

25

Ex Bibliotheca Windhagiana.

Cum priuilegio Pontificis maximi Leonis deci
mi: et Francisci christianissimi Francorum regis.

Omnia opera ysaac in hoc volumine con
tenta: cum quibusdam aliis opusculis:

Greg. Fritz

Liber de definitionibus.
Liber de elementis.
Liber dietarũ vniuersaliũ: cum cõmẽto petri hispani.
Liber dietarum particularium: cum cõmento eiusdem.
Liber de vrinis cum commento eiusdem.
Liber de febribus.
Pantechni decem libri theorices: et decem practices: cum tractatu de gradibus medicinarum constantini.
Viaticum ysaac quod constantinus sibi attribuit.
Liber de oculis constantini.
Liber de stomacho constantini.
Liber virtutum de simplici medicina constantini.
Compendium megatechni Galeni a constantino compositum.

Cum tabula et repertorio omnium operum
et questionum in cõmentis contentarum.

¶ Antonius de toledo medicine doctor prestantissimo regie salutis moderatori domino magistro Francisco dales: preceptori honorandissimo: Salutem.

Consideranti mihi magnifice ac generose doctor: quanam arte graue ⁊ exosum istud ocium: quo nostrates huc usq; egrotantium penuria cōlanguent: euitare valerem: ⁊ id maxime cum ignauum corrumpāt ocia corpus: et capiant vitium ni moueantur aque. Post inexplicabiles mentis mee cogitationes: cōsultum apud me extitit: vt quod temporis carie consumptum ferme erat volumen: noua forma ac (vt ita dicam) regeneratione innouarem. Idq; ad futuram reipublice cōmoditatem facere nō fui veritus. Quid em̄ suauius q̄ bene rem gerere bonopublico? Ad istud igitur subeundum: nolui in aliam procrastinare etatem. Nam si tardus eris: errabis: transiet etas: quam cito non segnis stat: remeatq; dies: Uidi iam iuuenem premeret cum serior etas: Merentem tardos preterijsse dies. Nec alia ad hoc peragendum me mouit occasio: nisi vt patris vestigia sectans: id me quod rarum est celare: mihiq; soli (vt plurium est dānata cōsuetudo) reseruare: ⁊ in eo voluptuari dicerer: quod ⁊ mihi simul ⁊ docte medicorum cohorti: ⁊ honori: ⁊ vtilitati esse nullus ibit inficias. Nec eo quidem spero me inuidorum latratus euasurum: quos tua fretus clementia: aspidis ad speculum intuitu similes fieri non dubito: ⁊ quicquid hi oblacterent: malo (Plauti consilio) inuideri q̄ inuidere. Nam inuidiam quod habet non solet esse diu. Dicebat em̄ Horat. Inuidia siculi non inuenere tyrāni: maius tormentū. Dedi igitur (vt paucis pstringam) hec domini ysaac opera etate ferme cōsumpta et corrosa calchographis litterarijs formulis subducenda: que per eximium doctorem magistrum Andream turinum pesciensem: cōpatrem meum prehonorādum: correcta (non magno sine labore) extitere. Opus profecto laudādum. Quod munus tue dicare reuerētie nō dubitaui: cū pp̄ter ipsius dignitatem. nā magnos magna decent: tum pp̄ter visceralem quem erga patrem meum (dum aura frueretur etherea) pretetulisti amorem: quem post eius obitum in me reuiuiscere munusculūq; hoc quātūcūq; sit: equo acceptare animo: non dedignaberis obsecro. Quod nō recusaturum te credo: cum nihil tam exile quin gloriam posse parere existimaueris. Et licet id minus foret: tanta me tua consolatur humanitas: vt non pro munere: verū pro tui animi benignitate: suscipies. Uale felix discipuli tui non immemor. Ex lugduno hac. xv. decembris anni. M. cccccxv.

¶ Simphorianus Camperius illustrissimi principis domini ducis Lothoringie ⁊ Barri ⁊c. primarius medicus: clarissimo viro Andree turino de piscia phō ac medico meritissimo.

Mi Andrea non absone mihi pfecto sensisse visus est Aristoteles beneuolētiam principium amicitie esse: ⁊ eandem semp pp̄ter nōnihil honestū cōtrahi solere. Enimuero postq̄ apud Lugdunū agnoui te in bonis studijs adeo feruēti indefessoq; aīo desudare: precipue in ysaac operibus emendādis: ab eo certe tp̄e meipsum et rudem: ⁊ torpidum: atq; aulicis curialiū miserijs (vt nauis saburra) affluētem: accusaui: tue virtutis obseruatione ac beneuolentie raptus: quam in amicitiam quasi ex longa temporis cōsuetudine adoleuisse putes. Quapropter mi suauissime andrea amicitie legibus astringor: tibi protinus cōmunicare quicquid de auctore ysaac aliquādo legerim. Et ne tibi fastidio sim: loca tm̄ presertim cōciliatoris adducam: que ipsemet legere poteris. Differētijs enim. iij. xj. xxiiij. xxxj. xxxiij. ⁊. xliiij. facile nobis insinuauit duos fuisse ysaac. Alterum heben amaran: alterum israelitam. Primum phm̄: qui de definitionibus conscripsit. Alterum medicum: qui plura in medicina opera nobis tradidit: presertim Pantechni opus: quod esse ab ysaac compositum testis est liber febrium sine dubio ysaac ascriptus: in quo particula quarta: capi. vj. seipsum citat in pantechni. Or si quis eādem fere verborum ⁊ capitū seriem Halyabbatis ⁊ Pantechni inuenerit: non miretur. Nam liber qui cōplemētum medicine appellatus est: non Halyabbati attribuēdus erat: vt placuit Stephano phīe discipulo friuolis rōnibus moto: sed ipsi ysaac: vt Rasi visum est sub ysaac titulo plura adducenti que in Halyabbate inueneris nullo mutato verbo ⁊ capite toto. Fecisti itaq; oībus studiosis rem nō ingratam talem in medicina virum curare vt ederetur. Debet tibi tota medicorum schola: totūq; genus hominum: quorum alteri vsui ⁊ honori: alteri vsui maximo hoc opus futurū erit. Ego itaq; quas possum ⁊ debeo gratias ago. Et vt ad alia optima ⁊ p̄ficua opera edenda sequaris: oro atq; obsecro. Bene vale nostri memor: qui ⁊ nos ⁊ nostra omnia tuo dicauimꝰ arbitrio. Ex bibliotheca nostra Lothoringa vltima Julij. anno. M. cccccxv.

¶ Clarissimos phos ac medicos Jo. rosatum florentinum: atq; Jo. franciscum genarium burgi sancti sepulchri ciuem: preceptores suos. Andreas turinus pisciensis: Salutat.

Operepreciũ me fecisse arbitror: si studiosis atq; doctis celebrem in medicina virum: ⁊ inter arabes facile principem ysaac: e tenebris in lucem dare curauerim. Nam quanti eum fecerit antiquitas: argumento sunt Mesues: serapio atq; rasis: quorum volumina eius testimonio plena sunt. Placuit insuper Pantechni opus sub ysaac titulo ponere: cum apud omnes liquido compertum sit id constantini furtum esse: et eundem Constantinum doctrine ysaac manifeste emulum. Cui communi hominum consensui: suffragatur qđ ipsemet ysaac in suo de febribus citat se in Pātechni. Rasis quoq; in continētis opere: plura sub ysaac auctoritate adduxit: que in pantechni facile reperies. Addidimus multa Constātini opuscula: verentes ⁊ illa furta esse: vt de viatico manifeste patet. Nam si mesuen legeris ipsius ysaac remedia adducentem: plura eorum in viatico comperies. Compendium Megatechni placuit apponere: nō quia opus ysaac: sed q2 vtile ⁊ proficuum: ⁊ quia auctor transferens perhibetur constantinus. Oramus itaq; studiosos omnes: vt hec volumina sepius reuoluant: ⁊ si que inuenerint mendosa (que tamen minimi valoris putamus) veniam dent ob codices tum mendis plenos: tum cariosos. Uos vero mei preceptores colendissimi ob eum qui vobis innatus est affectum: bonis litteris: ⁊ vestre virtutis excellentiam ipsum ysaac sub presidio vestro capiatis: ⁊ me solito amore diligatis. Ex Lugduno. iiij. kalen. decembris. anno. M. cccccxv.

¶ Celeberrimi et omnium: tum ſeniorum: tum recentiorum medicorum conſenſu viri eruditiſſimi Yſaac iſraelite Salomonis Arabie regis filij adoptiui: preclariſſima opera: humano quidem generi valde neceſſaria: et ab artis medice profeſſoribus maxime deſideranda: incipiunt.

¶ Incipit liber diffinitionum yſaac.

Collectiones ex dictis philoſophorū de differentia inter deſcriptiōes rerū ⁊ diffinitiones earum et quare philoſophia fuit deſcripta ⁊ non diffinita: de quoꝝ aggregatiōe ⁊ ordinatiōe yſaac medicus filius Salomonis ſolicitus fuit. Unde yſaac.

Plures eorū qui antiquorū libros inſpexerūt: ⁊ eorum viderūt diuerſitates in diffinitionibꝰ rerū: eſtimauerūt illud eſſe per diuerſas ipſorū intentiones. Reuera ita eſt: verum ipſi conati ſunt perſcrutari de diffinitionibus rerū: ⁊ inuenerūt earum interrogationes quattuor: ad quarum diffinitionū ſciētiam abſq; eis nō peruenit. Quarū vna eſt anitas: ſicut ſi dicas an eſt hoc ⁊ hoc. Scda eſt quidditas: ac ſi dicas: quid eſt hoc ⁊ hoc. Tertia eſt qualitas: ſicut ſi dicas quale eſt hoc ⁊ hoc. Quarta eſt quaritas ſicut ſi dicas: quare eſt hoc ⁊ hoc. ¶ Huius aūt eſt ꝙ anitas inquirit de eſſentia rei queſite an ſit rei inuētio an nō: ⁊ rūſio in hoc qd eſt ſemꝑ cū vtiq; ſi reſpōdēs cōfeſſus fuerit eius inuētionē aut cū non fuerit: negat illud. Quidditas vo inqrit de natura rei ⁊ eſſentia ipſius q ipſa eſt: ⁊ ꝓpter hoc cadit reſpōſio in ipſa cū diffinitiōe rei declaratiua nature ⁊ ſubſtātialitatis eiꝰ. Sed qualitas inqrit de ꝓprietatibꝰ ⁊ cōcomitātibꝰ inſeparabilibꝰ ex vocis forma qd eorū ſit: qꝓpter neceſſarium eſt reſpōdenti vt queſtionē conuertat ad interrogationem: ⁊ dicat ei ꝓprietates rei: ⁊ ꝯcomitātia eiꝰ ſunt plura: qd ergo eorum vis: poſtq̄ g manifeſtū fuerit qd velis ⁊ intellexerit: rūdebit eſt vtiq;: aut nō: ſm ꝙ demonſtrauimꝰ ante: ⁊ ꝓpter hoc reſpōſio in anitate ⁊ qualitate nunq̄ cadit niſi cū vtiq; aut eſt: aut nō. Quaritas vo inqrit de cā rei finali neceſſaria generationi vel eſſe ipſius: quare fuit hoc. verbi grā. ſicut ſi aliqs dicat de hoīe an eſt: reſponſio nunq̄ cadit in eſſe niſi cū vtiq;. qm̄ oī homini ineſt veritas: cui aūt eſt veritas: eſt eſſe: ⁊ cui eſt eē: ꝓculdubio eſt rei inuētio neceſſario. Cūq; querens dicit quid eſt hō: rūdebit cū diffinitione eius: ⁊ dicet: homo eſt vnū aīal rationale mortale. qm̄ vnū eſt genus eius: ⁊ ipſius materia ſubiecta eſt forme eiꝰ ⁊ rationabilitas ⁊ mortalitas ſunt eius differētie ⁊ complementū ſpūalitatis ipſiꝰ: cū nō ſit rationale ⁊ mortale niſi homo. Qꝫ ſi dixerit qualis eſt homo: dicat ei qualitas nō inqrit niſi de ꝓprietatibꝰ rei ⁊ cōcomitātibꝰ ipaꝫ. Homini aūt inſunt tres ꝓprietates: eaꝝ em̄ eſt q cōuenit homini oī ⁊ in oī tpe ſicut riſibilitas in hoīe. ⁊ alia earū eſt que cōuenit ei ſed tēpore vno ⁊ nō alio: ſicut canicies in hoīe apud ſenectutem. ⁊ alia eſt ipſarū q reperit in qbuſdā hoībꝰ ⁊ nō in omi ſicut patientia ⁊ ſciētia ⁊ geometria ⁊ mēſuratio ⁊ muſica: ⁊ reliqua que homini ſunt ꝓpria ſed nō omni. Qꝫ ergo harū ꝓꝑetatuꝫ niſi poſtq̄ notū fuerit quā velis ⁊ intellexerit. reſpondebit vtiq; aut eſt: aut non. Qꝫ ſi ergo querens interrogauerit quare homo fuerit rationalis: dicatur ei vt diſcat intelligere ſciētia ſua: ⁊ inueſtiget cōſideratiōe ſua ⁊ cognitione: ⁊ ꝑcipiat veritates reruꝫ: ⁊ faciat qd cōueniēs eſt veritati ex iuſticia ⁊ rectitudine: ⁊ inquirat bona ⁊ alienet a malis: vt ꝓſequat retributionē creatoris glioſi ⁊ ſublimis. Poſtq̄ ergo nouerunt illud philoſophi ⁊ verificatū eſt apud eos ꝙ diffinitiōes non cōponunt niſi ex generibꝰ ⁊ differētijs ſubſtātialibus: ⁊ non inuenerūt philoſophie genus ex quo eiꝰ diffinitio cōponeret: ſubtiliati ſunt bonitate ꝯſiderationū ⁊ cogitationū ipſoꝝ ⁊ deſcripſerūt eā deſcriptiōibꝰ tribꝰ. Una eaꝝ eſt deriuata ex noīe ſuo; ⁊ ſcda eſt aſſumpta ex ꝓprietate ſua: ⁊ tertia ē accepta ex ſcīa in alio ex opatōe ſua. ¶ Deſcꝑtio aūt deriuata ex noīe ſuo ē ꝙ ꝑhīa ē amor ſapiētie: ⁊ hoc idē ratiocinat ex noīe ꝑhi. Phus em̄ cōpoſitus eſt ex philos ⁊ ſophia. ⁊ dr lingua greca philos. i. amator: ſophia ſapiētia. Cūq; ita ſit: manifeſtum eſt ꝙ intentio philoſophi eſt amator ſapiētie: ⁊ cuꝫ intētio ꝑhi eſt amator ſapientie: tūc intētio ꝑhie eſt amor ſapiētie. ¶ Deſcriptio autem philoſophie ex ꝓprietate eius eſt: ꝙ philoſophia eſt aſſimilatio operibꝰ creatoris glorioſi ⁊ ſublimis ſm virtutē humanitatis. Et intētio quidē ſermonis mei ſcꝫ aſſimilatio operibꝰ creatoris eſt ꝑceptio veritatis rerū. ſ. veritas cognitiōis earū: ⁊ operatio eius que cōueniens veritati: et intētio ſermonis mei. ſ. ꝑceptio veritatis rerū: eſt perceptio ipārū ex cauſis earū naturalibꝰ qttuor: q ſunt cā naturalis: ⁊ eſt ſm duos modos. ſ. aut ſpiritualis aut corporalis. Spiritualis quidē eſt ſicut diuerſa gña in ſpecies ſuas ſubiecta formis ipſaruꝫ cōpletiuis ſpiritualitatis earū: ſicut animal qd eſt genus hoīs ⁊ equi ⁊ reliquarū ſpecierū ſubiectū formis earū ꝯſtitutiuis eſſentie ipius. ¶ Cauſa autem materialis corporea eſt ſicut argentū qd eſt materia denarij ⁊ annuli ⁊ ſubiectū formis earuꝫ. ⁊ ſimiliter aurum eſt materia drachme auri. ſ. ⁊ annuli ſubiectū formis ipſaꝝ. ¶ Formalis aūt cauſa eſt ſm duos modos. alia nāq; eſt ſpiritualis: ⁊ alia corꝑea. Et forma quidē ſpiritualis eſt ſicut forma ſubſtantialis exiſtēs in gñe in conſtitutiōe eſſentie ſpeciei: ſicut rationabilitas exñs in vno in ꝯſtitutiōe eentie hominis: et hinibilitas exiſtēs ī vno in ꝯſtitutiōe eſſentie eq. ¶ Cauſa aūt efficiens eſt ſm duos modos. ſ. aut ſpūalis aut corꝑea. Spiritualis eſt ſicut vtus vel orbicularis celeſtis: quā ordinauit creator glorioſus ⁊ ſublimis in natura: ⁊ ipſam in natura ea cōmenſurauit ſuꝑ impreſſiones que ſunt in mundo minore corporeo gñationis ⁊ corruptiōis ⁊ augmenti: ⁊ vetuſtatis ⁊ ſanitatis ⁊ egritudinis ⁊ reliquarū operationuꝫ naturaliū. Cauſa autē efficiēs corporea eſt ſicut ars artificis faciētis annuliū: ⁊ forma picture formate in aere ⁊ opus fabricatoris domꝰ. ¶ Et ſimiliter cā finalis eſt ſm duos modos. ſpiritualis ⁊ corporalis. Corporea autē eſt ſicut forma domus ⁊ cōplementū eiꝰ qd eſt neceſſariū ad hoc vt in ea habitetur ⁊ ea ſit tutamē: ⁊ forma annuli vt in eo fiat annulatus ⁊ ſigillet in ea. Cauſa vo ſpiritualis. ſ. finalis eſt ſicut annexio aīe cum corpore: vt homini appareant veritates rerū ſpiritualiū: vt diſcernat inter bonū ⁊ malū ⁊ laudabilia ⁊ illaudabilia: ⁊ faciat qd expedit vitati ex iuſticia ⁊ rectitudine ⁊ ſanctificatiōe creatoris ⁊ pſalmodia laude ⁊ confeſſione dñationis eius: ⁊ alienatiōe ab operationibꝰ beſtialibus et ſordibus: vt ꝑ hoc amplificet vl perueniat ad retributionē creatoris glorioſi et bñdicti: qui eſt cōtinuatio cum anima alta: ⁊ illuminatio ſplēdoris intelligētie ⁊ pulchritudo ſapiētie ⁊ lumen eius. Cū ergo ꝑuenerit ad hoc: fiet ſpiritualis: ⁊ cōtinuabitur ſplēdori creato ex virtute creatoris ſine medio: ⁊ fiet laudās ⁊ pſallēs creatori ſemꝑ ī ꝑpetuū. Illud ergo erit paradiſus ipſius: ⁊ retributio eius: ⁊ ſuprema bonitas: ⁊ ſublimitas integra: ⁊ pulchritudo eiꝰ perfecta. ⁊ ꝓpter hoc dixit plato: ꝙ philoſophia eſt tediū ⁊ cura ⁊ ſtudiuꝫ ⁊ ſolicitudo mortis. Inquit yſaac: hec deſcriptio eſt magna: ⁊ longe ꝓfunditatis: ⁊ ſublimis intentionis: ſapiens nāq; voluit cum dixit: ſolicitudo mortis: intelligere ſolicitudinē cum mortificatiōe deſideriorū alta animaliū et voluptatū beſtialiū: qm̄ in mortificatiōe ipſorū: ⁊ euaſione ab eis ē refugiū maximū: ⁊ claritas alta: ⁊ applicatio ad curam veritatis ⁊ in viuificatiōe deſideriorū ⁊ voluptatū beſtialium. ⁊ in vigoratiōe ipſorum eſt ꝙ retrahit intellectuales ab eo qd oportet de veritatibꝰ dei: ⁊ obedientia eius: ⁊ mundicia eius: et inſeparabilitatione orationum in horis ſuis conſtitutis: et ſermo quidem philoſophi ſignificat illud: ⁊ intellectus teſtificat eius ſanitatē. Inquit em̄: deꝰ hꝫ precepta intellectualia: que oſtendunt qui ex creatura ſua ſunt boni: per quos voluit intelligi ꝓphetas ⁊ nūcios ⁊ doctores veridicos perducētes creaturā ſuam ad veritatē: precipientes iuſticiā ⁊ rectitudinē ⁊ acceptionē rerum ex licentia: ⁊ cōſecutiōe boni optimi ⁊ honeſti: ⁊ ſeparatione a malo: ⁊ calūnia ⁊ iniuſticia ⁊ acceptione rerum abſq; luxuria.

Qui ergo nõ ferũt que ꝓcepta rationabilia afferũt: q̄ deus
demõstrauit bonis qui sunt ex creatura sua ⁊ sacerdotibus
docẽtibꝰ: ⁊ ꝑseuerauerint in voluptate sua: ⁊ calũnia: ⁊ ar-
rogãtia: ⁊ malicia sui opis: sordidabũt eũ peccata sua coin-
quinatõibꝰ suis: ⁊ deprimẽt ⁊ grauabũt ipm: ⁊ ꝓhibebũt
ipm ab accessione ad relationẽ veritatis: ⁊ applicatiõe splẽ
doris intelligentie: ⁊ pulchritudinis sapiẽtie: ⁊ remanebit
cõprehensus sub orbe ineptꝰ sine lege resolutus resolutio-
nibus orbis in flãma cruciatus. Illa ergo erunt gehẽna et
ignis ⁊ cruciatus ipius: q̄ prepauit deꝰ pessimis ⁊ rebellibꝰ
⁊ dissentiẽtibꝰ a preceptis intelligẽtie. ¶ Phie descriptio
ex sciẽtia sua est: ꝙ phia est cognitio hoĩs suĩpius: vel est
cognitio suĩpsius ab hoĩe: ⁊ hoc est etiã lõge ꝓfunditatis
⁊ sublimis intelligentie: hõ eñ cũ scit seipsum vera cogni
tione siue cũ spũalitate ⁊ corporeitate sua: tunc iam com-
prehendit sciam totius: vel sciam sube spũalis ⁊ corporee.
In hoĩe eñ aggregata sunt suba ⁊ accidẽs. ⁊ suba quidẽ est
due substãtie: quaꝝ vna est spũalis sicut anima ⁊ intelligẽ
tia: ⁊ altera est corporea sicut corpꝰ lõgũ latũ ꝓfundũ. Et
accidẽs silr est ẜm duos modos. aliud eñ est spũale: ⁊ aliud
corporeũ. Spũale aũt est sicut patiẽtia: ⁊ scia: ⁊ reliqua ac-
cidẽtia spũalia existẽtia in aĩa. Et corporeũ quidẽ est sicut
albedo: ⁊ nigredo: ⁊ rubedo: ⁊ citrinitas: spissitudo: ⁊ rari-
tas: ⁊ reliqua accidẽtia existẽtia in corpore. Cũ hoc ergo ita
sit: manifestũ est ꝙ cũ hõ scit seipꝫ cũ spũalitate ⁊ corporei-
tate sua: tũc iam cõprehẽdit sciaꝫ totiꝰ: ⁊ scit subam spũalẽ
⁊ subam coporalẽ. ⁊ sic subam primã creatã ex virtute crea
toris absq3 medio appropriatã subiectiõi diuersitatis: ⁊ ita
scit accidẽs primũ generale diuisiuũ in quãtitatẽ: ⁊ qualita
tem ⁊ relationẽ. ⁊ scit reliqua accidẽtia. i. cõposita ex cõposi
tione sube cũ accidẽtibus tribus simplicibus. Cũ ergo hõ
oĩa illa cõprehẽdit: iam tũc cõprehẽdit sciam totiꝰ: ⁊ meret̃
vocari phs. Cũ g° ꝑuenimus ad descriptiões phie tres: tũc
seq̄mur illud loquẽdo de q̇dditate sapiẽtie. Dico g° ꝙ sapiẽ
tia describit̃ duabꝰ descriptiõibꝰ: quaꝝ vna est assumpta ex
ꝓprietate sua: ⁊ secũda est sumpta ex operatiõibꝰ suis. Eiꝰ
aũt descriptio ex ꝓprietate: est ꝙ sapiẽtia est ṽitas scie rerũ
primarũ: sempiternarũ: ꝑpetuaꝝ. Partes aũt ꝑmas sempi
ternas vult ꝑceptõem rerũ ãtiquaꝝ natura sic spẽs: q̄ sunt
postreme gñationis ⁊ cõplementũ eiꝰ: ⁊ genera q̄ sunt eis
superiora: ⁊ genera generũ: donec illud perueniat ad genꝰ
primũ ẜm ṽitatẽ creatũ ⁊ virtute creatoris sine medio. Ac-
cidẽtia ṽo sunt gñata vsq3 ad infinitũ. Oña autẽ dãt spẽbꝰ
suis ⁊ indiuiduis nomina ⁊ diffinitiones suas: ⁊ eo est vnũ
quodq3 indiuiduoꝝ id qd ipm est: ⁊ illud ideo ꝙ vnũquod-
q3 indiuiduoꝝ noĩatur suba: q2 ipm per se existit subiectũ
diuersitati: ⁊ noĩat̃ corpus: qm̃ ipm est longũ latũ ⁊ ꝓfun-
dũ: ⁊ noĩat̃ augmẽtabile cũ elongatione extremitatũ dya-
metroꝝ ipius post ꝓpinquitatẽ: ⁊ noĩat̃ viuũ: q2 ipm mo-
bile sensibile permutabile in locis: ⁊ noĩatur hõ: qm̃ est aĩal
rationale mortale. Iam igit̃ manifestũ est ⁊ notũ ꝙ indiui-
dua recipiũt noĩa specierũ suaꝝ: ⁊ diffinitiões earũ: ⁊ reci-
piunt genera ipsarum: ⁊ genera generũ ipsarum: ⁊ diffnitio
nes ipoꝝ: ⁊ ꝓpterea ꝙ recipiũt ea: factũ ẽ vnũquodq3 eoꝝ
existẽs eoꝝ qd est: scꝫ veritas. Diffinitio aũt veritatis vel
falsitatis est ꝙ nõ est aliq̇d: aut narratio rei absq3 eo qd est
¶ Sapientie aũt descriptio ex opatione sua est ꝙ sapiẽtia
est cõpletiua virtutis intellectualis: ẜm exitũ eius qd est in
duabꝰ extremitatibꝰ ꝯtradictiõis de vero ⁊ falso: vt diuidat
eiꝰ extremitates scꝫ verũ ⁊ falsum simul in materijs tribꝰ:
q̄ sunt materia necessitatis vel inuẽtiõis: ⁊ materia possibi
litatis: ⁊ materia ꝓbationis. Conditio eñ contradictionis
vel in contractione: est ꝙ sermo disputantis contradicit
sermoni disputantis: et expellit ipsum: et euanescere fa-
cit postq̄ octo conditiones contradictor expleuit. Quarum
vna est: vt sit nomen quod ponit disputator: ipsum illud
quod contradictor expellit. Secunda est vt sit adiectum si-
militudo quã disputator occurrere facit: illa eadẽ similitu-
do quã ꝯdictor expellit. Tertia est vt nõ sit nomẽ subiectũ ⁊
adiectũ predicatum vtrisq3 ꝓpositionibus simul ex nomini
bus similibus vel ambiguis: neq3 ex similibus adiectiuis
que sunt ita. Quarta est vt sit tempus quod vtreq3 contra-
dictiões ponũt vnũ tẽpus. Quinta est vt sit pars quã dispu-
tator ponit: ipsa vel eadem pars quam contradictor ex-
pellit. Sexta est vt sit correlatio ad vnã ⁊ eandẽ rem. Septi
ma est vt aggregẽtur simul aut potentia aut actu. Octaua
vt cõueniant simul ẜm has cõditiones: quarũ premisimus
rememorationem: neq3 dissentiant nisi predicte negationis
causa ꝙ est non. Eius declaratio est: ꝙ cũ disputator ponit
ꝙ seruꝰ dei est scriba: ⁊ dicit ꝯtradictor iophar non est scri-
ba: ambo sunt ponentes non cõtradictores: ⁊ similiter cum
disputator dicit seruus dei est artifex: ⁊ dicit contradictor:
seruus dei non est carpẽtarius: ambo sunt ponẽtes nõ con
tradicentes: ⁊ simul currit rõcinatio in nominibꝰ cõibus.
disputator eñ cũ dicit canis comedit ouem: ⁊ ꝯdictor dicit
canis nõ comedit ouem: ⁊ vult canẽ audacem. s. siluestrem:
alius canẽ depictũ ex ere: ambo nõ ꝯtradicũt. ⁊ similiter cũ
dicit oppositor: dei seruꝰ est dormiẽs: ⁊ vult somnũ natura
lẽ: ⁊ dicit ꝯdictor: seruꝰ dei nõ dormit: ⁊ vult somnũ accidẽ
talẽ sicut obliuionẽ ⁊ somnietatẽ: ⁊ parue intelligẽtie ⁊ pru
dẽtie: nõ ꝯdicũt. ⁊ silr est ẜmo ĩ tẽpore: cũ eñ oppositor di-
cit abdala fuit peregrinus: ⁊ vult in anno presenti: ⁊ dicit
ꝯtradictor: abdala nõ fuit peregrinus: ⁊ vult ꝙ in anno pre
terito: non cõtradicunt: ⁊ similiter sermo in relatione: si eñ
oppositor dicit mel sanat egritudines: ⁊ vult egritudines
phlegmaticas: ⁊ dicit ꝯdictor: mel nõ curat: ⁊ vult egritu-
dines cholericas: nõ contradicuut. ⁊ similiter est sermo in
parte: nã si oppositor dixerit: cecus non videt: ⁊ vult visum
oculi: ⁊ dixerit ꝯtradictor: cecus videt: ⁊ vult visum cordis
nõ cõtradicunt: ⁊ similiter est cõtradictio in potẽtia ⁊ actu:
cũ eñ oppositor dicit abdala ẽ scriba: ⁊ vult potẽtia: ⁊ dicit
contradictor abdala nõ est scriba: ⁊ vult scribam actu: non
ꝯtradicũt. Iam ergo manifestũ est ⁊ clarũ ex eis que premi
simus ⁊ exposuimus: ꝙ sapientia est cõpletiua virtutis in-
tellectualis ẜm exitũ eius qd est ex duabus extremitatibꝰ
ꝯtradictionis de vero ⁊ falso simul. Et postq̄ iam peruení-
mus ẜm illud qd explanare volumus de quidditate phie
⁊ sapientie: tũc assequemur illud de quidditate intelligen-
tie subiecte eis simul: cũ nõ sit phus neq3 sapiens non intel
lectualis. Inq̇t phs: in intelligentia est specialitas rerum. ꝑ
quod voluit intelligi ꝙ specialitas rerum sempiternarum:
⁊ perpetuarum sit semper apud eam presens. Cũq3 vult sci
re aliquam causarum: redit ad seipsam absq3 cognitione:
⁊ consideratione: ⁊ illud quidẽ cõsiderat̃ ex testimonio. In
uenimus eñ artificẽ in arte sua prudentem ⁊ ingeniosum:
cum vult aliquid ex ea operari: redit ad seipsum: et inue-
nit illud apud se presens: ⁊ scit ipsum ex ea quam inter ma
gistros scit differentia manifesta: propterea ꝙ intelligẽtia
scit ea que scit absq3 cognitione et consideratione: pro-
pterea q2 inuenit essentiã suam semꝑ ita ꝙ nõ alterat̃: neq3
hesitat: neq3 cõsequit̃ ipm additio: neq3 diminutio: neq3 ali
qua dispositionũ artificis: aut prudentis arte ipsa ꝓpter id
qd cõsequit̃ ipam de hesitatiõe ⁊ obliuione ⁊ ꝯtrarietatibꝰ
in cordibus in solicitudinibꝰ rerum. Diuiditur aũt eẽntia
⁊ indiget cogitatione ⁊ consideratione: ⁊ perscrutatione: ⁊
descriptione ante applicationem sui ad desiderium et vo-
luntatem suam. ¶ Or si quis cõtradixerit nobis in indiui
duis rerum similitudine illius: et dixerit: quare non dixisti
in indiuiduis etiam que sunt presentia apud intelligen-
tiam: et cum vult scire aliquid ex eis: redit ad essentiã suã:
et scit illud ex ea. Dicemꝰ ei: opposuisti falso: et ratiocina-
tus est quod non ratiocinasti. equasti eñ species sempiter-
nas perpetuas: quas non sequitur permutatio: neq3 alte-
ratio: neq3 augmentum: neq3 diminutio: neq3 generatio:
neq3 corruptio in indiuiduis remouibilibus deficientibus
paulatim ꝓpter illud quod consequitur semper de augmẽ
to: ⁊ diminutione: et generatione: et corruptione assidue.
Et manifestum est quidem ꝙ illud quod consequit̃ augmẽ
tum: ⁊ diminutio: ⁊ generatio ⁊ corruptio: non apprehen-
dit numerus: neq3 continet ipsum cogitatio: neq3 compre-
hendit illud scientia. ex eo autem quod taliter est: intelligẽ
tia nil apprehendit nisi quod est presens: quod vero iam
preterijt: aut futurum expectatur: scientia nõ apprehẽdit:
s3 qd scia apprehẽdit: nõ est scitũ neq3 intellectũ: ⁊ ꝓpter h

varíat phylosophi intelligentiā tribus modis. Uno eoꝝ est intelligētia que semꝑ est actu: ⁊ ea cui⁹ ꝑmisim⁹ memoriā: ⁊ diximꝰ ꝙ specialitas rerū est apud eā pn̄s ⁊ semꝑ. Et scd̄o est intelligētia q̄ est in aīa potētia añ exitū ei⁹ ad actū. cūq; fit: egredit̄ qđ in ipsa est de potētia ad effectum: ⁊ fit sciēs. Species autem tertia descripta est per intelligētiam scd̄am ⁊ est assimulata sensui cū aīa inq̄rit cōprehensionē rerum ex sensu. cū em̄ virt⁹ sensibilis p̄ntat res sensibiliter: imprimit formas reꝝ ī phātasia q̄ est in anteriori ꝑte cerebri: ⁊ phāta sia ꝑducit ad aīam rōnalē: cūq; scit aīa similitudinē: ⁊ ipsa etiā res vna cū intētiōe spūali: ⁊ ꝓpter hoc describit pħus hāc speciē intelligētie ꝑ intelligentiā scd̄am: q̇ ipsa incipit a sensu: ⁊ ascendit sensum paulatim ⁊ gradatim ⁊ ordinatim quousq; ꝑueniat ad intelligētiā que egredit̄: deinde aīa de potētia ad effectū. Inq̇t pħs: aīa ē substātia cōplēs corpus naturale qđ hꝫ vitā in potētia. ⁊ dixit plato: aīa est substātia corpori. ⁊ ꝑ istā vnionē ꝯtinuat̄ corporib⁹: ⁊ agit in eis. Inquit ysaac: forsitā aliq̇s estimat ꝙ inter v̇ba duoꝝ sit diuersi tas: nos aūt faciem⁹ ip̄m scire descriptionē illi⁹: ꝓpterea ꝙ plato intellexit in descriptiōe sua qua descripsit aīaꝫ ex prin cipio mot⁹ ei⁹ in initio operis eius: dixit enim ꝙ aīa in prin cipio mot⁹ sui vnit̄ corꝑi orbis: ⁊ ꝑuenit ad corpus ⁊ agit in eo: illud iō qm̄ ordo orbis est medi⁹ inter ordinē aīe ⁊ ordi nem corꝑis: ⁊ mediatione sua inter duos ordines: cōpletur ordinatio aīe cū corporib⁹. motu nāq; orbis generant̄ mate rie quattuor: q̄ sunt elemēta corpoꝝ. Pħs aūt cū aīam de scripsit: ei⁹ intētio fuit ex cōplemēto mot⁹ sui: ⁊ ꝑfectōe ope ris sui. dicit em̄ ꝙ aīa est substātia cōplēs corp⁹ naturale qđ hꝫ vitā in potētia. Docuit ğ nos ꝙ corꝑa anteq̄ aīa eis cōti nuet̄: sunt hn̄tia vitā potētia. ⁊ postq̄ aīa ad ea ꝑuenit: cō plet ⁊ ꝑficit ea viua actu. Inq̇t ysaac. in sermone nr̄o. s. sunt corꝑa in initio viua potētia: deide ingrediunt̄ ad actū: nō tn̄ est differētia: neq; separatio: neq; spaciū tēporis: qm̄ res nō remouent̄ ab eo sm̄ ꝙ ordinauit ea creator sublimis: ꝓpter qđ interp̄tatio corꝑea nō pōt eis essentiari ab intētiōib⁹ spi ritualib⁹: nisi cū separationib⁹ ⁊ cōtinuatiōe: vt eis obuiet intelligētia q̄ est in corporib⁹ copulatis cū receptiōe. Et for sitan aliq̇s estimat ꝙ intētio smonis. s. ꝙ aīa vnit̄ corpori ꝑ illā vnitionē aīab⁹ ꝑuenit ad corꝑa: ⁊ agit ī eis: ⁊ ꝙ ip̄a īdu cat corꝑa: ⁊ ingrediat̄ corꝑa. ⁊ egrediat̄ ab eis. Nos v̇o illi⁹ destructiōes faciem⁹ ip̄m scire ꝑ ea ꝙ plato sm̄ locū suuꝫ in sapiētia: ⁊ ordinē suū in pħia: nō fuit ꝙ lateret corruptio hu ius sermonis: sed ipse locut⁹ sermone corꝑeo: in quo intētio est spūalis. Continuatio em̄ aīaꝝ cū corporib⁹: nō est nisi vt suꝑ ea infundat de splēdore ⁊ lumine suo suꝑ mundū: ⁊ fa cit eum splendidū luminosum quē virt⁹ penetrat: ⁊ sic inter splēdorē solis ⁊ splendorē aīe ⁊ lumē eoꝝ est drn̄tia in aīa: ꝓpterea ꝙ splēdor solis est corpulētus: quē visus app̄hēdit in suo subiecto qđ est aer: ⁊ splēdor aīe est spūalis: quē non apprehēdit nisi intelligētia sempiterne sensibiliter. Iā igit̄ manifestū est ꝙ cōtinuatio aīaꝝ cū corporib⁹ nō est introit⁹ ipsarū in eis: neq; exit⁹ ipsarū ab eis. Cūq; ita sit: tunc iā re manet vt sciam⁹ ꝙ aīarū ordines tres sunt. Un⁹ eoꝝ est or do aīe rationalis: secūdus ordo est aīe bestialis: terti⁹ ordo est aīe vegetabilis. Sublimiore ergo aīaꝝ gradu ⁊ meliore ordinata est aīa rōnalis: qm̄ ipsa est in oriēte intelligentie: ⁊ ex vmbra ei⁹ gn̄atio est. ⁊ ꝓpter hoc fact⁹ est hō rōnalis: di scernēs ⁊ inquirēs suscepti ⁊ sapiētie: separās inter laudabi lia ⁊ vituꝑabilia: īmorās in bonitatib⁹: alienās se a malis. ⁊ ꝓpter h̄ fact⁹ ē remūerabilis: dānabilis: qm̄ discernit inter illud qđ nō remūerat̄: ⁊ ꝑ qđ dānat̄. ⁊ īferior q̇dē aīa rōnali in claritate ⁊ sublimitate ordinis est aīa bestialis: qm̄ ip̄a ex aīa rōnali gn̄ata est: ⁊ ꝓpter hoc elongat̄ a splēdore intelli gentie: ⁊ acq̇rit vmbrā ⁊ tenebras: ⁊ priuat̄ perscrutatiōe ⁊ discretiōe: ⁊ facta est estimatiua sm̄ veritatē: ⁊ meditatiua sm̄ trāssumptionē. iudicat em̄ debite ex eo vbi est veritas: ⁊ ex ꝓprietate ei⁹ sunt sensus ⁊ mot⁹: ⁊ ꝑmutatio in locis: ⁊ ꝓpter hoc facte sunt bestie presumptuose: multe audacie victoriā querētes ⁊ principatū: sicut leo acq̇rit dominiū suꝑ alias bestias absq; inuestigatiōe ⁊ discretiōe ⁊ cognitione eius qđ facit. Significat aūt ꝙ bestie sunt estimātes ⁊ nō di scernētes id qđ in asino inuenit̄. inuenim⁹ em̄ ꝙ cū ipse vlti me sitit: si ad aquā ducat̄: ⁊ videat formā suā in ea: aut for mā alterius: terret̄ ex ea ⁊ refugit: ⁊ aqua tn̄ existit eius vi ta ⁊ ei⁹ cōstructio: ⁊ cū videt leonē: incedit ad eum: ⁊ querit ipsum: ⁊ vadit ad ipsum: ⁊ ipsum tn̄ interficit ⁊ ꝑdit eum: ⁊ propter hoc non cōsequuntur bestie retributionē: neq; pe nam: qm̄ non discernūt: neq; sciūt illud qđ remunerat̄ lꝫ fa ciant ipsum: ⁊ mereant̄ retributionē sibi: ⁊ faciāt contrariū ipsius ⁊ diuersum ab eo: ⁊ mereant̄ dānationem sibi. illud quidē ꝙ inuestigatiōe priuata ⁊ discretio ⁊ ꝑceptio veritatū ⁊ q̄ appropriata sunt cū estimatiōe ⁊ meditatiōe. Aīa autē que est desideratiua (aliter vegetatiua) est inferior aliꝭ in sublimatiōe ⁊ ordine: ⁊ illud ideo est: q: gn̄atio eius est ex vmbra aīe bestialis: ⁊ ꝓpter hoc obtenebrat̄ splēdor eius a splendore mūdo ⁊ puro: ⁊ ingrossat̄: ⁊ grauat̄: ⁊ priuata est sensu ⁊ motu ⁊ ꝑmutatiōe in locis: ⁊ adheret loco suo ter re: ⁊ facta est singl'aris cū desiderio: ⁊ grauatiōe: ⁊ nutrimē to: ⁊ augmēto: ⁊ diminutiōe ⁊ aptione florū: ⁊ oleorū: ⁊ sa porū: ⁊ odorū sm̄ locū. Et postq̄ ꝑuenim⁹ ad qđ volum⁹ de q̇dditate spūalitatis alte siue ordinis ei⁹: tunc certiores su mus ad sequendū id rememorando qđ est verius: ⁊ propin quum ei in spiritualitate ⁊ sublimitate sui ordinis. ipse em̄ est sublimior substātiꝭ corporeis: ⁊ in ordine suꝑior est eis: ⁊ cōsequēs ordinē aīe: cū non sm̄ veritatē sit corpus: sꝫ eius materia: ipse em̄ in orizōte aīe vegetabilis ⁊ ipsi⁹ vmbra ge neratus est. ⁊ ꝓpter hoc fact⁹ est exit⁹ eius ex inuētione ad inuētionē. Uolo auteꝫ cū dico ad inuentionē ad remanēs: semꝑ tp̄s qđ non cōsequet̄ additio: neq; diminutio: neq; re motio: neq; finis: neq; ex: neq; ad. Et volo cū dico ex inuen tione in aīa vegetabili: cū sit aīa: ⁊ reliq̄ substātie suꝑiores spirituales absq; alteratiōe ⁊ remotiōe ab ordine sm̄ queꝫ ipsarū creator ordinauit eas. Ipse igitur ꝓpter hoc nō sunt augmētande: neq; diminute ꝓpter exitū eius qđ ab eo na scitur. Corpora autē afflicta (al's affecta) qualitatib⁹ diuer sis cōtrariꝭ: sicut elemēta materialia q̄ttuor. q̄ sunt ignis: aer: aqua: terra: alterant̄ ⁊ minuuntur eius exitu qđ ab eis egredit̄: ⁊ gn̄at̄ ab eis ex corporib⁹ aīaliū et plātis: corrum p̄ūtur ⁊ mutant̄ ad ea: qm̄ ex eis gn̄ant̄ virtute celesti quā tum creator sublimis ⁊ gloriosus in natura ordinauit ⁊ de stinauit ea cū ipsa suꝑ actionē gn̄atiōis ⁊ corruptiōis: vt ꝑ illud cōpleat̄ mūdus gn̄ationis ⁊ corruptiōis. Splendores aūt substātiarū sup̄marū. s. aīaꝝ triū: sunt nō alterari: neq; augmētari: neq; diminui exitu. qđ ab eis nascit̄ est ex vmbra splēdor ipsarū: ex splēdore ipsarū in essentia ⁊ substātialita te sua. Et manifestū quidē est ꝙ splēdor oīs splēdidi in essen tia ⁊ substātialitate sua: est forti⁹ splēdidus ⁊ vehemēti⁹ lu minosus splēdore vmbre ei⁹ q̄ ex eo nascit̄. Cūq; ita sit: tūc ꝓculdubio manifestū est ꝙ splēdor aīe, vegetabilis ē fortior est splēdidior ⁊ vehemēti⁹ lumē splēdore orbis gn̄ati ab ei⁹ vmbra. et ꝓpter hoc fact⁹ est orbis solidus: ⁊ acq̇siuit vm bram: ⁊ tegumentū: et grossitiē: ⁊ corpulentiā: et app̄hen dit eā sensus visus: nō ali⁹ tn̄ ex sensib⁹: qm̄ q̄uis sit corpu lentus: tn̄ est in figura ⁊ spūalitate sua ꝓpinqu⁹ ordini ani marū sublimiū: ⁊ ꝓpter h̄ mouet̄ motu cōpleto ⁊ integro. q̇ est mot⁹ resolutiōis: integrior est motib⁹: ⁊ ꝑfectior est eis ab actiōe ⁊ alteratiōe. ⁊ ꝓpter hoc nō ꝯsequit̄ ip̄m additio: neq; diminutio: neq; ex: neq; ad: neq; principiū: neq; finis. et illud quidē est ꝓpter simplicitatē ei⁹ quo mouet̄: ⁊ spiri tualitatē: ⁊ sempiternitatē: ⁊ ꝑmanentiā: ⁊ ꝑpetuitatē ei⁹: cū non sit ei⁹ gn̄atio ex reb⁹ diuersis. ⁊ possibile sit vt ꝑmu tetur ⁊ redeat ad illud ex quo generatū est: īmo est fixū cōsi stens ꝑpetuū ⁊ sempiternū. ⁊ ꝓpter hoc effudit intelligētia suꝑ ipsum ex splēdore suo: ⁊ lumine sapiētie sue: ⁊ subtilia uit ipsum: ⁊ factū est ꝑ illud intellect⁹ rōnalis: nō indigens perscrutatiōe: ⁊ discretiōe: ⁊ cognitiōe: ⁊ ꝯsideratiōe: et co gnitiōe dn̄i sui creatoris: ⁊ q̇d ei necessariū sit de veritate ⁊ magnificatiōe eius: ⁊ sanctificatiōe eius: ⁊ psalmodia: ⁊ lau de assidue ꝑpetim sine seꝑatiōe ⁊ intersecatiōe: ⁊ ꝓpter h̄ sublimauit ipsum creator gloriosissimus ⁊ exaltatus: ⁊ at tribuit ei ordinē a quo non remouet̄: neq; finitur: neq; in tersecat̄: ⁊ destinauit ip̄m suꝑ distīctiōes q̄ttuor tꝑales: ⁊ suꝑ ꝓductionē tp̄is: ⁊ ānoꝝ: ⁊ mēsiū: ⁊ dieꝝ: ⁊ horarū: ⁊ fe cit ip̄m regnare suꝑ contingētia q̄ apparēt in hoc mūdo de

impreſſionibꝰ: ⁊ apparitiōe ſectarū: ⁊ mēſuratiōe regni cuiuſdā regis. ⁊ qᷦ cōſequit̄ ipſum in ſpacio ſuo de fortuna ⁊ euentu: aut reliquis: ⁊ diuerſis ab eis donec finiatur ſecta eius ſm̄ ꝙ deſtinatū eſt in ſcientia creatoris glorioſi ⁊ ſublimis. ⁊ poſtꝙ̄ peruenimꝰ ad illud cuiꝰ declarationē q̄dē de ordinibꝰ aīaꝝ volumꝰ: ⁊ applicatiōe cuiuſqꝫ earū cū illo qᷦ cōuenit oꝑationi eius ex corporibꝰ ⁊ paſſioni ipſius et receptioni impreſſiōi eius ⁊ appropinquatiōe orbis cū eo quod effuderit ſuper ipm̄ intelligētia ex intelligētia ⁊ lumine ſpiritualitate ſufficiūt: oportet vt inueniamꝰ tū differētiā inter ſubſtantiā corporis ⁊ ſubſtantiā aīe. Dico ergo ꝙ ſubſtātia corporis gn̄atur ex materijs diuerſis affectis qualitatibus cōtrarijs. ⁊ ꝓpter hoc cōſequunt̄ ipſum accidētia: ⁊ ingreditur ſub gn̄atione ⁊ corruptiōe. Subſtātia ṽo aīe nō eſt generata ex aliquo: neqꝫ ꝑmutat̄ ad aliud: neqꝫ afficit̄ aliqua qualitatū. nā ſi affecta foret: impoſſibile eſſet q̄n eēt aut ca. aut fri. aut hu. aut ſic. ꝙ ſi eēt ca. eleuaret̄ ſurſuꝫ vſqꝫ ad infinitū. et ſi eēt frigida deſcēderet inferiꝰ in cētro. ⁊ ſi eſſet humida: nataret ⁊ manaret in quattuor partibꝰ. ⁊ ſi eēt ſicca: induraret̄ ⁊ cōſolidaret̄ ⁊ priuaretur motu oīno. Iā igitur manifeſtū eſt ⁊ notum ꝙ non eſt affecta aliqua qualitatū: ⁊ propter hoc non conſequunt̄ ipſam accidentia: neqꝫ ingreditur ſub generatione ⁊ corruptione.

Onuenerunt antiqui ꝙ ſpiritꝰ eſt corpus ſubtile procedēs a corde in arterias ad totum corpus: ⁊ facit ipm̄ habere vitā ⁊ anhelitū per pulmonē: ⁊ pulſum ꝑ arterias: ⁊ aſcēdit ſurſum ad cerebrū: ⁊ ꝓcedit ab eo in neruis ad totū corpus: ⁊ facit ipm̄ habere ſenſum ⁊ motū. ¶ Et ſi interrogati fuerimus de differentia inter ſpiritū ⁊ aīaꝫ. Dicendū eſt ꝙ dr̄ntia eſt inter ſpiritū ⁊ aīam duobꝰ modis. Unus eorū eſt ꝙ ſpiritꝰ eſt ſubſtātia corꝑea quā corpus circūdat ⁊ cōprehēdit ⁊ cōtinet: ⁊ aīa eſt ſubſtātia ſpiritualis circūdās corpus exteriꝰ ⁊ continēs ipſum ⁊ mouēs ipſuꝫ. Secūdus eſt modus: q̄m ſpiritꝰ reſoluit̄ cū reſolutiōe corpis: ⁊ deſtruit̄ eius deſtructione. Aīa em̄ figit̄ ⁊ remanet poſt ſeparationē eiꝰ a corꝑe: ⁊ eiꝰ oꝑatio: in corpus tū nō penetrat: ꝓpterea q: priuatū eſt ſpiritu acquirēte ei vitā ⁊ ſenſum ⁊ motū: cūqꝫ priuatur ſenſu ⁊ motu corpus fit mortuū: ⁊ nō penetrat in ipm̄ actio aīe oīno. ¶ Et ſi interrogati fuerimꝰ de dr̄ntia inter venā ⁊ arteriā: dicemꝰ ꝙ vena eſt cōpoſita ex tunica vna ⁊ canali vno: in qua currit ſanguis ab epate ad oīa mēbra corpis: q̄m ex ipſo eſt oīm mēbrorū nutrimentū ⁊ virtus ⁊ cōſtitutio. Arteria aūt cōponit̄ ex duabꝰ tunicis ⁊ canalibꝰ duobꝰ: in quoꝝ vno penetrat ſpūs ad totū corpꝰ: ⁊ acq̄rit ei vitā: ⁊ gn̄at in ipſo anhelitū per pulmonē: ⁊ pulſum ꝑ arterias vt expellat ꝑ hoc vapores calidos a corde: et attrahat ei aerem ſubtilē. In canali ṽo altero currit ſanguis purus mūdus a ſordibꝰ: vt ex eo nutriat̄ ſpiritꝰ vitalis: queādmodū nutrit̄ ignis exteriꝰ ex oleo. Cā aūt quare non eſt poſſibile vt ſpūs ⁊ ſanguis īcedāt in canali vno ⁊ curſu vno: eſt ꝙ ſpiritꝰ ſubtilitate ſui currit in corꝑe ſubito: ſicut currit ſplēdor cādele in domo ſubito abſqꝫ ſpacio tēporis. Sanguis groſſitie ſua ⁊ grauitate ſui motꝰ nō currit niſi paulatim: ſicut currit aq̄ in poris terre ⁊ canalibꝰ eius. ⁊ ſi ſit ſanguis groſſior aqua: tardiꝰ incedet. Si ergo ſpūs ⁊ ſanguis incederent in canali vno ⁊ curſu vno: vinceret ſanguis ſpm̄: ⁊ ꝓhiberet ipſum ne curreret in corꝑe ſubito: ⁊ eſſet in hoc corruptio ordinis naturalis. ¶ Natura em̄ nomē cōmune dictū a creatura. ⁊ dicit̄ de oī hoīe ꝙ hꝫ naturā ſibi ꝓpriā: ⁊ dicit̄ de chimis. ſ. de humoribꝰ quattuor: q̄ ſunt ſanguis et vtraqꝫ cholera et phlegma: ⁊ dicit̄ de materijs q̄ttuor: q̄ ſunt ignis: aer: aq̄: terra. et dicit̄ etiā de celo: et de virtute celeſti quā ordinauit deꝰ glorioſus ſublimis in natura: ⁊ deſtinauit eā cū ipſa ſuper impreſſiones gn̄ationis ⁊ corruptiōis et augmēti ⁊ diminutionis ⁊ motꝰ et quietis. et ꝓpter hoc diffinierūt eam antiqui ex ꝓprietate ipſiꝰ: ⁊ dixerūt. Natura eſt motꝰ a q̄ete ⁊ quies a motu. Et phs diffiniuit eā ex eſſentia: ⁊ dixit ꝙ natura eſt virtꝰ corꝑea exiſtēs in corporibꝰ mediāte celo inter aīam ⁊ corꝑa. Et voluit cū dixit virtus corꝑea: virtutem celeſtē: q̄m dixit virtꝰ corꝑea non virtꝰ corporis. Et quideꝫ plato diffiniuit deſcriptiōe aſſumpta ex corꝑe eius: ⁊ dixit ꝙ natura eſt ſubſtātia faciēs cū artificio rerū formataꝝ. Et optime in ea hippo. eſt ſermo: quē dixit oſtendēs differentiam eſſe inter aīam ⁊ naturā: ⁊ dixit. Natura eſt principiū motus vigorās corꝑa: ⁊ preparās eis p̄paratiōes nutrimēti ⁊ reliquoꝝ: ⁊ expellēs ab ipſo impedimentū ſm̄ virtutē ⁊ poſſibilitatē. Et aīa eſt p̄ncipiū motꝰ exteriꝰ īfluēs corꝑibꝰ ex ſplēdore ⁊ lumine ſuo quo fiunt mobilia ſimul viua ⁊ ſenſibilia. Inq̄t yſaac: voluit ꝑ hoc animalē aīam: cum non ſit mouēs neqꝫ ſentiēs niſi ipſa. ¶ Rationabilitas eſt ſcīa cadens ſuꝑ occulta cū cōſideratiōe ⁊ cogitatiōe. ¶ Diffinitio ſciētie abſolute. Scīa eſt abſolute ab aīa apprehenſio veritatis rerū p̄paratarū ad ſciendū. ¶ Diffinitio ſciētie vere. Scīa eſt cognitio vera quā ratiocinatio ⁊ demonſtratio firmat. ¶ Diffinitio cognitiōis. Cognitio eſt ſcīa fixa non reuocabilis. ¶ Diffinitio ſentētie. Snīa eſt credulitas alicuius rei. ¶ Diffinitio cogitatiōis. Cogitatio eſt virtꝰ intelligibilis p̄cedēs in rebꝰ. q̄m cogitatio eſt vna de virtutibꝰ aīe rationalis: ⁊ ꝓpter hoc factꝰ eſt oīs cogitās rationalis. ¶ Diffinitio memorie. Memoria eſt apprehēſio rerū exiſtentiū in aīa cū indagatiōe ⁊ inquiſitiōe. ¶ Diffinitio recordationis. Recordatio eſt inquiſitio aduētus rei iā oblite a virtute cogitatiua. ¶ Diffinitio cōſiderationis. Cōſideratio eſt inceſſus ꝯſilij in p̄cordijs. ¶ Diffinitio ſeruatōis. Seruatio eſt memoria cōtinua non indiſcreta. ¶ Diffinitio diſcretionis. Diſcretio eſt ꝯſecutio oīs rei cū ſimilibus ſuis. ¶ Diffinitio ratiocinatiōis. Ratiocinatio eſt faciens cauſam currere in cāto. ⁊ diffinierūt eā quidam diſcretiores. Dixerūt ꝙ ratiocinatio eſt ſermo in quo cōponuntur res diuerſe: ⁊ prouenit ex eis vna vera neceſſario. Inquit yſaac: hec diffinitio non exiſtit ꝑ ſe: imo indiget aliquo quo fiat vera: impoſſibile eſt em̄ vt ꝓueniat vna res vera ex rebus diuerſis: niſi cum explanatiōe ⁊ ſignificatiōe veritatis eius: ⁊ ſic non erūt ſnīe equales. ⁊ demōſtratio non cōſiſtit niſi vt curreret cā in cauſato: cū non ſit cā niſi in cāto in cauſante: ratiocinatio em̄ firmat ꝯſideratiōeꝫ verā: ⁊ dirigit eā. ¶ Diffinitio manifeſtatiōis. Manifeſtatio eſt quies intellectus cum firmat̄ argumētatio cū demōſtratiōe. ¶ Diffinitio demōſtratiōis. Demōſtratio eſt ratiocinatio ita vt non remoueat̄ ſubiectū ⁊ p̄dicatū ⁊ ꝓpoſitio cui medium non eſt. ¶ Diffinitio veritatis. Ueritas eſt ꝙ res eſt. ⁊ diffinierunt eā diſcretiores: dixerūt em̄ veritas eſt ſermo quem firmat demōſtratio aut ſenſibiliter aut intellectualiter. Inquit yſaac: ſermo iſte ꝯſiſtit ſicut exiſtit diffinitio: qua vtit̄ ille qui ſuꝑ eā affert diffinitionē dialectice ⁊ intentione ꝑhiloſophie: q: diffinitio eſt enunciatiua nature rei ⁊ eſſentie eius. Et ſermo quidē dicētis ꝙ veritas eſt q̄ enūciatiua eſt nature veritatis ⁊ eiꝰ eſſentie: q̄m illud ſm̄ ꝙ res eſt: nō eſt veritas: niſi ꝙ eſt ſermo veridicus. veritas eſt id qᷦ firmat demōſtratio aut ſenſibiliter aut intellectualiter. nō eſt niſi enūciatio qualitatis ꝓpinquās veritati ⁊ intellectꝰ inſipiētium ſermone corꝑeo ꝓpinquo intellectibꝰ ipſoꝝ. ¶ Diffinitio falſitatis. Falſitas eſt ꝙ nō res eſt. et dicit̄ falſitas narratio rei cum diuerſo qᷦ eſt ipſa ⁊ ipſiꝰ contractio. ¶ Diffinitio veri. Uerū eſt affirmare rē rei: cui eſt ſm̄ veritatē: aut expellere rem a re a qua vere remouet̄. ¶ Diffinitio falſi. Falſum eſt affirmare rem re q̄ ab ea remouet̄ vere: ⁊ remouere rē a re q̄ ei affirmat̄ ſm̄ veritatē. ¶ Diffinitio neceſſarij. Neceſſariū qᷦ impoſſibile eſt remoueri. ¶ Diffinitio impoſſibilis. Impoſſibile eſt cuiꝰ impoſſibilis eſt inuentio. ¶ Diffinitio incōueniētis. Incōueniēs eſt duoꝝ ꝯtriorum in re vna ſm̄ nomē vnū: et ſm̄ ſimilitudinē vnā ⁊ partē vnā in tꝑe vno ⁊ relationē vnā: ſm̄ ꝙ aū oſtēdimꝰ in hoc noſtro libro. ¶ Diffinitio poſſibilis. Poſſibile dr̄ ſm̄ duos modos. aliud em̄ eſt verū: aliud eſt falſum. Uerū autem eſt vt exiſtat inter duas extremitates cōtradictiōis: in qua ignoratur que ipſius extremitas appareat. Illud autē qᷦ nō eſt verū: eſt ſm̄ duos modos. Unū eoꝝ eſt poſſibile: cuiꝰ exiſtētia nondū eſt neceſſaria ꝓculdubio: ſicut ortus ſolis mane ab oriēte: lꝫ eius nondū ortus ſit: tū orit̄ cras ꝓculdubio. ⁊ ſcd̄m poſſibile qᷦ verū eſt vt exiſtat actu: ⁊ exitꝰ eiꝰ nō eſt interius natura: ſicut venator regnās in ſucceſſione ⁊ munitor dux exercitꝰ. yſaac. teſtificor quidem me vidiſſe in egy⸗

pro huiusmodi. dominabatur enim eidē quidā dux de filiis
tolonis q̄ dicebaē filius taiz: ꝛ magnificatū est eius imperiū: et
relatata est memoria eius: ꝛ terruerat ipsius exercitū: ꝛ erat
dux exercitus eius quidā magister minutor nomine bidel.
¶ Diffinitio mētis. Mens est potētia medens in possibi
libus et vtēs virtute aīali. Illud ideo quō formas rerū quas fa
cit nos inuenire sensus in natura ꝛ materia earū: facit repe
rire virtus animalis sapiētie: accōmodatas ex natura ꝛ ma
teria ipsarum, ꝛ dicitur etiam mens de virtute quiescēte in
re quesita an sit ei hoc ꝛ hoc ꝛ an non. ¶ Diffinitio estima
tionis. Estimatio est virtus incedēs in impossibilibus. ꝛ dicit
ꝙ estimatio fit iudiciū de re ex apparitione: nō ex eo vbi est
veritas. ꝛ propter hoc facte sunt bestie estimantes non medi
tantes nisi illud de eis sm̄ accōmodationē ꝛ trāsumptionē.
¶ Diffinitio sensus. Sensus est sigillatio impressionis sen
sati in sentiente. Sensatū enim sicut agens excitādo sentiētē:
ꝛ mouendo ipsum ad cognoscendū essentiam suā: sicut liber
mouet lectorē excitādo ipsuz ad cognoscendū qd̄ ī libro est
de scientiis ꝛ propositis. ꝛ sicut desideratuz qd̄ mouet ꝛ exci
tat ipsuz ad cauendū sibi: ꝛ cōsiderandū se an consoletur cū
eo. ꝛ hoc etiā dicit e cōuerso: ꝛ est vt fiat sentiens loco agen
tis: ꝛ sensatum loco patiētis: sed ad illud non inuenitur ve
ritas: in plurimo enim huius sermones sm̄ hunc modum nō
inuenit passio: propterea ꝙ inuenitur sm̄ veritatē: sed sm̄
transumptionē: nole tamen non intētione. Ex hoc est ꝙ hō
dicitur scire creatorē sublimē ꝛ gloriosum: ꝛ creatorem non
cōsequitur passio aliquo modo: immo est factor ois facti: et
creator omnis creati. Licet creatorē non sequatur omnis
passio: non est homo propterea ꝙ sit ipsum agens. Actus aūt
dicit sm̄ duos modos: scilicet spiritualis ꝛ corporeus. Spi
ritualis etiā dicitur sm̄ duos modos. alius enim est quē agēs
non pertransit: ꝛ non egreditur ab eo ad aliud. ille aūt quē
agens non transit: nō egredit ab eo ad aliud: est sicut cogi
tatio hominis: ꝛ est cōsideratio in se. scit enim ꝙ ipsum iuuat
ab eo qd̄ ei nocet: ꝛ ille quidē quē pertrāsit agens: egredit
ab eo non ad aliud: est sicut sensati in sentiēte. Sensatū enim
transit actum suum: ꝛ egreditur ab eo ad sentiētem. ꝛ simi
liter actus desiderati in desiderante: ꝛ liber in legente. Et
nullus quidem horum actuum sm̄ quē non trāsit agens ad
aliud: ꝛ trāsit ad aliud: est contrarius subiecto suo: neqꝫ dis
cordans ab eo sed est cōueniens ei: ꝛ accidens in ipso. homo
nāqꝫ cogitās ꝛ cōsiderans in eo qd̄ iuuat essentiaz suam ab
eo quod ipsi nocet: non est cōtrarius sibi ipsi: neqꝫ discordās
a se: immo addit ī ea per id qd̄ in ipsa imprimit. et similiter sen
satum non est cōtrarium sensui: neqꝫ discordans ab eo: sed
est ipsi conueniens: ꝛ in ipso addens cum eo qd̄ imprimit in
ipso. ꝛ excitat ad cognoscendū se: ꝛ qd̄ vult ex ipso. Actus aūt
corporeus est actus existens in corporibus motis in seipsis
ꝛ mouētibus aīalia: sicut animal quod mouetur in seipso: ꝛ
mouetur motu ipsius molendini mola. ꝛ sicut aer: q̄ mouet
in seipso: ꝛ ingreditur in velum nauis: ꝛ mouet ipsum mo
uendo illud: ꝛ eius est species altera cōposita: sicut homo
qui mouetur ꝛ mouet remos nauis: ꝛ mouetur nauis mo
tu eorū simul. ¶ Diffinitio cōuenientie. Cōuenientia est in
uentio diuersorum in re vna: sicut inuentio hominis ꝛ equi
ꝛ reliquorum animaliū in vno: ꝛ ipsorum cōuenientia: ꝛ re
ceptio nominis ipsius: ꝛ discretionis simul ab eis. ¶ Diffi
nitio cōiunctionis. Cōiūctio est proprietas corporum ad inui
cem. ¶ Diffinitio cōtactus. Contactus est cōiunctio extre
mitatum in loco. ¶ Diffinitio adherentie. Adherentia est
continuatio corporis alicuius cum corpore altero. ¶ Dif
finitio dilectionis. Dilectio est desideriū aīe ad illud quod
querit cum cōplemēto cause cōiunctionis. ¶ Diffinitio cō
cupiscentie. Cōcupiscētia est superfluitas dilectiōis. ¶ Dif
finitio voluptatis. Voluptas est desiderium ꝛ inquisitio rei
desiderate. ¶ Diffinitio cōditionis ꝛ creationis. Creatio
est essentialitas entium ex non esse. ¶ Diffinitio cōditoris
vel creatoris. Creator ē faciens esse: essentia: ex non esse. Fec
ditas alicuius estimat ꝙ nō esse: est priuatio. Nos autē facie
mus ipsm̄ scire illius destructionē: propterea ꝙ priuatio non
est nisi post inuentionē: sicut res que inuenitur postea priua
tur ꝛ dicit priuatū per hoc et hoc: sicut hō qui fuit videns:
deinde passus est in visu suo: ꝛ dicitur: ille priuatus est vi
su. ꝛ similiter in omni quod est inuentuz ꝛ postea priuatur:
dicitur priuatū est hoc ꝛ hoc. ꝛ neqꝫ pōt aliquis de eo quod
fuit inuētū: ꝛ postea priuatū: dicere ꝙ sit priuatū ex nō esse
nō ens enim nō habet formā in materia ita vt dicat priuatū aut
mutatū. ¶ Diffinitio generationis. Generatio est exitus cor
poris sube ex priuatiōe ad inuētionē. Gñatio nāqꝫ omnis
gñati naturalis ꝛ nature quidē non agit aliqd ex non esse:
sed ipse faciunt ꝛ generāt virtute celesti: quē ordinauit crea
tor in eis. ꝛ destinauit eā actui gñationis ꝛ corruptionis: si
cut gñatio ab eis corporū animaliū ꝛ plantarū et elemētis
quattuor. actus enim ipsorum est actio: ꝛ gñatio non conditio:
nec creatio: cum cōditor ꝛ creator vere sit deus: cuius fama
sublimis: ꝛ cuius noīa sanctificata: ꝛ nō est deus preter ipsū:
neqꝫ adorandus nisi ipse. ¶ Diffinitio corruptiōis. Corru
ptio est ingressus ex inuentione ad priuationē: sicut resolu
tio corporꝫ animaliū ꝛ plantarū: ꝛ corruptio eorꝫ ꝛ permu
tatio eorum ad elemēta ex quibus ipsa sunt gñata. ¶ Diffi
nitio augmēti. Augmentū est elongatio finiū corporis post
propinquitatē eorū. ¶ Diffinitio mutatiōis. Mutatio est
permutatio in locis cū interpositiōe ꝛ extensiōe. ¶ Diffi
nitio tpis. Tēpus est spaciū qd̄ separat motus celi. ¶ Dif
finitio eternitatis. Eternitas est quod non separat motus.
¶ Diffinitio perpetuitatis. Perpetuitas est spaciū non
separatū neqꝫ intersectū. ¶ Diffinitio arbitrii. Arbitrium
est preparatio receptiōis: ꝛ penetratiōis actus cū voluntate.
¶ Diffinitio tristicie. Tristicia est sollicitudo ꝛ angustia pro
pter priuationē amati ꝛ fugam quesiti. ¶ Diffinitio timo
ris. Timor est casus horribilis alicuius. ¶ Diffinitio crea
ture. Creatura est gñatio rei ex re cum corruptiōe forme eius
ex qua generat: ꝛ permutatiōe eius ad formaz alterā: sicut
exitus corpis aīaliū ꝛ plātarū ex elemētis quattuor cū corru
ptione forme elementorꝫ: ꝛ permutatiōe eorū ad formā ani
malium ꝛ plantarū. ¶ Diffinitio artificii. Artificiū est ope
ratio forme alicuius in materia aliqua preter corruptionē for
me materie: ꝛ absqꝫ corruptione forme formati in materia
post expletionē ab artifice operatiōis eius: sicut forma an
nuli ꝛ denarii in argento est absqꝫ corruptiōe argēti: ꝛ neqꝫ
exitus eius est a natura ꝛ essentia sua: ꝛ neqꝫ corrūpit forma
annuli ꝛ denarii postqꝫ artifex ea cōplet. Et similiter forma
drachme ꝛ monilis: ꝛ reliquarū formarū in auro formataꝝ
est preter corruptionem auri: neqꝫ egredit ab essentia sua:
ꝛ natura: ꝛ neqꝫ corrūpitur forma drachme ꝛ reliquarū for
marū post quietē operantis eas. ¶ Diffinitio operatiōis.
Operatio est in qua euanescit forma operati: ꝛ corrumpit
post quietē facientis eam: sicut ambulatio q̄ euanescit ꝛ pri
uat: ꝛ nō inuenit eius vestigiū post quietē ambulātis. ꝛ si
militer locutio: quā euanescit ꝛ intersecat post quietem lo
quētis. Et si contradixerit nobis aliqs: ꝛ dixerit: quare dici
sti ꝙ forma sermonis euanescit: ꝛ nō inuenit eius vestigium
post quietē loquentis: cū inueniamus ꝙ omne qd̄ est dictū
positū est in pectoribus audiētiū: ꝛ scriptū ī scriptis. Dicem
ei: hec tua sententia vana est. illud enim qd̄ remanet in pecto
ribus audiētium: nō est nisi forma narrationis narrate: nec
forma locutiōis: quia locutio intersecat primo: ꝛ post destruit
finit ꝛ abscindit: ꝛ nō audit post quietem loquētis: ꝛ simi
liter ambulatio abscindit primo ꝛ finit ꝛ non auditur post
quietem ambulātis: ꝛ propter hoc ambulās cū vehementer
fatigatur: cedit ambulationi: ꝛ quiescit: ꝛ inuenit requiem
ex propinquo. ꝙ si forma ambulātis esset fixa ꝛ mansiua post
quietem ambulantis: esset fatigatio fixa ꝛ mansiua post quie
tem ambulantis. visus vero testificatur eius cōtrariū. Hic
finiuntur collectiones ysaac Israelite medici in descriptioni
bus rerū: ꝛ diffinitionibus earum: ꝛ differentia inter descri
ptionem ꝛ diffinitionem.

Iber aggregatus ex dictis philosophorum anti-
quorum de elemētis ſm ſnīam aristotelis ⁊ hippo
cratis ⁊ galieni: de quorum aggregatione ⁊ appo-
ſitione ſolicitus fuit yſaac ſalomōis filius iſrae-
lita. Incipit tractatus.

¶ Incipit prima pars (tres eñ partes ſunt) libri de
elementis yſaac filij ſalomonis regis arabie.

Philoſophus in ple-

niſſimis libris diffiniuit elementū eſſe rē
ex qua generatione pria aliquid generatur
⁊ exiſtit in generato potētia ⁊ non actu.
Et phus quidē dicēdo rem ex qua aliquid
generatur: voluit intelligi rem cui forma
⁊ modus quo ipſa eſt: ſeparatur ⁊ pmutatur
ad formā generati ex ea ⁊ ad eius eſſentiā: ſicut terra cuius
terreitas ſeparatur ⁊ permutatur ad lutoſitatē: ⁊ ex lutoſitate
ad teſteitatē. ⁊ illud eſt qm̄ cū tu permiſceres terrā cū aqua:
fit lutū: aſſa igne fit teſta ⁊ later. Et cū dixit generatione pri-
ma: voluit intelligi generationē primā ⁊ eorum principiū. ⁊ il-
lud ideo: qm̄ res fit ex rebus pluribus ex generatōibus di-
uerſis: quarū res quedam eſt poſt rem aliam: ⁊ generatio
poſt generationē: ita tñ q res ille ex qbus fiunt: nō ſunt ei
elemēta: elementū naq eſt ſm intentionem phi illud ad qđ
mēte tua aſcēdis ex compoſitate mēdia pure cōpoſitiōis: ⁊
reſoluis ipm cogitatiōe tua: ⁊ cōſideratione ad illud qđ eſt
ſimplicius ⁊ minus cōpoſitū eo. Deinde ponis illud ad id
qđ eſt plus ſimplex: ⁊ minus cōpoſitum: ⁊ aſſiduas illud vſ-
quequo puenias cogitatiōe tua ⁊ cōſideratiōe ad ſimpliciſ-
ſimū ſm veritatē: qđ nihil precedit ex quo ipſum generetur ⁊
fiat pͥpter ipſum cōpoſitū. verbigratia nam ſi tu meditatus
fueris in rōne tua corpus hūanum in humanitate ſua ⁊ per
fectione: ⁊ de ipſo cogitaueris: inuenies ipm cōpoſitū ex mē
bris inſtrumentalibus primo: qm̄ ex eis cōponitur. Et illud
iam inuenio: qm̄ nemo ambigit quin corpus hominis ſit fa
ctū ex cerebro ⁊ corde ⁊ epate ⁊ ex ſimilibus mēbris illis que
inſtitꝰ ad officiū nature hñt: quorum vnūquodq efficit qđ eſt
ei naturale. neq etiā dubitat quin hēat etiā pedes ⁊ oculos
et reliq̃ corum que ſunt inſtrumētis ⁊ officiales hoīs: vnoquo-
q quorum agit qđ eſt ei naturale. Deīde ſi cogitaueris de mē
bris inſtrumētalibꝰ: inuenies ea cōpoſita ex mēbris ſiſium
partiū ſicut carne ⁊ neruis ⁊ oſſibꝰ ⁊ venis ⁊ ſimilibus eis:
ex quibus hec mēbra inſtrumētalia cōponuntur. Poſtea ſi
cogitaueris de mēbris ſimiliū partiū: reperies ea generata
ex ſpermate ex ſanguine: ⁊ illud ideo: qm̄ ſperma eſt eorum ma
teria ⁊ ipſorum prie. ⁊ ſanguis in exterioribꝰ eorum materia: ⁊
ipſorum cibus in lterioribꝰ ſanguis: ⁊ vtraq cholera ⁊ phle-
gma eſt ipſorum materia ⁊ eorum cibus. Et illud ideo: quoniam
vtraq cho. ⁊ phlegma in ſanguinē vehūtur ⁊ exiſtūt in ipſo:
et illud quidē demonſtrabo in fine huius intētionis ſi deus
voluerit. Deinde ſi cogitaueris de ſpermate et ſanguine et
vtraq cholera ⁊ phlegmate: inuenies ipſa generata ex cibo
hoīs: ⁊ inuenies generatū cibū ex plantis ⁊ arboribus: ⁊ ar
bores ⁊ plantas generatas ex elemētis quattuor: ſcꝫ terra:
aqua: igne: aere. Ex eis vo que ſignificāt illud eſt: qm̄ tu nō
inuenis aliquā plantarū ⁊ arborum: cuius generatio cōpleatur
abſq terra in qua eſt ente ei loco vulue aīalibus: ⁊ humidi
tates ⁊ humores quibus nutritur: exiſtūt ei loco ſanguinis
⁊ reliquorum huīorum aīalibus. Et aer pſtans eā eſt ei ſicut inſpi
ratio ſacra corpus aīalis extrinſecus: ex qua materia eſt ſpi
ritꝰ vitalis: ⁊ cibus ipſius: ⁊ calor naturalis lteriorum eiꝰ: ⁊ ca-
lor ſolis exteriorum ipſius ſunt caliditas ⁊ innata aīalibus. q ſi
aliqđ ex eis priuatur: nō cōpletur eius gñatio oīno: ſꝫ ſi elemē-
ta cōſideratione tua cōſideras: nihil ea pcedere inuenis: ex
quo poſſibile ſit ipſa gñari niſi virtutē dei glorioſi ⁊ exaltati
Ipſa igitur ſunt prima gñationū naturaliū ⁊ ipſarū principiū
ſm veritatē cum non pcedat gñatio prior eis. Et pͥpter hoc
ſimplicitatis nomē merētur: ⁊ eiꝰ intentionē ſm veritatē: ſi-
cut meretur corpus hoīs nomē cōpōnis ⁊ intētōis eiꝰ ſm ve
ritatē qm̄ eſt poſtremū gñationū ⁊ ipſarum finis: cum nihil
gñatur ex eo ad qđ ipm ſit ſimplex. ¶ Q: ſi aliqs eſtimaue
rit de hoīe: q ex eo gñatur hō qm̄ ſpma ſit ex hoīe: ⁊ hō gña
tur ex ſpermate: erit eſtimatio hec erronea. ſperma naq nō
fit ex hoīe niſi ſm ſemitā natiuitatis vel originis: ⁊ nō ſm ſe
mitā gñationis. Generatio eñ ſm tres exiſtit modos: quo-
rum vnꝰ eſt creabilis: ⁊ aliꝰ naturalis: ⁊ alius artificialis. Et
creabilis quidē eſt gñatio eorum q ſunt ex nihilo: que pͥprius
eſt operationi diuine glorioſiſſime. Et naturalis quidē eſt eiꝰ
cuiꝰ forma ſeparatur ⁊ reſoluitur ⁊ pmutatur ex forma ſua ad for
mā carnis ⁊ oſſis ⁊ reliquorum. Et artificialis quidē eſt q acqͥ-
rit formā accidētalē extraneā: ita q nō ſeparatur eiꝰ forma na
turalis de eius eſſentia ſm quā ipſus exiſtit ſicut argentū: ⁊
acquirit formā ānuli: ita q nō ſeparatur forma argenti ⁊ eius
eſſentia. Modus vo quo ſpma fit ex hoīe: egreditur ab his ge
nerationibꝰ tribꝰ. Patet etiā modus: naq quo ipſum fit:
egreditur a creabili. Creabilis naq eſt gñatio eorum q ſunt ex
nihilo. Spma aūt nō eſt ex nihilo: qm̄ ipm ex hoīe ẽ. Mo
dus q quo ipm fit: nō eſt ſm ſemitā naturalē: qm̄ gñatio na
turalis eſt forma cuius ſeparatur ⁊ eſſentia ad formā gñati ex
eo ⁊ eiꝰ eſſentia. hō vo nō eſt inquā ita: qm̄ ſeruat formā et
naturā ſuā: etiā ab eo exeat ſpma. Q: ſi aliqs dixerit an non
gñatur ſpma ex hoīe gñatione naturali? Dicemus ei: mo-
dus quo fit ipm eſt ſm ſemitā natiuitatis ſicut natiuitatis
fructuū ex arboribꝰ: ⁊ nō ſm ſemitā gñationis: qm̄ gñatio
nō fit niſi i corruptiōe eiꝰ ex quo ẽ generatū. hō vo eſt abſq
corruptiōe: cū fit ſpma ex eo. Modꝰ q quo ipm fit: nō eſt ſꝫ
ſemitā artis ⁊ opis: qm̄ ars nō acqͥrit rei niſi formā acciden
talē ex qua accōmodatur ei nomē: hō vo non acquirit ſpmati
formā ex qua ei nomē accōmodatur. Sperma igitur nō eſt gña-
tū ex hoīe gñatione artificiali: q ſperma nō eſt factū ex ho
mine niſi ſm ſemitā natiuitatis. Iam ergo manifeſtū eſt q cor-
pus hūanū poſtremū eſt gñationū naturaliū ⁊ finis earū: ⁊
pͥpter hoc meretur nomē cōpōnis: ⁊ eiꝰ intētionē ſm vitatē.
Cū ad q ita ſit: tūc nō eſt dubiū quin media q ſunt inter cor-
pus hūanū ⁊ elemēta: ſunt cōpoſita ⁊ ſimplicia ſm ſimilem
modū aūt. Vnūquodq eñ eorum eſt ſimplex cōpatiōe ſua
ad illud qđ factū eſt ex eo ⁊ cōpoſitū cōpatiōe ſui ad illud ex
quo ipſum eſt gñatum: verbigra. Mēbra inſtrumētalia ſim-
plicia ſunt cōpatione ſua ad corpꝰ factū ex eis: ⁊ compoſita
cōparatiōe ſua ad mēbra ſiliū partiū: qm̄ facta ſunt ex eis. ⁊
mēbra partiū ſiliū ſunt ſimplicia cōpatione ſui ad mēbra in
ſtrumētalia factā ex eis: ⁊ cōpoſita cōpatiōe ſui ad ſperma et
ſanguinē ⁊ vtraq cho. ⁊ phlegma. Et ſpma ⁊ ſanguis ⁊ re
liqui humores ſunt ſimplices cōpatione ſui ad cibū: ⁊ cibus
eſt ſimplex cōpatione ſui ad ſperma ⁊ ſanguinē ⁊ reliquos
humores: ⁊ cōpoſitus cōpatione ſui ad plantas et arbores: et
et plante ⁊ arbores ſunt ſimplices cōpatione ſui ad cibum:
⁊ cōpoſite cōparatiōe ſui ad elemēta. Elemēta vo ſunt ſim-
plicia ſm veritatē: qm̄ nihil pcedit ea ex quo gñantur niſi vir-
tus diuina. Et poſtq iam puenimus ad hūc locū nři ſermo
nis: nūc reuertamur ad illud qđ pmiſimꝰ de cōſtructiōe ſi-
gnificatiōis: q vtraq cho. ⁊ phlegma vehūtur in ſanguinē
⁊ cōſiſtunt in ipſo: ⁊ pͥprie in ſanguine q eſt in venis quietꝰ:
quarū origo eſt ab epate. Dico ergo q ſanguis duobꝰ modis
eſt. Vno eorum eſt ſanguis purpureus: purus: mūdus: diſcre
tus ab vtraq cholera ⁊ phlegmate cōſiſtēs in arterijs: qua
rum origo eſt a corde: ⁊ eiꝰ pinguedine fit cibꝰ caloris innati:
et eiꝰ materia. Et alio mō eſt ſanguis cōmixtus vtraq cho.
⁊ phlegmate: cōſiſtēs in venis quietis: quarū fons ⁊ origo
eſt epar: ex quo eſt materia mēbrorum corpus ⁊ ipſorum nutrimē
tum. Ex eis aūt q ſignificāt q vtraq cholera ⁊ phlegma pe
mixta ſunt ſanguini in venis cōſiſtēti quietis: eſt illud qđ in
uenimus in ſanguine poſt egreſſum eius a vena: nos naq
inuenimꝰ ex eo q eſt purus ſubtilis ſubſtātie ſplēdide decli
nans a colore ſuo ad citrinitatē ſignās multitudinē cholere
citrine ⁊ virtutē ipſiꝰ in ſanguinē: ⁊ inuenimꝰ ex ipſo nigrū
turbidū ſignās multitudinē cho. nigre. ⁊ inuenimus ex ipſo
aliqđ ſpiſſum: ex quo puenit ſiliū albi ſubtiles ſignificātes
multitudinē phlegmatis ⁊ eiꝰ virtutē. Quapropter cū a cor
pore ex omnibus humoribus euacuare volumus pͥpter egri-
tudinem aliquā: aperimus venā ⁊ deducimus ex ea ſanguī
nem quo in ipſo ſunt humores oēs delati: ⁊ deducuntur egreſſi

sione eius: ⁊ cum a corpore humorem singularē euacuare ⁊
educere voluerim⁹ ad medicinā intēdim⁹ ꝓprietate cui⁹ sit
illū humorē euacuare. Significatio aūt ꝙ fili albi subtiles
molles in sanguine ꝯsistūt significātes phlegma: est sermo
quē locut⁹ est ꝑhūs in libro de aīalib⁹ sup quā significatio-
nem sensibilē ꝯsistunt: ⁊ illud est qm̄ dixit: oīs sanguis in q̄
nō sunt fili albi subtiles forsitā nō coagulaf: q: phlegmatꝭ
partū in ipo cōsistit: ⁊ ꝓpterea fit ut sanguis cerui coagule-
tur forsitan: qm̄ parū phlegmatis ꝯsistit i ipsa natura: ⁊ for-
sitan ꝓpter hoc nō apparet fili albi in ipso eius. ¶ Et si ali-
quis ꝯtradixerit nobis de elemētis cū qualitatib⁹ suis: que
sunt frigiditas ⁊ caliditas ⁊ siccitas ⁊ humiditas: ⁊ estima-
uerit ꝙ elemēta sīt gn̄ata ex q̄litatib⁹: qm̄ nō inuenim⁹ ignē
nisi calidū ⁊ siccū. neqꝫ terrā nisi frigidā et siccā: neqꝫ aquā
nisi frigi. ⁊ hu. ğ eorū est significatio ꝙ elemēta sunt gn̄ata ex
qualitatib⁹: ⁊ cū ita sit: tūc remouef ab eis nomē simplicita-
tis: ⁊ eius intētio est ſm veritatē. ¶ Dicem⁹ ei ꝯtradixisti
falso ⁊ consecutus es contradictionē tua corruptionem tri-
bus modis. Unus eoꝝ est ꝙ multotiēs declarauim⁹ ⁊ dixi-
mus ꝙ res ex qua aliqd gn̄atur gn̄atione naturali: resoluif
⁊ sepatur eius essentia ⁊ forma: ⁊ permutatur ad formā gn̄a-
ti ex ea. Qualitates aūt non sunt ita: qm̄ nō separātur a na-
tura sua ⁊ essentia: cū semp cōsistant actu in elemētis. Et se-
cūdus est: qm̄ qḋ gn̄atur gn̄atione prima naturali: resoluif
⁊ redit tota natura eius ad elementa sua ⁊ ad eoꝝ essentiā.
Elemēta vō nō sunt ita: qm̄ nō permutātur nec resoluūtur ad
qualitates simplices: cū falsum sit inuenire qualitatē nisi in
quali. Qualitas nāqꝫ accidēs est: ⁊ quale est substātia: ⁊ acci-
dens quidē nō existit nisi in substātia. Et tertius est qm̄ res
ex qua aliquid gn̄atur gn̄atione prīa naturali: est sic ut fons
existēs ante gn̄ationē gn̄ati ex ea: siue sit existens sensibilis:
cum sit corporea sicut embrio: qm̄ ipse fons exñs ante gn̄a-
tionem aīalis ex eo: siue sit intellectualis: cū sit spūalis sicut
materia prima ⁊ forma. prima qm̄ ipse sunt due substātie q̄
existūt intellectui ante gn̄ationē gn̄atoꝝ ex eis. ¶ Et si aliqs
estimauerit ꝙ forma prīa sit accidēs ⁊ nō substātia: fac eum⁹
ipsum ſm: corruptiōe ipsius ex hoie. hō nāqꝫ ex aīa ⁊ corpe
cōponif: ⁊ corp⁹ est ei⁹ materia ⁊ yle. ⁊ aīa ipsius est ei for-
ma ⁊ eius spēs. Anima aūt nō est accidēs: qm̄ est substātia
intellectu nota. Si ğ negauerit illud ⁊ dixerit ꝙ est accidēs
qm̄ ipsa sepaf a corpe: ⁊ estimauerit ꝙ omne qḋ separatur ab
aliquo sit accidēs in ipso: cū indiciū accidētis sit separatio ei⁹
a suo subiecto: cū non sit accidēs nisi corruptiōe sui post se-
parationē a suo subiecto. Anima aūt non est ita: qm̄ ipsa est
māsiua ⁊ remanēs post separationē suā a corpe. Illud vō tri-
bus modis significaf. quoꝝ vnus est ꝙ si aīa esset accidens
pertrāsiret corpus aīalis ⁊ exiret ab eo sicut egredif nigre-
do ethiopis ad ebenū ⁊ picē. aīa autē nō est ita: qm̄ nō inue-
nitur nisi in aīali. Et scōs modus est ꝙ si aīa esset accidens:
aut esset sepabile: aut inseparabile: ⁊ quodcūqꝫ illoꝝ esset:
oporteret vt esset successor accidēs ad eā: ⁊ qm̄ ipa esset sub
gn̄e vno: corespōderet ipsum genus: ⁊ diffinitio ipsius: et
caderent ambo in predicamēto vno. Nos vō non inuenim⁹
animam ita: quoniā nō inuenimus successores descendentē
in corpus post separationem ipsius ab eo. Et si aliquis pro-
ferulat dicens ꝙ mors succedit ei: ⁊ estimauerit ꝙ sit cōtra-
ria eius: dicemus ei ꝙ si mors esset cōtrarium anime: aggre-
garef vtrūqꝫ in predicamento vno sub diffinitiōe vna: ⁊ re-
cipiet nomē eius vnū. aīa aūt nō est ita: qm̄ ipsa est substan-
tia cōplens corpus naturale hñs vitā potētia. Mors vō est
separatio aīe a corpore: q̄ mors est cōtrariū inuentū vel exi-
stens aīe in corpe: non cōtrariū aīe. Tertius aūt modus est:
qm̄ nos inuenimus operationē aīe penetrantē corpus suū et
pertranseuntē ipm ad res ab eo elongatas. Eam nāqꝫ inue-
nimus cogitantē ⁊ considerantē ⁊ ratiocinātē res extrinse-
cas a corpe suo: ita vt ipsarū veritatē cōprehendat ⁊ nō pre-
sentet eas. Cū sic ergo eius pertranseat operatio corpus suū
et egrediatur ab eo ad aliud quod longinquū est ⁊ remotū
ab eo preter ꝙ corrūpatur: erit eius substantia dignior per
id accidēte ipsius: et sic nō erit eius actio honorabilior sub-
stantia ipsius. Falsum vō est ꝙ sit actio honorabilior substā-
tia agentis. actio nāqꝫ ab agēte apparet: nō agens ab actio-

ne: sed substantia est sublimior accidēte: anima ergo cum est
sublimior operatione sua: cūqꝫ operatio eius sit pertransi-
ens corpus ipsius ita ꝙ ipsā nō corrūpitur: tunc ipsa dignior est
per illud. Ipsa igitur est māsiua remanens post separationes
suam a corpore. Iam ergo manifestum est ꝙ res ex qua ge-
neratur generatione naturali: est fons existens ante genera-
tionē generati ex ea. Qualitates autē nō sunt ita: ipse nāqꝫ
penitus non reperiūtur ante generationē elementorum. nō
igitur sunt fontes existentes antequā fiat ex eis generatum.
Iam igitur clarum est ꝙ elemēta nō sunt generata ex quali-
tatibus. etsi sunt ab eis inseparabiles quasi in eius essentia
naturalia sunt similia risibilitati in homine. Risibilitas enī
etsi sit inseparabilis homini: quoniam est eius principium:
homo tamē ex ea nō est generatus. Iam igitur apparet ex
eis que diximus: ⁊ quorum appellationē premisimus: ꝙ ele-
menta sunt prima generationum ſm veritatē: ⁊ quoniam
sunt simpliciora naturalibus propter suos fontes ⁊ suas es-
sentias in cōparatione sui ad alia: et ꝙ corpus humanum est
postremū generationū ſm veritatem magis proprium na-
turalibus cōpositione per seipsum ⁊ essentia sua: non com-
paratione sui ad aliud. nam qḋ est simplex cōparatione sui
ad aliquid: est compositū comparatione sui ad aliud qḋ est
simplex comparatione sui ad ipsum: ⁊ similiter quod est cō-
positum comparatione sui ad aliquid: est simplex compara-
tione sui ad aliud quod est cōpositum comparatione sui ad
ipsum: quēadmodum ostendimus ⁊ exposuimus i his que
sunt media inter elementa ⁊ corpus humanum: ⁊ diximus
ꝙ sunt simplicia ⁊ composita simul. Unumquodqꝫ enī eoꝝ
comparatione sui ad aliud ex quo ipsum est generatum: est
cōpositum. ⁊ propter illud nō est possibile vt aliquod ipsorū
sit elementū corporis human ſm veritatē ⁊ naturā: nisi ſm
semitam accōmodationis ⁊ transumptionis. scꝫ eñi ita sint
simplicia alio modo: ex ipsa sunt cōposita altero modo. ¶ Cum
ğ iam manifestū sit illud: tūc dico pꝫ ꝙ elemēta sunt elemē-
ta corporis hūani ſm veritatē: cū sint simpliciora naturalib⁹
et prima generationū naturaliū. ¶ Et si fuerit aliquis esti-
mans ꝙ sperma sit elementū corporis humani ſm veritatē
quia sperma est elementū propinquū: ⁊ elemēta sunt elemē-
ta longinqua ꝓpterea quia inter corpus humanū ⁊ sperma
nō sunt tñ nisi duo ordines mediorum: scilicꝫ ordo mēbroꝝ
similium partiū: ⁊ ordo membrorum instrumētalium: ⁊ in-
ter elementa ⁊ corpus humanū sunt ordines diuersi et mul-
ta media cōmunia: tunc sperma est elemētum corporis huma-
ni ſm veritatē qm̄ est ꝓpinquū: tūc dicatur ei ꝙ qui hoc mo-
do cōtradicit ꝙ sꝫuis sit possibile nisi ſm semitā accōmoda-
tionis ⁊ trāsumptionis: nō ſm veritatē ⁊ naturā. ꝑhūs enī
iam cū dixit ꝙ elementū ex quo aliqd generaf gn̄atione pri-
ma ⁊ existit in gn̄ato potētia ex eo est nō actu. ⁊ iam officiꝰ
fuit ꝙ voluit per sermonem suum generatione prima: pri-
mam generationum et ipsarum principium ſm veritatem:
scꝫ p sui. gn̄ationē quā non precedit gn̄atio q̄ sit ante ipsam
sed est prīa oīa gn̄ationis posse sicut granū qḋ est gen⁹ oīs
gn̄ationis posse. ⁊ voluit per illud suū verbū: scꝫ existens in
generato ex ipso: vt discernat ipsum ab illo a quo fit aliquid:
et non est existens in ipso: sicut scriba a quo sunt scripture ⁊
non existens in eis. ⁊ fabricator a quo fit domus ⁊ est extrin-
secus ab ea: ⁊ dicendo potentia non actu: voluit intelligi ne
sit res generata ex ea existens cum sua forma ⁊ essentia sua
actu: sed separetur eius forma: et essentia permutef ad for-
mam generati ex ea: ⁊ sit forma ipsius a qua separata est in
ipsa: vt si in potentia sua ⁊ possibilitate sua ⁊ resolui ⁊ libera-
ri ⁊ redire ad naturam suam ſm quā fuit ante generatōs ex
ea sicut elementa. Quāuis enim proprie forme separentur
et permutentur ad formas generatorum ex eis: tamen potē-
tia possibilitatis ipsorū est resolui ⁊ liberari ⁊ redire ad es-
sentiam suam ⁊ naturam: ita vt cōuertatur caliditas innata
ad ignem naturalē: spiritus ad aerem: ⁊ humores ad aquā
⁊ partes terre ad terram. In his ergo est manifesta signifi-
catio ꝙ elementa existūt in omni generato ex eis potētia. et
si illud nō esset: nō foret possibilitas ipsorum exitus ad actū
ꝓpter ꝓhibitionē exit⁹ rei ad actū si nō fuerit ante in potē-
tia. Sperma vō nō est ita. scꝫ enī spermatꝭ resolutio ⁊ priuatas

his ad corpus humanũ et eo generatum sit possibilis: tamẽ eius cõuersio & reditus ipsius ad naturã suã impossibilis est. Quoniã spma nõ fit in corpe hũano nisi sicut potus. Verbigratia. Mellis & aceti & radicum & seminũ et quibus consistit ordine quãuis alteratio sit possibilis ad naturã suã: & cõuersio ad mel tamen in eis non est possibile: vt admiscẽ determinatur & redeat vnũquodqȝ eorum ad naturã suã & essentiã suã: cũ natura sit in ordinesse potẽtia. Iã igit manifestũ est qȝ spma nõ est elementũ corporis hũani sm veritatẽ & naturã: sȝ sm similitudinẽ accõmodationis & trãsumptionis. ¶ Qȝ si aliqs dixerit: qȝ tu fecerit ptrãsire i spmate qȝ sit elemẽtũ corporis hũani sȝ similitudinẽ accõmodationis & trãsumptionis: quare nõ fecisti illud trãsire i sanguine & reliqs humoribus & i mẽbris similiũ partiũ: & nõ posuisti ea elemẽta corporis hũani sȝ accõmodationẽ & trãsumptiones. ¶ Dicemus ei: qm spma nõ existit in corpe hũano actu: qȝ ipm ẽ derelictio: sue forme & essentie sue: & egredit ab eis ad formã gñati et eo & ipsius essentiã. Mẽbra aũt similiũ partiũ nõ sunt ita: qm ipa existũt in gñato et ipsis semp actu cum suis seruãtia formas suas: & sȝ parabiles ab essentia sua & natura sua. & sic sanguis & vtraqȝ cholera existit in corpore hũano actu. et hoc vero qȝ significãt illud est qȝ nos inuenimus sanguinẽ egredi et hore fluxu naturali: aliqñ absqȝ cõuersione & alteratiõe: & inuenimus vtrãqȝ cholerã & phlegma exire solutione vẽtris & vomitu. In humoĩ aũt declaratio hec est: qȝ si hõ biberit medicinã solutiuã: cuius ppietas sit aliquẽ humorẽ euacuare: inuenis & medicinã cũ fuerit subtilis. i. debilis operatiõis educere primitus supfluitatẽ q̃ est sibi ppria: facile deinde quiescet. Qȝ si fuerit fortis: & remãserit virtus eius in corpe post euacuationẽ humoris: quẽ est sibi ppriũ euacuare: educet post ipm humorẽ q̃ eũ sequit in leuitate & subtilitate. Illud tñ nõ fiet nisi cũ difficultate: qm cũ ip̃ i euacuet eũ: nõ est nisi pp̃ter virtutẽ operationis medicine & laborẽ ipsius: nõ ppterea qȝ sit ei ppriũ euacuare ipm. Qȝ si post illud remãserit virtus medicine in corpe: educet illum q̃ sequit humorẽ secũdum in leuitate & subtilitate: nõ q̃ remouebit illũ ita qȝ perueniat ad spissiorẽ humorẽ: & difficiliores motus: & in modis obediẽtie operationi medicine: & euacuabit ipm difficultate vehemẽtiori: & illud duobus modis: quorũ vnus est qȝ medicine nõ est ppriũ euacuare illũ humorẽ: & qȝ ipa nõ euacuat ipm nisi fortitudine sue operationis & violẽtia sua supra naturam: et ideo est difficultas elementum sui motus humoris & grossities & longitudo obediẽtie sui ipsius. verbigratia. si hõ biberit medicinã cũ subtilis fuerit. i. debilis operationis euacuabit cho. rubeã primitus facile: qm euacuationem primitus faciet ppriã: deinde quiescet & ppe cũ fuerit tpe estatis. ppterea qȝ necessariũ est nature euacuare cho. ru. et corporibus in estate: & cõseruare ipsam in eis in hyeme: & illud propter similitudinẽ cho. ru. estatis cõplexioni & caliditati & siccitati ipsius. In hyeme vero fortitudinẽ tribuit & ppter diuersitatẽ ipsius a cõplexione hyemis: & qȝ resistit frigiditati et humiditati ipsius. Qȝ si medicina fortis fuerit: & mãsiua fuerit virtus eius in corpe: postq̃ euacuauerit cholerã ru. cuius euacuatio est eius ppria: euacuabit post ip̃am phlegma: qm ipm est leuius humorũ post sanguinẽ: qȝ sanguis est i natura aeris: phlegma i natura aque: sȝ aer est leuior aq̃ & subtilior: & ppter hoc eleuat supra ip̃am & natat. et sȝ modus hic sit medicine euacuãtis phlegma: erit tñ cũ difficultate et precipue cum fuerit tpe estiuo: & illud erit ppter duos modos. Unus eorum est: qȝ medicine cũ nõ sit ppriũ euacuare aliquẽ humorem: deinde euacuat ipm: eductio eius nõ fit nisi supfluitate virtutis medicine & violẽtia eius supra naturã: nõ tñ sm ppietatem operis medicine & naturã eius. Et secundus est: qm nature ppietas est defendere ab vnoquoqȝ humorum: & prohibere exitus eius a corpore tẽpore diuerso a natura humoris & cõplexione eius: ppterea qȝ oportet ip̃am resistere eũ eo qd ei est cõtrarium: & prohibere ab eius impedimentum. Ipsa ergo defendit ab exitu phlegmatis: & cõseruat ipsum in corporibus in estate: & fit exitus eius leuior in hyeme propterea qm necesse est ei resistere caliditati & siccitati estatis frigiditate phlegmatis & humiditate ipsius. & similiter defendit ab exitu cho. ru. & cõseruat eam in hyeme: & facit eius exitum faciliorẽ in estate: ppterea qȝ necessarium est ei in hyeme qȝ calefaciat & desiccet: in estate qȝ frigidet & humectet: & sm similitudinẽ huius operationis ab exitu sanguinis in autũno: ppterea qȝ oportet ipsam resistere frigiditati & siccitati autũni. In vere autẽ si fuerit naturale i quo qualitas supra qualitatem non augmẽtatur: & necessariũ nobis euacuare omnes humores viriliter & incipiamus euacuare cum ipso omnes humores sunt oriati et eius exitu egrediantur. Qȝ si tempus declinauerit ad naturam alicuius humoris: ponemus plurimum nostre intentionis et nostri studij ad euacuandum humorem illum ad quem tempus declinat. Si ergo virtus medicine remanserit in corpore postq̃ euacuauerit phlegma: euacuabit post ipsum choleram nigram cum difficultate plurima: & erit illud per duos modos. Unus eorum est: quoniã medicine non est proprium educere choleram nigram: & neqȝ educit eam nisi superfluitate virtutis sue & labore suo: & ideo est grossitudo cholere nigre: & elongatio obedientie ipsius ab operatione medicine. Qȝ si medicine fuerit proprium educere phlegma: & fuerit subtilis: sȝ debilis operationis: euacuabit phlegma primitus facile: qm proprium est euacuare ipsum: postea quiescet & precipue cum fuerit tempus hyemis: propterea quia natura indiget paucitate phlegmatis in corporibus in hyeme propter similitudinem sui complexioni temporis: & quia fortitudinem ei tribuit. Qȝ si medicine virtus fuerit superfluitas: & remãserit virtus eius in corpe: postq̃ ipsa euacuauerit phlegma: educet post ipsum choleram rubeam laboriose: quoniã medicine non est pprium euacuare ipsam. Et non educit eam nisi superfluitate virtutis sue & labore suo: & quia est subtilior cholera nigra. Si ergo remanserit virtus medicine in corpore: post illud scilicet postq̃ euacuauerit choleram rubeam euacuabit choleram nigram difficultate plurima: quoniaȝ medicine non est proprium euacuare ipsam. Si vero medicine proprium fuerit euacuare cholerã nigrã: euacuabit choleram nigram primo: qȝ est proprium. Qȝ si virtus medicine remanserit post illud in corpore: euacuabit choleram rubeam propter leuitatẽ eius. Si ergo pdurauerit virtus medicine i corpore: euacuabit phlegma postremo. ¶ Qȝ si medicina fuerit composita et medicinis euacuantibus omnium humorum vniuersaliter: primo euacuabit choleram rubeaȝ quoniã ipsa est leuior humoribus & subtilior eis & velocioris motus: quoniã ipsa fluit propter similitudinem suaȝ nature ignis: deinde post illud phlegma propter fluxibilitatẽ suam & aqueitatẽ & similitudinem suam nature aque: deinde postremo cho. nigrã ppter sui grossitudinẽ & grauitatẽ: & similitudinẽ nature terre. Qȝ si remãserit virtus medicine post illud in corpe: & fuerit ipsa tãte virtutis vt vincat naturam: & euacuet sanguinẽ: phibebit illud natura: & perueniet inter eas luctamen & bellum: ita vt inde perueniat sincopis & tristitia. Si ergo illud pseuerauerit: nõ erit fiducia in natura quin victa sit: & relinquat regimẽ: & pereat hõ propinque: ppterea qȝ natura defendit sanguinem semper: & non soluit eius exitum nisi medicina vincat eam superfluitate virtutis sue: quoniã sanguis est custodia nature: & illud est ppter duos modos. Unus saporositas eius ppter eius dulcedinem vel suauitatem & bonitatem gustus eius: & ppinquitatẽ ipsius complexioni hominis. Et secundus est necessitas quã habet de eo ad nutriendum membra & creandum corpus. Nam si sanguis priuaretur: non inueniret natura in alijs humoribus eius vicarium: propter horribilitatem gustus eius: & abominationẽ ipsius: & elongationẽ suam a cõplexione corporis humani: & diuersitatem eius ab ea natura. etiaȝ illud ideo: quoniã cho. rubea est cali. & sic. acuta adurens. Et cho. nigra est acetosa incisiua & desiccatiua nociua. Phlegma vero abominabile insipidum infrigidans mollificatiuum: cui non est gustus neqȝ saporositas: & ppter hoc vnicuiqȝ ipsorum attribuit locum pprium in quo ipsum comprehendit: & phibet ipsum perambulare in corpore: ne eat per mẽbra: et nocumẽtum eis faciat: & impediat ea multitudine sue diuersitatis ab eis. Sanguis vero qȝ in vltio est equitatis & dulcedinis & suauitatis: recipit a natura: & factus ẽ incedẽs cũ ea in toto corpe. ¶ Qȝ si quis dixerit: an nõ pmisimus ẽ iã ex sermone tuo: humores declarati sũt i sanguine: & existũt i eo sp: quare etiã

nunc dixisti ꝙ ipsi nō cōcedunt cū eo in toto corpore: cum ab eo separati nō sunt. Dicem⁹ ei q̄m humores q̄uis sint separabiles a sanguine: cū in eo ꝙ sociātur ipsi ex eis nō est quātitas ꝗtutis q̄ sanguis naturā alteret: ⁊ recedat cū ei⁹ saporositate. Immo ex eis nō associaṫ ipsi nisi quātitas q̄ natura indiget ꝑpter naturas virtutum naturaliū: q̄ sunt in vnoquoq; mēbrorum virtutes naturales: virtus scilicet attractiua contentiua digestiua ⁊ expulsiua: ⁊ illud ideo q̄m vnūquodq; mēbrorū corpis indiget ꝟtute attractiua ca. ⁊ sicca. cōueniente virtuti cholere ru. q̄ sibi humiditatē desiccat: ⁊ eam ad ipm̄ trahit: sicut desiccat sol humiditatem mūdi caliditate ⁊ siccitate sua: ⁊ eleuat eam ⁊ ascēdere facit sursum. Et indiget etiā ꝟtute retētiua frigida ⁊ sic. cōueniēte nature cho. ni. q̄re trahit cibū ⁊ seruat ipm̄ donec in ipo perficiaṫ virtus digestiua: similis nature sanguinis opatio nem suā faciens caliditate ⁊ humiditate sua: ⁊ cōpleatur ⁊ perficiaṫ ipius digestio. Et similiter est ei necessaria virtus lubricans frigida ⁊ humida: similis nature phlegmatis expellens superfluitatem cibi ⁊ secernēs eā ab ipo: ⁊ illud ideo q̄m humiditas lubricās ⁊ lenit exitū: ⁊ frigiditas coadunat ⁊ stringit ⁊ pꝺicit superfluitates ad exteriora. ❡ Qō si aliqs dixerit: cū vnūqdq; mēbrorū corpis huis ꝗtutes indigeat virtutibus vt ei⁹ actio cōpleaṫ: ⁊ pficiat digestio cibi ipius: et he virtutes nō perueniāt ad vnūquodq; mēbrorū nisi p id qd sanguini associaṫ ⁊ admisceṫ ei vel reliquis humoribus ex paucitate humorū (aliter corū) cū ꝟtutes iste sint ex eis. Unde ergo virtutes iste ad cor perueniūt: cū tu iam estimaueris ꝙ sanguis cordis sit purus ⁊ mūdus ⁊ nudus ab humoribus: qui dirigiṫ ei ab epate vt nutriatur corpus eius. Immo nō intēdimus nisi de sanguine ꝓcedente ex ipo in arterijs ad totū corpus: qui est vehiculū caloris innati: ex quo est eius materia ⁊ ipius nutrimētū. A sanguine aūt q̄ ei trāsmittiṫ ab epate ad nutriēdū corp⁹ ip̄i⁹ nō sunt humores separati. Illā si illud eēt: indigeret cor ⁊ priuareṫ a naturalib⁹ opatiōib⁹. Cā aūt ꝓpter quā fit sanguis arteriarū pur⁹ ⁊ mūd⁹ nud⁹ ab hūorib⁹ ⁊ fecib⁹: ⁊ ꝙ ad cor nō vadit ex sanguine nisi qd ē meli⁹ ⁊ laudabili⁹: deinde discernit ipm̄ ⁊ accipit ad nutrimētū sui: ⁊ nutrimētū caloris inati qd est in ipo meli⁹: ⁊ trāsmittit qd de ipo superest post illud ad mēbra pectoris ⁊ pulmones ⁊ caput vt eo nutriaṫ: q̄m cibus horū mēbrorū est ex superfluitate cibi cordis: deinde cibaṫ cū eo quo nutritur ex eo qd ꝯtinet: qd cōueniēs est nature et cōplexioni sue: postea remanet residuū ⁊ discernit ipm̄ ab vtraq; cholera ⁊ phlegmate ⁊ oībus fecib⁹ corpis: ⁊ trāsmittit ipm̄ in arterias vbi vehaṫ eo calor innatus: vt ex ei⁹ pinguedine eo ꝙ nutriṫ ⁊ spargiṫ cū eo in toto corpe subito absq; tēpore: sicut ferṫ lumen solis in aere: ⁊ spargiṫ in mūdo subito absq; tpe: ꝗ sicut cū aer est mūdus ⁊ purus a nebulis ⁊ nubib⁹: est lumē solis spēdidū ⁊ pure luminositatis: sic sanguis arteriarū ꝓcedēs a corde: cū sit purus mūdus discretus ab humorib⁹ ⁊ fecibus: est splēdor caliditatis innate purus mūdus clari luminis: q̄m nihil ei admisceṫ qd ipm̄ turbidet: ⁊ faciat ipm̄ acqrere vmbrā ⁊ tenebras. Cūq; taliter est ei⁹ radi⁹ est pinealis: ⁊ ascēdit fm̄ angulū acutū ⁊ erigiṫ statura hōis. Illud ꝟo significaṫ duobus modis. Unus eorū est sensus: ⁊ alter est ratio. Ex sensu quidē quia inuenim⁹ cū ignis accēdiṫ in oleo puro: aut cera mūda: aut lignis siccis: est radi⁹ pinealis: ⁊ ascēdit fm̄ angulū acutū. Et cū accēdiṫ in oleo turbido: aut cera fecida: aut lignis humidis: acqrit vmbrā ⁊ tenebras: ⁊ minoraṫ lumē ei⁹: et ascendit fm̄ angulū expāsum. Et ex rōne quidem: q̄m iuuenimus hōis cum existat: ⁊ caliditatē innatā fecit puram et mūdā ascendētem fm̄ angulū acutū: ⁊ erit ergo statura hominis: ⁊ cū ꝓcedit in etate ⁊ senescit: obtenebraṫ lumē caliditatis inate: ⁊ acquirit vmbram ⁊ tenebras: ⁊ ascendit fm̄ angulū expāsum: ⁊ inclinaṫ statura hōis: ⁊ quāto plus caliditatis innate augeṫ vmbra ⁊ vetustas: tāto plus augeṫ stature hōis inclinatio: ita vt extinguaṫ caliditas innata: dilatetur statura ⁊ cadat ad terram. ❡ Qō si quis dixerit: quare negasti ꝙ inclinatio dorsi senis sit propter debilitatem corporis eius ab erectione: ⁊ non sit propter grossitiem caloris innati: ⁊ multitudinem vmbre ⁊ tenebrarum ipsius.

Dicemus ei ꝙ si res essent conualescentes ab egritudinibus non valentes stare propter debilitatem. et cum aliquis eorum sustentatur super aliquo: erigit staturā eius: etsi sit eius incessus debilis propter debilitatem corporis ei⁹. Senes autem non sunt ita: quia inuenimus eorum aliquē nō indigentem sustentari super aliquid propter fortitudinem corporis sui: cuius tamen dorsum inclinatur: erigi valens. Et propter hāc causam inclinaṫ statura animalium: et non erigitur penitus: etsi sint eorū corda duriora ⁊ fortiora q̄ eorum calor innatus grossior: ⁊ vmbre plurium tenebrarum q̄ calor hominis: ⁊ calor eorum propter hoc ascēdit fm̄ angulum expansum et dilatatur statura ipsorum. ❡ Qō si aliquis dixerit: qualiter sanguis existens in arterijs factus est vehiculum caliditatis innate: cum natura in arterijs duas fecerit tunicas: quarum vna sit via sanguinis: ⁊ altera sit via spiritus vitalis. Dicemus per meam vitam iuro ꝙ natura iam fecit illud: ⁊ fecit spiritui vitali tunicam arterie vacuam: ⁊ ingreditur in ea ad totum corpus: ⁊ cū sit spiritus vitalis corpus sensibile simile essentie aeris: non indiguit substantia deferēte ipsum: sed cum caliditas innata sit qualitas: fuit necessaria materia deferens ipsum quapropter facit natura sanguinē arteriarū vehiculū ipi⁹ ⁊ ex ipso eius materia ⁊ ipsius nutrimētum. ❡ Qō si dixerit: quare ergo factus est exitus sanguinis fluxu narium et menstruorum in pluribus egritudinibus laudabilis: et nunciatiuus salutis: cū eius exitus apud naturam sit vniuersaliter vituperabilis: quoniam ipsius est custoditiuus. Dicemus ei quoniam eius exitus fluxu narium: vel menstruorum: est ex operatione nature: cum multiplicatur super eam: ⁊ generat ipsam: ⁊ debilitat eam: non propter aliquid quia vincat ipsam: ⁊ faciat eam egredi ab ea violenter: nisi quia necessarium est ei euacuare ipm̄. Et ex eis que significāt illud: est ꝙ nos inuenimus exitum eius cum fuerit in die cretico: significantem fortitudinem operationis nature: ⁊ laudabilis: ⁊ nunciat salutem. Et si affuerit exit⁹ eius in die non cretico: ⁊ ꝓpe in die egritudinis erit illaudabilis ⁊ nunciat timorem: quoniam significat ꝙ exitus eius est ab acuitate superfluitatis ⁊ prauitatis egritudinis ⁊ non a regimine nature: ⁊ ex ipsius excitatione. Ex eis ꝟo que significant ꝙ eius exitus est fluxu narium ⁊ menstruorum est ex operatione nature: ex ꝙ eius exitus non ab his locis: est egrediēs ab operatione nature est: q: inuenimus eius exitum fluxu nariū et menstruorum ex locis per que natura consueuit ipsum euacuare semper sine difficultate: ⁊ absq; dolore: ⁊ absq; causa precedente nisi necessitate nature vt ipm̄ educat. Ipsius aūt exitus ex alijs locis ab istis est ex locis per que non consueuit natura ipsum euacuare nisi cū difficultate ⁊ dolore ⁊ causis cogētibus ipsum egredi: ita ꝙ natura non indigeat. Causa autem in hoc est ꝙ natura preparauit vnicuiq; superfluitati corporis locum proprium per quem euacuet ipsum extra. Ex eis est quoniam ipsa preparauit superfluitati digestionis prime facte in stomacho exitum per anum cum solutione ventris. Et posuit superfluitati digestionis secūde facte in epate exitum per foramen vrine fm̄ ꝙ est in virga. Et posuit superfluitati digestionis tertie facte in reliquis mēbris exitum per poros corporis minimos vapore ⁊ sudore ⁊ menstruis et humiditatibus oculorum et palati: ⁊ fecibus aurium: et saliua in sputo semper ⁊ fluxu narium hora post horam cū eius est necessitas. Et q̄uis generatio sanguinis sit operatione bonitatis digestionis secunde facte in epate: tamē eius augmentū in corpore: ⁊ multiplicatio in venis: non est nisi ex bonitate digestionis tertie facte in membris: quoniam est ex superfluitate cibi ipsorum cum non indigēt eo: ⁊ propter hoc fact⁹ est exitus fluxu narium ⁊ menstruorum melior ⁊ laudabilior exitu eius solutione ventris ⁊ vrine: quoniam exitus eiusmodi fluxuum ⁊ menstruorum est ab operatiōe nature ex locis que natura iam parauit vt superfluitas digestionis egrediatur ex eis. Et exitus eius solutione ventris et vrina egreditur ab operatione nature: quoniam est ꝯtrarius loco suo naturali: ⁊ est exitus a locis q̄ natura iam parauit ad hoc vt superfluitatem digestiōis po-

me facte in stomacho: et scde facte in epate euacuet per ea. et ppter hoc eius exit⁹ ab his duobus est calidus valde: qm est extra cursum naturalē: quēadmodū est exit⁹ ab ore vomitu calidus. s. valde et pniciosus: qm est extra cursum naturalē. ¶ Et si quis cōtradixerit nobis vel capīo p id quod dixit hippo. in libro aphorismoꝝ: nā ibi dixit: ꝙ quib⁹ exit⁹ sanguinis per superiora: est deterior: et p inferiora laudabilior: et ppter eū est niger. Dicemus ei ꝙ hippo. non vituperauit exitū sanguinis superi⁹ cū est fluxu narium: neqꝫ laudauit ipsius exitū inferi⁹ cū est fluxu vētris et vrine. imo nō vituperauit ipm superius nisi cū est cū tussi et vomitu: et laudauit ipm inferius nisi cū est ex venis emoroydaꝝ. Ex his vo ꝗ significāt illud: est id quod ipse dixit: et ppterea cum est niger sanguis. emoroydaꝝ forte nō ē niger nisi ei⁹ superfluat exit⁹ et subtilief: et colēt: et fiat laudabilis: et exit⁹ ei⁹ ab eis fit diuersus a locis naturalib⁹ p que natura euacuare cōsueuit. Dicem⁹ ei qm emoroydes nō sunt de mēbris naturalib⁹ ꝗ natura preparauit ad hoc vt superfluitas corporis p ea euacuet: imo nō sunt nisi loca accidētalia: qb⁹ natura ingeniauit cū eis indiget: vt ex eis dirūpat venas et euacuet p eas sanguinē nigrū spissum grauem: cuius ppꝛietas est descendere et redire ad inferiora: quēadmodū ingeniauit et rupit in capite venas subtiles: p qs euacuet sanguinē citrinū subtilē: cuius ppꝛietas est ascēdere superi⁹ natura. ¶ Si aūt aliquis dixerit: cū natura nō euacuet sanguinē nisi per loca quoꝝ ppꝛietas est vt superfluitas digestionis tertie euacuet p ea: qre ergo nō euacuauit illū p poros cutis: p quos euacuātur superfluitates cū sudore et vapore: cū sunt nisi de superfluitate digestionis tertie. Dicemus ei qm superfluitates ꝗ egrediunt sudore et vapore: nō sunt nisi de superfluitate nutrimēti mēbroꝝ: ꝗ iam exiuit ex venis et iūnct in mēbris cū ꝗ remanet sup ea: et expellit eā ab eis: et educit ipsam p poros cutis cū vapore et sudore ppterea ꝙ vicina ē exteriorib⁹ corpis. Sāguis aūt augmētū est ex superfluitate cōtēta in venis et cōprehēsa in ipsis. et nō egredif ab eis ad mēbra: neqꝫ mēbra recipiūt ipm ppterea ꝙ ipsa saciata sunt: et ppter hoc educit ipm natura ex venis ppter elōgatiōes sui ab exteriorib⁹ corporibus. ¶ Et si aliqs dixerit: cū medicina apud te nō euacuet ex humorib⁹ corpis primit⁹ nisi subtiliorē eius et velocioris mot⁹: deinde illū ꝗ sequif ipsū et subtilitate et leuitate donec puenial ad spissiorē superfluitatū et difficilioris mot⁹: qre ergo nō euacuat sanguinē post cholerā ru. et aū phlegma: cū sit leuior: et subtilior phlegmate multū. Dicemus iam pcessit in eo qd premissum est de rāsiōibus hui⁹ questionis. s. id in quo existit sufficientia et plenitudo ad iterationē et fmonis in ipso: et cōstituim⁹ sup ipm demōstratiōes manifestas ex descriptiōib⁹ naturalib⁹. et dixim⁹ natura nō euacuat sanguinē solutiōe vētris. et nō euacuat ipsū etiā p loca p qs euacuare cōsueuit ipm nisi multiplicef sup ipm: et abhorreat eū: et eiciat eū a se: et educat eū apd se: quēadmodū educit pater filiū cū irasef cū ipso. Et ei tū magis dilectus reliquis humoribus: et sic ei magis ppꝛius et ppinquior: ꝙ hic. ¶ Et si dixerit: qre ergo nō dixisti ꝙ caliditas frigi. sic. humi. sunt elemēta corpis humani fm vitatē: cū sint simpliciora elemētis et remotiores a cōceptione. Dicemus ei ꝙ sermo tu⁹ cū dicis cali. frigi. sicci. humi. nō euacuaf ab vna duaꝝ reꝝ: aut vt velis per illud qualitates ipsas: aut corpa deferētia qualitates. Et si volueris p sermonē tuū qualitates ipsas: est sermo manifeste falsitatis: et apparētis vanitatis: qm qualitates sunt accidētia delata egentia in firione sue essentie deferētibus ipsa. Elemēta vo sunt substātie deferentes opulente in firione essencie sue ab eo qd est delatū sup eas. deferens vo nobilius est delato natura: quātū deferens est substātia fixa existens: et delatū est accidēs separabile. Substātia ergo est altior accidēte: et mōuemens quidē est vt nobilius natura pficiaf ex eo qd est vilius natura: et neqꝫ ignobili⁹ facit nobile. neqꝫ diminutū facit integrum: qm si possibile esset: illud in hoie esset possibile. nec pateret ex eo qd est vili⁹ eo et faceret qd ē nobili⁹ ipso: donec faceret rōnale imortale. et qd hoc ē incōueniēs manifestū⁹. ꝙ si illō possibile vt faceret sibi filie ad hoc vt expelleret putationē et finē a se: et est posterior et fectior: vilius aūt euanesce

re facit illō. ¶ Et si dixerit cali. fri. sic. humiditas sunt apd te accidētia: et accidētia sunt remouibilia absqꝫ remotiōe subiecti et corruptiōe ipsoꝝ: qre ꝗ nō remouisti caliditatē ab igne: et qre nō fecisti nos inuenire ignē nō calidū: terrā nō siccā: aquā nō frigidā: aerē nō humidū. Dicem⁹ ei: qm accidētia sunt fm plures modos. Eoꝝ est qdā sunt leuia velociter remouibilia: sic pallor: ꝗ est ex timore: et rubedo ꝗ ē ex verecūdia: et eoꝝ qdā sunt māsiua tarde mobilia: sic varietas oculi varij: et sanitas sani: et eoꝝ qdā sunt magis māsiua et fixiora: sicut risibilitas in hoie: et eoꝝ sunt alia magis māsiua sicut cali. in igne: et frigiditas in aqua. Qd ergo ex eis est fortiter separabile sicut pallor: dr dispositio. et qd ex eis est tardius separabile. sicut varietas oculi varij. dr habit⁹. et qd est ex eis māsiuū magis et fixū sicut risibilitas in hoie: nolatur ppriū: et qd ex eis māsiuū et fixū et magis reperif in omi dispositiōe et omi tpe sicut caliditas in igne: nolaf naturale. Naturale vo est fm duos modos. nā aliqd est qd existit in eo in quo est semp actu sicut caliditas: qm ipsa semp inuenitur in ipso actu: et ppterea factus est agens in corpora nfa apd tactū. Et aliō qd existit i eo in ꝗ est potētia: sicut caliditas in melle: et zinzibere et pipere. ipsa nāqꝫ tactu et actu sunt frigida natura: et ptāte sunt calida vel potētia: et ppf hoc nō agūt in corpa nfa p tactū: qm ipsa nō agunt nisi post passionē suā a natura inter corpus et exitū eius qd est in eis ex potentia ad actū. Significatio aūt ipsius: ꝙ si nos accepim⁹ zinziber aut piper et cōtriuerim⁹ vnū ipsoꝝ: et posuerim⁹ ipm super illud qd apparet de corpe exterius: nō ageret in ipso aliqd: nisi mutaref ab humiditate corpoꝝ nostroꝝ: et resolueret et appereret qualitas ei⁹ cū caliditate vaporis aliqꝫ in nobis appareret eius actio. In his ergo est significatio manifesta ꝙ ipsa nō agūt nisi patiātur. caliditas ꝗ i eis est potētia: nō actu. Jam igif manifestū ex eis ꝗ declarauim⁹: ꝙ quis caliditas in igne sit separabilis ab eo: tñ est i eo naturalis: nō substātialis. ¶ Et si dixerit: ꝗ est ꝗ dr̄ia inter rem existentem in alio naturaliter: et illō q in ipso existit subaliter. Dicemus ei qm est res cū in alio naturaliter inuenif: inuenitur in aliquo ab ipso accidentaliter: sicut caliditas. nam cum ipsa sit in igne naturalis: possibile est ipam inueniri in febricitante: ferro candente: et aqua feruenti accidētaliter. Res vo ꝗ in aliquo existit subaliter et actualiter: nullo modo inuenitur in alio ꝙ in eo in quo est: neqꝫ substantialiter: neqꝫ accidentaliter: neqꝫ potentia: neqꝫ actu: sicut est receptio moris in homine et rōnalitas. Hec cum sint due substantie in ipso: nō est possibile eas inueniri in alio ab ipso: neqꝫ subaliter: neqꝫ accidaliter. ¶ Et si qs cōtulerit inuētiōe rōnalitatis i indiuiduis supremis: et moris in aialib⁹. Dicemus ei ꝙ illud nō reperif nisi separatim: et nūqꝫ cōiūctim. In indiuiduis eīn supremis in quib⁹ inuenif rōnalitas: nullo mō inuenif mors: et in reliquis aialib⁹ ꝗ sunt preter hoiem: in quibus inuenif mors: nulla inuenif rōnalitas. in hoie eīn inuenif vtrunqꝫ simul. ¶ Et si aliquis dixerit. Nōne caliditas est cōstitutiua essentie ignis cum sit calidus ois ignis: qre ergo nō dixisti ꝙ est in ipso subalis. Dicem⁹ ei qm subale in aliquo est cōstitutiuū essentie ipsius cū cōuersiōe vniuscuiusqꝫ ipsoꝝ sup cōparē suū: sicut cōuersio diffinitiōis sup diffinitū et cōuerso: caliditatis aūt in igne nō est ita. Quia enim ois ignis est calidus: non tñ possibile esse est: vt dicas calidū est ignis: qm quedā res sunt calide: ꝗ nō sunt ignis: sicut est homo febriens: ferrū candens: aqua feruens. Jam igif remouef caliditas a cōstitutiōe essentie ignis: cū inueniatur in aliqꝫ ab eo. et ppter hoc plis non fecit eā ingredi i diffinitiōe ignis declaratiua nature ipi⁹. Diffinitio nāqꝫ ignis declaratiua nature ei⁹ est hec: ignis est corp⁹ leue subtile luminosum ascendens sursum. Jam igif manifestū est et clarū ꝙ qualitates sunt accidētalia naturalia delata in elementis: et sunt sube deferentes eas. ¶ Et si dixerit: ꝗ ergo est dr̄ia inter rem existētē in alio naturaliter: et illud qd in ipso existit ppꝛie. Dicemus ei qm naturalia hāt contraria agentia adinuicē: et patientia adinuicē: sicut caliditas ignis et siccitas ei⁹. et frigiditas aque et humiditas eius. vnaqꝫqꝫ eīn ipsaꝝ agit in cōparem suū: et patif ab ea. Caliditas nāqꝫ agit in frigiditatē et patif ab ea: siccitas in humiditatem: et

patitur ab ea. Proprium vero non est ita propter ea qꝫ non habet cōtrariū qḋ in ipsum agat ⁊ a quo patiat: risibilitati nō inuenit contrariū in ipsam agēs ⁊ a quo patiat. ¶ Si autē dixerit ꝙ tristicia est cōtraria risibilitati: ⁊ illud ideo qꝛ̄ leticia agit ipsam ⁊ remouet eā ⁊ patit ab ea ⁊ remouet ab ea. Dicemus ei ꝙ tristicia non est ꝯtraria nisi gaudio ⁊ leticie: ⁊ non est ꝯtraria risibilitati: ⁊ illud ideo qꝛ̄ leticia vel gaudium est motus ⁊ cursus naturalis sanguinis ⁊ caliditatis innate: ⁊ sparsio ipsoꝝ in corpe cū ingerat alia ⁊ mouet ad recipiendū illud quo gaudet ⁊ ingerat ⁊ delectat. tristicia vero est ꝯstrictio: ⁊ est quies ⁊ motus sanguinis ⁊ caliditatis innate: ⁊ eius cōstrictio est cū deponit infusio aie ꝓpter terrefactionē ipsius: qꝛ ipsam contristatur. Risibilitas vero non est ei cōtraria: qꝛ̄ ipsa non est nisi dispositio proueniēs ridenti ex gaudio ⁊ leticia cū consequit qḋ vult. ¶ Qḋ si dixerit que est ergo dispositio illa? Dicem⁹ ei ꝙ est tremor ⁊ sonus lacertoꝝ pectoris cū feruet sanguis ⁊ eleuat ⁊ incedit ex lacertis pectoris ꝓpter inquietates nature motu aie apud delectationē ipsius cū eo qḋ facit ipsam gaudere. Cū ergo ꝓuenit ille tremor in lacertis pectoris: audit ille tremor ⁊ cachinnus ⁊ sonit⁹: tristicia ergo nō est cōtraria risibilitati.

¶ Qḋ si dixerit q̄ est differētia inter propriū in aīo ⁊ accidens inseparabile: cū ambo sint inseparabilia in quo sunt. Dicem⁹ ei qꝛ̄ inter ea sunt differētie triū modoꝝ. Un⁹ eoꝝ est ꝙ q̄uis accidēs sit inseparabile ab indiuiduo in quo est: non tñ in tota specie reperit in qua inuenit: ⁊ cū estimatus fueris ei⁹ remotiōes: inuenies ei successorē: qui ⁊ ipsum cōtinentur sub gñe vno: ⁊ cōueniunt in p̄dicamēto vno sicut nigredo ethiopis: q̄uis enī ip̄a inseparabilis ethiopi: tñ nō toti speciei hoīs cōuenit: ⁊ cum estimaueris eius remotionē: inuenies albedinē succedere ei: ⁊ cōtinent ipse due sub predicamento qualitatis: ⁊ cōiungunt sub gñe coloris. Et secūdus est: qꝛ̄ preter hoc ꝙ accidēs nō inuenit in tota specie: pertransit speciē: ⁊ egredit ab ea ad aliud sicut varietas oculoꝝ. Ipsa nāq3 propter hoc ꝙ nō inuenit in tota specie: pertransit hominē ⁊ egredit ab eo ad equū ⁊ asinum ⁊ ad similia. ¶ Et tertius est ꝙ q̄uis accidēs sit inseparabile homini: tñ est possibile facere similē ei arte ⁊ ingenio sicut est simitas. lꝫ enī ipsa sit inseparabilis homini simo: est tñ homini possibile facere similem ei in forma ⁊ exēplis factis ex ere ⁊ ex argēto ⁊ aliis. ꝓprietas autē non est ita: qꝛ̄ ip̄a reperitur in tota specie aut potentia aut actu: ⁊ neq3 transit a specie ad aliud: neq3 est possibile homini facere ei simile ingenio neq3 arte nec aliter. Verbi gratia. risibilitas reperit in specie hominū tota: ⁊ nō pertransit ipsā ad aliud: ⁊ neq3 possibile est homini facere ei simile aliquo modo. i. ingenio neq3 arte: et ꝓpter hoc ꝓprietas existit in eo cuius est proprietas sicut est diffinitio cū diffinito: ipsa enim cōuertit cū eo cuius ipsa est proprietas sicut conuertit diffinitio cū diffinito: dicis enim oīs homo est risibilis ⁊ ecōuerso: sicut dicis omnis homo est viuens rationale mortale: ⁊ econuerso.

¶ Qḋ si dixerit cum accidēs apud te separatū sit a proprietate: qꝛ̄ proprietas reperit in tota specie: accidēs vero non: ob quā rem igitur facta est scriptura proprietas hominis: cū nō reperiat in oī hoīe oī tpe. Dicemus ei iam premissū est ex sermone nostro ꝙ ꝓprietas est ƀꝫ duos modos: aut actu: aut potentia: que aūt est potētia: aut est in quadā parte speciei absq3 alia: aut est in tota specie in tempore vno absq3 tēpore alio. Causa autē illius est: qꝛ̄ ꝓprietas in homine est ƀm tres modos. Unus eoꝝ est ex motu nature ⁊ eius operatione obuiante impressionib⁹ aīe. et scḋo est ex actiōe nature obuiāte impressionib⁹ naturaliū: et tertius est ex operatione aīe cum sensibus obuiante occasionib⁹ preparatis appārētib⁹ aduenientibus homini extrinsecus. Qḋ ergo fuerit eoꝝ ex operatiōe nature obuiāte impressionib⁹ anime: reperit in tota specie ⁊ in omni tēpore sicut risibilitas. nam cū ipsa ex inquietudine vel infestatiōe nature ꝑ motu aīe proueniat propter superexcellentiā suā cum eo ipsum letificat: reperit in tota specie ⁊ in omni tēpore. qꝛ̄ impressiones aīe reperiunt in tota specie omni tpe. Qḋ autē fuerit eoꝝ ex operatiōe nature obuiāte impressionib⁹ naturaliū: nō est possibile inueniri in hora inuentiōis cōplexionis puerētis gñatiōi ipsi⁹ sicut canicies apud senectutē: nā cum ipsa sit ex operatiōe nature obuiante impressionib⁹ naturaliū: nō eps ut ipsa inueniat nisi in hora ōnis phlegmatis in cōplexione corporis hoīs. Et qḋ ex ipsis fuerit ex operatiōe nature aīe cū sensib⁹ obuiāte causis aduenientib⁹ hoī extrinsecus: indigebit impressionibus sensibilib⁹ ⁊ descriptionib⁹ doctrinaꝝ ut faciāt ip̄a egredi de potētia ad actū. ⁊ ꝓpter hoc non est possibile inueniri nisi in eo q̄ iam exercitat⁹ est illis impressionib⁹ sensibilibus ⁊ descriptionib⁹ doctrinalib⁹ ut egrediat qḋ est i ipso de potētia ⁊ actu sicut scriptura in hoīe. Nā cū ip̄a obuiet causis extrinsecis cū ꝯsuetudine sensuū ⁊ descriptionū doctrinalium: nō est possibile inueniri nisi cū exercitio ⁊ sanitate instrumēti. Ca autē vocāo ad hoc est diuersitas ꝓprietatū hoīs absq3 reliqs aīalib⁹. hoīs enī sūt ꝓprietates diuerse obuiātes aīe ⁊ naturis ⁊ sensib⁹ preparatis aduenientib⁹ extrinsecus. proprietas vero cuiusq3 animaliū obuiat nature sue ⁊ cōplexioni sue tm̄. Jā igit manifestū est ex eis que p̄misim⁹ demonstratiōes manifestas ex descriptiōib⁹ apparētib⁹: ꝙ q̄litates sunt accidētia naturalia delata in elemētis: ⁊ ꝙ elemēta nō sunt gñata ex eis: ⁊ postq̄ iā clarū est illud: sic iam patens est ꝙ elemēta sunt ꝓpria gñato oīm naturaliū ꝓuidu hoc.

¶ Si autē volueris ꝑ sermonē tuū cū dicis calidū fri. hu. sic. corpa deferētia has q̄litates: nō euacuabit sermo tu⁹ a trib⁹ modis. s. aūt velis corpa in q̄b⁹ qualitates iste existunt ƀm vltimū finē puritatis ⁊ debilitatis: aut corpa in quib⁹ sunt ƀm vltimū finē multitudinis ⁊ fortitudinis: aut corpora vbi sunt ƀm dispositionē mediā inter duos fines ⁊ duas extremitates. ¶ Qḋ si vis ƀm vltimū finē puritatis ⁊ debilitatis: nō erit possibile ꝙ ex eis fiat gñatio vllo mō: qꝛ̄ oēs virtutes diuerse ⁊ opposite cū cōponunt ⁊ p̄miscent adinuicē agūt alie in alias: ⁊ alterant ipsaꝝ q̄litates: ⁊ minuuntur ab eo in quo fuerūt cū essent simplices. Et ex eis vero que significāt illud: est ꝙ si hō cōmisceret duas res: quarū vna esset in vltimo caliditatis: ⁊ altera in vltimo frigiditatis: inueniret qualitates ipsarū iā diminutas: ⁊ fieret vtraq3 quodq3 ipsoꝝ. s. calidū frigidū min⁹ ⁊ debilius eo qḋ fuit cū esset simplex. Et sīr si ꝯiūgeret acetū vehemētis acetositatis: ⁊ mel vere dulcedinis: inueniret gustū ⁊ q̄litates ipsoꝝ iā alteratas ⁊ diminutas a q̄litate in qua fuerūt cū ēent simplices. Et sīr si q̄s cōmisceat albedinē ⁊ nigredinē: ⁊ ꝑmiscuerit eas: inueniret eas iā alteratas ⁊ diminutas ab eo in quo fuerūt in vltimū. In his ergo manifesta est significatio ꝙ virtutes diuerse cōposite cū cōponunt: minuunt ipsaꝝ qualitates ⁊ debilitant. cūq3 illud ita sit: tūc manifestū est: ꝙ non est possibile vt generet ex vltima debilitate aliq̄d potentiā habēs. nā si possibile foret illud: esset possibile vt generaret in fine caliditatis ⁊ in fine siccitatis aliq̄d hñs caliditatē: hoc autē est cē gñationē corpoꝝ hñtiū qualitatē ad nos: et quātū ad naturā: vel egredit a natura. ¶ Qḋ si vis ƀꝫ dispositionē melācholicā: tūc erūt elemēta ꝓpter possibilitatē alteratiōis ⁊ diuersitatis i eis semp ƀꝫ declinationē medioꝝ ad media duarū extremitatū: ⁊ nō ad aliā: aut mediationes ipsoꝝ ad duas extremitates ƀm veritatē. ⁊ inconueniens quidem est ne elemēta sint naturalia a naturis cōprehēsa: ⁊ necessaria ea cōtineat. ¶ Qḋ si vis ƀm vltimū finē multitudinis ⁊ fortitudinis existētis corpa: cogit te res ad hoc vt dicas de elementis: ꝙ nihil in quo qualitates iste existūt ƀm finē fortitudinis nisi elemēta: qꝛ̄ qualitates in eis sunt simplices. vnde purarū naturarū. In aliis vero sunt cōmixte cōposite: qꝛ̄ alie iā sunt cōmixte aliis: ⁊ cōmiscent vnaqueq3 earū alij: ⁊ agit in eam ⁊ minuuntur ab ea ƀm ꝙ nuper declarauimus: ⁊ ex eis que significāt illud: est ꝙ non inuenis corpus calidius igne: nec frigidius aqua: nec humidius aere: nec sicci⁹ terra: qꝛ̄ qualitates pure sunt in eis ⁊ nude: quia permiscetur eis qḋ eas alteret: ⁊ neq3 adinuicem cōmiscentur ⁊ cōponuntur ipsarum virtutes ⁊ debilitantur. Et gloriosi quidem hippocratis in hac intentione est sermo in quo dixit ꝙ elementa corporum nostrorum sunt cali. frigi. sicci. humidi. per que voluit intelligi corpora: in quibus qualitates iste sunt ƀm finem fortitudinis scꝫ ignem ⁊ aerem aquam ⁊ terram. Et eis vero que significant illud: est ꝙ si ipse intēderet ꝑ sermonē suū calidū fri. siccum ⁊ humidum sermone absolu

decōpo:teret q̄ elemēta essent infinita: cum cali. fri. sicci. hu- midicantibus non sit finis absolute taliter generationi: nisi eam finiat deus gloriosus et altus. In hoc ergo significatio manifesta q̄ optimus nō intendit dicēdo cali. frigi. sicci. hu. nisi corpora in quibus qualitates iste sunt fm̄ finē vltimum fortitudinis et multitudinis: q̄ vero nō sunt taliter nisi in ele mentis fm̄ q̄ declarauimus et exposuim⁹. ❡ Q̄ si q̄s dice rit: qualiter ergo facta est aqua in fine frigiditatis: cum sen sus testificet diuersum ab illo: q̄m inuenimus pl'ius vehe- mentius infrigidare corpa nr̄a q̄ aquā. et ex eis q̄ significant illud: est q̄ inuenim⁹ febricitē cū multiplicat eius caliditas et fortior fit eius sitis: bibentē multā aquā: et nō quiescit e⁹ caliditas: neq̄ sedat e⁹ sitis: et bibe parū pl'ij: et in ipo illō sit: sedant vtreq̄. ❡ Dicemus ei q̄m aqua est simplex: et corpora nr̄a sunt cōposita: et pl'iū etiā est cōpositū. cōposi tū vero fortius agit in cōpositū q̄ agit simplex in cōpositū: et illō ideo q̄m simplex est subtili⁹ cōposito: et velocior in reso lutione: sz cōpositū est grossius et remotius a resolutione: et ppter hoc nō est possibile rem simplicē resistere rei cōpo site: et vt eius victoria sit ad hoc vt agat in cōpositū: et pmu tet eam: essentiam suā: et naturā suā: composite vero possibile est resistere rei cōposite sibi sil' ppter grossitiem suā: et e⁹ victoria sup sibi similē: ita vt agit in ipam: et permutet eam ad naturā suā et essentiā: et ppter hoc factū est pl'iū vehe- mēti⁹ infrigidās q̄ aq: et sicut aq frigidior natura. ❡ Q̄ si dixerit quō ergo facta est aqua fortius humectās corpora nostra q̄ aer: cum ipse humidior q̄ aqua natura sua? Dice- mus ei q̄m aer est subtilior et longinquior a corpulentia p- pter homogeneitatē ignis cū qualitate agēte: maiore. s. ca liditate. et aqua est spissior et ppinquior corpulentie ppter homogeneitatem terre cum qualitate agente: maiore sz frigiditate: et ppter hoc facta est opatio ipius in corporibus ipis fortior opatiōe aeris et plus imprimēs ❡ Q̄ si dixerit imo aqua et aer sunt simplicia: q̄m ipsi duo sunt elemēta. Dicemus ei q̄ sermo de elementis: non sunt elementa p- pter sermonem de eis vt illa sint agentia et imprimentia: q̄r sermo de eis vt sunt elemēta: est simplex. q̄m etiā ipa sunt simplicia nō sensu pcepta: neq̄ imprimētia. et sermo vt sunt agētia et imprimētia est cōposit⁹: q̄m ipa etiā sunt cōposita et sensibilia: cū nos nō sequimur ea sensibilit̄: et patiamur ab eis: et recipiamus ipoꝝ impressionē: et appareat eoꝝ opatio in corpib⁹ nostris: nisi postq̄ alia cū aliis compenitur: et ad inuicē cōmiscētur. Cū ergo pseq̄tur ea cōpositio: est illud ex eis qō ppinqui⁹ frigiditati pl⁹ cōpletū: et forti⁹ imprimēs ppter ppinquitatē suam spissitudini terre: et qō ex eis est longinquius a frigiditate: est subtili⁹ et minus corpulentum et debili⁹ imprimēs ppter ppinquitatē suā subtilitati ignis. et ppter hoc facta est aqua vehementius imprimēs in corpo ribus nostris q̄ aer: ppter ppinquitatē aque terreitati et aeris igneitati. ❡ Q̄ si dixerit: qualiter ergo possibile est q̄ elemēta sint elemēta corpis humani: cū elemēta sint simpli cia: et corp⁹ hoīs sit cōpositū: et q̄d iam cū dixisti q̄ simplex non agit in cōpositum: et q̄ agit cōpositū in cōpositū: tunc dignius est vt non generet ex eo compositum. Dicemus ei. Iam declarauim⁹ in eo quod preterijt de sermone nr̄o: q̄ simplex dignius est elementaritate q̄ compositum: q̄m omne compositum est cum paupertate indigens eo ex quo generet. Simplex est occultum opulentū non indigens ali quo ex quo generetur: nisi virtute diuina gloriosa et sublimi. et propter hoc non dicit cōpositū q̄ sit elementū fm̄ verita- tem: sed fm̄ trāsumptionē: cū sit in seipso indigēs ex quo ge neretur: ipsum ergo q̄uis sit simplex cōparatione sui ad il lud quod ex eo generat: est tn̄ in seipso cōpositū: ipsuz factū est ex alio. Elementū vero q̄uis simplicius sit ppria ipsorum essentia: tn̄ cōpositū non generat cum eis: cū sint in dispositione simplicitatis sue: sed postq̄ componunt aliqua specie cōpositionis: et ingrediunt alia eoꝝ cū aliis: et adinuicē cō- ponuntur. Ex eis vero q̄ testificant q̄ res cū cōponunt: agūt diuerso modo q̄ agūt cum sint simplices: est ex medicinis ti riace. q̄m cum ipse cōponunt et permiscētur: agūt in venis diuerso modo q̄ sit ipsarū operatio in eis: cum sint simpli- ces et singulares. et similiter in calce et arsenico inuenimus

operationē in abrasione piloꝝ: cū sint cōposita: quā nō inue- nimus in eis: cum sint simplicia et singularia.

❡ Incipit secunda pars libri elementorum.

Et postq̄ peruenimus iam ad locum sermonis nostri: et ampliauimus ad illud quod volui- mus de sermone phi in essentia elemēti: et diffinitione ipsius declaratiua nature eius: et con stituimus sup illud demōstratiōes manifestas ex descriptionib⁹ naturalibus: iam oportet vt afferam⁹ in hac parte secundā declarationē eius manifestā sup sermo- nem Gal. et inuentionē eius: et illud q̄m Gal. diffiniuit ele- mentum diffinitiōe artificiali cōueniente verbo phi in inten tione: et dixit q̄ elementū est minima partiū rei: cui ipsa ele mentū. Cum autē dixit minima partium rei: voluit intelligi simpliciorē partib⁹ esse ei⁹: et minoris cōpositiōis q̄ ipsa na tura nō cōparatiōe sui ad aliq̄d: quēadmodū declarauim⁹ illud multotiēs ex sermone phi: et illud iō q̄m minima par- tium dicit fm̄ duas intentiōes: quarum vna est sensibilis: et altera intellectualis. Et sensibilis quidē est minima partiū rei in quas diuidit diuisiōe sensibili. Et intellectualis qui- dem est simplicissima partiū rei: et remotissima ipsarū a cō- positione: sicut partes in quas resoluit res resolutiōe natu rali et cōponitur ex eis: similiter sicut elemēta corporis hu- mani. Ipsa nāq̄ sunt minima partiū eius subtilissima earū in quib⁹ magis ppria est simplicitas fm̄ veritatē: q̄ nō pre cedat ea aliquid ex quo fiant: et sint ppter illud cōposita. et illud quidē multotiens ostēsum est in his que preterierūt. ❡ Q̄ si q̄s dixerit: ꝗre negasti Gal. cum dixit: elementum est minima partiū rei: et si voluisset intelligi minima partiū corporis quam sensus comprehendit: rei consequit. Dice mus ei: q̄m regula elementoꝝ que sunt elementa vniuscu iusq̄ corporū fm̄ veritatē et naturam non possibile esse sen sum: q̄m plurimaꝝ reꝝ virtutē nō pseq̄tur sensus. et illō q̄dē est per duos modos: aut q̄ ipse occultant sensui ppter ve- ritatem ipsarū: aut ppter subtilitatē earū et permixtionem earū cū aliis: sicut partes medicine cōposite ex diuersis spe ciebus iam adeo contritis donec facte sint puluis: et illud iō q̄m facte partes sensibiles sunt fm̄ duos modos: aut partes in quas diuidit corpus diuisione corporali: si diuisio corporis est in partes minutissimas: aut partes sensibiles composite ex corporibus diuersis: sicut medicina cōposita ex machite et ere adusto et scoria eris et cerusa plūbi: cū cōuertūtur et fiūt sicut puluis. ❡ Q̄ si p sermonē tuū volueris partes in quas diuidit corp⁹ diuisione corporali: erūt elemēta nō cō prehensa neq̄ scita: q̄m inuentio ipoꝝ a sensu: est inuentio diuersa fm̄ diuersitatē sensus visus. In vna quaq̄ aspiciē- tiū fortitudinē et debilitatē i eo qō ē inter illa de medijs que numerus nō cōputat. Ex eis vero que significant illud: est q̄ nos inuenimus plures hominū nō cōsequētes vel apprehē dētes partes q̄ magne sunt: quātū ad alios q̄dē pusillimas ppter debilitatē sensuū ipsorū ab apprehētione partium subtiliū quas non apprehendūt nisi alij. Et inuenim⁹ quos- dam apprehendētes que sunt subtiles: apud alios q̄ maxi- mas propter fortitudinē sensuū ipsorū apprehendētes par tes subtiles quas non cōsequunt alij. Et Gal. quidē iā de- clarauit illō vbi dixit: q̄ si dixerim⁹ elemēta olim corporū vero q̄m ipsa sunt partes sensus visibilis: erunt partes apud illū cuius sensus visus est in vltimo fortitudinis: sicut aquile et milui ex auibus. et hoīs famosi acutate visus: alie a parti- bus apud illū cuius sensus est in vltimo debilitatis. et simi liter etiā erunt partes apud illū cuius sensus est in vltima debilitate: aut vltima fortitudine. Et inter oēs duas harū diuisionū etiā existūt media plurima: q̄ similitudo non com prehendit. Cū ergo illud quidē sit: oportet vt sit cōclusio facta huius sermonis: q̄ partes non sunt cōprehense: neq̄ scite apud intellectū: nedū q̄ apprehendat eas sensus. Q̄ si vis per sermonē tuum sz minima: partes subtilissimas cōposi tas ex corporib⁹ diuersis: quoꝝ contritio iam in vltimo fa cta est: sicut partes medicine cōposite ex machite et ere vsto et scoria eris et cerusa plumbi contritis vltime: et hoc etiam multo remotius ab apprehensione. nam si homo accipiat has medicinas et eoꝝ similes: et cōuertat eas vsq̄ in vltimā

contritione donec fiant sicut pulvis: deinde conetur discernere eas sensu visus: nō percipiet nisi sicut ipse deus: cū sit corpus unum ⁊ res una. Jam igitur manifestum est ꝙ regula partiū que sunt minime partes rei: ⁊ earum perceptio: non sunt sensus visus. ¶ Qđ si quis dixerit: ergo non intendo cū dico partes in quas dividit corpus divisione corporali: neq partes subtilissimas cōpositas ex corporibus diversis contritis sicut pulvis: imo non intelligo cum dico partes illas in quas dividitur corpus divisione naturali: et similiter ex quibus cōponitur sicut divisio corporis in superficies et lineas ⁊ linearum in puncta: ⁊ certificet super illud sermonē democriti: quoniā democritus dixit ꝙ corpus est compositū ex superficiebus: et superficies composite sunt ex lineis: ⁊ linee ex punctis: et attulit inconvenientia abiae codinatoris ⁊ sociorum eius: qui sunt desperati in hoc: quoniam ex dictis ipsorum est compositum ex partibus indivisibilibus. vocis predicta. ¶ Dicemus ei: qđ autem narrasti de sermone democriti: ꝙ cum puncta componuntur: fit ex eis linea: est sermo habens duas intentiones: scʒ ut dicatur ꝙ puncto pro co continuatur ei continuatione totius cum toto: aut partis cum parte. Si ergo dixerit ꝙ eius continuatio cum eo est continuatio cum toto: erunt duo puncta: punctum unum: ⁊ erit ipsorum locus: locus unus: quoniā totū cuiusq ipsorum erit totum alterius: cum nulli ipsorum sit divisio: neq differentia inter ea: similiter et sm hanc similitudinem: ratiocinatio etiā puncto tertio et quarto: et que sunt post illud usq ad infinitum. Qđ si fuerit continuatio puncti cum puncto parte ipsius cum parte illius: sequitur ipsum divisio ac perceptio: et removebitur alteratio ab eis: cum punctum sit cui pars non est. ¶ Qđ si dixerit: ergo non abscido in puncto totum nec partem: cum nō habeat partem. Dicemus ei: quoniam illud quod non habet totum: neq habet cōtinuationē: neq disgregationē: cōtinuatio namq fit sm duos modos: scilicet aut sm semitam propinquitatis: aut sm semitam cōmixtionis. Continuatio propinquitatis aut est sicut continuatio superficiei corporis alicuius et suspitius cum superficie alterius corporis: aut est sm semitam vicinitatis: sicut continuatio olei cum aqua: ⁊ ossis in carne. Continuatio autem cōmixtionis sicut continuatio omnium partium corporis alicuius cum omnibus partibus corporis alterius sm semitā introitus ⁊ cōmixtionis: sicut commixtio omnium partium aque cum omnibus partibus vini donec fiat corpus ipsorū: corpus unum: et locus eorum: locus unus: ergo continuatio ⁊ disgregatio non fiunt nisi aut toto: aut parte: sed quod non habet totum neq partem: non habet continuationem: neq disgregationē: ⁊ qđ non habet cōtinuationē: neq disgregationē: non est possibile componi cum eo qđ nō habet cōtinuationē: neq disgregationē: ⁊ fiat ex eis aliquid quod habeat continuationē ⁊ disgregationē. ¶ Qđ si contradixerit nobis per yle cui non est forma: ⁊ dixerit ꝙ yle nuda a forma non habet continuationē neq disgregationē: ⁊ quando recipit formā fit continuabilis ⁊ divisibilis. Dicemus ei cōtradixisti duobus modis falso: quorum unus est: quoniā cōtinuatio ⁊ disgregatio est qualitas consequens quantitatē. Nam ⁊ continuatio ⁊ disgregatio non evacuant quin sint aut linea: aut superficies: aut corpus: aut locus: aut tēpus: aut numerus: aut oratio. Cum ergo sit per yle quantitas cōtinua ⁊ disgregatio: fit per eas continuabilis ⁊ disgregabilis: puncta autem non sunt ita: quoniā res que ex eis provēnit: non est quantitas qua continuetur ⁊ disgregetur ⁊ fiat ut cōponatur cum alio ⁊ corpulenta fiat cum ea: aut separētur: aut interveniat inter ea aliquod punctū: igitur non est continuū neq disgregatū: cum non sit ei quantitas: neq area. Modus vero secundus est: quoniā etsi diviserimus inter yle ⁊ formā mente: non tamē poterimus separare inter eas actu: cum ambe sint de capitulo relationis: quarum una diffinitio non precedit alterā: quoniā lutum non est nisi forme: neq forma nisi luti. Si ergo separaverimus inter eas ipsis existentibus in mēte: erit illud sm semitā solutionis ⁊ ligatiōis: non sm semitā dividendi ⁊ partiendi: quemadmodū separavimus inter lineam ⁊ punctum sm semitā solvendi ⁊ ligandi: non sm semitā divisionis ⁊ separationis: cum sit divisio linee inspectar ⁊ cōpositio ipsius ex ipsis: quoniā puncta nō habent divisionem: ⁊ cui non est dimidium: non est possibile ut continuetur ei cui non est dimidiū: ⁊ fiat ex eis aliquid cui sit dimensio. Qđ si concesserit illud ⁊ fecerit ipsum transire. dicemus ei fac ipsum etiā pertransire ut generetur ex eo cui non est existentia: aliquid cui sit existentia: ⁊ hoc est manifestius errorum. Si autem non fecerit illud pertransire: ⁊ dixerit ⁊ illud quod non habet existētiā: est privatio: ⁊ privatio nihil est: ⁊ non est possibile nihil cōtinuari cum nihilo ut sit ex eis aliquid habens esse. Dicem⁹ ei similiter: cui non est divisio vel dimensio: in ipso est privatio: cum ergo pertransire fecerit ut continuet absq dimēsione: cum absq dimensione fiat ex eis aliquid: cum sic dimensio pertransieat ut continuetur absq esse eius absq esse: ⁊ fiat ex eis cui sit esse. dicens autem hoc resistit manifestissimo: cum ergo ita sit: tunc iam manifestū est ꝙ non est possibile punctum continuari puncto alteri ut fiat ex eis linea. Sed nos dicimus: ꝙ cum punctū alteri puncto opponatur sm dimensionē aliquam: dimensio que est inter ea: est longitudo: ⁊ longitudo cum linea que est habens dimensionē unā: facte sunt ei due extremitates ⁊ due partes scʒ pars anterior: ⁊ pars posterior: ⁊ punctū est extremitas linee ab omni parte: ⁊ inseparabile est ei: quoniā finis inseparabilis est finito: ⁊ illud ideo: quoniam finis finiti finis: ⁊ finitū est finitum ex eo. Verbi gratia: cum retulisti finitū nomine suo: ⁊ non retulisti ipsum cū suo fine: ⁊ dixisti finem: tunc iam factū est in mente tua finitum cum fine continente ipsum: quoniā finitum in fine contentum: cum finis non sit nisi finiti: neq finitum nisi cum fine: sicut diffinitio nō est nisi diffiniti: ⁊ diffinitū nisi cū diffinitione: quando enī dicis hominē: iam significas vivum rationale ⁊ mortale nomine suo: ⁊ quando dicis vivum rationale mortale: tunc iam significas hominem diffinitione sua. Diffinitio ergo non est aliquid absq diffinito nominatum: quoniam nomen significat summā rei absq comprehensione ⁊ determinatiōe: et diffinitio significat expositionem intentionis nominis rei: ⁊ declarationē nature ipsius. Iā igitur manifestum est ꝙ cum puncta componuntur sm dimensionem aliquam que inter ea existit: est de dimēsione linee: cum ergo ita illud sit: tunc dico ꝙ cum linee componuntur adinvicem sm dimensionem aliquam: illud qđ est inter duas lineas de dimensione: est latitudo: et cum aggregantur longitudo ⁊ latitudo: consistit in natura superficiei: quoniam superficies est longa ⁊ lata: et propter hoc facte sunt ei due dimensiones ⁊ due extremitates: scilicet due extremitates longitudinis: et sunt pars anterior et pars posterioris: ⁊ due extremitates latitudinis: que sunt due partes: scilicet dextra ⁊ sinistra. Et linee quidem sunt extremitates superficiei ab omni parte ⁊ inseparabiles ei: sicut ostendimus in punctis: que sunt extremitates linearum ex omni parte. Et sm hanc similitudinem dicitur in superficiebus ꝙ cum componuntur sm dimensionē aliam: quod inter eas existit de dimensione: est profunditas: et cum aggregantur longitudo ⁊ latitudo ⁊ profunditas: existit natura corporis: quoniam corpus est latum: longum et profundū: ⁊ propter hoc facte sunt ei dimensiones tres ⁊ sex partes: scilicet due partes longitudinis: scʒ anterior ⁊ posterior: et due partes latitudinis scilicet dextra ⁊ sinistra: et due partes profunditatis: scilicet sursum ⁊ deorsum. Et superficies quidem sunt extremitates corporis ab omni parte: quoniam ipse sunt inseparabiles: sicut ostendimus in punctis: ꝙ sunt linearum: et linee superficierum. Quapropter factum est ut cum volimus resolvere corpus: meditemur remotionem profunditatis: que est complementum forme corporis solum: et fingamus in mente nostra superficies tm: scilicet longitudinē et latitudinem absq profunditate. Et similiter cum volumus resolvere superficies: meditamur remotionem latitudinis: que est complemētum forme superficiei solum: et fingimus in mente nostra lineam tm solū longitudinis. Cum volumus resolvere lineas: meditamur remotionem longitudinis: ⁊ fingimus in mente nostra punctum sm extremitatem que non est dimensio: neq quātitas: sed quoniā puncti non sunt forme in mente nostra existentes: non est possi-

bile vt mediremur eis extremitatem fixam post remotionē ipsius forme. Jam igitur manifestum est ꝙ corpus non diuiditur in corpus: ꝫ resoluitur in suas extremitates resolutione estimationis non veraci. Corpus nō est compositū ex punctis: quoniā si esset possibile vt cōtinuaretur punctum puncto alij: et fieret ex eis non punctum: esset possibile etiam vt continuaretur linea linee: et fieret ex eis non linea: et continuaretur superficies cum superficie: et fieret ex eis aliquid non superficies. et si possibile esset illud: oporteret etiā vt corpus continuaretur corpori: et fieret ex eis non corpus: et visus facit hoc videri vanum. Et eis autē que significant illud: est ꝙ si nos duxerimus circulum cum circino: et posuerimus ei quattuor partes. s. orientē: meridiē occidentē et septētrionē: deinde produxerimus lineas a centro circuli ad circūferentiā eius a parte orientis: postea protraxerimus lineā aliam continuā linee prime a centro circuli ad circūferentiā ipsius ex parte occidētis: non inueniemus aliquid proueniēs ex duabus lineis egrediēs a natura linee que est lōgitudo tm̄: deinde si redierimus et diuiserimus tn̄ lineā in dimidia: nō inueniemus aliquid duarū sectionū remoueri a natura linee: et similiter si fecerimus aliā superficiē secantē circulū: videmus eā vsq ad circūferentiā eius a parte septētriōis: deinde fecerimus superficiē alteram coniunctam superficiei prime ex linea secante circulū in ydrometra vsq ad circūferentiam eius a parte meridiei: nec aliquid inueniemus proueniēs ex duabus superficiebus q̄ est latitudo tm̄: et similiter si redierimus et diuiserimus illā superficiē in duo media: non inueniemus aliquid harū diuisionū a natura superfi. ei egressus. Jā igitur manifestū est et notū ꝙ linea nō diuidit nisi in lineas: neq cōponitur nisi ex lineis: et similiter superficies nō diuiditur nisi in superficies: neq cōponit nisi ex superficiebus: postq̄ igitur manifestū est illud: tunc iā firmatū est ꝙ corpus etiam non diuidit nisi in corpora: neq cōponit nisi ex corporibus. ¶ Et si dixerit: ego volui cū dixi ꝙ linee q̄n cōtinguant a parte anteriori et posteriori adinuicē: fiunt ex eis superficies: imo non dixi nisi q̄n continuant a parte dextra et sinistra. et similiter in superficiebus: non dixi ꝙ quādo coniunguntur a parte dextra cū sinistra: fiūt ex eis corpora: immo nō dixi nisi q̄n continuantur a parte superiore. Dicemus ei ꝙ in hac quidē sciencia apparet manifesta destructio eius. Et q̄m tu dixisti occultatas lineas ornamētis superficierū: et superficies ornamentis corporū propterea ꝙ tu posuisti cōtinuationē linearum ad inuicem a parte dextra et sinistra: que sunt extremitates latitudinis: et cū linee fuerit latitudo: fit superficies. Et similiter posuisti continuationē superficierū adinuicē a parte superiore et inferiore: que sunt due extremitates profunditatis: et cum latitudini fuerit profunditas: fit corpus: igitur quare nō dixisti ꝙ superficies nisi q̄n coniungunt cū superficiebus sibi similibus: fit superficies: et corpora q̄n cōponunt cū corporibus similibus: fit corpus: et hic quidē sermo est inanis. Jam igitur manifestū est et notū: ꝙ corpus nō diuidit nisi in corpora: neq componitur nisi ex corporibus. Et simile est iudiciū in lineis et superficiebus. ¶ Et ante latrasti de cōueniētia separatorū secū in sententia per hoc qd dixit ꝙ corpora sunt cōposita ex partibus indiuisibilibus: est hoc manifeste destructiōis: propterea ꝙ partes que nō diuidunt: non euadunt quin sint aut habētes dimensionē et extremitatē: aut ne sit eis dimensio: neq extremitas. Et si dixerit ꝙ eis non est dimensio: tunc nō est possibilis earū cōordinatio: neq ipsarū cōpositio: q̄m partes nō occurrūt nisi dimēsionibus suis. Cū igitur nō est dimēsio: nec extremitas: neq est ei cōtinuatio: neq cōordinatio. vn̄ si dicat ꝙ est cōtinuatio totius cū toto: illud etiā erit inconueniens: nā cū dicis totum partis: tunc ponis duas partes vnam: et locus earū fit locus vnus: q̄m locū cuiusq earū: est totū alterius partis: cū nulli earum sit penitus dimēsio. ¶ Et si dixerit ꝙ eis sunt dimēsiōes habentes extremitates: cōsequit eis proportio et dimēsio procul dubio: q̄m cū ipsarū dimēsiones obuiāt et continuant adinuicem: quedā earū fient cōtinuate: et quedā nō cōtinuant et comitant ex eis sectio et partitio necessario. Et eis autē que significant ꝙ omnis pars diuidit: est cum ago et paras non diuersas: quēadmodum memoratus est: et ponis lineas lineam vnā: deinde diuidis lineā que aggregata est ex eis: in duo media: diuidit autem pars media necessario. ¶ Et si dixerit: quis ergo dixerim ꝙ partes habent dimēsiones: tamen illud est eorū que non faciunt earū sectionē necessariā. Dicemus: non euacuat dimēsio a trib⁹ modis: scꝫ quin aut sit longū: aut latū: aut profundū. Et si fuerit longum: erunt due extremitates. s. anterior et posterior. et anterior extremitas non est posterior procul dubio: et sic non erūt due extremitates vna: et cū fuerint due extremitates: vna remouebitur: dicimus ideo: et si fuerit similiter latitudo: erūt ei due extremitates dextra et sinistra: et comitabitur ipsam qd comitatur longitudinē de diuersitate extremitatū. Et similiter si fuerit profunditas: erit extremitas superior et inferior: et comitabitur ipsam etiā qd longitudo: latitudoq de diuersitate extremitatū ipsarū. cū ita ergo sit illud: tunc iam manifestū est ꝙ partes obuiant cum dimēsionibus suis: oīs autem dimēsio diuidit: ergo oīs pars diuiditur. Jam ergo manifestū est ex propositionibus necessarijs: et conclusionibus demōstratiuis: ꝙ partes diuidunt: et ꝙ corpora non cōponunt ex partibus indiuisibilibus et impartibilib⁹: q̄m iudiciū cuiusq partium corporis: est iudiciū cuiusq totius in noīe et diffinitiōe simul: neq inter ea est differētia: nisi in quātitate tm̄: q̄m totum est plus parte. ¶ Et si dixerit: an Ippo. piger fuerit in hoc vt diceret ꝙ elementa corporū nostrorū sunt calidū et frigidum: humidū et siccū: et an Gal. piger fuerit in hoc vt diceret ꝙ elementū est minor partiū rei cuius est ipsum elementum. Dicemus ei: ergo voluit quidē nobis dicere essentiam elementi. s. quid ipsum sit: et narrauit ipsum nobis cum diffinitione sua discernēte ipsum: et declarāte naturā eius. Ippocra. vo in sermone suo similat⁹ est consuetudini phorū et expositionibus suis. Et illud quidē est ex descriptiōe phorū in suis expositionibus: vt id faciant qd appareat in sermonib⁹ suis diuersum ab eo qd est in eis occultū: vt magnificent sapientiam: ne aliquis presumat de ea nisi qui ex eis exercitatur in ea: sicut est illud qd fecit Ippo. in lib. apho. vbi dixit: Vita breuis: ars vo lōga. et processit cū eo: et incorporant sermones suos: qd apparens est in eis: et qd est ex eis ex parte sensus: et occultāt eorū spiritualitatē: et qd ex eis est ex parte intelligētie. Et illud est propter duos modos. Vnus eorū obseruatio eorū est in pullulatiōe intellectuū discipulorū et exercitatio ipsorū in inquisitiōe ingenij: in permissione propositionū necessariarū: vt appareāt conclusiones demōstratiue cū noticia spiritualitatis rerū ipsarū et perscrutatiōe et ratiotinatiōe. Et scd's est cū sermo fuerit corporeus sumpt⁹ a sensu: imprimitur forma ipsius in phātasia velociter propter propinquitatē phātasie sensui corporeo. Illud nāq facil⁹ est insipiētib⁹: et cui⁹ intellect⁹ elōgatur: propterea ꝙ est propinqu⁹ ei qd est presens: ita vt cū loquat forma ei⁹ in intētione illius et in mēte que taliter est ei imprimat: possibile fit mouere ipsum a corporeitate ad spiritualitatē cum similitudine et propinquitate. Et phi quidem sermo habēs similitudinē huius: est qd narrauit de platone: et estimauit qd ipse dixit: Nō moueas ignē cū cultello. Et intētio quidē platonis non fuit: neq consecutio sapientie eius vt prohiberet ab illa motiōe ignis cum cultello: cum non intētio ea quidē appareat de hoc sermōe: q̄m in motiōe ignis cū cultello: nō est adiūctus vl inimicatio: neq expulsio nocumenti: immo ipse non intēdit sermone suo: nisi vt exhibeat ne id respōdeatur insipiētibus quo irascitur. assimilat igitur ignem insipiēti: et cultellum ferro acceptio cō mouēdi iram. Dixit ergo ne moueas ignem cū cultello. i. ne respondeas insipienti aliquid qd ipsum irasci faciat: et consequatur te ex insipientia eius: qd sequit te ex igne cōmissus: cum moueas et inflāmas et ei propinquas. Et antiqui quidē nō secuti sunt cum hac sua operatiōe nisi vestigia intelligentie in summo: et assimilati sunt operationi illius. Ipsi nāq inueniunt: et cum intelligentia volūt vt anime appareat aliquid eorum que acquisiuit a deo suo glorioso et sublimi: et exaltat eam super formas spirituales que sunt ei. Deus enim gloriosus et sublimis vult ꝙ aīa appareat sup aliqd quod ipse facit cōtingere. In hoc ergo mūdo intelligētia est media inter deū excelsum et aīam: sicut prophete et expositiōes sunt medij inter deū excelsum et reliquos hoīes. Cū ergo vult intellectualis ratio

lectualis ratio vt appareat anime illud quod dedit illi de⸗
exaltat eam super formas ⁊ sermones spirituales qui sunt
apud eam: ⁊ facit acquirere illas formas medias inter cor⸗
porales ⁊ spirituales: vt rectificet in sensu cōmuni velociter
cum non imprimantur in ipso nisi corporee forme: ⁊ similes
harum propter victoriam sensus corporei super sensum
communem: ⁊ propter vicinitatem sensus cōmunis quā
habet cum sensu corporeo: cum sit medius inter sensū visi
bilem: scʒ corporeum ⁊ informatum: qui est in anteriori par
te cerebri nominatum phantasia: ⁊ ꝓpter hoc nominatur
sensus cōmunis q2 recipit a sensu corporeo visibiliū corpo⸗
reitatē rerū: ⁊ ꝓducit eā ea ad sensum spūalē .s. formatū in
anteriori parte cerebri. Illas aūt nō dicim⁹ ꝙ forme quib⁹
intelligētia formas clarificat spūales: sint nisi forme medie
inter corporeas ⁊ spūales: qm̄ ipe egresse sunt a similitudini⸗
bus formarū corporearū: ⁊ q̄ sunt presentes in vigilijs plu
rium tenebrarum ⁊ corticum: q2 sunt subtiliores ⁊ plus spi
rituales ⁊ luminose: ⁊ ꝓpter hoc assimilauerūt eas antiqui
formis celestibus. Ex eis aūt q̄ significāt illud: est ꝙ videt
ꝺm ipm̄ i somno ꝙ alas habeat quib⁹ volet inter celū ⁊ ter
rā: ⁊ ꝙ sit apertū: ⁊ sit ꝓpinquū eū vt loquaꝛ ei de seipso: ⁊
ꝙ ipe incedat sup aquā maris ⁊ magnoꝝ fluminū: ⁊ ꝙ aīa⸗
lia sint rōnabilia ⁊ loquātur. Significaꝛ ergo ex hoc ꝙ in⸗
tētio harum formarū ⁊ figurarū est intētio spūalis subtilis
egrediēs ab intētione: nec est diuersa ab eo qḋ est presens
in vigilijs: qḋ si ita nō esset: nō esset eis intentio: neqꝫ inter⸗
pretatio: qm̄ egresse essent ab eo qḋ est intelligētia: res aūt
nō: qm̄ intendim⁹ eas significātes veritatē rerū: ⁊ eaꝝ natu
tiōes cū fuerit ipaꝝ interpres natura reꝝ. ex eis q̄dē q̄ signi
ficant illud. ⁊ iam manifestū est ꝙ nos inuenim⁹ ꝓbas: qb⁹
adsit sal⁹: cū voluerint discerni ab hoīb⁹: vt ipoꝝ appareāt
ꝓprietates in diuinis formis spūalib⁹: faceretqꝫ eas appa⸗
rere vt sciāt hoīes ipoꝝ bonitatē: ⁊ ipoꝝ exitū ab intētione
vulgari ad spūalitatē. Cū sit illud qḋ ipsi apparere faciunt
egrediēs ab intētiōe naturarū. Et in hac quidē parte cōue
niꝛ q̄ libros scripsit: ⁊ i secꝫ ꝑseuerat: vt iudei ꝓfani ⁊ ceꝫs
q̄ ꝓphetisāt: cōtētur ꝙ somniū est vna partiū ꝓphie. Cūqꝫ
iam declaratū sit illud ⁊ manifestū: tūc iam firmatū ꝙ cum
sensus cōmunes subeleuātur in somno sup formas medias
inter spūales ⁊ corporeas: quib⁹ intelligētia clarificauit for
mas spūales: sit ex eis corporeitas dū: cū nō sit in eis forti⸗
tudo vt sciat ex eis nisi ipaꝝ simulacra ⁊ eaꝝ similitudines ꝓ
pterea q2 ꝓpinqu⁹ est sensu corporeo .s. sensu visibili. postq̄
q̄scit corporeitatē eaꝝ: ducet eā sup formatiuā (aīa formā
tū) qḋ ē i anteriori pte cerebri .s. phātasias formatiuas (aīa
formatas) ꝓxim⁹ .s. phātasia subtilior sensu cōi. ⁊ remotior
a sensu corporeo .s. visibili: ⁊ cū formatū sit recipit eā illō a sen
su cōi: ducit ipm̄ sup memoriā: ⁊ deponit apḋ eā. Cūqꝫ exci
taꝛ hō a somno suo: recipit illas formas a memoria: ⁊ memo
ria reddit ei ipaꝝ descriptiōes ⁊ eaꝝ intentiōes ꝺm ꝙ recipit
a formatiuo: ita vt cū hō recordaꝛ eoꝝ: inquirit eoꝝ spūali
tatē a cogitatiōe. Cogitatiōis enī est ꝑscrutari ⁊ discernere
⁊ coponere. Ipa nanqꝫ discernit cortices rei a medulla ip⁹
postq̄ ergo discernit ipas ⁊ purificat reddit ipam memorie
⁊ memoria quidē recipit eā ⁊ cōprehēdit ipam sibi: vsqꝫ quo
requiraꝛ ab ea. Si ḡ fuerit cogitatio illius hoīs spūalis pu⸗
ra luminosa paucaꝝ corticū ⁊ tenebraꝝ: supra quā intelligē
tia iam influit splēdorē et lumē suo: fecit ipam scire ꝓprie
tates suas: ⁊ figuras suas: ⁊ sermones spūales: ⁊ fecit eam
cōuenire sup ꝓprietates anime eius ⁊ figuras ei⁹ ⁊ ꝓprie
tates virtutū ei⁹: ⁊ discretionē figurarū ei⁹ spūalē: et a cor
poreis discernāt cortices illaꝝ formarū ⁊ medullā sua discre
tione sua: ⁊ interpretabiꝛ illud somniū interpretatiōe in qua
nō erit error. ¶ Et si ei⁹ cogitatio fuerit multarū corticū:
et tenebrarū sup quā intelligētia nō effudit aliqḋ sui splen
doris et luminis: neqꝫ fecit eā scire ꝓprietates suas: ⁊ pro⸗
prietates aīe: ⁊ virtutes ei⁹: ⁊ neqꝫ sublimauit eā sup figuras
spūales ⁊ intellectuales: ⁊ aīales: ⁊ nō erit discretio eius i
corticib⁹ illarū formaꝝ a medulla sua q̄ ei similāte fuerit
discretiōe vera: qm̄ ipe nō nouit spūalitatē eoꝝ: ⁊ discernit
eā a corporeitate ipaꝝ: Cū ḡ res ita fuerit: ⁊ fiet vt interpre⸗
teꝛ formas spūales: ⁊ sermōes spūales ex parte corporeita

tis eoꝝ: nō ex parte spūalitatis ipaꝝ ꝺm grossiciē cogita
tionis eoꝝ: multitudinē corticū: ⁊ tenebraꝝ ipius: ⁊ fieret
ipe interpretaꝛ somniū interpretatiōe corruptibili plurimi
erroris: imo i qua nō sit penit⁹ rectificatio: tūc pauperabiꝛ
⁊ erit ei necessarius recitare suū somniū interpreti prudēti
⁊ sup quē iam effudit intelligētia de splēdore ⁊ lumine suo
⁊ fecit eū noscere figuras formaꝝ: ⁊ sermones spūales: ⁊ di
scernere eas a corporeis: qm̄ si nō nouerit illud: nō erit ei in
terpretatio recta. Intelligētia q̄dē non sequiꝛ hoc sua opa
tione nisi vestigia creatoris gliosi: ⁊ assimilatur operationi
ei⁹ ꝺm formationē ⁊ preceptū suū. Creator nāqꝫ gloriosus ⁊ su
mus cū mūdū creare voluit: ⁊ facere vt sapiētia appareret: ⁊
qḋ in ipa erat: exiret de potētia ad actū: creauit mūdū inge⸗
niose ⁊ nouit ipm̄: nō ex alio: sʒ ex quo genuit ipm̄: neqꝫ sʒ
exēplū: ꝺm qḋ precesserit: neqꝫ ꝓpter necessitatē q̄ indiguerit
vt iuuamētū afferret: aut nocumētū expelleret: aut exalta⸗
reꝛ ob hoc deus noster vehementer: imo nō fecit illud nisi
bonitate ⁊ largitate sua. Et postq̄ larg⁹ fuit cū hoc: ⁊ fecit
vt appareret sapiētia ⁊ bonitas ipi⁹: voluit iuuamētū crea⸗
ture ⁊ seruoꝝ suoꝝ: sʒ postq̄ illō voluit: nō fuit v̄tute hoīm
peruenire ad vltimitates ipoꝝ: nisi sciret ꝙ creator de eis
vellet vt id facerēt: ⁊ mereret ei⁹ mīaꝫ ꝺm obediētiā quā ei
exhiberēt. ⁊ neqꝫ etiā fuit i possibilitate eoꝝ puēire ad volū
tatē creatoris ipoꝝ gliosi ⁊ summi: nisi ꝑ doctores ⁊ nūcios
ab ipo ad eos missos: q̄ facerēt eos scire q̄d de eis vellet: cū
sapiētis nō sit loqui oībus hoīb⁹. Eoꝝ nāqꝫ est aliquis in
quo aīalis aīa iam vicit: ⁊ q̄dā eoꝝ est in quo iam vicit aīa
vegetabilis: ⁊ q̄dā ipoꝝ est in quo iam vicit aīa rōnalis cū
rōnali: aut vegetabilis cum rōnali. Et est eoꝝ aliqs in quo
existit singularis aīa rōnalis ⁊ irradiat ipam intelligētia cū
hoc splēdore ⁊ lumine suo. Ille ergo i quo vincit aīa aīalis: ē
stolid⁹: van⁹: loquax: audax: querēs victoriā: sanguinis effu
sor: faciēs q̄ ꝓhibita sunt: similis aīalib⁹ minorib⁹ suis. Et in
q̄libꝫ eoꝝ vincit aīa desideratiua vegetabilis: ē multiplicis cul
tus: vilis: parue prudētie: explorator in desiderijs malis: plu
rime comestiōis ⁊ pot⁹ coit⁹. similis in natura sua vegetabili
bus. Et in quocūqꝫ ipoꝝ vincit aīa rōnalis: est prudēs: ⁊ di
scretor spūalitatis rerū a corporeitate sua: multe verecūdie
explorator in veritatib⁹: et decorationib⁹: expulsor feditatū.
Et in quocūqꝫ eoꝝ vincit aīa rōnalis cū aīali: cōponunꝛ mo
res ei⁹: ⁊ fit: ꝓpter illud qḋ in ipo est de v̄tutib⁹ aīe aīalis
rōnalis: fit pariēs: cōstās: discretor: inqsitor: cōsiliator: nō au
dax in reb⁹ terribilibus. in summā est facile ⁊ possibile. Et
in quocūqꝫ ipoꝝ vincit aīa rōnalis cū aīa desideratiua: fit
ꝓpter illud qḋ in ipo est de virtute aīe desideratiue: festin⁹
⁊ gloriosus: plurime comestionis ⁊ potus: ⁊ explorator in de
siderijs naturalib⁹. Et ꝓpter illud qḋ in ipo est de v̄tute aīe
rōnalis: cōseruator: simplex: faciēs in occulto ⁊ inhoneste: in q̄
etiā singularis existit aīa rōnalis: et irradiat ipam intelligē
tia suo splendore et lumine: fit spūalis: diuin⁹: multe assimila⸗
tiōis spūalitati angeloꝝ ꝺm v̄tutē humanitatis. Regit igiꝛ
creator sublimis ⁊ gloriosus illū q̄ taliter est. fecit ipm̄ ꝓphe
tare: ⁊ fecit apparere sup ipm mirabilia sua signa: ⁊ demō
strationes manifestas: ⁊ posuit doctorē ⁊ mediū inter se et
creaturā suam: ⁊ fecit sup ipm descēdere doctrinā suā ve⸗
ram et ꝓpheam naturalē rōnalem. et in ipo q̄dē sunt sermo
nes veri existētes: ꝑ se diuites: non egētes expōne et inter
pretatiōe: ⁊ sermōes corporales ambigui: q̄b⁹ necessaria est
interpretatio ⁊ expositio: nō ꝓpterea ꝙ creator gloriosus fue
rit piger in ponēdo sermonē suū totū in scriptis suis verū
existētē ꝑ se: sʒ gloriosus excelsus ex creatura sua sciuit diuer
sitatē ipoꝝ intellectib⁹ eoꝝ ⁊ discretionib⁹ in rōnib⁹ eoꝝ: ⁊
lectionib⁹ ipoꝝ. ex eis nāqꝫ est aliqs stolid⁹ cū mēte eius nō
penetrat neqꝫ ipe rōne intendit nisi qḋ sequiꝛ sensus ⁊ rectifi
caꝛ visibili. Et ex eis est prudēs inqsitor: sublimat⁹ v̄r v̄ita
tes reꝝ: discretor spūalitatis reꝝ a corporeitate ipaꝝ: ⁊ ex
eis ē habitudinis medie: cū eo qḋ est inter illō de medijs q̄
interpretatio nō cōprehēdit. Posuit ḡ creator gloriosus ⁊ subli
mis aliqḋ sermonis sui spūale integrū: vt sit dux et signifi⸗
cator habētib⁹ prudētiā et sapiām: quatin⁹ eo peruenirēt ad
spūalitatē sermonis sui: ambiguū stolidis ⁊ insipiētib⁹: ⁊ cui
nō est sapiētia vt imprimatur phātasijs ipoꝝ spissitudine ⁊ cor

poritate sua τ ppinquitate sensuū: τ cū nō similiter in Ꝟtuti bus eoꝝ: ꝯsequit qꝺ nō est: nisi eis ppinquū fiat: τ pmutet ꝑmo a corporeitate pura ad spūalitatē paruā ppinquā sen sib⁹ eoꝝ. Deinde etiā ex h ad illud qꝺ est plus spūale illa τ sublimet eis illud gaudiū gradatim: donec ꝑueniat cum eis ad spūalitatē integrā simplicē. τ ppter hoc egēt qui ex hois⁹ insipiētes sunt: τ cuiꝰ mō ē peeptio: neq3 discretio: eo ctoɀib⁹ τ sapiētib⁹ inuestigatorib⁹ veritatē: vt reponāt ōi homini q ex eis est. vt intelligat τ peipiat fm ꝙ ppinquū eit spūalitati: aut peeptiōi: aut corporeitati: τ interpretetur cum non sit impossibile scire spūalitatē dictionū spūaliū in libris: q liber nō rñdet nisi a parte vna. τ affert rē cū forma vna. si ergo cōsiderat a ꝯsiderāte in libro facie illi⁹: remanet cū ignorātia sua vsq3quo ꝑueniat ad sapiētē q exēplificet ei rē cū formis diuersis: τ afferat interptatōes diuersas. Ipse eñ ꝑpt⁹ affert rem corporeā sensui ppinquā. si g videt ꝙ sit ei facil: τ peipiat eā pcedit: τ si nō: augmētat corpulētiā τ sublimat ipm gradatim donec perueniat ad locū quē iam nouit: τ imprimat forma ei⁹ i suo sensu τ reddit τ exponet illi paulatim donec reducat sermōes ad spūalitatē integrā. Iam igit manifestū τ notū ꝙ intelligentia nō sequit opa tione sua nisi vestigia creatoris gloriosi τ sublimis: τ simi lat ei fm Ꝟtutē suā: et ppter hoc sequit etiā pōs vestigia intelligētie τ assimilat eis. Ex eis aūt qb⁹ significat etiā ꝙ rñsio affert qꝺ nō affertt liber: est qꝺ de platōe narrat testi ficās Ꝟitatē intelligētie. Dicit eī ꝙ cū appropinquasset obit⁹ platonis: vocauit discipulos suos τ pcepit eis vt ostēderet sapiētias suas. postꝙ ostēderēt ei: τ sciuit ꝙ nihil deerat eis de principiis phie: τ ꝟitatib⁹ sapiētie: imo iam ipsam pcepe rant: dixit eis. Adhuc remāserūt qdā apud nos q nō mā fe statis: τ estimo ꝙ nō nouistis ea. Aāuerūt igit ꝑiter ꝑlou cite cogitationis: deinde redierūt ad eū: τ rogauerūt eū vt doceret eos illud. dixit ergo eis: cogitate τ cōsiderate τ ve nite ad me post. iij. dies: ad me tū nō redeatis nisi postꝙ re media licētiā impetraueritis. Recesserūt itaq3 ab eo: τ postꝙ redijt triduū: miserūt ad eum nūciū pet. tes licētiā eūdi ad ipm. Iuit g nūcius ad ostiarium: τ rogauit ipm vt impetra ret ei licentiā intrādi: q impetrauit ei. postꝙ g ingressus est ad eū: auertit faciē suā ad parietem: τ neq3 pfecitus est. vā dixit ei nūcius: discipuli tui salutāt te: τ rogāt te vt des eis licētiā veniēdi. Ipse Ꝟo retraxit se ab eo: nec dedit ei rñsum: nūci⁹ aūt scdo nūciauit. Ipse etiā nihil rñdit ei: deinde nūcia uit tertio. Cōuersus g ad eū tristi facie allocut⁹ cū indigna tiōe τ dixit: dic eis veniāt. Reuersus g nūcius ad eos nū ciauit eis qꝺ de eo habuerat: τ fecit eos scire ꝙ mltotiēs ite rauit qōnē anteq3 rñderet ei qcq3. τ cum rñdit ei: rñdit cū indignatiōe τ facie tristi significante irā. cōtristati igit sunt discipuli: τ iuerūt ad ipm vltimā habētes angustiā: τ puene rūt ad ostiariū: τ rogauerūt ipm vt impetraret eis licētiā in trādi. Postꝙ g intrauerunt ad eū: assedit eis plato: τ respe xit vultu placido τ blādo: τ gauisus est cū eis: τ interroga uit eos sup ppōne ipoꝝ. Placuit g eis qꝺ apparuit eis de ipso Et cōuersi ad nūciū: increpauerūt eū: vituperātes factum ei⁹. Dixit aūt plato eis. Quid (alis nihil) habetis vt repbēdatis nūciū vrm: qm venit ad vos: τ terruit vos τ nūciauit vobis diuersum ab eo qꝺ vidim⁹ de pfecto. Dixit g eis: nō repbēdatis eū i h qꝺ narrauit: q ipse nō narrauit nisi qꝺ vidit τ h est qꝺ dixi vobis de sapia deesse: totus eñ sermo ab ore egredit τ exit: s3 ipius forme diuersificatur. et⁹ g intētiōes diuersificātur fm diuersitatē formarū ipius. Inter sermo nē eīi cū egredit suauiter τ leniter τ vultu placido τ a mēte: τ ipm cū egredit cū ira τ tristi vultu: longa existit differētia τ ppter hoc audiētia a magistro magis applicat intētioni bus reꝝ τ veritatib⁹: ꝙ cōsideratio in libris. liber eñ non affert rē nisi cum forma vna: τ rñdet ex parte vna: magister affert formas plures: τ rñdet ex partib⁹ diuersis.

¶ Incipit tertia pars libri elementorum.

In diuersitatib⁹ antiquoꝝ de quātitate elemētoꝝ qꝺ voluit ois secta eoꝝ τ in ꝯcedēdo ei q aliena tus est a veritate: τ diuersificat a rectificatiōe inqt ysaac: diuersificati sunt antiqui i quātita te elementoꝝ: τ diuersitate gnaliter fm duos modos. Sūt eñ quidā eoꝝ q dicunt ꝙ sunt plura. et quidā ꝙ est tm vnū. Dicētes vero ꝙ est tm vnū: diuersificati sunt dissentiūt eñ fm tres modos. qdā eñ ipoꝝ dicūt ꝙ est vnū imobile τ infinitum: quidā ꝙ est imobile sed finitū: quidam aūt ꝙ est mobile τ finitū. Qui aūt dicūt ꝙ est imobile τ infi nitū: estimāt ꝙ sit Ꝟtus creatoris gloriosi τ sublimis: qm crea tor exaltat τ sanctificat⁹ τ imobilis τ infinit⁹. mot⁹ eñ nō euacuat qn sit aut subalis: aut accidētalis. Subalis Ꝟo est sicut mot⁹ gnatiōis τ corruptiōis. s3 accidētalis ē fm duos modos. aut mot⁹ in qualitate sicut mot⁹ augmēti τ diminu tionis: aut mot⁹ in qualitate: sicut alteratio τ pmutatio in locis: a quo deus plurimū remot⁹ est. Illi aūt q dicūt ꝙ est imobile: sed finitū: estimāt ꝙ sit ipse: ꝙ ipse nouit τ finite apud creatorē nostrū τ nouatorē eius sublimis est fama. Eorum Ꝟo q dicūt ꝙ elemētū est vnū mobile: quidā sunt q dicūt ꝙ est ignis: s3 cū inspissat fit aer: τ cū augmētat eius spissitudo fit aqua: τ cū finiat in spissitudine sua grauat et fit terra. Et alij ipoꝝ sunt q dicūt ꝙ est aer: et cū subtiliat τ rarificat: fit ignis: τ cū inspissat ingrossat fit aqua: τ cum finit in spissitudine sua: grauatur τ fit terra. Et alij ipoꝝ sunt q dicūt ꝙ est aqua: τ cū subtiliat τ alleuiat fit aer: ꝙ si augmētet ei⁹ subtilitas et rarificet: fit ignis: τ cū inspissat et grauat fit terra. Et qdā eoꝝ sunt q dicūt ꝙ est terra: s3 cū subtiliat τ currit: fit aqua: τ cū augmētat ei⁹ subtilitas et vndat: fit aer: et cū finit ei⁹ subtilitas et rarificat: fit ignis.

¶ Illi Ꝟo q dicūt elemēta eē plura: dissentiūt fm tres mo dos. alij eñ eoꝝ dicūt ꝙ sunt tria: s3 estimāt ꝙ ipa sunt ma teria τ forma: τ creator gloriosus τ sublimis. Et alij eoꝝ q di cūt ꝙ ipa sunt tres: τ sunt materia τ forma τ mot⁹. Et qdā eoꝝ sunt q dicūt ꝙ sunt qttuor. τ sunt ignis: aq: aer: terra. Et alij eoꝝ sunt q dicūt ꝙ sunt sex. τ sunt elemēta qttuor. τ conuenientia τ discordātia. Et quidā eoꝝ sunt q dicūt ꝙ eoꝝ numer⁹ denarius: qm ipse est pfectio numeri: τ cōplemētū ipi⁹. Inqt ysaac: ei q de hac peruitate perrerūt: τ si elemē tū eēt vnū: τ eēt gnatio gnatoꝝ ex eo: nō euacuat ipoꝝ gnatio ex ipo qꝺ fit aut ppter naturā elemēti τ eius essentiā: aut ppter factorē extra ipm. si g illud est ppter naturā τ essen tiā ei⁹: nō ē possibile vt gnet ex eo nisi qꝺ sibi est nature ei⁹ τ cōueniēs ei: qm ōis forma naturalis seruat naturā suam τ eēntiā suā in gnato qꝺ sibi sile est: τ faciēs i ipso augmētū sicut caliditas. inuenim⁹ namq3 ipam seruātē naturā suam τ faciē suā: τ facientē forte qꝺ est ei sile: τ augmētū in ipso fa cientē. Elemētū Ꝟo nō est ita. inuenim⁹ eñ ipm relinqre na turā suā: τ essentia suā: τ pmutari ad naturā gnati ex eo. cū g illō ita sit: tūc gnatio gnatoꝝ ex elemēto nō ē ppter natu rā vel essentiā ei⁹: imo ppter factorē extra ipm: τ agētē in ipm. Elemētū igit nō est vnū. Et optim⁹ qdē Hippo. iam dixit ei q dicit ꝙ elemētū ē vnū artificiose: τ dixit si elemē tū eēt vnū: hō nō doleret: neq3 pateret: τ si pateret nō oportet teret vt eēt ei⁹ passio sp nisi vna: nec vt eēt sanatio τ reductio ad dispositionē primā: esset nisi regimine vno et medicina vna. Inqt ysaac ppterea ꝙ dolor: nō est nisi sensus rei alat naturalis cū exitu a natura τ eēntia sua: ad id qꝺ diuersum est ab ea τ sibi ꝯtū: tūc si elemētū esset vnū: non erit i corpib⁹ gnatis ex eo ꝯtrietas: neq3 discordia: neq3 pmutatio de dispo sitione ad dispōnem a qua ꝑueniat dolor: τ sic nō oportet vt sit passio: qm cū nō sunt ille res q ad inuicē opponūtur: τ agūt ad inuicē: τ patiūt ad inuicē: nō oportet vt eueniret passio ne. τ si passio accidit ppter cās nouas corpē extrinsecꝰ adue niētes: nō oportet vt sit passio sit nisi vna sp: qm ꝯtū vnius rei vnū ē. τ sic nō oꝫ vt sit sanatio τ sanitas nisi medicina τ regimine vno. Nos aūt nō inuenim⁹ illud ita. inuenim⁹ eī hominem pati passiōes plurimas: τ pmutari ad res diuersas τ ꝯtias: sicut caliditas τ fri. τ hu. τ sic. τ inuenim⁹ etiā sanationē τ sanitatē existere mediantis diuersis ꝯtijs. Iā igit mani festū est ꝙ corp⁹ hois ē gnatū ex reb⁹ diuersis τ oppositis. s3 cali. fri. τ hu. τ sic. cū ipm nō alteret nisi eis: et nō pmute tur nisi ad eas: neq3 sanet ex passione nisi cū eis similib⁹. hō igit cōpositꝰ est ex elemētis: cū elemēta nō sint absq3 qlita te: vel ipa enūciata qlitatib⁹ suis: neq3 qlitates aliqd absq3 elemētis notate nobis ipoꝝ. Et si eñ ignē iam dicis: iam enūcias caliditatē: τ qm dicis caliditatē τ sic, enuncias ignē

cum vero sit calidum ⁊ siccū natura ⁊ actu simul. Quod si dixerit
q cū corp9 humanū sit cōpositū ex elemētis quattuor: qua-
re eius nutrimentum nō est ex eis. Dicemus ei q illud est
qm̄ ipa sunt in corpe hūano cōposita cōmixta. ⁊ simplex qui
dem nutrit cōpositū. neq; agit in ipso: sicut nutrit cōpositū
⁊ agit in ipo. ⁊ illud quidē est ꝓpterea q similat ei in cōpo-
sitione: ⁊ qm̄ cū nos afferim9 corpi aliq̄d cōpositū ex eis: est
quasi nos afferam9 ei ipa eadē: cū cōpositū ex eis nō sit ex-
tra ipm̄. etsi nos multociens vtamur eis: cum sint simplicia
sm̄ semitā iuuamēti: nō sm̄ semitā nutrimēti. potamus eni
aquā frigidā assidue aut infrigidantē caliditatē accidētalē
mēbris ⁊ vaporē: ⁊ ad humectādū cibū ad h vt ei9 via ⁊ cur
sus fiant faciles in corpe. Et attrahim9 aerē assidue ꝓpter-
ea: q: indigem9 eo in expulsione vapoꝝ a corde: ⁊ in nutriē
do a corde spiritū vitalē ⁊ tēperādo ipm̄. Et calefacim9 nos
ad ignē vt expellam9 frigus a nobis. Et balneamus nos aq̄
calida ad leniēda corpa nr̄a ⁊ humectāda ipa. Et inuenim9
quedā aīalia q̄ nutriantur ex terra solūmō: ꝓpterea q ipsa
sunt ꝓpinq̄ nature ei9 et sīlia. Quod si dixerit cū ho sm̄ te nō
fiat sentiēs apprehēdēs dolorē ⁊ delectationē: nisi q: ille est
ꝯposit9 ex elemētis diuersarū naturaꝝ: quare vnūquodq; eo
qd sibi delectat similat ⁊ ꝯuenit: ⁊ refugit: ⁊ dolet ex eo qd
est sibi diuersum ⁊ ꝯrīū. quare ḡ nō sunt arbores ⁊ plāte etiā
sic: cū ipe sint ꝯposite ex diuersis elemētis. Dicem9 ei: qm̄
sensus ē sm̄ tres modos. ipe eni ē naturalis: ⁊ aīalis: ⁊ in-
tellectualis. Et sensus qdē absolut9 ē sensus rei absolute cū
dolore exit9 a natura ⁊ essentia sua ad diuersum sm̄ q ipa ē
⁊ ꝯrīū eius. Et delectatio quidē absoluta est sensus rei abso
lute: cū dilectione eius qd ꝯiungit nature ⁊ eēntie ei9. Si ḡ
sentiens fuerit naturale: ei9 sensus erit naturalis: ⁊ si fuerit
aīalis: erit ei9 sensus aīalis. ⁊ si fuerit intellectualis: ei9 sen-
sus erit intellectualis. Et sensus quidem naturalis est qui
est ꝓpri9 arborib9 ⁊ plātis. ⁊ qm̄ ipa sunt naturalia: ꝓpter
hoc sentiūt sensu naturali. Quod si nature ⁊ cōplexiōi sue ꝯue
niēs ē ex nutrimēto: ⁊ delectant eo: ⁊ recipiūt ipm̄ assidue.
Si vero diuersū sibi: ⁊ refugiūt ab ipso eo q diuersum ē a na
tura ⁊ ꝯplexiōe ipoꝝ: ⁊ expellūt ipm̄ a se. Significatio aūt
illi9 est q ipa recipiūt aq̄s dulces: ⁊ delectant aq̄ pingui: ter
ra ⁊ aere tēperato ⁊ caliditate leui: ⁊ refugiūt ab aq̄s nitro
sis aluminosis ⁊ sulphureis: ⁊ terra calefacta ⁊ aere superflue
caliditatis ⁊ frigiditatis. Ex eis aūt q̄ significāt illud: est q
videm9 de augmēto ⁊ fructificatiōe ipsarū in terra pingui: ⁊
aqua dulci: ⁊ aere cōmēsurato: ⁊ exiccatiōe ipsarū penuria
nutrimēti extenuatione: ⁊ fructuositate in terra: ⁊ aquis ⁊
aere diuersis ab aliis. Jam igit manifestū est q arbores et
plante q̄uis nō sentiant sensu animali: tn̄ sentiūt sensu na-
turali: ⁊ delectant eo qd est eis cōueniēs ex nutrimēto: ⁊ re
fugiunt ab eo qd ab eis diuersum est. ⁊ illud quidē significa-
catur ex mēbris nr̄is. Jnuenimus eni ipsa delectātia eo qd
cōuenit cōplexioni ipsoꝝ: ⁊ recipe ipm̄ ad se: etsi nō sentiāt
illud: ⁊ refugere ab eo qd ab eis diuersū est: ⁊ expellere ipsū
a se: etsi nō sentiāt illud sensu aīali. ¶ Quod si cōtradixerit no
bis p elemēta ipa: ⁊ dixerit: qd ḡ dicis de elemētis: sunt ipa
sentiētia: aut nō sentiētia: sī liter ergo est possibile vt fiat sen
tiens ex nō sentiēte? Dicemus ei: nos nō dicimus q sensus
insit corpib9 gn̄atis ex elemētis: ⁊ cōsequat qd nos interro
gas: imo ex sermōe nr̄o nō est manifestū nisi q sensus inest
aīalibus trib9. s. aīe vegetabili: aīali: ⁊ rōnali. Et vegetabili
qdē inest sensus naturalis: quo sentit in nutrimēto ⁊ augmē
to suo. Et animali inest cum sensu naturali sensus anima-
lis quo sentit dolorē corporeus: ⁊ mouet voluntarie. Et rōnali
inest cū sensu naturali ⁊ sensu aīali intellectualis sensus: q̄
est interpretatio: et discretio: ⁊ perscrutatio: ⁊ solutio ⁊ liga-
tio ⁊ cognitio rerum sm̄ veritatē. Ex eis aūt q̄ significant il
lud: est q inuenim9 a corpib9 cū ab eis separent aīe: remoue
ri sensum. Sensus igitur inest aīali: nō corpib9. aīa nō est ge
nerata ex elemētis: imo ex creatiōe ⁊ nouatione: ⁊ ꝓpter h
sunt facta vegetabilia ꝓpterea q in eis nō est nisi aīa vege-
tabilis tn̄: habētia sensum naturalē solūmodo: sicut nutrimē-
ti ⁊ eius quo fiunt fortia ⁊ māsiua: ⁊ cōpletur motus natu-
ralis. s. augmentū. in aīalibus vero cū sit cū aīa desideratiua
aīa aīalis: aggregat in eis cū nutrimēto ⁊ augmēto ⁊ motu
naturali: mot9 voluntari9 ⁊ sensus corpore9 sicut visus auditu9
⁊ gust9: q̄ sunt eis sīlia. Jn hoie aūt ꝓpterea q ē cū duab9
aīabus: aīa rōnalis aggregat in ipso cū nutrimēto ⁊ augmē
to ⁊ sensu corporeo sensus spūalis: ⁊ inuestigatio: ⁊ discretio.
⁊ ꝓpter hoc fact9 est cui cū precipit ꝓhibet remunerabilis
⁊ dānabilis. Quod si dixerit: ego nō dico q elemētū iā sit vnū:
sit mobile ⁊ passibile: qm̄ ex sermone meo est q est vnū tn̄
mobile ⁊ nō patiens: Dicemus ei q verbū hoc est manife-
stioris corruptionis q̄ primū: ⁊ illud est ꝓpter duos modos
Vnus eoꝝ qd demōstrauim9 nup: ⁊ dicimus q dolor est p-
mutatio rei naturalis ad nō naturalē: ⁊ ois pmutatio dua-
bus indiget rebus: agēte ⁊ patiēte: vt sit ex agēte actus: et
ex patiēte sensus cū dolore. Si vero priuat vna duarū rerum
scz sensus ⁊ passio: nō erit dolor penit9. Jllud aūt significat
ex corporibus celestib9: ⁊ corporibus mineralib9. Corpa nāq;
celestia sentiētia sunt: sed nō sunt patiētia: neq; permutabi
lia a natura ⁊ essentia sua: ⁊ ꝓpter hoc nō dolēt. Corpa vero
mineralia patiunt: sz nō dolēt passionē quapropter nō do
lent. Necessariū igit est q sequat vt nō fiat dolor: nisi sensu
⁊ passione simul. Modus aūt secūdus est: qm̄ si elementū esset
imobile: nō esset potētialis gn̄atio gn̄atoꝝ ex eo. Gen9 nāq;
sm̄ tres modos existit: sm̄ q declarauim9 aīn: aut creabilis
aut naturalis: aut artificialis. Si ḡ dicis q ē sm̄ semitā crea
bilis ⁊ nouatiōis: sermo manifestat destructiōis. Creabilis
nāq; est q̄ ꝓprius est actioni creatoris gloriosi ⁊ sublimis:
qm̄ ipse generat causas ex nihilo: scz generat generata. ex
priuatiōe videlicet ex nō existēte. Sed priuatio nō est fons
existēs in mēte ante gn̄ationē gn̄atoꝝ ex ea. Elementū aūt
est fons ⁊ existēs sicut āñ generationē generatoꝝ ex ea. Ele-
mentū aūt est eē: priuatio aūt nō est elementū alicuius. Cū
ergo illud ita sit: tūc iam remouet gn̄atio gn̄ati ex elemēto
sic sm̄ semitā criminatiōis ⁊ nolationis. Si aūt dicis q est
sm̄ semitā artis opis: est illud etiā destruēdū ex duab9 ptib9
bus: quarū vna est ex pte factoris: ⁊ altera ex pte actiōis in
seipsa. Et ei9 quidē destructio ex pte factoris est ꝓpter illō
qd declarauim9 multotiēs de sermone phi: ⁊ cōstituim9 de
monstrationes naturales: q elementū existit in gn̄ato ex eo
potētia ⁊ nō actu: factō: artificialis nō existit ex eo neq; potē
tia: neq; actu. Scriptor: eni nō existit i scriptura neq; potētia
neq; actu. Et carpētarius nō existit in carpētaria neq; potē-
tia: neq; actu. Et ei9 quidē destructio ex pte actionis i seipsa:
est q actio fit sm̄ duos modos: aut sm̄ semitā operatiōis: aut
sm̄ semitā artis. Factio quidē operatiua est qua euanescit: ⁊
finit cū quiete facientis ipsam: sicut sermo q̄ est interscecatus
cū quiete loquētis. ⁊ sic ābulatio q̄ si fiat cū quiete facien-
tis ipsam: sicut sermo q̄ finitur ⁊ interscecat cum quiete am-
bulātis. Et actio quidē artificialis est cui9 forma fit māsiua:
⁊ perseuerat post quietē facientis ipsam: sicut forma ānuli i ar-
gēto. Jpsa nāq; pmanet: ⁊ fiunt post finē opis artificis faciē
tis ipsam. Jam igit manifestū est q actio artificialis est ad-
uēt9 forme extranee i fonte existēte nō corrupto neq; altera
to nisi figura tn̄. Argentum eni nō est remotū: neq; altera-
tū a natura argēti postq̄ ꝓuenit ex eo ānul9. Elemētū aūt
nō est ita: qm̄ resoluit ⁊ alterat ⁊ separat ei9 forma: ⁊ per-
mutat ad formā gn̄ati ex eo. ḡ nō est gn̄atio gn̄atoꝝ ex ele
mēto sm̄ semitā art9: neq; sm̄ semitā opis. Quod si dixeris qd
est sm̄ semitā actiōis naturalis: ⁊ nō est elemētū mobile: nō
oportz vt sit elemētū: qm̄ gn̄atio naturalis nō fit nisi motu
⁊ pmutatiōe ⁊ exitu ei9 qd est in elemēto de potētia ad actū
sicut mot9 embrionis: ⁊ pmutatio ipi9: ⁊ exit9 ei9 qd est in
ipso de forma aīali de potētia ad actū: ⁊ exit9 nucleoꝝ: ⁊ p-
mutatio ipsius ad arborē: etsi nō euanescunt naturalia: qm̄
actio naturaꝝ nō est nisi principium mot9 ⁊ quietis. cū ḡ re-
mouet mot9 ⁊ quies: ⁊ auferunt naturalia ⁊ euanescit na-
tura. visus aūt testificatur diuersum ab hoc: qm̄ naturalia
sunt presentia cōprehēsa. ¶ Quod si dixerit: ego nō volo cū di
co q elementū est vnū imobile: nisi potētiā creatoris gl'iosi
⁊ sublimis: qm̄ potētia creatoris cui9 sublimis est fama: nō
est mobilis aliquo modoꝝ mot9: cū mot9 sm̄ q declarauī-
mus et diximus q impossibile est quin mot9 sit aut in suba
sicut mot9 gn̄atiōis ⁊ corruptiōis: aut i quātitate sicut mo
tus augmēti ⁊ diminutiōis: aut in qualitate sicut mot9 alte

rationis ⁊ pmutatiōis in locis. Mot⁹ aūt nō cōsequit creatorē gloriosū ⁊ sublimē. Potētia igit creatoris est imobilis ⁊ elemētū est imobile. Dicem⁹ ei: iam peregimꝰ de nobis ex ēnsione ad hoc in quo sufficiētia existit: ⁊ puenim⁹ ad ipm cū demōstrationib⁹ manifestis: ⁊ ostendim⁹ ꝙ elemētū est cui⁹ forma separat ⁊ pmutat ad formā gnati: ⁊ existit in generato ex ipsa potētia ⁊ nō actu. ⁊ sublevat creator gloriosus ⁊ excelsus ab hoc plurimū: qm alteratio ⁊ corruptio nō cōsequitur ipm: cū ipsi sublimi ⁊ glorioso nō sit forma a qua pmutet et figuret a sa: neq a qb⁹ remoueat: et pmutet ad diuersiam ab eis: neq glorioso ⁊ excelso sit potētia i aliq rerū nisi ꝑm semitā nouatiōis ⁊ creatiōis ⁊ impressiōis: qm impressio ei⁹ ostēdit ⁊ exaltati existit i opib⁹ suis. Iam igt ptz ꝙ potētia gliosi creatoris ⁊ sublimis nō ē elemētū: qm ipa creat res: ⁊ nouat eas ex nihilo. ¶ Et si aūt q dicit ꝙ elemētū est vnū finitū: spēm infinitā includens: d: ꝙ nō pōt esse qn sit spēs aut indiuidua: aut nō indiuidua. Si g ipa est indiuidua ⁊ est finita: sunt indiuidua vnde fiunt: etiā ipsa finita. ⁊ si ipa non est indiuidua: ⁊ est elemētum: nō sunt indiuidua intrātia in diffinitione elementorum: qm ipa sunt species: ⁊ spēs ē elemētū. Iam g euanescit ꝙ elemētum vnum speciei sit: et plurimum indiuiduis: qm indiuidua egressa sunt ab elementis. ¶ Et si dixerit: quia non dico ꝙ species est indiuidua ex parte qua ipsa est summa et vniuersalitas ipsorum: ⁊ non est ea apud diuisionem ipsorum ⁊ separationem sicut diam⁹ denari⁹ est summa vnitatū ⁊ vniuersalitas ipsarū: ⁊ est nō ipe apud separatōem ⁊ diuisionē ipaꝝ. Dicem⁹ ei: cū g spēs sunt vniuersalitas ipoꝝ: ⁊ summa indiuiduoꝝ ⁊ in seipa sunt finita ⁊ cōprehēsa i scia: cū nō sit spēs aliqd nisi vniuersalitas indiuiduoꝝ. ⁊ sit indiuidua cū sint infinita vniuersalitate sua ipsa spēs: et sint in seipsis infinita: et nō cōprehēsa: erit ⁊ spēs infinita ⁊ nō cōprehēsa: cū non sit in summa nisi ⁊ vniuersalitas ipsorum. Et si illud cōceditur erit vnaqueq species ⁊ vniuersalitas indiuiduorum finita ⁊ infinita simul. ⁊ hoc quidem est manifestius mēdacijs. ¶ Et si dixerit: ego nō dixi ꝙ indiuidua sint infinita nisi ꝑpter possibilitatem assidue additionis in eis. Dicem⁹ ei. Quid g dices de eis quoꝝ erit⁹ ad gnatiōem futur⁹ est assiduae: aut intrāt in spēm recipiētia nomē ⁊ diffinitiōem eius aut sunt extra ipam: facies oporteret vt sint indiuidua q non intrāt i spēm: ⁊ tūc euanescat vt oīb⁹ indiuiduis spēs. Et si dixeris ex eo ꝙ ea quoꝝ erit⁹ ad gnatiōes futur⁹ ē de his q nōdū exierūt: intrāt in speciē recipiētia nomē ⁊ diffinitōem ei⁹: facies necessariā possibilitate additiōis in spēm semp: ⁊ erit infinita: ⁊ hec ipē erit diuersitas ab eo qd dixit dialectici. ¶ Et si cōuerterit q̄stionē ad nos: ⁊ dixerit: ⁊ nō dixit dialectici ꝙ spēs sunt cōprehēse ⁊ diffinite apud intellectū ⁊ indiuidua nō cōprehēsa ⁊ nō scita apō intellectū: ⁊ ꝑpter hoc nō soliciti fuerūt phi pscrutari de eis. Dicem⁹ ei ꝙ qm phs dixit ꝙ spēs sunt cōprehēse ⁊ diffinite apud intellectū: non innuit nisi ad diffinitiōes cōprehēdētes eas declarātias nature earū repertas in vnoquoq indiuiduoꝝ ipoꝝ. Et nō fuit intentio ad hoc ꝙ spēs sit fons existens ex quo fiant indiuidua: sz vnaq spēs ē cōprehēsa ⁊ nota apō intellectū diffinitiōe sua enūciatiua naturā ipi⁹. Indiuidua vo sunt ignorata ⁊ nō cōprehēsa ꝑpter possibilitatē additiōis in eis ⁊ q ex eis egrediunt ad gnationē: et eis recipiūt nomē spēi sue ⁊ diffinitionē ei⁹: nō ꝑm ꝙ ea ex eis exerūt ad gnationē ex eis i spē: ⁊ q nō exerūt: minuit de spē. spēs nāq est antiq ⁊ cōsistit ei⁹ eēntia: ⁊ diffinitio enūciatiua nature ei⁹ apud intellectū. Iam g cōsistūt demōstratiōes: ꝙ spēs nō sunt elemētū: qm elemētū est fons cōsistēs: ⁊ resoluit ⁊ separat ei⁹ forma ⁊ natura: ⁊ pmutat ad formā gnati ex eo ⁊ naturā ipi⁹. spēs vo nō relinqt naturā ⁊ eēntiā suā: qm est cōprehēsiua indiuiduoꝝ suoꝝ: sz dās eis nomē ⁊ diffinitiōez suā. ¶ Et aūt dicit ꝙ elemētū est vnū finitū mobile: ⁊ estimant ꝙ sit ignis tm: aut aer tm: aut aq tm: aut terra tm: similiter est eoꝝ sermo manifeste destructionis. nā si corpa hoim eēnt gnata ex igne tm: puarent neruis ossa: ⁊ cartilagines: ⁊ q sunt eis filia: ꝑpter phibitiōes gnatiōis illoꝝ ex igne ꝑpter leuitatē ⁊ subtilitatē suā: ⁊ puarent etiā sanguis ⁊ cholera nigra: ⁊ phlegma ⁊ nō eēt possibile vt eis eēnt vis digestiua ⁊ retētiua neq expulsiua: qm vi⁹ digestiua ē ca. ⁊ hu. ⁊ retētiua fri. ⁊ sic. ⁊ expulsiua fri. ⁊ hu. Et de his q phibet: et sit gnatio illoꝝ ex natura singulari ca. ⁊ sic. ¶ Et q si corpa aīaliū eēnt gnata ex terra tm: puaret sanguis ⁊ reliq huores: ⁊ cholera rubea. ⁊ si illo eēt possibile puarent etiā vi⁹ attractiua: ⁊ digestiua: ⁊ expulsiua ꝑp phibitōes gnatiōis illoꝝ ex natura fri. ⁊ sic. Et si eēnt corpa aīaliū gnata ex aere tm: puarent ossa: nerui: cartilagines: ⁊ nō eēt possibile vt i eis eēt vi⁹ attractiua: aut retētiua: aut expulsiua ꝑp phibitiōes gnatiōis ipoꝝ ex aq natura huida ⁊ rara. Et si corpa eēnt gnata ex aq tm: priuarentur nerui: ⁊ ossa: et reliqua membra dura et fortia et non esset possibile vt in eis esset virtus attractiua: nec retentiua: nec digestiua ꝑpter phibitōnem gnationis illoꝝ ex aq: ⁊ ꝑp cursus: ⁊ aq̄litatē ei⁹ ⁊ fri. ⁊ hu. Et si dixerit: ego nō dico ꝙ corpa sint gnata ex igne gnatiōe absoluta: sz dico ꝙ ignis inspissat: fit aer: ⁊ qn augmētat spissitudo ei⁹: fit aq: ⁊ qn finit i spissitudie sua: fit terra. Et q pmutat ad q̄litates q̄ttuor: gnant ex eo spēs hoim. Dicem⁹ ei: iste tu⁹ sermo destruit duob⁹ mōis. Un⁹ ē cōfessio tua: ꝙ corpa gnant ex materijs q̄ttuor. Et scds ē: qm i sermone tuo. l. ignis cū inspissat: fit aer: est ꝙ sint necessariū vt sit ei passio: ⁊ cū sit passio indiget necessario agēte ⁊ mouēte: vt exeat de raritate sua naturali ad spissitudinē accidētalē ⁊ extraneā: ⁊ ita in h etiā ē ꝙ remouet ab elemēto nomen vn⁹: qm mouēs ⁊ motū nō sunt vnū. In dicēdo illis q dicūt ꝙ elemēta sunt pauciora vel plura. Alij dixerūt ꝙ sunt duo: et sunt creator gloriosus: ⁊ materia. ⁊ alij etiā dixerūt ꝙ sunt tria: ⁊ sunt materia ⁊ forma ⁊ mot⁹. ⁊ alij dixerūt ꝙ sunt sex: materie. iiij. ⁊ cōueniētia: ⁊ discordia. Alij sunt q dixerūt ꝙ ipa sunt sūma denarij: q: ipe est cōplementū numeri ⁊ pfectio ei⁹. Qui aūt dixerūt ꝙ ipa sunt duo: ⁊ sunt creator sublimis ⁊ gliosus ⁊ materia. ⁊ q dixerūt ꝙ sunt tria: ⁊ sunt materia ⁊ forma ⁊ mot⁹ pcessit⁹ ē error eoꝝ ꝑp nōia. ipi vo nōant pncipia elementa. Dña aūt inter pncipia ⁊ elemēta ē: ꝙ alterat elemēta ⁊ resoluūt ⁊ separat ipoꝝ forme: ⁊ pmutat ad formā gnati ex eis: ⁊ existūt in gnato ex eis potētia. pncipia aūt nō sunt ita: qm ipa vo sūt pcs facti ex eis: ⁊ neq est possibile vt sint elemēta aliq cōponāt: ⁊ fiāt materie: ⁊ recipiant q̄litates: ⁊ fiāt post hec elemēta. ¶ Eoꝝ vo q dixerūt ꝙ sunt sex: ⁊ estimauerūt ꝙ sunt elementa q̄ttuor: ⁊ cōueniētia ⁊ discordia: sermo est manifesti erroris duob⁹ modis. Un⁹ modus est: ꝙ cōueniētia ⁊ discordia sunt dispōnes cōueniētis ⁊ discordātis: sz dispōnes sunt accidētia: ⁊ factū est ꝙ accidēs separabile sit elemētū subē māsiue. Et ei⁹ q dixit ꝙ ipa sunt sūma denarij: qm denari⁹ ē cōplemētū numeri: sermo ē manifeste destructiōis duob⁹ modis. Un⁹ eoꝝ est: qm denari⁹ nō est summa nūeri ꝑm vitatē: q: q̄uis est cōplemētū numerorū: tm cōplemētū est cētenarioꝝ: ⁊ mille millenarioꝝ. Si dixerit ꝙ denari⁹ nō est pncipiū decenoꝝ nisi q: est denari⁹: sz qm ipe est vnus decenoꝝ: sicut vn⁹ qui est vn⁹: q: est vnus ita vnoꝝ: ⁊ ex eis q significat illud: est ꝙ nos inuenim⁹ hoīez cū incipit ab vno: ⁊ multiplicat ipm: ascēdere semp donec ꝑueniat ad decē: deinde statimq voluerit vt numeret decennos: incipiet a decem: ⁊ faciet ipe vnum eis: et ascendit ex illo ad centum. Dicemus ei: ex sermone tuo afferat responsio super te. dixisti eñ ꝙ quādo homo incipit ab vno numerare: ascēdit sursum vsq pueniat ad decē: deinde incipit numerare. x. vsq ad nonaginta: deinde a nonaginta vsq ad nōgēta. Illo igit nūeri cōplemētū denari⁹ imo pncipiū decenoꝝ: ipe igit ē cōparatiōe sui ad vnos. elemētū nō est eoꝝ: qm ipe est cōplemētū vnoꝝ: ⁊ cōpatiōe sui ad decenos. est elemētū eoꝝ: qm ipe primus decenoꝝ. Ipe igit est elemētū: ⁊ nō est elemētū simr. ⁊ hoc quidē manifesti⁹ signū ⁊ nocionis ⁊ destructiōis. Modus vo scds est qm elemētū ꝑm ꝙ declarauim⁹ sermōe phi: est primū gnationū ꝑm vitatē: cū nihil pcedat ipm ex quo ipm gnat: denarius vo est gnat⁹ ex vnis: cū nō sit nisi multiplicatio vni⁹ decē vicib⁹. q vni sunt ei⁹ causa materialis: ⁊ multiplicatio vni⁹ decē vicibus est eius forma ⁊ ipius cōplemētū. Iam ergo remouet ab elemētarietate ꝑculdubio.

¶ Explicit liber elementorum ysaac.

¶ Commentarium singulare doctissimi viri
Petri hispani olim pōtificis maximi Iohānis
vicesimiprimi super librum dietarum vniuersa
lium Ysaac. Incipit.

Uoniā circa ꝯseruationē corporis huma
ni: tota medicine versatur intentio: sani
tatē habitā per similiū administrationē
conseruans: et amissam per cōtraria eius
impedimenta amouentia ad pristinū sta
tū reducēs. Multa opa ad istam intentio
nem adimplēdā ab antiquis medicine pa
tribus sunt edita. Inter que lcia dietarū ab ysaac ad regimē
corporis humani vtilissima est tradita: cui scie insistentes:
ad eius ingressus euidentiā quinq̄ ꝓponimus enodare.
Primum est de necessitate scientie medicinalis. Secūdum
est de ipsius distinctione. Tertium de necessitate scientie
dietarum. Quartum de causis ipsius. Quintum: cui par
ti medicine supponatur.
¶ Circa primū igit̄ sic ꝓcedimus. Sicut testat̄ Auicē. cor
pora alata debili coagulatiōe sunt coagulata: et maxime in
ter corpa aīaliū: corp⁹ humanū. Nā cōponit̄ ex duplici prin
cipio. s. ex vtroq̄ spermate: viri et mulieris: cui⁹ vnū magis
habet locū factoris: et alterū magis materie: et ex sanguine
menstruo. Hec aūt ambo sunt fluida et liquida: q̄uis in prī
cipio maiorē sortiant̄ liquiditatē: et p digestionē coagulant̄
et ꝯstant in figura: et statu determinato: nō th̄ ad coagulatio
nē et duriciē corpoꝝ coagulatoꝝ: corpus humanū ꝑuenit. Sic
eīn indissolubile ꝯstaret: sed ꝓpter debilem coagulationē
natum est ꝯtinue dissolui et euaquari: et ideo a causis inter⁹
et exterius occurentib⁹ ꝯtinuā patit̄ dissolutiōem: in quam
maxime calor interior ipsum resoluit. et similiter calor exterior
continentis: et multe cause naturales et innaturales concur
runt ad ipsius permutationem: que ipm ad continuā passio
nem et mortē perducūt. de quibus in scripto superius Auic.
dicit̄. Cū ergo corpus humanū est permutabile nō seruās
cā: quā a principio ꝯtraxit cōstitutionē sm Gal. in tegni. in
diget arte cōseruāte ipm et regente: et hec est medicina.
¶ Circa secundum ꝓcedimus sic. Distinguūtur opera me
dicine sm necessitatē corporis humani: q̄ corpus humanū
subiacet duplici indigentie. s. conseruationi sanitatis: et cu
rationi egritudinis: et ideo sunt due partes medicine. Una
est cōseruatiua sanitatis in sanis: alia curatiua egritudinis
in egris. hoc aūt exprimit̄ per diffinitionē medicine assigna
tā ab Auic. in prin. Est eīn medicina qua dispositiones hu
mani corporis cognoscunt̄ a parte illa qua sanatur: et a sani
tate remouet̄: vt habita sanitas conseruetur: et amissa recu
peret̄. ¶ Conseruatiua aūt sanitatis tripliciter cōsiderat̄
vel distinguit̄. Primo modo rōne stat⁹ corporis hu. et dispō
nū ipius circa q̄ ꝓcedit: scdo rōne eoꝝ ex q̄bus ꝓcedit: ter
tio rōne modi ꝓcedendi. ¶ Corpus aūt sanū: cui compe
tit sanitatis cōseruatio: est sex modis: quoꝝ quidā ad alios
reducuntur. Primum est corpus sanū simpliciter in meliori
formarum existens: et huic deseruit pars conseruatiua abso
lute per similia procedens. Secūdum est lapsum parū decli
natū a sano simpliciter. et huic deseruit pars duplex. scilicet
conseruatiua per similia: vel ꝯtraria remissa. sm Hali. ꝓce
dens. et melioratiua vt ad statum simpliciter sanū reducat̄:
ꝓcedens per contraria in eodem gradu eleuata. Tertiū est
egrotatiuū sm Hali. a pluribus causis nociuis leuibus na
tum de facili pati. et huic deseruit pars cōseruatiua et preser
uatiua ipm in sanitate cōseruās: et preseruatiua ipm medi
cinalis a lapsu: et futurā egritudinē preseruans. Quartū est
neutrū cōualescētie. quod ab egritudine cōsurgens: sanita
tem sub debili confirmatione ingredit̄. et huic deseruit pre
seruatiua ipius debilitatem p deperditorum restaurationē
cōfortans. et cōseruatiua ipm in latitudine sanitatis conser
uans: et preseruatiua ne in pristinā egritudinem vel aliam:
ꝓpter sui fragilitatē incidat. Quintū est neutrū decidentie
qd a sanitate recedēs egritudinē sub debili ꝯfirmatiōe in
gredit̄: et huic deseruit sanitatis ꝯseruatiua: neutralitat̄ cu
ratiua: et ne egritudinē incidat pseruatiua. Sextū est neutrū
debilitatis: qd ad neutrū decidētie et ꝯualescētie reducitur
et hoc accidit sm ꝯstitutionē in pueris: senib⁹: fragilibus:
et in sanitate instabilibus. et huic deseruit pars cōseruatiua
melioratiua preseruatiua resumptiua: sm diuersas necessi
tates: q̄uis vna sola ei respondeat. Hec autem pars conser
uatiua sanitatis ratione eorum ex quibus ꝓcedit: recipit di
uisionem sm numerū. vj. rerū nō naturalium. q̄ sm Auic.
sunt cause effectiue sanitatis: et conseruatiue: q̄ q̄uis de cor
poris cōstitutione nō sunt: impossibile est th̄ ipm egredi ab
eis in vita. Hec sunt: aer: dieta: exercitium: inanitio: reple
tio et somnꝰ. Hec igit̄ pars sm ipsarum regimē: et administra
tionē diuersificat̄ sm modū ꝓcedendi. ¶ Distinguit̄ hec
pars dupliciter. Nam quedā pars cōsiderat has res: et ipsa
rum naturas et effectus: altera considerat ipsarum exhibi
tionem. Sed vtraq̄ diuiditur dupliciter. Nā quedā pars
cōsiderat ipsarum naturas: et earum administrationē modo
vniuersali: nō applicādo intētionē ad particularia. Quedā
considerat has res: et ipsarum administrationem modo par
ticulari. et vtroq̄ modo ipsas: et earum regimen corporis sm
ocō sui modos. q̄nq̄ per similia: q̄nq̄ per contraria proce
dendo administrans. Pars autem secunda. s. curatiua egri
tudinis: diuisionem recipit similiter tribus modis. Primo
rōne indigētie corporis circa quā ꝓcedit: secundo rōne eoꝝ
ex quibus procedit: tertio ratione modi ꝓcedendi. Primo
igit̄ modo distinguit̄ sm indigentiam corporis: ipsum autē
triplici subiacet passioni. s. continuo fluxui: et deperditioni
membroꝝ humiditatū: humoꝝ et spirituū: et caloris natura
lis. et huic incōmodo r̄ndet debita restauratio ꝑ nutrimētū
Secūdum incōmodum est corruptio humorum: et aliorum:
et huic respōdet expulsio. Tertiū est membrorum corruptio
et destitutio a regimine nature. et huic respondet correctio
eius. vel eorum membrorum per operationem manualem
remotio. Et adeo sm Auic. res medicaminis ex vna trium
rerū complet̄. Una est modus regendi per nutrimēta. Alia
est medicinarum exhibitio. Tertia est operatio manualis.
¶ Scientia igitur curatiua egritudinis continet tres par
tes. Prima est de regimine corporis egri p dietā. et hec cō
petit sanis et egris: sed sanis per similia: egris per contraria
adaptat̄. Scda est de modo ꝓcedēdi circa medicinarū exhi
bitionem. Tertia est de manuali operatione: que dicitur chi
rurgia. Prima aūt diuersificat̄ sm exhibitionē sex rerū nō
naturaliū. Scda diuidit̄ tripliciter. Primo sm modos indi
gentie corporis. scdo sm ea ex quibus ꝓcedit. tertio sm mo
dum ꝓcedendi. ¶ Humores ergo tripliciter excedunt cur
sum nature. s. sm quātitatē: cum replēt et distēdunt vasa. et
hec repletio dicitur quoad vasa sm Hali. scdo sm qualita
tem: et tertio sm substantiam. et hec repletio dicitur sm vir
tutem. Excessui igitur quantitatis: respondet euacuatio p
phlebotomiam. Unde dicit Gal. q̄ si sanguis abundat aut
omnes humores sm quantitatem: aut intra vasa: competit
phlebotomia. Excessui autem qualitatis: respondet altera
tio per contraria procedens. ¶ Sed alteratio est duplex.
quedam enim est permutatio faciens cessare putredinem
manente substantia: et hec malas remouet qualitates. et tūc
humor corruptus a natura conuertitur et fit membrum: vel
pars membri. Alia est preparatio ad expulsionem: et proce
dit infrigidando: calefaciēdo: et sm alias qualitates ad con
trarium permutando: subtile ingrossando: grossum subtilia
do: viscosum incidendo: vt postea natura cōfortata: triplici
motu vtens: s. motu diuisionis: expulsionis: et vt materiā
a corpore educat. Cum autem peccatum sit in substantia:
fit eius corruptio sicut putrefactio: cum iam ad naturam
non possint humores redire: vt ad membra cōuertantur: si
cut patet per exemplum Gal. in vino perfecte corrupto. et ei
respondet euacuatio. de qua dicit Gal. q̄ est a corpore tota
liter educens substantiā. Scdm autē Gal. et Hali in tegni:
in humorum corruptione sicut in febre: tria sunt necessaria:
scilicet alteratio materie per digestionem. secūdum est eius
euacuatio que est causa morbi. tertium est alteratio male
discrasie. que post materie felicis expulsionem relinquitur:
quia anteq̄ sic fluxus in corpore superfluus: mundificatio
nis modus restrictiuus ei respondet. Secundo modo di

stinguitur hec pars per ea ex quibus procedit. hec autem sunt syrupi alterativi: ⁊ alias virtutes habentes: ⁊ medicine laxative: que differenter operantur componendo: leniendo: liquefaciendo: ⁊ a tota specie operando: sm Gal. in libro de simplici medicina: ⁊ multa sunt alia instrumenta: que hec pars ministrat: eo ꝙ sm Gal. natura est omnium operatrix: medicus vero ministrat. Tertio modo distinguitur hec pars dupliciter. nam duas cõtinet partes. Prima autem cõsiderat naturas ⁊ virtutes medicinarum. Secunda autem antidota diversis causis egritudinum cõpetentia: ⁊ simpliciũ medicinarũ virtutes. Altera aũt virtutes compositarum: cuius opera sunt multa: scilicet virtutes simplicium discernere pondera ⁊ gradus: ⁊ modos cõficiendi tradere ⁊ reliqua huiusmodi que super antidotarium sunt dicenda. Utraque autem duplex est. Una est generalis: que tradit noticiam virtutum medicinarum simplicium in generali: sicut illa q̃ in libro de simplici medicina traditur a Gal. Alia est: que tradit earum noticiam in speciali: sicut multi libri de specialibus medicinis simplicib⁹. ¶ Scdm eundẽ modum dividit illa que est de cõpositis medicinis. ¶ Illa aũt pars que est de modo simpliciter cõtinet duas partes. Una est generalis: sicut in megategni a Gal. tradita. Alia particularis: causas: ⁊ signa: ⁊ morbos particulariter considerans: ⁊ eis particularia exhibẽs antidota. et hec traditur in diversis libris antiquorum ⁊ modernorum. ¶ Similiter pars illa que est de manuali operatiõe: scilicet cyrurgia distinguit. Primo sm necessitatem corporis: ⁊ partiũ ei⁹: et sm operationes illius scientie. quedam enim pars operatur circa fracturam ossis. quedam circa plicaturam nervi. quedam circa plagam ⁊ vlcus. quedam sm simplices solutiones continuitatis: quedam circa cõpositas. opera enim eius sunt sm que procedit: vnire: consolidare: superflua resecare: diminutum regenerare: dilatare: ducere: et similia. Secundo modo dividitur in ratione eorum ex quibus procedit. ⁊ hec sunt antidota diversa: sicut vnguẽta: emplastra: ⁊ manualia instrumẽta: et similia. Tertio modo diversificatur ratiõe modi sue traditionis: quia quedam est vniversalis: quedam particularis: et vtriusque generis quedam antidota simplicia: ⁊ quedam composita docet preparare: quedam diversa antidota docet diversis passionib⁹ applicare.

¶ Circa tertiũ sic procedimus. Determinanda est necessitas huius scientie. Corpus igitur humanum continue resolutioni subiacet facte ab interiori: ⁊ exteriori calore. ⁊ ideo ei respondet continua restauratio. hec autem fit per nutrimentum: quod est simile in potentia in principio: et in fine simile actu. Nam sm Gal. nutritio est perfecta assimilatio nutrientis cum nutrito: sed nutrimentum trahitur a terre nascentibus: et animalibus: que remota sunt a natura humana. Nam sicut dicit Avic. in libro suo de anima: vita debetur corporibus propter distantiam a contrarietate. sicut simplicia contrarietate vitã non participant velut elemẽta in quibus est maxima contrarietas reperta: sed corpora superiora: cum ab ipsa maxime distant: precipue ⁊ primo vitam participant. vnde dicuntur causa omnis vite sm phm: sz in mixtis nõ est recessus a cõtrarietate omnino cũ sint ex contrariis composita. Natura eorum est sm cõtractionem contrariorum: ⁊ equalitatem: ⁊ reductionẽ ad medium. qd medium nulli extremorum est contrarium. ⁊ ideo equalitas complexionis disponit ad recessum a cõtrarietate: recessus autem a contrarietate disponit ad vitam: et ideo viventia corpora maxime contrariorum equalitatem participant: sed inter ipsa maxime corpus humanum est equale: ⁊ a contrarietate distans. nam sua complexio nobilior: et equalior est: ad nobilissimam vitam disponens. vnde dicit Avic. et Algazel: ꝙ cum cõplexio eius est pulcherrima: apparatur corpus eius ad receptionem anime rationalis. corpus igit humanum maxime distat ab elementis: ⁊ ideo eis non nutritur: tum ꝓpter eorum simplicitatem: tum ꝓpter distantiã: ⁊ terre nascẽtia: ⁊ alia distãt ab ipso: neque ad eius equalitatem perveniunt. et ideo si per nutrimentum deperdita ab ipso restaurantur maxime indigent transmutatione: vt ad eius similitudinem: ⁊ equalitatẽ inducantur. sed necessarium est per ipsorum nutritionem eius deperditum restaurare: ⁊ cũ ipsum eis nutriatur: et deperditum restauret maxime laborandũ est circa ipsorum electionem: vt corpori competentia eligantur: et disconvenientia abiciantur: et hec discretio habetur per hanc scientiam docentem que ciborum natura: quibus cõveniat corporibus: et quas actiones facit in eis. Est autem duplex necessitas in hac scientia. Una conservatio sanitatis cum dieta competẽti. Alia est expulsio cause egritudinis: q̃ est superfluitates aggregatas in corpore expellere. Unde dicit ysaac in principio huius sciẽtie: ꝙ illud quod coegit antiquos disputare de naturis ciborum: fuit studium sanitatũ custodiendarum: ⁊ egritudinũ curandarum. ⁊ ad hoc studium due cause concurrunt. Una est nutrimenti cõvenientis exhibitio: ad deperditorum restaurationem. Alia superfluitatũ expellendarum ⁊ nocivarum expulsio. Unde in hac scientia intenditur de dieta: non solũ sm ꝙ est in ratione nutrimenti: sed sm ꝙ est in ratione medicine. Illa in ratione nutrimẽti restaurat deperdita per similitudinẽ: in ratiõe aũt medicine alterat morbũ: causam morbi: ⁊ accidẽs per cõtrarietatẽ removens. dicit enim Gal. in libro de simplici medicina: ꝙ de ꝓprietate cibi est vt augmentet: et nutriat substãtiã nostri corporis. de ꝓprietate vero medicine est: vt alteret naturas nostras. Idẽ est igit medicina sm servitam actionis: ⁊ cibus sm servitam passionis. Nam medicine est agere: cibi vero pati. Sub dieta igit in hac scientia comprehenditur cibus aptus ratione nutrimenti: et ratione medicine.

¶ Circa quartum agendum est de causis huius scientie. Sunt autem quattuor cause eius: scilicet efficiens: materialis: finalis: et formalis. Causa autem efficiens est ipse ysaac arabs: natione iudeus: vir israelita: professione hanc scientiam in arabico sermone tradens. Causa efficiens trasferẽs et disponens est Cõstantinus montis cassianensis monachus. Causa autem materialis est dieta. Nam circa ipsam versatur intentio scientie. Sicut autem dicit philosophus in libro posteriorum: vnius scientie vnum est subiectum. cuius partes ⁊ passiones per se considerat. Subiectum hui⁹ sciẽtie est dieta. Passiones vero que de ipsa queruntur: sunt dispositiones: proprietates: virtutes: et operationes: ⁊ impressiones quas facit in corpore humano. Nam sicut dicit Gal. in libro de simplici medicina: omnia terre nascentia: ⁊ animalia dupliciter considerantur. Uno modo sm suas naturas: ⁊ sic ad philosophum spectat naturalis ipsorum consideratio. Alio modo per aspectum ad corpus humanum: sm ꝙ ipsum immutãt: et immutationem ab ipso recipiunt. Et sic eorum consideratio ad medicum spectat. Media autem per que iste proprietates probantur: ⁊ disponuntur: vel discernuntur circa dietam: sunt dispositiones eius naturales: sicut sapor: odor: compositio: ⁊ consimiles: determinantur in hac scientia diversitates diete: et penes dispositiones recipientium. Nam sm Isaac vtreque dispositiones conservande sunt. Causa autem finalis est conservatio sanitatis: ⁊ reductio eius a statu egritudinis: ad statum sanitatis perfectum: per effectus diete dissimiles: ⁊ contrarios. Causa autem formalis in modo procedendi consistit. Sed modus procedendi in quattuor attenditur. primum est genus doctrine ordinarie. secundum via procedendi. tertium processus investigationis. quartum est partium scientie distinctio: et ordinatio. Sunt autem sicut a Gal. habetur in tegni: tria genera doctrine ordinarie: scilicet resolutivum: cõpositivum: et diffinitivum: vel diffinitionis dissolutivũ. ⁊ Constantinus in pantegni. addit genus descriptivum: et divisivum. Hec scientia quandoque modo cõpositivo: quandoque resolutivo procedit. principalis tamen suus modus est compositivus eo ꝙ componendo ⁊ integrando totam sciẽtiam dietarum ex suis partibus procedit. Uia autem per quam procedit: est via experimẽti: ⁊ via rationis. ⁊ hec via per illam fulcitur. vnde dicit ysaac: ꝙ experimenta si suis careant rationibus: in ignorantiam ⁊ desipientiam cadunt. Et via experimenti magis sensibiles impressiones considerat. Uia autem rõnis causas: et effectus magis a sensu elevatos speculatur. Processus autem circa investigationem

auctorum est .v. generum. Primus est diffinitiuus ⁊ descriptiuus, secundus diuisiuus, tertius ratiocinatiuus probando et improbando procedens. quartus est exemplaris. quintus est narratiuus. et secundum omnes hos modos procedit in diuersis locis: secundum quod sibi competunt intentioni ⁊ materie sermonis. Modus autem procedendi circa partes scientie talis est. Ista enim scientia continet duas partes. Prima est de dietis vniuersalibus intitulata: agens de dieta secundum modum vniuersalem. Secunda de dietis particularibus intitulata: agens secundum modum particularem: ad particulares dietas sermonem applicando. Ex predictis autem patet titulus libri. dicitur enim liber dietarum: ⁊ quantum ad primam partem liber dietarum vniuersalium: quantum ad secundam liber dietarum particularium. ¶ Scientia autem dietarum vniuersalium viginti continet capitula: secundum distinctionem auctoris: sicut in veteribus codicibus reperitur. In primo capitulo assignatur que necessitas dispositionis nature ciborum fuit apud antiquos. Secundo assignatur quomodo inuestigatione inueniatur vniuscuiusque cibi natura. In tertio agitur de cibis eligendis secundum rationem. Consimilis est diuisio ceterorum capitulorum: sicut patet per auctorem. Nos autem cum ad substantiam scientie accesserimus: distinctionem ⁊ numerum partium assignabimus.

¶ Circa quintum intendimus assignare cui parti medicine hec scientia supponatur. Hec autem scientia partim supponitur theorice: practice partim: sed modus suus practicus non est particularis: sed generalis. procedit autem quandoque practice diuisim: sicut in prohemio: ⁊ in vltimo capitulo: cum de regimento corporis per dietam in his partibus agat. coniunctim in multis locis est assignatio diete actionibus: ipsam docet preparare: ⁊ modum exhibendi assignat. Vniuersaliter autem procedit theorice: quando naturas terrenascentium: ⁊ ipsorum dispositiones: ⁊ diuersitates inquirit: ex quibus dieta extrahitur. practice vero cum modum ⁊ regimen circa dietam docet attendere. Sic autem patet intentio huius scientie. Nos autem ad ipsam accedentes: partium ipsius distinctiones assignabimus: ⁊ singularum intentionem exponemus: ⁊ sub summa procedemus. Nam circa ipsum modus est leuissimus: ⁊ planissimus. vnde in eo Aristotelis aspera spineta discurrere non cogemur: ⁊ ideo solum quod obscurum est reserabimus: manifesta autem in textu lectoris industrie relinquentes (alio relinquemus)

¶ De naturis ciborum. Capitulum primum.

¶ Lectio prima.

Quod in primis coegit antiquos medicos disputare de naturis ciborum et potuum: studium fuit ⁊ inuestigatio corporum sanitatum custodiendarum vel curandarum egritudinum. Huic autem studio due cause fuerunt necessarie. Vna in nutriendis corporibus: qua regantur: ⁊ restaurentur: ⁊ confortentur: que ab ipso calore interiori naturali: ⁊ aereo exteriori dissoluuntur. Vnde fuit necesse supplere desideratiuam virtutem: cum cibis eisdem congruis. Altera quoque vt expellantur inconuenientia: que complexionibus corporum sunt contraria. Cum enim dissoluta omnino sibi similibus nequeant reparari: presertim cum non reperiantur ex toto similia naturis: quia cibaria non omnino corporibus humanis sunt similia. pars enim quedam corporibus humanis assimilatur. ⁊ hec in sanguinem mutata prius: postea transducitur in membra eorum nutritiua ⁊ assimilatiua. Pars autem altera id est fex cibi: expellitur a corporibus natura: que est superflua: neque est nutritiua. Cumque nature humane inequales sint in calore: frigiditate: humiditate: ⁊ siccitate: virtutis defectione: raritate: ⁊ spissitudine. Quibusdam enim sanguis dominatur: aliis cholera: singulis singula. seu phlegma principatur: aliis pori cutis sunt spissi in dissolutione duri: aliis rari ⁊ cito dissoluti: aliis omnia membra sana: aliis quedam infirma. Cum enim inquam omnia adeo sint diuersa: compulit nos ratio ipsas diuersorum cibariorum cognoscere naturas: vt singulis possimus dare singula suis naturis conuenientia. sanis scilicet similia: extra vero naturam positis: dissimilia.

Sufficienter patuit ex predictis: circa quid est intentio in hac scientia: quoniam circa dietam eiusque dispositiones ⁊ proprietates inquiruntur in ipsa. Nunc autem ad hanc scientiam familiarius accedentes: partium distinctiones ipsius assignemus: vt singularum intentio manifestius innotescat. Recipit ergo hec scientia diuisionem in duas partes. Nam consideratio circa cognitionem diete duplex est. Vna vniuersalis in qua non applicatur sermo ad aliquam dietam particularem: sed circa genera: ⁊ species dietarum: ⁊ ipsarum proprietates procedit. Alia est particularis qua applicatur sermo ad particularem dietam: eius inquirens naturam. In prima eius igitur parte continente librum vnum: qui intitulatur de dietis vniuersalibus: determinatur de dieta secundum viam vniuersalem. In secunda continente vnum librum qui intitulatur de dietis particularibus: determinatur de dieta secundum viam particularem. ⁊ illa pars incipit ibi. Compleuimus in primo libro significationem generis ciborum. Pars autem prima: in qua determinatur de dieta secundum viam vniuersalem: de qua est intentio nostra: diuiditur in duas partes. In quarum prima ordinatur prohemium: in quo assignatur necessitas inuestigationis nature diete: circa quam est intentio huius scientie. In secunda: scilicet in hac Conueniunt in hoc antiqui: quia cognitio ciborum fit duobus modis. prosequitur auctor intentionem huius scientie circa naturam ⁊ proprietatem diete inquirens dispositiones ⁊ effectus eius secundum viam duplicem: scilicet experimenti ⁊ rationis: que scientie medicinali competunt. Pars vero prohemialis diuiditur in quattuor partes. In quarum prima assignatur necessitas inuestigationis nature diete circa quam consistit intentio huius scientie. In secunda scilicet in hac: Intentio vero medicorum ⁊ perfectio actionis eorum ⁊c. determinatur diuersitas diete a parte complexionum corporum recipientium in dominio primarum qualitatum consistentium. In tertia scilicet in hac: Idem etiam in corporibus intelligimus secundum oppilationem pororum ⁊ raritatem eorum ⁊c. determinatur diuersitas diete a parte compositionum corporum recipientium cum densitate ⁊ raritate consistentium. In quarta scilicet in hac: Intentio vero antiquorum in custodienda sanitate in sanis: et reddenda infirmis: determinat de necessitate cibi: ⁊ de eius operatione: ⁊ de diuersitate exhibitionis cibi: qui est subiectum huius scientie et medicine. Nos autem talem assignamus diuisionem. Hec enim pars prohemialis diuiditur in duas partes. In quarum prima assignatur necessitas inuestigationis nature diete ⁊ diuersitatis eius penes diuersitatem dispositionum corporum recipientium. In secunda scilicet in hac: Intentio vero antiquorum. datur modus secundum quem sanitas in sanis conseruatur: ⁊ infirmis redditur: quia propter hoc est inuestigatio diete: ⁊ quia hoc fit per dietam: illud autem per medicinam: assignat diuersitatem intentionis circa actionem diete et medicine. Prima autem pars diuiditur in duas. In quarum prima tangit auctor causam inuestigationis nature diete: sed exhibitio diete diuersificatur secundum diuersitatem dispositionum corporum recipientium: ideo in secunda scilicet in hac: Intentio vero medicorum et perfectio actionis eorum ⁊c. assignat

hanc diuersitatem. prima autem pars spectat ad presentem speculationem. Est igitur intentio huius partis assignare causam necessitatis circa inuestigationem nature diete. Diuiditur autem hec pars in duas partes. In quarum prima assignat necessitatem inuestigationis nature diete: que est conseruatio sanitatis in sanis: ⁊ eius redditio in infirmis. In secunda assignat duas causas que concurrunt ad predicta. Prima autem pars manet indiuisa. Secunda autem diuiditur in duas. In quarum prima assignat duas causas predictas: quarum vna est restauratio deperditi: altera est expulsio superfluitatum. Quia vero diuersificantur corpora: ad quorum diuersitatem sequitur diuersitas diete: ideo in secunda parte tangit predictam diuersitatem: ⁊ concludit ex illa se compulsum ad traditionem scientie diete circa eius inuestigationem. Prima autem pars diuiditur in tres: in quarum prima assignatur prima causa: que est restauratio deperditi per dietam. In secunda assignatur causa secunda que est superfluitatum expulsio. In tertia tangit necessitatem illarum causarum: et maxime prime. ¶ Sunt igitur in presenti lectione partes quinque. In quarum prima assignat necessitatem circa inuestigationem nature diete. In secunda scilicet in hac. Huic autem studio due fuerunt cause necessarie. subiungit duas causas ad illam necessitatem concurrentes: ⁊ primam assignat in textu illo: Una in nutrientibus ⁊c. In tertia. s. in hac Altera quod vt expellantur inconuenientia. assignat causam secundam In quarta scilicet in hac. Cum enim dissoluta omnino similibus nequeant reparari ⁊c. tangit necessitatem illarum causarum: et maxime prime. In quinta scilicet in hac. Cumque nature humane inequales sint ⁊c. assignat necessitatem diuersitatis diete propter diuersitatem corporum recipientium: et concludit ex illa se compulsum ad traditionem scientie de dieta. Hec autem est diuisio huius partis.

¶ Circa primam partem sic procedit: ⁊ dicit quod studium circa custodiendam sanitatem in sanis: et curandam egritudinem in infirmis: fuit causa mouens antiquos inuestigare de naturalibus complexionibus ⁊ proprietatibus ciborum et potuum. Circa secundam partem sic procedit dicens: ⁊ huic studio due cause sunt necessarie. Una est circa nutrimentum corporum: vt deperdita restaurentur: quia ipsa resoluuntur continue a calore intrinseco ⁊ extrinseco: ⁊ ideo egent regimine circa humores laudabiles generandos. restaurationem quantum ad membra. confortationem quantum ad spiritus ⁊ calorem. Sed melius est vt regimen respondeat exhibitioni diete secundum competentes conditiones. restauratio quantum ad deperdita restituenda: confortatio quantum ad calorem spiritum ⁊ virtutem. Circa tertiam partem assignat aliam causam dicens: quod alia causa est expulsio superfluitatum: que sunt contrarie et nociue nature corporum. ⁊ prima causa respondet conseruationi sanitatis: secunda curationi egritudinis. Circa quartam partem dicit quod predicte cause sunt necessarie ⁊ maxime prima: eo quod deperdita a corporibus non inueniunt similia: quibus omnino possint restaurari: quia non possunt cibos omnino similes inueniri eis. Unde propter hoc quedam pars conuertitur in membra ⁊ eis assimilatur: quedam que est impura ⁊ cedit in superfluitates a natura expellendas cum corpus non nutriant. Circa quintam partem duo intendit. primo assignat diuersitatem corporum dicens: quod nature corporum sunt diuerse in complexione: in fortitudine: ⁊ debilitate virtutis: ⁊ in raritate: ⁊ in spissitudine pororum. Nam in quibusdam abundat sanguis purus: in aliis cholera: in aliis phlegma: in aliis melancholia Iterum aliis inest raritas pororum: vt in illis cito cibus dissoluatur: aliis spissitudo in quibus cibus tarde dissoluitur. Iterum in quibusdam sunt omnia membra salua: in quibusdam vero egra ⁊ debilia: in aliis autem quedam fortia: quedam debilia. ¶ Secundo autem cum dicit: Cumque hec inquam sunt adeo diuersa ⁊c. concludit ex predictis se compulsum ad traditionem huius scientie dicens: quod cum tanta sit in corporibus diuersitas: compulit nos ratio tradere noticiam naturarum ciborum: ⁊ dare singulis conuenientes. sanis similes ad conseruandum: egris cibos contrarios et medicinas ad permutandum. Sententia autem est hec. Ex predictis autem sex tales eliciuntur rationes. Prima: omnis conseruatio sanitatis in sanis ⁊ eius redditio in egris: procedit per inuestigationem diete: sed tota intentio medicine est conseruatio sanitatis in sanis: ⁊ eius redditio in egris: ergo tota intentio medicine procedit per inuestigationem diete. ⁊ oportet vt dieta sit similis: vel contraria sicut medicina. Alia ratio. Omnia ea a quibus fit continua resolutio ab vtroque calore: egent continua restauratione: sed corpora humana sunt huiusmodi: ergo egent continua restauratione.

Alia ratio. Omnia corpora in quibus fit nociuorum aggregatio: egent expulsione ipsorum. Alia: omnis restauratio deperditorum fit per similia: sed non inueniuntur diete omnino similes corporibus humanis: ergo egent electione vt similes eligantur. Alia: ex illis que non omnino sunt similia: partim similia: partim dissimilia a corporibus: ad hoc vt assimilentur necesse est vt aliqua pars in corpus conuertatur: ⁊ aliqua in superflua redigatur: sed diete sunt huiusmodi: ergo necesse est vt ex illis quedam pars in corpora conuertatur: altera in superflua redigatur. Alia: circa ea que sunt cause regentes et conseruantes corpora humana in sanitate conseruanda in sanis: et reddenda infirmis: in quibus secundum diuersitatem corporum recipientium magna est diuersitas: compellit ratio scientiam tradere: sed diete sunt huiusmodi: ergo circa dietam compellit ratio artem tradere. ¶ Notandum quod studium requiritur ad vehementem applicationem: ad diete cognitionem. inuestigatio ad diligentem eius inquisitionem: ⁊ effectum ipsius dispositionem secundum viam rationis ⁊ experimenti: vel dicitur per studium studiosa inuestigatio. ¶ Notandum iterum quod supplemento desideratiue virtutis non requiritur solum ad appetitiuam stomachi: immo omnium membrorum que propter sui nutritionem attrahunt. Hec autem est intentio huius partis.

¶ Ad euidentiam predictorum quinque principaliter sunt inquirenda. Primum est de resolutione facta in corpore humano a calore naturali interiori. Secundum est de retardatione illius resolutionis. Tertium est de resolutione facta a calore exteriori. Quartum de necessitate nutrimenti huic resolutioni. Quintum est quod est magis necessarium: an aer an cibus. ¶ Circa primum sic procedimus. Queritur verum calor nostri corporis resoluat et consumat humiditatem substantialem. Et videtur quod non. Prima ratio talis est Nulla res vel qualitas que ordinatur ad conseruationem corporis et regimen humiditatis substantialis ipsam corrumpit et consumit: sed calor naturalis ordinatur ad conseruandum et regendum corpus humanum et humiditatem substantialem: ergo ipsam non consumit nec resoluit. Minor patet per Aristotelem dicentem quod vita stat per calidum et humidum. Unde calor est principium vite: qui conseruatur in humiditate substantiali. Dicit etiam Ysaac in libro febrium: quod calor naturalis conseruat corpus ⁊ humores ⁊ regit: sed calor innaturalis corrumpit ⁊ putrefacit et in humoribus ebullitionem et putrefactionem inducit. Secunda ratio est hec. Nihil per naturam agit ad sui ipsius consumptionem ⁊ resolutionem: sed calor naturalis interior conseruatur in humiditate naturali: quia in ipsa fundatur: et ipsa resoluta calor extinguitur: ⁊ sic ad ipsius humiditatis consumptionem et resolutionem sequitur consumptio caloris naturalis: quare calor naturalis non consumit illam humiditatem substantialem. Tertia ratio est hec. Nulla dispositio qua recedente corpus consumitur: et qua manente conseruatur: est causa corruptionis substantialis humiditatis vel corporis: sed calor naturalis est huiusmodi: ergo non est causa consumptionis substantialis humiditatis. Minor patet: quia dicit Ysaac quod quando calor naturalis manet in corpore non putrescit: quando separatur putrescit: et exiccatur: et ad vltimum incineratur sicut dicit philosophus. Quarta ratio talis est. differunt calor ignis ⁊ calor celestis: quia calor ignis operatur ad consumptionem animalium: calor autem celestis ad generationem: sed calor naturalis non assimilatur calori igneo sed calori celesti: ergo cum calor celestis non consumat nec resoluat: similiter nec calor natura-

lis resoluet nec consumet. ¶ Ad oppositum sunt rationes quarum prima talis est. Dicit Gal. in libro complexionū ꝙ creati sumus in primo lunositatis ⁊ humiditatis. nec cessat calor nostri corporis quousque totū depascat: ⁊ tunc aduenit mors que vnicuique indiuiduo debet̄ nata est per naturā. Similiter Aristo. in libro de morte ⁊ vita: ꝙ calor digestiuus in corpore resoluit humores ⁊ depascit sicut ignis ligna resoluit ⁊ cōsumit. Auic. similiter dicit ꝙ calor naturalis assimilatur igni ⁊ lampadi: sed in lampade est triplex humiditas. Prima est oleum circunstans quo nutritur ignis. Secunda est qua imbibitur lichnus. Tertia est qua ligant̄ partes lichni: sed ignis in lampade primo consumit primā humiditatem: secūdo secundā: tertio tertiam: ergo cum similiter agat calor naturalis in humiditate substantiali: cōsumit ipsam. Secunda ratio est hec: quedā sunt dispositiones in corpore que habent virtutē actiuam corrūpendo materias in quibus sunt: sicut dicit Ysaac: ⁊ Auic. sicut febris: et de illis est calor nostri corporis: ergo cum calor nostri corporis sit actiuus: ⁊ continue agat in humiditatē substantialē in qua fundatur: ergo ipsam resoluit: quod cōcedimus. Unde continue resoluit humiditatem substantialem: ⁊ consumit. Nec dico sicut quidā dicūt ꝙ duplex est calor. Quidam radicalis qui est in omnibus mēbris: ⁊ hic non resoluit humiditatem: ⁊ de tali procedunt rationes ante oppositū. Alius est calor qui procedit ex membris principalibus sicut a corde ⁊ epate: ⁊ de isto dicunt ꝙ resoluit. Nos tamē dicimus ꝙ calor naturalis radicalis resoluit: ⁊ similiter influens. ¶ Ad primā rationē dicendū ꝙ in calore est duplex natura. Una per quā corpus viuificat: ⁊ sic non agit: nec corrūpit: et per istā habet obuiare nocumentis corporis sicut veneris. Alia est sm̄ quā habet naturā caloris elementaris: sm̄ ꝙ describit̄ substātia calida ⁊ humida: ⁊ sic agit ⁊ humiditatē ipsam resoluendo ⁊ corrūpendo. Ad scdā rationē dicendū ꝙ dupliciter est loqui de actione caloris: per se sc3: ⁊ hoc modo nihil corrūpit seipsū. secūdo modo per accidēs: ⁊ hoc modo corrumpit seipsum. Unde calor naturalis resoluendo humiditatem substantialem ⁊ consumendo seipsum cōsumit: sicut patet in igne ⁊ oleo in lampade. Ad tertiā dicendū ꝙ actio caloris duplex est: quedam est conseruatio subiecti sui: ⁊ sic ipsum non corrūpit. secūda est resolutio materie in qua est: quia sua actio nō est ociosa: ⁊ quātū ad hoc cōtinue depascit ⁊ consumit humiditatē substantialē. Ad quartam dicendum ꝙ calor naturalis assimilat̄ calori celesti illo modo quo habet naturam per quam corpus viuificat: quia hoc non resoluit nec consumit. Alio tamen modo nō sibi proportionantur: sed eius excedens humiditatem consumit.

¶ Secundo querit̄ a quo calore fiat huiusmodi resolutio: vtrum a calore qui consequit̄ complexionē radicalē: qui est insitus omnibus mēbris: aut a calore fundato supra cōplexionem fluentē a corde ⁊ ab alijs membris principalib9. Et ostenditur ꝙ fiat resolutio a calore procedente a cōplexione influente. ⁊ est ratio talis. Omne illud solum resoluit humiditatem nostri corporis qđ illam excellit et illi preualet sm̄ actionem ⁊ virtutē: sed calor influens a corde ⁊ ab alijs mēbris principalibus solum excellit humiditatē substātialē: et non calor radicalis: ergo calor qui consequitur complexionem influentem: solum resoluit: ⁊ consumit substantialē humiditatem. Maior patet. dicit Gal. in libro de malicia complexionis diuerse: ad hoc vt agens agat supra aliud: oportet ꝙ sit magne quantitatis ⁊ virtutis respectu illius. Minor patet: dicit Constant. in libro graduū: ꝙ complexio radicalis est temperata: ⁊ non est in gradu: sed cōplexio fluens est in secundo gradu: ⁊ eleuatur supra illam: ⁊ ideo illam corrūpit. Secunda ratio est hec: calor illius solius complexionis resoluit humiditatē nostri corporis: cui complexioni debetur actio: sed soli influenti debetur actio: q2 radicalis manet fixa ⁊ quieta: ⁊ non mouet neq3 mouetur: ergo solus calor qui sequitur complexionē influentē: resoluit humiditatem. ¶ Ad oppositū sunt quinq3 rationes. Prima talis est: dicit Haly. ꝙ cuilibet membro est propria virtus insita qua conuertit nutrimentū ⁊ agit in ipsum. ⁊ dicit. H. ꝙ hec virtus est propria complexio membri vel virtus operans per ipsam: ergo necesse est vt complexio alicuius membri propria conuertat nutrimentū: sed huiusmodi cōplexio est caliditas membri: q2 solius calidi est conuersio: ergo calor proprius ⁊ viuificus cuilibet membro agit in nutrimētū ⁊ ipm̄ conuertit: sed remoto nutrimento calor agit in suum subiectum: sed possibile est vt nutrimentū remoueat̄: ergo radicale corrumpet: ⁊ consumet humiditatem substantialem in qua radicatur. Secunda ratio est hec. Omnis conuersio nutrimenti est a calore: sed calor qui fluit a corde ⁊ ab alijs mēbris: est cōmunis ad omnia membra: ⁊ non appropriat nutrimentum membris: ergo necesse est vt sit calor proprius insitus cuilibet membro: qui conuertat nutrimentū sm̄ exigentiam membrorū: quia non omnia mēbra sunt eiusdem complexiōis: sed huiusmodi calor est radicalis: ergo huiusmodi conuertet nutrimentū. Sed calor conuertens nutrimētum ille idem depascit humiditatē membrorū: ergo ab isto calore fiet predicta resolutio. Tertia ratio est hec: quantum potest forte agēs in paruo tēpore: tantū potest debile in magno: sed calor cordis ⁊ aliorum est fortis: sed calor radicalis qui est in oīb9 membris est debilis: ergo sicut calor fluens in paruo tempore potest consumere: conuertere humiditatem nostri corporis: ⁊ calor radicalis in magno tempore: poterit ergo fieri huiusmodi resolutio a calore consequente cōplexionē fixā. Quarta ratio hec est: calor qui cōsequitur cōplexionē influentē a corde: operatur ad conseruationē sicut alius: sed a quo est conseruatio: ab eodē est corruptio ⁊ consumptio cum excedit: ⁊ subiectam humiditatē depascit: sed ab illo calore est conseruatio: ergo ⁊ cōsumptio ⁊ resolutio. Quinta ratio est hec: per consumptionē humiditatis substātialis sequitur extinctio in calore: sed ad extinctionē caloris sequitur mors. Mors autem naturalis habet euenī ab omnibus membris: sed ille idem calor qui extinguitur: consumit illam humiditatē ad cuius resolutionē sequitur extinctio illius caloris: sed ille est calor radicalis: nam eius fit mediū ad susceptionē vite ⁊ conseruationē eius: ideo est per suam extinctionem causa mortis: quare calor radicalis resoluit humiditatem substantialē corporis. ¶ Solutio dicim9 ꝙ duplex est complexio: quedā radicalis est ⁊ fixa: ⁊ sm̄ quosdā illius calor non est principium resolutionis. Est autem alia fluens a membris principalibus: ⁊ calor illius agit in humiditatem ipsam resoluendo. Nos autem aliter dicimus: ꝙ ab vtroq3 calore humiditas substantialis resoluitur. Nam vterq3 in humiditate fundatur: ⁊ ea sustentatur: ⁊ ipsam cōtinue depascit. ¶ Ad primam rationē in contrarium dicendum ꝙ duplex est resolutio: quedā fortis ⁊ sensibilis: ⁊ huiusmodi fit a calore cordis ⁊ aliorum membrorum principalium: alia est paulatina ⁊ occulta: ⁊ huiusmodi fit a calore insito in omnibus membris. Ad secundam dicendum ꝙ actio debetur calori naturali radicali sicut proximo principio et immediato ac proprio. Alij vo calori debetur tanq3 excitanti ⁊ agenti ⁊ regenti ⁊ disponenti radicalem.

¶ Postea queritur vtrum huiusmodi resolutio possit fieri in corpore temperato. Et videtur ꝙ non. Ad hoc enim ꝙ aliquod agens agat in aliquam materiam ipsam resoluendo: oportet ꝙ sit maioris virtutis: ⁊ ꝙ preualeat ⁊ habeat dominium super illud subiectum: sed in corpore temperato calor proportionatur ⁊ adequatur humiditati: nec ipsam excellit: ergo in corpore temperato non est possibilis predicta consumptio. Secunda ratio est hec: resolutio fit a calore ꝓpter debilē nexum ⁊ excellentiā qualitatū: sed in corpore tēperato est fortissimus nexus: ergo non est possibilis resolutio in ipso a calore. ¶ Ad oppositū sunt rōnes: quarū prima talis est. In omni corpe in quo est trāsitus ad mortē ꝓ processum etatis necesse est esse p̄dictā resolutionē: q2 consumptio humiditatis procedit per processum etatis: sed corpus tēperatum non potest euitare quin ad mortem naturalem veniat: ergo necesse est vt in ipso sit predicta resolutio. Secunda ratio ad idē talis est. Omnis calor naturalis qui natus est agere in nutrimentū: remoto nutrimento agit in humiditatem substantialē: sed in corpore temperato possibile est

vt nutrimentū auferatur: ergo calor simul aget in humidi-tatem substantialē ipsam consumēdo: qđ cōcedim⁹. Deinde dicimus φ in corpore tēperato est possibilis predicta resolutio: τ etiam agendo in nutrimentū: necesse est ipsum in hanc humiditatē simul agere cum in ipsa sustentetur: τ calor agit in humiditatē substantialē per se: τ sm φ excitatur ab alijs vt accidētibus anime: τ ab extrinsecis sermutationibus vel medicine vel aliquo alio. ¶ Ad rationes autē in contrariū: τ primo ad primam dicendū φ q̄uis qualitates sint in proportiōe: tamen qđ regit excedit τ preualet illi qđ regitur: sed calor naturalis est regens corpus temperatum τ humiditatē τ preualendo ipsam consumit. Ad secundam dicendū φ duplex est nexus: quidā qui est in cōcursu cōtrariarum qualitatū equaliter: ex quibus resurgit tēperamentum: τ sic est fortis in corpore temperato nexus. est τ alius nexus fortis: qui consistit in forti coagulatione: τ sic in ipso non est fortis nexus: imo debilis: τ hoc modo potest corrumpi τ dissolui: τ cum post dissolubilis est ꝓpter caloris regentis actionē continuam: τ propter excitationē a causis concurrentibus intrinsecis τ extrinsecis.

¶ Circa scđm principale sic procedimus: τ queruntur quatuor. Primū est: vtrū hmōi resolutio possit prohiberi. Secundum est dato φ non possit prohiberi: vtrum possit retardari. Tertiū est cum mors naturalis in hmōi naturalis humiditatis consumptiōe cōsistat: vtrū possit retardari mors naturalis. Quartū est vtrū illud quod deperdit a corpore possit restaurari.

¶ Circa primum sic procedimus: queritur vtrum resolutio huiusmodi possit prohiberi. Et videtur φ sic: calor enim naturalis quando habet nutrimentum sibi proportionale: agit in ipsum. exhibetur enim nutrimentum vt calor naturalis ad ipsum conuertatur: ne humiditatē naturalem consumat: sicut apponitur oleum in lampade ne ignis consumat humiditatē substantialem lichni. nam actio eius super nutrimentum excusat consumptionē humiditatis: sed possibile est exhibere nutrimentū continuum: τ continue calori satisfacere sm proportionalē ablationē: ergo possibile est vt huiusmodi resolutio prohibeatur. ¶ Ad oppositū est hec ratio: mors naturalis fundatur in hac resolutione: ergo si hmōi resolutio pōt ꝓhiberi τ remoueri: g̃ et mors naturalis: sȝ mors naturalis nō pōt ꝓhiberi: ergo nec p̄dicta resolutio. ¶ Ad hoc dicendū φ predicta resolutio nō pōt prohiberi q̄uis possit retardari. ¶ Ad rationē dicendū φ possibile est nutrimentū exhiberi: sed nō propter hoc etiam prohibetur: qꝛ calor naturalis agit in vtroq;: sed quando non inuenit nutrimentū proportionale: cōuertit se totaliter supra humiditatem ipsam: τ ipsam citius consumit: sed quando habet nutrimentū proportionale sibi: non tamē ipsam consumit: sicut manifeste potest videri in lampade: in qua lucerna agens in oleum simul incendit lichnum cui adheret: sed oleo consumpto ad lichnū totaliter conuertitur consumendum: τ q̄uis oleum non deficiat: tamen si multa ea actione lichnum in determinato tēpore totum consumit: ad cuius actionis similitudinē calor naturalis in humiditatē substantialem τ nutrimentalē agere indicatur.

¶ Circa secundū sic procedimus: queritur vtrū hmōi resolutio possit retardari. Et videtur φ sic: triplici ratiōe: quarū prima talis est. Dicit Auicē. capl̄o de etatibus: φ ars medicine non est ars que nos securos a morte faciat: nec q̄ vniuscuiusq; corpus ad vltimā vite longitudinē perducat: sed de duabus rebus securitatē prebet: sȝ conseruat corpus a putrefactione humorū: τ operatur ne cito humiditas naturalis consumatur. τ sic patet φ hmōi resolutio potest retardari. Secunda ratio est hec: omne qđ habet causam accelerationis: remota causa illa habet causam retardationis: sed cōsumptio humiditatis potest per causas intrinsecas τ extrinsecas accelerari: ergo ꝑ causas cōtrarias pōt retardari. Tertia ratio est hec: calor deficit dupliciter: vel qꝛ in se est debilis: vel qꝛ humiditas que est pabulū sui: consumit: sed possibile est inuenire res que calorem fortificent naturalē: τ etiā inuenire causas que conseruant humiditatē: ne cito consumatur humiditas: ergo possibile est vt ista resolutio retardetur. Minor patet per Gal. in libro de simplici medicina: dicentem φ quedā augent calorem naturalē sm quantitatē: τ quedam sm qualitatē: τ quedam vtroq;. et similiter sunt quedam que humiditatē conseruant τ augent: τ sunt quedam que humiditatē aquosam: que sm Auicē. calorem naturalem sua qualitate contraria: τ sue quātitatis multitudine extinguit: educunt a corpore: τ his omnibus cōcurrentibus calor magis continuatur: τ humiditas tardius resoluitur: τ exemplū est sm Gal. dicentē φ cibus augmentat calorem quantitatiue: τ medicina calida qualitatiue. Item applicatio puellarū adventrem confortat quantitatiue calorē. Item additio nutrimenti proportionalis retardat consumptionis substantialis consumptionē: sicut additio olei retardat in lampade extinctionē ignis: τ lichni consumptiones: τ triphere humiditatis aquositatē purgāt. ¶ Ad oppositū sunt due rationes: quarum prima est hec: mors naturalis sequitur istam resolutionē: ergo si resolutio hec potest retardari: ergo τ mors naturalis: sȝ hoc est impossibile: ergo nec predicta resolutio potest retardari. Secunda ratio est hec: nihil qđ sm cursum nature ordinatim τ prefixim procedit: potest retardari: sed huiusmodi ꝯsumptio humiditatis ꝓcedit ordinate sm hmōi cursū nature: ergo non poterit retardari. ¶ Solutio dicendū φ hec resolutio potest retardari. Ad rationē primā in contrariū potest dici: φ non est inconueniens φ mors naturalis retardetur. Vel dicendum φ duo sunt consideranda in morte naturali. Primū est resolutio humiditatis: τ eius consumptio a calore. Secundū est velocitas vel tarditas huiusmodi resolutionis. Dicim⁹ ergo φ illa resolutio non potest euitari que est naturalis: vel a natura ordinata: τ sic ꝓcedit ratio: sed via resolutionis: τ eius velocitas potest retardari. Ad illud dicendū φ dupliciter est loqui de resolutione. Uno modo vt est innaturalis: nec est sm cursum nature ordinata. Vel est loqui de ipsa in respectu ad istas resolutiōes que fiunt ab accidentib⁹ exterioribus: vt ab aere exteriori: τ sic hmōi resolutio est naturalis: τ non potest retardari: qꝛ natura nullo ordinatur ad consumptionem τ corruptionem.

¶ Circa tertiū sic procedimus: queritur vtrū mors naturalis possit retardari: τ ad hoc possunt adduci rationes predicti ꝓbleumatis: τ iđ ad hoc adducim⁹ duas rōes: quarū prima est hec. Sicut dicit Auicē. mors aduenit in senectute propter duas causas. Prima est extinctio caloris facta ab humiditatis resolutione. Secūda est multitudo humiditatis phlegmatice calorē naturalē extinguentis: sicut accidit in lampade extinctio ignis ꝓpter obuiationes humiditatis aquosē: sed illam possibile est retardari: ergo. similiter mortem. Secunda ratio est hec: via in mortē est senectus. vnde dicit Gal. φ prima etas est calida τ humida ꝓpter accessionem ad vtriusq; sperma τ sanguinē menstruū: secunda est calida τ sicca ꝓpter humiditatis consumptionē. tertia est frigida τ sicca ꝓpter humiditatis resolutionē τ humiditatis naturalis defectū. In ista enī quasi tota humiditas ꝯsumitur: sed senectutē possibile est retardare sicut p tripheras: τ alias medicinas reductes ad iuuentutē: ergo τ mortē possibile est retardare. ¶ Ad oppositum est hec ratio: nihil qđ habet terminū prefixum a natura potest retardari. sed mors est hmōi sm Auicē. ergo mors nō pōt retardari. ¶ Solutio dicendū: φ mors naturalis potest retardari: τ concedimus rationes ad hanc partē adductas. Ad rationē in contrariū dicendū φ terminus in natura duplex est. Unus qui debet speciei: de quo dicim⁹ φ tātū debet homo durare: τ iste nō pōt differri. Alius qui debet indiuiduo: τ iste potest differri: qꝛ nō est determinatus per naturā: imo sicut cōplexio sua potest variari: similiter terminus mortis.

¶ Circa quartum sic proceditur: τ queritur: vtrum deperditum possit restaurari: τ videtur φ sic: duabus rationib⁹: quarum prima est hec: qđ per se deperditur: per se restauratur: sed qđ resoluitur deperditur: ergo quod resoluitur potest restaurari: eo φ nutrimentū ad hoc ordinatur: vt deperditum restauretur: ergo substantialis humiditas potest restaurari. Secūda ratio est hec: illa humiditas restauratur: cuius calor nutrimentū ad sui similitudinē conuertit: sed ca-

hoc naturalis conuertit nutrimentū ad similitudinē humiditatis substantialis: ergo humiditas substantialis potest restaurari. ¶ Ad oppositū est hec ratio: nihil qđ generatur ex primo spermate: si amittatur pōt restaurari: sȝ humiditas naturalis habetur ex primo spermate: ergo si deperdatur non potest restaurari. Ad hoc dicendū ꝙ humiditas substantialis non potest restaurari. ¶ Ad rationē dicendū ꝙ duplex est humiditas. Quedā nutrimentalis: que habetur ex nutrimento: ⁊ hec potest restaurari. Alia est humiditas spermatica: ⁊ hec non potest restaurari. Unde est loqui de nutrimento dupliciter. Uno modo cum calor agit in ipsum vt deperditum restauret: ⁊ sic non potest restaurare humiditatē substantialē: sed nutrimētalē. Alio modo calor agit in ipm: non vt restauret: sed vt prohibeat resolutionē: ⁊ retardet. ⁊ per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Circa tertium principale sic procedimus: ⁊ queritur cum inducatur nocumentū ex resolutione caliditatis: vtrum similiter possit induci nocumentū ex resolutione frigiditatis: ⁊ videtur ꝙ sic: quoniā calor extinguitur a frigiditate: ergo sicut calor resoluendo inducit nocumentū: ita frigiditas extinguendo inducit nocumentū: vel quare non: Secunda ratio est hec. Dicit Auic. venena calida interficiunt resoluendo: frigida vero spiritus ⁊ calorem congelando: sed sicut res interiora inducunt nocumentum: similiter exteriora: ⁊ ita aer per suam frigiditatem poterit inducere nocumentum. ¶ Ad oppositū est hec ratio: qđ fortificat calorē nostri corporis: non operatur ad resolutionē: sed frigiditas est huiusmodi: ergo non operatur ad resolutionē. Minor patet per Auicē. Dicit enī ꝙ homines in regionibus frigidis calorem habēt fortem: in calidis vero econuerso. ¶ Solutio ad hoc dicendū ꝙ frigiditas nō resoluit sicut caliditas propter tres causas. Prima est: q2 in aere nō est frigiditas tantū intēsa: sicut caliditas. Est enī aer naturaliter calidus ⁊ non frigidus. Secunda causa est: q2 frigiditas non penetrat ad corpus sicut caliditas: cuius signum est ꝙ caliditas sua similitudine congaudens refugit ad exteriora in estate. Ad secundū dicendū ꝙ non est simile de frigiditate interiori ⁊ exteriori: q2 frigiditas interior immediate obuiat calori: ⁊ ipsum extinguit: sicut patet in veneno frigidis: sed externo: hoc non potest facere: q2 nō pōt penetrare ad interiora ꝓpter porozū clausionē.

¶ Secundo queritur circa hoc: quare huiusmodi resolutio non potest fieri in aliquibus rebus sicut in lapidibus ⁊ metallis ⁊ huiusmodi. Et dicendū ꝙ hoc est propter duas causas. Una est dispositio cōpositionis: q2 sunt forti coagulatione coagulata. Secunda est fortitudo caloris in animali: q2 tota natura ordinatur ad opera: ⁊ hoc propter caliditatē naturalem.

¶ Tertio queritur vtrū aer possit preparari ne corpus humanum consumatur: ⁊ videtur ꝙ sic: duabus rationibus. Prima est: q2 possibile est aerem inducere ad temperamentum: sicut quādo rami virides sternuntur in domo: aer infrigidatur: ⁊ non nocet. Secunda ratio est hec: fortius est efficere aerem vt non infrigidet: ꝙ ipsum efficere ne resoluat: sed possibile est vt efficiatur ne infrigidet: ergo possibile est ipsum efficere ne resoluat: quod est falsum ⁊ inconueniens: q2 sic corpus esset impassibile. ¶ Solutio ad hoc dicendū ꝙ nō est possibile illud: q2 quāuis aer infrigidet: semper tamē caliditas occulta resoluit: ⁊ ꝑ hoc patet solutio ad primā rationē: q2 quāuis caliditas manifesta retardetur: occulta tamē semper resoluit. per idem patet solutio ad secundū.

¶ Circa quartum principale sic procedimus: ⁊ queritur: vtrum possit inueniri cibus equalis nature nostri corporis: ⁊ videtur ꝙ sic: q2 cibaria cum dicuntur equalia ⁊ temperata: non dicuntur equalia nisi respectu corporis: sed quedā cibaria dicuntur equalia ⁊ tēperata: sicut caro pullorum: et huiusmodi: ergo possibile est inuenire cibum equalem nature nostri corporis. ¶ Ad oppositum sunt tres rationes. Prima est talis: impossibile est duo indiuidua associari vel coniungi: ergo terrenascentia: ⁊ aīal nō possunt coniungi: nec vniri. Secunda ratio est hec: nihil quod est in principio contrariū: ⁊ in fine simile: est equale nature nostri corporis: sed cibus est huiusmodi: scḋm Aristote. ergo nullus cibus est omnino similis. Tertia ratio est hec: nihil qđ distat scḋm complexionem equalitatis a natura humana in complexione et compositiōe ⁊ specie: est omnino equale nature humane: sed omnis cibus est huiusmodi: ergo nullus cibus est cibus similis nature nostri corporis: qđ cōcedimus. ¶ Ad rationem in cōtrariū dicendū ꝙ equale dicit duobꝰ modis. Aut q2 omnino simile: ⁊ sic nullus cibus est equalis. Secundo modo: q2 non facit impressionē manifestā in corpore: ⁊ hoc modo quedam cibaria dicuntur equalia: sicut caro pullorū.

¶ Secundo querit vtrū caro huma. nutriat: cū nutrimentum procedat per similia: ⁊ videtur ꝙ sic: q2 dicit Ysaac ꝙ homo non nutritur ab elementis: quoniā multū distat ab eis: ergo illa caro que maxime vicina est nature humane: maxime nutriet: sed hec est humana: ergo caro humana multū nutrit. Secunda ratio est hec: ex similibus procedit nutrimentum: vnde ex equali nutrimento equalis procedit complexio: sed complexio humana maxime tēperata est ⁊ equalis: ergo indiget cibo temperato ⁊ equali: ⁊ hec est caro humana: quod concesserunt quidam. Nos tamen dicimus ꝙ est pessimi nutrimenti propter duas causas. Una est passibilitas sue substantie. Alia nimia viscositas. vnde sicut caro per existentiam anime preualet in corpore: ita post recessum anime caro remanet vilissima ⁊ fetidissima: ⁊ per hoc patet solutio ad rationem: quoniā si sit temperata: hoc habet ab anima cum existit in corpore.

¶ Lectio secunda.

¶ Intentio vero medicorum: ⁊ perfectio actionis eorum regimentū est: ⁊ augmentum naturaliū complexionum: temperamentum in qualitatibus earum cum similitudinibꝰ ciborū: ⁊ redditio earūdem cōplexionum temperamentū exeuntium: cum dissimilitudine earum: ⁊ minoratione malarum complexionū. Verbi gratia. Quibus sanguis dominatur clarus ⁊ mundificatus: cibaria tēperata in qualitate ⁊ quantitate damus: vt materia generatiua sanguinis substantie assimiletur: ⁊ reliquū a corpore expellatur. Quibꝰ vero cholera dominatur seu phlegma: danda sunt cibaria cōplexionibus eorū ⁊ naturis contraria que mutēt ⁊ minuant complexionem malam superabundantē: ⁊ reducant ad temperamenti mediocritatem. Verbi gratia. Si cholera rubea dominatur: damus cibaria refrigeratiua male complexionis humectatiua. Si vero principatur phlegma: damus calefactoria ⁊ desiccatiua. Si cholera nigra: calefacientia ⁊ humectatiua damus. Sed tamē quātitatē qualitatis dandorū cibariorum oportet oppositam esse quantitati qualitatū malarum complexionū dominantium: non excedentē modum earum: nec subsistētem infra. Si enim complexio extra temperamentū caloris quasi gradus vnius sit: dictamꝰ frigidis: que a temperamento vnum gradum exierint. Idem in ceteris qualitatibꝰ ⁊ graduum ponderibus considerabitur: vt cū temperamentū exierint: gradibus sibi congruis ad temperamenta reducantur mediocritatis. Palam ergo est intelligi inter duarū complexionum extremitates intemperatas: vnam esse mediocrē temperatā. Inter duo quoqȝ cibaria intemperate opposita: vnum esse mediocre temperatum. ¶ Temperatis complexionibus cibaria tēperata: ⁊ omni mala qualitate carentia: necesse est vt dētur. Malis vero cōplexionibꝰ ⁊ intēperatis substantialiter vel accidētaliter: cibaria tēperata ⁊ sibi dissimilia dari vtile est: cū male ille cōplexiōes meliores reddēde sint ⁊ tēperatiores. ¶ Omnes vero mutatiōes

rebus contrarie oppositis fieri necesse est. Omne ergo temperamentu3 duobus modis est. Unum naturale τ vniuersale: alterū accidentale τ particulare. Uniuersale est ſm cursum naturalē: τ inter ceteras mediocres extremitates: vt medium sit inter calorē τ frigiditatem: siccitate3 τ humiditatē: lenitatē τ asperitatem: τ similia. Particulare quidem tēperamentum est ad cōparationē omniū cōplexionū que extra naturā sunt. Unde dicitur tēperatū quantū ad ea ad quorū reddendū est tēperamentū. Uerbi gratia. Si quis cholericus est cuius cōplexioni caliditas τ siccitas dominetur: huic tēperamento cibariū est inutile calidum τ siccum: et vtile est quod est frigidum τ humidum: repugnās τ refrigerans calorem accidentalem: τ humectans siccitatē ad mediocritatē: τ ad temperamentū eum reducens. Tēperamenta igitur cibariorum duobus modis dici: palam est intelligi. Aut enim conueniens est τ assimilās sane cōplexioni vt augmentatū sit sui: aut contrariū τ oppositum ei cuius complexio exiuit temperamentū: vt reuocet ad mediocritatē. Hunc autem modum intelligimus in etate: temporibus: regionibus: artificialibus consuetudinibus. Nullus enim physicus ambigit temperatum cibum alterum esse iuuenum ꝙ seniorum. In vere vero alterum esse ꝙ in autūno. In hyeme alterum ꝙ in estate. In regione septentrionali aliū ꝙ in australi. In exercitantibus quoq3 τ laborantibus alium ꝙ in quiete τ silentio viuentibus. Laborantes enim τ exercitantes expetunt cibum grossiorem: ad digerendum duriorem: atq3 dissoluendū tardiorē. Quietis τ silentibꝰ ecōuerso dādus subtilior: ad digerendū velocior: τ dissolutioni facilior.

¶ In parte precedenti assignauit auctor necessitatē inuestigationis nature diete: τ ostēdit ꝙ diuersitas diete procedit ſm diuersitatē dispositionū corporū recipientiū: hec autem pars diuiditur in duas. In quarum prima assignat diuersitatem exhibitionis diete a parte cōplexionis corporu3 recipientiū in dispositione quattuor qualitatu3 consistētis. In secunda sc3 in hac: Idē etiā in corporibus intelligimus ſm oppilationē pororū τ raritatē eorūdem: assignat diuersitatem exhibitionis diete a parte cōplexionis corporum recipientium respectu cōpositionis ipsorum in raritate τ densitate pororum consistentis. Prima autem harum partiu3 spectat ad presentem speculationē. Diuidit autē hec pars in duas partes: in quarum prima assignat diuersitatē exhibitionis diete cōplexionis essentialis corporū. In secunda assignat diuersitate3 eius a parte cōplexionis accidentalis ex etatibus: regionibus: τ tēporibus: τ alijs rebus accidentalibus extrinsecis causate. Prima aute3 pars diuiditur in duas: in quarum prima tangit generalem intentionē circa exhibitionem diete. In secunda applicat diuersitatem eius ad diuersitatē complexionis corporum recipientiū. Prima autem pars remanet indiuisa. Secunda diuiditur in duas: in quarum prima dat modum regendi complexionē temperatam per dietam. In secūda dat modum regendi complexionem egredientē temperamentū per dietam. Prima autem remanet indiuisa. Secunda autē diuiditur in duas. In quarum prima docet attendere qualitatē diete circa cōplexionem inequalē: que est per contrariū procedēs. In secunda docet attendere eius quantitatē: que per contrariū eleuatum in eodē gradu cum cōplexione procedit. Prima manet indiuisa. Secunda diuidit in duas. In quarū prima docet attendere predictā quantitatē in gradu diete. In secunda ostendit ꝙ sicut inter duas cōtrarias complexiones corporum inequales est dieta media: τ tēperatā dietā temperatis: distemperatā distemperatis cōplexionibus adaptat. Prima autem pars manet indiuisa. Secunda vero diuiditur in duas. In quarū prima predictas cōplexiones distinguit in corporibus τ dietis: τ singulis dietas adaptat. In secunda distinguit cōplexionē temperatā in corporibus τ dietis: cum eis maxime attendatur. Sunt igitur in presenti lectione partes septem. In quarum prima assignat vniuersalem intentionē circa dietam vel exhibitionē diete. In secūda sc3 in hac. Quibus dominatur sanguis clarus τ mūdificatus. dietā tēperate complexionis adaptat. In tertia scilz in hac: Quibus vero cholera dominatur. dieta3 distēperate complexionis adaptat. In quarta sc3 in hac. Sed tū q̄titatis qualitatem. docet attendere quantitatem eleuationis gradus diete circa complexionē distemperatā. In quinta scilicet in hac. Palam ergo est intelligi inter duarum complexionum extremitates. ostendit inter complexiones corporum inequales: τ similiter dietarum aliquā esse equalem: τ equalē equali: τ inequali inequalē respondere. In sexta sc3 in hac. Omne ergo temperamentu3 duobus modis est. distinguit temperamentū in cōplexionibus corporu3 τ dietarum. In septima sc3 in hac. Hunc autē modū in etate intelligimꝰ tēporibus τc. assignat diuersitate3 exhibitionis diete a parte complexionis accidentalis corporū a rebus extrinsecis causate. hec autem est diuisio huius partis. ¶ Processus autē talis est: inquit ysaac: intentio medicorū in theorica vel practica docente operationē. τ perfectio operationis vel actionis in practica operante est in duobus cōsistens. Primum est conseruatio dispositionis naturalis corporis: τ confortatio caloris naturalis τ spiritus: per dietam vniuersale3 τ similem. Secundū est reductio corporū lapsorum ad latitudinem sanitatis cum dieta contraria malam discrasiam reducente. ¶ Circa secūdam partem sic procedimmus: dicēdo ꝙ cum in corporibus abundat sanguis clarus propter venarū τ epatis claritatē vel puritatē: τ mundus propter virtute3 splenis attrahentem melāncholiam: τ fellis cholerā: τ renum aquositatē mundificantiū: tunc competit dieta temperata munda τ equalis sanguinis generatiua: vt assimilentur corpori: τ superfluitas residua expellatur. ¶ Circa tertiā partem dicit: ꝙ cum cholera vel melāncholia in corporibus dominatur: contraria dieta est exhibenda: vt malam complexionem alteret: τ ad equalitatē perducat. Illam cholericis frigida τ humida cōpetunt: phlegmaticis et sicca τ calida: melāncholicis calida τ humida dieta per cōtrariū competit. ¶ Circa quartā parte3 dicit ꝙ ops vt dieta c̄ria eligatur in eodē gradu cū cōplexione: nec vltra: nec citra cōsistat: vt si cōplexio in caliditate eleuetur in primo gradu: dieta cōtraria in eodem gradu frigida exhibeatur: et similiter oportet intelligi in alijs qualitatibus τ gradibus: τ sic oportet per cōtraria in eodem gradu eleuata complexiones ad temperamentum reduci. ¶ Circa quintā vero assignat inter inequales cōplexiones corporū τ dietarū esse aliquā equalē. dicit igitur ꝙ cum sint complexiones corporum inequales: manifestum est ꝙ inter duas inequales est equalis aliqua: similiter inter duo cibaria inequalia: est aliquod equale: τ temperatis complexionibus: temperata cibaria competunt: distēperatis vero distēperata: vt per ipsa ad temperamentū reducantur: sed quedā sunt distēperata naturaliter a primis componentibus: quedam vero accidentaliter per inordinatū regimen. ¶ Hoc autem sic probatur: omnes enī permutationes fiunt per cōtraria: sed in cōplexionibꝰ distemperatis fiunt necessario permutationes vt reducantur: ergo ipse mutantur per contraria: sed mutantur per dietā: ergo et eis cōpetit dieta contraria: τ non equalis: neq3 similis. ¶ Circa sextam partem distinguit temperamentū primo in corporibus dicens: ꝙ omne temperamentū corporum est duplex. Unum vniuersale τ naturale: alterum accidentale τ speciale. Uniuersale autem qđ est absolute inter omnes complexiones. τ dicitur vniuersale: q: absolute super omnes equalitates: cum cōplexiones omnes in ipso equaliter cōcurrunt: dicitur vniuersale: q: corpus in ipso ſm statum meliorē nature. Speciale τ accidētale est: in quo non est equalitas simpliciter: sed in suo genere solum. τ dicitur speciale: quia est

causatū in sua specie: redditur tale ꝓ eo ꝙ habet lapsum a statu meliori nature: ⁊ sm̄ tale cholericus dicitur temperatus in suo genere: ⁊ similiter de aliis: ⁊ illud multam habet latitudinem. ¶ Deinde assignat hic duplex temperamentum in cibis: dicens ꝙ similiter est in cibis duplex temperamentum: ⁊ sic patet ꝙ distēperatis cōplexionibus sm̄ primū tēperamentum competit dieta tēperata absolute: sed temperatio sm̄ scd'm: non omnino: sed quodāmodo contraria: vt meliorentur: sicut habetur ex tegni Gal. ¶ Circa septimā partē dicit ꝙ sibi diuersificatur diete exhibitio a parte etatum: temporum: ⁊ regionum: ⁊ artificialiū consuetudinū: hec autem patet inducēdo: q: alius cibus competit iuuenibus ꝙ senibus: q: subtilis. alius in hyeme: q: grossius calidus: alius in estate: q: subtilis frigidus: ⁊ sic de aliis tp̄ib⁹. ali⁹ in regione septētrionali: q: calidus ⁊ grossus: alius in aliis sm̄ earum diuersitatē: alius competit quiescentibus: quia subtilis: alius exercitantibus: q: grossus. ꝓpter debilitatem caloris ⁊ malā repletionē in quiescētibus: ꝓpter cōtraria in laborantibus: ⁊ propter pororum raritatem. Hec autem est intentio huius partis.

¶ Ad expositionē littere duo sunt notanda. Primum est ꝙ intentio medicorū retorquetur ad theoricam ⁊ practicam modum operandi docentis: perfectio actionis eorū ad practicam: ad opus applicatur. Secundū est cognitio vel regimentum in corporibus sanis aliquantulū lapsis duplex. Sanis quantū ad ipsorū conseruationē: lapsis quantū ad ipsorū meliorationē: reducto egris per contrarium procedēs. inspiciatur autē tegni Gal. ⁊ comentū: ⁊ scriptū super locū illū.

¶ Circa partem istam quattuor queruntur. Primum est vtrum equalis complexio: quam tangit in littera: sit in rerū natura. Scd'm est dato ꝙ sit: vtrum possit conseruari. Tertium de complexione distemperata: vtrum debeat conseruari per similia vel contraria. Quartum est: de comparatione diete ad illa que nutriunt corpus sicut aerem ⁊ cibum.

¶ Circa primū sic procedimus: ⁊ queritur: vtrum equalis cōplexio sit in rerum natura: ⁊ videtur ꝙ sic: per septem rationes. Prima est hec: omne illud ad quod medicus intendit reducere omnes cōplexiones lapsas est vel potest esse in rerū natura: aliter enī opus medici ⁊ ejus intentio esset frustra: sed sm̄ Gal. medicus intendit reducere omnes cōplexiones ad temperatā ⁊ equalem: ergo equalis complexio: ⁊ tēperata est in rerū natura. Secunda ratio hec est: in quocunq; genere inequaliū ⁊ incompletorū: est ponere aliquod equale ⁊ cōpletū: sm̄ cui⁹ accessum ⁊ recessum denominent̄ cetera: hoc patet in moralibus ⁊ naturalib⁹: ergo necesse est in genere complexionū inequalium ponere complexionem equalem: sm̄ cuius accessum ⁊ recessum omnes complexiones dicant̄ equales vel inequales. Tertia ratio hec est. Dicit Gal. in libro comple. improbando opiniones quorūdam qui ponebāt complexionē calidam ⁊ humidā esse maxime nobilē ⁊ equalem. Primo sic: cōplexio equalis non habet contrariū: sed cōplexio calida ⁊ hu. habet contrariū: q: opponitur cōplexioni frigide ⁊ sicce: ergo cōplexio calida ⁊ hu. nō est equalis: ẜ cōplexio equalis ⁊ tēperata nullū inducit lapsus: sed cōplexio ca. ⁊ hu. cū nimis excedit inducit lapsus: ergo non est equalis: sed natura intendit cōplexionē equalem q̄ non est ca. et hu. nec est frigida ⁊ sicca: ⁊ sic de aliis: ergo necesse est esse aliquam complexionē: que sit supra illas. hec autē est cōplexio eq̄lis: ergo necesse est esse cōplexionē equalem. Quarta ratio est hec. Dicit Auic. in libro suo de anima ꝙ in corporibus viuentibus mixtis est ponere aliqd equale qd resultet ex cōtrariis: ⁊ nulli est contrarium: sed in corpore humano sunt cōplexiones [illegible]: sm̄ ꝙ sunt in diuersis membris: ex quib⁹ cōplexionib⁹ resultat vna cōplexio: que est supra omnes per recessum ab omni cōtrarietate: ergo cū hec sit equalis: necesse est in corpore humano complexionē esse equalem. Quinta ratio hec est: in omnibus que adinuicem cōmiscentur: in quocunq; genere eorum est ponere mediū per contractiōes extremorū: ergo cum in corporibus mixtis sint extrema ⁊ miscibilia: ergo in corporibus mixtis est ponere mediū sm̄ viam cōmixtionis: sed illud medium est equalis complexio que ex concursu extremorū resultat: ergo in corporibus mixtis est ponere complexionem equalem. Sexta ratio est hec: in quocunq; genere est ponere abundantiam ⁊ defectum: in eodem est ponere mediū inter abundantiam ⁊ defectum sm̄ viam nature: q: ex cōtractiōe abūdantie ⁊ defectus resultat mediū ꝓportionale: ergo cum in genere complexionū contingat ponere abundantiā ⁊ defectum: ergo est ponere medium: sed illud mediū nō est nisi cōplexio equalis: ergo necesse est ponere cōplexionē equalem in corporibus mixtis. Septima ratio est hec: sicut habetur in libro de gn̄atione. Mixtio est miscibiliū alteratorū vnio: in mixtione ꝓ non resoluitur omnino species miscibilium: q: tunc esset generatio ⁊ non commixtio: sed excellētie franguntur: vt dicitur in secūdo de generatione: quia eorum excellentie corrūpuntur adinuicem. Et mediū qd resultat ex his: est medium indifferens ab vtroq; extremorum: quia nō est aliquod contrariorū: sed in eis in quibus est alteratio et refractio excellentiarum possibilis est equalitas que cōsistit in medio: ergo cum hec sit i miscibilibus: possibile est vt deueniatur ad equalitatē in miscibilibus ⁊ mixtionibus: ẜ ad equalē cōmixtionē sequitur equalitas cōplexionis: ergo in miscibilibus est equalitas cōplexionis: q: sm̄ Auicē. cōplexio est effectus ex cōmixtione: ⁊ sm̄ hoc equalis cōplexio est effectus derelictus ex mixtione elemētorum equali: ergo ex mixtione elementorū equali possibile est complexionē equalem resultare. ⁊ sic erit ponere in rerum natura complexionem equalem. ¶ Ad oppositum sunt due rationes: quarū prima est hec: sicut habetur in libro de generatione. In mixto semper est predominium alicuius elementi. et in eo non equalitas miscibilium: ergo impossibile est sm̄ viam nature miscibilia misceri sm̄ equalitatē: ergo equalis cōplexio nō est possibilis: cum sit effectus equalis mixtionis. Secunda est hec. dicit Aristo. in. iiii. metheoro⁊. Omnia corpora que generantur circa mediū habent dominiū terre ⁊ aque. Hoc idem habetur in libro de generatione in scd'o tractatu. Item corpora miscibilia non constant in determinata figura: sed solum duo elementa contrahuntur ad determinatam figuram sicut aqua ⁊ terra: ergo illorum duorum solum habent dominiū corpora mixta generata circa medium: ergo in eis non est equalitas mixtionis: ergo nec equalitas cōplexionis que eam sequitur. Solutio ad hoc dicendū ꝙ in rebus mixtis est possibilis equalitas cōplexionis ⁊ mixtionis. que eā sequatur. ⁊ sic est in rerū natura. ¶ Sed sciendū ꝙ duplex est equalitas. Quedā in quātitate: q̄ dicitur equalitas ponderis que est equalitas in virtute: sm̄ exigentiā indiuidui ⁊ speciei in meliori formarum statu ⁊ conseruatione nature: ⁊ hec dicitur equalitas quoad iusticiā: sm̄ ꝙ natura dat vnicuiq; qd suum est: sm̄ ꝙ in genere suo ei meliori modo competit. Sed equalitas ad pōdus est duplex: quedā que attenditur in quātitatibus sm̄ quam vnumquodq; dicitur esse tantū. i. tante magnitudinis: ⁊ hec impossibilis est in rerum natura: in corporib⁹ aīatis ⁊ in inanimatis: quia oportet vt elementa debilioris actionis in maiori sint quātitate et elementa maioris actionis sint in minori. Aliter enim illa que sunt maioris actionis excellerent illa q̄ sunt minoris actionis. vnde ignis excelleret in virtute omnia alia. ⁊ corrumperet: et in suam naturam conuerteret: ⁊ sic non esset mixtio: sed generatio. Est autem alia equalitas quo ad pondus ratione virtutum ⁊ equalitatum: sm̄ quā dicitur vnūquodq; equale esse: nō quātum est in magnitudine: ẜ quātum potest: et ista equalitas in qualitatibus: ⁊ virtutibus eorum est virtus omnium qualitatum: que refrangitur in mixto. ⁊ tantum potest vna quātitas ⁊ altera: ⁊ hec est possibilis in rebus mixtis inanimatis sm̄ cursum nature: quia raro inueniatur. In rebus ꝓ animatis non est possibilis. Dicitur tamen ꝙ vita in ipsis fiet per calidum ⁊ humidum sm̄ dominium. Equalitas ꝓ quoad iusticiam est possibilis in omnibus rebus: ⁊ maxime in rebus animatis: sm̄ ꝙ vnicuiq; dedit natura existentiam meliorem in genere suo ⁊ ordinem. Hec aūt eq̄litas multā ⁊ diuersam h; latitudinē: ⁊ non est vniformis in omnibus viuentibus: imo diuersificat̄ sm̄ gn̄a ⁊ sp̄es viuētiū: ⁊ sm̄ diuersas cōplexiōes generum ⁊ specierū: ⁊ indiuiduorū sicut postea patebit. ¶ Ad rōnes

primam in contrarium dicendũ ꝙ predominiũ alicuius est duplex: formaliter. s. vel materialiter: in mixto vero est predominiũ terre τ aque materialiter. formaliter vero est ibi predñium ignis et aeris in aliquibus: et ex vtroq; predominio resultat tẽperies: τ equalitas cõplexionis: quoad q̃litates elemẽtorũ. Ad rationẽ scd̃am dicendũ ꝙ in corporib⁹ grauis circa medium: aqua τ terra sunt in predominio: sed hoc predominiũ est s̃m quantitatẽ τ materiã solũ. Possunt autẽ dominari ignis τ aer s̃m formam τ qualitates: prout est in ipsis predominiũ s̃m formam τ qualitates: in alijs vo s̃m materiam τ quantitatẽ potest esse in mixto equalitas complexionis s̃m concursum qualitatũ resultans ex proportione miscibilium: τ hoc non impedit: qn ipsum mixtum consistet in debita quantitate τ figura: s̃m exigentiam terre τ aque dominantium: quantitatem τ materialiter. τ sic patet solutio istius questionis.

Circa secundũ principale sic ꝓcedimus: τ circa hoc duo queruntur. Primũ est vtrum complexio equalis possit conseruari per naturam. Scd̃m est vtrum hec complexio maxime conseruetur: aut maxime sit corruptibilis a causis ꝯtra.

Circa primũ sic procedimus τ queritur: vtrum equalis cõplexio possit conseruari per naturam: et ostenditur ꝙ sic per duas ratiões. prima talis est. Natura nihil facit frustra. nihil ergo facit qd̃ non cõseruat: qm̃ frustra fit per naturaꝫ: qd̃ non seruatur per naturam: sed hec cõplexio possibilis est s̃m cursum nature: τ natura maxime intendit hoc facere: ergo hec complexio potest seruari per naturam. Secunda ratio hec est: in quocũq; corpore est fortissimus nexus contrariorum cum difficultate dissoluitur: sicut patet in metallis τ lapidib⁹: sed in huiõi corpore est fortissim⁹ nexus cõtrarietatum: sicut dicit Aũ. ergo de facili nõ potest dissolui: sed diu conseruabitur. Ad oppositũ sunt quinq; rationes. Prima talis est: omne excellens est corrũpens: sicut habetur in libro de sensu τ sensato: sed hec cõplexio ab omni intrinseca re τ extrinseca excellit̃: cum ipsa sit equalis: τ omnes alie res sunt inequales respectu ipsius: ergo omnes res corrũpent ipsam: ergo impossibile est ipsam conseruari. Secunda ratio est hec: accidẽtiũ quedam inducunt caliditatẽ: quedam frigiditatẽ: τ hec non possunt euitari: nec etiã actiones corporales τ animales possunt euitari: cum corpus sit propter operationes: sed hec omnia adducunt in distemperantiã complexionis: ergo huiõi complexio non poterit conseruari. Tertia ratio hec est: nullum corpus viuens potest sine nutrimento conseruari: q2 resoluitur continue a calore interiori τ exteriori: et indiget continua restauratione deperditi: sed nutrimentũ in principio dissimile est: in fine vo simile: ergo in principio corpus permutat. Quarta ratio talis est: a reb⁹ non naturalib⁹ impossibile est corpus egredi in vita: ad hoc vt diu viuat: sicut ab aere: cibo τc. sed complexiones illaruꝫ sunt excellentes τ distẽperate respectu huius cõplexionis equalis: ergo ipsam corrumpent: τ ad distemperantiã perducent: ergo huiõi complexio per naturã conseruari nõ potest: ergo. Ad hoc dicendũ ꝙ hec cõplexio potest cõseruari per naturam. Ad rationes autem in contrariũ dicendũ ꝙ sua equalitas permutatur s̃m actualem existentiam: τ cõseruatur s̃m essentialem.

Circa secundũ huius questionis sic procedimus: τ queritur: vtrum hec complexio maxime cõseruetur: an maxime sit vincibilis ab egris causis: τ ostenditur ꝙ maxime egris causis resistat ꝑ duas rationes. Prima talis est. Dicit Ga. in tegni. corpus sanũ simpl'r est qd̃ h3 partes pfectas operãtes: τ qd̃ causis extrĩsecis egris potest fortiter resistere: hec complexio est illa in qua consistit corpus sanuꝫ simpliciter: ergo hec complexio fortiter causis egris resistit: ergo maxime hec complexio põt cõseruari. Ad oppositũ sunt due rationes. Prima talis est: mediuꝫ facilius patitur ab extremis ꝙ̃ extrema abinuicẽ propter maiorem similitudinẽ quã habet cum ipso: ergo cum hec cõplexio sit media per equalitatem: inter omnes alias facilius patietur ꝙ̃ aliqua alia: ergo minus potest conseruari ꝙ̃ alia cõplexio distemperata. Secunda ratio est hec: cõplexio ab omnib⁹ excellitur: τ omne qd̃ a pluribus vel omnibus excellitur: facilius transmutatur τ frequẽtius cum ab omnibus alijs excellatur: ergo fortius τ frequentius trahetur ad distemperantiã: ergo minus omnibus alijs conseruatur. Ex his igitur concluditur ꝙ ex quo corpus sanissimũ consistit in hac complexione hec complexio de facili leditur a causis egris: sed corpus qd̃ maxime leditur a causis egris: sicut dicit Gal. τ Aũ. est corpus egerrimũ: ergo τc. Ad hoc dicendũ ꝙ hec cõplexio cõpetit corpori sanissimo: τ nata est maxime effugere corruptiones egrarũ causarum. Ad rationem dicendũ ꝙ dupliciter est loqui de hac cõplexione: τ de corpore in quo est. Uno modo a parte excellentiarũ causarum contrariaruꝫ: et sic maxime nata est permutari: τ ad distemperantiam duci. Alio modo cõsideratur ratione sue equalitatis τ fortis nexus contrariorũ: τ fortitudinis virtutis que ipsam conseruat: τ sic maxime causis ledentibus resistit.

Circa tertium principale sic procedimus: τ queritur de regimine corporũ lapsorũ naturalr̃: τ loq̃mur grã exẽpli de cholerico. vtrum possit regi τ conseruari per similia: vel per contraria: τ videtur ꝙ per similia hac ratione: dicit Gal. in tegni. ꝙ calidiora corpora calidioribus indigẽt adiutorijs: τ loquitur de regimine per conseruationẽ: sed cum corpus cholericum naturaliter est calidũ: ergo calidis indiget adiutorijs ad sui regimen τ conseruationẽ: ergo per similia debet regi τ conseruari: τ hoc modo intelligatur de alijs. Secunda ratio est hec. Dicit Aũ. in cõmẽto super tegni: ꝙ mẽbrum existens in sua complexione τ dispositiõe naturali appetit similia: quando vo consistit in innaturali dispositione appetit contraria: τ causa huius est: q2 natura intendit remouere innaturales dispositionẽ per contraria: sicut patet in febre. Item dicit ꝙ si aliquis vult conseruare crasim: talia debet offerre: qualis crasis est: sed talis crasis est cholerica: ergo ad sui conseruationẽ τ regimen calida τ similia debent exhiberi τ non contraria. Tertia ratio est hec: talia debet inuestigari: qualia a corpore deperdunt̃: sed a corpore cholerico: cholerica deperdunt̃: ergo cholerica debẽt restaurari: sed restauratio non est nisi per similia: ergo consimilia debent exhiberi. Quarta ratio est hec: nutritio s̃m Galenũ est perfecta assimilatio nutrientis cum nutrito: sed oẽ membrum per illud conseruatur: per qd̃ nutritur: τ nutrimentũ non potest assimilari cholerico: nisi sit cholericũ: nec conseruari in natura cholerica: ergo necesse est nutrimentũ corporis cholerici esse cholericũ: ad hoc ꝙ conseruetur in genere cholericorum. Ad oppositum sunt tres rationes: quarum prima est hec: si corpus est temperatũ: temperata τ similia debent exhiberi: sed distẽperatis distemperata τ dissimilia: sed corpus cholerici est distemperatũ q2 lapsum: ergo contraria τ dissimilia debent exhiberi ad sui conseruationẽ. Secunda ratio est hec. Dicit Gal. in tegni. ꝙ omne simile augmentat suum simile: τ facit ipsum furere. idem dicit super aphorismos: sed tale nõ conseruat: sed corrũpit: ergo corpus cholericum non potest conseruari per calida cholerica: ergo nec potest conseruari per similia: sed per cõtraria. Tertia ratio est hec. Dicit Aũ. ꝙ sola tẽperata complexio sua similitudine congaudet: ergo corpori talis cõplexionis soluꝫ debent offerri similia: non ergo corpus cholericũ similibus debet regi: sed contrarijs: ad hoc vt conseruetur in sua natura: ergo. Dicẽdũ ꝙ circa hoc est multiplex intentio: dicũt enĩ quidam ꝙ in temperatis debẽt offerri que sunt similia actualis potentie: distemperatis vero debent exhiberi que sunt ꝯtraria. in pñcipio. τ in fine vo similia vt cholericis lactuca que in principio est dissimilis τ contraria: in fine vo fit similis per conuersionẽ sui in naturã membrorum. Huic enĩ positioni non consentimus: q2 omnia que tendunt in naturaꝫ nutrimẽti sunt talia: et ꝓpter hoc dicẽdũ est aliter ꝙ in genere cõseruatiuo debent exhiberi similia in eodeꝫ gradu: vnde cholericis calida debent exhiberi in eodẽ gradu: τ hoc nõ dico vt corpus sit temperatũ: sed vt ꝯseruet̃ in statu cholericorum: in genere vo cause permutatiuo debent exhiberi cõtraria: contrariũ enĩ per contrariũ permutat̃: τ reducit̃ ad tẽperamentũ. Dicim⁹ ergo ꝙ tale corp⁹ põt regi q̃tuor modis. Uno mõ ad hoc vt in sui natura ꝯseruet̃: τ hoc mõ ꝑ similia. Alio mõ vt ad tẽperantiã reducatur vel meliorem for-

maxime: et hoc modo regitur per contraria. Tertio modo regitur: ut non in ipso inducatur febris cholerica: et hoc modo regitur per partim similia: et partim dissimilia: sicut per illa que sunt frigida citra gradum illum in qua est egritudo. Quarto modo regitur corpus ut non fiat phlegmaticus: et hoc modo regitur per frigida remissa sicut per calida et sicca. ¶ Ad rationem primam in contrarium dicendum quod cum dicit Gal. quod corpori temperato temperata debent exhiberi. hoc intelligit in genere cause conservativo: cum vero dicit quod distemperatis distemperata etc. hoc intelligit in genere cause permutativo. Dicimus ergo quod in genere cause conservativo similia debent offerri. et de hoc genere loquimur hic. de alio autem non. Ad secundam rationem dicendum quod in genere cause conservativo similia non exhibentur: ut crasis intendatur: et natura furiat: sed ut perditum a corpore per simile restauretur. Ad tertium dicendum quod complexio temperata est duplex. Una temperata absolute et simpliciter: et hec est in meliori formarum. Alia vero est temperata in suo genere: secundum quod dicimus quod iste cholericus est temperatissimus in genere cholericorum. Dicimus ergo quod corpus cholericum perfecte exercens suas operationes temperatum est in suo genere: per comparationem tamen ad corpus melioris formarum dicitur esse lapsum et distemperatum.

¶ Circa quartum principale sic procedimus: et queritur: in regimento sanitatis quid sit magis necessarium: utrum aer an cibus: et videtur quod aer: quia radix vite consistit in calore naturali. Calor vero naturalis habet fundamentum in corde: a quo est vita tamquam ab influente: ergo illud quod facit maxime ad regimen caloris naturalis: maxime facit ad regimen vite: sed aer est huiusmodi cum prohibeat extinctionem eiusdem ergo aer maxime necessarius est. Secunda ratio est hec: omne illud quod natura humana magis incessanter et frequentius requirit: quo si privetur: corrumpitur vita: maxime necessarium est ad regimen vite: sed aer est huiusmodi: ergo maxime necessarius ad regimen vite. Tertia ratio hec est: Mors naturalis accidit propter consumptionem substantialis humiditatis factam a calore naturali: sed hec consumptio non procedit: nisi quia calor exhalat: ergo illud quod immediate infrigidat calorem: ut humiditas substantialis conservetur: maxime exigitur ad vitam: sed aer est huiusmodi: ergo maxime exigitur ad vitam. ¶ Ad oppositum est hec ratio: illud maxime operatur ad regimen et calorem naturalem: et spiritus quod in membris integritatem restaurat: sed cibus est huiusmodi cum convertitur in membra: vel naturam membri: ergo cibus est maxime necessarius ad regimen vite. Secunda ratio est hec: conservatio vite consistit in conservatione caloris naturalis et spiritus: sed calor naturalis et spiritus generantur ex cibo: et nutriuntur: sicut dicit Avicenna: ergo cibus ad conservationem vite est necessarius. Ad hoc dicimus quod inter omnia que tendunt ad conservationem vite: aer est maxime necessarius. Ad rationes in contrarium dicendum: et primo ad primam: quod fundamentum vite est duplex: quoddam propinquum: sicut temperamentum caloris naturalis. aliud remotum: et illud est in membris et humiditatibus membrorum. Dicimus ergo quod cibus restaurando deperditum subvenit fundamento remoto existenti in membris: et humoribus eorum: aer vero subvenit fundamento propinquo: subvenit calori naturali ne extinguatur. Ad secundam rationem dicendum quod quedam operantur ad conservationem caloris naturalis ipsum restaurando: et hoc modo cibus conservat calorem naturalem. Alio modo ipsum regendo et prohibendo ab extinctione: et hoc modo aer operatur ad conservationem vite: et non solum prohibet extinctionem: sed etiam resolutionem: quia ipsum calorem naturalem temperando prohibet resolutionem.

¶ Secundo queritur circa hoc: quid plus noceat an malus cibus an malus aer: et videtur quod malus aer: principium vite est in corde: ergo quod immediatius cor attingit suo nocumento: et nutrimento magis iuvat et nocet: sed aer immediatius attingit cor quam cibus: ergo suo nocumento magis nocet quam cibus. Secunda ratio est talis: ab illo quod sine transmutatione perit cor et calorem naturalem: maius nocumentum procedit quam ab illo: quod cum transmutatione perit cor et calorem naturalem: cibus vero cum transmutatione perit cor: ergo maius nocumentum procedit ab aere malo quam cibo malo. ¶ Ad oppositum sunt due rationes. Prima talis est: ab illo quod maiorem moram facit in corpore: et eius impressio fortior: est maius nocumentum procedit: sed cibus est huiusmodi respectu aeris: ergo cibus malus nocumentum facit quam aer. Secunda ratio hec est: ab illo magis procedit nocumentum quod maxime natum est converti ad naturam membrorum: sed cibus est huiusmodi: ergo a cibo malo nocumentum venit quam ab aere. ergo etc. Ad hoc dicendum quod malicia aeris magis nocet quam malicia cibi. Ad rationes autem dicendum quod duobus modis est loqui de nocumento aeris et cibi. Primo modo absolute: et hoc modo nocumentum aeris maius est. Secundo modo secundum quod non concurrunt equali concursu: et hoc modo nocumentum cibi maius est: quia maiorem moram et maiorem impressionem facit in corpore quam aer.

¶ Tertio queritur circa hoc quod magis exigitur a corpore: et loquamur in temperato: an cibus: an potus. et videtur quod cibus: quia omne illud quod prohibet resolutionem humiditatis substantialis factam a calore naturali magis exigitur a natura humana: sed cibus facit hoc: et non potus: ergo cibus magis est necessarius quam potus. Secunda ratio est hec: dicit Rasis quod aqua non nutrit nec restaurat deperditum: sed dicit quod cibus penetrat per totum corpus: ergo cibus operatur ad restaurationem deperditorum: et omne tale magis requiritur a natura: ergo cibus magis requiritur a natura. Contrarium vero dicit Constantinus in pantegni: dicens quod natura requirit tria. primo aerem. secundo potum. tertio cibum: et ponit exemplum in eunte a carcere: et in suspensis per collum: quare potus primo requiritur a natura: sed quod primo appetit magis requiritur ad conservationem illius: ergo potus magis requiritur quam cibus. Secunda ratio talis est: illud magis appetitur a natura: in cuius desiderio magis affligitur: sed natura humana magis affligitur in desiderio potus quam cibi: ergo magis requirit potum quam cibum: quod concedimus: et causa huius est: quia desiderium ex potu est propter actionem caloris naturalis propter humiditatem substantialem corporis: et ideo requiritur aliquid quod excellentia caloris eius mitiget cuiusmodi est potus.

¶ Circa quintum principale sic procedimus: et queruntur quedam communia. Et primo queritur de elevatione gradus. utrum scilicet corpori calido in quarto gradu debeant offerri frigida in eodem gradu. et videtur quod sic hac ratione: possibile est complexionem corporis humani elevari et intendi in quarto gradu: sicut patet in febribus acutis cholericis: sed corpori distemperato distemperamento sensibili contraria exhibenda sunt in eodem gradu secundum omnes auctores: ergo corpori hu. calido in quarto gradu debent exhiberi frigida in eodem gradu. Secunda ratio talis est: omne quod reducitur ad temperamentum oportet ut per contrarium reducatur elevatum in eodem gradu: sicut vult Gal. in tegni. ergo cum corpus hu. elevetur in caliditate in quarto gradu: necesse est ut reducatur ad temperamentum per frigida in eodem gradu. Ad oppositum est hec ratio: ea que sunt frigida in quarto gradu sunt mortifera: sicut opium iusquiamus: et consimilia: sed nihil quod corpus mortificat est exhibendum: ergo frigida in quarto gradu nullo modo sunt exhibenda. ¶ Solutio dicendum quod circa hoc duplex est intentio. Prima quod frigida in eodem gradu debent exhiberi: sed non simul vel per viam medicine sed vicissim: ut primo dentur frigida in secundo gradu: et deinde frigida in eodem gradu: cum hoc non possit fieri propter necessitatem virtutis temperet propter multitudinem. Secunda intentio est quam nos ponimus: quod frigida in eodem gradu debent exhiberi: nec dicimus sicut quidam dicentes quod illa simplicia non debent exhiberi: sed per admixtionem alicuius rei calide bene possunt. Ad rationem in contrarium dicendum quod in corpore duo sunt consideranda: mala scilicet discrasia et tenor virtutis et caloris naturalis et spiritus. Dicimus ergo quod primo contraria in eodem gradu debent exhiberi: quantum tamen ad tenorem virtutis: non damus frigida in quarto gradu: quia timemus de extinctione caloris naturalis et spiritus.

¶ Secundo queritur quare utimur cibis calidis in quarto gradu et non frigidis in eodem. Ad hoc dicendum quod vita fiat per calidum et humidum: sed frigidum contrariatur vite: et maxime frigidum in quarto gradu: calidum vero non: et propter hoc utimur calidis in quarto gradu: et non frigidis.

¶ Tertio queritur quare quedam plante in quarto gradu frigide sicut opium et consimilia vivunt: cum frigiditas in quarto gradu sit contraria vite.

¶ Ad hoc dicendū q̄ hmōi frigida considerant̄ dupliciter. Uno modo in se. s. fm sui naturā: τ sic habēt in se ca. τ humi. sufficiēs ad vitam. Alio modo considerantur per comparationem ad corpus huma. τ sic frigida in quarto gradu sunt inimica nature hu. τ vite. ¶ Consequenter autē querit̄ de dieta exercitantiū. s. vtrū debeāt regi grossa dieta: an subtili: τ videt̄ q̄ subtili hac ratione. In exercitātib⁹ resoluit̄ virtus τ spiritus τ calor naturalis: sed istis defectis τ resolutis non cōpetit nisi subtilis dieta: ergo exercitātib⁹ cōpetit subtilis dieta τ nō grossa. Scōa ratio talis est: grossa dieta non cōpetit nisi qn̄ calor naturalis τ spiritus fortis est in loco decoctiōis: sed in exercitantib⁹ calor naturalis retrahit̄ a loco decoctiōis ad exteriora. vnde minorat̄: τ fit debilis. et tunc nō cōpetit grossa dieta: sed subtilis. ergo nec in exercitantibus cōpetit grossa dieta: sed subtilis. ¶ Ad oppositū est auctoritas ysaac dicētis q̄ exercitātib⁹ cōpetit grossa dieta: τ causa hui⁹ est triplex. Prima est depditio τ resolutio corpis: τ fortitudo caloris naturalis. Alia ē exercitatio τ fortitudo caloris naturalis. Tertia est nimia pororū apertio. quibus de causis corpus indiget necessario multo τ grosso nutrimento qd̄ cōcedim⁹. ¶ Ad rōnē in contrariū dicendū q̄ exercitiū est multiplex: quoddā tēperatū: τ tale excitat calorem naturalē: τ reddit fortē in loco decoctionis: τ in qualibet parte corporis: τ tunc corpus indiget grosso nutrimento. Aliud est supfluū τ excedēs: τ tale defectat virtutes: τ tunc corpus indiget subtili nutrimēto. Tertiū est mediocre: τ fm hoc indiget mediocri nutrimento. ¶ Notandū tn̄ q̄ post exercitiū non debet exhiberi cibus immediate: τ causa hui⁹ est: q2 tūc calor naturalis mult⁹ est extra τ pauc⁹ intra: sed cū corpus quieuerit post exercitiū per dimidiā horam diei: reuocat̄ calor naturalis ad interiora: τ fit fortis in loco decoctionis: τ tunc debet exhiberi cibus.

¶ Scdo queritur: qualis dieta cōpetat exercitāti exercitio aīali sicut illis qui studēt: τ videt̄ q̄ grossa. quāto maior resolutio facta est a corpe τ extinctio caloris: tāto grossior cōpetit dieta: sed in studētibus ista duo concurrūt: ergo in eis cōpetit grossa dieta. Scōa ratio talis est: exercitiū aīe forti⁹ est q̄ corporale: sicut aīe operatiōes fortiores sunt q̄ corporis: sed in exercitio corporali grossa dieta cōpetit: ergo multo fortius in aīali. Ad oppositū est auctoritas ysaac dicētis q̄ studentib⁹ nō debet dari grossa dieta. Scōa rō hec est: laborantib⁹ debet dari grossa dieta: q2 exhalatio supfluitatū fit in eis per sudorē: cū pori sint largi: in quiescentib⁹ vo nō est hmōi exhalatio: ergo non competit in eis grossa dieta. Tertia rō est hec. dicit phs in. vi. de naturalib⁹: q2 vna virt⁹ retrahit aliā a suis operationib⁹. vnde si viget aīalis virtus debilitat̄ naturalis: sed qn̄ virtus naturalis debilis est: competit subtilis dieta: ergo exercitātibus exercitio aīali cōpetit dieta subtilis: qd̄ cōcedimus. ¶ Ad rationē autē in contrariū respōdemus: q̄ tria in talib⁹ sunt consideranda. Primum est resolutio facta a calore τ profunditate cogitationum: q2 aīalis spiritus τ caloris naturalis. consumit̄ enī τ debilitat̄ calor naturalis: τ hoc modo indiget restauratiōe: τ multitudine cibi. Scdm est debilitas virtutis naturalis: τ hoc modo indiget pauca τ subtili dieta: sed q2 resolutio est magna: ideo tali corpori offeri ds cibus subtilis: τ frequēter et paucus ad hoc vt fortificetur: τ restauret̄ illa virtus debilitata. Tertiū est: q̄ est ibi remanētia superfluitatū: τ hoc modo indiget cibo subtili τ pauco.

¶ Postea querit̄ de dieta ratione tēporis: τ querit̄ qualis dieta debeat exhiberi corpori hu. in estate: an subtilis: an grossa: τ q̄ grossa videtur. Dicit ysaac q̄ habentib⁹ poros raros: τ aptos cōpetit cibus grossus: sed in estate pori sunt aperti τ rari pp̄ter calorē aeris continētia: ergo in estate cōpetit grossus cibus τ non subtilis. Scōa ratio hec est: magne deperditioni τ resolutioni multa τ magna debet respōdere restauratio: sed in estate multis de causis est magna deperditio: q2 tunc multū resoluit̄ de calore naturali τ spiritu: τ virtute: ergo in estate corpus hu. multo τ grosso indiget nutrimēto. ¶ Ad oppositū est hippo. q̄ dicit. vētres hyeme τ vere τc. pp̄ter hoc in hyeme multus τ grossus cibus cōpetit: q2 fortior est calor naturalis. ergo in estate cum sit tēpus contrariū: contrarius cibus debet exhiberi. huiusmodi vo cibus est cibus subtilis: ergo cibus subtilis debet exhiberi in estate: τ non grossus: qd̄ cōcedimus. ¶ Ad primā autē rationem in contrariū dicendum q̄ apertio pororū est duplex: quedā naturalis: τ causatur a fortitudine: τ in hac cōpetit cibus grossus: τ de tali intelligit ysaac. Alia vo est accidētalis que causatur pp̄ter calorē exteriorē: τ hec accidit in estate: τ in hac cōpetit cibus subtilis τ nō grossus: eo q̄ virt⁹ naturalis multū est defecta in estate pp̄ter resolutionē spiritus τ caloris naturalis. vñ non pōt digeri cibus grossus: et de hac non intelligit ysaac. ¶ Ad scdam rationē dicendū q̄ in estate multa fit depditio in corpore: τ huius causa est duplex τ triplex. Prima est defectio τ debilitas caloris: τ huic respōdet cibus subtilis τ paucus. Scōa causa est nimia resolutio a corpore: τ huic respōdet multa restauratio per cibū subtilem τ paucū: τ frequēter exhibitū. Unde non sequit̄ si resolutio τ depditio est multa: q̄ pp̄ter hoc cibus sit grossus ad suā restaurationē: q2 hoc idē facit cibus subtilis frequenter exhibitus in parua quātitate. Tertia causa est fortis calor accidētalis acquisitus per calorē aeris exterioris: τ hoc modo indiget cibo frigido τ humido.

¶ Consequēter queritur de regimine corporis lapsi a corpore tēperato: vtrū debeat cōseruari per dissimilia extra: τ per silia intra: τ hoc est querere vtrū illa opinio sit vera: et ostendit̄ q̄ nō multis rationib⁹: prima talis est. Dicit Gal. in lib. cōple. q̄ omne qd̄ denominat̄ per impressionē factam in corpore: calidū vel frigidū denominat̄ fm potentialē virtutem: τ non fm actualem. ideo dicit Gal. in tegni. q̄ debemus inspicere potentialē virtutē τ non actualē: sicut patet in pipere qd̄ ponimus calidū: cuius actualr̄ sit frigidū: ergo similiter erit in cibarijs alijs: q̄ per illud qd̄ habent in potentia operabunt̄: τ sic nihil faciet virtus actualis. Secūda ratio talis est: illud quod est cōmune cibus: nulli appropriatur: sed omni cibo in qualibet regione cōmune est vt fit similis in potētia intra: τ dissimile extra: ergo nulli debet appropriari: τ sic nihil est dictu q̄ debeat cōseruari per cibaria dissimilia extra: τ similia intra: imo semper fm potentialem virtutē debet iudicari. Tertia ratio est hec: dicit Auicēna. c. de eis que proueniūt ex eo qd̄ comedit̄ τ bibit̄: q̄ cib⁹ tria facit in corpore. Primo deperditū restaurat p̄ naturā per quam est cibus. Scdo calorem naturalē augmentat: augendo sanguinē. Tertio alterat corpus p̄ qualitatē que sibi remansit: que fortior erat qualitate nostri corporis: τ hoc est fm potentialē virtutē: quare oīa que recipiūtur in corpore si frigida sunt in potētia: infrigidabūt corpus. si calida: calefaciet: τ sic nihil facit actualis virtus. Quarta ratio est hec: dicit Gal. in tegni. q̄ genus conseruatiuū contrariū est generi permutatiuo. permutatiuū enī tāgit malas distātias. cōseruatiuū vo conseruat: sed in permutatiuo procedimus per cōtraria non extra: sed intra. Quinta ratio est hec. Unūquodq̄ eo q̄ est in potētia denominatur in actu: sed sicut dicit Auicē. triplex est potētia: quedā p̄pinqua: τ in ista se hz venenū respectu corpis: q2 non eget nisi sola obuiatiōe. Et est alia potētia remota: τ in ista ponim⁹ cibū respectu corpis. propterea q2 multis indiget trāsmutatiōib⁹ ad hoc vt in naturam nostri corporis transmutet̄ cū alia potentia media: τ in hac ponimus medicinā que immutat corpus: sicut venenum: τ immutatur a corpore sicut cibus: sed tam venenum q̄ medicina non denominat̄ ab illo qd̄ est in eis actu: sed ab illo qd̄ habent potētia. ergo similiter cibus dicetur operari: τ denominabit̄ ab eo qd̄ est in potētia. Sexta ratio talis est in gn̄e cause conseruatiuo retinar similib⁹: sed cibus nō nutrit nisi cum induerit speciē alienā: τ hoc modo operat̄ atorta specie: habet enī in potētia speciem consimilē membris: per speciem tn̄ actualē non nutrit: sed per potētialē: quare per illam potentialē assimilatur membris: qd̄ concedimus.

¶ Sed ad oppositū ducitur talis ratio: illa que competit corpori lapso a meliori forma non debent oīno esse dissimilia: q2 sic reducerent ipsum ad maiores distāntias: nec oīno similia: q2 sic non permutarent: debent ergo esse partim similia: τ partim contraria: sed hoc non potest esse in eodem tēpore: quare oportet q̄ extra sint dissimilia: intra vo silia.

¶ Solutio

¶ Solutio dicendum q oppositio illa nulla est. vnde debet regi per olo similia intra. vñ quauncq cibus sit ille: deb ei de nominari ab eo quod habet in potentia. Ad ratione in contrarium pz solutio per distinctione illa superius posita. sz q corpus cholericũ iiij. modis potest regi: sicut ibi fuit explanatũ. z ideo hic omittimus.

¶ Tertia lectio.

¶ Idem etiã in corporibus intelligim⁹ fm oppilationem pororũ: z raritate eorũ. Si enim pori corpis sint rari: z fumositatis facile dissolutiui; cibi in quãtitate sunt multi dãdi: in qualitate vo grossi z viscosi: vt pre multitudine sui impleãtur rari pori: z viscositat e tardetur dissolutio cibi. Si enim cibus paruus sit z subtilis: pori vo largi atqz rari: non incerti sumus quin plurimũ dissoluantur: z per poros velociter egrediatur: z ita mẽbra nutrimẽto depauperentur. Si autẽ cibi multi sunt z grossi: z implentur rari pori: z dissoluũtur tarde: neqz a corporibus egrediantur nisi qui a natura expelli cogũtur. Si vo corpora sint oppilata: z nõ dissolutiua: ex ɔsuetudie eis damus cibũ in quãtitate paruũ: subtilẽ in qualitate. Cibus enim multus z grossus in pororũ oppilatiõibus in corporibus coadunatur: z ex tertie digestiõis membrorum superfluitatibus tãta generatur materia: vt nõ securi simus quin inde diuturni morbi generentur: z maxime neruorũ dolores z articulorum. Si autẽ sit subtilis cib⁹: cito de strictis poris egreditur: neqz remanet in corporibus: nisi quãtũ in nutriendis mẽbris a natura expetitur: z corpa in sanitatis sue sunt statu cõstituta. Constat ergo antiquos medicos de natura ciborũ disputantes: sic intendẽtes vt cibi tales essent: qualis substãtia illa que de corporibus dissoluitur. Unde nõ tantũ intelligere naturas ciborum in sanitate pstãda z custodiẽda sufficit: nisi etiãz corporum capiẽtiũ ea naturas intellexeris. Naturis eñ ciborũ solũ perfecte intellectis: corporũ vo suscipiẽtiũ neglectis: nihil proficit illũ prius exquisisse in cõplẽda intentiõe custodiẽde sanitatis in sanis: z reddende infirmis. Corpora enim multũ sunt sibi diuersa in cõplexiõe z cõpositione. Unde etiã fm eorum diuersitates danda sunt cibaria diuersa. Compulit ergo nos necessitas ad corporũ diuersitates exquirẽdas: vt intelligam⁹ qualia sint rara z larga: qualia sint oppilata z stricta. Complexiones quoqz cuiuslibet corporis sunt exquirende toti⁹: z mẽbrorum singulorum. singule: siue mẽbrorum singulũ sit fm qõ expedit: fuerit: siue nõ fuerit: eñ aliquãdo totũ corpus calidius inueniatur: solus vo stomachus frigidus: et ecõuerso. sic z de ceteris mẽbris intelligendum est.

¶ Postq̃ assignauit diuersitatem exhibitionis diete z a parte complexiõis corporũ recipiẽtiũ: in hac parte assignat eius diuersitatẽ a parte cõpositionis ipsorum. Sunt autẽ due partes in presenti lectione: in quarũ prima assignat diuersitatem diete. In scda ostẽdit vel cõcludit necessitatẽ inuestigationis nature diete. Prima aũt diuiditur in duas: in quarũ prima assignat diuersitatẽ diete a parte cõpositionis rare. In scda a parte spisse. Scda aũt principalis diuiditur in duas partes. In quarũ prima cõcludit necessitatẽ inuestigationis nature diete. In scda: q: cũ hui⁹ est diuersitas corporũ: assignat ipsam. In tertia: q: adhuc occurrit diuersitas membrorum: ipsam assignat. Sunt igitur in presenti lectione partes quinqz. In quarum prima assignat diuersitatẽ diete a parte rare cõpositionis corporis. In scda. s. in hac: Si vero corpora sint oppilata z nõ dissolutiua. assignat ei⁹ diuersitatẽ a parte spisse cõpositiõis. In tertia. s. in hac: Cõstat ergo antiquos de natura ciborũ disputasse. concludit necessitatẽ inuestigatiõis nature ciborum. In quarta. s. in hac: Corpora eñ sunt multũ diuersa in cõplexione. gratia huius assignat corporũ diuersitatẽ. In quinta. s. in hac: Cõplexiones igiť cuiuslibet corporis sunt inquirẽde. assignat diuersitatẽ dispositionũ membrorum q debet inquiri circa inuestigationẽ nature diete. ¶ Processus aũt talis est: dicit similiter q diuersitur diete exhibitio a parte cõpositionis corporũ: q: corpora raros poros habẽtia cibis multis viscosis indigẽt: vt dui poris immorent: z ex illis mẽbra perfecte nutriant: q: pauci subtiles cito exhalãt: vt mẽbra nutrimento vacuata remaneant. ¶ Circa scdam partẽ dicit q corpora solidorũ pororũ paucos cibis subtilibus egent: vt cito resoluantur: quia grossi multi multũ immorantur: z grossos generãt humores: ex quib⁹ diuturne generant egritudines. ¶ Circa tertiã partẽ sic procedit dicens q patet ex predictis antiquos inquisiuisse de natura ciborum, ppter corpora: vt quale dissoluitur ab eis tale restaureť: vnde oportet vt habeať corporum noticia in regimẽto eorum per dietã: z nõ solũ diete: q: habita perfecta noticia diete: z nõ corporũ: nihil pficit diete noticia in operatione predicta. ¶ Circa quartã partẽ dicit q causa huius est: q: corpora multã habẽt diuersitatẽ in complexione z cõpositione: z fm eorum diuersitatẽ dieta diuersitur: z ideo nõ cogit nos ad hoc: vt ad habẽdũ diete noticiã diuersitates corporũ in cõplexione z cõpositione perquiremus. ¶ Circa quintã partẽ sic procedit dicens: q cõplexiones corporũ debẽt inquiri: z etiã mẽbrorum: eũ multã habeãt diuersitatẽ: q: aliqñ totũ corpus est calidũ: z tamẽ stomachus est frigidus: z similiter est de aliis membris: z sic eps diuersari dietã fm diuersitatẽ mẽbrorum z corporis. z sic terminatur intentio huius partis.

¶ Ad euidentiã autẽ predictorũ septẽ intẽdimus determinare. Primũ est de necessitate pororum. Scdm est q dieta competat habentibus poros spissos. Tertium est que dieta competat corporibus stricte z spisse cõpositionis. Quartum est que dieta competat in iuuentute. Quintum est verum in corpore contingat ponere poros longitudinales z latitudinales. Sextũ est que corpora sint lõgioris vite: an habẽtia poros raros an spissos. Septimũ z vltimũ est verũ talia dñt restaurari: q̃lia sunt deperdita sicut vult ysaac in li. e.

¶ Circa primum sic procedimus: z queritur vtrum pori sint necessarij: z videť q sic per multas ratiões. Prima talis est: dicit pbs in lib. de vegetabilibus: q in plãtis sunt pori siue porositas necessaria: per quã recipiãt nutrimentum z penetrationẽ ad singulas partes: ergo cum in corpe humano hmõi receptio nutrimenti z penetratio ad singulas partes sit necessaria: manifestũ est q in corpore humano pori sunt necessarij. Hoc idẽ ɔfirmať per pbm in iiij. metheororum. dicentẽ q quedã sunt tensibilia sicut illa q hñt poros distẽsos: z alia frangibilia sicut vitra: que nõ habẽt poros distensos. Idẽ dicit pbs q corpora rigabilia z imbibilia sunt que habent poros apertos ad humiditatis receptionẽ: sz in corpore humano est illud: ergo in corpore hũano sunt pori necessarij. Itẽ etiã in tegni dicit Gal. q cũcq alteranť mẽbra ex humiditate cõtenta in regionibus membrorum. s. in poris. Ex oib⁹ igiť his cõcludiť q necesse est poros eẽ i oñi corpe viuẽte. Scda ratio hec est. vnũquodqz viuẽs habet vias nutrimenti nutrimẽto delegato ad singulas partes membri: ergo necesse est in corpore esse vias per quas hmõi nutrimẽtum ad singulas partes delegeť: sed hmõi vie a neruo sunt vt pori: ergo in omni corpore viuente est necesse poros esse. Tertia ratio hec est: Superfluitates que ex nutrimento relinquunť oportz a mẽbris euacuari: sed hmõi euacuatio est siue sit p poros: sicut dicit ysaac in vrinis: ergo in oñi corpore viuẽte necesse est poros ponere. Quarta ratio est hec: Uidemus cõcauitates in omnibus membris: p quas nutrimẽtũ trãsit sicut venas: ergo in tertia digestiõe oportebit esse aliquas cõcauitates z hmõi sunt pori: q necesse est in omni corpore viuente poros esse. Quinta ratio hec est. oẽ corpus

quod ꝑm ↄtinētiā aeris in suis cōcauitatib⁹ inspissať ⁊ tumescit ⁊ augmētať ⁊ decrescit naturaliter vel accidētaliter necessario habet poros: sed oē corpus viuēs hmōi est: ḡ in omni corpe viuēte necessario sunt pori. Sexta rō hec est: videm⁹ sudorē exire ⁊ eliquare ex mēbris: ⁊ hoc nō fit nisi p poros: ḡ in omni corpe viuēte erūt pori. Septia rō hec est: oē corp⁹ qđ est cōpositū ex ptib⁹ ꝓportionalib⁹ aliis scđm ↄpositiō est hābēs poros distinctos inter illa: ſʒ oē corp⁹ viuēs est hmōi: ergo in omni corpore viuente necessario sunt pori.

¶ Ad oppositū sunt due rōnes. Prima talis est: si pori sunt in corpe: ergo q̄ rōne sunt in vna pte: eadē rōne in q̄libet: ſʒ si pori sunt in qualibet pte: sic totū corp⁹ nō est nisi pori: ſʒ hoc est falsuʒ ⁊ incōueniēs: ergo pori non sunt in corpe. Ad tale incōueniēs ducit Aristoteles in scđo de generatiōe: reprobās opinionē ponētiū poros: asserens poros non esse: nec actionē p eos fieri. Secūda rō hec est. corpus ↄtinuū est in cui⁹ partib⁹ nō sunt concauitates: ergo si in q̄libet parte corporis sunt pori: partes ille erūt discōtinue: ſʒ concauitates iste nō sunt nisi pori: ſʒ incōueniēs est illas ptes esse discōtinuas: ergo nō erit possibile poros esse in corpore. Solutio ad hoc dicendū ꝙ pori sunt necessarij in omni corpe viuente: ⁊ ↄcedim⁹ oēs rones ad hoc inductas. Ad rōnē ductā in cōtrariū: dicim⁹ ꝙ in corpe sunt tria. Primū est ptes que ↄponunť: ⁊ iste manēt integre: ⁊ nō sunt ibi pori. Secūdum est ↄpositio ptiuʒ: ⁊ in hac cōpositione ponim⁹ poros esse: sicut inter filuʒ ⁊ filū: ⁊ hoc modo ↄtingit in pāno ponere istā ↄcauitatē. Similiter est in ptiū cōpositione. Tertiuʒ est poroꝝ concauitas. Ad aliud qđ dicit Aristoteles dicim⁹ ꝙ Aristo. nō negat poros esse: ſʒ dicit actionē p poros non posse fieri: q: ipse referebat actionē ad q̄litates primas: nos vō referim⁹ actionē ad poros tanq̄ ad illos p quos fit actio. vn̄ sunt ibi tria. virt⁹ actiua: ⁊ illud sup qđ fit sicut terminus. tertium est illud p qđ fit illa actio.

¶ Circa scđm sic procedimus: ⁊ querit̄ qualis dieta competat habētibus poros raros: ⁊ videtur ꝙ subtilis tribus ratiōib⁹. Prima talis est. In estate pori corpis sunt apti propter calorē aeris: ergo si poros raros habētib⁹ ↄpetit grossa dieta: in estate cōpeteret grossa dieta: ſʒ hoc nō est veꝝ: immo subtilis pauca: ergo habētibus poros raros ⁊ aptos cōpetit subtilis dieta ⁊ non grossa. Scđa rō hec est: femine habēt poros raros: sunt enī rare ↄpositionis: ſʒ habētib⁹ poros raros cōpetit grossa dieta: ḡ mulierib⁹ competit grossa: sed hoc non est veruʒ: immo subtilis: ergo habētibus poros raros non competit grossa dieta: immo subtilis. Tertia rō hec est. corpus habēs poros raros dupliciter patiť detrimentū. Primo q: calor naturalis exhalat ab eo. Scđo quia frigus penetrat ipsuʒ vsq̄ ad pfunduʒ ⁊ debilitat v̄tutē: ſʒ tali corpi nō ↄpetit grossa dieta ſʒ subtilis: ergo corpib⁹ habētib⁹ poros raros ⁊ aptos nō ↄpetit grossa dieta: ſʒ subtilis. Ad oppositū sunt q̄tuor rōnes. Prima talis est: hmōi corpis poris aptis nutrimētū subtile cito dissoluiť. vn̄ corpus nō cōfortať nec deꝑditum restaurať: ſʒ p cibaria grossa que mēbris imorātur: fit ↄfortatio in mēbris: ⁊ deꝑditi restauratio: sed ea q̄ v̄tutes corporis cōfortāt ⁊ deꝑditum restaurāt: cōpetūt: ergo cum grossa cibaria illud ↄferāt corpori habenti poros raros ⁊ nō subtilia: videtur ꝙ huiusmodi corpori habēti poros raros: grossa ⁊ nō subtilis cōpetat dieta. Scđa rō talis est: raritas poroꝝ sequiť fortitudinē caloris naturať: ⁊ huic cōpetit grossus cib⁹ ꝑm ysaac: q: hmōi cib⁹ ꝓportionať forti actioni caloris naturať ⁊ nō cib⁹ subtilis: ergo cibus grossus cōpetit corpi rare cōpositiōis ⁊ nō subtilis. Tertia rō hec est: in quocunq̄ corpe maxia fit deꝑditio ⁊ inanitio p calorē naturalē: ⁊ ei maxima respondet restauratio: ſʒ in corporibus rare cōpositionis naturaliter calor naturalis maximā facit resolutionē ⁊ inanitionē: ergo ei maxima respōdet restauratio: ſʒ hec restauratio non fit nisi per cibos multos ⁊ grossos: ergo in corpib⁹ raris ↄpetit cibus grossus ⁊ dieta grossa ⁊ nō subtilis. Quarta rō est hec. Similis ē ꝓcessus circa ↄplexionē ineq̄lē ⁊ raritatē poroꝝ: q: vtrunq̄ ꝓcedit p ↄtraria: ſʒ frigide ↄplexioni distēperate ↄpetunt ↄtraria: ergo similiter porisaptis in corpore humano ↄpetunt cibaria grossa ⁊ multa: vʒ oppilēt ⁊ claudāt poros ⁊ in eis diu ↄmoreať. qđ cōcedim⁹. Ad p̄mā rōnē ī cōtrariuʒ dicēdum ꝙ duplex est poroꝝ raritas. Quedā enī est que sequiť fortitudinē caloris naturať ⁊ est naturať: ⁊ huic grossa dieta ↄpetit: ⁊ de ista intēdim⁹. Alia ē raritas q̄ causať a calore accidētali sicut ex calore estatiʒ: ⁊ de ista etiā obijciť: ⁊ de ista raritate nō intendim⁹ hic. Ad scđam rōnē dicēdum ꝙ raritas corporis est duplex. Quedā est q̄ sequiť fortitudinem caloris naturalis ⁊ huic competit grossa dieta: ⁊ de hac intendimus hic. Alia est q̄ sequiť debilem nexuʒ corporis vel coagulationē: ⁊ hec est in mulierib⁹: ⁊ huic ↄpetit subtilis dieta: ⁊ de ista bene arguiť: sed de ista non loq̄mur hic. ⁊ ideo nō valet rō. Ad tertiā rōnē dicēduʒ ꝙ est q̄dā raritas siue apertio poroꝝ que causať ex fortitudine caloris naturalis: ⁊ p hāc non exhalat: ſʒ cuentať ⁊ vigorať calor naturalis. Alia est q̄ ab extrinseco hʒ ꝓncipiuʒ: sicut a calore aeris in estate: ⁊ p hāc aptionē poroꝝ deficiť virt⁹ ⁊ exhalat calor naturalis: ⁊ de hac obijciť: ſʒ de tali nō intelligitur hic: sed de prima cui cōpetit grossa dieta.

¶ Circa tertiū sic ꝓcedim⁹: ⁊ q̄riť q̄ dieta cōpetat corporibus stricte ⁊ spisse cōpositionis: ⁊ ostendiť ꝙ grossa hac rōne. cum pori corpis sunt stricti naturalis calor interius cōseruať: q̄n vō sunt apti ⁊ ampli calor naturalis exhalat ⁊ debilitať: ⁊ sic in habentib⁹ poros strictos calor naturalis viget in stomacho vbi est locus decoctionis: ſʒ huic forti calori cibus grossus ⁊ fortis cōpetit: habentibus ḡ poros densos ⁊ strictos grossa dieta ↄpetit. Ad oppositū ē qđ dicit ysaac in littera. s. ꝙ si cibi grossi denť hmōi corpib⁹: cibi illi condēnanť ⁊ cōculcanť ⁊ fiunt materia morbi: sed talis cibus nullo modo ↄpetit hmōi corpib⁹: ergo cib⁹ grossus habentib⁹ poros strictos nō ↄpetit: ſʒ subtilis: sicut dicit auctor: qđ cōcedim⁹. Ad rōnē in ↄtrariū dicenduʒ: ꝙ oppilatio siue strictura poroꝝ est duplex. Quedā q̄ causatur a frigiditate exteriori sicut pʒ in hyeme: ⁊ huic cōpetit grossa dieta: ⁊ de ista bene obijciť: ⁊ de hac non intelligit hic auc. Alia est naturalis q̄ causať ꝓpter defectuʒ ⁊ debilitatē caloris naturalis: ⁊ huic cōpetit subtilis dieta: q: ista non opať ad fortitudinē caloris naturalis ſʒ ad debilitatē. ¶ Scđo q̄riť circa h̄ q̄ sit causa diuersitatis diete circa raritatem ⁊ dēsitatem poroꝝ. Ad hoc dicenduʒ ꝙ raritas poroꝝ accidētalis sequiť calorem accidentalem exteriorē: q̄ poros aperiens ⁊ dilatās resoluit spūs ⁊ calorē naturalem ⁊ virtutem debilitat non potentem degerere cibos grossos: ⁊ ꝓpter hec ei cōpetit subtilis dieta. Raritas vō naturalis seq̄tur fortitudinem caloris naturalis: ⁊ ideo ei ↄpetūt grosse diete: q: calor naturalis degerens valde est fortis. econuerso vō strictura poroꝝ naturalis sequiť debilitatem caloris naturalis non potētis poros dilatare: ⁊ ideo ei ↄpetit dieta subtilis ⁊ non grossa: quia calor naturalis cū sit defectus non pōt eam degerere. Oppilatio vō siue strictura poroꝝ accidentalis seq̄tur frigiditatē exteriorem q̄ claudens poros corporis calorē naturalē facit redire ad locū digestionis. vnde calor naturalis circa centrū cōgregať ⁊ vigorať: ⁊ ꝓpter hoc cōpetit ei dieta grossa.

¶ Circa quartū sic ꝓcedimus: ⁊ q̄riť vtrū in etate iuuentutis competat subtilis dieta: ⁊ videť ꝙ sic hac ratione. Dicit Gal. ꝙ simile est de etate: tpe: ⁊ regione: sed in tpe calido subtilis dieta cōpetit: ergo similiter ⁊ in etate iuuētutis cū sit calida multū subtilis dieta competit. Scđa rō hec est: in etate iuuētut⁹ ↄpositio est valde rara. vn̄ calor exhalat: ſʒ q̄n calor naturalis exhalat: subtilis dieta cōpetit ⁊ nō grossa ergo in etate iuuētutis subtilis dieta cōpetit ⁊ nō grossa.

¶ Ad oppositū est h̄ rō. ī etate adolescētie ⁊ iuuētut⁹ calor naturalis est fortis ⁊ magnus sicut dicit Gal. ⁊ alij auctores: ſʒ forti calori naturali cibus grossus hʒ dari ꝑm ysaac. ḡ in etate iuuētutis cibus grossus cōpetit: qđ cōcedim⁹. Ad primā rōnē in cōtrariū dicēdū ꝙ nō est simile de calore etatis: tpis: ⁊ regiōis: q: calor estatis ⁊ regiōis accidētalis est: q̄ extrinsecus adueniēs corpi poros ei⁹ dilatat: ⁊ resoluit calorē naturalē: ⁊ ideo corpi in estate vel calidissima regiōe existēti nō cōpetit nisi subtilis dieta: calor vō etatis naturalis est: ⁊ q: calor naturalis in etate iuuētutis fortis est: ideo ei ↄpetit cibus grossus. Ad scđm pʒ solutio per p̄dicta: q̄n

raritas pororũ in iuuentute est naturalis: et sequitur fortitudinẽ caloris naturalis: alia vero accidentalis: et de ista obijcit.

¶ Secundo quer circa hoc: quã qualitatẽ sequitur pororũ raritas: et ondit ꝙ caliditatẽ hac rõne: raritas sequitur illã qlitatẽ cui⁹ ꝓpriũ est apire ⁊ dilatare poros: raritas enĩ ꝑ apertiões ⁊ dilatationẽ pororũ causat: qr caliditati ẽ ꝓprie ⁊ dilatare: ergo raritas sequitur caliditatẽ tãq̃ suã cãm: ⁊ densitas ↄ̃riũ. s. frigiditatẽ. Scõa rõ talis ẽ. dilatatio pororũ ⁊ raritas causant ꝑ motũ a cẽtro ꝑ circũferentiã: sꝫ mot⁹ calidi ẽ hmõi: ⁊ motus frigidi cõuersꝰ. g raritas: ⁊ dilatatio pororũ causant a calido: ⁊ densitas: ⁊ ↄ̃strictio ipsorũ a frigido. ¶ Ad oppositũ est hec rõ. spissitudo fortis sequitur fortẽ ↄ̃catenationẽ corporũ: raritas vo debilẽ: sꝫ fortis ↄ̃catenatio sequitur fortẽ calorem. fortis enĩ effectus a forti cã ꝓducit: ergo densitas pororũ sequitur caliditatẽ: ⁊ raritas ꝑ ↄ̃riũ frigiditatẽ. Tertia rõ hec est: dicit phs ꝙ ↄ̃comitat rarũ leui: ⁊ densum spisso: sed cã leuis est caliditas: ⁊ spissi frigiditas: sicut hr in q̃rto meteorꝫ: ergo rarũ causat a calido: ⁊ spissum a frigido. ¶ Ad hoc dicendũ ꝙ duplex est raritas. Quedã est q̃ causat fm extensionẽ ⁊ dilatatiões ꝑtiũ: ⁊ hec sequitur fortẽ caliditatẽ. Alia ẽ q̃ causat a debili coagulatione ꝑtiũ: ⁊ hoc sequit calorẽ remissum. Alia ẽ que causat a forti caliditate sinata: ⁊ hoc sequitur fortem cõplexionẽ. Quarta est q̃ causatur ex defectu nutrimẽti: et hoc sequitur inanitionẽ vel macilentiã. Simr densitas vel spissitudo. Quedã est q̃ causat ꝑ viã digestiõis: vt ps in zirbo: et sequitur caliditatẽ. Alia est q̃ causat ꝑ exhalationẽ calidi et forti ↄ̃mixtione ꝑtiũ: vt ps in ferro ⁊ hebeno: ⁊ hec sequitur frigiditatẽ immediate: ⁊ caliditatẽ mediate tanq̃ cãm remotã. Tertia est q̃ causat ex supabundãtia nutrimẽti: ⁊ hec sequitur oppilatiõem ⁊ clausionẽ pororũ: sicut ps in pinguib⁹. ⁊ sic patet solutio ad obiectum.

¶ Circa q̃rtũ sic ꝓcedim⁹: ⁊ querit: cũ sint pori longitudinales ⁊ latitudinales: vtrũ ↄ̃tingat vtrũq̃ genꝰ pororũ ponere in corpe. ⁊ ondit ꝙ sic: necessitas pororũ est propter penetrationẽ nutrimẽti ⁊ caloris naturalis ⁊ spũs ad oĩa mẽbra: sꝫ qua rõne penetrat nutrimentũ ꝑ poros lõgitudinales: eadẽ rõne ꝑ latitudinales: ergo vtrũq̃ genus pororũ ↄ̃tingit ponere in corpe. Scõa rõ hoc est. oẽ corp⁹ ↄ̃fectum ex filis et ex ptibus ꝓportionalibus filis recipit dispõem pororũ tã in longũ ꝙ in latũ: sꝫ corp⁹ hũanũ est hmõi: g corp⁹ hũanũ hꝫ poros lõgitudinales ⁊ latitudinales. ¶ Ad oppositũ ẽ hec rõ. natura scindibilitatis ⁊ frãgibilitatis ↄ̃sistit in poris: ⁊ lõ corp⁹ hñs poros disponit ad scindibilitatẽ ⁊ frãgibilitatẽ: g corp⁹ hũanũ eẽt dispositũ ad frãgibilitatẽ ⁊ scindibilitatẽ. qd nõ ẽ verũ. ¶ Solo dicẽdũ ꝙ ↄ̃tigit vtrũq̃ genꝰ pororũ eẽ i corpe. lõgitudinales tñ maiores sunt. ⁊ ↄ̃stitũt situ ꝑtiũ: latitudinales vo pui sũt. Ad rõnẽ in ↄ̃riũ dicẽdũ. ꝙ corp⁹ d: eẽ scindibile scindibilitati duob⁹ mõis: aut qr oĩno caret poris: aut qr ptes dirupte intercipisse l medio: ⁊ sunt ibi lõga fila ⁊ multa: ꝓpter qd resistit diuisioni: ⁊ sic nõ valet illa obiectio. ¶ Scõo querit circa hoc vtrũ cibus veniat ꝑ vtrosq̃ poros. ⁊ vr ꝙ sic. Nutrimẽtũ duo facit: restaurat enĩ deꝑditũ: ⁊ ꝓhibet resolutiõẽ caloris naturalis: sꝫ ꝑ vtrosq̃ poros fit deꝑditio ⁊ resolutio a calore naturali: g ꝑ vtrosq̃ poros transit nutrimentũ. Scõa rõ talis est: augmentũ sequitur nutrimentũ: g in q̃libꝫ pte est ponere augmentũ: ⁊ nutrimentũ: sꝫ augmentũ fit in oĩ pte: ⁊ in latũ ⁊ in longũ: g ⁊ nutrimentũ sic fiet in oĩ pte: g nutrimẽtũ trãsit ꝑ vtrosq̃ poros. Tertia rõ talis est: dicit Auicẽ. in lib. suo de aĩa: ꝙ augmentũ nõ est q̃lisq̃ additio: sꝫ additio fm oẽm ptẽ: ⁊ maxime fm lõgũ: vñ ꝓprie pinguedo nõ facit augmẽtũ: sed nutrimentũ ꝓcedit ꝑ easdem venas ꝑ quas augmentũ: ergo cũ augmentũ fiat fm oẽs ptes. ⁊ maxime in longũ sicut dicit Auicẽ. ergo nutrimentũ sic. ¶ Cõtrariũ dicit ponẽtes ꝙ spirit⁹ ad mẽbra trãseũt ꝑ poros lõgitudinales. Nutrimentũ vo ꝑ poros latitudinales trãsit. ꝓcedit enĩ nutrimentũ ꝑ venas: q trãsuersẽ sũt. ⁊ scõo trãsit ꝑ poros lõgitudinales. ¶ Solo dicẽdũ ꝙ pdicta positio falsa ẽ: dicimus enĩ ꝙ ꝑ vtrosq̃ poros trãsit nutrimentũ. ¶ Ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ vene nõ trãseũt solũ fm latũ: sꝫ etiã fm longũ: sicut ps in venis que oriũt ab epate: q diuersimode furculant ⁊ ramificant vt poti hauriant hũiditatẽ ab hmõi venis tã in latũ ꝙ in lõgũ. ⁊ sic ꝑ vtrasq̃ venas trãsit nutrimentũ. ¶ Tertio querit circa hoc de ꝓcessu spũs ꝑ poros: ⁊ querit vtrũ spũs indigeat poris: ꝑ quos penetrat ad mẽbra sicut nutrimẽtũ. Solo dicendũ ꝙ nõ indiget poris: sꝫ irradiatiõe solũ sicut ps in lumine trãseũte ꝑ vitrũ. ¶ Notandũ g ꝙ duplex est penetrabilitas cui opponit resistentia. Quedã est q̃ ꝓcedit ꝑ viã irradiatiõis: ⁊ istã indet subm receptũ. s. corp⁹ trãsiẽns vel diaphanũ: sicut ps in sole trãseũte ꝑ corpus diaphanũ: sicut ꝑ vitrũ ⁊ crystallũ. Alia est penetrabilitas ꝑ viã subintrationis: ⁊ hanc rñdet subm perforatũ ⁊ porosũ: sicut ps l aqua trãseũte ꝑ pãnũ. Hnc penetrationi resistit opacitas vel obscuritas: hĩc vo soliditas. Dicim⁹ g ꝙ cum spũs naturã lucis habeãt fm Auicẽ. irradiatiõe solũ penetrãt ⁊ non ꝑ poros: ⁊ via hũc penetratiõis ẽ neru⁹: q est hñs naturã luciditatis ⁊ diaphaneitatis. Nutrimẽtũ vo cũ habeat naturã solidi ⁊ densi: ꝑ porositates sicut ꝑ venas q̃ sunt porose.

¶ Circa sextũ sic ꝓcedim⁹: ⁊ querit qui sunt longioris vite: an hñtes poros raros: an spissos. ⁊ ostẽdit ꝙ hñtes poros raros min⁹ viuũt. In hñtib⁹ poros raros facili⁹ expirat calor naturalis: ⁊ facili⁹ penetrat frigus ad interiora. Vñ dupli extinguit calor naturalis. Vno mõ ꝑ fortẽ exufflationẽ: sicut ps in cãdela cũ exufflat: sicut dicit Haly. Alio mõ ꝑ aduentũ hũidi aquosi ipm extinguẽtis: vñ causat mors. Sed iste cause extinctiõis caloris naturalis sunt magis in hñtib⁹ poros raros: g tales sunt breuioris vite: ꝙ hñtes poros spissos. Scõa rõ hec est. Dicit Auicen. ꝙ corpa aĩata faciliora sunt resolutiõi: ⁊ citi⁹ resoluũtur ꝓpter raritatẽ pororũ in illis: vñ citi⁹ mortẽ incurrũt: ergo hñtes poros raros citius incurrũt mortẽ ꝙ hñtes spissos. ¶ Ad oppositũ est hec rõ. Mors aduenit aut qr calor naturalis exhalat: aut qr ↄ̃sulcatur ⁊ nõ euẽtat: vel qr extinguit ab humiditate aquosa: sꝫ qñ calor clausus est ⁊ nõ euentat: citi⁹ aduenit mors: sicut ps in suffocatis: ⁊ in igne cũ nõ respirat: ergo quãto calor naturalis magis ↄ̃sulcat ⁊ min⁹ euẽtatur: citi⁹ aduenit mors: sꝫ in hñtib⁹ poros spissos calor naturalis magis ↄ̃sulcatur ⁊ min⁹ euẽtat: g in illis citi⁹ aduenit mors. Scõa rõ hec est. dicit Auicẽ. ꝙ pingues citi⁹ moriunt. ⁊ etiã Hippo. i apho. qr calor naturalis nõ libere discurrit in eis ꝓpt clausionem meatuũ: sꝫ in hñtib⁹ poros spissos: hoc magis ẽ ꝙ in hñtib⁹ poros raros: ergo citi⁹ moriunt ꝙ hñtes poros raros. Tertia rõ hec ẽ: quãto calor naturalis debilior: ẽ: tãto mors citi⁹ aduenit: sꝫ in hñtib⁹ poros spissos ꝑ naturã debilior est calor naturalis: qr si eẽt fortis dilataret poros: ergo fortior ẽ in hñtib⁹ poros raros. raritas ergo naturaliter sequitur fortitudinẽ caloris: g hñtes poros spissos citi⁹ moriunt ꝙ hñtes poros raros. Quarta rõ hec ẽ. Mors est duplex. Quedã q̃ causatur ꝑ ↄ̃sumptiõem humidi subtilis: sicut in hñtibus magnũ calorẽ: accipiẽtib⁹ ꝑuã ⁊ subtilẽ dietã. Alia causatur ꝓpt defectũ virtutis ⁊ extinctiões caloris naturalis ab humido aquoso: sicut ps in senib⁹. Accidentalis vo causat ex putrefactiõe hũoꝝ: sꝫ qñ pori sunt spissi humores ↄ̃sulcatur ⁊ putrescũt: cũ nõ euẽtantur: nec depurẽtur. In hñtib⁹ vero poros raros cõuersũ est: qr depurãtur ⁊ euẽtantur: g̃re habẽtes poros spissos citi⁹ moriũtur: qd ↄ̃cedim⁹. Ad rões aũt in ↄ̃riũ dicẽdũ. ꝙ corpa rara naturaliter ↄ̃siderãtur dupl. Vno mõ a pte sue cãe interioris: ⁊ sic raritas sequitur fortitudinẽ virtutis ⁊ caloris naturalis ⁊ fortẽ dispõnẽ mẽbroꝝ: ⁊ fm hoc corpa rara magis resistũt cãis mortis ꝙ corpa spissa: ⁊ diu ↄ̃seruãtur in vita. Alio mõ ↄ̃siderãtur ex pte cause exterioris q̃ est dispõ aeris ↄ̃tinẽtis nos. ⁊ hoc dupl: quia aut aer est dispositus fm frigiditatẽ: aut fm caliditatẽ. Si ꝑmo mõ: diuti⁹ viuunt corpa rara ꝙ spissa: qr calor naturalis ⁊ virtus fortiores sunt in eis. Si scõo mõ: min⁹ ↄ̃seruãtur in vita: qr calor naturalis exhalat: ⁊ spũs ⁊ sic⁹ plꝰ defectãt ꝓpter cam. exterioẽ i hñtib⁹ poros raros ꝙ spissos. ⁊ hoc mõ femine magis possunt ↄ̃seruari: qr spissiores habẽt poros.

¶ Scõo queritur circa hoc: q̃re pori sunt i viuẽtib⁹. Et dicendũ est ꝙ ad hoc ꝙ nutrimẽtũ ↄ̃uertatur ⁊ nutriat debet penetrare ad mẽbra: sed hoc nõ fit nisi mediãtib⁹ poris: et ꝓpter hoc necesse ẽ in viuẽtib⁹ eẽ poros. ¶ Tertio querit ꝓpter quid corp⁹ hũanũ min⁹ est pilosum ⁊ debilis cõpositionis ꝙ bruta aĩalia. ⁊ vr ↄ̃riũ: qr pili nascunt ex superfluitate

nutrimēti: ⁊ maior est superfluitas nutrimēti in humano corpore q̄ in alijs: ergo plus deberet esse pilosum. Ad hoc dicendū s̄m phm ⁊ Cōmētā. q̄ tactus magis viget in hoīe q̄ in alijs aīalibus: q̄ magis recipit impressiones sensibiliū: ⁊ magis discernit s̄m tactum: s̄ pili impediunt tactū: q̄ exasperant mēbra: ⁊ tact⁹ d3 hr̄e lenitatem ⁊ mollitiē: ⁊ ppt̄ hoc cutis in humano corpe est lenior ⁊ mollior: ⁊ magis sine pilis q̄ in alijs aīalibus. Ad rōem dicendū q̄ natura cōuertit superfluitates que debēt exhalare in pilos in brutis aīalibus: ⁊ hoc est rōne sinis. s. ad cooperimentū ⁊ defensionē ipsoꝝ ab exterioribus nocumētis. hoc aūt nō fuit necesse in hoīe: q̄ hō p solertiam ⁊ artē sibi q̄rit coopimētū ⁊ defensionē. ¶ Quarto queritur circa hoc: q̄ magis appetāt cibum: an hn̄tes poros raros: an hn̄tes poros spissos. ⁊ vī q̄ habētes poros raros pl⁹ appetāt: q̄ in quolꝫ corpe restauratio respōdet deperditioni ⁊ resolutioni: s̄ in hn̄tib⁹ poros raros maior est deperditio ⁊ resolutio q̄ in hn̄tib⁹ spissos: ergo maior d3 eē restauratio: ⁊ hoc p cibū: quare hn̄tes poros raros pl⁹ appetunt cibū. Scd̄a rō hec est. Dicit ysaac in lib. febrium: q̄ cā immediata appetit⁹ est inanitio. Itē vacuitas est causa attractiōis: ergo cū maior sit vacuitas in hn̄tib⁹ poros raros q̄ in hn̄tib⁹ spissos: maior debet eē attractio: ⁊ sic maior cibi appetitus. ¶ Ad oppositū est hec rō. Poroꝝ raritas sequitur caliditatē: dēsitas frigiditatē: s̄ caliditas minuit appetitū: frigiditas ipm̄ cōfortat: ergo hn̄tes poros dēsos magis appetūt cibum q̄ hn̄tes raros. Solutio dicēdū q̄ hn̄tes poros raros magis appetunt. Ad rōem in cōtrariū dicendū q̄ nō est silr̄ de appetitu stomachi: ⁊ appetitu alioꝝ mēbrorum. Appetit⁹ eīm stomachi cōponit̄ ex appetitu sensibili ⁊ naturali. Cū eīm ꝑprie stomachus appetit: sentit suā inanitionē: ⁊ illa inanitio ꝑprie viget per frigidū: q̄ tunc partes eius corrugant̄ ⁊ cōstringunt̄. Appetitus v̄o alioꝝ mēbroꝝ est eīm naturalis. attrahūt eīm naturaliter cibū mēbra: ⁊ hmōi attractio viget p calidū. Est tn̄ notandū q̄ hn̄tes stomachum frigidū: tardius appetūt: q̄ habētes calidū. S3 illi qui hn̄t frigidū stomachū tardius satiant̄: illi aūt qui hn̄t calidum velocius appetūt ⁊ citius satiantur.

¶ Circa. vij. ⁊ vltimū sic pcedim⁹: ⁊ q̄rit̄ vtrū talia debēt restaurari: qualia sunt deperdita: ⁊ videtur q̄ nō: quoniaꝫ calida resoluūtur a mēbris calidis distemperatis cholericis: ergo cholerica debent eis dari: cui⁹ cōtrariū dixit supius ysaac scꝫ q̄ temperata temperatis: ⁊ distemperatis cōtraria sunt offerenda. Scd̄a rō talis est. Dicit Hali q̄ corpus lapsum a meliori formarū d3 regi p cōtraria vltra gradū. Solo ad hoc dicendū. q̄ corp⁹ d3 regi dupl̄r. Aut in via cōseruationis: ⁊ sic p silia: ⁊ hoc mō intelligit ysaac. Aut in via permutatiōis ⁊ reductionis. ⁊ sic p cōtraria: ⁊ hoc mō intellexit supius: ⁊ ita nō est sibi cōtrari⁹. Et p hoc notādū est q̄ q̄tuor modis pōt regi corpus distemperatū sicut dictū est supi⁹ in ꝑxima lectiōe.

¶ Lectio quarta.

¶ Intentio vero antiquoꝝ in custodienda sanitate in sanis: ⁊ reddēda infirmis: eadē fuit nisi in dietis. In sanitate oīm p̄stāda infirmis hoc intendunt. s. semp esse reddēda p cōtrariū. siue de plenitudine inaniēdo ⁊ econuerso. siue de calore refrigerando. ⁊ econuerso ⁊ sic in ceteris. In dieta v̄o non silr̄. In dieta eīm intendunt silr̄ esse ⁊ cōuenibile tempate cōplexioni: cōtrarium v̄o cōplexioni: q̄ vltra naturā fuerit. Itē intēdunt bn̄ ⁊ pfecte vt cibaria primū in stomacho: deinde in epate eēnt digestibilia: vt q̄ de his ad cetera mēbra puenīunt: ad penetrandum sint faciliora: ⁊ cōuenibilia singuloꝝ mēbroꝝ cōplexioni: cito q̄ꝫ traducibilia in assimilatiōe vniuscuiusq̄ꝫ mēbri. Oē eīm cōuenibile nutrit: ⁊ augmētat. Contraria eīm corrumpunt ⁊ destruūt. Cū qualiscunq̄ꝫ cib⁹ cuiuslibꝫ aīalis est cōtrarius: aut nunq̄ ab eo comedit̄: aut cum nulla delectatiōe comedit̄ si cogat̄. vn̄ Gal. q̄liscunq̄ꝫ cib⁹ cuiuslibet aīalis: seu hoīs: seu arboris: si sibi est cōuenibilis: augmētatiuus ⁊ nutribilis: aliquā necesse est habere cum affinitatē: ⁊ amicabilitatē cum suscipiēte. vbi gratia: dulcis aq̄ naturis arboꝝ ⁊ herbarū assimilatiua. feniū ⁊ ordeum equoꝝ ⁊ asinoꝝ assimilatiua. Caro cruda leonum: panis pfecte coct⁹ et caro: humane assiīlatur cōplexioni. Vn̄ ⁊ ellebor um videm⁹ esse cibum coturnicū. iusquiamū: passerum. orobuz: boum sine aliquo nocumēto eoꝝ. ꝑculdubio autē hec oīb⁹ hoīb⁹ sunt nociua. ꝑpter hoc autem quosdam inuenim⁹ hoīes cibos bn̄ digerētes: alios pl̄rimis indigestibiles. qd̄ consequit̄: q̄ cib⁹ ille naturē suscipiētis amicatur: aut et q̄buslibꝫ stomachi accidētib⁹ cibum non ꝑpter bonitatē sui digerere adiuuātibus: s̄ et aliq̄ occasione loco cōpetēti dicēda.

¶ Cū tn̄ ostēdit necessitatē inuest. gatiōis nature diete. ⁊ ostēdit diuersitatē exhibitiōis ex⁹ penes diuersitatē dispositionū corpoꝝ suscipientiū. In hac pte assignat diuersitatē intētiōis medicoꝝ circa ordinationē diete ⁊ medicine. Hec autē ps spectat ad p̄sentem lectionē. Diuidit̄ aūt in q̄tuor ptes. In quarū p̄ma ostēdit quō pcedit intentio medici circa dietā: ⁊ quō circa medicinā: q̄ circa medicinā est intētio vniformis: circa dietā difformis. In scd̄a. s. in hac: In sanitate p̄stāda infirmis ⁊c. ostendit quō circa sanitatē reddēdā p medicinā ē vna intētio. In tertia. s. i hac. In dieta v̄o nō silr̄. ostēdit quō est diuersa intentio circa cōseruationem sanitatis p dietā. In q̄rta. s. in hac. Itē intēdūt vt cibaria bn̄ ⁊ pfecte ⁊c. ostendit quō pcedit intētio circa dietā p̄parandā. In q̄nta. s. in hac. Oē eīm cōuenibile nutrit mēbra. ostēdit q̄ oīs cib⁹ nutrit silitudinē ⁊ cōueniētia cū corpe. hec autē est diuisio hui⁹ ptis. ¶ Processus talis est. Dicit q̄ intētio medicoꝝ circa sanitatē reddēdā infirmis: ⁊ cōseruādam in sanis differt: q̄ circa sanitatē reddēdā vna via semper: circa sanitatē cōseruādā est diuersa. Quidā autē libri habēt negationē: ⁊ est vitiū expositoꝝ: ⁊ mouētur ꝑpter hoc: q̄ dieta pcedit p simile: medicina p cōtrium. hoc aūt nō concordat menti auctoris. ¶ Circa scd̄am v̄o ptē ostēdit quō intētio circa sanitatē reddēdam est vna: dicens q̄ vna est eo q̄ semp pcedit p cōtrium: eo q̄ p medicinā que est egritudini cōtraria: ⁊ cām eius remouendā. ¶ Circa v̄o tertiā ostendit quō intētio est diuersa circa cōseruationem sanitatis: dicēs q̄ in dieta nō pcedit silr̄: q̄ qn̄q̄ꝫ per simile: qn̄q̄ꝫ p cōtrium: q̄ corpe existēte in cōplexiōe tēpata similia competūt: in distēperata cōtraria. ¶ Circa quartā ptē ostēdit que cibaria debēt exhiberi: dicēs q̄ talia debēt exhiberi vt pfecte digerātur in stomacho: ⁊ deinde in epate: ⁊ deinde facile penetrent ad oīa mēbra nutrienda: ⁊ cito cōuertant̄ in ipoꝝ naturā: ⁊ eis assimilētur. ¶ Circa q̄ntā v̄o ptem gr̄a hui⁹ ostēdit q̄ oīs cibus nutrit p sui silitudinē ⁊ cōueniētiam dicens: q̄ cā est: q̄ oē cōuenibile nutrit mēbra: ⁊ auget: s̄ cōtrium corrūpit: ergo ad hoc vt cib⁹ nutriat: d3 vt sit silis ⁊ cōuenibilis. Deinde pbat hoc dicēs q̄ oīs cibus cōtrius aīali: aut nō comeditur: aut cū nulla delectatiōe comeditur. Deinde inducit ad hoc auct. Gal. dicētis. q̄ oīs cibus aīalis vel arboris cōueniens ei nutrit ⁊ auget: ⁊ id h3 aliquā cōuenientiā. Deinde pbat hoc p experimēta: q̄ dulcis aqua nutrit plātas. fenum ⁊ ordeū equos: caro cruda leones: caro cocta hoīes: elleborus coturnices: q̄uis hoī noceat: Jusquiam⁹ passeres: ⁊ est semen cassilaginis frigidū ⁊ siccū ⁊ interficit hoīes: orob⁹ q̄ semen est q̄ deuesse nutrit boues. Iterū quidā hoīes quosdā cibos cito digerūt: ⁊ alios tarde: ⁊ alios adurunt ꝑpter diuersitatē stomachi. ⁊ de hoc dicet̄ in sequētib⁹. ¶ Notandū q̄ in p̄mo sermone legitur negatio sic. Intētio antiquorū ⁊c. nō fuit eadē. quātū ad medicinā p quā sanitas reddit̄ nisi. i. pterq̄ i dieta. hec nō est oīno eadē nisi rōne diete: ⁊ auctor exponit hoc dicēs. In sanitate ⁊c. Intēdit q̄ in reddictione sanitatis pcedit̄ p cōtria s̄m cās egritudinis: ⁊ sic intentio nō est eadem. In dieta v̄o ⁊c. hec intētio circa dietā est eadē quātū ad nutrimētū p sile. pcedēs: s̄ affirmatio verius legitur sicut expositum est. ⁊ sic patet intentio partis

prohemialis.

¶ Circa premissā q̄stiōes sunt inq̄renda. Primū est vtrum intētio medicorū circa dietā sit eadem sicut est circa medicinā eadē. Secūm quod eadē res h̄z naturā cibi ⁊ naturā medicine ⁊ veneni. Tertiū est quod quidā cib⁹ cuidā cōplexiōi est cōueniēs ⁊ cuidā nō. Quartū est q̄ꝫ cib⁹ nutriat: vtrū a tota specie: ⁊ q̄d sit tota sp̄es in cibo p̄ quā nutriat.

¶ Circa p̄mū sic p̄cedim⁹: ⁊ ostēdit̄ q̄ in dieta sit eadē intentio medicorum ⁊ nō diuersa: ⁊ in medicina ꝯria. Ratio talis est. Differūt cibus ⁊ medicina: q: dieta p̄cedit p̄ similitudinē eo q̄ cib⁹ ordinat̄ ad nutriendū. Vn̄ dicit Ga. q̄ nutritio est p̄fecta assimilatio nutriētis cū nutrito: s; medicina p̄cedit p̄ ꝯriū: q̄ñ alterat cōplexionē: ⁊ cām egritudinis ⁊ morbū remouet. S; circa illud q̄d p̄ similitudinē p̄cedit: est maxime vniformis intētio: s; circa illud q̄d p̄cedit p̄ ꝯriū: est maxime difformis ⁊ diuersa: q̄ñ ꝯrium est diuersum: ergo circa dietā intētio d; esse vna ⁊ eadē: circa medicinā ꝯria ⁊ diuersa. Scd̄a rō hec est. de p̄prietate cibi est vel diete: vt augmentet calorē ⁊ nutriat corp⁹: ⁊ de p̄prietate medicine est vt alteret corp⁹: s; maxime illō est difforme quod alterat naturā nisi corpus. Illud aūt maxime sile q̄d nutrit ⁊ q̄d ꝯseruat naturas nr̄as: s; intētio medici seq̄tur intētiōes rerū: ergo circa dietā d; esse vniformis intētio ⁊ eadē: s; circa medicinam difformis ⁊ diuersa. Tertia rō talis est. Dicit. G. super aph̄o. q̄ intentio circa nutrimentū vna sola est q̄ est ꝯseruatio ꝯtutis: s; intētio medicine est duplex: q: est vt alteret cōplexionē ⁊ cām morbi ⁊ morbū auferat: ⁊ diuersificat̄ medicina h̄z diuersos h̄ores ⁊ diuersitatē cōplexionū: ḡ intētio circa dietam d; esse vna ⁊ vniformis: ⁊ circa medicinā ꝯria. Quarta rō talis ē. q̄ñcq̄ dieta h̄z naturā cibi: ⁊ sic nutrit ⁊ cōuertit̄: q̄ñcq̄ naturā medicine: ⁊ sic alterat ⁊ ꝯiat̄ cōplexioni: s; ſm q̄ h̄z naturā cibi p̄ sile p̄cedit: q̄ñ non est intentio nisi p̄ similitudinē. si vero alteret hoc est inq̄ntū medicina ⁊ non inq̄ntū cib⁹: sed sicut ait auctor in textu: q̄ñcq̄ dat̄ dieta silis: ⁊ hoc est q̄ñ corp⁹ est temp̄atū: q̄ñcq̄ ꝯria q̄ñ cōplexio est ꝯtaminata ⁊ distēpata siue innaturalis: s; hoc non h̄z rōne diete: sed rōne medicine: ḡ diuersitas intētionis d; referri ad medicinā: ⁊ nō ad dietā. ¶ Ad oppositū sunt due rōnes. Prima talis est: intētio medicine est remouere egritudinē ⁊ cām egritudinis: s; h̄mōi intētio est p̄ ꝯrium: ergo intentio medicine est vna: quia semper p̄cedit p̄ ꝯriū. Sed intētio cibi est duplex: q̄ñ nutrimentū est ad hoc vt ꝯseruet cōplexionē: s; duplex est cōplexio. quedā est naturalis ⁊ tēperata: ⁊ hec ꝯseruat̄ p̄ silia: alia cōplexio est innaturalis lapsa. hanc autē intēdimus reducere ad meliorē: ⁊ hoc mō p̄cedit dieta p̄ ꝯrariū: ergo q̄ñcq̄ dam⁹ dietā silem: q̄ñcq̄ ꝯriam: ergo intētio circa dietam est diuersa. Scd̄a rō hec ē. dieta ⁊ medicina diuersificant̄ ſm corpis exigētiā: s; q̄ñ corp⁹ existit in innaturali dispōne: tūc dat̄ medicina ꝯria: vt expellat̄ illā dispō innaturalis: s; nutrimentū est ad corp⁹ ꝯseruandū. corp⁹ v̄o est duplex: q̄dā est tēpatū q̄d ꝯseruat̄ p̄ silia: quoddā vero lapsum q̄d melioraf ⁊ reducat̄ p̄ dietam ꝯrariā: ḡ circa dietā est intētio diuersa: circa v̄o medicinam est vna. ¶ Dōso dicendū q̄ circa hoc est multiplex intētio. Prima est q̄ñ circa dietā est intētio vna ⁊ eadē q: p̄cedit p̄ silia: s; circa medicinā est diuersa: q̄ñ p̄cedit p̄ ꝯria: ⁊ contraria sunt diuersa: ⁊ isti legunt litteram ſm negationem.

¶ Scd̄a positio ē q̄ intētio diete ē vna p̄pterea: q: intēdit vnū. s. ꝯseruationē virtutis ⁊ ꝯfortationē: s; intētio medici est diuersa: q̄ñ intendit remouere egritudinē ⁊ cām egritudinis. ¶ Tertia ē quā nos ponim⁹. s. q̄ circa medicinā est vna intētio: q: semp̄ p̄cedit p̄ ꝯriū. Intētio vero diete ē diuersa: q̄ñ q̄ñcq̄ per sile: q̄ñcq̄ p̄ ꝯrariū p̄cedit sicut dictum est opponēdo. ¶ Ad primā rōnē in ꝯrariū dicendū q̄ circa dietā ⁊ medicinā duo sunt attēdenda. Primū est ea a q̄bus p̄cedūt cibus ⁊ medicina cū p̄cedat p̄ ꝯrariū: ⁊ nō in dieta: q: p̄cedit p̄ simile. Scd̄z est mod⁹ ⁊ intētio p̄cedēdi: ⁊ sic est diuersitas in dieta: q: q̄ñ corp⁹ est temp̄atū: intētio ⁊ mod⁹ p̄cedēdi ⁊ administrādi dietā est p̄ silia: q̄ñ v̄o est lapsum: mod⁹ ⁊ intētio p̄cedēdi in dieta est p̄ ꝯrariā dietā: sed mod⁹ p̄cedēdi in medicina semp̄ est vn⁹: q̄ñ p̄ ꝯrarium. Ad scd̄m dicendū q̄ diuersificat̄ cib⁹ ⁊ medicina ſm diuersitatē ⁊ exigentiā cōplexionū: sed duplex est cōplexio: q̄dam est naturalis ⁊ tēpata: ⁊ huic cōpetit dieta silis: q̄dam est innaturalis: ⁊ huic cōpetit dieta ꝯraria: vt ipam reducat: sed dieta nō semp̄ p̄ silia p̄cedit: ⁊ iō diuersa intētio circa dietā: ⁊ eadē circa medicina. Ad tertiū dicēdū q̄ dieta cōsideratur dupl̄r. Vno mō a p̄te illa qua ꝯseruat sanitatem: ⁊ sic est semp̄ vniformis ⁊ eadē intētio circa ipam. ⁊ hoc mō intelligit. G. Alio mō ꝯsideraf a p̄te illa qua reducit ab innaturali dispōne ad tēpamentū: ⁊ hoc mō est diuersa intentio circa dietā ſm diuersas discrasias. Ad q̄rtum dicendū q̄ dieta vno mō h̄z intētionē cibi solū: alio mō intentionē cibi ⁊ medicine. dieta v̄o accipit̄ ab ysaac nō solū ſm q̄ h̄z intētionem cibi: s; ſm q̄ h̄z cibi ⁊ medicine: ⁊ iō diete debent diuersitas ⁊ h̄z diuersam intētionē: s; medicine debet vna intētio. ¶ Scd̄o q̄rit̄ circa hoc p̄p̄t q̄d natura sustinet multitudinē medicinaꝝ: ⁊ nō multitudinē ciboꝝ: ⁊ videt̄ q̄ magis deberet sustinere multitudinē cibi: q: cib⁹ est silis nature: medicina v̄o ꝯraria: ⁊ inimicat̄ nature: s; natura magis sustinet multitudinem q̄ est amicabilis: q̄ que est inimicabilis: ergo magis sustinere d; multitudinem cibi q̄ medicine. Scd̄a rō talis est: multitudo medicinarū dat̄ p̄pter diuersas discrasias: s; q̄ñ mēbrū ꝯsistit in naturali dispōne solū attrahit q̄d est sibi sile: q̄ñ v̄o existit in innaturali attrahit cōtrariū vt p̄ ipm expellatur mala discrasia: s; multa corpa sunt ꝯtraria: ⁊ mēbra mixta ⁊ diuersa: vt os: ⁊ caro: ⁊ ꝯsilia que diuerso nutrimēto indigent: ergo sicut mēbra diuersa p̄pter diuersas discrasias attrahūt medicinas diuersas vt remoueatur egritudo: ḡ sic mēbra diuersa debēt attrahere diuersa nutrimēta p̄pter ipoꝝ diuersitatē. ¶ Ad oppositum est q̄d dicit Auic. q̄ nihil deteri⁹ est q̄ plura cibaria in eadē mensa sumere: ⁊ mēsas p̄lōgare: ergo natura nō sustinet multitudinē cibi: q̄uis sustineat multitudinē medicine. ¶ Dōso ad hoc dicendū q̄ nutrimentū inducit̄ nature p̄pter multitudinē ⁊ diuersitatē cibi: ⁊ nō medicine. Unde nō ē sile de dieta ⁊ medicina: q̄ñ natura opat̄ differēter circa medicinā ⁊ cibū: q: natura circa cibū opat̄ alterādo ⁊ trāsmutādo multis trāsmutationib⁹: ⁊ q: multitudo impedit h̄mōi trāsmutationē: p̄pter hoc multitudo cibi grauat naturā. Circa v̄o medicinā opatur natura ipam excitādo ⁊ cōmouēdo: ⁊ q: medicina h̄z in se virtutē actiuā: ideo natura nō laborat in multitudine medicine: s; pot⁹ p̄pter eorum subtilitatē. Ad aliud dicendū q̄ ex eodē chilo vel cibo ḡnantur oēs humores ⁊ h̄uiditates ⁊ p̄tes p̄portionales oīb⁹ mēbris. Vn̄ vnūq̄dq̄ mēbrū attrahit de nutrimēto q̄d est sibi p̄portionale: ⁊ p̄pter h̄ indiget natura diuersitate cibi: sed etiā grauat̄. ¶ Tertio q̄rit̄ circa h̄ q̄d dicit Auic. s. q̄ intētio medicine semp̄ ē p̄ ꝯrariū: ⁊ videtur q̄ h̄ non sit verū. q̄dā eñi sunt medicine q̄ opant̄ a tota spē: ⁊ iste dicunt̄ opari p̄ similitudinē: sicut dicit Ga. ḡ medicina nō semp̄ opat̄ p̄ ꝯriū. Scd̄a rō talis est: mēbra ꝯfortant̄ p̄ sua silia: s; mēbroꝝ curatio p̄ naturā est p̄ silia sicut ꝯfortatio ipoꝝ: s; ꝯfortatio p̄cedit p̄ silia: ḡ nō oīs medicina opat̄ p̄ ꝯrium. ¶ Ad oppositū ē q̄d dicit Ga. q̄ curatio vnū h̄z modū. ⁊ h̄ p̄bat: q: omne immoderatū h̄z reduci ad moderatū p̄ imoderatū sibi ꝯriū. ¶ Dōso ad h̄ dicēdū. q̄ñ vna est intētio circa medicinā: q̄ñ p̄ ꝯriū. Ad p̄mū dicendū q̄ q̄dā medicine opant̄ p̄ similitudinē: s; in illis est duplex opatio. p̄ma attractiua qua attrahit h̄orē: ⁊ hec est p̄ similitudinē. scd̄a est euacuare attractū ⁊ expellere: ⁊ h̄ opatio p̄cedit p̄ ꝯriū. Ad aliud dicendū q̄ circa cōfortationē mēbroꝝ debiliū duplex est intētio. p̄ma est mēbroꝝ ꝯfortatio: ⁊ h̄ fit p̄ sile. Scd̄a est q̄ mēbra q̄ sunt debilia ꝯfortent̄: ⁊ h̄ fit p̄ ꝯriū. ¶ Quarto q̄rit̄ circa h̄ p̄pter q̄d cāe ꝯseruātes p̄cedūt p̄ silia: cāe v̄o efficientes p̄ ꝯria: ⁊ vt̄ ꝯriū: q̄ñ cāe cōseruatiue sunt p̄portionales efficientib⁹: ḡ sicut efficiētes p̄ ꝯria p̄cedūt: ita vt vr̄ conseruātes p̄ ꝯria. ¶ Dōso ad h̄ dicēdū q̄ cāe efficiētes inducūt sanitatē egritudinē remouendo: s; remotio est p̄ ꝯrariū: ⁊ iō efficiētes p̄cedūt p̄ ꝯriū: s; cāe ꝯseruātes sanitatē in natura custodiunt. h̄ aūt est per sile. Ad rōnē v̄o dicendū q̄ q̄dā est sanitas p̄ma: ad hanc aūt recupandā nō vocat̄ medic⁹: q: illa semp̄ manet: s; ad impedimēta ei⁹ remouenda: ⁊ ſm hanc quot sunt ꝯseruātes sanitatē: tot sunt efficiētes. Est alia sanitas

que hīt ⁊ ꝯsequūt post egritudinē: ⁊ quātū ad hāc non sunt eedē cāe efficiētes ⁊ ꝯseruātes sanitatē: ſʒ alie ⁊ alie.

¶ Circa scdm̄ principale sic ꝓcedim⁹: ⁊ qrit̄ quō eadē res habeat naturā cibi ⁊ medicine: ⁊ videtur ꝙ h̄ sit impossibile: q: ꝓprietas cibi est pati; ꝓprietas medicine est agere ⁊ alterare corp⁹ nr̄m: ſʒ in eodē stomacho nō est virt⁹ actiua ⁊ virt⁹ passiua: ḡ eadē dieta nō pōt hr̄e naturā cibi ⁊ medicine. Scd̄a rō talis est; qm̄ ꝗ opatur medicina a tota spē: ⁊ silr̄ qm̄ cib⁹ nutrit a tota spē: ḡ si eadē res hr̄et naturā cibi et medicine: eadē res hr̄et duplicē totā spēm qd̄ ē inconueniēs: q: vn⁹ vna ē tm̄ virt⁹: siue tota spes. ¶ Ad oppositū est qd̄ dicit Auic. .i. ꝙ est qdā cib⁹ q̄ est cib⁹ tm̄: ali⁹ est q̄ est cibus ⁊ medicina. Ad h̄ dicendū ꝙ in eadē re est natura cibi ⁊ medicine. Ad rōnē dicendū ꝙ in cibo duplex est virt⁹. Quedā enī est materialis: ⁊ quātū ad hāc hʒ naturā cibi: qm̄ materie est pati. Alia virt⁹ formalis: ⁊ q: forme est agere: quātum ad hāc hʒ virtutē medicine. Uel dicendū ꝙ p vtrāq̄ virtutē est cib⁹ in potētia: ſʒ differēter: qm̄ natura cibi est in potētia remota: ⁊ iō eget multis trāsmutatiōib⁹ ad h̄ vt fiat mēbrū vel ps mēbri. natura vō medicine est in potentia ꝓpinqua: ⁊ iō nō eget tot alteratiōib⁹: ſʒ natura veneni est in potētia ꝓpinquissima: ⁊ iō indiget sola obuiatione ad hoc vt in corp⁹ nostrū agat. Ad aliud dicendū ꝙ in re duplex est spēs. Quedā enī est p quā res est id qd̄ est: ⁊ ista est pncipiū essendi: ⁊ hec est vna. Scd̄a est p quā res ordinat̄ ad agendum ⁊ opandū: ⁊ hec est pncipiū opandi: ⁊ hec est duplex. qdam enī est actiua: ⁊ p hāc agit medicina a tota specie. alia ē passiua: ⁊ hec silit̄ cibo. ¶ Scd̄o qrit̄ circa h̄ vtrū venenū ⁊ medicina possint nutrire: ⁊ ostēdit̄ ꝙ nō. qd̄ nutrit assiat̄ nature. vn̄ nutritio ē pfecta assimilatio nutrītis cū nutrito: ſʒ venenū ⁊ medicina imutāt ⁊ ꝯrariātur nature hūane: ḡ non pn̄t nutrire. Scd̄a rō talis ē. Nihil ducit ad actū nisi qd̄ prius erat in potētia in ipo: ſʒ in veneno nō est potētia nutrimenti: ḡ nō pōt duci ad actū nutrimēti: ergo venenū nō nutrit. Cōtrariū dicit Auic. .i. ꝙ napellus qnq̄ nutrit. sicut narrat de qdā puella q̄ nutrita fuit ex veneno: ita vt qcūq̄ tāgeret vel osculaꝛet eā statim interficeret: ḡ venenum ⁊ medicina pn̄t nutrire. Scd̄a rō talis ē. dicit enī ibi Auic. ꝙ medicina nō dʒ dari stomacho inanito: ⁊ cā est: q: natura ꝓpter famē validā attrahit medicinā ad sui nutrimētum: ⁊ ꝯuertit ipsam ad naturā suā. Itē nec stomacho multū repleto dʒ exhiberi medicina: qm̄ natura eū ꝯuertit̄ ad nutrimentū non ageret in ipsam. Patʒ ergo ex p̄dictis ꝙ medicina ⁊ venenū possunt hr̄e virtutē nutrimēti. ¶ Scd̄o ad hoc dicendū ꝙ res venenosa ⁊ medicina pn̄t nutrire. Ad rōnē dicēdū ꝙ in veneno est duplex natura. Quedā est latēs ⁊ in potentia remota: ⁊ quātū ad hanc naturā cibi hʒ: qm̄ natura est fortis. Alia est q̄ est in potētia ꝓxima: ⁊ quātū ad hāc hʒ naturā veneni. si ig̣it̄ natura p̄ualeat abijcit istā. ⁊ ꝯuertit ad se qd̄ ē sibi ꝓportionale. Ad aliud dicendū ꝙ silr̄ est in medicina et in veneno. Ad qōem aūt posset r̄ideri ⁊ dicēdū ꝙ per diuersas virtutes est cib⁹ ⁊ medicina ⁊ venenū p similitudinem. Fm enī ꝙ est in potētia remota: est cib⁹. Fʒ vō ꝙ ē in potētia media: est medicina. Fm vero ꝙ est in potentia ꝓxima: est venenū. ¶ Tertio qrit̄ cū iusquiam⁹ nutriat passeres: ꝓpter qd̄ nō nutrit boles. ⁊ vr̄ ꝯtrariū: qm̄ iusquiam⁹ est frigidissim⁹: ſʒ cor bolis pl⁹ est calidū ꝙ cor passeris: ḡ pl⁹ hʒ resistere iusquiamo: ergo pl⁹ hʒ nutrire boles ꝙ passerem. Ad hoc dicēdū ꝙ iusquiam⁹ nutrit passeres ⁊ nō boles: ⁊ cā hui⁹ est fm Ga. venenū enī nō interficit nisi petat cor: sed in passerib⁹ vene sunt stricte: vn̄ multū in eis imorat̄ ⁊ nō petit cor: sed prius ꝯuertit̄ in nutrimentū: ſʒ in bole vene sunt late: ⁊ iō cito petit cor: ⁊ interficit. Fʒ aliam rationem ponit Auic. dicit enī ꝙ iusquiam⁹ nutrit passeres a tota spē ⁊ nō boles. ¶ Quarto qrit̄ circa h̄. vtrū passeres comesti nutriti veneno: ⁊ silr̄ alia aīalia veneno nutrita: nutriāt corp⁹ hūanū: ⁊ vr̄ ꝙ sic. veneno sicut dicit Ga. mēbra alterāt fʒ exigentiam hūiditatū receptarū in suis spōgiositatib⁹: ḡ mēbra passerū ꝯuertūtur ad naturā iusquiami: ergo passeres erunt venenū respectu nr̄i corporis sicut iusquiam⁹: ḡ nō nutrient. Scd̄a rō talis est. cib⁹ dat stomacho ꝓpriā naturā: ⁊ hoc intelligit̄ per frequētem vsum: q: trahit ⁊ ꝯuertit ipm̄ ad sui naturā: sed sicut est de stomacho: silr̄ est de alijs mēbris: ḡ venena comesta trahūt mēbra q̄ ex ipis nutriunt̄ ad sui naturā. Tertia rō talis ē. ysaac ponit diuersitates aīaliū penes nutrienta. vn̄ que nutriūtur dulcib⁹ sunt dulcia: ⁊ sic de alijs: ergo q̄ nutriūt̄ veneno sunt venenosa: ḡ nō nutriūt. Cōtrariū videm⁹: qm̄ aīalia q̄ nutriūtur venenis bene nutriūt. Scd̄a rō talis est: cib⁹ patit̄: ⁊ iō ꝯuertitur in subam mēbrorū: sed mēbra passerū sunt ꝓportionalia nature hūane: ḡ bn̄ nutriunt corp⁹ hūanū. ¶ Scd̄o ad hoc dicendū ꝙ passeres quādā maliciā ꝯtrahunt a iusquiamo: ⁊ silr̄ alia aīalia a venenis q̄bus nutriūtur: verūtn̄ nō sunt venenosa sicut iusquiam⁹: ⁊ iō nutrire aliq̄ nō possunt: ſʒ tn̄ frequēs vsus ipor̄ posset interficere. nec ē silr̄ de femina q̄ nutriebat̄ serpētib⁹ ⁊ de passerib⁹: q: femīa nutriebat̄ ex cibo nō sibi ꝓportionali: ⁊ iō solo tactu interficiebat: ſʒ passeres nutriūt̄ cibo sue nature ꝓportionali: ⁊ iō non sic interficiunt.

¶ De cognitione ciborum. Cap. ij. Lectio. v.

Conuenisūt in hoc antiq̄ ꝙ cognitio nature ciboꝝ: duob⁹ mōis fit: experimentis vel rōnib⁹. Nulli enī dubiū qn̄ experimēto sciatur velocitas digerendi seu tarditas. bonitas q̄ cibi siue malignitas. si stomacho ꝯueniat vel nō: siue solubilis ventris sit seu nō. Sʒ qm̄uis experimentis hec sciantur: nō suis tn̄ carēt rōnib⁹. alioqn̄ in dubiū ⁊ in insipientiam eorum caderent.

¶ Terminata pte ꝓhemiali: in qua assignauit necessitatē inuestigationis nature diete: ⁊ tetigit ea q̄ circa ipam intēdunt̄. In hac pte ꝓseq̄tur traditōem hui⁹ sciē. Accepit aūtē hec sciā diuisionē in duas ptes. In quaꝝ pma determiat de natura diete mō gnāli. In scd̄a q̄ libꝛū de dietis particularib⁹ ꝯtinet: determiat de natura ei⁹ mō spāli. Pria aūt ps que de dieta gnāli mō determiat: diuidit̄ in duas ptes. In quaꝝ pria determiat inuestigatōem nature diete ⁊ diuersitates ei⁹. In scd̄a. s. i. hac. Regimēta sanitatꝭ ⁊ custodia sūt quattuoꝛ modis. determiat regimē corpis hūani per ordinationē diete. Vn̄ rect⁹ ē ordo vt cōplete notitia habita circa dietā ⁊ diuersitatem opationū ei⁹ ad corp⁹ hūanū ei⁹ exhibitio ⁊ recta admīstratiōe ordinet̄. Prima aūt ps diuiditur in duas. In quaꝝ pma assignat duplicē viā fm quā circa diete inuestigationē ꝓcedēdū est. s. viā experimēti ⁊ rōnis. In scd̄a. s. in hac. Ciboꝝ q̄ actiones siue passiones. ꝓseq̄tur de inuestigatiōe nature diete fm vtrāq̄ viā. pma aūt pars spectat ad phicam speculatōem. Est igit̄ intētio hui⁹ ptis assignare p̄dictā duplicē viā: fm quā ꝓcedēdū est in hac sciā.

¶ Diuisio. Diuiditur aūt hec ps in tres particulas. In quarū pma distinguit p̄dictas vias. In scd̄a. s. in hac: Nulli enī dubiū est qn̄ experimēto sciant̄ ⁊c. manifestat viā experimenti. In tertia. s. in hac. Sʒ tn̄ si experimētis hec sciātur: nō tn̄ suis carent rōnib⁹. ostēdit viā experimēti rōnib⁹ eē ꝯfirmandam. Processus aūt talis ē. Dicit primo ꝙ apd̄ antiq̄s due sunt vie cognoscēdi dietā. s. via experimenti: ⁊ via rōnis. Scd̄o manifestat viā experimēti dicēs. ꝙ certū est ꝙ dispōnes ciboꝝ in bonitate ⁊ malicia digestibilitate ⁊ indigestibilitate experimēto cognoscitur. Tertio ostēdit ꝯfirmationē experimēti per rōnes dicēs: ꝙ cū res sciant̄ p experimēta nō tn̄ rōnibus carēt suis. Qd̄ sic ꝓbat̄: oīa q̄ carēt rōnib⁹ in dubiū ⁊ in ignorantiā cadunt: ⁊ cū sciātur nō carent rōnib⁹: ſʒ res scite p experimētū sunt hmōi: ḡ cū sciunt̄ p experimēta nō carent rōnibus. ⁊ sic pʒ ꝙ necesse ē experimēto ⁊ rōib⁹ fulciri. hec aūt est intētio hui⁹ ptis. ¶ Circa ptem istā q̄stiones sunt inq̄rende. Primū est de dr̄ia inter viā experimēti ⁊ viā rōnis. Scd̄m est de via experimēti in se. Tertiū est de via rōnis: ⁊ de ꝯparatione vni⁹ ad alterū. Quartū ē de medijs p q̄ ꝓcedit̄ in vtraq̄.

¶ Circa primū sic ꝓcedim⁹: ⁊ q̄ritur vtrū via experimēti ⁊ via rōnis differant: ⁊ vr̄ ꝙ nō duab⁹ rōnib⁹. pma talis est. Oēs ille vie q̄ ꝓcedūt circa idē subm̄: ⁊ ad idē applicātur: ⁊ per eadē media: ⁊ p easdē passiones ꝓbāt de eodē subo: nō differūt. Maioꝛ pʒ per se. Minoꝛ etiā pʒ p hoc ꝙ vtraq̄ via per dietā applicatā ad corp⁹ hūanū ꝓcedit. Item easdem passiōes ꝓbant vt cōplexiōes easdē vel diuersas: ⁊ de eodē

subiectec: ꝛ per eadē media: qm̄ p sapores. Scḋa rō hec est. vie cognoscēdi differūt p applicationē sui ad virtutes aīe a q̄b⁹ ꝑcedūt: ſʒ via experimenti ꝛ rōnis ꝑcedunt a rōne. experientia eñ nō sua caret rōne: sicut dicit̄ in lr̄a. Dicit etiā Gā. in ꝑncipio meg. teg. ꝙ sicut experimētū sine rōne debile est: ita rō nō innixa sibi experimēto: ꝛ ita ab eadem ỽtute ꝑcedūt: ḡ debēt eē eadē materia. ¶ Ad oppositum est qḋ dicit ysaac: ꝙ diuidūtur ex opposito. Scḋa rō hec ē. Oēs vie quarū vna ē certior altera differūt: ſʒ ꝑdicte vie sunt hmōi: qm̄ via rōnis est certior: fm naturā: via expimēti est certior quo ad nos: ꝛ fm sensum: ḡ nō sunt eadem vie. Tertia rō talis est. Omē illḋ qḋ ordinat̄ ad cognitionē alteri⁹ certi⁹ est eo: nec est idē cū ipso. via eñ notior ē termīo: nec est eadē cum ipso: ſʒ p viā rōnis hr̄ expimētū. ꝑus eñ q̄rim⁹ rōnē: postea expimur: ḡ via rōnis nō est eadē cū via expimēti. ¶ Scḋo dicēdū ꝙ circa h̄ est multiplex intētio. Prima ē ꝙ via expimēti ꝑcedit p effectus: via ỽo rōnis p cās. Scḋa intētio est ꝙ differūt in hoc ꝙ via expimēti est inductiua: via rōnis syllogistica. Tertia intētio ē: ꝙ vtraq̄ ꝑcedit p effect⁹: sed duplex est effect⁹. quidā eñ est interior: ꝛ impssus in corp⁹ humanū: ali⁹ est exterior. Via ḡ expimēti ꝑcedit p effect⁹ interiores: vt si piper calefacit: ḡ medicina calida. Via aūt rōnis p effect⁹ exteriores: vt piper ē acuti saporis: ḡ piper ē calidū. Quarta positio ē ꝙ via expimēti ꝑcedit p effect⁹ immediatos: via rōnis per effect⁹ mediatos. Nos aūt dicim⁹ ꝙ iste vie differūt q̄drupl'r. ꝑma dr̄ia ē a pte eoꝝ que ꝯsiderāt: vt via expimēti ꝯsiderat impssiōes relictas in corpe hūano: vt hoc calefacit: ḡ est calidū. Via ỽo rōnis ꝯsiderat ꝓprietates q̄ ducūt in has impssiōes: vt hoc est acuti saporis: ḡ est calidū. Scḋa dr̄ia est a pte eoꝝ p q̄ ꝑcedūt. vñ via expimēti nullo mō ꝯsiderat cās: ſʒ via rōnis cās ꝯsiderat ꝛ ꝑncipia. Tertia dr̄ia est a pte ỽtutū qb⁹ deseruiūt: q: via expimenti sensui deseruit: ſʒ via rōnis intellectui. Quarta dr̄ia est a pte modi ꝑcedēdi: q: via expimēti nō est argumētatiua: sed via rationis est argumentatiua.

¶ Circa scḋs sic ꝑcedim⁹: ꝛ q̄rit̄ de via expimēti vtrū sit de arte ꝛ in arte: an ꝑcedat artē: ꝛ vr̄ ꝙ sit de arte. oīs via q̄ est ad principia cognoscēdū q̄ sunt añ artē: est añ artē: ſʒ via experimēti est hmōi: q: dicit phs ꝙ via expimēti ē via ad pricipia: ḡ nō est de arte ſʒ añ artē. Scḋa rō talis est: oīs via per quā ꝑcedit̄ circa cognitionē eoꝝ de q̄bus est scīa añ ꝯstitutionē scīe est añ sciam: sed cognitio oīum eoꝝ prius hr̄ p viam expimenti q̄ de illis ꝯstituat̄ scīa: sicut habet̄ in lib. posterioꝝ. s. ꝙ ex plurib⁹ sensib⁹ fit vna memoria ꝛc. ḡ via experimēti non est de scīa ſʒ añ sciam. Tertia rō talis est: sicut virtutes ordinant̄ adinuicē: sic ordinātur vie ꝑcedētes ab illis virtutibus: sed prius cadūt res in sensu q̄ in intellectu: ꝛ via expimēti sumit̄ a via sensitiua: via rōnis a via intellectiua: ſʒ sicut in appḣēsiōe sensus ꝑcedit intellectū: sic via expimēti ꝑcedit intellectum: ꝛ sic ꝑcedit sciaʒ q̄ p intellectū hr̄. ¶ Ad oppositū sunt due rōnes. prima talis est. oīs via p quā intelligūtur ea q̄ sunt de subāa scīe: est via q̄ est ps scīe: ſʒ expimentum est hmōi: ḡ est ps scie. Scḋa rō talis est. oīs via que regulat̄ p sciam est via que est subm: vel ꝯseq̄tur sciam: ſʒ via expimēti est hmōi: ḡ via expimēti vr̄ est de arte: vel post artē. ¶ Scḋo ad hoc dicēdū ꝙ expimētum est triplex. Quedā est via expimēti q̄ est via ad cognoscendum sciam: de qua agit̄ in libro posterioꝝ: ꝛ h̄ via ꝑcedit oēm artē ꝛ sciam. Alia est q̄ est via notificādi ea q̄ in scīa inq̄rūtur: de qua agit ysaac: ꝛ h̄ est in scīa: ꝛ ps scientie. Et est alia fm quā doctrina cum scīa dʒ applicari ad op⁹: ꝛ hec seq̄tur sciētiā. ¶ Scḋo q̄rit̄ vtrū via expimēti sit fidei factiua: vel rōcinatiua: vł syllogistica: ꝛ videt̄ ꝙ sic. Oīs via p quā ꝓbant̄ passiōes de subō ē rōcinatiua: ſʒ via expimēti est hmōi: ḡ est rōcinatiua. ¶ Ad oppositū ē rō talis. Oīs via cog̃scitiua cognoscit cās passionū ꝛ de subiectis ꝓbant̄: ſʒ hec nō ꝯsiderat nisi impssiōes factas in corpe: ḡ nō est rōcinatiua. Scḋa rō talis ē. in oī via cognoscitiua cadit mediū inter extrema: sed in via expimēti idē cognoscit̄ per seipm̄: vt caliditas piperis p suā virtutē: ḡ nō ē rōcinatiua. Tertia rō talis ē. via expimēti nō erit sensus: ſʒ dicit phs i lib. de aīa: ꝙ sensus nō cōfert aliq̄d: nec ē aliq̄ collatio facta in sensu: ergo nō ē rōcinatiua nec fidei factiua. Quarta rō talis est. cōicam⁹ cū brutis in via expimēti: ſʒ in brutis in via expimēti nō est rōcinatio: ḡ nec sic in nob̄ q̄ntū ad hāc viā erit rōcinatio. ¶ Solutio ad hoc dicendū ꝙ nō est rōcinatiua sicut quidā dicūt sed tñ in ipa est via rōnis vł rōnalis. Ad rōnē dicendū ꝙ in experimēto est duplex ꝑcessus. Primus sʒ ꝛ hic ꝑcedit regulariter p sciam ꝛ doctrinā: ꝛ hec mō pōt esse rōcinatiua. Ali⁹ ē q̄ nō ꝑcedit regulariter p doctrinā: ꝛ h̄ mō nō ē hmōi via syllogistica. ¶ Tertio q̄rit̄ verū via expimēti sit i brutis ꝛ videtur ꝙ nō. q: cū intentio virtutū rerū: ꝛ earū effectuū insit tm̄ nature humane: ḡ in via expimēti cognitio effectuum rerū solū inest nature hūane: nō ergo inest brutis. ¶ Ad oppositū est rō talis. In hoīe accipitur expimentum a brutis: sicut pʒ per Cōstan. dicentē in pāteg. ꝙ experimēta habent̄ a brutis. Serpēs eñ sicut ipe dicit: cū obcecat⁹ fuerit in cauernis terre tpe hyemis ꝓpter defectū tpis exit: ꝛ cuʒ comederit feniculū recuperat visum. Scḋa rō hec est: q̄busdā ꝙ inest cautela naturalis ad fugiendū nociuū: ꝛ ad sequendū iuuamētū inest via experimēti: ſʒ brutis inest hmōi cautela. vñ agnus sicut dicit Auic. naturalr̄ fugit lupū: ḡ illi inest via experimēti. ¶ Solutio ad hoc dicēdū ꝙ via experimēti est in brutis: ꝛ in nobis: ſʒ differēter: qm̄ in illis est a natura: in nobis ỽo est ab acquisitiōe: ꝛ ab arte ꝯfirmata ratione. ¶ Quarto querit̄ verū via expimēti insit hoī a natura: vel ab acquisitiōe: sicut dictū est in via expimēti: cōtra inest brutis: sed via expimenti inest brutis a natura: ergo similiter inest nobis a natura. Scḋa rō talis ē. via expimēti ē via in sciam: sed sicut dicit agazel: via in sciaʒ inest hoī a natura: ḡ via expimēti inest hoī a natura. ¶ Ad oppositū est rō talis. Illud qḋ habet̄ p artē ꝛ acq̄sitionē artis non est a natura: sed via experimēti est hmōi: ḡ via experimenti non inest a natura hoī. ¶ Scḋo dicendū ꝙ via experimēti inest hoī a natura. Ad rōnem in ꝯ̄rium dicendū ꝙ in experimēto sunt tria. primū est virt⁹ expienda: ꝛ hec est a natura. scḋm est mod⁹ experiēdi. tertiū est inuestigatio rerū fʒ viā experimēti: ꝛ hmōi inuestigatio hr̄ per applicatiōem ad opus: et hec nō sunt a natura. ¶ Quinto q̄rit̄ verū via rōnis insit brutis: ꝛ videtur ꝙ sic: q: dicit Auic. ꝙ virt⁹ sensitiua quedam appḣēdit rōnes formas: vt colores: ꝛ figuras. Alia est q̄ apprehēdit bonitatē vel maliciā ei⁹: ꝛ he sunt scḋe intētiōes ꝛ occulte sensui ꝛ vie expimēti: ḡ aliqua est via supra experimētū: q̄ apphendit hmōi intentiones. hec aūt non est nisi via rōnis: ergo via rōnis inest brutis. ¶ Ad oppositum est rō talis. Dicit Auic. in lib. suo de aīa. ꝙ in nullo ē via rōnis: in quo non est rō: ḡ in eis nō est via rōnis. Ad hoc dicendū ꝙ non est in eis via rōnis: sed aliquid loco rōnis sicut virt⁹ estimatiua: ꝛ hec nō est sepata a via experimēti in eis: in nobis vero illa virtus est sepata ꝛ distincta a via experimenti. ¶ Ad rōnē aūt in ꝯ̄rium dicendū ꝙ est quedam rō que deseruit aīe intellectiue: ꝛ hec est speculatiua: ꝛ nō est in brutis. Alia est rō que deseruit aīe sensitiue: ꝛ hec fm Auic. est estimatiua siue ỽtus estimatiua: ꝛ hec est cōmunis nobis ꝛ brutis. ¶ Sexto querit̄ quō differt via experimēti assignata a phō i lib. posterioꝝ: a via experimēti assignata in medicina. Ad hoc dicendū ꝙ est quedā via experimēti que notificat ea que in sciētia inq̄runt̄: ꝛ hec est medicina. Alia ē via experimēti que notificat principia ex q̄bus sciētia cōficitur: ꝛ hec ē cōis ad oēs scias: ꝛ hec assignatur ab Arist. in libro posterioꝝ. ¶ Septimo q̄ritur circa hoc. quō differt via experimēti peritoꝝ: a via experimenti rusticoꝝ. Ad hoc dicendū ꝙ est qḋdā experimentū quod est cognitio sensibiliū impssionum que fiunt in corporibus a reb⁹ extra non regulatis a rōne. ꝛ hoc est in rusticis. Aliud est experimētum quod discernit impssiōes a reb⁹ ꝛ regulat̄ a rōne: et h̄ est in peritis.

¶ Circa tertiū principale sic ꝑcedimus: ꝛ querit̄ que via sit certior: an via experimēti: an via rōnis. ꝛ ostendit̄ ꝙ via rōnis hac rōne. oīs via que ꝑcedit per causas ꝛ principia certior est illa que ꝑcedit per effect⁹: sicut habetur a phō: sed via rōnis procedit per cās ꝛ principia rei: via vero experimēti per effectus: sicut supius est ostensum: ergo via rationis certior est via experimēti. Scḋa ratio hec est. omnis via que est causa certificatiōis alterius certior est ipa: ſʒ via

rationis certificat viam experimenti: q2 experimenta nō ca rent rōnibus suis: ꝛ vanū est experimētū qd̄ rōne non fulcitur: ergo via rōnis certior est via experimēti. Ad oppositū est ratio talis. via experimēti nō trāscendit sensum: sed qd̄ ꝓpinquū est sensui est certius nobis: ergo via experimenti certior est via rationis. Scda rō talis est. Sensus nō fallit sicut dicit phs in lib. de anima: sȝ rō aliqn̄ fallitur ꝛ intellectus: ergo cū via experimenti sit fm̄ sensum: ꝛ via rōnis fm̄ intellectū: certior est via expimēti via rōnis. Tertia rō hec est: experiētia facit artē: sicut dicit phs. ꝛ om̄e tale certius: ergo via experimēti certior est via rōnis. Quarta rō talis ē. Dicit phs in tertio physicoꝝ. ꝙ intellectui nō semꝑ est credendū: q2 accipit illud qd̄ nō est in natura sicut infiniti: sed sensus semꝑ accipit finitū ꝛ manifestū: ꝛ om̄e tale ē certi⁹: ergo cū via experimēti a sensu accipiat certior erit. ¶ Solutio ad h̄ dicēdū ꝙ via rōnis ē certior: q2 vniuersalior ꝛ certificās viā experimenti. Ad rōnes in cōtrariū dicendū ꝙ processus medici circa dietam est duplex. Quidā est circa impressiones quas derelinquit in corpe: ꝛ sic via experimēti certior est. Alius est qui ꝯsistit circa causas impressionū: ꝛ sic via rationis certior est.

¶ Circa quartū sic ꝓcedimus: ꝛ queritur cū sapor sit mediū in via rōnis ꝛ experimēti: quō differenter. Ad hoc dicēdum ꝙ sapor ꝯsideratur dupliciter. Uno modo a parte illa qua facit impressiones sensui: ꝛ sic cadit in via experimēti. Alio mō cōsideratur ꝓut notificat cōplexionē subiecti cui⁹ est: ꝛ sic cadit in via rōnis. ¶ Scdo querit quare sapor magis firmet spēm nutrimenti ꝙ odor. Ad hoc dicendū ꝙ in re sapida duo sunt. s. natura saporis ꝛ acumē: ꝛ a pte acuminis est via rōnis: a pte vero impressionis quā relinquit in corpore est via experimēti: ꝛ ꝓpter h̄ fm̄ h̄ ꝯfirmat spēm ꝯplexionis: q2 immediate causat a cōplexione: odor vero non: ꝛ ideo nō firmat suam spēm. ¶ Tertio querit quare odor est mediū in via rōnis ꝛ non in via experimenti. Ad hoc dicendū ꝙ sensus nō apprehēdit cōplexionē nutrimēti per impressionē quā odor derelinquit in ipo: sed sola ratio illā cōplexionē apprehēdit: ꝛ ꝓpter hoc odor est medium in via rōnis: ꝛ non in via experimēti. ¶ Quarto qrit quot conditiōes exigūtur ad viā experimēti. ¶ Solutio dicēdū ꝙ sex. Prima est ꝙ medicina sit tuta ab oī qualitate ꝯplexionali. Scda est vt accipiēs illā habeat morbū ad quē specialiter h̄ȝ aspectum. Tertia est vt per se exhibeatur. Quarta est vt in eodem gradu sit opposita morbo. Quinta est vt non tm̄ semel eam expiamur: sȝ multotiens. Sexta est vt in corpe debito vt in corpe hoīs: ꝛ non asini ipam expiamur.

Lectio sexta.

¶ Ciborum ergo actiones vel passiones in corpib⁹ tribus mōis diuersant. Un⁹ ex diuersis ciboꝝ qualitatib⁹ in natura. Alter ex simplicitatib⁹ ꝛ coꝝ compositiōib⁹. Terti⁹ ex accipiētiū diuersitatib⁹ ꝛ quō accipiant. Eundē enī cibū qbusdā inuenim⁹ sepe cōgruū: quibusdā vero non: qbusdā ꝟo stipticū: aliis ꝟo solutiuū. vn̄ Aristo. qd̄ ꝛ. G. ꝯfirmat: qdā inquit carnē vaccinā: ꝛ similia grossa ꝛ ad digerēdū tarda: bn̄ digerunt ꝛ citi⁹ ꝙ ꝑdicum: ꝛ galline pulloꝝ siue laudabiliū piscium. Silr̄ nos videm⁹ mel qbusdam laudabile: ꝛ ꝯuenibile īfirmātib⁹ ꝛ illō solutionē eis facere: ꝛ ita sanitatē ꝯ̄uare atq3 custodire. Aliis ꝟo ꝯtrario faciens dicentib⁹ sibi esse stipticū ꝛ nociuū vtpote infirmitatis ꝯ̄uatiuum. Lentes ꝙ ꝛ caules non oīb⁹ stiptica sunt: sed quibusdā aliqn̄ ꝯ̄ria. Un̄ non absolute de quolibet est dicendum: nociuum eū eē siue iuuatiuū: solubilē seu stipticū: amicum stomacho seu inimicū: nisi pri⁹ trib⁹ modis inuestiget. Un⁹ vt nature querātur corpoꝝ: cibū illū suscipientiū: cōplexiōes siue cōpositiōes coꝝ. Secūdus diuersitates ꝛ nature ciboꝝ: simplicitates ꝙ vl̄ cōpositiones coꝝ. Terti⁹ quō cib⁹ ille sit mutabilis in suscipiēte. Quib⁹ sufficienter inuestigatis quod querim⁹ facile inueniri potest. quare cib⁹ aliis conueniat: aliis noceat certificari possumus.

¶ Iam assignata est duplex via: scilicet via experimenti ꝛ rationis: per quam nature diete noticia ꝓcedit. In hac autem pte ꝓsequitur de inuestigatiōe diete fm̄ viam vtrāq3. Recipit autem hec scientia diuisionē in duas partes. In quarum prima agit de inuestigatione diete modo generali fm̄ viam vtranq3: tradens canones generales circa diete noticiam. In secunda scilicet in hac. Fructus generaliter in duo diuiduntur. agit de ipsa modo speciali: applicans noticiam diete ad specialia genera diete: sicut ad terrenascentia: ꝛ ipsorum ptes: ꝛ ad animalia ꝛ ipsoꝝ partes: ꝛ superfluitates: non tamen descendit ad genera ꝑticularia distincta: sicut in negocio dietarum particularium. Prima autē pars diuiditur in duas. In quarum prima ꝓcedit circa noticiam diete fm̄ viā experimenti. In secūda. s. in hac. Cōpleto quomodo virtutes cibariorum fm̄ experimentum inuestigentur. prosequitur de ipsa fm̄ viam rationis. Prima autem pars diuiditur in duas. In quarum prima tangit modos fm̄ quos diuersatur dieta. In secunda scilicet in hac. Omnium humanorum corporum. determinat de inuestigatione diete fm̄ viam experimenti: ꝛ de ei⁹ diuersitate iuxta predictos modos. Prima autē pars spectat ad presentem lectionē. Est igitur intētio huius ptis assignare modos fm̄ qs diuersatur dieta. Diuisio. Diuidit hec pars in tres partes. In quarum prima assignat tres modos ꝑ quos diuersatur dieta. In scda scilicet in hac. Eundē enim cibum quibusdā contrarium sepe inuenim⁹. tertiū modum assignat. In tertia: scȝ in hac. Unde nō absolute de quolibet dicēdū est. concludit ꝙ absq3 predictorum modoꝝ noticia: non potest h̄ri iudiciū de dieta: ꝛ modos illos diuersificat per alios supradictos. Processus autem talis est. Inquit ysaac. Impressiōes ciboꝝ fm̄ actiones quātū ad medicinales: et passiōes quātū ad veros cibos tribus modis diuersantur. Primo a parte complexionis ciboꝝ. Secūdo a parte simplicitatis ꝛ cōpositionis: q2 quidā est simplex in quo liquor ꝛ substātia sunt eiusdē effectus: sicut caro pullorum. quidā cuius vtriusq3 diuersi sicut caulis. Tertio a parte dispositionis recipientium. Circa secundam partem manifestat hunc modū dicens. ꝙ certū ē ꝙ quibusdā vnus cibus est iuuatiuus: qbusdam nociuus: quibusdam soluit vētrē: qbusdā ꝯstipat. ꝛ inducit auct. Arist. ꝛ Ga. quoꝝ vterq3 hoc asserit: ꝛ primo ponit exemplum in carne sicut in bouina: que quibusdam est vtilis ꝛ digestibilis: sicut habentibus stomachum calidum vehementer: quibusdam indigestibilis: sicut habētibus stomachum frigidum: ꝛ de pullis ꝛ piscibus contrario. Secūdo patȝ hoc in melle: nā quosdā iuuat: tiuuat pphlegmaticos: quosdā nō sicut cholericos. Tertio patet hoc in caulibus ꝛ lentibus fm̄ dispositionem stomachi. Circa tertiam partem concludit ꝙ predictis non obseruatis: non habetur certum iudicium diete: ꝛ primo concludit hoc dicens. ꝙ cū predictis modis diuersatur dieta: non possumus iudicare de aliquo cibo vel potu: ꝙ sit bonus vel malus: nociuus vel iuuatiuus: solubilis vel stipticus: nisi habeatur consideratio modorum horum: ꝛ assignat tres modos fm̄ alium ordinem dicens. ꝙ primus modus est: vt complexiones ꝛ compositiones corporum recipiētiū considerent. Secūdus est vt ciborū diuersitates in cōpositionib⁹ ꝛ simplicitatibus ꝛ cōplexionib⁹ ipsoꝝ cōsiderentur. Tertius est quō cibus in natura nostri corporis cōuertatur. Illis autē perfecte inuestigatis possumus certificari circa noticiam diete: ꝛ eius operationis. Notandum autem ꝙ fm̄ hunc moduȝ diuisiōis ꝑdictoꝝ modoꝝ dirigit ꝓcessuȝ circa inuestigationem diete. Hec autem est intentio huius partis et sententia. ¶ Circa partem istam tria sunt inquirenda. Primum est de simplicitate et compositione cibi ꝛ medicine. Secundū est vtrū diuersis ptibus respondeāt ꝛ diuerse virtutes. Tertium de quibusdam questionibus circa litteram.

¶ Circa primū sic procedimus: ꝛ queritur vtrū sit aliqua medicina cōposita vel cibus: ꝛ ostēdit ꝙ non. Dicit Auicē. in primo lib. ꝙ cōplexio est qualitas ex actione ꝛ passiōe cōtrariarū qualitatum in aīali inuentarū redacta: vñ ex confractiōe ꝗtitutꝭ ꝗtitatū ī mixto resultat vna cōplexio ꝗ nec est mixtū nec pars mixti: ꝗ cū ī mixto fit cōfractio cōtrariarū ꝗlitatū resultabit vna cōplexio: ergo nō erit cōplexio cōposita sed vna cōplexio solus: ꝗ non est aliqua medicina cōposita vel cibus cōposit⁹. Secūda ratio talis est. Dicit phūs miscibilia sunt ī mixto ꝛ ibi cōfrāgunt: ꝛ ex illis resultat quoddā mediū qđ nō est aliqđ extremoꝝ: ꝗ in ipso mixto cōfrāgunt cōplexiōes pticulares ꝛ remanet igit ex his qđdā mediū ꝛ cōpositio vna ꝗ est forma mixti: ꝗ nō est cōpositio in cibo nec medicina. Tertia ratio talis est. Dicit ysaac in lib. de elemētis: ꝙ elemēta sunt in mixto: ꝛ sunt etiā miscibilia non actu sed potentia: sed ab eo qđ est in potentia nō eliciunt operationes: sed ab eo qđ est actu: ꝗ res cōposita nō habet multitudinē cōplexionū a multitudine partiū: sed ab eo qđ est supra partes: ergo ex illis partibus nō resultat nisi vnū: et sic nō habebit nisi vnā cōplexionē: ꝗ nō est cibus cōpositus vel medicina. Quarta ratio talis est: quedā opatio pcedit a cōplexiōe: quedā a virtute cōsequēte spēm: ergo si res aliqua habeat plures operatiōes: aut hoc erit a cōplexione aut a tota specie. si hoc habeat a cōplexione: sed ꝗlibet operatio egreditur ab aliqua virtute: quelibet virtus a substātia vel cōplexione: ꝗ si res vna habeat plures operatiōes: ꝗ ꝛ plures cōplexiones: q: vnius cōplexionis vna est operatio. Itē nō sunt plures operatiōes a tota specie: q: in vnaquaꝗ re est vna tota species: q: res est id qđ est: si ergo plures operationes egredientes ab illa specie: ergo plures species: qđ est incōueniens: ergo nō pōt esse aliqua medicina cōposita vel cib⁹ cōpositus. ¶ Ad oppositū sunt tres rationes: quaꝝ prima hec est. Dicunt auctores ꝙ in multis rebus ꝛ mixtis sunt diuerse virtutes ꝛ operationes sicut in multis reb⁹ cōpositis. Secūda ratio hec est: opatio egredit ab aliqua vtute ꝛ virtus vel a qualitate vel a substātia egreditur: sed vidēmus rē eandē habere plures operatiōes: ergo necesse est ꝙ habeat aut plures substātias: aut plures cōplexiones: ꝗ possibile est cibū vel medicinā esse cōpositā. Tertia rō talis est: oīa corpora inter quoꝝ partes separat ars ꝛ natura fm distinctionē sunt cōposita: sed multa corpora sunt talia sicut lac: ꝗ tale corpus est cōpositū. Solutio ad hoc dicendum: ꝙ quedā sunt cōposita cōpositiōe prima: sicut illa ꝗ fiūt ex elemētis. quedā sunt cōposita cōpositione scda sicut illa ꝗ componunt ex cōpositis: ꝛ hoc dicit Auicē. Eoꝝ vō ꝗ sunt composita cōpositione scda: quedā sunt cōposita a natura sicut lac ꝛ oleū: quedam vō ab arte vt syrupi. Et iterū coꝝ que cōponunt a natura quedā sunt in quibus est cōpositio fortis ꝛ fortis nexus: neꝗ calor nostri corporis pōt partes ab inuicē separare: vt est in oleo ꝛ in alijs: sunt aūt alia ꝗ sunt debilis nexus ꝛ cōpositiōis: in quib⁹ calor inter partes potest separare: vt patet in lacte vbi sunt tres substantie que possunt separari: vt substātia serosa butyrosa ꝛ caseata: et similiter in talibus. Illa vō in quib⁹ est fortis partiū nexus ꝛ cōpositio in quibus natura neꝗ calor pōt separare pcedēs abeuicē sunt vnius virtutis ꝛ habent vnā cōplexionem: ꝫ illa in quibus natura vel calor potest separare in quibus est debilis nexus partiū: illa habent plures virtutes ꝛ plures operationes: ꝛ per hoc soluuntur duo prima argumenta. Ad aliud dicendū ꝙ in ꝯplexionato est duplex ꝯplexio: quedā est cōplexio vltima ꝗ resultat ex cōmixtione partiū ꝛ hec est vna in quolibet mixto: sunt autē alie que sunt in potētia proxima: qđā in remota: ꝛ iste cōplexiōes particulares partiū ducuntur ad actū p calorē nostri corporis: ꝛ p has cōplexiones dicunt agere cibus ꝛ medicina. alia vō ꝯplexio abijcit. Ad aliud dicēdū ꝙ vna res potest habere plures vtutes ꝛ operatiōes cōsequentes speciē. vñ vna est species vltima sed plures sunt potentie quibus respondet propria operatio quādo reducuntur ad actū. ¶ Secundo queritur vtrū sit aliquis cib⁹ simplex vel medicina: ꝛ videt ꝙ nō. In quolibet mixto sunt plures substātie miscibiles: sed non est substātia sine virtute neꝗ virtus sine opere: ꝗ in quolibet mixto sunt plures operationes ꝛ substantie ad min⁹ in potentia: ꝫ que sunt in potentia in aliquo possibile est ducere ad actū: ꝗ possibile est ꝙ quodlibet mixtus ꝛ cibus habeat plures opatiōes: ꝗ necesse est cibū vel medicinā esse cōpositā. Scđa rō talis est: elemēta sunt in maiori equalitate in corpore hūano: ꝙ in aliquo aīali: ꝫ elemēta in corpe hūano habēt plures opatiōes. qđdā enī facit ad rōnē alīs receptionē prīā sicut terra: ꝛ retētionē: qđdā ad receptionē figure ꝛ dīstīōnē sicut aqua: qđdā ad motū sicut ignis ꝛ aer: ꝗ multofortius elementa in cibo habebūt plures pprias operatiōes: ꝛ similiter in alijs que cōponunt cōpositione scda: ꝗ necesse est oēm cibū esse cōpositū ꝛ medicinā. Tertia rō hec est: ars imitat naturā sicut dicit phūs in quarto phy. sed ea que ab arte cōponunt habent diuersas operationes: ꝗ similiter illa que fiūt a natura habebūt diuersas operationes: ergo necesse est cibū vel medicinā esse cōpositā. Ad oppositū est qđ dicit. Lꝫ quedā medicina est simplex: quedā composita. Solutio ad hoc dicendū sicut dicit Auicē. ꝙ ciborū ꝛ medicinaꝝ: quedā habent cōtrarias virtutes ꝛ potētias ꝛ operationes: qđā habēt illa actu: qđā in potētia ꝛ quedā in potētia prima: quedā in potētia remota: ꝛ quādoꝗ preualet vna virtus ꝛ alia succūbit: vnde in quibusdā vna virtus dominat alij vt patet in melle qđ phlegmaticos iuuat ꝛ laxat: sed cholericos cōstipat: ꝛ hoc est fm diuersitatē corporū recipientiū. Dicim⁹ ergo ꝙ medicina simplex est ꝗ operatur per cōplexionē: vnā cōposita ꝗ per diuersas. Ad rōnē primā dicēdū: ꝙ cōplexionū quedā sunt vniformes ꝛ fortis nexus: in quibus calor nō potest partes separare: ꝛ he sunt vnius virtutis. Sunt alia in quibus est debilis nexus: et hmōi habēt plures virtutes ꝛ operationes sicut dictum est prius. Ad hoc dicendū ꝙ elemēta nō habent primos actus: sed habent secundos remissos, ꝛ similiter est in cibis ꝛ in alijs. Sed nō per illos possunt impinere: cū fortis sint nexus ꝛ fortiter sunt cōnexi: ꝫ per cōplexionē que resultat ex illis. Ad aliud dicendū ꝙ nō est simile: q: que cōponuntur a natura sunt fortis nexus: ꝛ habent vnā virtutē: sed illa que sunt ab arte sunt debilis nexus ꝛ natura potest separare: ꝛ ideo habent diuersas complexiones.

¶ Circa scđm pncipale sic pcedim⁹: ꝛ ꝗrit cū eadē res vel medicina habeat diuersas virtutes ꝛ operationes: vtrū in eadem substantia vel in diuersis habeant esse: ꝛ videt ꝙ in vna. videtur enī vnam ꝛ eandem qualitatem exercere diuersas opationes in diuersis cōplexionibus: sicut patet in melle: ergo multo forti⁹ possibile est in eadem substantia plures virtutes esse ex quibus diuerse egrediuntur operationes. Secūda ratio talis est: ex illis que non sunt actu nō fit tertiū: neꝗ ex illis quoꝝ vtrūꝗ est in potentia: vel quorum alterū est in potentia: alterū actu: ꝫ in mixto sunt partes: ꝛ ex partibus fit mixtū: ergo huiusmodi partes sunt in potētia: sed ab illis ꝗ sunt in potentia operationes nō egrediuntur: ꝗ operatio egredit ab eo qđ est ibi actu: hoc aūt est cōplexio vltima vel tota species: ergo ab vna cōplexiōe vel specie necesse est egredi plures operationes. Ad oppositū est qđ dicit Auicē. ꝙ hoc nō est possibile ꝙ cū sint diuerse virtutes: ꝙ sint in eadem complexione sed sint in diuersis. Item operatiōes a virtutibus: virtutes a substātijs egrediuntur ergo si in eadem parte sint contrarie operationes: ergo ꝛ cōtrarie complexiones ꝛ substantie quod est impossibile. Secunda ratio talis est. Dicit Cōstan. ꝙ in rosa sunt quattuor virtutes ꝛ fundant in diuersis substātijs. Prima virtus est substantia calida aromatica: ꝛ expanditur in superficie. Secunda est calida sicca ꝛ amara. Tertia est calida ꝛ humida: et hec est magis subtilis. Quarta est stiptica frigida et sicca. Ex predictis ergo patet ꝙ non est possibile diuersas operationes egredi ab eadem parte. Tertia ratio talis est. Dicit Haly in commento supra tegni. ꝙ vniuscuiusꝗ membri est vna propria virtus: que est propria complexio membri per quam opatur ꝛ attrahit nutrimentum: ꝛ conuertit ad suā naturā: ꝗ in vna substātia nō sunt plures cōplexiōes: ꝗ neꝗ plures virtutes: q: vni cōplexioni vna respōdet vt⁹.

¶ Solutio: dicendū ꝙ cib⁹ nō dr ꝯposit⁹ q: habeat diuersas cōpositiones: ꝫ dr cōpositus a diuersis partib⁹ in quibus

ſunt diuerſe opatiões ⁊ ṽtutes. Ad aliud dicēdū ꝙ vno mō
dr̄ medicina cōpoſita: q2 plures h3 opatiões: ⁊ ſic apud me
dicū nō dr̄ cōpoſita: q2 ſemꝑ habet vnam principalem: etſi
plures habeat ex cōſequenti. S3 dr̄ medicina cōpoſita q̄ ex
diuerſis virtutibus ꝯponit̄: ⁊ hec eſt duplex. quedā eſt pro
pter diuerſitatē partiū: quedā vo ꝓpter diuerſitatē cōple
xionū: quaꝝ vna facit aliā latere: vt eſt in aqua calida: ſicut
dicit Gal. in lib. de ſimplici medicina. ⁊ ſic dr̄ medicina cōpo
ſita ꝓpter diuerſas ṽtutes. Ad aliud dicendū ꝙ partes ſm
ſe habēt plures virtutes ⁊ plures cōplexiões: ſm vo ꝙ ſunt
in mixto habēt vnā naturā cōmunē. ¶ Secūdo q̄rit̄ ꝓpter
quid q̄dā cibi ꝯpoſiti ſint: ⁊ quidā nō: ⁊ quidā ſunt in q̄bus
liquor eſt eiuſdē virtutis cū ſubſtātia: in quibuſdā habent
cōtrarias virtutes: vt p3 in caulibꝰ: quoꝝ ſubſtātia eſt ſtipti
ca: liquor eſt laxatiuus: ⁊ videt̄ q̄ nō: q2 qd̄ deſcindit̄ ab aliq̄
atteſtat̄ ei a quo deſcindit̄: ſ3 liquor deſcindit̄ a ſubſtātia: ḡ
ſi ſubſtantia eſt ſtiptica ⁊ ſuccus. Scd̄a rō hec eſt: oīa nutriū
tur cibo oīno ſimili in actu: q2 ſm Gal. nutritio eſt perfecta
aſſimilatio nutrientis cū nutrito: ḡ neceſſe eſt vt ſubſtantia
caulis nutriat̄ oīno ex humiditate ſibi ſili: ſ3 ex illa humidi
tate fit ſuccus: ḡ oīno eſt ſibi ſimilis: ḡ ſi ſubſtātia eſt ſtipti
ca ⁊ ſuccus. Tertia ratio talis eſt: ſi plāta eſt ſolū ꝑ naturam
attrahit ſibi ſimile a quo nutrit̄: ḡ cū caulis ſubſtātia ſit ſti
ptica: liq̄rē quē attrahit neceſſe eſt eſſe ſtipticū: nō ḡ liquor
caulis erit laxatiuus. Ad oppoſitū eſt qd̄ dicit auctor. f. ꝙ li
quor eſt laxatiuus: ſubſtātia ſtiptica. Solutio ad hoc dicēdū
ſm quoſdā ꝙ cū huꝰ eſt duplex. vna eſt a parte ṽtutis plā
te: alia eſt a parte ſubſtātie q̄ eſt in plāta. Dicit̄ igit̄ ꝙ ſunt
quedā plante q̄ habēt virtutē actiuā fortē: ⁊ multā attrahūt
humiditatē: ⁊ ſunt debilis cōuerſiōis: ⁊ remanet illa humi
ditas in poris plāte. talis eñ eſt caulis: cū eñ radix eius ſit
fortis fortiter attrahit humiditatē: que cū debiliter ſit ꝯuer
ſa ⁊ digeſta: ſi virtute cōuerſiua debili recipit acumē ex ſalſe
dinē per quā laxat. Aliter vo dicit Auic. ꝙ hoc eſt ꝓpter di
uerſas ſubſtātias q̄ ſunt in hmōi plāta. Eſt eñ q̄da ſubſtan
tia q̄ eſt ſubtilis: rōne ſui acuminis mordicat inteſtina ⁊ ꝑu
git: ⁊ hec ſolū eſt in iure. Alia ſubſtātia ſtiptica groſſa q̄ re
manet: ⁊ hec cōſtipat. Ad rōnes in q̄m dicendū ꝙ aliq̄d de
ſcindit̄ ab aliquo dupliciter. vno modo ſicut pars eiꝰ: ⁊ hoc
modo eiuſdē nature eſt cū illo. alio modo deſcindit̄ aliq̄d ab
alio ſicut cōtentū: ⁊ h̄ modo qd̄ deſcindit̄ ab alio nō eſt eiuſ
dē nature cū illo: ſ3 d liquor a ſubſtātia caulis deſcindit̄ ſicut
cōtētū: ⁊ nō ſicut pars: ⁊ ꝓpter hoc nō eſt eiuſdē nature cū
caule. Vel aliter dicendū ꝙ liquor ꝑ quē caulis laxat reſolui
tur a ſubſtātia ſubtili q̄ eſt in ſupficie caulis: ⁊ huic atteſtat̄
⁊ nō ſubſtātie groſſe terreſtri q̄ obtuſa eſt ⁊ ſtiptica. vñ be
ne dicit Auic. ꝙ quāto plus lauant̄ caules tāto magis ſunt
ſtiptici: q2 cito ſubſtātia ſubtilis reſoluit̄. Ad aliud dicendū
ꝙ ſicut eſt duplex ſubſtātia in caule: ſimiliter eſt duplex vir
tus ꝯpatiua ⁊ duplex liquor. Eſt eñ liquor vnus ſubtilis
⁊ acutus: ex quo nutrit̄ ſubtilis ſubſtātia q̄ eſt in ſupficie.
Alius groſſus terreſtris: ex quo nutrit̄ ſubſtātia caulis groſ
ſa et terreſtris: ⁊ primus aſſimilatur ſubtili ſubſtātie in vir
tute: et ſecundus groſſe.
¶ Circa tertiū ꝑncipale ſic ꝓcedimꝰ: ⁊ q̄rit̄ quare raphanꝰ
digerit ⁊ nō digerit̄: ⁊ videt̄ q̄ nō: virtus ꝑ quā cibus reci
pit impreſſionē eſt paſſiua: ſ3 virtꝰ ꝑ quā digerit eſt actiua
ſed nihil habet duo: ḡ nō eſt verū ꝙ raphanꝰ ⁊c. Ad h̄ dicē
dū q̄m in raphano eſt quedā ſubſtātia calida ſubtilis: ⁊ per
hāc digeſtionē cōfortat ⁊ digerit: habet etiā quādā ſubſtā
tiā groſſam ⁊ viſcoſam: ⁊ quātū ad hāc nō digerit̄. ¶ Scd̄o
querit̄ a quo habet hoc cibus ꝙ quoſdā iuuat: q̄buſdā no
cet: vtrū hoc habeat a parte cōplexionis: vel a tota ſpecie: ⁊
videt̄ ꝙ nō habeat a cōplexiōe. nā multi cibi ſunt eiuſdē cō
plexiōis: ſicut caro bouina ⁊ caro vaccina ⁊ caprina: ſ3 q̄dam
a quibuſdā comedit̄ ab aliis nō: ḡ hoc nō h3 a cōplexiōe cū
quibuſdā noceat quoſdā iuuet: ḡ hoc eſt ab aliq̄ qd̄ eſt ſupra
ꝯplexionē: hoc aūt nō eſt niſi ſpēs: ḡ a tota ſpē. Scd̄a rō ad
idē tal̄ eſt. Dicit Gal. i lib. ꝯplexionū: ꝙ mēbra attrahūt nu
trimētū a tota ſpē: ſ3 mēbra nō attrahūt nutrimētū niſi qd̄
eſt ſile q̄ſi ſunt in naturali diſpoſitiōe: ḡ ſili ops ꝙ in cibo eſt
aliq̄ ſilitudo ꝑ quā mēbra ipm̄ attrahūt: ⁊ ipſo nutriant̄: ſ3
aliq̄ nō delectant̄ mēbra: nec3 nocet mēbris niſi ſm ꝙ ipſa
nutriūt: ḡ hoc erit a tota ſpē ⁊ nō a cōplexiōe. Tertia rō ta
lis eſt. rō medicine eſt agere ⁊ cibi pati: ſ3 medicinā quedā
mēbra reſpiciūt a tota ſpē ⁊ quaſdā egritudines: ḡ ſilr in ci
bo ſm naturā paſſiuā neceſſe ē vt habeāt aſpectū ad mēbra
nutriēda a tota ſpē: nō a ꝯplexiōe. Ad oppoſitū eſt hec rō
cibus delectat vel nocet ꝑ illud qd̄ nutrit ⁊ opat̄: ſ3 dicitaut
eē ꝙ cibꝰ nutrit a materia ⁊ operat̄: ḡ ꝑ h̄ nocet mēbꝛ vl de
lectat: ḡ nō a tota ſpē. Scd̄a rō ad hoc talis eſt. ꝑ illud nocet
⁊ iuuat ꝑ qd̄ h3 cōuerti ad mēbra: ſ3 tota ſpēs corrūpit̄ ⁊ nō
remanet: ḡ iuuamētū ⁊ nocumētū nō attēdit̄ a tota ſpē. So
lutio ad hoc dicendū ꝙ q̄buſdā eſt aliq̄s cibꝰ ꝯueniēs a tota
ſpē ⁊ cōplexiōe: ⁊ q̄buſdā nocet. Dicēdū ḡ ꝙ cibꝰ tria opat̄.
Primū eſt ꝙ trāſmutat̄ a natura nr̄i corporis ⁊ ſpoliatur ſua
ſpē: ⁊ ſic cibꝰ nutrit a materia. ⁊ ſic induit ſpēm mēbri. Scd̄3 eſt
ꝙ ꝑ q̄litatē q̄ ei remanſit q̄ fortior erat qualitate noſtri cor
poris imutat: ⁊ ſic ſua q̄litate opat̄. Tertiū eſt ꝙ ſpēs quam
h3 in potētia ducit̄ ad actū: ⁊ ſic nutrit a tota ſpē: ⁊ ꝑ h̄ ꝑt3
ſolo ad ꝑmū. Ad aliud dicēdū ꝙ tota ſpēs eſt duplex. ⁊ ſimi
liter ꝯplexio: q̄dā eñ eſt q̄ eſt i cibo actu ꝑ quā panis h3 ſpe
ciē panis ⁊ caro carnis: ⁊ hec ſpoliat̄ ⁊ ꝑ hāc cibꝰ nō nutrit.
Eſt alia ſpēs q̄ eſt in potētia q̄ ducit̄ ad actū: ⁊ ꝑ hāc cibꝰ eſt
ſimile ⁊ nutrit: ⁊ quoſdā iuuat ⁊ q̄buſdā nocet. vñ cū ꝯuat̄
cibꝰ ꝑma ſpē remanet materia cibi in patiēdo opat̄ ad ſuſce
ptionē ſpēi ⁊ cōplexiōis ꝑ quas aſſimilant̄ mēbro vel mem
bris: ⁊ ꝓpter hoc dicit Auic. ꝙ cibus opat̄ ⁊ nutrit. Per h̄
p3 ſolutio ad aliud: q2 panis nō nutrit ꝑ illā ſpēm q̄ eſt pa
nis ⁊ hec ſpoliat̄ a corpe: ſ3 nutrit ꝑ illā ſpēm qua eſt cibus
in potētia: ⁊ h̄ ſpēs reducit̄ in cibo de potētia ad actum.

¶ De natura humanoꝝ corporū. Capi. iij.

¶ Lectio. vij.

Omnium humanoꝝ corporū natura tripli
citer eſt diuiſa: vel ex compoſitione: vel ex
cōplexione: vel ex accidētibus q̄ extra na
turā aliquādo patit̄ ſtomachus. Ex ꝯpoſi
tiōe duplr̄. In oī eñ corpe duo furcula diuidunt̄ ex
fellis ore. vnū maius altero: alterū vo minꝰ altero.
Maius naturaliter ⁊ in pluribus ad inteſtina diri
gitur. vñ ⁊ multa cholera a felle deſcendentia in ea
proiiciunt̄: que neceſſitas expetit vt quicq̄d de feci
bus ciboꝝ adunat̄: expellatur ab inteſtinis cholera
mordēte inteſtinoꝝ ſubſtantiā vt ad eiiciendas feces
ſe moueāt. Minus ad os ſtomachi venit: cui mode
rate cholerā iniicit q̄bus adiunet̄ in digerēdis cibis
ſtomachus: ⁊ q̄cq̄d groſſe humiditatis ibidē coadu
nat̄ mundificet̄. Hec aūt in hoībus aliquādo diuer
ſant̄: vt minus ad inteſtina veniat porris eis paruā
cholerā. vñ actio cholerā deficiat in inteſtinis: ⁊ do
minet̄ in illis phlegma ⁊ ingroſſetur ⁊ inalbās quod
digerit̄ ⁊ feces egredi velociter ꝓhibeant̄: ⁊ tēpore
excludi diſcordent. vnde ⁊ plurimi incidāt in paſſio
nes colicas: que ex groſſo phlegmate naſcunt̄: ⁊ ab
undant in inteſtinis lumbrici ⁊ aſcarides ⁊ ſimilia.
¶ Maius aūt in ſtomacho veniēs multā ſibi iniicit
cholere quātitatē: vt hāc habētes ciboꝝ ſubtiliūꝫ ve
locit̄ digerēdoꝝ patiant̄ in ſtomacho corruptiōes: ⁊
groſſa dure digerēda velocit̄ ⁊ pfecte digerant̄. Groſ
ſus eñ cibꝰ repugnat multis cholericꝰ: ⁊ ꝯ ea indu
rat̄ ⁊ inobediēs efficit̄: vt caloris naturalis actiões in
eo ꝯpleant̄: vñ ⁊ pfecte digerit̄. Leuis vo cibꝰ ⁊ ſub
tilis ꝓpter inſtabilitatē ⁊ velocitatē nō pōt ꝯ repu
gnare multoꝝ cholericū quātitati: ⁊ idcirco in illā mu
tat̄ ilico: ⁊ cholericꝰ iſtis aſſimilat̄ eiſq3 vnit̄. vnde
quidā medicoꝝ cōplexionē cholericā: etſi phlegmati

ea sit arbitrant᷑: q2 possibile est vt cōplexio eorum sit phlegmatica: ⁊ multa de cholera: z quātitate i stomacho aduna᷑ ꝑ maius furculū a felle ad os stomachi veniēs. Itē possibile est vt cōplexio corpis sit cholerica ⁊ calidissima: ⁊ q̄ in stomacho coaduna᷑: cholerica sint pauca: q2 os a felle veniēs strictū est ⁊ paruū. ca lo:is eni cōplexiōis corpis cā est multitudo cholere in stomacho sanguini cōmixte: q̄ p toti⁹ corporis mēbra diuisa est: ⁊ multitudinis cholere in stomacho cā est largitas oris maioris in stomacho a felle venientis: ⁊ paucitatis cholere i stomacho cā est angustia oris minoris in stomacho a felle veniētis. Aliqū ꝟo os largū est ⁊ cholera sanguini ɔmixta: q̄ ꝟo p corp⁹ diuidun᷑ sunt parua, vn̄ ad stomachū currētia sunt multa ⁊ cōplexiōis essentia parua: tn̄ cholerica. Est aliqū cholera sanguini cōmixta multa: ⁊ os a felle veniēs strictū est: ⁊ quod cholericū ad stomachū venit paruum: vnde ⁊ cōplexio cholerica est ⁊ calidissima sed stomacho dissimilis.

¶ Assignatis modis ꝑm quos diuersitas attēdi᷑ in dieta. In hac parte ꝓsequi᷑ de inuestigatiōe diete ꝑm vnū experimētū: ⁊ de diuersitate eı⁹ penes dictos modos. Diuisio. Diuidi᷑ aūt hec pars in duas ꝑtes. In ꝑ̄ma ꝑ̄ma determinat de diuersitate diete a part: dispositionū corpoꝝ recipiētiū. In scđa. ſm hac. Diuersitas ciboꝝ et naturis ipsoꝝ, determinat de diuersitate diete a ꝑte sue nature. Prima pars diuidi᷑ in duas. In ꝑ̄ma ꝑ̄ma tangit tres modos: penes quos diuersa᷑ dieta a ꝑte corpoꝝ recipiētiū. In scđa. ſ. in hac. Ex ꝓpositiōe duplr. ꝓsequi᷑ de diuersitate diete ꝑm illos modos. Prima aūt est indiuisa. Scđa ꝟo in tres diuiditur. In ꝑ̄ma ꝑ̄ma assignat diuersitatē diete a ꝑte ɔpositiōis corpoꝝ. In scđa. ſ. i hac. Diuersitas corporis ꝑm naturā. assignat eı⁹ diuersitatē a ꝑte ɔplexiōis corpoꝝ. In tertia. ſ. in hac. Cib⁹ corrūpi᷑. assignat eı⁹ diuersitatē a ꝑte accidētiū: q̄ extra naturā pati᷑ stomachus. Prima aūt pars cum ꝑ̄ma ꝑte capli spectat ad ꝑ̄sentē speculationē. Sūt igi᷑ i ꝑ̄senti lectōne due partes. In ꝑ̄ma ꝑ̄ma assignat illos tres modos. In scđa priorē ipsoꝝ ꝓsequi᷑. Scđa pars diuidi᷑ i duas ꝑtes. In quarū prima assignat naturalē cōpositionē corpoꝝ q̄ in furculis a loculo fellis ad stomachū ⁊ ad intestina delegatis ɔsistit. In scđa. ſ. i hac. Hec aūt aliqū i hoib⁹ diuersificant᷑. assignat diuersitatē ipsoꝝ in corpib⁹ p quā actio diete diuersa᷑. In tertia. ſ. in hac: vn̄ qdā coꝝ cholericā. assignat diuersitatē in cōplexione toti⁹ corpis penes officiū furculoꝝ: in qua fit deceptio circa iudiciū ɔplexionis. Sic igi᷑ sunt q̄tuoꝛ ꝑtes in presenti lectione. ¶ Circa primā q̄ ꝑtē assignat diuersitatē corpoꝝ dicēs: q̄ triplr diuersa᷑ dispositio corpoꝝ. primo a parte ɔplexiōis: scđo a ꝑte cōpositiōis: tertio a ꝑte accidētiū stomacho aduenientium ꝑm diete ordinationē. ¶ Circa scđam partē assignat diuersitatē ɔpositiōis q̄ in pdictis furculis cōsistit. dicēs q̄ hec est diuersitas in ɔpositiōe q2 a cisti fellis duo furcula delegant᷑: ⁊ maius ad intestina delega᷑ portās eis cholerā: vt p ipsam superflua mūdificent᷑: ⁊ p eı⁹ incitationē intestina excitata superflua expellāt. Min⁹ aūt ad inferi⁹ os stomachi mādat᷑ ad fundū cholerā portās vt p eā digestio cōfortet᷑ ⁊ superflua mūdenta᷑. ¶ Circa tertiā partē assignat diuersitatē hoꝝ furculoꝝ ꝑm q̄ min⁹ ad intestina: maius ad stomachū delega᷑ dicēs: q̄ in quibusdā hoibus ɔtrariū accidit: vt min⁹ ad intestina: ⁊ maius ad stomachū delega᷑. Vn̄ in talib⁹ grosse ⁊ miste feces i intestinis coadunātur ⁊ ex illis diuerse generant᷑ egritudines: sicut illa que est oppilatio magni intestini: ⁊ vermes lōgi. ſ. latus ⁊ lati. ſ. cucurbitini. Scđo dicit de stomacho q̄ cū ad stomachum maius delega᷑: magnus fit calor in stomacho: vt cibi subtiles adurant᷑: grossa aūt digerant᷑. ¶ Circa quartā partē ostendit q̄ diuersa᷑ dispositio corpis penes officiū ꝑdictoꝝ furculoꝝ: ⁊ in illa ꝑte q̄tuoꝛ intēdit. quō complexio corporis apparet cholerica cū sit phlegmatica dicens: q̄ quaq3 hō phlegmatic⁹ ꝑm totū corp⁹: appet cholericus ꝓpter maius furculū multā cholerā ad stomachū portās. Scđo ostēdit q̄ ɔtrariū accidit ꝓpter multā cholerā totius corporis et paucitatē eı⁹ in stomacho. Tertio assignat cām multitudinis cholere toti⁹ corpis ⁊ stomachi ⁊ paucitatis vtriusq3 dicēs q̄ cā multitudinis cholere toti⁹ corpis ē multitudo cholere cū sanguine p totū corp⁹ diffusa. cā ꝟo cholerice cōplexiōis stomachi ē largitas furculi ꝓpt̄ quā ꝑ̄fecta copia cholere ad ipm̄ delega᷑. Quarto ostēdit q̄ ex hui⁹ vel diuersitate accidit diuersitas in habitudine toti⁹ corpoꝝ ⁊ stomachi dicēs: q̄ quaq3 cholera cū sanguine diffusa est pauca: ⁊ furculū ad stomachū delegatū magnū cū q̄ multa sunt cholera: ⁊ tunc tota habitudo phlegmatica apparet: ⁊ stomacho aliqū accidit ɔtrarium: ⁊ sic appar. ⁊ habitudo corpis ɔtraria stomacho: ⁊ sic patet intētio huius partis.

¶ Circa partē istā tria inquirunt᷑. Primum est de necessitate furculi delegati a cisti fellis. Scđm est de ordine ⁊ dispositiōe furculi hmōi. Tertiū est de dispositione stomachi. ¶ Circa ꝑ̄mū sic ꝓcedi᷑: ⁊ q̄ri᷑ de furculo delegato ad intestina: ⁊ vide᷑ q̄ nullā vtilitatē exhibeat intestinis: q2 in intestinis viget ꝟt⁹ expulsiua p frigidū ⁊ humidū: sicut dicit Ioā. tamē. p calidū i min⁹ ⁊ frigidū in plus: g̃ cū cholera sit calida p cholerā nō viget ꝟt⁹ expulsiua: g̃ furculū p qd̄ ad intestina delega᷑ cholera: nullā vtilitatē ɔfert intestinis. Scđa rō talis est: ad expulsionē req̄ri᷑ lubricatio intestinoꝝ: ⁊ mollificatio fecū: sz phlegma lubricat ⁊ mollificat: cholera ꝟo desiccat: g̃ facit phlegma ad expulsionē: ⁊ cholera impedit. Tertia rō talis est. videm⁹ q̄ in febrib⁹ cholericis debilis est virtus expulsiua: ⁊ cā hui⁹ est q2 cholera q̄ delega᷑ ad intestina desiccat feces ⁊ indurescit: g̃ cholera non adiuuat ad expulsionē: g̃ nulla est vtilitas furculi delegati ad intestina: q2 p ipsum cholera delega᷑. Ad oppositū sunt rōnes. prima talis est: oīs humor pūgēs ⁊ mordicās intestina ⁊ excitans ad expulsionē valet ad cōfortationē virtutis expulsiue in intestinis: sz cholera est hmōi: g̃ valet ad expulsionē. Scđa rō tal͛ est: oīs humor excoriās ⁊ mūdificās īestina valet ad expulsionē: sz cholera est hmōi. vn̄ mel iuuat expulsionē: q2 ɔuerti᷑ ad gen⁹ cholericū: g̃ cholera iuuat expulsionē. Tertia rō talis est. Dicit Gal. in cōmento supra regimē acutoꝝ: q̄ mel iuuat expulsiuā: ⁊ cā hui⁹ est: q2 ɔuerti᷑ ad gen⁹ cholericū ⁊ mouet vētrē ⁊ mordicat intestina: g̃ cholera iuuat ad expulsionē. Quarta rō tal͛ est. Dicit Gal. in ɔmēto sup apho. sup aphorismū illū. Quibuscūq3 iuuenib⁹ existētib⁹ ventres sicci ⁊c. q̄ habētes vētres cōstipatos in iuuētute: hīt fluxibiles in senectute: ⁊ ecōuerso: ⁊ cā hui⁹ est: q2 in iuuētute cholera delega᷑ ad intestina ⁊ mordicat ⁊ excitat ad fluxū: g̃ cholera iuuat expulsiuā. Solo ad hoc dicendū: q̄ cholera iuuat expulsiuā. Ad rōnes in ɔtrariū dicendū q̄ virt⁹ expulsiua ɔforta᷑ sex modis. Primo mō p lubricationē intestinoꝝ ⁊ fecū: ⁊ sic iuua᷑ a cibis humidis. Scđo mō iuua᷑ a cibis cōprimentib⁹ feces: vt ex cōpressus effundit aquā: ⁊ sic iuua᷑ p pōtica: vt p pira ⁊ cōsimilia: q2 hmōi lauāt ɔprimēdo. Tertio mō iuua᷑ a reb⁹ calefaciētib⁹: ⁊ sic iuua᷑ a reb⁹ calidissimis. vn̄ euforbiū sic ɔfortat: q2 lauat liq̄faciēdo ⁊ diuidēdo grossum phlegma. Quarto mō iuua᷑ a reb⁹ leniētib⁹ feces: ⁊ sic iuua᷑ a violis ⁊ prunis ⁊ cōsimilib⁹. Quinto mō iuua᷑ a reb⁹ mūdificātibus feces: ⁊ sic iuua᷑ a melle. Sexto mō a rebus excitātib⁹ ⁊ mordicātib⁹ intestina ad expulsionem. ⁊ his duob⁹ modis vltimis iuua᷑ expulsio p cholerā: ⁊ sic soluuntur duo ꝑ̄ma. Ad tertiū dicēdū q̄ cholera ē duplex. qdā ē innaturalis: ⁊ hec desiccat ⁊ vrit feces. alia ē naturalis tn̄ parata: ⁊ hec mordicat intestina ⁊ pungit ⁊ mūdificat ea a fecibus ⁊ h̄ nō desiccat feces: sz easdē diuidit ⁊ subtiliat: ⁊ eas reddit aptas ad expulsionē. ¶ Scđo q̄ri᷑ de furculo delegato ad stomachum: et queritur vtrū appetitiua iuuetur vel digestiua vel oēs virtutes que sunt in stomacho vniuersaliter: ⁊ ostendi᷑ q̄ per choleram iuuetur appetitiua: quia virtus appetitiua stomachi est propter munitionem stomachi ⁊ alioꝝ mēbroꝝ: sz cholera rōne sue caliditatis ɔsumit et minuit stomachū: sz oē tale appetitiuā adiuuat: g̃ chol. ɔfortat appetitiuā. Scđa rō tal͛ ē. Dicit Cōst. ⁊ Auic. q̄ ꝟt⁹ appetitiua stomachi ɔposita ē ex sensibili ⁊ naturali: sz sine calo

re natū est sentire: sicut dicit phs: ergo cholera ratiōe sue caliditatis excitat sensiuā: sed qū sensitiua excitat: appetitiua cōfortat: ergo cholera cōfortat appetitiuā. ꝛ huius cā est: qr cōfortat virtutē sensitiuā ex q̄ cōponit appetitiua. ¶ Ad oppositū ē qd dicit Gal. in tegni. ꝙ stomachus frigidus bonꝰ est appetere: ꝛ malus digerere: calidus vero bonꝰ digerere ꝛ malꝰ appetere: ergo humor q̄ est calidus cōfortat digestiuā: ꝛ impedit appetitiuā: sed cholera ē huiꝰ: ergo nocet virtuti appetitiue. Scḋa rō talis est. Nihil qd distēdit ptes ꝛ dilatat stomachū iuuat appetitiuā: ꝛ cā est: qr resoluit ꝛ mouet cibū ad oēs partes stomachi: ꝛ ita stomachus sentiens suā repletionē nihil appetit: sed cholera existēs in stomacho hec oīa efficit: ergo nocet appetitiue: sed iuuet digestiuā. Tertia rō hec est. Simile est de rebꝰ exterioribꝰ ꝛ interioribꝰ: sed calida exhibita appetitū defecerūt: frigida vero appetitū cōfortāt ꝛ excitāt: vt vua acerba ꝛ similia: ergo cholera cū sit calida appetitū nō confortat. Scḋo ad hoc dicendū: ꝙ appetitiua p cholerā nō cōfortat: sed virtꝰ digestiua. ¶ Ad rōnes in oppositū dicendū: ꝙ appetitꝰ viget p inanitionē: qr sicut dicit Auic. hec est immediata causa appetitꝰ ꝛ attractionis ipsius cibi: cholera non inanit. facit em duo. Unū ꝙ facit ad cōsumptionē ciboꝝ: ꝛ sic appetitiuā videt adiuuare. Scḋm est ꝙ dilatat ꝛ distēdit cibos p stomachū ꝛ replet ipsū phātastica replexiōe: ꝛ sic impedit appetitiuā: vñ plus nocet ꝙ iuuat. Ad scḋm dicendū ꝙ virtꝰ appetitiua stomachi cōposita est: sed sensus nō facit ad appetitū: sed facit ad hoc ꝙ sentiat inanitio: sed potiꝰ impedit inanitionē: ꝛ ppter hoc non adiuuat appetitiuam.

¶ Tertio q̄rit ppter qd in cholericis viget appetitꝰ coitꝰ ꝛ nō appetitꝰ cibi. Itē q̄rit q̄re frigiditas adiuuat appetitū stomachi cōstringendo villos ipsius ꝛ corrugādo: ad coitū vero non adiuuat cōstringendo virgā vel matricē: sed extendendo ꝛ dilatando. Ad hoc dicendū ꝙ appetitiua cibi viget p inanitionem stomachi ꝛ alioꝝ mēbroꝝ. vñ sentiens suā inanitionē appetit repleri: frigidū vero inanit ꝛ coadunat ptes stomachi ꝛ cibi: calidū vero dilatat ꝛ distendit cibū p stomachū: ideo stomachus nō appetit: ꝛ iō frigidū iuuat appetitū cibi ꝛ nō calidū. Sed ad appetitū coitꝰ q̄ttuor requirūt. Primū est fortis imaginatio. Scḋm est mala cōplexio seminis. Tertiū ē vētositas virgā erigēs. Quartū est multa repletio: ꝛ ad oīa ista adiuuat calor: ꝛ iō calor adiuuat appetitū coitꝰ: sed frigidū nocet. p h̄ pꝫ solutio ad scḋm: qr appetitiua coitꝰ viget p erectionē virge in viro. In matrice vero viget p attractionē: qr calidū ad hoc iuuat. propter hoc calidū iuuat appetitū coitus: ꝛ per hoc soluitur ad tertium.

¶ Circa tertiū principale pcedit sic: qr q̄rit de necessitate furcule delegati ad cistim fellis: ꝛ q̄rit ppter qd maius naturaliter delegat ad intestina: minus ad stomachū: ꝛ videt cōtrariū. In stomacho vigēt oēs virtutes vniuersaliter: vt appetitiua ꝛ digestiua retētiua ꝛ expulsiua: ꝛ in intestinis vna est virtꝰ expulsiua: sed virtꝰ digestiua ꝛ expulsiua iuuant p cholerā: ergo maior est vicinitas cholere in stomacho ꝙ i intestinis: ergo maior pars cholere dꝫ delegari ad stomachū ꝙ ad intestina: ergo maius furculū dꝫ ad stomachū delegari: minꝰ ad intestina. minꝰ ppter minimā necessitatē. Scḋa rō talis ē: pma digestio viget in stomacho: sed in pma digestiōe terrenascēs cōuertit: ergo forti agēte indiget ad h̄ vt cōuertat: ergo forti indiget calore: sed cholera p calorē stomachū cōfortat ꝛ digestionē pcurat: ergo maior est necessitas cholere in stomacho ꝙ in intestinis: ergo maior pars cholere dꝫ delegari ad stomachum. ¶ Scḋo ad h̄ dicēdū ꝙ minꝰ furculū ad stomachū delegat: vñ q̄uis cholera ad stomachū aliq̄ mō iuuet p sui calorem: q̄uis em sit mēbrū frigidū: tñ hꝫ calorē venientē ab alijs mēbris circūstātibꝰ: vt a corde epate: ꝛ felle: ꝛ splene: ideo stomachus nō indiget cholera in tāta q̄ntitate ad digerēdū: sed intestina sunt valde frigida ꝛ nō habēt ab alijs calorē: quia valde distant ab illis: ꝛ ideo egēt cholera in maiori quātitate ad expellendū. Ad rōnē dicendū ꝙ digestiua est possibilis in stomacho ꝛ nō expulsiua: ꝛ hꝫ stomachus calorē ab alijs mēbris sibi venientē: ꝛ iō nō eget cholera in tāta q̄ntitate. Ad aliud dicendū ꝙ q̄uis terrenascēs sit indispositū: tñ sufficit calor q̄ delegat ab alijs mēbris absq̄ magna quātitate cholere. ¶ Scḋo q̄rit q̄re nō mittatur furcula a splene ad intestina: vt melācholia delegata ad ea cōfortet in eis virtutē retētiuā: ꝛ ad stomachū cū melācholia p sui siccitatem cōfortet retentiuā p sui frigiditatē appetitiuā. Ad hoc dicēdū ꝙ splē nō hꝫ furculā notabilē: nec etiā illō est necesse qr stomachus de sui natura est frigidus ꝛ os eiꝰ neruosum: ꝛ ideo in se hꝫ ppter qd appetit: sed tñ ad stomachū ꝛ intestina trāsmittit quedā pars melācholie ad cōfortādū virtutē retentiuam ꝛ appetitiuā per quasdam venas meseraicas.

¶ Tertio q̄rit quare phlegma non habeat ppriū habitaculum sicut cholera vel melācholia. Ad hoc dicendum ꝙ phlegma viā hꝫ cū sanguine: ꝛ cū eo discurrit ad singula membra corporis: ꝛ cū sanguis deficit a nutriendo natura cōuertit ad phlegma: ꝛ cōuertit ipsuꝫ in sanguinē. vt ex eo loco sanguinis nutriat membra: ꝛ ppter hoc natura nō fecit ppriū receptaculū phlegmati: sed diffundit p totū corpꝰ qm nutritiuū est p oīa mēbra corporis: nō aūt est sic de cholera ꝛ melancholia: ꝛ ppter hoc habēt ppria receptacula. ¶ Quarto q̄rit cū splen sit cā risus mūdificādo sanguinē a melācholia. Itē cū cholera attracta a cisti fellis ꝛ mūdificata a sanguine facit ad mitigationē ire: ꝛ ita ꝙ faciat aīal mansuetū. vñ si h̄ nō faciat nec splen cā risus. Cōtrariū vero dicit vulgus p hūc versuꝫ. Splen ridere facit cogit amare iecur. Ad h̄ dicendū ꝙ aliud est officiū cistis fellis: ꝛ aliud splenis: qr splē sanguinē mūdificat: ꝛ melācholiā in se reducit: vñ natura gaudia excitat ad risuꝫ. In cisti vero fellis non recludit cholera solū: sed etiā ibi ebullit: vñ inflāmando cor ꝛ sanguinē: ꝛ ipsos excitat ad irā ꝛ nō ad mitigationē ire. De causis vero dicēdū ꝙ appetitus est duplex: cibi ꝛ coitꝰ. primꝰ viget in stomacho. secūdus aūt ab epate hꝫ ortū. Itē iecur est in aīalibꝰ loco epatis: ꝛ iō amor est in illis: qr epar est principiū amoris coitꝰ: pulmo vero qr facit ad vocē est cā vocis. splen vero ppter mūdificationē sanguis a melācholia cā est risus. cistis fellis propter ebullitionē cholere in ipā ꝛ inflāmationē sanguis i corde ē cā ire. ¶ Quinto q̄rit q̄re egestio auiū viuētiū de rapina est alba: in alijs auibꝰ nō. Ad h̄ dicēdū: ꝙ in auibꝰ de rapina tota cholera delegat p maius furculū ad stomachum: ꝛ iō in eis est fortissima digestiua ꝛ fortis appetitꝰ. vñ comedūt carnes calidas: ꝛ illas digerūt: ad intestina vero parū vel nihil trāsmittit de cholera: ꝛ iō in eis egestiōes nō citrinant: sed remanēt albe ppt frigiditatē intestinoꝝ. In alijs vero auibꝰ est ecōuerso: qr parū de cholera mittit ad stomachū: ꝛ maior pars cholere mittit ad intestina: ꝛ ppter h̄ i eis adurunt egestiōes ꝛ fiunt nigre vel citrine. ¶ Sexto q̄rit q̄re in q̄busdā aīalibꝰ bona sit digestio: sed in stomacho ipsoꝝ parū sit de cholera: sicut pꝫ in columbis q̄ nō habēt fel in epate: sed in intestinis. vñ stercꝰ habēt nigrū ꝛ calidū valde. vñ fm Gal. quedā domꝰ fuit cōbusta ppter stercus columbinū: ꝛ cū ita fortē hēāt digestiuā ꝙ etiā lapides digerūt. Ad h̄ dicēdū ꝙ stomachus columbe calidus est a sua pma creatiōe. vñ natura subtraxit ei cholerā: qr de se sufficit ad digestionē ꝛ trāsmutationē. Ad intestina vero delegat fel: vt ibi cōfortaret virtus expulsiua qr in eis est de stomacho p naturā. ¶ Septio queritur q̄re in q̄busdā aīalibꝰ fel fuat in loco debito: vt in quibusdā: in q̄busdā vero nō vt in columba: ꝛ ad h̄ pꝫ solō p predicta.

¶ Circa tertiū pncipale sic pcedimꝰ. ꝛ q̄rit pmo de creatiōe stomachi ꝛ ptiū eiꝰ: q̄rit ergo q̄re stomachus a sua prima creatiōe fuit frigide cōplexionis cum in eo vigeat digestio que p calidū ꝛ hūidū celebrat. Ad h̄ dicēdū ꝙ recipit terrenascētiā durā: ꝛ iō creatꝰ ē sub dura ꝛ cōpacta ꝛ melācholica substātia: vt eis resistat ne ledat. Itē frigide est cōplexionis: ꝛ sub cōpacte: vt post receptionē caloris ipē fortiꝰ retineat ꝛ fortiꝰ exerceat ad digestionē. ¶ Scḋo q̄rit q̄re os stomachi ē frigidū: fundꝰ vero calidus. Ad h̄ dicēdū ꝙ appetitꝰ q̄ est i ore stomachi viget p frigidū ꝛ siccū: ꝛ iō os stomachi est frigidū ꝛ siccū: fundus vero stomachi in q̄ viget digestio p calidū ꝛ hūidū hꝫ calorē a vicinis mēbris sibi suppositis. ꝛ iō est calidꝰ ꝛ quodāmō a se hꝫ calorē: qr carnosus est. ¶ Tertio q̄rit q̄mō a splene recipiat stomachus calorē: cū splen sit frigidū mēbrū. Hoc soluit Auic. dicēs ꝙ stomachus hꝫ calorē duobꝰ modis. Uno mō a parte pulmonis circūstātis ipsius. Secundo a fecibus sanguinis q̄s attrahit splen: q̄ cholerice sunt actualiter p caliditatē quam attrahunt a sanguine.

¶ De diuersitate corporis extra naturā. Capi. iiij.

¶ Lectio. viij.

Diuersitas corporis extra naturā vel cōplexionē est duplex. Quibusdā enī calor cōplexionibus dn̄atur naturalis: siue accidentalis. Quorūdā vero cōplexiōibus frigiditudo naturalis siue accidētalis dn̄atur. Sed quibus calor dn̄atur cibus subtilis ad stomachū eorū veniēs: a stomachi calore eijcit ad stomachi superiora cū sue leuitatis: ⁊ permanet ibi natās circa ptē stomachi neruosam longe a loco coctiōis remotā. Locus enī coctiōis in stomacho loc⁹ ē carnosus inferior: vicinās calori epatis ⁊ fellis. Cū ergo cib⁹ ille aliquādiu in superiori loco pmanet i stomacho calefit: ⁊ ebullit ppter fumū ad ipm ab inferiori pte ascendentē: ⁊ mutat in gen⁹ cholericū: ⁊ incēdēs generat in ore stomachi mordicatiuā doloris: ⁊ sitim fortē ⁊ fumosam ructationē. Cū aūt huiōi naturā habētib⁹ ad stomachū veniat cib⁹ grossus ⁊ ad digerēdū dur⁹: grossitie sua repugnat calori descēdēs grauitate sua ad inferiora: ⁊ quiescit in loco coctionis stomachi: cōfortās i eo coctionē caloris naturalis vt digerat sm̄ q̄ opportunū fuerit. Qr̄ si frigitudo corporū dn̄et cōplexiōib⁹: eorū cib⁹ veniēs in stomachū duob⁹ modis corrūpit. Aut cium ex viscositate phlegmatis: ⁊ hūiditate lubricat: ⁊ anq̄ digerat descēdit ad itestina q̄ si hūorib⁹ mūda inueniat: velocit̄ exire est necesse: ⁊ nō quiescat. Si aūt i intestinis quosdā hūores phlegmaticos inuenerit: imorans i eis ad digerēdū indurescit mutās se ⁊ corrūpēs: gn̄ans torturā: ⁊ dolorē ⁊ inflationē: ⁊ rugitū in intestinis: aut crudescit in stomacho ppter defectionē caloris coquētis: ⁊ mutat i acredinē ⁊ putorē generās inflāmationē: ⁊ rugitū acetosū ⁊ putētem eructationē. Qn̄ putor ructatiōi dn̄et: materia a melācholia significat. Qr̄ si acredo: phlegma principat. hec enī i oib⁹ diuersant: sz spēs sunt diuerse phlegmatis. ¶ Phlegma enī quinq̄ modis diuidit. Est enī sine sapore: ⁊ hec naturalis est species hitās in oib⁹ venis diuidēda toti corpori ppter sui vicinitatē ad naturā sanguinis. Unde ⁊ natura aliq̄n opat illud phlegma in corpore nutrimētū eē: ppter necessitates sibi iminētes cū corp⁹ sanguine minorat. Iuuat aūt et hoc phlegma te corpus vt trāsglutiat facilius: ⁊ vt articuli ⁊ concatenatiōes facili⁹ cōmoueant: ⁊ cibus toto corpe cito lubricet: ⁊ expellēda expellantur. ¶ Est ⁊ altera spēs phlegmatis q̄ dulcedini attinet calorem significās naturalē ⁊ nō excedētē scd̄s gradū phlegmati dominātem: digerētē quoq̄ ⁊ mutantem in dulcedinē. ¶ Est tertia salsugini attinēs nitrositati significās nimiū calorē dominātē phlegmati: ⁊ mutās illud in salsuginē ⁊ nitrositatē. vn̄ hec spēs phlegmatica generatiua est sitis potāde aq̄: ⁊ ciborū minorās appetitū. ¶ Est ⁊ quarta ptinens acredini ⁊ cholere nigre vicina: frigiditatē nimiā phlegmati dominantē significās excoquēdo ipsi phlegmati obuians: ⁊ in acredinē illud mutās: ⁊ ideo hec species phlegmatica appetitū aq̄ est minoratiua ⁊ cibi augmētatiua. ¶ Est ⁊ quinta spēs q̄ cognominat vitrea q̄ albo vitro est assimulatiua: de qua disputare non expetit necessitas. Nō enī nutrit corpus neq̄ mutat succū sicut cetere spēs phlegmatice: neq̄ obedit alijs actionib⁹ nature ppt grossitiē ⁊ frigitudinē sui. ¶ Sic ⁊ cholera rubea multipliciter diuidit. Est enī vna q̄ vocat rufa: cui⁹ color inter rubeū ⁊ citrinum: ⁊ hec naturalis est spēs cui⁹ inhabitatio est fellis sacculus. Natura enī hāc odio habuit ppter amaritudinē et sui acumē. vn̄ in vnū reducit locū: neq̄ mādat aliq̄d sui sanguini: nisi quātū necessitas appetit ad apperitū cōfortādū in qualibet parte corporis: sicut ⁊ ipsa natura melācholicos exhorruit hūores: ⁊ i splene conclusit: neq̄ cōmiscet sanguini: nisi quātū necesse fuerit ad cōfortandū cōtētiuā virtutē in quolibet mēbro corporis. Est ⁊ scd̄a spēs extra naturā in stomacho semper habitās: ⁊ hec diuidit quadrifariā. Alia enī vitellina q̄ vitello oui similis est colore. Alia citrina que in colore citro assimilat. Alia prassina q̄ colore prassio assimilat. Quarta est eruginosa: erea. Uitellina vero ⁊ citrina minoris est caloris ⁊ siccitatis q̄ naturalis q: cū eorū ē hūiditas phlegmatica cholere mixta. Sz tn̄ citrina vel crocea fortior est calore q̄ vitellina. Tinctura enī ei⁹ significat q: hūiditas se ei cōmiscēs subtilis fuit ⁊ pura. vn̄ ⁊ calor cōfortat: ⁊ liquor subtiliat. Prassina aūt ⁊ eruginosa calidiores ⁊ sicciores sunt naturalib⁹. Cā enī eaꝝ extrane⁹ est calor: q̄ cum inueniat choleram a stomacho descendētē: incendit eā ⁊ coburit. vn̄ ⁊ vtraq̄ pessima ⁊ molestissima: sed tn̄ eruginosa peior ⁊ corruptibilior. vnde ⁊ velociter destruit ⁊ mortificat.

¶ Assignata diuersitate diete a pte cōpositiōis corporꝫ recipiētiū: assignat ei⁹ diuersitatē a pte cōplexiōis ipsoꝝ. Hec aūt pars spectat ad pn̄tē lectionē. Diuisio. Diuidit aūt h in quinq̄ ptes. In quaꝝ pma distiguit duplicē cōplexionē corporꝫ: calidā s. ⁊ frigidā. In scd̄a s. in hac: Sz quib⁹ calor dn̄at subtilis ad stomachū veniēs. assignat diuersitatē diete a pte calide cōplexiōis. In tertia s. i hac: φ si frigitudo dn̄et cuiuslibet cōplexioni. assignat ei⁹ diuersitatē a pte cōplexiōis frigide: Sz φ vtrusq̄ cōplexiōis diuersitas causat ex pricipatione hūoꝝ frigidi: sz phlegmatis ⁊ calide. s. cholere: ideo i q̄rta sz i hac: Phlegma enī diuidit q̄nq̄ modis. assignat distinctionē spēꝝ phlegmatis. In q̄nta s. in hac. Sic ⁊ cholera rubea multiplr diuidit. assignat distinctionē cholere rubee. Processus tal est. Inq̄t ysaac. cōplexio corporis diuersat: q: q̄dā est calida a dn̄io: q̄dā aūt frigida. ¶ Circa scd̄am ptē determinat de calida dicēs. φ cū cōplexio stomachi est calida cib⁹ subtilis supnatat ⁊ nō descēdit ad fundū in q̄ viget digestio q̄ ē carnosus ⁊ calid⁹ ppter calorē epatis ⁊ fellis: ⁊ manet in ore stomachi: ⁊ p calorē fundi cōuertit i fumū ⁊ choleram: pcreatā ⁊ dolorē in stomacho gn̄ans. Cib⁹ aūt grossus cuꝫ calori resistat cōtrariū opat. ¶ Circa tertiā vero ptē determinat de cōplexiōe frigida dicēs: φ cū stomach⁹ ē frigid⁹: cib⁹ in ipso dupl̄r corrūpit. Prio q: lubricat ⁊ descēdit ad intestina: ⁊ si ipa vacua inueniat exit p secessum: si vo plena grossis hūorib⁹ eis miscet ⁊ diuersas generat passiōes. Scd̄o q: cū q̄ remanet in stomacho crudus inflationem ⁊ rugitū facit: et in acetositatē ⁊ fetorē vertit: ⁊ acetositas i ructu phlegmatis fetorē putredo melācholie attestat: ⁊ h' pucit sz diuersitatē spērū phlegmatis. ¶ Circa q̄rtā ptē rōne hui⁹ spēs phlegmatis distiguit: ⁊ in illa pte sunt sex ptes. In pma ponit pmā spēm phlegmatis q̄ ē phlegma insipidū. In scd̄a scd̄am q̄ est phlegma dulce. In tertia tertiā q̄ ē salsū. In q̄rta q̄rtā q̄ est acetosū. In q̄nta assignat necessitatē phlegmatis naturalis. In sexta q̄ntā spēm assignat q̄ est phlegma vitreū: ⁊ oīa plana sunt q̄ dicit. ¶ Circa q̄ntā ptē spēs cholere assignat ⁊ in illa parte sunt due partes. In quaꝝ pma assignat cholerā naturalē dicēs φ vna spēs cholere naturalis est: ⁊ hꝫ sic

eũ in cistio fellis sicut i splene melācholia. In scḋa tāgit cho
lerā innaturalē ⁊ maxie gñat in stomacho: ⁊ hec hꝫ quatuor
spēs. Prima est vitellina: scḋa est ꝑrassina: tertia est prassina:
ad similitudinē succi porri: vel prassi quod est marrubiū albū
colorē hñs: quarta est eruginosa siłis erugini eris. h autē
oīa plana sunt ꝑ textū ⁊ ꝑ oēs libros medicine. ℭ Circa par
ticulā istā sex inquirunt. Primū est vtrū solus sanguis nutriat
mēbra: an alij hūores cū eo. Scḋm est de varietate ⁊ multi
tudine humoꝝ. Tertiū est vtrū humores simul generent an
successiue. Quartū de trāsmutatiōe hūoꝝ. Quintū specialiter
de phlegmate acetoso. Sextū de ꝯmixtiōe hūoꝝ.
ℭ Circa pmū sic ꝑcedit: ⁊ qrit vtrū sol' sanguis nutriat: ⁊
vr ꝙ nō: sꝫ etiā alij hūores quinqꝫ rōnib'. Prima talē, oē qḋ
nutrit nutrimēto sibi siłi nutrit: cū nutritio nihil aliud sit ꝙ
pfecta assimilatio nutrientꝭ cū nutrito. Itē dicit haly in cō.
sup tegni. ꝙ vnūquodqꝫ membrū attrahit de nutrimēto qḋ
sue nature est siłe: ⁊ sibi ꝯpetit: sꝫ mēbra i corpe hūano sunt
diuersa: ḡ nutriunt diuersis nutrimētis: ḡ ⁊ diuersis hūori
rib': vt mēbra melācholica melācholia ⁊ sic de alijs. nō ḡ mēbra
solo sanguine nutriunt. Scḋa rō hec est: qlia ꝺꝑdunt
a mēbris talia debēt restaurari: sꝫ a mēbris cholericis cholerica
ꝺꝑdūt ⁊ sic de alijs: ḡ ꝑ cholerica dꝫ restaurari: ⁊ me
lācholica ꝑ melācholica ⁊ sic de alijs: sꝫ ꝑ illō restaurant ⁊ nu
triūt: ḡ nō oīa mēbra solo sanguie nutriunt. Si autē dicat ꝙ
alij hūores nō nutriūt nisi cū admisceant sanguini: ḡ siłr nec
sanguis sine alijs hūorib' nutriet. Tertia rō est talis: ex hu
morib' generant mēbra: ⁊ hūores ex terrenascētib': terre
nascētia ex elemētis. Itē qlibet humor ꝑportionat alicui ele
mentoꝝ: vt phlegma aq: ⁊ sic de alijs. Itē singula mēbra in
sui ꝯstitutiōe hñt dñium alicui' elemēti: ⁊ ex eis generant
ꝑ mediū tñ qḋ est sperma: sꝫ ꝯstitutio ꝓportionalis est restaurationi:
ḡ mēbrū in q dñat melācholia necesse est nutri
ri ⁊ restaurari melācholico hūore. ⁊ sic qḋlibet mēbrū nutrie
tur ab hūore q hꝫ dñiū in sui ꝯstitutiōe. Quarta rō hec est
ex eisdē fit res ⁊ nutrit: sicut dicit phs lib. de gñatiōe: sꝫ ex
oībus hūorib' fiūt oīa mēbra: ergo ex oīb' hūorib' nutriū
tur nō ḡ ex solo sanguie. Quinta rō h est. Dicit Gal. ꝙ qḋli
bet mēbrū patit egritudinē ex superfluitate ꝯsiłi hūori ex q
nutrit. vñ sicut dicit neruū nutriunt hūorib' grossis melā
cholicis: si ḡ patiūt egritudines difficił curatiōis ex grossis
hūorib' sicut spasmū: paralysim ⁊ ꝯsimilia: nō ḡ oīa mēbra
solo sanguie nutriunt. ℭ Ad oppositū sunt sex rōnes. Pri
ma talis est. Solū ille hūor nutrit q ad hoc vt nutriat necesse
est ipsum spoliari alijs hūorib': sꝫ sanguis est hmōi sicut vult
ysaac in vrinis dicēs ꝙ sanguis nō nutrit nisi pri' mūdificetur
phlegmate ⁊ vtrisqꝫ cholericis: ergo sol' sanguis nutrit.
Scḋa rō h est: vita stat ꝑ calidū ⁊ hūidū: sꝫ ꝑ eadē ꝯseruant
res ⁊ nutrit: sꝫ solus sanguis est calidus ⁊ hūidus: ergo per
solū sanguinē ꝯseruat res ⁊ vita in aīali: ḡ ex solo sanguie
nutrit. Tertia rō est hec ꝑ calidū ⁊ humidū solū fit digestio
⁊ nutritio: sꝫ sol' sanguis est calidus ⁊ hūidus: ergo ꝑ solū
sanguinē fiet nutritio. Quarta rō hec est. Dicit ysaac ꝙ ni
hil nutrit nisi dulce: ⁊ nō intelligit delectabile: sꝫ hñs dulcedinē:
sꝫ inter oēs hūores sanguis est dulcis: qḋ pꝫ: q: phlegma
est insipidū: cholera amara: melācholia pōtici saporis:
ergo solus sanguis nutrit. Quinta rō hec est: oīa mēbra ha
bēt aliqḋ cōe sꝫ vitā q est natura cōis in eis: ⁊ huic oꝫ rñdere
cōe nutrimētū qḋ nutriat: sꝫ h nō est nisi humor calidus ⁊
humidus: ergo solus humor q est calidus ⁊ hūidus cōis est
ad nutrimētū: sꝫ sol' sanguis est hmōi: ergo sol' sanguis cō
munis est ad nutrimētū: ḡ sol' sanguis nutrit. Sexta rō po
test esse aucto. ysaac q dicit ꝙ solus sanguis nutrit: cū sit so
lus dulcis. ℭ Scḋo ad h dicēdū: ꝙ circa hoc duplex est inten
tio. Prima est quā qdā ponunt. s. ꝙ sol' sanguis nutrit. Alij
ṽo dicūt ꝙ oēs hūores nutriūt ꝑ ꝯuersionē ipoꝝ in sangui
nē. Scḋa est quā nos ponim'. s. ꝙ oēs hūores nutriūt: sꝫ cū
sanguis cū maxie sit amic' nature maxie nutrit: nec alij hūo
res sunt superfluitates sanguis: sꝫ vnusquisqꝫ eoꝝ est duplex.
quidā enī est necessari': ⁊ qdā inutilis. ⁊ necessari' duplex
quidā enī discurrit cū sanguie ad oīa mēbra nutriēda: ⁊ ali'
est ex quo nutrit receptaculū in q recōditur: vt cholera dis
currat cū sanguie ad oīa mēbra: ⁊ ipa inficiat: ⁊ ex pte ipsi'

cholere nutrit cistis fellis: ⁊ ibi delegat ad stomachū ⁊ in
testina: ⁊ siłr est de melancholia. Inutilis autē hūor siłr
est duplex: qdā enī nutrit ad stomachū ⁊ intestina ad ꝯfor
tandū vtutē appetitiuā sic melācholia: ⁊ ꝯfortādū vtutē di
gestiuā in stomacho sicut cholera: ⁊ vtutē expulsiuā in inte
stinis. Alius est q iuuat sanguinē penetrare ad mēbra ipsum
mūdificādo sicut phlegma liqdū ⁊ cholera. Cū igit dicit
ysaac ꝙ solus sanguis nutrit: intelligit sub sanguine alios
hūores inquātū sunt necessarij ⁊ iuuatiui. ℭ Ad pmā rōnē
in ꝯtrariū dicēdū ꝙ sanguis spoliat alijs hūorib': sꝫ quātū ad
dispositiōes accidētales: sic est horribilitas q est in eis añ cō
uersionē: ⁊ nō quātum ad essentiales q remanēt in eis post
ꝯuersionē sicut est delectatio vel siłitudo. ℭ Ad scḋam rōnē
dicēdū ꝙ calidū ⁊ hūidū fm vnā illā idē est qḋ vniforme: ex
ꝑ vniformitatē nutriētis cū nutrito stat ⁊ ꝯseruat vita: vel
pōt dici ꝙ cal. ⁊ humid. dupl' dr: vel absolute vel i gñe. pri
mo mō est verū ꝙ sanguis est cal. ⁊ hūid. ⁊ h mō nō ponim'
ꝙ vita stat ꝑ cal. ⁊ hūidū: sꝫ ponim' ꝙ vita stat ꝑ cal. ⁊ hūidū
in gñe. Et ꝑ h pꝫ solō ad tertiā rōnē. sꝫ enī nutritio stat ꝑ ca
lid. ⁊ humidū: diuersificat tñ per calidū ⁊ humidū hmōi fm
diuersitatē mēbroꝝ. Aliud enī humidū ⁊ calidū mēbri chole
rici: ⁊ membri melancholici: ⁊ sic de alijs. Unde qḋlibet mē
brū nō ex quolibet calido ⁊ hūido nutrit: sꝫ ex calido ⁊ hūi
do sibi siłi. ℭ Ad aliud dicēdū ꝙ in nutrimēto sunt quat
tuor. Primū est delectatio quā infert in gustu aīali: ⁊ h mō
ꝑcedēdū est ꝙ oē qḋ nutrit ꝑ similitudinē nutrit: scḋm est
ꝯplexio siłis: tertiū est ꝯplexio debilis: quartū est siłitudo
specieꝝ. aliis trib' modis multa nutriūt sine dulcedine: res
enī amarissima nutrit: pōt enī fieri assimilatio nutrientis cū
nutrito: ⁊ ad hmōi assimilationē nō oꝫ ꝙ sit actu in sapore.
ℭ Circa scḋm sic procedimus: ⁊ querit vtrum vnus hu
mor solus sufficiat ad nutriendū: ⁊ videt ꝙ sic ꝑ pdict as rō
nes. Prima talis est: in gñatiōe vnū est agens pmū regu
lans sicut instrumentū sicut calor naturalis: ⁊ vna materia
sustinēs actionē sicut massa pestanaria: sꝫ ex vno agēte ⁊ vna
materia vn' effectus resultat: ḡ ex calore naturali agēte ⁊ il
la massa vn' causabit humor: ⁊ nō plures. Scḋa rō talis est
sicut plāta nutrit ⁊ ptes plāte siłr nutriunt: ⁊ siłr aīal et
partes aīalis: aīa enī vegetabilis est pncipiū nutriendi
in vtroqꝫ: sꝫ plāta nutrit vna qdā humiditate aquosa: ergo
⁊ aīal vno hūore pōt nutriri: nō ergo multi hūores sunt ne
cessarij. ℭ Ad oppositū sunt due rationes. Prima talis est
humores sunt ꝑpter ꝯseruationē vite ⁊ restaurationem deperditi:
sꝫ mēbra a qb' fit deꝑditio sunt diuerse cōplexiōis:
quare diuersis indigēt ad sui ꝯseruationē ⁊ restaurationē.
hoc aūt nō cōtingit nisi ꝑ hūores: ergo necesse est plures et
diuersos hūores esse ad nutriēdū corp'. Scḋa rō talis est: si
cut calor exterior ex vna materia gñat diuersas substātias:
vt pꝫ in musto in quo ꝑ calorē exteriorē generat spuma fex
vnctuositas ⁊ vinū: siłr est de calore interiori: q: ex vna ma
teria gñant diuersa. vnū qḋ respōdet spume sicut cholera. ⁊
aliud qḋ rñdet aqšitati sicut phlegma: ⁊ aliud qḋ rñdet vn
ctuositati sicut sanguis: ⁊ qrtū qḋ respondet feci sicut me
lācholia: q: necesse est ꝙ ex vna massa q est in potētia ⁊ se hꝫ
ad plura: et diuersos humores generat. qḋ ꝯcedimus.
Ad pmā rōnē in cōtrariū dicēdū ꝙ sꝫ calor agēs sit vnus
fm se: nō tñ vniformiter se hꝫ: q si sit remissus gñat phle
gma: si tēperat' sanguinē: si excedat generat cholerā: ⁊ quā
dā grossam ⁊ terrestrē substātiā si sit adurēs. Siłr sꝫ mate
ria ⁊ massa sit vna fm se: nō tñ ptes eius sunt vniformes: q:
quādā pte hꝫ liqdā inosam ex q gñat phlegma: quādā vn
ctuosā ex q gñat sanguis: quādā subtilē acutam ex q gñat
cholera: ⁊ quādā grossā ex q gñat melācholiā. Ad scḋas rō
nē dicēdū ꝙ nō est siłe de plāt' ⁊ de aīalib': q: in plātis par
tes sunt vniformes: ⁊ iō vna hūiditate nutriūt. In aīalib'.
sunt ptes difformes: ⁊ iō ex plurib' humiditatib' nutriunt.
ℭ Circa tertium sic ꝑcedimus. ⁊ querit vtrū oēs humo
res simul generent vel successiue. videt ꝙ generentur suc
cessiue duab' rōnib'. Prima talis est: in via gñatiōis pri' est
incōpletū ꝙ ꝯpletū: sꝫ phlegma incōpletū est respectu san
guis: ḡ pri' ex' gñatio ꝙ sanguis: ḡ humores generant suc
cessiue. Scḋa rō ē talis ⁊ accipit a theophilo dicēte i vrinis:

q phlegma prius fit sanguis: sed oē qd est prius altero nō simul generatur cū ipso: ergo humores nō simul generantur sed successiue. ¶ Ad oppositū sunt tres rōnes. Prima talis ē: oē agēs qd sic disponit materiā sm quālibet ptē sui: simul pducit plures effectus ab ea: si illa materia sit possibilis ad ipsos: sed calor naturalis disponit massā chili i epate: sm quālibet ptē sui τ simul: τ illa massa possibilis est ad plures effectus: ergo calor naturalis ex ea simul pducit oēs humores. Scda rō talis est: natura siue virtus naturalis diuidit simul massam ptē sanatā p venas epatis: sm ppias mineras: τ calor naturalis simul agit in quālibet pte illius masse: ergo qua rōne calor naturalis generat vnū humorē ex vna pte illius: eadē rōne pducit aliū ex alia pte: τ sic necesse est oēs humores simul generari. Tertia rō talis est: oē agēs vnū τ idē nō intensum neqꝫ remissum: qd simul τ in eodē tpe agit in materiā vnā simul pducit plures effectus ab ea si plures intendat: sed calor naturalis est hmōi respectu illius masse: ergo sic pducit ab ea plures effectus τ plures humores. τ hoc idē vult Gal. in lib. cōplexionū: cōtrariū tñ dicāt qdā. Ad hoc dicēdū q oēs humores sm Gal. simul generantur: qr natura nō prius intēdit vnū q alterū. Ad rōnes in cōtrariū dicēdū q generatio humorū est duplex. Una est sm quā vnus humor generatur ex altero: τ sic nō simul generantur. Alia est sm quā oēs simul ex eadē massa generantur sub suis vltimis dispositionibus: τ hoc modo oēs humores simul generantur τ sic intellexit Gal. τ primo modo theophilus: τ sic nō est cōtrarietas.

¶ Circa qrtū sic pcedimus: τ qritur vtrū cholera cōuertatur i sanguinē ad hoc vt nutriat mēbra sic possibile ē de phlegmate: τ ostēdit q sic possibile ē humores alterari p dietā vel medicinā τ redire ad aliā naturā: vt si aliqs sit cholericus fiet phlegmaticus per dietā phlegma inducētē: ergo est possibile cholerā spoliari suo acumine: τ sui nimia caliditate p dietā τ redire ad naturā sanguinis vel phlegmatis. Scda rō talis est: sic est de vino τ de humoribus: sed sicut dicit Gal. sup apho. vinum nō oino corruptū pōt reduci ad naturalitatē: sed qñ est oino corruptū non pōt reduci: ergo sic est de cholera: ergo cū cholera naturalis nō sit oino extra regimē nature: pōt reduci ad humorē maxime naturalē: sed humor maxime naturalis est sanguis: ergo pōt reduci ad sanguinē. Tertia rō talis est: magis est possibile humorē naturalē reduci ad naturalē q innaturalem ad naturalē: sed humor innaturalis p alterantia reducitur ad naturalē: ergo cholera naturalis maxime poterit reduci ad humorē q est maxime naturalis: sed hmōi est sanguis: ergo poterit reduci ad sanguinē. Quarta rō talis est. Sic cōparantur humores inter se τ elemēta: humores eñ filij sunt elemētorū: sicut dicit Gal. sed in elemētis mutua τ circularis est generatio: ergo τ in humoribus mutua est gnātio: τ sic ex sanguine generatur cholera τ ecōuerso: ergo possibile est cholerā redire in naturā sanguis. Ad oppositū est auctoritas Cōstātini in pātegni in ca. de humoribus: qui dicit q sanguis nō pōt cōuerti in phlegma: nec cholera in sanguinē: nec melācholia in cholerā: sed ecōuerso: τ cā huius est sicut ipse dicit q coctū non pōt incrudari: sed crudū pōt decoqui. Ad hoc dicēdū q cōuersio humorū ē duplex. Quedā eñ est p vltēriorē decoctionē: τ sm hāc viā phlegma cōuertitur in sanguinē: τ sanguis in cholerā: τ nō ecōuerso. Alia est sm quā cōtingit humorē priuari a suis qualitatibus: τ qd potētia est in ipso de sanguine reducitur ad actū in naturā sanguinis: τ sm hāc viā cholera pōt redire ad naturā sanguinis: τ hoc mō nō intelligit cōstan. sed pmo mō τ p hoc soluūtur rōnes. ¶ Scdo qritur circa hoc: vtrū humor aqsitas nutriat: τ dicēdū q nō ppter qsi aquositas multū distat a mēbris τ multū accedit ad naturā elemētorū: sed tñ iuuat humores τ cōmiscetur eis: τ reddit eos habiles vt penetrent ad membra nutrienda.

¶ Circa qntū sic pcedimus: τ qritur vtrū phlegma acetosum generetur a frigiditate vel calidiitate. et videtur q a caliditate: quia caliditas τ frigiditas interior pportionantur calori et frigiditati exteriori: sed videmus acetum generari per ebullitionem caloris in succis τ in humiditatibus. sicut patet in vino: ergo similiter per ebullitionē phlegmatis in stomacho phlegma fiet acetosum. Scda rō talis est. dicit Auic. q qñqꝫ sanguis dulcis acescit in stomacho p ebullitionē: ergo sic phlegma: sed ebullitio semp fit per calorē: ergo phlegma acetosum p sui ebullitionē causatur a caliditate. Tertia rō talis est. τ est auct. ysaac in lib. febriū dicentis q phlegma acetosū qñqꝫ gnātur ex frigiditate: qñqꝫ ex caliditate. Quarta ratio talis est. Omne phlegma acetosum est corruptū τ putrefactū: sed ois putrefactio fit mediante calore: ergo omē acetosum gnātur mediāte calore. Ad oppositū est auct. ysaac dicētis q phlegma acetosū significat intēsā frigiditatē: qr causatur a nimia frigiditate. ¶ Scdo. ad hoc dicēdū q circa hoc duplex est intētio. Prima q phlegma acetosū in nullo mō causatur a calore cū sit frigidū valde: τ nullū cōtrium sit cā sui cōtrij. Scda est quā nos ponimus: scz q qñqꝫ gnātur acetositas a caliditate: qñqꝫ a frigiditate. Ad rōnem in cōtriū dicēdū q duplex est cā acetositatis. quedā est cā remota: τ sic calor cā est acetositatis: faciēdo ebullitionē in humoribus. est alia cā pxima: τ sic frigiditas ē cā acetositatis: qr p ebullitionē quā facit calor inducitur frigiditas in stomacho: sicut pz in vino. Calor eñ p sui ebullitionē dissoluit ptes subtiles τ acutas vini: que sunt calide qbus exhalatis remanēt ptes aquose que sunt frigide: τ sic vitio introducitur ibi frigiditas q ē in potētia: q cū vinū pnbus vini reddit ipās acetosas. ¶ Scdo qritur circa hoc: vtrū aqsitas immediate sequitur frigiditatē vel caliditatē. Ad hoc dicēdū q aquositas gnātur multis modis. Uno mō a stomachi frigiditate: sicut in renibus τ in hñtibus digestionē debilē. Scdo causatur ppter nimiā repletionē: τ sic pōt causari i holbus hñtibus stomachū cholericū ppter nimiā repletionē impedientē digestionē. Tertio mō ppter strictură τ siccitatē stomachi: vñ stomachus etsi sit calidus: nō tñ multam cibi pōt recipe quantitatē. τ inde gnātur aqsitas. Quarto mō gnātur ppter raritatē pororū. vñ penetrat frigus ad interiora corpis: τ debilitat calorē: τ inducitur aqsitas: acetositas. Quinto mō causatur ppter nimiā resolutionē humidi substātialis factā a calore: τ inde exeūt humores: sicut aqua vel saliua p os: τ est sicut in lignis viridibus ad ignē appositis a qbus exit fumus: τ isto mō mel acescit i stomacho cholerico: τ sz h acetositas sequitur caliditatē. ¶ Tertio qritur circa h quō res dulcis acescit in stomacho: τ vr cōtriū: qr acetosum crudū ē respectu dulcis: τ natura pcedit i stomacho sm vlteriorē decoctionē: τ nō pz incrudationē: τ sic vr q res dulcis nō fiat acetosa in stomacho: sz res acetosa fiat dulcis. Ad h dicēdū q dupr gnātur sapor: vel hñs: in corpe. vno mō p vlteriorē decoctionem: τ sic res dulcis nō fit acetosa in stomacho. alio mō p corruptionē vel exhalationē prius subtiliū siue p spoliationē sue ppie cōplexiōis: τ sic dulce fit acetosum in stomacho.

¶ Circa sextū sic pcedit: τ qritur qre phlegma magis cōmiscetur cholere τ faciat vnā spēm phlegmatis q est phlegma salsum: q cū alijs humoribus. τ vr q h nō sit verū: qr phlegma magis cōtrariatur cholere q alijs humoribus: ergo cholere minus dz cōmisceri. Cōtriū h dicit auctores. Scdo ad h dicēdū q cōmixtio ex cōtrarijs magis notabilis ē: si h sic cōmiscetur sicut nō pz cōmixtio. Itē phlegma nō cōmiscetur melācholie ppter grossitiē τ viscositatē vtriusqꝫ. ¶ Scdo qritur circa hoc quare qdā humores naturales hñt receptaculū sic epar. Innaturales h nō hñt ppriū receptaculū sibi deputatū. Scdo dicēdū q cā huius ē qm humores naturales sunt sub regimine nature. τ io natura deputauit eis mēbrū sic epar. Innaturales h nō sūt sub regimine nature: nec natura itēdit eos cōseruare. Sz tūc qritur qre natura nō fecit receptaculū phlegmati sic cholere: τ melācholie: τ sanguini. Ad h dicēdum: q natura incarcerauit melācholiā τ cholerā: quia nō ita pportionātur ad nutrimētū sicut phlegma: τ qr sunt horribiles nature: sed phlegma necessariū est: vt in sanguinē cōuertatur τ mēbra nutriat: τ ideo discurrit cū sanguine per venas ad oēs partes corporis nutriēdas: τ ideo natura nō fecit phlegmati ppriū receptaculū: sanguis h cum sit amicus nature nō incarceratur in venis: sed libere discurrit ad oēs partes corpis vt eas nutriat τ cōseruet. ¶ Ultimo queritur quare humores innaturales magis generentur in stomacho. Ad hoc dicēdū q stomachus est sentina oīm superfluitatum corporis τ humorū. vñ dicit Oribasius in cōmento sup apho. q stomachus se hz in corpore ad recipiendū oēs superfluitates corporis: sicut se hz cloaca in ciuitate ad recipiendū oēs feces: τ ideo humores

in stomacho cōmixte illis superfluitatibus corruptis magis corrumpuntur ⁊ fiunt innaturales.

Nona lectio.

Cibus vero corrūpitur in stomacho ex accidētibꝰ q̄ extra naturā patitur stomachus duobꝰ modis. Aliquā enī manet cibꝰ ī stomacho q̄ ī digestiōe mediatur priusq̄ diuidatur: digeratur ⁊ euacuetur. Aliquādo scd's cibus suscipitur priore subtilior: vel equalis priori. priore ergo iam decocto ⁊ a stomacho descendente: deponit secū scd'm cibū: ⁊ necessario crudissimū. Hic aūt cū ita crudus ad epar deueniat: eparq3 in eadē cruditate ad cetera membra corporis dimittat non, incerti sumus quin post longum tempus hydropisis et hyposarca generentur. Unde necesse est nō sumi cibū nisi stomacho mūdificato priorībꝰ cibis ⁊ rebus alijs. Secūdo cibus corrūpitur: ⁊ cū cibus accipitur ab initio grossus: ⁊ ad digerendum tardus. Post autē subit subtilior ⁊ digestiōi facilior: qui ex sui leuitate cito digestus: ⁊ exire incipiens: a grauiori prohibetur egredi. Remanens ergo ibi aliquātulū mutatur in fumositatē: ⁊ genꝰ cholericū quibꝰ stomachus naturaliter est calidus: vel in acetosite ⁊ putredine: quibus stomachus est frigidus. Unde oportet a cibis leuioribus incipi: ⁊ ad digerē dū facilioribus. Postea vero grossioribus ⁊ tardioribus dietare: vt cū descendat subtilis digerat. ur: et nō offendat a quo retineatur. Reprehendimur tamē a sophistis. Quare inquiunt negasti cū incipiatur a subtili cibo ⁊ leuiori: post autē si grossior succedat cibū grossiorē nōdū egredi: sicut ante asseruisti de cibo mediato in digestione: cui si superuenerit vel eo subtilior vel equalis sibi ambo insimul diffundūtur. Respondendū est his falsum opposuisse. Nos enim ibi posuimꝰ si cibo priore sit subtilior: vel priori equalis in subtilitate: priore digesto exeūte: necesse est alterū egredi ex sui subtilitate ⁊ lubricitate. Grossum vero cibum leuiorē sequētē ⁊ eo digesto priorē expulsiua virtus q̄ in stomacho est: exire compellit: qui repugnat ex grossitie sua que nō sue actioni obediat quo ad digestionē expleat: ⁊ lubricus mollisq3 fiat: quem tūc eadem virtus expulsiua expelli adiuuat.

Terminata diuersitate diete a parte cōlexionis ⁊ cōpositionis corporū recipientiū: assignat diuersitatē eius a parte accidentiū que extra naturā patitur stomachus. Hec autē pars spectat ad presentē lectionē. Diuisio. Diuiditur aūt hec pars in tres partes. In quarū prima ostendit quomodo cibus in stomacho corrūpitur post acceptionē cibi: in quo post semidigestū crudus accipitur. In scd'a scz in hac. Secundo corrūpitur cibus ⁊ cū cibus accipit ab initio grossus. ostē dit quomodo per acceptionē grossi in principio: ⁊ subtilis in fine cibus corrūpitur. In tertia: scz in hac. Reprehēdimur tamen a sophistis. mouet dubitationem circa predicta ⁊ ipsam soluit. Circa primā partē duo ꝓponit. Primo dat primū modū corruptiōis cibi in stomacho dicēs q̄ duobus modis cibus in stomacho corrumpitur ex accidentibus cōtra naturā. Primo q2 accipitur cibꝰ primꝰ qualiscūq3 ⁊ in media eiꝰ digestiōe aliꝰ accipitur: ⁊ tūc primus labitur ad epar cū sit coctus ⁊ secū fert scd'm crudū: ⁊ inde oppilatiōes generātur: ⁊ graues morbi: sicut asclites q̄ est spēs hydropisis ex aquositate cōtenta in vētre ꝓueniēs: ⁊ hyposarca q̄ est alia spēs ex materia inter cutē ⁊ carnē extra cōtēta. Secūdo dat modū ordinandi cibū dicēs: q̄ ꝓpterea nō debet sequēs cibus accipi nisi stomacho a priore expedito. Circa scd'am partē duo proponit. Primo dat scd'm modū corruptiōis cibi in stomacho dicēs q̄ scd'o corrūpitur cibus in stomacho cum grossus primo accipitur: ⁊ deinde subtilis obstaculū inueniēs nō pōt exire ⁊ supnatat: ⁊ in fumum: ⁊ in malas qualitates cōuertitur. Scd'o dat modū ordinis cibi ꝯtra p̄dictā corruptionē dicēs q̄ iō d3 primꝰ cibus liq̄dus subtilis accipi: vt cito digestus descēdat: ⁊ grossus nō inueniat obstaculū: vt ad fundū in q̄ viget digestio: descēdat ⁊ p̄fecte digeratur. Circa tertiam partē ꝓcedit circa q̄stionē: ⁊ primo mouet eā dicēs. q̄ sophiste reprehēdūt nos. nā sicut nūc diximꝰ cibo subtili primo accepto ⁊ grosso sequēte subtilē descēdere ⁊ nō grossum secū trahere: sed stomachū primo expedire: vt grossus obstaculū nō inueniat in descēsu. Querunt ergo quare similiter non est in his sicut in cibo mediate digesto ⁊ crudo: vt sicut semicoctus secū trahit cibū crudū: similiter subtilis grossū. Nā semicocto subtilis: ⁊ crudo grossus assimilatur. Secūdo resoluit q̄stionē dicēs: q̄ falsa est oppositio. Nam dictum est primo: q̄ cū post cibū semicoctū sequatur vel eque subtilis: vel ampliꝰ aut minꝰ: lubricatur cū ipso facta eiꝰ coctiōe ex vi materie: s3 cū subtilis priꝰ accipit: cito digestꝰ descēdit: ⁊ grossus sequēs retinetur a natura: ⁊ virtꝰ expulsiua nō expellit ipsum quousq3 eiꝰ digestio cōpleatur: ⁊ postq̄ est mollis ⁊ digestus auxilio expulsiue expellitur. hec est intentio huius partis.

Circa p'ct istā quinq3 sunt inq̄rēda. Primū est de ordinatione ciborū. Scd'm est de cōtrarietate auctorū circa ordinationē ciborū. Tertiū est de ordinatiōe potus ad cibū. Quartum de multitudine ciborū diuersorū in eadem mēsa. Quintū est vtrū repletio nimia plꝰ noceat post inanitionē q̄ ecōtrario. Sextū pōt esse de tpe accipiēdi dictā.

Circa primū sic ꝓceditur: ⁊ ostēditur q̄ grossa cibaria dn̄t priꝰ accipi p. v. rōnes. Prima talis est. Dicit Auic. ⁊ ysaac q̄ cibi subtiles in stomacho calido multum siue naturaliter siue accidētaliter aduruntur de facili: ⁊ de facili ꝯuertuntur in genꝰ cholericū. ⁊ cā huiꝰ est: q2 nō possunt resistere calori: s3 inferior pars stomachi calidior est q̄ superior: ergo si cibi subtiles prius assumantur q̄ grossi: citius cōuertuntur in genꝰ cholericū q̄ si post grossos assumantur: hoc aūt est incōueniēs nature: q2 sm̄ h̄ de facili facerēt febres cholericas: ergo necesse est in comestione cibaria grossa prius accipi. Scd'a ratio talis est: materie grosse ⁊ indisposite duo sunt necessaria ad hoc vt digeratur. s. mora ⁊ forte agens: ⁊ hec duo cibꝰ grossus requirit necessario: ergo cū in inferiori pte stomachi sit fortior calor digerēs naturalis q̄ in supiori: necesse est cibum grossum ad hoc q̄ digeratur: ⁊ cōuertatur imediate ad fundū stomachi: hoc aūt nō pōt esse nisi priꝰ exhibeatur: ergo necesse est cibū grossū p̄cedere cibum subtilē. Tertia rō talis est stomacho existēte multum calido naturaliter vel accidētaliter p̄cipiūt auctores dari frigida: sicut sunt fructus frigidi: ⁊ etiā aqua frigida: vt calor vehemēs in fundo possit temperari: s3 cibi grossi sunt frigidi: sicut caro bouina ⁊ cōsimilia ergo prius dn̄t descēdere ad fundū stomachi vbi magnꝰ viget calor q̄ cibi subtiles: s3 hoc non pōt esse nisi exhibeantur priꝰ: g̃ cibaria grossa dn̄t p̄cedere subtilia. Quarta ratio talis est: agēs ⁊ materia debet ꝓportionari: vt si agēs est forte materia d3 esse fortis ⁊ grossa: ⁊ si agēs est debile materia d3 esse subtilis ⁊ debilis. ex debita eñ ꝓportione agētis cū patiēte resultat debitus effectus: sed calor agēs in fundo stomachi est fortior: ⁊ superiꝰ debilior: ergo cibus grossus ⁊ fortis d3 esse in fundo stomachi: ⁊ subtilis superiꝰ: s3 h̄ nō pōt esse nisi cibꝰ grossus p̄cedat subtilē: ergo necesse est cibū grossum p̄cedere subtilē. Quarta rō talis est: si cibus subtilis p̄ordinetur: cibus grossus superueniēs cōprimit ipsum ⁊ facit ipm exire a stomacho indigestū: hoc aūt malū est sm̄ naturam: ergo subtilis cibus nō d3 preordinari grosso in mēsa: s3 potius ecōtrario. Ad oppositū sunt tres rōnes. Prima talis est. Dicit eñ Gal. l cō. sup apho. q̄ sicut ignis ꝓpter multitudinē lignorū extinguitur: vel quia sunt fortia et grossa ad cōuertendum: vel quia sunt viridia. Similiter calor naturalis extinguitur. vel quia cibi grossi: vel q2 multi. Ideo calor naturalis in principio est debilis. vñ cibaria grossa ei nō cōueniūt nisi prius cōfortetur per cibū subtilē: quia extinqueretur a grossis: et sic videtur q̄ subtilis cibus semper debet prius

debet prius accipi ꝙ grossus. Secūda rō talis est. Dicit ysaac ꝙ si cibus grossus primo accipiatur: cibus subtilis superadueniēs cito digeritur cū sit facilis digestionis: ꝛ nō permittitur egredi ppter cibū grossiorē. vñ cōuertitur i genꝰ cholericū i hñtibꝰ stomachū calidū: vel in acetositatem vel putredinē in habētibꝰ stomachū frigidū: hoc aūt multū nocet nature: ꝗ cibus grossus nō ꝺȝ preordinari subtili: sed ecōuerso. Tertia rō talis est: ꝛ ē aucto. Auicē. Raſ. ꝛ Cōstā. ꝛ Johes hispalēsis i epl̃a alexādri dicit: ꝙ cibaria subtilia prius debēt ordinari.

¶ Solo. dicēdū ꝙ ꝯtrouersia ē inter aucto. ſ. iō: cū seraſ. papit ꝙ grossus cibꝰ pmo accipiatur: ꝛ postea subtilis. Nos aūt dicimꝰ: ꝙ ſm qd oēs fere auctores supponūt: ꝙ subtilia priꝰ debēt dari: q: cito digeruntur: ꝛ descēdunt. ꝛ cito stomachus expedit se ab illis: ꝛ nō impediūt cibaria grossa: quā cito ad locū digestiōis descēdūt. vñ possumꝰ dicere vniuersaliter ꝙ cā huiꝰ ē triplex. Prīa ē ne natura impediatur i sua opatōe: ꝛ vt cito se expediat a digestiōe cibi subtilis. Secūda est ne cibus subtilis corrūpatur vt cito digestꝰ cito egrediatur a stomacho. Tertia est vt calor naturalis ꝯfortetur p cibū subtilē: ꝛ nō vigoretur ad cibū grossum digerēdū. ¶ Ad rōnes insimul sic posset solui ꝙ calor stomachi dupliciter ꝯsideratur. Uno mō put est excedēs valde tēperamentū in latitudine sanitatis: ꝛ tūc neqȝ añ neqȝ post ꝯpetūt cibaria subtilia: īmo semp grossa. Alio mō ꝯsideratur put cōsistit in suo tēperamēto: ꝛ sic tria sunt ꝯsiderāda. Primū est pportio cibi ad fortitudinē caloris ꝛ virtutis. ꝛ sic cibaria grossa dñt priꝰ accipi ppter fortē calorē in fundo stomachi. ꝛ hō mō intellexit serapiō. Secūȝ est pmixtio cibi cū cibo vł cōparatio vniꝰ ad alterū: ꝛ sic subtilis cōpetit pmo: q: cito descēdit ꝛ nō impedit ne ad locū digestionis grossus descēdat. Tertiū est vtilitas cibi ad corpꝰ: ſm qd pstat iuuamētū vł nocumētū: ꝛ hoc mō subtilis ꝺȝ pcedere ꝛ grossus ꝺȝ seq̄. ꝛ sic intellexerūt auicē. Raſ. ꝛ ysaac. ¶ Secūdo querit circa hoc ꝗ cibaria debeāt pcedere in calida cōplexione: ꝛ ꝗ in frigida. ꝛ ostēdit ꝙ grossa debeāt pcedere i calida cōplexione: ꝛ subtilia in frigida. Dicit Auicē. ꝙ in stomacho igneo cibaria grossa bñ cōuertūtur ꝛ subtilia aduruntur. Et cā huiꝰ ē: q: cibaria grossa fortis sunt resistētie: ꝛ pportionantur fortissimo calori naturali. subtilia vo cito aduruntur ꝛ conuertuntur ad igneū calorē: ꝛ sic cibaria grossa magis ꝯpetūt huic cōplexioni ꝙ subtilia: ſȝ qd magis cōpetit priꝰ ꝺȝ exhiberi: ꝗ cibꝰ grossus in calida cōplexione priꝰ ꝺȝ exhiberi ꝙ subtilis. ꝛ p oppositū arguitur in frigida cōplexiōe. q: ꝯtrariorū ꝯtrarie sunt cause. Secūda rō talis est: digestiua stomachi frigida non pōt sup digestiōeȝ cibi grossi: q: oīa mēbra supflue infrigidata defectus hñt opationes: sicut dicit Gal. in cō. sup apho. ſȝ fortis digestiua stomachi potēs est sup cibū grossum digerēdū: q: pportionatur ei: sed qd alicui pportionatur: prius ei cōuenit ꝙ qd ei nō pportionatur: ꝗ cibus grossus priꝰ ꝺȝ dari stomacho calide cōplexionis ꝙ subtilis stomacho frigide cōplexionis ecōuerso. ¶ Ad oppositū sunt due rōnes. Prīa talis est: magno appetitui magiꝰ ꝛ grossus cibus cōpetit: forti eñ agēti forte patiēs ꝺȝ respōdere. ſȝ in eis ꝗ sunt frigide cōplexionis magꝰ est appetitꝰ sicut dicit Gal. in tegni. ꝛ loquitur de appetitu naturali. ꝗ ei prius cōpetit cibus grossus: ꝛ deinde subtilis: ꝛ ecōuerso in eis ꝗ sunt calide cōplexionis cū in eis sit paruus appetitꝰ. Secūda rō talis est. in stomacho frigido virtꝰ digestiua ē frigida. vñ magis indiget cōfortatiōe: ſȝ i fundo hmōi stomachi calor naturalis maior est: ꝛ magis viget ꝙ in ore stomachi. ꝛ magis cōfortat: sicut dicit ysaac. ꝛ qd est tale prius ꝺȝ exhiberi. ꝗ in frigida cōplexione cibus grossus ꝺȝ exhiberi. Ad hoc dicēdū ꝙ in stomacho calido sicut cholerico naturali cibꝰ grossus ꝺȝ pcedere: ꝛ subtilis subseq̄: ꝛ ecōuerso i stomacho frigido. ꝛ huic positioni videtur Auicē. ꝯsentire. Ad primā rōnem in ꝯrīm dicendū ꝙ i stomacho frigido calor naturalis i pncipio sopitꝰ est. ꝛ appetitꝰ est magꝰ ppter inanitiōeȝ mēbri. vñ quātū est de appetitu cibi: magiꝰ ꝛ grossus ꝺȝ prius exhiberi cibꝰ: ſȝ cito extinguit calorē naturalē cū sit debilis ꝛ sopitꝰ in hmōi stomacho. hoc aūt summope cauēdū est: ꝛ ideo cibus subtilis ꝺȝ precedere vt excitet calorē naturalē ꝛ cōfortet: ꝛ sit potēs supra cibū grossū digerēdū. In stomacho vo calido: q: fortis est ꝛ calor naturalis fortis: ideo cibꝰ semp ꝺȝ pcedere grossus: ꝛ subtilis subseq̄: licet appetitꝰ nō sit tantꝰ in pncipio: cibꝰ eñ magis respicit calori ꝛ virtuti ꝙ appetitui. Ad secūdam rōem dicēdū ꝙ licet calor naturalis sit fortior in fundo stomachi respectu partis superioris: i se tñ est debilis in ꝯparatōe ad cibū grossuȝ: q: si priꝰ hmōi stomacho detur: multū grauaret naturā. ꝛ si cibus subtilis superueniret grauaretur natura dupliciter grauatiōe: q: nō est potēs supra vnū: nec supra alterū: ſȝ cibꝰ subtilis cū sit facilis digestiōis ꝛ facilis cōuersiōis ei cōpetit: ꝛ nō aliꝰ. ꝛ iō solꝰ ꝺȝ ei exhiberi: ſȝ tñ si cibꝰ grossus ꝛ subtilis sunt administrādi hmōi stōacho: subtilis ꝺȝ semp pcedere vt calorē naturalē excitet: ꝛ cōfortet. ita vt possit priꝰ cibū grossuȝ digerere ꝛ trāsmutare. ¶ Tertio qrit circa hoc ꝗ cibaria debet prius dari in regione calida ꝛ in frigida. ꝛ videtur ꝙ in calida grossus cibꝰ prius cōpetit: q: sic est de regione ꝛ cōplexiōe: ſȝ in cōplexione calida stomachi grossus cibꝰ cōpetit prius: ꝗ sic in regione calida grossus cibus ꝯpetit prius. ¶ Ad oppositū est hec rō. in stomacho habēte calorē fortē cibaria grossa ꝯpetūt: ſȝ in regione calida sicut dicit Auicē. hoīes debilē hñt virtutē digestiuā ꝛ oēs virtutes sunt debiles. vñ sunt pusillanimes et apti ad studiū: ꝗ cū in stomacho hñte debilē virtutē: cibaria subtilia cōpetant ꝛ nō grossa: ꝗ in regione calida subtilia cibaria cōpetūt. ecōuerso in frigida. ¶ Solutio ad hoc dicendū ꝙ in vtraqȝ regiōe subtilia cibaria priꝰ dñt dari: tñ si grossus detur minꝰ nocumētū videtur in regiōe frigida ꝙ i calida: q: hoīes in frigida regiōe virtutē ꝛ calorē naturalē hñt fortē. Ad rōnē dicēdū ꝙ nō est sic de regione ꝛ cōplexione: q: cōplexio confortat virtutē digestiuā: ſȝ ꝯplexio calida regiōis debilitat eā.

¶ Quarto qrit circa hoc vtrū vētuosa debēt pus exhiberi. ꝛ ostēdit ꝙ sic hac rōne. dicit Gal. i cōmento sup apho. ꝙ in forti appetitu canino vētuosa prius sunt dāda: ſȝ in pncipio comestiōis appetitꝰ fortis est ꝛ nimis excitatꝰ: ergo in pncipio vētuosa debēt dari: ꝛ nō post. Secūda rō talis est illud qd calorē naturalē ꝯfortat pus est exhibēdū: ſȝ vētuosa sunt hmōi: eo ꝙ cito cōuertūtur ad calorē: ergo vētuosa pus sunt exhibēda. Ad oppositū est rō talis. si vētuosa pus dentur aut sequitur aliꝰ cibꝰ aut nō. si nō tūc stomachus replet̃ pnatastica replētione. ꝛ sic mēbra remanēt inanita: q: nihil aut parū illis trāsmittit. ꝗ aūt nimis nocȝ. Si vo sequitur aliꝰ cibꝰ aut est subtilis aut grossus. Si subtilis tūc vētuosa faciūt ipm eleuari ꝛ supnatare: ꝛ sic putresceret: cū nō descēdat ad locū coctiōis. ꝗ aūt sic mlt̃ū nocȝ. Si vo cibꝰ sit grossus: tūc facit ipm lubricare cū sit grauis: ꝛ exire a stomacho indigestū. oīa aūt qd talia opatur nullo mō ꝺȝ preordinari: cū ꝗ vētuosa sint hmōi: nō dñt priꝰ exhiberi. Secūda rō talis est nihil qd in regimīe sanitatꝪ fastidiū gñat: ē preordinādū: ſȝ vētuosa sunt hmōi: dicit ysaac: nō ꝗ debēt preordinari nec etiā post aliū cibū debēt accipi: q: generāt nauseā ꝛ vomitū qd cōcedimꝰ. ¶ Ad rōnes in ꝯrīm dicēdū ꝙ in exhibitione cibi duo sunt ꝯsiderāda. Unū est sedatio appetitꝰ. ꝛ ſm hoc gulosis prius sunt vētuosa offerēda. Secūm est regimē sanitatis ꝛ cōseruatio corporis in virtute ꝛ vigore. ꝛ hoc mō vētuosa nō dñt priꝰ exhiberi: nec etiā posteriꝰ. Itē appetitꝰ est duplex. vnꝰ est naturalis: ꝛ huic nō ꝯpetūt vētuosa. aliꝰ est innaturalis ꝛ huic cōpetūt ꝛ prius debēt exhiberi. intelligit Gal. qui est caninꝰ appetitꝰ: de alio nō. Itē calor est duplex. quidā est naturalis: ꝛ illū nō cōfortāt vētuosa: nec ad ipm cōuertūtur. Aliꝰ innaturalis: ꝛ illū confortāt ꝛ ad ipm cōuertūtur. Notādū tñ ꝙ si vētrē laxare voluerit: debet dare vētuosa cū herbis laxatiuis: sicut est pinguedo porcina malua ꝛ mercurialis sine aliquo alio cibo subsequente: vel precedente in eadem mensa.

¶ Circa secūdū sic pcedimꝰ: ꝛ qrit de ꝯrietate auctoꝝ in ordine ciboꝝ. Serapion eñ ꝛ ꝯstā. ponūt ꝙ grossa priꝰ debēt accipi ꝛ subtilia seq̄. Joh. hispalēsis i epl̃a missa magno alexādro: dicit ꝙ cibaria subtilia prius debēt exhiberi. Itē dicit Raſ. ꝙ causa corruptionis ciboꝝ est priꝰ accipe grossa cibaria ꝛ deinde subtilia. Itē dicit Auicē. ꝙ grossus cibꝰ aū subtilē nō ꝺȝ accipi: sed si aliqs comedat vnū: nō comedat reliquū in eadē mēsa. Itē dicunt magistri ꝙ si cibus sit subtilis ꝛ masticabilis: prius debent accipi: sicut sunt pruna: ficus: ꝛ hmōi. Si vo sint cibaria sorbilia debent subseq̄: ꝛ

grossa prius accipi: sȝ hoc contra auctores: q̄ dicūt q̄ iura carnium prius debēt accipi ⁊ postea carnes. Nos aūt volētes cōcordare auctores ⁊ magistros: dicim⁹ q̄ ī dicta q̄tuor: sunt cōsiderāda. Primū est tenor stomachi ⁊ vt⁹. Secūdū est facilis vel difficilis exitus cibi a stomacho. Tertiū est regimen ⁊ cōseruatio sanitatis. Quartū ē idētitas ⁊ diuersitas ciboꝝ. Dicim⁹ ḡ q̄ si tenor ⁊ vtus sit fortis: ⁊ calor naturalis sit: tūc cibus grossus dȝ precedere ⁊ subtilis subsequi. ⁊ h̄ mō intelligit Cōstātin⁹ ⁊ Serapiō. Si v̄o vtus sit debilis: ⁊ calor naturalis sit: ecōuerso debēt ordinari: ⁊ hoc mō intelligit Johes hyspalēsis. Si v̄o exit⁹ vni⁹ cibi a stomacho sit facilis ⁊ alterius difficilis: subtilis cibus dȝ prius accipi: ⁊ sic intelligit Ras. Si v̄o cōseruat̄ regimē ⁊ cōseruatio sanitatis tūc nō dȝ dari nisi vnus solus cib⁹ in debita quātitate: ⁊ sic intelligit Auicē. Si v̄o cibi sint diuersi generis: vt fruct⁹ nō stiptici ⁊ carnes: tūc fruct⁹ debēt pcedere vt ficus: vue: ⁊ pruna: ⁊ carnes subseq̄. ⁊ sic intelligūt magistri cōīr. Si v̄o cibi sint eiusdem generis vt caro pullina ⁊ bouina: tūc est cōsiderāda vtus stomachi ⁊ sic oportet ordinare sicut predictū est

¶ Secūdo querit̄ circa hoc: vtrū subtilia masticabilia vel sorbilia debēt prius accipi q̄ cibaria grossa. ⁊ videt̄ q̄ sorbilia hac rōe. dicit ysaac: q̄ cibaria sorbilia pri⁹ sunt dāda q̄ stomachū mūdāt vt cib⁹ grossus supnatās supueniēs stōachū nō inueniat imūdū: sed cib⁹ subtilis sorbilis est hmōi: sicut brodium: ḡ añ cibū grossum īmediate dȝ ordinari. Scda rō talis est. dicit Ras. q̄ vnū de rebus qd̄ maxime corrumpit digestionē est accipere prius cibū grossum: ḡ ille cibus q̄ minus accedit ad grossitiē prius dȝ accipi: sȝ cibus subtilis vel sorbilis est hmōi respectu cibi subtilis masticabilis: ḡ prius dȝ exhiberi q̄ masticabilis. ¶ Ad oppositū ē Cōstā. q̄ dicit q̄ masticabilia subtilia vt ficus: pruna: ⁊ cōsilia debēt precedere. Ad hoc dicēdū q̄ subtilia sorbilia pri⁹ sunt danda ante grossa cibaria q̄ subtilia masticabilia. Ad auct. cōstā. dicendū q̄ Constanti. non dicit q̄ masticabilia prius ordinanda sunt subtilibus in rōne qua masticabilia sunt subtilia: quia s̄m hoc sorbilia subtiliora sunt: sȝ hoc dicit in ratione qua masticabilia sunt sicut fructus.

¶ Circa tertiū principale sic pcedim⁹: ⁊ q̄rit̄ vtrū vinū debeat exhiberi post cibū vel añ. ⁊ videt̄ q̄ añ hac rōne. illud prius dȝ exhiberi qd̄ calori naturali pporcionat̄ ⁊ augmentat ipm nutrit ⁊ cōfortat: sed vinū est hmōi. vñ dicit ysaac q̄ debēt vti phlebotomati in prima dieta modico vino et pauco cibo: vt sanguis restauret̄: ergo vinū cōpetit añ comestionē. Scda ratio talis est. illa debēt prius exhiberi: a quib⁹ stomachus facilius se expedit: sȝ hmōi sunt liquida q̄ sunt facilis penetrationis q̄ a mēbris facili⁹ attrahūtur: sȝ vinū est hmōi q̄ ppter delectationē attrahit̄ a mēbris: ergo añ cibū dȝ exhiberi vinū. Tertia rō talis est. a facilioribus ⁊ q̄ minus replent est incipiendū: sicut dicit Hippo. q̄ facilius est repleri potu q̄ cibo: ergo pot⁹ ante cibū cōpetit. ¶ Ad oppositū est qd̄ dicit Gal. q̄ vinū nō dȝ exhiberi ieiuno stomacho: eo qd̄ cerebrū percutit ⁊ vtutē defectat: sed nihil tale dȝ añ cibū exhiberi: ergo vinū añ cibū nō cōpetit. Scda rō talis est. vinū exhibet̄ in rōne pot⁹: sȝ pot⁹ ad hoc exhibet̄ vt dicit Joh. vt cibū p totū corp⁹ pferat: ⁊ ipȝ penetrare faciat ad mēbra ergo post cibū dȝ exhiberi vinū ⁊ nō añ: qd̄ cōcedim⁹. ¶ Ad rōnē dicēdū q̄ in vino sunt duo opa. Primū est cōfortatio caloris ⁊ sic multū cōpetit. Secūdū est: q̄ cerebrū replet: ⁊ neruos percutit: ⁊ vtutē debilitat. ⁊ sic maius nocumentū inducit q̄ iuuamentū. Tertiū posset eē repletio stomachi phātastica: ⁊ hoc mō non cōpetit vinū. Ad scdam rōnē dicendū q̄ cōstā. nō intelligit hoc de potu: sȝ de liquido cibo. Itē ad illud qd̄ dicit Hippo. dicēdū q̄ lȝ vinū cōfortet calorē. ⁊ facile sit repleri vino: quia tñ nocumentū eius q̄ñ dat̄ stomacho ieiuno preponderat iuuamēto ei⁹: q̄ in ieiuno stomacho nullo mō dȝ exhiberi. Et tertia rō soluit̄ p predicta. ¶ Secundo queritur circa hoc: vtrum vinum debeat accipi imediate post cibū: vel longe post: ⁊ videt̄ q̄ nō debeat dari in ipa cōmestione. Nihil qd̄ impedit digestionē cibi dȝ dari imediate post cibū ⁊ multo magis nō dȝ dari in ipa comestione: q̄ deportaret cibū indigestū ad mēbra: sȝ vinū hoc mō exhibitū impedit digestiōeȝ s̄m Auicē. ergo videt̄ q̄ nullo mō debeat dari in ipa comestione. Scda rō talis est. si aqua frigida vel tepida ponat̄ ī aqua bulliēte cessat ebullitio: ⁊ impedit̄ carnium decoctio: sȝ pot⁹ vini sic opat̄ circa decoctionē cibi ī stomacho: ⁊ nihil tale dȝ dari in comestiōe: q̄ incrudaret cibū ergo vinū nō dȝ dari in comestiōe. Tertia rō talis est. illud quod facit partem cibi distare a partib⁹ stomachi vbi viget digestio: nō ē exhibēdū in comestiōe: q̄ corrūperet cū nō esset in loco decoctionis: sȝ vinū exhibitū in comestiōe hoc facit s̄m Auicē. ḡ vinū nō est exhibēdū in comestiōe. Quarta rō talis est. de deterioribus reb⁹ est trahere cibū grossum ad mēbra sicut dicit Ras. sȝ vinū sumptū ī comestiōe facit crudū trahere ad mēbra ⁊ penetrare. hoc aūt magnū nocumentū videt̄: ergo vinū in comestiōe nullo mō dȝ exhiberi. Quinta rō talis est. dicit Auicē. q̄ si aliq̄s comedat cibos suspectos nō dȝ imediate bibere bonū vinū sȝ malū. ⁊ cā hui⁹ est: q̄ bonū vinū cū mēbris amicabile attrahit ab illis: ⁊ secum deportat malū cibū ⁊ indigestū. ⁊ hoc est peius: sȝ hmōi vinū in comestiōe accipiat̄: ergo vinū in comestiōe nō dȝ exhiberi. ¶ Ad oppositū est rō talis. Omne qd̄ cōfortat calorē naturalē: ⁊ facit ad cōfortationē caloris naturalis cōpetit in acceptione cibi: sȝ vinū est hmōi. dicit eīm ysaac: q̄ vinū maxime cōfortat calorē naturalē ⁊ digestionē: ḡ cōpetit ī acceptiōe cibi. Scda rō talis est: qd̄ in fame depdit̄ dȝ restaurari: sȝ depditōi mēbroꝝ rñdet cib⁹: ⁊ depditiōi spūs ⁊ caloris rñdet potus vini. Itē duplex est appetit⁹. Vn⁹ est respectu cibi ī fame. Ali⁹ est respectu pot⁹ in siti: sȝ in eadē comestiōe est appetit⁹ vtriusq̄: ḡ qua rōne satisfacim⁹ fami p multū cibū: debem⁹ satisfacere siti p multū potū ī comestiōe. ¶ Solutio ad hoc dicēdū s̄m Auicē. q̄ nō dȝ dari pot⁹ vini in ipa comestiōe: sȝ lōge post comestionē. i. post primā digestionē. sicut dicūt q̄dā. Nos aūt dicim⁹ q̄ in exhibitiōe vini duo cōsiderātur. Primū est regimētū sanitatis. ⁊ s̄m hoc nō dȝ vinū exhiberi in comestiōe. Secūdū est satisfactio appetit⁹ vtutis ⁊ spūs restauratio: ⁊ caloris naturalis cōfortatio. ⁊ s̄m hoc cōpetit vinū ī acceptiōe cibi. ⁊ p̄mā viā tenēt auctores. ⁊ s̄m illā pcedūt p̄me rōnes. Nos aūt tenem⁹ scdā viā cū vulgo.

¶ Tertio q̄rit̄ circa h̄: vtrū aqua magis cōpetat ī acceptiōe cibi q̄ vinū: ⁊ videt̄ q̄ nō hac rōne. Vinū sumptū ī comestiōe impedit digestionē sicut dictū est: ⁊ ppter hoc nō cōpetit ī comestiōe: sȝ aqua multo mag⁹ impedit digestionē: q̄ min⁹ cōpetit in comestiōe q̄ vinū. Scda rō talis est. Nihil qd̄ cibū incrudat ⁊ reddit cōpactū ⁊ ineptū ad digerendū dȝ exhiberi in comestiōe: sȝ aqua ē hmōi: sicut dicūt oēs auct. ḡ aqua nullo mō dȝ exhiberi ī comestiōe. ¶ Ad oppositū est auct. Auicē. dicēt̄ q̄ in media comestiōe cibi vinū nō dȝ exhiberi sȝ aq̄ in parua quātitate: ⁊ nō ad satietatē: ḡ aq̄ mag⁹ dȝ accipi in comestiōe q̄ vinū. Ad hoc dicēdū q̄ pot⁹ sumit̄ dupl'r. Vno mō vt cōfortet digestiōeȝ vel calorē naturalē. ⁊ sic pot⁹ vini magis dȝ exhiberi q̄ pot⁹ aq̄. Alio mō sumit̄ potus respectu sitis sedāde. ⁊ s̄m hoc pot⁹ aq̄ poti⁹ dȝ exhiberi: q̄ plus sedat sitim q̄ vinū: sicut dicit Auicē.

¶ Circa q̄rtū pncipale sic pcedim⁹: ⁊ q̄rit̄ ppter qd̄ multitudo diuersoꝝ ciboꝝ in eadē mensa nocet corpi humano. videt̄ eīm Joāñ. q̄ñ mēbra corpis sunt diuersa: ḡ diuersis cibariis debēt nutriri: ḡ multitudo diuersoꝝ ciboꝝ nō nocebit ī eadē mēsa corpi humano. Joāñ v̄o dicit Auicē. q̄ mixtis nocet. ⁊ cā hui⁹ est duplex s̄m Auicē. Prima est q̄ natura nō pōt se expedire a multitudine ciboꝝ. Scda q̄ vn⁹ cib⁹ diuersus corrūpit aliū. ⁊ iō cibi diuersi nō dñt exhiberi ī eadē mēsa. Vñ notādū q̄ ras. ī almāsore dicit: q̄ q̄tuor sunt q̄ corrūpūt cibos in stomacho. Primū est acceptio multoꝝ ciboꝝ ⁊ diuersoꝝ in eadē mēsa. Scdm̄ ē q̄ñ cib⁹ grossus pri⁹ accipit̄ ⁊ deinde subtilis. Tertiū: acceptio brodij cū mult⁹ micis panis. Quartū est: lōga mora in mēsa. Et q̄ntū pōt esse longa distātia inter acceptiōem ciboꝝ. ¶ Ad rōnē in cōtrariū dicēdū q̄ in vno cibo multi cibi ⁊ diuersi sunt in potētia. ⁊ ideo natura non requirit multitudinem ciborum sed vnum solum.

¶ Scdo q̄rit̄ circa hoc vtrū meli⁹ sit accipe magnū prandiū q̄ cenā. ⁊ ostēdit̄ q̄ nō. In tpe illo cib⁹ dȝ sumi ī maiori quātitate in q̄ calor naturalis maior est ⁊ fortior in loco decoctionis sȝ ī tpe cene calor naturalis ē hmōi: q̄ calor reuocat̄ ppter somnū ad locū decoctiōis: ḡ in cena maior dȝ sumi cib⁹ q̄ in

prādio. Scḋa rō talis est: fortior est exercitatus ꝯgregatus ꝙ dispersus ſm Auicē. ʒ in tpe cene calor naturalis cōgregat in loco coctionis: ⁊ diſgit in tēpore prādij ad exteriora cor poris ꝑpter vigilias: ꝗ calor naturalis fortior est in tpe cene ꝙ in tpe prādij: ꝗ in tpe cene maior cibus ds accipi. Tertia ratio talis est: somnus est imobilitatio virtutū sensibiliū cū intēsione naturaliū: sed intēsio ṽtutū ⁊ opationū ipsarū est ꝑpter fortitudinē ⁊ vigorē caloris naturalis: ʒ qn̄ ṽtus naturalis fortior est ⁊ magis intensa: ei maior cibus cōpetit: ʒ in tēpore cene: vel parū post cenā fit somnus: ⁊ virtus naturalis fortior efficitur ꝙ in tēpore prādij: ꝗ tpe cene maior cibus ds accipi ꝙ tpe prandij. ¶ Ad oppositū est talis rō: dicit ysaac ꝙ maior cibus ⁊ fortior cōpetit exercitātibus ꝙ quiescētib⁹. ⁊ causa hui⁹ est: q: in exercitātibus calor naturalis excitat⁹ ⁊ intēsus est. In quiescētibus vero sopitus ⁊ remissus: ʒ in tpe prādij fiūt opationes ⁊ exercitia ⁊ in tēpore cene est oīno quies: ꝗ in tpe prādij cib⁹ ds accipi maior ꝙ in tpe cene. Scḋa rō talis est: nihil qḋ sepius inducit suffocationē in somno: cōpetit in cena: ʒ mult⁹ cibus ⁊ magn⁹ sumpt⁹ in cena inducit in somno suffocationē sicut patet in pinguib⁹: ꝗ mult⁹ cib⁹ ⁊ magn⁹ nullo mō cōpetit in cena: ʒ magis in prādio. Ad hoc dicēdū sicut dicit Cōstā. melior cena ꝙ prādiū: q: fortior calor naturalis ⁊ ad locū digestionis retrahit in cena ⁊ nō in prādio: in cena tñ nocet q: inducit grauedinē capitis ⁊ obscuritatē oculoꝝ.

¶ Circa quintū sic ꝓcedim⁹: ⁊ q̄rit vtrū repletio nimia pl⁹ noceat post inanitionē ꝙ ecōuerso: ⁊ ostēdit ꝙ indifferēter vtraqȝ nocet: calor eīn naturalis dupliciter extinguit. Uno modo ꝑpter nimiā repletionē cibi. Scḋo ꝑpter defectū ei⁹ ʒ sicut in nimia repletione extinguit calor naturalis ꝑpter cibi multitudinē: sic extinguit ꝑpter nimiā inanitionē: ꝗ q̄ rōne nocet nimia repletio post inanitionē: eadē rōne nocet nimia famis post repletionē. Scḋa rō talis ē: dicit Hippo. in aphoris. ꝙ repletio ad vltimū deducta fallax est ⁊ molesta sic euacuatio ad vltimū facta fallax est: ⁊ sic videt ꝙ vtraqȝ indifferēter nocet. Tertia ratio talis est: oīs mutatio subito facta est mala ⁊ ꝯtra nature sicut dicit Gal. sed in nimia repletione ⁊ in nimia inanitiōe fit subita mutatio: q: in vtraqȝ statim deficit ṽtus: ꝗ tam multa repletio ꝙ multa inanitio facta multū nocet: ⁊ sic vna nō magis nocet ꝙ altera. Ad oppositū est auctas Auicē. dicētis: ꝙ plus nocet repletio post famē ꝙ fames vel inanitio post repletionē. vñ dicit ꝙ nos vidim⁹ plures mori in tpe fertilitatis ꝙ in tpe famis ꝑpter hoc ꝙ multi replebāt se hoīes in tpe fertilitatis: ⁊ maxime qn̄ ꝯsequit tēpus famis ꝙ ecōuerso. Scḋa rō talis est: in repletione post famē subito extinguit calor naturalis. ⁊ causa huius est: q: in fame calor est multū debilis: et ideo subito extinguit ꝑpter repletionē cibi: sicut paruus ignis ꝑpter lignoꝝ multitudinē: ⁊ ignis in lampade plena oleo: nō aūt sic est in inanitiōe post repletionē: q: calor naturalis adhuc est fortis: ⁊ virtus mēbroꝝ. Tertia rō talis est: mēbra fortia sunt in repletione: ⁊ ideo bene sustinēt famē: in fame vero diuturna virt⁹ est debilis: ⁊ calor naturalis: ⁊ mēbra inanita sunt multū debilia: ergo mīn⁹ sustinēt repletionē ꝙ post repletionē inanitionē. Quarta ratio talis est: in fame diuturna appetit⁹ est magnus ⁊ calor naturalis debilis. vñ mēbra inanita si fiat repletio multū attrahūt: ⁊ parū digerunt: ꝗ cū nutrimētū sit indigestū in eis multas gn̄at egritudines. In repletione vero si fames vel inanitio fiat non sīt tot⁹ fit recessus nutrimēti a mēbris: cū ṽtus nutrimēti in eis sit fortis: ꝙ citi est attractio nutrimenti in fame: ⁊ ideo magis est periculū in repletione subito facta post inanitionē ꝙ econuerso: qḋ cōcedimus: ʒ vtraqȝ sit mala si sit vltimata. Ad rōnem in ꝯtrium dicēdū ꝙ sine dubio vtraqȝ nocet: ʒ inanitiōe facta post repletionē ṽtus paulatim deficit: q: membra ad huc sunt fortia. In repletiōe vō subito facta post inanitionē ṽtus subito deficit ꝑpter extinctionē ⁊ suffocationē caloris naturalis a nimio cibo: ⁊ iō repletio post inanitionē subito facta magis timēda est: ⁊ magis nocet ꝙ econuerso: ⁊ sic patet solutio ad quesita.

¶ De diuersitate ciboꝝ ⁊ coꝝ naturis. Cap. v.

¶ Lectio decima.

Diuersitas ciboꝝ et naturis coꝝ duob⁹ fit mōis. natura eīn simplex aut ꝯposita. Simplicē intēdo naturā sue substātie: ⁊ sui liquoris in coctiōe apparētē vnā. cōpositā cū due sunt nature ꝯrie: ⁊ opposite. i. vt natura substātie opposite repugnet liquoris sui nature. Simplex saporē sue substātie silem h₃ sui liquoris i coctione apparētj. Sūt aūt sapores. viij. dulcis: vnctuosus salsus: amar⁹: acutus: acetosus: pōticus: ⁊ abusiue insipidus. Dulcis si pure dulcis fuerit oīm carēs macula acumis siue viscositatis: ⁊ saporosior oībus aliis cibis hūane nature erit: q: naturalr̄ saguini vicinior: mūdificās ⁊ q̄l lauās nocumētū alis instim gust⁹ ⁊ sensus: vētrē tēpare hūectās sine labore nature. Uñ ⁊ actio ei⁹ tēpata ē digestiōe a stomacho vel ab itestinis egestiōe naturalr̄ ⁊ cētialr̄. penetrat aūt venas nō ex natura sua: ʒ accidētalr̄. Si eīn mēbra corpis dulcorē nō cupierint: ⁊ sibi inuita traxerint: ⁊ natura dulcoris ex necessitate appetit intestina mouere: ⁊ festinare egredi ex colatiōe ⁊ lotura sua. Cū ergo mēbra semp sibi allectāt qḋ i nutrimētū accipiūt: mag⁹ ē nutrimētū oīm sapoꝝ alioꝝ. Et si substātia sua cōiūcta sit ⁊ solida: maior erit mēbris confortatio sua: q: in eis plus morat: ⁊ tardi⁹ dissoluit. Si aūt cū dulcore suo viscositatē h₃: sicut dactyli velociter ex stōacho exit ꝑpterea q: cū lotura sua adest sibi lubricitas qḋ aūt inde ad venas penetrat dure ⁊ tarde necesse ē digerat ꝑpter viscositatē ⁊ grossitatē suā. vñ ⁊ sepe gn̄at oppilatio pectorum ⁊ epatis ⁊ splenis: ⁊ mutatio i putredinē ⁊ corruptionē fit: gn̄at inde diuturna febris ⁊ cetere cōmixtiōes dulcedinis cōposite ex pasta ⁊ oleo ⁊ melle siue frita in oleo sicut zipule ⁊ crispelle sūt ⁊ silia. Qui dulcores naturalr̄ sūt sicci sicut mel apū: hūt acutā ṽtutē ab aīalib⁹ illō gn̄antib⁹ sibi ꝓstitā. vñ ⁊ lauatiuū ⁊ mūdificatiuū ⁊ grosse ⁊ viscose hūiditat⁹ fit colamētū. ideoqȝ si vires patas vētrj ad expellēdas feces ab iterioib⁹ ad exteriora inuenerit: ⁊ imbecilles ad preparādos cibos ad cetera mēbra corpis adiuuat expulsiuā ṽtutē i expellēdis fecib⁹ illis: fitqȝ cā fortis ad dissolutionē vētris. Si aūt ṽtutē vētris ꝑparatā ad dādos cibos mēbris inuenerit ⁊ imbecillē ad expellendas feces ab interiorib⁹ suis acumie sui ora venaꝝ apit ꝑforās vsqȝ ad cibū: vt ad iuuet penetrare ipm desiccādsqȝ hūiditatē fecū ⁊ ꝓhibens descēsum. vñ fit cā ad cōstipationem ventris. Mel ergo diuersas h₃ in hoīb⁹ actiōes: q: i quibusdā salubre: ⁊ sanitatis custoditiuū: quibusdā ṽo stipticū: ⁊ morboꝝ gn̄atiuū. Qui aūt ciboꝝ sūt vnctuosi vt amygdale ⁊ silia: ꝓpriū hūt vt superi⁹ innatent sicut oleū. Cōmitti aūt cibi i ṽtute ebullitōis ingrossant eos ꝯbētes digerēdo. Cūqȝ cibi digeri incipiūt ⁊ villos stomachi amygdale sua vnctuositate emollescūt cibos lubricāt: ⁊ velociter elimināt. Si cū cibi illi ad venas deuenīūt: eas inflāt ⁊ igrossant ꝯtrahētes desideriū ne aliqd appetāt. cibi aūt salsi pnā hūt ṽtutē penetrādi ad venas morsiuā ⁊ lesiuā itestinorū: morsu inpellētes vt ꝙ cōtinēt expellāt velociter. Uñ Gal. cibaria inquit salsa ⁊ nitrosa ꝓprietates

bũt istas: paruitatẽ penetrãdi ad venas ⁊ velocitatẽ exeũdi ad intestina. Sʒ tñ nitrosa ad hec agẽda sunt fortiora duab⁹ de cãis: vel ex salsedine sua ⁊ incisione itestina mordẽtib⁹ ad expellẽdũ veloci⁹: ⁊ q꞉ horribilitas saporis ⁊ inimicitie suscipiẽtis corpis paruissimũ sibi inde attrahũt nutrimẽtũ: vñ ex multitudine sua i intestinis remanẽt grauãtia ⁊ vt cito expellãt cogẽtia. Sʒ cibi dulces nõ idẽ sunt facientes. Mẽbra eñ ex delectatiõe sua eos attrahũt sibi plurimũ: ⁊ in intestinis remanet inde parũ. vñ leui⁹ exeũt neqʒ velociter expellũt. vñ Gal. Dulcedo inquit paucas facit feces: salsitudo ṽo multas. Intẽdit q꞉ de salsitudine sua multa coadunãtur in intestinis: cũ penetret parũ inde venas ad nutriẽda corpis mẽbra. Cibi amari indicũtur sicut ⁊ salsi in oib⁹ actiõib⁹ suis: sed tñ min⁹ stomacho ex põticitate sua sunt nociui. Acuta necesse est sint incisiua sicut ⁊ laxatiua. vñ ⁊ Gal. inquit. Que cibaria acuta sunt ⁊ nitrosa ṽtutib⁹ suis sunt incisiua ꝑpter qð ⁊ laxatiua vẽtrẽ. s. cũ impetu suo nõ sui volũtate soluẽtia. Ideoqʒ corpib⁹ non ſm cibos tñ: sʒ ſm medicinã opant: acuta tñ naturalr̃ q̃ nitrosa sunt fortiora.

❡ De acetositate cibi. Cap. vj.

Acetosi cibi virib⁹ suis sunt incisiui sine calefactiõe: sʒ tñ actio sua est binaria. Si eñ i stomacho vel i intestinis humiditatẽ grossam acetositas ciboꝝ inuenerit: incidit eã ⁊ deponit. Si ṽo vẽtrẽ siccũ ⁊ sine humiditate reperit paulatim: desiccat feces ⁊ constipat vẽtrẽ ⁊ nõ soluit Cũ hec actio sua sit naturalr̃ hoc facit: cũ acetositas sua simplex sine admixtiõe cuiuslibet rei est: cõmixta eñ viscositati sicut oxiphenitia ⁊ pruna semp erũt laxatiua.

❡ De ponticitate cibi. Cap. vij.

Cibi ṽo põtici naturalr̃ sũt stiptici: humiditatis ingrossatiui: ⁊ desiccatiui: idẽ faciẽtes vẽtri qð calx facit corijs ꝑparãdis. vñ subtiliter dictare volẽtib⁹ sunt nociui: ꝑprietas eoꝝ est cõfortare stomachũ: neqʒ dimittere cibũ a se ⁊ ita naturalr̃ vẽtrẽ constipãt: aliqñ tñ laxatiui sunt accidẽtaliter. Accepti eñ añ aliũ cibũ descẽdẽtes ad inferi⁹ora stomachi cõfortãt ⁊ indurescunt: neqʒ pmittũt exire cibũ: sicqʒ fit cã ad cõstipandũ. Qꝫ si accipiãtur post cibũ: inatãt superiori stomacho exprimẽtes eũ sicut torcular quodlibet sibi appositũ: eijciũt int⁹ habita velociter. vñ dissoluit vẽter. maxime si stomachi substãtia in tenẽdis cibis sit defecta: ⁊ anteriora cibaria fuerint subtilia: sicut herba fenugreci ⁊ silia cocta cũ obsomogoro ⁊ oleo adaptata. hec eñ anteri⁹ accepta post põtica adiuuãt ⁊ solõnẽ vẽtris confortãt. vñ Gal. de rhetore quodã dicit: sepe murmurãti sibi q꞉ cũ mãducaret põtica sicut pira mala coctana solõne soluit sibi fortissima vẽtrem. Qð audiẽs ad id experimẽter aĩaduertit: ⁊ rationẽ excogitauit: iuitãs eũ semel ad prãdiũ vt videret quo tpe ⁊ quãtũ acciperet illõ stipticũ pcipiõs ne qð mutaret de assueta dieta. neqʒ ipe fecit. Cũ añt ad balneũ assuetũ accederet: bibit parũ aque frigide. deinde herbã fenugreci comedit sicut quidem cõsueuit añ prãdiũ. post añt bibit parũ dulcis vini: sicqʒ comedit molachiam elixam cũ obsomogoro oleo ⁊ pauco vino. Deinceps ṽo accepit pullũ colũbinũ: ⁊ gallinaceũ: ⁊ carnẽ post cinam: bis bibẽs vinum. post accepit mala stiptica: vñ valde dissolui cepit: ⁊ fortiter magnũ faciens sibi ridiculũ de medico hoc añt aspiciẽs vt altera die secũ comederet rogauit. id qð gaudẽs fecit. Exiẽs añt a balneo sicut cõsueuerat apposuit sibi mala atqʒ pira iubẽs vt illa comederet prima. ⁊ ita fecit: sicqʒ postea comedit sicut prius consueuit. Qð cũ ita fecisset non solum solutione caruit: sed etiam ventrem constipatissimum habuit. Admiratus ergo fuit interrogans vnde istud contingeret. Gal. autem sibi inquit: cum cibaria acciperes stiptica ⁊ grossa: postea que vẽtris mollitiua sunt: hec cõstipationis fuit causa. Itẽ Gal. de quodã iuuene accipiẽte scamonea die q̃dã ⁊ etiã post. v. horas ad dissoluẽdũ inducias. Deinde murmurabat de stomacho: ex inflatione vẽtris dolor: ỹlinat⁹ est acut⁹ adeo vt succurrerẽ ei q꞉ mihi inciperet acclamare. Ego miseriã suã cõsiderãs precepi vt mala atqʒ pira acciperet acetosa atqʒ stiptica. Qð cum explesset nimia succedẽte solutione quieuit. Hũc añt iuuenẽ rhetori illi presentaui: ⁊ qño passus foret recitaui. Dixi ergo rhetori: sic tibi cõtinget si post cibum stipticũ comederis. Causa añt hec ẽ defectio stomachi in retinẽdis cibis. Cui⁹ superiora cũ parũ pmãtur: cõtẽta facile reijciãtur. Respõdit rhetor. Bene dixisti sic stomachũ meũ fore defectũ. Vñ ⁊ stipticũ post cibũ non comedo nisi cũ stomachus ad vomitũ moueat. Si eñ post prãdiũ mollia comedero sicut molachiã maluam cũ obsomogoro ⁊ oleo: cit⁹ subsequet vomit⁹. Rñdit Gal. recte consuluisti. Res eñ mollis q̃cũqʒ intra stomachũ mouet: stipticũ cõtinet ⁊ stomachũ cõfortat. Vñ cũ plurimũ i stomacho abũdat cholera ru. acetosa: precipim⁹ comedere stiptica stomachi cõfortatiua: ⁊ ab inferioribus abundantiã illã emittentia.

❡ De cibis sine sapore. Cap. viij.

Cibi vero sine sapore abusiue sicut cucurbita ⁊ silia velociter penetrant venas: sed tñ ad vẽtris cõstipatiões siue solutiones sunt mediocres cũ nec acumen habeãt neqʒ salsuginẽ vnde faciant solutionẽ: neqʒ stipticitatẽ vnde stiptica fierẽt. vñ si ṽtutẽ vẽtris preparatam ad penetrãdum cibum inuenerit in membris: mouetur cucurbita cum cibo ꝑpter sui facilitatẽ ⁊ liquiditatem ⁊ velocitatem sue mobilitatis. Qꝫ si virtus vẽtris ad expellẽdas feces interius preparata fuerit: lubricat feces: sicqʒ solutionis causa. Si añt defectus fuerit vt cibi neqʒ penetrare possint: neqʒ feces emitti ab inferioribus: innatat stomacho ⁊ mutaẽ in corruptionem: generans rugitũ. Hec añt est ꝑprietas ⁊ actio sua cũ simplices fuerint non saporosi nullo alio sapore sibi cõmixto. Si eñ cõpositi fuerint viscosis sicut crisolocãne: malue: molochie: acquirunt ṽtutẽ lubricãtem ⁊ stomachum molliẽtem. Vnde ⁊ hec cibaria facilius exeunt q̃ alia nõ saporosa ꝑpter humiditatem suam ⁊ viscositatẽ. maxime si post accepta ambulent suscipiẽtes ea per loca decliuia aut arenosa: aut puluerea. Cũ motu eñ exeunt veloci⁹ q̃ si quiescãt Digerũtur quoqʒ q̃descẽdo meli⁹ q̃ si ambulet. Cibi vero hãc naturã habẽtes sunt dulce vinũ: mora: pru-

na: coctima: persica si sint dulcia. Item melones: sed tamen alterius ꝓprietatis sunt: quam nō habēt illa cum sint diuretici ꝓpter paruam sui colationem vel calorē: saporosiores sunt omnibus cibarijs alijs om̄i carentes amaritudine ⁊ acumine. vnde ⁊ cutes mundificātur inde lote. Hec tn̄ oīa nō saporosa: neq3 odorifera in ꝓpatulo quasi dulcia ⁊ viscosa: inter stiptica ⁊ solubilia sunt mediocria: sicut diximus de melonibus: sic etiā de cucurbita: similes cū sunt sue actiones: vt si stomachum preparatum inueniant ad penetrandos cibos intra venas cito dissoluantur: ⁊ vt ad hec facienda stomachus adiuuetur solubilibus. Et si venter preparatus sit in fecibus eiciendis: lubricant eas cito dissoluendo. vnde subsequit̄ solutio vētris. Et si ad vtrūq3 vēter sit defect⁹: innatāt moratos: ⁊ in corruptionē mutātur. Unde ad soluendum ventrem hec accepturi materiā videant si sit subtilis: feces liquide. Si eñ materia grossa: ⁊ feces dure fuerint: acetosa melius vident̄ competere. neq3 solū acetosa: s3 salsa: ⁊ acuta ⁊ amara. vn̄ Gal. actiōes acetosoꝝ in subtiliandis grossis humoꝛib⁹ actiōib⁹ acutoꝝ vicinant̄. Differūt tn̄ q3 acuta subtiliāt ⁊ calefaciūt: acetosa subtiliāt ⁊ refrigerāt. Opoꝛtꝫ ergo dari acuta cum materia grossa sit ⁊ frigida: acetosa cum subtilis sit ⁊ calida. quoꝛum dulcori si parum acetosi cōmiscetur muzum vocatur. muzoꝛum autem. i. melonum actiones inter laxatiua ⁊ stiptica mediocres sunt. Sed tn̄ in his ꝓpria est vētositas ⁊ inflatio pl⁹ q̄ ceteris que videntur esse insaporosa ꝓpter dilatationem aquose humiditatis eoꝛum. post hec vnctuosa sunt ventositatem ⁊ inflationem facientia. Myxa vero lōge his diuersa ꝓpter paruas humiditates suas ⁊ mediocritates inter humida ⁊ sicca.

¶ Postq̄ assignauit ysaac diuersitatē diete a pte diuersitatis cōpositiōis coꝛpoꝝ recipientiū: ⁊ a parte accidentiū q̄ ꝯ naturam patit̄ stomachus: In hac pte assignat diuersitatē diete a pte nature sue: s3 s̄m primā duaꝝ diuersitatū ꝑcedit ⁊ s̄m scdam primo ꝑcessit. Diuisio. Cū autē p̄ria diuisio sit trimēbris: recipit hec pars diuisionē in tres ptes. In quaꝝ prima assignat diuersitatē diete a pte cōplexionis simplicis. In scda. s. in hac. Qm̄ aūt cibi ex duob⁹ oppositis sunt cōpositi ⁊c. assignat diuersitatē eius a pte cōpositiōis ei⁹. In tertia. s. in hac: Mel aūt q̄busdā bonū. assignat ei⁹ diuersitatē a pte cōpositiōis diuerse quā facit in diuersis coꝛpib⁹ s̄m recipiētiū diuersitatē. Pria aūt pars spectat ad presentē speculationē. Diuidit̄ aūt hec pars in duas partes: i quarū prima assignat diuersitatē gn̄alē ciboꝝ s̄m simplicitatē ⁊ ꝯpositionē. In scda. s. i hac: Dulcis si pure dulcis fuerit ⁊c. qz p sapoꝝ actiōes fit diuersitatis ciboꝝ noticia: exequit̄ in scda de singuloꝝ sapoꝝ opationib⁹. Prima aūt diuidit̄ in duas ptes. In quaꝝ prima diuidit cibū p simplicē ⁊ cōpositum. In scda. s. in hac: Sunt enim sapores octo ⁊c. distinguit spēs sapoꝝ simplici cibo rn̄dētes. Scda pars principalis diuidit̄ in nouē vel octo ptes s̄m naturā sapoꝝ. In q̄rū p̄ma agit de actiōib⁹ dulcis. In scda. s. i hac: Qui aūt ciboꝝ sunt vnctuosi sic amygdale ⁊c. agit de actiōib⁹ vnctuosi. In tertia. s. i hac: Cibi aūt salsi v̄tutē h̄nt paruā ⁊c. agit de actionib⁹ salsi. In quarta. s. in hac: Cibi amari iudicātur sicut salsi. agit de actionib⁹ amari. In q̄nta. s. in hac: Acuta necesse est vt sint incisiua ⁊c. agit de actiōibus acuti. In sexta. s. in hac: Acetosi cibi. agit de actiōib⁹ acetosi. In. vij. s. i hac: Cibis pōtici naturalr̄ sunt stiptici ⁊c. agit de actiōib⁹ pōtici. In octaua pte. s. in hac: Stiptic⁹ cōtinet ⁊ stomachū cōfoꝛtat ⁊c. agit de actiōib⁹ stiptici: s3 s̄m virtutē nō est pars distincta de stiptico: immo ad ponticum in hac via reducitur: differens ab ipso sola remissione: sed illa pars cōtinuatur pontico: et ideo non sunt nisi octo partes. sed in hac: Cibi uo sine sapore abusiue ⁊c. agit de actiōib⁹ insipidi. subdiuisiones aūt partiū in spālib⁹ locis assignabūtur. Pōt aūt diuisio sic assignari: vt hec ps de actionib⁹ sapoꝝ in duas diuidat̄ ptes. In quarū prima agit de actiōib⁹ sapoꝝ habētiū diuisionē caliditatis. In scda. s. in hac: Acetosi cibi viribus suis sunt incisiui ⁊c. agit de actionib⁹ sapoꝝ quib⁹ ꝯnatur frigiditas. Pria aūt ps ꝯtinet q̄nq3 ptes: s̄m numerū q̄nq3 sapoꝝ. pma est de dulci. scda est de vnctuoso. tertia de salso. quarta de amaro. q̄nta de acuto: ⁊ ptes assignate sunt. Circa primā dicit q̄ diuersitas ciboꝝ a pte sue nature duplex est. est eñ simplex ⁊ composita. simplex cū liquoꝛ in cibo et subā sunt eiusdem effect⁹. cōposita cū ꝯtra: scd̄ simplici cibo simplex respondet sapoꝛ. Circa scdam ptem assignat sapoꝝ spēs: q̄ sunt noue. s. dulcis: vnctuosus: ⁊ alij. s3 ipse dimittit stipticū ipm ad pōticū reducēs. De dulci. Cōsequēter ꝓseq̄tur de actiōib⁹ singuloꝝ sapoꝝ: ⁊ p̄mo de dulci. Hec aūt ps q̄ est de dulci diuidit̄ in duas ptes. In quaꝝ prima agit de actionib⁹ dulcis simplicis. In scda. s. in hac: Si aūt cum dulcoꝛe viscositatē ⁊c. agit de actionibus dulcis cū alio cōmixti. De dulci igit̄ simplici dicit q̄ magis nutrit: mūdificat: lenit gustum: ventrē humectat. ⁊ hoc vel accidētaliter vel naturaliter. Accidētaliter cū a mēbris nō attrahit̄: ⁊ festina penetrat: ⁊ excolando lapat. Essentialiter cū a mēbris cū magna auiditate trahitur: ⁊ sic q̄uis grossum sit multum penetrat magis aūt nutrit cū h̄eat naturā grossam ꝓpter maioꝛem moꝛā. Deinde agit de dulci cōposito. Hec aūt pars diuidit̄ in duas. In quarū prima agit de dulci cōmixto viscositati. In scda. s. in hac: Qui aūt dulcoꝛes naturaliter sunt sicci ⁊c. agit de dulci cōmixto acumini. Dicit igit̄ q̄ cū dulce viscoso admiscet̄: vt in dactyl. ⁊ ocimelle: et melle ⁊ passis digestis tarde digerit̄: stomachū lubricat: poꝛos oppilat: ⁊ diuturnas inducit egritudines. De dulci aūt acumini cōmixto sicut de melle dicit q̄ mūdificat: ⁊ si ventrem paratum expulsioni inuenit expulsiuā iuuat. Si aūt expulsiuā inuenit defectam ⁊ attractiuā membroꝝ foꝛtem: facit cibos penetrare ⁊ ventrem constipat: ⁊ ideo mel in diuersis differenter opat̄. De vnctuoso. Circa vnctuosum sic ꝑcedit dicens: q̄ supernatat stomacho ⁊ alios cibos eleuat: ⁊ digestionem impedit villos stomachi remollit: defectat appetitū. De salso. Circa salsum duo tāgit. Primo dicit q̄ virtutē h3 incisiuā ⁊ penetratiuā ⁊ intestinoꝝ motiuā ad expellēdū. Secūdo cū dicit Cibaria inq̄t salsa ⁊ nitrosa ⁊c. assignat opationem dulcis ⁊ salsi s̄m Gal. dicens: q̄ vtrunq3 habet virtutē penetrandi ⁊ exeundi ab intestinis: sed differēter: quia salsum foꝛti⁹ est in hoc: ⁊ i hoc duplr̄ natura operat̄. Uno modo ꝓpter virtutē sceā incisiuā. Alio mō ꝓpter sui hoꝛribilitatē. Dulce vero ꝓpter multā actionē a membris: ⁊ paucas feces in intestinis: quibus ipa parū grauantur. De amaro. Circa amarū dicit q̄ h3 eandē virtutē cū salso: sed tn̄ ꝓpter ponticitatem admixtā minus stomacho nocet. De acuto. Circa acutū dicit q̄ acutum est incisiuuz ⁊ laxatiuū. vn̄ s̄m Gal. acutū et salsum laxant ⁊ incidūt: sed foꝛtius est acutū: vn̄ nō h3 accipi s̄m vsum cibi: s3 medicine. De acetoso. Acetosi viribus suis sunt incisiui ⁊c. tractat de actiōibus sapoꝝ habētiū dn̄ium caliditatis. agit de actionibus sapoꝝ habētiū dn̄ium frigiditatis. Hec aūt pars diuidit̄ in tres: s̄m numerū triū sapoꝝ frigidoꝝ: nam stipticus ad ponticum reducitur. Prima aūt est de actiōibus acetosi. Circa acetosum primo agit de simplici dicēs: q̄ habet v̄tutem incisiuā cū frigiditate: ⁊ si feces multas inuenit eas dissoluendo laxat: si aūt nō: ventrē desiccando constipat. Scdo agit de cōposito dicēs q̄ cōmixtū viscoso lubricando sempr laxat: sicut patet in prunis: tamarindis: qui sunt fruct⁹ ab vltramarinis partib⁹ ad nos trāsmissi: conquassati humoꝛes calidos purgātes. De pontico. Circa partem q̄ est de pontico sunt due partes. In quarum prima tangit actionē pontici q̄ est cōstipare per se. In scda scꝫ in hac: Aliquādo etiā sunt laxatiui ⁊c. tangit actionē ei⁹ per accidēs q̄ est laxare. Dicit igit̄ q̄ ponticū cōstipat: ⁊ stomachum corrugat: sicut calx coria: ⁊ ideo nō competit sub

ulem dictā volentibus. Circa scđam partem due sunt ptes In quarū prima ostēdit quō laxat. In scđa.f. in hac: Unde Gal. de rhetore quidā dicit ⁊c. cōfirmat intētionē suā p experimēta: dicit ergo q cum post cibos accipit: ⁊ maxime post liquos laxat cōpetēter: sicut cum accipit post fenugrecū: vel post oxomogarū: qđ ē cōdimētū sardellor ex pipere oleo ⁊ aliqs cōfectū. Si aūt cib⁹ accipit corrugādo cōstipat. Deinde duo inducit experimēta. Primū est de rhetore a Gal. inuitato: qui accipiens pontica cōstipat⁹ est: ⁊ hec post accipiens laxatus est. Scđm de iuuene q lemonē accipiens non potēs laxari: p pōtica liberat⁹ est: ⁊ ad rhetorē duct⁹: ⁊ rhetor concessit q stiptica laxant post cibū: ⁊ añ constipant. vnde restringunt vomitū os stomachi cōfortādo: ⁊ feces ⁊ cibos inferius deponendo: mollia vero ipm puocant stomachum defecando. De stiptico. Circa stiptica dicit q stomachum confortāt: vnde acetosa et pontica data stomachum confortant ⁊ feces expellunt. Notādum aūt q hec nō est distinctio de stiptico cū ad ponticū reducatur: sed cōtinuat cum actionibus pōtici de quib⁹ sunt verba predicta rhetoris ⁊ Gal. in quibus continet q res mollis stomachū defectat ⁊ vomitū puocat: pōtica ⁊ stiptica ipm cōfortāt ⁊ vomitū restringūt De insipido. Circa determinationē insipidi quinq sunt ptes In qrū pma tāgit actiōes insipidi simpl. cis. In scđa.f. in hac: Si cū compositi fuerint ex viscosis ⁊c. tangit actiones insipidi admixti. In tertia.f. in hac: Et non oīa saponosa neq in ppatulo odorifera. ostēdit quō simplex insipidū ⁊ admixtū hz indifferēter virtutem constipandi ⁊ laxandi fm diuersas dispositiones recipientium. In quarta.f. in hac: Unde ad dissoluēdū ventrē. tāgit modū exhibēdi ⁊ accipiēdi insipidū ⁊ acetosum fm diuersas naturas corpis. In qnta.f. in hac Quor dulcor parū acetosis cōmiscet ⁊c. tangit actionē saporis ex mixtis cōmixti. Circa pmā partē dicit q insipidū velociter penetrat: tamen indifferens est ad laxandū ⁊ constipādum: quia si parata inuenit intestina ad expellendum ipsa iuuat lubricando. Si autem non: non laxat cum nō habeat virtutem mordicandi ipsa. Circa secundam partem dicit q insipidū viscositati admixtū magis laxat lubricando sicut crisolocana: vl herbe dicte atriplices: malue: molochie scz borētes. maxime aūt laxāt in motu: ⁊ tales etiā sunt dulces: sicut vinū. ⁊ fruct⁹ dicti cocurma ⁊ melones: q tamen habent alteram virtutem cum sint diuretica ⁊ abstersiua. Circa tertiam partem dicit q insipidū nō habēs admixtū est indifferens ad laxādū ⁊ cōstipādū fm q inuenit ventrē paratum ⁊ ipm iuuat: ⁊ fm q nō ⁊ tunc nocet: ⁊ in malos cōuertit morbos cū malos et grossos humores inuenit. Circa quartam partem dicit q si materia humor sit grossa competunt acetosa acuta: ⁊ salsa: frigide autem competunt salsa ⁊ acuta. Circa qntā partē dicit q illū in quo sapor dulcis cū acetoso cōmiscet muzū dicitur: sicut patet i p:unis seminaturis: ⁊ hoc est mediū inter stipticū ⁊ laxatiuū: sed cū dulcedo abundat: inflationē generat: ⁊ simul cum insipiditas ppter aquositatis abundātiā: cum aūt viscosum abundat: maxime inflationē facit. Muzū aūt differt ab aliis: ⁊ ad hoc operatur purum ppter temperamētū inter humiditatē et siccitatē: ⁊ in his omnibus multa per se patent in textu. Cū autem nouē distinguant sapores: de singulor opationib⁹ differendum est per singulos fm ordinem discurrēdo. ⁊ primo a dulcis sapor is operationibus inchoandū est. Secūdo de vnctuoso. Tertio de amaro. Quarto de acuto. Quinto de salso. Sexto de acetoso. Septio de insipido. Octauo de pōtico. Nono est de stiptico determinādū. Scđm hūc em ordinem pcedit ysaac in ipsor opationib⁹. Breuiter aūt pcedēdum est ⁊ pauca medi ad vtrāq partē inducēda: vt sine rationū palliatione veritas declaretur. Cū autem sit duplex dulcedo.f. simplex ⁊ aliis saporibus cōmixta: ideo de simplici pmo inquirēdū est. secūdo de cōmixta. ¶ Circa simplicē dulcedinē principaliter. v. inquiruntur. Primū est vtrū dulce nutrimētum multū nutriat an parū. Scđm est vtrū multum nutriat naturaliter: an accidentaliter. Tertiū est vtrum omnes sapores fm suas species nutriant: an solum nutriant p naturā quā hñt a participatiōe dulcedinis. Quartū est quō vn⁹ sapor acquirat bonitatē p cōmixtionē cū aliis

Quinto queritur de operationib⁹ dulcis i via medicine.

¶ Circa primum vero proceditur hoc modo: querit vtrū dulce multum nutriat: ⁊ ostenditur q sic. Complexio enim humana nutritur per simile: sed dulce maxime est simile cōplexioni humane: sicut testatur ysaac: ⁊ hoc in tēperantia ⁊ gradus eleuatione: quia vtraq est in medio secundi gradus: ergo dulci maxime nutrit cōplexio humana. Secūda ratio est talis: sicut testatur ysaac in principio huius scientie sub auctoritate Gal. quicunq cib⁹ cuiuslibet aīalis siue arboris est sibi cōueniens: augmentatiuus ⁊ nutritiuus dicit vnde sicut ante predixerat: cibus ille solū nutrit aīal in cui⁹ acceptiōe aīal delectatur: in opposito vero oppositū contingit: sicut aūt testat ysaac. dulce maxime infert homini delectationem: ⁊ assimilatur aque tepide respectu tactus in sui temperantia: ergo dulce maxime nutrit. Tertia ratio talis est. illud maxime nutrit fm cui⁹ accessum ⁊ recessum magis vel minor omnia alia magis vel minus nutriunt: sz dulce est hmōi: sicut vult ysaac dicēs q quilibet sapor: quātū habet de dulci tantū nutrit: ergo dulce maxime nutrit. Ad oppositum est hec ratio: cōplexio humana fm Costan. est inter veram temperantiam ⁊ primū gradum: sed dulce est i secūdo gradu caliditatis: q ipam excedit: ⁊ iterū calidū additū cholerico: semper addit in caliditatē: ergo cū cōplexio humana fluens sit in secūdo gradu: dulce addet in eius caliditatem: ⁊ aliam fixam excedet: nullū aūt tale multum nutrit: imo addit in cōsumptionē humidi: ergo dulce non maxime nutrit. Scđa ratio hec est: sicut testatur phus in secundo de aīa: nutrimētū est omnino passiuū. ⁊ Gal. in principio de simplici medicina h idē testat: ponēs differētiā nutrimēti ⁊ medicine fm viam actionis ⁊ passionis: dulce ho non est omnino passiuū: q habet caliditatem actiuā aliquo modo eleuatā: ergo dulce nō maxime nutrit: imo plus nutriret insipidū cū sit magis passiuū. Ad h dicēdū q inter oīa sapor: oīa maxime nutrit dulce ppter affinitatē cum cōplexione humana in temperantia ⁊ ppter delectationem quā infert omnibus membris in gustu. Ad primā aūt rōnē dicēdum q duplex est cōplexio. radicalis siue fixa: ⁊ fluens. Fixa autem fm Costā. est inter veram tēperantiā ⁊ primū gradum: ⁊ respectu eius non assignatur gradus in saporibus. Fluēs aūt est in medio secūdi gradus: ⁊ respectu ipsius assignantur gradus. quicquid aūt contingat de gradu: dulce primā cōplexionē nō corrūpit: sz ipam eleuat ad maioris caloris fortitudinē. calor enī in cōplexione humana vltra illū gradum os extendi p nutrimētū. Item cōplexionē humanam ⁊ maximā fluētem necesse est cōtinue deperditionem pati ppter dissolutionē factam a calore interiori ⁊ exteriori: et sic non semper manet in eodem et equali caliditate et humiditate ad hanc autem deperditionem restaurādam offertur ei nutrimentū: ⁊ sic dulce nō addit in caliditate cōplexionis fluentis: sed ipsam deperditam restaurat. Ad secūdā rōnem dicēdū q nutrimētum est passiuū: ⁊ dulce de facili patit a calore nostri corporis: ppter symbolū qđ habet cū ipo. ⁊ iterū confortat ipm quodāmodo debilitatū ⁊ augmētat substātiā corporis nutriti: qđ est de cibi pprietate: sicut testat Gal. qđ nō faciunt alii sapores in tanta quātitate: ⁊ quis eleuet dulce in sua caliditate: tamē est passiuum cum predictis cōditionibus: que obseruātur in cibo respectu cōplexionis humane. ¶ Scđo querit circa hoc vtrū maxime dulce maxime nutriat: ⁊ videt q sic. q: dulce simpliciter nutrit: sicut testatur ysaac: ergo maxime dulce maxime nutrit Alia ratio est talis: quāto aliquid dulcius est: tanto est tēperatius: ⁊ delectabile sanū sensum habenti: ⁊ tāto similius humane complexioni temperate: oē aūt tale maxime nutrit: ergo quāto est dulcius: tanto magis nutrit. Ad oppositū est illud qđ dicit Auicē. q non est necesse: q maxime dulcia nutriāt maxime. Itē ad oppositū est illud qđ videm⁹ in zuccara: q hz purā dulcedinē ⁊ maximā: ⁊ tū minime nutrit Itē dicit ysaac q dulcedo pmixta viscositati maxime nutrit sed illud qđ sic est permixtū nō est maxime purū: neq maxime existens in genere illo: ergo hec dulcedo nō est maxime dulcedo: ⁊ illud qđ maxime dulce est: nō maxime nutrit. Ad hoc dicēdū q sicut quibusdā placet: dulce nō p se nutrit: q: nu

trimētū nō nutrit ꝑ dulcedinē. Vñ dulcedo nō est cā nutrimēti: q: sic multa parū dulcia nutrirēt sicut zuccara ⁊ ꝯsilia: sꝫ nutrimētū nutrit ꝑ suā substātiā ⁊ spēm: ⁊ ꝑ alias dispositiones ꝓportionales corpori nutriēdo. dulcedo aūt est vna illaꝝ dispōni: ⁊ sic rōnes nō ꝓcedūt. Alio aūt mō dicēdū est ꝙ in nutrimēto sunt quattuor. cōplexio. s. cōsistēs i ꝓportiōe ꝗttuoꝛ qualitatū. Scdm est cōpositio consistēs in raritate ⁊ dēsitate ptiū: ⁊ consistib⁹ dispōnib⁹. ⁊ tertiū est sapoꝛ cōsequēs cōplexionē: sicut effect⁹ ⁊ dispositio ipius: ⁊ etiam odoꝛ q̄ est a cōplexione remotioꝛ: ⁊ min⁹ faciēs ad nutrimētū: q: ad solā cognitionē q̄ est alōge. ⁊ ꝗrtū est spēs tota: ꝑ quā nutrit ſm Auic. Dicēdū igit̄ ꝙ quātū est a pte saporis cōsequētis cōplexionē inferētis delectationē ⁊ tristiciā sensui: maxime est dispositio ad maxime nutriēdū sapoꝛ: ꝓpter sui delectationē ⁊ ꝓportionē ⁊ amicabilitatē cū natura humana: ⁊ si oēs alie cōditiōes ꝯcurrāt nutrimēti: dulce magis nutrit. quātū aūt ad causas alias: ⁊ dispositiōes nō est necesse dulce maxime nutrire: ⁊ sic soluuntur vtreqꝫ rōnes.

¶ Tertio ꝗrit̄ rōe hui⁹ ꝓpter q̄d zuccara ⁊ mel ⁊ q̄dā fruct⁹ cū sint dulces nō nutriāt magis: cū sint maxime dulcia. Ad hoc dicēdū ꝙ hoc est q: purā hñt dulcedinē: etsi habeāt admixtā: nō hñt cā admixtā cōditiōib⁹ q̄ ad nutrimētū magis cōcurrunt: sicut ptꝫ in zuccara: q̄ purā hꝫ dulcedinē: ⁊ ideo plus valet in via medicine ꝙ in via cibi. Vel fo hꝫ dulcedinē cōmixtā acuitati: qd nō fac̄ ad mltū nutrimētū. opꝫ aūt habere dulcia alias dispōnes: vt habeāt aliquātulā pinguedinē: vt ptꝫ in carnib⁹. ⁊ dispositio est ad hoc vt de facili in sanguinē cōuertātur ⁊ mēbris assilent̄: ipa cōfortant. ⁊ etiā ꝯsiderāde sunt cōplexiōes recipiētiū q̄ sunt diuerse: vt q̄dā dulcia quosdā nutriūt: ⁊ quosdam alia.

¶ Circa scdm ꝓcedit̄ h mō: ⁊ ꝗrit̄ vtrū dulce mltū nutriat naturalr̄ vel accidētalr̄: aut vtroqꝫ mō. Dicunt̄ aūt multū nutrire naturalr̄: q̄ cito i sanguinē cōuertunt̄ sicut pulli gallinacei. Multum aūt nutrire accidētaliter dicunt̄: q̄ ꝗuis tarde in sanguinē cōuertātur cū ꝓpter sui grossiciē multū morātur in mēbris: ⁊ ipa multū dāt nutrimētū ꝑ lōgā moraꝫ: ⁊ nō cito ab ipis dissoluūt̄: ⁊ ita ipa mltū ꝯfortāt. videt̄ igit̄ ꝙ dulce multū nutriat vtroqꝫ mō. Illud enī qd est sile maxime cōplexioni humane ⁊ sanguini q̄ ipa nutrit̄: cito in sanguinē cōuertit̄: ⁊ cito ei assimilat̄: ⁊ oē tale multū nutrit naturalr̄: g̃ dulce nutrit naturalr̄. Itē dulce fundat̄ in grossa sub̄a sicut ponūt oēs auctoꝛ. oē aūt tale multū imoraꝫ mēbris ⁊ nō cito dissoluit̄ ab eis: ⁊ sic ipa multū confortat: ⁊ sic multū nutriet accidētaliter: g̃ dulce multum nutrit accidētaliter: g̃ multū nutrit vtroqꝫ mō. Alia rō est ad hoc: q: sicut testat̄ ysaac: dulce ꝓpter suā amicabilitatē ⁊ delectatiōē cito a singulis attrahit̄ mēbris: q: mēbra ipm maxime appetūt: oē aūt tale ꝺe facili cōuertit̄ in sanguinē: et cito membri recipit formā: ⁊ naturalr̄ multū nutrit: g̃ dulce naturalr̄ multū nutrit. s. vñ cū fūdet̄ i natura grossa multū imorat̄ in mēbris: ⁊ multū ipa ꝯfortat: ⁊ sic multū nutrit accidētaliter. Tertia rō ad hoc talis est: sicut testat̄ ysaac: dulce paucas hꝫ feces. ⁊ sic quasi totū vel ei⁹ pars cedit i nutrimētū ꝓpter sui puritatē: g̃ cito ⁊ de facili cōuertit̄ ad formā sanguinis laudabilis. ⁊ iteꝝ multū dat nutrimētū: ⁊ multū cōfortat mēbra: ⁊ iterū ꝓpter sui grossiciē ⁊ amicabilitatē multū retinet̄ a mēbris. oē aūt tale multū nutrit naturalr̄ ⁊ accidētalr̄: g̃ dulce vtroqꝫ mō multū nutrit. Ad oppositū ē hec rō: illō qd est grosse sub̄e sicut vult ysaac: tarde cōuertit̄ in sanguinē: ⁊ sic parū nutrit naturalr̄: sꝫ postqꝫ ꝯuersum est multū imorat̄ in mēbris: ⁊ nō cito ab eis dissoluit̄: ⁊ sic multum nutrit accidētalr̄: sed dulce est hmōi: cū fundet̄ in grossa substātia: g̃ dulce parū nutrit naturaliter: multū aūt accidētalr̄. Alia rō hec ē: si dulce multū nutriret vtroqꝫ mō: mel ⁊ zuccara ⁊ mlti fruct⁹ mltū dulces multū nutrirēt vtroqꝫ mō: cui⁹ ꝯtrariū videm⁹ ꝑ experiētiā. Ad h aūt dicūt quidā ꝙ dulce multū nutrit accidētalr̄: parū aūt naturalr̄ ꝓpter grossiciē sub̄e. Nos aūt dicimus ꝙ dulce vtroqꝫ mō nutrit multū quantū exigit saporis dispositio: maxie tñ vtroqꝫ mō mltū nutrit: si alie cōueniāt dispositiōes: q: ꝓpter suā puritatē multū sanguinē ꝯfiat: ⁊ ꝓpter sui cōueniētiā ⁊ silitudinē cū sanguine cū in ip̄s⁹ formā trāsferat̄: ⁊ ꝓpter sui facilem coagulationē cito recipit formā mēbri: ⁊ ꝓpter sui amicabilitatē cū mēbris multū ab eis attrahit̄: ⁊ multū ab eis retinet̄: ⁊ ꝓpter grossiciem sue sub̄e multū in eis imorat̄: vt non cito ab eis dissoluat̄. Ideo multum saturat: cum multū attrahat̄ retineat̄ ⁊ in mēbris imoret̄. vñ multū mēbra ꝯfortat: ⁊ sic vtroqꝫ mō multū nutrit. s. naturalr̄ ⁊ accidētalr̄. ⁊ cōcedēde sunt rōnes inducte ad hāc partē. Ad primā aūt rōnē in ꝯtrariū dicēdū ꝙ dr̄ aliq̄d multū nutrire duob⁹ mōis: accidētalr̄. s. ⁊ naturalr̄. accidētalr̄ aūt duplr̄. Vno mō dr̄ aliq̄d nutrire multū accidētalr̄ ꝓpter sub̄e grossiciē: ſm quā i mēbris lōgā facit morā. ⁊ sic caro bouina multū nutrit accidētalr̄. Alio mō dr̄ aliq̄d multū nutrire accidentalr̄ ꝓpter nimiā attractionē et retentionē ⁊ cōfortatiōem mēbris ꝓpter suā amicabilitatē: ⁊ vtroqꝫ illoꝝ modoꝝ multū nutrit dulce accidentalr̄: cū enī fundet̄ in grossa sub̄a: ⁊ iterū a mēbris ꝓpter suā amicabilitatē multū attrahit̄ ⁊ retinet̄. Naturalr̄ aūt dr̄ mltū nutrire duob⁹ mōis. Vno mō ꝓpter sue sub̄e subtilitatē: ⁊ sic caro pullinacea multū nutrit naturalr̄: ⁊ qlꝫ caro facilis digestiōis. Alio aūt mō dr̄ aliq̄d multū nutrire naturalr̄ ꝓpter alias dispōnes. s. ꝓpter puritatē fecis ⁊ puritatē sue sub̄e: vt ex ipo mult⁹ ⁊ pur⁹ sanguis gñet̄: ⁊ ꝓpter naturalē ꝯueniētiā: ⁊ silitudinē cū hūana cōplexiōe ⁊ cū sanguie: ꝓpter qd de facili i sanguinē ⁊ naturalē cōplexionē trāsducit̄ ⁊ ꝓpter amicabilitatē cū humana natura i silitudine ⁊ tēperamēto ⁊ sic dulce multū nutrit naturalr̄: cū oēs alias cōditiones hēat respectu humane cōplexiōis. vñ est eiusdē cōplexiōis cū ipa ⁊ cū sanguie ⁊ in eodē gradu: vñ est in sūi tēperamēto cū ipa. Scđa fo rō soluit̄ per predicta.

¶ Circa tertiū fo ꝓcedit̄ hoc mō: ⁊ ꝗrit̄ vtrū oīs sapoꝛ nutriat ꝑ suā spēꝫ an solū nutriat ꝑ participationē dulcedinis ⁊ videtur ꝙ per solam dulcedinis participationē. Dicit enī ysaac ꝙ sapores horribiles nō nutriūt aliq̄ mō: q: recedūt a dulci: vñ nō nutriūt nisi cū dulci cōponant̄: ⁊ signū hui⁹ ē ꝙ antiqui machinati sunt facere cōmixtiōes i aliis saporib⁹ vt in ipis fiat tēperamētū: vt possint nutrire: ⁊ sic oēs sapores ꝑ solā dulcedinis pticipatiōeꝫ nutriūt. Hoc etiā ꝯfirmatur ꝑ phm dicētē i lib. de sensu ⁊ sensato. ꝙ oīa aīalia nutriūtur dulci ⁊ degestō. Scđa rō ad h ē: ⁊ ē talis. nihil nutrit nisi ꝑ silitudinē quā habet cū corpe hūano: ⁊ cū ip̄i⁹ cōplexione ⁊ sāguie: sꝫ null⁹ sapoꝛ hꝫ cōueniētiā cū ipo nisi dulcis ⁊ oēs ꝑ dulcis pticipationē: g̃ sol⁹ dulc̄ sapoꝛ nutrit ⁊ oēs ꝑ dulc̄ pticipationē. Tertia rō est hec. illud qd nutrit redit ad sanguis ꝯplexionē: sic auctoꝛ testat̄ i ꝑncī. dietaꝝ vñlium i fine ꝓhemij. oēs cib⁹ q̄ sine delectatiōe accipit̄ ab aīali: aut nō nutrit ip̄ꝫ: aut cū magna difficultate nutrit ipm: g̃ sol⁹ sanguis saporis delectabilis nutrit: sꝫ talis solū ē dulc̄ ⁊ alij ꝑ dulc̄ pticipationē: g̃ sol⁹ dulc̄ sapoꝛ nutrit: ⁊ alij ꝑ dulcis pticipationē. Quarta rō h ē: illō qd nutrit redit ad sanguis pticipationē ⁊ ꝯplexionē ⁊ naturā sāguis: sꝫ null⁹ sapoꝛ hꝫ naturā sāguis nisi dulcis: sic sup⁹ dictū est: g̃ oīs sapoꝛ nutriēs ē ꝑ naturā dulcis. Ad oppositū fo inducūt̄ he rōnes. ſm Auic. q̄dlꝫ hꝫ ꝯplexionē ⁊ vtutē mēbri ſm quā nō colcat cū alio. sꝫ oē qd nutrit̄ sibi nutrit̄: g̃ cū q̄dā mēbra sint sanguinea: q̄dā melancholica: q̄dā cholerica: q̄dā phlegmatica: q̄dā mēbra diuersis saporib⁹ ad diuersas ꝑtinētib⁹ cōplexiōes nutriūtur: ⁊ sic nō oīa mēbra dulci nutriūt̄: neqꝫ oīa sanguie sꝫ etiā alijs saporib⁹. Hec aūt rō sic ꝯfirmat̄: q: ex eisdē sum⁹ ⁊ nutrimur: cū igit̄ ſm theophilū: ⁊ oēs auct. aīal sit ex. iiij. hūorib⁹ ex illis ꝗttuoꝛ nutrit̄: ⁊ nō solo sanguine. ⁊ hoc etiā ꝯfirmat̄ ꝑ Auic. i cap. de hūorib⁹ asserētē oēs hūores mēbra nutrire: g̃ eodē mō ē i saporib⁹ ꝙ oēs nutriūt ſm tñ magis ⁊ min⁹: ⁊ nō solū dulcis q̄ sanguini mltū vicinat̄. Scđa rō hec ē: cib⁹ nutrit cū delectabilis ē aīali recipiēti sic testat̄ ysaac: sꝫ q̄busdā nō solū dulce ē delectabile: sꝫ etiā alij sapores ⁊ etiā multomagis: g̃ nō solū dulcis sapoꝛ nutrit: sꝫ alij. Tertia rō hec ē: ponit ysaac dulcedinē cōmixtā multū nutrire ⁊ ꝑcipue cōmixtā viscositati. Iterū videm⁹ dulcedinē vnctuositate pticipātē magis nutrire sic ptꝫ i carnib⁹. Itē videmus i fructib⁹ q̄busdā maturatis pfecte minorē eē delectationē ꝙ i illis q̄ hñt añ pfectā maturationē mixtionē saporꝫ. s. saporē cōpositū ex dulci ⁊ acetoso ⁊ insipido: sic ptꝫ i prunis ⁊ multis alijs. Iterū dicit Auic. ꝙ i oīb⁹ re nutriētē ſm

medicos ē aliq̄ dulcedo: nō tñ oꝫ vt oē dulce⁹ sit nutribile⁹: neq̄ qḋ suaui⁹ ē nutribili⁹ sit: ⁊ nutrimētū indiget aliis cōditōiu⁹ p̄ter dulcedinē. Ad h̄ intelligēdū ē qḋ q̄dā dixūt q̄ solū dulce nutrit ī sapoꝛib⁹ exterioꝛib⁹: ⁊ etiā dixīt q̄ sol⁹ sanguis nutrit ⁊ oēs alii h̄uores p̄ sāguis participatione nutriūt ⁊ dixit q̄ ad h̄ q̄ cholera nutriat oꝫ vt ī sanguinē ɔuertat: ⁊ sit̄r phlegma ⁊ melā colia: s3 dr̄īter: q: phlegma p̄ viā digestiōis ⁊ decoctiōis ī sanguinē ɔuertit: s3 cholera rubea ⁊ nigra p̄ viā purātōis ⁊ sepatōis sāguis ab ipsis: vt ipsaꝝ dispō nib⁹ remot⁹ illā qḋ h̄ꝫ de sāguie ī nutrim̄ētū cedat mēbroꝝ: ⁊ sic h̄ positio ponit solū dulcē sapoꝛē nutrire: ⁊ etiā solū sāguinē vt dulce sit dispositio nutrimēti eī: ⁊ sanguis sit nutrimētū intra: ⁊ hec positio pōt sustineri: q: ī ea videt̄r auic. ꝑcordare. Alia v̄o positio asserit oēs sapores nutrire f̄m magis ⁊ min⁹: ⁊ nutriūt p̄ suas sp̄ēs ⁊ nō solū dulce nutrit: vt alii a nutrimēto auferant: ⁊ sola dulcedo remaneat: ⁊ p̄ illā solā nutriat nutrimētū: sic ceteri h̄uores sepant vt p̄mutāt ⁊ solo sāguie alal nutriat. imo oēs f̄m mag̃ ⁊ min⁹ nutriūt ⁊ tñ p̄pter sui horribilitatē: q̄dā coꝝ impmixti nō nutriunt s3 pmixti cū dulci: ⁊ p̄ioꝛ maiōe debet nutrire dulci: ⁊ p̄ posterius ⁊ min⁹ aliis: ⁊ tñ q: pmixta cū ipso nutriūt: nō tñ ipse solus nutrit. vñ dicit ph̄s ī lib. de sensu ⁊ sensato: oīa nutriūtur dulci: vel simplr̄ vel cōmixte. ⁊ h̄ etiā dicit Auicē. q̄ f̄m medicos ī ol nutrimēto ē aliq̄d de dulci: ⁊ sic ē nutritio circa dulce ⁊ alios sapores: sic̄ circa sanguinē ⁊ alios h̄uores. Ad p̄mā aūt rōnē dicēdū q̄ neq̄ ysaac neq̄ aristo. solū dulce intelligūt nutrire: ⁊ alios sapores nullo modo nutrire: sed intelligūt marie nutrire p̄pter delectatōeꝫ ⁊ amicabilitatē: ⁊ ɔueniētiā: ⁊ alios p̄ admixtionē cū ipso f̄m mag̃ ⁊ min⁹ ⁊ p̄ accessuꝫ ⁊ recessuꝫ ab ipso. Ad scd̄am ⁊ tertiā rōnē dicēdū p̄ interēptionē: q̄ aliq̄ alioꝝ sapoꝝ sunt delectabiles ⁊ amicabiles h̄uāne nature: ⁊ marie p̄ admixtiōeꝫ cū dulci: ⁊ sic h̄nt v̄tutē nutrit̄iuā f̄m mag̃ ⁊ min⁹. Ad q̄rtā rōnē dicēdū q̄ duplr̄ peccat illa rō. Vno mō q̄ñ nō sol⁹ sanguis nutrit: q̄uis maxime nutriat: ⁊ pl⁹ abūdet ī corpe: s3 etiā ceteri humores f̄m pl⁹ ⁊ min⁹. ⁊ etiā sic h̄ꝫ: q: etiā oēs alii sapores h̄nt potētiā vt in sanguinē ɔuertant f̄m plus ⁊ min⁹. hec aūt q̄stio circa h̄uoꝝ nutrimētū: in aliis determinata est cōpletius.

¶ Circa q̄rtū p̄cedit̄ h̄ mō: q̄rit̄ p̄mo q̄ño vn⁹ sapor acq̄rit bonitatē p̄ cōmixtionē cū aliis. videt̄ aūt oppositū: q: sapor firmat suā sp̄ēm sic̄ vult ysaac: q̄ p̄ admixtionē eā non mutabit: ⁊ alterā assumet. Ad oppositū est qḋ dicit ph̄s in lib. de sensu ⁊ sensato: q̄ miscēt̄ sapores sic̄ ⁊ colores: sic̄ ex colorib⁹ diuersis resultat vn⁹ color medi⁹ q̄ nulli⁹ est extremoꝝ s3 diuersus sp̄ē a singulis: q̄ ⁊ sit̄r miscent̄ adinuicē: ⁊ p̄ cōmixtionē acq̄rūt nouā sp̄ēs. Dicēdū est ad h̄ q̄ sapores p̄ cōmixtionē cū dulci adinuicē acq̄rūt bonitatē saporis ⁊ aliā ɔseq̄ūt̄ sp̄ēs: ⁊ ī toto ɔmixto p̄ ɔmixtiōeꝫ sapoꝝ p̄portionalis introducit̄ ex cōmixt̄ resultās repressis excellētūs extremoꝝ ad inuicē: ⁊ p̄ dulc̄ bonitatē q̄ ī resultās ē delectabilis. ⁊ ē sic̄ ī elemētis miscibilib⁹ ī cōmixto. Ad rōnē aūt dicēdū ē q̄ sapor dr̄ firmare suā sp̄ēm: nō q: nō ei⁹ sp̄ēs p̄mutabilis sit: s3 q: seq̄t̄ cōplexionē corpis deferētis attestās nature ei⁹: sic̄ signū certū ⁊ firmū. ¶ Scd̄o q̄rit̄ q̄ño sapor dulcis sit eā nutrimēti: ⁊ q̄ño nutrimētū p̄ dulce nutrire dicat̄. Nutrimētū eñ nutrit a tota sp̄ē: sic̄ vult Auicē. s3 p̄ cōmixtionē cū dulci ⁊ trāsmutatiōnē ī ipsum nō mutat̄ sp̄ēs nutrimēti: q̄ neq̄ dulce ē tota eī nutrimēti sp̄ēs: q̄ p̄ dulce nō nutrit nutrimētū. Ad oppositū aūt ē illō qḋ testat̄ ysa. et dicēdū q̄ p̄ ɔmixtionē ⁊ p̄ trāsmutatiōeꝫ illō qḋ dulce ē ī nutrimēto trāsit de potētia ad actū: ⁊ sic p̄ dulce reddit̄ nutrimētū delectabile sensui: ⁊ mēbris cib⁹ ⁊ magis ab ipsis attrahit̄: s3 dulce nō ē cā nutrimēti: neq̄ ei⁹ sp̄ēs tota: s3 est dispositio ipi⁹: p̄ quā magis delectat naturā: ⁊ p̄ quā magis ⁊ min⁹ nutrit p̄ delectatiōnē nature ⁊ ɔueniētiam cū cōplexione humana.

¶ Circa q̄ntū p̄cedit̄ h̄ mō: q̄rit̄ q̄ño dulce ī via medicine dissoluit h̄uores grossos ⁊ mūdificat. videt̄ eñ oppositū: q: dulce fūdat̄ ī grossa sub̄a: q̄ potius h̄uores grossos augmentat q̄ dissoluit. Alia rō ē talis. Dicit eī ysaac: q̄ dulce gñat oppilatiōes: s3 nullū tale grossos aufert h̄uores: cū oppilatiōes gñent̄ ex grossis h̄uo: h⁹: q̄ dulce nō aufert grossos h̄uores. Ad oppositū ē illō qḋ dicit ysaac: dulce inq̄t f̄m medicinā h̄uores dissoluit ⁊ mūdificat. Ad h̄ dicēdū q̄ ī dulci sunt q̄tuor. p̄mū est grossities sue sub̄e. secūdū est v̄t⁹ substātiua p̄ naturā caloris. tertiū v̄t⁹ mollitiua p̄ naturā h̄uiditatis: sic̄ ponit ysaac. q̄rtū est v̄t⁹ mūdificatiua ⁊ extersiua sic̄ ipse testat̄. grossities aūt sube vincit̄ p̄ alias cōditiones: q̄ q̄uis rōne grossitiei h̄uores ingrosset: tñ rōne aliarū ɔditionū ⁊ rōne puritat̄ sube: cū paucas obtineat feces: h̄uores grossos dissoluit ⁊ mūdificat. Sciēdū aūt q̄ dulce. ponit quāsdā p̄prietates cōes dulci ⁊ vnctuoso. q̄ dulce ⁊ vnctuosuꝫ faciūt collatiōnē ī lingua: ⁊ lenificatiōnē ⁊ auferūt impressionē cōgelatiōis facta ī ipa sic̄ a frigiditate a pōtico vel stiptico sapore: ⁊ lenificāt lingue asp̄itatē sine resolutiōe facta ī ipa. s3 tñ vnctuosuꝫ h̄ opat̄ sine excessiua calefactiōis manifeste: dulce v̄o cū maioꝛi calefactiōe manifesta: ⁊ iō pl⁹ digerit dulce nisi sit suaue q: h̄ mō abstergit grossitudinē post ipaꝫ apertā ⁊ lenificat eā: ⁊ remoueri facit eā: ⁊ remouet impedimētū ɔgelatiōis ei⁹ absq̄ incisiōe ⁊ sepatiōe ɔtinuitatis: ⁊ obuiatiōe labo: iosa: neq̄ calefacit calefactiōe nociua: imo delectabili sicut est delectatio aq̄ tepide cū effundit̄ sup̄ corpus. Per predicta aūt soluit̄ illud qḋ solet queri. q̄ño dulcedo q̄dā res indurēt ⁊ q̄dā mollificet: cū he opatiōes sint ɔtrie. Dicēdū eñ q̄ mollia indurat sicut vult ysaac p̄ suā caliditatē cōsumēdo sup̄fluā coꝝ h̄uiditatē ⁊ grossitiē coꝝ subtilīdo: mollificādo aūt dura coꝝ duriciē sua humiditate dissoluēdo ⁊ tēperādo. multe v̄o alie opatiōes ⁊ p̄prietates dulcedinis in via experiētie dignoscūtur.

¶ De opationib⁹ aūt vnctuosi saporis postea ingrediēdū est sub ɔpēdio trāseūdo: circa q̄s inq̄runt̄ q̄ones tres. Prima est vtrū sapor vnctuosus pl⁹ nutriat cibus aliis ⁊ etiā dulci nutrimēto naturali. Scd̄a ē vtrū nutriat pl⁹ nutrimēto accidētali. Tertia est vtrū multū satiet ⁊ magis q̄ dulcis.

¶ Circa p̄mā q̄ōnē p̄cedit̄ h̄ mō: videt̄ q̄ cib⁹ vnctuosus nutriat maxime: q: maxime nutrit qḋ cōplexiōi h̄uāne maxime assimilat̄: ⁊ maxime est amicū humane nature: ⁊ qḋ cito in calorē ɔuertit̄ naturalē: ⁊ qḋ ɔuersum multū ī mēbris imecat̄ ⁊ incorpoꝛat̄ ipa cōfortās. Iste eñ sunt dispōnes p̄ q̄s aliq̄d multū nutrit ⁊ accidētalr̄ ⁊ naturalr̄: s3 cib⁹ vnctuosus est h̄mōi: sic̄ pꝫ cōsiderādo ei⁹ dispōnes oēs ⁊ suā cōplexionē: q̄ cib⁹ vnctuosus maxime nutrit. Scd̄a rō est hec: calor est naturalis sic̄ testat̄ ysaac: nutrit̄ vnctuositate sāguis q̄ qḋ marie vnctuositati vicinat̄: marie nutrit calorē naturalē: oē aūt vnctuosuꝫ marie assimilat̄ sanguini: cū sit calidū ⁊ humidū: ⁊ cōseruās calorē naturalē: ⁊ ipm̄ augēs: q̄ vnctuosus cib⁹ marie nutrit. Ad oppositū ē auic. ysa. Alia aūt rō ad hoc induct̄ talis. nihil qḋ de sui natura effugit locū digestiōis: neq̄ parat̄ ad digestionē ⁊ ɔuersionē est marie nutrimētū. nihil eñ nutrit nisi digestū: s3 vnctuosus cib⁹ est h̄mōi q: f̄m ysaac supnatat stomacho: neq̄ venit ad locū inferiorē q̄ ē loc⁹ digestiōis: ⁊ sic suā impedit digestionē: ⁊ etiā alioꝝ ciboꝝ ipos lubricādo aliq̄ digestiōeꝫ recipiāt: q̄ cib⁹ vnctuosus nō maxime est nutritiu⁹. Ad h̄ dicēdū q̄ cib⁹ vnctuosus min⁹ nutrit q̄ dulcis: mag̃ tñ ceteris nutrit quātū est rōne saporis: si aūt min⁹ aliis a dulci nutriat: nō est rōne saporis s3 rōne aliaꝝ dispōnū ⁊ ɔditionū. Cause aūt impedientes naturalē v̄tutem nutriēdi in cibo vnctuoso sunt due: q̄s ponit ysaac. q̄rū prima est: q: cib⁹ vnctuosus impedit digestionē triplr̄. Vno mō ī stomacho supnatādo cū nō patiat̄ descēdere ad locū digestiōis. Scd̄o mō lubricādo villos stomachi qui per sui irrigidationē cibū retinēt. Tertio mō lubricando alios cibos antēq̄ digerant̄ ⁊ faciendo ipos indigestos ad epar ⁊ cetera mēbra delegari. de supnatatione v̄o pꝫ ī oleo ⁊ butyro in patella ⁊ cōsimilibus pinguibus. Alia causa est: q: facit phantasticam repletionem in stomacho ⁊ in mēbris aliis ⁊ oppilādo ipa in ipis phantasticā generāt repletionē. Alio modo remolliēdo villos stomachi: qui quādo non irrigidant̄: imo laxant̄ non viget appetit⁹ cibi: sicut cum virga non irrigidatur non viget appetitus coitus. Est autem alia causa impediens virtutem multum nutriendi accidētaliter ⁊ hec est: quia non est facilis coagulationis: ⁊ q: est facilis eliq̄tationis ⁊ dissolutionis a membris. Ad p̄mam autem rationē dicendū q̄ cibus vnctuosus plus nat⁹ est corpus reficere q̄ oēs alii cibi: p̄ter dulcē q̄ oīmodas h̄ꝫ dispositiones

ad h͞ vt maxime nutriat: sed vnctuosus h͞z impedimētū̄ i virtute multū nutriēdi naturalr̄ ⁊ accidētaliter ꝑpter cās p̄dictas: ⁊ iō min⁹ nutrit dulci: magis vō ceteris. Ad scd͞z rōnē dicēdū ꝙ vnctuositas est duplex. Quedā est causata p̄ viā digestiōis ⁊ substātiatiōis intus facte in aīali: ⁊ p̄ viā assimilatiōis nature sanguinis ⁊ reliquo⁊ mēbro⁊: ⁊ tal͞i vnctuositate sanguinis tēpate ⁊ amicabilis nature nutrit calor naturalis. Alia vō q̄ causat̄ in corpib⁹ exteriorib⁹ p̄ operatiōes exteriores: sicut p͞z in pinguedinib⁹ aīaliū q̄ est ꝑ͞pexpo: nō͞abit calori naturali nō cedēs in digestionē neq͞ ꝯuersionē: neq͞ assimilatiōes ⁊ tal͞ nō ē illa q̄ nutrit calor nisi p̄ ꝯuersiōes i reliquā. ¶ Circa scd͞am q̄stionē ꝑcedit̄ h͞ mō: q̄rit̄ vtrū cib⁹ vnctuosus magis nutriat naturalr̄ an magis accidētaliter: ⁊ videt̄ ꝙ magis naturaliter: q͞r sicut testat̄ ysaac: ciborum quidā sunt mollis cōpositiōis: q̄dā aūt dure. q̄ vō sunt mollis cōpositiōis: facilis sunt digestiōis eū cito in sanguinē cōuertant̄: sed oēs tales cibi magis nutriūt naturalr̄ ꝙ accidētaliter: eo ꝙ cito ꝯuertunt̄: ⁊ tū ꝑpter sui molliciē cito a membris dissoluunt̄: sed cib⁹ vnctuosus est mollis ⁊ debilis cōpositiōis: q̄ cito in formā sanguinis trāsdunt̄: ⁊ sic multū nutrit naturalr̄: ⁊ facile a mēbris dissoluit̄: ⁊ sic parū nutrit accidētalr̄. Alia rō ad h͞ talis ē: illō multū nutrit naturalr̄ qō de facili parat̄ a calore nr̄i corpis: ⁊ cito ad ip̄m cōuertit̄ ꝑpter cōuenientiā cū eo: ⁊ ꝑpter facilitatē dissolutiōis: sed cibus vnctuosus est h͞mōi. Vult enim ysaac sub aucto. q̄ vnctuosa citius calor ē ignis: ⁊ cito i ip̄m ꝯuertūt̄ sicut p͞z i oleo ⁊ pice: ergo cibus vnctuosus multū nutriet naturalr̄: cū aūt cito a mēbris dissoluat̄ parū nutrit accidētaliter. Ad oppositum est hec ratio: illud eū̄ parū nutrit naturalr̄ ⁊ multū accidentaliter qō est difficilis digestionis ⁊ cōuersionis: postq̄ aūt digestū est multū in mēbro imorat̄ ꝑpter sui grossitiē ⁊ aliquantulā viscositatē: sed cibus vnctuosus est h͞mōi: sicut habet̄ ex v͞bis ysaac: q̄ cibus vnctuosus magis nutrit accidētaliter ꝙ naturalr̄. Alia rō ad h͞ talis est: sicut vult ysaac laborātib⁹ ⁊ exercitātib⁹: ⁊ i eis q̄ robur querūt corpis magis ꝙ custodiā sanitat̄: ꝯdda sunt ea q̄ sunt dure digestiōis: que .s. parū nutriūt naturaliter: ⁊ q̄ digesta nimiā faciūt morā in mēbris: q̄ .s. parū nutriūt naturalr̄ ⁊ multū accidētaliter: sed ysaac p̄apit vnctuosum cibū ⁊ viscosum talib⁹ exhiberi: q̄ vnctuosus cibus multū nutrit accidētaliter ⁊ parum naturalr̄. Ad hoc dicēdū ꝙ cib⁹ vnctuosus magis nutrit naturaliter ⁊ accidētaliter aliis quantū est de ratione saporis: min⁹ aūt vtroq͞ mō nutrit ꝙ dulcis. Nutrit aūt magis accidentaliter ꝙ naturalr̄ ꝑpter sui viscositatē ⁊ morā quā in mēbris facit: ⁊ ꝑpter nimiā repletionē quā in ipsis operat̄: vt nimiū dicat̄ impinguare: habētia eū̄ grossitiē substantie multā ⁊ repletionē q̄ntitatiua multū accidētalr̄ nutriūt: ⁊ parum naturaliter. Ad rōnes aūt ꝯ͞rias dicēdū est ꝙ aliq̄d dr̄ parū nutrire vel multū dupl͞r: aut naturalr̄ aut accidētalr̄: multū aūt accidētalr̄ i respectu nutrit cib⁹ vnctuosus. Naturaliter aūt parū nutrire ē tripl͞r. Vno mō ꝑpter subē duriciē ⁊ paruū ei⁹: ⁊ sic carnes bouine ⁊ ꝯsimiles parū nutriūt naturalr̄. Alio mō ꝑpter oppositā dispositionē repugnātē naturali: ⁊ sic frigida sicut multi fruct⁹ ⁊ herbe gnantes humores phlegmaticos nō trāsductos in formā sanguinis parū nutriūt: ⁊ ꝑm hoc vnctuosus cib⁹ nō dr̄ parū naturalr̄ nutrire. Alio mō aliq̄d parū naturalr̄ nutrit: q͞r q̄uis habeat conuenientiā cū calore naturali ⁊ etiā mollis sit cōpositiōis ⁊ facilis ꝯuersiōis: tū stomacho supnatat in ei⁹ pte supma ⁊ nō parat̄ descēsus ad partē inferiorē: vt in ipsa cōplete digerat̄: ⁊ hoc mō cibus vnctuosus est difficilis digestiōis ⁊ conuersionis: ⁊ sic parū nutrit naturaliter cū tarde assimilet̄: ⁊ conformetur sanguini per digestionē ⁊ cōuersionē. ⁊ sic soluūtur ꝯ͞rie rōnes. hec aūt distinctio ex v͞bis ysaac pōt extrahi. ¶ Circa tertiā questionē ꝑcedit̄ hoc mō: querit̄ primo ꝑpter quā causam cibus vnctuosus multū saturat: videt̄ eū̄ oppositū: cū cib⁹ vnctuosus cito cōsumat̄ a calore sicut cito ꝯsumit̄ ab epate pie ⁊ ꝯsilia ab igne: ⁊ iterū cū natura ip͞s in mult⁹ bon⁹ multū appet it. Ad h͞ dicendū ꝙ multū ꝑpter tres cās satiat. Vna ē q͞r villos stomachi remollit ⁊ virtutē appetitiuā defecit. Scd͞a ē: q͞r magnā ⁊ grauē facit repletionē in stomacho ⁊ i aliis mēbris: vñ etiā appetit⁹ debilitat̄ magnā sentiēs repletiōe͞z in mēbri͞s. Tertia ē ꝙ p̄ calorē dissoluitur ⁊ dilatant̄ ptes stomachi: ⁊ eleuat̄ p̄ ebullitionē phātasticā faciēs repletionē ⁊ extēsionē sicut p͞z i butyro ⁊ oleo q̄ in pua quātitate i patella posita magnā in patella facit extensionē ⁊ repletionē: ⁊ eodē mō ē de cibo vnctuoso i corpe hūano. ¶ Scd͞o querit̄ ꝑpter quā cām dulcis cib⁹ multū saturat. videt̄ eū̄ oppositū: q͞r quāto aliq̄d delectabili⁹ ē nature: tāto natura ip̄m pl⁹ appetit: ⁊ tāto in desiderio ei⁹ tardius fastidit ⁊ ab eo tardi⁹ desistit: s͞z dulce ē h͞mōi: q̄ natura erga ip̄m maxīe p̄dicto mō se h͞z: s͞z tale parū satiat: q̄ cib⁹ dulcis parū satiat. Ad oppositū est aucto. ysaac. Ad h͞ dicēdū ꝙ differūt in eā nimie saturitatis cibus vnctuosus ⁊ dulcis: q͞r cib⁹ vnctuosus est causa saturitatis nimie p͞z p̄dictos modos. dulcis vō ꝑpter duas cās. Vna est: q͞r sicut vult ysaac: est maximā delectationē inferēs nature: ⁊ iō cogit̄ appetit⁹ naturalis ad acceptionē ei⁹ i maxima quātitate: vñ multā repletionē h͞nt ex ipso: ⁊ iō multū saturant̄ ex eo. Scd͞a cā est: grossities sue substātie ꝑpter quā nimiā facit repletionē et appetitū sedat. vñ vnctuosus cib⁹ nimiū saturat i pua quātitate appetitū defectādo: dulcis vō i magna quātitate acceptus appetitū sedādo ⁊ ꝯfortādo. ¶ Tertio q̄rit̄ q̄ satietas citi⁹ aufert̄: an illa q̄ ex vnctuoso ꝓuenit: an illa q̄ ex dulci: ⁊ videt̄ ꝙ illa q̄ ex dulci: q͞r dulce satiat ꝑpt magnā sui quātitatē acceptā: ⁊ iteꝝ verā facit repletiōe͞z nō phātasticā: ⁊ iterum fundatur in grossa sub͞a ⁊ tarde dissoluit̄ a membris: ⁊ insup ip̄a ꝯfortat ⁊ appetitui satisfacit: satietas vō vnctuosi opposita h͞z ꝯditiōes: s͞z satietas p̄mo mō desinit: satietas scd͞o mō cito: q̄ satietas ꝓueniēs ex dulci cibo tardi⁹ remouetur ꝙ ꝓueniēs ex vnctuoso. hoc aūt ꝯfirmat̄ hac rōne: sicut eū̄ ē de cibo: ⁊ potu: s͞z sicut dicit ysaac: vinū grossū dulce tarde inebriat: s͞z postq̄ inebriat ex ipso ꝓueniēs tarde dissoluit̄: q̄ eodē mō est a pte saturitat̄ ꝓuenient̄ ex cibo dulci grosse sub͞e: q̄ cib⁹ dulcis tarde saturat: ⁊ postq̄ saturat multum manet saturatio eius: cib⁹ vō vnctuosus cōpetēte mō se h͞z. Ad oppositū est hec rō: q͞r quāto aliq̄s cib⁹ ē mag͞ delectabilis: tāto natura magis appetit ip̄m ⁊ tāto cit⁹ fugit ei⁹ delectatiōis debilitas vt statī natura ip̄m desideret: et ei⁹ satietas parū duret: cib⁹ vō oppositō mō se h͞z respectu cōtrarie ꝯditiōis: s͞z cib⁹ dulcis h͞ mō se h͞z respectu vnctuosi q̄ dulcis saturatio cit⁹ recedit ⁊ ē breuior respectu vnctuosi. Ad h͞ dicēdū ꝙ satiatio alicui⁹ cibi mīt͞ de causis cit⁹ v͞l tardi⁹ recedit. Vno mō ꝑp nimiā repletiōe͞z ⁊ attractionē a mēbris: q̄ cū delectabilē cibū i magna quātitate attrahāt mēbra ꝯsurit repletionē: ⁊ iō cito saturant̄: q͞r mēbro⁊ nimia manet repletio ⁊ inanitio tardat̄: iō satiatio facta i tali cibo nimiū immorat̄. Alia cā est ꝑpter grossitiē ⁊ soliditatē sub͞e q̄ nō cito dissoluit̄ a mēbri͞s. Alia cā ē vera repletio: nō phātastica: eū̄ eū̄ si v͞a repletio tarde recedit: ⁊ sic tarde venit fames: cū aūt in phātastica cito recedat ⁊ cito subit fames. ⁊ ib⁹ trib⁹ modis satiatio q̄ causat̄ a cibi vnctuosi acceptiōe min⁹ durat. Alia cā ē q̄ ex dulci repletiōe multū durat. Alia cā ē defectus appetit⁹ causat⁹ a nimia debilitate facta a cibo remolliēte villos stomachi ⁊ v͞tutē defectiēte. Alia cā est phātastica repletio sine delectatiōe ꝓueniēs. ꝑm istas tres cās vnctuosi cibi satiatio multū durat: s͞z ꝑpter h͞ distinguēdū est ꝙ satiatio ꝓueniēs a dulci quātū ad durationē momētanea ē ⁊ parua: quantū aūt ad diuturnā lōga ē: q͞r multū durat: s͞z satiatio ꝓueniēs ab vnctuoso in momēto paruo magna est: s͞z nō potest per lōgam morā durare: cum ex phantastica prouenit repletiōe: q̄ cito recedit. ¶ Quarto q̄rit̄ q̄stio quedā vnctuosa sicut amygdale exhibent̄ in febrib⁹. ⁊ istā h͞ omittam⁹: q͞r sufficiēter in dietis ꝑticul. trib⁹ in cap͞. de amygda. est discussa. ¶ Scd͞o querit̄ circa hoc quē humorē generēt vnctuosa an sanguineū an phlegmaticū: ⁊ videt̄ ꝙ sanguineū: quilibet cibus talē humorē generat: cum quo potestatiuā habet similitudinē cōplexiōe: sed vnctuosa habent potestatiuā similitudinē cū sanguine: ergo sanguineū humorē generāt. Ad oppositū est aucto. Ras. dicentis ꝙ vnctuosum obdormire ingenium ⁊ intellectus: ⁊ phlegma generat: qō concedimus. Ad rationē in contrariū dicendū ꝙ duo sunt considerāda circa vnctuosum. Primū est similitudo cōplexionis cū sanguine. Scd͞m ē impedimētū digestiōis phīsica ex sube

sue grossitie ꝛ sui lubricatiōe ꝛ supnatatione in stomacho: ꝛ
isto modo vltimo dꝫ gn̄are illū humorē: qui causat ex impe-
dimento digestionis: ꝛ iste est phlegma: ꝙ ꝓprie gn̄at phle-
gma. Primo tn̄ modo dꝫ generare humorē sanguineū vel
cholericum: qꝛ illo modo natum est cito cōuerti.
¶ Circa tertiū pncipale sic ꝓcedimus: ꝛ querit̄ de salso
sapore: vtrū habeat virtutē penetratiuā ad mēbra: ꝛ videt̄
ꝙ sic: penetratio debet̄ calido ꝛ habēti subtilē substātiā vel
mediocrē: sed salsa sunt hmōi: sunt eñ calida ꝛ fundant̄ in
mediocri substātia: ꝙ salsa habēt virtutē penetrādi. Scḋa ra-
tio hec est: omne quod habet ḃtutē diuidēdi partes gros-
sas viscosas habet virtutē penetrādi: sed salsa sunt hmōi: si-
cut ptꝫ si sal ponat̄ cū albumine oui: tūc dissoluet vel subtilia-
bit ptes ei⁹. Tertia ratio hec est: videm⁹ ꝙ carnes salsant̄ in
supficie: ꝛ inueniunt̄ salse in pfundo: hoc aūt nō potuit esse
nisi sal penetrasset ad ꝓfundū: ergo necesse est salsa hr̄e vir-
tutem penetrādi. Ad oppositū est illud qḋ dicit ysaac in lr̄a:
scꝫ ꝙ salsa nulla vl pauca habēt virtutē penetrādi ad mēbra.
Ad hoc dicendū est ꝙ difficultas penetrādi est triplex. Pri-
ma est a parte obtusiōis q̄litatis sicut in aqua frigida. Scḋa
causat̄ a grossitie substātie sicut est in opio: ꝛ sic in dulcib⁹.
Tertia causat̄ ab horribilitate saporis: ꝛ talis difficultas pe-
netratōis est in salsis: qꝛ hn̄t in se naturā horribilitatis sapo-
ris: ꝛ iō nō attrahit̄ a mēbris nec ipꝫ venit ad mēbra: ꝛ ideo
non ponit̄ virt⁹ penetratiua in salsis. Ad illḋ qḋ ponit de sa-
le dicēdū ꝙ salsedo est triplex. Quedā eñ causat̄ p admixtio-
nem phlegmatis cū humore adusto melācholico sicut ptꝫ in
senib⁹ q̄ prius fuerūt nimis cholerici. Scḋo mō causat̄ salse-
do p exhalationē calidi ꝛ introductiōeꝫ frigidi in partib⁹ ter-
restrib⁹ sicut ptꝫ in cinere. Tertio modo causat̄ p actionē so-
lis supra humidū terre cōmixtū sicut patet in sale ꝛ nitro: ꝛ
quibusdā plātis in q̄b⁹ dnat̄ terreū sm̄ materiā ꝛ elemētuꝫ
sm̄ virtutē: ꝛ isto tertio modo intelligit hic ysaac de salsis.
¶ Scḋo querit̄ circa hoc qsio salsa habēt virtutē laxandi: ꝛ
p quā viā iuuāt ḃtutē expulsiuā: qꝛ ḃt⁹ expulsiua viget p fri-
gidū ꝛ huidū: scꝫ salsa sunt ꝯtrā: qꝛ sunt calida ꝛ sicca: ꝙ ma-
gis impediūt virtutē expulsiuā ꝙ iuuēt. Scḋa rō hec est: qñ
egestio est sicca ꝛ virtus debilis: tūc cōpetunt humectātia:
sed salsa nō sunt hmōi: ergo virtuti expulsiue non cōpetūt.
Ad oppositū est hec ratio: in clisterib⁹ apponit̄ sal vel nitrū
vt virtus expulsiua iuuet̄: ꝛ feces facilius egrediant̄. Scḋa
ratio hec est: omne qḋ excitat virtutē ad expulsionē fecum
iuuat ipsam: salsa eñ sunt hmōi: excitāt eñ virtutē mordi-
cando intestina: ergo salsa iuuāt ipsam. Ad hoc dicenduꝫ ꝙ
virtus expulsiua multis modis iuuat̄. Vno mō per relaxa-
tionē vētris ꝛ humorꝫ ꝛ sic iuuat̄ per humectātia. Scḋo mo-
do per cōpressionē intestinorꝫ: ꝛ sic iuuat̄ p pontica. Tertio
modo p mundificationē: ꝛ sic per dulcia. Quarto per mordi-
cationē intestinorꝫ ꝛ incisionē fecū. Quinto per horribilitatē
ꝓpter qḋ id qḋ exhibet̄ nō retinet̄ in mēbris: sed ipꝫ abhor-
rent ꝛ expellūt a se: ꝛ istis trib⁹ modis vltimis salsa iuuant
virtutē expulsiuā. Ad rationē in ꝯtrariū dicendū ꝙ actio sal-
si est q̄druplex. Prima est calefacere. Scḋa est desiccare: ꝛ
per has actiōes salsa non iuuāt virtutē expulsiuā. Tertia est
incidere feces. Quarta est mordicare intestina: ꝛ p has actio-
nes iuuāt salsa virtutē expulsiuā: ꝛ primo modo ꝓcedūt ra-
tiones: tertio modo non.
¶ Circa quartū ꝓcedit̄ hoc modo: ꝛ querit̄ de operationi-
bus saporis amari: querit̄ ergo quomodo amara confortāt
stomachū: ꝛ ostēditur ꝙ nō hac ratiōe: virt⁹ stomachi cōpo-
nitur ex virtute sensibili ꝛ naturali sicut dicit Gal: sed ama-
ra nocēt virtuti sensibili: sicut p gustū ptꝫ ꝛ eā ledūt: ꝙ ama-
ra ledūt virtutē stomachi: cū cōponat̄ ex sensibili ꝛ naturali:
sed nihil qḋ ledit virtutē stomachi ꝯfortat stomachū: ꝙ ama-
ra nō ꝯfortāt stomachū. Scḋa rō hec ē: nihil qḋ abhorret na-
tura ꝯfortat naturā ꝛ mēbꝛ in quo est: sed natura regitiua
corpīs abhorret amara: qḋ ptꝫ p sensuꝫ gustus: ꝙ amara nō
confortāt naturā nec stomachū: cum descēdāt ad stomachū.
Ad oppositū est hec rō: pōtica iuuāt ꝛ ꝯfortāt stomachū: qꝛ
partes ei⁹ coadunāt ꝛ infrigidāt: scꝫ amara sunt hmōi: sicut
dicit ysaac: ꝙ amara confortāt stomachū. Ad hoc dicendū ꝙ in
amaro sunt tria: sapor: cōplexio: ꝛ ponticitas. ꝛ quātū ad pri-
muꝫ ea abhorret natura stomachi ꝛ non ꝯfortāt: ꝛ sic ꝓcedit
ratio: quantū ḋo ad alia duo confortāt stomachū: ꝛ magis p
ponticitatē suā: qꝛ partes stomachi laxatas cōprimūt ꝛ red-
dūt fortes eas coadunādo. ¶ Scḋo tunc querit̄ scḋo vtrū pō-
tica confortēt stomachū: ꝛ videt̄ ꝙ nō: qꝛ stomachus est mul-
tum neruosus ꝛ acetosa multū nocēt neruis ꝓpter suā fri-
giditatē: sed pōtica sunt frigida ꝛ sicca sicut acetosa: ergo no-
cent stomacho: ergo nō ꝯfortant stomachū. Scḋa ratio hec
est: nihil qḋ debilitat calorē naturalē ꝛ digestionē impedit
confortat stomachū nisi calor naturalis ꝛ digestio viget: sed
pōtica cū sint frigida debilitāt calorē naturalē: cū sint grosse
substātie impediūt digestionē: ergo nō confortāt stomachū
Ad oppositū est aucto. ysaac dicētis: ꝙ pōtica confortāt sto-
machū ꝛ indurāt. Ad hoc dicendū ꝙ membrū cōfortat̄ quinqꝫ
modis. Primo mō per restaurationē deperditi: ꝛ sic per cibū
ꝛ potū. Scḋo modo per retentionē spiritus: ꝛ sic p aromati-
ca sicut per crocū. Tertio per alterationē: ꝛ sic per calidū et
frigidū. Quarto per depurationē superfluitatū: ꝛ sic p me-
dicinā laxatiuā. Quinto per constrictionē partiū mēbri rela-
xati ꝛ indurationē ipsarū: ꝛ hoc vltimo modo pōtica confor-
tant stomachū. Ad rationes in contrariū dicendū ꝙ in pon-
tico tria sunt. s. cōplexio: substantia siue cōpositio: ꝛ sapor: ꝛ
quantū ad cōplexionē nocent stomacho: sed quantū ad alia
duo ponticum ꝛ stipticū confortant stomachū.
¶ Circa quintū ꝓcedim⁹ hoc mō: ꝛ querit̄ de operationi-
bus acuti saporis: ꝛ querit̄ per quā viā acuta laxant sicut pi-
per allia ꝛ ꝯsimilia: ꝛ videt̄ ꝙ nō habeāt virtutē laxādi: nihil
qḋ habet virtutē subtilē cōsumēdi ꝛ residuū ingrossandi ha-
bet virtutē laxandi. laxatio eñ fit per humiditatē: sed acu-
ta cū sint valde calida sunt hmōi: ergo non habēt virtutē la-
xandi. Scḋa ratio hec est: expulsiua viget per frigidū ꝛ hu-
midum: sicut dicit Iohānit⁹: ergo acuta cū sint calida ꝛ sic-
ca impediūt virtutē expulsiuā: sed nihil tale habet virtutem
laxandi: ergo acuta non habēt virtutē laxandi. Tertia ratio
hec est: acuta calefaciūt mēbra ꝛ inflāmant ꝛ desiccāt: q̄ totā
humiditatē ꝛ siccitatē eorꝫ trahūt ꝛ cōsumunt subtile: ꝛ sic
residuū ingrossat̄: ꝛ sic sunt deficiētia a vi expulsiōis: ꝛ virt⁹
expulsiua debilitat̄: sed nullū tale habet virtutē laxādi: imo
poti⁹ cōstringēdi: ergo acuta nō habēt virtutē laxandi. Ad
oppositū est aucto. ysaac dicentis: ꝙ acuta incidūt grossos
humores phlegmaticos. Scḋa rō hec est: oē qḋ habet virtu-
tem diuidēdi ꝛ subtiliādi grossos humores ꝛ frigidos hꝫ vir-
tutem laxandi: qꝛ facit eos habiles ad expulsionē: sed acuta
sunt hmōi sicut vult ysaac: ergo habēt virtutē laxādi: qḋ cō-
cedūt. Ad ratiōes dicēdū ꝙ in acutis multiplex est actio.
Prima est calefacere. Secunda est inflammare. Tertia est
desiccare. Quarta incidere vel diuidere. Quinta est diuisa
subtiliare ꝛ ea resoluere. Sexta est mordicare intestina ꝛ vir-
tutem excitare: ꝛ quantū ad tres primas actiones acuta nō
habēt virtutē laxandi: ꝛ sic ꝓcedūt ratiōes: acuta ḋo habēt
virtutē laxādi quātuꝫ ad alias ꝯsequētes: sed nō quodlibet
corpus: sicut est corpus cholericū: sed corpus repletū gros-
sis ꝛ frigidis humorib⁹ sicut est phlegma vitreū: ꝛ sic intel-
ligit ysaac. ¶ Scḋo querit̄ circa hoc: vtrū acuta gn̄ent cho-
leram nigrā vel rubeā: ꝛ ostēditur ꝙ semp generēt cholerā
rubeā hac ratione. Illa q̄ de sui natura humores inflāmant
ꝛ incendūt maxime generāt humorē calidū acutū ꝛ cholerī-
cum: ꝛ ꝓpter hoc ꝓhibent̄ in febrib⁹ calidis: sed acuta sunt
hmōi: sicut ptꝫ in pipere: ergo maxime generāt humorē cho-
lericum. Scḋa ratio hec est: oē simile maxime gn̄at suū sile:
sed acuta maxime assimilant̄ cholere: ꝙ maxime gn̄ant chole-
ram. Tertia rō hec est: dicit Auicē. cap. de humorib⁹: ꝙ cho-
lera fit ex humorib⁹ acutis ꝛ igneis ꝛ forti calore. humor ḋo
frigid⁹ fit ex grossis cibis ꝛ debili calore: ꝙ cū melācholia sit
humor frigid⁹ nō gn̄abit̄ ex acutis ꝛ igneis humorib⁹: scꝫ cho-
lera sola. Ad oppositū est aucto. Raf. dicētis ꝙ acuta mu-
tant sanguinē in choleram rubeam: deinde per adustionem
in choleram nigram. Ad hoc dicendum ꝙ duplex est actio
acuti. Vna est inflammare ꝛ subtiliare primo: et sm̄ hanc
acuta generant choleram. Et eius secunda actio est consu-
mere ꝛ resoluere subtile: quo resoluto manet grossuꝫ adu-
stum: et sm̄ hoc acuta generant melancholiam: et sic intelli-

git Raſ. ¶ Tertio querit̃ circa hoc quare acuta nõ habẽt
virtutẽ conſeruãdi res a putrefactiõe: ⁊ oſtẽditur ꝙ ſic: cau
ſa putrefactiõis eſt humiditas ſm Gal. vnde conſeruatio a
putrefactiõe eſt per eã q̃ conſumũt ⁊ deſiccãt illã humidita
tem: ſed in oĩb⁹ actionib⁹ vel effectib⁹: q̃ a caliditate cauſan
tur: maiorẽ habẽt virtutẽ acuta ꝙ̃ amara ⁊ ſalſa: ergo maxi
me cõſeruabũt a putrefactiõe: cũ magis deſiccẽt ⁊ ꝯſumãt
humiditatẽ ꝙ̃ ſalſa ⁊ amara. Scḋa ratio hec eſt: amara ſicut
myrrha: ⁊ ſalſa ſicut ſal: cõſeruãt res a putrefactiõe ꝑ virtu
tem caliditatis: ꝑ quã cõſumũt ⁊ deſiccãt humiditatẽ q̃ eſt
cauſa materialis putredinis: ſꝫ acuta ſunt maioris virtutis
ꝙ̃ myrrha ⁊ ſalſa: ergo magis cõſeruabũt a putrefactione.
Ad oppoſitũ eſt hec ratio: dicit Gal. in lib. cõplexionũ ꝙ ſal
ſum ⁊ amarũ cõſeruãt res a putrefactiõe: acuta vo corrũ
pũt: q: faciũt partes diſtare poſt ꝯſumptionẽ humiditatis:
ita ꝙ partim vertunt̃ in puluerem. Ad hoc dicendũ eſt ꝙ ad
hoc ꝙ res cõſeruet̃ a putrefactiõe tria requirunt̃. Primũ
eſt diſſolutio ſiue reſolutio hũiditatis ſuꝑflue q̃ eſt cã mate
rialis putrefactiõis. Scḋꝫ eſt ꝯſumptio humiditatis eiuſdẽ.
Tertiũ eſt clauſio pororum ⁊ partiũ adunatio: q̃ cauſat̃ a ſtipti
citate rei cõſeruãtis: ⁊ iſte tres cauſe ſunt in ſale ⁊ myrrha:
⁊ ꝓpter hoc conſeruãt res a putrefactiõe. In acutis vo nõ
ſunt due prime: ⁊ iõ nõ poſſunt res ꝯſeruare a putrefactiõe:
q: deficit in eis cã potiſſima cõſeruãdi: ⁊ quarta cauſa ꝯſer
uãdi eſt cõglutinatio ⁊ adherẽtia partiũ: ⁊ hec eſt in melle.
¶ Quarto querit̃ circa hoc: quare quedã acuta nõ habent
virtutẽ ꝓuocãdi ſitim: ⁊ oſtẽdit̃ ꝙ ſic hac ratiõe: ſitis cauſa
tur ex inflãmatiõe ⁊ deſiccatiõe oris ſtomachi ⁊ ꝯſumptiõe
humiditatis mẽbrorum: ſed oẽ acutũ deſiccat ⁊ inflãmat ⁊ cõ
ſumit hũiditates oris ſtomachi ⁊ aliorum mẽbrorũ. Hec enim
ſunt de ꝓprietate acuti cuiuſlibet: q̃ oẽ acutũ deſiccat ⁊ ꝓ
uocat ſitim. Scḋa ratio hec eſt: cepe ſunt de gñe acutorũ: ⁊
minoris ſunt caliditatis: ⁊ plus habẽt humiditatis q̃ ſitim
repriũt ꝙ̃ allia: ſed cepe ꝓuocãt ſitim ſicut ptꝫ ꝑ experimẽ
tum: q̃ allia cũ ſint magis calida ⁊ habẽtia min⁹ humidita
tis: multo fort⁹ cauſabũt ſitim. Ad oppoſitũ eſt aucto. Raſ.
in regal. in cap. de colyrica paſſione dicẽtis: ꝙ allia nõ ꝓuo
cant ſitim: imo auferũt: qḋ cõcedim⁹. Ad ratiões in ꝯtrariũ di
cẽdũ ꝙ in allijs eſt duplex natura. Una eſt caliditatis ⁊ ſicci
tatis: ⁊ ſm hãc pñt ꝓuocare ſitiȝ. Alia eſt virt⁹ reſoluẽdi hu
mores in hũiditatẽ ⁊ nõ cõſumẽdi eã: ⁊ ſic ꝑ actionẽ alliorũ
cauſat̃ quedã humiditas ex groſſis humoribus q̃ membra
irrorat ⁊ os ſtomachi: ⁊ nõ conſumit̃: q: actio illorum alliorũ
non eſt ꝯſumptiua ſed reſolutiua ſicut piper: cepe: ⁊ ſimĩa:
⁊ propterea allia nõ generãt ſitim ſicut alia acuta: ſed hoc
intellige in corporibus phlegmaticis: ⁊ non melãcholicis.
¶ Circa ſextũ de operatiõib⁹ acetoſi ſpeciis: q̃rit̃ vtrũ acetũ
plus infrigidet ꝙ̃ ſucca vue acerbe. ſ. agreſta ⁊ hmõi: ⁊ ẽ cõ
uerſo: ⁊ oſtẽdit̃ ꝙ agreſta plus infrigidet: oẽ illud qḋ eſt pu
rum a qualitate impediẽte frigiditatẽ magis eſt frigidum ⁊
plus infrigidat ꝙ̃ qḋ nõ eſt hmõi: ſed agreſta eſt plus ſepa
rata a qualitate q̃ frigiditatẽ impedit: qm̃ a caliditate q̃ fri
giditatẽ vl effectũ frigiditatis impedit: ꝙ̃ acetũ: ergo agre
ſta mag⁹ infrigidat ꝙ̃ acetũ. Maior ptꝫ ꝑ ſe. Minor ꝓbat̃ ꝑ
Gal. in li. de ſimplici medicina: vbi dicit ꝙ acetũ habet virtu
tem calefaciẽdi: agreſta vo nõ: ⁊ ſic agreſta magis ſeparat̃
a caliditate ꝙ̃ acetũ. Scḋa ratio hec eſt: oẽ illud qḋ empla
ſtratur ad infrigidatiões corporum ⁊ mẽbrorum: maiorẽ habet virtu
tem infrigidãdi ꝙ̃ qḋ nõ: ſed Raſ. ꝓpoſuit fieri emplaſtrũ de
agreſta ſupra mẽbrũ calefactũ ⁊ nõ de aceto: ḡ per effectus
⁊ auctoritatẽ videt̃ ꝙ agreſta plus infrigidet ꝙ̃ acetũ. Ter
tia ratio hec eſt: frigida q̃ ſunt fundata in groſſa ſubſtantia
maioris ſunt infrigidationis ꝙ̃ frigida q̃ fundant̃ in ſubtili
ſubſtantia. vñ dicit Gal. ꝙ plus infrigidat pſiliũ ꝙ̃ aqua ꝓ
pter groſſitiẽ ſue ſubſtãtie: ſed agreſta frigida eſt ⁊ fundat̃
in groſſa ſubſtãtia: acetũ in ſubtili: ergo agreſta multo ma
gis infrigidabit ꝙ̃ acetũ. Ad oppoſitũ eſt hec ratio: acetoſũ
per ſuã naturã infrigidat: ergo magis acetoſum magis infri
gidabit: ſed acetũ eſt magis acetoſum ꝙ̃ agreſta: ergo ma
gis infrigidat ꝙ̃ agreſta. Scḋa ratio hec eſt: dicit Auicen. ꝙ
in aceto eſt caliditas: ⁊ hec facit ad maiorẽ infrigidationẽ:
q: facit ipm̃ penetrare ad mẽbra ⁊ ꝓfundari in illis: ſed oẽ
tale plus infrigidat ꝙ̃ qḋ nõ eſt hmõi: ergo acetũ cũ ſit hmõi
plus infrigidat ꝙ̃ agreſta. Ad hoc dicendũ ꝙ aliquid infrigi
dat plus alio dupliciter. Uno modo q: virtus infrigidatio
nis eius magis viget in exterioribus ⁊ non profundatur: ⁊
ſic agreſta magis infrigidat ꝙ̃ acetum. Alio modo q: virtus
ei⁹ penetratiua eſt magis aperitiua ⁊ inciſiua: ⁊ magis pro
fundatur in mẽbris: ⁊ ſic acetũ magis infrigidat ꝙ̃ agreſta:
vñ volẽtes corpus infrigidare exteri⁹ vtant̃ agreſta: volen
tes infrigidare interi⁹ vtant̃ aceto in cõfectiõib⁹ ſm̃ p̃ce
pta auctorum. ¶ Scḋo querit̃ circa hoc: vtrũ acetoſum repri
mat cho. ru. ſicut ptꝫ in aceto: videt̃ ꝙ nõ: q: oẽ illud qḋ eſt ma
ioris ſiccitatis ꝙ̃ frigiditatis magis deſiccat ⁊ magis facit
ad eſſe cholere ꝙ̃ ad eius repreſſionẽ: q: cholera calida eſt ⁊
ſicca: ſed acetũ eſt hmõi: q: frigidũ eſt in ſcḋo gradu: ſiccũ in
tertio: ergo magis facit ad eſſe cholere: cũ ſiccitas nõ repu
gnet ſiccitati: ꝙ̃ ad ei⁹ repreſſionẽ: cũ caliditas cholere multũ
repugnet frigiditati aceti. Scḋa ratio hec eſt: illud qḋ eſt de
ſui natura ſubtiliatiuũ ⁊ deſiccatiuũ ſubtilẽ gñat humorẽ ⁊
cholericũ. ſimile eñi gñat ſibi ſile ⁊ augmẽtat: ſꝫ acetũ eſt hmõi:
ergo gñat humorẽ cholericũ: ſed qḋ alterũ gñat nõ reprimit
ipſum: ergo acetũ nõ reprimit cholerã rubeã. Ad oppoſitum
eſt aucto. Raſ. qui dicit ꝙ acetoſuꝫ cholerã rubeã reprimit.
Scḋa ratio hec eſt: dicit yſaac in dietis particularibus ꝙ
acetũ cholerã multũ reprimit. Ad ratiões in contrariũ dicen
dum ꝙ duplex eſt cholera. Quedã eñi eſt groſſa: ⁊ hanc re
primit acetũ ipſam ſubtiliando: ⁊ de hac intelligit yſaac ⁊
Raſ. Alia eſt ſubtilis ⁊ huic cõferũt tamarindi ⁊ poma ace
toſa q̃ habẽt virtutẽ ingroſſandi ⁊ non acetũ. Uel aliter dicẽ
dum ꝙ̃uis acetũ ſit magis ſiccũ ꝙ̃ frigidũ: tñ actio ei⁹ ve
locior: eſt ſm frigiditatẽ q̃ eſt qualitas actiua: ꝙ̃ ſm virtutẽ
que eſt qualitas paſſiua: ⁊ iõ magis reprimit cho. ru. ꝙ̃ fa
ciat ad eius gñationẽ: vel ei⁹ eſſe: ⁊ ideo cõfert cuilibet cho
lere temperamentũ excedẽti. ¶ Tertio querit̃ per quã viã
acetoſum extinguat ſitim: ⁊ oſtẽditur ꝙ hoc nõ poſſit eſſe.
Sitis cauſat̃ ex vehemẽti deſiccatiõe humiditatis mẽbrorum
⁊ ꝓpter hoc ſitis eſt appetit⁹ humidi: ſed acetũ nimis deſic
cat ſicut ptꝫ ꝑ eius effectũ: ⁊ oẽ tale gñat ſitim magis ꝙ̃ ex
tinguit eã: ergo acetũ magis generat ſitiȝ ꝙ̃ extinguat. Se
cunda ratio hec eſt: oẽ illud qḋ cõſumit humiditatẽ q̃ ſitiȝ
reprimit ⁊ ſedat gñat ſitim: ſed acetũ ꝯſumit humiditatẽ: q̃
eſt cauſa ſedatiua ſitis: ergo gñat ſitim: nõ ergo ſitim ſedat.
Ad oppoſitũ eſt aucto. G. dicẽtis ꝙ acetũ ſedat ſitim: dicit
tñ in lib. de ſimplici medicina: ꝙ ſitis cauſat̃ a caliditate vel
ſiccitate: ſed acetũ calidũ eſt ⁊ ſiccum: ergo gñat ſitim ex ſui
ſiccitate: nõ ergo ſitim ſedat. Ad hoc dicendũ ꝙ in aceto tri
plex eſt actio. Una eſt cõſumere ⁊ deſiccare. Alia ſubtiliare:
incidere ⁊ diuidere. Tertia eſt infrigidare ⁊ alterare. ⁊ quã
tum ad primã generat ſitim ſi ꝓlixa fuerit eius actio: quan
tum vo ad alias duas ſedat ſitim ⁊ ſubtiliat humorẽ ꝑ quẽ
mẽbra irrorãt: ⁊ mẽbra infrigidat a ſua ꝓprietate: ⁊ hec duo
ſunt cauſa ſedatiõis ſitis: ⁊ quantũ ad hanc viã acetũ ſedat
ſitim. ¶ Quarto querit̃ circa hoc: quare acetoſa magis no
cent neruis ꝙ̃ alia: ⁊ videt̃ ꝙ põtica magis nocẽt eis ꝙ̃ alia:
acetũ nocet neruis ꝓpter ſuã frigiditatẽ: ſed põtica magis
ſunt frigida ꝙ̃ acetoſa: ſicut vult yſaac ⁊ Raſ. ergo magis
deberẽt eis nocere ꝙ̃ acetũ. Ad oppoſitũ eſt aucto. Hippo. ⁊
yſaac q̃ dicit ꝙ acetũ magis nocet neruis. Scḋa ratio hec
eſt: dicit Auic. ꝙ cauſa quare acetũ magis nocet neruis eſt
duplex. Una eſt q: facit materiã ꝓfundari in neruis. Scḋa
eſt q: cito cõuertit eam in acetoſitatẽ: ⁊ iõ acetũ maxime no
cet paralyticis: qḋ cõcedim⁹. Ad ratiões in contrariũ dicen
dum ꝙ nerui ledunt̃ dupliciter. Uno mõ ꝓpter vehementẽ
infrigidationẽ ⁊ ſeparationẽ ſubſtãtie corporum: ⁊ ſic eis maxime
nocet acetũ ſicut auctores volũt. ¶ Quinto queritur circa
hoc quomodo acetũ confert tuſſi: ⁊ videt̃ ꝙ non: nihil quod
exaſperat membra ſpiritualia confert tuſſi: quia oẽ quod
exaſperat cauſat punctionẽ: ſed acetum eſt huiuſmodi ſicut
patet per eius effectũ: ergo acetum non confert tuſſi. Secũ
da ratio hec eſt: membra ſpiritualia ſunt valde neruoſa et
oſſuoſa: ſed cuilibet tali acetum multũ nocet: ergo cũ tuſſis
exiſtat in mẽbris ſpiritualib⁹: ei nullo modo cõfert acetum.
Tertia ratio hec eſt: tuſſis cauſat̃ ex frigiditate ⁊ ſiccitate: ſꝫ

ossie tale augmētat suū simile: ergo cū acetū sit frigidū ⁊ sic
cū magis augmētabit tussim ⁊ causas ei⁹: ⁊ sic cōterat ipsam
sedādo. Ad oppositū est aucto. ysaac dicētis ꝙ ac. tū valet cō
tra tussim: q: ex grossis humorib⁹ ⁊ phlegmaticus gñaꝛ. Ad
hoc dicendum ꝙ acetum non valet contra qualibet tussim:
sed cōtra illā que ex materia grossa ⁊ viscosa gñaꝛ: q: illā ma
teriā incidit ⁊ diuidit subtiliat ⁊ habilē facit ad expellendū:
⁊ per hoc soluuntur rationes.

¶ Circa septimū proceditur hoc modo: ⁊ queriꝛ de opera-
tionibus saporis pōtici: queriꝛ ergo vtrū pōtica habeāt vir
tutem laxandi: ⁊ videꝛ ꝙ nō: virtus retētiua confortaꝛ per
frigidū ⁊ siccū: ⁊ expulsiua per cōtrariū: sed illud qd̄ cōfortat
vnā virtutē impedit alterā: ergo pōtica impediūt virtutē la
xatiuam: ergo nō laxāt. Scd̄a ratio hec est: nihil existēs vnū
⁊ idē est causa oppositoꝛ: sed pōtica mēbra contrahūt: ergo
habēt virtutē cōtrahēdi: ergo nō habēt virtutē laxandi. Ad
oppositū est aucto. ysaac dicēs ꝙ pōtica sicut pira post cibū
laxāt ⁊ añ cibū accepta cōstipāt. Ad h̄ dicēdū ꝙ in pōtico du
plex est natura. Una p quā mēbra cōtrahūt: ⁊ p istā nō laxāt
neqꝫ iuuāt virtutē expulsiuā. Alia est p quā mebra cōprimūt
⁊ cōstringūt: ⁊ per hāc iuuāt virtutē expulsiuā ⁊ sic laxāt: vñ
quedā laxant leniēdo: vt malua ⁊ viola: quedā mordicando
vt salsā ⁊ acuta: quedā attrahēdo vt scamonea: quedā lique
faciendo vt euforbiū: quedā comprimendo vt tamarindi: ⁊
oīa pōtica. ¶ Scd̄o queriꝛ circa hoc: vtrū pōtica laxant sua
pōderositate: ⁊ videꝛ ꝙ secūdus grossius pōderosius adue-
niens supra cibum liquidū laxat ⁊ facit ipm descēdere: ergo
pōtica cū sint pōderosa magis laxāt sua pōderositate ꝙ sua
pōticitate. Contrariū videꝛ q: ysaac facit mentionē de pon
ticitate ⁊ non de pōderositate. Ad hoc dicendū ꝙ pōtica la-
xant dupliciter. Uno mō corrugādo ⁊ cōprimēdo partes sto
machi ⁊ itestinoꝛ: ⁊ hoc habēt a sua pōticitate. Alio mō des
siccādo ⁊ cōprimēdo: ⁊ hoc habēt a sua pōderositate. ⁊ ysaac
cōprehēdit vnū sub altero: ⁊ iō nō facit mentionē de ponde
rositate. ¶ Tertio queriꝛ circa hoc: per quā viā laxant myro
balani: aut per suā ponticitatē: aut p suā gūmositatē: q: oē
laxatiuū laxat p illud quo ablato non laxat nisi valde debili-
ter: sed remota gūmositate a myrobal. non laxant nisi valde
debiliter: sicut dicunt aucto. sed in myrobal. maxime requi-
ritur ⁊ eligiꝛ gūmositas sicut dicūt oēs aucto. ad laxandū:
ergo maxime laxāt per gūmositatē. Scd̄a ratio hec est: oīa
gūmositas lenificat ⁊ lenificādo laxat nisi impediaꝛ: ergo myro
bal. cum sint gūmosi laxant lenificādo: qd̄ est cōtra oēs au-
ctores dicētes ꝙ myrobal. sunt de gñe eoꝛ q̄ laxant cōpri-
mendo ⁊ nō leniēdo. Ad hoc dicendū ꝙ in laxatiōe causata
a myrobal. duo sunt cōsiderāda. Primū est natura attrahē
di: ⁊ sm̄ hoc myrobal. laxāt per gūmositatē: gūmositas eñ
virtutē habet attrahēdi. Scd̄m est natura cōprimendi ⁊ ex
pellendi: ⁊ sm̄ hoc myrobal. laxant per suam ponticitatē.

¶ Circa octauū pcediꝛ hoc modo: ⁊ queriꝛ de operatio-
nibus insipidi: queriꝛ ergo quō quedā insipida vt cucurbita
atriplex ⁊ cōsimilia valēt in febrib⁹ acutis: ⁊ videꝛ ꝙ nō: ea q̄
sunt facilis cōuersiōis de facili cōuertunꝛ ad humores inna
turales: ⁊ nullū tale valet in febrib⁹ acutis: q: augmentat
egritudinē: sed cucurbita ⁊ cōsimilia sunt hmōi: q: sunt sub
tilis substātie q̄ est valde passibilis ⁊ cōuertibilis: ergo non
cōpetit in febrib⁹. Scd̄a rō hec est: pcipiūt auctores ꝙ in fe-
bribus nō detur aqua pura: ⁊ si detur debet dari in magna
quātitate: sicut dicit Ras. ⁊ cū ingrossantib⁹ ipsam sicut cū
mica panis: vt resistat calori febrili: sed min⁹ resistit tale insi
pidū ꝙ aqua: ergo min⁹ debet dari in febrib⁹ acutis ꝙ aq:
cum substātia eius sit facillime conuersionis ⁊ minime resi-
stentie. Ad oppositū est qd̄ dicūt oēs auctores: pcipiūt eñ
dari cucurbitā ⁊ cucumerē: ⁊ cōsilia in febrib⁹ calidis acutis:
qd̄ cōcedim⁹. ¶ Ad ratiōes in contrariū dicendū ꝙ in cucur
bita ⁊ in cōsimilib⁹ duplex est natura. Una est facilitas con
uersionis que attendiꝛ a parte substātie siue cōpositiōis: ⁊
quantū ad hanc non valent in febrib⁹ acutis. Alia est natu-
ra cōtrarietatis que attēdiꝛ a parte cōplexionis p quā ma-
lam discrasiā remouēt: ⁊ quantū ad hoc valent ⁊ danꝛ in fe-
brib⁹ acutis: ⁊ primo mō pcedūt ratiōes: scd̄o h̄o mō non.

¶ Scd̄o queriꝛ circa hoc: pꝑter quid pisces nō danꝛ in fe-
bribus acutis: ⁊ videꝛ ꝙ debeāt dari: q: pisces sunt frigidi ⁊
humidi: ⁊ febris est morbus calidus ⁊ siccus: ⁊ cōtraria cōtrariis
curanꝛ: ergo pisces cōpetunt in febrib⁹. Scd̄a ratio hec est:
cucurbita est facilis cōuersionis: tñ daꝛ in febrib⁹ rōne sue
cōplexionis: ergo sic ⁊ pisces lꝫ sint facilis cōuersionis: pñt
tñ dari ratiōe cōplexionis. Ad oppositū est ꝙ oēs auctores
prohibēt pisces exhiberi in febribus acutis. Scd̄a ratio hec
est: nihil qd̄ de facili putrescit in stomacho debet exhiberi in
febribus: q: augmētat materiā putridā ipsius febris: sed pi
sces sunt hmōi sicut vult ysaac: ergo non debent dari in fe
bribus acutis: qd̄ cōcedimus. Ad ratiōes in contrariū dicen
dum ꝙ in piscibus triplex est natura. Una per quā cito sunt
in phlegma mutabiles. Scd̄a est facilitas patiēdi ⁊ cōuertē
di ad humores innaturales: p quā de facili cōuertunꝛ in cor
ruptionē. Tertia est cōplexio p quā cōtrarianꝛ febri: ⁊ quan
tum ad hoc tñ debent pisces dari in febribus: sed alia duo
preualēt: q̄ maxime sunt cauēda: ⁊ pꝑter h̄ pisces in febrib⁹
maxime sunt cauēdi ne cōuertanꝛ ad calorē innaturalē febris.

¶ Lectio vndecima.

¶ Qui autē cibi ex duob⁹ oppositis sunt cōpositi:
vt substātia sua liquori suo sit cōtrarita. veluti si vir-
tus substātie ei⁹ terrestris esset ⁊ stiptica: liquor acu
tus ⁊ subtiliatiu⁹: vtpote videꝛ in lētib⁹: caulib⁹: ter
renascētibus: ⁊ similiter in quibusdā volatilib⁹ vt in
gallis ⁊ anseribus ⁊ anatib⁹: quoꝛ ambeꝛū substā-
tie est virtus stiptica: ⁊ ad digerendū dura. Jura vbi
cocta sūt: acuta sunt ⁊ subtiliatiua ⁊ ad digerēdū ve
locia. Uñ si hec cū iurib⁹ suis accipianꝛ insimul: iu-
ra sui acumine ⁊ subtilitate querūt exire: sed substā-
tie ille obuiātes illis: ex sui duritia resistūt. Uñ in il-
lis quedā generanꝛ repugnātia que maximoꝛ dolo
rum: torture: inflationis vētositatis sunt cause: iure
ibi clauso hoc faciēte. Qꝫ si virtus vētris ad deponē
dum ꝑparata sit: ⁊ iura cōfortāt: ⁊ substātias vincen
tia descendūt velociꝰ: sic quoqꝫ q̄escūt infirmi. Sꝫ vo
virtus vētris apparata sit cōstipationi: confortātur
substātie ⁊ vincētes iuscula augmētatis dolorib⁹ diu
cōstipate morāꝛ substātie. Jdoqꝫ lētes in q̄busdā la-
xatiue: in q̄busdā vo cōstipatiue ⁊ melācholice. Ubi
eñ vtutē vētris ꝑparatā solutioni inuenit: adiuuat
illā ⁊ cito soluiꝛ vēter: vbi vo aliter econuerso. Acce-
pturus ergo bonū aliq̄d q̄libet coquat ante: ⁊ priori
aqua pꝛiecta: altera coquaꝛ aqua: vt ius a suo acumi-
ne perdito in aliud transducatur esse: ⁊ sic cōstipatio
nō sua careat vtilitate.

¶ De melle. Cap. ix.

Mel autē in quibusdā bonū laxatiuū est ⁊
sanitatis custoditiuū: in alijs vo non sic:
sed poti⁹ cōstipatiuū: ⁊ morboꝛū gñatiuū
cōueniēs est eñ naturis suscipientiū vl cō
trariū. Ois eñ cibi natura augmētat suam similitu
dinem ⁊ confortat: dissimilitudinē vo minuit: immo
destruit. Mel aūt in sua natura calidū est ⁊ siccū. ca
lorem ergo ⁊ siccitatē suscipiētis calidi ⁊ sicci: neces-
se est augmētet vt suā cōpleat actionē: frigiditatem
igiꝛ ⁊ hu. econuerso minuet. Cholera aūt ru. calida est
⁊ sic. Si ergo choleric⁹ mel comedat: necesse est mel
faciat i eo qd̄ suū est: cōfortat eñ ⁊ augmētat cho. Si
ergo calor ⁊ siccitas cholerico dñenꝛ: mel susceptum
vtrūqꝫ augmētās in cho. ru. trāsduciꝛ eiqꝫ vnitur:
sicqꝫ fex desiccatur: ⁊ venter constipatur: nisi in inte-
stinis inuenerit aliquam motionē quā mel acumine

suo mordēs excoriet ea: ⁊ ita solutiōis vel accidētalis fit causa: que ex vulneratis fit intestinis. Si aūt mel phlegmaticus accipiat: cuius cōplexiōi frigiditas ⁊ humi. dn̄ꝫ: calefit ꝑpter mellis cōplexionē: ⁊ superfluitas desiccaꝛ humiditatis. Sicq̄ natura eius ad mediocritatē temperamēti reuocaꝛ: ⁊ causa fit prestande sanitatis. maxime si in stomacho humiditatem coadunatā inuenerit: q: eā lauat: ⁊ intestina mūdificat: ea mouēs ad ciboꝝ feces expellēdas: adiuuāns virtutem expulsiuā ad vētris solutionē. Vn̄ Gal. Cum quidā de ore stomachi murmuraret: īcēdit phlegma coadunatū in ore stomachi: ꝓcepit sibi sicā. i. bletam saracenicam ⁊ porros coq̄re elixos ⁊ cum sinapi mā ducare. qḋ fecit: ⁊ inciderūt acuminibꝰ suis phlegma deponētes nimias feces ad īferiora: illeq̄ ꝯualuit: ergo post paucos dies saturauit seseq̄ ad fastidiū de cibariis acutis: ⁊ ī stomacho morsurā sensit. arbitrāꝰ aūt hec accidētia hēri prioribꝰ curatis a gal. silia māducauit ⁊ sicā cū sinapi sicut antea spe curādi accidentia subsequētia: ⁊ hec fuit cā in ꝯfortādo ⁊ augmētādo ardēti morsura stomachi. Palam ergo est intelligi silia similibꝰ ꝯfortari ⁊ augmētari. dissilia vo cōtrio.

¶ Pertractata diuersitate diete a parte sue nature ⁊ simplicitatis: de diuersitate diete a parte cōpositiōis ⁊ simplicitatis determīat: ⁊ deide aggrediꝛ partē illā in q̄ determīat de diuersitate diete ꝑ ꝓportionē ad recipientiū corpoꝝ naturam penes exemplum in melle: ⁊ he due partes spectant ad p̄ntē lectionē. Diuisio. Prima aūt pars diuidiꝛ in tres. In quarū prima assignat ciboꝝ diuersitatē ꝑ simplicitatē ⁊ cōpositionē. In scḋa. s. in hac: Vn̄ si hec cū iuribꝰ suis accipiātur. assignat cōpositoꝝ actiōes. In tertia. s. in hac: Accepis q̄ quodlibet hoꝝ ⁊c. assignat modū accipiendi ipsos.

¶ Circa primā partē dicit ꝙ cibi cōpositi sunt quoꝝ liquor est ꝯsie virtutis substātie: sicut lentes: caules ⁊ q̄dā volatilia: ⁊ sicut gallus vetus quoꝝ substātia ꝯstipat ⁊ ius laxat. Circa scḋam partem dicit: ꝙ si hec cū iuribꝰ suis accipiant virtute expulsiua ꝯfirmāte: ꝯfortaꝛ iuris virtus ⁊ ventrē laxat. Si aūt virtꝰ expulsiua sit debilis accidit ꝯtrꝛ: ⁊ dolores ⁊ rugitꝰ ⁊ morbi generāꝛ: ꝑpter liquoris ⁊ substātie repugnātiā. Circa tertiā partē dicit ꝙ debet quodlibet hoꝝ accipi ad ꝯstipandū ꝑ perfectā coctionē ⁊ aquaꝝ renouationē: in quibꝰ totum acumē relinquiꝛ habēs virtutē laxādi: ⁊ sic fit stipticū residuū. ¶ Cōsequēter aggrediꝛ alterā partē. Mel autē quibusdā bonū ⁊c. In hac igiꝛ parte determīat diuersitatē diete a parte ꝓportiōis ad corpus recipiēs ponēs exēplū in melle eo ꝙ ipm penes diuersa corpa maxie diuersaꝛ. Quidā aūt dicunt ꝙ mel descēdat inter cibos cōpositos: eo ꝙ hꝫ naturā ex dulci ⁊ aceto cōpositā. Diuisio. Diuidiꝛ hec pars in q̄nq̄ partes. In quaꝝ prima determīat gn̄alē diuersitatē mellis sm̄ diuersitatē corpoꝝ. In scḋa. s. in hac: Omnis enī cibꝰ augmētat suā similitudinē ⁊c. ostēdit q̄n̄ hꝫ suā cōplexionē quedā corpa ledit: quedā iuuat: ⁊ specialiṫ ostēdit q̄n̄o ledit calida. In tertia. s. in hac: Si vo mel phlegmaticus accipiat. ostēdit q̄n̄o iuuat frigida. In q̄rta. s. in hac: Vn̄ Gal. cū quidā de ore stomachi murmuraret ⁊c. manifestat intentionem suā per experimentum. In q̄nta. s. in hac: Palā q̄ est intelligi ⁊c. ꝯcludit gn̄aliter ꝙ sile auget sile: ⁊ ꝯtrariū diminuit ꝯtrariū. ¶ Circa primā partē ostēdit diuersam actionē mellis dicēs ꝙ quosdā iuuat: q̄sdā ledit: sm̄ diuersitatē ipsoꝝ cōplexionē. Circa scḋam partē ostendit hoc dicēs: ꝙ cā huius est: q: cibus silis cōplexionē silem auget: ⁊ iō cū a cholerico mel accipiꝛ cholerā auget cū sit calidus ⁊ siccū: ⁊ feces desiccādo ꝯstipat: tn̄ accidētaliṫ laxat. s. mordicādo intestina. Circa tertiam partē ostēdit q̄n̄o phlegmaticos iuuat dicens ꝙ a phlegmatico acceptū eiꝰ cōplexionē alterādo reducit ⁊ abscīdit phlegma ⁊ intestina mūdificat ⁊ laxādi dat virtutē. Circa quartā partē ꝯfirmat intentionē ꝑ experimentū dicens ꝙ sm̄ Gal. cuidā cōquerenti de repletiōe oris stomachi ex phlegmate data sunt incisiua: ⁊ phlegma est euacuatū: ⁊ sanus factꝰ est: deinde hoc accepit ⁊ egritudinē incurrit credēs se curari: cū tn̄ non esset passio de phlegmate sicut ī prima. Circa quintā partē concludēs dicit ꝙ ex his patꝫ silia similibꝰ augeri ⁊ ꝯtraria ꝯtrariis diminui. Summa autē totius in hac ratiōe ꝯsistit. Ois cibus silia auget ⁊ distēperat similē cōplexionē: ⁊ dissimilē alterat ⁊ reducit: sed mel est calide ⁊ sicce cōplexionis: q̄ silem cōplexionē. s. cholericā auget ⁊ distēperat: ⁊ ꝯtrariā. s. phlegmaticā alterat ⁊ reducit: ⁊ sir de q̄libet alio cibo: ⁊ sic actio cibi penes naturas corporū recipientiū diuersiꝛ. Sic aūt cōpleꝛ hec pars q̄ est de via experimēti. ¶ Circa partē istā duo sunt inq̄rēda. Primū est de actiōibꝰ ciboꝝ cōpositoꝝ. Scḋm est de actiōibꝰ mellis.

¶ Circa primū sic ꝓcedimꝰ: ⁊ primo queriꝛ vtrū natura diuidat inter partes ciboꝝ cōpositoꝝ: ad hoc vt operenꝛ suas operatiōes sicut inter partes camomille ⁊ olei: ⁊ ostēdiꝛ ꝙ sic. In oībꝰ illis in quibꝰ ꝑ naturā est cōpositio: in oībꝰ illis ꝑ naturā est resolutio: q: oē cōpositū sicut dicit phs: est resolubile in illa ex quibꝰ cōponiꝛ per naturā: sed in cibis cōpositis est cōpositio ꝑ naturā: q̄ in illis est possibilis resolutio ꝑ naturā siue partiū separatio: ergo natura pōt separare partes camomille ⁊ olei. Scḋa rō hec est: faciliꝰ est rē dissoluere q̄ cōponere: q: plura req̄runꝛ ad cōpositionē q̄ ad resolutionē: ergo ī illa re q̄ a natura est cōposita: facilior ē resolutio q̄ cōpositio: q̄ cū cōpositio ibi sit possibilis ꝑ naturā multo fortiꝰ separatio: ergo natura pōt separare partes camomille ⁊ olei. Tertia ratio hec est: q̄nto res aliq̄a plus accedit ad simplicitatē: tāto difficilior est in ea resolutio. Itē ea q̄ sunt mixta prima cōmixtione minꝰ pōt separari: sed in aqua partes terrestres ab aq̄osis seq̄straꝛ ꝑ actionē caloris: aqua tn̄ magis accedit ad simplicitatē q̄ cōposita ꝑ naturā: q̄ multo fortius partes in camomilla ⁊ oleo pōt seq̄strari. ¶ Ad oppositū est auctor. Auicē. dicēs ꝙ sunt quedā cōposita in quibꝰ nō est possibilis seq̄stratio partiū: sicut in camomilla ⁊ oleo. Scḋa rō hec est: in eis in quibꝰ ē cōmixtio firma ⁊ nexꝰ partiū fortis: nō est possibilis partiū separatio: sꝫ oleū ⁊ camomilla sunt hmōi: ergo in illis nō est possibilis partiū seq̄stratio. Ad hoc dicendū ꝙ quedā sunt q̄ habēt fortem nexū in suis partibꝰ: ⁊ in illis non est possibilis partiū separatio: ⁊ sic est in camomilla ⁊ oleo. Sūt autē alia in q̄bꝰ est debilis nexus partiū: ⁊ in talibꝰ est possibilis partiū seq̄stratio ꝑ actionē caloris: ⁊ vn̄ dicimꝰ ꝙ partes camomille pōt corrūpi ⁊ annihilari: sed nō pōt separari. ¶ Ad ratiōnē aūt in ꝯtrariū dicendū ꝙ diuisio est duplex. Quedā est q̄ respōdet cōpositioni rei ex suis principiis: ⁊ talis est possibilis a natura: ⁊ hec nō habet fortē nexū. Est autē alia q̄ est diuisio partiū ꝑ actionē caloris naturalis alicuiꝰ actionis: ⁊ hec est in q̄busdā possibilis: vt in illis in quibus est nexus debilis: sed in illis est impossibilis: in quibus est fortis nexus. Ad aliud dicendū ꝙ faciliꝰ est destruere q̄ cōponere: hoc enī verum nō est in eisdē: sed in diuersis: vt in illis in quibꝰ est nexus debilis facilior est resolutio: sed in illis in q̄bꝰ est nexus fortis vt in aqua ⁊ vino si cōmisceanꝛ: nō est faciliꝰ resoluere q̄ cōponere. Ad tertium dicēdū ꝙ non est sile de aqua ⁊ camomilla ⁊ oleo: q̄n̄ aqua etsi sit cōposita prima cōpositiōe sunt tn̄ partes terrestres cōmixte cū aq̄osis: et est debilis cōmixtio: ⁊ iō calor pōt ptes separare: sꝫ in camomilla ⁊ oleo est fortis nexꝰ ⁊ cōmixtio: ⁊ iō calor nō pōt separare partes. ¶ Scḋo q̄riꝛ circa hoc: vtrū in oleo sit maxima partiū separatio. ⁊ ostēdiꝛ ꝙ sic: q: in rebꝰ mollibꝰ ⁊ liq̄dis magis dꝫ fieri separatio partiū q̄ in rebꝰ solidis ⁊ duris: sed ptes olei sunt hmōi: q̄ magis dꝫ fieri separatio partiū in oleo ꝙ in rebꝰ aliis. Scḋa rō hec est: in illo in quo cōmixtio cū rebꝰ aliis est difficilis est possibilis separatio: sed oleū non pōt cōmisceri cum aqua: ergo facilis est separatio in partibus olei. Cōtrarium dicit Auicē. ꝙ. s. in oleo ⁊ camomilla sunt partes nō potētes separari. Ad hoc dicendū ꝙ in illis nō potest fieri separatio partium: et causa huius est duplex. Prima est fortissimus nexus. Scḋa ꝑ viscositatē q̄ facit partes adherere: vn̄ rō prima iā soluta est: q: liq̄ditas nō est cā separatiōis: sꝫ fortis nexꝰ vel debilis. Ad aliud dicēdū ꝙ duplex ē cōmixtio ī oleo: q̄daꝫ

est ꝓpria: ꝛ hec est fortis ꝛ nō est possibilis sepatiōi: partibus ei⁹. Alia est extranea ꝛ hec est debilis: ꝛ nō cū aliis nō pōt cōponi. ¶ Tertio querit̄ verum in compositis ab arte vt in medicina fit vna cōmixtio: ita ꝙ ex illa cōmixtiōe resultet quedā species sicut est in cōpositis a natura: ꝛ ondit̄ ꝙ sic. cōplexio est dispositio ad totā speciē: sed in medicinis cōpositis fit cōfectio ꝯtrariaꝝ ꝛ diuersaꝝ cōplexionū: ꝛ ex illis resultat quedā cōplexio q̄ nō est aliqua illarū: ḡ sit̄r resultabit species quedaꝫ q̄ sequit̄ cōplexionē q̄ est diuersa a specieb⁹ singularū partium: ergo sicut in cōpositis a natura resultat quedā species tota: sit̄r in medicinis cōpositis ab arte: q̄daꝫ tota spēs resultabit ex cōmixtiōe illaꝝ partiū. Scd̄a rō hec est: dicit serapiō ꝙ in tyriaca post cōpositionē primam resultat quedā spēs q̄ est diuersa a specie quoꝝlibet alioꝝ. Tertia rō posset accipi ab Auicē. q̄ dicit hec idē in cap. de ꝯstitutionib⁹ medicine: ꝛ sic ptꝫ ex his ꝙ resultat quedā spēs i medicinis cōpositis ab arte. ¶ Ad oppositū. differūt actio nature: ꝛ actio artis: q: actio nature dat formā specificā ꝛ substantialē: sed actio artis nō dat formā specificā neq̄ substantialē: ergo nō est possibile vt in medicinis cōpositis p artificium resultet forma substātialis: sed solum accidentalis. Ad hoc dicendū ꝙ quidā ponūt ꝙ in medicina cōposita p artificium nō fit forma specifica. Nos vo dicim⁹ ꝙ in illis est forma specifica q̄ resultat ex cōpositiōe partium ꝛ cōmixtione. ¶ Ad rationē dicendū ꝙ in medicinis cōpositis duplex est cōmixtio. Prima. s. q̄ fit p artē ꝛ rationē: ꝛ ex hac sequit̄ secūda q̄ fit a natura p ꝯfractionē qualitatū simpliciū medicinaꝝ: ꝛ ex hac causat̄ forma cōis specifica diuersa a formis singularib⁹ ex q̄b⁹ resultat in esse: ꝛ sic ars dat formā specificam tanq̄ cā ꝓpria disponēs ꝛ ordinās simplices medicinas ad formā illā. ¶ Quarto querit̄ circa hoc: vtrū medicine cōposite operent̄ a tota specie q̄ resultat ex eis: q̄ cōmiscent̄ ab arte: aut operent̄ p virtutē alicui⁹ partis: ꝛ ostēdit̄ ꝙ operant̄ a tota specie: q̄libet substantia ad hoc nata est vt ex illa elidat̄ aliqua ꝓpria opatio. Nulla eī substātia ociosa sicut dicit phs: sed forma q̄ est tota spēs rei est substātia: ergo tota medicina cōposita p formā q̄ est tota spēs operat̄. Scd̄a rō hec est: forma substātialis tria facit. s. dat esse: separat: ꝛ distinguit: ꝛ est principiū opatiōis: sicut dicit Algazel ꝛ Auicēna supra. xi. metaphysice: ḡ forma q̄ est tota spēs medicine cōposite est principiū opatiōis. Tertia rō hec est: ab eodē est opatio rei ꝛ esse: vt vult phs: sed forma q̄ est tota species medicine dat esse medicine: ꝛ q: medicina est illud q̄d est in gn̄e medicine: ḡ a tota specie erit opatio in medicina cōposita. Quarta rō hec est: ꝛ pōt accipi a Ras. ꝛ Auicē. qui dicūt ꝙ tyriaca non operat̄ g̃a tyri ꝛ cinamomi vel alicuius q̄d sit in cōpositiōe ipi⁹: sed p virtutē forme cōis q̄ est tota species resultās ex illis. ¶ Ad oppositum est hec ratio. Mixtū in quo fit opatio p virtutē partiū ꝛ distinctionē earū a natura operat̄ a tota specie. ꝛ cā hui⁹ est: q: natura distinguit inter medicinas: sed in medicina cōposita est hmōi: ḡ nō opat̄ a tota specie medicina composita. Ad hoc dicendum ꝙ medicina cōposita opat̄ ratiōe toti⁹ forme: ꝛ nō ratiōe alicui⁹ partiū. ¶ Ad rationē in ꝯtrariū dicendū ꝙ duplex est opatio: quedā est rōne toti⁹: ꝛ hec ē gn̄alis ꝛ cōis: ꝛ talis opatio est in tyriaca vt sic gn̄alit̄ liberet a veneno. Alia est rōne partis: ꝛ hec respicit speciale mēbrū: vel humorē specialē: sicut ptꝫ in scamonea: s; de hac nō loqmur hic: s; de ꝓpria. ¶ Quinto querit̄ quō in cōpositis ab arte: ꝛ in cōpositis a natura fit opatio a parte cōpositi rōne partiū: ꝛ videt̄ ꝙ hoc non possit esse. Illud q̄d in altero ꝯsistit potētia ꝛ nō actu est principium opatiōis i ipso: cū eī opatio alicui⁹ est p formā actu existētē in ipso: sed partes in mixto p naturā ꝛ medicinā cōpositam ab arte sunt in potētia ꝛ nō actu. Miscibilia eī in mixto sunt in potētia ꝛ nō in actu: ergo mixtū vel cōpositū nō operat̄ p virtutē alicui⁹ partis existētis in ipso. ¶ Ad oppositū est aucto. Auicē. q̄ dicit ꝙ in cib⁹ his fit opatio a partib⁹ diuersis: ꝛ natura nr̄i corpis respicit eas ꝛ distiguit. Secunda rō hec est. Dicit Cōstātī. in lib. suo de elementis ꝙ in quolibet mēbro cōposito est aliq̄ pars q̄ primo ꝛ p se opat̄: ꝛ alie sibi deseruiūt sicut pꝫ in musculo ꝛ cetero: ergo sit̄r i cōpositis ab arte est aliq̄ pars q̄ pricipaliter operatur. Tertia ratio. scribit̄ in li. de celo ꝛ mūdo: ꝙ oē q̄d mouet̄ ꝛ operat̄ per naturā mouet̄ ꝛ operat̄ sm̄ p̄dominiū alicui⁹ existētis in ipso: sicut ptꝫ in graui ꝛ leui: ḡ cū in cōpositis ab arte aliqua pars dn̄et̄ sm̄ virtutē necesse est ipsaꝫ operari in eis: q̄d ꝯcedimus. ¶ Ad rationē in ꝯtrariū dicēdū ꝙ quedā partes in toto cōposito sunt i potētia: ita ꝙ nullo mō actu: ꝛ hmōi nō habent operationē in ipso ꝛ sunt pure materiales: q̄daꝫ vo sunt in misto nō solū in potētia: sed in respectu ad aliquem actū: ꝛ tales hn̄t opationē in suo toto: sicut ptꝫ in tyriaca ꝛ cōsimilib⁹. ¶ Sexto querit̄ quare natura nr̄i corpis separat inter partes medicine cōposite ab arte: ꝛ nō inter partes cuiuslibet misti a natura. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ quedā cōponūtur prima mixtiōe ꝛ cōpositiōe: ꝛ sunt duplicis gn̄is: quedā eī sunt fortis nexus ꝛ fortis cōpositiōis ꝛ vniōis: ꝛ inter talia natura nō pōt separare. Alia sunt debilis nex⁹ ꝛ debilꝭ cōpositiōis: ꝛ inter partes taliū natura sepationē pōt facere. Itē alia cōponunt̄ scd̄a mixtiōe ꝛ hoc dupl̄r: q: aut sꝫ naturam: aut sm̄ artē. si sm̄ naturā dupl̄r: q: aut sunt debilis nexus: ꝛ in talib⁹ natura pōt separe inter partes: aut sunt fortis ꝛ firmi: ꝛ in talib⁹ natura nō pōt separare. si sm̄ artē hoc erit dupl̄r: aut q: sunt fortis nex⁹: aut debilis: ꝛ primo mō natura nō pōt separe inter partes. scd̄o modo pōt sicut in medicina cōposita. ¶ Septimo q̄rit̄ quare multi cibi cōpositi nature nocēt: ꝛ multe medicine nō. videt̄ eī ꝯtrariū: q: dicit Gal. in cōmēto sup aphorismos ꝙ incōueniēs est vna die diuersas medicinas accipere. ꝛ cā hui⁹ est: q: aut scd̄a medicina est sīlis priori: aut diuersa: aut ꝯtraria. Si diuersa ꝛ ꝯtraria tūc ex operatiōe ꝯtraria fiet agitatio humoꝝ ꝛ rugit⁹ in vētre: ꝛ h̄ malū. si sit sīlis tūc nimis laxat: ꝛ inducit debilitatē: ꝛ h̄ sit̄r malū: ḡ medicine multe ꝛ cōposite nullo mō debēt exhiberi. ¶ Ad oppositū est q̄d aucto. dicit ꝙ medicine diuerse ꝛ cōposite ꝛ iuuāt ꝛ ꝓsunt corpi hūano: si purgatiōe indigetꝫ q̄d ꝯcedim⁹. ¶ Ad rationē in ꝯtrariū dicendū ꝙ aliter operat̄ natura in medicina: ꝛ aliter in cibo: q: in medicina intēdit diuidere partes diuersas q̄ in ea cōponunt̄: ꝛ ipsas mittit ad diuersa mēbra: vt ab eis remoueāt morbū: vel materiaꝫ paratam ad morbū: ꝛ iō medicina cōposita non nocet. In cibo vo intēdit natura assiilare ꝛ nutrire ꝛ vnire nutrimentū ipsis mēbris: s; si cibus cōposit⁹ det̄ ꝯfundet̄ digestio ꝛ assiilatio: ꝛ ideo cibus cōposit⁹ nocet: medicina vo cōposita nō. Itē licꝫ nō sit bonū vna die dare duas medicinas laxatiuas: damus tn̄ electuariū dulce ad remouēdū maliciā medicine. ¶ Octauo querit̄ circa hoc quō p nimiā decoctionē q̄dā cibi stipticitatē acq̄rūt ꝛ nō laxationē. videt̄ eī ꝯtrariū: q: quāto magis aliq̄ digerunt̄ ꝛ decoquunt̄: tāto eoꝝ descēsus est facilior: et magis obediētes nature: ꝛ ita cibus quāto magis decoquit̄: tāto magis laxat. ¶ Ad oppositū est aucto. ysaac q̄ dicit in l̄ra ꝙ cibus p nimiā decoctionē acq̄rit stipticitatē. ¶ Ad h̄ dicendū est ꝙ quedā fortiter decocta cōstipāt: ꝛ cā hui⁹ est: q: tota virt⁹ acuminis q̄ est in eis cā laxādi mādat̄ brodio ꝛ manet in eis stipticitas sola vt ptꝫ in caule. ¶ Ad rationē in cōtrariū dicēdū ꝙ quedā remolliūt̄ p decoctionē sicut carnes porcine anetine ꝛ cōsilēs: quedam indurant̄ sicut oua: quedā sunt in q̄b⁹ subtile exhalat sicut oleū ꝛ mel: quedā in quib⁹ acumē resoluit̄ ꝛ mādat̄ brodio: ꝛ primo mō decoctio operat̄ ad laxationē: ꝛ aliis trib⁹ modis ad constipationē. ¶ Nono querit̄ circa hoc ꝓpter q̄d foliū caulis crudus attrahit saniē apostematis: coctū vo nō. Ad hoc dicendum ꝙ in caule vel in folio eius duplex est substātia. Vna subtilis acuta ignea: p quā fit attractio: ꝛ hec exhalat in aqua p decoctionē. Alia est terrestris ꝛ stiptica p quā indurat ꝛ constipat: ꝛ hec remanet in ipso post decoctionē: ꝛ ꝓpter h̄ foliū crudū ipi⁹ caulis attrahit: q: tūc in eo natura acuminis remanet: s; cū decoq̄t̄ exhalat: ꝛ sic amittit virtutē attrahēdi. ¶ Decimo q̄rit̄ circa hoc: q̄re q̄dā plāte in vetustate acquirunt caliditatē ꝛ acumē cū in iuuētute sint frigide ꝛ humide p naturā sicut ptꝫ in lactuca. Et ratio hui⁹ est q: in senectute sit amara: ꝛ omne amarū calidū. Videtur autē ꝙ calor in prima etate vel in iuuentute fortior sit q̄ in senio: ergo lactuca calidior est vel debet esse per naturam in iuuentute q̄ in vetustate. ¶ Undecimo querit̄ cuꝫ oē genus lactis sit dulce: quare lac in lactuca est amarū in senectute: cum eī lactuca

est in sua nouitate: est insipidum: in senectute vo fit amarū.
¶ Item duodecimo querit quare lac ficus in principio est
amarū: in fine vo maturatiōis cōuertit in dulcedinē. ¶ Ad
primū dicendū q lactuca in iuuentute multā hʒ humiditatē
a qua q resistat calori: in senectute vo consumit illa hūidi
tas accidētalis a calore extraneo sicut a calore solis: τ acqrit
acumē cū sit subtilis: τ ppter hoc lactuca in iuuētute est fri
gida nimis: in senectute calida τ acuta. Per hoc pʒ solutio
ad scdm. Lac eni lactuce in sui nouitate est aquosū. In sene
ctute vo cōsumit illa hūiditas a calore extraneo τ siccitate terre
a qua nutrit: recipit lac eius amaritudinē sicut a materia: et a
calore extraneo sicut ab efficiēte. ¶ Ad tertiū dicēdum q lac
ficus fit ex humiditate nutrimētali: q in suo principio mul
tum habet acuminis: sed post digestionē a calore naturali
intrīseco τ extrīseco recipit decoctionē τ cōuertit in nutrimē
tum τ dulcedinē. τ ppter hoc non est simile de lacte ficus τ
lactuce: qr lac ficus recipit dulcedinē ppter digestionē: lac
vo lactuce fit amarum in senectute propter consumptionē
humidi τ siccitatē τ acumen ipsius. ¶ Decimotertio quer
ritur quare brodium siue ius galli veteris plus laxat q ius
galli noui: videtur eni cōtrariū qr naturalis humiditas per
quam fit laxatio: in iuuentute plus abūdat q in senectute:
et siccitas per quā fit constipatio: plus abundat in senectu
te q in iuuentute: ergo brodium galli noui plus est laxatiuū
q brodiū galli veteris. ¶ Ad hoc dicendū q caro galli in se
nectute acqrit quoddā acumē τ salsedinē que p decoctionē
mandat brodio. vñ hmōi brodiū fit mordicatiuū τ incisiuū:
τ sic fit laxatiuū mordicādo intestina: τ madēdo feces: h aūt
nō est in gallo iuuene: τ ppter hoc eius brodiū nō est laxati
uum: τ si laxat hoc est valde parum.

¶ Circa scdm principale sic pcedimus: τ querit ppter quid
zuccara diutius cōseruat q mel. videt eni sciī: qr confecta ex
melle diutius cōseruant q cōfecta ex zuccara. Ad hoc dicendū
q substantia zuccare pportionē hʒ τ eqlitatē in caliditate τ
humiditate in quadā puritate: τ ideo nō dissoluit sed diu cō
seruat. in melle vo ē ecōuerso: τ iō nō tā diu durat. Itē zuc
cara partes hʒ raras: τ qñ cōmiscet alijs: partes aliaꝝ subin
trant partes ipsius: τ dominant eidē: τ iō nō diu seruat ea.
Mel vo ptes habet viscosas: τ p viscositatē coadunat par
tes eoꝝ q ei cōmiscetur nec sinit ea resoluere: τ iō diu cōser
uātur ea q ex melle cōficiunt. Aliter dicūt alij: q zuccara est
sicca in substātia lʒ sit humida in cōplexione. Mel vo humi
dum in substātia lʒ sit siccū in cōplexione: sed siccitas in sub
stantia cū debili calore repugnat putrefactioni. Humiditas vo
in substātia cū forti calore vel debili dñantia est causa putre
factiōis: τ zucara sm se diutius conseruat q mel. cōmixta vo
alijs minus cōseruat q mel: sicut modo superius patuit.

¶ Scdo querit circa hoc: qre illud qd subtilius est τ purius
petit fundū in melle: in oleo etiā τ in vino ecōuerso illud qd
purum: stat in medio. ¶ Ad hoc dicendū q in melle dñat
natura terre: in oleo vo aeris: in vino autē natura media: τ
ideo qd purū est in melle petit centrū: τ impurū superna
tat: qd vo in oleo est purū ascēdit τ supnatat: fex vo descen
dit: vinū vo mediū est inter hec: τ hʒ quattuor substantias.
Prima est terrestris feculēta: τ h est in fundo. Scda est spu
mosa. Tertia est aquosa: τ iste due sunt in summo: quidā tñ
dicūt q spumosa est in fundo. Quarta est pura vinosa: τ hec
est in medio: qr partim habet naturā terre: partim aeris.

¶ Tertio τ vltimo querit p quā viā cōpetit mel ptysicis. vi
detur eni cōtrariū: qr qd de facili cōuertit in genus cholericū
non cōpetit ptysicis: qr calefacit τ cōsumit: sed mel est hmōi
sicut dicit ysaac: ergo mel nō competit ptysicis. Scda ratio hec
est: nihil quod attinet caliditati τ siccitati excedēti competit
ptysicis: sʒ mel est hmōi: est eni siccū in scdo gradu: ergo
mel nō cōpetit ptysicis. ¶ Ad oppositū est auctor. Rasis q
dicit q mel cōpetit ptysicis. τ cā huius est qr mūdificat saniē
vlcerationis pulmonis q est causa ptysis: τ iō ptysicis debet
exhiberi. ¶ Ad ratiōes in sciīm dicendū q mel tria operat.
primū est calefacere. scdm est desiccare τ cōsumere τ mundi
ficare. tertiū est inuiscare: τ cōsolidare. τ quantū ad primum
non cōpetit ptysicis: nec eis debet dari. quantū vo ad alia
duo eis cōpetit τ est valde vtile: τ sic intelligit Rasis.

¶ De cibis sm ratione. Cap. x. ¶ Lectio .xij.

Expleto qño virtutes cibarioꝝ sm experimē
tum inuestigent: qño sm rationē eligenda
sunt: dicere cōsequitur. Nō eni intētio nra so
lis experimentis dʒ pficī. Cibaria ergo sm
rōnē secernunt nūc tribus modis. ex sapore vel odore
vel ex essentijs: τ eoꝝ cōpositionibus vel cōplexionibus.
Cōplexiōes vel cōpositiōes intelligo soliditatē: rari
tatē: leuitatē: grauitatē. Essentias: qlitates cibimoꝝ
ab eis genitoꝝ: viscosoꝝ: subtiliū: leniū: grossoꝝ: velo
citer seu tarde digerēdoꝝ. Oē autē cibariū duobus
modis diuidit: aut eni sensui ē passiuum: aut nihil sen
sui illatiuum. Nihil eni inferēs dupr diuidit: aut eni
corpus cōpositū: sicut albugo oui τ silia: aut simplex
sicut aq τ cetera elemēta. Qd si corpus sit cōpositū eqli
tatē ambaꝝ virtutū significat factiuū: q sunt calidū
τ frigidū. vñ τ ipa albugo mediocritatē hʒ quandā:
sʒ tñ parū frigiditati attinet. Passionē inferētes qli
tates diuerse sunt: sʒ grossitudinē liquoris substātie
τ rei subtilitatē τ eiusdē mediocritatē. Si eni liquo
res substātie terrestres sint τ grossi natura rei sicca
est τ desiccatiua: τ res illa dr frigida τ sicca sicut tu
tia: ematites: cerusa τ silia. Si aūt liquores subtiles
sint τ aerei: natura rei vnctuosa erit inter qualitates
qttuor mediocres sicut oleū qd vocat omfacinū. Qd si
liqres inter subtile τ grossū mediocres sunt: fiet etiā
res inter frigere τ mollescere mediocris: τ vocabit
frigida τ hūida sicut albugo oui τ recēs caseus. Aliqñ
etiā diuersant sm motū suū in quocūlibet extremita
te. Si eni sit vicinior grossitudini: res viscosa τ laxati
ua τ lenitiua erit sicut dragagantū τ amidū. Si sub
tilitati attinuerit: res mollitiua erit sicut cera liqda
τ caro pinguis. Nullā vo passionē gustui inferētes si
sunt simplices: nil erga sensus sūt operātes cū sint sim
plices. sensus eni cōpositi. Simplicia vo nō faciūt i cō
positi: qd cōposita i cōposit. Ois eni actio naturalis
nō opat nisi in his q3 similitudines sunt i ptātē: τ casat
trahat i actū: neq3 patit nisi silr. i. nō recipit nisi qs
hʒ ipa in ptāte qlitates. Simplex aūt sapor: neq3 po
testate: neq3 actu pōt esse in cōpositis: τ idcirco neq3
sēsus eū recipit: neq3 i eū mutat: sicut mutat circa cō
posita q sibi sūt silia. Vñ psiliū plus refrigerat τ ex
tinguit sitis q aq: etsi aq sit naturalr frigidior q psi
lium: qr simplex ē aq. Hoc3 atiq phi cōcedant qr ele
mēta nō nutriūt corpus: neq3 mēbris assilant alicubi
nisi cū mediocritate terrena fecētiū τ sanguinis. Ele
mēta eni ppter vicinitatē sui ad terrena fecētia assimi
lant τ mutant in ea. Fecētia vo ex affinitate sui ad
sanguinē assilant τ mutant in eum. Sanguis aūt qr
mēbris aialiū assilat τ vicinat: τ i ea mutat. ex ipo eni
cōfortāt τ regunt. Cōstat ergo qr elta a nutrimēt cor
poꝝ sunt remota cū sint simplicia non saporosa. vñ τ
oēm recipiūt saporē i eis appropriātē: sicuti colorem
nō hñtia oēs colorē sūt recipiētia: τ iō crystollocydos
q videmus colorē nō hʒ. Ligua ergo saporē nō hʒ: que
si haberet: nullū aliū reciperet. Sapor eni suus aliū reci
piēdo repugnaret: neq3 sup eū aliū reciperet nisi eū ex
traneus ipē vinceret. Testant hoc qbus cholera ru. dñat.
Sentiunt igit omnē saporē amaritudini vicinantē.

quibus phlegma salsum principatur: omnis suus sapor salsedini vicinaẗ. Ideoq; aqua omnē recipit saporem: omnēq; colorem: nullū tamē dans colorē vel saporem: sed potius aufert vtrūq; cum dominaẗ suscipientibus: q: dissoluit cōpositiones corꝝ: ⁊ reducit in simplicitatē. Nōne cū vides aquā cōmixtā dulcedini minorare dulcorē suū: ⁊ si horribili misceas sapori sicut salsedini acredini acumini: nōne cū debilitat et minuit? Nō ergo elemēta sunt sensui passionē inferētia: cū sensus sint cōpositi ⁊ ipsa simplicia. ¶ Passionem sensui sunt inferētes duob⁹ modis: aut enim delectatiōez faciūt: aut quādā horribilitatē. Delectationem inferūt cū molli tamē virtute humectatiua: mollitiua: colatiua: mūdificatiua nocitiuorum sensui grossoꝝ humorū. s. frigiditate congelatorum: sicut in dulcedine videmus mūdificante: mollificāte: lauāte quoq; asperitatē lingue: post dulcedinē vero succedit vnctuositas. vnde sensum ⁊ gustū videm⁹ delectantem in dulcoribus: ⁊ in eis acquiescentē sicut tactus acquiescit tēperate tepiditati aque propter similitudinem sui ad calorē humane cōplexiōis. cōplexio enī humana calida est tēperate ⁊ humida. Dulcedo ergo tēperate calida est: ⁊ tēperate humida. ¶ Oīa ergo facientia delectationē tactui ⁊ gustui tēperate sunt calida ⁊ hūida. dulcedo aūt ca. et hu. est tēpate. ¶ Inferentes autē horrorē operantur cum virtute sensus percussiua iūcturarū corporis separatiua. hec autē corporis faciūt corrugationē: aut summā dissolutionē. adunatio enī modū excedēs lingue adunās partes ⁊ incōculcās alterā alteri adeo vt separet iuncturas: ⁊ dissoluat ligamēta. vnde Gal. Siccitas inquit si in quarto gradu sit actionē suam: actioni acuminis assimilat. ¶ Separatio est cum virtute incisiua dissoluente iuncturas ⁊ separante. fit autem hec actio duobus modis: aut enī separat ⁊ calefacit: sicut acumen: amaritudo: salsimen: aut separat sine calefactione sicut acetositas.

¶ In premissis circa diete inuestigationē sm̄ viam experimenti pcessit: in hac parte circa ipsam sm̄ viā rationis pcedere intēdit. ¶ Diuisio. Recipit autē hec pars diuisionez in duas partes. In quarū prima diuersitatē ciboꝝ gn̄alem assignat: penes diuersas cōditiones: iuxta quas pcedit sm̄ viam rationis. In scd̄a. s. in hac: Omne autē cibarū tribus modis diuidiẗ. psequiẗ de diete diuersitate sm̄ pdictas cōditiōes. Scd̄a autē diuidiẗ in q̄tuor: iuxta q̄tuor cōditiōes. In quaꝝ prima assignat diuersitatē diete a pte saporis. In scd̄a scꝫ in hac: In odorādis cibarijs ⁊c. assignat eius diuersitatē a parte odoris. In tertia. s. in hac: Cibaria ⁊c. assignat eius diuersitatē a parte cōpositiōis in raritate ⁊ spissitudine ⁊ mollitie ⁊ duritie consistentē. In quarta. s. in hac: Diuersitas cibarioꝝ in substātijs ⁊ nutrimētis ⁊c. assignat eius diuersitatē a parte substātie in grossitie ⁊ subtilitate ⁊ similibus dispositionib⁹ consistētē. Pars autē prima diuiditur in duas. In quarū prima diuidit ea que in corpore nostro recipiunẗ: per ea que passionē inferunt: ⁊ per ea q̄ non. In secunda psequēs de inferentib⁹ passionē: assignat diuersitatē sapoꝝ ⁊ eorum actiōes: per quos hec corpus immutant. ⁊ hec pars incipit hic: Ciboꝝ ergo diuersanẗ sapores ppter suarū complexionū diuersitatē ⁊c. Prima aūt harū partiū spectat ad presentē speculationē. Sunt igiẗ in presenti lectione partes due. In quarum prima assignat diuersitatem ciboꝝ sm̄ diuersas cōditiones ipsorū. In scd̄a demonstrat distinctionē receptoꝝ in corpore per inferentia passionē ⁊ non inferētia. Prima autem pars diuidiẗ in duas. In quarū prima proponit intentionē ⁊ ordinē ad predicta. In scd̄a scꝫ in hac: Cibaria ergo sm̄ rationem ⁊c. assignat predictā diuersitatē generalē diete. Scd̄a vero principalis diuidiẗ in sex. In quaꝝ prima assignat diuisionē receptorum in corpore: per inferētia ⁊ non inferentia passiones. In secunda. s. in hac: Nihil inferens passionē dupliciter ⁊c. diuidit non inferentia passionē per simplicia ⁊ composita. In tertia. s. in hac: Et si corpus sit compositū. psequitur de inferētibus passionē cōpositis. In quarta. s. in hac: Passionem inferentiū qualitates diuerse sunt ⁊c. assignat gn̄alem diuersitatē inferentiū passionē a parte grossitiei ⁊ subtilitatis. In quinta. s. in hac: Nullā vero passionē inferētes gustui si sint simplices ⁊c. psequiẗ de non inferentibus passionē simplicib⁹. In sexta. s. in hac: Passiones sensui inferētes ⁊c. psequitur diuersitatē inferentiū passionem a parte delectationis ⁊ horribilitatis. ¶ Circa primā particulā prime partis dicit transeūdo ꝙ primo dictū est de virtutib⁹ ciboꝝ sm̄ viam experimēti: dicendū est de ipsis per viam rationis. ¶ Circa secundā partē talem assignat diuersitatē ciboꝝ: inquit consistit differētia in sapore: odore: ⁊ substātia: ⁊ cōpositione: ⁊ hec exponit. Circa scd̄aꝫ partē scd̄e partis pricipalis sic pcedit dicens: ꝙ illud qd̄ in corpore recipitur est duplex. Quoddā est sensui passionē inferens: quoddā non. Circa scd̄am partem dicit ꝙ non inferens passionē quoddā est simplex: sicut elementū: quoddā compositū sicut mixtū. ¶ Circa tertiā dicit ꝙ non inferēs compositū est temperamentū sicut albumē oui qd̄ tn̄ parum declinat ad frigiditatem. ¶ Circa quartā assignat quadrimembrē diuersitatez inferentiū passionē. Prima est ꝙ quedā sunt ad duritiē declinantia sicut ematites. i. lapis sanguineus: ⁊ cerusa. s. puluis albus ex laminis plumbeis aceto dissolutis factus. Secunda est ꝙ quedā sunt subtilia liquida: sicut oleum ex oliuis nouis seminaturis. Tertia est ꝙ sunt mediocria inter hec: sicut albugo oui. Quarta est ꝙ mediocriū qdā declināt ad duritiem sicut dragagantū: qd̄ est gūmi quoddā liquidū: sicut terra liquida. ¶ Circa quintā partē sic intēdit. Primo dicit ꝙ simplicia nullo modo inferunt passionē gustui. Scd̄o probat hoc hac ratione. Omē agēs ⁊ immutās compositum est cōpositū: sed elemēta sunt simplicia: organa cōposita: ergo elemēta non immutāt organa. Et autē solū cōpositum imutet compositū sic pbatur: omne enī agens naturale agit in illud qd̄ hꝫ potētiatiuā similitudinē cū ipso: vt sm̄ eam ipm̄ ducat ad actū: sed simplex non habet hanc similitudinē cum cōposito: ergo simplex nō immutat cōpositum: ⁊ sic elemēta nō immutāt organa sensuū. Tertio inducit experimētū ad hoc in psilio: qd̄ p sui cōpositiōez plus infrigidat ꝙ aqua. Quarto ad h̄ declarādū ostēdit ꝙ elemēta pper sui simplicitatē ⁊ distantiā a corpore hūano nō nutriūt aīal: plantā autē nutriūt pper sui vicinitatē ad ipsā. Quinto ostēdit ꝙ pper sui simplicitatē carent oīm sapore. Sexto declarat hoc dicēs ꝙ hoc pꝫ q: oīm saporē recipiūt sicut patet in aqua. omne recipiēs caret eis que recipit sicut patet in lingua ⁊ oculo: eo ꝙ vnū alterius impedit receptionem: sed elemēta omnē saporē recipiūt: ergo omni carēt sapore: ⁊ sic̄ de alijs obiectis: a quib⁹ organa imutāt sensus. ¶ Circa sextā partem due sunt particule. In quarum prima determinat de inferētib⁹ passionē sensui cū delectatiōe. In scd̄a. s. in hac. Inferentes aūt horrorē ⁊c. determinat de inferentib⁹ passionē cum horrore. Dicit igitur ꝙ inferentium passionē quedā inferūt eam cum delectatiōe: quedam cum horrore. Cum delectatione sicut vnctuosa ⁊ dulcia: que sensum ⁊ organum leniūt. vnde dulcedo pper sui tēperamentū delectat gustū sicut aqua tepida tactū. Nā omne simile delectat: sed cōplexio humana est calida ⁊ humida in scd̄o gradu: ergo ipsam delectat aqua tepida. ⁊ dulce qd̄ est calidū ⁊ humidū in eodē gradu. Deinde determinat de inferētib⁹ horrorē. Hec aūt sūt duplicia. quedā enī inducūt horrorē corrugādo partes: sicut pontica: quedā separando ⁊ hec sunt duplicia: qdā enī separāt calefaciēdo: sicut amara: salsa: ⁊ acuta: qdā infrigidādo sicut acetosa. Et ad vocabuloꝝ habendā noticiā: notandū ꝙ tutia est lapis valēs in collyrijs: est autē abstersiuus. ematites est lapis sanguine⁹

ad sanguinis

ad sanguinis restrictionẽ valens. Oleũ omfacinũ est ex immaturis oliuis quoddã aquosis factũ. Psiliũ est semẽ frigidũ ⁊ humidũ: ita ꝙ aquã musillaginosam reddit ⁊ grossam. Natura de virtus eius q̄d retinet in corpore a quo operatio elicit. Essentia est dispositio per quam ad naturam humanam cibus ꝓportionem habet. hec autem est intentio hui9 partis. ¶ Circa partem istam sex sunt inquirẽda. Primũ est vtrum elemẽta nutriãt. Secundũ est p cui9 elemẽti dñium fiat nutritio ex mixtis. Tertium est: dato ꝙ elementa nõ nutriant nisi plantas: que est causa quare non nutriant animalia. Quartum est: vtrum elementa immutent sensus. Quintum est vtrũ organa sensuum careãt natura suorũ obiectorũ. Sextũ est de his q̄ inferunt passionẽ sensui cũ delectatiõe.

¶ Circa primum ꝓceditur hoc modo: et ostenditur ꝙ elementa nõ nutriunt neq plantas neq aliud. omne q̄d nutrit alterũ conuertitur in ipm: cum nutritio fit per cõuersionem nutrientis cũ nutrito: sed sicut habet in quarto metheororũ: nullum simplex conuertitur in mixtum: ergo cum omne elementum sit simplex: ⁊ omne viuens sit mixtũ: nullũ elementum in mixtum cõuertetur: sed quod non conuertitur in alterum nõ nutrit ipm: ergo nullum viuens ab elementis nutritur. Secũda ratio est hec: quale deperditur a membris tale debet restaurari: sed hoc non potest esse nisi per mixtum ergo elemẽtum cum sit simplex non poterit nutrire. Tertia ratio hec est. Nutrimẽtum fit per simile. nutritio enim est perfecta assimilatio nutrientis cum nutrito. sicut dicit Gal. sed nullum elemẽtum est simile membris actu vel potentia cũ sit simplex: ergo nullum elementum nutrire potest aliquod viuens. ⁊ sic non nutriet plantã. Quarta ratio hec est. omne nutriens habet vicinitatẽ cum eo quod nutrit ꝓximam vel remotam. Nutrimẽtum vero in principio est dissimile: in fine vero simile: ⁊ vicinum membro: sed nullum elementum est huiõi: ergo nullum elementum est nutriens. Quinta ratio hec est. dicit Auic. in libro suo de anima: ꝙ corpora viuẽtia equalitatem habent complexionis: ⁊ maxime corpus humanum. vnde magis accedit ad mediam cõplexionem que magis recedit a contrarietate: ⁊ ideo quod ipm nutrit: debet habere fractionem excellentie sue qualitatis: sed elementa habent vltimatas qualitates ⁊ complexiones ſm se. ergo elemẽta ſm se adinuicẽ nichil possunt nutrire: nec aliquod viuens. ¶ Ad oppositum est hec ratio: ex eisdem fit res ⁊ nutritur: sicut dicit Arist. in libro de generatione: sed omne viuens cõpositum est ex quatuor: elemẽtis sicut scribitur in .iiij. metheororũ: ergo omne viuens nutritur ex elementis: ⁊ sic elementa nutriunt. Secunda ratio hec est: dicitur enim cõmuniter ꝙ salamandra viuit in igne: ⁊ nutrit ex eo. talpa i terra. ⁊ alec ex aqua. Tertia ratio hec est aucto. ysaac qui dicit in littera ꝙ aqua dulcis cibus est plantarum sed aqua est elemẽtum: ergo elementum nutrit. Quarta rõ hec est: eo modo quo animal componitur habet restaurari: quod a compositione eius deperditur: sed elementa cedũt in compositionem ipsius animalis sicut partes eius: ergo si aliquid deperditur de cõpositione partium animalis: põt restaurari per elementum: sed hoc elementum nutrit: ergo elemẽtũ põt nutrire. ¶ Ad hoc dicẽdum ꝙ elementa nõ nutriunt. ⁊ causa dicet inferius: neq plantas: neq aliquod viuens. Ad rõnem primam dicendum ꝙ elementa dupliciter ꝯsiderant. Vno mõ ſm se: ⁊ sic nõ nutriũt. Alio modo ꝓut veniunt in mixtionem: ⁊ tunc aliquod mixtum resultat ex illa mixtiõe quod nutrit plantas ipsas: ⁊ est humiditas vel limositas terrestris. Ad secundam que est opinio vulgaris dicendum ꝙ est falsa: quia illa quatuor animalia non nutriunt ex elementis puris: sed quedam eorum viuũt a dñio in eis: vt salamandra in igne: ꝓpter vehementem frigiditatem. Ad tertiam rationem dicendum ꝙ aqua dulcis non est simplex sed composita vel mixta quodam modo: ⁊ propter hoc nutrit plantas: sed licet nutriat plantam que immediate ex cõmixtione elementorũ resultat: ⁊ ab eis simul immediate cõmittio nutritur: nõ ꝓpter hoc immediate nutritur corpus humanũ: sed per multa media. Ad quartam dicẽdum ꝙ duplex est compositio in corpore humano: ⁊ similiter duplex resolutio. Prima compositio est ex elementis: ⁊ huic respõdet restauratio ex elementis: sed hec est impossibilis. Alia est compositio ex membris: vel membrorum ex elementis mixtis. i. ex eis que resultant ex elementis mixtis: ⁊ huiõi resolutioni compositionis respondet restauratio ⁊ nutritio ex mixtis.

¶ Circa secundum sic proceditur: queritur per cuiusmodi elemẽti dñium fiat nutritio ex mixtis: ⁊ ostendit ꝙ per dominium terre ⁊ aque: quia animalia constant ex aqua ⁊ terra a dominio sicut habet in quarto metheororũ: ergo ex aqua ⁊ terra nutriuntur a dominio. Secũda ratio hec est: omnia animalia maxime nutriuntur a dominio illius elementi: in quo habitant: sed omnia animalia maxime habitant in terra ⁊ aqua: quod per se patet: ergo omnia animalia maxime nutriuntur ex aqua ⁊ terra a dominio. Tertia ratio hec est: omne nutrimentum est passiuum ⁊ habet qualitates passiuas ⁊ potestatiuam similitudinem sicut dicit Gal. sed qualitates terre ⁊ aque sunt maxime passibiles: ergo maxime cedunt a dominio in nutrimentum. Quarta ratio est hec: omne nutrimentum cedit ad materialem constitutionem membrorum ⁊ non formalem: sed solum terra ⁊ aqua cedũt ad materialem causam membrorum: ex igne vero ⁊ aere est spiritus ⁊ mot9 ⁊ operatio potius: sicut dicit Auic. ergo terra ⁊ aqua maxime cedunt in nutrimentum. ¶ Ad oppositum est hec ratio: vita stat per calidum et humidum: ſm prĩm: et immediate per calidum: vita enim est in corde tanq̄ in radice: quod est fons caloris: sed elementa superiora calida sunt inferiora vero frigida: ergo magis cedunt in nutrimentum ꝙ aqua ⁊ terra. Secunda ratio hec est: humores sunt filij elementorum ſm Gal. ⁊ omnes humores nutriunt. hoc supponimus. Item omnes variantur ſm variationem elementorũ ⁊ eis ꝓportionantur. vt ꝓ phlegma aque ⁊c. cum ergo in omni humore sit dñium alicuius elementi existẽtis in ipso: videtur ꝙ omne corpus nutriatur ex aliquo elemẽto a dominio. Tertia ratio talis est: dicit ysaac ꝙ inter omnes humores sanguis maxime nutrit: sed huic ꝓportionatur aer: ergo aer maxime cedit in nutrimentum. Ad hoc dicendum: ꝙ omne nutrimentum habet dñium terre ⁊ aq̄ sicut preostensum est. ¶ Ad rõnẽ primã dicẽdum ꝙ duplex est caliditas ⁊ humiditas. quedam est elementaris: ⁊ in ista non stat vita: nec est radix vite: est ⁊ alia que resultat ex concursu elementorum ⁊ ꝓportione eorum: ⁊ hec est radix vite. Vel posset dici ꝙ ad vitam duo requiruntur: scz principium materiale ⁊ formale: ⁊ omnia elementa cedunt in principiũ. in principiũ materiale tñ terra ⁊ aqua a dñio. ignis vero ⁊ aer in principium formale: ⁊ quia nutrimentũ non fit respectu eius quod est formale: sed respectu eius q̄d est materiale esse: ideo terra et aqua cedunt in nutrimentum a dominio. Ad secundam rõnem dicendum ꝙ dñium est duplex. Vnũ est a virtute: ⁊ aliud ẽ a materia. Dicimus ergo ꝙ ignis proportiatur cholere: ⁊ aer sanguini: ⁊ in eis dñantur ſm virtutem: ⁊ non ſm materiam per quam terra ⁊ aqua cedũt in nutrimentum a dñio. Ad quartam rõnem dicendum ꝙ calor naturalis ⁊ spiritus nutriũtur a dñio terre ⁊ aque. sed in terra ⁊ aqua duplex est pars: subtilis ⁊ grossa. ⁊ ex subtilibus partibus eorum igneis: siue igneitis. ꝓpter cõmixtionem ignis ⁊ aeris cum ipsis nutriuntur spũs ⁊ calor naturalis: ex grossis vo membra: sicut dicit Auicẽ.

¶ Circa tertium ꝓceditur hoc modo: queritur que est causa quare elementa non nutriunt: vtrum scilicet sit causa simplicitas: an distantia ipsorum a corporibus nostris: ⁊ ostendit ꝙ simplicitas non est causa: si enim simplicitas esset cã elementa nutrirent alal sicut nutriunt plantam: quod falsum est: ergo simplicitas non est causa. Item hoc patet per experimentum: quia si simplicitas sit causa: remota simplicitate cõmixta nutrient: ergo bufo nutriret: ⁊ cetera animalia venenosa: quod falsum est. Secunda ratio hec est. Nutritio est perfecta assimilatio nutrientis cum nutrito: ⁊ hec similitudo est in potentia in nutriente: et ducitur ad actum per actionẽ virtutis nostri corporis: sed omne quod nutritur est mixtum: ergo ad hoc ꝙ elementa nutriant: oportet ipsa remoueri a simplicitate ⁊ cõmisceri adinuicẽ: ⁊ fieri mixta: vt habeãt similitudinem in rebus nutriendis. ¶ Ad oppo

situm est hec ratio: per illud priuatur res a nutrimento per quod recedit a similitudine nutriendi membra: sed elementum per simplicitatem recedit a similitudine nutriendi mēbra: ergo per simplicitatē priuatur a nutrimento: ergo simplicitas est causa quare elementa non nutriunt. Ad hoc dicendum ꝙ elementa non nutriunt ꝓpter tres causas. Prima est simplicitas: quia simplicia non nutriunt. Secūda autem est vltimata contrarietas elementorum: ⁊ qualitas corporis mixti: ⁊ ideo quia in vltimo sunt contrarietatis nō nutriunt. Tertia est distantia elementorum a mixtis: vnde que accedunt ad elementa: ⁊ immediate ex eis cōponunt̄ ex elemētis mixtis nutriunt̄: sicut plāte ⁊ vermis ex terra: nō aūt sic est in homine: non eñ ex elementis imediate componit̄ ſ; ꝑ multa media: ⁊ ꝑ magnam distantiam ab eis distat: et ideo ex elementis non nutritur homo immediate. ⁊ per hoc patet solutio ad rationes.

¶ Circa quartum proceditur hoc modo: ⁊ queritur vtrum elementa simplicia immutēt sensum tactus: ⁊ ostēditur ꝙ sic. tactus cognoscit excellentias elementorum: sicut dicit phūs: sed in elemētis est excellentia qualitatū per quas sensus tactus immutatur: ergo elementa immutant tactum. Secūda ratio hec est: dicit Auicē. ꝙ sensus tactus diffusus est per omnes partes corporis ne animal patiatur ignorantiā vt discernat q̄ immutant ⁊ que nocent sm̄ sui mutationem: sed elementa corrumpunt animal ꝓpter excellentias suarum qualitatum: sicut patet in igne: ergo sensus tactus aīalis mutat̄ ab elementis. Tertia ratio hec est: omne contrarium ⁊ excellens natum est corrumpere ⁊ immutare illud quod excellitur ab eo: sed elementa cum sint in vltimo cōtrarietatis excellūt sensum tactus: cum sit valde temperatus: ergo elementa corrumpunt sensum tactus ⁊ immutant. Quarta ratio hec est: ad hoc ꝙ aliqua excellent ⁊ corrumpant organa sensuum oportet ꝙ habeant contrarietatem ⁊ similitudinem cum ipsis sicut patet in quibusdam obiectis: vt in lumine solis: sed omnia organa corporis similitudinem habēt quodam modo cum elementis: ⁊ excelluntur ⁊ imutantur ab eis: ergo ⁊ tactus cum sit in omnibus organis per consequens imutat̄ ab elemētis. Quinta rō talis est: quilibꝫ sensus natus pati est ⁊ immutari a suis ꝓpriis obiectis: put est in sua radice: ſ; quattuor qualitates prime sunt obiectū sensus tactus: ⁊ eius radix est in toto corpore: sed quelibet pars corporis imutatur a qualitatibus illis: ergo ⁊ sensus tactus cum sit in qualibet parte corporis imutatur ab eis. Sexta ratio hec est: ꝓpter qḋ vnūquodqꝫ est ⁊ illud magis: sed mixta imutant sensum tactum: per qualitates ipsorum elementorum: ergo elemēta multo fortius imutant sensum tactum. ¶ Ad oppositū est hec ratio: dicit ysaac ꝙ simplicia non immutant corpus: sed elemēta sunt simplicia: ergo non immutant corpus. Hoc autem confirmatur per eius rōnem: dicit enim ꝙ nullum simplex agit in mixtum: sed elementa sunt simplicia: corpus animalis est mixtum: ergo elementa non agunt in mixtum: ergo nec immutāt ipm̄. Secūda ratio hec est: nihil qḋ non habet potestatiuam similitudinem cum organis imutat ipā: eadem eñ natura organi medij ⁊ obiecti: sed elementa non habent similitudinem potestatiuam cum organis corporis: ergo non immutant organa sensuum. Tertia ratio hec est: dicit Auicē. in libro suo de anima: ꝙ elementa non immutant sensum ꝓpter cōmixtionem ⁊ cōpositionē organorū ⁊ ꝓpter simplicitatem ipsorum elemētorum: ſ; inter eius sensus maxime cōposit⁹ est tact⁹: ergo minime immutabitur ab elemētis. Ad hoc dicendum ꝙ elementa imutāt tactum sicut ostensum est: non tñ imutant ipm̄ sicut mixtū: sed vt simplicē. ¶ Ad primā rōnē dicendū ꝙ corpus siue organū consideratur dupliciter. Vno modo inquantū est quid mixtū ⁊ cōpositū: ⁊ hoc modo non imutatur ab elemētis. Alio modo consideratur put est medium sentiendi in equalitate cōsistens a parte sue virtutis ⁊ sic quodā modo habet naturā simplicis: ⁊ sic natū est pati ⁊ imutari ab elementis: et primo modo intelligit ysaac. Ad scḋam rōnem dicēdū ꝙ quedā obiectorū sequuntur mixtū sicut sapor: quedā simplicē sicut color: sonus ⁊ odor: quedā vero vtrumqꝫ vt calor: ⁊ similiter est de sensibus ⁊ organis

Dicimus ergo ꝙ tactus a parte illa qua simplex est imutat̄ ab elementis: ⁊ non a parte illius qua est cōpositus: ⁊ sic intelligit Auicē.

¶ Secūdo querit̄ circa hoc vtrū elemēta imutēt gustū. ⁊ videt̄ ꝙ nō: q: ex nō substātijs nō fit substātia: sic ex nō saporatis nō fit saporatū: ergo ecōuerso: illa ex quib⁹ fit saporatū sunt saporata ⁊ talia imutāt gustū: sed ex elemētis causatur mixtū saporatū: ergo elemēta sunt saporata: ergo imutant gustum. Secūda rō hec est: sapor sequitur cōplexionē est eñ sequela cōplexionis: vnde radicat̄ in cōplexione sicut in sua causa: sed in elementis est complexio: quia quoddam est calidū: siccū ⁊ sic de alijs: ergo sapor cū sequat̄ cōplexionem: ⁊ que saporē habēt imutāt gustū: ergo elementa imutant gustū. Tertia ratio hec est: virtus est actio vel passio certā in causa q̄ in effectu. verius eñ est calor in igne q̄ in pipere: ergo cum sapor sit in mixto qḋ est effectus elemētorū: verius est in eis: sed qḋ verius est in aliquo verius imutat: ergo elementa verius imutāt gustum q̄ mixta. ¶ Ad oppositū est hec ratio: omne illud quod indifferenter recipit eum ē saporē nō habet saporē determinatū per quē imutet sensuꝫ sed elementa sunt hm̄ōi: sicut patet in aqua aere ⁊ terra indifferenter eñ recipiūt quēlibet saporē: ergo nō habent saporem. Secunda ratio hec est: sapor est virtus nutrimenti: ꝑ saporē eñ intelligim⁹ vtrū nutrimētum sit cōueniēs vel incōueniēs: g̃ qḋ caret ỽtute nutrimēti caret sapore: sed elementa carēt virtute nutrimenti sicut prius ostensum est: ergo carēt sapore: sed quod caret sapore non imutat gustū: ergo elemēta nō imutāt gustū. Ad hoc dicūt qdā ꝙ sapor est duplex. quidā est simplex: ⁊ talis est in elemētis: alius est cōpositus ⁊ talis est in mixtis: ⁊ simplex nō imutat gustū: sed cōpositus. Nos aūt dicimus ꝙ neqꝫ simplex neqꝫ cōpositus sapor est in elemētis: ⁊ ꝓpter hoc nō imutant gustū. ¶ Ad primā rōnem in ɔ̃ium dicēdū ꝙ sapor est duplex: quidā eñ est actu: ⁊ quidam potētia. Dicimus ergo ꝙ elementa non sunt saporata in actu: sed potentia: sicut eñ ex illis mixtis resultat quedā forma mixta quā prius non habebāt in se: similiter sapor qui prius non fuit in eis: resultat ex mixtione qualitatū ipsorum in mixto: ⁊ iste natus est imutare gustū solum. Ad secundā rōnem dicendū ꝙ sapor non est in cōplexione simplici: sed in cōposita: ⁊ de prima non tenet ratio: ſ; de secūda composita. Ad tertiam rōnem dicendū ꝙ sapor ē in aliquo dupliciter: aut potestatiue ꝗ causaliter ⁊ sic veri⁹ est in elementis: aut effectiue ⁊ actualiter: ⁊ sic verius est in mixtis: ⁊ primo mō nō est sapor nat⁹ imutare gustū ſ; scḋo.

¶ Tertio queritur circa hoc vtrum elementa possint imutare organū visus: ⁊ videtur ꝙ sic: illud in quo est obiectum visus natū est imutare visum: ⁊ organa visus: sed in omnibus elementis est color: qui est obiectū visus per se: ergo elemētū natū est imutare visum. Secūda ratio hec est: ad hoc ꝙ fiat imutatio visus actu requirit̄ duplex lux: vna elemētaris: ⁊ hec est intra: alia supcelestis: ⁊ hec est extra: ꝑ quā elementaris ducit̄ de potētia ad actū: est eñ color imutatiuū visus sm̄ actum lucidi: dicit phūs: cum ergo lux elemētaris sit in elementis tanq̄ in radice: ⁊ lux celestis potēs sit supra istā: ⁊ ipsam ducat de potētia ad actū: manifestū ꝙ elementa possunt imutare visum. Ad oppositū est hec rō: ⁊ est ysaac Nullū simplex agit in compositū: sed elementa sunt simplicia: ⁊ organū visus est cōpositum: ergo nullū elementū pōt agere vel imutare organū visus: ergo per cōsequens neqꝫ sensus visus. Ad hoc dicendum ꝙ elementa immutant visum: ⁊ causa huius est: quia habent naturā coloris: licet nō veri sed perspicui. Item obiectū visus est triplex: quoddā est corporale irradians ⁊ illuminans: ⁊ hm̄ōi est in corporibus supercelestibus. aliud est color causat⁹ ex cōmixtiōe quattuor qualitatū: ⁊ talis est in corporib⁹ mixtis. tertiū obiectū est puictas: ⁊ hm̄ōi est in elementis ⁊ in quibusdam mixtis sm̄ magis ⁊ minus. ¶ Ad rōnem in ɔ̃ium dicēdū ꝙ organū visus dupliciter ɔsideratur. Vno modo a parte illa qua est compositum: ⁊ sic nō imutatur ab elemētis. Alio modo consideratur a parte illa qua habet naturā perspicuitatis ⁊ lucidatis: ⁊ per naturā istorū est simplex ⁊ imutat̄ ab elementis. ¶ Cōsequēter pōt q̄ri de quadā opinione q̄ ponit

ꝙ omne qd alterum imutat: potestatiuā habet similitudinē
cū eo: ꝛ videt ꝙ nō. scribit in libro physicoꝝ ꝙ nulli contin
gēs patit a suo contingente: nec simile a sibi: ergo cū sensus
patiant ab obiectis impossibile est ꝙ assimilent eisdē. Se
cunda rō hec est: omnis actio ꝛ mutatio naturalis est p con
tactū: sicut habetur in libro de gñatione ꝛ corruptione: sed
imutatio sensuū a suis obiectis est hmōi: sensus em̄ natura
liter imutat a suo obiecto: g necesse est sensus ꝛ obiecta eē
ꝯ̈ria ꝛ nō silia. ¶ Ad oppositū ē hec rō: omne qd imutat alte
rum ducit ipm de potētia ad actum: omne patiens tale est in
potētia quale est agens actu: sed obiectū est agens: ꝛ orga
nū sensus est patiēs ꝛ mediū ipius: ergo organū sensus hꝫ
potestatiuā silitudinē cū obiecto qd agit in ipm: ꝛ ipm imu
tat. Scda rō hec est: dicit phūs in libro de anima: ꝙ eadē na
tura sensus medij ꝛ obiecti: sꝫ quecūqꝫ natura est eadem
inter se habēt potestatiuā silitudinē: vel actualē: ergo est ne
cesse organū sensus habere silitudinē cū obiecto a quo imu
tat: qd cōcedim⁹. ¶ Ad primā in ꝯ̈rium dicēdū ꝙ passio de
bet alicui vt ꝯ̈rii. ꝛ sic patiēs nō hꝫ silitudinē cū agēte. alio
modo debet passio alicui put est recipiens ab agēte ꝛ put
habet naturā patiēdi ab agente: ꝛ sic patiēs habet similitu
dinem cum agente. ꝛ hoc vltimo modo se habet organum
visus ad obiectum.

¶ Circa quintū pcedit hoc modo: querit vtrum organa
sensuū careāt natura suoꝝ obiectoꝝ: ꝛ ostēdit ꝙ nō: omne cō
plexionatū hꝫ dispōnes q naturaliter sequuntur ad cōplexio
nem: sed omnia organa sensuū sunt cōplexionata: qd per se
patet: ꝛ sapor ꝛ odor naturaliter sequuntur cōplexionē: ergo
in omnibus organis necesse est saporē ꝛ odorē esse: ergo nō
carent natura obiectoꝝ. Scūda ratio hec est: omne quod est
imutatiuū alicui⁹ sensus participat obiecto illius sensus: sꝫ
lingua est imutatiua gustus: ꝛ oculus visus ꝛ sic de alijs: er
go in lingua est sapor: ꝛ in oclo color: ꝛ sic de alijs. Tertia rō
hec est: omne qd distinguitur p colores ab alio: non caret co
lore cū in ipo existat: sed phs in libro de aīalibus distinguit
quosdā oculos ab alijs p colores existentes in ipis: ergo nō
carēt colore qui est pprium obiectū visus. Quarta rō hec ē: di
cit phs in libro de sensu ꝛ sensato: ꝙ omne corpus colore par
ticipat: sꝫ omne organū sensus est corpus ꝛ mixtū: ergo omne
organū sensus colore participat: g nullum organū caret na
tura obiecti. ¶ Ad oppositum est hec rō: omne recipiēs est
denudatū a natura recepti quā natum est recipere: sꝫ omne
organū sensus receptiuum est sui pprij obiecti. hoc constat
p phm in libro de aīa: vbi dicit ꝙ sensus est receptiuus spe
cierū in materia ꝛ preter materiā: ergo omne organū est de
nudatū a natura sui pprij obiecti. Scda rō hec est: omne qd
per indifferentiā se habet ad multa: qua ratione participat
vnū ꝛ reliqua: ꝛ qua rōne priuat ab vno ꝛ a reliquis: sed ab
vno priuant: q: nō oīa obiecta habēt i se: g ab omnib⁹ alijs
priuantur: ꝛ sic non habent naturā alicuius obiecti. Tertia
rō hec est: omne ꝯ̈riū existens in aliquo impedit impressionē
sui contrarij in ipo: ergo si in oculo est aliquod obiectū de
terminatū sicut nigredo: impedit impressionē ꝛ obiectum
alterius coloris sibi oppositi: ꝛ ita virtus visiua ꝛ essentialis
non discerneret inter colores qd falsum est: g ꝛ primū. s. ꝙ
color determinat⁹ sit in oculo. Quarta rō habet a pho in li
bro de sensu ꝛ sensato: ꝙ omne obiectū participat naturā ei⁹
sensus cui⁹ est: ꝛ hoc sic intelligit ꝙ illa natura cōmunis est
determinate in obiecto ꝛ cōfuse in organo sensus: sed qd cō
fuse est in aliquo nō est determinate in ipo: ergo nullū orga
nū sensus habet determinate naturā sui obiecti. Quinta rō
hec est: omne qd imutatur simile est in potētia: ꝛ nō in actu
imutanti: sꝫ organa sensus imutant ab obiectis: ergo eis
sunt silia in potētia solū: sꝫ qd alteri est simile in potētia so
lū nō habet ipm actu neqꝫ naturā eius: ergo nullū organū
hꝫ actu naturam sui obiecti. Sexta ratio hec est: organa sen
suum habēt naturā cōmunē cū suis obiectis: eadē em̄ est na
tura medij organi ad oīa sua obiecta: sed omne tale habet in
se naturam cōmunē radicalē ꝛ ppriam ꝛ indifferentē ad oēs
species sui obiecti ꝛ nō determinatā: qd cōcedimus. ¶ Ad
rationes in ꝯ̈rium dicimus ꝙ organa sensuū considerantur
dupliciter. Uno modo a parte sue ꝯplexionis ꝛ cōpositiōis
ꝛ inquātū sunt corpora mixta: ꝛ sic habēt colorē ꝛ saporem.
Alio modo ꝯsiderant a parte operationū virtutū sensibilium
inquātū sunt media sentiendi: ꝛ sic nullū habēt saporē: nec
colorem: nec possunt imutare sensum. ꝛ p hoc patet solutio
ad duas primas rōnes. Ad alias duas dicendum ꝙ duplex
est color ꝛ sapor. Quidā em̄ est determinat⁹: vt alb⁹ ꝛ niger
ꝛ talis non est in oculo inquātum est ordinatus ad receptio
nem coloꝝ. Alius est indeterminatus vt perspicuus qui est
radix receptiua oīm coloꝝ. ꝛ hmōi color est i oculo inquātū
oculus est instrm recipiens siue organū indifferenter se ha
bens ad oēs species coloris: ꝛ silr est de alijs organis.

¶ Secūdo querit circa hoc vtrū quattuor prime qualita
tes sint obiecta oīm sensuū: ꝛ ostendit ꝙ sic: tactus est per
totū corpus diffusus: sicut dicit Auic. vt aīal sm quālibet
partem cognoscat quid iuuatiuū ꝛ nociuū. Itē quattuor
prime qualitates apprehēdunt a tactu: ergo cū tactus sit
in organo cuiuslibꝫ sensus: necesse est quēlibet sensū quat
tuor primas qūates sentire: ꝛ sic quattuor prime qūtates
sunt obiecta oīm sensuū. Ad oppositū est hec rō: qd ē pprium
obiectū vni⁹ sensus: nō pōt esse obiectū alteri⁹ sensus: sicut
patet in sono ꝛ colore: sed quattuor prime qualitates sunt
obiecta ipius tactus: ergo nullo modo erūt obiecta alicui
sensuū: qd cōcedimus. ¶ Ad rōnem in ꝯ̈rium dicendū ꝙ in
quolibet organo duplex est natura: cōis ꝛ ppria. Cōis est
qualitas siue complexio tēperata q consistit in carne ꝛ ner
uis: ꝛ per hanc sentiūt primas qualitates quattuor omnia
organa. Ppria ē sm quā vnūquodqꝫ ordinat ad suū pprium
obiectum: ꝛ quantum ad hanc quattuor prime qualitates
non sunt obiecta aliorum sensuum. ¶ Tertio queritur cir
ca hoc vtrū organū tactus careat qualitatib⁹: ꝛ ostenditur
ꝙ non: nullum mixtum ex quattuor elementis caret quat
tuor qualitatibus: sed organum tactus est hmōi: vt neruus
caro ꝛ silia: ergo nō carent quattuor qualitatibus. ¶ Ad
oppositū est hec ratio: omne organū qd p indifferentia se ha
bet ad quattuor qualitates nullā illarum habet determina
te: sed organum tactus est hmōi: ergo nullā habet qualita
tem. Ad hoc dicendum ꝙ organū tactus dꝫ carere qualitati
bus nō qꝛ ipis careat omnino: sed qꝛ caret eaꝝ excellentijs.
Ad rōnē in ꝯ̈riū dicēdū est p predictā distinctionē organoꝝ.
¶ Quarto querit que sit natura medij organi ꝛ obiecti: ꝛ
videt ꝙ nulla sit natura cōis inter organū tactus ꝛ primas
qualitates: nulla natura est cōis rei corporali ꝛ incorporali
nihil em̄ mediū cōmune inter priuatiue opposita: sed elemē
ta ꝛ prime qualitates sunt incorporalia: nihil em̄ qd exiuit
in esse p creationē est corporale: sed organū tactus est corpo
rale: cū sit cōpositum ex ꝯ̈rijs: ergo nulla est natura cōis in
ter organū tactus ꝛ primas qūtates. ¶ Ad oppositū est au
cto. phi. s. ꝙ eadē est natura cōis medij organi ꝛ obiecti: qd
cōcedimus dicētes ꝙ natura cōis primis qualitatibus ꝛ or
gano tactus est qualitas equalis radicata sm essentiam in
neruis ꝛ carne. Itē natura cōis in oculo est perspicuū. in lin
gua vo humor salinalis: in olfactu vo siue caruculis nariū
siccitas: in auditu vo ꝛ sono est natura cōis aer rectificatus
in aure circa neruū petrosum: ꝛ hmōi natura cōis est ppor
tionabilis cuilibet organo ꝛ suo pprio obiecto. Ad rōnē in
ꝯ̈rium dicēdū ꝙ qualitas elemēti cōsiderat qdrupliciter sm
quadruplicē naturā elemētoꝝ. Pōt em̄ elemētū cōsiderari
a parte illa q est pars vniuersi ꝛ appropriat sibi p naturā. Se
cūdo modo pōt ꝯsiderari a parte illa qua est multiplicatiuū
sui in alio p naturā. Tertio modo cōsiderat a parte illa qua
est agens ꝛ patiēs p naturā. Quarto modo ꝯsiderat a pte
illa qua ordinat ꝛ inclinat ad cōpositionē mixti. Primo mo
do est qualitas elementi incorporalis: alijs tribus modis est
corporalis: ꝛ quarto modo est obiectū sensus: ꝛ habet natu
ram cōem cum organo sensus qd imutat.

¶ Circa sextū principale pcedit hoc modo: ꝛ querit vtrū
delectatio ꝛ dolor cōueniat omnib⁹ sensib⁹: an soli tactui vel
gustui. ꝛ ostēdit ꝙ omnib⁹. In apprehensione obiectoꝝ il
larum virtutū quarū est excellētia ꝛ defectus causat dolor
ꝛ tristicia. excellentia em̄ obiectoꝝ corrumpit sensum: sicut
dicit phs in libro de aīa: ꝛ in eadē causat delectatio ex debi
ta pportione ꝛ mediocritate: sꝫ obiecti oīm sensuū vel virtu

ta in sensibilibꝰ est excellentia ꝛ defectus ꝛ debita ꝓportio ad oĩa sensus: ergo in apprehẽsiõe oĩm sensuũ põt esse dolor vel delectatio. Scđa rõ hec est: omnis substãtia ad hoc creata est vt ex ipa elicatᷣ sua operatio: nulla eñ substãtia est ociosa sicut dicit phs. Itẽ quelibet virtus delectatᷣ in suis operationibus ſm Comẽ. in pãtegni: ꝛ hoc si sint moderate: ꝛ tristatur si sint excellẽtes: ergo cũ quelibet ṽtus suã hẽat operatõẽ necesse est ipam tristari ꝛ delectari in sua operatiõe: ẽgo quolibet sensu est dolor ꝛ delectatio. Tertia ratio hec est: videmus ꝑ experimẽtũ ꝙ visus tristatur in excellẽtia lucis ꝛ tenebrarũ: ꝛ gustus in excellẽtia saporũ: ꝛ auditꝰ in excellentia soni ꝛ sic de alijs: ẽ ꝑ inductionẽ oẽs sensus hñt ꝓpriã delectationẽ vel tristiciã circa suũ ꝓpriũ obiectũ. Quarta rõ hec est. appetitus ṽtutis sensitiue habet ortũ a delectatione anime: nisi enĩ aliq̃ delectetᷣ nullus sensus appetet nec delectabitᷣ: sed anima delectatᷣ vel tristatᷣ in apprehensione cuiuslibet obiecti: ergo necesse est quelibet sensum delectari vel tristari in apprehẽsione sui ꝓprij obiecti. Ad oppositum est auctoritas Auicẽ. qui dicit in libro suo de aĩa: ꝙ delectatio vel tristicia circa obiecta nulli sensui competit nisi tactui. Scđa ratio hec est: illius solius sensus est sentire delectationẽ ꝛ tristiciam cuiꝰ ꝓprium est sentire ea a quibus ꝓcedit delectatio ꝛ dolor: sꝫ dolor causatᷣ ex solutiõe cõtinuitatis vel ex mala cõplexiõe subito facta: q̃ circa tactũ ꝓpriũ habent fieri: ergo solus tactus apprehendit dolorẽ vel tristiciam: ergo ꝛ delectationẽ: q: contraria nata sunt fieri circa idẽ. Ad hoc dicẽdũ ꝙ duplex est delectatio ꝛ dolor. Quedam est ꝓpria: ꝛ hec soli tactui cõpetit per se. Alia est impropria ꝛ per accidẽs: ꝛ hec cõpetit omnibus sensibus. Alia est que consistit in dissolutione machine nostri corporis: vt in mala ꝛ subita mutatione cõplexionis ꝛ solutiõe cõtinuitatis: ꝛ hec solũ competit tactui: qui est custos totius machine corporis ſm Auicẽ. ꝛ hoc modo considerãs medicus dolorem ꝛ delectationẽ: dicit ꝙ circa tactũ solũ est dolor vel delectatio: ꝛ distinguitᷣ dolor sicut delectatio. ¶ Scđo querit circa hoc vtrum dolor qui causatᷣ ex inferẽtibus passionem sentiatur a sensibus: ꝛ videtur ꝙ non. cuiuslibet sensus particularis potentia est coarctata ꝛ determinata ad vnã ꝓprietatem siue ad vnũ ꝓprium sensibile vt visus ad colorẽ ꝛ sic de alijs: sed dolor vel delectatio nõ est aliquod sensibilium ergo non sentietur ab aliquo sensu. Secunda ratio hec est nihil qđ non cadit in sensum particularẽ apprehẽditᷣ a sensu particulari: sed dolor vel delectatio non cadit in aliquẽ sensum particularem: sed in sensum cõmunẽ: nullus eñ sensus sentit se sentire nisi solus sensus cõmunis: ergo dolor vel delectatio nõ cadit in sensum particularẽ. Tertia ratio hec est qđ plus distat ab obiecto alicuiꝰ sensus minus sentitᷣ ab eodem sensu: sed plus distat dolor vel delectatio a calore q̃ est ꝓprium obiectũ tactus ꝙ odor: q: calor ꝛ odor simul sunt in eadẽ substãtia: dolor vo vel delectatio nõ est in ipa actu in aliquo illoꝝ nisi sola potentia: ꝛ sic de alijs sensibus: sed odor non sentitᷣ a tactu vel a visu: ergo multofortiꝰ nec dolor nec delectatio sicut prostensum est. Ad hoc dicẽdum ꝙ quilibet sensus particularis sentit suam delectationem vel tristiciam causatam in ipo a suo sensibili vel obiecto. Ad rõnes in 3ᵐ dicẽdum ꝙ eoꝝ q̃ apprehẽduntur a sensibus quedã sunt obiecta per se vt color in visu: ꝛ quattuor qualitates in tactu ꝛ sic de alijs. Alia apprehẽdũtur ex cõsequẽti vt delectatio ꝛ dolor: qui causatᷣ ex obiectis sensibilibꝰ: ꝛ ita sunt obiecta ꝑ accidẽs: ꝛ ita patet solutio ad duas primas rationes. Ad tertiã rationẽ dicẽdũ ꝙ delectatio vel tristicia que causatᷣ ab obiecto causatur dupliciter. Vno modo ꝓut species obiecti separata a virtute sensibili: ꝛ sic est ĩ potentia soli. Alio modo cõsideratᷣ ꝓut species obiecti separata vnita est virtuti apprehensiue: ꝛ sic simul est actu cum suo subiecto: ꝛ minus distat ab eo ꝙ aliud obiectum: q: ab eodem sensu apprehenditur cum suo obiecto a quo causatur: ꝛ nõ facit diuersum obiectum. ¶ Tertio queritur quomodo dolor sentitur a tactu solum: ꝛ nõ ab alijs sensibus: ꝛ verũ dolor sit obiectum tactus per se: ꝛ ostẽditur ꝙ nõ: nihil qđ est cõmune omnibus sensibus est ꝓpriũ vni: sed dolor est cõis oĩbus sensibus sicut ꝓbatum est: ergo dolor non est ꝓpriũ tactui. Scđa ratio hec est: qđ ab omnibꝰ sensibus apprehẽditur ab illa virtute apprehenditur que omnibus sensibus est cõmunis: sed dolor cadit in omni sensu sicut dictum est: ergo apprehenditur ab illa que est cõmunis omnibus sensibus: hec est autem virtus sensus cõmunis: ergo apprehenditᷣ a ṽtute sensus cõmunis ꝛ nõ tactu. Tertia ratio hec est: qđ ab aliquibus sensibus apprehenditur ex consequenti et ab aliquo per se: magis est ꝓpriũ illi sensui a quo per se apprehenditur: sed dolor a sensu cõi per se apprehenditur ꝛ ab alijs sensibus ex cõsequẽti: quia per se cadit dolor vel delectatio in sensum cõmunẽ: per accidens vero in alijs: ergo dolor vel delectatio magis est ꝓpriũ ipsi sensui cõmunĩ q̃ tactui: ergo ab ipso magis apprehenditur. ¶ Ad oppositũ est auctoritas Auicẽ. qui dicit in libro suo de anima: ꝙ dolor ꝛ delectatio soli tactui competunt. Ad hoc dicendum sicut prius dictum est ꝙ dupliciter causatur dolor. Vno modo ex dissolutione machine corporis: vel ex solutione cõtinuitatis ꝛ huiõi dolor solum competit tactui: ꝛ similiter ille qui causatur ex mutatione complexionis subito facta. Alio modo causatur ex apprehensione excellẽtie alicuius obiecti: ꝛ iste competit omnibus sensibus. Itẽ in dolore duo sunt: scilicet tristicia siue penalitas. Secundum est iudicium doloris: et cõuersio ipsius supra sensum: ꝛ quãtum ad primum dolor est magis ꝓprium tactui: ꝛ quãtum ad secũdum magis est ꝓprium sensui communi: ꝛ sic procedit obiectio. ¶ Quarto queritur vtrum idolum rei corrumpit sensum: ꝛ ostenditur ꝙ non: omnis qualitas corrumpens substantiam corporalem existit vel in materia corporali vel in subã: sed species siue idola obiectorum consequũtur ad virtutes: ꝛ non existunt in substantia vel materia corporali: sensus eñ acceptiuus specierum in materia preter materiã: sicut dicit phs in libro de anima: ergo non inferunt dolorem sensui nec corrumpunt ipm. Secunda ratio hec est: omne quod recipitur in altero recipitur ſm naturam ꝛ exigentiam recipientis: sꝫ natura sensuum exigit species recipi obiectorum in corporali substantia: vel in materia: sicut dicit phs: ergo necesse est ipas recipi a sensibus sine materia corporali: sed nullum tale corrumpit sensum: ergo idolum rei non corrũpit sensum. ¶ Ad oppositum est auctoritas phi in libro de anima dicentis: ꝙ excellentie obiectoꝝ corrumpunt sensum: sed in omĩ sensu potest esse excellentia obiecti: ergo possunt corrumpere sensum: ꝛ inducere dolorem in eis. Ad hoc dicendum ꝙ dupliciter est loq̃ de sensu. Vno modo a parte sui organi inquãtum corpus est: ꝛ sic recipit obiectũ materialiter. Alio modo consideratur a parte sue virtutis: ꝛ sic recipit ipsum spiritualiter: ꝛ cum ṽtus non sit separata ab organo: simul recipit delectationẽ vel tristiciã cũ suo organo: sed virtꝰ formaliter ꝛ organum materialiter: ꝛ ita obiectum potest corrumpere sensum. ¶ Ad rationes in contrarium dicendum ꝙ materia obiecti est triplex. Vna est vt ĩ qua radicatur ſm suum primũ esse. Alia est deferens: ꝛ tertia recipiens: ꝛ hec est duplex: quia quedam est corporalis sicut organum: quedam est spiritualis vt virtus: omnes alie sunt corporales. Dicimus ergo ꝙ idolum siue species obiecti recipitur in organo preter primam materiam ꝛ de hac intelligit phus: ꝛ non de secunda.

¶ Lectio .xiij.

¶ Cibarioꝝ ergo diuersantur saporẽs ꝓpter suarũ cõplexionũ diuersitates ꝛ ꝓpter diuersas qualitatũ actiões facientiũ .i. caliditatis ꝛ frigiditatis: in qualitatibus passiuis .i. siccitate ꝛ humiditate: q: inuenitꝰ calorẽ in humiditatẽ ꝛ siccitatẽ facientẽ vt diuersum generet in eis saporem. Testatur antẽ hoc in eis: q: omnis saporis initiũ duplex est. Vnum humidum et aquosum. alterũ terrestre ꝛ siccũ. Ideo fructus in initio inueniuntur humidi ꝛ aquosi. sicut cucumeres: melones ꝛ similia: aut terrestres ꝛ sicci: sicut glandes: mala granata: mala persica ꝛ similia: cũ tñ antiquiora fiant de substãtia terre ꝛ de humiditate

aque: subtilitatem aeris in se recipiant: et calores naturales ea intus excoquant: calore vero aeris exteri⁹ dilatantur et augmentantur: et terrestria mollificantur: humiditates constringuntur: et in diuersas naturas introducuntur secundum diuersas naturas rerum principalium vnde conficiuntur: et quantitates calorum et frigiditates earum inde nascuntur: et qualitates substantialium humiditatum suarum in grossitiem subtilitate mediocritate.

¶ Diuisione rerum in corpore receptarum assignata: quarum quedam sensui passionem inferunt: quedam autem non. In hac parte de saporum diuersitate determinat penes quas actiones dicte diuersantur, nam per ipsas res immutantes que immutant gustum: et per ipsos discernitur ipsa discretio. Hec autem pars diuiditur in duas. In quarum prima agit de causa saporum: et de modo generationis et de distinctione ipsorum. In secunda scilicet in hac: Uniuersaliter autem quicumque sapor acutus est: aut stipticus. agit de dispositionibus specierum saporum a parte substantie et complexionis: et de actionibus ipsorum. Prima autem pars in duas diuiditur. In quarum prima assignat causas saporum: per quas generationes et species ipsorum diuersantur. In secunda scilicet in hac: Ideoque mutationes fructuum diuerse sunt etc. determinat de modo generationis eorum et de diuersitate eius: et de transmutatione eorum adinuicem. Prima autem pars spectat ad presentem speculationem: cuius est intentio determinare causas generationis saporum. Diuiditur autem hec pars in tres partes. In quarum prima assignat causas saporum effectiuas: que sunt .iiij. qualitates. In secunda, scilicet in hac: Testatur autem hoc quod initium omnium saporum est duplex. assignat principia materialia initialia ipsorum. In tertia, scilicet in hac: Cum tamen antiquiora sint etc. assignat generalem diuersitatem saporum et generationis ipsorum penes diuersum concursum causarum. ¶ Circa primam partem dicit quod sapores diuersantur in cibis secundum diuersitatem complexionum et qualitatum primarum actionum et passionum. Circa secundam partem dicit: diuersitas saporum patet quia ipsorum duplex est initium scilicet pontici vt in glandibus: et insipidum sicut in cucumeribus: quia quidam fructus habent in initio ponticitatem: et quidam insipiditatem. Circa tertiam partem dicit quod cum ista duo sunt initialia disponuntur fructus sub eis a primis qualitatibus et ab humiditatibus terrestribus nutrimentalibus et in diuersos sapores transducuntur. De diuersitate autem huius transumptionis in sequenti parte intenditur: que est hac scilicet conexione. ¶ Uocidum autem quod glans et cucumeris et filia antequam secundum temporis maturationis possum de substantia terre: hoc est facta transmutatione in ipsis de substantia terre quantum ad pontica: et humiditate aque quantum ad insipida: ita quod hec propositio de terminum notet initialis mot⁹. Suscipiunt subtilitatem aeris, et humiditatem substantialem per maturationem agente calore interiori et exteriori secundum diuersas materie dispositiones: secundum quosdam substantia aeris in subtilitate penetrat fructuum substantiam. Secundum autem quod dura mollificantur in maturatione propter dissolutionem congelati et humidi infusionem. mollia indurant per humidi exhalationem: et residui necessarii constantiam. hec est in textu huius partis.

¶ Circa partem istam sex sunt querenda de initiis saporum. Item queritur primo vtrum ponticus sapor et insipidus sint duo principia initialia omnium saporum. et ostendit quod non sed ponticus tantum. dicit Gal. in libro de simplici medicina quod omnis fructus quem inuenimus in sui maturatione dulcem: in initio est similis arbori a qua decidit: et est ponticus sicut ipse dicit, vnde prius est ponticus: et deinde per digestionem et maturationem recipit alios sapores supra se: sed omne tale est principium initiale omnium saporum. Secunda ratio talis est: dicit phus in libro metheororum et in libro de generatione: quod omnia terrenascentia generantur per dominium terre et aque: et maxime per dominium terre. vnde omnes fructus generantur per dominium ex humiditate terrestri: sed huiusmodi humiditas est frigida et sicca et pontica: ergo omnis fructus in sui initio debet representare ponticum saporem: cum humiditate pontica generetur. ¶ Ad oppositum est auctoritas ysaac: qui dicit sub auctoritate Gal. quod duplex est initium saporum: humidum et aquosum quod est insipidum: et terrestre quod est ponticum: non ergo vnum est principium omnium saporum: immo duo. Secunda ratio hec est: fruct⁹ in sui principio representant humiditatem ex qua nutritur arbor vel planta ex qua nascitur: sed in quibusdam plantis dominatur substantia aquosa vel humiditas aquosa insipida sicut patet in cucurbitis. In quibusdam vero terrestris pontica sicut patet in gal. atonis immaturis: ergo in quibusdam fructibus insipidum est principium initiale: in quibusdam ponticum: et sic ponticum non est principium omnium saporum. Ad hoc dicendum quod circa hoc multiplex in intentio. Prima est quod duplex est principium saporum in fructibus. vnum est actuale et hoc est ponticum: aliud est potentiale et hoc est insipidum et reperitur in quibusdam fructibus. et de hoc intelligit ysaac. Secunda positio est: quod duplex est initium saporum in fructibus. quoddam est ante rei formationem: et aliud est post rei formationem. et primum principium est sapor ponticus qui sequitur humiditatem terrestrem: et est in omnibus fructibus in principio ante rei formationem. Secundum est sapor insipidus: qui sequitur humiditatem aquosam: et iste sapor non est in principio in omnibus fructibus: sed in quibusdam ante ipsorum formationem: vt in melonibus et consimilibus. Tertia positio est: quod initium saporum quoddam est remotum: et hoc est ponticum. quoddam propinquum: et hoc diuersatur secundum diuersitatem aliorum saporum. et primum reperitur in principio: in omnibus fructibus. secundum vero non sed in quibusdam. Quarta positio est: quod Gal. non intelligit de omnibus fructib⁹: sed de illis qui prius sunt pontici: deinde post ponticitatem sunt dulces: sed hoc est falsum: quia potius loquitur de omni fructu. Quinta positio est: quod sunt quidam fructus magnarum arborum qui sunt in principio saporis pontici: et de talibus intelligit Gal. alii vero sunt fruct⁹ paruarum plantarum qui in principio sunt insipidi: et de talibus non intelligit Gal. sed ysaac intelligit de vtrisque: et ideo inter illos non est contrarietas. Nos autem dicimus: quod omnis fructus in principio est ponticus. et causa huius est quia in terrenascentibus maxime dominatur secundum Auic. terra. Sed ponticum est duplex. quoddam est magnum et manifestum: vt in piris et consimilib⁹. quoddam est paruum et occultum: vt in cucumerib⁹ et cucurbitis in quibus ponticum latet propter nimium aquositatem: cum huiusmodi fructus in principio sunt pontici respectu sue maturationis. ¶ Ad rationes in contrarium dicendum quod sicut dicit ysaac in libro de elementis: aliquid est in alio tripliciter. Uno modo potentialiter sicut ignis est in aqua: vel vnum elementum in alio. Secundo modo actualiter sicut caliditas in aqua bulliente. Tertio modo essentialiter sicut frigiditas est in aqua calida: et hoc modo ponticum est initium essentiale in omnibus fructibus: loquendo tamen actualiter et sensibiliter non est initium ponticum: immo insipidum in quibusdam. cuius causa est quia in illis tanta aquositas actualis et dominio quod latet ponticitas sicut in cucurbitis et consimilib⁹: et hoc vltimo modo intelligit ysaac. ¶ Supposito igitur quod sapor ponticus et insipidus sunt duo principia saporum: queritur vtrum sint eque principia prima: vel quis eorum sit prius per naturam: et videtur quod sapor insipidus sit prior: dicit phus in libro de sensu et sensato: quod aqua naturaliter est insipida: et initium commune omnium saporum. vnde dicit quod aqua est sperma omnium saporum: ergo quod magis accedit ad naturam aque: magis est post ipsam initiale principium: sed inter omnes sapores insipidus est magis talis: ergo est primum principium in fructibus. Secunda ratio hec est: omne illud quod in aliquo genere nil habet determinatum a natura in suo genere: est principium materiale in genere suo. hoc enim maxime conuenit materie. tale autem est insipidum aquosum. est enim receptiuum omnium saporum: ergo insipidum est maxime principium omnium saporum. Tertia ratio hec est: in quolibet genere obiectorum sensibilium est quedam radix in qua fundantur omnia que sunt in genere illo: sicut in genere visi-

bilium est prima radix perspicuum: in genere odoꝝ fumus in genere vero saporum principium initiale et radicale est humiditas: ergo qḋ magis accedit ad naturam humidi magis est principium initiale sapoꝝ: hoc aūt est insipidū: ergo insipidū est principiū initiale oīm sapoꝝ. ❡ Ad oppositum est hec ratio: sapor in fructibus primo sequit naturā humidi terrestris ex quo nutritur planta: q: ex eius superfluitate nutritur fructus ⁊ nascitur: sed illud humidū h₃ naturā ponticitatis ī principio generatiōis fruct⁹: ergo oēs fructus in principio est ponticus: ergo ponticū est principium omniū sapoꝝ in fructibus. Scđa ratio: dicit pħs in libro vegetabilium: ꝙ planta nutrit nutrimēto grosso ⁊ terrestri ⁊ duro: sed fructus attestaṫ in principio alimēto plante: eo ꝙ ex eodem nutritur: hoc aūt est terrestre grossum ⁊ ponticum: ergo omnis fructus in principio est terrestris grossus ⁊ ponticus. Ad hoc dicendum sm̄ quosdam ꝙ duplex est generatio saporum. Prima est vniuersalis sm̄ viam nature ꝓcedens sm̄ quā ꝓcedūt genera sapoꝝ ex cōmixtiōe elemētoꝝ: ⁊ istā intēdit pħs: ⁊ sic humidū aquosum ⁊ insipidū est initiū materiale oīm sapoꝝ. Alia est gñatio sapoꝝ ɔcta ad ꝑticularia vt ad terrenaīalētia: put in eis est nutritio ab humido terrestri sm̄ dominiū: ⁊ in hac via ponticus sapor est initiū materiale omniū sapoꝝ. Simr̄ duplex est generatio in colore. Una est generalis q̄ causaṫ ex perspicuo ⁊ nigro aduenienteacre: ⁊ in ista generatione principium est perspicuū. Alia est generatio particularis: ⁊ in ista est perspicuū albedinis principiū prohibens adustionē aque ab igne. Secūda solutio est hec. s. ꝙ sapores generaṅ tripliciter. Uno modo per viam cōmixtionis elementoꝝ ad se inuicē: vt patet in sapore aque colate per diuersos meatus terre: q̄ aqua sm̄ diuersitatē terre diuersas recipit impressiones saporis. Dicim⁹ ergo ꝙ sm̄ viā mixtionis elemētorum quattuor qualitates sunt initiale principium omnium saporum. ❡ Tertio queritur vtrum in via vere digestionis ponticum est initiale principium ⁊ materiale omniū sapoꝝ. vñ ꝙ̄rto querit̄ vtrū hos sapores ponticum ⁊ insipidū precedat alius sapor per naturam: ⁊ videṫ ꝙ sic: in omni transmutatione necesse est ponere principium cōmune qḋ differat ab omnibus: ⁊ subiaceat omnib⁹: q̄ adinuicem trāsmutanṫ: sicut patet in transmutatione elementoꝝ in qua subiacet prima materia tanꝙ radix prima ⁊ cōis natura omnib⁹ elemētis: s₃ sapores ad inuicē transmutantur sicut vult ysaac: ergo necesse est ponere aliquam naturā cōmunē saporis: que differat ab omnibus saporibus: ⁊ omnibus illis subiaceat tanꝙ primū principium Secunda ratio hec est: oīs ɔ̄ietas reduciṫ ad vnū primum gen⁹: sicut habeṫ in libro physicoꝝ: ⁊ in metaphysice nono ⁊ nō solū ad vnū primū genus predicabile: s₃ etiā materiale sed sapores oēs adinuicē ɔ̄rianṫ: ergo necesse est ipsos ad vnū principiū ⁊ primū gen⁹ materiale qḋ per naturā precedit ipsos reduci. Tertia ratio hec est: sicut se h₃ in obiectis visus: ita se habet in obiectis gustus: sed inter albū ⁊ nigrū ⁊ alios colores qui sunt obiecta visus est ponere vnā naturam cōmunē q̄ subiaceat omnib⁹ illis ⁊ eos precedat sm̄ naturā: querit̄ ergo q̄ sit illa natura cōis: si dicaṫ ꝙ sit ponticū cōtradicit ysaac qui ponit aliud principium quod est insipidum: ⁊ si dicatur ꝙ sit insipiditas: cōtradicit Gal. qui non ponit nisi pōticum. Ad hoc dicēdum ꝙ duplex est humidū aquosum. Quoddā qḋ causaṫ per viam cōmixtionis in plātis: vel mixto ꝑut cōmixtio est vniuersalis: ⁊ tale humidū subiacet oībus saporibus: ⁊ antecedit eos. Aliud est humidum qḋ causaṫ ꝑ viam attractionis ⁊ digestionis in plantis ⁊ tale humidū consequitur sapores: ⁊ tale non est principiū initiale omniū saporum. Similiter duplex est ponticū. Unū quod causatur per viam cōmixtionis elementorum. Aliud ꝑut contrahitur ad particularia: vt ad plantas ⁊ fructus: ⁊ cōsistit in humiditate terrestri: et tale est initiale principiū omniū saporum antecedens ipsos per naturam: sicut natura cōmunis ⁊ materialis subiacens illis. Aliud pōticum est quod causatur per viam digestionis ⁊ nutritionis: ⁊ hoc sequitur sapores: ⁊ non antecedit ipsos: ⁊ sic patet que sit natura: cōmunis subiacēs omnib⁹ saporibus. ❡ Quinto queritur vtrum omnes sapores fiant per viam cōmixtionis elementoꝝ: ⁊ videtur ꝙ sic: dicit ysaac ꝙ sapor est sequela complexionis: ergo resultat ex his ex quibus causatur complexio: sed complexio causatur ex cōmixtione elementorum mediantibus quattuor primis qualitatibus: ergo sapores generantur ex elementis per viam cōmixtionis. ❡ Ad oppositum est hec ratio: ex non substantijs non fit substantia sicut dicit pħus: ergo similiter ex non saporibus non fit sapor: vel saporati: sed elemēta non sunt saporata: sicut vult ysaac: ergo ex cōmixtione elementorum nullus sapor generatur. Secunda ratio hec est: illud quod fit ex aliquo potentia est in ipso: sed elementa nec actu nec potentia habent saporem: ergo ex elementis non fit sapor. Ad hoc dicendum ꝙ ex cōmixtione quattuor qualitatum generantur omnes sapores. Ad rationes in contrarium dicendum ꝙ duplex est sapor. quidam est simplex: ⁊ hic est ex elementis. alius est cōpositus: ⁊ istū nō habent elementa: ⁊ ideo non sunt gustum. Uel aliter dicendū ꝙ ex elemētis fiunt sapores ꝗuis non habeant saporem: ⁊ ex nō saporatis fit sapor: sicut enim ex cōmixtione qualitatum primarum resultat aliquid quod nulli eorum est simile: nec est alterum illorū: ⁊ hoc est sapor qui consequitur complexionem mixti. Ad tertium dicēdum ꝙ elementa sm̄ se non habent saporem: sed sm̄ ꝙ sunt in mixto habent saporem. ❡ Sexto queritur vtrum omnes sapores generentur in fructibus per viam digestionis: ⁊ videtur ꝙ sic. sapor generatur in fructibus ex superfluitate humiditatis nutrimētalis in planta: sed hec humiditas trahitur a terra ⁊ cedit in nutrimētum plantarum per viam digestionis. vnde humor digestus transmittitur ad omnes ramos: ⁊ ex ipso nutriuntur: sed ex superfluitate illius humiditatis dēgerente generātur fructus ⁊ sapor in eis: ergo necesse est fructus ⁊ sapores eorum generari per viam digestionis. Secunda ratio hec est: ex leuiori ⁊ subtiliori humiditate generantur fructus: ⁊ etiam digestiori: q: fructus generantur in ramis ad quos humiditas nutrimentalis subtilior ⁊ purior ⁊ digestibilior ascendit. ex cuius subtiliori parte fructus generantur: ⁊ sic fortis digestio precedit fructus ⁊ saporem eius: quia necesse est fructum ⁊ saporem eius ꝑ digestionem generari. Tertia ratio hec est: in planta multe sunt operationes similes digestioni. Prima est attractio humidi terrestris ad radicem ⁊ medullam plante. Secūda est separatio puri ab impuro per viam digestionis. Tertia est distributio humidi nutrimentalis ad omnes partes plante Quarta est separatio humidi nutrimentalis a seminarie. Quinta est conuersio humidi nutrimentalis in substantiam ad flores ⁊ folia. Sexta est expulsio superfluitatum ad exterior a. Septima est ꝓductio florum ⁊ fructuum. Octaua est maturatio fructuū ⁊ digestio per quam fit trāsmutatio ab vno sapore in aliū: ergo sapor in fructibus per multas generatur digestiones. ❡ Ad oppositum est hec ratio: sapor ponticus ⁊ insipidus generantur per viam cōmixtionis: sicut preostensum est: non ergo omnes sapores generantur per viam digestionis. Ad hoc dicunt quidam ꝙ omnes sapores generantur per viam digestionis: sed ponticum ⁊ insipidum sm̄ ꝙ sunt principia initialia: generātur per viam commixtionis: sm̄ vero ꝗ̄sunt principia nutritionis generantur per viam degestionis. Nos autem dicimus ꝙ omnes sapores fructuum quotquot sunt: generātur per viam digestionis: et ponticus et insipidus. ❡ Ad rationes vero in contrariū dicēdum ꝙ duplex est cōmixtio. Quedā que antecedit ad generationem plante: ⁊ hanc non respicit fructus: nisi valde a remotis. Alia est que est humida terrestris qua planta nutritur ⁊ fructus: ⁊ hoc est per viam digestionis. Similiter digestio est duplex: quedam est ante generationem fructus: ⁊ hec non est causa saporis in fructibus: nisi valde remota. Alia est post generationem fructus: ⁊ dicit maturatio: ⁊ hac digestione generātur omnes sapores qui non sunt initiales.

❡ Lectio. xiiij.

❡ Ideoꝙ mutationes fructuum diuerse sunt: quia quidam a ponticitate mutantur in dulcedinem sine mediatore aliquo altero sapore sicut dactyli ⁊ similia

Dactyli vero mutātur a ponticitate in dulcedinem
sine mediatore. quidam alij non similiter sunt sicut
vue que non ponticitatem suam mutant in dulcedi-
nē sine acetositate mediāte vel stipticitate. ¶ Mu
tantia aūt sine mediatore duobus fiunt modis. aut
enim mutantur in dulcedinem ⁊ dura tñ sicut prius
permanent sicut castanee ⁊ similia: aut dura mutan-
tur cum sapore: sicut pira malagranata et similia.
¶ Cause eorum he sunt: quia cum ponticitas na-
turaliter terrestris ⁊ frigida sit ⁊ sicca: non necessa-
rio mutať nisi ex qualitatibꝰ sue cōplexioni repugnā
tibꝰ idest cal. ⁊ humiditate: sed tñ aliquando mutať
ex actione caloris solius: ⁊ aliquādo ex humiditatis
dominatione cum sua multitudine: ⁊ aliquando ex
actiōe caloris ⁊ multitudine humiditatis. ¶ Neq;
arbitreris me dicere ex actione solius caloris: vel ex
humiditatis solius multitudine: ac si sit possibile in
aliquibus fructibus de pōticitate in alium saporem
se mutare sine humiditate cum nutriēte: ⁊ calore nu
trimētum coquente: cum tamē calorem in quibusdā
defectissimū ⁊ paruissimū sicut in papauere ⁊ psilio:
⁊ similibus est videre. In alijs vero est fortissimus si
cut in pipere: ⁊ alijs similibus: ⁊ in alijs videmꝰ me-
diocrē sicut ī vuis ⁊ ficubꝰ ⁊ similibꝰ. Defectissimū ⁊
paruissimū ī calore dicimꝰ esse: cū multa ⁊ sola humi
ditate: et multum in calore dicimus: multum esse in
calore solo. Temperatum vero in calore dicimus
esse in actione virtutis caloris ⁊ multitudine humi-
ditatis. Idem in humiditate est intelligi. Cum enim
in quibusdam nascentibus multam videmus humi-
ditatem: sicut cucumeribus mellonibus. In quibus-
dam paruam: sicut in castaneis ⁊ inglandibus. ⁊ in
alijs moderatā sicut in malisgranatis ⁊ citonijs. vbi
multa est humiditas: sola dicitur humiditas: vbi
vero parua: solus calor dicitur: vbi mediocris: mode
ratus vtrūq; dicitur. Qđ cum ita sit: necesse est quo
modo hoc fiat dici. ¶ Cū inquā fructus a sua ponti
citate mutantur ꝓpter solum calorem: permanet cor
poris sicut fuit duricies ꝓpter paruitatem sue humi
ditatis: ⁊ illa humiditas in saporositatem mutatur:
ꝓpter actionem caloris sicut videtur in castaneis.
¶ Cum aūt sua ponticitas mutatur ꝓpter multitu
dinem humiditatis tres: sapores generātur. Unus
est ponticus: alter parum pōticus vel stipticus: ter-
tius acetosus. Humores enī terrenascentia nutrien
tes essentialiter tribꝰ diuidūtur modis: aut enī gros-
sus terrestris: aut substātialis in quibusdam ⁊ aquo
sus: ⁊ in quibusdam aereus: aut viscosus mediocris
inter grossum ⁊ subtilem. ¶ Cuius autem humidi-
tas est grossa ⁊ terrestris: permanet duricies substā
tie sue: ⁊ sua ponticitas sicut galla fulful: ⁊ similia.
Cuius autem humiditas est viscosa inter grossum ⁊
subtilem mediocris substātia sua aliquātulum emol
lit: ⁊ ponticitas minorať: ⁊ quasi glans efficitur. Si
aūt humiditas sit subtilis: naturali actiōi obedit: et
emollita ī acetosum fit mutabilis. Sz tñ hoc duobꝰ
modis: aut enī cum subtilitate liq̄dissima. vñ aliquā
tulum fit ponticitas: ⁊ fit res stiptica: sicut coctana
mala punica: aut subtilitate aerea. vnde ⁊ cū subti-
litate caloris vincitur ponticitas. fitq; res viscosa et
parū acuta. vnde ⁊ saporosior vel asperior ⁊ ventris
mollitiua: sicut oriphenitia: tamaridi: pruna: ⁊ silia.
Ideoq; acetositas est subtilior ⁊ porosior penetrabi-
lior. Humores enī sui subtilissimi sunt ⁊ liquidissimi
cito pororū penetratiui. vnde actio sua talis est inte-
rius: qualis ē. terius: stiptica vero non similiter: cū
humores sui grossi sint ⁊ viscosi: atq; terrestribus vi
cini pororū non penetratiui. Actiones ergo fortiores
sunt in exterioribus q̄ intrinsecus. ⁊ quo modo res
acetosa subtilior ⁊ penetrabilior: est stiptica: q: hu-
mores sui subtilissimi sunt et liquidissimi: sic et sti-
ptica subtiliora ⁊ ponticis sunt penetrabiliora. Hu-
mores enī stipticorū inter subtiles ⁊ grosses medio-
cres sunt. ponticorū ꝓpter terrestres ⁊ grossi sunt: vn
de actiones eorū non penetrāt extremitates corporū.
¶ Si aūt ponticitas mutatur ꝓpter fortē calorem
⁊ multā humiditatē: quinq; sapores cōficiunť. id est
dulcor: vnctuositas: salsitas: amaritudo: acumē. Cau
se horū fortitudo est caloris vel debilitas seu medio-
critas. Multitudo quoq; humiditatis: paruitas:
grossities: seu subtilitas: vel inter multum ⁊ paruū:
grossum ⁊ subtile mediocritas. Si enī calor est me-
diocris ⁊ tēperatus: ⁊ humiditas similiter: complet
natura actionē suā in fructibꝰ ⁊ perfecte ⁊ tempera-
rate eadem actione digeritur: atq; in dulcedine mu-
tatur: sed tñ duobus modis: aut cum mediante alte-
ro sapore: aut nō mediāte. Cause: quia si humores vi-
scosi sint ⁊ grossi: cito coagulantur: ⁊ sine mediatore
in dulcedinem mutātur: sicut videmus in dactylis
moris ⁊ ficubus ⁊ silibꝰ. ¶ Si autē humores sub-
tiles sint ⁊ liquidissimi: coctiones eorū diutius morā
tur: ⁊ inde in acetositatē mutātur. Spissati vero in
dulcedinem transducuntur: sicut videtur in prunis:
vuis: coctanis ⁊ silibꝰ. vnde ⁊ dactyli musa ⁊ ficus
viscosiores sunt vuis ⁊ grossiores. Possunt autem
hec intelligi ex his que sūt exteriꝰ. Si enī quilibet
succi accipiantur ⁊ sole excoquantur: Si succi subti
lissimi sint: ⁊ liquidissimi carentes omni grossitie: et
viscositate: coagulationes retardantur: ⁊ in acetosi-
tatē mutantur. Si aūt grossi ⁊ viscosi: velociter coa-
gulantur ⁊ dulcorantur. Si aūt calor tēperamētum
excesserit: ⁊ in fine secundi gradus deuenerit: humo
res aūt subtiles sunt ⁊ aerei: mutātur res in vnctuo
sitatē: sicut amygdale: nuces: ⁊ similia. Si autem
humores pauci sint: ⁊ inter grossum ⁊ subtile medio
cres: calor autem in eadem quantitate fuerit: mutā-
tur res in salsitudinē. Unde oīa res salsa terrestris
cal. ⁊ sic. in secundo gradu. Si aūt calor hunc modū
excesserit: ⁊ in tertium gradum deuenerit: humores
aūt parui grossi ⁊ terrestres sint: mutantur in amari
tudinem. Unde omnia amara calida ⁊ sicca sunt in
tertio gradu ⁊ terrestria. Et si calor ad quartū gra-
dū deuenerit: ⁊ hu. subtilissimi sint: res mutantur in
nimiū calorē igneū: vnde ⁊ sapor fit acutus. Ideoq;
oīa acuta calida ⁊ sicca sunt in quarto gradu. Pa
lā ergo est intelligi: quia salsa ⁊ amara dulcibꝰ ⁊ vn-
ctuosis sunt calidiora: acuta autem calidiora ⁊ sic-
ciora sunt ceteris saporibꝰ: qđ dupliciter intelligiť

vel ex actionib⁹ suis: vel ex passionib⁹. Actionib⁹ q: dulcia inueniũtur moderate mũdificatiua: ⁊ excolatiua sine horribilitate nature vel iũcture separatiõe. Manifestat hoc ex cõdelectatiõe sensus ⁊ acquietatione nature. Salsa ⁊ amara ⁊ acuta nõ. sũt excolãtes ⁊ mũdificãt nõ moderate: sȝ cũ nimia fatigatiõe nature. Testatur hoc horror nature ad ipsa acuta: ⁊ sua ab eis fuga: propterea q: iũcturas eius separat. ¶ Acuta aũt fortiora sunt ceteris: quia calor eorũ igneo est similis. Salsa q: calida sunt in secũdo gradu: minus horrorẽ operatur: ⁊ natura min⁹ fugit vel abhorret ea. Amara aũt q: in tertio gradu sunt calida: in actionibus suis inter salsum ⁊ acutum sunt mediocria. Sensus ergo plus fugit ea q̃ salsa: ⁊ minus q̃ acuta. ¶ De passionem vero inferentibus ita est sicut actionẽ ignis in melle inuenimus. Mel enĩ cũ igne excoquatur: ⁊ igne in ideȝ cõfortat vt caloris tẽperamẽtum transgrediatur; sua humiditas minuit: ⁊ dulcedo mutat. ⁊ salsitudo sibi datur. Et si actio ignis in illud augmẽtet: ⁊ ad vltimitatẽ accedat: plurimũ sua humiditas desiccatur: ⁊ in amaritudinem mutatur. Et si plurimũ adhuc actio augmẽtet ignis in illud: ⁊ humectatio sua substãtialis ꝓpe finiatur acutum efficitur.

¶ Cum per diuersitatem concursus principiorũ ⁊ causarũ transmutationes saporũ diuersant: postq̃ de causis dictum est ipsorũ: de diuersitate gñationis ipsarum ⁊ transmutationis determinat: q: oĩa que in hac parte determinantur hñt difficilẽ distinctionẽ ꝓpter ipsorũ cõnexionẽ: ideo, vt sine intricatione ꝓcedamus: partẽ istã in decem distinguimus distinctiones. In quarũ prima assignat primã diuersitatẽ generationis saporũ: fm quã⁹ quidã generat ex pontico sapore alio intercedente medio. In secunda. s. in hac: Mutantia sine mediato: ⁊c. determinat diuersitatẽ eorũ que sine medio generant. determinat ⁊ distinguit: fm q̃ quidã manent in sua duricie: quidã ad molliciem transducunt. In tertia. s. in hac: Cause eorũ q: cũ põticitas naturaliter sit terrestris ⁊c. assignat causas hui⁹ diuersitatis. In quarta. s. i hac: Nec arbitreris me dicere ex actiõe solius caloris ⁊c. remouet dubitationem ex dictis incidẽtẽ. In quinta. s. in hac: Et cum ita sit necesse est qão fiat dici ⁊c. redit ad intẽtionẽ ⁊ determinat diuersitatẽ saporũ qui generant sine medio: ⁊ manẽt in duricie vel ad molliciẽ transmutãtur: qui ex multo calore ⁊ pauca humiditate perecantur. In sexta. s. in hac: Cum aũt põticitas sua mutaẽ ꝓpter multitudinẽ humiditatis ⁊c. determinat diuersitatem illorũ qui a multa humiditate ⁊ debili calore ꝓcreantur: in quo exp: esse assignat cãm ꝓpter quã non est eadem duricies: neq̃ sapor maior: imo vtriq̃ trãsmutatur. In septima. s. in hac: Humores enĩ terrenalẽtia nutrictes ⁊c. assignat hui⁹ diuersitatis causas penes quas diuersitatẽ in saporib⁹ assignat. In octaua. s. in hac: Si aũt ponticitas ꝑ fortem calorẽ ⁊ multã humiditatẽ ⁊c. determinat distinctionẽ saporũ qui ex multo calore ⁊ multa humiditate ꝓcreãtur. In nona. s. in hac: Possunt aũt intelligi hec ex his que fiũt exterius ⁊c. manifestat diuersitatẽ gñatiõis specierũ saporũ ꝑ exẽplum in actione caloris in rebus extrinsecus fm cuius actionẽ intensam ⁊ remissam fm diuersas materierũ dispositiones diuerse saporũ species ꝓcreantur. In decima. s. in hac: De passionẽ inferentibus ita est sicut actionẽ ignis ⁊c. manifestat diuersitatẽ gñationis saporũ: fm quã ex vno multi generant per intẽsam actionẽ caloris ponens exẽplũ in igne ⁊ melle. ¶ Circa primã ptẽ dicit q̃ cum diuersantur cause ⁊ initia saporũ ⁊ substantie fm liquiditatem ⁊ grossiciem ⁊ mediocritatem penes que causãt diuersitas in ipsis: ideo transmutatiões saporũ sunt diuerse: quia quidã transmutant ex pontico in aliũ saporem alio intercidẽte: sicut vue acetoso interueniẽte: quidã nullo sicut galla. Circa scdam dicit q̃ eorũ que sine medio transmutant quidam manent in sua duricie: sicut glans. quidã cũ sapore duriciem transmutant sicut pirũ malum. Circa tertiam dicit q̃ causa hui⁹ est q: põtica frigiditas et siccitas permutat a caliditate ⁊ humiditate. Cũ g̃ pauca est humiditas trãsmutatio fiet sine medio: cum autem multa acetosum interueniat medium humiditatem sequens. Similiter est de duricie que sequitur paruitatem humiditatis: ⁊ molliciem que eius multitudinem sequitur: et fm dominium in calido et humido in vtroq̃ diuerse resultãt spẽs sicut postea dicetur et hunc modum tangit in quarto de simplici medicina. Circa quartam partem quia dicit solum calorem et solam humiditatem ne credatur quod a sola caliditate vel humiditate causetur hec diuersitas: remouet hoc dicens. q̃ non credatur hec: quia non dictũ est nisi in respectu: eo q̃ in quibusdam calor intẽditur sicut in pipere: ⁊ in quibusdam paruus est: sicut in psilio. similiter est de humiditate. vnde solus calor vel humiditas a dominio dicatur: et non absolute. Circa quintam partem dicit q̃ redeamus ⁊ dicamus q̃ cũ calor dominatur: ⁊ humiditas reperitur: causatur sapor sine medio: quoniam mollis quando aliquantula est humiditas: quandoq̃ durus quando pauca. Circa sextam partem dicit q̃ cum ponticum a multa humiditate mutatur et pauca caliditate: tres generantur species: scilicet ponticum sequens stipticum ⁊ acetosum. Circa septimam partem quattuor intendit: primo dicit q̃ cum mutatur ponticũ ꝓpter humidi dñium tres generãtur sapores: scȝ ponticus stipticus ⁊ acetosus. Secundo ad significandum causam predicte diuersitatis diuidit humiditatem ex qua generantur sapores per grossam subtilem ⁊ mediocrem. Tertio dicit q̃ ex grossa ponticum ⁊ stipticum generantur: sicut patet in fusful: qd est pomũ quercinũ: deinde dicit q̃ ex mediocri generatur ponticum molle sicut glans: deinde dicit q̃ ex liquida subtili generatur acetosum: sed differenter: q: aut habet admixtam põticitatẽ: ⁊ sic generatur sapor compositus sicut l coctanis: aut est subtilius admixta viscositate: ⁊ sic alius cõposit⁹ sapor: ⁊ laxatiuus generat sicut in tamarindis ⁊ prunis. Quarto assignat iuxta predicta differentiam inter actionem pontici ⁊ acetosi dicens: q̃ stipticum grossum est parum penetratiuum: ⁊ sua actio magis viget in superficie: acetosum vero est contrarium. Circa octauam partem sic procedit. dicit primo q̃ cum mutatur ponticum ex multitudine humiditatis ⁊ caliditatis: quinq̃ generãtur species saporis: scilicet dulcis: vnctuosus: salsus: amarus: ⁊ acutus. Secundo assignat causas huius diuersitatis fm quas fit trãsmutatio ꝑ mediũ: ⁊ sine medio: ⁊ quidã manẽt in duricie: ⁊ quidã non: ⁊ cause ꝓueniunt propter diuersitatem actionis caloris: ⁊ dispositionem humiditatis in multitudine ⁊ paucitate ⁊ subtilitate. Circa nonã partem tria ꝓponit. Primo ponit exemplum in frigidis per actionem diuersam caloris exterioris ad diuersos sapores transmutantis. Secundo ostendit quomodo per actionem caloris intensam ⁊ remissam diuersi generentur sapores in diuersis gradibus positi ⁊ constituti. Tertio comparat quasdam species adinuicem ratione intensionis maioris et minoris ⁊ actionis ipsorum: ⁊ totus sermo est planus. Circa decimã partem ponit exemplum in actione ignis in melle: cum enĩ est eius actio fortis cõuertitur ad salsum: cũ aũt fortior conuertit ad amarũ: cũ aũt fortissima ad acutũ. cũ. s. humidum finit: ⁊ similiter est in aliis reb⁹. Hec est intẽtio hui⁹ partis.

¶ Circa partẽ istã multa remanẽt dubitabilia de initiis et causis gñatiõis saporũ. Inter q̃ primo q̃rit vtrũ nouẽ gñent sapores ꝑ viã cõmixtiõis sicut nouẽ gñant ꝑ viã digestiõis: ⁊ videt q̃ sic: sapores sequunt cõplexiões siue cõmixtiões: sȝ cõmixtiões sunt nouẽ sicut dicit Galie. i pãtegnĩ: g̃ tot modis erũt sapores: qȝ enĩ alterũ sequit multiplicat fm multiplicitatẽ illi⁹ ad qd sequit: g̃ nouẽ generant sapores ꝑ viã cõmixtiõis. Scda rõ hec est: sapor est sequela cõplexiões vñ sequit naturã ⁊ diuersitatẽ cõplexiõis: sȝ cõplexiões sunt nouem: ⁊ causant nouẽ ⁊ diuersificant fm viam cõmixtionis: ergo necesse est. ix. sapores causari ⁊ diuersificari fm viã cõ-

mistionis. Tertia ratio hec est: sapor nõ tñ reperitur in fructibus: sed etiã in alijs rebus que generantur per viam cõmistionis sicut patet in plantis: que potius generãt per viã cõmistionis ꝙ per viam digestionis: sed plante multas habent cõplexiones ⁊ diuersas sm̃ viam cõmistionis: ergo necesse est ipsas sapores habere multos: ad minus plures ꝑ viam cõmistionis: cum plures in eis reperiantur sapores. Quarta ratio hec est: colores ⁊ sapores in natura causantur a primis qualitatibus: ⁊ sm̃ eandem viam generantur: sed infiniti colores generantur ex primis qualitatibus per viam cõmistionis: ergo infiniti sapores generant̃ ex primis qualitatibus sm̃ viam cõmistionis. ¶ Ad oppositũ est hec ratio: duo sunt sapores initiales tm̃. i. ponticus ⁊ insipidus: ⁊ antecedunt generationẽ fructus. Alij vero omnes sapores sequuntur: ⁊ ideo generantur per viam digestionis ⁊ initiales per aliam viam: sed non est alia via nisi cõmistionis: ergo generantur per viam cõmistionis: non ergo omnes sapores generantur per viam commistionis siue digestionis.
¶ Ad hoc dicendũ ꝙ sapores generant̃ per viam digestionis. Sed notandũ ꝙ dupliciter est loqui de generatiõe saporum. Uno modo in gñali sm̃ ꝙ sapor est in omnibus mixtis saporatis: ⁊ sic tot generantur sapores per viam cõmistionis: quot per viam digestionis. Alio modo est loqui de ipsis in speciali ⁊ particulari vt in fructibus: ⁊ sic tñ duo sapores initiales generantur per viam cõmistionis: ⁊ dicitur hec cõmistio generatio prima sm̃ quam res procedit in esse: ⁊ digestio dicitur mutatio sm̃ quã diuerse generant̃ species saporum post exitum rei in esse.
¶ Secũdo queritur ex quibus qualitatibus generent̃ sapores a dominio: vtrum ab actiuis: an a passiuis. Et supposito ꝙ a passiuis: queritur scd̃o ex cuius dominio qualitatis passiue generetur. Tertio queritur propter quid quedã sensibilia habent dominiũ qualitatũ actiuarum: quedã vero passiuarum. ¶ Ad primũ dicendũ ꝙ duplex est causa diuersitatis obiectorum sensibiliũ. Prima causa est a parte intentionis sensuum. Secunda est a parte immutationis obiectorum: quedam enĩ sunt obiecta ꝓpter cõmutationẽ: quedã vo ꝓpter nutrimentũ. Obiecta q̃ sunt ꝓpter cõmutationẽ sunt vt color: sonus: q: ergo hmõi obiecta sunt ꝓpter cõmutationẽ vt immutent sensum: ideo habent naturam qualitatũ actiuarum sicut color. Sonus autẽ non habet dominiũ qualitatum: sed est impressio facta in aere. Organum vo tactus est compositũ ex quattuor qualitatib⁹: ⁊ propter hoc obiectũ tactus sunt quattuor qualitates. Sapor vo ⁊ odor sunt sequele cõplexionis ⁊ nutrimẽti: ⁊ q: nutrimentũ est passiuũ: propter hoc habent dominiũ passiuarũ qualitatũ: sed sapor est grossius ⁊ magis passiu⁹ ꝙ odor: quia imediatius sequitur nutrimentum: ⁊ ideo habet dominiũ magis passiuarum qualitatum. Hec autem qualitas est humida: ⁊ ideo obiectũ gustus habet naturam humidi. Secunda causa est proportio organi ad obiectũ: q: oportet ꝙ sit dominiũ illius nature que est in organo ⁊ obiecto ꝓportionalis: q: eadem est organi medij ⁊ obiecti. Natura vo que est proportionalis in organo tactus est dominiũ quattuor qualitatũ: ⁊ ideo eius obiectum habet dominiũ perspicuũ. In organo vero auditus est natura cõmunis proportionalis aer mobilis in auribus: ⁊ ideo eius obiectum est vox formata in aere. In organo vo gustus est dominiũ humidi saliualis: ⁊ ideo oportet ꝙ in suo obiecto sit dominiũ humiditatis. In organo vero olfactus est dominiũ sicci: ⁊ ideo dominiũ in suo obiecto est siccitas. Ad scd̃m dicendum ꝙ dominium in saporibus est a qualitatibus passiuis materialiter: q: sapor sequitur naturam nutrimenti: ⁊ omne nutrimentũ habet naturam humidi ⁊ sicci per dominium: ⁊ ideo in saporibus est dominiũ a qualitatibus passiuis. Ad aliud dicendũ ꝙ duplex est causa diuersitatis obiectorũ. Prima est a parte mutationis sensuum. Secunda est propter mutationẽ organorũ. Item sapor ⁊ odor ad nutrimentũ ordinantur: sed sapor de prope: ⁊ odor de longe: ⁊ ideo habent naturam ⁊ dominiũ qualitatum passiuarum. Item sapor grossior est: ⁊ in humido fundatur: ⁊ ideo magis habet naturam ⁊ dominiũ sicci. Item in organo tactus est dominiũ quattuor qualitatum per indifferentiam: ⁊ ideo eius obiectum consistit in cõmistione omnium qualitatũ a dominio.
¶ Tertio queritur quomodo in omnibus fructibus reperitur vnus sapor cõmunis in principio. s. ponticus: ⁊ videt̃ ꝙ hoc non possit esse. Dicit ysaac ꝙ sapor sequitur complexionem ⁊ firmat suam speciẽ: sed fructus diuersarũ sunt cõplexionum: ergo cum sapor sequatur complexionẽ necesse est ipsum diuersificari sm̃ diuersitatẽ quattuor complexionum: ergo cum complexio non sit vna ⁊ eadem in omnibus fructibus sed diuersa: nec sapor erit in omnibus fructibus vnus: nec vnius nature in principio: sed diuerse. Secunda ratio hec est: fructus generãtur ex superfluitate humiditatis nutrimentalis ipsius plante: ⁊ omnes fructus in principio assimilant̃ sue plãte in natura ⁊ complexione: similẽ enĩ gñat suã sibi: sed plãte sunt diuerse nature ⁊ cõplexionis: ergo fructus in sui principio habẽt diuersas naturas ⁊ complexiones: ergo ⁊ diuersos sapores qui sequunt̃ cõplexiones. ¶ Ad oppositũ est auctor. Gal. qui dicit in lib. de simplici medicina: ꝙ fructus omnis in sui principio reperit̃ pontici saporis ꝓpter naturã hmõi terrestris dominãtis in eo: quod concedimus. Ad primaz rationẽ in contrariũ dicendũ ꝙ cõplexio duplex est. Quedã est cõmunis que sequit̃ naturam terrestrẽ: ⁊ hanc participãt oẽs fructus in sui principio: ⁊ propter hoc oẽs habent naturã sicci in principio: ⁊ sapor sequens hanc cõplexionez cõmuniter est ponticus sapor in omnibus fructibus in principio. Alia est cõplexio ꝓpria que additur supra complexionẽ cõmunem: ⁊ diuersificat̃ sm̃ diuersas naturas fructuũ: ⁊ hanc sequunt̃ diuersi sapores et eius diuersitatẽ. Ad secundaz rationem dicendũ ꝙ duplex est complexio in plantis. Una est sicca radicalis: per quã stat vita in eis: ⁊ hec diuersificat̃ sm̃ diuersas naturas plãtaz: ⁊ hanc non sequunt̃ sapores. Alia est fluens nutrimentalis: ⁊ hec est eadẽ in omnibus plantis: q: causatur ex humiditate nutrimẽtali terrestri ex qua omnes plante generant̃ ⁊ nutriuntur: ⁊ ex eius superfluitate fructus nutriuntur ⁊ generantur. Et hec complexio fluens cõsideratur dupliciter. Uno modo prout est in fructibus ante sui digestionẽ ⁊ maturationem ⁊ mutationẽ vnius saporis in aliũ: ⁊ hoc modo est vna ⁊ eadem cõmunis in omnibus fructibus: q: frigida ⁊ sicca materialiter: ⁊ tunc omnia sequit̃ vnus sapor solum scz ponticus. Alio modo consideratur post fructuũ digestionem siue completã siue initiatã: ⁊ sic non est vna sed diuersa: ⁊ hoc modo sequunt̃ plures sapores ⁊ diuersi: ⁊ non vn⁹ solus. ¶ Scd̃o querit̃ de diuersitate ⁊ ꝯtrarietate inter Gal. ⁊ phm̃. Ponit enĩ Gal. ꝙ oẽs fructus in principio sunt pontici saporis ⁊ postea siũt dulces vel alteri⁹ saporis. Phs vo ponit in lib. vegetabiliũ ꝙ myrobal. primo sunt dulces: et postea sunt pontici. Ad hoc dicunt quidã ꝙ cum dicit Galienus ꝙ omnes fructus in principio sunt pontici: ⁊ philosophus dulces: nõ intelligit ꝙ sint dulces simplr̃ ⁊ absolute: sz ꝙ sunt pontici remissi in principio: ⁊ attinent dulcedini remisse: ⁊ causa hui⁹ est q: myrobal. in principio habẽt quandam humiditatez ⁊ molliciem: q: cõpositio ipsorũ est valde rara: ⁊ multã attrahunt humiditatẽ: ⁊ aer est calidus ⁊ humidus: ex quo recipiunt ponticitatẽ valde remissam: sed calor exterior conualescens in estate contrahit humidũ substãtiale ab eis ⁊ remanet terrestre ⁊ siũt pontici: ⁊ sic soluitur contrarietas. Nos vo dicimus ꝙ in myrabalanis est in principio põticitas essentialis latens: ⁊ dulcedo est in eis actualis a parte humiditatis actualis ⁊ generositatis que dominatur in eis actualiter: sed post consumitur illa humiditas a calore exteriori: ⁊ introducitur põticitas actualis que prius latebat.
¶ Quarto q̃rit̃ qñ idẽ fruct⁹ trãsmutat̃ ad diuersos sapores manẽte eadẽ sub̃a ⁊ eadẽ specie: ⁊ videt̃ ꝙ hoc nõ possit esse: sapor firmat suam speciẽ: sicut vult ysaac: ergo si sapor variatur vel transmutat̃: necesse est speciẽ variari ⁊ transmutari. Secunda ratio hec est: vnus sapor diuersus est ab alio sm̃ species: sed impossibile est vnam speciem in aliam transmutari: sicut habetur in fine metheororũ: ergo impossibile est vnum saporem in alium transmutari. ¶ Ad oppositũ est auctor. ysaac dicẽtis ꝙ vnus sapor in aliũ transmutatur

manēte eadem substantia: quod concedimus. ¶ Ad primā rationem in contrarium dicendum ꝙ duplex est complexio. Una sicca per quā fructus stat ⁊ cōseruat suam speciē: ⁊ hec non mutatur mutato sapore: ⁊ hanc nō sequitur sapor: neq̄ firmat ipsam. Alia est fluens que contrahitur per actionem caloris quā sequitur sapor: ⁊ confirmat: ⁊ hec variat̄ variato sapore ⁊ nutrimēto. vnde ꝙ possibile est sic eundē fructū sic habere diuersas cōplexiones: ideo possibile est vt transmutetur ſm diuersos sapores. Ad secundam rationē dicendum ꝙ duplex est species. Una est in rebus siccis ⁊ intransmutabilibus sicut in metallis: ⁊ talis species non mutatur in aliā ſm virtutē: ⁊ de hac intelligit pħs. Alia est in rebus transmutabilibꝰ: ⁊ talis species mutatur in aliā: sicut patet in saporibꝰ ⁊ consimilibus: et de hac intelligit ysaac.

¶ Hoc habito querit̄ de causis ⁊ principijs generatiōis saporum: ⁊ queritur vtrum calidus vel frigidū sit principium effectiuū saporum: ⁊ ostenditur ꝙ frigidū: sapor causat̄ per viam digestiōis sicut supra dictū est: sicut dicit pħs in libro metheororū: ꝙ in rebus digestis oportet partes constare ⁊ indurari adinuicē: sed frigidū maxime partes facit constare in vnum que sunt diuerse nature: ergo est maxime principiū digestionis: sed qḋ est principiū digestionis est principiū generationis saporis: ergo frigidū est pncipiū effectiuū saporis. Scḋa ratio hec est: sapores sequunt̄ naturā eoꝝ quorū sunt: sed illa q̄nq̄ sunt calida: quandoq̄ frigida: ergo sapores q̄nq̄ generātur a calido: quandoq̄ a frigido. Tertia ratio hec est: quidā sapor est acutus ⁊ attestatur caliditati: et quidā acetosus: ⁊ attestatur frigiditati: ergo cum acutus sapor causetur a caliditate per contrariū acetosus causabitur a frigiditate: contrariorū em̄ contrarie sunt cause. ¶ Ad oppositum est hec ratio: digestio fit per calidū ⁊ humidū: ergo cum sapores generētur per viā digestionis: necesse est ipsos generari a calido ⁊ non a frigido: cum sit principiū incrudationis. Et sicut fit digestio in aīalibus: similiter ⁊ in plātis: sed in aīalibus fit digestio a calido: ergo similiter in plantis: quod cōcedimꝰ. ¶ Ad primā rationē in contrariū dicendū ꝙ constātia ⁊ vnio partiū fit dupliciter. Uno modo per compressionē ⁊ constrictionē: ⁊ hec fit per frigidū: ⁊ hanc nō sequitur sapor. Alia est que fit per coherentiā humidi aquosi cum sicco terreo: ⁊ hec fit per actionē calidi: ⁊ hanc sequitur sapor: sicut effectus suam causam: et hec est in fructibꝰ. Ad scḋam rationē dicendū ꝙ fructus calidi ⁊ humidi ⁊ frigidi ⁊ ea que saporē habent reducunt̄ ad naturā caloris intensi vel remissi vel mediocris: sapor em̄ cum fiat in fructibus ꝑ viam digestionis: necesse est ipm fieri per aliquē calorem cōmuniter vel proprie dictū. Ad tertiam dicendū ꝙ sapor acetosus considerat̄ dupliciter. Uno modo prout est in via ⁊ in fieri sue generatiōis. Alio modo put est in termino sue generationis: ⁊ sic frigidū est eius causa sicut occasio. In gñe em̄ saporis acetosi calor digerēs cōsumit humiditatē aeream: qua consumpta calor euanescit: q: non inuenit pabulum in quo saluet̄: ⁊ introducit̄ frigidū aquosū ⁊ cōmiscetur partibus siccis terreis ignitis ⁊ acutis ⁊ fit sapor acetosus.

¶ Supposito ꝙ sapor generet̄ per actionē caloris: querit̄ vtrū generetur per actionē caloris exterioris: ⁊ videt̄ ꝙ nō: nihil qḋ impedit digestionē per quā sapor exit in esse specificum est causa gñationis saporis: sed calor exterior est hmōi: retrahit em̄ calorē naturalē a loco decoctiōis cibi vbi fit digestio sicut pꝫ in estate: ergo calor exterior nō est causa generatiōis saporꝫ. ¶ Ad oppositū est qḋ videmus ꝙ in hyeme plante non producunt fructus sicut in estate: ergo calor exterior confert ad gñationē fructuū ⁊ eoꝝ saporem p viam digestionis. Scḋa ratio hec est: dicit pħs in lib. de vegetabilibus ꝙ sol est pater plantarū ⁊ earū fructuū: ⁊ terra mater: sed sol non posset gñare fructus vel herbas nisi mediāte calore exteriori: ergo ad generationē fructuū ⁊ saporū in eis necessarius est calor exterior: qḋ cōcedimus. Unde digestio ⁊ generatio fructuū fit mediāte calore interiori ⁊ exteriori: ⁊ confortat̄ interior per exteriorē. ¶ Ad rationem primam in cōtrariū dicendū ꝙ duplex est operatio caloris naturalis in plantis. Una est cōuersio humidi nutrimētalis in substātiam plante: ⁊ hec viget in hyeme: nec exigit adiuuari a calore extrinseco. Alia est opatio que est exhalatio humidi ad ramos producēdos ⁊ fructus ⁊ folia: ⁊ hec iuuatur a calore extrinseco aperiente poros: qui calor attrahit humiditatem superfluam ad exteriora ⁊ cōuertit in fructus. ¶ Itē queritur quare calor exterior nō operat̄ ad digestionē in aīali: ⁊ hoc videt̄. Hippo. dicit ꝙ calor naturalis est in estate debilis: ⁊ ideo illo tpore digerimus male: in hyeme vo fortis: ⁊ tunc bene digerimus: ⁊ hoc nō esset nisi calor exterior impediret digestionem. Secūda ratio hec est: dicit Gal. ꝙ simile applaudēs suo simili pcedit ad illud. Dicit etiam oribasius ꝙ in estate debilitat̄ calor naturalis duabꝰ de causis. Una est q: calor naturalis applaudens suo simili. s. calori exteriori retrahit se ad exteriora. Secunda est: q: calor exterior intendit calorem interiorē ad exteriora reducere: ⁊ ita intēdit calorem interiorē exterius reducere: sed hoc modo operat̄ calor naturalis ad impediendū digestionē: ergo calor exterior impedit digestionē tam in planta ꝙ in animali. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ calor exterior impedit digestionē in animali quadruplici de causa: ⁊ non in plantis. Prima est accessus plantarum ad elementa ⁊ distantia animaliū ab elementis. Secunda causa est: q: calor debilis est in planta: ⁊ fortis in animali: ideo planta indiget calore exteriori ad sui digestionem. Tertia causa est nutrimēti grossities in planta: ⁊ subtilitas nutrimenti in animalibus ſm Aristo. Quarta causa est: q: pori plante sunt cōpacti: ⁊ ideo oportet ꝙ aperiantur in productione fructuū: ⁊ ideo eget calore exteriori. ¶ Itē queritur quare calor exterior impedit digestionē in animali: expedit autem materiam morbi: sicut patet in estate. Ad hoc dicendū ꝙ differēter operatur calor naturalis supra nutrimentum ⁊ supra materiā morbi: q: supra materiā nutrimenti operatur intendēs ipsam cōuertere ⁊ digerere ⁊ assimilare corpori. vnde ipsam intēdit retinere. supra materiam morbi operatur intendēs ipsam expellere. Calor vo exterior intendit supra materiā nutrimēti ad exteriora retrahere: et sic operatur contrarium cum calore naturali: vnde impedit actionem caloris naturalis supra materiam nutrimenti. Calor vo agēs naturalis supra materiā morbi intēdit ipsam expellere: ⁊ calor exterior intendit eandē ad exteriora retrahere. vnde idem circa materiā morbi intendit: ⁊ ideo calor exterior expedit actionē caloris naturalis circa materiā morbi: non autem supra materiā nutrimenti: imo ipsam impedit. ¶ Scḋo queritur quod sit principiū formale saporū: ⁊ ostenditur ꝙ humidū. eadē est natura organi medij ⁊ obiecti ſm speciem ⁊ formā: ergo eadē est natura organi gustus ⁊ saporis ⁊ medij salivalis: sed hec natura cōmunis est humidum: ergo humidū est principiū formale saporꝫ. Secūda ratio hec est: omne illud qḋ per alterū transmutatur ⁊ reducitur de potētia ad actum est principiū formale ipsius: sed organū gustus immutatur per humidū ab obiecto: et per ipsum obiectū reducitur de potētia ad actū: ergo humidū est principium formale organi ⁊ obiecti. ¶ Ad oppositū est hec ratio: principiū materiale ⁊ formale non coeunt in idem: sicut habet̄ in quarto physicoꝝ: sed pncipiū materiale oīm saporꝫ est humidū: est em̄ humidū receptiuū omniū saporū: sicut materia oīm formarū: ergo humidū non est principiū formale saporꝫ. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ humidum est duplex. Quoddā est qḋ caret omni sapore: ⁊ oēs sapores recipit: ⁊ tale est principiū materiale oīꝫ saporꝫ. Aliud est humidū qḋ consequit̄ ad istud: ⁊ comitat̄ saporē sicut sua perfectio per quod humidū proportionat̄ gustui ipse sapor: ⁊ hoc humidum est diuersum in diuersis saporibus: ⁊ est principiū formale saporum. ¶ Tertio queritur de multiplicatione saporum et suis causis: ⁊ vtrum species saporum procedant in infinitum: ⁊ ostēditur ꝙ sic: dicit pħs in libro de sensu ⁊ sensato: ꝙ quot modis cōtingit misceri extrema: tot modis cōtingit esse media: sed in infinitum cōtingit misceri extrema saporum: ergo infinitos contingit esse sapores. Secunda ratio hec est: quotiens cōtingit calores multiplicari per commixtionem suorum extremorum cōtingit sapores multiplicari. similis em̄ est ipsorum proportio ad extrema: sed in infinitū cōtingit multiplicari species coloꝝ ꝑ cōmixtiōes ipsoꝝ extremorū: sicut dicit pħs: ergo eadē ratione contingit mul

tiplicari species sapoꝝ p cōmixtionē suoꝝ extremoꝝ in infinitum. Tertia ratio hec est: sapores sunt ab arte ꝛ natura: ꝫ ab arte pcedit in infinitū: ergo gnatio sapoꝝ fm artē ꝛ naturā procedit in infinitū. ¶ Ad oppositū est hec rō: nihil qđ determinaꝫ in arte pcedit in infinitū: scientia em nō est de infinitis: ꝫ in arte ꝛ scia determinaꝫ de speciebꝰ sapoꝝ ꝛ de gnatione ipsoꝝ: ergo nō pcedūt in infinitū. Scđa rō hec est: phs non ponit nisi septē species saporꝫ: ꝛ ysaac nouem: quare species saporis sunt finite. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ dupliciter est loqui de saporibꝰ. Uno modo a parte suoꝝ principioꝝ naturaliū ꝛ formaliū: ꝛ sic sapores sunt finiti: q2 sua principia sunt finita. Scđo modo est loqui a parte modoꝝ sue generationis: ꝛ sic pñt esse infiniti fm voluntatē facientiū: q2 infinitꝰ est modus gnationis ipsoꝝ. Tertio modo est loqui de ipsis a parte illa qua oēs reducunꝫ ad septē sapores capitales fm phm: vel ad nouē fm ysaac: ꝛ sic finiti sunt: q2 capitales coꝝ sunt sub numero finito. Quarto modo est loqꝫ de ipsis a parte sensus a quo apprehenduntꝫ: ꝛ sic sūt sunt infiniti: q2 sensus nō discernit infinita: sed reducit eos ad amarum vꝫ ad dulce tanq ad extrema: ꝛ sic pꝫ qualiter sapores sunt finiti: ꝛ qualiter infiniti. Et notandū ꝙ eodem modo distinguendum est de coloribus: sicut ꝛ de saporibus.

¶ Circa autē partē illam q hic incipit. Si aūt pōticus ꝛc.

¶ Circa partē istā queritur quattuor: Inter q primo queritꝫ de multiplicatione ꝛ gnatione illorum quinq saporum quos assignat in lra: ꝛ videtꝫ ꝙ nō possint generari nec multiplicari ex pōtico sapore. Oē agēs vnum naturale vnicā inueniens materiā ad sui actionē nō inducit plures effectꝰ diuersos ꝛ distinctos fm speciē: sed vnū primo solū: sicut patet in igne ꝛ aqua: sed in gnat de illoꝝ quinq saporū vnum est agens .s. calor: ꝛ vna materia .s. humiditas terrestris: sicut dicit auctor in littera: ergo calor nō gnabit ex illa hūiditate nisi vnum saporē. Scđa ratio hec est: diuersitas in rebꝰ non est nisi a parte agētis: vel a parte materie: ꝛ maxime a parte agētis cum det formā rei: sed agēs nō diuersificaꝫ fm ipsum in generatōe sapoꝝ: ergo nō diuersificabiꝫ effectus: sed fiet vnus ꝛ idē: ꝛ ita calor nō generabit plures sapores ex ponticos: sed vnum solū. Itē omē agens semp manēs in sua operatione semp facit idē: sed calor in generatōe hmōi saporū semp manet idē: ergo semp faciet vnū ꝛ idē ꝛ eundē saporē ꝛ nō plures. ¶ Itē sapores diuersificanꝫ penes cām efficientem ꝛ principiū initiale: sed fm Gal. principium initiale oīm sapoꝝ est ponticū: ꝛ sic vnū fm ysaac ponticū ꝛ insipidū: ergo aut duo erūt sapores: aut vnꝰ tm. ¶ Ad oppositū quot modis cōtingit diuersificari humiditatē fm multitudinē et paucitatē subtilitatē ꝛ grossitiem ꝛ actionē caloris: sūt tot modis cōtingit fieri: ꝛ multiplicari sapores: qđ cōcedimus. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ .v. sunt sapores. Unde dicēdū ꝙ ad generationē sapoꝝ exigunꝫ duo. primū est agēs. scđm est materia: ꝫ a parte materie sunt duo .s. substātia materie: ꝛ quātum ad hoc nō prouenit diuersitas in saporibus. Scđm est diuersitas dispositionū ad diuersas species sapoꝝ adaptātiū: ꝛ fm hoc prouenit diuersitas in saporibꝰ. Similiter a parte agentis sunt duo. primū est actio agētis: ꝛ sic cum nō sit nisi vnum agēs nō generātur diuersi sapores. Scđm est intēsio vel remissio sue actiōis circa illā materiā: ꝛ fm hoc pducuntur diuersi sapores p actionē illius. ¶ Scđo querꝫ vtrum oēs sapores generenꝫ ex humiditate eadē prima: ꝛ videtꝫ ꝙ non: singuli sapores diuersas habēt cōpositiōes ꝛ cōplexiones: quidā em causantur a cōplexione calida vel frigida: ꝛ humiditate subtili vel grossa: ꝛ ita cōtrahunt sapores ex diuersa natura cōponentiū: sed sapores sic ex diuersis hūoribus generanꝫ: non ergo ex eadē. Scđa ratio hec est: ille sapor qui sequꝫ dominiū aquosi: ꝛ cuius initiū est humidum aquosum: nō generatur ex eadē humiditate cum eo sapore cuius est initiū humidū terrestre: sed sapor insipidus sequꝫ dominiū aquosi humidi: ponticus ꝟo dominiū humidi terrestris: ergo non ex eadē humiditate generantur sed diuersa. ¶ Ad oppositū est hec ratio: sicut natura pcedit in generatione humoꝝ. similiter in generatione sapoꝝ. In vtroq em pcedit materiā digerēdo ex qua generaꝫ: sed natura ex vno ꝛ eodē chylo oēs humores generat p digestionē: ergo similiter ex vna humiditate generat oēs sapores p digestiones. Scđa ratio hec est: dicit ysaac in cap. de fructibꝰ: ꝙ hūiditas est materia oīm fructuū: ꝛ per diuersam actionē caloris in eandē diuersi generanꝫ sapores. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ ex eadē humiditate possibile est diuersos sapores generari: ꝫ ad hoc duo requirunꝫ. Primū est substantia humiditatis. Scđm est dispositio eius q diuersificaꝫ per actionē caloris: fm diuersas species sapoꝝ: ꝛ hoc vltimo modo humiditas est vna in substātia: diuersa tamē fm diuersas dispositiōes inductas a calore agēte in ipsam. ¶ Ad ratiōes in contrarium dicēdū ꝙ duplex est initiū sapoꝝ. Unū est actuale: ꝛ ꝫ est humidū aquosum vel pōticū sequēs digestionē: ꝛ ex aliquo istorum non fiūt omnes sapores. Aliud est principium essentiale latēs: quod est humidū terreum: ꝛ consequꝫ immediate mixtionē elementoꝝ: ꝛ ex hoc possibile est fieri oēs sapores fm diuersas dispositiōes aduenientes ei per actionem caloris. ¶ Tertio querꝫ de generatione singuloꝝ saporum ꝛ transmutatione ipsoꝝ adinuicē: querentur ergo primo. Utrum dulce possit generari ex amaro: ꝛ videtur ꝙ nō: coctio em est in generatione saporū: q2 ex minus digesto generatur magis digestum: ꝛ non ecōuerso: q2 coctum nō potest incrudari fm ysaac ꝛ cōstanti. sed amarus sapor magis est coctus ꝙ dulcis: q2 per vlteriorē fit digestionē: ergo dulcis sapor non generabitur ex amaro: sed magis econuerso. Secūda ratio hec est: sicut generanꝫ humores in aialibus: similiter sapores in fructibus per viā digestionis: sed ita est in humoribus ꝙ ex cocto non generaꝫ crudū: vt ex cholera phlegma: sicut vult Constāti. ergo ex amaro cum sit magis calidū ꝛ coctū ꝙ dulce non generabiꝫ dulce. ¶ Ad oppositū est qđ videmꝰ: ficus amarissime sunt in principio: ꝛ deinde amarus sapor earū trāsmutaꝫ ad dulcedinē per coctionē caloris agentis: ergo ex amaro possibile est fieri dulce: qđ concedimus. Unde notandū ꝙ multis modis fit dulce ex amaro. Uno modo per exhalationē superflue humiditatis crude: ꝛ ingrossationē residui per digestionē a calore digerēte ꝛ coherentiā humidi superflui cum sicco terreo: hoc modo fit dulce ex amaro in pomis matianis. Scđo modo fit p dissolutionē humidi congelati sicuti a calore dissoluente: ꝛ sic fit dulcis sapor in fructibus post amarum. Tertio modo fit p cōmixtionē humidi aquosi ferentis amaritudinē: ꝛ sic fit in quibusdam cucumeribꝰ ꝛ melonibꝰ. Quarto mō fit per viā sequestrationis partiū ferentiū amaritudinem: ꝛ expoliatione ipsius: ꝛ sic fit ex cholera sanguis dulcis p exhalationem amaritudinis. et ex eodē possibile est oēs humores generari. Quinto modo fit per mutationē vnius in alterū fm intensionē caloris ꝛ vlteriorem decoctionem: ꝛ per maiorem adustionē a calore: ꝛ sic ex amaro non causaꝫ dulce: sed magis ecōuerso: ꝛ sic procedunt ratiōes in contrariū. ¶ Itē notandū est ꝙ in ficu dulce causaꝫ ex amaro p mediū: q2 ibi est duplex subā. Una lactea: ꝛ altera pōtica. ꝛ substātia lactea est ferens amaritudinē: cum sit subtilis exhalat per actionē caloris dissoluentis: ꝛ substātia pontica remanēs reducitur ad dulcedinē suam fm viā alterationis vel trāsmutatiōis: ꝛ sic ex amaro pōt gnari dulce. ¶ Ad ratiōes in cōtrariū dicēdum ꝙ in gnatione humoꝝ in aialibus ꝛ sapoꝝ in fructibꝰ duplex est via. Una q procedit fm viā decoctionis ꝛ digestionis vlterioris. Alia via est q pcedit fm seqstrationē partium ꝛ exhalationem. ꝛ hoc modo causatur dulce ex amaro: primo ꝟo modo non. ¶ Scđo ꝟo querꝫ circa hoc quare in quibusdam fructibꝰ amaritudo est prius: deinde dulcedo sicut pꝫ in ficubus. Itē quare in quibusdā est insipiditas in principio: ꝛ deinde amaritudo vt in lactuca. ¶ Ad hoc dicendum ꝙ in ficubus est substantia lactea in principio: que sequitur naturam plante calidam que fundatur in substantia grossa terrestri viscosa vnde acquirit amaritudinem. Sed postea per actionem caloris digerentis illam humiditatem grossam ꝛ subtiliantis conuertitur in dulcedinem. In lactuca vero substantia est subtilis: calor debilis ex humiditas aquosa multam inducens insipiditatem: sed postea calidus conualescens contrahit subtile et consumit humiditatem: ita ꝙ in ea dominatur grossum terrestre acutū qđ inducit amaritudinē in ipsa. ¶ Tertio querꝫ quomō fm Gal. oēs

fructꝰ sunt pōtici in principio: videt̃ hoc esse falsum: q: inuenimus quosdā fructꝰ amaros in principio sicut sunt fico: mala ⁊ hmōi. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ in hmōi fructibꝰ duplex est natura in pⁱcipio. Una est pōticitas acuta actualis: que radix est amaritudinis. Alia est pōticitas essentialis q̄ cōsequitur imediate pmā cōmixtionē nutrimēti ex quo gñat̃ fructꝰ: ⁊ hec latet actualit̃: ⁊ de hac intelligit Gal. ⁊ ſm hāc oēs fructꝰ in principio sunt pōtici. ¶ Quarto querit̃ circa hoc: vtrum ex insipido possit fieri dulce: ⁊ videt̃ ꝙ sic: sapor dulcis generat̃ per viā coagulatiōis ⁊ digestionis ⁊ inspissatiōis a calore medioceri: ꝫ possibile est saporē insipidū coagulari ⁊ inspissari ꝑ digestionē a calore medioceri: sicut videmꝰ fieri in melonibꝰ: ḡ ex sapore insipido pōt fieri sapor dulcis. ¶ Ad oppositū est hec ratio: sapor dulcis sequit̃ substātiā grossam ⁊ coagulatā: sicut dicit ysaac: sed sapor insipidus fundat̃ in subtili substātia: ⁊ subtile nō pōt ingrossari: ꝫ potius ecōuerso: ergo ex sapore insipido nō pōt fieri dulcis cū fundet̃ in grossa substātia. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ ex insipido pōt gñari dulce: ꝫ hmōi gñatio fit mplr. Uno modo ꝑ cōdēsationē ⁊ coagulationē partiū a calore digerēte. vt ptꝫ in cucumerībꝰ ⁊ melonibꝰ. Scōo mō fit ꝑ cōmixtionē partium terrestriū cū aquosis. vnde ingrossat̃ substātia ⁊ disponitur ꝑ actionē caloris digerētis ad dulcedinē: ⁊ sic gñatur dulcedo in piris. Tertio mō gñatur ꝑ ꝯsumptionē ⁊ exhalationē humidi supflui liquidi: ⁊ hoc modo gñat̃ in melle cocto: q: qñ mel aquosuꝫ liquidū fluidū coquit̃ ſm modū dulcoratur. Dicimꝰ ergo ꝙ dulcis sapor nō generat̃ ex insipido nisi interueniēte grossitie substātie sicut ptꝫ in scdo modo p̄dicto. ¶ Quinto querit̃ vtrū quilibet sapor gñetur ex quolibet: ⁊ videt̃ ꝙ sic: q̄cūq̧ cōueniūt in eadē materia subiecta eorum adinuicē transmutatio est possibilis: sicut scribitur in libro de generatiōe: sed humiditas aquosa est cōis materia oīꝫ sapoꝝ: sicut scribit̃ in lib. de sensu ⁊ sensato: ergo possibile est oēs sapores adinuicē trāsmutari. Scda ratio hec est: sapor causat̃ ex dominio humidi vel sicci vel calidi vel frigidi subtilis vel grossi: ⁊ sic de alijs: ergo et sapores oēs: cū per hmōi cās trāsmutent̃: possibile est adinuicē trāsmutari. ¶ Ad oppositū est q: ysaac distincte assignat ordinē gñatiōis sapoꝝ: q: quidā sapores ex pōtico ⁊ nō ecōuerso: ⁊ quidā ex insipido ⁊ nō ecōuerso: ⁊ ita nō oēs sapores possunt adinuicē trāsmutari. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ duplex est gñatio sapoꝝ: sicut humoꝝ. Quedā est ꝑ viam digestionis: ſm ꝙ vnus sapor est dispositio ad alterū: ⁊ ita sapor digestus pōt gñari ex crudo ⁊ indigesto ad quē habet ordinem: ⁊ nō ecōuerso. Alia est ꝑ viā trāsmutatiōis ⁊ subtiliationis qualitatis a materia: ⁊ sic quilibet sapor pōt gñari a quolibet ⁊ ecōuerso. ¶ Sexto querit̃ de hoc qd̄ dicit ysaac ꝙ isti q̄nq̧ sapores. s. dulcis: vnctuosus: salsus: amarus: acutus: generant̃ ex dñio calidi ⁊ humidi: ⁊ ostēditur ꝙ nō possit esse: oīs sapor generat̃ ex dominio cōplexionis quā rep̄sentat ſm naturā: sed isti sapores. s. acutꝰ: salsus: ⁊ amarus: nō rep̄sentāt humiditatē: sed siccitatē: qd̄ per se ptꝫ: ergo nō generātur ex dominio humiditatis: sed siccitatis. Scda ratio hec est: nihil qd̄ generat̃ a calore intēso: ⁊ pauca humiditate habet dominiū humidi: sed acutū amarū ⁊ salsuꝫ generātur a forti calore ⁊ intēso ⁊ pauca humiditate: ergo nō habēt dominiū humidi: ⁊ sic nō generant̃ ex dominio humidi. Tertia ratio hec est. In quocūq̧ calor dominat̃ semper calor cōsumit humidū. Unde quidā posuerūt ꝙ cōplexio calida non pōt stare cū humida: q: calor intēsus ꝯsumit humidum: sed in sapore acuto salso ⁊ amaro calor dominat̃ ſm dominiū humidi. Quarta ratio hec est: oīs impssio ⁊ dispositio ꝑ se attestatur ei a quo per se causat̃: sed caliditas ⁊ siccitas ꝑ se causantur in corporibꝰ nostris: ⁊ imprimūtur a salso: acuto ⁊ amaro: ergo salsum: acutū: amarū erunt calida ⁊ sicca a dominio ⁊ non humida: sed oē tale gñatur a dñio sicci: ergo hmōi sapores magis generātur a dñio sicci q̄ humidi. Quinta ratio hec est: oē qd̄ immutat alteruꝫ ⁊ reducit ipsum de potētia ad actū: habet potestatiuā similitudinē cū ipso: sed isti sapores immutāt gustū ⁊ ducūt ipsuꝫ ad actualem caliditatē ⁊ siccitatē a dominio: ergo magis causat̃ a dominio sicci q̄ humidi. ¶ Ad opp. itū est qd̄ dicit auctor in

littera. s. ꝙ isti quinq̧ sapores generātur a dñio calidi ⁊ humidi. Ad hoc dicūt quidā ꝙ ysaac nō intēdit dicere ꝙ isti sapores generant̃ a dñio calidi ⁊ humidi: sed dicūt ꝙ littera sit truncata ⁊ deficit ⁊ debet p̄fici ⁊ cōpleri hoc modo: quidā a forti caliditate ⁊ multa humiditate generant̃: quidā a forti calore ⁊ pauca hūiditate: quidā a medioceri calore ⁊ mediocri humiditate. ¶ Alij vo dicūt ꝙ fortitudo caloris est multiplex. Uno mō dr̃ calor fortis i digerēdo: ⁊ debilis in resoluēdo ⁊ cōsumendo: sicut calor naturalis vel ecōuerso. Dicimꝰ ergo ꝙ fortitudo siue dominiū in digerēdo conuenit dulci. Fortitudo vo in resoluēdo ⁊ cōsumēdo cōuenit acuto: amaro ⁊ salso. Similiter multitudo siue dominiuꝫ humiditatis dicit̃ dupliciter. Uno modo dr̃ multa in resistendo: ⁊ pauca vel debilis in seipsa. Alio modo dr̃ multa in principio ⁊ pauca in fine: vel ecōuerso. et primo modo sumitur hic humiditas. Alij vo dicunt ꝙ calor fortis vel debilis ⁊ hūiditas multa vel pauca dr̃ dupliciter. Uno modo simpliciter. Alio modo respectu aliorū: vt in respectu acetosi ⁊ pōtici ⁊ non simpliciter. ¶ Alij aūt aliter dicūt ꝙ fortitudo caloris ⁊ multitudo humiditatis non dicitur vniformiter: sed difformiter. Unde dr̃ fortitudo caloris ⁊ multitudo hūiditatis rōne cōe: ⁊ est vnus calor fortis ⁊ mediocris: et silr vna ⁊ eadē humiditas ⁊ multa ⁊ pauca ⁊ mediocris. Primo modo dr̃ fortis calor in digerēdo ⁊ debilis est in resoluēdo: scdo modo dicit̃ fortis in resoluēdo: ⁊ debilis in cōsumēdo. tertio modo dicitur fortis calor in cōsumēdo ⁊ resoluēdo. quarto modo dicit̃ fortis in principio ⁊ debilis in fine. Eodē modo dr̃ hūiditas multa vel pauca in resistēdo resolutiōi. Scdo dicit̃ pauca in resistēdo cōsumptioni ⁊ resolutiōi. Tertio modo dicitur ꝙ calor est fortis vl̃ debilis: q: humiditas est multa vel pauca. Quarto q: est multa in principio: in fine vo pauca. ⁊ hoc modo dicimus ꝙ isti sapores generātur a dominio caliditatis ⁊ humiditatis. ¶ Uel aliter dicendū ꝙ aliq̄d dicitur natura tale dupliciter: vl̃ simpliciter vel in respectu. Unde debēt generari a dñio hūiditatis ⁊ caliditatis simpliciter: ꝫ in respectu vō debent generari a multa caliditate respectu eoꝝ que generātur a multa humiditate ⁊ pauca vel debili caliditate. Debēt ergo generari a multa hūiditate respectu eoꝝ que generātur a forti calore ⁊ multa humiditate: vnde hoc non dicitur simpliciter: sed in respectu: ⁊ ꝑ hoc soluunt̃ due prime rationes. ¶ Ad hoc autem quod obicit̃ ꝙ dicit ysaac hic ⁊ in superioribꝰ: dicendū ꝙ hec multitudo humiditatis dicta est in respectu ⁊ habet multā latitudinē: ⁊ iō potest dici multa pauca vel mediocris. Uñ si dicat superiꝰ ꝙ a pauca humiditate generētur. hic vo a dñio humiditatis. hoc dictū est in respectu: ⁊ iō non est cōtradictio. ¶ Septimo querit̃ de generatiōe diuersoꝝ sapoꝝ in melle: q̄rito. s. sapor salsus ⁊ acutus in melle gñantur: ⁊ ostēdit̃ ꝙ nō possit generari: sapor dulcis fundat̃ in grossa substātia. sapor vo acutus ⁊ salsus in subtili sicut dicit ysaac. Itē calor naturalis ignis in melle ꝓcedit ingrossando. resoluit enī subtile ⁊ grossuꝫ ⁊ relinquit cōpactū: ergo sapor salsus ⁊ acutus ꝑ actionē ignis in melle nō possunt gñari. Secūda ratio hec est: dicit Auicēna ꝙ ex cōmixtione partiū aquosarū cū partibꝰ terrestribꝰ adustis generatur sapor salsus: sed in melle nō sunt hmōi partes: q: mel terrestre grossum est nihil habēs insipiditatis ⁊ aquositatis: ergo sapor salsus in melle nō potest generari. ¶ Ad oppositū est qd̄ dicit auctor i littera. s. ꝙ salsedo ⁊ amaritudo per actionē caloris ignis pñt in melle generari. ¶ Ad hoc dicenduꝫ ꝙ in melle duplex est substātia. Una grossa terrestris manifesta: ⁊ hanc sequit̃ dulcedo añ ignis actionem. Alia subtilis occulta ⁊ acuta: ⁊ hanc sequitur salsedo ⁊ acumen post actionē ignis in melle. Aliter dicunt alij ꝙ in melle non introducitur salsedo vel acumen ratione partium eius: sed ratione ignis agentis in ipsum: quandoq̧ enim generatur salsedo in substantia humida aquosa: vt est in mari: quandoq̧ in dura sicca vt in terra: ⁊ silr acumen est in pipere ⁊ aceto. ¶ Octauo querit̃ supra litterā cuꝫ duplex sit initiū sapoꝝ. s. ponticū ⁊ insipidū: quare nō assignat generatiōes sapoꝝ ex insipido: sicut docet ex pōtico. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ ponticū est primū principiū in fructibꝰ. Insipidum vo in fructibꝰ ⁊ in alijs: ⁊ ysaac non determinat hic

nisi de saporib⁹ fructuū: ⁊ ideo nō docet gñationes saporꝫ ex insipido. Itē dicit ꝙ sapor dulcis gñatur ex calido ⁊ humido mediocriter. Prima autē dicit ꝙ gñaṫ ex forti calido ⁊ humido pauco: vel hic mentiṫ vel superius. ¶ Ad hoc dicendum ꝙ duplex est sapor dulcis. s. purus: sicut in zuccara ⁊ talis generaṫ ex calido ⁊ humido mediocri: ⁊ de hoc loquitur hic. Alius est permixtus ponticitati: qui gñatur ex forti calido ⁊ pauco humido: ⁊ de tali intelligit superi⁹. Vel aliter dicendū ꝙ prius determinatū est de dulci put gñatur a forti calido ⁊ paruo humido manente duritie substātie: ꝗ parum humidū de quo loquiṫ vel locut⁹ fuit prius nō sufficit ad mollitie fruct⁹. Hic vo loquiṫ de dulci put humidū sufficit ad ei⁹ mollitiē nō manēte duritie substātie. ¶ Itē prius determinatū est de gñatione saporꝫ ex pricipio cū medio vel fine: hic vo loquiṫ de eodē: ergo est superfluus. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ superius determinatū est de saporib⁹ fm distinctionem p viā positionis: hic vo fm gñationē suā ex causis suis ⁊ p viam cōmunē. ¶ Itē dicit ꝙ salsa calida sunt in secundo gradu. Constātī. vo in lib. graduū dicit ꝙ sunt calida in tertio gradu. ¶ Ad hoc dicendum ꝙ dupl'r est loqui de salso. Uno modo fm impressionē quā facit in corpe nostro. Alio modo est loqui de ipso fm suā naturā: ⁊ primo mō sunt calida salsa in scdo gradu: ⁊ sic loquiṫ auctor. Scdo mō sunt calida in tertio gradu: ⁊ sic intelligit Cōstāti. ¶ Itē dicit ꝙ sal est calidū in scdo gradu ⁊ vnctuosus similr: sed fortior est impssio ⁊ calidior: facta a sale ꝙ ab vnctuoso. ¶ Sifr substātia salis sicca est: ⁊ siccitas est lima caloris: ꝫ vbaṫ substātia vo vnctuosa humida. humidū vo ebetādit calor: ergo salsus calidius est ꝙ vnctuosum. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ quātū ad impressionē quā facit in corpore nostro salsum est calidius: quātū vo ad suā ppriā vel naturā. ¶ Itē que magis ledūt naturā ⁊ maiorē inferūt ei horribilitatē min⁹ debēt comedi: sed acuta magis faciūt hoc ꝙ amara: ꝗ min⁹ debēt comedi. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ dupl'r est loqui de amaro ⁊ acuto. Uno mō a parte suaꝝ substātiarū: ⁊ sic amara minus nocēt: ꝗ magis morant in corpore ppter grossitiē substātie: ꝙ acuta. Alio mō est loqui de ipsis a parte sue cōplexionis ⁊ sic acuta: ꝗ impressio facta a cōplexiōe consequiṫ tactū ⁊ ledit oēa membra. sapor vo sequiṫ solum gustū. vñ amarus sapor plus ledit linguā: acuta vo plus ledūt totum corpus. Item hic pcedit circa sapores via experimēti: inferi⁹ vo per viā rationis: sed rō est ante experimentū: ergo peruertit ordinem. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ non tñ procedit hic per viā experimenti: sed etiam per viam rationis.

¶ Lectio decimaquinta.

¶ Uniuersaliter autē quicūqꝫ sapor acutus est aut amarus siue salsus: cōplexiones sue calide necesse est vt intelligant. Quicūqꝫ ponticus aut stipticus siue acetosus: cōplexiones eoꝝ frigide erunt. Dulces vo vel vnctuosi vel absinie nō saporosi moderate erunt cōplexionis. ¶ Quoꝝ autē subtiles sunt substantie vel vnctuose: seu acetose vel acute erūt. Quoꝝ vero grosse: vel dulces erūt seu pōtice vel amare. Quoꝝ vo inter subtile ⁊ grossum sunt moderate eoꝝ substantie: erunt vel stiptice: vel salse: vel sine sapore. ¶ Cū autē grossitatis ⁊ subtilitatis substātie diuersitates ⁊ earum moderatiōes componātur in caloꝝ diuersitate. ix. species saporꝫ cōstituunṫ. Dulcedo enī prima ex calido cuꝫ grossa substātia cōposita. Scda vnctuositas ex cōplexione calida cum substātia subtili cōposita. Tertia species nō saporosa ex moderata cōplexiōe cū moderata substātia cōposita. Quarta acetositas ex cōplexione frigide substātie cū subtili substātia cōposita. Quinta stipticitas ex cōplexione frigide substātie cum substātia moderata. Sexta ponticitas ex cōplexione frigida cum grossa substantia cōposita. Septima acuitas ex calida cōplexione cum subtili substātia cōposita. Octaua salsitudo ex calida cōplexione cum moderata substātia cōposite.

¶ Cum autē calidā substantiā aut frigidā siccā vel humidā dico subtilem vel grossam: ad cōparationeꝫ tēperate complexionis intelligo. Ceteri eīn antiqui omnē saporē inuestigātes cōpererunt aut saporatū: aut non saporatum. Saporata certificauerunt esse moderata ⁊ tēperata cōplexioni humane assimilata cum non ea sensus abhorruerit: et non abominatus fuerit sicut aqua tepida delectare habet tactū. Que autē his nō assimilanṫ: sed quoquo mō sensus p ea patiṫ sicut aq̄ teporē excedēs dīa sensib⁹ est: ⁊ si parū humane cōplexioni dissilia cōtraria comprehenduntur: ⁊ hmōi in gradu primo ponunṫ. Augmētata vo plus sicut aqua calida: in scdo gradu constituuntur. Rursum modū excedētia adeo vt ea sensus abhorreat: neqꝫ ea nisi inuit⁹ tāgat tertio gradui ea attribuunṫ. Itē adhuc superātia vt incīdāt ⁊ separēt iuncturas ⁊ cōplexiones destruant: in quarto sunt locāda. Itē sic intelligendū de frigiditate: sic. ⁊ hu. Cum ergo antiqui graduꝫ aliquē in iuncture separatione non inuenerunt transilientē in his tandem terminis subtiterunt: ⁊ gradus quattuor esse cōfirmauerunt. In his ꝗ non inuenietes nisi occultas ⁊ incōprehēsibiles diuisiones: neqꝫ nomē eis imponere valētes vnicuiqꝫ gradui tres attribuūt partes: initiū: mediū ⁊ finē. ¶ Cōstat ergo saporē similimā esse cōplexioni humane vicinantem sicut dulcedinem cui vnctuositas est scdaria: tertia sunt nō saporosa. vnctuositas eīn tēperamento vicinaṫ in calore. vñ ⁊ calor suus in scdo gradu poniṫ. Non saporosa vo vicinanṫ in frigitudine tēperamento: ideo hec frigida in primo gradu sunt ponēda. Horribilia vo humane complexioni sunt dīa: quoꝝ actiones sunt duplices: aut enī cum multa adunatione sicut ponticitatis ⁊ stipticitatis: aut cum multa separatiōe sue iuncture. Hoc autem duobus modis fit: aut separatione sine calore sicut sunt acetosa: aut cum calore sicut acuta: amara: ⁊ salsa. Cōstat ergo ꝙ vnctuositas ⁊ dulcedo eiusdē sunt gñis in calore: sed tñ differūt: ꝗ humores dulcedinis viscosi ⁊ grossi tēperamēto vicini humiditati substātiali corpis humani assimilatiui. Humores autē vnctuositatis subtiles sunt ⁊ aeris humiditati siles. vñ ⁊ calorē naturalē pprie vel priuatim sunt nutriētes: qō palā fit in his q̄ de oleo vel de pinguedine extrinsecus est videre: iā pprie sunt nutrimēta ignis. Horū enī humores humiditati aeris sunt siles p colligantiam facietis qualitatis. i. caloris. ¶ Salsa vo ⁊ acuta ⁊ amara eiusdē sunt gñis in calore ⁊ siccitate: sed differūt: ꝗ hu. acuti subtiles sunt ⁊ ignei. Salsi iter grossos ⁊ subtiles sunt mediocres terrestrib⁹ vicinātes. Amari grossi sunt ⁊ terrestres stipticitatē in se habētes. vñ non sunt stomacho nociui sicut salsi ⁊ acuti. ¶ Stiptici pontici ⁊ acetosi eiusdē in frigitudine ⁊ siccitate sunt gñis: ꝫ differūt: ꝗ humores pōtici paruissimi sūt terrestres ⁊ grossi. hūores stiptici multi ⁊ tēpamēto vicini. acetosi plurimi ⁊ dissoluti ⁊ subtilissimi. duob⁹ tñ modis fit aqui: sicut mala granata ⁊ poma citrina. fit ⁊ viscosi sapor⁹ ⁊ acrei si

eut oxiphenicie ꝛ ſilia. Sine ſapore vero: et ſi ſint frigidi ſicut acetoſi ꝛ ſtiptici: differũt tñ q: acetoſi ꝛ ſtiptici ſemꝑ ſiccitatis ſunt ſignificatiui. Sine ſapore vo aliqñ ſunt humiditatis aſſignatiui: q: ſapores ſui aq̃ ſapori ſunt vicini. Aqua vero frigida eſt ꝛ humida. omne ergo frigidũ ꝛ humidum: aut ſine ſapore: aut inter ſine ſapore ꝛ dulcedinẽ mediocre. ¶ Simplices ergo ſapores octo ſũt: neq; habẽt numerũ excedẽtes: neq; infra ſubſiſtẽtes. ſ. dulcedo: vnctuoſitas: ſalſitudo: amaritudo: acumen: acetoſitas: ſtipticitas: ꝛ põticitas. Quidam tñ ponticitatẽ exceperũt: ꝛ vicẽ ſua ſine ſapore poſuerunt: dicentes ſe ponticitatem inueniſſe de ſtiptici eſſe gñe: neq; a ſeinuicẽ differre niſi in fortitudine ꝛ debilitate. Si autẽ neceſſe ſit põticitatẽ in gñe ſaporũ nũerari: ꝛ ſi de ſpeciebus ſit ſtipticitatis ſm eos: ergo a ſimili neceſſe quoq; erit ſine ſapore acceptabiliora: et ſi de ſpeciebus ſunt dulcedinis: inter ſapores hos eſſe computãda.

¶ Verũ eſt de diuerſitate ꝛ gñatione ſaporũ. In hac parte agit de diſpoſitionib⁹ ipſorũ a parte ſubſtãtie ꝛ cõplexiõis: ꝛ de ipſorum virtutibus ꝛ operationib⁹. ¶ Diuiſio. Hec autẽ pars diuidit in duas partes. In quaꝝ prima determinat de diſpoſitionib⁹ ipſoꝝ a parte ſubſtãtie ꝛ cõplexionis. In ſcḋa. ſ. in hac: Palã ergo fit rationi q dulcedo mediocritatẽ ꝛ tẽperamẽtũ ſignificat. determinat de virtutib⁹ ꝛ actionib⁹ ipſoꝝ: ꝛ de diuerſitate eoꝝ. Pria autẽ pars ſpectat ad preſentẽ ſpeculatiõeꝫ. Diuidit aũt hec pars i duas partes. In quarũ prima aſſignat diſtinctionẽ ſaporꝫ ratione cõplexionis ꝛ ſubſtãtie in qua fundãtur. In ſcḋa. ſ. in hac. Eũ aũt calidã ſubſtantiã ꝛ frigidã humidã ꝛc. Cuꝫ oĩa denoĩent reſpectu cõplexionis humane: iõ reducit omnẽ diuerſitatẽ in ipſis ad reſpectũ hui⁹ cõplexionis: ꝛ reſpectu ei⁹ gradus in ipſis diſtinguit. Prima aũt pars diuidit in tres. In quarũ prima diuerſitatẽ ſaporꝫ aſſignat a parte cõplexionis. In ſecunda. ſ. in hac: Quoꝝ autẽ ſubſtãtie ſubtiles ſunt. aſſignat eoꝝ diuerſitatẽ a parte ſubſtãtie in q̃ fundant. In tertia. ſ. in hac: Cũ autẽ groſſitatis ꝛ ſubtilitatis ſubſtantie diuerſitatis ꝛc. aſſignat numerũ ꝛ diſtinctionẽ ſpecierũ ſaporꝫ ipſoꝝ penes obuiatiões ſpecierũ ſubſtãtie ꝛ cõplexionis. Secunda pars principalis diuidit in duas. In quaꝝ prima oſtẽdit q oẽs ſapores ꝛ oĩa immutãtia denominant reſpectu complexionis humane tẽperate: ꝛ reſpectu eius gradus in ipſis diſtinguunt. In ſcḋa. ſ. in hac: Conſtat ergo rẽ ſaporoſam humane cõplexioni vicinantẽ ꝛc. cõparat ſaporũ ſpẽs adinuicẽ a parte maioris delectatiõis: ꝛ minoris: innuit in ſuis actionib⁹. Hec aũt pars diuidit in duas. In quaruꝫ prima aſſignat pdictã ſaporꝫ cõparationẽ. In ſcḋa. ſ. in hac: Simplices vo ſapores octo ſunt ꝛc. ex pdictis operationib⁹ ſaporum numerũ cõcludit octonariũ ꝛ inducit dubitationẽ circa pontici exceptionẽ. Sũt ergo in lectiõe pñti partes q̃nq;. In quarũ prima aſſignat ſaporũ diuerſitatẽ a parte cõplexionis. In ſcḋa aſſignat eoꝝ diuerſitatẽ a parte ſubſtantie. In tertia aſſignat diſtinctionẽ ſpecierũ ipſoꝝ a parte cõbinationum ſpecierũ ipſaꝝ a parte cõplexionis ꝛ ſubſtantie. In quarta oſtẽdit oĩa immutãtia corpus reſpectu cõplexiõis humane tẽperate denoĩari: ꝛ reſpectu eius gradus in ipſis diſtinguit. In quinta cõparat actiões ſaporꝫ adinuicẽ rõne ſue delectatiõis maioris ꝛ minoris. In ſexta oſtẽdit ex oĩb⁹ predictis ſaporꝫ numerũ octonariũ: ꝛ inducit dubitationeꝫ circa exceptionẽ pontici ſm quorũdam opinionẽ. ¶ Circa primã igitur partem primo diſtinguit ſapores ſequẽtes cõplexionem calidã: ꝛ iſti ſunt acutus: amarus: ſalſus. Secundo diſtinguit ſequentes frigidã complexionẽ: ꝛ ſunt ponticus ſtipticus ꝛ acetoſus. Tertio diſtinguit ſequentes cõplexionem temperatam: ꝛ ſunt dulcis: vnctuoſus. ꝛ inſipidus.

¶ Circa ſecundã partem primo diſtinguit ſapores ſequentes ſubtilem complexionẽ: ꝛ ſunt vnctuoſus: acutus: ꝛ acetoſus. Secundo ſequentes groſſam: ꝛ ſunt dulcis: põticus amarus. Tertio ſequentes mediocrẽ. ꝛ ſunt ponticus ꝛ ſalſus ꝛ inſipidus. ¶ Circa tertiã partem primo dicit q ex cõiunctione diuerſarũ ſpecierũ cõplexionis cum diuerſis ſubſtantijs. ix. ſapores reſultãt. Scḋo has ſpecies enumerat: q̃ diſtinguunt per combinationeꝫ cõplexionũ calide: frigide: ꝛ temperate: cum ſubſtantia ſubtili groſſa ꝛ mediocri.

¶ Circa quartã partem dicit q oĩa immutãtia denominãtur reſpectu tẽperate cõplexionis. Verſus. Primus dicit quando ſenſus dominat. Senſib⁹ equato gaudet natura ſecũdo. Tertius excedit cuius tolerantia ledit. Deſtructor ſenſus neſcit ꝑcedere quartus. Scḋo diſtinguit gradus dicens q cum aliquid delectat ſenſum temperatũ dicit: ſi parum excedens eſt in primo gradu: notabilr in ſcḋo: ledẽs in tertio: corrũpens in quarto. Tertio diſtinguit manſiones in gradibus dicens q cum non ſit ꝑceſſus vltra ipſos: in quolibet eorum ſunt initium: mediũ: ꝛ finis. ¶ Circa quintam partẽ ſunt due partes. In quarũ prima diſtinguit ſapores a parte delectatiõis ꝛ horribilitatis ipſoꝝ. In ſecũda ſꝫ in hac: Conſtat ergo vnctuoſitas ꝛ dulcedo. cõparat actiões eoꝝ adinuicẽ. ¶ Circa primã partẽ primo tãgit delectationem inferẽtes: ꝛ ſunt tẽperati. ſ. dulcis vnctuoſus ꝛ inſipid⁹. Scḋo tãgit iferẽtes horribilitatẽ quoꝝ q̃dã operant cõſtringẽdo poros. ſ. põticus ꝛ ſtipticus. quidã ſeparãdo ꝛ hoꝝ vn⁹ calefaciendo. ſcilꝫ acutus. quidam infrigidãdo vt acetoſus.

¶ Circa ſecundã partem quattuor ꝑponit. Primo cõparat dulcem ꝛ vnctuoſum adinuiceꝫ: quoꝝ vterq; cõmunicat in tẽꝑie ꝛ delectatione: ſed tñ groſſior eſt dulcis: ſubtilior vnctuoſus ꝛ cito ad calorẽ conuertibilis. ¶ Secundo comparat ſalſum: acutũ ꝛ amarũ: adinuicẽ qui cõmunicãt in calore: differunt aũt ſm intenſionẽ ꝛ remiſſionẽ: ꝛ amarus ꝓpter põticitatẽ admixtã minus nocet ſtomacho. Tertio cõparat ſtipticũ: ponticum: acetoſum adinuicẽ: qui cõmunicãt in frigiditate. differunt tamẽ eo q ponticus groſſior: ſtipticus minus acetoſus ſubtilis: ꝛ quidã acetoſus cõmiſcet aquoſitati: que eſt ſubtilior: quidam viſcoſitati qui eſt groſſior.

¶ Quarto cõparat inſipidũ ad predictos a quibus differt: q: illi attinent ſiccitati inſipidus humiditati: ꝛ mediocriter eſt ſubtilis. ¶ Circa ſextaꝫ partẽ primo enũerat. ix. ſpecies ſaporum. Scḋo tangit opinionẽ ponentiũ ꝛ excipientiũ põticum dicens q quidã exceperũt ponticũ cum non differat a ſtiptico niſi in intẽſione ꝛ remiſſione: ſolũ enumerauerũt inſipidũ: vt ipſoꝝ ſapor octonarius cõplectatur. Hoc aũt ſic cõfirmauerũt. ſicut acceptabilia ſe habẽt ad dulce: ſimiliter ponticũ ad ſtipticũ vel ecõtrario. nam oĩa acceptabilia dulcis naturã obtinẽt. Hec autẽ ſunt vel cibi delectabiles ſicut pulli ꝛ ſimilia: aut ſapores ſicut vnctuoſi ꝛ dulcia cõmixta cũ alijs non pura ſed acceptabilia: que humane complexioni ſunt vicina non diſtinguunt inter ſapores: imo ad ſtipticuꝫ reduci vel econtrario: q: hoc non refert. Quidã autẽ dicunt q hanc queſtionẽ tanq̃ friuolã inſolutam relinquit. Alij dicunt q in ſequẽti ſoluit eam expreſſe dicens: q dulce habet oĩno complexionẽ corpori humano vicinã: ſed oĩa acceptabilia hoc habẽt: ꝛ ideo oĩno ad naturã dulcis reducunt: ꝛ etiã oẽs alij ſapores ꝑ naturã ꝛ cõmixtionẽ eius nutriũt: ſed põticum non oĩno hꝫ naturã dulcis: ꝛ iſti non dicũt q ſequens pars de actionib⁹ ſit ſaporꝫ ꝛ poſt dulcis: ſed illa: Dulcedo autẽ quadrupliciter diuidit ꝛc. Alij aũt ſoluunt dicentes q cibi acceptabiles non ſunt vnius ſimplicis ſaporis: ꝛ ideo ad dulcedinẽ ꝛ ad alios reducunt. Nos autẽ dicimus q acceptabilitas non eſt ſapor: ſed cõditio cõmunis ſaporẽ conſequens delectabilem: ꝛ ideo non facit numerũ cum ſaporibus. Sequens autem pars eſt principaliter prima de operationibus dulcis: ſuis etiã queſtionis ſolutio ex dictis circa ipſam haberi poſſit. hec autem eſt intentio huius partis.

¶ Circa partem iſtã decem ſunt inquirenda. Primũ eſt de diffinitione gradus. Scḋm eſt reſpectu cui⁹ cõplexionis gradus denominet, vtrum gradus dicatur reſpectu radicalis: an reſpectu influentis. Tertiuꝫ eſt de diſtinctione graduũ. Quartum eſt de diſtinctione partium in gradibus. Quintum vtrum ſint alie diſpoſitiones in gradibus: ſicut quattuor prime qualitates. Sextum vtrum obiecta aliorum ſenſuum ſint in gradu. Septimum vtrum paſſiones ſint in gra

da sicut et qualitates actiue. Octauū de cōparatiōe sapo:ū adinuicem sm quattuo: gradus: et q̄ris primus accedit ad quartum gradū. Nonum vtrum omnes isti gradus debeāt esse supra complexionē: vel quidā debeāt illi adequari. quidam illā excellere. Decimū est de his q̄ sunt circa lectionē.

¶ Circa primū procedit hoc mō: et querit primo: verū diffinitio gradus valeat que talis est. Gradus est excessus qualitatis sensui perceptibilis. et ostenditur q̄ non sit bona: q: si gradus est excessus qualitatis et c. sed primus gradus nō percipit sensu: vel ea q̄ sunt in primo gradu: ergo prim⁹ gradus nō est gradus. probatio minoris: dicit Gal. in lib. cōplexionum q̄ primus gradus est in quo res nō percipit sensu: sed ad hoc q̄ cognoscat indiget demōstratiōe et ratiōe dialectica. Scda ratio hec est: oīs gradus est excessus qualitatis: primus nō est excessus qualitatis: ergo non est gradus. probatio minoris: q: in primo gradu nō dnat res supra sensum: sed succubit sensui: ergo nō est excessus. Tertia rō hec est: omne qd̄ imutat alterū: et in ipso facit impressionē: excedit aliquo modo ipsum: q: si succubat nō pōt imutare: sed ea que sunt in primo gradu nō excedunt sensum: ergo non possunt ipsum imutare: sed talia nō sunt perceptiua sensu: ergo illa sensu nō percipiunt: sed illa q̄ non percipiunt non sunt in gradu: ergo illa q̄ sunt in primo gradu: nō sunt i gradu: ergo prim⁹ gradus nō est gradus. Quarta rō hec est. Dicit phs in lib. de aīa: q̄ tactus cognoscit excellētias quattuor qualitatū: sed quattuor gradus reducunt ad q̄ttuor qualitates: qualitates ꝟo q̄ttuor sunt obiecta soli⁹ tact⁹: ergo solus tact⁹ discernit ea q̄ sunt in gradib⁹: sed nō cognoscit nisi qualitates excellētes: ergo necesse est oēs q̄litates excedere tactū: sed ea q̄ sunt in primo gradu nō excedūt tactū: ergo prim⁹ gradus nō est grad⁹. Quinta rō hec est: nullū est excedēs: sed scds gradus est eq̄lis cōplexioni hūane: q̄ ipsam nō excellit: ergo in scdo gradu nō est excessus: ergo scds gradus nō est gradus. ¶ Ad oppositū est qd̄ ponunt oēs sz q̄ q̄ttuor sunt gradus: et q̄ gradus nihil aliud est q̄ excessus qualitatis pceptibilis. Scda rō hec est: oīa quecūq̄ dnant sm impressionē quā faciūt i corpe humano: denolant sm illam impressionē: sed q̄druplex est impssio quā faciunt res in corpus. prima ē sm q̄ parū excedit. scda sm q̄ iā magis. tertia sm q̄ ipsū ledit. quarta sm q̄ abijcit vel corrūpit: sed in oībus illis est excessus: ergo oībus illis debet gradus: q̄ in oī gradu est excessus. ¶ Ad hoc dicendū q̄ gradus ē excessus qualitatis pceptibilis. ¶ Ad primā ratiōnē dicendū q̄ in primo gradu duo sunt. primū est excessus absolut⁹. scdm est excessus cōparat⁹ ad vlteriores gradus. Dicim⁹ ergo q̄ excessus absolut⁹ in primo gradu discernit et pcipit a sensu tact⁹: sed excessus cōparat⁹ ad excellentiā aliaꝝ qualitatum nō pcipit a sensu: vñ nō cognoscit tact⁹: q̄ ea q̄ sunt in primo gradu ledāt vel corrumpāt: sed hoc discernit ratio dialectica. ¶ Ad alias ratiōes dicendū q̄ stat⁹ siue gradus hz duplicem respectū. vnus ad sensuz q̄ immutat ab eis q̄ sunt in illo gradu: aliū ad cōplexionē humanā sup quā facit impssionem: q̄ncq̄ excedēdo et q̄ncq̄ nō excedēdo. primo mō loquēdo oēs gradus excedūt sensum et a sensu percipiunt: et non est hec pceptio vel excessus eq̄lis. scdo modo loquēdo nō est necesse: vt q̄libet gradus excedat cōplexionē humanā: sed quidā sunt pportiōales cōplexioni hūane: quidā improportionales. vñ accipit hec diffinitio q̄ duplex ē excessus. qdā est excessus immutatiōis. ali⁹ est excessus lesionis et corruptiōis. Quātū q̄ ad excessuz imutatiōis: in oī gradu est excessus: q: excedūt sensum: et cōplexiōe: sed quantū ad excessum corruptiōis vel lesionis non oēs gradus excellunt. ¶ Scdo querit de illa diffinitiōe quā ponit iacobus alkindi i lib. graduū q̄ talis ē. gradus ē sedecupla et c. vel aliaꝝ reꝝ subnumerataꝝ ptinue pportionataꝝ et sequētū pportionē: q: in primo gradu fit additio binarij ad vnitatē. In scdo gradu est dupla pportio. vt additio binarij ad binariū. In tertio additio q̄ternarij ad quaternariū. In quarto octonarij ad octonarium: et ita fit pcessus vsq̄ ad sedecim. Sz videt q̄ illa diffinitio nō valeat: q: sicut se habet scds gradus ad tertiū: ita se habet prim⁹ ad scdm: et scds ad tertiū: et tertius ad quartū: sed sic se habet prim⁹ ad scdm q̄ ipm nō excedit nisi p binarium: ergo nec tert⁹ nō superabit scdm nisi p binariū: neq̄ q̄rtus tertium: sed sic nō fit pcessus vsq̄ ad sedecim: ergo nō valet illa diffinitio. ¶ Ad oppositū est auctor. iacobi al. Ad hoc dicendum q̄ oēs gradus pcedunt sm duplā pportionē: sz in hac pportiōe vnū est indiuisibile vt vnitas: et alia cōsequuntur ipsam. vnde fit in primo gradu excessus vnitatis per binarium. In aliqua ꝟo semp fit excessus sm duplā pportionē pcedēdo vsq̄ ad sedecim. ¶ Ad rōnēz dicendū q̄ in gradu duo sunt cōsideranda. Primū ē quātitas numeroꝝ et limitatū: et sm hoc nulla est cōparatio: et hmōi limitas et numer⁹ sunt: vnū: duo: tria: quattuor: octo: et sm hoc non debēt distingui gradus. Scdm est pportio q̄ pcedit sz duplā pportionē in gradib⁹: et sm hoc: esse pgressio: et etiam debet esse maior excessus in illis gradibus.

¶ Circa scdm pcedit hoc mō: querit respectu cui⁹ cōplexionis determinent gradus: aut respectu radicalis: aut respectu influētis. Cōplexio radicalis est illa q̄ influit ab oīb⁹ mēbris ex cōcursu mēbroꝝ pncipaliū. vt ex influētia cordis et epatis et alioꝝ: sed cōplexio radicalis est prior sm naturam. vnde cōplexionē radicalē primo ponim⁹ esse fundamentū sensus et vite et mot⁹: q: hec est illa a qua est vita: ergo in ipa fundat quilibet sensus: ergo et tactus: q: cum tactus sit custos totius cōplexionis: et maxime erit custos cōplexiōis radicalis: sed oīa q̄ sunt in gradu dicunt respectu cōplexiōis: sed tact⁹ est maxime custos illius cōplexionis: ergo oīa que sunt in gradu sunt vel debēt denolari respectu cōplexionis radicalis. Scda ratio hec est: oīa que sunt in gradu excedūt cōplexionē: sicut dicit ysaac: ergo respectu illius cōplexiōis debent dici q̄ est citra gradū: sed radicalis cōplexio est citra gradū: q: est inter verā temperantiā et primū gradū. Cōplexio ꝟo influēs est in principio scdi gradus: et hoc est sm Cōstanti. ergo debet dici respectu radicalis: oīa q̄cūq̄ dicitur respectu cōplexionis tēperate: sed cōplexio tēperata nō est in gradu: sed influēs sicut in pncipio scdi gradus: ergo oēs debēt dici respectu radicalis et nō influētis. Tertia ratio hec est: sicut est pportio in reb⁹ a pte graduū: sic est pportio in reb⁹ a pte cōplexionū: sed ea q̄ sunt i reb⁹ extra tēperamēta nō sunt in gradu: sed citra gradū: sed oīa q̄ sunt citra gradū excedūt temperamētū: q̄ et illud respectu cuius dicunt illa temperata: debent esse mediū temperatū citra gradū: sz cōplexio radicalis ē citra gradū et mediū: cōplexio ꝟo influēs non: ergo debent dici respectu cōplexionis radicalis: et non influētis. Quarta ratio hec est: ponit Auicē. et Arist. q̄ tact⁹ cognoscit excellētias qualitatū. vñ organū tact⁹ debet esse mediū inter quattuor qualitates: et quāto in ipso est maior equalitas: tanto viget in ipso maior tactus: et ideo in cōplexione humana q̄ est magis tēperata: magis viget tactus: et magis in vola man⁹ et in summitatib⁹ digitoꝝ: sed illa que sunt i gradu denolant respectu medij respectu cui⁹ dicunt oīa excellere: sz h̄ est cōplexio media q̄ nō est in gradu: et hec est radicalis et nō influēs: ergo respectu radicalis debēt oīa dici q̄ sunt in gradu et nō respectu influentis. ¶ Ad oppositum est qd̄ dicūt oēs: gradus eīm reducuntur ad influentē et non ad radicalē. Scda ratio hec est: respectu eius debēt dici illa respectu cuius operatiōes corporis cōsistūt: sed operatio corporis cōsistit in cōplexione influēte et nō radicali: q: illa nō est principiū operatiōis: ergo debēt dici respectu influētis et nō radicalis. ¶ Ad hoc dicendū q̄ duplex est cōplexio radicalis et influēs: et sm quosdā nō distinguunt gradus respectu cōplexionis radicalis: sz solū respectu influētis. Nos aūt dicim⁹ q̄ respectu radicalis et influentis distinguunt: et hec est rei veritas: q̄ duplex est cōplexio radicalis et influēs: radicalis autē est duplex: qdā est cuiuslibet mēbri: et hec est diuersa i diuersis mēbris. alia ē tot⁹ corporis. Sic influēs est duplex: quedā est q̄ influit a quolibet mēbro: et sicut mēbra sunt diuersa: et ita hec influēs est diuersa i diuersis mēbris. Alia est q̄ resultat ex cōcursu mēbroꝝ oīm: et hec dr̄ pprie influēs: et p hāc cōsistit in hoīe tēpamētū tot⁹ corporis. Dicim⁹ q̄ q̄ grad⁹ diuersificant respectu hui⁹ vltime cōplexiōis aggregate cū pcedentib⁹. vñ illi tēpamēto qd̄ resultat ex oīb⁹ rñdēt oēs grad⁹: et hec cōplexio tēpata est: et nō est in gradu.

¶ Circa tertiū sic pcedimus: queritur de distinctiōe gra-

duum: ⁊ querit̃ vtrum̃ ꝓcedāt in infinitum: ⁊ videtur ꝙ sic: q: quot modis contingit esse ꝓportiões in numeris sm̄ duplam proportionē procedētes: tot cōtingit esse gradus: sed sm̄ dupla proportionē ꝓcedunt numeri in infinitū: ⁊ ergo gradus: ergo infiniti erũt gradus. Scda ratio hec est: quot modis cōtingit .iiij. qualitates cōmisceri: tot modis contingit cōplexiões variari: sed infinitis modis cōtingit misceri qualitates q̄tuor: ꝙ ꝯtingit esse infinitos gradus. Tertia ratio hec est: omnes gradus dicunt̃ in cōparatione ad corpus viuens: sed nō est possibile duas species vel duo indiuidua eiusdē speciei in eadem cōplexione simul associari: ergo sicut res sunt diuerse: ita ⁊ cōplexiones diuerse: sm̄ rerū diuersitatem: ergo ⁊ gradus illarū debent esse diuersi sm̄ diuersas cōplexiones: sed cōplexiones rerum ꝓcedunt in infinitū: ergo ⁊ gradus procedunt in infinitū. ¶ Ad oppositum est auctoritas oīm auctorum. s. ꝙ sunt tm̄ quattuor gradus. Secūda ratio hec est: quot modis cōtingit esse excessum in qualitatibus imutantib⁹ cōplexionē: tot modis cōtingit esse gradus: sed excessus qualitatū est quattuor modis: vt predictū est: ꝙ tm̄ quattuor sunt gradus: q: quidam est excessus debilis impressionis: ⁊ quedā est impressio fortis: quidam est excessus qui ledit: quidā vo qui corrūpit. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ gradus nō possunt excedere quaternariū numerū: q̄ꝛ solum quadruplex est impressio. ¶ Ad rationē in contrarium dicendū ꝙ dupliciter est loqui de ꝓportionib⁹ duplis. Uno modo in se sm̄ ꝙ abstrahūt a rebus naturalib⁹: ⁊ sic ꝓcedūt in infinitū. Scdo modo sm̄ ꝙ applicant̃ ad res naturales ⁊ cōplexiones ⁊ ipsarū immutationē: ⁊ sic sunt gradus finiti. ¶ Ad scdm̄ dicendū ꝙ dupliciter est loqui de gradib⁹. Uno modo ꝑ cōparationē ad res: ⁊ q: res ⁊ cōplexiones sunt innumerabiles: hoc modo ⁊ gradus sunt innumerabiles. Secundo modo per comparationem ad res viuentes quas immutāt ea que sunt in gradu: ⁊ sic adhuc sunt innumerabiles. Tertio modo per comparationem ad sensus quos immutant: ⁊ hoc modo cum discretio sensuū non procedat in infinitum: relinquunt̃ ad finitatē ⁊ ad certum numerum. Quarto modo per aspectū ad modū excessus sm̄ ꝙ diuersificant̃: ⁊ q: excessus sunt in certo numero sm̄ speciē: similiter gradus sunt certi ⁊ finiti.

¶ Postea queritur de distinctione partiū in gradibus: ⁊ queritur vtrum partes in gradibus procedāt in infinitū: et videtur ꝙ sic: quot modis cōtingit esse latitudinē sm̄ intensionem ⁊ remissiones impressionū que sunt in cōplexione in rebus q̄ sunt in gradu: tot modis contingit esse partes eorū que sunt in gradu: sed intēsiones ⁊ remissiones eorū q̄ sunt in gradu: sunt innumerabiles: ꝙ ⁊ partes eorū sunt innumerabiles. Secunda ratio hec est: tot modis cōtingit esse gradus: quot contingit esse numeros inter principiū ⁊ finē: sed inter principiū ⁊ finē sunt infinite partes medie: ergo ⁊ infiniti gradus: ergo ꝓcessus partium est infinitus. ¶ Ad oppositum est qd̄ ponit omnes: ꝙ ꝓcessus partiū est finitus. Ad hoc dicendū ꝙ hec questio soluitur per predicta. ¶ Ad rationē in contrariū dicedum ꝙ de partibus graduū est loqui dupliciter. Uno modo a parte intensionis ⁊ remissiōis impressionū. ⁊ sic possunt partes eorum esse infinite. Secūdo modo ꝓut ille partes sunt notabiles multā habētes latitudinē. ⁊ q: sic ad tres reducuntur: ideo hoc modo partes eorum que sunt in gradu sunt finite: ⁊ sic ad certum numerum reducuntur.

¶ Circa quartum proceditur hoc modo: queritur vtrum alie qualitates vt asperum ⁊ lene: molle: durum: grossum: subtile sint in gradu: sicut ⁊ prime qualitates: ⁊ videtur ꝙ sic: omnes dispositiones per quas res imutātes corpus sensum corrumpūt sunt in gradu: q: gradus est excessus qualitatum: que sensu percipiunt̃: sed ille qualitates sunt hmōi: ergo sunt in gradu. Scda ratio hec est: in corpore humano est triplex dispositio sicut cōplexio ⁊ huic respondent quattuor qualitates: ⁊ cōpositio partium quantū ad lenitatē et asperitatē: ⁊ substātia quantum ad grossitiē ⁊ subtilitatē: sed sicut cōplexio imutat̃ a qualitatib⁹ q̄ immutāt ipsam vel alterant: sic cōpositio dispositionibus immutat̃ que ipsam immutant ⁊ alterāt: ergo sicut alie qualitates prime ponuntur in gradu: q: plus excedūt complexionē vel minus: ergo eadem ratione cum iste dispositiones asperum ⁊ lene plus vel minus excedant cōpositionē debēt esse in gradu. ¶ Ad oppositum est hec ratio: qualitatib⁹ debetur ꝑ prius ⁊ maxime esse in gradu: quibus debetur actio primo ⁊ per se: q: gradus est excessus actionis ⁊ immutationis: sed quattuor qualitates sunt hmōi: q: per se agunt ⁊ imprimunt in corpus ⁊ non alie: q: non ordinant̃ primo ⁊ per se ad agendum: sed ad alias operatiões: ⁊ ad patiendū: ergo nō per se sunt in gradu. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ omnes qualitates possunt esse in gradu: tamē gradus competit notabiliter quattuor primis qualitatibus ⁊ nō aliis. vnde qualitates ille nō sunt primo ⁊ per se in gradu: sed ex consequenti vt asperum ⁊ lene: ⁊ sm̄ metaphoram.

¶ Postea queritur vtrum obiecta aliorum sensuū sint in gradu: ⁊ videtur ꝙ sic: q: in quibus qualitatib⁹ est excessus maior vel minor respectu sensus sm̄ quem sensum delectāt vel corrumpūt vel debetur esse in gradu: sed obiecta aliorū sensuū sunt hmōi: q: sm̄ maiorē excessum vel minorē immutant suos sensus: ⁊ delectāt sensus vel corrumpūt: ergo obiecta aliorum sensuū sunt in gradu. Secunda ratio hec est: saporibus debet̃ actio ⁊ horribilitas: ⁊ hmōi attestant̃ delectatiōi ⁊ horribilitati cōplexiōis: ⁊ ꝑ excessum in saporib⁹ denotat̃ maior excessus vel minor in complexiōe: sed sapor quādoq; gustum delectat: q̄nq; ipsum corrūpit: ⁊ hoc est q̄n maior excessus vel minor: ergo cum cōplexio ponat̃ in gradu eadē ratione sapor: sed qd̄ est obiectū gustus debet esse in gradu: cum ipsum q̄nq; magis excedat: q̄nq; min⁹. ¶ Ad oppositum est hec ratio: rebus debetur gradus sm̄ impressionem quā faciunt in corpus: ⁊ hec impressio ad sensum retorquetur: ⁊ solus tactus debet cognoscere illa per que suā impressionē inferunt delectatiōi vel corruptioni cōplexiōis: q: est custos cōplexiōis: ergo ille sole qualitates debēt esse in gradu que sunt obiecta tactus ⁊ inferunt in ipso delectationē vel tristiciā: sed hmōi sunt quattuor qualitates solum: ergo debent esse in gradu ⁊ non obiecta aliorū sensuū ꝑ se. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ quidā ponunt ꝙ nulla in gradu sint nisi solū quattuor prime qualitates: sed nos dicim⁹ ꝙ quot modis delectatio ⁊ corruptio tot modis cōtingit esse in gradu: sed distinguēdū est: q: duplex est delectatio ⁊ corruptio: quedā que debetur corpori a parte cōstitutionis sm̄ quam conseruat̃ in sua constitutione: ⁊ hec delectatio ⁊ corruptio tactui debetur. Alia est aīalis que debetur ratione cōmutationis aīalis: sm̄ quā sensus delectant̃ ⁊ contristāt̃ur in apprehensione suorum obiectorum: ⁊ quantum ad hanc obiecta aliorum possunt esse in gradu: ⁊ non primo modo: ⁊ q: solū considerat illam delectationē vel corruptionē que tactui respondet. ideo ponit quattuor qualitates sm̄ quas fit impressio in complexione in gradu: ⁊ nō obiecta aliorum sensuum primo ⁊ per se.

¶ Consequenter queritur vtrum dolor vel delectatio sint in gradu. Scdo vtrū tota species et virtus cōsequens speciem sint in gradu: ad minus sm̄ suas operationes. ¶ Ad primum dicendū ꝙ in qualitatibus que sunt in gradu: duo sunt consideranda. Primū est operationes que immediate ab illis eliciunt̃: ⁊ sm̄ hoc qualitates prime primo ⁊ per se sunt in gradu. Sunt autem alia que sunt sequele illarū qualitatum. vt dolor ⁊ similia: ⁊ hmōi non sunt primo ⁊ per se in gradu: sed per accidens ⁊ ex consequenti. ¶ Ad scdm̄ dicendum ꝙ virtus consequēs speciē non est per se in gradu: ⁊ causa huius est: q: non habet excellentiam sensu perceptibilem. ⁊ hoc solum primo ⁊ per se debet̃ primis qualitatib⁹.

¶ Consequēter queritur vtrum qualitates passiue sint in gradu sicut ⁊ actiue: ⁊ ostenditur ꝙ non: dicit Auicēna ꝙ qualitates passiue sunt ad hoc vt recipiant impressiões actiuarum: ⁊ non ad hoc vt imprimant: sed nulla qualitas que non imprimit in sensu: non est in gradu: ergo q̄litates passiue non sunt in gradu. Scda ratio: omnis qualitas que per se est in gradu: per se confert delectationē vel dolorem: ⁊ q̄ per accidens sit in gradu per accidēs confert delectationē ⁊ dolorem: sed humidum sm̄ Auicē. neq; per se: neq; per accidens infert delectationē ⁊ dolorem: ergo nullo modo est in gradu.

gradu. Ad hoc dicēdū q̄ qualitates passiue sunt in gradu:
sicut et actiue. Ad rationem dicendū q̄ dupliciter est loqui
de illis. Uno modo per cōparationē ad qualitates actiuas:
et sic dicuntur passiue: et tunc sic agunt per resistentiam. Alio
mō possunt cōsiderari p̄ cōparationē ad corpus humanum
quod immutāt: et sic dicuntur actiue: vn̄ omnes dicuntur acti-
ue: et omnes immutant corpus humanū. ¶ Consequenter
queritur vtrū res cōposite sint in gradu: vt medicine cōpo-
site per artem: vel per naturam vt tyriaca: et similia: et ostēdit
q̄ sic. Eorū que cōponuntur quedā cōponūtur cōpositiōe
prima: vt illa q̄ cōponuntur ex elemētis. quedā cōpositiōe
secūda: vt illa q̄ cōponuntur ex mixtis: et in hoc nō consistit
tempamētū absolute: sed est cōplexio eleuata vltra tempe-
ramentū: quia fit ex influentia caloris et sanguinis et spūs
a corde: et ideo hec complexio fluens est in gradu. ¶ Con-
sequēter q̄ritur ꝓpter q̄d potiꝰ ponimus cōplexionē in se-
cūdo gradu fluentem q̄ in alio: et videtur q̄ nō sit in gradu:
aut q̄ sit in p̄mo: q: sicut vult haly fortis virtꝰ sequit̄ equa
litatem cōplexionis et fortitudinē virtutis elicit̄ fortis ope
ratio: sed fortes opationes habēt elici a cōplexione fluēte:
ergo illa cōplexio nō d3 esse excedens: sed equalis et tempe
rata: ergo cū illa cōplexio sit equalis vel declinans ad equa
litatem: vel non debet esse in gradu: vel est in illo qui plus
declinat ad equalitatem: sed hic est p̄mus gradus: ergo vel
nō est in gradu: vel est in primo gradu. Ad oppositū est hec
ratio. cōplexio fundatur in calore et sanguine et spiritibus
qui exeūt ab oībus mēbris pincipalibꝰ supra totum corpꝰ:
sed ista sunt excedentia in caliditate vltra primū gradū: er-
go sunt in alio gradu q̄ in primo: sꝫ nō in tertio: quia sic cor
pus lederēt: neq̄ in q̄rto: quia sic ipm corrumperēt: igit̄ in
secūdo. Secūda ratio hec est. ab ista complexione operatiōes
eliciuntur et naturales et vitales et aīales: et hmōi ↄsistūt in
calore: q: opatio naturalis et vital' fit p cal. et etiā aīalis: q:
sine calore nihil est sentire: ergo h̄ cōplexio debet excedere
in caliditate: ergo debet eleuari supra primū gradum: ergo
non est in p̄mo gradu. Ad hoc dicendū q̄ hmōi cōplexio est
in fine secūdi gradus: quia secūdus gradus est excessus tē-
peratus. primus vero gradus est excessus remissus. quar-
tus et tertius est excessus intensus: sed in hac cōplexione nō
est excessus remissus neq̄ intensus: et ideo ponitur in secun
do gradu. Nec ponitur in medio: q: in secūdo gradu sunt tres
partes. principiū: medium: et finis: et in principio ē excessus
debilis et remissus: et in fine est intensus: sed in medio est tē
peratus: et ideo ponitur in medio secūdi gradus. Ponitur
vero in gradu: q: operationes eius non fiunt mediāte tem
peramento absoluto: sed mediāte cōplexione declināte ad
caliditatem: sed si esset calidū in primo gradu nō sufficeret
ad opatiōes: neq̄ est cal. in tertio: q: lederet: neq̄ in q̄rto:
quia corrūperet. Ad tertiū dicendū q̄ excessus est duplex.
quidā est naturalis: quidam innaturalis. excessus innatura
lis debilitat virtutem: sed excessus naturalis facit tempera
mentū: et talis excessus est in cōplexione fluente: et ideo for-
tis est ad opationes. ¶ Consequenter queritur vtrū q̄libet
gradꝰ posset eē in quolꝫ gradu: et ostēdit q̄ sic. ea q̄ sunt in
p̄mo gradu calida p̄nt administrari in magna quātitate: et
iterꝫ possunt magnā moram in corpe facere: sed oīe agens
debile operās in magno tēpore et multā moram faciēs tm̄
potest cōplere quātū forte agens in paruo tempore: ergo si
ea que sunt in paruo gradu exhibeantur in multa quātita-
te et multo tempore: tantā poterunt facere impressionē quā
tā illa que sunt in q̄rto gradu: ergo possibile est vt habeāt
eandē impressionem: sed q̄cunq̄ habēt eandem impressio-
nem facere sunt in eodem gradu: ergo ea que sunt in primo
gradu p̄nt esse in quarto. Item eadem ratione. ea q̄ sunt in
quarto gradu p̄nt administrari in parua quātitate: ergo fa-
cient debilē impressionē: sicut illa q̄ sunt in primo: ergo illa
que sunt in gradu q̄rto p̄nt eē in primo. Secūda rō hec ē. aut
gradus debetur rebꝰ a pte virtutis: aut a pte substātie: aut
a pte vtriusq̄. a parte substātie nō: q: opatio nō sequit̄ sub
stātiā: et ppterea ea q̄ darent̄ in maiori quātitate suB eēnt
in maiori gradu qđ est falsum: si a pte virtutis vel vtriusq̄:
ergo ea q̄ hñt eandē v̄tutem et naturā debēt poni in eodem
gradu: ergo eadē est natura ptis mīne et totiꝰ: vt totius pi
peris et partis piperis: ergo sicut totū calefacit corpꝰ et ps si-
militer: et in eodē gradu: q̄ in eodē gradu ē totū et ps: sed q̄
sunt in eodē gradu eq̄liter calefaciūt: ergo eq̄liter calefaci-
unt ps piperis et totū piperis qđ est falsum: q̄ nō sunt in eodē
gradu. Tertia rō hec ē. idē ē calor i pncipio: in medio: et in fi
ne: sꝫ qđ est idē est in eodē gradu: q̄ aliq̄ res pontica vl' agre
sta est in eodē gradu: in principio: in medio: et in fine: q̄ ea q̄
sunt in p̄mo gradu p̄nt eē in secūdo et tertio et q̄rto. ¶ Ad op
positū est hec rō: nihil excedit suā virtutē: neq̄ sua actio ex
cludit̄ extra suā virtutē: et quāta est virtꝰ tanta ē sua actio:
sed ea q̄ sunt pue quātitatꝰ p̄nt eē magne virtutis: ergo opatio
ergo d3 semp refeꝛri ad virtutē et nō ad quātitatē: q̄ cōple
xio d3 referri ad virtutē et nō ad quātitatē: q̄ q̄uis admini
strātur in magna quātitate: non ꝓpter hoc erunt in gradu
maiori. Ad hoc dicendū q̄ id qđ est in vno gradu nō est in
alio. Ad rōnē dicendū q̄ tria sunt in opatione eoꝝ q̄ sunt in
gradu: quātitas et tēpus: et hec duo sunt accidētalia. tertiū
est virtꝰ quā seq̄tur cōplexio: et hoc principiū essentiale dici
murꝰ: q̄ aliq̄d non ponitur in gradu ꝓpter hoc q̄ dat̄ in ma
gna quantitate: vel ꝓpter hoc q̄ p longū vel puum tempꝰ
opet̄: sꝫ ꝓpter virtutē suā. cū ergo tu obiicis de quantitate
et tpe: tu obiicis a pte accidētis. Ad secūm dicendū q̄ totum
et ps sunt in eodē gradu: q: hñt eandē virtutē: sꝫ tm̄ omnis
actio denoīatur respectu materie supra quā fit: et sicut totū
pōt calefacere totū corpꝰ rōne caliditatis q̄ est in q̄rto gra-
du: sic et ps: sꝫ tm̄ q̄ tm̄ nō calefacit est defectꝰ a pte materie
supra quam agit. vn̄ idē ē calor in igne et in qualꝫ pte ignis.
et sicut pōt totū aerem calefacere: sic minima ꝑticula pte si
bi ꝓportionalē pōt cōburere: et sīli mō est a pte ista: et per
hoc duo prima soluūtur. Ad tertiū dicendū q̄ q̄uis sit idē
calor in principio: medio: et in fine: tm̄ opationes differūt sꝫ
maiorē intensionē et remissionē in calefaciēdo et in infrigidā
do: et iō diuersificatur opatio in principio medio et in fine: et
iō ponitur in alio gradu. ¶ Postea querit̄ q̄litates actiue
in q̄bus gradibus sint: et sic q̄litates passiue. et p̄mo q̄ritur
vtrū sint frigida in q̄rto gradu: et vr̄ q̄ nō: q: vita stat per ca
lidū: sꝫ q̄dā res inueniūtur q̄ calidū corrūpunt. quedā enim
ipm corrūpunt extinguēdo vt frigida. q̄dā resoluēdo vt ca-
lida: sꝫ oīe corrūpēs calidū per frigiditatē est frigidum in
q̄rto gradu: ergo aliq̄ p̄nt esse frigida in q̄rto gradu. Secūa
rō hec est. In eo in quo est frigiditas vltimata: est in eo gra
du vltra quē nō ↄtingit hoc procedere: sꝫ in aqua est frigidi
tas vltimata: ergo est in eo gradu vltra quē non cōtingit p
cedere: sed hic est gradus q̄rtus: ergo aqua est frigida in q̄r
to gradu: sꝫ oīa q̄ dicuntur in gradu denoīantur respectu
impressionū quas faciunt in corpus: sed aq̄ et psiliū et opiū.
et hmōi maximā inducūt impressionem in corpus p suā fri-
giditatē: ergo maxime frigida: ergo sunt in q̄rto gradu vl-
tra quē nō ↄtingit pcedere. ¶ Ad oppositū est hec rō: vita
stat per calidum et humidū: sꝫ oē viuens et terrenascens est
calidum et humidum a dn̄io: ergo in nullo viuente inuenit̄
frigiditas a dn̄io. frigidū a dn̄io est in q̄rto gradu: ergo nō
aliqua viuētia frigida in quarto gradu. Secunda ratio hec
est. In omni viuēte est digestio: sed digestio est a calido: et
digestio est in omni viuēte a dn̄io: ergo nullū viuēs est frigi
dū in quarto gradu. Tertia rō hec est. cōplexio humana est
magis calida: q̄ illud q̄ vtitur cōplexio illa nō d3 carere cali-
ditate: ergo illis nō debet vti cōplexio hūana: sed illa quibꝰ
non vtimur nō debent poni in gradu: ergo nō debēt eē ali-
qua frigida in quarto gradu. Ad hoc dicendū q̄ frigidū est
in q̄rto gradu. Ad rōnē dicendum q̄ dupliciter est loq̄ de re
bus et de terrenascētibꝰ. Primo mō a pte sue nature qua
viuūt: et sic sunt calida et humida a dn̄io. Alio mō est loq̄ de
ipsis respectu cōplexionis humane: et sic dicuntur frigida:
q: sua caliditas non est tanta vt sufficiat ad cōplexionē hu-
manam: et nihil d3 denoīari nisi respectu cōplexionis hūa-
ne: et sic dicitur frigida. Ad tertiū dicēdū q̄ vsus rerū fri-
gidarum est duplex: vel in via cibi: et sic non vtimur frigidis
in natura: sed in via medicine eis vtimur: sed vita stat per
calidum: et ita vtimur in natura calidis in via cibi et nō fri-
gidis. ¶ Consequenter queritur vtrū sit aliq̄d siccum in q̄r

to gradu: ꝛ ostenditur ꝙ sic. sicut dicit Cōstan. terra habet
siccitatem a se ꝛ nō frigiditatē. vñ est sicca in summo: sed nō
est frigida in summo: sꝫ terra pōt dare alicui viuenti frigidi
tatem in quarto: ergo magis siccitatem: ꝗ si sint frigida in
quarto: ita erunt sicca in q̄rto. Ad oppositū. digestio viget
per humidū: sed siccū impedit digestionē: ꝗ in nullo eleuat
vsq ad quartū gradum. Scḋa rō hec est. ea que sunt in eo
dē gradu sunt eq̄lis virtutis: ergo si siccitas eleuatur in eo
dem gradu cū caliditate: ergo qualitas passiua est in eodē
gradu cū actiua: ꝗ tātū pōt agere qualitas passiua quātum
actiua: qḋ falsum est: ergo nō eleuatur in eodē gradu cū ca
liditate: ergo q̄uis sint calida in quarto: nō tñ opꝫ ꝙ sint sic
ca in q̄rto. Tertia rō hec est. In q̄bus inueniūtur due quali
tates vna succūbit ꝛ alia dn̄atur: sꝫ qḋ excedit aliud non est
in eodē gradu cum illo: ꝗ ꝛc patꝫ. Ad hoc dicendū fm opi
nionē quorūdā ꝙ nō est siccū in quarto gradu. Nos autē
huic opinioni nō consentiētes: dicim⁹ ꝙ aliquid est siccū in
quarto gradu. Ad rōnē p̄mā dicendū ꝙ duplr̄ est loqui de
sicco: vł in se: vel i relatiōe ad corpus hūanū. loquēdo ergo
de sicco fm se: sic nō est siccum a dn̄o: sed hꝫ hūiditatē q̄ua
innuit: sed in relatione ad corpus humanum pōt aliq̄d esse
siccū in q̄rto gradu. Ad scḋam rōnem dicendū ꝙ duplr̄ est lo
qui de sicco. Uno mō in cōpatiōe ad calidū: ꝛ sic nō pōt sic
cū eleuari in eodē gradu cū calido. Alio mō pōt considerari
p cōparationē ad sui gn̄is res: ꝛ sic pōt esse aliq̄d siccum in
quarto. ¶ Postea q̄ritur de hūido verū sit in quarto: ꝛ vł
def ꝙ sic: q: vita ꝯstat per calidū ꝛ hūidū: ꝗ siccitas pl⁹ op
ponit vite ꝙ hūiditas: sꝫ est repire siccū in quarto: ꝗ sīlr hu
midū est repire in quarto. Scḋa ratio hec est. frigidū pl⁹ est
cōtrarium vite ꝙ humidū: q: humidū est materiale p̄ncipi
um ad vitā: calidū vero efficiens ꝛc. sed est frigidū in quar
to: ergo humidū. Ad oppositū est hec ratio. siccitas est ūma
caloris: humidū vero obtundit calorē: sed q̄n hūidū augmē
tatur calor extinguitur: sed nihil qḋ extinguit cal. est possi
bile vt vltimetur in viuente: sed qḋ est in quarto vltimatur:
ergo impossibile est humidū esse in quarto gradu. Ad hoc
dicit quidā ꝙ hūidū non pōt eleuari vltra scḋm gradū: q:
extingueret calidū. Sꝫ dicim⁹ ꝙ inueniūtur quedā hūida
in quarto: sed tñ pauca sunt ꝓpter debilitatem passiue. Ad
rōnem dicendū ꝙ de humiditate est loqui dupliciter: vel in
se: ꝛ sic est sibi ꝓportionalis: vel in cōparatione ad corp⁹: et
sic aliquid potest esse humidū: vel magis vel minus.

¶ Lectio decimasexta.

¶ Palam ergo sit rōni: q: dulcedo mediocritatem
ꝛ tempamentū significet inter calorē ꝛ humiditatē.
vnde etiā antiq̄ aque tepide assimilauerunt: q: com
plexio hūano corpori assimilatur. Ideoq fm nutri
mentū nutrit multum. scḋm vero materiam grossos
humores dissoluit ꝛ mūdificat: diuersas res tempat:
dura enī mollificat cū humiditate sua. Mollia indu
rat cū caloris sui subtilitate: nō ergo nocet sensui: ne
q abhorret ab eo: neq natura sibi repugnat: ꝛ ideo
plusq̄ ceterorꝫ saporum aliquis corpus nutrit: maxi
me si substātia sua aliquātulū viscosa sit. Unñ Ga. oē
inq̄t nutribile aliquā dulcedinis quantitatē maiorē
vel minorem opꝫ hēre fm ꝙ nutrimēto approximat
vel elōgatur ab eo. Nō nutribile autē caret omni dul
cedine. Multa adhuc ꝛ alia dulcedini sunt propria.
Alicui⁹ enim assimilatiua cum assimilatis solent esse
semper vna. qḋ etiam in dulcedine contingit cui ni
hil assimilatur nisi qḋ sapori suo vicinat: ꝛ contra mul
tos sapores est sicut cōtra salsa: amara: acuta: aceto
sa: ꝛ alia. Unñ ꝛ fm nutrimenta eorum dulcedini iudi
cantur contraria. quedā plus: quedā vero min⁹: fm
ꝙ dulcedini vicinantur ꝛ elōgant. Silr̄ ꝙ intelligi
mus de omnibus dulcedini obuiantibus: q: nullius

sunt nutrimenti: nisi cū cuilibet cōponantur rei dul
ci. vnde Ga. Omne amarū: salsuꝫ: acutū: stipticū: par
uissimū corpib⁹ dat nutrimētū. sine sapore aūt mlto
plus nutrire videntur: q: sapori acceptabili vicinan
tur. ꝓprius ergo nutrimenti sapor est dulcedo. maxi
me si substātia sua aliquā viscositatē habeat. Stabi
lis enī est i mēbris: ꝛ tarde inde dissoluitur. Forsan
ne arbitratus ē Ga. cum dicit q̄ cibaria acuta sunt:
salsa vel amara: paruissima corporibus dāt nutrimē
ta dare tñ ea aliquantula: abnit. Non eniꝫ intellexit
simplicia: sed potius cōposita. Ideoq et si non appa
reat dulcedo: tamē in eis latitat nutritiua fm quan
titatē dulcedinis ibi occultate. Dicit enī iam nō ha
bere nutrimenta quecunq nō sunt dulcedinē habē
tia. A nutrimētis autē corporum remotiora sunt ele
mēta: q: sicut diximus sunt simplicia. Unñ ergo oēs
sapores dulcedini contrarij nullius sunt nutrimēti:
ꝓpter horribilitatē sui ꝛ ꝯtrarietatē hūane ꝯplexio
ni. Ideoq machinati sunt antiq̄ saporibus ad inui
cem componēdis eorꝫ horribilitatem auferre ꝛ sa
porositatem prestare moliētes. vñ Ga. Non miran
dum si duo sapores inter se horribiles cū adinuicem
misceātur: bonus sapor inde generet. Item non est
impossibile cibū quēdā in se non saporosum alteri⁹
rei cibo admixtū ab eo impetrare saporē bonū: ver
bi grā: cucurbita est abominabilis ꝛ non saporosa: q̄
tñ obsomogaro ꝛ piperi commixta ꝛ aqua. licet enī
hec nō sint cibaria bonū saporē ei dātia: bonū tamē
cibum eā faciunt. Potest ꝛ alia silitudo aduocari q̄
sensualis erit. Aqua enim calidissima ꝛ incendētissi
ma: ꝛ aqua frigidissima singula sunt horribilia ꝛ sen
sui sunt nociua: hec tamē cōmixta temperiem gene
rāt sensui amicā ꝛ ꝯdelectabilē. Respōdēmur tñ a
sophistis obijcientibus nobis. Quomodo inquiunt
dicit Ga. oēm cibū ꝯtrarium dulcedini nullius esse
nutrimēti: cū dicat alibi: q: cucurbita ꝛ sicla ꝛ herba
ria cetera elixa ꝛ dulcore carentia si obsomogaro pi
peri ꝛ aceto similibusve sint mixta: cibaria sint apta
ꝛ delectabilia. Quibus respondemus Ga. dicentē
cibaria dulcedini obuiantia non esse nutritiua: nō ꝓ
hibuisse quin cōmixta essent bene sapora. Nō enim
est necesse omnem cibū boni saporis nutribilem eē.
Solus enim ille est nutribilis: quē sibi membra asso
ciant ꝛ suis assimilāt naturis. Sapor aūt nihil aliud
est ꝙ quidā sensualis sensui gust⁹ quē natura abhor
ret vel delectat. Elixe ergo herbe nō ab obsomogaro
acceperunt nutrimentū: sed quiddam hñt poti⁹ qua
litatiuum: vnde sensum delectant: neq nisi ex paruis
simo nutriūt dulcore: licet sensui id nō appareat p̄
nimia sui paruitate. Constat ergo ex eisdem dulcedi
nem ceteris saporibus delectabilem: ꝛ complexioni
bus nutriendis viciniorem esse propter humane cō
plexionis naturalē similitudinem. Omnis enim sa
por sicut diximus: duobus est modis sensui accom
modatus siue non. Non accommodatus: sine sapore
vocatur. Accommodatus autē tripliciter diuiditur:
aut enim gustui abominabilis ꝛ repugnans ꝛ iun
cturarū separatiuus: ꝛ aque calidissime tactui assi
milatur. hi vero sunt acutus: amarus: salsus: quibus

sensus propter sui incisionem ⁊ iuncturarum separationem corrumpitur: aut sensui nociuus propter nimias constrictiones: ⁊ aque frigidissime similis est. Is autem est ponticus sensui ex nimia constrictione nociuus: aut sensui iocundissimus ex sui temperamentis: et sensus mollificationibus: omnimodam etiam nociuā superfluitatem ab eo remouētibus: qui suis actionibus aque tepide assimilatur. hi autem sunt dulcis vnctuosus.

¶ Distinctio specierū saporū superi⁹ ē assignata: que cōsistit in diuersitate cōplexionū ⁊ substantiarū: ⁊ assignata est diuersitas actionum ipsorum: ⁊ cōparatio ipsoꝝ facta est in suis virtutibus ⁊ actiōibus: ⁊ sic in generali tacte sunt ipsorum virtutes ⁊ actiones. In hac autē pte specialiter determinat de singuloꝝ virtutibus ⁊ actionib⁹: quas exercēt in corpe humano. ¶ Diuisio. Diuiditur autem hec ps in nouem partes: fm nouenarium numerū saporum. In quarū prima determinat de actionib⁹ dulcis. In secūda sez in hac: Vnctuositas ꝙ parum nutritiua est corpis ⁊c. determinat de actionibus vnctuosi. In tertia sez in hac: Amaritudo autem calorem suū naturalem in tertio gradu denunciat ⁊c. determinat de actionibus amari. In quarta sez in hac: Acutus sapor calidus est in q̄rto gradu ⁊c. determinat de actionibus acuti. In quinta. s. in hac: Salsus significat calorem suum in siccitate esse in secūdo gradu. determinat de actionibus salsi. In sexta. s. in hac: Acetosus frigiditatem ⁊ siccitatem in scdo gradu esse denūciat ⁊c. agit de actiōibus acetosi. In septia. s. in hac: Sine sapore eū saporē aque habeat ⁊c. determinat de actiōib⁹ insipidi. In octaua. s. in hac: Ponticitas tamē humores sui pure terrestres ⁊c. determinat de actionibus pōtici. In nona. s. in hac: Stiptico[rū] vero actio ⁊ passio est eadem ⁊c. agit de actiōibus stiptici. Prima autem pars de actionibus dulcis spectat ad presentem speculationem. Diuiditur aūt hec ps in duas. In quarum prima agit de actionibus dulcis in gnali. In scda ibi. Dulcedo autem quadrupliciter ⁊c. determinat de actionibus specierū dulcis specialiter. Prima pars diuiditur in septē partes. In quarum prima determinat de actionibus dulcis gnaliter. In secūda ibi. Omne nutribile cōuenientez qualitatē. ostēdit oēs cibū nutrire per dulcis participationē. In tertia sez in hac. Unde inquit Gal. omne amarū. cōfirmat per auct. Ga. intentionem suam. In quarta. s. in hac. Ne arbitreris Ga. ⁊ Diascoridem. exponit dic. tū G. In quinta. s. in hac Unde Ga. nō est mirandū. ostendit per auct. Ga. ex diuersis saporibus in cibis saporem delectabilē resultare. In sexta scilicz in hac. Reprehendimur tamē. soluit questionem sophistarum incidentē. In septima. s. in hac. Cōstat ex his dulcis. cōcludit ex predictis dulce maxime nutrire: ⁊ eā hoc diffinitionē saporum assignat. ¶ Circa primā partē dicit ꝙ dulce tēperatum est ⁊ humane complexioni temperate sile. i. valet fm cibū. similiter autē fm medicinam mundificādo ⁊ mollia indurando ⁊ dura mollificando. Circa scdam partē dicit ꝙ eū dulce sit maxime delectabile: omnia nutriunt per accessum ad ipm fm magis ⁊ minus. Circa tertiā ptē dicit ꝙ ppter hoc dicit Ga. ꝙ sapores distantes a dulci parū nutriunt. Insipidū aūt magis nutrit ppter vicinitatē ad ipm: ⁊ ideo dulce maxie nutrit ⁊ maxie cum viscoso admisceē ppter moram in membris. Circa quartam partem dicit ꝙ eū dicit Ga. alios sapores nō nutrire: non est intelligendū per hoc ꝙ aliquātulum: immo ꝙ sine dulci nihil nutriant: ⁊ si ipsi nutriāt hoc est ppter dulcedinē: quā ipsi hñt admixtā que quādoqz latet. ⁊ ideo ipsi non nutriunt ppter suū horrorem: nisi ppter dulce. Secūdo dicit ꝙ propter hoc antiqui sunt moliti horrorem sapor in cibis vt bonus in ipsis sapor generetur. Circa quintam partez primo dicit ꝙ ppter hoc fm Ga. ex duobus saporibus cōmixtis: vnus resultat delectabilis. secūdo ponit exemplū in cucurbita cōdita. tertio in aqua feruente frigide cōmixta. Circa sextam partem mouet prio qōnē dicēs. ꝙ qdā sophiste reprehendūt Ga. dicētis: solū dulce nutrire: cum dicat cucurbitas insipidas conditas: non tamē cum dulcibus rebus: nutrire. Secūdo soluit dicēs ꝙ Ga. non contradicit quin alia condita nutriant. non enim est necesse vt omne nutriens sit omnis boni saporis: sed solum id qd allíciunt membra sibi. herbe autez silue eū condimentis accipiunt nutrimenti virtutem: ⁊ delectant sensum per quand im dulcedinem in eis occultam nutrientes. vnde cibi horribiles ex condimentis contrahunt delectationem gustui inferendā ex dulcedine habente amicabilitatem cum membris. Sciendum autem ꝙ absomogarus est condimentum sartellorum ⁊ aliorum piscium et carnium ex oleo ⁊ aceto ⁊ aromatib⁹ conditum. Circa octauam partem concludit ꝙ sola dulcis natura habet virtutem nutriendi maxie. Diuiditur autem hec pars in duas. In quarū prima ɔcludit ex predictis dulce maxie nutrire propter vicinitatem ad corpus humanum. In secunda sez in hac. Omis enim sapor: assignat distinctionem actionum saporum dicens. ꝙ sapor quidam est sensui accōmodatus immutādo: quidā nō. Accōmodatus aūt triplex est. quidaz enim infert horrorem separando partes sicut acutus: salsus: ⁊ amarus: ⁊ acetosus. quidam corrugando sicut stipticus: ponticus: ⁊ acetosus. quidam infert sensui iocunditatem sicut dulcis: ⁊ vnctuosus. Nō accōmodatus autem insipidus ipsum immutat sensum. In hoc terminatur sententia huius partis. ¶ Circa partem istam duo sunt inquirenda. Primū est de dulcedine pura. Secundū est de saporibus fructuum arborum.

¶ Circa primum proceditur hoc modo: queritur vtrū alij sapores nutriant per suas proprias species: an per naturā dulcedinis: ⁊ ostenditur ꝙ nutriant per suas proprias species. Omne qd nutritur: nutritur per illud quod est sibi simile: quia sicut dicit Gal. nutritio est perfecta assimilatio nutrientis cum nutrito: sed quedam membra sunt sanguinea: quedam cholerica: quedam calida: quedam frigida: ergo nutriuntur per illud qd est sibi simile: ergo calida ex calidis frigida ex frigidis nutriuntur: ergo ⁊ membra habēt nutriri saporibus sibi ppotionalibus: sicut membra sanguinea dulcibus: cholerica amaris. ⁊ sic de alijs: ergo sapores nutriunt per suas proprias species. Ad oppositum est hec ratio. vita stat per calidum ⁊ humidum: ergo membra debēt nutriri per ea que maxime assimilantur principijs vite: sed hmōi est sapor dulcis qui est calidus ⁊ humidus: ergo membra nutriuntur solo dulci: ergo alij sapores non nutriunt per suas proprias species: sed per naturā dulcis. Ad hoc dicunt quidam ꝙ solus sapor dulcis nutrit: sicut dicit ysaac. ⁊ nihil nutrit nisi p naturam dulcedinis. Sz nos dicimus ꝙ in nutrimēto sunt quattuor. Primum est tota species per quam cibus habet nutrire: ⁊ hec est in potentia vt ad actum reducatur per calorem nostri corporis. Secūdū est complexio proportionalis cōplexioni membrorum. Tertium est cōpositio in raritate ⁊ densitate. Quartum est dispositio per quam allicitur gustus qui est porta nutrimēti: ⁊ hec dispositio est sapor. vnde cum solum dulce gustū hoc modo alliciat: hoc mō dicim⁹ ꝙ omnis cibus nutrit per naturam dulcedinis: sic ergo dulcedo non est causa sufficiens nutritionis: quia quandoqz repugnat tota species: quandoqz complexio: quandoqz cōpositio: vt in coctione ⁊ zuccara: quādoqz natura passibilitatis: vt in medicinis: quia medicina est vt alteret corpus: cibus ad hoc vt patiatur: ꝙ dulcedo est dispositio alliciens gustum: vt alia membra ad se attrahant nutrimentū. Concedimus ergo ꝙ alij sapores per proprias species possint nutrire: sed gustum alliciunt per naturam dulcedinis. ¶ Secūdo queritur vtrum sapor sit per se causa nutrimēti: ⁊ ostenditur ꝙ non: quia sicut dicit Ga. Nutritio ē pfecta assimilatio nutrientis cū nutrito: ergo p illō nutrit p qd nutrimētū singulis mēbris assimilat: sz in mēbro tota est species ⁊ cōplexio per quā membris assimilatur: sed a parte speciei ⁊ cōplexionis consistit perfecta assimilatio: ergo sapor per se non est causa nutritionis: quia per illud per qd vnumqdqz assimilatur per illō nutritur. Secūda ratio hec est: dicit ꝙ membra attrahunt nutrimentum a tota specie: ⁊ hec attractio per similitudinē fit. Sed illō per

qđ cibus ad mēbris attrahitur per illud nutrit: ergo cibus
nō nutrit per saporem. Tertia ratio hec est. sapor est seque-
la cōplexionis. vnde ppria operatio plus debetur cōplexio
ni ꝙ sapori: sed dicit Auicen. ꝙ cibus nutrit per comple-
xionē: ergo pmo ⁊ per se nutrimentū attribuitur cōplexio-
ni: sapori vo ɔsequenter: ergo sapor nō est proprium modi-
um nutriendi. Quarta ratio hec est. sapor est dispositio mo
uens gustum ad hoc vt membra attrahāt ipm: sed nutrimē
tum nō debetur virtuti aīali: quia illa mēbra in quibus nō
est virtus sensibilis attrahunt nutrimentū: ⁊ in ipo delectā
tur: ⁊ hoc est a virtute naturali: sed complexio respondet vir
tuti naturali ⁊ non sapor: ergo sapor per se nō est causa nu-
trimēti in cibo. Ad oppositum est hec ratio. Omne illud qđ
se nutrit per cuius accessum ⁊ recessum habent omnia nu-
trire maxime nutrit: sed dulce est hmōi: sicut dicit ysaac: er-
go dulce maxime nutrit: sed dulce est saporatū: ergo sapora
tū per se ⁊ maxime nutrit. Secūda ratio hec est. omne qđ nu
trit: nutrit pp̄ter delectationem ⁊ vicinitatem ad comple-
xionem humanam: sed delectatio ⁊ vicinitas ad complexio
nem cōsistit in dulcedine fm ysaac. ergo maxime dulce nu-
trit: ergo ⁊ sapor est maxime causa nutriendi. Ad hoc dicen
dum ꝙ sapor per se non operatur ad nutrimētū: sed per cō-
sequēs: qꝛ sapor allicit gustum vt cibus attrahatur a mem-
bris. Ad rationem primaꝫ dicendum ꝙ dulce per se non fa-
cit ad nutrimentum: sed allicit gustum. Ad aliud dicendum
ꝙ actio est duplex: aīalis ⁊ naturalis. delectatio vero actio-
nis animalis per se cōsistit in sapore: sed delectatio actiōis
naturalis per se ɔsistit in cōplexione sibi proportionali cui⁹
sapor est sequela: ⁊ non nutrit cibus p aspectum quē habet
ad virtutem aīalem: sed per aspectum quem habet ad virtu
tem naturalem. ¶ Tertio queritur quomodo cholera nu-
bra nutriat: ⁊ videtur ꝙ nutriat: quia membra ex sibi simi-
libus nutriūtur: quia dicit Haly. ꝙ vnūquodqꝫ membrum
attrahit de nutrimento qđ est sibi proportionale: ergo mē-
bra cholerica nutriuntur ex humore cholerico. Secūda ra-
tio hec est: ex quibus sumus ex eisdem nutrimur: sed mem
bra consistunt ex quattuor humoribus: ergo nutriuntur ex
quattuor humoribus. Itē illō patet per hoc: qm cistis fel
lis que attrahit choleram nutritur ex cholera. Ad oppositū
est hec ratio. nihil nutrit nisi dulce: sed cholera est amara et
non dulcis: ergo non nutrit. Si dicatur ꝙ cholera non nu-
trit nisi fm ꝙ per vlteriorem digestionem dulcoratur: ⁊ in
naturam sanguineam conuertitur. cōtra dicit Cōstā. ꝙ cru
dum potest decoqui: coctū vero non potest incrudari: ergo
cum cholera sit magis cocta ꝙ sanguis: per digestionem vl
teriorem non potest transduci ad naturam sanguinis: quia
dulcedo est calida ⁊ humida sicut sanguis. Ad hoc dicendū
qđ quidaꝫ ponūt ꝙ cholera nō nutrit. alij vt Auic. ponūt ꝙ
nutrit: alij dicunt ꝙ non nutrit nisi fm ꝙ dulcoratur. Ad ra
tionem dicendū ꝙ vlteriori decoctione cholere non est nisi
duplex via. vna est via vlterioris decoctiōis. alia est via seq̄
strationis ⁊ separatiōis ⁊ exhalatiōis ptiū improportionaliū: ⁊
sic potest conuerti ad dulcedinem ⁊ sic potest nutrire. Sed
ostenditur ꝙ cholera nutriat ratione sui saporis: qꝛ in quo
libet membro est virtus que nutrimentum assimilat: ⁊ hec
assimilatio cum sit perfecta fit in complexione: colore: ⁊ sa-
pore: ergo est in illa dispositione que maxime sequitur cho
leram vel complexionem suam: ergo ⁊ cholera assimilatur
in sua complexiōe: ⁊ eodem modo debet esse assimilatio in
sapore: sed per illud per qđ assimilatur membris: per illud
nutrit: ergo cholera sub suo sapore nutrit. Ad hoc dicendū
ꝙ cholera nutrit: ⁊ sicut sapor dulcis est pportionalis mē-
bris sanguineis: sic cholera pportionalis est membris cho
lericis. ¶ Quarto queritur quomodo dulcedo sit tempera-
ta: cum sit in secundo gradu: ⁊ quomō sit pportionalis cō-
plexioni humane: cum cōplexio humana sit citra gradum:
sicut dicit Constan. ⁊ ostenditur ꝙ dulcedo non sit sibi vici-
na nec pportionalis: quia illō respectu cuius gradus distin
guūtur est maxime temperatū: ⁊ equale: quia est sicut me-
dium ⁊ vnitas respectu cuius omnia dicuntur excedere: sed
complexio humana est hmōi: ergo non est in gradu: cum sit
maxime tēperata: sed dulce est in secūdo gradu; ergo nō est
sibi proportionalis necꝫ vicina. Ad oppositum est hec ratio
Illud in quo maxime est delectatio cōplexioni humane est
illi vicinum ⁊ equale: sed dulce est hmōi: sicut dicit ysaac: er
go est maxime vicinū ⁊ equale cōplexioni humane. Ad hoc
dicendū sicut quidā dicūt: ꝙ aliqđ dicit vicinū complexioni
humane dupliciter. Uel quia sit in eodē gradu cū illo: ⁊ sic
dulce vicinat cōplexioni humane. Secundo modo dicit ali
qđ alicui vicinū: quia ipm tolerat complexio hūana absqꝫ le
sione ⁊ corruptione: ⁊ sic dulce: ⁊ illō quod est in secūdo gra
du potest esse vicinum cōplexioni humane: ⁊ tamē excedit
ipaꝫ: cū sit in scđo. cōplexio vero temperata est materia tem
perātia. Alij dicūt ꝙ duplex est complexio. quedā est fixa:
⁊ hec est citra gradū: ⁊ huic dulce nō est pportionale necꝫ
vicinum: ⁊ alia que est currens: ⁊ hec est in medio scđi gra-
dus: ⁊ huic est pportionalis dulcedo. ¶ Sꝫ post quēt vtrū
dulce dicatur temperatū respectu complexionis fluentis: ⁊
ostēditur ꝙ non: quia respectu illius cōplexionis dicitur ša
por temperatus vel non temperat⁹ ratione cui⁹ gradus in
saporibus distinguitur: sꝫ hmōi est radicalꝭ q̄ ab omnib⁹ ex
ceditur: ⁊ est sicut vnitas ⁊ nō complexio fluens: ergo dul-
ce non dicitur tēperatū respectu cōplexionis currentis. Se
cunda ratio hec est. nihil quod est improportionale alicui est
illi vicinum: sed potest ipm corrumpere: ergo si dulce qđ est
in secūdo gradu non proportionatur cōplexioni radicali: q̄
potest ipam corrūpere: sed cōplexio radicalꝭ est in quolibet
membro: ⁊ in illa fundatur vita: ergo dulce potest corrum-
pere mēbra: sed nihil qđ potest corrumpe membra a mem-
bris allicit: necꝫ mēbra illō attrahunt: ergo dulce a mēbris
non allicit: ergo dulce nō est vicinū cōplexioni fluēti cuius
est fm medicos operari: ⁊ attrahere nutrimētū. Ad oppositū
est qđ dicit ysaac ꝙ dulce est in secundo gradu sicut com-
plexio humana: ⁊ ideo sibi est vicinū et proportionale. Ad
hoc dicendum ꝙ dulcedo pōt referri ad cōplexionem
radicalem: vel fluentem. si primo modo: sic non dicitur vici
na cōplexioni quia sit in eodem gradu: sed quia tolerat ab
ea sine lesione. si vero dicatur dulce tēperatuꝫ respectu cur
rentis: sic dicendū ꝙ respectu alterius cōplexionis dicitur
dulce temperatum: quia distinguūtur gradus respectu ra-
dicalꝭ: ⁊ respectu alteri⁹ dicitur vicinū ⁊ delectabile: ⁊ quia
dulce non est delectabile nisi fm ꝙ facit delectationem in
nutrimēto: sed cōplexionis fluētis primo ⁊ per se est ope-
rari circa nutrimentū: ⁊ ideo sic respectu ipsius dicitur dul
ce vicinum ⁊ proportionale.

¶ Circa scđm proceditur hoc modo: ⁊ queritur quomodo
fructus arboris remote a terra sunt dulciores ꝙ fructus ar
boris proxime. videtur enī oppositum hac rōne. dulce enī
fundatur in grossa substātia: sed humiditates plante sunt
grossiores circa terram ꝙ per remotionem a terra: ergo fru
ctus arboris proximioris terre: dulciores sunt ꝙ remotio-
ris ab ipsa. Secunda ratio hec est. dulce generatur ex pon
tico in fructibus mediante acetoso per vlteriorem digestio
nem factaꝫ a calꝭ exteriori precipue ⁊ a calore interiori ab ex
teriore confortato: sed calor exterior maior est circa terram
propter reflexionem radiorum solis ad terram: ⁊ iterum ca
lor interior maior est circa radicem ⁊ truncum: que sunt si-
cut fons caloris in planta: ergo circa parteꝫ illam maior est
dulcedo: ergo in fructibus proximis terre maior est dulce-
do per viam digestionis ꝙ in remotis a terra. Hoc autem
confirmatꝭ per experimentum in vua: que quāto terre proxi
mior existit: tanto dulcedo maior in ipsa inuenitꝭ: ⁊ quanto
a terra remotior est: tanto minorem dulcedinē sortitur. Ad
oppositum est auct. ysaac dicētis fructus arboris a terra re
motioris dulciores esse. proximiores autē fructus min⁹ dul
ces esse. Alia autem ratio ad hoc talis est. humiditas enī im
pedit dulcedinem: sicut testatur ysaac propter suam insipi
ditatem. vnde dulcedo insipide humiditati admixta mino-
ratur. sicut patet in melle aque mixto: sed in plātis circa ter
ram maior est humiditas ⁊ insipiditas siue etiā ponticitas
in quibusdā plantis: igitꝭ in fructibus minoratur dulcedo p
propinquitatem ad terram: ⁊ intenditꝭ per distantiam a ter
ra. Alia ratio hec est. dulcedo enim sequitur cōplexionē hu-
miditatis temperatam puram digestaꝫ: sed hūiditas eleua

ta a terra habet has dispositiones: q2 depuratur: ⁊ digerit
per ramos sm̄ diuersos transitus. ⁊ iterum si non esset dig
sta non ascenderet: vnde purior pars ascendit: vnde etia3 in
ramis gn̄antur fructus ex subtiliori parte nutrimenti ad ra
mos ascendente. In parte vero ꝓpinqua terre: humiditas
terre h3 oppositas dispositiones: ergo dulciores sunt fru
ctus arboris remotioris a terra ꝙ ꝓximi. Ad hoc dicendū ꝙ cir
ca hoc diuersi diuersa sentiunt. Quidā enī dicunt ꝙ cum re
flexio radiorum sit maior circa terram: ideo ex illa reflexiōe
generatur dulcedo in fructu maior: ꝙ per remotiones a ter
ra: ⁊ ideo fructus dulcior est in ea circa terram. Alij vero al
teram assignant causam dicentes remouendo instantia3 in
vite: vitis enī est porosa: ⁊ ideo ꝓpter cōpositionē porosa3
ipsi⁹ exhalatur calor naturalis ab ipā: ⁊ frigus penetrat ip
sam extinguens: cum hoc etiam exhalatur humidū subtile
ex quo vua generatur: ⁊ in longa magis ꝯtingit ꝙ in curta
ꝓpter longitudinē spacij: ⁊ iō in vite terre ꝓximiori fortior
est calor: ⁊ iō maior est dulcedo in fructu eius: in vite a terra
remota est minor: ⁊ fruct⁹ eius est min⁹ dulcis. Alij aūt ex
cludētes vitē dicūt ꝙ natura stat⁹ vitis est vt sit parua sm̄
quātitatē ⁊ ꝓxima terre sm̄ suū statū: vnūqꝫꝙ aūt res i suo
statu naturali cū sit cōpletius exercet suā opationē: ⁊ iō vit̄
terre ꝓximior cōpletius ꝓducit fructus maturos ⁊ in dul
cedine pfectos: remota aūt ꝓpter oppositā cām fructus ꝓ
ducit in dulcedine diminutos. Alij autem dicunt ꝙ due vi
tes eiusdem speciei eodem nutrimento nutrite si adinuice3
compararentur longior fructus producit dulciores: remotior
est a terra: breuior aūt ⁊ terre ꝓximior minus dulces gñat
⁊ hoc est sm̄ cursum naturale3: si aūt econtrario contingat
hoc est per accidens: ⁊ contra naturam. Vitis enī remota a
terra obumbratur a terra ramis ꝓprijs ⁊ ramis alijs: vt ali
cuius arboris cui est cōnexa: ⁊ ideo non fit tanta reflexio ra
dioꝝ ad ipsam: neqꝫ tantus calor fructus ad dulcedinem ꝑ
ducens: ⁊ iterum hoc accidit q2 distat ab humiditate aliquā
tulum grossa: que prope terram existit in qua fundat̄ dulce
Alij autē dicunt ꝙ in quibusdam regionibus contingit vnū
⁊ in quibusdam alterum. In calidis enim terris vites pro
pinque terre generant vinum grossum ponticum nigrū ꝓ
pter humiditatem grossam non potentem subtiliari: ⁊ in il
lis vue generantur minus dulces: in vitibus terre ꝓpinqs
ꝓpter humiditatum grossitiem. In remotis aūt a terra ge
nerantur dulciores vue ꝓpter maiorem depurationem hu
miditatum: iō etiā ex talibus vuis ꝓducitur vinum dulci⁹
⁊ purius. In terris aūt minus calidis est contrario modo:
⁊ ideo hec diuersitas nō accidit essentialiter: sed ꝑ viam ac
cidentis. Alio aūt mō potest dici ad hoc ꝙ in fruct⁹ dispositi
one sunt due vie considerande. Vna .s. naturalis q̄ ꝓcedit
sm̄ humiditatum depurationem maiorem vel minore3 sm̄
quam dulcedo efficitur in ipsis purior ⁊ minus pura: ⁊ sm̄
hanc viam fructus arboris remote a terra dulciores sunt ⁊
puriores ꝙ humores sint ex quibus generantur: ⁊ min⁹ ad
st: ⁊ sic dulcedo ipsoꝝ purior est. In fructibus aūt terre ar
boris vicinioris oppositum contingit ꝓpter oppositam cā3
⁊ hanc viam considerauit ysaac in oībus fructibus. Alia ve
ro est via ꝑ quā ꝓcedit diuersitas plantarum: vt quedam
sunt que ꝓpter suum calorem exteriorem vehementem suf
ficiant ad fructuū digestionē: ⁊ adiuuat ad hoc loci disposi
tio: sicut p3 in illis q̄ sunt in terris calidis: sicut videmus in
ficubus ⁊ vitis: ⁊ in talibus quanto sit plus eleuatio in eis:
tanto minor est eoꝝ dulcedo. q2 remouentur a maiori calo
re: ⁊ grossitie humiditatis: q̄ alto vero proximiores sunt ter
re: tanto dulciores efficiuntur fruct⁹. In oppositis vo plā
tis oppositu3 contingit: sicut p3 in illis que in terris crescūt
in calore deficientibus. Alio modo potest dici ꝙ aliquid ha
bere maiorem dulcedine3 dicitur dupliciter. Vno modo q2
eius dulcedo est purior ⁊ minus permixta insipiditati vel
ponticitati: ⁊ hoc mō fruct⁹ arboris remote a terra sunt dul
ciores: ⁊ sic itelligit ysaac. Alio modo aliquid dr̄ habere ma
iorem dulcedinem: q2 eius dulcedo est magis materialis et
grossior: ⁊ magis sensibilis ꝓpter sui grossitiem: ⁊ hoc mō
fructus arboris terre propinque maiorem participant dul
cedinem ꝓpter approximationem ad grossitiem humidita

tis: vnde hec dulcedo non est multum pura: immo quoda3
mō cōmixta in quibusdam fructibus aquosis insipiditati: ⁊
in quibusdam terrestribus ponticitati: ⁊ de his in alijs cer
tius determinabitur: cum de fructuum saporibus ptracta
bitur. ¶ Scḋo queritur quare alij sapores non diuidantur
per spēs rōne puritatis ⁊ cōmixtionis sicut dulcis: cum pu
ritatem ⁊ cōmixtionem similiter obtineant. Ad hoc dicēdū
ꝙ hoc est ꝓpter duas causas: ⁊ vna est: q2 cōmixtio alioru3
insensibilis est propter excellentem impressionem quam fa
ciunt in sensu. Alia est q2 oēs dicuntur cōmixtiones in dele
ctatione ⁊ tristicia obtinere propter accessum ⁊ recessum a
dulci sm̄ ysaac: ⁊ ꝓpter ipsius participationem: ⁊ ideo hec
diuisio maxime accidit dulci. ¶ Tertio queritur cum dulce
do cōmisceatur cū alijs saporib⁹ sicut cū insipido ⁊ pontico
⁊c: quare nō recipit dulcedo cōmixta diuersitatē ꝑ ipsoru3
cōmixtionē sicut ꝑ cōmixtionē cum alijs. Ad hoc dicendū ꝙ
cū in oībus nata est dulcedo cōmisceri: sed cū alijs ab his sint
excellentes: occultant ipsius virtutem: vt sapor a dulcedine
nequeat denoiari. Sed cu3 istis h3 dulcedo in sua cōmixtio
ne temperamentū propter illoꝝ proportionem ad ipsam: et
ideo hec cōmixtio consideratur in scientia. ¶ Quarto solet q̄
ri quare non diuidatur dulcedo pura sicut cōmixta. Ad hoc
dicēdum est ꝙ hoc est: q2 puritas est vniformis in specie ha
bens denominationem a dulcedinis dn̄io: ⁊ ideo non diuidit̄
commixta vero propter commixtoꝝ diuersitatem in specie
diuersatur: ⁊ ideo diuisionem recipit. ¶ Quinto solet que
ri cuius sit diuisio dulcedinis per species predictas. Ad hoc
dicendum est ꝙ est equiuoci in suas significationes: vel vt
verius dicatur: analogi in suas significationes. ⁊ de sapore
dulci hec pertractata sufficiant.

¶ Lectio. xvij.

¶ Dulcedo enim quadrupliciter diuiditur. Aut
enī dulcedo est pura q̄litatu3 quattuor cōtētiua me
diocriter .i. calid. frigid. sic. ⁊ humid. Hec enī dulcedo
inuenit̄ i zuccara. Aut grossitudini ⁊ viscositati ꝯmix
ta. hec aūt in dactylis ⁊ q̄buslibet ex melle ⁊ pasta
cōfectis inueniēda est. Aut nō sapori ꝯmixta: cui⁹ hūo
rū grossities ē intēperamētū mutata: ⁊ ex paruitate
in sui multitudinē redacta. vn̄ fit ei puritati calorio ⁊
puritatis dulcedinis sicut in malisgranatis. Ideoqꝫ
min⁹ calida ⁊ magis est hūida dulcedie pura. Aut
acumini cōmixta: cuius humores grossi in subtilita
te ⁊ ex multitudine in paruā siccitatem sunt mutati.
vnde ⁊ dulcedo sui acuminis est pecftita sicut in mel
le apu3. Hec igitur dulcedo est calidior ⁊ ceteris mi
nus humida. Dulcedo pura acumine ⁊ viscositate ex
pedita: mediocritatem ⁊ temperamētum significat:
⁊ hec humane cōplexioni est assimilanda. ¶ Huma
na autem complexio temperate est calida ⁊ humida
in secūdo gradu. sicut pura dulcedo: vnde ⁊ mebra
quodāmodo sunt affectantia ⁊ plusqꝫ digerere pos
sunt recipientia. Ideoqꝫ aliquādo quedā dulcia su
perflua circa subtiles venas remanentia: que a ma
gnis diuiduntur venis a gibbo procedentibus epa
tis qḋ cōcauū vocatur ab anatomicis: ⁊ ab altera
vena epatis in sima que vocatur porta: vbi carū sun
gūtur extrema: in eisdem subtilibus grossities con
stipationis generatur. maxime si ibidem antiquam
inuenerit duritiē: ⁊ dulcedo aliquid habuerit viscosi
tatis sicut ex dactylis in melle ⁊ pasta cōfectis. Dul
cedo enim viscosa epati ⁊ spleni maxime est nociua
duplici ex causa. Vna quia ei⁹ oppilatio durior est ⁊
grossior. Altera quia citi⁹ putredini est vicinosa: vn
de augmentata inflationis ⁊ rugitus est causa: et

interpolatiõis febris ꝫmotiua facilis: ⁊ naturaliter
in fumositatẽ cholericã conuersiua accidentaliter ⁊ in
putredinem ⁊ oppilationẽ. vnde Gal. Cum epar et
splen habent grossitiem: percussio ⁊ nocumentũ ma-
xime fiũt per cibi ⁊ potus dulcedinẽ: maxime si i his
mẽbꝛis durities ⁊ grossities fuerit ⁊ ora stricta sunt. ⁊c
statur qđ in melle apũ videmꝰ ꝙ subtiliatione ⁊ acu-
mine suo nociuũ est oppilatiõi splenis ⁊ epatis: nisi
cum dulcedinẽ suam minuimus incisiuis ⁊ subtilita-
tis rebus sicut forti aceto ⁊ similibꝰ. vnde etiã oxi-
mel grossitiei epatis ⁊ venarum splenis valde iuua-
tiuũ est. sicut Gal. oximel q: non tantũ habet hori
bilitatẽ saporis quãtũ cetera incisiua. In h̄ etiã ꝙ
neq; stomachũ iuuat vel nocet: nisi cũ ipsi stomacho
sit nimia siccitas: ⁊ in humoribus subtiliandis ⁊ mũ
dificãdis aptissimum est: maxime si ex squillitico fiat
ideoq; oppilatiõibus splenis vtileꝰ squilliticũ oximel
q: splen plus patiť ꝓpter dulcedinẽ ꝙ epar duabus
ex causis. Una q: vene splenis sũt strictiores: ⁊ actio
nes sue naturales i eo sunt debiliores: qm̄ in epate
he actiones sint inhabitantes ⁊ inde procedentes.
In splene ṽo adunate superfluitates: cũ sue strictio
res sint vie: ⁊ he actiones sibi defectuisime: dulcedo
plus sibi noceat necesse est. Secũda q: cũ splen natu
raliter trahat sanguinis feces: fit vitium in grossitie
oppilatiõis. Cõstat ergo esse necessariũ oximel squil
liticũ. Gal. grossis humoribꝰ in corpore coadunatis
vtilissimũ est nõ euitare squilliticũ acetũ vel oximel
suũ: ꝙ experimẽtis testať q̄ ipse se probasse fatetur.
Multi inquit ꝑfecte fuerũt sanati ⁊ a doloribus so
luti arteticis cũ squillitici aceti ⁊ sui oximellis: ꝑfe-
cte tñ sanos esse volẽtes vti tẽperato opꝫ exercitio: ⁊
cõuenienti dieta ⁊ silibꝰ. Dulcedo si sit isipiditati mix
ta: ⁊ suis hũoribꝰ multꝭ dominetť subtilitas: fit minoꝛ
caliditas ⁊ maioꝛ eiꝰ hũiditas ꝙ in dulcedine pura.
vñ ⁊ dulcedo est minorata ⁊ aq̄ sapori ꝓpinq̄. Cõfir-
mať hoc: q: oĩs humoꝛ dulcis mixtꝰ aq̄ minorať sua
dulcedine. Et inde fructꝰ arboris breuissime terre vi
cine minoꝛ est in dulcedine: ꝙ ꝓcere ⁊ a terra remo-
te: q: hũores a terra ascẽdẽtes priꝰ veniũt ad fructꝰ
ꝓpinq̄tate vie ꝙ digeranť ⁊ coaguleť ⁊ ĩ dulcedinẽ
transducanť. procere aũt arboris humores sibi a ter
ra venĩetes nõ pertingũt ad fructꝰ nisi cũ lõgitudi-
tudine vie digeranť ⁊ coaguleť ⁊ in dulcedinẽ ꝺedu
canť. Dulcedo ṽo aquosa minoꝛ ē ꝙ pura: ⁊ oppila-
tio quam generat faciliꝰ dissoluiť ꝙ q̄ fit ex pura. Si
aũt aliquã rẽ inueniat cuiꝰ substãtia dura sit: ⁊ visco
sa sicut dragagañ. citius immiscať ⁊ solidať q: mẽbris
assimilať ꝓpter grossitiem viscositatis ⁊ dulcedinis.
Dulcedo ṽo acumini cõmixta cũ eiꝰ hũores sint par
uissimi ⁊ acuti: ꝙ pura erit maiorꝭ calorꝭ ⁊ hũiditatꝭ
minorꝭ: vñ caľ. est ⁊ sic. i fine scđi gradꝰ: q: vicina est
mediocritati ⁊ tẽperamẽto: mũdificãdi ⁊ lauãdi sub
tiliãdi grossas stomachi hũiditates virtuosioꝛ: ē: mũ-
dificat eñ grossos hũores ⁊ putridos: ex siccitate au
tẽ sua q: acumini est ꝓpinq̄: ꝑũgit intestina ⁊ mouet
ad cibi feces expellẽdas. vñ ⁊ in his fecibꝰ est ꝓnioꝛ
emittẽdis ꝙ ĩ cibis ꝑforãdis. oppilatiões aũt mino
res facit ꝙ puritas dulcedinis. Dulcedo vnctuosa
caloꝛẽ ⁊ mollitiẽ i fine scđi gradus sigt ⁊ inde vicinať
dulcedini i saporositate: ideo est mũdificatiua ⁊ mol
lificatiua: hũores sui tñ multũ sũt grossi: vñ ⁊ sensuũ
sunt grauatiui tardi in poris ꝑforãdis ⁊ duri ad dige
rẽdũ ⁊ a mẽbris dissoluendũ, grauissimi cũ vnctuosi
tatis sue ⁊ viscositatis ⁊ suoꝝ hũoꝝ grossitiei: vñ et
maxie oppilať poꝛi ⁊ fumi clauduntť in interioribus
venis ⁊ membris ꝯcauis. ideoq; ebulliũt fumi dolo
rum generatiui ⁊ pungitiui.

¶ In hac pte descẽdit ad actiões dulcedinis speciales ⁊ spẽ
rũ eiꝰ tactꝭ opatiõibꝰ dulcedinis: sicut dictũ est de opatio
nibꝰ dulcedinis pure vł alijs saporibꝰ ꝯmixte. Diuisio. Di-
uidiť h̄ pars i duas ptes: i qrũ pma diuidit spẽs dulcedinis
q̄ ꝯsistũt i simplicitate ⁊ mixtiõe. In scđa. s. in hac: Dulcedo
ṽo pura acumine ⁊ viscositate expedita ⁊c. agit de actiõibꝰ
spẽruꝫ eius. Prima autẽ est indiuisa. Secunda autẽ diuidiť
in quinq; partes sm̄ numerũ specierũ eius. In quarũ pma
agit de actionibus dulcis puri. In scđa. s. in hac: Dulcedo
viscosa epati ⁊ spleni. agit de actionibus dulcis viscoso cõ-
mixti. In tertia. s. in hac: Dulcedo insipiditati cõmixta ⁊c.
agit de actionibus dulcis insipido cõmixti. In quarta. s. in
hac: Dulcedo acumini attinẽs ⁊c. agit de actionibus dulcis
acuto admixti. In quinta. s. in hac: Dulcedo vnctuosa calo
rẽ ⁊ mollitiẽ in fine secũdi gradus significat ⁊c. agit de actio
nibus dulcis vnctuoso cõmixti. ⁊ sic sunt sex partes in ꝑsen
ti speculatiõe. Circa pmã partẽ talẽ assigt diuisionẽ dulcis.
quoddã est purũ: qddã viscositati ꝯmixtũ: qddã insipido in
quo est multa humiditas ⁊ frigiditas: quoddã acuto. Circa
primã partẽ scđe partis agit de actionibus puri dulcis di-
cẽs: dulce purũ tẽperatũ est nutrimẽtũ multũ inferẽs: ⁊ iđ
cũ sit delectabile attrahiť in magna q̄ntitate a mẽbris: ⁊ iđ
replet ⁊ oppilat venas epatis: ⁊ hoc maxie operať cũ hꝫ ali
quã viscositatẽ. Circa scđam partẽ agit de actiõibꝰ dulcis vi
scoso admixti: ⁊ quinq; ꝓponit. Primo dicit ꝙ dulce visco
sum oppilat epar ⁊ splenẽ ꝓpter grossitiẽ ⁊ putredinẽ: vn-
de generat fumũ putridũ ⁊ febres interpolatas de materia
grossa. Secũdo ostẽdit ꝑ aucto. Gal. ꝙ maxime circa epar ⁊
splenẽ maxima fit oppilatio ꝑ dulce: ⁊ maxie cũ vene sunt
clause: ⁊ in eis sunt supfluitates dure: ⁊ hoc operať mel du
rũ. Tertio ostẽdit ꝙ ꝯfectio oximelꝭ hāc oppilationẽ remouet
ꝓpter subtilitatẽ aceti ⁊ maxie squilliticũ in cuius aceto po
niť squilla q̄ est cepe marinũ. Quarto ostẽdit ꝙ magꝭ accidit
oppilatio spleni ꝙ epati: ⁊ ideo plꝰ cõpetit ei oximel ⁊ ma
xime squilliticũ. ⁊ huius oppilationis due sunt cause. Pria
est strictura venaꝝ ⁊ debilitas virtutis splenis maioꝛ. Secũ
da est officiũ splenis in fecibus sanguinis attrahẽdis. Cir-
ca tertiã partẽ agit de actiõibus dulcis insipido admixti: ⁊
in illa parte tria ꝓponit. Primo dicit ꝙ hoc dulce plꝰ hꝫ fri
giditatẽ ⁊ hũiditatẽ ꝙ purũ. Secũdo hoc cõfirmat ꝑ experi
mẽtũ in aqua: q̄ oẽ dulce diminuit: ⁊ in arbore q̄ eẽ est pro-
ima terre fructꝰ minꝰ dulces ꝓducit ꝓpter breuitatẽ vie
cuꝫ nutrimẽtũ qđ est materia fructuũ nõ cõplete digeriť:
cũ aũt est eleuata dulciores ꝓducit ꝓpter digestionẽ nutri
menti in via longinqua. Tertio cõcludit actiones huiꝰ dul-
cis dicẽs ꝙ h̄ dulce minꝰ hꝫ dulcedinis ⁊ oppilationẽ facit
magꝭ dissolubilẽ: sꝫ mixta i corpore re dura ei immiscať ⁊ mẽ-
bris adheret. Circa quartã ptẽ agit de actiõibꝰ dulcis acu-
to mixti: dicẽs ꝙ est hñs oĩum caliditatis ⁊ siccitatis: ⁊ pe-
ratur ergo iad mundificationẽ fecũ ⁊ grossoꝝ humoꝝ: ⁊ ꝑũ
gendo mouet intestina ad feces emittẽdas: ⁊ iđ plus est iu-
uãs ad expulsionẽ fecũ ꝙ ad ciboꝝ penetrationẽ: ⁊ paucas
facit oppilationes. Circa quintã partẽ agit de actiõibꝰ dul
cis vnctuoso admixti: cuius opatiões sunt mũdificare mol
lificare grossos hũores ꝯfare: qui sensus grauãt: ⁊ de faci-
li dissoluunť ⁊ pori clauduntť ⁊ fumis retentis ebulliunt ⁊
morbos ꝯfant ⁊ puncturas ⁊ febres. ⁊ in hoc terminať hec
pars. ¶ Circa hanc dulcedinẽ q̄nq; inquiritur. Primum
est de dulcedine pura. Scđm est de dulcedine viscositati cõ
mixta. Tertium est de dulcedie insipiditati admixta. Quar
tum est de dulcedine acumini commixta. Quintũ est de dul

cedine vnctuositati commixta.
¶ Circa primū pcedit hoc mō: qrit de dulcedine pura de qua primo qritur. verū maxime nutriat: et videt q sic: q: sm ysaac maxie tēperata est: et maxime silis humane cōplexio ni: sed oē tale multū nutrit: q dulcedo pura multum nutrit. Ad oppositū est illud qd videmus in zuccara et multis aliis q cū habeāt dulcedinē purā nō multū nutriūt. Ad hoc etiā est illud qd dicit Auicē. q non opz maxime dulce maxie nutrire. Ad oppositū est etiā hoc qd ponit ysaac dulcedinē vi scositati admixtā maxime nutrire. Ad hoc aūt pz solutio p p dicta. Quantū eīn est ex parte dispositionis nutrimenti q in saporis natura psistit: dulcedo pura multū nutrit: sz quā tū est a parte aliarū pditionū q in nutrimento sunt obseruā de: et a parte recipientiū: non est necesse multū nutrire nisi alie conditiōes pcurrant. ¶ Scdo qritur quō dulcedo op pilationes gnat: videtur eīn oppositū: q: sicut vult ysaac hu mores grossos et viscosos dissoluit et mundificat: sed oppi lationes ex talibus gnantur: ergo multo magis oppilatio nes remouet q ipsas generet. Ad oppositū est auctor. ysaac et ratio: q: dulcedo pura hz substantiam grossam et multum attrahitur et a mēbris retinet: g cū oē tale oppilationū gnā tiuū sit: dulcedo pura oppilationū est gnatiua. Ad hoc dicē dum q in dulcedine est dispositionum diuersitas. Est enim primū in dulci puro substātie grossicies. Scdm est disposi tio amicabilitatis et delectationis: p quā multū a membris attrahitur vltra eoz virtutē et necessitatē: et p nimiā morā ipsa repleat: et rōne hoz est cā oppilationum sicut testatur ysaac: et maxime dulce cui dñatur viscositas. Sunt aūt alie dispositiones in puro dulci scz virtus cal. diuisiua et subtilia tiua: et virtus mollitiua p naturam sue humiditatis: et per has dispositiones oppilationes nō generat neqz humores grossos: immo potius generationē eoz aufert. ¶ Tertio q ritur quō dulce purum assimiletur humane complexioni et sit in eodem gradu: videtur eīn falsum: cōplexio eīn huma na est temperata. et iterū sm cōstantinū est inter veram tē perantiā et primū gradū: dulcedo aūt pura caliditati attinet et sic ipsam excellit. Ad hoc dicēdum est q est in scdo gradu. Est eīn cōplexio duplex: fixa et radicalis: et fluens. et fixa est inter verā tēperantiā et primū gradū: fluēs aūt ē in scdo gra du: et huic dr dulcedo assimilari: et eū vtriqz est pportiona lis sm prius et posterius. ¶ Quarto queritur verum purus dulce assimiletur cōplexioni humane: videtur eīn q ei non assimilet. q: sm Auicē. impossibile est duo indiuidua eiusdē speciei associari in eadem cōplexione punctali: vel etiā duo diuersa membra: ergo multofortius neqz dulce in nutrimē to cum sit diuerse speciei ab humana cōplexione. Ad hoc di cendū q assimilatio est duplex. Una est sm similes cōplexio nes sm quā assimilat vnius hoīs corpus corpori alterius: et hoc mō non est assimilatio dulcis ad corp9 humanū. Est au tem alia in via nutrimēti sm quā nutrimētū dr sile qd extra tēperatū respectu humane cōplexiōis: nō extrahit ipsam a suo tēperamēto: immo ipam in eo pseruat: sicut pz in carne pulloz: et hoc mō dulce purum dr esse sile cōplexioni huma ne. oēs aūt hmōi questiones cōes sunt et volatiles.
¶ Circa scdm pceditur hoc mō: queritur de dulci cōmixto viscositati: de quo qritur primo verū multū nutriat: et videt q nō. Illud parū nutrit naturalr qd cuz difficultate trāsfo eit in formā sanguinis: sed oīa grossa viscosa sunt hmōi: et etiā plura mala faciūt q ponit ysaac: q: oppilant lubricant alios cibos et faciūt indigestos a stomacho recedere et inte stina lubricāt: ergo dulce admixtū viscositati minime nutrit. Ad oppositū est auctoritas ysaac dicētis: q dulce multū nu trit: et maxie si sit substātia sua aliquātulū viscosa. Ad hoc di cendū q dulce aliquātulū admixtū viscositati multū nutrit et cā huius est: q: rōne dulcedinis et amicabilitatis cum mē bris et assimilationis cū natura humana: et rōne sue purita tis multū nutrit naturalr. rōne vo sue grossitiei et viscosita tis multū immoratur in mēbris ipa confortans: et sic multo plus nutrit accidentaliter: et ideo plus videtur in pseruatio ne et fortitudine mēbroz generanda q in custodia sanitatis exhibendū. Ad rōnem aūt in pcrarium dicendum q illa im pedimenta nō insunt dulci viscoso qualitū ad nutrimētū ac cidentale: sed quātū ad naturale: et iterū grossitiē suaz repu mūt puritas et caliditas et tēperātia: et alie pditiōes dulci ci ma. tale aūt dulce sanis exhibēdū est et virtute forte hmōi.
¶ Scdo qrit quō dulce viscosum gnet oppilationes cū sit lubricatiuū: et quō succurrere possimus nocumēto ei9. Ad hoc dicendū q vna cā est a parte recipientiū sicut duricia cōpositionis et meatuū strictura et venaz: sicut pz in venis paruis epar. Alia cā est a pte ipsius dulcis viscosi: et hec est multiplex. Una ē a pte dulcedis: et hec est q: sua delectatio ne et amicabilitatiōe multū attrahitur et retinet a mēbris: et replet mēbra vltra naturalem eoz exigentiam. et iterū cum dulce fundetur in grossa substantia rōnem hz oppilandi. A parte vero viscositatis est alia cā rōne grossi. ei9 substantie et adherentie cum mēbris: sicut enī testat pbs: viscosuz est cuius partes coherent adinuicem vt catene. Succurrendū est aūt talibus sicut testatur ysaac cum aceto in cibis appo sito cum oximelle bibendo: et cum aceto squillitico: et cū oxi melle squillitico: et cum talibus que sine vehementi calefa ctione diuretica existētia sunt incisiua et subtiliatiua et gros sorum humorum remotiua. ¶ Tertio queritur propter qd dulce viscosum potius generat oppilationes circa venas epatis et splenis magis: et non circa pulmonem et eius ve nas. Ad hoc dicendum q huius solutio habetur in dietis particularibus: et in commento supra regimen acutoz. Ue ne enim epatis et splenis sunt ample in pncipio et strete i fi ne: et iō cum p amplitudinē principij multū recipiat: et in fi ne multū claudat: sunt habiles ad oppilatiōes. Addit etiā huic cāe q nō tāta nutrimēti quātitas ad pulmonē et ei9 ve nas puenit: quāta ad epar et splenē et ipoz venas: cū ad epar oēs humores pcurrāt cū sit eoz gnatiuū epar: ad splenē fo oēs feces pgregant. et in ipo colantur oēs feces sanguinis.
¶ Quarto qritur quō oppilatiōes a dulci puenientes fiāt multū in splene: videtur eīn oppositū: q: egritudines pue nientes in mēbro ex nutrimēto maxime, pueniunt ex illo q illud mēbrū naturalr nutritur sm similitudinē sue cōplexio nis: sz splē est mēbrū melācholicū: et ei9 nutrimētū est sile: g cū tale sit oppositū dulci: dulce eīn est calidū et humidū tem perate: ex dulci nutrimēto nō dñt oppilationes in splene ge nerari. Ad oppositū est illud qd testat ysaac. Ad hoc dicē dū q sicut testat ysaac: hoc pcingit pp duas cās: vna ē stri ctura venarū splenis et debilitas sue virtutis: alia cā est: q: splē recipit oēs sanguis feces: et iō grossiori nutrit nutrimē to: cui9 adunatio gnat in ipso oppilationes. ¶ Quinto qrit quō dulcedo talis est gnatiua febris interpolate: videt enī oppositū: febris eīn interpolata fit de materia pteuta extra venas: continua vero de materia in venis pcta: hec autem materia nutrimēti dulcis viscosi intra venas ptinet: in qb9 facit oppilationes: g poti9 videt gnare febrē ptinuā q inter polatā. Ad hoc dicūt qdā q hec materia nō est cā febris in terpolate: sz est cā reciduationis ei9. Alij aūt dicūt q febris ptinua fit ex materia pcta in venis puis: et iō poti9 gnat in terpolatā q ptinuā. Alr aūt dicēdū est q pp sui ptinētiā in venis nō dr hec materia gnare febrē: sed pp sui exuberā tiā et grossitiē et viscositatem: exuberat eīn in venis et extra venas et putresit: et est dura grossa et viscosa: et iō est longe more et tardi motus: et iō ex ipsa febris interpolata gnatur: q ex materia tardi motus generari solet: ex ipsa etiam mate ria eleuantur fumi cholerici ad caput: et ideo sentitur dolor in capite et incendium.
¶ Circa tertiū aūt qrit de dulcedine insipiditati admixta de q primo qrit pp qd maxie diminuit dulce p admixtio nē sm cū insipido: videt eīn oppositū. Insipiditas enim est maxime passibilis et maxime materialis: g min9 vincit dulce do ab ipa q ab alijs saporib9: g dulcedo pmixta alijs sapori bus debilior erit in sua specie q pmixta insipiditati. Ad op positū est illud qd testat ysaac. Ad hoc dicēdū q cū insipi ditas habeat materiā humiditatis et frigiditatis adsic p admix tionē dulcedinis cū ipa retūdit caliditas et spissitudo dulce dinis et redit ad saporē aquosum: et sic dulcedo debilitat et liqdior et aquosior: efficitur: sicut pz in melle et in pfect9 dul cedinem habētibus. Ad rōnem dicēdū q dulcedo admixta alij sapori sicut amaro min9 hz de sua specie: si in equali quā

titate fit mixtio vtrobiq;: sed eū dulcedo talis est maioris actionis: ꝛ magis mouet sensum ꝓpter cōmixtionē cū alio sapore qui h3 plus de actione: sed dulcedo insipiditati commixta efficit sensibilis ꝛ debilis actionis in sua specie: et in specie alicuius saporis: q: insipiditas eius actionē debilitat: ꝛ nō dat ei maiorē virtutē al terius speciei: sed ꝑmixta alij sapori cuius ꝑ ipsum sua retūdit virtus: tū h3 virtutem intensam actiuā a specie alteri⁹ saporis sibi cōmixti. Itē peccat h' rō q: nō cōparat ysaac dulcedinē insipiditati admixtā eidem admixte alijs saporib⁹: sed soli pure dulcedini. ❡ Scdo q̄ritur ꝓpter qd oppilatio quam ḡnat dulcedo insipiditati admixta est facilioris dissolutionis cū sit frigidior: frigiditatis aūt est multū oppilare ꝛ cōprimere. Ad hoc dicēdum ꝙ hec dulcedo est liq̄dior: ꝛ subtilior dulcedine pura: ꝛ iō citi⁹ fluit ꝛ dissoluit a mēbris ꝛ venis in q̄bus facit oppilationes. Ad rōnem aūt dicēdū ꝙ frigiditas nō ꝯprimit ꝛ oppilat nisi cū inuenit materiam ꝑparatam sicut materiam grossam viscosam habilem ad compressionem ꝛ oppilationem.

❡ Circa quartū q̄rit de dulcedine acumini admixta: de q̄ q̄rit primo ꝑ quā vel adiuuat virtutē expulsiuā: videt eīn oppositū: q: s'm Auicen. ꝛ alios auctores expulsiua viget ꝑ frigidū ꝛ h'idū: s3 h' dulcedo sicut ysaac testat: attinet siccitati ꝛ caliditati: ḡ nō iuuat virtutē expulsiuā. Scda ratio ad idē hec est: cū eīn feces in visceribus desiccātur: durescūt et generāt tenasmō ꝛ fiunt inhabiles ad expulsionē: sed ꝑ talē dulcedinē sicut ꝑ dulcedinem mellis: sicut testatur ysaac: feces desiccantur: ḡ ꝑ ip3 fiunt inhabiles ad expulsionē: ergo hec dulcedo potius īpedit virtutē expulsiuā ꝙ ipsam iuuet. Ad oppositū est aucto. ysaac. Ad hoc dicēdū ꝙ cā expulsionis fecū: ꝛ iuuās expulsiuā est triplex. Una est humiditas feces dissoluēs ꝛ mollificās ꝛ liq̄das reddens ꝛ lubricas et habiles ad expulsionē: ꝛ s'm hāc cām nō est dulcedo acumini admixta adiuuās ad fecū expulsionē. Scda cā est mordicatio intestinoꝝ ꝑ quā ip̄a intestina excitātur ad expulsionē ꝛ fecū depositionē. Tertia est mūdificatio ꝛ abstersio et excolatio huoꝝ ꝛ fecū: ꝛ ꝑ has duas dispositiones dulcedo acumini admixta est cā expulsionis fecū: ꝛ etiā cā adiuuans expulsiuā v'tutē. ❡ Scdo q̄rit quō hec dulcedo est min⁹ ꝓpta ad oppilatiōes ḡnandas ꝙ dulcedo pura: videt eīn oppositū cū hec dulcedo durior sit: ꝛ itēꝝ penetrabilior venas: cū igitur venas in principio latas ꝛ in fine strictas q̄ sunt in splene ꝛ epate penetrauerit: in magna quātitate in ipsis recipiet ꝓpter sui duritiē ꝛ multā quātitatē oppilationes in ipsis maxime ḡnat. Ad oppositū est aucto. ysaac. Ad hoc dicēdū ꝙ dulcedo ꝓpter suū acumē acq̄rit sibi subtilitatē per quā nō tm̄ in mēbris imorat ip̄a replēs ꝛ oppilās: ꝛ iō propter suū acumē mēbra ad expulsionē mordicādo excitat: et iterū multū est mūdificatiua ꝛ excolatiua ꝛ fecū grossarum dissolutiua: ꝛ sic oppilatiōis cām remouet: ꝛ iterū dissoluit h'ores ꝛ subtiliat ne ad oppilationē ḡnandā aggregent: ꝛ sic minus est cā oppilatiōis ꝙ dulcedo pura. Rō aūt soluit ꝑ h' ꝙ sicut est subtilis hec dulcedo ad penetrādū: sic ad excolādū: q̄uis nō tm̄ ꝑ venas dispōnē: subtiliat tū in ipsis ꝑ digestionē ꝛ sic cito exit vel in mēbroꝝ ꝯuertit nutrimētum.

❡ Circa q̄ntū q̄rit de dulcedine vnctuositati ꝑmixta: de q̄ q̄rit primo verū sit calidior ꝙ dulcedo pura: ꝛ videt ꝙ nō: q: humidū retūdit virtutē caloris: sicut vo est lima cal. et acumen ꝓstās: ḡ cū hec dulcedo sit humidior ꝙ dulcedo pura minoris est caliditatis. Ad oppositū est aucto. ysaac ponentis ip̄am esse in fine scdi gradus in caliditate: pura vo est in medio scdi. Ad h' dicēdū ꝙ dulcedo ꝑmixta vnctuositati est calidior dulcedine pura: q: duplex est humidū. s. aquosum ꝛ hoc ꝑ ꝯtrietatem suā hebetat virtutē caloris. Aliud aūt est vnctuosum: ꝛ hoc suscitat virtutē calidi ꝛ incendit ip̄um sicut p3 in oleo ꝛ adipe ꝛ pice ꝛ ꝯsilibus. ꝛ sic soluit rō. ❡ Scdo querit verū hec dulcedo multū nutriat ꝛ magis ꝙ oēs alie ꝛ videtur ꝙ sic: q: soli duo sapores maxime nutriūt. s. dulcis ꝛ vnctuosus: ḡ illa dulcedo maxime nutrit in qua vtrūq; coniūgit. Hoc idē videt hac rōne: q: sicut testat ysaac: dulcedo ꝑmixta viscositati maxime nutrit: sed talis est hec q̄ vnctuositati ꝑmiscet: ḡ hec dulcedo maxie nutrit. Ad oppositū est hec rō: illud eīn maxime nutrit qḋ maxie habile est ad hoc vt in sanguinē ꝯuertat: sed dulcedo talis sicut testatur ysaac: nō est habilis ad ꝯuersionē in sanguinē: neq; sanguinē ḡnat laudabilē imo in putredinē ꝯuertitur: ḡ hec dulcedo nō multū nutrit. Ad hoc dicēdū ꝙ hec dulcedo multū nutrit accidētalr: q: ꝓpter suā grossitiem multū immorat in mēbris ipsa cōfortans: parum aūt naturaliter nutrit: q: tarde conuertitur in formam sanguinis: vnde confortat in fortitudine corporis perquirenda: ꝛ habentibus virtutē fortē ꝛ non in sanitate custodienda: ꝛ habentibus virtutem debilem. ❡ Tertio queritur ꝓpter quam causam hec dulcedo maxime parata est putrefactioni: videtur eīn oppositū cum sit calida: ꝛ calidū s'm pbm i quarto metheoroꝝ: resistat putrefactioni. Ad hoc dicēdum ꝙ hec dulcedo maxime parat putrefactioni propter tres causas. Una accipitur a dispositionibus qualitatū suarū. est eīn calida ꝛ humida: ꝛ putrefactio viget per calidum ꝛ humidū: nisi calidum sit excellēs ꝛ sic soluitur rō. Alia cā accipitur a natura substantie sue: est enim substantie grosse viscose: ꝛ ideo remanet in concauitatibus membroꝝ ꝛ non euentatur neq; depuratur ꝑ fumoꝝ exhalationem: ꝛ concipit s'm hanc viam calorem innaturalem putredinalem. Alia causa accipitur a parte indigestibilitatis sue: ratione cuius non depuratur neq; subtiliatur: immo indigesta manens putredini apparatur. ꝛ de saporibus istis dicta sufficiant.

Lectio. xviij.

❡ Unctuositas ergo parum est nutritiua corporis q: parua quātitas sui inflat: saturat: moratur q; ibi ꝛ crescit. Parua ḡ quātitas vnctuositatis tātū iplet: quantū ꝛ multi alij cibi. vnde ꝛ oppilationes sue ad sanandū sunt dure. Inde Hippo. Cibi dulces ꝛ vnctuosi cito saturāt. Unctuosi duabus ex causis. Una causa sue vnctuositatis ꝛ oleositatis cibis innatantis: ꝛ digerere ꝓhibentis: q̄ cū incipiunt digerī: mollificant villos stomachi ꝛ lubricant cibi anteq; sint digesti. Scda: q: qḋ tātillū inde ad venas earū venit: earū ꝯcauitates implet ꝛ crescere facit: ꝛ claudēs illum ibi appetitiuam virtutē detrahit ab alijs appetendis. Ideoq; appetitus auferunt desideria. Dulces cito saturant: q: cum mēbra delectent: cogūt ea multo plus de eis sibi attrahere: vnde venas ꝛ côcauitates coꝝ membroꝝ cito implent. Non ergo delectantur mēbra ad alia inquirenda. Amaritudo autē calorē suū in tertio gradu denunciat esse. siccitatē vero in scdo. vnde in suis humoribus terrestria ꝛ grossities dn̄antur. Ideoq; ponticitatem quandam h3: sed cum fortitudine sui caloris incisiua ꝛ desiccatiua est grossi humoris qui in epate est ꝛ venis: vn̄ ꝛ amaritudo eius diuretica est. menstrua prouocat: exteriora corporis mundificat a scabie ꝛ morphea: ꝛ parum corporis est nutritiua: quia a sapore ꝛ dulcedine remota est. Appetitum tamen excitat duplici de causa. Una quia virtus sua incisiua venarum aperit ora: ꝛ subtiliat cibos perplurimumq; desiccat. Scda quia est stiptica: et substantiam ciborum adunat euacuās concauitatem membrorum cum cibos in vnum contrahat. Ideoq; in replendo illam vacuitatem prouocat appetitum.

❡ De acuto sapore. Capi. xj.

Acutus sapor calidus est in quarto gradu: quia sua incensio est ignea: vnde est corrodens incidens ꝛ subtilians magis ceteris saporibus. Est ergo subtilis ꝛ excitatiuus appetendi: quia cum incisione: ꝛ subtilitate sua ora

venarum mundificat: ꝛ humiditates eoꝛuꝫ desiccat.
Ut autem corpus nutriat paruissimum est: et ideo
plus medicinis ꝙ̄ cibis solis attinet.

¶ De salso. Capi.xij.

Salsus significat caloꝛem ꝛ siccitatem suam
esse in secūdo gradu in fine: q꞉ sui humoꝛes
inter grossos ꝛ subtiles sunt medioꝛes ter
restribus vicinātes. vnde virtutē habet pū
gitiuam: lauantem: et coꝛpoꝛis asperitatem mundi-
ficantem: et humiditatem in pꝛimis dissoluētem de-
inde desiccantem. Molles ergo carnes indurat et
desiccat.

¶ De acetoso. Capi.xiij.

Acetosus frigiditatem ꝛ siccitatem in secū-
do gradu esse denūciat: q꞉ humoꝛes sui sub
tiles sunt ꝛ penetrabiloꝛes: parū tamē terre
stres: ideoqꝫ perfoꝛat ꝛ incidit grossos hūo
res: ꝛ appetitū cōmonet. hoc autē facit tribꝰ de cau
sis. Una: q꞉ sua frigiditate ꝛ stipticitate adunat sub
stantiam ciboꝛum vt quantitatē faciat paruam: ꝛ ita
locus vacuus remanet venarū: ꝛ cōcauitates mēbro
rum: vnde fuit necesse nature cibū aliū appetere: vt
loca vacua valeat implere. Altera q꞉ cū humoꝛes sui
in natura ꝛ sapoꝛe similes sint melācholicis humoꝛi-
bus appetitū generāt. augmētant ꝛ cōfoꝛtant appeti-
tus acetosis his humoꝛibus. Tertia q꞉ incisiōe ꝛ sub
tilitate sua dissoluit ciboꝛū grossities: ꝛ ita venarum
ꝛ membꝛoꝝ emūdātur feces. Ideoqꝫ fuit causa in di
gestiua virtute cōfoꝛtanda: ꝛ appetitiua restaurāda.
habet ꝛ aliud pꝛopꝛiū subtiliādo grossos humoꝛes:
in stomacho inuētos dissoluit eos: sicqꝫ venter fit so-
lubilis. Si autē stomachum humoꝛibus superfluis
inuenerint inanitum: desiccant eū ꝛ constipant.

¶ De insipido. Capi.xiiij.

Sine sapoꝛe cibus est eū sapoꝛē sicut aqua
habet. nulla actio vel qualitas sua inueni
tur aptioꝛ ꝙ̄ stomachi humectatio: ꝛ sitis
mitigatio: ꝛ pꝛopter hoc ad digerendū ve
locioꝛ ꝛ minꝰ nutribilis ꝙ̄ cibi alij sapoꝛosioꝛes. Quā
titas autem sui nutrimenti in grossitie vel subtilita-
te: velocitate vel tarditate cōsideratur ex subiecti sui
spissitudine ꝛ raritate: mollitie siue duricie: viscosi-
tate ꝛ similibus. Exinde nutrimēta fungoꝛū grossio
ra ꝛ durioꝛa sunt ad digerendum: ꝙ̄ cucurbitarum.
Cucurbitarum vero nutrimenta nutrimentis criso-
locanne sunt grossioꝛa. fungoꝛum pꝛopter soliditatē
ꝛ duriciem. crisolocanne: pꝛopter mollicicm ꝛ subtili
tatem. cucurbitarum: pꝛopter inter vtrūqꝫ mediocri
tatem. Unde Gal. omnis res non sapoꝛa naturali-
ter sicut fungi: siue artificialiter sicut lupini: tantum
hꝫ nutrimenti ꝛ digestibilitatis in velocitate ꝛ tar-
ditate: quāta est diuersitas sui subiecti i duricie siue
mollicie: grossitie: siue subtilitate. Si enī subiectū vi
scosum sit ꝛ molle sicut crisolocāna: subsequitur dige
stionis velocitas ꝛ expulsionis non tarditas. Si au
tem durū ꝛ grossum sicut lupini: durius est nutrimē-
tum: et tardius ad expellendum. Si autem medio-
cre sicut cucurbita: medioꝛia sunt nutrimēta.

¶ De pontico. Capi.xv.

Ponticitas est cum humoꝛes sui pure ter-
restres sunt vt frigidi sint ꝛ sicci: necesse
est in fine tertij gradus quarto sint vicini
vnde ꝛ sua nutrimēta sunt paruissima et
grossos hūoꝛes faciētia: ꝛ subtili diete illaudabilia:
sed tū virtutis appetitiue excitatiua ꝑpter coaduna
tionē ciboꝛū in vnū: ꝛ inanitionē locoꝛū. Uerū cum
ponticitas virtutē habet desiccatiuā ꝛ cōstrictiuā: in
ueniens stomachum cibis exinanitum: constringit ꝛ
confoꝛtat foꝛamina sua inferioꝛa: vnde nimie consti-
pationis fit causa. Si autem inuenerit stomachuꝫ ci
bis plenum: tunc his supernatat ex grossitie sua: ꝛ su
perioꝛem stomachum coadunat exp̄imens sicut toꝛ
cular a superioꝛi oliuas. vnde sua foꝛamina dilatan-
tur inferioꝛa: ꝛ emittuntur intus habita. Sicqꝫ fit so
lutionis ventris accidentalis causa. maxime si virtu-
tem stomachi defectam vel mollem inuenerit in reti-
nendis cibarijs: ꝛ cibaria natura sui mollitiua sunt.
Unde Gal. ponticitas desiderium cibi excitat: quia
in pꝛimis stomachi cōstringit superioꝛa ejiciens con-
tenta. vnde pauperatur in alliciendis cibis alijs sibi
stomachus. Perueniens ergo eadē ponticitas vsqꝫ
ad venas suas succos ciboꝛum coadunat: ꝛ loca mem
bꝛoꝛum euacuat cogens membꝛa appetere alia. Itē
Hip. dicit: amara: acuta: acetosa: pōtica: omnia sunt
appetitus excitatiua. Amara ꝛ acuta: q꞉ venarum
aperiūt oꝛa: ꝛ grossa subtiliant cibaria plurimum de
siccantia ꝛ loca exinanientia. Pontica: q꞉ substātiā
ciboꝛū coadunant vt stomachū euacuēt ꝛ venas. Un
de sequitur vt exinanita satagant in explēdis suis va
cuitatibus. Acetosa pꝛopter vtrūqꝫ faciunt hec.

¶ De stipticis. Capi.xvj.

Stipticoꝛū actio siue passio eadem est que
ꝛ ponticoꝛum: sed tamen subtilioꝛa sunt:
quia sui humoꝛes inter subtiles ꝛ grossos
sunt medioꝛes. vnde ꝛ poꝛos penetrant.
ponticoꝛum humoꝛes: quia sunt terrestres dure in-
terioꝛa coꝛpoꝛis sunt penetrantes: extrinsecus autē
tantum operantes.

¶ Post actiones dulcis agit de actionibus alioꝛum: ꝛ di
uiditur hec pars ſm numerū alioꝛꝫ sapoꝛꝫ in octo partes.
In pꝛima ergo agit de vnctuoso. In hac aūt parte duo pꝛo
ponit. Pꝛimo assignat actiones eius dicens: ꝙ parū nutrit
ꝛ multū inflat: ꝛ parua eius quantitas tantum satiat quan
tum magna alioꝛū: ꝛ oppilationes difficilis cure facit. Se-
cūdo sub aut. Gal. cōparat eius actiones ad actiones dul-
cis dicēs ꝙ vtrūqꝫ multum satiat: sꝫ vnctuosum cito satiat ꝛ
multū ꝑpter duas causas. Una est innatatio in stomacho ꝛ
impedimētū digestiōis: ꝛ lubꝛicatio aū digestionē. scd̄a ē re
pletio mēbꝛoꝝ: ꝑ quā cessat appetitꝰ. Dulce autem multuꝫ
satiat ꝑpter magne quātitatis eius attractionē a mēbꝛis fa
ctā pꝛopter eius delectationem. Circa amaruꝫ sic pꝛocedit:
ꝛ dicit ꝙ est calidū in tertio: siccū in scd̄o: ꝛ habet quandam
siccitatem terrestrē: ꝛ fluxum menstruoꝛum ꝓuocat: ꝛ coꝛ-
pus mundificat ab exterioꝛibus infectionibꝰ. Secūdo dicit
ꝙ parum nutrit pꝛopter remotionem a dulci: sed confoꝛtat
appetitum pꝛopter duas causas. vna est ꝑpter virtutē inci
siuā. alia est ꝑpter stipticitatē coꝛrugantē ꝛ inanitionē fa-
cientē. Circa acutū dicit ꝙ est calidū in quarto gradu: coꝛ-
rodit: diuidit: subtiliat: aperit: appetitū excitat aperiendo:
incidendo: mundificando nutrit: ꝛ plus competit in via me-
dicine ꝙ̄ cibi. Circa salsum dicit ꝙ est calidum ꝛ siccum in se

cundo gradu: pūgit: lauat: aspera mūdificat. ꝑmo dissoluit: deinde desiccat: molles carnes indurat. Circa acetosū3 tria proponit: ꝑmo dicit ꝙ est frigidū ⁊ siccu3 in tertio. subtiliat penetrat ⁊ incidit. Secūdo dicit ꝙ appetitū cōfortat ꝓpter tres causas. Prima est coadunatio partiu3 stomachi et cibi faciēs in anitionē. Secūda est vicinitas ad melācholiā q̄ appetitū mouet. Tertia est incisio humorū grossorū ⁊ viarum apertio. Tertio ostendit ꝙ humores grossos a stomacho descindit: ⁊ si plenū ventrē eis inueniat: diuidendo laxat: si autē vacuū: desiccādo cōstipat. Circa insipidū etiā tria ꝓponit. Primo dicit ꝙ ꝓpter humiditatē stomachū humectat: sitim aufert: velociter digeritur: ⁊ parū nutrit. Secundo distingit diuersitatē sui nutrimēti: que consistit in substantia subtili ⁊ grossa: ⁊ alijs conditionibus: ⁊ hoc declarat per exemplum in fungis: qui sunt in terra nascētes quasi plante rotunde figure: ⁊ dicuntur cōpinelli: ⁊ sunt grossi nutrimenti. atriplices subtilis. cucurbite mediocris. Tertio intētionem per Gal. cōfirmat sm̄ quā insipidū habet diuersitatē in quātitate nutrimenti ⁊ digestionis: ⁊ duritiem ⁊ mollitiē: subtilitatē ⁊ grossitiē: sicut patet in fungis naturaliter insipidis: ⁊ lupinis q̄ sunt semina amara silia fabis: ⁊ dulcorant per diuturnā aque dulcis infusionē: ⁊ in atriplice que naturaliter est subtilis: ⁊ in cucurbita q̄ est mediocris. Circa ponticum autem quinq3 proponit. Primo dicit ꝙ est frigidū et siccū in fine tertij: grossos generat humores: ⁊ viuentibus dieta subtili non competit. Secundo dicit ꝙ cōfortat appetitū propter coadunationē a qua inanitio puenit. Tertio dicit ꝙ constipat os inferius stomachi claudēdo cū stomachus est repletus: ⁊ maxime liquidis: laxat cōprimendo. Quarto cōfirmat intentionē p Gal. dicentē ꝙ ponticū cōfortat appetitū ꝓpter inanitionē quā facit corrugando. Quinto ostendit quomodo ponticū ⁊ acetosum ⁊ amarū inducunt differēter vigorem appetitus dicēs ꝙ appetitū cōfortant. sed differēter sm̄ Hippo. ⁊ amarū ⁊ acutū excitat appetitū aperiēdo ⁊ incidendo: ponticū coadunando: acetosum vtroq3 modo. Circa stipticū dicit ꝙ eandem virtutē habet cū pontico: sed tamē subtilius est: ꝓpter qđ magis penetrat: ⁊ ideo sua actio minus viget. ⁊ sic terminatur pars de saporibus.

¶ In hac pte octo sunt inqrēda sm̄ numerū saporū: et primo queritur vtrū vnctuosum multum nutriat: ⁊ videtur ꝙ sic. Nutrimentū est propter conseruationē vite. sed dicit phs in libro de morte ⁊ vita: ꝙ illud qđ est causa vite est humidū vnctuosum aereū nō valde siccabile: sed vnctuosu3 est hmōi aereum ⁊c. ergo maxime conseruat vitā: sed omne qđ maxime conseruat vitā maxime nutrit: ergo vnctuosum maxime nutrit. Ad oppositum est hec ratio. Nihil quod tarde digeritur ⁊ locū digestionis refugit: maxime nutrit: sed minime: sed vnctuosum est hmōi: q2 supernatat stomacho: ergo vnctuosum minime nutrit. Ad hoc dicendū ꝙ sapor dulcis maxime nutrit. ⁊ post omnibus alijs magis nutrit vnctuosus: sed minus ꝙ sapor dulcis. Ad rationem dicendu3 ꝙ duplex est vnctuosum. Quoddā est proportionale nature humane: ⁊ sic est vnctuosum in sanguine: ⁊ tale corpus humanum cōseruat. Est aliud vnctuosum quod est in cibo qđ natum est conuerti ad humorē aquosu3 calorem extinguentē: ⁊ nō est illud in quo potissime vita conseruatur. ¶ Secūdo supposito ꝙ vnctuosum maxime nutriat post dulce: queritur vtrum magis nutriat naturaliter vel accidentaliter: et dr̄ multu3 nutrire naturaliter qđ cito conuertitur ad nutrimentū ⁊ formam sanguinis: ⁊ paru3 immoratur in mēbris: multum autē nutrit accidentaliter quod non cito conuertitur: ⁊ multum in membris immoratur: ⁊ ostenditur ꝙ multū nutriat naturaliter: q2 omne quod est calidū ⁊ subtilis substātie: ⁊ passiuum maxime: ⁊ maxime cōuertibile: multū nutrit naturaliter: sed vnctuosum est hmōi: q2 de facili patitur a calore naturali: g̃ multū nutrit naturaliter. Ad oppositu3 dicit ysaac ꝙ vsus vnctuosorum cōpetit nō volentibus custodire sanitatem: sed volētibus fortitudinē ⁊ vigorem mēbrorum adipisci: g̃ vnctuosum multu3 nutrit accidentaliter. Ad hoc dicendū ꝙ vnctuosum multū nutrit accidentaliter. Ad rationem dicendū ꝙ aliquid dicit multū nutrire vel parū tripliciter. Uno mō ꝓpter grossitiem sue substantie tarde conuersionis ad sanguinem: vt carnes bouine ⁊ cōsimilia. Scđo modo propter suā qualitatē: q̄ multum repugnat calori: ⁊ sic res frigide tarde conuertuntur: ⁊ parū nutriunt naturaliter. ⁊ his duobus modis non parū nutrit vnctuosum. Tertio modo ꝙ propter fugā a loco digestionis tarde digeritur: ⁊ sic sapor vnctuosus tarde ⁊ parū nutrit naturaliter. ¶ Tertio queritur quod plus saturat: an vnctuosu3 an dulce: ⁊ ostenditur ꝙ dulce: quia omne illud plus satiat cuius maior quantitas attrahitur a mēbris: ⁊ qđ plus imorat plus replet: sed dulce est huiusmodi: ergo dulce plus satiat ꝙ vnctuosum. Ad oppositum est hec ratio. omne illud qđ plus satiat: eius parua quantitas plus replet ⁊ virtutē appetitiuam plus defectat: q2 tunc est perfecta saturatio quādo non viget amplius appetitus. Ad hoc dicendu3 ꝙ aliqđ dicitur saturare plus dupliciter. Primo modo: quia plus satiat replēdo phātastica repletiōe: ⁊ sic vnctuosum plus satiat. Alio modo: q2 tarde satiat ⁊ multū replet ꝓpter sui delectationē: sed tamen multū immoratur sua satiatio ⁊ tarde recedit: ⁊ sic dulce multum satiat. ¶ Quarto querit quod sit magis proportionale cōplexioni humane: an vnctuosu3 an dulce: ⁊ videtur ꝙ vnctuosu3. maior est tēperātia in complexione ⁊ substātia: ꝙ in substātia tantū: sed in vnctuoso est tēperantia in complexione ⁊ substantia: quia fundatur in substantia subtili vel mediocri: in dulci vō est temperamentum in complexione solum: q2 fundatur in grossa substantia: sed propter maiorem vel minorem temperantiam dicitur aliqđ plus vel minus esse proportionale ⁊ vicinum complexioni humane: ergo vnctuosum plus proportionatur illi ꝙ dulce. Ad oppositum est auctoritas ysaac dicentis ꝙ dulce maxime nutrit propter vicinitatem complexiōi humane. Ad hoc dicendum ꝙ dulce plus vicinatur complexioni humane. Ad rationem dicendum ꝙ complexio vnctuosi non est ita temperata sicut complexio dulcis: q2 eius cōplexio est in fine secūdi gradus: complexio vō dulcis in medio secūdi gradus. Item ꝙuis fundetur in grossa substantia: tamen grossities nutrimēti nature humane nō repugnat: quia oportet vt nutrimentum sit grossum ⁊ conuertibile: ex quo debet cōplexio humana nutriri. ¶ Quinto queritur quomodo vnctuosum dicatur grossu3 ⁊ nutrimentū facere grossum: q2 nihil qđ fundatur in substātia subtili vel mediocri dat grossum nutrimentum: sed vnctuosum est hmōi: ergo nō dat nutrimētum grossum. Ad oppositum est qđ dicit ysaac. Ad hoc dicēdum ꝙ grossum dicitur multipliciter. pmo modo aliquid dicitur grossum: quod est grossu3 in actione vt est ponticū: ⁊ est grossum in passiōe vt qđ de difficili patitur: ⁊ est grossum in substantia qđ ad sanguinē grossum conuertitur. vnctuosum autem dicit facere nutrimentū grossum: quia conuertitur in sanguinē grossum indigestum. ¶ Sexto queritur quomodo vnctuosu3 cito cōuertitur ad calorē exteriorem: ⁊ nō cito ad calorem interiorem: vt oleū ⁊c. ⁊ similia. ⁊ videtur contrarium: q2 Auicen. docet ꝓbare medicinas per comparationem ad res exteriores: vt medicina que cito exterius inflammatur calida debet dici: sed vnctuosa de facili conuertuntur ad calorem exteriorem: ⁊ de facili inflammantur: ergo de facili debent conuerti ad calorem nostri corporis interiorem. Secunda ratio hec est: dicit ysaac ꝙ sicut pix ⁊ oleu3 ⁊ similia cito conuertuntur ad calorem exteriorem: sic vnctuosa cito cōuertūtur ad calorem naturalem vel innaturalem nostri corporis. Tertia ratio hec est: dicit ysaac in libro febrium: ꝙ illud qđ forte agens facit in paruo tempore ⁊ calore forti: hoc idem facit calor debilis in magno: s3 calor nostri corporis est debilis respectu ignis: ergo quod potest calor ignis in paruo tempore: potest calor nostri corporis in magno: ergo cū calor ignis potest vnctuosum conuertere in paruo tēpore: ⁊ calor nostri corporis poterit ipsum cōuertere in magno: ergo vnctuosum poterit per longū tēpus conuerti ad calorem nostri corporis. Ad oppositum est qđ dicit Ga. ꝙ ꝙuis oleum cito inflāmetur a calore ignis: nō tamē necesse est ꝙ inflāmetur a calore nostri corporis. Ad hoc dicendum ꝙ Cōstan. ⁊ Ga. disputant de hac q̄ne: ⁊ dicit ꝙ non est verum. s. ꝙ illud cito conuertitur ad calorem ignis: quod cito conuertitur ad calorē nostri corporis: q2 sic pili ⁊

festuce dicerent̄ calida: ⁊ cito cōuerterentur ad calorem nostri corporis qđ falsum est. Simil̄r est de vnctuosis: ⁊ soluit Ga. ꝙ calor nostri corporis debilis est ⁊ grossus: ⁊ ideo non h̄z illa cōuertere ⁊ diuidere ꝓpter sui grossitiem: neq̄ inflammare ꝓpter sui debilitatem: sed calor ignis fortis est ⁊ subtilis: ⁊ ideo potest illa diuidere ⁊ cōuertere. Ad secundam rationem dicendū ꝙ si agēs forte ⁊ debile sint eiusdem virtutis: verū est ꝙ illud qđ potest forte agēs in paruo tempore ⁊c. dūmodo illud super qđ agit possit conuerti ad vtrunq̄: ⁊ sic non est de oleo. Unde dicimus ꝙ si calor nostri corporis fuerit debilis alteratur p̄ oleū: si fuerit fortis calor nō immutabitur: sed conuertet oleum ad sui naturam. Unde nō est bonum ponere oleum supra erisipilā: quia cito inflāmatur propter calorem fortem. ❡ Septimo queritur propter quid vnctuosum cum sit calidum ⁊ humidum: conuertatur potius in humorem phlegmaticū q̄ sanguineum. Videtur enim contrarium: vnum qđ est quale in potētia: tale est quando ducitur de potētia ad actum: ⁊ omne qđ immutatur habet potestatiuam similitudinem cum eo qđ ipsum immutat: sed vnctuosum est calidum ⁊ humidum in potentia ⁊ etiam actu: ergo quando ducitur ad actū: debet esse calidum ⁊ humidum: ergo ex ipso debet generari humor calidus ⁊ humidus ⁊ nō phlegmaticus. Contrarium dicunt auctores ꝙ vtētes vnctuosis phlegmatici fiunt. Ad hoc dicendū ꝙ frequentius in phlegma conuertitur. Ad rationem dicēdum ꝙ in vnctuoso est vna natura calida ⁊ humida: ⁊ s̄m hanc potest conuerti ad sanguinem. Alia est natura s̄m ꝙ locum digestionis refugit: ⁊ ideo cōuertitur in humorē phlegmaticum indigestum.

❡ Circa secūdum ꝓcedit̄ hoc mō: ⁊ queritur de amaro: ⁊ queritur de contrarietate inter ph̄m ⁊ medicos. Dicit ph̄s in libro de sensu ⁊ sensato: ꝙ dulce ⁊ amarum sunt extrema saporū ⁊ sapores medij cōstituuntur ex illis. Medici vero ponūt ꝙ sunt duo saporū principia: ponticum: ⁊ insipidū: ⁊ videtur ꝙ sapor dulcis ⁊ amarus sint principia. In vnoquoq̄ obiectorum est vna prima cōtrarietas: vt in genere colorū: albū ⁊ nigrum: ergo in genere saporum est vna prima contrarietas: ⁊ erunt duo extrema ex quibus medij sapores cōficiūtur: sed illa maxime sunt cōtraria que maxime a se differūt. Talia vero sunt dulce ⁊ amarum: ergo debēt esse principia: quia que sunt extrema in illo genere sunt principia. Secunda ratio hec est. In quolibet genere obiectorum est vnū sicut natura aliqua: ⁊ alterum sicut priuatio: vt album est habit⁹ ⁊ nigrum nihil aliud est q̄ priuatio albi: ergo in genere obiectorum gustus vnum est sicut habitus ⁊ natura: ⁊ alterū priuatio: sed illa que sunt principia in genere obiectorū quorum vnum est natura: alterū priuatio sicut dicit philosoph⁹ ꝙ sicut se habet album ad nigrū: ita se habet dulce ad amarum: sed album ⁊ nigrum sunt principia in genere colorum: ergo dulce et amarum erunt principia in genere saporum. Tertia ratio hec est. Dicit philosophus in eodē libro: ꝙ sicut se habēt res s̄m ordinem nature: similiter se habent s̄m ordinem ad virtutes anime: sed apud virtutes anime sensibiles dulce ⁊ amarum sunt principia: ⁊ alij ab illis conficiūtur sicut ex extremis: similiter ergo apud rerū naturā: sed illa extrema sunt principia: ergo dulce ⁊ amarum sunt principia omniū saporum. Ad oppositum: dicit Ga. ꝙ sapor dulcis nō est principiū. ⁊ Ysaac q̄ ponit ꝙ ponticus ⁊ insipidus sunt duo initia saporum. Ad hoc soluūt quidā dicēdo ꝙ sapores dupliciter cōsiderātur. Uno mō s̄m viā nature: ⁊ sic sapor pontic⁹ ⁊ insipidus sunt principia saporū. Alio mō p̄ cōparationē ad sensus: ⁊ sic amarus ⁊ dulce sunt principia. Nos aūt dicim⁹ aliter: ꝙ duplex est ꝯsideratio in saporib⁹: Una est s̄z quā habēt sapores statū in gn̄e suo ꝯtrarietatis naturalis: ⁊ q: in omni ꝯtrietate sunt duo extrema maxime adinuicem distātia: ⁊ oīa alia ex his cōficiuntur: sic sunt principia dulce ⁊ amarū. Alio mō possunt cōsiderari a parte sue generatiōis: non s̄m ꝙ media ex extremis generantur: sed s̄m ꝙ ex natura sua originaliter generātur: ⁊ sic illi sapores qui plus accedunt ad naturam suam: sunt principia: ⁊ quia materia omnium saporum est aqua vel terra: ideo pontic⁹ ⁊ insipidus cum plus accedāt ad naturam suam: sunt principia: ⁊ hocmodo soluendum est de colore. ❡ Secūdo queritur vtrū amarū plus habeat caliditatē intensam q̄ siccitatē: et videtur ꝙ magis habeat siccitatē intēsam: q: omnis qualitas que non habet resistentiā plus intenditur q̄ illa que habet resistentiā: sed ex pontico generatur sapor amarus: sed caliditas habet magnā resistentiam ex frigiditatem que est a parte materie: sed siccitas nullam habet resistētiā: ergo pl⁹ debet esse in amaro ex pontico siccitas q̄ caliditas. Secunda ratio hec est. Illa dispositio magis debet intendi ad quā plures cōcurrunt cause intensionis: sed ad amarū gn̄atum ex pontico cōcurrunt siccitas pōtici ⁊ siccitas agētis: s̄z a parte caliditatis ꝯcurrit vnū solū: vt caliditas agētis: q̄ siccitas magis d̄z intēdi ⁊ maior ē in amaro q̄ caliditas. Cōtrariū vero dicit Ysaac. s. ꝙ amarū plus est calidū q̄ siccū: q: est calidū in tertio: in s̄cdo siccū. Ad rōnes dicendū ꝙ processus nō est talis: sicut ꝓbāt rōnes: s̄z pōtic⁹ h̄z naturā grossam ꝯgelatā: ⁊ tamē pōt dissolui ⁊ mollificari: cū v̄o ꝯuertit̄ ad amarū dissoluit̄ ꝯtinue. Siccitas vero causat̄ ꝓpter duriciem ⁊ pōticitatē: ⁊ tn̄ illa dissoluitur: ⁊ iđ siccitas remittitur: ⁊ caliditas intēditur. Si v̄o cū illa caliditate introducat̄ siccitas: illa est a p̄te ponticitatis ⁊ nō amaritudinis. ❡ Tertio queritur quō in amaro est ponticū: ⁊ v̄r ꝙ nō. Ponticus sequitur naturā frigidā: sed amarū h̄z naturā calidā ⁊ siccā: q̄ sapor simplex nō cōponit̄ ex amaro. Secūda rō hec est. Ois sapor in quo cōcurrūt duo est ꝯposit⁹ ⁊ nō simplex: s̄z sapor amar⁹ est simplex: q̄ nō cōponit̄ ex pōtico. Cōtrariū dicit Ysaac. ꝙ sapor amarus stomachū ꝯfortat ꝓpter pōticitatē sibi admixtam. Ad hoc dicendū ꝙ sapor ponticus amarū nō seq̄t̄: ⁊ est similis cū amaro: q: amarum fundat̄ in grossa sub̄a q̄ est pōtica vel stiptica: s̄z nō ꝑuenit ad tantā pōticitatē: ꝙ quāta est in pōtico. Vn̄ h̄z naturā incisiuā: neq̄ ad tātā siccitatē: s̄z ad illā q̄ est necessaria: ⁊ hec est stiptica: ⁊ ideo ad naturā stipticā venit. Ad rōnes dicendū ꝙ stiptic⁹ dupl̄r considerat̄. Uno mō vt est vn⁹ sapor ꝯ alios diuisus: ⁊ sic nō ꝯcurrit cū amaro: alio mō d̄r dispō que est in ex⁹ siccitate ⁊ humiditate terrestri ꝯsistens: ⁊ hoc mō nō repugnat cū amaro.

❡ Circa tertiū principale sic ꝓceditur: ⁊ q̄rit̄ de acuto: ⁊ p̄mo querit̄ qđ min⁹ cedat ī nutrimētū: an amarū: an acutū: ⁊ ꝓpter q̄d plus infestat gustū amarū q̄ acutū: ⁊ ostendit̄ ꝙ sapor amar⁹ min⁹ molestet ⁊ min⁹ deficiat a nutrimēto q̄ acut⁹. Ille enī sapor min⁹ molestat ⁊ a nutrimēto deficit q̄ min⁹ recedit a tēpamento: s̄z sapor amarus min⁹ recedit a temperamēto q̄ sapor acut⁹: ergo min⁹ infestat gustū ⁊ magis nutrit. Ad oppositum est hec rō: sapor q̄ maxime nutrit est dulcis: ergo suū ꝯtrarium magis infestat ⁊ min⁹ nutrit. S̄z hic est sapor amar⁹: q̄ magis infestat ⁊ min⁹ nutrit: ⁊ ideo querit̄ quare in saporibus amaris nō delectat̄ natura: s̄z tn̄ in acutis delectatur: ⁊ illis vtimur in salsamētis: ⁊ nō alijs. Ad hoc dicendum ꝙ in saporato duo sunt ꝯsiderāda. sapor ⁊ complexio. A parte vero saporis sapor amarus est in vlteriori gradu q̄ acutus: quia est in quarto: sed a parte cōplexionis econtrario. Uel aliter dicendum ꝙ in sapore amaro est calor cum grossa substātia: ⁊ ideo maiorem ⁊ fortiorem facit impressionem: sed sapor acutus fundat̄ in subtili sub̄a. Iđ nō tm̄ infestat. Uel aliter dicim⁹ ꝙ in sapore amaro est calor cū grossa substātia feculēta: calor aūt nō depurat illam: ⁊ ideo concipit quandam horribilitatem: ⁊ ideo multum infestat: sed in acuto est substantia pura subtilis: ⁊ calor maior et acumen: ⁊ ideo concipit quandam aromaticitatem p̄ quam allicit gustum qđ non contingit in amaro: et ideo magis nocet sapor amarus q̄ acutus. ❡ Quarto queritur vtrum sit verum quod dicunt ꝙ a parte saporis sapor amarus magis infestat q̄ sapor acutus: sed a parte complexionis contrario: ⁊ videtur ꝙ hoc sit falsum: quia sapor est sequela cōplexiōis: ⁊ ideo firmat suā specie ⁊ intēsio cōplexionis est causa intensionis saporis: q̄ per effectū si sapor est intensus ⁊ cōplexio: q̄ sicut intendit̄ a parte saporis: ita a parte cōplexiōis. Ad oppositū est qđ videm⁹ ꝙ hoc: est multum excedens: cōplexio v̄o minus. Ad hoc dicendū ꝙ sapor sequit̄ cōplexionē: ⁊ ad intēsionē cōplexionis sequit̄ intēsio saporis: sed in sapore sunt duo. Primū est virtus per quā infestat gustū: ⁊ sic amarū plus infestat q̄ acutū. Est autem

aliud per qđ cõplexionē ledit ⁊ suā impressionē figit: ⁊ sic plus excedit sapor acutus ꝙ̄ amarus: q: soluit cõtinuitatem lingue: gradus ṽo distinguūtur a parte lesionis: ⁊ q: acutū plus ledit ꝙ̄ amarū: ideo in vlteriori gradu ponitur ꝙ̄ amarum. ⁊ sic patet solutio ad quesita.

¶ Lectio .xix.

¶ De odore ciborum. Capi. xvij.

In odorādis cibis discordati sunt antiqui. Quidam enim dicūt his itidem discerni sicut ⁊ saporibus predictis. Alij nullā in odorandis discretionē esse iudicāt. Alij cõfirmāt aliquā esse significantiā etiā si nõ possimus per eā aliquando certificari. Quidā itidē odoratu testātur percipi sicut et predictis saporib⁹: ⁊ dicūt se videre tantūdē odoratum in his odorandis facere: quātum sapores in gustandis. Non enim acuta ⁊ acetosa minus odorata ꝙ̄ gusta percipiuntur: vnde ⁊ certificauerūt suū ad vtrūq; intellectū. Obuiātes his taliter videntur refragari. Fundamētū inquiūt quo innititur hec ratio non est solidū: ⁊ ppositio qua fulciri debuit questio: falsificatur hoc modo. Cum enim cibaria acetositati ⁊ acumini assimilaretis: ⁊ diceretis ea odoratu percipi sicut acetosa: ⁊ acuta affirmaretis: neq; negare possitis quin actiões acetositatis et acuminis nihil aliud ꝙ̄ punctura quedam ⁊ incisio in sensu sint. hec autē odoratui nõ attinēt: sed potius tactui. Omnis enim sensus suū habet propriū actum sibi: sicut videmus: q: visus discretionē colorū ⁊ figurarum habet: auditus vocū et sonorū: odoratus fumosorū odoratorum: tactus incisionū punctionum ⁊ similia. Vnusquisq; ṽo horū sensuum mēbra habet suis officijs destinata excepto tactu: qui in omnibus est mēbris officialibus: vnde ⁊ oculus sentit colores ⁊ formas naturaliter ⁊ substantialiter. sentit ⁊ morsuras et incisuras propter virtutē tactualē neruorū in se habitorum. Constat ergo ꝙ vnde sentit colores ⁊ formas: non sentit morsuras ⁊ incisuras. Colores enī ⁊ figuras ex virtute sua visuali cõcipit. Incisurā ṽo ⁊ morsurā ex sensibilibus suis neruis: videmus enī morsuram collyrij oculū sentire: etsi clausus sit neq; videat: sed potius tactu sentit qđ sit. itidē ⁊ lingua aures ⁊ nares horū quodlibet sentiūt: id est quoddā ppriū ad qđ posita sunt. Sentiūt etiā ⁊ pter id calidū frigidū morsurā pūcturā ⁊ similia tactib⁹ neruorū suorū sensibiliū. Palā ergo sit ꝙ si nares acumina senserit ⁊ acetositates: nõ ex proprio suo sensu naturali sentiūt: sꝫ potius ex tactu neruorū in eis cõtētorū: vñ ppositio nostra eneruat̄ q̄ nõ attribuēda dat naribus.

¶ Expleto mõ sm̄ quē sit inuestigatio dicte per sapores ⁊ ipsorū virtutes ⁊ actiones: In hac parte agit de inuestigatiõe dicte p odores ⁊ ipsorū ṽtutes ⁊ actiões. Diuisio. Hec aūt pars diuidit̄ in duas: in quarū prima agit de natura istorum odorū ⁊ actionibus ipsorū: ⁊ de natura fumi. In scđa ṽo scꝫ in hac: Signa ṽo vniuscuiusq; ostēsa. tāgit quasdā dubitatiões incidētes. Prima aūt diuidit̄ in duas: in quarū pͥma agit de natura odorū. In scđa. s. in hac: Fum⁹ generaliter diuidit̄ tripliciter ⁊c. agit de actiõib⁹ fumi qui est substātia ferēs odores. Prima aūt pars diuidit̄ in duas. In quarū prima tāgit tres opiniones antiquorū circa actiones odorū. In scđa. s. in hac: Quidā itidē odoratu testant̄ percipi sicut ex predictis ⁊c. psequit̄ duas ipsarū: primā ⁊ tertiā: ⁊ secundā proscꝫ negāte ppter manifestationē improbabilitatis. Prima aūt pars nõ diuidit̄. Scđa aūt diuidit̄ in duas: in quarū prima psequit̄ vnā opinionē. In scđa. s. in hac: Qui aūt dant eis significationē dicit ꝙ odorat⁹ ⁊c. psequit̄ scđam. Prima aūt pars cū pͥma parte capituli spectat ad presentē speculationē: ⁊ sic in p̄senti lectione sunt due partes. In quarū prima assignant̄ tres opiniões circa actiones odorū. In secūda psequit̄ ppriā. Scđa aūt pars diuidit̄ in duas: in quarum prima psequit̄ illā opinionē ipsam confirmando. In secunda: scꝫ in hac. Obuiantibus taliter videntur refragari. prosequit̄ ipsam cū rationibus cõtrarijs improbando.

¶ Circa primā partē sic pcedit: dicit ꝙ circa odorādos cibos diuersificati sunt antiqui: ⁊ tres fuerūt opiniões. Prima ꝙ cibi per odores discernuntur sub tanta certitudine sicut per sapores. Secūda ꝙ ad discretionē saporū nullo modo cõferūt odores. Tertia ꝙ ad eorū discretionē cõferūt: sed tamē nõ habēt tātā virtutē quātā sapores ppter incertitudinē odorat⁹ in nobis. ⁊ h̄ opinio est certa siue vera. ¶ Circa primā partē scđe partis p̄mā opinionē psequit̄ cõfirmando dicēs ꝙ ponētes illā opinionē talē habet rõnē: sicut p gustū differētias ciborū per sapores discernim⁹: sic per odoratum differētias eorū p odores discernim⁹: sed p gustū mediātib⁹ speciebus saporū cibos sub certitudine discernim⁹: ꝗ sic̄ speciebus odorū cibos sub certitudine discernim⁹. Illā acutū ⁊ acetosum in cibis nõ minus odoratu ꝙ̄ gustu percipimus.

¶ Circa scđam partē inducit ipꝛobationē huius opiniõis ⁊ tria intendit. Primo intendit ꝙ ex falsis intētiõe pcedit dicēs ꝙ cõdicētes illi opiniõi sic impꝛobāt ipsam dicētes fundamentū ei⁹ esse falsum. Nā cū dispositiões ciborū sicut acutū ⁊ cõsimiles debēt olfactu percipi sicut acetosa: ⁊ alie ad gustū ptinētes gustu: sꝫ nõ possunt negare quin actiões harū dispositionū ad tactū ptineāt ⁊ nõ ad olfactū. Incisio enī in morsura q̄ ab ipsis pcedit ad eū ptinet. Scđo pbat hoc dicens ꝙ vnicuiq; sensui respõdet ppria alteratio: actio: et ppriū obiectū in vna ꝯueniētia cõsistēs: ⁊ ppriū organū preter tactū q̄ in qualibet pte corpis mediātib⁹ neruis expāsus est: sꝫ olfactus est vnus sensus: ꝗ ei hoc respõdet ꝙ solū odorē participet ⁊ nõ p̄dictas actiões: sꝫ incisionē morsuram ⁊ cibos ⁊ cõsimilia. hoc aūt pꝫ in visu. Nā oculus cognoscit colores ⁊ figuras per visum: morsurā autē collyrij cū sentiat clausus existens cognoscit per tactū. ⁊ similiter est de quolibet alio sensu ⁊ organo. Tertio pcludit intētionē dicēs ꝙ ex his pꝫ ꝙ illa opinio attribuit olfactui dispositiões q̄ ei non cõpetūt: sꝫ tactui. Ex his aūt talis elicit̄ ratio. Nullus obiectū qđ nõ cõuenit sensui alicui opatur ad discretionē cibi p sensum illū: sꝫ actiões acuti ⁊ acetosi q̄ sunt punctura ⁊ mordicatiões cõsimiles nõ ꝯueniūt olfactui sꝫ tactui: ꝗ nõ operātur ad discretionem cibi per olfactum: sed illud quod ad discretionē cibi opat̄ nõ est olfactui respõdēs: sed alia dispositio tactui respõdēs. Pōt aūt dici ꝙ ipꝛobatio hui⁹ opiniõis cū sit ꝯ̄ia p̄me opinioni sit opinio scđa ponēs: ꝙ nullo modo odores ad discretionē ciborū opent̄: q̄ oīno p̄me est ꝯ̄ia. Tertia aūt est media īter illas. ¶ Circa p̄tē istā sex inq̄runt̄. Primū est qđ sit odor. Scđm est vtrū aīal possit nutriri ex odorib⁹. Tertiū ē vtrū spūs aīal̄ nutriat̄ odore. Quartū quõ spūs vitalis ⁊ calor naturalis possunt nutriri aere attracto. Quītū quõ odor īmutet sensum. Sextū de his q̄ dicunt̄ ī l̄ra.

¶ Circa primū pcedit̄ hoc mõ: q̄rit̄ qđ est odor: ⁊ videt̄ ꝙ odor sit fumosa substātia corporea: q: in cibo sunt due substātie. Vna est substātia humida: de q̄ dicit pħs ꝙ sapor ē humidi. Alia aūt est substātia vaporosa sicca: de qua dicit pħs ꝙ odor est sicci. odor ṽo nihil aliud est ꝙ̄ substantia vaporosa: sꝫ oīs talis substātia est fumus: ꝗ odor est substātia fumosa corporea ⁊ nõ est q̄litas. Scđa rõ hec est: odor nihil aliud est ꝙ̄ euaporatio fumosa: sicut dicit pħs in lib. de sensu ⁊ sensato: ꝗ ⁊c. Tertia rõ hec est: oē illud p cui⁹ actionē calor euaporātis recipit maiorē subtiliationē vel minorē ⁊ puritatem a calore p euaporationē resolutā est subā fumosa: sꝫ odor est hmõi: ꝗ est substātia fumosa. Quarta rõ h̄ est: oē illud qđ nutrit substātiā corporeā subtilem: est substātia corporalis subtilis: sꝫ odor est hmõi: sicut dicit Gale. ꝙ odor nutrit spūm animalē: ergo est substātia subtilis ⁊ nõ qualitas sola. Ad oppositum est hec ratio: omne inferēs passionem sensibus est passio vel passibilis qualitas: sed odor est huiusmo

di:ꝗ est passio vel passibilis q̄litas. Secūda rō hec est: dicit Auicē. ꝙ ea que sensu percipiuntur sunt de genere acciden tiū: qꝛ substātia solo intellectu cognoscitur: vel illa sunt de genere qualitatis: ꝛ sic spectant ad sensus omnes: vel sunt de genere qualitatis: ꝛ sic spectāt ad sensus particulares: sed odor est tale quid qḋ est qualitas. Ad hoc dicendū ꝙ lo quendo ꝑ se odor est qualitas. Ad rōnes dicendū ꝙ dupli est loqui de odore. Uno modo a parte sue nature formalis: ꝛ sic est qualitas: qꝛ sic immutat sensum. Alio modo a parte substantie deferentis odorē: ꝛ sic odor dꝛ fumus substātie il lā qualitatē deferēs. Ad scḋm dicēdū sicut dicit Gal. in cō mēto sup apho. ꝙ calor naturalis vno modo dꝛ q̄litas. Alio modo dꝛ substātia subiectū calidꝛ: sm ꝙ dicit Hali. ꝙ a corde procedunt due substantie: quarum vna est calida ꝛ sicca: et hec est spūs. alia est calida ꝛ hūida: ꝛ hec ē calor naturalis. Similiter spūs est substantia calida: odor ῡo rōne caliditā tis spiritum cōfortat: rōne ῡo substātie subtilis ipsū nutrit.

¶ Circa scḋm sic ꝓceditur: ꝛ querit vtrū odor nutriat vel nō: ꝛ loqmur de odore sm ꝙ est substātia deferens odorē: ꝛ videt ꝙ odor nutriat sic nutrimētū fit ꝑ similitudinē nutriē tis cū nutrito sm Gal. sed sunt quedā membra que sunt ca lida ꝛ sicca sicut odor: ꝗ odor maximā habet similitudinem ꝛ proportionē cū illis mēbris: sed omne tale hꝫ nutrire: ergo odor habet nutrire illa mēbra cum quibus habet similitudi nē. Secūda ratio hec est: due sunt cause propter quid aliqḋ non habet nutrire. Prima est simplicitas sicut est in elemē tis. Secūda est distantia ad corpus humanum: sicut est in mixtis: ꝗ qḋ caret his pōt nutrire: sed odor caret simplici tate: qꝛ cōponitur ex quattuor elemētis. Similiter multum appropinquat ad corpus humanū: qꝛ est fumus resolutꝰ a nutrimento: ꝗ odor natꝰ est nutrire. Tertia rō hec est: in nu trimēto est q̄dā substantia ferens saporē: ꝛ hec est humida: ꝛ est alia ferens odorē: ꝛ hec est sicca: ꝛ vtraqꝫ est passio nu trimenti: sed illa substātia q̄ defert saporē nutrit: ꝗ similr illa que defert odorē potest nutrire. Ad oppositū est hec rō: oē nutrimētū aīalis sm pħm dꝫ esse grossuꝫ solidū ꝛ imbibile: eo ꝙ membra sunt solida: sꝫ nullus odor est hmōi: ergo per odorē nō possunt nutriri: ꝛ hec ratio est pħi. Secunda ratio hec est: odor si nutriat aut hoc est ꝑ se: aut ex cōmixtione sui cū aere: sꝫ qḋ per se nō nutriat videt: qꝛ omne qḋ nutrit vlte rius digestū subtiliat plus: ꝗ ꝑ interiorē digestionē odor de uenit ad tantā subtilitatē ꝙ ꝓportionē nō hebit in natu ra humana: ꝗ cū in ꝑncipio ꝓpter sui subtilitatē non possit cōuerti multofortius in fine nō habebit ꝯuerti ad membra. Itē ꝙ mediāte aere nutriat videt hoc esse falsum: qꝛ nullus simplex hꝫ sufficientē cōpositionē ꝛ grossitiē neqꝫ sufficientē vicinitatē cū humana natura ad hᷓ ꝙ nutrire sufficiat: sꝫ odor est simplex: ꝗ odor ꝑ naturā aeris nō nutriet. Tertia ratio hec est: odor ad mēbra nutritiua nō fertur: sed fert cum aere ad cor vel attrahit a cerebro: sꝫ nihil qḋ nō fert ad mēbra nu tritiua habet nutrire: sed odor est hmōi: ꝗ odor nō habet nu trire: ꝛ hoc etiā dicit pħs ꝙ impossibile est aīalia odoribꝰ nu triri: saporibꝰ tñ nutriunt. Ad rationes dicendū: ꝙ ad hᷓ ꝙ res nutriat nō solū requirit proportio q̄litū ad cōplexionē sed etiā substantia ꝓportionalis: sed odor nō est substantia grossa: ꝗuis ꝯueniat a parte cōplexionis: nō tñ a parte sue substātie ꝓpter sui subtilitatē. Ad aliā rōnē dicendū ꝙ defe ctus nutrimēti est duplex cā: prima: vt ꝓuatio cōditionuꝫ nutrimēti respectu cōplexiōis humane ꝛ substātie habit ꝓua tio: ꝛ in odore deficit compositio ꝛ habilitas substātie. Ad aliud dicendꝰ ꝙ sapor nutrit: qꝛ est substantia grossa q̄ est proportionalis membris: sed odor est subtilis ꝛ nō ꝓportio nalis mēbris: et ideo non nutrit.

¶ Circa tertium proceditur hoc mō: querit vtrū spūs ani malis in cerebro existens odoribus nutriat: ꝛ ostēdit ꝙ nō. omne aliud quo nutrit spūs est ex solum pꝰus digestū ꝛ con uersū in naturā sanguinis: qꝛ sicut ex grossioribꝰ partibꝰ san guis ꝛ nutrimēti fit mēbrū vel pars mēbri: ita ex subtilliori bus generant spūs: sꝫ odor nūqꝫ pōt cedere i partes nutrimēti vel nutriri sicut ꝓbatū est: ꝗ nō potest spūs aīalis odoribꝰ nutriri: ꝗ si nutrit: nutrit ex tali re que resoluit ex massa san guinis: sed talis nō est ille q̄ attrahit extra ad cerebrum: er go ex aere attracto nō potest nutriri. Secūa ratio hec est: oē qḋ nutrit fertur ad locū digestiōis: sꝫ odor q̄ est extra imme diate attrahit ad cerebrū ꝛ nō ad locū digestiōis: ꝗ odor ex tra attractꝰ nō potest nutrire. Tertia ratio hec est: ex eisdem est vnūquodqꝫ ex quibus nutritur: ꝗ ex illo ex quo nō habet spūs generari ex illo nō pōt nutriri: sed spūs ex odoribꝰ non pōt generari: ꝗ neqꝫ nutriri. Probatio minoris: qꝛ spiritꝰ ex nullo nutrit nisi ex illo quod est in corde per viteriorē sub tiliationē: sed odor nō est in corde: sed attrahit ad cerebrū: ergo ex odore extra attracto nō pōt spūs aīalis nutriri. Ad oppositū est hec ratio: dicit Gal. in megategni. in. 33. parti cula: ꝙ spūs aīalis qui est in cerebro nutrit ꝛ augmentatur odoratu: spūs ῡo vitalis nutritur ex aere attracto ꝑ poros ad ipsum: ꝗ odor est cā nutrimēti. Secūa rō hec est: qḋ nutrit nutrit ꝑ ꝓportionē ꝛ similitudinē: ꝛ est similitudo in cōplexio ne ꝛ substantia: sꝫ odor multū spūi vicinat: qꝛ est substantia calida vaporosa: ergo habet ipsum nutrire. Tertia ratio hec est: quod attrahit ab aliquo ꝓpter sui similitudinē natum est nutrire. sed sicut dicit Auicē. spūs gaudēs odoribus tra hit ad se odores ꝓpter similitudinē quā hꝫ cū illis: ꝗ spūs natus est nutriri ex odoribus. Quarta ratio hec est: qꝛ sicut se habet fumus ignis ad fumū cādele semiextincte: sic se hꝫ spūs ad odorem: sꝫ ignis descendit ad candelam semiextin ctam: vt fumo illo nutriatur sicut patet: ꝗ spūs similiter des cendit ad odorē vt ex illo nutriatur: ꝗ spiritus odoribus nu tritur. Quinta ratio hec est: tria sunt in corpore: membra soli da: spūs ꝛ calor. mēbra ῡo ex grossioribꝰ partibꝰ nutrimenti nutriunt que sunt ptes solide calide ꝛ sicce: ꝗ calor similiter ex partibꝰ sibi proportionalibus habet nutriri: vt ex vnctuosi tate sanguinis q̄ est calida ꝛ hūida: ꝗ spūs similiter nutrit ex partibꝰ sibi ꝓportionalibꝰ: sꝫ illud qḋ est in nutrimēto sibi ꝓportionale est substantia subtilis vaporosa: sed hmōi est odor: ergo cū spūs sit hmōi: ex odore habet nutriri. Ad hoc dicendū ꝙ spūs aīalis ex odoribus attractis nutrit ꝛ cōfor tatur. Ad rationes in cōtrariū dicendū: ꝙ nutrimentum est duplex. quoddā est ꝑ cōuersionē in humorem ꝛ sanguinē ꝛ hūiditatē: ꝛ sic ex grossis partibus nutrimēti mēbra nutriū tur ꝛ generant. ꝛ ex subtilioribus partibus nutrimēti spūs ꝛ sic nō dicimus ꝙ spūs nutriat odore. Est aūt aliud qḋ est cōfortatio ꝛ refocillatio: vt precedente digestione ꝛ conuer sione que ordinantur ad grossum nutrimentū: ꝛ sic spiritus aīalis habet nutriri odoribus.

¶ Circa quartū proceditur hoc mō: querit vtrū calor natu ralis ꝛ spūs vitalis nutriant aere attracto ad cor: ꝛ ostendit ꝙ nō. nullū simplex cōuertit in mixtū: ꝛ ꝓpter hoc nō potest ipsum nutrire: sed calor ꝛ spūs vitalis est substantia mixta calida ꝛ humida vel sicca: sed aer est simplex: ꝗ nō potest il la nutrire. Secūa ratio hec est. dicit Auicē. oē qḋ nutrit est ini tiū rebꝰ nutiēdis: sꝫ elemēta maxime distāt a natura humana qꝛ habēt q̄litates vltimatas: cōplexio ῡo humana est tempe rata: cū ꝗ aer sit elemētū nō ꝓportionabit ꝯplexiōi humane: ergo nō nutrit calorē neqꝫ spūm vitalē. Ad oppositū est hec rō: dicit Auicē. ꝙ calor naturalis ꝛ spūs nutriuntur: ꝛ dicit Gal. ꝙ spūs vitalis nutrit ex aere ꝑ poros ad ipsūm ingrediē te: ergo calor ꝛ spiritus vitalis aere nutriuntur. Secunda ratio hec est: dicit Ysaac ꝙ sicut calor exterior nutrit: ita inte rior: sed calor exterior nutritur ꝛ sustentatur aere calido: er go ꝛ calor interior nutritur aere ꝛ sustentatur aere calido si cut pabulo suo. Tertia ratio hec est: omne illud ꝑ cuiꝰ remo tionē calor extinguit est pabulū ꝛ sustētamētū caloris natu ralis: sꝫ aer attractꝰ est hmōi: ꝗ est pabulū caloris. Quarta rō hec est: dicit pħs in lib. de somno ꝛ vigilia: ꝙ ꝑseuerātia spi rituū vigorē inducit ꝛ attractio aeris facit ad pseuerātiam spirituū: sꝫ oē tale qḋ facit ad ꝯseruationē spūs est sicut pa bulū ꝛ sustētamentū spūum: ꝗ aer pōt nutrire spūm vitalē. Ad hᷓ dicendū ꝙ calor ꝛ spūs vitalis ex aere nō nutriuntur. Ad rōnes dicēdū ꝙ duplex est nutrimētū. quoddā est veruꝫ quod fit per ꝯuersionē: ꝛ sic qḋ nutrit dꝫ esse mixtū ꝛ sic aer nō nutrit: sꝫ fumꝰ sanguineꝰ a sanguine resolutus sm Gal. Est autē aliud qḋ est ꝯfortatio ꝛ regimē cal. naturalis: ꝛ sic dicitur aer nutrire calorē naturalē ꝛ spiritum vitalē.

¶ Circa quintum proceditur hoc modo: querit de mō sm

quem odor organum olfactus immutet: et quaeritur primo vtrum odor immutet ipsum prout existit in proprio fumo et propria materia vel prout est extra propriam materiam: sicut similitudo vel organum vel idolum odoris immutet organum prout nō existit in fumo sicut in materia: et est quaestio Auice. et dicendum quod in propria materia fertur ad ipsum: quia omnis dispositio per sui excellentiā corrumpens organum corporale existit in propria materia: sed odor est huiusmodi quia corrumpit organum olfactus per sui excellentiā: ergo existit in propria materia: ergo in propria materia fertur ad ipsum: et ipsum immutat. Secunda ratio hec est: omne illud quod sanat et confortat existit in propria materia: sed odores confortant et sanant cerebrum: ergo existunt in propria materia: ergo immutant organum secundum quod existunt in propria materia. Tertia ratio hec est: omne illud quod nutrit substantiā corpoream quamuis sit subtile existit in propria materia: sed odor est huiusmodi: ergo existit in propria materia. Quarta ratio hec est: omne illud quod per inspirationem sui et medij deferentis ad locū sensus defertur: fertur ad sensum in propria materia: sed odor est huiusmodi quia animalia que non inspirant non odorant: ergo ad sensum fertur odor in propria materia. Quinta ratio hec est: omne illud quod immutat sensum et organū per resolutionē factā a calore per cuius resolutionē videmus res deficere et marcescere fertur ad organū in propria materia: sed odor est huiusmodi: quia per resolutionē factā a calore fumus resoluitur a corpore odorifero: ergo fertur ad sensum in propria materia: et iterū quando multum odoratur: et rosa marcescit. Item videmus corpora congelata: vt lapides et cetera que non habent resolutionē: et ideo non habent odorem: ergo a corpore odorifero resoluitur fumus per quē immutat organū olfactus. Ad oppositū est auctor. Aristotel. dicentis quod sensus accipit species rerum in materia preter materiam: cū ergo olfactus accipit odorem in materia preter materiā tamē: ergo necesse est vt terminetur odor in fumo vel materia ad organū immutādū. Secunda ratio hec est: in omni eo quod immutat sensum est aliqua natura proportionalis secundum quā sensum immutat: sed res odorabiles immutant sensum: ergo est natura proportionalis in ea organo et sensui: et similiter in omnibus sensibus: sed virtus sensibilis est virtus spiritualis: substantie vero semper corporali cōiuncta. vnde nō est spiritualis simplex: ergo similiter oportet quod in natura odorabili sit substantia spiritualis substantie cū corpore vnita: per quam nata est sensum immutare: huiusmodi autē est odor: ergo nō est necesse quod feratur ad sensum in propria materia: sed secundum quod est idolum vel similitudo. Tertia ratio hec est: impossibile est aliquod corpus ita rarefieri: vt possit peruenire a subtilitatē et proportionem ignis: ergo corpus odoriferum nō potest in tantum rarefieri quod possit deuenire ad subtilitatem et proportionem ignis: ergo corpus odoriferum non potest: sed minima pars alicuius corporis odoriferi: vt cerusa vel alicuius alterius sentitur a multis et per longum spacium: sed fumus resolutus nō posset tantum spacium replere: quia etiā ignis non posset: ergo nō sentitur corpus odorabile per fumum: quia non sentitur fumus per tantum spacium: ergo odor non immutat sensum in propria materia que non sentitur vsque ad iactū lapidis sicut dicit Auicē. Quarta ratio hec est: omne illud quod procedit a corpore absque resolutiōe corporis: fit corpore existente integro: sed odor est huiusmodi: ergo potest fieri corpore existente integro: ergo nō fit per resolutionem corporis: ergo nō fertur ad sensum in propria materia. Quinta ratio hec est: omne illud quod immutat sensum per delectationem sui in substantia ad quod non potest attingere substantiā: neque ad locum: sed substantia simul nō potest deferri vsque ad longum spacium: ergo neque odor defertur cum tali substantia: ergo non fertur ad sensum in propria materia. Contrarium do videmus: quia vultures senserunt per multa miliaria excidium troie: et cadauera mortuorum: ergo odor nō defertur cum fumo ad sensum immutādū. Secūda ratio hec est: omne illud quod simul attingit diuersos sitūs et extra materiā corporalem immutat sensus absque sui delatiōe: sed odor vnus et idē est in diuersis olfactibus: ergo est extra materiā corporalem: ergo immutat sensum absque sui delatione. Ad hoc dicendum quod quidā ponunt quod odor fertur extra propriam naturam. Alij dicunt quod odor fertur in fumo: et huic positioni consentit Auicen. et dicit quod venti portauerūt fumum vsque ad locum illum. Sed nos dicimus quod nō est necesse quod in fumo feratur odor ad hoc vt immutet sensum: sed sufficit dispositio et similitudo medij. quod autem sentiatur in fumo hoc accidit: vt distinguamus quod odor vno modo facit immutationem corporalem secundum quod cōfortat cerebrū: et sic fertur cū fumo: alio modo facit quod immutat virtutē animalem: et sic non fertur in fumo: sed in idolo et sua similitudine: et sic patet solutio ad ista.

Lectio. xx.

Qui autem dāt eis significātiā sed nō facile certificandā: dicunt quod odoratus certi significet ciborum naturas: nō tamen itidē vt gustus. ad linguā enī sex lacerti veniūt a cerebro quibus sensus carent ceteri quibus lingua confortatur in discernēdis sibi venientibus: vnde et gustus nō solum sapores discretos intelligit: sed sibi congrua et incongrua percipit. Odoratus autē nō similiter: cū a cerebro solus vnus neruus veniat sibi perque certificare solū sibi sensualia nequit: neque comprehendere secundum quod oportet: nisi tantum generalia aromatica et fetida. Specialia vero que sunt mediocria in his nō potest certificare: vnde eis ratio non posuit nomina. Sensus enim ex debilitate sua grossa nō potuit rationabilitati deferre: vt certa possit imponere noīa. Generaliter ergo noīauit ea ponēs eis saporum nomina: bonumque siue malū odorē dictitat Mediocria caruerūt nominibus cū nullatenus certificentur. A subiectis ergo suis tantum ea nominat sicut dicimus odorē dicens camphore ambre et similia. Ideoque ex diuersis nō potuit cōpositos discernere odores sicut visus cōpositos discernit colores. Cōprehendit ergo solos simplices quorum substantia simplex est. Causa eius: quia odoratus sensus in vētriculis cerebri habetur longe ab instrumento suo remotus: Certificamus hoc: quia si quamlibet substantiam fortis odoris sumpserimus: id est in naribus siue vicinius apposuerimus: nil inde discernere possumus nisi cum aer motus odorem cerebro ferat cum flatu: vnde sensui odoratus nil de substantia illa aliud venit nisi solus illius fumus qui sibi inde ascēdit: quia aerem quālibet circuntegens substantieque fumose cōmiscens et in ea se traducens ad cerebrum cum flatu eūdem defert: qui cū spiritui animato reddatur qui in cerebro continetur et simplicis substantie: sit simplex bonique odoris habetur: conuenienter et assimilanter ab eodem spiritu suscipitur. Si autē odor sit horribilis: velit nolit inde patiēs eum suscipit: sicut violentiam ignis preualere videmus in aquam frigidam. verbigratia. Si duos lichnos acceperimus accensos: vnusque extinguatur: calore tamen et rubore manente ignis: si duobus digitis extinctus remotus ardenti subijciatur: ignis ardēs visualiter ad extinctum redit: et commixtus calori et rubori extinctum eundem accendit. Sed si rubor et calor ab extincto recesserit: nō ad eundē redeunt: nisi realiter reaccēdatur: et quasi quandā vim ab ardēte acceperit: sicut ab hoste quilibet victor hostis eripiatur. Palā igitur est intelligere odoratū conueniētia: et quasi quadā assimilatione bonū odorē capere: malū do et quadam passibilitate victorie. vnde et de cōposito odore ex diuersis

odoratis in ventriculis cerebri simplex tātū quidam venit, maxime si ex bono odore et malo compositus sit. Bonus enim in virtute sua antequam malus penetrat duplici de causa. vna quia substātia boni odoris virtutem caloris in se significat continere naturalem q̄ grossitiem eius mūdificauit ⁊ subtiliauit vt leuitate sui facilis soluta flatu aeris ad spiritum aīatū cito valeat penetrare. Alia: q: odor bonus conuenientiam habet cum spiritu animali in caliditate et siccitate. De malo vero odore non similiter cōtingit. Actio enī nature in eo deficit: vñ superfluitas eius grossa: necesse est in eo coagulata remaneat. Ideoque nō tā facile: sꝫ dure potuit cum fumo dissolui. Nō ergo ad spiritū animatū valuit penetrare: q: spiritus hic subtilis est: ⁊ longe remotus in ventriculis cerebri. ⁊ idcirco nō nisi subtilia sunt odorē pertingentia solaque rerū spiritualitas: non earum corporeitas cum perforat. Gustus nō sic: q: ex sue substātie corporalitate ⁊ rerum corporalitatem ⁊ spiritualitatē tangit discernēs sibi cōgrua ⁊ incōgrua: similia ⁊ dissimilia certificās sensualiter earū actiones antequam ad animatum sensum: qui est in ventriculis cerebri perforēt. vnde gustui plurimū occultant cōuenientia: si cōuenientia cū inconuenientibus sint admixta. Sensus enim lingue etsi conuenientia recipiat: citissime tñ patitur ex cōtrarijs inconuenientibus admixtis antequam ad spiritum animatū cōuenientia ab eo mādentur. Ideoque res ecōtrario apparēt odoratui ⁊ aliter gustui: cum odoratui solus veniat odor in aerē dissolutus ⁊ spiritui aīato tñ mittatur subtilissimus: maximeque sibi cōgru⁹: in quo acquiescēs ⁊ tacite delectatur. Gustus vero cum sensatorum corporeitates diuersorum in substantijs cōprehendat: cōtrariorū actiōes preualēt illis cōuenientibus: q: sensus acquiescit ex suis inuicē assimilationibus. Cōtra aūt inconuenientia tota vis sua mouetur: ⁊ disturbatur: vt eis reluctetur. testatur hoc rosa que etsi odoratui conueniat: gustui tamē est incōgrua: de qua nō dissoluitur nisi cōuenientia: vt ad odoratū perueniāt subtiliora ⁊ cōuenientiora. Grossities vero substantie sue horribilitas atque pūticitas que insunt quasi terrestria ad dissoluendum in odoratū cū fumi sint difficilia: nisi cū gustus totā suā substātiā cōprehendit. Aristo. in lib. de aīa. Odorat⁹ inquit nō sensib⁹ assimilatur ceteris: cum certā certi delectationē ⁊ horribilitatē ⁊ rerū mediocritatē capiat: sicut visus albedinē ⁊ nigredinē ⁊ earum mediocritatē. Gust⁹ similiter dulcedinē ⁊ amaritudinē ⁊ earū mediocritatem. Odoratus nō similiter: q: nō nisi subtilē suscipit. i. delectabilē odorē ⁊ fetentē: nō earum mediū. vnde non discernit inter muscum ⁊ aloen nisi ꝙ istud sibi conuenibile: illud vero inconuenibile. medium vero bonū nō potest discernere. Cū in cōprehēdendo deficiat nō pōt notare ea neque cognoscere: ⁊ cum non cognoscit: neque rō nominare potest: nisi ꝙ bonū ⁊ malum odorē vocitet. quod percipitur ex aīalibus palpebris carētib⁹: quorū oculi non clauduntur vt spūs visibilis coadunatus cōfortetur ⁊ quiescens renouetur: vnde ⁊ paruus eorum visus: quia oculi sepissime aperiuntur ⁊ foras emittitur: spūs vero visibilis valde dissoluitur cū splendori solis immittitur: quod in marinis bestijs apparet carētibus vt diximus palpebris. Itidē odoratus nō discernit: cum nares patule ⁊ ab odoratu longe remote sint. Reprehendimur tamen a sophistis dicentibus odoratum minime comprehēdi nisi aeris tractu. Quomodo ergo odorant quedā aīalia cū nares nō habēt? Respondem⁹. Nares quidā non habentia nulla ad cerebri sui ventriculos habēt obstacula. vnde ⁊ sine vero aeris tractu habent odoratū eta. Naribus necnon carentia tamē in supremis narium habent pelliculas: que aerem sine flatu non permittunt intrare: ad quas aer odoratum ferēs penetrat vt ad animatū perferat spiritum. Ideoque quecunque animalia palpebras habent: oculos claudētia non vident nisi oculos aperiant ⁊ palpebras erigant. Non habentibus palpebras hec minime sunt necessaria: quia oculos apertos semper habent. deficit ergo in eis visibilis spiritus: neque colores vident nisi tantum albedinem ⁊ nigredinem: earumque extrema decernunt: media nulla discretione separāt propter colorum subtilitatem ⁊ visus sui defectionem. Scimus tamē nos reprehēdendos. Si inquiūt spiritus visibilis in palpebras non habentibus est defectus quare non similiter deficiat odoratus in naribus carentib⁹. Respōdem⁹ debiliter obijci: splendor enī visibilis cum palpebras exierit in aerem extenditur ⁊ videnda comprehendit. ideoque cum in pluribus diuiditur maior est defectus: sed spiritus odoratum faciens non exiens neque a quiete se mouens: in ventriculis cerebri moratur expectans ꝙ ad sensus afferatur sibi deforis. non ergo deficere eum oportet. Cū ad hoc deuenerimus: vt inter gustū ⁊ odoratū differentiam fecerimus: oportet vt fumorum species inquiramus ⁊ virtutes actionesque eorum intelligem⁹.

¶ Facta p̄secutione ⁊ improbatiōe prime opiniōis: cui secūda est cōtraria: ipsam improbans: in hac parte prosequitur secūdā. Diuisio. Diuidit aūt hec pars in. vij. partes ad inuicē cōnexionē habētes. In quarū prima assignat causas propter quā certa discretio sapor est per gustus: ⁊ est propter dispositionē multitudinis neruorū a cerebro ad linguam venientiū. In secūda: scꝫ in hac: Odoratus nō similiter est eius vnus neruus a cerebro solus veniat sibi. assignat causam indiscretiōis odorū per olfactū que est propter paucitatē neruorū ad eius organū venientiū. In tertia. s. in hac: Causa ꝙ in ventriculis cerebri odores sensus. assignat causam incertitudinis olfactus propter distātiā ab obiecto: cū versus cerebrum eius organū sit profundatū: ⁊ rōne huius assignat modum deueniendi ad ipsum odorem. In quarta. s. in hac: Gustus autem non similiter q: ex corporeitate substantie. comparat modum apprehensionis olfactus ad modum apprehensionis gustus. In quinta: scꝫ in hac: Aristo. in libro de anima odoratus inquit nō sensibus assimilatur. comparat olfactū ad alios sensus sub aucto. Aristotele. In sexta. s. in hac: Reprehendimur tamen ab obijcientibus odoratum minime apprehendi nisi aeris tractu. mouet vnam dubitationem incidentem circa quedam dicta in solutione prime. ¶ Circa primam igitur partem dicit ꝙ illi qui dicunt cibos p odores discerni non sub tanta certitudine sicut per gustum: talem assignāt causam. a cerebro enim sex musculi ad linguam veniūt ⁊ cum per neruos fiat motus ⁊ sensus: per illos vigoratur discretio gustus in lingua: ⁊ magis q̄ alij sensus suis organis vigorantur: ⁊ ideo gustus non solum discernit sapores sꝫ etiā cōuenientes ⁊ disconuenientes in cibo. ¶ Circa secundā partē dicit: ꝙ nō est simile de olfactu eo ꝙ vnus solus neruus

venit ad organū eius. vnde incertū est: ꝛ ideo nō cōprehendit speciales odorū differētias: sed solū generales: sicut aromaticū ꝛ fetens: nec cognoscit medias sed extremas propter eaꝝ excellētiā: ꝛ ꝓpter eius defectū ratio nō ponit certum nomē odoribus cū olfactus non ministret ei certitudinem. Nominat autē eos per nomen subiectoꝝ sicut odores camphore rose. Est autē camphora succus herbe frigidus: ambra vero sperma balene. ¶ Circa tertiā partē sunt septem particule. Primo enī assignat causam incertitudinis olfactus a parte situs organi dicēs: quia causa huius est: quia iste sensus situs in anteriori parte cerebri lōge a naribus que sunt eius organū p quas odor ad ipsum defert. Secūdo ad manifestationē intentionis assignat modū sm quē odores ad ipsum veniunt: ꝛ primo ostēdit hoc in odore horribili dicens: ꝙ cū fortis odor accipitur ꝛ naribus apponit: non discernitur: quia distat a sensu ꝛ non percipit nisi cū aer attrahit ipsum deferens ad cerebrū cū quadā violētia attractus. Tertio ostendit ꝙ odor suauis cito deuenit ad cerebrū ꝓpter sui delectationē ꝛ similitudinem cū spiritu aīali. Quarto redit ad horribilē causam huius dicens ꝙ cū violentia venit ꝓpter sui discōuenientiā cū spiritu sicut ignis violētia ꝯuertit aquā. Quinto declarat hoc per exemplum in lichno: qui cum retinet fumū ꝛ rubore ꝓpter cōuenientiā ignis candele supposite ad ipsum accēdendū descendit: sed cū hec non sunt cum violētia ipsum incendit. Similiter est de odore suaui ꝛ horribili respectu spūs animalis. Sexto ꝯcludit ex his ꝙ odor bonus velocius penetrat ad olfactū propter sui subtilitatē ꝛ suauitatē: malus autē tardius ꝓpter cōtraria. Septimo ostendit rationē huius cum aliquid ex suaui ꝛ horribili cōponitur odore ꝛ olfactus offert: subtilis ꝛ suauis cito ad ipsum transit: grossus autē ꝛ horribilis tarde. Nam olfactus nō recipit grossitiem obiectorū: sed subtilitatem ꝛ speciem.

¶ Circa quartā partē quattuor proponit. Primo assignat diuersum modū apprehēsiōis olfactus et gustus dicēs ꝙ nō similiter gustus apprehēdit: quia corporeitates reruꝫ recipit ꝛ cū ipse sit primus ante imutat: ꝛ cōgrua ꝛ incōgrua in cibis ante discernit ꝙ immutatio ad spūm animalē penetret in ventriculis cerebri existentē. Secūdo ostendit ꝙ horribilia ꝛ delectabilia cōmixta latent apud gustum quia simul attingunt linguā: sed in olfactu suauia citius penetrāt ꝛ gustus citius patitur ab horribili. Tertio ostendit diuersum modū apprehensiōis olfactus circa horribilium ꝛ suauiū apprehensionē ꝛ eam dicens: ꝙ olfactus suauia prius accipit ꝓpter sui cōformitatē cū spirituali aīali ꝛ eoꝝ penetrationē cū solus fumus ad organum eius subtilissimus penetret: sed cōtrarium est in gustu quē attingunt partes grosse ꝛ cōuenientibus acquiescit eoꝝ imutationē parū sentiens: horribilia vero perturbāt hūc cū magna violētia ipsū imutāt. Quarto declarat intentionē per exemplum in rosa: in qua odor suauis sui subtilitate cito penetrat ad olfactum cum delectatione: tota vero substantia grossa suo sapore horribili infestat gustū.

¶ Circa quītā partē duo proponit. Primo dicit ꝙ Aristo. in libro de anima ꝛ in libro de sensu ꝛ sensato dicit ꝙ differens est olfactus in nobis ꝛ alij sensus: quia alij sensus agnoscunt extrema ꝓpter ipsorū excellentiā. Secundo declarat hoc per similitudinē in oculis aīalium: dicens ꝙ hoc patet in aīalibus carentibus palpebris: que sunt create vt p clausionē quiescat spiritus ꝛ nō corrumpetur q̄ ab excellentia luminis leditur. hec autē aīalia vident debiliter ꝛ non discernūt colores nisi cū perturbatione propter duriciem oculoꝝ. Similiter ꝛ genus hominū debiliter sentit odores ꝓpter remotionē nariū ꝛ odoris a cerebro: ꝛ sm Arist. sicut aīalia habentia palpebras non vident nisi palpebris amotis: similiter neq homo olfacit nisi coopertorio organi olfactus p inspirationē ablato. ¶ Circa sextā partē primo mouet dubitationē ex predictis incidētē dicēs: ꝙ cū nō fiat olfactio nisi p aeris attractionē: quō aīalia carētia naribus per quas aer penetrat olfaciunt. ꝛ hec questio ab Arist. mouetur in piscibus quomodo olfaciūt cū nō respirent attrahendo aerē. Secundo vero soluit dicēs ꝙ carentia naribus ꝛ nō respirantia non habent coopertoriū obstans: ꝛ ideo aer ꝛ odor fumo seipso ad organum solū penetrat: sed habentia nares ꝛ respirātia habent coopertoriū obstans ꝛ nō olfaciunt nisi illo eleuato ꝛ aere inspirato: ꝛ est simile in animalibus carentibus palpebris ꝛ eas habētibus. ¶ Circa septimā partē primo mouet dubitationē alterā ortā ex predictis: dicēs ꝙ questio est sophistaꝝ quomō carētia palpebraꝝ est causa defectus spūs visibilis: carētia autē nariū nō est eī defectus spūs odorabilis. Secundo soluit dicens ꝙ nō est simile de vtroq spiritu: eo ꝙ spiritus visibilis ꝓpe est ꝓpter situm oculi: ꝛ diffundit per aerem: ꝛ adeo ꝓpter dispersionē minoratur cū est carentia palpebrarū: ꝛ ad eius collectionē facientiū: sꝫ spūs odorabilis manet in profundo quietus: ꝛ ideo carentia nariū nō impedit: cū nares nō sint ad eius collectionem necessarie. In fine vero ꝯtinuat dicta dicēdis dicēs ꝙ postꝙ assignata est differētia inter olfactū ꝛ gustū dicēdū est de speciebus virtutibus ꝛ actionibus fumorū. Hec est intētio huius partis.

¶ Circa partem istam inquirenda sunt sex. Primuꝫ est de certitudine ꝛ incertitudine sensuū in nobis. Secundū est de modo odorandi. Tertiū est de similitudine specierū odoruꝫ. Quartū est verū distinguant penes species saporum sicut vult phs: ꝛ de diuersitate instrumentorum olfactus ꝛ aliorū sensuum. Quintū de spiritu visibili ꝛ suo organo. Sextū de his que dicuntur in littera.

¶ Circa primum ꝓceditur hoc modo: queritur primo sm quā viā olfactus est in nobis maxime incertus: ꝛ ostēditur cōtrariū: certitudo ꝛ discretio sensus sequitur puritatem ꝛ claritatem ꝛ perspicuitatē spiritus ꝛ mūdiciam organi: vnde dicit phs in lib. de aīalibus: ꝙ sensus sunt maxime certi in nobis: ꝛ causa huius est subtilitas ꝛ perspicuitas spirituum et mūdicia organi: sed cū spūs q̄ sunt in nobis sunt subtiles ꝛ clariores ꝛ organa sunt maxime pura ꝛ subtilia ꝛ mūda: certior ꝛ discretior debet esse olfactus in nobis ꝙ in alijs aīalibus. Secunda ratio hec est: aīal habens tenuē carnē ꝛ subtilem ꝛ mollē optimi est sensus sm Aristo. quia molles carne apti sunt mente: sꝫ organū olfactus est maxime tenue ꝛ subtile in habētibus carnem subtiliorē ꝙ in alijs: ergo maxime organū olfactus viget in hoīe cum habeat carnes molles et subtiles. Tertia ratio hec est. dicit phs in lib. de aīalibus ꝙ omnes sensus differenter sunt in nobis ꝛ in alijs aīalibus: quia in nobis discretiores sunt. hoc est ꝓpter subtilitatē ꝛ puritatē spirituū ꝛ organoꝝ: ꝛ etiā dicit ꝙ olfactus certior est in nobis ꝙ in alijs: ergo cū sensus sequatur fortitudinē organi olfactus erit in nobis certior ꝛ discretior. ¶ Ad oppositū est hec rō. sensus fit discretior ꝓpter multitudinē neruoꝝ sm ysaac: sꝫ in organo olfactus in nobis nō est multitudo neruoꝝ sm ysaac: sed ibi est vnus solus neruus: ꝛ etiā valde est debilis: ergo olfactus nō maxime viget in nobis: ergo nō est certior in nobis. Secūda ratio hec est: oīs sensus q̄ remotus est a suo obiecto est incertus: ꝛ quāto plus distat tāto magis est incertus: sꝫ organū olfactus multū est in nobis remotū a suo obiecto: quia in nobis multū profundatur in cerebro: ergo in nobis non est certior. Tertia ratio hec est: oīs sensus cuius organū est improportionale obiecto vel ꝯditū est incertus: sed organū olfactus in hoīe est huiusmōi: quia in hoīe organuꝫ olfactus viget in cerebro: sꝫ cerebrū hoīs maxime est humidū inter oīa aīalia: ꝛ illud replet multa humiditate reumatis: ꝛ oppilat ita ꝙ nō possit sufficienter spūs ad organū penetrare: odor autē est siccus: ergo humiditas sicci impedit receptionē odoris: ergo in nobis maxime viget olfactus. Quarta rō hec est. Oīs sensus q̄ nō discernit media sꝫ extrema: nec dat eīm certificationē illoꝝ obiectoꝝ est maxime incertus: sꝫ olfactus in nobis est huiusmōi: ergo in nobis maxime est incertus: ꝛ hoc dicunt Aristo. ꝛ Auic. ꝙ olfactus incertior est in nobis ꝙ alij sensus ꝛ in nobis incertior ꝙ in alijs aīalibus. Ad hoc dicenduꝫ ꝙ olfactus incertior est in nobis ꝙ in alijs aīalibus: cuius triplex est causa. Vna est paucitas neruorū peruenientiū ad ipsum. Secūda est remotio organi ab obiecto. Tertia est cōtrarietas obiecti ꝛ organi. Ad primā rōnē dicēdū ꝙ causa certitudinis sensus est duplex. Vna est cōmunis: vt puritas ꝛ perspicuitas ꝛ subtilitas instrumentoꝝ ꝛ spūs: ꝛ hec non deficit in olfactu. Est autē alia causa propria: vt proportio organi ad obiectū: ꝛ hec in hoīe repugnat olfactui ratione iam visa: ꝛ ideo tactus in eo est certior. Ad scōm dicendū ꝙ organū olfactus

in hoīe

in homine per se est multū subtile: ⁊ facilis impressionis: sȝ
per viam accidentis multum est grossum: quia humores ce
rebri veniunt ad organum ⁊ impediunt apprehensionē sui
obiecti. Ad tertiū dicēdū ꝙ Arist. loquit̄ de q̄busdā sensib⁹
particulariter: ⁊ sic loquit̄ de gustu ⁊ de tactu: q̄ illi magis
vigent in homine q̄ in alijs. Si vero loquatur de omnibus
sic dicendum ꝙ in sensu sunt duo: s. receptio obiecti: ⁊ hoc
modo olfactus est in nobis debilis. Secūdum est discretio
⁊ iudicium ꝓpter apprehensionem que est interior: ⁊ est in
ratione ⁊ virtute estimatiua: ⁊ hoc modo potest esse olfact⁹
certior in nobis in q̄ alijs. ¶ Secundo querit̄ vtrum tact⁹
sit certior in nobis: ⁊ ostēditur ꝙ sic: organū tactus est caro
vel neruus: ⁊ est mixtum: ⁊ debet esse eque distans ab om-
nibus qualitatib⁹ tāgibilib⁹: q: si magis declinaret ad vnā
q̄ ad alteram: impediretur eius iudicium: ideo oportet or-
ganum tactus esse equale: ergo in animali in quo est maxi-
me equalitas magis viget tactus: sed in homine caro ⁊ ner
uus est maxime temperat⁹ respectu aliorum: ergo in homine
tactus est maxime discretiuus. Secūda ratio hec est: molli
cies carnis ⁊ subtilitas inducit discretionē in tactu: q: quā
to caro est mollior: tāto facilioris est impressionis: sed in ho
mine caro est mollior ⁊ detecta: in animalibus alijs pilis co-
operta: ergo in homine viget maxime tactus. Tertia ratio
hec est: dicit Auicē. organū tactus est duplex. organum irra
dians siue mandans ⁊ hoc est neruus: ⁊ organū recipiens
vt caro. organum aūt irradiās viget ꝑ naturā perspicuitatis:
⁊ claritatis ⁊ perspicuitatis: sed organum recipiens viget
per equalitatem compl-xionis ⁊ subtilitatem: sed in homi-
ne omnia illa maxime reperiuntur: ergo organum tactus
maxime viget in homine: ergo ⁊ tactus. Et hoc cōfirmatur
per Aristo. ⁊ per Auicē. quia tactus magis viget in homine
ꝓpter equalitatem complexionis: ⁊ maxime in vola manus
⁊ in summitatibus digitorū: quia caro est ibi maxime tempe
rata. Ad oppositum est hec ratio: in quolibet organo est do
miniū alicuius elementorum: sed ponit Albus ꝙ in organo
tactus est dominiū terre. in organo visus est dñium aque: ꝗ
illa alia que maxime habent dominiū terre maxime vigent
in tactu: sed alia aīalia ab homine multa sunt hmōi: ergo in
eis maxime viget tactus. Ad hoc dicendum ꝙ inter omnes
sensus tactus est discretior in homine: ⁊ est magis certus in
eo q̄ in alijs. Ad rōnem dicendum ꝙ dominiū elementorū
est duplex. Quod. lā facit ad discretionē. Aliud facit ad fixio
nem organi. Est ergo terre dominiū ꝓpter fixionem ⁊ per-
manentiā organi tactus. vnde terra non facit ad eius discre
tionem ⁊ certitudinem: sed ad eius fixionem: sicut exponit
Auicē. super librū de aīa. ¶ Postea querit̄ de discretiōe
gustus: vtrum maxime sit discretiuus: ⁊ videt̄ ꝙ sic: gustus
est quidam tactus: sed tactus maxime viget in nobis: ergo
⁊ gustus. Secūda ratio hec est: ille sensus maxime viget in
nobis cuius organum multos habet neruos: ꝑ quos in ipso
inducit̄ certitudo: sed gustus in homine est hmōi: ergo est
in nobis maxime certus. Tertia ratio hec est: in illo animali
in quo maxime fit distinctio saporis vel nutrimēti ꝑ saporē
maxime viget gustus: sed in homine est hmōi: ergo in homi
ne maxime viget gustus. Vtrum gustus viget per mollitiē
⁊ subtilitatem carnis: sȝ in homine est maxime caro mollis:
ergo in homine gustus est maxime discretiuus. Ad opposi-
tum est quod dicit cōmuniter loquentes. ꝙ gustus maxi-
me viget in symia: tactus in aranea: olfactus in vulture: au
ditus in lupo: visus in lince. Vnde versus. Nos lupus audi
tu: lȳnx visu: symia gustu: Vultur odoratu: precellit aranea
tactu. Ad hoc dicendum ꝙ gustus maxime viget in nobis:
plusq̄ in alijs: sic ⁊ tactus. sed alij vt olfactus ⁊ audit⁹ sunt
in nobis defecti. vnde tactus viget dupliciter. Vno modo
per mollitiem ⁊ subtilitatē instrumentorū: ⁊ equalitatem: ⁊
sic maxime viget in homine. Alio modo ꝓpter subtilitatem
instrumentorū tm̄: ⁊ sic in aranea viget. Similiter dicēdum
est de gustu: ꝙ illa discretio q̄ est in symia: non est naturalis
sed vtus estimatiue. ¶ Quarto queritur de visu ⁊ auditu:
vtrum sint in nobis certiores: ⁊ ostenditur ꝙ sic: illi sensus
maxime debent vigere in homine qui ordinantur ad scien-
tiā ⁊ cōtemplationē: sed auditus ⁊ visus sunt hmōi in hoīe: ꝗ

maxime sunt certi in ipso. Ad oppositum est auct. Aristo. di
centis ꝙ tactum ⁊ gustum inter omnia alia animalia habe-
mus maxime vigentes: sed inter omnia alia animalia habe
mus alios defectus. Ad hoc dicendum ꝙ in homine tactus
⁊ gustus maxime vigent. alij vero sunt defect⁹ ꝓpter debi-
litatem organorum. Ad rōnem dicendū ꝙ duplex est discre
tio. Quedam est naturalis: ⁊ non oportet ꝙ hec maxime vi-
geat in homine. Est alia discretio que cōsrabitur ⁊ regulat̄
a ratione ⁊ virtute estimatiua: ⁊ hec est certior in homine.
¶ Quinto querit̄. Ysaac ponit incertitudinē in olfactu ꝓ-
pter ꝓfunditatem organi: ⁊ videtur ꝙ hoc non sit verū. Di
cit Aristo. ꝙ habentes oculos paruos: ⁊ non multum emi-
nentes sed positos in ꝓfundo: multum vigent in visu. ⁊ cau
sa huius est: quia spiritus visibilis nō multus dispergitur
neq̄ fit magna irradiatio: ergo a simili organum ꝓfundatū
in olfactu maxime in homine debet vigere: sȝ in homine est
hmōi: ergo in homine maxime fortificatur olfactus cum for
titudinem sui organi consequatur. Secūda ratio hec est: di
cit Aristo. ꝙ animalia habentia nares longas maxime odo-
rant: ⁊ ideo dicit ꝙ leopardi maxime odorant: quia spiritus
in ipsis colligitur: ⁊ nō dispergitur: sed habentes nares lon
gas plus habent organum profundatum: ergo profunda-
tio organi olfactus in hominibus est causa certitudinis ⁊
non incertitudinis. Tertia ratio hec est: vnaqueq̄ virtus
quanto propinquior est suo fonti tanto fortior est: sed frons
et maxime pars anterior cerebri est fons omniū sensuum: ꝗ
quanto magis appropinquat fronti fortius est eius orga-
num: quia est in tali situ fortior: ergo profundatio orga-
ni nō arguit incertitudinē in olfactu. Ad oppositū est ratio
ysaac: quia vnusquisq̄ sensus quanto organum suum remo
ti⁹ est ab obiecto suo: tanto minus discernit: sed quāto ma
gis ꝓfundat̄: tāto magis distat a suo obiecto: ꝗ quāto orga
nū sensus magis ꝓfundat̄: tāto min⁹ discernit: ergo ꝓpter
ꝓfundationem olfactus est incertus in hominibus. Ad hoc
dicendum ꝙ ꝓfundatio est causa incertitudinis. Ad rōnem
dicendum ꝙ non est simile de organo olfactus ⁊ visus: quia
naturaliter organum olfactus ponitur interius: sed orga-
num visus est maxime expositū: quando vero maxime emi
net fit dispersio spirituum ⁊ maxima reflexio radiorum ⁊ ir
radiatio: ⁊ ideo visus debilitatur: sed q: organum olfactus
naturaliter ponitur interius: si parum profundet̄ adhuc
in profundo sufficiet: sed quādo multum profundatur ma-
xime elongatur a suo obiecto. ⁊ ideo olfactus debilitatur.
Ad aliud dicendum ꝙ in homine organum olfactus est hu-
midū maxime. humidum vero impedit transitum fumi odo
rabilis: quando vero ꝓfundatur habet duplex impedimen-
tum. Vnum est ꝓpter ꝓfundationem. Aliud est ꝓpter hu-
miditatem infundentem: sed leopardi maxime habent cere
brum siccum: spiritus subtiles: neq̄ deperduntur in via: sȝ
bene penetrant vsq̄ ad organū. ¶ Item q̄ritur ꝓpter qd
in catulo in prima etate debilitatur visus: quia nō videt an
nouum diem: sed non debilitatur olfactus. Ad hoc dicendū
ꝙ cerebrum canis est maxime siccum. siccitas vero est dispo
sitio in organo ad meliorem receptionem odoris: et ideo
maxime viget in illis olfactus. Aliter autem est in visu:
quia duo nerui ṫnicati veniunt ad visum et oculos: ⁊ op-
pilantur in prima etate ꝓpter debilitatem virtutis natura
lis non potentis depurare illas superfluitates: ⁊ ille sup-
fluitates veniunt ad neruos: ⁊ non ad organum olfactus.
¶ Sexto queritur de modo deueniendi odorū ad olfactū:
⁊ queritur: cum quidam sit odor suauis: quidam horribi-
lis: vtrum simul deueniant ad olfactum: et videtur ꝙ sic:
cuiuslibet sensus est discernere inter contraria: sed sensus
cōmunis est discernere inter obiecta sensuum particulariū.
sed oīa que simul discernunt̄ ab eodē sensu simul accipiū
tur: sed fetidum ⁊ suaue simul discernūtur ab olfactu: ergo
simul ab ipso apprehendūtur. Secūda ratio hec est: illi odo
res aut sunt in eadem materia: aut in diuersis. si in eadem:
ergo fumus deferens vnum deferet alterum: ergo si vnum
immutat organum ⁊ alterum. si sint in materia alia ⁊ alia: tūc
arguo: q: illi mouent̄ ꝑ aerē mediū: sed omnia que simul ve
niūt per mediū: simul possunt attingere illud medium: sed

fetidū τ suaue venissit per illud mediū: ergo simul possunt
penetrare ad organū. Ad oppositum est hec ratio: omne qd
subtilius est velociꝰ venit ad terminū: τ velocius penetrat:
sed odor suauis fundatur in subtili substantia: horribilis in
grossa: ergo velocius penetrabit ad organum ꝙ horribilis
odor. Scda ratio hec est: odor ad quē citiꝰ mouet̄ spūs ad
attrahēdum velocius penetrat: sed odor suauis est hmōi: ꝗ
velocius penetrabit. Ad hoc dicendum ꝙ odor suauis velo-
cius penetrat. Ad rōnes dicendum ꝙ concurrunt duo circa
operationem obiectorꝫ sensibilium. Primū est receptio: τ sm
hoc sensus non simul apprehendit duo contraria. Secūdū
est discretio τ collatio vnius ad alterum post apprehensio-
nem: τ sic simul mouet̄ sensus ad vtrunqꝫ. Ad secundū dicē
dum ꝙ cū p idem mediū mouent̄: dicimus tñ ꝙ ille qui est
subtilis sube prius venit ad organū τ citius pōt ad ipm pe
netrare. ¶ Septimo queritur vtrum duo odores contrarij
simul moueant per idē mediū: τ videt̄ ꝙ nō: qꝛ aut odor est
in fumo sicut in materia: aut est qualitas. Si vō odor sit in fu
mo: sic duo corpa sunt in eadē parte aeris: quod est impossi
bile. Si vero odor sit qualitas: sed illius odoris ꝯtr̄a: ꝗ ꝯtr̄a
erunt in eodem. Si vero dicat̄ ꝙ ex illis fiat vnū: contra sen
sus iudicat ex illis ex quibus fit vnū sicut mediū τ nō sicut
extrema: ꝗ sensus non iudicabit inter odorem suauē τ feti-
dum sicut inter extrema qd est falsum: ꝗ simul non possunt
transire per idem medium. Ad oppositū est hec ratio: qd p
indifferentiā se habet ad receptionē pluriū: qua rōne recipit
vnū eadē rōne recipit alterū: sed aer siue illud mediū per in
differentiā se habet ad illos odores: ꝗ qua rōne recipit vnum
eadē rōne recipit aliū: ꝗ simul recipiet vtrūqꝫ vel alterū vel
nullum. Ad hoc dicēdū ꝙ possibile est simul vtrūqꝫ recipere
τ esse in eadē parte aeris. Ad rōnes dicendum ꝙ aliquid est
in alio dupliciter. Vno modo sm veritatē: τ sic non sunt si-
mul in aere. Alio modo sm similitudinē: similitudines vero nō
opponunt̄: τ sic simul esse possunt in aere. Vel aliter dicēdū
ꝙ in eadē parte aeris possunt esse sm veritatē: qꝛ sunt subti
lia: τ cum simul possunt esse cum alio corpore pcedentia par-
tes illius. Ad rōnem dicendū ꝙ duplex est passio. quedā est
fixa τ hec non patit̄ ꝯtr̄a. est alia passio q est influens: τ hec
patit̄ simul ꝯtr̄a: τ sic sunt in eodem.

Fumus generaliter tribꝰ modis diuidit̄
Unus est quietus nulliꝰ odoris neqꝫ mo
tus. Secundus velociter mouet̄ fortis
odoris et aeris passiuus. Tertius inter
duos hos est medioeris. Si em̄ mouetur: τ alicuius
odoratꝰ sit: τ aeris passiuus: tēperamēto est vicinus.
Qui autē est quietus τ nullius odoris neqꝫ motus
substantiam terrestrem et grossam et aeream graui
ter significat dissoluendam: τ in eo tarde formandā.
In quo hmōi neqꝫ calor: neqꝫ frigiditas certificari
possunt: sed tamen ex se licet nihil significat neqꝫ na
turā suam demonstrat: ꝓpter sui tamen motus defe
ctiones: τ nullius aeris passiones: grossitiem suā ne
cesse est ꝓpalet. vnde nō ab eo dissoluitur qd in aerē
diffundatur velociter se mouens fortis odoratus et
aeris passiuus: substantiam suam monstrat esse sub
tilissimā penetratiuā: τ ad perforandum poros velo
cissimā τ calidissimā. Omnis em̄ fumus velox in mo
tu fortiter aeris passiuus: in dissolutiōe τ subtiliatio
ne sui calorē hr̄e significat. Qui fumꝰ in duo diuidit̄
Quidam enim fumus sua virtute τ aeris perforatio
ne complexionis est tēperate: τ animato spiritui est
conuenibilis. quidā intēperate τ aiato spiritui incō-
uenibilis. Hic malorum humorū corruptorū signifi
cat multitudinem habere substātiā: eo ꝙ naturales
exierit qualitates: τ cōplexiōibus humidi corporis
repugnat: τ portēdit odoris horribilitates: τ substā
tie sue corruptiones: ꝗ contingunt aut propter calo
rem non naturalem: aut ꝓpter putrefactam humidi
tatem. Si ꝓpter calorē nō naturalē: erit fetēs odor.
Calor em̄ in humiditate ebullitionem facit: vnde fit
causa putoris. Hoc nutrimēta corrupta sunt τ pessi
ma putredinem in stomacho generātia: τ pessimitas
tem fumorꝫ caput ascēdentiū. Probatur hoc ꝙ tale
quid fit non naturali calore: cum animalia calorē na-
turalē amittāt: τ a motu suo cessēt: sueqꝫ putredinis
mundificationē perdant. Si autem ꝓpter putridā
humiditatē nō odorē reddant fetētē: sed grauē: quo
rum tñ nutrimenta sunt pessima: sicut Gal'. inquit.
Quicunqꝫ cibus est grauis in odore: siue abomina-
bilis in sapore: nutrimenti est pessimi: minoris tñ est
nocumenti ꝙ ꝗ fetēs fuerit. Inuenit̄ hoc in piscibꝰ
qui si recentes sunt: τ calor adhuc naturalis: grauis
sunt odoris. Ablato aūt calore naturali erūt fetētes
nutrimenti tñ melioris sunt in odore graui ꝙ fetēti.
Si aūt fumꝰ cōplexioni aialis fuerit silis τ cōpetēs:
tēperamētū sue substātie portēdit: τ vtutē i ea natu
ralis caloris τ mundificationē de fecibus suis. testat̄
hoc aromaticus odor sui τ delectabilis sapor spūi
aiali. vñ Gal'. Quecunqꝫ aromaticū odorem siue sa
porem habent: substātia eorꝫ ꝓculdubio calidissima
τ subtilissima: sed tñ inter horribilem odorem τ dele
ctabilem minꝰ calida: τ minus acuta tactu modera
ta sunt omnia. Ideoqꝫ sensus sibi acquiescit τ dele-
ctatur. De horribili vero se remouens conturbatur.
Si vero illa aromaticitas quandam siccitatē habet
est meliuscula et est confortantior odore aromatico:
atqꝫ spiritui animato cōuenictior: duabus ex causis
Una qꝛ humiditas fumū suū ingrossat retrahens ne
ad spiritū aialē velociter trāseat. Secūda: qꝛ natura
spūs aialis attinet siccitati. vñ etsi cāphora sit frigi-
dissima: ex siccitate tñ sua est aromatissima. Tertia
spēs ꝗ inter has duas ē media: licet motu sit defecta
et actione odoris pauca: medioeritatē tñ inter sub-
tilem τ grossam significat. Si enim humiditas hu-
mores imoderatos hꝫ τ superfluos: odore fit horri-
da: τ substātie sue corruptionē τ defectionē actiōis
nature in ea significat: sed tñ parū est calida. testat̄
hoc motus sui puitas τ actio sua in odore parua. Si
aūt humores temperatos habuerit: τ superfluitate
caruerit: odore aromatico erit temperamentum sui
τ virtutem actiōis in se ostēdit naturalis. Est tamē
duobus modis: aut em̄ frigida est τ parue actionis
in aere sicut viola: sandali et similia: aut temperata
sicut camomilla et similia. Reprehendimur tamen
a sophistis nobis obijcientibus. Quare harū specie
rum aromatice sunt frigide: horribiles vero calide:
cum inter subtilem τ grossaꝫ medioeres sint vtroqꝫ?
Respōdemꝰ horribilitatem odoris esse ex calore nō
naturali superfluitates rerum non mūdificante per
motum: aut humiditatem putrefactam deturbante.
Quorum qualecūqꝫ fuerit calorem significat: quia
frigiditas non potest esse dominans nisi ebullitio et
cōmotio intercedit: cū nūqꝫ inueniatur nisi vbi qꝰs
est τ nullus motus. Uniuersaliter ergo odor duobꝰ
modis diuidit̄. Aut enim nullius motus neqꝫ ex se

alicuius odoris: et significat substantiam suam esse terrestrem ⁊ grossam: ⁊ in aere dissolui durã. vnde a se neq₃ calorem: neq₃ frigiditatẽ monstrat se habere. Aut alicuius medioris est. ⁊ aliquid in aerem agit. Qui si non fortiter fecerit: temperamentum sue actionis significat. Si aũt fortiter: caloris sui virtutẽ denotat ⁊ fortitudinem. Qui si odor temperatus sit: sue substãtie temperantia monstratur. Si autem horribilis: fetidus erit seu grauis. Si fetidus: defectio caloris naturalis ⁊ virtutis caloris innaturalis significatur. Si grauis: ebullitio ⁊ putrefactio humoris denotaẽ. Obijciunt tamẽ sophiste. Quomodo inquiũt in quibusdam rebus calor extraneus dñabitur semp cũ omnis res calorem naturalem habeat substãtialiter: ⁊ substãtialia accidẽtalibꝰ sint antiquiora: ⁊ ex necessitate omnis substãtia fetida calorem substantialẽ habet quo aromatica fiat. vnde consequitur vt calorem prius habuerit naturalem: quo remoto extraneus subintrauerit calor: quo successit sibi fetor sicut in animalibus videẽ: quorũ complexio si sit tẽperata: ⁊ calorem naturalem fortem habẽt: eorũ substantia bona est: non fetida. Calore autem naturali amisso: corruptio succedit atq₃ fetor. Rñdemus his Dicimꝰ in initio nostri verbi tẽperamentum duobꝰ modis intelligi. aut enim naturale: ⁊ inter duo extrema mediocre: q: in neutram partem extremorũ perseuerat. aut primarũ non huic simile. sicut videmꝰ res quaslibet temperamẽta sua habere. etsi naturaliter non sint temperate. verbigratia. Piper: zinziber: piretrum ⁊ silfia: etsi naturaliter sint intẽperata ꝓpter caloris sui fortitudinem ⁊ siccitatem: phlegmaticis sunt temperata. quia adeo eis conuenientia sunt vt restaurentur per ea. Similiter calor fetentium: etsi naturaliter transierit temperamentum: in se tñ tẽperata sunt: ⁊ non substantialiter differunt. ¶ Signa huiusq₃ ostẽsa de odoratis quibuslibet sufficere possunt: q̃ nõ nisi extrema ostendere possunt: vnde neq₃ ratio medijs sicut diximus nomina ponere potuit. nec ꝓprietates subiectorũ suorum monstrare: sapores non similiter: etsi tñ sunt accidentales. Item sophiste de coloribꝰ obijciunt. Quare inquiũt colores non ostendũt naturas rerum cũ sensus visualis sit subtilior ⁊ penetrabilior cunctis. Testatur autẽ hoc quia colores discernit medios: ⁊ eorum certitudinem rõni detulit: vt nomina eis imponeret. Ideoq₃ horũ media non perdiderũt nomina? Respondemꝰ visus etsi sit subtilior et perforatior cũctis vt diximus sensibus: non tamen comprehendit rerum substantiam: nisi colorem tñ et figuras. Colores autem et figure separabilia sunt accidentia sine subiecti corruptela. Nõ enĩ naturalia sunt neq₃ substantialia. Qõ cũ ita sit: naturas rerũ ostẽdere impossibile erit. Probaẽ hoc q: eãdem rẽ diuersi coloris inuenimus ⁊ diuerse forme ⁊ figure: que tamẽ vna eadem est naturaliter sicut rosa que rubea est ⁊ alba. vtraq₃ tamen frigida est ⁊ sicca ⁊ hmõi multa. Itidem ⁊ de forma: videmus enim eandem rem forme diuerse: sicut vua que longa est ⁊ rotunda ⁊ pũncata: que tamen sunt calida et humida. Color ergo et forma accidentales sunt qualitates non valentes naturas subiectorum suorum monstrare. Sapores non similiter: etsi enĩ accidẽtales sunt: vnusquisq₃ tamen subiectum suum custodit conformans suas species: sicut ⁊ calor ignis naturam: frigitudo niuis naturam: humiditas aeris naturam: siccitas naturam terre. sicut Gal. dicit in libro de elementis. Cõfirmatur illud: quia in duabꝰ rebus naturaliter diuersantibꝰ: vnus sapor nõ inuenitur: nec eadem res diuersorum saporum est. Non duorũ dulciũ simpliciter alterũ calidũ: alterum frigidũ: neq₃ duorũ frigidorũ: alterũ põticũ: alterũ salsum. Itidẽ ratiocinamur in ceteris saporibꝰ: licet item sophiste obijciant. Nonne dulcedo in malisgranatis et melle apum inuenitur ⁊ naturaliter diuersantur? Mel enim calidum ⁊ siccum in secũdo gradu. Mala granata in primo gradu cali. in secũdo humi. Respondemus. Male intentioni nostre obiecistis: firmitas verborum nostrorum innuit nos ostẽdisse q̄ per essentias rerũ sapores firmentur. Dulcedo enĩ simplex semper signum est q̄ calor ⁊ humiditas sint temperate vbicunq₃ fuerint. Diuersitas ergo rerũ dulcium ex sola cõmixtione est ceterorum saporum. Mel enim ⁊ malagranata etsi in siccitate dissident in dulcedine tamẽ vnum sunt: nisi q̄ alterum altero minus habet dulcedinis.

¶ Postq̃ actum est de actionibus ⁊ virtutibꝰ odorũ ⁊ de differẽtia inter olfactũ ⁊ gustũ rõne modi apprehẽdẽdi: In hac parte intendit determinare de speciebus virtutibus et actionibꝰ fumi. Diuisio. Hec aũt pars diuidiẽ in duas: In quarũ prima agit de natura fumi. In scd̃a ibi: Signa vero huiusq₃ ostẽsa de odoratis q̃buslꝫ sufficere psũt. ostẽsa sufficientia tactus: circa ea mouet dubitationes q̃ dicta sunt de odoribus. Prima autem diuiditur in duas. In quarum prima assignat distinctionẽ fumi. In secunda scilicet in hac: Qui autem quietus ⁊ nullius odoris neq₃ motus ⁊c. ꝓsequiẽ de singulis eius spẽbus. Prima aũt indiuisa est. Secũda aũt diuidiẽ in tres scd̃m numerũ triũ specierũ fumi. In quarũ prima ꝓsequitur de fumo quieto. In secunda scꝫ in hac: Velociter se mouẽs fortis odoratu ⁊ aeris passiuus ⁊c. prosequiẽ de fumo fortis odoris. In tertia. s. in hac: Tertia spẽs q̃ inter duas est media ⁊c. ꝓsequiẽ de tertia specie: q̃ est fumus mediocris virtutis. Hec tertia pars diuiditur in duas. In quarũ prima agit de illa tertia specie. In secũda scꝫ in hac: Reprehendimur tñ. mouet quãdam dubitationẽ ex predictis incidentem. Scd̃a pars diuiditur in duas. In quarũ p̃ma mouet dubitationẽ q̃ incidit circa naturã odoris horribilis. In scd̃a. s. in hac: Obijciũt tñ sophiste. mouet aliã dubitationẽ circa calorẽ accidẽtalẽ q̃ in mẽbris existẽs odorem putridum inducit. Pars secunda diuidiẽ in duas. In quarũ p̃ma mouet p̃mã dubitationẽ. q̃ est de calore quõ nõ est mediũ inuestigationis dicte sicut odor ⁊ sapor. In scd̃a. s. in hac: Sed ad idem sophiste obijciunt. mouet aliã dubitationẽ ⁊ inferentiã firmationis speciei saporis in melle ⁊ malogranato dulci. Sunt igiẽ in presenti lectiõe partes octo. In quarum prima distinguit fumi species. In secunda prosequitur de prima. In tertia de secunda. In quarta de tertia. In quinta mouet vnam dubitationem de fumo ⁊ odore horribili. In sexta aliam de calore innaturali putredinẽ ⁊ fetorem inducente. In septima mouet dubitationẽ circa colorem: cuꝫ sit mediũ in cognoscẽda dicta. In octaua mouet aliã de instantia circa firmationem speciei saporis. ¶ Circa primam partem diuidit fumũ per tres differentias. Est enĩ fumus quietus nullius odoris. Alius est fortis odoris. Aliꝰ est medius. Circa primam partem prosequiẽ de prima specie dicens: q̄ fumus quietus ꝓtendit subãm grossam terrestrem dure dissolutionis: ⁊ difficilis sensibilis. Quis autem

hic fumus nõ manifestet suam naturã ꝓpter difficultatem motus sui: ⁊ mutationis aeris: tñ necesse est vt suam grossiciem frigiditate ostendat per aliquid ab eo in aerẽ resolutũ ⁊ maxime hoc patet: cum ab igne resoluitur eius odor ad actum reducente. Circa tertiam partem ꝓsequitur de secũda specie: que est fumus fortis odoris. Hec aũt pars diuiditur in duas. In quarũ prima assignat huius fumi naturã. In sc̃da diuidit ipm: ⁊ differentiarũ eius virtutes assignat Dicit igitur ꝙ talis fumus portendit substãtiam subtilem: ⁊ penetratiuã aeris: ⁊ calidissimã. Deinde diuidit hunc fumũ. Hec aũt pars diuidit̃ in duas. In quarũ pma assignat diuisionem. In secunda de speciebus prosequitur. Dicit igitur ꝙ hic fumus fortis odoris est duplex. quidam enim est delectabilis: quidã horribilis. deinde ꝓsequitur de his duabus differentijs. Hec aũt pars diuidit̃ in duas. In quarum prima ꝓsequitur de horribili dicens ꝙ a duplici causa ꝓuenit. Primo ꝓpter calorem innaturalẽ. Secũdo ꝓpter putridam humiditatẽ: ⁊ tunc habet grauem odorem. In secunda particula confirmat intentionem p Gal. dicẽtẽ: ꝙ cibus fetens vel grauis odoris nõ est nutratiuꝰ: tamen minor est malicia in graui ꝙ in fetente. Deinde determinat de suaui: ⁊ primo de ipsius natura ꝓsequitur dicens: ꝙ substantiã temperatã ⁊ purã significat. vnde spũs alalis in ipõ delectatur. Secũdo affirmat hoc p Gal. dicentẽ: ꝙ talis substantia ferẽs bonũ odorẽ calida ẽ ⁊ subtilis. Tertio aũt dicit: ꝙ moderatis sensus acquiescit: horribilibꝰ vero tristat̃ ⁊ ea fugit Quarto dicit: ꝙ aromatica sicca cõuenientiora sunt ꝙ humida ꝓpter duas causas. Vna est ꝙ humiditas impedit subtilitatẽ penetrationis ad olfactum. Alia est cõformitas cum spũ alali qui est ad siccitatem declinans: ⁊ ideo camphora ꝓpter siccitatem est aromatica: Quis frigiditas impediat. Circa tertiam partẽ ꝓsequit̃ de secunda parte: ⁊ duo intendit. Primo dicit ꝙ fumꝰ mediocris significat mediũ inter subtilitatem ⁊ grossitiem subẽ: ⁊ si habeat humores imoderatos hꝫ crudelitatẽ odoris ⁊ defectionẽ caloris: Quis eius habeat aliquã portionẽ: sed si humores moderatos habeat habet odorẽ aromaticũ ⁊ ꝟtutẽ aliquãtulam in actione naturali. Secundo diuidit hũc fumũ dicens: ꝙ quidã pertinet frigiditati sicut in viola ⁊ sandalis: que sunt ligna triplicis generis: rubea: alba: citrina: frigida ⁊ sicca in secundo. Circa quintam partem mouet primo hanc dubitationẽ dicens: ꝙ q̃stio est q̃re in fumis species aromatice sunt horribiles caliditate: ⁊ in frigidis oẽs species sunt mediocres. Scd̃o soluit ꝙ hoc est: ꝙ horribiles causant̃ ꝓpter putrefactionem vel calorẽ innaturalẽ: ⁊ ebullitionẽ ⁊ motionẽ: hec aũt nõ sunt cum frigiditate sed cum calore: quia frigiditas venit cũ quiete: ⁊ ideo nõ inducit horribilitatẽ in odoribus. Tertio distinguit fumũ ꝯm viã predictã. s. in quietẽ ⁊ passionẽ inferẽtem ⁊ hũc p fortẽ ⁊ mediocrẽ. ⁊ horꝫ spẽs distinguit. Circa sextã partem primo ponit talem dubitatiõem: quõ possit esse in rebꝰ calor innaturalis fetorẽ inducẽs absq̃ naturali. nõ enĩ hoc videtur: quia naturalis prior est innaturali: ergo ipm precedit sicut patꝫ in alalibus mortuis: q̃m nullo viuẽte põt esse fetor a calore innaturali absq̃ calore naturali ꝓcedẽte: a quo cũ destituit̃ incurrit fetorẽ calore inaturali introducto: cõtrarium videmus in multis: que naturaliter fetent sicut in multis herbis fetidis. Scd̃o aũt soluit dicens: ꝙ duplex est tẽperamentũ. Vnũ absolutũ ⁊ tali rñdet calor naturalis tẽperatꝰ. Aliud est in genere sicut in genere caloris viuẽtis ⁊ tali sanus calor respõdet. Põt igitur ei esse calor naturalis in quo eius vita obseruetur: ⁊ tñ poterit fetorem inducere. Circa septimam partem primo dicit ꝙ per predicta patent singula circa odores que solum extrema scire faciunt: media cũ sunt incerta. ⁊ nõ eis nomina non imponit. Secundo autem ꝓcedit circa dubitationem de colore: ⁊ primo mouet eam dicens ꝙ questio est. Nam visus in colore cognoscit medias species ⁊ extremas. vnde medie habẽt nomina. quare ergo color medium non est ad cognoscẽdum dictam sicut sapor. Secundo autem soluit dicens: ꝙ visus subtilior est ⁊ discretior in apprehensione: sed tñ color non est mediũ in hac via: eo ꝙ non firmat suam speciem: cũ idem in diuersis subiectis possit reperiri: ⁊ ideo color non certificat sicut sapor. Circa octauã partẽ primo mouet dubitationẽ circa predicta. Nam videtur ꝙ per predicta idem sapor est in predictis complexionatis. Nam dulce reperitur in melle ⁊ malisgranatis dulcibus: cum tamen mel sit calidum ⁊ siccum: ⁊ alia calida ⁊ humida. Secundo autem soluit dicens: ꝙ nõ intendimus per communem substantiam ⁊ cõplexionem eundem saporem diuersis inesse. dulce autem simplex sequit̃ complexionem calidam ⁊ humidam temperate: sed potest esse composita sequens diuersam complexionem: mel ergo ⁊ malagranata ratione dulcedinis tandem cõmunicant cõplexionem: Quis in ipsis differat dulcedo: eo ꝙ in melle est intensior: mel autem differt ab his in siccitate: ⁊ hec non est radix dulcedinis sed acuminis: quod ab apibus contrahit vnde vult sapor mellis ꝙ sit compositus. sic autem complet̃ hec pars: que est de odore ⁊ fumo. ¶ Circa partẽ istã sex sunt querenda. Primũ est de natura substantie ferẽtis odorem. Secundum est de diuersitate rerũ odoriferarum ⁊ actionibus earum. Tertium est de modo ꝯm quẽ fumus immutet sensus. Quartum est quomodo in rebus viuentibus operatur: inducens horribilitatem ⁊ odorem fetidum Quintum est ꝓpter quid sapor firmat suã speciem. Sextũ est de his que dicuntur in littera.

¶ Circa primum proceditur hoc modo: ⁊ queritur vtrum a corpore temperato exeat odor aut non: ⁊ videtur ꝙ non. odor sequitur complexionem calidam ⁊ siccam a dñio ⁊ subtile resolubile de facili in fumũ: vel vaporem: sed in corpore temperato est complexio temperata ratiõe omniũ qualitatum: ⁊ est substantia mediocris: ergo corpori equali nõ cõpetit odor: nec exit ab eo. Secunda ratio hec est: ad hoc ꝙ odor sensum immutet exigitur calor excellens fumũ resoluens per medium deferens vt ad sensum immutãdum perueniat: sꝫ in corpore temperato non est calor excellens: quia in ipso sunt omnia temperata: ergo neq̃ odor est resolutus ab huiõi corpore: ergo a tali corpore non exit odor. Ad oppositum dicit phũs in libro de anima. odor est sicci: sapor est humidi: sed in corpore temperato nõ est reperire humidum in quo radicatur sapor immutans gustum: ergo eodem modo in ipso erit siccum reperire: in quo radicat̃ odor ad sensum olfactus immutandum: ergo odor exit a corpore temperato. Secunda ratio hec: magis distat ab effectu extremi extremum aliquod ꝙ medium: sed odor est sicci: sed res frigide ⁊ humide impediunt odorem ne fumus resoluatur: ⁊ inuenimus res frigidas ⁊ humidas habentes odorẽ ergo multofortius inuenimus in complexione temperata odorem: ergo a corpore temperato exit odor. Tertia ratio hec est: odor sequitur naturalem complexionem sicut ⁊ color: sed tamen firmat suam speciem: sed in corpore temperato inuenitur calor temperatus: ergo ⁊ in ipso inuenitur odor consequẽs huiõi complexionẽ: ergo ab ipso exit odor: Ad hoc dixerunt quidam ꝙ a corpore temperato non exit odor ꝓpter rationes predictas. Sed nos dicimꝰ ꝙ potest. Ad rationem primam dicimus ꝙ corpus temperatum componit̃ ex diuersis principijs rerũ: ⁊ diuerse qualitates sunt in corpore tẽperato: ⁊ a diuersitate illarum qualitatum causatur odor: Quis ergo huiõi corpus temperatum sit: est tñ reperire in ipõ diuersas dispositiones complexionis: quarum vnam sequitur sapor: ⁊ alteram sequitur odor. Ad aliud dicẽdum ꝙ duplex est calor: interior ⁊ exterior. Calor vero interior nõ est sufficiẽs causa resolutionis odoris: sed calor exterior: Quis q̃ in corpore tẽperato calor interior nõ sit sufficiẽs ad resolutionem odoris: tñ calor exterior: quẽ habet ab aere exteriori sufficit ad resolutionem odoris. ¶ Secũdo q̃rit̃ vtrum odor resolutus a corpore temperato sit suauior: an odor resolutꝰ a corpore distẽperato sit suauior: q2 odor sequitur cõplexionẽ: sicut ⁊ sapor: sed ꝓpter temperamentũ cõplexionum reperit̃ odor suauis: vnde sapor suauis velut dulcis causatur a temperamento complexionis: ergo in corpore temperato est odor suauior ꝙ in distẽperato. ⁊ similiter arguitur de colore: quia complexionem temperatam sequitur calor temperatus: ergo similiter a parte odoris. Secunda ratio hec est: dicit ysaac ꝙ horribilitas odoris causatur a forti calore ebullitionẽ faciẽte: ergo per oppositum odor

suauis causatur a calore naturali non excedente temperamentum: ergo odor suauis sequitur temperamentum complexionis: ergo odor sequitur equalitatem complexionis: ergo odor resolutus a corpore temperato erit suauior. Tertia ratio hec est: dicit Ha. ꝙ fortitudo virtutis sequitur equalitatem complexionis: ergo cum hoc corpus sit temperatum fortis est virtus: sed quando fortis est virtus potest depurare humiditates: ⁊ superfluitates abijcere: et partes impuras subtiliare: sed tunc est odor suauis: ergo complexionē temperatam sequitur odor suauis. Ad oppositum est hec ratio: odor sequitur dominiū caliditatis ⁊ siccitatis: ergo odor suauis maxime sequitur dominiū caliditatis et siccitatis: sicut est in aromatis: vt in pipere ⁊ in consimilibus. sed in corpore temperato non est dominiū caliditatis ⁊ siccitatis: ergo equalitas cōplexionis resistit odori suaui: ergo odor suauis non sequitur complexionem temperatam. Secunda ratio hec est: sapor immediatius sequitur complexionem ꝙ odor: sed sapor suauis ⁊ equalis sequitur complexionem equalem: et sapor dulcis complexionem calidam ⁊ humidam: ergo si odor sequitur complexionem ꝙuis mediate debet tamē complexionem sequi quā ⁊ sapor: sed sapor suauis sequitur complexionem calidam ⁊ humidam temperatam. ⁊ sic hoc necesse est ꝙ omne dulce sit suauis saporis: et ꝙ nullum excellens sit suauis odoris: quod falsum est: quia mel est dulce nō tamen est suauis odoris ⁊ multa alia. Tertia ratio hec est: omne receptiuum quod est impotens ad recipiendum ⁊ quod habet contrarias dispositiones rei recipiēde: ad hoc vt immutetur forti indiget immutatione: sed in homine organum olfactus est hmōi: quia valde est humidum: ergo ad hoc ꝙ immutetur ab odore forti indiget odore: ergo oportet ꝙ odores immutantes olfactum excellentes sint: sꝫ talis est odor corporis inequalis tēperati: ergo odor suauis: cū immutet sensum non sequitur corpus equale: sꝫ potius aliud. Ad hoc dicendum ꝙ non est necesse: ꝙ odor suauis sequatur complexionem equalem ⁊ tēperatam. Sꝫ nos dicim⁹ ꝙ suaue dicit dupliciter. Uno modo qđ infert multam delectationem in sensu: ⁊ sic odor suauis est in rebus calidis ⁊ siccis. Alio modo dicitur etsi non ostendit complexionem equalem et temperatam: non tamen sufficit ad hoc vt inferat delectationē in sensu: quia oportet vt sit calor excellens ⁊ resoluens: ⁊ sic odor suauis sequitur complexionem temperatam: ⁊ non primo modo. Ad aliud dicendum ꝙ complexio temperata dicitur dupliciter. Uno modo dicitur temperatum absolute ⁊ simpliciter. Alio modo dicitur temperatum respectu odorum. odor vero non sequitur primam complexionem temperatam: quia non est calor sufficiens ad resoluendum: sed sequitur complexionem temperatam alio modo: ⁊ nō oportet ꝙ hmōi complexio excellat in caliditate ⁊ siccitate: ⁊ ideo nō est simile de sapore: ⁊ odore: quia sapor suauis sequitur temperamentum omniū qualitatū ⁊ non odor suauis: sed excessum in caliditate: ⁊ siccitate. Ad secundum dicendum ꝙ calor temperatus sequitur ad vitam: non tamen sequitur ad generationem odoris suauis: quia magnā infert delectationem in sensu. Est autem alius calor excellens: ⁊ hic est duplex: quia quidam est naturalis: et talis operatur ad odorem suauem: et est alius innaturalis: ⁊ talis sequitur ⁊ facit odorem horribilē. Ad aliud dicendum ꝙ virtus dicitur fortis dupliciter. Uno modo simpliciter. alio modo i respectu. Dicim⁹ ergo ꝙ ad odorem suauem non requiritur virtus fortis simpliciter: sꝫ in respectu. vnde ꝙuis in corpore temperato sit virtus fortis: ⁊ sufficiat ad quasdam operationes vt ad illas que ordinantur ad conseruationem vite ⁊ rei: non tamen sufficit ad quasdam operationes: vt ad generationem odoris.

¶ Circa secūdū ꝓcedit hoc modo: ⁊ querit quomodo rosa est suauis odoris: ⁊ videtur ꝙ non: quia omnis substantia ferens odorem: est calida ⁊ sicca: ⁊ calide ⁊ sicce complexionis. et subtilis substantie: sed rosa est frigida et sicca ⁊ grosse substantie: ergo nō est odoris suauis. Ad hoc soluit Galienus. ꝙ rosa non est vnius nature: sed est partium diuersarum. vnde dicit Constantinus: ꝙ in rosa sunt quattuor substantie. Prima est subtilis calida ⁊ sicca expansa in superficie: ⁊ hec est deferens odorem. Secunda est calida ⁊ sicca: ⁊ hec est amara grossa. Alia est dulcis calida ⁊ humida: ⁊ est satis grossior aliis. Quarta ē stiptica: frigida: ⁊ sicca. Dicim⁹ ḡ ꝙ substantia q̄ fert odorem est calida ⁊ sicca ⁊ subtilis.

¶ Secūdo querit circa hoc de rosa: an sit magis calida: ꝙ frigida: ⁊ videt ꝙ sit calida: cōplexio dꝫ denominari a dn̄is partiū: ergo partes que dominantur in rosa debent cōplexionem denominare: sed plures partes sunt calide ꝙ frigide: quia tres substantie sunt calide: ⁊ vna est frigida: ergo magis debet esse calida ꝙ frigida. contrarium ponunt auc. qui ponunt eā esse frigidā ⁊ siccam. Ad hoc dicendū ꝙ rosa est frigida. Ad rōnem dicendum ꝙ tres substantie non sunt omnino de constitutione rose: sed quarta: ⁊ illa preterea remanet ⁊ alie expalant ⁊ marcescunt: preterea quarta est maioris qualitatis ꝙ alie. ⁊ ab ipsa ideo denominatur complexio rose frigida ⁊ sicca. vnde quia alie sunt subtiles cito expalant: sed alia est fixa ⁊ manens: ⁊ ideo figit suum effectum. ¶ Tertio queritur ꝓpter quid omnes alie substantie cognoscuntur per gustū: sed vna sola per olfactum. Ad hoc dicendum ꝙ sola substantia subtilis resoluitur in fumū: vt veniat ad organum olfactus. ⁊ ideo solum de illa iudicat olfactus: sed rosa equaliter ꝑ omnes alias fertur ad gustum ⁊ immediate gustum attingit ⁊ ideo de illis iudicat gustus ¶ Quarto querit quomodo est diuersarum substātiarum quia vnius rei vna est complexio: ⁊ vnius cōplexionis vna est substantia: ergo cum rosa sit vna: dꝫ habere vnā substantiam. Item videmus ꝙ rosa per artificium dealbatur: vt si fumo sulphuris supponatur: ergo substantia que fert odorem expirat. Ad hoc dicendum ꝙ rosa non est vnius nature sed diuersarum. Ad rōnem dicendum ꝙ duplex est complexio. Quedam est totius: ⁊ hec vna. Alia est que debetur cuilibet parti ⁊ hec nō est vna: sꝫ plures. ¶ Quinto querit circa hoc: quomodo cōfectiones ex rosa constipant: ⁊ videtur ꝙ non: quia quando res aliqua est diuersarum complexionum ⁊ substantiarum: ratione vnius laxat: ⁊ ratione alteri⁹ constipat: quāto plus decoquitur tanto plus natura laxanda mandatur iuri: sed rosa est diuersarum substantiarum: et natura laxandi mandat iuri: ⁊ remanet stipticitas in substātia rose: ergo non constipabit syrupus factus ex aqua decoctionis rose: sed potius laxabit. Ad hoc dicendum ꝙ quedam sunt debilis compositionis. quedam sunt fortis. Dicimus ergo ꝙ in quibusdā iura laxant: sed fm vlteriorem decoctionem magna est diuersitas. ⁊ hoc non est in rosa: sꝫ virtus stiptica mandatur aque: ⁊ substantia subtilis expirat: et ideo fit aqua eius cōstipatiua. ¶ Sexto querit de camphora per contrarium que remouet coitum ⁊ canitiem inducit: ⁊ videtur contrarium: quia omnis substantia que fert odorem est calida ⁊ sicca ⁊ subtilis: ergo in cāphora illa substantia que fert odorem est calida ⁊ sicca subtilis: sed illa fertur ad olfactum: ergo calida substātia fertur ad olfactum ⁊ non frigida: sed ꝓpter frigiditatem remouet coitum: ergo cum non feratur substantia frigida: sed calida ad olfactum nō habebit cāphora per odorem suū remouere coitum. Secunda ratio hec est: fumus resolutus ferens odorem debet esse subtilis et calidus: ⁊ hmōi fert odorem: ergo non debet inducere suffumigiū ex ea canitiem. Ad hoc dicēdum ꝙ dicunt quidam ꝙ camphora aufert coitum non per naturam frigiditatis ⁊ siccitatis: quia ad coitū exigit multitudo spermatis: ⁊ caliditas ⁊ ventositas. Nos autem dicimus: ꝙ ꝑ frigiditatem aufert coitum: quia infrigidat spiritus ⁊ cerebrum: ⁊ reprimit malam complexionem animam stimulantem. Ad rōnes dicendum ꝙ ꝙuis fumus subtilis resoluat ⁊ inquātū fert odorē est calidus: quia omne qđ ab alio descinditur illi attestatur. ideo cum a camphora resoluatur fumus: ideo sue complexioni attestatur. ⁊ ideo est frigidus ⁊ ideo coitū aufert ⁊ canitiem inducit. ¶ Septimo querit de violis. substantia que fert odorem est calida: sed nullum tale infrigidat et humectat: ergo quod fertur de violis ad cerebrum: ipsum non infrigidabit nec humectabit. Ad hoc dicunt quidam ꝙ fumus qui resoluit cum sit calidus inquātum fert odorem: cum veniat ad locum condēsatur: ⁊ cōuertit in aquā subam: ⁊ ideo infrigidat ⁊ humectat. Uel sol-

uendũ est sicut prius: q̃ quis sit calidus ꝛ siccus: habet tñ
ṽtutē humectãdi ab aqua sibi: ꝛ sm̃ hoc nata ē humecta
re ꝛ infrigidare cerebrũ. ¶ Octauo querit̃ vtrũ hmõi aro-
matica cito cerebrum iuuent: ꝛ videtur q̃ sic. dicit Aristote.
in lib. de sensu ꝛ sensato: q̃ cerebrum leditur ex cibis: ꝛ iu-
uatur ex odoribus: ꝛ maxime cerebrũ humanũ: quia frigi-
dissimũ est. ꝛ sic per phm̃ patz q̃ fumus aromaticoꝝ iuuat ce
rebrum. Secunda ratio hec est. odorifera confortant calorē
naturalē: ꝛ confortando calorem naturalem mẽbra confor-
tantur. vnde cor aromaticis confortatur: sicut patet in sins
copi: ꝛ sic potest concludi idē q̃ð prius. Tertia ratio hec est
dicit Gal. in libro interioꝝ: q̃ sicut spũs qui est in corde nu
trit̃ ex aere attracto: similiter spũs qui est in cerebro nutrit̃
ex odoribus: sed membrum confortatur ꝓpter confortatio
nem spirituũ: ergo cum spũs aromaticis confortet̃: ergo et
cerebrum aromaticis confortatur. Ad oppositum est auctor.
Hippo. in aphoris. dicentis q̃ aromatica in omnibus bona
sunt preterq̃ in dolore capitis. Ad hoc dicendũ q̃ multum
fumant ꝛ maxie cerebrũ frigidũ sicut humanũ: ꝛ cor ꝯfortãt.
Ad auctor. Hippo. dicēdũq̃ aromaticoꝝ quattuor sunt ope
rationes. Prima est alteratio membri frigidi ꝛ humidi per
suam caliditatem ꝛ siccitatem. Scḋa est cõfortatio membri
per calorem naturalē. sunt em̃ aromatica multũ similia ca-
lori naturali. Tertia est confortatio membri p̃ confortationē
spũs animalis: quia sunt quasi mẽbra refocillatiua. istis tri-
bus modis iuuant ꝛ ponunt delectationem. Quarta est re-
pletio capitis ꝛ cerebri: ꝛ hoc modo cum ascendunt ad cere
brum nocent. ꝛ nota tamen q̃ istam viam nõ habent nisi in
cerebro distemperato caliditate.

¶ De cognoscendis granis: fructibus: et
eorum differentijs. Cap. xix.

Lectio. xxij.

Cibaria tribus modis diuiduntur. Aut em̃
sunt mollia tenera atq̃ liquida: sicut melo
nes: mora ꝛ similia. aut sicca: ꝛ dura: sicut
milũ: lentes. aut mediocria: sicut panes p̃
fecte cocti: ꝛ carnes bene cocte. Mollia ꝛ tenera di-
gestibilia sunt facile: et in sanguinē conuertibilia et
mẽbris facile assimilãda: sed in corruptionē trãsdu-
ci leuissima: ꝛ nõ diu in mẽbris permanentia. ideoq̃
virtus parua inde corpori attribuit̃. Qualiscũq̃ est
cibus subtilis: paruissimũ ꝛ debilissimũ nutrimentũ
tribuit. Cibaria vero dura ad digerendum sunt gra
uia: ꝛ in sanguinem trãsduci: ꝛ mẽbris assimilari tar
diora. vnde non sunt corpus nutrientia: nisi cũ ṽtus
naturalis superet ea ꝓpter grossitiē ad terrestria vi
cinitatē. Sz tñ cũ ṽtus naturalis ea superet ꝛ pfecte
in stomacho ꝛ in epate digerant̃: grossum sanguinez
pariunt: ꝛ multum dant nutrimentũ. vnde Gal. cib⁹
durus ex grossitie sua terrestrib⁹ vicinat̃. Unde si na
tura eũ vincat: plurima et grossiora q̃ subtilis cibus
dant nutrimẽta. Itē grossus ꝛ durus cibus post lon
gitudinem sue digestionis grossum sanguinem gene
rat: subtilis vero ꝛ mollis subtilem gignit. q̃ð eñ de
eo corpori datur: nõ multum a natura sua elongatur
q: natura nil aliud de qualibet re mutat: nisi q̃ð sue
similitudini adaptat ꝛ vicinat. Unde ex lentibus et
carne vaccina impossibile est subtilē generari sangui
nem: etsi optime digeratur et perfecte excoquatur.
Neq̃ eñ ex melonibus ꝛ piscibus grossum ꝛ terre
stre generatur nutrimẽtũ. Sed hec est vtilitas intel
ligendi que cibaria grossa: ꝛ que subtilia dant nutri
menta. Si aũt cibus viscosus sit ꝛ grossus: ꝛ sapo-
rosissimus: fit consolidatiuus et magis nutritiuus: ad

dissoluẽdũ de mẽbris durus perfecte cõfortans cũ
substãtia eius substãtie mẽbroꝝ assimilet̃: q̃ð ex sapo
ritate sua mõstrat̃. Unde Gal. Qui cibus durum hz
corpus: nõ acut⁹ neq̃ põticus: sed etiã saporissimus
necesse est virtute sua sit consolidatiuus: asperitatis
mẽbroꝝ mollitiuus: q: substãtia sua de mẽbroꝝ gene
rib⁹ est. ¶ Si aũt grossus cibus durus est ꝛ siccus
fit pessimus: ꝛ omnibus que diximus cõtrarius. Unde
Gal. Illaudabilis inquit est cib⁹ qui durus et siccus
carẽs viscositate ꝛ vnctuositate: q: substãtia sua mẽ-
broꝝ substãtijs est cõtraria. Qui inter duritiē ꝛ mol
litiē mediocris est cib⁹: laudabilior est omibus alijs
cũ sua digestibilitas ꝛ assimilatio ad mẽbra sm̃ suam
tẽperãtiã sint tẽperata. Unde inter duo cõtraria ci-
bus mediocris vnus extat: qui cũ ad neutrã extremi
tatem se iũgat: melior est q̃ si in alterutrã declinet.
Unde cibi q̃ sunt inter ca. ꝛ fri. sic. ꝛ hu. subtile ꝛ grossũ
molle ꝛ durũ mediũ: tẽperatissimi ꝛ iuuatissimi sunt
maxime si saporiti sint. faciliores eñ sunt ad digerẽ
dũ ꝛ vtiliores i sanitate custodiẽda ꝛ infirmis reddẽ
da. Non saporitos abhorret natura. vñ nõ digestibi
les sunt stomacho nocẽtes: quos ꝓpter suas horribi
litates neq̃ digerit: neq̃ retinet: sed cum horribilita
te leuiores sunt: ꝛ in stomacho natantes vomitũ fa-
ciunt: ꝛ abominationes. Si graues velocius petant
inferiora: ꝛ exeunt indigesti: q: stomachus vñ põt fa
cili⁹ ꝛ ꝓpinquius nocẽtia expellit a superiorib⁹ siue
inferioribus. vñ Gal. Si duo cibaria in natura sua
vel qualitatibus equalia sunt: saporosiora stomacho
sunt vtiliora: ꝛ ad digerendũ velociora. Silr̃ nõ sapo
rita quãto min⁹ saporita: tãto min⁹ vtiliora ꝛ ecõuer
so. Itē si duo cibaria equalia sunt in sanitate custo
dienda et infirmis reddenda: stomacho delectabilio
ra sunt et vtiliora.

¶ Postq̃ cõpleuit auctor sermonē suum circa diuersitatē
ꝛ inuestigationē in dicta rõne saporis ꝛ odoris: In hac par
te ꝓsequit̃ de eius diuersitate rõne cõpositiõis in mollicie
ꝛ duricie ꝛ mediocritate cõsistentis. Diuisio. Hec aũt pars
diuidit̃ in duas. In quarũ prima assignat diuersitatē cõpo-
sitionis ciboꝝ. In secũda de singulis mẽbris ꝓsequit̃. Pri
ma aũt indiuisa manet. Scḋa aũt diuidit̃ in tres. In quarũ
prima agit de actõibus ciboꝝ molliũ. In scḋa de actõibus
grossoꝝ ꝛ duroꝝ. In tertia de actionibus mediocriũ. Scḋa
aũt pars diuidit̃ in duas. In quaꝝ prima determinat actio
nes grossoꝝ simplr̃. In scḋa grossoꝝ viscosoꝝ: grossa dura
grossa viscosa adinuicē cõparans. Sũt igit̃ in p̃nti lectione
partes quinq̃. In quarũ prima assignat distinctionē ciboꝝ
a parte molliciei ꝛ duriciei ꝛ mediocritatis. In scḋa. ł. in hac:
Mollia ꝛ tenera facile sunt digestibilia ꝛc. agit de actionib⁹
molliũ subtiliũ. In tertia. ł. in hac: Cibaria vero dura ad di-
gerendũ grauia ꝛc. ꝓsequit̃ de actionibus grossoꝝ simplici
ter. In quarta. ł. i hac: Si aũt cib⁹ grossus sit viscosus. agit
de actionibus grossoꝝ et viscosorum cõparans grossa dura
ad grossa viscosa. In quinta. ł. i hac: Qui inter mollicie ꝛ du-
riciem mediocris est cibus. agit de actionibus mediocrium.
Circa p̃mã partē assignat talē diuisionē. Ciboꝝ quidã sunt
molles sicut melones: quidã duri sicut lẽtes: quidã medio
cres sicut panis perfecte coct⁹. Circa scḋam partē assignat
molliũ actiones dicens: q̃ sunt facile digestibiles cõuertibi-
les mẽbris assimilabiles: cito putrefactibiles: paruũ dãtes
nutrimẽtũ: ꝓpter paruã morã i mẽbris. Circa tertiã partē
ꝓsequit̃ de actionibus duroꝝ ꝛ grossoꝝ. Primo dicit q̃ tar
de sunt cõuertibiles ꝛ digestibiles nisi virtus sit fortis: cum
aũt a ṽtute forti cõuertuntur: multũ dant nutrimẽtũ ꝓpter

longā morā in mēbris. Scdo hoc cōfirmat per Gal. dicētē ci bos grossos et duros esse terrestres et tarde cōuertibiles: sz post cōuersionē grossuz dāt nutrimētū: sz subtiles sunt ecō. vñ grossi sp dāt grossuz nutrimētū. de oī eñ cibo natura sibi cōuenīēs attrahit: sed de grossis impossibile est subtilē gñari sanguinē q̄uis magis fiat digestio: q2 nō ducit ad actum natura nisi qḋ est in potētia in cibo. Sic de subtilibus gros sus sanguis gñari non pōt. Tertio dicit φ vtilitas hui9 gros sitiei est: vt scīat qui cibi subtilē et qui grossum dāt nutrimē tū. Circa q̄rtā partē primo dicit φ cibi grossi viscosi et sapidi: sicut carnes magis nutriūt: q2 ꝓpter saporē allicit mēbra et ꝓpter grossiciē et viscositatē l cis manēt et eis adheret. Se cundo cōfirmat hoc p Gal. dicētem φ non habētes siccita tem et asperitatē: sz qui sunt viscosi et sapidi multū nutriunt. Tertio dicit φ grossi duri pessimi sunt: et hoc per Gal. con firmat qui dicit cibos esse illaudabiles siccos duros vnctuo sitate et viscositate carentes sicut panis milij. Circa quintā partē agit de actionibus mediocriū ciboꝝ. Primo adit dicit φ isti laudabiliores sunt et digestibiliores et mēbris magis assimilabiles. Scdo confirmat hoc per Gal. φ sm ipm cibi medij inter oēs cōditiōes maxime nutriūt: et maxie sunt la udatiui: sz extremi sunt ecō vñ si sunt horribiles faciūt abola tionē: sz grauiores citius p egestiones expelluntur. Tertio rō ne hui9 dicit φ cibaria equalia in bonitate: qḋ sapidi9 est p9 sumat. Sic insipidoꝝ et horribilium minus horribile magis nutrit et econtrario. Itē equaliū ad sanitatē custodiendā in sanis: et reddēdā infirmis: qḋ est stomacho delectabili9 vti l3 est ad sanitatē custodiēdā et reddēdam. In his aūt ꝯplet intentio huius partis.

¶ Circa partem istam primo queritur de cibis mollibus: et primo verum sint bene digestibiles in tertia digestione: et ostēdit φ sic: digestiōes adinuicē sunt ordinate: sz cibus est minus dispositus in pᷓma digestiōe q̄ in scḋa: et in scḋa min9 q̄ in tertia. magis ergo resistit cibus in prima digestio ne q̄ in tertia: q2 aliq̄ntulū preparat in prima digestione: ergo multomagis in tertia: g cito cōuertitur in tertia diges tione. Scḋa ratio hec est: triplex est cibus. cibus futurus: et cibus cibans in effectu: et cibus sīis cibo. sed magis distat a natura mēbroꝝ cibus primus q̄ scḋus: et scḋus q̄ ter tius. et pm9 cib9 rñdet pme digestioni et tert9 tertie: sz cib9 mollis est habilis vt cōuertat in pma digestiōe: g multocī tius pōt digeri: et cōuerti in tertia digestione. Ad oppositū est hec ratio: tertia digestio ꝓcedit coagulādo: sz cibus mol lis difficilis est ad coagulandū: ergo difficilis est cōuersibilis in tertia digestione. Ad hoc dicēdū φ cibus mollis cito con uertit in tertia digestione. Ad rōnem dicēdū φ opus qḋ fit in tertia digestiōe est duplex. Quoddā est digerere et cōuer tere. et hoc modo cibus mollis cito conuertit in tertia diges tione. Scḋm opus est coagulare et mēbris informare: et hoc modo nō cito digerit: sz contrariatur tertie digestioni.

¶ Secundo queritur vtrū cibus mollis citius cōuertatur ad mēbra q̄ cibus durus: et ostēdit φ cibus mollis nō citi9 cōuertitur: dicit ysaac φ differunt cibaria mollia et grossa: et dura: et subtilia: q2 dura et grossa cito assimilātur mēbris. et causa huius est: q2 cito coagulātur: sed mollia et liquida nō cito cōuertunt. remanēt eñ liquida: sz omē qḋ ē liquidū nō cito coagulat: nec cito assimilat membris: sz cibaria mollia sunt hmōi: ergo non ita cito assimilātur mēbris sicut et dura. Scḋa ratio hec est: dicit Cōstā. φ membrū est firma et solida para corporis: ergo opꝫ φ illud qḋ cito assimilat mēbris sit solidum et coagulatū: sed cibus mollis nō est hmōi: sz po tius cibus durus. ergo cibus mollis nō cito cōuertit in ter tia digestione. Tertia rō hec est: nihil qḋ a mēbris effluit: et in ipsis nō diu ꝑmanet pōt mēbris assimilari: sed cibus sub tilis est hmōi: ergo minus pōt membris assimilari q̄ cibus grossus et durus. Ad oppositū est qḋ dicit ysaac: φ cibaria mollia cito cōuertūtur ad sanguinē et membris assimilātur. Scḋa ratio hec est: omē qḋ cito cōuertit: qñ est indigestum et minus dispositū vt cōuertatur: qñ est dispositum citius cōuertitur: sed cibus mollis est hmōi: ergo cito cōuertitur et mēbris assimilatur. Ad hoc dicendū φ cibus mollis nō ci to assimilat mēbris simplr. Ad rōnem dicēdū φ cibus dicit dupliciter citi9 assimilari. Aut quia citius preparat ad hoc vt mēbris assimilet: et sic cibus subtilis cito ꝯuertit et assimi latur. Scḋo modo quia cito conuertitur ad sanguinē et hu morē et humiditatē: et qua debet fieri membrū. et sic cibus mollis dicit cito cōuerti. Tertio modo q2 cito coagulat et fi gat in membris et manet: et hoc modo cibus durus dicit ci tius mēbris assimilari: et cibus mollis tarde. ¶ Tertio q̄rit ꝓpter quid res liquide: vt oleagine cito cōuertūtur et patiū tur a calore exteriori: et nō cito cōuertūtur ad calorē nostri corporis. et hec questio superius est discussa. ¶ Scḋo pōt q̄ ri principaliter de cibis grossis: et primo querit vtrū ex illis possit sanguis subtilis generari: et ostendit φ sic. possibile est calorē incēdi et fortificari i stomacho: sz qñ calor ē fortis cibaria subtilia adurit: et grossa perfecte digerit: sed quādo grossa cibaria perfecte digerūtur cōuertūtur in sanguinem subtilē: ergo possibile est vt ex cibis grossis subtilis sanguis generet. Scḋa ratio hec est: cibus in potentia est humor: et quidā est in potētia ꝓxima: quidā in remota: et sic ad idem agens pōt ducere illud qḋ est in potentia ꝓxima ad actum sed calor debilis pōt cibos subtiles in sanguinē subtilē con uertere: ergo calor fortis potest cōuertere cibos grossos in sanguinē subtilem: ergo et grossis cibis potest subtilis san guis gñari. Ad oppositum est aucto. ysaac: qui dicit φ nūq̄ ex cibo subtili pōt grossus sanguis generari: neq3 ex gros sis sanguis subtilis q̄uis perfecte digerantur. Secunda ratio hec est: nihil ducit aliud ad actū nisi qḋ habet potestā tiuam similitudinē cum ipo qḋ de potētia ducitur ad actū: sed in cibo grosso nō est potestatiua similitudo cum subtili: vñ subtilitas nō est in potētia in cibo grosso: ergo nō pōt ci bus grossus cōuerti in sanguinē subtilem. Tertia ratio hec est: dicit Auicē. φ cibus tria facit. Primo restaurat deperdi tum. Scḋo augmētat calorē augmētando sanguinē. Tertio corpus alterat p qualitatē dñantem cōplexioni que sibi re mansit: sed in cibo frigido sua remanet frigiditas: ergo si militer in cibo grosso remanebit sua grossities: ergo cibus grossus non pōt cōuerti in sanguinē subtilē. Ad hoc dicēdū φ ex cibo grosso sanguis grossus gñatur. Ad rōnem dicēdū φ in stomacho calido subtilis cibus adurit: et cib9 grossus perfecte digerit: sed non dicit fieri illa cōuersio in humorē subtilē simplr: sed solū respectu humoris in quē cōuertitur in stomacho frigido. Ad aliud dicendū φ in cibo grosso non est subtilitas in potentia: et ꝓpter hoc non potest ad actum duci: q2 ꝓportio subtilitatis sibi deficit. ¶ Tertio querit vtrū ex cibo subtili gñetur sanguis subtilis: sicut ex grosso gñat sanguis grossus: et videt φ sic: q2 sicut in cibo grosso non est in potentia subtilitas: sic in cibo subtili nō est pote statiua grossities: ergo sicut ex cibo grosso perfecte gñatur sanguis grossus: sic ex cibo subtili semper hz generari san guis subtilis: et hoc dicit ysaac: φ nunq̄ ex cibo grosso gñat sanguis subtilis: neq3 ex subtili gñat sanguis grossus. Se cunda ratio hec est: cibus subtilis maiorem habet ꝓportio nē cū calore nostri corporis q̄ cib9 grossus: g sicut grossus migrat per calorē in grossuz sanguinē: multofortius cibus subtilis cōuertet in sanguinē subtilem p calorem nostri cor poris. Ad oppositū est hec ratio: possibile est calorē deficere respectu ciboꝝ subtiliū in digestione: sed qñ calor deficit in digerendo cibi subtiles cōuertūtur ad humores indigestos et grossos: ergo possibile est vt ex cibo subtili gñet sanguis grossus. Secunda ratio hec est: dicit Gal. in cōmēto super apho. φ crudū vno mō idē ē qḋ indigestū. alio modo dicitur idem quod imperfecte coctū vt phlegma. tertio mō qḋ est adustū. sz si calor fuerit fortis cōuertet cibus per adustionē in humores grossos: g cū h sit possibile: possibile ē ex cibo sub tili grossum sanguinē generari. Ad hoc dicūt quidā φ semp cibaria grossa cōuertūtur in humorem grossum: et subtilia in humorē subtilē: q2 in operatiōib9 nature facili9 ē destruere q̄ ꝯstruere. Sz nos dicim9 φ subtilia pñt ingrossari: sz gros sa nō pñt subtiliari. Vñ subtilitas et grossities pñt cōparari ad duo. respiciūt eī dispositiōez materie: et dispositionē age tis. In cibo vero grosso est semper in potentia grossities: ideo semp ad actum ducit: siue calor sit fortis: siue sit debi lis. Sz in cibo subtili licet subtilitas sit in potētia: th a parte

caloris impeditur: q: nō semper ducitur ad actū: q: si calor sit debilis cōuertit ad humorē indigestū ⁊ grossum. Si vero sit fortis: cōuertit in humorē adustum: ⁊ per hoc patet solutio ad aliud quod a parte materie semper ex subtili habet sanguis subtilis generari: sed a parte agentis pōt impediri ¶ Quarto querit vtrum si cibus male digeratur in prima digestione: verū possit corrigi in secunda: ⁊ videt q̄ non: q: digestiones sunt ordinate adinuicem sicut et operationes earum: sed facta corruptione in prima actione fit ⁊ in secunda: ergo si cibus corrūpit in prima digestione: nō pōt corrigi ab operatione scd̄e digestionis. Ad oppositū est hec ratio membrū maioris caloris pōt corrigere materiam aliquātulum dispositam: supra quā nō potest membrum qd̄ est minoris caloris: sed epar est hm̄oi respectu stomachi: ergo pōt cibum male digestū in stomacho suo calore corrigere. Ad hoc dicēdum q̄ verum est q̄ ab epate oēs oriunt virtutes naturales ⁊ cōplemētū digestionis. Ad rōnem dicendū q̄ est aliquid prius dupliciter. Uno modo in via influētie: ⁊ sic epar est prius quia influit calorem in stomacho ad digerendum et sic verū est: q̄ si fit corruptio in actione prioris: est ⁊ in actione posterioris. Alio modo est prius in via operationis ⁊ seruitutis ⁊ officij: ⁊ sic stomachus est prior q̄ epar: sed tn̄ non sic est verum q̄ si fiat corruptio in prima digestione q̄ non possit corrigi in secunda.

¶ De diuersitate ciborum in substantijs et nutrimentis. Cap. xx.

¶ Lectio. xxiij.

Diuersitas vero ciborum in substantijs et nutrimentis triplex est. Aut enim subtilia sunt: aut grossa: aut mediocria. Subtilia sunt triplicia. Aut in actiōibus subtilia ⁊ in substantia sua illaudabilia: sicut rapa agrestis: radix ⁊ similia. Aut in passionibus suis subtilia ⁊ in actionibus nature inobedientia: licet in substantia sint illaudabilia: sicut crisolocāna: cucurbita: blitis: ⁊ silia. Aut in passione ⁊ substantia subtilia: sicut panis de grano bene coctus: ⁊ carnes perdicum: ⁊ pullorum: propterea quia actioni nature obedientia: ⁊ laudabilissimus sanguis est: quem generant: et similiter nutrimenta. Ideoq3 hoc cibarium vtilissimū est in sanitate in sanis custodienda: ⁊ infirmis reddēda. Sed tn̄ quia de membris facilius q̄ alia dissoluunt cibaria grossa sicut caro vitulina: hircina: porcina: pecorina: minorē v̄tutē dāt mēbris q̄ grossa. vnde Gal. Dieta subtilis: esti sanitati custodiende conueniat: non tamen membris fortitudinem vel grossitiem prestat: ⁊ idcirco cum aliqui exercitantes carnibus pullorum se dietēt vel perdicū: cito dissolute generant debilitates. ¶ Subtilia in actione sola sunt que grossitiem subtiliant humorum: ⁊ feces ciborū dissoluunt: hoc vero cum virtute sua faciūt incensiua vel cōtraria. Intelliguntur autem in odore: sapore: vel vtroq3: sicut in radicibus inuenitur ⁊ similibus. Hec esti v̄tutem habeant subtiliandorum humorū ⁊ oppilationes aperiāt epatis ⁊ splenis: grosses humores ⁊ viscosos pectoris mundificant ⁊ pulmonis: tamē has actiones transiliunt: vt sanguinem incendant et corrumpant. ideoq3 corpora non sufferunt nisi cum phlegmaticis humoribus grossis ⁊ viscosis plena sunt. Gal. Cibaria inquit non iuuant a dominio acuta: nisi quibus phlegmatici humores abundant viscosi et grossi et similes vitreis. vnde semper sunt cauenda: neq3 frequentanda: ne sanguinem incēdāt: neq3 accipiant nisi cibra ⁊ prior aqua cicera excoquātur in alia vt sua acumina perdāt ⁊ sue actiones deficiant: neq3 etiam ita accipiantur: nisi ordinatim sumere sciāt f̄m etatē: tēpora: ⁊ cōplexiones. Quod si negligas: non sim⁹ incerti quin cibi naturā excant ⁊ noceant: quia in primis sanguinem subtiliant. ⁊ aquosum faciunt parum membrorum nutritiuum: ⁊ ita virtutes deficiunt: sicq3 tandem sanguinē incendunt: ⁊ in choleram rubeam transferūt. Que si sepius insequaris: maxime consumit humiditas ⁊ subtilitas sanguinis: ⁊ desiccatur: atq3 in melancholicam naturam acutam mutatur. Si autem in renibus humores grossos inueniant ⁊ viscosos: incendūt ⁊ putrificāt eos. Ideoq3 natura hec refutat: neq3 vt cibū recipit: sed medicinam eam esse diiudicat. Hec quoq3 multū calide complexioni sunt nocitiua ⁊ maxime iuuenum. Subtilia sine incensione quatuor modis fiunt: dulcia: aut odorifera ⁊ aromatica: aut acetosa: aut salsa. Dulcia mundificant: lauant: dissoluunt: ⁊ nocumentum sensui auferunt. diuersa tamen sunt in calefactione: refrigeratione: humectatione. Unde mel apum ex fortitudine sui caloris: ⁊ vicinitate siccitatis desiccat ⁊ calefacit. Ordeum ex defectione dulcedinis ⁊ vicinitate humiditatis: refrigerat: ⁊ humectat. Sic etiam intelligendum est in ficub⁹: malisgranatis: ⁊ i silr dulcib⁹. Aromatica i duo sunt diuisa: aut sola aromatica: aut vinosa. Sola aromatica humorū superfluitates desiccant: oppilationes splenis et epatis aperiunt: stomachum confortant: cibaria penetrabilia faciunt: appetitum excitant: humiditate enim ciborum exiccata minoratur quantitas. vnde ⁊ loca remanent vacua: sed tamen propria virtus sua confortat stomachum aromaticitate sua. Gal. aromatica perfecte stomachum cōfortant et non debilitant. Uinosa ⁊ aromatica lauant: mundificant stomachum et confortant: virtutem digestiuam adiuuant: cordi audaciam prestant: calorem naturalem excitant: virtutem suam augmentant: sicut videmus in albi vini actiōibus ⁊ rubei maxime si clara ⁊ odorifera sunt. ¶ Ideoq3 antiqui elegerūt post sanguinis minutionem potum augmentare: ⁊ cibum minorare: quia cum sanguis calori naturali subiectum sit: necesse est exiens calorē minuat naturalem. vnde ⁊ virtus deficit eis in corporum interiorib⁹: ⁊ ad restaurandū pauperat. Oportz ergo vt potus multiplicetur: ⁊ cibus minuatur: q: vinū calorē auget ⁊ confortat: cibus vero fatigat. ¶ Acetosa subtiliāt: ⁊ incidunt atq3 refrigerāt: sicut in malisgra. acetosis videmus: ⁊ pomis citrinis acetosis et silibus. Uñ ⁊ acetositas calide cōplexioni est bona Salsa dissoluunt subtiliant calefaciūt. Ideoq3 actiones sue in iuuamento et nocumento acutis sunt vicine: s3 modum nō excedunt sicut acuta: quapropter actiones sue in stomachi mūdificatione: intestinorū lotione: ventris emollitione: leuiores ⁊ temperatiores sunt acutis: quod contingit ex vicinitate caloris ⁊ tēperamēto sui: ⁊ inde ois cib⁹ condit⁹ cū obsonio garo ⁊ aceto mūdificātior est ⁊ laudabilior q̄ que cō

diuntur cum oleo ⁊ aceto: q: obsomogarus multum
adiuuat in subtiliandis grossis humoribus: oleū aūt
non solum non dissoluit: verūetiam viscositate sua ⁊
vnctuositate virtutē dissoluēdi debilitat. ¶ Subti-
lia in passionibus velocia sunt ad obediendū natura
libus actionibus in digestione: ⁊ in sanguinē muta-
tionis velocitate: sicut spinachie: atriplices: malue:
sed tamē sanguis quem generant subtilissimus est ⁊
aquosus illaudabilis: ⁊ ideo paruissime nutriunt: ve
lociter dissoluuntur a mēbris: parum confortāt. Vn-
de Gal. omnia subtilia cibaria parū nutriunt: cito a
mēbris dissoluunt. Ideoqȝ frequentia sua virtus de-
bilitatur. Quidā tamen arbitrati sunt ꝙ isti cibi sub
tiles sint in suis actiōib⁹: q: sanguis generat⁹ gros-
sus ab alijs ab his subtiliat: sed male arbitrati sunt.
Si eīm omnia aquosa cibaria grossum sanguinē sub-
tiliantia sunt in actionibus suis subtilia: tunc ex ne-
cessitate grossum sanguinē gignentia vocabunt acti
ue subtiliātia: sanguis eīm generatus inuentus subti
lis ⁊ aquosus ingrossatur: ⁊ ad temperamentū redu
cit. Et si fuerint cibaria grossa ⁊ subtilia in suis pas-
sionibus vnam actionē faciunt. Hec eīm arbitrati in
stultorū desipiētia erūt. q̄d eīm actio videt: cōmixtio
est potius: q: oē q̄d patit agit in rem a qua patit.

¶ Assignata diuersitate diete a parte cōplexionis ⁊ natu-
re saporis: odoris ⁊ cōpositionis: In hac quarta parte assi-
gnat diuersitatē eius a parte substantie ⁊ actionibus que
in substantia attendunt. Hec autem pars spectat ad presen
tem speculationem. Diuiditur autem hec pars in duas par
tes. In quarum prima assignat distinctionē ciborum a par-
te dispositionū substantie diuersarum. In secunda de singu
lis speciebus distinctionis prosequitur. Prima autem pars
remanet indiuisa. Secūda autē diuiditur in duas. In qua-
rum prima determinat de actionibus ciborum subtiliū. In
secunda de actionibus ciborum grossorum: ⁊ illa ad sequen
tia reseruetur: ⁊ sic incipit. Quod cum ita sit oportet vt di-
camus. Prima autem diuiditur in duas. In quarum pri-
ma assignat distinctionē ciborum subtilium ratione subtili-
tatis. In secunda de differentijs ipsorum prosequitur. Pri
ma autem pars non diuiditur. Secunda autem diuiditur in
tres. In quarum prima determinat de actionibus ciborum
subtilium in substantia. In secunda de actionibus ciborum
subtilium in actiōe. In tertia de actionibus subtiliū in pas-
sione. Secunda autem pars diuiditur in duas. In quarum
prima determinat de actionibus subtilium in actione cū in-
censione operantium. In secunda agit de actionibus subti
lium cum non incensione operantium. Sunt igitur in pre-
senti lectione partes sex. In quarum prima assignat distin-
ctionem ratione subtilitatis ⁊ grossiciei. In secunda scilȝ in
hac: Subtilia sunt triplicia in actiōibus subtilia ⁊c. assignat
subdiuisionem specialem subtiliū bimembrē. In tertia scilȝ
in hac. Ideoqȝ hoc cibarium vtilissimū est in sanitate satis
custodienda ⁊c. agit de actionibus subtiliuȝ specialiter. In
quarta scȝ in hac: Subtilia in actione sunt sola: que grossi-
ciem subtiliant humorū ⁊c. premissa diuisione subtilium in
actione per cibos operantes cum incensione ⁊ operantes
sine incensione: agit de actionibus operantium cum incen-
sione. In quinta scȝ in hac: Subtilia in passionibus velocia
ad obediendum ⁊c. agit de actionibus subtilium in passioni
bus. Particulares autem subdiuisiones in expositione pa-
tebunt. ¶ Circa primam partem dicit ꝙ cibi ratione substā-
tie diuersantur. Quidā eīm sunt subtiles: quidaȝ grossi: qui-
dam mediocres. Circa secundā partem diuidit subtiles di-
cens: ꝙ dicunt tripliciter subtiles. s. in substantia ⁊ in actiōe
⁊ in passione. Sunt eīm quidā in actionibus subtiles ⁊ in sub
stantia illaudabiles sicut raphanus: quidaȝ in passionibus
subtiles ⁊ in actionibus nature obediētes: in substātia autē
illaudabiles sicut atriplices: quidā in actiōe ⁊ substātia sub
tiles sicut panis perfecte coct⁹: ⁊ caro pullina. ¶ Circa ter
tiam partem determinat de actionib⁹ subtiliū in substātia ⁊
passione. Primo igitur dicit ꝙ cum laudabilē generēt san-
guinem: sunt vtiles in sanitate custodiēda ⁊ reddenda. Se-
cundo dicit ꝙ cito dissoluuntur a mēbris: nō magnum dant
nutrimentū sicut cibi grossi multū in eis immorantes. Ter-
tio confirmat hoc per Gal. idē dicentē. ¶ Circa quartā par
tem determinat de actionib⁹ ciborū subtiliū in actiōe. Hec
autem pars diuidit in duas vt dictum est. In quarū prima
agit de actionibus subtiliū in actione cum incensiōe operā-
tium. In scda. s. in hac: Subtilia sine incensione quattuor
modis sunt ⁊c. agit de actionibus subtilium operantiū sine
incensione. In scda autē parte nouem ꝓponit. Primo dicit
ꝙ cibi in actione subtiles grossos inciunt humores: ⁊ qui-
dam hoc operant cum incensione: quidam sine. Secūdo di-
cit ꝙ per saporem ⁊ odorem discernunt. Tertio actiōes eoꝶ
tangit que sunt incisio humorū grossoꝶ ⁊ remotio oppila-
tionum ⁊ mūdificatio mēbrorū ab eis. Quarto dicit ꝙ non
cōpetunt nisi corporibus grossis ⁊ phlegmaticis humorib⁹
plenis. Quinto hoc per Gal. dicentē confirmat. Sexto con-
cludit ꝙ non debent accipi nisi cū deliberatiōe ⁊ ꝑparatiōe.
Septimo ostēdit nocumēta que ex eis accidūt. Nam cū fre-
quentantur sanguinem subtiliant: facientes ipsum subtilē
⁊ aquosum: ⁊ in fine in melancholiā materialē conuertunt.
Octauo eorū iuuamenta tangit: que sunt circa humorum
grossorū incisionē. Nono concludit ꝙ non competūt ꝑmodū
cibi: sed medicine. ¶ Circa quintā partem agit de actionib⁹
subtilium in actione sine incensione operantiū. Hec autem
pars diuiditur in duas. In quarum prima assignat ipsorum
distinctionem. In secunda scȝ in hac: Dulcia mūdificāt ⁊c.
agit de actionibus singulorū. Dicit igitur ꝙ subtiles cibi in
actione sine incensione sunt quattuor modis. Quidam eīm
sunt dulces: quidam aromatici: quidaȝ acetosi: quidā salsi.
Pars autem illa in qua de actionibus singulorum prose-
quitur: diuidit in quattuor ꝑm numerū ipsorum. In prima
agit de actionibus dulcium. In secunda de actionibus aro-
maticorū. In tertia de actionibus acetosoꝶ. In quarta de
actionibus salsoꝶ. ¶ Circa dulces cibos primo dicit ꝙ ipsi
mundificant lenificant sensus: ⁊ lingue nocumentum remo
uent. Secundo assignat eorum diuersitatem ratione actio-
num caliditatis: frigiditatis: humiditatis: siccitatis: sicut pa-
tet in melle: ordeo: fenub⁹: ⁊ malisgranatis. ¶ Circa aroma-
tica sic procedit. Primo ipsa diuidit dicens ꝙ quedam sunt
pura: quedam vinosa. Secundo prosequitur de his: ⁊ pri-
mo de puris. secundo de vinosis. De puris autem dicit: ꝙ
remouent superfluitates ⁊ oppilationes ⁊ stomachum con
fortant ⁊ appetitum prouocant: ⁊ hoc per Gal. confirmat.
De vinosis primo dicit ꝙ stomachuȝ ⁊ membra ⁊ calorē na
turalem confortant. Secundo hoc confirmans dicit ꝙ pro-
pter hoc post phlebotomiā antiqui elegerunt plus vinum
ꝙ cibum ad confortationē caloris naturalis. De acetosis di
cit ꝙ incidunt ⁊ desiccant infrigidādo. ¶ Circa salsa sic ꝓ-
cedit dicens ꝙ calefaciunt ⁊ subtiliant sicut acuta: non tamē
ad tantam veniunt actionem propter paruitatem caloris.
¶ Circa partem illam que est de actionibus subtilium in
passione sunt tres partes. In quarum prima assignat ipsoꝶ
actiones. In secunda inductionē confirmat per Galie. dicen-
tem idem. In tertia scilȝ in hac: Quidam tamen arbitrati
sunt ⁊c. dubitationem incidentem remouet. Dicit igitur ꝙ
hec actionibus nature obediunt: sed tamē in aquosuȝ ⁊ sub
tilem sanguinē conuertuntur: ⁊ ideo paruum dant nutri-
mentum. Hec autem secundo cōfirmat per Gal. idē dicen
tem. Deinde tertio dubitationem inducit dicens: ꝙ quidā
crediderunt hec esse subtilia in actione eo ꝙ sanguinem effi
ciunt subtilem: ergo sunt agentia subtiliando: ergo sunt in
actione subtilia. Secūdo hoc remouet dicēs: sicut neqȝ gros-
sa cum sanguinem subtilem ad temperamentum reducunt
dicuntur actiua: similiter neqȝ subtilia in passione ipsum
subtiliando dicunt actiua: sed ꝙ sanguis ꝑ hec subtiliet: ꝑ
illa autē ingrosset: nō est ꝑ viā actiōis ipsoꝶ: sed ꝑ viaȝ comi

mixtionis: eo ꝙ cum sanguine cōmicta ipsum sic disponit.
¶ Circa partē istā querit̄ primo de dieta subtili in actione ⁊ passiōe quibus cōpetit: ⁊ queritur vtrū dieta mediocris vt pisces ⁊ pulli debeant in febribus exhiberi sicut fructus exhibentur: ⁊ videtur ꝙ sic: illud enim debet dari in febribus qđ est facilis conuersionis: ⁊ qđ transmutatur in sanguinē laudabilem: sed cibaria mediocria que sunt subtilia in actione ⁊ passione sunt huiusmodi: ergo talia competunt in febribus: sed fructus generant sanguinem aquosum: ergo talia non competunt. Ad hoc dicendum ꝙ duplex est causa propter quā cibi subtiles non cōpetunt in febribus: ⁊ tamē fructus quidā cōpetunt. Prima causa huius est: quia cibus in talibus febribus oportet esse ⁊ in ratiōe cibi: ⁊ in ratiōe medicine: sed cibaria subtilia solū sunt in ratiōe cibi: ⁊ idō nō competūt: etiā quia cito cōuertunt̄ a calore innaturali: ideo non debēt dari: et ideo addūt in morbū: fructus vō etsi cito conuertātur: tñ ratione cōplexionis iuuant naturā ⁊ morbū malā discrasiā alterando: ⁊ ideo competūt. Item alia est causa: quia talia sunt vētuosa: vnde calor innaturalis illis nutritur: ⁊ ideo addūt in febribus: sed fructus ratione sue cōplexionis repugnāt: eo ꝙ sunt frigidi. ¶ Scđo queritur vtrū cibaria subtilia competant conualescentibus ab egritudine an grossa: ⁊ videtur ꝙ subtilia non cōpetūt: quia sicut dicit ysaac: cibaria subtilia non fortificāt virtutē: neqȝ multū restaurāt deperditū: sed in conualescentibus est virtus multū debilis: ⁊ etiā multa facta est deperditio: ergo egent multa restauratione. Cibus autem grossus virtutē fortificat. iterum iam morbus transijt ⁊ nō est timēdū de additiōe in morbū: ergo non cōpetit cibi subtiles sed grossi. Ad oppositū est qđ dicit Gal. ꝙ conualescentes debēt regi per triduū sicut regebātur in egritudine. Preterea in ipsis virtus est debilis: ⁊ non potest supra cibaria grossa: ergo cōpetunt subtilia ⁊ nō grossa. Ad hoc dicendū ꝙ eis cōpetunt subtilia. Ad rationes dicendū ꝙ in regimine cōualescentiū est duplex aspectus. Unus est ad virtutē: ⁊ quia virtus est debilis nō potest supra grossa cibaria: et idō debēt subtilia exhiberi. Alius aspectus est ad inanitionē ⁊ deperditionem: ⁊ sm̄ hoc debēt grossa exhiberi: sed quia aspectus ad virtutē prepōderat ⁊ preualet. ⁊ vt satisfaciamus virtuti et inanitioni debēt exhiberi subtilia: ⁊ vt satisfaciamus deperditioni debent exhiberi frequēter. ¶ Tertio querit̄: vtrū sit verum qđ dicit ysaac ꝙ in phlebotomatis oportet ꝙ cibus minuatur ⁊ potus augmētetur: ⁊ videtur ꝙ cibus plus cōpetit ꝙ potus vini: quia dicit Gal. ꝙ vinū nocet inanitis ⁊ ieiunis: quia mentē percutit ⁊ neruos debilitat. ⁊ causa huius est propter virtutē debilē: sed phlebotomati sunt inaniti ⁊ habent virtutes debiles: ergo ipsis nō cōpetit potus vini: sed potius cibus. Scđa ratio hec est: magne inanitioni respondet magna restauratio: sed phlebotomati sunt multū inaniti: quia ibi est multa deperditio sanguinis ⁊ caloris ⁊ spirituū: ergo ipsis cōpetit magna restauratio: sed hec est per cibum ⁊ non per vinū: ergo phlebotomatis non cōpetit potus vini: sed potius cibus. Ad oppositū est hec ratio: illud qđ citius cōuertit̄ in sanguinē ⁊ restaurat calorē ⁊ spiritus debet eis exhiberi: sed vinū est hm̄oi: ergo debet eis exhiberi vinum. Ad hoc dicendū ꝙ vinū debet exhiberi in principio in maiori quātitate ꝙ cibus. Ad rationē dicendū ꝙ vinū non cōpetit in phlebotomatis stomacho inanito ⁊ ieiuno: sed cum cibo: ⁊ ideo non nocet. Ad scđm dicendum ꝙ in phlebotomia duo sunt consideranda. Primū est inanitio: ⁊ sm̄ hoc magis indiget repletiōe ⁊ cibo. Scđm est tenor virtutis: ⁊ quia virtus in ipsis est debilis: ideo non possunt multā sustinere repletionem neqȝ multum cibū: ⁊ ideo cibus non cōpetit: sed potius cibus ad confortādū: ⁊ calorē naturalē augmētandū: ⁊ hm̄oi est vinū. ¶ Quarto querit̄ vtrum phlebotomatis cōpetat vinū limphatū vel non: ⁊ videt̄ ꝙ limphatū: quia virtute existente debili vinum limphatū debet exhiberi: sed in phlebotomatis est virtus debilis: ergo eis debet exhiberi vinum limphatū ⁊ non purum. Ad oppositū: vinum purū datur ad confortandū calorē naturalē ⁊ stomachū: ⁊ ad spiritus recreandos: sed vinum limphatū nocet stomacho: ⁊ spiritus non recreat sed impedit digestionem: ergo phlebotomatis non cōpetit vinum limphatū sed purum: quod cōcedimus.

Ad rationē dicendū ꝙ duplex est debilitas. Quedā est propter magnā discrasiā febrilē: ⁊ propter talem debilitatē nō cōpetit vinum purū. Est ⁊ alia que causatur propter magnam inanitionē ⁊ solutionē spirituū: ⁊ in hac parte cōpetit vinū purum: quia cito cōuertit̄: ⁊ hec est in phlebotomatis: ⁊ ideo ibi competit vinum purū. ¶ Quinto queritur propter quid potionato non damus vinum purum: cum demus phlebotomato: cum tñ vtrobiqȝ fit debilitas virtutis: quia sicut in phlebotomia fit multa euacuatio sanguinis ⁊ humorū similiter ⁊ per medicinā: ergo sicut in phlebotomia cōpetit vinū purum ad restaurationē: similiter in potionato. Ad hoc dicendum ꝙ non debet vinum purū exhiberi potionato: ⁊ causa huius est: quia virtus est debilis: ⁊ est mala discrasia relicta ex medicina: quia propter acumē medicine corpus efficit̄ calidū: ⁊ quia vinū purū addit in caliditatē: idō eis nō damus vinū purū: sed limphatū: ⁊ cū aqua calida ne fiat indigestio: sed in phlebotomia nō est mala discrasia sed multa inanitio ⁊ spirituū deperditio: ⁊ ideo non negamus illis vinum purum.
¶ Consequēter pōt queri vtrū subtilitas ⁊ grossities causentur a cōplexione vel a quattuor qualitatibus: cū sit subtile ⁊ grossum in substātia ⁊ in actione: ⁊ ostendit̄ ꝙ sic: quia oēs qualitates posteriores causant̄ a primis: sed subtilitas ⁊ grossities sunt hm̄oi: ergo causant̄ a qualitatibus primis. Scđa ratio hec est: subtilitas ⁊ grossities sequunt̄ cōgregationem ⁊ disgregationē partiū ⁊ coagulationē maiorē ⁊ minorem: sed coagulatio ⁊ congregatio ⁊ hm̄oi causant̄ a calido ⁊ frigido: sicut habet̄ in quarto metheororum: ergo subtilitas ⁊ grossities causant̄ ab illis qualitatibus. Tertia ratio hec est subtilitas ⁊ grossities sequūtur densitatē ⁊ raritatē: sed hec causantur a calido ⁊ frigido: ergo ⁊ subtilitas ⁊ grossities. Ad oppositū. subtilitas ⁊ grossities sunt dispositiōes naturales ⁊ antecedūt cōplexionē: ergo nō causantur a complexione nec a primis qualitatibus. Secūda ratio hec est: dicit phūs in libro physicorum: ꝙ raritas ⁊ dēsitas precedūt quattuor qualitates: sed subtile ⁊ grossum sequūtur raritatē ⁊ densitatem: ergo non causant̄ a quattuor qualitatibus. Ad hoc dicendū ꝙ duplex est subtilitas ⁊ grossities. Quedā que causat̄ a dispositiōe partiū in toto: quedā que cōsistit in raritate ⁊ densitate: ⁊ sic non causant̄ a cōplexione: ⁊ per hoc soluunt̄ oīa.
¶ Consequēter queritur quomodo ignis agit in aquam ipsam subtiliādo: quia calidū partes subtiles exhalat ⁊ alie ingrossant̄: ergo aqua non subtiliatur per calorem ignis. Secunda ratio hec est: quādo ex aqua fit aer: partes subtiliores cōuertunt̄ ad naturā aeris ⁊ alie ingrossant̄: vnde oportet ꝙ illa aqua ex qua generat̄ aer sit multū subtilis fumosa ⁊ vaporosa: ergo similiter partes subtiles ad naturā ignis conuertunt̄ ⁊ corrūpunt̄ ⁊ alie ingrossant̄: ergo ingrossat̄ per calorē ignis. Ad oppositū ē hec rō: ignis facit ebullitionē in partibus aque: sed per ebullitionē fit partiū terrestriū separatio a subtilibus: vnde partes terrestres residēt: subtiles vō ascēdūt: ergo aqua pōt subtiliari per calorē ignis. Ad hoc dicendū ꝙ ignis vel calor tres habet operationes. Prima est calefacere: ⁊ sic partes subtiles exhalāt ⁊ residuū ingrossatur: ⁊ sic aquā non subtiliat. Scđa est quia facit ebullitionē in partibus ⁊ sequestrationē in partibus separādo partes subtiles a terrestribus: ⁊ sic aquā subtiliat. Tertia est: quia facit corruptionē in partibus sicut in aceto partes calide ⁊ vinose corrūpunt̄ ⁊ infrigidant̄ partes aquose sicut dicit Gal. ⁊ sic fit aceti generatio.
¶ Consequenter querit̄ quomodo res frigide grosse agūt in corpus nostrū: vtrū ducantur ad actū per calorem nostri corporis: quia nihil agit in corpus nisi ducatur de potentia ad actum: ⁊ omne qđ ducitur de potētia ad actum ducitur sm̄ dispositionē ⁊ exigentiā agentis: ergo medicina frigida operabitur sm̄ exigentiā caliditatis: ergo non infrigidabit. Ad hoc dicēdū ꝙ triplex est opinio. Quidā dicūt ꝙ res frigide habent suum actū extra: ⁊ ideo non ducunt̄ ad actū per calorem: sed res calide non habēt suum actū extra: sed sunt in potentia ⁊ recipiūt actum suū per calorem corporis: ⁊ hoc videtur velle Gal. dicēdo ꝙ res frigide habēt suū actū exterius: sed res calide intus. Alia positio est ꝙ ducunt̄ ad actus per calorē: sed tñ non calefaciūt. Alia positio est ꝙ ducuntur de potentia ad actum: ⁊ habent frigiditatē non simpliciter:

sed proportionale corpori humano: sed post actionē caloris
redeūt ad frigiditatē pristinā: ⁊ sic nō infrigidant.

¶ Lectio .xviij.

¶ Nō cū ita sit: oportet grossa cibaria trib⁹ modis
diuidi. Aut enī grossa sunt in actionib⁹ suis: ⁊ tñ non
grossum sanguinē generāt. Aut grossa in passionib⁹
a quib⁹ nō illaudabilis sanguis gñaf. Aut grossa in
suis substātijs ⁊ ab eis gñatis. ¶ Que autē grossa
sunt in actionib⁹ suis: sed nō grossus ab eis generaf
sanguis: nature sunt triplicis. Aut enī frigida ⁊ oge
latiua sunt caloris naturalis: ⁊ repugnātia digestio-
ni sicut papauer: cucumeres: citruli ⁊ similia. Aut pō
tica humectatiōes ciboꝝ desiccātia: ⁊ actiōi natura-
li inobediētia ⁊ cōtradicētia sicut palmaꝝ fructus: da
ctyli nō maturi ⁊ similia. Aut vnctuosa cibis immixta
ta: quib⁹ cōmicta ⁊ eos ingrossantia digestionē sunt
prohibētia sicut pinguedo ⁊ similia. ¶ Grossoꝝ in
passionib⁹ suis duo sunt modi. Aut enī dura ⁊ sicca:
⁊ ad digerendū tarda sicut miliū ⁊ similia. Aut visco
sa ⁊ actioni naturali obedire grauia: sicut panis azy
mus: lactētes porcelli ⁊ agni: pisces nō petrosi. Hec
enī cibaria ꝓpter viscositatē sunt ad digerendū du-
ra: sed tñ si natura preualeat: ⁊ ꝑfecte digerat in sto-
macho ⁊ epate: cibaria laudabilia sunt. Hec tarde a
mēbris dissoluēda exercitātib⁹ sunt optima: ⁊ sanis
visceribus salubria. Alterius nature hominibus vi-
scera naturaliter defecta vel accidētaliter habētib⁹:
huiōi cibaria semꝑ sunt vitāda. Nō enī si sepe come
danf incerti sumus qn meseraice ⁊ pori epatis oppi
lentur. ista enī loca naturaliter sunt stricta. Itē ali-
quando hec eadē generāt in renibus grossuꝫ ⁊ visco
sum humorē. Si aūt renū naturā naturaliter inuene
rint calidā: calefaciūt ⁊ desiccāt ⁊ in lapidē vertunt.
sicut calores estiui solis lutum desiccare est videre.
Si aūt meseraice sint opilate: diarrie ptisanarie fiūt
cū: ⁊ cibi succū cū fece significāt descēdere ⁊ non ad
epar ꝑuenire. Si pori epatis sunt oppilati: grauita
tem ipsius lateris generāt epatis: ⁊ aliqñ ex eis ci-
bis crudi humores generanf ⁊ adunanf in his locis
quos nō certi sumus nō putrefieri: ⁊ ita per eos ma-
la apostemata gñari. Qcs enī humores crudi in cor-
pore adunati: nō hos duos effugiūt modos. Aut ca-
lor naturalis eos vincit: ⁊ in sanguinē trāsducit: q̄ vi
ce grossi humoris ⁊ viscosi nutrimēti corpus nutrit:
qd̄ nutrimētū tñ cōfortat mēbra. Aut natura deficit
in eis digerēdis: vñ immorātia ebulliūt ex calore cor
poris ⁊ putrefiūt: ⁊ in corruptionē se vertunt. ⁊ con-
firmāt istud ex hoc qd̄ videm⁹: q: ois humor grossus
sed si in calidis imoreē locis ebulliens fit putridus.
Ideo⁊ moliti sunt antiq̄ in medicinis sanitatis custo-
ditiuis vti diureticis: dissolutiuis: mūdificatiuis me
seraice splenis ⁊ epatis ⁊ ceteroꝝ poroꝝ corporis: si-
cut oximelle marie squilliticos: ⁊ ceteris antidot̄ diu
retic̄ mesaraicas ⁊ poros epatis ⁊ splenis mūdifica
tiuis: imo toti⁹ corporis mūdificatiuis de huiōib⁹ his: ⁊
de huiōi gñatis cibarijs. Accipiētes tñ hec medica-
mina non sepe oportet frequentare ea: Si enī sepe ⁊
inordinate ea sumpseris: non securi sumus qn hume
ctatio sanguinis dissoluaf in phlegmaticis presertim

humorib⁹: ⁊ fiat aquosus: deniq̄ paulatim desiccaf:
⁊ in melācholicos humores cōuertitur: aut calcit in
cholericos ductus: desiccāns ⁊ dissoluēs humectatio-
nes substātiales corporis: ⁊ fit causa consumptionis
sui. Aut si inuenit in renibus grossos humores: desic
cat eos ⁊ facit eos lapideos. ¶ Cibaria vero grossa
(alis crassa) in substātia sua sunt triplicia. Quedam
melancholicū ⁊ grossum sanguinē generāt: sicut ca-
prine carnes: ⁊ vaccine vetuste: ⁊ ceruine. Quedā du
rum ⁊ siccum generāt nutrimentū: sicut miliū ⁊ len-
tes. Quedā viscosum sicut fungus ⁊ panis azymus.
¶ Melancholicū sanguinē generātia sanitati in sa
nis custodiēde: ⁊ infirmis reddēde sunt illaudabilia
cum ad digerendum dura sint: nature laboriosa: ad
assimilādū mēbris dura: q: sanguis ab huiōi gñat⁹:
pessimus est ⁊ incessus. Si tñ bene digeranf ⁊ mem-
bris assimilenf: multū nutriūt: ⁊ tarde a mēbris dissol
uuntur: ⁊ idcirco ista nō sunt laudabilia quietis ⁊ nō
habētibus exercitia. In his enī calore a quiete cōge
lato talia nō digeruntur. ideo⁊ caueanf: cum tamen
hominum volūtates diuerse sunt: vtpote quorūdam
crassitiem querentiū ⁊ fortitudinē: instāt vti his ci-
barijs: sed ab his caueant sibi: neq̄ accipiāt nisi cum
crassitie ⁊ fortitudine careāt vel vtraq̄: neq̄ corpus
curādū negligāt fm q̄ dicturi sum⁹ li.ex.ca. de subtili
dieta: de regimēto sanitatis ititulato vtilissima. Sic-
ca vo cibaria sunt pessima: q: enī duritie digerēdi nu
trimēta faciūt sicca. vñ ꝫ medicinā nō ꝫ nutrimēta
dāda sunt: ꝫ minoris nocumenti sint q̄ p̄dicta. sanguis
enī his gñat⁹ minus est corrupt⁹ ex grossitiei ⁊ visco-
sitatis ablationib⁹. ¶ Si q̄s aūt inter grossitiē ⁊ vi
scositatē differentiā querat: cū vtraq̄ sint grossa: dif-
ferre tñ respōdemus: etsi vtraq̄ in digerendo dura ⁊
tarda sint in coctiōe: sanguis tñ quē generant grosse
siccitati ꝑtinet: vnde ⁊ cito mēbris assimilanf: q: sicci
tas sua coagulatiōi est vicina. Viscosa ꝫ sint grossa:
sanguis tñ quē generant: phlegmaticus est: dure tñ
mēbris assimilaf ꝓpter longitudinē sui ad coagula-
tionē. Grossities ergo viscositate vniuersalior est: et tñ
enī oē viscosum grossum: grossuꝫ tñ nō oīe viscosuꝫ.
Obijcif tamē quare inter eas differētias posuisti: cū
Gal. sanguinē quē vtraq̄ generāt: equalē in grossi-
cie posuerit dicēs. Cibarioꝝ viscosoꝝ grossum tñ san
guinem generātiū sicut fungi: grossoꝝ nō viscosoꝝ
grossum tñ sanguinē gñantiū sicut miliū ⁊ cetera. ex
his ꝟbis suis innuif q: grossa viscosa: ⁊ viscosa gros-
sa habentur: ꝫ quedā inueniūtur grossa ⁊ nō viscosa:
⁊ quedā viscosa ⁊ nō grossa. Nos aūt dicim⁹ cetera.
Si inuestigās Gal. intentionē cōsideraueris: san-
guineꝫ ab vtrisq̄ generatū equalē in grossitie noia-
ret: nō tñ in grossitiei substantia equalē: neq̄ primā
grossitiē in subiecto suo dicitat. Cib⁹ enī viscosus cū
grossus dr: humorū suoꝝ grossitiē ⁊ viscositatē inten
dim⁹: ⁊ q: tarde couertanf ⁊ in mēbris assimilenf. In
grossis grossities itelligif siccitas: ⁊ substātie sue du
ritia ⁊ obediētie nature lōginq̄tas: ꝫ ex siccitate sua
velociter fit mēbris assimilāda. Viscosa ergo ī humo
rib⁹ sunt grossa ⁊ nutrimēti cōntia: grossa vo ī corpi-
b⁹ ex siccitate sua sunt dura: quoꝝ nutrimēta ī substā

tia sunt subtilia. Palā ergo est q: subiectū grossiciei in grosso nō est vt subiectū viscositatis in viscoso.

¶ Post actiões subtiliū agit de actionib⁹ grossoꝝ. Diuisio. Hec aūt pars diuidit in duas. In quaꝝ pꝛima assignat ipsoꝝ distinctionē. In scda de actionib⁹ singularū differentiarū prosequit. Pꝛima aūt pars est indiuisa. Scda diuidit in tres. In quarū pꝛima agit de actionib⁹ grossoꝝ in actiõe: ⁊ nō in generato. In scda de actionib⁹ grossoꝝ in passione: ⁊ nō in gn̄ato. In tertia de actionib⁹ grossoꝝ in substātia ⁊ in gn̄ato. Tertia pars diuidit in duas. In quarū pꝛima assignat diuersitatē grossoꝝ in substātia ⁊ in gn̄ato. In scda remouet quasdā dubitatiões incidētes circa quasdā differentias. Sunt igit in p̄nti lectiõe partes qnq;. In quarū pꝛima distinctionē grossoꝝ trimembꝛē assignat. In scda. s. in hac: Que aūt sunt grossa in suis actionib⁹ ⁊ nō grossum sanguinem generāt ⁊c. prosequit de actionib⁹ grossoꝝ in actione ⁊ nō in generato. In tertia. s. in hac: Grossoꝝ in passionib⁹ sunt duo modi ⁊c. determinat de actōib⁹ grossoꝝ in passione ⁊ gn̄ato. In quarta. s. in hac: Cibaria vo grossa in substātia sunt triplicia. determinat de actionib⁹ grossoꝝ in substātia ⁊ gn̄ato. In quinta. s. in hac: Si qs aūt qd inter grossitiē ⁊ viscositatē differat querat ⁊c. remouet dubitatiões super quibusdā differētijs incidētes. Circa pꝛimā partē hanc assignat distinctionē: dicēs q ex quo sic pꝛedicto respondemus errori dicimus: grossoꝝ quedā sunt grossa in actiõe ⁊ nō in gn̄atoꝝ cū ex illis bonus generet sanguis sicut carnes vituline: quedā sunt grossa in passione: ⁊ nō in generato: cū ex illis sanguis bon⁹ generet: sicut carnes agnoꝝ: quedā grossa in passione ⁊ in generato: cū ex illis malus sanguis generet sicut carnes capꝛine. Circa scdam partē agit de actionibus grossoꝝ in actiõe ⁊ in gn̄atoꝝ et diuidit ipsa. Quedā em̄ sunt frigida calorē extinguētia sicut papauer. Quedam pontica sicca sicut dactyli immaturi. Quedam vnctuosa sicut adeps. Circa tertiam partē agit de actionibus grossoꝝ in passione ⁊ nō in generato. Hec autē pars diuidit in duas. In quaꝝ pꝛima agit de hmōi grossis ⁊ siccis ⁊ duris. In secunda. s. in hac: Aut viscosa ⁊ naturali actioni obedire grauia ⁊c. agit de hmōi grossis ⁊ viscosis. Diuisionē igit talē pmittit. hoꝝ grossoꝝ quedā sunt viscosa: quedā aūt non viscosa. non viscosa vo sunt valde dura ad digerendū. Hec autē pars que est de hmōi grossis viscosis diuidit in qnq;. In quarum pꝛima ostēdit iuuamēta viscosoꝝ ⁊ quib⁹ coꝛpoꝛib⁹ cõpetunt. Nam ipsa multū nutriūt accidētaliter ꝓpter morā in membꝛis. In scda. s. in hac: Alterius nature hoib⁹ ⁊ viscera naturaliter defecta vel accidētaliter habētibus ⁊c. determinat de illis quib⁹ nō cõpetūt ꝓpter oppilatiões quas gn̄ant cū male digerant. In tertia. s. in hac: Oēs em̄ hñoꝛes in coꝛpe adunati ⁊c. tangit modū fm quē ex humoꝛib⁹ ex ipsis generatis mobi ꝑerant: dicens q cum humoꝛ a caloꝛe naturali conuertit: q ex illis fit nutrimentū dat grossum mēbꝛis: cum autē non cõuertit incalcatur ⁊ putrescit ⁊ moꝛbos generat. In quarta. s. in hac: Ideoq; moniti sunt antiqui. dat modū vitādi coꝝ nocumēta per medicinas diureticas sicut per oximel diureticū ⁊ squilliticū. In quinta. s. in hac: Accipiētes tñ hec medicamina ⁊c. dat modū vitādi nocumentū hoꝝ medicaminū: dicēs q non sit coꝝ frequēs vsus: q: sanguinē incendūt ⁊ subtiliāt humiditatē: subtile resoluūt: ⁊ in fine ad melancholiā pducunt ⁊ ex humoꝛib⁹ grossis lapides subtilē partē resoluēdo ⁊ residuum cõpꝛimēdo inducunt.

¶ Circa quartā partē prosequit de actionib⁹ grossoꝝ in substātia ⁊ generato. Hec autē pars diuidit in duas ptes. In quarū pꝛima assignat ipsoꝝ distinctionē trimembꝛē dicens: q quedā sunt melancholica sicut carnes vaccine veteres: quedā dura sicut miliū: quedā viscosa sicut carnes poꝛcelli ⁊ panis azymus. In scda. s. in hac: Melancholicū sanguinē generātia ⁊c. pseqt de illoꝝ actiōib⁹. Hec aūt diuidit in duas. In quarū pꝛia agit de actionib⁹ melācholicoꝝ. In scda scz in hac: Sicca vo cibaria sunt pessima ⁊c. agit de actionib⁹ siccoꝝ duroꝝ. ¶ Circa melācholica quattuoꝛ ꝓponit. Pꝛimo dicit q sunt mala in sanitate custodiēda ⁊ reddēda ꝓpter indigestionē ⁊ sanguinis grossitiē. Scdo dicit q si digerant multū dant nutrimentū ꝓpter longam morā in mēbꝛis. Tertio dicit q cõpetunt exercitātib⁹ ⁊ nō desciētibus. Quarto dicit q foꝛtitudinē coꝛpoꝛis volentib⁹ competunt: sanitatis custodiā amātib⁹ nō. De grossis duris dicit q pessima sunt grossū dātia nutrimentū: sed tñ min⁹ nocēt q pessima ⁊ viscosa ꝓpter remotionē viscositatis. ¶ Circa quintā partem soluit quasdā dubitatiões. Hec aūt pars diuidit in duas. In quaꝝ pꝛima pꝛimā verificat dubitationē de differētia inter grossum ⁊ viscosum: in qua ptz actio viscosorum. In scda scz in hac: Obijcit quare inter ea posuisti differentiam. remouet dubitationē apparēter cõtrariantē Gal. dicit em̄ q si queratur differētia inter grossum ⁊ viscosum: dicatur q grossum cito coagulat: viscosum tarde ꝓpter humiditatē ⁊ naturā phlegmatis. Itē grossū cõius est viscoso: q: omne grossum viscosum: non autē cõuertitur. Est em̄ quoddā grossum nō viscosum nō adherens vt panis milij. Est aūt aliud viscosum cuius partes adinuicē adherēt vt catene sicut caro poꝛcelli. ¶ Cõsequēter pcedit circa scdas dubitationē ex dictis incidentē. Pꝛimo aūt ipsam ꝓponit q cū nos diceim⁹ viscosa grossioꝛa dare nutrimēta q grossa sicca: contrariū obijcitur. Nā Gal. dicit in lib. de simplici medicina q vtraq; grossum sanguinem generāt: sub his verbis: Cibis quedā grossa: quedā viscosa sint: tñ vtraq; sanguinē grossum generāt. Scdo autē soluit dicens q vba Gal. sunt diligēter attendēda. Nā grossa sicca: ⁊ grossa viscosa cõmunicant in hoc q vtraq; sanguinē grossū equaliter generāt: sed tamē sanguis ille nō est equaliter grossus fm grossitiē substātie. Hoc autē dicit q: viscosa dant nutrimentū grossum ꝓpter grossitiē ⁊ viscositatē humoꝛū generatoꝛū ex illis: ⁊ q: tarde conuertunt ⁊ tarde mēbꝛis assimilantur: sed grossa sicca dant grossum nutrimentū ꝓpter duritiē ⁊ difficultatem digestionis: tñ velociter mēbꝛis assimilant. Ex hoc autē cõcludit q viscosa in humoꝛib⁹ sunt grossa a parte substantie grossū dantia nutrimentū: grossa sicca a parte grossiciei ⁊ obediētie: sunt tamē subtilia quantū ad substantiam nutrimenti. Ex his autē vlterius cõcludit q subiectū grossiciei in grosso sicco: ⁊ in viscoso est differenter: q: subiectū in grosso sicco qd grossiciei substat est subtile: ⁊ in viscoso est grossum. Sūma autē intētiōis hec est: grossū siccū ⁊ grossum viscosum in hoc cõmunicāt: q vtrūq; dat nutrimentum grossum ꝓpter difficultatē digestionis. Est autē inter ipsa differētia: q: grossum siccum nō dat substantiā nutrimenti grossam: sed viscosum ipsam grossam efficit: ⁊ ideo substantia in viscoso que est subiectū grossiciei est grossa. In grosso sicco subtile. Hec est intentio huius partis q̄ cõpleta est.

¶ Circa partē istā pꝛimo queritur de natura cibꝰ grossoꝛum ⁊ subtilium: ⁊ queritur quid est grossum: ⁊ quid est subtile: vtrū subtile sit illud qd diuidit in minimas partes: ⁊ grossum qd diuiditur in grossas partes: sicut dicit Gal. in lib. de simplici medicina: ⁊ videt q nō triplici ratione. Nihil qd foꝛti coagulatione ⁊ impꝛessione coagulatū est: potest diuidi in partes paruas: sed multa subtilia sunt hmōi: sicut patet in pipere ⁊ in gariophi. ergo non est verum generaliter verbum Gal. q subtile est ⁊c. Secunda ratio hec est. Nihil quod est viscosū ⁊ cuius partes sunt omnino in magna coꝛpulentia constitute potest diuidi in partes paruas: sed oleū petroleum est huiusmodi: ergo non potest diuidi in partes paruas: ⁊ tamē est subtile. Minoꝛ patet: quia oleum petroleum si ponatur in palma penetrat ipsam. Tertia ratio hec est: oē illud dicitur subtile naturaliter: qd aptū natum est ad facile penetrandū: sed multa de facili penetrāt q̄ nō sunt nata diuidi in partes paruas: g subtile nō est ⁊c. Ad oppositum est aucto. Gal. Scda ratio hec est: ⁊ est quasi demonstratio. Subtile est illud qd de facili penetrādo discurrit: sz penetratio fit per partes coꝛpoꝛis: ⁊ quātomagis penetrat poꝛos tāto subtilius dicit. vnde quādo poꝛi sunt aperti non dicitur subtile: quia tunc etiam grossum penetrat: sz quando sunt densi ⁊ stricti tunc dicitur subtile: ⁊ sic ad hoc vt per poꝛos penetret: opoꝛtet q diuidatur p minima: ⁊ sic est necessarium verbū Gal. q subtile est qd in partes paruas diuiditur: qd cõcedimus. Ad rationes in oñū rñdemus ⁊ pꝛimo ad pꝛimā: q coꝝ que sunt quedam recipiunt actionem:

cum manent in sua integritate sicut aqua: quia de sui natura penetrat. Alia vero egent diuisione & resolutione ad hoc vt penetrent sicut piper: & sic soluitur prima ratio. Ad secundam dicendum quod subtile dicitur duobus modis. Uno modo subtile: quia tenue: & hoc modo dicitur aqua subtilis. Alio modo dicitur subtile quia penetrat vel per poros: & hoc est subtile in actione: & isto modo oleum petroleum est subtile. Per hoc potest solui tertia ratio: quia aliquid potest diuidi in partes paruas dupliciter: vel in sui resolutione sicut aqua: vel penetratione sicut illud quod poros aperit virtute substantie sicut oleum petroleum. ¶ Secundo queritur circa hoc: cum in medicina quedam grossa & corpulenta dicantur substantia: & quedam sint liquida & tenuia dicantur subtilia: quomodo differt subtilitas vtrobique. Ad hoc dicendum quod subtile est duobus modis. Primo modo dicitur subtile in complexione: et alio modo in substantia. Subtile primo modo sicut acuta sicut piper gariophili. Subtile secundo modo in substantia est tribus modis. Primo modo subtile in substantia propter tenuitatem partium sicut aqua. Secundo modo dicitur subtile in substantia propter penetrabilitatem: & hoc modo acetum dicitur subtile. vnde sequitur agitationem partium per quam quidem terram penetrat. Tertio modo dicitur subtile in substantia propter perspicuitatem: & hoc modo vitrum dicitur subtile & crystallus: & sequitur partium puritatem. & hoc sufficit repetitum in fine lectionis de alio in dietis particularibus plenius notandum. ¶ Tertio queritur quomodo diuersas causas habent in medicina iste conditiones: rarum: densum: subtile: grossum: acutum: obtusum: velox: & tardum. Ad hoc dicendum quod rarum & densum consistit in distantia partium & approximatione: cuius signum est: quod rarum est: cuius partes sunt adinuicem coagulate & approximate. Subtile & grossum consistit in partium textura: quia subtile est: cuius partes quibus contexitur sunt in se subtiles. & grossum est cuius partes quibus contexitur sunt grosse. Acutum & obtusum sequuntur complexionem & substantiam: & secundum hoc acetum dicitur subtile: quia penetrat: & acutum: quia aperit. & quia ob istis debetur penetratio in magno tempore vel paruo: ideo sequitur velox & tardum. ¶ Quarto queritur de oleo puro: vtrum per commixtionem rosarum fiat subtile an grossum: & videtur quod grossum: quia rose sunt frigide & sicce: & ita si addantur oleo faciunt ipsum grossum. Secunda ratio hec est: dicit Galenus in libro de simplici medicina: quod oleum commune scilicet oliue temperatum est: & hoc patet sicut ipse dicit: quia semper attrahit ad naturam eorum cum quibus miscetur: ergo cum rebus grossis fiet grossum: & cum subtilibus subtile: sed rose grosse sunt cum sunt frigide & sicce: ergo oleum ex eis factum est grossum. Ad oppositum est auctor practicorum. Ad hoc dicendum quod est frigide & grosse substantie secundum quosdam: & dicit Galenus quod calefacit calefactione magna. verum est per accidens: quia propter sui grossitiem claudit poros: ita quod calor non possit exire: & sic interius calefacit: quia tamen nolumus resistere communi opinioni ponenti quod est subtile & calidum: dicimus quod est subtile & calidum. Ad rationem vero soluendum est per distinctiones quattuor partium in rosa in multis locis superius positas. Dicendum igitur quod oleum rosaceum ratione substantie calide subtilis ipsius rose in superficie existentis est aperitiuum & subtile: ratione vero frigide est grossum. ¶ Quinto queritur cui subtilitati debetur penetratio an subtilitati complexionis: an subtilitati substantie: & videtur quod subtilitati substantie non debeatur: quia actio debetur qualitatibus: vnde in mixtis non est actio nisi ratione qualitatis: ergo in mixtis non est penetratio vel actio nisi ratione complexionis: & sic non ratione substantie. Contrarium tamen videmus: quia quedam res sicut solatrum penetrant non tamen ratione complexionis: quia frigide nature est: ergo ratione substantie. Ad hoc dicendum quod penetratio substantie debetur. Ad rationem dicendum quod substantia est duobus modis. Uno modo substantia est subiectum rei que substernitur complexioni: & huic non debetur penetratio. Secundo modo dicitur substantia qualitas naturalis que consistit in grossitie & subtilitate: & isti debetur penetratio. Sed tunc queritur si vtrique debetur penetratio: quomodo differenter. Ad hoc dicendum quod penetratio consistit in duobus. Primum est in quo consistit apertio vie. Secundum est subintratio partium. Dicimus ergo quod aceto debetur penetratio ratione complexionis: quia habet partes calidas acutas. ratione substantie debetur ei subintratio partium. ¶ Sexto queritur de subtili in actione: vtrum sit in natura cibi vel medicine: quia dicit Galenus in libro de simplici medicina: quod de proprietate medicine est vt alteret corpus & cibi vt nutriat: sed subtile in actione immutat corpus: ergo non habet virtutem cibi: sed potius medicine. Ad oppositum: illud quod in substantiam humiditatis & sanguinem transmutatur nutrit & non immutat: sed subtile in actione conuertitur in humiditatem & sanguinem & nutrit: ergo non immutat: ergo habet virtutem cibi & non medicine. Ad hoc dicendum quod habet virtutem nutrimenti. Ad rationem dicendum quod in talibus rebus est natura duplex. Una complexio quedam propria actualis: que non frangitur: & per istam alterat. & est alia que est in potentia remota: & hec est illa per quam ponimus quod habet potentiam vt fiat sanguis sicut in aliis. ¶ Ultimo queritur quod magis confortet calorem naturalem: an vinum: an cibus: & dicit Ysaac quod vinum magis confortet quam cibus: quod concedimus. Distinguimus tamen quod confortare calorem naturalem est duobus modis: aut qualitatiue ita quod ipsum intendat & fortificet non tamen addat in substantiam: & hoc modo vinum magis confortat calorem naturalem. Secundo modo dicitur aliquid magis confortare calorem naturalem quantitatiue: ita quod non solum intendat ipsum: sed etiam addat in substantiam ipsius: et hoc modo cibus magis confortat calorem naturalem quam vinum.

¶ De fructibus. Cap. xxi. Lectio. xxv.

Fructus generaliter in duo diuiduntur: Aut enim terrestres sunt continui: duri: sicci: diu permanentes postquam separati fuerint ab originibus suis sicut triticum: ordeum: & similia que cunque grana vocantur. Aut molles & teneri: que postquam ab origine sua segregantur non durant: quin putrefiant: sicut melones: coctana: mora & similia. Hec autem proprie dicuntur fructus: quorum vero qui molles sunt et non diu permanent postquam sunt collecti: parum dant nutrimentum corporibus: non enim diu permanent in membris nisi tantillo tempore quo dissoluuntur & eiciuntur cum sudoribus: & vrina & similibus. vnde velocius a corporibus quam grana emittuntur: maxime si sunt perforatiua: aut sapore nitrosa: huiusmodi peiora sunt quam non sapora. Saporem enim non habentia in humoribus sunt subtilissima: vnde fit causa vt velociter penetrant venas & cetera membra ex sua natura lauatiua. In sapore nitrosa humoribus sunt grossiora: & ad penetrandum venas duriora. Intestina sunt mordentia: cogunt ea expelli antequam perueniant ad venas. ¶ Ceteri autem fructus etiam mala nutrimenta largiuntur: quia cito in corruptionem mutantur: & putredinem: & inflationem: & rugitus generant: maxime si ad digerendum morentur: vnde non sunt nutritiua vel iuuatiua nisi laborantibus in nimio estu & longa via: tunc enim infundunt corpus & refrigerant: & temperate humectant. maxime si antequam accipiantur cum aqua frigidissima refrigerentur: quia humectationem habent naturaliter: refrigerationem vero proprie non habent tantam vt forti calori repugnare valeant. Ideoque refrigeranda sunt extrinsecus cum aqua frigidissima vel niue: vt calori stomachi & epatis repugnent & refrigerent. ¶ Qui autem fructuum terrestres continui super originem suam desiccati & diu permanentes postquam sunt collecti: sunt duobus modis. Quidam enim colliguntur recentes non perfecte siccati sicut fabe: cicera & similia. Quidam enim in sua origine exiccari permittuntur perfecte: sed collecti non bene sicci in digerendo & egerendo sunt citi: inter velocitatem fructuum recentium & granorum perfecte siccorum sunt medii: quod contingit: quia adhuc quandam humiditatem aque retinent: ideoque generant in stomacho humores superfluos: & intestinis ad dissoluendum duri: facientes inflationem & rugitus: & si sepe accipiantur lumbricos ascarides & similia generan

tur. Si aūt in stomacho ꝑfecte digerant̃: nō tñ mēbris corpoꝝ virtus ꝑfecta ab eis tribuit̃: neqȝ bonū sanguinē ḡnant: ſȝ phlegmaticū ⁊ viscosū. ¶ Qui autē perfecte ⁊ ſm ꝙ oportet siccati sunt ⁊ duri: meliores sunt ⁊ laudabiliores: q2 natura qḋ artificialiter facturi eramꝰ: industria facit: cū adhuc in origine sua fuerūt: ꝑfecte exiccādo ⁊ excoquēdo. ⁊ hūiditatis ⁊ grossiciei sup̄fluitatē quā hēre nō debuerāt: auferendo: ⁊ idcirco sunt velociores in sanguinis mutationē ⁊ mēbroꝝ assi̅latione: tñ ventositatē naturalr̄ habēt inseparabilē: vñ artificialiter auferēda est: aut ꝑfecte maturādo: fermentādo ⁊ excorticādo ac elixādo: vel assando: qḋ ꝑfecte explanabit̃ i. xxiiii. cap. huiꝰ libri. ¶ In eis que in tota parte p̄cedēti determinata sunt: processit circa inuestigationē nature diete ſm viā experimenti ⁊ ratiōis modo ḡnali dās canones ḡnales circa ip̄am. In hac aūt parte ꝓcedit circa eius noticiā via speciali canones cognoscendi diuersis ḡnibus diete adaptādo: non tñ ad particularē naturā descēdēs. Diuisio. Hec aūt pars diuidit̃ in duas. In quarū prima determinat de natura diete ꝓut in diuersis ꝯsistit rebꝰ. In scḋa. s. in hac: Cibaria i duo diuidūtur: vnū est ꝙ natura adeo excoxit ⁊c. agit de modo apparatus ciboꝝ: ⁊ de noticia ipsoꝝ q̄ ad ipsoꝝ cedūt apparatum. Prima aūt pars diuidit̃ in duas. In quarū prima determinat de natura diete: ꝓut ꝯsistit in terrenascētibꝰ. In scḋa. s. in hac: Alia tribꝰ modis diuersant̃ ⁊c. agit de natura eius prout ꝯsistit in aīalibꝰ ⁊ ipsoꝝ sup̄fluitatibꝰ. Prima autē pars q̄ est de natura diete ꝓut a terrenascētibꝰ accipit̃ diuidit̃ in duas partes. In quaꝝ p̄ia agit de natura fructuū: ⁊ eoꝝ q̄ in quibusdā plātis naturā fructuū obtinēt sicut sunt grana. In scḋa. s. In hac: Herbe ḡnalr̄ i duo diuidunt̃. agit de natura herbaꝝ. Prima autē pars diuidit̃ in duas: in quaꝝ prima agit de natura fructuū. In scḋa. s. in hac: Oportet in comedēdis fructibꝰ mala cibaria ⁊c. agit de nocumēto ⁊ iuuamēto fructuū: ⁊ de modo exhibitiōis apparatꝰ eoꝝ. Prima autē diuidit̃ in duas. In quaꝝ prima agit de natura fructuū a parte dispositionū substantialiū: quas habent a suis substātialibꝰ. In scḋa. s. in hac: Fructꝰ i duo ḡnaliter diuiduntur ⁊c. agit de natura ipsorū ratiōe dispositionū accidētaliū quas ꝯtrahūt a locis in quibꝰ nascunt̃ plāte. Prima autē pars diuidit̃ in duas. In quarū prima agit de natura ⁊ diuersitate fructuū ḡnaliter. In scḋa. s. i hac: Cōcordati sunt antiqui phi. agit de ḡnatione fructuuȝ ⁊ causis ⁊ diuersitate sue ḡnatiōis ⁊ partiū eoꝝ. Prima aūt pars ad p̄ns discutiet̃. Diuidit̃ aūt hec pars in duas partes. In quaꝝ prima diuisionē fructuū ḡnalē assignat ratiōe duriciei ⁊ mollicieí. In scḋa de natura vtriusq̄ ḡnis specialiter agit. Prima aūt pars nō diuidit̃. Scḋa vero diuidit̃ in duas. In quarū prima agit de natura fructuū mollium. In scḋa de natura duroꝝ. Prima aūt pars nō diuidit̃. Scḋa vero diuidit̃ in duas. In quarū prima assignat distinctionē siccoꝝ duroꝝ: ⁊ ꝑ eos q̄ in sua origine ꝑfecte sunt siccati: ⁊ ꝑ eos qui sunt impfecti. In scḋa agit de natura vtriusq̄ ḡnis. Prima aūt pars non diuidit̃. Scḋa aūt diuidit̃ in duas. In quarū prima agit de natura impfecte in sua origine siccoꝝ. In scḋa de natura ꝑfecte siccoꝝ. ¶ Sunt igit̃ in p̄senti lectiōe partes q̄nq̄. In quarū prima diuidit fructꝰ ꝑ molles ⁊ duros. In scḋa. s. in hac: Quoꝝ vero qui molles fuerint ⁊ teneri ⁊c. agit de natura molliū. In tertia. s. in hac: Qui autem fructꝰ terrestres sunt cōtinui ⁊c. agēs de duris assignat ipsoꝝ diuisionē. In quarta. s. in hac: Sed collecti nō bene sicci ⁊c. agit de natura fructuū non bñ in sua origine siccoꝝ. In q̄nta. s. in hac. Qui autē perfecte ⁊ ſm ꝙ opȝ siccati sunt ⁊c. agit de natura ꝑfecte siccatoꝝ. Circa primā partē diuidit fructꝰ: dicēs ꝙ quidā sunt duri siccati sicut grana ⁊ legumina: quidā molles sicut melones. ⁊ primi bene ꝯseruant̃ post collectionē: scḋi vero non. Circa scḋam partē de mollibꝰ tria agit. Primo dicit ꝙ paruū dant corpori nutrimentū ꝓpter paruā morā in membris. Scḋo dicit ꝙ minꝰ nutriūt q2 habēt insipidū saporē: vel aliquē non dulcē vt nō habeāt virtutē venas penetrādi sed mordicādi ⁊ mouēdi intestina. Scḋo dicit ꝙ fructꝰ molles nocēt ꝓpter grossitiē humoꝝ ⁊ inflationē quā generāt: ⁊ non competūt nisi exercitantibꝰ: ⁊ tūc debēt aqua frigida ⁊ niue perfundi. s. vt per frigiditatē repugnēt calori corporis ⁊ mēbrorum. Circa tertiā parteȝ duroꝝ assignat diuisionē ꝑ eos qui in origine perfecte siccant̃ sicut frumentū: ⁊ ꝑ eos q̄ imperfecte sicut sunt fabe ⁊ cicera. Circa quartaȝ partē de imperfecte siccatis dicit ꝙ sunt veloces ad digerendū ⁊ expellendū ꝓpter suam aliquantulā humiditatē humores grossos si non digerant̃ generāt: digesti vero nō bonū dant nutrimentū: ſȝ in humores phlegmaticos ꝯuertunt̃. Circa quintam partem de actionibꝰ perfecte siccatorū dicit ꝙ meliores sunt: q2 natura ꝯpleuit in ip̄is qḋ ars i aliis cōplere laborat ⁊ grossitiē humiditatis ab eis abstulit desiccādo: ⁊ iḋ citius mēbris per coagulationē assimilant̃: tñ ventositatem ḡnant que debet per apparatuȝ artificialē remoueri. hec est intentio huius partis. ¶ Circa partē istam tria dubitant̃. Primum est de vsu fructuū in regimēto sanitatis. Scḋm est de administratiōe fructuū ſm ꝙ cōpetūt exercitātibus. Tertiū est de administratiōe eorūdem ſm ꝙ cōpetunt infirmis.

¶ Circa primū ꝓcedit̃ hoc modo: querit̃ vtrū fructꝰ aliqui possint ꝑfecte nutrire corpus humanū: ⁊ videt̃ ꝙ nō: q2 dicit ysaac: omne qḋ nutrit corpus nutrit ip̄m per approximationem ⁊ cōuenientiā ad ip̄m: ⁊ ideo elemēta non nutriunt corpus humanū: q2 multū distāt ab eo: nutriūt tñ plātas q2 ꝓxima sunt eis: sed fructus ⁊ plāte multū distāt a corpore hūano: ergo non possunt ipsum nutrire. Scḋa ratio hec est: natura humana est in tēperamēto ꝯsistens: ⁊ corpus eiꝰ est in magna puritate: q2 elemēta maxīe ꝯfracta sunt ⁊ in magna puritate i corpe humano: vñ inter oīa corpa corpus humanū ex purioribꝰ ꝯstituit̃: ḡ ex purioribꝰ debet nutriri: sed in plātis ⁊ fructibus sunt partes grosse ⁊ impure: q2 ex grosso nutrimēto nutriuntur: sicut dicit phs: ergo non ꝑnt nutrire corpus humanū. Tertia ratio hec est: illud maxīe nutrit corpus qḋ maxime assimilat̃ sanguini: sed fructꝰ multū distant a sanguine: ergo nō nutriūt. Ad hoc dicenduȝ ꝙ fructus nullū dant nutrimentū bonū. Ad rationem dicendū ꝙ fructꝰ duobꝰ modis considerant̃. Uno mō per cōparationē ad naturā humanā: ⁊ hoc modo parū nutriūt. Alio modo cōsiderant̃. vt in ḡne fructuū: ⁊ hoc mō est ibi ponere gradus: q2 si dicat̃ ꝙ aliq̄s fructꝰ nutriat: hoc nō est intelligendū simpliciter: sed in respectu ad alios fructꝰ. ¶ Scḋo querit̃ circa hoc: vtrū fructꝰ cōpetāt in regimēto sanitatis: ⁊ videt̃ ꝙ non: ea q̄ aquosum sanguinē ḡnerāt nō cōpetūt in regimento sanitatis: hoc eñ modo calor naturalis extinguit̃ ꝑ ebuliationē humidi aquosi sicut patȝ ꝑ simile in lāpade: sed fructus humores aquosos generāt sicut dicit Raf. vñ faciunt capillos albos ⁊ senectutē accelerāt sicut ip̄semet Raf. testatur: ergo nō cōpetūt in regimēto sanitatis. Scḋa ratio hec est: ea q̄ inducūt egritudines ꝑniciosas per sui vsum ⁊ calorem naturalē fatigāt nō cōpetūt in regimēto sanitatis: sed fructus hec faciūt: ergo nō cōpetūt in regimento sanitatis. Tertia rō hec est: dicit Gal. in quadā glosa sup Raf. ꝙ habebat patrē qui nunq̄ comederat fructꝰ ⁊ semp fuerat sanꝰ: postq̄ vero comedit infirmꝰ fuit: quare relinquit̃ ꝙ fructꝰ nō cōpetūt in sanitate custodiēda. Contrariū videt̃. ea q̄ distrasiam cōplexionis reducūt ad tēperamentū cōpetūt in regimento sanitatis: q2 sicut dicit Raf. corpa tēperata tēperatis indigēt: ⁊ distēperata distēperatis: sed fructꝰ distrasiam cōplexiōis reducūt ad tēperamentū: ergo competūt in regimēto sanitatis. Scḋa rō hec est: si fructus nō cōpetūt: ergo neq̄ ꝯfecta cōpetūt: hoc aūt falsuȝ: q2 ē patis vtimur i egritudinibus: ḡ illud est falsum ex quo sequit̃. s. ꝙ fructus non cōpetūt in regimēto sanitatis. Ad ħ dicēdū ꝙ nō cōpetūt in regimēto sanitat̃: ⁊ si abstineret aliq̄s eis plus iuuaret. Ad rationē primā dicēdū ꝙ sicut dicit Auic. ꝙ duplex est cibꝰ: quidā est cibus: qui est cibus tm̄ vt pulli: alius est cibus qui est cibꝰ ⁊ medicina vt lactuca: ⁊ hec diuisio sumit̃ ꝑ actionē: q2 cibus inquantū patit̃ nō agit: ⁊ qḋ tm̄ patit̃ est cibus tm̄ sicut caro pulloꝝ: sed lactuca nō tm̄ patit̃. Imo etiā agit corpus alterādo. Dicimꝰ ergo ꝙ cibo q̄ est cibus tm̄ vtimur in

regimēto sanitatꝰ: ⁊ de aliis cauere debem⁹ fm Auicē. fruct⁹ vō nō dant nisi in ratiōe medicine: ⁊ ꝓpter hoc in sanitate custodiēda nō cōpetūt. ¶ Tertio querit circa hoc quare in hoc cōicant oēs fruct⁹ ꝙ ad humores aquosos cōuertunt: ⁊ videt ꝯtrariū: q: quale est vnūquodq₃ in potētia cū nascit: tale est in actu cū ad nutrimentū reducit: sed multa sunt gēa fructuū frigida vel sicca vt pira: ⁊ calida ⁊ hūida sicut ficus: ꝗ fruct⁹ nō semp debēt ꝯuerti ad vnū hūorē: sed ad sanguinē qnq₃: ⁊ qnq₃ ad phlegma: ⁊ sic de aliis. Cōtrariū dicit ras. ꝙ oēs fruct⁹ ⁊ herbe phlegmaticū humorē frigidū generāt. Ad hoc dicendū ꝙ oēs fruct⁹ gn̄ant phlegmaticū humorē. Ad ratonē dicēdū ꝙ in fructib⁹ sunt duo. Primū est cōplexio: ⁊ hoc mō quidā sunt frigidi: quidā sunt calidi. Secūm est est ꝙ oēs cōicant in hoc ꝙ distāt a calore naturali ⁊ sanguine: ⁊ nō pōt calor naturalis eos ꝯuertere ad sanguinē: ⁊ iō cōuertunt ad illud qd est circa sanguinē: ⁊ h̄ est hūor aqu(o)sus. ¶ Circa scdm ꝓcedit h̄ mō. q̄rit vtrū exercitantib⁹ cōpetant fruct⁹: ⁊ videt ꝙ non: q: in ipsis calor fortis est ⁊ exercitatus: ergo illa q̄ de facili ꝯuertunt ad calorē accidētalē nō debēt exhiberi exercitantib⁹: sed talia sunt fruct⁹: ꝗ nō debent exhiberi exercitantib⁹. Cōtrariū dicit ysaac ꝙ nō debent exhiberi nisi exercitantib⁹. Ad hoc dicendū ꝙ illis exhibentur. Ad rationē in ꝯtrariū dicendū ꝙ aliqd ē de facili ꝯuertibile dupl'r. Primo mō ꝓpter cōplexionē silem sicut res calide a calore. Secūdo mō ꝓpter cōplexiones habiles: ⁊ hoc mō fruct⁹ de facili ꝯuertunt: tn̄ rōne cōplexionis resistūt ⁊ alterāt cōplexionē. ¶ Scdo querit circa h̄: vtrū oēs fruct⁹ exercitātib⁹ cōpetāt: ⁊ si nō: querit q̄ cōpetāt: ⁊ videt ꝙ nō oēs: solū illi cōpetūt q̄ cōplexionē calidā alterāt: s₃ illi sunt solū fruct⁹ frigidi sicut pruna ⁊ cerasa: ꝗ isti solū exercitātib⁹ cōpetūt. Ad oppositū: exercitātes ꝓpter nimiā dissolutionem magna indigēt restauratiōe: s₃ ficus in gn̄e fructuū magne sunt restaurationis: ꝗ ficus maxime cōpetūt exercitātib⁹. Ad hoc dicendū ꝙ nō oēs exhibēdi sunt exercitātib⁹. Ad rōnem dicendū ꝙ aliqd dat illis dupliti de causa. Prima est ad restaurandū depditū. Secūda est ad alterandū excessū₃ caloris. Quātū ad primā cām illis nō cōpetūt fruct⁹ aliq: s₃ poti⁹ cibaria grossa sicut carnes bouine: ⁊ panis asp̄m⁹. Quātū vō ad scdas cōpetūt cibaria frigida: ⁊ h̄ mō solū eis cōpetūt cerasa ⁊ poma. ¶ Tertio querit vtrū exercitātes indigeant fructib⁹ infrigidatis in aqua: ⁊ videt ꝙ nō: exercitiū ⁊ labor inducūt resolutionē caloris naturalis ⁊ sanguinis: ⁊ hoc inducunt debilitatē caloris naturalis: sed qn̄ hoc est nō debēt dari fruct⁹ infrigidati: q: calor naturalis debilitat: ergo eis nō debēt dari fruct⁹ infrigidati. Ad hoc dicēdū ꝙ debet dari infrigidati in aq̄ fontis, vł niue. Ad rationē dicēdū ꝙ in exercitio est duplex calor: actualis acquisitus ex exercitio vel labore: ⁊ calor naturalis: ⁊ licet vtimus calor in ipsis debilitatur: calor vō accidētalis multū intēsus ē in illis: vn̄ fit quasi febrilis: ⁊ refrenatur per vsum fructuum.

¶ Circa tertiū ꝓcedit h̄ mō: querit vtrū i apostematib⁹ pectoris vł pulmonis sicut habēti pleuresim vel perplemoniā cōpetāt gn̄a quedā fructuū sicut pira: ⁊ videt ꝙ nō. pira sua pōticitate stringūt vias ⁊ iterum exasperāt eas: ⁊ signū huius est: q: qui pira comedit vocis asperitatē incurrit: sed in apostematib⁹ pectoris ⁊ pulmōis pessimū est clausio viarū ⁊ asperitas: ꝗ in talib⁹ apostematib⁹ nō cōpetūt pira. Scda ratio hec est: dicit Gal. in cōmēto sup̄ regimē acutorū. In talib⁹ aqua frigida nō cōpetit: q: materiā₃ crudā reddit. vn̄ dicit Alerā. ꝙ patiēti erisipilam dedit aquā ⁊ fere eū interfecit: s₃ fruct⁹ hoc faciūt: incrudāt eīn materiam: ergo in hmōi nō cōpetunt. Cōtrariū faciūt practici. Ad hoc dicendū ꝙ nō debēt exhiberi: ⁊ tn̄ si exhibeant min⁹ pira ꝗ poma debent exhiberi: q: pira exasperāt vias ⁊ ꝯstringūt sicut dicit Gal. in cōmēto super regimē acu. ⁊ illi q̄ dant mouent p hoc: q: illa apostemata sūt cū febre acuta: ⁊ q: i febre acuta dent frigida ⁊ humida: ⁊ iō dāt illa in apostematib⁹ fruct⁹: q̄ sunt frigidi ⁊ humidi: ꝗ diximꝰ ꝙ nō debēt dari. ⁊ euidem⁹ ad rationē: q: duo sunt in morbo ꝯsiderāda. Primū est ꝯsideratio morbi: scdm est regimē eorū ꝙ abhiciūt morbū. Primo mō nō debēt exhiberi: dantur aūt ꝓpter accidētia sicut ꝓpter mollificationē vētris: vel ꝓpter depositionē cibi. Ad hoc qd obijcit de febre dicendū ꝙ qn̄ febris est morb⁹ p se: cōpetūt fructus: sed qn̄ est accidēs nō: q: augent morbum.

¶ De diuersitate saporū in fructibus. Cap.xxij.

¶ Lectio.xxvj.

Cītare quidā fructus sunt dulces: quidam amari: quidā acuti: quidā duri: hi molles ⁊ similia. ¶ Concordati sunt antiqui philosophi q: oēs fructus nascentiū terre: ex subtiliori sunt substātia humorū ad eos venientiū. Dicūt eīn oīa spermata in terrā cadētia humiditatē aque atq₃ essentiā terre sibi sunt trahētia: que. s. sue cōplexioni sunt similia. vnde sui constitutio fit nutrimenti. Infusa autē ⁊ inflata fundunt que terre infiguntur: a quibus quedā radix egredit que quasi os cuiuslibet aīalis eidē arbori esse perhibetur: quo materia sui nutrimēti a terra exugat. Cōfortatis aūt ⁊ augmentatis: calor solis sibi attrahit subtilissimos humores ad nutrimentū illi venientes: ⁊ sursum venientes euocat. Quanto autem magis calor solis in eis augmentatur ⁊ cōfortatur: humiditas illa desiccatur: vn̄ ⁊ quāto magis attrahit tāto plus exiccat qd in pte terrestri fit ⁊ in parte aereū magis. Quanto aūt hūores augmentātur calore naturali in teri⁹ ⁊ aereo exterius excoquunt: ⁊ ascendēdo alligantur ⁊ ramificant ⁊ frondescunt: ⁊ quāto plus caloris actio confortat rami ꝯfortant ⁊ indurātur: ⁊ foramina vn̄ cibus trahitur dilatant atq₃ florescūt atq₃ fructuant sicut ⁊ in aīalib⁹ videt: cum in pueritia cōpleant: mēbrorum eīn cōpago perficit: ⁊ pori dilatātur: ⁊ spermatis perfectio cōpletur. tunc eīn nature actiōes in eis sunt cōpletiores diuina potestate hoc operante. Itidē ⁊ oībus terrenascētibus. ¶ Cū autē fructus terre cōpleantur humorū subtiliationib⁹ in cibū eis veniētibus: tandē excocta a terrestri ponticitate mutantur in multis saporib⁹ ⁊ diuersis fm naturas diuersorum generū sicut iā diximus in fructib⁹: q: que de terrenascētibus infra caloris tēperamentū trāsierunt: ⁊ quasi ad frigitudinē paruā₃ peruenerūt: si humores sint subtiles ⁊ aquosi: a pōticitate ⁊ sine sapore in aque saporē mutant. Si autē calor sit hmōi: ⁊ humores sint viscosi inter grossum ⁊ subtilē mediū: fructus inde cōfecti in aliquantulū saporitate₃ sunt mutandi vt persica. Si autē calor naturalis augeat ⁊ cōfortet ⁊ in mediocritatē ⁊ tēperamentū deducatur: quasi calefcat i scdo gradu habere: ⁊ hūores sui inter grossum ⁊ subtilē mediant: ⁊ in dulcedinē mutantur. Si vō calor supgrediat quasi in finē scdi gradus: ⁊ humores sint subtiles ⁊ aerei: in vnctuositatē sunt trāsducēdi. Et si calor pl⁹ trāscēderit ⁊ hūiditas sit parua: inter grossū₃ ⁊ subtilē sunt medii: s₃ tn̄ terrestri nature vicini. hūores hmōi fructuū calefiūt ex in viscositatē ⁊ salsedinē trāseūt calore: ⁊ iterū trāscendente: ⁊ ad tertiū gradū tandē ptingēte: humiditate aūt parua grossa ⁊ terrestri existēte: fruct⁹ in amaritudinem mutant. Si autem adhuc plus transierit ⁊ vsq₃ ad igneam incensionē peruenerit quasi in quarto gradu: humiditas autem paruissima ⁊ siccissima: fructus in acumine incensionū extransducuntur: et morsuram. Frigiditate autē terrenascētib⁹ dominā

te ⁊ in primo gradu permanẽte: humiditate autẽ in-
ter subtilẽ ⁊ grossum mediocri ⁊ quandã viscositatẽ
habente: fructus in saporitatẽ .i. sine sapore ⁊ dulce-
dinem transducitur medij. Et si frigiditas trãsierit
⁊ vsq ad mediũ secũdi gradus ptigerit: humiditas
vero multa subtilis ⁊ aquosa fuerit: sed tñ aliquãtulũ
terrestris: fructus in acetositatẽ mutabunt. Si vero
transiẽs in fine secũdi gradus peruenerit: ⁊ humidi-
tas paruissima inter subtilẽ ⁊ grossum media: fruct⁹
in stipticitatẽ mutant. Et si frigiditas ad finẽ tertij
gradus perueniat: ⁊ humiditas grossa vel parua ter-
restrisq fiat: permanẽt fruct⁹ in terrestreitate sua et
sua ponticitate: ⁊ sue originis appropinquãt sapori:
vt glandes amittẽtes ponticitatẽ ⁊ ceteros sapores:
preter sue originis saporitatem: vnde ⁊ canna mellis
⁊ alia similia dulcissima nõ in terra nascunt frigidissi-
ma: qz dulcedinibus calor fortis in scđo gradu est ne-
cessarius: vt suum nutrimentũ .i. humores excoquan-
tur ⁊ congelẽtur. ¶ Palã ergo est qz virtutes fru-
ctuum originibus suis vicine sunt: sed tñ calidiusca-
le ⁊ sicciuscule sunt, vnde et subtiliores originibus
suis erunt. Testatur hoc nutrimẽti subtilitas: nõ enĩ
alimentũ suũ est aliud q̃ qđ de terra sibi venit sub-
tilius: calorq ⁊ siccitas sua causa sunt q ab humidi-
tate terre elongãtur: ⁊ calor magis eis dominat ae-
ris. Ideoq omne semẽ fructuum subtiliat magis ⁊
mũdificat: ⁊ aperit plus q̃ sua origo vñ nascit. Hoc
aũt intelligit ex semie papaueris: qz frigidũ min⁹ in-
uenitur q̃ illud vñ exit. Non enĩ tantã dormitationẽ
tãtũq somnũ adducit quantũ sua origo. vñ ⁊ lac qđ
ab origine sua educit opiũ vocat: fortioris est actio-
nis in somno faciẽdo. Itidẽ de lactucis ⁊ similibus.
Que autẽ de ramusculis plãtãtur cum ligna illa ter-
re infiguntur ⁊ inserũtur: infusa ⁊ inflata finduntur:
atq humectationibus inde fluentibus iuncta terre
radicantur: q̃ radices tantũ eis pstãt: quãtũ ⁊ ora
in nutriendis animalibus, per eas enĩ nutriunt. Cũ
aũt humores lignis illis augmẽtant: ⁊ calore natura-
li intrinsecus ⁊ aereo extrinsecus excoquunt: inflan-
tur: porique sui dilatantur: vñ ⁊ frondescunt florescũt
⁊ fructificãt. Que autẽ dure fructificãt sicut oliue:
ebenus ⁊ similia: diutius in terra durãt nõ marcẽtia
qz de humoribus terrestribus grossis continuis ad
dissoluendũ ⁊ ad ramificãdũ duris sunt nata. Ideoq
ebenus diu in aqua durat vt nõ marcescat. Que vero
velociter crescunt ⁊ fructificant: sicut persica: mala ⁊
similia: parum durant in terra: qz de humoribus sub-
tilibus ⁊ raris ad dissoluendum eit⁹ sunt orta.
¶ Si autem interrogemur quare quidã fructuum
duri existunt: quidã molles ⁊ teneri: quidã vero medio-
cres sunt: dicimus qz humores fructus nutriẽtes di-
uersi sunt sicut diximus: quidã enĩ terrestres sunt et
grossi: quidã subtiles ⁊ aquosi: alij leues ⁊ aerei: alij
medij horum. Quibus ergo fructibus terrestres do-
minantur humores fructus nutrientes diuersi sunt:
dure ⁊ sicce sunt eorum congelationes vel coagula-
tiones: sicut coagulatiões ossium in animalibus: qđ
in fulful fructibus inuenitur ⁊ similibus. Si aũt ter-
restribus aquositas admisceatur: ⁊ aquositas paruũ
modum excedat: coagulũ fructuum fit mediocriter:
sicut in animalibus hoc est videre: in malis coctanis
⁊ similibus. Si aũt terrestreitate minuta aquositas
abundet: coagulationes fructuũ meliores sunt: sicut
pinguedines animaliũ: sicut ficuum ⁊ similiũ. Et si
terrestreitatis plus minuatur quantitas: ⁊ substan-
tialis humiditas subtilis sit ⁊ aquosa: sed tñ aliquã-
tulũ viscosa: extenuatur fruct⁹: ⁊ qñ humiditas coa-
gulata efficitur: sicut videmus in moris ⁊ similib⁹:
Humiditas autẽ si fuerit viscosa ⁊ inter subtilitatẽ
⁊ grossitudinẽ media: a terrestribus elõgata effluit
⁊ prolongatur sicut musa ⁊ similia: ⁊ ideo musa elon-
gatur: qz humores in grossitie mediocres effluentes
inferius sunt descendentes. Sed si humoribus visco-
sis iungatur aerea pars: ducitur leuitate aeris supe-
rius: viscositate ergo cogitur descẽdere inferi⁹: ⁊ ab
omnibus suis partib⁹ equaliter mouetur: vnde cau-
sa rotunditatis efficitur. Reprehẽdimur tñ ab obij-
cientibus: quare inquiunt galla est rotunda ⁊ glans
oblonga cũ humores vtriusq sint grossi ⁊ terrestres?
Respõdemus humores galle pure terrestres sunt ⁊
grossi: ⁊ ideo adunant partes sue ⁊ continuantur et
rotundatur. Glandis vero humores inter subtilem et
grossum sunt medij: qđ eius monstrant saporitates,
vnde ⁊ humores sui effluentes eam elongant.

¶ In parte precedẽti determinauit auctor de diuersitate
nature fructuũ. In hac parte agit de modo ⁊ causis gene-
rationis ipsorũ ⁊ partium eorũ. Diuisio. Hec autẽ pars di-
uiditur in duas. In quarũ prima agit de modo generatio-
nis ipsorum ⁊ causis sue generatiões. In secunda. s. in hac:
Constat ex verbis nostri libri ⁊c. agit de modo ⁊ causis ge-
nerationis partiũ ipsorũ. Prima autẽ pars spectat ad pre-
sentem speculationẽ. Diuidit autem hec pars in quinq par-
tes. In quarũ prima assignat modũ generatiõis plantarũ
⁊ partiũ ipsarũ ⁊ fructuũ per modũ pullulationis ⁊ produ-
ctionis. In scđa scz in hac: Cum autẽ fructus cõpleant hu-
morum substantiãtibus ⁊c. assignat modũ ⁊ causas genera-
tionis specierũ saporũ in fructibus. In tertia. s. in hac: Pa-
lam ergo qz virtutes fructuũ originib⁹ suis vicine sunt ⁊c. assi-
gnat comparationẽ nature fructuũ ad naturã suarũ originũ
In quarta. s. in hac: Que autem de ramusculis plãtant ⁊c.
assignat modũ generationis plantarũ per viam plantatio-
nis ⁊ insertionis ⁊ modũ pductionis ipsorum post suũ or-
tum: ⁊ diuersitatẽ ipsorũ scđm velocem vel tardam productio-
nem. In quinta. s. in hac: Si aũt interrogemur: quare qui-
dam fructus sunt duri continui ⁊c. assignat diuersitatẽ fru-
ctuũ ratione substãtie ⁊ figure penes diuersitatẽ suarũ cau-
sarum naturaliũ cum ipsis concurrẽtibus. Particularẽ aũt
subdiuisiones in expositiõe patebunt. ¶ Circa primã par-
tem de fructuũ gñatiõe sex tãgit. Primo dicit qz materia fru-
ctuũ in plãtis est humiditas subtilis et materia illa qua nu-
triuntur. Scđo tangit modũ attractionis nutrimentalis a
terra: dicens qz plante sibi simile ab illa attrahunt. Tertio tã-
git modũ generationis radicis que est attractiões principiũ
dicens qz cũ plantatio vel seminatio fit: findit semẽ vel ra-
mus: ⁊ generata radix erit ⁊ nutrimentũ attrahit. Quarto
dicit qz confortato calore naturali tunc maius attrahit nu-
trimentũ: ⁊ deinde dicit qz per actionẽ caloris ⁊ attractionẽ
humiditatis generant rami per materie eleuatiõẽ. Quin-
to dicit qz cum crescit planta ⁊ calor apertus potio fiunt rami
grossiores ⁊ duriores. Sexto inducit exemplũ in animalib⁹
de spermatis emissione. ¶ Circa secundã partẽ que est de
saporũ generatione in fructibus sunt vndecim partes. In
prima dat modũ scđm quẽ fructus a ponticitate ex ortu trãs-
mutantur sapores per actionẽ caloris: ⁊ attractionẽ diuerse
humiditatis. In scđa dat modũ generatiõis dulcis saporis:

q̄ est a calore tēperato: τ ex materia mediocri ad grossitiem declināte. In tertia dat modū gñatiōis vnctuosi a calore maiori τ ex humiditate subtili gñati. In quarta dat modū gñationis salsi a calore plus excedēte τ ex subā mediocri gñati. In septima dat gñationē parū insipidi q̄ a frigiditate τ humiditate mediocri τ subtili gñat. In octaua dat gñationē acetosi q̄ a frigiditate τ subtili humiditate gñat. In nona dat gñationē stiptici q̄ ex frigiditate τ pauca humiditate gñat. In decima dat gñationē pōtici q̄ ex dēsa humiditate τ frigiditate sicca terrestri gñat. In vndecima dicit φ cū in pōticis regnet frigiditas: ad dulcedinem calor requirit. vt humiditatē digerat τ decoquat τ coaguletur sicut in cāna mellis vel zuccare. ¶ Circa tertiā partē tria tāgit. Primo dicit φ nature fructuū sunt siles naturis suarū originū plantarum sed tñ fructuū nature ipsaꝝ naturis aliquātulū calidiores τ sicciores sunt. Scdo pbat hoc p effectū φ alimētū ipsoꝝ fructuū subtilius est. τ cā huius est ꝓpter coagulationē a terra a qua prouenit frigiditas: τ iō semē est magis subtilitatiuū τ apertiuum. Tertio pbat hoc p exēplū in papauere: cuius semē est min⁹ frigidū τ somniferū: lac aūt aut succus ex quo fit opiū magis ꝓpter maiorē frigiditatē. Silr hoc pz in lactucis τ ipsarū semine. ¶ Circa quartā partē declarans modos gñatiōis plantaꝝ p viā plātatiōis tria intēdit. Primo tāgit modū gñationis hui⁹ dicēs φ rami plātant τ findunt τ exit radix humiditates attrahēs nutrimētales. Scdo dat modū ꝓductiōis ramoꝝ τ folioꝝ dicēs φ p actionē caloris ꝓfortati ex humiditate diffusa potiꝰ aptis folia τ rami generant. Tertio dat diuersitatē plantarū rōne ꝓductiōis dicēs φ plante tarde ꝓducētes diu ꝯseruant ꝓpter duricies sicut oliua: q̄ aūt cito ꝓducunt cito dissoluuntur ꝓpter humiditatem τ mollitiem sicut persica. ¶ Circa quintā partē sunt due partes. In quarū pria determinat de diuersitate fructuū rōne substantie. In scda. ibi hac: Ideoqꝫ musa elōgant τc. determinat de diuersitate ipsoꝝ rōne figure. In pma aūt parte duo intēdit. Primo assignat diuersitatē quadrimēbrē nutrimētalis humiditatis: ex qua fructus gñant dicēs φ q̄dam est terrestris grossa: q̄dam subtilis aquosa: quedam leuis aerea: q̄dam media. Scdo iuxta pdictā diuersitatem determinat diuersitatem fructuum fm qnqꝫ gña. Si eīm materia sit terrestris gñantur fructus duri sicut pomū quercinū. Si aquosa aliquātulū gñant aliquātulū molles sicut coctana. si multū aquosa gñant magis molles sicut ficus: si aquosa τ paruꝫ viscosa gñantur tales fructus sicut mora: si media: gñantur fructus muzi sicut sunt pruna τ q̄dam poma. Consequenter assignat fructuū diuersitatē rōne figure. hec aūt pars duas continet partes. In quarū prima tangit hanc diuersitatē. In scda remouet dubitationē incidētē. Dicit igitur primo de figura oblonga: φ in fructibus viscosis aliquantulum humidis sicut in prunis: figura hec fit propter effluentiam τ elongationem partiū τ descensum deorsum. Scdo dicit de rotūda: cū viscose materie iungit aerea viscositate ꝯtinet: τ partibus vndiqꝫ a circumferentia ad centrum concurrentibus fit figura rotūda. Deinde procedens circa dubitationem primo mouet eam dicēs propter quid glans est oblonga: rotunda aūt est galla: cum humiditates vtriusqꝫ sint grosse terrestres: τ ideo propter partium equalem congregationem rotūdatur: materia vero glandis est media inter grossam τ subtilē: τ signū eius est sapor τ aliquantula humiditas: τ ideo propter partiū influxum fit oblonga. hec est intentio huius partis. ¶ Circa partem istam tria inquirūtur. Primū est de generatiōe fructuum in plantis. Secundum est de generatione saporꝫ in eis. Tertiū est de generatione plantarum fm viam plantationis τ insertionis.

¶ Circa primū pcedit hoc mō: q̄ritur quare quibusdā plātis debet ꝓductio fructuū τ quibusdā non: videt φ cuilibet plante debeatur ꝓductio fructuū: q: in quocūqꝫ viuente cōpleto est nutrimentū: in eodem est superfluitas nutrimenti: sed ex superfluitate nutrimenti in plantis generant fruct⁹ ergo omni plante debetur productio fructus: videmus tñ contrarium. Ad hoc dicendū φ quattuor sunt cause propter quas plante non producūt fructus. Prima causa est paucitas humiditatis a terra attracte: q: qñ humiditas est pauca: tunc planta conuertit totum nutrimentum i sui vsum: τ sic nihil superfluit ex quo generetur fructus. Scda cā est fortitudo caloris τ siccitatis plante humiditates consumētis sicut pz in oleastro: vnde cum humiditas consumatur que debet esse sufficiens nutrimentum: τ similiter supfluitates nutrimenti consumuntur. Tertia est humiditatū terrestriū grossicies: q: ita sunt grosse φ non possunt subtiliari ad fructus producendos. Quarta causa est quam ponit Arist. liq̄ditas humiditatum: que cum sint multum liquide non possunt extra duci: immo fluūt per poros corticis sicut patet in salice. Per hoc patet solutio ad aliud: q: q̄uis sit humiditas in qualibet planta: vel nutrimentum: deficit tamē quia pauca vel quia nimis grossa τ huiusmodi. ¶ Scdo querit quare in quibusdam plantis est productio fructuuꝫ bis in anno sicut in ficu. Ad hoc dicendum φ plantarum quedam sunt que ex humiditate terrestri in magna copia attrahunt ad suum nutrimentum: habent τ multam nutrimenti superfluitatem sicut ficus: τ ideo ex vna parte superfluitatis nutrimenti producit fructus primos: aliam vero partem retinet ad fructus alios producendos. ¶ Tertio potest queri quare hoc non est possibile in omni regione. Ad hoc dicendum φ hoc non contingit nisi in calida regiōe: q: in regione frigida humiditas nutrimentalis non potest digeri: cum frigiditas digestionem impediat: in calida vero hoc est possibile q: calor iuuat digestionem. ¶ Quarto queritur cū fructus in planta generetur: vtrum ex operatione prime digestionis vel scde vel tertie: τ videtur φ ex operatione tertie digestionis: q: dicit ysaac sicut se habet semen in animalib⁹ ita se hꝫ fructus in plantis: sed in animalibus semen fit ex operatione tertie digestionis: ergo in plātis generant fructus ex operatione tertie digestiōis. Scda rō pōt accipi ex dictis ysaac i de vrinis dicentis φ ex tertia digestiōe generantur folia in plantis τ rami τ fructus. Tertia rō hec est: dicit phs φ partes plante sunt proportionales partibus aialium: vnde dicit φ radix assimilatur ori τc. ergo in radice fit prima digestio: in trunco scda: necesse est φ in alijs partibus tertia celebretur: sed fructus generatur ex digestione ceterarum partium: ergo generatur ex operatione tertie digestionis. Ad oppositum est hec rō: in quo non est tertia digestio non est effectus tertie digestionis: sed in planta non est tertia digestio sicut dicit phs: ergo neqꝫ effectus tertie digestionis: ergo fructus in planta non operabitur ex operatione tertie digestionis. Ad hoc dicendum φ fruct⁹ in plāta generatur ex operatione tertie digestionis. Ad auct. pbi respondeo φ tertia digestio ad duo ordinatur. Primum est conuersio nutrimenti ad singulas partes corporis. Secundū est ad qđ ordinatur gñatio seminū τ fructuum ex pura superfluitate: q: sicut ex superfluitate nutrimenti generatur semen: ita fructus. τ hoc modo est ibi tertia digestio. Tertiū est ad qđ ordinatur diuersitas partiuꝫ: τ hoc modo tertia digestio conuenit animali: q: partes animalis diuerse sunt: partes vero plante similes sunt: q: folium folio τ ramus ramo: τ quātum ad hoc deficit in eis virtus digestiua tertia: τ tertia digestio. ¶ Quinto q̄ritur quare in q̄busdā plantis sicut in persico folia sunt dura τ amara τ fruct⁹ dulces. Ad hoc dicendum fm Arist. φ folia in ipso generant ex humiditate grossa τ indigesta: vnde retinent amaritudinē sed fructus generantur ex humiditate pauca pura τ digesta que depuratur in vijs: τ ex ista digestione acquirunt dulcedinem. De secundo vero nihil dicimus: sed supponimus ex capitulo de saporibus.

¶ Circa tertiū pcedit hoc mō: q̄ritur quare propriū est plāte vt ramus decisus terre applicatus viuat. hoc autem non contingit in animali. Ad hoc dicendum fm Auerro. τ Ari. in libro de morte τ vita: differt plantatio partiuꝫ animalis τ plante: quia partes animalis sunt diuerse τ non solū situ τ cōpositione sed etiā virtute: sed partes plante sunt similes: quia sicut dicit Arist. in qualibet parte est potentia germen τ fructus: τ iō si plantet pars germinat sicut totū. In aiali pars est diuersa a toto: τ ideo si plantetur non viuit. ¶ Secundo queritur quare mixtio possit fieri in plantis

⁊ nō in animalibus. Ad hoc dicendum q̃ hoc est ꝓpter duas causas. Prima est a parte rei site: quia quedaꝫ est materia terminata sicut in homine: alia est materia interminata sicut illa q̃ fluit: ⁊ hec est in planta: quia fluit per multa sicut in folia ⁊ ramos. Sed materia terminata non potest reperire aliam materiaꝫ supra se: ⁊ ideo non potest recipere insertionem: ⁊ hec est in animali: ⁊ ideo in animali non potest fieri commixtio. In planta vero est materia interminata: ⁊ ideo pōt recipere potentiam alterius materie. ¶ Tertio q̃ritur quare in insertione fructus seq̃tur naturam rei inserte. Ad hoc dicendum q̃ fructus sequitur naturam plante q̃ inseritur: quia ꝓprium est fructui vt in ramo generetur truncus vero generat nutrimentū: rami vero recipiunt huiusmodi nutrimentum: ⁊ sicut dictū est: ex superfluitate nutrimenti fructus generantur: ⁊ ideo sequitur superfluitatē nutrimēti ramoꝝ: ⁊ hoc est a parte rei inserte: ideo fructus naturam rei inserte debent sequi.

¶ De nutrimentis arborum ⁊ ceteroꝝ terre nascentium. Capi. xiiij.

Lectio. xxvij.

Constat ex verbis huius nostri libri: q꞉ nutrimenta arboꝝ ⁊ ceteroꝝ terrenascētium ex quattuor sunt elemētis. humores eīn ea nutrientes aut terrestris sunt grauitatis ⁊ aquositatis effluentis: ⁊ aeree leuitatis igneeq꞉ subtilitatis nō sunt expertes. Quarū essentie aliq̃n sunt equales in humoribus fructus nutrientibus: Aliq̃n vero diuersant. Si ergo fructibus terrestris ⁊ grossa substātia dicitur: humores vō subtiles ⁊ aquosi inueniant: grauitate sui prioris humores penetrāt interius: ⁊ ibidē coangulant ⁊ ossa efficiuntur. Cū aūt nulla nutrimenta vnctuositate ⁊ spiritualitate sint carētia: vn̄ q̃ nutrienda nutriūt: si sunt gignenda gignunt: penetrāda penetrant: ex vnctuositas ⁊ spiritualitas cū parte terrestri adunant: ⁊ in medio eiusdem partis terrestris: q̃ locus ꝓprius est eoꝝ custodiendoꝝ: sicut in animalibus videmus: quoꝝ medulle īter ossa cōtinent. ¶ Vnde ⁊ oīa nascētia que ossa sunt habētia: ex ossibus suis possunt gn̄ari: pars eīn vnctuosa ⁊ sp̄ualis q̃ interius ꝯtinet: idem in eis q̄d sperma in animalibus gn̄andis facit. hec est cā ossiū ⁊ eoꝝ q̃ ab ossibus sunt gn̄anda. Ossibus carentia partim terrestris: partim aeree substātie cōmixtionē hn̄t: q̃ leuia facit ea ⁊ natatilia. Cum autē humores grossi ⁊ viscosi inueniunt: grossitie ⁊ viscositate penetrare ꝓhibēt partē terrestrē: ideoq꞉ supinnatat et in extremitatib' se dilatat: ⁊ calore solis desiccata corticem facit ⁊ gn̄at. pars vero vnctuosa ⁊ sp̄ualis: q̄bus fructus gn̄atur: cū ossa vbi lateant nō repiant: ꝑ totū corpus interius se diffundūt. Vn̄ cuꝫ oīs fruct' ossa hn̄s ex ossibus suis gn̄etur: q̃ vero nō hꝫ ex radicibus ⁊ ramis necesse est arborizet. ¶ Licet nobis obijci possit quare quedā arbores caducas hn̄t frondes: q̄dā vō nō: q̄dā rotūditas: q̄dā oblōgas: ⁊ q̄daꝫ fissas: q̄dā vō nō. Dicimus frondiū ab arboribus cadentiū cā est ablatio ciboꝝ. Cū eīn frigus in hyemali tpe extrinsecus arboribus dicitur: calor fugiens illi contrarium: latitat in radicibus. Qui cum ibi augmētetur: a superioribus ramis ⁊ extremitatib' humorem sibi trahit funditus: vt multitudo sui caloris temperetur ne inferiora incendantur. a superioribus ergo cibo illo fugiente necesse est frondes cadere. dicūt ergo illi hic vt calor inferiora petat oīnib' est vniuersale arboribus. Sed quare quibusdam cadant: quibusdaꝫ non. Dicendum est q̃ duobus modis specialiter fit. Vno q꞉ radices sue naturaliter forteꝫ virtutem habent trahendi sibi sepe humorem a terra: ⁊ tante sunt multitudinis ⁊ grossitiei: vt multā humectatiōis quātitateꝫ ⁊ grossaꝫ quā a terra sumpserūt seruare possint: quare ad refrigerandum caloreꝫ illū sufficit: nec oportet vt a superioribus auferant ramis. Ideoq꞉ frondes non cadunt: q꞉ non eis auferūt suuꝫ nutrimentum sicut frondes palmarū. Sunt etiā arbores que rarissimas habent radices: quibus cū nō sufficiat qd̄ eis terra administrat: q̃ ita pauperātur vt velint nolint ad refrigerandum calorem expetāt a superioribus: ⁊ sic fiunt causa casuris frondibus. Secundo vero modo (quē iam diximus) q꞉ quedaꝫ arbores oriuntur vel fiūt ex humorib' subtilib' ⁊ cito dissoluentibus. sicut malagranata ⁊ similia: q̄daꝫ de humoribus grossis ⁊ terrestribus ⁊ similibus cōtinuis: ⁊ ad dissoluendum duris. Que aūt de subtilibus fiunt ⁊ cito dissoluentibus: virtus appetitiua que in radicibus est: quicquid a ramis trahit: facile sibi obedit propter subtilitateꝫ sui ⁊ leuitatē. Quia ergo sepe sibi fugiunt: facile frondes inde coguntur cadere: vn̄ ⁊ huiusmodi arbores parum in terra sunt durantes. Que vō hūoꝝ sunt grossoꝝ ⁊ terrestriū iī eoꝝ: virtuti appetitiue in radicibus manenti ab huiusmodi non obeditur humoribus: qui in ramorum sunt extremitatibus propter grossitiem ⁊ sui terrestreitateꝫ resistentem: neq꞉ potest virtus trahere nisi qd̄ in eis est subtile: maior autem pars remanens nutrimentum frondibus prebet ne cadant. Ideoq꞉ arbores iste diu in terra sunt duratiue sicut oliue: ebenus ⁊ similia: qd̄ sic potest visui certificari: pannus enim per medium fissus si partim subtili aqua: partim grossa infundatur: ⁊ vtraq꞉ pars soli exiccanda exponatur: subtili aqua infusa citi' desiccabit. Quare aūt quedam rotunda: quedam longa habent folia: elemēta frōdiū: ⁊ humores ea nutriētes sūt cā: q꞉ elementa aliq̃n subtilia sunt ⁊ leuia: aliq̃n grossa ⁊ grauia: ⁊ humores similiter aliq̃n liquidi: ⁊ aliq̃n fluidi: aliq̃n leues ⁊ aerei. Si ergo materia subtilis sit ⁊ leuis: humores vero liquidi ⁊ fluidi: mouetur materia sursum leuitate: humores vero deorsum liq̄ditate: sicq꞉ frondes dilatātur ⁊ elongantur. Si aūt materia grossa: humores vero subtiles: grauat materia ex grossitie sua ne sursuꝫ ascendat: humores autem circūfunduntur subtilitate sua per eas: ⁊ ita rotunditatis fit causa. Quare autem fissa sunt vel integra: siccitas ⁊ humiditas est causa. vbi enim frondibus siccitas dn̄at calore solis magis desiccitate finduntur: vbi humiditas superest calori repugnat: et ideo integre remanent frondes.

¶ Assignatis modo ⁊ causis generationis plantarū ⁊ fructuum ⁊ aliarum partium: In hac parte assignat generationem partium fructuum ⁊ foliorum ⁊ dispositionum eorū: hec autem pars spectat ad presentem speculationem. Diuisio. Diuiditur autem ista lectio in duas partes. In quaruꝫ prima assignat causas generationis diuersarum partiū fructuum. In secunda soluit quasdam questiones circa dispo

fitiones foliorum diuersas. Prima autem pars diuidit in duas. In quarum prima tangit causas materiales partium fructuum: per quarum diuersitatem causatur diuersitas in eorum partibus. In secunda determinat generationem diuersarum partium ex diuersis causis. Secunda pars que est de questionibus diuiditur in duas. In quarum prima mouet eas. In secunda eas soluit. Prima adhuc pars non diuidit. Secunda autem diuiditur in tres. In quarum prima soluit primam que est de casu et conseruatione foliorum. In secunda soluit secundam que est de figura foliorum. In tertia soluit tertiam que est de integritate et fissura foliorum. ¶ Sint igitur in presenti lectione partes sex. In quarum prima assignat causas materiales partium fructuum. In secunda. s. in hac Stagitur fructui terrestris et grossa dicitur substantia etc. In diuersitate illarum causarum assignat diuersam generationem partium ipsorum. In tertia. s. in hac. Et nobis possit etc. etc. mouet tres questiones circa dispositiones foliorum. In quarta. s. in hac: Dicimus frondium ab arboribus cadentium etc. soluit primam questionem. In quinta. s. in hac: Quare autem quedam rotunda: quedam vero oblonga etc. soluit secundam. In sexta. s. in hac: Quare autem fixa sunt vel integra etc. soluit tertiam. ¶ Circa primam partem assignat diuersitatem materie nutrimentalis plantarum dicens quod nutrimentum plantarum constat ex quattuor elementis: vnde habet grauitatem ex natura terrestri: fluxibilitatem ex aquosa: leuitatem ex aerea subtilitatem ex ignea: et ideo nature fructuum ratione nutrimenti et materie quandoque habent equalitatem: quandoque diuersitatem. ¶ Circa secundam partem sex intendit. Primo assignat causam ossium in circumferentia fructuum generatorum dicens quod quoniam in eis sunt partes: quedam terrestres: quedam subtiles: aquose propter grauitatem terrestrium non potentium penetrare: subtiles penetrant: et terrestres constantes remanent et per coagulationem in ossa conuertuntur. Secundo tangit causam generationis medulle in medio: que est propter humorem virtuosum subtilem penetrantem: qui circumstat terrestris grossitiis penetrare non potens: et est simile in ossibus et medulla animalium. Tertio concludit quod ex fructibus habentibus ossa cum medulla sit semen potest simile generare: quia pars que cedit in medulla est sicut sperma in animalibus. Quarto ostendit causam carentie ossium que est propter equalem commixtionem partium subtilium cum grossis. Quinto assignat causam generationis corticis in fructibus: que est propter contrarium partium viscosarum et terrestrium: quia tamen terrestres propter viscosos penetrare non possunt: circumstant et in cortices per desiccationem conuertuntur. Sexto concludit quod omnis fructus habens ossa ex illis simile producit: alie plante ossa in fructibus non habentes generant ex ramis et radicibus. Circa tertiam partem mouet tres questiones: quarum prima est de casu foliorum et permanentia. Secunda de rotunditate et longitudine ipsorum. Tertia de integritate et fissura ipsorum. ¶ Circa quartam partem soluit primam questionem: et in hac parte sunt due partes. In quarum prima soluit causam generalem assignans circa casum foliorum. In secunda assignat causam specialem circa casum eorum in quibusdam plantis et conseruatione in aliis. Dicit igitur quod causa propter quam in hyeme cadit folia est fuga caloris ab extremis ad radicem propter frigus temporis: et attractio humiditatis que est fundamentum foliorum ad radicem. Deinde assignat causam specialem. Primo enim dicit quod causa predicta est communis: sed specialis est inquirenda. Secundo assignat vnam causam specialem que est propter debilitatem caloris qui partem humiditatis que est materia foliorum tarde resoluit et folia conseruantur: et propter eius fortitudinem hec humiditas cito resoluitur et ideo cadunt: et ad hoc concurrunt raritas et densitas plante: et fortitudo: et debilitas attractiue: et multitudo et paucitas humiditatis. Ergo tertio assignat secundam causam que est propter subtilitatem et grossitiem humiditatis que cito vel tarde attrahitur vel dissoluitur: exempla autem sunt in oliua et hebeno: et in panno subtili: et grossa aqua infuso: a quo cito subtilis: tarde grossa desiccatur. ¶ Circa quintam partem soluit aliam questionem que est de figura foliorum. Causa autem longitudinis est subtilitas humiditatis et leuitas sursum mote quantum ad vnam partem: et liquiditas alterius que deorsum mouetur. Causa autem rotunditatis est grossities cum humiditatis subtilitate propter quam partes ad centrum mote secum trahunt liquidas circumstantes. ¶ Circa sextam partem soluit alteram questionem assignans causam fixure foliorum dicens siccitatem causam fixure: integritatis humiditatem. Siccitas partium discoherentiam diuidendo operatur: humiditas autem coherentiam vniendo. Hec autem est intentio huius partis.

¶ Circa partem istam duo queruntur. Primum est de renouatione plantarum. Secundum est de casu foliorum et regeneratione eorundem.

¶ Circa primum proceditur hoc modo: queritur vtrum aliqua pars plante principalis et fixa sit que non possit regenerari et videtur quod sic. dicit Auicenna quod anima cum sit vna requirit vnum membrum cui primo inhereat: et a quo primo dependeat quod sit primum et principale. quare sic in planta anima requirit membrum principale et fixum a quo dependeat: sed constat quod talis pars non potest renouari: ergo in planta est aliqua pars que non potest renouari. ¶ Secunda ratio hec est: sicut vita debetur animalibus ita et plantis: sed differenter: quia vita debetur animalibus manifeste: plantis vero occulte: sed vita in animalibus emanat ab aliquo membro ad omnia membra: ergo sic in plantis vita emanat ab aliquo ramo ad omnes ramos: sed constat quod illud a quo emanat vita ad alia est fixum et principale et non regenerabile: ergo in plantis quedam est pars que non potest regenerari. Tertia ratio hec est: vita in plantis consistit mediante calore naturali et conseruatur mediante nutrimento: sed in quocumque est calor naturalis et nutrimentum: est aliqua pars in qua consistit et que sit minera caloris naturalis: ergo in planta est huiusmodi pars: et talis pars non potest regenerari: ergo in plantis est aliqua pars que non potest regenerari. Ad oppositum est auctor. ha. in commento super tegni dicens quod omnes partes que habentur ex humiditate nutrimentali regenerari possunt: et non ille que generantur ex primo spermate: sed partes plante ex humiditate nutrimentali generantur: ergo possunt regenerari. Secunda ratio hec est. dicit philosophus quod partes plante sunt homogenee: et ideo sicut ipse dicit quelibet pars plante per se viuere potest: sed qua ratione vna talis potest regenerari: eadem ratione et alie: ergo nulla est ita fixa quin possit regenerari. Ad hoc dicendum quod aliqua pars est in planta que est fixa: et hec non est regenerabilis. Ad rationem dicendum quod in grano frumenti cum putrescit est aliqua pars fixa que non potest regenerari: et huic affixatur humiditas terrestris: tamen partes que generantur ex humiditate nutrimenti sicut folia et rami possunt regenerari. Ad secundam dicendum quod partes plante duobus modis considerantur. Vno modo in se: et sic non sunt simplices: quia sic habent officia. Secundum quod dicit philosophus quod radix assimilatur ori. Alio modo accipiuntur prout comparantur ad partes animalis: et sic partes plante dicuntur simplices et vniformes. ¶ Secundo queritur circa hoc. vtrum hec pars fixa et principalis sit radix: et videtur quod non. Simile est de animali et planta: sed membrum in animali quod est principium nutrimenti non est primum sicut epar: quare similiter in planta non est illud membrum primum quod est principium nutrimenti: sed illud est radix: ergo radix non est illa pars fixa principalis. Ad oppositum. Illud membrum est principium in planta quod in ea prius generatur: sed hoc est radix secundum ysaac: ergo radix est illa pars fixa. Secunda ratio hec est: illa pars est prima in plantis ad cuius corruptionem sequitur in toto corruptio: sed radix in planta est huiusmodi: quia ipsa desiccata totum corpus desiccatur: ergo radix est prima pars fixa in planta. Ad hoc dicendum quod hec pars est radix. Ad rationem dicendum quod non est simile de animali et planta: quia planta semper est coniuncta nutrimento: animal vero non. Illud ergo membrum in animali quod est principium nutrimenti non est principale: sed in planta membrum quod est principium nutrimenti est principale: cum semper coniuncta sit nutrimento: et tota vita plante in nutrimento consistit: ideo radix est principale in planta cum sit principium nutrimenti. ¶ Tertio queritur quare non fiunt renouationes in animalibus sicut in plantis. Ad hoc dicendum quod hoc est propter duas causas. Prima est sicut dicit philosophus: in plantis mi

ta effluētia nutrimēti: est eñi planta semp ꝯiūcta nutrimē⸗
to: iō plāta semp multiplicat ptes. In aīali vō nō est effluē
tia nutrimēti: iō nō multiplicat partes. Scda est diuersitas
partiū in aīali. In plāta vō sunt ptes homogenee: ⁊ ita q:
partes aīalis ex humiditate spermatica generātur: et tale
nō pōt renouari sicut dicit Gal. ⁊ iō ptes in aīali nō pñt re
nouari: sed partes plāte ex humiditate terrestri gñantur: ⁊
iō renouari possunt. Et p hoc ꝓ3 solutio: q: ptes i aīali sunt
determinate: in planta vō infinite. ⁊ cā huius est: q: partes
plāte ex humiditate terrestri gñanť: ⁊ etiā in illis est super⸗
fluū nutrimentū: iō partes infinite pñt generari. In anima
li vō nō est affluentia nutrimēti. ⁊ pterea ptes aīalis ex hu
miditate spermatica gñantur: ⁊ ideo sunt finite.
¶ Circa idem pcedit hoc mō: qritur quare in quibusdā plā
tis ꝯseruanť folia: ⁊ in quibusdā nō. Ad hoc dicēdū ꝙ h̄ est ꝓ
pter duas causas. Prima est ppter humidū vnctuosum: qđ
non est de facili coagulabile: ⁊ etiā siccabile sicut in oliua et
lauro: ⁊ ppter naturā olei ⁊ pinguedinis q̄ ꝯseruat humi⸗
ditatē. Scđa cā ppter ptes duras ⁊ siccas: ⁊ hoc mō mirtus
semp conseruat folia. ¶ Scđo qritur quare plante haben
tes folia lata parum conseruant illa: hñtes vero folia stricta
multū sicut ꝓ3 in oliua ⁊ lauro. Ad hoc dicendū ꝙ folia stri⸗
cta sicut vult ꝓ̄s: causanť ex parua humiditate liqda que
parum potest liquidari: ⁊ ideo de facili desiccari habent: et
hoc est ꝙ non tātū conseruant folia. ¶ Tertio qritur cū sic
se habeant capilli in aīalibus sicut se habent folia in plātis:
sed capilli p humiditatem ꝯseruanť: ⁊ iō femine non fiunt
calue ppter magnam humiditatē ꝯseruantē capillos neq3
eunuchi: ergo eodē mō d3 esse in plātis: ⁊ sic plante humide
magis debēt ꝯseruare folia q̄ alie: hoc aūt falsum sicut po
nunt pħi. Ad hoc dicendū ꝙ sine dubio in hoc ꝯueniūt fo⸗
lia ⁊ capilli in aīalibus: ꝙ tam capilli q̄ folia ex supfluitate
nutrimēti gñanť: sed differūt i h̄ ꝙ capilli magne sūt sicita
tis: q: sicut dicit Auic. si ossa in quodā poto coquinanť pl⸗
epibēt de humiditate q̄ de capillis cōpressis in quodam po
to: ⁊ iō signū est ꝙ sunt magne siccitatis: folia vō sūt mul
te humiditatis: ⁊ iō cū capilli sicci sint indigent magna co⸗
herentia q̄ fit p humiditatem. ⁊ ideo humiditas in aīalib⸗
facit ad ꝯseruationem capillo3: non eñi in qlibet cute fiunt
capilli: sed in humida: vñ ꝯcpiiii nō hñt capillos: sed q: folia
sunt magne hūiditatis: iō hūiditas nocet ad conseruandū3
¶ Ultimo qriť q̄re plāte frigide ⁊ sicce diu ꝯseruāť sicut
diximus: ⁊ nimirū aīalia frigida ⁊ sicca nō ꝯseruanť diu. Ad
hoc dicēdū ꝙ principiū ꝯseruatiōis vite est duplex. Primū
est fortitudo pꝛīcipio3. i. calidū ⁊ hūidū: ⁊ p tale aīal diu cō
seruať. Per oppositū vō aīal frigidū ⁊ siccū parū ꝯseruať.
Scđm ē fortit3 nex⁹ ptiū. vñ dicit Auic. ꝙ aīal paratū ē corru
ptiōi q: h3 debilē coagulationē. Sic etiā dicim⁹ de plāta ꝙ
illa q̄ h3 fortē nexū partiu3 diu ꝯseruať sicut mirtus. Sicut
oliua ꝯseruatur diu q: est calida ⁊ humida.

¶ Que grana generentur: ⁊ bene vel male
seruantur. Capi. xxiiij.

¶ Lectio. xxviij.

Rana duob⁹ modis ꝓbātur: aut ex sub⸗
stātia forme: aut ex artificiali passiōe. Ex
substātia tripli͛. qdā eñi ꝯiūcta solida: gra
uia: farine multu3 hñtia ⁊ pauca furfura.
quedā tenera: rara: in farina pauca: in furfure vero
multa: ⁊ sunt alia q̄ sunt mediocria. Que vō sunt cō
iūcta solida ⁊ grauia multū farinosa: ⁊ pa3 furfurea
calorē naturalē significāt traxisse coctionē quantum
oportebat: ⁊ humiditatē accidētalē fugisse: substan
tialē vō opari cepisse. Ideoq3 nutrimētū hui⁹ speciei
est multe quātitatis: forte: durū a membris dissolui.
Ad cōfortāda g̃ membra hec spēs est optima plusq̄
in sanitate regēda ⁊ custodiēda. Mēbris eñi cōfor⸗
tādis cibi sunt necessarij: grossi: ad dissoluēdu3 duri.
Regimento vō custodiēde sanitatis leues cibi faci⸗
les actioni nature obediētes quātū oportcat dissolu
biles. Que aūt grana vltra tēperamētū sunt grādia
rara: tenera: in farina pauca: in furfure multa signifi
cāt humiditate3 supfluā. vñ calor naturalis coctionē
nō expleuit suā. Ideoq3 cauēdū necdū nouellū est ac
cipiēdū: nisi aliquantulū supfluitatē habitā amittat
calore aeris hoc faciēte: humidiora eñi ⁊ viscosiora
priorib⁹ sunt. Intellige aūt qñ calor aeris hoc exple
re possit: si calores imperfectas citrinitates muta⸗
rēt: ⁊ ꝯtinua sint ⁊ iuncta. qđ qdā in septē mensibus
quedā in anno integro operanť. Cū antiquus athe
niēsis dixit qđ Gal. ꝯfirmauit. Granoꝝ nouo3 inq̄t
añ septe3 menses nutrimēta grossa sunt ⁊ viscosa: ad
dissoluendū dura: sed tñ cū bene sunt digesta: multū
dāt nutrimētū: ⁊ a mēbris dissolui sunt dura: vñ coꝝ
nutrimēta ad ꝯfortāda mēbra q̄ in sanitate regēda
sunt meliora ⁊ custodiēda. Inueterata vō s3 nō cor⸗
rupta in nutrimēto sunt minora: ad digerēdū ⁊ a mē
bris dissoluēda faciliora: ideoq3 in sanitate custodiēda
meliora sūt q̄ ad mēbra cōfortāda. Inueterata adeo
vt humiditatis sue substātialis ps defecerit: cū siccio
ra sunt q̄ oporteat: ⁊ idcirco illaudabilia hūc aute3
vetustatis modū excedētia: vt ⁊ saporē ⁊ odorē amit
tant naturalē: suā humiditatē substātialē maxime si
gnificāt esse finitā: ⁊ peiora inde fiūt q̄ nouella: cū
sint inflatiora ⁊ viscosiora: sed tñ nō oīb⁹ laudabilio
ra hoibus: pserrim humidis cū desiccētur. Si aūt p
nimietatē vetustatis tota deficiat humectatio substā
tialis: ⁊ calore ⁊ sapore ⁊ odore grania fiūt. Cū autē
frāganť: ⁊ quasi puluis cōficianť terre⁹ pessima sūt
oīb⁹ modis aīalibus. Sicut Gal. qcūq3 inq̄t grana
in odore pessima ⁊ in sapore semper abominabilia:
nutrimēta coꝝ duob⁹ modis sunt abhorrēda: vel q:
natura ex grauitate sui saporis recusat ea digerere:
⁊ cruda remanēt ⁊ corruptibilia: vel q: sanguis q̄ ex
eis gñatur: siccus est ⁊ pessim⁹ melācholicus: ⁊ vene
nosus. vñ Gal. q̄ inq̄t grana per tā longa durant tē
pora vt suas exeāt naturas: nutrimēto ⁊ regēde sani
tati sunt grauiora: contraria aūt cōtrarie. Que autē
inter duo sunt extrema: in sua actione ⁊ passiōe sunt
tēperamēto ⁊ mediocritate pfecta: inter subtilitate3
⁊ grossitiē digerēdi velocitatē ⁊ tarditatē se habētia
⁊ idcirco laudabilia sunt: ⁊ optima in cōfortādis mē
bris ⁊ sanitate custodienda: q: non velociter nature
obediunt: vt dissoluātur añ cibi digestionē: neq3 na
turā in tarditate digerendi fatigāt: sed potius actio
nem suā ⁊ passionem mediocres faciunt. Inde Ga.
Que inquit naturaliter grana sunt magna vel par⸗
ua: sed tñ grauia ⁊ ad maturandū dura: magis sunt
farinosa q̄ furfurea ⁊ nutribiliora ⁊ mēbroꝝ confor
tantiora: vtpote ad digerendum dura: ⁊ ad dissoluē⸗
dum tarda: rara: tenera: ⁊ leuia in farina pauca: fur⸗
furibus multa: paru3 nutriant: sed sanitati custodiē
de bona sunt: facilius eni3 digeruntur: ⁊ a membris
cito dissoluuntur. Media vtroꝝq3 ⁊ membris con⸗
fortandis: ⁊ sanitati custodiende optima sunt. In
suis ergo actionibus grana taliter temperentur.
¶ Si grana vel semina vel quelibet sicca probare
volueris: infunde infundenda aq̄s: elica elicāda: assa

assanda:q̄ velociter inflāt:ꝛ duriciem amittūt suam:
laudabiliora sunt non obedientibus:ꝛ in duricie vel
siccitate pmanentibus. ¶ Velocitas eñ mutatiōis
signū est perfecte actiōis naturalis caloris in coctio
ne sui:dum in origine sua fuerint:ꝛ mundificata sint
de oib⁹ accidētalib⁹ superfluitatib⁹ suis. vñ ꝛ rarifi
cantur:ꝛ vsq3 ad interiora sui calor ꝛ aqua penetrāt
huiōi grana digestiōis sunt in stomacho ꝛ epate ve-
lociora:ꝛ mutatōis in sanguinē:ꝛ mēbrorum ad assimi
lationes faciliores:neq3 solū in his bona sunt: sz etiā
eorum laudabile est nutrimentum.: q: quecunq3 facile
digeruntur:sanguis est laudabilis qui inde gñatur.
vnde Gal. Nullus cibus est vtilior in laudabili san-
guine generando q̄ qui perfecte digeritur in stoma
cho. Ubi si bene digeritur:in epate q̄3 silr digeritur
qđ si fit:restat q: i ceteris mēbris perfecte digeritur
ꝛ membris velociter assimilatur. Siłe est intelligē-
dum de his q̄ extra corpus p artificium fiunt:coctio
ne:elixatione:assatione. Si enim bene ꝛ perfecte or
dinentur:facile dētibus masticantur:ꝛ in stomacho
digeruntur. hec vero pbantur ex his que in actione
materie videntur. Multa eñ natura preparat: que
aliter apparare non oportet:sicut lac in mamillis: ꝛ
fructus in arborib⁹. Que grana in sua duricie:ꝛ sic-
citate cocta:elixa:assata ꝛ infusa in aq̄ pmāserint:su-
perfluitates humorum grossorum ꝛ viscosorum se habere in
nuunt. in quibus subtiliandis ꝛ digerendis natu-
ra deficit:ꝛ ideo eorum substātie terrestres sunt ꝛ gros
se:sicut panis azymus frigidus ꝛ coria nondū prepa
rata. vnde neq3 calor neq3 aqua penetrare pōt. hu-
iusmodi sunt illaudabilia. Non eniz in sanguinē nisi
difficile sunt mutabilia:sed anteq̄3 natura i eis actio
nē suam expleat:sunt corruptibilia ꝛ in grossuz phle
gma ɔuertibilia:que post multorum ꝛ diuersorum morbo
rum sunt materia.accepta maxime ab his quorum cor-
pora sunt defecta:sicut seniorum ꝛ ex egritudine exeū-
tium. Jñ Gal. de granis assandis ꝛ elixandis coquē
dis:de ordeo siue tritico dixit. Cum sint apparanda
vascula vbi coquūtur oppila eñ pasta:ꝛ etiā suaui fo
co coq̄:neq3 moueas donec fuerint bñ cocta. Si eñ
ante moueas:extrema eorum calefacis ꝛ incēdis an-
teq̄3 cocta sint. Jnde Gal. omnia grana assata ven-
tositates ꝛ inflationes amiserunt suas. Sed tamen
dure sunt digerenda ꝛ grossi sunt nutrimenti. Obij
cient forsan sophiste. Quare Gal. in hoc loco iterat
cum alibi iam dixisset grana elixa vel assa que veloci
ter digeruntur:ꝛ multum fuerint inflatiua:ꝛ nō post
ea sunt inflantia:ꝛ in stomacho ꝛ in epate digestibi-
riora. Rñdem⁹ Gal. hoc loco grana assata ꝛ inflati
ua cōparat his que sunt dura als elixa dicēs. Assa-
ta etsi sint non inflatiua:ad comparationē tñ elixo-
rum ad digerendum duriora sunt. Jn alio vero loco
assata etsi sint inflatiua:assatis ꝛ inflatiuis sunt ve-
lociora ad digerendum. Aliquando enim vnū quod
dam duabus diuersis rebus comparatur:ꝛ cū com
paratuz non mutetur ad que comparatur:tamen di
uersantur. verbi gratia homo relatus ad patrem est
filius:ad filium vero pater:neq3 tamen vnum est pa
ter ꝛ filius:neq3 est filius ꝛ pater. Jtidez ꝛ in hoc lo

co non est necesse:vt si assata ꝛ inflatiua cōparemus
elixis ꝛ duriora inueniantur assata ꝛ non inflatiua:
assatis ꝛ inflatiuis duriora dicantur.

¶ Executus est de natura fructuum: Jn hac pte agit de
natura granorum. hec aūt pars spectat ad pritem speculatio-
nem. Diuidit aūt hec pars in duas ptes. Jn quarū prima
agit de natura granorum. Jn scđa.f.in hac: Coctiones granorum
ad ɔparationem ꝛc. agit de natura partiū ipsorum:q sunt fur
fur:farina. Prima pars exponat primo. Diuiditur aūt hec
pars in duas partes. Jn quarū prima assignat diuersitates
granorum. Jn scđa determinat de natura ipsorum fm illā diuer-
sitatem. Prima aūt pars non diuiditur. Scđa aūt diuidit
in duas. Jn quarū prima agit de natura granorum a parte di
uersitatis substātie. Jn scđa agit de ipsorum natura a pte di-
uersitatis artificialis pbationis p mollificationem veloces
vel tardam ex aque infusione. Prima aūt pars diuidit in
quattuor. Jn quarū prima agit de natura granorum multe fa
rine ꝛ paucorum furfurum. Jn secunda agit de natura gra
norum sub his contentorum. Jn tertia confirmat intentio
nem per dicta Gal. Jn quarta agit de natura granorū me
diorum inter grana predicta. Secunda pars que est de di-
uersitate granorum per artificialem pbationem:diuiditur
in duas. Jn quarum prima agit de diuersitate granorum ra-
tione artificialis probatiōis. Jn scđa sub auct. Gal. dat mo
dum preparandi grana artificialiter. Prima aūt ps diuidit
in duas. Jn quarum prima agit de natura granorum p aq̄
infusionem velocem molliciem recipientium. Jn scđa agit
de natura granorum contrariorum. Secunda autem pars
diuiditur in duas. Jn quarum prima agit de granis secūdi
generis. Jn secunda mouet dubitationem circa verba Ga
le. inducta prius ꝛ eam soluit. ¶ Sunt igitur in presenti le
ctione partes noue. Jn quarū prima hm diuersitatē diuersitatē
granorum assignat ratione substantie ꝛ artificialis probatio-
nis. Jn scđa.f.in hac: Que vo coniuncta solida ꝛ grauia ꝛc.
agit de natura granorum siccorum solidorum multe farine ꝛ pauco
rum furfurum. Jn tertia.f.in hac: Que grana extra tempe-
ramētū sūt grandia rara ꝛc. agit de natura granorum contra-
riorum. Jn quarta.f.in hac: Jnde Gal. inquit:naturaliter
grana sunt magna vel parua ꝛc. confirmat intentionem per
Gal. circa naturā vtriusq3 generis. Jn quinta.f.in hac: Me
dia vtrorūq3 ꝛ mēbris confortandis ꝛc. agit de natura gra
norum contrariorum inter duo genera predicta. Jn sexta.f.
in hac: Jn suis actionibus grana taliter tenentur ꝛc. agit
de natura granorum ratione suarum actionum fm quas
per aque infusionem velocem vel tardam recipiunt mollifi-
cationem determinans de velocem mollificationem reci-
pientibus. Jn septima.f.in hac: Que grana in sui duricie ꝛ
siccitate ꝛc. agit de natura granorum tardam mollificatio-
nem recipientium. Jn octaua.f.in hac: Jnde Gal. de gra-
nis assandis ꝛ elixandis ꝛc. sub auct. Gal. assignat modum
preparandi grana ꝛ ostendit reprehensionem malitie per ap-
paratum in eis acquisitum. Jn nona.f.in hac: Obijcient for
tasse sophiste. mouet dubitationem circa cōtradictionē ap-
parentem in verbis Gal. Circa primam partem duas assi-
gnat diuisiones. Prima est q: grana tripliciter probantur.
substantia natura ꝛ artificio. Scđa subdiuisio est q: substan
tia differunt: quedam enim sunt dura multam farinā ꝛ pau
cum furfur habentia:quedam contraria:quedā media. Cir
ca secundam partem agit de proprietatibus granorum pri
mi generis. hec autem portendunt fortitudinem caloris na
turalis accidentalem humiditatem decidisse vt subtilis re
maneret. Sunt autē duri nutrimenti. Sed si conuertantur
nutriunt multum accidentaliter ppter nimiam moram in
membris:ꝛ ideo plus valent ad vigorem corporis obtinen
dum q̄ ad sanitatem custodiendam:ad quam cibi cito con-
uertibiles requiruntur. ¶ Circa tertiam partem determi-
nat de proprietatibus secundi generis. Hec autem pars di
uiditur in quinq3. Jn quarum prima determinat de granis
multe humiditatis multa furfura ꝛ paucam farinam habē
tibus. Jn secunda.f.in hac: Jnueterata sed non corrupta
in nutrimentum sunt minora.agit de illis prout sua humi-

ditas aliquātulum per remotionem temperatur. In tertia .s. in hac: Inueterata adeo vt sue humiditatis substātialis ⁊c. agit de illis que per vetustatem magnam partem humiditatis amiserant. In quarta .s. in hac: Si autē per nimietatem vetustatis ⁊c. agit de illis in quib⁹ tota naturalis cōsumitur humiditas. In quīta .s. in hac: Vñ Gal. quoq; inquit grana ⁊c. intentionem per Gal. confirmat. Agens aūt de proprietatibus hoȝ granorum prout in ipsis superflua humiditas abundat: quattuor ꝑponit. Primo dicit ꝙ cū multum furfur: paucam autem farinam habeant: multā humiditatem ⁊ calorem defectum pretendunt. Secundo dicit ꝙ non debent accipi nisi post humiditatis consumptionem temperatam propter sue viscositatis nocumentū. Tertio dat signum perfecte consumptionis ⁊ temperate superflue humiditatis qḋ est coloris citrinitas ⁊ substātie continuitas propter superflue humiditatis consumptionem: et conuersionem aliquātulum partium aquosarum: ⁊ hoc cōpletur in septem mensibus. Quarto confirmat hoc ꝑ auct. hoc idem attestantem ⁊ dicentem ipsa magis ad vigorē mēbrorum competere ꝙ̄ ad custodiam sanitatis. Deinde scḋo agit de inueteratis sed non corruptis dicens ꝙ ipsa meliora sunt: sed non cito a membris dissoluuntur: vnde parum nutriunt: ⁊ ideo plus in custodia sanitatis ꝙ̄ in vigore corporis sunt competentia. Deinde agit tertio de illis q̄ ampli⁹ hēnt siccitatem dicens ꝙ hēnt humiditatis consumptionem substātialis: ⁊ iō magis sunt illaudabilia: non tñ omnibus hominibus: q: aliquantulū humidis competunt. Deinde quarto agit de illis que pre nimia vetustate totam humiditatē fere amiserūt: que habent graues qualitates: ⁊ fracta ī puluerem reducuntur ⁊ conuertuntur: hec autem sunt omnibus animalibus pessima. Deinde confirmat hoc per Ga. dicentem hec grana vltima esse mala ⁊ horribiliora animalibus propter duas causas .s. propter negligētiam nature nō conuertentis ipsa propter maliciam: vnde remanent corrupta: vel propter suas malas qualitates propter quas ī malos humores melācholicos nata sunt conuerti. ❡ Circa quartā partem suam intentionem confirmat: idem de omnibus p̄dictis tribus generibus dicentem ⁊ concordantem cū suis dictis. Circa quintam partē agit de proprietatibus granorum mediocrium dicens ꝙ ipsa laudabilia sunt in vigore membrorum acquirendo: ⁊ in sanitate custodienda: propter multum nutrimentum ⁊ longam moram in membris ⁊ propter digestionis obedientiam. Circa sextam partem agit de proprietatibus granorum que per artificiū cito mollescunt: de quibus dicit ꝙ cum per aque infusionē cito mollescunt: pretendunt digestionis obedientiam ⁊ caloris fortitudinem superfluam humiditatem ⁊ viscosam amouētem vnde bonam pretendunt digestionem in stomacho ⁊ omnibus membris: ⁊ in laudabilis sanguinis conuersionē. Circa septimam partem agit de proprietatibus granorum que post aque infusionem in sua permanent duricie: dicens ꝙ ipsa viscositatem ⁊ indigestionem pretendunt: ⁊ in malos humores nata sunt conuerti. Circa octauā partē dat primo modū preparandi ipsa vt viscositas ⁊ ventositas ab eis remoueantur: ⁊ hoc dꝫ fieri ꝑ decoctionem. Scḋo dicit ꝙ per apparatum acquirunt ventositatis remotionem: sed tñ sunt dure digestionis ⁊ grossi nutrimenti. Circa nonā partē inducit primo dubitationē circa verba p̄dicta Ga. Nā Ga. nunc dicit grana assata ventositatem ⁊ inflationem per assationem amittere tamen esse dure digestionis: alibi autē videtur dicere ꝯtrariū dicēs ꝙ grana q̄ naturaliter sunt inflatiua ⁊ ventosa ꝑ assationem ⁊ elixationem non solū amittunt ventositatem ⁊ inflationē naturalē: sed etiā fiunt magis digestibilia: cū de illis dicat prius ꝙ sunt min⁹ digestibilia. Scḋo aūt soluit dicēs ꝙ hic Gal. cōparat grana inflatiua naturaliṫ ad assata ⁊ elixa. Nā q̄uis ꝑ assationē vētositatē ⁊ inflationē amittāt cū sint īdigestibilia respectu elixorum. Sed alibi ꝯparat grana assata ⁊ nō inflatiua naturaliṫ ad assata ⁊ inflatiua naturaliṫ: dicēs ꝙ hec q̄ naturaliṫ carēt inflatione cum assanṫ magis digestibilia sunt habentibus naturalē inflationē q̄uis ipsaȝ ꝑ assationē amittāt: ⁊ causa est grossicies ⁊ duricies substātie. Hoc aūt declaraṫ. Naȝ vna

res nō mutatā q̄uis ad diuersa comparatur sicut vnus hō est filius alterius: ⁊ ideȝ est pater alterius: ⁊ alius est pater ei⁹ ⁊ alius filius in substātia: ipe tñ est idem. Sic aūt grana nō inflatiua naturaliṫ assata cōparata ad elixa sunt dure digestionis cōparata ad naturaliṫ inflatiua: ⁊ assata sunt facilis digestionis: ⁊ ideo nō sequiṫ vt cū sint elixa duriora: ꝙ ꝓpter hoc ⁊ assata ⁊ inflatiua naturaliṫ sunt duriora. Naȝ ad diuersa coȝ fit comparatio sicut ostensuȝ est in patre ⁊ filio. hec aūt est intētio huius ptis. ❡ In hac pte pauca sunt inquirēda: q: sufficiēter de granis in dictis pticularibus est discussum: ptꝫ aūt hic duo q̄ri. Primū est de natura corticum et virtute coȝ. Scḋm est de diuersitate rerū cōpositarum.

❡ Circa primū ꝓcediṫ hoc mō: q̄ritur vtrū possint esse diuerse nature in substātia grani: q: sicut dicit Auic. in capitulo de eo qḋ comediṫ ⁊ bibiṫ: cōplexio ad totā spēm ordinat: ergo in illis in q̄bus est spēs vna: necesse est vnā esse cōplexionē: sed in grano ⁊ cortice est vna spēs: ergo ⁊ vna cōplexio ⁊ sic eiusdem cōplexionis erunt granū ⁊ cortex. Ad oppositū: in rebus operātibus a cōplexiōe si opationes sunt diuerse ⁊ ꝯrarie: necesse est cōplexiōes esse diuersas ⁊ cōtrarias sed grana hñt diuersas opationes: cuius signū est q: substātia restringit cū sit frigida ⁊ sicca: cortex v̄o cum sit calidus acutus lauat: ergo in grano ⁊ cortice erunt diuerse cōplexiones. qḋ concedimus. Ad rōnes in ꝯrariū dicēduȝ ꝙ duplex est cōplexio in grano. q̄dam est q̄ debeṫ toti ꝑ cōparationē ad spēm: qua est id qḋ est: ⁊ hec est vna in grano: alia est cōplexio in grano q̄ debetur parti: ⁊ hec pōt esse diuersa in qualibet parte. ❡ Scḋo q̄ritur cui magis attribuiṫ caliditas: an corticī an medulle: ⁊ videṫ ꝙ medulle: q: in plātis partes terrestres in cortices cedunt: partes vero in quibus conseruatur calor naturalis cedunt in medullā: ergo medulla poti⁹ lauat ꝙ̄ cortex cū lauatio fiat ꝑ calorē. Ad oppositū humidū calorē hebetat: siccū est lima caloris: sed ī medulla est multa humiditas: ⁊ in cortice est multa caliditas: ergo cū lauatio vigeat ꝑ caliditā: ⁊ humidū calorē hebetat: relinquiṫ ꝙ medulla nō iuuabit lauationē: sed potius cortex cū sit calid⁹. Scḋa rō hec est. In partibus ptes subtiles ⁊ facilis resolutiōis cedūt ad circūferētiā: ḡ ⁊ ī granis ptes subtiles cedūt ad circunferentiā: sȝ in partibus subtilib⁹ acumē acquiritur ergo necesse est in cortice esse acumen ⁊ caliditatē ꝑ quā fit lauatio ⁊ nō ī medulla. Ad hoc dicēdū ꝙ cortex hꝫ acumē ⁊ caliditatē ⁊ non medulla. Ad rōnem in ꝯrariū dicēdū ꝙ humores ptis sunt in medulla: sȝ ī cortice exteriori est duplex natura: q: q̄dā natur a ē ibi terrestris: ⁊ hec est stiptica: alia est natura in cortice q̄ est natura acuminis ꝑ effectū caloris exterioris inflāmātis partes interiores ⁊ expellētis ptes interiores ad exteriora: ⁊ ꝑ hanc naturaȝ hꝫ acumen: iō ꝑ hanc lauat. ❡ Tertio q̄rit ī q̄b⁹ granis est hec diuersitas ⁊ ī q̄b⁹ nō. Ad hoc dicēdū ꝙ sunt quedā plāte in quibus humores sunt oīno vniformiter subtiles eiusmodi sūt cicera: sunt eñ subtiles vniformiter in caliditate ⁊ humiditate: ⁊ in talib⁹ rebus necesse est medullā esse eiusdē nature cū cortice: vñ hñt nutrimētū homogeneū. Sūt alie plāte q̄ nutriuntur ex partibus terrestribus: ⁊ in talibus nō est eadē natura medulle cū cortice. ptes eī terrestres ad ꝓfundū tendūt. ptes vero subtiles ad supficiē eleuanṫ: vñ ⁊ iste ptes ad supficiē eleuate hñt acumē: ⁊ iō manifestū est ꝙ lauant ꝑ viam istā. ❡ Quarto q̄ritur: quare cōtrarium est in folio ꝙ cortex frigidus est: medulla calida: vnde psillium plus infrigidat ꝙ̄ aqua. Ad hoc dicēdū ꝙ psiliū hꝫ viscosissimā humiditatē quādā q̄ ponderositate caret: vñ caliditas in ꝓfūdo retineṫ ⁊ nō tota medulla efficiṫ calida: cortex v̄o exterior: sicut pꝫ remanet frigidus: ⁊ iō cortex cōtrarius est folio. ❡ Quinto q̄ritur q̄re nō inueniṫ aliqḋ legumē cui⁹ ius restringat: ⁊ substātia lauet sic inuenimus ꝙ aliqḋ facit cōtrario. Ad hoc dicūt quidam ꝙ hoc pōt reperiri in pisis. Nos tñ dicim⁹ ꝙ ī aliquo grano nō est possibile ꝙ substantia lauet ⁊ ius cōstipet. ⁊ cā huius est ꝙ lauāt cū ptes subtiles mādanṫ aūt: tales eñ ptes hñt virtutem lauādi: q: sicut dicit Ga. in libro de malitia cōplexionis diuer. subtile ⁊ tenue facilis est resolutionis: ptes v̄o terrestres in substātia remanēt: ⁊ iō impossibile est sicut credim⁹ ꝙ substātia alicuius leguminis lauet. ❡ Sexto q̄ritur qua

re in quibusdā auibus sicut in alauda paleali est hoc possibile: ꝙ substātia laxet ꝛ aqs cōstipet. Causa huius est ꝙ in poris huius aīalis ꝑtinet humiditas quedam carēs acumine: ꝛ illa humiditas mandat aq. ꝛ iō cū hec humiditas nō iuuet laxationē effectiue cū nō habeat acumē: relinquitur ꝙ aq non laxat: carnis vo substātia est acuta ꝛ sicca: ꝛ iō hꝫ virtutē excolandi feces: ꝯrariū vero est in granis quia acumen mandatur cortici.

Circa scdm ꝓcedit hoc mō: q̄ritur de caule rōne cuius laxet ꝛ cōstipet: ꝛ q: hoc plene discusum est: iō ad pñs sufficeat nos. Tn dicūt quidā ꝙ caulis laxat p succū in porositatibus substātie eius ꝛ nō p acumē: iō q̄rimus verificationē huius: ꝛ videt ꝙ tātum habeat laxare p substātiā subtilē sine acumen: q: in rebus diuersarū naturarū: quedā ptes sunt grosse: alie vero ptes sunt subtiles in supficie expanse: acute ꝛ ignee: in talib9 agit rebus acumē est in supficie: oꝫ acumē sequat substātiā subtilē. Sed p substātiā subtilē fit laxatio: ergo caulis laxat p substātiā subtilē: ꝛ in hoc concordat etiā ysaac dicens ꝙ caulis laxat rōne acuminis. Scda ratio hec est: illud p cuius remotionē amittit caulis acumē est pncipiū laxationis: sed p remotionē illarū partium subtilium remouet a caule acumē: cuius signū est: ꝙpisit eū ꝙ non laxet: q: sic acumē remouet ꝛ mūdat aq: q pars subtilis siue acumen est cā laxationis. Tertia rō hec est. Sic est de granis ꝛ herbis: sed oīa grana fere hāt virtutē laxandi ꝓpter acumē corticū: ergo silr est in herbis: quare caulis laxat rōne substantie subtilis. Nō concedimus.

De differentia corticū: medullarū: et granorum ipsorum. Capi. xxv.

Lectio xxix.

Cortices granorū ad comparationē farine duri sunt ad digerēdū: doloris ꝛ īflationis ḡatiui: qđ fit causa finite humiditatis dominatiōe terrestris ptis ꝛ siccitatis. Unde corū nutrimēta illaudabilia: sed tamē diuersa. Quidam enim sue assimilantur farine: sicut ordei tritici. Quidam nature farinaꝝ cōtrarij sunt sicut sunt lentiū et fabarū: cortices enim lentiū acumine sui solubiles sunt. Medulle autē siccitate sua stiptice sunt: cortices vero fabaꝝ stiptici: medulle vero solutiue causa saporitatis ꝛ lauationis sue. Qui autē cortices medullaꝝ naturis sunt similes: sunt laudabiliores: contrarij autē illaudabiles ꝛ pessimi: cū ad generādam torturā et inflationes sunt ꝓpꝗ: q: discordāt medullaꝝ ꝛ corticū nature. Alterum enim laborat vt dissoluat et excat: alterū obuiat vt stringat. Farinarū natura in duo diuidit. Alia eīm viscosa ꝛ grossa naturaliter. Alia etiā artificialr: q: oīs farina milij ꝛ solutiuitate malassata: etiā a viscositate sit remota sicut milij farina: et arte tñ sibi viscositatem cōparat. Farina vero naturalr viscosa multū est nutritiua ꝛ viscosi sanguinis ḡatiua. Artificialr viscosa: minus nutrit: ꝛ siccū ḡat sanguinē: pfecte vero molita ꝛ furfure: ꝛ corticibus munda: melior ē ad mutādū in stomacho ꝛ ad venas totūq; corpus penetrandū facilior: ꝛ mēbroꝝ totius corporis nutribilior. Que vero nō bene molit: neq; mūdatur: non similiter sicut videmus: q: vt aque non cito admiscetur: sic nec in stomacho facile digeritur: vnde est dura ad penetrandū venas et tarda: velociter tñ erit sicut fuerat indigesta duplici ex cā: q: non digerit nec venas meseraicas penetrat Ideoq; in intestinis permanens grauat ea cōpellēs vt pellāt foras. Altera q: furfura cū sint colatiua: mouentur ea expellant intestina.

In hac pte agit de ptibus granoꝝ q̄ sunt cortices ꝛ farina. Diuisio. Hec aūt pars diuidit i duas. In quarū pma agit de natura corticū. In scda de natura farine. Prima autem pars diuidit in duas. In quarū prima agit de natura corticū. In scda assignat ipoꝝ diuersitatē p cōpationem ad naturā farine. Scda ps q̄ est de farina diuidit in q̄nq; ptes In quaꝝ prima assignat diuisionē farine. In scda determinat de natura farine viscose naturalr. In tertia determinat de natura farie viscose accidētalr. In quarta determinat de natura farine bene molite. In q̄nta de natura male molite.

Sunt igit in hac pte septē ptes. In quaꝝ prima agit de natura furfuri. In scda. s. in hac. Un nutrimēta coꝝ illaudabilia sunt: sed tñ diuersa sunt. agit de eius diuersitate p respectū ad farinā. In tertia. s. i hac. Farinarū due sunt nature ꝛc. agens de farina naturā eius diuidit. In quarta scꝫ in hac. Farina naturalr viscosa. agit de natura farie naturalr viscose. In quinta. s. in hac. Artificialr viscosa min9 nutrit ꝛc. agit de natura viscose artificialiter non naturaliter. In sexta. s. in hac. Perfecte vero molita ꝛc. agit de natura farine molite. In septima. s. in hac. Que vo non bene molit ꝛc. agit de natura nō bene molite. Circa primā pte dicit: furfura in respectu farine dure sunt digestionis ꝛ multe inflationis propter paucitatem humiditatis: ꝛ multitudinem siccitatis ꝛ grossiciei. Circa secundam partem dicit ꝙ nutrimentum dant grossum: sed sunt diuersa: quia in quibus est eadē natura cū farina sicut in tritico ꝛ ordeo pꝫ: in quibusdā diuersa: ꝛ hoc duobus modis: q: in quibusdā granis substa cōstipat ꝛ furfura laxāt sicut in lētibus. in quibusdā econtrario sicut in fabis. hec aūt grana q̄ habēt eandē naturam cū furfuribus ꝛ farsa magis sunt laudabilia: alia vo nō ꝓpter cōtrarietatē effectuū. Circa tertiā partē diuidit farinam dicēs ꝙ quedā est viscosa naturalr ꝛ grossa: quedā nō naturaliter sed artificialiter. Circa quartam partē agit de naturaliter viscosis dicēs ꝙ multū nutrit cū viscosum ḡat sanguinē. Circa quintā partē agit de viscosis artificialiter. s. ꝓpter molitionem: ꝛ dicit ꝙ ipsa sicca est sicut patꝫ in farina milij Circa sextā ptē agit de natura pfecte molite dicēs ꝙ ipa est laudāda: q: bonū dat nutrimētū ꝛ cito penetrat ad mēbra. Circa septimā ptē agit de natura nō pfecte molite dicēs ꝙ mali ꝛ duri est nutrimēti ꝛ tarde penetrat ꝛ tarde digeritur tñ velocis est exitus propter grauamē qđ facit intestinis ꝛ ꝓpter colationē factā a multitudine furfuris. hec est intentio huius partis. Circa ptē istā duo sunt dubitanda. Primum est de maturatione ꝛ immaturatione fructuū. Scdm est de collationem eorundem.

Circa primū ꝓceditur hoc modo: ꝛ q̄ritur vtrū quanto fructus sunt maturiores tanto sint meliores: ꝛ videt ꝙ sic: q: sicut dicit ysaac ciborꝫ quedā sūt q̄ natura ꝑparauit vt nō indigeāt ꝑparatione sicut lac ꝛ cerasa: fructus vo a natura ꝑparant vt non indigeāt artificio: sed quāto plus fructus digerunt in arbore tanto plus ꝑparātur: ꝛ quāto plus ꝑparantur vt ad naturā corporis conuertātur tāto meliores: ergo quāto maturiores tanto meliores. Scda rō hec est: dicit phs: duplex est digestio: quedā est naturalis: quedaꝫ artificialis ꝛ sic artificialis ab igne vel ab alio hmōi: digestio aūt naturalis ꝓportionalis est artificiali: sed in artificio quanto res plus coquunt tāto ad naturā nostri corporis citius ꝯuertātur: ergo similiter erit in naturali maturatiōe siue digestione: q̄ cū in fructibus fiat digestio naturalis: quanto plus digerent ꝛ maturabunt tāto meliores ꝛ citi9 ad naturam nostri corporis transmutabiles. Tertia rō hec est: dicit Gal. ꝙ humiditates fructuū ex q̄b9 in pncipio ḡant sunt grosse terrestres: sed quāto grossiores tāto natura magis fatigatur ad eoꝝ cōuersionē: sed p digestionē ꝛ depurationeꝫ magis maturant ꝛ depurant ab illa humiditate terrestri ꝛ etiam aquositate insipida si habeāt sicut vue: ꝛ sic manifestuꝫ est ꝙ sunt meliores. ergo fructus quāto maturiores tāto laudabiliores. Ad oppositū: nullus fructus qui in sua maturatione incomestibilis est: illaudabilis est in sua maturatiōe: sed multi fructus sunt huiusmodi sicut cucumeres ꝛ cucurbite: ergo fructus non sunt meliores quāto maturiores Ad hoc dicendum ꝙ fructus in sua maturitate sunt melio-

res. Ad rationem dicēdum φ fructuum quidā sunt quorū maturitas cōsistit i tarditate sicut illi q̄ gñantur ex terrestri materia: ⁊ tales multa mollificatiōe indigēt sicut fic⁹. Sūt alij q̄ ex materia aquosa grossa gñant̄: ⁊ sic isti simul oriuntur ⁊ maturant̄. Ēt in talibus sua mūditas est sua maturatio: ⁊ q̄ñ hmōi fructus veniūt ultra maturationē suā vel mūdicitatē duri efficiunt̄ ⁊ illaudabilis nutrimenti sicut cucumeres cucurbite. de talibus verū est φ nō debēt accipi in sua maturatione nisi accipiat̄ sua maturatio sua munditas. ¶ Scdo q̄rit̄ de illis fructib⁹ q̄ ex humiditate aquosa generant̄: quare sunt q̄dā q̄ ex humiditate aquosa gñantur sicut melones: ⁊ expectāt maturationē. Alij sunt q̄ ex humiditate aquosa gñant̄: ⁊ tñ non expectant maturationē sicut cucumeres ⁊ cucurbite. Ad hoc dicendū φ quidam sunt fructus qui oīno sunt aquosi sicut cucurbita: ⁊ de talibus verū est φ maturationē nō expectāt: alij vero sunt qui nō tñ oīm sunt aquosi: sed cū aquositate hñt humiditatē terrestrem sicut melones: ⁊ iō maturationē expectāt: cuius cā est humiditas terrestris. ¶ Tercio q̄ritur cū eodē modo se habeat fructus in plantis sicut se hȝ sperma in aīalibus: q̄ritur quare mollicies in aīalibus est in prima etate: in fructibus vero econtrario. Ad hoc dicēdū φ hoc est ꝓpter diuersitatē materie ex qua aīalia gñant̄ ⁊ fruct⁹: fructus enī gñantur ex materia terrestri frigida ⁊ humida: ⁊ iō necesse est vt contrahat frigiditatem humiditatē ⁊ molliciē: ⁊ efficiunt̄ duri: materia vero aīaliū sicut dicit Auicē. est fluida ⁊ liq̄da: ⁊ iō in prima etate materia fetus est mollis multū: postea vero natura cōfortata ꝑ coagulationē incipit indurare membra.

¶ Circa scdm ꝓcedit̄ hoc mō: q̄ritur de collectione seminū in fructibus: q̄ritur ergo verū semina in cucumerib⁹ debeāt accipi in ꝑfecta maturatione vel citra: ⁊ videtur φ citra maturationem. Sic est de fructibus ⁊ de seminibus: sȝ hmōi fructus colligūtur ante maturationē: ergo et semina. Ad oppositū est qd̄ dicit Aui. φ q̄ñ sunt ꝑfecte matura debem⁹ ea colligere. ⁊ hoc probat q: debemus colligere q̄ñ sunt formata: sed hoc est in ꝑfecta maturatione: g̃ in ꝑfecta maturatione debent colligi. Scda rō hec est: dicit Auicē. φ tunc semina ꝑfecta sunt: q̄ñ arbor deponit fructus: sed hoc est in ꝑfecta maturatione: ergo semina sunt ꝑfecta in ꝑfecta maturatione: ergo ⁊ tunc debent colligi. Nō concedimus. Ad rōnem dicēdum φ nō est sic̄ de fructu ⁊ semine: q: fructus ad nutrimentū ordinant̄: ⁊ ideo q: in prima etate consistūt in humiditate: ⁊ ideo āte maturationem possunt colligi: sȝ semen ad nutrimentū nō ordinatur: ⁊ ideo semen non est ꝑfectum nisi q̄ñ fructus est quasi siccus: tunc enī semen est ꝑfectum: q: tunc vnūq̄dq̧ ꝑfectuȝ est q̄ñ potest ꝓducere quale ipsum est. ¶ Scdo q̄ritur: quare quidā fructus maiorē dulcedinē acq̄runt extra arborē φ in arbore: ⁊ hec questio fit ꝓpter hoc φ quidā dicūt φ in ficubus ponitur mel. Ad hoc dicēdū φ mel non est in ficubus nec in racemis. Ēt sciēdum φ ficus ⁊ vue cum sunt in planta habent quandam humiditatem aquosā: que quidē aquositas insipida impedit dulcedinem: ⁊ ideo in arbore non habent multam dulcedinem: postea vero cū ad solem ponuntur illa humiditas aq̄sa insipida per solem remouetur ⁊ redeunt ad naturam propriam ꝑmā. ⁊ ad dulcedinē: ⁊ ita inducitur maior dulcedo.

¶ De speciebus fructuum ⁊ diuersitatibus eorum. Capi. xxvj.

¶ Lectio. xxx.

FRuctus in duo generaliter diuidit̄. Aut enim siluestres: aut domestici sunt. Quorum singuli in alios duos modos sunt: diuidēdi. Aut enim boni perfecte maturati in arbore sua. Aut immaturati: ide collecti. ¶ Priores vero ⁊ ad nutrimentum illaudabiliores fiūt: qui in arbore sua non maturescunt: maxime si siluestres sunt: pessimi sunt. Cruditas enim dat eis siccitatem: ⁊ grossitudinē. Gal. fructus inquit crudi ⁊ immaturati sunt pessimi ⁊ illaudabiles: maxime siluestres. Qui vero meliores ⁊ maturiores maxime domestici sunt laudabiles. Constat ergo q: fructus laudabiliores domestici sunt: quorum cortices subtiles sunt et molles: humiditatem enim substātialem monstrant subtiliorem et leuiorem cito penetrantes venas: et actioni nature obedientem. Ideoq̧ ficus laudabiliores sunt ceteris fructibus cortices habētib⁹: vue sunt his secunde. Unde Gal. quorum fructuum cortices sunt molliores: corticés duros habētibus sunt laudabiliores: ⁊ idcirco qui fructus bene maturati sunt: non bene maturatis meliores erunt: q: facillime digeruntur ⁊ a ventre cito dissoluuntur. Nō maturi sunt ꝯtrarij ⁊ stiptici: maxime si siluestres fuerit. Tamen omnes fructus parum nutriunt: propterea ⁊ illaudabiles sunt in nutrimento. Paruȝ quidē nutriūt ꝓpter tenuitatē ⁊ molliciē: ⁊ a mēbr̄ cito dissoluuntur. Non laudabilis nutrimenti propter velocē conuersionem in corruptionem putredinis. Unī Ga. omnes fructus pussimū ⁊ malū dāt nutrimentum. Cum enim digeruntur: ⁊ sanguis generatur qui facilis est corruptioni putredinis adiungi: vnde inflant: ⁊ grossum humorē generant. Ideoq̧ duri in stomacho ⁊ intestinis dissolui difficiles: ⁊ maxime si cito nō sunt digesti. Si enim non digeruntur: in malas qualitates mutantur. Qui venenis vicinantur precipue si post cibum accipiātur. Qui vero fructuum grossorum: ⁊ siccorū: durorūq̧ corticum sunt: cortices molles ⁊ teneros habentibus peiores sunt: quia duricies ⁊ grossities corticis substantiam grossam terrestrem ostendunt in stomacho durā digeri: velociter ad fumositatem conuertibiles in stomacho sicce cōplexionis ⁊ exinanito cibo. Cito quoq̧ ꝯuertitur in putredinē ⁊ ventositatē in stomacho frigido maxime existēte cibo pleno. Omnis fructus corticis grossi: terrestris nō caret oleositate ⁊ vnctuositate naturaliter: vnctuositas aūt ⁊ oleositas ad cōuertendū in fumositatē: ⁊ genera cholerica procliuia sunt: ⁊ i putredinē ⁊ gñā venenosa rōne supradicta. Inde Ga. Qui fructuū inq̄t cortices hñt duros ⁊ siccos peiorē sunt nutrimēti: sicut amygdale ⁊ nuces ⁊ auellane ⁊ sistia: maxime si sunt siluestres: q: sunt sicciores: ⁊ ad digerēdū duriores ꝓpter acumē suū a calore aereo mutatū: ꝑcipue si nō i suis arborib⁹ bñ maturati fuerit.

¶ Post ea q̄ de fructuum natura determinata sunt: agit in hac pte de diuersitate nature fructuum rōne conditionum quas contrahunt a locorū dispositiōibus. Deinde aggreditur partem illam in qua de fructuum nocumentis ⁊ apparatu determinat. Iste igit̄ due partes spectāt ad p̄ntē lectionem. Prima aūt pars dissutiat̄ ad p̄ns. Diuiditur aūt hec pars in duas. In quarū prima assignat fructuū distinctiones. In scda de singulorū fructuū natura determinat. Prima autem pars nō diuidit̄. Scda aūt diuiditur in duas. In quarū prima agit de diuersitate fructuum ratione subtilitatis vel grossitiei substātie que per subtilitatē ⁊ grossitiem corticis designatur. Prima aūt pars non diuiditur. Secunda autē diuiditur in duas. In quarū prima agit de natura fructuū subtilis substātie cuius subtilitas ꝑ corticis subtilitatē designatur. In secunda agit de natura fructuum grosse substātie cuius grossities per grossitiem corticis designat̄. ¶ Sūt igitur in presenti lectione partes quattuor. In quarum prima assignat fructuū distinctiōes. In scda. ibi hac: Peiores vo ad nutriendū illaudabiliores ⁊c. agit de diuersitate fructuū ratione maturatiōis ꝑfecte ⁊ imperfecte. In ter

tia.s. hac. Cōstat ꝙ ꝙ fructꝰ laudabiliores sunt domestici ⁊c. determinat de diuersitate fructuū rōne diuersitatis substātie agēs de natura fructuū subtilis substantie: cuiꝰ subtilitas per subtilitatem corticis designatᷓ. In quarta.s. in hac: Qui vero fructuū grossoꝝ siccorū ⁊ durorū. agit de natura cōtrarioꝝ predictis. ⁊ in omnibꝰ generibus siluestriū ⁊ domesticorū intelliguntur predicte diuersitates ⁊ cōditiones. Circa primā partē duas assignat fructuū diuisiones. Prima est ꝙ quidā sunt domestici: quidā autē siluestres. Secunda est ꝙ quidā sunt perfecte maturi in arbore: quidā nō. Circa secūdā partē agit de natura perfecte ⁊ imperfecte maturoꝝ. Primo dicit ꝙ non maturi sunt illaudabiles maxime siluestres propter cruditatē ⁊ grossitiē. Secūdo cōfirmat hoc p Gal. Tertio de maturis dicit ꝙ sunt laudabiles ⁊ maxime domestici. Circa tertiā partē agit de natura fructuū subtilis substantie que per corticis subtilitatē designatᷓ: ⁊ quattuor intendit. Primo dicit ꝙ fructus habentes tenues cortices domestici meliores sunt propter substantie mollitiē ⁊ facilē penetrationē ⁊ digestionē: sicut patet in ficubus ⁊ vuis. Secūdo cōfirmat hoc p Gal. ħ dicētē ⁊ addētē maturos immaturis magis esse laudādos ⁊ maxime domesticos siluestribus propter facilē digestionē ⁊ exitū in his: ⁊ cōtrarium in illis. Tertio dicit ꝙ cū hoc dicat in respectu: tñ oēs fructus parū nutriūt ⁊ malū dāt nutrimētū. Parū aūt nutriūt ꝓpter malitiā ⁊ citā resolutionē a mēbris. malū dāt nutrimentū ꝓpter citā cōuersionē in putredinē ⁊ malos humores. Quarto cōfirmat ħ p Gal. idē dicentē. Nā ſm ipsum cū digerunᷓ in malos humores cōuertunᷓ. Nō digesti vo in malas ⁊ venenosas q̃litates: maxime post cibū accepti cū ipsum corrumpūt. Circa quartā partē agit de natura fructuū grossam habentiū substantiā q̄ per corticē substātiā designatᷓ: ⁊ tria intendit. Primo dicit de illis ꝙ sunt minus laudabiles predictis propter substātie grossitiē ⁊ tardā in stomacho digestionem ⁊ cōuersionē in malas qualitates. Secundo dicit ꝙ tales habēt oleaginitatē ꝓpter quā in fumos cholericos putredinē ⁊ malas q̃litates cōuertuntur. Tertio cōfirmat hoc per Gal. dicētē ipsos esse mali nutrimēti: sicut patet in nucibus ⁊ auellanis: ⁊ maxime siluestres propter siccitatē a calore aeris ꝯtractā: ⁊ maxime cū post maturitatē in arboribꝰ manent diu: tunc enim amplius cōtrahunt siccitatem ⁊ acumen. hec est intentio huius partis.

¶ Quales fructus cū aqua: quales cū niue refrigerari debeant. Capi.xxvij.

¶ Lectio. xxj.

Oportet in comedendis fructibus mala cibaria intermixta caueanᷓ omnibus tēporibus nisi cum magnus labor comitatᷓ: vel itinere nimio vel estu fatigetur. Tunc enī necesse est tēperari calorē corporis: ⁊ siccitatē sui refrigerari: que cū affuerit bonū est hūidiores dari sicut mora pruna vuas ficus psica cucumeres citrolos melones ⁊ ceteros humidos fructus: nō tamē nisi cum exterius refrigeratione apparenᷓ: vt.s. aqua frigida multotiens lauenᷓ: ⁊ aliqñ diu aqua infundanᷓ: quia tūc calori repugnāt tēporis. Nō enī habēt naturaliter ꝙ calorē stomachi ⁊ epatꝭ refrigerēt: quātominꝰ ergo totiꝰ corpis partes. vñ oportet aqua frigidissima sine niue refrigerenᷓ fructus ipsi. humectatio vo omni tempore bona est in eis: etsi corꝑi sit naturalis sed tñ cōsiderari cōuenit tēpus ⁊ ꝯsuetudinē cuiusqꝫ hominis: vt si cui consuetudini fuerit: nix in niue: si aqua frigida: i aqua frigida. Cui enī nō fuerit nix cōsuetudinaria: multū est fugienda: etsi in corporibꝰ iuuenū nō appareāt: tñ nocumentū nimis paulatim se adunat: lꝫ ipsi nō sentiāt. Exeuntes aūt a iuuentute ⁊ subeuntes senectutē: multos ⁊ diuersos morbos incidūt: qui incurabiles sunt: ⁊ duri in visceribꝰ articulis neruis. nix enim semper mēbra percutit debilia ⁊ multum sensibilia.

¶ In hac parte agit de modo exhibitiōis fructuū ſm cōpetentē administrationē ⁊ apparatū. Diuisio. Hec aūt pars diuiditur in tres. In quaꝝ prima ostendit quomodo fructꝰ competunt ⁊ quomodo nō. In secūda.s. in hac. Nō tamen nisi cū exteriꝰ refrigeratiōe apparenᷓ ⁊c. dat modū apparatꝰ eorū. In tertia.s. in hac: Sed tñ cōsiderari cōuenit tps ⁊c. dat cōditiones que attendūtur circa dispositiones recipientiū. Circa primā partē dicit primo ꝙ oportet vt in omī tempore fructus cū malis cibis nō comedantur: q: ad malitiam ipsoꝝ conuertuntur. Secūdo dicit ꝙ solū cōpetūt corporibus multū calidis ꝓpter estū ⁊ exercitiū indigentibus sui humiditate ⁊ refrigeratione. Circa secūdā partē dicit ꝙ talibꝰ dādi sunt priꝰ refrigerati cū aq̄ vel niue vt sufficiētē frigiditatē hēāt ⁊ humiditatē. Circa tertiā partē dicit primo ꝙ virtꝰ ⁊ cōsuetudo corpoꝝ est attēdēda. qbꝰ enī est niuis infrigidatio cōsueta in niue infrigidenᷓ: qbꝰ aq̄ in aq̄. Scdo dicit ꝙ nix nō ꝯsueta est cauēda: q: multū nocet. Quis aūt in iuuenū corporibꝰ ꝓpter ſcutꝭ ⁊ calorꝭ eiꝰ fortitudinē nō appareat nocumētū: in sequēti tñ apparebit etate: ⁊ graues inducit morbos ⁊ mēbra semper debilia ⁊ sensibilia q̄ sunt frigida neruosa sua frigiditate ledit: q: ista magis patiunᷓ a simili sicut dicit Gal. in tegni. sic autē terminatᷓ ħ pars.

¶ De herbaꝝ gñibꝰ ⁊ eaꝝ diuersitatibꝰ. Ca.xxviij.

¶ Lectio.xxij.

Herbe generaliter in duo diuidunᷓ: aut enī siluestres i altis locis nascētes ⁊ siccis: aut domestice in hortis orietes vel locis aquosis ⁊ hūidis. Domesticoꝝ nutrimenta meliora ⁊ citius digestibilia: facile penetrāt venas: sꝫ tñ mēbris assimilanda tardiora: q: cito mēbris assimilāda quādā naturam siccitatis habere debēt: vt facile coagulētur. Siluestres in cōparatiōe domesticorū sicciores sunt. ideoqꝫ ad digerēdū duriores: ⁊ ad penetrādū venas duriores: sed tamē si bene digerunᷓ: cito mēbris assimilanᷓ: ⁊ siccitati ad coagulādū vicinanᷓ. vnde Gal. Siluestres herbe in nutrimēto sunt male: ex acuminis ⁊ siccitatis fortitudine. vnde herbe ⁊ aīalia q̄ in siccis sunt locis ⁊ calidis: nutrimenti sunt sicci: ad digerendū duri: ad venas penetrādum tardi: sꝫ tñ causa siccitatis sue vicina sunt in mēbroꝝ assimilatione. In locis hūidis ⁊ terra crassa imotantia: ad digerēdū ⁊ penetrādū venas sunt faciliora: sꝫ tñ hūiditatꝭ eiꝰ ad assimilādū mēbra dura ⁊ sanguis quē generāt vtraqꝫ subtilꝭ ⁊ aq̄sus est: ⁊ cito a mēbrꝭ dissoluēdus. vñ hoꝝ nutrimēta praua sunt ⁊ illaudabilia: ⁊ vtraqꝫ siluestria.s. ⁊ domestica inflatiōes ⁊ rugitꝰ siūt ꝓpria: maxie si i intestinis ⁊ stomacho hūido inuenᷓ. itē gal. De nutrimēto herbaꝝ pauca i corpꝰ veniūt: laudabiliores vo herbe i bono gñando sanguie s. malue. Lactuce enī sāguinē generāt vicinū natura li. scdo loco a lactucꝭ sunt molochie. tertio atriplices bliteꝭ portulace herbe acetose. Inde gal. herbe q̄ naturalr sunt dure ⁊ mollescūt excocte: faciles sunt ad digerēdū. Naturaliter tenere cū coquanᷓ fiūt dure ⁊ ad digerēdū tarde: sūtqꝫ sicut corrigie qꝺ in porꝭ est videre. Adhuc aliter diuidūᷓ herbe. Sūt enī quarū tota substātia sup terrā eminēs est ad mādicādū bona. i. frōdes ⁊ rami sicut lactuce scariole caulīū ⁊ similiū. haꝝ radices nō i terra sicce sunt fortiter. Sunt etiā q̄rū tota substātia est bona: sed tñ tota sua nutrimēta in radicibus sunt in terra: sicut banche radices

colcassie rapulorum ⁊ similiū. Causa quia natura solos ramos ⁊ frondes nutrire studet: quos confortat: vt faciat bonū nutrimentū. Radices vero superfluos humores retinēt: vt mittat ad superfluitates faciendas: in quibus rami sunt maiores ⁊ lōgiores: fructus vero multꝰ. Aliquādo in solis radicibus nutriēdis laborat natura: quas cōfortat ad meliora ⁊ maiora cibaria sumenda: frondibus ⁊ ramis mittit superflua: sicut in aīalibus natura que superfluitates ciborum expellit ad exteriora: ⁊ quasi superflua generat sicut cornua: lanas: pilos: pennas: in piscibus squamas ⁊ similia. vn̄ etiā nutrimenta piscium squamas habentiū meliora ⁊ laudabiliora squamas nō habētibus sunt. superflua enī ad squamas expellit natura: ⁊ ita cibos de ipsis mūdificat. Ideoq; herbe nō omni durāt tēpore etsi sunt magne. Rami vero ⁊ frondes in vere tantū crescūt cū cetere arbores crescūt atq; florēt. Omnes ergo herbe quarū radices sunt nutribiles: spermata nō habent nutrientia. Quorū vero sperma nutrit: radices nō nutritiue sunt. sicut dicit Gal. Nō inquit radices omniū comedūtur herbarum: sicut nec frondes nec ramos comedimꝰ omniū radicū. Similiter mithriseus atheniensis. Omnis inquit herba cuius radices comedūtur: spermata habēt nutrimēti nullꝰ: ⁊ quarum sperma mādūcatur radices nō similiter. vnde singulas herbas gustu ⁊ odoratu oportet experiamur: quatenus cōplexiones earū certificemus: ⁊ bonas a nō bonis secernamus. verbi gratia. Si acuta nascētia inuenerimus illaudabilia esse intelligamus. Sicut diximꝰ acuta sanguinē phlegmaticū subtiliare ⁊ aquosum facere: cholericum vero desiccare et melancholicum facere: ⁊ humores in renibus ⁊ in vesica petrificāt: vt lapidē faciāt. Nō sapora sunt illaudabilia: humores enī phlegmaticos generāt ⁊ crudos: stomachū emolliunt: abominationē faciūt. viscosa intelliguntur grossa ⁊ ad digerēdū dura. Quō cū fiat: oīa acuta herbarum nascētia constat esse illaudabilia: ⁊ radices eorū peiores sunt. Radices omnium calidiores ⁊ sicciores ad digerendū suis fructibus sunt duriores. Sūt autem diuersa acuta in paruitate ⁊ magnitudine corruptionis sue sm̄ magnitudinē ⁊ paruitatē in mollitiē ⁊ duritiē suā: quia quedā sunt in augmentū adhuc: quedā vero augmentata: sed tamē adhuc tenera: quedā iam desiccari ⁊ decrescere incipiūt: tn̄ adhuc frondes meliores sunt multo: frondes enī omniū nascentium: q adhuc augmentantur virtutis sunt debilioris cum aqua dominetur in eis. ideoq; non sunt subtiliantia sicut cetera acuta: sunt tamē naturaliter oībus radicibus suis minꝰ acuta ⁊ sicca. Que in augmēto sunt perfecta: sed tamen adhuc tenera: humiditatis sue causa prioris virtute sunt fortiora: ⁊ a subtiliatione mutata calefaciūt ⁊ desiccāt. Unde nō cōuenit ea accipere nisi in maiori necessitate medicina cogēte ad incidendos grossos humores in corpore. Sumātur eita cū aceto ⁊ aqua mixta: vt sua mitigentur acumina. Que iam omnia desiccata indurauere: a cibis ⁊ medicina remoue. Ad calefactionē enim ⁊ incensionem: ⁊ iuncture separationem deuenerunt. vnde neq; radices neq; frondes sunt tollende. Nascentia enī nō saporita humiditatem sibi dominantem significāt. Ideoq; frondes eorum peiores: quia humiditas naturaliter frondibus dominatur. Inde stomachum emolliūt: abominationē replendo faciūt: humores phlegmaticos generāt. Est ergo necesse in generādis horum (alias herbarum) naturis: vt bonus sapor insaporetur ob somogaro ⁊ forti miripilo .i. commixtione cimini desiccati admixtis carui ⁊ similibus: quatenus abominatio ⁊ fastidiū auferantur. Item nascētia aliter duobus modis sunt diuidēda. Aut enī in terra siccissima et inaquosa: sicut cheme siue saxifraga et similia. Aut in terra molli humida aquosa ⁊ putrida sicut fungi ⁊ similia. Que in terra sicca ⁊ inaquosa nascuntur meliora ⁊ laudabiliora ceteris in terra humida nascētibus. Ideoq; meliora ⁊ a corruptione remotiora q̄ fungi: quia in terra sicca nata ⁊ pluuiali aqua nutrita. fungi in terra molli nascuntur: ⁊ aqua q̄eta putrida nutriuntur. vnde Gal. Omnia inquit nascentia in sapore ⁊ acumine nō apparentia: neq; morsura: vel aliquo alio sapore naturaliter sunt peiora. his aūt fungi sunt peiores propter malignitatē ⁊ corruptionem humorū quibus nutriuntur. Sunt ergo pessimi: maxime si iuxta oliuam nati fuerint. Oliua enim grossitiem ⁊ viscositatē dat eis: ⁊ ad soluendum tarditatē: qui cum ab oliua humectentur: ex sui parte sūt mali: quāto peiores sunt dicendi. Ideoq; fiunt cā acutorum morborum: ⁊ mortiferi sunt.

¶ Terminato sermone circa viā fructuū: In hac parte agit de natura herbarū ⁊ partiū ipsarum. Hec aūt pars spectat ad presentem speculationē. Diuisio. Diuidit aūt hec pars in quinq; partes. In quarū prima assignat diuersitatē herbarū a parte locorum domesticorum ⁊ siluestriū vtriusq; generis naturā assignāns. In scd'a .s. in hac: Laudabiles vero herbe in bono generādo ⁊c. cōparat herbas adinuicē ratione bonitatis ⁊ malitie. In tertia .s. in hac: Adhuc aliter diuidunt herbe ⁊c. assignat diuersitatē herbarū rōne dispositionū partium. scz ramorum ⁊ radicū. In q̄rta .s. in hac: Un̄ singulas herbas oportet gustu ⁊ odoratu experiamur ⁊c. dat modū inuestigandi naturā herbarum p sensitiuā cognitionē sm̄ earum dispositiones. In quīta scz in hac: Item nascētia aliter duobꝰ modis sunt diuidēda ⁊c. assignat diuersitatē herbarum ratiōe cōplexionis locorum in humiditate et siccitate cōsistētis. In pria autē parte due particule cōtinentur. In quarum pria assignat diuisionē herbarum. In scd'a scz in hac. Domesticorum nutrimēta meliora ⁊c. psequitur de natura vtriusq; gn̄is. Dicit igitur q quedā herbarum in siluestribus ⁊ siccis crescūt locis: quedā in hortēsibꝰ ⁊ humidis. Pars autē illa in q̄ de vtroq; psequitur sic diuiditur i tres ptes. In quarum pria agit de natura domesticorum. dicens q cito sunt digestibiles: tarde tamē pp̄ter sui supfluā humiditatē ⁊ tardā coagulationē mēbris assimilantur. In secunda .s. in hac: Siluestres ad comparationem domesticorum ⁊c. determinat de natura siluestrium dicens q sunt dure penetrationis ⁊ digestionis: cito tamen membris assimilabiles pp̄ter totā coagulationē. In tertia .s. i hac. Unde Gal. Siluestres herbe ⁊c. confirmat intētionem per Gal. ⁊ Hippo. circa naturā vtriusq; generis: ⁊ tria intēdit. Primo dicit q sicut dicit Gal. siluestres sunt mali ⁊ duri ⁊ sicci ⁊ acuti nutrimenti sm̄ Hippo. Dicit secundo q ipse sunt tarde penetrationis ⁊ dure digestionis tn̄ cito sunt assimilationis: sed domestice cōtrario ⁊ sanguinē subtilē generant ⁊ aquosum ⁊ similiter alia. Tertio dicit de vtroq; genere q inflationem ⁊ rugitum generant: ⁊ maxime cum diu morantur in stomacho: ⁊ hoc confirmat per Gal. Uel dicendū q intendit de vtroq; genere animalium que sunt in locis humidis et herbarum hoc dicere. Circa secundam partem que a fine precedentis oritur cōparat herbas adinuicē rōne humidi

tatis ꝛ malitie. Primo igit̃ dicit ꝙ quedã ſunt magis lau dabiles: quedã minus. lactuca aũt primo: malua hortẽſis ſe cundo: atriplices blitis portulaca acedula tertio ſunt lau dande. Scd̃o ſub aucto. Gal. dicit ꝙ herbe naturaliter dure que in decoctiõe molleſcũt fiũt facilis cõuerſionis. Natura liter tenere ꝑ decoctionẽ dure fiũt ꝛ ſubtiles ductiles ſicut contingeret pꝫ i potris. ¶ Circa tertiã partẽ aſſigt diuerſitatẽ herbarũ ratione diſpoſitionũ partiũ. In hac parte ſeptem ſunt partes. In quarũ prima pꝛemiſſa diuiſione herbaꝝ: q: quedã ſunt q̃ habẽt ſubſtãtiã eminẽtẽ ſup terrã: quedã ſub terra pfundatã: ſicut eſt paſtinaca, agit de natura primaruꝫ dicens ꝙ ipſe habẽt ramos ꝛ folia laudabilia: radices autẽ illaudabiles nõ oĩno terre infixas. In ſcd̃a. ſ. in hac: Et quarũ ſubſtantia eſt tota bona ꝛc. agit de natura earũ que habẽt ſubſtãtiã ſub terra profundatã: ſicut eſt paſtinaca: de quib⁹ dicit ꝙ ipſarũ radices ſunt bone: rami ꝛ frondes mali. In tertia. ſ. in hac: Q: natura ſolos ramos ꝛ frondes ꝛc. dat cau ſam huius diuerſitatis a parte primi generis: dicens ꝙ na tura totam curã habet circa ramos ꝛ frondes in talibus: et ideo parũ ꝛ bonũ dat eis nutrimentũ. Radices aũt ſunt ſu perfluitates: ꝛ ex ſupfluitatibus nutrite. In q̃rta. ſ. in hac: Aliquando in ſolis radicibus nutriendis laborat natura ꝛc. dat cãm ſecũde diuerſitatis q̃ eſt ꝓpter ꝯriã intẽtionẽ natu re radices magis intendẽs q̃ alia nutrire: ꝛ ideo rami ꝛ frõ dos ſunt ſicut ſuperfluitates: ꝛ ideo radices remanẽt pure: ꝛ eſt ſimile in ſupfluitatibus aĩaliũ: ſicut in cornib⁹ et aliis: ꝛ in ſquamis piſciũ: in quas ſupfluitates cedunt: tñ piſces ſquamis ſunt melioris nutrimẽti. In q̃nta. ſ. i hac: Ideoq; herbe nõ oĩ durãt tpe. ꝯcludit ex predictis cauſis partiam herbarũ durationẽ dicens: ꝙ nõ oĩ tpe durãt: ꝛ q̃ multuꝫ durãt ſunt magne ꝓpter magnã reſiſtẽtiã cõtra reſolutio nẽ: ꝛ ortum ramoꝝ ꝛ frondiũ ꝛ floꝝ in vere ꝓpter humidi tatis emiſſionẽ ad extremitates beneficio caloris temporis hoc operãte. In ſexta. ſ. in hac: Omnes ergo herbe quarum radices ſunt nutribiles. ꝯcludit diuerſitatẽ herbarũ ratio ne radicum ꝛ ſeminum iuxta cauſas predictas dicẽs: ꝙ oẽs herbe quarũ ſemina bene nutriũt radices nõ nutriũt: qua rũ autem radices bñ nutriũt ſemina non nutriũt ꝓpter cau ſam predictam: q: in his ſunt ſemina principalia apud natu ram: in illis radices. In ſeptima. ſ. in hac: Sicut Gal. nõ in quit radices olim ꝛc. ꝯfirmat intentionẽ per Gal. ꝛ mithi ſcũ atticũ. ¶ Circa q̃rtã partẽ agit de mõ diſcernẽdi her bas per ipſarũ diſpoſitiones. Hec aũt pars continet ſeptẽ partes. In quarũ prima dat modũ diſcretiõis huius dicẽs ꝙ oportet herbas guſtu experiri ꝑ ſapoꝛẽ: ꝛ olfactu ꝑ odo rem. In ſecunda. ſ. in hac. Verbi gratia ſi acuta inuenerim⁹ naſcentia ꝛc. ſpecialiter deſcẽdit ad iudicium herbaruꝫ que ſunt acute dicẽs: ꝙ cũ acute inueniunt̃ male ſunt: q: ſangui nẽ groſſum ſubtilem aquoſuꝫ faciũt diuidẽdo: cholericum ſiccum melancholicũ inflammãdo ꝛ deſiccãdo: ꝛ ex groſſis humoribus lapidẽ generant ꝛc. In tertia. ſ. in hac: Non ſa poꝛa ſunt illaudabilia. deſcẽdit ad herbas inſipidas dicẽs ꝙ groſſos ꝛ crudos humores gignũt ꝛ ſtomachũ deſecãt. In quarta. ſ. in hac: Viſcoſa intelliguntur groſſa ꝛc. deſcendit ad viſcoſa dicens ꝙ ſunt groſſi nutrimenti. In quinta. ſ. in hac: Qm̃ cũ ſint oĩa acuta herbarũ ꝛc. concludit ꝙ acute ſunt peioꝛes ꝛ maxime ipſarũ radices: eo ꝙ radices omnib⁹ aliis partibus calidioꝛes ſunt ꝛ ſicciores. In ſexta. ſ. in hac. Sũt autẽ acuta diuerſa in paruitate ꝛ magnitudine ꝛc. aſſignat acutarũ differẽtiã dicẽs ꝙ differunt in acumine ſm̃ proceſ ſuꝫ etatis ſm̃ tres gradus: quedã eñ ſunt adhuc in augmẽ to: quedã iam ipſum cõpleuerũt: quedã in deſiccatiõe ꝛ de cremento. Prime minus acute ſunt propter humiditatẽ. Secũde magis: tamen adhuc ꝓpter humiditatẽ nõ habẽt acumẽ excedens. Tertie maxime ſunt acute: ꝛ ideo maxime ſubtiliãt calefaciũt ꝛ deſiccãt. In ſeptima pte. ſ. in hac: Na ſcẽtia nõ ſapoꝛita ꝛc. ſpecialiter tãgit ꝓprietates inſipido rũ ꝛ apparatũ dicẽs ꝙ habẽt multã hũiditatẽ: ꝛ maxime in foliis: ſtomachũ deſecãt ꝛ nauſeã ꝓuocãt ꝛ in phlegma cõ uertuntur. Debent aũt preparari cũ rebus calidis ſicut cuꝫ cimino carui ꝛ oxiſomegaro ꝛ ſimilibus. Circa quintã par tẽ agit de diuerſitate herbarũ rõne aquoſitatis ꝛ ſiccitatis

locoꝝ. In hac autẽ parte q̃tuor intendit. Primo aſſignat hãc diuerſitatẽ dicẽs ꝙ quedã herbe naſcunt̃ in locis ſiccis quedã in humidis. Scd̃o aſſignat naturas vtriuſq; generis dicens ꝙ naſcẽtes in locis ſiccis melioꝛes ſunt naſcentibus in humidis: ſicut pꝫ in fungis. Tertio cõfirmat hoc ꝑ Gal. dicentẽ ꝙ herbe aquoſe aquoſe que ꝓpter aquoſitatẽ neq; ſapoꝛẽ neq; aliquã qualitatẽ habere apparẽt: ſunt peioꝛes. Quarto dicit ꝙ fungi iter has ſunt peioꝛes maxĩe ꝓpter ter re maliciã. peioꝛes aũt ſunt iuxta oliuã nati propter groſſi tiẽ ꝛ acumẽ ab oliua contractã. vnde in putredinẽ ꝛ malos moꝛbos ꝯuertunt̃. Notandũ ꝙ chemie ſunt genus fungoꝝ. qđ d: ſicca: ꝛ naſcũt̃ i locis ſiccioꝛibus: vel ſunt tuberes. Sic autem terminatur intentio huius partis.

¶ Circa partẽ iſtã primo querit̃ generaliter vtruꝫ oĩbus ci bus calefaciat corpus: ꝛ videt̃ ꝙ ſic: quecunq; ab eadẽ natu ra in fine cõuertunt̃: ꝛ equalẽ ꝛ vniformẽ ſm̃ ſimilitudinem equalẽ habẽt operationẽ ꝛ in cõplexiõe ꝛ in ſpecie: cũ nõ iã maneãt in ſua ſpecie: q: trãſmutati ſunt: ſed omnis cibus in fine tranſmutatus eſt ad vnã naturã cõem ꝛ equalẽ. ſ. ad na turã nr̃i corpoꝛis ꝛ caloꝛẽ naturalẽ: g̃ oĩs cib⁹ in fine aſſimi latiõis equaliter operat̃: ꝛ nõ hꝫ ineq̃lẽ: cõſtat operari niſi per caloꝛẽ: ergo oĩs cibus in fine calefacit. Secũda rõ hec eſt: coꝝ que recipiunt actũ ꝛ operationẽ: quedã recipiũt ab extrinſeco ſicut illa q̃ habẽt operationẽ promptã ſicut piper: quedã ab intrinſeco ſicut cibus: ſed oẽ qđ actũ recipit ab al tero ſequit̃ naturã illius a quo recipit: ſed cibus actũ ꝛ ope rationẽ recipit a natura noſtri corpoꝛis: g̃ ſequit̃ naturã illi⁹ ſed natura noſtri corpoꝛis eſt vna ꝛ equalis: q: habet equa litatẽ ꝟtutis: ſꝫ hoc nõ eſt niſi calefacere: g̃ oẽs cibus in fine calefacit: hoc aũt cõfirmat̃ per ſimile in igne q̃ cũ diuerſas res naturas ad ſe conuertit: oẽs equaliter efficiunt̃ calide: quare ſimiliter eſt de natura noſtri corpoꝛis ꝛ caloris q̃ con uertit diuerſos cibos equaliter, cũ ergo illi cibi equaliter cõ uertent ꝛ equaliter operabunt̃. Ad oppoſitũ. q̃cũq; in fine operatiõis in diuerſa cõplexione nominant̃: nõ ſunt vnius cõplexiõis ꝛ equalis: ſꝫ diuerſe ꝛ inequalis: vnũquodq; eñ eodẽ mõ quo eſt eodẽ modo oꝑ ꝛ narrat̃: ſꝫ cibi diuerſi nar rant̃ in cõplexione in fine cõuerſionis: qđ pꝫ per yſaac dicẽ tẽ. ꝙ q̃dã cibi infrigidãt: quedã calefaciũt: g̃ nõ oĩs cibus eq̃ liter operat̃. Scd̃a rõ hec eſt: vnũquodq; ſm̃ ꝙ eſt in poten tia eodẽ modo opat̃ cũ ad actũ ꝑducat̃: ſed cibus quidã eſt in potentia frigidus ꝛ quidã calidus: g̃ ſm̃ hmõi potentiam operabunt̃: ꝛ quidã infrigidãt ꝛ quidã calefaciũt. Tertia ra tio hec eſt: de ꝓprietate cõtrarioꝝ eſt vt cõmixtio vni⁹ dimi nuat alterũ ꝛ operationẽ alterius: ſꝫ aliq̃s cibus eſt in quo in fine aſſimilationis aliq̃ remanet frigiditas q̃ a natura nr̃i corpoꝛis vinci nõ põt: ſicut ponit Auic. in lactuca: habet etiã idẽ cibus aliquã caliditatẽ quã acq̃rit a natura noſtri corpoꝛis ꝛ ſic pꝫ ꝙ in eodẽ cibo eſt cõmixtio duoꝝ ꝯrioꝝ. ſ. caliditatꝫ ꝛ frigiditatis. g̃ talis cib⁹ min⁹ calefaciet ꝙ cibus calidus: ꝛ ſic nõ oĩs cib⁹ eq̃liter opat̃. Ad hoc dicendũ ꝙ nõ oẽs cibus eq̃liter calefaciũt in fine q̃tũ eſt de rõne cibi. Ad ꝓmã rõnẽ dicẽdũ q̃ tripliciter recipit aliq̃d frigiditatẽ ab altero. Pͥo modo ſicut ab agente ſicut lignũ recipit caliditatẽ ab igne. Scd̃o mõ ſicut a patiẽte ꝛ materia reſiſtẽte: ſicut ignis agẽs in ligna viridia ab illis recipit ignis quãdã frigiditatẽ: q: re ſiſtũt ei aliq̃ mõ. Tertio mõ ſicut a materia ſuſtẽtãte naturã agẽtis ſicut ignis in diuerſis lignis diuerſas recipit diſpoſi tiones quas ꝯſequit̃ ꝑ naturã diuerſaꝝ reꝝ quibus ſuſtẽ tat̃: ita ꝓ dicẽdũ ẽ de caloꝛe cõplexiõali ꝛ cũ ꝯuertit̃ ad na turã cibi: ꝛ ſeq̃tur naturã coꝝ q̃bus ſuſtẽtat̃: cui⁹ ſignũ eſt illud eñ qđ et illis generat̃ dꝛ frigidũ ſicut ſi nutriat̃ rebus frigidis: ſicut lactuca ſiet ſanguis frigidus: ꝛ etiã mẽbꝛa fri gida ſimiliter nutriant̃ reb⁹ calidis efficiet̃ calidus. Ad ſe cũdã dicẽdũ ꝙ duo ꝯcurrũt ad actionẽ caloris in cibo natu ralis. ſ. actio caloris naturalis agẽt̃ ꝛ potẽtia cibi. dicim⁹ er go ꝙ quantũ ad actionẽ caloris agentis omnia cibus cale facit: per iſtam tamẽ viã cibus nõ dꝛ operari: ſed per ſui po tentiã: q: vnũquodq; eo modo quo eſt in potẽtia operat̃: ſꝫ potẽtia triplex eſt ſicut dicit Auic. remota: ꝛ hec eſt in cibo qm̃ multis trãſmutatiõib⁹ indiget ad hoc vt cõuertat̃ ad na turã noſtri corpoꝛis; et ꝓxima; ſicut in veneno; quia non

indiget nisi sola obuiatione. tertia potentia est media sicut est in medicina. ¶ Secundo querit circa hoc quomodo in cibo frigido: sicut in lactuca remanet frigiditas ꝑ quā corpus imutat: ⁊ videtur ꝙ omnino debeatur in fine assimilatiōis. Dicit Auicen. ꝙ eorū q̄ operantur: quedā operantur a cōplexione: quedā a tota specie: quedā a materia: ⁊ hoc vltimo modo operatur cibus cū spoliatur sua specie ⁊ induit spēm ⁊ formā membri: ⁊ hoc in fine assimilationis: sꝫ qđ induit formā membri in fine assimilationis operatur ꝑ cōplexionem propriā quā ea spoliatur: ḡ in lactuca aut in alio cibo in fine assimilationis nō est operatio per cōplexionē cū nō remaneat in eo qualitas ꝑ quā possit operari. Secūda rō hec est. Impossibile est vnū ⁊ idem in termino ⁊ cōplemento duo cōtraria obtinere: sicut autē lignū cū cōuertit ad ignē nō pōt esse in fine calidū ⁊ frigidū: ḡ cibus frigidus a natura nostri corporis caliditatē acquirit: sicut vult Auicen. relinquit ꝙ non poterit retinere frigiditatē: ḡ in fine assimilationis cibꝰ non immutat corpus per propriā cōplexionē. Tertia rō hec est: dicit Auicē. capi. de eo qđ comedit ⁊ bibit: ꝙ cōplexio est dispositio ad totā speciē: que species rei debet̄ fm ꝙ meret̄ res in genere suo: ḡ specie ista deleta ⁊ corrupta necesse est cōplexionē deleri: sꝫ in cibo in fine assimilatiōis delet̄ ⁊ corrūpitur tota spēs: ḡ ⁊ cōplexio deletur: ḡ in cibo nō remanebit aliqua cōplexio ꝑ quā possit corpus immutare. Quarta ratio hec est: cibus in principio dissimilis est: in fine vō similis est speciei corporis ⁊ cōplexioni: sed nō pōt in fine assimilari: nisi existat cōtrariū corpori: sed species cibi actualis cōtraria est speciei corporis: ⁊ cōplexio similiter ipsius cibi cōplexioni corporis cōtrariatur: sed sua dissimilitudine quā prius habebat omnino cibus priuat̄ cū assimilat̄ mēbris ⁊ sua specie spoliatur: quare similiter cōplexiōe spoliabitur: sꝫ qđ cōplexione spoliatur nō agit ꝑ cōplexionē: ḡ cibꝰ in fine assimilatiōis nō agit per cōplexionē: ⁊ maxime cū omnino similis sit corpori. Ad oppositū. oē qđ in fine cōuersiōis habet qualitatē per quā natura nostri corporis trāsmutat̄ alterat corpus per ipsam: sꝫ frigidū est hmōi: sicut lactuca: ḡ in fine alterat corpus per suā qualitatē. Minor pꝫ per Auicen. dicentē ꝙ cibꝰ tria facit in corpore. Primo deperditū restaurat. Secūdo calorē naturalē augmentat augmentando sanguinē. Tertio ꝑ qualitatē q̄ sibi remāsit corpus alterat infrigidando. Ad hoc dicēdū ꝙ in fine cōuersionis cibus habet q̄litatē per quā alterat corpus. vnde q̄nq3 remanet caliditas sicut in cibis calidis: sicut in allio ⁊ pipere: aliquādo remanet frigiditas sicut in lactuca. Ad rōnem primā dicendū in contrariū ꝙ in cibo duo cōcurrūt. Primū est materia que nata est recipere formā ⁊ speciē membri cū fit sua specie actuali spoliata: ⁊ hoc modo cibus alteratur ⁊ nō alterat. Secūdū est qualitas q̄ in materia cōsistit in potētia vel omnino: vel quodāmodo actu. Dicimꝰ ḡ ꝙ cibus sicut lactuca a parte materie ita patitur ꝙ nullo modo alterat: sed recipit formā ⁊ speciē membrorū: a parte qualitatis que est ibi in potētia alterare dicitur. bene ḡ obiicit̄ quātū est a parte spoliationis et non qualitatis. Ad scđm dicendum ꝙ multis modis sunt cōtraria in eodem. Primo modo cum vnū in potentia: alterū in actu existat: sicut in aqua calida: caliditas est actu: frigiditas in potētia. Secundo modo cū vnum est agens ⁊ alterum patiēs. Tertio modo cum vnum est essentialiter et alterū actualiter: vt in aqua frigida: ⁊ illis duobus modis vltimis sunt cōtraria in lactuca: q2 frigiditas est in ea essentialiter: caliditas actualiter quā acquirit a natura nostri corporis: ⁊ iterum contraria sunt in lactuca: cum calor sit sicut agens: ⁊ ipsa sicut patiens. Ad tertiam rationem dicendum ꝙ in cibo est duplex species. vnde in lactuca est quedā species qua lactuca est lactuca. Alia est in lactuca qua ipsa est cibus. Similiter duplex est in ea cōplexio. vnā adaptat ad speciem qua lactuca est lactuca: alia est que adaptat ad speciē qua lactuca est cibus. Dicimꝰ ḡ ꝙ species lactuce qua lactuca est cibus acquiritur a natura membrorum: ⁊ reducitur ad actū: ⁊ similiter cōplexio: ⁊ sicut species qua est lactuca nō acquirit̄ a membris: sic nec cōplexio. vnde nō potest remanere cōplexio in summo: sꝫ fracta: cum adhuc remaneat aliqua portio frigiditatis: qđ patet per simile cum aqua cōuertitur ad ignem in fumum: ⁊ fumus non est aqua: tamen aliquam dispositionem aque retinet. Similiter est in lactuca que q̄uis nō remaneat frigiditas in sua integritate siue in summo remanet tamē aliqua portio eius. ¶ Tertio querit̄ cum cibus frigidus aduenit corpori: vtrum augmentet calorem naturalem: ⁊ videtur ꝙ non: calidum remissum additū calido ipsum diminuit: sicut pꝫ ꝑ simile si aque calide apponatur aqua tepida immutat ipsam ⁊ facit minus calidā: sed sanguis generatus ex lactuca est minus calidus: ⁊ etiā humiditas ex qua fit membrum minus calida q̄ complexio corporis. qđ patet: quia sicut dicit Auicen. aliquid non dicitur frigidum nisi quia est minus calidum q̄ natura nostri corporis: ergo cibus frigidus calorē nostri corporis non augmentat ideo diminuit. Secunda ratio hec est: magis contrarium est ei quod est minus. vnde magis calidū contrariatur minꝰ calido: nō q2 calidum: sed q2 minꝰ calidū habet proportionē frigidi: ergo multo fortius minus qđ habet associatum magis est contrarium magis ei: sed sanguis generatus ex lactuca minus est calidus q̄ caliditas corporis: ergo contrarius est caliditati corporis: si ergo cōplexioni corporis aduenit ille sanguis diminuet calorē minorē: ergo non oīs cibus augmentat calorem nostri corporis. Ad oppositum est auctoritas Auicen. predicta: ꝙ lactuca calorem augmētat. Secunda ratio hec est: corpus dicitur calidius ex complexionali calore ⁊ nature: sed caliditas corporis ⁊ cōplexiōis sustentantur ex cōplexione cibi: arguitur igitur sic: omne sustentās calorem naturalem per suā similitudinē ⁊ cōuersionem ad ipsum augmentat ipsum: sed omnis cibus hoc facit: ergo omnis cibus augmētat calorem naturalem. Tertia rō hec est. Simile augmētat suū simile: sꝫ oīs cibꝰ in fine est similis calori: ergo omnis cibus augmētat calorem nostri corporis. Ad hoc dicendum ꝙ non omnis cibus augmentat calorem nostri corporis. vnde sanguis generatꝰ ex lactuca nō intendit calorē nostri corporis: sed potius remittit. Ad rationē primā in contrarium dicēdū ꝙ duplex est calor in corpore. Quidā est cōplexionalis mēbrorū ⁊ totiꝰ corporis sicut cū dicimus: iste hō est frigidus ⁊ iste calidus. Secūdus est calor naturalis q̄ est principiū vite. Dicimꝰ ḡ ꝙ aliqđ dr̄ calefacere corpꝰ dupliciter. Vno mō q2 sua caliditate intēdit calorē nři corporis: sicut piper alliū. Alio mō q2 restaurat deperditū a calore naturali: ⁊ isto ħ mō cibꝰ addēdo i subiectū lꝫ sit frigidꝰ calorē naturalē augmētat: nec ħ est incōueniēs: ⁊ ħ mō cibꝰ frigidus dicitur augmētare calorem naturalem: nec hoc est intendere calorem naturalem.

¶ De animalibus ⁊ eorum diuersitatibus: ⁊ quare quedam mortifera: quedā nociua: quedam nutritiua. Capitu. xix.

¶ Lectio. xxiiij.

Animalia tribus modis diuiduntur. sunt enī alia terrestria: alia aerea: alia aq̄tica. Nulli enim phici dubitauerūt: q2 quattuor elemēta omnium animalium arborū herbarū sint creadia. Quorum duo sunt leuia ⁊ sursum sunt se mouentia. i. ignis aer: ⁊ duo grauia ⁊ deorsum descēdentia. i. terra aqua. Vnūquodq3 vero horum duo extrema habet. vnum superius ⁊ alterum inferius. vnum inter mediū habetur. Superiora aūt vt extrema duorum leuium subtiliora ⁊ digniora ⁊ motu velociora sunt sursum. Inferiora vero minus subtilia ⁊ minus digna ad mouendum tarda. Media horum ab vno quoq3 extremorum qualitates sibi sumunt. Superiora vero duorum grauium: etsi leuiora sint ad complementum motus sui substātialis: naturaliter sunt tardiora. subtilitas enī sua atq3 leuitas cohibēt ea ne velociter descēdāt. vñ ⁊ dicitur grauia: q2 ad mouēdū tarda. Inferiora aūt extrema: etsi grauiora sint ⁊ grossiora: tñ ad cōplemētū sui motꝰ substātial' sunt velociora

quia grauitas cogit ea cito descẽdere: ⁊ ideo dicunt̄ digniora superiorib⁹ extremis: q꞉ velociter motū suū cōplent naturalē. hoꝝ media ab vnaquaq꞉ extremitate sua accipiunt sibi cōpetētia. Cū ergo sibi inuicē commisceantur: ⁊ digniora indignioribus interserūtur: grauiaq꞉ leuib⁹: frigidis calida: humida siccis: inde creant̄ q̄cūq꞉ creāda sunt: diuersantur diuersanda sm̄ quātitates cōmixtoꝝ in temperamentis ⁊ nō tēperamentis eoꝝ: ⁊ multiplicitate seu paucitate partiū. verbi gratia. Que cōponunt̄ ex materia cui grauia dominant̄ duo elemēta: inde illa fiunt que in terra sunt stabilia sicut arbores herbe. Que vero ex materia cui pricipātur ambo leuia: fiūt inde mobilia ⁊ motu localia sicut aīalia a loco in locum mobilia. Que autē ex materia cui equaliter quattuor elementa dominātur: inde grauia ⁊ leuia cōmixta aīalia ad mouendum dura: sicut testudines ⁊ silia. vnde in testudine q̄ddā sensibile: q̄ddā insensibile habet̄. Itē animalia ad seinuicē sunt diuersa in grauitate ⁊ leuitate: sicut loca destinata vnicuiq꞉ supiorib⁹ vel inferioribus extremitatibus leuiū siue grauiū elementoꝝ contigua. Que enī aīaliū fiunt de materia cui dominātur supiora leuiū ⁊ extrema: leuiora sunt ⁊ subtiliora volātia ⁊ aerē ihabitātia. Que vero de materia cui dominant̄ inferiora cōsidē leuiū extrema: debiliter sunt mobilia: ⁊ sunt reptilia. Que vero de materia cui leuiū insunt media: erūt inde mediocriter mouentia: ⁊ sunt animalia ambulātia. Que vero de materia fiūt cui superiora principantur grauium extrema: leuiuꝫ inferiora: ihabitāt aq̄s ⁊ flumina ⁊ sunt natatilia quibus dn̄atur aqua. Quoꝝ aīaliū cōplexiones quib⁹ nascētibus siue animalibus sunt vicinātes de eisdē se nutriunt atq꞉ regunt. Que vero nascētia seu aīalia quoꝝ aīaliū sunt cōplexionib⁹ cōtraria: fiunt eis inimica nocitiua vel interficientia. Reprehendemur a sophistis nobis obijcientib⁹. Quomō inquīt aīalium cōplexiones nascentibus sunt similes: cum aīalia sicut diximus: de materia fiāt cui leuia elemēta dominātur. nascētia vero de materia cui dominātur grauia. Respōdem⁹ de suis etiā eos cōfutātes q̄stionibus. Cū enim vos dixeritis dixisse leuia vel grauia dominari: nō negastis quin aliq̄ dominātium contrariotur in eis essent. Si enim materia vnde fiūt aīalia a grauibus elementis essent aliena: vnde eis essent ossa quibus dominantur terrestria: ⁊ quomō forent humida: quibus principatur aqua: ⁊ quomodo virtutem haberent cōtentiuā frigidā ⁊ siccā terre assimilandā: ⁊ expulsiuā frigidā ⁊ humidā aque repr̄esentātem naturam. Cū ergo dominari diximus: nō tamē opposita in eis omnino negam⁹ inesse. Nō ergo dubiū est quin insit animalibus qđ naturis nascentiuꝫ assimiletur: ⁊ quod eis noceat ⁊ repugnet. Ideoq꞉ quedā animalia seu nascentia hoim̄ sunt nutrimēta: quedā vero mortifera: quedā nocitiua. Unde concordantur antiqui q꞉ aīalia generaliter in duo diuiduntur. Aut enim corporū humanorum sunt nutritiua: aut nō nutritiua. Nō nutritiua vel contraria ⁊ repugnantia cū calore nimio sicut tyrie serpentes: vel frigore magno sicut aranee scorpiões ⁊ similia. Aut nature humane nō similia: sed repugnantia sicut grīti⁹ vulpes lepus ⁊ similia. quoꝝ nutrimenta sunt pessima: sed tamen nō mortifera: hoc testat̄ grauitas odoris sue carnis ⁊ vicinitas fetoris. Inde Gal. Quoꝝ animalium carnes sunt graues vel fetētes: humanis cōplexionibus sunt desistentes vel dissidentes. Quorū nō similiter: naturis hūanis sunt viciniores. Carnes ergo quedam humanam nutriunt naturam: que complexioni sue sunt vicine sicut porcine agnine hedulíne. Quedā sunt mortifere sicut supradicte. Quedam sunt medicine refrigerantes vel calefacientes vltra temperamentum: sicut yricine leporine: ⁊ similes. Nutrientes in duo diuiduntur: vel enim siluatice vel domestice. Siluatice calidiores sunt ⁊ sicciores: sed tamen quattuor habent proprietates: quasdam laudabiles: quasdā vero non. Una ex calore aeris inhabitati: ⁊ dominatione siccitatis sue complexiōis: desiccat ⁊ calefacit: subtiliat sanguinem ⁊ alleuiat. Secunda ex paupertate herbe ⁊ aque parum comedit ⁊ bibit: vnde fit eius pinguedo parua ex superfluis humoribus minuta. Tertia ex nutrimēti sui siccitate fit durities carnis: ⁊ aufertur grauitas odoris. testatur diuturna sui permanentia: ne postq̄ animal occidit̄: caro ei⁹ cito putrescat. Quarta ex multitudine sui motus ⁊ laboris: vnde corpus rarificatur: et plurima sua humiditas substantialis amittit̄; fit ergo caro sicca ⁊ dura: ⁊ ad penetrandum venas dura. vnde nutrimenta sua partim sunt bona laudabilia: partim illaudabilia. Laudabilia duob⁹ modis sunt. Uno q꞉ si bn̄ in stomacho ⁊ in epate digerant̄: generant nutrimenta mundificata malis humorib⁹: que cito assimilantur: ⁊ tarde ab ipsis dissoluuntur. Mundificantur malis humoribus propter paruitatem pinguedinis sue: quia causa laboris ⁊ motus dissolute sunt supfluitates sue. Uelociter mēbris assimilantur: ⁊ tarde ab eis dissoluuntur propter paruitatem humiditatis sue ⁊ duritiem carnis. Inde Hippo. Quecunq꞉ animaliū ⁊ nascentium in calidis ⁊ siccis innascitur: calidiora ⁊ sicciora sunt: ⁊ ad assimilādum membris velociora: sed ad digerendum ⁊ ad penetrandum corpus dura. vnde sunt illaudabilia: q꞉ caro est dura ⁊ sicca: ⁊ nutrimēta facit sicca. vnde minus sunt saporita q̄ domestica. Gale. Omīa aīalia siluatica nō saporita neq꞉ nutribilia sunt sicut domestica preter capreolos: qui cum sint siluatici sunt saporiores et laudabiliores et nutribiliores. ex nimio enim motu ⁊ labore subtiliatur sanguis: corpus rarificatur: pori aperiūtur: humores qui sunt causa grauitatis et odoris dissoluuntur: et saporitatem quandam habent quam non inuenies in domesticis. Itē Hippo. Caro caprina illaudabilis est que nutrimento neq꞉ digestioni habilis. maxime si masculinuꝫ animal sit. sanguis enī qui generatur calidior est ⁊ siccior temperamento: nisi cum castratus vel lactens fuerit siue siluaticus: quia in castrato acumen minuitur: caro humectat̄ ⁊ attenuat̄ saporosiorq꞉ efficit̄. Lactens enī q꞉ nōdū ablactat̄: calorē naturalē ⁊ substātialem humiditatem laudabilem nācīscitur: adeo vt sua siccitas temperetur: et saporositas acquiratur.

vnde et bene digeritur: et cōuenit calide et sicce cōplexioni. Siluatici ex nimio labore et sepissimo motu et aeris sui subtilitate sanguis suus subtiliatur: corpus attenuatur: pori aperiuntur: de humorū superfluitate; ex quibus grauitas odoris est: mūdificatur. Hippo. has inquit proprietates habet capreolus nō habitas a ceteris aīalibus. ¶ Domestica aūt aīalia saporosissima et nutribiliora sunt siluaticis exceptis capreolis: sed minoris sunt caloris et maioris humiditatis siluaticis: et inde laudabiliora: cū quattuor proprietates habēt: Unā quia propter defectionē sui aeris inhabitati: et multitudinem sue humiditatis cū umbre a calore solis cooperientis sub arboribus seu in caulis. Calor enī eorū minuitur: et humiditas augmētatur. vnde et viscositatis et grossitiei carnis causa conficitur: et ad actionē nature in stomachi et epatis digestione induratur. Secūdā quia ex nimia quiete pori sui clauduntur: neqz grossa sua humiditas dissoluitur. vnde caro mollescit et attenuatur: sicqz nutrimētis eorum facile vene penetrantur. Tertiam: quia cū nimium comedāt atqz bibant: pinguedines crescunt et multiplicantur: sicqz superfluitates humorū augmentantur. Quartā: quia propter humiditatem cibariorū et aquositatū eorū: carnes emollescunt. Testatur hoc quod occisorū carnes paulo putrescūt que proprietates partim laudabilia partim faciunt illaudabilia. Laudabilia: quia digesti in stomacho et epate multum nutriūt et saporita fiunt: facile venas et totū corpus penetrant. Illaudabilia que ex multitudine viscositatis et humiditatis superfluos humores generātia: in stomacho et epate ad digerēdū dura: ad mēbris assimilandum tarda vel dura: ad dissoluendū facilia: mēbris tarde assimilantur ex nimia humiditate sua. Omnia enim humida ad coagulandū dura et indurandū: quia natura in desiccando diu laborat: facile a membris dissoluuntur: quia mollis sunt nutrimēti. vnde antiqui domestica animalia accidētaliter dicunt pertinere ad pauca nutrimenta: siluatica accidentaliter ad multa. domestica enī etsi multum nutriunt naturaliter: quia cito a mēbris dissoluūtur: mēbra semper inaniuntur: et alius cibus ad explemētū queritur: et sic paruū nutrimentū acquiritur inde. Siluatica vero etsi parū nutriant naturaliter: quia dura a mēbris dissoluendum tarda: sufficiunt tamen mēbris vt nō pauperentur in aliis cibis querendis: et inde antiqui multū nutritiua dixerūt. Siluatica ergo animalia bona ad confortandū membra: domestica ad sanitatem custodiēdā vel regēdā. Que tripliciter diuidenda sunt. Quedam enim in humidis locis et aquosis pascētia. quedam in montanis atqz siccis: quedā in domibus nutriuntur et incrassantur. In humidis et aquosis pasta habēt omnia supradicta: multū nutriunt: et in stomacho et in epate digeruntur velociter: citius dissoluūtur. In mōtanis et siccis locis nascētia vel imorātia sunt mediocria in omnibus predictis inter siluatica et domestica. Ideoqz carnes eorū ceteris laudabiliores et cōuenientiores sunt: et perfectiores in custodiēda et regenda sanitate et cōfortatione: et ad mēbris assimilationē. Que in domibus nutriuntur et incrassantur: carnes habēt grossiores et viscosiores propter multas comestiones et sui cibi corruptiōes et grossities. vnde et duriores in stomacho vel in epate ad digerendū tardiores. Si tamen bene digerantur: multū nutriūt: mēbra cōfortant: ad dissoluendū de membris indurantur propter grossitiem suā et viscositatē. vnde Hippo. Nō solū naturas quorūdam aīalium sufficit scire: sed et quātitatem nutrimēti et qualitates digestionis in quibuslibet speciebus suis: nisi etiā inuestigemus loca et pascua et aerem: humidus an sit aut siccus: et quātitatē sui motus atqz quietis. De aīalibus et eorū diuersitatibus et quare quedā mortifera: quedā nutritiua sint satis dictum est. Quare aīalium nutrimenta bona sint vel mala in digestione velociora vel tarda diximus.

¶ Cum dicta ex duplici genere victui extrahatur: scz ex genere terrenascentiū: et ex genere aīaliū: postqz determinauit de diuersitate diete secundum quod consistit in terrenascentibus: hic agit de diuersitate diete secundum quod cōsistit in aīalibus. Diuiso. Hec aūt pars diuiditur in duas. In quarum prima determinat in generali de diuersitate generali aīalium ratione suorum principiorū: et ratione cōuenientie et discōuenientie cū natura humana. In secunda, s. in hac: Nutrientes in duo diuiduntur &c. agit in speciali de specialibus aīaliū diuersitatibus: et de diuersitate speciali diete iuxta ipsorū diuersitatē. Prima aūt pars spectat ad presentē speculationē. Hec aūt pars diuiditur in duas. In quarū prima assignat diuersitatē aīaliū in se ratione suorū principiorū. s. ratione dominij elementorū et partiū ipsorū. In secunda assignat ipsorū diuersitatē per cōparationē ad naturā humanā ratione cōuenientie et discōuenientie ad ipsam. Prima aūt pars diuiditur in duas. In quarū prima assignat distinctionē elementorū ratione suarū partiū. In secunda iuxta diuersitatē cōmixtionis: et dominij partiū elemētorū animantiū diuersitatē assignat. Secūda autem pars principalis diuiditur in duas. In quarū prima assignat generalē diuersitatē animātiū ratione cōuenientie et discōuenientie cū natura humana. In secunda cōcludit ex hac diuersitate distinctionē carniū animaliū per nutrientes mortificantes et permutantes. Sunt igitur in presenti lectione partes quattuor. In quarū prima assignat distinctionē partiū elemētorum. In secunda. s. in hac: Cum igitur inuicem cōmiscētur. iuxta partiū elemētorū diuersam cōmixtionem et dominium diuersitatem animantiū assignat. In tertia. s. in hac: Ideoqz quedā aīalia seu nascentia hominū sunt nutrimēta. assignat animantiū diuersitatē ratione cōuenientie et discōuenientie cū natura humana. In quarta. s. in hac: Carnes ergo quedam humanā nutriūt naturā. iuxta predictā diuersitatem cōcludit distinctionē carniū animaliū per nutrientes mortificantes et permutantes. Iste ergo partes habent ad inuicem cōnectionē: vt ex fine precedentis pars sequens contrahat ortum. ¶ Circa primā partē sic procedit. Primo proponit tria. Primo enim animantiū generalē distinctione assignat dicens: quod quedam sunt terrestria: quedā aerea: quedā aquatica. Secundo ostendit causam huius dicens: quod hoc est quia quattuor elementa cōmunia animantiū sunt naturalia principia. Tertio assignat elementorū diuersitatē. Primo autē assignat distinctionē ipsorū totorū ratione situs dicens quod quedā sunt sursum: vt ignis et aer: duo autē deorsum vt terra et aqua. Secundo assignat ipsorum distinctionem ratione partium dicens quod in vnoquoqz leuium et grauium sunt tres partes: scz suprema: infima: et media. Tertio assignat partium distinctiones seu conditiones in vtrisqz generibus dicens quod in leuibus partes supreme velociores sunt ad mouendum sursum: in fine vero minus: medie autem procedūt secundum extremorum participationem: et causa est maior puritas et leuitas vel minor. In grauibus partes supreme quia sunt subtiles minus veloces sunt ad descendendū deorsum: quia sunt minus graues: sed in fine cum sint grosse: velociores sunt in descēsu propter maiorē grauitatē: medie vero secundum participationē extremorū diuersantur. Circa secūdam partē que est de animantiū diuersitate iuxta elementorū et partium ip-

so:ũ cõmixtionẽ ⁊ dominiũ: sunt partes due. In quarũ pri
ma assignat generalẽ diuersitatẽ animantiũ iuxta hãc diuer
sam cõmixtionẽ. In scda.s. in hac: Verbi gratia que compo
nuntur ex materia cui grauia dominant. iuxta hoc diuersũ
dominiũ elementoꝝ assignat diuersitatẽ generaliũ animan
tium ratione motus. Dicit igitur ꝙ cũ elementa cõmisceant
⁊ partes nobiles subtiles ignobilibus grossis permisceãtur
ex illis oĩa mixibilia ⁊ animantia generant ⁊ diuersant ſm
ipsoꝝ quantitatẽ ⁊ dominium ⁊ qualitatũ temperantiã.
Cõsequenter assignat diuersitatẽ generalẽ specierũ animã
tium iuxta predictã cõmixtionẽ ⁊ dominiũ partiũ elemento
rum. Hec aũt pars diuidit in duas. In quarũ prima assignat
predictã diuersitatẽ. In secunda.s. in hac: Reprehendimur
tamen a sophistis obijcientibus nobis. remouet dubitatio
nẽ sophisticã. In prima autẽ parte tria intendit. Primo di
stinguit animãtia iuxta diuersitatẽ elemẽtoꝝ dicens: ꝙ que
dam habent dominiũ grauium sicut terrenascentia: quedã
leuiũ sicut aĩalia ſm locũ mutabilia: quedã aũt equaliter vtro
rũqꝫ sicut grauiter mobilia: vt testudines. Secundo tangit
animantiũ distinctionẽ iuxta diuersum dominiũ partiũ ele
mentoꝝ. quedã enĩ habent dominiũ inferioꝝ partiũ leuiũ:
sicut volatilia supremũ locũ habentia: quedã vero dominium
inferiorũ partiũ leuiũ: sicut grauiter mobilia sicut reptilia.
quedã habẽt dominiũ mediarũ leuiũ que mediocriter mo
uentur sicut gressibilia: quedã dominiũ superioꝝ grauium
⁊ leuiũ sicut natatilia. Dimittit aũt duas diuisiões: ⁊ prima
est hec: quedã habent dominiũ inferiorũ grauiũ sicut plãte.
quedã mediorum grauiũ sicut cõchilia: ⁊ forte hec humidi
tas nõ reperit in viuentibus: qꝛ inferiora grauium ⁊ media
propter sui frigiditatẽ ⁊ grossitiẽ recedũt a vita. Tertio aũt
ostendit cõparationẽ animantiũ ad ea que nutriũt dicens:
ꝙ ea que similia sunt animalibus ipsa nutriunt: contraria
vero ipsa corrumpũt. Deinde procedit circa dubitationem
⁊ primo mouet eã dicẽs: ꝙ questio est quomõ terrenascẽtia
sunt similia animalibus ipsa nutrientia: cũ in animalib⁹ ele
menta leuia in terrenascentibus grauia dñentur. Secun
do aũt soluit dicens ꝙ cũ dictũ sit in terrenascentibus gra
uia dominari non excluduntur leuia. Similiter cũ dictũ sit in
animalibus leuia dominari nõ excludit dñium grauiũ cum
ex ipsis grossa mĩa generent. Tertio dicit cõcludẽdo ꝙ simi
lia aĩalia nutriũt: cõtraria corrumpunt. ¶ Circa tertiã par
tem agens de diuersitate generali animantium per relatio
nem ad naturã hũanã tria intendit. Primo diuidit hec di
cens: ꝙ quedã sunt nutritiua: quedã mortificatiua: quedã
nociuia. Secũdo hãc diuisionẽ trimẽbrẽ ad bimẽbrem re
ducit dicens: ꝙ ſm antiquos quedã animaliũ sunt nutriti
ua: quedã nõ nutritiua. que aũt nõ nutritiua: quedam sunt
oĩno cõtraria: quedam sunt repugnantia: cõtraria aũt inter
ficiũt: quedã aũt operant per calorẽ sicut venena calida re
soluendo calorẽ naturalẽ ⁊ spũs. quedã per frigus sicut fri
gida congelando ⁊ extinguẽdo. Repugnãtia autẽ sunt que
q̃uis nõ interficiãt: nõ tamen bene nutriũt: sicut extinus ⁊
similia: sicut patet in fetore carniũ suarum denotante corru
ptionem. Tertio hoc per Hal. cõfirmat dicentẽ carnes fetẽ
tes a nutrimento separari: ⁊ nõ sunt vicine nature humane
nõ tñ habẽt eundẽ gradum distãtie ⁊ vicinitatis: imo diffe
runt in hoc ſm maius ⁊ minus. Circa quartã partẽ carnius
animaliũ iuxta predictã diuersitatẽ hãc assignat diuisionẽ:
quedam sunt nutritiue: quedã mortificatiue: quedã repu
gnatiue: sicut que cadũt in via medicine: ⁊ quedã operant
per caliditatẽ sicut caro erith ⁊ leonis: quedã p frigiditatẽ
sicut caro leporis ⁊ consimilia.

¶ Circa partẽ istã quinqꝫ sunt inquirenda. Primũ est de con
cursu elementoꝝ ⁊ cõstitutione in corporibus aĩaliũ. Secũ
dũ est de modo ſm quẽ dominatur elementoꝝ consistit in aĩa
libus. Tertiũ est de distinctione partium elementoꝝ. Quar
tum de nutrimẽto ex quo animalia nutriũtur. Quintum de
natura rerum vicinarum et vincentium.

¶ Circa primũ procedit hoc mõ: q̃rit vtrũ elemẽta leuia a
dñio veniãt ad cõstitutionẽ aĩaliũ: ⁊ videt ꝙ nõ q̃tuor rõni
bus. Prima talis est. Dicit phs in q̃rto metheoꝝ. q̃cũqꝫ cor
pora sunt cõstituta ex aqua ⁊ terra habẽt dñiũ in cõstitutiõe

ex aq̃ ⁊ terra. Dicit etiã in scdo de gñatiõe: queciqꝫ gñant
circa mediũ qd est terra sunt gñata ex aqua ⁊ terra a dñio
sꝫ oĩa corpora sunt hmõi: ergo oĩa corpora habẽt dñiũ terre ex
aque. Scda rõ hec est: q̃cũqꝫ habet plures partes aq̃ ⁊ ter
re proportionales: ⁊ etiã ſm maiorẽ ptẽ machine: habet dñiũ
aque ⁊ terre: sꝫ oĩa aĩalia plures habẽt partes proportiona
les aq̃ ⁊ terre: qꝛ sicut dicit Cõstã. partes humide aq̃ proportio
nant: pauce vo ptes ad naturã ignis proportionant: qꝛ nõ nisi
spũs: ergo in corporib⁹ oĩm aĩaliũ est dñiũ terre ⁊ aq̃. Tertia rõ hec
est: ad cõstitutionẽ aĩaliũ necessaria est perfecta ptiũ cõstãtia q̃
in coagulatiõe cõsistit. ergo ista cõstitutio dꝫ fieri ex illis elemẽtis
que ad determinatas figuras ⁊ spẽs cedũt: sꝫ talia nõ sunt
ignis ⁊ aer propter sui subtilitatẽ: ergo corpoꝝ aĩaliũ cõstãtia nõ
poterit cõstitui ex aere ⁊ igne a dñio: ⁊ sic relinquit ꝙ sem
per dꝫ esse in eis dñiũ aque ⁊ terre. Quarta rõ hec: ⁊ est phi.
ex illis elemẽtis cõstant aĩalia, ex q̃b⁹ sustentant: ⁊ in q̃b⁹
habitãt: sꝫ oĩa aĩalia sustẽtant ⁊ habitãt in terra ⁊ aq̃: ergo oĩa
corpa aĩaliũ cõstãt a dñio ex aqua ⁊ terra. Ad oppositũ est au
cto. ysaac dicẽtis in lrã: ꝙ q̃dã aĩalia sicut volatilia habent
dñiũ supmaꝝ ptiũ leuiũ elemẽtoꝝ. Hoc etiã pbat rõne: sic
elemẽta ordinata sunt p sitũ ⁊ motũ sic aĩalia ordinant ſm
suos mot⁹: mot⁹ enĩ aĩaliũ sequit motũ elemẽtoꝝ: sꝫ elemẽ
ta sunt ordinata ĩ motu suo: qꝛ q̃dã mouent sursũ: q̃dã deor
sũ: ergo sic mot⁹ aĩaliũ ordinabit: sꝫ nõ ordinat mot⁹ aĩaliũ ſm
motũ elemẽtoꝝ: nisi qꝛ ex ipsis aĩalia cõstãt a dñio: ergo aĩalia q̃
mouent sursũ cõstãt a dñio ex elemẽtis leuib⁹ sicut ex igne
⁊ aere: ⁊ aĩalia q̃ deorsũ mouent sunt ex elemẽtis grauib⁹ q̃
sunt aq̃ ⁊ terra. Ad hoc dicẽdũ ſm ysaac: ꝙ q̃dã aĩalia cõstãt a
dñio ex elemẽtis leuib⁹ sicut ex igne ⁊ ex supmis elementis
quedã ex inferiorib⁹. Non tñ dicim⁹ ꝙ oĩa aĩalia hñt dñiũ
elemẽtoꝝ grauiũ: ⁊ cocedim⁹ illas q̃tuor rões: qꝛ veritatẽ
cõcludũt. Ad rõnẽ respõdem⁹ ꝙ in aĩali est q̃druplex dñiũ
elementoꝝ. Primo quãtũ ad naturalẽ cõstitutionẽ corpis
aĩaliũ ⁊ ptiũ coꝝ. Scdo quãtũ ad dispositionẽ partiũ aĩaliũ
in duritie ⁊ mollitie ⁊ subtilitate ⁊c. Tertio quãtũ ad motũ
⁊ operatiões calori naturalẽ ⁊ spũũ q̃ ad motũ ordinant. Quar
to quãtũ ad virtutẽ impressiuã ⁊ ordinẽ quẽ faciũt aliq̃ in cor
pore. primo istoꝝ modoꝝ ponim⁹ ꝙ in lapidib⁹ est dñiũ terre
⁊ sic de alijs. dicim⁹ ergo ꝙ quãtũ ad cõstitutionẽ naturalẽ cor
pora aĩaliũ nõ cõstãt ex aq̃ ⁊ igne: sꝫ quãtũ ad scdm istoꝝ mo
doꝝ. s. dispositionẽ ptiũ aĩaliũ in duritie ⁊c. possum⁹ ponere
ꝙ cõstant aliq̃ aĩalia a dñio ex elemẽtis supmis sicut natabi
lia: non ꝙ sint ibi materialiter: sꝫ pot⁹ formaliter. hoc est ſm
proportionẽ. aliqua enim aĩalia agilia sunt ad motum: ⁊ ideo
leuibus elementis proportionatur.

¶ Circa scdm procedit hoc mõ: q̃rit verum aĩalia sequãtur in
suo motu motũ elemẽtoꝝ: vt volatilia moueant sursũ per
motũ elemẽtoꝝ leuiũ: ⁊ videt ꝙ nõ hac rõne. Oẽ qd mouet
mouet ſm dñiũ vincẽtis in ipso: ⁊ dico vincẽtis materiali cõ
stitutiõe: qd pꝫ in pipere qd mouet deorsũ propter dñiũ tm
cẽtis. s. terre ĩ ipso: sꝫ oĩa volatilia ⁊ aĩalia sunt cõstituta natu
raliter ex aqua ⁊ terra: ergo oĩa volatilia mouent deorsũ. ⁊ hoc
etiã pꝫ: mot⁹ enĩ in corporib⁹ volatiliũ est oĩno deorsum a
pte elemẽtoꝝ: cui⁹ signũ est si aĩa amoueat volatilia moue
tur deorsũ: ⁊ etiã plumis remotis: ⁊ sic pꝫ ꝙ sequunt natu
rã grauiũ elemẽtoꝝ. Scda rõ hoc est: q̃dã sunt q̃litates que ve
niũt a pte cõplexiõis. scꝫ cali. fri. hu. sic. q̃dã aũt sunt conse
quẽtes materiã ⁊ põdus ⁊ corpulẽtiã: sicut moueri sursũ
⁊ deorsum: mot⁹ ergo sursum ⁊ deorsum nõ sequit cõplexionẽ
qd pꝫ in pipere cũ sit calidũ in quarto mouet tñ deorsũ: ergo
hmõi q̃litates sequunt motũ grauiũ: ergo q̃dã in grossitie par
tiũ cõsistit. grossities vo ptiũ sequit cõstitutionẽ materialẽ: ergo
cũ in volatilib⁹ sit cõstitutio grauiũ elemẽtoꝝ: ergo volatilia dñit
seq̃ motũ elemẽtoꝝ grauiũ ⁊ iste est deorsum: ergo volatilia semp
mouent deorsũ. Tertia rõ hoc est: aut elemẽta dñant ſm quã
titatẽ ĩ aĩali volatili: aut ſm q̃litatẽ. nõ ſm q̃ntitatẽ: qꝛ qñ
cũqꝫ aliq̃ concurrit ĩ aliq̃ q̃ntitatiue: si illa q̃ sint maiori q̃ntitate
dñant supra alia q̃ntitatiue oĩno ea corrũperẽt ⁊ sic fieret
annihilatio: hoc aũt nõ ẽ verũ: ergo nõ dñant ſm q̃ntitatẽ. neqꝫ ſm
q̃litatẽ: qꝛ nihil a pte q̃ntitatis est eã mot⁹: sꝫ solũ impressio
mo qd pꝫ in pipere qd propter q̃litatẽ nõ mouet: deorsũ
neqꝫ sursum: sed mouet deorsum ratione grauitatis: ergo

nullo modo est ponere: nec fm quantitatē nec fm q̄litatē ꝙ corpora volatilia sequantur motū elementoꝝ leuiū. Ad oppositū est auctoritas ysaac dicētis: ꝙ illa in quibus dominātur supremā leuia; mouent̄ sursum: hoc etiam videt̄ innuere Auicē. dicēs ꝙ duo sunt elemēta. s. aqua ⁊ terra: q̄ faciunt ad constitutionem partiū animalium: alia vero duo faciunt ad motū ⁊ gñatione spirituū. Nos aūt dicimus ꝙ elementa grauia dominant̄ in eis quātū ad motū: cui⁹ signū est ꝙ remota aīa mouent̄ deorsū; ppter dñiū aq̄ ⁊ terre. Ad aucto. ysaac dicēdū ꝙ dñiū quātū ad motū duplex ē. Quoddā est dominiū a parte cōstitutōis elemēti dominātis: de quo dictū est. Nā omne qđ mouet̄ mouet̄ per dominiū elemēti excedentis in ipso. Est aliud dominiū qđ cōsistit in ꝓprietate partiū ⁊ spūs: ⁊ hoc mō dixit ysaac ꝙ volatilia sequunt̄ motū elementorum leuiū: ⁊ hoc est verū fm dispositionē ⁊ ꝓportionē ꝓprietatū volatiliū cum ipsis elementis leuibus. Habent enim ipsa volatilia partes raras ⁊ ꝓpterea ad motū ⁊ spūs agitabiles: nec intelligas vnū ꝙ in ipsis sit dñium elementorū quātū ad naturalē cōstitutionē: sed solū fm proportionem proprietatū fm ꝙ ponit ysaac. Ad auctoritatē Auicen. dicendū ꝙ ea que sunt in corporibus animaliū ex aqua ⁊ terra constant a dñio: dicimus tñ ꝙ sanguis est aeree nature: ⁊ calor naturalis ⁊ spūs ignee. Notādū tñ ꝙ aliqđ đr ignee nature dupliciter. Primo modo q: habet dñium ignis ⁊ aeris: ⁊ hoc modo nihil est ignee vel aeree nature propter proprietates ignis ⁊ aeris. Alio modo đr aliquid ignee nature vel aeree ꝓpter proprietates ignis ⁊ aeris quas cōtraxit ex digestiōe per operationē nature: ⁊ hoc modo sanguis est aeree nature: ⁊ calor naturalis q: per opertionē nature acquirit qualitatē aeris vel naturā. s. calidā ⁊ humidā. Spiritus similiter naturā acquirit propter subtilitatē ⁊ luciditatē: ⁊ h̄ mō intelligēdū est ꝙ hec sunt ignee nature vel aeree.

¶ Circa tertiū procedit̄ hoc mō: ⁊ q̄rit̄ q̄ pars aque sit verior: aq̄: an infima: an summa: an media: ⁊ videt̄ ꝙ infima: q: vnūquodq; elementū quāto plus accedit ad suum situm tanto perfectius est: cū ergo ꝓprius situs aque sit ire deorsum: aqua q̄ magis accedit ad istū situ: erit pfectior ⁊ verior ⁊ hec est infima: ergo pars aque infima est verior. H̄ patet p ysaac q: infima grauiorū sunt pfectiora. Ad oppositū. illud perfectius est in genere aque qđ minus mixtū est alteri omnino: sed media pars est hmōi: ḡ media pars aque est perfectior: ⁊ verior. Ad hoc dicendū ꝙ media perfectior est. Ad rationē dicendū ꝙ veritas nature elemēti in duobus saluatur scʒ in appropinq̄tiōe ad locum: ⁊ hoc modo infima verior est ⁊ sic procedit ratio. Alio modo q: minus mixta ⁊ ratiōe speciei: ⁊ hoc modo media verior est: ḡ similiter terra media verior est. Contrariū tamen dicit Algazel dicens: ꝙ terra tres habet partes: ⁊ terra cōsistens in centro vera terra dicitur. Ad hoc dicendū ꝙ cum dicit Algazel ꝙ vera species terre in centro consistit: nō est simile de aqua ⁊ terra. aqua eñi se habet inter terrā ⁊ aerem: ⁊ ideo media verior: nō tñ ita est de terra: vna enim pars terre aque cōmiscet̄: ⁊ ideo non dicit̄ pura: inferior pars terre cōsistens in centro vera pars dicit̄ terre ⁊ veram speciem terre habens.

¶ Circa quartum sic ꝓcedimus: queritur de dominio nutrimenti: ⁊ queritur vtrū nutrimētū in aīalibus habeat dominiū aque ⁊ terre prout accipit̄ ex terrenis fetibus: ⁊ videtur ꝙ sic. dicit ybo ꝙ oīa animalia ex illis nutriunt̄ ex quib⁹ constant: sed omnia animalia maxime cōstant a dominio ex terra ⁊ aqua: ḡ nutrimentū in ipsis cōstat ex dominio terre ⁊ aque. Secunda ratio hec est: nutrimentū debet esse passiuum natū conuerti: vt grossum ad grossam machinā conuertatur: ḡ habet dominiū elementorū que sunt corpulenta: ḡ dominiū terre ⁊ aque đʒ esse nutrimentū. Ad oppositus. vita stat per calidū ⁊ humidū: ḡ qđ est principiū vite debet esse calidū ⁊ humidū. hoc aūt est nutrimentū: ḡ nutrimentū debet esse calidū ⁊ humidū: ḡ đʒ habere naturā ignis ⁊ aeris a dominio. Secunda ratio hec est: aquosum ⁊ siccum terrestre extinguunt caliditatem: humidū ḡo aereū est pabulum ignis. calor ḡo naturalis assimilatur calori ignis: ergo sicut calor ignis extinguit̄ ab humido aquoso: similiter calor naturalis ab eodē extinguit̄: ⁊ sic videtur ꝙ nutrimentū debet habere dñium ignis ⁊ aeris. Ad hoc dicendū ꝙ in nutrimento dominat̄ humidū aquosum ⁊ siccū terrestre. Ad rationē dicēdum ꝙ duplex est dispositio in nutrimēto. Quedam est dispositio cōstitutiōis materialis: ⁊ hoc mō in nutrimento ponimus dominiū terre ⁊ aque. Alia est dispositio formalis: ⁊ hec est in nutrimēto post cōuersionē: ⁊ hoc modo proportionaliter dicimus ꝙ in nutrimēto est dominiū aque et aeris: acquirit̄ eñi in ipso p operationē nature: hoc est per digestionem: scʒ natura calida ⁊ humida cum ex ipso nutrimento fiat sanguis.

¶ Circa quintum procedit̄ur hoc modo: queritur vtrū animalia plus nutriantur ex animalibus q̄ ex aliis: ⁊ videtur ꝙ ex animalib⁹: q: vnūquodq; maxime nutrit̄ ex illo cui maxime vicinatur. vnde hō nō nutrit̄ ex elementis: q: maxime distat ab eis: sʒ aīal ꝓxim⁹ est aīali q̄ planta: ḡ quodlibet plus habet nutriri animali q̄ planta: ⁊ sic ex reptilib⁹ sicut bufonibus serpentibus ⁊ hmōi pot⁹ nutrit̄ homo q̄ ex plātis. Secunda ratio hec est: complexio temperata ⁊ equalis maxime homini debetur: sʒ cōplexio tēperatior est in reptilibus q̄ in planta: ḡ nutrimentū ex reptilibus magis accedit ad naturā corporis humani q̄ nutrimētū ex planta. Cōtrarium tñ videtur cum illa reptilia corpus humanū interficiant. Ad hoc dicendū ꝙ corpus humanū magis nutritur ex plātis. Ad rationem dicendū ꝙ duplex est vicinitas. Quedam est conformitate generis ⁊ communitatis: ⁊ hoc modo dicimus ꝙ magis vicinantur ad seinuicē reptilia ⁊ animal: cū vtrumq; sit animal: hoc tñ natura facit ad nutrimētū. Alia est vicinitas in cōformitate nature fm quam vnū natū est cōuerti ad alterū ⁊ ecōtrario: ⁊ hoc modo maior est vicinitas inter plantas ⁊ aīal q̄ inter reptilia ⁊ hominem.

¶ Sexto queritur vtrū testudo sit maxime cibus temperatus: ⁊ videtur ꝙ sic: quia illa in quo cōcurrūt elementa per equalitatem sunt maxime temperata: sʒ testudo est hmōi sicut dicit ysaac: ḡ testudo est cibus temperatus. Ad hoc dicēdū ꝙ equalitas elemētoꝝ tripliciter sit. Primo modo quātum ad cōplexionē: ⁊ hoc modo in hoīe est equalitas cōplexionis. Est alia quātū ad dispositionē: ita ꝙ sunt quedā dure q̄dā molles: ⁊ hoc mō in testudine est equalitas elementorꝫ. Alia est in motu ⁊ fecūdū simile. in testitudine similiter reperitur ꝙ vna pars testitudinis nō mouet̄ magis q̄ alia: ⁊ assimilant̄ plāte sicut testa: ⁊ sic pʒ solutio ad quesita.

¶ De diuersitate nutrimētorū animaliū bonorū ⁊ malorum. Capi. xx.

¶ Lectio. xxiiij.

Diuersitas nutrimēti de animalibus boni vel mali vel velociter vel tarde digerendi: diuiditur sex modis. Primus ex natura sua. Secūdus ex etate. Terti⁹ ex natura cibi suorū ⁊ pascuoꝝ. Quartus ex grossitie seu macie. Quintus ex anni tēporibus quale in quolibet horū comedat̄. Sextus ex artificio apparandorum. Ante tamē q̄ de singulis hoꝝ disputemus: de differentiis maris ⁊ femine: ⁊ neutri ⁊ castrati dicamus. Non dubitauerūt phi quin horū mascul⁹ calidior ⁊ siccior sit: minusq; viscosi humoris et subtilioris q̄ femina nutrimēti. Femina ḡo cōtrario. Ideoq; omnis masculina caro laudabilior est ⁊ digestibilior: nisi sola caro caprina: q̄ in feminis melior est q̄ in maribus: ⁊ hoc naturaliter: qđ fit q: caprina est naturaliter sicca. Masculina autē oīm animaliū caro est siccior. In caprina ergo trib⁹ ex causis siccitas adunatur. Vna ex sua natura. Altera ex sui specie. Tertia q: masculina. Ideoq; caro sua quasi decrepiti aīalis est humida. Femina ḡo q: naturaliter est humidior: tēperatur sua siccitas specialis cū hūiditate sua propria feminali. ⁊ idcirco laudabilior est: ⁊ ad digerendum

dum melior. Sed tñ si lactēs mascul⁹ fuerit: nō pōt dici illaudabilis: ꝓpter laudabilē humiditatem lactis. femine ergo hec⁊ meliores multo sunt. Si eñ laus simpla lactis masculos bonos facit: multomagis feminas⁊ laus lactis: ⁊ laus femine: tales bonas factura erit.

De vaccis. Cap. xxvi.

Redarguemur tamen de vaccis dicentes: Quare femine in bobus meliores non fuerūt suis maribus: cū vaccine naturaliter caprinis sunt sicciores. Rñdem⁹ carnem vaccinā duriorem in digestione esse tardiorem: ⁊ actioni nature inobedientiorē. Cū ergo femine omniū animaliū similiter se habeāt: ⁊ vacce q̄ femine: in grossitie: ⁊ in digestibilitate duplici ex causa erunt male. Masculi aūt quāto plus naturali calore in oībus aīalibus in corporali sua specie meliores sunt in digestione: tanto plus masculus bos femina erit leuior: tñ in bonitate nutrimenti nō melior erit: q̄ humiditas femine naturaliter siccitatem temperat in sua specie. Unde ⁊ masculus bos lactēs melior ⁊ laudabilior est nō lactente: q̄ humiditas lactis cōplectionē suā tēperat. Castrata vero aīalia inter cōplectionē sunt maris ⁊ femine mediocria in specie sua tñ. Ideoq̄ actiōes sue ⁊ passiones feminis sunt vicinantes: quia etsi masculus nascatur: nobilissima tñ mēbra q̄ naturalis caloris sunt fundamēta: amisit: et inde calor deficit: et complexio sua atq̄ actio femine appropriauit: q̄ min⁹ calefacit mascul⁹ plus feminis: tardius maribus: velocius feminis digeritur. Sanguis aūt quē generat: melior est q̄ quē femine: peior q̄ quem masculi: nisi tñ in capris sicut dixi. Castrata aūt minoris sunt in masculis nutrimēti: ⁊ feminis minoris bonitatis. ¶ Expletis aūt differentijs mariū ⁊ fe. insuper ⁊ neutrorū: redeamus ad ꝑmissa: ⁊ incipiamus a complexione naturaliter antiquiore. Aīaliū ergo triplex est cōplexio. Aut eñ mediocris i humiditate ⁊ siccitate: ⁊ hec duplex est. frigida sicut lactentiū capreolorū carniū est: ⁊ calida sicut agnorū aīalium: aut est cui siccitas dñatur: que iterum dupliciter diuiditur: vel enim calida sicut vetus pecorina: vl' frigida sicut iuuenis caprina: aut est cui dñatur humiditas. Iterum dupliciter diuidit̄ aut calida sicut agnina annalis: aut frigida sicut porcina. Cōcordāt aūt antiqui q̄ nulla animalia ambulabilia ⁊ humani corpis nutritiua porcinis sunt frigidiora. Que aūt aīaliū inter humida ⁊ sicca mediocria sunt in velocitate digerēdi: ⁊ bonitate nutrimēti: multo meliora sunt ceteris: maxime si iuuencula fuerint nō vetera neq̄ lactētia. vetera eñ sunt sicca ⁊ macra: ⁊ caro eis est durissima. Lactētia humida sunt ad digerendū dura viscosa: ⁊ grossi phlegmatis generatiua: nisi eñ naturaliter aīalia sint siccissima: sicut caprina et bouina. Hec eñ in vicinitate lactis vel laudabilis sunt humiditatis: q̄ sua tēperat̄ siccitas: q̄ queciq̄ sunt siccissima naturalr̄: pessimi sunt nutrimēti: nisi eū in lacte sint: vel in vicinitate lactis Ideoq̄ caprina vel bouina lactentia: et iuuenculis ⁊ veterib⁹ sunt laudabiliora: q̄ natura sua sicca ⁊ in senecta erit duplr̄ grossa ⁊ sicca: ⁊ melācholici sanguinis generatiua. Si tamen frigida sint animalia: sicut caprina: ⁊ bouina: in corruptione erunt minora. Siccitas enim calori iuncta incendit: et velociter desiccat cito in corruptionem mutanda. Naturaliter in carnibus sunt mollia tenera in stomacho ⁊ intestinis cito descēdentia. ⁊ ideo viscosi phlegmatis ꝓpria. Si tñ calidiora sunt animalia sicut iuuencula pecorina frigidioribus sicut porcinis sunt meliora: quia porcinā ceteris animalibus minus sunt calida et humidiora. vnde omfacino oleo antiqui assimilauerunt in frigiditate. Ideoq̄ sunt grossa: ad digerendum dura: ⁊ ad penetrandū venas tarda. Multam eñ hu. necesse est penetrare: calorem adiuuat. Si inautem: oportet vt coagulet; ⁊ ad digerendum (vel penetrandum) induret.

¶ Postq̄ assignauit diuersitatem aīalium domesticorum ⁊ siluaticorum ⁊ nature ipsorū: In hac parte agit diuersitatem nutrimenti ipsorum rōne cōditionū in ipso accidētium: ꝑ quas laudabilitatē vel illaudabilitatē acquirit. Diuisio. Diuidit̄ aūt hec pars in duas partes. In quarum prima assignat conditiones per quas procedit diuersitas nutrimēti in animalibus. In secunda. s. in hac: Ante tñ q̄ de singulis horum disputem⁹. determinat de nutrimēti diuersitate scḋm singulas illarū conditionū. Prima pars nō diuidit̄. Scḋa aūt diuiditur in sex scḋm numerū illarū cōditionū. In prima igitur assignat diuersitatē nutrimēti aīalium a parte cōplexionis. In scḋa. s. in hac. Diuersitas nutrimenti ex etate ⁊c. assignat diuersitatē eius a parte etatis. In tertia. s. in hac: Diuersitates in aīaliū nutrimentis iam dixim⁹ ⁊c. assignat eius diuersitatē a parte nutrimēti quo animalia nutriunt̄. In quarta. s. in hac: Diuersitas animalium in macilentia ⁊ crassitie ⁊c. assignat eius diuersitatem a parte habitudinis in macie ⁊ pinguedine consistentis. In quinta. s. in hac: Diuersitates nutrientiū aīaliū diximus ex temporibus anni ⁊c. assignat eius diuersitatē a parte tēporū anni. In sexta. s. in hac: Diuersitates nutrientium animaliū artificialiter sunt tres ⁊c. assignat eius diuersitatem a parte artificialis apparatus. Due aūt ptes prime cū prima parte capituli spectāt ad presentem speculationē. Sunt igitur in presenti lectione partes tres. In quarū prima diuersas cōditiones nutrimēti aīaliū assignat. In secūda de ei⁹ diuersitate rōne complexionis ꝓsequit̄. In tertia eius diuersitatē rōne etatis assignat. Singularū aūt partiū diuisionē ⁊ expositionē diuisim ꝓsequitur. ¶ Circa primā partē dicit q̄ nutrimentum ex animalibus acceptum in bonitate ⁊ malicia sex diuersit̄ modis. Prim⁹ est ex natura. scḋus ex etate. terti⁹ ex pascuis quartus ex humiditate. quintus ex anni temporibus. sext⁹ ex artificio. In scḋa. s. i hac: Ante tñ q̄ de singulis horū disputemus ⁊c. agit de diuersitate aīalium rōne cōplexiōis. Sed quia complexio in animalibus diuersatur penes discretionē sexus: ideo agit de animalium diuersitate a parte discretionis sexus. Diuisio. Diuiditur aūt hec pars in duas partes In quarum prima assignat diuersitatē nutrimēti ex aīaliū⁹ a parte discretionis sexus. In secunda eius assignat diuersitatem a parte cōplexionis. Prima aūt pars diuiditur in duas. In quarū prima assignat diuersitatem nutrimenti ex animalib⁹ a parte sexus masculini ⁊ feminini. In scḋa assignat eius diuersitatē a parte sexus nutrientis: sicut in castratis Secunda pars principalis diuidit̄ in duas. In quarum prima assignat diuersitatem complexionis in animalibus. In secunda assignat diuersitatē nutrimenti ex aīalibus a parte differētiarū complexionis. Sunt igitur in pñti lectione partes quattuor. In quarū prima assignat diuersitatem nutrimēti ex aīalib⁹ a parte masculini sexus ⁊ feminini. In scḋa scꝫ in hac: Castrata vero aīalia ⁊c. assignat diuersitatē eius a parte sexus nutrientis. In tertia. s. in hac: Expletis autem differentijs mariū ⁊c. assignat diuersitatem cōplexionis in animalibus. In quarta. s. in hac: Que aūt aīalium inter humida ⁊ sicca sunt mediocria ⁊c. assignat diuersitatem nutri-

menti ex animalibus a parte differentiarum cōplexionis.

¶ Circa primā patent septem sunt particule. Primo ppo nit intentionem dicens: quod ante cōplexionem dicendum est de sexu. Secūdo tāgit naturā carniū masculorum et feminarū: dicēs quod iste sunt magis subtiles et minus viscose: ille autē magis. Tertio tāgit diversitatē nutrimēti ex utrisque dicēs: quod masculine sunt laudabiliores femininis. Quarto excipit caprinā que in sexu feminino melior est et mollior: eo quod masculina rōne speciei sexus et cōplexiōe siccior est et durior. Quinto dicit quod caper lactēs bonitatē habet propter etatē et propter lac: sed femina lactēs melior: cum enim ex lacte procedat bonitas in masculo: multomagis in femina procedit. Sexto removet dubitationē circa ea que dicta sunt. Nam cum femine in capris meliores sint propter tēperamentū siccitatis a parte sexus: sic videtur quod in bobus femine sint meliores: cum boves sint naturaliter sicce. Solvit autē dicēdo: quod caro bovina est sicca et dura et indigestibilis: femine autē propter duas cās sunt male. et propter maliciā spēi et sexus. Nā calor ipsarum debilis nō est potēs carnē ipsarum subtiliare et depurare: sed in masculis accidit contrarium propter confortationē caloris: et ideo masculus femina est levior nō tamen eius nutrimētū est magis laudabile: quia in femina mellior est caro. unde et vitulus lactens propter etatē et lac est melior. Summa autē intentionis hec est: femina in bobus laudabilior est rōne sexus et temperamēti siccitatis et duriciei: masculus autem propter confortationem caloris et levitatem carnis. Circa secundam partem agit de carnibus castratorum. tria autē intendit. Primo dicit: quod castrata sunt media inter masculina et feminina: et plus habent feminis vicinitatē. Secūdo reddit causam huius que est ablatio testiculorum: qui toti corpori calorē prestant. Tertio dicit: quod sanguis ex illis gñatus melior est quam ex feminis gñatus: peior est quam ex masculis et ideo tenent mediū: ut meliora sint feminis: peiora autē masculis. Circa tertiam partē talē cōplexionis distinctionem assignat. Quedā est cōplexio media inter siccā et humidam quedā extrema. media quedā declinat ad frigidā: sicut in hedo quedā ad calidā sicut in agno. Extrema quedā est sicca: quedam humida. sicca quedā declinat ad frigidā sicut in capra: quedā ad calidā sicut in ariete veteri. humida quedā ad frigidā declinat: sicut in porco: quedā ad calidā: sicut in agno annali. sed inter oīa comestibilia porcus est frigidior. Circa tertiā partē assignat diversitatem nutrimēti ex aīalibus a parte complexionis ipsorum. Hec autē pars duas continet particulas. Primo enim assignat diversitatem nutrimēti ex aīalibus a parte cōplexionis medie dicens: quod aīalia calide cōplexiōis laudabilis sunt nutrimēti: et maxime cū sunt etatis medie: quia in prima etate multū abūdat humiditas: nisi in aīalibus siccis: que in hac etate prevalent: et cū sunt grossa in maiori etate multū sunt sicca. Secūdo dat diversitatē nutrimenti rōne cōplexionis sicce ad frigidā declinātis: dicēs quod aīalia illius cōplexionis tardius corrūpūtur: quia frigidū et siccum a corruptiōe preservat: sed calidum ad ipsam movet. Circa quartam partē primo dat nutrimēti diversitatem a parte humide cōplexionis dicens: quod aīalia huius cōplexionis carnes habēt teneras: cito digestibiles et penetrabiles. Secundo dat eius diversitatē rōne cōplexionis humide ad calidā declinātis dicēs: quod aīalia huius cōplexionis sunt meliora aliis: sicut patet in pecore cuius caro calida est et humida sed porcina est frigida et humida omnino satis de facili penetrabilis et tarde coagulationis. Omnium autē cōplexionū differētias assignat: sed intricatem ex dictis ipsarū diversitas patet. ¶ Circa partē istā tria quēruntur. Primū est de diversitate aīaliū rōne sexus. Secūdum est de bonitate aīaliū rōne sexus. Tertium est de diversitate animalium a parte cōplexionis.

¶ Circa primū procedit hoc modo: quēritur utrū carnes masculorum naturaliter sint meliores: et videtur quod sic: quoniam cum in aīalibus calor naturalis fortior est ut superfluitates expellat: carnes efficiuntur mundiores et meliores: et etiā sanguis in illis gñatus melior est: sed in aīalibus masculini sexus calor naturalis depurās fortis est: et humiditates mūdiores: et laudabiliores redduntur: ergo carnes in aīalibus masculini sexus meliores sunt. Secūda ratio hec est: dicit ysaac quod aīalia que sunt nature humide generant sanguinē aquosum et putrifactibilē et illaudabilē propter multā humiditatē et molliciem sed carnes feminarū sunt huiusmodi: ergo sanguinē aquosum generant: ergo carnes masculorum sunt meliores. Ad oppositum quecunque aīalia sunt sicce nature: et dure cōpositiōis indigent tēperamēto in cōplexione et cōpositione: sed aīalia masculini sexus sunt huiusmodi: ergo carnes illorum aīaliū meliores sunt in illo sexu in quo molliores sunt et humidiores: et subtilis cōpositionis: sed hoc est in feminis: ergo carnes feminarū molliores sunt. Ad hoc dicēdū: quod meliores sunt carnes masculorū aīaliū quam feminarū. Ad rōnem in contrariū dicēdū: quod duplex est cōplexio. scilicet naturalis et accidētalis. Naturalis est illa: quam habet aīal de sui natura. Accidētalis est illa quā cōtrahit aīal ex etate vel sexu. Dicimus igitur quod aīalia rōne cōplexionis que debetur sexui carnes habēt meliores masculi quam femine: loquēdo tamen de naturali complexione: dicimus quod quecunque potest esse peior: quanto melior. Unde caro masculi peior est quam femine quantum ad naturalē cōplexionē. ¶ Secūdo queritur circa hoc de vacca: et queritur utrū bos in feminino sexu sit laudabilioris nutrimēti quam in masculino: et videtur quod sic: quoniam aīalia sicca sm naturalē cōplexionē indigēt humectatiōe carnis et molliciē sed vacca est aīal frigidū et siccū naturaliter: ergo indiget humectatiōe carnis et mollicie: sed hoc est in femina: ergo caro vacce melior quam bovis. Secūda rō hec est: similitudo est inter sexū et etatē cōvenientē: sexus enim femininus assimilatur etati puerili cū teneritas utroque acquiratur in carne. masculinus enim sexus etati iuventutis assimilatur: sed bos in iuventute est laudabilis nutrimēti: ergo similiter bos in sexu cōsimili illi etati erit bonus: sed hic est sexus femininus: ergo in sexu feminino melior est. Ad oppositū est quod dicit ysaac: quia masculi sunt laudabilioris nutrimēti quam femine excepta capra. Ad hoc dicēdū quod bos laudabilioris est nutrimēti quam femina: et cā est hec: quia inter oīa aīalia in specie huius aīalis maior superfluitas aggregatur: sicut dicit Ras. et in masculo superfluitates ille cōsumūtur propter fortitudinē caloris et ideo carnes remanēt mūde. In femina vero cū nō sit calor fortis et superfluitas abūdet et plus quam in masculo: superfluitas remanet: ideo feminarum carnes nō sunt ita bone sicut masculorum. Ad rōnem in contrarium dicendū quod in carne bovina duo sunt cōsideranda. Primū est dispositio cōplexionis et cōpositionis. Secūdū est carnis mūdificatio. Dicimus igitur quod femine nō sunt mūdiores: imo indigent maiori mūdificatiōe. Ad secūdū dicēdū quod non est simile de sexu et etate: quia prima etas nō est causa habēdi plures superfluitates: nec etiā hec imo est causa mūdiciei carnium: et ideo aīalia in prima etate sunt laudabilis nutrimēti. sexus vero immundiciā inducit in carnibus: et ideo nō est simile. ¶ Tertio queritur circa hoc quare vacce sunt laudabiliores in quibusdam regionibus sicut in hispania quam bos. Ad hoc dicendum quod hoc est propter duas causas. Prima et principalis est diversitas regionis quedā enim regiones declinant ad caliditatē et humiditatē: quedā vero omnino ad siccitatē. In regionibus ergo humidis carnes in masculo mūdificātur propter tēperamentū regionis et propter pascua: et ideo carnes vitulinae in talibus regionibus sunt laudabilis nutrimenti et boni. In siccis vero et calidis regionibus valde sunt sicce carnes et dure propter siccitatem regionis: et ideo carnes bovis in tali regione non sunt laudabiles. Alia causa potest esse labor in una terra magis quam in alia: et ideo ex labore siccitatē acquirit. ¶ Quarto queritur circa hoc quare cū vacca sit frigide et sicce cōplexionis sicut capra: quare sexus acquirit bonitatē in capra: in vacca vero nō. Ad hoc dicēdū quod differt cōplexio in vacca: et in capra. Caro enim capre peccat in multa siccitate et non multa superfluitate: cuius signū est quod lac eius optimum est: cum per femineum sexum humiditas acquiratur: manifestū est quod in capra sexus femineus bonitatē acquirit: vacca vero in siccitate nō multum peccat: imo illa caro multū humida est: et hec peccat in superfluitate: cuius signum est quod lac eius nō multum est bonū: sed sexus humiditatem inducit: qua nō indiget caro vacce. et ideo nullā acquirit bonitatē sexus in vacca. ¶ Quinto queritur circa hoc: dicit ysaac quod carnes in feminino sexu sunt humidiores et molliores: ergo caro porcina in femi. sexu erit mollior et tenerior: et humidior quam caro porcina in sexu masculino. Ad hoc dicendū: quod hoc est sm viam accidētis. Unde dicimus quod si in eadē etate cōpare

tur femineus sexus ad sexum: in masculino durior est caro masculi ꝙ feminine: sed post conceptionem contrarium est: q2 tunc caro porci efficitur dura ⁊ sicca: iuxta illud ph'i in libro de a͞ialibus: qd a͞ial maxime macrescit ⁊ durat multū. ⁊ cā ē q2 primo an̄ conceptionē habebat carnes molles ⁊ de facili eliquabiles: post conceptionē vero tota humiditas dissoluit̄ ⁊ remanet dura. Secūda causa est: multiplicatio filiorum. porci enī multotiens octo vel plures filios pariūt: ⁊ ita nutrimentū quod deȝ cōuerti ad humiditatē ⁊ substantiam corporis mittitur ad fetū nutriendum: ⁊ ita nō remanet nisi cutis q̄ corrugatur. ¶ Sexto querit̄ circa hoc quare a͞ialia bruta fetent cū sunt in coitu: ⁊ quare hoc maxime accidit in capro. Ad hoc respōdet Auicē. ꝙ fetor accidit in coitu: q2 humores cōmouētur in corpore ⁊ fit agitatio illorū humorū. In coitu vō non euacuat̄ nisi puritas humorū: que cedit in sperma: ⁊ ideo cū humor euacuat̄ fetet: sicut patet ī sterquilinio: cū est in quiete nō fetet: cū aūt euacuat̄ cōmouet̄ ⁊ fetet. Silr̄ ē de humorib9 cum ꝑ coitum agitent̄: ⁊ hoc maxime in capro accidit. habet enī sanguinē multū acutū: quasi putrefactū: ⁊ in coitu agitatur ⁊ cōmouet̄ ille humor quasi putrefactus.

¶ Circa secūdū ꝓcedit̄ hoc modo: querit̄ verū a͞ial castratum sit laudabilius nō castrato: ⁊ videt̄ ꝙ nō: a͞ialia enī masculini sexus laudabilia sunt nutrimēta: ergo a͞ial feminini sexus: relinquit̄ ergo ꝙ caro a͞ialis non castrati melior est ꝙ castrati. Secūda ratio hec ē: calor naturalis regit humores corporis: ⁊ carnes mūdificat: ⁊ depurat sup̄fluitates: ergo ablato fūdamēto caloris naturalis minime fit depuratio superfluitatis: sed in castratis fundamētū caloris remouetur remotis testiculis qui sunt fundamentū eiusdē: ergo in castratis non pōt esse tanta mundificatio sup̄fluitatis quāta est in nō castratis: ꝙ carnes nō castratorū meliores sunt. Ad oppositū est qd videmus cōiter. Ad hoc dicēdū ꝙ animalia nō castrata meliora sunt nutrimēti excepto capro. Ad rōnē in contrariū dicēdū ꝙ in a͞iali quorūq3 sunt tria. sexus: etas: ⁊ cōplexio. a parte etatis ⁊ sexus caro in masculis melior est: q2 calidior reddit̄: a parte vero etatis accidit vt complexio melioret̄: sicut patet in leuib9 a͞ialibus q̄ hn̄t carnes mūdiores si castrata fuerint humiditas in corpore retinet̄ ⁊ non exit: ⁊ ideo caro mollior.

¶ Circa tertium ꝓcedit̄ hoc modo: querit̄ quare in genere a͞ialiū: hoc est ꝙ oīa a͞ialia bruta eiusdē cōplexionis iudicant̄: in gn̄e hoim nō sȝ variat̄: videt̄ enī cōtrariū: dicit Auicē. ꝙ impossibile est duo indiuidua in vna pōctali cōplexiōe assotiari: sed sicut est cōplexio in hoīe: silr̄ in brutis: ergo si in genere hominū cōplexio variatur: silr̄ in genere brutorū. Secūda rō hec est: sicut variat̄ cōplexio hominis penes regiones et nutrimētū: eodē modo bruta nutriūtur sicut hoīes: videtur ꝙ sicut in hoībus est diuersitas cōplexionū: ꝙ silr̄ sit in a͞ialibus brutis. Ad oppositū est illud qd fit cōiter. Ad hoc dicūt quidā: ꝙ sicut est variatio cōplexionis in hoīe: silr̄ in brutis: sȝ medic9 eā assignat in genere hoim ⁊ nō in brutis: q2 sua intentio est principalr̄ circa corpus humanū: ⁊ non circa aliorū a͞ialiū. Nos tn̄ dicimus ꝙ nō est tāta diuersitas cōplexionis in a͞ialib9 sicut in homine: ⁊ cā est: q2 homo mollioris cōpositiōis est: ⁊ ideo habet carnē magis agitabilem alia vō a͞ialia respectu hoīs hn̄t carnes duras ⁊ min9 agitabiles. Silr̄ in hoīe magis saluat̄ silitudo speciei: in aliis vō nō saluat̄ ita species: sed cōplexio. Unde in hoīe silitudo cōplexiōis variat̄: spēs vō manet firma. ¶ Secūdo q̄rit̄ circa hoc: q̄re bos ⁊ a͞ialia melācholica sicut bos ⁊ ceruus ⁊ hmōi si in domo in senectute nutriūtur efficiūtur carnes tenere ⁊ pingues. Ad hoc dicendū ꝙ in carne bouis sunt duo. s. suba carnis ⁊ humiditas cōtenta: vnde hoc est ꝓpriū bouis ꝙ caro eius sit dura sine suba' ⁊ etiam sicca. hȝ vō porcus multum latoꝝ: humiditas tn̄ illius bouis subtilis est. vn̄ aqua citius est salsa: sicut dicit̄ cōiter: cū humiditas bona subtilis aque cōmiscet̄: caro vero ecōtrario se habet: in senectute tota illa humiditas perit: ⁊ tūc si in domo nutriat̄ cū porcis habeat latos illa humiditas recuperabitur: vnde tota caro tenera efficitur. ⁊ sic patet solutio ad quesita.

¶ De diuersitate nutrientium. Cap. xxxij.

¶ Lectio. xxxv.

Diuersitas nutrientiū ex etate est quadruplex. sunt enī paruissima sicut natiuitati vicina: vel a natiuitate remota tn̄ adhuc crescentia: sicut animalia vel iuuencula iam cōpleta vel decrepita. lactentium carnes sunt humidiores ⁊ iō a stomacho lubriciores: veterū solubiliores sanguinē phlegmaticū ⁊ multas superfluitates generantes: nisi sicce sint naturaliter sicut bouine ⁊ caprine: quorum nutrimenta ceteris sunt laudabiliora: maxime bonum lac sugentia. Inde. Gal. que animalium sunt lactentia: ⁊ bono lacte nutrita: laudabilia faciunt nutrimenta. Mithiseus atheniēsis. hedulina ⁊ vitulina cum laudabili lacte nutrita: carnes habēt laudabiliores ⁊ saporosiores: diutius aūt lactentiū carnes in saporositate: digestione sunt meliores: heduline tamē omnibus laudabiliores quas diximus. vnde ⁊ sanguis quem generāt: subtilior est ⁊ nutribilior ⁊ omnibus hominibus cōuenientior: maxime euadentibus ab egritudine. Uitule non similiter. q̄ enī sanguinē generant grossiorem faciunt: q2 bones grossiores: ⁊ duriores sunt naturaliter. Unde vituline carnes: etsi sint laudabiles: non tn̄ cōueniūt exeuntibus egritudines: cum mēbra eorum in grosso cibo digerēdo deficiunt. Si autem lactētia naturaliter sunt hūidiora: sunt pessima: q2 humiditas naturalis ⁊ humiditas etatis in eodē se colligūt: ⁊ inde e fiūt grossa ⁊ viscosa ad digerendum dura: corruptum nutrimentū facientia. ¶ Humide autem cōplexiones phlegmaticos generant humores ⁊ grossos: ⁊ solidos fumosos et corruptos. Unde lactentia porcina et agnina sunt pessima: sed plus porcina ex naturalis caloris paruitate: ⁊ viscositatis ⁊ humiditatis dominatione: ⁊ idcirco cauenda. Inde mithiseus athenicnsis. porcina nullam bonitatem habēt nutrimēti: maxime si sint lactentia. Hippo. lactentia porcina dura ⁊ ad digerendum grossa potius ꝙ iuuencula. Hec enī animalia naturaliter venas habent strictissimas: sanguinem paruissimū: pinguedinem multam ergo lactentibus phlegma dominatur. ⁊ ideo nimiū caueant̄: nisi cū necessitate cogant̄ comedētes ea: si calidas ⁊ siccas hn̄t cōplexiones hn̄ fortes exercitētes ⁊ laborantes frequēter: bene frequētāt eas. In etate secūda. i. adhuc crescentia minoris sunt humiditatis ⁊ viscositatis ꝙ lactentia: quia a vulua matris et lacte sunt remota: vnde sunt duriora: min9 superflua ⁊ nutrimēto temperata: ad digerēdū velocia: ad nutriēdū dura: ad dissoluēdū a mēbris dura: maxime si a͞ialia vniuersaliter sint humida sicut porcina: q2 nutrimēta sua inter hūiditatē ⁊ siccitatē sunt tēperata: cū sue cōplexiōis humiditatē siccitas tēperet etatis: ⁊ iō nō iuuenib9 neq3 fortib9 nō laboriosis ⁊ nō exercitātib9 icōuenibilis. Inde mithisc9. Cōuenientiores porcine ⁊ porcine carnes atq3 laudabiliores sunt ex quo a lacte separata sunt quoadusq3 puenīāt ad nubēdū a͞ialia. ¶ Si autē a͞ialia naturaliter sint sicca carne sunt duriora: ⁊ ad digerēdū tardiora: q2 in eis augetur siccitas. Ideoq3 bouina et caprina in hac etate sunt illaudabilia. In etate vero tertia. i. iuuencula: siccitas dn̄atur nimia. Ideoq3 carnes duriores

grossiores: ad digerendam tardiores: sed tñ in stoma
cho ꝛ epate bene digesta: nutrimēta dant fortiora ꝛ
multa ꝛ superfluitatib⁹ mūdificata: a mēbris tarde
dissoluēda ex paruitate sue humiditatis ꝛ viscosita
tis. Inde si aīalia naturaliter sunt humidiora: bene
digerētiū sunt nutritiua: sicut iuuenū exercitantium
Ideoq̃ carnes porcine ꝛ pecorine iuuēcule: etsi hūi-
ditates sint grosse: bene tñ digeste: laudabiles in mē
broꝝ cōfortatione ꝛ in duratione: plus q̃ in regēda
sanitate. Si aūt aīalia naturaliter sint sicca: nutrimē
ta sua sunt pessima ex siccitate duplici sua. Iuuēcula
ergo caprina bouina sunt pessima: carne dura: ī dige
stione tarda: digesta grossum generāt sanguinē ꝛ me
lācholicū. In etate q̃rta .i. decrepita oīa aīalia dupli
ci de cā sunt pessima. Una q: caloris naturalis extin
ctioni sunt ꝓpinqua. Altera q: ceteris carnibus sunt
sicciora ex hūiditate sua vicinius finienda. vñ ad
digerēdū durissima: q: carne sunt neruosa ꝛ fere nūq̃
digesta. maxime si aīalia naturaliter sint sicca: sicut
bouina ꝛ caprina: q̄ dupliciter pessima sunt: ex natu
rali siccitate ꝛ etate sua. vñ Gal'. Que aīaliū natura
liter sicca sunt: paruoꝝ carnes sunt meliores ꝛ nutri
mēto laudabiliores erunt. Que ꝟo humidiora sicut
porcina ꝛ pecorina: quāto perfectiora: tāto meliora.
Itē Gal'. q̄ maxime sunt annosa: mēbris sunt siccio-
ra ꝛ ad digerēdū duriora. Quāto minora tanto mē-
bris sunt teneriora: ꝛ ad digerēdū sunt velociora. Si
vero lactentia erūt phlegmatica. maxime si naturali
ter sint humida. Ideo oīa aīalia volatilia vel ambu-
labilia dū sunt crescentia: carne sunt laudabiliora: q̃
q̄ sunt iam declinata. Media inter hec duo extrema
laudabilia sunt: vel illaudabilia ſm extremū ad qđ
magis sunt pendentia.

¶ Post diuersitatē nutrimēti ex aīalib⁹ a parte cōplexiōis
agit de eius diuersitate a parte etatis. Diuisio. Hec autem
pars diuidit̄ in duas. In quarū prima distinctionē etatū as-
signat in aīalibus. In sc̄da .s. in hac: Lactētiū carnes humi-
diores sunt ꝛc. assignat diuersitatē nutrimēti ī aīalib⁹ a ꝑte
omniū etatum. Prima autem non diuiditur. Secunda au
tem diuiditur ī quattuor ſm numerum quattuor etatum
In quarum prima assignat diuersitatē nutrimenti noui-
ter genite etatis. In sc̄da .s. ī hac: In etate sc̄da .s. adhuc cre
scentia maioris sunt humiditatis ꝛc. a parte adolescētie. In
tertia .s. ī hac: In etate tertia .s. iuuēcula siccitas nimia dñat̄
ꝛc. a parte iuuētutis. In quarta .s. in hac: In etate quarta
.s. decrepita ꝛc. a parte senectutis. ꝛ sic sunt qnq̃ ꝑtes in p̄e
senti lectione. ¶ Circa primā partē distinguit etates quat
tuor. sunt eñ quedā aīalia in prima etate. quedā ī adolescē-
tia. quedā in iuuentute ꝛ statu. quedā in senectute ꝛ senio.
Circa sc̄dam partē septē intēdit. Primo dicit q̄ aīalia lactē
tia multā habēt humiditatē ꝛ liquiditatē. Sc̄do excipit aīa-
lia sicca: q̄ ī hac etate ꝓpter lac sunt laudabilia: ꝛ introducit
Gal'. dicētē aīalia lacte nutrita bene esse laudāda. Idē autē
dicit mithri⁹ de hedis. Quarto dicit de hedis q̄ ī hac etate
multū sunt laudabiles ꝛ eas acrituīnas ꝯparat. nā hē sub
tilē: ille grossum sanguinē generāt. Quinto dicit q̄ cū q̄dā
lactētiū sint humida. q̄dā sicca: cū iam de siccis dictū sit: di
cit de humidis q̄ grossa sunt: ꝛ viscosum generāt sanguinē
sicut ī porcellis patet. Sexto cōfirmat intētionē ꝑ mithrisciū
ꝛ ꝑ Ilippo. Septimo ostēdit quib⁹ cōpetāt dicēs: q̄ haben
tibus calidas ꝛ siccas cōplexiones: ꝛ exercitantibus. Circa
tertiā partem assignās diuersitatē nutrimenti ex aīalibus a
parte etatis secunde quattuor intēdit. Primo dicit q̄ in ta
li etate aīalia sunt temperate humiditatis nutrimēti lauda

bilis. Sc̄do q̄ hoc aīalibus humidis maxime cōpetit: q̄ sua
humiditas per etatem reprimit̄. Tertio cōfirmat per mithri-
scum. Quarto dicit q̄ sunt in hac etate minus laudādi. Cir-
ca quartam partem assignās diuersitatē nutrimēti in aīali
bus rōne tertie etatis quinq̃ intēdit. Primo dicit q̄ ea aīa
lia sunt dure digestiōis: si tamē bene digerant̄ multū dāt
nutrimentum ꝓpter moram in membris: ꝛ purū ꝓpter ca-
loris confortationem. Sc̄do dicit: q̄ humida magis sunt in
ea laudabilia ꝛ iuuenibus ꝛ exercitantibus cōpetunt. Ter-
tio descendit ad porcum ꝛ pecus: qui laudandi sunt in ipsa.
Quarto dicit q̄ aīalia sicca contrario modo se habēt in ipsa
ꝓpter siccitatem cōplexionis ꝛ etatis. Quinto dicit q̄ ideo
in hac etate capra ꝛ bos maliciam habent. Circa quintam
partem assignans diuersitatem nutrimenti ex aīalibus rō-
ne vltime etatis tria intendit. Primo dicit q̄ in ipsa aīalia
sunt mala in vltimo ꝓpter caloris naturalis extinctionem
ꝛ ꝓpter siccitatem nimiā: vnde sunt dure digestionis. Se-
cūdo dicit: q̄ maxime accidit hec malicia siccis aīalibus ꝓ-
pter siccitatem cōplexionis ꝛ etatis. Tertio cōfirmat inten-
tionem per Gal'. dicentem: aīalia humida in etate perfecta
meliora: in prima mala: sicca econtrario. Et dicit q̄ aīalia
sicca in senectute sunt dure digestionis. in noua etate sunt
laudanda. Sed tamen lactentia sunt phlegmatica ꝛ maxi-
me naturaliter humida. Omnia autem aīalia dum crescunt
sunt meliora q̄ cum declinant. Que aūt sunt in medio laudē
ꝑticipāt ſm maiorē ꝛ minorē accessum ad extrema. ¶ Cir-
ca partem istam tria dubitantur. Primū est de mutatione
etatis a parte cōplexionis. Secundum est de temperamēto
complexionis ex etate. Tertium de comparatione aīalium
ratione etatis.

¶ Circa primum ꝓceditur hoc modo: queritur in qua eta
te animalia complexionaliter sunt calidiora: ꝛ videtur q̄ in
iuuentute. In quacūq̃ etate minus abundat qualitas com
plexionis caliditatem hebetans ꝛ obfuscans ipsam calidi-
tatem in eadem fortior est calor complexionalis: sed in eta-
te iuuētutis humiditas que caliditatē obfuscat complexio-
nalē minor est q̄ in tēpore lactentie: ꝗ calor maior est in eta-
te iuuētutis q̄ in etate puericie. vnde ꝓportionātur etates
complexionibus: et complexiones humoribus: vnde etas
iuuentutis comparatur complexioni calide ꝛ sicce. Secūda
ratio hec est: egritudines ꝛ dispositiones accidētales q̄ acci
dunt in aīalibus fiunt ſm dispositionē corporis: sed acciden
talia que sequunt̄ in iuuentute aīalium sunt vt febris acu-
ta ꝛ hmōi: ergo ꝛ dispositio corpis ī hac etate debet esse ta-
lis: ꝛ sic maior erit calor cōplexionalis in iuuētute q̄ in lactē
tia. Ad oppositū. vita stat ꝑ calidū ꝛ hu. vñ stat in calido si
cut in agēte ꝛ humido sicut in patiēte: sed etas prima plus
appropinquat vite: ergo in illa etate est maior calor cōple-
xionalis. Sc̄da ratio hec est: caliditas fundata in grossiori
suba fortior ē. fortior ei est ignis ī ferro q̄ ī stipula: sꝫ in pria
etate calor fundatur in grossa suba vel materia: quia supra
humiditatem que multa est: in secunda vero etate .s. iuuen-
tute non fundatur supra ita grossam materiam. fundat̄ eñ
supra siccitatem: ergo caliditas prime etatis maior est q̄ se-
cunde. Ad hoc dicēdū q̄ calor cōplexionalis fortior ꝛ maior
est ī etate iuuētutis q̄ lactētie. sed⁹ tñ est de calore naturali.
ꝛ voco complexionalem calorem illum qui inest omnibus
membris a natura: nec est distinguendum quantitatiue vel
qualitatiue: sed quātitatiue solū: q: calor naturalis innatus
est membris quasi fumus quidā mulcebris existens. Ad rō-
nem in ꝯrium dicendū q̄ q̄uis vita stet per calidū ꝛ humi-
dum: in prima tñ etate humidū est multū ꝛ obfuscat calorē
complexionalem. In etate vero iuuentutis calidum iam
dñatur humido: ꝛ ideo est ibi maior calor q̄ in etate lactētie
Ad aliud dicendū q̄ calor in materia grossa fortior est dum-
modo sit fortior in se: sed si sit debilis debilitat̄ vt paruus
ignis in ferro ꝛ stipula: vnde q̄uis in prima etate materia
sit grossa: q: tñ calor ē ipsm non pōt cōuertere ad suā naturā
ideo calor ille dicit̄ debilis. In iuuentute vero pōt ipm ad
suā naturam conuertere: ideo in iuuentute respectu etatis
lactentie dicitur esse fortior. ¶ Secundo queritur de ca-
lore naturali vtrū fortior sit in etate lactentie q̄ iuuentutis

et voco nihil aliud esse calorē naturalem nisi quēdam fumū
vel mulcebrem vel substantiam calidam ꝛ humidam influ
xā a corde. vñ sicut dicit Gali. ꝙ a corde oriuntur due substā
tie. s. calor naturalis ꝛ hec est calida ꝛ humida: ꝛ spūs: ꝛ hec
est calida ꝛ sicca: ꝛ videt̄ ꝙ in etate iuuētutis. Omē pcedēs
ꝯtinue augmētādo ad terminū pfixatū semp intēdit vsq;
ad terminū: ꝛ in termino est stat⁹. ſꝫ calor naturalis ē hmōi
ergo calor naturalis est minor in prima etate ꝙ̄ in secunda
in scđa ꝙ̄ in tertia: ꝛ sic in iuuētute erit maior ꝙ̄ in etate la
ctētie. Scđa rō est hec: oīa quecunq; sunt ab aīali pcedunt
fm augmentū. s. membra virtutes ꝛ operationes. membra
eñ augmentantur vsq; ad statum viuētis: ꝛ tunc incipiunt
debilitari: sed fortitudinem membroꝝ sequit̄ fortitudo ca
loris naturalis: ergo fortior erit calor in etate iuuentutis
ꝙ̄ in etate lactētie. Hec autem ratio cōfirmat̄ per auctorita
tem di. ꝙ instrumētum omniū operationū naturaliū est ca
lor naturalis: sed fortiores sunt operationes in iuuentute
ꝙ̄ in prima etate: ergo ꝛ calor naturalis fortior est. Tertia ra
tio est hec: augmentum pcedit fm eleuationē caloris natu
ralis qui eleuat⁹ eleuare facit: ꝛ declinatus declinare: sicut
patet per simile in calore solis: qui eleuatus fortior est: ꝛ de
clinatus debilior: sed in prima etate parū eleuat̄: in secunda
magis: ergo tunc calor naturalis fortior est. Quarta ratio
est hec: sed ꝙ de ista materia supra appborif. disputauimus
ideo ad presens supersedemus.

De diuersitate animalium. Cap. xxxiij.

Lectio. xxxvj.

Diuersitates tamen aīaliū in nutrimentis
iam diximus fm ꝙ pascerentur: oportet
tamen ad memoriā reducamus. aīalium
q: quedā siluatica: quedā q̄ iam diximus
domestica. Siluaticoꝝ vero sanguis subtilior ꝛ acu
tior est: quia minus comedentia: ꝛ sunt sicciora et ni
mio motu ꝛ calore aeris vbi aluntur. semper eñ fo
le operiantur. vnde poti rarificantur: superfluitates
humoꝝ dissoluuntur: ꝛ q: parū comedūt atq; bibūt.
Sanguis quoq; domesticus datus est contrarius:
q: durior et grossior et viscosior: atq; mutabilior et
paruitate aeris: defectione mouendi: ꝛ multitudine
comedendi ꝛ bibendi: vnde poti oppilantur: ꝛ nutri
menta sua ingrossantur. Diuiduntur autem in tria.
Quedam eñ maiores herbas pascentia sicut boues
ꝛ similia. Quedā parua ꝛ minora: sicut pecudes. Que
dam tñ ramoꝝ extrema sicut capre. Pascētiū tantū
maiores herbas pessima sunt: ꝛ macilenta ꝛ ex cor
ruptione sui nutrimēti in hyeme sunt: ꝛ vsq; ad me
dium veris: quibus in temporibus macra sunt: cum
bona sibi non inueniant pascua. a medio veris in an
tea: cum iam sibi pascua inueniant conuenientia: in
grossantur augmentant̄: ꝛ saporitatē nāciscuntur: et
laudabile nutrimentum faciunt. Inde Gal. omnia
inquit aīalia si cibos sue complexioni competentes
vnde saturentur inueniūt: carne saporosiora ꝛ lauda
biliora fiunt. nō inuenientia his cōtraria. Paruas
ꝛ minutas herbas pascētia sunt bonitate carnis lau
dabilia ab initio veris vsq; ad medium estatis. his
eñ temporibus sibi cōpetentes cibi inueniuntur. vñ
ꝛ in his temporibus grossiora teneriora inueniūtur:
ꝛ laudabilis nutrimenti vident̄. Extrema ramorum
pascentia ab initio estatis vsq; ad medium hyemis
sunt bona. tunc eñ rami arborum teneriores sunt et
humidi. Hippo. Que inquit aīalia in pratis ꝛ cāpis
pascuntur: carne sunt leuiora: ꝛ facilia ad digerendū
plus ꝙ̄ ea q̄ i domibus nutriuntur: ex frequentia sui
exercitij atq; motus: ꝛ subtilior ꝛ siccior aer ab eis
trahitur. vnde superfluitates humoꝝ minuuntur: et
sue complexiones temperantur. Que herbis parum
siccis ꝛ minutis pascuntur: meliora sunt ꝙ̄ q̄ herbis
humidissimis nutriūtur. Que ramos comedūt tene
ros ꝛ frondes: meliora sunt ꝙ̄ que domi fructibus
aluntur eoꝝ. Que aūt parū comedentia ꝛ bibentia
multum comedentibus sunt meliora.

De diuersitate aīaliū in nutrimētis. Cap. xxxiiij.

Diuersitas aīalium in macilencia ꝛ crassi
cie ē triplex. aut eñ crassissima: aut macer
rima: aut media. Crassissima sunt pessi
ma: q: pinguedinis pprietas ꝛ stomacho
et digestioni est nociua plurimum. primū eñ inna
tat: ꝛ facit cibos inflātes. ꝛ cito saturantes: cū alteri
cibo admisceatur sua viscositate: ille alter ingrossat̄
ꝛ digestioni cōtrariat̄. digeri incipiens: villos stoma
chi emollit: ꝛ viscositatem ꝛ lubricitatem eis tribuit.
vnde contentiua deficit ꝛ expulsiua cōfortat̄: ꝛ inde
plurimū lienteria generatur: quibus stomachus est
humidus: quib⁹ calidus: fumositas fit calida de cho
lericis generibus: q: calor stomachi ex pinguedine
interius incēsiuus fit: sicut exterius calor ignis pin
guedine ꝛ oleo accendit̄. Ideoq; studuere antiqui
artificialiter adaptare cum multo sale assari forti et
carbonoso igne: vt mali humores sui plus sint desic
cati: ꝛ vt accedant temperamentis: phibuere inungi
carnes exterius oleo vel aliis cum assentur: ne forte
poti clausi malos humores exire phibeant. Item in
iungere ne de crassissimis aīalib⁹ nisi sola rubea caro
comedatur. Caro eñ sola ꝛ pinguedine nuda: etsi de
crassissimo aīali sit: melior ꝛ laudabilior est ꝙ̄ que cō
mixta est pinguedini: licet sit de crassissimo aīali dua
bus ex causis. Una q: caro pinguedine nuda etsi na
turaliter sit crassa ꝛ vnctuosa: non tñ habet de pin
guedinis crassitie qđ stomachū possit inuiscari: ꝛ lu
bricare: mutare quoq; vel corrūpere: quia adeo sub
tilis: ꝛ ad digerēdum est facilis vt temperata sit. vn
de multum habet nutrimenti ꝛ fortitudinis. ꝛ tā tar
de dissoluitur a mēbris vt corporibus inde bona vir
tus prestet̄ humanis. Scđa: q: tātū habet vnctuose
subtilitatis cōmixte carni: quo prestet̄ inde sanguini
nutrimentum: ꝛ calori naturali: ꝛ augmentatio sui.
Calor eñ naturalis nō nutritur nisi ex vnctuositate
sanguinis. vnde ꝛ vnctuositas semper nutrimētum
ꝛ fundamentum caloris est naturaliter. ꝛ ideo phi
buerūt antiqui infirmos febricitantes carnibus nu
triri vel aliis vnctuosis: que causa augmentādi fe
bris sint ꝛ eas confortandi. Inde Gal. sicut oleum
ꝛ alia vnctuosa exterius sunt alimenta ignis: sic ꝛ in
teriori calori pinguedo et alia vnctuosa. Animalia
vero macerrima carne sunt neruosa: ꝛ parum sangui
nis habentia: ꝛ parum humida: parui nutrimenti: ſꝫ
tñ causa sue parue vnctuositatis digeri velocia sunt:
ꝛ venas penetrare magis ꝙ̄ carnes crasse: ꝛ longe
sunt remote a stomachi ꝛ intestinoꝝ lubricatione: ꝛ lō
ge a cōuersiōe i gña cholerica: ꝛ minus calefactorie.
A lubricatiōe stoachi ꝛ intestinoꝝ lōge sunt remota

duplici ex causa. Una q: neq3 lubricitatē hñt: neq3 vi sceitatē stomachi villos emollientē: cum siccitas sibi dñcetur. vnde antiqui τ maxime rufus precepit vt carnes macre nullam pinguedinem hñtes accipiant elixe vel in vasculo cocte: quatenus ab aqua fiat humide: vnde siccitates sue temperētur. Sc̄da vero q: ex perforatiōis venarū velocitate nō diu i intestinis permanēt vt ea gravent ad expellenda velociter. Parū calefactoria in stomacho: τ tarde mutanī in genera cholerica ex ablatiōe sue vntuositatis τ pinguedinis: que materia sunt cholerice incensionis. ❡ Que aīaliū sunt inter crassitiē τ maciē media: in natura actionis τ passiōis sue sunt mediocria: τ quā tū carnes pinguissimorū aīaliū τ pinguedine nuda valentia. Ideoq3 ceterorū carnib⁹ sunt tēperantiora τ laudabiliora: cum non tantū pinguedinis habeāt que calorem incendat atq3 pilos stomachi lubricet: neq3 adeo macra vt carne fiant neruosa τ sanguinis pauperrima: τ idcirco antiqui instituerunt: non tñ sal adhibēdū vt sua desiccet humiditas: neq3 tant⁹ foc⁹ ei preualeat vt sua desiccet vntuositas. Exteriora ergo cum oleo vnguntur τ sale τ assanī tēperato igne: quatenus oleo oppileī cutis: τ humor custodiatur substātialis. Sic ergo fiat in carne pinguedine nuda: τ de pinguissimis aīalib⁹ facta: macerrime tñ carni hoc soli conuenit causa sue siccitatis. Paul⁹ Caro inquit cuiuslibet animalis in pinguedine tēperata melior est q̄ pinguissima siue macerrima. Nutrita cibarijs cito digestibilibus melior est q̄ que contrarijs nutritur. Que aūt naturaliter sunt humida masculina q̄ feminina meliora sunt: τ in etate perfecta meliora q̄ impfecta. Sicca naturaliter feminina masculinis sunt meliora. Etate imperfecta sunt meliora q̄ etate perfecta.

❡ Hic aggredit auctor assignare de diuersitate nutrimēti ex aīalibus a parte pascuorū: τ deinde aggreditur partē de diuersitate eius a parte habitudinis. iste due partes ad presentem spectant lectionē. Diuisio. Sunt igiī in presenti lectione partes due. In prima assignat diuersitatē nutrimenti ex aīalibus a parte pascuorū. In secunda eius diuersitatē assignat a pte habitudinis. Prima ps prio exponaī Diuidiī aūt hec pars in duas partes. In prima assignat diuersitatē nutrimenti ex aīalibus a parte locorū siluestrium τ domesticorū. In secunda eius diuersitatē assignat a parte pascuorū. Prīa in duas diuidiī. In prima diuidit aīalia p siluatica τ domestica. In sc̄da determinat de natura vtriusq3 generis. Sc̄da pars q̄ est de diuersitate pascuorū diuidiī in duas. In quarū prima assignat trimēbrem diuisionem pascuorū aīalium. In sc̄da determinat diuersitatē nutrimenti ex illis iuxta pascuorū differentias. Sunt igiī in hac parte quattuor partes. In prima distinguit aīalia per siluatica τ domestica. In sc̄da ibi in hac: Siluaticorū vero sanguis τc̄. assignat diuersitatē vtriusq3 generis. In tertia. s. in hac: Diuidiī aūt in tria. assignat trimēbrē pascuorū distinctionem. In quarta vero parte. s. in hac: Pascētia aūt herbas maiores τc̄. nutrimēti ex aīalibus diuersitatē assignat iuxta pascuorū differentias. ❡ Circa primā partē dicit q̄ dictum est de diuersitate rōne pascuorū in sc̄da lectione: capl'o de aīalibus: sed aūt repetamus dicentes: q̄ aīalium quedam sunt siluatica: quedam domestica. Circa partē sc̄dam sunt particule due. In prima agit de natura siluestriū: dicēs q̄ sanguinē generant subtilē τ acutū ꝓpter paucitatē humiditatis. In secunda agit de natura domesticorum: que sanguinē contrarium generant ꝓpter multam humiditatē τ alias causas.

Circa tertiā partē talē assignat diuisionem. Aīaliū quedā pascūtur herbis magnis: quedā paruis: quedā ramis. Circa quartā partem sunt quattuor particule. In quarū prima determinat naturā pascentiū herbas magnas sicut beuces dicēs: q̄ in hyeme vsq3 ad mediū veris sunt mala ꝓpter pascuorum carentiā: sed a medio veris vsq3 ad hyemem sunt bona ꝓpter copiam pascuorum. Hoc aūt patet per Gal. dicēt. Aīa aīalia eiꝰ laudāda cū nutrimēto competenti nutriuntur: ꝯtraria aūt non. In sc̄da determinat naturā pascentiū herbas minutas: q̄ ab initio veris vsq3 ad mediū estatis sunt bona ꝓpter pascuorū copiam: in alijs tēporibus mala ꝓpter ipsorū inopiā. In tertia determinat naturā pascentiū ramos extremos: q̄ ab initio estatis vsq3 ad mediū hyemis sunt bona: in alijs tēporibus mala ꝓpter causas predictas. In quarta inducit auctor. Hippo. aīalia ad inuicē cōparantē: qui dicit q̄ aīalia in campis pascētia meliora sunt domesticis ꝓpter causas predictas. Pascentia siccas herbas meliora sunt q̄ pascētia humidissimas. Pascētia ramos τ frondes meliora sunt domesticis. pari ū comedentia multū comedentib⁹ sunt meliora. ❡ Diuersitates aīalium in crassicie τc̄. In hac parte determinat diuersitatē nutrimēti ex aīalibus a parte habitudinis in pinguedine τ macie ꝯsistentis. Hec aūt pars diuidiī in duas. In prima assignat distinctionem aīaliū penes triplicē habitudinē. In sc̄da. s. in hac: Crassissima sunt pessima τc̄. assignat diuersitatē nutrimēti ex illis penes differentias habitudinis. Prima pars nō diuidiī: sed secūda diuidiī in tres. In quarū prima determinat de diuersitate nutrimenti ex aīalibus a parte crassiciei. In sc̄da. s. in hac: Aīalia neruosa sunt illa q̄ hñt carnē macerrimā τc̄. a parte maciei. In tertia. s. in hac: Que aūt aīaliū inter crassiciē τ maciē sunt media. a pte habitudinis. Et sic sunt q̄tuor partes in presenti lectiō. Circa primā partē dicit q̄ aīaliū q̄dā sunt crassissima: quedā macerrima: quedā mediocria. Circa sc̄dam partē tria intendit. Primo dicit q̄ aīalia crassissima pessima sunt ꝓpter nocumenta q̄ inferūt stomacho supernatando τ appetitiuā retentiuā digestiuā virtutē defectando Ideo dicit q̄ nō debēt accipi nisi pperata per artificiū: cū sale τ alijs cōdimētis. Tertio dicit q̄ de aīalibus crassis carnes macre sunt bone ꝓpter remotionē nociue pinguedinis: τ ꝓpter aliquā vntuositatis portionē q̄ in nutrimentū cedit caloris naturalis. Nā vntuosis calor nutriī naturalis: sicut τ calor exterior. hoc aūt cōfirmat p Gal. Circa tertiā partē quattuor intendit. Primo dicit q̄ aīalia macerrima pauci sunt nutrimenti τ sanguinis. Sc̄do dicit q̄ velociter digeruntī ꝓpter paucitatē vntuositatis: τ pauca nocumenta intestinis τ stomacho ingerūt. Tertio duas causas assignat Una est remotio lubricitatis. vñ ꝓpter suam siccitatē antiqui maxime rufus elixa suscipi preceperunt. Alia est ꝓpter sui penetrationē nō diu ꝑmanent in intestinis vt ad expellēdū cogant. Quarto dicit q̄ parū inferūt caloris ꝓpter priuationē vntuositatis: τ ideo nō mutanī facile in gen⁹ cholericū. Circa quartā partē due sunt partes. In quarum prima assignat naturā mediocriū aīaliū. τ primo dicit q̄ sunt medie τ temperate virtutis inter extrema. talia aūt sunt q̄ nō sunt tñ pinguia: vt stomacho noceant: neq3 tñ macra: vt nutrimēto careāt. Sc̄do docet ꝑm antiquos ea p artificiū preparare: τ sic pinguia τ macra. In sc̄da parte q̄ principaliter pōt poni sub auctoritate pauli: aīalia ad inuicē cōparat dicens q̄ tēperata in habitudine sunt meliora. Nutrita cibis digestibilibus sunt meliora. Pīe humida masculina sunt meliora. τ sic etate pfecta inter sicca est ꝯuū. ❡ Circa pñtē istā tria dubitanī. Primū est de diuersitate aīaliū a parte locorū in quibus oriuntur. Secūdū est de diuersitate aīaliū a parte nutrimēti. Tertiū est de diuersitate aīalium a parte potus aque.

❡ Circa primū ꝓcediī hoc mō: q̄riī vtrū aīalia humida sint melioris nutrimenti an sicca: τ hoc est q̄rere: q̄d sit melioris nutrimēti: an potius habitans in loco siluestri sit melior domestico: τ videtur q̄ siluestris sit melioris nutrimenti: dicit Ysaac animalia siluatica sunt minoris humiditatis τ siccitatis ꝓpter paucitatē nutrimēti: τ desiccationē solis: q̄ aīal maxime humidū indiget locis siluestribus: ergo cū po

cus sit maxime tale indiget loco silvestri humidū eni p siccū
tēperat: ḡ porcus silvestris melioris est nutrimēti q̄ dome
sticus. Scđa ratio hec est: dicit ysaac sub aucto. Hippo. aīa
lia q̄ in pratis pascunt leuiora sunt ad digerēdū q̄ ea q̄ i do
mib⁹ pascunt sive nutriunt: q: exercitiū iuuat ⁊ subtilitas
aeris: talia vero sunt silvestria: ergo aīal maxime humidum
acquiret in calidus locis temperātiā humidi p siccū: ḡ idem
qđ prius. Tertia ratio hec est: de similibus similē est iudicium.
ſꝫ hedus agrestis melioris est nutrimēti q̄ domestic⁹: sicut
vult Ysaac: decitatur eni sanguis in eo ꝑpter motū: ḡ multo
fortius in porco: qui maxime humidus est: acquirit locus sil
uestris humiditatē p motū: ⁊ subtilitatē aeris: ⁊ sic porcus
silvestris melioris nutrimenti videt esse q̄ domesticus. Ad
oppositū est: illud aīal est laudabilioris nutrimenti cui⁹ car
nes sunt grossiores ⁊ viscosiores: ſꝫ aper agrestis est hmōi:
ergo aper agrestis peioris est nutrimēti q̄ domestic⁹. Hoc
cōfirmatur p ysaac dicentē q̄ aīalia domestica meliora sunt
agrestib⁹ pter capreolū. Ad hoc dicēdū q̄ silvestris lau
dabilioris est nutrimenti q̄ domesticus. Nos aūt huic opi
nioni nō consentientes dicimus q̄ porcus silvestris melio
ris est nutrimenti q̄ domesticus: sicut videt velle Ras. in
almāsore ci. q̄ porcus domestic⁹ peior est silvestri. ⁊ Auicē.
similiter. xpiani porcū domesticū comedunt q̄ habet carnes
viscosas: aper eni domesticus melior est cū carnes habeat
meliores et subtiliores propter motum et subtiliationem
ꝑpter hoc sicut ipē dicit silvestris est melior. Ad rōnem in
ꝯiū dicēdū: q̄ duplex est dispositio in porco: quedā est quā cō
trahit a loco silvatico: ⁊ hoc modo dicim⁹ q̄ silvatic⁹ melior
est. Alia est dispositio quā trahit ex etate: ⁊ sic domesticus
melior est: porci eni agrestis a parte etatis carnes multū in
grossantur: q: nō sunt ablati testiculi. Ad aucto. ysaac dicen
dū q̄ in istis aīalib⁹ tria acquiruntur. Primū est subtilitas
carnis ⁊ sanguis. Scđm est tēperamentū carnis. Tertiū est
teneritas carnis. Dicim⁹ q̄ rōne teneritatis solū meliores
sunt carnes domestici porci q̄ silvatici: rōne tñ innūdicie: et
tēperamenti carnes silvatici sunt meliores. Unū dicit Auicē.
q̄ oēs fere acquirūt bonitatē in silva. ¶ Scđo q̄rit quis est
melioris nutrimēti: aut silvestris lactens aut domesticus: ⁊
videt q̄ agrestis. dicit ysaac: q̄ fet⁹ sicce matris quāto prui
ꝓpinquior: tāto melior. humidū eni quātū plus distat a par
tu tanto melius: sed inter oīa aīalia caro porcelli magis est
humida: ſꝫ in silvatico refrenat hmōi humiditas multis de
causis vt dictū est: ergo agrestis lactēs est melior. ⁊ hoc con
firmat p simile in capreolo. acquirit eni bonitas i eo ꝑpter
motū: ⁊ subtilitatē aeris: ſꝫ porcus est humidior ipo capreo
lo: ergo plus indiget huiusmodi mūdificatiōe: ergo porcus
agrestis lactens melior est. Ad oppositū: dicit ysaac: oīa aīa
lia i quacūq; etate sic se hñt: q̄ laudabilioris nutrimēti sunt
domestica: q̄ silvestria excepto capreolo. Ad hoc dicendū q̄
agrestis melior est q̄ domestic⁹: q: tēperat⁹ est ꝑpter motū
⁊ subtilitatē aeris carnē depurantē: sicut dicit Auicē. porcel
lus domestic⁹ pessimi est nutrimēti: ⁊ capreolus domestic⁹
melior agresti sicut videt velle ysaac ⁊ Auicē. Ad auctori.
ysaac dicim⁹: q̄ bonitas in nutrimēto est duplex. Una quā
tū ad teneritatē carnis: ⁊ sic domestica est melior agresti. q:
facilius conuertitur: sed quātū ad mūdiciā melior est agres
tis: ⁊ sic intelligit Auicē. ⁊ Ras. ¶ Tertio querit in quo
maior bonitas in silua acquirit: an in apro: an in capreolo: ⁊
videt q̄ in apro. dicit ysaac: cōplexio aīalis tēperat ex regio
ne ⁊ aere: ḡ aīal qđ est sicce carnis indiget aere humido: et
aīal humidū aere sicco: sed hedus agrestis est sicce nature:
ḡ indiget humido aere: porcus vero agrestis ecōuerso: ḡ cū
habitatio in locis domesticis reddat carnes humidiores: ⁊
habitatio i loco silvestri reddat carnes sicciores: manifestū
est q̄ hed⁹ bonitatē acq̄rit ex loco domestico: ⁊ aper ex silve
stri. hoc aūt cōfirmat p simile de nutrimēto ⁊ loco: ſꝫ carnes
porcine laudabiliores iudicātur: cū porci ex granis sicut ex
ordeo vel huiusmodi et humidis nutriantur: pessimi sunt
nutrimenti. hedus vero ecōuerso: ſꝫ ꝑpter bonitatē lactis
efficit aīal boni: ⁊ mali ꝑpter maliciā alimēti: ḡ ⁊c. Hoc
ꝯfirmat p Auicē. dicētē: q̄ inter oīa quadrupedia caro hedi
domestici melior: post agni annualis: inter agrestia caro hedi
melior est. vñ Ras. caro algazel. i. hedi silvestris melior est:
tñ sanguinē melancholicū gñat: ḡ cū bonitas absoluta me
lior sit respectiua: ḡ ⁊c. Ad oppositū: dicit ysaac: oīa domesti
ca meliora sunt nutrimēti q̄ silvestria: excepto capreolo qui
subtiliat p motū: ⁊ porci aperiunt. Ad hoc dicēdū q̄ porcell⁹
domestic⁹ peior est silvestri. ecōuerso est in capreolo: ⁊ hoc
vult Ras. ⁊ Auicē. in capl'o de carnib⁹. Ad rōnem in ꝯiūm
dicēdū q̄ simplr loquēdo capreolus domestic⁹ melior est: ſꝫ
in vno casu silvestris melior indicat. s. quātū ad subtiliatio
nē sanguinis: ⁊ mūdificationē ꝑpter motū: ⁊ apertionē po
rorū: q: cū aīal sit imūdū: ⁊ sanguis putridus p poros euen
tat. ¶ Quarto querit vtꝝ in boue acq̄rat bonitas in silua
sicut i capreolo: ⁊ videt q̄ sic: sanguis vituli grossior est oīm
genere sanguinis: ⁊ caro bouis grossior est oīm genere car
nis qua vtimur. vñ ysaac ipam comparat asinine: sed caro
hedi p motū subtiliat: ḡ multofortius caro bouina. Ad oppo
sitū est aucto. ysaac: q̄ solū capreolū excludit. Ad hoc dicēdū
q̄ vitulus agrestis nō est laudabilis nutrimēti respectu do
mestici. Ad rōnem in ꝯiū dicēdū q̄ nō est sile de istis: q: si
cut dicit Auicē. inter oēs carnes caro bouina siccior est. post
vo caprina. ouina caro dicitur tēperata: ⁊ q̄ caro bouina sic
cior est imoderate: imoderatā acq̄rit siccitatē ex silua: ſꝫ imū
da mūdificat p motū in silua: ⁊ ideo acquirit capreolus bo
nitatē in silua: bos aūt nō. ¶ Quinto q̄rit quare in regio
nib⁹ calidis bruta aīalia sunt magna: hoīes vo parui: in fri
gidis aūt ecōuerso sicut patet in ethiopia: ⁊ videtur ꝯium
dicit Auicē. caliditas est causa augmēti. vñ errauerūt qui po
suerūt augmētū multū esse in pueris ꝑpter humiditatē: q:
nō est sic: ſꝫ caliditas est cā: sed in regionib⁹ calidis magis
viget caliditas: ḡ magis dꝫ vigere simplr extēsio: ⁊ augmē
tū tam in holbus q̄ in aliis aīalibus. Ad oppositū est qđ vi
demus. Ad hoc dicēdū q̄ in regionib⁹ calidis bruta magna
sunt: hoīes vero parui. ⁊ cā hui⁹ est: q: materia hoīs valde
calida est: ⁊ debilis coagulatiōis: et ideo materia cito resol
uit a calore. ⁊ ideo hoīes in tali regione sunt debiles ⁊ ma
cri: ⁊ parui. cōsumit eni fetus spermatis ꝑpter fortitudinē
caloris: cū sit liquidū. In frigidis vero regionib⁹ nō est ca
lor cōsumēs spma. nec etiā calor naturalis resoluit: iō sunt
hoīes magni: q: retinet in eis calor fortificatus in interiori
bus: bruta vo ecōuerso se hñt. sunt eni multū frigida respe
ctu hoīs. vnde indiget multo calore ad digerendū sperma:
⁊ ideo cū in regionib⁹ frigidis nō sit calor sufficiēs ad hmōi
spermata frigida digerendū: sed in regionibus calidis: ideo
sunt bruta parua in regionib⁹ frigidis: ⁊ magna in calidis.
Ad rōnem dicēdū q̄ caliditas magna vel parua dr duplici
ter: vel i se: vel in cōparatiōe ad materiā. In cōparatiōe ad
materiā sufficit calor regionis frigide: q: multus calor est in
tra: sed phs dicit q̄ hoc est ꝑpter nutrimētū: q: in regioni
bus frigidis nō inueniūt sufficiēs nutrimētū bruta: ideo fm
phm debēt bruta esse pua in illas regionib⁹: hoīus vo nūq̄
deficit nutrimentum.

¶ Circa secūdū pcedim⁹ hoc modo: q̄rit de carne bouina
vtrū ius ei⁹ laxet: ⁊ suba cōstipet: ⁊ videt q̄ ius nō laxet.
aīalia sunt duplicis generis: q: quedā sunt in quib⁹ est pin
guedo vera: sicut porcus. alia sunt in quib⁹ est sirbu⁹ vel
sepū sicut bos: ⁊ caro taliū aīaliū sicca est. caro humida ha
bens verā pinguedinē sicut porcus laxat: ḡ p cōsequēs caro
sicca nō habēs pinguedinē verā nō laxabit: sed talis caro est
caro bouis: ḡ nō laxabit. Scđa rō est hec: si i aliq̄b⁹ carnib⁹
est restrictio rōne siccitatis multofortius qđ sicci⁹ est restrin
get: sed sic comparat caro bouina: q: siccior est caprina: ⁊ ca
prina arietina: ⁊ ius arietine restringit: ḡ multofortius qđ
siccius est restringet: ſꝫ sic comparat caro bouina: q: siccior
est caprina: et caprina arietina: et ius arietine restringit:
ergo multo fortius caro bouina restringet: ⁊ ius ipsiꝰ. Ter
tia ratio est hec: hmōi res que laxāt nō laxant nisi duobus
modis: aut ꝑpter lenificationē quā faciūt in corpore: sicut
patet in aqua carnis porcine: aut acumine sicut pꝫ in aqua
cicerū: sed aqua bouis nō laxat leniendo: sicut nec eius pin
guedo: nec acumine suo: q: oīs tale habet quasdā partes
stipticas ⁊ quasdā acutas: vt patet in caule ⁊ cicere: ſꝫ aqua
bouis nō hꝫ hmōi partes: ḡ nō laxat: nec lenificatiōe nec

acumine suo: ergo nõ laxat. Ad oppositũ est illud quod dicit vulg⁹: q ius carnis bouine laxat: ⁊ subã stringit. Ad hoc dicendũ q aqua bouis nõ laxat neq₃ subã stringit: ⁊ dicim⁹ q visus peccat. vñ dicit Auicẽ. q aqua bouina cõfert cholerico fluxui ventris cũ aceto. vñ dicimus q ius bouis restringit plus: ⁊ ius carnis caprine minus: ⁊ ius arietine minime restringit. ¶ Secũdo querit circa hoc vtrũ aialia q̃ pascunt ex herbis laxatiuis habeãt virtute laxandi: ⁊ videt q nõ: de ꝓprietate cibi est vt nutriat: ⁊ augmẽtet: medicine vero vt alteret. vñ cibus ⁊ medicina differũt in hoc sm Auicẽ. q cibus habet virtutẽ passiuã: medicina vero actiuã: ergo cum cibus tantũ patiatur: manifestum est q non poterit laxare animal tali nutrimento nutritum: q: sic cibus iam haberet virtutem actiuã: qđ est incõueniẽs vt visum est. Ad oppositũ est quod dicit ysaac: q animalia que nutriuntur ex herbis laxatiuis habent virtutem laxatiuam. Quod concedimus. Ad rõnem in ꝯtrium dicẽdum q cibus habet virtutem passiuam. Sed notãdũ q diuersitas complexionis est duplex. Quedam est a calore naturali: ⁊ hec est quasi formalis. Alia est materialis: vt illud quod nutritur conuertatur ad carnẽ. Qr vero illud quod generatur sequitur naturam illius ex quo generatur: ideo si ex laxatiuis est generatum laxat: sicut ignis diuersificat sm materias diuersas: vt stupa ⁊ ligno. Similiter panis diuersificatur sm diuersitatem farinarum ex quibus fit: similiter est de animali quod nutritur cibo laxatiuo vel constipatiuo. nec hoc est ꝓpter hoc q cibus immutet: sed quod generatum sequitur naturam illorum ex quibus est. ¶ Tertio queritur circa hoc vtrum fructus plante possint fieri laxatiui: vt si scindantur rami: et apponatur scamonea sicut dicunt practici: videtur q non medicina non efficit corpus alicuius laxatiuum: neq₃ cõuertitur conuersione naturali: vt fit laxatiuum sicut si titimallus ponatur super carnẽ capre: nõ reddet carnem laxatiuã sed oportet q conuertatur in humiditatẽ carnis. Preterea ad hoc q laxet scamonea: oportet q conuertatur ad naturã plante: sed nihil cõuertitur in plãtam nisi quod per radices recipitur: ergo per appositionem laxatiui in ramis nõ efficitur fructus laxatiuus. Hoc confirmatur per simile in animalibus: quia si apponatur laxatiuum super carnes animaliũ non laxant. Secunda ratio hec est: fructus non efficitur laxatiuus: nisi quia humidus: sed illa humiditas est extracta a terra: per quã laxat: non ergo fiet laxatio per scamoneam appositam ad ramos. Ad hoc dicendum q verum dicunt practici licet sit dubiũ. vnde fit fructus dupliciter laxatiuus. Uno modo sm exigentiã nutrimẽti: sicut carnes capre sunt laxatiue: si diu comedat capra de titimallo. Alio modo rõne medicine addite: vt si descindant apponat scamonea. vnde dicim⁹ q laxat ex appositione scamonee. Si aũt laxatio fiat per conuersionem: oportet q addatur radici.

¶ De diuersitate animalium a parte temporum anni. Cap. xxxv.

¶ Lectio. xxxvij.

Diuersitates nutrientium animalium dicimus ex temporibus anni: cum quedam animalia diximus esse quibus siccitas ⁊ calor dominarentur sicut camelina ⁊ similia. Sunt etiam quibus calor ⁊ humiditas sicut pecorina. Sũt frigida ⁊ humida sicut porcina. Sũt frigida ⁊ sicca sicut bouina ⁊ caprina. Sũt ⁊ tẽperata sicut hedulina lacteria ⁊ vitulina: ⁊ ãnales agni. Que vero calida ⁊ sicca illaudabilia sunt in estate: sed hyemi competentia. Que calida ⁊ humida in vere sunt bona: ⁊ in autumno congrua: frigida sicca illaudabilia: tamen a principio estatis vsq₃ in medio bona. Adhuc cũ aer tãtũ h₃ humiditatis q temperet siccitatem sue complexionis. Que aũt frigida ⁊ humida: a medio estatis vsq₃ in finẽ sunt optima. In hyeme vero sunt pessima: in vere ⁊ autumno mediocriã. Que temperata in vere bona sunt: in estate secunda. Yppo. Caro inquit pecorina in vere ⁊ hyeme: autumno non est laudanda. In estate ergo tũ bona. Caprina in estate bona: pecorina in vere: bouina i fine veris: ⁊ i initio estatis erit laudabilis.

¶ De diuersitate cõdiẽ a parte apparatuũ artificialium. Cap. xxxvj.

Diuersitates nutrimenti animaliũ artificialiter sunt tres. aut cũ assantur ⁊ subfrixantur: aut cum aqua ⁊ sale elixantur: aut in iusculis cum aceto miripsio ⁊ alijs coquuntur. Assata ⁊ subfrixa in nutriendo sunt grossiora: ⁊ ad digerendum duriora ⁊ siccissima: quia humiditatem suam amiserunt: quia sine mediocritate ab igne tacta sunt. vnde Gal. qui assare carnes volunt quarũ humores illaudabiles sunt sicut carnes nimie pinguedinis: oportet multũ salari ⁊ diu igni apponi vt sua humiditas illaudabilis finiatur. Carnes ergo laudabilis humiditatis assande: sicut animaliũ mediocriũ: aut crassitie vel pinguedine nude: nõ forti foco neq₃ diu sunt apponẽde: ne consumãtur a sua laudabili humiditate. Oportet ergo desforis vngi: ⁊ ita poros oppilari: vt sua humiditas valeat contineri. Non ergo caro pinguis debet comedi: nisi assata cũ multo sale super carbones ignis: vt plurima sua humiditas queat extrecari. Si cũ humiditas illa remaneat: lubricandi in stomacho: ⁊ intestinis erit causa. Si autem in stomacho calorem superfluum inueniat ⁊ fortis fuerit virtus cõtentiua: exuritur ⁊ in fumositatem cholericam conuertitur. Si autem carnes cũ sale ⁊ aqua elixantur: ex aqua humectantur ⁊ tenerãtur ⁊ facile digeruntur. vnde antiqui preceperũt ne caro macra nisi elixa comedat: quia aqua humectat eam ⁊ temperat cum naturaliter sit neruosa ⁊ siccissima. In iusculis vo cocta inter has duas ẽ media. Ex si cũ ex aqua humectatur: ex cõdimentis tñ desiccat ⁊ ideo in iusculis nõ sunt coquinãde: nisi que de animalibus inter macra ⁊ crassa coquinantur mediocribus: aut que ex pinguibus sicut diximus denudẽtur. Iura cũ si collaudabiliter fuerint: custodiunt laudabilẽ humiditatem: sed tñ in iuribus coquinãde multum diuersantur sm q condiuntur. Sunt condimẽta que carnes custodiunt in natura ⁊ bonitate sua: Quedã vero educunt a natura sua: Quedã autem cocta cum aqua ⁊ sale ⁊ oleo coriãdris cepis cymino Quedam autem cũ aceto ⁊ obsonogaro vino ⁊ acuto miripsio. Quedam cum aceto vue acerbe ⁊ cum acerbo aceto pomi citrini vel mali gra. Queda₃ cum aqua ⁊ sale ⁊ oleo ⁊ alijs elixis vicinantur: quia humiditas earum custoditur. Que cum aceto ⁊ obsomogaro. vino acuto miripsio subfrixis in calore ⁊ siccitate sunt vicine. Medie inter hec sunt temperate Sed que cum aceto ⁊ zuccaro: et malorum succo. vel que cum aceto mali grana. vel malorum succo coquinantur: mediocres sunt ⁊ temperate inter ea. fri.

siccas ⁊ humidas. Que vero cum vinis acerbis vel aceto pomi citrini vel maligranati: frigidiores sunt ⁊ sicciores: ⁊ stomachi confortantiores: ⁊ inde coliricam et diarriam iuuantes que ex defectiōe est cōtentiue in stomacho et epate. Que cum aceto et obsomogaro vino ⁊ acuto miripsio: calidiores sunt. subfrictis cum acuto miripsio vicine: ⁊ ideo oportet vt quedam carnes ſm ꝙ oportet preparande sint.

¶ Quedam animalia diximus esse sicca: quedā humida: quedam frigida: quedaȝ vero calida. Que vero naturaliter sicca ⁊ macra: cum sale ⁊ aqua sunt elixāda: aut cum aqua sale ⁊ oleo coriandro vino ⁊ cepis coquināda: vt artificio sua tēperet siccitas. Que humide assentur ⁊ subfricent: ⁊ cū oleo miripsio cōdiātur: ⁊ sua humiditas tēperetur ⁊ dessecet: maxime si pingues fuerint. Que calida cū vua acerba ⁊ aceto pomi citrini vel maligranati: ramis portulace. Si natura accipientis sicca fuerit: cum aceto ⁊ cum cucurbite succo cucumerum: citrulorum coriandri ⁊ lactucarum ⁊ similiū suum calorem temperantiū. Que frigida: cum succo mēte: apij: rute: obsomogaro: ⁊ calido miripsio: vino. Que tēperata: sic custodiēda erit: aut cum aceto: zuccaro: ⁊ malorū succo: aqua ro. coriandro recenti ⁊ sicco: paucis cepis: croco: pauco pipere: cymino: aut cuȝ succo maligra. dulcis vel succis maloruȝ ⁊ aqua ro. Dande autē carnes ſm cōplexionem accipientis: si sunt calide: cum aceto maligrana. succo: ⁊ similiter sunt accipiēde: frigide cum obsomogaro: vino: ruta: apio: menta: frondibus citri: zinziber: pipere longo. Si ventres solubiles sint: assate et cum odorifero vino condite. Si cōplexiones temperate: sicut in artificio de apparandis diximus: erunt carnes dande.

¶ De comparatione animalium adinuicem. Cap. xxxvij.

Sufficit nobis disputasse quomodo carnes artificialiter sunt dande: ⁊ que cum calidis humidis: frigidis: siccis: sunt modis apparāde: ⁊ ideo duorum diuersorū animaliū: non eodē modo sunt apparande: cum non sint equaliter laudāde: vel non laudāde. Aliquī enī cū laudabile sit vnum: alterū illaudabile erit: ⁊ ecōuerso. Verbi gratia. Si porcinā assatā ⁊ caprinā elixatam comparemus equaliter: artificiali laude sunt offerende: porcinam enī ex sua humiditate est bonum assare: ⁊ caprinam ex sua siccitate elixare. Item si comparemus bouinam assatam ⁊ porcinā elixatam: equaliter illaudabiles: quia bouina ex sua siccitate nimia assata est mala: porcina ex nimia sua humiditate: mala est elixa. vnde Gal. Non sunt comparanda assata quorūdam animaliū cum elixis aliorum: sicut nec conferenda sunt crassa eiusdē gñis cum alterius generis macris. Non enim expetit comparatio neq; ratio. Conferenda ergo duorum animaliuȝ diuersorum cum in eadem quantitate crassiciei ⁊ maciei est in eadē specie artificiali vt meliora eligi possint. Verbi gratia. Si porcina ⁊ caprina sint conferenda: ⁊ ambo crassa: caprina erunt meliora. Humiditas enī sue pinguedinis temperat siccitatem propriam sue complexionis: ⁊ carnem humectat. Humiditas enim porcina laudabilior est assata. Siccitas caprina melior est elixa. Similiter si comparentur vaccina assata ⁊ porcina elixa: inueniuntur vtraq; pessima equaliter: quia vaccina ex nimia siccitate sua ad assandum illaudabilis. porcina ex nimia humiditate sua illaudabilis elixa. Inde Galie. carnes animaliū alterius elixe ⁊ alterius asse non sunt comparande: sicut nec crassoruȝ aliorum comparande erunt. Duorum enī animaliuȝ carnes diuersorum cōparande non sunt: nisi eiusdeȝ quantitatis sint crassiciei maciei: ⁊ eiusdem qualitatis artificialis. Verbi gratia. Si comparātur porcina ⁊ caprina: vtraq; elixa: caprina erit melior: quia caprine ab aqua temperatur siccitas. Humiditas vero porcine in grossitatem mutatur ⁊ viscositateȝ: vnde fit illaudabilis. Similiter porcina ⁊ caprina si comparantur assate: porcina erunt meliora: quia humiditas desiccatur: siccitas vero caprina augetur. Ita ergo comparatio facienda est. Si porcina elixa ⁊ assa cōparant: assata erit melior elixa. Si vero caprina assata ⁊ elixa cōparētur: elixa melior inuenit.

¶ Dictis diuersitatibus nutrimēti ex animalibus penes predictas cōditiōes: hic assignat eius diuersitatē penes tēpora anni. Deīde aggredit partē illā: in qua assignat diuersitatē nutrimēti penes apparatū artificialē: ⁊ iste due partes spectāt ad presentē lectionē. Primā aūt partē ipsaȝ primitus cōsequamur. Diuidit autē hec pars in tres. In prima assignat aīaliū cōplexiones. In scda. s. in hac: Que vo calida ⁊ sicca in estate illaudabilia sunt ⁊c. ostēdit que aīalia in quibus tēporibus laudabilia ⁊ illaudabilia sint nutrimēti. In tertia scȝ in hac: Hippocrates caro inde porcina ⁊c. inducit auctoritatem hippocratis. ¶ Circa primam partem dicit ꝙ hec est diuersitas animaliū ex anni tēporibus. Animaliuȝ enim quedam sunt calida a dominio: quedam frigida: quedam humida: quedam sicca: ⁊ diuersificātur ſm complexiones simplices ⁊ compositas. Circa secundā partem dicit ꝙ animalia in temporibus contrarijs sue complexioni laudabilia sunt: q: simile auget simile: ⁊ facit furere: contrarium autem intemperatum ad temperatū reducit. Unde calida ⁊ sicca in hyeme sunt laudabilia. In estate vero frigida ⁊ humida. Econtrario frigida ⁊ humida bona sunt a principio estatis vsq; ad medium propter humiditatis retētionē. Calida ⁊ humida in autūno bona sunt: tēperata in vere bona sunt primo: in estate secundo. Circa tertiam partem dicit ſm Hippocratem: ꝙ caro porcina in estate est bona: in vere ⁊ hyeme ⁊ autūno mala. Caprina in estate est bona. In vere vero porcina. Bouina in fine veris: ⁊ in principio estatis: ad hoc autem discurrit dispositio pascuorum ſm temporum diuersitatem sicut dicit.

¶ Diuersitates nutrimenti animalium artificialiter ⁊c. Ultimo circa predictas diuersitates assignat diuersitatem nutrimenti ex animalibus a parte apparatuū artificialiuȝ. In secunda cōparat adinuiceȝ. Diuiditur autem hec pars in duas partes. In quarum prima assignat diuersitatē nutrimenti ex animalibus a parte apparatuum. In secūda cōparat animalia adinuicē a parte apparatus in laude maiori ⁊ minori. Prima diuidit in duas. In prima assignat diuersitatē nutrimēti ex aīalib9 ratione apparatuū. In scda ostēdit quib9 aīalib9 q̄ apparatus cōpetat: ſm cōplexionuȝ aīaliū dictaȝ ⁊ corporū suscipientiū. Prima in duas. In prima distinguit triplicē modū apparatuū. In scda iuxta illū modū triplicē diuersitatē nutrimēti ex aīalib9 assignat. Prima aūt inclusa est. Scda vo diuiditur in tres ſm illos tres modos apparat9. In quarū prima assignat diuersitatē nutrimenti

ex aīalibus a parte assatiōis et frixure. In scd'a assignat diuersitatē nutrimēti ex aīalibus a parte elixationis in aqua et sale. In tertia assignat eius diuersitatē a parte dispositiōis corporum suscipientiū. Scd'a aūt pars pncipalis q̄ est de cōparatione aīaliū adinuicē ratiōe apparatuū diuidit̄ in duas. In quarū prima assignat cōparationē predictā. In scd'a inducit auctoritatē Ga. circa ppositū. Sūt igit̄ partes octo in hac parte. In quarū prima assignat trimēbrē distinctionē apparatuū. In scd'a. s. ibi hac: Assata et subfrixa in nutrimēto sunt grossiora. assignat diuersitatē nutrimēti ex aīalibus a parte pmi modi. s. assatiōis et subfrixionis. In tertia. s. in hac: Si autē carnes cū aqua et sale elixent̄. assignat eius diuersitatē a pte scd'i modi. s. elixatiōis in aqua et sale. In qrta. s. in hac: In iusculis vo cocta et c. assignat eius diuersitates a parte elixatiōis in iusculis et cdimētis. In qnta. s. in hac: Illos aūt qdā aīalia dicimus esse sicca et c. ostēdit q̄ apparatus quibus aīalibus cōpetunt. In sexta. s. i hac: Quādo aūt sunt carnes sm cōplexiōes accipientiū. ostēdit q̄ apparatus quorū aīaliū gbus corporibus suscipientibus cōpetūt. In septima. s. in hac: Sufficit disputasse quo carnes artificialiter fiunt dāde. cōparat aīalia adinuicē ratiōe apparatuū in laudabilitate maiori et minori. In octaua. s. i hac: Inde Ga. nō sunt cōparāda assata et c. inducit auctoritatē Ga. circa ppositū. ¶ Circa pmā partē dicit q̄ nutrimentū ex aīalibus rōne apparatuū artificialiū tripliciter diuersatur. Primo p assationē et frixurā. Scd'o p elixationē in aqua et sale. Tertio p elixationē in iuribus et cōdimētis. ¶ Circa secundā partē quattuor intēdit. Primo dicit q̄ carnes asse et frixe sunt dure et sicce ppter hūiditatis cōsumptionē. Scd'o sub auctoritate Gal. dicit q̄ carnes ille assande sunt q̄ sunt multū pingues et hūide: vt p sal et assationē hūiditas superflua tēperet̄. Tertio dicit q̄ carnes tēperate cū assant̄ debēt custodiri ne in ipsis hūiditas multū excoct̄. vnde exteriꝰ sunt vngēde. Quarto redit et dicit q̄ pingues debēt assari cū hūiditatis superflue minorāde: q2 aliter vel intestina lubricāt si nō digerant̄: vel in fumos cholericos cōuertunt̄ si in stomacho moreñt. ¶ Circa tertiā partē dicit pmo q̄ carnes elixe in aqua et sale sūt humide et tenere et facile digestibiles. Scd'o dicit q̄ sm antiquos caro vaccina elixāda est vt humectationē acqrat. ¶ Circa partē quartā due sunt partes. In quarū pma assignat diuersitatē carniū rōne iuriū et cdimētorum. In scd'a. s. in hac: Sed tñ in iuribus cōfitādis multū diuersat̄ et c. assignat iuriū et cdimētorū diuersitatē. Dicit igit̄ q̄ carnes in iuribus et cōdimētis cocte sunt mediocres inter pdictas: cū hūiditatē ab aqua: a cdimētis aūt cōtrahāt siccitatē: et iō carnes habitudinis mediocris sic sunt ppārāde: q2 p iura suā custodiūt hūiditatē. In scd'a parte q̄ est de cdimētorū diuersitate due pticule cōtinent̄. In quarū pma cdimētorū diuersitatē assignat: dicēs q̄ quedā carnes coquunt̄ cū aliis que naturā ipsorū nō pmutāt: quedā aūt cū illis q̄ earū pmutant naturā: et quedā cōdiunt̄ cū aqua et sale coriādro oleo: cepis: cimino: et sīlr de aliis: et qdā cū cdimētis calidis: qdā cū frigidis cōdiunt̄. In scd'a assignat carniū diuersitatē sm diuersas cdimētorū spēs: et multiplicat̄ intētio sm ipsas: et sm eos est intellectus. ¶ Circa qntā partē sunt due ptes sīlr. In quarū pma distiguit cōplexiōes aīaliū et habitudīes. In scd'a ostēdit q̄ apparatus cui cōplexiōi et habitudini cōpetūt et multiplicat̄ intētio sm qttuor cōplexiōes distēperatas et vnā tēperatā: et in oībus distēperatis cōpetūt cdimēta cōtraria: tēperate cōpetūt ea q̄ ipsas custodiūt. et oīa reliq plana sunt. ¶ Circa sextā pōt dicit q̄ cōplexiōibus corporū distēperatorū cōtraria cōpetūt cdimēta sicut calide frigidū et frigide calidū: et sīlr de aliis: et vētri cōstipato solutiua: et laxo stiptica: tēperatis aūt cōplexionibus cōpetūt tēpata. ¶ Circa septimā ptē dicit q̄ id q̄ dictū est de diuersitate carniū rōne apparatus sufficienter: sed diuersa cibaria nō sunt eodē mō apparāda: neq eandē habēt laudes vel vituperiū: sicut pz in carne porcina assata et caprina elixa: q̄ eqliter sunt laudāde: ppter humiditatis repsionē in hac et siccitatis in illa: sed porcina elixa et bouina assata eqliter sunt vituperāde: ppter excessuz hūiditatis i hac: et siccitatis in illa. ¶ Circa octauā partē tria intēdit. Primo dicit sub auctoritate Ga. q̄ carnes asse quorūcūq aīaliū nō sunt diuersis cōparāde q̄ sunt elixe: sicut neq̄ macre vnius gñis pinguibus alterius gñis sunt cōferende: sed ille q̄ sunt eiusdē gñis et eiusdē apparatus sunt cōferēde: et q̄ sunt diuersi gñis sm eqlē habitudinē et apparatū cōferēde sunt: nā cū pecorina nō in macre et ecōtrario ppter hūiditatē porcine et siccitatē caprine. Sīlr a parte apparatus cū porcina vaccine comparat̄: porcina melior est q̄ vaccina: elixa aūt e cōtrario ppter humiditatē huius et siccitatē illius. Scd'o ostendit sub auctoritate Ga. q̄ nō debēt diuerse carnes cōparari in eodē apparatu q̄ diuerse sunt in cōplexiōe specie: et habitudine nō eqles: q2 hec cōparatio nō cōpetit: et exēpla sunt in porcina et caprina elixatis et assatis. Tertio dat rectā cōparatiōez q̄ dz esse et fieri sub eisdē cōditionibus: vt si pecorina vel porcina ad eandē speciē cōparet̄ sm habitudinē assa melior est. caprina aūt ecōtrario. oīa aūt plana sunt: sed quedaz vocabula sunt exponenda. Notandum igitur q̄ diarria est simplex fluxus vētris sine excoriatiōe intestinorū. et inter causas eius est defectatio cōtentiue stomachi epatis et intestinorū et lubricatio ipsorū. Ombisium est sāsumētū ex aromaticis conditū: et dr quasi mirrū. Piperis tres sunt spēs: nigrū calidus et siccū in quarto: albū in tertio: longū in tertio calidū: in principio primi humidū. sic aūt terminat̄ hec pars. ¶ Circa partem istā querunt̄ sex. Primū est quibus aīalibus magis debeat̄ pinguedo et quibus minus. Scd'm de nutrimēto carniū pinguiuz et macrarū. Tertiū quō calor naturalis ex vnctuositate sanguinis nutrit̄. Quartū de cōparatiōe carnis aīalis rōne sexus. Quintum de diuersitate nutrimenti carnis animalis a parte tēporū anni. Sextū de auctoritate hippocratis.

¶ Circa primū pcedit̄ hoc mō: et querit̄ quibus aīalibus magis debeat̄ piguedo: an calidis an frigidis: et videt̄ q̄ aīalibus calidis magis debeat̄ pinguedo: q2 dicit pħs in li. de natura aīaliū q̄ piguedo causat̄ ex fortitudine caloris et bonitate et vigore eiusdē: q̄ in illis aīalibus magis erit piguedo in quibus est calor fortis et vigorosus: sed h̄ est in calidis aīalibus: q̄ pinguedo aīalibus calidis magis debet̄. Scd'a rō hec est: sicut res vnctuose de facili cōuertunt̄ ad naturā caloris: sīlr ex actiōe caloris: sed oīa vnctuosa de facili cōuertunt̄ ad naturā caloris: ergo sīlr ex actiōe eiusdē gñabunt̄: q̄ in aīalibus calidis magis dz esse pinguedo et vnctuositas. Ad oppositū: in calidis aīalibus calor supabundat: vnde cōsumunt̄ hūiditates et sanguis cōuertit̄ in carnē: ergo in talibus piguedo nō poterit gñari: sed potius carnositas. Scd'a rō hec est: dicit pħs in lib. de aīalibus: q̄ cū in aīalibus piguedo aggregat̄ caro minuit̄ et sperma et sanguis: sz in calidis aīalibus sanguis est multus et sperma multū: q̄ in ipsis pinguedo nō poterit gñari. Ad h̄ dicendum q̄ pinguedo est quadruplex. qdā est frigida et humida aquosa sicut in porco et piscibus: et hec frigiditatē sequit̄. Est alia q̄ est vnctuosa q̄ zirbus dr: et hec in aīalibus siccis repent̄ sicut in boue. Tertia est q̄ est aggregatio carnis et est calida et hūida. Quarta est interceptainter ptes carnis. Dicimus q̄ q̄ iste tres spēs pinguedinis vltime magis debent̄ calidis aīalibus q̄ frigidis. Ad ratione dicēdū q̄ calor pōt eē magnus dupl'r. vel in se: vel in respectu. Fortis eñ est cū cōuertit sanguinē in pinguedinē. Debilis vo est in cōuersiōe pinguedis ad carnē. ¶ Scd'o dnr̄ circa h̄ vnde est q̄ quedā aīalia sicut alauda in tpe estatis plus inueniūt nutrimētū: et tñ in estate macerrime sunt: in hyeme vo valde pingues. Ad h̄ dicēduz q̄ hmōi aīal subtilis est cōpositiōis: et iō calor estatis hūiditates ipsorū cōsumit et desiccat: vñ nutrimētū ipsorū quasi totū resoluit̄: sīlr in estate multū intendūt coitui. vnde dicit pħs lib. de naturis aīaliū: q̄ passeres masculi minus viuūt q̄ femine: et hoc nō est nisi ppter coitū. Dicimus q̄ q̄ tñ ppter calorē: tū ppt coitū nutrimētū et hūiditates desiccant̄: sīlr ergo ista aīalia macra i estate q̄uis habeāt nutrimētū maius. ¶ Tertio querit̄ circa hoc de ansere quare impinguat̄ propter ablationē potus et exhibitionē cibi. Ad hoc dicendū sicut vult pħs. in. meth eororū. Impinguatio fit calido et humido abeūte et arido cōtrāte: q2 ergo potus exhibet̄ multū humidū gñatur qd est cōtra naturā impinguatiōis: iō sine potu impinguatur. ¶ Quarto querit̄ de boue quare cū nutrit̄ in bono ad statū iuuētutis redit. Ad hoc dicēdū q̄ caro bouina duas habet naturas. Prima est natura substātie sicce et dure: secunda est natura hūiditatis cōtente. Dicimus ergo q̄ natu-

ra substãtie multū sicca est ⁊ duracēuˀ signū est q: cū multū coquit̄ nūc sit quadã: vñ dicit̄ cōiter φ ius bouinū sapat: q̄ñ igitur caro habēs substãtiã durã ⁊ siccã ad statū senectutis peruenit tota humiditas ɔsumit̄ ⁊ remanet substãtia sicca: postea vo si cibarijs bonis nutriat̄: redit ad humiditatē: q: pori tenerant̄. ¶ Quinto querit̄ circa hoc de carne hūana vtrū maiorē pinguedinē habeat φ aliud aial: ⁊ videt̄ φ sic: q: ex fortitudine caloris digerētis gn̄at̄ pīguedo in aialibꝰ sicut cinis a forti igne: sꝫ hō inter oīa aialia hō maximū calorem hꝫ: ergo maiorē pinguedinē dꝫ habere. Ad oppositū est q̄d dicūt auctores φ inter oīa aialia hō ma. ē in tēperamēto ɔsistit. Dicēdū igit̄ φ inter oēs carnes caro hūana maime hꝫ vnctuositatē vnde ponit̄ illaudabilis nutrimēti: tum propter nimiã vnctuositatē: tum ppter corruptionē ad quã perducitur imediate cum aīa exit a corpore. Ad rationē patet solutio: q: sicut dicit ysaac in corpore hūano est calor naturalis q̄ est substãtia calida aerea: cū igit̄ calor sit magnus indiget nutrimēto multo: ⁊ hoc est vnctuositas sanguinis. ⁊ ideo multa vnctuositas debet esse in homine.

¶ Circa scd̄m proceditur hoc modo: ⁊ queritur vtrum sit melius nutrimentum ex carne habēte pinguedinē interceptam: an ex carne sine pinguedine: ⁊ videtur φ ex carne sine pinguedine: q: illa caro melioris est nutrimenti q̄ pauciores efficit superfluitates: sed hec est illa sine pinguedine fm̄ Raſ. quia sanguinē generat ⁊ paucas superfluitates: quare caro sine pinguedine melioris est nutrimēti φ cū pinguedine. Ad oppositū. totū nutrimētū immediate ordinat̄ ad ɔseruationē caloris naturalis: sꝫ calor naturalis fꝫ ysaac cōsistens est humiditati q: vnctuositati: ḡ melioris est nutrimenti caro habēs pinguedinē vel vnctuositatē φ macra. Ad hoc dicendū φ bonitas nutrimēti in tribꝰ ɔsistit. Primū est multitudo nutrimēti. Scd̄m est bonitas sanguinis. Tertiū est paucitas supfluitatū. Dicimꝰ ḡ φ caro habēs pinguedinem mixtã quantū ad multitudinē nutrimēti ⁊ etiã quãtū ad bonitatē sanguinis meliorē sanguinē gn̄at φ macra: sed nō quantū ad tertiū. ¶ Scd̄o querit̄ ad quē humorē caro pinguis cōuertat̄: ⁊ videt̄ φ ad sanguineū q: vnusquisq; cibꝰ cōuertit̄ ad illū humorē ad quē hꝫ potestatiuã similitudinē et virtutē: sed caro pinguis est calida ⁊ humida sicut sanguis: ergo potiꝰ ad sanguineū cōuertit̄. Scd̄a ratio hec est: cibaria q̄ de facili ad calorē naturalē ɔuertunt̄: ad cholerã vł sanguinē conuertunt̄: sed vnctuosa sunt hmōi: ḡ ad cholerã vel sanguineū humorē ɔuertunt̄. Ad oppositū est q̄d dicit ysa. φ ex pinguedine phlegmatici ⁊ crudi humores gn̄ant̄. Ad hoc dicendū φ vt in plurībꝰ ad phlegmaticū hūorē ɔuertit̄ caro pinguis. Ad rationē primã in ɔtrariū dicendū φ duo sunt ibi cōsiderãda. Primū est aptitudo vel similitudo cōplexionis eiꝰ cū sanguine: ⁊ hoc mō ad sanguinē magis φ ad aliū humorē habet ɔuerti. Scd̄m est priuatio digestionis eiꝰ: ⁊ hoc modo nō ɔuertit̄ ad sanguinē nisi prius digerat̄: ⁊ iō pinguedo semp cruda sit ⁊ non cōuertit̄ ad sanguinē: sed potiꝰ ad phlegmaticū humorē. Ad scd̄m dicendū φ cū res vnctuosa venit ad stomachū sicut vult Gal. aut inuenit calorē temperatū: ⁊ tūc nō pōt ad cholerã sꝫ ad sanguinē ɔuerti: sꝫ q̄ñ inuenit calorē ardentē sicut in febricitāte: tūc ad genꝰ cholericum cōuertit̄: si debilē inueniat: tūc cōuertit̄ ad phlegma. ¶ Tertio q̄rit̄ circa hoc q̄ñ res vnctuosa debeat exhiberi: ⁊ videt̄ φ nō in pricipio: sup oīa in regimēto sanitatis astidiã matie fugiēdū est: ⁊ matie illud q̄d appetitū remouet a corpe inanito: sꝫ pīguedo fastidiū gn̄at sicut ipse dicit: ḡ pinguedo in pricipio nō dꝫ dari. Scd̄a rō hec est: nihil q̄d impedit digestionē aliorū ciborū ipsos remouēdo a loco digestiōis cōpetit: sed caro pinguis est hmōi: ḡ caro pinguis in prīcipio non cōpetit. Ad hoc dicendū φ nō dꝫ dari cibus vnctuosus in principio. Ad rōnē dicendū φ duo sunt cōsiderãda in hmōi administratione. Primum est regimentū sanitatis. Scd̄m ē suffocatio appetitꝰ. Primo mō res vnctuosa nō cōpetit. Scd̄o etiã mō nō cōpetit nisi quodã modo. ¶ Sed tūc querit̄ vtrū debeat exhiberi ⁊ q̄ñ plus nocet. Ad hoc dicendum φ nō debet dari neq; ante neq; post: q: cibꝰ vnctuosus nunq̄ dꝫ dari cū alijs cibarijs sicut vult Auicē. sed ante p magnam morã: ⁊ iō dicit Raſ. φ fructꝰ molles sicut ficus ⁊ racemi ⁊ hmōi p magnã morã ante debēt dari: ⁊ pontici p magnã morã post: ⁊ cāc. patet plenarie c. de fructibꝰ. ¶ Quarto querit̄ q̄ñ caro mollis appetitū remouet: q: appetitꝰ caninus frigiditate stomachi sequit̄: q: coarctant̄ partes stomachi: ⁊ tūc sentit stomachus suã inanitionē: sꝫ pinguedo ad hūores frigidos ɔuertit̄: ḡ stomachū infrigidat: ḡ appetitum caninū auget ⁊ nō remouet. Ad oppositū est illud q̄d dicit Ga. in cōmento sup apho. φ pinguedo caninū appetitum sedat. ¶ Querit̄ etiã rōne huiꝰ: q̄ pinguedo magis cōpetat an porci an bouis. Ad h̄ dicendū φ caninꝰ appetitꝰ puenit ex nimia frigiditate stomachi inanitionē faciente ⁊ appetit repleri: res vo vnctuosa cū datur effundit̄ p totū stomachū sicut butyrū vel ol: si in patella calida: ⁊ ita multū replet stomachū repletiōe phãtastica: sic vinū grossū rube si hoc idē facit: sed nō quodcūq;: q: vinū ponticū ⁊ rubeū non cōpetit: sed vinū rubeū grossum dulce sicut vinū rubeorū de hispania. Ad hãc questionē dicendū φ pinguedo porci maxime valet ɔ appetitus caninū: q̄ ɔuis frigida sit: tñ mollis est ⁊ remollit infrigidãdo stomachū. Ad rōnē ptꝫ solutio: q: ɔuis infrigidet nō tñ dat̄ ppt frigiditatē sꝫ ppter repletiōes.

¶ Circa tertiū pcedit̄ hoc mō: ⁊ querit̄ q̄ño calor naturalis ex rebꝰ vnctuosis nutriat̄: ⁊ videt̄ φ hoc sit falsum: calor naturalis imediate ex sanguine nutrit̄: sed res vnctuose ad formã sanguinis cū difficultate cōuertunt̄: ergo ex eis non nutrit̄ calor naturalis. Cōtrariū dr̄ in litta. ¶ Ratiōe huius querit̄: cū sint due substãtie in corpe q̄ sunt principia vite. s. calor naturalis ⁊ spūsꝰ: cū ex vnctuositate sanguinis calor nutriat̄ naturalis: querit̄ ex quo nutriat̄ spūs. Dicēdū φ ex rebꝰ vnctuosis nutrit̄ calor naturalis ⁊ etiã innaturalis: vel ex vnctuositate sanguinis: sed hec vnctuositas est duplex: quedã est nō ɔuersa ad sanguinē: ⁊ ex hac non nutrit̄ calor naturalis. Et alia iã cōuersa ad naturã sanguinis: ⁊ hec dr̄ vnctuositas sanguinis: ⁊ ista nutrit̄ calor naturalis. Ad questionē dicēdū φ in sanguine sunt quedã partes calide ⁊ humide aeree: ⁊ ex istis nutrit̄ calor natural. Alie sunt partes sanguinis pure subtiles ignee: ⁊ ex talibus nutrit̄ spiritus.

¶ Scd̄o querit̄ de quadã ɔtrarietate: q: dicit ysaac φ in aialibus humidis caro masculi melior est: in siccis caro femine melior: superiꝰ tñ dicit φ vlr caro masculi melior est: vñ dicit φ vacca peioris est nutrimēti φ bos. Ad hoc dicendū φ bonitas nutrimēti ɔsistit in duobꝰ. in puritate carnis ⁊ tpamēto cōplexiōis. Primo mō caro masculi melior est: q: calor fortꝰ ē q̄ carnē a supfluitatibꝰ depurat. Scd̄o mō caro femine est melior: q: hūores magis tēpatos gn̄at: sic itellexit h̄ ysa.

¶ Circa quartū sic procedimꝰ: querit̄ q̄ño res cali. ⁊ hu. sint bone in autūno ⁊ in vere: ⁊ videt̄ φ nō. Idē respectu ɔtrōꝝ nō est bonū: sed ver ⁊ autūnus sunt tēpora ɔtra: ḡ si carnes sunt bone in vno: nō erūt bone in alio. Cōtrariū dicit ysaac Ad hoc dicēdū φ carnes calide sunt bone in vere ⁊ autūno: vñ dicendū fm̄ Ga. φ ver nō est tēpus calidū ⁊ humidū: sꝫ tēpus tēperatū. autūnus vo tps distēperatū: ⁊ iō in vere cōpetūt: q: sicut sunt isti. in autūno vo cōpetūt ppter ɔtrã: q: autūnꝰ frigidus est ⁊ siccus. Ad rōnē dicēdū φ nō est sic de vere ⁊ alijs temporibꝰ: q: alia tpa inequalia sunt.

¶ Circa quintū pcedit̄ hoc mō: querit̄ vtrū caro porcina sit melior in estate: ⁊ videt̄ φ sic: q: caro frigida ⁊ hūida in estate cōpetit: sed caro porci est hmōi: ḡ caro porci in estate cōpetit. Scd̄a rō hec est: in illo tpe caro est laudabilior i quo est tēperatior in se ⁊ respectu corpis humani: sed caro porci frigidissima est: ḡ tēperat̄ p calorē estatis: ḡ cōpetit plus in estate φ in alio tpe. Ad hoc dicēdū quicquid dicat vulgus: φ plus cōpetit in estate. Quidã tñ volētes vulgus sustinere dicūt φ caro porcina multum nutrit ⁊ est dure digestionis: ⁊ ideo debet exhiberi in tēpore illo in quo calor est fortis: ⁊ hoc est in hyeme: ⁊ ideo in hyeme competit. In estate vero non cum calor sit debilis: hoc tamen videtur mihi esse falsum: q: dicimus φ caro porci leuior est φ alie carnes.

¶ Diuersitates nutrimēti aialiū artificialiter sunt tres ⁊c.

¶ Circa partē istã quattuor dubitant̄. Primū est in qbus sit maior humiditas: an in elixa carnibꝰ: an in assatis. Scd̄m est de vsu carniū assatarū. Tertiū est de vsu carniū elixatarū. Quartū de malicia ⁊ nocumēto carnium.

¶ Circa primum procedit hoc modo: videtur q in elixis maior sit humiditas: carnes que assantur recipiunt decoctionem ab igne absq humido aquoso: tunc enī ignis multū calefacit: sed cum calefacit cum humido aquoso medio non ita vehementer calefacit neq tanta fit ibi desiccatio ab igne: sed carnes elixe decoctionē recipiūt ab igne humido aquoso mediāte. Assate vo decoctione recipiūt absq hūido aqso: ergo in elixis est maior humiditas q in assatis. Scda rō hec est: ille apparatus carnes sicciores efficit in quo carnuū maior cōsumit humiditas: sed assatio est hmōi apparat⁹ sicut vult ysaac. asse enī cōsumptionē humiditatis recipiūt sicut testat. vñ pingues debēt assari ⁊ macre elixari: ergo in assatis minor est humiditas q in elixis. Ad oppositū est qd dicit phs quarto metheoroꝝ. q in elixis est maior siccitas: in assatis vo maior humiditas. vñ dicit q in elixis est hūiditas in profundo pauca: multa vo in supficie: in assatis vo econuerso. Ad hoc dicendū q elixe maiorē habēt humiditatē q assate. Notandū tñ sm quosdā q partes in carne sunt duplices: q: quedā sunt partes in supficie: ⁊ b mō sicut dicūt elixe maiorē habēt humiditatē q assate. Alie sunt partes in pfundo: ⁊ hoc mō elixe ponunt min⁹ humide q assate: q: tota humiditas tēdit ad supficiē. In assatis vo cū ignis supficiem imediate attingat desiccat illam ⁊ clauduntur pori ita q tota humiditas in pfundo recludit: ⁊ iō hoc modo ponunt humidiores q elixe. Ista tñ positio mihi videt eē erronea in medicina. vñ dicim⁹ q elixe assatis sunt hūidiores nō sm profunditatē caloris in singulis partib⁹: sꝫ penetratio caloris vsq ad pfundū magis desiccat sine aqua q cū aqua: et hoc nō est dubiū: q cuꝫ in assatis fiat penetratio caloris vsq ad pfundū sine aqua media: in elixis vo cū mistiōe aque: q assate simplr sicciores sunt q elixe. Scda ratio hec est: dicit phs supflua assatio torrefactio est: sed elixe nō pñt elixari q torrefiat: ergo nō sunt ita sicce sicut assate. Tertia ratio hec est: dicit ysaac. carnes assate sicce: elixe hūide: infrixate mediae: sed vnūquodq extremū magis participat dispositionē q mediū: sed infrixate sunt medie: q multofort⁹ elixe humidiores sunt q assate. Hoc etiā pꝫ experimēto: q: si alicui dent partes pfunde elixorū inueniunt molles: humide et apte ad digerendū: assate vo nō. vñ medicus elixas precipit ⁊ assatas phibet infirmo: ⁊ sic tā experimēto q rationib⁹ patet q assate sicciores sunt q elixe. Contrariū tñ dicit phs in quarto metheoroꝝ. Ad hoc dicendū q hūiditas est duplex: quedā est essentialis: quedā accidētalis: q ex aqua ɔtrahit. Dicit igitur q in assatis humiditas magna est in pfundo in supficie vo pauca: q: pori claudunt: cū supficies imediate ab igne attingit: ⁊ humiditas substātialis interi⁹ retinetur. Hec vo positio nulla est: q: in elixis nō solū aqua elixās dat humiditatē: sed etiā substātialē ɔseruat. Falsificat etiaꝫ hoc modo: q: humiditas substātialis que in carnib⁹ ɔtinet plus desiccat in assatis q in elixis: q: ille imediate ab igne attingunt: dicim⁹ igit assertiue q loquēdo de vtraq humiditate. s. accidētali ⁊ substātiali: elixe sunt hūidiores q assate: nec credo phm in hoc: tñ sustinēdo dico q ipse non cōparat carnes assatas ad elixas qñ dicit q elixe sunt sicciores: sed elixas ad seipsas cōparat: ⁊ sīlr assatas: vñ assate humidiores sunt in profundo seipsis in superficie: ⁊ ita intellexit phs in quarto metheororum.

¶ Circa scdꝫ pcedit hoc mō: querit vtruꝫ caro assata cōpetat in paralysi: ⁊ videt q nō: dicit Raſ. in almāso. caro assata vix digerit: ⁊ si digerit vix aut tarde tota digerit: sꝫ talis cibus nō cōpetit in paralysi: ergo caro assata non cōpetit in paralysi. Ad oppositū est auctoritas Raſ. cap. de paralysi: vbi dicit q paralyticis cōpetit caro in sartagine frixa. Ad b dicēdū q caro frixa paralyticis cōpetit. Ad rōnem dicēdū q duo sunt cōsiderāda circa hmōi egritudines. Primū est tenor virtutis digestiue fortis vt debilis. Scdm est virt⁹ desiccatiua. Primo modo nō cōpetit caro assata paralyticis nisi multū fortis virtus reperiat: quantū tñ ad virtutē desiccatiuam cōpetit caro frixa paralyticis. Illa ergo via qua nō cōpetunt pter digestiōis debilitatē apponant aliqua q iuuent digestiuā sicut piper: ȝinziber ⁊ hmōi. ¶ Scdo querit circa hoc q magis cōpetit in dissinteria: an elixa an assata: ⁊ videt q elixa: in fluxu ventris sequit debilitas stomachi et epatis: sed in tali morbo cōpetit caro facilis digestiōis: sꝫ talis est elixa sm Raſ. ⁊ nō assata: ergo in dissinteria elixa cōpetit. Contrariū facit practici. precipiūt dari assatas ⁊ elixas phibēt. Ad hoc dicēdū q assata cōpetit in dyarria. Sed circa hmōi egritudinē duo sunt ɔsiderāda. Primū est tenor virtutis digestiue: scdm est fluxus. Dicim⁹ igit q si virt⁹ est fortis assate debēt exhiberi: si debilis elixe: quātū tñ ad fluxū assate cōpetūt. ¶ Tertio qrit vtrū caro frixa in hydrope debeat exhiberi sicut in paralysi. Ad hoc dicendū q nō cōpetūt frixe in hydrope sicut in paralysi. vñ nō est sile de paralysi ⁊ hydrope: q: i paralysi ē materia frigida grossa imbibēs neruos: ⁊ hic morbus est extra mēbra nutritiua: non eñ in paralysi mēbra nutritiua ledunt: sed solū nerui: ⁊ iō q: epar est saluū: ideo cibaria grossa bñ cōpetūt: sꝫ in hydrope virt⁹ digestiua est debilis: ⁊ iō carnes assate nō debent exhiberi: cū digestionē impediāt. ¶ Quarto querit vtrū cum carne assata debeat alia caro exhiberi: ⁊ videt q sic: q: sicut dicit Auic. cibaria oīa ɔtēperāda sunt: q: cū sunt sicca humida aliqū accipiunt vt vnū ɔtēperet reliquū: sed caro assata est valde sicca: ergo debet dari cū aliis hūidis. Contrariū tñ dicit Raſ. q post aliū cibū nō est accipiēda: neq cuꝫ alio cibo. Ad hoc dicendū q nō dꝫ accipi cū alio cibo: q: ista caro dure digestiōis est. vñ si admisceret cū alio cibo penetraret indigesta ⁊ cruda cum illo cibo ad epar: ⁊ sic gñaret malas egritudines: ⁊ hoc est qd dicit auic. q cib⁹ subtilis cū grosso nō debet accipi. ¶ Quinto querit vtrū post carnē assatam debeat potus exhiberi: ⁊ videt q sic: q: potus humiditates corporis restaurat ⁊ maxime vinū: sed pter carnes assatas corpus multū ɔsumit: ergo post eas potus dꝫ exhiberi. Ad oppositū est illud qd dicit q post ipsarū acceptionē pot⁹ nō est sumēdus nisi in magna necessitate. Ad b dicendū q post carnē istā pot⁹ non debet accipi quousq ɔstet rectori sanitatis q cibus sit digest⁹: ⁊ hoc maxime cū carnib⁹: potus enī ⁊ maxime vinū facit cibū penetrare ad mēbra: ⁊ iō si potus antiq cibus sit digest⁹ acci piat: cibus crudus ⁊ indigestus ad mēbra trahet: ⁊ sic egritudines gñabunt. Ad rationē dicendū q duo sunt ɔsiderāda in hmōi exhibitiōe. Primum est cōfortatio caloris naturalis: ⁊ hoc mō vinuꝫ dꝫ exhiberi cū calorē naturalē multū cōfortet. Scdm est penetratio ad mēbra: ⁊ hoc modo nō debet dari pot⁹ nisi post p magnam morā qñ ɔstat rectori sanitatis de oīmoda digestiōe carnis. ¶ Sexto querit de carne cocta in pasta: ⁊ videt q talis caro nō sit bona: q: caro in qua retinent supfluitates ⁊ fumositates est mala: sed tales sunt carnes in pasta cocte: q hmōi carnes male sunt. Hoc etiā patet p Auic. q caro cocta i pasta tēdit ad naturā veneni ⁊ quasi venenū est. Cōtrariū facit vulgus. Preterea dicit Raſ. q caro cocta cum frumēto bona est: q similiter cocta in pasta est bona. Ad hoc dicendū q caro cocta in pasta pessima est. vñ ab Auic. reputat quasi venenū: nec est sile de carne cocta cū frumēto: q: illa habet respiraculū per qd fumi exhalāt: caro vo cocta in pasta hoc nō hꝫ: ⁊ iō fumi non exhalāt nec euitant: ⁊ ideo mala.

¶ Circa tertiū querit de vsu elixari: ⁊ querit q caro debeat ante dari an elixa an assata: videt q elixa: q: sicut dicit ysaac ille cibus primo dꝫ exhiberi q primo habet virtutē expelli a stomacho ita q recesserit cū alius cibus aduenerit q: aliter ambo lubricarent: q elixa cū sit hmōi respectu assate debet pri⁹ exhiberi. Ad oppositū est ratio Cōtrā. Duplex est pars in stomacho: superior ⁊ inferior. Pars autē que est in pfundo calidissima est respectu partis superioris: cibus vo grossus indiget fortiori digestione q subtilis: q indiget fortiori calore: caro vo assata cibus grossus est respectu elixe: ergo fortiori indiget digestiōe: ⁊ sīlr fortiori calore: sꝫ huiusmodi calor est in parte inferiori stomachi: q prius dꝫ ordinari q elixa. Ad hoc dicendū q neq ante neq post cuꝫ alio cibo dꝫ accipi: ⁊ si accipiat subelle pri⁹ dꝫ accipi. Ad rationes dicendū q in regimēto sanitatis duo sunt considerāda. Primū est digestio nutrimēti perfecta ⁊ imperfecta. Scdm est ordo ciboꝝ. Primo mō grossa cibaria in pfundo stomachi debēt poni ⁊ pri⁹ accipi: quantū vo ad ordinē ciborum subtilis debet precedere.

¶ Circa quartū ꝓcedit̃ hoc modo: querit̃ vtrū malicia carnis vel nocumentū possit remoueri ꝑ aliqua alia. Ad h̄ dicendū ꝙ sic: qḋ patet: cū eīm carnes dant̃ febricitātib⁹ caliditas carnū dꝫ reprimi: ⁊ iō ad reprimendū caliditatē illā coquunt̃ cum ramis portulace ⁊ hmōi herbis frigidis ⁊ cū succo vue acerbe ⁊ cū aceto ⁊ cū succo pomi citrini: sic eīm ius infrigidatur propter frigiditatē hmōi herbarū: ⁊ ideo hoc modo caro potest exhiberi: ⁊ sic patet ꝙ malicia vel nocumentum carnis potest remoueri per aliqua alia.

¶ De diuersitate mēbroꝝ animaliū. Cap. xxviij.

¶ Lectio. xxviij.

Animaliū mēbra tripliciter sunt diuersa. primum ex cōplexione sua: scḋo ex locis: tertio ex quiete ⁊ motu suo. Cōplexio est triplex. alia dura ⁊ neruosa sicut venter ⁊ cutis ⁊ nerui intestina vl' cartilagines ⁊ silia. Alia mollis ⁊ tenera sicut pīguedo: medulle: cerebꝛū: nucha ⁊ silia. Alia media sicut caro musculoꝝ ⁊ lacertorū: ⁊ carnes ex tere pinguedine nude. maxime si de aīalibus sint in crassitie tēperatis. Que mēbroꝝ sicca sunt ⁊ neruosa frigitudo dn̄at̃ ⁊ siccitas. vn̄ ad digerendū dura: stomacho laboriosa: in sanguinē diu ⁊ tarde ꝯuertibilia. Cibus naturalr̄ siccus parū sanguinis ⁊ hūiditatis habēs: diu in stomacho morat̃ ⁊ tarde excoquit̃: ⁊ iō ad nutrimentum paruus. maxime si de macris siccis veterib⁹ sit aīalib⁹ sicut bouinis caprinis. Si aūt de iunioꝛib⁹ vel de humidioꝛib⁹ paruis crassis vel naturaliter hūidis: sicut pecorinis: ⁊ porcinis: si bn̄ possūt digeri: multū dant nutrimentū: ad dissoluēdū de mēbris durū: q꞉ siccitas cōplexionis coꝝ mēbroꝝ hūiditate ⁊ crassitie tēperat̃. Que mēbroꝝ mollia ⁊ tenera sunt: calor ⁊ hu. eis dn̄at̃: hūiditas vo pl⁹: q̄ in tria diuiditur. Alia eīm liquida sicut pinguedo inter carnes admixtā q̄ est vnctuosa. Alia coagulata sicut pinguedo zirbi: renū: dorsoꝝ: locoꝝ fuminosoꝝ: ⁊ silia. Alia media sicut cerebꝛū: medulla: nucha. Liq̄da: ex liq̄ditate sua nutrimētū suū inter subtilē ⁊ grossuꝫ significat. Coagulata ex coagulatiōe ⁊ grossicie nutrimētū suū esse mōstrāt. Inde. G. pīguedo est duplex. Alia eīm mollis ⁊ liq̄da: calore aūt ignis dissoluta: ⁊ frigidata q̄si oleū vet⁹ remanet coagulata. Alia igni dissoluta cito infrigidat̃ ⁊ coagulat̃: q̄ in duo diuidūtur. Aut eīm sunt de aquosis aīalib⁹ sicut piscib⁹: Aut de terrestrib⁹. Que de aquosis cito dissoluunt̃: neq꞉ tā cito coagulant̃. Que de terrestrib⁹: nō cito dissoluunt̃ ⁊ cito coagulant̃: vn̄ aquosoꝝ aīaliū pinguedo pl⁹ est q̄ vnctuositas. Terrestriū vo maior ē vnctuositas q̄ pīguedo: q̄ duob⁹ modis itelligit̃. ex sēsu ⁊ ratiōe. Sēsu: q꞉ si tāgim⁹ pinguedinē terrestriū aīaliū: manib⁹ vnctuositas sua inuiscat̃ q̄si oleuꝫ. Si saporem⁹ vnctuositatē cū sapore multū sentim⁹. In aquosis non sic. Si eīm tangant̃: nulla vnctuositas manibus inuiscat̃: neq꞉ in sapore sicut terrestriuꝫ vnctuositas sentitur. Ideoq꞉ de aquosoꝝ pinguedine plus comedit̃ q̄ de pinguedine terrestriū: q꞉ terrestria ex nimia vnctuositate sua cito saturāt. Ex ratiōe: quia aquosa naturaliter sunt humidioꝛa. Humiditas aūt sua in corpe augmētata postq̄ mēbra inde nutriunt̃: quedā supfluitas remanet quā mēbra expellunt ad corpis interioꝛa. vbi est locus ad quē supflua expellūtur: in quo coadunent̃ ⁊ augmētent̃: ⁊ a natura scḋo excoquātur: ⁊ ex illis ingrossatis pinguedo quedā cōficit̃. De terrestrib⁹ nō sic: q꞉ hūiditas ad cōpositionem humidoꝝ. i. aquosoꝝ minoꝛ est: q̄ cuꝫ parua sit: mēbra pauperioꝛa fiūt nutrimētis: ⁊ nō ab eis separatur humiditas: sed ⁊ ꝑ totā carnē diuidit̃: in q̄ calor naturalis eā dissoluit: ⁊ vnctuositatē liquidā facit. Iōq꞉ oīa aīalia naturalr̄ hūida sunt pinguioꝛa ⁊ minus vnctuosa. Que aūt naturaliter sicca vnctuosioꝛa ⁊ min⁹ pinguia. Ideoq꞉ in porcis auget̃ pīguedo: q꞉ cōplexiōi sue naturalis hūiditas dn̄at. Unctuositas aūt in bob⁹ crescit: q꞉ siccitas pncipat̃ sue cōplexiōi. Facile g̃ intelligit̃ vnctuositatē esse calidioꝛē ⁊ humidioꝛē q̄ pinguedinē: q꞉ calorē naturalē hꝫ permixtū sibi. Carnis pīguedo frigidioꝛ est vnctuositate ⁊ siccioꝛ: q꞉ a calore ē remota ⁊ hūiditate. Si aūt pinguedo ⁊ vnctuositas insil' sunt: parū nutriūt: ⁊ illaudabiliter. vnde nō ad cibū: sed solū ad cōdimentū danda sunt. Unūquoq꞉ eīm hoꝝ primū stomachi est inflatiuum: saturās cito ⁊ corrūpens quicq̄d ciboꝝ inuenit in stomacho: supinnatās: immixta vo illis inuiscat ⁊ ingrossat illos: ex ad digerēdū ꝯtꝫit: sicq꞉ stomacho immoratur: nec alios cibos stomachus appetit. Cū aūt incipiat cib⁹ ille digeri: asperitatē stomachi emollit: lubricās ergo fit ⁊ cito emittit̃. Cū ergo ad intestina deuenit: subtilitas cibi igrossat̃: ⁊ penetratio epatis ꝑ meseraicas cōtrahit̃: vn̄ mēbra paruissimū ⁊ pessimum attrahūt nutrimētū. pessimū: q꞉ oppilationē facit: ⁊ in grossum vel subtile phlegma fm̄ q̄litatē sui se traducit. Si eīm grossus est ⁊ coagulat⁹ sicut zirbū ⁊ pīguedo renū: phlegma gn̄at grossuꝫ. Si vnctuosius liq̄dū sicut carni admixt⁹ subtile phlegma gn̄at̃. Inde rufus: mēbra inde nō de pīguedine vel vnctuositate accipiūt tantū nutrimentū: quantū plenitudinē ⁊ saturitatē faciūt. Intēdit aūt q꞉ saturitas sua maioꝛ fit q̄ mēbroꝝ nutrimēta. Ad stomachū eīm venientia inflāt: implēt: ⁊ cito saturant̃: cū digeri incipiāt: cito eiciunt̃ ab intestinis: sicq꞉ vene inde parū accipiunt nutrimēti. Itē. G. Que mēbroꝝ crassioꝛa sunt: plus saturant: magis exinaniūt: que vo min⁹ grossa sunt min⁹ saturātia tarde exinanientia. Diuersitas aūt pinguedinis nutrimētoꝝ ⁊ sue actiōis est: q꞉ pinguedo calefacit ⁊ humectat: sed in multū ⁊ min⁹ diuersant̃ quinq꞉ ex reb⁹. Una ex aīaliū gn̄ib⁹. Scḋa ex naturis ⁊ cōplexiōib⁹. Tertia ex etatib⁹. Quarta ex nouitatibus ⁊ pinguedinis vetustatib⁹. Quinta ex artificialib⁹. Ex gn̄ib⁹ tripl'r. Aut eīm masculina: aut feminina: aut neutra. Masculina calidioꝛ ⁊ siccioꝛ ad cōparationē sui gn̄is. Feminina min⁹ calida ⁊ mag' humida ad masculina sui gn̄is cōparata. Castroꝝ mediocris. Inde. G. pīguedo femine oīm aīaliū min⁹ calida ⁊ hūidioꝛ. masculina calidioꝛ ē ⁊ siccioꝛ castroꝝ.

¶ De diuersitate aīaliū ex naturis. Cap. xxix.

Diuersitas ex naturis sex ꝯsideratur modis q꞉ cū oīs pinguedo assimilat̃ naturali complexioni aīalis sui generis: si natura est calidioꝛ: plus calefacit. si frigidioꝛ: min⁹. si mediocris mediocriter adauget. Silr̄ de hūiditate dꝫ intelligi. si humidioꝛ mag' humectat. si siccioꝛ min⁹. mediocris mediocriter. vnde pinguedo poꝛcina ma

gis ceteris humectat corpa: nulla calefactione appa
rēte. Pinguedo leonina plus calefacit q̄ cetere ⁊ mi
nus humectat. Humidior eñ porcus naturalr cete-
ris aīalib⁹ est: ⁊ calor ē ei tēperat⁹ sicut naturali calo
ri. vicin⁹ est eñ sicut sapo:issimū oleū in calore soliū: in
hūiditate aūt non: pīguedo eñ porcina hūida: oleū
autē siccū. Vñ vnctuosa porcina liq̄da est: fluida pin
guedo: iuuatiua forti tenasmo in intestinis ⁊ nimie
morsure. Sua eñ subtilitate ⁊ liquore: poros mēbro
rum penetrat: ⁊ mordentiū nocumentū humoꝝ miti
gat: lȝ aūt hec eadē humiditas (alꝫ ꝓprietas) hume
ctat. in pinguedine inuenit̄ anserina ex nimia hūidi-
tate sua: leonina naturalr ceteris calidior ē ⁊ siccior.
Ideoqȝ pinguedo sua dissolutissima ⁊ inflatissima:
sicqȝ torturis neruoꝝ iuuatissima: ad durū ⁊ ad diu-
turnū valet apostema: bouina mediocris est iter por-
cinā ⁊ leoninā. Caprina etsi sit min⁹ calida q̄ bouina
calidior ē tñ q̄ porcina: q: caprina etsi ceteris ambu
latib⁹ sit frigidior: tñ ad cōparationē cōplexiōis tē-
perate calidior ⁊ siccior. siccitas sua testat̄: q̄ postq̄
dissoluit̄: cito ꝯsolidat̄ ⁊ coagulat̄. vñ vulnerib⁹ in in-
testinis ē iuuatiua: si clystere inde fiat q: cito coagu
lat ⁊ ꝯsolidat. Iuuat q̄ȝ si cū ptisano coquat̄: vulnera
pulmonis ⁊ itestinoꝝ silr mūdificat in oī passiōe cui
op⁹ ē solidatiōe. pecorina etsi porcina ⁊ caprina cali
dior sit: tñ siccior porcina: ⁊ caprina hūidior erit: ⁊ iō
magis in intestino iuuat: qḋ colō vocat̄: passiōes ma
las: q: pinguedo porcina q: est siccior ea: porcina eñ
ex liq̄ditate fluida est: ⁊ nō manet sup vulnera: peco-
rina ex mediocri hūiditate sua melior est: etsi tardi⁹
q̄ caprina coaguletur naturalr. Inde Gal. de pingue-
dine. Pinguedo inquit leonina siccior est ⁊ calidior.
Canina siccior bouina: bouina siccior caprina: capri-
na siccior pecorina: pecorina siccior porcina: porcina
siluatica calidior ⁊ siccior domestica est.

¶ De diuersitate pinguedinis ex etate aīaliū. Ca. xl.

Diuersitas pinguedinis ex aīaliū etatibus
quattuor modis diuersat̄. Est eñ pīguedo
parui ⁊ lactentis: est ⁊ vicina lactenti: est ⁊
aīalis iuuenis: est ⁊ decrepiti. Que lactētis
aut vicina lactēti: tēperata in calore erit: in hūidita-
te erit multa. Iunioris calidior ⁊ min⁹ humida. De-
crepiti pinguedo frigidior est ⁊ siccior ceteris: mascu
lina calidior ⁊ siccior feminina: tñ iunioris calidior est
⁊ siccior veteris.

¶ De diuersitate pin
guedinis ex nouitate ⁊ vetustate. Cap. xli.

Diuersitas pinguedinis ex nouitate ⁊ ve-
tustate erit duplex. est eñ recēs vicinitus
ab aīali separata: est vetus iā diu semota.
¶ Recēs min⁹ calida ⁊ magis humida.
Vetus calidior ⁊ min⁹ hūida: ⁊ quāto vetustior: tan
to calidior ⁊ min⁹ hūida: q: in ea pinguedo vetustissi
ma: q: i calore aeris: quāto plus elongat̄: tāto sibi ca
lor magis ꝓstat: ⁊ hūiditas desiccat̄. Vñ Ga. Pin-
guedo vetustissima magis est calida: ⁊ multo minus
humida: ⁊ iō magis q̄ recēs dissolutiua erit. Euris-
phoridan: oīs inq̄t pinguedo sine zirbū vetustissima
hūiditate minorat̄ ⁊ calore maioratur. Testat̄ hoc vi
num: mel: acetum: que quanto sunt veteratāto plus

confortantia ⁊ acutiora.

¶ De diuersitate pinguedinis ex artificio. Ca. xlii.

Diuersitas pinguedinis ex artificio duplex
erit. aut eñ simplex: aut cōposita. Simplex
ex nature cōplexione ⁊ ceteris cōsiderāda.
Cōposita ex admixtis aliā nāscit̄ naturā.
vnde pinguedo salsa calidior ⁊ siccior non salsa: q:
sal calorem prestat.

¶ Diuersitas nutrimēti aīaliū a parte ipsoꝝ ⁊ eoꝝ dispo
sitionū assignata est. In hac parte determinat de ei⁹ diuer-
sitate a parte mēbroꝝ aīaliū assignās naturas ⁊ dispositio-
nes singuloꝝ ⁊ nutrimēti qḋ ex ipsis accipitur. Diuidit̄ aūt
hec pars in duas partes. In quaꝝ prima assignat distictio-
nem trimembrē fm quā mēbroꝝ ꝓcedit diuersitas. In scḋa
scȝ ibi: Cōplexio est triplex: alia est dura ⁊ neruosa. assignat
diuersitatē iuxta differētias ꝑdicte distinctiōis. Prima non
diuidit̄: sed scḋa diuidit̄ in tres fm numerū triū differētiaꝝ
mēbroꝝ. In prima assignat diuersitatē mēbroꝝ a parte cō-
positiōis in mollicie ⁊ duricie ⁊ mediocritate cōsistētis. In
scḋa. s. i hac: Diuersitas mēbroꝝ ex motu ⁊ q̄te ⁊c. assignat
eoꝝ diuersitatē a parte mot⁹ ⁊ quietis. In tertia. s. in hac:
Diuersitas mēbroꝝ ex loco suo duob⁹ est modis. assignat
ipsoꝝ diuersitatē a parte locoꝝ. Ut autē cōpetētius prosa
mus diuisionē exponēdo assignem⁹. ¶ Circa igit̄ primam
partē dicit q̄ mēbra tripl̄r diuersant̄: cōplexione: loco: motu
⁊ quiete. Consequēter ꝓsequit̄ de ipsoꝝ diuersitate iuxta
predictas differētias: ⁊ primo iuxta cōpositionē ⁊ cōplexio-
nem. Hec aūt pars diuidit̄ in duas. In quaꝝ pma assignat
distinctionē cōplexionis mēbroꝝ q̄ in habitudine ⁊ cōposi-
tione ꝯsistit. In scḋa. s. in hac: Mēbra sicca sunt neruosa ⁊c.
assignat diuersitatē mēbroꝝ iuxta ei⁹ dr̄ias. ¶ Circa pmā
partē dicit q̄ cōplexio mēbroꝝ est triplex. quedā dura sicca.
quedā mollis humida. quedā mediocris. ¶ Scḋa aūt pars
que est de hac diuersitate mēbroꝝ iuxta ꝑdictas dr̄ias diui
ditur in tres. In quarū prima assignat diuersitatē mēbro-
rum a parte cōplexiōis dure. In scḋa. s. in hac: Que mēbroꝝ
mollia tenera sunt ⁊c. assignat eoꝝ diuersitatē a parte cōple
xionis mollis. In tertia. s. in hac: Mēbra inter durā ⁊ mol-
le media. assignat eoꝝ diuersitatē iuxta cōplexionē mediā.
¶ Circa primā partē dicit q̄ mēbra dura frigida sunt ⁊ sic-
ca sicut nerui ⁊ ossa: ⁊ dure sunt digestiōis ⁊ pauci nutrimē
ti: maxime cū sint de macris ⁊ veterib⁹ aīalib⁹ ⁊ siccis natu
raliter. Si aūt de pinguib⁹ ⁊ humidis plus cōpetūt: q: sicci
tas sua per cōplexionē ⁊ habitudinē tēperat̄. ¶ Circa scḋam
partē assignat diuersitatē mēbroꝝ molliū. Hec aūt pars di-
uiditur in duas. In quarū prima assignat trimembrē distin
ctionē mollicie mēbroꝝ. In scḋa. s. in hac: Liquida ex liq̄di
tate inter subtile ⁊ grossuȝ ⁊c. assignat distinctionē mēbroꝝ
iuxta illi⁹ distinctiōis dr̄ias. In tertia dicit q̄ mēbra liquida
sunt calida ⁊ hūida: ⁊ sunt triplicis gn̄is. quedā sunt liq̄da
sicut pīguedo carnis intercepta. quedā coagulata sicut pin-
guedo zirbi: ⁊ est zirbus pars cōposita ex carne ⁊ pinguedi-
ne. quedā sunt nerui sicut circa costas ⁊ renes. quedam sunt
media sicut spinalis medulla ⁊ cerebrū. ¶ Circa scḋam par-
tem ꝓsequit̄ de his differētiis. Hec autē pars diuidit̄ in tres
fm nūerū ipsarū. In pria agit de diuersitate mēbroꝝ molli
ciei liq̄de. In scḋa. s. in hac: Pinguedo frigidior ē ex vetusta
te. agit de diuersitate mēbroꝝ mollicie coagulate. In ter-
tia. s. in hac: Medulla ossiuȝ saporosior est ⁊c. agit de diuersi
tate mēbroꝝ mollicie mediocris: ⁊ simul interserit mollicie
coagulatā cum liquida in quibusdā. Prima pars diuiditur
in duas. In quarū prima agit de diuersitate pinguiū mem
brorum liquidoꝝ ⁊ coagulatoꝝ. In scḋa. s. in hac: Que duo-
bus modis diuidunt̄ ⁊c. pinguedinis diuersitatē assignat a
parte nature animaliū. Primo igitur dicit q̄ mēbra liquida
sunt nutrimēti mediocris sicut coagulata duri ⁊ grossi. Se-
cundo fm Gal. pinguedinē distinguit per mollē liquidā ⁊ li
quefactibilē ab igne sicut oleū: ⁊ coagulatā q̄ cito ab igne di
quatur ⁊ cito coagulat̄. ¶ Cōsequēter assignat diuersitatē
pinguedinis a parte nature aīaliū: q: q̄dā sunt aīalia aquo-
sa: quedā terrestria. Pinguedo aūt aquosoꝝ est liquida cito

dissolubilis: tarde coagulatio eius: sed pinguedo terrestriū est contraria: vñ pinguedo terrestriū magis accedit ad vnctuositatem propter eorū siccitatē. tc. Hec aūt pars dupliciter probat: sensu ⁊ rōne. Sensu tactu ⁊ gustu: vñ ⁊ pinguedo terrestriū plus saciat. Ratiōe q: p frigiditatē aquatiliū multa superfluitas humiditatis nō cōuersa circa carnē aggregat: que in pinguedinē cōuertit: sed in terrestrib⁹ minus fit hmōi aggregatio propter calorē cōuertentē ⁊ cōsumentē: ⁊ ideo in aquatilis pinguedo propter humiditatē multiplicat: in terrestrib⁹ vnctuositas propter calorē ⁊ siccitatē. ¶ Consequenter aggreditur particulā in qua diuersitatē assignat membrorū a parte mollicei coagulate: ⁊ in illa parte de natura pinguedinis et eius diuersitate prosequit. Hec aūt pars diuidit in duas. In quarū prima cōparat pinguedinē ad vnctuositatē ⁊ vtriusq; conditiōes assignat. In scda. f. in hac: Diuersitas pinguedinis nutrimentorū ⁊ sue actiōis tc. assignat pinguedinis diuersitatē. Circa partē primā decē proponit. Primo cōparat pinguedinē ad vnctuositatē dicēs q̄ frigidior est ⁊ siccior. Scdo vtriusq; conditiōes assignat q̄ consistūt in nocumēto stomachi ⁊ intestinorū ⁊ virtutū naturaliū eorū: ⁊ in multa repletione ⁊ pauco nutrimēto mediocrū. Tertio idnuit ad hoc auctoritatē Ruffi dicētis vtrāq; mitū satiare ⁊ parū nutrire. Quarto inducit auctoritatē Gal. consequēter pinguedinis assignat diuersitatē. Hec aūt pars diuidit in duas. In quarum prima assignat quinq; mēbrorum diuisionē cōditionū fm quas pinguedo diuersat. In scda. f. in hac: Ex generib⁹ triplicater: aut eū masculina tc. assignat ei⁹ diuersitatē a parte illarum conditionū. Dicit ergo q̄ pinguedo in sua cōplexione ⁊ actiōe quinq; modis diuersat. Primo ex sexu animalis. scdo ex natura. tc. tio ex etate. quarto ex nouitate ⁊ vetustate. quinto ex artificio. Cōsequēter iuxta p̄dictas cōditiones pinguedinis diuersitatē assignat. Hec autē pars fm naturā carū in quinq; diuidit. In quarū prima assignat eius diuersitatē a parte sexus. In scda. f. in hac: Diuersitas ex naturis sex modis tc. a parte nature animaliū. In tertia scz in hac: Diuersitas pinguedinis ex animaliū etatib⁹ tc. a parte etatis animaliū. In quarta. f. in hac: Diuersitas pinguedinis in nouitate ⁊ vetustate. a parte nouitatis ⁊ vetustatis eius. In quinta. f. in hac: Diuersitas pinguedinis ex artificijs duplex est. a parte artificij. Circa primā partē dicit femininorū aīaliū pinguedo est frigida ⁊ humida: masculorum calida ⁊ sicca: castratorū media. ¶ Circa scdam partē assignat pinguedinis diuersitatē a parte nature aīaliū. Hec aūt pars diuidit in duas. In quarū prima in gñali distiguit aīaliū cōplexiōes. In scda. f. in hac: Vñ pinguedo precipua magis ceteris humectat. assignat cōparationē generū pinguedinis diuersorū aīaliū adinuicē ratiōe cōplexionis aīaliū ¶ Circa primā partē dicit q̄ pinguedo aīaliū ex cōplexionibus diuersaf sex modis fm cōplexiones sex: calidā: frigidā: ⁊ tēperatā: humidā: siccā ⁊ tēperatā. ¶ Circa scdā partē cōparat pinguedines aīaliū diuersorū adinuicē. Primo autē facit hanc cōparationē. Scdo intentionē cōfirmat p Gal. et multorū aīaliū ⁊ pinguedinū ipsorū exēpla inducit: ⁊ in oib⁹ sermo ei⁹ est planus. ¶ Circa tertiā partē assignat diuersitatem pinguedinis ratiōe etatis aīaliū dicēs q̄ cū q̄tuor sint etates: pinguedo aīalis lactētis est multū hūida in calore tēperata: iuuenis calida ⁊ sicca: senis ⁊ decrepiti frigida ⁊ humida: ſ; masculi calida ⁊ sicca: femine dīa: ⁊ sic proportionat sexus etati. ¶ Circa primā partē primo dicit q̄ cū sit quedā pinguedo noua: quedā vetustissima: quāto nouior est: tāto frigidior ⁊ humidior: quāto vetustior: tāto calidior ⁊ siccior: propter calorē aeris continētis desiccātis. Scdo intētionem cōfirmat p Ga. Tertio p simile in vino: melle ⁊ aceto. ¶ Circa q̄ntā partē assignat pinguedinis diuersitatē a parte artificij dicēs q̄ quedā est simplex: ⁊ hec diuersat fz naturā suā ⁊ p̄dictas cōditiōes: alia cōposita ⁊ hec sequit naturā eorū cū quib⁹ cōponit: vñ cū sale cōposita calida est propter caliditatē salis. Ex p̄dict⁹ igit pōt diuisio huius lectiōis sic haberi. nā in ipsa decē partes cōtinent. In quarū prima assignat distinctionē trimēbrē mēbrorū: mollis: duri: ⁊ mediocris. In scda scz in hac: Cōplexio est triplex tc. prosequit de mēbris distinctionis: ⁊ determinat de membrorū diuersitate a parte duriciei. In tertia. f. i hac: Liquida ex liq̄ditate tc. assignat ipsorū diuersitatē a parte mollicieī q̄ in pinguedine ⁊ vnctuositate cōsistit. In q̄rta. f. in hac: Pinguedo frigidior est vnctuositate tc. assignat naturā pinguedinis ⁊ vnctuositatis. In q̄nta. f. in hac: Diuersitas aūt pinguedinis tc. prosequēs de ei⁹ diuersitate penes illas cōditiōes assignat ei⁹ diuersitatē rōne sexus aīaliū. In sexta. f. in hac: Diuersitas in naturis sex cōsideraf modis. assignat ei⁹ diuersitatē rōne cōplexiōis aīalium. In septima. f. in hac: Diuersitas pinguedinis ex nouitate ⁊ vetustate. rōne etatis. In nona. f. in hac: Diuersitas pinguedīs ex artificijs tc. rōne artificiorū. reliq̄ sequētia patet. ¶ Circa partē istā tria q̄runt. Primū est de cōplexiōe carnis aīaliū. Scdm ē de cōplexiōe pinguedīs. Tertiū ē de cōparatiōe carnis macre ⁊ pinguedīs i maiori nutrimēto ⁊ minori. ¶ Circa primū procedit hoc mō: querit vtrū oīs caro sit calida: ⁊ videt q̄ sic: q: oē illud qd de natura sua proportionale est ⁊ natū cōuerti ad calorē naturalē ē calide nature: ſ; caro oīs est hmōi: ergo oīs caro est calida ⁊ humida. ¶ Scda rō hec est: dicit Gal. in lib. de simplici medicina q̄ illud dr esse calidum qd calorē nostri corpis imutat ⁊ ipm augmētat: sed illud qd calorē nostri corpis augmentat est triplex: q: quedā augmētant qualitatiue vt medicine calide. quedā q̄ntitatiue vt applicatio puellarū ad ventrē. quedā vtroq; mō sicut cibus: ſ; oīs caro est hmōi respectu corpis: ḡ oīs caro est calida. Tertia ratio hec est: oē illud qd p sui vicinitatē ⁊ proportionē ad calorē naturalē ⁊ naturā nostri corpis maxime nutrit est calide nature: sed oīs caro est hmōi sicut dicit Ras. ergo oīs caro est calida. Hoc etiā sic cōfirmaf q: illud qd ad calidū humorē cōuertit est calidū: sed caro oīs cōuertit ad humorē calidū: q: ad sanguinē fm Ras. q: mitū addit in ipm: ḡ oīs caro calida. Quarta rō hec est: oē illud qd corpus nostrū calefacit naturalr: ⁊ patiētib⁹ nocet q: calorē icēdit: est calidū: sed oīs caro est hmōi: sicut vult Ras. ḡ oīs caro est calida. Ad oppositū: dicit phs q̄rto metheororū: ⁊ etiā libro de generatione: oīa aīalia ⁊ terrenalcētia cōstāt a dño ex hūido aquoso ⁊ sicco terreo: ⁊ isto maxime nutriunt: sed vnūquodq; hz dñiū elementorū q̄ in eo dominant: ḡ cū terra ⁊ aqua dñent in aīali: necesse est q̄ habeat q̄litates ipsorū: ſ; hmōi q̄litas est frigiditas: ḡ necesse est q̄ oīs caro sit frigida. Hec rō sic cōfirmat: q: carnes iudicari debēt fm materialē existētiā: q: cū iudicam⁹ carnē calidā vl frigidā hoc nō est nisi in rōne cibi: sed nō est in rōne cibi nisi mortua: ⁊ propter hoc nō iudicaf nisi mortua: ⁊ sic fz materialē existētiā: sed tūc est in carnib⁹ dñiū elemētorū frigidorū ⁊ nō calidorū: ḡ oīs caro dz iudicari frigida. Preterea si oīs caro esset calida: caro porci eēt calida. hoc aūt falsū: ḡ primū. Tertia rō hec est: nihil qd sanguinē diminuit est calidū: sed carnes que dā sunt q̄ sanguinē diminuūt sicut bouine: ⁊ si ipm gñant generāt grossum ⁊ melancholicū: ḡ nō oīs caro est calida. Ad hoc dicendū q̄ oīs caro est ca. ⁊ hūida. Ad rationē dicēdū q̄ cuilibet aīali debef duplex cōplexio. Vna p naturā illā p quā ē mixtū. Alia do sibi debef p naturā illā p quā est viuēs: ⁊ hec vltimo mō quodlibet aīal calidū est ⁊ hūidū: ⁊ hac via nō accipit a medico in via cibi. Prima per quā est corpus mixtū est duplex: quia quedā est materialis: ⁊ quedā cōplexio formalis sicut videt in pipere in quo est duplex cōplexio: q: q̄dā est materialis quā cōtrahit a dñio elementorū vincentiū in ipso: ⁊ sic terra vincit ⁊ dñaf in eo: ⁊ ab illa nō denotat piper. Alia est cōplexio formalis in pipere q̄ est principiū operādi: ⁊ hoc mō in pipere est dñiū partiū ignearū: ⁊ ab ista iudicat calidū. Eodē mō ponim⁹ in carne eē duplex dñiū: materiale ⁊ formale siue cōplexionale. vñ rōne cōplexiōis iudicant calide: rōne do materie nō. Ad scdā rationē dicendū q̄ cōplexio carnis est duplex. Quedā que debef aīali in gñe suo. Est alia q̄ debetur aīali in hac specie. Dico igit q̄ cōplexio carnis ē calida ⁊ humida in gñe carnis: in specie tñ ista caro pōt esse calida ⁊ sicca vel frigida: sicut caro porci inq̄ntū caro calida est ⁊ humida: in hac tñ specie frigida est: ⁊ sic de alijs. Et hoc est fere qd dicit Gal. q̄ nūq̄ dr caro ca. ⁊ hu. nisi respectu sanguis. ¶ Scdo q̄rit circa hoc vtrū vina mag⁹ debeant accipi post carnes q̄ post pisces: vl ecōuerso: ⁊ vl q̄ mag⁹ noceat cū carnibus: egritudines ex vsu carnis sunt calide ⁊ magis sanguinee

sed vinũ acceptũ post carnes maxime addit in sanguinē: sicut dicit Ras. vnde qui multũ vtitur carnibus sepe indiget minutione: maxime qñ vinũ bibitur: ergo vinum acceptũ post carnes nocet magis q̃ post pisces. Secũda ratio hec est: vinum calorem naturalē confortat ⁊ acuit: ad digestionē ꝟo carniũ minor calor requirit̃ q̃ ad digestionē piscium: ergo cũ vinum calorē naturalē confortat per quē fit digestio: post pisces magis cõpetit vinũ q̃ post carnes. Ad oppositũ pisces indigestibiliores sunt q̃ carnes: vinũ ꝟo facit cibũ penetrare ad membra. vnde Auicē. precipit q̃ si cibus est putridus quousq̃ sit digestus non debet dari bonũ vinum: q: cibum infectũ faceret ad membra penetrare ⁊ inficeret ipsa: pisces ꝟo sunt hmõi: q: declinãt a bonitate respectu carnium: ergo post pisces non debet accipi vinũ. Ad hoc dicendũ q̃ magis cõpetit post pisces q̃ post carnes. Ad rationē dicendum q̃ vinum duo efficit. Primũ est q̃ calorē naturalē confortat. Secundũ est q̃ cibũ ad mẽbra corporis delegat ⁊ profundat. Vinũ ergo primo modo magis cõpetit post exhibitionē piscium q̃ carniũ cum indigestibiliores sint q̃ carnes. Secundo modo non cõpetit vinum post pisces quousq̃ cibus digestus fuerit. ¶ Tertio queritur circa hoc qđ plus calefacit corpus an vinum an carnes: ⁊ videt̃ q̃ carnes. Dicit Auicē. q̃ cibus tria opera facit. Primo deperditũ restaurat. Secũdo calorem naturalē augmẽtat sanguinē augmentãdo. Tertio alterat corpus per qualitatē que ei remansit: sed caro maius augmentũ facit in calorē naturalē q̃ vinũ: cũ ab ea plures humiditates generent̃: ergo caro plus calefacit corpus q̃ vinum. Secunda ratio hec est: dicit ysaac q̃ calor naturalis nutritur ex rebus virtuosis sicut ex virtuositate sanguinis ⁊ similiter innaturalis: ergo illud in quo est maior virtuositas magis nutrit: sed hoc est calor respectu vini: ergo caro plus augmẽtat calorē naturalē et sanguinē q̃ vinũ. Ad oppositũ: illud maxime habet conformitatē cũ calore naturali: qđ maxime ipsum cõfortat: ⁊ maxime calefacit: sed vinũ est hmõi fm ysaac: ergo vinum magis calefacit q̃ caro. Secũda ratio hec est: illud magis calefacit corpus qđ citius cõuertitur ad calorē naturalē: sed hec est vinũ: ergo magis calefacit q̃ caro. quod concedimus. Caro enĩ multũ restaurat deperditũ: vinũ ꝟo non tantũ restaurat: sed calorē naturalē plus confortat: vnde q: in conualescentib⁹ intendimus deperditum restaurare: ideo exhibent̃ carnes magis q̃ vinũ. Ad rationē dicendũ q̃ aliqđ dicit̃ addere in calorē naturalē duobus modis. Uno modo quantitatiue et hoc modo plus addit caro in calorē naturalē q̃ vinũ ⁊ in sanguinē: q: maior humiditas ex illa generat̃. Alio modo qualitatiue: ⁊ hoc modo plus addit vinum in calorē naturalē: q: ipsum magis incendit. Ad aliud dicendũ q̃ illud qđ augmentat calorē naturalem est duplex. Sunt enĩ res que augẽt calorē naturalem que de facili patiunt̃ a calore naturali sicut res virtuose: vñ lac q̃uis sit frigidũ: auget tñ calorē naturalē: q: de facili patitur ab eo. Secundo modo auget aliquid calorē naturalē propter sui similitudinē cum eo sicut res calide. Tertio mõ propter qualitates acutas calidas. Dicim⁹ ergo q̃ res virtuose addunt in calorē naturalem primo modo: vinum ꝟo aliis duobus modis.

¶ Circa secundũ procedit̃ hoc modo: querit̃ de pinguedine: vtrũ oĩs pinguedo sit calida: videtur q̃ sic: dicit Auicē. illud dicitur esse calidũ qđ cito conuertitur in naturã ignis; neq̃ ponitur instãtia in festuca ⁊ pilo: que cito conuertunt̃ ad naturã ignis: ⁊ tñ non iudicantur calida. Calor enĩ ignis subtilis ⁊ acutus est: ⁊ ideo potest penetrare cito ⁊ conuertere festucam ⁊ pilum ad sui similitudinem cum sint subtilis substantie. Calor vero nostri corporis grossus ⁊ obtusus est: ⁊ ideo non est simile: illud ergo qđ de facili conuertit̃ ad calorem est calidũ: pinguedo oĩs est hmõi: ergo pinguedo omnis est calida. Secũda ratio hec est: omne qđ habet naturã maturatiui ⁊ putrefactiui est calide nature ⁊ humide: talia enĩ addunt in calorē naturalē: sed ista sunt de gñe pinguedinum ⁊ rerũ virtuosarũ: ergo oĩs pinguedo est calida ⁊ humida. Tertia ratio hec est: phs in libro de aĩalibus cõparat pinguedinē ad medullã ossium: ⁊ dicit q̃ sicut se habet pinguedo ad carnes: ita se habet medulla ad ossa: sed medulla est calida ⁊ humida: ergo similiter pinguedo est calida ⁊ humida. Quarta rõ hec est: in gñe viuentiũ maior est caliditas in aĩalibus q̃ in plantis: ⁊ sicut virtuositas in aĩalibus: similiter in plantis: sed virtuositas in plãtis est calida: ergo pinguedo in animali est calida. Quinta ratio hec est: omne illud quod maximũ calorē augmẽtat sui qualitate: potest etiam augmentare debilem: sed pinguedo porci calorē herisipile augmẽtat: qui magnus est respectu caloris nostri corporis: ergo multo fortius calorē nostri corporis augmentat: sed omne tale est calidũ: ergo oĩs pinguedo est calida. Ad oppositum: omne illud qđ appositũ corpori calorem naturalē diminuit est nature frigide: sed pinguedo est hmõi: ergo oĩs pinguedo est frigida. Minor patet: oleũ enĩ remouet calorē accidentalem: vnde si facies alicui⁹ ardẽtis ex alio mungat̃ mitigat̃. Secũda ratio hec est: vnũquodq̃ in ratiõe cibi dicit̃ frigidũ qđ ad humores frigidos cõuertitur: sed pinguedo ad humores frigidos cõuertit̃: ⁊ maxime ad phlegmaticos: ergo pinguedo in ratiõe cibi debet iudicari frigida. Tertia ratio hec est: si oĩs pinguedo esset calida porcina esset calida quod est falsum. Ad hoc dicunt quidam q̃ pinguedo omnis est frigida. Nos tñ dicimus q̃ pinguedo oĩs est calida. Ad rationē primã in cõtrariũ dicendũ q̃ calor naturalis est in statu triplici: in primo est remissior: in scđo cum est corporeus: in tertio cum est intẽsus. Dicimus ergo q̃ pinguedo scđo modo calorem naturalē infrigidat. Unde notandũ q̃ sunt quedã res que dicunt̃ calide q: calorem recipiũt: alie dicunt̃ calide q: calorem imprimunt: ⁊ iste res semꝑ dicunt̃ calide siue calor sit fortis siue debilis: q: effectiue calefaciũt sicut exempla: piper. Res ꝟo virtuose dicunt̃ calide patiẽdo de facili a calore nisi qñ ipse calor est fortis sicut in herisipila: ⁊ tñc pinguedo dicit̃ esse calida. Ad scđam rationē dicendũ q̃ aliquid dicitur cõuerti ad frigidos humores dupliciter. Primo modo per similitudinē rei frigide. Alio modo per naturam accidentis: q: locum digestionis refugit: ⁊ ideo conuertitur ad humorē qui circa locum digestiõis existit. i. ad phlegma: ⁊ hoc modo pinguedo ad phlegma cõuertit̃: fugit enĩ locũ digestionis. Ad aliud dicendum q̃ cõpletio pinguedinis est duplex. Una quam habet ratione ꝓpria qua est pinguedo. Alia quã habet rõne animalis cuius est. Primo modo oĩs pinguedo est calida. scđo modo nõ: imo quedã frigida sunt pinguedo porci. Post predicta possunt tria dubitari de pinguedine. Primũ est de natura ⁊ cõparatiõe eius ad carnem ⁊ oleum. Scđm est de diuersitate eius a parte animaliũ. Tertium est de diuersitate eius a parte cõplexionis animaliũ.

¶ Circa tertiũ proceditur hoc modo: ⁊ querit̃ que sit calidior: an caro: an pinguedo: ⁊ videtur q̃ caro: digestio in corpore animalis fit a calore naturali: vnde perfecta digestio a perfecto calore: ⁊ debilis a debili: sed quãto aliqua res digestibilior: tanto habet fortiorē calorē: sed caro est hmõi respectu pinguedinis: ergo caro calidior est pinguedine. Secunda ratio hec est: oĩs pars animalis cui calor imediati⁹ adheret calidior est illa cui non adheret imediate: sed caro est huius pars respectu pinguedinis: in ipsa enĩ carne radicat̃ calor: ergo caro calidior est pinguedine. Ad oppositum: partes que in animali facilius ad naturam caloris conuertunt̃ propter cõuenientiam cum calore calidiores iudicãtur: sed pinguedo est hmõi respectu carnis: ergo pinguedo est calidior carne. Hec autem ratio cõfirmatur per hoc: q: partes ille in quibus calidũ dominat̃ aereũ: calide sunt ⁊ de facili ad naturam ignis conuertunt̃: sed pinguedo est talis pars: ergo est calidior carne. Scđa ratio hec est: dicit Gal. super aphorismos: q̃ sanguis calidior est lacte: ⁊ causa hui⁹ est: q: sanguis generat̃ in epate: lac ꝟo in mamillis: ⁊ q: epar calidius est mamillis: ideo sanguis calidior est lacte: ⁊ est fonti caloris. i. cordi propinquior: sed illud quod sanguini est propinquius est calidius: sed pinguedo est proximior sanguini q̃ caro: ergo pinguedo est magis calida. Hoc etiã cõfirmatur per hoc q̃ pinguedo ex partibus calidioribus generatur q̃ caro. Ad hoc dicẽdũ q̃ pinguedo calidior est carne: licet quidã dicant contrariũ. Ad rationē primã in contrariũ dicendũ q̃ aliquid dicitur esse calidius duob⁹ modis. Primo modo q: impressio caloris est fortior in ipso: ⁊ hoc modo ferrũ candẽs dicitur calidius

ō: calidius alio. Secūdo mō q: facilius ad ignē ↄuertit̄ sicut sulphur. Tertio modo q: cōplementum actionis caloris fortius recipit siue decoctionē: ⁊ hoc mō caro ꝑfecte cocta calidior est q̄ semicocta q: fortiorē effectū caloris recipit. Primo igitur ⁊ secūdo mō calidior est pinguedo carne: tertio modo caro est calidior: q: cōplementū actiōis caloris qḋ est digestio: in carne est maius q̄ in pinguedine. facilius em̄ ⁊ melius digerit̄ q̄ pinguedo. idem iudiciū est de lacte ⁊ sanguine. ¶ Secūdo querit̄ qd magis calefacit corpus: an pinguedo an caro: ⁊ videtur q̄ pinguedo. illud magis calefacit corpus: qḋ facilius ad calorē sanguinis transmutat̄: q: calidiꝰ est: sed pinguedo est huiꝰ respectu carnis cū ex vnctuosis calor naturalis nutriat̄: ergo pinguedo magis calefacit corpꝰ q̄ caro. Secūda rō hec est: dicit rasis. Uniuersalr oīs caro calefacit q̄ febricitantibus icōgrua iudicat̄: negatur em̄ caro febricitanti: ꝑpterea q: de facili ad calorē naturalē ⁊ innaturalem ↄuertitur: ergo illa q̄ febricitātibus plus ꝓhibetur calidior est: sed caro pinguis plus ꝓhibet̄ febricitāti q̄ macra ergo pinguedo calidior est q̄ caro. ¶ Ad oppositum: illud qḋ ꝑuissimū sanguinē gn̄at ⁊ phlegmaticū calorē naturalē reprimit: sed pinguedo est huiꝰ ſm ysaac: q: ↄuertitur sicut ipse dicit ad phlegma grossū vel subtile: ergo pinguedo est frigidior carne. Ad hoc dicēdū q̄ pinguedo respectu corporis humani calidior est. ¶ Ad rōnem dicendū q̄ aliqḋ ḋr ↄuerti ad humorē frigidū dupl'r. Primo mō q: hꝫ potētialē similitudinē cū humore: ⁊ hoc mō pinguedo nō ↄuertit̄ ad illū humorē. Alio mō ꝑ viam accidentis videl3 q: locū digestionis refugit: ⁊ hoc mō pinguedo ↄuertit̄ ad illum humorē. s. phlegma: q: est citra locū digestionis. ¶ Tertio q̄rit̄ quid plus nutrit an caro cū pinguedine: an sine pinguedine. ⁊ videtur q̄ caro cui admixta est pinguedo: illud em̄ maxime nutrit qḋ hꝫ maxime ꝓportionē cū calore naturali ipꝫ sustētans ⁊ augmētans: sed caro cui admixta est pinguedo est huiꝰ: ergo illa maxime nutrit. Hoc etiā confirmat̄ ꝑ hoc qḋ dicit ysaac q̄ caro q̄ aliquantulā pinguedinē hꝫ tēperata est ad digerēdū: ⁊ oē tale plus nutrit: ergo caro aliquātulū pinguis plus nutrit. Ad oppositū est auctoritas ras. dicētis q̄ caro sine pinguedine rubea sicci sanguinis est gn̄atiua paucas superfluitates faciēs: magis em̄ nutrit adipe. i. pinguedine: ⁊ sic videt̄ ꝑ rasi. q̄ caro cū pinguedine minus nutrit. Ad hoc dicēdū q̄ caro sine pinguedine magis nutrit q̄ cū pinguedine: ⁊ etiā sanguinē optimū gn̄at. Ras. ēo dicit q̄ caro variata hoc est cū pinguedine intercepta sanguinem tēperatū gn̄at. Ad rōnē in ↄtrariū dicēdū q̄ pinguedo est duplex. q̄dā est a carne segregata: ⁊ hec minime nutrit ⁊ nutrimentū liq̄dū facit. Alia est pīguedo q̄ est ↄiūcta carni: ⁊ hec est duplex: q: q̄dā est intercepta de qua dicit Ras. q̄ vocat̄ caro variata: ⁊ hec est media inter pinguedinē ⁊ carnē macram: ⁊ hec minus nutrit q̄ macra. Alia est pīguedo que est humiditas ventosa irrorās carnē: ⁊ hec est in carne aīalis pinguis: ⁊ hec multū nutrit. ¶ Quarto q̄rit̄ circa hoc qḋ est calidius an oleū: an pinguedo: ⁊ loquor de pinguedine in gn̄e: ⁊ videt̄ q̄ pinguedo: q: sicut ordinant̄ viuētia ita et vnctuositates q̄ ex viuētibꝰ extrahūt̄: ꝗ sicut ordināt̄ aīal ⁊ plāta: sic pinguedo ⁊ oleū: sed aīal calidius est plāta: ꝗ pinguedo calidior est oleo cū oleū ex planta ꝓueniat. Hoc autē confirmat̄ ꝑ ysaac dicentē q̄ pinguedo in aīalibus calidis calidior est: ⁊ in aīalibus frigidis frigidior: vn̄ leonina pinguedo calidior est pinguedine porcī: sed sicut aīal calidiꝰ est alio aīali: sic aīal calidius est plāta: ꝗ pinguedo calidior est oleo. Secūda rō hec est: dicit Ga. in libro cōplexionū de simplici medicina: q̄ oleū cōe nō est calidū ſ3 tēpatū: ſ3 oē qḋ declinat ad latꝰ caliditatis calidiꝰ est q̄ tēperatū: sed oīs pinguedo sicut ꝓbatū est superius est calida: oleū vero tēperatū: ergo pinguedo calidior est oleo. ¶ Ad oppositū: oē illud qḋ facilius ad naturā ignis ↄuertit̄ calidius est inter res vnctuosas: sed oleū est huiꝰ respectu pinguedinis: oleū enim frigidissimū cito ⁊ bene ardet ⁊ ad naturā ignis ↄuertitur: ergo oleū calidiꝰ est pinguedine. Ad hoc dicēdū q̄ oleū calidius est pinguedine. Ad rōnē in ↄtrariū dicēdū q̄ plāta in genere plāte frigidior est aīali: tn̄ oleū calidius est pinguedine q: in pinguedine aīalis nō est ꝑmo depuratio superfluitatis immo hꝫ admixtionē partiū terrestriū. in pinguedine vero plāte sicut in oleo totū humidū vnctuosum purū est: humidū em̄ aquosum penitus ablatū est: ⁊ ideo aptius est ad calorem ⁊ naturam ignis: ⁊ ideo calidius est pinguedine. Ad secūdū dicēdū q̄ oleū duobus modis ↄsiderat̄. Primo mō in se ⁊ hoc mō ponit̄ eē calidū: secūdo mō ↄsiderat̄ i respectu ad aīal: ⁊ hoc duobus modis. Primo mō immutādo corpus: alio mō in recipiēdo. Primo igit̄ istoꝝ duoꝝ modoꝝ oleū tēperatū est: nō em̄ imutat corpus nec facit ipm̄ calidiꝰ aut frigidius. Secūdo mō oleū calidū est: q: cū ↄuertit̄ ad naturā nostri corporis: recipit fortē impssionē vel caliditatē: ⁊ ideo hoc mō ponit̄ calidū: multū em̄ calefacit. ¶ Quinto q̄ritur verū oleū sit siccū: ⁊ videt̄ q̄ nō: q: in oleo est humidū aereū ꝑ qḋ hꝫ supnatare sicut dicit phs in q̄rto: sed nullū tale est siccū: ergo oleū nō est siccū. Hoc autē ↄfirmat̄ ꝑ Ga. dicētes q̄ oleū est tēperatū: sed nihil qḋ est tēperatum declinat ad aliquas qualitates: ergo oleū non declinat ad siccitatē. Ad hoc dicēdū q̄ oleū plus declinat ad humiditatē q̄ ad siccitatē. Ad auctoritatē ysaac dicēdū q̄ aliqḋ ḋr corpus desiccare duobꝰ modis. Primo mō ꝑpter siccitatē potestatiuā quā hꝫ ⁊ hoc mō pip corpꝰ desiccat: secūdo mō ꝑpter effectū quē acq̄rit q̄n ↄuersum est ad naturā corporis: ⁊ hoc mō oleū ḋr desiccare corpꝰ vl' cutē: nō q: sit siccū: ſ3 q: fit ↄfricatio cū cute ⁊ aggn̄atur q̄dā incensio ⁊ inflāmatio vel caliditas: ⁊ ꝑ istā desiccat cutē ⁊ corium. ¶ Sexto q̄rit̄ circa hoc verum pinguedo siccior sit oleo: ⁊ videt̄ q̄ sic: illud qḋ hꝫ ptes terrestres ⁊ grossiores siccius est: sed pinguedo est huiꝰ respectu olei: cuiꝰ signū est q̄ nō supnatat sicut oleū ꝑpter ptes sui terrestres: ergo pinguedo est siccior oleo. Ad oppositum est illud qḋ dicit ysa. q̄ pinguedo est humidior oleo. Ad hoc dicēdū q̄ pinguedo humidior est oleo. Ad rōnē dicēdum q̄ siccū ḋr multis modis. Primo mō i substātia sicut zinziber Secūdo mō in cōplexiōe sicut cholera. Tertio mō qḋ ad materiā siccā ↄuertit̄: ⁊ hoc mō oē oleagineū est siccum. Quarto mō in trāsmutatione ꝑdicta, ꝑpter cuiꝰ trāsmutationē vitrius desiccat. Dicimꝰ ergo q̄ oleū ⁊ pinguedo ita se hn̄t q̄ pinguedo in substātia ⁊ cōplexione siccior est: oleū vero humidius: in gn̄ato tn̄ oleū siccius est: q: cū ↄuersum est ad naturā corporꝭ magnā impssionē ⁊ siccitatē recipit.

¶ Circa secūdū sic ꝓcedit̄: q̄rit̄ verū pīguedo canina sit calida ⁊ videt̄ q̄ nō: pīguedo em̄ seq̄t̄ naturā aīalis cuiꝰ ē: ſ3 corpꝰ canis frigidū est ⁊ siccū: ergo ⁊ pinguedo sua dꝫ esse frigida ⁊ sicca. Ad oppositū est qḋ dicit ysa. q̄ post pinguedinē leoninā calidior est canina ⁊ post caninā bouina. Ad hoc dicendū q̄ pinguedo canina frigida est: ⁊ cū ordinat ysaac caninā post leoninā nō facit rōne caliditatis: ſ3 rōne siccitatis. Uel possumus dicere q̄ in carne canis duplex est natura. natura s. carnis: ⁊ hec est frigida ⁊ sicca: ⁊ natura sanguinis ⁊ hec ē calida. Pōt ergo dici q̄ pinguedo nō seq̄tur naturā carnis sed naturā sanguinis. ¶ Secūdo q̄ritur circa hoc verū pinguedo alicuiꝰ aīalis sit calidior sanguine eiusdē aīalis: ⁊ videt̄ q̄ sic: dicit Aui. q̄ res dicūtur calide q̄ cito ad ignē ↄuertunt̄: ⁊ q̄ citius ↄuertunt̄ ad calorē calidiores sunt: sed pinguedo est huiꝰ respectu sanguinis: ergo pīguedo calidior est sanguine. Ad oppositū illud qḋ magis accedit ad fontē caloris. s. cordis est calidiꝰ: ſ3 sanguis ē huiꝰ respectu pinguedinis: ergo est calidior q̄ pinguedo. Secūda rō hec est: dicit phs libro de aīalibus. q̄ aīalia hn̄tia sanguinē calidiora sunt: vn̄ subiungit: quāto pinguiora tāto frigidiora: ⁊ quāto pīguiora tāto minus hn̄t de sanguine. Ex his ergo ↄcludit̄ q̄ sanguis calidior est pinguedine. Ad hoc dicēdū q̄ sanguis calidior est pīguedine. Ad rōnē dicēdū q̄ aliq̄d ḋr calidiꝰ duobꝰ modis. Primo mō participatiōe: q: magꝭ ipmit ⁊ participat caliditatē: ⁊ etiā q: ꝓximius est fonti caloris. s. cordi: et hoc mō sanguis calidior est pinguedine. Secūdo mō in patiēdo ⁊ recipiēdo caloris impssionē: ⁊ hoc mō pīguedo calidior est sanguine: sicut videmus q̄ pip calidius est et magis imprimit caliditatē: cera tn̄ calidior est pipe in patiēdo ⁊ recipiēdo: q: citius recipit impssionē caliditatis. eodē mō notādū de pinguedine ⁊ sanguine. ¶ Tertio q̄ritur circa hoc de sepo hircino quare cōpetit in dissinteria. Ad hoc dicendū q̄ hoc est q: huiꝰ sepū hꝫ in se vnctuositatē ⁊ stipticitatē: rōne

stipticitatis restringit: rõne vnctuositatis mollificat: ett duo
in dissintera reqrunt: vñ optimũ est q hmõi sepũ in clyste-
ribus apponatur.

¶ Circa tertiũ qritur quare hoc est q pĩguedo vinũ ⁊ ace
tũ quãto plus inueterascũt: tãto plus calidiora sunt: in aia-
libus vero est ecõtrario: aial enĩ quãto plus ꝓcedit in eta-
te tãto frigidius ⁊ siccius est. Ad hoc dicendũ q cũ huiꝰ est
q: in pinguedine noua ꝓpter sui nouitatẽ est multa humi-
ditas aquosa: ⁊ per calorẽ suffocat: debilẽ reddit: p ꝓcessuz
vero tpis illa humiditas ꝯsumit ⁊ fit calida: ⁊ hoc est qđ di
ꝑuenit antiq q p ꝓcessum tpis ptes aquose in aereas: et
aeree in igneas ꝯuertunt: ⁊ sic fit vicio tota calida: ⁊ ita po-
nit de vino ⁊ aceto. In aiali vero quãto plus in etate ꝓce-
dit: tanto plus resoluitur calor naturalis ⁊ consumitur: ⁊
ideo fit animal frigidius ⁊ siccius.

¶ De medullis. Capi. xliij.

¶ Lectio. xxix.

Medulla ossiũ saporosior ⁊ melior pingue-
dine ⁊ vnctuositate: q: media īter grossaz
pinguedinẽ ⁊ subtilẽ vnctuositatẽ: ⁊ ideo
actio sua inter pinguedinem ⁊ vnctuosi-
tatem media.

¶ De cerebro. Capi. xliiij.

Cerebrũ etsi naturalr sit calidũ ⁊ humidũ
q: ex gñibus est pĩguedinũ ⁊ medullaꝝ:
tñ accidẽtaliter est frigidũ ꝓpter multuz
aerẽ frigidũ caput circũdantẽ: ⁊ ꝓpter
puritatẽ carnis ⁊ pĩguedis sup caput existẽte. Vñ q̃-
daz arbitrati sunt cerebrũ naturalr esse frigidum: di
cẽtes illud sicut phlegma eẽ grossuz ⁊ viscosum: testã
tes hoc ex accidẽtibꝰ suis ⁊ passioibꝰ. Inuenimꝰ inq̃
unt cerebrũ aggrauãs stomachũ: in digestione durũ
cibũ debilitãs appetitũ. vñ intelligit eẽ frigidũ. Cõ-
probãt ex verbis Ga. putãtes suã intẽtionẽ inde iu
uari. Ga. enĩ dicit. Si cõmouere vis vomitũ: da post
cibũ cerebrũ. vñ etiã nõ est dandũ: cũ appetitus de-
ficit ciboꝝ. ¶ Ex actionibus vero cõfirmãt in cere-
bꝛis esse sensuũ ⁊ motus fundamẽtũ. vñ frigidũ mõ-
strat esse ⁊ humidũ. Si enĩ calidũ: cũ motus suus se
pissimus calefaceret: incenderet aial q ꝑiret. Quo-
rũ intẽtio dupl'r falsificat: artificialr ⁊ rõnabilr. Arti
ficialiter q: cerebrũ etsi durũ sit in stomacho ad dige
rendũ: ⁊ corrũpẽs appetitũ: nõ ex frigiditate: sed po-
tius facit hoc ex humiditate ⁊ viscositate inter pin-
guedinem ⁊ vnctuositatẽ mediocritate. Si aũt hec
essent ex frigiditate cerebri: tunc dupla accederet pĩ
guedini: q̃ ꝓpter appetitũ corrũpit: digestionẽ ꝯfun-
dit sicut ante dixi. Qđ aũt ex verbis ꝯfirmant Gal.
Si velis vomitũ mouere da post cibũ cerebrũ come
dere dicẽtis. Si bene hoc intellexerint: certificabũt
intẽtionẽ fuisse Ga. nõ ex hoc q fuerat frigiditudo: s;
potius humiditas ⁊ viscositas operent hec. Immo
magis humiditati attinẽt: q: frigitudo naturalr adu
nat: cõtinuat ⁊ appetitũ cõfortat: vñ ⁊ aqua appe-
titũ auget cũ vinũ minuat: humiditas ⁊ viscositas ci
bo admixta incrassant eũ: ⁊ vehemẽter ꝓhibẽt ad di
gerẽdũ. Si aũt calorẽ habeat cibus vel vẽtositatem
inn atat stomacho: ⁊ cogit exire sursum. Si frigꝰ ag
grauat ⁊ inferius eijcit sicut in aqua ⁊ aere videmꝰ.
Aqua enĩ frigida aggrauata descẽdit infra. Aer q
calidus leuis fit ⁊ ascẽdit sursum. Ex rõne cõtrabit
sicut Arist. in libro de naturis aialiũ testat. Cerebrũ
cũ fundamẽtũ sit sensuũ ⁊ motuũ: sensus aũt ⁊ motꝰ
ex virtute caloris naturalis sint: īpossibile est eẽ frigi
dũ: q: frigitudo humiditatẽ naturalr claudit ⁊ igros
sat: soporat sensuz ⁊ motui repugnat. Itẽ si cerebrũ
frigidũ sit: auferũt mẽoria: phantasia: rõ hoĩs: q̃ cũ fri
gitudie īpossibile ẽ eẽ: qđ mõstrat ex his q̃ palã videt
Cuiꝰ cerebro phlegma dñatur: vel frigitudo dure ẽ
memorie: turbide discretionis ⁊ inordinate rõnis.
Ex verbis ergo Arist. bene põt intelligi q: cerebrũ
calidũ ⁊ humidũ sit tempate: natura tñ studuit ⁊ ac
cidẽtalr frigidorẽ ei ꝑstare ne sepissimꝰ cũ incẽderet
motꝰ. Denudauit autẽ supiorẽ suã testã de pingue-
dine ⁊ carne: vt exterior aer subtilis ad cerebrũ pos-
set penetrare: ⁊ accidentalẽ calorẽ ex nimio motu re
frigerare: sicut cordi studuit ex pulmonis anhelitu p
que grossam ⁊ calidã a se expelleret fumositatem et
naturali redderet tẽperamento: ne suffocaret calore
naturali. Nucha ãdo q̃ medulla est spõdiliũ: est sicut
cerebꝛuz: vñ ⁊ de substãtia cerebri d; eẽ: est tñ durior
⁊ maxime pars caude vicina inferior. Quãto magis
enĩ a cerebro remouet: tãto plus indurat: ⁊ iõ nõ nu
trit sicut cerebrũ ⁊ medulle ossiũ: ⁊ pinguedo: cũ mi-
nus humiditatis h; ⁊ vnctuositatis. Si tñ bene di-
geratur: non parum nutrit.

¶ De membris inter durũ ⁊ molle. Capi. xlv.

Membra inter durũ ⁊ molle media: sunt la-
certi ⁊ caro pinguedine nuda: sunt tẽpera-
tissima in quattuor qualitatibus: ⁊ ideo ce
teris mẽbris tẽperãtiora: ⁊ ad digerenduz
velociora: ⁊ ad penetrãdas venas faciliora: ⁊ ad con
fortãdũ corpus laudabiliora. Que in duo diuidũtur
Aut enĩ pura ⁊ eadẽ ꝑfecta sicut coꝝ laterũ media ⁊
filia: aut sunt quasi caro glandosa sicut vbera: testi-
culi: guttura: ⁊ colla ⁊ filia. Que pura caro sunt: san
guinea eis substãtia dñat. cũ sit coctus coagulatus
lacertis: venis: neruis: ⁊ arterijs: subtilibus ⁊ sensui
incõprehẽsibilibꝰ delatus. ¶ Que g̃ sanguinolẽtio
ra: ceteris mẽbris tẽperantiora ⁊ a viscositate ⁊ gros
sitie remotiora. Nõ ergo innatãt cibo: nec inflãt sto
machũ: cito saturãt sicut vnctuositas ⁊ piguedo. De
scẽdũt igit grauitate sua in locũ coctionis stomachi
quibꝰ cũ calor naturalis dñet: sua actio cõplet ī eis.
vñ põt de ipsis comedi plusq̃ saturitas expetierit.
Scdõ q: nõ tñ h; vnctuositatis vt labricet: ⁊ eijciat
de intestinis priusq̃ venas penetrare possit: s; p le-
uitatẽ ⁊ facilitatẽ morant in intestinis quousq̃ epar
sibi traxerit: quãtũ sue nature suffecerit: ⁊ iõ viciuꝰ
in ꝑfectũ sanguinẽ mutant: q̃ ad sanitatẽ custodiẽdã
⁊ cõfortanda mẽbra vtilissimus est. Que quasi caro
sunt: minus sanguinolẽta erũt: ⁊ in carne teneriores
q: iã scdõ coctus est sanguis: ⁊ natura sua inter car-
nẽ ⁊ pĩguedinẽ mediocris. Ideoq̃ minus h; sangui
nis q carnis: maioris vnctuositatis ⁊ viscositatis: ⁊
plus sanguinis q pinguedinis: ⁊ minoris vnctuosita
tis ⁊ viscositatis: ⁊ iõ mediocris caloris inter pigue
dinẽ ⁊ carnẽ: sed tñ magis pinguedini attinẽtis. Ad
cõparationẽ ergo substãtie pinguedinis subtilior ⁊
nutribilior fit: grossior ⁊ viscosior fit ad cõparationẽ
carnis. Diuidunt aũt in duo. Sunt enĩ quas natura

parauit ad gñandaꝫ hũiditatẽ:vñ actio cõpleaꝭ virtutis gñatiue sicut vbera lactis:ꝛ testiculos spermatis. Sũt ꝛ alij quos ita pauit vt gñeꝭ humiditas ad humectandum membra sibi vicina sicut eos ꝙ sunt in lingua:ꝛ in testiculis:ꝛ in alijs locis.

¶ De diuersitate mẽbroꝝ ex motu ꝛ ꝗete. Ca.xlvj.

Diuersitas mẽbroꝝ ex motu ꝛ ꝗete ẽ duplex Aut eñ semp ꝗescẽtia sicut vẽter:cor:epar: ꝛ ea circũdãtia: aut semp mouẽtia et hec duplicia:aut eñ naturalia:aut accidẽtalia. Naturalia ꝗ ꝑ se nõ ꝑ aliud mouẽtur sicut labra: auricule:pedes: ꝑ aliud sicut carnes collo vicine:dorsum core. Bene ꝗ pꝫ ꝗꝛ ꝗdã carnes ꝑ se semp mouẽtes:ꝗda nõ mouẽtes:ꝗdã ꝑ aliõ mediocriter. Semp mouẽtes ad digerẽdũ faciliores,saporosiores venaꝫ sunt penetrabiliores. Motu eñ humores subtilian tur:caro leuigaꝭ:calor tẽpatur. Semp ꝗescẽtes sunt his ꝯtrarie. Quies eñ refrigerat:carnes grauat: et ad digerẽdũ indurat. Per aliud se mouẽtes medio criter:inter has sunt mediocres.

¶ De diuersitate eoꝝ ex loco. Capi.xlvij.

Diuersitates mẽbroꝝ ex loco suo duobꝰ modis sunt:aut eñ sunt ꝗ in supficie sunt exteriori vel interiori. Que exterius duobꝰ modis sunt:aut ossibus vicine:sicut ossa dorsi ꝛ colli. Aut nõ vicine sicut vmbilicus ꝛ cetera exteriora ventris. Ossibus vicine sunt diuisiões ꝗnqꝫ sicut pectus circũdãtes:ꝛ cetera mẽbra inter cor ꝛ caput media. Quedã sunt in inferiori corpore sicut ꝗ ab epate vsqꝫ ad caudã. Quedã ṽo inter hec media Quedã in dextera pte felli vicine:alie in sinistra pte spleni ꝓpinque. Que exterius sunt in medio corpore:meliores sunt interioribus:ꝗꝛ ex vicinitate poroꝝ corpoꝝ ꝗbus fumus ꝛ sudor dissoluiꝭ:alleuianꝭ ꝛ sa porãꝭ:ꝛ ad digerendũ faciles efficiunꝭ. Interiores ecõtrario. Que ṽo in pte dextra:vicine sunt fundamẽto caloris naturalis.i.epati ꝛ felli:inde leuiores ꝛ ad digerẽdũ faciliores. De sinistra ṽo pte ꝯtᷓ:quia spleni vicine. Silr anteriores posterioribꝰ sunt meliores ex tribus causis. Una ꝗꝛ nutriunꝭ sanguine mũdificato in corde:iõqꝫ pectus:ꝛ ipsum circumdantia ceteris mẽbris in cibo sunt meliora vel laudabiliora Scḋa ꝗꝛ pectus voce ꝛ flatu semp mouetꝛ: ꝛ iõ caro sua leuiaꝭ ꝛ mũdificaꝭ:facile digeriꝭ. Tertia ꝗꝛ in pectore cor mouetꝛ vl̃ moraꝭ. Cor ãt fundamẽtũ ẽ caloris naturalꝭ:ꝛ iđe supadiẽta carnibꝰ ꝯtingũt. In posterioribꝰ duabꝰ ex causis nõ silꝛ. Una ꝗꝛ sanguis vñ nutriũꝭ i corde nõ mũdificaꝭ. Alia ꝗꝛ lõge a fundamẽto caloris naturalis:vñ actio eiꝰ in eis deficit. Non eñ boni sunt saporis neqꝫ leues neqꝫ cito digestibiles. Media iter hec sunt mediocria:ꝫ tñ posterioribꝰ ꝗ anterioribꝰ viciniora sũt:deteriora. Etsi eñ vicina fũ damẽto sint caloris naturalꝭ: sanguis vnde nutriũꝭ: nõ in corde scḋo fuit mũdificatus:neqꝫ sunt invia caloris naturalis ad cerebrũ a corde ascẽdẽtis:quo mũdificantur ꝛ subtiliantur.

¶ Membrorum mollium ꝛ durorum assignata est natura ꝛ diuersitas:in hac autem parte agit de natura ꝛ diuersitate membrorum mediocrium inter liquida ꝛ coagulata: hec autem sunt medulla ꝛ cerebrũ: ꝛ deinde aggreditur partes illas in ꝗbus assignat alioꝝ membrorum differentias. Sunt aũt in pñti lectione ptes quattuor. In quarũ prima assignat diuersitatẽ mẽbroꝝ rõne mediocris dispositiõis inter mollẽ:liqđã ꝛ coagulatã. In scḋa.ſ.in hac: Mẽbra inter durũ ꝛ molle sunt media.assignat eoꝝ diuersitatẽ rõne mediocritatis inter molliciẽ ꝛ duriciẽ. In tertia.ſ.i hac. Diuersitas mẽbroꝝ ex motu ꝛ ꝗete ꝛc.assignat ipsoꝝ diuersitatẽ rõne motus ꝛ ꝗetis. In quarta.ſ.in hac: Diuersitas membroꝝ ex loco suo duobus modis.assignat ipoꝝ diuersitateꝫ rõne locoꝝ. Nos aũt singulas diſsicite exponamus. Prima ṽo pꝫ ꝗ est de mẽbroꝝ medioꝝ inter molliciẽ:liqđã ꝛ coagulatã diuersitate:in ptes duas diuidiꝭ. In quarũ prima assignat naturã medulle ossiũ. In scḋa.ſ.in hac: Cerebrum eẽ naturalꝛ calidũ sit ꝛ humidũ ꝛc.assignat naturã cerebri ꝛ nuche. Circa primã partẽ dicit ꝙ medulla ossiũ saporosior: est ol pinguedine ꝛ vnctuositate ꝓpter naturã mediã. Circa scḋam partẽ ꝗ est de natura cerebri ꝛ nuche sunt due ptes. In quarũ prima agit de natura cerebri. In scḋa.ſ.in hac: Nucha ꝗ ꝗ medulla est spõdiliũ ꝛc.agit de natura nuche. Prima ps diuidiꝭ i duas. In ꝗrũ pma agit de natura cerebri. In scḋa.ſ.i hac. Unũ ꝗdã arbitrati sũt ꝛc.inducit disputationẽ ꝯtra opinionẽ de cõplexiõe cerebri. Dicit ergo ꝙ cerebrũ calidũ ẽ ꝛ humidũ cũ sit de gñe pinguedinũ ꝛ medullarũ:tñ accidẽtalẽ hꝫ frigiditatẽ ꝓpter aerẽ circũstantẽ ꝛ ꝓpter paruitatẽ pinguedinis ꝛ carnis i capite. Deinde inducit opinionẽ circa eius cõplexionẽ. Hec aũt pars diuidiꝭ in duas. In quarũ prima inducit opinionẽ ponẽtẽ cerebrum esse frigidũ ꝛ humidũ ꝛ rõnes eius. In scḋa.ſ.in hac: Quorũ intẽtio dupliciter falsificaꝭ ꝛc.ipsam improbat:ꝛ probat ipm esse calidũ ꝛ humidũ. Dicit ergo ꝙ quidã crediderunt cerebrũ eẽ frigidũ ꝛ hũidũ ꝓpter duas rõnes. Quarũ prima est ex eius passiõibꝰ. Oẽ mẽbrũ qđ stomachũ aggrauat appetitũ defectat ꝛ vomitũ ꝓuocat:est frigidũ ꝛ humidũ:sed cerebrũ est huiusmodi:ergo est frigidũ ꝛ humidũ:vñ Gal.ipm dicit iuuare ad ꝓuocãdũ vomitũ. Scḋa rõ ex actionibus cerebri sumpta est hec.oẽ mẽbrũ in quo est principiũ sensus ꝛ motus:qđ est in motu ꝯtinuo:ꝛ ꝓpter motũ ꝯtinuũ incẽdi ꝛ corrũpi natũ est:ꝛ ꝑ ꝯñs totũ aĩal perit:necesse est ad hoc vt ꝯseruetꝛ vt sit frigide cõplexionis ꝛ humide:sed cerebrũ est hmõi:ergo ad hoc vt ꝯseruetꝛ necesse est vt sit frigide et humide complexionis:vt per frigidã ꝛ humidã cõplexionẽ obuiet calori ꝛ siccitati ex motu acꝗsitis. ¶ Consequenter improbat hãc opinionẽ. Hec aũt ps diuidiꝭ i tres. In quarũ prima ĩprobat eã artificialꝛ soluẽdo rõnes eius. In scḋa.ſ.in hac: Ex rõne ꝯritur sicut Arist.in libro de naturis aĩaliũ improbat eã rõnabilꝛ ꝯriũ eius ꝓbando. In tertia.ſ. in hac: Ex verbis ꝗ Aristotelis bene põt intelligi. concludit intẽtionẽ ꝛ naturã cerebri manifestat. Dicit igiꝭ ꝙ hec opinio dupliciter ꝓbaꝭ:artificialꝛ ꝛ rõnabilꝛ. Primo aũt mõ ꝗꝛ cerebrũ nõ hꝫ pdictas ꝯditiones cũ comeditur ꝓpter frigiditatẽ ꝛ humiditatẽ:sed ꝓpter humiditatẽ ꝛ viscositatẽ:ꝛ cum dicit Ga.ꝙ valꝫ ad vomitũ ꝓuocãdũ:nõ est ħ ex parte frigiditatis ꝛ humiditatis:sed ex pte hũiditatis ꝛ viscositatis:ꝛ ꝙ appetitũ defectat nõ est hoc ex frigiditate ꝛ humiditate ꝫ potius ex caliditate ꝛ humiditate:ꝗꝛ calidũ defectat appetitũ sicut pꝫ i calido vino:frigidũ aũt ꝓuocat sicut pꝫ i aq̃ frigida. Deinde ĩprobat rõnẽ hãc rõnabilꝛ:ꝛ inducit duas rõnes ab actiõibꝰ acceptas. Prima talis est: oẽ mẽbrũ qđ est fundamẽtũ sensus:hꝫ oñiũ caloris ꝑ queꝫ fit sensus:sed cerebrũ est hmõi:ergo hꝫ oñiuꝫ caloris. Scḋa rõ hec est:oẽ mẽbrũ in quo vigẽt mẽoria ꝛ phãtasia hꝫ cõplexionẽ calidã ꝑ quã opationes harũ virtutũ vigẽt:ꝛ nõ frigidã ꝗ eas destruit:sed cerebrũ est hmõi:ergo hꝫ cõplexionẽ calidã:nam nos videmus ꝙ qñ cerebrũ est fortiter infrigiditum sicut in litargia patiꝭ defectũ memoria. Deinde dicit ꝯcludẽdo ꝙ fm Arist.cerebrũ est calidũ ꝛ humidũ naturalꝛ:sed tñ natura dat ei frigiditatẽ naturalꝛ ex aere exteriore:ꝛ ex priuatione carnis ꝛ pinguedinis:ne ꝑ nimio corrũpaꝭ calore:ꝛ est simile in corde ꝛ pulmone. Consequẽter nuche naturam assignat dicẽs ꝙ est eiusdẽ nature cũ cerebro:sed tñ durior est:ꝛ quãto plus ab eo distat tãto durior est: cũ tñ digeriꝭ multũ

nutrit. Sunt igit̃ in hac pte septē pticule. In quarũ prima
agit de natura medulle ossiũ. In scđa de natura cerebri. In
tertia inducit opinionē circa ei⁹ cōplexionē. In q̃rta opinio
hec artificialr̃ iprobaẗ. In q̃nta rōnabilr̃. In sexta assignat̃
intētio auctoris circa naturã cerebri. In septia agit̃ de natu
ra nuche. ¶ Mēbra inter durũ ⁊ molle media ⁊c. In hac pte
agit de mēbris medijs inter durũ ⁊ molle. Diuidit̃ aũt hec
ps in duas. In quarũ prima agit de natura hoꝝ mēbroꝝ.
In scđa assignat eoꝝ distinctionē. Prima nō diuidit̃. Scđa
diuidit̃ in duas. In quaꝝ prima ipsoꝝ distinctionē assignat
In scđa iuxta differētias distinctiōis ipsoꝝ diuersitatē assi
gnat. Prima non diuidit̃: sed scđa diuidit̃ in duas. In q̃
rũ prima agit de sanguineis carnosis. In scđa de mēbris
quasi carnosis q̃ aliquãtulũ a natura carnis distãt. Prima
nō diuidit̃: sed scđa diuidit̃ i duas. In quarũ prima agit de
natura quasi carnosoꝝ. In scđa ipsoꝝ distinctionē assignat.
Sunt igit̃ i hac pte q̃nq3 pticule. In quarũ prima mēbroꝝ
medioꝝ inter durũ ⁊ molle naturam assignat. In scđa. s. in
hac: Que in duo diuidunt̃. diuidit ipa ꝑ carnosa pura ⁊ non
pura sicut sunt vberosa. In tertia. s. in hac: Que pura sunt
carne sanguini. ⁊c. assignat naturã carnosoꝝ. In q̃rta. s. in
hac: Que quasi caro sunt ⁊c. assignat naturã nō puroꝝ car
nosoꝝ. In q̃nta. s. in hac: Diuiduntur q̃ in duo. ipsoꝝ distin
ctionē assignat. ¶ Circa primã ptē dicit ꝙ mēbra hec sunt si
cut lacerti ⁊ caro: ⁊ sũt virtute laudis ꝓpter sui tēperamētũ.
Sũt aũt lacerti mēbra cōposita ex carne simplici ⁊ neruis ⁊ li
gamētis ⁊ illis ligamētoꝝ cum ossibus circũuolutis. Circa se
cundã ptē dicit ꝙ q̃dã ipsoꝝ sunt pura caro: q̃daꝫ non sicut
vbera ⁊ testiculi. Circa tertiã partem dicit ꝙ ea q̃ sunt caro
pura: meliora sunt in nutrimēto. Circa quartã ptē dicit de
illis q̃ nō sunt pura caro: ꝙ sunt nutrimenti grossioris. Cir
ca q̃ntã ptē distinguit ea: dicēs ꝙ quedã eoꝝ sunt ordinata
ad humiditatē spmaticã ⁊ nutrimētũ fetus sicut testiculi ⁊
mamille: q̃dã ad humiditatē talia mēbra sunt sicut pecu lin
gue ⁊ q̃ ei circũstãt ⁊ testiculus. ¶ Diuersitas mēbroꝝ ex
motu ⁊ q̃ete ⁊c. In hac pte assignat diuersitateꝫ mēbroꝝ a
pte mot⁹ ⁊ q̃etis. Hec aũt ps diuidit̃ i duas. In q̃rũ prima
distinctioneꝫ rōne motus ⁊ q̃etis assignat. In scđa. s. in hac:
Semp mouētes ad digerēdũ faciliores. rōne distinctionis
ipsoꝝ diuersitatē assignat. Prima nō diuidit̃. Scđa aũt di
uidit̃ in tres. In quarũ prima assignat naturã mēbroꝝ cō
tinue mobiliũ. In scđa. s. in hac: Semp q̃escētes hĩs ꝯrie ⁊c.
ꝯtinue q̃escētiũ. In tertia. s. i hac: Per aliõ mediocriter se
mouētes ⁊c. medioꝝ. ¶ Circa primã ptē dicit ꝙ q̃dã mem
bra ꝯtinue mouent̃ sicut labia: ⁊ q̃dã ꝯtinue q̃escunt sicut
ventris preciſdas ꝑ alias mouentur sicut carnes colli. Cir
ca scđam ptē dicit ꝙ mobiles sunt boni nutrimenti propter
subtilitatē ex motu causatã. Circa tertiã partē dicit ꝙ q̃e
scentes sunt ꝯrie. Circa quartam ptem dicit ꝙ mobiles me
diocriter ꝑ alias sunt nature medie. ¶ Diuersitas mēbro
rũ ex loco suo duobus modis ⁊c. In hac pte assignat diuer
sitatē mēbroꝝ a pte locorũ. Hec aũt ps diuidit̃ i duas. In
quarũ prima assignat distinctionē locorũ in mēbris aĩaliũ.
In scđa. s. in hac: Que exterius in medio sunt. diuersitateꝫ
mēbroꝝ penes locorũ differētias assignat. Circa primã ptē
dicit ꝙ mēbroꝝ q̃dã sunt sita exterius: q̃daꝫ interius: q̃dã
sunt media: ꝫ exteriorũ q̃dã sunt ossibus vicina: q̃dã nō: q̃
dã media. Vicina ossib⁹ q̃dã sunt circa mēbra spũalia pecto
ris: q̃dã circa sensibilia capitis: q̃dã deorsum: q̃dã in medio
q̃dã a sinistra pte: q̃dã a dextra locant̃. Circa scđam parteꝫ
quattuor intēdit. Primo dicit ꝙ mēbra q̃ sunt in medio cor
poris meliora sunt: ⁊ q̃ exterius locant̃: q2 mũdificatur ipso
rum superfluitates ꝑ poros exteriores: q̃ aũt interius peiora
sunt. Scđo dicit ꝙ sita in dextra pte meliora sunt ꝓpter for
tiorē calorē depurantē ꝙ̃ q̃ in sinistra. Tertio dicit ꝙ locata
a pte anteriori sunt meliora ꝓpter tres cãs. s. ꝓpter sangui
nis mũdiciã: ꝓpter motũ pectoris ⁊ mēbroꝝ spũaliũ: ⁊ ꝓ
pter calorē cordis. In posteriori locata sunt peiora propter
immũdiciã sanguinis: ⁊ ꝓpter distãtiã a fōte caloris. Quar
to dicit ꝙ media inter loca anteriora ⁊ posteriora hñt natu
rã mediã: ⁊ quãto ad ptē anteriorē plus accedũt: tãto sunt
meliora ꝓpter sanguinis mũdiciē ⁊ vigorē caloris: ad poste
riora accedētia sunt ꝯria. ⁊ sic terminat̃ hec ps. ¶ Circa ptē
istã tria querũtur. Primũ est de medulla ossium. Scđm de
natura cerebri. Tertium de nucha.

¶ Circa primũ ꝓcedit̃ hoc mõ: querit̃ vtrũ medulla sit ca
lida vel frigida: ⁊ videt̃ ꝙ sit frigida: vnũquodq3 mēbrũ nutrit̃
ꝯtento in suis ꝯcauitatibus sibi siĩi: sed illud qđ nutrit sem
per est eiusdē cōplexionis cũ illo qđ nutrit̃: ergo medulla ē
eiusdē cōplexionis cũ ossibus: sed cōplexio ossiũ est frigida
ergo sũr ꝯplexio medulle est frigida. Scđa rō hec est: hmõi
humiditates: sanguis: pinguedo ⁊ hmõi ꝯsũt cōplexioneꝫ
ab illis in q̃bus gñant̃: vñ sicut dicit Ga. in cōmento super
aphorismos: sanguis est calidior lacte: q2 in calidiori mēbro
gñat̃ ꝙ̃ lac: q2 in epate. lac vero in mamillis: sed medulla in
ossib⁹ gñat̃: ⁊ ossa sunt frigida: ergo medulla erit frigida.
¶ Ad oppositũ est illud qđ dicit̃ cōiter: ꝙ oĩa q̃ sunt de gñe
vnctuositatis sunt calida: sed medulla est hmõi: ergo est ca
lida. Ad hoc dicēdũ ꝙ medulla nature calide est. Ad rōnem
primã dicēdũ ꝙ nutrimētũ ossiũ est duplex. Primũ est q̃ i
mediate nutrit̃ os: ⁊ hec est humiditas frigida sicut os: aliđ
aũt est mediatũ qđ est citra ꝯuersionē: ⁊ tale nō seq̃tur na
turã ossis: sed poti⁹ naturã sanguinis: tale ỽo nutrimētum
est medulla. Ad scđam dicēdũ ꝙ caliditas in aliquo est qua
druplex. Primo mõ sicut materia ex q̃ gñat̃: ⁊ h̃ nõ semꝑ
seq̃tur materiã ex qua gñat̃. Scđo ex forti agēte: q2 ex for
ti agēte fortis calor: ⁊ ex debili debilis gñat̃. Tertio mõ ex
ꝯtinēte sicut ps de sanguine gñato in epate: qui ẽ calidior
ꝓpter ꝯtinēs. s. cor ⁊ epar. Quarto ex ꝯtento sicut vene ꝓ
pter sanguinē ꝯtentũ. Dicimus q̃ ꝙ medulla ꝓpter mate
riã ex qua fit acq̃rit caliditatē: q2 gñat̃ ex sanguie. ¶ Scđo
q̃ritur circa hoc: vtrũ pinguedo sit calidior medulla aut cō
trario: ⁊ videt̃ ꝙ medulla sit calidior: q2 qđ mag̃ accedit ad
naturã sanguis ē calidius: ꝫ medulla ē hmõi respectu pin
guedis: q̃ medulla calidior ē. Minor ps ꝑ phm libro de aĩa
lib⁹ dicentē ꝙ medulla in ossib⁹ pueroꝝ est verus sanguis.
Ad oppositũ: i oĩ gñe illud qđ pticipat mag̃ naturã extremi
ꝙ̃ extremũ: magis ē calidũ: ꝫ dicit ysa. ꝙ mēbra tenera mol
lia: ⁊ calida: ⁊ liq̃da sũt media: pĩguedo ỽo ⁊ vnctuositas sũt
extrema: medulla ỽo est mediũ: ergo pinguedo calidior. Ad
hoc dicēdũ ꝙ medulla ossiũ minus est calida ꝙ̃ pinguedo.
Ad rōnē dicēdũ ꝙ in pinguedine ꝯcurrũt oēs cause q̃ ad ca
liditatē opant̃: In pinguedie em̃ ꝯcurrũt vnctuositas san
guinis ⁊ calor maior: ⁊ locus ꝯtinēs calidior: in medulla ỽo
iste cãe caliditatis nō ꝯcurrũt. Quãuis q̃ medulla magis acce
dat ad naturã sanguinis ꝙ̃ pinguedo: tñ plures cãe calidi
tatis ꝯcurrũt in pinguedine. ¶ Tertio q̃rit̃ circa h̃: vtrũ me
dulla ossiũ sit nutrimētũ eoꝝ vel superfluitas: videt̃ ꝙ nō sit
nutrimētũ: q2 dicit Arist. in libro de aĩalibus: ꝙ eãdē natu
rã hꝫ medulla in ossib⁹ quã hꝫ pinguedo in carne: vñ si pin
guedo alicui⁹ aĩalis est liq̃da: ⁊ medulla erit liq̃da sicut ptꝫ
in porco: ꝫ pĩguedo nō est nutrimētũ carnis: q̃ neq3 medul
la ē nutrimētũ ossis. Scđa rō hec est: vnũquodq3 mēbrũ ex nu
trimēto sibi siĩi nutrit̃: q̃ illud qđ est diuersum penit⁹ a na
tura ⁊ cōplexiõe alicui⁹ nō erit nutrimētũ illi⁹: ꝫ medulla ē
hmõi respectu ossiũ: est em̃ nature calide: os vero frigide: q̃
medulla nō est nutrimētũ ossiũ. Tertia rō hec est: dicit phs
in libro de aĩalib⁹ ꝙ sanguis est vltim⁹ cibus in oĩb⁹ mēbri
⁊ hic est cõis: ꝓprius ỽo est humiditas q̃ ꝯuertit̃ ad natu
rã mēbri: q̃ necesse est vt nutrimētũ mēbroꝝ sit sanguis con
uersus ad naturã mēbroꝝ: q̃ illud qđ cadit inter mēbꝝ ⁊
humiditatē nō est nutrimētũ: ꝫ medulla est inter os ⁊ hũi
ditatē ossis: q̃ medulla nō poterit eē nutrimētũ ossiũ. Ad op
positũ: vnũquodq3 mēbrũ nutritur ex hũiditate ꝯtenta i sua
ꝯcauitate ⁊ spōgiositate: sed medulla ossiũ est hmõi respe
ctu ossiũ: ⁊ hoc dicũt auctores ꝙ nutrimētũ ossiũ nihil aliđ
est ꝙ̃ sanguis q̃ descēdit ad mēbra: q̃ medulla est nutrimen
tũ ossiũ. Ad hoc dicēdũ ſm quosdã ꝙ medulla est nutrimē
tũ ossiũ. Nos tñ dicimus ꝙ nō est nutrimētũ ossiũ sicut pĩ
guedo nō est nutrimētũ carnis: sed solũ irrorat ossa ⁊ calo
rē naturalē ꝯseruat in eis: vñ est q̃dã superfluitas in ossibus
aggregata nō potēs tantã coagulationē recipere ad natu
rã mēbri ꝯuertat̃ sicut pinguedo ad naturã carnis. Ad rō
nē dicēdũ ꝙ humiditas in mēbro duplex est. q̃dã em̃ est inu

mediate gn̄ata ex sanguīe: ꝛ ꝯtinet ī spōgiositate mēbꝛi ad
quā ꝯuertit̄ sanguis ꝛ hec nutrit mēbra. Alia est nō ꝯtēta
in spōgiositate mēbri: sed extra coagulata sicut pinguedo
ꝛ hec nō nutrit. Ad scōm dicēdū ꝙ duplex est superfluitas: q̄
dā est oīno īpuritatꝰ: vt egestio ꝛ vrina: q̄dā est residuitatis
sicut lac: pinguedo. ꝛ hmōi est duplex. q̄dam est q̄ remanet
in corporibꝰ aīaliū: ꝛ ordinat̄ ad ꝯseruationē corporis sicut
pinguedo ꝛ medulla. Alia ad ꝯseruationē spēi sicut spma.
Alia vō ad ꝯseruationē spēi nec corporis: sed ad ꝯseruatio-
nē fetꝰ cū egressus fuerit ab vtero sicut lac. ¶ Quarto q̄rit̄
in q̄bꝰ ossibꝰ est medulla ꝛ in q̄bus nō. Ad hoc dicēdum ꝙ
sunt q̄dā ossa ꝯcaua sicut vena: ꝛ iō remanet ibi superfluitas
medullaris: sūt alia ossa solida ꝓpter rigorē ꝛ robur corpo
ris: ꝛ ideo nō debent eē ꝯcaua. ꝛ in his nō oꝫ esse medulla.
¶ Sed tūc q̄rit̄ quō illa ossa nutriunt̄: in q̄bus nō est me-
dulla. Itē si ex sanguine nutriant̄: q̄rit̄ quō sanguis perue
niat ad ipa cū nō habeāt ꝯcauitates neq̄ venas. Ad hoc di-
cēdū ꝙ ista mēbra nō nutriunt̄ medulla: sed ex humiditate
quadā: sanguis eñ ad illa ossa redūdat etiā ꝑ poros occul
tos in ossibꝰ sicut ī aliis mēbris sicut dicit Auicē. porosa eñ
sunt vt nutrimētū recipiāt ꝛ etiā plāte. ¶ Sexto q̄rit̄ qua
re in ossibꝰ quorūdā aīaliū nō ē medulla sicut in osse leonis
fm ysaac. Ad hoc dicēdū ꝙ duplex est cā huiꝰ fm phm. hoc
eñ aīal indiget magna fortitudine: ꝛ ita natura fecit ei ossa
solida ꝛ nō ꝯcaua. Scda cā est ꝙ sicca sunt multū: cuiꝰ signū
est ꝙ q̄n adinuicē ꝯtingūt exit ignis fm phm: ꝛ ideo nō hn̄t
medullā. ¶ Septimo querit̄ q̄re medulla in q̄busdā aīali-
bus liq̄da est sicut in porco: in alio vō solida sicut in vacca.
Ad hoc dicēdū fm phm ꝙ q̄dā sunt aīalia multū liq̄da aq̄sa
sicut porcus: ꝛ iō pinguedo liq̄da: ꝛ iō illud siliṫ liq̄dū qd̄ ē
silr̄ pinguedini sicut medulla: in aīalibꝰ siccis cōtrario: et
iō in istis medulla est coagulata. ¶ Octauo querit̄ quare
medulla nō pōt recipe inflāmationē ab igne sicut pinguedo
cū vtrūq̄ sit de gn̄e vnctuositatis: ꝛ ꝓpter q̄d quedam pin
guedo nō inflāmat̄ sicut pinguedo porci: ꝛ quedaꝫ sic sicut
pinguedo bouis. Ad hoc dicēdū ꝙ ille res recipiūt inflāma
tionē ab igne q̄ purā hn̄t vnctuositatē sicut pinguedo ꝛ sir
bus: sꝫ medulla nō hꝫ vnctuositatē purā. Itē quedā pīgue
do liq̄da est ꝛ aquosa: ꝛ hec nō recipit inflāmationē ignis:
īmmo potiꝰ ignē suffocat ꝛ extinguit: ꝛ talis est pīguedo por
ci. Alia est pinguedo aerea ꝛ terrestris: ꝛ hec inflāmationeꝫ
recipe pōt sicut pꝫ in pinguedine bouis.

¶ Circa scōm ꝓcedit̄ hoc mō: ꝛ querit̄ cuiꝰ cōplexionis sit
cerebꝛū: ꝛ videt̄ ꝙ calide: oē illud qd̄ est de gn̄e vnctuositatꝭ
ꝛ pinguedinis est nature calide sicut pꝫ in pinguedine: sꝫ ce
rebꝛū est hmōi fm ysa. g̃ cerebꝛuꝫ est nature calide. Scda rō
est hec: oē mēbꝛū a quo est origo sensus ꝛ motꝰ q̄ celebrant̄
ꝑ spm̄ aīalē: hꝫ naturā ꝯformē illius illi q̄litati q̄ est pricipiū
sensus ꝛ motꝰ: sed cerebꝛū est hmōi: q̄ est fons ꝛ origo virtu
tis aīalis ꝛ principiū sensus: g̃ hꝫ naturā cōformē illi q̄litati
ꝑ quā fit sensus ꝛ motꝰ: sed hec est caliditas: nihil eniꝫ sine
calore est sentire: g̃ cerebꝛū est calide nature. Ad oppositū:
oē mēbꝛū qd̄ est creatū ad excessum caliditatis alterius tem
perādū est nature frigide: sed cerebꝛū est hmōi: q̄ sicut di-
cit phs: creatū est frigidū ꝛ humidū vt sua frigiditate ꝛ hu
miditate ꝯtēperet caliditatē ꝛ siccitatē cordis: ergo cerebꝛū
est frigidum. Scda rō est hec: dicit phs libro de aīalibus: ꝙ
aīalia sanguinē hn̄tia calida iudicant̄: ꝛ silr̄ membꝛa: sed ce
rebꝛū sanguine priuat̄: g̃ frigidū dꝫ iudicari ꝛ non calidum.
Tertia rō est hec: oē mēbꝛū qd̄ est cū dispōnē ꝛ ꝓprietatum
corporis ꝯsequētiū frigiditatē est frigidū: sed cerebrum est
hmōi: g̃ est frigidū. Minor pꝫ q̄ somnꝰ causat̄ a frigidita-
te: causat̄ eñ ex eleuatione fumoꝝ ad cerebꝛū: ꝛ seq̄tur fri-
giditas. sicut vapores eleuati ad aera ꝯuertunt̄ in aquaꝫ ꝓ
pter loci frigiditatē: silr̄ fumi q̄ ascēdūt silr̄ calidi ꝛ descēdūt
frigidi sicut dicit haly. ꝙ infrigidant̄ in cerebꝛo ꝛ ꝯdēsant̄
in aquā ꝛ descēdūt: g̃ cerebꝛū est frigidū. Qd̄ ꝯcedimꝰ dicē-
tes ꝙ cerebꝛū est frigidū ꝛ humidū. Notādū g̃ ꝙ in cerebꝛo
sunt quattuor. Primū est cōplexio naturalis eiꝰ. Scōm est
cōplexio accidētalis quā ꝯbit a spiritibꝰ ꝛ a calore naturali
Tertiū est cōplexio accidētalis quā ꝯtrahit a fumis. Quar-
tū est accessus ad naturā pinguedinis. Dicimꝰ g̃ ꝙ quātuꝫ
est de natura cerebꝛi ꝓpria frigidū est ꝛ humidū: cuiꝰ signū
est. q̄ Arist. dicit libro de aīalibꝰ ꝙ oīa mēbra q̄ sanguine ca
rēt ad frigiditatē declināt: sed cerebꝛū caret sanguine: et iō
naturalr̄ frigidū ē sicut ꝓbauit ratio q̄dā: accidētalr̄ tñ cali
dū est fm ꝙ patebit in solutiōe cuiusdā rōnis. Primo ꝛ ter
tio mō accipit cerebꝛū Arist. Auicē. ꝛ Ras. Quarto tñ mō
ysa. accipit cerebꝛū fm. s. ꝙ est de gn̄e pinguedinum: ꝛ quia
oīs pinguedo fm ysa. calida: iō ysa. ponit cerebꝛū calidum.
Ad rōnē primā pꝫ solutio. q̄ cerebꝛū hꝫ duo. s. cōplexionem
ꝛ cōpositionē. quātū ad cōplexionē nō sequit̄ naturā pīgue
dinis: sed potiꝰ rōne cōpositiōis: ꝛ iō nō valet illa rō. Ad se
cūdā dicēdū ꝙ q̄uis opationes ꝛ motꝰ fiāt in cerebꝛo: non
fiūt tñ a calore ꝑ se: sed ꝑ spm̄ aīalem.

¶ Circa tertiū ꝓcedit̄ h̄ mō: q̄rit̄ de nucha vł de spinali me
dulla cuiꝰ cōplexiōis sit: ꝛ videt̄ ꝙ frigide: oē mēbꝛū qd̄ orit̄
a membꝛo aliquo est eiusdē nature cū illo: ꝛ maxime illud
qd̄ orit̄ sicut pꝫ: sed nucha a mēbꝛo frigido orit̄ sicut pꝫ: q̄
ex cerebꝛo a pte posteriori: g̃ nucha est frigida sicut cerebꝛū
Hoc ꝯfirmat̄ ꝑ hoc q̄ nucha orit̄ a cerebꝛo: ꝛ silr̄ nerui oriū
tur a cerebꝛo mediāte nucha: sed si extrema sunt frigida: et
mediū erit frigidū: sed cerebꝛū est frigidū ꝛ nerui frigidi: g̃
silr̄ nucha erit frigida. Scda rō hec ē: mēbꝛa dura que a na-
tura sanguinis distāt sunt frigida: sed nucha est hmōi: g̃ est
frigida. Ad oppositū: medulla ossiū nature calide est: sꝫ nu-
cha est medulla ossiū: g̃ nature calide est. Hoc ꝯfirmat̄ per
phm dicētē ꝙ cerebꝛū frigidū est ꝛ nucha calida: vñ ponit ꝙ
nucha tempat frigiditatē cerebꝛi. Ad hoc dicēdū ꝙ nucha
frigida est naturalr̄ sicut cerebꝛū. Ad rōnē primā in ꝯtrariū di-
cēdū ꝙ quedā est medulla ossiū que gn̄at̄ ex sanguine ꝛ nō
ex quolibet: sed ex sanguine quātū ad humiditatē vnctuo-
sam: ꝛ hec medulla calida est. Alia est q̄ nō gn̄at̄ ex sanguine
ꝛ h̄ nō seq̄tur sanguinis naturā: neq̄ dꝫ dici calida sꝫ potiꝰ
frigida: ꝛ talis est nucha ꝛ est gn̄ata ex frigida portione sp
matis sicut cerebꝛū. ¶ Scdo q̄rit̄ vtrū nucha orit̄ a cere-
bꝛo: q̄ phs ponit ꝙ nō orit̄ a cerebꝛo. preterea ponit phus
ipam eē calidā. Ad hoc dicēdū ꝙ nō dicit vere phs. imo orit̄
a cerebꝛo ꝛ frigida est ꝛ nō calida. Sustinēdo tñ ipm dicimꝰ
ꝙ duplex est ortꝰ: quidā est per ꝯtinuitateꝫ situs sicut ner-
ui oriunt̄ a cerebꝛo: est aliꝰ ortus ꝑ cōformitatē subē. ꝛ hoc
mō intelligit Arist. ꝙ nō orit̄ a cerebꝛo: q̄ cerebꝛū est mollis
subē: ꝛ nucha dure: ꝛ iō dicit ꝙ nō orit̄ a cerebꝛo. ¶ Itē que
rit̄ quare nucha cū sit medulla ossiū ex primo spmate gn̄at̄
alia vō medulla gn̄at̄ ex sanguīe. Ad h̄ dicēdū ꝙ nucha crea
ta est ad hoc vt mediate orit̄ a cerebꝛo ꝛ nerui oriant̄ ab
ipsa motiui sicut a cerebꝛo oriunt̄ nerui sensibiles: ꝛ iō sicut
cerebꝛū ex primo spmate gn̄at̄ silr̄ ꝛ nucha. Alia vō medul-
la nō est ad hoc creata: sed vt ꝯseruet humiditatē ꝛ caloreꝫ
ossiū. ¶ Consequēter circa ptē istā q̄rit̄ duo. Primū est de
diuersitate mēbꝛoꝝ a pte motꝰ ꝛ q̄etis. Scōm est de diuer
sitate mēbꝛoꝝ a pte sitꝰ. ¶ Circa primū ꝓcedit̄ hoc mō: ꝛ q̄
rit̄ vtrū mēbꝛa q̄ in motu ꝯtinuo sunt sicut pedes sint melio
ris nutrimēti ꝙ caro pura: ꝛ videt̄ ꝙ nō: mēbꝛa neruosa fri
gida sunt ꝛ sicca ꝛ dure digestiōis viscosum sanguinē gn̄an
tia: sed pedes sunt hmōi q̄ natura ipa neruosa ꝯstituit ꝓ-
pter motū: g̃ nō sunt laudabilioris nutrimēti. Scda rō hec
est: mēbra q̄ ex puriori sanguīe gn̄ant̄ laudabilioris sunt nu
trimēti: sꝫ mēbꝛa extrema nō gn̄ant̄ ex puriori sanguīe: sꝫ alia
g̃ nō sunt laudabilis nutrimēti: g̃ ꝛc. Ad oppositū est illud
qd̄ dicit Ras. ꝙ mēbꝛa q̄ sunt in motu ꝯtinuo sunt lauda-
bilis nutrimēti: sed pedes ꝛ consilia sunt hmōi: ergo sunt
laudabilis nutrimenti. Hoc etiā probat̄: q̄ mēbꝛa q̄ habēt
subtiliores humiditates laudabilioꝝ sunt nutrimēti: sꝫ mē
bra extrema sunt hmōi ꝓpter motū sicut dicit ysa. g̃ silr̄ lau
dabilis nutrimēti. ¶ Rōne huius q̄rit̄ si pedes viscosum
sanguinē gn̄ant sicut vult Ras. quō cōpetunt infirmis. Ad
hoc dicēdū ꝙ caro ī extremitatibus est laudabilis nutrimē
ti ꝛ subtilioris ꝛ mūdioris: ꝛ hoc nō est nisi ꝓpter motum.
Ad rōnē primā in ꝯtrariū dicendū ꝙ mēbra dicunt̄ esse lauda-
bilis nutrimēti multis modis. Primo modo q̄ maius in-
ducūt nutrimentū. ꝛ hoc modo caro porcina laudabilis est
nutrimēti teste Ras. q̄ dicit ꝙ caro porcina multa nutrit ma
gis oī carne. Scdo mō d: laudabilis nutrimenti aliq̄d q̄ est

mollioris nutrimēti ꝛ minus viscosi: ꝛ hoc mō caro subtilis ꝛ mollis melioris est nutrimēti ꝙ mollior: vt pulli ꝛ hmōi. Tertio mō q: purioris nutrimenti: ꝛ hoc mō extremitates laudabilis sunt nutrimēti: q: nutrimētū leui⁹ ꝛ puri⁹ generant. Ad scđm dicēdū ꝙ quis sāguis grossior mādet extremitati b⁹: tñ subtiliat ꝓpt motū eaꝝ cōtinuū ꝛ fit subtilis nutrimēti. Ad hoc qđ dicit Ras. de pedib⁹: dicim⁹ ꝙ q̄dā sunt ptes q̄ viscosum gñant sanguinē. sinerulose ꝛ nō dant nisi ꝓpter frigiditatē ꝛ siccitatē ipaꝝ. Ad hoc ḡ vt viscositas remoueatur: coquātur multū vt fiāt molles ꝛ bñ digestibiles; cōualescentes ḡ plus cōpetit caro pura pinguedine ꝙ caro illaruȝ extremitatū: q: faciliores sunt digestiōis. ❡ Scđo q̄rit̄ de auriculis: verū sint laudabilis nutrimēti ꝛ videt̄ ꝙ nō: carnes eñ cartilaginose dari sunt nutrimēti: ȝ auricule sunt hmōi ḡ nō sunt laudabilis nutrimēti. Ad oppositū est illud qđ dicit ysa. ꝙ mēbra q̄ in motu sunt cōtinuo laudabilis sunt nutrimēti: ꝛ cū est manifesta: sed auris est hmōi: ḡ est laudabilis nutrimēti. ❡ Rōne huius q̄rit̄ quare auris ꝛ pes i porco sunt laudabilis nutrimēti: nō tñ ita est in ariete. Ad h̄ dicēdū ꝙ rōne illa qua cartilaginosi sunt grossum nutrimentū exhibent: sed rōne subtilitatis subē ꝛ sanguinis quā acq̄rit in motu bonū sanguinē gñant: ꝛ hoc maxime in porco q̄ est aīal humidū: caro vō pedis ꝛ auriū dura est: ꝛ iō tēperatur: tū ꝓpter humiditatē: tū ꝓpter motū. ❡ Quarto q̄rit̄ circa hoc quare extremitates sunt de gñe neruosoꝝ ꝛ cartilaginosoꝝ. Ad hoc dicēdū ꝙ mot⁹ ꝛ sensus p neruos fiūt Ad motū vero req̄runt̄ nerui fortes ꝛ duri. Ad sensum vō mollicies ꝓpter fortē recāptionē vel frequētē: ꝛ iō cū extremitates sint ꝓpter motū ꝛ sensū: iō natura creauit eas neruosas. ❡ Quinto q̄ritur circa hoc quare aures oīm aīaliū sunt in motu cōtinuo excepto hoīe ꝛ symia. Ad hoc dicēdum ꝙ hoc est ꝓpter diuersum sitū auriū in aīalibus: dicit phus in libro de aīalib⁹: in quibusdā eñ aīalibus aures sunt site in supiori pte capitis: sed tales ptes q̄ in tali situ ponunt̄ hñt motū liberū: ꝛ iō quasi cōtinue sūt in motu: aures vō i hoīe ꝛ symia ponūtur in mātiis supiori: ꝛ iō nō hñt motū liberū. ❡ Sexto q̄rit̄ cū mēbra q̄ sunt in extremitatibus oīno sunt pura: verū sic extremitates aīaliū venenosoꝝ sint sane ꝛ pure sicut cauda: ꝛ videt̄ ꝙ sic: q: ptes q̄ sunt in motu propter motū depurant̄ ꝛ sic sunt mūdiores alijs ptib⁹: sed caput ꝛ cauda sunt quasi in motu cōtinuo: ḡ p motū depurant̄. Contrariū dicūt auctores ꝙ in capite ꝛ cauda est venenū. Ad h̄ dicēdū ꝙ venenū est in capite ꝛ cauda, ptes vō puriores et mūdiores sunt in medio: ꝛ cā est q: virtus veneni est substātialis illi aīali: vñ nō est venenū respectu aīalis in quo est: ȝ respectu corporis humani sicut dicit Auicē. mouent̄ eñ illa aīalia a medio ad extrema: ꝛ iō tota humiditas defluit ad illa mēbra: ꝛ iō est ibi venenū. Ad rōnē dicēdū ꝙ illud qđ in corpore cōtinet̄ superfluitas est, vñ q: hmōi humiditas venenosa est essentialis: iō p motū nō pōt eliquari neq: depurari. ❡ Septimo q̄ritur quare cauda cuiuslibet aīalis multe pinguedinis est: ꝛ videt̄ dubiū: q: mēbra q̄ in extremitatibus sunt: motui sunt deputata: mēbra vō motui deputata sunt neruosa: ḡ cauda dȝ eē neruosa. Ad h̄ dicēdū ꝙ cauda inter alia membra omnia hȝ pinguedinē: q: maxie ē pīguedo cōgregata circa renes ꝛ ēibi loc⁹ pīguedīs. Scđa cā ē q: loc⁹ iste i q cauda est situata a fonte caloris ē remot⁹: ꝛ iō q: nō ē ibi calor: humiditatē cōsumēs: iō ibi aggregat̄ multa pīguedo ❡ Circa scđm ꝓcedit̄ hoc mō: q̄rit̄ an mēbra nobilia sint peioris nutrimēti ꝙ ignobilia: sed q: hoc fuit discussuȝ i de tio pticularib⁹ ante capl'm de cerebro: iō ad pñs supsedeo. ❡ Scđ q̄rit̄ quare mēbra anteriora sint peioris nutrimēti ꝙ posteriora: ꝛ videtur dubiū: q: ptes anteriores sunt ꝓximiores fonti caloris depurātes superfluitates ꝙ posteriores ḡ melioris nutrimēti sunt ꝙ posteriores. Scđa rō hec est: et puriori sanguine gñant̄ anteriores ꝙ posteriores cū ꝓpinquiores sint cordi: ergo melioris nutrimēti: cōtrariū tñ ponit̄ in porco. ❡ Rōne huius pōt q̄ri quare in porco ps posterior: est melioris nutrimēti: in ariete vō anterior: ps. Ad h̄ dicēdū ꝙ nō est ita in porco sicut in alijs aīalib⁹: q: porc⁹ est aīal ꝓnū: vñ q: anteriora sunt depssa ꝛ posteriora sunt elevata: sordes ꝛ superfluitates veniūt ad ptes anteriores: ꝛ iō sunt mali nutrimēti anteriora: ecōtrario est in alijs aīalib⁹. Nos tñ dicimus ꝙ duo sunt cōsiderāda ad dispositionē partiū anterioꝝ ꝛ posterioꝝ. Primū ē depuratio carnis ꝛ substātie: ꝛ hoc mō anteriores sūt melioris nutrimēti. Alia cā q: anteriores ex calore naturali cordis depurant̄ ꝛ mūdificant̄ cū sint ei ꝓpinquiores ꝙ posteriores. Scđm est admixtio pinguedinis, in pte vō anteriori pauca aut nulla est pinguedo. vñ q: inter oēm pinguedinē maxime abhorrem⁹ pinguedinē porci: iō cū in pte posteriori pauca est: eligim⁹ ptē posteriorē porci. ꝛ p eādē rōnē ptē āteriorē arietis diligim⁹ cū sit subtilis ꝛ depurata a calore: ꝛ etiā priuata pinguedie respectu ptis posterioris. ❡ Consequēter q̄rit̄ de nutrimēto partiū vñ diuersitate situs in pte dextera ꝛ sinistra: ȝ q: h̄ plenius discussum est in dictis pticularib⁹: istud hic omittamus. ❡ Consequēter q̄rit̄ de cute quare facta est temperata. Ad hoc dicēdū ꝙ cutis est tempata ꝛ nō nisi in hoīe: per cutē eñ tactus sensus celebrat̄: vñ opȝ ꝙ sit tēperata: eiganū est sensus opȝ carere excellentia quattuor qualitatū tāgibiliū: si eñ excelleret in aliqua nō posset discernere immo silia iudicaret: ꝛ hoc maxime cōtingit in hoīe: q: in ipo maxime viget discretio sensus: ꝛ iō cutis in hoīe est temperata. ❡ Consequēter q̄ritur quare caro circa ossa laudabilis est nutrimēti. Ad hoc dicēdū ꝙ hoc est q: ille carnes collidunt̄ ad ossa: vñ q: nerui nō pñt motū suum exercere nisi fricent̄ ad ossa: iō in illo motu ad ossa collidunt̄, ꝛ in collisione ista subtiliant̄. ❡ Itē si q̄rat̄ q̄re in vētre ꝛ matrice nō est os: dicēdū ꝙ hoc est ꝓpt̄ dilatationē ꝛ cōstrictionē, de ꝓprietate eñ matricis est vt cōstringat̄ ꝛ dilatet̄: sed hoc nō posset fiere si ibi eēt os cū os impediat dilatationē ꝛ cōstrictionē: ꝛ ideo non dȝ os esse. sic et de ventre.

❡ De spēb⁹ volatiliū ꝛ diuersitatib⁹ eoꝝ. Ca. xlviij.

❡ Lectio. xl.

Volatilia vniuersalr̄ ad ambulabilia cōparata: minora faciūt nutrimēta: ad digerendū tamē subtiliora ꝛ faciliora: in mēbris partiū immorātia. Que tñ nutrimēti bonitatibus ꝛ malignitatib⁹ quattuor modis diuersant̄. Prim⁹ ex cōplexionib⁹ ꝛ etatib⁹. Scđs ex subtilitatibus ꝛ grossicieb⁹. Tertius ex crassicie ꝛ macie. Quart⁹ ex locoꝝ mēbroꝝ positiōibus. Ex cōplexiōibus quinq; modis cōprehēdunt̄. Alia eñ tēperata sicut galline ꝛ gallī: alia frigidior tēperamēto ptinēs sicut starni pulli ꝛ silles. Tēperata tñ dicimus hec: q: carnes eū naturalr̄ calide sint: harū quoq; calor debilis est et subtilis: ꝛ ad digerēdū sunt faciles: ꝛ ideo tēperata coꝝ cōplexio dr̄. Alia calida ꝛ sicca corrūpēs stomachū ꝛ a tēperamēto lōge sicut passerū ꝛ iuuenū colūbarū: alia est cui dñat̄ siccitas sicut turturū ꝛ pdicū ꝛ siliū: alia cui dñat̄ hūiditas sicut anatū: strutionū pulloꝝ colūbinoꝝ ꝛ siliū. Que i calore defecta: ꝛ tñ tēperamento sunt attinētia sicut starni: pulli ꝛ silia: ad digerēdū velociora: aut facile venas penetrātia cito in sanguinē mutabilia: maxime si in crassicie sit tēpata. Si eñ nō sint crassissima: stomachū sunt confortātia: laudabilē sanguinē gñantia: oī etate cōplexioni cōgrua: ȝ tñ ex subtilitate ꝛ dissolutiōis sue velocitate: nō multā virtutē mēbris pstant: vñ ad regēdā sanitatē sunt meliora ꝙ ad mēbra cōfortāda. Meliora aūt huius gñis sunt: eū iā cantare incipiūt: maxime mascula quo in tpe calor coꝝ cōfortat̄ naturalr̄ ꝛ humores mūdant̄. Itē si comedant̄ cocta cū aceto ꝛ zaccara stomachi extīguūt incēsionē. Itē rursus. Si coquāt̄ cū blita ꝛ cicere ꝛ pauco cinnamomo soluūt ventrē. Gallina q: naturalr̄ siccior ē ꝙ pulli: cōtraria

pullis agit: q: pulli ventrē humectāt: gallina aliquā
tulū stringit. Gallus q: nature calidioris est gallina
atqꝫ pullis: quādā salsitudinē insuauā caro sua acqrit
vñ fit solubilis. maxime si vet⁹ sit ꝛ decrepitus. Inde
Ga. galli veteres ꝛ decrepiti cū sale forti cocti ꝛ cy-
mino: aneto: poris: semie croci hortulani: humores
phlegmaticos deponunt: ꝛ colice passioni ꝓsunt: et
ad dolorē stomachi de vētositate grossa inflati miti-
gat: doloreqꝫ arterici ꝛ tremorē. Dicunt tñ quidā
quare illud nō est in iunioribus gallis: cū calidiores
sunt naturalr: ꝛ calidiores sint salsiores. Dicim⁹ mo-
dis esse duobus. Cū enī calor ꝛ salsitudo horum sint
fortiores: sicce digestionis sunt causa: quia carne du
riora. decrepiti cum salsitudo non sit temperata: et
caro mollior sit causa lubrice solutionis. Itē Ga. gal
li decrepiti salsitudo leuis: nō desiccatiua: caro mol-
lior: vñ facilior descensio ꝛ vētris emollitio: maxime
si ficubus siccis nutriaꝛ cū lacte pistatis. Itē Gale.
galli aliqñ ꝛ anseres si nutriant siccis ꝛ pistatis ficu
bus: inde saporitas paꝛ: ꝛ velociter digerunꝛ: ꝛ ci-
cuntur. Que volatiliū calida sunt ꝛ sicca: nō sepe sūt
accipiēda: maxie passeres natura calefaciētes: ꝛ i fu-
mositatē ꝛ cholerā ru. transducētes: ꝑcipue siluati
ci ꝛ macri: q: digestionē desiccant: ventrē cōstipant
Ideo nō sunt accipiēdi nisi domi nutriti ꝛ incrassati
sint. Que cōplexionis sicce sunt: neqꝫ calida nimiū
sunt sicut turtures: pauones: ꝑdices: ꝛ oia paludes
inhabitātia carne sunt neruosa: grossa: ad digerēdū
dura: tñ bñ digesta multū sunt nutritiua: ad dissoluē
dū dura de mēbris: ꝛ iō machinandū est ad mollifi-
cidum carnes eoꝝ: neqꝫ anniū trāseūtiū sūt comedē
da: sed postꝗ̄ sunt occisa ꝑ diē ꝛ noctē dimittātur vt
carnes emolliaꝛ. Testaꝛ h̄ q: videm⁹ carnes occisas
vna die estiua dimissas molliores ꝛ teneriores. He
tñ carnes ad digerēdū veloces sunt: bone in creādo
bonū sanguinē: cū sanguis sanus sit mutatus: sicut a
calore naturali elōgaꝛ caloris extranei ꝑcussionibus
Qd palā fit: q: carnes diu si dimittaꝛ: putrefiunt: ꝛ
mutanꝛ. Cū aūt hoc ex lōgo fiat tpe: ex paruo aliqd
opeꝛ est necesse. Ideo illaudabiles sunt carnes iste
si recētes sint: maxime si multū carbonib⁹ asseꝛ ꝛ te
nereꝛ: q: lꝫ inde mēbra ꝯfortenꝛ: tñ tarde ab eis dis
soluunꝛ: q: ex recētia fit sanguinis: ꝛ lōgiqtate puto
ris: ꝛ vicinitate caloꝝ naturaꝛ. Inde Gal. q̄ aialiū ꝛ
terrenascētiū recētiora ꝗ̄ oporteat sūt: aut nō matu
ra quātū cōueniat: aliquādiu ex seruata: sicca tene-
ranꝛ: ꝛ molliora eoꝝ induranꝛ ꝛ cruda maturanꝛ sic-
qꝫ digerunꝛ. Obijcit tñ quidā Ga. dixisse carnē du
ram dimissam emollescere ꝛ tenerari ex calore aeris
neqꝫ tñ de recenti aliqd indicasse: vt si moraretꝛ quō
teneraretꝛ. Dicimus Ga. dixisse vlr de aialib⁹ ꝛ terre
nascētib⁹: cū dicūt carnē durā diu dimissaꝫ calore ae
ris emollescere: ꝛ post de nascētib⁹ subintulit. Qui
fructuū molles: teneriqꝫ sunt: magis moranꝛ indu-
rātur: ꝛ desiccaꝛ: ꝛ fiūt tēperati. Qui aūt duri ꝛ sic
ci ꝛ iuncti teneranꝛ: ꝛ mollescētes tēperātur. hoc au
tē ꝯstat q: si magis seruēꝛ: substātialis sua hūiditas
cōsumiꝛ ꝛ in puluerē reducitur. Palam ḡ fit: non de
bere nutriri carne naturalr dura ꝛ sicca: neqꝫ inha-
bitātibus paludosa: nisi cū ante ꝑ duos dies sint oc-
cisa: vt carnes mollescāt ꝛ facile digeraꝛ. Que autē
volatiliū sunt hūidiora sicut anates: pulli columbini
struthiões: carne sunt duriora ꝛ grossiora ad nutrien
dū: ꝛ ad digerēdū duriora: ꝛ ceteris struthiones sunt
peiores: q: plus stomachum fatigātes. vnde sole ale
ꝛ ceruices sunt dāde. Hec enī in oim aialiū gñibus
teneriora sunt ꝑpter nimiū motū. Anates sunt subti
liores struthōibus ꝛ saporiores. maxime si ficubus nu
trianꝛ: quoꝝ tñ ale meliores sūt. vñ hip. volatiliū le
uiores carnes ꝗ̄ ambulantiū sunt ꝛ minus humide:
leuiores ꝗ̄ min⁹ humide: ꝑdiciū: turturū: sturnorum:
humidiores domesticoꝝ carnes: anserū paludib⁹ in
habitātiū: anatū: pulloꝝ. columbe subtiliores ꝗ̄ ana
tū: ꝛ ad digerēdum faciliores sunt. qd fit ex ꝑuitate
humiditatis ꝛ teneritatis sue carnis: ex multo tamē
suo calore sāguinē incēdūt: maxie siluatici q: calidio
res ꝛ min⁹ humidi. vñ facile in incēsionē ꝯuertunꝛ
ꝛ i gñā cholerica. Ideoqꝫ antiq cū frigidis ꝑcipiūt da
ri: sicut cū aceto vue acerbe pomi citri portulaca: la-
ctuca: coriandro: scariola ꝛ similibus.

De diuersitate volatiliū ex etatibus. Capi. xlix.

Diuersitates volatiliū ex etatib⁹ hec sunt: q:
siccoꝝ pulli iuniores leuiores sunt ꝛ subti-
liores: vtpote minoris humiditaꝛ: calidio-
rū humoꝝ: maiores meliores sunt. maxime
frigidoꝝ. Diuersitas ex grossitie ꝛ subtilitate qua-
druplex. aut subtilissima quasi in quarto gradu: aut
quasi in tertio sicut sturni: ꝑdices: pulli ꝛ silia. aut i se
cundo: sicut turtures: coturnices: aut q̄si in p°o sicut
pauones ꝛ grues. Que in quarto faciliora sunt ꝛ le
uiora ꝛ minus nutritiua. Que quasi in p°o grossio-
ra ꝛ duriora sunt plusꝗ̄ nutritiua. Que inter hec me
diocria sunt media. Sed tñ q in tertio gradu: leuio-
ra ꝛ subtiliora ꝗ̄ que in scdo: q: tertius quarto est vi
cinior: ꝛ scds primo. Coturnices ꝟo ceteris sunt pe-
iores: sicut nec in nutrimēto: nec in digestōe laudabi
les. Dicūt tñ aliq quare Gaꝛ. passeres ꝛ pullos assi-
milauit in nutrimēto: cū tñ sensus neget h̄: q: pulli
humidiores crassiores et carnosiores. Que ꝟo sunt
hmōi: maioris debēt eē nutrimēti. Respō. Ga. non
mōstrasse multitudinē ꝛ ꝗuitatē nutrimēti naturalē
sed potius accidētalē. Intēdit enī ondere grossiciē
ꝛ subtilitatē: velocitatē digestiōis ꝛ tarditatē. Mō
strauit ꝗ̄ facilia ꝛ subtilia volatilia cito a mēbris dis
soluenda: Grossa ꝟo ꝛ tarda ad dissoluēdum dura.
Que cū certificauerit: intelligimus subtilia ꝛ a mem
bris cito dissoluēda: ꝛ si naturalr multū nutritiua: ac
cidētalr parū erūt nutritiua. Si enī cito a mēbris dis-
soluunꝛ: velociter euacuātur: ꝛ ad aliū appetendū ci
bū festinat: vñ parū dant nutrimētū: Grossa ꝛ a mē-
bris dissoluēda tarde: etsi parū nutriāt naturalr: tñ
multū nutriūt accidētaliter: q: duricies sue dissolu-
tionis a mēbris nō cito aliū cibū expetit: ꝛ iō quasi
multū est nutribilis. ideoqꝫ grues: pauones nutribilio
res sunt anatibus: ꝛ anates tñ sunt nutribiles pro-
pter sue humiditatis ꝛ sanguinis multā quātitatē.
ꝛ grues ꝑpter humiditatē minorē ꝛ sanguinis pau
citatē nutribiliores: q: carnes sue neruose sicut ꝛ oīs

volatiliū alc. Dicet tñ aliquis: quare carnes gruū: pauonū: ⁊ aliis assimilasti oīm volatiliū: ⁊ grues tñ ⁊ pauones grossa sunt: ⁊ tarde digestiua cū gal. oīm volatiliū subtiliora: ⁊ ad digerēdū faciliora alas ⁊ ceruices eē dicat. Rñdem⁹. subtilitates mēbroꝝ sūt duplices: aut naturales sicut carniū lacertoꝝ: aut accidētales sicut carniū ossib⁹ vicinarū. Alarū aūt subtilitates sunt accidentales: cū neruose sint ⁊ dure carnes: q̄ natura fecit: vt assiduū motum ⁊ laborē possent pati: sed tñ ex nimio motu ⁊ labore subtiliat carnes: ⁊ facit saporosiores: ⁊ ad digerendum faciliores In se ergo q̄ñ carnes grosse gruū sunt ⁊ dure: sed ex nimij motus labore tenerantur: ⁊ quasi lacertorum extremitates conficiuntur.

¶ De diuersitate nutrimentorum eorum ex macie ⁊ crassitie. Capi. I.

Diuersitates nutrimētoꝝ volatiliū ex macie ⁊ crassitie. Que volatiliū naturalr̄ sūt humida: laudabilior est macies q̄ crassities: q: macies sua multā aufert humiditatē: ⁊ suā tēperat cōplexionē. Que naturaliter sunt sicciora: crassa macris sunt meliora: q: crassities siccitatem macie tēperat iuuenū. Crassities etiā hoꝝ ⁊ nutrimēta diuersantur fm̄ anni tēpora. Quedā enī crassa in hyeme ⁊ vere: sunt laudabiliora: sicut starni: turtures ⁊ filia. Quedā vo in autūno ⁊ estate.

¶ De diuersitate nutrimentoꝝ ex membroꝝ diuersitate. Capi. ij.

Diuersitates nutrimētoꝝ hoꝝ ex diuersitatibus mēbroꝝ triplices sunt: aut ex cōplexionibus siue ex cōpositionibus: aut ex motionibus: aut locis. Complexiões iam diximus sicut neruosorū ⁊ cutis: ⁊ intestinorū: mollīū: ⁊ tenerorum sicut pinguedo ⁊ cerebrum. q̄dam temperata sicut lacertoꝝ carnes: ⁊ pinguedine nuda: neruosa dura: ⁊ parum nutrientia, maxime si aīalia macra fuerint: aut naturaliter sicca. Si enim grossa ⁊ naturaliter humida: hec digesta multa dāt nutrimēta: ⁊ ad dissoluendū dura. Mollia ⁊ tenera sicut pinguedo ⁊ cerebrū: calida sunt ⁊ humida: maxime de naturalr̄ humidis: vnde parum nutrientia ⁊ illaudabilia sicut supradictum est.

¶ De diuersitate pinguedinū volatilium. Capi. iij.

Diuersitates pinguedinum volatiliū fm̄ cōplexiones eorum sunt. Si enim calidiora: erit calida piguedo: ⁊ apostemat̄ dissoluti ua. Que frigidiora: eorum est temperatior. Que sicciora: eorum pinguedo minus humectat: humidorū magis humectat: maxime si de humido naturaliter est animali. Ideo pinguedo anserum naturaliter valet arsure stomachi ⁊ intestinorum: clistere inde facto. Junior piguedo humidior: veterum est siccior. Nouiter interfectorum minus calida est ex humidior. Longe occisorū calidior ⁊ minus hūidior.

¶ Postq̄ premissus est sermo circa diuersitatem nutrimēti prout extrahitur ex animalibus ambulabilibus terrestribus: In hac parte determinat de diuersitate eius prout extrahitur ex animalibus volatilibus aeris. Diuiditur autē hec pars in duas partes. In quarum prima agit de natura volatilium: ⁊ de diuersitate nutrimenti ex ipsis. In secūda s. in hac: Diuersitates membrorum volatilium multiplices sunt. agit de natura membrorum ipsorum: ⁊ de diuersitate nutrimenti ex ipsis. Prima autem pars spectat ad presentem lectionem. Diuiditur autem hec pars in duas partes. In quarum prima cōparat volatilia ad ambulabilia ratione nutrimenti. In secunda de ipsoꝝ diuersitate ⁊ nutrimēto ex ipsis determinat. Prima pars indiuisa est. Scda aūt diuiditur in duas. In quarum prima distinguit cōditiones per quas volatilia diuersantur. In scda fm̄ distinctiōis differentias ipsoꝝ diuersitates assignat. Scda aūt fm̄ numeꝝ conditionum diuiditur in quattuor. In quarum prima assignat ipsorum diuersitatem a parte complexionis: ⁊ siṁr a parte etatis. In scda a parte substātie in subtilitate ⁊ grossitie consistentis. In tertia a parte habitudinis in pinguedine ⁊ macie consistentis. In quarta a parte situs mēbroꝝ. Sunt igitur in presenti lectione partes sex. In quarum prima comparat volatilia ad ambulabilia ratione nutrimenti. In secunda. s. in hac: Que cum in bonitatibus ⁊ malignitatibus ⁊c. distinguit quattuor conditiones fm̄ quas volatilia diuersantur. In tertia. s. in hac: Ex cōplexionibus quinq̄ modis deprehenditur ⁊c. posequens de ipsorum diuersitate iuxta suas conditiones assignat ipsoꝝ diuersitates a parte complexionis ⁊ etatis. In quarta. s. in hac: Diuersitas volatilium ⁊ grossitie ⁊c. a parte substantie in subtilitate ⁊ grossitie consistentis. In quinta scꝫ in hac: Diuersitates volatilium ex macie ⁊ crassicie. a parte habitudinis in crassicie ⁊ macie consistētis. In sexta. s. in hac: Diuersitates nutrimentorum animalium volatilium ex diuersitatibus mēbrorum ⁊c. a parte dispositionum membroꝝ. ¶ Circa primam igitur partem dicit q̄ volatilia in suo genere minoris sunt nutrimenti q̄ ambulabilia in suo: ⁊ subtiliores ⁊ digestibiliora. Circa secundam partem dicit et hanc assignat distinctionē. Volatilia in laude ⁊ vituperio quattuor modis diuersantur. Primus consistit in complexionibus ⁊ etatibus ad cōplexiones reductis. Secundus in grossicie ⁊ subtilitate. Tertius in crassicie ⁊ macie. Quartus in dispositione membrorum. Circa tertiam partem assignat distinctionem siue diuersitatem volatilium a parte primi modi. Hec autem pars diuiditur in duas. In quarum prima assignat ipsorum diuersitatem a parte complexionis. In secunda. s. in hac: Diuersitates volatilium ex etatibus ⁊c. a parte etatis. Prima autem pars diuiditur in duas. In quarum prima distinguit complexiones ⁊ species complexionum ipsorum. In secunda. s. in hac: Que in calore sunt defecta: ⁊ temperamēto sunt attinētia ⁊c. iuxta species complexiōis ipsoꝝ diuersitatem assignat. Dicit igitur p̄mo q̄ ex complexione volatilia quinq̄ modis diuersantur. s. fm̄ cōplexionē tēperatam vnam ⁊ fm̄ quattuor distemperatas. ¶ Consequenter assignat ipsorum diuersitatem penes singulas complexionis species. Hec autem pars diuiditur in quinq̄ fm̄ numerum complexionū. In quarum prima assignat ipsoꝝ diuersitatē rōne complexionis temperate. In scda. s. in hac: Que volatilium calida sunt ⁊ sicca. rōne cōplexionis distēperate calide ⁊ sicce. In tertia. s. in hac: Que cōplexionis sicce neq̄ calide. a parte sicce nō calide sed frigide. In quarta. s. hac: Que autem volatilium sunt humidiora ⁊c. a parte humide calide vel frigide. De temperatis autem septem intendit. Primo dicit q̄ sunt maxime laudanda sicut pulli. Scdo dicit: non tamen magnum dāt nutrimentum: plus in regimēto sanitatis q̄ in corporis confortatione valentia. Tertio dicit q̄ marie valēt cū clearē incipiūt ⁊ sunt masculina. Quarto dicit q̄ cū rebus frigidis comesta extinguūt ardorē stomachi: cū calidis vētrē soluūt fm̄ rufū. Quīto dicit q̄ pulli humidiores vt gallina magis laxat ventrem: gallus aūt est magis calidus ⁊ laxat incidendo: ⁊ maxime decrepitus. Sexto inducit auctoritatem Ra. dicētis gallū veterē eē diureticū ⁊ cōditū ad multos morbos ex grossis materijs valere. De primo mouet sup hoc questionem quare. s. hec virtus non sit in gallo iuuene sicut in sene cū sit micoris caloris. Soluit autem dicens q̄ hoc est propter duas causas. Una est q̄ in iuuene gallo est calor fortior: siccedo autem est fortior similiter. ideo per ipsum egestio desiccatur: ⁊ venter cōstipatur

Alia est: q2 i sene caro est dura: τ calor paucus τ salsedo minor: τ ideo magis mollificatur: τ ventrē humectat τ laxat. Octauo per Gal. hoc cōfirmat dicētē: q̄ salsedo galli senis nō est desiccatiua: sed est caro eius mollior τ facilis descēsus: τ ideo humectat τ laxat ventrem: maxime si brodius τ lacte nutriatur. vñ Gal. dicit q̄ anseres τ galli p hoc nutrimētū saporē τ velocē cōtrahunt digestionem. In habentibus aūt calidā τ siccā cōplexionē: dicit q̄ in fumositatē τ cholerā cōuertuntur: τ maxime siluatica τ macra: τ vētrē sic ingsit feces desiccat: τ nō debēt sepe accipi: τ accipiant in domo nutrita τ crassa. In habētib⁹ autē siccā cōplexionē τ nō calidā: sʒ humidā: τ ea in locis paludosis degēti: dicit q̄ sunt dura ad digerendū: digesta tñ accidētaliter multū nutriūt. Scdo dat modū reprimēdi eoꝝ duritiē p morā aliquā post occisionē. nā sic carnes ipsorum tenerant: τ hoc patet: per lōgā eīm morā putrescunt. Tertio hoc cōfirmat per Gal. dicētem terrena scencia τ aīalia per moram digestionem cōtrahere: sicut cū sub aere post mortē vel decollationē seruantur. Quarto mouet questionem circa dicta Gal. dicens q̄ potest queri quomodo Gal. de carne dura dicit q̄ diu seruata fit mollior: et nihil dicit de carne recenti quomodo teneretur: soluit autem intermēdo dicens q̄ Gal. primo de carnibus aīaliū vniuersaliter dixit q̄ diu seruate tenerant per aeris calorē: et fm hoc dixit de fructibus q̄ duri mollescunt: molles aūt desiccantur τ indurantur. Quinto autē cōcludit q̄ talia volatilia nō debent comedi nisi post longam morā postq̄ sunt interfecta. De habentibus aūt humidā cōplexionē tria intendit. Primo dicit q̄ sunt dure digestionis. Secundo dicit q̄ ale τ colla et ipsis sunt comedenda propter sui teneritatem et puritatem a motu contractam. Tertio sub auctoritate Hippocra. volatilia adinuicē comparat τ ambulabilia: nā leuiora sunt volatilia ambulabilib⁹: τ inter volatilia quedā sunt magis leuia: quedā min⁹: τ sermo eius in omnibus est planus. Cōsequēter assignat volatiliū diuersitatē ratione etatis dicens: q̄ ea que sunt calide τ sicce cōplexionis in prima etate sunt laudanda propter temperamentum cōplexiōis ab etate: que aūt frigide τ humide cōtrario modo in maiori etate sunt laudanda. Circa quartam partem assignat volatiliū diuersitatem a parte substātie in subtilitate τ grossitie consistentis. Hec aūt pars diuiditur in duas. In quarū prima distinguit differētias substātie. In secunda. s. in hac: Que in quarto faciliora τ leuiora. ipsorum diuersitatē iuxta distinctionis differētias assignat. Dicit ergo q̄ volatilia diuersantur in subtilitate τ grossitie fm plus τ minus fm differētias quattuor graduū. Deinde assignat diuersitatem iuxta illas. Hec aūt pars diuidit in duas. In quaꝝ prima assignat hāc diuersitatē. In scda. s. in hac: Dicūt tñ aliq̄ quare anseres τ pullos τc. mouet duas questiones. Dicit ergo q̄ subtilia in quarto leuiora sunt τ minus nutrientia: subtilia in primo cōtraria: in tertio τ secūdo media: sed in tertio plus accedunt ad virtutem quarti q̄ in secundo. Inter hec autē coturnices sunt peioris cōditionis. Consequenter duas mouet q̄stiones. Hec autē pars diuidit in duas fm duas questiones. Dicit ergo q̄ q̄stio est ppter q̄d Gal. dixit pullos τ passeres esse pauci nutrimenti cum sint carnosi humidi τ multi nutrimēti. Soluit autem dicens q̄ passeres naturaliter multum nutriūt: accidentaliter parū. Et in fine dicit q̄ propter sui grossitiem grues τ pauones multū nutriunt propter moram in membris: τ assimilantur aliis animalib⁹. Secunda questio est de vltimo verbo: quomō grues aliis aīalib⁹ assimilant: cū fm Gal. ale sint subtilissimi nutrimēti τ grues grossissimi. Soluit aūt dicēs q̄ ale sunt grossi nutrimenti naturaliter cum sint ossose τ neruose: subtilis autem accidentaliter propter motum cōtinuum. Circa quintam partem assignat volatilium diuersitatem a parte habitudinis in pinguedine τ macie existentis. Hec aūt pars diuiditur in duas. In prima assignat hāc diuersitatem dicēs q̄ humida macra sunt laudanda: sicca pinguia. In secūda assignat diuersitatem habitudinis ratiōe nutrimenti qd' eorum sequitur diuersitatem dicens: q̄ fm copiam τ inopiam nutrimenti in diuersis temporibus ipsa sunt pinguia vel macra: τ hoc intendit cum dicit: Crassities τ hec um nutrimenta τc. Circa septam partem assignat volatiliū diuersitatē a parte dispositionū mēbroꝝ. Hec autem pars diuidit in duas. In quarū prima distinguit mēbroꝝ dispositiōes. In secunda. s. in hac: Cōparationes iam diximus τc. iuxta illas dispositiones volatilium diuersitates assignat. Dicit igit q̄ mēbroꝝ diuersitas est cā diuersitatis volatiliū tripliciter. rōne cōpositiōis: mot⁹ q̄tis τ loci. Cōsequēter iuxta cōpositionē assignat mēbroꝝ diuersitatē τ volatiliū p ipsa. Hec aūt pars diuidit in tres. In q̄rū pma assigt mēbroꝝ distinctionē ratione cōpositionis. In secūda. s. in hac: Neruosa dura τ parum nutrientia. iuxta distinctionis differentias in membris diuersitatem assignat. In tertia. s. in hac: Diuersitates mediocꝝ volatiliū τc. Dicit q̄ membrorum compositio quedam est dura: quedam mollis: quedam media. Deinde dicit q̄ membra dura multū nutriūt accidentaliter: parum naturaliter: τ dure sunt digestiōis: mollia male nutriūt: media bene. Deinde pinguedinis que est mollis cōpositionis diuersitatem assignat: cuius diuersitas attenditur penes cōplexiones τ species animaliū τ penes ipsorū etates τ pinguedines. De motu autē τ loco postea determinabit. ¶ Circa partē istā queruntur quattuor. Primus est de cōparatione aīaliū volatiliū ad ambulabilia. Secundum de ipsis volatilibus: τ comparatione eorundem adinuicem. Tertium est de natura pullorum τ cōparatione eoꝝ adinuicem. Quartum est de gallo.

¶ Circa primum proceditur hoc modo: queritur que aīalia maiorē impressionem caliditatis corpori inducāt: an volatilia an ambulabilia: τ videt q̄ volatilia. impressiones eīm quas faciunt terrenascētia τ aīalia in corpore humano: procedūt fm diuersitatem elementoꝝ: ergo aīalia in quib⁹ dominantur elementa calida magis participāt caliditatē: sʒ volatilia sunt hmōi: q2 in ipsis dominant supꝛema leuia: sicut dicit ysaac: ḡ ipsa maiorē impressionem caliditatis faciūt in corpore hūano q̄ ambulabilia: τ sic plus calefaciūt corp⁹ humanū q̄ ambulabilia. Scda ratio hec est: dicit phs aīalia illoꝝ elementoꝝ dominiū habēt in q̄bus cohabitāt: ḡ illa elementa q̄ plus tendūt in habitatiōe sua ad elemēta leuia maiorē caliditatem participāt: sed volatilia sunt hmōi respectu ambulabiliū: ḡ cū volatilia habeāt dominiū elemētoꝝ leuium plus habent calefacere corpus q̄ ambulabilia. Ad oppositū: dicit ysaac τ phs q̄ caliditas in materia grossa maiorem efficit caliditatē τ impressionē caliditatis q̄ in materia subtili: sʒ materia in volatilibus respectu ambulabiliū subtilis est: ḡ minorē impressionē caliditatis faciūt volatilia q̄ ambulabilia: τ sic ābulabilia magis calefaciūt corpus q̄ volatilia. Hec rō ɔfirmat p hoc q̄ aīalia sortiūt caliditatē a locis in quib⁹ habitāt: sʒ ambulabilia habitāt in locis calidioribus q̄ volatilia. Aer eīm cōtingens terrā calidior est ppter reuerberationē radioꝝ solis ad terrā. Scda rō h est. dicit Auicen. nihil dr calidū vel frigidū nisi respectu impressionis quā facit in corpe: τ hoc vel addēdo in calorē naturalē vel minuēdo: sed ābulabilia magis addūt in calorē naturalē q̄ volatilia: ergo plus calefaciūt corpus q̄ volatilia. Et hoc cōfirmatur experimēto: q2 in cōualescētibus ab egritudine pricipim⁹ dare volatilia: phibem⁹ aūt ābulabilia: τ hoc nō facim⁹ nisi q2 credim⁹ volatilia esse frigidiora ābulabilib⁹: ḡ ābulabilia calidiora sunt. Ad hoc dicendū q̄ ābulabilia maioris sunt caliditatis q̄ volatilia. Ad rōnem primā in contrariū dicēdū q̄ dominiū est quadruplex: sicut dicūt expositiōes antiquoꝝ. Primū est quātū ad impressionē qualitatū effectiue: fm q̄ piper dr calidū effectiue: hʒ eīm dñium pmū ignoꝝ: τ tñ est terrestre pōderosum deorsum descēdens. Scdm dñium est quātū ad motū localē: fm q̄ dicimus q̄ illa q̄ sursum mouētur habēt dñium leuiū. Tertiū quātū ad dispositionē spūs τ caloris naturalis. fm q̄ dicit Cōstātinus q̄ spūs τ calor naturalis igni τ aeri assimilant. τ haly: q̄ calor naturalis aeri τ spūs igni. Quartū dñiū est quātū ad dispositionē ptiū in raritate dēsitate grossitie subtilitate. Et illis trib⁹ modis dicunt supꝛema leuiū habere dñiū i volatilib⁹: sʒ istud dñiū nō facit q̄ aliq̄d dicat frigidū vel calidū: sʒ dñiū primo modo. s. impressionis effectiue: sicut in pipere ptʒ: τ ppter hoc volatilia nō debēt dici calida vel frigida ab hmōi dominio. ¶ Secundo q̄rit circa hoc fm glosam: si volatilia sunt minoris nutrimenti τ facilioris digestionis q̄ ambulabilia

ſm ꝙ ponit yſaac: ꝙ anſer eſt facilioris digeſtiōis ꝙ̄ hedus. Ad hoc dicēdū ꝙ hec rō deficit in duobꝰ: q: duplex eſt ꝯpa ratio. q̄dā eīn ē rōne gn̄is: q̄dā rōne ſpēi. quātū ad p̄mā nō debemꝰ deſcēdere ad ſpēm: ⁊ hoc mō intelligit yſaac. Scdo mō deficit: q: nō debemꝰ cōparare groſſum ad ſubtile neq̄ ecōtrario: ſꝫ groſſuꝫ ad groſſū: ſicut carnē gruis ad carnē bouinā: ⁊ ſubtile ad ſubtile: ſicut carnē pulloꝝ ad carnē hedi. ¶ Circa ſcdm̄ ꝓcedit hoc mō: ⁊ q̄rit de aīalibꝰ volatilibus viuētibꝰ de rapina: vtrū ſint laudabilis nutrimēti: ⁊ videt ꝙ ſic. Dicit yſaac ꝙ mēbra q̄ ſunt in motu cōtinuo ſunt laudabilis nutrimēti: q: ꝓpter motū carnes depurant ⁊ ſubtiliant: ꝗ aīalia q̄ ſunt velociſſimi motꝰ hn̄t carnes puriores ⁊ mūdiores: ſꝫ talia ſunt volatilia viuētia de rapina: ꝗ ſunt laudabilis nutrimēti. Scda ratio hec eſt: aīalia q̄ ex laudabili nutrimēto nutriunt ſunt laudabilis nutrimēti: ſꝫ aīalia de rapina viuētia ex laudabili nutrimēto nutriunt: q: ex carne: ꝗ laudabilis ſunt nutrimēti. Ad oppoſitū eſt qḋ videmꝰ: q: d: ꝙ coꝝ carnes ſunt inceſſiue ⁊ ſicce multū. Ad h̄ dicēdū ꝙ nō ſunt laudabilis nutrimēti: q: ſunt aīalia cholerica valde calida ⁊ ſicca: ⁊ iō caro ipſoꝝ ē duriſſima ⁊ amara. Dicit eīn ꝙ ſubtile d: tribꝰ modis: in actione: in paſſiōe: in generato. Primo modo ſicut lac cameli qḋ mēbra ſubtiliat. Scdo mō qḋ ad formā ſanguinis de facili ꝯuertit ſicut gn̄a ouoꝝ. Tertio mō qḋ ad ſubtilē ſanguinē ꝯuertit ſicut carnes pulloꝝ. Carnes ꝗ volatiliū ſubtiles ſunt in actiōe: q: ꝓpter ſubtilitatē ſuā ſubtiliāt hūiditates. Ad rōnē dicēdū ꝙ nō eſt ſimile de parte ⁊ de toto: q: ptes q̄ ſunt in motu cōtinuo ſunt laudabilis nutrimēti: ſi ſint de aīali laudabilis nutrimēti: ſi tn̄ de aīali illaudabilis nutrimēti nō eſt verū. vn̄ q: in aīalibus volatilibꝰ de rapina viuētibꝰ cōplexio eſt inepta ad motū: ideo motꝰ cōtinuus nō iuuat cōplexionē. Ad ſcdm̄ dicendū ꝙ cōplexio iſtoꝝ aīaliū duplex eſt: eſſentialis ⁊ accidētalis. vn̄ q: eſſentialis illaudabilis eſt: nō pōt reduci nutrimētū ad cōplexiū: q: tūc nutrimentū cedit in cholerā ſicut ⁊ ipſa cholerica ſunt. ¶ Scdo q̄rit circa hoc q̄s ſit melior ad delēdā maculā ocli: an ſanguis aīalis viuētis de rapina: an ſanguis pulli colūbini: ⁊ videt ꝙ ſanguis aīalis viuētis de rapina: q: ſanguis volatilis delet maculā oculi ꝓpter caliditatē ⁊ ſubtilitatē: ⁊ nō q̄libet ſanguis: ſꝫ ſolū ſanguis q̄ eſt ſub alis: q: ille ſubtilior ſit ⁊ purior ꝓpter motū ꝯtinuū: ſed ſanguis aīalis viuētis de rapina volatilis eſt in maiori motu: ꝗ ſanguis hoꝝ magꝭ delet maculā ocli ꝙ̄ aliꝰ ſanguis. Scda rō hec eſt: ſi hoc facit ſanguis colūbinꝰ: q: ſubtilis eſt ⁊ acutus: ꝗ ſanguis q̄ magis ſubtilior eſt ⁊ acutior: magis hoc faciet: ſꝫ hmōi ſanguis eſt ſanguis aīaliū viuentiū de rapina: ꝗ hmōi ſanguis magis delet maculā oculi ꝙ̄ alius ſanguis. Ad oppoſitū eſt qḋ dicit practici: ꝙ ſanguis colūbinus non quilibet: ſꝫ extractus ab alis colūboꝝ delet maculā. Ad hoc dicēdū ꝙ ſanguis aīaliū viuentiū de rapina magis cōpetit in hoc ꝙ̄ alius ſanguis excepto vno: nā ad remotionem macule duo exigunt. Primū eſt remollitio. Scdm̄ eſt diſſolutio macule: ſanguis ergo q̄ maculā remouet: dꝫ eſſe hūidus ꝓpter remollitionē. vn̄ tunc rebus hūidis vtendū eſt: ⁊ hoc modo ſanguis colūbinus cōpetit. in via tn̄ diſſolutiōis ſanguis aīaliū viuentiū de rapina cōpetit: q: acutiſſimus eſt: ⁊ ſuper oēs ſanguis humanus ab extremitatibus extractus maxime cōpetit ⁊ iuuat ſi inſtillet ſup oculū. ¶ Tunc q̄rit de carne coturnicis: vtrū ſit laudabilis nutrimenti: et videt ꝙ ſic: q: ſicut dīc Raſ. boni ſanguis eſt gn̄atiua ⁊ ſpermatis augmentatiua. Scda ratio hec eſt: oīs caro q̄ excellit duo genera carniū: eſt caro q̄ eſt ꝓpinq̄ in gradu bonitati: ſed coturnix eſt hmōi: q: excellit vtrūq̄ ſm Raſ. dicentē ꝙ melior eſt carne pulloꝝ ⁊ carne ſturni: ⁊ melioris ſanguinis generatiua ⁊ ſpermatis augmētatiua: ꝗ eſt multū laudabilis nutrimenti. Cōtrariū d: cit yſaac ⁊ vulgus. Nos tn̄ dicimus ꝙ caro coturnicis eſt laudabiliſſimi nutrimenti ⁊ aliis carnibus p̄ferēda: ſm Raſ. tamen in carne coturnicis eſt quedā vnctuoſitas reſpectu ſturni ⁊ pulli: rōne cuiꝰ videt nocere febricitāti ⁊ etiā cōualeſcēti ab egritudine: ⁊ ꝓ iſtā non videt eſſe boni nutrimēti: ſꝫ ſperma augmentare: hoc tamē potes refrenare apponēdo cū ipſa frigida quādo decoquit. ¶ Quarto q̄rit de cōtrarietate Raſ. ad yſaac in bonitate hmōi carniū: ⁊ q: in dictis particularibus capitulo de volatilibus plenꝰ eſt diſcuſſum: iō ad plenū omitto. ¶ Quinto q̄rit q̄s ſit melioris nutrimēti: an pullus nouiter genitꝰ: an ꝓductior: ⁊ videt ꝙ paruus: q: dicit Raſ. ꝙ caro pulloꝝ eſt tēperata: tn̄ declinat ad frigiditatē ⁊ hūiditatē. ſꝫ fetꝰ hūmide matris quāto appropinq̄t pulli peioris eſt nutrimēti: fetus v̄o ſicce boni eſt nutrimēti: ꝗ cū caro pulli ſit hūida vel ad hūiditatē declinās: ꝗ fetus ſuus peſſimi erit nutrimēti. Scda ratio hec eſt: pullus ille laudabilis eſt nutrimēti: in q̄ ſuperfluitates carnis depurant: ſed in etate prima carnes nō ſunt mūdificate: q: calor ſopitꝰ eſt: ꝗ fetus eſt peſſimi nutrimenti. Hoc cōfirmat ꝓ yſaac: q: tūc ſunt boni nutrimēti q̄n cātare incipiūt. Ad oppoſitū: carnes ad hūiditatē ⁊ teneritatē declinātes meliores ſunt ſm Raſ. ſꝫ in illa etate hn̄t carnes humidiores ⁊ teneriores: ꝗ meliores ſunt in illa etate. Ad hoc dicēdū ꝙ nō ſunt laudabilis nutrimēti. Sꝫ dicimus ꝙ anſer cuꝫ ſit maxime humidus: non ꝯpetit q̄n eſt ita iuuenis ⁊ tener: ſi tn̄ accipiant volatilia in tali etate accipiatur fetꝰ ſicce matris: ſicut pullus pdicis: q: declinat ad ſiccitatē: illaudabilis v̄o eſt nutrimēti pullus anatis. Ad rōnē dicendū ꝙ mollities carnis q̄ caret viſcoſitate ⁊ ſuperfluitate laudabilis eſt nutrimēti: ⁊ hec eſt in pullo ꝓuecto. Alia eſt mollities cū quadā viſcoſitate ⁊ ſupfluitate: ⁊ hec eſt in volatili nouiter genito. ¶ Sexto q̄rit q̄s pullꝰ magꝭ debeat eligi: an pullus maſculus an femina: ⁊ q: illud ſufficienter diſcuſſuꝫ eſt in dictis particularibꝰ: iō hic omitto. ¶ Septio q̄ritur de gallo veteri: ⁊ q̄rit vtrū ius eiꝰ lapet: ⁊ videt ꝙ nō immo potiꝰ iuuenis: in ſenectute eīn cōplexio declinat ad frigiditatē ⁊ ſiccitatē: in iuuenibus v̄o ad caliditatē ⁊ ſiccitatē: ſꝫ hūiditates frigide ⁊ ſicce acumine ꝓuant: calide v̄o ⁊ ſicce nō: ꝗ ſi aqua veteris hꝫ virtutē lapādi: multo fortiꝰ aq̄ iuuenis lapabit. Cōtrariū tn̄ dicit yſaac ꝙ aqua veteris lapat ⁊ iuuenis cōſtipat. Ad hoc dicendū ꝙ aqua galli veteris lapat. Vn̄ dicimus ꝙ duplex eſt hūiditas in gallo veteri: q̄dā eſt q̄ nutrit: ⁊ hec nō lapat: eſt ⁊ alia nodū ꝯuerſa: ⁊ hec nitroſa ⁊ ſalſa eſt ⁊ iuri mādat: ⁊ hec lapat mordicādo. ⁊ h̄ ſūt in dictis particularibꝰ meliꝰ eſt diſcuſſum. ¶ Vltimo q̄rit: vtrū gallꝰ vetꝰ lapet rōne maioꝝ acuminis: aut rōne alterꝰ. Raſ. dicebat ꝙ in iuuene caliditas aq̄ mādat: ⁊ h̄ fortis eſt ⁊ feces deſiccat: ⁊ iō potiꝰ ꝯſtipat ꝙ̄ lapet: in veteri v̄o nō eſt caliditas multa: ⁊ ſi eſt: ē acuta. vn̄ eſt nitroſa ⁊ ſalſa. Dicimꝰ ꝗ ꝙ ſi magꝭ haberet acumē magis lapet. Vn̄ de ꝓprietate iſtoꝝ aīaliū eſt ꝙ in tēpore ſenectutis multe hūiditates aggregant q̄ in tēpore iuuentutis ꝓpter calorē fortē oēs diſſoluunt: ideo v̄o humiditates in ſenectute nō ꝯuertunt: cuius ſignū eſt ꝙ gallus vetus habet nodū in pedibꝰ. Aliter v̄o humiditas que in corpore remanet: ad nitroſitatē ꝯuertit ⁊ ſalſedinē: ſicut pꝫ in hoībus ſenibus q̄ ſunt pleni phlegmate: iuuenes v̄o propter fortitudinē caloris totū depurant: ⁊ ideo ius galli iuuenis conſtipat.

¶ De diuerſitate mēbroꝝ volatiliū. Capi. liij.

¶ Lectio. xij.

Diuerſitates mēbroꝝ volatiliū ſūt mltiplices. Quedā eī mēbra ſēp mouētia naturalr vt ſunt ale colla pedes. Quedā q̄eta ſicut vētres. Quedā mediocria: ſicut ventri vicina ⁊ oſſibus ocli. Mobilia ſemp ſunt teneriora: ſaporoſiora: ad digerēdū velociora: ſicut ſepe iam diximus. Ale tn̄ volatiliū ſaporoſiores ſūt gallinaꝝ: ſcdo anſeꝝ. Alioꝝ etſi bōi ſint saporꝭ: tn̄ nulliꝰ ſūt nutrimēti. Vicine ſpatule ⁊ coſte ptes ex motu ſuo ſaporoſiores ⁊ digeſtibiliores. pectora ⁊ calorꝭ naturalꝭ fūdamēto vicina. Caro tn̄ ſine pinguedine nulliꝰ ſaporitatꝭ q: calor naturalꝭ deſiccat plurimā ptē ſue vnctuoſitatis ī nutrimētū ſuū. vn̄ pulitas eſt ſaporitatꝭ ⁊ vnctuoſitatis. Oritur tn̄ aliq̄: quare carnes coſtaꝝ vicine alis nō ſint ſic habētes: q: calori naturali vicinant. Itidē dicemꝰ: coſtaꝝ carnes: ⁊ alaꝝ fundamētū paruū car

nem sunt habentia; adeo autē sunt concaua: vt vnctuositas ibi colligatur maxima: que calori naturali carnes facere sufficiat. Ossa vero pectoris subtiliora sunt ꝛ nō adeo cōcaua: que vnctuositatē nō recipiūt calori naturali sufficiētē, ideoq; in nutrimētum sui caloris naturalis oportet vnctuositates aliaꝝ carniū attrahi: ſ; tñ bñ nutriūt ꝑpter vicinitatē caloris ꝛ bonam mūdificationē sui. Carnes natiuꝫ saporite ꝛ vnctuose sunt duplici ex causa. Una ex sui remotione a naturali calore suā vnctuositatē nō sibi auferente. vñ sunt vnctuose. Alia cū ossa sint cōcaua in pinguedine: multa recipiēda sunt idonea. Carnes costarū saporite: laudabilis nutrimēti: ꝛ cito digestibiles sunt duplici ex cā. Una ex nimio motu ꝛ largitate cōcauitatis ossiū multā vnctuositatē recipientiū. Alia q: caro lacertosa: ꝛ cū subtilissimis neruis celata. Lacertoꝝ aūt carnes: ꝛ maxie extremitates cuꝫ ceteris carnibus laudabiliores ꝑpter nimiū motū. Cerebra etiā ad cōparationē ceteroꝝ ambulabiliū minꝰ nutritiua sunt: tñ laudabilē bñt cibū: q: minꝰ humida. maxime siluaticoꝝ. Inde Gal. q̄ inq̄t volatiliū mōtes inhabitāt: cerebra ꝛ ceteras carnes laudabiliores bñt cibi. Castrata volatilia ad cōparationē ambulātiuꝫ sunt meliora: maxie ficubus ꝛ lacte nutrita: laudabilē eīm sanguinē generātia: incertum tñ est si solubilia sint aut stiptica. Gallus aūt caponatus plus est laudandus: q: cōplexio sua in q̄ttuor q̄litatibꝰ est tēperata: ꝛ inde nutribilior ꝛ coitus augmētatior. Iecorū cortices interiores non comedunt: sed statim desiccati et puluerati: ad dolorem valēt stomachi calidi ꝛ sicci: vesice ꝯfortatiui: diuretice adiutiui: carnes eoꝝ dure ad digerēdū: ſ; digeste bñ nutriūt. Anserina autē ꝛ gallinacea meliora: maxie si ficubꝰ ꝛ lacte nutrita. Ficatū aūt oīm aīaliū durū ē ꝛ nō laudādū. anserinū ꝛ gallinaceū meliusculū. Intestina a pluribꝰ nō comedūtur nisi anserū ꝛ gallinaꝝ. Inde Gal. Intestina gallinarū ꝛ anserū ꝛ anatū cū farina ficubus ꝛ lacte nutritoꝝ tantūdē quantū ꝛ porcina valēt. Quidā tñ ꝛ strutionū laudāt intestina. linguas ꝛ rostra: vulgus nouit parū esse valētia. Sanguis eoꝝ durus est ad digerēdū: ſ; tñ gallinaꝝ ꝛ galloꝝ ꝛ columbaꝝ saporitꝰ est sicut ꝛ porcoꝝ. vñ Gal. Sāguis gallinaruꝫ ꝛ colūbarū nō minus laudabilis est q̄ porcoꝝ.

¶ Diuersitate volatiliū assignata: mēbroꝝ ipsoꝝ diuersitatē assignat. Hec ergo aūt pars spectat ad presentē speculationē. Diuidit aūt hec pars in duas partes. In quaꝝ pria assignat generalē distinctionē dispositionū mēbroꝝ. In scda. s. ibi hac: Ale eīm volatiliū ꝛc. descēdit ad diuersas species mēbrorum ipsorū diuersitates ꝛ naturas assignās. Prima indiuisa manet. Scda aūt diuidit in multas fm mēbroꝝ spēs: sicut ptꝫ. ¶ Circa primā partē talē distinctionē assignat. mēbroꝝ quedā sunt in motu cōtinuo: q̄dā in q̄ete: q̄dā sunt media. Hec aūt distinctio cadit sup oēs diuersitates specierū membrorū. nō tñ fm seriē ꝓcedit te ipsa. Deinde dicit q̄ mēbra que sunt in motu cōtinuo sicut ale sunt boni nutrimēti. ¶ Circa scdam partē descēdit ad species mēbroꝝ. Hec aūt diuidit fm numerū ipsoꝝ in. xiii. ptes. In quaꝝ prima agit de natura alaꝝ dicēs q̄ sunt saporose ꝛ boni nutrimēti maxie galline ꝛ anseris. In scda. s. hac: Ulne spatula ꝛ costis. agit de partibus his ꝓximis q̄ sunt ꝓpe costas ꝛ spatulas dicens q̄ ꝑpter motū bonitatē ꝛ saporē acq̄rūt. In tertia: scz in hac: Pectora etiā caloris naturalis fundamēto ꝛc. agit de partibus pectoris: dicēs primo q̄ ille carnes sunt sicce ꝓpter calorē cordis pinguedinē ꝛ humiditatē cōsumētē. Descēdo mouet q̄stionē dicēs: q̄re ꝑpter q̄d carnes costaꝝ aliis vicine nō sunt sicce: sicut carnes pectoris cū sint sint cordi vicine sicut ꝛ ille. Soluit aūt dicēs q̄ hoc est ꝑpter cōcauitatē q̄ est ī ossibus costaꝝ in qua pinguedo aggregat q̄ nō est in ossibus pectoris: tamē carnes pectoris ꝑpter mūdificationē a calore ꝯtractā bonū dāt nutrimētū. In q̄rta pte. s. in hac: Carnes natiū saporosiores ꝛc. agit de carnibus natiuꝫ dicēs q̄ sunt saporose pingues ꝑpter distantiā a fonte caloris humiditatē cōsumētis: ꝛ ꝑpter cōcauitatē loci pinguedinē colligentē. In quinta. s. in hac: Carnes costaꝝ ceterarū ꝛc. dicit q̄ sunt saporite ꝑpter duas causas. Una est motus cōtinuus subtiliās ꝛ largitas cōcauitatū ossiū multā retinēs pinguedinē. Alia est q: sunt lacertose neruis subtilissimis subsculte ad modū picture. In sexta. s. in hac: Lacertorū carnes ꝛc. agit de carnibꝰ lacertosis dicēs q̄ maxie sunt laudabiles ꝑpter sui mediocritatē. In septīa. s. in hac: Cerebrū etiā ad cōparationē reliquoꝝ. agit de cerebro volatiliuꝫ dicēs q̄ minꝰ nutrit cerebro ābulabiliū: tñ boni est nutrimēti: ꝛ inducit auctoritatē Gal. dicētis q̄ volatiliū mōtanorū carnes ꝛ cerebrū sunt meliora. In octaua. s. in hac: Castrata volatilia ad cōparationē ābulabiliū ꝛc. introducit naturā volatiliū castratoꝝ dicēs q̄ castrata volatilia meliora sunt ābulabilibꝰ: ꝛ maxie si cū ficubus nutriant ꝛ lacte: q: tūc impinguant ꝛ tenerant: tñ de eoꝝ stipticitate vel solutiōe nō ē certū. Sciēdū tñ q̄ rōne castrationis laxatiua sunt: ſ; diuersificant fm naturas ipsoꝝ. gallus aūt castratus optimꝰ est ꝑpter tēperamētū: ꝛ multū nutrit ꝛ coitū auget multiplicādo sperma. In nona. s. in hac: Iecoꝝ cortices interiores non comedunt ꝛc. agit de mēbris interioribꝰ: ꝛ pmo de iecore q̄d est stomachus volatiliū: dicēs q̄ cortex eiꝰ interior est durus ꝛ nō comedit ꝑpter duritiē ꝛ īmūdiciē: si aūt desiccet ꝛ pulueriset potatꝰ ꝛ comestus sicut puluis: valet ad dolorē stomachi calidi ꝛ sicci ꝯfortādo: vesicā cōfortat ad expellendū cū sit diureticus: ꝛ curat strāguriā q̄ est difficultas mingendi si cū vino vel decoctiōe diuretica potet: carnes eiꝰ dure sunt digestiōis: tñ digeste bñ ꝛ multū nutriūt. Iecur aūt galline ꝛ anseris aliis ꝑualet. In decia. s. hac: Epar aūt oīm aīaliū durū est ꝛc. agit de epate dicēs q̄ est dure digestionis: epar aūt galline ꝛ anseris aliis ꝑualet. In vndecia. s. in hac: Intestina a pluribꝰ nō comedunt ꝛc. agit de intestinis dicens q̄ raro comedunt nisi sint anserū ꝛ gallinaꝝ ꝑpter ipsoꝝ mollitiē. Gal. aūt dicit q̄ hec intestina bona sunt maxie si cū ficubꝰ ꝛ lacte nutriant: tñ a q̄busdā strutionū intestina laudant ꝑpter sui puritatem a forti calore causatā nā dr a vulgo q̄ hec auis ferrū digerit. In duodecia. s. in hac: Linguas ꝛ rostra ꝛc. agit de lingua ꝛ rostro dicēs q̄ nō laudant: q: nullīꝰ sunt nutrimēti. In tredecia. s. in hac: Sāguis eoꝝ durus est ad digerēdū. agit de sanguie dicēs q̄ est dure digestiōis: sed tñ sanguis gallinaꝝ ꝛ galloꝝ ꝛ colūbaꝝ laudat: sicut ꝛ porcoꝝ. Et hoc ptꝫ p Gal. Pꝫ ergo aūt pars de diuersitate mēbroꝝ a pte precedēte īmediate. In oībꝰ aūt his mēbris sunt q̄dā in motu: q̄dā in q̄ete: q̄dā medio mō. diuersitas aūt loci hꝫ ex mēbroꝝ distinctiōe: in qua sitꝰ describit. sic aūt terminat hec pars. ¶ Circa ptē istā q̄ttuor q̄runt. Primū ē de diuersitate volatiliū a pte etatis. Scdm de diuersitate volatiliū a pte sterilitatis ꝛ grossiciei. Tertiū de diuersitate volatiliū a pte hirudinis. Quartū de generatiōe pinguedinis in aīalibus.

¶ Circa primū ꝓcedit hoc mō: ꝛ q̄rit cū gallus ꝛ gallina ad senectutē puenerit q̄s sit laudabilioris nutrimēti: ꝛ videt q̄ gallina decrepita sit laudabilioris nutrimēti: q: hꝫ carnes humidiores ꝛ teneriores. Ad oppositū: dicit Ras. q̄ carnes volatiliū q̄ sunt duriores: ꝛ vniuersalr ingrediuntur bñtes illaudabiles sunt nutrimēti: ſ; in gallinis decrepitis hoc videmꝰ: q̄ carnes taliū vniuersaliter mali sunt nutrimēti. Secunda ratio hec est in etate prima pulli masculi laudabilioris sunt nutrimēti q̄ femine: q̄ in etate scda scdm erit: ſ; illa etas est senectus: q̄ in senectute melioris est nutrimenti femina q̄ masculus. Ad hoc dicendum q̄ in etate decrepita peioris est nutrimenti masculus q̄ femina: q: carnes habet duriores ꝛ sicciores. vñ masculi in etate decrepita veniūt ad tātā acumē: q̄ aliq̄n in carnibꝰ eoꝝ nitrositas q̄dā et salsedo p quā possit lauare. Ad

rõnẽ dicendũ q duo sunt cõsiderãda in carnibus volatiliũ: subtilitas carnis cũ veloci digestiõe: et puritas. quãtũ ergo ad puritatẽ absolute caro masculi melior est: nõ tñ in etate decrepita: immo femina melior est tũc: q in senectute carnes masculi indurant et desiccant: et generat in eis nitrositas et salsedo sicut dictũ est. ¶ Scdo qrit circa hoc: qre ius galline veteris nõ lapat sicut ius galli veteris: et videtur q sic debeat esse. dicit ysaac q ius galli veteris laxat ppter acumen qd feces dissoluit: in iuuẽtute vo nõ est hmõi acumen: et iõ nõ laxat: sz in iure galline veteris maior est lubricitas: ergo si hoc est rõne lubricitatis ius galline maxime laxabit. Ad hoc dicẽdũ q nõ laxat: et cã huius est: q: iura ista: et etiã oẽs plante q habẽt naturã laxandi: habẽt hoc rõne nitrositatis et acuminis q mandat aque siue iuri ex pte substãtie: vñ ius galli veteris laxat dissoluẽdo feces et mordicãdo et nõ lubricando. In gallina vo nõ est acumẽ aliqd: et iõ nõ laxat. ¶ Tertio qritur quis est melioris nutrimẽti: an gallus caponat⁹ an gallina: et videt q gallina. Pulli dicũtur laudabilis nutrimenti in etate cõpleta ppter humiditatẽ cõpletã: i senectute vo mali nutrimẽti ppter siccitatẽ: sz hũiditas naturalis est melior q accidẽtalis: sz naturalis est in gallina: accidẽtalis vo in gallo caponato: ergo caro galline melioris est nutrimenti q caro galli caponati. Cõtrariũ dicit ysaac q mas melior ẽ femina: castrata vo media sunt: sz cõpata ad masculos peioris sunt nutrimẽti: cõparata ad feminas meliora. Ad hoc dicẽdũ q gallus caponat⁹ melioris est nutrimẽti q gallina: q: gallus caponatus rõne ablatiõis testiculoꝝ hz caliditatẽ mallitã et humiditatẽ: rõne vo sexus hz puritatẽ quã non hz gallina: et ideo gallina nõ est ita boni nutrimẽti. ¶ Quarto qrit q̃s est melioris nutrimẽti: an gallus castratus an nõ castratus: et videt q castratus peioris sit nutrimẽti: q: gallus caponatus ad masculos cõparat⁹ est mali nutrimẽti: ad feminas boni: sicut dicit ysaac. et sic caponat⁹ peioris erit nutrimẽti. Ad hoc dicendũ q nõ castratus laudabilior est nutrimẽti q castrat⁹. Ad rõnẽ dicẽdũ q bonitas est duplex. Quedã est ex sexu: et hoc mõ nõ caponatus melior est q caponatus: vt si ponat in etate prima. Alia est bonitas ratione etatis: et tũc caponatus est melior: tenerant eñi carnes ratione ablatiõis testiculoꝝ: sicut ptz in ariete veteri castrato q melior est nõ castrato: q: in nõ castrato carnes indurent et desiccent: et ideo peioris nutrimẽti. vñ gñaliter in pma etate non castratus melior est castrato: post tres ãnos ecõtrario: et hoc p accidẽs: q: p ablationẽ testiculoꝝ refrenat malitia etat⁹. ¶ Quinto qrit cũ potionatis sit exhibẽdũ ius galline: verũ veteris an iuuenis: et videt q iuuenis: q: in illis calor debilis est: et hũiditas pauca et depurata. vñ nutrimẽtũ exhibẽdũ est facilis digestionis: vt calor eũ nõ impugnet: et facilis cõuersiõis: vt cito cõuertat ad hũiditatẽ: et tale est ius galline noue: ergo potionatis cõpetit ius galline iuuenis. Cõtrarium pcipiũt practici. Ad hoc dicendũ q ius galli noui vel galline exhibẽdũ est. Vñ notãdũ q medicus tres hz cautelas in exhibitiõe istoꝝ potionatis. Prima est digestibilitas: et hoc mõ caro pullorũ et ius debet eis exhiberi. Scda est maior cõfortatio mẽbroꝝ. Et tertia est restrictio vẽtris. et istis duob⁹ modis vitimis exhibẽdũ est ius galline veteris: q: magis cõfortat: sz medicus p̃imũ dz magis respicere. vnde nõ dz vti cõfortatiuis: nisi forte cõfortatiuis medicinalibus sicut aq rosacea. ¶ Sexto qrit: cũ aliqs imediate ducit⁹ est qd magis cõpetit: an ius galline an ptisana. Ad hoc dicẽdũ q ptisana nõ quelibet sed calida: nã hmõi pot⁹ mũdificat intestina et reliquias humoꝝ in pectore ex medicina euacuat: nã ipsa multũ abstersiua est: abstergit eñi infectionẽ et humores infectos ex medicina: et ideo cõpetit ius galline cũ aliqs immediate ductus est. Ius vo nõ tantũ est mundificatiuũ sed cõfortatiuũ: et ideo nõ solũ cõpetit ius galline tantũ: sed etiam ptisana.

¶ Circa scdm pceditur hoc modo: et qritur vtrum passeres sint exhibendi in febribus: et videt q sic: q: in febribus magis cõpetũt carnes volatiliũ q alie: q: sunt subtiliores: sed passeres subtiles sunt multũ: ergo exhibẽdi sunt i febrib⁹. Ad oppositum: dicit Ras. q passeres calidissimi sunt: et sanguinẽ incendũt et libidinẽ excitãt: et nullũ tale cõpetit in febribus: q: ad calorẽ innaturalẽ cõuerterent: ergo passeres nõ cõpetũt in febribus. Ad hoc dicẽdũ q passeres in febribus sanguineis et cholericis nõ cõpetũt. Ad rõnẽ dicendũ q duo sunt cõsiderãda in febrib⁹. Primũ est cõpositio. Scdm est cõplexio. rõne ergo cõpositiõis passeres subtilissima sunt: et hoc mõ cõpetũt in febrib⁹: rõne tñ cõplexionis cũ sint calidissimi: sicut dicit Ras. nõ cõpetũt. Et nota q si dicant subtiles: nõ dicunt subtiles q: sint subtiles in gñatõ: sz q: sunt subtiles in actione: subtiliãt eñi sanguinẽ et cholericũ reddũt. ¶ Scdo qrit vtrũ passeres in quibusdã febrib⁹: sicut in quartanis et quotidianis cõpetãt: et videt q sic. In quartanis cõpetũt illa q sunt facil cõuersiõis: et q humores calefaciũt: sz passeres maxĩ sunt facilis cõuersiõis: et etiã sunt calidissimi: ergo in quartanis cõpetũt. Cõtrariũ dicũt practici: q: incendũt sanguinẽ et calorẽ innaturalẽ augmẽtant. Ad hoc dicendũ q cõpetũt in quartanis et quotidianis. Ad rationẽ dicendũ q in quartanis et quotidianis cibaria calida competũt: vnde pcipitur vinũ dari. Sz nota q quedã est febris ex melãcholia naturali: et i ista cõpetũt passeres et oĩno cibaria calida. Alia est febris q generat ex melãcholia innaturali et adustione humoꝝ: et hoc vel humoꝝ frigidoꝝ: sicut phlegmatis et melãcholie: vel ex adustiõe humoꝝ calidoꝝ: sicut cholere et sanguinis: et in hac passeres nõ cõpetũt. ¶ Tertio qrit qre passeres epilepsiã curãt cũ sint ipsi epileptici. Ad hoc dicẽdũ q in passerib⁹ fumi mali eleuãtur. vñ carnes eoꝝ sunt fumose: sicut dicit ysaac. et cũ hmõi fumi mali ad cerebrũ veniũt inimicant cerebro et retrahit cerebrũ et cadũt passeres: et sic fiũt epileptici: curãt tñ epilepsiã: q: sunt multũ calidi et sicci: et cõsumũt humores vel vapores facientes epilepsiã. ¶ Quarto qrit q̃liter coitũ puocãt. Ad hoc dicẽdũ q quãtũ sufficit ad psens: q ea q puocãt coitũ quattuor modis sunt. Vno mõ p imaginationẽ: et hoc mõ nõ puocat coit⁹ nisi ex pfundatiõe imaginatiõis et cogitationis. Scdo mõ p excitationẽ caloris naturalis: et hoc mõ passeres coitũ puocãt: excitãt eñi calorẽ naturalẽ: et similiã ad hoc. Tertio mõ eleuando virgã: et hoc mõ cicera et fabe et pisa puocãt coitũ. Quarto mõ p multiplicationẽ spermatis: et hoc modo gallus caponatus et coturnices puocãt coitũ. Ad hoc aũs dicẽdũ q hoc facit in quolibet hoĩe: q̃n calor naturalis est sopitus: tũc cõpetit ad excitandũ ipsum. ¶ Quinto qrit cũ passeres ex malo nutriant sicut ex aliqua mo: verũ noceãt corpi: et videt q sic: q: hũiditas gñata i corpore ex nutrimẽto ipsi nutrimẽto attestat: sz nutrimẽtũ est malũ: ergo humiditas mala: ergo passeres corpi nocẽt et ipsũ ledũt. Ad hoc dicẽdũ q cũ carnes ex malis granis nutriunt: nõ oĩno nocẽt hũane nature: q: nullũ dr venenũ nisi in respectu ad corpus hũanũ. vñ illud qd est venenũ hoĩ nõ est venenũ passeri: sicut dicit Auicẽ. vñ natura opat sup nutriẽdũ p cõuersionẽ cũ electiõe: et iõ qd inuenit sibi sile cõuertit i sui naturã: et sic caro nõ nocet nature hũane: sicut nec illa hũiditas q cõuertit ad naturã carnis et sua malitia spoliat: maxie cũ in rõne cibi solũ patiat nõ immutãdo corp⁹. ¶ Sexto qrit cũ gallina accipiat nutrimẽtũ illaudabile: qre nõ ẽ caro illaudabilis. Ad hoc dicẽdũ q natura galline sequestrat illud qd ẽ purũ et cõuertit in sui naturã: et sic caro galline pportionat est nature hũane. ¶ Septimo querit: quare gallina nutrita ex ficubus et lacte dicitur esse laudabilis nutrimẽti. Ad hoc dicendũ q hoc est: q: tã ficus q lac habẽt multã virtutẽ humectãdi. ppterea sicut dicit Auicẽ. ficus hñt potestatẽ generãdi bonũ colorẽ: q: sanguinẽ trahunt ad exteriora.

¶ Circa tertiũ pcedit hoc mõ: qrit qre in ambulatilib⁹ multiplicata pinguedo cõgregat circa pect⁹: in volatilib⁹ minime. Ad hoc dicendũ q partes anteriores in vtrisq non sunt multe pinguedinis: q: calor cordis existens in pectore hũiditates cõsumit: sz refert in volatilibus et ambulabilibus: q: in ambulabilibus in pectore sunt magne cõcauitates: et in talib⁹ locis magna pinguedo aggregat: sz in volatilibus nõ sunt hmõi cõcauitates: immo sunt stricta: et ideo sunt macra in partibus illis. ¶ Secũdo qrit quare in naibus volatiliũ multa pinguedo aggregat: in ambulabilib⁹ vo nõ. Ad hoc dicẽdum q hoc est ppter duas causas. Prima est: q: in ambulabilibus nates sunt carne plene et caro illa solida est et dura: et in tali parte pinguedo nõ generat. vñ dr et pbs q in carne natiũ

pinguedo nō aggregat̄ ꝓpter sui duritiē: qr volatilibus vero pauca est caro in partibus illis: et sunt cōcauitates carnerature: et ideo pinguedo ibi generat̄. Secūda cā est: qr ābulabilia et volatilia in hoc differūt: eo q in ābulabilibus sunt renes: vt aquositates sanguinis depurent: in volatilibus vero non sunt renes q nō habēt aquositatē: et ideo cū in volatilibus non sint renes: in locis natiuis aggregat̄ pinguedo.

¶ Circa quartū procedit̄ hoc modo: et querit̄ vtrū pinguedo generetur ex forti calore vel debili: et videtur q a forti: qr dicit phūs li. de animalibus. q pinguedo in aīalib⁹ generatur ex calore bone digestionis: sʒ talis calor est fortis: ergo pinguedo generat̄ a forti calore. Hoc cōfirmat̄ p ꝓbm: qr sicut ex adustione lignorum aliqd superfluū relinquit̄: sicut cinis similiter ex digestione sanguinis a calore naturali aliqd superfluū relinquit: sed hoc nihil aliud est q pinguedo: ergo pinguedo gnat̄ a forti calore: et cinis enī generat̄ a forti calore: quare similiter pinguedo. Ad oppositū: nihil qd in aīalib⁹ gnatur in mēbris a fonte caloris distātibus gnat̄ a forti calore. vnde in pectore nō est pinguedo multa ꝓpter fortitudinem caloris ipsius cordis pinguedinē cōsumētē et hūiditatē: sed pinguedo hoc modo generat̄: et in talibus mēbris remotis a fonte caloris: qr in renib⁹: ergo nō gnat̄ a forti calore. Secunda ratio hec est: galli caponati sunt debilis caloris respectu nō castratoꝝ: sed pinguedo maior generat̄ in castratis q in nō castratis: ergo pinguedo nō generat̄ a forti calore. Ad hoc dicēdū q nō generat̄ pinguedo neqʒ zirbus a forti calore. Ad auctoritatē phi respōdeo q fortitudo caloris multis modis dicit̄. enī calor generās pinguedinē vno mō dr̄ fortis: alio modo debilis. Calor enī naturalis tria facit. Primum est digestio sanguinis. Scdm est cōuersio eius ad dispositionē carnis. Tertiū est cōsumptio sanguinis et hūiditatis ei⁹. Quartū digestionis cōuersio ad illud qd est mediū. Calor igit̄ naturalis a quo generat̄ pinguedo: est fortis primo mō et quarto: qr fortis est in digerēdo ad mediū inter carnē et sanguinē qd est pinguedo: sʒ nō est fortis scdo et tertio mō. ¶ Itē querit̄ vtrū pinguedo generet̄ añ cōuersionē sanguinis ad carnē. Dicendū q añ cōuersionē generat̄. Sʒ scīedū q duplex est piguedo: quedā q est extra carnē: alia est implicita: et hec vltima generationē carnis sequit̄ et nō p̄la. ¶ Vltimo queritur quare inter aīalia ambulabilia intestina porci sunt meliora: et inter volatilia intestina anseris. Ad hoc dicēdū q in olb⁹ aīalib⁹ naturaliter intestina et stomachus sunt nature frigide et sicce: et plus declināt ad siccitatē q ad frigiditatē: in aīalibus añt humidis temperat̄ hmōi siccitas: et qr inter ambulabilia aīal maxime humidū est porcus: ideo hʒ intestina bona. Similiter inter volantia āser est maxime hūidus: et ideo siccitas intestinorū temperatur: et ideo sunt bona intestina anseris magis q alterius volatilis.

¶ De ouis. Capi.liiij.

¶ Lectio.xlij.

Oua generaliter i octo diuidunt̄. Aut enim de temperatis et sanis animalibus: aut ecōtrario: aut de crassis siue de macris: aut de masculos habētibus siue non coeuntibus: aut de veteribus siue iunioib⁹. Si de sanis: nutrimēti sunt laudabilioris. Et iterum de crassis maioris et saporosioris. Similiter de coeūtibus cū masculis: cū calorē naturalē maiorē habēt coeūtia q nō coeūtia. Similiter de iunioib⁹: qr plus caloris in eis habet. Ouorū añt nature vniuersaliter temperate sunt mediocres: cōplexioni hūane vicinantes: sed tñ albugines frigidiores ad vitellorū cōparationē quasi in primo gra. Testat̄ quasi aq̄ eoꝝ saporitas: et ideo ad digerendū velociora moderate: vitelli grauiores: qr indigestibiliores maxime de veterib⁹ volatilibus: aut masculis nō coeuntibus vitella sunt tēperata et calori viciniora: et ideo ad digerēdū velociora et faciliora. maxie si de iunioribus sint volatilibus masculos habentib⁹. hoꝝ enī cōfortāt mēbra ab eis tarde dissoluēda: et si hoc toti ouo attineat: qr materia est et nutrimentū volatiliū oīm. Inde Hippo. spermati et lacti assimilauit q materia et nutrimētū ābulabiliū aīaliū. Oua inquit cū materia et nutrimētū sint ambulabiliū aīaliū: necesse est fortissimi et multi sint nutrimēti. Multi qr toti assimilant̄ sanguini: ꝯfortāt mēbra: qr quāto plus calor naturalis in eis opat̄: tanto plus magis indurant̄: sicut cū extraneo calore magis coquunt̄ tanto duriora efficiunt̄: et ideo duri⁹ a mēbris dissoluunt̄ et cōfortant. Quinqʒ tñ modis in nutrimēto suo diuersant̄. Vno ex diuersitate sui aīal. Alio ex etate. Tertio ex crassitie et macie. Quarto ex nouitate et vetustate sui. Quinto ex artificiis. Ex generib⁹ aīalis: qr si de subtili sint aīali et tēperato: sicut perdice gallina laudabile nutrimentū facile est digestiuē: et maxie de iunioribus vel masculos habētibus: a mēbris tñ facilius dissoluūtur. vnde ad regimina sanitatis custodiēde meliora q ad mēbra cōfortāda. Que de grossis sunt aīalibus ad digerendū duris: et nutrimenti illaudabilis sicut struthiōis anseris mali sunt nutrimēti: ad digerēdū duri: grauis odoris: maxie de veteribus vel de masculis carētib⁹ cū tarde dissoluūt meliora sunt ad cōfortādū q ad sanitatis regimina.

¶ De natura ouoꝝ fm diuersitatē aīaliū. Ca.lv.

Ex etatib⁹ oua tripliciter diuidunt̄. Aut enī de puis: aut de veterib⁹: aut hoꝝ mediocribus. leuiora de iunioribus: grauiora de veterib⁹: tēperātiora de mediocrib⁹: qr calorʒ sunt pfecti et minoris. puis hūiditatis et duriora veteranis: et inde ad sanitatis regimēta et mēbra cōfortāda valētia. Sic etiā intelligēdū de crassis et masculos habētibus. Crassa enī et alia masculos habētia caloris maioris naturalis et hūiditatis substātialis. Sic et de veterib⁹ et nouiter ouis creātib⁹ intelligat̄. Inde Gal. oua gallinaꝝ pdicū tēperatiora et laudabiliora ceteris sunt: maxie masculos habētiū: bñ nutriūt. Juniora enim meliora q veterū: crassioꝝ q macroꝝ: vicinius factorum q veterum.

¶ Cū nutrimētū corpis hūani accipiat̄ ex volatilib⁹ et ipsoꝝ superfluitatib⁹ nutritiuis: postq egit de natura nutrimenti put ex aīalib⁹ accipit̄: agit de ipsi⁹ nutrimēti natura put ab ipsoꝝ accipit̄ superfluitatib⁹ nutritiuis. Hec añt pars diuidit̄ in duas. In quarū pma agit de natura superfluitatū volatiliū. In scda. s. in hac: Lac gnaliter diuidit̄ ec. agit de natura superfluitatū ābulabiliū. s. de generib⁹ lactis. Agit añt primo de natura superfluitatū volatiliū eo q magis accedūt ad naturā carnis et nutrimēti. Hec añt pars q de ouis ē spectat ad presentē lectionē. Diuidit̄ añt hec pars i duas. In quaꝝ pma agit de natura ouoꝝ et partiū ipsoꝝ: et de diuersitate ipsoꝝ rōne aīaliū. In scda agit de medis diuersitatū ouoꝝ penes suas cōditiōes. Pma añt pars diuidit̄ in duas. In quarū pma assignat distinctionē ouoꝝ penes suas naturas et aīaliū. In secūda iuxta illas differētias singuloꝝ assignat naturā. Pma nō diuidit̄: sʒ scda diuidit̄ i duas. In quaꝝ pma assignat diuersitatē ouoꝝ iuxta illas differētias. In scda agit de natura et virtute ouoꝝ et ptiū ei⁹. Scda añt pars pncipalis diuidit̄ in duas. In quaꝝ pma assignat distinctionē modoꝝ quīqʒ per quos diuersant̄. In scda iuxta singulos modos ipsoꝝ diuersitatē assignat. Prima est indiuisa: sʒ scda diuidit̄ i duas. In quarū pma assignat ouoꝝ diuersitatē rōne quinqʒ modoꝝ qui in ouis attēduntur. In secunda ipsorum diuersitatem assignat ratione membrorū artificialis apparatus. Prima

diuiditur in duas. In quarum prima iuxta illos modos quattuor ipsorum diuersitatem assignat. In secunda sub auctoritate Gal. oua iuxta illos modos adinuicem comparat. Tertia vero diuiditur in decem secundum numerum illorum decem modorum. Sunt igitur in presenti lectione partes .xi. In quarum prima assignat distinctionem ouorum penes naturas animalium. In secunda, s. in hac: Et de sanis nutrimenti sunt laudabilioris etc. assignat differentiam distinctionis naturas. In tertia, s. in hac: Quorum autem nature vniuersaliter temperate sunt, assignat naturam et virtutem ouorum et partium ipsorum. In quarta, s. in hac: Quinque tamen modis in nutrimento etc. In quinta s. in hac: Ex generibus animalium: si de subtili etc. prosequitur de ipsorum diuersitate a parte generum animalium. In sexta s. in hac. Ex etatibus tripliciter diuiduntur etc. a parte etatum. In septima s. in hac: Sic etiam intelligendum de crassis etc. a parte habitudinis animalium in pinguedine et macie consistentia. In octaua s. in hac: Similiter de veteribus et nouiter ouis exclusis a parte nouitatis et vetustatis ipsorum. In nona s. in hac: Inde Gal. oua gallinacea et perdicum etc. sub auctoritate Gal. oua adinuicem in maiori laude comparat et minori. In decima s. hac: Ex artificijs quadrupliciter etc. assignat ipsorum diuersitatem a parte artificialis apparatus. Illa autem pars ad sequentem spectat lectionem.

¶ Circa primam partem dicit quod oua octo modis distinguuntur. Primo: quia quedam sunt de sanis animalibus. Secundo: quia quedam sunt de egris. Tertio: quia quedam sunt de crassis. Quarto: quia quedam sunt de macris. Quinto: quia quedam sunt de habentibus masculos. Sexto: quia quedam sunt de non habentibus masculos. Septimo: quia quedam sunt de veteribus. Octauo: quia quedam sunt de iunioribus.

¶ Circa secundam partem dicit quod inter hec meliora sunt ex sanis animalibus producta: et crassis maioris nutrimenti et saporosioris: et coeuntibus propter confortationem caloris naturalis pariter: et iunioribus quam que ex contrarijs animalibus procedunt. ¶ Circa tertiam partem tria intendit. Primo assignat naturam ouorum dicens quod sunt temperata. Secundo partes eorum adinuicem comparat. s. vitellum et albumen: dicens quod albumen parum attinet frigiditati: et hoc patet per saporem et odorem grauem. Vitellum autem maioris et melioris est nutrimenti: maxime cum est de animali laudabilis conditionis: et multum nutrit naturaliter propter citam conuersionem et assimilationem: multum accidentaliter propter moram in membris. Tertio hippo. inducit auctoritatem dicens quod oua similia sunt spermati et lacti: eo quod sunt materia et nutrimentum volatilium: sicut illa animalium: sunt autem multi nutrimenti propter similitudinem cum sanguine: sunt autem fortia: quia membra confortant: et quanto plus digeruntur plus indurantur et membris immorantur: sicut patet in induratione qua ab exteriori patiuntur calore. Circa quartam partem dicit quod oua ex animalibus subtilibus multum nutriunt naturaliter. et valent in custodienda sanitate: ex grossis multum nutriunt accidentaliter et valent in vigore membrorum. Circa sextam partem dicit quod oua paruorum animalium sunt leuia: magnorum grauia: animalium etatis medie mediocria: et cum huius est maior durities vel mollities et fortitudo caloris vel debilitas. Circa septimam partem dicit quod eadem est diuersitas a parte habitudinis animalium. Circa octauam partem dicit quod sic est a parte nouitatis et vetustatis eius: eorum nam semper in his extrema excedunt et medium est temperatum. Circa nonam partem comparando dicit quod secundum Gal. oua gallinarum et perdicum sunt meliora maxime coeuntium et maxime iuuenum crassorum et recentia quam aliorum animalium: et contraria contrariorum habentium peiora. ¶ Circa partem istam sex inquiruntur. Primum est de productione ex animalibus producentibus oua. Secundum est de multiplicatione et paucitate ouorum in animalibus. Tertium de partibus oui. Quartum de exitu oui ab vtero. Quintum de comparatione partium illarum adinuicem. Sextum de comparatione ouorum ad lac.

¶ Circa primum proceditur hoc modo: queritur quibus animalibus competat ouatio: et videtur quod non competat volatilibus: quia inter omnia animalia volatilia sunt agilioris motus et ipsis dominantur superiora leuium: sicut dicit ysaac: sed in talibus non producitur fetus per medium: sed sine medio: sed productio fetus per ouationem est producere per medium: ergo in volatilibus non potest esse ouatio. Secunda ratio hec est: dicit phs in lib. de naturis animalium: quod natura operatur breuiori via qua potest. vnde quod potest natura facere per vnam viam non facit per duas: sed productio fetus sine ouatione est sine medio et per vnam viam: productio cum ouatione per duas vias: ergo natura in illis debet producere fetum non per medium: et ita non per ouationem: et sic ouatio ad productionem fetus non competit in volatilibus. Ad oppositum dicit phs quod animalia generant ex se fetus sine medio et perfecta: quedam vero per medium: vt volatilia et reptilia: sed de talibus committit illi medio et materiam fetus et nutrimentum et defendens. materia vero albumen est: vitellum vero nutrimenti: testa vero defendens: et huiusmodi medium est ouum: ergo aliqua animalia ouant naturaliter. Ad hoc dicendum quod animalibus quibusdam debetur ouatio: et causa huius est: quia animalium quedam sunt, animalia in quibus humiditas spermatica multiplicatur in matrice et ante formationem fetus ex vna materia producitur reliqua: et hoc est in eis propter breuitatem materie que cito traducitur: matrix vero stricta est: et ideo non posset continere formationem fetuum: dedit ergo natura aliquid in quo formaretur fetus extra: et hoc est ouum: et ideo in talibus animalibus naturaliter possibilis est ouatio. Alia sunt animalia in quibus materia aggregata est et matrix lata est: et ideo possibilis est ibi formatio fetus cum matrix lata sit et potens continere et in tali animali productio fetus est immediate ex vtero: sicut patet in alijs animalibus a volatilibus fere: et sic patet quod ouatio competit volatilibus et reptilibus: et sic patet causa generationis ouorum. Ad primam rationem dicendum quod velocitas generationis est duplex: quedam est velocitas in motu: et quedam est velocitas in generatione. In auibus autem est velocitas in motu: in generatione non: immo potius in eis est tarditas generationis. oportet enim expectare tempus in quo perfecte fetus formetur: in matrice cum perfecte formari non potest sicut dictum est. Ad secundum dicendum quod vbi natura potest operari per vnam viam non eligit duas: et hoc est in perfectis animalibus: in imperfectis vero due sunt vie. ¶ Secundo queritur vtrum animalibus competat ouatio ratione complexionis: quia si sic: aut hoc est ratione complexionis calide aut frigide. si ratione calide: ergo tantum animalibus calidis competeret ouatio. hoc autem falsum: competit enim piscibus et alijs que sunt frigida. si ratione complexionis frigide: sed multe aues sunt calide in quibus est ouatio: ergo non conuenit ratione complexionis frigide. similiter potest obijci de sicca. Ad oppositum. sicut habemus in alia facultate: omnes operationes in istis inferioribus sunt mediantibus primis qualitatibus quattuor: sed ex eis resultat complexio: ergo cum ouatio sit quedam actio in istis fit mediante complexione. Ad hoc dicendum quod ouatio non fit ratione complexionis: sed ratione multiplicationis materie fetus in matrice absque completa formatione pulli: vt quod natura non potest intra formare formet extra. Ad rationem dicendum quod ad hanc actionem que est ouatio: concurrunt duo. Primum est finis vel necessitas que dicta est. Secundum est medium vel instrumentum operandi: et hoc est proprie complexio calida: quia calor in qualibet operatione est instrumentum: sed de ista non loquimur. ¶ Tertio queritur: vtrum ex ouo debeat produci fetus intra vterum magis quam extra: et videtur quod in vtero magis: quia quanto aliquid virtus propinquior est suo principio tanto fortius operatur: et quanto plus distat a principio tanto debilius operatur: sed virtus formatiua pulli propinquior est suo principio in vtero quam extra: ergo si natura ex ouo extra fetum producit: multo fortius in vtero hoc faciet. Secunda ratio hec est: dicit phs li. de naturis animalium: ad generationem fetus concurrit fetus illuc cum spermatibus commixta ex triplici spiritu seu virtute. s. vitali naturali animali: et ab anima parentum. s. patris et matris influit. et dicit illico. quod si prima committat virtutes secundo operabitur sicut primum: sed virtus emanans ab anima fortior est in sua radice: vt in anima quam extra: ergo si extra potest produci fetus ab hac virtute ex ouo: multo fortius intra. Ad oppositum est illud quod dictat experimentum. Ad hoc dicendum quod ex ouo extra pullus producitur et non intra: et hoc est quia fetus in ouo non habet necessitatem formationis in vtero: sed expectat tempus formationis extra. Ad rationem primam dicendum: quod virtus naturalis generatiua duo efficit opera. Primum est constitutio seminis et nutrimenti fetus: et hoc spectat ad virtutem seminariam. Secundum est formatio membrorum et totius corporis. Virtus igitur naturalis fortior est in vtero quam extra quantum ad primum opus: et non quantum ad secundum: expectat enim tempus formationis extra: quia intra non posset complere propter paruitatem matricis: et per hoc soluitur secunda ratio: quia illa virtus emanat ab anima et committitur ouo: et hoc fortis est in generatione materie fetus: non autem fortis est in organizatione et formatione fetus.

¶ Circa secundum proceditur hoc modo: queritur quare quedam aues multa oua producunt sicut gallina: quedam autem pauca sicut aquila

viuentia de rapina. Ad hoc dicendū ſm phm ꝙ hoc eſt pro-
pter tres cauſas. Prima eſt multa humiditas. vnde qꝛ galli
na multā humiditatē habet ſiue participat multa oua pro-
ducit. aīal vo viuēs de rapina multā ſiccitatē habet: ⁊ ideo
humiditas ſpermatica eſt pauca: ⁊ ideo oua pauca ꝓducit.
Scḋa cā eſt neceſſitas pēnaꝝ. vnde qꝛ tale aīal multū indi-
get pēnis: materiā ſpermatis in pēnas redigit: ⁊ ideo oua
pauca producit. Tertia cauſa eſt de nutrimento pullorū con
fidentia vel diffidētia. Aīalia eñ viuētia de rapina de ſui nu
trimēto ⁊ pullorū diffidūt: ⁊ ideo ex induſtria naturali pau
ca oua producūt. ℭ Scḋo q̄rit quare colūbe multotiens
generāt in anno: ⁊ producūt pauca oua ſimul in generatiōe
gallina vo tardius generat: ⁊ multa oua ꝓducit. Ad hoc di
cendū ꝙ colūba multe eſt hūiditatis nutrimētalis: ⁊ nō mul
te humiditatis ſpermatice: ⁊ ideo frequēter ouat: domeſti
ca maxime: qꝛ meliora ſunt nutrimenti ⁊ maioris humidita
tis. Uiuentia vero de rapina ſemel in ãno ꝓducūt oua pro
pter duas cauſas. Una eſt: qꝛ aīalia alia multa ꝓducunt: vt
anſer ⁊ gallina: qꝛ ſunt grauis corporis: ⁊ ſunt multe humi
ditatis ſpermatice: ⁊ ſimul ſunt mali volat⁹. Alia vo boni vo
latus frequenter coeunt: vt colūbe: ⁊ producūt pauca oua:
multotiēs eñ: qꝛ illa hūiditas ita frequēter nō ſufficeret ad
multa oua. ℭ Tertio q̄rit quare gallina parui corporis mul
ta oua ꝓducit: ſicut dicit phs: plura etiā ꝙ magni corporis.
Ad h̄ dicēdū ꝙ i gallina magni corpis ſuꝑfluitates i neceſ-
ſitatē corpis totaliter ꝯuertunt: ⁊ iō pauca oua ꝓducit. gal
lina vo parui corpis h̄ȝ ſuꝑfluitates mltas: nec opȝ ꝙ i ne-
ceſſitates corpis inducat vel trāſducat: ⁊ ideo eas trāſducit
in oua: ⁊ ideo oua multa producit. ℭ Quarto q̄ritur q̄re gal
line multū ouantes cito moriuntur: vt dis in dēc ouantes.
Ad hoc dicendū ꝙ ouatio fit ex materia humiditatis nutri
mentalis: ⁊ ideo qꝛ in multū ouātibus humiditas nutrimē
talis multū cōſumit: qꝛ cedit in oua: ideo calor naturalis q̄
per ipſam ſuſtentatur deficit: ⁊ ideo parū viuit: ⁊ exemplū
eſt in arboribus que multū fructificāt q̄ cito moriuntur. Hu
miditas eñ naturalis cedit in fructus: ⁊ ideo calor viuificus
diminuit. ℭ Quinto q̄ritur q̄re in piſcib⁹ plura oua ſunt q̄ſi
infinita reſpectu ouoꝝ auiū: ⁊ quare in auibus ſunt diſtin-
cta: in piſcib⁹ indiſtincta. Ad hoc dicēdū ꝙ piſces ſunt mul-
tū frigidi ⁊ humidi: ⁊ ideo coꝝ ſuperfluitates ſunt frigide
⁊ humide: ſȝ ex talib⁹ plura oua ꝓduci debēt: ⁊ ideo plura
oua ꝓducunt ⁊ indiſtincta: qꝛ calorē habēt paucū: ⁊ caloris
eſt diſtinguere ⁊ ſegregare: ⁊ iō nō h̄nt piſces oua diſtincta.
ℭ Sexto q̄rit q̄re in ouis piſciū eſt vn⁹ color: in ouis auiū
duplex eſt color. Ad hoc dicēdū ſm phm ꝙ in ouis auiū eſt
color a calore perfecto q̄ calor perfect⁹ humiditatē ſperma-
ticā dealbat: nutrimētalē ſanguineā vlterius digerit: ⁊ ſic ci
trinat: in piſcib⁹ vo eſt calor debilis: ⁊ ideo nō pōt dealba-
re: ⁊ ideo nō facit colorē q̄ſi mixtū. ℭ Septio q̄rit an ex quo
libet ouo debeat piſcis generari. Ad hoc dicendū ꝙ ex ouo
totus piſcis fit: ⁊ quot ſunt oua tot ſunt piſces in potētia ſi
cut dicit phs: ſȝ nō fit piſcis ex ouo niſi ſperma maſculini at
tingat: ⁊ ſi oīa attingeret ex oīb⁹ fierēt piſces: ſȝ mul
ta in aqua deperduntur.

ℭ Circa tertiū ꝓcedit ſic: q̄rit ex qua materia vitellū gene
ret: vtrū ex ſanguine mēſtruo: ⁊ videt ꝙ ſic. dicit yſaac ſub
auctoritate Hippo. in ouo eſt materia fet⁹ ⁊ nutrimētū: al-
bumē eſt materia fet⁹; nutrimētū vo fetus eſt vitellus: ſȝ in
aīalib⁹ materia fet⁹ generat ex hūiditate ſpermatica nutri
mentū vo eiuſdē ex ſanguine mēſtruo: ḡ vitellū cū ſit nutri-
mentū pulli generat ex ſanguine mēſtruoſo. Hoc ꝯfirmat
per hoc ꝙ ſperma in aīalib⁹ eſt albumē in volatilib⁹: ⁊ qḋ eſt
lac in aīalib⁹ eſt vitellū in volatilib⁹: ſȝ in aīalib⁹ ſperma ex
hūiditate tertia generat: ⁊ lac ex ſanguine mēſtruo: ḡ in vo
latilibus albumē eſt ex humiditate tertia: ⁊ vitellū ex ſan-
guine mēſtruo. Scḋa rō hoc eſt: ex volatili duo ꝓcedūt: ma
teria cōſtitutionis fet⁹: ⁊ materia nutrimēti: ⁊ vtrūq; eſt in
ouo: ſȝ ſicut ordinant fetus ⁊ nutrimētū: ſic ordinant ma-
teria fetus ⁊ materia nutrimēti: ſȝ fet⁹ aſſimilat ſubſtātie pa
rētū: ⁊ nutrimētū ei⁹ nutrimēto eoꝝ: ḡ ita dȝ eſſe ex pte ma
terie fet⁹ ⁊ nutrimēti: ꝙ materia fet⁹ illa dȝ eſſe materie pa
rentū: ḡ ⁊ nutrimētū nutrimēto eoꝝ: ⁊ h̄ ſuit ſanguis mēn-
ſtruus: ḡ cū nutrimētū fet⁹ ſit vitellū ex ſanguine mēſtruo
generat. Ad oppoſitū: nihil qḋ ex ſanguine mēſtruo genera
tur: eſt in illis aīalib⁹ i q̄b⁹ nō eſt ſanguis mēſtruus: ſȝ i vo
latilibus nō eſt ſanguis mēſtruus ſicut dicūt auctores: ḡ vi
tellū nō generat ex ſanguie mēſtruo. Ad h̄ dicēdū ꝙ ex ſan-
guie mēſtruo fit vitellū. Sȝ notādū ſic dicit Auic. ꝙ ſanguis
mēſtruus diuidit in tres ptes. Prima pars tēdit ad matri-
cē: altera tēdit ad mamillas: tertia cedit in ſuꝑfluitates et
exit in exitu fetus: ſed illa pars q̄ ad matricē tēdit diuiditur
in duas ptes: qꝛ q̄dā cedit in cōſtitutiōe mēbroꝝ ⁊ carnis: ⁊
ex eā fit ſecūdina. Alia pars cedit in nutrimētū fet⁹: ⁊ hec p
vmbilicū. pars aūt q̄ ad mamillas mittit in lactis materiā
cōuertit. vñ ſicut fetus in vtero ex ſanguine mēſtruo nutrit
ſic extra nutrit ex illo qḋ ex ſanguine mēſtruo generat. i. ex
lacte. Dicim⁹ ḡ ꝙ oīb⁹ iſtis modis eſt ſanguis mēſtruus in
natura hūana: in aliis vo aīalib⁹ ſunt due prime: ⁊ nō illa q̄
emittit: qꝛ cedit in vnguēs. in ouātib⁹ vo eſt ſolū pars qua
generat fet⁹ extra vterū. vñ intelligendū ꝙ aues nō h̄nt mē
ſtruū q̄ eſt ſuperfluitas. ℭ Scḋo q̄rit cū ouū cōponat ex du-
plici pte. ſ. albumine ⁊ vitello: qḋ eoꝝ plus cedat in materiā
fet⁹: ⁊ ꝙ vitellū videt: ſicut fet⁹ ē in matrice: ita eſt in ouo: ſȝ
fet⁹ eſt in matrice ſicut i medio: nutrimētū vo circūſtat: ḡ in
ouo: qḋ eſt in medio dȝ eſſe materia fetus: ſȝ vitellū eſt i me
dio qḋ circūſtat eſt albumē: ḡ vitellū dȝ eſſe materia fetus ⁊
albumen nutrimentū. Ad oppoſitū eſt illud qḋ dicit phs ꝙ
vitellū eſt nutrimentū fetus albumē materia. Hoc etiā ꝓba
tur rōne: illud qḋ cedit ad hūiditatē ſpermaticam dȝ eſſe al
bū ⁊ materia fet⁹ ⁊ conſtitutio: ſed hoc eſt albumē: ḡ ex illo
tanq̄ ex materia generat fet⁹. qḋ concedimus. Unde notā-
dū ꝙ duplex eſt ſtatus oui, primus generatiōis: ⁊ ſecūdus
formationis ⁊ magnificationis. In primo ḡ ſtatu prius ve-
nit vitellū ad matricē q̄ albumē vel ſperma: qꝛ menſtruum
pri⁹ venit ad matricē: ſed in ſtatu formationis fetus eſt eō
trario: qꝛ albumen eſt extra: ⁊ vitellū in medio. ℭ Tertio q̄ri
tur vtrū in ouo req̄rat tertia materia: q̄ eſt ſemen ſiue ger-
men: ⁊ videt ꝙ ſic: oua ſunt ꝓpter generationē: ſȝ ḡatio fit
a virtute ſpermatis maſculi. vñ dicit phs ꝙ ſicut ſe habet ar
tifex ad ſcānū: ita ſe habet ſperma viri ad ſperma femine: et
dicit Coſtā. ꝙ ſicut ſe h̄ȝ coagulū ad lac: ſic ſe h̄ȝ ſperma vi-
ri ad ſperma femine: ſed albumen eſt a femina: ḡ aliq̄d eſt a
mare: ſȝ h̄ non eſt niſi ſemētiuū: ḡ in ouo eſt tertia materia.
Ad oppoſitū: volatilia ꝓducūt oua ſine cōtactu maſculi: ḡ
nō eſt neceſſe ꝙ aliqua materia ſit a maſculo deciſa. Ad hoc
dicēdū ꝙ ouoꝝ q̄dā ſunt apta ad ḡationē: ⁊ in talib⁹ q̄nq;
ſubſtātie diſtinguunt. Prima eſt ſubſtātia albuginea a fe-
mina. Scḋa ē ſubſtātia cōglobata adherēs albumini q̄ d: ſe
mētiua: ⁊ hec eſt a maſculo. Tertia eſt q̄ nutrit fetū vt vitel
lū. Quarta pellicula ſubtilis loco ſecūdine. Quinta eſt teſta
exterior: q̄ facit ad defenſionē: ſunt alia oua q̄ ſunt inepta ad
ḡationē: vt oua vēti: ⁊ in talib⁹ nō eſt ſemētiuū. ℭ Quarto
q̄rit de ouo vēti: ſicut dicit Ariſto. femina nō ſpermatiȝat: ḡ
albumē oui vēti nō eſt ex ſpermate cū ſit ſolū ex femina: ḡ in
illo nō dȝ eſſe niſi vitellū: ⁊ ſi in illo ſit albumē ⁊ ſperma ⁊ ſic
ſpermatiȝat mulier qḋ eſt ꝯ phm. Ad oppoſitū ē auctoritas
phi. dicit eñ ꝙ q̄dā dixerūt ꝙ nō eſt i ouo vēti albumē ⁊ mē
titi ſunt: vñ dicit phs ꝙ albumē ⁊ vitellū ex femina ꝓcedūt.
Ad h̄ dicēdū ꝙ in ouo vēti eſt albumē ⁊ vitellū q̄ duo a femi
na ꝓcedūt. Ad rōnē in ꝯm dicēdū ꝙ hūitas ſpermatica eſt
duplex: q̄dā icōplete digeſta: ⁊ h̄ eſt ſꝑma femine. vñ h̄ eſt ci
tra terminū ꝑfecte digeſtionis. vñ nō meret dici ſpermaiō
dicit Ariſt. ꝙ mulier nō ſpermatiȝat. ℭ Quinto q̄rit vtrū oua
vēti poſſint ḡari ſine ꝯtactu maſculi: natura eñ ꝓpter ne-
ceſſitatē ḡationis cōſtituit maſculum ⁊ feminā: ita ꝙ vnuȝ
eſſet agēs: ⁊ reliquū patiēs: ſȝ nō pōt materia moueri abſq;
agēte: ⁊ ſic femina nō poterit ꝑ ſe oua ꝓducere abſq; mare.
Cōtrariū tñ videt. Ad hoc dicēdū ꝙ poſſibile eſt feminam
oua ꝓducere abſq; maſculo: ⁊ h̄ mltꝫ de cauſis. vel qꝛ ima-
ginat marē: vl qꝛ adheret ei: vel qꝛ ſe adinuicē oſculant: mo
uet eñ tūc deſiderio: ſicut patet de hoīe cogitāte de aliqua
muliere vel aliquā reſpiciēte: ſic femina ex forti deſiderio et
cōmotione emittit ſperma ad collū matricis: ⁊ poſt nō inue
niens quē diligit: retrahitur interius ad matricē ⁊ miſcetur

vitello ⁊ fit ouū venti: ⁊ ita nūcupatur: q: ineptū est generationi. vnde nō est ꝓpter generationē: sed ad purgādum superfluitas in matrice: ⁊ per hoc soluit ratio. ¶ Sexto querit an hoc sit possibile in auib⁹: sicut i natura hūana h̄ nō sit possibile: ita ꝙ femina faceret aliquid proportionale ouo venti. Ad hoc dicendū ꝙ multo magis est hoc in homine: sicut dicit phs: generat enim femina aliquid proportionale ouo venti qḋ dicit mola carnis q̄ nō pōt organizari. vnde cum femina imaginat virū natura delectat ⁊ mouet machina corporis ⁊ sp̄ūs ⁊ calor naturalis ⁊ matrix: ita ꝙ sperma exit ad collum matricis: ⁊ q: ibi non inuenit amicū suū: sperma recidit ad fundum: ⁊ generatur mola carnis: nec potest organizari: q: deficit agens. s. sperma viri. ¶ Septimo q̄rit vtrum ouū venti generetur ex spermate coitus: ⁊ videtur ꝙ sic: q: ex spermate generandi inepto generatur ouū venti: sed superfluitas que est residuitas coitus est inepta generationi: ergo ex illa generat ouum venti. Cōtrariū dicit phs ꝙ ex residuitate coitus nō generat ouū venti. Ad hoc dicendū ꝙ nō generatur ex superfluitate coitus. Ad rationē dicēdū ꝙ superfluitas illa non conuertitur ad ouum: sed remanet sicut quedam sarcina vel mola.

¶ Circa quartum ꝓceditur hoc modo: querit quare in exitu oui ab vtero fit exitus a parte grossa lata: ⁊ nō a parte acuta: sicut dicit phs: cū videat cōtrariū: quia pars acutior aptior est in motu ⁊ exitu q̄ grossa ⁊ lata: ⁊ sic videt ꝙ potius deberet exire a parte acuta. Ad hoc dicendū sm̄ phm ꝙ in omni aīali generato qḋ est volatile caput est maius toto corpore. vnde pull⁹ in ouo caput tenet inter alas: ⁊ grossa pars attribuit capiti: sunt alia mēbra: ⁊ ꝑ illa adheret matrici: ⁊ ideo q: caput prius exire debet: prius exit pars lata ⁊ grossa q̄ capiti deputat. ¶ Itē queritur vtrū duricies oui veniat in ouo in matrice an post. duricies enim lesionem infert in partu: ergo debet esse molle in exitu: cōtrariū videm⁹ ꝙ ouū in vtero molle est: ⁊ cū exit induratur a frigore sicut dicit Aristo. Nos aūt dicimus ꝙ ouū in vtero durū ⁊ coagulatū est: ratio tamen perfecte coagulat: sed perfecte desiccat ⁊ coagulat ab aere cōtinēte. ¶ Postea q̄rit de dispositione oui in exitu pulli: vtrū debeat apparere liquidū: digestio enim procedit coagulando: ⁊ maxime illa q̄ generationi respōdet: q: hūiditatē ad mēbra cōuertit: ergo ouū tūc debet apparere coagulatū. Ad hoc dicēdū ꝙ liquidū apparet intra: q: virtus formatiua dissoluit albumen: ⁊ vitellū separat ab albumine: vt albumē in lineationem mēbrorū cōuertat: et vt vitellū aptū sit ad nutrimētū. vnde duplex est status oui. Primus in quo distinguit natura partes: secūdus in quo format mēbra. ¶ Itē querit per quā viā fit exit⁹ fetus ab ouo vtrū per calorē ignis aut per calorē aeris ⁊ solis. Ad hoc dicēdū ꝙ ouū cōponitur ex duplici principio. Intrinseco: vt est virtus informatiua cōmixta ouo q̄ operat per calorē ⁊ sp̄m: ⁊ extrinseco qḋ est virtus extra ⁊ calor eiusdē aīalis vel alterius: ⁊ sic fit fetus ⁊ rūpit testā ⁊ exit sicut exit fetus ab vtero: querit nutrimentū cōpletū: ⁊ nō inuenit: aerē liberum ⁊ nō inuenit: q̄rit lucē ⁊ inuenit tenebras: ⁊ ideo rūpit ⁊ exit.

¶ Circa quintū querit de cōparatione istarū partiū que sunt vitellū ⁊ albumē: querit ergo qḋ sit melioris nutrimēti: ⁊ videt ꝙ albumē: q: pars digestibilior est ⁊ melioris nutrimēti: s3 albumē ē hmōi cū ex superfluitate tertie digestiōis generet vitellū ex superfluitate secūde: ergo albumē est melioris nutrimenti. Contrariū dicit ysaac. ⁊ dicendū ꝙ vitellū laudabilius est nutrimentū. Ad rationē dicendū ꝙ aliquid dicitur digestibilius duobus modis. Uno modo in via generationis: ⁊ hoc modo albumen digestibilius est: vel in via nutrimēti: ⁊ hoc modo vitellum digestibilius est. ¶ Itē querit cui istorū sit velocior putrefactio an albumini an vitello: ⁊ videt ꝙ albumini: q: illa pars est magis putrefactibilis q̄ hūidior est: ⁊ minus habet caloris: sed albumen est huiōi: ergo albumini magis debetur putrefactio. Cōtrariū dicit phs: ꝙ ouū corrūpitur nō ꝓpter albumē: sed propter vitellū. Ad hoc dicendū ꝙ vitellū citius putrescit. Ad rationem dicendū ꝙ duplex est humidū: quoddā est humidū viscosum: ⁊ hoc diutissime cōseruatur: ⁊ tale est albumen: vitellū ꝟo est humidū nō viscosum: ⁊ ideo cito putrescit.

¶ Circa sextū ꝓceditur hoc modo: sicut se habet lac in aīalibus: ita se habet ouū in volatilibus: sed lac semp est bonū cuiuscunq3 aīalis sit: ergo ouū semper est bonū cuiuscunq3 volatilis sit. Cōtrariū dicit ysaac. ꝙ nūq̄ ex bono aīali bonum lac generatur: sed ex animalibus male carnis bonū lac generatur vt asine: ⁊ ex oue malū: licet sit bona caro. Ad hoc dicendū ꝙ nō est simile de lacte ⁊ ouo: lac enī generat pure ex superfluitate aīalis: oua ꝟo ex nutrimēto proximo nature animalis. Ideo oua bonitatē vel maliciā animalis cōsequunt. lac ꝟo qḋ ex superfluitate generatur: potest esse ꝙ animal illud qḋ est grossum cōuertat in sui substātiā: ⁊ purū in lacte: ⁊ tūc erit lac bonū q̄uis caro mala: sicut patet in lacte capre: aut purum in sui substantiam: ⁊ impurū in lac: sicut in oue ⁊ tunc lac malum est ⁊ caro bona.

¶ De preparatione ouorū. Capi. lvj.

¶ Lectio. xliij.

Ex artificijs quadrupliciter: aut enī assata: aut elixa: aut frixa: aut in iure cocta. Assata elixis grossiora: ⁊ ad digerendū duriora: q: focus substātialem eoꝝ humiditatem desiccat. vnde desiccatoria ⁊ minus refrigerantia. Refrigeratoria tamen duobus modis fiunt. Aut enī cū corticibus inter calidos cineres ponunt: aut in testis frangūtur. In testis fracta peiora. Calor enim testarū cōsumit ⁊ desiccat substātialē humiditatē: ⁊ a natura cibi extrahit anteq̄ vndiq3 cocta sint. ad cōparationē i calidos cineres positoꝝ hec peiora sunt. Que in cineribus laudabiliora prioribus: modis fiūt duobus. Aut enī inter cineres ponunt tota. Aut sup carbones prim discooperta. Que in cinerib⁹ tota sunt peiora: q: cū calor foci circūeat fumositatem suā exire ꝓhibet. Super carbones posita: fumositatē emittunt ⁊ mūda sunt. Elixa in aqua meliora sunt q̄ assa quia aque humiditas calori foci in desiccanda humiditate sua repugnat: ⁊ inde sunt minus desiccatiua ⁊ caloris refrigeratiua. Fiunt autem duobus modis: aut enim cū corticibus elixantur: aut in aqua frangūtur. Cum corticibus peiora: q: fumositati ⁊ grossitiei cortices repugnāt exterius: q: qui sepe comedūt: ventositatem inflatiuā ⁊ grauitatē patiunt stomachi et totius ventris. In aqua fracta calor aque penetrat ⁊ grossitiem suā subtiliat: ⁊ aufert illi grauitatē sui odoris. hmōi laudabiliora ceteris. Sed tamē solari tella plus sunt desiccatiua ⁊ minus solidatiua: sed cū albumine min⁹ desiccāt ⁊ magis solidant. Aliq̄ñ elixa siue assata multū coquunt vt indurent: ⁊ aliq̄ñ parū foco calefiūt. Duriora desiccatoria sunt: ⁊ a stomacho dure exeūtia: venasq3 tarde penetrātia: parū q3 grossa tarde ad mēbra veniūt: bene tamē cōfortāt: s3 cum digeruntur dure dissoluuntur: ⁊ ideo stomachū grauant ⁊ intestina: parū coagulata minus sunt desiccatiua cito digestibilia ⁊ venas penetrātia: pect⁹ humectantia: parū tamē membra confortantia. Inter dura ⁊ mollia media in actionibus suis ⁊ passionibus sunt mediocria. Unde Gal. Ad excoquēdum dura sunt illaudabilia: cum grossa ⁊ parua dant nutrimenta: tñ mēbra confortantia. Cito cocta ⁊ parū facile digerūtur: ⁊ venas penetrāt: maxime in aq̄ fracta: q: grauitatē odoris amittentia sunt in aqua: tamen asperitatem membrorum proprie emolliunt. vnde ⁊ iuuatissima sunt asperitati gutturis: ⁊ metri: pe

ctoris

ctoris: mitigatoria caloris cataractarum a capite ad pulmonē descendētiū: vulnera pulmonis solidant: ⁊ emolliunt. Item ceterorum membrorum maxime vesice stomachi ⁊ intestinorum: q2 eis inuiscantur. ⁊ qd vnguentum cū oleo ⁊ cera ⁊ apparatū eis faciunt. ideoq3 solidatissima sunt. vñ quidā antiqui dixerūt Si non grauis sunt odoris: tantū valēt quātū ptisanum solum: vel parum plus: calida nō adeo sunt laudabilia: q2 in odore grauia. idē tñ qd ⁊ prima preter odoris grauitatē. Faciūt frixa ceteris peiora: q2 paruissime in stomacho morantia in fumositatē ⁊ corruptionē mutabilia. quicqd ibi ciborū inueniunt corrūpētia: grauitatē stomacho generātia: fastidia peiora ꝙ alia quelibet faciūt oua maxime frixa. In iusculis cocta inter assata ⁊ in aqua fracta sunt mediocria: tñ in iure odoris remanet grauitas: ⁊ inter cetera grauant condimenta. Inde Gal. q inter cinerē calefiunt grauiora sunt ꝙ in aqua elixa. frixa generāt chimos pessimos ⁊ fastidia. In aqua elixa laudabiliora mediocre cocta: q2 ex toto cocta mutātur in assatorū naturam: ⁊ ideo nō danda nisi cū digestiuis sicut obsomo garo: oleo: forti vino.

¶ Nunc determinat de diuersitate ouorū a parte apparatuū artificialium. Hec aūt pars spectat ad presentem lectionem. Diuiditur autem hec pars in duas partes. In quarū prima assignat diuersitatē ouorū a pte appatuū. In scda sub auctori. Gal. oua rōne modorū apparatuū adinuicē comparat. Prima diuidit in duas. In quarū prima assignat distinctionem modorum apparatuū. In scda iuxta illos modos ipsorū diuersitatem assignat. Prima nō diuidit. Scda vo diuidit in quattuor: sm numerū quattuor modorū. In quarū prima agit de natura ouorū assatorum. In scda de natura elixorū. In tertia de natura frixorū. In qrta de natura i iuribus coctorū. Sunt igitur in presenti lectione partes sex. In quarum prima distinguit modos apparatuum ouorū quattuor. In secunda. s. in hac: Assata elixis ⁊c. psequens diuersitatē eorū rōne illorū modorū agit de natura assatorū. In tertia. s. in hac: Elixa in aqua meliora sunt nutrimenta ⁊c. agit de natura elixorum. In quarta. s. in hac: Frixa ceteris sunt peiora. agit de natura frixorū. In quinta. s. in hac: In iusculis cocta ⁊c. agit de natura coctorū in iuribus. In sexta. s. in hac: Inde Gal. ⁊c. cōparat oua adinuicē rōne modorū apparatuū. ¶ Circa primā partem dicit ꝙ quadrupliciter apparantur oua. Assantur em: elixātur: frixantur: ⁊ in iuribus coquūtur. Circa scdam agens de assatis: primo dicit ꝙ minus valent elixis ppter sui caliditatem ⁊ siccitatem. Scdo distinguit ipsorum apparatus dicens: ꝙ duplex est eorū modus. Quedam em assantur in corticibus suis. Quedā fracta assantur expansa in testis calidis: ⁊ hec secunda sunt peiora ppter consumptionem humiditatis a calore. Nam ipsorum sub a immediate corticibus nō defendentibus igni exponūtur: cum corticibus posita sunt meliora: sed hec duobus modis assantur. quedam em sub cinere ponunt. quedā sup vel ppe carbones. Prima horū peiora sunt ppter fumorū retentionem. Circa tertiā partem agens de elixis: primo ipsorum naturam assignat dicens: ꝙ preualent assatis ppter humiditatem ex aqua contractā ⁊ frigiditatē: que in ipsis albuminibus cōseruat per aquam. Secundo distinguit apparatū eorum dicens: ꝙ quedam cum corticibus in aqua coquūtur quedam in ipsa franguntur. prima autem sunt peiora ppter fumorū retentionem. secunda aūt ceteris preualent ppter subtilitatē ⁊ temperamentum ab aqua contractū. Tertio dicit ꝙ vitella plus desiccant ꝙ albumina ⁊ minus cōsolidāt. albumē em humectat sua humiditate: ⁊ cōsolidat sua glutinositate: cōstringit sua frigiditate. Quarto distinguit apparatū ouorū elixorū ⁊ assorū rōne maioris excoctiōis ⁊ minoris dicens: ꝙ quedam sunt multum cocta: quedā parum: quedā mediocriter: sed multū cocta sunt dure digestionis multum nutrientia accidentaliter: ⁊ vigorem mēbris prestantia: sed mollia sunt contraria: mediocria aūt in actionibus media. Quinto inducit auctoritatē Gal. idē de illis dicentē. Sexto dicit ꝙ mollia valent in passionibus membrorum spūalium lenificādo. i vulneribus igit pectoris: ⁊ pulmonis: ⁊ merj: ⁊ gutturis: ⁊ intestinorū: ⁊ vesice valent leniēdo ⁊ consolidando: valent ad oculorū cataractas que sunt vie occulte p quas humor reumatizans a capite siue a cerebro fluit ad oculos: nam mitigāt ⁊ restringūt fluxum: confortant ⁊ alterāt rōne albuminis ⁊ vitelli. vnde etiam albumen ponitur in restrictoriis ex rebus restrictiuis factis fronti appositis: ⁊ pōt ex illis fieri vnguētū cū cera ⁊ oleo cōi ⁊ rosaceo. Quidā etiā dixerūt i causis pectoris tātū valere quātū ptisanā. hoc aūt verum est de mollibus non de duris aliquātulū q magis recipiunt actionem caloris: que eñ eandem virtutē habent cū mollibus preter odoris grauitatē: nā ipsa plus fetent ppter calorē resoluentē multū ⁊ non oīno cōsumentem. nam sicut ptisana mitigat asperitatē lenit ⁊ confortat abstergit remollit ⁊ humectat: sic ⁊ oua mollia. Circa quartam partē agēs de frixis: dicit ꝙ reliquis sunt peiora ⁊ in putredinem ⁊ corruptionem in stomacho conuertūtur ⁊ alios cibos corrumpunt: stomachum grauant: ⁊ fastidiū generant. Circa quintam partem agens de coctis in iuribus. dicit ꝙ sunt medie virtutis inter assata ⁊ in aqua fracta. causa aūt est quia a iure contrahunt humiditatē maiorē ꝙ habeant assata: ⁊ caliditatem ⁊ siccitatē maiorem ꝙ elixa sicut patet in conditis cum pipere ⁊ cymino: grauitas tñ odoris eadē est in iure: ⁊ tunc condimentū est grauis odoris. Circa sextam partē sm Gal. comparat oua adinuicem: dicēs sub cinere assata peiora sunt elixis: frixa pessima: elixa mollia soluunt ⁊ bona sunt cum mediocriter coquūtur. Nam multū cocta indurantur ⁊ assatorū habēt naturam: ⁊ ideo cū rebus subtiliātibus accipiātur. ⁊ sic terminat ista pars. ¶ Circa partem istā querūtur tria. Primū est de natura ouorū ⁊ cōplexiōe ipsorum. Secūdū est de vsu ouorū. Tertiū de diuersitate ouorū a parte apparatus: sed istud tertium satis discussum est in dictis particularibus.

¶ Circa primū pcedit hoc modo: queritur vtrum ouum calidius sit carne eiusdē aialis qd ab ouo generat vt pulli: vel vtrum caro pulli sit calidior: ⁊ videtur ꝙ ouū sit calidius dicit Gal. in cōmento super aphoris. ꝙ sanguis calidior est lacte: q2 in calidiori loco generat. s. in epate: lac vero in mamillis: ⁊ epar calidius est mamillis: ergo illud qd plus appropinquat nature sanguinis plus est calidū: sed ouū plus appropinquat nature sanguinis ꝙ caro: ergo calidius est carne Scda ratio hec est: pullus generat ex albumine ⁊ semēte ⁊ nutrit ex vitello: ergo cū vitellū sit nutrimentū pulli acceptum ab ouo: ⁊ albumen ex quo gñat pullus est frigidū respectu vitelli oui: ergo pullus similiter est frigidior ipso ouo. Tertia ratio hec est: sicut dicit Auicē. aliquid dicit calidius in corpore: q2 in corpore calorē augmētat: sed ouū plus calefacit corpus. cuius signū est: q2 febricitātibus phibemus: ⁊ nō nisi q2 calorē innaturalē intēdūt: ergo ouū calidius est carne pulli. Ad oppositū: dicit phūs. iiij. metheororū: ꝙ digestibiliora calidiora sunt: q2 semp vlterius ⁊ vlterius pcedit: sed caro pulli digestibilior est ꝙ ouū: ergo caro pulli calidior est ouo. Ad hoc dicendum ꝙ ouū calidius est carne pulli. Ad rationem dicendum ꝙ calidius dicitur quattuor modis. vel duobus. Vno modo dicitur aliquid calidius: quia actum caloris magis participat ad quē sequit maior impressio caloris: ⁊ hoc modo sanguis calidior est humiditate tertia. Scdo modo dicitur aliquid calidius: q2 dispositionē cōsequētem calorē plus participat sicut coagulatiōem vel molliciē: ⁊ hoc modo humiditas tertia maiorē caliditatē participat ꝙ sanguis: ouū igit primo modo calidius est: q2 ebullitionē sanguinis habet facere: scdo tñ modo caro pulli est calidior: magis em participat dispositionē cōsequētē calorē q2 mollicie: sz quātū ad istū modū non iudicat res aliqua calida: sed quātū ad primū. Ad scdm dicēdū ꝙ calor duplex est. quidā est cōplexionalis materialis qui sequit rem a parte qua est mixta sm ꝙ dicimus ꝙ caro bouis frigida ē ⁊ sicca. Alius est ca

lor qui inest rei a parte qua est in genere viuentis: sm ꝙ dicim⁹ ꝙ oĩe viuẽs est calidũ: cũ calor sit pncipiũ vite. Primo igit̃ mõ ouũ calidius est carne. scđo mõ pullus calidior est: sȝ isto mõ nõ debem⁹ iudicare de ipso: q: de re viuẽte nõ iudicam⁹ in via nutrimẽti: sȝ de re mortua. Quãuis igit̃ caro pulli sit calidior: quãtũ ad calorẽ vitalẽ: simplr̃ tñ ouũ calidi⁹ est: q: ẽ calidi⁹ quãtũ ad calorẽ cõplexionalẽ q̃ attẽdit̃ ĩ via nutrimẽti. ❡ Scđo q̃rit̃ circa hoc verũ albumen sit calidius vitello: ꝛ videt̃ ꝙ sic. dicit pħs oportet digerẽtiora esse calidiora: digestio eñ procedit vlterius ꝛ vlterius digerendo: sed albumẽ oui se hȝ ad vitellũ sicut spma ad sanguinem vel ad lac: sȝ spma digeribili⁹ est lacte ꝛ sanguine: g̃ sic albumen vitello: g̃ calidi⁹ erit vitello. Scđa rõ hec est: vitellũ est nutrimẽtũ pulli: albumẽ vo est materia pulli: sȝ nutrimẽtũ frigidi⁹ est corpore qđ nutrit: q: nõdũ induit formã caloris g̃ sic nutrimẽtũ est frigidi⁹ materia corpis: sȝ materia est albumẽ: g̃ cũ nutrimẽtũ sit vitellũ: erit frigidi⁹ albumie qđ est materia pulli. Ad oppositũ est auctor. Ras. dicẽtis ꝙ vitellũ tẽperatũ est ad caliditatẽ declinans: albumẽ vo ad frigiditatẽ. Ad hoc dicẽdũ ꝙ albumen frigidi⁹ est vitello. Ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ digestio duplex est. Quedã est q̃ ad nutrimẽta ordinat̃: ꝛ hec est in sanguine. Alia est q̃ ad gñationẽ ordinat̃: et hec est in spmate. In albumine g̃ est digestio q̃ ad gñationẽ ordinat̃. ĩ vitello vo est digestio q̃ ad nutrimẽtũ ordinat̃. Et sic dicere possum⁹ ꝙ albumẽ sm ꝙ ad gñationẽ ordinat̃ calidi⁹ est: q: digeribili⁹: sm tñ istã viã nõ dȝ medic⁹ iudicare aliq̃d calidũ magis: sȝ sm digestionẽ q̃ ad nutrimẽtũ ordinat̃ vitellũ calidi⁹ est: ꝛ de ista digestiõe debem⁹ loq̃ ꝛ iudicare. Ad secũdũ dicendũ ꝙ de vitello est loq̃ duob⁹ modis. Uno mõ in se: ꝛ hoc mõ vitellũ calidi⁹ est: q: plus calefacit. Alio mõ in cõparatiõe ad pullũ quẽ nutrit: ꝛ hoc mõ ponim⁹ ꝙ vitellũ frigidi⁹ est q̃ albumẽ: nec intelligas ꝙ dicat̃ frigidũ ppter frigiditatẽ: sȝ q: ẽ dissile ꝛ distat a natura: nec adhuc ẽ cõuersũ ad naturã pulli: cũ sit nutrimẽtũ eiusdẽ. ❡ Tertio q̃rit̃ q̃ oua sint melioris saporis: an oua vẽtosa an alia. ꝛ si illa dicitur eẽ mali saporis q̃re hoc est. Ad hoc dicẽdũ ꝙ in ouo venti solũ est albumẽ ꝛ vitellũ qđ venit ex femina: ꝛ nõ vtus seminatiua maris: caliditas vo ꝛ vtus maris digerit materiã ouorũ: idõ oua q̃ habẽt vtutẽ seu admixtionẽ vtutis seminatiue materiam digerentis boni saporis dicunt̃. Oua venti sm pħm dicunt̃ insipida: q: carẽt vtute seminatiua maris digerẽte. ❡ Quarto q̃rit̃ qđ pl⁹ nutrit an caro: an ouũ: ꝛ videt̃ ꝙ ouũ. illa dicitur magis nutrire in qb⁹ est vterq; modus nutriẽdi. s. naturalis ꝛ accidẽtalis: sȝ in ouis vterq; mod⁹ cõcurrit sm ysaac. q: cito cõuertũtur ꝛ multũ morant̃ in mẽbris g̃ ouũ magis nutrit q̃ caro. Ad oppositũ est qđ dicit Ras. ꝙ caro inter oĩa nutrimẽta magis nutrit. ꝛ h̃ pbat̃ illđ magis nutrire ex cui⁹ nutrimẽto maior copia sanguis gñat̃: sȝ caro ẽ hmõi respectu ouorũ: g̃ caro magis nutrit. minor ptȝ p Ras. dicit eñ ꝙ vtẽtes multũ ꝛ sepe carnib⁹ opȝ phlebotomari ꝛ hoc nõ est nisi q: magna copia sanguinis gñat̃. Ad hoc dicẽdũ ꝙ carnes magis nutriũt q̃ oua. Ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ aliq̃d dicit̃ magis nutrire naturalr̃ ꝛ accidẽtaliter duob⁹ mõis. Primo mõ ppter facilẽ sui cõuersionẽ ꝛ ppter magnã morã ĩ mẽbris. vñ lac ꝛ oua pulli naturalr̃ dicuntur nutrire: q: cito cõuertũt̃. Alio mõ dicit̃ aliq̃d magis nutrire naturalr̃ ꝛ accidẽtalr̃: q: vicinissimũ ẽ cũ sanguine: cũ hẽat potestatiuã silitudinẽ cũ eo: ꝛ hoc mõ caro dicit̃ magis nutrire accidẽtalr̃ q̃ oua. primo tñ mõ oua dicitur magis nutrire naturalr̃: q: multũ sunt cõuertibilia: sȝ tale nõ dȝ multũ nutrire naturalr̃ sȝ illud qđ vicinissimũ cũ sanguine ꝛ hȝ potestatiuã virtutẽ cũ mẽbris sicut caro. ❡ Quinto q̃rit̃ q̃d magis pducet coitũ: an caro: an oua: ꝛ videt̃ ꝙ caro. illđ ĩ via nutrimẽti magis pducat coitũ ex cui⁹ sub a maior multiplicatio seminis gñat̃: sȝ multiplicatio spmatis sit ex multiplicatiõe sanguis: g̃ illđ qđ magis multiplicat sanguinẽ magis multiplicat spma ꝛ coitũ pducat: sȝ caro magis multiplicat sanguinẽ q̃ ouũ: g̃ magis pducat coitũ q̃ ouũ. Ad oppositũ est auct. Ras. ꝙ oua multũ pducũt coitũ. Hic dicẽdũ ꝙ oua pl⁹ pducũt coitũ q̃ carnes. Ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ ad coitũ q̃tuor requirũtur sicut dictũ est supi⁹ in q̃stiõne precedẽti pciã: ꝛ id h̃ omitto: s⁹uũ illorũ q̃tuor accipio. s. caliditatẽ stimulãtẽ vtutẽ ꝛ vẽtositatẽ virgã eleuantẽ: ꝛ hoc mõ oua coitũ pducũt. vñ q̃uis in via gñationis spmatis carnes plus pducũt coitũ q̃ oua: tñ supra carnẽ addũt oua caliditatẽ stimulãtẽ vtutẽ ꝛ etiã vẽtositatẽ vẽtosa eñ sunt: cuius signũ est ꝙ ructuosa sunt.

❡ Circa secũdũ pcedit̃ h̃ mõ: q̃rit̃ vtrũ cõualescẽti a febre cõpetat vitellũ: ꝛ videt̃ ꝙ sic: quia in cõualescẽti sicut dicit Gal. sanguis est paucus ꝛ bon⁹: resolut⁹ eñ est ĩ febre ꝛ cõsumpt⁹. ille g̃ cib⁹ cõpetit q̃ de facili digerit̃ ꝛ cõuertit̃: sed talia sunt oua: g̃ cõualescẽtib⁹ cõpetũt. Hoc etiã cõfirmat̃ p Gal. in cõmẽto supra regimẽ acutorũ. dicit ꝙ cõualescẽti a febre exhibẽdi sunt testiculi gallorũ ꝛ vitella ouorũ. Cõtrariũ facit vulgus. Ad hoc dicẽdũ ꝙ vitella ouorũ cõpetũt cõualescẽti ab egritudine. Dicim⁹ tñ ꝙ in cõualescẽti duo sunt. Primũ est deperditio subẽ ꝛ spũs ꝛ caloris: ꝛ hoc mõ vitella ouorũ cõpetũt. Secũdũ est mala discrasia q̃ relicta est ex febre: ꝛ hoc mõ nõ cõpetũt. ❡ Scđo q̃rit̃ circa hoc q̃d magis cõpetat an oua an carnes cõualescẽtib⁹. Ad hoc dicendũ ꝙ carnes plus cõpetũt: carnes eñ multũ restaurãt deperdita: ꝛ paucã hñt caliditatẽ respectu ouorũ. ❡ Tertio q̃rit̃ q̃d pl⁹ cõpetat phlebotomatis: an caro pullorũ an oua: ꝛ videt̃ ꝙ carnes magis cõpetãt. dicit ysaac sup⁹ ꝙ phlebotomatis ĩ prima die oz cibus minui ꝛ nõ vinũ: q: vinũ multũ restaurat deperditũ: g̃ illđ qđ ad meliorẽ sanguinẽ cõuertit̃ plus cõpetit: sȝ caro est hmõi: g̃ caro pl⁹ cõpetit. Ad oppositũ ẽ qđ facit vulg⁹. Ad hoc dicẽdũ ꝙ carnes plus cõpetũt q̃ oua: faciliores eñ sunt cõuersionis ppter maiorem silitudinẽ cum sanguine. ❡ Quarto q̃rit̃ quõ albumẽ oui fluxũ sanguinis restringat ẽ eñ multũ lubricũ ꝛ viscosũ: ꝛ nihil tale restringit: g̃ fluxũ sanguinis nõ restringit. Ad hoc dicẽdũ ꝙ albumẽ dȝ restringere: sȝ restringẽtia sicut dicit Auic. sunt duob⁹ mõis. quedã eñ sua stipticitate restringũt: vt bol⁹ armenic⁹. quedã sua cauterizatiõe venas cõburẽdo ꝛ restringẽdo: vt succ⁹ vrtice. quedã sui frigiditate: vt succ⁹ lactuce: barbaiouis. quedã sui cõglutinatione vt puluis thuris ꝛ albumẽ oui. quedã a tota spẽ sicut sterc⁹ porcinũ appositũ narib⁹. ❡ Quinto q̃rit̃ q̃re ĩ vulnerib⁹ apponat̃ albumẽ. Ad hoc dicẽdũ ꝙ albumẽ ĩ vulnerib⁹ tria facit opa. Primũ est mitigatio doloris. Secũdũ est restrictio sanguinis. Tertium est clarificatio atq; mũdificatio vulneris: sordes eñ adherent albumini: cũ sit viscosum.

❡ De lacte in generali. Cap. lviij. ❡ Lectio. xliiij.

Lac generalr̃ diuidit̃ triplr̃. Aut eñ dulce vicinit⁹ mamillis exiens: aut acidũ iam diu mulsũ: aut hoc est mediũ. Dulce est calidũ q̃si ĩ medio primi gradus ꝛ ĩ initio scđi qđ mõstrat saporitas sua ꝛ sanguis saporis vicinitas: ꝛ facilis ĩ eũ mutabilitas. vñ ꝛ min⁹ humidũ q̃ pisces: ꝛ a phlegmate longe remotũ. ideoq; laudabile ẽ suũ nutrimẽtũ: ꝛ carni ceterisq; mẽbris facile assimilãdũ: ex trib⁹ tñ substãtijs cõpositũ ĩ virtute ꝛ actione diuersis. Una subtiliatiua mũdificatiua. Altera grossa ꝛ oppilatiua. Tertia mollificatiua ꝛ extenuatiua: sȝ serũ: q: est aquosum acutũ ꝛ subtiliatiuũ. Caseata substãtia frigida grossa ẽ ꝛ oppilatiua. butyrata: mollitiua ꝛ vnctuosa. vñ cũ substãtia sua aquosa ꝛ acuta incidit grossos humores: ꝛ subtiliat: lauat viscera: mordet intestina ꝛ mouet ad hõis tã velociter expellẽda. idõq; vẽtris solutiuũ. ꝛ aquositas lactis ẽ laudabilis ĩ his q̃ suauiter vis mũdificari: sicuti nobiles: maxime si in corpe interiore vel cute exteriori humores sint putridi ꝛ corrupti vel acuti melãcholici de incẽsiõe cholere ru. vł sanguinis. Itẽ valet putrido phlegmati sicut pustulis cutẽ excoriãtib⁹. Diuersitas actiõis sue aquositatis ex diuersitatib⁹ est aĩaliũ vñ exit. Si ei ex calidis sicut ex camelo in pustulis cutis ꝛ oppilationib⁹ epatis ꝛ splenis: ꝛ humorib⁹ grossis ĩ meseraica subtiliãdis ꝛ poris vena

rū ⁊ epatis pfecte ꝓpe valebit. vñ lac camelinū ꝓpe hydropicoꝝ iuuatiuū: si hydropisis ex oppilatiōib⁹ sit epatis ⁊ splenis: cū mixta sit aquositas ⁊ acuta: qd̄ ex animalib⁹ tēperatioꝛib⁹ sicuti caprinū aliquātulū tñ frigidioꝛib⁹ valet melācholicis de cholere ru. incē siōe: ⁊ sanguis. vñ serū de lacte caprino est iuuatiuū scabiei: moꝛphee: impetiginis: lētiginis: cataractaꝝ i oculis: si ꝑm q̄ opꝫ datū fuerit. Si ḡ clystere fiat: intestina lauat ⁊ mūdificat de putredine pessima: ⁊ vulnera intestinoꝝ de sanie mūdificat. vñ Gal. si vulnera coꝛrupta pessima sint saniosa: cū sero laua. bibēdo si fuerint superioꝛa sicut in pectoꝛe: cum clysteri si sint in intestinis inferioꝛa. Cuiuscūq; ergo lactis maioꝛ est aquositas: salubꝛi⁹ ē alio ⁊ minoꝛis nocumēti etiā si sepe accipiat̄: q: a grosso sanguie gñando remouet̄. Inde Gal. Qd̄cūq; lac subtile ē ⁊ aquosum sicut asininū: ⁊ caballinū: sanguinē gñat nō grossum Qd̄ ꝟo pl⁹ abūdat ad caseū: sicut vaccinū ⁊ pecoꝛinū sanguinē facit grossum: tñ naturalr pl⁹ vaccinū. Qd̄ cūq; i suis trib⁹ substātijs ē tēperatū: sicut est feminīnū hūanū ⁊ caprinū: pfectū gñat nutrimentū: ⁊ tēperatū. vñ antiq̄ elegerūt serū caprinū. In artificijs tñ diuersant̄ sera. Aliō eñ cū oxizaccara: aliō cū medullis sc. croci hoꝛtulani: aliud cū aq̄ calida: aliō sup calidos cineres: aliō cū oxisenitia. Cū oxizaccara: i subtilitate augmētat̄: ⁊ mūdificatōe. Adiuuat ḡ ad aperiēdū oppilatōes splenis ⁊ epatis: ⁊ mūdificatōe cutis a scabie ⁊ pustulis de icēsiōe sanguis. iuuat ad oculoꝝ cataractas. Qd̄ de medullis semi. croci hoꝛtulani: coloꝛē sibi acq̄rit ⁊ acumē: adiuuat ḡ in putrido phlegmate mūdificādo. valꝫ etiā feb. phlegma. ⁊ diuturnis: mūdificat etiā exterioꝛa a pustulis salsi phlegma. Qd̄ cū aq̄ fit calida: frigiditatē ⁊ hūiditatē mutuat ab ea. vñ caloꝛē ⁊ incēsionē stomachi extinguit: sitim de acumine cholere ru. tollit. Silr facit qd̄ cū oxisenitia parat̄: pl⁹ tñ hoc incidit ⁊ mundificat: ⁊ vētrē soluit: stomachū ⁊ intestina lauat ex q̄litatib⁹ sumptis cū oxisenitia. Qd̄ sup calidos cineres apparat̄: ei qd̄ cū aq̄ calida fit vicinat̄: pl⁹ tñ desiccat: nec sitim aufert. Butyꝛosa substantia naturalr calida ⁊ humida viscosa ⁊ vnctuosa cōplexiōi hūane ē vicina q̄si vet⁹ oleū i caloꝛe nō i siccitate: q: oleū siccū est maxime vetus. Butyꝛū ꝟo humidū maxime recēs. vñ si sepe cōederis stomachū humectat: vētrē soluit: ⁊ iō assimilauerūt antiq̄ cū oleo mixto pīguedini dicētes: q: si q̄s accepit valet screatui de pectoꝛe ⁊ pulmoni. maxime si apostemata ibi fuerint vel in costarū pelliculis: q: ꝓpꝛie maturat: ⁊ hūoꝛes dissoluit: sꝫ tñ solū acceptū maturat ⁊ parū screare facit: sicut cū melle ⁊ zuccaro minus maturat: ⁊ pl⁹ screatū adiuuat. Substātia ꝟo caseata frigida ē ⁊ grossa: ad digerēdū dura: tarde descēdit a stomacho: magis attinēs stipticitati q̄ solutioni. Bñ aūt digesta grauis ē in stomacho: ⁊ dura i epate: ⁊ iō illaudabilis: ꝓpꝛie i gñanda oppilatiōe epatis ⁊ splenis: ⁊ renū vitijs: maxie si loca ista inuenerit oppilatiōi ꝑparata: sicut siuie eī⁹ strictē naturaliter fuerint: ⁊ maxie si accipiat̄ cū melle: q: mel sibi sapoꝛitatē ꝑstat. ideoq; mēbꝛa sibi sumūt plus q̄ digerere pñt: ⁊ sic caloꝛē i renib⁹ vltra tēperamentū naturalr vel accidētalr augmētat: ⁊ lapidē gñat. Palā ergo est intelligi lac in quodā laudabile esse: in quodā ꝟo illaudabile. Laudabile duob⁹ mōis. Si ꝟo digerat̄ i stomacho ⁊ epate: intestina lauat aquositate sua ⁊ mūdificat. Butyꝛositate venenosis repugnat: mēbꝛa humectat: aspitatē oculoꝝ inde lotā emollit: apostemata ibi dissoluit crassitate sua: vulnera pectoris iuuat: ⁊ pulmonis: gutturis ⁊ renū q̄ ⁊ itestinoꝝ ⁊ vesice: moꝛsurā acutoꝝ moꝛboꝝ i itestinis mitigat: q̄ i cinerib⁹ infūdat̄: hoꝝ ꝓhibet moꝛsuꝫ. vñ cū stipticis datū tenasmon fiet medicamē pfectū ⁊ diarrie. maxime assatū cū lapide vt ꝑdat aquositatē suā: ⁊ adhuc pl⁹ ꝓdest si calefactū ē cū ferro indaico: ⁊ si lacti tātūdē apponat̄ aq̄: deinde fiat vstura ferri calidi: vt aq̄ exinanita solū lac remaneat. Scd̄a laus lactis erit: cū materia nutrimēti ambulabilis aialis sit pfecta i nutrimēto sui: ⁊ vicina mutationi sanguis: ⁊ veloꝛ in assimilatiōe carnis ⁊ ceteroꝝ mēbꝛoꝝ accepta ꝑm q̄ opoꝛteat. i. stomacho mūdificato: cōplexiōe tēperata tp̄e naturali sicut vere naturali. Cū eñ ver naturale est in q̄ttuoꝛ q̄litatib⁹ ē mediocre. Gal. differētiā facit inter ver naturale ⁊ nō naturale i libꝛo suo de cōplexiōe. Or si q̄s accipiat stōacho nō mūdificato siue coꝛpe nō mūdificato: vl' tp̄e nō moderato: cito mutat̄ i fumositatē: cholerā q; nigrā gñat i calida ꝯplexiōe: vel in frigida acetositatē ac putredinē. Hoc aūt sepe vel raro ꝯtingit. Si eñ ꝯplexionē stōachi totā mutatā inuenerit: ⁊ extra naturā: sepe mutat̄: q: si accñtalr ꝓpter cibum vel q̄libet occasionem fit raro. Inde Gal. lac etsi in substātia sit laudabile cū lenitatis. i. subtilitatis: ⁊ digestibilitatis sue: aliq̄ñ vel sp̄ ex mutatis q̄litatib⁹ stomachi coagulat̄: ⁊ mutat̄ in fumositatē ⁊ cholerica gñā: aut aliq̄ñ vel sp̄ in acetositatē ⁊ phlegmatis putredinē ꝑm accidētia hoc facientia. Cā eñ acetositatis sp̄ ē minim⁹ caloꝛ ⁊ maxia hūiditas: fumositatis ꝟo minima hūiditas ⁊ maximus caloꝛ: vt lac mutet̄ i hec duo ꝯtraria. Iam dictū ē de cōplexione sua. s. aquosa: butyꝛosa: subtili ⁊ caseata grossa Cū ḡ sua substātia butyꝛosa in fumositatē mutat̄ ⁊ gñā cholerica: q: butyꝛ naturalr ē nutrimētū caloris grossities ꝟo casei: i acetositatē mutat̄ ⁊ pinguedinē vñ nō ē lac accipiēdū nisi coꝛp⁹ sit tēperatū: ⁊ stomachus exinanit⁹ de cholericis ⁊ phlegmaticis hūoꝛib⁹ Coꝛp⁹ ei si bis sit mūdū: ⁊ lac bñ digestū: multū dat nutrimētū: laudabilē sāguinē gñat: carnē augmētat totū coꝛp⁹ laudabilr humectat: exterioꝛa tenerat: ⁊ facit pulchꝛa. Inde rufus. lac bibētes ieiunos cē opꝫ ⁊ bibat̄ calidū cū exeat vbera: neq; aliq̄d comedat̄ quousq; digerat̄: ⁊ laboꝛ ⁊ nimi⁹ mot⁹ caueat̄. Si ei cū nimio motu stomachi inuenerit defectionē: eijcit̄ lac anteq̄ digerat̄. si ꝟo foꝛtitudinē: mutat̄ i coꝛruptionē: nō tñ q̄escēdū a deambulatiōe: sꝫ deābulet suauiter quoadusq; in stomachi fundamētū descēdisse sentiat. Digesto aūt illo: scd̄o accipiat: ⁊ tertio inde: sic eñ facieti solutionē ꝑstat vētris cū aquositate sua: virtute autē aquosa deficiente: incipit caseata laboꝛare stringēs solutionē: ⁊ coꝛpus nutriēs: augens quoq; carnē: q: sanguinē amicicissimū nature generat.

¶ Postq̄ egit de gñe nutrimētoꝝ superfluitatū volatiliū. s.

de ouis: agit de gñe nutrimẽti supfluitatis sbulatiũ.s. de la
cte. Diuidit aũt hec ps i duas ptes. In q̃rũ pma agit de na
tura lactis. In scda.s.i hac: Case⁹ ex trib⁹ subistã.τc. agit de
caseo q̃ ẽ subã a lacte extracta. Pria aũt ps diuidit i duas. i
q̃rũ pria agit de lacte. In scda.s.i hac: Coagula ex grossicie
τc. agit d̃ coagulo q̃d hʒ lact̃ naturã. pria ps diuidit i duas
in q̃rũ pria agit de natura τ v̄tute lactis τ actiõe lactis. In
scda.s. i hac: Aliter adhuc lac q̃ttuoꝛ diuersat.agit de diuer
sitate lactis rõne suarũ pticulariũ differẽtiarũ τ cõditionũ.
Pria aũt ps diuidit̃ i duas. i q̃rũ pria agit de natura lact̃ τ
de diuersitate sua τ suaꝝ triũ subaꝝ. In scda.s.in hac: Ele
ctũ q̃ lac q̃ttuoꝛ hʒ τc. agit de lactis electiõe: τ gña lactis ſm
ipaꝝ adiuicẽ ꝯparat. pria aũt ps spectat ad p̄ſtẽ lectõnẽ. Est
igit̃ itẽtio hui⁹ pris agere de natura τ de diuersitate lact̃ τ
triũ subaꝝ ei⁹. In scda assignat actiões i q̃b⁹ laus τ vitupeũ
ei⁹ ꝯsistit. Pria aũt ps diuidit i duas. i q̃rũ pria agit de p̄di
cta lact̃ natura τ de diuersitate subaꝝ ei⁹. In scda inducit
Gal. τ rufũ circa lactis actiões τ modũ exhibẽdi. Pria aũt
ps diuidit i duas. i q̃rũ pria distinguit lac p nouũ vet⁹ τ me
diũ: τ agit de natura noui: q̃ de veteri τ medio i sequẽtib⁹
aget. In scda distinguit lac i tres subas: τ de singulis natu
ris agit. Scda aũt ps q̃ ẽ de auctoritate Gal. τ rufi diuidit
i duas. In q̃rũ pria inducit Gal. loquẽtẽ circa lactis actiões
In scda iducit rufũ loquẽtẽ circa ei⁹ exhibitionẽ. Sũt igit̃ i
lectõe p̄ſti ptes q̃nq̃. In q̃rũ pria assignat distictionẽ lact̃
p nouũ vet⁹ τ mediũ. In scda.s.i hac: Ex trib⁹ tñ ꝯponit sub
stãtijs τc. agit de distictõe ei⁹ p tres subas. serosã butyrosã
τ caseatã: τ de natura singuloꝝ ꝓsequit. In tertia.s.in hac:
Palã q̃ est intelligi lac i q̃dã laudabile ẽẽ τc. assignat ꝯditio
nes τ actiões lactis i q̃b⁹ cõsistit laus τ vituperiũ. In q̃rta
s.in hac: Jnde Gal. lac etsi in suba sit laudabile τc. inducit
Gal. circa lactis actiões. In q̃nta.s. i hac: Jnde rufus. Lac
bibẽtes τc. iducit rufũ circa lact̃ actiões. Partiũ aũt subdi
uisiões i expõne patebũt. ¶ Circa pmã ptẽ due sunt ptic
le. In q̃rũ pria distinguit lac: τ dicit q̃ lac tripl̃r diuersat, nã
quoddã est nouiter emulsum: quoddã dtũ: quoddã mediũ.
In scda.s.i hac: Dulce min⁹ ẽ calidũ τc. ꝓsequẽs de lacte no
uo de ipo dicit q̃ ẽ tẽperatũ inter mediũ pmi gradus τ mi
nũ scdi: τ h̃ pꝫ p dulcedinẽ saporis: τ mioꝛis ẽ humiditatis
q̃ pisces: τ iõ min⁹ in phlegma ꝯuertit: multũ nutrit ꝓpter
citã ꝯuersionẽ ad sanguinẽ τ ad mẽbra τ citã assimilatiõnẽ.
Est aũt lac min⁹ calidũ sanguine q̃d est i scdo gradu calidius
piscib⁹ q̃ oĩno sũt phlegmatici. Circa scdam ptẽ due sunt p
tes. i q̃ꝝ pria distinguit tres subas lact̃ siue i lacte. In scda
s.i hac: Vnã cũ suba aquosa τc. de singulariũ ꝓsequit natura
Scda aũt ps diuidit in tres. i q̃rũ pria agit de natura lactis
rõne sube serose. In scda.s.i hac: Butyrosa suba v̄r calida
τc. rõne sube butyrose. In tertia.s. i hac: Suba do caseata
frigida ẽ τc. rõne caseate sube. Diuidit q̃ lac in tres subas.
Pria est subtiliatiua τ mũdificatiua: τ hec ẽ serosa aquea.
Scda est grossa oppilatiua terrea: τ hec ẽ caseata. Tertia est
mollitiua aerea: τ hec ẽ butyrosa. subiacet aũt acuta ignea
q̃ latet sensus: τ forte in serosa adheret q̃ hʒ duplices ptes
acutas τ subtiles acutas. Cõsequẽter ꝓsequẽs de his subsi
stẽtijs agit de natura lact̃ rõe serose sube. Hec aũt ps diuidit
i duas. in q̃rũ pria agit de actiõib⁹ lactis quãtũ ad serosam
subam. In scda.s.i hac: Diuersitas actiõis sue aquositatis
τc. diuersitatẽ lact̃ rõne hui⁹ assignat. Dicit igit̃ q̃ lac rõne
seri aquosum ẽ: τ acumẽ hʒ quoddã sic habet a Gal. i q̃rto
de simplici medicina: serũ ẽ adiuꝫ frigidũ τ hũidũ: ẽ tñ subti
liatiuũ pillo q̃d hʒ admixtũ: τ hec ẽ suba subtilis acuta. sicut
lixiuiũ ẽ calidũ ex admixtiõe cinerũ vel aliaꝝ prtiũ igneaꝝ ab
stersiuũ τ acutũ: τ sic serũ ex admixtiõe coaguli. Serũ aũt
mouet vẽtrẽ τ lauat: putridos hũores intra τ extra expellit:
τ infectiões cutis remouet: τ oppilatiões mẽbꝛoꝝ aufert. τ
hoc facit p v̄tutẽ mũdificatiuã: abstersiuã: penetratiuã: api
tiuã τ lenitiuã. Cõsequẽter assignat seri diuersitatẽ. hec aũt
ps diuidit i duas. in q̃rũ pria assignat ei⁹ diuersitatẽ a pte
nature aĩaliũ. In scda.s.i hac: In artificijs tñ diuersat serũ
τc. a pte artificioꝝ. Dicit q̃ pmo q̃ serũ diuersificat penes
naturas aĩaliũ. nã serũ q̃d ẽ ex aĩalib⁹ calidis sicut ex camelo
ẽ acutũ τ apitiuũ oppilationũ remotiuũ: τ valet infectiõib⁹

cutis τ hydropisi p se exhibitũ: vl' cũ alijs ꝯfectiõib⁹. Serũ
aũt de aĩalib⁹ tẽpat̃ ẽ aliq̃ãtulũ tẽpatũ: cholerã vtrãq̃ re
primit. vñ caprinũ infectiões cut̃ remouet sic morpheã q̃ ẽ ma
culosa cutis deturpatio: τ ẽ alba τ nigra: cataractas ocloꝝ cu
rat si tepidũ bibat: vel si oclĩ i eo lauent: hʒ eñ v̄tutẽ apitiuã
p q̃ã vias apit spũs visibilis: τ mũdificat hũores τ abscidit
intestina clysterizatũ lauat. Scdo inducit Gal. dicẽtẽ de v̄tu
te seri q̃ bibitũ vulnera mẽbꝛoꝝ supioꝝ mũdat: τ curat cly
sterizatũ inferioꝝ: τ q̃ lac adustum sanĩ⁹ est τ subtilioꝛẽ gñat
sanguinẽ: magis caseatũ grossioꝛẽ. Tertio inducit ipm cõpa
rãtẽ lactis gña τ dicẽtẽ q̃ lac subtile τ aquosuꝫ sicut asininũ
τ caballinũ nõ gñat grossum sanguinẽ: sed pecoꝛinũ τ vacci
nũ: cũ magis ad caseũ accedãt: grossũ gñant: ꝫ vaccinũ pl⁹
sed tẽperatũ in trib⁹ substãtijs: sicut femininũ τ caprinũ tẽpe
ratũ est: τ iõ medici eligũt caprinũ. Cõseq̃nter agit de diuersi
tate seri rõe artificij: τ pꝛo hac distictionẽ appar⁹ assignat.
quoddã dat cũ oxizaccara: q̃ ẽ ꝯfecta ex vino maloꝝ gra. τ
zuccara. quoddã cũ medulla croci hortẽsis: croc⁹ aũt q̃dã est
hortẽsis q̃dã ortẽsalis τ h̃ vtimur. pmũ vẽtrẽ lauat: aliõ cũ aq̃
calida: aliõ sup calidos cineres: aliõ cũ tamarĩdis. Scdo ea
rusq̃ hoꝝ naturã assignat dicẽs: q̃ datũ cũ oxizaccara apitiõe
mũdificat icẽſionẽ sanguis τ cholerã reprimit subtilitate sua
τ ꝯplexiõe: τ curat ocloꝝ cataractas. vñ i passa coctũ τ oclis
instillatũ serũ ipos curat τ yctericiã ocloꝝ. datũ cũ medulla
croci hortẽsis purgat grossos hũores. datũ cũ aq̃ calida ar
doꝛẽ stomachi τ sitim aufert. datũ cũ tamarindis idẽ facit ꝫ
tñ forti⁹ opat. Cõseq̃nter assignat naturã lactis rõne sube
butyrose: dicẽs q̃ ẽ calida τ humida cũ sit aerea τ assimilat
oleo: ꝫ oleũ ẽ sicci⁹ eo τ maxĩe vet⁹: butyrũ vẽtrẽ τ stomachũ
humectat τ supnatãdo sua vnctuositate stomachũ grauat:
τ nauseã ꝓuocat: ꝫ valet ꝯ cãm mẽbꝛoꝝ spũaliũ τ ꝯ aposte
mata τ sanies: τ intꝰ datũ τ exteri⁹ sanctũ p se vt dyaltea: ꝫ
caueat i febꝛe acuta nisi i declinatiõe: p se acceptũ pl⁹ matu
rat: cũ zuccara pl⁹ sanit purgat ꝓpter zuccare dulcedinẽ mũ
dificatiuã. Cõsequẽter agit de natura lact̃ rõne caseate sub
stãtie: dicẽs q̃ hec suba dura ẽ: malas oppilatiões gñat mẽ
broꝝ inferioꝝ maxĩe cũ melle comesta ꝓpter attractionẽ mẽ
broꝝ rõne mellis: ipam i magna q̃ntitate attrahẽtiũ: gñat
lapidẽ forti ꝯcurrẽte caloꝛe. Scdũ aũt q̃ case⁹ pĩgũoꝛ est et
tẽperatioꝛ ꝓpter butyrũ. ¶ Circa tertiã ptẽ assignat lactis
actiões i q̃b⁹ laus vel vituperiũ ei⁹ ꝯsistit. Hec aũt ps diui
dit i duas. In q̃rũ pria assignat pmũ modũ actiõis: i q̃ pria
laus ei⁹ ꝯsistit: τ h̃ mod⁹ pl⁹ spectat ad viã medicine. In scda
s.i hac: Scda laus lactis erit. assignat scdm modũ q̃ poti⁹
spectat ad viã cibi. Dic igit̃ q̃ lac q̃ntũ ad suas actões p̄di
ctas. q̃dã ẽ laudabile τ q̃dã nõ. duplr aũt laudabile. pri⁹
mod⁹ laudis ẽ q̃ multas facit opatiões ꝑ diuersos appar⁹ q̃
patet i lẽa. Scdũ aũt q̃ ad restrigẽdũ vẽtrẽ appoĩt aq̃ ei
lacte i q̃ ferrũ ẽ extinctũ vt ei⁹ adustionẽ pꝛohibeat. Scdũ q̃
lac sua serositate mũdificat: butyrositate leniet τ remollit: ca
seita te ꝯfoꝛtat τ restrigit. Cõseq̃nter scdm modũ lact̃ assignat
dicẽs q̃ lact̃ scda laus ẽ q̃ñ ꝯditiõib⁹ lact̃ τ alioꝝ pticulariũ
obſuatis accipit: τ tũc bñ digerit τ bonũ dat nutrimentũ τ
cito cõuertit i sanguinẽ: τ in mẽbꝛa: si aũt ecõtrario fit: vt cũ
inuenit stõachũ corruptũ ad malas cõuertit q̃litates. ¶ Cir
ca q̃rtã ptẽ inducit Gal. loq̃ntẽ de actiõib⁹ lactis: dicẽtẽ q̃
ꝯuertit i malos hũores stomacho inaturali se hñte: vt si sit
frigid⁹ τ hũid⁹ ad acetosos: sic alidus τ sicc⁹ ad fumositates
τ ex h̃ ꝯcludit q̃ nõ hʒ accipi nisi stomacho τ corpe a malis
hũo: ib⁹ mũdatis. ¶ Circa q̃ntã ptẽ determinat modũ acci
piẽdi lac i potu ſm rufũ. τ mod⁹ h̃ ẽ: vt accipiat recẽs τ lĩ
gat postea mot⁹ moderat⁹. nã quies remouet digestionẽ: τ
mot⁹ fort̃ lubricat τ facit ne i stõacho imorãdo digerat: acci
piat aũt sic sepe: nã tũc vẽtrẽ lauat p suã hũiditatẽ: τ postea
strigit p naturã caseatã frestrẽ: τ ẽ sicut i myrobalãis sic aũt
bonũ dat nutrimẽtũ τ nõ nocz. ¶ Circa ptẽ istã duo dubitãt
pmũ ẽ de necessitate lactis i aĩali. scdm ẽ de mõ sue gñatiõis.
¶ Circa pmũ pcedit h̃ mõ: q̃rit̃ q̃ necessitate lac gñet i aĩa
lib⁹ τ q̃b⁹ aĩalib⁹ debeat lac τ q̃b⁹ duabus: τ necessitas oñdit
h̃ mõ: res aĩate nõ p̄ſit absq̃ nutrimẽto ꝯseruari: eo q̃ calo
naturalis hũiditatẽ ꝯsumit τ resoluit: τ iõ ꝯtinua idigẽt re
stauratiõe. vñ ab initio ſpmatis v̄t⁹ nutritiua necessaria est

vsq ad finem vite: i vtero vo est qd fetui rñdet vt nutrimē tū videlz sanguis: g sic extra vterū aliqd dz a natura ɔstitui pportionale sanguini qd sit nutrimētū fet⁹ ex vterū: sz hoc nō pōt eē nisi superfluitas ex sanguine gñata q ē lac: g fet⁹ ex vterū naturalr nutrit ex lacte: ꝛ sic pōt ɔcludi realiter⁹ necessitas lactis. Scda rō hec ē: dicit pħs li. de aialib⁹: q natura in oib⁹ suis opatiōib⁹ gradatim pcedit: ꝛ nō solū i gñatiōe: sz etiā i nutrimēto: sz natura nutrit fetū i vtero ex sanguie mēstruo: cū vo ē ex vterū imediate ex terrenascētib⁹ nō pt nutriri: g necesse ē q nutriat aliq qd sit mediū inter trenascēs ꝛ sāguinē: sz h nō ē nisi lac: g necesse ē q fet⁹ ex vterū ex lacte nutriat. Ad oppositū: dicit ysaac sub auc. Iiiip. q idē ē ouū i volatilib⁹: qd ē spma ꝛ lac i ābulabilib⁹: sz i ābulabilib⁹ spma ē ad gñatiōnē: lac vo ad nutrimētū: sz i exitu fet⁹ ab ouo i volatilib⁹ pull⁹ nō nutrit ex ouo nec ex aliq qd ex eo gñet: sz ex trenascētib⁹: g sic i aialib⁹ i exitu fet⁹ ab vtero nō nutrit fet⁹ ex lacte ex vterū: sz poti⁹ ex trenascētib⁹. Ad h dicēdū q necesse ē q sit lac ex q nutriat fet⁹ ex vterū. vñ sic i vtero ex sanguie nutrit: sic ex vterū nutrit ex aliq gñato ex sanguie ꝛ h ē lac. Ad rōnē dicēdū q nō ē sic de volatilib⁹ ꝛ ābulabilib⁹. volatilia eī mai⁹ ɔplementū recipiūt ab ouo q ābulabilia in exitu ab vtero: cui⁹ signū ē q ābulabilia nō statim vadūt: iō ābulabile dz hre nutrimētū a natura ɔstitutū. ¶ Scdo qrit vtrū aialib⁹ ābulabilib⁹ debeat lac: volatilib⁹ vo n. ꝛ vr q vtrisq debeat lac. natura nō solū pducit ɔfōnē fet⁹: sz etiā nutrimētū: sz i volatilib⁹ pducit natura fetū: q pullū: g sic dz pducere nutrimētū fet⁹: ꝛ ita videt lac hz eē i volatilib⁹ sicut in ambulabilib⁹. Ad hoc dicēdū q lac debet ambulabilib⁹ volatilibus vero euatio debet. ꝛ cās necessitatē in pria q stiōe capli de ouis vbi h plenarie discussim⁹. ¶ Tertio qrit vtrū i marib⁹ sit lac: ꝛ videt q sic: nihil inisfm fecit natura ociose: sz mamillas pter lac ɔposuit: sz in marib⁹ sunt mamille: g i marib⁹ ē lac. Ad h dicēdū q femine debet lac: ꝛ cā hui⁹ ē: materia fet⁹ venit ex mre: pncipiū vo effectiū a pre. vñ spma viri ponit loco efficiētis: spma vo fe. loco materie fotatio vo nō ē i mare: sz i fe. q: fet⁹ fotatiua nō opat i mare sz i fe. ad vtutē vo fotatiuā sequit nutrimētū: ꝛ iō nutrimētū ex fe. pcedit ꝛ nō ex mare. vñ dicit Cōstā. q sic se hz terra ad plātā: ita se hz mr ad fetū: sic ē i terra dat nutrimētū plāte q: hūiditatē terrestrē sic mr dat nutrimētū fetui. vñ sic nutrimētū q nutrit puer i vtero ē a mre sāguis mēstru⁹: sic nutrimētū q nutrit puer ex vterū ē a mre: ꝛ iō lac a mre ꝛ nō a viro venit. ad rōnē dicēdū q qdā dicūt q mamille vno mō sūt pter necessitatē vt lac i eis gñet. Alio mō pter decoratiōnē: ꝛ h mō sunt in viris: pīo mō i mulierib⁹. Nos tñ dicim⁹ q i viro ꝛ i fe. sunt mamille pter necessitatē. i viro eñ sunt vt retineāt quādā hūiditatē q ē materia hūiditatis spmatice. cui⁹ signū ē q mamille inflātur puero cū primo incipit coire ꝛ multa capit. vñ i fe. sunt mamille ad h vt i ipis nutrimētū fet⁹ ex vterū gñet: i viris vo ad recipiendū hūiditatē spermaticā. ꝛ sic ptz q in viris sunt pter necessitatem.

¶ Circa scdm pcedit h mō: qrit vtrū lac ex sanguine mēstruo gñet vel ex alio: ꝛ videt q ex sanguie mēstruo: ex eadē materia gñat nutrimētū fet⁹ ex vterū nutriti ex q i vtero nutrit: sz in vtero nutrit fet⁹ ex sanguie mēstruo: g ex illo codē gñat nutrimentū fet⁹ nutriti eī: ꝛ h est lac: g lac gñat ex sanguie mēstruo. ꝛ h pōt ɔfirmari p diuisionē mēstrui positā supi⁹ ca. de ouis. Scda rō hec ē: duplex ē materia. ē eī materia fet⁹: ꝛ h ē i magna approximatōe sube parētū. Alia ē materia q ē nutrimētū fet⁹: ꝛ h sic distat a fetu ita distat a suba parētū. Pria materia est sicut spma vel humiditas terria: g cū nutrimētū sit remotū ꝛ distās a fetu ꝛ suba parētū: g dz gñari ex illa materia q ē citra approriationē illā: istō aūt nutrimētū ē lac: g dz gñari ex illo qd ē citra approriationē ꝛ illō ē sanguis mēstru⁹: g lac ex sanguie mēstruo dz gñari. Ad oppositū: i illis aialib⁹ nihil ex sanguie mēstruo gñat i qb⁹ nō ē sanguis mēstru⁹: sz in sola femia hūana ē sanguis mēstru⁹ alia eñ aialia femie sic vacce ꝛ hmōi cōuertūt ipm i vnguea ꝛ cornua ꝛ hmōi: sic dicit pħs li. de aialib⁹. g cū i ipis sit lac ꝛ nō sanguis mēstru⁹: relinqtur q lac nō gñat ex sāguie mēstruo. Ad hoc dicēdū q lac gñat ex sāguie mēstruo. Ad rōnē dicēdū q sanguis mēstru⁹ diuidit. Pria ps ē q ad matricē delegat: ꝛ hec cedit ad ɔfōnē ꝛ qrudā pmū fetus. alia vo ps cedit i nutrimentū fet⁹. tertia delegatur ad mamillas ꝛ hec i lac ɔuertit. qrta i supfluitates corpis delegat sic i vnguea ꝛ h mō pōt eē sanguis mēstru⁹ i oīb⁹ gressibilib⁹ vt i vacca ꝛ asina ꝛ hmōi. qnta vo ps sanguis mēstrui cedit i supfluitatē: ꝛ h tñ hz esse i muliere: ꝛ h exit de mense i mēsem pter magnā hūiditatē q ē i muliere: ꝛ iō supabūdat supfluitas. alia vo aialia istā ptē sanguis menstrui nō hñt. ¶ Itē qrit ex cui⁹ digestiue ope lac relinqtur: ꝛ videt q ex supfluitate tertie digestiōis dz gñari. materia cōtēta ex venas i spōgiositate mēbroz gñat ex ope tertie digestiue: sz lac ē hmōi cū i spōgiositate carnis mamillaꝫ gñet: g ex ope tertie digestiue gñat. Hoc ɔfirmat p h q pprium est tertie digestiue materias dealbare: sz i scda rubicūde sūt pter naturā sanguinis: lac h albū est pter albedinē sube carnis mamillarū: cū talē sequitur tertiā digestionem: ergo lac ex opere tertie digestiue generatur. Ad oppositū: illud quod ex opere tertie digestiue relinqtur: coagulatū est ꝛ maiori coagulatione q illō qd ex ope scde digestiue relinqt sicut ptz in suba sanguinea: sz suba lacti nō inueniť ita grossa sicut suba sanguis mēstru: imo lac liqdi⁹ ē: g ex ope tertie digestiue nō relinqt. Ad h dicēdū q lac relinqtur ex ope tertie digestiue. Ad rationē dicēdū q tertia digestio pcedit coagulando ꝛ segregādo. vñ ptes grossiores coagulādo ɔuertit i ptes mamillarū ptes vo liqdiores segregās cōuertit i lac. ¶ Itē qrit vtrū lac sit superfluitas nutrimēti mamillarū: q relinqtur ex residuo sue hūiditatis: ꝛ h est qrere vtrū ex residuitate illi⁹ sanguis q ad mamillas delegat ad h vt ipas nutriat gñet lac: ꝛ vr q sic: dic ysaac i de feb: i. q vnūqdq mēbrū ex nutrimēto qd attrahit pri⁹ nutrit: ꝛ supfluitatē mādat alijs mēbris. vñ stōach⁹ pri⁹ nutrit massa ptisanaria: ꝛ residuū mādat epati g mamilla sic pri⁹ nutrit sāguie sibi delegato ꝛ residuū mādat lacti: ꝛ sic ex residuitate illi⁹ sāguis relinqt lac. Scda rō hec ē: sicut spma gñat i toto corpe: sic lac gñat i mamillis: sz spma gñat ex supfluitate pura: g sic ꝛ lac q ex residuitate sanguis gñat lac. Ad hoc dicēdū q lac nō gñat sicut supfluitas nutrimēti mamillarū. Ad rōnē dicendū q illō qd mādat alijs mēbris nō est pura supfluitas: sz est supfluitas respectu nutrimēti a q nutrit: sz fet⁹ ē i mamillis: q: in ipis est duplex supfluitas. qdā ē q sequitur nutrimētū mamillarū vt sudor. alia est q officiū mamillarū sequitur: ꝛ ad aliō cedit: ꝛ gñat alia digestiōe. hmōi est lac. Ad aliō dicēdū q nō est sic de spmate ꝛ lacte: q: spma ē valde pximū mēbris: ideo gñatur ex hūiditate vicina mēbris: lac aūt nō sic: imo ex sanguine nō cōuerso q est citra humiditatē generatur.

¶ Lectio. xlv.

¶ Electū aūt lac qttuor hz qlitates. colorē: odorē: liquorē: saporē. Colorē albissimum clarū a citrinitate rubore ꝛ liuiditate remotū. odorē odoriferū: ab horrore ꝛ grauitate alienū. liquorē inter subtilē ꝛ grossum mediū. Si gutta sup vnguē vel aliō solidū corp⁹ pijciat: remanet ɔtinua nō liqda infer⁹ lata superi⁹ acuta. Saporē acceptabilē ab amaritudine: salsitate acetositate libera. Oīm aūt ē laudabiliū lac qdēq subtilissimū ē femineū Scdo nō tñ adeo i subtilitate vicinū asininū. grossissimū ꝛ pl⁹ nutritiuū vaccinū: deinde vo pecorinū: magis vo caseatū pecorinū: inde vaccinū: pl⁹ aqticū porcinū: post hoc camelinū: tertio caballinū ꝛ asininū tēperatū: ꝛ i trib⁹ substātijs medio ere femininum. scdo caprinū. Cā: q: oēe lac naturā ꝛ cōplexionē aialis cui⁹ ē imitat. Si g de grosso aiali grossū erit: si de subtili subtile vñ lac. vaccinū grossi⁹ ꝛ nutribili⁹ ē ꝛ vnctuosius. mēbroz q ɔfortabilius ꝛ frigidi⁹: camelinū subtili⁹: ꝛ min⁹ vnctuosum: ꝛ pei⁹ nutrit: magis calefactiuū ꝛ diureticū: q: cameli naturalr calidissimi: calor ei⁹ totā vnctuositatē trahit sanguis: ideo sine vnctuositate remanet. Lac aūt nihil

aliō ē q̄ sanguis scđo coct⁹: ⁊ idcirco sapoꝛ hui⁹ lactꝫ salsus ē ⁊ acut⁹. vñ incisiuū hūoꝝ: subtiliat grossitie eoꝝ: cui⁹ vaccinū ē ɔ̃riū. Cū ei vacca nō tm̄ caloris habeat vt vnctuositatē sanguis trahat: fit ei⁹ lac vnctuosissimū et nutribilissimū. Obijcit tm̄ nobis de lacte porcino. q̄re inquiūt nō sit̄ vel etiā vnctuositatꝫ pl⁹ lac porcinū hꝫ: cū porci ceterꝫ aialib⁹ ābl'abilib⁹ frigidioꝛes sint. R̄n. Si min⁹ calidi sint ceteris naturalr̄ lacti iō auferēt coctiōes: vnctuositatꝫ aūt coctio cū ⁊ digestio sunt cōpleta. Si ḡ adeo ē subtilis inq̄unt vt facteris: quare camelino i actiōe diuretica ⁊ mūdificatiōe silia nō sunt. Dicim⁹. subtilitas lactꝫ porcini ꝑꝑ frigiditatē ab actiōe lōge est coctōis camelini et nimietate calorꝫ: ⁊ fortitudīe coctōis. Dicūt iterū q̄re pecorinū cascati⁹ ē q̄ vaccinū: vaccinū ēo grossi⁹ ⁊ vnctuosi⁹. R̄n. q: cū pecorinū sit calidi⁹: caloꝛe suo dat nutrimētū mai⁹. vñ plurima vnctuositas sibi dimittit: ⁊ siccitas augmētat. vaccinū nō tātā hꝫ: pua tm̄ sibi sufficit vnctuositas. vñ i lacte remanet tota ⁊ ista vnctuositas cascitatē excupat: ⁊ magis nutrit: quia substātia vnctuosa nutribilioꝛ ē cascata: vtpote calidioꝛ ⁊ hūidioꝛ: caloꝛi ⁊ sāguini vicinioꝛ: ⁊ i mutationē sanguis facilioꝛ. Cōcordati sunt aūt oēs āctꝫ ⁊ rōne testant̄ nulla re meli⁹ nutriri corp⁹ q̄ q̄ facile i sāguinē mutat̄. Tū de pinguedine nobis obijciet. q̄re inquūt pinguedo nō his citi⁹ i sanguinē mutabilioꝛ: ⁊ lacte nutribilioꝛ cū sit vnctuosioꝛ? Dicim⁹. pinguedo: etsi vnctuosioꝛ ceteris sit nutrīētibus; non tamen habet aquositatē subtiliātē liquidā ⁊ corp⁹ penetrātē. vñ grauat ⁊ cū cibis inatat: ⁊ cito coagulat ⁊ idurat. lac nō sic: cū aquosum sit liqdū penetratiuū. Testat̄ illō qō i caseo ⁊ butyro videt̄: q̄ cū ab aquositate separet̄ aggrauāt ⁊ tarde digerūtur. Qñ ḡ lac bibit̄ vt caro augmētet̄: cū trib⁹ suis substātijs ebibat̄. vaccinū caprinū siue pecorinū. qō bibit̄ ad refrigeratōēꝫ caloris ⁊ restaurationē caloris epatis: auferat̄ butyrositas sua: ⁊ cū cascitate bibat̄ aquositas: ⁊ solū accipiat̄ vaccinū. Qui aūt mūdificare vult hūoꝛes: auferātur duo illa: ⁊ bibat̄ sola aquositas. Si aūt frigidi sūt: accipiat̄ camelinū. si calidi caprinū. Lac eī i subtilitate ⁊ grossitie diuidit̄. v. mōis. Est eñ subtilissimū: ⁊ minus subtilissimo: est ⁊ grossimū: ⁊ minus grosso: est ⁊ hoꝛum medium. Subtilitas autem lactis duplicīter itenditur. aut i substantia: aut i actione. In substātia sicut qō cōplexiōi assimilat̄ hūane naturalr̄ vtpote feminꝫ: scđo caprinū. Inde femininū tēpati⁹ ē ⁊ nutribilib⁹ ceteris: ⁊ mortiferis succurrens venenis doloꝛi q̄ dyafragmatis: vulnerib⁹ pulmonis: renū ⁊ vesice: marie si exugat̄ a mamillis ⁊ immulsum. meli⁹ eñ q̄ si mulsū aerē tāgat: ⁊ mutatio caloꝛē naturalē auferat. Subtilitas i actiōe ē cū butyrositas ⁊ cascitas auferētur: ⁊ aquositas ⁊ acumē augeat̄: sicut camelinū esse videt̄. vñ min⁹ nutritiuū: ⁊ tm̄ iuuatissimū hydropicis de corruptiōe epatꝫ: de frigiditate ⁊ hūiditate. quidā medicoꝝ asser̄t q: corruptionē epatis ⁊ splenis de caloꝛe adiuuat; qō ex subtilitate sua d: illō facere ⁊ aquositate. est aūt possibile si salsitudīe caret ⁊ acumīe. Lac grossissimū a tēperamēto ē remotū longe: sicut vaccinū: qō min⁹ ceteris ē aquosuꝫ

⁊ magis butyrosum: sed tm̄ pecorinū sicut diximus: magis est cascatum. Monstrat aūt ex grauitate sui odoꝛis. Inde Gal̄. lac pecorinū graui⁹ est in odoꝛe q̄ vaccinū: ⁊ ideo magis phlegmaticum. Idem. lac vaccinū minus est aquosum ⁊ acutum: ⁊ ideo magis nutrit: stomacho conuenit: membꝛa confortat: epar ⁊ stomachū refrigerat. ē etiā bonū ad alia. Butyrositate ablata ⁊ ad bibēdū data moꝛsurā calidoꝝ hūoꝝ mitigat: caloꝛē naturalē cōfortat ⁊ tēperat: carnē augmētat: dyarriā cholericā aufert: tenasmō cholericū vulnera intestinoꝝ vesiceꝫ mīc adiuuat. Est aūt sic dādū ⁊ optime: vt tātū aq̄ frigide appoāt̄ quātū lactꝫ ⁊ tādiu coquat̄: donec aq̄ auferat̄: ⁊ quotiēs feceris tāto meli⁹ his actionib⁹ erit. Si aūt aquā nō apposueris: lapidē siue ferrū indaicū calefactū totiēs erit apponendū: donec sua sibi demat̄ aquositas. Lac ḡ hoꝝ ē mediū: qō i tribus substātijs suis erit tēperatum sicut caprinū: ⁊ iō post femininū magis est hoꝝ tēperatū. Si ḡ coquat̄ ad mediū: ⁊ cū zuccaro sit ebibitū: vulnerib⁹ valet pulmonis vesice renū. Si antē butyrositas abstrahat̄: ⁊ quātū lactꝫ tātūdē aq̄ frigide apponat̄. ⁊ cum lapide seu ferro excoquat̄ quo ad aq̄ ɔsumptionē deueniat: valet cholericis egestiōib⁹ ⁊ intestinoꝝ vulnerib⁹: plurimū aūt vna libra det̄. ſꝫ caueāt accipe ne i stomacho coagulet̄. Coagulatū eī grauitatē gn̄at stomacho: fumositatē mittit capiti vñ suffocatio ⁊ āgustia gn̄at̄. Cui ḡ coadunabit ℥. j. mellis siue. ℥. j. ß. ⁊ par salis gēme accipiat̄. Lac min⁹ subtile inter subtile tēperatū: sicut asininū ⁊ caballinū qō ē mediū iter camelinū ⁊ caprinū: ſꝫ tm̄ caballinū ⁊ asininū differūt: q: caballinū ē calidi⁹: ⁊ camelino vicini⁹; asininū tēperati⁹: ⁊ caprino ꝓpinqui⁹. vñ si det̄ asininū ad bibēdū calidū: nō adeo coagulat̄ i stomacho vt caprinū. Si aūt mel ⁊ parū salis appoat̄ nūq̄ coagulabit̄: iō q̄ caprino ⁊ feminino ē subtili⁹. i subtilitate nō tpamēto ē vicini⁹: q: caprinū laudabili⁹ dat nutrimētū: ⁊ feminei tēpamēto ē vicinū. vñ lac asininū solubile ē vētris: ⁊ molle neruosis mēbris caloꝛe ⁊ siccitate induratꝫ. mitigat ḡ anhelitū: orthomiā: tussim cui⁹ eā cataracta ē acuta. Itē iuuat pectorꝫ: renū ⁊ vesice vulnera. Caballinū ꝓpt̄ vicinitatē ad camelinū in subtilitate ⁊ acumīe ē iuuatiuū i apostematib⁹ mīcio aperiēdis: ⁊ mēstruis puocādis: si cā eoꝝ sint caloꝛ ⁊ siccitas: q̄si ꝓprietatē hꝫ istō ab oī lacte remotā. Lac min⁹ grossum inter grossissimū ⁊ tēperatū sicut pecorinū qō ē inter vaccinū ⁊ caprinū. vñ nutribili⁹ q̄ caprinū: ⁊ fortioris actionis i egestis strīgēdis: ⁊ vulnerib⁹ pulmōis: renū: vesice: ⁊ dissinterie: ſꝫ tm̄ minus nutrit q̄ vaccinū: ⁊ strigit vētrē. Inde Gal̄. Lac vaccinū forti⁹ ē oīni lacte in stringēdo: marie ablata butyrositate: ⁊ excoquat̄ cū ferro vl̄ lapide. Secūdū est huic caprinū. porcinū est subtile ⁊ aquosum: q: ex frigiditate sua ē incoctū. iō si fm̄ medicinā accipiat̄: est pituissimū suū iuuamētū: ⁊ corporis hūectatiuū.

¶ Actū est de natura ⁊ diuersitate lactis ⁊ subaꝫ ei⁹: ⁊ de actōib⁹ ⁊ de mō exhibēdi ip̄ꝫ. In hac aūt pte agit de electōe lactis laudabilis: ⁊ rōne maioꝛis laudabilitatis vel minoꝛis gn̄a lactis adiutoē ɔparat. hec aūt ps spectat ad pltē lectionē. Diuidit̄ aūt hec ps i. ij. ptes. In q̄rū p̄ia assignat cōditiōēs i q̄b⁹ electio lactis attēdit̄. In scđa rōne maioꝛis lau

dabilitatis et minoris genera lactis adinuicem comparat. Prima remanet indiuisa. Secūda autē diuidit in duas. In quarū prima gn̄a lactis adinuicē comparat. In scd̄a generū diuersitatē rōne subtilitatis grossiciei ꝛ mediocritatis subē assignat. Prima adhuc diuidit ī duas. In quarū prima gn̄a lactis adinuicē ꝯpat. In scd̄a quatuor q̄ōnes lodētes mouet ꝛ soluit. Pars autē illa q̄ ē de generū lactis diuersitate rōne dispōnū subē: ī duas diuidit. In quarū prima assignat distinctionē diuitiaꝝ harū dispōnū. in scd̄a rōe singlaꝝ de lactis diuersitate ꝓsequit. Prima nō diuidit: sȝ scd̄a diuidit ī sex. In quarū prima agit de lacte subtili. ī scd̄a de grosso. ī tertia inducit Gal. circa diuersitatē lactis rōne subē ꝛ circa apparatū ei⁹. ī quarta agit de mediocri simpl. ī quīta de medio inter subtilissimū ꝛ tēperatū. ī sexta de medio inter grossissimū ꝛ tēperatū. Sic igit̄ ī p̄nti lectōe ptes x. In quarū prima assignat ꝯditiōes ī q̄b⁹ ꝯsistit lactis electio. In scd̄a. s. ī hac: Et autē lacte laudabilissimū ꝛc̄. gn̄a lactis adinuicē ꝯpat rōe maioris laudis ꝛ minoris. In tertia. s. ī hac Et q: omē lac ꝛc̄. assignat cām diuersitatis ī hac ꝯparatōe. In quarta. s. ī hac: Obiicient tū nob̄ ꝛc̄. mouet ꝛ soluit quatuor q̄ōes lodētes. In. v. s. ī hac. Lactis ī subtilitate ꝛc̄. assignās lactis diuersitatē rōe dispōnū subē: haꝝ dispōnū diuitias assignat ꝛ distinguit. In. vj. s. ī hac: Subtilitas autē lactis ꝛc̄. ꝓsequēs d̄ singulis sȝ ordinē agit de lacte subtili. In. vij. s. ī hac Lac grossissimū a tpamēto ꝛc̄. agit de grosso. In. viij. s. ī hac Inde Gal. lac porcinū ꝛc̄. iducit Gal. circa hāc diuersitatē ꝛ circa lactis apparatū. In. ix. s. ī hac: Lac porꝝ mediū ꝛc̄. agit de lacte medio absolute. In. x. s. ī hac. Lac min⁹ subtile ꝛc̄. agit lacte medio inter subtilissimū ꝛ tēperatū. In. xj. s. ī hac: Lac min⁹ grossum ꝛc̄. agit de medio inter grossissimū ꝛ tēperatū. ¶ Circa primā partē dicit q̄ electio lactis in quatuor ꝯsistit. colore. s. odore: sapore: ꝛ suba. Color autē lactis d̄ȝ esse albissim⁹: p quē signat̄ ꝑfecta digestio ꝛ puritas. odor sua uis: p quē denotat̄ ois corruptōis ablatio. liquor mediocris ꝛ tenax ī gestu⁹ vnguis vel marmoris: p quē denotat̄ ꝑfecta digestio ꝛ tēpamētū ꝛ ꝑfectā triū subaꝝ ꝯmixtio: latius ī fundo: ī supficie pinguis: p q̄d denotat̄ ꝑfecta positio pn̄ū sic ī ypostasi vrine. sapor: placid⁹ p quē natural̄ ꝯplexio designat̄. Circa scd̄am ptē ꝯpat gn̄a lactis adinuicē dicēs q̄ inter oia ꝑfert̄ feminēū ꝓpter subtilitatē ꝛ tēpamētū: post ips grossissimū. ē autē grossissimū vaccinū ꝛ post pecorinū ꝛ hoc mag⁹ caseatū ē vaccino. Reliquū autē ꝛ asininū ē porcinū ꝛ post caballinū. tēpatū in suba ē feminēū: post hō ips caprinū. Circa tertiā ptē reddit cām hui⁹ diuersitatis: q̄ ē q: lac sequit̄ ī ꝯplexiōe ꝛ suba naturā sui aialis. vn̄ ex grosso grossū: ex subtili subtile: ꝛ iō lac camelinū subtile ē ꝛ min⁹ vnctuosum: q: calor cameli totā vnctuositatē ꝯsumit. lac autē ē sanguis scd̄o coct⁹ ī mamillis: ꝛ iō calorē ꝛ acumē accipit ī camelo a calore aialis. Circa quartā ptē mouet aliq̄s q̄ōnes. ꝛ prima talis est: cū calor aialis auferat vnctuositatē: igit̄ in lacte porcino erit multa vnctuositas: cū sit in suo aiali pauc⁹ calor ꝯsumēs. Soluit autē dicēs q̄ vnctuositas cāt̄ a calore ꝯsumēte: sȝ ī hoc aiali ē pauc⁹ calor: ꝛ iō vnctuositas pauca. Scd̄a q̄ō ex dictis oriēs hec est: cū lac porcinū sit acutū sic camelinū: q̄re nō est diureticū. Soluit autē dicēs q̄ cā hui⁹ ē: q: ī camelino ē hec vt⁹ a calore: ī porcino nō: q: non est calor dās acumē. Tertia q̄ō ē h̄: ꝓpter q̄d lac pecorinū caseat⁹ ē vaccino: cū tū vaccinū gross⁹ ꝛ vnctuos⁹ sit. Soluit autē dicēs q̄ magn⁹ calor ī corpe vnctuositatē lactis ꝯsumit ꝛ subam caseatā dimittit ī vacca paruus calor vnctuositatē dimittit. Vn̄ hn̄ āntiq̄s illud macie nutrit q̄d ad sanguinē macie ꝯuertit̄: h̄ autē ē vnctuosu: ꝛ iō macie nutrit: ꝛ iō cū a calore ꝯuertat̄ ī pecore ī suo lacte pu͂at̄ vnctuositas: ī lacte vaccio manet. Quarta autē q̄ō oriēs ex dictis ē: cū vnctuosum macie nutriat: ꝛ cito ad calorē ꝯuertat̄: q̄re pinguedo parū nutrit. Soluit autē p̄mo dicēs q̄ cū huius est: q̄ nō penetrat ad mēbra: imo supnatat ī stomacho fugiēs digestionis locū. Scd̄o autē dicit q̄ cū lac cā nutrimēti bibit̄: cū multi⁹ subtātie bibat̄: cū autē ad cōfortādū ꝛ refrigerādū: cū suba serosa ꝛ caseata: q̄n ad mūdificādū cū serosa solū. Circa quītā ptē gn̄alē lactis diuersitatē assignat penes subtilitatē ꝛ grossitiē: p̄mo dicēs q̄ lac diuersat̄ ī grossitie ꝛ subtilitate subē. ē enī q̄ddā subtile: q̄ddā grossum: q̄ddā mediocre. Scd̄o distinguit subtile. vnū est subtile ī suba

ꝛ actiōe. Circa sextā partē ꝓsequēdo de his differētijs: p̄mo agit de subtili in suba sicut ē feminēū: q̄d multū ꝛ laudabilr nutrit: ꝛ ad multas valet passiōes maxime nouiter extractū. Scd̄o agit de subtili ī actiōe sicut ē camelinū: q̄d est diureticū ꝛ deoppilatiuū. Circa septimā ptē agit de grosso sicut ē vaccinū q̄ tū pecorinū est caseatius sicut p odorē patet grauitatē. Circa octauā ptē p̄mo ꝯparat gn̄a lactis adinuicē sm̄ Gal. ꝛ scd̄o dat modū apparādi ꝛ exhibēdi lac. ꝛ sermo ē planus. Circa nonā ptē agēs p̄mo de lacte mediocri q̄d est sicut caprinū: p̄mo tāgit ei⁹ ꝯditiōes. scd̄o modū apparādi ꝛ exhibēdi ipm̄ ꝛ modū succurrēdi suis nocumētis. Circa decimā ptē agit de lacte medio inter subtilissimū ꝛ tēperatū: dicens p̄mo q̄ tale ē asininū ꝛ caballinū q̄d ē mediū inter camelinū ꝛ caprinū: sȝ vtrūq̄ differt: q: caballinū excedit̄ ī caliditate ꝛ camelino vicinat. asininū tēperatū est ꝛ caprino vicinat̄: ꝛ ideo caballinū min⁹ in stomacho coagulat̄: maxie cū dat̄ cū melle ꝛ sale ꝓpter suū calorē dissoluētē: ꝛ ideo subtili⁹ est caprino: ꝛ vaccinū feminēo in subtilitate nō in cōplexionis tēperamēto. caprinū autē bonū dat nutrimētū ꝛ vicinat̄ ī tēperamēto cōplexionis feminēo. Scd̄o assignat actiōes ꝛ ꝓprietates huiꝰ gn̄is q̄ plane sunt. Circa vndecimā ptē agit de lacte medio inter grossissimū ꝛ tēperatū sicut est pecorinū inter vaccinū ꝛ caprinū: p̄mo dicēs q̄ multū nutrit ꝛ stringit. Scd̄o inducit Gal. ꝛ ei⁹ actionē declarat. ꝛ plana sunt oia. Notādū autē q̄ orthomia est difficultas inspirādi ꝛ respirandi. anhelit⁹ expirādi: singultus inspirādi: asma cū cantu: dispnia sine cantu. Catarrus est humor ad mēbra spūalia a capite.

¶ Circa ptē istā q̄runt̄ tria. Primū ē de cōplexiōe lactis ꝛ natura ei⁹. Scd̄m ē de distictiōe pn̄ū ei⁹. Tertiū ē de vsu lactis.

¶ Circa primū ꝓcedit̄ hoc mō: q̄rit̄ vtrū lac sit calidi⁹ ouo ꝛ videt̄ q̄ sic. singulitates quāto plus accedūt ad formā sanguinis tāto calidiores sunt: sȝ lac est huiōi: ḡ lac calidius est ouo. Ad oppositū: omē illud in q̄ plures ptes caliditati attinent: calidius est eo: in quo plures partes frigiditati attinēt: sȝ ī lacte ps serosa ꝛ caseata frigiditati attinēt: in ouo albumē solū: ḡ ouū ē calidius lacte. Scd̄a rō hec est: sicut vult Gal. sanguis calidior ē lacte: q: in loco calidiori gn̄at̄: ḡ similr cū ouū ī loco calidiori gn̄et̄ q̄ lac: ḡ ouū calidi⁹ est lacte. minor: patet: gn̄at̄ enī ouū ī matrice: lac vo ī mamillis: matrix vo calidior ē mamillis. Ad h̄ dicēdū q̄ oua calidiora sunt lacte. Ad rōnē dicēdū q̄ q̄uis lac ad formā sanguinis plus accedat q̄ oua: tū q: in calidiori loco gn̄at̄ q̄ lac: q: in matrice iō oua sunt calidiora. ¶ Scd̄o q̄rit̄: q̄ōo sanguis ī lac pōt trāsmutari: ꝛ videt̄ q̄ nō sit possibile: humores enī ordinate ꝓcedūt. vn̄ crudū ad digestū ꝯuertit̄ ꝛ nūq̄ econuerso: crudū enī pōt decoq̄ ꝛ coctū nō pōt incrudari sicut dicit Cōstā. ḡ cū lac sit crudū respectu sanguinis: manifestū est q̄ sanguis ad lac nō poterit ꝯuerti: sic enī coctū incrudaret̄ q̄d est incōueniēs. Cōtrariū tū videm⁹: ꝛ ꝓbat̄ h̄ mō. pinguedo frigidior ē sanguie: ꝛ silr caro: ꝛ tū ex sanguine caro ꝛ pinguedo gn̄ant̄: ḡ silr ex sanguie lac poterit gn̄ari. q̄d concedim⁹. Ad rōnē dicēdū q̄ duplex est ꝓcessus ī huōib⁹. Prim⁹ p viā digestionis ꝛ sm̄ hunc ex phlegmate crudo gn̄atur sanguis: ꝛ h̄ mō loq̄tur Cōstā q̄ coctū nō pōt incrudari: sȝ pot⁹ ecōuerso. Scd̄s ꝓcessus est p viā segregatiōis: ꝛ h̄ mō ponim⁹ q̄ ex sanguie pōt gn̄ari phlegma: q: natura pōt separare ptes calidas sanguis: ꝛ tūc relinquitur phlegma acetosum. Tertius ē ꝓcessus p viā ꝯuersiōis: ꝛ h̄ mō huōres ꝯuertūtur ad carnē: ꝛ h̄ mō ponim⁹ q̄ ex calido gn̄at̄ frigidū: ꝛ h̄ mō ex sanguie lac gn̄at̄. ¶ Tertio q̄rit̄ q̄ōo lac possit ī sanguinem mutari. natura eī nō facit ī sua opatiōe circulū: ḡ lac nō redibit ī sanguinē. Ad oppositū: nihil ex aliq̄ pt nutriri nisi illō ad sanguinē cōuertit̄: sȝ lac nutrit fetū: ḡ necesse ē q̄ ad sanguinē ꝯuertat̄. Ad h̄ dicēdū q̄ lac ī sanguinē mutat̄: ꝛ gn̄at̄ ex sanguine mēstruo delegato ad mamillas: ꝛ cōuertit̄ ī subam fetus ꝛ eius sanguinē ꝛ nutrimētū. Ad rōnē dicēdū q̄ sic est de lacte ꝛ pinguedine ꝛ carne: q: caro gn̄at̄ ex sanguine q̄uis sit frigidior ipo. silr dicēdum est de lacte: nec ē ibi circulus: q: nō mutat̄ in eūdē sanguinē ex quo gn̄atū est sicut dictū est. ¶ Quarto q̄rit̄: cū fetus ī vtero ex sanguie mēstruo nutriat̄: vtrū silr in vtero ex lacte possit nutriri: ꝛ videt̄ q̄ sic q: sicut dicit ysaac. lac est sanguis scd̄o coct⁹. ꝛ sic lac est ma

gis coctum quam sanguis et magis digestum: quod ex lacte possit fetus nutriri in utero sicut ex lacte menstruo. Ad hoc dicendum quod non potest nutriri ex lacte. unde fetus quia approximat nature mensis: ideo nutritur nutrimento proprio nature mensis. scilicet sanguine menstruo. et hoc quia distat a natura matris nutritur nutrimento distante a natura mensis. scilicet lacte. Ad rationem in contrarium dicendum quod quamvis lac sit digestibilius sanguine menstruo: non tamen ordinatur ad nutrimentum fetus intra sicut neque sanguis menstruus extra: sed lac. ¶ Quinto queritur de colore lactis quare sit album in termino: sed sicut dicit Constantinus. ea que ex sanguine generantur colorem habent rubeum sicut patet in epate quod ex sanguine generatur: quod etiam superfluitates que ex sanguine generantur debent esse rubicunde: sed lac est huiusmodi secundum ysaac: cum sit sanguis secundo coctus: quare lac debet esse potius rubeum quam album. Contrarium tamen videmus. Ad hoc dicendum quod lac naturaliter album est: et causa huius est: quia caro mamillarum suo calore convertit sanguinem in lac: sed caro mamillarum est alba spongiosa et glandulosa. Addo etiam quod tertia digestio ex cuius opere relinquitur lac: materias coagulat et dealbat: et ideo tam propter carnem albam suo calore convertentem sanguinem in lac: tum propter eius digestionem ex cuius opere relinquitur dealbantem materias necesse est quod lac album colorem habeat intensum. Ad rationem dicendum quod eorum que ex sanguine generantur: quedam retinent formam sanguinis sicut epar: quedam non sicut caro sanguine spoliata: et hoc modo ex sanguine generatur lac. ¶ Sexto queritur: cum lac ex sanguine generetur: quare potius retinet saporem sanguinis scilicet dulcedinem quam colorem. Ad hoc dicendum quod sanguis convertitur in lac propter calorem mamillarum: qui quidem calor per ulteriorem digestionem procedit. et quia digestio addit in dulcedine et non removet ipsam: ergo hoc lac retinet dulcedinem sicut sanguis et convertendo sanguinem ad lac secundum exigentiam humorum contentorum in mamillis: sed illa humiditas est alba: et ideo lac semper remanet album ¶ Item queritur quod lac sit laudabilius an lac femine albe an lac femine nigre: et videtur quod femine albe quia sicut dicit Avicenna. matrix debet esse coloris albi gemisti rubedini. unde lac ex animalibus temperatis bonum est et laudabile: sed nigredo non attestatur temperamento sed albedo: quare lac femine albe laudabilius est quam nigre. Secunda ratio: lac laudabilius est quod perfectius et digestibilius est: sed in feminis nigris calor deficit est. cuius signum est quia sicut dicit Avicenna in ethiopibus calor interior deficit propter calorem exteriorem resolventem. unde fiunt senes in xxx. annis: quare in nigris mulieribus est calor deficit: sed quia calor est deficit non potest lac perfecte digeri: igitur est in feminis nigris lac illaudabilius est quam in albis. Ad oppositum est quod dicit philosophus libro de animalibus: quod lac femine nigre plus valet et laudabilius est. Ad hoc dicendum quod lac femine nigre laudabilius est. in alba enim femina multa aquositas aggregatur: et ideo lac aquosum est. in femina nigra illa aquositas consumitur cum sit calor fortis: et ideo lac magis coagulatum est: et tunc melius est et laudabilius. Ad rationem dicendum quod in femina alba perfusa rubore lac digestibilius est et melius. unde philosophus comparat lac femine existentis in albedine cum rubore: rubor enim permixtus albedini temperamenti signum est. Ad aliam patet ratio: quia nigredo habet duplicem causam: exteriorem et interiorem: unde si nigredo sit causata a calore extrinseco: tunc cum calor intrinsecus sit debilis tunc lac est illaudabile. si tamen sit causata nigredo a calore intrinseco forti sic est laudabile lac.

¶ Circa secundum proceditur hoc modo: et queritur utrum lac componatur ex diversis substantiis: et videtur quod non: nihil quod est habens unam speciem plures complexiones et compositiones participat: ad formam enim specificam disponit complexio: sed lac est huiusmodi: quia habet unam speciem sicut sanguis: quare non potest habere diversas compositiones: et sic nec diversas partes diversarum compositionum. Ad oppositum est quod dicit Avicenna quod eorum que sunt composita secunda compositione est lac. dicit etiam quod lac tale compositum est ita quod partes ipsius per se separantur: sed tale materie compositum est. quod concedimus. Ad rationem dicendum quod in lacte est complexio duplex. quedam est que complexio totius et hec toti attribuitur et non partibus. alia est complexio particularis et hec non debetur toti sed partibus. ¶ Secundo queritur utrum sint partes substantie in lacte quam tres: et videtur quod plures debeant esse: quia quatuor sunt elementa quorum naturam gerunt ea que sunt in corpore mixto: sed in lacte est quedam pars que assimilatur terre sicut substantia caseata: et quedam que assimilatur aeri sicut butyrosa: et quedam que assimilatur aque sicut serosa: quare debet esse pars quarta que igni assimiletur. Ad hoc dicendum quod in materia horum corporum mixtorum natura ignis naturaliter pauca est et natura terre mixta: et ideo non apparet natura ignis: et ideo potest poni quarta substantia ferens acumen ratione partis serositatis. ¶ Tertio queritur utrum iste substantie in lacte sequantur humores: et videtur quod sic: quia ille substantie oriuntur ex materiali compositione masse sanguinee: sed partes illius masse sunt humores quatuor: quare ille partes lactis sequentur substantias horum humorum. Ad hoc dicendum quod huiusmodi partitio partium non sequitur humores: immo in quibus parte est natura elementorum

humorum. Ad hoc dicendum quod in natura lactis est duplex genus partium: quia quedam sunt partes que sunt in potentia remota sicut ponimus elementa in corpore mixto: et hoc modo quatuor humores: et sunt partes lactis: alie sunt partes magis grossiores et sunt in potentia propinqua ad sequestrationem et huiusmodi partes sunt butyrosa: serosa: et caseata. alio modo partes sequestrari non possunt. ¶ Quarto queritur quod sit serum utrum sit aquositas sanguinis eiusdem nature cum urina: et videtur quod sic. Dicit Galienus in tegni quod in massa humorum sunt quinque. quatuor humores et aquositas que ipsam humorum non inducit: et hec duobus modis dividitur. una cedit in urinam: alia currit per venas: ex sanguine vero generatur lac: quare ex aquositate sanguinis generatur aquositas lactis et hec est serum: quare serum nihil aliud est quam aquositas sanguinis sicut urina. Ad oppositum: lac et omnes partes lactis sunt superfluitates puritatis. sed aquositas est superfluitas impuritatis: quare nec lac nec eius partes est aquositas sanguinis. Ad hoc dicendum quod serum generatur ex aquositate currente cum sanguine unde si veniret ad renes fieret urina. Ad rationem in contrarium dicendum quod tres sunt partes huiusmodi aquositatis. una cedit in superfluitatem et exit cum urina. alia fluit cum sanguine ut sanguinem reddat clarum et purum penetrantem. alia fluit ad mamillas cum sanguine: media puritate est et substiliori. Quinto queritur cuius complexionis sit serum: et videtur quod sit calidum: quia quod habet effectum caliditatis calidum est: sed serum est huiusmodi: laxat enim et mordicat: quare est calidum. Contrarium dicit ysaac. nihil quod habens cholericos reprimit est calide nature sed potius frigide: sed serum est huiusmodi secundum ysaac: quare frigidum et non calidum. quod concedimus. Ad rationem dicendum quod multi effectus que sunt mordicare laxare duplici via causantur. prima causa est caliditas et per hanc viam non potest in sero. secunda causa est subtilitas et penetrabilitas et hoc modo habet serum huiusmodi effectus sicut ponimus in aceto. ¶ Ultimo queritur utrum habet acumen sicut nunc: quia partes ille que minus assimilantur acumini sunt serose. sunt enim aquose: quare non videtur habere acumen. Contrarium videtur: sicut est de aceto et sero: sed in aceto adiungitur acumen cum liquore: quare sic in sero. Ad hoc dicendum quod est ibi acumen: quia sicut in aceto a calore putrefaciente acumen relinquitur: sic in sero a calore operante supra naturam relinquitur acumen. ¶ Lectio. xv.

¶ Aliter autem lac quatuor modis diversificatur. aut secundum naturam animalis: aut pascue sue: aut ex temporibus: aut ex novitate sui et vetustate. Ex natura animalis multis modis. vel enim ex temperamento animalis bene carnosi: et eius lac melius. maxime si ab uberibus noviter emulgeatur. vel ex animalibus male complexionis: infirmo quoque et macro lac peius erit et illaudabile sanguinem generabit si diu mulsum fuerit. Ex pascuis multis diversificatur modis. Alia enim teneris et recentibus pascuntur herbis. Alia ex siccis ramorum extremitatibus. Alia herbis stipticis. Alia laxativis: sicut est scamonea: titimallus: cucumer eos silvatici. Que teneris et recentibus herbis aquosum subtile lac habent: et stomacho nocivum. Siccis ramorum extremis pastorum: minus est aquosum non solutivum: et stomacho est congruum. Inde caprinum magis stomacho est congruum: quia capre silvaticis herbis pascuntur et ramorum extremitatibus. Constat quod quia que ramorum extremitatibus stipticis vel frondibus pascitur: lac habent stomachi confortativum et stipticum que laxativis herbis pascitur lac suum nocet stomacho mordendo sui nervos, et est laxativum. Non quod lac est dandum nisi animalis quod laudabili cibo sit pastum: ne cito in corruptionem stomachi mutetur. Inde Gal. Lac malum non solum corpus corrumpit: sed etiam omnes laudabiles chimos confundit. Dixit ipse se vidisse puerum lactentem: cuius nutrice mortua successit altera pessimum lac habens quia silvaticis utebatur herbis: fames enim invere fuit in illa civitate: corpus quod pueri repletum est pessimis pustulis. hoc inde Gal. certificavit quod quoscumque eisdem herbis comedentes repit postulatos esse vidit. aliquando autem capre frondes glandium et silia stiptica pascitur: et ita fit stomachi confortativum et stipticum. aliquando laxativa et acuta: ideo lac laxativum et nocitivum stomacho. Ex temporibus autem lac diversificatur modis multis: quia lac in vere subtilius est: in initio et aque assimilatur: in fine veris et in initio estatis temperatior: et laudabilior cibus erit. in fine estatis et in initio

autūni grossio: ⁊ min⁹ aquosus fit. Lā ꝙ in initio ve
ris aīalia sunt vicina parturitiōi: ⁊ iō subtili⁹ ⁊ aquo
sius. q: aquosi hūores adunant i aīalib⁹ tpe pt⁹: qm̄
os matricis claudit: qḋ cū fit ⁊ vicinat iā partui: ne
cesse ē lac hūorib⁹ his cōmisceat: ⁊ iō aquosuz ē hoc
i tpe nocitiuū stomacho fastidiū mouēs: ⁊ nocumētū
stomachi emolliēs asperitatē ⁊ lubricās: ⁊ tn̄ ventrē
laxās. Sed post dies. xl. vsq̄ in fine veris i initio esta
tis: illa hūiditas grossa cōsumit ⁊ obediens tēperat
actiōi nature: pfecte eni i mamillis digerit: ⁊ laudabi
lis ⁊ nutribilis efficit. Jn fine vo estatis: ⁊ i initio au
tūni calor augmētat aeris: ⁊ pars substātialis delec
tatur hūiditatis: sic hūiditas minorat ⁊ ingrossat la
ctis tēperamentū excūtis: fit eni grossum ⁊ durū ad
digerendū ⁊ stipticū: vñ hmōi lactis spēs in stoma
cho maxime coagulat: ⁊ pessime infirmitates gñant:
q: fumo caput ascendēte fiūt suffocatiōes anhelit⁹: ⁊
doloris capitis cāc. Si aūt ad finē deuenerit autūni
hūiditas sua substātialis ppria ꝯsumit ⁊ ingrossat:
neq̄ ita iā liqdū efficit. Jnde hermes ait: lac tn̄ ē hu
midū cuz parturit: ⁊ post paulatim indurat ⁊ igros
satur ⁊ qsi coagulat. Dicet tn̄ aliq̄s: quare coagulatū
⁊ grossi⁹ ē parturiētib⁹ aīalib⁹ vicinū: cū ante dixisset
subtili⁹ eē qḋ ē vicinū partui. Dicim⁹ coagulatū i ma
millis tādiu imorat donec calor naturalis ꝯfortet in
tus ⁊ calor aeris hūiditas ꝯsumit. Si eni cū ad ma
millas venerit: vel post diē vnū emulgeat: liqdi⁹ alio
lacte inuenit: s; tādiu in mamillis imorat quo ab hu
miditate sua ꝯsumpta grossi⁹ efficiat. Ex nouitate et
vetustate lac diuersat tripl'r: aut noviter mulsuz: aut
iā diu: aut mediū. Nouiter mulsum magis ē calidū: ⁊
tēperatū eū nature sāguinis sit vicinū. ad cōpatione
g̃ alteri⁹ lactis laudabilior: nutribilior: cib⁹ erit maxie
acceptū s; ꝙ ops. Lac eni iā diu mulsū ē naturā lactis
dulc. egressuz ad frigiditatē accessit iā ⁊ siccitatē na
turalē sicut acetū erit vinuz. Ad qḋ lac cū deuenerit:
ad digerēdū stomacho calido durū erit. Quāto g̃ du
ri⁹ frigido calido tn̄ stomacho s; medicinā paz pdest
Mltū eni acceptū grossū ⁊ malū dat nutrimētū: i re
nib⁹ etiā ⁊ vesica arenā lapidis gñat. maxie si stoma
chus cibis nō mūdificat⁹ fuerit nō tn̄ sicut dulce coagu
lat i stōacho: q: iā due qlitates sibi ablate sunt hūidi
tas ⁊ caliditas vñ aufert coagulatio. Lac iter h duo
mediū tardi⁹ ꝙ dulce ad digerēdū ⁊ veloci⁹ ꝙ acidū.
Ablata g̃ butyrositate nutribili⁹ erit alio lacte: ⁊ ma
xime vaccino. Coagula et grossitie sua ad digerēduz
dura ⁊ peioris cibi aliqñ grossos hūores gñant: cito
faciūt fastidia. maxime sine melle vel aliq dulcedine
comesta: ad itestina eni veniētia granāt et grossicie sua
⁊ cogit expllina ad expellēdū ea velocit: ⁊ inde acci
dētalr fit liēterie eā. Que aūt i aq̄ sunt cali. meliora
sūt e hūiditatē ꝙ p focū idurata: ꝙ si aliq̄s aliq̄ātulū
cōcederit vl' qlit cūq̄ vl' fuerit pessimū dāt nutrimētū.

¶ Jā egit de natura lactis ⁊ de diuersitate subaz ei⁹ ⁊ de ele
ctiōe ei⁹ ⁊ de cōpatōe genez ei⁹: ⁊ de diuersitate ei⁹ rōne di
spositionū subē. Agit aūt i h ac pte de lactis diuersitate rōne
particularū ꝯditionū ei⁹: ⁊ deīde accedit ad determinatiōez
nature coaguli. Sūt igit i pūti lectiōe due ptes. Jn p̄a p̄a
agit de lactis qdā diuersitate penes pticulares ꝯditiōes. Jn
scđa agit de natura coaguli. P̄ia aūt pars in duas diuidit.
Jn q̄ p̄a assignat distictiōes ꝯditionū penes q̄s lac diuer

sat. Jn scđa ꝓsequit de eius diuersitate iuxta singulas ipsaz
P̄ia aūt ps ē indiuisa: s; scđa diuidit in qtuor: s; ipaz numez.
Jn quaz p̄ia agit de diuersitate lactis a pte nature aīaliū. Jn
scđa a pte pascuoz. Jn tertia a pte tēpoz anni. Jn q̄rta a parte
nouitatis ⁊ vetustatis. Sūt igit in p̄nti lectiōe ptes iiii. Jn p̄a
p̄ia distīguit qtuor ꝯditiōes penes q̄s diuersificat lac. Jn scđa
i. in hac: Ex natura aīalis ⁊c. ꝓsequēs de ei⁹ diuersitate penes
eas agit de ei⁹ diuersitate a pte nature aīaliū. Jn tertia. i. i hac:
Ex pascuis mltis ⁊c. a pte pascuoz. Jn q̄rta. i. i hac: Et tpibus
anni ⁊c. a pte tēpoz āni. Jn q̄nta. i. i hac: Ex nouitate ⁊ vetu. ⁊c.
a pte nouitatis. Jn sexta. i. in hac: Coagula ex grossicie ⁊c. agit
de natura coaguli: ꝙ lactis h; naturā ⁊ in lacte opatiōnē ꝯsimi.
¶ Circa p̄mā ptē dicit ꝙ lac diuersificat qdrupl'r. ex natura aīalis
ex pascuis: ex etate aīal: ex sua nouitate ⁊ vetustate. Circa scđas
pte agēs de p̄ia diuersitate dicit ꝙ lac sequit naturā aīalis i cō
plexiōe ⁊ sua bonitate ⁊ malicia. Circa tertiā ptē agit de ei⁹ di
uersitate rōne pascuoz. Hec aūt ps diuidit i duas. Jn q̄ p̄ma
assignat pascuoz differētias. Jn scđa. i. in hac: Eue teneris ⁊c.
assignat ei⁹ diuersitatē iuxta illas dr̄ias. Dicit g̃ ꝙ qdā aīalia
pascunt herbis teneris: quedā siccis: quedam ramis extremis:
quedā herbis laxatiuis sicut titimallo ⁊ h'ib⁹ qdā stipticis. Scđa
aūt ps diuidit in q̄nq̃. P̄io eni assignat naturā lactis ratione
herbaz teneraz: ⁊ h est aquosum. Scđo rōne siccaz ⁊ ramoz: ⁊
h est mi⁹ aq̄sum: ⁊ h ptz i capno. Tertio rōne stipticoz: ⁊ ē siccū
stomachū ꝯfortās. Quarto rōne laxatiuaz q̄ stomachū deficere
⁊ lcdit. Quīto inducit. G. de his loquentē: ⁊ dantē exprimentū
in puero suo lacte nutrito. Circa q̄rtā partē assignat ei⁹ diuersi
tatē a pte tēpoz anni. Hec aūt ps diuidit in duas. Jn q̄ p̄ia
assignat diuersitatē. Jn scđa. i. i hac: Lā ꝙ i initio ⁊c. assigt ei⁹
cām. Dicit igit ꝙ in pncipio veris ē lac aq̄sum: i fine vo bn̄ dige
stū: in pncipio estatis grossuz: in autūno grossi⁹. Deīde assignat
cāz. Hec aūt ps diuidit i duas. Jn q̄ p̄ia assignat hāc cāz. Jn
scđa. i. i hac: Dicet tn̄ aliq̄. mouet q̄stionē. tota aūt sūa cāe ē ma
ior vl' minor calor: s; tpis diuersitatē. Hec aūt eadē cū est a pte
tpis ptui ppinquioris vl' remotioris: qḋ aūt talis ē cū coagulū qḋ ē
ex lacte qḋ est colastrū sit pximū ptui ⁊ lac qḋ ē pximi⁹ ptui liq
dius est sicut dictū ē p̄io: q̄re ip̄s sit coagulati⁹ ⁊ spissi⁹. Soluit
aūt dicēs ꝙ cā hui⁹ ē: q: ppf magnā morā i mamillis diu expectā
tur ⁊ ispissat: si aūt stati postq̄ ad mamillas de nouo venit ab il
lis extrahat liqdi⁹ inuenit. Circa q̄ntā ptē agit de lactis diuersi
tate a pte nouitatis ⁊ vetustatis distīguēs ei⁹ dr̄ias. quoddā eni
est nouū: quoddā est vet⁹: ⁊ quoddā mediū. P̄io agit de nouo
dicēs ꝙ calidi⁹ ē ⁊ magis nutrit. Scđo de veteri qḋ frigidi⁹ est ⁊
min⁹ nutriēs calidis corpib⁹ ꝯpetēs. Tertio de medio qḋ h; vir
tutes diuersas s; pl⁹ vl' min⁹ ad extremitates accedit. Circa
sextā ptē agit de coagulo ⁊ duo itēdit. P̄io dicē ꝙ ē dure dige
stiōis stomachū ⁊ intestina lubricās. Scđo dicit de ip̄i⁹ appatu
ꝙ suspensuz sup aquā calidā meli⁹ ē suspēso ad ignē ppter hūi
ditatē acq̄sitā: nā h dat pessimū nutrimētū. ¶ Circa partē istā
tria inquirunt. P̄mū est de substātia lactis. Scđm ē de opa
tione lactis. Tertiū de cōparatiōe lactis ⁊ specierū adinuicē.
¶ Circa p̄mū pcedit hmōi: q̄rit de sero vtrū sit cōplexionis sicce
an hūide: ⁊ v⁹ ꝙ sicce: sicut eni ex defectu caloris naturalis i aceto
pducit acetositas sic i sero: ⁊ sicut i aceto aduenit sic siccitas cū fri
giditate: g̃ serū ē sicce nature. Scđa rō h ē: sicut dictū ē materia
seri est aq̄sitas: q: currit cū sāguine ad mamillas ⁊ fieret vrina si
v'as tales teneret: s; aq̄sitas q̄ cū sāguine currit ē multū sicca: g̃
cū serū gñet ex hmōi aq̄sitate manifestū ē ꝙ ē sicce nature. Ter
tia rō h ē: oē acetosū seq̄t frigi. ⁊ sic. sicut p; i vua acerba: s; serū
est acetosū: g̃ seq̄t frigi. ⁊ sicc. g̃ ē frigidū ⁊ siccū. Ad oppositū:
nihil qḋ laxat lubricādo ē nature sicce: s; poti⁹ hūide: s; serū la
xat lubricādo fecez: g̃ ē nature hu. Scđa rō h est: nihil qḋ gñat
p seq̄strationē ptiū hūidaz a ptib⁹ siccis stipticis ē nature sicce: s;
poti⁹ hūide: s; serū ē hmōi: q: aq̄sa separant a terrestrib⁹ in q̄b⁹
est stipticitas ⁊ sicci. g̃ serū est nature hu. Ad h dicēdū ꝙ serū ē
frigi. ⁊ hu. ⁊ nō sic. th cū ptib⁹ aq̄sis sit h; ꝟtutē quādā ptiū cali
daz ⁊ siccaz ⁊ acutaz. Ad rōne p̄mā i. Jsū dicēdū ꝙ nō ē sile de
aceto ⁊ de sero: differt el gñatio seri ⁊ aceti. Jn gñatōe el aceti
ē corp⁹ calidū naturalr ⁊ cōmixtio ptiū cū ebullitōe vñ redit ad
ptīnā statū quē habuit i vua acerba ⁊ iō cōcipit quādā acetosi
tatē: vñ i ista ebullitōe fit ptiū terrestr. cōmixtio cū ptib⁹ aq̄sis ⁊
idē sic. E. Alr el ē de sero: gñat el p seq̄stratiōez ptiū terrestr.
cū ptib⁹ aq̄sis: ⁊ iō nō accidit ei natura stipticitatis neq̄ siccitatis.

Ad scḋm dicendū ꝙ ꝙ̄uis serū ḡnat̄ ex aq̄ q̄ cū sanguine currit:
illa tū aqua in mamillis colatur: vñ non remanet terrestre: ⁊ sic
non est siccum. Tertia ratio soluit̄: q: acetositas duplex est. Que
dam enī est q̄ admiscet̄ stipticitati sicut in vua acerba ⁊ aceto: ⁊
talis est cū vehemēti siccitate. Est alia q̄ nō cōmiscet̄ stipticitati
sicut in succo malgranati: ⁊ hm̄oi acetositas nō est cū siccitate:
talis ꝟo acetositas est in sero: ⁊ ideo est humidū ⁊ non siccum
¶ Scḋo querit̄ verū serū sit subtili⁹ in sub̄a ꝙ acetū: ⁊ vr̄ ꝙ sic:
illud ꝓprie est subtili⁹ in sub̄a qḋ ꝑ maiorē sequestrationē partiū
terrestriū ab aq̄s ḡnat̄: s3 serū ḡnat̄ ꝑ sequestrationē partiū ter-
restriū ab aquosis maiore ꝙ acetū: ḡ serū subtili⁹ est aceto. Ad
oppositū: qḋ ex subtiliori materia ḡnat̄ subtili⁹ ē: s3 acetū ex sub
tiliori materia ḡnat̄: ḡ subtili⁹ est. Scḋa rō hec est: dicit. Aui. lib.
de simplici medicina: illud ē subtile qḋ diuidit̄ in partes puas ⁊
de facili penetrat: sed acetū est hm̄oi respectu seri: ḡ est subtili⁹
sero. Ad h̄ dicendū ꝙ acetū est subtili⁹ sero. Ad rōne dicendū ꝙ
ꝙ̄uis serū ꝑ sequestrationē ḡnet̄ ⁊ acetū ꝑ cōmixtionē: dicim⁹ tū
ꝙ in ḡnatiōe aceti duplex ē mot⁹. Prim⁹ mot⁹ est mot⁹ ebulli-
tionis: ⁊ h̄ mō est ꝑmixtio partiū impurarū cū puris. Scḋs mo
tus est mot⁹ sequestratiōis in quo ptes ipure residēt: ⁊ h̄ mō sub
tili⁹ est acetū ꝙ serū. Vn̄ notādū ꝙ triplex ē subtilitas. Pria est
nimia tenuitas: ⁊ h̄ mō aq̄ ē subtilis. Scḋa est peruietas: ⁊ hoc
mō serū subtili⁹ ē aceto: ⁊ h̄ mō sir̄ vinū subtili⁹ ē aceto. Tertia
est penetrabilitas: ⁊ h̄ mō acetū subtili⁹ est sero: q: magis pene-
trat: ⁊ h̄ mō accipit medicus. ¶ Tertio q̄rit̄ cū acetū ex vino ge
neret̄ sicut serū ex lacte: q̄re acetū turbidi⁹ ē vino: serū ꝟo clari⁹
lacte. Ad h̄ dicēdū ꝙ differt ḡnatio seri ⁊ aceti: q: in ḡnatiōe ace
ti ꝯcurrit ebullitio partiū a calore putrefaciēte: ⁊ ebullitio hec
permiscet partes ipuras cū puris: ⁊ iō totū grossi⁹ ⁊ turbidius
efficit̄: ⁊ iō acetū turbidi⁹ est vino: serū ꝟo ḡnat̄ ꝑ solā sequestra-
tionē partiū subtiliū a grossis: ⁊ iō clarū remanet ⁊ iō clari⁹ est
lacte. ¶ Quarto q̄rit̄ vtrū serū habeat virtutē laxādi: querit̄ ḡ
vtrū laxet vel restringat indifferēter in aliq̄ casu: ⁊ vr̄ ꝙ nō laxat
absolute: sicut est actio aceti ⁊ seri: sed tū differt s̄m magis ⁊ mi-
nus: sed acetū qn̄ inuenit ventrē inanitū fecib⁹ ꝯstipat s3 ysaac
qn̄ inuenit plenū laxat: ḡ sir̄ serū aliqn̄ restringet. Ad oppositū
est qḋ dicūt auctores. s. ꝙ semꝑ laxat. Ad hoc dicēdū ꝙ semꝑ h3
virtutē laxādi essentialē: sed acetū h3 virtutē laxādi accidentalē:
⁊ cā hui⁹ est: q: serū est nature frigide ⁊ hūide: ⁊ iō lenēdo sem
per laxat: acetū ꝟo h3 virtutē stipticā: ⁊ iō naturaliter restrigit:
tū q: est subtilis sub̄e ⁊ penetratiōis: diuidit hūores quos inue
nit ⁊ diuidēdo laxat: s3 hoc est ꝑ accidēs: nō enī hoc facit nisi qn̄
est multitudo humoꝝ in corpe. ¶ Quīto q̄rit̄ de sub̄a caseata: ⁊
videt̄ ꝙ ysaac ꝯdicat sibiipsi: dicit enī in dictis particularib⁹ ꝙ
oīs case⁹ vir̄ malus est: sed hic dicit qn̄ accipit̄ cū crib⁹ substan
tijs: tūc incipit sub̄a caseata nutrire: ⁊ dat bonū nutrimētū ⁊ au
get carnē ⁊ sanguinē laudabilē ḡnat: ḡ ꝯdicit sibiipsi. Ad h̄ dicē-
dum ꝙ substātia caseata ē in duplici statu. Prim⁹ est qn̄ in lacte
cū substātia butyrosa ⁊ serosa: hoc mō case⁹ recipit teneritatē et
ponit̄ laudabilis nutrimenti: ⁊ hoc mō intelligit ysa. in lib. isto.
Scḋus stat⁹ est qn̄ extract⁹ est case⁹ a substātia butyrosa ⁊ sero
sa: ⁊ hoc mō illaudabilis est nutrimēti: q: nature terrestris est.
¶ Circa scḋm ꝓcedit̄ hoc mō: querit̄ cū lac exhibeis cōpetat vtrū
cōpetat eis imediate emulsum: ysa. enī docet remouere acumē
lact̄ qn̄ d3 eis exhiberi: ⁊ sic p3 ꝙ nō cōpetit eis nouū. Ad oppo
situ est qḋ dicit Auicē. ꝙ nouiter mulsū d3 eis exhiberi: vn̄ sub
iūgit ꝙ si posset patiēs sugere ex vberib⁹ meli⁹ eēt. Dicit etiā
ysa. ꝙ ita recēs d3 eis exhiberi ꝙ ab aere nō tāgat̄. Vel tale lac
d3 exhiberi qḋ hūectet ⁊ hūiditatē acq̄rat in corpe: sed nouiter
mulsū est hm̄oi s̄m Ras. ḡ nouiter mulsū d3 eis exhiberi. qḋ
cōcedim⁹. Ad rōnem in ꝯriū dicendū ꝙ duplex est calor in lacte.
Quidā est naturalis mulcebris suauis ꝯseruās dulcedinē: ⁊ hic
d3 retineri: ⁊ hūc habet in sua nouitate: cū hm̄oi lac est nouiter
emulsum: ⁊ tale d3 exhiberi. Est alius calor acut⁹ mordicatiu⁹
q̄ adheret sero: ⁊ hūc docēt auctores remouere. ¶ Scḋo q̄rit̄
de lacte exhibito in fluxu vētris: q: d3 cōmisceri cū aq̄: ⁊ postea
debet poni lapis ardēs vt aqua remoueat̄: ⁊ videt̄ ꝯ: q: calidū
educit partes extra q̄ calidiores existunt: ḡ cū partes lactis sint
aptiores ad caliditatē ꝙ partes aque: poti⁹ d3 exhiberi p̄s lactis
ꝙ aque. Ad h̄ dicēdū ꝙ cū d3 dari in fluxu vētris: d3 dari cū sub
stātia caseata ⁊ butyrosa: q: butyrosa sua glutinositate claudit
poros ⁊ oppilat ne magna fiat resolutio: caseata ꝟo nutrit: se-
rosa vo remoueri debet: ⁊ cum serosa d3 poni aqua vt tota
educat̄. Ad rationē dicendū ꝙ in lacte sunt due ptes: que-
dam subtiles: ⁊ quedā grosse, ⁊ subtil: s resoluunt̄: q: sub-
tile ⁊ tenue de facili resoluitur: sicut habetur in lib. de mali
cia cōplexiōis. ¶ Tertio q̄rit̄ per quā viā lac venenis cōpe-
tat: q: nihil qḋ de facili ꝯuertit ad humores corruptos in-
naturales venenis cōpetit: sed lac est hm̄oi: q: conuertit̄ ad
oēm materiā quam inuenit in corpore: ergo lac non compe
tit cōtra venenū. Contrariū dicunt auctores ꝙ lac valet con
tra venenū ⁊ maxime butyrū: vnde dicit Ras. butyrū mor-
sib⁹ viperarū ⁊ venenis acutis ꝯfert. Ad hoc dicēdū ꝙ lac
cōpetit i venenis: s3 ea q̄ cōpetūt in venenis sunt multis mo
dis: quedā ꝯfortādo: quedā alterādo. sicut ꝯ venena calida
valent medicine frigide: ⁊ calide ꝯ frigida: quedā ꝯsumēdo
sicut tyriaca ꝯ venena calida: quedā oppilādo: ⁊ hoc mō nu
ces valēt ꝯ venenū: q: vias ꝑ quas venenū natū est venire
ad cor: oppilāt: ⁊ hoc modo lac cōpetit in venenis. ¶ Quar-
to q̄rit̄ q̄ lac cōpetit leproso: in ipso enī humores sunt cor
rupti ⁊ putrefacti: ergo cū lac de facili ꝯuertat̄ ad humores
quoscūq; in corpe repertos: ergo lac non cōpetit leprosis. Ad
hoc dicendū ꝙ in lepra sunt due nature. s. morbus ⁊ accidēs
cōtra igitur morbū non cōpetit lac: q: de facili est cōuertibi-
le ad humores putridos ⁊ corruptos: cōtra tū accidēs cōpe
tit. sunt enī in leproso tria accidētia. strictura pectoris: ⁊ diffi
cultas anhelit⁹: hoc est raucedo vocis: ⁊ cantenū. s. locutio cū
narib⁹: ⁊ q: oīa ista accidētia iuuat lac: iō ꝯcipit Auicē. dari.
¶ Circa tertiū ꝓcedit̄ hoc mō: ⁊ querunt̄ duo. Primū est
vtrū lac sequat̄ natura ꝯ aīalis cui⁹ est. Scḋo de diuersitate
lactis a parte nature pascuoꝝ. ¶ Circa primū ꝓcedit̄ hoc
mō: querit̄ vtrū lac sequit natura aīalis cui⁹ est: ⁊ videt̄ ꝙ
sic. Dicit enī ysaac ꝙ lac sequit̄ naturā aīalis cui⁹ est: s3 na
tura aliqn̄ est laudabilis: aliqn̄ illaudabilis: ḡ sir̄ lac ē aliqn̄
laudabile: aliqn̄ illaudabile. Hoc etiā ꝯfirmat̄ ꝑ h̄ ꝙ lac ḡna
tur ex superfluitate nutrimēti aīalis: q: ex superfluitate sangui
nis: sed sanguis sequit̄ naturā aīalis cui⁹ est: ⁊ ita si caro est
laudabilis ⁊ lac laudabile: ⁊ si illaudabilis ⁊ illaudabile. Ad
hoc diuersi diuersimode respōdent: dicūt enī quidam ꝙ lac
sequit̄ naturā aīalis cui⁹ est: sed hoc pōt eē duplr̄: q: vel se-
quitur naturā toti⁹: vel partis sicut naturā mamillarū. dicit
ergo ꝙ lac sequit̄ naturā aīalis cui⁹ est rōne partis. Alij aliter
dicūt ꝙ lac sequit̄ naturā aīalis s̄m quandā viā priuatio
nis. hoc mō dicim⁹ ꝙ aīalia male carnis ꝓducūt lac bonū.
nutrit̄ enī caro eoꝝ ex terrestri grosso superfluo: vn̄ totū gros
sum ⁊ superfluū in nutrimentū carnis cedit: subtile ꝟo in lac
⁊ iō lac bonū. Nos aūt dicim⁹ ꝙ duplex est natura in aīali
illaudabilis carnis. Prima natura est substātialis ⁊ radica
lis: ⁊ hec est melācholica ⁊ grossa. Scḋa est natura hūidi-
tatis q̄ in ipso ꝯtinet̄: ⁊ hec est pure nature: hec est in capra:
⁊ hāc mō ponim⁹: cui⁹ signū est ꝙ agn⁹ cū est iuuenis illau-
dabilis est ꝓpter suā teneritatē ⁊ hūiditatē. ¶ Scḋo q̄rit̄ de
lacte mulieris vtrū sit laudabilis nutrimēti: ⁊ videt̄ ꝙ non:
oē enī aīal habēs carnē grossam lac laudabile ꝓducit: ⁊ cau
sa est: q: grossum in nutrimentū ꝯuertit ⁊ subtile in lac: ⁊ iō
lac bonū: ergo aīal carnis subtilis: lac illaudabile ⁊ pessimū
producet: sed caro mulieris est hm̄oi: ergo lac eius est illau-
dabile. Cōtrariū dicunt auctores ꝙ est tēperatū in summo.
Ad hoc dicendū ꝙ diuersificatur natura animalis: est enī
quoddā animal cuius substantia carnis ⁊ hūiditas est eius-
dem tēperamenti: ⁊ tale animal est mulier: vnde q: humidi
tas tēperata est: illud qḋ generat̄ ex hūiditate est tēperatū
⁊ illud est lac: ⁊ iō est tēperatū. Aliud ē aīal cui⁹ hūiditas est
subtilis tēperata: sub̄a ꝟo carnis est grossa sicut p3 i vacca ⁊
capra: ⁊ iō cū lac a carne nō ḡnet̄: s3 ab humiditate: ⁊ humi-
ditas est subtilis ⁊ tēperata: ideo lac est bonū ⁊ temperatū.
¶ De lacte caprino querit̄ vtrū sit subtile: ⁊ videt̄ ꝙ nō: q:
ex aīali grosso ꝓducit̄: ergo nō est subtile: tamē ponit ysa.
cōtrariū: q: ponit ipm post femineū. Ad h̄ dicēdū ꝙ subtile
est. Ad rōnē dicendū ꝙ i capra sunt duo ꝯsiderāda. Primū
est natura carnis. Scḋm est natura hūiditatis: ⁊ hec vltima
bona est ⁊ laudabilis. cui⁹ signū est ꝙ hedus boni nutrimēti
est: ⁊ q: ex ista hūiditate ḡnat̄ lac: iō lac subtile est ⁊ bonū.
¶ Scḋo q̄rit̄ vtrū hm̄oi lac acumē habeat: ⁊ videt̄ ꝙ sic lac

sequit sanguinē et q̄ gn̄at: sed sanguis capre est acut⁹: ꝛ manifeste capra frāgit eīn adamātē ꝛ lapidē in vesica: q̄ hmōi lac est acutū: ꝛ sic nō erit tēpatū i cōplexiōe. Cōtrariū dicit ysa. φ lac capre i cōplexiōe tēperatū est. Ad h̄ dicēdū φ sanguis capre est acut⁹: tū cū venit ad mamillas p virtutē mamillaꝝ tēperat: vñ acumē remouet: sicut videmus in sero qḋ fit ex eadē hūiditate ꝛ aquositate ex q̄ gn̄at vrina: ꝛ tñ nō est tāti acuminis sicut vrina cū in mamillis tēperet. ¶ Tertio q̄rit de cōparatiōe hui⁹ lactis ad alia gn̄a lact⁹: q: ysa. laudat lac caprinū post lac hūanū: ꝛ postea ordinat lac asininū post humanū: q̄ videt sibipsi ꝯdicere. Ad h̄ dicēdū φ laudabilitas lactis est duplex: q: quedā est i tēperamēto triū substātiaꝝ: ꝛ hec in lacte humano: ꝛ post ipm̄ in capino: cū eīm multū hꝫ de caseo neq3 multū de butyro: sꝫ totū tēperatū est. Alia est laudabilitas lactis i subtilitate substātie: ꝛ h̄ mō asininū preponit caprino. ¶ Quarto querit: in ca. ſc ita ordinat post humanū asininū: ꝛ postea ꝓponit ipm̄ alijs cib⁹: ꝛ sic ꝯdicit sibipsi. Ad hoc dicendū φ in subtilitate substātie duo attendunt. Primū est paucitas caseate substātie vt multitudo. Secūdū est subtilitas triū substātiarū ꝛ vniformitas. A pte igit substātie caseate asininū vltimo ordinat post alia gn̄a lactis: q: min⁹ hꝫ de substātia caseata ꝛ plus de aquosa: a pte tñ subtilitatis in trib⁹ substantijs humanū dꝫ ꝓponi: hmōi enim partes sunt eq̄les in illo. ¶ Quinto querit dicit ysa. φ hūanum est pmo subtile: post hūanū asininū: ꝛ post cū diuidit a parte substātie dicēs lac subtilissimū est hūanū: post camelinū post h̄o lac caprinū: ꝛ inter caprinū ꝛ camelinū ponit asininū: ergo ꝯdicit sibipsi. Ad h̄ dicēdū φ subtile d: tripl'r. Primo mō in substa ꝛ actiōe: scḋo i passiōe: tertio i gn̄ato. Sꝫ loquēdo de substā i actiōe lac camelinū subtili⁹ est: hꝫ eīm aq̄sitatē valde acutā q̄ subtiliat hūores. si loq̄mur i passiōe ꝛ i gn̄ato sic subtili⁹ ē lac asine: q: citi⁹ ꝯuertit in nutrimētū. ¶ Sexto q̄rit de h̄ qḋ dicit ras. φ lac asininū subtili⁹ ē oī lacte: hoc ꝯo dicit ysa. ꝯcīi. Ad h̄ dicēdū φ ras. nō cōpat ipꝫ ad lac hūanū.

¶ Circa scḋm q̄rit de diuersitate lactis a parte nature pascuoꝝ: ꝛ q̄rit verū pascua possint efficere lac laxatiuū vel restrictiuū: ꝛ vr̄ φ nō: dicit Ga. l. li. de simplici medicina: de pprietate cibi est vt nutriat medicina: de ꝓprietate medicine vt alteret naturā nr̄i corporis: nihil igit qḋ tñ hꝫ virtutē passiuā hꝫ virtutē actiuā: sꝫ cib⁹ est hmōi: nunq̄ eīm agit sꝫ semp patitur: q̄ cib⁹ nō poterit dare lacti ṽtutē laxādi. Preterea idē videt: q: q̄dā herba sicut titimall⁹ nō laxat aīal brutū sicut capā: q̄ neq3 hoīes laxabit: vel si laxat hoīes ꝛ nō brutū: vñ hoc est. Ad h̄ dicēdū φ cib⁹ in rōne cibi pōt reddere lac ꝛ carnes laxatiuā. Dicim⁹ q̄ φ dispositio dupl'r recipit. Vno mō a natura ṽtutis agētis. Alio mō recipit a materia in agēte. Pri̇o aūt mō agēs imprimit se materie sicut pꝫ in igne agēte sup ligna. Scḋo mō recipit dispositio i igne a materia supra quā agit: sequit eīm ignis naturā lignoꝝ: vñ alia ē natura ignis agētis in ligna viridia ꝛ agētis in ligna sicca: ꝛ alia est natura ipsi⁹ agētis in stipulā ꝛ alia in carbonē: cū igit in capra ꝛ in quolibet aīali gn̄at sanguis p naturā caloris: seq̄t naturā herbaꝝ ex q̄b⁹ gn̄at sicut agēs dispositionē materie sequit. Ad aliud dicendū φ herba nō laxat brutū: sꝫ hoīem: q: sicut dicit Auic. q̄dā sunt q̄ sunt hoī venenū: ꝛ cib⁹ alij: sicut iusquiam⁹ est cib⁹ passeri: ꝛ iō nō est sic. ¶ Scḋo q̄ritur verū sal ouib⁹ exhibitū augmētet lac: ꝛ vr̄ φ nō: q: nihil qḋ hūiditatē ꝯsumit augmētat lac: sꝫ pot⁹ destruit ipꝫ: sed sal ꝯsumit hūiditatē corporis: q̄ nō augmētat lac. Cōtrariū dicit Arist. i li. de aīalib⁹: φ sal exhibitū ouib⁹ ꝛ vaccis augmētat lac. Ad h̄ dicendū φ sal augmētat lac. Sꝫ notādū φ ea q̄ augmētāt lac duob⁹ modis sūt. Vno mō augēdo sāguinē vt cib⁹. Alio mō augmētat lac diuidēdo ꝛ subtiliādo ꝛ supfluū cōsumēdo: ꝛ residuū saluādo: ꝛ hoc mō sal augmētat lac.

¶ De caseo. Capi. lviij. ¶ Lectio. xlvij.

Caseus ex trib⁹ substātijs cōponit. Vna est lactea. Altera coagulatio. Tertia ex sale. Lac q̄ sicut diximꝰ: ex trib⁹ cōponit: caseitate: butyrositate: aq̄sitate: pter quā ēt i diuisionē case⁹ icidit triplicitatē. Aut eīm recēs ꝛ aquosus: aut parū aquosus: ꝛ vetus. Coagulū virtute sui acuminis ꝛ caloris atq3 siccitatis sibi dn̄at: cui⁹ sua hūiditas finitur: etsi eīm coagulatio inseparabiliter caseo cuilibet insit: recēti tñ insensibiliter per multitudinē sue hūiditatis: aut sicut inter hūiditatē recētis ꝛ siccitatē veteris medi⁹. Expleta aūt casei diuisiōe de singuloꝝ singula opꝫ r̄ndere parte. ¶ Recēs humores nō malos gn̄at: cū mediocris iter lac vt caseū sit: retinet eīm partim dulcedinē ꝛ aquositatē lactis: ꝛ iō ad digerēdū facilior: ꝛ ad nutriēdū laudabilior: ꝛ vētris solutiu⁹: maxie si sale caruerit multo: qḋ ꝛ saporositatē sibi auferat ꝛ dulcedinē. vñ. hip. Quicūq3 caseus tñ saporositatē habuerit: laudabilior erit eo cui salsitudo ꝛ acumē dn̄at. Salsus eīm est nimis desiccatiu⁹ stomacho nociu⁹. Carēs sale ē nutribilior: ꝛ hūectās corp⁹ magis: carnis augmētatiu⁹ ꝛ nō tñ stomacho nocēs nisi mutet stomachi cōplexione ex caliditate in fumositates: vl' in acetositatē si stomachus fuerit frigid⁹. Si aūt tñ fuerit salsus vt saporositas lactis nō mutet: erit meliusculus ꝛ min⁹ stomacho nocens. Inde. G. case⁹ sit saporosus oī malo sapore carens laudabilior est. Qui aūt case⁹ tñ salis hꝫ vt nō mutet saporē: melior est nō salso ꝛ multo sale referto. Salē eīm habēs in acetositatē mutari suspicabitur. Multū salis habens fit siccus ꝛ mordēs stomachū: incēdēs sanguinē. Parū salis habēs neq3 lact' amittens saporē subtilis est: neq3 facile mutabilis: ꝛ cito est digestibilis. Adhuc recēs case⁹ aut sale carēs aliā hꝫ diuersitatē s̄m lactis aquositatē. Si eīm aquosior min⁹ est nutritiu⁹ ꝛ velociter egredi⁹: ꝛ maxie si sine melle sit comest⁹. Parū aquosus magis est nutritiuus: ꝛ maxie sine melle fit ad digerēdū durus. Vet⁹ aūt caseus est acutus ꝛ siccissimus: vñ ad nutriēdum est grossus ꝛ corruptibilis: ad exeundū stomacho durus est: q: lactis aquositas sibi est ablata: acumē aūt ꝛ siccitas coaguli ei dn̄at: vñ ꝛ subtilitatē exijt: ꝛ incensionē subijt. Ideoq3 supfluitas corpis nō ita inde subtiliat: sicuti q̄buslibet alijs subtiliātib⁹: duob⁹ tñ modis ei nocet. Vno q: corruptio ꝛ grossicies nutrimēti supfluita tē suā ingrossat ꝛ corrūpit. Scḋo: q: acumen coaguli repugnat cib⁹ alijs iuuātib⁹: ꝛ in nocumentū peius ipsa iuuātia educitur. Vñ si in grosso corpe inueniunt hūores in renib⁹ ꝛ i vesica pariūt lapides. Cā eīm lapidū adunatio est grossoꝝ humoꝝ calidoꝝ ꝛ incēsoꝝ: q̄ duo case⁹ i se hꝫ. quāto magis q̄ nocebit si aliā grossitudinē habuerit apparentē. Est ergo case⁹ vitādus ita vet⁹: nullū eīm affert iuuamentum: neq3 est nutritiu⁹: neq3 cito digestibilis: neq3 bonū sanguinē gn̄ans: neq3 ventrē humectās: neq3 naturā puocās: sed plurimū hūiditatē desiccās: strigēs natur. i: cito in incēsionē se mutās: ꝛ humores corpis incēdēs: ꝛ reb⁹ subtiliātib⁹ ꝯtrās. Case⁹ inter veterē ꝛ nouū medi⁹: est mltū ꝛ fortiter nutriēs. Multū q: grossicies lact' facit caseū. fortiter q: calore naturali īdurat⁹ velocit: cui tñ magis calor dn̄at naturalꝭ: tāto pl⁹ durescit. diuersitas tñ s̄m noui ꝛ veter' mediocritatē ꝛ cui attinet extremitatū. Inde hipp. case⁹ inq̄t tripl'r est diuersus: dur⁹ est ꝛ grossus. est ꝛ adeo siccus: vt cito in puluerē redigat: ꝛ est pre siccitate sua spōgiosus: peior ceteris φ facile frāgitur: sue eīm ventuositatis substātialis humiditatis ꝯsumptionē significat. Secūdus i malignitate est durus. Sed

tñ vnctus multã vnctuositatẽ hẽre se testat̃. Laudabilior caseꝰ vnctuosus: sʒ tñ rarus ⁊ spõgiosus: si tñ sit recẽs. Inde Diasco. Recẽs humectat ventrẽ: vetus stringit: magis citatꝰ: ⁊ si ab aq̃ extractꝰ assat̃. Ga. Caseꝰ mollis subtilior ⁊ ad digerẽdũ ceteris facilior. Durꝰ atq; grossus tardiꝰ digerit̃. Intelligimꝰ ex ructuationibꝰ: cuꝰ em̃ ructus paulatiʒ ⁊ cito inde pręcitur: ⁊ cito digestibilis: ⁊ exire velociter significat̃. Qui durꝰ est ⁊ ructu dissoluit̃: grossiciẽ significat: et tardã digestionẽ. Uetus ergo caseus naturaliter durus est: ⁊ ad digerendũ tardus.

¶ Cũ lac cõponat̃ ex substãtijs serosa: butyrosa: ⁊ caseata. Ide tres substãtie ab ipso extrahunt̃ ꝑtinẽtiũ. Agit ergo de illis ꝓut sunt in lacte: in hac parte agit de caseata extracta ab ipso. Agit igit̃ in hac parte de natura casei. Hec autẽ pars spectat ad p̃sentẽ lectionẽ. Diuidit̃ aũt hec ps i duas. In quarũ prima assignat casei diuersitatẽ a parte suaꝝ substantiarũ ex qbꝰ cõponit̃. In scḋa assignat eiꝰ diuersitatẽ a parte nouitatis ⁊ vetustatis. Pria nõ diuidit̃. Scḋa aũt diuiditur in duas. In quaꝝ pma assignat distinctionẽ casei ꝑ nouũ: veterẽ ⁊ mediũ: ⁊ deinde de singulaꝝ dr̃iaꝝ natura ꝓsequit̃. In scḋa inducit auctoritates circa casei naturã. Prima aũt pars diuidit̃ in duas. In quaꝝ pma distinguit casei dr̃ias rõne nouitatis ⁊ vetustatis ⁊ mediocritatis. In scḋa de singulaꝝ dr̃iaꝝ natura ꝓsequitur. Pria nõ diuidit̃: sed scḋa diuidit̃ in tres ꝟm tres dr̃ias. In pria agit de natura casei noui. In scḋa de natura veteris. In tertia de natura mediocris. Sũt igit̃ in p̃nti lectiõe partes sex. In quarũ prima assignat casei diuersitatẽ rõne triũ suarũ substãtiaꝝ. In scḋa. ĩ ibi hac: Preter quã etiã diuisionẽ caseꝰ ⁊c. assignat casei diuersitatẽ penes nouitatẽ: ⁊ vetustatẽ ⁊ distinguit eiꝰ dr̃ias. In tertia. ĩn hac: Recẽs hũectes nõ malos ⁊c. prosequẽs de singularũ natura differẽtiaꝝ: agit de natura recẽtis. In q̃rta. ĩ hac: Uetꝰ aũt caseꝰ est acutus ⁊c. agit de natura veteris. In q̃nta. ĩn hac: Caseꝰ inter veterẽ ⁊ nouum mediꝰ ⁊c. agit de natura medij inter nouũ ⁊ veterẽ. In sexta. ĩ hac: Inde hippocrates caseꝰ inq̃t ⁊c. inducit auctoritates circa naturã casei. p̃io hippo. scḋo ruf. tertio ga. Circa primã partẽ dicit ꝙ tres sunt substãtie in caseo. Pria est ex parte lactis. Scḋa ex parte coaguli. Tertia ex parte salis. Scḋo diuidẽs substantiã lacteã: dicit ꝙ cõponit̃ ex tribꝰ: ex caseata: serosa: ⁊ butyrosa. Circa scḋaʒ partẽ diuidit caseuʒ in recentẽ aquosum: veterẽ: durũ: ⁊ mediũ. Circa tertiã partem agẽs de recẽti q̃nq; intẽdit. Primo dicit ꝙ laudabilior is est nutrimẽti cũ tẽperatꝰ fit. Scḋo inducit hippo. dicẽtẽ ipm̃ salito esse meliorẽ: ⁊ minꝰ stomacho nocere: nisi ꝓpt̃ calorẽ stomachi in stomachũ resoluentẽ ꝓpter frigꝰ in acetositatẽ ꝯuertat̃. Tertio dicit ꝙ parũ salitꝰ ẽ melior. Quarto inducit gal. dicẽtẽ hoc. Quĩto assignat casei recẽtis diuersitatem rõne maioris aquositatis ⁊ minoris ꝟm quã magis vel minꝰ digerit̃ comestꝰ cũ melle vel sine ipso. Circa q̃rtã partem agẽs de natura casei veteris tria intẽdit. Primo dicit ꝙ siccus ⁊ acutꝰ est mali nutrimẽti ꝓpter ṽtutẽ coaguli ⁊ humiditatis ꝯsumptionẽ. Scḋo inducit eiꝰ duo nocumẽta. Primum est q: ꝓpter sui grossiciẽ superfluitates intestinoꝝ ⁊ mẽbroꝝ ingrossat. Tertio ostẽdit ꝙ ꝓpt̃ sui nocumentũ ⁊ inutilitatẽ eiꝰ euitari dʒ. Circa quintã partẽ agẽs de caseo medio: primo dicit ꝙ multũ nutrit ꝓpter suã grossiciẽ: fortiter ꝓpter eiꝰ fortẽ coagulatiõeʒ a calore i mẽbris. Scḋo dicit ꝙ diuersat̃ ꝟm maiorẽ ⁊ minorẽ accessum ad extrema. Circa sextam partẽ q̃ est de auctoritatibꝰ sunt tres ptes. In quarũ p̃ria inducit hippo. dicentẽ ꝙ cũ caseꝰ quidã sit durꝰ: quidã minꝰ durus: quidã mollis, durus puluerizabilis ꝓpter humiditatis cõsumptionẽ est peior. alius minꝰ durꝰ est melius. laudabilior est mollis rarus ꝓpter humiditatẽ ⁊ molliciem. In scḋa inducit diasco. dicentẽ de recẽti ꝙ ventrẽ humectat vetꝰ restringit cũ elicat̃ ⁊ deinde assat̃: q: tũc humiditate cõsumpta fit stipticus. In tertia inducit ga. dicẽtẽ ꝙ caseꝰ recens magis subtilis ⁊ digestibilis est: durꝰ minꝰ: ⁊ hoc ptʒ ꝑ ructatũ citiꝰ vel tardius resolutũ ⁊ dissolutũ per quẽ maior vel minor grossicies vel subtilitas designat̃: vetus autẽ indigestibilis est.

¶ Circa partẽ istã q: relictũ est superius in discussum: q̃rit̃ primo de coagulo: ⁊ q̃rit̃ de necessitate coaguli: q̃ nitꝰ alalibus debeat̃ coagulũ. Scḋm de g̃natiõe coaguli. Tertiũ est de operationibꝰ eius ⁊ effectibus.

¶ Circa primũ querit̃ vtꝝ oĩ alali debeat̃ coagulũ: ⁊ videt̃ ꝙ sic. coagulũ est lac coagulatũ in stomacho alalis lactãtis: sed lac sic̃ recipit coagulationẽ in mamillis a calore natura li mamillarũ: sed in oĩ alali possibile est lac coagulari in mamillis: g̃ sic̃ possibile est ꝙ in oĩ alali coagulet̃ in stomacho: ⁊ sic in oĩ alali poterit eẽ coagulũ. Ad oppositũ est qḋ dicit pħs lib. de alalibꝰ ꝙ coagulũ solũ debet̃ alalibꝰ ruminãtibꝰ. Ad hoc dicendũ ꝙ coagulũ nihil aliud est q̃ lac coagulatũ in stomacho alalis lactãtis antẽq; lactet vel antoq̃ nutrimẽtum recipiat. Ad rationẽ dicendũ ꝙ duplex est genꝰ alaliũ. Quedã em̃ sunt alalia in qbꝰ sunt hũiditates frigide liq̃de: sicut alalia nõ ruminãtia vt porcus equꝰ ⁊ siła: ⁊ ĩ talibꝰ est medulla frigida ⁊ hũida ⁊ sic̃ pinguedo: ⁊ iõ cũ in talibꝰ nõ sit hũiditas apta ad coagulationẽ: iõ in talibꝰ alalibꝰ nõ est coagulũ. Alia vo sunt alalia in qbꝰ hũiditates sunt sicce vt ruminãtia vt vacca ⁊ ouis: ⁊ i illis piguedo est sicca: ⁊ medulla coagulata: ⁊ ꝓpter h̃ lac qḋ g̃nat̃ ex tali hũiditate sicca aptũ est ad coagulationẽ: hʒ eñ mixtũ de natura casei: vñ cũ ad stomachũ puenit statim coagulat̃ cũ nõ inueniat calorẽ sufficientẽ ad digerendũ. Ad rõnẽ dicendũ ꝙ lac duobꝰ modis coagulat̃. Primꝰ est a virtute caloris ꝓpter longã morã ⁊ hoc mõ nõ est lactis coagulatio: sed potiꝰ igrossatio. Alia est ex nimia subã caseata: ⁊ h̃ coagulũ dr̃. Dicimꝰ igit̃ ꝙ prima coagulatio põt esse in alalibꝰ oĩbꝰ. Scḋa aũt nõ nisi in alali ruminãti sicut dictũ est. ¶ Scḋo q̃rit̃ cũ coagulũ solis alalibꝰ ruminãtibꝰ debeat̃: g̃ cũ lepus sit alal nõ ruminãs: lepori nõ debet̃ coagulũ: hoc aũt nõ est verũ. Ad h̃ dicẽdũ ꝙ lepus inter oĩa alalia est maxime sicce hũiditatis: est em̃ alal frigidũ ⁊ siccũ melãcholicũ: cũ hoc etiã hʒ acumẽ in sanguine. cuiꝰ signũ est ꝙ frãgit lapidẽ sicut dicit Auicẽ. cã aũt coagulationis est siccitas lactis: ⁊ iõ in lepore magis hʒ fieri coagulũ. ¶ Tertio q̃rit̃ quare ista se cõcomitant̃ adinuicẽ habitꝰ magnoꝝ ventriũ ⁊ latoꝝ: ruminatio ⁊ carẽtia dentiũ in mãdibula supiori: ⁊ lactis coagulatio ⁊ hẽre cornua. Ad h̃ dicendũ sicut dicit serapiõ ꝙ dẽtes sunt mẽbra g̃nata ex superfluitate ossiũ maxillarũ: eñ affici sunt ipsis ossibꝰ: sed magis sunt dure: ⁊ iõ ab ossibꝰ in vtraq; g̃nant̃ dẽtes: motꝰ aũt dentiũ magis attinet ad maxillã inferiorẽ q̃ superiorẽ. Inferior em̃ mouet̃ ꝓpter nutrimẽtũ ⁊ masticationẽ: cũ ꝑ ipsaʒ p̃cipaliter hmõi opus exerceat̃ ⁊ nõ ꝑ superiorẽ. In alalibꝰ vo habẽtibꝰ cornua superfluitates q̃ ad dẽtes deberẽt cõuerti ꝯuertũtur ad cornua: ⁊ ꝓpter h̃ talia alalia carẽt dẽtibꝰ in mãdibula supiori: iõ nõ põt pfecte cibũ masticare: ⁊ iõ necesse est vt cibꝰ veniat ad ventrẽ. Sʒ notãdũ ꝙ natura dedit talĩ alali q̃ttuor vẽtres ꝑ quos quidẽ ops cibũ trãsire añq̃ ad mẽbra deleget̃. Primꝰ vẽter est in quo fit receptio cibi inq̃ fecte masticati. Scḋs est a quo delegat̃ cibꝰ ad os vt masticetur. Tertiꝰ in q̃ venit cibꝰ pfecte masticatꝰ. Quartꝰ in quo cibꝰ pfecte coctꝰ ⁊ masticatꝰ iã nutriẽs ꝓcedit ad epar ⁊ ad alia mẽbra. Ex his igit̃ ptʒ qualiter in tali alali vẽter latꝰ est q: sicut dictũ est: necesse est eẽ plures vẽtres: ⁊ h̃ non posset esse nisi vẽter esset latus. Est etiã ibi ruminatio sicut ptʒ in distinctiõe ventriũ. Per h̃ etiã ptʒ solo istiꝰ q̃stionis quare coagulũ potꝰ in tertio vẽtre g̃nat̃ q̃ in alio teste pħo: q: sicut dictũ est: plures sunt ibi vẽtres ⁊ singuli singulis officijs deputãtur sicut visuʒ est. Dicimꝰ g̃ ꝙ lac nõ indiget masticatiõe sʒ sola suctione. Alal vo nõ ruminat nisi res masticabiles: ⁊ iõ lac descẽdit ad ventrẽ q̃ est finis masticatiõis: ⁊ hic est tertiꝰ: ⁊ ideo in illo fit coagulũ sicut dicit pħs.

¶ Circa scḋm ꝓcedit hoc mõ: querit̃ a quo lac coaguletur an a frigiditate: an a caliditate: ⁊ videt̃ ꝙ a frigiditate: q: coagulatio est motꝰ a circũferẽtia ad centrũ: q̃ sic ab illa q̃litate que est principiũ huiꝰ motꝰ: sed sicut dicit ysaac in febribus motꝰ calidi est a cẽtro ad circũferentiã: frigidi vo a circũferẽtia ad centrũ: ergo cũ in coagulatiõe sit hmõi motꝰ: coaguluʒ fiet a frigido. Ad oppositũ est qḋ dicit auctor: ꝙ a caliditate coagulũ g̃nat̃. Ad hoc dicẽdũ ꝙ g̃nat̃ a ṽtute calidi tantũ. Ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ opatio calidi est duplex. Quedã est ꝑ viã rarefactiõis ⁊ extẽsionis. Calidũ em̃ extẽdit ⁊ dilatat:

τ in hac operatione ɔ̄dicit sibi frigidū qd̄ restringit natura-
liter: τ ab hac operatōe nō gñaꝶ coagulū. Est alia op̄atio ca
lida q̄ est cōsumptio humidi sup̄flui τ residui inspissatio: et
ab ista virtute gñatur coagulū: nec est mot⁹ a circūferētia ad
centrū: sed poti⁹ ecōuerso: τ sic fit gñatio coaguli: τ hoc mō
generaꝶ ex lacte case⁹. ❡ Scđo q̄riꝶ vtrū lac coagulatū in sto
macho aīalis lactētis coaguleꝶ primo in stomacho: an i ma-
millis p̄mo aliquā coagulationē receperit anteq̄ veniat ad
stomachū: τ videꝶ φ primo fuerit aliquātulū coagulatū: nō
enī quodcūq̧ lac coagulaꝶ sed lac nouiter emulsum: sꝫ sicut
dicit yſaac: lac nouiter emulsum grossum est: τ sic aliquātu
lum coagulatū: τ etiā in mamillis quādā coagulationē reci-
pit: g̃ anteq̄ veniat ad stomachū coagulatū est. Ad oppositū
nihil qd̄ a virtute stomachi coagulaꝶ in mamillis pri⁹ coagu
latū est. Probaꝶ etiā: q2 ponaꝶ φ colustrū remoueaꝶ a ma-
millis τ postea reliquū lac sugaꝶ: valde inuenꝶ liquidū τ
aquosum: g̃ nō coagulatū est in mamillis. Ad h̄ dicēdū φ in
stomacho coagulaꝶ: τ a mamillis liquidū sugiꝶ. Ad rationē
in ɔ̄triū dicendū φ coagulatio est duplex. Quedā q̄ fit ex ma-
gna mora in mamillis: τ h̄ nō facit coagulationē lactis: sed
grossiciē. Alia est ex caliditate lactis τ stomachi: τ hec in sto-
macho dꝫ fieri. ❡ Tertio q̄riꝶ vtrū in aīalib⁹ melancholicis
debeat lac i stomacho coagulari: τ vꝶ φ nō: q2 coagulatio fit
a calore: sed illa aīalia paucū habēt calorē: g̃ in illis lac in sto
macho nō pōt coagulari. Ad oppositū est qd̄ dicit phs li. de
aīalib⁹. Ad hoc dicēdū φ duo sunt ɔ̄siderāda in gñatiōe coa
guli. primū est agēs: scđm est materia. Agēs ꝟo debile est. s.
calor. Est tñ fort⁹ respectu materie: q2 materia in talib⁹ apta
est τ disposita ad coagulationē: habet enī multū de substan
tia caseata τ terrestri: τ iō cito coagulaꝶ: τ in talib⁹ aīalibus
nō fit a calore stomachi principaliter: sed ꝑpter multiplica-
tionē partiū terrestriū siccarū. ❡ Quarto queriꝶ vtrū in sto
macho aīalis ꝑuecti lac coaguleꝶ: τ videꝶ φ sic: coagulatio
fit a calore: g̃ cū in ꝑuecto aīali maior sit calor q̄ in lactente
plus dꝫ coagulari lac in stomacho aīalis ꝑuecti q̄ in stoma
cho aīalis lactētis. Ad hoc dicēdū φ coagulū nō gñaꝶ: in sto
macho nisi aīalis qd̄ nondū cibū recepit. Ad rōnē dicēdū φ
coagulū gñaꝶ ex solo puro lacte cū quo aliq̄ substātia nutri-
menti nō cōmisceꝶ: τ hoc est in aīali lactēte: sed in aīali ꝑue
cto lac cōmisceꝶ cū aliq̄ substātia nutrimēti: τ iō virt⁹ lactis
perit vñ nō coagulaꝶ. ❡ Quīto q̄riꝶ cū sit lac in p̄ma etate
quare i initio p̄mo lactis fit coagulū τ nō in alio. Dicēdū φ
cā hui⁹ est duplex. P̄ima est: q2 lac primū qd̄ est in mamillis
grossum est ꝓpriū ad coagulationē: τ iō de facili ꝑpter ni-
miā morā coagulaꝶ: hoc tñ aliq̄ñ fallit. Scđa cā est: q2 virt⁹
stomachi in p̄ncipio defecta est: τ iō lac qd̄ recipit nō pōt cō-
uertere: τ sic lac i stomacho remanet indigestū τ coagulatū
a calore ꝓprio. ❡ Sexto q̄riꝶ cū duplex calor ɔ̄currat i sto-
macho. s. calor lactis τ calor naturalis stomachi: ex cui⁹ actio
ne ꝓcedat gñatio coaguli: τ videꝶ φ nō a virtute stomachi:
calor enī stomachi nutrimentū ɔ̄uertere intēdit: ɔ̄uersio do
nutrimēti repugnat coagulationi: g̃ a calore stomachi non
ꝓcedit coagulatio. Ad oppositū: calor interior lactis insuffi
ciens est ad coagulationē lactis. cui⁹ signū est: q2 si extra cor
pus poneretꝶ nō coagularetꝶ: g̃ coagulatio nō fit a calore la-
ctis. Ad hoc dicēdū φ coagulatio fit a calore lactis: calore tñ
stomachi coadiuuāte: τ est sic̄ in lacte τ coagulo extra: coa-
gulaꝶ enī qñ apponiꝶ coagulū: iuuat aūt calor aeris ɔ̄tinen
tis. Eodē mō coagulatio gñaꝶ a calore lactis: calor tñ stoma
chi tanq̄ ɔ̄tinēs iuuat: τ hoc est qñ lac est aptū ad coagula-
tionē. ❡ Septimo q̄riꝶ vtrū coagulū vel aliqd̄ loco coaguli
debeat reperiri in aīali abortiuo: τ videꝶ φ sic: q2 sicut fetus
extra nutriꝶ ex lacte: sic intra nutriꝶ ex sanguine in stoma-
cho: sed extra aliqd̄ coagulaꝶ: g̃ sic intra. Ad hoc dicendū φ
coagulū nō est nisi in aīali lactāti: τ cā est q2 coagulū non fit
nisi ex nutrimēto qd̄ ex lacte recipiꝶ p̄ os: sed in fetu hoc nō
est: q2 cū est in ventre nutrimētū intrat in ipsum p̄ vmbelicū: τ
iō nō est sic. ❡ Octauo q̄riꝶ in qd̄ cedit coagulū postea in
aīali ꝑuecto: τ vtrū deseruiat alicui op̄atiōi nature. Ad h̄ di-
cendū φ coagulū in aīali viuēte fm̄ ꝓcessum tp̄is nō rema-
net i stomacho: τ cā est q2 cū calor stomachi τ ceteroꝝ mem
broꝝ incipit ɔ̄fortari resoluūt totā substātiā coaguli: qua re

soluta tota recedit. τ est sic̄ si aliq̄s cib⁹ indigest⁹ in stoma-
cho remaneat efficiꝶ durus: postea aūt cū calor naturalis for
tificaꝶ illud digerit: τ aptū ad ɔ̄uersionē reddit: τ sic a par
te ista sicut visum est. ❡ Nono queriꝶ vñ accidit folliculus
in coagulo ɔ̄tinēs ipm̄: τ vꝶ φ nō debeat esse: q2 sicut lac ex-
terius coagulaꝶ sic interi⁹: sed extra ista pellicula nō ꝓdu-
citur: g̃ nec intra dꝫ esse. Cōtrariū tñ dictat experimētū. Ad
hoc dicēdū φ in coagulo gñaꝶ folliculus quā illis stomacho
aīalis. Sꝫ notādū φ duplex est calor: quidā coagulās nihil tñ
generās: τ talis calor est extra: est alius calor coagulās τ ge
nerās aliqd̄: τ hic est viuificus: τ hic est intra gñans folliculū
cōtinētē coagulū. τ h̄ pꝫ p̄ sic̄ sicut ex sup̄fluitate sp̄matis i
matrice gñaꝶ quoddā corp⁹ valde grossū qd̄ mola appellaꝶ
a phcis: sic ē a p̄te ista: calor enī viuific⁹ coagłat τ aliqd̄ gñaꝶ.
❡ Circa tertiū ꝓcediꝶ hoc mō: queriꝶ de op̄ationib⁹ coagu
li: τ queriꝶ qño coagulū valeat ad coagulationē lactis: τ vi
detur φ non valeat: q2 passio illata τ coagulo rōne lactis in
stomacho ad h̄ vt cureꝶ indiget dissolutione: sꝫ nulli⁹ cui⁹ est
dissoluere est coagulare nec ecōuerso: g̃ cū coagulū coagu-
let nō dissoluet. Cōtrariū tñ poniꝶ φ ad coagulatiōē lactis
in stomacho coagulū est mediana. Ad hoc dicēdū φ lac i du
plici dispositiōe ɔ̄sistit. P̄ima in illa dispositiōe in q̄ nōdū
est coagulatū: τ tūc coagulū appositū ipm̄ ingrossat τ coagu
lat sequestrādo ptes aquosas τ ɔ̄iungēdo ptes caseatas τ bu
tyrosas: sed qñ coagulū inuenit ipm̄ coagulatū: tūc partes
sequestrat τ segregat: τ tūc efficiꝶ lac dissolutū: τ hoc mō poni
mus φ coagulū valet ad lactis coagulationē. ❡ Scđo q̄riꝶ
quare quoddā gen⁹ lactis cit⁹ in stomacho coagulaꝶ sicut
vaccinū q̄ aliud. Ad hoc dicēdū sm̄ ysa. φ gen⁹ lactis ē mul-
tiplex. Quoddā enī ē lac qd̄ multā hꝫ aquositatē τ parū hꝫ
de substātia caseata τ butyrosa: τ hoc lac nō pōt coagulari:
q2 pars aquosa repugnat coagulationi. Est aliud qd̄ mixtū
hꝫ de caseata substātia sicut lac vaccinū τ ouinū: τ tale coagu
lari pōt ꝑpter multitudinē partiū terrestriū siccarū. ❡ Ter-
tio q̄riꝶ vtrū hoc fiat in stomacho calido an in frigido: τ vꝶ
φ in frigido. stomach⁹ calidus ɔ̄uertit nutrimētū τ digerit:
sed qñ lac digeriꝶ nō coagulaꝶ: g̃ in stomacho calido nō coa-
gulaꝶ sed in frigido. Ad oppositū: coagulatio fit a calore: g̃
in stomacho in quo magis abūdat calor: magis dꝫ fieri coa-
gulatio: sed hoc est in stomacho calido: g̃ in illo magis dꝫ fie
ri lactis coagulatio φ in frigido. Ad hoc dicendū φ in calido
magis coagulaꝶ: τ in stomacho frigido acescit. Ad rōnes di-
cendū q̄ fortitudo caloris est duplex. Quedā est i resoluēdo
τ ɔ̄sumēdo: τ h̄ efficit calor: qñ nutrimētū paratū est ad ɔ̄uer
sionē. Alia est fortitudo caloris in coagulādo τ inspissando
suū nutrimētū: τ hoc vel ꝑpter sui multitudinē vel ꝑpter sui
grossiciē. ❡ Quarto queriꝶ p̄ quā viā sal in coagulatiōe cō-
petit. Ad hoc dicendū φ sal cū liquorib⁹ hꝫ virtutē dissolu-
tiuā: τ partiū dissolutio τ sequestratio repugnat coagulatiōi:
iō apponiꝶ vt defendat coagulationē lactis. ❡ Quinto q̄ri
tur q̄ est virt⁹ in coagulo vt lac coaguletꝶ: τ p̄ quā viā coagu
let vtrū a calido an a frigido. Dicēdū φ coagulū est q̄si lac
coagulatū in stomacho a calore naturali: τ iō virtutē caloris
naturalis quā hꝫ impressit in lac. Impressio ꝟo caloris natura
lis q̄ sit i lacte nihil est aliud q̄ coagulatio: τ sic ptꝫ q̄ est illa
virt⁹. ❡ Sexto q̄riꝶ quare lac coagulatū acescit tardi⁹: sine
coagulo ad aceti virtutē statī ɔ̄uertiꝶ. Ad hoc dicēdū φ ace
tositas ꝑuenit in lacte ex defectu caloris naturalis lactis si-
cut in aceto: q2 cū vinciꝶ calor naturalis ab aeris calore ɔ̄ti-
nente deficit dulcedo τ induciꝶ acetositas. Eodē mō a par-
te ista: vñ q2 virt⁹ coaguli calorē naturalē ɔ̄seruat ꝑpter hoc
cōseruat dulcedinē: τ qñ deficit τ dulcedo deficit. ❡ Septi
mo queriꝶ p̄ quā viā in lacte ficuū coagulū existit. Ad hoc di-
cendū φ lac ficuū caliditatē habet τ acumē tñ habet ꝟtutē i
ɔ̄factiuā. cuius signū est si ponaꝶ hꝫ dī lac in albumine oui
liquefacit ipsum ꝑpter virtutē sui acuminis: ad coagulū do
lactis nihil aliud exigitur nisi sequestratio aquositatis a la-
cte: τ q2 lac ficuū hoc facit: qñ admisceꝶ inducit coagulatio-
nem. ❡ Octauo q̄riꝶ p̄ quā viā valet i sup̄radictis coagulū:
τ vꝶ ɔ̄triū: q2 ea q̄ acumē habēt mouēt ventrē: sed coagulū
acumē hꝫ: g̃ poti⁹ nocebit in fluxu vētris q̄ iuuabit. Ad op-
positum est quod dicit phs lib. de animalibus: φ coagulū

multū valet in fluxu vētris: ⁊ maxime coagulū leporis parui ⁊ cerui. Ad hoc dicendū ꝙ valet in fluxu vētris: sed illud qḋ valet in fluxu vētris est duplicis nature. Quedā em̄ valent sua stipticitate mēbra ꝯstrigēdo ⁊ vias: ⁊ h̄ mō res pontice ⁊ stiptice valēt. Alia valēt ingrossando ⁊ inspissādo supfluitates fluētes ad vētrē: ⁊ ex coagulū h̄z virtutē coagulādi lac: iō coagulat feces: ⁊ sic valet ꝯ fluxum cōstringendo.

¶ Consequēter querunt̄ quinq̧. Primū est de natura et gnatiōe casei. Scḋz ē de vsu ipsi᷒. Tertiū est de natura coaguli qḋ cedit i ꝯstitutionē ipsi᷒. Quartū est de natura seri. Quintū est de natura butyri. ¶ Circa pmū pcedit̄ hoc mō: querit̄ ex cui᷒ aīalis lacte sit maior quātitas casei: ⁊ videt̄ ꝙ ex lacte capre. lac gnat̄ ex sanguine aīalis ex quo pueniṫ: s꞉ ille sanguis sequit̄ naturā aīalis cui᷒ ē: ḡ seqt̄ naturā capre: sed capra est aīal terrestre melācolicū ⁊ dure sube: ḡ lac ei᷒ erit grossum: ⁊ ex tali lacte maior quātitas casei gnat̄: ergo ex lacte capre maior quātitas casei gnat̄ ꝙ alicui᷒ aīalis. Ad oppositū: ex lacte tēpato i trib᷒ substātijs minima quātitas casei gnat̄: q̄ꝛ em̄ est tēperatū in trib᷒ substātijs nō dn̄atur pars caseata supra aquosam: s꞉ lac capre tēperatū est i trib᷒ substātijs: vn̄ post femininū cōmēdat ipm ysa. ḡ ex lacte capre maior quātitas casei nō gnat̄. Hoc etiā ꝯfirmat̄ p raṫ. ponentē ipm mediū inter vaccinū ⁊ asininū. Ad h̄ dicēdū ꝙ ex ipso effiat̄ case᷒ paucus cū sit tēperatū nec in ipso dn̄etur pars caseata. Ad rōnē dicendū ꝙ quis humiditas capre sit grossa terrestris: grossum tn̄ ꝯuertit ad sui naturā: cui᷒ signū est ꝙ est grossa ⁊ dura ⁊ sicca: ⁊ iō illud qḋ in lacte remanet ē subtile ⁊ lac bonū: ꝙuis suba mala: nec magna quātitas casei gnat̄ ex ipso cū sit subtile sicut dictū est. Alia cā pōt esse q꞉ in carne capre duo sunt. Primū est natura carnis dure ⁊ melācolice: ⁊ ex hac nō effiat̄ lac. Scḋz est h̄ūiditas nutrimētalis: ⁊ hec subtilis est ⁊ nō grossa: cui᷒ signū est ꝙ fetus ex illa h̄ūiditate gnat᷒ laudabilius ē nutrimētū sicut agn᷒ paru᷒: ⁊ ex ista lac generat̄. ¶ Scḋo q̄rit̄ circa h̄: ex quo lacte maior quātitas casei gnat̄: an ex vaccino: an ex ouino: et videt̄ ꝙ ex vaccino. dicit pħs lib. de aīalib᷒: ꝙ ex illo lacte qḋ grossi᷒ est maior quātitas casei gnat̄: ⁊ quāto fuerit grossi᷒: tāto caseati᷒ erit: s꞉ sicut vult raṫ. vaccinū inter oē lac grossi᷒ est: ergo ex illo maior quātitas casei gnabit̄ ꝙ alicui᷒ lactis. Hoc etiā cōfirmat̄ p pħm dicentē ꝙ case᷒ gnat᷒ ex lacte est in sexcuplꝯ ꝓportione ad aliud lac. Scḋa rō hec est: dicit pħs ꝙ lac aquosius cū minorē habeat substātiā terrestrē ꝙ aliud tardi᷒ coagulat̄: ergo p oppositū lac qḋ citi᷒ coagulat̄ ꝙ aliud lac maiorē quātitate terrestrē h̄z: sed vaccinū citius coagulat̄ ꝙ aliud lac: ḡ inter oē lac vaccinū maiorē h̄z quātitatē casei. Ad oppositū est qḋ dicit ysaac: ꝙ lac ouinū caseati᷒ est oī lacte: ⁊ pbat hoc ysaac: q꞉ lac caseati᷒ est ex cuius substātia maior pars h̄ūidi aquosi seq̄strat̄: s꞉ pecoīnū ē h̄ūdē s̄m ysa. ouis em̄ est aīal calidū: vn̄ ꝯsumit h̄ūiditatē ⁊ remanet substātia terrestris caseata: ḡ lac pecoīnū maiorē quātitatē casei gnabit ꝙ aliud lac. Ad hoc dicendū ꝙ ex lacte vaccino maior quātitas casei gnat̄ ꝙ ex aliquo alio: grossi᷒ em̄ est oīb᷒ lacte. Ad auctoritatē ysa. r̄ndeo ꝙ quātitas casei ponit̄ esse maior duob᷒ modis. Primo mō q꞉ materia ex qua gnatur case᷒ in lacte maior est: ⁊ hoc mō ponim᷒ ꝙ maior quātitas casei gnet̄ ex lacte vaccino ꝙ ex alio. materia em̄ casei maior ē in eo. Scḋo mō q꞉ pars caseata purior est ⁊ mag᷒ seq̄strata est a substātia seri ⁊ butyri: ⁊ h̄ mō dicim᷒ ꝙ ex lacte ouino maior quātitas casei generat̄: seq̄stratio em̄ maior sit ibi ꝙ in lacte vaccino: ⁊ sic materia purior. ¶ Tertio q̄rit̄ in quo caseo sit maior pinguedo an in vaccino: an in ouino: et videt̄ ꝙ in ouino: butyrū em̄ seqtur naturā calidā ⁊ h̄ūidā: lac ꝯ ꝯseqt̄ naturā aīalis cui᷒ est: sed ouis est aīal calidi᷒ ⁊ humidius ꝙ vacca: ergo sit̄ lac ei᷒ calidi᷒ est ⁊ humidius: ergo est butyrosius: ergo pingui᷒. Scḋa ratio hec est: ponit pħs ꝓportionē in aīalib᷒ inter pinguedinē medullā ossium ⁊ lac: vn̄ dicit ꝙ si pinguedo alicui᷒ aīalis est dura ⁊ coagulata: ⁊ medulla est dura ⁊ coagulata ⁊ nō liq̄da sicut p᷒ꝫ in bo ue: ⁊ si pinguedo nō est coagulata neq̧ medulla sicut p᷒ꝫ in porco: ⁊ si pinguedo est multū coagulata: ⁊ lac sit̄: sed pinguedo ouis magis attinet ad pinguedinē ꝙ pinguedo vacce: ergo sit̄ lac ei᷒ erit pinguius ⁊ butyrosius: ⁊ sic poterit cōcludi ꝙ case᷒ sit̄ ouis erit pinguior. Ad oppositū: in illo lacte in quo est maior quātitas substātie caseate: minor est quātitas substantie butyrose: sed lac pecoīnū est h̄mōi s̄m ysaac dicentē ꝙ caseati᷒ est oīm lacte: ergo case᷒ fact᷒ ex tali lacte nō erit pinguior: minor etiā p᷒ꝫ p Ras. dicētē ꝙ lac ouinū plures supfluitates pcreat ꝙ aliud lac. Ad hoc dicendum ꝙ in vaccino butyrū magis abūdat: ⁊ cā est q꞉ substātia butyrosa nō ꝯsumit̄ a substātia aīalis cui᷒ est: sed in lacte ouino ꝯsumit̄ humiditas butyrosa ꝓpter calorē aīalis. Ad rationē dicendū ꝙ ea q̄ causantur in corpe aīalis duob᷒ modis sunt. Primo mō per viā cōmixtionis: ⁊ sic qn̄ vrina est ⁊ humores exeūt cū vrina. si humores sint grossi ⁊ vrina erit grossa: ⁊ si subtiles ⁊ vrina subtilis. Alio mō: alia causantur in corpore p viā priuatiōis: sicut qn̄ vrina clara est ⁊ feces in corpe remanet. Eodē mō a parte ista: q꞉ in lacte vacce magna ps sube butyrose cōmiscet̄ cū suba caseata: ⁊ h̄ est ibi via cōmixtionis: vn̄ si fiat case᷒ fiet butyrosus: ⁊ sic est in ouino via priuatiōis: si em̄ fiat case᷒ substātia butyrosa ⁊ serosa quasi penit᷒ priuant̄. Scḋa rō soluit̄: q꞉ vnctuositas magis aggregat̄ in oue ꝙ in vacca: in caseo tn̄ ex lacte ouis minor est vnctuositas: q꞉ vnctuositas que debet cedere ad caseū cedit in vsum corpis cū calor sit magn᷒ in illo aīali: sed in vacca calor nō est ita magn᷒ ⁊ ita nō ꝯuertit vnctuositatē penit᷒ in sui vsum: imo cedit in lac ⁊ p ꝯns in caseū. ¶ Quarto querit̄ quare caseus ouinus melior est in q̄busdā regionibus ꝙ vaccinus. Ad hoc dicendū ꝙ in quadā regione vacca est aīal siccū valde ꝓpter caliditatē ⁊ siccitatē regionis resoluentem ⁊ consumentē humiditatē vacce: ⁊ iō lac qḋ pducit multū habet de substātia dura sicca terrestri: ⁊ ꝓpter hoc caseus malus ⁊ illaudabilis: oues aūt tēperate sunt cōplexionis: ⁊ iō in illa regiōe calida tēperat̄ q꞉ multū h̄ūide sunt: ⁊ substātia butyrosa augetur. Alia cā pōt esse q꞉ in illis regionibus extrahit̄ butyrū de lacte vaccino: ⁊ iō remanet substātia caseata dura sicca ⁊ terrestris: ab ouino vo butyrum nō extrahit̄: ⁊ ideo caseus ex illo factus est melior. ¶ Quinto queritur quare in gnatiōe casei sit sequestratio partis serose ⁊ coherentia aliarū duarū. Ad hoc dicendū ꝙ caseus generatur p viā sequestratiōis a caliditate ⁊ non a frigiditate vt partes liquide ab alijs sequestrent̄: ⁊ tunc sit vnio partiū calidarū: cū igit̄ coagulū istā operationē faciat sequestrādo partē aquosam q̄ gnationi vl̄ coagulatiōi casei repugnat: ⁊ alie due partes fortiter coherēt patet ꝙ aquosa debet remoueri ⁊ nō alia: qn̄ vo butyrū gnatur: separat̄ caseata pars p se: ⁊ butyrosa p se remanet.

¶ Circa scḋz pcedit̄ hoc mō: querit̄ cū exhibet̄ case᷒: vtrū plus cōpetat coctus ꝙ crudus: ⁊ vtrū elixus ꝙ assat᷒: ⁊ videtur ꝙ coct᷒ elixus: substātia casei grossa est ⁊ sicca ⁊ dure digestionis: sed ista p artificiū debet reddi facilis digestionis: ergo cū hoc acquirat caseus p elixationē: caseus elixat᷒ melior est. Ad oppositū: quāto caseus maiorē viscositatē acquirit: tāto peior est ⁊ illaudabilioris nutrimēti: s꞉ quāto plus excoquit̄ tāto viscosior sit. cuius signū est: q꞉ cū calat̄ sit q̄si glutē: ḡ case᷒ assatus vel elixus illaudabilis est nutrimenti. Scḋa rō hec est: dicit ysaac ꝙ case᷒ ille melior est in quo est maior h̄ūiditas naturalis: ⁊ iō recēs ponit̄ eē bon᷒: s꞉ p decoctionē humiditas ꝯsumit̄ ⁊ maxie p assationē ⁊ remanet substātia terrestris: ḡ case᷒ coct᷒ peior est crudo. Ad h̄ dicēdum ꝙ crudus melior est ꝙ assat᷒ vl̄ elixus ⁊ mag᷒ cōpetit. Ad rōnē dicēdū ꝙ decoctio duo efficit in caseo. Primū est ꝙ ptes casei digerit: ⁊ h̄ mō aliquā bonitatē acq̄rit. Scḋz est ꝙ ptes h̄ūidas resoluit ⁊ reliquū viscosuz reddit: ⁊ h̄ mō maius nocumētū iducit: q꞉ sint q̄si qdā corrigie. ¶ Scḋo q̄rit̄ i q̄ sit maior caliditas: an i caseo veteri an in nouo: ⁊ videt̄ ꝙ i vete ri sit minor caliditas: q꞉ in illo est minor caliditas in q̄ maior caliditatis sit resolutio: s꞉ hoc est in vetere: ergo vet᷒ caseus est min᷒ calidus. Ad oppositū est qḋ dicit ysaac: ꝙ vet᷒ acumen maius habet ꝙ nouū. Pōt etiā ꝓbari: q꞉ in veteri partes aquose ꝯsumunt̄ ⁊ cōcipit acumē: ergo est calidus. Ad hoc dicēdū ꝙ in veteri est maior caliditas: ⁊ cā huius est: q꞉ in veteri virt᷒ coaguli cōfortat̄ ⁊ ꝯsumit substantiā aquosaz ⁊ cōuertit butyrosā ⁊ inducit acumē. Alia cā potest esse quia acquirit caliditatē ab aere cōtinēte ꝯsumēte humiditatē in

caseo ꝛ excitat calorē interiorē. Ad rationē dicendū ꝙ caliditas est duplex. Quedā enī est naturalis quā habet a substātia aīalis: sicut patz in lacte nouiter mulso qđ habet quandā caliditatē suauē: ꝛ hec caliditas minor est in veteri. Alia est caliditas quā cōtrahit a coagulo ꝛ ab aere continēte: ꝛ hec caliditas maior est in veteri. ¶ Tertio querit̄ quare in caseo partes extreme citrinant̄: in medio vo albescit. Ad hoc dicendū ꝙ hoc est q: caliditas coaguli ꝛ aeris conuertit partes aquosas ꝛ cōsumit: ꝛ partes butyrosas reducit ad igneitatē: sed mediātibus partibus aquosis datur albedo: ꝑ partes vo butyrosas citrinitas ꝛ maxime in extremis: q: huiusmodi conuersio in extremis fortius efficit̄: cuz īmediate ab aere attingat̄. ¶ Quarto querit̄ ꝑ quā rationē valet in fluxu vētris caseus ꝛ maxime assatus: ꝛ videt̄ contra: q: caseus acumē h3: ꝛ oē tale mouet ventrē: ergo nō cōpetit cōtra fluxū. Ad oppositū est qđ facit vulgus. Ad hoc dicēdū ꝙ nō cōpetit in fluxu vētris. Notandus tñ ꝙ in caseo veteri sunt duo. Primū est acumē: secūdum stipticitas. quantum ergo ad stipticitatē quā h3 a virtute coaguli qđ est stipticū sm̄ pōm cōpetit in fluxu vētris: quātū tñ ad acumē posset nocere: sed tñ q: stipticitas supabundat acumini: ideo acumē nocere nō pōt.

¶ Circa tertiū pcedit̄ hoc mō: querit̄ cuius cōplexiōis sit coagulū: q: coagulum nihil aliud est ꝙ lac coagulatū in stomacho aīalis ruminātis: sed lac coagulatū est nature frigide ꝛ sicce: ergo ꝛ coagulū erit nature frigide ꝛ sicce. Secūda ratio hec est: oē qđ in via nutrimēti est stipticū ꝛ dure digestionis stringēs ventrē est frigidū ꝛ siccū: sed coagulū est huiusmodi sm̄ ysaac ꝛ pōm dicentē ꝙ valet contra fluxū vētris: ergo est frigidū ꝛ siccū. Ad oppositū est qđ dicit ysaac: ꝛ pbat̄ sic: oē illō qđ effectū caliditatis ꝓpriū inducit est calidū: sed coagulū coagulat lac ꝛ huiusmodi effectus est caliditatis: ergo est calidū. Ad hoc dicendum ꝙ in coagulo est duplex natura. Prima est natura terrestris quā contrahit a natura lactis terrestri. caseata: ꝛ hoc modo est frigidū ꝛ siccū sicut caseus. Secūda natura est quā contrahit a stomacho aīalis: cuius quādē caliditas ipsum coagulat ꝛ est etiā cā coagulationis lactis: ꝛ hoc mō calidū iudicat̄. ¶ Secūdo querit̄ cuiusmodi coagulū fortius operet̄ an nouū: an vetus: ꝛ videt̄ ꝙ nouū: q: sicut dictū est: coagulū h3 virtutē coagulādi lac ꝑ calorē quē contrahit a stomacho ꝛ etiā a lacte: sed in coagulo veteri expirat iste calor: in nouo vo magis abundat ꝓpter accessum ad suā originē: ergo nouū magis operat̄ ꝙ vetus. Contrarium tamē videmus. Ad hoc dicendū ꝙ coagulū vetus fortius coagulat lac ꝙ nouū. Ad rationē dicendū ꝙ in coagulo nouo caliditas magna est quā contrahit ex lacte ꝛ stomacho aīalis: sed hūiditas serosa multa est ꝛ illa reprimit calorē: sed in veteri hūiditas illa expirauit: ꝛ ideo caliditas suffocatur.

¶ Circa quartū pcedit̄ hoc mō: querit̄ cū serū sicut lac conuertat̄ ad acetositatē: vtrū hoc fit rōne frigiditatis an caliditatis: ꝛ videt̄ ꝙ rōne frigiditatis: acetositas enī in vino ꝛ lacte fit ꝓpterea q: calor naturalis q est principiū conseruādi dulcedinē corrūpit̄: sed sicut caliditas interior a calore corrūpit̄ exteriori tanꝙ a vincēte: sic a frigiditate corrūpit̄ tanꝙ ab extinguēte: ꝛ sic vr̄ ꝙ serū conuertat̄ ad acetositatē a frigiditate sicut a caliditate. Ad oppositū: sicut acetositas gñat̄ cū ex vino gñat̄: sic in sero cū ex lacte gñat̄: sed in aceto nō gñat̄ acetositas nisi ab actiōe caloris vincētis: ergo sic in sero nō gñat̄ acetositas nisi ab actiōe caloris. Ad hoc dicendum ꝙ lac nō acescit nisi a calore: sic nec vinū. Ad rōnē primā soluit. G. ꝙ nō gñat̄ acetositas in sero calore oīno corrupto: sed cū calor frāgit̄ ꝛ debilitat̄ ꝛ aliq̄ pars caloris remanet. ꝛ est simile: cuz cibi sunt in stomacho nondū digesti nō sentit̄ acetositas: sed qñ incipiūt digeri tūc sentit̄: eodē mō etiā acetositas non pōt gñari a calore extincto debilitato: frigiditas vo fugat calorē nullū calorē inducēdo: ꝛ ideo a frigiditate nō pōt cāri acetositas: sic enī oporteret ꝙ aliquē calorē induceret. Sed contra hoc sic obiicit̄: q: sicut est acetositas in corpe hūano: sic in exterioribus: sed sicut dicit ysaac in febribus: acetositas in stomacho aliqñ est a frigiditate: aliqñ a caliditate: ergo sic erit in exterioribus: ꝛ sic nō semp erit a caliditate acetositas. Ad hoc dicēdus ꝙ nunꝙ acetositas in stomacho pure acqrit̄ a frigiditate: q: in stomacho hūano durāte vita semp calor aliq̄s remanet: ꝛ qñ fortis est huiusmodi calor non sentit̄ acetositas: qñ tñ debilis est sentit̄. Cuz igit̄ dr̄ ꝙ acetositas in stomacho gñat̄ a frigiditate: hoc est exponēdū a calore debili: nunꝙ a frigiditate pura: in sero vo ꝛ aceto acqrit̄ ꝑ modū digestionis incōplete: ꝛ hoc venit a debili calore: ꝛ sic semp restat ꝙ acetositas gñat̄ a calore ꝛ nō a frigiditate. ¶ Secūdo querit̄ cū lac corrūpit̄ quare acetositas potius attribuit̄ sibi serosit magis ꝙ alicui alii. et cā huius est q: sicut dicit ysa. acetositas substantiā liquidā semper sequitur ꝛ serosa est talis.

¶ Circa quintū pcedit̄ hoc mō: querit̄ vtrū butyrū sit calidius oleo: ꝛ videt̄ ꝙ butyrū sit minus calidū. nā oē vnctuosum qđ h3 plures partes aquosas permixtas reddit̄ minus calidū: sed in butyro est hoc cū sub serositate miscat̄: oleū vo nulla sub aque cōiūgit̄: ergo oleū est calidius butyro. Secūda rō hec est: dicit G. est medicine q de facili ad naturā ignis conuertūt̄ calide iudicant̄: sed oleū citius conuertit̄ ad naturā ignis ꝙ butyrū: cuius signū ē ꝙ lāpas ardet ꝓpter oleū ꝛ nō ꝓpter butyrū: ergo oleū calidius ē butyro. Ad oppositū: oē qđ ad latus alicuius caliditatis declinat calidius ē ꝙ qđ nō est huiusmodi: sed butyrū declinat ad latus caliditatis: oleū autē nō: imo tēperatū est in quattuor qualitatibus sicut dicit Ga. ergo butyrū calidius ē oleo: qđ concedimus. Ad rōnē dicēdū ꝙ quāuis in butyro sint partes aquose cū serosa cōmixte: tñ ad caliditatē ꝛ hūiditatē declinat: in oleo vo huiusmodi partes nō sunt cōmixte. ꝓpterea nō h3 aliquā qualitatē oleagina cū sit tēperatum sicut dictū est. Ad secūdum dicēdū ꝙ nō est sile de calore ignis ꝛ calore nostri corporis: calor enī ignis fortis est subtilis et acutus: ꝛ ideo conuertit paleas festucas ꝛ huiusmodi ꝛ oleū: calor vo nostri corporis respectu caloris ignis paruus est ꝛ obtusus: ꝛ ideo oleū nō pōt conuertere sed potius econuerso cū corpus infrigidet: ꝛ ideo quāuis oleū conuertat̄ a calore ignis nō ꝓpter hoc cōuertitur a calore nostri corporis. ¶ Ultimo querit̄ quare ex butyro nō fiunt cōfectiōes sicut ex oleo: et dicūt practici ꝙ posset fieri si nō inueniret̄ oleū. Nos tñ dicimus ꝙ hoc est ꝓpter duas cās. Prima est q: huiusmodi res in butyro nō pñt conseruari: imo putrescūt. Secūda ratio est q: butyrū est grosse sube ꝛ nō pōt penetrare. Oleū vo ꝓfundat virtutē aliorū cū sit penetratiuū.

¶ De piscibus in gñali. Cap. lix. ¶ Lectio. xlviij.

Pisces vniuersaliter parū nutriunt: ꝛ cito dissoluunt̄: ꝛ subtilis sunt sanguinis phlegmati prīnentis. Subtilis ad cōparationem ambulantiū. Qz aūt ad cōpatione dicti absolute dico a subtilitate: licz subtile segregauit: sicut G. cum subtiliorē grossiciē duriciē absolute dicat subtiliorē ad tēperamenti cōparationē: ꝛ ideo dixi ego ad cōparatione ambulantiū subtilis: vt absolute differre facerē. Sāguis enī duo h3 extrema ꝛ vnū mediū. Est enī grossissimus sicut pix vt est ille q ex camelina carne gñat̄ vl' ceruina: caprina: ac vetere vaccina. Est ꝛ subtilissimus aquosus ab herbis ꝛ fructibus gñatus. ꝛ horum medius: sicut q a perfecta carne: pane: ꝛ carnibus perdicū: starnorū: pullorū cōficitur: ꝛ hedulorū ꝙ lactentiū carnibus. Est ꝛ inter singulū extremorum ꝛ prius mediū: alterū mediū sicut inter grossissimū ꝛ certum prius mediū. Alterū mediū sicut sanguis aīalis agni iuuenis lactētis. Itē inter subtilissimū ꝛ ceterū inter mediū: alterū sicut sanguis quē gñant pisces ex pelago: ꝛ de claro fluuio ꝛ petroso. hec enim duo gña piscū: etsi sanguinē generēt tēperatum: subtilitate tñ pertinēt ad albedinē ꝓpter frigiditatē ꝛ humiditatē ad ceterorū piscium cōplexionē. ¶ Pisces enī gñaliter diuiduntur multipliciter. Quidā enī in dulci aqua habitātes vocātur fluuiales. Quidaz in salsa ꝛ dicunt̄ marini. Qui aūt in salsa multociēs ad dulces cōfugiūt aquas: q: delectant̄ in saporositate sua. Dulces inhabitātes aquas raro se cōmutāt ad salsas ꝓpter horribilitatez salsi saporis. vñ non eas intrāt nisi q littoribus maris vicinant̄: nimis ipetus flu-

minis cogat eos intrare mare. Discernũtur autẽ ex
odore ⁊ spinis suis q̃ marini: qui fluuiales sunt. Ex
odore ⁊ spinis suis q: minus: q̃ marini grauioris sunt
odoris: ⁊ pauciores habent spinas ⁊ grauiores scilȝ
grossiores. De aqua dulci grauioris sunt odoris: et
plurimas habent spinas ⁊ subtilissimas. In natura
cõplexione differunt: q: marini calidiores: minus hu
midi ⁊ minus viscosi sunt. Salsitudo enĩ in habitan-
te aqua calefacit eos incidens humiditatẽ ⁊ grossi-
ciem: vnde ⁊ pinguedo sui minoraẽ: paruiq; sunt nu-
trimenti: sed tñ laudabilis: duriq; descendunt a sto-
macho ⁊ intestinis. Causa saporis sui paruitas est
pinguedinis: paruitas nutrimẽti: facilitas descensio
nis a membris. Dure descendũt a stomacho ⁊ intesti
nis duab⁹ de causis. Vna q: nõ tantũ humiditatis ⁊
viscositatis habẽt vt lubricare: ⁊ cito descẽdere pos-
sint. Altera: q: non tantũ grauitatis habent ⁊ grossi
ciei ꝙ venas penetrare possint: ⁊ non adeo grauant
stomachũ ⁊ intestina vt cogantur ad expellendum.
Pisces fluminũ in actione ⁊ passione contrarij sunt
marinis: q: fluens aqua frigidior ⁊ humidior: vñ pi-
sces fluuiales sunt grossiores ⁊ viscosiores ⁊ pinguio-
res: ⁊ iõ nutriẽtes plus: mali tñ ⁊ ad digerendũ du-
ri: sunt minus saporis: ⁊ ad penetrandũ venas duri:
⁊ ab ipsis dissoluendũ tardi: a stomacho velociter de
scendunt ⁊ intestinis. Causa mali nutrimẽti est mul-
titudo viscositatis ⁊ duricies digerendi: paruum sa
porẽ facit grauitas odoris: pinguedo quoq; ⁊ tene
ritas sui multũ nutriunt: q: ad dissoluendũ a mẽbris
duri sunt: qui nõ cogũt mẽbra ad alia appetẽda. Ve
locitas exeundi a stomacho ⁊ intestinis duobus fit
modis. Vno q: ex multitudine humiditatis ⁊ viscosi
tatis emolliunẽ villi ⁊ pili stomachi ⁊ ita emittũt eos
lubricanti. Altera q: cũ venas tarde penetrant: gra-
uitate sua cogunt stomachũ ⁊ intestina ad expellen-
dum. Vnde Gal. oẽs inquit pisces fluuiales ⁊ lacua
les: etsi teneras habent carnes: cito tamẽ corrũpen-
tes: stomachũ nocẽtes: humores crudos generãtes.
Rufus. Si eiusdẽ sunt pisces speciei fluminei ⁊ ma
rini: marini tñ min⁹ grauis odoris: faciliores digeri:
min⁹ nutritiui: cito in sanguinẽ cõuersiui: velociter a
mẽbris dissolutiui: ⁊ ad exeundũ tñ tardiores ⁊ a sto
macho ⁊ intestinis. ¶ Singule autẽ species mari-
ne in quaȝ ⁊ fluminales multas habẽt diuersitates.
Marini enĩ principaliter diuidunẽ duobus modis.
Alij enĩ inhabitant pelagus ⁊ maris fundũ. Alij sem
ꝑ littora maris petũt ⁊ planiciẽ. Pelagus inhabitã
tium: alij petrosa ⁊ dura loca. Alij mollia lutuosa in-
habitant ⁊ arenosa. Littorib⁹ insistentiũ: alij claras
mundas aquas a fluminibus remotas. Alij flumi-
nis putridi petunt vicinas: fluminibus etenĩ ciuita-
tum influũt balnearũ lauature: lini infusionesq; sũt
cause corruptorũ fluminũ. Alij verõ morãtur medio
⁊ qualitates mutuãt ab vtroq;. Dulces aquas inha
bitantes diuidunẽ tripliciter. Alij enĩ fluminib⁹: alij
in lacubus ⁊ similibus fluminib⁹ imorant. In flumi
nibus immorantiũ: alij in maiorib⁹ spaciosis curren
tibus longe a ciuitatib⁹: ⁊ ideo aquis claris ⁊ mũdi-
ficatis existentibus: alij in paruis fluminibus tarde
fluentibus vicinis ciuitatibus: immundi ciuitatum
predictis putredinib⁹. Insistẽtes lacubus dupliciter
diuidunẽ. Alij enĩ in lacubus quibus flumina illabũ-
tur: ⁊ quorũ aque ad mare ingrediunẽ: sicq; flumini
bus in eo currentib⁹ eleuanẽ. Alij in lacubus palud-
sis: ⁊ lõge a mari remotis lutosis ⁊ putridis. Exple-
tis piscium diuisionibus gñalibus ⁊ specialib⁹: opor-
tet singulorũ diuersorũ naturas explicemus. ¶ Ma
rinos ergo pisces cibo diximus aptiores q̃ fluuiales:
salsitatẽ enĩ habentes aque viscositates: humidita-
tes auferunt: maxime si loca fuerint petrosa. Assiduo
enĩ motu sui ⁊ collisionib⁹ saxosis carnes emolliunẽ
⁊ tenerãtur: pinguedo minoraẽ: viscositas quoq; di-
mittitur: vñ ad aliorũ cõparationẽ isti sunt saporosio
res: ⁊ a corruptionibus remotiores: ideoq; antiqui
assimilauerũt hos cõplexioni hũane. sanguinis quẽ
generant est tẽperatissimus: non grossus neq; turbi
dus neq; subtilis neq; aquosus: sed tñ subtili aquo-
so vicinus: q: sanguis vocaẽ tẽperatus q̃ diu duas
extremitates nõ egrediẽ: aliũ tñ ordinẽ nanciscitur:
vel enĩ duab⁹ mediatur equaliter extremitatib⁹: vel
vni plus parũ vicinaẽ. Sanguis igitur qui a piscib⁹
petrosis generatur: etsi sit tẽperatus: naturaliter tñ
subtilitati pertinet: ⁊ velociter a mẽbris dissoluitur:
est ergo melior in regẽda sanitate q̃ in mẽbrorũ con-
fortatione. Pisces de pelago vicini sunt petrosis: q:
aqua in salsitudine bona equaliter est clara: vñ nihil
differũt nisi ꝙ qui de pelago pinguiores ⁊ carne sunt
duriores. Ideoq; sanguis quẽ generãt: etsi sit tẽpe-
ratus: ad cõparationẽ petrosorũ tñ grossior ⁊ sangui
ni quẽ sturni ⁊ perdices faciunt ⁊ pulli vicinior: tñ in
liquore nõ in nutrimẽti laudabilitate: q: quẽ gñant
pisces naturaliẽ est phlegmaticus: quem sturni atq;
pulli perdices: naturaliter tẽperatus est. Monstraẽ
hoc: q: piscium natura frigidior ⁊ humidior: ⁊ ideo pi-
sces plus nutriunt: tarde a mẽbris dissoluunẽ. Am-
bulabiliuȝ võ siue volatiliũ: calidior ⁊ humidior est:
q: oĩs cib⁹ cui duricies dñaẽ ꝑtinet terrestribus: vñ
nutribilior ⁊ ad dissoluenduȝ durior: maxime si tem-
peratus sit ⁊ conueniẽs nutrimento. Littorales pi-
sces multas habent diuersitates: sm diuersorũ loco-
rum discretiones. Quidã enĩ loca incolũt clara atq;
mũda qui pelaginis sunt assimilãdi: molliores tamẽ
carnes ⁊ ad digerendũ sunt faciliores. Quidã litto-
ribus sunt vicini ⁊ estu mouẽtur maris: in turbida ⁊
imũda morãtes aqua ⁊ putridis fluminib⁹ ciuitatũ
putredines ferẽtib⁹ vicina: viscosiores ⁊ aliis piscib⁹
marinis grossiores: ⁊ ad digerendũ tardiores: vicini
naturaliẽ fluminib⁹: cũ nihil aliud comedãt q̃ qõ flu
mina de putredinibus ciuitatũ eis afferũt. Vnde pi
sces marini thuscie peiores sunt ceteris marinis: q:
aqua est imũda ⁊ multa flumina intrãtia ipsum putre-
dines ciuitatũ eis inferũt. In medio horũ locorum
inhabitãtes vtrimq; mutuãtur qualitates: ⁊ dicunẽ
mediocres: inter hos fluminei pisces maiora ⁊ cito
currentia clara atq; munda flumina inhabitãtes: ad
comparationẽ ceterorũ fluminũ sunt laudabiliores:
q: claritas aque aufert eis grauitatem odoris fortis
fluminis impetu carnes teneranẽ ⁊ grossicies aufe-
tur: maxime

tur: maxime si sup petrosa currãt: petre enim plus carnes tenerant: ⁊ piscibus littoreis: ⁊ in aquis claris marritis assimilatur: sed tamẽ littorei ex salsitate aque minus sunt viscosi. Qui in paruis stant fluminibus parũ fluentibus immundis ⁊ vicinis ciuitatibus: pinguiores sunt ⁊ grossiores ⁊ viscosiores: ⁊ ad digerendũ duriores: mali saporis: q: defectio aque motus vnctuosas carnes ⁊ viscosas facit. Immũdum vero nutrimentum grauioris odoris eos reddit. Qd probatur: q: extracti ab aquis cito putrefiunt: quos sepe comedentes multos pessimos ⁊ phlegmaticos corporibus suis aggrauant humores. Pisces de lacubus viscosiores grauiores sunt odorib⁹: q̃ qui fluminibus innascuntur: q: aqua lacuum lutuosior est ⁊ pinguis nec mouetur: ⁊ ideo pisces sunt vnctuosiores: minus saporosiores: grauioris odoris ⁊ mali nutrimenti: ⁊ ad digerendum duri: ⁊ in corruptione velociter mutandi: nisi qui fluminibus eis intrãtibus ⁊ ad mare currentib⁹ eleuantur. Pisces lacunarũ: sicut piscariorum ⁊ paludũ peiores ceteris sunt: grossiores: ⁊ in odore grauiores: ⁊ in corruptiõe mutabiliores velociter: ad digerendum duriores: q: quieta est ⁊ nimiũ lutosa. vnde maxime sunt cauendi. Ga. dicit hmõi pisces se vidisse cuiusdam piscarij: trecentis cubitis longi: lati ducentis. Aqua autem illa ibi immorata fuit tribus annis: ꝫ tamẽ singulis tribus siue q̃ttuor mẽsib⁹: illa auferebat: ⁊ altera inducebat. Caruit autem luto ⁊ putredine: post tres vel quatuor annos aqua ablata est omnino. Inuẽti sunt autem pisces ibi: qui pre viscositate sua teneri manibus non poterant: ⁊ extracti illico sunt mortui. Fissorum alias carnes inuente sunt viscose ⁊ putrede: pinguedo ventriũ mollis: ⁊ non coagulata: calore cinericiosa. Pisces dulcium aquarum ⁊ ad salsam transeuntes: ⁊ a salsis ad dulcia se mutantes: inter littoreos ⁊ fluuiales sunt mediocres. Sunt tñ hi in duo diuidẽdi: alij enim maioribus ⁊ multum fluentibus mare ingrediũt: aut de mari in maiora flumina atq3 mũda transducunt: alij de puis ⁊ imũdis fluminibus mare illabunt: siue a mari cadẽtes labunt. Qui de maiorib⁹ ⁊ multũ fluẽtibus: mare: siue a mari cadã flumĩa ingrediunt: meliores sunt multo oppositis piscibus. Pisces a mari aquas dulces subeũtes: illis q̃ de dulcibus ad mare recurrunt sunt meliores. Minus enĩ sunt viscosi ⁊ littoribus assimilandi: quia in salsis natis salsitudo hũores desiccat naturaliter. Qui a dulcibus aquis in salsa sunt transducti: ⁊ viscosiores: ⁊ grossiores: q: aqua dulcis humectat ⁊ emollit. Bene ergo ex predictis intelligitur: quia marini pisces minus viscositatis habẽt ⁊ humiditatis: maxime in petrosis immorantes locis: post hos illi qui sunt de pelago: tertio loco erũt littorei. Si aque clare ⁊ mũde fuerint: minus laudandi his: maioribus ⁊ currentibus innatantes fluminibus peiores: etiam his qui in fluminibus paruis ⁊ ciuitatibus vicinis. Omnibus autem peiores viscosiores ⁊ grossiores: qui in lacubus piscarijs ⁊ paludibus nascuntur.

¶ Inuestigatio diete prout accipitur ex animalibus volatilibus ⁊ ambulabilibus iam facta est. In hac autem parte inuestigat naturam diete: q̃ ex genere natatilium accipitur diuiditur autem hec pars in duas. In quarum prima agit de natura piscium. In scda. s. in hac: Palam ergo est intelligi ⁊c. q: in fine huius capituli facit mẽtionẽ de salsis actione quo pisces condiuntur ⁊ conseruantur: ostendit quibus animalibus competit sal ⁊ quibus non. Prima aũt pars diuiditur in duas. In quarum prima cõparat pisces ad aĩalia alia generaliter rõne maioris ⁊ minoris nutrimenti. In secunda. s. in hac: Pisces generaliter diuiduntur multipliciter ⁊c. determinat de piscium diuersitate. Prima non diuiditur: sed secunda diuiditur in duas. In quarum prima assignat ipsoꝝ diuersitatem a parte aquarum ⁊ locoꝝ: a q̃bus maxime diuersantur. In scda. s. in hac: Illis ergo precedentibus gña piscium ⁊c. assignat ipsoꝝ diuersitatẽ a parte aliarũ q3 particularium conditionum: inter quas aqua ⁊ loca attenduntur. Prima aũt istarũ partiũ cũ parte p̄dicta que est de piscium cõparatione ad alia aĩalia: spectat ad presentem lectionẽ. Sunt igit in p̄nti lectione partes due. In quarum prima comparat pisces ad alia aĩalia. In scda assignat ipsoꝝ diuersitatem rõne locoꝝ ⁊ aquarũ. Prima aũt pars nõ diuidit. Scda diuiditur in duas. In quarũ prima agit de piscium p̄dicta diuersitate. In scda genera pisciũ ad inuicẽ cõparat. Prima diuiditur in duas. In quarũ prima gñalem diuersitatem pisciũ rõne aquarũ ⁊ locoꝝ assignat. In scda de singuloꝝ natura p̄sequitur. Prima aũt diuiditur in duas. In quarũ prima predictam diuersitatem gñaliter assignat. In scda: q: q̃dã sunt pisces marini: q̃dam fluminei: ⁊ quidã a mari ad flumina transferunt: ideo assignat diuersitatẽ inter marinos ⁊ fluuiales. Prima aũt pars q̃ est de generũ singuloꝝ ꝓprietatibus: diuiditur in duas. In quarum prima agit de ꝓprietatib⁹ marinoꝝ ⁊ flumineoꝝ. In scda agit de ꝓprietatibus transeuntiũ a marinis ad dulces aquas ⁊ ecõtrario. Prima aũt diuiditur in duas. In quarũ prima cõparat fluuiales ⁊ marinos adinuicẽ. In scda inducit auctor. Gal. ⁊ rufi. Pars aũt illa que est de diuersitatibus vtriusq3 gñis diuiditur in duas ptes. In quarum pma assignat diuersitatem marinoꝝ. In scda flumineorũ. Scda autem pars que est de singuloꝝ generum ꝓprietatibus: diuiditur in duas. In quarũ prima agit de proprietatib⁹ marinorum. In scda de proprietatibus flumineoꝝ. Sunt igit in presenti lectione partes. xi. In quarũ prima comparat pisces ad alia ambulabilia ratione maioris nutrimenti ⁊ minoris. In secũda. s. in hac: Pisces aũt generaliter ⁊c. agẽs de piscium proprietatibus ⁊ diuersitatibus: ipsos distinguit per marinos ⁊ fluuiales: ⁊ ab aquis marinis ad dulces: ⁊ a dulcibus ad marinas transmissos. In tertia. s. in hac: Discernuntur aũt ex odore ⁊c. assignat diuersitatem inter marinos ⁊ fluuiales. In quarta. s. in hac: Pisces fluminum in actione ⁊ passione ⁊c. agit de proprietatibus marinorum ⁊ flumineoꝝ simul eo q cõtrarie sunt. In quinta. s. in hac. Vñ Ga. inquit pisces fluuiales ⁊c. circa eoꝝ ꝓprietates Ga. et rufum inducit. In sexta. s. in hac: Singula aũt spẽs ⁊c. marinoꝝ generalem distinctionem assignat. In septima. s. i hac: Dulces aquas inhabitantes ⁊c. assignat generalem distinctionem dulcium. In octaua. s. in hac: Expletis piscium diuisionibus ⁊c. prosequit de ꝓprietatibus marinoꝝ. In nona. s. in hac: Fluminei pisces ⁊c. ꝓsequitur de ꝓprietatibus flumineoꝝ. In decima. s. in hac: Pisces dulcium aquarum ⁊ ad salsas ⁊c. agit de ꝓprietatibus transeuntiũ a marinis ad aquas dulces: ⁊ a dulcibus ad marinas. In vndecima. s. in hac: Bene ergo ex predictis intelligitur ⁊c. comparat piscium genera adinuicem. ¶ Circa primã partẽ duo intẽdit. Primo dicit q pisces generaliter respectu animalium ambulabilium paruꝫ nutriunt: ⁊ subtilem ⁊ aquosum generãt sanguinem: ⁊ cito dissoluuntur a membris. hoc autem non dr simpliciter sed in respectu: ⁊ hoc pꝫ per Ga. dicentem: oĩa respectu tẽperati denominari. Scdo diuidit sanguinẽ q̃ ex cibis gñatur: p grossum subtilẽ ⁊ mediocrem: ⁊ mediuꝫ est duplex in sanguine fm maiorẽ accessum ad alterũ extremoꝝ ⁊ sermo plan⁹ est. ¶ Circa scdam partem hanc diuersitatẽ piscium assignat: quidã enĩ in aqua dulci habitant: q̃dã in salsa: quidã a salsa ad dulcem transferunt: sed translatio eorum

contraria raro accidit ꝓpter aque dulcis delectationem et
horrorem salse: nisi fiat ꝑ coactionē ab aque impetu. Circa
tertiam partē assignat diuersitatē inter pisces fluuineos ⁊
marinos. nā marini hñt minus grauē odorē ꝓpter pauci-
tatem: ꝑ paucas spinas ꝓpter duriciē carnis q̄ non eget susten
tatiōe ꝑ spinas: boni tñ ⁊ pauci sunt nutrimenti: ⁊ tarde de
scendūt: q: non sunt viscosi lubricantes: neq; graues stoma
cho: fluuiales aūt sunt ↄtrarij ꝓpter causas ↄtrarias. Cir-
ca quartā ptē ꝓprietates fluuieoꝝ assignat q̄ ꝑdictis sunt
ↄtrarie ꝓpter aque frigiditatem ⁊ humiditatem: ⁊ ꝓpter
viscositatē in eis acq̄sitam. ⁊ sermo planus est. Circa q̄ntā
partem primo inducit Ga. dicentem pisces fluminū ⁊ ma-
xime lacuum cito putrescere. Scđo inducit rursum dicētem:
pisces marinos cū eiusdem spēi sunt cū fluuineis: eis ꝑua
lere: quia illi sint maioris nutrimenti. Circa sextā partē assi
gnat primo pisciū distinctiones: primo marinoꝝ: scđo fluuio
rum. Pisces aūt marini sic distinguunt: q̄dā em̄ habitant
pelag⁹: quidā maris littora: ⁊ vtriq; diuersantur sm̄ locoꝝ
diuersitatē ⁊ sitū. Circa septimā partē fluuieoꝝ assignat
distinctionē dicēs: q̄ sic fluuinei diuersant rōne aquarū ⁊
ꝓpter sitū ipsarū: ⁊ foediciē: ⁊ mūditatē ipsaꝝ: sicut pȝ i tex
tu. Circa octauā partē sunt tres partes. Primo agit de pi-
scibus marinis petrosa loca pelagi habitantibus: q̄ melio-
ris sunt nutrimenti ꝓpter motuȝ ⁊ collisionē carnem subti
liantes: multū tñ nutriūt naturalr̄ ⁊ parum accidētaliter: ⁊
assimilantur quibusdam volatilibus: quia magis aquosum
sanguinē generent. Scđo cū dicit: Littorales pisces habēt
multas diuersitates ⁊c. agit de habitātibus littora q̄ diuer
santur ꝑ aque diuersitatē: nā habitātes aquā mundā sunt
vicini ꝑdictis ⁊ laudabiles: habitantes turbidā ⁊ foedidam
sunt sicut fluuineis ⁊ illaudabiles. Tertio cū dicit: Unde pi
sces maris ⁊c. concludit q̄ pessimi sunt illi qui in foedida aq
foedes a vicinitate ciuitatū contrahente habitant: habitan
tes in medio sunt medij in malicia: habitantes aquā mūdā
⁊ currentem sunt ꝑualentes. Circa nonam partem sunt sex
partes. Primo em̄ agit de piscibus fluuineis habitantib⁹
aquas laudabiles: dicēs q̄ habitātes aquas mūdas cū im-
petu currētes: ⁊ maxime sup loca petrosa maxime sunt lau
dabiles ꝓpter carnis mundiciē. Scđo cū dicit: Littorei ex
salsitate aque ⁊c. agit de littoreis dicens q̄ sunt viscosi. Ter
tio de habitantib⁹ ꝑuas aquas ciuitatibus vicinas: cum di
cit: Qui in ꝑuis sunt fluminibus ⁊c. dicēs q̄ illi mali sunt ꝓ
pter foediciē carniū: pauci ⁊ aquosi sunt nutrimenti. Quar
to cū dicit: Pisces de lacubus viscosiores sunt ⁊c. agit de
habitantibus in lacubus q̄ magis sunt viscosi ⁊ peiores ꝓ
pter aque foediciem ⁊ grossiciem nutrimenti. Quinto cū di
cit: Pisces lacunaꝝ ⁊ piscarioꝝ. agit de piscibus in lacunis
⁊ piscarijs habitātib⁹ sicut in viuarijs: q̄ alijs peiores sunt
in odore ⁊ nutrimento ꝓpter impuritatē carniū ⁊ viscosi-
tatem a loco cōtractā. Sexto cū dicit: Ga. dicit pisces se vi-
disse ⁊c. inducit experimentū Ga. in piscibus cuiuldā lacune
in malicia abundantibus. Circa decimā partē agit de pisci
bus a dulcibus aquis ad salsas vel ecōtrario se transferen-
tibus. In hac aūt parte due sunt partes. In prima assignat
eoꝝ naturam: dicēs q̄ sunt medij inter fluuineos et mari-
nos littoreos. In scđa eoꝝ assignat diuersitatem cum dicit:
Sed tñ hi i duo sunt diuidendi. Hec aūt pars diuiditur in
duas. In quarū prima ipsoꝝ assignat diuersitatem: dicens
q̄ quidā a magnis fluminibus ad mare transferuntur: alij
de flumine magno ad aliud magnū: alij a paruis ⁊ sordidis
ad mare: alij ecōtrario transferūtur. In scđa. l. in hac: Qui
de maioribus ⁊c. de singuloꝝ natura ꝓsequit: dicēs q̄ pri-
mi reliquis sunt meliores: pisces aūt a mari ad aquas dul-
ces translati ibi sunt meliores ꝓpter humectationem aq
dulcis ⁊ carentiā viscositatis. Circa. xi. partem cōparat pi
sces adinuicē dicens q̄ marini petrosa loca habitātes sunt
meliores: post hos scđo habitantes pelagus: tertio littorei
aquarū mundarū: mali sunt habitantes flumina ꝑua vicina
foedibus ciuitatum: pessimi sunt habitantes lacus ⁊ pisca-
rias: ⁊ in his omnibus aque ⁊ loci dispositio debet attendi.
¶ Circa partē istam tria dubitantur. Primum est de natu
ra nutrimenti piscium. Secundum de administratione pi-

scium ⁊ vsu ipsoꝝ. Tertium de diuersitate piscium marinoꝝ
⁊ fluuiniū: ⁊ eorum qui a mari ad flumina transferūtur.
¶ Circa primum ꝓceditur hoc modo: q̄ritur vtrum pisces
sint dure digestionis: ⁊ videtur q̄ non: nullus cibus cito cō
uertibilis ad quoslibet humores ꝓpter sue substantie pas
sibilitatem est digestionis dure: sed pisces sunt hmōi: ergo
non sunt dure digestionis. minor pȝ q: ista tria genera rerū
sicut dicit ysa. de facili patiūtur: oua lac ⁊ pisces. Ad opposi
tū: oē illud qđ tarde ad formā sanguinis conuertitur eū du
re digestionis. sed pisces ad naturam sanguinis tarde ↄuer
tuntur cū sint phlegmatici: ergo pisces non sunt facilis cō
uersionis ⁊ digestionis. Hoc etiā cōfirmatur per hoc: q: di
cit Ras. oēs pisces ad digerendū sunt duri. Ad hoc dicēdū
q̄ pisces sunt dure digestionis. Ad rōnem in contrarium di
cendū q̄ digestibilitas cibi in duobus consistit. Primuȝ est
facilis passibilitas cibi ꝓpter mollicieȝ sue substantie: ⁊ hoc
mō lac sura carniū. et breuiter oīa cibaria subtilia in passio
ne dicuntur digestibilia ⁊ facilis conuersionis ad sanguinē
⁊ hoc modo non dicimus q̄ pisces sint facilis cōuersionis
q: cū sint phlegmatici ⁊ frigidi: tarde ad naturā sanguinis
conuertūtur. Scđo modo de digestibilitas facilis quātū ad
facilē conuersionē ⁊ coagulationē ad carnē ⁊ ad membra: ⁊ hoc
mō etiā pisces non de facili conuertuntur: cum sint aquosi
phlegmatici: ⁊ hoc mō intellexit Ras. ¶ Scđo q̄ritur cir
ca hoc: vtrū oēs pisces naturaliter sint frigidiores aīalib⁹ am
bulabilibus: q: si hoc esset verum: ergo stincus esset frigi
dior oī aīali ambulabili: hoc autē est falsum ergo primum
. l. q̄ pisces sint frigidiores aīalibus ambulabilibus. Ad op
positum est qđ dicit ysa. q̄ oēs pisces sunt frigidi ⁊ humidi
respectu ambulabiliū. Ad hoc dicendū q̄ pisces sunt frigi-
diores aīalibus ambulabilibus. Ad rōnem in contrariū di-
cendū q̄ rō in duobus peccat. Primum est q̄ in aīalibus ⁊
piscib⁹ duplex est cōplexio. Quedā rōne generis vt pisces
inq̄ntum pisces: ⁊ aīalia inq̄ntū aīalia: ⁊ hoc mō pisces
frigidi ⁊ humidi sunt respectu ambulabiliū. Est alia cōple-
xio rōne spēi: ⁊ hoc mō aliq̄ spēs piscis calidior est et siccior
aliq̄ aīali sicut stinc⁹ calidior ē carne porcina. Scđo mō pec
cat rō in cōparatione: non em̄ ysa. cōparat q̄slibet pisces: sꝫ in
tendit cōparare pisces frigidissimos aīali frigidissimo: ⁊ ca
lidiores calidissimo sicut stincū ad carnē hericij: ⁊ non frigi-
dissimū ad calidissimum aīal. ¶ Tertio q̄ritur vtrū pisces
recentes faciant magnā moram in stomacho: ⁊ videt̄ q̄ non
nullus cibus lubricosus magnā morā facit in stomacho: sed
piscis est hmōi cibus: ergo magnā morā non facit in stoma
cho. Ad oppositū est qđ dicit Ras. q̄ pisces sunt duri et in
stomacho magnā morā faciunt. Qđ concedimus. Ad ratio-
nē in cōtrariū dicendū. q̄ aliquid de magnā morā facere in
stomacho tripl̄r. Primo mō ꝓpter duriciē sue substantie si
cut panis ⁊ castanee ⁊ hmōi. Scđo mō q̄ difficulter cō
uertitur ad chilū: ⁊ a chilo in chymum. Tertio mō propter
viscositatē sm̄ quā cibaria adherēt plicis stomachi. pi
sces igit̄ istis duobus modis vltimis magnā morā faciūt in
stomacho: ⁊ hoc mō intellexit Ras. ¶ Quarto q̄ritur quod
pisces recentes sitim generant: q: sitis q̄ in stomacho cum hꝫ
causat̄ a caliditate ⁊ siccitate stomachi: sed pisces sunt ↄtra
rij caliditati ⁊ siccitati: frigidi em̄ sunt ⁊ multū irrorant sto
machū: ergo pisces recentes sitim nō generabunt. Ad opposi
tū est qđ dicit Ras. q̄ sitim generant. Dicit etiā Ras capitulo de
viatore: q̄ caueat viator: vel iter agens pisces recentes q̄
sitim inducunt. Qđ concedimus. Ad rōnem in contrariū di
cendum q̄ tripliciter aliquis cibus generat sitim. Primo
modo ꝓpter caliditatem ⁊ siccitatem: tunc enim sitis sequi
tur q̄ est effectus caliditatis ⁊ siccitatis sicut res calide. Se
cundo modo ꝓpter nimiā morā in stomacho. Tertio modo
ꝓpter facilem sui conuersionem ad corruptos humores et
putridos. Dicimus igitur q̄ istis duobus modis vltimis
pisces generant sitim: de facili em̄ ↄuertuntur ad naturā si
tis: vñ dicit ysa. q̄ qñ i febre phlegmatica generatur sitis: hoc
est q: inflāmat̄ phlegma. ¶ Quinto q̄ritur ꝑ quā viam ex
piscib⁹ lepra generetur. ⁊ videtur q̄ hoc non sit verū. lepra ge
neratur ex adustione humoꝝ ⁊ incineratione: sic dicit Ras.
sed natura piscū repugnat adustioni humoꝝ cū sint frigidi

⁊ aquosi: ergo ex piscibus lepra nō poterit generari. Ad oppositū est qđ dicit Auic. ꝙ vsus nimius piscium lepram inducit qđ concedo. Ad rōnem in cōtrariū dicēdum ꝙ aliquis cibus dē inducere leprā quattuor de causis. Primo mō sicut ille cibus qui humores adustos multiplicat sicut cibi calidi: qui primo humores incendūt ⁊ postea adurūt. Scđo mō dē cib⁹ leprā inducere humores melācholicos generando sicut pisa: lēticule: fabe ⁊ similia. Tertio mō ꝓpter sui immundiciā: q: humores immūdos generat sicut caro caballoꝝ ⁊ asinoꝝ. Quarto mō ꝓpter facilē sui cōuersionē. Pisces ergo tertio modo ⁊ quarto leprā generant: habēt enī facilē conuersionē: ⁊ ad immūdos humores cōuertūt. ¶ Sexto querit quare pisces leprā generant: maxime cū lacte comesti: sicut dicit Aui. vel cū caseo. Dicēdū ꝙ lac comestū cū piscibus inducit leprā: ⁊ cā hui⁹ est: q: sicut inest piscibus ꝙ de facili conuertant ad humores malos ⁊ putridos: sic hec est ꝓprietas lactis ꝙ cito cōuertatur ad humores quos inuenit: ⁊ q: pisces ad malos humores ⁊ putridos cōuertuntur: ⁊ sanguinē crudū ⁊ immundum generant: ⁊ etiā magnā morā in stomacho faciunt: ⁊ lac similiter de facili conuertitur: ideo conuersio piscium ad humores putridos augmentatur.

¶ Circa scđm procedit hoc mō: queritur vtrū in febribus competant pisces ⁊ videtur ꝙ sic: febris est calida ⁊ sicca discrasia. sed dicta in sanis exhibet p similitudinem: egris vero p cōtrarietatem: sed pisces sunt frigidi ⁊ humidi: ergo febricitantibus ⁊ cōualescentibus cōpetunt. Scđa rō hec est: non prohibentur pisces exhiberi nisi ꝓpter facilē cōuersionē sed in via cibi nos damus quasdā res frigidas cito cōuertibiles: sicut aquā frigidā ⁊ cucurbitas: ergo sic pisces debēt exhiberi. Ad hoc dicēdū ꝙ non cōpetunt. Ad rōnem dicēdū ꝙ pisces cū h ꝙ sunt frigidi ⁊ humidi: sūt de facili cōuertibiles ad humores immūdos ⁊ corruptos: ⁊ q: in febribus tales humores inueniūt: iō eis nō cōpetunt pisces: ⁊ etiā in eis ē natura magna vnctuositatis: vnde calorē innaturalē incendunt. Ad scđm dicendū ꝙ res quasdam frigidas exhibemus: pisces tñ non: q: in piscibus est vnctuositatis natura: cū in oī aīali tā ambulabili ꝙ natatili sit magna vnctuositas: et q: res vnctuosa de facili ad calorē innaturalē conuertit: sicut dicit ysa. iō pisces non cōpetūt. ¶ Scđo querit q̄ mai⁹ nocumentū inducūt: an pisces: an amygdale: cū in amygdalis sit natura vnctuositatis sicut in piscibus. Ad hoc dicendum ꝙ fm Auic. exhibitio amygdalaꝝ plus nocet ꝙ exhibitio piscium ꝓpter cām p̄dictam. i. ꝓpter vnctuositatem: nos tñ dicim⁹ ꝙ plus nocet exhibitio piscium, ⁊ cā huius est: q: differt vnctuositas piscium ⁊ amygdalarum: ⁊ etiā caliditas causata ab eis: q: pisces exhibiti plus calefaciunt corpus qualitate vel caliditate nutrimenti ꝙ amygdale: ⁊ magis nutriunt ⁊ maior est eis vnctuositas: q̄cūq enī nutrit calorē naturalē: nutrit innaturalē: sed pisces magis nutriūt calorē naturalē ꝙ amygdale: eo ꝙ magis nutriūt corpus. vñ citius cōuertunt ad calorē innaturalē: ⁊ ideo non debēt exhiberi: et plus nocet exhibitio piscium ꝙ amygdalarū. ¶ Tertio querit vtrū cōualescenti ab egritudine magis cōpetat exhibitio piscium ꝙ carnium: ⁊ videt ꝙ plus cōpetāt pisces. In cōualescēti enī a febre remanet aliqđ vestigiū ex egritudine: cuius signum est ꝙ Ga. in regimine acutoꝝ p̄cipit ꝙ cōualescētes ab egritudine p tres dies regant eadē dieta q̄ regebant in egritudine: sed pisces minus augmētāt calorē innaturalem ꝙ carnes: ergo pisces plus cōpetunt. Contrariū tñ facimus. Ad hoc dicēdū ꝙ neq iste cibus neq ille cōpetit. Ad rōnē dicēdum ꝙ in conualescēte duo sunt cōsideranda. Primum est mala discrasia a febre relicta. Scđm cōfortatio virtutis. quātū ergo ad discrasiam nō cōpetunt: neq pisces: neq caro: sed quātū ad cōfortationē damus hec cibos ⁊ plus cibum carnium ꝙ piscium cū sanguinē meliorē generant ꝙ pisces.

¶ Circa tertiū procedit hoc mō: querit in quibus piscib⁹ sit maior grauitas odoris: an in fluuialibus: an in marinis: ⁊ videt ꝙ in marinis: q: dispōnes odoris cōtrahunt ab aquis: sed aq̄ salsa grauis est odoris respectu dulcis: ergo pisces aq̄ salse grauis sunt odoris respectu dulcis. Hoc etiā videt ꝯ experimento. Ad oppositū est qđ dicit ysa ꝙ pisces aq̄ dulcis grauioris sunt odoris ꝙ aq̄ salse. Qđ cōcedimus: ⁊ cā huius est q: grauitas odoris in piscib⁹ est aggregatio superfluitatū immūdarū in corpore: sed aqua salsa depurat superfluitates: ⁊ mūdificat carnes: ⁊ ideo pisces aq̄ dulc⁹ dicunt grauioris odoris: cū multe superfluitates immūde sint aggregate in ipsis: ⁊ nō sit ibi aliqđ p qđ depurent. Ad rōnē in cōtrariū dicēdū ꝙ cā grauioris odoris est duplex: q̄dā intrinseca q̄ cōsistit in immundicie superfluitatū aggregatarū in corpore: est alia extrinseca quā habēt pisces ab aqua cōtinēte. Primo igit mō grauioris sunt odoris pisces aq̄ dulcis. Scđo mō pisces aq̄ salse. vñ interi⁹ habēt bonū odorē: malū vero extra. ¶ Scđo queritur quare pisces aque salse non habent carnes salsas q: sicut dicit phs libro de animalibus: cibus in piscibus in ore non diu manet: q: lubricat ꝓpter aquā: sed aliqđ penetrās cū cibo dat ꝓpriā naturā illius cuius est cibus: ergo aqua dat ꝓprietatē naturam piscibus: et sic pisces aq̄ salse erunt salsi. Ad hoc dicēdū ꝙ carnes eoꝝ nō debēt eē salse: ⁊ huius cā ē ꝙ pisces nō recipiunt aquā salsam in sui nutrimētū. Unde notādū ꝙ in aqua salsa sunt q̄dā partes grosse: ⁊ iste sunt salse: alie vero sunt subtiles: qđ ꝑꝫ cū colatur: remanēt enī partes grosse in pāno: ⁊ post tota alia aqua fit subtilis ⁊ dulcis piscis vero nō attrahit de aqua nisi illud qđ est sibi dulce et delectabile: ⁊ totū aliud dimittit: ⁊ ꝓpter hoc cū illud qđ recipit dulce ⁊ delectabile in carnē piscis cōuertat: iō caro piscis marini dꝫ eē dulcis. ¶ Tertio querit qui pisces sunt meliores: an illi q̄ trāsferunt ab aquis salsis ad dulces: an illi q̄ econtrario: ⁊ videt ꝙ illi q̄ transferuntur a dulcibus ad salsas: q: pisces aq̄ salse laudabiliores sunt ꝙ pisces aq̄ dulcis sicut dicit ysa. cū p salsedinē carnes depurent: ergo pisces qui ad aquā sa. trāsferunt meliores sunt. Contrariū dicit ysa. Ad hoc dicēdū ꝙ illi q̄ transferuntur ab aquis dulcibus ad salsas peiores sunt: ⁊ cā hui⁹ est q: pisces aq̄ dulcis sūt multum humidi ⁊ cōpositionis mollis: ⁊ iō in aqua salsa eliquātur ⁊ tabescunt: vñ sunt grossi ⁊ viscosi ⁊ sic illaudabiles: in illis vero piscibus q̄ sunt in aquis salsis ⁊ transferuntur ad dulces: carnes sunt mūde ⁊ depurate: nec indigēt nisi nutrimento laudabili: illud aūt reperiūt in aqua dulci: ⁊ iō boni ⁊ laudabiles sunt. Ad rationem dicendum ꝙ bene tenet in diuersis generibus.

¶ Lectio. clix.

¶ His ergo causis precedētibus gña piscium multis modis diuersantur: qui tñ. xj. eē videntur. Alij enim ex diuersitatib⁹ suorum generū. Alij ex diuersis naturis aquarum suarum. Tertium ex mundicia earum. Quartum ex motu ⁊ q̄ete ipsoꝝ. Quintū de exitu piscium. Sextum de naturis ventoꝝ ⁊ eoꝝ q̄ secū vēti ferunt. Septimum ex cibarijs eoꝝ. Octauum ex etatibus eoꝝ. Nonum ex anni tēporibus. Decimuꝫ ex suoꝝ mēbroꝝ diuersitatibus. Undecimum ex artificijs apparandoꝝ. Diuersitates generum due sunt: aut enī molliū carniū: aut duraꝝ grossaruꝫ. Molles carnib⁹: aut viscosi sunt littorei ⁊ marini dure cutis: aut nō viscosi neqꝫ grossi sicut petrosi: ⁊ pui q̄ subtilis sunt cutis. Duri vo carnibus aut viscosi ⁊ grossi qui de fluminibus ciuitatibus vicinis ⁊ de lacubus ⁊ paludosis sunt locis: aut duri sed nō viscosi sicut q̄ de pelago ⁊ littoribus sunt claris. In nutrimento ⁊ tēperamento laudabiliores oī sunt cōplexione: ⁊ ad digerendum faciliores q̄ carnes hūt molles nullius viscositatis neqꝫ grossiciei: neqꝫ grauis odoris sicut q̄ de pelago ⁊ petrosis locis. Sanguis queꝫ generant tēperamēto est vicinus: ⁊ ideo nō minus exercitatis est cōgruus ⁊ desciosis: sicut senioribus egritudines crescētibus: ⁊ sanitatē custodire magis ꝙ mēbroꝝ fortitudinē amantibus. Nihil enī melius ad sanitatē custodiēdā ꝙ sanguis bonus ⁊ laudabilis. Qui mollium

sunt carniū viscosarum grossarum᷑ sicut littorei quibus flumina influunt: magis nutribiliores τ virtuosiores: sed tñ illaudabiles: vtpote ad digerendū duriores: τ malum sanguinē generando viciniores: vñ nō sunt comedēdi nisi ex necessitate cū sinapi τ similibus. Qui duras habēt carnes: sed tñ viscosas sicut pisces magnorū fluminum τ cito currētium: ad cōparationē petrosarum illaudabiles: q2 grossiores: τ ad digerendum duriores: τ ad dissoluendum tardiores atq3 nutribiliores: ad cōparationē littoreorū meliores cum sint minoris viscositatis. Sanguis ergo quē generant est vicinus sanguini quē generant pisces pelagi τ tamē grossior. Ideoq3 dormibilis τ exercitantibus τ calorem naturalē hn̄tibus fortē: confortationēq3 mēbrorum magis q̄ sanitatē custodire amātibus. Duras τ viscosas τ grossas carnes hn̄tes grauiterq3 olentes sicut fluminum quorū pisces ciuitatibus vicinorum minus sunt sapori τ magis nutritiui: ad digerendū duri: insipidi sunt ex grauitatibus odorum. Dure dicuntur duobus modis: vel q2 carnes hñt duras: vel q2 pingues τ viscosas. ¶ Diuersitates pisciū ex naturis aquarum iā diximus: cū quosdā in salsa: quosdā in dulci habitare diceremus. Qui in salsa: minus sunt viscosi: τ minus grauis odoris a corruptōibus lōgi: ad digerēdū citi: minus in stomacho nociui: q2 aqua quā incolunt calidior τ minus naturalr̄ hūida est. Qui dulci aqua viscosiores: odore grauiores i corruptiones cito se vertentes: dure digestibiles stomacho nocentes. vñ eorū nutrimētum malum est. Gale. Omnes pisces fluuiales τ lacuales: etsi carne molliores sunt: grossiores tñ τ in stomacho sunt nocentes: in corruptiōnē cito ꝯuertibiles. Diuersitates pisciam ex turbida τ clara aqua: q2 de clara laudabiliores: τ longe minus corruptibiles: maxime petrosa incolētes: vel si aqua salsa est: q2 odore minus graues. In turbida aq̄ morātes peiores sunt: τ magis corruptibiles: maxie si sint in q̄eta τ lutuosa: q2 hī grauioris odoris sūt: si sint in fortiter currētib᷑ meliores sunt q̄ quiescentibus. Siḿr q̄ inhabitant vbi venti flant melioris carnis q̄ si nullus vēt᷑ ibi sufflauerit: maxime si septētrioni loca illa sint opposita: q2 ventus septētrionalis naturaliter siccus: est τ sicū odorifera hʒ. ideoq3 piscibus grauitatem odoris aufert. Qui vero inhabitāt loca ventis occulta: peiores sunt: quia venti ablatio motum aque tollit τ quietem reddit. Siḿr pisces vbi austri flant: illaudabiles sunt: cum austri naturaliter humidi sint: τ q̄ secum ferunt abominabilis τ grauis est odoris. vnde piscibus augmētatur grauitas odoris. ¶ De exercitijs: pisces semp mouētes τ laborantes dūi sunt mediocribus q2 multus mot᷑ τ exercitia eorū rarificant corpora: emolliunt carnes: viscositatem τ grossitiē auferunt. Secūdū diuersitates nutrimentorū: q2 pascentes herbas recētes τ radices laudabiles: oppositis sibi meliores: maxime si aq̄ fuerit clare. Diuersitates pisciū ex etate τ magnitudine: q2 meliores inter paruos et maiores sunt his magis laudabiles: q2 parui etsi in vno laudandi: in altero tñ nō efferendi. maiores non laudātur in hoc vnde paruus magnificatur. efferun-tur: vnde paruus deprimitur: q2 paruus etsi in paruitate viscositatis grossitiei efferatur: τ q̄ velociter digeratur in stomacho sit nocens: in hoc tñ nō laudādus: q2 cito in corruptionē mutatur. Maiores etsi nō laudandi: q2 grossi τ viscosi stomacho nocituri: tñ boni: q2 non corruptibiles sunt. Mediocres q̄ laudabiliores vtpote inter vtrāq3 extremitatē se habentes: qui tñ tripliciter diuiduntur. Alij enim carne duriores: alij in genere suo molliores: alij mediocres. Qui in genere suo sunt duriores: parui erunt laudabiliores: q2 paruitas etatis siccitatē tēperat carnis. Qui vero molliores maiores erunt meliores: q2 maioritas etatis molliciē eorū tēperabit. Qui mediocres in mediocritate maiores. Inde Gal᷑. pisces qui melioris sunt carnis ad digerēdū faciliores: τ min᷑ stomacho nocituri: ſʒ cito i corruptionē mutādi. Maiores carne sūt grossiores: τ ad digerēdū faciles. stomacho nocētes: sed nō cito corruptibiles: horū medij sūt laudādi: q2 ab extremitate vtraq3 sibi sumūt q̄d magis ē laudādū. Diuersitates pisciū ex anni tēpibus τ eorū grossiciē: τ maciē intelliguntur: q2 mediocres in crassitie laudabiliores sunt: cū nimium grossi sint: τ ad digerendū duri: stomachi emollitiui: grossū generantes phlegma τ viscosum. Si macri sunt ad digerendum duri: τ iō vtriq3 de vtroq3 malo non laudādi. Mediocres ergo sunt meliores tēperatiores τ laudabiliores sunt cū oua facere incipiūt: q2 quidam ouis pleni incrassantur: τ cum iam ouauerunt: macie afficiuntur. Quidam vero cum oua emiserint incrassantur: τ cū inceperint sunt macri. Ambo tñ non laudandi cū ouare inceperint. Incrassantes cū ouis pleni illaudabiles sunt propter multitudinem sue pinguedinis: siḿr τ nō laudandi cum oua emiserint ex nimietate sue macici: qui etiam si incrassantur cū oua emiserint ex multitudine pinguedinis illaudabiles sunt. Qui vero macrescunt ouis pleni nō sunt amādi ex quātitate macici. meliores horū medij. ¶ Diuersitates pisciū ex suis membris multe sunt: alia cū naturaliter sunt pinguia sicut vmbilici auricule oculi. Alia minus crassa sicut latera τ ossa dorsum circūdantia. Alia cū naturalr̄ viscosa sicut capita. Alia cū naturalr̄ mobilia sicut cauda: dorsi ossa: ala. Alia i motu rariora sicut vmbilicus τ coste. Pinguiora: ad nutriendū illaudabiliora: q2 pinguedo facit ea viscosa: τ a stomacho τ intestinis lubrica ad penetrandum venas dura cito corruptibilia. maxime si pisces crassi fiunt naturalr̄. Que enim macri piscis naturaliter mēbra pinguia sunt: minoris nocumenti q2 macies naturalr̄ pinguedinē tēperat illius mēbri. Que aūt mēbra nō sunt naturalr̄ crassa sicut latera ad exeūdū a stomacho τ intestinis sunt tarda ꝓ paruitate sue viscositatis: sed tñ ad digerendū velociora: τ non cito conuertibilia: nutrimento laudabilia. maxime si pisces crassi fuerint: piscis enim ꝓprie pinguedinē nutrit: τ in vētre adunat: τ ideo dorsa τ latera minus sunt pinguia. Cum hec membra tñ pinguis piscis fuerit: teneriora τ saporosiora τ virtuosiora. Cum macri fuerit: dura τ grossa ad digerendū tarda. Que aūt membra horū sunt mobiliora: sicut

cauda ⁊ dorsa: ⁊ ala: carne sunt peiora: et minus
pinguia: ad digerendum velociora: nutrimento lau-
dabiliora: maxime si piscis crassus fuerit. Que minꝰ
mobilia sicut vmbilicꝰ: ⁊ costa vel viscosiora sicut ca
pita sunt grossiora: ⁊ ad digerēdū duriora: ⁊ ad nu-
triēdū corruptibiliora. Inde Ga. Caro vmbilici ⁊ ca
pitis oīm piscium illaudabilis est: q: stomacho inna
tat ꝓpter viscositatē ⁊ vnctuositatē suaꝫ: vnde ⁊ du
re digeritur. In fundum aūt stomachi descendentia
pilos suos emolliunt: qui lubrici facti velociter eijciū
tur. vñ plurima gñatur lienteria. Caro caude: ale: ⁊
ossa dorsi a capite ad caudā circumdās tenerior: ⁊ ad
digerendū est velocior: ⁊ nutrimēto melior: ex nimio
motu suo: ⁊ ossium fricatio carnē tenerat: ⁊ molliciē
atqꝫ saporitatē pstat sibi. Latera vero ⁊ coste ad cō
parationē caude ⁊ ale: parū sunt dura: q: minus mo
bilia: ad cōparationē vmbilici molliora ⁊ minus vi-
scosa: ⁊ iō ad vmbilicū cōparata sunt saporosiora: ad
digerendum velociora: ⁊ nutrimēto laudabiliora.

¶ Proprietatibus piscium ⁊ diuersitatibus rōne locoꝝ assi
gnatis: ꝓprietates ⁊ diuersitates rōne aliarū pticulariū cōdi
tionū assignat: inter q̄s indispositio aq̄ꝝ ⁊ locoꝝ attēditur.
Diuiditur aūt hec ps in duas ptes. In quarū prima .xj. cō-
ditiones enumerat penes quas ꝓprietates pisciū diuersan
tur. In scda. s. in hac: Diuersitates generꝫ due sunt ⁊c. pro-
sequitur de ipsoꝝ diuersitate: fm singulas illarū cōditionū
Prima nō diuiditur. Scda diuidit' in .xj. fm numeꝝ illaruꝫ
conditionū. In quarū prima assignat ꝓprietatē piscium di
uersitates a pte suoꝝ generꝫ: q̄ cōsistunt in qualitatibus et
habitudinibus ipsoꝝ. In scda. s. in hac: Diuersitates pisciū
ex naturis. expedit se de ipsoꝝ diuersitate: q: superius est as
signata. In tertia. s. in hac: Diuersitates pisciū ex turbida
aqua ⁊c. assignat eorum diuersitatē a parte puritatis ⁊ im-
puritatis aquarū. In q̄rta. s. in hac: Ex aq̄ motu dēsimꝰ ⁊c.
a pte motus ⁊ q̄etis aquarū. In q̄nta. s. in hac. Sūt qui in-
habitāt vbi vēti ⁊c. a pte flatus ventoꝝ ⁊ priuationis eius
⁊ ipsoꝝ diuersitate: eo q aq̄ motū a vētis ꝯbunt. In sexta
s. in hac: De exercitijs pisces se mouētes. a parte motus et
quietis pisciū. In septima. s. in hac: Scōm diuersitatem nu
trimentoꝝ ⁊c. a pte nutrimentoꝝ. In octaua. s. in hac: Di-
uersitates pisciū ex etate ⁊c. a pte etatis ⁊ magnitudinis: ⁊
paruitatis ad ipsas ꝯsequentiū. In nona. s. in hac: Diuersi
tates pisciū ex anni tēporibus ⁊c. ex tēporibus anni. In de
cima. s. in hac: Diuersitates pisciū ex mēbris suis ⁊c. a par-
te mēbroꝝ. In vndecima. s. in hac: Diuersitates piscium ex
artificijs ⁊c. a parte artificialiū apparatuum. Ista aūt ps ad
sequentē spectat lectionem. Sunt igitur in lectione pnti
partes. xj. ¶ Circa primā partē dicit q post pdictas diuersi
tates assignande sunt diuersitates piscium fm modos. xj. ⁊
ipsos fm ordinē assignat manifeste. ¶ Circa primā partē scde
partis due sunt ptes. In quarū prima distinguit modos et
diuersitates pisciū a pte ipsoꝝ generꝫ. In scda. s. in hac: Du
ri vero carnibꝰ ⁊ viscosi. de modis diuersitatis ꝓsequit'. Di
cit igit' q pisces rōne suoꝝ generū multiplr diuersant' fm
molliciē ⁊ duriciē: subtilitatē ⁊ partiū grossitiē: nā q̄dā sunt
molles: q̄dam duri: molliū aūt quidā sunt viscosi: q̄dam nō
viscosi. Consequēter de singulis ꝓsequit' q̄libus. Hec aūt
ps diuidit' in tres. In quaꝝ prima agit de duris nō viscosis
In scda. s. in hac: Qui mollium sunt carniū viscosaꝝ ⁊c. agit
de mollibus grossis ⁊ viscosis. In tertia. s. in hac: Duras et
viscosas ⁊ grossas carnes habentes. agit de duris viscosis
⁊ grossis. Ag̃s igit' de duris nō viscosis: dicit q tales sunt
littorei: ⁊ in pelago habitantes: ⁊ sunt boni nutrimēti: cōpe
tūt exercitātibus ⁊ q̄escentibus: bonū sanguinē generant ⁊
multū dant nutrimentū. De mollibus viscosis dicit q prauū
dant nutrimētū ⁊ grossum: ⁊ iō cū aliq̄bus diureticis sunt
comedēdi: multū aūt accidentalr nutriūt. De duris viscosis
dicit q tales sunt in magnis fluminibꝰ cito fluctibus et re-
spectu petrosoꝝ sunt dure digestionis: multū nutrientes ac
cidētaliter respectu littoreoꝝ mollū sunt laudādi in odore
De duris viscosis ⁊ grossis: dicit q mali sūt nutrimēti: mul
tū tñ nutriūt accidētalr: ⁊ mali sunt saporis ⁊ horribilis odo
ris. Circa secundam ptem primo expedit se de diuersitate
pisciū rōne aquarū: dicens q sicut dictū est: pisces aq̄ salse
meliores sunt ꝓpter carniū subtilitatē. Scdo fm Ga. cōpa
rat pisces adinuicē dicēs fluminales ⁊ lacunales q̄uis ha-
beant carnes molles: tñ sunt graues stomacho nocētes ci
to ad putredinē ꝯuertibiles. Circa tertiā partem assignat
piscium diuersitatē rōne puritatis aquarū ⁊ turbulentie di
cens q habitantes in pura maxime in locis petrosis melio
res sunt ꝓpter carniū puritatē: turbidā aquā habitātes pe
iores. Circa quartā partē assignat diuersitateꝫ piscium ex
pte motus ⁊ q̄etis aquaꝝ: dicēs q qui sunt in aqua ꝯtinue
fluente cū magno impetu sunt meliores. Circa quintā ptē
assignat eoꝝ diuersitatē a pte ventoꝝ: dicēs q vētis exposi
ti sunt meliores: ⁊ expositi borre meliores q̄ expositi austro
quia hic carnes depurat ⁊ odorē bonū reddit: auster autem
contrariū inducit. Circa sextā ptē assignat pisciū diuersita-
tē rōne suoꝝ exercitioꝝ ⁊ q̄etis: dicēs q exercitātes sunt me
liores ꝓpter carniū subtilitatē. Circa septimā partem assi-
gnat eoꝝ diuersitatē rōne nutrimēti: dicēs q pascētes her-
bas ⁊ radices sunt meliores ꝓpter nutrimēti puritatē. Cir
ca octauā ptē sunt tres ptes. In quarū prima assignat pi-
sciū diuersitatē rōne etatis: dicēs q qui sunt vituperandi ꝓ
pter citā ꝯuersionē in corruptionē: vnde magni sunt laudā
di: sunt aūt laudandi ꝓpter velocē digestioneꝫ: ⁊ inde sunt
magni vituperandi: mediocres aūt sunt pfecte laudandi. In
scda. s. in hac: Que tñ diuersant' tripl'r ⁊c. ipsoꝝ distinctionē
assignat dicēs q q̄ sunt molles sunt mali in prima etate: in
prouecta boni: q̄ aūt duri ecōtrario: medij in media. In ter
tia. s. in hac: Unde Ga. pisces parui ⁊c. ꝯfirmat intentiones
suā p Ga. idem ꝯcorditer dicētē. Circa nonā ptē duo inten
dit. Primo dicit q pisces in quocūqꝫ tēpore sunt mediocris
habitudinis sunt laudādi. In quo aūt pingues multū sunt
illaudabiles ꝓpter viscositatē: in q̄ multū macri sunt illau-
dabiles ꝓpter duriciē. Scdo assignat eoꝝ bonitatē ⁊ mali
ciā rōne ouoꝝ: dicēs q pisces mediocris habitudinis sunt me
liores cū facere oua incipiunt: nā quidā pisces cū ouis sunt
pleni fiunt pingues: post ouationē macri: q̄dā post ouorum
emissionē fiūt crassi: in inceptione ouationis macri: ⁊ vtriqꝫ
hoꝝ in ouatione sunt illaudabiles: sed crassi cuꝫ pleni sunt
ouis sūt laudādi: q: tunc diminuit' crassicies: post ouationē
illaudabiles: q: tunc intēdit' crassities: macri nō sunt lauda
biles in emissione ouorū ꝓpter nimiā maciē: q̄ fiūt crassi in
emissione ouorū non sunt laudabiles ꝓpter crassitiei intē-
sionē: q̄ fiūt mediocres igit' sunt laudabiles. Circa decimaꝫ
partē ꝓsequit' de pisciū diuersitate a pte mēbroꝝ: hec autē
ps diuidit' in duas. In quarū prima assignat distinctioneꝫ
diuersitatis mēbroꝝ. In scda. s. in hac: Pinguiora ad nutriē
dū sunt illaudabiliora ⁊c. ꝓsequit' de singuloꝝ diuersitate
mēbroꝝ. Prima nō diuidit'. Scda aūt diuidit' in q̄nqꝫ. In
quaruꝫ prima agit de mēbris pinguibus. In scda. s. in hac:
Que aūt mēbra nō naturalr sunt crassa ⁊c. agit de macris.
In tertia. s. in hac: Que aūt mēbra hoꝝ ⁊c. agit de magis mo
bilibus. In q̄rta. s. in hac: Que minus mobilia sunt ⁊c. agit
de minꝰ mobilibꝰ. In q̄nta. s. in hac: Inde Ga. vmbilici ⁊ ca
pitis caro ⁊c. inducit auctoritatē Ga. mēbra adinuicē cōpa-
rantis fm maiorē laudē ⁊ minorē: q̄ in pdictis ꝯditionibus
attēdit'. Circa primā ptē assignat mēbroꝝ diuisionē quadri
mēbrē: q̄dā eñ sunt minꝰ pinguia: q̄dā magis: q̄dā viscosa:
q̄dā magis mobilia: q̄dā minꝰ. Circa primā ptē scde partis
agit de mēbris pinguibꝰ sub q̄bꝰ viscosa cōprehēdēs: ⁊ di-
cit q sunt laudabilia ꝓpter lubricationē a stomacho ⁊ diffi-
cilē penetrationē. q̄dā tñ pinguiū sunt ex piscibus pinguibꝰ
⁊ hec sunt peiora: q̄dā aūt ex macris: ⁊ hec p̄ualēt. Circa se-
cundā partē agit de macris: dicēs q sunt mala ꝓpter duri-
ciē: de piscibus aūt macris accepta sunt peiora: de pingui-
bus meliora. Circa tertiā partē agit de magis mobilibꝰ di-
cēs q sunt meliora ꝓpter puritatē ⁊ subtilitatē a motu con
tractā. Circa quartā ptē agit de minꝰ mobilibꝰ: dicēs q ma

la sunt ꝑpter eas ↄtrariā. Circa q̃stā p̃tē inducit Ga. cōparantē mēbra adinuicē ſm maiorē laudē ⁊ minorē. ⁊ sermo eius plan⁹ est. ⁊ sic terminat̃ hec ps. ¶ Circa p̃tē istā q̃nq̃ dubitant̃. Primū est de diuersitate piscīū a p̃te gn̄is ipoꝝ. Scōm est de diuersitate piscīū a p̃te dispōnis aquarū in q̃bus habitāt. Tertiū est de diuersitate piscīū a p̃te ventoꝝ. Quartū est de diuersitate eoꝝ a p̃te nutrimēti. Quintū de diuersitate eoꝝ ꝑpter quātitatem.

¶ Circa p̃mū ꝓcedit̃ hoc mō: q̃rit̃ cū sint pisces squamosi ⁊ q̃dā nō: q̃ sunt meliores nutrimēti: ⁊ videt̃ ꝙ nō squamosi sint meliores nutrimēti: q: sicut est in aīalibus ⁊ piscib⁹: vñ sicut in aīalibus pili ⁊ vngues gn̄ant̃ ex sup̃fluitate nutrimēti: sic in piscibus squāme ex sup̃fluitate nutrimēti gn̄ant̃: et ex hoc p₃ ꝙ in natura humana est pauca generatio p̃dictoꝝ q: sup̃fluitas pauca: squāme ḡ gn̄ant̃ ex sup̃fluitate: ḡ i illis piscibus in q̃bus erūt plures squāme: maior est sup̃fluitas: ⁊ in carētib⁹ squāmis minor: ſ₃ illa in q̃bus est minor sup̃fluitas meliora sunt nutrimenti: ḡ pisces nō squāmosi meliores sunt nutrimēti. Ad oppositū est illud qd̓ dicit ysaac. s. ꝙ habētes squāmas meliores sunt nutrimēti: qd̓ ↄcedimus. Et cā huius est: q: in piscib⁹ squāmis carētibus humiditates sunt multe ⁊ interius retinēt̃: ⁊ nihil cedit ad exterius: q: cutis exterior grossa est: ⁊ iō sup̃fluitates nō p̄nt exhalare nec ↄuerti in squāmas: ⁊ iō sunt mali nutrimēti. In hn̄tib⁹ vo squāmas sup̃fluitates ad exteriora ꝓijciūt̃ ꝑpter naturā squāmarū: vnde hn̄t etiā cutē exteriorē valde subtilē: vñ carnes interi⁹ munde remanēt. Ad rōnē in ↄ̃riū p₃ solutio: q: de ꝓprietate piscīū est vt in ipsis multa sup̃fluitas generet̃ ꝑpter magnā frigiditatē quā hn̄t: ⁊ iō cū hmōi sup̃fluitas interius remanet: sūt mali nutrimēti: sicut nō hn̄tes squāmas: q̃ vo exteri⁹ transmittit̃ boni nutrimēti sūt. ¶ Scōo q̃rit̃ cū sint q̃dam pisces hn̄tes squāmas paruas ⁊ minimas: q̃dā sint hn̄tes grossas ⁊ multas: q̃ sunt meliores nutrimēti: ⁊ videt̃ ꝙ habētes squāmas grossas: ꝑpter eīn multitudinē squāmarū mūdificant̃ carnes interius: ḡ quāto maior est multitudo squāmarū tāto maior est puritas carnis: ḡ pisces hn̄tes squamas grossas ⁊ multas mūdiores ⁊ meliores sunt. Cōtrariū dictat experimētū: sicut videm⁹ in soleis q̃ hn̄t carnes mūdas ⁊ squamas minutas. Ad hoc dicēdū ꝙ in piscib⁹ hn̄tibus squāmas minutas: maior est laus: ⁊ cā huius est: q: squāma ꝓuenit ex humiditate interiori: vñ ab humiditate grossa ꝓuenit squāma grossa: ⁊ ex subtili humiditate subtilis squāma: vñ sicut videm⁹ in natura humana ſm ꝙ dicit Ga. ꝙ hō qui h₃ vngues tenues: subtilis ingenij h₃ eē: q: attestant̃ sup̃fluitati cordis: sic ḡ grossities squāmarū attestat̃ grossitiei humiditatis: ⁊ subtilitas earū subtilitati humiditatis: p₃ igit̃ ex his ꝙ hn̄tes minutas squāmas ⁊ subtiles sunt meliores: q: attestant̃ bonitati humiditatis: ⁊ hn̄tes grossas peiores: eo ꝙ attestant̃ grossitiei humiditatis. ¶ Tertio q̃rit̃ qd̓ gen⁹ piscīū sit melius: an marinū: an aliud: ⁊ videt̃ ꝙ marinū: dicit em̄ Ras. ꝙ inter oīa nutriētia caro maxime nutrit ⁊ sanguinē multiplicat: ⁊ iō multū vtētes carne sepe phlebotemēt̃ ḡ pisces illi q̃ maxime naturā carnis hn̄t: debēt maxime nutrire: sed q̃dā pisces marini sunt hmōi sicut hn̄tes virtutē respirationis sicut delphin ⁊ balena: ḡ isti pisces inter oīa gn̄a piscium magis nutriūt. Scōa rō hec est: calor naturalis magis nutrit̃ illo nutrimēto qd̓ est sibi ↄueniens: ⁊ qd̓ natū est ↄuerti ad naturā sanguinis: vñ qd̓ magis ad naturam sanguinis ↄuertit̃ magis nutrit: sed pisces sanguine carēt sicut dicit p̄hs: ḡ pisces q̃ magis accedūt ad naturā sanguinis magis nutriūt: sed q̃dā pisces marini sūt hmōi sicut delphini: balena: ḡ isti pisces maxime nutriūt. Ad oppositū: alij pisces minoris sunt nutrimēti q̃ ad naturā sanguinis ⁊ mēbroꝝ cū magna difficultate ꝑpter sui grossitiē trāsducūt̃: sed marini p̃dicti sunt hmōi: ḡ peiores sunt nutrimēti q̃ aq̃ dulcis pisces. Ad hoc dicēdū ꝙ pisces marini q̃ sunt respirātes ⁊ hn̄tes naturā sanguinis ⁊ calorē maxime nutriūt. Ad rōnem dicēdū ꝙ aliq̃d dr̄ nutrire magis duob⁹ modis: naturalr̄ vel accidētalr̄: pisces igit̃ marini isti multū nutriunt accidētalr̄: q: magis morant̃ i mēbris: ſ₃ naturalr̄: vno mō sic: alio mō nō: q: naturalr̄ nutrire duobus modis est. Primo mō ꝑpter sui facilē passibilitatē: ⁊ hoc mō lac dr̄ multū nutrire naturalr̄: q: cito ↄuertit̃. Scōo mō ꝑpter sui ꝓportionem ad naturā sanguinis: pisces ḡ petrosi de aqua dulci multū nutriūt naturalr̄ plus ꝙ marini: q: facili⁹ ↄuertūt̃. Scōo tn̄ mō pisces magis hn̄tes naturā sanguinis magis nutriūt. ¶ Quarto q̃rit̃ cū cōe sit piscibus sanguine carere: q̃re q̃dā vero sanguinē hn̄t: sicut delphinus ⁊ balena: ⁊ alij nō: sed quādā humiditatē loco sanguinis. Ad hoc dicendū ſm auctores ꝙ fundamētū ⁊ origo sanguis emanat a fortitudine caloris naturalis: nā calor natural̄ q̃n fortis est: tunc nutrimētū ↄuertit ad p̃fectionē digestiōis: ⁊ sic ad naturā sanguis: pisces vo frigidi sunt multū: ⁊ iō nutrimētū nō valēt conuertere p̃fecte: vñ remanet in corpore citra digestionē: ⁊ iō nō p̄nt nutrimentū ↄuertere in sanguinē. Alij vo pisces sunt q̃ calorē magnū hn̄t in corde: ⁊ iō naturā hn̄t sanguis sicut respirātes. Vñ notandū ꝙ ista simul sunt in aliq̃ retina gna caliditas cordis: habit⁹ pulmonis: respiratio: vox: p̄ticipatio sanguinis: ⁊ ista oīa sunt a fortitudine caloris naturalis ⁊ cordis: ⁊ ista oīa in delphino repiuntur.

¶ Circa scōm ꝓcedit̃ hoc mō: q̃rit̃ cū aliq̃ pisces eiusdē generis sint in aqua salsa ⁊ aqua dulci sicut lucius: aq̃ marina ⁊ lucius aq̃ dulcis: q̃s sit melioris nutrimēti: ⁊ videt̃ ꝙ illi q̃ sunt in aq̃ salsa: q: dicit ysa. ꝙ pisces in aqua salsa laudabilis nutrimēti sunt: q: depurant̃ sup̃fluitates ꝑpter salsedinē. Ad oppositū est illud qd̓ videmus: ꝙ luci⁹ marin⁹ peior est q̃ lucius aq̃ dulcis: ⁊ anguilla marina melior est q̃ illa q̃ est aq̃ dulcis. Ad hoc dicendū ꝙ q̃dā sunt meliores: q̃dā nō: q: quidā sunt pisces hn̄tes carnes molles: viscosas: alij sūt qui hn̄t carnes duras aliq̃tulū: si igit̃ fuerint carnes molles meliores sunt pisces aq̃ salse q̃ aq̃ dulcis ꝑpter carnis depurationē: si tamē pisces aliq̃ fuerint illaudabilis nutrimenti sicut anguilla: pessimi sunt in vtraq̃ aqua: tn̄ minus sunt laudabiles in aq̃ salsa q̃ in aqua dulci: q: aqua salsa carnes abstergit ⁊ mūdificat. Vel dicēdū de alea ꝙ sic ē i vtraq̃ aqua: min⁹ tn̄ illaudabilis est in aqua salsa ꝑpter causas p̃dictas: pisces vero mūdi ⁊ duri: aliq̃tulū ↄtrariū habet lucius cū in aqua dulci est naturalr̄ mūdus: ⁊ cū est i aqua salsa acq̃rit in ipso magna siccitas ⁊ fit mali nutrimēti: ⁊ qd̓ dicit ysa. ꝙ marini meliores sunt: intelligit loquendo gn̄alr̄ nihilominus tamen quidam in aqua dulci meliores sunt aliquib⁹ eiusdē generis in aqua salsa habitātibus. ¶ Secundo q̃rit̃ quare in marinis piscib⁹ sunt multe squāme: spine vero pauce: in dulcibus vo ecōtrario. Ad hoc dicēdū ꝙ spine in piscibus sunt loco ossiū: sicut dicit Ras. deus in aīalibus creauit os ad sustētamentū corporis: ⁊ iō cū spine sint loco ossiū: paucas hn̄t spinas: q: tn̄ sup̃fluitates mittunt̃ exterius p̃ squāmas: iō squāme multe. In piscibus vo aq̃ dulcis caro mollis est ⁊ subtilis: ⁊ iō eget magno sustētamento: ⁊ sic eget multis spinis: squāmas tn̄ hn̄t pauciores: q: sup̃fluitates in eis nō tantū mittunt̃ exterius sicut in marinis: et iō paucas hn̄t squāmas. ¶ Tertio q̃ritur quare pisces maiores sunt in aqua salsa q̃ in dulci: ⁊ videt̃ ↄ̃riū: q: aqua salsa desiccatiua est: ḡ minoris quātitatis debēt eē in aqua salsa q̃ in dulci. Ad hoc dicēdū ꝙ maiores debēt esse in aqua salsa duplici de cā. Prima est ꝑpter loci spaciositatē. Scōa cā est quā ponit p̄hs libro de aīalibus: caliditas aque: vñ subiungit ꝙ caliditas ⁊ humiditas sunt cā augmēti: q: q̃n calor est cū humiditate pres distendūtur ⁊ fit augmentū. Ad rōnē dicēdū ꝙ q̃uis aqua desiccet: tn̄ de sui ꝓprietate retinēdū dēbēdit ⁊ ad augmentū p̄parat. ¶ Quarto q̃rit̃ de cōparatione piscīū ad ambulabilia in augmēto: p̄hs em̄ dicit ꝙ caliditas est cā augmēti: vñ subiungit ꝙ carentia sanguine minora sunt: q: carēt caloris fortitudine: ḡ enim habent sanguinē fortiorē habēt calorē: ⁊ magis habēt naturā sanguinis: ḡ maiora aīalia ambulabilia debemus habere q̃ natatilia. Ad hoc dicendū ꝙ ad augmentū duo requiruntur. Primū est agēs. Scōm est materia. In aīalibus q̃ ambulabilibus cā efficiēs augmēti siue agēs maior est q̃ in aīalib⁹ natatilibus: in piscibus tn̄ humiditas est maior: cū hoc etiā est ibi calor magnus: tn̄ non loq̃mur nisi in habētibus respirationē ⁊ calorē cordis magnū: ⁊ ideo cū talis humiditas calori adiuncta debeat extendi naturaliter: relinq̃tur ꝙ ista aīalia natatilia debent esse magna. ¶ Quarto q̃ritur q̃ pi-

sces calidiores sint: an pisces aq̃ salse: an pisces aq̃ dulcis: & videt᷑ ꝙ pisces aq̃ dulcis: q: sicut aĩalia hñt habitationẽ in aere ꝯtinente: sic pisces hñt habitationẽ in aq̃: sed in aere frigido corpora calidiora sunt: ḡ sic pisces ĩ aqua dulci que frigida est respectu salse erunt calidiores. minor pꝫ ꝑ hippocratẽ in apho. dicentẽ: Uentres hyeme ⁊c. in estate vo frigidi. & etiã dicit Auic. ꝙ hoĩes in regionib⁹ calidis frigidissimi sunt: ⁊ in frigidis calidi. Ad oppositũ. in illis piscib⁹ maior est caliditas: in q̃bus est maior carnis mũdificatio: ꝫ in marinis est maior carnis mũdificatio ſm ysa. ꝑpter salsedinem: ergo calidiores sunt. Hoc etiã ꝯfirmat᷑ ꝑ hoc: q: ĩ illis piscibus est maior caliditas: in q̃bus pinguedo magis declinat ad citrĩ: sed hoc est magis in piscibus marinis: in fluminis vo ad aquositatẽ: ḡ pisces marini calidiores sunt. Ad hoc dicendũ ꝙ maior est caliditas in marinis ꝙ̃ in fluminalibus. Ad rõnem dicẽdũ ꝙ caliditas est duplex: q̃dã cõplexionalis ac ꝯcidẽtalis: alia est naturalis. naturalis est illa de qua dicim⁹ ꝙ est scĩtilla q̃dam viuifica calida ⁊ humida veniens ad omnia mẽbra: ⁊ hec ad nutrimentũ nõ dꝫ operari: q: illa recedẽte vita immediate expirat. In hoc tñ facit ad nutrimentum: q: ipsum nutrit: sed frigiditas aeris calorẽ cõplexionalẽ minuit naturalẽ tñ augmentat ⁊ fortificat: q: ipsum in centro corporis recludit: caliditas vo aeris ecõtrario: q: cõplexionalem augmentat: naturalem diminuit: ⁊ sic pꝫ ꝙ in piscibus aque dulcis: caliditas naturalis fortis est.

Circa tertiũ ꝑceditur hoc mõ: q̃ritur ꝙ pisces meliores sint: an expositi vento austrino: an boreali. nam bonitas piscium causat᷑ a mũdificatione carniũ ⁊ lenitate ipsoꝝ: sed ventus austrinus sup̃fluitates multas aggregat in membris ſm Aui. borealis vo depurat: ḡ pisces expositi vẽto boreali meliores sunt ꝙ̃ expositi austrino. Hoc etiã ꝯfirmat᷑: q: qñ calor naturalis fortificatur ⁊ virtus: carnes mũdiores redduntur: sed sicut dicit Aui. virtus vẽti borealis virtutẽ naturalem ꝯseruat in suis actionibus: ḡ ⁊ carnes digestibiliores reddit. Secũda rõ hec est: oĩs vẽtus disponẽs aerẽ ad caliditatẽ ⁊ humiditatẽ disponit ipsũ ad putrefactionẽ: sed vent⁹ austrinus hoc facit: cũ multitudinẽ pluuiarũ ⁊ vapoꝝ aggreget: borealis vo ecõtrario: ergo pisces austrini peiores sunt cũ pisces inter oĩa viuẽtia citius putrescant. Hoc etiã ꝯfirmatur ꝑ hoc ꝙ idẽ operatur vẽtus in aĩalibus ⁊ piscibus: ꝫ carnes aĩaliũ ꝯsistentiũ in aere exposito vẽto boreali meliores sunt ꝙ̃ austrino: ḡ sic erit ĩ piscibus: ꝙ expositi boreali meliores erũt. Ad oppositũ est qd̃ dicit ph̃s in libro de naturis aĩaliũ: ꝙ illi pisces sunt optimi q̃ sunt in aqua in qua flat vẽtus austrinus: q: austrinus cũ sit calidus ⁊ humidus ꝑportionabilis est vite ⁊ ipsam ꝯseruat: borealis vero cũ sit frigidus ⁊ siccus vite ꝯtrariat᷑. Ad hoc dicendũ ꝙ pisces expositi ventis septẽtrionalibus meliores sunt nutrimenti: sicut dicit ysa. Ad auctoritatẽ Aristote. respondeo ꝙ bonitas pisciũ in tribus consistit. Primũ est velocitas sui ortus ⁊ multiplicatio. Secũm est mũdificatio carniũ ipsoꝝ. Tertiũ bonitas nutrimẽti maior vel minor. Primo mõ loquẽdo pisces expositi ventis austrinis meliores sunt: locus cũ austrinus est melior ad sui ortũ ⁊ multiplicationem: ⁊ hanc viã tenet ph̃s. scdo ⁊ tertio mõ expositi vento boreali meliores sunt q: non aggregat sup̃fluitates immo depurat: ⁊ sic carnes reddũtur meliores ⁊ mũdiores. Sed tunc q̃ritur q̃re vẽtus borealis hꝫ virtutẽ depurandi: austrinus vero nõ: ⁊ videtur Iañũ: q: frigiditatis est ingrossare caliditatis subtiliare sed vẽti operantur ꝑ cõplexionẽ qualitatũ maxime ꝑ actiuas ergo vẽtus calidus magis depurabit: sed austrin⁹ est hmõi ergo magis depurabit ꝙ̃ borealis. Contrariũ dicunt auctores: qđ est concedẽdũ. Ad rõnem dicẽdũ ꝙ actio calidi ⁊ frigidi duplex ẽ. Prima fit ꝑ impressionẽ suã absq̃ medio intercidente: ⁊ hoc modo frigiditas ingrossat. Est alia actio per mediũ intercidẽs: ⁊ hoc mõ frigiditas subtiliat: ventus cũ austrinus dissoluit nubes ⁊ pluuias: ⁊ tunc totus aer inspissatur ⁊ ingrossatur. ventus vero borealis cõpingit hmõi superfluitates: ⁊ iõ aer purus relinquitur. Sed tunc queritur tertio q̃re caliditas ⁊ humiditas cõplexionis intrinseca operatur ad lõgitudinẽ vite sicut dicit haly. q: calida ⁊ humida cõplexio diutius durat: frigida ⁊ sicca minus. in vẽtis vero ecõtrario se hꝫ: vita enĩ stat ꝑ calidũ ⁊ humidũ: ergo caliditas ⁊ humiditas aeris ⁊ vẽtoꝝ magis conseruat vitam ꝙ̃ corrũpit. Ad hoc soluit Ga. in libro cõplexionũ. dicendo ꝙ quedam est cõplexio naturalis: q̃dam accidentalis. caliditas vero ⁊ humiditas naturalis vitam conseruat: sed caliditas ⁊ humiditas exterior accidẽtalis est cã putrefactionis. Cuius signum est sicut dicit Ga. ꝙ pisces tẽpore frigido ⁊ sicco diu conseruant᷑: ⁊ q: caliditas ⁊ humiditas venti est accidentalis: ⁊ talis est cã putrefactionis: iõ hmõi caliditas et humiditas vitã nõ ꝯseruat: sed potius corrumpit.

Circa quartũ ꝑcedit᷑ hoc mõ: querit᷑ cũ pisces in aq̃ nutriant᷑: vtrũ ex sola aqua nutriantur. ⁊ videtur ꝙ nõ: q: nihil nutritur nisi ex eo qđ sibi ꝓximum est ⁊ natũ cõuerti ad naturam eius vt deꝑditum restauret: sed elementa maxie distant a natura aĩalis: ergo nullũ aĩal ex elemento põt nutriri ergo neq̃ ex aqua. Ad oppositũ est qđ dicit ph̃s: ꝙ pisces ex aqua nutriuntur q̃ fertur ex vnda ⁊ penetrat in eoꝝ substantiam. Uulgus etiam ponit ꝙ quattuor sunt aĩalia q̃ viuunt ex elementis sicut alec ex aq̃ sola: salamandra ex igne ⁊c. Ad hoc dicendũ ꝙ impossibile est pisces ex aqua pura nutriri. nec etiam ex aqua salsa. sed nutriũtur ex muscilaginibus aquaꝝ: vel ex herbis: vel ex piscibus alijs. Ad auctoritatem ph̃i. respondeo ꝙ nunq̃ intellexit ph̃s ꝙ aqua eẽt nutrimentum pisciũ: sed est vehiculum ferens illas humiditates ex quibus nutriuntur. Deinde q̃ritur cum pisces ꝑ leucã deferantur: vtrũ sint meliores ꝙ̃ recentes iuxta aquã ⁊ videt᷑ ꝙ nõ: q: inter oĩa viuẽtia pisces sunt maxime putrefactibiles: sed sicut dicit ysa. caliditas aeris putrefactiua est ergo quãto aeri plus exponunt᷑ tanto magis putrescũt. Cõtrarium tñ dicunt ꝙ pisces marini habent humiditatẽ grossam viscosam: ⁊ attenuatur ⁊ subtiliatur ꝑ ꝯtinentiã in aere. Ad hoc dicendum ꝙ recentes iuxta aquam meliores sunt. Ad rationem dicendum ꝙ aer viscositatem nõ aufert: etsi videtur auferre: inducit tñ potius putredinem.

Circa quintũ ꝑceditur hoc mõ: q̃rit᷑ q̃re oua in piscibus sunt multa ⁊ indistincta. Ad hoc dicendũ ꝙ cã huius est: q: in ipsis est multa humiditas: ⁊ ideo superfluitas multa: oua vero sunt huiusmodi superfluitas: ⁊ ideo habent oua multa ⁊ indistincta. Ultimo queritur quare oua piscium masculorum sunt mollia: feminarum vero dura: q: in spermatibus animalium videmus contrarium: ꝙ sperma viri durum est ⁊ coagulatũ: sperma vero femine liquidum. Et cũ hoc queritur quare oua femine habent grana indistincta. Ad hoc soluendum duobus modis. Primo modo ſm ph̃m: q: in piscibus virtus feminarũ maioris est quãtitatis ꝙ̃ virt⁹ masculi: ⁊ ideo oua debent esse dura in femina.

De diuersitate piscium et artificio. Capi.lx.

Lectio.I.

Diuersitates pisciũ ex artificijs in duo principaliter diuiduntur: aut recentium enĩ piscium: aut siccorum. Recentium duo sunt modi: aut ex naturis piscium: aut ex qualitatibus accipientium. Ex naturis piscium quattuor sunt modi: aut enim carne molles fiunt non viscosi: neq̃ grossi sicut petrosi: aut molles ⁊ viscosi: sicut maioꝝ fluminum ⁊ littorei: aut duri ⁊ parũ viscosi sicut de pelago: aut carne duri ⁊ nimium viscosi sicut de puris fluminib⁹: ⁊ lacubus piscarijs. Qui molles ⁊ nõ viscosi ad tẽperãdas eoꝝ carnes nihil erit necessariũ: ꝫ laudabile hoꝝ artificiũ cũ aqua ⁊ sale ⁊ aneto paucis porris: ⁊ oleo: ⁊ pipe paucissimo. Inde Gale. hmõi ꝯfectio tẽperãtior est ⁊ digestibilior: neq̃ nocens stomacho. hoc ergo modo pisces dari expetit ratio: maxime exeuntibus ab egritudine. Si tamen aliquid aliud sit faciendum: vt si cũ mollicie sua piscis viscosus fuerit: ⁊ hũiditas ⁊ viscositas plurimũ sunt minuẽda. Piscis hmõi assat⁹: aut cum oleo fri-

gus dandus erit: focus enim ⁊ oleum calidum desic-
cant humiditatem ⁊ viscositatem auferũt: nõ tñ sine
oleo comendendus est ex obsomogaro vt facilitatẽ
exeundi adiuuent ⁊ digestionem. Sed frixo par olei
est addendum: piscis enim cũ oleo frixus stomachuz
emollit: ⁊ inde necesse est cum odorifero detur vino.
Si aũt molliciẽ stomachi ⁊ abominationez inde pa-
tiatur: oximel squilliticuz detur: neq3 post nisi cũ ace
to obsomagaro ⁊ vino prebeatur: hec enim veloci-
ter exeunt: neq3 stomachũ emolliunt. Si autem pi-
scis durus ⁊ non viscosus sit: cum aqua ⁊ sale: ⁊ ane-
to: ⁊ oleo: ⁊ porro: vino quoq3 fortissimo: et obsomo
garo dandus erit. Si autẽ cum duricie viscositas ⁊
grossities affuerint: viscositas ⁊ grossities auferẽda
sunt: calido apponatur cineri: vt viscositatez ⁊ gra-
uitatem amittat odoris. Deinde cum aceto detur ⁊
sinapi: ⁊ calamento: pipere quoq3 ⁊ zinzibere. Inde
Ga. Si quilibet piscis coquinandus erit: iusculum
suum cum aromatibus paruis decoqui debet: et ca-
lido: ⁊ bullienti apponatur piscis. hoc enim saporo-
siorem reddit: ⁊ sanguinem laudabiliorẽ facit.

¶ De diuerso apparatu piscium. Capi. lxj.

Ex qualitatibus accipientium diuersa sunt
artificia. Quidam enim sunt temperate q̃
litatis: quidam intemperate. Temperatis
dentur assati cum oleo frixi: obsomogaro
vino: meliores tñ assati. Non temperatis repugne-
tur qualitatibus dominantibus cum sibi oppositis
Si calide nature fuerit: da iuscula frigidissima: vel ex-
tra: eos condiens cuz aceto ⁊ pauco obsomogaro. fri
gidis cũ forti vino: ꝯdias sinapi ⁊ zizibere: pipe cala
mẽto. Humidis assata dent ꝯdiẽda cũ aceto: sinapi
obsomogaro: forti vino: origano: calamẽto ⁊ zinzibe
re. Siccis cũ aqua ⁊ sale iuscula facies ⁊ aneto. Sal
si pisces vel sumãtur cũ melle vel vino: siue cum ace-
to: seu sale seruantur. Qui cũ melle: a melle calorem
habẽt ⁊ siccitatẽ: a vino maiorẽ calorem ⁊ siccitatez
q̃ a melle: ab aceto frigiditatem vice caloris a vino
dati: ⁊ insimul habẽt siccitatem. Sal dat caloreз ma
iorem vino: ⁊ siccitatem aceto fortiorem: non tñ sicut
in aceto custodit: stringunt ventrẽ: sed potius solubi
les sunt: neq3 sal custodita emollit semper ⁊ tenerat:
sed aliq̃n plus indurat. Sal cũ oparatur in reb⁹ sm
naturam rerũ patientiũ: non sm suã: sicut in actione
ignis videtur: qui plubũ liq̃facit: lutuz vero indurat
Lã q: cuz corpora in siccitate: ⁊ humiditate: subtili
tate: grossitie: ⁊ viscositate essent diuersa: sal autẽ ex
diuersis virtutibus compositus sit: quidam calidus
⁊ subtiliatiuus: quidam siccus ⁊ induratiuus: neces-
se est vt in corporibus actiones sue diuersentur sm
essentias corporum: ⁊ passiones corum: nõ sm suam
naturam ⁊ essentiam: ⁊ ideo idẽ qđ focus facit in cor
poribus. Quia calidus ⁊ siccus est naturaliter: sed
tñ cũ color agit ⁊ fortior est. Manifestat̃ ḡ hoc: q:
vt vulgus facile capit: tactus calorẽ liquido sentit: ne
scitur tamen esse siccum: quia siccitatis actio occulta
tur. Cum ergo fortior ⁊ dignior sit calor ignis: cum
corpus aliquod sibi oppositum fuerit: prius calefa-
cit: ⁊ post humiditatẽ dissoluit ⁊ expulsa siccitate sua

desiccat ⁊ destruit. Idem ⁊ sal facit: cum enim humi
ditatem liquidam alicubi inuenerit: dissoluit ⁊ liq̃-
facit. Si autem corpus parue humiditatis fuerit
continuatur ⁊ durescit. Sale ergo apparata si fuerit
tenera: ⁊ subtiles ⁊ liquidos humores naturaliter
habentia: dissoluuntur ab humiditate sua: vnde mol
licies corporum illorum augmẽtatur: ⁊ cũ magis sit
subtilis humiditas tanto plus emollescit: ⁊ corpora
tenerantur. Si autem parua sit humiditas ⁊ nõ na
turalis in qua operatur: parue humiditati domina-
tur: ⁊ velociter desiccatur sicut i corijs videri potest
vnde natura cibi aufertur. Si autez duri fuerint: tñ
naturalis humiditatis et viscositatis: liquefit hu-
miditas illa ⁊ dissoluitur: sicq3 corpus lene fit ⁊ tem
peratuz. Qꝫ si corpus molle sit: sed tamen parue hu-
miditatis: ea dissoluitur ⁊ corpus desiccatur: et cor-
pori duricies ⁊ temperamentum dantur.

¶ In hac parte intendit de diuersitate piscium a parte ar-
tificialium apparatuum: ⁊ deinde aggreditur partẽ in qua
auctor agit de natura salis: ⁊ de ei⁹ diuersitate a parte cor-
porum recipientium: ⁊ ostendit quibus animalibus cõpe-
tit ⁊ quibus non. Iste autem due partes spectant ad p̃sen
tem lectionem. Partem autem primam primo prosequa-
mur. ¶ Diuiditur autem hec pars in duas partes. In q̃
rum prima distinguit habitudines piscium: vt sm diuersas
habitudines diuersis singulos apparat⁹ adaptet. In scda
s. in hac: Qui molles sunt ⁊ non viscosi ⁊c. ostendit q̃ appa
ratus q̃bus piscibus ꝯueniãt. Prima pars nõ diuidit̃. Se
cũda diuiditur in sex. In quarũ prima agit de apparatu pi
sciũ molliũ subtilium. In scda. s. in hac: Si aliq̃d aliud sit fa
ciendũ ⁊c. agit de apparatu mollium viscosorum. In tertia
s. in hac: Si autem piscis sit durus non viscosus. agit de ap
paratu duroꝝ non viscosoꝝ. In quarta. s. in hac: Si aũt cũ
duricie grossities ⁊ viscositas ⁊c. agit de apparatu durorũ
viscosoꝝ. In q̃nta. s. in hac: Inde Ga. Si quilibet piscis ⁊c.
inducit auctoritatem Ga. In sexta. s. in hac: Ex q̃litatib⁹ ac
cipientium ⁊c. agit de diuersitate apparatuum pisciũ a par
te diuersitatis accipientiũ. Illa aũt pars in qua agit de pi
scium siccoꝝ apparatu: diuiditur in duas. In quarũ prima
agit de ipsoꝝ apparatu. In scda. s. in hac: Sal cũ opat̃ ⁊c.
rõne huius agit de natura ⁊ actionibus salis. Sunt igitur
partes octo in p̃nti lectione. ¶ Circa primam partẽ princi-
palẽ diuidit pisces p recẽtes ⁊ siccos. Recẽtes aũt diuersi-
ficant̃ a pte sue nature: ⁊ a pte nature recipientium: a par-
te sue nature multipl̃r: sm mollicieм: duriciẽ: ⁊ viscositatẽ
Circa p̃mam ptem scde partis agẽs de mollibus piscib⁹ nõ
viscosis: primo dicit q nõ egẽt multo apparatu ad maliciã
reprimendã cũ sint tẽperati: sed cũ q̃buscũ condimentis et
acuminibus sunt p̃parandi. Scdo inducit Ga. Circa scdam
partẽ agẽs de molliũ viscosoꝝ apparatu: dicit q assandi vel
frigendi sunt: ⁊ cum salsamentis comedendi cũ remouẽt̃
de viscositate. Circa tertiã agens de duroꝝ nõ viscosorum
apparatu: dicit q cuz salsamentis acutis sunt dandi. Circa
quartam partem agens de durorum viscosorum apparatu
dicit q igni sunt exponendi: ⁊ cum acutis condimentis ex-
hibendi. Circa quintam partem inducit Ga. docentem mo-
dum apparandi pisces. Circa septam partem assignans ap-
paratuum diuersitatem a parte recipientium: primo diui-
dit corpora temperata ⁊ distemperata. Scdo dat apparatũ
temperatis congruum. Tertio distemperatis: ⁊ hec diuer-
sãtur sm distẽperantias: quia debet fieri sm contraria. Cir
ca primam partem secunde partis que est de piscibus siccis
dicit q cum illi seruentur cum melle vino ⁊ aceto: diuersan
tur sm diuersitatem illorum. Circa secundam partez ratio
ne huius agit de sale cum quo pisces seruantur siccati: ⁊ de
eo dicit q diuersas facit operationes sm diuersitatem cor-
porum in que agit sicut ignis. ⁊ sermo est planus.

¶ Lectio. lij.

¶ Palā ergo intelligitur: q: omia aīalia vbi cōue⸗
nientia adunantur extrema: id est mollities carnis ⁊
multitudo humoꝝ: sicut lactentium porcoꝝ agno⸗
rū: vel durities carnis ⁊ mediocritas: sicut veterum
boum ⁊ porcoꝝ: illaudabilia sunt ad saliendū. Qui
buscunq; in corporibus due extremitates opposite
adunāt: sicut mollities carnis ⁊ paruitas hūoꝝ sicut
heduloꝝ lactentiū: aut durities carnis ⁊ multitudo
hūoꝝ sicut iuuenū porcoꝝ laudatas ad saliēdū. Cor
pora enim mollia ⁊ multū hūoꝝ habētia: si eis acces
serit sal ad dissoluendū: dissoluuntur humoribus et
liquefiunt: ⁊ per totas partes diuiduntur corpora il
loꝝ: sicq; fit causa augmentande mollitiei sue: vnde
nutrimentū dāt illaudabile: q: natura eoꝝ facta est
sicut salsū phlegma incidens propter quantitatem
a sale habitā. Ideoq; duplici ex causa sunt pessima
Una q: sanguinis fiūt incensiua ex acumine suo. Se
cunda: q: ex mollitie sue carnis dure ⁊ tarde assimilā
tur mēbris: maxime si humiditas sua subtilis sit ⁊ li⸗
quidā. Si autē in corporib⁹ durities ⁊ paruitas hu⸗
moꝝ adunētur ⁊ sal eis superueniat: neq; in humo⸗
ribus quid operet̄ inueniat: reuertitur ad substātia
les humiditates ⁊ cōsumit eas: ⁊ sic durities augmē
tat̄ carnis illi⁹: ⁊ a natura cibi eijcit̄. Corporibus v̄o
vbi mollities ⁊ paruitas humoꝝ adunant̄: si sal eis
veniat: neq; naturalr̄ humorē vbi operet̄ inueniat:
ad eosdē paruos humores reuertit̄: ⁊ plurima pars
eoꝝ desiccat̄: sicq; mollities corporibus ad tempera
mentū reducitur. Similiter vbi durities ⁊ multitu⸗
do humoꝝ adunant̄: sal accedēs ⁊ multos humores
inueniens dissoluit ⁊ liquefacit eos ⁊ desiccat quātū
potest. Si aūt in desiccādis hūorib⁹ nō preualet: ex
multitudine eoꝝ: necesse est pars remaneat exiccan
da: que pars autē remanet adunat corpus illud: vt
ad temperamētū reducat̄. Palā ergo est intelligi la
ctentes porcos ⁊ agnos illaudabiles esse salsos. Iu
uenes v̄o ⁊ veteres vtriusq; generis esse bonos sal⸗
sos. Ueteres aūt bouine ⁊ caprine carnes salse sunt
illaudabiles: eoꝝ parui boni sunt salsi: q: oīa parua
aīalia ad comparationem veterū molliora ⁊ tenerio
ra sunt. Si aūt de humidis naturaliter sint: porcine
carnes ⁊ agnine si fuerint salse: dissoluunt̄ hūores sui
cū salis subtilitate: ⁊ virtus salis deficit ex illa pluri
ma desiccatione: ⁊ pre sua humoꝝ multitudine. vnde
oportet remanere: ⁊ fit causa molliende carnis ⁊ cor
rumpēde: q: salis acumen accipit: vnde ⁊ sanguis in
cenditur ⁊ tarde mēbris assimilat̄. Uetera aūt oīm
aīaliū sicciora ad cōparationē sui generis: ⁊ duriora
sunt. Si aūt de aīalib⁹ naturaliter fuerint hūidis: si
cut pecudibus ⁊ porcis: ⁊ sal eis venit: et tantū natu
ralis humiditatis habēt q̄ sal eoꝝ desiccare nō po
tuit: illud ergo qd̄ remanet illoꝝ corpoꝝ tēperat du⸗
ritiē. Si aūt de aīalibus naturaliter siccis fuerint: si
cut bobus caprinis: ⁊ sal eis venerit: cito humiditas
eoꝝ desiccat̄ ⁊ cōsumit̄: ⁊ durities et siccitas eis au
gmētat̄: ⁊ nutrimentū corporis egrediuntur. Iunio⸗
ra aūt aīaliū duriora ⁊ minus hūida: q: parua sunt.
Si aūt de aīalibus fuerint naturaliter hūidis sicut
pecudibus ⁊ porcis: ⁊ ad salē deuenerit: deficit sal in
eis desiccandis pre multitudine humiditatis: vnde ali
quantulū remanet emollitū: ⁊ duritiem illius corpo
ris in tēperamētū reducit. Si aūt de aīalibus natu
raliter siccis fuerint: sicut bobus capris: ⁊ sal eis ve
nerit: neq; humiditatē in qua operet̄ inuenerit: desic
catur corporis substantia ⁊ induratur plusq̄ fuerit
vnde fit vt naturā excat cibi. Iuniora tamen bouina
⁊ caprina ad saliendū sunt meliora q̄ vetera: q: duri
ties suoꝝ corpoꝝ: ex duritie est membroꝝ ⁊ fortitu
dine caloris naturalis. Dura v̄o corpora sunt veterū
ex desiccatione substātialis hūiditatis eoꝝ ⁊ appro⸗
pinquatiōe sue cōsumptionis. vnde sunt illaudabilio⸗
ra. Dicet tamen aliquis: quare veterū oīm aīaliū sic
ciora ⁊ min⁹ humida naturaliter: ⁊ sensus tn̄ 9ria fa
teť: q: seniores decrepiti mollioris inueniunt̄ carnis
⁊ tenioris cutis maioris hūiditatis: qd̄ pbat̄ ex semp
fluentibus saliuis ⁊ oculoꝝ lacbrymis semp appara
tis: ⁊ humiditate nariū ⁊ liquiditate. Respōdemus
verum dixisti: quia ita est vt asseris: nō tamē eis est
naturalis: sꝫ poti⁹ accidētalis: q: calor eoꝝ natura
lis defect⁹ in digerendo eoꝝ nutrimento deficit: ⁊ su
perfluitatibus suis dissoluendis: ⁊ per poros corpo⸗
ris emittendis: maxime in superfluitatibus tertie di
gestionis deficit. vnde hūiditas dominat̄ eoꝝ corpo
rib⁹: ⁊ cutis emollit̄: saliue lachryme ⁊ mucositates
in eis augmentātur semper. ⁊ adhuc plus dicturi su
mus. Calor suoꝝ cerebroꝝ naturalis deficit: vnde qd̄
sibi superest: suoꝝ nutrimentoꝝ subtiliare pigre⸗
scit: ⁊ ideo remanētia in cōcauitatib⁹ suis sunt clau
sa. Que cum virtus expulsiua iā defecta ad remotio
ra nō possit expellere loca ipa ꝑ se dissoluit̄: ⁊ locis sibi
cōgruētib⁹ ⁊ vicinis emittunt̄ sicut oculis ⁊ naribus.
Gal'. Que aīalia bona sunt ad saliēdū dixit nō dura
neq; grossa bona si fuerit salsa: ⁊ bona dāt nutrimen
ta. Dura intendit sicut vetera cuiuslibet aīalis. Cras
sa duob⁹ modis intellexit. Que autem sunt sicut la
ctētes agni ⁊ porcelli multe hūiditatis atq; multum
pinguia sint. Pinguedo enī naturaliter grossa ⁊ visco
sa: q cū ad sal veniat: fit inde acuta stomacho nociti⸗
ua: venēs aūt ad venas ⁊ sanguinē ingrossat ⁊ icēdit
⁊ corrūpit. Itidē intelligēdū est de piscibus: vbi enī
mollities carnis ⁊ multitudo adunant̄ hūiditatū: aut
durities carnis ⁊ pauitas hūoꝝ ad saliēdū nō sunt bo
ni ex eisdē rōnib⁹ supradictis: q aūt duri corpis ⁊ paū
hūoꝝ ad saliēdū sūt boni. Gal'. aūt dicit. Quicūq; pi
sces mollis corpis sūt illaudabiles erūt salsi: siue mul
ti hūoris seu pauci sint: sꝫ tn̄ paū hūoꝝ meliusculi sūt
salsi. In mollitie enī corpis ⁊ hūorib⁹ multis deficit
virt⁹ salis in eis desiccādis. qd̄ aūt inde remanet: au
get mollitiē corpis ⁊ corrūpit: sicq; illaudabiles fa⸗
cit. paruī v̄o hūoris: etiā sale nō ɔsumant̄ toti: qd̄ tn̄
remanet nō auget mollitiē corpis. qd̄ cū sit nō pisces
sunt saliēdi nisi q corpis sunt sicci ⁊ hūidi: cū adhuc
sint mobiles ⁊ recētes: q: corpa eoꝝ duriora vel cali
diora ⁊ calor naturalis fortior.

¶ Post apparatū pisciū ⁊ naturā sal̄ agit de natura ⁊ actio
nib⁹ sal̄ i diuersis aīalib⁹: ostēdēs qb⁹ carnib⁹ sal cōpetat ⁊
quib⁹ nō. Hec aūt pars diuidit̄ in duas. In quarū prima ostē
dit quibus carnib⁹ cōpetat sal: ⁊ quibus nō. In scda indu
cit Gal'. ad cōfirmationē. Prima diuidit̄ in duas. In quarū
pma ostēdit qbus carnibus ɔpetat sal: ⁊ qb⁹ nō. In scda de
scēdit ad specialia aīalia cōparās ea adinuicē ratione maio⸗

ris et minoris cōuenientie salis. Prima diuiditur in duas. In quarū prima ostēdit quibus carnibus sal cōpetat: et quibus nō. In secūda reddit causam huius cōuenientie et discōuenientie. Pars aūt illa q̄ est de aīaliū specialiū cōparatiōe diuidit̄ in duas. In quarū prima assignat cōparationem. In secunda mouet questionē incidentē. Sunt igitur in lectione presenti partes quinq̄. In quarū prima ostēdit quibus carnibus cōueniat sal: et quibus nō. In secūda. s. in hac: Corpora enim mollia et c. reddit cām huius cōuenientie et discōuenientie. In tercia. s. in hac: Palā ergo est intelligi lactātes porcos et c. descendit ad specialē cōparationē aīaliū ratione salis. In quarta. s. in hac: Dicet tamē aliqs et c. mouet questionē incidentē. In quinta. s. in hac: Unde Gal. et c. inducit auctoritatē Gal. ¶ Circa primā partem dicit q̄ animalia habētia humiditatis abundantiā et mollitiei nō sunt saliendi: neq̄ habētia duritiē et humoris paucitatē. Alia vo habentia mollitiē carnis et humoris paucitatē sunt saliēda: similiter habentia duritiē et humoris multitudinē. Circa secundā partē adaptat triplicē causam triplici p̄dicte diuersitati. Corpora eñ humida et mollia sale nō egent propter duas causas. Una est liquefactio absq̄ cōsumptiōe sup̄flui. Alia est humiditatis incensio: dura sicca similiter eo nō egēt: q2 eorū cōsumit et finit humiditatē. Corpora dura vel mollia humida vel sicca eo nō egent ꝓpter causas cōtrarias. Circa terciā ptē cōparat aīalia adinuicē rōne salis. Et summa sermonis sui est: q2 in omni genere aīalia multū humida et mollia multū sicca et dura nō egent sale. Cōtraria indigent ipso. et diuersitas procedit ẜm cōparatiōe habitudinē et cetera. Circa quartā partē primo mouet questionē incidentem ex eo q̄ primo dixit aīalia in senectute esse sicca: et tamen ipsa humiditate perfusa videmus. Secūdo soluit dicens q̄ sunt naturaliter sicca ꝓpter consumptionē substātialis humiditatis. Sūt aūt accidentaliter humida ꝓpter sup̄fluitatē ex indigestione a defectu caloris naturalis generatā. Circa quintā partē inducit Gal. circa p̄dicta. et primo ostendit ẜm ipsum quibus carnibus cōueniat sal: et quibus nō. Nā quedam ex sale laudabile: quedā illaudabile cōtrahūt nutrimentum. Secūdo aūt descēdit ad pisces ẜm Gal. ostendēs quibus cōueniat sal et quibus nō. nā quidā per ipsum cōsumūtur: quidā superflue dissoluunt̄: quidā temperati fiunt. Sic igitur terminatur hec pars de diuersitate dicte ex aīalibus triplicis nature accepte. ¶ Circa partē istā quinq̄ q̄ritur. Primū est de diuersitate membroꝝ pisciū. Secundū est de diuersitate apparatus pisciū recentiū. Terciū est de diuersitate apparatus a parte nature recipientiū. Quartū est de diuersitate pisciū salsoꝝ. Quintū de effectibus salis.

¶ Circa primū p̄ceditur hoc modo: queritur de pinguedine piscium: verū sit saporosior pinguedine aīalis ambulabilis: et videtur q̄ nō. dicit ysaac: q̄ pinguedo aīalium aquosorum: sicut porci nō est bone saporis. Secūdū vo aīaliū pinguedo bona est: sicut patet in pinguedine bouis: sed in piscibus est pinguedo aquosa: ḡ pinguedo piscium nō est saporosior pinguedine aīalis. Secunda rō hec est. dicit ysaac q̄ pinguedo sequitur naturā carnis animalis. vnde pinguedo aīalis sicci sicca est: et humidi humida: sed pisces maxime humidi sunt: ergo pinguedo pisciū multū est humida: ḡ sicut in porco pinguedo nō est laudabilis ꝓpter magnā humiditatem et liquiditatem: similiter nec pinguedo pisciū erit bona neq̄ saporosior. Ad oppositū est qđ dicit ysaac: q̄ pinguedo piscium saporosior est: et maior quātitas ipsius sufficit q̄ de alia pinguedine: nec est ita abominabilis. Ad hoc dicēdū q̄ pinguedo duplex est. Quedā est pinguedo aquosa liq̄da: sicut pinguedo porci. Alia est piguedo q̄ admixtionem habet siccitatis: et hec zirbus vocat̄: et hec est delectabilis saporis ad minus respectu alterius. nō enim tātū remollit stomachū sicut prima pinguedo: tamē prima duplex est: q2 quedā est aquosa viscosa et grossa: et hec omo est horribilis: q2 sua vnctuositate remollit stomachū: sua viscositate adheret pari / tibus stomachi: sua grossitie facit morā in stomacho. Est aūt alia pinguedo liq̄da subtilis: et hec est piscium: hec vero est delectabilis: delectat enim gustū. ¶ Secundo queritur circa hoc in qua parte piscis maior pinguedo aggregat̄: et videtur q̄ in parte posteriori: simile est de aīalibus et piscibus: s3 in aīalibus in parte posteriori: sicut in renibus maior pinguedo generat̄: ḡ similiter in piscibus pinguedo in parte posteriori aggregat̄. Cōtrariū tamē videmus q̄ iuxta vmbilicū reperit̄ in piscibus pinguedo. qđ cōcedimus. Ad rationē in contrariū dicendū: q̄ nō est simile de aīalibus et piscibus. generatur eñ pinguedo in aīalibus ẜm diuersitatē: nā in volatilibus aggregatur pinguedo in parte anteriori duplici de causa. Prima est affinitas caloris cordis cōsumentis humiditates. Secūda est: quia partes pectoris stricte sunt multū: nec habēt cōcauitates q̄ requiruntur ad pinguedinē generādā. In renibus tū habēt: q2 sunt a fonte caloris remoti: habēt etiā cōcauitates. In aīalibus vo ambulabilibus pinguedo pōt esse in pectore: q2 habent pectora lata: et cōcauitates etiā sunt in renibus: tñ maior est ibi pinguedo q2 magis sunt remoti a fonte caloris. In piscibus vo calor cordis paruus est: humiditates vo sunt multe: iđ nō valet cōsumere hmōi humiditates: et ideo iuxta vmbilicū in piscibus pinguedo magis aggregatur: sunt etiā ibi cōcauitates plus q̄ in alio loco. Preterea ad pinguedinē requirit̄ calor sufficiēs ad cōuertendū: nō tñ ad cōsumendū: et ideo ille calor sufficit in cauda: nec nō in aliis locis extremis est pinguedo: q2 in hmōi extremis partibus est motus cōtinuus: et iđ humiditas cōsumitur per motum illū. ¶ Tercio queritur: propter quid in quibusdā piscibus epar est membrum vnctuosum: sicut patet in marinis canibus: et videtur contrarium. In aīalibus epar nihil aliud est q̄ sanguis coagulatus ergo similiter vt videtur debet esse in piscibus. Secunda ratio hec est caliditas cōsumens resistit pinguedini: sed epar inter omnia mēbra calidū est multū: ḡ nō debet habere pinguedinē: immo potius priuari pinguedine. Ad hoc dicēdū q̄ pinguedo in piscibus est circa epar: et totū epar est quasi pinguedo. Ad rationē dicendū q̄ in quibusdā piscibus humiditas tota vnctuosa ad epar cōuertit̄: et maxie in illis in quibus est epar magnū. in ipso enim epate tota humiditas retinetur et non venit ad alia membra: nec est simile de epate aliorū animaliū: quia epar aliorū valde calidum est: et ideo humiditas consumitur: vnde non potest ibi pinguedo generari. In piscibus vo epar vnctuosum est: et ideo multū pingue. ¶ Quarto queritur: quare hec est in piscibus siccis forum: sicut in mecna et cane marino: non autem in humidis: sicut in anguilla: et videtur contrarium: quia pinguedo sequitur naturam corporis et membroꝝ: ergo in pisce in quo sunt carnes humide debet esse maior pinguedo: ḡ talis piscis est anguilla: lucius et huiusmodi: ergo epar in istis maxime debet esse vnctuosū. Ad hoc dicendum q̄ sunt quidam pisces magni epatis: et q̄dam parui. pisces igitur habētes magnū epar habēt epar oleagineū et vnctuosum: q2 enim magnū est retinetur in eo magna humiditas: et ibi magna pinguedo debet generari. ¶ Quinto queritur: quomodo ex hmōi epate fiat oleū: et videt̄ q̄ nō: pinguedo in piscibus est aq̄sa sicut pinguedo porci: s3 pinguedo talis nō recipit inflāmationē: ḡ ex epate illo vnctuoso nō poterit oleum fieri. Cōtrariū tamen videmus. Ad hoc dicēdū q̄ in hmōi epate pisciū aggregat̄ pinguedo pura absq̄ aquositate: et non in quolibet: sed in epate piscis in quo est siccitas aliqua: sicut in epate canis marini: et talis pinguedo siccitati affinis quasi zirbus est. Quis igitur piscis sit aquosus: non est inconueniens si pinguedo in aliqua parte aggregatur: sicut videmus q̄ ex fructibus arboris oleum generatur: arbor tñ terrestris est. ¶ Sexto q̄ritur: eñ pars piscis iuxta vmbilicum sit saporosior q̄ sit in cauda vel in aliis locis: ergo male dicit ysaac eñ dicit oppositū. Ad hoc dicendum q̄ in cibo duplex est sapor. vnus est exterior: qui lingue imprimitur. alius vo qui naturā delectat. Primus dupliciter cōsideratur primo modo quātū ad principiū. scđo mō quātū ad terminū. pars igit̄ vmbilici melior: est et saporosior quātū ad saporē exteriorem quoad suū principiū: si vo loquamur de sapore interiori maior est sapor in cauda et costis q̄ sunt pure et leuis digestiōis. ¶ Septimo q̄rit̄ de hoc qđ dicit ysaac: q̄ caro vmbilici dura inuenit̄: in aliis vo locis mollior: s3 q̄ tñ dictat experimentū. Ad hoc dicēdum q̄ durities et mollities est duobus modis.

Primo modo quantū ad tactū. Secūdo modo quantum ad cōuersionē per viā digestionis. Caro igiť mollior est quantum ad mollitiē que per tactū celebratur: vnctuosa enī inuenitur fm mollitiē ⁊ duritiē que in via digestionis attendiť caro vmbilici est dura. Caro vo costarū ⁊ caude ⁊ hmōi molles ⁊ facilis digestionis. ¶ Octauo queritur quare partes iuxta ventrem sunt dure ⁊ sine ossibus: in omnibus vo animalibus partes pectoris habent ossa. Ad hoc dicendum ꝙ hoc est propter duas causas. Prima est: qꝛ venter indiget dilatatione ⁊ constrictione fm quantitatē maiorē ⁊ minorē ipsius cibi: sicut matrix indiget dilatatiōe cū est fetꝰ magnꝰ ⁊ cōstrictione cū est fetꝰ paruus: ossa vo dilatationē ⁊ cōstrictionē impediūt: ⁊ ideo natura nō fecit ossa i stomacho: nec in matrice. Secunda causa est: qꝛ ossa frigide nature sunt et sicce: ⁊ ideo impediūt digestionē que in stomacho debet celebrari per caliditatem: ⁊ ideo non debent ibi esse ossa.

¶ Circa secundum proceditur hoc modo: queritur qui pisces diutius conseruentur: an recentes marini: an fluminei: ⁊ videť ꝙ fluminei diutius conseruenť: grossities atqꝫ viscositas putredini resistit: qꝛ viscositas partes colligat forti colligatione: sed in fluuialibus est viscositas magna: ergo diutius cōseruātur. Ad oppositū: illi pisces minus cōseruātur in quibus est maior humiditas: sicci enim non de facili putrescūt: sicut dicit Gal. ſꝫ in piscibꝰ fluuialibus maior est hūiditas: ḡ citꝰ putrescūt: ⁊ sic minꝰ cōseruanť. Ad hᷓ dicendū ꝙ cā putredinis est duplex vel triplex. Prima est passibilitas substātie. Scda est multitudo hūiditatis. Tertia est remotio viscositatis. Pisces igiť fluuiales nō sunt cito putrefactibiles ꝑpter viscositatē: ſꝫ qꝛ sunt passibilis substātie sua viscositas nō potest resistere putrefactioni: qꝛ viscositas est cū multa liquiditate ⁊ humiditate: ⁊ talis viscositas potius apparat ad putrefactionē ꝙ̄ cōseruet a putredine. ¶ Secūdo queriť: vtrū pisces fluuiales debeant in aceto decoqui: ⁊ videtur ꝙ sic: qꝛ in rebus in viscositate ⁊ humiditate excedentibus cōpetit apparatus cōtrarius qui viscositatem et humiditatē reprimat: sed acetū cū sit diuisiuū ⁊ acutū facit hoc: ergo acetū cōpetit in apparatu illorum piscium. Ad oppositū: acetū addit in frigiditatem ⁊ digestionem impedit: sed pisces frigidi sunt multū: ḡ nō debent apparari cum aceto. adderet enim in frigiditatem: sed potius cum rebus calefacientibus ad istā frigiditatē ⁊ viscositatem remouendā. Ad hoc dicendum ꝙ in apparatu pisciū paruorū maxime cōpetit acetū: qꝛ mediāte sua virtute incisiua diuidit viscositatē ⁊ humiditatē magnā in ipsis existentē. Ad rationē dicendū ꝙ duo sunt consideranda in apparatu pisciū. Primū est remotio viscositatis ⁊ humiditatis: ⁊ hoc modo acetum competit: qꝛ diuidit ⁊ incidit. Secūdū est confortatio digestionis a parte nostra: ⁊ hoc modo apparatus debet fieri ꝑ allia ciminū: ⁊ hmōi digerētia ⁊ cōfortatiua. ¶ Tertio queritur: quare carnes pisciū reddantur dure per acetum. Ad hoc dicendū ꝙ mollities in carnibus pisciū cōsistit in viscositate ⁊ humiditate nimia. acetū vo siccitate humiditatē desiccat: sua etiā virtute incisiua viscositatē diuidit: ⁊ ideo humiditate remota ⁊ viscositate diuisa remanet caro dura.

¶ Quarto queritur: vtrū oleū pisciū viscositatem remoueat: ⁊ videtur ꝙ non: nihil qđ olm est viscosum aufert ab aliquo viscositatē: sed oleū est hmōi: ḡ nō aufert viscositatē piscium. Cōtrariū dicit ysaac. ¶ Queriť etiā quomō oleum det piscibus siccitatē cū tēperatū sit sicut dicit Gal. ⁊ si declinet ad aliquā qualitatem illa est magis hūiditas: sed nihil hūidū dat alij siccitatē: ḡ oleum nullo modo piscibus poterit dare siccitatē. Cōtrariū tamen dicit ysaac. Ad hoc dicendū ꝙ oleum in duplici statu consistit. Primꝰ est natura eius absolute considerata: ⁊ hoc modo temperatū est neqꝫ dat siccitatē neqꝫ hūiditatē. Secūdus status est fm ꝙ igni exponiť ⁊ calorē ⁊ inflammationē ab igne recipit quā inducit in piscibus: ⁊ qꝛ oleum de facili inflammať: calorem magnū inducit in piscibus: ⁊ hoc modo siccitatē inducit cū ab igne recipiat siccitatē ⁊ cōsumit humiditates. Oleum ergo de sui natura siccitatem non dat rebus: sed propter inflammationē quā ab igne recipit: ⁊ ideo dicit Gal. bonū verbum ꝙ pisces ⁊ res q̄ oleo frixanť: denigranť nō propter olei naturā sed ꝑpter inflammationē. ¶ Quinto queriť vnde hoc accidit ꝙ si pisces in oleo nōdū cocto frixenť: amittūt cutem exteriorē neqꝫ coquūtur perfecte: qñ tamē oleū prius coctū est tunc cōtinue coquūtur: ⁊ nō amittūt cutē. In aqua vero ⁊ aceto hoc non cōtingit. Ad hoc dicendū ꝙ oleū inter omnes liquores maxime grossum ⁊ viscosum est: ⁊ ideo nō potest penetrare pisces in profundū qñ crudū est: ⁊ ꝑpter hoc partē exteriorē penetrat ⁊ adurit: vnde ꝑpter suā viscositatem adheret vasi in quo coquitur. partes vo interiores dure remanēt: sed quādo oleū primū coctū est viscositas remoueť: ⁊ tūc oleū potest penetrare ꝑ partes interiores ⁊ exteriores: ⁊ tunc ꝓhibet adherentiā cutis vasculo: qꝛ per viscositatē olei adherebat q̄ ꝑ decoctionē remoueť. ¶ Sexto q̄riť quare oleū post perfectā decoctionem non ebullit: sicut aqua ⁊ acetū. Ad hoc dicendū ꝙ oleū est res q̄ cito inflammationē recipit: ⁊ ita cito ebullitionē: in principio ergo cum oleū viscositatē retineat: calor ignis reperiens partes viscosas illas eleuat ⁊ inducit ebullitionē quādā. Post vo hmōi decoctionē viscositas illa remoueť: ⁊ ideo non fit motus illarū partiū nec eleuatio nec ebullitio. ¶ Septimo queriť: vtrū melior sit frixura pisciū cū appositione farine exterius ⁊ videť ꝙ nō: oleū viscosū est ⁊ ꝑpter inflāmationē quā recipit ab igne desiccat pisces: ⁊ hoc modo viscositatē remouet. hoc aūt non potest fieri nisi oleū ad profundum piscium penetret: ḡ illud qđ penetrationē olei ad profundū ꝓhibet ⁊ viscositatē augmentat potius nocet ꝙ̄ ꝓficiat: sed farina est hmōi: ꝓhibet enī olei penetrationē: viscositatē etiā augmentat: ḡ nō cōpetit in frixura pisciū. Cōtrarium facit vulgus. Ad hoc dicendū ꝙ non cōpetit farina: immo pisces immediate oleo debent exponi. Sꝫ notādū sicut dicit ysaac: ꝙ quidā sunt pisces nimis hūidi ⁊ tales debēt frixari: ⁊ immediate oleo exponi: vt eorū viscositas remoueať: ⁊ hūiditas superflua desiccet. Alius est piscis siccus ⁊ durus aliquantulū ⁊ purus: ⁊ ideo ne talis humiditas q̄ est ibi nō supflua cōsumať ſꝫ remaneat: idō poniť farina in tali frixura pisciū.

¶ Octauo queritur cū pisces paralyticis exhibenť: vtrum frixi eis debeāt exhiberi: ⁊ videť ꝙ nō: qꝛ paralysis ex grossis causať humoribus ⁊ viscosis: ſꝫ ex piscibꝰ frixis tales generanť hūores: ḡ pisces frixi nō cōpetūt paralyticis. Contrariū dicit Raſ. dicit enī ꝙ carnes frixe eis cōpetunt: ḡ sūt si pisces eis exhibeanť frixi debēt eis exhiberi. qđ cōcedimꝰ. Ad rōnē dicēdū ꝙ in paralysi duo ꝯsideranť. Primū ē generatio grossorū hūorū. Scdm est ipsorū desiccatio. Dicēdū ḡ ꝙ grossi hūores nō generanť nisi cū mēbra sunt debilia: ⁊ ista via nō cōpetūt pisces frixi: cū tñ mēbra fortia sunt: cōpetūt eo ꝙ desiccāt hūiditatē grossam faciētē paralysim. ¶ Nono q̄riť: vtrū i hydrope cōpetāt. i illis enī multa hūiditas aq̄sa generať q̄ dꝫ cōsumi: ḡ cū pisces frixi desiccēt videť ꝙ ꝯpetāt i hydrope. Cōtrariū tñ dicit auctor: eo ꝙ illa q̄ sūt difficilis digestiōis nō ꝯpetūt. Ad hᷓ dicēdū ꝙ in hydrope non cōpetūt pisces frixi: vñ differť in paralysi ⁊ hydrope: qꝛ in paralysi pōt esse epar saluū: ⁊ ideo pisces frixi bene possunt digeri: ſꝫ in hydrope epar peccat: nec est in sua virtute: ⁊ ideo qꝛ tūc hmōi pisces nō possunt digeri non debēt exhiberi.

¶ Circa tertiū ꝓcediť hoc mō: q̄riť cū pisces recētes exhibeanť vtrū plꝰ cōpetāt assati ꝙ̄ elixi: ⁊ videť ꝙ plus valeāt assati: qꝛ dicit ysaac de carnibꝰ ꝙ carnes hūide sicut porcine dēt assari ad remouēdū supfluā hūiditatē: carnes sicce sicut capone dēt elixari ad hoc vt hūiditas in ipsis acq̄rať: ḡ cū pisces sint hūidi manifestū est ꝙ ꝯpetūt assari. Ad hᷓ dicēdū ꝙ plus cōpetūt assati ꝙ̄ elixi: qꝛ in elixis multa hūiditas extranea acq̄riť ab aq̄. Ad rōnē dicēdū ꝙ apparatꝰ pisciū duo respicit. s. naturā pisciū: ⁊ hᷓ mō assatiꝰ cōpetūt: respicit etiā naturā recipiētiū: ⁊ hᷓ mō q̄nqꝫ frixi q̄nqꝫ elixi ꝯpetūt: qꝛ hoībus siccis elixati cōpetūt: hoībus vo hūidis assati. ¶ Secūdo q̄riť cū q̄ magꝰ dēt ꝓparari: an cū melle an cū vino: ⁊ a q̄ maiorē caliditatē ꝯhūt: ⁊ videť ꝙ a melle: qꝛ mel vino calidius est: ḡ maiorē caliditatē a melle ꝯhēt ꝙ̄ a vino. Cōtrariū dicit ysaac. s. ꝙ a vino ⁊ melle ꝯhūt caliditatē: sed tñ maiorē a vino. Ad hᷓ dicēdū ꝙ mel calidius est vino: grossiꝰ tñ est vino: ⁊ idō nō pōt penetrare ꝑtes piscis. vinū vo subtiliꝰ: ⁊ idō pōt penetrare ꝑtes pisciū: ⁊ ita maiorē inducit caliditatē ꝙ̄ mel.

¶ Circa quartum proceditur hoc modo: queritur vtrū piscibus cōpetat appositio salis: et videt ꝙ sic: dicit ysaac ꝙ carnes aīaliū in quibus est multa humiditas indigent multa cōsumptione: et ideo debent saliri: ergo similiter cum pisces sint multū humidi indigent consumptione humiditatis: ergo cū salsit hmōi indigent sale. Cōtrariū dicit Raš. ꝙ pisces saliti pessimi sunt: vnde nō sunt comedendi nisi ex magna coactiōe. Ad hoc dicendū ꝙ nō cōpetit sal piscibus sed carnibus. Ad rationem dicendū ꝙ quedam sunt carnes sicce: et talibus sal nō competit: q: vlterius desiccaret. Alie sunt humide: et iste sunt duobus modis: q: quedā sunt humide que non habent humiditatem fixā: sed liquidā sicut carnes porcelli et agni: et talibus sal nō cōpetit: q: totā cōsumeret humiditatē: et hoc vltimo modo pisces sunt humidi: et ideo sal in eis non competit: quia totum fit quasi salsum et nihil remanet humiditatis.

¶ Consequenter tria queruntur. Primum est de vsu salis et eius operatione. Secundum: quibus cibariis cōpetit appositio salis. Tertium est de effectibus salis et cibariorum salsorū in corpore humano. ¶ Circa primū ꝓcedit hoc modo: queritur cū sint plura alia calida et sicca: etiā calidiora et sicciora ꝙ sal: sicut piper et hmōi acuta: quare nō habeāt virtutē conseruandi a putredine sicut sal: et videt ꝙ debeant habere: qm̄ si sal propter caliditatem suā et siccitatem virtutem conseruandi a putredine habet: ḡ cū acuta: sicut piper et hmōi maiorem caliditatem et siccitatem habeāt ꝙ sal: ergo multo fortius conseruant a putredine ꝙ sal. Cōtrariū vo dictat experimentum. Ad hoc dicendum ꝙ ad cōseruationē a putredine tria requiruntur. Primū est dissolutio humiditatis a calido. Secūdū est cōsumptio humiditatis superflue. Tertiū est penetratio rei efficiētis ꝑ singulas partes. Has enim oēs operationes habet sal: penetrat enim per partes vsq3 ad profundū et resoluit et consumit: ideo virtutem habet cōseruādi a putredine. et per hoc soluit ratio in cōtrariū quia quis acuta maiorem habeāt caliditatem et naturam acuminis: nō tamen tantā habent virtutē cōsumendi et resoluēdi: remanent etiā in superficie. ¶ Secundo queritur propter quid pōtica nō cōseruāt a putredine: et videt ꝙ sic debet esse. Putredo eñ maxime viget ꝑ calidū et humidū et propter apertionē pororū: s3 pontica frigida sunt et sicca: et etiā inducūt clausionē pororū: ḡ pontica cōseruāt a putrefactione. Ad hoc dicendū ꝙ pontica nō cōseruāt a putrefactione: et causa huius est: q: ad hoc vt a putredine res cōseruetur: oportet vt humiditas eius cōsumatur: pōtica vo virtutē cōsumendi nō habent: sed solū claudūt poros: vt calor exterior nō possit penetrare nec, interior exhalare: nihilominus tamen remanet humiditas q̄ est cā putrefactiōis: et iō pontica non possunt esse causa sufficiēs cōseruādi rem a putredine. ¶ Tertio querit: cum sint genera alia rerum conseruantiū a putredine: sicut myrrha vernix: ꝑ quā naturā cōmunem hoc competit istis et sali: et si omībus istis competit quomodo differenter. Ad hoc dicendum ꝙ causa cōmunis omnibus his rebus cōseruās a putredine est defensio subiecti a causa putrefaciēte: sed hoc potest esse tribus modis. Primo modo dissoluendo et cōsumendo: et hoc modo sal cōseruat a putredine. Secūdo modo partes corporis cōfortādo eas in id ipsum coadunādo: et hoc mō myrrha cōseruat a putredine: cōfortat eñ ptes: et in id ipsum reducit. Tertio modo poros corporis claudendo: et hoc modo vernix conseruat a putredine: sua eñ viscositate claudit poros. ¶ Quarto queritur: cū acetū habeat virtutē penetrandi ad profundum sicut sal: quare nō habet virtutem conseruandi a putredine. Ad hoc dicendū ꝙ acetū istā virtutē nō habet: et causa huius est. Inter illa enim que virtutem habent cōseruandi a putredine: duo sunt maxime necessaria. Primū est humiditatis dissolutio. Secūdū est eiusdē cōsumptio: q: ergo acetum humidissimum est in substantia: quis siccū sit in cōplexione: nō tamē potest habere virtutē cōseruandi: sua eñ humiditas impedit cōsumptionē humiditatis in altero. Sal vo siccū est et in substātia et in cōplexiōe: et ideo naturaliter virtutem consumendi habet: et ideo de natura sua cōseruat a putredine. ¶ Quinto q̄ritur de complexione salis: et videt ꝙ sit frigide nature: quia de natura rei terrestris est vt sit frigide et sicce nature: sed sal est nature terrestris ꝓbo testante ꝙ sal terra est: ḡ sal frigide nature est et nō calide. Ad hoc dicendū ꝙ in sale est duplex natura. quedā s. natura materialis terrestris: et hoc modo sal frigide nature ponitur: et sic ꝓcedit obiectio. Alia est natura que est adustio cōtracta a calore generāte sal: et q: omne adustū calidū est: ideo in hac via ponitur calidū et siccum. ¶ Sexto queritur propter quid habet naturam terre cum ex aqua generetur sal. Ad hoc dicendum ꝙ in aqua ex qua sal generatur sunt partes duplices: quedā terrestres: quedā aquose. Sal autē nō generat nisi per adustionē partiū terrestriū et inflammationē a calore solis. Partes vo aquose nō aduruntur nisi per cōmixtionē partiū terrestriū: generatur igitur salsedo per adustionem partiū terrestriū: q: tamen in sale est dominiū terre: ideo sic cum efficitur et durū terrestre: q: sicut dictū est: cōsumit humiditas et remanet pars terrestris. ¶ Septimo queritur quare in aqua plus dissoluatur sal ꝙ in alia re calida et sicca. Ad hoc dicendū ꝙ in natura terrestris non generatur salsedo nisi fuerint cōmixte valde partes aquose. vnde q: nō generatur salsedo nisi humido aquoso materia cōiungatur: ideo ab aqua cum sit humida: et in tempore humido dissoluitur: et cū tēpus est calidū coagulatur. ¶ Octauo q̄ritur vtrum sal sit substantie subtilis an grosse: et videt ꝙ grosse: omnis res terrestris q̄ per adustionē generatur: est substātie grosse: sicut videmus in ponticis: sed sal est hmōi: ergo est grosse substantie. Ad oppositum: omne illud est substantie subtilis qd̄ de facili penetrat et in partes paruas diuiditur: s3 sal vsq3 ad profundū penetrat: et in partes paruas diuiditur: ḡ est subtilis substātie. Dicendū ꝙ sal grosse substātie est: dicendū tñ ꝙ subtilis est in actione: et diuisionē subtilis omitto: q: capitulo de oleo in dictis particularib9 est discussa. Sal eñ penetrat de facili per dissolutionē factam ab humido. Imbibit eñ partes: et partes imbibēdo penetrat ad profundum: et ideo piper nō penetrat ad profundum.

¶ Circa secundum ꝓceditur hoc modo: q̄rit cū panis saliatur et caro: cui magis competit sal: et videtur ꝙ pani: quia sal sm̄ Raš. est calidum. subtiliat enim partes et appetitum excitat: ḡ in illo cibo magis competit sal qui maiori subtiliatione indiget: sed panis grossior est et viscosior ꝙ caro: ergo magis competit sal in pane ꝙ in carnibus. Secunda ratio hec est: sal apponitur in cibariis vt digestibiliora et saporosiora reddat: sed panis difficilioris est digestionis ꝙ caro: sicut dicit Auicē. q: maius nocumentum inducitur in stomacho ex pane indigesto: ꝙ ex carne: ergo sal plus competit in pane ꝙ in carne. Ad oppositum est qd̄ vulgus facit: et hoc probatur: quia rebus abundantibus in humiditate apponit sal ad ipsam remouendā: s3 caro est res abundans in humiditate plus ꝙ panis: ergo carni magis competit sal ꝙ pani. Ad hoc dicendum ꝙ sal in pane plus competit ꝙ in carne sm̄ ꝙ vult Raš. Ad rationē dicendum ꝙ sal propter duas causas apponitur. Prima est cōsumptio humiditatis superflue: et hoc modo competit in quibusdam carnibus. Secunda est grossior: viscositas: ventositatis et grauitatis alteratio: et quia panis viscosior est et grossior ꝙ caro: ideo plus cōpetit sal in pane. ¶ Secundo queritur: cum sal apponit in carnibus et piscibus: quibus magis cōpetat: et videtur ꝙ piscibus: res excellentes debent reduci ad temperamētum per contrarium: sed pisces frigidiores et humidiores sunt ꝙ carnes: ergo piscibus sal magis competit: vt ad temperamentum reducantur. Ad oppositum est auctoritas Raš. scz ꝙ nō debēt comedi saliti nisi ex magna coactione. Et ysaac ꝙ minime piscibus competit sal. qd̄ cōcedimus. Ad rationem dicendū ꝙ corporum quedam sunt sicca: quedam humida: siccis vero sal non competit quia superflue desiccaret: similiter carnibus humidis multū non cōpetit sal: sicut carnibus agni et porcelli: omnem enim humiditatem eliquat: et totā carnē quasi in humiditatē redigit. pisces vo hoc modo humidi sunt: et ideo sicut carnib9 agni et porcelli sal nō cōpetit: sic neq3 piscibus cōpetit. ¶ Tertio q̄rit: cū in gnē piscium quidā sint hūidi: q̄dā sicci: sicut in genere carniū: q̄rit hoc est ꝙ carnibus hūidis: sicut porcinis cōpetat sal: piscib9 vo

hu̅idis no̅ co̅petit: ʒ siccis vltima siccitate: sicut bario et morue. Ad d̄ʒ dice̅du̅ q̄ differt natura pisciu̅ et carniu̅: natura eni̅ pisciu̅ o̅ino hu̅ida est et multa hu̅iditate abundat: natura v̄o carniu̅ est minus hu̅ida: sicut dicit ysaac: ʒ sal no̅ co̅petit nisi rebus habe̅tibus hu̅iditate̅ mediocre̅: hoc est sicca̅ et no̅ liq̄da̅ sicut porcelline. Similiter no̅ o̅ibus piscibus co̅petit sal vnde no̅ co̅petit abunda̅tibus in humiditate sicut generaliter piscibus de dulci aqua: co̅petit t̄n te̅peratis in hu̅iditate et isti sunt sicci: et ideo piscib⁹ hu̅idis no̅ co̅petit sal sicut carnibus hu̅idis. ¶ Quarto q̄rit̄ vtru̅ pinguedo debeat saliri: et vtru̅ magis q̄ caro: et videt̄ q̄ no̅: q: dicit ysaac q̄ carnes q̄ multa̅ habe̅t humiditate̅ no̅ debe̅t saliri: q: tota̅ in humiditate̅ redigit̄ et eliquat̄, vt in phlegma salsu̅ redigit̄: ʒ pinguedo est quasi caro mollis et multe humiditatis: g̅ non debet saliri. Co̅trariu̅ facit vsus. Ad hoc dicendu̅ s̄m ysaac q̄ pinguedo no̅ debet saliri: peiores eni̅ hu̅ores ex pinguedine salsa generant̄ q̄ ex carne salsa. Ad ratione̅ p̄ʒ solutio: q: no̅ quelibet hu̅iditas sufficit ad sal recipie̅du̅: ʒ illa q̄ est cu̅ duritie carnis: et h̄ est in carne intercepta pinguedine: in pinguedine vero non est talis humiditas. ¶ Quinto queritur quare sal non competit volatilibus. Ad hoc dicendum q̄ hoc est quia humiditas volatilium est tenuis leuis subtilis: vnde vlteriori subtili actione non indiget: et si sal adueniret ipsam humiditatem penitus consumeret: et sic carnes sicce remanere̅t et pessimi nutrime̅ti. ¶ Sexto q̄rit̄ quare cu̅ pisces hu̅idi et sicci saliant̄ simul: quare plus sentit̄ salsedo in humidis q̄ in siccis. Ad hoc dice̅du̅ s̄m ysaac: q̄ sal in corporibus humidis liquefacit liquefactione magna: et co̅miscet̄ cu̅ partib⁹ hu̅idis ipsoru̅. vnde q: ibi est multa hu̅iditas, p̄pter h̄ maior salsedo sentit̄: sicut p̄ʒ p̄ simile: q: in zinzibere est maior qua̅titas acuminis q̄ in pipere: q: in zinzibere co̅miscet̄ acume̅ hu̅iditati grosse: in pipere v̄o no̅ cu̅ no̅ sit hu̅idu̅: similiter in pinguedine q̄n salsedo ei co̅miscet̄ maior sentit̄ q̄ in carne. ¶ Septimo q̄rit̄ quare hoc no̅ est in pinguedine: et ipsa enim no̅ sentit̄: et si sentit̄ paru̅ sentit̄ respectu carnis macre. Ad hoc dice̅du̅ q̄ o̅is pinguedo h̄ʒ hu̅iditate̅ vnctuosam: et hec co̅traria est salsedini s̄m ysaac: et i̅o in ipsa no̅ sentit̄ salsedo. In carne v̄o macra no̅ est illa hu̅iditas: sed hu̅iditas sufficie̅s ad sal recipie̅ndu̅: et ideo in illa salsedo sentit̄. ¶ Octauo q̄rit̄ quare pisces salsi appositi in aqua salsa amittunt salsedine̅: videt̄ eni̅ oppositu̅ cu̅ simile augme̅tet suu̅ simile: g̅ aqua salsa no̅ aufert pisciu̅ salsedine̅ sed pot⁹ auget. Ad hoc dicendu̅ q̄ de proprietate rei salse est mu̅dificare dissoluere co̅sumere. vn̄ dicit ph̄s q̄ si vestes pona̅tur in aqua salsa mu̅dificatur: si igitur piscis salsus in aqua salsa ponat̄ abstergit illas hu̅iditates defere̅tes salsedine̅. ¶ Nono q̄rit̄ quare in clysteribus semp̄ apponit̄ sal quasi acumen generale. Ad hoc dicendu̅ q̄ sal habet duplice̅ virtute̅. s. mordicatiua̅: et p̄ ha̅c mordica̅do intestina co̅mouet feces ad exitu̅: et propter hoc apponit̄ sal: vt mordicet. Secu̅da virtus est mu̅dificare et excolare feces et c.

¶ Circa tertiu̅ proceditur hoc modo: queritur quare res salse sitim magis prouocent q̄ acute: et videt̄ co̅trariu̅: q: sitis p̄uenit ex caliditate et siccitate oris stomachi: sed acuta maiore̅ habent caliditatem et siccitatem q̄ salsa: ergo magis debe̅t sitim inducere. Co̅trarium tamen videmus. Ad hoc dice̅du̅ q̄ maior est caliditas et siccitas in acutis q̄ in salsis: et tamen maior sitis p̄uenit ex salsis. Vn̄ dice̅du̅ q̄ caliditas et siccitas est duplex. queda̅ est in subtili materia: et hec no̅ tanta̅ impressione̅ sensibile̅ inducit: neq̄ tanta̅ mora̅ facit in stomacho sicut si esset in materia grossa: et talis caliditas et siccitas est in acutis: sitis au̅t p̄uenit ex nimia mora in stomacho et ex impressio̅e forti. Sal v̄o in grossiori materia est et magis sensibile̅ impressione̅ facit: et etia̅ fortiore̅ caliditate̅ et siccitate̅ habet q̄ acuta: et i̅o maiore̅ sitim inducit. ¶ Secu̅do q̄ritur quare eco̅trario est in humoribus: q: humor acutus maiore̅ sitim inducat q̄ salsus. Ad hoc dicendu̅ q̄ differt actio ciborum et humorum. Actio enim humorum intrinseca est: et ideo multu̅ permansiua: et hoc modo dicimus q̄ cholera ardens: q: maiore̅ habet caliditate̅ q̄ phlegma salsum: maiore̅ mora̅ facit in stomacho: et ideo sitis maior: ex illa prouenit. Co̅trarium est in cibis: q: cibus salsus magnam moram facit in stomacho propter sui grossitiem et maiorem q̄ acutus: et ideo magis sitim inducit.

¶ De diuisione ciboru̅. Capi. liij.

¶ Lectio. liij.

Cibaria in duo diuidu̅tur. Vnu̅ est quod natura adeo excoxit: et apparauit: vt nullum aliud apparatu̅ oporteat adhiberi: vt in lacte videtur et maturis fructibus. Aliud est in quo actiones suas no̅ expleuit: quibus artificialiter succurrendu̅ est: vt in bonos mali sui mute̅tur sapores odores: duritiesq̄ et asperitates: quibus natura ea abhorret. Inde Gal. oportet inquit cibos nullos habere sapores malos stomacho nociuos: neq̄ odores horribiles vnde cerebro noce̅tes pariant̄ fumositates: neq̄ duriores stomachu̅ fatigantes: neq̄ morsuras quibus neruos eius mordent. Quib⁹ cunta̅dis et nature amicandis studeri co̅uenit. Qui q̄nq̄ fiunt modis: aut solo foco: aut aqua sola: aut cu̅ vtroq̄: siue cu̅ sale: aut cu̅ aceto vel oleo et alijs co̅dimentis. Pauca sunt cibaria quibus solus ignis sufficiat de quo tripliciter intendimus. Aut enim subtilia in grossitie̅ mutat et duritiem: sicut oua assata: aut grossa et co̅tinua in tenuitate̅ et subtilitate̅: vt assata̅ carnem et similia: aut spissa et dura in raritatem et mollitiem: sicut grana et legumina assata: vt desinant esse ventosa. Dura quoq̄ et spissa: vt si ignis ea faciat stiptica: et a stomacho ad excicendu̅ dura: q: focus coru̅ humiditate̅ desiccat et corpora sua rarificat. vnde stomachi humiditate̅ desiccare adiuuat et poros suos inferiores oppilat. Foci au̅t duo modi sunt. Alius eni̅ ad assandu̅ fit: et panificandum: alius ad elixandum et coquinandum. Focus panificij et assandi mollior et quietior et sine flamma: in calore te̅peratus bonus erit ne ad exteriora corpora preualeat et sua̅ humiditatem consumat, dura et sicca faciat anteq̄ interiora sint cocta. Si autem assatorum humiditas no̅ est laudanda: igni diutius immoretur: vt sua humiditas consumatur et siccitati succedat. Focus elixandi et coquinandi calidior: fit ad comparationem assantis propter aquam que inest coquinandis et que foci repugnat actioni: non tamen multam habent flammam: sed potius carbonibus vicina̅. Carbonum eni̅ focus ceteris habetur laudabilior: quia in calefacie̅do est eorum virtus equalis. vnde actio coru̅ in omnibus coquinandis rei partibus equaliter dominatur: flamma non similiter: quia accensio sua pinea et acuta est: neq̄ vascula vndiq̄ p̄cutit equaliter. vnde fit vt non coquinandoru̅ fit coctio equalis. Aque intentio duplex est: vt vel sicca molliat: sicut fabas et alia legumina que tenerantur: et ad comedendum infusa aqua: vel vt fortiter sapora et amara saporem amaru̅ amittant: cum etiam infundantur aqua indulcorentur: sicut lupini et similia. Salis quoq̄ quadruplex est nostra intentio. Aut eni̅ viscosa et grossa: in viscositate in grossitie subtiliat et temperat sicut pisces et similia. Aut no̅ saporis sicut cucurbitis et similibus saporem dat: aut humida desiccat: aut odore grauib⁹ grauitas sua aufert. Grossis v̄o et pinguibus plus oportet salis apponatur.

¶ De aceto. Cap. lxiij.

Aceti duplex est intentio. Aut enim abominabilibus ⁊ stomachũ corrũpentibus acetũ appositũ: abominationem aufert ⁊ sapora reddit: ⁊ stomachũ cõfortat. Aut cũ sine calefactione subtiliatiua facere velimus: sicut in ptisano aliquãdo facim⁹: aliquãtulũ aceti apponim⁹: vt subtilitas sine calore augmentetur.

¶ De oleo. Capi. lxiiij.

Olei triplex est nostra intentio. Aut enim saporem cibo dat: aut cui siccitas dominatur: mollitiẽ ⁊ lenitatẽ apparat: sicut milio lentibus ⁊ similibus: aut acutis ⁊ mordẽtibus ex sua viscositate ⁊ acumen ⁊ morsurã tẽperat.

¶ De moripsiis id est salsamẽtis. Cap. lxv.

Moripsie triplex est intentio. Aut enim propter frigida ⁊ ad venas penetrandi naturaliter dura que necessario sunt subtilianda: vt facile penetrẽt corporis vias. Aut propter nõ sapora multũ humida abominabilia: quibus plus auferẽda est sua horribilitas: ⁊ in sua horribilitate danda est saporitas: Aut in odore grauibus repugnetur. Nõ autẽ multũ moripsie apponendũ: nisi quantũ sufficit ad malũ saporem mutandũ: quia sua multitudo hũiditatis cibo obuiat ⁊ ingrossat: ⁊ indigestionẽ apparat. vnde vero condimentũ solo herbarum succo apparandũ est cum grossi sint corporis et ad digerẽdũ duri. ¶ Intẽtio nostra expleta est quomodo cibaria sint apparãda: dicendũ restat ꝙ ⁊ quomodo sint reficienda: ⁊ a saporibus incipiamus: quia antiquiores esse videntur. ¶ Sapores ergo nõ acceptabiles in temperamento sunt sex. Aquosi acetosi salsi pontici amari acuti. Si igitur cibus sit aquosus ⁊ insipidus: optime aceto ⁊ sale conuenienti moripsie condietur. Si acetosus: solũ sal sufficit: si salsus acetũ. Horũ enim duorũ sapores quasi cõtrarij sunt. Quorũ vnũquodq; alteri vim suã mutuat: cũ tñ qualitates sint fortissime singulorũ: neq; solo sibi opposito põt obuiari: sine cũ qualitates alie interserunt̃ ꝙ gustũ has sentire nõ patiunt̃: aq; prius mitigãda sunt: ⁊ post hoc inferẽdum cõtrariũ. Dicet tñ aliquis: Si aqua harũ acumina mitigat: quare aqua sola nõ sufficit vt nõ alia apponantur cõtraria. Dicimus aqua insipida est. Si enim sola aqua velimus mitigare: sapor potius aufertur ꝙ detur. Quislibet autẽ horũ saporũ cõmitti: saporẽ acceptabilẽ largiri vident̃. Si ponticus est cibus: bonũ est vt aq; dulci infundat̃ ⁊ emolliatur: ⁊ cũ altera aqua elixet̃. Si vero aliquãtulã ponticitatẽ remanere velimus: nõ multũ coquinetur. Si omnino auferẽda: excoquat̃ donec dissoluatur. Omnia aũt elixa in aq; virtutẽ suã amittũt in ea. Inde Gal. oĩa inq̃t in aqua cocta virib⁹ suis debilitãtur i ea. Et si diu i ipa excoq̃ morẽtur: tota virtus sua amittitur: maxie si de aqua in aquã mutẽtur: iõ iuscula cũ in eis coquũtur salsa: ⁊ ipa efficiũtur salsa: q: focus subtilitatẽ cum fumo extrahit: grossities vero salsitas remanẽt i eis. Si aũt cibaria sint amara ⁊ talia sint ꝙ fiãt elixa: cũ aq; sunt elixãda: ⁊ tracta ab aq; cũ aceto ⁊ sale ⁊ ceteris sibi cõuenientibus sunt dãda. Si vero non possint elixari sicut aquose oliue: in aqua frigida ⁊ sale sunt apponẽda: ⁊ sic suã amaritudinẽ amittũt: deinde in altera aqua ⁊ sale cũ aceto reducẽda sunt. Si aũt amara sunt ⁊ vnctuosa sicut oliue vñ oleũ conficitur solũ sal sufficit: q: suã humiditatẽ desiccat: ⁊ carne pereat indurat. Si acuta ⁊ simplicis acuminis sicut cepe ⁊ sinapis virides: rami aqua ⁊ sale infundãtur: paucũ etiã acetũ apponatur. Si aũt cũ acumine suo amaritudo ⁊ põticitas mixta sunt: cũ aqua ⁊ aceto equaliter positis elixẽtur: ⁊ post cũ oleo dẽtur: vt acumina sua mitigent̃. Inde Gal. acuta ⁊ dura aspera nõ nisi cũ oleo sunt dãda: vel q̃libet alia re vnctuosa: vnctuositas eñ lenit acumẽ ⁊ mitigat: ⁊ viscositatẽ indurat ⁊ tẽperat. Yphiles ait apparẽtur cibaria ⁊ mũdificẽtur appositis rebus sibi cũ non bona sint nõ comedũtur. Eñ legumina grana sic sunt apparãda: sez vt sint ad comedẽdũ idonea: q; vt postea sint sapora: apparẽtur sicut dixim⁹ dãda: vbi tñ oleũ est apponẽdũ ſm naturas apponat̃ suscipiẽtiũ rei quã dãdã intẽdimus: aliq̃ñ cũ sapor dãdus: aliquãdo aspera leniũtur: aliquãdo dura emolliũtur: aliquãdo apperitiua efficiũtur: vrina puocatur: vẽtres mollificantur sine constipãtur vel somnus prestatur: ſm quas naturas oleũ diuersatur. Que coq̃nata cũ suis iuscellis comedũtur: quo ad comedẽdũ in ipsis dimittantur. Que vero nõ extrahãtur. Si in estate caro coquit̃ multa aqua apponatur: ⁊ carbones superponantur neq; vasculũ cooperiat̃: vt grauitas sui odoris emittatur. Si aũt grauis odoris fuerit naturaliter: siue in grauẽ mutata sit: auferãtur ossa: q: illae prius putredo insinuat ad medullas: ⁊ ideo eiicienda sunt ne in scutella fiãt odoris mali. Si vero carnes siluatice coq̃nãde sunt: post occisionẽ vna die vel plurib⁹ dimittẽde vt sint tenere. Pisces vero recẽtes ⁊ adhuc mouẽtes sunt coquinandi: q: ex mollitie sue carnis nõ nisi salsi sunt seruãdi. Si aũt durorũ carnes sunt coq̃nãde aĩalium: añq; occidãtur multo fatigentur motu: vt ita carnes dure tenerẽtur. Indigestis vero ⁊ dure nature sicut senioribus: ⁊ egrotãtibus si carnes grosse dẽtur ad comedẽdũ verberẽtur: ⁊ cũ pauco sale thymo quoq; ⁊ calamẽto i aq; apponãtur ⁊ aliquãdiu dimittãtur. sic tantũdem nimiũ lote coquinẽtur. Idẽ facit in piscibus: quia a sale humiditas ⁊ viscositas auferantur: vñ sal oporteret augmẽtetur in carniũ pinguedinib⁹: Sicut Gal. Que inq̃t carnes sũt pinguiores ⁊ hũidiores multũ sanguinẽ habẽtes multũ sunt saliẽde: ⁊ foco flãma carẽti pmittant̃. Si vero macre nõ hũide neq; sanguinolẽte pauco sale sunt saliẽde: ⁊ leui foco sunt pmittẽde ⁊ assande: ⁊ iuxta vascula sunt ponenda plena aqua: vt fumus earũ ascendẽs temperet siccitatem.

¶ Cõpleta est intẽtio circa naturã ⁊ diuersitatem diete et de genere victus accepte. In hac aũt pte agit de ciborum apparatu. Hec aũt pars spectat ad p̃sentẽ lectionẽ. Diuidit̃ aũt in duas ptes. In quarũ prima agit de modis apparat⁹ ciborũ: ⁊ qz apparat⁹ in cibis diuersantur ſm saporũ diuersitatem: ideo in scda agit de saporũ diuersitate diuersis cibis diuersorũ saporũ diuersa cõdimẽta adaptãs. Prima pars diuidit̃ in duas. In quarum prima assignat distinctionem ciborum propter eos qui non indigent apparatu et eos qui ipso indiget. In secũda agit de natura eorũ que ce

boꝝ apparatū ingrediunt. Prima pars nõ diuidit: sȝ scḋa diuidit in duas. In quaꝝ prima assignat generalē distinctionē ciboꝝ apparatu indigentiū a parte coꝝ que ad apparatum frequētius concurrūt. Prima aūt pars nõ diuidit: sed secūda diuidit in sex fm numerū coꝝ que frequētius ad ciborum apparatū ingrediunt. In quarū prima agit de virtute ignis. In scḋa de virtute aque. In tertia de virtute salis. In quarta de virtute aceti. In quinta de virtute olei. In sexta de virtute salsamenti. Secunda aūt pars principalis diuidit in duas. In quarū prima agit de diuersitate apparatuū fm diuersitatē sapoꝝ. In scḋa diuersis cibis diuersos apparat⁹ adaptat. Prima diuidit in duas. In quarū prima assignat distinctionē sapoꝝ nõ delectabiliū frequētius cadentiū in cibis. In scḋa ostēdit quibus cibis quorum sapoꝝ quis cõpetat apparatus. Sunt igitur in lectiõe presenti partes vndecim. In quarū prima assignat ciboꝝ diuersitatē et distinctionē per eos q̄ nõ egent: et eos q̄ egēt apparatu. In secunda. s. in hac: Quinq̄ modis fiet ec. assignat ea q̄ maxime ad ciboꝝ apparatū cõcurrunt. In tertia s. in hac: De quo tripliciter intendimus. ad singuloꝝ naturā descendēs: specialiter agit de virtute ignis. In quarta. s. in hac: Aque intētio duplex est. agit de virtute aque. In quinta. s. in hac: Salis vero q̄druplex est nr̄a intētio ec. de virtute salis. In sexta. s. in hac: Aceti duplex fit intentio ec. de virtute aceti. In septima. s. in hac: Olei triplex est intentio ec. de virtute olei. In octaua. s. in hac. Moᵱsie vero triplex ec. de virtute salsamenti. In nona. s. in hac: Intentio nostra expleta est ec. sapoꝝ nõ delectabiliū in cibis frequentius cõcurrentiū distinctionē assignat. In decima. s. in hac: Si cib⁹ est põticus: bonū est ec. ostēdit quibus cibis quoꝝ saporū que cõpetāt cõdimēta. In vndecima. s. in hac: Pacoq̄ Gal. ec. ad quosdā speciales apparat⁹ descēdit. ¶ Circa pmā partem dicit q̄ ciboꝝ quidā sunt decti a natura: vt nõ egeāt artificiali preparatione: sicut ficus. Alij vero indigent: vt eorum malitia reprimatur. Scḋo inducit Gal. adē dicentem. Circa secundā partē dicit q̄ ciboꝝ apparatus diuersantur ratiõe ignis aque et alioꝝ dicēdoꝝ: et quidā indigent solo igne: quidā igne et aqua: quidā oībus alijs. Circa tertiam partem agit de igne. Hec autē pars diuiditur in duas. In quarum prima agit de virtute ignis. In secunda. s. in hac: Foci autē sunt duobus modis. agit de ei⁹ diuersitate. Dicit igitur q̄ ignis actio triplex est. s. subtiliatio ingrossatio et induratio sicut ouoꝝ: grossorum subtiliatio sicut carniū: duroꝝ mollificatio sicut leguminū. Cõsequenter: agit de eius diuersitate. Hec aūt pars diuidit in duas. In quarū prima agit de diuersitate ignis. In secunda. s. in hac: Carbonū enī focus ec. agit de diuersitate suaꝝ partiū. s. carbonis et flāme. Prima aūt diuidit in duas. In quarū prima agit de igne ordinato ad assandū. In secunda. s. in hac: Focus elixandi et coquinandi ec. de ordinato ad elixandū. Dicit igit q̄ duplex est ignis. vn⁹ ad assandū: alius ad elixandū ordinatus. Primus aūt leuis: debet esse: secūdus fortior. Deinde agit de partibus ignis. Hec aūt pars diuiditur in duas. In quarū prima agit de carbone. In secunda. s. in hac: Flāma vero nõ similiter ec. agit de flāma. Dicit igitur q̄ ignis carbonū est equis: actio flāme nõ cum sit pincata: et ideo melior est actio ignis in carbone q̄ in flāma. Circa quartā partem agit de aqua cuius duplex est actio: dura remollire: et horribilia in sapore retundere et dulcorare. Circa quintā partē agit de sale cuius actio est quadruplex. grossoꝝ subtiliatio: insipidoꝝ saporatio: humidoꝝ desiccatio: odoꝝ horribiliū ablatio. Circa sextā partē agit de aceto: cui⁹ est duplex actio. s. abominationis ablatio: grossoꝝ sine calore subtiliatio. Circa septimā partē agit de oleo cuius triplex est actio. s. insipidorum et horrendoꝝ saporatio: siccoꝝ humectatio: mordicantiū mitigatio. Circa octauā partē agit de salsamēto qḋ muripiliū appellāt: qḋ et acuminibus cõficit: qḋ fit ppter tria. s. ppter grossoꝝ penetrationē: propter insipidoꝝ saporationem: ppter odoꝝ grauiū ablationē: neq̄ debet multo vsu accipi. Circa nonā partē dicit q̄ post predicta ostendendum est quibus cibis qui apparatus cõpetant: et incipiamus a saporibus qui debent per apparatum corrigi: et sunt sex: insipidus. s. et alij. Circa decimam partem agit de singulis ostēdens qui apparatus quibus cibis quoꝝ sapoꝝ competāt. Hec autem pars diuiditur in sex. In quarū prima agit de apparatu ciborum insipidorum. In secūda. s. in hac: Si acetosus ec. de apparatu acetosorum. In tertia. s. in hac: Si salsus ec. de apparatu salsoꝝ. In quarta. s. in hac: Si põticus est cibus ec. de apparatu ponticoꝝ. In quinta. s. in hac: Si aūt cibaria sint amara ec. de apparatu amaroꝝ. In sexta. s. in hac: Si acuta et simplicis acuminis ec. de apparatu acutorum. Insipidi igitur cum sale et aceto et muripila cõdiantur: acetosi cum sale: salsi cū aceto. Dicit igitur q̄ debent apparatus fieri per cõtraria: et si nõ sufficiāt hec: sapores mali primo per aquam reprimātur: et deinde cõdimēta apponātur. Mouet autē questionē quomodo aqua nõ sufficit cum horrorem auferat. et soluit dicens: q̄ aqua horrorem aufert: nõ autem saporem dat sicut cõdimēta. De ponticis primo dicit q̄ primo aqua debent remolliri: deinde condiri. Deinde inducit Gal. docentem modū apparatus per decoctionē in aqua. Cū autē ciboꝝ amarorum q̄dam sint amari simplices: q̄dā vnctuositati admixti: de simplicib⁹ dicit q̄ debent per aquā frangi: et deinde cū acetosis coqui: si autē nõ possint coqui sicut oliue aquose: cū sale comedant. De vnctuosis dicit q̄ debent sale perfundi. Cū autem acutoꝝ q̄dam sint simplices: quidā admixti amaritudini et põticitati: de simplicibus dicit q̄ sale et aqua et aceto cõdiant. de cõpositis autem dicit q̄ cum his elixentur et oleū adiungatur. Circa vndecimā partē sub auctoritate Gal. adaptat specialib⁹ cibis speciales apparatus. Hec autē pars diuiditur in duas. In quarum prima ostēdit q̄ fm Gal. malicie ciborum per contrarios apparatus reprimentur. In secunda. s. in hac: Unde legumina grana et similia ec. descendit ad quosdā ciboꝝ speciales apparatus. Dicit igitur q̄ cibi horribiles cõdimētis cõtrarijs temperant: sicut cum oleo et similibus. Secunda autem pars diuiditur in septē. In quarum prima agit de apparatu leguminū q̄ prima mollificari per aquā debent: deinde oleo cõdiri. oleū autē diuersos facit effectus: et debet fieri aspectus ad corpora recipientia. In scḋa. s. in hac: Que coquinata cū suis iusculis ec. agit de apparatu ciborum cum iusculis: dicēs q̄ tales cum iuribus sunt accipiēdi: si aūt extrahātur vasculum debet habere os apertum vt fumi exeant: si autē in illis est grauis odor: medulle auferantur que cito putrescūt. In tertia. s. in hac: Si vero carnes siluatice ec. agit de apparatu carniū siluestriū q̄ debēt p diē interfici: vt mollificent. In quarta. s. in hac: Pisces vero recentes ec. agit de apparatu pisciū recentiū: dicens q̄ statim in exitu debent coqui cum cito putrescāt: et non possint nisi sale seruari. In quinta. s. in hac: Si autem quorumdam durorum carnes ec. agit de apparatu carnium durarum: dicens q̄ debēt multo motu fatigari. In sexta. s. in hac: In digestis vero et dure nature ec. agit de apparatu carniū durarum grossarū: maxime cū debilibus exhibent: que pri⁹ verberari debēt: et postea cū sale et herbis calidis cõmisceri et seruari et postea coq. sal cū carnibus et piscibus viscositatē aufert. In septima. s. in hac: Sic Gal. q̄ inquit carnes ec. agit fm Gal. de apparatu pinguiū carnium et macrarū: dicēs q̄ pingues cum sale multo debent preparari et forti foco exponi: vt humiditas superflua consumatur: macre autē debent vasculis aqua calida plenis appropinquare: vt eaꝝ siccitas irroretur: et leui foco coqui: et sale pauco condiri. et sic terminatur pars de apparatibus. ¶ Circa partē istam septem inquirunt. Primū est de illis cibis q̄ indigent apparatu: et de illis qui non indigent. Secundum est de igne. Tertium de aqua. Quartum de sale. Quintum de aceto. Sextū de oleo Septimum de salsamento.

¶ Circa primum proceditur hoc modo: queritur qḋ cibus eget apparatu: an caro: an lac: et videtur q̄ lac. apparatus quantum ad decoctionem sit ideo vt cibus facilius digeratur: ergo cibus ille qui minus digestus est: maiori indiget decoctione et apparatu: sed huiusmodi est lac respectu carnium: ergo lac magis eget apparatu q̄ caro: ergo si lac nõ eget: multo fortius neq̄ caro: et si caro eget multo fortius lac. Ad oppositum est quod dicit ysaac: q̄ lac non eget apparatu.

Ad hoc dicēdū q̄ lac nō eget apparatu: ꝛ cā huius est: q: natura in vberibꝰ aīalis satis excoquit lac: ꝛ ideo vlteriori decoctione nō indiget. Preterea nō hʒ grossitiē neqꝫ viscositatē q̄ debeat per decoctionē remoueri: ꝛ ideo nō indiget apparatu. Ad rationē in cōtrariū dicendū q̄ duplex est digestio. Quedā enim est ordinata ad gñationē mēbrorꝫ: sicut illa q̄ deseruit virtuti informatiue: ꝛ hec digestio maior est in carne q̄ in lacte. Est alia digestio ordinata ad nutrimentū: ꝛ hec maior est in lacte: ꝛ de ista loq̄mur. ❡ Scdo querit̄ cū lac crudū comedat̄: q̄re q̄ ouū crudū nō comedit̄: ꝛ videt̄ q̄ ita debeat esse: dicit eñ ysaac sub auctoritate hippo. q̄ illud qḋ est lac ꝛ sperma in aīalibꝰ: in volatilibꝰ est ouū. vñ lac loco nutrimēti fetus: sperma vo loco materie: sʒ ouum in volatilibus digestibiliꝰ est q̄ lac: ꝛ est leuiꝰ: g̊ cū lac apparatu nō indigeat: multofortiꝰ nec ouū. Ad oppositū est qḋ facit vulgus: comedit eñ lac crudū: nō aūt ouū. Ad hoc dicēdū q̄ ouū apparatu indiget cū comedit̄: ꝛ cā huiꝰ est: q: viscositatē habet magnā ꝛ hūiditatē q̄ decoctione indiget magna: ꝛ ideo indiget apparatu: lac vo hmōi viscositatē vel hūiditatē nō hʒ: ꝛ ideo nō indiget vlteriori decoctione illa quā hʒ a natura. Ad rōnē in cōtrariū dicēdū q̄ sicut prius dictū est superius p distinctionē digestiōis: q̄ digestio q̄ ad generationē ꝛ cōstitutionē corporis ordinat̄: est maior in ouo. Illa vo q̄ ad nutrimētū ordinat̄: minor est in eodē: econtrario est in lacte: ꝛ ideo nō valet ratio. ❡ Tertio q̄rit̄ vtrū fructus egeāt apparatu magis q̄ carnes: ꝛ videtur q̄ sic: ꝓpter hoc fiunt apparatus in cibis vt fiāt primiora ꝛ similiora corpori: ꝛ facilius digerant̄: g̊ illa q̄ magis distāt a natura hūana magis egēt apparatu: sʒ fructꝰ sunt hmōi respectu carniū: g̊ magis egēt apparatu q̄ carnes. Ad oppositū est qḋ dicit ysaac Ad hoc dicēdū q̄ apparatus nō cōpetit fructibus. Notādū tamē q̄ quidā sunt fructus liquidi molles: ꝛ talibus nō cōpetit apparatꝰ: sicut ficus ꝛ similes. Sunt alij duri: sicut mala ꝛ pira: ꝛ isti ꝓpter suā grossitiē apparatu indigent. Ad rōnē in cōtrariū dicēdū q̄ in digestiōe ꝛ apparatu nō est multa differētia cōsiderāda: sʒ cōpositio ꝛ cōplexio: ꝛ ideo cibaria que sunt mollia apparatu nō indigēt. ❡ Quarto querit̄ vtrū plus cōpetit lac crudū an coctū: ꝛ videt̄ q̄ plus cōpetat coctū: q: quāto digestio maior est in cibo: tanto laudabilior: ꝛ nature magis obediens: sʒ maior est digestio in lacte cocto q̄ crudo: g̊ plus cōpetit coctū q̄ crudū. Cōtrariū dicit Auicen. q̄ lac debet comedi tale quale ab vberibus extrahitur. qḋ cōcedimꝰ. Si eñ attigeret aerē fm ysaac corruptionē acqreret: sicut si igni exponeret̄ ꝑmutaret̄. Ad rōnē in cōtrariū dicēdū fm ysaac: q̄ quedā cibaria sunt q̄ nō egēt decoctione sicut lac: ꝛ talia debent accipi fm q̄ natura preparauit. Alia sunt q̄ decoctione indigēt: sicut carnes: ꝛ ideo indigent apparatu.

❡ Circa scdm proceditur hoc modo: queritur q̄s ignis sit fortior: an flāma an carbo: ꝛ videt̄ q̄ flāma sit fortior. vnumquodqꝫ enim fortioris est vtutis cū plus accedit ad suū principiū: sed ignis qui est flāma plus accedit ad suū principiū q̄m ad ignem: g̊ fortior est ignis flāma q̄ carbo. Secūda ratio hec est: vnūquodqꝫ quāto plus pmiscet̄ suo cōtrario tāto minorē habet virtutē: sʒ ignis carbo est in materia terrestri que aliqualiť est sibi cōtraria: g̊ debiliorē habet virtutē eo q̄ nō admiscet̄ tali materie: g̊ fortior est i flāma q̄ i carbone. Ad oppositū: ille ignis est fortior: q̄ maiorē impressionē caloris inducit: sʒ ignis carbo est hmōi fm ysaac: g̊ ignis qui est in carbone est fortior. Ad hoc dicendū q̄ fortior est effectus ignis carbonis q̄ flāme ꝓpter duas causas. Prima est: q: existit in materia grossiori: ꝛ ideo grossiorē effectū inducit ꝛ fortiorē. Alia cā est: q: ignis iste attingit oēs partes equaliter carbonis fm sursum ꝛ deorsum. In flāma vo non equaliter: sʒ fm pyramidalē ꝛ pineatā figurā solū. Ad rōnē primam in cōtrarium dicēdū q̄ caliditas maior est duplex: vel effectiue: ꝛ hoc modo caliditas maior est in flāma. velocius eñ imprimit flāma. alio modo: q: fortiorē effectum imprimit caliditatis: ꝛ hoc modo maior est caliditas in carbone. Ad scdam rōnem patet solutio: q: ignis in carbone est in duplici statu. Primꝰ est cū est ante ꝯuersionē substātie carbonis ad ignē: ꝛ hoc mō caliditas in carbone debilis est: cū fit ibi substātia terrestris magna. Scdꝰ status est quē habet ignis post accēsionē carbonis: ꝛ hoc modo fortiorē effectum impressiōis hʒ. ❡ Scdo querit̄ quare figura ignis q̄ est in flāma est pyramidalis: de qua loquit̄ ysaac: q̄ nō attingit equaliter extrema. vnde actio eiꝰ est acuta ꝛ pineata ꝛ lata in fundo. Ad hoc dicendū q̄ ignis q̄ est flāma: partim adheret materie terrestri. s. carboni: ꝛ partim materie aeree: q: g̊ natura ignis est subtilis: ꝛ subtilis est ascēdere sursum: ideo ut partes superius ascēdant: subtiliant̄ ꝛ fiūt acute: ꝛ ideo hʒ talē figurā: fm vo basim: q: materie terrestri adheret: dilatat̄ fm dilatationē materie: ꝛ ideo fit lata figura in fundo ꝛ ideo tota figura est pineata. ❡ Tertio querit̄ cū sit duplex calor. s. calor aeris cōtinēs: ꝛ calor ignis: q̄re calor aeris putredinē procurat ꝛ nō calor ignis. Ad hoc dicēdū q̄ nō quilibet calor est principiū putrefactionis: sed calor ille solum q̄ extrahit hūidū absqꝫ subita cōsumptiōe. hoc eñ videmus in aqua putrescēte. Primo eñ hūidū subtile extrahitur: ꝛ postea ingrossat̄ residuū ꝛ fit putrefacta. Calor vo ignis totū hūidū cōsumptiōe subita cōsumit. vñ nō remanet materia ad ingrossandū: ꝛ hoc oporteret si induceret putrefactionē. ❡ Quarto querit̄ quare calor solis est cā gñatiōis verminū ꝛ nō calor ignis. Ad hoc dicēdū q̄ duplex est calor. s. calor aeris: ꝛ calor ignis: de quo dicit phs q̄ operat̄ ad cōsumptionē aīaliū: sicut calor ignis. vñ nō est viuificus nec similis viuifico. Calor vo solis viuificus est: nec operat̄ ad consumptionē aīaliū: sicut calor ignis: sʒ potius operat̄ ad nutrimentū aīaliū ꝛ ipsorū generationē: ꝛ ideo est cā generationis verminū. ❡ Quinto queritur quare mēbrū mutilatū igni appositū nō recipit vlteriorē putredinē. Ad hoc dicēdū q̄ hoc est q: putredo nō fit nisi in materia hūida. putredo eñ fit per calidū tanq̄ per agens: per humidū tanq̄ per materiā: ꝛ q: ignis humiditatē in mēbro cōsumit: nō est ibi materia putrefactibilis: ꝛ iō putredo nō p̄ōt induci. ❡ Sexto querit̄: vtrum paucis cibarijs sufficiat solus ignis absqꝫ alijs. Ad hoc dicendū q̄ duo sunt considerāda circa hmōi digestionē. Primū est digestio: ꝛ hoc modo solus ignis sufficeret. Scdm est repressio male saporis: ꝛ hoc mō solus ignis nō sufficit ad exhibitionē saporis laudabilis.

❡ Circa tertiū proceditur hoc modo: querit̄ de aqua: ꝛ querit̄ primo quare nō possit amittere humiditatē sicut frigiditatē: potest enim fieri nō frigida: nō potest aūt fieri nō humida. Ad hoc dicendū q̄ humiditas duplex est. in substātia ꝛ in cōplexione. In substātia sicut cholera: nā fm substātiā humida est. in cōplexiōe sicut zinziber: q: igitur humiditas substātie ab ipsa aqua nō p̄ōt remoueri q̄diu manet aqua: q: sic priuaret̄ seipsa: cū humiditas insit omni liquori substātialiter: ideo ab aqua nō potest remoueri humiditas: ꝛ etiā q: in ipsa radicat̄: frigiditas vo tantā radicationē nō habet in ipsa. vnde humiditas hʒ actiuā sibi respondentē debilē. s. siccitatē: ideo cū difficultate patitur neqꝫ remouet̄. frigiditas vo actiuā fortē. s. caliditatem: ꝛ ideo faciliꝰ eradicatur ꝛ remouetur. ❡ Scdo queritur quare ignis nō potest frigefieri: sicut aqua potest calefieri: ꝛ quia in particularibꝰ dictis plenius est discussum: ideo omittamꝰ. ❡ Tertio queritur propter quid fontes in hyeme sunt calidi: in estate vo frigidi. Ad hoc potest solui tribus modis. Primus modus videt̄ innui a Gal. ꝛ est talis: fontes frigidiores sunt in hyeme: nobis tamē calidiores videntur: ꝛ causa huius est: q: corpora nostra in hyeme frigida sunt exterius: ꝛ ideo cū fontes frigidi eis apponunt̄: sentiūtur calidi vel minus frigidi. In estate vo corpora exterius calida sunt: ꝛ ideo aqua fontium eis exhibita frigida videtur vel sentit̄: ꝛ ponit exemplū Gal. cū aliqs in balneo mingit: cū corpꝰ sit calidū videt̄ vrina frigida. Alij dicūt q̄ in hyeme calor aeris cōtinēs. s. solis appropinquat inferiori parti aque. s. terre: ꝛ ideo aquas calefacit. In estate vo multū eleuatur a terra: ꝛ ideo calor non potest interius profundari: ꝛ ideo fontes in estate frigidi sunt. Alij dicūt quorū opinioni cōsentimus: q̄ in hyeme fontes calidi sunt: ꝛ causa est: q: calor solis penetrās p poros terre vsqꝫ ad cauernas aquarū aquas calefacit: i fundo totus calor: ꝓpter hoc retinetur: quia pori clauduntur ꝛ nō potest calor exhalare. In estate vo poris apertis calor exha

lat: et ideo fontes remanent frigidi. ¶ Quarto queritur quare aqua a calore ignis subtiliatur: alia vero ingrossantur: et videtur contrarium: quia calor ignis exhalationem efficiens fumos resoluit subtiles: et totum residuum ingrossatur: ergo debet similiter esse in aqua: ergo aqua debet ingrossari ab igne. Contrarium tamen dicit Auicenna, quod differenter operatur ignis supra composita etherogenea et supra corpora simplicia homogenea. composita enim corpora ignis ingrossat: quia fumos subtiles resoluit et residuum ingrossat. corpora vero simplicia subtiliat: quia frigiditatem ingrossantem partes aque resoluit et separat: et hec potest esse vna causa. secunda causa est: quia rarificat. tertia: quia partes extraneas sicut terrestres separat ab aquosis: ratione quarum ingrossationem receperat.

¶ Circa quartum proceditur hoc modo: queritur quare sal ponitur potius in cibariis quam aliud condimentum. Ad hoc dicendum quod cibaria quibus vtimur: habent insipiditatem et grossitiem et viscositatem siue grauitatem. fere enim omnia cibaria insipida sunt respectu gustus: sal vero omnes istas qualitates remouet.

¶ Circa quintum proceditur hoc modo: queritur vtrum acetum sit siccum: et videtur quod non. caliditas ebullitionem inducens in aceto remouet calorem naturalem aceti: et naturam vinosam et dulcedinem: quia corrumpendo calorem naturalem corrumpit dulcedinem: ideo quia calor naturalis dulcedinem conseruat: sed in complexione vini sunt duo: caliditas et siccitas: ergo si calor accidentalis inducens putredinem remouet calorem naturalem: et naturam vinosam: ergo et siccitatem: et sic relinquitur quod acetum non erit siccum. Ad oppositum est quod dicunt auctores. Ad hoc dicendum quod acetum siccum est. Ad rationem dicendum quod acetum in ebullitione non amittit siccitatem: sed potius ipsam acquirit: et causa huius est: quia in aceto sunt duplices partes aquose et terrestres que adinuicem cum aquosis inducunt siccitatem. vnde efficiunt ipsum siccum et stipticum: caliditas vero ebullitionem inducens partes terrestres cum aquosis permiscet et sic dulcedinem remouet et sic acetum redditur ponticum et stipticum. ¶ Secundo queritur vtrum habeat tantam siccitatem acetum: et vtrum sit magis frigidum quam siccum: et videtur quod sic quia calor accidentalis putrefaciens et ebullitionem inducens agens supra calorem naturalem vini ipsum remouendo contrarium inducit in ipso scilicet frigiditatem. secundo vero inducit siccitatem: ergo acetum magis est frigidum quam siccum. Secunda ratio hec est: vinum ad acetum conuertitur per conuersionem ad aquosam naturam: partes enim vino se corrupte sunt: partes vero aquose remanent: sed a parte aquosarum venit frigiditas et humiditas: a parte vinosarum caliditas et siccitas: ergo cum partes aquose remaneant vinose vero corrumpantur: ergo acetum plus erit frigidum quam siccum. Tertia ratio hec est: videtur enim quod non sit magis siccum. omnis qualitas commixta suo contrario debilior efficitur: sed aceti frigiditas commiscetur caliditati: et similiter siccitas commiscetur partibus aquosis: ergo tam a parte frigiditatis quam a parte siccitatis est debilitas: et sic non erit magis frigidum quam siccum. Ad oppositum sunt quattuor rationes. Prima talis est: sicut vult Galenus in libro de simplici medicina: acetum generatur per ebullitionem sicut patet in succis vbi sunt quattuor substantie scilicet spumosa: aquosa: vinosa: et terrestris feculenta: sicut patet in vino et vua acerba: cum conuertitur ad dulcedinem mediante ponticitate que est medium: dulcedo vero illa sicut dicit ysaac: in grossa substantia fundatur: sed vinum acescens redit ad naturam pristinam quam habuit in vua acerba: et sic corrumpitur dulcedo et inducitur acetositas et ponticitas: sed succus in sua prima dispositione existens est nature frigide et sicce et plus sicce: ergo acetum erit magis siccum quam frigidum. Secunda ratio hec est: caliditas inducens ebullitionem in aceto caliditatem naturalem remouet et inducit accidentalem: sed a quocumque remouetur calor naturalis inducitur frigiditas. calor vero accidentalis ebullitionem faciens partes terrestres cum aquosis permiscet: quia illas non remouet: sed in hac via maxime inducitur siccitas: ergo acetum maxime erit siccum. Tertia ratio hec est: caliditas ebullitionem faciens et putredinem habet virtutem desiccandi: sicut pluuia que transit per aerem fit stiptica: sed vinum penetratur a caliditate ebullitionem inducente et oportet tale fit siccum et stipticum: ergo acetum est magis siccum quam frigidum. Quarta ratio hec est: desiccatio corporis duplex est. quedam per viam accidentis: quedam per viam naturalem. per viam accidentis sicut quando corpus desiccatur per humorum euacuationem. per viam essentialem: vt quando a re desiccante siue sicca desiccatur: sed acetum vtraque via corpus desiccat: quia acetum est maxime siccum. minor patet: acetum enim exhibitum phlegma dissoluit: diuidit et subtiliat et ipsum expulsioni aptum reddit: ergo per viam accidentis desiccat. Item essentialiter desiccat: quia restringit ventrem. Ad hoc dicendum quod plus est siccum quam frigidum. et causa est: quia caliditas ebullitionem inducens remouet caliditatem essentialem et imprimit accidentalem et est ibi frigiditas causata ex corruptione caliditatis: ista tamen frigiditas habet caliditatem sibi commixtam: et ideo frigiditas est debilis: siccitas vero ex pluribus partibus est in aceto et quasi tribus modis. siccitas enim inducitur a siccitate vini quod non habuit contrarium abiciens. inducitur etiam siccitas ex commixtione partium terrestrium cum aquosis. inducitur etiam ex introductione caloris: quia calidi est desiccare: et sic patet quod est magis siccum quam frigidum. Ad rationem primam dicendum quod duplex est caliditas. essentialis scilicet et accidentalis. essentialis in toto corrumpitur: accidentalis vero acquiritur: vnde simul inducitur siccitas cum caliditate: et ideo frigiditas non est omnino pura: immo admixta caliditati et debilis siccitati vero non inducit contrarium: quia caliditas non habet humectare: et ideo siccitas non admiscetur contrario: et sic remanet pura et sic acetum est magis siccum quam frigidum. Ad secundam et tertiam dicendum quod duplex est humidum et siccum. in substantia scilicet et complexione. in substantia sicut omnis liquor: in complexione sicut zinziber quod putrescit propter sui humiditatem: et liquiricia humida est in sui complexione sicca tamen in substantia. in aceto igitur partes aquose sunt humide in substantia et sicce in complexione. humidum vero in substantia non est contrarium sicco in complexione: vnde pluuia sicca est et stiptica: et ideo siccitas in aceto non est commixta contrarietati: et sic remanet pura et fortis: et sic idem quod prius. ¶ Tertio queritur circa hoc vtrum ex aceto possit fieri vinum: et videtur quod sic. acetum enim fit per defectionem caloris naturalis: sed nos videmus in rebus aliquibus sicut in stomacho quod humores qui calorem naturalem amiserunt redeunt ad primum statum: ergo similiter cum acetum habeat defectionem caloris naturalis poterit redire ad pristinum statum vini. Ad oppositum: via generationis ad corruptionem potest ordinari et non econuerso: quia res corrupta non potest iterum generari: sed ex vino fit acetum per corruptionem: ergo non poterit iterum fieri generatio vini. Ad hoc dicendum sicut vult Galenus in commento super aphorismos: quod ex aceto potest fieri vinum: sed distinguit: quia substantia vini potest esse ita quod non sit corrupta: sed adhuc manet natura vini: et hec vt dicit potest redire ad vinum: si tamen sit completa corruptio non potest redire ad vinum sicut patet in humoribus: quia quando complete corrupti sunt non possunt corrigi. Ad rationem dicendum quod in aceto est duplex natura. natura scilicet corruptibilis eius: et talis non redit ad vinum. alia est substantia vinosa que latebat propter actualem corruptionem: et talis redit ad statum suum. ¶ Quarto queritur cum lac acescat sicut vinum: quare lac acetosum non potest redire ad statum suum sicut vinum: et videtur contrarium. nam maioris est dulcedinis lac quam vinum: sed dulcedo vini non potest omnino corrumpi quin redeat ad statum pristinum: ergo multo fortius lac acetosum idem poterit. Ad hoc dicendum quod in lacte non est regressus ad statum pristinum. et causa huius est duplex. Prima causa est dispositio caloris conseruantis. Alia est dispositio partium. In vino enim calor magnus est: et ideo cum deficit siccitate deuincitur. In lacte vero calor est paruus: et non tamen naturalis: sed etiam calor ille qui generatus est ab animali. vnde iste debilis est: neque istum potest conseruari. secunda causa potest esse a parte dispositionis partium et substantie. substantia enim lactis facilis est dissolutionis: partes enim de facili sequestrantur. acetositas vero cum parte serosa adheret. in vino vero sequestrari nec diuidi possunt partes: et ideo semper in aceto latet natura nisi penitus fuerit corrupta.

¶ Quinto queritur ex quo vino fiat acetum fortioris infrigidationis: an ex vino forti: an ex vino debili. et videtur quod ex vino debili: quia frigiditas aceti consistit in partibus aquosis que sunt frigide que acetositatem recipiunt: sed partes plures aquose sunt in vino debili aquoso quam in vino vinoso: ergo acetum generatum ex vino aquoso habebit plures partes aquosas quam generatum ex vino forti: ergo maiorem habebit frigiditatem quam generatum ex vino forti. Secunda ratio hec est: omne agens imprimens magis imprimit in materiam dispositam: sed caliditas imprimit in partes aquosas et vinosas: aquose tamen magis disposite sunt ad recipiendum frigiditatem: ergo acetum quod habet plures partes tales: fortioris

erit infrigidatiõis: sed acetũ gñatũ ex vino debili est hmõi: ergo fortioris erit infrigidationis q̃ generatũ ex vino forti. Ad oppositũ est qḋ dicit Gal. in libro de simplici medicina q̄ partes aquose debili calore acescunt & corrũpunt: vinũ vero vinosum forte non acescit nisi a forti calore: sicut patet in hominibus parui caloris: qui pro quolibet calore debili succũbunt: homines vero fortis caloris nõ nisi a forti: ergo in aceto in quo est fortior caliditas fortior frigiditas imprimetur: sed hmõi est vinum vinosum: ergo fortioris erit frigiditatis q̃ aquosum. Secunda ratio hec est: acetum generatur per viam corruptionis: quia calor externus calorem naturalẽ corrumpit: conseruat vero naturam vinosam: ergo quanto vinum magis vinosum: tanto maior est corruptio: et sic maior frigiditas. Ad hoc dicendum q̄ acetum generatum ex vino vinoso fortioris est infrigidationis q̃ generatũ ex vino debili. Ad rõnem in ꝯtrariũ dicẽdũ q̄ in aceto sunt partes duplices: vinose & aquose: vinose vero calorem naturalem ferũt & ideo calor putrefaciens illas partes vinosas corrumpens inducit frigiditatẽ magnã: vñ qñ ille partes sunt plures sicut in aceto vinoso: tunc magna est frigiditas. Ad secundam dicendum q̄ calor agens est duplex: quia quidã est agens: aliꝰ imprimẽs. vñ calor accidẽtalis corrũpit calidũ & imprimit frigidũ: & sic imprimit ptibꝰ aquosis. ¶ Sexto qrit̃ qḋ acetũ sit frigidius: an nouũ an vetꝰ: & videt̃ q̄ vetus: caliditas naturalis aceti consistit in partibus vinosis: accidentalis in partibus putrefactis: sed quãto acetum est recẽtius tanto plus in ipso abundãt partes vinose & sic calidius est. Contrarium dicit Gal. in libro de simplici medicina: & Auicẽ. similiter. Ad hoc dicendũ q̄ acetum nouũ minoris est caliditatis: intelligas tñ q̄ acetum recens postq̃ complete corruptum est frigidius est q̃ vetus: cũ tñ est in fieri corruptionis: minus frigidũ est q̃ vetus. Ad rõnem in contrarium dicẽdũ q̄ in aceto duplex est natura caliditatis. Una est essentialis quã hꝫ a natura vini. Altera est accidẽtalis quã cõtrahit ab ebullitiõe. & ista postq̃ separat̃ ab ebullitione ꝯtinue augmẽtat̃. calor enĩ intrans liquoribus ipsos acutos reddit: caliditas tñ essentialis nõ augmẽtat̃. ¶ Septimo qrit̃ q̄re acetũ ponderosius est vino: cũ videatur subtilius & leuius vino. Ad hoc dicendũ q̄ in vino partes terrestres sunt pauce q̃ deorsum tendunt: aeree vo multe: & ideo vinũ leuius efficitur. in aceto vero partes vinose leues exhalãt vel cõsumuntur: & terrestres ex ebullitione acquirũtur & cõmiscentur cũ aquosis: & sic totũ fit põderosum respectu vini. ¶ Octauo queritur: cũ in aceto sint partes due: vinose. s. & aquose: quibus debeatur infrigidatio. nã omne agẽs corrũpens in illã partem quã corrũpit inducit effectũ suũ: sed caliditas accidentalis agit in calorem naturalẽ vini & ipm corrumpẽdo inducit frigiditatẽ: ergo imprimit̃ accidentalis caliditas ptibus vini a quibus abijciebatur caliditas: ergo partes vinose calescunt: aquose vero frigide remanent. Ad oppositũ vero est illud quod dicit Gal. q̄ partes vinose infrigidãtur aquose vero calefiunt. Ad hoc dicendum q̄ partes vinose infrigidantur & aquose calefiunt sicut vult Gal. Ad rõnem dicendum q̄ caliditas duo efficit: abijcit enĩ calorem naturalem vini & imprimit accidentalem: in partibus vero vinosis est caliditas actualis: & ideo ab illis abijcitur: & sic inducit̃ frigiditas: sicut in hoĩe mortuo inducit̃ frigiditas abiecto calore naturali. ponimus igitur in partibus vinosis frigiditatẽ: caliditas vero accidentalis figitur in partibus aquosis: ptes enĩ aquose nõ recipiunt corruptionẽ: sꝫ impressionem & ideo calide remanent.

¶ Circa sextum proceditur hoc modo: queritur de oleo vtrũ habeat feces: & videtur q̄ sic: q2 oleum est de genere liquorũ sed in liquoribus sicut dicit Gal. est ponere multas substantias: spumã substãtiam superiorem aquosam & feces postea: ergo similiter est in oleo: ergo oleum habebit feces. Ad oppositum est illud quod dicit Gal. in libro de simplici medicina: q̄ in oleo nõ est fex. Ad hoc dicunt quidam q̄ in oleo nouo est fex: in veteri vero non. Nos autem dicimus q̄ in oleo nouo est fex. & sꝫ est in veteri est. & causa huius est: quia oleum non habet feces ꝑpter viscositatem segregatas: sed si fex est cum eo non separatur a substantia: vel est omnino extranea sicut ponit Gal. q̄ fex põt ibi esse admixta oleo. ¶ Secundo queritur quare vinum quanto vetustius tanto minoris est fecis: in oleo vero est contrarium. Ad hoc dicendum q̄ aliter est de vino & oleo. in vino enĩ mundicies acquirit̃ ex partium sequestratione: cum enim partes vini sequestrantur: tunc vinum remanet purum: in oleo vero non est hec sequestratio ꝑpter viscositatem. in oleo tamen veteri ponitur fex: quia calor cõuertit partes aereas ad terrestres & ideo sunt ibi feces. ¶ Tertio queritur vtrum oleum putrescat: & videt̃ q̄ sic: quia putrefactio est per calidum & humidum & maxime vnctuosum: sed oleum est huiusmodi: ergo oleum putrescit. Ad oppositũ est qḋ dicit Gal. q̄ oleum minime putrescit: qḋ cõcedimus. Ad rõnem dicẽdum q̄ in corporibus ꝓhibetur putrefactio tribus de causis. Prima est defectus caliditatis & humiditatis: & hoc modo lapides non putrescunt: nec aliquod corpus priuatum humiditate zinziber vero hoc modo putrescit: quia habet in se humiditatem. Secunda causa est caliditatis fortitudo: & hoc modo vina fortia a putrefactione ꝓhibentur: & res in maximo motu caliditatem acquirentes fortem. Tertia est viscositas fortis partium resistens calido accidentali: & hoc modo oleum a putrefactiõe ꝓhibet̃: & hoc innuit Auicẽ. dicens q̄ in oleo est ita fortis nexus partium q̄ partes separari nõ possunt. ¶ Ultimo queritur: quare oleum non acescit sicut lac & vinum. Ad hoc dicendum q̄ ad acetositatem duo concurrunt primum est interceptio partium aquosarum cum terrestribus que ad acetositatem ordinantur. secundũ est debilis nexus qui non potest calori repugnare: & ideo inducitur acetositas. in oleo vero non est interceptio partium aquosarum: que ad acetositatem ordinantur. preterea nexus est ibi fortis partium. & ita patet q̄ oleum non potest fieri acetosum sicut lac & vinum.

¶ De regimento sanitatis. Cap. lxvj.

¶ Lectio. liij.

Regimẽta sanitatis & custodia sunt quatuor modis. Unꝰ vt dieta sit subtilis tẽporibus suis & quibus cõpetit sicut delicatis & quietis: & caueant in tẽporibus nõ suis: & in his quibus nõ cõuenit. Secũdus actio grosse diete suo tẽpore: & cõplexione cõpetenti: sicut in exercitãtibus & laborãtibus: q̃ etiã caueatur in nõ suis temporibus & non congruis complexionibus: Tertius vt suis cibaria dẽtur temporibus: & sm q̄ oportet ordinentur. Ne autem contraria his fiant fugiatur. Quartus: vt a cibis malos chimos generãtibus: & stomachum corrumpentibus custodiamus epar & splenẽ oppilãtibus. Restauremus etiã & reĩciamus cibis & medicaminibus horum nocumenta remouentibus. Subtilis autem dieta triplex est. cũ cibaria in actione & passione: & sua substantia sunt subtilia. Passiõe: sicut facilitate digerẽdi & veloci in sanguinẽ mutabilitate. Actiõe cũ laudabilis ab eis generat̃ sanguis: sicut pane cocto perfecte. carnibꝰ perdicum: & similium lactentiũ. hedulorum: & petrosa incolẽtium pisciũ. Secunda subtilis est in passione sola: etsi sanguinẽ illaudabilem generat sicut atriplices: & spinachia: & similes herbe que cito digeruntur: & in sanguinem mutantur. Sãguis tamen q̃ ab eis generatur: subtilis & aquosus: & cito a membris dissoluitur. Tertia subtilis est in actione: in essentia tñ laudabilis: etsi enĩ actio sit laudabilis: i humoribꝰ subtiliandis & mundificãdis: & vijs aperiendis: sanguis tamen qui generatur ab eis: est acutus: & in nutrimento nõ laudandus: sicut aromaticis: salsis: acu

tis. Aromatica sunt sicut puꝝ ⁊ forte vinũ. Acuta si
cut radix sinapis ⁊ similia. Grossa quoqꝫ dieta tripli
citer est diuidenda. Una grossa ĩ essentia ⁊ passione
sua. In passione quia ad digerendum dura: ⁊ in san
guine mutari tarda. In essentia quia sanguis quem
generat grossus vt de camelinis carnibus: caprinis
hedulinis: vetere bouina. Secunda grossa est in
passione sola. In actione vero non laudanda vt pe
corine carnes: panis nõ bene fermẽtatus: q: ista etsi
sint grossa ad digerendum dura: ex vẽtositate tamẽ
⁊ humiditate sanguinem generant non laudabilem
Tertia est grossa in actiõe ⁊ passione sua. In passio
ne sicut in digestionis duritie: ⁊ in sanguinem muta
tionis tarditate. In actione quia quos inuenit hu
mores ingrossat ⁊ coagulat: ⁊ facit crudos ⁊ indige
stos. Est autem triplex. Aut enĩ incrudat ⁊ congelat
sicut cucumeres: citruli: lactuce ⁊ similia: aut vnctuo
sa est ⁊ viscosa sicut pingedo: aut vtrunqꝫ: sicut ge
latina ex piscibus: maxime bestialibus vel duris car
nibus sine aceto vel aromatibus. Temperata ⁊ me
diocris est dieta: sicut panis coctione perfectus: he
duli lactãtes ⁊ vituli similiter. Mediocritas tamen
ciborum nõ est vnius modi. Sunt enĩ cibi inter duo
extrema mediocres sicut hic dicti. Sunt ⁊ alij tẽpe
rati vni extremitati plus vicini sicut annuales agni.
Qui etsi sint temperati: aliquantulum tamen calori
attinẽt. Ptisana ṽo ⁊ medulle panis ter vel quater
in aqua frigida lote etsi tẽperata fuerint attinent ta
men frigiditati. Adhuc etiã mediocritas aliter esse
potest. Duo contraria cõmixta quedam generant ci
baria ad comparationem vnius solius mediocria vt
est cibus ex ordeo cum lentibus cocto cõpositus: q:
mollities ⁊ humiditas ordei temperant duritiem ⁊
siccitatem lentis. Simile faciunt lentes cum bletis
coquinate: quia frigiditatem ⁊ siccitatem lentium tẽ
perat calor ⁊ mollities blete. Dieta autem ex tempo
ribus anni ordinãda est vt in vere custodientes suas
actiões naturaliter: demus dietas similes tempera
tas ⁊ mediocres. hyeme: estate: ⁊ autũno naturalib⁹
opposita naturis eorꝫ dieta detur: ⁊ ſm ꝙ naturas
suas egrediẽtur: dieta opposita ascendamus siue de
scẽdam⁹. Si enĩ ver naturã suã nõ custodierit: ⁊ ad
extremũ quodlibet perpẽderit: similitudo fugiat: ⁊ ad
sibi opposita transeatur: ver si ad calorem transierit
temperata dieta debet vti: si tamen attineat frigidi
tati: sicut perdices: vitellos: pisces petrosos: ptisanã
panem lotum. Si ad frigiditatem se mutauerit: tem
perata dieta danda: sed tñ calori attinẽtia vt annua
les agnos. Si ad humiditatẽ tẽperatam: ſꝫ tñ parũ
desiccatiua dabimus: vt obsomogarum: piper: zin
ziber calamentum ⁊ similia. Si ad siccitatem: hume
ctatiua dent sicut agni lactẽtes: ⁊ blete humide.

¶ Postqꝫ compleuit sermonẽ suũ circa inuestigationem
nature diete ⁊ ꝓprietatem eius: ⁊ de ciborũ apparatibus
egit: ſm ordinem rõnabilem de sanitatis regimento qḋ per
diete administrationẽ ꝓcedit: in hoc capitulo determinare
intendit. Diuiditur aũt hoc capitulum in duas partes. In
quarũ prima distinguit modos cõditionũ in quibus sanita
tatis consistit regimentum. In scḋa. ſ. in hac: Subtilis autẽ
dieta triplex ⁊c. de regimento sanitatis iuxta istoꝝ modoꝝ
singulos ꝓceditur. Prima non diuidit: sed scḋa diuidit in
duas. In quarũ ṗma assignat ꝓprietates diete subtilis: et
grosse ⁊ mediocris: ⁊ de regimine diete rõne temporꝝ anni.
In scḋa. ſ. in hac: Concordati sunt etiã antiqui ⁊c. agit de vsu
diete subtilis ⁊ grosse ⁊ mediocris: ⁊ de regimine sanitatis
put in ipsarũ vsu ꝯsistit. Prima aũt pars cũ prima parte ca
pituli spectat ad presentẽ lectionẽ. Scḋa aũt pars diuidit in
duas. In quarum prima assignat ꝓprietates diete subtilis
grosse ⁊ mediocris. In scḋa. ſ. hac: Dieta ex tẽporib⁹ anni
ordinanda est. assignat ordinationẽ diete rõne tẽpoꝝ anni.
Prima aũt diuidit in tres. In quarũ prima assignat ꝓprie
tates ⁊ diuersitates diete subtilis. In scḋa. ſ. in hac: Grossa
dieta tripli ẽ diuideda ⁊c. assignat ꝓprietates ⁊ diuersita
tes grosse. In tertia. ſ. in hac: Tẽperata ṽo ⁊ mediocris ⁊c.
mediocris. Sunt igit in presenti lectiõe partes quinqꝫ. In
quarum prima distinguit modos attendendos in regimine
sanitatis per dietam. In scḋa assignat diuersitates ⁊ ꝓprie
tates subtilis diete. In tertia grosse. In quarta mediocris
In quinta assignat ordinẽ diete rõne tẽpoꝝ anni. ¶ Circa
primã partẽ distinguit quattuor modos in quibus regimẽ
tum sanitatis ꝯsistit. Prim⁹ est diete subtilis ordinatio ad
vsum quietoꝝ. scḋo grosse ordinatio ad vsum exercitantiũ.
tertius est consideratio tempoꝝ anni. quartus custodia a ci
bis nociuis ⁊ bonoꝝ electio. Circa scḋam partem agens de
diuersitate diete subtilis ipsam ĩ tres differẽtias distinguit.
Primo agit de subtili in actiõe et passiõe. Dicit autem in
passiõe subtilis cũ de facili a natura ꝑmutat. ꝗ: aũt ĩ actiõe
subtilis habẽs subtiliationẽ ĩ gñato cũ ex ipsa sanguis subti
lis gñat. Scḋo aũt de subtili ĩ sola passiõe: ⁊ ẽ illa ꝗ cito cõ
uertit: malũ tñ sanguinẽ gñat. Tertio agit de subtili ĩ actiõe
⁊ eẽntia illaudabili ⁊ ẽ illa ꝗ sanguinẽ subtiliat: ⁊ ex ipsa san
guis acut⁹ ⁊ illaudabilis gñat. Dieta aũt ṗma ꝯpetit debili
tatis ⁊ debilibus magis: scḋa minus. tertia cadit in vsuꝫ me
dicine. Circa tertiã partẽ diuidit grossam dietã triplici diffe
rentia. Deinde ṗmo agit de grossa in passione ⁊ subã: ⁊ hec
est illa que est dura ad cõuertendũ: ⁊ ex qua post ꝯuersionẽ
gñat grossus humor. Scḋo agit de grossa in passiõe sola: et
est illa ꝗ ꝓpter grossitiẽ suã tarde ꝯuertit: ꝯuersa tñ nõ ma
lũ gñat humorẽ. Tertio agit de grossa in actione ⁊ passione
ṗmo aũt agit de ipsa: ⁊ est illa ꝗ tarde ꝯuertit: ⁊ ꝯuersa hũo
res grossos reddit. Scḋo ipsam diuidit rõne actiõis: q: aut ĩ
grossat congelando sicut cumeres: aut suginando sicut vn
ctuosa: aut vtroqꝫ modo sicut gelatina ꝗ est piscium vel car
niũ condimẽtũ ad hocre diu seruẽtur. Circa quartã partem
agit de dieta tẽperata: dicens ꝙ ipsa est equalis. scḋo dicit ꝙ
nõ est vniformis: cũ singule ad diuersas extremitates decli
nent: ꝗdã ad caliditatẽ: quedã frigiditatẽ ⁊ sic de alijs. Ter
tio dicit ꝙ põt hoc tẽperamentũ fieri ꝑ cõmixtionẽ ciboꝝ ad
inuicẽ. Sciẽdũ tñ ꝙ grossa dieta exercitantibus cõpetit: sed
maxime prima. Circa quintã partẽ agit de regimẽto sanita
tis ſm tẽpora anni. cõis aũt intẽtio est vt dieta ꝑ ꝯriũ cõple
xioni corporis det ⁊ ſm eleuationẽ distēperantie tẽporis in ꝯrio
eleuet. ¶ Circa partẽ istã quattuor queritur. Primũ est
de diuersitate regiminis diete a parte regionũ. Scḋm de
diuersitate regiminis diete a parte tẽpoꝝ anni. Tertiũ de
diuersitate diete a parte etatis. Quartũ est de diuersitate
diete a parte exercitantium.

¶ Circa primũ ꝓceditur hoc mõ: querit quib⁹ hoĩb⁹ qua
lis regiõis dieta subtilis cõpetat: ⁊ videt ꝙ hoĩbus calide
regionis: q: cũ virtutis digestiue adest debilitas: tũc grossa
dieta nocet ⁊ subtilis iuuat. natura enĩ cũ sit debilis nõ põt
sustinere grossuꝫ. Dicit etiã Auicẽ. ꝙ ĩ hoĩbus calide regio
nis ṽtus digestiua debilis est. in hoĩbus frigide regiõis for
tis est valde. cũ ꝗ in hoĩbus calide regionis sit ṽtus debilis
ꝗ dieta subtilis eis cõpetit. Scḋa rõ hec est: calor naturalis
nature est instrumẽtũ: ſꝫ in hoĩb⁹ calide regionis calor debi
lis est: ꝗ dieta subtilis eis cõpetit. minor patet ꝑ Auicẽ. dicẽ
tem: ꝙ in hoĩbus calide regionis calor est debilis. vñ in tali
bus seniũ cito accelerat. Tertia rõ hec ẽ: regiões sunt ꝓpor
tionales temporib⁹ anni: sicut dicit Auicẽ. vñ calida regio
estati ꝓportionatur: frigida hyemi: ſꝫ in hyeme ꝓpter forti
tudinẽ caloris cibaria multa ⁊ grossa offerẽda sunt. In esta

ve ho ꝓpter debilitatē eiusdē pauca ⁊ subtilia: ergo sibi homini in regione calida existenti subtilis dieta cõpetit. Cõtrariū videt̃ fm Gal. i cõmēto sup aphoris. oīs sitis augmētat siccum sitis ⁊ facit ipm̃ furere: ꝗ calor exterior augmentat calorē interiorē: sed cū calor est fortis grossa dieta cõpetit: ꝗ homini in regione calida existenti: cū calor in ipo augmētet cõpetit grossa dieta. Scḋa rõ hec est: sicut dicit serapion. calor solis adiuuat calorē interiorē in opationibus suis: sed calor solis maior est in regione calida: ꝗ in eadē regione calor solis fortificat calorē naturalē interiorē: ſʒ cū calor est fortis grossa dieta cõpetit: ꝗ homini in regione calida existēti grossa dieta cõpetit. Ad hoc dicēdū ꝙ in regimēto sanitatis hoi existēti in regione calida subtilis dieta cõpetit. Ad rõnē dicēdū ꝙ caloris actio est duplex: quedā eñ est eēntialis: ⁊ ꝗdā accidētalis. Accidentalis est ꝗ addit ī calorē vt calor febrilis ⁊ hec corpus calefacit. Alia caloris est actio qua resoluit calorē naturalē ⁊ ipsū: ⁊ istā sequit̃ infrigidatio: vñ ꝯsequunt̃ duo ꝓptie. s. frigiditas naturalis ꝓpter resolutionē caloris naturalis: ⁊ caliditas accidētalis ꝓpter impressionē factam a calore. Ad auctoritatē serapionis dicendū ꝙ ipse intelligit ī materijs subtiliādis: vt cū adest hydrops patiēs exponat̃ soli: vt materia aquosa depuret̃. ad digestionem tñ materie ⁊ nutrimēti nõ ꝯpetit calor solis. Uel põt dici aliter: ꝙ calor exterior aut est moderatus aut imoderatus. si sit moderatus sic intelligendū ꝙ iuuat calorē naturalem ⁊ ipsū. si sit tñ imoderatus quasi igneus: hoc modo nocet corpori ipm̃ inflāmando. ¶ Scḋo ꝗrit̃ ꝗlis dieta cõpetat predictis: ⁊ videt̃ ꝙ liqda ⁊ humida. In hoībus eñ regionis calide est nimia caliditas mēbroꝝ ⁊ inanitio ꝓpter resolutionē factam a calore: eū hoc etiā debilitas virtutis digestiue: ſʒ in talibus debēt dari hmõi cibaria ꝗ iuuēt digestiuā ⁊ ꝗ naturā nõ infestēt: talia vero sunt liquida ⁊ humida: ergo cibaria liqda ⁊ humida eis cõpetunt. Scḋa ratio hec est: in hmõi hoībus stomach⁹ sicc⁹ est ⁊ corrugat⁹ ꝓpter siccitatē: ⁊ iõ parue capacitatis: ergo talia cibaria eis cõpetūt ꝗ multū nõ replent ⁊ ꝗ nõ faciāt magnā morā in stomacho: sed hmõi sunt liquida ⁊ humida ꝗ de facili lubricantur: ⁊ etiā sua humiditate stomachū remollisūt: ꝗ cibaria liqda ⁊ humida eis cõpetūt. Ad oppositū: in talibus hoib⁹ multa cholera in stomacho abundat: ſʒ sicut dicit ysaac: habētib⁹ cholerā multā in stomacho cibaria liquida de facili ad gen⁹ cholericū cõuertūtur ꝓpter sui passibilitatē. grossa vero pfecte digerūtur: sed nullū tale eis cõpetit: ergo cibaria liquida eis nõ competūt: qḋ cõcedimus. Ad rõnem in ꝯrīm dicēdū ꝙ cholera duob⁹ modis est in stomacho. quedã eñ est naturalis cõsequēs fortitudinē caloris naturalis ꝓpter sui acuitatē ⁊ fortitudinē: ⁊ hec ꝓcurat digestionē: ⁊ ad eam opat̃: ⁊ habētibus hmõi choleram in stomacho grossa cibaria cõpetūt: hec vero est in hoībus habitātib⁹ in regionib⁹ frigidis. Alia aūt est cholera ex actione caloris accidentalis acquisita: ⁊ habētibus hmõi cholerā in stomacho cibaria cõpetunt subtilia vt natura ex grossis nõ infestetur.

¶ Circa secūdū ꝓcedit̃ hoc modo: querit̃ ꝗlis dieta cõpetat in vere: ⁊ videt̃ ꝙ frigida ⁊ sicca: fm eñ quattuor cõplexiões tēporum anni distinguūt̃: ꝗ ver habebit cõplexionē propriā: hec aūt nõ est nisi calida ⁊ humida: ſʒ in alijs tēporib⁹ dant̃ cibaria ꝯria cõplexioni tēporis: ergo ⁊ in vere ꝯria debēt dari: sed ista sunt frigida ⁊ sicca vt acetosa: ꝗ in vere acetosa cõpetūt. hoc cõfirmat̃ p Ras. dicēs ꝙ in vere magna est generatio sanguinis: iuxta illud pħi ꝙ sanguinei dementiores sunt in vere: qꝛ tūc sanguis multū multiplicat̃: ꝗ ea ꝗ sanguinē reprimunt multū cõpetūt: sed talia sunt frigida ⁊ sicca sicut acetosa: ꝗ acetosa in vere cõpetūt. Ad oppositum dicit Gal. in tegni: ꝙ in regimēto sanitatis oīa sequuntur naturā aeris. vñ si aer tēperat⁹ fuerit oīa tēperata debēt exhiberi: si aūt distēperat⁹ distēperata: ſʒ ver est tēpus tēperatū sicut dicit Gal. in libro cõplexionū: ꝗ tēperata nõ declinātia ad aliquā extremitatē cõpetūt in vere. Hoc etiā cõfirmatur dicit Gal. in cõmēto sup aphoris. ꝙ tēperata cõplexio sola sanitudine gaudet: ⁊ nõ solū intēdit a parte cõplexionis: sed etiā a pte regiõis: ꝗ sima ⁊ tēperata in vere cõpetūt. Ad hoc dicēdū ꝙ in vere tēperata cõpetūt. dicit etiā Gal. ꝙ ver nõ est calidū ⁊ humidū: ſʒ est tēperatū. Ad rõnē tñ distinguēdū est ꝙ caliditas ⁊ humiditas duplex est. Quedam eñ est accidentalis ⁊ innaturalis que est causa putrefactionis: ⁊ in tali cibaria frigida ⁊ sicca competunt vt in tēpore pestilentiali. Alia est caliditas ⁊ humiditas p quā vita cõseruat̃: ꝙ sicut vita viget p calidū ⁊ humidū: sic hec cõplexio vitā cõseruat ⁊ in tali cõplexione similia offerenda sunt. ¶ Scḋo querit̃ qualis dieta cõpetat in estate vtrū frigida ⁊ humida: ⁊ videtur ꝙ sic: qꝛ ex calore estatis distrasia calida ⁊ sicca in corpore acquirit̃: sed in tali casu cõpetūt ꝯria: ꝗ in estate cõpetit dieta ꝯria: hec aūt est frigida ⁊ humida: ꝗ hec in estate cõpetit. Ad oppositū: in estate est calor debilis debilitate magna: ꝗ dieta facilis conuersionis cõpetit: sed hec non est frigida et humida: qꝛ ꝓpter suā frigiditatē digestioni repugnat: ꝗ in estate ista nõ cõpetit. Ad hoc dicendū ꝙ in estate dieta frigida ⁊ humida cõpetit. hũida in cõplexione: in substātia subtilis vt facilis sit cõuersionis sicut iura carniū frigidarū ⁊ humidarū. Ad rõnem in ꝯrīm dicēdū ꝙ debilitas caloris naturalis ꝗ accidit in estate nõ est ꝓpter quālibet cām: sed ꝓpter caloris tēporis excellētiā. ista eñ debilitat calorē naturalem ⁊ ipm̃ resoluit: vñ si velis contēperare calorē tēperatū per illud qḋ tēperate est frigidū: hoc aūt est frigidū ⁊ humidū ⁊ talis cibus in eis facile digerit̃. ¶ Tertio querit̃ qualis dieta cõpetat in autūno: ⁊ videt̃ ꝙ distēperata: quia sicut dicit Gal. i lib. cõplexionū: inter oīa tēpora magis autūn⁹ est inequalis ⁊ intēperat⁹: ꝗ dieta ꝯria tali tēpore debet exhiberi eo ꝙ cõplexio distēperata ꝯrarie diete cõgaudet: sed hec est distēperata: ꝗ in autūno cõpetit dieta distēperata. Cõtrarium tñ ponūt auctores. Ad hoc dicēdū ꝙ i autūno dieta ꝯraria est exhibenda. s. calida ⁊ humida. Ad rõnem dicēdū ꝙ in autūno duo sunt. Primū est inequalitas tēporis: ⁊ hoc modo dieta tēperata cõpetit. Secūdū est eleuatio distrasie fm ꝙ corpus in cõplexione frigida ⁊ sicca eleuat̃: ⁊ hoc modo dieta cõtraria cõpetit: qꝛ remouet hmõi distrasias: vt si mēbrū sit valde calidū d3 dari valde frigidū p contrariū. ¶ Quarto querit̃ qualis dieta in hyeme cõpetat: ⁊ videt̃ ꝙ grossa frigida ⁊ humida: calor eñ in hyeme fortis est: ſʒ cū calor naturalis fortis est: tūc dieta grossa frigida ⁊ humida d3 exhiberi ꝓpter caloris fortitudinē: ⁊ hoc est in hyeme: ꝗ dieta grossa frigida ⁊ humida in hyeme d3 exhiberi. Cõtrarium ponūt auctores ꝙ dieta ꝯraria cõplexioni tēporis cõpetit. Ad hoc dicēdū ꝙ dieta calida et sicca ī hyeme ꝯpetit. Ad rõnem dicēdū ꝙ duo sunt attendēda in tēpore. Primū est temporis ꝯstitutio. Secūdū est dispositio in corpore acq̃sita ex ingressione facta a calore ipsius tēporis. Ratiõe igit̃ teporis frigiditatis grossa ⁊ frigida cibaria cõpetūt ī hyeme: rõne eñ dispõnis corporis ꝗ a tēpore acq̃rit̃: dieta contraria cõpetit ꝗ est frigida ⁊ sicca. ¶ Quinto querit̃ quare calori corpis rñdet substa diete: vt grossities eius vel subtilitas: cõplexioni vero tēporis rñdet ꝯplexio diete. Ad hoc dicēdū ꝙ causa huius est: qꝛ in cibo duo sunt. Primū est aptitudo ei⁹ ad cõuersionē. Secūdū ē alteratio distrasie. Aptitudo ħo cibi ad ꝯuersiõe debet̃ substē cibi. alteratio debet̃ cõplexioni cõtrarie: vt si tēpus est calidū: dam⁹ frigida ⁊ cõtrario: ⁊ si ētus sit debilis d3 dari subtile in substa: qꝛ substa cibi quasi ꝯraria est virtuti. ¶ Sexto querit̃ vtrū vinū mixtū multū debeat dari in estate: ⁊ videt̃ ꝙ nõ: ſʒ purū. i estate eñ calor naturalis debilis est: igit̃ illud qḋ ipm̃ calorē cõfortat d3 in estate exhiberi: ſʒ vinū purū est hmõi fm Gal. i cõmēto sup aphoris. ꝗ in estate magis cõpetit vinū purū ꝙ mixtū. Ad oppositū: sic vinū de facili ꝯuertit̃ ad calorē naturalē: sic ad innaturalē. Nā cē qḋ calorē naturalē nutrit: nutrit ⁊ innaturalē: sic pz i cleo ⁊ alijs vnctuosis. vñ dicit Auicē. ꝙ dare vinū puero ē addere ignē igni. sic si febricitāti det̃ ipm̃ inflāmat: ſʒ in estate corp⁹ calidū est: vinū calidū: ⁊ oē sitē augmētēt suā sitē et facit furere: ꝗ vinū purū nõ cõpetit. Ad hoc dicēdū fm auctores ꝙ vinū multū mixtū aqḋ in estate d3 exhiberi. Ad rõnē dicēdū ꝙ debilitas caloris naturalis nõ est ex quacūꝗ causa i estate: sed ꝓuenit ab inequalitate ⁊ excellētia caliditatis tēporis vñ inequalis fit cõplexio ⁊ inequalitas debilitat ꝟtutē: qꝛ ꝗ calor naturalis corporis a calore tēporis dissoluit̃ vel resoluitur: ideo si det̃ aliqḋ calidū vel aliqḋ addens in calore: poti⁹

d:bilitabit calorē naturalē q̄ augmētet vel confortet: ⁊ id
vinū purū in etate non debet exhiberi.
¶ Circa tertiū pcedit̄ hoc mō: querit̄ q̄ dieta senibus cō
petat: vtrū ↄpetat eis multus cibus grossus: ⁊ videt̄ q̄ sic:
dissolutioni r̄ndet restauratio: s; in senibus magna fit disso
lutio caliditatis ⁊ humiditatis naturalis: sed grossus cibus
multum restaurat: subtilis vero non: ergo grossus cibus et
in magna quātitate cōpetit senib⁹. Sc̄da ratio hec est: dicit
Gal. in cōmēto sup̄ aphoris. q̄ cibus grossus v̄tutē augmē
tat ⁊ addit in morbū: cibus vero subtilis v̄tutē diminuit et
nō addit in morbū: sed in senibus adest v̄tutis debilitas ⁊ si
ne morbo: g̊ cibus grossus ⁊ multus eis cōpetit. Ad opposi
tū: v̄tute existēte debili multitudo nutrimenti non cōpetit
neq; grossus cib⁹ ne calor naturalis extinguat̄: sicut paru⁹
ignis a multitudine lignoꝝ extinguit̄: ⁊ lāpas a multitudi
ne olei: sic aūt calor a multitudine cibi extinguit̄: sed in seni
bus calor multū debilis est ⁊ v̄tus. vn̄ dicit ysaac q̄ calor in
ipsis est sicut lucerna parata extinctioni: g̊ in eis neq; cibus
grossus neq; multus competit. Ad hoc dicendū q̄ paucus
cibus eis cōpetit ⁊ subtilis. Ad rōnē dicēdū q̄ duo sunt in se
nib⁹ cōsiderāda. Primū ē multa dissolutio corpis in eis fa
cta. Secūdū est tenor v̄tutis. Quātū ad dissolutionē corpis
⁊ mēbroꝝ nutrimento multo ⁊ magno indigent: s; q: tenor
virtutis debilis est: ideo multū cibū ⁊ grossum nō sustinent
ne calor debilis extinguat̄. Dam⁹ g̊ subtilia ⁊ pauca vt sa
tisfaciam⁹ tenori virtutis q̄ est debilis. dam⁹ etiā frequēter
⁊ sepe vt magne dissolutiōi fiat satisfactio. ⁊ sic vtriq; satis
fiet ⁊ tenori virtutis ⁊ dissolutiōi corpis. ¶ Scdō q̄rit̄ qre
ieiuniū plus sustinet̄ in senibus q̄ iuuenibus: ⁊ videt̄ ↄtra
rium. in senib⁹ eīm est multa mēbroꝝ inanitio: s; inanitio cā
est famis ⁊ appetit⁹: g̊ in eis cū sit maior inanitio q̄ in iuue
nibus ⁊ maior appetitus: ergo in senibus minus d; sustine
ri ieiuniū q̄ in iuuenibus. Ad oppositū est auctoritas Hip.
dicētis q̄ senes facillime ferūt ieiuniū: qd̄ concedimus: ⁊ cā
huius est: q: calor naturalis in eis debilis est. vnde nō mul
tum inanit. Itē mēbra dura sunt in eis ⁊ cōpacta ⁊ solida: ⁊
ideo cū difficultate dissoluuntur: ⁊ ideo nō est in eis magn⁹
appetit⁹: ⁊ ideo facillime sustinēt ieiuniū. Iuuenes vero ⁊
pueri: q: fortē hn̄t calorē ⁊ etiā mēbra mollia ⁊ tenera obe
dientia dissolutioni: ideo fit in eis magna dissolutio ⁊ inani
tio: ⁊ ita magnus appetitus: ⁊ ideo minus sustinēt famē ⁊
ieiuniū. ¶ Tertio querit̄ qui facili⁹ ferūt ieiuniū: an senes
an decrepiti: ⁊ videt̄ q̄ decrepiti: in illis eīm minor est calor
q̄ in senibus ⁊ v̄tus ꝓstrata: tales vero facilius ferunt ieiu
niū cū inanitionē nō sentiat v̄t⁹: g̊ decrepiti facili⁹ ferūt ieiu
niū. Ad oppositū est qd̄ dicit Gal. sup̄ aphoris. cū eīm dicit
Hippo. senes: nō intellexit de senioribus existētib⁹ in senio
quales sunt decrepiti q̄ cū magna difficultate ferūt ieiuniū.
Ad hoc dicēdū q̄ decrepiti minus ferūt ieiuniū. Ferre enim
ieiunium non sequitur debilitatem caloris: sed dissolutio
nem maiorem vel minorem: sed in decrepitis maxima fit
dissolutio: ideo multum appetunt: ideo vix sustinent ieiu
niū. in senibus v̄o nō fit magna dissolutio: ⁊ ideo nō multū
appetūt: ⁊ ideo leuiter famē sustinēt. ¶ Quarto q̄rit̄ q̄ die
ta cōpetat pueris: ⁊ videt̄ q̄ grossa ⁊ in magna quātitate:
calori forti ⁊ appetitui magno cibi cōpetit magnitudo: sed
oīa predicta in pueris reperiūt̄: g̊ in pueris cōpetit grossus
cibus ⁊ mult⁹. Scdā ratio hec est: natura in pueris maxime
indiget nutrimēto ⁊ augmēto: sed in iuuenibus nō indiget
nisi solo nutrimento: qm̄ iam sunt in augmēto ↄpleto: ergo
plus indiget natura cibo i pueritia q̄ in iuuētute: qm̄ ꝓpter
nutrimētū ⁊ augmentum: sed cibus multus ⁊ grossus ad
ista operat̄: ergo grossior cibus cōpetit pueris. Hoc etiam
cōfirmatur per Hippo. dicentem. Qui crescunt multo indi
gent nutrimēto. Ad oppositum: virtuti incōplete ⁊ debili
multitudo cibi neq; grossities cōpetit: s; sic est in pueris: si
cut dicit Auic. g̊ in eis neq; multus cibus neq; grossus cō
petit. Ad hoc dicēdum q̄ pueris nō competit cibus grossus
neq; multus. Habent enim membra debilia ⁊ calorē debi
lem. Ad rōnem dicendum q̄ ad digestionem fortem requiri
tur fortitudo caloris ⁊ organorum completio. hoc tamen nō
est in pueris: imo habent organa incōpleta. vn̄ dicit Auic.
q̄ habent pulsum debilem ꝓpter imperfectionem organi.
Ad aliud dicendū q̄ eis cōpetūt cibaria liquida subtilia: q:
debilis est in eis virtus. vnde debet exhiberi cibus frequen
ter ⁊ parum. ¶ Quinto q̄rit̄: cum sint diuerse etates: quo
modo s̄m diuersas etates diuersificetur dieta. Ad hoc dicendū
q̄ pueris debet dari dieta in parua quantitate ꝓpter virtu
tis ⁊ membrorum imperfectionē: tn̄ frequenter ꝓpter indi
gentiam ⁊ necessitatē vt fiat nutrimentum ⁊ augmentum
In adolescentia ⁊ iuuentute dentur multa ꝓpter nimiam
necessitatē: calor eīm in ipsis fortis est ⁊ membra pfecta: ⁊ q:
fortis debent dari multa: quia vero mēbra perfecta: non de
bent dari frequēter. In senectute vero duo sunt: fortis vir
tus ⁊ pauca deperditio. quia virtus fortis: ideo multus ci
bus competit: q: dissolutio pauca: non debet dari frequēter
sed semel ⁊ multū. In decrepitis v̄o paucus ⁊ frequenter
in illis eīm calor est similis lucerne parate extinctioni: sed lu
cerna a multitudine olei extinguit̄: sic calor eoꝝ extingueret
tur a multitudine ciboꝝ: ⁊ ideo nō damus decrepitis mul
tum cibum: sed paucum ⁊ frequenter.
¶ Circa quartū querit̄ que dieta exercitātib⁹ cōpetat: an
grossa an subtilis: ⁊ videtur q̄ subtilis: exercitiū resoluit ca
lorem naturalem ⁊ spūs: sed virtute existente debili cōpetit
subtilis dieta ⁊ pauca: g̊ in exercitio competit dieta subtilis
⁊ pauca. Secunda ratio hec est: cum calor naturalis ad exte
riora trahitur nō cōplet actionē digestionis: sed in exercitā
tibus trahit̄ calor naturalis ab interioribus ad exteriora: g̊
in ipsis calor naturalis nō pōt cōplere actionē suā: ergo eis
exhibēda est dieta talis vt calor debilis ipsam digerere pos
sit: hmōi v̄o est subtilis dieta: g̊ eis ↄpetit dieta subtilis. Ad
oppositū: calor naturalis p exercitiū fortificat̄: q: p ipm̄ fit
maxima dissolutio superfluitatum: sed quando calor fortis
est grossus cibus competit: ergo exercitantibus grossus ci
bus competit. Ad hoc dicendum q̄ grossus cibus ⁊ multus
⁊ frequēs eis competit. Ad rōnem dicendū q̄ actio exercitij
est duplex vel triplex. Una ē excitatio caloris naturalis. Se
cūda est dissolutio superfluoꝝ a corpore: ⁊ hoc modo dicim⁹
q̄ competit eis grossa dieta. Tertia actio est dissolutio calo
ris naturalis ⁊ spūs: sed hoc nō est in exercitio: sed cōsequi
tur ad exercitiū. Ad aliud dicēdum q̄ status exercitij est du
plex: qm̄ primus est ꝓut exercitiū est in fieri: ⁊ hoc modo di
cimus q̄ non competit grossa exercitantibus. Secūdus sta
tus est ꝓut exercitiū est completū ⁊ in facto: ⁊ tunc calor re
dit ad interiora ⁊ fortificatur: ⁊ sic grossa dieta exercitanti
bus competit.

¶ Lectio.liiij.

Concordati etiā sunt antiqui: q: q̄ cibaria sunt velo
citer descendentia: facile venas penetrantia: ante
cibum primo danda. q̄ vero ad hoc tarda postremo
Cibus eīm facile digerēdus si extremus accipiatur
⁊ digerat̄: ⁊ exire festin⁹ sit: repugnat sibi grauis an
terior cibus: et exire non permittit. Cum autē exire
non possit: innatat ibi: a calore cibi grossi calefit: ⁊
ebulliens velociter corrumpitur. Si autem ante acci
piatur ⁊ digerat̄: nihil sibi exeunti repugnat. Simi
liter solubilia aūt sunt accipiēda: stiptica aūt postea
⁊ liquida antea. Subtilis aūt absoluta etsi corpo
ri necēitatē nec grossitiē tribuat sicut grossa. grossa
tn̄ intendo que inter viscosam ⁊ laudabilem habent
substantiam: vtilis tn̄ est in custodienda sanitate: et
facilitate digestiue: ⁊ velocitate a mēbris dissoluēdi
⁊ cū laudabilis sanguis: nō solū sanitatē custodit: s;
⁊ sanitatem reuocat infirmis. multotiens diuturnis
morbi auferunt̄. quāto ergo magis acuti. aliqn̄ eīm
sufficit sola ad infirmitatem sanandū sine aliqua me
dicina. Unde oportet custodire medicum in morbis
sanādis subtilē dietā haberi: ⁊ medicinā raram ⁊ ex

maiori necessitate dari: quia antiqui dixerunt absti-
nentie studiosis: et subtilem dietam habentibus ca
lorem refrigerari: et siccitatem humectari: que ex
nimio calore et forti fit in exercitātib⁹ labore. Ista
te primum intrare balneum in aere temperato: aqua
tamen dulci existēte: neq; ibi diu stare. Exiens vinū
accipiat mixtum ⁊ bibat plus ꝙ oporteat: Deinde
totū euomat: ⁊ aliquātulū quiescat: paucas deinde ac
cipiēs lactucas. herbe sunt refrigerātissime sine aliq̄
crassitie: post ptisanā accipiat: et expectet quousq; a
stomacho digeratur. Deinde comedat pullorum a-
las: pedes quoq; hedulinos bene coctos: ⁊ cum pau
co obsomogaro et aceto: ⁊ ouorum vitella elixa. De
herbis accipiat que laudabilis sunt cibi: sicut molo-
chia: atriplicos: blites: vinum mixtum cum aqua fri-
gidissima. Gal. Multotiens inquit mihi sufficit in
temporibus calidis sola ptisana cum ordinamēto ta
men ciborum ⁊ potuum ſm consuetudinem quorum
libet hominum: vinum mixtum cum aqua frigida si-
ue nunc prout assueti sunt bibentes. Alij enim in estu
laborantes: et nimium calorem sentientes: parum
quiescentes: et aquam frigidam bibentes: solent
euadere infirmitates. Subtilis vero dieta cū cibis
in actione sua subtilibus: etsi essentia eorum illauda
bilis sit: multum iuuat in corporibus suis habentes
multos grossos crudos et viscosos humores: et eos
qui habent oppilatiōes in epate: ⁊ splenis duriciem
Inde Gal. subtilis inq̄t dieta oppilationes epatis
aperit: ⁊ splenis duricieȝ soluit: ipsum quoq; minuit
et in naturam suam reducit. Idē. Ego noui homi-
nes anhelitum habentes se dietantes subtiliter: qui
taliter adiuti sunt vt euaserint anhelitum: non post
habuere nisi paruum ⁊ rarum. Idē. Scio multos ne
freticos: arteticos: non tamen in articulis lapido-
sis: passioneȝ existe: vel alleuiasse cum diete subtilita
te. Intendit autem subtilem dietam grossos humo-
res subtiliantem: sicut oximel: ⁊ radices et similia.
Epileptia autē si sit parua: et aliquis ab initio sibi
occurrerit cum abstinentia et subtili dieta: perfecte
sanatur. Si autem indurata et elongata fuerit: etsi
non sanetur: tamen multum ex dieta iuuatur. Sed
non semper est frequentāda: si enim salsa sit vel ama
ra: ⁊ acuta: etsi grossoꝝ humoꝝ sit subtiliatiua: maxi
me si complexio sit cholerica. non enim hec dieta eos
iuuat: nec aliquos etiam nisi in quorum corporibus
phlegmatici humores adunātur. Calida ē ergo no-
ciua hec dieta: quia in primis subtiliat sanguinem
⁊ post humiditatem desiccat: ⁊ incendit: ⁊ melancho
licum facit. Inde Gal. oportet cognoscere operantē
acuta cibaria: ⁊ humorum grossorum subtiliatiua: vt
perfecte quātitatem dādi sapiat: ⁊ quo tempore qui
bus ve hominibus sint danda. Grossa vero dieta id
est viscosa: et ad digerendum dura: licet perfectam
non det sanitatem: tamen dat grossitiem ⁊ virtutem
propter dissoluendi a membris longitudinē. Ideoq;
solis exercitātibus sufficit et laborātibus: ne cito a
membris dissoluatur: ⁊ ne eoruȝ deficiat virtus. Cū
quidam vero plus desiderent grossitiem ⁊ fortitudi
nem: cum in perfecta sanitate sint: ꝙ maciem: ⁊ cum

membrorum carnositate perfectam salubritatem: ne
cesse est hanc frequentare. neq; cum acceperint ocio
sos esse ab exercitioꝝ tēpore: anteꝙ cibū sumant. qđ
facientes vti possunt grossis: maxime si viscera eoꝝ
sana sint. Sic sana esse operiant: si grossis ⁊ ad dige
rendum duris vtantur: neq; grauitatem: neq; duri-
tiem senserint in lateribus. Item oportet vt grossa
sint ſm exercitia ⁊ labores. Sēp eī fortiter exercitati
sicut athlete ⁊ illos: viscosissima ⁊ grossissimā erūt pa
tiētes. minꝰ laborātes ecōuerso. Sic ḡ ascendendū ⁊
descendēdū ſm quantitatem exercitiorum. Qui non
possunt exerceri: quia neq; etas patitur: neq; consue
tudinis fuerit sibi: grossam ⁊ viscosam fugiant die-
tam: nisi cum prius caballizauerint: vel pedites ive-
rint: vt tantūdē valeāt quātū exercitia vel exerceri.
Nihil enim inimicabiliꝰ est regēde sanitati ꝙ ociosi
tas et quies. maxime grossa vtētibꝰ ⁊ viscosa dieta.
Ideoq; non patiēbꝰ neq; exerceri valētibꝰ: dieta in
passiōe subtilis: ⁊ ī eētia accipiat laudabilis: grossā
⁊ viscosam caueāt quāto plus possunt. neq; solū hec
faciēda: sed ⁊ corpora sunt mundificanda cōuenibili
pharmacia: et tēperanea: et sepe accipiēda digerere
adiuuantia ⁊ sanitatē custodiētia: sicut oximel squil
liticum. Quibus grossi humores ⁊ viscosi sunt: neq;
negligant electuaria humiditatem stomachi mundi
ficātia: ⁊ epatis et splenis oppilationes aperientia:
qđ si neglexerint: cito incident morbos diuturnos:
quorum causa humorum erit multitudo. Exercitan-
tes aūt ⁊ laborantes his opposita erunt facientes:
quia in magnis exercitijs si dieta accipiatur subtilis
et cito solubilis: velociter deficiunt et consumuntur
carnes: ⁊ in ptysim cadunt. Multi ergo hominum
studijs alijs occupati: cum dietam ⁊ exercitia ſm ꝙ
oportet ordinare non possunt: cibaria non accipiant
nisi q̄ digerere valeāt: neq; mundificare corpus cum
catarticis: electuarijs ⁊ similibus negligāt. Sic igi-
tur exercitia ante cibum ad regēdam sanitatem opti
ma sunt. Que post cibum erunt: maxime sanitatem
impediunt: quia antecedentem cibum calefaciunt:
et ebullientem anteꝙ excoquatur eijciunt. Qui cuȝ
ad epar crudus ⁊ indigestus veniat: in venis epatis
humores adunantur grossi. diuersorum morborum
⁊ dure dissoluēdorum cause futuri morbi. Si autem
calor stomachi ⁊ epatis virtuosus fuerit: mutātur in
sanguinē: non tū laudabilē: quia de grosso phlegma
te existentē: vnde plurimi dolores artetici inci-
dunt: ⁊ similes alios dolores. Inde Gal. Oportet
inquit post cibuȝ exercitia ⁊ labores vitari: ⁊ sicut re
quies aū cibū fugiēda erit: q: exercitia humectatio-
nem exinaniūt carnis: ⁊ corpora dissoluūt cum fumo
et sudore. Sanguine autem minuto carnem humo-
ctante: trahitur cibus e stomacho crudus: ⁊ indige-
stus. Ideoq; ⁊ infirmitates incidunt. vnde ante se-
nectutem moriuntur. Idem inquit: multi se sanos
esse stomacho confidunt: et ad digerendum gros-
sam ⁊ duram sufficere ipsum estimant sicut citrulos
⁊ cucumeres ⁊ similia. neq; sentiunt donec infirmi-
tates subeāt duras nimis: ⁊ cito moriuntur. Iuvenis
enim sepe hec comedētium necesse est adunari gros-

stricte frigiditatem humorum ducere in sanguinem cōuertibilium: quia parua et causa cito putrescunt: et pessimarū eā sunt febriū: vel calorē naturalē epatis minuunt: ⁊ digestionem sibi auferunt ⁊ virtutem. vnde fit vt cito succedat hydropisis. Oportet ergo magis esse studium regende sanitatis: cibos dari laudabiles chimos generantes: siue subtiles sint siue grossi. Gal. inquit: omnes cibi in essentia sua non laudandi: sunt maximo studio euitādi: subtiles seu grossi cū morborum non sanitatis sint generatiui. Soli ergo exercitantes grossis indigent cibis. Gal. grossi cibi et ad digerendum duri: non tamen in essentia mali: non omnibus hominibus sunt fugiendi: q: exercitantibus fortiter ⁊ laborātibus ⁊ perfectis in stomacho ⁊ epatis complexionibus non nocent. Sed sepe comedantur: tantum boni chimi generantur. Generaliter ergo diximus qui grossis vti debeant siue subtilib⁹. Restat dicere quomodo accipiant. Molles cibi ⁊ liquidi faciles sunt digestioni: ideoq3 ante duros accipiendi. Si enim postea digerantur: a duris exire non permittuntur. In essentia mali ante bonos sunt sumendi. Si enim post: in stomacho immorantur: et boni cis corruptis corrumpuntur. Qui in essentia non laudandi: non tamen humidi vel viscosi neq3 ante cibum neq3 post cibum: tātūmodo enim sunt sumendi in horum medio. Qui vero cibi non sunt illaudabiles: neq3 tamen lubrici: neq3 mūdificātes: ⁊ hi neq3 ante cibum neq3 post: sed accipiantur medio. Qui neq3 solubiles sunt neq3 stiptici: sed tñ mundificatiui: neq3 illaudandi sicut amygdale: ventribus siccis ante cibum sunt sumendi: mollibus vero post.

¶ Egit superius de distinctione diete subtilis et grosse et mediocris: et de eius diuersitate a parte temporum anni. In hac autem parte dietā subtilem et grossam corporibus adaptans: ostendit quibus vtraq3 conueniat in regimento sanitatis. Hec autem pars spectat ad presentem lectionem. Diuiditur autem in duas partes. In quarum prima agit de vsu vtriusq3 diuersis vtriq3 corporibus adaptans. In secunda scilicet in hac: Generaliter ergo diximus qui grossis cibis ⁊c. redeundo determinat de vsu acceptionis ciborum subtilium et grossoꝝ. Prima pars diuiditur in duas. In quarum prima premittit ordinem ciborū grossorum et subtilium. In secunda scilicet in hac. Subtiles autem cibi absolute ⁊c. agit de vsu diete subtilis ⁊ grosse. In secunda scilicet in hac: Oportet autē intelligi ⁊c. post vsum vtriusq3 diete sub breuitate modum regiminis sanitatis circa vtrāq3 concludit. Prima diuidit in duas. In quarum prima agit de vsu subtilis diete. In secunda: scilicet in hac: Grossa vero ⁊ viscosa dieta ⁊c. agit de vsu grosse diete. Et sic quinq3 sunt partes in presenti lectione. In quarum prima tangit ordinem diete subtilis ⁊ grosse. In secunda determinat de vsu subtilis. In tertia de vsu grosse. In quarta regimen sanitatis circa vtriusq3 vsum breuiter concludit. In quinta redit ad ciborum ordinem. ¶ Circa primam partem dicit ꝙ in multorum ciborum acceptione subtiles debent precedere: ⁊ deinde grossi: ne subtilium transitus impediatur ⁊ ipsorum fiat corruptio: debent igitur prius solubiles et liquidi accipi ꝙ stiptici. Circa secūdam partem agit de vsu subtilis diete. Hec autem pars diuiditur in duas. In quarum prima agit de dieta subtili in passione et essentia. In secunda scilicet in hac: Subtilis vero dieta ⁊c. agit de dieta subtili in actione. De subtili autem dieta in passiōe ⁊ essentia tria intendit. Primo dicit ꝙ bonum generat sanguinem: ⁊ valet in custodienda et regenda sanitate. Unde medicus debet eam infirmis iniungere. Secundo sub auctoritate antiquorum docet modum regendi corpora debilia per ipsam dicens: ꝙ habentibus corpora calida ⁊ sicca propter etatem ⁊ laborem competit vsus balnei temperati et mora temperata in ipso: post exitum potus vini mixti: ⁊ post vomitus deinde quies: ⁊ post acceptio ptisane: post cuius digestionem accipiantur pisces ⁊ auium extremitates ⁊ herbe laudabiles frigide. Tertio dicit ꝙ sm Gal. multis in estate competit vsus ptisane et aque frigide et vini mixti: et per obseruationem diete liberati sunt a diuersis morbis. Pars autem illa que est de dieta subtili in actiōe in duas diuiditur. In quarum prima ostendit quibus competit vsus eius. In secunda scilicet in hac: Sed non semper est frequentanda ⁊c. quibus non competit ostendit. Dicit igitur ꝙ habentibus grossos humores competit. Secundo sm Gal. dicit ꝙ multi a diuersis morbis per ipsam liberati sunt. Deinde dicit ꝙ non debet semper frequentari: quia primo humores incendit: deinde ingrossat et infrigidat ⁊ hoc confirmat per Gal. Circa tertiam partem agit de vsu grosse diete. Hec autem pars diuiditur in duas. In quarum prima assignat proprietates grosse diete. In secunda scilicet in hac: Cum quidam vero desiderant plus ⁊c. determinat de vsu eius ostēdēsq3 quib⁹ competit ⁊ quib⁹ non. Scda autem diuiditur in duas. In quarum prima de vsu eius determinat. In secunda scilicet in hac: Inde Gal. multi inquit sanos se ⁊c. ostendit nocumenta q̄ ex malo regimine accidunt sm Gal. Prima autem diuiditur in duas. In quarum prima vsum diete grosse determinat. In secūda: scilicet in hac. Sic igitur exercitia ante cibum ⁊c. de vsu exercitiorum interserit: et ostendit modum et horam vsus ipsorum. Secunda autem pars diuiditur in duas. In quarum prima vsum exercitiorū assignat. In secunda: scilicet in hac: Inde Gal. oportet inquit post cibum ⁊c. intentionem per Gal. circa eorum vsum confirmat. Sunt igitur quinq3 partes notabiles in parte ista. In quarum prima agit de proprietate grosse diete. Dicit igitur ꝙ dieta grossa est dure digestionis ⁊ penetrationis: tamen multum nutrit accidentaliter membra: et virtutes confortat propter longā moram in membris. Deinde secundo ostēdit modum vtendi ea dicens ⁊ assignans quibus competat et quibus non: et dicit ꝙ illis qui vigorem corporis querunt: competit post multum exercitium. debiles et non exercitantes eam caueant nisi post exercitium: et in longo vsu eius accipiant diuretica: et multi euadunt egritudines per preseruationem cum medicinis laxatiuis et electuarijs et exercitijs. Deinde tertio dat modum vtendi exercitijs dicens: ꝙ iniungenda sunt ante cibum et non post: quia ante cibum confortant: sed post cibos lubricant digestiuam impediētes. Deinde quarto inducit Gal. circa exercitia idem dicentem. Deinde quinto sm Gal. tangit nocumenta ex vsu grosse diete: dicens ꝙ multi non sentiunt nocumenta ex malo prouenientia regimine in iuuentute cum virtus est fortis: in senectute virtute deficiente multas egritudines incurrentes. Circa quartam partem agit breuiter de regimine sanitatis per vtranq3 dietam: ⁊ aggregat summā omnium predictorum: dicens primo ꝙ in sanitate custodienda oportet cibis laudabilibus vti: illaudabiles cauere siue sint grossi siue subtiles. Secundo hoc confirmat per Gal. Tertio sm Gal. dicit ꝙ grossi cibi non sunt omnino euitandi: quia fortibus exercitantibus ⁊ sanis competunt: sed tamen post longum vsum nocent: quia humores malos generant. Circa quintam partem agit de ciborū ordinatiōe: et quinq3 canones assignat. Primus est ꝙ molles cibi ⁊ subtiles ante grossos sunt accipiēdi: quia per moram ipsorum post suam digestionem corrumpuntur. Secundus est ꝙ mali ante bonos debent accipi: quia aliter boni ipsoꝝ p cōmistionem corrumpuntur. Tertium est ꝙ mali qui tamen non sunt humidi neq3 viscosi: in medio sunt acci

piendi. Quartus est ꝙ nõ mali: non autem lubricosi neq̄ mundificatiui: similiter in medio. Quintus est vt multum solubiles neq̄ stiptici multi: sed mundificatiui: non asit mali sicut amygdale ventre constipato ante cibum sunt accipiende: et deinde molles cibi sequantur. ¶ Circa partem istam queruntur duo. Primum est de ordine ciborum adinuicem grossoꝝ et subtilium de quibus tractat. Secundum de ordine cibi ad potum: et administratione eius post cibum.

¶ Circa primum proceditur hoc modo: queritur vtrum in eadem mensa plura cibaria competant: an vno solo debeat homo esse contentus: et videtur ꝙ plura cõpetant: cibus exhibetur ad deperditi restaurationem: sed ea que a membris deperduntur diuersorum sunt generum et diuersarum naturarum: ergo restaurantia debent esse diuersarum naturarum: sed huiusmodi sunt plura cibaria: ergo plura cibaria debent apponi et etiam competunt. Secunda ratio hec est: cibus exhibetur vt appetitus satisfiat: sed plura cibaria magis satisfaciunt appetitui q̄ vnum solum: ergo plura cibaria in eadem mensa competunt. Ad oppositum: si in eadem mensa plura cibaria exhibeantur: aut subtilia precedunt grossa aut econuerso: si grossa precedunt: ergo grossa primo sunt in fundo stomachi et non permittunt subtilia descendere: et sic subtilia supernatant et putrefiunt: maxime cũ digesta prius non egrediantur: quod quidem debet cauere conseruator sanitatis: ergo grossa non debent precedere. Preterea: subtilia non debent precedere. subtilia eñ a stomacho descenderent: et sic traherent secum grossa cibaria cruda et indigesta: hoc etiam multum cauendum est in regimento sanitatis: ergo neq̄ subtilia ante grossa neq̄ grossa ante subtilia cõpetũt in eadẽ mẽsa. hec est ratio Auicẽ. Tertia ratio hec est: exhibitio illarum rerum debet caueri et vitari: que calorem naturalem fatigat circa operationẽ digestionis: sed multitudo cibarioꝝ calorẽ naturalẽ fatigat circa operationẽ digestionis: ꝗ multitudo cibarioꝝ debet vitari. Minor patet p Auicẽ. dicẽtẽ ꝙ calor non sufficit ad eorum diuersitatem conuertendam. Hoc etiam confirmatur per Auicẽ. dicẽtem ꝙ de rebus deterioribus est multa cibaria in eadem mensa sumere propter causam supradictam. Dicit etiam Ras. ꝙ inter impedientia regimentum sanitatis: vnum est in eadem mensa plura fercula recipere. Ad hoc dicendum ꝙ plura fercula in eadem mensa impediunt sanitatem: et maxime illa que sunt diuersa sicut liquida et grossa: quia aut si precedũt grossa aut subtilia: semp sequit inconueniens in regimento sanitatis. Ad rationem primam in contrarium dicendum ꝙ membra sunt diuersa: et omne quod nutrit: nutrit per simile: vnde nutrientia similia sunt: sed similitudo illa duplex est: actualis et potentialis. Actualis vero in vno cibo non potest esse. et quãtum ad illam non fit nutritio. Sed potentialis similitudo in vno cibo potest esse ad omnia membra. Ad secundam dicendum ꝙ in regimento sanitatis duo sunt considerãda. Primum est satisfactio appetitus absq̄ fastidio: et huiusmodi satisfactio appetit⁹ plus fit ex vno cibo q̄ ex pluribus. Secundum est ordo ciborum exhibendorum scḋm quod ipsorum corruptio debet euitari: et ideo quia grossum subtile impedit si precedat: et econuerso: dicimus ꝙ plura cibaria non competunt. ¶ Secundo queritur: quare diuersitas ciborum sanitatem impedit et non multitudo medicinarum: et videtur contrarium: quia sicut dicit Auicẽ. medicina est odiosa nature et inimica. natura enim ipsam abhorret. cibus vero amicabilis est nature: ergo cum natura plus affligatur circa exhibitionem inimicabilium q̄ amicabilium: ergo natura plus affligitur circa multitudinem medicinarum q̄ ciborum: sed multitudo medicinarum non impedit sanitatem: sed potius efficit: ergo neq̄ multitudo ciborum sanitatem impedit. Secunda ratio hec est: sicut natura segregat partes cibi: similiter segregat partes medicine: sed quando multi cibi exhibentur affligitur natura in segregatione singulorum: ergo similiter natura affligitur in segregatione singularum medicinarum. Contrarium tamen videmus: quia natura grauatur in appositione multorum ciborum: non tamen in exhibitione multarum medicinarum. Ad hoc dicendum: scḋm quod quidam dicunt: et bene ꝙ natura multum affligitur in administratione multorum ciborum: et non in administratione multarum medicinarum: et causa huius est: differenter enim operatur natura circa cibum et medicinam. Circa cibum enim operatur spoliando ipsum a sua specie et induendo aliam speciem et complexionem membri super ipsum: et propter hoc natura multum laborat in eius conuersione cum multis transmutationibus indigeat ad hoc vt in naturam nostri corporis transmutetur: et fiat membrum. Est enim cibus in potentia remota: et ideo in multitudine ciborum valde fatigatur natura. Circa vero medicinam operatur natura solum ipsam excitando: non enim ipsam conuertit vel assimilat: et ideo non multum laborat natura circa medicinam: et ideo non grauatur in multitudine medicinarum: et ideo non est simile. Nos autem dicimus aliter: ꝙ causa propter quam plura cibaria nocent nature: non est diuersitas eorum: sed ordo ipsorum impediens operationem nature circa ipsa scḋm quod superius dictum est: quia si subtile precedat grossum aut econuerso: vtroq̄ modo affligitur natura circa ea: et ideo multa fercula non competunt: hoc autem modo non est in medicina. In diuersis enim medicinis non est ordo: immo aut simul exhibentur: vt turbith et scamonea: aut exhibetur secunda postq̄ prima suam compleuerit actionem. Ad primam rationem dicendum ꝙ natura plus affligitur circa exhibitionem medicine q̄ circa exhibitionem cibi: tamen multitudo medicine non nocet nature sicut multitudo cibi: et causa dicta est. Ad secundam dicendum ꝙ nõ est simile de cibo et medicina: quia in cibo fit separatio et conuersio: et non in medicina: et ideo natura circa multitudinem cibi multum laborat: in medicina vero est sola segregatio partium: tamẽ quia medicina est immutabilis nature: plus infestatur natura ex medicina q̄ ex cibo. ¶ Tertio q̄rit vtrum plus noceãt diuersa cibaria simul exhibita: an vnũ post aliud: et videtur ꝙ si exhibeant simul debent exhiberi. dicit Auicẽ. ꝙ subtile ante grossum non debet accipi: nec econuerso propter inconuenientia supradicta: ergo si plura dentur necesse est ꝙ simul dentur. Secunda ratio hec est: dicit Auicẽ. ꝙ de rebus deterioribus est mẽsam prolongare in accipiendo plura fercula: quia quod prius coctum est trahitur ad epar et trahit secum cibum alium semicoctum: et quasi crudum: quod est cauendum in regimento sanitatis: et sic patet ꝙ vnus post alium non debet exhiberi: sed potius insimul. Contrarium tamen facimus: quod probatur sic: si enim diuersa cibaria accipiũtur non participant equalem digestionem: vnde cum subtilis de facili digeratur: descendit a stomacho ad intestina: et secum trahit grossum semicoctum: et inde fit fluxus peristnarius: quod est malum: ergo simul nõ debẽt exhiberi. Ad hoc dicẽdũ ꝙ meli⁹ est accipe plura fercula simul q̄ moram facere inter vnum et alterum. Ad rationem dicendum ꝙ cum vterq̄ cibus accipitur simul vnus expectat digestionem alterius. cum enim grossus cum subtili venit ad fundum stomachi: grossus dat grossitiem subtili: et subtilis subtilitatem grosso: et sic fit quasi temperamentum et commixtio: quoniam in masticatione fiunt quasi vna massa: et ita ex his fit vnum: nec vnum coquit sine altero: quando tamen vnus ante alterum accipitur: econtrario est. ¶ Quarto queritur cum plura cibaria administrantur: vtrum melius sit accipere grossa cum grossis: et subtilia cum subtilibus: q̄ grossa cum subtilibus: aut econuerso. Dicit enim Auicenna ꝙ dicer

stio ciborum diuersorum generum impedit regimen sanitatis: quia non sunt equalis conuersionis. et dicit Ras. ꝙ duo cibi sanitatem impediunt: quorū vnus est liquidus: alter vero grossus: ergo tales cibi debēt exhiberi q̄ sunt equalis grossiciei ⁊ subtilitatis: ergo grossi cum grossis: et subtiles cum subtilibus debent exhiberi. Contrariū tamen facimus. Ad hoc dicendum ꝙ melius est accipere grossa cum grossis: ⁊ subtilia cum subtilibus q̄ alio modo: grossa enim accepta cum subtilibus naturam impediunt cum sint diuersi descensus ⁊ inequalis digestionis. Ad rationem dicendum ꝙ duo sunt consideranda in regimento sanitatis. Primum est virtutis tolerantia: ⁊ hec respicit substantiā ciborum ⁊ quantitatem: ⁊ hoc modo subtilia cum grossis non competunt. Secundū est ordo ciborum qui deputantur preseruationi a nocumento corruptionis: ⁊ hoc modo cibaria vniformia debent accipi. ¶ Quinto queritur vtrum mice panis cum iure carnium impediant regimentum sanitatis: ⁊ videtur ꝙ non: quia dicit Auicenna: maius nocumentum accidit ex indigestione panis q̄ ex indigestione carnis: cum panis grossior sit ⁊ maiorem moram faciat in stomacho: maiori igitur molificatione indiget panis q̄ caro: sed precipimus dare carnes cum iuscellis conditis: ergo multo fortius precipiendum est dare panem cum iure carnium. Ad oppositum est qđ dicit Rasis: ꝙ tria sunt impedientia sanitatē. Primum est appositio diuersorum ⁊ multorum ferculorū in eadem mensa: quorum vnus cito descendit ⁊ alter difficili. Secundum est magna mora cibi in stomacho. Tertiū est exhibitio micarum panis cum iure. Hoc etiam probatur hoc modo: exhibitio cibi subtilis cum grosso prohibetur: q: subtile facit grossum indigestum ad membra attrahi: sed panis est cibus valde grossus: ergo aqua iuris cum sit subtilis facit ipsum ad membra penetrare crudū: sed hoc multum debet cauere conseruator sanitatis: ergo panis cum iure carniū non cōpetit. Scđa ratio hec est: indigestio panis magis nocet q̄ indigestio carnis: ⁊ sic transitus panis indigesti maius nocumentum inducit q̄ carnis: sed carnes subtiles prohibentur exhiberi cum grossis ne faciant grossas penetrare ad membra: ergo similiter a parte panis debet prohiberi scilicet ꝙ cum iure non exhibeantur mice panis. Ad hoc dicendum ꝙ panis cum iure acceptus regimētum sanitatis impedit: et causa huius est quia panis dure digestionis est ⁊ conuersionis multum repletiuus ⁊ oppilans: et ideo cum iuri admiscetur facit ipsum penetrare ad membra ⁊ sic dolores ⁊ oppilationes generantur. Ad rationem dicendū ꝙ panis infusus melior est q̄ siccus: sed in eius exhibitione duo sunt attendenda. Primū est facilis eius digestio vel difficilis. Secundū est transitus. Panis igitur infusus quantum ad facilem digestionem melior est: quia facilius digeritur: quantum tamen ad transitum peior: q: cito transit ad membra ⁊ non expectat digestionē: et hoc maxime debet cauere conseruator sanitatis vt cibus imperfecte digestus non transeat ad membra. ¶ Sexto queritur vtrū debeat esse mora inter duo fercula: ⁊ videtur ꝙ sic: vitandū est omnino ne cibo primo semicocto alter subsequatur: quia natura prius trahit primum: et ipse secum trahit alterum indigestum. ingeniandū est ergo vt primus ante digeratur q̄ adueniat alter: sed hoc non potest fieri nisi per magnam moram inter duo cibaria: ergo inter duo cibaria competit magnam moram facere. Contrarium dicit Auicenna ꝙ de rebus deterioribus est mensam prolongare inter duo fercula: quia primus semicoctus est ⁊ secum attrahit crudum. Ad hoc dicendum ꝙ non debet fieri mora inter duo fercula: sed simul debent accipi propter causam predictā. Ad vtrāq; rationem dicendum ꝙ mora duplex est. Quedam tanta est in qua cibus primus omnino digestus est ⁊ recessit a stomacho: ⁊ hec mora non est nociua: sed iam non est vna mensa: sed due. Est etiā alia mora cuius cibus incipit digeri ⁊ superuenit crudus: ⁊ hec omnino nociua est ⁊ omnino debet euitari: sed quia incerti sumus verum cibus a stomacho descēderit: ideo precipimus vt non fiat mora. ¶ Septimo queritur qđ est melius in regimento sanitatis: an ꝙ carnes primo accipiant ⁊ postea porrata: an econuerso: ⁊ videtur ꝙ simul: inter omnia genera ciborum hec sunt magis lubrica: scilicet ius carnium: porrata ⁊ huiusmodi: cito enim conuertuntur ⁊ cito descendunt: sed s̄m Auicēnam: ea que sunt facilis descensus debent precedere grossa: quia alter secum trahent grossa: ergo necesse est ꝙ simul accipiantur carnes et porrata. Si enim porrata prius acciperetur: lubricaret carnem indigestam: ⁊ si econuerso prius digereretur ⁊ secum traheret carnem indigestam. Ad hoc dicendum ꝙ melius est ꝙ carnes cum porrata simul accipiantur: ita tamen ꝙ illud quod est humidum non transeat ad fundum stomachi et postea alterum consequatur. ¶ Octauo queritur quando non obseruatur ordo cibariorum: vtrum debeant apponi medicinalia remedia confortantia digestionem: sicut est zinziber ⁊ huiusmodi: ⁊ videtur ꝙ sic: quia carnes ita debent preparari vt fiant apte ad digestionem: sed medicinalia hoc faciunt: ergo competunt. Hoc etiam confirmatur per ysaac dicentem ꝙ talia debent apponi que oppilationem remoueant: sed talia sunt huiusmodi medicinalia: ergo competunt. Contrarium dicit Auicenna: ꝙ conseruator sanitatis debet cauere ne aliquas res medicinales commisceat: quia cibaria corrumpunt. Ad hoc dicendum ꝙ duplex est status corporis. Nam quoddam est corpus in meliori forma rum: et tali competit regimentum sanitatis: et de tali loquitur Auicenna. vnde in cibis huiusmodi corporis non sunt apponenda medicinalia: cum solum cibo indigeat ⁊ conseruatione ⁊ non medicina. Alius est status corporis: quia quandoq; est in latitudine sanitatis multum tamen recedens a meliori formarum: et tunc talia debent apponi que nocumenta remoueant sicut sunt medicinalia et sic loquitur ysaac. ¶ Nono queritur vtrum carnes debeant dari cum salsamento: et videtur ꝙ non: malum enim est vt cibaria cruda ad membra ferantur: sed huiusmodi salsamenta sunt facilis penetrationis: ⁊ cito faciunt cibaria penetrare ad membra: ergo non debent cum carnibus exhiberi: quia sic ipsas crudas facerent penetrare. Ad hoc dicendum ꝙ bene possunt dari cum salsamento: nec huiusmodi salsamenta faciunt penetrare carnes: quia cum simul accipiuntur simul incorporantur ⁊ fiunt vnum: ⁊ sic igitur actio nature supra vtrumq; genus: vnde salsamentum est quasi vehiculū. ¶ Circa secundum proceditur hoc modo: queritur vtrum potus cum cibo in eadem mensa debeat accipi simul: ⁊ videtur ꝙ sic. In comestione satisfacimus appetitui: sed duplex est appetitus. Quidam est respectu calidi ⁊ sicci sicut fames: ⁊ iste est respectu cibi. Alius est respectu frigidi ⁊ humidi sicut sitis: ⁊ iste est respectu potus: sed primo appetitui satisfacimus in mensa: ergo similiter alii appetitui debemus satisfacere: ergo in eadem mensa cum cibo accipiendus est potus. Hoc confirmatur per Constantinum in pantegnī. Dicit enim ꝙ maius desiderium est circa potum q̄ circa cibum: et ponit exemplum in liberato a carcere: qui primo appetit aerem: secundo potum: tertio cibum: ergo cum magis sit necessarius potus q̄ cibus: cum in mensa accipimus cibum: similiter ⁊ potum debemus accipere. Secunda ratio hec est: propter hoc damus cibum vt calor naturalis non resoluatur: nec consumat humiditates corporis substantiales: ⁊ vt humiditates corporis conseruentur: ergo illud quod humiditatem corporis substantialem conseruat: magis debet exhiberi vel ita bene sicut cibus: sed potus humiditatem substantialem corporis cōseruat: ergo cum cibo debet exhiberi. Tertia ratio hec est: potus nō datur vt in stomacho maneat: sed vt ad membra cibum penetrare faciat sua liquiditate: sed illud quod facit cibum penetrare ad mēbra debet exhiberi cū cibo: ergo cū potus sit huiusmodi debet accipi cum cibo. Contrariū dicit Auicē na: ꝙ caueat conseruator sanitatis ne potum simul cum cibo accipiat: sed post per magnā moram. Hoc etiam probatur: penetratio cibi crudi ad membra pessima est: potus vo facit penetrare cibū ad membra: ergo potus debet dari cum

cibus est perfecte coctus: ⁊ hoc est per magnam morã post acceptionem cibi: ergo tunc debet accipi potus: ⁊ non cum cibo. Secunda ratio hec est: potus frigidus est vel actualiter vel potentialiter: sed hoc impedit digestionẽ ⁊ coctionem cibi: sicut aqua frigida proiecta in potum bullientem impedit bullitionem: ergo cum cibo potus non est accipiendus. Ad hoc dicendũ ꝙ potus simul debet accipi cum cibo. Dicit tamen Auicẽ. ꝙ per magnam morã post debet accipi. Propter hoc distinguẽdũ ꝙ in huiusmodi exhibitiõe duo sunt attendenda. Primũ est satisfactio appetitus. Secundũ est ordo ciborũ ⁊ trãsitus ad mẽbra. Si loquamur primo mõ simul damus cibum ⁊ potum: cum vtriq̃ appetitui satisfaciendum sit: sed satisfactionem appetitus nõ considerat cõseruator sanitatis in exhibitiõe potus. Quãtũ tñ ad ordinẽ non competunt simul sed post: faceret enĩ cibum crudũ ad membra penetrare. Ad aliud dicendũ ꝙ potus facit cibum penetrare: sed nunq̃ cibus debet penetrare nisi perfecte digestus: ⁊ hoc est per magnam morã post: ⁊ ideo tũc debet exhiberi potus. ¶ Secundo queritur qđ magis competit in regimento sanitatis: an vinũ an aqua: ⁊ videtur ꝙ vinũ: quia digestionẽ plus iuuat q̃ aqua: ⁊ sic vinum plus competit. Contrariũ dicit Auicen. ꝙ aqua frigidissima plus competit. Secunda ratio hec est: nocumentũ quod conseruator sanitatis debet euitare est delegatio cibi crudi ad membra: sed vinum facit ipsum transire ad mẽbra crudum: cum propter suam dulcedinẽ ad membra trahatur: ergo vinum minus competit in regimento sanitatis q̃ aqua. Ad hoc dicendum ꝙ aqua plus competit in regimento sanitatis q̃ vinũ: sicut dicit Auicẽ. Notandũ tamen ꝙ tria sunt consideranda in regimento sanitatis. Primũ est impedimentũ digestionis. Secundũ est satisfactio sitis. Tertiũ est penetratio cibi crudi ad membra. Primo ergo modo vinum plus competit q̃ aqua: q: minus digestionẽ impedit. Secũdo tamen ⁊ tertio modo plus competit aqua frigidissima: q: plus sedat sitim ⁊ cibum non facit penetrare crudum. Vinum vero facit: ⁊ ideo minus competit. ¶ Sed tũc queritur que aqua plus competat: an calida an frigida: ⁊ videtur ꝙ calida: co ꝙ minus impedit digestionẽ. Contrariũ tamen dicit Auicẽna. s. ꝙ frigida: quod concedimus. calida enĩ maxime remollit stomachũ ⁊ appetitum defectat ⁊ nauseã prouocat: neq̃ satisfacit siti. ¶ Sed tunc queritur: an in parua quantitate: an in magna debeat exhiberi: ⁊ videtur ꝙ in magna: conseruator sanitatis multum debet cauere de cõuersione aque in stomacho: sed quando datur in magna quãtitate non de facili conuertit̃ sicut dicit Gal. ergo aqua in magna quantitate competit. Contrariũ tamen dicit Auicẽ. sc3 ꝙ in parua quantitate. Ad hoc dicendũ ꝙ in minima quantitate debet dari: solum autem datur ad infrigidandũ meri ⁊ os. Ad rationẽ dicendũ ꝙ stomachus in duplici statu põt esse: q: põt esse in magno calore sicut in febribus cholericis: vel põt eẽ in temperamento. Primo modo aqua in magna quantitate cõpetit vt non cõuertatur propter sui magnam quantitatẽ sed in secundo statu stomachus nõ excellit in caliditate: sed est temperatus: ⁊ ideo in parua quantitate competit. ¶ Vltimo queritur vtrum vinum post acceptionẽ rerũ putridarum cõpetat: sed q: hoc sufficienter discussum est in dictis particularibus capitulo de vino: ideo ad presens supersedemus. ¶ Sed postea queritur de quibusdã questionibus ⁊ querunt̃ sex. Primũ est de ordine fructuũ in eadem mensa. Secũdũ de ordine cene ⁊ prandij. Tertiũ de ordine somni. Quartũ de dieta exercitantiũ. Quintũ de diuersitate exercitij. Sextum de ordinatione balnei.

¶ Circa primũ proceditur hoc modo: queritur vtrum cum alijs cibarijs debeãt dari fructus: ⁊ videtur ꝙ non: cibaria que de facili corrumpuntur secum trahunt alia cibaria ad sui corruptionẽ: sed fructus de facili corrũpuntur: ergo non debent cum alijs cibarijs exhiberi. Potest etiam istud probari per hoc qđ dicit Gal. patrem suũ nunq̃ fructus comedisse ⁊ tunc semper fuit sanus: ⁊ postea fructum comedisse ⁊ fuit eger. Dicit etiã Gal. in cõmento super aphorismis: ꝙ malicia autũni est propter fructus. Ex his omnibus potest concludi ꝙ non competũt cum alijs cibarijs. Sed contrariũ videtur hoc modo: quandoq̃ enĩ discrasie sunt in corpore: ⁊ dãtur contraria ad reprimendũ vel alterandũ discrasiã: sed fructus alterant discrasiam cum sint frigidi: vnde etiam propter hoc dantur febricitantibus: ergo multofortius competunt sanis. Ad hoc dicendũ ꝙ fructus nocent in regimento sanitatis. Ad rationem dicendũ ꝙ differenter datur dieta in sanis ⁊ egris. Sanis enim datur tẽperata ⁊ similis: egris ṽo competit dieta contraria que discrasiam ⁊ morbum alteret: ⁊ ideo non sequitur ꝙ si competant egris fructus frigidi: q: ad eorum discrasiam alterandã: ꝙ propter hoc competant sanis. ¶ Secundo queritur cum dantur fructus post cibũ vel ante: vtrum debeat fieri mora inter ipsos ⁊ alia cibaria: ⁊ videtur ꝙ nõ: q: dicit Auicẽ. de rebus deterioribus est in regimento sanitatis moram facere inter duo fercula. ⁊ causa dicta est superius. Cõmiscetur enĩ coctum cum crudo: ⁊ non accidit nisi fiat mora: ergo mora nõ debet esse inter fructus ⁊ alia cibaria. Ad oppositũ est qđ dicit Ras. ꝙ inter fructus molles ⁊ alia cibaria necesse est esse moram. faciles enĩ sunt conuersionis: ⁊ ita si non esset mora corrumperent alia cibaria. Ad hoc dicendũ ꝙ inter fructus molles debet intercidere mora: vnde debent accipi quasi in duabus mẽsis. Ad rationẽ dicendũ ꝙ mora inter duo fercula duplex est. Vna quando vnus cibus est semicoctus: ⁊ alius crudus: ⁊ si commisceantur fit corruptio ⁊ nocet nocumento magno: ⁊ hoc loquitur Auicẽna. Alia est mora que non est nociua: vt vno complete digesto alter sequatur: ⁊ hoc modo intelligit Ras. ¶ Tertio queritur de fructibus põticis sicut de piris ⁊ huiusmodi: vtrum immediate debeant accipi post cibum: aut post per magnam moram: ⁊ videtur ꝙ immediate. nõ enim debet fieri mora inter cibaria dure digestionis: sed isti fructus dure digestionis sunt: ergo non debet fieri mora inter ipsos ⁊ alia cibaria. Contrariũ dicit Ras. in almãsore ꝙ debent dari per magnam morã post: ⁊ causa huius est: q: fructus sua ponticitate constringit os stomachi ⁊ facit descendere cibaria: ergo tunc debent dari fructus cum cibus perfecte coctus est: sed hoc non est nisi per magnam morã post ergo debent dari per magnam moram post. Ad hoc dicendũ ꝙ per magnam morã post debent dari fructus: sc3 cũ digestus fuerit cibus. Ad rationem dicendũ ꝙ quedam sunt cibaria ex quibus commixtio cum alijs: vnũ debet fieri vt in generibus carnium ⁊ piscium: ⁊ inter talia non debet fieri mora. Alia sunt que non debent misceri alijs cibarijs vt fructus: corrumperent enĩ totum si alijs miscerentur. ¶ Sed tunc queritur quare in alijs cibarijs auctores docent vitare moram: in fructibus ṽo precipiunt moram. Ad hoc dicendũ ꝙ hoc est sm̃ Ras. propter hoc ꝙ fructus inter omnia cibaria maxime ad putredinẽ conuertuntur: ⁊ ideo nunq̃ debet secum associare alia cibaria: ⁊ ideo vel post per magnã moram: vel ante debẽt accipi. Alia ṽo cibaria ex eorum mixtione non inducunt putredinẽ in stomacho: ⁊ ideo neq̃ nocumentum inducunt. ¶ Quinto querit̃ vtrũ fructus ante completam digestionẽ sicut cum cibaria sunt in ore stomachi cõpetant: ⁊ videtur ꝙ sic: q: sicut dicit ysaac: fructus exhibiti post cibũ deponunt ipsum deorsum: ergo immediate post cibũ cũ adhuc nõ descẽderit ad fundũ stomachi cõpetũt. Contrariũ dicit Ras. Ad hoc dicẽdũ ꝙ duo sunt ibi respect⁹. Primũ est depositio cibi ab ore stomachi ad fundũ: ⁊ hoc mõ competunt fructus: ⁊ hoc non est in regimento sanitatis: sed occasione. Secũdus est cõmixtio crudi cibi cũ semicocto: ⁊ hoc modo fructus non debent dari immediate: sed post per magnam moram: quia de facili cõuertuntur: ⁊ hoc modo intelligunt ysaac ⁊ Ras.

¶ Circa secundum proceditur hoc modo: queritur in quo tempore cõpetũt grossiora cibaria in regimẽto sanitatis: an in cena: an in prandio: ⁊ videt̃ ꝙ in cena: in tẽpore illo dj dari cib⁹ grossior in quo calor naturalis fortior est: s3 hoc est in nocte: ergo versus noctẽ plus cõpetũt grossa cibaria q̃ in die: ⁊ sic in cena plus competunt q̃ in prandio. minor patet per

ysaac libro vrinarū: ꝙ in nocte calor fortior est: et tunc dige-
stio celebratur: quia tūc calor retrahitur ab exterioribus ad
interiora. In die vero calor naturalis minus fortis est: quia trahi-
tur ab interioribus ad exteriora. Secūda ratio hec est: hore diei
assimilantur temporibus anni. vnde nox hyemi: et dies estati:
calor vero in hyeme fortis est: vnde cibaria multa et grossa cō
petunt: quod innuit Hippo. dicēs. Uentres hyeme etc. esta-
te vero subtilia et pauca propter caloris debilitatem: ergo si
militer in hora que hyemi assimilatur grossa cibaria compe
tunt: et hoc est in hora cene vel noctis: ergo grossa cibaria
in cena competunt: et in hora que estati assimilatur pauca
et subtilia: hoc est in hora diei. Tertia ratio hec est: calidi-
tas debilitatur tripliciter. Primo modo: cum calor a centro
corporis extrahitur sicut accidit in die. Secūdo cum resoluitur
vt in febre. Tertio modo cū extinguitur ab humiditate aquo-
sa. et tribus modis istis oppositis fortificatur scilicet qn̄ retrahitur
ad interiora in nocte: ergo in nocte fortior est: sed tunc com
petunt grossa cibaria: ergo in nocte vel in cena grossiora ci-
baria competūt q̄ in prandio. Hoc cōfirmatur per auctori-
tatem Auicē. dicit enim ꝙ in habitātibus in regionibus calidis
est calor debilis propter fortitudinē caloris exterioris resoluē
tis calorem interiorē: habitātes vero in frigidis habent calo-
rem fortem: sed nox cōparatur regionibus frigidis: dies vero
calidis: ergo sicut in regionibus frigidis grossa cibaria com
petūt: similiter in hora illa que proportionatur illi regioni cō-
petunt grossa. hoc autē est in nocte: ergo in nocte grossiora
cibaria cōpetūt. Quarta ratio hec est: dicit Auicē. li. suo de
anima ꝙ vna virtus retrahit aliam a suis operationibus: vn-
de prudēs in vna hora est fatuus in alia: et bonus in studio
non est bonus in digestione: vnde vna trahit instrumentum
cōmune ad se: sed de die virtus animalis omnino viget per ca-
lorem naturalē et spiritus qui sunt nutrimentū omnium vir-
tutum: ergo retrahit virtutē naturalē a suis operationibus:
econuerso vero est in nocte: quia naturalis retrahit animalē: quia
enim virtutes animales scilicet sensibiles et motiue cessant: et sola
naturalis in nutrimentū operatur in ipsum perfectam dige
stionem celebrando: sed tunc grossior cibus cōpetit: ergo de
nocte cibus grossior cōpetit. Hoc cōfirmatur per hippocra-
tem dicentē ꝙ ventres hyeme et vere etc. et cōcludatur vt prius.
Dicit etiam Ras. ꝙ tunc cibaria multa offerantur: quia tunc de-
bet somnus sequi: ergo versus noctē grossa cibaria compe-
tunt. Quinta ratio hec est: somnus est reuocatio caloris ab
exterioribus ad interiora: similiter somnus est quies virtu-
tum animaliū cum intensione naturaliū: ergo quanto plus
viget somnus: tāto calor est fortior: et virtus naturalis inten
sior: sed hoc est magis in nocte q̄ in die: sed cum calor est for
tior cibaria grossiora cōpetunt: ergo plus competūt versus
noctem siue in cena q̄ in die. Sexta ratio hec est: dicit Auicē.
capi. de somno. super oīa cauēdus est somnus diurnus: pa-
rat enim corpus ad apoplexiā et epilepsiā et malū inducit colo
rem: somnus vero naturalis est nocturnus: et tūc dominatur
calor: ergo tunc grossa cibaria debent dari: hoc autem est in
cena: ergo etc. Ad oppositū: nihil qd̄ grauitatē corporis indu
cit et multas egritudines: debet vitari in regimēto sanita
tis: sed acceptio grossorū ciborum in cena: sicut dicit Cōstā-
tinus in lib. de regimēto sanitatis: hoc facit: inducit enim gra-
uitatem capitis et oculorū obscuritatē: ergo acceptio grosso
rum ciborum in cena non cōpetit. Ad hoc dicendū ꝙ in pran
dio debent accipi pauca et subtilia cibaria: in cena vero debent
accipi grossa sicut dicit hippocrates in regimēto acutorū: ꝙ
in cena cibus liquidus debet in solidum mutari et grossum. Ad
rationē dicendū ꝙ melior est cena q̄ prādiū nisi quia facit gra
uitatem capitis et oculorū obscuritatē. Unde notādū ꝙ duo
sunt ibi attendēda. Primum est regimentū sanitatis: et hoc
modo competūt grossa cibaria in cena. Secūm est incursus
accidentiū: vt dolor capitis et oculorū obscuritas: et hoc mo
do subtilia debent dari in cena in prandio grossa. Hoc autē
conseruator sanitatis non debet inspicere: sed debet tardare
ne cito dormiat donec cibus ad fundum stomachi venerit: ne
predicta accidentia incurrat. ¶ Sed tūc queritur vtrum hoc
debeat esse in egris: et videtur ꝙ non: quia cum imminet incursus
accidentiū et vehemētia infirmis attenuanda est dieta vnde
subtilia competunt. Natura enim tunc multū intenta est mor
bo: et ideo intendere non potest cōuersioni nutrimenti: sed
in nocte in infirmis intenduntur accidentia: plus enim laborāt
in nocte q̄ in die sicut dicit hippocra. Quibus crisis fit etc. er
go versus noctem egris subtilior dieta debet exhiberi. Hoc
autem confirmatur per Ras. qui dicit: qui patitur febrem
debet cibari in illa hora in qua minus affligitur. hoc autem
est in aurora: et si sit febris continua et in aurora magis affli
gatur quod parum contingit: debet cibari in hora in qua so
lebat cibari qn̄ sanus erat: sed quasi generaliter magis affligi-
tur patiēs versus noctē: ergo versus noctē debet exhiberi subti-
lior dieta q̄ in die. Secūda ratio hec est: differt dieta in sanis et
egris. In sanis enim datur vt corpus confortet et addat in cor
pus. In egris vero datur vt non addat in morbū: scilicet in dolo-
rem capitis et oculorum obscuritatē et vt virtutem sustenet:
ergo in tali hora in qua magis affligitur patiens non com-
petunt cibaria grossa: hoc autem est versus noctē: ergo etc.
Ad oppositū: dicit hippocrates in regimēto acutorum: ꝙ in
sero debet dari ptisana non colata: in die vero vel mane li-
quida: sed non colata grossior est q̄ liquida: ergo in egris
grossior dieta in sero competit. et hoc probat quia qd̄ ledit for-
tes ledit debiles: sed sanis nocet multum cibum dare de die:
ergo multo fortius egro nocebit. Ad hoc dicendū ꝙ vt in plu
ribus egris debet exhiberi cibus solidus in prandio magis
q̄ in cena duplici de causa. Prima est: quia incursus accidētiū
in pluribus magis infestat de nocte q̄ de die: et ideo nō com
petunt grossa de nocte. Secunda causa est: quia egri de nocte
parum dormiunt: ideo remaneret cibus crudus et indiges-
tus: si grossa in cena reciperent et inquietudinē inducerēt:
que maxime in egris vitāda est. In sanis vero econuerso est: nō
enim habent mala accidentia de nocte: vnde solum in illis in-
tendimus digestioni que sufficiat de nocte mediante som-
no reuocante calorem naturalē ab exterioribus ad interio-
ra. Dicimus tamen ꝙ quedā sunt egritudines que plus in-
festant de die q̄ de nocte vt cholerica febris interpolata.
Quedam que continue affligūt vt cōtinua. In illa igitur que
continue affligit: grossius cibus in mane: subtilis in sero de-
bet exhiberi. In illa que de nocte plus affligit vt quotidia-
na: debet cibus solidus dari in die. In illa enim que plus affli
git debet dari grossius cibus de nocte. Ad auctoritatem hip
pocratis dicendū ꝙ intelligit cum egritudo incipit declina-
re. Ad aliud dicendum ꝙ non est simile de sanis et egris. In
egris enim vitatur malicia accidentiū: ideo cibus solidus de-
bet dari de die. In sanis econtrario: quia in sanis solum inten
ditur digestio. Ad auctoritatē dicēdū ꝙ aliquid potest lede-
re sanos et iuuare infirmos vt fructus: tamen si intelligatur
respectu eiusdem non est instantia: vt si aliquid noceret sa-
nis debilitando calorem naturalē respectu eiusdem noceret
infirmis: sed hoc non faciunt fructus: vnde bene teneret si
idem facerēt vtrobique: debilitant enim calorem in sanis: et for
tificant in infirmis eo ꝙ reducunt ad temperamentū et alte
rant malam discrasiam. ¶ Tertio queritur quare mala acci
dentia vehementius grauant de nocte q̄ de die: et quare se
quitur grauitas capitis et oculorum obscuritas acceptionem
grossorū ciborum in sero: sicut dicunt Constantinus et ysaac.
Ad hoc dicendum ꝙ vehementia accidentium fit de nocte:
virtus enim naturalis multum intenta est digestioni materie
morbi. Animalis vero virtus quiescit: de die vero econuerso est:
quia animalis in die operationibus suis intenta est: vnde incur
sum accidentiū non sentit: in nocte vero sentit sicut dictum
est: quia animalis virtus intenta est quieti: et ideo grauamen
accidentiū plus sentit in hora in qua quiescere debet: si igi-
tur virtus animalis non quiescat de nocte: sed grauetur: si
diu fuerit sine dormitione signū est mortis. Ad aliud dicen-
dum ꝙ digestio maxime de nocte celebratur: quando igitur
multa fit repletio in sero: fumi resoluūtur qui eleuantur ad
caput et oculos: et inducunt dolorem et grauitatē capitis: in
die vero fumi diuertuntur a calore trahēte extra: plus nocet
tamē quia cibus crudus remanet. ¶ Sed tūc queritur quomō
debemus accipere cibum in estate et in hyeme: et videtur ꝙ
plus nocet prandiū in estate q̄ in hyeme: prandiū prohibe-
tur propter debilitatē caloris: ergo magis dz vitari in tpe

illo in quo calor debilis est: sed hoc est in estate potius ꝙ in hyeme: ergo in estate plus nocet prandiū ꝙ in hyeme. Preterea in illa hora debet accipi cib⁹ q̄ frigidior est: q: calor exterior impedit digestionē: sed hec est in mane: ergo in mane debet cibus accipi in estate. Cōtrariū eī dictat experimētū. Ad hoc dicendū ꝙ in estate dȝ cibus accipi in mane: vt in aurora vel in fine diei. Notandū tñ ꝙ in estate noctes sunt parue: iō cibus cōplete de nocte nō pōt digeri. Debem⁹ igitur accelerare cenā: ita ꝙ pars diei in digestione suppleat: qḋ nocte deberet facere. Sic bonū erit: τ etiā melius si in sero cib⁹ tarde accipiatur ꝙ dormitio succedat vsq̄ ad tertiā. In hyeme vō q: noctes sunt magne τ sufficiētes ad cōpletam digestionem: ideo cibus in sero potest accipi.

¶ Circa tertiū ꝓcedit hoc modo: querit vtrū somnus immediate post cibū debeat sequi: τ videt ꝙ sic: post receptionem ciboꝝ perfecta requirit digestio: hec vō fit post reuocationē caloris naturalis ab exteriorib⁹ ad interiora: hoc vō facit somnus: g̃ somn⁹ imediate post cibū necessari⁹ est. Scḋa ratio hec est: cum somnus non exercet tunc vigilia inducit: sed sicut dicit Auicē. somnus similis est quieti: vigilia vō similis motui: sed post comestionē nocet mot⁹ q: reuocat calorem ab interioribus ad exteriora: ergo similiter nocebit vigilia post cibū: τ sic relinquit per oppositū ꝙ somnus est necessarius. Ad oppositū illud imediate post cibū non dȝ iniūgi ex quo sequit malicia accidētiū vt inquietudo maxima sincopis dolor capitis τ grauitas oculoꝝ τ cōsimilia: vnde multi post cibū statim dormiūt τ suffocant τ subito moriuntur: vel egritudines malas incurrūt: cibus eī remanet crudus: sed oīa ista ꝓpter somnū accidūt imediate post cibū: g̃ non cōpetit somnus post cibū immediate in regimēto sanitatis. Scḋa rō hec est: fundus stomachi locus digestionis est: est eī calidus: q: circundat calore cordis a sinistris: calore epatis a dextris: ergo ante somnū debes attendere vt cibus ad fundū stomachi veniat. os eī ei⁹ frigidū est: ȝ descēsus cibi ad frigidū sit per motū aliquantulū suauē: ergo post cibum immediate exercēdus est motus suauis: qui est deductio faciens cibaria descēdere ad fundū stomachi. Hoc confirmat per phm̄ qui dicit ꝙ oportet post cibuȝ deābulare vt cibi in ore stomachi non resideāt: sed ad fundū descendāt. Ad hoc dicendū ꝙ nō statim post cibuȝ dormiendū est: sed post diu cū cibus descēderit ad fundū: τ debet homo stare τ non sedere: τ si motus exercetur sit motus suauis. s. deductio quedam: τ non motus cū labore sicut ludus pile τ hmōi. Ad rationē in contrariū dicendū ꝙ duplex est motus. Quidā qui est labor sicut ludus pile: τ talē non debet exercere cōseruator sanitatis post cibū. Alius est qui est deductio quedam τ talis ꝓdest. ¶ Sed tunc querit vtrū somnus diurnus cōpetat accepto cibo: τ videt ꝙ sic: si tēpus nō est naturale debemus artificialiter facere vt flabellū cōtra calidū: ergo similiter in digestione exercēda faciēdus est somnus. Ad oppositū est illud qḋ dicit Auicē. ꝓcipit eī vitare somnuȝ post prādiū in die. Preparat eī ad paralysim τ apoplexiā τ epilentiā: τ tale maliciam inducit. Ad hoc dicēdū ſm Auicē. ꝙ pessimū est dormire in die. ¶ Consequēter querit cū aliqs amisit somnū de nocte vtruȝ debeat dormire de die. Ad hoc dicendū ꝙ sic ꝓpter necessitatē nature. ¶ Cōsequēter q̄ritur vtrū alicui q̄ accepit cibū vtrū sit meli⁹ ei dormire ꝙ nō: tam in hyeme ꝙ in estate. Ad hoc dicendū vt credo ꝙ dormire plus ꝓdest: vigilia eī digestionem impedit. ¶ Deinde querit quod est melius: an stare: an quiescere: τ videt ꝙ quiescere: q: mot⁹ calorē ab interiorib⁹ ad exteriora trahit: τ hoc repugnat digestioni: ergo dispositio que motui repugnat magis τ est ei cōtraria est iniungēda. Ad oppositū est auctoritas phi ꝙ oportet deambulare τc. Ad hoc dicenduȝ ꝙ melior est statio τ vt moueat se: τ si eger sit qui non possit se mouere erigatur corpus suū cum puluinaribus retro ad spatulas appositis. ¶ Postea querit cum motus iniungatur qñ melius est an post prandiū: an post cenā: τ videtur ꝙ post prandium: q: dies est tēpus pertinens ad motū: nox vō ad quietē: sed res que fiunt tēporibus non suis maxime nocent: ergo motus in nocte maxime nocet. Ad hoc dicendū ꝙ non est quiescēdū statim: sed prius debet motus exerceri τ magis post prandiū ꝙ post cenā: τ loquor de motu moderato qui est deductio.

¶ Circa quartum procedit hoc modo: queritur vtrum grossa dieta an subtilis competat exercitantibus: τ videtur ꝙ subtilis: exercitium resoluit calorem naturalem: maxime cum est immoderatum: sed cum calor naturalis resoluitur cibus subtilis competit: ergo cum in exercitanti calor naturalis resoluatur ꝓpter exercitiū: relinquit ꝙ eis subtilis dieta cōpetit. Scḋa ratio hec est: p exercitiū calor naturalis ab interioribus ad exteriora trahitur: sed in tali casu cōpetunt semper subtilia cibaria: ergo exercitantib⁹ subtilis dieta cōpetit. Minor pȝ per simile in habitātibus in regionibus in quib⁹ calor naturalis resoluitur ab exteriori calore sicut dicit Auicē. qb⁹ cōpetit subtilis dieta: ergo a simili exercitanti cum calor resoluat: cōpetit cibus subtilis. Ad oppositum: vbi magna est indigētia restaurationis cum fortitudine caloris exigitur multa τ grossa dieta: sed in exercitantib⁹ est fortis calor. Item multa fit deperditio in eis ſm ꝓlac: ergo illis cōpetit grossa dieta. Secūda ratio hec est: in habentibus poros apertos exigitur grossa dieta vt pori repleant ne cibus exhalet sed retineat: sed in exercitantib⁹ pori sunt aperti ꝓpter calorē: ergo grossa dieta eis cōpetit. Ad hoc dicendum ꝙ in exercitantib⁹ cōpetit grossa dieta. Notanduȝ tamen ꝙ in exercitio sunt duo. Primum est extinctio caloris τ humoris incēsio: τ hoc modo grossa dieta eis cōpetit. Scḋm est resolutio caloris naturalis τ virtutis: sed hoc non facit ꝓprie exercitiū: sed eius quātitas scȝ qñ est immoderatum: τ hoc modo dieta subtilis eis cōpetit. Ad rationē dicēdum ꝙ duplex est status exercitij. Potest eī exercitiū accipi in fieri: τ tunc retrahitur calor naturalis ab interioribus ad exteriora: τ sic cōpetit cibus neq̄ grossus neq̄ subtilis. Scḋs status est post factum esse. τ hoc modo cōpetit cibus grossus cum calor retrahatur ab exterioribus ad interiora.

¶ Deinde querit que dieta cōpetat exercitantib⁹ in anima: sicut scholaribus τ studentib⁹: τ videtur ꝙ subtilis dieta isti exercitio cōpetat: grossa dieta cōpetit i eo exercitio in quo naturalis calor excitat excitatione magna: hoc aūt non est in exercitio animali cū ibi nō fit motus: ergo in tali exercitio nō cōpetit grossa dieta: ȝ subtilis. Scḋa ratio hec est: in illo exercitio cōpetit grossa dieta in quo superflua a corpore resoluunt: sic autē non est in scholarib⁹: imo potius superfluitates aggregant: g̃ eis nō cōpetit grossa dieta: sed subtilis. Tertia ratio hec est: vna virtus retrahit aliā a suis operationibus sicut dicit Auicē. lib. suo de aīa: sed virtus animalis in studentibus multū laborat: naturalis vō retrahit: sed qñ virtus naturalis retrahitur a suis operationibus: nō cōpetit grossa dieta: ergo studentib⁹ nō cōpetit grossa dieta. Ad oppositū: videtur ꝙ illis competat grossa dieta: q: calor excitatur τ humor minuitur. Ad hoc dicēdū ꝙ scholaribus non cōpetit grossa dieta sed subtilis. Illud eī exercitiū est in quiete τ non facit superflua resudare. Ad rationē dicenduȝ ꝙ in hoc exercitio tria concurrūt. Primū est resolutio multa facta a corpe. Scḋm est debilitas virtutis q̄ quasi mortua est. Tertiū est aggregatio superfluoꝝ in corpore. Quātū ad primū debēt dari grossa cibaria: quātū aūt ad alia duo subtilia debēt dari: vñ eis cōpetit comedere freq̄nter τ subtilia cibaria. ¶ Deīde q̄rit p quā viā studiū aīe imprimit in corpus resolutionē τ calefactionē τ hmōi. Ad hoc dicēdū ꝙ virtutes aīales rationi deseruiūt: virtutib⁹ vō animalib⁹ deseruiunt calor τ spūs: τ qñ excitant inflāmant spirit⁹ τ calor τ depascūt humores: τ sic extermināt corp⁹. ¶ Deinde q̄rit vtrū habētib⁹ i corpe multas superfluitates cōpetat exercitiū aīale sine corꝑali. Ad ħ dicēdū ꝙ nō: q: illḋ resoluit naturalē humidū: τ relinq̄t accidētale: vñ talib⁹ cōpetit exercitiū corꝑale.

¶ Circa quintū ꝓcedit hoc modo: querit vtrū quies infrigidet sicut motus calefacit: τ videt ꝙ sic: exercitiū excitat calorem: quies nō: ergo sicut exercitiū calefacit: sic quies infrigidat. Cōtrariū videt: p exercitiū calor τ spūs resoluunt: p quietē vō nō: imo potius cōseruant: ergo quies magis calefacit ꝙ motus. Cōtrariū dicit Auicē. ꝙ quies infrigidat semp. Ad hoc dicendū ꝙ exercitiū semper calefacit: quies infrigidat: τ quādo exercitium resoluit calorem τ spiritū: calefacit

accidentaliter. Infrigidat vero ꝓpter hoc q resoluit calorem naturalẽ. Ad rationẽ dicẽdũ q duplex est caliditas. Quedã que aduenit et addit se addendo in calorẽ sicut pes in exercitio: et de tali dicit q calefacit: nã omne qđ addit in calorem calefacit. Alia est caliditas in conseruãdo: et hoc modo quies calorẽ inductũ cõseruat cũ calorẽ et cedit in ipsum: nõ tñ dicit calefacere si non addit in calorẽ. ¶ Consequẽter querit de hoc qđ dicit Cõstãti. scʒ q motus aliqñ infrigidat humores: ergo per oppositũ quies aliqñ calefacit. Cõtrariũ dicit Auicẽ. q quies neqʒ per se neqʒ per accidẽs calefacit: ſʒ motus. Ad hoc dicendũ q motus corpus infrigidat resoluẽdo humores et excitando faciens penetrare ad mẽbra. et non valet istud argumentũ: non calefacit: ergo infrigidat: et cõuerso non sequit q si non excitat calorẽ non calefacit: sed quies calorẽ conseruãdo calefacit et reducit in se ipsum: et nõ addit in calorẽ: et isto modo non dicit calefacere neqʒ per se neqʒ per accidẽs. ¶ Deinde querit vtrũ quies et exercitiũ imprimat in corpus mediãtibus rebus naturalib⁹: et videt q sic: mot⁹ de se non calefacit nisi excitãdo calorẽ et spirit⁹: sed hec sunt res naturales: ergo illis mediãtib⁹ imprimit in corpus. Sʒ cõtra ille sunt res nõ naturales que corpus non cõstituunt: tñ corpus non manet sine illis: ergo cum calor et spirit⁹ sint hmõi: g si illis mediãtib⁹ imprimit in corpus: nõ imprimit mediantibus rebus naturalibus. Ad hoc dicendum q motus imprimit in corpus per res naturales inflãmando spũs et calorẽ: et ideo motus calefacit: vnde subiectũ propinquus motus est calor: remotũ vero corpus. ¶ Deinde querit vtrũ post cibũ cõpetat exercitiũ: et videtur q non. Ad hoc aũt q fiat digestio post cibũ debet conari cõseruator sanitatis: vñ debet reuocare calorẽ exteriorẽ ad interius: sed hoc impedit exercitiũ reuocãdo calorẽ naturalẽ ab interiorib⁹ ad exteriora: ergo exercitiũ post cibũ non cõpetit. Secũda ratio hec est: illud qđ cibaria cruda ponit in fundo stomachi nocet in regimento sanitatis: ſʒ exercitiũ est hmõi: q cõmouet cibaria et cõmota descendũt: g in regimẽto sanitatis nõ cõpetit exercitium post prandiũ. Tertia ratio hec est: dicit ysaac et raſ. sicut exercitiũ ante cibũ summo iuuamẽto iuuat: sic post cibũ summo nocumẽto nocet. Contrariũ videt: ad digestionẽ requiritur excitatio caloris naturalis: hoc vero fit per exercitiũ: ergo post cibũ debet fieri exercitiũ. Ad hoc dicẽdũ q post cibum nõ debet fieri nisi quedã paulatina statio. Ad rationẽ dicendũ q ad digestionẽ et calorẽ tria cõcurrunt. Primũ est excitatio caloris: secundũ est situs in quo debet excitari: tertium est situs materie debitus vt in fundo stomachi. Exercitiũ vero trahit idebite calorẽ naturalẽ exteri⁹: et iđ nõ iuuat. ¶ Circa sextũ proceditur hoc modo: querit de balneo quare quibusdã cõpetit balneũ ante cibum: quibusdaʒ post. Ad hoc dicendũ q balneũ administrat quibusdam ad pinguedinem procreandã et humiditatẽ. talibus autem prodest post prãdiũ et cibũ: q attrahit humiditatẽ ad exteriora corporis et replet superficie corporis: vnde apparet pingue. Aliis exhibetur ad remouendum pinguedinem: et talibus debet fieri balneũ aque salse vt superflua multa resoluat et tarde post comedat. ¶ Vltimo querit quare cibus non cõpetit in balneo macilentis cum indigeãt refectione. Ad hoc dicendũ q non cõpetit macilẽtis in balneo cibus: q calor balnei trahit calorem naturalẽ ab interioribus ad exteriora: et ideo si detur cibus in balneo: nocet nocumẽto magno: cum non sit calor sufficiens interius ad digerendum.

¶ Finiũtur diete vniuersales ysaac: cũ vberrimis commentariis prestantissimi viri Petri hispani.

¶ Apollinee artis monarche ysaac filii adoptiui Salomonis regis Arabum: diete particulares: cum vberrimis excellentissimi viri Petri hispani: cõmentariis.

¶ Prologus.

Omplevimus in libro primo vniuersalẽ significationẽ generis cibarii et specierũ eius: oportet in secũdo singulariter de cibo vnoquoqʒ tractare: Initiuʒ libri huius et finis de granis et fructibus erit.

¶ De diuersis accidẽtib⁹ cibariorum in sua substantia.

Um cibaria in sua substantia diuersis subiaceãt accidentib⁹: in qualitate bono et malo: in quãtitate multo et paruo: in natura calido et frigido: humido et sicco: duro et molli spisso et raro. Necesse est granũ tritici tot accidentia similiter acceptare: ideo maxime q: precipuus est cibus ad humani corporis nutrimentũ: et eius naturaliter simile cõplexiõi: proinde antiqui precipueqʒ pythagorici consenserũt in sua substãtia triticũ diuersarum existere qualitatũ: et quantitatũ: quinqʒ modis. Primo sm genus sui: scđo propter terrã vbi nascit: tertio ꝓpter regionis naturam: quarto ꝓpter aeris qualitates tẽpore sui incremẽti: quinto pro sui nouitate et vetustate.

¶ De genere tritici.

Eneris vero eiusmodi sunt duo. Unum vero spissum et graue frãgi difficile: coloris exterius cerei: interius vero albi superficie lucidum et lene. Alterũ aridũ et leue: frãgi facile: interiora ei⁹ albissima: superficies vero nõ lenis. Eius quidẽ qđ superius diximus spissum et graue farina et medulla exuberãtia ex substantia sui corticẽ vincit et furfurẽ: meli⁹ est faciende simile q farine: nutrimentum eius plus est: eiectio a stomacho tarda: digestio eius dura qsi inobediẽs est actionib⁹ nature: ad cõfortationẽ mẽbrorum et vires dãdas q ad sanitatis custodiã magis valet. Ad mẽbrorum cõfortationẽ necessarius est cibus durus digeri: et tardus dissolui. Ad sanitatis vero custodiã necessari⁹ est cib⁹ leuis digeri et cito dissolui. Granũ qđ leue est et facile frãgi potius furfur et cortex farinã exuperat et medullam: et hmõi rei gratia ad corporis nutrimentũ minus est: et ad dissolutionẽ facilius: ideo ad sanitatis custodiã q ad membrorum confortationem preualet.

Icut testatur Plato in Timeo: omnia composita resolubilia sunt in eis ex quibus componunt: et hoc tam celestia q elementaria. Unde Plato ibidem loquens in persona dei dicit. O dii deorum quorum ego sum pater et opifex: natura vestra dissolubiles estis: mea autẽ voluntate indissolubiles. Cum ergo celestia cum sint causa inferiorum: sint corruptibilia: multo magis et inferiora corpora. Unde dicit Auicẽ. q corpora humana cõstituuntur ex corporibus liquidis et fluidis: vt ex spermate maris et feminae: et ꝓpter hoc ad tantã coagulationẽ peruenire nõ potuerũt sicut lapidea et metalla. Corpora ergo hmõi cũ ex huiusmodi corporibus liquidis constituantur: passibilia sunt et dissolubilia tam a calore naturali intrinseco: q accidentali

extrinseco. Qz sint dissolubilia a calore naturali intrinseco
hoc probatur per Gal. in de complexionibus: dicentem q
nos creati sumus in fine limositatis et humiditatis: et calor
naturalis non cessat depascere humidum radicale quousq
adueniat mors: q vnicuiq destinata est p naturam. Hoc idez
innuit Auic. ponens exemplu de igne vel lichno in lampade: q
consumendo oleu consumitur et extinguit seipsum. Itez a calore
extraneo probatur experimento et ratione. Experimento sic:
q: abluas corpus mundissimum aqua mundissima semper in
aqua remanebit aliqua labes sordicie. Ratione vo sic: quia
Auic. innuit q in calidis regionibus citius finitur iuuentus
et acceleratur senectus q in frigidis: et hoc pter calorem aeris
exteriorem dissoluentem. Cum ergo corpus humanu continue
dissoluitur ab vtroq dicto calore: indiguit restauratione vt con
seruetur: sed ista restauratio non potuit fieri nisi per nutri
mentum et dietam: igitur necessaria fuit dieta: vnde Aristote.
in topicis dicit: nutriuntur semper animalia: no semper tamen
augentur. ysaac autem videns huiusmodi necessitatem diete: fecit scien
tiam de dietis. Sed q: vt dicit phs: scire aliquid contingit:
aut in vniuersali aut in particulari: pter hoc fecit duplicez
scientiam de dieta: in vniuersali scz et in particulari. Sic ergo
patet que sit causa materialis huius libri: q: dieta particula
ris. Causa vo efficiens est ipse ysaac. Causa formalis est mo
dus agendi. Causa vo finalis fuit finis huius operis: q est
vt habita scientia de dieta particulari: possimus regere et
conseruare corpus humanum in debita naturalitate. Transfe
rens istam scientiam fuit constantinus. ¶ Titulus talis est. In
cipiunt diete particulares ysaac filij adoptiui salomonis re
gis arabu. Cui parti phic supponitur in sequenti lectione de
clarabitur. ¶ His visis accedendus est ad formam tracta
tus. Iste liber a principio diuiditur in duas partes: quia pri
mo vtitur transitu: secudo ponit tractatum. Prima ibi. Co
pleuimus in primo libro. Secunda ibi: Cibaria in sua substan
tia diuersis. Prima diuiditur in tres: q: primo vtitur transitu
recapitulando de predictis. Secundo epilogat ad dicenda
ibi. Oportet in scdo. Tertio docet modum pcedendi i isto libro
ibi: In tertium huius libri. Tunc sequitur secunda pars: in
qua ponit tractatum: et in illa primo determinat de dieta put
respicit cibum. Scdo prout respicit potum. Secunda versus
finem libri: ibi. Physici vero concordant esse maxime &c. Et
in prima primo determinat de dieta sumpta a terrenascenti
Scdo ab animalibus et eorum superfluitatibus: scda ibi. In
prima licet particula de animalibus copetenter. Et in prima
primo determinat de dieta sumpta a granis et fructib9. Se
cundo de sumpta ab herbis. secunda ibi: Quia copleuimus
in hoc libro scdo. Et primo de dieta sumpta a granis: secun
do a fructib9: scda ibi: Ficus ceteris fructibus. Et in primo
determinat de dieta sumpta a granis ex quib9 fit panis. Se
cundo a granis ex quibus non fit panis. scda ibi fin quosdam
Fabe vo in natura. Sed q: in quibusdam regionib9 fit panis
ex fabis: propter hoc fm alios: secunda pars incipit ibi. Lenti
cula frigida est in primo gradu. Et in prima primo determi
nat de tritico vel frumento quod idem est: Scdo de ordeo ibi:
Ordeum frigidum et siccum. Tertio de milio: ibi. Milium frigidum
est. Quarto de panico. ibi: Panicum in farina. Quinto de fabis
ibi: Fabe vo in natura. Et in prima primo determinat de ve
ro tritico. Scdo de non vero: ibi: Lizania nascitur inter. Et
in prima primo diuersificat triticum a parte sui totius. Secun
do a parte suarum partium. ibi: Nature cortex triticeus. Ter
tio de confectis ex tritico. ibi: Panem tritici calidiorem. Et in
prima primo determinat de tritico in via diete. Secundo in
via medicine: ibi: fm suam naturalem substantiam. Et primo ge
neraliter: secundo magis specialiter. ibi: Genera vo huius
sunt duo. Et ista secunda diuiditur: q: primo diuersificat triti
cum penes suum genus: vel penes suam compositionem. Scdo
penes locum proprium vt penes terram vbi nascitur: ibi in fine
presentis lectionis: Diuersitas grani fm terram. Tertio pe
nes locum communem vt penes regionem: ibi: Diuersitatem tri
tici ex regione. Quarto penes tempus. ibi: Diuersitatem triti
ci penes tempus. Quinto penes nouitatem et vetustatem. ibi:
Diuersitatem tritici pro vetustate. Prima pars cum aliis pre
cedentibus est presentis lectionis. Hec est diuisio et senten

tia lectionis in generali. ¶ Nota vnicum verbum q: oblitum
fuit in precedenti narratione: q dieta quandoq sumitur large pro
administratione sex rerum non naturalium: et tunc diffinitur sic.
Dieta est certa regula viuendi ad vsum et vtilitatem humani
corporis attributa. Quandoq vo sumitur dieta pro vsu cibi
et potus solum: et sic stricte: et tunc diffinitur sic. Dieta est com
petens exhibitio cibi et potus: quantitate: qualitate: tempo
re: numero: et ordine varianda: et vltimo isto modo determi
nat de dieta hic auctor.

¶ Hic primo dubitatur vtrum dieta sit necessaria corpori huma
no: videtur q non: q: quanto aliquid est nobilius: tanto paucioribus
indiget: vt patet de prima causa: q: nullo alio indiget: sed ab
omnibus indigetur. Hoc idem potest probari per Aristotelez
in fine primi posteriorum. vbi dicit q demonstratio affirmatiua
nobilior est negatiua: et hoc q: affirmatiua paucioribus indi
get ad sui probationem. Sed quedam corpora vt metalla absq
nutrimento et dieta sustentantur: que no sunt ita nobilia: igitur.
¶ Item corruptio et dissolutio fit per accessum ad contrarie
tatem: sed corpus humanum cuz sit temperatissimum: maxime
recedit a contrarietate. Unde dicit phs in primo de anima
libus: q sicut aurum inter omnia metalla est maxime tempera
tum: ita corpus humanum inter cetera corpora. hoc idez vult
Constantinus: minime ergo dissoluetur: sed dieta respon
det dissolutioni: ergo no est necessaria corpori humano. Co
tra: corpus humanum vt dict eum sit: continue dissoluitur: sed
restauratio respondet dissolutioni: ergo continue restaura
tur: sed hoc non potest fieri nisi per dietam: igitur. Itez phus
in topicis dicit q nutriuntur semper animalia: non tamen sem
per augentur: si ergo semper nutriuntur: ergo semper dietan
tur: igitur. qd concedo propter causas istas: q: corpus vt dictum
est: et hoc dicit Auic. constituitur ex corporib9 liquidis flui
dis vt ex spermatibus: qd ad tantam coagulationem peruenir
re non potuit sicut lapides et metalla. Corpus ergo fuit rarum
et molle et passibile: q: ad hoc q continuetur in vita: oportet q
semper sit fluxus continuus spirituum: et raritas disponit ad huiusmodi
continuum fluxum: vnde phs dicit q mollicies carnis boni
tatem complexionis et anime demonstrat. Ad primum argumen
tum in contrarium dico q aliquid indigere alio hoc est multi
pliciter. Uno modo pter sui nobilitatem: vt corpora celestia
indigent multitudine stellarum vt possint multos effectus in
ducere in inferioribus: et talis indigencia attestatur supra no
bilitatem. talis inquam indigentia est in corpore humano re
spectu diete et aliorum et sic non obijcis. Alia est indigentia pro
pter defectum vt claudus indiget pede: et talis arguit igno
bilitatem: qua indigentia non indiget corpus humanum dieta
nec alio. Ad secundum dico q duplex est corruptio et dissolutio.
Quedam a parte complexionis: et tali no corrumpitur corpus huma
num: et sic obijcis. Est autem alia a parte compositionis: et tali
to corrumpitur cum constituitur ex fluidis &c. ¶ Queritur vtrum
de dieta possit esse scientia: videtur q non: quia omnis scien
tia de difficili et ente: sed difficilius est cognoscere dispositio
nem aeris vt dicit hippo. in pronosticis: et Gal. in comento:
et tamen non habemus scientiam de dispositione aeris: ergo
multominus de dieta cum sit facilior ad cognoscendum q di
spositio aeris. Item quanto res est magis necessaria: tanto
de ea maior est necessitas: sed aer est necessarior dieta: igitur.
Probatio: q: dicit Consta. q si aliquis trahatur a carcere pri
mo appetit aerem: scdo potum: tertio et vltimo cibum: et ebilat q
primo appetit qd est magis necessarium: ergo aer est nobis
necessarius. Item hoc idem dicit ysaac in viatico: q no possu
mus viuere vno momento sine attractione aeris: sed multo
tempore possumus sine cibo: igitur aer est nobis necessarius:
sed de eo qd magis de esse scientia: igitur magis erit scientia
de aere q de dieta: sed tamen non habemus scientiam distinctam p
se de dispositione aeris: ergo nec de dieta. Item tres sunt vir
tutes in corpore humano: animalis: vitalis: naturalis: et radix
aliarum est vitalis: q no habemus scientiam separatam de aere: q
inquam respicit vitalem virtutem que est radix aliarum: multominus
debemus habere scientiam de dieta: igitur. In contrarium est iste auctor
qui facit de dieta scientiam tam in vniuersali q in particulari
Hoc idem probo ratione: q: scientia pot esse de eo q de eo qd diuiditur in
plures differentias et maneries q de eo qd no est huiusmodi: sed dieta

diuidit in plures differentias ⁊ maneries: q: quandoq; ab animalibus: quandoq; a terrenascentibus: ⁊ multis modis: quia quandoq; a fructibus: quandoq; a granis ⁊c. ab animalibus: q̄nq; ab his quādoq; ab illis: ⁊ istud difficilius est scire: et omnis scientia de difficili: non sic do aer: igit sciētia pōt esse de dieta: qḋ ꝯcedo potius ꝙ̄ de aere. Una cā est: q: aer non attrahit ad nutriendū: q: nullo mō nutrit: vt dicit pbus: sed attrahit ad alterandū solūmō: sꝫ cib⁹ attrahit ad alterandū ⁊ nutriendū: igitur poti⁹ est sciētia de cibo siue de dieta ꝙ̄ de aere. Scḋa causa est eius vniuersalitas: quia oē viuens recipit dietā ⁊ non aerē: imo solūmodo animalia degentia in aere recipiunt aerem: ⁊ nō degentia in aquis: ⁊ eiꝰ scientia est de vniuersali. Tertia causa: q: dieta in plures differētias ⁊ maneries partitur ꝙ̄ aer: ⁊ ita difficilior: est ad cognoscēdū ⁊ de difficiliori est sciētia. Quarta causa: q: pluribus modis potest variari dieta ꝙ̄ aer: ⁊ varietas facit confusionem ⁊ difficultatē: igitur. Ad primū argumētū dico ꝙ procedit ab insufficiēti: q: licet dispositio aeris sit difficilis ad cognoscendū: tamen q: nos possumus ita resistere nocumento aeris sicut diete ꝓpter hoc ⁊c. Uel dicēdū aliter per interemptionē: q: difficilius est cognoscere dietam ꝙ̄ aerē: cum dieta sit magis ꝯfusa: ⁊ confusio indiget cognitione ⁊ scientia. Et tu obijcis hippo. in ꝓnosticis in principio: ꝙ cognitio aeris est maxime difficilis ei: tamen dico ꝙ cognitio omniū dietarū non patēs est nec manifesta: ⁊ ita de ipsa potest esse scientia: sed dispositio aeris est patens: vnde quilibet credit scire dispositionē aeris: ⁊ propter hoc ꝙ sciētia est de difficili non potuit esse scientia de aere sꝫ de dieta. Ad secundum ⁊ tertiū argumentū dico ꝙ aliquid esse magis necessarium est duplr. i. ꝙ pluribꝰ modis est necessariū: ⁊ sic dieta est magis necessaria: igit ⁊c. q: cibus est necessari⁹ ad nutriendum ⁊ ad alterandū simul. sed aer solū ad alterandum.

¶ Queritur quare non habemus vnam scientiam egrorum sicut sanorum. Una causa est confusio egritudinum: q: cū infinite sunt egritudines: ⁊ vnicuiq; respōdet sua dieta: et de infinitis non est ars nec scientia. Secūda causa est: quia qḋ determinatū est alibi non debet repeti in vna scientia: ⁊ q: in qualibet cura cuiuslibet egritudinis datur dieta propria. Tertia causa est: q: dieta proprie respicit sanitatē: medicina vo egritudinē. ¶ Tertio dato ꝙ de dieta possit esse scientia: queritur vtrum de dieta particulari: arguit ꝙ non: q: diete particulares possunt aliter se habere: igitur. Item de infinitis non est scientia: sed diete particulares sunt infinite: igitur. In contrariū est hic auctor. Et probatur ratiōe: q: dicit Ga. in tegni. ⁊ Halp in cōmēto: ꝙ medicinalis sciētia non transcēdit sensum: sed aristoteles dicit ꝙ vniuersale est dū intelligitur particulare dū sentitur: ergo solū de particulari dieta est scientia: ⁊ non de vniuersali. Item scientia de dieta est vt corpus restauret: sed vniuersalis non restaurat corpus humanū: igitur. Ad hoc dico ꝙ est sciētia de vniuersali ⁊ particulari. Ad duo prima argumenta dico ꝙ duplex est particulare. Quoddam est sub quo non contingit subsumere: ⁊ de tali non est scientia. Aliud est sub quo contingit descendere ⁊ subsumere: ⁊ de tali est sciētia: vnde ibi determinat de grano: ⁊ inter grana determinat siue descendit ad triticum: nam non descendit ad hoc granum indiuiduum tritici vel ordei: sed ad triticū vel ordeū ⁊c. Ad alia argumenta in contrariū: ad primū dicitū ꝙ scientia medicinalis non transcendit sensum. Ad hoc dicunt quidā ꝙ verū est in cognitiōe signorū: vnde dicunt ipsi ꝙ Hal. istud ꝓponit capi. de signis: sed hoc nihil est: q: sequeret ꝙ nō esset scientia de causis: quare aliter dicendū ꝙ licet formaliter sensum non transcendat: tamen finaliter transcendit sensum: vnde omnia illa que in medicina determinant: finaliter sunt propter indiuiduū. Ad secundū dico ꝙ dieta vniuersalis inquantum vniuersalis nō nutrit: sed inquantū aptat corpi hūano.

¶ De diuersitate tritici ſm naturam terre.

Diuersitas grani ſm terrā vbi nascitur trifariam diuiditur. Est enim terra crassa et pinguis atq; putribilis: est macra ⁊ sicca naturaliter siue accidētaliter ꝓpter herbarum multitudinē: vnde a sua humiditate desiccatur ⁊ pinguedine destituitur. Est ⁊ naturaliter sicca et macra: hec quidē vstione herbarū exiccat dupliciter ⁊ marcescit: vñ nitrosa fit ⁊ salinaria. Quod in crassa igitur ⁊ pingui nascitur granum: crassum est et pingue: graueq; in pōdere: nutribileq; existit. Quod in macra ⁊ sicca naturaliter siue accidentaliter: est macrum ⁊ siccum fit: leueq; in pondere minusq; nutrit. Macra vero naturaliter ⁊ inculta pene nunq̄ deinceps fructum ferens erit: si quos tunc ferat: siccissimi erunt ⁊ macerrimi: ⁊ a frumēti natura degeneres: medulle nihil habebunt: ⁊ zizania dicuntur. egressi de natura cibarij: ⁊ in naturā venenosam ingressi: vnde ⁊ corporibus humanis nocuissimi fiunt.

¶ De diuersitate eiusdē ex natura regionis.

Diuersitatum tritici ex natura regionis vbi nascit quattuor modi sunt. Est enī regio nature calide ⁊ sicce vt meridionalis. Est calide ⁊ humide: vt orientalis. Est frigide: ⁊ sicce vt septētrionalis. Est frigide ⁊ humide vt occidentalis. Eiusq; grani qḋ in calida ⁊ sicca nascit: humores eius pauci sunt vnde parū nutrit: calor illius est defectiuus: qm̄ regionū calor substantialis eius desiccat humores: corpusq; rarificat: vnde caloris interioris minor est vis: ⁊ fit etiā siccū ⁊ durum parūq; nutribile. Nati in calida ⁊ humida regione: humores multi sunt calidi ⁊ humidi: vnde causa fit defectionis caloris eius substantialis vel accidētalis: calor autē non substantialis ⁊ ex aere veniēs: exterius eius humiditatem substantialē exurit: vñ ⁊ rarum ⁊ leue fit necesse est. Terra que frigida est: humideq; nature: necesse est vt vmbrosa sit vel lutulenta. hec multiplicādorum humorū causa est quibus triticū nutriatur cū hoc fit ⁊ aeris superaddatur frigiditas tenerescit vel tumescit granum atq; mollescit. Interiora eius exterioris aeris frigiditas perforans calorē naturalē extinguit. hoc medulle minuēde causa est ⁊ furfuris augendi. Regionis frigide ⁊ sicce cū niuis abundet et glaciei: aer densissimus ac frigidissimus in ea exorti tritici iteriora penetrat: q: exteriora claudit ⁊ spissat: ⁊ naturalis proinde calor clausus interius exire non sinitur: sitq; hoc causa vt coniunctū ⁊ ponderosum: medulle sit plurime: corticis pauci: ⁊ ꝑfecte nutrit ⁊ cito digeritur.

¶ De diuersitate eiusdē ſm tempus.

Diuersitatū tritici ſm tēpus nascentie: eius duo sunt modi: aliquando quippe moderatum est tempus atq; vernale: equale etiam in calore ⁊ humiditate: aliquando ꝙ moderantia deficit in aliquas q̄litates egreditur: aliquando in initio moderatū in intēperantiā post in corruptionemq; mutatur. Si moderato triticum nascatur in tempore: in quantitate ⁊ qualitate perfectum erit ⁊ crassum medulle plurime: corticis pauci: si in immoderato exortum imperfectū erit: ⁊ macrum nutriens male. Intelligim⁹ autē hec ex q̄litatib⁹ aeris quēadmodū ⁊ regionū qualitatib⁹ diuersis. Nascit aūt aliquando in tpe moderato: sed messis iā ex primo tpe

graues culmi superuenientibus imbribus humectantur: exteriorq; aeris calor ingressus eius desiccat humiditatem: fit itaq; ex accidentalibus causis macrum siccumq; ⁊ durum: ⁊ est minimū nutribile: idē patitur si eodē in tpe calidi venti ⁊ sicci flatibus attractetur.

¶ De diuersitate eiusdē ſm vetustatem ⁊ nouitatem.

DIuersitatū tritici pro vetustate ac nouitate sui modi sunt triplices. Vetustū siquidē ac longi tēporis triticum siccum est ⁊ parum nutrit: ad digerendū etiam durum: qm̄ cum accidentalē eius humiditatē aeris penitus calor exhauriat: naturalē quoq; plurimū subtrahit. Nouū econtra: breuisq; tēporis propter humiditatē simul ac viscositatē terre humidū est atq; viscosum: densum: digeri durum ⁊ inflatiuū: ventositatē ⁊ rugitum faciens ventris. Si aūt sit mediū vt videlicet neq; vetus sit neq; nouū: humiditas p tēpore inter multā ⁊ paucam media est: exhausta enī humiditate accidentali substantialē eius partē aeris desiccat calor: propterea hec species media laudabilior existit ⁊ melior: bene nāq; nutrit ⁊ cito digeritur: qm̄ ꝙ longe est a viscositate terre pro tēpore densitatē viscositatemq; amittit. Aeris vo calor: si accidentalē eiꝰ humiditatem exhauserit: substantialē prout expedit tēperauit: sed tn̄ hoc plus minusve contingit ſm qualibet tēporū qualitatē. Pertractatis diuersitatibꝰ tritici extrinsecus accidentibus: vt de natura eius propria ⁊ essentiali subsequamur oportet.

¶ De diuersitate tritici ſm substantialem naturam sui.

SEcundū sui naturā substantialē triticū in primo gradu calidū est ⁊ humidū ⁊ siccum mediocre: panis ex eo factus calidior est: calor eius in scdo gradu adipiscit͛ id ex calore ignis ⁊ coctione: testatur hoc elementorū in rebus actio. Verbi gratia. Melones cum natura sint frigidi ⁊ humidi in scdo gradu: eorum semen desiccatum ad solem in fine secūdi gradus efficit͛ siccum. ordeum ⁊ faba in propria natura sue substātie frigida ⁊ sicca est. Si coquant͛ in aqua humiditatē assumūt. Si igitur siccum ex aqua humiditatē: humidū ex sole suscipit siccitatē: necesse est vt calidū ex niue frigescat: ⁊ frigidū ex igne calescat. Habet preterea granum tritici ꝓprietatē ab omnibus granis exceptā: ꝙ nutribilius ⁊ laudabilius est: propter similitudinem cōplexionis nostri corporis. habet etiam cū ceteris cōmitā ꝓprietatē atq; cōmunem: ꝙ videlicet colatiuū est: mūdificatiuū ⁊ lauatiuū: qd̄ patēter de eius actionibus ſm medicinā apparet: ius enī de eiꝰ farina confectū purgatiuū est pectoris ⁊ pulmonis eorūq; lenit asperitatē. Idē facit si ptisanā faciamus sicut de ordeo fieri solet: ⁊ plus ordeaceo ad tussim ⁊ sputū ⁊ fluxum sanguinis valet: ⁊ si coquat͛ cū oleo ⁊ duro superponitur apostemati dissoluetur: ⁊ si aceto mixta ⁊ melle pustulis apponat͛ q̄ nascunt͛ in facie amouent͛. Cū aqua ⁊ ruta si coquat͛ ⁊ mamille superliniatur dure propter lactis coagulationē interius: in mollicē duricies cōmutabitur. Temperata cū succo iusquiami ⁊ cataplasmate ex ea super neruos facto: humores nociuos descēdere ꝓhibet. Granū masticatum cum saliua hominis apostemati qd̄ ex rabidi canis morsu contingit: superpositū morbū fugat. De grano oleum factū ad impetiginē ⁊ serpiginem auferendā valet: ante tn̄ eorum locus aspero fricetur pāno: post oleo superungat͛. De tenuissimo puluere qui ex molēdino eijcitur: ius si fiat: ad fluxum sanguinis ⁊ sanici per os eiectum ⁊ emptoicis valet.

¶ De propria ⁊ essentiali natura tritici.

NAture cortex triticeus calide ⁊ sicce ⁊ colatiue ac mundificatiue: magis ꝙ farina. nutrimentū tamē eiꝰ paruissimū est. In aqua calida missus: ⁊ perfricatus atq; colatus ⁊ coctus vt ius inde fiat: ⁊ pectora ⁊ pulmones a viscosis humoribus purgat: ⁊ si vice aque mittatur in lac nutribilior fit: ⁊ ex stomacho eijcitur cito. Si furfuris aceto mixti cataplasma calidum vulneribus ⁊ pustulis ⁊ scabiei adhibeas: valet atq; mundificat. Si cum vino aque mixto coquitur: ⁊ cataplasma de eo mamille propter lactis coagulationem dure superponitur dissoluit. valet idem ad serpentis morsum. Tritici recētis ⁊ noui nutrimentū paruum existit: ⁊ crudū phlegmaticū ⁊ inflatiuū rugitū ⁊ dolorē lateribus cōmouet: ⁊ in putredinē cito conuertitur. manifestat hoc qd̄ videmus in lumbricorū ⁊ cucurbitinorum generatiōe: quare granū assatū ad ignē magis nutrit: ventositatē minus facit ⁊ stipticū est: in aqua coctum grauissimū est ⁊ inflatiuū: digestionē duram ⁊ rugitū mouet: humores densissimos generat ⁊ viscosos: maxime si granū est farine multum: furfuris paruū habens: si tamen bene digeritur multū nutrit ⁊ membra confortat ⁊ tarde egerit͛: ꝓpterea oportet dare eis qui magnis laboribꝰ exercitantur.

¶ De pane triticeo.

PAnem triticeum calidiorem dicimus esse alijs: diuersa tamē eius sunt nutrimenta: quattuor modis. Uno propter farinam vnde factus est. Secundo ex artificio sui. Tertio ex igne vbi coctus est. Quarto pro qualitate qua sumitur. Farina tribꝰ modis dispartitur: primus per essentiam suā: secūdus pro qualitate molitionis sue: tertius ſm breuitatē: aut ſm longitudinē tēporis ex quo mola cōtrita est. Essentie tritici modus in duos contrarios diuiditur modos: aut enī viscosum ⁊ graue: ⁊ medulle multum: corticis parū habēs: nutrimentū eius multū: egestio eius a stomacho tarda: digestio eiꝰ dura est. Eius nutrimēti multitudinum duplex est causa. Prima quidē ꝙ mēbra quantitatē multam ex eo recipiūt propter medulle multitudinē. Secūda ꝙ in eis ꝓpter viscositatem ⁊ duriciē suam diutius demorat͛. Tarditatis rursus eiectionis a stomacho vel intestinis: duplex est causa. Una quidē ꝙ ex eo nō multā recipiūt quantitatē intestina: mēbra quippe eiꝰ plurimū quātitatis assumunt: vnde necesse est ne intestina grauata cogātur ad egerendū. Altera causa q: furfuris parum habet: ꝙ pro sui natura excolet ⁊ purget: vnde Rufus: panis quanto mundior est: tanto pluris est nutrimenti:

⁊ durionis egestionis tardiorisq̧ digestiōis. Leuis eñ farina ⁊ rara medulle paucę: cortic̄ plurimi: pau nutrit: egredit̄ facile: leuiterq̧ digerit̄. Paruitatis nutrimēti eī⁹ duplex est causa. Prima quidē q̄ quā titas ex ea parua membris accedit propter furfuris ⁊ corticis multitudinē. Secūda q̄m mora eius in mē bris parua est: farina leuitatis causa est: facilis autē eiectiōis ex intestinis bifaria ratio est: cū enim mem bra parū recipiāt: magna pars intestinis accedit: vn de grauata cito cogunt̄ egerere. Rursus cū colatiue sit cortex nature: abundantiā eī⁹ facile intestina eij ciunt. Singuli eñ duoꝝ modi in quattuor diuidunt̄ modos. Est eñ cū subtili simul adepto cortice: gros sum ⁊ densum relinquitur quod simila appellatur. Est etiam cum grosso ⁊ tenui relicto solum abijcit̄ furfur. Est cum nimiū grossum furfur ⁊ simila relin quunt̄. Est cum simila sola ablata: furfur remanet et subtile. Prim⁹ v̄o horū ⁊ quartus cōtrarij sunt: pri mus enim est nutribilissimus ⁊ durus ⁊ ad digeren dus tardus. Quartus minime nutrit: leuis est: ad di gerendū facilis. Secundus ⁊ tertius medij.

¶ De diuersitate farine.

Diuersitates farine ex molitione bifariā di uidunt̄. Est mollis pfecte trita ⁊ tota equa lis: huius in stomacho conuersio facilis est: nutrimentū plus. Est eñ nō perfecte trita: nec tota equalis: ſʒ partim grossa partim tenuis. hec itaq̧ propter molitiones diuersas demorat̄ in sto macho: ⁊ est digeri dura ⁊ egeri tarda. Diuersitatū farine ſm tempus triplex est modus: aut vicinuꝫ est molitiei: aut loginquū: aut mediū. Que vicini est tē poris calefacit corpus: ventrēq̧ cōstipat. Ignea au tem naturā ex molendini volutione adepta est: vn de stomachū calefacit: ⁊ egestiōis humiditatem eiic cat. Que v̄o longinqui est temporis: epar calefacit ⁊ a stomacho eijcitur. Que eñ medij est temporis: pre fatarum est media potestatum.

¶ Dubitat̄ vtrū ista scientia sit theorica: aut practica. Di co q̄ nec est pure theorica: nec pure practica: imo mixta de theorica ⁊ practica: q: ista sciētia de dieta inquātū docet co gnitionē de hmōi dietis est theorica: inquātum v̄o adaptat corpori hūano est practica. ¶ Querit̄ vtrū triticū sit cibus appropriatus homini sicut glans ⁊ fructus porco: videt̄ q̄ sic: quia dicit Aristo. in ethicis: q̄ homo nō est aīal pigrum: vnde nō est peioris cōditionis q̄ alia aīalia immo melioris ergo cū alia aīalia habeāt nutrimentum sibi appropriatuꝫ: ergo ⁊ homo cū sit nobilissimū aīal: habebit nobilissimū nu trimentum ei appropriatum: sed hoc est triticum vt dicit au ctor in littera: q̄ triticū est cibus hoī appropriat⁹. Itē essen tialius cōparatur cibus ad hoīem q̄ potus: sed potus sicut vinū appropriat̄ hoī: igitur ⁊ multomagis cibus qd̄ est tri ticū. Nā cibus attrahitur ad nutriendū ⁊ alterandum: ⁊ po tus solum ad alterādū. Itē duplex est appetitus in hoīe. s. naturalis ⁊ aīalis: sed dicit phs q̄ potētie rationales se ha bent ad opposita: naturales ad vnū solū: q̄ appetitus natu ralis se habet ad vnū solū cibū ⁊ hoc erit triticū. In contra riū est auctor determinās de infinitis dietis respectu corpo ris hūani. Itē dicit phs in libro de plātis: q̄ oēs plāta ordi natur ad hoīem: ⁊ hoc quātū ad fructū ⁊ folia ⁊ semen. et similiter omne aīal ordinatur ad hoīem: igit̄. Itē dicit Aui cen. q̄ oīa q̄ agūt a proprietate agunt occulte: vt scamonea attrahit choleram: ⁊ adamas ferrum: ⁊ hoc a virtute occul ta: sed nutrimētū nō agit occulte in corpus humanū: immo manifeste ipsuꝫ augendo ⁊ alterādo: q̄ nō appropriat̄ homi ni cū illa q̄ appropriant̄ agūt occulte. ¶ Querit̄ vlteri⁹ qua re alia aīalia sunt contenta vno cibo: hō aūt omnes sibi ap propriat. Respōdetur ad illud. Causa prima est: q: oīa or dinant̄ ad hoīem ratione sue nobilitatis: non aūt sic alia ad aīalia. Secunda cā est: q: distinctio p cōplexiones maxime est in hoīe. vnde quidā est cholericus: quidā melācholicus: quidā phlegmaticus ⁊c. nō sic vero est de alijs aīalibus: im mo porcus semper est phlegmaticus: ⁊ omnis bos melan cholicus: ideo ſūt diuersium nutrimentū homini. Tertia cā est: q: homo sequit̄ appetitū aīalē qui est in hoīe diuersus: q: nō appetit cholericū cibū: modo phlegmaticū: igit̄ sibi nullū appropriauit. Nā potētie aīales se habēt ad opposi ta: ⁊ nō naturales quibus solūmodo appetūt bruta: igitur. Ad questionē dico q̄ homo nō appropriauit sibi nutrimen tū. Ad primū cōtrariū dico q̄ plus valet ad oppositū q̄ ad propositū: q: eñ homo est aīal nobilissimū, ꝓpter hoc nullū nutrimētū sibi appropriauit. Ad scd̄m dico q̄ nō appropria uit sibi vinū: immo sunt homines q̄ abhorrent vinū: ⁊ mul te sunt aues q̄ bibūt vinū. ¶ Et si querat̄ quare quidā ab horēt vinū. dico q̄ h̄ est ꝓpter malā cōplexionē calidā ⁊ sic cā stomachi: ⁊ distrasia naturalis appetit cōtraria: vt dicit Gal. que igitur appetit frigidū ⁊ humidū. Secūda cā potest esse debilitas cōtexture ipsius stomachi: ⁊ cū vinū sit inci siuū nocet stomacho debiliter cōtexto. Tertia causa est pas sibilitas capitis: q: aliqui habēt caput adeo debile ⁊ passibi le q̄ statim ledit̄ a vino: igit̄ abhorrent vinū: q: stomachus cōpatitur cerebro cū habeat colligātiā cū eo. Quarta cā po test esse ꝯsuetudo: q: q̄dā nutriūtur in terra nō vinosa: igit̄ Ad tertium argumentū dico q̄ quidā homines reguntur a natura sola: ⁊ tales nō se habēt ad opposita: sed quidā regū tur a natura ⁊ ab aīa: ⁊ tales se habēt ad plura ⁊ opposita.

¶ Tertio dubitat̄: vtrū granū nutriat corpus humanum: ⁊ apparet q̄ nō: q: nutritio fit per cōueniētiā ad naturā hu manā: sed aīalia maiorē habēt cōuenientiā cum natura hu mana q̄ terrenascētia: ⁊ tamen quedā aīalia nō nutriūt ho mines: vt bufones: igit̄ nec granum. Item quedam gene rantur ad generationem ita q̄ non ad nutritionem: vt sper ma: ⁊ quedā ad nutritionē ⁊ nō ad generationē vt lac: sed granum ordinatur ad generationē: ergo nō ad nutritionē. In cōtrariū est auctor in littera loquēs de tritico. Ad primū dico q̄ quedā conueniūt cum natura humana in forma spe cifica: ⁊ talis cōueniētia nō facit nutritionem: immo opor tet q̄ talia que sic cōueniūt spolientur sua forma anteq̄ nu triāt: ⁊ sic obijcis. Est alia cōueniētia in proprietate ⁊ sub stantia: ⁊ talis facit ad nutritionē: vt granum. Vel dicendū q̄ tu bene obijceres si tu cōparares optimū in genere aīa lium ad optimū in genere granoꝝ: sed q: tu cōparas pessi mum in genere aīaliū ad optimū in genere granoꝝ: ꝓpter hoc non valet. Ad secūdum dico q̄ verum est respectu eius dem: vnde granū illud qd̄ ordinat̄ ad generationē alterius: nonq̄ ordinat̄ ad nutritionē illius grani: sed tamē nihilomi nus potest ordinari ad nutritionē hoīs. Vel dicēdū q̄ que dam ordinantur ad generationem respectu diuersorum: vt vitellum. ¶ Et si tu queras quare illa que ordinātur ad ge nerationē possunt ordinari ad nutritionē: ſʒ illa que ad nu tritionē: nō ordināntur ad generationē. Solutio: q: plus est regenerare q̄ nutrire: ⁊ nō econuerso: vnde si aliquid pōt ge nerare: ⁊ nutrire: ⁊ nō econuerso. ¶ Quarto queritur: vtrū granū siue triticū melius nutriat q̄ alia cibaria: videtur q̄ nō: imo peius: q: dicit ysaac: nutrimētū bonū vel malū est ꝓpter approximationē ad naturā hūanā: sed multa cibaria magis approximant nature humane q̄ triticum: sicut sunt carnes: igit̄. Probatio minoris: q: ysaac in dietis vniuer salibus infert q̄ elementum distat ab homine per quattuor conditiones: ⁊ terrenascens per tres: sed animal nō distat ab homine nisi per vnā: igitur. Itē dicit Gal. q̄ nutritio est pfecta assimilatio nutrientis cum nutrito: sed caro est cali da ⁊ humida in secundo sicut ⁊ natura humana: triticum v̄o in primo: igitur. Contrarium videtur velle in littera ysaac. Ad hoc dico q̄ sine dubio caro meli⁹ nutrit q̄ triticū: quod concedo vt probant rationes. Ad auctoritatem dico q̄ ipse loquit̄ respectu aliorū granorum: quia ipsis melius nutrit.

¶ Quinto queritur: vtrū triticū melius nutriat aliis granis: videtur q̄ nō: q: vt dicit Gal. nutritio est assimilatio nutriti cū nutrito perfecta: sed quedā grana melius assimilantur nature humane: vt ciceres qui sunt ca. ꝛ hu. in secundo gradu sicut ꝛ natura humana: triticū ꝟo in p̄mo gradu: igitur. Itē qđ magis augmentat coitū: melius nutrit. Probatio: q: dicit Auicen. q̄ sperma est superfluitas cibi vltima: ꝛ nō est superfluitas impuritatis: immo puritatis: vnde qđ relinquitur nutritiue: mādatur generatiue: ſ ciceres magis augmentant coitū. ꝛ fabe similiter: vt volūt auctores: igitur. In contrariū. Itē triticū plus habet de farina ꝛ minus de cortice q̄ aliud granū: ꝛ ratione farine nutrit: ergo melius nutrit: qđ cōcedo. Unde triticū meli⁹ nutrit q̄ alia grana: tū quia similius nature humane: tum q: plus habet de medulla ꝛ minus de cortice: idest plus de puro ꝛ minus de impuro: ꝛ ista faciūt ad nutritionem: q: nutritio nihil aliud est q̄ additio quanti ad quātū: ꝛ quantum nihil aliud est q̄ substantia. Ad argumentū dico q̄ ciceres sunt similiores nature humane in cōplexione: ꝛ cōplexio nihil facit ad nutritionem: sed triticū plus assimilatur nature humane in proprietate ꝛ substantia: ꝛ ista faciunt ad nutritionē. Ad secundum dico q̄ coitus multis modis augef. Quādoq̄ per virtualē impressionē: vt imaginatio alicuius puelle: ideo dicit phs in de aīalibus: q̄ puelle de nouo coeuntes nō possunt abstinere a coitu: q: sunt bone memorie: ꝛ sepe recordātur delectationē quā habuerunt in coitu: vnde ardenter eū appetūt. Alio modo materiam coitus generando: vt cibaria cito digestibilia: vt pulli: perdices: oua sorbilia ꝛc. ꝛ isto modo verum est q̄ illud quod plus augmentat coitū plus nutrit: ꝛ hoc modo triticū melius nutrit q̄ ciceres ꝛ fabe. Tertio modo augmentatur coitus propter malā cōplexionē calidā ꝛ siccā existentē in corpore ꝛ ipsum stimulātē: ꝛ hoc dicit Halan tegni. q̄ cōplexio cali. ꝛ sic. maxime est venerea. Quarto modo augetur coitus ventositatem generando: ꝛ hoc modo legumina ꝛ omnia inflatiua: vt ciceres fabe: et hmōi augmentant coitum: et talis augmentatio coitus nihil facit ad nutritionem: q: erigit virgam solū. Quinto modo augetur coitus per humorum ebullitionem ꝛ per consequens fit titillatio: ꝛ ista nihil facit ad nutritionem.

¶ Secundū sui naturalē substantiam triticum ꝛc.

¶ Superi⁹ determinauit auctor de tritico in via dicte: nunc in via medicine. ¶ Queritur vtrum grossum ꝛ densum: aut subtile vel rarum melius nutriat. videtur q̄ rarum leue melius nutrit: q: habentiū symbolū facilior fit trāsitus: sed triticū subtile ꝛ rarum citius digeritur in stomacho: et maiorē habet conuenientiam cum corpore humano: vt volunt auctores: igitur melius nutrit. Item caro pulli melius nutrit q̄ caro bouis: igitur. In contrarium est auctor in littera dicens: q̄ grossum melius nutrit q̄ leue. Item granum grossum plus habet de medulla. Ad hoc dico q̄ subtile plus nutrit naturaliter: q: cito in substantiam aliti conuertitur: ꝛ dissoluitur cito a membris: grossum ꝟo triticum plus nutrit ꝛ melius accidentaliter: q: tarde cōuertitur: et tarde a membris dissoluif: ꝛ istā distinctionē innuit auctor in littera. Unde caro bouina plus valet ad cōfortādū virtutē ꝛ sustentandū: sed caro pulli plus in regimine sanitatis ꝛ naturaliter. ¶ Queritur vtrū triticū subtile plus valeat in regimine sanitatis q̄ grossus: vt dicit ysaac in littera: ſ grossum plus in confortatione virtutis. Probatur q̄ sic: quia ysaac inferius ꝛ in dietis vniuersalibus dicit q̄ pisces squamosi plus valēt in regimine sanitatis q̄ nō squamosi: quia per squamas mundificanf a supfluitatib⁹: igif. Similiter ꝛ triticū subtile ꝛ leue plus habet de cortice: ꝛ minus de medulla: ꝛ magis depuratū est: q: in cortice cedit tota supfluitas: non sic est grossum. ¶ Et nota q̄ triticū grossum mai⁹ habet de superfluitate: vt de cortice: ſ illa superfluitas nō cedit in nutrimentum: ꝛ q: medulla grossi tritici magis est impura q̄ medulla subtilis: ideo minus valet in regimine sanitatis. ¶ Nota vlteri⁹ q̄ aliqđ resistit causis egritudinis dupliciter. Uno modo membra confortando: ꝛ sic grossum triticū plus resistit subtili: ꝛ hoc per accidēs. Alio modo cōfortādo calorē naturalē ꝛ sp̄ītū qui sunt delatores virtutū: ꝛ virtus est illa que curaf morbos: ꝛ hoc modo subtile plus resistit: q: cito conuertitur in substantiam mēbrorū. ¶ Nota vlterius q̄ animalia meliora sunt in illo tēpore in quo abūdat plus suū nutrimentū ſ illud sit bonū: vnde ſi in hyeme nutriantur bono nutrimento vt grano: meliora erunt q̄ in estate ſi nutriantur herbis: similiter licet grossum triticum plus in medulla abundet q̄ subtile: tamen medulla subtilis sanior: est grossi. ¶ Nota q̄ duplex est humiditas, quedā naturalis in terra: ꝛ talis est mater plantarū. Alia est accidentalis: ꝛ superflua sicut ex abundātia aquarū: ꝛ talis impedit plāte multiplicationē ꝛ de tali loquif palladi⁹. ¶ Nota q̄ aīalia digerūt a calore naturali intrinseco: ꝛ talis fortior est in hyeme ppter clausionē pororū: ſ nutrimentū plāte digerif a calore extrinseco: vt a calore solis ꝛ celesti q̄ fortior est in estate. Dicit phs in de aīalibus: q̄ aīalia rare cōpositionis: vt homines in regiōe calida male degunt: vñ parui sunt ꝛ parū viuūt: sed aīalia dure cōpositiōis: vt pote in melācholica vt asini: ꝛ mule magna sunt ꝛ diu viuunt. ¶ Querif quare segetes sunt ita breuis vite: q: nō durāt nisi p̄ vnicū annū in vita sua supra terrā. Causa hui⁹ ſm phm: q: segetes inter ceteras platas maxime fructificāt. vnde vnica palma bene defert centū grana ꝛc. ideo multū expendunt in sua fructificatione de humido radicali: ꝛ vita cōsumif per cōsumptionē humidi radicalis. Item cōfirmaf hoc per phm in de aīalibus dicentē: q̄ mulier multū generās vel pariēs est breuioris vite q̄ nō generās: ꝛ similiter gallina multū ouās. Secūdo est q: seges est parue virtutis: vnde habet stipitē longum ꝛ gracilē: ꝛ hoc debilitati virtutis attestatur. vnde dicit phs in de aīalibus: q̄ aīalia extremitates longas ꝛ graciles habētia semper habēt fluxū vētris: vt ardee ꝛ grues. Tertia causa est raritas cōpositiōis: vñ dicit phs q̄ est lōgioris vite q̄ alia aīalia: q: est durioris ꝛ solidioris cōpositionis. Hoc idē vult giraudus: q̄ dicit q̄ rustici diutius viuunt magnatibus: q̄ fabis glandibus ꝛ castaneis ꝛ carne bouina nutriuntur que sunt tardioris dissolutionis q̄ carnes facilis nutritionis quibus milites nutriunf. ¶ Queritur cui⁹ cōplexionis sit triticū: p₃ q̄ frigide ꝛ sicce complexionis: q: vt dicit phs in de plantis. Ois plāta generaf ex humido aqueo ꝛ sicco terreo: sed ista sunt frigida: igif. Itē phs dicit. iiij. metheororū: q̄ in omni mixto generato citra mediū dominanf elementa grauia: sed triticū est hmōi: igif. Sʒ elemēta grauia sunt aqua ꝛ terra q̄ sunt frigida: igif. Et oē mixtū sortitur naturā dominātis in eo. In cōtrariū est ysaac i littera. Itē oē maturatiuū est calidū: vt dicit Auic. sed triticū valet in maturatiōe apostematū: vt vult Auic. igif est calidū. Itē dicit ysaac in littera: q̄ triticū habet similitudinē cū natura humana q̄ est calida: igif. Itē Gal. in de simplici medicina dicit: q̄ oē oleaginosum est calidū: ſ frumētū est oleaginosum: q: in isa determinat de oleo facto ex tritico. igitur. Ad hoc dico q̄ vno modo est calidū: ꝛ alio mō est frigidū. vñ de cōplexiōe distiguo. Qz q̄dā ē cōplexio rei materialis mixte q̄ ɔsequif rē rōne suorū ɔponētiū materialiū: ꝛ sic quodlibet terrenasiōs est frigide cōplexiōis: ꝛ pp̄ qđ est calidū in ɔtro quātū ad b́ ē frigidū. Itē ē alia ɔplexio formaf: q: q̄dā est cōplexio formalis q̄ debef mixto inquātū viuēs: ꝛ sic oē mixtū est caf. ꝛ hu. cū vita stet in caf. ꝛ hu. ꝛ de istis nō loqf medicus: ſ phs. Itē ē alia cōplexio formaf q̄ debef mixto nō inquātū est viuēs: ſ inquātū est mixtū: ꝛ de tali loquitur medicus. ꝛ loquēdo de tali triticū est caf. ꝛ hu. q: sua medulla rōne cui⁹ nutrit: est ca. ꝛ hu. ꝛ vnūquodq̄ denolaf ab eo qđ hʒ in cētro: vñ a cētrali ɔplexiōe dr tale vel tale. Ad secūdū argumētū: q: obijcis de humido materiali: ꝛ tale hūidum nō ponit cōplexionē in mixto: ſ solūmō illud qđ formaliter dñatur in eo inquātū est mixtū: ꝛ inquātū nutrit: ꝛ q: rōne medulle nutrit: igif. Et ista distinctio cōplexionū locū hʒ in multis: igitur bonū est retinere eam.

¶ De diuersitate panis.

Diuersitatū panis ex artificio sui duo sunt modi: aut ex forma: aut ex artificio. Forma autē triplex est: aut magna: aut parua: aut media. Magna medulle plus habet corti

cē subtilior ē ⁊ durior ē cortex: ppterea parū nutrit: q2 ad digerendū durus: humiditatē egestionis exiccat: vnde ⁊ vētrē constipat. Medulla grossa est viscosa ⁊ humida. vnde est inflatiua phlegma viscosū generās. Panis parui ⁊ subtilis interiora ignis pforat ⁊ humiditatē medulle exiccat: vnde parū nutrit ⁊ tarde egeritur: ⁊ ventrē ꝯstipat: precipue si frigidus sit ⁊ ex vno vel duobus diebus a coctiōe lōginquus. vnde Hippocrates: panis magnꝰ ⁊ grossus medulle est multe ⁊ nutrimenti pluris ventrē soluit. Panis paruus ⁊ tenuis medulle est pauce: nutrimēti pauci egestio eius tarda: ventrem constipat. Qui ꝟo mensure medie: in forma medie est potestatis.

¶ De artificio panis.

Artificiū panis in quattuor diuiditur modos. Est panis quantū expedit fermēti habens ⁊ salis: ⁊ bene cōfectus: ⁊ sicut oportet coctus. Est parū fermentatus atq3 confectus: ⁊ in ceteris a necessaria temperātia imminutus. Est fermētū ⁊ sal vltraq3 satis est habēs. Est azymus panis ⁊ sale carens. Qui moderatus fit in omnibus supradictis in stomacho pfecte digeritur: ⁊ sanguinē in corpore clarissimū generat: vnde nature cōfortat actionē: ppterea cōmodus est eis: qui in quiete sunt ⁊ deliciarū delectatione: ⁊ eis quoꝝ digestio defectū patif: vt seniorū ⁊ egritudinē exeuntiū. Breui exhibita exterius sufficit nature interius laboranti. Exercitantibus aūt ⁊ laborātibus incōueniēs est propter suā subtilitatē ⁊ facilitatem dissolutionis ex membris eorū. Panis fermentatus ⁊ salis parū habens nec bene coctus: viscositatē creat ⁊ grossitiem: vnde durior est tardiorq3 priore; propter hoc aptus est exercitantibus: abundātie caloris eorū est cū fortitudinis digestiōisq3. Qui fermēti supfluū salisq3 habuit: parū nutrit ⁊ nō cōfortat: virtus enī salis humiditatē eius exiccat: fermentū cōiunctionē eius rarificat. Azymꝰ minime nutrit ⁊ durissime digerif: proprietatē habet oppilationē ⁊ vētositatē generādi: idcirco oībus naturis incōueniēs est: nisi raro eis qui maximis laboribus exercentes sunt vt messores.

¶ De diuersitate foci.

Focus duobꝰ modis ē diuersus. Aut ex natura sui: aut ex artificio cocti panis. Ex sui natura tripliciter: aut enī magnus est ⁊ fortis: aut debilis ⁊ leuis: aut mediocris. Magnus ⁊ fortis desiccat ⁊ indurat exteriora panis. mica ꝟo non bene cocta remanet: q2 cortex velociter induratus nō permittit focum penetrare ad interiora. Inde duabus de causis est illaudādus: vel q2 cortex est durus ⁊ inde nō nutriēs interiora: vt feruore incēsus: vel q2 viscosa est ⁊ grossa mica: ⁊ ita vtrūq3 indigestum diuersorū humorū est generatiuū. Durities corticis ex incēsiōe sui siccissimū sanguinē parit: ⁊ cōstipat vētrē. viscositas ⁊ grossities mice hūores crudos ⁊ phlegmaticos faciunt: ⁊ solutiones vētris adiuuant. Debilitas foci ex defectione sui penetrare interiora pigrescit: vnde diutius habet immorari. Si enī antequā coctus sit extraxeris: viscosus erit: fortiter digerentibus ⁊ exercitantibus tantū necessarius: si vsq3 coquatur dimiseris: siccus ⁊ durus erit digestioni ⁊ stipticus. Mediocris temperatus focus: q2 totum corpus panis equaliter perforat: laudabilis est: vnde perfecte ⁊ fm q oportet coquitur: hic autem vtilis est quietis ⁊ delicatis: ⁊ quorum virtus deficit sicut in senibus ⁊ ex egritudine resurgentibus.

¶ De artificio panis iterum.

Ex artificio duo modi sunt. Aut in furno: aut sub testis. In furno si sit ⁊ fm q oportet decoctus: bene digeritur ⁊ penetrat: focus totū panis corpus ⁊ mica cū cortice excoquitur. Sub testis peior est: quia focus tantum in vna parte operatur: altera ꝟo grossa ⁊ viscosa permanet: ⁊ ideo ad digerendū durus est. Si ergo sepe cōedatur; post multum tempus inflationem ⁊ dolorem lateris generat. Similiter aūt subtus carbones vel cineres coctus: velociter desiccatur extrinsecus. Intrinsecus ꝟo grossus remanet ⁊ viscosus: ⁊ multum cineris ⁊ terre ei admiscetur: maxime autem si ligna mollia fuerint ⁊ cito incendantur: vnde inflationes membrorum ⁊ grauitates ⁊ visus obscuritates faciunt.

¶ De diuersitate panis ex qualitate ⁊c.

Diuersitates panis ex qualitate accipienda quattuor sunt. Alius calidus accipitur fm q a foco egreditur. Alius frigidus si tamē eadem die comeditur. Alius post vnum vel duos dies. Alius postquā siccissimus est. Calidus aūt magis nutritiuus digestiuus ventris penetratiuus: q2 mollis est ⁊ cito dissoluitur: sed a stomacho ⁊ intestinis eijci durus accidentaliter: nō naturaliter a stomacho: q2 nō descēdit inferius propter leuitatē suā. ab intestinis: quia tātum venas inde penetrat vt ad intestina parum transeat ⁊ grauet ea. Accidentaliter autem dico: quia naturaliter ventrem humectat: feces dissoluit. Qui autem eadem die comeditur: minꝰ est nutritiuus: velociter digeritur: tarde descēdit: q2 intrinsecus infrigidaf: ⁊ poris clausis ⁊ calore reclusō: interius remanet fumus: ⁊ inde exire non potest pororū oppilatione: ⁊ reuertēs inuenit aliam fumositatem: quibus grossities vētositatis ⁊ inflatiōis conficitur: ⁊ inde durus ⁊ indigestus ⁊ inflatiuus stomacho reddif. Qui post primū diē vel secundū accipif intus ⁊ exterius frigiditas dominaf: hic laudabilis est nutrimēti: ad cōparationem tamē calidi minoris ⁊ velocius a stomacho dissoluitur: ⁊ intestinis cito eijcif a stomacho: q2 neq3 grossus neq3 viscosus ab intestinis qm̄ dure penetrat venas: vnde adunatꝰ grauat intestina ⁊ eijcif. Siccissimus rarus est ⁊ leuis cū ablate hūiditatis: vnū humiditatē desiccat: dure a stomacho eijcif: cū diu oporteat imorari: vt infundatur cū sue siccitatis: ⁊ inde generatur sitis ppter desiccationē stomachi: ⁊ multa humiditas vt infundaf est necessaria: egestionem desiccat: vētrem cōstipat.

¶ De fermento.

Fermentum diuersis compositum virtutibꝰ existit: calorē habet paruū ⁊ frigiditatem vnde subtilē habet virtutē humorēs corporis ex interioribus extrahendi: ⁊ si cum

sale τ oleo temperatū carbunculis apponatur: maturat τ aperit.

De tri.

Tri grossuz est τ viscosuz: ad digerēdū durum: vētris cōstipatiuū: viā epatis τ splenis oppilat: lapidē in renibus generat et in vesica: qū factum est ex massa azyma nec sal habēre nec cocta. Quādo tñ̄ digerit: in corpe grossum sanguinē generat: sed ex aqua nisi coquatur hūiditas adipiscit: vnde humi. τ cali. plus aute hu. Inde pectus humectat: τ valet ad tussim τ ad dolorem pulmonis qui ex paruo calore τ siccitate natus est: si cū portulaca coquatur: aut bleta: aut crisolocāna: aut cucurbita: emoptoicis valet: sanis aliquādo cū oleo comestū: aut cū amygdalis: aut cū carne galline: vel alia pecorina siue porcina multū nutrit: humores tamen viscosos generat τ oppilationē facit. Qui vero ne sibi modo aliquo noceat: curā gerit: mentā origanū aut calamentū τ merū vinū bibat aut mellicratum: cum aromatibus vel zinziber condituni.

De zipulis.

5 Zipule grossius est cibus ex causis duabus: epati nocent spleni q̄ ac renibus: vna propter viscositatē olei: altera propter viscositatem farine. Ideo phlegma grossum generāt τ viscosuz: τ venarū viam oppilāt: τ epatis. Qui aūt hec nocumenta pauent: eas cū melle māducent. Epatici autē τ splenetici ab eis se caueāt precipue.

De grano fracto.

Granū fractū τ simila si cū lacte coquantur: sanguinē laudabilē generāt τ nutrimentū multū: si tamē sepe sumantur oppilationē epatis faciūt: τ duritiē splenis: lapidē i renib⁹ τ vesica: maxime si renes calidi inueniātur naturaliter siue accidentaliter.

De amido.

Amidū siccū est τ frigidū: durū ad digerendū: digestū tamen nō malū generat sanguinē: sed viscositatē quandā habet ppterea asperitatē lenit pectoris τ pulmonis: τ solidatiuū est vulneris corū. Et si cū aqua coquatur τ zuccara τ amygdaleo: multū valet ad tussim siccam: τ ad humores qui tenues sunt: τ a capite in pulmonē pectusq̄ descendunt. Aliquando coctuz cū simila bñ nutrit: τ sanguinē gñat tēperatū: sepe tamen acceptum lapidem in renibus τ vesica creat precipue si calidos inueniat renes naturaliter siue accidentaliter: valet autē ad reprimendos humores in oculos descendentes et ad vulnera in eis nascētia si oculorum mixtum sit medicine.

Superius diuersificauit panem quantū ad suā substantiam: in ista a parte sui artificij. Queritur quod est calidius: aut triticum natum in regione calida aut frigida. Dico q̄ triticū simpliciter natum in frigida regione calidius est nato in calida: q: in calida regione aeris caliditas consumit humiditatē naturalē in qua radicatur calor naturalis ipsi⁹. Sed in tritico nato in frigida non ita cōsumitur humi. naturalis: immo pori clauduntur ratione frigiditatis regionis: τ per cōsequens fortificatur calor naturalis interius. Et p solutione argumentorū que possent fieri: nota q̄ simile aduenīens suo simili in puncto auget illud: sed si sit dissimile destruit τ corrūpit: τ sic intelligit Wippo. Et etiā cōfirmatur p Aristotelem in lib. de generatione dicentem q̄ maior flamma offuscat minorē. Idē Wippo. Duo⁊ dolorū maior denigrat alterū τc. Similiter dico licet calor celestis sit similis calori naturali ipsius tritici: tñ q: est excedens diminuit humidū radicale ipsius tritici: τ per cōsequens calorē naturalē. Aut aliter nota: q̄ oē simile augmentat suū simile de p se nō tamen de per accidēs: immo destruit cōsumēdo humidū radicale. Nota vlterius q̄ cortex tritici est calidior in calida regione q̄ in frigida: q: cōtinens immutat contentū ad suam crasim: τ cortex immediate exponitur calori solis: vnde cortex in calida regione est magis abstersiuus: q: magis calidus τ siccus: sed nō est sic de medulla: q: nō exponitur aeri. Nota vlterius q̄ calor celestis confortat naturalem si ille calor naturalis sit debilis: sed si sit fortis, nō. vnde agēs inueniens resistens fortius imprimit: τ hoc est qd dicit phs in quarto metheorop. q̄ aqua calida citius cōgelatur a frigiditate aeris. Et vltra nota q̄ aliquid fortificat aliud dupliciter. Vno modo cōfortādo illud. Alio modo debilitādo eius cōtrariū. Isto secūdo mō cōfortatur calor naturalis in hydrope a calore celesti: q: calor celestis diminuit hūiditatē aquosaz ipsi⁹ hydropisis: cōtra quā pugnat calor naturalis. Aut aliter nota q̄ calor naturalis confortatur a celesti quādo calor naturalis agit supra materiā morbi hydropisis: sed nō supra nutrimēti materiā: immo debilitatur citius. Et quia in tritico calor naturalis agit in materiā nutrimenti: propter hoc debilitatur celesti: sz in hydrope calor naturalis agit in materiā morbi iō iuuatur a celesti. Et ratio huius est: q: cū digestio nihil aliud sit q̄ preparatio male materie ad expulsionē: τ calor naturalis supra materiā morbi operās intendat ipsam digerere τ diuidere: τ postea eā expellere: cū calor celestis subtiliter eā τ habiliter eā ad expulsionē: propter hoc dico q̄ confortat τ adiuuat naturalē supra materiā morbi: sz supra materiam nutrimenti impedit: q: aperit poros et facit calorem naturalem petere exteriora: vnde debilitatur interius τ remanet locus decoctiōis depauperatus calore naturali τ ita impeditur digestio. Queritur vtrum triticū antiquum sit calidius nouo. videtur q̄ antiquū: q: dicit Auic. q̄ siccitas est lima caloris: sz cū triticū sit cali. in pmo gradu vt ipse dicit: τ processu in tempore desiccetur: videtur τc. Itē dicit Gal. in de simplici medicina: q̄ vinū τ oleū quāto antiquiora tanto calidiora. vnde probat q̄ vinum vetustū est calidū multū: τ hoc de seruo notarij qui quando dominus suus iuit ad balnea: bibit vnū haustū vini vetusti: τ statim incurrit infinitas vigilias τ per cōsequēs mortē. Sed calor celestis vniformiter agit supra vinū τ triticū τ alia terrenascentia: igitur. In oppositū est auctor in littera. Preterea pueritia τ iuuētus est etas cali. sed senectus est frigida: igitur. Ad hoc dicit quidā distinguēdo q̄ triticū nouū calidius est quātitatiue: q: plus habet de humido radicali in quo radicatur calor naturalis τ circa quod expanditur: sed antiquū calidius est qualitatiue idest intēsiue: q: siccū est: τ in siccitate acuitur calor: τ hoc est qd dicit phs q̄ cign⁹ quantitatiue albior est margarita: sz tamen qualitatiue margarita est albior. Possumus tamen concedere q̄ triticū nouū calidius est simpliciter q̄ antiquū τ hoc fm auctorē: q: in nouo humidū nō cōsumitur: sz in antiquo cōsumitur. Ad primum patet solutio: quia licet in antiquo sit calor acutior: nō tamen maior quātitatiue. Ad secundū dico q̄ nō est simile de tritico τ vino: q: in vino sunt plures partes aquose τ hūide: τ illa humiditas nō potest subito cōsumi: sed paulatine vsq̄ ad septē annos consumitur: τ loquor de vino forti: τ tunc in fine remanent partes vinose ratione quarū vinū est cali. τ propter hoc quanto vetustius tanto calidius: sed in tritico est pauca humiditas accidentalis que cito consumitur: τ in pauco tempore: qua cōsumpta calor naturalis agit in humidum radicale ipsum cōsumendo: quo cōsumpto debilitatur calor naturalis: τ q: in nouo cito cōsumitur illa humiditas aquosa: τ remanet humidū radicale: propter hoc est calidius antiquo in quo cōsumitur accidentalis τ radicalis humiditas. Queritur de tritico a parte sue medicationis vtrū triticum masticatum habeat

apostemata maturare. Arguit ꝙ nõ: q: Gal. in de cõplexiõi bus dicit ꝙ oē maturatiuū est simile cõplexioni humane: sȝ triticū est calidū in primo: ⁊ complexio humana in scdo: igi tur est nõ simile. Igit̃ iuxta hoc querit̃ quare triticum ma sticatū maturat apostemata. Ad istud dicendū dico primo: q: ratione saliue acquirit aliquod acumen: ⁊ omne acutum incisiuū est ⁊ penetratiuū: ⁊ sic cū sua cõplexio sit cali. ⁊ hu. maturat. Alij dicūt ꝙ saliua hoīs ieiuni est venenosa: q: in terficit bufonē vel araneā: vnde videmus sagittarios in bel lo semper sagittas suas aspergere saliua sua. reddit igitur cū tritico masticato materiā apostematis venenosam ꝙ tūc est sarcina nature: ⁊ sic natura expellere eā statim nitit̃: vn de eā maturat ⁊ post expellit. Ad primū dico ꝙ Gal. non lo quitur de simili in puncto; immo sufficit ꝙ sit in qualitate: Uel dicendū ꝙ triticū masticatū est simile cõplexioni huma ne: q: acq̄rit aliquā caliditatē vltra suū gradum a saliua seu masticatione: ⁊ sic erit calidum in secundo sicut cõplexio hu mana. Iuxta litterā nota ꝙ iusquiam⁹ cū farina tritici com petit in dolore neruoꝝ: Quis iusquiam⁹ de se mortificet ner uos cū sit narcoticū: q: iusquiamus ratione frigiditatis re percutit materiā ne fluat ad neruos: ⁊ triticū ratione sue ca liditatis eos cõfortat: igitur. ¶ Postea dubitat̃ ꝑ hoc qđ dicit postea ꝙ oleum tritici valet ad serpiginē ⁊ impetiginē auferendā. Respondet̃ ꝙ valet: q: ratione sue humiditatis remollit: ⁊ ratione sue caliditatis dissoluit. Ad argumento rū solutionē dicitur ꝙ vbi timeretur in apostematibus in flammatio nõ cõpeteret tale oleum: nec etiā frigidū: sȝ in im petigine ⁊ serpigine nõ timetur inflāmatio. ¶ Dubitat̃: q: innuit littera ꝙ cortex tritici missus in aqua calida ⁊ perfrica tus purgat pectus a viscosis humorib⁹: vnde valet in apo stematibus pectoris ⁊ pulmonis si bibatur. Contra in tali bus apostematibus est febris: igit̃ cum triticū sit calidū nõ cõpetit eius cortex. Respondetur ꝙ in ratione alteratiõis ⁊ via non cõpetit: sed bene in via abstersionis ⁊ mundifica tionis materie viscose existētis in hmõi apostematibus: et sic loquit̃ in littera. Sȝ tu obijcies ꝙ cortex tritici nõ est ab stersiuus cū sit frigidus ⁊ siccus naturaliter: ⁊ omne abster siuum est calidū ⁊ siccū. Dico ꝙ verū est: ꝙ omnis cortex na turaliter est frigidus ⁊ siccus: sed q: est propinqua medulle calide eius: ⁊ etiā ratione caloris celestis est calidus: qui ma gis acquiritur in cortice ratione sue subtilitatis: ⁊ ideo ca lor magis ⁊ citius penetrat per eum. ¶ Queritur vtrū pa nis melius nutriat: aut caro. Dicendū ꝙ panis magis vel melius nutrit accidentaliter: q: tarde conuertitur ⁊ multū immoratur: vnde tarde dissoluit̃ a mēbris: sed caro magis nutrit naturaliter: q: citius digeritur ⁊ citius dissoluitur a membris: ⁊ istā solutionē innuit Ysaac prius in prima pagi na: ⁊ per hoc possunt solui multa argumenta. Uel dicendū ꝙ caro magis nutrit naturaliter ⁊ accidentaliter: q: magis ⁊ citius cõuertitur in substātiā membroꝝ: ⁊ accidentaliter quia tardius separatur a mēbris: ⁊ hoc patet q: natura ma gis allicit nutrimētū carnis ꝙ panis: ⁊ sicut plus allicit etiā tardius sinit abire: ⁊ ita plus moratur in mēbris ⁊ sic plus nutrit accidētaliter. Et si dicatur ꝙ in pane est cibus ⁊ po tus: vt aqua ⁊ farina. Dicēdū ꝙ verū est: sed illa humiditas est aquosa vnde nõ nutrit: sed in carne est humiditas aerea calida ⁊ humida ratiõe cuius nutrit. Uel dicēdū ꝙ istud ar gumētū magis valet ad oppositū: q: panis artificialiter pre paratur ꝑpter hoc pl⁹ nutrit ꝙ caro que habet cibū ⁊ po tū de sua cõplexione seu compositione naturali: omnia eñ animalia viuentia accipiunt cibum: sed nõ omnia mingunt vel vrināt: vtpote volantia. Ulterius nota ꝙ caro habet di gestionē in aiali; vnde qđ facit artificiū in pane: illud facit natura in carne. Itē caro habet exteriorē digestionē: quia vlterius decoquitur. Item decoquitur interiori digestione scȝ in stomacho ideo nutrit. ¶ Queritur que repletio plus noceat aut panis aut carnis. videt̃ ꝙ panis: quia dicit Hip po. ꝙ facilius est repleri potu ꝙ cibo. Arguo igit̃ sic: quāto aliquid min⁹ nutrit tanto eius repletio est minus timenda: sed panis minus nutrit quia tardius cõuertitur in substātiā mēbroꝝ respectu carnis: igitur. Itē in egris est virtus debi lis ⁊ ibi timetur repletio ad minus quo ad virtutem: ⁊ ta men egris conceditur panis ⁊ non caro: igitur repletio pa nis minus nocet. In cõtrariū est Ras. ⁊ Auicen. dicentes ꝙ repletio panis est magis timenda: ⁊ plus nocet ꝙ repletio carnis. Item in febribus dicit Ysaac ꝙ cum sanguis sit na ture amicus: citius corrigitur eius defectus ꝙ alius humo ris peccatū: ergo similiter cum caro assimiletur nature hūa ne: ⁊ magis alliciatur a natura: minus nocebit repletio ei⁹ ꝙ panis. qđ cõcedo: ⁊ pono istud argumentū vltimum pro causa. Ad primū argumentū dico ꝙ min⁹ nutrire intelligit̃ dupliciter: aut ratiõe substātie subtilitatis: aut ratione fecu lentie ⁊ impuritatis substātie. Dico ergo ꝙ quāto aliquid min⁹ nutrit ratione subtilitatis substātie: tanto eius reple tio est minus timenda: ⁊ sic obijcis: sed quanto aliquid mi nus nutrit ratiõe sue feculentie ⁊ impuritatis sube tāto ei⁹ repletio est magis timenda: ⁊ hoc modo repletio panis est magis timēda: quia ratione sue impuritatis ⁊ viscositatis minus nutrit ꝙ caro. Ad secundū dico ꝙ non negatur caro in febribus acutis propter timorem repletionis: sed ꝑpter timorem inflammatiõis: quia in carne est quedam humidi tas aerea ⁊ vnctuosa parata inflammatiõi: sed panis habet humiditatem aquosam illi inflāmationi oppositā ⁊ oīno resistentem. ¶ Queritur quare conceditur panis in omni morbo vbi conceditur caro: sed nõ econtra. Respondeo ꝙ qđā sunt egritudines frigide ⁊ lõge in qb⁹ timet̃ casus vir tutis: vt in quartana: ⁊ in hmõi cõceditur ⁊ panis ⁊ caro ne virt⁹ deficiat: quedā vo sunt breues acute ⁊ calide in quib⁹ maxima est inflammatio: ⁊ in talibus nõ cõceditur caro cū sit vnctuosa ⁊ parata inflāmationi: ⁊ tamen conceditur pa nis qui habet humiditatē aquosam illi inflammationi con trariā. Secunda causa est cõsuetudo: etsi panis sit deterior tamen quia consuetus est comedi omni tempore: non sic ve ro caro: igitur. vnde Hippo. in aphorismis: ⁊ in regimen to acutoꝝ. Parū deterit abilior pot⁹ ⁊ cibus: melior est me lioribus: si sit consuetus. Tertia causa est: q: in egro time mus de repletione quoad virtutē. vñ in egris: vt dicit Ga. est virt⁹ diminuta: ⁊ q: caro magis allicit appetitū: ⁊ in ma iori quantitate attrahitur ꝙ panis ⁊ per consequēs magis addit in virtutē: ⁊ virtus debet diminui: igitur. ¶ Queri tur vtrū in morbis acutis magis cõpetat panis lotus in aq̄ ꝙ siccus. Ad hoc dicendū ꝙ abluitur panis: q: est cali. ⁊ sic. Itē ratione decoctiõis acq̄rit caliditatē. Item ratione salis vel fermenti ibi positi acquirit aliā caliditatem. vnde si ad ministretur siccus addit in diserasiam calidam febrilem: et propter hoc abluit̃: q: eius caliditas per aquā reprimitur. Secunda causa est: q: per decoctionem acquirit aliā calidi tatem que per aquā remouetur. Tertia causa est: quia talis panis lotus administratur in via diete ⁊ in via medicine. in via diete ratione mice ad sustentandum. in via medicine ra tione aque: in qua abluitur ad alterandū. Et dicit Gal. ꝙ il la medicina est melior que fit per dietam ꝙ per medicinam. ¶ Queritur quare homo citius inebriatur ex comestione vipe posite in vino: ꝙ per potum solum vini. Una causa est ſm pbm: quia cum in vino sunt partes aquose: ⁊ quedam vinose simul mixte: vipa ibi intincta attrahit partes vinosas ratione quarū vinum habet inebriare: ⁊ dimittit aquosas ⁊ vinose in vipa penetrant vsq̄ ad profundum mice: ideo per hoc cognoscit̃ vinum forte a debili: q: quando vipa po nitur in vino forti statim penetrant partes vinose que sunt calide vsq̄ ad profundū: non sic vero in debili ⁊ prauo. Alia causa est: quia panis est calidus ratione decoctiõis ⁊ ratiõe tritici: ⁊ attractio fit a simili ⁊ a calido. In vini vo residuitate relicti: est quasi nullus valor: ideo ⁊c. Sed nõ ita inebriat vinum per se ratione partium aquosarum que sunt obtuse non permittentium ita cito partes vinosas resolui: nec ca put petere: ⁊ per consequens nec ita ebrietatem inducere. Sed alia causa potest esse maior mora vipe in stomacho ꝙ vini: quare diutius effumat ad cerebrum vipa ꝙ vinum quia cito digeritur. ¶ Dubitatur quis magis nutrit aut panis niger immundus et furfureus: vel panis mundus et albus. videtur ꝙ niger ⁊ furfureus: quia quanto cibus est grossior: tantomagis nutrit: vt caro bouina melius nutrit ꝙ pullina ⁊ plus. Item dicit Hippo. in fine regimenti acuto

rum ꝙ hydromel magis nutrit ꝙ vinū dulce. ⁊ reddit causam q: pauciores habet feces: sed panis niger magis habet feces: nā videmus stercorizare plus panem nigrū comedētes ꝙ album: igitur. Ad cōtrariū arguitur: panis nutrit ratione medulle ⁊ non ratione furfuris ⁊ corticis: sed in albo est plus de medulla ⁊ minus de cortice: igitur. vnde quasi conuertitur totus in naturā membrorum ⁊ non niger. quod concedo pro causa prima. Secunda causa quia magis attrahitur ad membra: quia est magis cōformis nature humane ratione caliditatis: non sic vero niger ratione furfuris qui est siccus ⁊ frigidus. Tertia causa est: q: albus magis immoratur in membris: cum natura sit magis auida in eius retentione ꝙ panis nigri. Ad primum argumentū dicitur ꝙ illud solum tenet in rebus eiusdem generis ⁊ eisdem cōditionibus obseruatis: nā si nutriret ratione furfuris bene cōcederem: sed nō quia ratione medulle. Ad secundū respōdet ꝙ Hippo. ibidem intelligit de nutritiōe naturali: hic autem intendimus de accidētali. Uel dicēdū ꝙ intelligit de hydromelle: vbi est plus de melle ꝙ de aqua: ⁊ tale hȝ plus de fecibus ꝙ hydromel in quo plus est de aqua ꝙ de melle: ſȝ non sic est de pane cū non est simile. ¶ Quarto queritur vtrum magis cōpetat panis niger ⁊ furfureus in regimine sanitatis: aut albus et mundus. videtur quia furfureus: quia citius digeritur: vt dicit littera: ⁊ omne tale magis competit. Itē dicit Auicen. ꝙ conseruator sanitatis studeat habere semper ventrem laxum: vnde dicit ꝙ est impossibile aliquem mori cū fluxu ventris naturali: sed panis furfureus optime laxat vētrem: vt dicit littera: q: maiores habet feces respectu panis albi. tū quia plus habet de superfluo: tum quia plus habet de cortice ratione cuius est abstersiuus ⁊ mūdificatiuus. In cōtrarium est iste auctor: ⁊ Rufus qui dicit ꝙ panis albus ⁊ mundus plus valet in regimine sanitatis: ⁊ quāto purior ⁊ mundior: tanto melior. qđ cōcedo: q: minus habet de superfluo ⁊ magis amicatur membris: ⁊ natura cum magis appetit ⁊ cum auidius retinet ꝙ nigrum. ¶ Ad primum dicitur ꝙ licet quantum ad hoc ꝙ citius digeritur melius nutriat: tamen quia plus habet de superfluo vnde nō bene obijcitur quia omnes conditiones non sunt eedē vtrobiqȝ. Ad secundū dico ꝙ panis albus naturaliter plus restringit: quia cōglutinatiuus ⁊ magis retinet a natura: ſȝ furfureus minus q: cito expellitur cū non ita retineatur cum multum habeat de superfluo. ¶ Quinto dubitatur quia magis competat in regimine sanitatis: aut panis lotus in aq̄: aut aliquo brodio: aut panis siccus: videtur ꝙ lotus in aliquo liquore vel brodio: q: prima digestio ⁊ sc̄da requirūt rem mollē cū procedant subtiliando: vñ qđ citius digerit ⁊ melius magis cōpetit in regimine sanitatis: ſȝ panis lotus est huiusmodi. q: lotus melior est sicco: igit: quia qđ melius in prima et sc̄da digestiōe etiā ⁊ in tertia: cum due prime sint preparatorie ad tertiam. Itē panis recedit a temperamento per siccitatē cū sit calidus ⁊ siccus: sed per loturam reducitur ad temperamētum: ⁊ omne tale est melius in regimine sanitatis ⁊c. In cōtrariū est Ras. dicens ꝙ conseruator sanitatis studeat vitare prolongationem mense ne sumat panem lotum in aliquo liquore. ¶ Ad hoc dicunt quidā ꝙ panis lotus nō competit in sanis: quia viscositatem acquirit ratione loture. vnde in magna quātitate sumitur in sanis: ⁊ attrahitur: vnde facit oppilationes splenis ⁊ epatis. Sed in egris cōpetit cū in pauca quātitate detur: etsi parum iste panis moret in liquore: ita ꝙ non habeat multam viscositatem. Uel dicēdum ꝙ panis lotus cōpetit sanis in regimine sanitatis si sumatur in pauca quantitate: etsi non multū moret in liquore ratiōe cuius non possit multam acquirere viscositatē. Et si queras quare competit medico ꝙ per loturam acquirit paucam viscositatem. Respōdeo q: abstergit et mūdificat superfluitates stomachi: ⁊ concedo duo prima argumenta. Ad secundum in contrarium dico ꝙ Ras. intelligit in magna quantitate: vnde tunc sine dubio non cōpetit. ¶ Querit vtrum fermētum sit calidius ꝙ pasta: ⁊ videtur ꝙ nō: quia minus habet de humido radicali: ⁊ per consequens de calore. patet quia fermentum est pasta antiquata: ⁊ in processu temporis consumitur humiditas radicalis: igitur. Itē cadē est comparatio grani noui ad vetus ⁊ paste ad fermētū: sed granū nouum calidius est veteri: igitur. In contrarium est ratio: quia caliditas mouet a centro ad circunferentiam ebulliendo: ⁊ frigiditas ecōtrario: sed fermentū mouet a centro ad circunferētiam ebulliendo: igitur est calidius. Ad hoc dico ꝙ fermentum est calidius calore accidentali acquisito ab aere extrinseco. Sed pasta calidior est calore naturali: q: plus habet de humido radicali in quo radicatur calor naturalis: ⁊ hac via procedunt duo prima argumenta: ⁊ prima via virtutum argumentum. que simpliciter duo prima argumenta concedo. ¶ Queritur quare cooperitur pasta quando fermētatur. Causa est ne frigiditas aeris possit penetrare ad centrum ipsius paste: ⁊ eam extinguere: ⁊ per consequens eius calorem naturalem. ¶ Queritur de hoc qđ dicit in littera ꝙ fermentum habet calorem paruum ⁊ frigiditatē: vnde videtur dicere ꝙ habeat simul duo contraria. Solutio ꝙ fermentum paruum habet calorem. i. accidētaliter acquisitum ⁊ frigiditatē. i. calorē naturalem remissum: ⁊ hoc intēdit dicere. ¶ Queritur de tri qui est cibus iudeorum. Et primo vtrū cōpetat emoptoicis: ⁊ contra tussim cum hoc dicat littera. videtur ꝙ nō quia in emoptoica passione est debilis digestio: ⁊ tri: vt dicit littera difficulter digeritur: igitur. Itē emoptoica passio via est in ptysim: sed in ptysi nō cōpetit illud quod difficulter digerit: igitur. In contrariū est auctor in littera. Propterea omne illud quod abscindit causam emoptoice passionis competit in eius cura: sed tri est huiusmodi: igitur cū sit conglutinatiuus ⁊ abstersiuus q: sanguinē subtilē inducētē emoptoicā passionē ingrossat: etiā grossum sanguinē generat. Itē aptiōne viarū ⁊ venarū solidat cū sit glutinatiuum: ergo cōpetit in passione emoptoica qđ concedo ⁊ hoc pono pro eā. Ad primum argumentū dico ꝙ non datur in via diete: vt tu obijcis: sed in via medicine: ⁊ medicina nō respicit digestionem citā vel tardam cū medicina nō patiatur: sed agat: ⁊ propter hoc patet solutio ad secundū argumentum. ¶ Queritur super hoc qđ est in littera ꝙ tri comestū cū oleo valet sanis. Contra tritu tuperatur propter viscositatem quam habet: cū ergo oleum addat in maiorē viscositatem adhuc minus competit. Ad hoc dico ꝙ cum oleo comestū abijcit appetitū: vnde quantū ad hoc plus facit boni ꝙ mali propter viscositatē suam. Et Halÿ dicit in tegni: ꝙ quādo aliquid pdest ⁊ nocet: si plus valeat ꝙ noceat ds admitti. ¶ Dubitat de ȝpulis ꝙ generāt grossos humores ⁊ phlegmaticos vt dicit: ⁊ tamē dicit ꝙ qui vult cauere se ab huiōi grossis humoribus: comedat eas cum melle. Contra: mel addit in maiorem oppilationē igitur cum melle nō debent comedi. Dico ꝙ cū melle cōpetunt nō ratione substātie mellis cum sit oppilatiua: sed ratione acuminis eius acquisiti: ratione cuius subtiliat ⁊ diuiditur dicit ꝙ cōpetunt sic contra oppilationē. ¶ Dubitat vtrū granū fractū generet sanguinē laudabilē: tamē dicit ꝙ si multū ⁊ assidue comedatur generat oppilationem ⁊ lapidē in renibus ⁊ vesica. Cōtra: Hippo. in apho. ⁊ in tegni ſcto auctor: dicit ꝙ parū delectabilior cibus si sit cōlatus: melior est optimo cibo inconsueto: ergo propter assuetudinē ⁊ assiduitatē nō generabit granū fractū oppilationem nec lapidē. Ad hoc dico ꝙ immo: q: sicut dicit ysaac i dietis vniuersalibus: ꝙ ex bouina carne qualitercūqȝ digeratur impossibile est bonū sanguinē generari. Sic dico de grano fracto. vnde si vna vice sumatur licet sit grossus cibus: non tamen ppter hoc generat lapidem: nisi frequētet ⁊ assiduet. Et tu obijcis assiduus cibus minus nocet ⁊c. Dico ꝙ hoc verū est respectu alterius cibi non consueti: sic non est ibi.
¶ Dubitatur cuius complexionis sit amidum: videtur ꝙ calide: quia decisum ab aliquo attestatur ei a quo deciditur siue descinditur: sed amidū descinditur a tritico: igitur erit cali. sicut triticū. Itē panis q̄ ex farina seu medulla ⁊ cortice cōficit dicit calidus: ergo magis amiduȝ cū ex sola medulla cōficiatur tritici. In cōtrarium est auctor in littera dicēs ꝙ est frigi. ⁊ sic. qđ concedo. Et nota super hoc ꝙ illa que fiunt to ⁊ in pauco ⁊ breui tempore fiunt et tritico: illa retinet cōplexionē tritici: vt panis: quia subito fit: ⁊ in breui tempore de tritico sine eius corruptione substātie: sed illa que fiunt

ex tritico nō subito: sed paulatine ꝛ in longo tempore ꝛ cuꝫ corruptione substantie ꝛ putrefactione: illa nō retinēt com plexionem ipsius: immo magis contrariam. Et quia amidum fit ex tritico posito ꝛ putrefacto in aqua ꝛ corrupto ibi diu igitur acquirit frigi. ꝛ sic. Igitur soluit argumentū secūdū quia non est simile de pane ꝛ amido: quia panis fit subito ꝛ nō amidum. ¶ Queritur quare amidū oppilat mēbra nu tritiua ꝛ adiuuat mēbra spiritualia. Una causa est: quia vene spiritualiū in principio sunt stricte: in fine vero late: vñ viscosi tas amidi subtiliatur ꝛ digeritur anteq̄ ad spūalia perueniat ꝛ cū amidū tunc habeat humiditatem lenit ea: econuerso est de membrorū nutritiuorum venis. Uel dicēdum quia immediatius venit ad membra nutritiua: ideo oppilat ea.

¶ De zizania.

ʒ Izania nascitur inter triticum siccis corruptisq̄ temporibus: unde vim habet acutā ꝛ venenosam: aliquando mentem turbans ꝛ inebriat. si farine ordei misceatur myrrhe croco ꝛ thuri: ꝛ mulieribus exinde fumigetur vulua: aperit eam concipiendiq̄ fit causa. Mixta etiam sulphure vino ꝛ aceto ad impetiginē ꝛ serpiginem valet. cum vino cocta ꝛ stercore asinino ꝛ lini semine cataplasmate facto apostema soluit: ꝛ scrophulas: cocta aūt cuꝫ radice ꝛ cortice raphani vulnerib⁹ iam putrefactis apposita sanat ꝛ mundificat.

¶ De ordeo.

Ordeū frigidum ꝛ siccum est in primo gradu: virtutē mundificatiuam habet ꝛ exco latiuam: ꝛ fabe similiter: pl⁹ tñ q̄ faba exiccat: ꝛ propterea nutrimentum eius ab inflatione est liberuꝫ: fabarū vero non similiter: plus tamen ordeo nutriunt accidentaliter non naturaliter. vnde Gal. ordeū ceteris granis nutribili⁹ est. Rufus vero triticum inquit ꝛ ordeum sunt nutribiliora ceteris ꝛ laudabiliora: nutribilius tamen est triticum. Nec arbitreris horum disputationes sibi esse cōtrarias. Galienus dixit accidentaliter: Rufus vero intellexit substātialiter ac naturaliter. verbi gratia: si nutrimentū risi ꝛ ordei pponam⁹: vñ est substātialiter ordeū nutribili⁹ inueniꝰ: pl⁹ eñi substātie ꝛ medulle habet: si vero preponamus risi: vnde accidentaliter inuenimus vel reperimus risi maioris esse nutrimenti propter grossitudinem suam ꝛ morā in stomacho longiorem: ordeum accidētaliter minus nutribile videtur propter digestionē citam ꝛ facilē membri dissolutionem. Item Gal. de ordeo ꝛ faba fm medicinam dixit: ordeum ꝛ faba quoniam temperamentis membrorum vicina sunt: in multis locis fm medicinam in vsu habentur. Sed cum cera ꝛ oleo in vnguētis ꝛ cataplasmatibus fit de ordeo cōfectio talis: elixatur enim ordeum primum in aqua: deinde assatur: inde farina facta cum zuccaro conficitur sic: hoc in estiuo tempore ad stomachi refrigerium ꝛ epatis valet: ꝛ sitim aufert cum aqua temperatum siue coctum: et cum coclear io edatur: siue aliquantulum liquidum: vt si cum mulsa bibatur. Inde fit ptisanum hoc modo. Confrigatur ordeum: vt cortex possit auferri: ꝛ mensura sumatur ordei vna et aque decem: ꝛ tamdiu coquatur donec redigatur ad vnam: deinde coletur ꝛ potui detur. hoc valet ad sanitatē custodiendam corpusq̄ humectanduꝫ: si etiam refrigeriū et eo plus appetatur: aceti pars vel paruꝫ admisceatur: ꝛ si calide nature fuerit: parum addatur seminis papaueris albi: ptisanum sanum cerebro visum clarificat: ꝛ perfectissimum in eorum corpore sanguinem generat: nec minus q̄ panis nutrit: hoc ptisanum sanis est dādum. Infirmis vero diuersis modis est dādum prout vnicuiq̄ expedit infirmitati: si vero statim velis epatis calorem extinguere: bibe vt supra diximus. Si etiam excolatiuum ꝛ mundificatiuum: et ptisanum esse volueris: cum cortice illud coque: si laxatiuum ꝛ refrigeratiuum cocto ptisano manna superponatur ꝛ mel violatum. si propter epatis constipationē illud velis accipere: coque simul radices feniculi et apij: et accipe illud cū orizaccara plurimum propter ventris solutionem. Galie. dicit. Risi accipe non tamen quantum ordeum opinatur valere. Non tamen stipticum est nisi eius cortex rubeus sit: propterea stipticum magis est albo risi rubeum. Natura risi calida est in primo gradu: sic. in secūdo. diuersis tamen modis homines accipiunt illud: ꝛ fm vnū quēq̄ modum actio eius in plus minusve mutatur. Aliquando naq̄ illud mola terit: ꝛ farinam eius velut tritici coquunt: valet autem eis qui torsionem patiuntur in stomacho: ꝛ intestinis. sunt et qui integrum coquunt cum aqua: hoc valet ad cholericam diarriam. Idem alij cuꝫ lacte coquūt ꝛ amygdaleo: hoc modo amittit constipationem suam: ꝛ bene nutrit: ꝛ bonum sanguinem generat: sperma auget: habet etiam risi proprietatem quia si cum ipso: vel cum aqua ipsius lentiginē laues: aufert ipsam: ꝛ cutem mundificat.

¶ De milio.

Milium frigidum est in primo gradu: sic. in secundo. testatur hoc leuitas eius ꝛ concauitas viscositatis vnctuositatisq̄ absentia nutrit min⁹ q̄ grana cetera ex quib⁹ panis fit: sanguinem minimum nec laudabilem generat: tamen siccitatis sue gratia confortatiuū stomachi est aliorūq̄ membrorū corporis: proinde et ventrem cōstipat. Diascorides milium diureticū esse dixit. Assatum ad torsionem doloremq̄ ventris calidum superpositum valet: causa autem nutrimēti minimi est siccitas eius. Non ab eis accipiendum est qui carnes suas augmentari ꝛ pinguescere volunt: nec eis qui laudabilem sanguinem suo corpori cupiunt generari: sed eis solummodo quibus stomachi refrigeratio ac cōfortatio: humorumq̄ eius superfluorum desiccatio appetitur.

¶ De panico.

Panicum in forma ꝛ natura est simile milio: minus tamen nutrit eo: ventrem magis constipat. Accipitur diuersis modis ꝛ pro eorum diuersitate immutat actionem suam. Quocunq̄ tamen modo preparato omni panico miliū melius est: coquitur autem sepe: aut cū pinguedine: aut cū oleo: sepe in lacte: aliquādo vero cum apozimate tritici corticis ꝛ amygdaleo. Cū pin

guedine coctū: aut cum oleo laudabile est: quoniam siccitatem suam amittit: saporitatem ab eis: et bonū nutrimētū acquirit: cōstipatione autem sua priuatur propter lubricitatē et mollitiē pinguedinis olei. Cum lacte simul vel apozimate supradicto coctum laudabilius est eo qd̄ cum aqua coquitur sola. Coctionis autem cum aqua duo sunt modi: coquitur autem aut sanū: aut mola confractum. Sanū autem ablato cortice: et ad vnam milij vel panici mensuram: quindecim apponantur ex aqua. ita coctū grossum est et durum ad digerēdum: nec est ventris constipatiuū: grauat etiā stomachum: et ex eo integrum eijcitur ad intestina. Hoc etiā grauat: ideoqz cito egredit̄ ab eis hac ergo ratiōe stipticū non est. Mola tritū coquat̄ ita: farine mundate decies tantū aque adiungatur: et postq̄ bis vel ter bullierit: fricatum digitis excoletur: calamētū susceptū donec durescat excoquat̄: sicqz comedere vtile est: et ceteris subtilius est digeriqz facilius: minus v̄o stipticū et durum est propter substantie absentiam.

De fabis.

Fabe in natura sua frigide: in siccitate sunt diuerse. Comedūtur autem sicce ac perfecte temporibus suis. Comedūtur virides nondum messionis sue completo tempore. Virides frigide sunt et hūide in primo gradu: nutrimentū earum minus: quia humores generāt grossos et crudos. inflatiue: et vētositatem faciūt in superioribus ventris: propterea valde nociue sunt. Sicce v̄o suisqz temporibus perfecte sunt frigide et sicce in primo gradu: non laudabilē sanguinē creāt: ordeo magis nutriūt accidētaliter: nō naturaliter duabus de causis. Vna propter substātie grossitudinē et tarditatem dissolutionis ex membris: subtilitatem v̄o substantie ordei et dissolutionem ex membris citā superius diximus: vnde minus nutrit. Secunda propter sue multitudinis grossitatem et viscositatem eius vnde carnem inflāt et dilatant: et operantur in ea qd̄ fermentum in farina vel pasta: propterea in superioribus ventris ventositatem plurimam grossam generant et inflationem ex qua fumus incipit ascēdere cerebro nocēs: et somnia multa et corrupta inducit. Cū hoc ergo naturaliter hn̄t fabe: nō eis aliquo coctionis modo possunt auferri. vnde. Gal. fabe si nimium coquantur: ventositatem et inflationem suā sicut ordeo auferre nequimus: minuere tamē possumus. Experimento autem hoc probatur in eis qui fabis vtētes assidue theriinationē .i. indigestionem patiuntur et inflationem: etiā sanissimi fuerint. Itē Gal. fabe s̄m cibum inflationem faciunt: et dure sunt ad digerendum: et s̄m medicinā adiuuāt humores extrare de pectore et pulmone: quoniam colamentum habēt: et ideo nō morantur in stomacho: sicut alij grossi cibi. Manifestat hoc colamentum earumqz mundificatio: qua cutem exterius mundificari cernimus: cū earum farina abluitur: idcirco ad lentiginē valet. Qui ergo cutē corporis sui mundificari voluerit: ex farina fabarum lauari assuescat. Apostemati in mamillis vel in testiculis apposite ex farina cocta in aceto cataplasmate facto dissoluunt. Omnia autem que diximus earum insunt medulle tantūmodo: cortici autē nihil: est enim stipticus et colamentum nullū habens: vnde aliquādo fabas decoquimus cū cortice in aceto damusqz diarriā patientibus propter defectionē cōtentiue virtutis in stomacho et intestinis. Eligēda autem est magna alba nō vetus: diuersisqz coquitur modis: vnde diuerse sunt eius in corpore actiones: sunt nāqz cocte in aqua: sunt autē assate igne. Aqua cocte laudabiliores sunt: quoniam aqua eis plurimū aufert vētositatis et grossitatis: maxie si eiecta aqua priori et altera adiūgat̄: hec q̄z decoctio duob9 fit modis: aliqn̄ cū cortice: aliqn̄ sine. Cū cortice cocte dure sunt ad digerendū: et inflatiue: stipticitas cū corticis fabarū egestionem prohibet vētris: mora eius diuturna in ventre necesse est vt inflationem et ventositatem generet. Sine cortice minus sunt inflatiue cito digeruntur. Et si eis fiat calefactiuis rebus appositis: vt pipere longo et zinziber: et oleo amygdaleo: pfecta est medicina ad coitus operationē. Sunt qui eis vescuntur elixis aliquando cū cortice: aliquādo sine. De elixis: idē qd̄ supradixim9 indicam9. Coste tamen aliquādo cum menta origano et cymino et similibus suā ventositatē et inflationem minuūt. Assate tamen ventositatis minus habent et inflationis ad digerendum sunt autem durissime: veruntamen si aqua infundātur post assationem: et cū cymino mēta et origano comedātur partē duritiei amittūt. Diascorides fabe inquit noue veteribus magis stomacho nociue sūt. Fabe mixte farine fenugreci cataplasmate facto apostemati retro auriculas valent. Ad liuorem sub oculis similiter cum rosa myrrha et thure ouiqz albugine valent. Ad exiccationem lippitudinis oculorū cataplasmate facto valēt. Masticate et tonse temporib9 apposite humoribus a capite in oculos descendentibus resistunt. Cum vino cocte si cataplasmata fiāt ex eis testiculorum apostema dissoluūt: Farina earum puerorum apposita inguinibus libidinem constringit. Locis in quibus pili nascuntur superposite: subtilē ac defectū pilum faciunt. Scisse quoqz in duas partes: cataplasmate super hirundinum morsibus facto: sanguinem stringit. Mamillis lactis coagulatione induratis apposite dissoluunt et lactis adiuuant exitum: si cum alumine et oleo veteri misceas scrophulas dissoluunt. Aqua earū lanam tingit.

Superi9 determinauit auctor de tritico vero: hic de nō vero: vt de zizania vel lolio qd̄ idem est: et diuiditur: qz primo ponit zizanie generationem: scd̄o eius iuuamenta: secūda ibi: Si farine ordei admisceat̄. Tūc sequit̄ illud capl̄m in quo determinat de ordeo ibi: Ordeū frigidū et siccū. Et in isto primo determinat de ordeo absolute. Secūdo per cōparationem ad risū. secūda ibi versus finem capli. Gal. de eis. Queritur verum zizania possit generari ex tritico: videtur qz non: quia in elementis est generatio conuersiua et reciproca: vnde ex aere fit ignis etc. non vero sic de alijs: illa ergo que magis vicinant̄ elemētis magis habebunt generationem conuersiuā q̄ terre nascentia et q̄ vegetabilia: s; mineralia nō hn̄t generationē reciprocā: nec conuersiuam: qz dicit phs quarto metheororum. sciant artifices

artifices alkimie species metallorum transmutari non posse: ergo multomagis terrenascentia: vel vegetabilia nõ habẽt generationem conuersiuam. Sed ex tritico non põt generari zizania nisi generatione conuersiua: igitur cũ ista generatio non fit in vegetabilibus: non fiet in tritico ⁊ zizania. Itẽ dicit phũs in de aĩalibus: q̃ si species ordinetur ad aliam: oportet q̃ ad nobiliorem siue ad minus viles: vnde musca generatur mediã te verme que est nobilior: ideo potius debet generari triticũ ex zizania q̃ econtra. In contrarium est iste auctor. ¶ Ulterius queritur quare ex tritico magis generatur lolium q̃ ex alio grano. Ad illud vltimum dico: q̃ triticum est quasi granum existens in centro respectu aliorum granorum: ⁊ in medio bonitatis eorum. Et sicut dicit phũs in ethicis: difficile est inuenire medium: facile vero est diuerti a medio: vnde plura contrariantur tritico cum sit in medio bonitatis q̃ alijs granis cum sint in circumferentia: vel versus circũferentiam propter quod ⁊c. Secũda cã est: q: triticum est nobilissimũ inter cetera grana vt dicit superius: ⁊ quanto aliquid est nobilius: tanto plura requiruntur ad eius generationem: et quanto plura requiruntur ad eius generationẽ: tanto magis accidit error in eius generatione: vt patet in homine in quo propter hanc causam potius accidit error: q̃ in generatiõe aliorum aĩalium: vnde videmus plures hoĩes cecos naturaliter: ⁊ alios claudos: ⁊ etiã multa mõstra in natura humana cõtingunt: vt mola ⁊ aliorum multe figure ⁊ varie. Ad illud põt adduci phũs in topicis: dicens q̃ facilius est destruere q̃ cõstruere diffinitionem. ratio q: plura requiruntur ad eius constructionem q̃ destructionem. Ad primam questionem dico q̃ possibilis est generatio zizanie ex tritico. Ad primum dico q̃ vnum minerale potest cõparari ad aliud eiusdem speciei vt illud aurum ad illud vel illud: aut possunt comparari metalla diuersarum specierum: ⁊ hoc dupliciter aut hec sunt eque nobilia: ⁊ sic est impossibile q̃ vnum in aliud mutetur: aut comparatur vnum ad aliud alterius speciei magis nobile ⁊ sic potest vnum mutari in aliud. Sed ego distinguo de potentia: aut de potentia nature aut artis: de potentia nature intelligo ⁊ non de potentia artis de qua loquitur philosophus in metheo. allegatus. Ad secundum dico q̃ quedam generantur a natura cum intentione nature ⁊ sic concedo. aut preter intentionem eius: ⁊ sic ex nobili fit vile. vt de tritico loliũ: ⁊ ista via generantur vermes ⁊ apostemata in corpore humano ex superfluo nutrimento. Uel dicendum q̃ zizania fit ex tritico citius per viam corruptiõis q̃ generationis: ⁊ sic non est transmutatio speciei in speciem: immo potius corruptio nobilis scilicet tritici. ¶ Queritur in qua regione plus generetur lolium ex tritico: an in humida vel sicca. Palladius dicit q̃ in humida: dicẽs in agricultura q̃ humiditas facit degenerare plantas: sed per degenerationem generatur lolium ex tritico: igitur. Item dicit philosophus in libro de plantis: q̃ sol est pater plantarum: terra so mater. In illa ergo regiõe in qua sol influit recte: sunt radij solares vel calor solis sup plantas: in illa minus plãte degenerãt: sed hec est in ca. ⁊ sic. igitur. In cõtrariũ est auctor in littera: q̃ plus fit ista generatio in siccis ⁊ corruptis temporibus. Item continens immutat contentum ad suam crasim: vt vult philaretus in libro pulsuum: ergo cum medulla lolij sit calida ⁊ sicca: generabitur in ca. ⁊ sic. similiter ⁊ medulla tritici erit cal. ⁊ sic ca: quod cõcedo. Unde dico q̃ plus fit generatio lolij ex tritico in regione ca. ⁊ sic. q̃ in hu. quia caliditas ⁊ siccitas consumunt humiditatẽ aeream que erat ca. ⁊ hu. in tritico: et cum hoc trahit calorem naturalem ipsius tritici ad exteriora. ⁊ facit ipsum exhalare. Item ipsam resoluit: ⁊ per consequens inducit sibi complexionem frigidam ⁊ siccam: ⁊ cõplexio via est in speciem: vt dicit philosophus: ⁊ per istam viam in ca. ⁊ sic. regione generatur lolium ex tritico. Ad primum argumentum dico q̃ duplex est humiditas: quedã accidentalis ⁊ superflua expãsa supra terram. ⁊ talis facit plãtas degenerare: ⁊ de tali loquitur palladius. Est alia humiditas essentialis q̃ est calida ⁊ humida aerea. ⁊ talis non facit degenerare plantas: ⁊ de ista loquitur auctor iste ⁊ non palladius. Uel dicendum q̃ licet humiditas faciat degenerare triticũ non tamen adeo vt faciat generare lolium. Ad secundum dico q̃ sol de per se facit ad generationem plantarum: tamẽ de per accidens facit ad degenerationem: scilicet humidũ radicale consumendo: ⁊ calorem naturalem ipsius plante resoluendo: ⁊ hoc modo fit degeneratio in tritico a calore. ¶ Queritur vtrũ zizania habeat somnum inducere ⁊ ebrietatem: videtur q̃ non inducat somnũ: sed citius instantias vigiliarũ quia dicit constantinus q̃ quidam est fumus suauis ⁊ mollis ebrius: ⁊ talis causat somnum: quidam vero est fumus capitosus maliciosus pungitiuus causans vigilias: ⁊ non somnum: cum ergo ex zizania generetur fumus capitosus ⁊ pungitiuus: igitur ⁊c. Item narcotica que sunt frigida in quarto: vt opium mandragora iusquiamus ⁊c. inducunt somnum vt dicunt auctores: sed zizania non est sic frigida: igitur. In contrarium est auctor in littera: dicens q̃ mentem turbat ⁊ inebriat. Solutio q̃ questio est affirmatiua vera. Sed duplex est somnus: quidam naturalis qui fit ex fumo malencolie: et talem non inducit zizania. Quidam vero est innaturalis: et fit duobus modis: quia aut fit per viã infrigidationis ⁊ mortificationis sensuum et spirituum: et illum facit narcoticum. Alio modo fit virtutem animalem retrahendo: et primo modo non: sed isto modo zizania inducit somnum innaturalẽ: q: ab ea resoluitur fumus malicielus venenosus et pungitiuus: qui statim petit cerebrũ: ⁊ peruenit ad virtutem aĩalem: ⁊ tunc virtus aĩalis sentiens illũ fumũ venenosum retrahit se: ⁊ cũ hac retrahunt spũs ⁊ influentia spirituum ad sensus particulares: ⁊ tunc organa immobilitantur: ⁊ hoc mõ zizania inducit somnum ⁊ ebrietatẽ. Per ista patet solutio ad argumenta. ¶ Queritur vtrũ panis calidus aut frigidus factus ex zizania inebriet plus: videtur q̃ calidus: q: magis vaporosus ⁊ euaporatiuus q̃ frigidus: igitur. Cõtrariũ videmus ad sensum: q: narcotica frigida plus inebriant: ⁊ somnum inducunt q̃ calida: igitur. Ad hoc rñdetur q̃ inebriare hoc est dupliciter: aut plus. i. citius: ⁊ sic dico q̃ plus ca. q̃ frigi. aut plus. i. tardius dissoluitur ⁊ plus durat eius inebriatio: ⁊ sic econtra: ⁊ per hoc patet solutio ad alia argumenta. ¶ Queritur cuius complexiõis sit ordeum. Et videtur q̃ calide ⁊ hu. q: dicit ysaac in dictis vniuersalibus q̃ duplex est dulcedo: quedam desiccans ⁊ talis subtilis est in actione: ⁊ talis est in melle. Est alia humectans vt dulcedo ordei: sed dulcedo humectans fundatur in calida substãtia: ergo cum sm ysaac dul. humectans fundetur in substantia ca. ⁊ humida: igitur ca. ⁊ hu. erit ordeum. Item ptisana que est ca. ⁊ hu. decidit ab ordeo: sed omne decisum attestatur ei a quo deciditur: igitur In cõtrarium est auctor dicẽs q̃ est fri. ⁊ sic. in primo gradu q̃d concedo. Ad primũ argumentũ dicit quidã q̃ est cal. et hu. quantũ ad medullã: sed quantũ ad corticẽ ⁊ medullã simul est fri. ⁊ sic. Sed ista solutio non valet: q: iste auctor nõ loquitur de ordeo nisi inquantũ nutrit: ⁊ q: non nutrit nisi ratione medulle ⁊ non corticis: igitur. Dicas igitur aliter q̃ medulla habet duplicẽ substantiã: quandã scilicet fri. ⁊ sic. in centro eius: ⁊ talis est ibi a dñio: ⁊ quãtũ ad istã ponitur in gradu Et aliam quandam aereã ca. ⁊ hu. ⁊ ista est subiectum dulcedinis: ⁊ quantũ ad istã non ponitur in gra. ⁊ de tali loquitur ysaac in vniuersalibus. Ad scdm dico q̃ sm q̃ dicit auctor superius sicca per elixationem acquirunt humiditatem: ⁊ humida per assationẽ siccitatẽ. Sic dico de ptisana q̃ per elixationẽ acqrit humiditatẽ: vñ nõ est hu. per se: sed per artificiũ: sed ordeũ est siccũ de se. ¶ Queritur quod magis nutrit aut triticũ: aut ordeũ. vr q̃ triticũ: q: maiorẽ habet cõuenientiã cũ natura hũana sed superius dicit ysaac in dictis vlibus: q̃ nutritio fit per cõuenientiã ad naturã humanã: igitur. Itẽ granũ nutrit rõne medulle: sed triticũ plus habet de medulla: igitur. In cõtrariũ est auctor in ista dicta auctoritate Ga. q̃ ordeũ ceteris granis nutribilius est ⁊ laudabilius: ⁊ ideo videtur esse cõtrarietas inter Ga. ⁊ ruf. q: rufus dicit q̃ triticũ nutribilius est ordeo. Et ysaac soluit in ista dicẽs q̃ nõ est cõtrarietas: q: Ga. intelligit accidentaliter: q: tardius cõuertitur ⁊ plus moratur: ⁊ tardius a mẽbris dissoluitur. Sed rufus intelligit naturaliter: q: citius cõuertitur: ⁊ citius a mẽbris dissoluitur: ⁊ ita nulla est cõtrarietas. Sed ista solutio ysaac videtur pati calũniã: q: dicit q̃ fabe magis nutriũt accidentaliter q̃ ordeũ ⁊ nõ naturaliter: propter hoc aliter dicendum q̃ Ga. intelligit respectu granorum determinandorum: vnde ordeum nutri

belius est granis determinādis: ⁊ q: de tritico superius de-
terminatum est: igitur non comparat ordeum nisi ad triticū
cum superius ea comparauerit: immo solum comparat or-
deum ad alia grana inferius determinanda: vt ad miliū ⁊
risum ⁊ panicum: quibus nutribilius est. ¶ Queritur qd sit
melius in regimine sanitatis triticū aut ordeū: videtur ꝙ ordeuꝫ
q: illud qd citius digeritur plus valet: hoc est ordeuꝫ: vt di-
cit in littera: igitur. Itē dicit hippo. in regimēto acutoꝝ: qd
ledit sanos ledit egros: ⁊ quod iuuat sanos iuuat egros: sꝫ
ptisana ordei plus iuuat egros ꝙ facta ex tritico: igitur et
sanos: igitur cum decisum attestatur illi a quo decidit. In
contrarium est auctor superius vt patuit: q: plus habet de
medulla ⁊ maiorem conuenientiam cum natura humana.
quod concedo. Ad argumentum dico ꝙ illud solum tenet
quando fit comparatio vnius indiuidui ad aliud indiuiduū
⁊ nō speciei ad speciem: ⁊ q: ordeum ⁊ triticum sunt diuer
sarum specierum: igitur non tenet. Ad secundum dico ꝙ se
cus est de ptisana ⁊ de ordeo: quia ptisana melior est egris
in via medicine: quia datur ad alterandum: et alteratio fit
p cōtraria: sed panis ordei noceret illis: quia est fri. ⁊ siccus
⁊ nutritio fit per calida: ⁊ panis datur ad nutriendum. Sꝫ
ptisana tritici non potest alterare malam complexionē cal.
⁊ siccam: cuꝫ sit calida: igitur ⁊c. non est simile. ¶ Queritur
vtrum risi sit stipticum: vt dicit ysaac. Contra dicit ysaac in
dietis vniuersalibus: q: sapor stipticus frig. est ⁊ siccus: sed
risi est ca. ⁊ sic. igitur. Item rizum valet in dissinteria chole
rica vt dicit. Contra: contraria contrarijs curantur: sed risi
est ca. ⁊ sic. igitur. Item dicit in littera ꝙ risi rubeum plus
valet in dissinteria cholerica ꝙ albū. Contra: quanto est ma
gis rubeum: tanto est calidius: et ita magis augmentabit
dissinteriā cholericā. Ad primum dico ꝙ risi est stipticū. Sꝫ
duplex est stipticitas. Vna est que est velut saporis species
⁊ ista fundatur in frigida ⁊ sicca substantia: ⁊ sic loquitur in
dietis vniuersalibus ⁊ non hic. Alio modo accipitur stipti-
citas: prout nominat speciem complexionis: ⁊ ista potest
esse in substantia calida ⁊ sicca: ⁊ sic sumitur hic: vnde risuꝫ
stipticum est .i. viscosum conglutinatiuum: ⁊ constipatiuuꝫ
Ad secundum dico ꝙ non valet in dissinteria cholerica: ra-
tione sue complexionis cum sit ca. ⁊ sic. ⁊ ratione sue substā
tie conglutinose: viscose ⁊ consolidatiue. Ad tertiuꝫ dico ꝙ
quia rubeum est grossius in substantia: ideo magis valꝫ in
dissinteria cho. nō ratione sue cōplexionis. ¶ Queritur vtrū
miliū sit calide ⁊ humide complexionis: q: sm ysaac ⁊ Auis
cē. cortex cuiuslibet granī ⁊ cuiuslibet seminis est frigidus ⁊
siccus: ⁊ medulla calida ⁊ humida: ⁊ a complexione centra
li denominatur vnūquodqꝫ: igitur cum medulla milij sit ca
lida ⁊ humida sic ⁊ milium. Item omne euaporatiuum est
cal. ⁊ hu. sed milium est euaporatiuum: vnde hippo. in re-
gimine acutoꝝ docet in pleuresi facere euaporationem de
milio ⁊ sale: vnde dicit ꝙ tale euaporatiuū est sectiuū: igit.
In contrariuꝫ est auctor in littera dicens ꝙ est fri. in primo
⁊ sic. in secundo. Vlterius dubitatur de hoc qd dicit ysaac
ipsum esse diureticum ⁊ vrine prouocatiuum. Contra: omne
diureticum calidum est ⁊ siccum: sed milium est fri. ⁊ siccuꝫ:
igitur. Item omne diureticum est subtilis substantie: sꝫ mi-
lium est grosse substantie: vt dicit in lra: igitur. Itē dubita-
tur de hoc qd dicit in littera: ꝙ milium valet contra torsio-
nes ⁊ dolores ventris. Contra: torsio ventris generatur a
ventositate: ergo omne illud qd ventositatem consumit cō-
petit: sed milium est fri. ⁊ sic. igitur. Ad primum argumētū
dico ꝙ comparando corticē cuiuslibet grani ad medullam
cuiuslibet: sic oīs cortex est fri. ⁊ sic. ⁊ omnis medulla cal. et
hu. ⁊ isto modo non ponuntur in gra. Alio mō fit cōparatio
medulle ad medullam: ⁊ hoc modo ponitur in gra. ⁊ sic ista
comparatione medulla milij est fri. ⁊ sic. respectu medulle tri
tici: ⁊ hoc modo loquitur auctor in littera: ⁊ alio modo Aui
cē. ⁊ ysaac. Ad secundum dico ꝙ miliū de se nō est euapora-
tiuum: sed rōne torrefactionis ⁊ mixtionis cū sale etiam ef-
ficitur plus. Vel dicendū ꝙ hoc est ratione cuiusdam substā
tie calide ⁊ humide existentis in superficie acquisite ab aere
extrinseco: ⁊ ratione istius non ponitur in gradu: ⁊ est pau
ca talis substantia calida ⁊ humida: ⁊ nō est ratione sue sub

stantie centralis que est frigida ⁊ sicca: ⁊ ista distinctio ha
bet locum in multis terrenascentibus: vt in caule ⁊ endiuia
ideo bonū est eam habere pre manibus: quia per istud sol-
uitur aliud quesitum scꝫ ꝙ est diureticum ratione substātie
superficialis ⁊ non ratione centralis. Vel dicendum ꝙ quo-
dam sunt prouocantia vrinam per se: vt porē diuretica: alia
vero per accidens scꝫ retinendo feces in intestinis ratione
sue grossitiei: quia dicit ysaac in vrinis: ꝙ diminutio vnius
superfluitatis est causa augmentationis alterius ⁊ patet.
Ad aliud dicit ꝙ valet ad torsiones ratione sue substantie
superficialis ⁊ nō centralis: ⁊ etiam ratione sue torrefactio
nis. ¶ Dubitaꝰ de panico: dicit ysaac superius ꝙ milium
minus nutrit ꝙ cetera grana: ergo minus nutrit ꝙ panicū.
Postea dicit in capl'o de panico: ꝙ panicum minus nutrit
eo. Dicendum ꝙ non est cōtrarietas: vnde credo ꝙ panicū
simpliciter minus nutrit ꝙ milium ⁊ ꝙ cetera grana. Et di
co ꝙ auctor comparat miliū ad alia grana diuersa in specie:
⁊ panicum non est diuersum ab ipso milio: ideo non compa
rat tunc ipsum milium ad panicum. ¶ Queritur de fabis in
via nutrimenti respectu ordei: videtur ꝙ ordeuꝫ magis nu
triat ꝙ faba: quia dicit superiꝰ ꝙ ordeum ceteris granis ma
gis nutrit: sed faba est granum: igitur. Item ordeū minus
habet de cortice ⁊ plus de medulla ꝙ faba que habet corti
cem duraꝫ magis ⁊ grossiorem: ⁊ in maiori quantitate. In
contrarium est auctor in littera. Preterea scdo sm Aristo.
quale vero alterat: nutritio ergo fit ratione quantitatis: sꝫ
faba est maior ordeo: igitur. Ad hoc dicitur ꝙ duplex est nu
tritio: quedam est phantastice: ⁊ sm sensum: ⁊ de tali loquē
do faba magis nutrit ordeo: vnde fabe magis impinguāt sm
apparentiam: quia ratione ventositatis fabarum cutis ex-
tenditur qua distensa videtur esse pinguis sm sensum. Alia
est nutritio sm veritatem: ⁊ tunc ordeum magis nutrit: q:
citius conuertitur in substantiam membrorum: et potest
exemplum de furfure qd magis impinguat equos: ⁊ in hoc
modico tempore ꝙ granum: ⁊ hoc phantastice ⁊ sm sensuꝫ: q:
eos magis inflat: ⁊ cuteꝫ distendit. Vel dicendum melius cū
isto auctore: ꝙ fabe magis nutriunt accidentaliter: sꝫ ordeū
magis naturaliter. Sed contra istam solutionem: fabe sunt
lubricatiue vt dicit littera: non ergo plus nutriunt acciden
taliter. Respondeo ꝙ intelligit littera de excorticatis: ⁊ si
ne dubio fabe excorticate non magis nutriunt accidentali-
ter. sed non excorticate magis. Vel dicendum ꝙ licet fabe
sint lubricatiue in prima ⁊ secunda digestione: non tamen
in tertia: immo multum immorantur membris: ⁊ de ista ter
tia digestione loquitur auctor in littera cum dicit: ꝙ magis
morantur in membris: ⁊ ita adhuc magis nutriunt fabe ac-
cidentaliter. his visis patet solutio. ¶ Queritur quod ma-
gis competit in regimine sani. aut faba vel ordeū. Arguitur
ꝙ ordeum: q: magis assimilatur tritico: vt superius dicit au
ctor: igitur. Iteꝫ illud qd citius digeritur in stomacho: ex pa
te magis in regimine sanitatis competit: cum natura tunc
minus laboret: sed ordeum est huiusmodi vt dicit superius
igitur. Contra: dicit auctor inferius hic: idem in dietis vni-
uersalibꝰ: ꝙ pisces squamosi meliores sunt nō squamosis ꝙ
tota superfluitas cedat in squamas: ⁊ caro remanet pura.
sed illud quod facit squama in piscibus: facit cortex in gra-
nis ⁊ terrenascentibus: igitur que grana maiorem habent
corticeꝫ: erunt meliora in regimine sanitatis sicut fabe. Itē
dicit philosophus in topicis ꝙ idem est sanum simpliciter
⁊ sanum homini bene disposito. sanum ergo homini egro
est sanum sm quid ⁊ non simpliciter. sed sanum sm quid est
egrum simpliciter: ergo cum ordeū sit sanum homini egro
erit ordeum egrum ⁊ malum simpliciter: sed malum nō
competit in regimine sanitatis: igitur. Duo prima argumē
ta teneo pro conclusione. Ad primum argumentum in con-
trarium dicendum ꝙ duplex est abundantia superfluitatis
Vna que fit ab opere nature: vt in piscibus fiunt squame
⁊ talis depurat nutrimentum. Alia est que non fit opere na
ture: sed ex abundantia materie impure: ⁊ talis nō facit ad
bonitatē nutrimēti sicut in faba. Ad scdm dico ꝙ aliq̄ sana
sunt egra duplr: aut rōne egritudīs: ⁊ talia sūt sana sm qd
et egra simplr: qdā vo cōpetūt nō rōne egritudīs: sꝫ rōne

virtutis: et talia sunt sana simpliciter. et hoc modo competit eodem egris scilicet ad sustentandum virtutem. ¶ Queritur verum omnes fabe tam sicce quam virides sint eiusdem complexionis. Arguitur quod sic: quia dicit philosophus quod complexio est via in speciem: sed sunt omnes fabe eiusdem speciei: igitur. Item que est comparatio corticis ad corticem: ita medulle ad medullam sed cortex fabarum tam viridium quam siccarum est eiusdem complexionis: scilicet fri. et sic. ergo et medulla tam viridium quam sic. erit ca. et humida. In contrarium est auctor in littera dicens quod virides sunt frigide et humide in primo gradu: et sicce fri. et sic. in primo. Ad hoc dicendum quod in fabis est duplex complexio: quedam est radicalis et fixa: et ista est eadem in viridibus et siccis et ista est via in speciem. Alia est complexio fluens que diversificatur secundum nutrimentum: et ista diversa in viridibus et siccis reperitur. Ad hoc dicit secundum argumentum quod non est sic de cortice et medulla: quia cortex semper in ventis nutritur ex nutrimento terreo et sicco: ideo est semper fri. et sic. sed medulla in viridibus nutritur ex humido aquoso: ideo frigi. et hu. est: sed cum in processu temporis illa humiditas aquosa digeratur et desiccetur: nutritur ex humiditate sicca: ideo est in siccis sicca et a medulla que est centrum denominatur complexio. ¶ Queritur que magis nutrit aut viridis: aut sicca: videtur quod viridis: quia quanto aliquid est temperatius tanto melius nutrit et citius digeritur: sed faba a temperamento declinat per siccitatem: humiditas igitur eam reducit: igitur etc. Item dicit ysaac inferius quod omnis fetus sicce matris: quanto propinquior partui tanto melior: unde vitulus melior est bove antiquo: ergo cum faba viridis sit quasi fetus sicce matris: sequitur quod quanto vicinior terre: tanto melior: sed viridis est huiusmodi igitur. In contrarium est auctor in littera dicens quod fabe sicce sanguinem generant laudabiliorem: et ita magis nutriunt viridibus. Item unumquodque digestum melius est indigesto: sed faba sicca digesta est: quia processu temporis sua humiditas aquosa digeritur. Ad hoc dicunt quidam: quod in via diete sicce sunt meliores propter rationes statim dictas: sed in via medicine virides sunt meliores: quia magis alterant malam complexionem siccam et calidam. Vel dicendum quod comparando ipsas universaliter respectu cuiuslibet temporis sicce sunt meliores: sed comparando particulariter respectu estivi temporis: virides sunt meliores: quia in estate calor est acutus: qui per humiditatem et fri. fabarum viridium temperatur: sed sicce fabe adderent tunc in discrasiam: si comederentur. Vel dicendum quod sicce meliores sunt absolute: quia sanguinem laudabiliorem generant respectu viridium. Ad primum dico quod humiditas aerea melicat nutrimentum: et talis reperitur in siccis. sed humiditas aquosa indigesta peiorat nutrimentum: que in viridibus reperitur. Ad secundum dico quod non est simile: quia bos in prima etate nutritur ex nutrimento meliori et magis digesto quam in vetustate: sed sic non est de fabis: quia idem habent nutrimentum tam virides quam sicce. Secunda causa est: quia fabe digeruntur a calore naturali interiori: et exteriori: sed in animalibus solum digeritur nutrimentum a calore interiori: et quia in animalibus calor est acutior et fortior in iuventute: igitur. ¶ Queritur verum fabe assate sint meliores elixatis: et videtur quod elixate: quia dicit superius quod necesse est calidum ex nive frigescat: et quod frig. ex igne calescat: unde oportet quod siccum per humiditatem acquirat humiditatem: et econverso: cum ergo fabe recedant a temperamento per siccitatem: ergo etc. quia in elixatione acquirent humiditatem ab aqua: et in assatione maiorem siccitatem. Item dicit philosophus in quarto metheororum quod illa que elixantur uniformiter decoquuntur: sed uniformiter decoctum melius difformiter decocto: igitur. In contrarium est littera. Preterea fabe peccant per ventositatem: sed assatio eam removet: igitur. Ad hoc dico quod fabe diversa inducunt nocumenta: sed illa debent apparari. Dico ergo quod fabe a parte sue complexionis cum sint fri. et sic. inducunt constipationem ventris: que removentur per elixationem: et sic procedunt prime rationes. Item fabe quandoque inducunt nocumentum a parte sue compositionis cum sint ventose: et ventositatem generant: et quantum ad istud nocumentum removendum seu diminuendum debent assari: quia per hoc quod dicit in littera removetur ventositas: et procedunt ultima argumenta. Si igitur plus nocet torsio quam constipatio: assentur et econtra. Et si ille qui debet comedere fabas: nec sit constipatus: nec ventosus: cui ventositas plus noceat assentur. ¶ Secundo queritur de fabis a parte medicine: quare cortex fabarum est magis stipticus quam eius medulla: cum cortices aliorum granorum non sint stiptici immo laxativi: velut cortex tritici qui laxat ventrem. Ratio est quia cortex fabe inter cetera grana est durior: et spissior: ideo calor celestis non potest imprimere in eum caliditatem et humiditatem: ratione cuius haberet laxare: sed cortices aliorum granorum sunt rari: ratione cuius facile recipiunt impressionem: igitur. ¶ Queritur quantum ad textum: verum faba sit optima medicina ad coitus operationem. Arguitur quod non: quia sunt fri. et sic. fabe igitur habent diminuere coitum. Item multi sunt audaces vel edaces: unde multum appetunt: ut dicit Avic. sed augmentatio appetitus cibi diminuit appetitum coitus: ergo cum fabe sint melancholice nocent coitui. Item dicit philosophus in de animalibus quod galline comedentes fabas non ovant: ergo a simili non augmentant coitum. Ad hoc dico quod fabe provocant coitum ratione ventositatis sue erigentis virgam: et sic intelligit auctor: sed non ratione imaginationis que inductiva est coitus: ut dicit philosophus in de animalibus: nec ratione materie calide et humide habundantis: nec ratione caliditatis et siccitatis stimulantis: quia dicit Ga. in tegni quod complexio cholerica est maxime venerea quia stimulativa. ¶ Queritur super hoc quod in littera dicitur quod fabe maturant apostemata mamillarum. Contra: omne maturativum est ca. et hu. sed fabe sunt fri. et sic. igitur. Dicendum quod hoc faciunt ratione visci: et non ratione ipsarum: sed hoc nihil valet: quia ita bene faceret lignum vel lapis ideo melius dicendum quod maturant: quia ratione sue frigiditatis oppilant meatus et poros: ratione cuius calor naturalis fortificatur interius qui digerit et maturat. Item cum mamille sint spongiose attrahunt humiditates ad seipsas ab omnibus membris: et fabe repercutiunt tales humiditatem: ideo maturant hac via. Et per hanc viam stringunt libidinem in pueris quando emplastrantur supra inguina: quia stringunt poros et meatus: nec permittunt materiam spermatis descendere ad membra generativa. ¶ Item queritur de hoc quod dicit littera quod fabe emplastrate supra locum pilorum subtiliant ipsos. Contra: pilus nascitur ex fumo calido et sicco: sed fabe sunt fri. et sic. igitur habebunt citius ingrossare quam subtiliare. Dico quod pilos subtiliant per accidens ratione oppilationis quam in poris inducunt: et non per se subtiliant. Item faba est abstersiva: et omne tale est depilativum. Videtur controversia inter Avic. Ga. et ysaac: quia ysaac dicit auctoritate galeni quod fabe si per triduum decoquantur: nunquam amittunt ventositatem. Sed Avic. dicit quod possunt eam amittere. Ad hoc dico quod ventositas fabarum potest impediri: non tamen ex toto auferri: et sic intelligit Gale. et ysaac: et Avic. quando dicit quod potest auferri intelligitur id est impediri.

¶ De lenticula.

Lenticula frigida est in primo gradu: sicca in tertio. Investigata tamen eius natura ex duobus contrariis composita invenitur uno in medulla: altero in cortice. Cortex eius acuitatem habet: unde ventrem ad solutionem movet. Medulla stiptice est virtutis et confortative stomachi et intestinorum: unde ad cholericam diarriam valet. Lenticule simul cocte cum cortice aquam tolle et cola: et oleum cum sale et aqua commisce: potionem stipticis dabis: et si aqua prior eiecta sit dum coquitur alteram adiungas: solutionem minuit: et si cum cortice ablato coquatur: et prima aqua abiecta: secunda addatur: melior fit ad digerendum: et ad egestionem cholericam refrigerandam fortis. Universaliter dico: nutrimentum lentis grossum est: et ad digerendum durum: melancholicum sanguinem generat

maxime si cū cortice comedatur: cerebrū fumo gros
so implet ꝛ melācholico: vñ cā est doloris ꝛ fallacium
formidolosoꝝ sōnioꝝ. Stomachū ꝛ intestia vētosita
te iplet: ꝛ inflāmationē ꝛ constipationē facit: ꝑpter
ea ceteris granis stomacho plus nocet: ꝛ pulmoni
ac diafragmati ꝛ pelliculis cerebri: ceterisqꝫ neruis
pelliculaꝝ: ꝓcipue neruis oculoꝝ: qm̄ hūiditatē coꝝ
desiccat ꝛ distēpat: sanis officit oculis: quāto magis
infirmis sue desiccationis cā: ventrē ꝛ mēstrua costi
pat: ꝛ ingrossat vt exire nō possint ex venis matricis
Lens itaqꝫ cū cortice cocta sicce est noxia cōplexio-
ni: ꝛ passionem melācholicā in ea creat sicut nigram
morpheā ꝛ impetiginē: serpiginē cancrū elephātiā:
his tñ q̄ humide sunt cōplexionis aliqñ ꝓsunt: ideo
si sine cortice edantur hydropicis valet: cū cortice ve
ro nocēt: aut ꝑpter ventositatē ꝛ inflationem quam
creāt. Lenticula laudabilis est grādis ꝛ noua ꝛ co-
quibilis: accipitur ſm cibū ꝛ medicinā. si ſm medici
nā ꝑpter cōtētiue virtutis cōfortationē ꝛ calefactio
nem: aut ꝑpter vētris solutionē. Qui ad cōfortandā
virtutē ꝯtētiuā accipiūt: ꝛ restringēde cholerice ege
stiōis cā: a cortice eā mundēt prioꝛ: dū coquitur eie
cta aqua: scđa addat: coctoqꝫ acetū immisceat: ꝛ ar-
noglosse frōdes: ꝛ eius semina: ꝛ mala citonia: ꝛ ma-
la acria ꝛ mespila ꝛ silia. Qui ꝑpter ꝯfortādū ꝛ cale
faciendū stomachū illā volūt accipere: aceti vice vinū
rufum vel nigrū: odoriferūqꝫ cōmisceāt. Propter vē
tris solutionē accipienda cum sicla: aut crisolocāna
aut cucurbita: siue molachia. Item ſm cibū diuerse
accipitur: aliqñ solū cū oleo ꝛ aceto: aliqñ cū carne
recēti: aliqñ cū sicca ꝛ salsa. Cū aceto ꝛ oleo minoris
est nutrimēti: cū carne recēti maioris. Que vero cū
sicca ꝛ salsa pessim⁹ ac nociu⁹ est cibus. Natura nāqꝫ
carnis sicce: in se grossa est ad digerendū dura. Mix
ta cum lente maliciā duplicat: vñ cā est calefactionis
incentionisqꝫ sanguinis: cū etiā in melācholicos ꝯuer-
tit humores: iō pessima est maxime si cum cortice fue
rit cocta. Item vt nō noceat si aptare volueris: emē
da a cortice ꝛ in aqua elixa: prioreqꝫ eiciēs aquā: se-
cundā ašt misce: ꝛ cū aceto cā cōdi ꝛ origano: mēta
pipere cymino ꝛ oleo vel amygdaleo: aut sisameleon
Diascorides: cū melliloto ꝛ celidonia: oleo rosato ex
lente cataplasmate facto in oculis calidū patiētibus
apostema dissoluit. Cū malo granato cocta: ex rosis
siccis: pustulis vel apostematibus in cruribus appo
sita valet. Valet itē ad erispilla ꝛ fissurā in pedibus
ꝑpter frigus cū aqua marina: si coq̄tur ꝛ mamillis
apponatur: lac coagulatū valet habentibus.

De robelliis.

Robellie frigide sunt i primo gradu: medie
inter siccū ꝛ hu. cortex earum stipticus est.
Cortice ergo mūdate laudabiles gñant ci
bos: nec inflationē aut ventositatē faciunt
sicut fabe. Ad vsum edēdi bone sunt in estate. ꝛ in ca
lida regione. Cataplasma factū ex eis mēbris fract̄
appositū solidat: ꝛ doloreꝫ aufert maxime si cū sapa
fuerit temperate. Itē ius ex illis velut ex faba factū
valet ad coriſā: ꝛ ad tussim doloreqꝫ in pectore. Co-
ctoqꝫ cū ordeo ꝛ crisolocāna: aut bletis febrē patien
tibus ꝓsunt: q̄ ex sanguine nascit̄ ꝛ cholera ru. Qui
ꝑpter diarrie refrenationē illas volunt accipe: cocta
vna aqua eiecta ꝛ alia addita: adm ixtis portulace
ramis ꝛ succo maloꝝ punicoꝝ: acidosorum: ꝛ oleo ro
sarum sumant.

De cicere.

Cicer est pluri nutrimēti: ventrē humectat:
vrinā mouet: mēstrua ꝓuocat: ventositatē
tñ creat ꝛ inflationem. Idcirco sperma au
get: coitūqꝫ ꝯfortat. Est cicer viride nec cō
pletū: est siccū ꝛ cōpletū. viride ad fabarū potes mē
surare cōparationē: eadē eñ q̄ fabarū est siccarum ꝛ
viridiū: ciceris est viridis ꝛ sicci. Siccū duob⁹ diui-
ditur modis. est eñ cicer albū ꝛ nigrū. Albū calidū
est in primo gradu hu. in medio: ꝑpterea nutrimētū
eius q̄ fabarū maius est: nō tñ bonū: sed ad digerē-
dū durū ventositatē ꝛ inflationē faciens: intantū vt
carnē inflet ꝛ dilatet: ꝛ in ea idē faciet qđ aceтum in
sicco luto: aut fermētū in pasta: vñ q̄ coytūt pulchre
cutis fiūt: delatata eñ ꝛ extēsa caro lucescit ꝛ darifi
catur. Idē coitum adiuuat: q: tres hꝫ causas ad coy-
tū ptinētes. i. calorē: nutrimentū ꝛ inflationē. Unde
hippocrates: ciceri sunt potestates due diuerse atqꝫ
cōtrarie: cū coq̄tur eas amittit: ꝛ in aq̄ vbi coq̄tur re
deūt. vnā dulcedinis: aliā salsuginis. altera cū dulce
dine sua mundificat: ꝛ excolat: ꝛ nutrit nutrimento
bono: lac augmētat: humectat vētrē: apostemata dis
soluit ac minuit: ꝛ maxime q̄ in testiculis ꝛ retro au-
riculas sunt. Cū salsugine sua grossos humores dis
soluit ac minuit: ꝛ vrinā ꝛ mēstrua ꝓuocat: ventrem
humectat: valet ictericis: hydropicis. valet vlterius
ad totius corporis capitisqꝫ prurigine. Si eius iure
lauētur: impetiginē: serpiginemqꝫ mundificat. Ga.
inquit. Cicer hꝫ quasdā amaritudines q̄bus aperi
tiuum est: mēstrua ꝓuocat: facilitatē faciēs ex vtero
pueri excūdi: cucurbitinos lūbricosqꝫ educit: vētrē
humectat: ad ictericos de oppilatiōe epat̄ ꝛ fell̄ va
let: lapides eñ frāgit in renib⁹ ꝛ vesica: nociuū est re
nū ꝛ vesice vulnerib⁹. Nigrū albo est calidi⁹: humi
diꝫ min⁹: ꝑpterea amaritudo ei⁹ dulcedīe manifestior
est: iō plus albo in operatione epatis ꝛ splenis atqꝫ
lapidum fractura. cucurbitinis lūbricisqꝫ valet: ad
epatis oppilationē: ꝓcipue si cum apio coquatur ex
radice eius: iusqꝫ bibatur ipsius. In augmentatiōe
eñ lactis: ꝛ spmatis ꝛ ꝓuocatione vrine albū est me
lius sue dulcedinis saporitatisqꝫ causa.

Superius ꝯsaac determinauit de granis ex quibus con
ficitur panis: hic autem de illis ex quibus non conficitur.
Dubitatur de complexiōe lenticule: nā auctor dicit q̄ est
frigi. ꝛ sicca. ꝛ Auic. q̄ est temperata in actiuis: tamen ma-
gis declinat ad calidum: vt dicit. iste auctor intelligit de
complexione centrali: sed Auicē. de superficiali. Quer-
ritur quare auctores magis contrariantur in complexione
istorum leguminum q̄ in eorum compositione ꝛ operatio-
ne. Solutio est: quia ciborum quidam sunt compositi ex di
uersis substantijs: vtpote caulis ꝛ lenticula: ꝛ quidam po-
nunt quantum ad centralem: ꝛ quidam quantum ad supfi
cialem. Item ista legumina diuersificantur ratione regiōis
quantum ad complexiones: q: quedam nascunt̄ in calida regio
ne: quedam in frigida. Item etiam diuersificantur rōne etatis
ꝛ quedam a parte temporis sue collectionis: q: quedā colligitur
in hyeme: quedam in estate ꝛc: sed sic non diuersificatur co

rum compositio ⁊ operatio: igitur. ¶ Queritur vtrum len
ticula sit ventris solutiua. Solutio: est. nam ratione corticis
habentis quoddam acumen est laxatiua: sed ratione medul
le est constipatiua. Contra: cortex lenticule grossior est: me-
dulla vero subtilis: igi. Dicendum ꝙ in cortice lenticule
sunt due substantie: quedam superficialis calida ⁊ sicca et
acuta: alia est centralis grossa constipatiua. ratione prime ve
ro laxat. Sed videtur impossibile aliquid habere diuersas
substantias: q: simile nutritur ex simili: sz suus caulis nutrit
substantiam eius: igitur si substantia sit stiptica ⁊ ius stipti
cum. Item omne decisum attestatur ei a quo deciditur: sed
ius decidit a substantia: igitur. Antecedens patet p Galc.
in tegni. Item qd est sanguis in animali est succus in plan-
ta: sed sanguis est eiusdem complexionis cum animali: igi
⁊ succus cum planta. In contrarium est auctor. ¶ Iuxta
hoc queritur quare non reperitur in omnibus plantis: ꝙ
succus laxet ⁊ substantia stringat. ¶ Item queritur qua-
re nō est econuerso reperire ꝙ substantia laxet ⁊ succ⁹ strin
gat. Ad primum istorum dicendum ꝙ est possibile in aliqui
bus plantis reperire istas duas substantias diuersas ⁊ con
trarias: ita ꝙ succus laxet ⁊ substantia stringat. ¶ Ad pri-
mum d: ꝙ illud est verum de simili in actu idest nutrimento
in actu: sed antea non est verum: vnde dicit phs in libro de
anima: ꝙ nutrimentum extra non est simile rei quā d3 nutri
re. Et si arguitur contra nutrimentum attrahitur: ⁊ attractio
est a simili: ergo illud simile nutrit. Dico ꝙ ibi mutatur qd
in quale: vnde verum ꝙ quicquid nutrit attrahitur: ⁊ attra
ctio fit a simili: ergo illud simile nutrit fm illud quid quod
attrahitur immo quale. Vel dicendum ꝙ in succo nutriente
plantam est duplex substantia: quedam superficialis cal. et
sicca: ⁊ ratione istius non nutrit sed laxat: est etiam alia sub
stantia centralis: ratione cuius nutrit: ⁊ ista est frigida ⁊ sic
ca ⁊ constipat: ⁊ de ista vltima procedit tuū argumentū. Ad se
cundum dico ꝙ aliquid deciditur dupliciter. Vno modo per
viam contrarietatis ⁊ difformitatis: vt est medulla ab ossi-
bus: q: ossa attrahunt nutrimentum melācolicum cum sint
melācolica: ⁊ tunc remanet puritas nutrimenti que cōuer
titur in medullā: ⁊ tale decisum non attestatur ei a quo de-
ciditur: ⁊ sic succus deciditur a planta: similiter aquositas
in epate a quattuor humoribus: ⁊ hec proprie non est deci-
sio: sed potius sequestratio. Alia est decisio per viam confor
mitatis vt cholera iuuatiua deciditur a necessaria cholera
⁊ tale decisum attestatur ei a quo deciditur: ⁊ sic tu obijcis
Ad scdm argumentū p3 solutio. Ad quesitum scdm d: ꝙ in
quibusdam plantis est fortior attractiua ꝙ digestiua partē
igitur illius nutrimenti digerit planta talis: aliam vero re-
pudiat seu respuit cū nō possit digerere: ⁊ tūc illa pars a ca
lore celesti digeritur ⁊ subtiliatur: ⁊ concipit calorē ⁊ siccita
tem: respectu illius partis laxat: hmōi est caulis et lenticu
la. Quedam vero sunt plante que equalem habent attra-
ctiuam ⁊ digestiuam: ⁊ sic totum illud quod attrahitur di-
geritur: vnde conuertitur totum in stipticam ⁊ fri. substan-
tiam: ⁊ sic patet solutio ad argumēta. Item alia causa: quia
cum ille plante que magis attrahunt ꝙ digerant repudiāt
aliquam partem: ⁊ repudiatio fiat per viam contrarietatis
oportet ꝙ illud qd repudiatur: conuertatur in oppositas q
litates: cum ergo illud qd digeritur in planta sit fri. illud qd
repudiatur erit calidum ⁊ siccum ratione cuius fit laxa-
tio. Ad tertium quesitum dico ꝙ digestio fit ingrossando ⁊
procedit ingrossando: cum ergo ex succo fit suba plante:
cōstat ꝙ suba plante erit grossior succo: sz oīs laxatio de ps
fit p subtilitates: vñ subtile laxat. grossum vero comprimit et
ingrossat: ⁊ quia omnis succus subtilior est suba seu plan-
ta: igitur ⁊c. ¶ Queritur vtrum lenticula confortet stoma-
chum: videtur ꝙ sic: q: omne frigidum ⁊ siccum confortat sto
machum: ⁊ hac de causa melācolia trāsmittit ad stomachū
os: sed lenticula est fri. ⁊ sic: igitur. In contrarium est auctor
⁊ alij doctores. Respondeo in lēticula sunt duo: complexio
⁊ compositio: ratione vero complexionis confortat stoma-
chum: sed non ratione compositionis cum sit inflatiua ⁊ vē
tris distensiua ⁊ rugitus causatiua: ⁊ hoc modo loquunt au-
ctores. ¶ Queritur vtrum robellia generet bonum nutri-
mentum. videtur ꝙ sic: q: hoc dicit auctor. Item dicit Ras
ꝙ robellie cocte cū carne bonū pstant nutrimentū. Contra
generant grossum nutrimentum cum sint melācolice: er-
go nutrimentum earum peccat in substantia. Item frigi-
de sunt: ergo peccat in complexione: ⁊ sic generant nutrimē
tum pessimū. ¶ Item queritur super hoc qd dicit ꝙ valent
in dolore pectoris. Contra: oīs cura fit per contrarium: pe
ctus est frigidum: q: neruosum ⁊ ossuosum: ⁊ similiter robel
lie sunt fri. igi ⁊c. Iuxta hoc queritur quare omnia legu-
mina nocent oculis. Itez queritur quare intus exhibita no
cent neruis: ⁊ extra emplastrata prosunt ⁊ confortant. Ad
primam questionem dico ꝙ robellie generant malum nutri
mentum vt probat vltima ratio quā concedo. Ad auctorez
⁊ ad Ras dico ꝙ intelligunt de robellia sine cortice cū medul
la. Vel dicendū ꝙ nutrimentū d: bonum dupl'r: aut simpl'r
⁊ sic non generant bonū. aut respectu a sorz leguminū et sic
intelligunt auctores. Vel dicendum ꝙ robellie quoad cōpo
sitionem ⁊ substantiam generant malum nutrimentum: sed
quoad complexionem ⁊ maxime in estate ⁊ cōplexione cho
lerica bonum q: frigide: quia acumen nutrimenti tūc tem-
peratur quoad homines. Ad scdam questionē dico: ꝙ rōne
membrorum adiacentium sepius membra pectoralia incurrūt
morbum calidū. Ad tertiam questionem dico ꝙ oīa legumi
na generant grossum ⁊ melācolicū nutrimentum: ratione
cuius fumus niger ⁊ offuscus tendit ad caput spiritum visi-
bilem ingrossando qui est clarus: igitur. Ad vltimam que-
stionem dico ꝙ hoc est: q: vt dicit constantinus: phlegma cō
tinue delegatur ad membra iuncturalia que sunt in continuo
motu: irrorando ea ne per continuum motum desiccentur
sicut videmus ꝙ aqua cōtinue delegatur ad rotam molendi
ni ne per motum cōtinuū inflāmetur: ideo cum generant nu
trimentū siccū ⁊ melācolicū desiccāt ea. Sed ista legumina
extra eplastrata, cōfortant ratione desiccationis moderate:
sed dicit Ga. ꝙ nerui quanto sicciores tanto meliores: nisi
ad tantā siccitatem perueniāt ꝙ rumpantur pre nimia sicci-
tate. ¶ Queritur cicera cuius complexionis sunt: cuz sint q
dam manerica pisorum. videtur ꝙ frig. ⁊ sic. q: sunt ventosa vt
dicit littera: ⁊ ventositas in substātia grossa fundatur: vt di
cit Aristoteles: sed grossities melācolie appropriatur: igi-
tur erunt frigide ⁊ sicce complexionis. Item ex eis genera-
tur nutrimentum melācolicū: igitur. In contrarium est au
ctor: dicens ꝙ sunt ca. ⁊ hu. Sed Auice. dicit ꝙ sunt ca. ⁊ sic.
Ad hoc dicendum ꝙ Auic. intelligit quoad substantiam su
perficialem que est cal. ⁊ sic. ⁊ iste auctor quoad centralem
substantiam in qua fundatur dulcedo: ⁊ sic non est contra-
rietas. Ad argumentū dico ꝙ rōne sue cōpositionis gnant
nutrimentum melācolicum: ⁊ non ratione sue complexio
nis: igitur non tenet argumentum. ¶ Nota vlterius ꝙ au
ctor dicit in littera ꝙ prima decoctio cicerū laxat: ⁊ scda cō-
stipat: q: suba cicerū superficialis q est calida ⁊ sicca: subtilior
est propter qd de facilior dissoluitur ⁊ ratione istius laxat: sz
in scda decoctione oīno dissoluitur ⁊ consumitur: ⁊ ideo
non laxat: q: in scda decoctione cōmendatur aque substan-
tia ciceris centralis calida ⁊ humida ratione cuius cōstipat
Item secunda digestio procedit ingrossando: prima vero
subtiliādo: vñ prima decoctio subtilior est scda: ⁊ q: subtiliū la
xat ⁊ grossum constipat: igitur. Et si arguit ꝙ quāto aliqd
magis moueā aliquo: plus i illo imprimit ⁊ forti⁹. Respō
deo ꝙ verū est si virtus laxandi remaneret: sed dissoluitur ⁊
resoluit ⁊ euaporat: igitur. ¶ Queritur verū pureta siue de-
coctio pisorum vel cicerum: q idē sunt: cōpetat in febribus. Nā
sub ciceribus cōphēdit oīa gnā pisorum: videt ꝙ nō: q: oē phar
macū est ca. ⁊ sic. vt dicit Ga. i. oē laxatiuū: igit cū pureta la
xet nō cōpetit. Itē dicit Ga. in tegni. ꝙ medic⁹ d3 hēre ocu
lū dextrū ad virtutē: ⁊ sinistrū ad morbū. In curatione egritu
dis nō solū d3 hēre oculū ad virtutē: sed ad diminuēdū mor
bum: igit cū talis pureta sustētet virtutē ⁊ nō diminuat mor
bū nō valz in fe. acuti. In ↄriū est auctor. Itē dicit hipo. in
aphorismis: ꝙ laudē dicere eos qui febricitātib⁹ cōferūt: sz pure
ta pisorum est humida: igit. Itē oē qd laxat cōpetit in fe. sz pu-
reta laxat vt dicunt auctores: igitur cōpetit cū venter vt plu
rimū sit cōstipat⁹ in febrib⁹. Ad hoc dicendū ꝙ quātū ad febrē

formalem non competit: sed quantū ad materiale febris di stinguo: quia aut illa materia febris plus affligit suo acumi ne ꝙ sua quantitate: vt in tertianis veris: ⁊ sic nō competit q: huiusmodi pureta magis subtiliat ⁊ addit in furoꝛ: ⁊ facit ma teriam huiusmōi magis furiosam ⁊ mobilem: quod est malum Si plus sua quātitate: tūc cōpetit sicut in quartanis ⁊ ter tianis nothis ⁊ quotidianis: quia illā materiā grossam sub tiliat ⁊ reddit habilem expulsioni: ⁊ incidit ⁊ cū hoc nutrit ⁊ est optima medicina: vt dicit Ga. q̄ sit cū cibis ⁊ potibus ꝑ hoc pȝ solutio ad argu. q: tu obijcis de fe. formali. Uel di cēdū ꝙ Ga. itelligit de fortib⁹ pharmacis ⁊ nō de debilib⁹ vt est pureta. Ad scđm dico ꝙ lȝ rōne sue cōplexionis pure ta aliqd faciat mali in fe. tñ rōne sue cōpositionis ⁊ substan tie plus facit boni: vt dixi: q: incidit diuidit materiā grossaȝ ⁊ cōpactā. ¶ Queritur verū cicer debeat administrari cū suo iu re sanis: videt ꝙ nō: q: dixit inferius ꝙ qn̄ aliqd est dupli cis subē: ita ꝙ ꝑ vnā laxat ⁊ ꝑ aliā ꝯstipat ꝑ cauliȝ nō dȝ da ri: sed cicer cū suo iure est huiusmōi. In cōtrariū est littera. ⁊ rō ne pȝ q: cicer ꝑ suā siccitatē recedit a tēperamento: ⁊ ꝑ hu miditatē reducit ad tēperamētū: ⁊ oē tale cōpetit: igitur. qđ concedo. Ad argumentū dico ꝙ valeret si virtus laxatiua ⁊ cōstipatiua essent equalis virtutis: q: tūc sine dubio opera tiones diuersas induceret in corpore: sed q: virtus diuersa in cicere vna dñatur alteri: iō virtus ꝯstipatiua reducit ad tēperamētū ꝑ humiditatē sui iuris. ¶ Queritur vtrum caro magis coitum ꝓuocet: aut vinum: aut cicer: videtur ꝙ ci cer q: tria q̄ reqrunt ad coitū in ciceribus reperiunt: vtpote materia cal. ⁊ hu. cōplexio naturam similās: ⁊ ventositas mēbrū eleuās: ⁊ nō sic in carne vel vino: igit. Dicēdū ꝙ cice res magis ꝓuocāt coitū in via medicine: ⁊ sic loqtur auctor ⁊ oēs alij qui possent allegari. Sed nō in via diete: immo vi nū ⁊ caro: q: pl⁹ de materia gñant. Et dico simplr ꝙ caro ⁊ vinū plus ꝓuocāt: Quis dici pōt ꝙ quātum ad plures cōdi tiones plus cicera ꝓuocāt: sed tñ quantū ad vnā⁹ intētiones ⁊ extensionē: scȝ materie spmatice: caro ⁊ vinū plus prouo cant: ⁊ etiā auctor cōparat cicera ad alia legumina ⁊ non ad carnē ⁊ vinū. Et nota vlterius ꝙ in egris vbi caret appetit⁹ coitus plus ꝓuocat cicer: ȝ nō in sanis ⁊ via diete: ⁊ sic quā tum ad plura: lȝ ciceres ꝓuocent coitū: tñ illud solū in quo ꝓuocat caro vel vinum ꝑponderat oībus alijs pluribus ¶ Queritur verū in yctericia cōpetat cicer. Respondet ꝙ duplex est yctericia. Quedā est q̄ causat ex calefactiōe epatis qđ qn̄ est supcalefactū gñat plus de cholera ꝙ deberet: q̄ de legata ad cutē gñat yctericiā ⁊ ꝯ istā nō valet cicer. Alia est q̄ generat ex oppilatione meatus illius q̄ delegat ab epate ad cistī fellis q̄ oppilatio non pōt cholerā delegare ad cistim fellis: immo ad oēs ptes cutis causans yctericiam: ⁊ cōtra istam yctericiam valet cicer: quia ratione sue ca. ⁊ sic. aperit illos meatus.

¶ De fasceolis.

Fasceoli calidi sunt in medio secundi gra du: humidi in fine. Testatur hoc ꝙ vt plu rimū nō perfecte vt cetera grana pñt de siccari: ⁊ si desiccentur non multum tēpo ris seruari valent: ideoqȝ humores gignunt grossos inflatiuāqȝ ventositatem: fumūqȝ plurimū caput im plentem. somnia pessima ⁊ terribilia faciunt ⁊ cor rupta. Tñ in duas diuidūtur partes: sunt eñ albi ⁊ subrufi. Albi minus calidi: humidi magis: vnde co rum grossius est nutrimentum: ⁊ ad digerendū du ruȝ: humores phlegmaticos faciūt ⁊ grossos. Attenua re volentes grossitudinem eorum eos elixent: et eli xatos corticibus mundent: mundatos cum obsomo garo ⁊ oleo ermino ⁊ pipere comedāt. Uirides albi ablatis corticibus cum sale sunt assumendi: ⁊ sinapi origano ⁊ pipere: merum vinum ⁊ forte cum illis ac cipieo. Rufi ca. plus ⁊ humiditatis ab albo minus

habent: ideo ⁊ in suis fortiores sunt operibus. Jus eius ad mēstrua prouocanda volentes: tres accipiāt vncias: olei nardini. ȝ. ij. galbani. ℈. j. ⁊ sim illud cali dum bibāt. ¶ De orobo.

Orobum calidum est in primo gradu: sicc ūȝ in secundo: vnde mundificatiuum est: exco latiuum ⁊ aperitiuum. Mundatuȝ a corti cibus: iureqȝ de eius farina facto: ventrem humectat: vrinā ⁊ menstrua prouocat: cutēqȝ clarifi cat: non tñ illo plurimum assuescāt ne forte sanguinē mingere faciat: ⁊ aliqñ ꝑ nares sanguinis efficit flu xum. Farina orobi cocta cum cepotis qđ est species thuris hydropicis ytericisqȝ valet: quib⁹ vtrisqȝ ex epatis oppilatione infirmitas contingit. Tempera ta vero cum vino super rabiosi canis morsum valet apposita: Temperata cum melle lentiginem mundi ficat. Uulnerib⁹ ⁊ apostematibus similiter valet re generando carnem.

¶ In ista parte determinat auctor de fasceolis et orobo: ¶ Queritur quare fasceoli comeduntur cum ficubus ⁊ casta neis: quia ficus sunt viscose: ⁊ castanee ventose: ⁊ similiter fasceoli: ⁊ ita eorū malicia auget per ficus ⁊ castaneas. Re sponsio est quia sunt magis appetibiles ꝙ per se cuȝ sint in sipidi: ⁊ castanea ⁊ ficus dulces: ⁊ quia melius sic appetun tur: ideo melius nutriunt. ¶ Queritur super hoc qđ dicit in lrā: ꝙ fasceoli prouocant mēstrua. ꝯ prouocantia mēstrua sunt calida ⁊ sicca: vtpote diuretica: sed fasceoli sunt frigidi ⁊ sicci: igitur. Item fasceoli non prouocant vrinam: ergo nec mēstrua. Dicendū ꝙ q̄dam ꝓuocant mēstrua rōne substātia tia sube: quedā vero ratione complexionis calide ⁊ sicce: ⁊ si cut diuretica: q̄dā vero lubricando ⁊ remolliendo sanguinē ⁊ subtiliādo: ⁊ hoc mō fasceoli prouocāt mēstrua. ¶ Nota ꝙ in orobo est duplex substātia. Una superficialis calida ⁊ sic ca: ⁊ sic cōpetit in via medicīe ⁊ nō diete: ⁊ sic loquit ysaac in littera. Alia est centralis frigida ⁊ sicca ratione cuius nu trit boues ⁊ pecudes: q: non est cibus hominis. Et si obij cis ꝙ hic debet poni in gradu ratione substantie centralis per quam nutrit cum hic loquitur de dietis. Respondetur ꝙ quia est cibus non congruus homini: ideo posuit hic so lum graduationem ex parte: qua est medicina hominis. ¶ Nota ꝙ quedam regenerant carnem materialiter vt ex tremitates animalium ⁊ cibaria laudabilia: quia generant materiam carnis: ⁊ hoc modo orobum non regenerat car nē: quia non est cibus hominis: sed boū ⁊ equoȝ: quedam vero regenerant carnem effectiue vt medicīe: ⁊ istorū que dam hoc faciūt abstergendo ⁊ mundificando: vt sluper spō gie: vnde dicit haly. ꝙ vulnera non sanantur donec prius mundificentur. ⁊ hoc modo cum orobum sit abstersiuum ⁊ mundificatiū regenerat carnem: ⁊ sic loquitur auctor in lit tera: quedam vero regenerant carnem conglutinando ⁊ in uiscādo vt gummi: quedaȝ vero desiccando vt caries ligno rum ⁊ puluis stanni: quia consumunt humiditatem ⁊ des siccant: quedam vero vulneris labia coniungendo ⁊ restrin gendo: vt tela aranee.

¶ De lupinis.

Lupini in secundo gradu cal. sunt ⁊ sicci. Farina eorum cum melle temperata ⁊ po tata lumbricos extinguit: ⁊ viscera pu tredine expurgat. si cum ruta bibatur ⁊ pi pere valet splenenticis: aqua in qua cocti fuerint lo te pustule auferuntur: si cū myrrha ⁊ melle cōficias ⁊ pessarium facias menstrua prouocat. Dulcorati cū aqua nutrimentū grossum est: ⁊ ad digerendū du rum: humores grossos generant: propterea nec vim hñt digestiuam sicut excolatiue: nec stipticam sicut con

fortatiue: stipticeq̄ nature cibaria. Antiqui quidem inquiant: farina lupini si piloꝝ nascentium locis apponatur eis euellendi cāꝫ: ⁊ natos adimit ⁊ exurgere illos non permittit: aqua vbi dulcorantur si loca cimicum abluas morientur.

¶ De fenugreco.

Fenugrecū cal. est in scđo gra. sic. in primo. Farina in melle tēperata si potetur mobilitatem. dest fluxum ventris: facit a grossis intestina ⁊ viscosis humoribus purgat In aqua cocta ⁊ melle mixta idem facit: ⁊ cum ficubus ⁊ dactylis si coquantur donec spissetur: a ieiunis sumptū ad doloꝛe pectoris valet: ⁊ ad tussim diuturnam. Nam grossorum ac viscosoꝝ: phlegmaticorumq̄ humorum nocumento valet: ⁊ pectus expurgat. farine nigelle: ruteq̄. 3. quinq̄ cum melle temperate: si cū fenugreci bibatur apozimate matricis oppilationem aufert: a viscosis illam grossisq̄ humoribus purgat: ⁊ eiꝰ apostema dissoluit.

¶ De sisamo.

Sisamum cal. in primo gradu: in scđo hu. Aliud sisamum cum cortice: aliud sine cortice: qđ sine cortice vnctuosiꝰ est: iđ grossius duriusq̄ ad digerendum. Quaobꝛē officit stomacho: pſertim neruis eiusq̄ villis. sua nāq̄ viscositate emollit ac deficere cogit: virtutem item contētiuā digestiuāq̄ defectat: in fumositates humoꝛesq̄ cholericos ꝯuertitur: cito sitim generat ⁊ fastidium: odoꝛē oris bonū in fetoꝛē cōmutat maxime si remaneat inter dentes: cū melle sumptum minus nocet: pcipue si assum comedatur. Qđ cū cortice est: quocūq̄ modo acceptū minus nocet. Aqua vbi sisami coquuntur frondes: caput si ablueris crines elongantur: furfuresq̄ mundificat. Apozima sisami menstrua prouocat. Antiq̄ quidā dicunt sisamū cōtra venenum esse: idq̄ nō impossibile ego dico: sua eīm viscositate atq̄ vnctuositate ⁊ ventositate: poros corporis oēs oppilat: nec ad coꝛ venenum penetrare pmittit. Diascorides nullā inter sisameleon ⁊ miseleon differentiā facit: ⁊ sicut miseleon illud valere testatur: Galienus vero illud non affirmat.

¶ De papauere.

Papaueris due sunt spēs. Una siluestris alia domestica. Domesticū duobus modis diuidit: est eīm albū ⁊ nigrū: vñ opiū fit. albū laudabilius ac nutribilius fit: nigrum vero minus est frigidum: frigiditas est in scđo gradu. Diascorides de papaueribꝰ ait: quidā papauere vescuntur: parū vero nutrit: ⁊ durius est digeri sed assuetis dormitionē obliuionēq̄ gñat. Si aqua in qua coq̄tur caput abluas: tēperatum somnū in febribꝰ prestat. Faciūt de papauere electuariū ⁊ sirupū: valent ad tussim q̄ ex calidis subtilibusq̄ pcedit humoribus q̄ ex capite in pulmonē pectusq̄ descendunt. Itē ad cholericā ⁊ diuturnā egestionē. Nigri virtus ecōuerso in potione est: nō cibo. frigiditas eiꝰ ⁊ siccitas in quarto gradu: ppterea vis eius in oībꝰ actionibus maioꝛ est albo: pſertim in somno. ventrisq̄ cōstipationem maxime si syropum illius aque pluuiali cōmisceatur: ideoq̄ cauendū ne sepe vtantur: q2 si sit assuefactus maxime cerebro stuporem infert: naturalis caloꝛ in eis extinguitur: succus aūt papaueris nigri ⁊ lac eius opium dr. Ex lacte tñ factū eo melius est qđ fit ex succo. Papauer siluaticū domestico in oībus fortius est.

¶ De agnocasto.

Agnus castus ca. est ⁊ sic. in tertio gradu. pprietas eius est desiccare ⁊ eneruare libidinem ⁊ concupiscentiā mortificare: inflationem aufert: spma desiccat: non solū si cibo assumatur vel potu: sed etiā si iacēti alicui supponatur vñ Gal. athenienses suaꝝ tempore festiuitatum agni castū ante deos in suis oraculis pijciebant: vt omnē libidinem ab eis excluderent. hanc herbā greci pentafoliū appellant: nomen aūt sup adiectū: id est agnisirum est: ⁊ castitatem mundiciam ve significat.

¶ De semine lini.

Lini semen ca. in primo gradu: sicci ꝯo humidiq̄ est medium. paruꝫ nutrit: digeri est durū: inflatiuū ⁊ nociuū stomacho: ꝯdiureticum est: assum ⁊ cum melle acceptum est meliꝰ: ad tussiꝫ valet: pectusq̄ phlegmatica collectione purificat: cum melle manducatum ⁊ pipere libidinem auget: ⁊ ex apozimate eius cū oleo rosaꝝ clystere factū ad tenasmō mozsionēq̄ valet intestinorum: si apozimati eius calido mulieres insedeant apostemata vulue earum dissoluuntur.

¶ Nota q̄ lupini multū nutriūt accidētaliter: vñ grossum gñant nutrimentū: quare multū moꝛant in medcis: ⁊ tarde ab eis dissoluunt. Et q2 vt dicit pħs dulce solū nutrit: ideo lupini debent multū imorari in aqua: donec eoꝝ amaritudo seu sūba eoꝝ amara q̄ est supficialis totalr remoueatur ⁊ ita dulcorant ⁊ tunc nutriunt: ⁊ sic intelligit ysaac in littera. Et nota q̄ cōparando medullā ad corticē eoꝝ parum nutriūt: q2 multū hñt de cortice respectu medulle. Sed cōparādo amaris multū nutriūt q̄ñ sunt dulcorati. Nota vlteriꝰ q̄ lupini ⁊ oīa amara interficiūt a pprietate vermes ⁊ serpentes: q2 vita stat p cal. ⁊ hu. ⁊ iđ vita stat p dulcedinē: iđ vita maxime impedit pcipue in aīalibꝰ exanguibus: et in q̄bus vita est debilis: vt in vermibꝰ ⁊ serpentibus: vñ quāto plus est de sanguine tāto plus est de caloꝛe: spū ⁊ vita. Secunda cā est q2 oīa amara fundant in subtili sūba. vt dicit Gal. incisiua ⁊ diuisiua: ⁊ q2 vermes sunt debilis coagulationis: cū nō habeant ossa neq̄ sanguinē: iđ oīa amara diuidūt: incidūt eos ⁊ p ꝯñs interimūt. Ulteriꝰ no. q̄ materia piloꝝ est vapoꝛ ca. ⁊ hu. vnctuosus s̄m serapionē: ⁊ quādiu durat hmōi vapoꝛ: tādiu ⁊ pili durant: ⁊ q̄ñ consumit hmōi vapoꝛ ex toto nō pōt amplius reparari: vt in caluitio naturali: ⁊ q2 lupini sunt amari ca. ⁊ sic. ⁊ consumptiui ꝯsumunt hmōi vapoꝛē q̄ est materia piloꝝ. Item rōne sue calid. aperiūt poros ⁊ faciūt hmōi vapoꝛē exhalare: iđ euellunt capillos ⁊ pilos. ¶ Querit̄ vtrū fenugrecū valeat ꝯ doloꝛem pectoris: vt in pleuresi. Uidet q̄ valet in apostematibus pectoꝛis: q2 incidit ⁊ diuidit materiā apostematis: ⁊ eā pparat ad expulsionē ⁊ sic intelligit auctoꝛ. Et si obijciat q̄ oīs cura fit p ꝯriū: vez p ꝯriū in effectu: iđ hꝫ nō sit ꝯriū fenugrecum in forma: q2 ca. ⁊ sic. tñ cōpetit in effectu diuisiuo ⁊ incisiuo materie pleureos q̄uis sit ca. ⁊ sic. cholerica. Et si arguat q̄ febris ē accidēs inseparabile pleuresis: tñ pleuresis ē moꝛbꝰ principalis: iđ hꝫ nō cōpetat ꝯ febꝛē: tñ cōpetit ꝯ materiā apostematis: ⁊ principalr debemꝰ insistere ꝯ materiam apostematis. Et aliꝫ dicēdū q̄ nō dat fenugrecū in pleuresi ad alterādū febꝛē: s; ad incidēdū ⁊ diuidēdū materiā pleuresis vt placeatiꝰ exeat farinā fenugreci i sacello positā ⁊ decoctam in aceto cum succo malue: suppositam loco dolenti.

¶ Queritur de sisamo: ⁊ primo de hoc: ꝙ dicit in littera ꝙ sisamum in fumositatem humorum cholericorum conuertit virtutem digestiuam, vnde innuit ꝙ generat sisamus humorem cholericum. Contra videtur ꝙ generet sanguinem: quia dicit aristoteles in topicis ꝙ habentium symbolum facilior est transitus: sed sisamum est calidum ⁊ humidum: vt dicit auctor in littera: igitur. Arguitur ꝙ generet phlegma ⁊ non cholericos humores: quia Auic. dicit ꝙ ex quolibet cibo phlegma per indigestionem generatur: sed sisamus eneruat ⁊ defectat digestiuam virtutem: vt dicit auctor in littera: igitur. ¶ Nota ꝙ talis humor ex tali cibo quandoque generatur propter similitudinem vt ex carne caro: ⁊ ex osse os propter similitudinem in complexione: ⁊ sic vera est auctoritas philosophi allegata. Aliquando vero humor generatur ex cibo ratione sue qualitatis et non similitudinis: vt vinum si in nimia quantitate sumatur: generat humores phlegmaticos: ⁊ per consequens egritudines frigidas: quamuis vinum sit calidum ⁊ siccum. Aliquando vero generatur humor ex cibo ratione sue compositionis: ⁊ sic anser cum sit calidus ⁊ humidus non generat humores sanguineos: immo potius melancholicos ratione sue dure compositionis ⁊ solide ⁊ melancholice: ⁊ isto tertio modo dico ꝙ sisamus generat humores cholericos: non ratione complexionis aut quantitatis: sed ratione sue compositionis rare ⁊ subtilis. vnde sicut cito extra in ignem conuertitur: et ita in choleram intra. Ad secundum argumentum dico ꝙ verum est: ꝙ quedam peccant contra digestionem per defectum digestionis: ⁊ generant phlegma. vt loquitur Auic. ⁊ sic obiicis: quedam vero per excessum: ⁊ talia generant cholericos humores vt sisamum. ¶ Queritur super littera vtrum sisamum cum cortice melius digeratur quam sine cortice: cum cortex sit frigidus ⁊ siccus: ⁊ medulla calida ⁊ humida non digestioni repugnans sicut cortex. Respondetur ꝙ sic: quia quamuis cortex sit fri. et sic. repugnans digestioni: tamen quia sisamum quantum ad medullam est maxime vnctuosum ⁊ supernatans: vnde subterfugit digestioni propter hoc cum cortex eius ipsam medullam vnctuosam deprimat ad fundum stomachi: in quo digestio celebratur: igitur. Et hoc etiam est quare post carnes caseus comeditur: ⁊ post pisces nuces: scilicet ad deprimendum huiusmodi carnes ⁊ pisces ad fundum stomachi. Nota vlterius ꝙ sisamum sua prima obuiatione sitim sedat: cum sit calidum ⁊ humidum: sed in fine sitim generat cum in choleram conuertatur ⁊ humores cholericos: ⁊ sic loquitur auctor in littera. ¶ Queritur quare sisamum appetitum eneruat ⁊ nocet orificio stomachi. Causa vna est quia appetitus qui est in ore stomachi viget per infrigidationem villorum: vnde stiptica confortant appetitum infrigidando villos stomachi: sed sisamum remollit villos ratione vnctuositatis ⁊ humiditatis sue. Secunda causa est: quia supnatat orificio stomachi: vnde os stomachi phantastice repletur: igitur. ¶ Nota vlterius ꝙ ipsum sisamum dulcedinem in ore generat cum sit calidum ⁊ humidum: tamen generat oris fetorem non materialiter quidem: sed effectiue hoc modo: quia quando administratur stomacho repleto corruptis humoribus cito conuertitur in fumum cholericum: qui fumus cholericus cito petit os stomachi: ⁊ secum defert aliquem humorem fetidum a stomacho: igitur. Vel dicendum ꝙ non datur in via cibi seu nutrimenti: cum sit vnctuosum inuiscatur supra gingiuas: ⁊ postea putrescat cum sit calidum ⁊ humidum. ⁊ caliditas ⁊ humiditas sunt principia putrefactionis: vnde cum ibi inuiscetur ⁊ retineatur preter naturam: putrescit ⁊ ita generat fetorem oris. ¶ Queritur vtrum sisamum addat seu habeat proprietatem in prolongatione capillorum: vt dicit auctor in littera. Respondetur ꝙ materia capillorum est vapor aereus calidus ⁊ humidus ⁊ sisamum addit in huiusmodi vaporem. Item viscosum est cuius partes vt catene adherent: vt dicit philosophus in quarto metheororum. Nota iuxta textum ꝙ sisamum valet contra venenum meatus oppilando ne venenum cito penetret ad cor: ⁊ isto modo etiam nuces sicut sisamum valent. Item retinet cibum in stomacho donec digeratur: valet ergo contra venenum oppilando. Et de hoc dicit Gal. ꝙ opium cum vino citius interficit quam sine vino: quia vinum est fortis penetratiuus: ⁊ facit opium cito penetrare ad cor: ⁊ ita mortem inducere. ¶ Queritur cuius complexionis sit papauer: videtur ꝙ calide ⁊ humide: quia omne viuens est cali. ⁊ humid. cum vita stet in cali. ⁊ humido: sed papauer viuit cum sit vegetatiuum: igitur. Item omne abstersiuum calidum est: sed succus papaueris est abstersiuus: quia delet in oculo maculam vt dicit in littera: igitur. In contrarium est auctor in littera dicens ꝙ est fri. in secundo gradu. hoc idem volunt alij auctores. Item opium fit ex papauere: sed opium est fri. sic. ergo ⁊ papauer: quia omne quod deciditur ab alio ⁊c. Respondeo ꝙ duplex est complexio: quedam est materialis: ⁊ de tali loquendo papauer est fri. quedam vero formalis: ⁊ ista est duplex: quia quedam est que debetur papaueri inquantum viuens: et sic est ca. ⁊ hu. Alia est que debetur ei non inquantum viuens: sed inquantum mixtum ⁊ sequitur ista nutrimentum: ⁊ hoc modo est fri. ⁊ sic. ⁊ de tali loquitur auctor in littera: ⁊ sic quando datur in nutrimentum cadit illa complexio que debetur ei inquantum viuens: ⁊ de hac non loquuntur medici: ⁊ per hoc patet solutio ad primum argumentum Ad alia duo argumenta: nota ꝙ in papauere est quedam substantia superficialis que calida est: ⁊ ista est amara: ⁊ qualitas ad istam non ponitur in gradu: est alia autem centralis frig. ⁊ sic. ⁊ ista est a dominio in papauere: ⁊ quantum ad istam ponitur in gradu. ¶ Queritur quod est melius: aut opium factum ex succo papaueris: aut eius lacte: videtur ꝙ ex succo: quia opium quanto frigidius tanto melius: ⁊ quanto magis habet naturam veneni tanto melius: sed opium non habet venenum nisi a planta: sed succus magis vicinatur plante quam lac: vnde ex succo nutritur planta: igitur. Item quanto res plus habet de calore minus habet de frigiditate: sed lac plus habet de calore quam succus: quia dicit philosophus quarto metheororum ꝙ digesta calidiora sunt indigestis: sed lac papaueris magis est digestum quam succus: cum per vlteriorem digestionem generetur: igitur. ¶ In contrarium sunt omnes auctores dicentes ꝙ opium factum ex lacte melius est quam de succo ⁊ frigidius. Item dicit plat. in dictis vniuersalibus ꝙ psilium plus infrigidat quam aqua: ⁊ hoc quia quamuis frigiditas sit minor in psilio quam in aqua: tamen fabricatur in grossiori subiecto ⁊ fundatur in psilio quam in aqua. Assimili dico ꝙ lac papaueris grossius est succo eiusdem digestio procedat ingrossando. Ad hoc dico ꝙ factum ex lacte melius est facto ex succo: ⁊ magis contrariatur nature humane: Sed tamen quidam dicunt ꝙ quedam contrariantur nature humane ratione complexionis: quedam vero ratione aspectus: ⁊ dicunt ꝙ venena non solum contrariantur nature humane ratione complexionis: sed etiam ratione aspectus: que contrarietas in aspectu maior est in opio lacteo quam succoso. Et dicit Auic. ꝙ illa que contrariantur aspectu in eis non queratur ratio: sed soli experimento credatur: si autem venena ratione complexionis contrariantur nature humane: sic ⁊ elementa cum habeant qualitates vltimatas ⁊c. Alij dicunt ꝙ opium factum ex lacte est frigidius: quia eius frigiditas in grossiori subiecto: sed in succoso est frigiditas magis intensa. Vel dicendum ꝙ actuali frigiditate opium factum ex succo est frigidius: non tamen essentiali ⁊ potentiali: quia factum ex lacte habet calorem acquisitum: ratione cuius cito penetrat ⁊ cito interficit. ¶ Nota vlterius ꝙ factum ex papauere nigro: melius est facto ex papauere albo: ⁊ non administratur nisi via medicine. Et pro solutione multorum argumentorum: licet album plus habeat de substantia: ⁊ secundum philosophum in de celo ⁊ mundo: virtus a substantia egrediatur: et a virtute operatio: tamen minus habet de virtute: ⁊ propter hoc vituperabilius. Vnde dicit Gal. in tegni: ꝙ capitis magnitudo cum gracili collo ⁊ debili virtute pessima est ⁊ vituperanda sed licet papauer sit nigrum: tamen habet plus de virtute: igitur laudabilius. ¶ Et nota ꝙ est quedam nigredo que generatur per adustionem: ⁊ de ista dicit Gal. ꝙ est filia caliditatis: ⁊ istam precedit viriditas. Est alia nigredo que generatur a frigiditate mortificante sicut in opio: ⁊ ista est filia frigiditatis ⁊ non caliditatis: Eodem modo est distinguendum de albedine. ¶ Nota de agnocasto ꝙ reprimit coitum ⁊ eneruat illum vt dicit littera duobus modis: scilicet materiam spermaticam diminuendo: ⁊ desiccando cum sit ca. ⁊ sic. Alio modo ventositates consumendo. ¶ Nota vlterius ꝙ calor temperatus abscindit coitum ⁊ non calor excedens. Et nota ꝙ agnuscastus sperma diminuit: quia sperma est ca. ⁊ humi. ⁊ omne tale maxime est passibile ⁊ consumptioni obediens: ⁊

ꝙ agnus

quia agnuscastus est cali. ⁊ humi. igitur consumit sperma ⁊ desiccat: sed non lac cum sit frigi. ⁊ humi. ⁊ maxime cōsumptio ni repugnans: et hoc est ratio quare agnuscastus non augmentat sperma: imo diminuit: ⁊ tamen non diminuit lac imo potius augmentat. Alia causa potest esse: quia lac est in magna quantitate respectu spermatis. Unde dicit phūs in quarto metheororum ꝙ totum mare nō putrescit propter sui multitudinem: sed bene pars maris. Tertia causa pōt esse: quia generatio lactis fit per penetrationē sanguinis mēstrui in mamillas: sed vt dicit phūs: generatio spermatis est quieta in qualibet parte corporis: ⁊ cum agnuscastus sit penetratiuus: igitur iuuat generationem lactis ⁊ nō spermatis. Nota concordantiā Auicē. et ysaac: quia Auicē. loquitur de agnocasto viridi in quo est magna humiditas aquea reprimens caliditatem solis: ideo dicit ꝙ est frigi. in quarto: sed ysaac loquitur de antiquo in quo est cōsumpta humiditas aquea: ideo dicit ꝙ est cali. in tertio. ¶ Queritur de se. lini de quo dicit littera ꝙ dat malum nutrimentū. cōtra est cali. ⁊ humi. ⁊ omne tale dat bonū nutrimentum. Solutio ꝙ ad bonū nutrimentū non sufficit solū cōplexio: quia anser est calidus ⁊ humidus quod tamen generat malū sanguinē ⁊ melancholicū: sed requiritur bona cōpositio: ⁊ quia se. lini est grosse cōpositionis sicut anser: ⁊ dure ⁊ solide: igitur.

¶ Inchoatur secunda particula de fructibus.

¶ De ficubus.

Ficus ceteris fructibus laudabilior ē ac nutribilior: humiditas tamen sue cause grossos creat humores: natura eius calida ⁊ sicca est: quātitates in caliditate vel siccitate diuerse sunt secundum ipsius diuersitates. Est autem ficus domestica ⁊ siluestris. Domestica in viridē dipartitur ⁊ siccā. Itē viridis duplex est modus: quoniam perfecte maturata ⁊ non cruda: ⁊ nō perfecte maturata ⁊ cruda. Cruda nec perfecte matura est minus calida: magis grossa propter dominationē terrestris partis in ea: habet tamen humores lateos qui acuitatē ei prestant ⁊ siccitatē in secūdo gradu: ideoque laudabilis est. vnde Hippo. ficus quāto lōginquior est a maturitate: tāto minus calida ē ⁊ grossa magis. Ualet huiusmodi secundum medicinā cocta ⁊ cataplasmate facto: scrophulas glādesque dissoluit. Nitro ⁊ aceto commixta pustulis i capite valet. mixta cū melle: ad morsum canis rabidi: ⁊ pustulis que viscosos habent humores. papaueris agrestis frondibus mixta: ossa fracta et vulneribus eiicit. Item cera adhibita apostema dissoluit: si pistata fortiter vulneribus apponatur: sanat. Perfecte maturata viridis ficus: sicca minus est calida. Calor enim i medio primi gra. humiditas ⁊ siccitas i eis tēperate sunt. Ex tribus itēque rebus cōpositio existit: corticibus videlicet semine ⁊ carne. seminis nutrimentum est nullum: natura vt arene vel lapidis: cortex siccus est vt cutis: propterea durissimus ad digerendū: caro nutribilior solubiliorque existit. Super hoc diascorides: calorē inquit extinguit: sitim aufert: sudorē prouocat. Sicca vero ficus calida est in secūdo gradu: sicca in medio primi: quāobrem calefacit ⁊ sitim creat: ⁊ in cholericos mutatur humores: ceteris tamen fructibus nutribilior est: minus inflationis habet: si superfluos humores in stomacho inueniat: dura fit ad digerēdum ad corruptionem mutatur ⁊ inflationem ventositatēque generat ⁊ pessimū sanguinem: in superficie autem corporis pediculos creat: si autem humores mundificatos inueniat: bene digeritur: ac sanguinem laudabilem facit: corpusque mundificat ab humoribus malis: vrinā prouocat: pectusque purificat: ⁊ pulmones: renes atque vesicā humoribus grossis: non tamen inflationis ventositatisque libera est. Qui vero nocietates eius omnino vitat ieiunus accipiat: ⁊ post illam calamentum manducet aut aneos: siue isopum: vel piper: siue zinziber ⁊ similia. Cholericus post illam orizaceam accipiat. Qui maioris causa nutrimenti etiam velit accipere: vel ideo vt sanguinem laudabiliorem generet: nuces simul aut amygdalas manducet. Item secundum medicinam valet: si cum isopo coquatur pectus: pulmonēque mūdificat: ⁊ tussim diuturnā enervat. Gargarisma cum apozimate eius in canalibus pulmonis apostema dissoluit: ⁊ i lacertis qui sunt in latere lingue: cocta in vino si clystere fiat: valet ad dolorem ventris qui et grossis humoribus. Rursus cocta cū ordeo ⁊ fenugreco cataplasmate facto apostema dissoluit: pistata ac sinapi commixta apozima ad tinnitum aurium valet.

¶ Superius auctor determinauit de granis: hic autem de fructibus. Et in isto primo determinat de mollibus in toto. secūdo de mollibus pro parte: vt de nucleos habentibus. ¶ Queritur vtrū sit possibile aliquā plantā bis fructificare in anno: vt puta ficus: vites: ⁊ roserra: videtur ꝙ nō: quia vniformis est generatio fructus in ficu ⁊ aliis plantis: cum fructus ex residuo nutrimēti generentur vt dicit phūs in libro de plantis: sed multe alie plante non sunt huiusmodi fructificātes bis: igitur nec ficus. Itē dicit phūs in libro de plantis: ꝙ planta ad fructus productionem quattuor tēporibus indiget: que non possunt esse bis in anno. Item folia que ordinantur ad fructuum tuitionem non producuntur nisi semel in anno: ergo neque ⁊ fructus similiter. In contrarium est ysaac ⁊ phūs in lib. de plantis: ⁊ palladius in agricultura. ¶ Iuxta hoc quero quare quedam plante bis in anno fructificant ⁊ quedā nō. Ad istud vltimū dico ꝙ quedā plante vt ficus bis in anno fructificant rōne fortis attractiue earum: vnde ex eodē nutrimento generantur huiusmodi plante ⁊ nutriuntur vt ex succo terreo: humido: aqueo: ⁊ sic multū attrahunt de nutrimēto: nec possunt totum illud conuertere in sui naturam: cōuertitur igitur in naturam seminatiuā: quia quod relinquitur nutritiue mandatur generatiue: vt dicit phūs: igitur. Secūda causa est a parte sue cōpositionis ⁊ subtilitatis: quia cito peruenit nutrimentū attractū vsque ad summitatē ipsius plante vnde fructus generatur: ⁊ ibi nutrimētum subtiliatur ⁊ paratur generationi: igitur. nō sic de alie plante: quia sunt dure cōpositionis ⁊ solide: ⁊ non cito peruenit nutrimētum ad summitatem plante: in qua generatur fructus: imo tempus longum exigit ad hoc sicut in quercu: igitur. Tertia causa est quia secundum Aristo. fructus et subtilior i nutrimento respectu radicis vel plante generatur: ⁊ quia quedam plante: vt quercus attrahunt nutrimentum grossum cū sint grosse et solide compositionis: multo tempore indigent ad huiusmodi subtiliationē ⁊ digestionē nutrimenti: ⁊ ita nō potest nisi semel fructificare in anno. Et per hoc patet solutio ad duo prima argu. Ad tertiū dico ꝙ Arist. loquitur de generatione fructus vniuersali ⁊ regulari: ⁊ nō particulari que fit ex materie abūdantia. Ad quartū dico ꝙ finis imponit necessitatem eis que sunt ad finē: vnde fructus imponunt necessitatē foliis ⁊ non econuerso: vnde nō sequitur. Uel dicēdū per interemptionem: quia secundum phūm in de plantis: quedam plante producunt folia bis in anno. ¶ Queritur quare ista fructificatio bis in anno est in paruis plantis vt in ficubus: ⁊ non in magnis vt in quercubus. Causa secundum phūm in libro de animalibus est: quia in animalibus magnis sunt magna mēbra: ad quorū sustētationem requiritur magnū ⁊ multū nutrimētū: ⁊ in paruis sufficit paruū nutrimētum: igitur plus est de residuo in paruis animalibus quod mādatur generatiue quam in magnis: sic pariter est de arboribus. Et ista fructificatio in animalibus est minus fetus in anno: vt in vac

ea et equa vnus fetus: sed in paruis aialibus est pluralitas fetuū sicut in cato et camelula et c. Et nota q in regiōe calida plus fit gñatio bina fructuum in anno q in frigida: quia sol est pater plantarū humiditas ho mater: ideo i calida regione est calor celestis fortis: et fortius infundit radios suos sup plantas: igit. ¶ Querit quare ista fructificatio bis in anno plus fit in plantis iuuenibus q antiquis. Una causa est fortitudo caloris et attractiue. Scda causa est a parte cōpositionis: quia est rarior et subtilior compositio q in antiquis. Itē quia ista fructificatio bis in anno maxime fit per decisionem vt patet in vite et rosario: videm⁹ enim q qn volumus q vites bis fructificent: tunc facimus decisionē in eis i martio: et sic in rosario: quia per decisionem quātitas eor̄ minorat: vnde parū de nutrimēto attracto cedit in subam eor̄: multum do in fructificationē. ¶ Queritur cuius complexionis sit lac plantarū vt ficus tintum alii et c. Dicūt oēs auctores q lac ficuū ē calidū et siccū. Iuxta hoc qro quare lac aialiū est fri. et hu. et plantarū calidū et siccū. Ad primū istor̄ dico q nos possumus cōparare lac plantarū ad lac aialium: et sic lac plātarū est calidū et siccū. Itē ad lac alicui⁹ plāte: et sic quoddā est calidū et quoddā frigidū. Distinguūt enim: q̄dā cōplexio materialis est in lacte plante: que debet ei rōne cōponētiū materialiū: et talis est fri. quia ex humore frigido gñat. quedam vero est formalis que datur ei a calore agente: et sic est cali. et sic. et per hoc patet solutio ad multa argumēta. Sed si arguat q decisum ab aliquo ei attestatur vt dicit Gal. in tegni: sed lac decidit a planta: ergo cū quedam est ca. et q̄dā frigi. sic est pariter et lac quoddā ca. et quoddā frigi. Itē simile gñatur ex simili: sed dicit phus quarto metheoror̄ q humores in plantis sunt fri. igit et lac quod ex eis gñatur. Itē dicit Gal. q calidum agens in materiā humidā denigrat: et in materia siccam dealbat: ergo cū calor celestis generet lac et agat in materiā humidā denigrabit: sz lac nō est nigrū g nō gñat a calore: et sic erit frigidū. Solutio patuit. Ad secūdum quesitū patet solutio: quia lac plantarū gñatur a calore agente sz solis: sz in aialibus gñatur in mamillis q̄ sunt fri. et humide: et continens imutat contentū ad suam crasim vt dicit philaretus. Uel ideo q: aialia sunt humidiora plantis et maxime hō cū simus creati in fine limositatis: vt dicit Gal. et ita humidior a nutrimēta requirūt aialia q plante q̄ sunt sicce. Scda causa: q: lac in aialibus solū generatur in mamillis: in plantis vero in qualibet parte earum: et virtus vnita est fortior: seipsa dispersa: igitur facilius desiccatur in plantis q in animalibus. ¶ Queritur quare quercus et cetere plante nō habent lac sicut ficus. Ratio est: q: sm phm quedā aialia que habent abundantiam nutrimenti habēt lac vt interius et exterius nutriāt fetus: vt femine: et quedā q nō hūt abūdātiā nutrimēti nō hūt lac sicut aues. Scda cā est: q: lac gñat ex subtili nutrimēto: sz qrc⁹ et mlte alie plāte attrahūt grossum nutrimētū et impurū ad lactis gñationē Et per hoc posset questio solui: quare herbe plus abundāt in lacte q arbores. ¶ Queritur cuius saporis sunt ficus imatura et noua et tenera: videt q pōtici: q: dicit Gal. q oēs fructus in principio sunt pōtici saporis: ergo ficus immatura noua cum sit in principio sui erit pontici saporis. Itē dicit ysaac in dict⁹ vniuersalib⁹ q oēs fructus in sui pncipio sunt similes suis plantis: q̄ cū planta ficus sit stiptica: sic et fructus. In 3ium est auctor in littera. Solutio q in ficu noua est duplex suba. quedā lactea subtilis in supficie expā: q̄ defert amaritudinē et quātū ad istā ē amara. Est aūt alia centralis a dūo que est pōtica: qui sapor nō manifestat in ficu immatura: imo occultatur p saporem amarum supficialem qui sicut fermētū totā massam paste corrūpit pōticū saporē Uel dicēdū q est quidā sapor occultus: et talis est pōticus: quidā est detectus et est amarus. ¶ Queritur cuius saporis sit fic⁹ matura. Rñdeo q dulcis. Arguit: idē nō est causa et effectus respectu eiusdē: sed ex dulci sapore generatur amar⁹ vt p3 i melle viterioū decoctōe decocto. Itē dicit Cōstāti. q crudū pōt decoqui: sed coctū nō pōt incrudari: cum g amara sint magis calida q dulcia: videt q amara nō possint fieri dulcia. In 3ū est auctor i littera. Solutio q sapor amarus sive suba supficialis amara expirat adueniēte maturitate sube centralis pōtice: ideo ex amaro nō fit dulce: sed bene ex pontico per digestionē. ¶ Queritur que ficus sit calidior: verū fic⁹ matura vel imatura: videt q matura q: est digesta: et digesta calidiora sunt indigestis: sed fic⁹ matura est digesta respectu imature: igit. Itē dicit ysaac i dietis vniuersalib⁹ q psiliū pl⁹ infrigidat q aqua pter grossitiē in psilio i qua fundat frigi. cū g digestio pcedat ingrossādo sequit et c. In 3ium est ysaac i littera qui dicit q ficu pfecte matura est minus calida. Preterea sapor amarus in calida suba fundat: vt dicit Gal. et ysaac: cū g sapor amar⁹ sit in ficu imatura et nō i matura sic pcedūt duo vitia argu. Sed loquēdo de calore formali acqsito a calore digerēte: sic matura calidior est imatura: et sic pcedūt duo prima argumēta. ¶ Querit vtrū ficus cōpetūt in regimine sanitatis videt q nō: q: cito in putredinē cōuertūtur: igit. Item cibi grossi peccantes p excessū in grossitie nō cōpetūt i regimine sanitat: vt caro bouina et vlina: g nec etiā peccātes p excessum in subtilitate quēadmodū sunt ficus: igit. Item ficus nō cōpetunt in stomacho imūdo: vt dicit Ra: sed ois stomachus est immundus: q: dicit Gal. supra pnostica: q vomitus d3 esse cōposit⁹ ex phlegmate et cholera: et ita ois stomach⁹ est replet⁹ humoribus. In 3ium est auctor in lra dicēs q ficus inter ceteros fructus laudabilior et nutribilior: et laudabilior: ē sanguinē gñat: et oē tale cōpetit i regimine sanitatis: igit. Rñ. q duplex est regimē sanitatis: qddā formale: et qddā finale. Regit igit sanitas qn formalr: et sic cholerici p cholerica regit formalr i eo statu in q est: et sic de aliis: quātū ad istud nō cōpetūt ficus. Sed qn regit finalr: vt sz reducat ad sanitatē et bonū statū: et sic p 3ris: et hoc mō cōpetūt ficus: q: alterant. Ad primū dico q ficus non sunt spēcte de putredine i stomacho mūdo: sz i imūdo: et talis nō indiget regimīe cōseruatiuo: sz potius curatiuo. Ad scdm dico q nō est simile de cibo grosso et subtili: q: cib⁹ grossus est cibus tm: sed cibus subtilis est cibus et medicina. Ualet igit ficus in via diete et medicine: et p ɔsequēs in sanitatis regimine. Ad tertiū dico q licet in stomacho sint plures humores: nō tn pter hoc ē imūdus nisi illi humores a regimine nature destituant et putrefiāt: imo dicit replet⁹: et ppter hoc nō valet argumētū. ¶ Querit vtrū ficus debeāt administrari ante prandiū vel post: videt q post: q: in eius digestiōe d3 esse pportio agentis ad passum: ergo cū in fundo stomachi maior sit calor q in eius orificio: igit i fundo debēt poni cibaria grossa et non subtilia: q: statim adurerēt igit cū ficus sint subtiles nō debent poni in fundo vbi viget digestio. In 3ium est auctor in lra: qui dicit q debēt accipi ieiuno stomacho: et qui nocētatē eius olio vitat: ieiun⁹ accipiat. Ad hoc dicēdū q quidā sunt fructus molles et rare cōpositionis: vt cerasa: pruna et ficus: et tales cōpetūt in pncipio mense: q: cito digerunt et cito expelluntur. Itē abstergūt et mūdificāt stomachū a suis supfluitatib⁹. Quidā vero sunt duri grossi et solidi vt mespila: pira: nuces. et tales debēt sumi post prādiū. Una causa ē: q: rōne sue pōderositatis faciūt descēdere cibaria ad fundū stōachi vbi viget digestio. Scda cā est: q: isti fruct⁹ duri sunt frigi. et sicci cōfortātes stomachi appetitum. Tertia cā est: q: rōne frigi. et sicci. vnctuositates supnatātes abstergūt in ore stomachi desectantes appetitū Ad argumētū dico q pcedit in illis q̄ administrātur in via diete: et nō in via medicine. Uel dicēdū q bene obijceret si ficus remanerēt diu i fundo stōachi: q: sine dubio adurerent sed cito digeruntur et cito expelluntur cū sint mollis cōpōis. ¶ Querit vtrū cōpetat potus post ficus. videt q nō: quia potus administrat post cibū receptū pter tria. aut vt nutrimētū remolliat: aut vt sit vehiculū nutrimenti: aut vt refrigeret mēbra tertie digestiue: sed ista tria est reperire in ficu remollit nutrimētū: q: cali. et hu. et ē vehiculū: q: hu. et refrigerat mēbra tertie digestiue: igit. Itē dicit Gal. q habentes virtutes innatas meli⁹ operant habētib⁹ acquisitas: sed ficus de se h3 cibū: q: siccū terreū: et potū q: humidū aqueum ergo. In 3ium est vsus. semp enim potamus post comestionē ficus. Rñ. q cōsiderādo cōditionē cibi accepti non cōpetit potus: sz cōsiderādo cōditionē accipiētis qui forte est cholericus hñs orificiū stomachi siccū: cōpetit pot⁹ post ficus: q:

remollit potus cibum in stomacho ⁊ os stomachi. Vel dicẽdũ ꝙ si melius appetãtur ficus cũ vino tũc potꝰ est dãdus q: qđ melius appetit melꝰ digerit. Et ideo ptꝫ solutio alterius dubij scꝫ verum magis cõpetãt cũ aqua aut cũ vino: q: si in via cibi plus ꝙ medicine deꝛt: melius valẽt cũ vino: cũ plus appetant: sꝫ si deꝛt magis i via medicine ꝙ nutrimẽti ad alterãdũ: tũc valẽt cũ aqua melius: q: aq reducit ad tẽperamẽtũ caliditatẽ eaꝝ quã vinũ augmẽtat. ¶ Querit verũ ficus cõpetãt i febribꝰ: videt ꝙ nõ: q: cito cõuertũtur in putredinẽ vt dicit lr̃a. In ɔ̃triũ arguit: dicit lr̃a ꝙ ficus sicca calorẽ extinguit: sitim aufert: ⁊ sudorẽ ꝓuocat: ⁊ om̃e tale ɔ̃petit in febribꝰ: igit. Rñ. ꝙ qñ materia putrida feb. est in stomacho aut epate: nõ ɔ̃petũt ficus: quia cito i putredinẽ cõuerterent: sꝫ si materia putrida ɔ̃tineat in intestinis aut pectoralibus mẽbris: tunc cõpetũt: q: alterãt: abstergunt: ⁊ mundificant. ¶ Queritur verũ ficus generẽt pediculos: vt dicit littera. Cõtra: generãt sanguinem laudabilem: igit. Rñ. ꝙ sanguinẽ subtilẽ laudabilẽ generãt in corpore mũdo qui cito prorũpit ad exteriora ⁊ secum defert humorẽ putridum qui est cã generationis pediculoꝝ: ⁊ per istã viã ficus impinguãt: q: subtilis eiꝰ sanguis cito ad exteriora ꝓrũpit. Alr̃ etiã gñant pediculi: q: in corpe nõ mũdo cito i putredinẽ cõuertũtur: ex qua pediculi gñant. Et p istã viã nõ valẽt ɔ̃tra defedationem cutis: sed bene p primã viã: qñ scꝫ cutis est maculata a grossis hu. quos ficus subtiliant. Nota vlterius ꝙ ficus sicut alia dulcia nocẽt nutritiuis: q: oppilant ea cũ habeant in pricipio venas latas ⁊ in fine strictas: ⁊ hoc si capiant in quãtitate magna: sꝫ i spiritualibus mẽbris iuuant: q: habent venas in principio strictas ⁊ in fine latas: ⁊ ita si eas subtiliantur anteꝗ veniant ad membra spiritualia: et ipsa abstergant.

¶ De vuis in genere.

Vua in duo diuidit. Est quippe acerba nec matura: ⁊ est matura in sua completa dulcedine. hec digna ẽ appellatiõe vue. Acerba frigida est in tertio gra. sicca in secũdo. substantias in se tres habet diuersas: granoꝝ vnam: corticum alterã: humoris tertiã. Granoꝝ natura sicca est ⁊ dura cõuersiõis nullius in digestione: sed ex stomacho integra egrediũtur cũ sua forma: pistata ⁊ farina ex eis facta stomachũ si bibat ɔ̃fortat: cholericã stringit egestionẽ maxime si assetur. Cortex grossus est ⁊ neruosus nec cõuertit: ꝓpterea non nutrit. Humor ꝓpter suã stipticitatẽ ⁊ ponticitatẽ durus est digeri: confortatiuus tamẽ stomachi ⁊ epatis calorem extinguit: sitim aufert: cholerã rubeã mitigat: vomitũ: egestionẽq; cholericã stomachi vel epatis ꝓpter ɔ̃tutis cõtentiue defectionẽ stringit: oculis appositus palpebrarum: grossos humores attenuat ⁊ desiccat. Valet itaq; ad pruriginẽ oculoꝝ ⁊ asperitatem: Diascorides acerbe ꝑcepit vue succũ ante dies caniculares ad solem poni donec spissetur vt mel: hoc valet vulneribus et humoribus in gulam descendentibus: in gingiuas atq; auriculas: si clystere facias valet vulneribus in intestinis diuturnisq; humoribꝰ exvulna descendẽtibus. ¶ Vua maturata sanguinẽ laudabilem facit: ceteris fructibus quẽadmodũ ficꝰ melior cibus est: plus tñ ficus ꝙ vua nutrit. Itẽ hec quattuor cõposita substãtijs existit: ossa sunt frigida ⁊ stiptica: granis acerbe vue in duricie vicina: habẽt aũt acumẽ quoddã ob qđ cito ex stomacho aũ cõuersionẽ exit. Itẽ cortex est frigidus ⁊ siccꝰ ad digestionẽ durus. Gal. cortices inqt vue ⁊ ficus sicces sunt ad digestionẽ duri: ꝓpterea vua si cũ cortice simul edat ⁊ ossibus indurat egestionẽ ⁊ inflationem: ventositatẽq; generat ⁊ humores grossos a sanguine longinquos laudabili. Rursus Gal. ficus ⁊ vuas ceteris fructibꝰ asserit laudabiliores: nec eñ dure sunt egestionis: sed potius cõuersionis facilis: maxime si in sua arbore perfecte sunt maturate. Testãtur hec hortolani: qm̃ ficus ⁊ vue tẽporibus suis habẽtes penitus eis vtunt: vnde pingues ⁊ clare fiunt cutis: facilitate aũt earũ digestionis: illarũ desistẽtes ab vsu facile macrescunt. Caro quidem ficus ⁊ vue inflatiua est in sui substãtia: ⁊ ideo comedẽtium carnes inflant. Accipitur aũt diuersis modis vua: vnde nutrimẽta eius ⁊ actiones in corpore sunt diuersa: accipit a quibusdã hora ipsa qua ex vite carpit: sunt qui eas suspẽdunt donec humoris plurimũ ex eis aer eliciat: sunt q eas in musto vel sapa reponãt. Nota sue carptionis accepte si stomachũ malis inueniãt humoribꝰ vacuũ ⁊ cibis: ⁊ fortis ẽ digestio: digerit bene ac bonũ cõuertũtur in sanguinẽ: ⁊ ventris adiuuant solutionẽ corporaq; malis purgãt humoribꝰ. E cõtra si stomachũ humoꝝ aut escarum repererint plenũ et digerere imbecillẽ: in eo morantur ⁊ inflationem generant ⁊ rugitũ: in humores malos cõuertũtur: ⁊ fumũ nociuũ plurimũ creãt. Appense ab aere humorũ superfluũ desiccante ceteris vuis sunt laudabiliores ⁊ subtilibꝰ dietis cõueniẽtes: ab inflatiõe longe sunt ⁊ vẽtositate ⁊ fumositate: nec stiptice tñ sunt nec solubiles. In musto vl' sapa grosse diete sunt ⁊ stomacho minus cõueniẽtes: ⁊ a tenui dieta longinqua: ventositatẽ inflationẽq; ꝓducũt: ꝓpter extraneos humores ex musto vel sapa prestitos

¶ De vuis sine carne.

Vue sine carne humores laudabiliores faciunt: minus tñ ꝙ he cum carne nutriunt ⁊ cito digerũt: idcirco vue q carnis pluris sunt ꝙ humoris: nutribiliores durioresq; existentes eis q humoris ꝙ carnis plus habent. Itẽ vue modis alijs sunt diuerse: aut sapore: aut calore: aut subtilitate: aut grossitudine. Sapor alius est acetosus vicinus acerbitati: alius grossus ⁊ dulcis melliq; vicinus: alius medius viniq; saporis. Grossus ac dulcis calidior ⁊ sitim generat: grossioris est nutrimẽti: ad digerendum durior: inflationẽ faciens ac rugitũ: oppilationẽ splenis ac epatis. Subtilis aquosusq; frigidior ⁊ digeri leuior: cõfortatiuꝰ stomachi ⁊ mũdificatiuꝰ a cholericis humoribꝰ: sitis mitigatiuꝰ ⁊ cõueniẽs cõplexiõibus tẽperatis. Melior est qui videlicet vinei est saporis: q mediꝰ est inter grossum ⁊ subtilẽ: sicut eñ mediꝰ est saporꝫ: ita ⁊ potestatum Diuersitatẽ vue ex colore quadrifariã diuidunt. In albũ q clarus est ⁊ aquosus medicũ carnis habens cortices subtiles: ossa exigua. In nigrũ grosse carnis ⁊ corticis ⁊ humoris pauci ossiũ ingẽtiũ. In citrinũ ⁊ rufum predictoꝝ medios. Vua alba leuiter nutrit facile digerit: venas cito perforat: ⁊ vrinam ꝓuocat. Nigra dura est digeri: sed cõfortatiua stomachi: vrinã nõ ꝓuocat: tñ si bñ digerat: nutrimẽtũ multũ prestat. Rufa vel citrina media superioꝝ. vñ Arist. alba vua subtilis: minꝰ nutrit: ⁊ cito digerit: quãobrẽ vini

eius ebrietas cito venit ⁊ cito transit. Nigra grossa nutrimenti pluris: sed digestionis tarde: ideirco vini eius ebrietas sero discedit. Rufa vel citrina harū medie sunt: cuiuscūq; vini ebrietas cito venit: cito trāsit. Rursus cuiuscūq; tarde: diu pmanet ⁊ tarde transit. Passa ad vue cōparationē: vt ficus est sic ad cōparationē viridiū: lenior aūt est ficus. Passa diuersa est tribus modis: quā est dulce perfecte in dulcedine: est acerbitatē habēs vel ponticitatē continens ⁊ aspitatē: hoc ex duab⁹ virtutib⁹ cōpositū existit. Vna maturādi ⁊ dissoluēdi. altera cōstringēdi ⁊ cōfortādi. Cōfortatio pcedit ex ossib⁹. Dulce calidi⁹ ē: ⁊ humidius: maxime si nigrū sit: ideo mediū inter constipatiuū ⁊ mollificatiuū. Si malos inuenerit humores in stomacho: temperat ⁊ mitigat morsionē stomachi presertim si carnosum sit ⁊ corticis tenuis. Exiguorū aūt ossiū hmōi valet ad dolorē pectoris ⁊ pulmonis ⁊ tussim mitigat: ⁊ renes mundificat ⁊ vesicā. Incōmodum est spleni ⁊ epati precipue si duriciē habent ⁊ grossitudinē. Passum aūt acerbitatē habēs min⁹ nutrit ⁊ dulci frigidius est: humidū aūt minus: maxime si albū sit: ideo stomachū confortat: calorē extinguit: vētrē cōstipat. Passuz diuerse accipit: cū ossib⁹ videlicet suis ⁊ sine ossib⁹. Sine ossib⁹ itaq; acceptū cōmodū est tussientibus: ⁊ ad pectoris dolorē pulmonis renū ac vesice: vētrem dissoluit: sed epati nocet ⁊ spleni presertim si duriciem habeāt. Cū ossibus acceptū stomachū confortat: splenem ⁊ epar: maxime si acumen habēt ⁊ carnē paruā: ⁊ ossa magna.

¶ De moris celsi.

Mora celsi duobus modis sunt: aut cruda ⁊ aceria nō matura frigida: aut matura pfecte dulcia. Aceria nec matura fri. sūt ⁊ sicca: vim habēt stipticā cōfortatiuā stōachi ⁊ intestinorū: ⁊ ventrē cōstipāt: pptera hmōi multū siccata valent ad diarriā ⁊ dissinteriam: maxime si cholerice sint. Itē eorū succus ad gutturis dolorē vel faucium vel vue valet multū: maxime si coctus sit cū sapa et modico zuccari. Matura ⁊ dulcia ad calorē ptinent ⁊ humiditatē: plus aūt ad humiditatem: quare ex stomacho eijciunt cito: vētrē humectāt: vrinā pvocāt: si rū cibos in stomacho aū se acceptos inuenerint: ⁊ eis obsistētibus cōmorātur: ⁊ in corruptionē cōuertunt ⁊ stomacho nocent ac capiti. Si aūt stomachū vacātē inuenerint: bene digerūtur: sȝ modicū nutriūt. Ieiunis accepta refrigerata in aqua frigida: aut i niue refrigeratiua sunt valde: sitim auferunt: ⁊ incēsionē caloris extinguūt. Radix mori cocta cū aqua ⁊ pota lumbricos necat ⁊ cucurbitinos. Si frōdes simul coquātur ⁊ radix: ⁊ aqua eorū retineat i ore: ad dolorem dentiū valet. Si cum vino coquat ⁊ gargarisma fiat: valet humoribus ad gulā descēdētib⁹ ⁊ guttur. Pistata mori radix ponat i aceto: ⁊ ad solē quattuordecim dieb⁹ relinquat: ⁊ desiccata i puluerē redigat hic dentes perforatos ⁊ putridos appositus euellit. ¶ Dubitat verū vua acerba plus infrigidet aut acetū. Et videt ꝙ agresta: q: dicit Gal. in megategni ꝙ res subtiles frigid' in agendo nō potuit. Et si tu obijcias de aceto: ipse dicit ꝙ tu nō obijcias: q: hȝ quandā caliditatē: cū ꝗ acetū sit in subtiliori suba ꝙ agresta minus infrigidabit. Itē dicit ysaac in dietis vniuersalib⁹: ꝙ psiliū plus infrigidat ꝙ aqua: sic ignis plus calefacit in ferro ꝙ in stipula rōe grosse substātie igit. In 3rium sunt auctores. Itē dicit Hippo. in aphoris. ꝙ acetū inimicat neruis: q: frigidū: ⁊ nō loquit de agresta: igit. Rn̄. ꝙ aliquid dicit esse frigidius altero dupl'r. Vno modo formal'r: ⁊ sic agresta est frigidior: ⁊ rōne illius frigiditatis ponit res i gra. Siue effectiue: ⁊ hoc dupl'r. Aut q: effectū frigiditatis citius inducit: ⁊ sic acetū est frigidius agresta cū sit penetratiuū ⁊ subtilis sube. Aut q: suū effectum inducit in plures partes: ⁊ sic acetum est frigidius agresta: q: acetū ptes remotas infrigidat cū ad eas penetret. Aut ꝙ infrigidet plus. Fortius ⁊ tardius sic: ⁊ tūc agresta plus infrigidat: q: tardius remanet ei⁹ frigiditas cū in suba grossiori fundet ei⁹ frigiditas. Vnde dicit Aristo. quarto metheo. ꝙ aq̄ calida citi⁹ ɔgelat: ⁊ frigida tardi⁹ ppter raritatē eius ⁊ grossitiē frigide. ¶ Nota ꝙ agresta confortat stomachū ⁊ nō acetū: q: nō infrigidat nisi partes exteriores stomachi recludēs calorē interius ⁊ vniens: sȝ acetū ad partes interiores penetrat eas defectans. Illā frigiditas circundās acq⁹ virtutes naturales cōfortat: sed fri. pfundās defectat. vnde Hippo. dicit ꝙ cholerici iuuenes melius digerūt in hyeme ꝙ in estate ppter hāc rōnem. ¶ Querit quare vna gutta agreste in oculo posita damnificat oculū ⁊ preseruat ipm a variolis. Causa est fm Gal. ꝙ habētes virtutes innatas meli⁹ operant. vn̄ dicit ꝙ melior ē illa medicina q̄ fit cū cibis ⁊ potibus. Et q: in agresta rōne caloris exterioris sunt partes subtiles: rōne quarū abstergit. Item in ea sunt partes grosse terrestres ⁊ pontice: rōne quarū repercutit materiā fluētē ad oculū: igit preseruat a variolis que erant parate generari a tali materia repercussa. ¶ Querit quare ola pōtica stiptica frigida ⁊ acetosa cōfortāt stomachū. Rn̄. ꝙ quedā cōfortāt stomachū deperditū restaurando vt nutrimētū cōfortat mēbra: q: in eis deperditū restaurat. Quedā vero refocillādo: ⁊ sic vipa in vino odorifero facta ⁊ naribus sincopizātis apposita releuat a sincopi: q: spūs refocillat. Quedā cōfortāt materiā malā euacuādo: vt medicina laxatiua. Quedā vo malā discrasiā alterādo vt medicina alteratiua: q̄dā vo humores ⁊ spūs in corpore purificādo: vt aurū in lepra. Quedā vero mēbra defectata quasi in vnū redigendo: ⁊ hoc mō aqua frigida cōpetit in estate: q: mēbra nutritiua defectata ppter calorē nimiū rōne sue frigiditatis: q̄si in vnū redigit. ⁊ isto vltio mō quasi ola pōtica ⁊ acetosa cōfortāt stomachū relaxatū redigentia partes eius defectatas ⁊ relaxatas in idipm. vnde infrigidāt villos stomachi ⁊ cōfortant appetitū qui appetitus viget per infrigidationē villorum. ¶ Nota ꝙ sunt maiores vue i calida regione ꝙ frigida: q: attractio fit a calidiore: ⁊ etiā digestio: ideo attractiua plante est fortior in calida regione ⁊c. Et non est simile de tritico: ꝙ hȝ subam subtilē rarā: q: a calore cōsumit extrinseco ⁊ sic ⁊c. nō autē est sic de vua q̄ hȝ grossam ⁊ durā subam ⁊ maiorē humiditatē resolutioni a calore resistētē. Exemplum ponit de asinis equis ⁊ mulis: qui maiores sunt in calidis regionibus ꝙ in frigidis: ⁊ hoc ppter eorū duram cōpositionē. Et si dicas ꝙ mihimet cōtradico: q: dixerā prius vites esse rare cōpositionis. Rn̄. ꝙ sunt rare respectu querc⁹ ⁊ aliarū arborū magnarum: sȝ respectu tritici herbe sunt dure cōpositionis ⁊ respectu herbarū. vnde dicit Aristo. ꝙ vitis neq; est planta neq; herba: sed mediū inter vtrāq;: ⁊ vocat frutex. Nota ꝙ vue sunt dulciores in frigida regiōe: q: in frigida regiōe est moderata attractio nutrimēti in vite: vnde tātū attrahit vitis quātū digerere pōt: ⁊ illud nutrimētū optime digerit: ⁊ dulcedo ex bona digestione gn̄atur: sed in calida regione plus attrahit ꝙ possit digerere. ¶ Queritur quare quidam fructus maturant in arbore vt ficus poma vua ⁊c. ⁊ quidā nō: vt poma castanee ⁊c. Ratio est quia primi fructus gn̄antur ex humido aquoso cito digestibili qd est cito passibile ⁊ obediēs digestioni: sed castanee: mespila ⁊ pira gn̄ant ex sicco terreo qd repugnat digestioni cite ⁊ veloci: igit. ¶ Querit quare plante alte magis dulcorāt suos fruct⁹ ꝙ curte. Sol uit ysaac in dietis vniuersalibus: q: in illo longo trāsitu per longum stipitē digerit fruct⁹ ⁊ subtiliat: ⁊ ppter hoc dul⸗

eccaf: nõ sic aũt in curta plãta. ¶ Querit̃ q̃re ex vuis par-uis grãt̃ bonũ vinũ τ ex magnis prauũ τ aquaticũ. R̃n. q: magne vue attrahũt de nutrimẽto plus ꝙ possũt digerere sicut hoĩes gulosi non aũt sic parue vue. ¶ Querit̃ quare vrina humana vites fecundat: vt dicit palladius: nõ sic vero egestio. Cõuersũ est de segetibus. Causa huius est q: vites fructificant ex humido aquoso: τ q: vrina habet multum de humido aqueo: igit̃. Sꝫ egestio hꝫ multũ de terreo τ parũ de aqueo: τ segetes fructificant ex sicco terreo. ¶ Querit̃ verũ vua matura sit melior statim comesta in sua recẽtia aut diu seruata. Videt̃ ꝙ statim comesta: q: cũ sit calida τ humi-da cito putrescerẽt: igit̃. Itẽ superius dicit ꝙ triticũ nouũ melius est antiquo: ergo τ a simili vua noua. In oppositũ est auctor in littera dicẽs ꝙ vue suspẽse in aere τ reseruate sunt meliores ceteris. R̃n. ꝙ in via medicine τ alterationis melior est noua: sꝫ in via cibi est melior reseruata: q: nõ tãtũ est ventosa rõne humiditatis accidentalis aquose exhalate. Ad argumẽtũ dico ꝙ bñ obijceres si illa humiditas p̱ reser-uationẽ destitueret̃ a regimĩe nature: q: tũc putrescerent: sꝫ nõ sic est. Ad secũdũ dico ꝙ nõ est simile de tritico: q: habet paucã humiditatẽ accidẽtalẽ q̃ in pauco tẽpore cõsumit̃: et si diu reseruet̃ cõsumeret̃ substãtialis humiditas. Sꝫ in vua est multũ de humiditate accidẽtali que exigit magnũ tẽpus ad suã ꝯsumptionẽ: igit̃ reseruata melior est noua: τ ecõtra de tritico. ¶ Querit̃ quare racemi τ mustũ dulce nõ inebriãt vinũ vero τ ceruisia inebriãt. Dicẽdũ ꝙ illi potus q̃ p̱ ebul-litionẽ grãt̃ inebriant: q: ab ipsis resoluit̃ fumus acutus q̃ statim petit cerebrũ τ perturbat ipm̃: vt a vino τ ceruisia: sꝫ q: vua τ mustũ nõ adhuc ebullitionẽ cõceperunt: igitur nõ inebriant. ¶ Querit̃ verũ vua passa cõpetat in feb. videt̃ ꝙ sic: q: humide diete febrib' ꝯueniũt oĩb': igit̃. Itẽ vua passa est deoppilatiua: vt dicit littera: igit̃ cõpetit. In ꝯtrium est auctor in littera dicens ꝙ vua passa est calida τ sic. sed nullũ tale cõpetit: igit̃. q: augmentaret febrilẽ discrasiam. Ad hoc quidã dicunt ꝙ quedã est febris formalis: idest qñ materia inflãmat̃ in corde: et fumiꝫ spargit̃ supra mẽbra sensibilia: τ sic nõ cõpetit vua passa: q: tũc malã discrasiã augeret. Que-dã est febris materialis: idest qñ adhuc materia est quieta in minera putrefactiõis: τ hec est duplex. aut est de materia calida τ sicca: τ sic vua passa cõpetit non quidẽ rõne p̱mi actus qui est calefacere: sed rõne scdi qui est deoppilare. Si vo febris sit de materia frigida: tũc cõpetit rõne p̱mi act' τ rõne secundi: q: rõne primi actus incidit τ carminat ma-teriã: τ rõne secũdi actus qui est deoppilare meatus reddẽ-do materiã habilẽ expulsioni. Ego tñ credo ꝙ nõ cõpetunt in febribus. Et ad argumenta possumus dicere ꝙ Hippo. intelligit de humiditate iuncta frigiditati τ nõ caliditati: τ q: vua passa est calida τ hũida: igit̃ τc̃. τ q̃uis deoppilet: tñ aliud nocumẽtum qd̓ facit ex parte sue caliditatis p̱põde-rat iuuamẽto apertionis. Videt̃ auctor sibi contradicere: q: in vno loco dicit ꝙ dulcia oppilant: et hic dicit ꝙ vua passa deoppilat. Ad hoc quidã dicũt ꝙ vua passa p̱ se est oppilati-ua: sꝫ cũ vino est deoppilatiua. Vel dicẽdũ meli' ꝙ vua pas-sa p̱ se est deoppilatiua rõne cuiusdã subε subtilis τ calide acquisite p̱ morã quã fecit in tẽpore: rõne quoq̃ deoppilat. vnde per accidens deoppilat cũ sit dulcis alliciens multum appetitũ: τ in magna quantitate attrahit̃ rõne cuius oppi-lat deper accidens ita bene sicut faceret grossus cibus pau-cus per se: τ hoc modo loquitur in alio loco. Nota ꝙ palla-dius docet facere in eadem vite racemos albos et rubeos: imponendo colorem rubeum in p̱fundo ramusculi albe: aut inserendo de vite alba in rubea: τ docet facere laxatiuos p̱ appositionem scamonee: τ stipticos per appositionem boli armeni. Et si facias trãsire ramũ vitis circa cerasum plãtate p̱ foramen cerasi sine dubio fructificabit tẽpore cerasi fru-ctus dum abscindatur postea circa illud foramen post eius consolidationem. ¶ Queritur de moris vtrum sint frigida τ humida: videtur ꝙ sic: quia reprimũt choleram vt dicit in littera: igitur. Sed contra: Auicẽ. dicit ꝙ sunt frigida τ hu-mida: sed Ras. ꝙ sunt cõplexiõis tẽperate: sed ysaac ꝙ sunt calida τ humida. Ad hoc dico ꝙ de moris possumus loqui quãtum ad effectum quem inducunt in corpore: τ in se τ sic

sunt frigida τ humida: τ sic loquitur Auicẽ. quia ratiõe sue humiditatis reprimunt choleram: vel possumus loqui quã-tũ ad rationẽ sue cite ꝯuersionis: sic tẽperate sunt cõplexio-nis: et hoc modo loquit̃ Ras. vnde dicit Gal. ꝙ oleum est temperate complexionis cum cito conuertatur per natu-ram rei admixte. Vel possumus loqui de moris maturis re-specta immaturorum: τ sic sunt calida τ humida: τ immatu-ra sunt frigida τ sicca: τ sic loquit̃ auctor in littera: τ sic nul-la est controuersia inter auctores. Et ideo nota ꝙ mora im-matura stringunt: cum sint frigida τ sicca: sed matura laxãt quia attinent calori vt dicit littera: plus tamen humiditati vnde ratione cuius etiam laxant. Item si velimus sustinere ꝙ mora matura sunt frigida: adhuc possum' dicere ꝙ laxãt. Et tu obijcis ꝙ frigidũ constringit. Respondeo ꝙ verũ est: cum sicco non tamen cum humido. vnde dicit littera ꝙ plus attinent humiditati cuius est lubricare τ laxare. ¶ Queri-tur verum competãt in febribus: videtur ꝙ sic: q: dicit Aui-cẽ. ꝙ sunt frigida τ humida: τ omne tale competit in febrib' quia Hippo. dicit. Humide diete omnibus febricitantibus conferunt. Item dicit littera ꝙ sitim amputant: vrinam p̱-uocant: choleram extinguũt: τ officium ventris procurant: sed oĩa talia cõpetunt in febribus: igit̃. Contra: cito conuer-tuntur in choleram: vt dicit: τ nullum tale competit: igitur. Item Ras. ꝙ non competunt in immundo stomacho: sed stomachus febricitantis est immundus: igitur non compe-tunt: q: cito in humorẽ putridum conuerterentur. Dicunt quidam ad hoc ꝙ mora per se sumpta nõ cõpetunt in febri-bus: sed bene in aqua refrigerata. Alij dicunt ꝙ nullo modo competunt. Ad primum dicitur ꝙ ratione sue complexionis licet competant: tamen ratione sue substantie cum conuer-tantur cito in choleram non competunt. Ad secundum dico ꝙ ysaac intelligit in sanis τ non in egris. Vel dicendum ꝙ competunt ratione sue complexionis in feb. cum sint frigi. τ hu. non tamen ratione sue substantie: vt patuit. Dico ta-men ꝙ si plus timemus de mala complexiõe ca. τ sic. febrili ꝙ de multiplicatiõe cholere: debemus ea administrare. Et per hoc patet solutio questionis: per quam scꝫ viam mora habent sitim extinguere: quãuis substantialiter choleram generent. ¶ Queritur per quam viam mora habent chole-ram extinguere cum hoc dicat littera: et tamen cito in cho-leram conuertũtur. Solutio dicta est: quia ratione sue cõ-plexionis choleram extinguunt: sed non ratione sue cõposi-tionis. Aut dicẽdum ꝙ extinguũt choleram generandam τ non generatam: quia si inueniãt choleram in stomacho cũ augmentant cum in ipsam cõuertantur: sed si in mundo sto-macho dãtur non est sic. ¶ Queritur vtrum diamoron de-beat fieri ex moris maturis vel immaturis. Dicendũ ꝙ dia-moron quandoq̃ fit ad repercutiendum humores fluentes a capite ad membra spiritualia aut alia inferiora: τ tunc de-bet fieri ex immaturis: vel fit ad digerẽdum materiam τ con-sumẽdã eam fluxam: τ tunc debet fieri ex maturis: quia ma-tura sunt magis consumptiua τ digerẽtia. ¶ Queritur de cõtrouersia inter Auicẽ. et ysaac in dictis vniuersalibus: quia dicit ꝙ debent colligi fructus anteꝙ sint perfecte maturi et ysaac quando sunt perfecte maturi. Solutio ꝙ Auicẽ. intelligit in via medicine: et ysaac in via diete. ¶ Que-ritur de littera que dicit ꝙ radix celsi laxat ventrem. Con-tra: est frigida et sicca: et omne tale restringit. Item di-cit ysaac ꝙ omnis fructus in sui principio assimilatur sue plãte: sed mora viridia sunt stiptica fri. τ sicca: igitur τ radix celsi. In contrarium est littera. Ad primum argumentum di-co ꝙ quedam laxant leniendo τ humectando: vt pruna: vio-le: τ hmõi. Et quedam liquefaciendo: vt euforbium liquefa-cit humores. Et quedam attrahendo: vt scamonea τ medi-cine ellebori: vnde attrahũt choleram ab hominis omni-bus membris τ postea expellunt. Quedam vero incidendo vt mel i stomacho repleto incidit τ diuidit humores τ facit habiles expulsioni: τ quedam comprimendo vt sunt myro-balani: τ omnes fructus pontici. τ isto quinto modo radix celsi laxat: quia sue ponticitatis τ frigiditatis comprimit os stomachi τ constringit τ facit fluxum per inferiora. per hoc patet solutio ad argumentum. ¶ Queritur quare radix cel-

si habet dentem euellere vt dicit littera. Respondeo ꝙ radix celsi per se data non euellit: sed cum vino superposita quia ratione caliditatis vini penetrat gingiuam: et ratione sue humiditatis remollit: et cum hoc fert virtutem radicis celsi ad interiora: vnde substantia radicis celsi ad interius delata constringit et comprimit gingiuam ⁊ cum constringendo eum euellit.

¶ De prunis.

PRuna parum nutriunt. eorum duplex est modus. Sūt enim alba ⁊ nigra. Alba dura sunt digeri: nociua stomacho: exigue solutiua: hec qm̄ grossa sunt comedi non debent: nisi grandia ⁊ bene maturata fuerint. Item pruna nigra bifariam diuiduntur: in domesticum et agreste. Rursus domesticum triplex est. nigrum perfecte maturatum dulce: crudum durum viride ponticum: rufum mediū maturati et crudi in sapore quoddam habens acumen. Nigrum itaq; perfecte maturatum ⁊ dulce minus est frigidū: magis humidū. frigiditas eius in primi gradus initio: humiditas in fine. stomachum humectat ⁊ mollit: ventrem dissoluit: choleram rubeam eijcit: si tamen sepe vtatur nimis stomacho nocet. Crudum ⁊ durum: viride ⁊ ponticum est pessimū in cibo ⁊ medicina: durū enī est stomacho ⁊ nociuum: minime nutrit atq; fatigat. Rufum nigro frigidius est magis: minus humidū: ideo refrigerat min⁹. Optima sunt carnosa corticis subtilis: ⁊ in sapore acrorem quēdam cum ponticitate habētia: ante cibum sumpta nō nocent. Agrestia stiptica sunt: valēt ad diarriā ⁊ dissenteriam. Gummi eorum valere quidam dicūt ad lapidem in vesica: si cum vino accipiatur. Si autem cum aceto temperentur: ad impetiginem valent. De ceralis idem que de maturis prunis sentimus.

¶ De crisomulis.

CRisomula frigida sunt ⁊ humida in secūdo gradu. facile in putredinem cōuertibilia. grossum phlegma generant ⁊ viscosum in cōcauitate epatis ⁊ splenis: ideirco diuturne sunt causa febris. hec oībus modis sunt pessima ideo ante cibū semper accipi debēt stomacho inanito: post cibum enim stomacho pleno in superioribus natant: ⁊ in aceditatem cito putredinēq; conuertuntur. Si enī noxietatem eorum cauere cupimus: ieiuni accipiamus: et post illa anisum masticem et vetus vinum ac odoriferū: oleum et nucleis eius expressum valet emoroidis.

¶ De persicis.

PErsica frigida sunt ⁊ humida in secundo gradu: plurimuz similia crisomulis: sed sapore stomacho cōuenientia: non enim cōuertuntur vt crisomula: licet crisomulis sint similia: quia eodem modo phlegma generant. Persica ieiunis stomacho vacuo sunt edēda: ⁊ post vetus vinum odoriferum est bibendum. Persica in duo diuiduntur. Est enim grande album pilosum: ruboris quiddam habēs. Est paruum: lene: rufum: vel citrinum. Grāde saporis est dulcis: acrioris; cuiusdam humiditatis: humidius ac viscosius est: quare conuertibile in phlegma grossum atq; putredinem. manifestatur hoc: quoniam si persicum fissum ferro post paululū naribus apponas: odorem quasi putredinis senties. Paruū odoratiuum ⁊ cōuersione longinquum: frondiū eius succus potatus lumbricos ⁊ cucurbitinos educit: idem facit si ex eo cataplasmata feceris vmbilico: si verminose apponas auricule vermes occidit.

¶ Superius determinauit ysaac de fructib⁹ in toto mollib⁹: hic aūt de mollib⁹ in parte: ⁊ in parte duris: qr de illis q̄ habēt nucleos primo: ⁊ secundo de illis qui non habent nucleos: sicut poma. ¶ Queritur vtrum pruna competant in febribus: videtur ꝙ non: quia dicit Auicē. ꝙ calore naturali debili existente non competunt pruna: nec hmōi fruct⁹ humidi ⁊ frigidi: quia statim calorem naturalē extinguerēt sed in feb. calor naturalis est debilis ⁊ febalis fortis: igitur. Item Auicē. cap. de eo quod comeditur ⁊ bibitur: dicit ꝙ ex omnibus fructibus generantur humores phlegmatici ⁊ corruptibiles: s; corruptibiles maxime in feb. timentur: igiē. Item pruna non cōpetunt nisi in stomacho mundo: sed stomachus feb. est immundus: igiē. In ɔ̄trium est vsus. Item practici dicunt ꝙ pruna debent refrigerari in aq̄: deinde febricitāntibus administrari. Hoc idem pbo per rōnem: quia dicit in littera auctor ꝙ pruna choleram rubeam proijciunt sed febres vt plurimū sunt de cholera: igitur. Item omnis cura fit per cōtrarium: igitur. Ad hoc dicit girardus super vi. viatici: ꝙ in febribus nullus fructus competit cum generet putrefactionem que maxime debet caueri in feb. Alij dicunt ꝙ pruna ratione sue complexionis competunt: quia alterant malam complexionem calidam et siccam: sed ratione sue compositionis rare ⁊ mollis cito passibilis ⁊ parate putrefactioni non competunt. Alij dicunt ⁊ melius: ꝙ competunt ratione febris formalis: sed si febris sit materialis subtilis cholerica adhuc competit alterando illam ⁊ ingrossando ⁊ ventrem lubricando magnam partem cholere euacuādo: sed si materia febris sit phlegmatica: que indigeret subtiliatione ⁊ maturatione: et non ingrossatione: nō cōpetit. Ad primū argumētū dicē ꝙ in calore debili absolute nō cōpetit: s; in cōparatione ad materiam morbi debilis bene cōpetit. Vel dicēdū ꝙ cōpetūt pruna in febrib⁹: qr natura sagax non transmittit pruna in febribus nisi ad alterationem materie ⁊ hoc dicit Auicē. capl̄o de opiatis. Ad secundum dicitur ꝙ esset verum si diu manerent in corpore: sed cito expelluntur. Ad tertium dico ꝙ stomacho immundo non competunt cum distemperantia: ⁊ etiam ratione febris materialis: sed formalis. ¶ Queritur que magis competāt alba vel nigra: videtur ꝙ alba: quia sunt frigidiora: vt dicit littera. In ɔ̄trium est littera que dicit ꝙ nigrum perfecte maturatum est melius. Item nigrum est magis digestū: igitur. Solutio ꝙ in via medicine alba meliora sunt: sed in via diete nigra sunt meliora: quia magis digesta: ⁊ hic principaliter agit de dieta. Vel dicendum ꝙ nigra simpliciter sunt meliora: quia alba habēt quandam humiditatem phlegmaticam per quam repugnant digestioni: et cito putrefiunt: ⁊ illa humiditas est cōsumpta in nigris p digestionē. ¶ Queritur que magis valeant in febrib⁹: aut magna aut parua. Arguitur ꝙ magna: quia vt dicit phūs: magnitudo sequiē complemētum rei: igitur: cum res completa sit melior incōpleta. In contrarium est ratio: qr videmus vuas maiores esse peiores in febribus: igiē ⁊ pruna similiter. Solutio ꝙ magna non competunt qr fiunt ex abundātia materie q̄ ibi remanet indigesta. Item nec parua: qr fiunt ex defectu virtutis: sed mediocria valent: qr v̄tus est ibi sufficiēs ⁊ materia equaliter ⁊ moderate abundās. Tamen possumus dicere ꝙ parua in feb. sunt meliora: qr magis digesta ⁊ digestionē obedientia: nec ē ibi tāta materia phlegmatica. Ad auctoritatē dicēdū ꝙ phūs intelligit de magnitudine cū fortitudine q̄ nō est in magnis prunis: imo est debilis v̄tus. ¶ Queritur de controuersia inter auctores: qr Auicē. dicit ꝙ inter cetera pruna citrina sunt meliora: ⁊ ysaac dicit ꝙ nigra sunt meliora. Ad hoc dicendū ꝙ Auicē. laudat citrina nō vitupe

rando nigra: imo cum hoc nigra cōmendat: et sic sub nigro cōprehēdit citrinū: sed ysaac diuidit nigrum solūmodo contra albū: comprehēdēs citrinū sub nigro. ¶ Queritur ꝗ pruna debent poni in syrupis factis contra febres: aut pruna nostra viridia: aut damascena que diu reseruantur: videtur ꝙ nostra viridia: quia alterant malam cōplexionē: cū sint frigidiora et humidiora ꝙ damascena: vt dicit in littera. Itē pruna damascena sunt calida: igitur. In contrarium est vsus. Itē que est cōparatio vue passe ad viridē: eadē est damascenorū ad viridia: sed vue passe semper in syrupis ponuntur: igitur. Itē viridia pruna habēt quādā humiditatē phlegmaticā digestioni repugnātē: sed indigestionē maxime timemus in febribus: et damascena habēt illā consumptā: igitur. Solutio: ꝙ si patiēs plus molestetur calore febrili tunc viridia debent poni: si autē plus a debilitate digestiue patiatur: tūc damascena debēt poni. Aliter ꝙ si materia febrilis sit in regione prime digestiue: vt in stomacho tunc magis cōpetunt viridia: quia statim obuiant calori febrili et ipsum alterant. Si vero sit in regione tertie digestiue: tūc damascena magis debent poni in syrupis: quia cum sint ca. et hu. attrahuntur a membris: et secum deferunt virtutes medicinarum valētiū cōtra febrē: nō sic vero viridia cū sint stiptica et frigida nec possūt ad mēbra tertie digestiue penetrare. Sed quia raro materia febris i stomacho continetur: igitur raro apponimus i syrupis pruna viridia. Et si dicas ꝙ vsus semper ponit vuas passas et non virides. Rn̄deo ꝙ hoc est quia semper inueniūtur vue passe et damascena: nō autē semper viridia pruna nec virides vue. ¶ Queritur vtrum pruna damascena laxent vētrē. Solutio: ꝙ pruna damascena rōne sue humiditatis laxant: et hoc per se: et sic loquitur ysaac hic: et Gal. sed tamen per accidens restringunt: quia alliciunt mēbra: et mēbra auida sunt in eorum retentione: et sic loquitur Auicē. auctoritate diascoridis: Vel dicēdū ꝙ Gal. et iste auctor loquūtur de viridibus: Auicē. autē et diascorides de damascenis. Nota gūmi pruni valet contra lapidē: vt dicit littera: quia rōne sue humiditatis remollit: et rōne caloris acquisiti ab exteriori cōsumit materiā ipsius lapidis et frangit. ¶ Queritur cuius complexionis sint cerasa rubea et nigra. Pro quo nota ꝙ color datur multis modis. Uno modo rōne finis: et sic tertia digestio dealbat ꝙ ꝯ assimilare mēbris nutrimentū et mēbra sunt alba. Scd̄o modo rōne materie: et secundum hoc dicit Auicē. ꝙ calor agens in materiam siccā dealbat: in humidā vero denigrat: et duo contraria ab eodem agēte generantur. Tertio modo a modo actionis: et hoc mō ignis a principio sue actionis denigrat: et in medio dealbat et in fine rubificat. Quarto modo a tota specie datur color: et sic ois coruus est niger: et ois cignus albus: et ois pica varia vt dicit phs in de aīalibus: et non redditur inde causa. Et sic rubedo in cerasis: vel nigredo datur ab agente: vt posset obiici ꝙ nigredo fit a calore adurente: aut frigido mortificāte: sed in cerasis nigris nō est adustio: ergo si frigida: datur igitur a tota specie: et sic quāuis dicat Auicē. ꝙ rubedo inflāmationē semper attestatur: tamen in cerasis rubeis rubedo nō fit ab agente: sed a tota specie: et etiā sic in rosis rubeis etc. Et si arguatur ꝙ cerasa rubea citius digeruntur ꝙ nigra: vt dicit ysaac: et cibi qui citius digeruntur sunt calidiores: vt vult ysaac. Rn̄detur ꝙ hoc nō fit rōne sue cōplexionis: sed cōpositionis: et sic fit cōclusio ꝙ cerasa nigra sunt dulciora: et per cōsequēs calidiora rubeis cū crescūt in plantis altioribus. ¶ Queritur quare cerasa siluestria tardius maturātur domesticis cū tamen sint calidiora domesticis. Et hoc est quia locus siluestris siccitatē impendit locus vero domesticus humiditatē et caliditatem. vnde videmus aīalia domestica hu. et ca. et siluestria sicca et melācholica: cum ꝙ cerasa domestica sint cali. et humi. citius recipiunt digestionē ꝙ siluestria: que sunt fri. et sicca. ¶ Queritur quare cerasa siluestria sunt pauce carnis: et multi nuclei: et econuerso domestica. Rn̄deo: quia cerasus siluestris cū sit altior domestica: parum de humiditate attrahit et multū de sicco terreo cū sit siccior domestica: et vnūquodque attrahit nutrimentū sibi cōueniēs: et quia caro generatur ex humido aquoso: quod humidū aquosum in pauca quātitate attrahitur a siluestribus. Item cum cito ibi cōsumatur in lōgitudine itineris. Sed quia ibi multū attrahitur de sicco: et nucleus sit generatus ex sicco terreo: igitur nucleus est grossus: totum autē est econtra in domesticis. ¶ Queritur de crisolocannis et persicis: et primo vtrū crisolocāna generēt egritudines diuturnas: videtur ꝙ sic: quia hoc littera innuit. Item dicit ꝙ generant grossum phlegma et viscosum: sed omne tale generat egritudines diuturnas: igitur. In contrariū est Auicē. dicēs ꝙ crisolocāna aromatica subtilē et laudabilē generant sanguinē: et cito digeruntur: sed nullum tale generat egritudines diuturnas: igitur. Ad argumētum istud dicitur ꝙ Auicē. intelligit nō simpliciter: sed respectu crisolocānorum nō aromaticorum: ideo generāt egritudines diuturnas. ¶ Iuxta hoc queritur quare crisolocāna et persica pessimi sunt nutrimenti: vnde dicitur: persica sunt pessima esca. Rn̄deo: quia generant hu. phlegmaticos per indigestionē: ideo pessimi sunt nutrimenti. Una causa est: quia persica et crisolocāna habēt in se amarū saporē occultum: et hoc a natura sue plāte: et quia fructus attestatur sue plāte: et sua plāta ē amari saporis: sed omne quod nutrit: nutrit rōne sue dulcedinis: igitur cum recedant a dulcedine sunt pessimi nutrimenti. Secūda causa est: quia secundum Arist. caro iuxta ossa cito putrescit: et omne tale est pessimi nutrimēti: sed ista habēt carnē iuxta ossa: igitur. ¶ Queritur quomodo fiunt persica sine nucleo: et quare potius fiunt per insertionem in salice ꝙ in aliqua alia arbore. Rn̄deo quia salix inter omnes arbores secundum phm̄ in libro de plantis: est magis rara: et tantūmodo attrahit humiditatem aquosam: vnde non ordinatur ad hoc nisi quātum ad folia sua: ergo cū nihil attrahit de sicco terreo: et nucleus generatur ex sicco terreo: et caro ex humido aquoso: igitur. Et quia salix plus habet de humido aquoso: vt patet: quia cito abscindatur adhuc floret: ideo soluitur scd̄a questio. ¶ Queritur que sunt meliora aut persica cum nucleo aut sine eo. Probatur ꝙ sine eo: quia os attestatur melācholie: caro vero sanguini: igitur. Rn̄deo: ꝙ cum nucleo meliora sunt: quia tūc sunt in statu naturali: et vnūquodque sic se habens melius est. Ad argumētū dicitur ꝙ bene concluderet si nucleus cederet in nutrimentū: sed imo potius attrahit impuritatē carnis et eam purificat. ¶ Queritur vtrum persica sint meliora cum musto aut cū vino: videtur ꝙ cum vino: quia dicit littera ꝙ in vino forti debēt comedi: et non dicit cum musto. Ad idem: quia persica generant hu. phlegmaticū vt dicit littera: et per hoc recedunt a tēperamēto: sed talis generatio phlegmatis per mustū augetur per vinū vero corrigitur: igitur. In contrarium est vsus et isti versus. Persica cū musto vobis damus ordine iusto: Sic est sumere mos in cibis seclādo racemos. In contrarium etiā est etymologia nominis: quia persica dicuntur secundum quosdā quasi per se iniqua: cū musto vero amica. Rn̄. ꝙ cū vino sunt meliora. Ad argumenta in contrarium dico ꝙ vsus laudat rōne appetitus: vnde vulgus magis seruit appetitui: sed in via medicine preualent in vino. Et nota ꝙ quādo auctor dicit ꝙ iuuant stomachū: intelligit respectu crisolocānorum quia simpliciter nocent.

¶ De pomis.

Poma in duo diuidūtur. In completum maturatum perfecte in sua arbore: et in crudū et immaturatū durum et ligneum. Crudū male nutrit: et stōacho nocet: dolorē generat: laborē quoque stomacho efficit: ex quo ciectū venas vt oportet non penetrat. assuefactio eorum causa fit febris diuturne et dure dissolui: quod de ceteris intelligendum est fructibus: qui non sunt in suis arboribus perfecte maturati. Perfecte maturatū in sua arbore diuersum est suorum pro diuersitate saporum. Est enim stipticum: est ponticum: rursus est acetosum: est dulce: est sine sapore. Pontici substantia frigida et sicca terrestris: conueniens eis quorum stomacho calor et humiditas dominatur: quoniam ponticitate sua stomachum premit: et humiditatis eius plurimū in inferiora demittit. quod remanet desiccat: quare stomachum confortat et intestina: in se tamen grossum est: durum digeri: et tarde penetra

re in venas: et ideo inflationē facit: ⁊ neruis nocet: hec enim natura est in corpore suo. Liquor vero ei⁹ laudabilior: subtilior: ac lenior est: idcirco stomachū confortat ⁊ intestina: valet ad sanguinis fluxū: dissinteriam: ad cholericā egestionē ⁊ vomitum: ꝓpterea pomorum huiꝰ succum oportet mandendo exprimi carnem autē ꝓijci: aut ingeniari quomodo eorum duricia ⁊ asperitas auferantur. Hoc itaq₃ tribus modis fit: aut illa delicādo in aqua: vt ex aqua humiditatē attrahat et molliciē: aut sup fumū aque calide suspēdēdo vt humectet aut maturetur: aut dissecta p medium granis interioribus duris proiectis eorum loco mel aut zuccarum reponendo fm naturam accipientium: ita cōmixtum: postea induendum pasta ⁊ in cinere calido aut pruinis dimittendum donec pasta exteriꝰ excoquat. Ars huiꝰ mollicieȝ sibi prestat ac saporitatem: et ad digerendum velocitatem: noxietatem eius in neruis aufert. Stiptici substantia terrestris ⁊ sicca humiditatem habet: ꝓpterea frigiditatis est maioris q̄ siccitatis. liquor vero eius subtilior superiori ⁊ corpus est mollius quare conuenit quoq₃ stomacho cui non multa humiditas dominatur: vis nāq₃ eius debilis est humiditati plurime repugnare: idcirco actio eius ad ventris strictionem ⁊ stomachi confortationem ⁊ vomitum valet. Item appetitiue vel digestiue suauis est sine labore nature. Acetosi nature dominatur aquosa substantia cuȝ terrestri exiguo. hac de causa frigiditas eius ⁊ siccitas temperatiores sunt stiptico ꝓpter vicinitatem liquoris aeree nature. inde humores generant frigidos tenuissimos penetrabiles. Actio eius composita est: q̄ꝫ constringit ⁊ confortat stomachum ⁊ ventrem: ⁊ egestionem cholericam ⁊ vomitum inhibet: hec tamen sua stipticitate operantur. Cum frigiditate vero et tenuitate liquoris sitim extinguit: et acumen cholere rubee. cum acetositate cardiace cholerice vires aufert: ⁊ humores grossos qui calidi non sunt i stomacho destruit: ⁊ chimos dulces ac tenues quorꝫ dulcedo sine acumine existit: humores grossos diuidit: egestionem humectat ⁊ expellit: dulces vero chimos attenuat: vt totum corpus habeāt penetrare. huiꝰ poma ⁊ ante cibum ⁊ post bona sunt edi: preter pira sola: quēadmodum Diascorides asserit quoniam pira ante cibum nociua sunt.

De citonijs ⁊ malisgranatis.

Citonia ⁊ malagranata añ cibū accepta: si sint pontica et stiptica: et similiter si sint acetosa stomachi confortant substātiam et intestinorum. egestionem cholericam auferūt: morsionemq₃ intestinorum. Post cibum autem ex superioribus stomachi ad inferiora deponunt escas: ⁊ fumum salientem ad caput: vomitumq₃ cholericum reprimunt. Et dulcium substantie natura ⁊ complexio aquosa ⁊ temperata: caloris aliquid obtinet: ⁊ ideo parum refrigerat: ⁊ stomachum confortat exigue: quare stomacho calido aut molli nō cōuenit. Nociua eis qui cholericā egestionē hñt ⁊ vomitum. Non sapora pessima sunt in omnibus qualitatibꝰ: quia nature frigide sunt ⁊ humide: magis autem frigide q̄ humide: ꝓpterea nec fm cibum valent: nec fm medicinam. quippe nec saporem habent vt expedit cibo: nec iuuamentum vt medicine: quoniam pontica nō sunt vt stomachum confortēt: egestionemq₃ inhibeāt: nec acida vt acumen cholere extinguāt ⁊ vomitum: nec dulcedinē habent vt nutriant: sed humores phlegmaticos crudos gignunt. Quoniam ergo de malis: piris: citonijs ⁊ granatis vniuersaliter diximꝰ: oportet vt de singulis particulariter dicamus.

De diuersitate malorum.

Cum in natura ⁊ substātia sui mala diuersa sunt: quoniam quedam pontica sunt terrestria: quedam stiptica ex terrestri cōposita: ⁊ aquosa. Item acida ex aquoso modicoq₃ terrestri composita. Rursus dulcia temperata inter quattuor qualitates media. Rursus insapora aquosa: necesse est vtique frondes et ramos corticesq₃ eorum pariter esse diuersa. Pontica ⁊ stiptica sunt frigidiora: ⁊ tardiora ad digerendū magis autem confortatiua sunt stomachi ⁊ cōstrictiua egestionis. Porro acetosa que ceteris minus sicca sunt: subtiliora sint necesse est ac penetrabiliora: quare acumē chole.ru. extinguūt: ⁊ defectionem cordis et caliditate confortant: sitim mitigant: stomachum confortant: vim excitant appetitiuam: egestionem vomitumq₃ inhibent cholericum maxime si a ieiunis accipiātur: quia cibi antea comesti prohibent ea ad locū decoctionis descendere: ⁊ ideo in superioribus natant: os enim stomachi superioris cōprimēdo inferius relaxando solutionem faciunt. In huiꝰ autem actionibus pontica stipticaq₃ sunt fortiora acidis. Habent tamen acida ꝓprietatē a stipticis pōticisq₃ diuersam ⁊ discretam: si enim in stomacho humores grossos non frigidos inuenerint: diuidunt ac dissoluunt. ⁊ ad inferiora deponunt atq₃ expellunt. Rursus si chimos dulces: nec acutos reperierint: nec grossos acuunt: et viam faciunt per totum corpus penetrandi. Sirupus ex eis confectus itidem valet. Dulcia vero que temperata sunt: inter quattuor qualitates media: frigido stomacho minime nocent: ad strictionem siue laxationem ventris: in manifesto non sumantur. Sunt autem alia inter dulce et acidum media: huiusmodi appellantur. Actio eius media est dulcis et acidi: ad sitim tamen mitigandam: caloremq₃ extinguendum: choleréq₃ rubee acumen acido est vicinum. Cardiace vero qui ex calore contingit: palam prodest: propter vineum saporem quem habet. Insapora eo q̄ illis aquosa humiditas dominatur: nec saporitatem habēt nec iuuamentum. Idcirco abominabilia sunt ⁊ fastidium faciunt: nec stomachum confortant: nec vētrem dissoluūt. Frondes ⁊ rami corticesq₃ eorum stiptica sunt: ⁊ acida ⁊ confortatiua stomachi: vulnera solidant: humoresq₃ malos ad ea currentes inhibent.

¶ De citoniis.

Citonia generaliter diuiduntur in duo. In perfecte videlicet maturatū: et crudū ligneū. Crudū itaqz et ligneū pessimū est: quia grossū est et terrestre durum ad digerendū: humores generat crudos ac grossos: nil nutrit: idcirco ea vitare oportet. Maturatū vniuersaliter frigidū est in fine primi gradus: siccū in medio secundi: propterea ponticitas et stipticitas maior est quam in ceteris malis: ideo valet ad sanguinis fluxum et egestionē et vomitum: cōfortatiuū stomachi est: etsi moretur in eo: multum tamen acceptū fastidiū facit: presertim post cibum: et maxime si cibus grossus sit ac viscosus. Rursus citonia specialiter diuidunt in sex: in ponticum: stipticum: acetosum: muzum: dulce: aquosuz: vel insaporosum. Ponticū vero ceteris grossius est: ac terrestrius durius digeri membra comprimēs precipue neruosa: quare caro eius pessima est. Multitudine quippe sue compressiōis diuidit membra: quasi acute rei acies: idcirco philosophi acutum illud accidētaliter asserunt: propterea assuescentibus colicam passionez generat doloreqz neruorum: verūtamen liquor eius non similiter: sz stomachū confortat: vrinā prouocat: egestionem vomitūqz cholericū stringit: ad fluxum sanguinis valet: hac de causa succum mandendo exprimi oportet: carnem autem proijci: aut ingeniari vt eius duricia et asperitas auferatur: aut elixando: aut supra aquam calidam apponendo: aut scisso mel reponendo durioribus eiectis sicut supradiximus. Stiptici vero natura et actio vicina est pontico: debilior tamē: tenuior: nāqz est liquor ipsius: idcirco illud pontico vt precipimus confecto plus contulit. Gal. ait acidum est subtilissimū et penetrabilius. ideo sitiz extinguit et acumen cholere rubee: cardiacis ex calore valet: egestionem vomitum cholericū: vrinam prouocat: vim appetitiuam auget. odor cuius vomitum prohibet: succus post bibitū vinum fumum deponit vini salientem in caput: cōpressione autem sua dissoluit ventrem: vnde post cibum multū acceptum illaudabile est: stomachi enim superiora cōprimens indigestas escas crudasqz deponit. Dulce tamen temperamētum quiddā caloris habet: vnde vis ei maxima non est sitim aut calorem extinguendi. Muzum medium est acidi et dulcis: vnde nec soluendi nec ventris constringendi virtutē habet. Differentia muzi et acidi est ea que pontici et stiptici cōparatio. De aquoso vel insaporo sufficiat superius in vniuersali dicta disputatio. Malorū differentia ac coctanorū proprietas duplex est. coctanorū vna quia cum stipticitate sua est diureticū: altera quia in corruptionē non mutant in stomacho: mala autē ideo corrūpuntur: quia humiditatis superflue et crude sunt. Si coctana accipias mūdificato stomacho cibo et humoribus: ventrem cōstringūt: stomachū confortāt. vnde Rufus: coctana non cōuertunt in stomacho infirmorū: quātomagis in sanis: diuerse tamen sunt actiones eorum pro diuersis temporibus acceptionis: quia si stomacho cibo vacuo accipiantur: et confortant et prosunt solutiōi ad stringendum. et vomitū et sanguinis fluxum et vrinam prouocāt. Si vero in stomacho cibis pleno accipiant: permanent natātia superioribus stomachi: os eius cōfortant et exprimunt superiora eius: atqz ad inferiora deponunt cibum cito: magisqz ita accepta ad stringendum vomitum prosunt propter oris stomachi confortationem. Propterea stiptica omnia post cibum accepta solutionem faciunt propter superiorum stomachi ostrictionē et inferiorū dilatationē. Qui autē volunt coctana propter stomachū confortandum et egestionē stringendā accipere: ieiuni accipiant stomacho inanito. Qui vero propter egestionē laxandaz et stomachū vacuandū: post cibum accipiant: nō multum tamen quantitatis: quoniam si multū accipiāt stomachum grauant et digestioni repugnant. Solent quidam reprehendere et contradicere quia in ceteris malis non idem indicauimus de eorum virtute iudiciū: quibus respondemus quia mala superfluā humiditatē habent crudam nec bene digestaz. hoc eis prestat lubricitatem: nec sinit stomachū exprimere et cōfortare. Eligenda ergo sunt coctana parua bene rotunda et odorifera vt rufus dicit.

¶ Queritur de fructibus in parte mollibus qui sunt eiusdē nature: vtrū competāt in regimine sanitatis: videtur quod sic: quia Aristoteles dicit quod plante mediante suo fructu ordinant ad hominem: mediāte vero suo semine ad multiplicationē sui. Unde dicit Aristo. in quarto metheororū: quod tunc est papauer perfectum quando potest generare sibi simile: igitur. Item dicit Gal. in tegni. quod optima natura tantum appetit quantū digere potest. et Haly in cōmento dicit quod oustrasia naturalis appetit similia: et per illa conseruatur: innaturalis vero cōtraria et per illa leditur. Et dicit Aristoteles quod naturam inquimus desiderare quod melius est. ergo cum pueri habeant optimā naturam respectu aliarū etatum et appetant istos fructus: igitur. In contrariū est auicē. dicēs quod caueat conseruator sanitatis quod aliquod medicinale non accipiat: ergo cū isti fructus sint medicinales: igit. Ad hoc dicunt quidā quod duplex est regimē sanitatis. quoddā est formale: et tale cōstat per similia. et isto regimine solū indiget cōplexio tēperata: et sic non competūt fructus. Est aliud regimen finale quod fit per contraria: et hoc modo cōpetunt. Uel dicendū quod in regimine conseruatiuo non cōpetunt: sed bene in permutatiuo. Ad auicen. dicendū quod formaliter nullus fructus competit in regimine sanitatis. Ad primū argumentū dicit quod quedam ordinantur ad hominem inmediate vt caro et alia huiusmodi cibaria ex quibus homo nutritur immediate: et sic non competunt fructus. Quedam vero mediate vt ordeus ordinatur ad hominē mediante boue: et sic fructus bene cōpetunt. Ad secunduz dicitur quod non appetuntur a pueris appetitu naturali de quo intelligit phus: sed appetitu aiali qui quandoqz est ad bonū: quandoqz ad malū. ¶ Querit vtrū isti fructus cōpetāt in prolongatiōe iuuētutis et retardatione senectutis: videt quod nō: quia iuuētus stat per calī. et hu. sicut vita: ergo oē quod reprimit huiōi ca. et hu. abbreuiat iuuentutē: sed cū isti fruct9 sint fri. et hu. abbreuiāt iuuentutē reprimēdo calorem naturalē. Itē dicit Auicē. quod ista tria cōsequunt se adinuicē. s. hūiditas aquosa: canicies et senect9. vñ dicit quod senes humidi sunt illa humiditate qua iuuenes sunt sicci. s. hūiditate accidētali: sed isti fruct9 sunt humidi et fri. igit. In cōtriuz sunt practici. & idē probat ratiōe: quia inter oēs hoies cholerici sunt min9 in iuuētute: et citius veniūt ad senectutē: et phlegmatici econuerso: igit illō quod facit quasi de cholerico phlegmaticū prolongabit. Itē isti fruct9 cū sint fri. et hu. retardāt consumptiōez hūidi naturalis a calore naturali per quā accelerat senect9: igit. Ad hoc dico quod senect9 retardat multis modis. Uno modo formaliter: scz per aliqua multiplicātia materiā humidā per quam stat iuuentus: et hoc modo omnis res calida et humida retardat senectutē. Scdo quedā retardāt se-

nectatem addendo in calorē naturalē: et hoc aut qualitatiue sicut piper et allia que acuunt calorem naturalē: aut quantitatiue ut applicatio lane calide supra stomachū: vel puelle vel viri iuuenis ad stomachū: aut quantatiue et qualitatiue sicut bona cibaria. Aut per irrorationē aque calide supra mēbra sicut balneum aque calide que irrorat membra tertie digestiue. Quarto modo humiditatē aquosam accidentalem consumendo: et hoc modo operatur sicut omnis trifera ut dicit Auicenna: retardat senectutē: quia consumit materiam humidam aquosam accidentalē et superfluam que faciebat rugas in corpore: per quas rugas homo videbatur esse senex. Quinto mō preseruādo ab egritudine accelerante senectutem: et hoc modo fructus: quia sunt frig. et humi. preseruant a morbo calido et sicco: preseruant a senectute cita: et etiā reprimendo citam consumptionem humidi cal. reprimēdo. ¶ Queritur verum isti fructus debeant capi ante vel post pastum. Solutio: quod quidam fructus sunt in toto molles et rare substantie: qui cito digeruntur et cito expelluntur: sicut cerasa et pruna: et abluunt stomachum et abstergunt: et sicut medicina ante cibum sumuntur. Quidam sunt solidi et dure cōpositionis sicut sunt poma: pira: coctana: mespila et huiusmodi: et tales post pastum debent sumi. Una causa est: quia faciunt cibos supernatantes descendere ad fundum stomachi ubi est locus coctionis. Secunda causa: quia isti fructus ordinantur respectu oris stomachi cum habeant illud restringere ratione sue ponticitatis: et sic faciunt cibaria ad fundū descendere et non ordinantur ad fundum: igitur debent sumi in illa hora in qua remaneant circa orificium: et illa est in fine pastus. Tertia causa est: quia ratione sue substantie grosse remouent pinguedinem seu unctuositatem supernatantem in ore eius. Arguitur sic: quia omnes auctores volunt quod cibi subtiles prius debent sumi sicut puretta brodia etc. sed huiusmodi fructus sunt subtilis substantie: igitur. Secundo isti fructus incitant appetitū cum sint stiptici frigidi et sicci: sed appetitus debet incitari ante et nō post: igitur. Itē isti fructus sunt medicinales: quia competunt in via medicine ut ratione sue stipticitatis et ratione sue substantie deprimant cibaria: sed omnis medicina debet accipi ante cibum vel lōge a cibo igitur. In contrariū est Ras. qui dicit quod fructus amari solidi et stiptici debent accipi post cibum: quia ipsum ad fundū stomachi faciunt descendere. Ad ista argumenta patet solutio per antedicta. Tamen ad primum dicitur quod quidam sunt cibi subtiles et debiles: et quidam solidi quorum unus ad alium ordinatur non in via medicine: et de tali loquendo subtile precedit solidū ut puretta carnes et sic obiitur. Quidam vero sunt subtiles fructus qui ad cibos ordinantur non in via cibi sed medicine: et tales post cibum sumuntur. Ad secundum dico quod facere cibum descendere ad fundū stomachi preponderat huic quod est incitare appetitū: igitur. Ad tertiū dicitur quod bene concludit de forti medicina laxatiua etc. ¶ Queritur verum isti fructus debeant sumi statim post cibum aut longe. Arguitur quod statim: quia dicit Auicenna quod unum de deterioribus in regimine sanitatis est prolōgare mensam: igitur. Item sicut caseus datur statim post carnes: sic eadem ratione isti fructus post cibaria: igitur. In cōtrariū arguitur: isti fructus cito digeruntur respectu aliorum ciborum: et oportet quod cibaria unius comestionis siue mense simul digerantur: igitur debent sumi longe post. Solutio: quidā sunt homines qui gulose comedunt: et ad saturitatem: et nō comedunt ut viuant: sed econtra: et tales debent statim tales fructus comedere. Unde versus. Poma meri pleno nux est medicina veneno. ut illa cibaria superflua ad fundum stomachi comprimant. Alii sunt qui sobrie comedunt et parce et comedunt ut viuant: et habes in viatico: et tales debent comedere huiusmodi fructus longe a cibariis ut tu obiicis. Ad primū argumentum dicitur quod Auicen. intelligit de hora comestionis. unde si aliquis consueuit comedere in prima vel tertia et prolonget usque ad vesperas vel nonam tūc malū est: et sic loquitur Auicē. et non loquitur de diu sedere in mensa. Vel dicitur quod Auicen. intelligit de prolongatione mense que est ciborum tm̄: et non que est ciborū et medicinarū ut sunt fructus. ¶ Dubitatur cuius complexionis sunt poma: videtur quod fri. et sicce: quia fructus attestatur sue plante sicut fetus matrici: sed planta est stiptica fri. et sicca: ut dicit Auicen. igitur. Item generantur ex residuo nutrimenti plante quod est fri. et siccū: igitur. In contrariū sunt auctores dicentes quod sunt fri. et humi. Rñ. quod in pomis est duplex cōplexio. Quedā materialis: et illa est fri. et sicca: quia eorum cōponentia materialia sunt fri. et sicca: scilicet humidū aquosum: et siccum terreū. Alia est cōplexio formalis resultans a virtute agētis: et hoc modo poma possunt cōparari ad alios fructus: et sic in principio sui sunt fri. et sic. et in fine efficiuntur dulcia calida et humida. ¶ Queritur verū poma domestica et siluestria competant in regimine sanitatis. Solutio quod non in via nutrimenti: sed bene in via medicine. Et si arguatur quod natura regulariter operās mittit melancholiam a splene ad os stomachi ad confortandū appetitum: igitur et medicus cum sit minister nature debet mittere ista poma fri. et sicca. Rñ. quod si natura indigeret medicus tunc deberet administrare: sed si natura non indigeat: non est regulariter operās: nec est in latitudine sanitatis: sed potius egritudinis: et sic tūc medicus administraret per viam curationis egritudinis et non in regimine sanitatis. Et si arguatur quod dicit phs in lib. posteriorū. quod deambulatio post cenam est causa sanitatis: ideo quia facit descendere cibum ad locū digestionis: cū igitur isti fructus illud faciant: sequitur etc. Rñ. quod non est simile: quia deambulatio nihil reale imprimit quod generet putredinē: sed bene fructus quia cito conuertuntur in putredinem: igitur. ¶ Queritur verū poma cōpetant in febribus cum de usu communi administrentur. Solutio quod in febre duo consideramus scilicet cōditionē infirmi et naturā diete siue cibi: cū igitur cōditio infirmi sit fructus tales ardēter desiderare: tūc cōpetunt poma. Unde versus. Quod natura petit quis contraria dantur: Nā potius natura viget cum pocula replentur. Et hoc idē vult Hippo. in aphorismis et in regi. acu. Parū deterior cibus. Si igitur consideremus naturā diete siue cibi ut pomi tria sunt considerāda scilicet eius cōplexio: eius compositio: et tertio ipsius pomi operatio. Rōne primi cōpetunt: quia alterāt cū sint fri. et hu. ratiōe tertii cōpetunt: quia cōfortāt os stomachi et appetitū qui maxime defectatur in febribus: et ventrē laxāt: unde maxima copia materie febris euacuatur per secessum: sed respectu scdi nō competunt: quia cito in putredinē cedunt ratiōe sue substātie rare. Dico tñ quod ubi plus de putredine timemus nō debemus administrare: et ubi plus de mala dieta et cōstipatiōe vētris econtra. ¶ Queritur verū cōpetāt in omni feb. Rñ. quod nō ratiōe materie: sed bene ratiōe forme feb. que est calor: in materia tñ cholerica competūt. Et si arguas quod humide diete etc. omnibus fe. cōpetūt. Rñ. quod quedā est humida in actu sicut vinū et nō in essentia. Quedā econtra ut lactuca poma et hmōi. Quedā vero in actu et essentia ut aqua: unde dicit quod Hippo. intelligit de humido in actu solū. Vel dicas quod poma ratiōe sue humiditatis cōpetūt in omni febre: non sic ratione sue substantie. ¶ Queritur verū poma debeāt decoqui aut nō in eorum administratiōe. Apparet quod debeāt decoqui quia usus ita consueuit. Itē carnes que sunt magis similes nature humane quam poma antequam comedantur decoquuntur: igitur. In oppositū arguitur: quia phs quarto metheororum dicit quod ars quantumcunque laboret numquam consequitur naturā in sua operatiōe: et sic natura melius operatur quam ars in operationibus cōtrariis nature et artificiū que cruda poma a natura digeruntur: sequitur etc. Item dicit phs quod naturā inquantum desiderare quod melius est: ergo illa sunt meliora illo mō quo sunt ordinata a natura: igitur. Solutio quod quidā sunt fructus molles digestiōi obedientes qui cōplete in sua arbore maturantur cū generentur ex hu. aqueo ut cerasa: pruna etc. et tales nō indigēt artificiali decoctione. Quidam vero sunt dure cōpositiōis et solide respectu illorum: nec in sua arbore possūt maturari cōplete cū ex sicco generentur: cuiusmodi sunt poma: pira: et tales artificiali decoctione indigēt: unde in talibus ars supplet defectū nature. Unde dicit Auicēna quod quedā sunt pira lapidosa: et talia maxime artificiali decoctione indigēt antequam comedantur: igitur. Ad argumēta patet solutio: quia est verū quod naturā numquam ars consequitur in sua operatiōe nisi natura deficiat: sed quando deficit rōne materie inobedientis et illū defectū potest ars supplere: unde si natura nequit facere bonū tñ ars facit. Ad aliud verū est secundum quod est nature possibile:

sed q: hoc nõ est ei possibile dictos fructus decoquere igit. ¶ Queritur que magis competant aut assata aut elixata. Respon. q respectu hominis sani assata meliora sunt: quia per elixationem humiditas aquosa augetur que alterat: et sani non indigent tanta alteratiua humiditate: sed respectu infirmorũ elixata preualent: q: plus alterant τ cum hoc magis vniformiter decoquunt q assata iuxta auctoritatē philosophi quarto metheororũ: q cibaria assata competunt laborantibus: in quibus est fortis calor: cũ difformiter decoquãtur. Circa vo quietis in quibus est calor debilis: q: cito ibi digerantur cum vniformiter per elixationē decoquantur: et in egrotis est calor debilis. Etiam potes dicere q in feb. de materia frigi. τ hu. assata meliora sunt: sed in febre calida τ sicca ecõtra. Et nota q ysaac quãuis dicat q caro humida debet assari: τ sic poma cum sint humida τc. hoc tamen intelligit ysaac de illis que ordinantur in via nutrimenti non tamen in via medicine. ¶ Queritur quare ex pomis fit vinũ seu quidã potus. Respon. vna causa est: q: sicut sunt quedã legumina in quibus homo maxime laborat vt triticum: τ talia ordinantur ad hominē in statu prosperitatis. Quedã vo sunt in quibus non multũ laborat sicut orobus: τ hmõi ordinantur quando homo est in statu paupertatis: sic similiter de vuis respectu pomorũ fit vinum seu potus. de pomis quidē tempore paupertatis: τ de vuis tempore prosperitatis: q: vitea sunt magni sumpt9 ad cultiuandũ. Scda causa quia in pomis est multuȝ de humido aquoso. ¶ Queritur quare sicera diu conseruatur puta per annum: τ poma cito putrefiunt. Respon. quia putrefactio fit propter permixtionem puri cũ impuro vt in pomis: sed in sicera fit depuratio impuri a puro: q: fit per ebullitionem: τ in illa ebullitione partes pure sequestrantur ab impuris: τ cedunt in naturaȝ vini: sicut patet de vino qđ diutius seruatur q vua. Nota q ysaac plus laudat poma dulcia q insaporosa per viam nutrimenti: et plateanus econtra: sed hoc intelligit via medicine τ etiam diutius conseruantur. ¶ Queritur cuius complexionis sunt coctana. Rñ. cum isa q sunt frigida in fine primi gra. τ sicca in medio scđi. Et quãuis sint citrina: hoc tñ est ratione speciei τ non ratione finis aut modi operatiõis. Sunt talia ratione materie tñ: q: sicut omnis cera est citrina: τ hoc ex apibus que vescuntur ex floribus citrinis: sic τ in coctanis. Et si arguit q prouocant vrinam. Respon. patuit in multis locis ante: quia feces retinent. vel dic q intelligitur de succo eorum. ¶ Queritur vtrum coctana competant in regimine sanitatis. Respon. q quedam est sanitas in puncto: τ sic non competunt: alia est lapsa τ sic cõpetũt: τ sic intelligit ysaac: etiam possunt fieri argumenta alia τ similia τ similes solutiões sicut de aliis stipticis frigidis facta sunt superius. ¶ Queritur vtrum succus citoniorũ prouocat vrinam vt dicit littera. Respõ. q in succo est duplex portio. Quedaȝ est grossa que nutrit substantiã citoniorũ: τ talis per accidens prouocat vrinam: sȝ feces constringendo. Alia est subtilis que non nutrit substantiã citoniorum: τ talis per se prouocat vrinam poros aperiendo. ¶ Queritur que magis competant in regimine sanitatis: aut poma aut coctana cum auctor dicat q coctana. Respondeo q in via medicine competunt plus: sed in via cibi: hoc est dupliciter: aut in stomacho mũdo: τ sic poma plus competũt: aut stomacho immundo: τ sic coctana: quia licet tardius digerantur: non tamen ita faciliter conuertuntur in putredinem: igitur.

¶ De piris.

Pirorum frondes τ rami stiptici sunt solũmodo: pomorũ vo stipticitas cum aquosa dulcedine cõmixta est. Pira diuiduntur in duo. Domesticum τ siluestre. Siluestre quidem est crudum: ponticũ: et durum τ grossum: nec prodest: nec boni saporis est: maturatum pirum domesticum in primo gradu frigi. in secundo sic. generat in stomacho humorē laudabiliorem q mala coctana propter temperamentũ suum. Est tamen diuersum fm saporem τ fm complexiones suas: quoniã est ponticum terrestre τ grossum: τ est stipticũ compositũ ex aerea substantia τ terrestri parua: et est dulce temperatũ ad calorem quendam pertinens: τ est aquosum τ insaporosum. Ponticum autem minus ceteris nutrit: sed plus egestionem facit: vomitũqȝ cholericum stringit: magis stomachum τ intestina confortat: pro sua tamen asperitate τ grossitudine vel duricia nocet neruis stomachi: vnde oportet nos ingeniari vt mollescat τ amittat asperitates: vt videlicet aut elixet: aut supra aque calide fumum suspendat vt maturatũ asperitatē suã duriciēqȝ deserat: aut opertum pasta asseratur: aut cuȝ melle condiatur in frusta concisum fm complexionē accipiētis. Diascorides ait: diximus pira ieiunis nociua esse. nec quare nec quomodo exposuit: neqȝ qđ eorum genus. Nos autē dicimus: q diascorides vituperauit pira ieiunis accepta: si non fm necessitatē τ medicinam accipiantur: sed fm gule appetitum ad saturitatem vsqȝ sumantur: precipue si pontica sint: quorum proprietas: si multum a ieiunis accipiãtur: colicam generat passionem duram incurabileȝ: maxime si crebro assuescant. Sed fm medicinam ieiunis melius q saturis comeduntur. Saturis enim solubiliora sunt: τ stomachum debilitant: propter superiorem stomachi compressionem τ contentiue virtutis inferiorũ debilitatem. Stiptica vero q: ex terrea τ aquosa τ aerea substantia composita sunt: subtiliora τ tēperatiora sunt: magisqȝ nutriunt: ideoqȝ stomacho minus nocent: neqȝ his ingeniari necesse est sicut ponticis. ¶ Muzum vo quod ad aciditateȝ pertinet: subtilius ac leuius: stomachoqȝ ad digerendũ facilius: acumen etiam cholere rubee extinguit: τ sitim aufert: proinde tam ad vomitũ q ad egestionem cohibendam laudabilius est. põticum plus illo stipticum est. Ex hoc sophiste argumentantur, cur põtica sitim nõ extinguũt cũ frigidiora sunt muzis: τ natura sit frigoris sitim extinguere. Quibus respondemus tribus ex causis oriri sitim: aut ex siccitate in quibusdam membris a stomacho remotis propter multitudinem caloris ignei in illis insertam: aut ex calore nimio in ipso stomacho: aut ex salso vitreo phlegmate. Ex quacũqȝ causa hoȝ exorta sit: muzũ vtilius est τ laudabilius: quia liquor eius tenuis est τ acetuȝ: in sapore gratus. Si autē in membris procul a stomacho ex nimio calore nascatur sitis: liquor acidi tenuis aperit τ perforat concaua membrorũ: et ad eum vsqȝ locum subtilis liquor penetrat vbi calor latet vnde vim incendiũ extinguit: τ sitiȝ mitigat. Rursus si ex calore stomachi sitis inardescat: mouetur τ dispertitur liquor acidi atqȝ calorem vbicũqȝ fuerit mitigat. Itē si ex salso phlegmate oriatur: per tenuitatem suam liquor acidi phlegma diuidit: eiqȝ cõmixtus salsuginē diuidit: et sic fit causa sitis extinguende: qm aciditas salsugini opposita est. Oppositorũ ẽt interimētia sunt semp opposita sibi. sicut in prima huius libri particula ostēdimus. põticũ vo nõ similiter: liquor cũ eius grauis est τ dur9 digeri:

vnde perforare nequit ꝛ penetrare ad locũ sitis: pro
pterea si ex calore procul a stomacho in mēbris oria-
tur sitis: ꝛ eo liquor pontici nequeat peruenire: au-
get calorē ꝛ sitim: si autem in stomacho ex calore ge-
neretur: ponticitas fumũ desiccat ꝛ cogit in vnũ: vñ
fit causa augēde sitis. Rursus si ex salso sit phlegma
te: cogit pōticitas partē phlegmatis ꝛ solui ꝓhibet:
et fit cā augēde phlegmatice actiōis. Pira dulcia tē
perate complectionis sunt: q: minus ceteris frigida
sunt: quapropter calefaciunt ꝛ augent digestionem:
valentq; in his qui stomacho frigidi sunt ꝛ sicci. pro-
prietas eis est hmōi: qm̄ si cum fungis coquantur
omnē auferunt lesionē: precipue si siluestria sint pro-
pter ponticitatē suam: arboris eorum agrestis cinis
bibitus in his qui fungorum comestione suffocati
sunt: valet multũ. Insapora pira pessima sunt: qm̄
propter insaporitatē abhorrētur a natura: ideirco la
boriosa ꝛ ꝯfusiua sunt stomacho.

De malisgranatis.

Malagranata vtilia sunt esui: sꝫ vtiliora me-
dicine: nutrimentũ quippe eoꝝ etsi lauda
bile sit ꝛ bonũ: tñ paruũ est propter sub-
tilitatem eorum facilemq; digestionē. Ex
quattuor partibus cōposita sunt: que tamē oēs sunt
stiptice: prima cortex est eius: secunda est caro: tertia
est liquor: quarta grana. Liquor frigidus est: sed di-
uersis modis fm suos sapores ꝛ liquiditates. Sūt
nāq; pōtica: acida: muza: dulcia: ꝛ isapora. Similiter
liquor tenuissimus ac aquosus: grossus: paruus ꝛ me
diocris. Pontica aut stiptica impossibile est accipi
fm cibũ: q: propter asperitatē ꝛ duriciam ea natura
abhorret: nec recipit nisi fm medicinā. Proinde hu
iusmodi granata si parũp in superficie excorticētur:
ꝛ tritorũ succus aut cum vino aut siropo potētur la-
xatiuo: inferiora stomachi exprimũt: ꝛ expellũt humi
ditatem putrefactā de inferioribus: precipue si cali-
da causa sit: actio enĩ eorũ in stomacho sicut myroba
lanorum citrinorũ: ꝛ post mundificationē stomachũ
confortant absq; lesione eius neruorũ: idcirco valent
ad febrem diuturnã que ex putrefactis humoribus
procreatur. Prurigine quoq; ꝛ scabiē de putredine
salsi phlegmatis natam: extirpat. Acidorũ etsi min⁹
ceteris sit nutrimentũ: videlicet malis ꝛ piris ꝛ co-
ctanis: propter tenuitatē tamē liquoris ꝛ aquosita-
tis acceptabilis liquoris ꝛ tēperationis sunt nutrimē
ti: atq; facilia sunt esui: hmōi autem potestatis sunt
propter paruitatē terrestris substantie: vnde in mul
tis rebus melioris q̄ cetera sunt actionis: ꝛ sicut
aliis cōmunis est potestas cho. ru. extinguende sitis
egestionis ꝛ vomitus: proprietatē tamen habent ex-
tenuandi humores eosq; cum vrina eiiciendi: calorẽ
epatis extinguendi: membra confortāt ꝛ presertim
os stomachi: epar ꝛ cor. vnde valent ad cholericā car
diacā: ꝛ ad dolorē qui nascit̄ in ore stomachi ex cho-
leribus rubeis. vnde Hip. in secunda particula epi-
demiarum de muliere patiente in precordiis: veteres
enĩ os stomachi precordia nuncupabant: patiebatur
autem morsum ex cholera continuũ ex acutis humo-
ribus natum inherentibus villis stomachi: ꝛ nil re-
pertũ est qđ ei quodlibet cōferret remediũ: nisi fari-
na ordei cũ succo granati acetosi: ꝛ iure est id quidē:
farine enĩ ꝓpriũ est humores supfluos exiccare: ma-
li đo granati acetosi: humoris acumē extinguere: et
stomachũ cōfortare. Habet etiam propriũ q̄ in ocu-
lis ictericorũ stillatus citrinum abiicit ab eis colorē:
propterea ablato cortice maligranati omnia acetosa
pistentur: ꝛ succus extractus cum melle coquatur: et
quandā vnguenti similitudinē habeat. valet ad vn-
guium oculorũ expulsionem: purificatq; aciē a gros-
sis viscosisq; humoribus. q̄ si naribus infundatur
carnem superfluam corrodit: ꝛ si ex eo gingiue inun-
gantur rosuram ꝛ omnē fetorem expellit. Maligra-
nati đo dulcis liquor grossior est ꝛ calidior ꝛ digesti-
bilior: ꝛ ꝓpterea caloris aliquantulũ stomacho inge
rit: citoq; in cholerā rubeam mutatur: ꝛ hac de cau-
sa natura calidis inconueniens est: ꝛ maxime febrici
tantibus: humectat autem ventrem: pectoris lenit
asperitatem: tussim mitigat. maxime si fuerit assa-
tum cum oleo violarum. ꝛ sic agatur foramen in sū
mitate maligranati: in similitudine latioris denarii
et impleatur oleo violarum: ꝛ super prunas pona-
tur: quantum fuerit oleum in coctione minutum: tan
tum aliud semp adhibeatur quousq; videatur nihil
vltra posse suscipere: deinde ab igne tollatur: ꝛ abla-
to cortice: interior pars conterat̄: eiusq; succus tus-
sientibus adhibendus est. Ista autem confectio ven
trem humectat: vrinam prouocat: tussimq; et calore
mitigat. Et si dulcis succus cũ acetoso succo miscea
tur: bibentibus ventrem humectat: ꝛ cholerā rubeā
prohibet: calorē febris extinguit: sed etsi dulcia ꝛ ace
tosa malagranata insimul cũ eoꝝ pulpis pistētur: ac
succus bibat̄: fit ad stomachi cōfortationem vtilis: et
cholericos humores atq; putrefactos expellit: ter-
tianis febribus atq; hemitriteis succurrit. Muzũ
quod est inter dulce ꝛ acetosum medium: ad epatis
calorem ꝛ stomachi non minus valet q̄ acetosum: sed
vim vomitum cōpescendi: ꝛ ventrem constringendi
non habet: pars enĩ sue acetositatis ventris solutio-
nem aufert: dulcedinis quidē pars stipticum ventrē
soluit: vnde fit q̄ inter stipticum ꝛ solubilem constat
medium. Insipidũ quod est quasi aque sapor pro sui
liquoris aquositatis copia ad frigiditatem pertinet:
vnde inconueniēs est fm cibum ꝛ fm medicinã. fm
cibum: quia saporē cibi non habet: vt a membris cor
poris attrahatur. fm medicinā: quia propter aquosi
tatem nec stomachũ confortat: nec solutionem inhi-
bet: ideirco fastidiũ facit: stomachum mollem reddit:
cibum in stomacho digeri nō permittit: vnde fit cau-
sa rugitus ꝛ inflationis. Sed tamē malorũ granato-
rum nuclei si a succo expressi sunt: vtiles sunt ad ex-
tinguendũ cholericũ vomitum ꝛ egestionem: preci-
pue si assentur eorũq; puluis bibatur: calorem etiam
stomachi atq; cholere rubee acumen extinguit. Eo-
rũ đo cortices frigidi ac sicci sunt ꝛ terrestres: qui si cũ
aqua coquãtur riso ꝛ ordeo prius assatis: ꝛ ex eibus
clystere fiat: dissintericis ꝛ diarricis commoda erunt.
Similiter ꝛ ex corticibus eisdem apozima factũ gin
giuas ꝯfortat. Imo q̄ ex oleo loto emorroidarũ san-

guinē stringit: ⁊ sanguinis fluxū menstruorū in mulieribus arctat. Cortex autē maligranati cū radice in vino coctus lūbricos ascarides ⁊ cucurbitinos educit de ventre mortuos. Nuclei quidem maligranati stipticiores sunt succo: cortex vero stipticior ē nucleis: flos autē omnibus est stipticior: ⁊ siccior. Diascorides flos inquit malorūgranatorū aliquantulū ad solē desiccatus: ⁊ in vitreo vase cōditus: ⁊ vase ex oleo omphacino impleto: tribus diebus ad solem posito: valet quantum oleum rosatum.

¶ Hic auctor determinat de piris: ⁊ primo de istis que cōpetunt via nutrimenti plus q̄ via medicine. Scḋo de illis q̄ plus via medicine q̄ nutrimenti. scḋa ibi: Malagranata. ¶ Queritur vtrū pira competant ieiuno stomacho aut repleto. i. ante cibum vel post. Et videtur q̄ ante: q: Auicē. dicit q̄ isti fructus sunt cibi medicinales: igitur. In cōtrariū est auctor iste dicens auctoritate Diascoridis: q̄ pira ieiuno stomacho maxime ledunt stomachū. idem vult ras. Ad hoc dico sm̄ auctorē illum q̄ si pira dentur in via cibi vel medicine ad saturitatē: tunc non cōpetūt ieiuno stomacho: q: multū replent stomachū ⁊ aggrauant. Itē ratione sue frigiditatis ⁊ hu. ledūt stomachū: vt dicit Diascori. Aut dant̄ ratione officij retentiue ... ⁊ ratiōe appetitus suscitandi: ⁊ sic cōpetant ante cibū: aut ratiōe appetitus cōseruādi ⁊ officij retētiue procurādi: ⁊ sic competūt post cibū: q: reprimunt ... ad fundū: ⁊ faciūt cibum etiā descēdere illuc. ¶ Querit̄ vtrū post pira cōpetat vinū aut aqua: Arguit̄ q̄ vinū iuxta illa metra: post pira potus ... querere: vel adde merū. Etiā hoc idē pbat̄ auctoritate auctoris. Itē dicit littera q̄ pira in stomacho recepta causant colicam: q: retinent in intestinis feces: sed vinum eas euacuat incisiue aqua vero retinet obtuse: igitur. Ad hoc dicūt quidā q̄ si pira dentur ieiuno stomacho: tunc vinū non cōpetit sed aqua: q: cum vinū sit essentiale ca. ⁊ sic. maxime ledit stomachū cū sit neruosus. Si vero dent̄ pira stomacho repleto magis competit vinū post pira: q: adiuuat ad digestionē eorū: ⁊ ea reducit ad temperamentū cum sint frigida: ⁊ q: etiā dantur ad appetitū confortandū: ⁊ vinū ad hoc adiuuat ⁊ aqua appetitū defecerat. Nota p solutione argumētorū q̄ qn̄ pira dant̄ ad alterandū magis cōpetunt cū aqua: ⁊ sic intelligit Constantinus: sed si dentur ad restringendū: aut ad appetitū magis competūt cum vino. Et si arguit̄ q̄ vinū est maxime penetratiuū: igitur faciet penetrare pira cruda antequā digerant̄ ⁊ causabūt oppilationes: igit̄. Rn̄. q̄ sicut iuuat ad penetrationem: ita etiā ad digestionē cum sit calidū. Nota q̄ quāuis de natura frigidi sit mouere a circūferentia ad centrū: ⁊ sic pira cum sint frigida per se habeāt restringere: siue sumant̄ ante cibū siue post: tn̄ de p accidēs laxant calorē naturalē cōfortando per antiperistasim: q: vt dicit Aristo. quarto metheororū: licet fri. semp infrigidet de per se: tn̄ de per accidēs q̄nq; adiuuat: vt ptz in tonitruo. hoc idē vult Hippo. dicens Uentres hyeme ⁊ vere calidissimi sunt natura. Nota q̄ Auicenna dicit q̄ si pira post cibū sumant̄ in magna quantitate laxant: ⁊ si in modica constipāt. et hoc intellige sane: qm̄ dico q̄ si in magna quātitate sumant̄ post pastum laxāt: dum tn̄ non destituant̄ a regimine nature: q: si destituerentur restringerēt: etiā si sumātur in parua quātitate: ita q̄ nō sint sub regimine nature restringūt post cibū: q: remanēt seu reuertuntur ad naturā propriā: ⁊ sic indigesta remanēt in stomacho. Nota q̄ pira fiūt lapidosa ratiōe siccitatis terre lapidose a qua nutrimentū suscipiūt. Et dicit palladi⁹ q̄ si terra mollis addat̄ radici: aut q̄ arbor transplantet̄ ad terram mollē efficient̄ mollia pira ⁊ non lapidosa. Nota q̄ fex vini apposita plante sterili faciet eā fructificare: hoc intelligēdo si sit sterilis ppter humiditatē grossam terreā frigidā non potentē penetrare per minimas partes illius plāte: ⁊ fex vini cum sit penetratiua facit penetrare: sed non esset verum in sterili planta ppter locum siccū ⁊ aridum. ¶ Queritur que sint sanior a aut pira aut poma. Solutio patuit in cōparatione pomorū ⁊ coctanorū. Ultra tamen nota q̄ poma citius digeruntur in prima ⁊ secunda digestiua: ⁊ similiter cibi molles respectu solidorū: sed in tertia digestiua est econtra: q: tertia digestiua procedit ingrossando ⁊ liquidum est tarde coagulationis: ideo poma tardius digeruntur in tertia digestione q̄ pira. ¶ Queritur vtrum malagranata cōpetant in fe. Solutio q̄ fe. aut est ardentissima de materia cholerica ⁊ in corpore iuuene ⁊ stomacho carnoso: ⁊ tūc cōpete succus malorūgrana. acidorū: q: tunc malā cōplexionē alterat ⁊ cholerā euacuat vt dicit littera. Si autem in conditionib⁹ contrarijs: contrariū fiat. Et nota q̄ si timeamus plus de inflāmatione feb. q̄ dulcia minus competunt cum non ita alterent. Sed si plus de difficultate anhelitus: tunc acida seu acetosa minus competūt: cum causent difficultatem anhelitus ⁊ offendant illū: ⁊ in omnibus febribus spiritus offendens malum vt dicit Hippocra. Et quis adhuc offendant anhelitū: tamē illa offensio non est ratione debilitationis virtutis de qua intelligit Hippocra. Et quis etiā malagranata denigrent linguā: tamen talis denigratio cū sit a natura cibi nō est mala: sed si esset a materia cholerica ardente esset mala: ⁊ sit discretio istarum nigredinū: quia a materia cholerica facta lingua ē aspera ⁊ sicca: ⁊ a succo malagranati est mollis ⁊ humida. ¶ Queritur quare succus iste habet linguam denigrare ⁊ oculos clarificare. Solutio: q: lingua est spongiosa ⁊ rara ratione cuius subtilitatis et penetrationis succi cito suum effectū demōstrat: sed oculus est solidus ⁊ non spongiosus: ideo non potest substantiam oculi penetrare: immo bene partes circundātes oculū abstergere: igitur clarificat visum. ¶ Queritur an succus malorūgranato. cōpetat ante cibū vel post. Probat̄ q̄ ante: q: dicit Gale. q̄ antequā medicus det aliquid egro: debet respicere presentialiter materiā morbi. Itē reprimere debet acumen siue ardorē illius materie siue ardorē stomachi: igitur. In cōtrariū est Ras. dicens q̄ fructus molles debent exhiberi ante cibum: solidi vero post. Solutio q̄ ras. intelligit de solidis interius ⁊ exterius vt nuces ⁊ non de duris extra et mollibus intra vt malagranata. ¶ Queritur vtrū malagranata dulcia cōpetant in febribus cū dulcedo fundet̄ in grossa substantia: ⁊ omne dulce oppilet ⁊ calefaciat. Respō. q̄ licet sint calida: tamen habēt humiditatē ratione cui⁹ plus prosunt q̄ nocent ratiōe sui caloris: igitur. ¶ Queritur de hoc qḋ dicit Auicen. q̄ dulcia plus confortant stomachum q̄ acetosa. Concedo cum Auicen. et causa est q: cū dulcia sint in grossa substantia: non ita penetrāt partes stomachi sicut acetosa que sunt in subtili substantia. ⁊ etiam acetosa ratione sue frigiditatis nocent. Et si arguitur q̄ magis vicinantur acetosa ponticis ⁊ stipticis que habent stomachū confortare q̄ dulcia. Respondet̄ q: q: sunt in subtiliori substantia respectu dulciū magis confortant. ¶ Queritur quod est magis restrictiuum ⁊ stipticū: aut flos granati: aut cortex mali: aut fructus: aut planta. Respondet̄ q̄ flos: q̄ fruct⁹. Nota q̄ quedam arbores sunt que ordinantur ad homines mediante suo flore: vnde non habent alium fructum sicut rosarij: quedam vero mediante suo fructu: quedam mediante flore ⁊ fructu: et isti tales vltimi simul odr florē ⁊ fruct⁹: ⁊ q: flos cadit ⁊ fructus maturatur: igitur fructus est minus stipticus vt in malisgranatis: sed in illis qui primo florent ⁊ deinde fructificāt sicut pira: flores sunt minus stiptici q̄ fructus sicut posset argui auctoritate philosophi in li. de plātis dicentis q̄ flos ex nutrimenti subtiliori parte nutrit̄: cum igitur stipticum in grossa substantia fundetur: videtur flos minime esse stipticus ⁊c.

¶ De mespilis.

Mespila frigida ⁊ sicca in primo gradu. propriaetatē habent stomachū confortādi: cholericam egestionē ac vomitū auferūt: vrinā prouocant: magis pertinēt ad medicinā q̄ ad cibum: parū enī nutriunt ⁊ grossos faciūt chimos meliora sunt ante cibū q̄ post cibum sumpta stomacho: q: sunt confortatiua eiusq; neruis non nocētia.

¶ De xilocaractis.

Xilocaracta modicum habent dulcedinis multũq; stipticitatis: quorum substantia grossa ꝛ lignea: digestioniq; inobediens sed viridia meliora sunt atq; solubiliora: stomacho nociua. Sicca vero sunt stiptica ꝛ min⁹ nocētia hac de re: q: liquores eorū parū habēt acuminis: vñ viridia sunt vētris solutiua. Cū autē desiccātur: ꝛ liquorē cum acumine amittunt: fitq; eorū substantia terrestris ꝛ lignea: proinde fit constipationis causa ꝛ vrine prouocationis: est tamen eorum pessimitas: q: tardissime descendūt a stomacho: ppterea sunt causa generāde colice passionis si assidue comedantur. vnde Galie. vtinam xilocaracta nō venissent in partes nostras a sirie regiōib⁹: ibi enī sunt solubiliora: ꝛ vt ad nos venīūt: sunt stiptica corpiq; nociua.

¶ De glandibus.

Glandes frigide sunt in primo gradu sicce in secundo: ideoq; sunt difficiles digestioniq; inobediētes: vētris constipatiue sunt: tamē vrinā prouocantes: ꝛ corporis nutritiue quasi quedā grana: tarde quoq; de stomacho descendūt: capitis dolorem faciunt: propter earū fumuz in stomacho atq; diafragmate clausum. Porro earum superficies multum est stiptica: vnde valet ad fluxum sanguinis: maxime mulieribus: apozima quidem eius valet intestinorū vulneribus: est etiam contra venenum. Glādes etiam si terantur ꝛ earum puluis in mulierum vulua mittatur: humores putridos de vulua fluentes exiccat.

¶ De castaneis.

Castanee calide sunt in medio primi gradus sicce in secundo. Significatio earū caloris est dulcedo: earumq; saporitas ꝛ ponticitas siccitatem innuit: sed tamen ad glandium comparationē sunt ad digerendum faciles ꝛ nutribiles: tussientibus ex phlegmate non multum nociue: nec multum stiptice: nec multū diuretice. Que tamē plerūq; non comedantur: q: crebro esui date inflationem ꝛ capitis faciunt dolorē propter digestionis duriciem ꝛ fumum in stomacho clausum. Sed vt ab eis nocumentū auferatur ꝛ stipticiores fiant: assari eas oportet: vt earum corpus rarificetur: que siccitatem temperāt pectoris: ꝛ vrine difficultatē dissoluūt: q si aqua tepida infundātur: q: earum cōplexio temperatur ex aque mollicie ꝛ humiditate: proinde sunt boni chimi in corpore generatiue. Cholerici tamen cum zuccaro eas comedant: phlegmatici cum melle. Fm medicinam vero virtutem habent laudabilē: quia abominationis ꝛ vomitus sunt constrictiue: ieiuni quoq; stomachi cōfortatiue. Rursus si cum modico sale terantur: ꝛ melle temperentur: ad rabidi canis morsum seu humanuz prosunt: necnon cum vino aut sapa tēperate in magdalionis forma mulieribus supposite sanguinem stringunt. Cataplasma quoq; ex eis cum ordei farina ꝛ aceto sine vino factum: ꝛ super mamillas tumentes positum: potenter auxiliatur. Earū corticibus vstis ꝛ puluerizatis ꝛ cum sapa temperatis capiti adolescētis in modū cataplasmatis impositis eius capillos confortat ꝛ augmentat: ꝛ contra allopiciam valet.

¶ Queritur verum mespila sint frigida ꝛ sicca: arguitur q non: q: dicit philosophus in quarto physicorum: q omnis motus a contrario in contrarium est: ꝛ si fiat motus a medio ad extremum vtitur medio tanq̄ contrario: ergo cum mespila in principio sint frigi. ꝛ sicca: cum mouentur ad maturationem erunt calida ꝛ humida. Item dicit philosophus q mater putredinis est hu. ꝛ pater cali. in q̄rto metheo. sed mespila cito putrescunt: igitur. Item sunt diuretica: igitur ca. Solutio patuit in precedentib⁹ a simili: vbi dictum est q quadruplex est cōplexio. Et ad argumenta dicendum q ratione cuiusdā substantie ca. superficialis prouocāt vrinā: et q: est pauca igitur non reponūtur in gra. mespila quantum ad hoc. Ad primū argumentū dico q quidā est motus qui fit a natura tm̄: ꝛ iste fit a contrario in contrariū: ꝛ de tali loquit philosophus. Alius est qui fit a natura ꝛ ab anima simul vt in mespilis cum fit motus augmenti: ꝛ talis non fit a cōtrario in contrariū. Uel dicendum q quantū ad hoc q est esse maturū ꝛ immaturū contrariantur: non tamē quoad cōplexionem. Ad secundū dico q putrescunt cito ratione sue rare cōpositionis ꝛ non ratione cōplexionis. ¶ Queritur vtrū mespila augeant appetitum: arguitur q non: quia duplex est appetitus scilicet coitus qui fit vt repletum inaniatur: ꝛ appetitus cibi qui fit vt inanitum repleatur: sed mespila cū sint grosse substātie replent stomachū: igit destruunt appetitum. Item Galienus in de mor. ꝛ acci. dicit q appetitus nihil aliud est q sensus inanitionis: omne igitur qd destruit sensum: ꝛ appetitum: sed omne fri. est huiꝰ: ꝛ mespila sunt frigida: igitur. Itē philosophus dicit scdo de anima q esuries est respectu calidi ꝛ sicci: sed fri. cōtrariat calido ꝛ sicco: igitur. In contrariū est iste auctor ꝛ alij auctores. Ad primū dicitur q mespila principaliꝰ cōpetunt via medicine: ꝛ ex tunc sumunt in pauca quantitate: igitur non replent stomachum. Ad secundū dico q mespila non sunt frigi. frigiditate narcotizante vt arguit. Ad tertiū dico q Aristoteles loquit cōparatiue scilicet respectu appetitus por⁹ qui est respectu fri. ꝛ humidi: ꝛ nō simpliciter: q: simpliciter est respectu ca. ꝛ humidi. Alij dicunt q esuries est respectu calidi ꝛ sicci effectiue ꝛ tanq̄ obiectiue: non tamē tanq̄ dispositiōis ꝛ principq motiui. Et q: mespila cum sint frigi. ꝛ sicca disponūt os stomachi ad appetēdū infrigidādo os stomachi. Uel dicēdū q aristoteles intelligit de appetitu naturali omniū mēbrorū ꝛ talē non cōfortant mespila: ꝛ nō de appetitu aīali qui fit per fri. ꝛ sic. vt appetitus stomachi. Igitur nota q mespila confortāt appetitū trib⁹ modis. Uno modo stomachū relaxatū ppter longā viā ꝛ longū exercitiū. Scdo modo ppter remollitionē oris stomachi. Tertio modo ppter ponticitatē repletionē in ore stomachi: q: relaxatū ꝛ remollitū infrigidāt ratione sue fri. ꝛ sic. ꝛ corrugāt: ꝛ ratiōe sue grosse substātie ponticitatē repletionē a fumis factā remouēdo appetitū confortāt. Sed sunt alie multe debilitatiōes appetitus in q̄b⁹ non valent mespila: sicut in debilitatiōe facta a nimia caliditate desiccante: q: tunc aqua frigida in panno super cicatrices applicata valet: ꝛ in debilitatiōe inanitiua sicut post longas egritudines: q: ad h̄ valēt cibaria laudabilia: ꝛ sicut in facta ppter paralisim: q: tūc crocus ꝛ aromata: ꝛ sicut i facta propter hu. grossos ꝛ viscosos: q: tunc cōpetūt incisiua ꝛ postea expulsiua. ¶ Querit quare appetitus nō augmentat in autūno cum dicat Hippo. ꝛ Gal. q simile est de etate: tēpore ꝛ cōplexione: ꝛ regione: vnde melancholici sunt edaces: vt dicit Galienus: sed autūnus defectat appetitū. Causa est: q: non solum appetitus intenditur ratione cōplexionis fri. ꝛ sic. sed ratione etiam fortitudinis virtutis: ꝛ q: in autūno est virtus debilis quia tempus est inequale: igitur. ¶ Queritur quare cōplexio melancholica maxime excitat appetitū in homine: vnde videmus melācholicos homines edaciores q̄ phlegmaticos ꝛ sanguineos vt dicit G. E cōuerso est in aialibus brutis: q: videm⁹ animalia rapaciora vt leones: lapi: tramos edaciores boue ꝛ vacca ꝛc. Ratio huius est: q: licet

homo distinguitur phlegmaticus melancholicus ⁊ sanguineus ⁊ cholericus: tamen respectu aliorum animalium est temperatior vt dicit Consta. ⁊ quia temperatior: igitur virtus est in homine fortior: quia temperamentum complexionis sequitur fortitudo virtutis vt dicit Ga. ⁊ quia appetitus excitatur a complexione fri. ⁊ sic. ⁊ de forti virtute: propter hoc cum in homine melancholico concurrant ista duo: non sic vero in phlegmatico aut sanguineo: igitur magis excitatur ⁊c. Sed alia animalia bruta recedunt a temperamento respectu hominis: tamen debilior virtus est in ipsis quam animalia rapacia cum habeant virtutem fortiorem plus appetunt ratione virtutis: non tamen ratione complexionis. Sed in aliis quia virtus est debilis: igitur quamuis sint melancholica tamen debiliter appetunt. ❡ Queritur vtrum mespila competant ante cibum vel post. Rn. ꝙ non competunt principaliter in via diete sed medicine: et ideo debent capi ante cibum. Et si visus capiat post: hoc est quia plures conqueruntur de constipatione ventris quam laxatione: igitur. Et si obiicias de rasi dicente ꝙ quia sunt dura competunt post. Solutio ꝙ rasis loquitur de illis fructibus qui principaliter competunt in via diete: sed mespila principaliter competunt in via medicine. Vel dicendum ꝙ quando rasis dicit ꝙ solida debent capi post pastum: intelligit de remanentibus solidis: sed mespila comeduntur mollia: igitur. Nam si dentur parum ante cibum restringunt ⁊ confortant stomachum: ⁊ sic intelligit iste auctor. Si vero dentur in via diete tunc magis competunt post: quia faciunt cibum descendere. Vlterius nota ꝙ in via diete matura ⁊ mollia sunt in via diete meliora: in via autem medicine econtra est de viridibus. ❡ Queritur quare mespila mollescunt extra arborem: non sicut alii fructus. Rn. ꝙ est ratione finis: quia finaliter ordinantur ad vsum hominis: ⁊ aliquid est dandum sibi: ⁊ aliquid materie. Secunda causa: quia sunt plura ossa .i. nuclei. et caro circa ossa cito putrescit ⁊ mollescit vt dicit ysaac. Nota ꝙ mespila abundant multum in nucleis respectu aliorum propter terrestreitatem ⁊ duriciem arboris ⁊ siccitatem: nam est arbor durior ceteris. Item nuclei ceterorum fructuum sunt in medio: quia mediante nucleo fructificant ⁊ non in mespilis sunt in medio propter causam contrariam: et plures nucleos habent: quia abundat planta multum in materia sicca durante generantur distincti: quia siccitas est causa distinctionis ⁊ separationis: ⁊ humiditas continuitatis vt dicit ysaac in dietis vniuersalibus. ❡ Queritur que sunt meliora aut zilocarata viridia aut mollia. Recitat ysaac in littera ꝙ Galienus vituperat sicca: commendat vero viridia: ysaac vero vituperat viridia ⁊ commendat sicca: igitur contradicunt. Ad primum dico ꝙ zilocaratorum triplex est status. Vnus quando complete maturantur in arbore sua: ⁊ tunc viridia sunt meliora siccis. Secundus est quando colliguntur ab arbore sua: ⁊ sic sicca sunt meliora. Tertius est quando diu reseruantur: ⁊ sic adhuc sicca sunt meliora. Et ideo dico ꝙ ysaac commendat zilocarata sicca in secundo statu: quia tunc non ita nocent stomacho sicut dicit in littera: ⁊ Gal. vero vituperat sicca in tertio statu: quia per processum temporis fiunt stiptica ⁊ stomacho nociua: vnde nota ꝙ sunt mespilis vicina. ❡ Queritur vtrum stomachum confortent. contra: frigidum non apponit manum in operibus nature: igitur. Item virtus naturalis viget per calidum ⁊ humidum: igitur non confortant digestiuas. Ad primum dico ꝙ frigidum quo ad primum actum quod est infrigidare non apponit manum: sed bene quoad secundum actum qui est restringere. Aut distingue per se aut per accidens. Aut distingue de frigido excellenti aut de remisso: quia Auicen. intelligit de excellenti. Ad secundum dico ꝙ hoc intelligitur de virtute regitiua naturali totius corporis: ⁊ non de virtute retentiua. Vel dic ꝙ omnis virtus naturalis finaliter ordinatur ad digestionem ⁊ digestio viget per ca. ⁊ hu. sed formaliter ⁊ primo non est sic. ❡ Queritur cuius complexionis sint glandes. Rn. ꝙ sunt fri. in primo ⁊ sicce in secundo. Nota ꝙ quamuis fructus attestetur sue plante in principio: non tamen in fine: ideo quamuis planta sit ca. ⁊ sic. non tamen glans. Et nota ꝙ ignis factus ex lignis quercus non est calidior ratione complexionis: sed ratione compositionis dure quercus. Et quamuis impinguet poros secundum apparentiam: non tamen secundum veritatem: imo inflat eos quare videntur pingues: ⁊ sic non impinguant ratione complexionis: sed ratione compositionis. Nota ꝙ cortex quercus combustus remouet alopiciam: quia ratione sue stipticitatis poros claudit: ⁊ ratione sui acuminis acquisiti per adustionem amouet malam materiam corrodentem materiam capillorum. ❡ Dubitatur de hoc quod Aui. dicit ꝙ interior cortex glandis est stipticior: ⁊ tamen exterior est grossior: in qua magis fundatur stipticitas. Solutio ꝙ exterior est magis stipticus formaliter: interior vero effectiue: ⁊ sic intelligit Auicenna. ❡ Queritur vtrum castanee sint calide in primo gradu ⁊ sicce in secundo. Contra planta est fri. ⁊ sic. igitur. Item Auicen. simul determinat de castaneis ⁊ glandibus propter similitudinem seu conuenientiam: sed glandes sunt fri. ⁊ sic. igitur. Solutio ꝙ quia castanea habet multa porosa et corticosa: nutrimentum solidum frigidum et siccum cedit in cortices illa: ⁊ purior pars istius nutrimenti cali. ⁊ hu. cedit in medullam: sed siccitas de officiali remouetur cum sit nobilior passiua: propter hoc denominatur a medulla ca. ⁊ sic. Et ad argumenta que possent fieri: nota ꝙ fructus sequitur complexionem plante materialem: sed ratione istius non ponitur in gradu: sed non consequitur formalem que est a dominio que datur ab agente ratione cuius ponitur in gradu. Et nota ꝙ Auicen. determinat sic de eis quia sunt ventose: non tamen quia sint eiusdem complexionis. Nota ꝙ castanee non dant bonum nutrimentum simpliciter: sed bene comparatione ad glandes: et sic loquitur ysaac. Item alliciunt appetitum: ⁊ quod bene sapit bene nutrit sicut dicit ysaac. Et quamuis sint ventose de se tamen per artificium ⁊ decoctionem earum ventositas remouetur: ⁊ sic adhuc dant bonum nutrimentum absolute loquendo. Nota vlterius ꝙ assate simpliciter sunt meliores elixatis: quia assatio remouet maius nocumentum scilicet ventositatem: quam elixatio que remouet aut temperat siccitatem. Nota ꝙ castanee generant sonitum in igne: quia quando ponuntur in igne mediocri: tunc calor ille mediocris dissoluit ventositatem tantam ꝙ oportet vt rumpatur cortex: ⁊ tunc illa ventositas subito cum sonitu exit: sed si in calore ignis debili aut fortissimo poneretur non fieret illud: quia secundum Aristotelem quarto metheororum calor fortis non generat ventum: nec etiam debilis: quia fortis consumit plusquam resoluat: ⁊ debilis non est potens resoluere: sed non rumpitur sic cortex in aqua: quia illa ventositas consumitur paulatine.

❡ De oliuis.

Liue duobus modis diuiduntur: sunt enim domestice ⁊ siluestres. Domestice vero trifariam diuiduntur: vno cum sint pontice virides ⁊ nondum mature: secundo cum sint nigre perfectam habentes maturitatem: tertio cum sint inter maturitatem ⁊ immaturitatem mediocres rubeum habentes colorem quas diascori. appellauit hyacinthinas. Virides quidem sunt pontice ⁊ immature in duo diuiduntur. in aquaticas: hoc nomine propterea funguntur: quoniam nil vnctuositatis in eis reperitur nisi paruissimum: quod nullo modo ab eis potest manare propter sui liquoris ⁊ aquositatis subtilitatem. Sunt ⁊ alie que absusine vocantur aquatice de quibus fit oleum omphacinum. Oliue vero que recte aquatice vocantur: sunt terrestres: quod ponticitas sucque vnctuositatis restatur inopia: ⁊ ob hoc ad frigiditatem ⁊ siccitatem pertinent: vnde stomachi sunt confortatiue magis ceteris oliuis: ventris tamen constipatiue: ⁊ minus omnium corporum nutritiue: ⁊ ad digerendum tardiores. Paruitas nutrimenti fit per sue vnctuositatis inopiam: ⁊ ob digestionis tarditatem ⁊ frigiditatem ⁊ duriciam: quas multi preparant cum sale ⁊ aceto: quidam vero cum sale ⁊ aqua: nonnulli vero cum aceto: sed que sunt cum sale ⁊ aqua condite: a sale accipiunt quandam acuminis ⁊ siccitatis partem: vnde sanguini incendium prestant: stomachi neruos mordent: sunt etiam difficiles ad digerendum propter grossitudinem ⁊ duriciem: earum tamen acumen pungit intestina: vnde citius egeruntur. Que autem cum aceto preparate: sunt tenuiores: proinde cho. ru. acu-

men extinguūt: appetitum excitant: maxime si in medio prandij accipiantur: que si digestioni obedientes sunt: optime stomachū confortant & ventrē stringūt. Alie vero que abusiue dicuntur aquatice: prioribus sunt nutribiliores: minusq́ stomachū confortant propter earum vnctuositates: vnde a stomacho facile descendunt. Nigre que ad maturitatē peruenerint: calide sunt & mediocres inter siccum & humidū: quas tamē diascorides dicit siccitati pertinere. Gal. vero testatur eas habere hūiditatē. Possibile est eñ qd dicit: earū saporitas ac vnctuositas innuit illā humiditatē habere. hac de causa: cibus earum multū nutribilis & grossus & mollificās stomachū: tardus ad digerendum: facilis ad egerendum. tarditas digestionis fit propter vnctuositatē cibum facientē natare in summitate stomachi: & cohibentē ad locum decoctionis descendere. facilitas egestionis fit ꝓpter vnctuositatem in stomacho lubricantem: vnde prius q̄ digeratur descendit a stomacho: idcirco ad priorū & terrestriū comparationes sunt illaudabiles: que inconuenientē & illaudabilē generant chimū: presertim si sint cū sale condite: nonnunq̄ etiā in choleram conuertuntur. Hyacinthine minus nigris sunt nocibiles ꝓpter vnctuositatis sue ponticitatisq́ inopiā: proinde aliquantulum stomachū confortāt: chimus tamē quē iste siue rubee generāt oliue: est sm earum colores: de nigris videlicet niger: de rubeis rubeus generatur cibus: Rubee inquit Ga. oliue colorē faciunt quasi vitellū oui. Itē idem. rubee oliue: nec nigredini nec maturitati accedentes: stomachū confortāt & ventrē constipant: sed nigre perfecte maturate cito in humorū corruptiones transducunt: stomachū molliunt & ventrē humectant. Hec tñ sm medicinā sunt vtiles: q: si terātur & super loca igne vel aqua calida vsta ponantur: vesicam ibidem nasciturā reprimunt.

¶ De oleis.

Oleum bifarie diuiditur: est enim recens de oliuarū quidē fructibus nouiter expressum: est & vetus tarde de eisdē fructibus manās. Recēs vero si sit de oliuis ponticis & immaturis: vocatur oleum omphacinū. Uniuersaliter tñ oleum cognoscitur laudabilius in odore si sit odoriferum. in sapore si sit optimi saporis .s. cuius ponticitas in lingua sentitur: acuminis indigēs. qualitate quia quantū ponticitatis hz: tantū frigiditati & siccitati pertinet: & ob hoc stomachū confortat. proinde antiqui illud assimilauere oleo rosato: illudq́ in multis passionibus vice rosati dederūt. Oleū quod recens nouiter ab oliuis manatū nigris & maturis: calidū & humidū mediocriter: stomachi mollificatiuū: ventrem humefaciens cito in cholerā ru. transformatur. Oleū vero qd ab oliuis erit diu residentibus: si ex oliuis fiat immaturis: omni carebit malicia: nisi q aliquid retinebit ponticitatis: & ablata ponticitate penitus fit nocibile: citoq́ in malos humores conuertibile: atq́ mollē faciens stomachū: digestiuam tñ virtutem non impedit. q si multomagis inueterauerit vt saporis fiat asperioris ac horribilioris: inconueniens erit esui: medicine tamen vtile.

¶ Oliue sunt fri. & sic. sm Auicen. q: restringūt fluxum ventris. Item oliue in sui principio sunt pontice: ergo fri. & sic. quod concedo. Et q̄uis in regione calida generenť: tamen non immutanť ad crasim continētis aeris: q: continēs non complete dominatur desuper: q: oliua non est obediens. Et q̄uis sapor amarus attestetur caliditati: vt dicit ysaac in vniuersalibus dietis &c. tamē q̄uis oliue sint amare non sunt calide gradualiter: quia illa substātia cali. in qua fundatur amaritudo est pauca superficialis: sed quantū ad substantiā centralem reponunť in gra. Et nota quoad istud q duplex est amaritudo: quedā que fit a calore agentis vt pz in melle qn decoquitur ad ignem: & talis attestatur caliditati. Alia est amaritudo que fit per admixtionem partium terrestriū cum siccis sicut patet in mari quod est amarum. Et nota q siccitas inducitur in oliuis a calore agētis & extrinsec: & talis nō ponit in speciē nec cōplexionē. ¶ Querit quare buxus abies & laurus longo tēpore retinent folia sua & non sic alie plante. Solutio q in buxo retinenť folia ratione dure cōpositionis officialis resolubilis. Et in abiete ratione viscositatis & vnctuositatis. Et in lauro rōne materie nutrimētalis cali. & humi. & per viam primā melācholici homines diutius viuunt: p secūdam phlegmatici: & p tertiā sanguinei. ¶ Queritur quare folia sunt acuta in buxo lauro oliua &c. in populo & alijs sunt lata. Causa est q: nutrimentū populi & similiū est humidū: fluidū: aquosum: & meatus sunt lati per quos attrahitur: igitur expāditur in latum. Sed in alijs nutrimētum est viscosum & vnctuosum transiēs per angustos meatus. ¶ Querit quare oliue tarde nutriunť cum sint in calida regione. Una causa est ꝓpter abūdantiā materie. Secūda causa est distantia fructus a sua planta. Tertia cā est eius nobilitas. nam homines tardius veniunt ad cōplementum q̄ animalia alia minus nobilia. Nota hic q omnis fructus in principio attestať sue plante excepta oliua que est amara: & fructus eius in principio dulcis: & amaritudo introducitur tractu tēporis longo: ideo tardius maturatur. Nota q ista planta maxime degit in calida regione. Primo ratione sue magne attractionis in virtute attractiua nutritiua. Secundo ratione sue nobilitatis. Tertio q: nutritur ex nutrimēto nobili scz ca. & humi. & omnia talia reperiunť in calida regione. ¶ Querit verū oliua habeat stomachū cōfortare vt dicit littera: & intelligit de medie etatis & non viridi & penitus nec extreme etatis seu maturitatis: q: tales mediocres habēt quandā vnctuositatē naturalē nō nimis aquosam sicut habent virides: nec nimis desiccatā sicut habēt cōplete mature. ysaac dicit q debent sumi in medio prandij: q: si ratione mollitiei deberēt sumi ante cibum & ratione siccitatis post: vnde si ante sumerenť facerent abominationē & defecarent appetitū sicut faciūt brodia nimis pinguia: tamē in principio sumunť prandij: et si post sumerenť supernatarēt stomacho ratione sue vnctuositatis: igitur debent capi in medio vt ratione vnctuositatis mediocris faciant priora cibaria descendere & sequētia: & ista vnctuositas earū non remaneat in orificio faciens phantasticā repletionē. ¶ Queritur cuius cōplexionis sit oleū a parte actiuarū. Galenus multū diffuse determinat de eius cōplexione in lib. de simplici medicina: videť q sit cali. & sicce cōplexionis: & hoc per rationem Ga. q: vt dicit omne vnctuosum est calidū & siccū. Idē dicit phs in lib. de animalibus: sed oleū est vnctuosū: igitur. Itē in habentibus symbolū facilior est transitus: sed oleum cito inflāmatur: ergo habet cōuenientiam cum igne qui est ca. & sic. Item dicit Auicen. q oleū supernatat ceteris alijs liquoribus: cum ergo calidi & sicci sit supernatare igitur. In cōtrariū est Gal. in de simplici medicina: probās q est tēperatū hoc modo. Omne illud quod applicatū corpori tēperato non distrahit illud ad aliquā qualitatē est tēperatum: oleū est hmōi: igitur. Item dicit phs secūdo de aia: q susceptiuū coloris est non color: & soni absonus. Item dicit ysaac in dietis vniuersalibus q susceptiuū saporū est insipidum: ergo cum oleū omnes qualitates suscipiat erit de se nullius qualitatis: & sic erit temperatū. Item dicit Gal. in de simplici medicina: q omne illud quod corpora frigida calefacit & calida refrigerat est temperatū: sed oleū est hmōi igitur.

igitur. Ad hoc dico ꝙ Auicen. dicit ꝙ oleũ est temperatum in caliditate tamen declinat ad humiditatẽ. Quidam distinguũt ꝙ aliquid dicitur esse tale vel tale per id quod habet in actu: ꝛ hoc mõ aqua calida dicit esse calida: licet sit essentialiter frigida: ꝛ zinziber calidũ ꝛ siccum: licet essentialiter sit calidũ ꝛ humidũ. Item aliquid dicitur esse tale ab eo qđ habet in essentia: sicut aqua dicitur esse frigida: ꝛ ab ista cõplexione essentiali denominat vnũquodq; sicut dicit Gal. in tegni. Aut aliquid dr esse tale finaliter: vt lac dicit esse calidũ ꝛ humidũ respectu nutrimenti: cuiꝫ ad nutriendũ ordinetur: ꝛ nutritio vigeat p calidum ꝛ humidũ: licet lac essentialiter sit frigidũ ꝛ hũidũ. Uel dr esse tale formaliter: sicut caro est calida ꝛ humida formaliter cũ assimiletur cõplexioni que calida est ꝛ sicca: ꝛ hoc modo dicũt ꝙ oleũ est formaliter calidũ ꝛ humidũ. Aut effectiue dicitur esse aliquid tale: ꝛ hoc modo oleũ est temperatũ: q: nõ distrahit corpus humanũ ad aliquã qualitatẽ. istã solutionẽ videtur velle Gal. in de simplici medicina. Alij dicunt ꝙ oleũ cõsideratum in se est calidũ ꝛ humidũ: ꝛ in cõparatione ad naturã humanã est temperatũ. Sed dicamus fm primã solutionẽ ꝛ melius ꝙ auctores qui dicunt oleum calidum ꝛ humidũ loquuntur formaliter: illi vero qui dicũt esse temperatũ loquunt effectiue. Ad primũ argumentũ dicitur ꝙ vnctuositas a calido generatur: sicut patet in ficubus maturis: ꝛ talis attestatur caliditati. Alia est que non generatur a caliditate: sed a materie radice: ꝛ talis nõ attestatur caliditati: ꝛ ista est in oleo. Ad secundum dico ꝙ quedam inflãmantur ratiõe sue complexionis ignite: ꝛ talia caliditati attestãtur: quedam vo ratione sue substãtie passibilis: sicut oleum cũ sit temperatuꝫ patitur cito: ꝛ homo cũ sit tẽperatior citius patitur lapsum ꝙ alia animalia. Ad tertium dico ꝙ oleum non supernatat alijs liquoribus ratione sue cõplexionis: sed ratione sue viscositatis. Ad aliud dico ꝙ aer nõ est in oleo seu oleum non est plenum aere per viã cõpositionis ꝛ cõmixtionis partiuꝫ aerearũ naturaliter: q: tunc talis plenitudo argueret calidũ: sed est plenum aere per interceptionem: sicut patet de niue in qua intercipitur aer: ꝛ tamen non dicitur calida: igitur in oleo similiter intercipitur aer inter partes olei cũ sint viscose. Alia argumenta que probant oleum esse temperatũ: concedo cũ Auicen. Sed ad alia argumẽta sequẽtia probantia ipsum esse frigidũ: dico ad primũ ꝙ species vno modo sumitur prout supponitur generi: ꝛ sic obijcis. Alio modo sumit put idẽ est qđ manens ꝛ sic capit phs: vñ nõ loquitur quoad complexionem: sed quantum ad proprietatẽ scꝫ fluere. Uel dicẽdũ ꝙ in oleo est qdã pars aquosa: ꝛ quãtum ad istam est sensus aque. Est alia vnctuosa: ꝛ talis non est sensus aque: ꝛ quantũ ad istã reponitur in gradu. Sequitur argumentum solutum probans oleum esse frigidũ. Arguit sic: dicit Aristo. ꝙ omnis aqua ꝛ eiꝰ sensus est frigidus: sed fm Aristote. oleum est species aque: igitur solutum est. Aliud sequitur argumentum: de natura frigidi est condensare, ꝛ constringere ꝛ cõserere cũ moueat a circũferentia ad centrum constringendo: sed partes olei cõserte sunt et condẽsate: vnde nõ possunt separari abinuicẽ: igit. Itẽ Auicẽ. dicit ꝙ oleum refrigerat calida apostemata: igitur. Ad primum istorum ductum respondet ꝙ talis insertio nõ fit ratione frigiditatis: sed viscositatis ꝛ vnctuositatis materie quare non potest cũ alijs rebus misceri. Ad aliud dicitur ꝙ nõ refrigerat per contrarietatẽ: sicut aqua frigida: sed p remissionem: sicut aqua tepida refrigerat calidissimã: igitur cũ oleum sit temperatũ remissiue refrigerat. ❡ Querit vtrũ oleum sit siccum: patet ꝙ sic: q: dicit Auicen. ꝙ oleum cutẽ hominis desiccat: igitur. Item dicit ysaac inferiꝰ: ꝙ pisces qui peccant per humiditatem debent frixari in oleo: q: per oleum humiditas consumitur: igitur cũ desiccet erit siccuꝫ. In oppositũ ẽ ysaac q dicit ꝙ est lubricatiuũ ꝛ remollitiuũ sed omne tale est humidũ: vt dicit Hippo. in regimine sanitatis. Item Gal. super apho. dicit omne maturatiuum esse cali. ꝛ hu. sed oleum est hmõi: igitur. Item ibidem dicit ꝙ illud qđ pcurat saniẽ est simile nature humane: sed oleũ vt dicit Auicẽ. pcurat saniẽ: igit est ca. ꝛ hu. sicut natura hũana. Ad primũ dicit ꝙ hoc est ratione caloris naturalis acuti

sub cute existentis: qđ statim distrahit oleũ cũ sit temperatũ a suo tẽperamento: ꝛ nõ ratione olei. Similiter ad secũdũ dico ꝙ hoc est ratione caloris ignis: qui distrahit oleũ a suo tẽperamento. Ad alias dico ꝙ licet oleũ sit humi. in substãtia nõ tamẽ in cõplexiõe. Ad alia duo dico ꝙ hoc nõ fuit ratione sue cõplexionis: sed dũtaxat calorẽ naturalẽ cõfortando ꝛ digestionẽ materie morbi pcurãdo. ❡ Querit qđ oleũ sit melius aut factũ ex vuis immaturis aut ex maturis: videt ꝙ primũ: q: dicit Auicẽ. ꝙ omphacinũ est melius. Item primũ vinũ qđ exit ab vua ipõte est melius illo qđ exit p torcular: igitur a simili prima gutta q cadit ab oliuis erit melior scđa: ꝛ sic primũ oleũ erit meliꝰ. In cõtrariũ est ysaac dicẽs: ꝙ oẽs fructꝰ sunt meliores in sui cõplemẽto. Ad argumẽtũ primũ dico ꝙ primũ oleũ est meliꝰ via medicine: q: magis põticũ: ꝛ minꝰ vnctuosum: ꝛ sic loquitur Auicẽ. Sed secũdũ oleũ est melius via nutrimẽti: q: fit ex oliuis cõpletis. Ad secundũ dico ꝙ nõ est simile de vino: vt videbit statim. ❡ Querit qđ melius est oleũ aut de oliuis maturis diu reseruatoꝫ aut nouiter factũ. Dicũt oẽs auctores ꝛ maxime Auicẽ. ꝙ oleũ antiquũ est multũ cali. ꝛ si c nouũ fo tẽperatũ: vt dicit Gal. sed omne tẽperatum est melius nõ tẽperato: igit. Et causa huiꝰ est: q: oĩa res tẽperata p pcessum tẽporis peiorat: sed res nõdũ existẽs in tẽperamẽto: sicut vinũ nouuꝫ nõ peioratur pcessu temporis: ꝫ meliorat: ideo dicit ysaac ꝙ vinũ antiquũ est meliꝰ: q: in vino nouo sunt plures ptes aquose q indigẽt pcessu temporis ad earũ cõsumptionem: sed in oleo sunt pauce que in breui tẽpore cõsumunt: igitur. Nota ꝙ oleũ nũq; putrescit: q: eius substãtia est viscosa ꝛ vnctuosa: ꝛ viscosũ ẽ cuiꝰ ptes adherẽt vt catene: vt dicit phs quarto metheo. igit nõ pmittit cũ alijs rebꝰ: ꝛ quia putrefactio est permixtio puri cũ impuro: ideo maxime putrefactio ei resistit ꝙuis sit cali. ꝛ hu. Itẽ est grosse substãtie q maxime repugnat calori extraneo. Uel dicẽdũ ꝙ cali. ꝛ hu. remanentia in statu naturali nõ sunt principia putrefactiõis: igit cum sint in oleo in statu naturali nõ generãt putrefactionẽ. Nota vlterius ꝙ oleũ supernatat alijs liquoribus ꝙuis sit ponderosum respectu aque: ꝛ tamẽ aquã nõ supernatat: et etiã ꝙuis digestio pcedat ingrossando: vt dicit Arist. ꝛ in de aialibus dicat ꝙ sperma bñ digestũ petit fundũ: ꝛ ysaac in vrinis ꝙ ypostasis laudabilis bñ digesta petit fundũ. Una cã est: q: est plenũ aere ꝛ aer supernatet aq. Scđa cã est eiꝰ materie viscositas rõne cuius refugit cõmixtionẽ cũ alia re. ꝛ differũt graue ꝛ põderosũ: q: põderosũ dicit dñũ materiale: sed graue dicit molã: vñ ponderosum nõ opponit leui: sed graui: ideo si oleũ sit põderosum tamẽ nõ est graue. Ut videmus ꝙ. x. libr: ligni supernatãt aque: ꝛ vna libra plũbi petit statim fundũ. Et nota ꝙ qdã est digestio q procedit ingrossando: vt in spermate ꝛ ypostasi: est aũt alia q fit rarefiendo: sicut in oleo. Nota vlterius ꝙ oleum nõ cõpetit in herisipila aut alijs apostematibus magne caliditatis: q: cũ sit oleũ cito passibile: distraheret a suo tẽperamento: et inflãmaret: sed in alijs apostematibus calidis vbi nõ est calor fortis: oleũ confortat calorẽ illũ per modũ remissionis: sicut aqua tepida calidissimã refrigerat.

❡ De iuiubis.

Iuiube calide sunt ꝛ hu. in primo gradu. parũ nutriũt: ꝛ difficiles ad digerẽdum sunt stomachoq; nociue: ꝛ sanguis phlegmatici generatiue. Que tamẽ cũ sunt pontice ꝛ immature: sanguinis acumen extinguũt: ꝛ si ad maturationis tempus peruenerint: pectoris ac pulmonis asperitatẽ humectãt. vnde Gal. Iuiube nec sanos custodiũt nec sanitatem egris restituunt.

❡ De mirtillis.

Mirtilli diuersis cõponuntur virtutibus: ꝫ tñ eos frigiditati ꝛ siccitati ptinere dicimꝰ habent enim põticitatẽ ꝛ modicũ amaritudinis tenuẽq; dulcedinẽ. Ideoq; pper sue dulcedinis tenuitatem valẽt ad tussim de calore cetã

absq; pectoris ꝛ pulmonis nocumēto: ꝛ propter suā ponticitatē cōtra sanguinis fluxum ꝛ cholericā egestionē. stomachi ꝛ vesice ꝛ intestinorum sunt cōfortatiue. Rursus propter eorū pōticitatis ꝛ dulcedinis cōmixtionē vrinā prouocāt: ventris dolorē mitigant: eorum succus nō minus fructibus valet. Myrtillorū tamē qui sunt nigri: ceteris sunt meliores.

¶ De pomis citrinis.

Poma citrina quattuor rebus sunt cōposita. prima est cortex. secunda est caro. tertia medulla. quarta semē. Cortex quidem calidus est in primo gradu: siccus in secundo: qd acuminis eius odor ostendit: cuius tamē substātia est dura ꝛ solida: ideo si pro cibo accipiat: difficile digeritur: tarde a stomacho descēdit. Qz si ꝓpter eius acumen ac odoris suauitatē: exigua pars tamē pro medicina sumat: stomachū cōfortat: ꝛ vim digestiuā auget: bonūq; ori prestat odorē: eritq; cōtra venenū: qui siccus inter pānos missus: eos a tinea seruat incolumes. Diascorides cortex pomi citrini cū vino propinatus potenter mortiferū destruit venenū. Rursus idē cortex pregnantibus datus esui: carni irrationabilē curat appetitum. Caro autē frigida ꝛ humida in primo gradu: cuius tamē frigiditas maior est humiditate: vnde ꝓpter sui frigiditatē stomachi est refrigeratiua: ꝛ virtuti inobediēs digestiue: ad egerendū quoq; difficilis ob eius corporis duritiē: quapropter stomacho inanito necesse est vt ante omnem sumatur cibū: qz si in medio prandij aut in fine sumat fit causa dure ac grosse febris: vñ bonū est ante oēm cibū cū melle: aut zuccara accipiatur. Medulla subtilis est ꝛ aquosa omniq; caret nutrimēto: est etiā ad oīm liquorum cōparationē quasi simplex: duobus tñ modis: est enim sine sapore: nōnūq; parū habens saporitatis: est ꝛ acetosa. Insipida vero est frigida ꝛ humida in primo gradu: magis tamen frigiditati q̄ humiditati ptinet: vñ calorē refrigerat: sitis tribuit mitigationē. Acetosa vero frigida ē ꝛ sicca in scdo gradu: virtutē habet incidentē extenuātē ꝛ refrigerantē: idcirco fit ꝯpatis caloris mitigatiua: stomachiq; confortatiua: excitat enim appetitum: cholere rubee acumen obtundit: sitientibus perfecte subuenit. suspectionē atq; tristiciā de cholerica cardiaca procreatā remouet: egestionē vomitūq; cholericum sedat. Impetiginem ꝛ lentigines cum ea fricatas destruit: qd testificatur: qz si ipsa in pannū lineū missa madefactū fricetur: ad pristinū reducit colorē. Semē autem cali. ꝛ sic. est in secundo gradu: qd sua testatur amaritudo: vnde sm cibū est incōueniens: sm medicinam est solubile: apostematū q̄ dissolutiuū suauisq; odoris est: ꝛ contra venenū si cum vino propinet. frōdes vero arborū pomorū citrinorū odorifere sunt: ꝛ quod dā habent acuminis: sunt corticibus pomorū citrinorum propinque in iuuamento.

¶ Queritur vtrū iniube bñ nutriāt: cū auctor dicat auctoritate Gal. q nec sanos custodiunt: nec sanitatē in egris curant seu restaurāt. Dico q parū nutriūt: qz male digerunt ratione sue viscositatis. Itē cito putrescunt ratione sue cōplexionis ꝛ subtilitatis substātie sue: q̄uis ratione sue complexionis cōuenire videant digestioni cū sint cali. ꝛ hu. ꝛ etiā quia appetitū alliciūt. ¶ Queritur vtrū cōpetāt vias medicine. Respōdeo q nō sm textū. Tamen dicendū q non competunt corpori tēperato: qz tale nō indiget medicamine: sed corpori lapso. distingue: aut administrant cum alijs medicinis valentibus ad morbū: ꝛ sic valēt: qz retinent medicinas ad locū infirmitatis ratione sue viscositatis. Si per se distingue: aut respectu morbi formalis: ꝛ sic cōpetunt: qz leniunt asperitatē: aut respectu morbi materialis: ꝛ sic nō cōpetunt qz ratione sue viscositatis ꝛ indigestionis generant humores grossos phlegmaticos ꝛ indigestos paratos facere morbum. ¶ Queritur vtrū iniube generent phlegma vt dicit littera. Arguitur q nō: qz sunt cali. ꝛ hu. igitur generabunt similē humorē: scz sanguinē. Nota q phlegma generat quadrupliciter: propter similitudinē in substantia: et sic carnes porcine que sunt frigi. ꝛ humi. generāt phlegma propter viscositatē: ꝛ ubi digestionē refugiētia. Etiā quidam generant phlegma sicut iniube. Tertio modo generatur phlegma propter debilitatē virtutis ꝛ claudicantis caloris: ꝛ sm hoc dicit phs in topi. q phlegma est primum humidū a cibo indigestū. Quarto modo generatur phlegma ratione quantitatis: sicut quando vinū sumitur in nimia quātitate in phlegma cōuertitur q̄uis sit cali. ꝛ humi. qz virtus seu calor naturalis nō potest supra quantitatē tantā: ideo a suo regimine destituitur ꝛc. ¶ Queritur vtrū iniube cōfortēt ꝛ humectēt spūalia. videtur q nō: qz sunt viscose: sed pectoralia indigēt humidis ꝛ lenientibus. In cōtrariū est ysaac. Solutio q quedā cōpetūt spiritualibus mēbris per viā fomētationis: ꝛ sic aqua calida ꝛ liquiritia competūt: qz dilatant vias ꝛ humectant. Quedā vero alterādo: ꝛ sic cali. ꝛ hu. cū pectoralia sint frigida ꝛ sicca: cuius signū est: qz multū molestant in tempore frigido ꝛ sicco: vt in autūno: tunc indigent alteratiuis: scz cali. ꝛ humi. ꝛ tūc maxime cōpetit: vt dicit Auicen. pellis ouina pectori applicata: qz ca. ꝛ humi. Quedā incidēdo ꝛ diuidēdo humores phlegmaticos ibi existētes: ꝛ tunc cōpetūt incisiua ꝛ diuisiua: vt est ysopus. vnde versus. Ad pulmonis opus cū lacte coquat ysopus. Quedā vero pectoralia lubricando ꝛ leniendo: ꝛ hoc modo ptisana cōpetit. ꝛ isto vltimo modo cōpetunt iniube in asperitatibus pectoralib: ꝛ sic loquitur ysaac. Nota vlterius q iniube cito putrescūt: qz sunt cali. ꝛ humi. ꝛ qz sunt passibilis substātie. ¶ Querit cuius cōplexionis est myrtus siue plāta myrtillorū. Pro quo nota sm Gal. in de simplici medicina distinguentē quadruplicē substātiam in rosa: dicit enim q in rosa est quedā superficialis substantia cali. ꝛ sic. ꝛ in ista fundatur odor: ꝛ ista statim exhalatur. est alia frigida ꝛ humi. ꝛ in ista fundat insipiditas: vnde rosa est quasi insipida. Est ibi alia substantia cali. ꝛ humi. aerea in qua fundatur dulcedo. Est alia centralis a dñio frigida ꝛ sicca: ꝛ quoad istam in gradu reponit. Similiter dico q in myrto est duplex substātia: quedā superficialis cali. ꝛ sic. ꝛ in istā fundat aromaticitas: ꝛ qz cito exhalat quoad istam nō ponit in gradu: est alia cētralis a dñio fri. ꝛ sic. ꝛ de tali loquit Gal. eā graduādo. Et rō est: qz scdi actus fundant in primis: ꝛ secūde qualitates: in primis: igit cū myrtilli habeāt restringere fluxum sanguinis ꝛ egestionis: ꝛ restrictio sit a frigi. ꝛ sic. sequit q sunt fri. ꝛ sic. Nota q quedā est stipticitas q̄ est a radice materie: ꝛ talis maior est in planta ꝛ cortice q̄ in fructu ꝛ semine: quedā est q̄ p digestionem acquirit q̄ digestio inducit siccitatē ꝛ p cōsequēs stipticitatē: ꝛ sic fructus ꝛ se. sunt magis stiptica q̄ planta aut cortex: ꝛ sic loquunt auctores. ¶ Querit vtrū folia myrti ꝯpetūt prostrata in cameris febricitantiū ꝛ circa eorū lectos: vt dicit littera. Arguit q nō: qz Gal. dicit sup apho. q oē aromaticū inducit dolorem capitis: qz ab ipso eleuant fumi calidi ꝛ sicci q̄ caput penetrātes inducūt dolorē. Itē etiā humide debet oībus feb. cōferre: sed myrtilli sunt frigi. ꝛ sic. igit. Pro solutione nota q si administrant ꝛ prosternant respectu febris formalis: tunc cōpetūt. Si vero respectu virtutis: ꝛ caput sit mūdū a malis humoribus: tūc cōpetūt: qz spūs cōfortāt: ꝛ sic loquunt practici: si vero sit imūdū tūc nō cōpetūt: qz rōne sue aromaticitatis resoluerēt fumū q̄ dolorē moueret capitis. ¶ Querit vtrū myrtus vel myrtilli ꝓuocēt somnū. Respōdeo q quedam prouocant somnū naturaliter: vt bona dieta ꝛ cibi laudabiles

les: a quibus resoluuntur fumi suaues ⁊ mulcebres q̄ veniūt in cerebrū ⁊ ibi cōdensantur ⁊ interponūt se inter sensus et sua organa: vnde sensus nō possunt delegare virtutes suas ad sua organa ꝓpter illū fumū intermediū: ⁊ tūc cadit aīal dormiēs: ⁊ sic loquit̄ Aristo. Secūdo modo ꝓuocat̄ somnus virtutē aīalē retrahēdo: sicut cōtingit post longos labores q: tūc virtus aīalis retrahit se cū sit fatigata. Tertio modo post cibū assumptū: vt virtus naturalis in sua operatione fortificet̄. vnde mouet virtutē aīalē vt cesset a sua operatione: q: intensio vnius est diminutio alterius: et ideo dicitur ꝙ virtus naturalis in somno fortificatur: ⁊ in die ⁊ vigilia debilitat̄. cōtra est de aīali: q: in die fortificat̄ ⁊ in somno quiescit. Quarto modo virtutē aīalē ⁊ spiritus cōgelando mortificādo ⁊ stupefaciendo vt sunt narcotica. ⁊ istud sciūt facere mali hospites qui dāt succū iusquiami equis: vt ꝓ vili precio derelicti habeāt illos: deinde aceto distillato in aures eorum soluunt. Quinto modo virtutē leniēdo: ⁊ aīali virtuti delectationē inferēdo: vt vetule fricant manus diuitū in lectis suis q̄n scalpunt vt citius dormiāt: ⁊ hoc modo vltimo myrtilli somnū ꝓuocāt: q: rōne sue aromaticitatꝭ delectationē faciūt in virtute aīali: ⁊ tūc virt⁹ aīalis retrahit se ⁊ quiescit: ⁊ hoc mō loquunt̄ practici. ¶ Querit̄ q̄re pomū citrinū ⁊ cucurbite ⁊ isti ceteri fructus magis generant̄ in fruticibus ⁊ nō in arboribus. Vna cā est: q: isti frutices hn̄t magnā attractiuā: sicut ꝑʒ in vua: ideo cū generent̄ ex hūido aquoso dilatabili magnos fructus generāt. Secūda cā est: q: isti frutices nō multū distāt a terra a q̄ attrahūt nutrimentū: ⁊ ita plus attrahūt q̄ arbores. Et si q̄rat̄ quare faciunt magnos ⁊ paucos. Respōdeo q: sicut dicit Aristo. in lib. de aīalibus ꝙ aīalia magnos fetus generātia paucos generāt sicut bos ⁊ equus: cā̄ q: qd̄ natura diminuit in discretū addit in cōtinuū ⁊ ecōtra. Et hoc est cā quare hoīes hui⁹ tēporis sunt parui ⁊ plures q̄ antiquitus solebāt: q: quod natura diminuit in cōtinuū addit i discretū. Et si querat̄ quare hmōi fruct⁹ sunt cōtinui ⁊ nō discreti sicut racemi. Ratio est q: de ratione hūidi aquosi est facere cōtinuū: ⁊ de rōne sicci discretū seu distinctū: vt dicit ysaac: vites aūt acquirūt calorē ⁊ siccitatē ab agēte ⁊c. ¶ Querit̄ quare isti fructus volūt sepi⁹ irrorari aqua. Rō est q: attrahūt multū de hūiditate aquosa a terra: ⁊ sic terra in qua plantant̄ remanet arida ⁊ desiccata. Et generant̄ magis in regiōe calida: q: attractio viget ꝑ calidū: ⁊ etiā attractū nō possunt ita bene digerere in frigida sicut in calida. Nota ꝙ cortex pomi citri meliorꝭ est nutrimēti q̄ caro ⁊ medulla: q: hi fructus maxie peccāt per mollitiē: ⁊ caro ⁊ medulla maxime sunt hūide: ideo refugiūt actionē nature in digerendo: immo supernatant. Sed cortex durus est magis ⁊ accedit ad siccitatem ⁊ bene potest expectare digestionē nature ⁊ nō subterfugit. Vlteri⁹ nota ꝙ i pomo citri est duplex cortex: q̄dā exterior melācholicus durus: ⁊ talis cōpetit via medicine: ⁊ de tali loquit̄ Auicen. Est alius interior minus durus exteriore: est tamen durus respectu medulle: ⁊ talis melius nutrit q̄ medulla: ⁊ de tali loquit̄ ysaac. Et nota ꝙ valet contra venenum scorpionis: q: ipsum retinet in stomacho ⁊ nō permittit petere cor. Et contra venenū vipere valet alterando. Itē valet cōtra venenum scorpionis interi⁹ administratus: ⁊ vipere extra emplastratus. Pro solutiōe cuiusdā cōtrarietatis apparētis: nota ꝙ medulla pomi citri iam collecta ab arbore sua est cali. ⁊ humi. ⁊ sic loquitur Auicen. sed quādo cōsideratur prout est adhuc in sua arbore est fri. ⁊ humi. ⁊ sic loquit̄ iste auctor: vel prout est maturata in arbore sua: ⁊ sic est frigida ⁊ sicca.

¶ De dactylis.

Dactyli calidi sunt ⁊ humidi in scdo gradu grossi sanguinis generatiui et difficilis digestionis: ficubus tn̄ siccis digestibiliores magisq̄ diuretici: sed illis assuescētes epatis ⁊ splenis cōstipationē duritiē ⁊ tumorē incurrūt: gingiuis ⁊ dentibus sunt nociui: dolorē in ore stomachi faciūt: diuersas tamē habēt actiōes sm̄ regionū qualitates: quidā enī in frigida: quidā in calida: q̄dā in mediocri nascunt̄ regiōe. In calida regiōe sūt dulcissime ⁊ viscosi: proinde paruꝫ nutriūt: ⁊ cito digeruntur: vētrē humectāt. plus etiā ceteris cōstipationem epatis ⁊ splenis: ⁊ nocumentū capitis orisq̄ stomachi faciūt. Rursus qui i terra frigida nascunt̄: in sua cruditate ⁊ ponticitate ⁊ siccitate perdurāt: quare ceteris sunt sicciores ⁊ minus omnibus nutritiui: ac duri ad digerendū: tardeq̄ a stomacho descendētes: ceteris tn̄ plus stomachū cōfortāt. In mediocri nascētes regione: licet in perfecta cōsistāt maturitate: tamē illis abest siccitas vt in maturitate seruari nō queāt quoniā in eis quedā liquoris superfluitas est: vn̄ corpora replēt crudis humoribus: qui sunt materia diuturne ⁊ periodice febris: ad dissoluēdū inobediētes.

¶ De musa.

Musa calida est i medio primi gradus hu. in eius fine. ventrē humectat: pectoris ac pulmonis lenit asperitatē: est ⁊ nutrimēti multi ⁊ grossi: que assuefacta stomacho generat grauitatē: splenis epatisq̄ oppilationē: vn̄ necesse est post eius comestionē zinziber cōditū accipiatur aut oximel: si māducātes frigide sunt nature: si calide oxizaccara accipiatur.

¶ De canna mellis.

Canna ꝟo mellis in natura est quasi musa: que magis cōuenit hūanis corporibus q̄ musa: dulcior est enī musa: ꝓinde vrine est prouocatiua: renes ⁊ vesicam mundificat: ventrē humectat: pectoris ac pulmonis lenit asperitatē: subtiliat humores ⁊ extenuat: inflationē tn̄ ventris facit: presertim post cibum sumpta: que si assata detur: fit melior: aspirati pectoris ⁊ pulmonis: vētrē tamē aliquātulū inflat. Porro si multū de cāna mellis ꝓpinetur: deinde aqua calida cū modico sale potetur: vomitum irritat: ⁊ stomachū de grossis humoribus mundificat: ideirco multū vtilis ad creādas febrium putredines si modo sumatur superiore.

¶ De zaccara.

Zaccara calida est i fine primi gradus hu. in medio: cholerā dissoluit: extenuat ⁊ vētrē absq̄ vlla morsura sui humectat: ⁊ stomachum mundificat: q: passibilis substantia est: non nunq̄ tamen in choleram rubeā mutatur: si cholericis tribuatur ꝓpter eorꝫ dulcedinē. ⁊ sicut acetositas cholere acumē extinguit: sic dulcedo q̄ rei acetose est contraria: regit ⁊ auget cholerā rubeā.

¶ Queritur quare palma ferens dactylos non fructificat donec vixerit centū annos sm̄ quosdā. Rō est: quia vt dicit phs in lib. de plantis: fructus generant̄ ex subtiliori parte nutrimēti. ⁊ ista planta attrahit grossum nutrimentū indigens magno tēpore ad eius subtiliationē. Etiā dicit ysaac in dietis vniuersalibus ꝙ planta quanto vetustior tāto succus eius subtilior: igitur. Secunda causa est sm̄ aucto. quia planta q̄ cito crescit cito fructificat: vt persicus: ⁊ que tarde tarde vt palma. Nota ꝙ cū auctor hic dicit ꝙ dactyli sicub⁹ siccis sunt digestibiliores: intendit dicere ꝙ sicut ficus virides laudabiliores sunt siccis: sic ⁊ dactyli virides siccis: nō cōparādo dactylos ad ficus: quia alīs esset cōtradictio. Nota ꝙ dactyli nati in lapsa regione sunt meliores natis in regione temperata: q: in temperata propter eius cōpletā maturationem acquirunt minus de viscositate: ⁊ in lapsa minus. ⁊ adhuc in lapsa ad latus frigiditatis q̄ in lapsa regiōe

ad latus caliditatis propter viscositatē generatā a calore ni mio. Nota ꝙ maxie quantum ad complexionem deberet esse boni nutrimenti: verūtamen quātū ad carū cōplexionē: q: sunt substantie grosse viscose oppilatiue: sunt duri ꝛ grossi nutrimenti: vt dicit littera. ¶ Querit cuius cōplexionis sit zuccara: vtrū cali. in fine primi gradus: ꝛ humi. in medio eius. Respōdeo ꝙ sicut de oleo est dictum: loquendo formaliter est cali. ꝛ humi. sed loquendo effectiue est temperate complexionis. Nota ꝙ quādo ysaac dicit in dietis vniuersalibus: ꝙ zuccara est similis nature hn̄s ꝗ cali. est i scdo: hec dicit ꝙ zuccara est cali. in fine primi gradus: nō intelligit de fine latitudine punctuali: sed de nō punctuali. ¶ Queritur vtrum zuccara competat in febre cū dicat littera ꝙ educit choleram apparet ꝙ sic. Respōdeo ꝙ nō: vt dicit auctor: q: cito in choleram cōuertitur: ꝛ sic in causam materialem adderet. Nā cum zuccara sit temperata cito distrahitur a qualibet re sibi admixta. Et ꝙuis educat cholerā cui dominatur: cū tamen quando est e cōtra scilicet quando cholera ei dominatur. Et si arguatur ꝙ facit aquā penetrare que est obuie substātie igitur valet. Respōdeo ꝙ nō sequitur cū plus noceat ꝙ iuuet. ¶ Querit vtrum zuccara habeat sitim sedare: vt dicit Platearius. Respōdeo ꝙ sitis causatur quādoq ex malis humoribus in spūalibus existētibus: ꝛ tunc competūt acetosa: quādoq vero propter malā cōplexionē cali. ꝛ siccā spūalium membrorum: ꝛ sic competit aqua frigida: quādoq vo propter malā complexionem cali. ꝛ sic. membrorum remotorum a spūalibus: ꝛ sic cōpetit aqua frigida cum aceto: quia acetū facit penetrare aquam ad partes remotas. Alio modo causatur sitis ex desiccatione ꝛ asperitate membrorū spiritualium: ꝛ sic competit zuccara q: illa membra lenit ꝛ humectat: sed quia talis sitis vltima raro causatur ꝗn sint ibi mali humores: ideo nō competit in febre: cū in illos cito cōuertat humores. ¶ Querit q̄re est ꝙ zuccara nō sedat sitim: ꝛ tñ candi quod fit ex zuccara sedat. Ratio est: q: candi est grosse substantie: non cito ideo in choleram cōuertitur: sicut zuccara. Secūda rō q: candi humidū saliuale multiplicat: vt volūt practici: ꝛ ita sitim sedat nō sic vo zuccara. ¶ Querit quare zuccara crescit in calida regiōe ꝛ nō frigida. Ratio q: sicut acetositas generatur a diminuto calore: ita dulcedo a forti: igitur. ¶ Querit quare generatur in cānis ꝛ fistulis. Ratio est q: vt dicit Arist. in lib. de plantis natura nihil generat quin conseruet illud: ideo cū zuccara sit quādo generatur liquor fluidus ꝛ liquidus: nō posset conseruari nisi in canna aut fistula. Secunda causa est a parte materie: q: cū natura semp procedit sequestrando sequestrat in generatiōe zuccare partes puras calidas humi. ꝛ aereas: ex quibus fit zuccara a partibus solidis grossis ꝛ impuris: que cū respuātur a natura cedunt in naturam canne que cōtinue indurātur ꝛ desiccantur a calore agente.

¶ De melle.

Mel calidū est ꝛ siccū in scdo gradu aliquātulū habens acuminis ab apum natura acquisitū: vnde cacochimiā corporū incidit ꝛ mundificat: malorūq copiā humorum ab interioribus corporis per poros excludit: venarūq fordes optime digerit: ideoq nature frigide ꝛ humide cōuenit: precipue senioribus: cito eñi in eis in sanguinē mutat. calidis vo incōueniēs est maxime si cōplexio eorū sit sicca: acumē eñi incendiosum largitur ꝛ in cholericum humorem cōuertitur. si vo in sanguineū humorē vertatur: eū calidiorē reddit: ꝛ nullū corporibus eorum dat nutrimentum. Mel tamen diuerse est q̄litatis fm temporis qualitates ꝛ diuersitates rerum apes nutrientium. Est enim vernale: autūnale: hyemale: quibus laudabilius est vernale: autumnale vero peius: hyemale vo pessimum: grossum enim est. vnde propter sue substantie duritiem: virtus in sua deficit actione. Diuersitas rerum apes nutrientium multiplex est: de qb9 est flos amygdalin9 ꝛ huic similia: ꝛ est calamentū origanū thimus ꝛ similia: absynthiū ysop9 eupatorium prassium ꝛ similia. Mel autē apū amygdalarū flores pascentiū ceteris temperatius est ꝛ saporosius humidius minusq acutum: vnde minus pectori stomachoq nociuum: valet ad gule fauciumq dolores: ꝛ ad suffocationem: si ex eo fiat gargarismus: maxime si dispumetur ꝛ cū amygdalis cōmisceatur: vtile est etiā suffocatis venenosis fungis ꝙ si calefactū cū oleo rosaceo misceatur: tussim mitigat: vrine difficultatē soluit: ꝛ ventrem humectat: decoctum loca impetiginosa mundificat superpositum. Item cū farina fabe temperatum lentigines queciq fuerint abstergit. Mel qdē apū calamētū taliaq edentium calidius ceteris: ꝛ siccius est: ideo conuenit epilēticis paralyticis: ꝛ putrefactos dissoluit humores. Vulnera saniosa mūdificat: maxie si sit putredo in auricula. Rursus apes absinthiū ꝛ abrotanū ꝛ similia pascētes faciunt mel multomagis ceteris mūdificatiuū et aperitiuū: maxime opilatiōis epatis ꝛ splenis ꝛ stomachi: hydropicis idcirco fit iuuamētū: si cū camelorū lacte seu sero caprino bibat: ꝙ si dispumatū potest: valet cōtra canis rabidi morsum. Praeterea mellis actio variatur fm sumentium diuersitates: quidā enim illud accipiunt crudum: quidā coquunt cum multitudine aque: deinde spumam ei9 auferunt: illudq ad prunas coquūt ad spissitudinē: quidam coquunt absq aqua: ꝛ dispumatum accipiunt. Mel autem supradictum in sua permanens cruditate manducantibus inflationem ꝛ vētositatem generat: asperitatem pectoris augmentat propter sui acumen: vomitum ꝛ egestionē prouocat. Mel tamen cū aqua multa sufficienter coctum: tenuius ꝛ humidi9 est: qua de re nihil acuminis i eo reperit. deinde sua virtus sua dulcedine minuitur: ꝛ ventrem facit humidum: ventris tamē non est inflatiuum: neq vomitus prouocatiuum: sed edentium corpora cito perforat ac velociter nutrit: pectorisq lenit asperitatem: ꝛ vrinā adducit. Mel quidē coctū sine aqua: ꝛ dispumatum: min9 ceteris habet acuminis: est tamē actio eius vicina virtuti cocti mellis cum aqua: vrine tamē nō dissoluit difficultatem.

¶ De amygdalis.

Amygdale dulces sunt cali. ꝛ humi. in medio primi gradus. Unde Gal. habēt inqt amygdale amaritudinē sensui occultam propter sui saporitatem. Verūtamē amygdalarum amaritudo vetustati accedentiū palā ostenditur: fit ꝛ earum actio velut nuces corporū nutritiua: sunt dure tñ ac grosse substātie: digestiōi inobediētes p suernctuositatis egestate: proinde tandē cholericis assimilātur humorib9: neq stomacho cū nuces sunt nociue. hac de causa virtus earum fm medicinā est quasi virtus amararum amygdalarū. Pectoris renumq sordes mundificant: vrinam prouocant: epatis oppilationē reserant: ideoq amare dātur per medicinam: dulces vero pro cibo dātur: quarum quippe oleum meli9 est quod ab eis extrahitur: q: earum corpus durū est. Sz si superficietenus ex

corticeꝫ eruiq3 dētur: digestibiliores fiunt: marie si
cū melle aut zuccara accipiaꝫ. Amygdale aūt virides
sunt tenuiores ⁊ laudabiliores ꝑpter eaꝝ aquositatē
idcirco si in aqua calida vna nocte iaceant excortica
te: fiunt in actiōe viridibus vicine. Porro si virides
priusq̄ cortices habeāt clirentur ⁊ edātur: gingiuas
confortabunt: stomachiq3 calorem refrigerabunt.
¶ Amygdale amare cali. sunt ⁊ sic. in fine scdi gra-
dus: extenuant perforant: ⁊ sunt diuretice: grossorū
⁊ viscosorum humorū dissolutiue: vnde pectus mun-
dificant ⁊ pulmonem ex humore phlegmatico: oppi-
lationem splenis ⁊ epatis aperiunt: grossam ventosi
tatem habitam in colon intestino: dissoluunt: vrinā
prouocāt: renum ac matricum sordes mundificant: ⁊
etiā cōstipationē aperiunt. Que quidē interiore cor-
tice ablato si pistate in vuluam mittantur: menstrua
potenter educūt. Rursus a corporibus putridos ex
pellunt humores: ventris dolorem mitigant: somnuꝫ
inducūt. q̄bus etiā cū amido et mēta potui datis om
ni cū celeritate sanguinis fluxum coarctant: et si cū
sapa potentur: vrine difficultatem dissoluunt: lapidē
omnino frangant: et si cum aceto temperētur: faciei
lentigines abstergāt: potate etiam cum vino diutur
ne febri mitigationem prestant.

¶ Superius determinauit auctor de fructib⁹ generatis in
plātis: hic aūt de his q̄ relinquunꝫ ex opere aīalis. ¶ Que
ritur verū mel fiat ex residuo nutrimenti apū tanq̄ ex cā ma
teriali: vel ex rore celesti: sicut dicunt auctores. Solutio q̄
causa materialis ipsius mellis est ros celestis: qui est dulcis
sicut māna ⁊ labdanū ex rore celesti supra barbas capraꝝ in
grecia cadēte: ⁊ sic ex puriori parte illius roris faciunt mā-
nā: ⁊ ex grossiori labdanū. Similiter iste ros celestis q̄ dul-
cis est: cadit in vere super herbaꝝ ⁊ plantarū flores: ⁊ apes
nutriunꝫ ex ista dulcedine: ⁊ inde mel generaꝫ. Dico ergo
q̄ mel generatur ex rore: ⁊ ros ex pluuia que marie est dul
cis triplici de causa. Prima causa est: quia aqua pluuialis
generatur ex alia aqua per sequestrationē partiū aerearum
cali. ⁊ humi. que cedūt in naturā aque pluuialis. Secunda
causa: q2 inter partes pluuie intercluduntur partes aeree ca
li. ⁊ humi. que sunt dulces. Tertia causa: quia magis decoq
tur q̄ alia aqua: ⁊ digestio procedit dulcorādo: igitur. gene-
ratur igitur materialiter a rore celesti: ⁊ ab apibus tanq̄ ab
agēte causa. Nota tamē q̄ dulcedo in aliquo generatur ab
agēte: vt a calore digerēte: ⁊ sic dicit Auicen. q̄ sanguis na
turalis dulcis est: q2 est temperate digestus respectu aliorū
humorū. Et nō est simile de fructibus qui ordinātur ad ge-
nerationē sui similis: vnde ordinatur respectu sue speciei. ⁊
propter hoc ex residuo nutrimenti plāte generatur: sed mel
nō ordinatur ad generationē mellis vel apis: sed solū ad nu
tritionē: igitur. Et nota vlteri⁹ sicut aranee telificant: ita
apes nidificant: ⁊ est similitudo solū quantū ad operationē ⁊ nō
quātuꝫ ad materiā neq3 ad finē: q2 tela araneaꝝ ordinaꝫ ad
rapiendū nutrimentū scz muscas: sed mel ordinatur ad nu-
triendum: ⁊ propter hoc ex materia aliena potest mel gene-
rari. Et nota vlteri⁹ q̄ eo modo quo mel decidītur ab apib⁹
eo mō attestatur eis: ⁊ q2 deciditur ab eis tanq̄ a causa agē
te ⁊ efficiente: ⁊ a rore tanq̄ a causa materiali: nota q̄ apes
ad holem ordinanꝫ quantum ad suā operationem: ⁊ q2 ho-
mini duo sunt necessaria: scz nutritio ⁊ cognitio: ideo faciūt
mel ad nutriendū ⁊ ceram ad intellectū ⁊ cognitionē: ⁊ ista
est prima causa quare ex animalibus ānulosis istis genera-
tur mel ⁊ cera. Secūda cā est a parte sue materie: q2 sicut in
lacte est triplex substātia scz butyrosa: serosa: ⁊ caseata: sic in
fauo quedā est cali. ⁊ humi. cedens ī cerā: quedā frigi. ⁊ hu-
mi. cedens in mel: ⁊ quedam frigi. ⁊ sic. cedens in mun. No-
ta q̄ cera illuminat ignē ⁊ mel extinguit: q2 aerea pars illi⁹
faui cedit in cerā: ⁊ aquosa fri. ⁊ humi. ī mel. Et nota q̄ mel
extinguit paruum ignem ratione sue fri. ⁊ humi. ⁊ magnuꝫ
ignem fortificat: q2 in magno igne illa humiditas cito consu
mitur ⁊ relinquiꝫ siccitas q̄ que est causa caloris: igiꝫ. ¶ Que
ritur cū omne animal carēs sanguine sicut apes sit veneno-
sum scdm pōm: quare tam nobilis operatio que est mellifica-
re ⁊ texere fit ab istis aīalib⁹ vilibus ⁊ venenosis. Causa est
ratione diffidentie ⁊ timoris ne deficiat eis nutrimentuꝫ: si
cut videm⁹ timidos ⁊ melāchōlicos multū laborare pro bo-
nis temporalibus: ⁊ esse auaros timētes ne eis veniat pau
pertas: ⁊ timor ⁊ diffidētia causatur a frigi. ⁊ sic. cum ergo
ista aīalia sint frigida ⁊ sicca cuꝫ sint exanguia: ideo ista fa-
ciunt gregem ⁊ regem ⁊ ciuitatem ⁊ opum cōmune: vt ⁊c.
¶ Queritur cuius cōplexiōis sit mel. Solutio: q̄ in melle
est duplex complexio. Quedam formalis que fit ab agēte:
⁊ sic est cali. ⁊ sic. complexionis: q2 apes in generatione mel
lis acquirūt per motū cali. ⁊ sic. ⁊ ista est ibi a dominio: qua
re quantum ad istam ponitur ab ysaac cali. ⁊ sic. in secundo
gradu. Quedam est complexio materialis: ⁊ quia materia
mellis quedā est remotissima: vt aqua: ideo quātum ad istā
est frigi. ⁊ humi. Quedam est materia remota: vt pluuia: et
sic est cali. ⁊ humi. Quedam est materia propinqua ⁊ sic cuꝫ
in fauo fiat sequestratio partium aerearum cali. ⁊ humi. q̄
cedunt in cerā a partibus terrestribus frigi. ⁊ sic. que cedūt
in naturam mellis: ideo est quantum ad hoc fri. ⁊ sic. Nota
q̄ duplex est dulcedo: quedam pura: ⁊ ista est cali. ⁊ humi.
quedam est admixta acumini: ⁊ ista est cali. ⁊ sic. vt in mel-
le. Nota q̄ sicut aliqd est frigidius formaliter: vt aqua re-
spectu psilii: psiliū āo frigidi⁹ effectiue: q2 in substātia gros-
siori fundaꝫ frigiditas in psilio. ita etiā mel est calidi⁹ zucca
ra effectiue: ⁊ zuccara calidior melle formaliter. etiā ratiōe
acuminis mel in plures partes penetrat ⁊ dulcorat q̄ zucca
ra. Et si arguitur q̄ digestio procedit dulcorando ⁊ dige-
stiora erūt dulciora. verū nisi inueniat resistētes: sicut grossaꝫ
substātiā mellis. Nota q̄ dulcedo potius inuenitur in plan
tis q̄ in aīalibus: q2 plante nutriuntur ex frigi. et humi. aut
sicco terreo: ⁊ cali. ⁊ humi. respuunt: quare cedit in dulcedi
nem: sed aīalia nutriuntur ex cali. ⁊ humi. Item alia causa:
quia plante sunt omogenee: ⁊ animalia sunt etherogenea
habentia plura membra: quorum quedam attrahūt sangui
nē: alia phlegma ⁊c. sed plante nō attrahunt pro nutrimen-
to nisi humi. aquo. aut sic. terreū: respuentes cali. ⁊ humi.
q̄ in dulcedinē cedit: ⁊ in aīalib⁹ nihil respuit de nutrimēto
qō possit in dulcedinē cōuerti. Nota q̄ mel vernale est meli⁹
autūnali: tum propter flores: tum propter rorem: tum pro
pter operationem animalis: ⁊ ver virtutes confortat. Et si
arguiꝫ q̄ zuccara fit in autumno. Respōdetur q̄ nō est simi
le: quia tunc plante habent fructus maturiores: ⁊ fit ex plā-
ta: sed mel fit ex apibus ⁊ floribus ⁊c. ¶ Queritur quod est
melius aut mel coctum aut crudum: cum dicat Hippo. in re
gimine acutorū: q̄ non potest dicere aliquam bonitatem in
qua coctū pferatur crudo. Respōdeo duplex est mel. quod
dam purum: ⁊ istud melius est crudū: ⁊ sic intelligit Hip-
po. aliud impurū: ⁊ tale est melius coctum: ⁊ sic est de aqua
pura aut impura cocta aut nō cocta. ¶ Queriꝫ quare oleū
melius est in supremo: mel āo in fundo: vinum āo in medio
dolii. Ratio: quia vnūquodq3 melius est quando est in suo
statu naturali: ⁊ quia olei proprietas est supnatare: igitur.
⁊ cuꝫ natura mellis sit fundū petere: igitur. Sed vinum hꝫ
plures partes quasdā aquosas supernatātes: ⁊ quasdā ter
restres fundum petentes: igitur partes vinose erunt in me
dio. ¶ Nota q̄ amygdale competunt in febre: dum tamen
amygdale ponantur in aqua frigida quousq3 sua vnctuosi-
tas remoueatur antequā ex eis fiat lac. Aut si lac factū fue-
rit agitetur diu cum baculo: ⁊ spuma tunc supernatans mo
ueatur: quia est vnctuositas ibi: et per hoc possunt solui ar
gumēta possibilia fieri. ¶ Queriꝫ qō meli⁹ est aut lac amyg
dalarum coctū aut crudum. Respondeo q̄ in via medicine
crudum est melius: sed in via nutrimēti coctum est melius.
Tamen simpliciter loquendo crudum melius est cocto: quia
in cocto partes aquose consumuntur ratione quarum habe
bat alterare. Item crudum dulcius est cocto. Item coctum

est grossam constipationum: non sic vero crudum. Itē a coctio quidā fumi cali. resolvuntur qui petētes caput causant dolorē capitis qđ est pessimū in febre. Nota q considerādo febrem seu complexionem febrilem lac amygdalarū prevalet in fe. brodio seu colatura pulli: s; cōsiderādo virtutē ecōtra est dicendum. ¶ Queritur vtrum lac amygdalarū competat in dolore capitis. Nota q dolor capitis quandoq; causatur ex fumis malis: et hoc modo competit lac: quia ipsos fumos reprimit. Item etiam oppilat ratione sue vnctuositatis quare impedit fumos ad caput ascendere. Quādoq; vero causat dolor capitis ex strictura vētris: et tunc nō competūt: quia stricturam ventris augmentarent. Nota q dulces ratione sue dulcedinis sunt vnctuosiores amaris.

¶ De nucibus.

Nuces dupliciter dividuntur: sunt enim virides et sicce. Virides sunt min⁹ siccis cali. tamen habent aliquantulū hūiditatis ꝓpter maturitatē imperfectā: vnde parū sunt sicce: parūq; stomacho nocive. Que si a ieiunis comedātur cum obsomogaro et aceto: vētrem humectāt: cum ruta mādücate sunt contra venenum. Sicce vero sunt tripliciter: quedam sunt tempori producēdi eas vicine: quedā remote: et alie sunt mediocres. Propinque autē sunt humide parum vnctuositatis habētes atq; quiddam pōticitatis inest eis: que quāto ab eodam elongantur tempore: tanto earum consumitur humiditas: eisq; vnctuositas dominat: que tūc manducate cito in humorē convertuntur cholericū. Quibus itaq; vetustiorib⁹ existētib⁹ et vnctuositate multomagis dominante: fit earum sapor vt vetustissimū oleum et cibi naturam amittunt. Cetere quidem nuces corporibus nocent: quia difficulter digeruntur et stomacho nocēt: cholericis assimilātur humoribus: calideq; inimicantur tussi. Et si nuces comparamus auellanis: invenimus auellanas nutrimenti maioris ꝓpter sue substātie spissitudinem et viscositatis paritatē. Nuces minus auellanis sunt nutribiles: propter suorū corporū raritatem: et sue vnctuositatis viscositatisq; copiā: vnde villis stomachi semper sunt contrarie: nisi tamen stomachum inveniant temperatum: aut tantum habentem frigiditatis: quantū calori nucum repugnare valet: idcirco tali sunt stomacho nutrimenti boni boneq; digestiōis. Calidū vero habentibus stomachum prestant vstionem: in cholericūq; mutātur humorē: ac fumos capitiq; dolorē faciunt et in oculis vertiginem. Sed vt ab eis omne auferatur nocumentum: mundate in aqua calida ponātur per noctem: vt partem humiditatis ab aqua sibi mutuēt: fiātq; virides. Secūdum medicinā vero valent q; si ante cibum cum ficubus edantur: contra rem venenosam corpus defendunt. Quod si ex eo cataplasma feceris cū cepe et sale et melle morsui rabidi canis proficiet. Rursus ex eis cum melle et ruta cataplasmate facto super apostemata melancholica vel phlegmatica imposita mire dissolvunt. Que etiam cū suis corticibus trite: et super vmbilicum imposite: destruūt apostemata intrinsecus in corpore manentia. Corticum vero sine frondib; sive arboris virum exagiū cū vino esui datum stranguirie optime subvenit: et si cū aceto potetur repugnat febribus rigorē habētibus.

¶ De auellanis.

Auellane nucib⁹ sunt frigidiores et pōticiores: earū enim corpora sunt spissiora et solidiora vnctuositate carētia: hac de re plus nucib⁹ sunt nutritive: tardiores ad digerendum et ad descendendum de corpore: inflationē in ventre generāt: maxime si cum interiori cortice cōedantur: que interiori cortice ablato: fiunt digestibiliores: etiam vtiles antiquā habētibus tussim: precipue si pistate vescātur cū melle. Quibus etiam cū modico pipere assat; reumatizātib⁹ cito subveniūt que tamē nō asse a ieiunis sumpte fiunt contrarie nū. Preterea si cum exteriori cortice pistentur cū veteri adipe vrsi vel suis allopitiosis sunt iuvative: locisq; denudatis capillos revocant.

¶ De fisticis.

Fistici calidi sunt et sicci in medio secundi gradus. bonū comedentibus prestāt nutrimentum: quiddam tamen ponticitatis et amaritudinis habent: vnde sunt epatis confortativi: eius etiam constipationem aperiūt. sunt pectus atq; pulmonē mūdificātes. Qui si cum vino cocti potui dentur: fiunt contra venenum. Ipsi quoq; fistici proprie epati conveniunt. Oleū quidē eorū capiti doleti valet: qđ Diascorides dicit stomachi esse iuvativū. Gal. hoc nō affirmat: neq; enī iuvamētū: neq; lesionē stomacho facere dicit: nec cōstipare: sed tamen calidā habētes complexionem modicum ex eis comedāt: qđ si assi fuerint: comedentium stomachum confortant.

¶ De pineis.

Pinee sunt calide in fine scdi gradus: sicce in eius initio: quarū due sunt species: s; masculine q̄ pue sunt: et feminine quarū forma ē magna. Masculine vero sūt calidiores et sicciores femininis: q̄rū calor ē q̄si in initio primi gradus: siccitasq; i fine eiusdē: q̄ si in aq̄ calida fundant laudabile dāt nutrimētū: et collectionē habētibus in pulmone et pectore subveniūt: atq; tussientibus ex humorum putredine mitigationem prestant: que cum seminibus date cucumeris renum et vesice ardorē et dolorem vrinam provocando auferunt. Feminine vero masculinis sunt nutribiliores: grossum ac difficile faciunt ad dissolvendum nutrimentum: sed tamē vtiles sunt s̄m medicinā: sunt enim lenitive membrorum asperitatis: humores putrefactos dissolūt: et extenuant: propter hoc sunt vtiles ad mundificandum pectoris saniem cum tussi expellendam: que cū sapa propinate purificāt renes atq; vesicam ab omni sanie: vrinam provocant: lapidem expellūt.

¶ Queritur cui⁹ cōplexionis sunt nuces. Rñ. q quantū ad suam complexionē materialem sunt frigide et sicce. Sed quātum ad formalem: hoc est dupliciter: vel loquimur de novis seu noviter maturatis: et sic sunt calide et hūide: et sic loquitur Constantinus: aut de ipsis immaturis: et sic sunt frigide et sicce: aut de ipsis antiquatis: et sic sunt calide et sicce: quia in antiquatis siccitas introducitur: et per cōsequēs caliditas: et sic loquitur Auicen. et ista imprimitur ab agenti aere extrinseco. Et nota q nuces valent contra venenum quia oppilant. et valent cum ficubus quando venenum est

recens: ⁊ cū ruta quando est antiquatū: id est diu est ꝙ fuit receptum. Nota ꝙ iacere sub nuce causat dolorem capitis: quia a nuce resoluitur quedam substātia calida aerea ⁊ subtilis que in capite facit dissolutionem. Item quia nuces vt plurimum habēt maiorem vmbram: ideo citius fatigati ibi quiescunt: qui cum habeant humores in motu fit clausio pororum a frigiditate vmbre: ⁊ dicti humores magis cōmouētur: ⁊ causant fumositates ad caput. Nota ꝙ duplex est motus: quidam a natura solum: ⁊ quidam a natura ⁊ anima simul: ideo sicut caro bouina que est grauis naturaliter tamē in corpore humano recepta petit superius ⁊ inferi⁹: ⁊ omnes differentias positionis ratione anime mouentis ad plures differentias propter diuersos fines: sic etiam in fructib⁹ quidam habent cortices extra: quidam nucleos intra ⁊c. ratione finis: q꞉ q̄uis naturaliter res grosse ⁊ terrestres debeāt esse in centro rei: tamē ratiōe anime mouentis possunt esse in superficie ecōtrario. Et nota ꝙ nuces habēt multa ꝑputia ꝑpter passibilitatē nuclei seu medulle earum. ¶ Itē nota ꝙ auellane habent imperfectum corticem exteriorem: vt calor exterior magis possit digerere medullam cum sit durioris digestionis ꝙ nucis: ⁊ nux habet duos cortices ꝑfectos: quia facilioris est digestiōis. Nota ꝙ cum ysaac dicat ꝙ auellane sunt magis nutritiue nucib⁹: intelligit accidētaliter ⁊ nō naturaliter: q꞉ nuces naturaliter magis nutriūt: q꞉ minus grosse substātie. Nota ꝙ q̄uis auellane magis alliciāt appetitū ꝙ nuces: ⁊ sint minus oleagine ꝙ nuces: tn̄ q꞉ esse grossioris substātie ꝑpōderat quoad tardi⁹ digeri in corpe hūano. nota ꝙ nuces causant somnū ⁊ nō auellane: q꞉ ab ipsis resoluitur fumus cum sint magis euaporabiles: ⁊ etiā sunt oleaginosiores: ⁊ oleū supernatat orificio stomachi: quod orificium habet maximam colligantiam cū capite: vnde pēdet a cerebro ꝑ duos neruos: sicut bursa pēdet per laqueos sed auellane sunt grosse stomachi fundum petentes: igitur: ⁊ ista de causa soluitur questio quare nuces ebrietatē inducunt ⁊ auellane destruunt. ¶ Querit̄ quare frequens visus auellanarum sm̄ Auicen. oculos glaucos ad temperamentum reducit. Solutio ꝙ Auicē. nō dicit istud propria auctoritate immo recitatiue. Uel dicam⁹ si velim⁹ ꝙ ab ipsis resoluitur fumus qui nihil aliud est ꝙ vapor adustus: ⁊ ita vapor niger ad ipsos oculos fertur: ⁊ q꞉ glaucitas in oculis fit ꝑ recessus a nigredine ⁊ accessus ad albedinē: igit̄ fumus niger cōfectat spiritus visibiles qui distemperati erant per accessum ad albedinē. ¶ Nota ꝙ oleum fisticoꝝ nec iuuat nec nocet stomacho: sicut dicit Gal. quia habet stipticitatem in se ratione cui⁹ iuuat: ⁊ oleaginitatē ratiōe cui⁹ nocet: ⁊ hoc Gal. cōsiderans dicit ꝙ nec iuuat nec nocet. Nota ꝙ sexus in plantis sm̄ veritatē nullo modo potest distingui: vt dicit phs in libro de plantis: ꝙ sexus in plantis est cōfusus: tamē sm̄ proprietatē potest distingui: ⁊ hoc modo distinguit phs in fine vegetabilium dicens ꝙ proprium est plante que est masculus ꝙ sit dura aspera ⁊ magna: femine vero parua rara mollis ⁊ fertilis: ⁊ hoc modo ysaac ponit sexū in pineis. ¶ Querit̄ quare pinus ⁊ abies maxime inflammantur. Ratio est: quia sicut de hominibus gulosis qui de nutrimento multum attrahunt nihil relinquunt familie: sed totū in suā naturā conuertūt. Similiter dico de istis plantis ꝙ multū attrahunt de humido aqueo: ⁊ meliorem partem illius conuertūt in sua naturā ⁊ propter hoc conuertunt vnctuositatē in suam naturam: ⁊ sic rami eoꝝ cito inflammantur. Sed alie plante vt nux ⁊c. conuertunt grossum nutrimentum in sui naturam et aereum nutrimentum transmittunt ad suos fructus: ⁊ ideo videmus ꝙ fructus nucis cito inflammatur ecōtrario est de fructu pini: quia ei⁹ planta citius inflammatur ratiōe iam dicta. ¶ Itē querit̄ quare pinus maxime inflammatur circa radicem: abies vo circa ramos. Causa iā patuit: quia pinus fortem habet attractionem: ideo multum attrahit de nutrimento aereo ⁊ huiusmodi maxime viget circa radicē. Aliud vo nutrimentū transmittit ad fructū: sed abies nō fructificat: ideo nutrimentum quod deberet in fructū cedere cedit in ramos. ¶ Querit̄ quare fructus pini maxime cōpetit in morbis spiritualium: ⁊ in augmētatione coitus. Causa est calidi. ⁊ humidi. ideo aperit meatus spiritualiu: ⁊ ipsos lenit. Et quia sunt diuretici: ideo calefaciūt renes et membra generatiua: et etiam aperiunt meatus corporis: quibus apertis descendit sperma ad membra generationis.

¶ Tertia particula de herbis.

uia compleuimus in libro secundo de granis leguminibus ⁊ fructibus prout oportuit in custodiēda sanitate: ⁊ egroti valitudine reddēda: oportet in tertio libro exequi ea q̄ dimisimus: scꝫ olera condimenta carnes ⁊ piscos ⁊ similēa: scilicet aquam ⁊ vinum: ab herbis ergo incipiendum est.

¶ De melonibus.

elones estiui duobus modis sunt: rotūdi ⁊ longi: vterqꝫ vo frigidus ⁊ humidus in medio secundi gradus. Rotundi vero viscosiores ⁊ grossiores sunt. Causa rotunditatis est hec: liquor eoꝝ quia viscosus ⁊ grossus natando in superficie diuidit se circa latera. Longorꝫ vero liquor: quia subtilis est et aquosus: effluit ⁊ discurrit in inferius: idcirco ⁊ ipsi elongantur qđ testificatur hac ratione: sapor enim rotundi aliquantulum dulcedini vicinatur: longi vo sapor quasi aqua est: sapide aūt dulcēqꝫ rei grossitudo ⁊ viscositas dn̄atur vnde lōgus minus nocibilis est parumqꝫ colatiuus ⁊ mundificatiuus. Rotundus autē nocibilior ⁊ magis colatiuus ⁊ vrine prouocatiuus: arenas ⁊ lapidē a renibus ⁊ vesica expellit: quod eius saporitas testatur: videmus eīn corpora ab eis fricata ab omni mūdari sorditie: vtriqꝫ tamen ad corruptionem parati sunt. Mutantur etiam in humorū qualitatem in stomacho existentium: siue cholerici siue phlegmatici sint: idcirco stomacho nocent eiusqꝫ neruos omnes mollificant: eisqꝫ lubricitatem prestant. Quod si cibum in stomacho inuenerint: miscentur cum eo: et causa lubricitatis cibus egreditur priusq̄ coquatur. In intestinis etiam rugitum ⁊ inflationem ⁊ vētositatem faciūt: nōnunq̄ vomitum et abominationem. ideoqꝫ comedantur ante omnem cibum stomacho ab humoribus inanito: nec ali⁹ accipiatur cibus quousqꝫ ipsi videantur esse digesti: si sic accipiantur digestioni obediunt: ⁊ bonis chimis assimilantur: licet eorum conuersio phlegmatica sit. Quibus econtra datis frigidi pessimiqꝫ generant̄ humores: fiūtqꝫ causa malarum generandarum febrium: maxime cholericis ⁊ calidis naturaliter: qđ fit ob sue velocitatē conuersiōis: ⁊ mutationem sui in cholericum humorem. Sed vt nocumentum eorum auferatur: dentur in fine eoꝝ oxizaccara: maratrū: mastix. Phlegmatice complexionis homines accipiāt oximel. detur zinziber conditum aut zinziberis succus ⁊ thuris masculi. añ. ʒ. j. aut dyaciminum: ⁊ parum bibat vinum. Semen melonis et radix minus carne frigida sunt: sed cum siccantur fiunt sicca in fine secundi gradus: idcirco plus carne sunt colatiua: semen autem vrinā prouocat: ⁊ renes et vesicam ab arenis mundificat ⁊ lapidibus: maiorem tamen in renibus ꝙ in vesica habet actionē: renes autem sunt carnosi: vnde lapides

⁊ arene in eis nascentes sunt molles: vesica q̄ est nervosa duros generat lapides ⁊ arenas: quia de re necesse est fortior det medicina vesice q̄ renibus. Cortices autem melonum pulverizati oris fetorem tollūt: si ex aceto laventur. Diascorides inquit: semen melonum superficietenus excorticatum ⁊ cum carne melonis ⁊ ciceris ⁊ fabe farina temperatum: ⁊ in modū trocisci cōpositū: ⁊ ad solē siccatū: valet ad faciē mundificandam ⁊ cutem extenuandam. Rursus radicuȝ eorum pulvis. ʒ.ij. cum oximelle bibitus vomitum irritat. Est ⁊ aliud melonum genus qui palestini vocantur: qui vulgariter dicuntur saraceni: humiditas istis minor est ceteris: frigidiores tñ illis sunt: proinde tardiores: duriq̄ȝ ad conversionem. Dicimus etiā eos corruptioni esse inobedientes: unde calorem habentibus in stomacho atq̄ȝ febricitātibus cōveniūt: quia grossities eoruȝ ⁊ frigiditas repugnando febribus eorum ardorem extinguūt.

¶ De cucumeribus.

Cucumeres frigidi sunt ⁊ humi. in secūdo gradu. grossi sunt ⁊ duri ad digerēdū: ⁊ tarde a stomacho descendūt: stomacho sunt nocivi: nervositatē eius percutiūt: quia si cibuȝ in stomacho aliquem invenerint: cū sui frigiditate eum servant crudum: nec sinunt a stomacho dissolvi. Sed tamen minus stomacho nocent q̄ melones: quia cucumeres digestive inobediētes virtuti faciunt in stomacho laborem. Melones vero stomachi substantiā molliant: ⁊ convertūtur in venenosos humores quibus stomachus percutitur: si melones bene digerantur: meliorē q̄ cucumeres generāt chimum: quia cucumeris grossus est chim⁹ phlegmati vitreo vicinus. unde Hippo. cucumeres sunt grossi ⁊ difficiles ad digerēdū ⁊ magis q̄ melones: vrinā provocant: ventrem humectant.

¶ De citrulis.

Citruli sunt frigidiores ⁊ grossiores ⁊ duriores ⁊ graviores cucumerib⁹: frigiditas eñi eorum est in fine secundi gradus: proinde grossum generant phlegma: ⁊ magis cucumeribus nocent nervositati stomachi. Rursus propter suam duritiem ⁊ frigiditatem sunt grossorū humorum ⁊ superfluorū generativi: quod certificatur quia citruli in stomacho moram facientes corruptionem ⁊ venenosos humores faciunt. Citruli ergo magis stomacho nocent. Medulla tamen eorum perfectiorem generat chimum.

¶ De cucurbita.

Cucurbita frigida ⁊ humida est in secundo gradu: phlegmaticum generat chimū: proinde cholerice nature cōvenit: econtra frigidis nocet: cholericis etiā melior est q̄ sanguineis: quia eius humiditas stomachuȝ humectat: ⁊ sitim cholericorū humo. extinguit. Similiter debemus intelligere eam esse nociuā phlegmaticis plus q̄ melācholicis: que quidē melior est cholerico si hoc modo detur. coquatur in citoniorum ⁊ maligranati succo: aut uve agrestis: aut cum succo malorum citrinorum: aut oleo amygdalino: aut oleo omphacino cōdiat. Phlegmaticis vero sic datur: elixa in aqua ⁊ ab aqua expressa: cum sinapi pipere apio ⁊ menta: vino datur ut eorum caliditate cōdimentorū temperetur: chimum generat calidum: ⁊ cōdimentū eius fit cum coctanis ⁊ ceteris supradictis: ut tēperiem accipiat ad extinguendū calorem: ⁊ stomachuȝ confortandū. Que etiā habet actionem medicine cōgruam: quia si involuatur pasta ⁊ assetur: ⁊ succus intrinsecus in pasta inventus potui detur: calorem febris mitigat: sitim extinguit. Preterea si cū cassiafistula viola zuccara manna potui detur: purgat choleram. Petro si in aqua elixetur eiusq̄ȝ ius cum melle ⁊ modico nitro potui detur: eos quibus phlegma dominari videtur adiuvat ⁊ tuetur. Corticis eius succus cum oleo rosaceo mixt⁹ dolorē capitis ortū ex calida cōplexione amputat. Rursus si ex eo de succo in aure calidū apostema habēte distillet: mire dolorē mitigat ⁊ apostemati repugnat: sed tamē colice passioni nocet propter sue lubricitatis indigentiam.

¶ Iste liber in sui principio fuit divisus in quattuor partes principales. In quarū prima determinat de dictis sumpta a granis. In secunda de sumpta a fructibus ⁊ plantis. In tertia de sumpta ab herbis. In q̄rta de sumpta ab animalibus. Duab⁹ primis expeditis incipit tertia: in q̄ primo vult trā[illegible] sita: scdo tractatu. ¶ Queritur utrū melones sint frigi. ⁊ humi. i medio scdi gradus: ut dicit ysaac. Respōdeo q̄ sic: q: simile ex simili generatur: cū ergo phlegmatici sicces ex ipsis generent: ut dicit Avicē. igit. ¶ Nota q̄ rerū quedam sunt omogenee nature in toto et in pte: ⁊ acumen in istis arguit cali. ⁊ sic. ⁊ abstersionē. q̄dā sunt etherogenee nature ⁊ tales habēt duplicē substātiā: ut melones quādā superficialē cali. ⁊ sic. diuretică ⁊ abstersivā: ⁊ istā habent ab agente: ⁊ quantū ad istam non ponuntur in gra. quādā vero habēt centralē a dominio frigidā ⁊ humidam: ⁊ quantum ad istā ponunt in gra. ut dicit ysaac. etiā dicit Avicē. q̄ unūquodq̄ȝ debet denominari a centrali complexione. Ex quo sunt dulces nō sunt tamē cali. ⁊ humi. quia duplex est dulcedo. quedam pura: ut in zuccara: ⁊ talis arguit cali. ⁊ humi. quedam est impura: sed permixta: et hoc quandoq̄ȝ cum acumine: ut in melle: et talis arguit calidi. ⁊ sicita. aliquando cum insipiditate: ut in melonibus: ⁊ talis frigiditati ⁊ humiditati attestatur. ¶ Queritur quem humorem habeant generare melones. Nota q̄ duplex est generatio humorū: quedā naturalis ⁊ ista fit in epate: ⁊ sic omnino plus habet generare sanguinem q̄ alium humorem: q: epar est calidū. ⁊ humi. Alia est generatio humoris non naturalis: ⁊ talis fit in stomacho: ⁊ hoc modo dico q̄ si melones administrantur stomacho cholerico generant choleram: ⁊ in phlegmatico phlegma: ⁊ si in temperato plus adhuc generāt phlegma q̄ cholerā: q: phlegma abūdat plus q̄ cholera in stomacho. Simpliciter tamen dicendū est q̄ plus generant phlegma q̄ cholerā propter duas causas dictas: quia sunt frigi. ⁊ humi. et stomachus est phlegmate ut plurimum plenus seu abundans plus q̄ cholera. Ideo nota q̄ a parte saporis discernitur caliditas humiditas: non tamen quantum a parte abundantie humoris. ¶ Queritur utrū melones cōpetant in febre. Respon. ysaac q̄ non: quia cito et de facili cōvertuntur in humores putridos cum sint passibilis substantie: et nullum tale competit in febre. Nota q̄ ratione formalis febris cōpetunt ⁊ non ratione materialis. Tamē dic aliter q̄ melones virides qui habent humiditatem accidentalē ratione cuius cito putrescunt non cōpetunt. Sed melones maturi in quibus talis humiditas cōsumitur bene cōpetunt. ¶ Queritur utrum competant ante cibum vel post. Respōdeo q̄ si dentur via medicine competunt post: quia illa que dantur via medicine dantur in pauca quantitate: et tunc non habent inducere nauseam; et sic loquitur Avicen. quando dicit q̄

nocent stomacho ratione sue frigiditatis et neruis. Si vero dentur via nutrimenti: cum dentur in multa quantitate: et multum est timendum de nausea: tunc competunt ante cibum: quia tunc ponuntur in fundo: et sic loquitur iste auctor. ¶ Queritur verum cucumeres competant in fe. Respondeo sicut de melo. Dicas tamen quod competunt ratione sincopis sinthomatis febris: quia Auic. dicit quod releuant a sincopi: saltem in fe. acuta: quia in fe. chronica plus timendum est de fe. quam de sinthomate vt est quartana: sed in acuta plus timetur de sinthomate quam de febre vt de sincopi. Non tamen competunt ratione materialis feb. cum sint putrefactibiles et passibiles nec etiam propter rationem formalis: quia possumus dare aquam frigidam in sincopi febris: vbi non erit timendum de eius putrefactione sicut de putredine cucume. Et si arguitur quod secundum Ga. in tegni. naturalia desiderata appetit similia: innaturalis vero contraria: igitur cum cucume. sint frigid. et humi. et natura appetat talia in fe. competent. Respondeo quod tu obijcis de natura non coacta: sed natura coacta quandoque appetit contraria per modum tamen: quia de facili patiuntur cu. ideo melius est dare alia fri. et humi. non ita passibilia ratione sue substantie sicut aqua. ¶ Queritur qui sint meliores aut cucu. rugosi aut lenes. Respondeo quod asperi et rugosi sunt meliores: quia minus habent de mollicie: ratione cuius lenes vituperantur. Nota quod immaturi sunt meliores propter istam causam quia sunt minus molles. Et quando dicat ysaac: quod vnumquodque melius est: dum est in suo complemento: hoc intelligitur vt in pluribus et in non peccantibus in mollicie. Item natura non generat nec digerit melones propter nutritionem: aut propter carnem: sed propter pepana vt magis sint apta ad multiplicationem sue speciei. Alterius nota quod bonitas istorum fructuum potest attendi in via medicine: et tunc virides meliores sunt: aut in via nutrimenti et perfectionis sui seminis: et sic maturi sunt meliores. Nota quod cucumeres confortant cor: et valent contra sincopim quia est in superficie quedam substantia subtilis aromatica. Item ratione complexionis sue fri. et humi. alterat membrorum spiritualium sicci. et ca. ¶ Queritur verum citruli valeant in febribus. videtur quod sic: quia dicit Auice. quod maxime ardores reprimunt: igitur. Solutio: Auice. intelligit de extra applicatis et non intra. Nota quod non competunt in feb. cum apostemate: quia incrudarent materiam apostematis: et sic fe. cuius sint accidens: quamuis curarent: tamen apostema non. Nota quod Auicen. dicit quod cucurbita valet in passione colica: quia vt plurimum generatur a duricie fecum: quam cucu. habent remollire ratione sue humiditatis.

¶ De lactucis.

Lactuce duo genera sunt: domestica et siluestris. Domestica: licet frigida sit et humida: non tamen ei vltime dominatur: si he enim qualitates secundum quantitatem dominarentur: lactuca natura cibi careret: sed actio eius soli medicine conueniret: magis in fine sui temporis cum induratur. Ideoque antiqui dixerunt eam esse frigidam in secundo gradu: et aquis lacuum assimilauerunt: quarum complexio minus aquis fluminum frigida est: propter solis calorem: eas vsque ad profundum penetrantem: et terre vicinitatem: et commixtionem sui cum luto. Lactuca vero cum sit mediocriter frigida et humida: melior est ceteris herbis ad generandum bonum sanguinem in qualitate et quantitate: que si non lauetur aqua: melior est: aqua enim sue humiditati et frigiditati prebet augmentum. Lactuca cito digeritur: vrinam prouocat: morsionem stomachi de cholera ru. ortam extinguit: vnde tussim placans: sanguinis ebullitionem refrigerat: somnum vigilias habentibus prestat laudabilem: capitis dolorem de chol. vel sanguine factum amputat: cataplasma in temporibus ad supradicta valet: et cocta plus quam cruda cibi est conueniens: quia eius lac calore ignis minuitur: propter quod somnum erat inducens: propter hoc ergo lactuca in suo exordio cum lacte indiget: fit vtilior stomacho: et ad augmentandum lac in mulieribus: et viris semen conuenientior. Causa stomachum iuuans est paruitas sui acuminis propter sui frigiditatis humiditatisque temperiem: sperma et lac augmentat: propter bonitatem sanguinis quem generat in qualitate et quantitatis perfectione. Rursus eius actio nec ventris est solutiua nec constipatiua: indiget etiam acumine et salsedine et dulcedine vnde fiat solubilis: et stipticitatem: et ponticitatem non habet: per quam constipatiua iudicetur: sed tamen cum induratur et lactis copiam habuerit eius humi. minuitur et fit amari saporis: vnde fit aperitiua: sanguinem tamen generat pessimum: idcirco eam assuescentibus fit nociuia: quia tenebrositatem in corum oculis facit: spermatis materiam corrumpit. Causa visum obscurans est mortificatio sensuum: vnde visibilis spiritus extinguitur: cum sua etiam ponticitate calorem extinguit naturalem: ideoque sperma coagulatur hac de causa semen lactuce pollutionem habentibus potui datum summa celeritate succurrit: cataplasma frondium earum erisipilam habentibus subuenit: calida etiam apostemata destruit. ¶ Lactuca siluestris in forma similis est domestice: rami tamen siluestris longiores sunt: frondes subtiliores et asperiores minusque virides propter humiditatis sue paruitatem: quod testatur sue amaritudinis et ponticitatis multitudo. Idcirco minoris est frigiditatis domestica: est enim quasi mediocris inter calidum et frigidum in primo gradu: cuius actio iuuatiua quasi euparatorium: lac eius est quasi papaueris nigri: minus tamen frigidum. vnde diascorides: lactis siluestris lactuce .3. seminis cum succo domestice et aceto mixto: et potui data: hu. crudos expellit. solum etiam lac bibitum somnum inducit: alij dicunt menstrua prouocare propter suam amaritudinem.

¶ De endiuia.

Endiuia duplex est: domestica et siluestris. Domestica vero diuerse est virtutis: habet enim amaritudinem: ponticitatem et insipiditatem: que iterum in duas partes diuiditur. Est enim hyemalis et estiualis. Hyemalis autem insipida est propter sue amaritudinis paucitatem: et insipiditas eius propter temporis frigiditatem et hu. vnde frigida est in fine primi gradus: alij dicunt in principio secundi gradus: quidam autem dicunt eam esse hu. quod sensui non patet. eius enim siccitas palam est propter amaritudinem: suique ponticitatem. secundum medicinam vero vtilis est: quia cataplasma ex ea factum super stomachum positum mire confortat: in potu valet contra cholericis et cardiacis. Estiue autem amaritudo est maior: sed minoris frigiditatis: frigida enim in primo

gradu:sic.in medio eiusdem:proinde peiorem generat sanguinem Ga.endiuia siue lactuca que maioris est amaritudinis:ipsa deteriorem sanguinem generat. Estiua vero ꝯm medicinā est mediocris: quoniā plus est aperitiua maxime constipationis epatis: ꝙ si citra detur cum obsomogaro:⁊ oleo ad comedēdū erit nocibilis:si vero cum aceto:stomachū confortat ⁊ vētrem constipat:succusq; eius coctus ⁊ despumatus cum ...zaccara bibitus constipationem aperit: ⁊ humo... putrefactos mundificat:fitq; conueniēs dū febricitantibꝰ. Siluestris frigida est in initio primi gradus:sic.in fine eiusdem:ideoq; habet ponticitatem stomachum confortantem. que si comedatur aut succus eius potetur:morsui scorpionis subuenit cataplasma eius idem operatur. Radix eius cōtra venenum est:que cum myrrha mixta:⁊ in vuluā missa:menstrua proculdubio prouocat.

¶ Nota ꝙ lactuca si frequentetur generat caliginē:vt dicit Auic.intelligendo in stomacho phlegmatico. Et nota ꝙ quamuis ratione sue complexionis fri.⁊ hu.non generet bonum sanguinem nec bonum nutrimentum:tñ ratione sui acuminis occulti in sapore:qua de re hʒ caliditatem:⁊ ratiōe contrarie substantie fri.ratione cuius hʒ insipidum saporem ex istis duobus temperatur ⁊ facit bonum nutrimentum : nō tamen bonum simpliciter:sed respectu aliorū olerū:⁊ sic intelligit littera:⁊ etiā si detur stomacho temperato aut phlegmatico non generat bonum sanguinem:sed bene si in stomacho cholerico ratione sue complexionis ⁊ etiam substantie. Nota vlterius ꝙ formaliter lactuca melius nutrit ꝙ borago:q: magis obedit digestiōi:sed effectiue borago cū purificet sanguinē melius nutrit:nō tñ ratiōe cōplexionis sue ca.⁊ hu. Nota ꝙ simplr̄ lactuca non lota melior est lota : q: ablutio inducit molliciē que est via in putrefactionē:⁊ sic in via nutrimenti est melior:⁊ etiā in via medicine : q: lactuca de se est fri.⁊ hu.quā virtutes fri.⁊ hu.faciliꝰ penetrare partes superficiales calide ⁊ sicce vsq; ad centrū:⁊ sic effectiue non lota magis infrigidat:formalr̄ tñ lota. ¶ Querit̄ verū omnis cibus ⁊ maxime frigidus vt lactuca habeat corpus calefacere. Solutio:calefacere est dupl̄r:aut quātitatiue:et sic questio est affirmatiua:q: addit in sanguineʒ:aut formaliter ⁊ qualitatiue:⁊ sic calidi cibi calefaciunt ⁊ frigidi non. Et si arguitur sic. Omne qđ reducitur ab aliquo de potentia in actuʒ conuertitur in naturā illius:sed omnis cibus receptus in corpore reducitur de potentia in actū ꝑ calorē naturalem nostri corporis:ergo conuertitur in calorem naturalem. Item quecūq; reducuntur ab eodem agente de potentia ad actum:⁊ in idē conuertuntur: eundem effectū habent inducere:sed oīs cibus in corpore receptus reducitur de potentia ad actum a calore naturali:⁊ in eundē calorem naturalem conuertitur : ergo eundem effectum inducet cum calore naturali:sed calor naturalis calefacit corpus:ergo ⁊c.aut eundeʒ effectum inducent oēs cibi:sed quidā est cibus scʒ calidus qui calefacit:igitur ⁊ omnes cibi calefaciunt. Item dicit ysaac in fe.ꝙ tantum potest debile agens in magno tēpore quātū forte in pauco.hoc idē dicit philosophus in de celo ⁊ mūdo:ergo cum calor febri. sit forte agēs in quemlibet humorem:⁊ potest in suam naturam conuertere:⁊ ipsum calorem febrilem fortificare:videtur ꝙ similiter calor naturalis cum sit debile agens.hoc ideʒ dicit Ga. in tertio de cōplexionibus ꝙ omnis cibus tam calidus ꝙ frigidus addit in sanguinem:⁊ ita in cal.ꝙ dicit Aristoteł.in de animalibus.ꝙ omnia animalia sanguine carentia frigida sunt ⁊ venenosa:igitur. Contra: oē contrarium obuiās suo contrario reprimit illud:igitur cibi frigidi alterabūt reprimendo calorem naturalem ⁊ obuiando. Item dicit Ga. ꝙ vnūquodq; tale vel tale dicitur ab eo qđ habet in potentia ⁊ non ab eo quod habet in actu:quia aqua ca.diceretur cal.cum sit frigida:ergo cum cibi frigidi in corpore recepti sint frigidi in potentia:⁊ in corpore reducantur in actum ꝑ calorem naturalem infrigidabunt:⁊ si calefacerent corpus iam haberent duos effectus contrarios quod est inconueniens:igitur. Ad primum dicitur ꝙ illa auctoritas habet instantiam:saltem in illis que reducunt excitando calorem sopitum in actum:sicut aqua frigida supra calcem proiecta:⁊ tamen calor non conuertitur in naturam aque. Vel dicēdū ꝙ est vera quando reducens complete dominatur supra illud quod reducitur:sed non sic est in proposito:non enī calor naturalis complete dominatur supra cibum frigidum: immo cibus frigidus agit quodammodo ratione sue materie in calorem ipsum remittendo:⁊ hoc innuit Auic. capło de eo qđ comeditur ⁊ bibitur. Ad secundum dico ꝙ verum est si ab eodem agente:⁊ eodem modo se habente:⁊ si conuertentur in idem eodem modo se habens: sed non sic est in proposito:quia cibus calidus reducitur a calore naturali: non eodem modo sicut cibus frigidus:nec econuerso. Iteʒ non conuertuntur eodem modo in calorem naturalem cibus ca.⁊ fri.vt dictum est. Ad tertium dico ꝙ non est simile de calore febrili ⁊ calore naturali:quia calor feb.semper dominatur:sed non sic naturalis. Ad contrarium de Gał. dico ꝙ ipse intelligit quantitatiue ⁊ non qualitatiue ⁊ formaliter. ¶ Queritur verum omnis cibus tam ca.ꝙ frigidus habeat in fine corpus alterare.i.in tertia digestiua:videtur ꝙ non:quia complexio via est in speciem : vt dicit ysaac:ergo omnis cibus in secunda:aut saltem in tertia digestiua spoliatur sua complexione ergo ⁊ sua specie:igitur. Item hoc faceret maxime cibus frigidus:quia ca.non alterat cum assimiletur nature humane:sed hoc non:quia Ga.dicit ꝙ omnis cibus in fine calefacit:ergo faceret duo contraria : igitur. Item dicit philosophus secūdo de anima.ꝙ omnis cibus in principio dissimilis est corpori: in fine vero similis: igitur. Iteʒ dicit Ga.ꝙ nutritio est perfecta assimilatio nutrimenti cum nutrito:igitur cum cibus fri.⁊ etiam cal.nutriat:igitur. Sed contra:que est comparatio prime digestionis ad secundam:eadem est secunde ad tertiam: sed prima digestio non immutat cibum:ita quin alteret in secunda: ita similiter non ita secunda immutabit quin in tertia alteret. Item vt volunt auctores continuus vsus frigidorum facit de cholerico phlegmaticum:⁊ econtra de cal. respectu phlegmatici:sed hoc nō fieret nisi cibus in tertia digestiua alteraret:igitur. Ad hoc quidam dicunt ꝙ triplex est cibus: quidam est cibus extra:⁊ quidam in via vt in scđa digestiōe ⁊ quidā cibus cibās effectu. Dicimꝰ ergo ꝙ cibꝰ extra et in via alterat:sed non in effectu cibans : sed illa solutio non valet:quia complexio est de cibante in effectu. Alij dicūt ꝙ sine dubio cibꝰ cibans in effectu:in tertia digestiua corpus alterat:sed ipsa alteratio vt ipsi dicunt nō debet cibo cibanti in effectu:immo potius calori naturali ⁊ spiritualibꝰ ⁊ per hanc viam. dicunt enim ꝙ ex subtiliori parte nutrimenti:siue cibi cibantis in effectu generatur calor naturalis et spiritus qui calefaciunt membra:⁊ ita corpus alteratur:verū de humiditas illius grossi cibi:in tertia digestiua non alterat:sed solum pars aerea ⁊ subtilis que conuertitur in calorem naturalem ⁊ spiritus. Sed contra istam solutionem sic possumus arguere:quia cum illa humiditas cibi in tertia digestiua grossa sit respectu illius que conuertitur in caloreʒ naturalem ⁊ spiritus: videtur ꝙ illa humiditas grossa magis habeat corpus alterare ꝙ subtilis:quia omīs qualitas fundata in grossiori subiecto fortius operatur.vt patet de caliditate ferri ⁊ stipule. Item cum illa pars subtilis que cōuertitur in naturalem calorem:⁊ spiritus sit valde subtilis: ⁊ membra sint solida:nō posset membra alterare. Alij dicūt ꝙ omnis cibus in fine alterat:distinguendo tamen ꝙ humiditas cibi in tertia digestiua potest considerari ratione tertie digestiue:⁊ sic non alterat:aut ratione vestigij:⁊ adhuc retinet a secunda digestiua:⁊ hoc modo habet alterare. Tamen dicendum est simpliciter ꝙ omnis cibus maxime medicinalis:vt lactuca ⁊ huiusmodi:in tertia digestiua corpus alterat:q: aliter phlegmaticus nō fieret cholericus aut ecōtra. Item tertio physi. dicit phs ꝙ oē agēs physice cū agit patitur.hoc idem dicit Gał.ponens exemplum de cultello

qui scindit rem mollem: et tamen aliqualiter hebetatur. Similiter dico quod calor naturalis agens in cibum: in tertia digestiua patitur ab ipso cibo. Ad primum argumentum dico quod duplex est species. quedam que inest rei inquantum est res: et ista non est vsa in species: est alia sensus que debetur rei inquantum est mixtus: et ista remanet in cibo in tertia digestiua: et ratione istius alterat. Ad secundum dico quod frigidus cibus calefacit quantitatiue: et hoc modo loquitur Ysaac. sed tamen infrigidat qualitatiue quia pauca generat phlegmaticum: vel saltem reprimit calorem naturalem: et hoc non est inconueniens. Ad tertium et quartum dico simul quod complexio humana habet latitudinem extra quam si procedat non erit naturalis: et similiter si infra subsistat. Sed tamen in sua latitudine potest intendi et remitti: ideo omnis cibus in fine est istius complexionis humane existentis in latitudine sua. sed non existenti in puncto: quia complexio humana est ca. in secundo et cibus erit ca. forte in primo. Nota quod lac in herbis est amarum et non in animalibus: quia in herbis generatur ex humiditate terrestri que est amara: et in animalibus ex sanguine que est dulcis. Et est album sicut in animalibus: quia vtrobique generatur a tertia digestiua que procedit dealbando. Nota vlterius quod lac lactuce applicatum exterius alterat repercutiendo materiam ca. venientem ad oculos: et visum turbantem ideo visum clarificat: sed administratum interius ledit: quia est maxime cum opocatarium: vnde dicit hippo. in amphorismo. Lac dare caput dolentibus malum. Nota quod in endiuia est duplex substantia: quedam subtilis in superficie expansa ca. et sic impressa ab agente: et quantum ad istam est ca. et sicca. Alia est centralis frigida et sicca a dominio: et quantum ad istam reponitur in gra. et sic loquitur ysaac. Vel nota quod quedam est amaritudo ab agente impressa: et quedam a radice materie et eius dicto: et ista caliditati non attinet sicut in endiuia in qua generatur ab humido aquoso: aut sicco terreo. Et sic hac de causa cum epar sit quasi sanguis coagulatus: habet endiuia ratione sue substantie centralis ipsum vnire et confortare: et non permittit aliud dissolui a sua diureticitate superficiali: nec ab aliis medicinis diureticis cal.

De apio.

Apium duplicis est modi: domesticum et siluestre. Domesticum in duas particulas diuiditur: est enim quoddam in aqua nascens et aliud in hortis. Aquatile autem minus ceteris ca. est et sic. proinde degestibile est et minus stipticum: vnde cali. natura conuenit. Valet secundum medicinam: quia cataplasmatum cum panis mica super stomachum eius ardorem mitigat. Quod vero in hortis nascitur: ca. est in initio tertii gra. sic. in medio: hoc testatur amaritudo eiusque actio. Ideoque coctum seu crudum esui datum oppilationem aperit vrinam prouocat: ventrem stringit: proprietatem etiam habet constipationem soluendi: et vias humoribus faciendi: eosque ad stomachum vuluam et caput attrahendi: vnde fit epilepticis nocumentum: maxime fetui in vulua existenti: vnde Ga. pregnantes inquit assidue apium comedentes: fit causa generandi in corpore fetus apostemata et putridas pustulas. Rufus. Non debemus secundum cibum apium laudare: quia humores totius corporis ad stomachum coadunat: vnde generat vomitum. Semen magis frondibus est diureticum. Radix autem magis omnibus diuretica: que si cum lactuca comedatur: non adeo corporibus nocet: quia de lactucarum humiditate temperiem aliquantulam suscipit. Nonnunquam in medicinam mittitur semen: et doloris prestat mitigationem: atque tussientibus remedium: fitque contra venenum. Sed tamen epileptic apium vniuersaliter nocet. Succus apii valet contra amphimerinam febrem: si solus aut cum succo maratri mittatur potetur. Est et aliud genus apii: quod vulgus cerfolium vocat. ca. in tertio gradu: sic. in secundo. Quod potui datum cum mellicrato: vrinam et menstrua prouocat: laterum dolorem renum ac vesice placat. ventris dolorem de grossa ventositate mitigat: stomachi et omnium viscerum ventositatem et oppilationem dissoluit.

De petrosilino.

Petrosilinum est ca. et sic. in fine tertii gradus ideoque diureticum est et incidens: vrinas et menstrua prouocat: ventositatem et inflationem dissoluit: precipue hoc eius semen facit. vnde Ga. petrosilinum inquit cataplasmatum super pustulas scabiem et morpheam mire mundificat: vnde fit hydropicis innatiuum et periodicam febrem patientibus: renum ac vesice dolorem placat quia corporis poros aperit et vias rarificat: et hu. extenuando cum vrina et sudore proiicit: epar et vuluas mundificat: eorum oppilationem aperit: et apostemata eorum curat: maxime que sunt in renibus: ventositatem colice passionis dissoluit. Quod pistatum et in vuluam missum: secundinam et fetum mortuum expellit: quo etiam potui dato: mundificat fetus ab humoribus grossis et viscosis.

De eruca.

Eruca est ca. in secundo gradu: hu. in primo: sola comesta capitis dolorem generat: ventositatem et inflationem facit: que si manducetur cocta spermati tribuit augmentum et veretrum erigit. Augmentatio spermatis fit propter calorem cum humiditate eius. veretri inflatio fit propter calidam ventositatem. Sed tamen quia capiti dolorem facit: cholerici et sanguinei illam caueant. Diligentibus illam comedere detur cum endiuia: lactuca: portulaca: sola enim accepta calorem generat: digestiones corrumpit: ventrem constipat: spermatis desiccat humiditatem in calidis: frigidis vero coitum augmentat: et ideo naturaliter frigidis conuenit: quia eorum indigestionem adiuuat: ventrem humectat: coitum et sperma augmentat. Dias. vrinam prouocat. quod hippo. negauit: dixit enim ventrem eam humectare: vnde vrinas non prouocat: et bene dixit: non enim vim habet aperitiuam: sperma vero eius non inflationis generatiuum: quia eget humiditate: sed cum calore suo coitum augmentat: sperma non facit crescere.

De porris.

Porrus est ca. in medio tertii gra. sic. in fine eiusdem: quod certum facit sua ponticitas: vnde sanguinem manantem a naribus stringit: sed secundum cibum inutilis est: nocet enim stomacho faciens inflationem ac ventositatem et cum sui acumine neruos eius mordet: habet etiam proprietatem faciendi fumum nigrum melancholie pertinentem: qui ad caput saliens: visui tenebrositatem facit: atque somnia terribilia ac timorosa inducit. vnde cauendum est ab omnibus naturas habentibus aptas sue lesioni: maxime cholericis: maniacis oppilationem in capite habentibus. Quem come-

dere dilıgētes:accipiant post cū po:tula.lactu.endi/
uiā et similia:vt eius calo: ab istis tēperet:aut clire/
tur:deinde bis aut ter lauetur et esui priori mō ded.
qui tn̄ s̄m medicinā valet. crudus em̄ comest⁹ ꝛ arte
rias a grossis hūo:ib⁹ mūdificat:ꝛ epatis oppilatio/
nē apit.hūtib⁹ oxiremiā tribuit medelā.Succ⁹ ei⁹ cū
aceto et oleo rof. et thure narib⁹ imissus : sanguinē
ab eis manātē stringit.l.eis q̄ sūt frigide nature. In
aurē distillatus dolorē placat de frigiditate ꝛ hūidi/
tate. Crud⁹ cataplat⁹ sup mo:sus serpētis hūi pdest
Citras quoq; si pistetur ꝛ sup emo:rodas cataplet
tumorē de hūiditate factū dissoluit.Caput ei⁹ coctū
et cū sisamileo vel amygdaleo cōditū venerē susci/
tat ꝛ ventrē hūectat:ꝛ valet ꝯ colicā passionē q̄ fit ex
grossis viscosisq; hūo:ib⁹.Semē porri sicc⁹ est ꝛ fo:
tio:is actionis.de quo duc.3.potui date cū totidē se
minis myrte sanguinē et pecto:e exercētibus opitu
latur:gule tn̄ et dētib⁹ nocet. Qō si assef et cum na/
sturcij semie misceat:emo:roides patiētib⁹ pdest:vē
tositatē intestino:ū dissoluit:ventrē tn̄ cōstipat. Sil
uestris vero cal.est in.iiij.gra.ꝛ sic.in.iij.pīnde gros/
sos dissoluit hu.oppilationē apit:vrinā et mēstrua p
uocat.Succ⁹ eius in modū pessarij vulue ipolit⁹ mē/
strua educit.

De feniculo.

Feniculus bifariā diuidit.est.n. siluestris et domesticus.Domestic⁹ ca.est in medio ij.gra.siccus in medio primi.inobediēs ē digestioni:s; tn̄ s̄m medicinā valet.Suc/
cus ei⁹ coctus et despumatus atq; cū oximelle potui
datus:valet cōtra diuturnas febres:et vrinā puocat
Qui desiccat⁹ et cū collyrio mixt⁹ fit vtilis oculo:ū lu
mini. Semē eius calidum est in.ij.gra.sic. in fine pri
mi:lactis est augmētatiuū.oppilatiōis epatis:renū:
vesice apitiuū:lapidē frāgit:mēstrua puocat:valetq;
cōtra diuturnas febres.Siluestris aūt strāguriosos
iuuat:lapidē:vrinā: et menstrua pl⁹ domestico curat
Diasco. Radix feniculi cū suo semine potata cōtra
ycterīciā valet ꝛ cōtra venenū.

De menta.

Menta ca.ē ꝛ sic.in.ij.gra . h; pōticitatē et aromaticū odorē:vnū stomachū ꝯfortat:ap
petitū irritat: abominationes de putridis hu.amputat . Succus eius cū malo:ū gra
nato:ū succo cōmixtus:ꝛ cū aceto pomi citrini:sin/
gultū et vomitū cholericū sedat. liguā lenit asperā si
ex eo fricet.Cataplasmat⁹ sup mamillas lacte tumi/
das tumorē oēs dissoluit.Esui assueta coitū suscitat.
¶ Querit verū apiū sit ca.et sic. vt dicit aucto: ꝛ etiā Auic.
Et videtur ꝙ nō:q: dicit philaretus ꝙ cōtinēs immutat cō
tentū ad suā crasim:igitur cū q̄odā cōtineat in aq̄ vt aquati
ca:et quoddā in terra vt ho:tēse:igitur vnū erit fri. et humi
dū.et sc̄dm frigidū et siccū. Itē dicit ph̄s in de aīalibus ꝙ
oīa habitantia in aq̄s sunt frigi.et humi. vt pisces rane ꝛc.
igit et apiū.Ad pmū dico ꝙ philaret⁹ intelligit de immuta
tione quātū ad cōplexionē fluentē ꝛ nō radicalē:sed non po
nitur in gra. quoad fluentē. Aut loquit de immutatiōe s̄m
modū ꝛ nō s̄m veritatē:q: s̄m vnū pōt imutari a ꝯtinēte q:
itēdi ꝛ remitti:nō tn̄ alterari in cōtrariū toti⁹ latitudinis
sue.Ad sc̄dm dico ꝙ ph̄s itelligit de illis q̄ nutriunt in aq̄s
sed apiū nutritur in terra:q: q̄uis sit in aqua:tn̄ radices ei⁹
sunt in terra.Et nota ꝙ apium viride est frigi. ꝛ humi.vt di
cit rufus ꝛ macer:s; siccū est cali.ꝛ siccū:et sic intelligit au
cto:.Aut dico ꝙ rufus ꝛ macer intelligūt quātū ad ei⁹ radi
cē:et aucto: iste ꝛ auic. quātū ad semē: ieo quātū ad eius
folia est cali.ꝛ humi. Nota ꝙ apiū q̄nq; datur in via medici
ne:ꝛ sic cōpetit aū cibū:aut ivsu nutrimēti et decoctū sic post
et hoc mō intelligit auic.Uel dic ꝙ q̄nq; datur p̄se ad incidē
dū et diuidēdū humo.phlegmaticos ꝛ tunc cōpetit aū cibū
Aut datur cū alio aliquo temperante suā cali.ꝛ sicci. vt cū la
ctu. et sic datur post ad ardorē stomachi repmēdū ꝛ appe
titū cōfo:tandū et sic loquitur Auic. ¶ Querit verū apiū indu
cat epilepsiā vt dicit Auic.ꝛ iste aucto: ꝛ videtur ꝙ sic. Pro
quo nota ꝙ a q̄busdā dicit epilepsia mino: appoplexia: q: i
appoplexia replent oēs ventriculi cerebri:hūiditate melan
colica vel phlegmatica:i epilepsia vero replet ventricul⁹ an
terio::ideo dicit mino: appoplexia. ꝛ q: apiū ratione sue ca
liditatis apit ꝛ facit fluere humo:es ad cerebrū ꝑpter hoc
inducit epilepsiā.Etiā q: sola abūdantia humo:um nō ge
nerat epilepsiā:s; etiā venenositas illi⁹.et q: ex apio resolui
tur fum⁹ venenosus qui petens cerebrū infic̄it materiā exi
stentē i cerebro:agit.ꝛ sic q: inducit venenositatē causat epi
lepsiā.Et etiā q: dissoluit causat effectiue ꝛ nō materialiter
epilepsiā.Et q̄uis q̄tū ad materiā añcedentē pueret ab
epilepsia q: vomitū inducit:tamen quātū ad materiā eius
etiam rōne sue agtionis aut venenositatis eā inducit.Et no
ta ꝙ q̄uis iuuet cerebrum quantum ad eius pmū actum:
qui est calefacere : tamē nocet quantum ad secundam actū
qui est dissoluere. Et nota ꝙ q̄uis nō cōfortet stomachum
quoad stipticitatē et alios modos ꝯfortationis : tamē quā
tū ad abstersionē feculentiarū stomachi et incisionē confortat
stomachū.Et licet inducat vomitū q̄n datur corpori imū
do:non tamē q̄n datur mūdo. Imo calefaciēdo stomachū cō
fo:tat.Et nota ꝙ apiū generat bonū colo:em: quia effecti
ue mouet hūo:ē a cētro corpis ad supficiē sicut stuphe : nō
tn̄ hoc facit bonum sanguinē et clarū generando materialiter.
Nota causā; quare semē apij in prima digestiua restringit
in secūda lapat: q: vrinā puocat: et radix laxat i vtraq;. Nō
est q: : semē apij diureticū est: q̄re facit trāsire totā hūidita
tem chili ad epar. et ratione etiam sue substantie grossiери
manentia in stomacho indurat : sed in radice est diureti/
tas quare vrinam pouocat et est humitas lubricans intesti
na.Nota ꝙ generat apostemata aut pustulas in fetu quā
do mulieres pregnantes comedunt: apium ratione dissolu
tionis humo:um quos facit fluere ad stomachum et ma
tricē vbi est fet⁹.vnde dicit oribasi⁹ ꝙ stomachus et matrix
est quasi cloaca et sentina totius co:po:is:ideo fetus infici
untur aut pustulantur.Ulterius nota ꝙ ratione sue diure
ticitatis et dissolutionis humo:ū quas facit: augmentat la
ꝛ coitū excitat:iō facit delegationē materie spmatice ad te
sticulos et sanguinee ad mamillas. Nota ꝙ quādo vomit⁹
causatur ex humiditate villos stomachi remolliente:et vir
tutē retentiuā ex frigiditate mortificante apiū: tūc vomitū
refugit:cū sit calidū et siccū:et sic intelligit macer.Sed q̄n
causatur ex abundantia humo:is existentis in ore stoma
chi:tūc vomitū procurat:quia tunc attrahit humo:es ad sto
machū et sic itelligit iste aucto:. ¶ Querit de tertio genere
apij scz de cerfolio qualiter valet cōtra apostemata et con
tra cācrum sicut dicunt aucto:es:et tamē cancer generat ex
materia sicca:ꝛ apium est ca. et sic. Nota ꝙ quedā valent i apo
stematib⁹ alterādo vt succ⁹ plantaginis et herba roberti:nā
in apostematib⁹ sunt tria genera mo:bo:ū : quedā vero va
lent co:ruptum illud quod est de materia remouēdo vt suc
cus chelidonie et alumē:quedā abstergēdo et mundificādo
et hoc modo valet apiū contra cācrum . Et nota ꝙ q̄uis ge
nus eius noceat capiti: tamen cerfoliū iuuat cum sit aroma
ticū valde. Nota ꝙ petrosilinū aut datur respectu phlegma
tis solū et quoad suā diureticitatē:et tunc semē est melius
aut respectu hūo:is ꝯpositi ex phlegmate et cholera: et tūc
folia sūt melio:a: q: rōe sue ꝯplexiōis valēt ad phlegma: rōe
hūiditat⁹ actualis ad cholerā. Nota etiā ꝙ duplex ē calo:.s.
naturalis ꝛ intrinsec⁹ ꝛ talis est maio: in radice petrosilini
Ali⁹ est extrinsecus datus ab agēte vt a calore celesti:et hoc
modo est maio: in eius spermate seu semine. Uel dicas ꝙ

est maior calor vitalis in se. ⁊ maior naturalis in radice: sicut in vitello ꝙ i albumie est maior calor vitalis. ¶ Queritur de eruca cuius sit complexionis. Nota ꝙ eruca quantũ ad eius cõplexionem accidentalẽ est ca. ⁊ hu. ⁊ sic loquitur iste auctor: sed quantũ ad eius cõplexionem radicalẽ est ca. et sic. ⁊ sic loquitur Auic. vnde sicut senes sicci sunt cali. radicali ⁊ humidi humiditate accidentali: iuuenes vero econtrario: q: sicci sunt humiditate accidentali: ⁊ humidi humiditate radicali: ideo sic in eruca. Vno modo loquitur iste: ⁊ alio modo Auicẽ. ¶ Nota ꝙ eruca augmentat coitũ erigendo virgã ꝑ ventositatẽ: ⁊ nõ materialiter: ⁊ ꝙuis pũgat linguam ⁊ nares: ⁊ per hoc videatur calida maxime: non tamẽ pungit linguam ratione acuminis: sicut porri ⁊ allia: sed ratiõe multitudinis fumi ab ipsis eleuati: ⁊ ideo nõ est multum calida. ¶ Queritur quare eruca porrus ⁊ cepe generant fletum. Dico ꝙ fletus qñq; generatur ex dilatatiõe cerebri vt in gaudio: q: tunc regitiua totius corporis pre nimia delectatione quaʒ habet in gaudio: cerebrum dimittit abire: ⁊ tunc delinquant humiditates cerebri ad oculos: ⁊ inde generatur fletꝰ. sicut videmus ꝙ aliquis pre nimio gaudio dimittit abire illud qđ tenet. Aliqñ causatur fletus per viam restrictionis ⁊ constrictiõis: ⁊ hoc multipliciter: ⁊ quedam constringunt virtualiter imprimendo: vt tristitia: angustia. ⁊ tunc humiditates exprimant sicut pʒ in spongia madefacta ꝙ qñ comprimitur ⁊ constringitur aqua cadit. Quedam vero constringunt cerebrum extrinsecus imprimendo vt ventus borealis. Quedam vero mitunt fumum ad caput mittendo vt eruca porrus cepe ⁊ lignum qđ comburitur cũ fumo: q: ab ipsis resoluitur fumus maliciosus ⁊ pungitiuꝰ qui statim petit caput cum caput sit caminꝰ totius corporis: ⁊ tunc virtus animalis existens in cerebro: sentiẽs illuʒ fumum tanꝗ nociuum retrahit se ⁊ restringit cerebrum: ex qua restrictione humores fluunt: ⁊ inde generatur fletꝰ. ¶ Queritur vtrum porrus sanguinem restringit. Solutio ꝙ quãdo applicatur ab intra restringit in phlegmaticis ⁊ augmẽtat in cholericis: sed si ab extra restringit cauterizando: aut ꝓm aliqs stipticãdo: q: hʒ vnã substantiã grossam frigidã ⁊ siccaʒ per quam ⁊c. Vlterius nota ꝙ dolorem capitis sedat extra applicatꝰ: q: rõne ca. ⁊ hu. sue humores subtiliat ⁊ exhalat: ⁊ sic intelligit Auic. sed intra applicatus dolorem augmentat. Et nota ꝙ valet contra ebrietatẽ fumos consumẽdo ⁊ subtiliando. ¶ Queritur vtrum feniculus valeat in omni passione oculorum. Respondeo ꝙ sic. Nam ratione sue complexionis valet in calida: ⁊ etiam in colerica subtiliando aperiendo ⁊ exhalando eam. Item valet a tota specie: etsi nõ semper respectu complexiõis omni materie morbi oculorum: vnde sicut dicit Auicẽ. ꝙ cantarides compescunt a tota specie passionibus vesice: sic feniculus passionibus oculorum. ¶ Queritur quare serpens habet cautelã circa fenicolum ipsum querendo ad acuendum eius visum ⁊ alia animalia circa plures herbas: vt canis ad herbam similem blado et non homo. Ratio est quia vna virtus retrahit aliaʒ a sua operatione. vnde qui bonus est in foro nõ est bonus in theatro nec econuerso: ⁊ q: virtus regitiua hominis maxime impedita est circa plures res extrinsecas: ideo minime sollicita est circa regimen proprium: econuerso vero est de aliis animalibus. Vel aliter ⁊ melius dic ꝙ sicut dicit philosophus in libro de animalibus: aĩalia alia ab hoie habent vnũ genus armature: vt canis dentes: ceruus cornua ⁊c. sed homo non hʒ aliqđ sibi appropriatum. Et soluit phs q: hõ põt sibi qđlibet genus armature attribuere ratione sue nobilitatis: nõ aũt sic alia aĩalia: ideo non habẽt aliquam medicinam innatã. Nota ꝙ feniculus valet ꝯtra venenum fri. alterãdo ⁊ ꝯ calidũ exhalando. ¶ Queritur verũ feniculꝰ ⁊ alia diuretica valeant in cura lapidis: videtur ꝙ non: q: dicit phs quarto metheo. ꝙ q̃ coagulantur a calido dissoluuntur a frigido: ⁊ econtrario: ergo cum lapis coagulatur a calido in corpore humano: q: calor partes subtiles exhalat: et grosse remanent: igitur. In contrariũ est auctor. Solutio ꝙ valẽt in cura lapidis cum aliqbus remollitiuis mixta. Ad phi auctoritatẽ dico ꝙ habet calidrã in multis: quidam dicunt ꝙ phs loquit̃ de generatis in maiori mundo: ⁊ nõ i minor. Vel dico ꝙ coagulantur a calido: ⁊ nõ tñ eodẽ modo se habente: nec ab eodem calido. vnde dico ꝙ calor generans lapidẽ est debilis: ⁊ diureticoꝝ illoꝝ est fortis. Vel dicendũ ꝙ hʒ calidiam auctoritas: q: lateres coagulant a calido: et tñ non dissoluuntur a frigido: vnde tu bene obiceres si ista humiditas non consumatur: q: cum in lateribus tota humiditas consumitur a calore: ꝓpter hoc nõ possunt dissolui a frigido. Nota ꝙ menta q̃ est ca. ⁊ sicca confortat stomachuʒ a tota natura. ⁊ etiam calefaciendo stomachum frigidũ: cuʒ sit neruosus: ⁊ frigi. est inimicum neruis. Item ratione sue aromaticitatis. Nota lenit linguã non asperatam a humore cholerico: aut mala complexione ca. ⁊ sic. sed asperaʒ ratione humiditatis viscose inuiscate in lingua quam habet dissoluere ⁊ consumere. ⁊ sic intelligit auctor. Nota ꝙ menta quantum est de complexione fluente est ca. ⁊ hu. ⁊ sic loquitur Auic. sed de complexione radicali: ratione cuius reponitur in gra. est ca. ⁊ sicca. ⁊ sic auctor loquitur. ¶ Queritur quare menta posita in lacte non sinit ipsum coagulari. Ratio: quia cũ sit calida ⁊ sicca: scilicet: subtiliatiua: non permittit ipsum coagulari: quia lac coagulatur a frigido constringente.

¶ De boragine.

Borago ca. est ⁊ hu. in p̃io gra. hʒ ꝓprietatem leticiã generãdi: si in vino missa potetur. cor etiã confortat: ꝓinde antiq miscebant eam medicinis cardiace passioni valentibus. Que quoq; cum aqua cocta ⁊ melle ac zuccaro potui dat. ⁊ canales pulmõis ⁊ gutturis optime curat.

¶ De portulaca.

Portulaca frigida est in tertio gra. hu. in scđo. Rami eius habẽt aliquãtulum põticitatis: vñ ꝓpter frigiditatẽ frondium valet ad inflãmationem stomachi: matricis: renũ: ⁊ vesice mostioñẽ: calorẽ ⁊ febrium acumẽ extinguit: ꝓpter põticitatẽ quã rami hñt stomachũ ⁊ intestina ꝯfortat: ꝯ vulnera vel in eis vel in vesica nascẽtia valet. Sanguis fluxũ vñcunq; fuerit ꝯstringit. Succus eius bibitus cucurbitinos de vẽtre expellit. Qui si capiti: frõti: tẽporibq; inũgat̃: dolores calorẽq; aufert. Ramoꝝ aũt eius comestio dissinteriã ⁊ cholericaʒ egestionem habentibus subleuit. Preterea portulaca dentibus congelatis masticata occurrit. lenit enĩ eos coꝛiũq; asperitatẽ de acetosis natam humoribus: Cataplasmata super emoroidas earum sanguinem stringit.

¶ De atriplicibus.

Atriplex frigida ẽ i primo gra. hu. i scđo. parũ nutrit: eius liquor est aquosus: cito cũ eã: cõuenit medicine ꝓpter suã viscositatẽ cataplasmata super calidum apostema illud refrigerat: maxime si sit exipsilla: Semẽ eius mũdificatiuũ est ⁊ colatiuũ: ꝓinde vtilis est ytericiaʒ: que de epatis est oppilatione hñtibus. de quo. ij. ʒ. cũ melle ⁊ aqua potui datis: cholerico vomitus prouocabitur.

¶ De spinachiis.

Spinachia fri. ẽ ⁊ hu. i scđo gra. vẽtrẽ humectat: ⁊ gule de sanguine ⁊ cholera ru. dolẽti valet: ⁊ melior est stomacho ꝙ atriplices.

¶ De blitis.

Blitus fri. ẽ ⁊ hu. in scđo gradu. laudabilem gñat chimũ: vẽtrẽ humectat: ⁊ nature calide ꝯuenit: sitim extinguit: tussim calidã humectat.

¶ De maluis.

Malua fri. ē in primo gradu: hu. in scdo. Ga. Malua inq̄t inter fri. ⁊ hu. est mediocris: qd̄ restat ei⁹ actio q̄ phlegmonē dissoluit: ⁊ apostematis saniē digerit: cuius radix ⁊ semē hoc agit: apozima eius sanguinis fluxui valet: q̄dam eni ponticitatis habet: que si cum vino potui detur: grossos soluit humores: reniūq; lapides frangit: cataplasmata cum anserino adipe vulue apostemata dissoluit: ⁊ ad maturitatē saniem perducit.

De sicla.

Sicla quā vulgus blitam appellat: cal. et sic. in primo gradu. illaudabile p̄stat stomacho nutrimentum p̄pter quandā sui acuminis ⁊ sue humiditatis multitudinē que tñ si in aqua coquatur: ⁊ condiatur cū aceto et obsomagaro: carui: vel oleo omphacino: vel amygdaleo fit digestioni facilis: parū tamen nutrit: ⁊ ventrem humectat: epatis oppilationem aperit: maxime si sit de grossis humoribus ⁊ viscosis: cocta in aq̄ ⁊ sine aqua comesta fit stiptica: vnde hippo. apozima blitis laxatiuum est: corpus eius stipticum vel cōstipatiuum.

De caulibus.

Caulis frigidus ⁊ sic⁹ in primo gradu: turbidū ⁊ melancholicum sanguinem generat horribilem odorem dātē. Qui duplex est. est q̄dā similis blitis: ⁊ est qui vocat canabit. Ueri quidē caules duobus sunt modis: hyemales ⁊ estiuales. Estiuales vitiorem generant sanguinem cholere vsq; vicinum; qd̄ eorum acumē mōstrat proinde sunt colatiui ⁊ mundificatiui. Hyemales vero nec tanti acuminis sunt: sed vis eorum ventrē humectat: ⁊ vrinam prouocat: eorum vero corpus siccum: vnde constipatiuum: Quorū ergo ius bibitum ventrē soluit: ⁊ sine iure comesti eundem constipat. Ideoq; vt ab eorū nocumento temperentur: elixent: et aqua proiecta in alia coquātur cum pinguissima carne pecudis vel suis: ⁊ cōdiantur coriandro: pipere: cymino: ⁊ allio: ⁊ esui donentur. Similiter canabit eiusdē actionis sunt cuius ceteri caules: plus tamen duri ⁊ indigesti. Est etiam inconueniens oculis: dentibus: gule. et omnibus vulue doloribus s̄m medicinam non conuenit.

Nota q̄ borago generat leticiam: quia sanguinem clarificat ⁊ mundificat: ⁊ sic leticiam generat effectiue: ⁊ non materialiter. Etiam generat leticiā: quia cor confortat vt dicit littera: ⁊ cor confortatum confortat epar. et epar confortatum generat bonum sanguinem et laudabilem et quo generat leticia. Et q̄uis borago per se data generet humid. phlegmaticum sanguinem: vt posset argui per Auic. dicētē q̄ bleta generat sanguinem malum sicut alia olera: et cum borago sit de genere olerum: igitur. Tamen sumpta cum aliqs herbis: aut aliaris mundificat sanguinem. Nota q̄ in via medicine flores sunt meliores folijs: sed in via nutrimenti cōtra. flores inquam sunt meliores in virtute debili: quia subtiliores ⁊ digestibiliores. ⁊ sunt aromatici ratione cuius confortant. Sed in virtute forti folia p̄ualēt: quia plus accidēt: ⁊ nutriūt. Nota vlterius q̄ si plus timemus de putrefactione debemus ponere folia in syrupis: q: plus resistunt putrefactioni. Sed si plus timemus de violentia sinthomatū: vt de sincopi: tunc est cōtra: q: flores sunt aromatici. Uel nota q̄ flores plus competunt in syrup; q: plus appetitum alliciunt ⁊ folia deficiunt: ⁊ non cito putrefiunt ratione zuccari aut aliorum mixtorum. Queritur de portulaca: ⁊ de istis huiusmodi oleribus frigidis: vtrū p̄sint emplastrata. Probat q̄ sic: q: fe. acuta ⁊ frenesis ex eadē materia fiunt in ip̄e fe; ex materia cholerica: sed in frenesi competunt huiusmodi emplastra frigida: saltē in principio: igitur ⁊ in paroxismis febrium. Solutio non est simile de frenesi: q: est morbus particularis ⁊ fe. vniuersalis p̄ occupationē in omni membro: ⁊ non indiget repercussiuis: immo resolutiuis: q: alr̄ resolutio materie impediretur. Sed in frenesi particulari solum occupatio fit in parte anteriori cerebri: ō in principio sine dubio competunt repercussiua: sed in confirmata frenesi competūt resolutiua ⁊ dissolutiua: sicut pulmo veruccis: vel gallus scissus per mediū; capiti appositus. Nota q̄ portulaca h; ammouere verrucas: vt dicit Auic. Uno modo ratione sue humiditatis radicē verruce remolliendo: ⁊ ratione sue frigiditatis cōstringentis poros: sic q̄ non potest deferre nutrimentum ad radicē verruce: ⁊ sic cadit. Nota q̄ ei⁹ succus bibitus eijcit a ventre cucurbitinos potius q̄ ascarides: quia ratione sue humiditatis lubricat intestina: que sic linita ⁊ lubricata expellūt cito fecos: ⁊ per consequens cucurbitinos cū sint curti: sic per accidēs expellit: non tñ sic ascarides: q: sunt longi magis intestinis adherentes. Nota q̄ portulaca occurrit dentibus congelatis et stupidis: quia est saporis insipidi: ⁊ stupor causatur a sapore acetoso qui confunditur a sapore insipido. Item acetum inimicatur neruis: quia neruos restringit: qui restricti exasperant dentem: ⁊ portulaca lenit asperitatem: igitur. Item caseus ratione sue viscositatis valet hac vi. Nota q̄ in principio cure lapidis competunt remollitiua: ⁊ sic sunt portulace competit: sed postea cōpetūt dissolutiua: ⁊ sic diuretica competunt: ⁊ q̄uis centraliter sit fri. ⁊ hu. tamen superficialiter est ca. ⁊ sic. ab agente. Queritur vtrū; atriplex siue crisolocanna qd̄ idem est: parum nutriat: q: eius nutrimentum est aquosum: vt dicit littera. et tamen rasis dicit q̄ bonum dat nutrimentum. Solutio: quedam bene nutriūt quia in bonum sanguinē conuertuntur: ⁊ sic non bene nutrit. Alio modo bene nutriunt: quia cito conuertuntur ⁊ nō aggrauant naturam: ⁊ sic intelligit ras. Et nota q̄ valet in euulsione vnguium radicem remolliendo. Alio modo radicem corrodēdo: ⁊ sic alliū pistatū valet ⁊ emplastratū: ⁊ sic loquitur Auic. Nota vlterius q̄ non valet contra causam ptericie: sed bene contra sinthoma: nam ratione sue substātie centralis fri. ⁊ hu. est oppilatiuus: semen tamen ratiōe complexionis calide ⁊ sicce acquisite ab agente est deoppilatiuū. Et nota q̄ spinargia min⁹ nocet stomacho q̄ atriplex quia minus est humida: ⁊ minus vnctuosa: ⁊ nimia humiditas ⁊ vnctuositas stomachum defectant. Nota q̄ blit⁹ generat laudabilem chymum ratione compositionis: sed non ratione complexionis: q: fri. ⁊ hu. compositio tamen ei⁹ nō est min⁹ subtilis nec min⁹ grossa. Queri de malua cuius complexionis: videt q̄ cal. ⁊ sic. q: laxat: ⁊ omne pharmacū est ca. ⁊ sic. s̄m Gal. supra apho. Item omne dissolutiuum est ca. cū dissolutio fiat a calido: malua est hmōi: igit. Itē dicit Galē. q̄ oē maturatiuū ē cōforme nature humane: sed malua est maturatiua: igit erit ca. ⁊ hu. In 2ṁ ē auctor: in lr̄a dicēs q̄ est fri. ⁊ hu. Qd̄ concedo: tñ rōne superficialis cōplexionis q̄ centralis. Ad primum dico q̄ quedā laxāt ratione acuminis: ⁊ talia sunt ca. ⁊ sic. q̄dā vo rōne lubricitatis ⁊ humiditatis sicut malua. ⁊ talia nō oportet eē ca. Uel dicēdū q̄ Ga. intelligit de pharmaco forti ⁊ nō de debili sicut ē malua. Ad tertiū dicēdum q̄ malua per se nō dissoluit. nec; maturat: sed rōne attingit ca. ⁊ hu. Queritur de blito seu de sicla: dicit in lr̄a q̄ vētrē humectat: ⁊ alibi dicit q̄ cōstipat. Rūdeo q̄ quātū ad succum laxat: ⁊ quātum ad sub̄am cōstipat. Nota q̄ in caule est duplex sub̄a: q̄dā superficialis ca. ⁊ sic. et ista cito resoluitur in prima aqua: ⁊ etiam per ablutionem: vñ locus nō maturat apostemata: ⁊ per istam viam est calida ⁊ sicca. et principaliter competit in via medicine: quedam est complexio cētralis frigida ⁊ sicca: et per istā frequētius cōpetit in via cibi et diete. Et nota q̄ h; amicabilē saporē rōne sui iuris: ⁊ nō rōne grosse sue sub̄e. Uel dicēdū

ꝙ ratione sue caliditatis attrahit saporositatem a pinguedi ne in qua decoquitur. Et nota ꝙ caulis silvestris est ca. ⁊ sic cus: ⁊ plus valet in via medicine ꝙ domesticus. Nota vlte rius ꝙ q̄uis macrobius seu macer inter omnia olera com mendet caulem in via diete: tñ non est ei credendum: q: san guinem melancholicum ⁊ turbidū generat. Vel dic ꝙ intel ligit quantum ad nutritionem: ⁊ nō quantum ad modū nu tritionis: immo sic vituperatur: q: sanguinem melancholi cum ⁊ turbidum generat. Nota vlterius ꝙ caules hyema les sunt meliores estiualibus: primo q: sunt complectiores. Item ratione frigiditatis temporis pori constringuntur: ⁊ parū attrahūt de nutrimēto: ⁊ illud parū bene digerit a ca lore intrinseco qui maior est in hyeme ꝙ in estate: in qua ca lor ab extrinsecus acquisitus maior est intrinseco: q̄ sic nō melior est nutrimentum. ¶ Vlterius nota ꝙ caules antiq̄ sunt meliores in via nutrimenti iuuenibus: q: succus anti quorum est magis digestus: ⁊ etiam caules antiqui sunt perfectiores. ⁊ non est simile de fetu bouis: aut capre q̄ me lior est in iuuentute ꝙ in senectute: q: non nutriuntur isti fe tus ex eodem nutrimento toto suo tempore durationis si cut caules: immo in iuuentute nutriūtur tales fetus ex pu riori nutrimento ⁊ magis digesto: in senectute vero nō. No ta vlterius ꝙ caules sunt meliores post gelu ꝙ ante: q: ge lu ratione sue frigiditatis substantiam eorum dilatat ⁊ remol lit ⁊ eos magis reddit aptos digestioni. Secūda causa est q: frigus debilitat eorum attractiuam: ⁊ calor intus naturalis fortificatur: ⁊ sic completius digerit. Et nota ꝙ si frigus pe netraret vsq: ad interiora caulis caulem mortificaret: ⁊ eius calorem naturalem: sed sic non est: immo poros claudit solū ⁊ circūdat caules: ⁊ sic p antiparistasim calor intrinsecus di gerens fortificatur. Nota ꝙ auctor dicit ꝙ prima aqua cau lium debet abijci intelligendo via non medicine: sed nutri menti. Vel dicendum ꝙ simpliciter melius valent cum suo primo iure. ⁊ ysaac q̄n dicit ꝙ debet remoueri: intelligit ad maiorem nutritionem. Nota ꝙ valet contra ebrietatem fu mum scz ingrossando. Et valent ad clarificandum visum: q̄n succus eius applicatur ratione sue substantie superficialis ca. ⁊ sicce visum abstergendo: sed abintra visum obnubilat ob scurando spiritum visibilem qui clarus est. Et hac de via va let in raucedine vocis causata ab humiditate inuiscata in spiritualibus: q: illaz remouet ⁊ sic clarificat deperacciōes non tamen valet in raucedine causata a siccitate: ⁊ hac via maturat apostemata non totus ratione sue ca. ⁊ sic. superfi cialis: ⁊ nō ratiōe centralis. ¶ Queritur quare caulis plus retinet sua folia ꝙ cetera olera. Prima causa est rōne finis q: ordinatur ad hominem respectu aliorum olerum: ⁊ hoc respectu siccorum foliorū. Secunda causa est a parte sue ma terie: quia fortem habet attractiuaz: vnde plus attrahit de nutrimento ꝙ alia olera: ⁊ propter hoc quidam dicunt ꝙ vi derunt caulem altiorem domo. Tertia causa est: quia agri cole maxime sunt intenti circa caulem apponendo terram vnctuosam: ⁊ vnctuositas est causa retentionis foliorum.

¶ De rapis.

Rapa calida ē in secūdo gradu: humida in primo: multum plus ceteris nutrit: dure tamen digeritur: mollem ⁊ inflatiuā facit carnē propter sui ventositatem ⁊ inflatio nem: coitum suscitat: que si in aqua coquatur: et illa eiecta in alia recoquatur: duricia sue substantie tem peratur: et mediocriter inter bonum ⁊ maluz nutrit: que non bene cocta digeritur difficile: ventositatem generat: ⁊ in venis ⁊ poris oppilationem facit. Id circo vtilis est bis cocta ⁊ vtraq: aqua proiecta: si co quatur cum pinguissima carne. Preterea fm medi cinam est cōgrua: quia eius iure si pedes podagrico rum ⁊ artheticorum loti fuerint: dolori mitigamētuz prestabit.

¶ De radice.

Radix ca. ē in tertio gradu: sic. i secūdo. mius ꝙ rapa nutrit. ppter suum acumen quod est fortius acumine rape. Nutrimentum eius grossum est ⁊ durum digestioni: sto macho est nociuū: est etiam inconueniēs oculis: dentibus: gule: et omnibus vulue doloribus: fm medicinam vero cōuenit: est enim lauatiua renū vesice de grossis humoribus: vrinam prouocat: lapi dem frangit: ⁊ si cocta comedatur: tussi de humori bus facte conuenit. fm cibum manducata: tortiones ⁊ inflationem generat: et stomacho fit illaudabilis: quod ructus eius putridus testatur: qui maxime fit ante cibum. Ieiunis esui data cibum eleuat: ⁊ descē dere prohibet ad locum decoctionis: vnde fit causa indurande digestionis: ⁊ naturalem virtutem inhi bet cibum in interiorem partem expellere: quare fit vomitus maxime eis qui ventositatem habēt in sto macho: que tamen post cibū accepta minorem agit ventositatem superius ascendentem: ⁊ cum sua gra uitate descendit inferius: ⁊ deponit cibuz in loco de coctionis ⁊ digeritur vt oportet: vnde fit causa secū daz digestionē cōfortandi: hec enim gratia sue actio nis: que non habentibus ventositatem impedit post cibum accepta. Proinde volentes eam propter vo mitum accipere: ante cibuz sumant: sed propter sup plementum secunde tertieq: digestionis post cibuz manducent.

¶ De sparagis.

Sparagus ca. ⁊ hu. est in primo gradu: q̄ domesticus ⁊ silvestris est. Domesticus temperatior ē ⁊ ceteris nutribilior: proin de sperma augmentat: stomacho ꝯuenit vrinam prouocat. Silvestris vero calidior ⁊ siccior: ideoq: plus est colatiuus: aperit epatis oppilatio nem ⁊ renum: ⁊ vrinam prouocat: atq: yctericis va let: cuius radix ⁊ semen nimium valet: q: eorum apo zima bibitum aranearum morsibus occurrit. Elixus autem datus ventrem humectat: valet enim contra dolorem dorsi de humida ventositate ortum: colico dolori prestat mitigationem. Bucca quoq: eodem apozimate lota dolorem dentium amputat. Quidā autem nouicij dicunt sparagum coitus esse augmen tatiuum: q̄d Ga. ⁊ Dias. negant. Ego quoq: dico ꝙ si coitum augmentaret: non esset nisi ex copia sui nu trimenti: nimium enim calorem non habet: nec vēto sitatem: vnde venerem suscitet.

¶ De baucijs.

Baucia ca. est in medio secūdi gradus: humi da in medio primi. Que duobus modis est. Est enim domestica et silvestris. duri grossiq: nutrimenti est: minus ꝙ rapa nu trit: ⁊ hz quiddaz acuminis: vnde est extenuās ⁊ dia foresim faciēs: atq: vrinam ⁊ menstrua prouocat. ha bet etiam aliquantulum inflationis; vnde coitus est lauatiua: q̄ assuefacta illaudabilē generat sanguinē: q̄ vt tēperetur: oportet eam elixari: ⁊ eiecta aqua ter tio coquatur cum lactuca coriando cepa: ⁊ condiat cum oleo omphacino: aceto: pipere ⁊ carui.

¶ De calcatia.

Colcasia est radix plurimum in parte egypti nascens: aliquantulum ponticitatis habet cum acumine: vnde monstratur esse ca. ⁊ sic. Que si elixetur: acumen penitus amittit: ⁊ viscositas quam prius habuerat latenter in ea patefiet. Ideoqȝ duri grossiqȝ nutrimenti est generatiua: sed cum sui ponticitate stomachum confortat: ⁊ ventrem constipat: ⁊ tamen si moderate comedatur: bonum generat sanguinem vel nutrimentum: valet dissinteriicis cum viscositate quam hȝ ⁊ pōticitate.

¶ De melongianis.

Melongiana ca. ⁊ sic. est in fi. secūdi gra. qd̄ testificatur eius acumen ⁊ amaritudo et morsus quo lingua inficitur: idcirco conuertibilis in cholericam naturam. hec est eius ꝓprietas: vñ cutē corporis corrūpit: lentigines: ⁊ impetigines: cancrum: elephantiaȝ: duritiēqȝ ad dissoluendum apostema generat ⁊ oppilationes: et similia facit. Que vt minoris fiat nocumenti: temperetur ⁊ findatur ⁊ sale impleatur: deinde diu post in aqua calida dimittatur: postea in aliā mittatur: ⁊ bis aut ter lauetur: vt aqua qua lauatur careat omni nigredine: deinde elixetur: ⁊ aqua eiecta cum pingui carne boū seu pecuduȝ: porcorūqȝ: ⁊ similiū recoquatur. Illā aūt absqȝ carne comedere volētes coquāt cuȝ aceto: oleo omphacino: ⁊ obsomogaro ⁊ illibus.

¶ De fungis.

Fungi fri. sunt ⁊ humidi in tertio gradu. quod mollicie suiqȝ humiditate testificatur. Qui duplices sunt: mortiferi. s. ⁊ immortiferi. Immortiferi grossam habent ventositatem ⁊ humiditatem viscosam actioni nature ⁊ digestioni inobediētes: vnde illaudabiles sunt: vtpote tumorosi: ideoqȝ bonū est vt omnino caueātur. Quos comedere volētes: eorūqȝ nocumentū nō timentes: elixent atqȝ piris aut calamento misceantur: quoȝ primo iure expilso: in alia aq̄ recoquātur: ⁊ cum pipere carui zinzibere calamēto origano ⁊ similibus condiantur: ⁊ esui tribuantur: ⁊ in fine merum vetus potetur. Frigidi autē natura accipiant in fine eorūȝ zinziber oditū: diaciminum: diatrionpipereon: socrugene: tyriacam magnam: vel aliud huiusmodi nature. Mortiferi vero sunt diuerse actionis ꝑm eorum diuersitates: sunt enim quidam mortē inferentes cum sui frigiditate ⁊ humiditate velut cum sint in quarto gradu: sunt etiam quidam occidentes cum nimia viscositate ⁊ oppilatione: quam in poris ⁊ venis faciunt: ⁊ propter humores eorum ad dissoluendum inobedientes: sunt etiam quidam cum mala occidentes qualitate quam de loco habent vbi nascuntur: sicut illi qui sunt iuxta eruginosum ferrū aut pannos putridos: aut foramen reptilium: vel arbores grossos viscososqȝ humores habentes. Mortiferorum signa hec sunt: mollicies. s. viscositas: humiditas ⁊ grossitudo. Qui si per mediuȝ diuidanť ⁊ aliquantulum in aere dimittantur: putridi ꝓculdubio inueniuntur. Ignoranter eos comedentes: ita curentur: pira eis esui dentur: aut cinis cum aceto: et nitrum cum oleo potui detur: vel sal cum aceto: stercus galli siue galline cum aceto ⁊ melle. apozima etiam calamenti origani isopi ⁊ silium iuuat.

¶ Rapa calida est in secundo gradu: humida in primo. Quod concedo: ⁊ causā est: quia mediante radice rapa educatur ad holem: sicut quedā plante mediante suo fructu vnde debet esse magna ⁊ multum attrahere de nutrimento: ⁊ q: attractio fit a calido: igitur est ca. ⁊ est humida: q: multum attrahit de humido aquoso. Et si arguitur ꝙ Aristoteles dicit: ꝙ ventositas in grossa substantia fundať: sed grossa substantia: vel est phlegmatica vel melancholica et vtraqȝ frigida: igitur ⁊ rapa. Respondeo ꝙ concedatur de materia grossa absolute. Si autem comparatiue. i. respectu caloris degerentis materia grossa potest esse ca. Et si vlterius arguitur: dicit Ga. ꝙ calor debilis potens est resoluere ⁊ non consumere: calor vero fortis potens est resoluere ⁊ consumere: sed in rapa est calor resoluēs ⁊ non consumens vñ ventosa est. Et dicit pħs in quarto metheo. ꝙ calor debilis in viuentibus idem est qd̄ frigiditas: vt pȝ in reptilibus igiť cū in rapa sit calor debilis: ⁊ frigiditas. Solo ꝙ pħs intelligit de calore debili nihil imprimente: ⁊ nihil resoluente sicut in reptilibus calor debilis nihil resoluit: sed in rapa calor debilis aliquid imprimit: q: resoluit ⁊ sic non valet. Vel dic ꝙ duplex ē calor: quidam qui debetur rei in genere viuentiū: ⁊ sic loquitur pħs: ⁊ quidam in genere nutri debitus: ⁊ sic loquitur auctor: qui agit de ea inquantū nutrit: ⁊ nutrit inquantum est mixtum id est ca. Nota rapa loquendo materialiter minus nutrit borragine ⁊ lactuca: sed accidentaliter plus: quia plus tarde conuertitur in substantiam membrorū ⁊ plus immoratur in membris: ⁊ sic non est contrarietas apparens in diuersis passibus huius: ⁊ etiam auctor hic comparat ad sequendas herbas que cōpetunt ratione radicis ⁊ non ratiōe foliorū. Et nota ꝙ ꝙuis dicat pħs ꝙ radices sunt ori similes: ⁊ in ore est nutrimentum indigestum: ergo ⁊ in radice herbe: sed nutrimentum indigestum non nutrit: igiť neqȝ rapa. Solutio: ꝙ ꝙuis radices sint ori similes quātum ad initium digestionis: ⁊ quantum ad hoc ꝙ sicut per os attrahitur nutrimentū ita p radicem: tñ quantū ad cōplementum digestionis non est simile: q: in ore non complete digeritur nutrimentum. Sed in radice q̄nqȝ complete digeritur ⁊ propter hoc arguitur ab insufficienti diuisione. ¶ Queritur vtrū rapa sit melior in hyeme ꝙ in estate: videtur ꝙ nō: q: dicit Aristo. ꝙ bonitas in planta sequitur bonitatem et irrorationem plantie: vnde dicit ꝙ aqua pluuialis est ca. ⁊ hu. ⁊ plena vite: ⁊ valet ad multiplicationem ⁊ conseruationem plante: ergo cum illa irroratio plus fit in estate ꝙ hyeme: sequitur oppositum vnde ros cadit in estate. In contrarium est vulgus: q: maxime in hyeme comeditur ⁊ post gelu. Et ratio est sicut de caule fuit dictum. Ad argumentum dico ꝙ tu bene obijcies eisdem conditionibus vtrobiqȝ manentibus: sed non sic est: non enī tantuȝ attrahit in hyeme sicut in estate: ideo melius digeritur in hyeme. Nota ꝙ rapa excitat coitum: primo q: armat membrum ad coitū ꝑm erigendo: scdo q: quasdam partes habet ca. ⁊ sic rōne quarum stimulat naturam ad coitum. Item est ca. ⁊ hu. ⁊ ita materiā spermatis augmētat. ¶ Queritur quare rape ⁊ huiusmodi radices sunt ventose. Vna causa est: q: latitat sub terra ⁊ initiatur ibi digestio: ⁊ nunqȝ initiū ⁊ cōplementum digestionis sunt simul: id sunt vētose q: incōplete digeste. Secūda cā est humiditatis abundantia ⁊ caloris naturalis debilitas impotentis supra tantā materiam: ideo remanēt indigeste ⁊ per ꝯsequens ventose. Tertia cā est: q: nimis sunt in ꝓfundo terre ⁊ non possunt recipere digestionē a calore solis: ideo remanēt indigeste ⁊ ventose. ¶ Queriť quare rapa ⁊ huiusmodi radices habent magnas et folia parua supra terram. Causa est attractiue multitudo siue fortitudo. Et dicit Aui. ꝙ fortitudo attractiue diminuit expulsiuā. Secunda causa est gratia finis: q: ordinātur ad hominem mediante radice. Tertia causa est: q: dicit philosophus: natura quod addit in vna dimēsiōe diminuit in altera: vnde qd̄ addit in longitudinē diminuit in grossitiem: vnde videntur nobiles: ⁊ maxime de sabaudia habentes tibias longas ⁊ graciles et

cilen ⁊ rusticos tibias grossas ⁊ breues. ¶ Queritur qualiter rapa valeat in podagra ⁊ artetica: cum hoc dicat littera. Dico ꝙ ratione superficialis substātie cali. ⁊ hu. penetret ad membra remota: et ratione sue humiditatis lenit illa: et ratione sue caliditatis materiam podagre cōsumit ⁊ chiragre. ¶ Queritur de radice que gallice dicitur rabiz: cuius complexionis sit: videt̄ ꝙ frigide. q: dicit Auicē. ꝙ radix digerit ⁊ non digeritur: s; calida cito digerunt̄: frigida vero digestioni repugnāt: igitur erit frigida. Itē dicit philaret⁹ ꝙ calidum cito mobile: frigidū vero de difficili mobile: ergo cum radix tarde descēdat a stomacho erit frigida. In cōtrariū est auctor: dicens eā esse calidā in tertio ⁊ siccam in secundo. Ad argumentum Auicē. dicitur ꝙ Auicē. intelligit quantum ad corticem qui est calidus ⁊ siccus: et non quantum ad medullam que est frigi. ⁊ hu. Vel dic ꝙ Auicē. intelligit ratione sue compositionis ꝙ non digeritur: ⁊ nō ratione sue complexionis. Nota vlterius ꝙ ratione sui corticis confortat stomachum: sed non detur ante pastum: quia stomachum defectaret: sed detur post: quia tunc confortat retinendo cibaria in stomacho donec digerātur ratione sue caliditatis ⁊ rōne sue compositiōis. Nota vlterius ꝙ radix plus valet in via diete medicinalis ⁊ respectu partiū ꝓpinquarum: tamen respectu longinquarum ⁊ in via medicine solū semē pl⁹ cōpetit: ⁊ sic loquit̄ Auicē. de semine. ¶ Queritur de spago cuius sit complexionis. Solutio: ꝙ quantum ad suum semen est diureticū: ⁊ quātum ad radicem dupliciter potest considerari: aut ꝓut nouiter extracta est a terra: ⁊ sic est ca. ⁊ hu. ⁊ sic loquitur auctor: aut ꝓut aliquātulum reseruata est ⁊ desiccat ⁊ sic est temperata: ⁊ hoc modo loquitur Gal. Et nota ꝙ quando dicit auctor: ꝙ plus nutrit ceteris herbis: intelligit naturaliter: q: subtilioris substantie ꝙ̄ rapa. Sed rapa acc̄italr̄ plus nutrit: ⁊ sic super⁹ intelligit auctor. Nota vlterius ꝙ addendo in materiam spermatis spagus auget coitum. ⁊ sic loquitur iste auctor: sed ventositatem generando non augmētat: ⁊ hoc modo loquit̄ Gal. ⁊ Diascorides: ⁊ sic materialiter augmētat ⁊ non effectiue. Arguitur: vrinā augmentat: ergo materiā spermatis diminuit: q: vt dicit ysaac in de vrinis: quod addit in vrina superfluitati diminuit in alia. Hoc soluit̄: quia non est simile: quia sperma est superfluū residuitatis et vrina impuritatis. Et in hoc non valet ysaac auctoritas. Nota ꝙ sparagus siluestris est melior domestico: sicut capreolus siluestris domestico pl⁹ exercitat̄: ⁊ ꝑ motū sue carnes attenuant̄: sic siluestris spagus minus attrahit de nutrimento ꝙ̄ domesticus ⁊ per ꝯsequens melius digerit. Et quando auctor iste dicit ꝙ siluestris melior est domestico: quidam dicūt ꝙ intelligit in via medicine ⁊ nō nutrimēti. ¶ Queritur de baucia seu pastinaca quod idem est: vtrum sit grossi nutrimenti ⁊ dure digestionis: qd videt̄ Auiū cum sit ca. ⁊ hu. Solutio ꝙ a parte cōplexionis est facilis digestionis ⁊ non a parte cōpositiōis. ¶ Queritur q̄ plus prouocat coitum aut cruda aut cocta. Rū. ꝙ in via diete medicinalis ⁊ materialiter cocta plus ꝓuocat coitum. Effectiue tamē ⁊ in via medicine cruda plus prouocat: q: magis ventosa cum minus digesta. ¶ Queritur cui⁹ cōplexionis sit colcasia. Solutio est sicut de radice sez ꝙ rōne corticis est ca. ⁊ sic. sed ratione medulle est frigi. ⁊ sic. ⁊ hoc attestatur ponticitati. Et si arguat̄ ꝙ littera dicit ꝙ aliquātulū hz ponticitatis cum acumine: vnde mirantur esse ca. ⁊ sic. ⁊ videt̄ ꝙ male dicat: imo fri. q: ponticitas attestatur frigiditati. Rū. ꝙ ly vnde non refertur ad pōticitatē sed ad acumen: ideo sic debet legi: q: habet acumē: ideo mirantur esse ca. ⁊ sic. ¶ Queritur quem humorē habeant generare melōgiana: verū melācholicū sicut dicit littera. Rū. ꝙ sic: Quis sint ca. ⁊ sicca: ⁊ viderentur poti⁹ choleram generare: tamen q: stomachum inflāmant: quo inflammato hu. aduruntur: ⁊ sic in cho. nigrā adustā conuertuntur: ⁊ sic loquitur iste auctor. Et si detur in magna quātitate vt in via diete: oppilant: sicut dicit auctor: tamen si in via medicine dentur: cum paucum de eis sumatur: oppilationem aperiūt q: ca. ⁊ sicca. ¶ Queritur de fungis vtrum sint plante aut medium inter terram ⁊ plantā. Et videtur ꝙ plante: quia omne viuens est animal aut planta: sed fungi viuūt: ⁊ non sunt aīalia: igitur. Itē omne est quod allicit gustum ⁊ nutrit est animal vel planta: igitur. Item in principio hui⁹ auctor determinare ꝓmisit de vnoquoq; quod nutrit hominē vel animal: sed terra nō nutrit hominem: igitur erit animal vel planta. In ꝯtrarium est Auicē. dicens ꝙ sunt medium inter terrā ⁊ plantā. Nota ꝙ duplex est mediū. Vnū sm̄ veritatē ⁊ sic non sunt medium. Aliud sm̄ ꝓprietatem ⁊ sic sunt media: sicut dicit Aristo. ꝙ puer non est vir: imo medium inter animal ⁊ brutum: non sm̄ veritatem: sed sm̄ ꝓprietatem: quia magis proprietatem habet cum bruto: cum sit magis siue solum intentus circa comestionem et huiusmodi est brutum. Et vltra potes dicere ꝙ sunt plante vilissime: quia nec faciunt fructum: nec florem: neq; radicem: sicut cetere plāte. vnde sunt sicut quedam vilissima animalia in rupibus adherentia: que non mouentur motu locali vel progressiuo et huiusmodi non merentur dici animalia: imo sunt media inter plantam ⁊ aīal: sic ⁊ isti fungi sūt. ¶ Querit̄ quare fungi sunt venenosi. Una causa est distantia fungorum ad hominem qui est animal nobilissimum: ⁊ fungi sunt planta vilissima. Alia causa est: quia sicut melancholia generat̄ ex fece aliorum humorū ⁊ est venenosa ⁊ perniciosa: similiter fungi generantur ex fece terre que venenosa est. Et ideo illi qui crescūt in locis mineralibus a quibus attrahitur ferrū quod ex impuriori parte ipsius terre generatur: quia ex illa fece ⁊ impuritate: quoniā eorum nutrimentum transit per rubiginem que maxime est venenosa: ideo maxime sunt venenosi. Et etiam quia nutriuntur aliqui iuxta nucem: et oliuam attrahentes residuum nutrimenti vnctuosi quod est melancholicum: ideo tales sunt pessimi. ¶ Querit̄ quare fungi maxime crescunt post aquam tonitrui. Ratio est: quia illa aqua est subtilis substantie cali. ⁊ hu. vnde cito putrescit: ⁊ isti fungi ex putrefactiōe generantur: ⁊ ideo maxime de nocte crescunt: quia ros de nocte cadit qui cum sit cali. ⁊ humi. cito putrescit. Item quia sunt vilissime nature subito generantur: quia pauca requiruntur ad eorum generationem. ¶ Queritur quare fungi parui qui vocantur tubera sunt meliores ꝙ̄ magni. Causa est quia magni abundant in humiditate: que non potest in eis cito digeri: sed in paruis bene potest digeri: quia nō tantum abundat. ¶ Queritur q̄re poma valēt cōtra comestionē eorum: cum poma sint frigida: ⁊ ita non cōfortabūt digestiuam. Dico ꝙ rōne sue frigiditatis confortant stomachum ⁊ appetitum alliciunt: qui stomachus cōfortatus pōt supra digestionem seu maliciam illorum fungorum.

¶ De capparis.

Cappari sunt triplicis modi: ē radix: frōdes fructus. omnes ca sunt ⁊ sic. in secūdo gradu: quod eorum testatur amaritudo: ponticitas ⁊ acumen: idcirco incidunt: dissoluūt ⁊ mundificāt stomachum a superfluis: ⁊ mēstrua ꝓuocant: qui vtiliores sunt sm̄ medicinam ꝙ̄ sm̄ cibū q: illaudabilis sunt nutrimēti: vtpote cholerici: nigriq; sanguinis gn̄atiui: neruos stomachi percutiunt: vnde eiros oportet manducari ablata eis aqua ⁊ cōditos cū aceto ⁊ oleo. Qui si cum carne aut alia re comedi ab aliquo optantur: absq; coriandro non māducentur: quia coriandri natura prestat tēperiem nocumēto capparorum.

¶ De cepis allijs ⁊ porris.

Porum trium virtus acumē habet: quia de substantia acuta mixta cum grossa ⁊ terrestri: humida ⁊ aquosa: subtili: ⁊ aerea cōponūtur. Que sic possunt intelligi. Si enim vnum horum pistetur ⁊ coletur: ⁊ aliquantulū in quodam vase dimittatur: in fundo calicis fex ter-

restris acumen hūs inuenit: ꝛ succus liquorē hꝫ cū paruo calore aereo. Que inter se differūt: quia cepe ca. est in .iiij. gradu hu. in .iij. Alliū ca. ꝛ sic. in .iiij. gra. Porrus ca. in .iij. sic. in .ij. Proinde cepe comestū cū sui acumine ꝛ humiditate: malos in stomacho generat humores: sitim: inflationem: vētositatem: capitis dolorem: atqꝫ insaniā facit fumo eius caput ascendēte: ꝛ cerebrū percutiente. vnde assuescentes illud in maniā cadunt: ꝛ somnia terribilia ac melancholica cernunt: presertim si egritudinem exeuntes illud mādeucent. Si aūt ſm medicinam moderate ſm ꝙ oportet māducetur: calorem inducit: ꝛ extenuat: ꝛ incidit humores grossos ꝛ viscosos: ora venarū apit: vrinā ꝛ menstrua puocat: otiremiam mitigat: appetitum augmentat: superficiem rarefacit. Idcirco sudorem ꝛ egestionem puocat: vētrē cū suo calore ꝛ siccitate irritat: sperma cū sua humiditate augmentat: malū tñ facit nutrimentum. Crudū tñ comestū: nihil nutrimenti corpori tribuit. Si elixetur: ꝛ aqua proiecta: in alia recoquatur: dat nutrimentū bonū ꝛ plurimū: maxime si cum pinguissima comedat carne: ꝛ cū bono condimēto ꝛ odorifero condiat. ¶ Allia vero parum nutriūt: sunt nociua cholericis: ꝛ calorē naturalem habentibus. Que comesta: frigidis ꝛ humidis naturaliter vrinā puocant: ventrēqꝫ humectāt: econtrario siccis natura faciunt. Sed vt eorū calor nihil comedentibus inferat nocumētū: bis elixentur: deinde condiantur cum aceto ꝛ obsomogaro. Sunt etiā ſm medicinā: quia morsibus canis rabiosi remediū prestant. Comesta quoqꝫ forti vino superbibito: contra serpētinū morsum valent: ꝛ veneno infectis: ꝛ frigidas passiōes habētibus: sicut tyriaca magna. Multi putant alliū maiorem sitim ꝙ̄ cepe generare. vnde peccant: qm̄ non solum sitim minorem ꝙ̄ cepe generat: sed etiam nullā sitim comestū impendit: proinde a quibusdā tyriaca rusticorum vocatur.

¶ De coriandro.

Coriandrū diuerse virtutis est: qḋ testantur varietates sui saporis: habet em̄ amaritudinem ꝛ pōticitatem: ideoqꝫ Hippo. dixit ipm habere calorem p sua amaritudine ꝛ pōticitate sua: dixit esse stiptici: vnde dixit: coriandrum viride calidum est ꝛ constipans ventrem otiremiā mitigās: qḋ post cibū acceptū somnū pstat Sꝫ diascorides intēdit illḋ frigidū esse dixitqꝫ illud scrophulas dissoluere: qḋ Gal. negauit dicēs impossibile esse scrophulas frigiditate curari: q̄ grossi sunt ꝛ duri humoris. Dixit iterū Gal. intētione dias. intelligere nō valeo scrophulas frigiditate curari: ꝛ coriādrū frigidū esse dicētis. sapor eiꝰ amarus est: amaritudo aūt significat calorē extenuantem: sed ſm cibum durus digestioniqꝫ inobediens. Quod si misceatur cum aceto ꝛ maligranati agrestis succo: tēperiē sumit: vnde calorem extinguit stomachi: ſm medicinam vero congruit: q: succus eius mixtus cum cerusa aceto: litbargyro ꝛ oleo ro. fit ꝯ cal. apostemata ꝛ cholericas pustulas. Qḋ si misceatur cum mica panis ꝛ farina lentis: cōtra erisipilam de grossis humoribus ortā. vnde Diascorides qḋ ꝛ Gal. affirmauit Oportet huiusmodi inquit cataplasmatis confectionem in statu apostematis non in initio poni: quia in initio necessaria est res infrigidans ꝛ dolorem mitigans non dissoluens ꝛ vulnera aperiens.

¶ De ruta.

Ruta duplex est: domestica et siluestris. Siluestris ca. est ꝛ sic. in quarto gradu. domestica in tertio. vñ domestica melior est ad digerendum: q: virtutē incidendi habet: et grossos viscososqꝫ humores extenuandi: vētositatem ꝛ inflationem dissoluere: ventrē humectat: proinde iuuat inferiora intestina. Quod si coquat eiusqꝫ apozima potui detur: torsionem tollit: ꝛ ventris dolorem de ventositate viscosisqꝫ humoribus factum. Rursus si coquatur in oleo ꝛ clystere ex eo factum fuerit: grossam dissoluit ventositatem: grossisqꝫ et globosis intestinis suspensam. In vino cocta potuiqꝫ data: fit contra hyposarcam.

¶ Queritur cuius complexionis sunt cappares. Rñdeo: in cappare est duplex substantia. Quedam calida ꝛ sicca superficialis expansa per totum: ꝛ in cappare dñatur: ꝛ ideo quoad hanc ponitur in gradu ca. ꝛ sic. Est alia substantia centralis pauca ꝛ occulta frigi. ꝛ sic. ꝛ quoad hāc nō ponit i gra. Et ad hoc qḋ dicit Auicē. ꝙ cappares fructificāt sicut cucu. sed identitas fructificationis sequitur illam naturam complexionis ꝛc̄. Rñdeo ꝙ duplex est similitudo. Quedam materialis ꝛ essentialis. Et quedam accidentalis ꝛ formalis. Dico ergo ꝙ cappares fructificāt sicut cucumer quātū ad formam exteriorem: quia habent fructus similes in forma ꝛ sic loquitur Auicē. nō tamen quātum ad materiam nutrimentalem que est cali. ꝛ sic. respectu capparum. Nota ꝙ si capparis sumatur via cibi in magna quantitate tunc oppilat: quia operatur tunc ratione sue substantie: sed si sumatur in pauca quantitate: deoppilat: quia tunc operatur per suam complexionem calidā ꝛ siccam: ꝛ tunc datur via medicine: et non generat sanguinem melancholicum grossum. ¶ Queritur quare capparis habet ꝓprietatem in egritudinibus splenis: ꝛ ipsum proprie respicit: non sic vero alia membra sicut epar: vt dicunt isti versus. Gaudet epar spodio: mace cor: cerebrum quoqꝫ musco. Pulmo liquiritia splen cappare: stomachusqꝫ galanga. Membra quoqꝫ veneria congaudent satirione. Ego dico ꝙ a tota specie respicit splenē: ꝛ in illis nō queratur ratio: vt dicit Auicē. sed soli experimento credatur. Secūda causa est: q: splen est frigidus ꝛ siccus: ꝛ capparis ca. ꝛ sic. ꝛ ideo splenē confortat: quia discrasia innaturalis appetit contraria: quia illis sanatur ꝛ reducitur ad temperamentum. Item in splene est melancholia: vnde receptaculum est melancholie ipsum oppilantis: ꝛ capparis sua ca. ꝛ sic. deoppilat: ꝛ cum hoc alterat suam malā discrasiā fri. ꝛ sic. Sed non sic epar respicit: quia eius substantiam cito passibilem dissolueret ratione sue caliditatis ꝛ siccitatis. Tertia causa est: q: q̄dā sunt diuretica fundata in subtili substantia: vt flos genestre: ꝛ semen raphani: ꝛ illa respiciūt membra remota ꝛ deoppilant ea: quedā vero i grossa substantia vt radix raphani: ꝛ huiusmodi deoppilant mēbra propinqua ꝛ ipsa respiciunt. Quedam vero in mediocri substantia vt cappares ꝛ ista respiciunt ꝛ deoppilāt mēbra media sicut est splen. Nota ꝙ radix capparis quantum ad partes ꝓpinquas est magis diuretica: sed quātum ad longinquas semē est magis diureticū: ꝛ sic nō capit Auicē. sed primo modo: ꝛ ideo radix est magis diuretica capiendo ꝑ̄ctius: sed non pro longius: imo semen. ¶ Queritur cuius complexionis sit cepe. Solutio: quantum ad complexionem essentialem ꝛ radicalem est ca. ꝛ sic. Sed quoad accidentalem ꝛ fluentem est cali. ꝛ humi. quia in cepa abundat humiditas nitrosa ꝛ salsa accidētaliter: sicut patet de fructibus qui radicaliter sunt frigidi ꝛ sicci: tamen accidentaliter sunt humidi. ¶ Querit vtrum cepa generet hu. phlegmaticū

sicut dicit Ras. Rñ. per se ⁊ materialiter generat cholerã effectiue tamen ⁊ accidentaliter generat phlegma hac via q: vt dicit Isa: cepa hȝ acumen rõne cuius pũgit ⁊ mordicat intestina ⁊ stomachum: ⁊ facit cibaria cito exire ⁊ phlegma est prauũ humidũ a cibo indigestũ: vt dicit phũs in topicis. ⁊ hoc modo loquit̃ Ras. Uel dic ꝙ materialr̃ hȝ phlegma generare: quia vt dicit littera: cepa maxime est euaporabilis vnde per viam reumatismi fumi ab ea resoluti petunt caput Sed dicit Halr. ꝙ quando ascendũt reumata calida descẽdunt reumata frigida: ⁊ ita descendẽdo conuertũtur hmõi fumi in phlegma. Nota ꝙ cepa nocet cerebro. Una cã est: q: vt dicit Gal. cepa habet proprietatem inficiendi cerebrum ⁊ ita nocendi. Secũda causa est quam tãgit littera: quia est maxime euaporatiua: ⁊ ita caput replet ⁊ eius miringas distendit. Item habet acumen ratione cuius ipm̃ mordicat ⁊ pungit: sed ab extra administratũ non est ita euaporatiuũ ⁊ sic rõne complexionis non nocet: sed ratione sue substantie cito euaporabilis: ⁊ quando ab extra applicatur nõ euaporat: sed dissoluit. Et si arguas ꝙ Gal. dicit ꝙ illa que valent extra valent intra: vñ que cito putrefiunt extra ⁊ intra igitur si succus cepe exterius applicatus capiti dolorem eius mitigat: vt dicit Auicẽ. sequitur ꝙ ⁊ intra sumpt⁹. Solutio Gal. intelligit de illis que principaliter agunt: vt de medicinis: ⁊ non de illis que agunt ⁊ patiũtur vt cepa. ¶ Querit̃ q̃re cepa ⁊ alia hmõi acumia hñtia vt allia: exteri⁹ emplastrata faciunt rupturam: non autem interius quãdo comeduntur: cum tamen membra interiora sint passibiliora exterioribus. Una causa est: quia sicut vult Auicẽ. medicine est agere: cibi vero pati. cũ ergo extra, emplastrata administrant̃ in via medicine: igit̃. si intra administrant̃ via cibi ⁊ ꝓpter hoc non agunt: imo patiunt̃ ⁊ nutriũt. Item intus recepta multiplici digestione degerũtur: ⁊ a sua ꝓpria natura spoliantur ⁊ maxime alterantur. Secunda causa est quã tãgit Gal. scȝ abũdãtia phlegmatis ĩ stomacho que eis occurrit ipsa reprimendo: non autem sic quando extra applicantur. Tertia causa est: quia in stomacho vadunt per concauitatẽ eius: non tangẽdo substantiam eius: sicut tangunt cutem: quãdo extra emplastrant̃. ⁊ omnis actio fit per contactum vt dicit Arist. Quarta causa est quam tangit Gal. quia: diu ⁊ per magnum tempus morantur supra cutem: non autem in stomacho: ⁊ omne agens requirit tempus debitum ad suam operationẽ: igitur. Quinta causa est admixtio humorum cum eis in stomacho ⁊c. Nota ꝙ cepa valet in passionibus oculorum: quia est abstersiua: quia calida ⁊ sicca. Secũda causa est: quia fm Aristo. in de celo ⁊ mundo: in anteriori parte cerebri omnes sensus sunt situati: quia ergo cepa extra applicata ratione sui acuminis mundificat cerebri partẽ anteriorem per lachrymas mittit oculos: sed ab intra dicta euaporat: ⁊ ideo nocet. ¶ Queritur quare cepa valet in fetore oris. Rñdeo ꝙ fetor oris quandoq; causat̃ vicio spũalium: vt in ptysicis ⁊ leprosis: ⁊ iste non potest curari. Aliqñ causatur ex mala complexione stomachi siue humorũ vicio: ⁊ iste fetor manifestatur ante cibum: ⁊ per potum vini odorifer sedat̃. Tertio modo causatur vicio cerebri vt ꝓpter hu. corruptum existentem in cerebro: vnde quando aer attrahitur per nares vna portio currit ad cerebrum: ⁊ secũ defert aliquid de odore illius humoris putridi: quãdo expiratur alia vero pars aeris currit ad cor: ⁊ talis fetor curatur ꝑ medicinas ad hoc valentes: ⁊ per aromaticas species. Quarto modo causatur vicio gingiuarum putridarum: ⁊ hic sedat̃ per abstersiua odorifera vt per galangã. hoc modo causatur ꝓpter humores putridos existentes in stomacho: ⁊ hunc fetorem remouet cepa: quia incidit ⁊ diuidit rõne sue caliditatis ⁊ siccitatis illos humores: ⁊ pungit stomachum ad illos expellendum. Nota ꝙ cepa lubricat ventrem ratione sui acuminis: quo pungit ⁊ mordicat stomachum ⁊ stimulat: ⁊ ista de causa transmittit̃ cholera mansiua ad intestina ad excitandum expulsiuam: vt volunt auctores. Secunda causa est quia habet cepa humiditatẽ nitrosam lubricatiuam: q: omne humidum lubricatiuum. Nota vlterius ꝙ cepa cruda plus imprimit via medicine ⁊ cocta via cibi. ¶ Querit̃ que allia sint calidiora: aut nata in regione calida aut frigida. Solutio ꝙ in frigida ratione constrictionis pororum et reductionis ⁊ vnionis caloris naturalis: sed in calida regione fit exhalatio ⁊ tractio caloris naturalis ad exteriora. Et si arguatur ꝙ Serapion dicit ꝙ calor naturalis iuuatur a celesti: igitur. Distinguendũ est: quia intelligit quando calor naturalis est debilis: quia quando est fortis destruitur a calore celesti qui plus est non destruens debilem: sed fortem sibi resistẽtem calorem. Et causa huius est: quia quanto aliquid imprimens inuenit materiam magis resistentẽ tanto fortius imprimit: ⁊ ꝓpter hoc aqua calida citius cõgelatur ꝙ frigida: igitur cum calor sit fortis in allio: igitur cum debilitat: nõ sic vero in hydrope: quia est calor naturalis debilis. Uel dic ꝙ Serapiõ intelligit quãdo calor naturalis agit in materiam morbi ⁊ non cibi. Uel dic ꝙ depereunte adiuuat debilitando suum cõtrarium: vt in hydrope: ⁊ nõ addendo in calorem naturalem de per se. ¶ Queritur vtrum allia valeant contra sitim: vt dicit Gal. in de simplici medicina. Respondeo ꝙ sitis causatur quandoq; ex inanitione membrorum: vt patet in ieiunantibus: ⁊ ita sedatur per potum vini. Secũdo modo per calefactionem remotorum mẽbrorum: sicut renum: ⁊ ita non potest sedari nisi per potum aque frigide mixte cum aceto: quia acetum facit aquam penetrare vsq; ad renes: que est obtuse substantie. Tertio modo causatur sitis ex mala complexione stomachi sine vicio humorũ: ⁊ ista per potum aque frigide curatur. Alio modo causatur sitis ꝓpter supercalefactionem aeris frigidi spũalium sine hu. vicio: ⁊ ista sedatur per attractionem aeris frigidi: vt dicit Constantinus. Quinto modo causatur ꝓpter abundantiam male materie in stomacho vel spiritualibus existentis: ⁊ sic causatur per allium: quia ratione sue caliditatis ⁊ siccitatis abstergit ⁊ mundificat ⁊ incidit huiusmodi malam materiam sitim causantem: ⁊ sic loquitur Gal. loco allegato: ⁊ sic non est inconueniens ꝙ allia causent sitim vno modo ⁊ sedent alio modo. Et sic allia magis habent sedare sitim ꝙ cepa: quia magis abstersiua. ¶ Queritur vtrum valent contra venenum: cum Platearius dicat ꝙ sunt tyriaca rusticorum: ⁊ innuit ꝙ valet contra omnia venena. Respondeo ꝙ valent effectiue contra omnia venena: quia incidunt ⁊ consumunt: sed formaliter nõ: q: nõ valet hoc modo contra venena calida. ¶ Queritur cuius complexionis sint coriandra. Rñdeo ꝙ quãtum ad duplicem substantiam superficialem sunt calida ⁊ sicca: ⁊ in ista fundat̃ amaritudo quã habẽt: ⁊ ratione istius dissoluũt apostemata: sed quantum ad substantiam centralem sunt frigida et sicca. et quantum ad istam loquitur diascorides qui dicit ꝙ sunt stiptica. ¶ Nota ꝙ ruta valet contra fluxũ sanguinis ipm̃ desiccando ⁊ consumendo: ⁊ etiam cauterizando cum sit calida et sicca: non autem valet condensando infrigidando ⁊c. Nota vlterius ꝙ valet contra sacrum ignem abstergendo ⁊ mundificãdo ratione ca. ⁊ sic. sue: ⁊ non valet alterando. Nota ꝙ domesticarum eiusdem speciei est cali. siluestri: sed non est verum de illis que sunt diuerse speciei sicut ruta siluestris et domestica. ¶ Querit̃ q̃re mustela querit rutam: ⁊ fricat se cum ruta quando vult pugnare cõtra serpentem. ⁊ quidã lupi inquirunt eam ad acuendum dentes: ⁊ bufo feniculũ ad recuperandum visum: vt dicit phũs in libro de animalibus. Respondeo ꝙ sicut saliua hominis ieiuni est venenũ contra bufones: quia eis contrariatur a tota specie. Similiter ⁊ ruta est venenum contra serpentem: ⁊ ista animalia bruta habent cautelas innatas: ⁊ hoc ratione sue vtilitatis respectu hominis qui non habet illas innatas: imo acquisitas. Uel dicendum quia ruta est dissolutiua: ⁊ serpens est debilis coagulationis quare serpẽtem interficit ratione sui horribilis odoris etiam quem serpentes fugiunt. ¶ Queritur quare dicitur: Ruta viris venerem minuit: mulierib⁹ auget. Ratio est quia coitus consistit in temperamento: ⁊ mulierũ frigiditatem ⁊ humiditatem distemperatam ruta reducit ad temperamentum: igitur. Unde dicit ꝑhũs ꝙ mulieres plus appetunt coitum in estate ꝙ in hyeme: quia in estate tẽperantur per caliditatem ⁊ siccitatem estatis: sed viri sunt minime distemperati isto distemperamẽto.

¶ De cymino.

Cyminū calidū est in tertio gradu: siccū in secūdo; vētositatem dissoluit: dolorem ventris & torsionem placat. coctum cum cibariis ventositatem generantibus eam tēperat. Simili modo hoc faciunt nigelle. habent autem nigelle aliam proprietatē: quia occidunt lumbricos si potentur.

¶ De aneto.

Anetū cali. est in fi. secūdi gra. sic. in medio. ventositatem & inflationem & tumorem dissoluit. cuius rami si in oleo cocti fuerint: diuretice virtutis sunt: & inflationē dissoluūt: laboriosos mitigant: somnum prestant: humida apostemata ad sanitatem pducunt. Semen eius bibitū vrinam pvocat & lac augmentat: ventrem de humorum putredine mūdificat: dolorem & tumorem laborēq; dissoluit: habet etiā pprietatē extinguēdi singultum de plenitudine. Quod si vratur fit cali. & sic. in tertio gradu. valet contra vulnera putrefacta & diuturna in veretro nata.

¶ De carui.

Carui cali. est & sic. in tertio gra. hʒ aliquantulum acuminis. vnde congruit frigidos humores habentibus: ventositatem expellit: digestiuam vim confortat: vrinam prouocat: lumbricos et cucurbitinos expellit.

¶ De pipere.

Piper calidū est & siccū in quarto gra. valet frigidos & humidos habentibꝰ stomachos. adiuuat digestiuā virtutē: & est fm medicinā; quia si immiscet in electuario optimum fit cōtra diuturnam tussim; que de grossis humoribꝰ est. & pectus: pulmonē: & stomachum de viscoso phlegmate mundificat: ventris inflationem et ventositatem aufert: vrinam pvocat.

¶ De zinzibere.

Zinziber ca. est in tertio gradu: humiditatem habet: licet sensui non appareat: quod testificatur: quia putredini apparatum est: vtile est frigidis: ventrem soluit: humiditatē desiccat: digestiuam virtutem adiuuat: ventrem humectat.

¶ De cinamomo

Cinamomum calidum est in tertio gradu: stomachum confortat: quia aromaticum est; oppilationem epatis aperit: & mēstrua: & vrinam prouocat.

¶ De croco.

Crocus ca. est & sic. in primo gradu: stomachum confortat: epatis oppilationem aperit: anhelosos iuuat: vrinam & menstrua pvocat: & membra debilia oīa confortat.

¶ De mastice.

Mastix ca. est & sic. i secūdo gradu: stomachū confortat: vrinam pvocat: & indigestionem adiuuat.

¶ De sinapi.

Sinapis ca. ē & sic. i medio quarti gradus humiditatē capitis & stomachi desiccat. Qr si cum blitis cibi detur: stomachum de grossis humoribus mundificat villis eius se adnectentibus.

¶ Queritur cuius cōplexionis sit cyminum. Nota q̄ quedam ponunt in gradu ratione sue compositionis formalis: & hoc mō aqua in altiori gradu ponit frigida q̄ psiliū: q: frigidior est. Quedā ponuntur in gradu effectue: dicit per effectum quem inducunt: & hoc modo in altiori gradu ponitur psilium q̄ aqua: & istis modis nō ponit hic cyminū in gradu. Quedā ponitur in gradu ratioe etatis: & sic cū cyminū in sua prima etate sit humidū que humiditas reprimit caliditatem: sic est calidum inter tertium & secundum: & siccum inter primū & secūdum: & sic loquitur Auicē. aut ponitur in gradu ratione etatis complete: in qua abundans humiditas consumitur: nec suum calorem reprimit. & hoc modo ab isto auctore ponitur in gradu: & si in excedenti quātitate daretur lederet sensum: vt posset obiici: sed cyminum non datur in magna quantitate: q̄a permiscetur cum cibariis.

¶ Queritur verū emplastratum super percussionem & liuorem habeat turpem & fedum colorem & sanguinem congelatum & mortificatū remouere: interius vero administratū ecōtra vt dicit platearius: q: hʒ colorē fedū gñare. Nota q̄ abstergēdo immūdicias & suggillationes cutis: vt dicitur oīa acuta calida & sicca valet i maculis cutis: & sanguinē mortuū consumendo & abstergendo. Item quia habet aliquam ponticitatem prohibet fluxum hu. & sic emplastratū valet cōtra liuorem: & sic loquitur Iohānitius de bono colore quando dicit q̄ cutis coloratur p̄ in exigentiam humoris existētis sub cute. Et nota q̄ cyminū comestū in parua quātitate & raro bonū colorē facit: in magna tamen quātitate & sepe nocet: q: cum sit ca. in tertio & sic. i secundo choleriȝat nimio sanguinē: qui choleriȝatus penetrās ad cutem fedum colorem generat: & sic loquitur Auicē. & platearius. ¶ Queritur verū anetum somnū prestet. Respondeo cum littera q̄ sic q̄ñ datur corpori distēperato patiente torsiones a ventositate in vētre cum ventositates cōsumat: in corpore tamen tēperato impediret somnū. Nota q̄ anetum maturat apostemata remouendo: abstergendo: & consumendo humiditatem aquosam abundantem in apostemate: & sic intelligit auctor non tamen maturat: naturalem calorem qui in calido & humido fundatur confortando: sed lana succida & oleum tēperate sunt res calide & humide. Nec fluxum materie crude ad locum repercutiendo & constringendo poros membri apostemati: q: hoc modo repercussiua maturat. ¶ Querit verū anetum augmentet lac. Solutio q̄ quedā augmentant lac & generant materialiter: sicut bona cibaria: quedam vero excitatiue: vt continua attractio mamille. Unde dicit phus: q̄ per cōtinuam tractionem potest vir etiam puella habere lac: quia in illa cōtinua attractione fit dolor: et sicut fertur dolor prouocat reuma: vnde humores fluunt ad mamillas & ibi per naturam mamillarum in lac conuertuntur. Quedā generāt lac pungēdo mamillā: vt dicit Aristo. q̄ fricatio mamillarum cū vrtica generat lac in mamillis. Quedam vero faciendo penetrare sanguinem ad mamillas: & sic ca. & sic. & omnia diuretica: sicut anetum augmentant lac. Item aliqñ impedit trāsitꝰ sanguinis menstrui ad mamillas p̄pter ventositatem grossam existentem inter mamillas et matricem & illos meatus oppilantem: & hoc modo adhuc anetum generat siue augmentat lac: nō tamen sperma: imo diminuit quia est in pauca quantitate respectu lactis & magis passibilis: rōne cuius citius consumitur & desiccatur ab aneto. ¶ Queritur quare anetum sedat singultum & tamen vomitū pcurat. Cā huiꝰ est: q: singultꝰ causatur ex vētositate interclusa inter partes siue parietes stomachi quā natura intendit expellere: & sic curat singultū anetum consumēdo: & etiā potus. vnde dicit phus q̄ pluuia abscindit magnū ventum per eandem viam: q: ventus est ex ventositate magna & pluuia ratione sue humiditatis habet illam abscindere. Sed vomitum habet anetum pcurare: quia datur stoma

cho plectorico resoluit: et non potest cōsumere: cū nō sit tāte caliditatis q̄ cōsumat: q: non est cali. nisi in secundo gradu: facit ergo qđ pōt. dissoluit fumos qui resoluti faciūt phātasticā repletionē in ore stomachi: et stomachus tunc sentiens nocumētum euomit. Sed ventositatē consumit in singultu q: illa ventositas erat iam generata: et facilius est consumere tantūmodo q̄ resoluere et consumere simul. Nota q̄ vomitus prouocat multis modis. Uno modo phantastice replendo os stomachi sicut anetum. Quedā vero retinendo in stomacho et raphanꝰ. Quedā faciendo supnatare in ore stomachi: vt omnia vnctuosa. Quedā rōne sue quantitatis. et sic docent practici doctores in stomacho forti et difficile vomenti puocare vomitum post multa cibaria: quia tunc non est stomachus ita auidus in retinēdo cibum sicut ante cibū vnde post cibum facilius euomit. Quedā vero vomitū puocant attrahēdo humores siue superfluitates ad stomachū sicut sunt medicine vomice: et iste sunt fortes: q: tā a partibꝰ ppinquis q̄ remotis attrahūt. Nota q̄ anetū vt dicit auctor ventositatē expellit in corpore iam gn̄atā: nō tamen in corpore nōdum generatā: quia non est potens resoluere et consumere simul ppter suam debilem caliditatem: sed bene cōsumere iam generatā. ¶ Queritur vtrū piper cōpetat in regimine sanitatis. Itē querit quare omnia frigida in quarto gradu sunt venena vt inscipiamus opiū: sed calida in quarto gradu non sicut piper. Solutio istius manifestabit solutionē alterꝰ: quare dico q̄ vna causa est: q: calidū est amicū nature: frigidū vero nō. Secūda causa est: quia vt dicit Aristo. viuere est motus spūalis a centro ad circūferētiam: mori vero econtra. vnde dicit q̄ vita est primo in corde: et postea diffunditur a corde ad alia mēbra. Item vltimo est vita in corde: q: vltimū qđ morit est cor: q: calor naturalis i vltimo refugit ad cor: tāq̄ ad suā minerā fm qđ recitat Gal. q: ipse posuit manū suā in aīali mortuo iuxta cor internum: et inuenit tantum calorem q̄ mirus fuit: q: igitur calidum mouet motu vite: et frigidū econtra: igitur. Tertia causa est melior et subtilior: q: quedā est complexio humana radicalis: et ista est inter verū temperamētū et primū gradū. Quedā est complexio fluēs que est eleuata vsq̄ ad scđm gradum. vñ est ca. et hu. in secūdo gradu. Unde dico q̄ calida in quarto gradu non distant a cōplexione humana fluente nisi per duos gra. et ppter hoc non sunt venena. Sed frigida in quarto distāt a cōplexione humana fluēte p sex gra. quia p quattuor prima distant a cōplexione fluente. Itē a vero tēperamēto siue radicali: qui est inter tēperamentū et primū gra. distāt p vnū gra. et ecōuerso radicalis distat a fluente per vnū: et ita frigida in quarto maxime distant a cōplexione humana ppter quā maximam contrarietatem sunt venena respectu cōplexiōis humane. Et sic ad argumētū dicit q̄ piper et calida in quarto gra. sanis competūt in parua quātitate. et tu obiicis de magna quantitate cū arguis q̄ ca. in quarto destruūt sensum. Uel dic q̄ ca. in quarto cōpetūt cū aliis cibariis et non per se. Et nō sic de euforbio: q: ē venenum a tota specie et non piper: sed solū rōne cōplexionis. Sed ista solutio nihil valet: q: litargyrū et sulphur sunt venena a cōplexione et nō tamen a ppietate: ergo et similiter piper. Ideo dicas q̄ litargyrū et sulphur sunt venena rōe sue substātie grosse que non potest a natura corrigi sicut substātia piperis que est subtilis: et per cōsequens passibilis. Et de euforbio dic q̄ quis fundet in substantia subtili: dic tamen q: gn̄at ex supfluitate arboris cū sit eius gūmi: ideo est venenū: nō aūt piper: q: nō gn̄atur ex supfluitate arboris cū sit fructꝰ nutritus ex puriori parte nutrimenti arboris. Uel dic q̄ euforbiū receptum in corpore cito penetrat: et non potest expectare actionē nature: sed piper multū morat: igit. ¶ Queritur vtrum oēs species piperis sicut leucopiper: macropiper: melanopiper sint cōplexionis eiusdē. videt q̄ sic: cū sint eiusdē arboris fm Platearium: sz cōplexio est via ad speciē: igitur. In ōtrium est Auicē. dicēs q̄ piper albū et longū ca. et hu. est in secūdo gradu et nigrum in quarto. Rñdeo q̄ quātum ad complexionē radicalē sunt eiusdē cōplexionis: et ista cōplexio radicalis est via in speciē. Sed quātum ad fluentē que quotidie diuersificatur non sunt eiusdē cōplexionis: q: albū piper et longum colligunt viridia ab arbore: et ideo humiditatē hūt reprimētē caliditatē. Sed piper nigrū colligitur siccum et cōplete maturatū: non habet tantā humiditatem: imo nullā: ideo est calidū et siccū in quarto. est enim rugosum quod attestat defectui humiditatis vt patet i senio. ¶ Querit quare piper valet in tenebrositate oculorū. Rñ. q: rōne sue ca. et sic. abstergit sordicies oculi: et oculus debet esse tersus et politus. Secunda causa est: q: fm Aristo. cerebrū et oculus sunt eiusdē nature: cuius signū est: q: vtrumq̄ maxime debilitatur in coitu et parit: vnde oculus cōpatitur cerebro et dicit q̄ cerebrū diues est in virtute aīali pauper vero in naturali. vnde est fri. et hu. q: ergo piper habet calorem siue virtutē naturalē confortare vt digestionē: q: ca. et sic. ideo digestionē cerebri cōfortat et ipm reducit ad tēperamentū: et per ōsequēs oculū cum sit eiusdem nature cum cerebro. vnde dicit phs q̄ oculus est nature aquee: cuiꝰ signū est quia si pungat ocu: cōuertitur in aqueā subam et in eam dissoluit. et hoc dicit Aristo. in de sensu et sensato. Tertia causa est: quia cerebrum directe superponit stomacho: et ideo cum piper confortet digestionē stomachi: similiter et cerebri: et per consequēs oculi. ¶ Querit cuius cōplexionis sit zinziber: videt q̄ calide et sicce: q: Auicē. dicit q̄ caliditas intensa et perseuerans associat sibi siccitatē: ergo cum in zinzibere sit caliditas excellēs: q: ca. in tertio vt dicit littera: videt q̄ sit siccū. Item dicit Auicē. q̄ zinziber magis calefacit q̄ piper: sed piper associat sibi siccitatē: ergo multomagis et zinziber. In ōtrium est auctor dicens q̄ est ca. et hu. Item cito putrescit. vt dicit Isa. sz mater putredinis est humiditas: igit. Solutio: q: radicaliter est ca. et sic. et sic intelligit Auicē. fluenter tamen est humidū: q: multū abundat in humiditate: cum sit radix latitans sub terra: nec possit ad plenū calor celestis digerens imprimere nec illā humiditatē cōsumere sicut facit in pipere quod exponitur aeri. Ad argumētū igit dicitur q̄ zinziber plus calefacit .i. tardius et fortiꝰ: sed zinziber plus calefacit .i. citius. Et possemus dicere ad argumentum in ōtrium q̄ illa humiditas non est naturalis: ideo cito putrescit. Nota q̄ zinziber cōstipat si detur in magna quātitate: et sic intelligit Auicē. loquēs auctoritate Alcāne. et etiā si detur ventri constipato a fecibus duris. Sed cōstipato ab humoribus viscosis laxat eos incidendo et dissoluēdo. etiā rōne sue humiditatis lubricat: et rōne sui acuminis pungendo intestina etiā laxat et sic intelligit Isa. ¶ Querit de hoc qđ dicit Auicē. q̄ piper laxat econtrario mō q̄ scamonea: qđ est hoc dictu. Rñdeo q̄ scamonea in modica quantitate sumpta restringit: sicut narrat Gal. de quodā iuuene q̄ erat cōstipatus: et sumpsit parū de scamonea q̄ feces desiccauit: sed in senectute habuit fluxum ppetuū et immoderatū. et conuerso est de zinzibere: q: in modica quātitate sumptū laxat: quia tunc per humiditatē tēperatur: sed in magna quātitate sumptū desiccat et constipat rōne sue magne caliditatis. Nota q̄ zinziber rōne sue humiditatis remollit maculā oculorum: et rōne sue caliditatis abstergit: incidit et diuidit maculam. et dicit Gal. q̄ q̄ habent scutes innatas melius operatur: et zinziber habet istas duas innatas: igitur. ¶ Queritur quare cynamomū bonū odorē facit: gariofili vero generant fetorē in ore. Causa est: q: cynamomū boni odoris est: imprimit odorē in humido saliuali: vnde tantum consumit quantum resoluit: sed gariofili licet bonū odorē imprimāt in humido saliuali: cum tamen non tantū cōsumāt quātum resoluūt: illud quod resoluitur inuiscatur inter dentes et gingiuas: et ideo putrescit: et sic fetorē generāt. ¶ Itē queritur quare frequēs vsus et continuus istarum specierū aromaticarū generat fetorem anhelitus et tamen paucus et nō frequens generat bonū. Ratio est: q: que nimis frequētātur plus resoluunt q̄ consumant: igitur. ¶ Querit quare cortex subtilis cynamomi melior est grosso. Cā est: q: cynamomū est cortex arboris gn̄atus ex superfluitate nutrimēti arboris: et ita quāto grossior tantomagis attestat impuritati et econtra. Secunda causa: q: cortex subtilis attestat plante iuueni: grossus vero antique: sz in iuuene plāta est maior calor: et ita subtilior et magis digerit q̄ grossus. ¶ Querit quare cynamomū cito frangibile vituperatur. Ratio est: q:

significat privationem humiditatis: rõne cuius laudabat. ¶ De croco quero vnicũ: quare delectat stomachũ: tamẽ maxime confortat cor. Ad hoc dico ſm Auic. ꝙ crocus dicitur opponitur acetositati: ⁊ q: acetosa habẽt stomachũ confortare: igit. sed q: est aromaticus: ⁊ oĩa aromatica habẽt cor confortare: igit. Item penetratiuus est ⁊ diuisiuus per minima: ⁊ ꝓpter hoc recreando spũs confortat virtutem vitalem cuius domiciliũ est cor. ¶ Queritur quare mastix est frenũ scamonee. Causa est: q: ſm Gal. sup ꝓnosticas: ois medicina scamoneata nocet stomacho: ⁊ mastix inter oĩa gũma stomachum confortat: ideo interponit se inter stomachũ ⁊ scamoneã ne ei noceat: ⁊ ideo scamonea debet grosso modo puluerizari: ⁊ mastix subtilissime hac de causa: ⁊ etiã q: meli⁹ attrahet a longinquis sic: nec ita poterit adherere villis stomachi: vt excoriet ipm. ¶ Nota ꝙ sinapis stringit vrinã ⁊ egestionẽ ꝓuocat: q: rõne caliditatis sue ⁊ acuminis pungit intestina: ⁊ cõsumit materiã vrine. Et nota ꝙ nocet cerebro: ⁊ fedo naribus rõne sub̃e sue euaporabilis maxime ideo fumi acuti ab eo resoluti petũt caput mordicãdo: ⁊ cerebrũ sentiens suũ nocumentũ repellit eos ad nares: igitur carũcule eũ nariũ maxime sunt sensibiles. ¶ Querit quare sinapis cerebrum iuuat: spũalia vero ledit: ecõtrario est de allijs ⁊ eruca: iuxta illũ vsum. Allia pectoribus prosunt: cerebroqꝫ sinapis. Causa est: q: sinapis est subtilis substantie ⁊ euaporabilis: vnde fumi ab eo resoluũtur calidi ⁊ sicci qui alterant malam discrasiam cerebri fri. ⁊ hu. ⁊ postea sic põt caput cito se exonerare ab illis fumis: transmittẽdo ad nares: cũ sint subtiles. Sꝫ in stomacho nõ morant rõne sue subtilitatis: ⁊ ꝓpter hoc nõ possunt imprimere in spũalib⁹ ⁊ ꝓpter hoc iuuant cerebrũ: sinapis tñ nocet spũalib⁹: sed econuerso est de allijs eruca ⁊ alijs acuminibus: q: dure sunt substãtie ⁊ grosse: ⁊ nõ cito euaporant: vnde diu morant in stomacho: ⁊ tunc imprimũt in spũalibus si tarde euaporant ad cerebrũ: ⁊ cũ ad ipm euaporãt: non potest se cito exonerare ab illis: ideo ledunt cerebrũ ⁊ iuuant spũalia.

¶ De aceto.

Acetum moderate infrigidat ⁊ fortiter desiccat causa defectionis sue frigiditatis: q: de duabus componitur naturis. frigiditate videlicet essentiali que ꝓ sui acetositate est. et accidentali humiditate acquisita de ebullitione ⁊ putredine. omne enim acetum est in initio dulce: sed cum coquitur calore solis ⁊ aeris ⁊ ebulliens non habuerit vim qua custodiat: putrescit: ⁊ excoquitur eius liquor: ⁊ in acetositatem vertitur. ideoqꝫ acetũ infrigidat in primo gradu: et desiccat in tertio: vnde ꝓpter sue humiditatis ⁊ frigiditatis debilitatẽ perforat velociter corpus vsqꝫ ad loca remota: ⁊ facit ibi illũ qd̃ i vino iam fecerat. Cã subtilitat' est calor quẽ acquirerat ab ebullitione. Ceteri vero liquores nõ habent illam subtilitatem simili modo: sicut vue agrestis liquor: et maligranati: pomiqꝫ citrini ⁊ similium. horum actio plus in vicinis ꝙ in longinquis operat locis. vnde Gal. volens stomachi refrigerare calorẽ aut membra sibi vicina: malorumgranatorum succum: aut vue amare: aut pomi citrini accipiebat: vtile enim est: quia in stomacho morantur ꝓpter simplicitatem frigiditatis eorum. Volenti quidem refrigerare membra a stomacho remota: conueniens est acetum: habet enim vim viam facientem: qua ad loca longinqua dirigitur: idcirco est dissolutiuum ⁊ extenuatiuũ: quod calefactiuũ potui datũ: orthomiã habentibus subuenit: ⁊ sanguinem ⁊ lac coagulatum in stomacho dissoluit: fit contra venenosa ⁊ mortem inferentia: sicut est opium: iusquiamus: euforbium ⁊ similia: diuturne tussientibus et phlegmate occurrit: nocet tñ nouiter tussientibus: tussi maxime sicca exagitatis: ꝙ si coquatur cum cibis: vel aliqua re manducetur: erit stomachi confortatiuum: appetibilem vim excitat ⁊ augmentat: malisqꝫ repugnat humoribus ad stomachum venientibus.

¶ De obsomogaro.

Obsomogarus ca. est in primo gradu. virtutem habet mundantem ⁊ colantem: pectus enim purificat: pulmonẽ atqꝫ stomachum de grossis humoribus ⁊ putridis: saporem cibis prestat: ventrem humectat: in femore dolorem seu sciaticã habentibus mitigationem tribuit: siue manducetur: siue clysterizetur: ⁊ vulnera sordida de eo loto mundificant neqꝫ per sanas partes dilatant. Garus etiam de piscibus minoris est caloris ꝙ obsomogarus: pisces enim frigidi sunt ⁊ humidi: ⁊ ideo garus eorum temperatus est.

¶ De sale.

Sal calefacit moderate multisqꝫ desiccat: q: cõpositum est ex duabus qualitatibus vna est colatiua et incisiua: altera vero est coadunatiua ⁊ cõstipatiua: queutreqꝫ desiccantes sunt. Ideoqꝫ sal desiccat in tertio gra. calefacit in secũdo. qd̃ tamen duobus modis est. Metallinũ videlicet ⁊ marinum. Marinũ autem fit in lacubus: quas salinas vulgus vocat: vel fit de aqua maris estiuo calore cocta. Metallinum laudabilius est maxime qd̃ caret lapidib⁹: ⁊ ẽ clarum obtusum et equale. Marinum vero bonum est si sit candidissimũ tñ quale metallinũ. vñ Dia. Sal metallinũ forti⁹ est marino. qd̃ Gal. negauit. dixit eñ actionẽ illorũ fore equalẽ. In initio dissoluunt ⁊ mũdificant grossorũ su perfluitatẽ ⁊ putridorũ humorum. deinde que ex eis remanent desiccant ⁊ consumunt: quibus finitis naturalem corporis coadunãt humiditatem: ⁊ constrictã conseruant: ⁊ poros cutis claudunt: vt illa humiditas putredini non appareat. ſm medicinam non conferũt. dãt eñ cibis condimentum: saporitatem atqꝫ acceptabilitatẽ digestiuã vim adiuuantem.

¶ Superius determinauit auctor de condimentis solidis siue de illis que habent suum esse a natura: hic autem de liquidis que habent suum esse ab arte vt aceto. ¶ Querit vtrum sapor in aqua salsa sit a ꝓpria natura ipsius: videt ꝙ non: q: dixit phus in libro de sensu ⁊ sensato: ꝙ aqua est materiale principium ad omnes sapores: sed nullam tale habet saporem a ꝓpria natura: quia indifferenter se habet ad omnes sapores: ergo neqꝫ saporem habet ſm phm: igitur. Secunda ratio: sapor est passio nutrimenti: vt dicit phus: ergo quod caret nutrimẽto caret sapore: quia propria passione separatur a subiecto: sed aqua non nutrit cum sit simplex: vt dicit ysaac in dietis vniuersalibus circa principiũ: ergo aqua non habet saporem. Tertia causa est: quia omnia elementa carent sapore vt dicit phus. Quarta causa est: quia qualitates priores sunt in elementis: ⁊ in illis qualitatibus solum quibus elemẽta sunt contenta: posteriores vero qualitates sunt in mixtis et has sequitur sapor sicut effectus propriam causam: igitur. Quinta causa: aqua est materia ⁊ principium omniũ saporum: ergo habet saporem qui est principium omnium saporum: huiusmodi autem est sapor insipidus ſm ysaac: ergo aqua salsa est insipida essentialiter ad minus: sed sapor insipidus non est sapor nisi abusiue ⁊ priuatiue cũ sit materia ad omnes sapores: ⁊ hic sapor

est in omni aqua: igitur. Ad oppositum: sapor est sequela cō
plexionis et firmat suam speciem s̄m ysaac. vnde non dere-
linquit complexionem: sꝫ semper eam sequitur: aliter enim
non cōfirmaret complexionis speciem: sed cōplexio frigida
et humida materialiter est in aqua salsa: ergo in eadem erit
sapor. Item color plus distat a complexione ꝙ̄ sapor vel ab
elemētis: quia sapor firmat complexionem: nō aūt color: sꝫ
color ⁊ cōplexio est in elementis: ergo ⁊ sapor: igit̄ sapor
est in aqua: ꝙ color sit in elemētis pꝫ: q2 plato distinguebat
elementa per sapores: ergo s̄m complexionem color est in
elementis. Respondeo ꝙ aqua salsa non est alicuius sapo-
ris s̄m suam natur̄. vnde dicit pħus ꝙ omnes aque in prin
cipio sal fuerunt dulces vel insalse. Ad primū in contrarium
dico ꝙ cōplexio est duplex. Una que est combinatio duarū
qualitatum: ⁊ hec in elemētis. Alia est que resultat ex com-
mixtiōe qualitatum elementoꝝ in mixto: ⁊ hec est in mixtis
⁊ hanc complexionem sequitur sapor ⁊ non primam de qua
arguit. Ad secundum dico ꝙ color vno modo dicitur extre-
mitas perspicui cuiuslibet corporis sicut luminis: et hoc
modo color est in elementis ⁊ in corporibꝰ supercelestibꝰ.
Alio modo dicitur extremitas perspicui in corpore termina
to: ⁊ hoc modo est in mixtis: ⁊ hic color sequitur complexio-
nem mixti: non autem elementorum. ¶ Queritur quomo
do generetur salsedo in mari seu in aqua. Et videtur ꝙ non
a calore solis: quia dicit pħus in libro de sensu ⁊ sensato: ꝙ
nullus sapor potest generari ex actiōe caloris solis in aqua
maris: ⁊ a nullo alio generatur salsedo in mari: sicut dicunt
philosophi: ergo salsedo in mari a natura ꝓpria ⁊ non a ca-
lore solis causatur. Secundo: sapores fiunt per viam dige-
stionis: sed aqua maris nullo modo digeritur a calore solis
igitur. Tertio: dicit pħs in libro de sensu ⁊ sensato: ⁊ in libro
vegetabilium: ꝙ corpora saporosa pinguia sunt ⁊ nutriunt
sed aqua maris nec nutrit nec impinguat s̄m pħm: ergo
non est saporosa: ergo non recipit salsedinem a calore solis.
Contrarium dicit pħs: ⁊ Haly in cōmento: ꝙ salsedo est in
mari ꝓpter adustionem factam in ipsa a calore solis. Solu-
tio s̄m pħm ex actione caloris solis ⁊ reuerberatione radio-
rum ipsius supra mare resoluuntur partes subtiles maris
⁊ remanent terrestres que permixte cum aqua maris effi-
ciunt ipsum salsum. Ad rationem in contrarium dico ꝙ non
sufficit substātia aque maris ad habendam salsedinem: sed
adhuc requirit̄ ꝙ partes terrestres et aduste per calorem
solis cōmisceantur cum ipsa aqua: ⁊ reducant ipsam salsedi-
nem: sicut patet in cinere: qui cum miscet̄ aque reducit eā
ad naturam salsedinis: ⁊ hoc solummodo non soluit rationes
quia in nullo tangit eas. quare aliter dicendum ꝙ sapores
dupliciter generantur. Uno modo per viam generationis
⁊ hoc modo actio caloris solis nullum saporem generat in
aqua: ⁊ sic intelligit pħus. Alio modo per viam resolutiōis
subtilis a grosso: ⁊ hoc modo actio solis efficit mare salsum.
¶ Queritur quare aqua maris non minuitur. Ratio est:
quia sicut fit continua resolutio a calore solis: ita etiam con
tinua restauratio per pluuias ⁊ continuum fluuiorum flu-
xum. Nota ꝙ aqua dulcis simpliciter et absolute subtilior
est salsa: sicut vinū aceto. Et scias ꝙ subtile dicit̄ dupliciter
Uno modo in complexione: et sic aqua salsa subtilior dulci
Alio modo in substātia ⁊ hoc dupliciter. Uno modo ꝓpter
tenuitatem partium sicut crystallus et vitrum. Alio modo
ꝓpter fortem penetrationem partium: ⁊ isto modo vltimo
acetum est subtilius vino: ⁊ aqua salsa dulci: sed non simpli
citer quoad compositionem: quia videmus pondus super-
natare in mari ⁊ non in aqua dulci: igitur partes maris sunt
grossiores. Nota ꝙ aqua salsa est magis calida ꝙ̄ frigida: q2
s̄m Gal. partes aduste vincūt aquosas: igitur quia corpus
calefacit ⁊ desiccat ponit̄ calida ⁊ sicca. Nota ꝙ duplex est
actio solis. Una est resoluere: et per hanc separat subtile a
grosso. Alia est ingrossare ⁊ coagulare residuum: ⁊ sic sal ge
neratur a calore solis. Nota ⁊ melius pro solutione quoꝝ-
dam obiectorum ꝙ aqua cōsiderata a parte sue cōplexionis et
nature: per quā agit dissoluit sal: ⁊ ab ea non generatur hoc
modo: sꝫ cōsiderata a parte sue substātie siue nature materia
lis: ⁊ priuata frigiditate per actionem solis sal non dissoluit

immo illud generat materialiter. Nota vlterius ꝙ ex aqua
dulci potest fieri sal sicut ex salsa: ⁊ per calorem ignis sicut
solis. Nota vlterius ꝙ calor solis vel ignis agens in humi-
dum adurendo non tamen complete causat colorem nigrū
sicut patet in carbone: sed complete adurendo causat albū
vt patet in sale ⁊ ossibus combustis. ¶ Queritur quare sal
prepōderat omnibus metallis dempto auro. Ratio est: q2
ex partibus terrestribus valde generatur: ⁊ grauitas est de
ꝓprietate terre. Nota ꝙ Constantinus considerat salis cō-
plexionē absolute: ⁊ ideo ponit ipsum in tertio gradu. ysaac
autem per comparationem ad corpus humanum: quod ve
hementer desiccat ⁊ calefacit: ideo ponit ipsum in quarto gra
du. Nota vlterius ꝙ sicut dicit Constantinus in libro gra.
sal conseruat humiditates in carnibus: nec sinit putrescere
ipsas. qd̄ cōcedimus. Et si arguatur ꝙ est cōsumptiuum hu-
miditatum: ergo non conseruat. Respōdetur ꝙ dissolutio
⁊ consumptio vno modo fit per resolutionem humiditatis
a rebus calidis ⁊ siccis: ⁊ hanc non cōseruat sal: sed dissoluit
⁊ consumit. Alio modo procedit per viam corruptionis hu-
miditatis ⁊ putredinis: ⁊ hanc corruptionem humiditatis
conseruat sal: ⁊ prohibet a putredine. Et per hanc prohibet
dilatationem vulnerum: que dilatarentur ꝓpter corruptio
nem putredinis: quam sal consumit. etiam sal est stipticum
⁊ sic constrictiuum ⁊ vnitiuum: quod nō habet per suam ca
liditatem: sed siccitatem. Nota ꝙ hac via ratione sue abster
sionis conseruat colorem in auro ⁊ argento: sed si ponatur
gladius ferruginosus etiam sal mundificat: sed nō ferrugi-
nosū ingrossaret̄ eius humiditas in superficie gladij: ⁊ ipsum
redderet ferruginosum. ¶ Queritur quare sal conseruat
carnes a putrefactione ⁊ non piper s̄m Constantinum: cum
piper sit magis calidum: ⁊ calidi sit cōseruare. Solutio: que
dam sunt calida habētia magnā virtutem resoluendi ⁊ cōsu
mendi humiditatem corporis sicut piper. Quedam que vir
tutem habent resoluendi ⁊ non consumēdi sicut allia. Que-
dam calida que consumunt humiditates: non tamen peni-
tus: ⁊ talia habent conseruandi carnes virtutem: sicut myr
rha ratione sue caliditatis dissoluit humiditates: ⁊ ratiōe
siccitatis cōsumit eas: ⁊ ratione stipticitatis consolidat cor-
pus myrrhatum: piper aūt nō ita se habet: ideo ⁊c. ¶ Que
ritur a quo causetur acetum: videtur ꝙ a frigido: quia dicit
ysaac in dietis vniuersalibus ꝙ sapor acetosus attestat̄ fri-
giditati: igitur. Item s̄m Aristotelem simile generatur ex
suo simili: igitur cum acetum sit frigidum a frigido genera-
bitur. In contrarium est Gal. in de simplici medicina dicēs
⁊c. Item omnis putrefactio a calido fit: sed acetum per pu-
trefactionem generatur: igitur. Item vina in tempore cali-
do cito conuertuntur in acetum: igitur a calido fit. Solu-
tio: ꝙ prima causa generationis aceti innaturalis est debili
tas caloris in vino: et defectus virtutis retentiue et regiti-
ue illius. Sed secunda causa complens et perficiens est ex-
terior calor: istum calorem extra trahens: ⁊ quia calor nō est
nisi in humido extrahitur cum suo humido: ⁊ sic inducitur
frigiditas ⁊ siccitas: ideo acetum est frigidū ⁊ siccū. Ad pri-
mum dico ꝙ attestatur frigido tanꝙ̄ primo sufficienti: ⁊ nō
efficienti. Ad secundum ꝙ in generatione vniuoca verū est
sed in equiuocā nō. Uel ꝑ se frigidū est nō ꝑ accidēs: vel calor
per accidens seipsum consumit consumendo suum humidum
⁊ intendens se multiplicare: sic est de calore in aceto. Sed
vltra sic arguitur: sapor acetosus sequitur complexionem
frigidam effectiue ⁊ conseruatiue vt dicit ysaac in vni. die.
sed acetum est saporis acetosi: igitur generatur a frigido:
⁊ non a calido. Item Gal. de simplici medicina dicit ꝙ ace-
tum generat̄ redeundo ad priorem statū: vt ad statū agre-
stē: sed status primus agreste est frigidus: igitur acetum est
a frigido ⁊ nō calido. ¶ Querit̄ vlterius quare acetositas
in stomacho fit a frigido: vnde humores acescunt propter
phlegma: ⁊ similiter in lacte fit acetositas a frigido: sꝫ extra
nō sed a calido vt patet in vino. ¶ Postea querit̄ vtrū ge
nerēt acetum per putrefactionem: videt̄ ꝙ non: q2 putre-
factio fit per ca. ⁊ hu. sed resoluunt̄ in generatione aceti. vn
de remanet fri. ⁊ sic. igit̄. Ad oppositū est Gal. ꝙ acetū nihil
aliud est ꝙ̄ vinum mortuum. Ad primū dicendū ꝙ in gene-

ratione aceti multa cõcurrũt. gñatur enĩ acetũ p cõsumptio nem partium ca. τ hu. τ he partes sunt vinose: τ remanent partes terrestres vna cum aquosis: τ ex vtrisq3 hʒ acetum qualitatẽ: actiuã ab aquosis: sed a terrestrib⁹ passiuã. Dico ḡ q̃ illud qđ primo opaŕ ad gñationẽ aceti est debilitas ca loris naturalis τ p ɔ̃sequẽs ṽtutis regitiue cõseruãtis vitã in vino: τ hoc modo corruptio vini naturalis est: q: a princi pio intra. τ defect⁹ caloris nihil aliud est q̃ frigiditas: ideo prima causa gñationis aceti est frigiditas. Secunda causa est caliditas cõtinentis extra sicut in qualibet alia re: τ ista caliditas dicit Gal. extrahit caliditatẽ interiorẽ ad exterio ra quando calor intra debilis est: sed qñ est fortis non extra hit vt in vino forti: q: subiectum ei⁹ cal. est humidũ: ideo ca lidũ humedo secũ trahit humidũ: τ sic cã potestatiua gña tionis aceti ẽ calor externus. Ad argumẽtũ dico q̃ duplex est pncipiũ. Formale τ hoc est frigidũ.: τ huic pncipio attestaŕ sapor. Aliud est principiũ effectiuũ vt caliditas exterior: q̃ nõ imponit p se: ʒ p accidens extrahẽdo calorẽ naturalẽ: τ sic putrefactio facit ipm esse fri. τ sic. Ad aliud dicẽdũ q̃ aceto sitas agreste est naturalis: τ sm ordinẽ nature: sed in aceto est contra nature ordinẽ τ p viã corruptionis. Item acetosi tas agreste est in substãtia grossa τ confortat stomachũ: sed in aceto est in subtili substantia τ penetrat neruos τ nocet stomacho: licet gñatio agreste sit p caloris defectũ: tñ non preter intentionẽ nature: sed natura ibi facit acetositatẽ vt ex hac fiat transitus in dulcedinẽ: sed in aceto est acetositas cõtra ordinẽ nature: ideo requirit illud qđ est contra naturã hoc aũt est putrefactio: igiŕ. Ad aliud dico q̃ eoꝝ que gene rãt. quedã per se generãt: τ sic cali. a calore gñatur. Alia aũt generãt per accidẽs sicut in omni putrefactione: τ sic primo calefacit: secundo infrigidat: sed infrigidatio diutius durat τ sapor sequit cõplexionẽ manentẽ nõ fluentẽ: adeo dicitur sapor acetosus fri. τ siccus. Ad aliũ q̃situ dico q̃ acetositas q̃ sq3 generatur in lacte: q: calor naturalis extinguiŕ: τ par tes frigide manifestãtur. Secunda causa est: q: partes cali. τ hu. sunt superius: ideo cito separanŕ vt partes q̃ faciunt butyrũ: τ tũc remanẽt partes caseate τ serose. Scđo modo gñatur acetositas a calore digerente τ tendẽte ad dulcedi nẽ: sicut sunt primo fructus pontici: secũdo acescunt: tertio dulcescunt. Tertio modo gñatur acetositas p defectũ dige stionis τ regiminis ṽtutis: sic gñaŕ in stomacho: quia calor nõ potest cibũ digerere: τ ideo sicut in fructibus debilis ca lor nõ facit dulcedinẽ: ʒ acetositatẽ: sic est in stomacho respe ctu cibi τ caloris debilis. Itẽ sic sequeret q̃ agẽs intenderet ge nerare dulcedinẽ: quare esset dul. qđ non põt esse pp̃ter de fectũ caloris nature primo modo: q: aliquãtulũ trãsmutaŕ ab agẽte: quare relinquiŕ in dispositiõe media vt in acetosi tate. Et nota q̃ sunt hydropisis vel fit a frigiditate excedẽ te τ calorẽ naturalẽ mortificãte: vel a caliditate resoluente τ frequẽtius fit primo modo: sic τ acetositas dupliciter fit sed a caliditate frequẽtius. ❡ Queriŕ q̃ partes in gñatione aceti infrigidanŕ: vtrũ partes vinose vel aquose aut terre stres. Et arguiŕ sic: respectu eiusdẽ ẽ gñatio τ corruptio: ʒ corruptio caliditatis est in partibus vinosis: ḡ in illis est in troductio frigiditatis. Itẽ dicit Gal. illud qđ putrefit in ge neratiõe aceti sit frigidũ: hmõi sunt partes vinose: putrefiũt eẽ: ergo sunt fri. Cõtra: dicit Gal. q̃ ptes vinose exhalãtur ergo nõ remanẽt in aceto: igiŕ nõ sunt frigide. Solutio: q̃ partes vinose putrefiũt: sed terrestres infrigidanŕ: τ huius vna cã est: q: partes aquose sunt ibi simplices τ recipiũt ele menta alteratiõẽ. Ad ʒ dicẽdũ q̃ tũc vini remoueŕ: ʒ ma teria remanet: vñ partes vinose quãtũ ad materiã remanẽt q: tãtũ implet doliũ acetũ sicut vinũ. Sʒ corruptio attribuiŕ ptib⁹ vinosis: q: ṽtus eoꝝ corrũpeŕ: frigiditas ṽo terrestrib⁹ q: primo infrigidãtur: q: intra se habẽt cãm frigiditatis.

❡ Quarta particula de aĩalibus.

In prima licet particula competenter de animalium naturis dixerimus: τ de com plexionib⁹: iuuamento τ nocumẽto eoꝝ vniuersaliter scripserimus: Oportet ta men in hac particula specialiter de singulis aperte tractare: vt huius particule intentio cordibus legen tium tenaciter infigaŕ. Fit ergo nobis necesse quã dam superioris particule repetere: idest de omnibus que sub elementis constãt disputare. Que videlicet aut sunt nascentia: aut animalia; vtraq3 scilicet hu mane nature repugnantia vtpote mortifera: veluti de animalibus sunt serpentes. de nascentibus terre lolium. Aut sunt humane nature competentia τ nu tritiua: sicut de animalibus caro pecudum et suum: de terrenascentibus grana. Aut sunt humane natu re incongrua: nullam tamen lesionem inferentia: vt ericius τ lepus. de nascentibus autem erobus τ lu pinus. Que autem sunt humane nature inutilia cũq3 nocentia: aut non sunt bene nutribilia: sicut hec que diximus: aut nullum nutrimentum ministrantia: ve luti coloquintida; scamonea: elleborus: anacardus: et similia: quoniam nostra est intentio de nutribili bus scribere: non oportet vt de alio dicatur.

❡ De diuisione animalium.

Dicimus ergo q̃ omne animal generaliter bifarie diuiditur. Aut enim siluestre: aut domesticũ. Siluestria vero animalia sunt calidiora τ sicciora τ digestibiliora: sed il laudabile nutrimentum generantia pp̃ter multitu dinem motus τ laboris eoꝝ: τ pp̃ter calorem τ sicci tatem sui inhabitati aeris: quod fit pp̃ter calorẽ so lis τ pp̃ter indigentiam vmbre ea a sole operientis. Unde siluestria animalia minus boni sunt nutrimẽ ti in quantitate τ qualitate: nisi sola siluestria capri na: q: superfluitate caloris motus τ laboris quẽ asse uerũt: eoꝝ naturalis temperaŕ frigitudo. Ideoq3 ni mio eoꝝ exercitio saporis carnium τ odoris graui tas amputatur. adiutorium etiam digestiue virtuti datur vt facillime optimeq3 caro digeratur. Cetera vero animalia domestica ad siluestrium cõparationẽ calorem τ siccitatẽ habent temperatiorem pp̃ter sue quietis et aeris tẽperiẽ. proinde sunt nutribiliora et laudabiliora: grossiora tñ τ duriora ad digerẽdum. Rursus oĩa siluestria vel domestica aĩalia tripliciter diuidunŕ. Aut enĩ sunt masculina: aut feminina: aut castrata. Masculina ṽo oĩa: femininis sunt calidiora τ minoris humiditatis: sunt etiã laudabiliora τ dige stioni faciliora. Feminina ṽo q: minorẽ hñt calorẽ τ humiditatẽ maiorẽ: ad digerendũ sunt tardiora. Ca strata ṽo q̃uis pp̃ter humiditatẽ feminis sunt vici na: in calore tñ est discordãtia: q: calor eoꝝ inter vtrũ q3 serũ est mediocris. Castrata ṽo aĩalia maiorẽ q̃ femina hñt calorẽ τ minorem masculinis: ideo digestibiliora feminis sunt. Rursus vnũquodq3 ho rũ femininoꝝ simulq3 ac masculinoꝝ: aut est lactẽs: aut adolescens: aut in iuuẽtute perfectũ: aut decrepi tũ. Lactẽs ṽo calidius τ humidius aĩalibus oĩbus: atq3 tenerioẽ hʒ carnẽ pp̃ter sanguinẽ naturalẽ sue cõplexioni dñantẽ. pp̃ter hoc igiŕ sunt q̃dã aĩalia in suo genere humida sicut porci τ pecudes: q̃ necessa rio de duabus partibus habent humiditatẽ. et eta te scilicet τ complexione: quare quod ab eis genera

tur est viscosum: digestioni difficile: facile tamen de
stomacho descendit: sed difficillime a membris dissol
uitur: viscosū generās phlegma: maxime si nō sit ex
masculinis aīalib⁹. Q: si fuerit aīalia ī suo gñe sicca:
sicut caprina ⁊ bouina: suarū complexionū siccitas
cum humiditate etatis temperat̄: vnde sunt leuiora
⁊ digestioni competentia: maxime si masculina sunt.
Ideoq̄ lactentiū corpora caprina ⁊ bouina sunt lau
dabiliora porcinis ⁊ pecorinis: que quidē omnia pe
nitus laude indigent. Animalia in iuuentute manen
tia calidiora sunt lactentibus in qualitate: in quanti
tate vō minime: est enī eorum caro siccior: pro sue na
tiuitatis remotione: vnde animalia si sunt sicca: sicut
boues ⁊ capre habent siccitatē ex duabus partibus:
scꝫ etate ⁊ cōplexione: sunt ergo dura ac indigestibi
liora: ad dissoluendū tarda: illaudabile queq̄ nutri
mentum donātia. Q: si sunt animalia genere suo hu
mida: sicut pecudes: porci: naturalis eorum humidi
tas cum sua siccitate temperat̄: idcirco iuuenes por
ci ⁊ pecudes meliores sunt iuuenibus bobus: ⁊ ca
pris. Animalia vō annualia inter lactentiū humidita
tem ⁊ iuuētutis siccitatē temperata sunt: ideoq̄ oīa
ista vnum annū habentia sunt laudabiliora propter
eorum humiditatis ⁊ siccitatis temperiē. Meliora
tamen sunt animalia que naturaliter sunt calida: ca
lor enī eorū adiumentū sue digestioni dat: vnde lau
dabile nutrimentū generant. Propter hoc ergo ani
malia porcina: caprina: bouina: ceteris sunt meliora
vel vtiliora: quoniā naturalis calor eorum vehemen
tior est ⁊ dominātior. Decrepita quidem aīalia sunt
sicciora ⁊ duriora: q: naturalis calor eorum defectissi
mus est: extinctioniq̄ ꝓpinquus: ⁊ eorum vicinitus
humiditas finienda: ⁊ q: virtus eorum digestiua est
defecta: accidentaliter acquisiuerūt humiditatē cru
dam ⁊ innutribilē: ideoq̄ ad digerendū difficilia: ⁊
ad dissoluendū tardissima: illaudabilē chimū: vtpote
viscosum phlegma generātia: sed tamen si naturali
ter fuerint calida minus nociua erunt. Econuerso si
fuerint frigida pessimā inferunt lesionē. Hac de cau
sa decrepite pecudes minus capris sunt nocine. Cō
stat ergo sanguinē q̄ de vetulis hircis: capris: agnis
lactentib⁹ vel similibus ouibus vetulis generatur:
pessimū esse: causa eius pessimitatis non est vna: sed
diuersa. Hircorū vō ⁊ caprarum pessimitas: fit pro
pter duriciem suarum carnium sucoꝫ tarditatē dige
stionis: ⁊ propter acutum sanguinē quem generāt.
Hirci autem peioris sanguinis sunt generatiui q̄ ca
pre. Pessimitas agnorum lactentiū vel ouium vetu
larum fit propter humiditatis ⁊ viscositatis copiam
⁊ superfluitatem phlegmatis quam generant: vnde
comesta priusq̄ sint digesta stomachū egrediuntur.
Adolescentes quidē pecudes licet malignitati per
tineant etatis: tamen siccitas humidā eorum tempe
rat complexionē: vnde sunt laudabiles digestioniq̄
faciles: ⁊ bonum chimū generant. Vitulorū non la
ctentes: ⁊ qui in augmento sunt: iuuentuti videlicet
vicini sunt meliores ⁊ digestibiliores adolescentib⁹
pecudibus ⁊ lactentibus. Castrata vō bouina sunt
meliora illis propter saporitatē ⁊ molliciem suarum
carnium vnde facillime digeruntur. Boues autē ⁊
capre in ea qualitate sunt dure carnis ⁊ sicce: in qua
porci ⁊ pecudes sunt viscosi ⁊ humidi: ⁊ propter hoc
iuuenes porci ⁊ pecudes sunt meliores bobus ⁊ ca
pris in iuuentute existentibus: licet boues ⁊ capre
sunt deteriores. Idcirco lactentia hedulina sunt con
uenientia multimodas habentibus complexiones
propter temperiem quam habent. Sunt etiam com
moda egritudinem exeuntibus. Simili modo capri
na ⁊ pecorina bouinis ⁊ porcinis animalibus melio
ra esse fatentur. Sufficit illis disputatio de nutrimē
tis animaliū: oportet ergo nos particulariter quod
restat subsequamur: ⁊ congruū deo fauente vniuscu
iusq̄ animalis naturam ⁊ nutrimentū dicamus.

¶ Superius determinauit ysaac de dieta sumpta a terre
nascentibus sicut a granis: fructibus: herbis. Hic autem de
sumpta ab aīalibus: ⁊ primo determinat de sumpta a gressi
bilibus: scdo a volatilibus: ibi. Volatilia. ¶ Primo querit
de nutrientibus quantū ad potentiā nutriendi: ⁊ primo vtrū
quodlibet mixtum habeat hominem nutrire: videtur q̄ sic:
quia dicit Aristoteles secundo de generatione: q̄ ex eisdem
sumus ⁊ nutrimur. Itē pīa. in dictis vniuersalib⁹ dicit q̄ nō
agunt simplicia in cōposita: quēadmodū composita in cō
posita: ista ergo duo tangūt simplex non esse causam nutri
tionis: ergo cum quodlibet mixtū maxime recedat a simpli
citate omne mixtū nutrit. Item dicit philosophus in de ge
neratione q̄ in elemētis qualitates sunt vltimate: in mixtis
vō fracte: ergo est maior repugnantia elementi ad elemen
tum q̄ mixti ad mixtum: ⁊ tamen vnum elementum potest
conuerti in aliud: vnde dicit philosophus q̄ omnia elemen
ta sunt materia igni: vnde omnia possunt conuerti in ignē:
ergo multomagis mixtum quodlibet potent nutrire homi
nem. In contrariū est auctor in littera dicens q̄ sunt quedā
terrenascentia que repugnant nature humane: nec habent
nutrire hominē vt lolium: ⁊ quedam animalia: vt serpētes
⁊c. Ad hoc dicunt quidā q̄ quodlibet mixtum non nutrit: q:
ad hoc q̄ aliquid nutriat aliud: oportet q̄ habeat aliquā si
militudinē potentialē cum illo quod nutrit: sed multa sunt
non habentia cōuenientiā cum natura humana sicut metal
la ⁊ similiter venena ⁊ huiusmodi: igitur. Ad primum argu
mentum soluūt per fallaciam consequētis: q: non sequitur
q̄ si simplex non nutriat q̄ propter hoc compositū non nu
triat. Ad scdm dicunt q̄ non est simile de elemētis ⁊ mixtis:
quia elementa sunt propinqua materie: vnde q̄cito vna for
ma remouetur ab vno elemento: tamcito ibi introducitur
alia forma noua: sed non est sic in mixtis: q: plura requirun
tur ad generationē mixti q̄ elementi. Alii dicūt ꝯtrariū sustinen
tes q̄ quodlibet mixtū hꝫ potentiā nutriendi: ⁊ si nō nutriat
defectus non prouenit a parte mixti: sed a parte caloris di
gerentis: ⁊ concedunt rationes hoc probantes. Ad rationē
in contrarium quod obijcis q̄ auctor dicit q̄ multa ⁊c. q̄ nō
nutrire est dupliciter: aut nullo modo: ⁊ sic nō intelligit au
ctor: aut prauo nullo modo nutriunt: ⁊ sic intelligit auctor:
⁊ propter hoc talia dicit non nutrire: ⁊ hoc habetis a philo
sopho dicente q̄ non geometricum hoc potest esse: aut nul
lo modo: aut prauo modo: vnde illa negatio potest esse in
genere: ⁊ sic loquitur iste: aut extra genus: ⁊ sic tu obijcis.
¶ Queritur vtrum venenū habeat hominem nutrire: vi
detur q̄ sic: q: dicit Auicē. ⁊ Ga. q̄ medicine est agere: ali
vō pati: sed venenū est medicina: ergo. Itē magis repugnat
venenū nature humane q̄ elementū: cum elementum vt
aerem quotidie respiremus: ⁊ aquā potemus: ⁊ tū elemen
tum vt volunt auctores nō nutrit: igit̄ multomagis nec ve
nenum. In cōtrariū est Auicē. auctoritate Rufi qui dicit q̄
napellus nutrit: vnde dicit q̄ quedam puella nutrita fuit
ex napello qui est venenum: ⁊ est napellus radix cuiusdam
plante in transmarinis partibus: in qua radice habitant
plures mures maxime venenose: vnde est venenum. Et di
cit Galienus ⁊ Auicen. q̄ si datur aliqua medicina corpori

humano in tam parua quātitate ꝙ non agat in corpus conuerretur: ⁊ tamen omnis medicina est nature humane contraria ⁊ venenosa: igitur. Sed nota ꝙ si venenū det̄ in magna quantitate non nutrit: sed interficit: sed in pauca bene nutrit. vnde dicit Galie. ꝙ anteꝙ aliquod agens imprimat suum effectū in aliquid oportet ꝙ detur in decenti quantitate: ⁊ ꝙ habeat tempus debitū: ⁊ ponit exemplum de scintilla ignis: q: licet sit ignis: tamē non inflāmat q: est in nimis parua quantitate. Item q: statim extinguitur nō remanet sufficiēti tpe. Similiter dico ꝙ de napello ex quo fuit puella nutrita parum accepit nec ei nocuit: sed tamen sic multe vices in fine adunate fuerunt venenum. Primū est solutū per hoc. Ad primū dico ꝙ licet medicine sit agere: non tamē ita quinetiam eius sit pati: ⁊ similiter cibi non est ita pati quin sit etiam agere: q: omne agens physicū dum agit patitur: ⁊ dū mouet mouet̄: vt dicit philosophus: ꝗuis principaliter eius sit agere. Ad secundū dico ꝙ non est simile de elemento ⁊ misto: quia ex elemento non potest fieri mixtū: ⁊ q: venenum est mixtum: igitur potest nutrire vt dictū est. ¶ Queritur vtrum venenum spolietur sua propria forma quando nutrit hominē: videtur ꝙ non: quia dicit iste auctor inferius ꝙ lac recipit diuersitatē f̄m herbas ex quibus animal nutritur: ergo multomagis venenū spoliabitur a sua forma in tertia digestiua: nunc quando comedit animal herbas acetosas lac est acetosum: et quando dulces dulce. Item dicit Auicen. ꝙ impossibile est quin calidior sanguis generetur ex allio ꝙ lactuca: ergo cum constat ꝙ aliū in tertia digestiua non omnino spoliatur a sua forma: ergo nec venenum. Item dicit Auicena ꝙ puella que fuit nutrita ex napello interficiebat milites solo oculo: ⁊ galline comedentes eius sputum statim moriebantur: ⁊ constat cum ꝙ hoc non esset si venenum spoliaret̄ penitus a sua forma in tertia digestiua. In cōtrarium videmus: q: dicit Galie. ꝙ nutritio est perfecta assimilatio nutrimenti cum nutrito: igitur cum venenum assimiletur perfecte nature humane que non est venenosa: non erit plus venenosum. Item vnūquodꝙ fortius agit in illud in quod imediate agit ⁊ continue ꝙ in illud in qđ interrupte ⁊ mediate: ergo cum napellus ex quo nutrita fuit puella: immediate egerit in puellā et continue ⁊ tamen non eam interfecit: videtur ꝙ non interficiet alios respicientes: sed constat ꝙ ipsam puellam interficeret si non spoliaret̄ a sua forma ⁊ malicia: igitur cum nō interficiat est expoliatū a sua forma quādo nutrit. Ad hoc dicunt quidā ꝙ napell⁹ ex quo nutrita fuit illa puella: nō spoliabat̄ a sua forma ⁊ nec malicia: cuius signum est interfectio militū solo oculo. Ad primū argumētū in cōtrariū ꝙ nutritio est perfecta assimilatio: responsū fuit superius capitu. de lactuca de similitudine in pūcto, ⁊ latitudine: ⁊ ꝗuis in fine sic minime partes fuerint in venenū conuerse: tñ nō interfecerūt puellam propter assuefactionē. Ad secundū patet solutio p̄ assuefactionem ⁊ insuefactionē: q: erat identicus cum puella: et contrarius maxime militib⁹ propter insuetudinē. Alij sustinent contrariū dicētes ꝙ spoliatur sua forma quādo nutrit. Ad duo prima argumenta iā patet solutio: q: licet lac ex herbis acutis sit aliquātulū acutū: ⁊ sanguis ex allio calidior ex lactuca: tamen in secūda digestiua spoliati fuerunt a sua specie ⁊ forma: tamen possunt intēdi ⁊ remitti. Ad argumētum de puella dicitur ꝙ hoc erat quando napellus recipiebatur in stomacho puelle multo tempore remanebat in stomacho crudus ⁊ indigestus: ⁊ tunc ab illo crudo fumo resoluebat̄ fumus per os cum sit cōtinuū stomacho ⁊ interficiebat milites ⁊ non per oculos: vnde hoc non erat q: illud venenum esset conuersum. ¶ Queritur quare animalia reptilia carentia pedibus ⁊ super terram repētia sunt venena respectu hominis. Causa est multiplex. Una est distātia a natura humana ⁊ habitāt in terra frigida ⁊ sicca: quod est elementum vile ⁊c. Secūda causa est contrarietas quam habent cū natura humana in cōplexiōe: q: huiusmodi sunt frigida ⁊ sanguine carentia vt dicit philosophus. Itē in essentia: quia homo est animal nobilissimū vnde comparatur ad alia animalia sicut aurum monetatū ad alia metalla: vt dicit philosophus: ⁊ ista animalia sunt vilissima. Item a parte cōpositionis: q: hmōi reptilia sunt vilia: mollia: ⁊ vtriꝗ̄ membra indistincta: homo ꝟo non: ⁊ istam diuersitatē sequit̄ diuersitas in aspectu: ⁊ propter hoc sunt venena respectu hominis. ¶ Queritur quare animalia pedibus carentia ⁊ in terris habitantia sunt venena homini: ⁊ non habitantia in aquis vt pisces. Una causa est repugnātia cum natura humana: q: pisces ꝯueniūt in hu. ⁊ reptilia in vtraꝗ̄ qualitate cum sint fri. ⁊ sic. repugnāt. Secūda causa est: q: pisces per squamas ⁊ salsedinē maris purificant̄: tamē tortuca habet conchā ⁊ nutrit sicut aliqui pisces cōchosi. ¶ Querit̄ quare serpentes ⁊ huiusmodi animalia sunt venenosa respectu hominis ⁊ non respectu anserū: gallinarū ⁊c. Una causa distātia est a natura humana. Secūda causa est: q: homo necꝫ ad cor habet latiores ꝙ anser: ⁊ ideo citius venenum petit cor ⁊ ledit. Item anser hꝫ calorem digestiuū fortiorē quare spoliat venenosa animalia a veneno ⁊ nō homo. ¶ Queritur quare conficit̄ tyriaca ex tyro cum sit animal maxime venenosum. Causa est f̄m Aristotelē: q: quidā sunt serpentes intra ouantes: ⁊ extra deponunt oua sua: ⁊ extra similiter generant vt tyrus: ⁊ isti fortiorem calorem habent: ideo eius venenum est magis penetratiuū: ideo citius penetrat cor ⁊ citius interficit: ideo fit tyriaca citius ex tyro ꝙ ex aliis serpentibus. ¶ Queritur quare huiusmodi animalia curāt lepram. Causa est: q: in lepra caro remanet salua f̄m speciē infectatur tamen f̄m materiā: quādo ergo huiusmodi venena recipiuntur in corpore leprosi magis inficiunt carnē f̄m materiā: ⁊ tūc redditur odiosa illa caro f̄m materiā nature: ⁊ expellitur cum destituat̄ a regimine eius. Item huiusmodi venena distendūt carnem f̄m materiā ⁊ inflant ⁊ dū sic ciunt solutionē continui: ⁊ ita illa caro infecta ⁊ destituta a regimine nature expellit̄ ⁊ cadit f̄m Serapionē et caro noua loco eius regenerat̄: ⁊ per hanc viam curant lepram. Et f̄m Serapionē sicut membrū in naturalitate sua existēs attrahit nutrimentū vt per illud nutriatur: ita membrū lesum attrahit medicinā vt a morbo per hmōi medicinā aut venenum liberetur. Unde dicit Serapio ꝙ carnes tyri maxime prouocant fluxum ventris: ⁊ in illo fluxu caro f̄m materiam que erat infecta expellitur: ⁊ alia noua regenerat̄: ⁊ ita per huiusmodi venena lepra curatur. Sed nota ꝙ intelligit̄ de lepra causata ex calefactione ⁊ errore epatis: q: ista frequenter curatur. Non tamen illa que venit a primis parentibus que est naturalis quoniā nunꝙ curatur. Et ista via renouāt suam iuuentutē aquila ⁊ ceruus: ⁊ quedam alia animalia comedentia huiusmodi serpentes ex instinctu nature. Et quando ista animalia ceperūt ista venena currunt ad aquā: ⁊ bibunt tantū de illa aqua ꝙ caro illorum inflatur ⁊ extenditur ⁊ fit solutio cōtinui: ⁊ tunc cadit caro vetus ⁊ noua regeneratur. ¶ Queritur quare equus: mulus: asinus ⁊ ista hmōi aīalia non nutriūt hominem: nec ei nocēt si comedantur. Ratio est: q: natura ea ordinauit ad hominis seruitiū ⁊ nō ad nutrimentū: ⁊ non nocent q: nō sunt venenosa animalia. ¶ Querit̄ vtrum animal siluestre sit melius via nutrimenti domestico: videtur ꝙ siluaticū: q: simile est de tempore: loco ⁊ etate ⁊ hmōi: vt dicit Hippo. sed Hipp. dicit ꝙ cōstitutiōes anni sicciores saniores sunt pluuialib⁹: igit̄ cū locus siluestris sit siccior: domestico sequit̄ ꝙ ⁊c. Itē dicit ysaac in vniuersalib⁹ dietis: qđ bū sapit bū nutrit: ⁊ qđ meli⁹ melius: sꝫ aīalia siluatica meli⁹ sapiūt domesticis: igit̄. Itē dicit iste auctor: ꝙ meli⁹ est aīal qđ abundat suo nutrimento naturali: sed aīalia siluestria sunt hmōi: q: suū nutrimentum naturale est in cāpis: igit̄. Itē dicit inferius auctor ꝙ ale in auib⁹: ⁊ pedes in pecorib⁹ meliores sunt: ⁊ id est q: p̄ motum suū depurant̄ a suis superfluitatib⁹: ergo cū siluestria sint in maiori motu ꝙ domestica magis depurant̄: ergo meliora. In cōtrariū est iste auctor dicēs ꝙ aīalia siluestria minime sunt boni nutrimēti ⁊ in q̄litate ⁊ in quātitate. Itē nutrit p̄ telicedinē: sꝫ domestica sunt ca. ⁊ hu. igit̄. Itē Arist. li. de plāt̄ dicit ꝙ fruct⁹ domestici meliores sunt siluestrib⁹: igitur sic ⁊ aīalia. Ad hoc dicunt quidā ꝙ bonitas nutrimēti pōt esse a parte cōplexiōis: ⁊ sic domestica meliora sunt: q: ca. ⁊ hu. ⁊ siluatica sunt sicca: vel a parte cōpositiōis ⁊ sic adhuc meliora sunt domestica: q: magis mollia in cōpositiōe ⁊ dige-

silvestria. Aut a parte puritatis nutrimenti et mundiciei: et sic silvestria meliora sunt. Vel dic simpliciter q domestica sunt meliora vt dicit auctor: quia silvatica sunt in motu continuo et excedenti: quare sue carnes indurantur et peiorantur. Item continue sunt sub aere et sole: vt dicit littera. Item silvestria quandoqz nimis patiuntur famem: et sic impeioratur caro eorum: sed non sic de domesticis cum abundant in suo nutrimento. Ad primu dico q non est simile: q: siccitas aeris tc. depurat corpus a suis superfluitatibus: sed humiditas aeris non: immo facit eas abundare: sed siccitas nutrimenti facit ipsum inobediens digestioni. Ad secdm dic q non melius sapiunt absolute: sed q: omne rarum preciosum: ideo q: tardius et rarius habent: igitur melius sapiut: non tamē si ita vsitarentur sicut domestica. Ad tertiu dic q electio nutrimenti non facit bonitatē tm: sed cum hoc abundantia qua sepe carent silvatica respectu domesticoru. Itē habent cum labore et pena: igitur sunt peiora. Itez tu bene obiicis quantu est a parte nutrimenti: sed domestica meliora quantu ad compositionē et cōplexionē. Itē domestica nutriunt ex nutrimento molli: silvestria vo non. Imo ex sicco vt ex herbis siccis. Ad quartuz dic q nō est simile: quia hmōi sunt in motu tēperato: non autē animalia silvestria: imo in excedēti desiccante nimis. Alij dicūt q ale et pedes porci melius nutriūt quātu ad modu nutriēdi q: cit⁹ digeruntr: nō tamen quantu ad quantitatē nutriendi: et sic ale melius nutriunt qualitatiue: et alie partes meli⁹ quantitatiue. Nota vlteri⁹ cuz auctore q capreolus silvaticus excipitr: q: melior est domestico. Causa est: q: capra hz maxime corīu solidum et nutriatur nutrimēto valde melācholico: ideo eius superfluitates interius retinentr nec possunt exhalare propter soliditatem cutis et clausionē pororz. cuius signum est: q: valde fetet: q: ergo capreolus silvaticus est i maiori motu q domesticus: aperiuntr pori cutis et superfluitates exhalantr: et sic magis depuratur. Et nota q plus facit boni ille excedens motus in depuratione carnis q locus domesticus in humectādo eius siccitatē boni. Item plus facit boni motus excedēs in aperiendo q locus silvestris mali in desiccādo. Et sic nō est melior in etate lactenti ratione sue etatis humide soluz: sed q: tunc nutritur ex nutrimēto puro digesto: vt ex lacte capre: sed in iuventute ex herbis puris: et propter hoc tunc est peior: sed silvaticus melior domestico est: propter hoc q sue carnes melius depurantur ppter motu excedentez qui in bonitate preponderat omnibus alijs.

De pecudibus.

Pecudes calidiores sunt bobus: capris: et porcis: humidiores etiā bobus et capris: minus tamen porcis humide: caro enim porcina ceteris oībus aīalibus frigidior est et humidior: maxime domestica: q: silvestris porcina ad domestice cōparationē calida est et sicca: vnde minoris est nutrimēti. Domesticā porcinā carnez non oportet accipi nisi raro: et solūmodo eius extremitates comedātur: sicut pedes: aures: et nares: hec eñ membra semper in motu sunt: decet enim prius q comedantr exercitari. Quiete vo viuentes caueāt silvestria: multomagis domestica. Item cauende sunt capre et boues: exceptis vitulis et hedulis cū fuerint lactentes. Causa cauēdi capras: porcos: et boues nō est vna sed diuersa. Quiete eñ viuentibus et delectationem assuescentibus: modicus est calor et copia humorum frigidorū et viscosorū: et caro porcina frigi. est et hu. similiter et viscosa: vnde fit causa augmentādi in eis phlegma humidum et viscosum: calor ergo eoz necessario fit defectus. Capre vo et boues cū habeāt carnes grossas digestioniqz inobedientes: et calor quiete viuētib⁹ sicut dixim⁹ sit imbecillis: necessario ab eis non digeruntur nisi cum sint lactentes: tunc eñ digestioni obediunt propter suarum carniū teneritatē et etatis paruitatem. Caro pecorina calidior ē et siccior porcina: bobus etiā et capris: calidior humidior: vnde tenerior: et ad digerendū facilior: facillime de stomacho descendit: ventrem magis caprina et bouina humefacit: minus tamen q porcina humida est: non eñ habet humiditatē digestioni repugnatiuam sicut porcina: neqz humiditatē lubricatiuam vt anteq coquatur stomachū egrediatur. Sed tamen nutrimentū eius diuersum est in bonitate et malignitate: digestiōis velocitate vl' tarditate vl' sm etatis eiusdem cōplexionis diuersitatez. Diuersitas nutrimenti ex etate quadruplex est: est enim lactens et sue natiuitati vicina: vel remota adhuc crescens: vel iuuencula iam cōpleta: et decrepita. Lactēs viscositate vicina est porcis silvestribus. causa duob⁹ modis est: vnus vicinitas vulue: alter lactis est humiditas qua nutritur: proinde caro eius illaudabilis: q: indigestibilis: et sui lubricitate de stomacho descendit indigesta: precipue si comedētes stomachum humidum et defectiuū habuerint. Ideoqz Ga. vituperauit lactentes agnos et oues: q: viscosum generant phlegma: nisi manducātes sicce fuerint cōplexiōis.

De arietibus.

Arietes aūt in iuventute manētes minoris hūiditatis et viscositatis sunt ppter etatis siccitatē eorū cōplexioni dominātē: idcirco eorum caro melior est agnis et ouibus: que si bene digeratur bonuz multūqz sanguinē generat: maxime si sint castrati: q: caliditas eorum et humiditas tēperata est: vnde boni sunt saporis nisi cuz sint decrepiti: qui proculdubio sunt pessimi: qui vero nō castrati sunt eis meliores: omnes eñ decrepiti in calore naturaliter sunt defecti. Quorum caloris defectio duobus modis est: ex etate scz: et testiculorū indigentia. Annualis autē mediocrē habet complexionē inter lactentiū humiditatē et iuuenū siccitatē: idcirco ceteris arietibus sunt meliores: et ad digerendum faciliores: sanguinez eñ mediocrē generant et iuuenes maxime iuuant calidas et siccas cōplexiones habentes: et habitantes in regione calida et sicca. Decrepiti vo sunt ceteris deteriores. Oia eñ decrepita sunt sm generationem frigidiora et sicciora: sunt ergo lignea et insipida: sed tamen licet propter senectutem sint illaudabilia: q: cum calida et humi. fuerint: naturaliter erunt ceteris decrepitis meliora et laudabiliora.

De carne hircina.

Hirci ad comparationē pecudū sunt frigidiores et sicciores: licet sanguinē generēt acutum: qui quanto pecudibus sunt frigidiores et sicciores: tanto sunt calidiores et sicciores omnibus temperatam complexionem habentibus: maxime si hirci sunt iuuenes: ideoqz non cito putredini sunt apparati. Castrati vero sunt meliores: quia non sunt tanti acuminis: siccitas enim eorum est temperata. Sunt ergo

saporosiores: et ad digerendum faciliores: sed tamen non uno modo sunt nutrientes: quedam autem bene: quidam male nutriunt: quod fit propter etatis eorumque complexionis diversitatem. Sunt enim lactentes: sunt et vicini sue nativitati: sunt quoque iuvenes et decrepiti. Lactentes vero sunt ceteris animalibus laudabiliores in sapore et nutrimento: ac in digestione ad generandum bonum sanguinem. lac enim naturalem eis prestat humiditatem: unde carent omni acumine: eorum complexio temperata est in calore et humiditate absque sui corruptione: facilem ergo et subtilem dant dietam: utiles ergo sunt calidis et siccis et egritudines exeuntibus: et quanto diutius lac sunt accepturi: tanto meliores ac teneriores sunt. Illi autem qui sue nativitati sunt vicini: nutrimentum dant subtile: et laudabilem generant sanguinem: minus tamen lactentibus utiles sunt. Iuvenes vero sunt grossi: et ad digerendum duri: pessimum dant nutrimentum: sanguinem vero generant melancholicum. Idcirco Ga. vituperavit hircos et iuvenes capras: quia generant sanguinem melancholicum: hirci tamen capris sunt deteriores: quia femine minus masculis habent acumen et siccitatem: propter hoc ergo femine capre et hirci castrati sunt meliores non castratis: quia humidiorem et saporosiorem habent carnem: et laudabiliorem generant sanguinem. Sed videmur reprehendi a quibusdam: cur inquiunt hircos castratos non vituperasti: cum non castratis frigidiores sint castrati. Quibus respondemus: superius audistis nos dixisse hircos non castratos acumen habere et intemperatos esse ad comparationem temperate humane complexionis. Qui ergo cum fuerint castrati: priori carebunt acumine: fiuntque temperati temperatas complexiones habentibus: maxime si hirci sunt iuvenes: sed si sunt decrepiti pessimi erunt: quia propter frigiditatem etatis fiunt frigidissimi: eorumque calor fere est defectus: humiditatem quoque quam causa castrationis acquisierunt: propter siccitatem senectutis amiserunt.

De carne bovina.

Bovina caro ad comparationem carnis pecudum et porcorum siccissima est: siccior enim est caprina carne: ideo sanguinem generat grossum: turbidum et melancholicum: multumque dat nutrimentum: inobediens digestioni: tardeque de stomacho eiicitur: et a membris difficulter dissolvitur: et ventrem constipat. quod si ea vescentes sunt melancholice complexionis: splenetici erunt: quartanam patientur: complexiones eorum corrumpentur: et in hypersarcam incident: nonnumquam nascetur in eis scabies et impetigo: elephantia: lepra: cancer: serpigo: secundum complexionem quam preparatam his morbis invenerit. Sed tamen diversi est nutrimenti propter suarum etatum varietatem. Est enim lactens: adolescens: iuvenis: et decrepitus. Lactens vero laudabile generat nutrimentum: facilis est digestioni: quia calor et humiditas eius in quantitate multa est propter vulve vicinitatem et lactis bibitionem. Idcirco bonum generat sanguinem: choleram etiam rubeam a stomacho expellit: maxime si comedentibus naturalis calor dominetur. Egritudinem exeuntibus licet non noceat: ad digerendum tamen gravis est propter defectionem virtutis eorum. Adolescentes vero minus quam lactentes sunt humidi: duriusque digeruntur. Sed qui ab eis generatur sanguis: non est illaudabilis propter fortitudinem sui caloris naturalis: et propter sui vicinitatem ad lactentem: suique carnis teneritatem: ideoque si cum aceto ius eius condiatur et bibatur: stomachum confortat et intestina: est et utilis cholericas egritudines habentibus. Iuvenis autem pro sue nativitatis remotione calore et humiditate caret: quam de lactis et vulve vicinitate habuerat: quare sicce complexionis est et dure ad digerendum difficilis: humorem generat melancholicum: maxime si comedentium naturas apparatas melancholie invenerit. Decrepitus quidem pessimus est propter nimiam sui caloris siccitatem et siccitatis augmentum in eo ex etate suique complexione generatum: unde caro eius durissima ac lignea coctioni repugnativa: nullum dat nutrimentum: nullumque saporem. Sunt igitur omnibus saporiores et laudabiliores lactentes: secundo adolescentes precipue si fuerint infissulati et cum aceto conditi: menta: petrosil. coriandro: croco: et similibus: sicut cum pipere et cinamomo.

Queritur super hoc quod dicit in littera precedenti: utrum sit verum quod omnia animalia sint calidiora masculina quam feminina: videtur quod non: quia dicit Haly in comento super tegni. quod ad membrum simile properant egritudines similes: et ad complexiones siccas pariter egritudines similes: ergo cum quedam mulieres incurrant egritudines calidas: et quidam viri egritudines frigidas: igitur. Item hippo. in aphorismis. Qui crescit plurimum habent innatum calorem: unde innuit: et hoc vult Galienus in comento: quod nutrimentum fit a forti calore: sed cum quedam sunt mulieres quibusdam viris maiores: erunt calidiores. Item dicit Gal. quod audacia et ira proveniunt a calore forti: ergo cum quedam mulieres sint iracundiores quibusdam viris: sequitur propositum. In contrarium est auctor in littera. Item dicit Haly: et hoc innuit etiam Aristote. quod mas in dextra parte generatur: femina vero in sinistra: sed dextra est calidior sinistra: igitur cum continens immutet contentum ad suam crasim ut dicit philosophus: igitur. Ad hoc dicunt quidam quod triplex est comparatio. Quedam in genere: quedam in specie: et quedam in individuo. et sic dicunt quod iste auctor intelligit in genere tantum: et potest patibene instantiam in particulari. Alii dicunt quod duplex est caliditas. Quedam respiciens totum: et de ista quedam mulieres sunt calidiores quibusdam viris: sed loquendo de respiciente particulationem cuius reponitur animal in specie ut puta respectu testiculorum: sic omnes masculi sunt calidiores feminis: quia dicit phus quod habent suos testiculos intra: quia si essent extra non essent sufficienter calidi ad digerendum suum sperma: et propter hoc reponuntur intra carnem testiculi. Alii dicunt quod ysaac intelligit omnibus conditionibus remanentibus eisdem utrobique et quia sunt diverse: igitur. Alii dicunt quod quedam est caliditas causata ab influentia anime presentialiter supra membra: et sic intelligit ysaac: et hoc modo etiam cor est calidius ceteris membris. Alia est causata a corpore elementari: et tali modo quedam mulier potest esse calidior viro: et cor frigidius respectu aliorum membrorum: et sic patet solutio ad argumenta diversa secundum diversas resolutiones. Queritur utrum masculus sit digestibilior femella cum hoc innuat littera: videtur quod non: quia dictum est superius quod omne animal silvaticum est peius domestico propter peccatum in siccitate: sed omnis mas est siccior femella: igitur. Item dicit philosophus secundo de plantis: quod femine est pati: unde debet esse mollis: patiens et fertilis: masculi vero est agere: unde debet esse durus: cum igitur difficilis sit pati secundum Galienum sequitur etc. Solutio quod bonitas nutrimenti attenditur quandoque ex parte virtutis: et sic mas est melioris nutrimenti: quia virtuosior: aut a parte munditiei et puritatis: et adhuc est melius nutrimentum maris: aut a parte compositionis: et sic femina est melioris nu-

trimenti. Ad argumentū dico φ non est simile: q2 animal do
mesticū ca. est τ humi. τ silvaticū ca. τ siccū. Et masculus est
ca. τ siccus: τ femella frigida τ hu. igitur. Ad scḋm dico φ
equivocat de pari: q2 phs intelligit respectu sui viri τ nō re
specta alteri⁹: aut in via nutrimenti: aut dic respectu cōple
xionis τ impuritatis: aut respectu cōpositionis. Sed tamē
dicamus cum auctore φ mas simpliciter est melior: q2 in bo
nitate preponderat. Et pari passu solvitur questio que fit de
aīalibus castratis respectu non castratorū: q2 nō castrata cō
parantur mari τ castrata femine: tamen non castrata sunt
peiora tēpore coitus: ideo q2 certo tēpore coeunt: debēt tūc
vitari: sed in alio tēpore sunt meliora: τ quoad virtutem τ
quoad puritatē: sed castrata quoad cōpositionē: quia sunt
molliora τc. ¶ Queritur quare castratio bruta meliorat in
moribus τ homines peiorat quantum ad motus naturales:
τ etiam acquisitos. Una causa est: q2 fm Aristotelē homo est
animal nobilissimū: τ ideo maxime ordinatur ad generatio
nem: τ quanto aliquid nobilius est τ melius: tanto suppsi⁹
est diffusivū τ multiplicativū: τ ideo maxime ad generatio
nem ordinatur τ non ad nutritionē: cum non ordinetur ad
aliquod aliud animal: igitur. Secunda causa est: q2 sicut di
cit Haly: a testiculis reverberatur calor naturalis super oīa
membra: qui calor totum corpus mūdificat a suis superflui
tatibus: nō autem in castrato ξ humorū superfluitates re
manent: τ dicit viaticus φ anima insequitur corpus in suis
operationibus: igitur. Tertia causa est: q2 castratio reducit
hominē ad naturam femine: sed dicit phs in principio octa
ui de animalibus: femina debilis est τ tristis: iracunda: iracun
da: τ ponit ibi multas pessimitates: igitur. sed nō sic anima
lia bruta cum ordinent ad nutritionē τ non principaliter ad
generationē. ¶ Queritur verum omne animal ruminans
sit melius in prima etate vt in lactenti φ in alijs etatibus se
quentibus excepto ariete: et animalia non ruminantia vt
porcus peiora φ in alijs. Rñ. est affirmativa: q2 virtus gene
rativa viget per calidū τ humidū: τ maxime per humidum
tum q2 hu. est pabulū caloris: tum q2 hu. est figurabile τ dis
tensibile fm omnem figuram. Et quia animalia ruminan
tia sunt frigida τ sicca: τ maxime peccant per siccitatē: pro
pter hoc cum in etate lactēti sua siccitas reducat ad tempe
ramentum per etatem: ideo tunc meliora. Sed aries est ca.
τ hu. τ peccat per humiditatē: ideo cum in prima etate au
getur sua humiditas: in adolescentia vo temperat: igitur.
Similiter dico de animalibus non ruminantib⁹ vt de por
co cum peccent per fri. τ humi. ideo sunt meliora in iuuen
tutis etate. Secūda causa est: q2 animalia ruminātia in eta
te iuuentutis multū comedunt herbas siccas: vnde ibi est
multum de superfluo: patet per multitudinē stercorū coru3
sicut boves τ vacce: τ in etate lactenti habent nutrimentū
purum scz lac: igitur. Sed animalia non ruminantia vt por
cus non nutriunt in iuuentute sua ex herbis: sed ex granis:
ideo in iuuentute carnes sue meliores sunt. Tertia causa est
a parte digestionis: q2 animalia ruminantia male digerunt
cum careant dentibus in superiori mandibula: cu3 materia
dentiū conuertatur in cornua: τ cum hoc comedunt herbas
multas in iuuentute de difficili digestibiles: igitur nutrimē
tum eorum est melius in lactenti etate. Et si arguat φ ysa.
dicit φ vnūquodq3 est meli⁹ in suo cōplemēto. Respōdet
φ intelligit in genere: tamen eius sermo potest pati instan
tiam in particulari. Et si arguat φ pisces sunt meliores in
sui cōplemento. non est simile: q2 pisces peccant per hu. que
tractu tēporis cōsumitur: τ ruminātia animalia per siccita
tem q̄ in etate lactenti temperat. ¶ Querit que caro meli⁹
nutriat vtru3 pecorina .i. arietina: aut porcina. Rñ. φ aliqd
dr nutrire ratione cōplexionis τ cōpositionis: aut ratione
aspectus τ ppietatis. Ratiõe vo cōplexionis τ cōpositiōis
sicut pullina caro optime nutrit hominē cum sit ca. τ humi.
τ ratione cōpositionis est bñ digestibilis. Ratione vo aspe
ctus τ ppietatis sicut glans optime nutrit porcū propter
aspectū τ propietatē quem habet ad porcum: et eodē⁹ ho
mem: τ porcus hominē: τ sic intelligit Auicen. τ alij arabes.
Vel dic φ in genere ɔseruatiuo pecorina melior est: sed in
genere pseruatiuo porcina quia pseruat hominē a mor
bis calidis: τ sic intelligit Auicen. τ omnes arabes. Itē ca
ro porcina laxat ventrem. Et dicit Auicen. φ in omi genere
pseruatiuo debemus tenere ventrem laxū. Vel dic φ por
cus est similior homini quoad figuram membrorū: q2 simi
lem habet anatomiā: non tamen in cōplexione τ substantia
sicut aries: igitur dic φ simpliciter aries est similior: τ me
lior: q2 similitudo porci predicta talis non facit ad bonitates
nutrimēti. ¶ Querit vtrū caro porcina laxet cū sit ca. τ hu.
Rñ. φ per se laxat cum sit hu. tamen de peraccidens consti
pat: q2 natura est auida in eius retentione cum alliciat mul
tum naturā plus φ pecorina. Et propter hoc Raf. cōmen
dat pellem suinā in regimine sanitatis: τ vituperat pelles
varias in regimine sanitatis: q2 ca. est τ hu. cōformis nature
humane: τ etiam q2 habet pilorū multitudinē vnde ordina
tur a natura ad cooperiendū hominē: nō sic vo pellis varia
abundat in pilis: nec est ita conformis nature humane.Но
ta φ pelles animaliū ruminantiū nō ita comedunt sicut nō
ruminātiū ratione sue duriciei: τ pellis porci est tenerior: q2
nutrit ex meliori nutrimēto φ pecus etatis pfecte. ¶ Que
ritur quare pelles extremitatū comedunt vt pelles pedu3:
non sic vo pelles dorsi. Causa est q2 sunt tenues: qđ manife
stat pilorū paucitas. Nam dicit phs φ multitudo pilorum
indurat sicut videtis in dorso vbi pellis est durissima: τ sunt
etiam ibi plures pili φ alibi τ maiores. Secūda causa est: q2
extremitates sunt neruose τ melācholice: vnde attrahūt de
nutrimento qđ est melācholicū τ in corio remanet īpuritas
nutrimēti: igitur. ¶ Querit quare pellis suina maxime ge
nerat pediculos inter ceteras pelles. Causa est q2 dicit ysa.
in febrib⁹: τ Aristoteles in de animalibus: φ duplex est ca
lor: Quidā est celestis τ viuificus: τ talis assimilat calori na
turali: vnde talis calor est plenus vite. Est autem alius ca
lor elementaris ca. τ siccus τ corrūpens. τ iste assimilat calo
ri febrili: cu3 igitur pellis suina sit ca. τ humida similis ca
lori naturali: ideo est maxime viuificus: igit generat pedicu
los. Nota φ pulmo veruecis valet in frenesi ɔfirmata: q2 est
attractiuus ratione sue spongiositatis τ euaporatiuus: τ
etiam ratione actualis caliditatis. Nota φ hircus peius nu
trit φ capra loquendo in etate vituperabili scz senectute: q2
habet tres siccitates. Unam ratione sexus: q2 ōnis mas est
siccus respectu femine: vnā ratiõe etatis: τ vnam ratiõe cō
plexionis: sed femella scz capra non habet nisi duas. Et si ar
guatur φ auctor dicit φ ōnis masculus melior est femina:
ipse loquit in parabola generali: τ ppter hoc nō est penēda
instātia in particulari. Et si arguat φ ratiõe mot⁹ ei⁹ τ ma
ioris caloris pl⁹ depurat hircus. Rñ. φ nō vituperat ppter
īmmūdiciē sed pter duriciē. Nota φ quis oē decisum ab
alio ei attestet: τ hircus sit fri. τ sic. eū sanguis ei⁹ ē ca. diure
ticus p accidēs ratiõe scz adustionis facte a reuerberatione
corꝑ sui duri τ spissi: vn habet corꝑ p armatura cū careat pl
lis multis. ¶ Querit qualiter valeat sepum hirci contra
dissinteriā: cū sirbus gñet ex sanguine hircino: qui acut⁹ est
τ diureticus: τ sic magis vel magis haberet fluxū cholericū
augmētare. Valet aūt q2 sirbus finalr coagulat⁹ est vt fiat
mēbrū vel pars mēbri τ nō est liquīns: τ q2 oē coagulatu3 τ
crassum h3 constipare: igit. Itē scḋa cā est: q2 gñat a calore
debili: vt dicit phs in de aīalib⁹: τ calor debilis gñat pticio
tatem: τ oīa pōtica restringūt fm ysaac: igit. Itē tertia cau
sa est: q2 maxime coagulat de facili vt pt3 cū recipit infra cly
stere: igit cadēs supra intestina cito coagulabit τ p ɔns ci
to restriget. Not. φ bos domestic⁹ simplr melior est φ silue
stris: q2uis cū siluestris magis sit depurat⁹ a supfluitatib⁹
φ domesticus: tñ q2 domesticus est magis mollis τ min⁹ sic
cus: igit quoad cōplexionē τ cōpositionē est melior. Et non
est sic de hirco domestico τ siluestri: q2 bos arat quare sup
fluitas cōsumit: etiā est maioris virtutis quare forti⁹ digerit:
etiā h3 quasi ɔtinue fluxū vētris ꝑre a supfluitatib⁹ mūdat
nō aūt sic hircus laborat aut arat: nec h3 ventrē ita laxū: nec
est tāte virtutis. ¶ Querit vtrū decisū carniū bonitat cō
petat in regimine sani. videt φ nō: q2 brodiū decidit a carni
bus q̄ sunt pessime vt dicit Isa: τ omne decisu3 est eiusdē na
ture ei a quo decidit vt vult Haly: igitur. In ɔtrm sunt pra
ctici. Item Aristoteles commendat axūgiam anatis τ bos

dium bovis. Item sicut videmus in herbis ꝙ quanto folia sunt magis melācholica: tāto earū succus est magis diureti cus: ꝗ similiter erit in carnib⁹ melācholicis ꝙ brodium ear erit magis diureticū ꝛ magis solutiuū. Item est optimum in regimine sanitatis tenere ventrē laxatiuū: vt dicit Auicē. cum igitur huiusmodi brodiū laxet: sequitur ꝛc. Item dicit ysaac qđ sapit bene nutrit bene: sed huiusmodi brodiū opti me sapit: igitur optime nutrit: quod concedo. Una causa est q: bene sapit. Secūda causa q: laxat ventrē. Tertia causa quia bos est melancholicus: ꝛ mēbra sua sunt melancholica: ꝛ at trahunt de nutrimēto illud qđ est melancholicū conuerten do in eorum substantiā: ꝛ illud quod est aereum respuunt: ꝛ illud transmittitur in spongiositatibus membrorū: qđ in brodio cōmēdatur: igitur est bonum in regimine sanitatis. Ad argumentū dico ꝙ verū est si occidatur per viam conti nuitatis ꝛ similitudinis sicut cholera iuuatiua a necessaria. Et non si occidat per viam contrarietatis ꝛ sequestrationis ꝛ repudij vt medulla ab ossibus: q: medulla est ca. ꝛ humi. ꝛ ossa sunt fri. ꝛ sic. ¶ Queritur vtrum bos sit melior aut vacca. Nam in dictis vniuersalibus ysaac mouet questionē: quare vacca nō est melior boue sicut capra hirco: ꝛ ibi diffi se soluit. Ad hoc dico ꝙ licet hircus peccet per fri. ꝛ siccum: tamen plus peccat per siccū: ꝛ lꝫ sexus femineus faciat ad siccitatē: tamē temperat eius siccitatē: quare capra melior est hirco. Sed licet bos peccet per fri. ꝛ siccū: plus tamē per frigidū: ꝛ q: sexus femineus addit in frigi. ideo vacca peior boue: q: omnis femina frigidior est masculo. Et hac de cau sa vacca melior est in regionib⁹ calidis ꝙ bos: q: eius frigi ditas remittit ꝛ in mare siccitas augetꝛ: lꝫ regio frigida ad dit in humiditatē: ideo meliorat bouē qui peccabat per sicci tatem magis. Alia causa: quare vacca est melior in regione calida: est q: vacce nō ordinantur ad laborē sicut ibi boues qui desiccātur amplius ratione laboris cū calore regionis: non autem vacce: q: non sunt fortes ad arandum.

¶ De carne ceruina.

Ceruina caro melancholica est ꝛ dura ad digerendū: sed tamē sicut supra diximus diuersa est sm etates ꝛ cōplexiōes eius: sunt enī lactētes ceteris laudabiliores ꝛ vtiliores: sc̄do adolescētes. Iuuenes vo sunt his du riores: decrepiti vo omnium pessimi. Iuuenes vo si fuerint castrati: meliores erūt: quia calor eorum ꝛ sic citas temperatur.

¶ De carne leporina.

Lepus lꝫ sit siccus ꝛ grossum ꝛ siccū sangui nem generās: est tū melior iuuenib⁹ hircis ꝛ capris: proinde cōuenit siccas volētib⁹ hre cōplexiones: Sed⁹ vo tenuē seruātib⁹ dietā.

¶ De carne ericina.

Ericius vim habet dissoluentē ꝛ desiccātē proprie stomachū cōfortat: ventrē soluit: ꝛ vrinam prouocat: vtilis quoqꝫ sit eis qui elephantico morbo sunt apparati.

¶ De carne porcina.

Porcina caro multū est nutribilis: bonū sanguinem generat: ventrē humectat pro pter hūiditatis sueqꝫ viscositatis copiā: vrinā prouocat: ꝛ tenue dietantib⁹ est in conueniens: diuersa tū quātitatis ꝛ qua litatis est ppter etatis sueqꝫ cōplexionis varietatē. Sunt enī quidā lactētes: quidā adolescentes: quidā iuuenes: quidā decrepiti. Lactentes sunt ceteris hu midiores: proinde sunt cōuertibiles in malos humo res ꝛ in putredinē: precipue si inuenerint stomachū preoccupatū malis humoribus. Sed stomachū for

tem habētibus: ꝛ siccis calidisqꝫ cōplexionibus sūt vtiles: bene enī digeruntur ꝛ perfectū multumqꝫ ge nerant nutrimentū. humidis vo naturis sunt pessi mi: precipue si stomachus eorum plenus sit putre dis ꝛ malis humoribus: phlegma enī generant visco sum. vnde sunt causa generās podagrā: yli dolorꝫ: sciaticū morbum: lapidem in renibus: paralysim: ꝛ si milia sm cōplexiōes ꝛ naturas quas inueniūt. Ado lescentes sunt meliores ꝛ bene nutribiles: laudabilē enī generant sanguinē. Iuuenes autem ceteris sunt meliores: maxime castrati. Decrepiti vo pessimi sunt: sunt enī frigidi: ꝛ duram habent carnem ꝛ ligneam ꝛ insipidam. Quibus assuescentes cadunt in melācho liam ꝛ diuturnas febres sicut quartanā ꝛ hmōi.

¶ De asino: equo: camelo: ꝛ mulo.

Licet hec animalia vniuersaliter non man ducentur: eorū tamen naturā dicamus. Omnia autem hec malum dant nutrimē tum: generātqꝫ pessimū sanguinē. Asi⁹ enī difficile digeritur: stomacho nocet: vomitū facit. Cetera etiam animalia similiter hec agunt asinus tū subtilioris est nutrimenti ꝛ carnis ꝙ equ⁹: equ⁹ autē subtilior est camelo: mulus aūt est ceteris deterior.

¶ De carne vrsina.

Ursina caro est viscosissima: digestiōi ino bediens: pessimūqꝫ dat nutrimētū: vnde plus pertinet medicine ꝙ cibo.

¶ De carne leonina.

Leonina caro ceteris calidior est: grossa gra uis ꝛ difficilis ad digerendū: dolorē ꝛ tor sionem in ventre generat: et in ventosita tem conuertitur.

¶ Nota simpliciter ceruum domesticū esse meliorē in via diete siluestri sicut de boue dictū est. Et quia intestina cer ui fetēāt vt dicit phs: cuius signū est q: canes nolunt come dere: imo respuunt vt dicit: ꝛ fetor debeat augeri in dome stico cū non tantū depureꝛ quoad exercitiū sicut siluestris: tamē ille fetor maximus nō arguit pessimitatē in ceruo im mo potius bonitatē: q: signū est ꝙ carnes sunt depurate a superfluitate melancholica transmissa ad intestina ratione cuius fetēt. Et vlterius nota ꝙ animalis bonitas potest at tēdi respectu suipsius scꝫ nature: ꝛ sic siluaticus melior est: q: melius degit in loco siluestri ꝛ longius ibi viuit: ꝛ sic in telligit Constātinus: tamen quoad bonitatis finē ad quā ordinatur scꝫ ad nutriendū hominē domesticus melior est. ¶ Queritur quare ceruus renouat iuuentutē inter cetera animalia gressibilia: comestibilia. Ratio est: q: est aīal val de solidum ꝛ durum: ꝛ quantomagis procedit in senectute tanto carnes magis indurantur: ꝛ tunc redduntꝛ odibiles na ture: ꝛ ideo natura ingeniauit vt tūc deponeret: ꝛ ideo di cit philosophus ꝙ tūc querit serpentē ꝛc. vt supra de lepro sis. Et dicit philosophus ꝙ est simile ꝙ sunt quedam anima lia que habent membra ex radice nutrimēti generata: sicut sunt cornua: plumas: ꝛ spolia serpētū: ꝛ talia natura restau rare potest: q: habet materiam ex qua: non est autem sic de membris spermaticalibus. ¶ Querit quare ceruus depo nit cornua. Causa est q: est aīal valde melācholicū abundās in materia melancholica ex qua cornua generātur: ideo effi ciuntur ita magna ꝛ grauia ꝙ natura ingeniauit deponere vt melius fugeret: quia est animal valde timidum: ꝛ impe diunt ipsum ad fugam: igitur cum natura habeat satis de materia ex qua ad alia regenerandum: ideo deponit anti qua: et dicit philosophus in de animalibus: ꝙ quando de ponit cornua abscondit ea: et maxime dextrum ne possit

inueniri ꝛ eius impotentia percipiaſ ꝛ defectus: vñ eſt aīal valde ingenioſus. Ex rõne abũdãtie nutrimẽti melãcholici generatur os ſeu cartilago in medio cordis ipſorũ ex ſuper fluo nutrimento melancholico: ꝛ ibi ratiõe fortitudinis ſeu fortioris virtutis exiſtẽtis in corde. ¶ Querit quare os de corde cerui valet in paſſionib⁹ cordis. Una cauſa eſt ſm Ariſtotelẽ: q: ceruus eſt valde ingenioſus ꝛ aſtutus: vñ comedit herbas valentes ꝛ habentes aſpectũ ad cor: vt paſſologiũ origanũ ꝛc. ꝛ in hmõi imprimit nutrimentũ: vnde dicit Alba. ꝙ albus dat propriam naturaȝ ſtomacho: q: ergo hmõi os generatur ex herbis habẽtibus aſpectũ ad cor: propter hoc valet in paſſionibus cordis. Scḋa eſt cauſa auicẽne: quia vt dicit qñ aliqua medicina cõpoſita recipitur in corpore: natura diuidit eam ꝛ aromatica tranſmittit ad cor ꝛ ad membra que eis indigent: ꝛ alia ſimplicia ad mẽbra que talibus indigent. Similiter in medicinis cardiacis natura diuidit illas ꝛ tranſmittit ad cor os de corde cerui: vt illud cõfortet. Tertia cauſa eſt: q: ducit illas medicinas ad cor valentes: q: habet aſpectuȝ ad cor ſicut in fractura tibiarũ dantur tibie ad comedenduȝ: ita ꝛ in paſſionibus cordis os de corde cerui. Nota ꝙ lepus generat ſanguinẽ melancholicũ: ꝛ ideo peſſimum dat nutrimentum vt dicit littera. Et ꝗuis carnes ſapiãt bene ratione ſubſtantie aeree incluſe in poroſitatibus carnis eius ꝛ membroꝝ: tamen carnes ratione ſue ſubſtantie non bene ſapiũt: ideo non bene nutriunt. Nota vltra ꝙ lepus domeſticus peior eſt ſiluestri. Nam dicit phs ꝙ quedam ſunt animalia que non poſſunt domari vt aper: lepus: ꝛ vulpes: ideo non bene capiũt ſuum nutrimentũ in domo: nec audacter: imo cum timore ꝛ diſplicẽtia: ꝛ ſic carnes eoꝝ deſiccãtur plus in domo ꝙ̃ ſi eſſent libere in cãpis. Nota ꝙ ceru⁹ ꝛ lepus ſunt valde mobiles: ꝗuis ſint aīalia melãcholica ꝛ nata in loco ſicco terreo inepto ad motũ: ꝛ hoc iõ nõ habẽt ratione ſue cõplexionis radicalis: aut ſubſtãtie groſſe melancholice: ſed ratione fluentis cali. ꝛ hu. Aut hoc eſt a natura: q: ſicut videmus ꝙ natura dat genus armature multipliciter aīalibus: vt apes habẽt aculeũ ꝛ equus pedes poſteriores ad recalcitrandũ: aries ꝛ taurus cornua ꝛ canis dentes: ꝛ ſic de aliis, vt dicit Ariſto. in de animalibus. Ita cum lepus ſit animal pauperrimũ in virtute ꝛ maxime timidum: natura noluit ipſuȝ priuare omni bono: ſed fecit pedes ei veloces vt per hoc poſſit fugere ꝛ euadere. ¶ Queritur cuius cõplexionis ſit ericius. Rñ. ꝙ ca. ꝛ ſic. vt dicit auctor. nam vrinam prouocat: ꝛ omne diureticũ eſt calidũ ꝛ ſiccuȝ. In contrariũ eſt phs dicens ꝙ omne animal carens ſanguine eſt frigidũ. Solutio ꝙ quantũ ad complexionẽ que debetur ei inquantũ eſt mixtum eſt cali. ꝛ ſic. ꝛ ſic prouocat vrinam: ꝛ ſic loquiſ auctor: ſed quoad cõplexionẽ que debeſ ei inquantũ eſt viuens. i. ex influentia anime ſupra membra ſic frigidus eſt cum careat ſanguine: ꝛ ſic loquiſ phs: ꝛ iſtã diſtinctioneȝ habetis a Gal. in de complexionibus: dicit ꝙ in iuſquiamo eſt frigida cõplexio quantũ ad hoc: qḋ eſt mixtũ: ꝛ ratione iſtius reperitur ꝛ narcotizat: ſed quantũ ad hoc ꝙ eſt viuens eſt calidũ: nam multũ creſcit ꝛ ſit lõgus ſtipes eius ꝛ loquitur reſpectiue. E conuerſo eſt de ſaxifraga: quia quantũ ad cõplexionẽ que debetur ei inquantũ mixtum eſt multũ ca. ꝛ ſicca diuretica: ꝛ ratione iſtius frangit lapidem: ſed quantũ ad cõplexionẽ que debeſ ei inquantũ eſt viuẽs eſt frigida: vnde videtis ꝙ non multũ creſcit ſupra terram: nec multũ elongat ſtipitẽ: nec folia eius a terra. Et ponitur exẽplũ de apib⁹: q: inquantũ apes ſunt aīalia viuẽtia: ſunt multũ frigida cũ careãt ſanguine: ſed inquantũ mixta ſunt ca. cum generẽt ꝛ faciãt mel qḋ eſt valde ca. ꝛ ſiccum. Nota ꝙ caro ericij valet cõtra leprã: epar confortãdo: cũ lepra prouenĩat ex mala cõplexione epatis antiquata: item mollificã do ſplenẽ. ¶ Queriſ cuius cõplexiõis ſit porcus: videſ ꝙ calide: q: pinguedo eſt cali. ꝛ humi. vt dicit auctor iſte: ſed porcus maxime in pinguedine abundat: igitur. Item dicit Auicen. ꝙ caro porcina inter ceteras maxime aſſimilaſ nature humane: igitur. nam dicit ꝙ quidã vendiderũt carnes humanã p carne porcina: ꝛc. Itẽ dicit phs i lib. de aīalib⁹: ꝙ porc⁹ ꝛ taur⁹ ſunt aīalia fortis pugne: ꝛ audacie magne. Ez Ga. ꝛ Haly dicũt ꝙ iſta atteſtanſ caliditati: igiſ. In ꝯtrariũ eſt auctor dicens ꝙ porcus inter cetera aīalia eſt frigi. ꝛ hu. Item dicit Gal. ꝙ ſtomachus fri. eſt bon⁹ appetere: malus aũt digerere. Et Ariſto. dicit ꝙ melãcholici ſunt edaces cuȝ ſint fri. ergo cũ porcus maxime ſit edax: vnde ſemper intendit comeſtioni: igiſ. Itẽ pinguedo in frigidis partib⁹ gñaſ: vt dicit littera inferi⁹: vt i locis remotis a fonte caloris vt in renib⁹: igiſ cũ porcus abundet in pinguedine: erit maxime frigidus: qḋ cõcedo cũ auctoribus. Ad primũ dico ꝙ duplex eſt pinguedo. Quedã aerea vnctuoſa citrina ex ſicco terreo magis generata: ꝛ iſta eſt in aīalibus ruminãtibus ꝛ etiã in volatilib⁹: ꝛ iſta eſt valde ſaporoſa ꝛ atteſtaſ caliditati vt ſuꝑ obiicis. Eſt autẽ alia alba ex humido aqueo gñata: ꝛ ſicut humidũ aquoſum eſt inſipidũ: ita ꝛ iſta pinguedo ꝛ nõ atteſtatur caliditati imo frigiditati: ꝛ talis reperiſ in porco. Ad ſcḋm dico ꝙ equiuocaſ de ſimilitudine q: nõ intelligit quoad cõplexionẽ: ſed quoad figurã de ſimilitudine ꝛ cõpoſitione q: mollis eſt ſicut caro humana. Itẽ eſt organizata ſicut humana. Ad tertiũ dico ꝙ quidã eſt calor elementaris qui debetur aīali inquantũ eſt mixtum: ꝛ talis facit ad bonitatem nutrimẽti: ꝛ de tali loquẽdo porcus eſt frigidus: ꝛ de iſta loquitur auctor. Alius eſt calor ab influentia aīe ſupra mẽbra ꝛ talis non facit ad bonitatẽ nutrimenti: ꝛ de tali loquitur Ariſto. cũ dicit ꝙ porcus eſt fortis pugne. ¶ Si queraſ qs eſt melior: aut porcus ſiluestris: aut domeſticus. Rñ. p̃ ola ſicut de capreolo ſiluestri ꝛ domeſtico: aut de boue ſiluestri et domeſtico. Et ſi dicas ꝙ porcus domeſticus peccat per hu. dicas ꝙ illud peccatũ eſt minus ꝙ̃ peccatũ per ſiccitateȝ ſiluestris. Nota vlteri⁹ ꝙ porcus nutritus ex grano melior eſt ſimpliciter loquẽdo ꝙ̃ ex glande: et ꝗuis porcus peccet per humidũ ꝛ glans deſiccet: tñ q: porcus ſiluestris nimio motu laborat deſiccante ꝛ multotiẽs eſurit: ideo plus peccat ſiccitate ſua ꝙ̃ domeſticus ſua humiditate. Itẽ glãs habet maiorẽ impuritatẽ ꝙ̃ triticũ: quare porcus ſiluestris nutritus ex eo eſt minus depuratus ꝙ̃ porcus domeſticus nutritus ex tritico. Et ſi arguaſ ꝙ glans eſt ꝓpriũ nutrimentum porcoꝝ. Rñ. per interemptionẽ: cũ dicat phs ꝙ diuerſitas cibeꝝ maxime impinguat porcos: ꝛ hoc bene ſciunt illi qui porcos impinguant. Et ſi arguaſ ꝙ glans impinguet porcũ plus ꙗ granũ. Rñ. ꝙ hoc eſt ꝓ̃ elaſtice inflãdo carnẽ ei⁹: ꝛ non realiter ſicut triticũ ſeu granũ. Nota ꝙ porci ſunt meliores ſimpliciter loquendo in eſtate ꝙ̃ in hyeme cũ porcent in humiditate que deſiccaſ ſiue depuratur in eſtate: et ꝗuis in hyeme ſint calidiores ꝓpter caloris ad interiora vnionẽ ꝛ poroꝝ clauſionẽ: tamen ille ſuperfluitates detinẽtur interius: ꝛ in eſtate exhalant magis. Et ꝗuis porci in regione frigida ſint maiores ꝛ ita de ſe meliores: tamẽ via nutrimenti ſunt peiores: q: plus ſuperfluitatibus abundant. ¶ Queriſ quare porci ꝛ ſimilia animalia phlegmatica ſunt ita pinguia. Rñ. q: eſt ratione ſtricture meatuũ vnde reſudat ſanguis extra venas: ꝛ a debili calore ibidem coagulaſ ei⁹ vnctuoſitas ꝛ in pinguedinẽ cõuertitur: ſed iſta ſolutio nihil valet: q: per iſtam viam melãcholici eſſent pinguiores cum habeant ſtricturã meatuũ: ideo dicendũ eſt ꝙ hoc non ſufficit: ſed cum hoc abundantia humiditatũ ꝛ calor debilis ꝛ iſta tria ſunt in porco qui eſt phlegmaticus: ꝛ non in animalibus melancholicis. ¶ Queritur quare in iſtis animalibus vt in porco abundat maxime pinguedo exteri⁹ vt porpe cutem. Cauſa eſt ſtrictura meatuũ: ꝛ extra venas erit ſanguis per reſudationẽ ꝛ cadit in extremitatibus membroꝝ: ꝛ ibi a debili calore adunatur ꝛ in naturam pinguedinis cõuertiſ. Scḋa cauſa eſt: q: a calore debili iſta pinguedo coagulatur: ꝛ talis calor debilis plus abundat extra.

¶ Quinta particula.

¶ De diuerſitate membrorum animalium.

In ſuperiori particula diximus membra animalium eſſe diuerſa in compoſitione: commixtione: loco: motu: quiete. Membrorum autem compoſitio triplex eſt. Aut enim eſt pinguiſſima vijs vicina per

quas superfluitates humorū excludunt: aut parum habet pinguedinis: ꝛ est remota a vijs humorū feces expellentibus: vel est inter hec duo mediocris sicut animaliū sunt latera ꝛ similia. Pinguissima vero cōpositio est indigestibilis: cito de stomacho descēdēs: ventrē humectat: velociter in corruptionē conuertitur: phlegmatis viscosi est generatiua: magis si sit de humidis animalibus: vt sunt porci ꝛ pecudes. Mēbra autē medicū pinguedinis habētia: sunt digestibilia: ꝛ stomacho competētia: ꝛ bonū sanguinē generantia. Mēbra autē mediocria inter maciē ꝛ crassiciem habent qualitatē ſm viciniratē extremitatū mēbrorum sibi coadherētiū. Diuersitas vō complexionum triplex est: aut eñ cōplexio est sicca naturaliter sicut neruus: cutis: ꝛ intestina: venter: vulua: ꝛ similia. Aut naturaliter humida: velut cerebrū: spōdilia: ossium medulla: pinguedo ꝛ similia. Aut inter vtrūqꝫ mediocris sicut est caro pinguedine nuda que est in ceruice: coxis ꝛ similib⁹. Mēbra vō que naturaliter sicca sunt: dure digerunt: tardeqꝫ de stomacho eijciūtur: ꝛ minus ceteris sunt nutritiua: maxime si fuerint de animalibus naturaliter siccis sicut bobus: capris: que q̄uis bene sint masticata: in stomacho ꝛ epate bene digesta: siccum tamē generāt sanguinē ꝛ pessimum: sed tñ oībus membris siccitati naturaliter pertinentibus cutis ꝛ nerui sunt meliora: pertim si de lactentib⁹ ꝛ humidis naturaliter fuerint. Mēbra vō naturaliter humida sicut cerebrū: pīguedo ꝛ similia sunt viscosa ꝛ lubricatiua: stomachi villos sua humiditate defectāt ꝛ corrūpunt: sunt etiam in malos humores conuertibilia: si materiā inuenerit. Membra mediocritatē habētia sicut caro pīguedine nuda vel vacua sunt tēperatiora et saporiora: ꝛ digestioni faciliora: ꝛ laudabilē sanguinē generātia. maxime si fuerint de aīalibus tēpatas cōplexiōes habentib⁹ sicut sunt heduli: vituli lactentes et iuuenes porci: et pecudes iuuentutē habētes. Rursus inter vnāquāqꝫ istarum extremitatū habet aliud mediocre sicut cetera membra tenera inter pinguissimā carnem ꝛ pinguedine nudam mediocria veluti sunt mamille: testiculi: costarū extremitates: fundamenta lingue ꝛ ceruicis teneritates. hec sunt inter pinguedinē ꝛ carnes mediocria. testatur hoc eorū color qui est inter pinguedinis albedinē ꝛ carniū ruborem: ꝛ eorū teneritas q̄ est carne tenerior: pinguedine vō durior vel siccior: proinde sunt boni saporis: ꝛ si bene digerantur: nutrimentū dabunt velut pinguis caro: si autem male digesta fuerint liquidissimū ꝛ viscosum phlegma generabunt p qualitate sue substantie suorūqꝫ animaliū. Diuersitas vō membrorū ſm locum vbi sunt multiplex est. Sunt eñ quedā a cute ꝛ ossibus lōginqua: sicut vēter: stomachus ꝛ viscera: sunt quedā cerebro vicina: alia fundamento naturalis caloris vicina: alia vō ab eis remota. Sunt etiā quedā mediocria que cuti ꝛ ossibus vicinant: ꝛ sunt teneriora carnis minorisqꝫ pinguedinis. sunt etiam sapidiora ꝛ digestibiliora duobus modis. Vnus propter multā substantie eius dissolutionē: que egreditur per poros cutis cū sudore. Alius propter collisionē que fit ex ossibus ea confricantib⁹. Mēbra a cute ꝛ ossib⁹ remota grossiorē habēt carnem: multeqꝫ sunt pinguedinis: ideirco sunt indigestibilia ꝛ insipida ꝛ copā malorū chimorū generantia ppter duas res. Vna q̄ vijs sunt vicina per quas humorum feces expellunt: et ppter longinquitatē pororū cutis p quos sue humiditatis superfluitas nequit egredi. Alia ppter ossiū absentiā: vnde tenera fieri neqꝫ collidi possunt: ideoqꝫ venter ꝛ intestina ꝛ similia sunt grossiora ꝛ male nutribilia. Mēbra quoqꝫ inter cor ꝛ cerebrū existētia calori vicina naturali: sunt boni saporis digestioniqꝫ facilia ꝛ bonū nutrimentū generātia ppter duas res. Vna pro vicinitate caloris naturalis superfluitates sui nutrimenti purificātis. Secunda q: bene bonoqꝫ sanguine cordis ꝛ epatis sunt nutrita. Membra vō q̄ caude sunt vicina ꝛ a calore naturali lōginqua: duriora sunt indigestibiliora minusqꝫ sapora: quod fit duobus modis. Primo ppter calorem naturalē ab eis remotū. Secūdo q: fuerūt nutrita sanguine male in epate cocto. Membra vō inter hec mediocria sunt ſꝫ vtrasqꝫ extremitates sibi vicinātes: de eis enī qualitates accipiunt. Mēbra eñ dextre partis meliora sunt his que a sinistra sunt ppter vicinitatē epatis qd̄ est naturalis caloris fundamentū: fortiorē enī actionē habet circa loca vicina q̄ circa remota. Mēbrorum autem diuersitas ſm motū ꝛ quietē est multimoda: aut sunt mobilia ꝛ modicū humiditatis habent: quare saporosiora facileqꝫ sunt digestibilia: aut contraria ꝛ contrarie se habentia. Multū aūt mēbra mobilia sunt lacerti: ideoqꝫ parum humoris habent: sunt etiam digestibiles.

¶ Superius determinauit auctor de nutrimento sue de dicta sumpta a toto animali: hic autē a partibus animaliū: ꝛ primo gn̄aliter: scdo autē specialiter: parūpost ibi. Membrorum triplex est causa. ¶ Queritur que membra sint meliora nutrimenti respectu corporis humani: verū pinguia vel media in pinguedine vel macilenta: videtur q̄ pinguia: q: nutrimentū fiat per naturam dulcedinis: vnde solū dulce nutrit. sed maxime pinguedo est dulcis ꝛ saporosa: igi. Item auctor dicit q̄ pinguedo est ca. ꝛ hu. ergo maxime nutritiua: igitur. In contrariū est iste auctor dicēs q̄ pinguissima cōpositio est indigestibilis ꝛc. Sꝫ membra mediū pinguedinis habētia vt macile. ta sunt digestibilia: ergo meliora nutrimenti: quod cōcedo. Vna causa est: q: pinguia membra sunt viscosa: ꝛ in ore stomachi supernatātia: ꝛ ppter hoc indigestibilia ꝛ crudum humorē generātia vt hu. phlegmaticum. Itē pinguia sunt mollia ratione cuius reuoluunt villos stomachi: ꝛ ita defectant appetitū ꝛ generāt abominationem: cum stomachi appetitus vigeat per rugositatem villorū. Ad argumenta dico q̄ tu obijcis a parte cōplexiōis: tamen a parte cōpositionis: q: viscosa sunt ꝛ mollia: sunt magis indigestibilia. ¶ Queritur quare pinguedo maxime in renibus ꝛ non sicut in alijs partibus generat. Vna causa est: q: a calore debili generat: ꝛ renes habent debilē calorē cum sint remoti a fonte caloris. Scd̄a causa est q: vrina continue defertur ad renes ꝛ secū aliquā vnctuositatē sanguinis defert. Tertia causa est: q: renes sunt membra mollia ꝛ tenera: situata supra os durū: ne ergo ledātur ab osse: natura sic gn̄auit pinguedinē vt supra eam requiescant sicut supra culcitā. Quarta causa est: q: vrina est virus ꝛ semper secum defert aliquid hu. acuitatis: ne ergo renes ab acumine ledantur natura gn̄auit pinguedinē illic. ¶ Queritur quare pīguedo in animalib⁹ ruminantibus est inflāmabilis vt in boue ꝛ saporosa: ꝛ non in non ruminantib⁹ sicut in porco ꝛ insipida: Ratio est: q: in aīalibus ruminātibus gn̄atur pinguedo ex

sicco terreo

sicco terreo: ⁊ per actionē caloris fit saporositas: ⁊ siccū ter
reum est inflāmabile. Sed in non ruminantibus generatur
ex humido aquoso qđ est insipidū ⁊ albū ⁊ nō inflāmabile:
sed potius extinctiuū. Et hac de causa pinguedo porci red
ditur sapida per appositionē salis cali. ⁊ sic. temperātis hūi
ditatē aquosam. ¶ Queritur que membra citius digerun
tur vtrū naturaliter humida vel sicca. Respōdeo ꝙ triplex
est digestio: scꝫ prima secūda ⁊ tertia. Respectu prime sicciū
de humida citius digeruntur: quia tales procedunt liquefa
ciendo: ⁊ eis magis assimilantur liquida siue humida. Sed
quia tertia digestio procedit ingrossando: q: assimilat nutri
mentum membris que sunt grossa ⁊ sicca: citius digerūtur:
id est citius membris assimilantur. ¶ Queritur vtrum cu
tis siue corium sit boni nutrimēti. videtur ꝙ sic: q: dicit Cō
stanti. ⁊ Aristo. ꝙ cutis maxime est tēperata: ⁊ maxime ho
minis: ⁊ maxime in pulpis digitorū sentimus pulsus cū cu
tis sit ibi maxime temperata: ergo cū bonitas nutrimenti p
temperamentum consistat: ⁊ cutis sit maxime temperata:
tunc erit boni nutrimenti. In cōtrariū est auctor in littera.
innuens ꝙ cutis nerui ⁊ breuiter membra sicca pessimi sunt
nutrimenti. Respon. ꝙ quedam sunt boni nutrimenti ratio
ne cōplexionis ⁊ cōpositionis simul: sicut caro arietina: q:
est rare cōpositionis ⁊ cali. ⁊ humi. cōplexionis: quedam vo
ratione cōpositionis solū: sicut perdix qui est rare cōpositio
nis: ⁊ in cōplexione frigi. ⁊ sic. quedā vo econtrario: scꝫ rōne
cōplexionis solū sicut anser: qui licet sit melancholicus in sub
stantia: ꝙ dure cōpositionis: tamen q: cali. ⁊ humi. cōplexio
nis nō bñ digeritur: ⁊ ideo cū nutrimētum magis respiciat
cōpositionē ꝙ cōplexionē: ideo cutis nō est boni nutrimen
ti cū sit dure substātie in cōpositione: quis sit cali. ⁊ hu. cō
plexione. ¶ Queritur quare cutis humana maxime est tē
perata. Vna causa est: q: est ibi vniuersalis cōcursus mēbro
rum frigi. cali. humi. ⁊ sic. q: caro est cali. ⁊ humi. nerui vo fri
gi. ⁊ sic. ⁊ cutis ambit ossa ⁊ carnes ⁊ neruos: ideo ex ipsis
resultat complexio temperata in cute. Secunda cā est equa
lis distantia membrorum fri. sic. humi. cali. q: cerebrū est fri
gi. ⁊ hu. ⁊ cor est cali. ⁊ sic. ⁊ cutis equaliter distat ab istis.
Tertia causa est finalis: q: tactus sm Arist. per temperamē
tum viget: vnde bonitatē intellectus sequitur bonitas ta
ctus: vt dicit phs: ⁊ quia bonitas intellectus est in homine:
ideo ⁊ in ipso est temperamentum cutis in qua viget tactus
⁊ sic diuersius sunt falsi. Nos aꝑ auditu linx visu simia gu
stu: Vultur odoratu pcellit aranea tactu cū tactus sit opti
mus in homine. ¶ Queritur vtrum caro glādulosa mollis:
vt mamille ⁊ hmōi sint boni nutrimenti: videtur ꝙ sic: q:
mollia membra sunt bene digestibilia: sed caro glandulosa
est mollis: vt mamille: igitur. Item lac est optimi nutrimen
ti ⁊ puri: vñ dicit Gal. ꝙ aialia in pueritia pulchriora sunt
ꝙ in alijs etatibus propter simiā: q: in pueritia nutriunt ex
lacte: sed omne decisum attestatur illi vnde decinditur: igi
tur mamille erit ⁊c. In contrarium est auctor in littera di
cens ꝙ sunt pessimi nutrimenti. Ad argumentū dico ꝙ du
plex est mollities: quedam ratiōe cōpositionis ⁊ debilis coa
gulatiōis ⁊ talis est in mulierib᷒ viraginosis ⁊ nō facit ad bo
nitatem nutrimēti: ⁊ talis est in carne glandulosa: ⁊ sic obij
cis. Est alia generata a calore quod idē est ꝙ teneritas ⁊ ra
ritas: ⁊ talis est in viris. ⁊ arguit supra bonitatē nutrimēti:
igit. Ad scḋm dō ꝙ nō valet: q: lac decendit a mamillis tāꝗ
a causa efficiente ⁊ nō tāꝗ pars mamillaꝝ: igit. ¶ Que
ritur que mēbra sint meliora: vtrū interiora aut exteriora.
videt ꝙ interiora: q: dicit ysaac ꝙ sanguinea mēbra sunt me
liora q: meliori nutrimento nutriunt. vñ sicut dicit ysaac in
principio vrinaꝝ: sanguis nō nutrit nisi prius ab vtrisꝗ cho
leribus mūdificetur ⁊ phlegmate: sed mēbra interiora sunt
sanguinea respectu exterioꝝ: vt dicit phus: igit. Itē dicit
phus ꝙ illa aialia meliora que meliori nutrimēto nutriū
tur: ꝗ mēbra interiora cū sint hmōi sm Aristotelē dicentē ꝙ
cor ex meliori nutrimēto nutrit sicut rex respectu sue famı
lie: ergo interiora sunt meliora. Itē bonitas nutrimenti pe
nes mūdiciem ⁊ puritatem attenditur sed: dicit Auicen. ꝙ
mēbra interiora trāsmittūt suas sup̄fluitates ad exteriora:
⁊ sic ab illis depurāt: igit. In ꝯriū ē auct. dicēs ꝙ exteriora

sunt meliora. Vna causa est: q: exteriora ꝓpie sunt ꝓpter
holem: interiora aūt ꝓpter indiuiduū. vñ sicut sperma ⁊
germē vitelli sunt pessimi nutrimēti: similiter ⁊ membra in
teriora. Secunda causa est: q: interiora nō habent vias libe
ras ad expulsionē suarū superfluitatū: sicut habēt exterio
ra. Tertia cā est: q: sunt ossuosa respectu interiorū vnde per
collisionē suaꝝ carniū in ossibus depurantur ⁊ attenuant
sicut patet de piscib᷒ petrosis q̄ sunt meliores nō petrosis.
Item ossa attrahunt nutrimentū melācholicū ⁊ couertunt
in sui naturā: ⁊ respuūt nutrimētū bonū aereū cali. ⁊ hu. cō
cedit in naturā carniū. Ad primū dico ꝙ aliquod mēbrū pōt
dici sanguineū: vel q: sit sanguineum de natura sua: ⁊ talia
sunt meliora: aut q: ibi sanguis abundat sicut cor: dicit san
guineū: q: ibi abūdat sanguis plusꝗ in alijs mēbris: ⁊ simi
liter in venis ⁊ arterijs: ⁊ tñ sunt frigi. ⁊ sic. ⁊ talis sanguis
abundantia non facit ad bonitatē. Ad secundum dico ꝙ si
cut dicit ysaac in vni. dietis. nō est aliqͥs cibus q̄ sit filius ex
toto nature humane: immo omnis cibus quantumcunꝗ sit
purus aliquid habet de superfluo: ⁊ illud nō potest exhala
ri nec mundificari. Dicēdū ē ꝙ licet mēbra interiora nutriā
tur ex puriori nutrimēto: tamen aliqͥd habent de superfluo
⁊ illud nō pōt exhalari nec mūdificari: sicut in mēbris exte
rioribus: ⁊ propter hoc adhuc interiora sunt peiora. Ad ter
tium dico ꝙ mēbra interiora non mittunt suas superfluita
tes ad exteriora: vt ibi remaneāt: sꝫ vt expellāt extra corp᷒.
Ad questionē vltimā dico ꝙ mēbra exteriora dantur cōuale
scentibus: q: magis sunt depurata ⁊ attenerata. ¶ Queri
tur que sint meliora: aut anteriora: aut posteriora: videt ꝙ
posteriora: q: virt᷒ naturalis pascit mēbrū: aialis vo viuifi
cat: sed posteriora sunt epati viciniora qđ est mēbrū nutriēs
mēbra: igit. Itē dicit ysaac in vni. die. et etiā innuit Arist. ꝙ
cali. ⁊ humi. ⁊ maxime dulcia nutriūt: sed pinguedo est cali.
⁊ humi. que generaliter plus generat̄ i posterioribus: igit.
In cōtrariū est auctor dicēs ꝙ mēbra caude vicina sunt de
teriora. Ad h̄ dicēdū ꝙ verū est excepto porco: vt dicit ysaac.
Vna cā est: q: cor situatū ē in anteriori pte cuiuslibet aialis
rōne cui᷒ adiuuat̄ digestio ⁊ melioratur: ⁊ etiā rōne sui calorꝭ
anteriora melius depurant̄. Scḋa cā est a parte mot᷒: q: cē
aial est magis mobile a parte anteriori. vñ dicit Arist. ꝙ ale
in auibus: ⁊ pedes anteriores in aialibus: ⁊ manus in hoīe
equipollēt in motu: vñ magis depurat̄ a suis sup̄fluitati
bus. Tertia cā ē: q: cū mēbra āteriora sint altiora posteriori
bus delegāt suas sup̄fluitates ad posteriora: sicut videm᷒
in podagra. Quarta cā est: q: mēbra anteriora nutriunt̄ nu
trimento magis puro ⁊ magis digesto: q: qñ sanguis gene
rat̄ i epate: q̄dā portio delegat̄ ad mēbra posteriora cū sint
vilia: q̄dā vo ad cor: ⁊ ibi digerit̄ ⁊ depurat̄: postea a corde
delegat̄ ad mēbra anteriora ex quo nutriunt̄. Ad primū dī
cit ꝙ nō valet: q: ꝗuis epar sit magis eis vicinū: tñ adiuuat̄
in sua digestiōe a calore cordis qđ est magis vicinū anterio
ribus membris. Ad scḋm dico ꝙ pinguedo citrina ca. ⁊ hu.
saporosa magꝭ generat̄ in anteriorib᷒ ⁊ alba insipida fri. ⁊ hu.
in posteriorib᷒: īō argumētū nr̄i᷒ ꝯcludit oppositū. ¶ No
ta ꝙ ysaac excipit porcū a q̄stiōe: q: porcus superior est ⁊ al
tior in pte posteriori ꝙ in anteriori: vt asinus: ideo sup̄flui
tates ad inferiora membra delegant̄. Nam porcus respicit
terrā glandem ⁊ nō quercū. Scḋa cā: q: porcus in posteriori
parte est fortior: sicut asinus: et in anteriori parte debilior: ⁊
membra fortia transmittunt suas superfluitates ad debi
liora: igit. Tertia cā est: q: porcus maxime abūdat i cerebro
qđ est fri. ⁊ hu. vñ est aial valde phlegmaticū ⁊ sic fri. cerebrū
ꝓpinquū anteriorib᷒ partib᷒: remittit calorē cordis in ipsis
plusꝗ in posteriorib᷒: ⁊ sic nō depurant̄ partes anteriores
sicut posteriores. Aristo. etiā excipit posteriora feminarum.
Vna cā est: q: depurant̄ p menstrua. Scḋa cā est: q: maxime
posteriora feminaꝝ mouentur in coitu: ⁊ sic magis depurā
tur. Et si arguit̄ ꝙ similiter et masculoꝝ. Respon. ꝙ nō est
simile: q: i feminis eleuant̄ ⁊ in masculis deprimunt̄. ¶ Que
ritur que sint meliora: aut dextra aut sinistra mēbra: videt̄
ꝙ sinistre ptis: q: ibi sanguis arterialis abūdat q̄ clarior est
⁊ purior: ⁊ sic ex puriori sanguine nutriunt̄: in dextra vo par
te sanguis venalis abūdat q̄ nō ē ita clarus. Itē dicit Arist.

ꝙ sinistra pars ꝓportionatur phlegmati: dextra vero chole-
re: sed phlegma melius nutrit ꝙ cholera: q2 tempore neces-
sitatis conuertit̄ in sanguinē: igit̄ similiter sinistra melior erit.
In contrariū est auctor in littera. Solutio ꝙ mēbra dextre
partis sunt meliora. Una cā est: q2 sm̄ Arist. eī dextrū est for-
tius sinistro: vnde melius digerit suū nutrimentū: ⁊ melius
a superfluitatibus depuratur. Secunda causa est: q2 epar ⁊
fel in dextra situant̄ mediantibus quibus viget digestio et
depuratio. Tertia causa est: q2 licet cor in hoīe situet̄ in sini-
stra: magis tamen virtualiter influit in dextra: ⁊ similiter in
aīalib9. Ad p̄mū dico ꝙ talis sanguis nō ordinat̄ ad nutrimē-
tū. Itē alia reformāt peccatū: vt dictū est. Ad scd̄m dicēdū ꝙ
phlegma nō assimilat̄ cholere quātū ad saporē cū phlegma
sit insipidū ⁊ ipsa amara: nec quātū ad substātiā: s3 quantū
ad cōplexionē ⁊ virtutē: q2 sicut cholera rōne sue cali. ⁊ sic.
fortificat digestiuā: similiter ⁊ dextra pars: q2 ibi est fortior
degestio. Alij dicunt ꝙ nō tantum in sinistra parte abundat
phlegma: immo ⁊ melācholia ⁊ tāto deterius est. ❡ Queri-
tur que sint meliora: aut mobilia mēbra aut q̄eta. Respon.
cū auctore ꝙ mobilia. Et nota ꝙ duplex ē mot9. q̄dā ē q̄ est
cū abūdātia nutrimēti: ⁊ talis meliorat nutrimētū ⁊ aīalia.
Est aūt alius cū indigentia sicut in siluestribus aīalib9: ⁊ ta-
lis impeiorat: q2 nō tātū depurat sicut p̄im9: sed immo de-
siccat. Alij dicūt ꝙ motus temperatus meliorat sicut est mo-
tus partiū respectu totius: nō tamen excedēs sicut in silue-
stribus. Ad scd̄m dico ꝙ mot9 in toto aīali impeiorat dige-
stionē siue impedit: q2 retrahit calorē ab interioribus: ⁊ tūc
nutrimentum existēs in cōcauitate aīalis: sicut in stomacho
nō potest digeri. Sed motus in parte aīalis nō impedit di-
gestionē: q2 pars nō habet nutrimētū in cōcauitate quēad-
modū aīal. Uel dic ꝙ mot9 impedit digestiuā primā ⁊ secū-
dā: ⁊ ꝓpter hoc impedit in toto aīali quātū ad primā ⁊ secū-
dā: sed tertiā nō impedit: immo adiuuat: q2 in tertia degesti-
ua fit motus ad oēs partes: ⁊ huiōi motus adiuuat.

❡ De extremitatibus aīaliū.

Uoniā absolute ⁊ vniuersaliter mēbroꝝ di-
spositio est cōpleta: eoꝝq3 diuersitas: cōse-
quenter particulariter eoꝝ naturas ⁊ pro-
prietates dicamus. Extremitates aīalium:
q2 omnino carēt pinguedine: tarde digeruntur: sunt
eīn de substātia cutis ⁊ neruoꝝ: sed q2 semp̄ sunt in
motu ⁊ labore: sunt digestibiliores neruosis mēbris
immobilibus ⁊ nō laboriosis: q2 neruosa nec motum
nec laborē habentia: viscosum dāt nutrimentū lubri-
catiuū a stomacho ⁊ intestinis cito descendens. Ne-
cesse ergo vt extremitates simile generent nutrimen-
tū: sed tamē nō tantū: quod sic probat̄: cū eīn coquū-
tur per suas partes dilatātur: qd̄ significat leuitatē
⁊ subtilitatē: paruū tamen eoꝝ est nutrimentū. Pe-
des aūt sm̄ medicinam sunt vtiliores: pectoris ⁊ pul-
monis asperitatē leniūt: atq3 contra siccā tussim va-
lent: adiuuant etiā patiētes vulnera vel excoriatio-
nes in vesica: q2 si manducauerint eos q̄ dissinteriam
patiūtur: vulnera intestinoꝝ solidāt ⁊ solutionē acci-
dentaliter constringunt: natura eīn eoꝝ lubricatiua
est ꝓpter viscositatē quā habēt. Pedes tamen ante-
riores posterioribus sunt meliores propter fundamē-
tū naturalis caloris eis vicinantis. Labra aūt auri-
bus sunt laudabiliora: quia auricule de cute ⁊ carti-
lagine sunt composite. Cartilagines vero etsi de ani-
malibus inuent9 fuerint: etsi bene coquātur: erūt
indigestibiles: si vero de lactētibus ⁊ bene sint cocte di-
gestibiles erūt: sed omnib9 extremitatibus animaliū
pedes sunt meliores.

❡ De cerebro.

Iximus in prima particula qualiter anti-
qui discordati sunt de natura cerebri: qui-
dā enim sunt arbitrati illud accidētaliter
calidū esse: sed Aristo. in lib. de animali-
bus dicit calidū esse naturaliter: ⁊ frigidū accidenta-
liter: cui9 disputationē nō oportet hic nos repetere.
Dicimus ergo cerebrū naturaliter calidū: ⁊ frigidū
accidentaliter: proinde humidū ⁊ viscosum: abomina
bile: appetitū corrumpit in stomacho: citoq3 in putre-
dinē conuertitur: maxime si in fine cibi manducetur.
vnde Gal. Uolentes inquit vomere: cerebell in fine
cibi cū multo oleo comedāt: ideoq3 oportet aūt cibūt
post cibū cerebri cauere hūidas cōplexiōes hūtib9
ac debilē appetitū in stomacho: verūtamē habentes
stomachū purū: si illud comedāt: benoq3 in stomacho
digestū sit: eis dabit multū nutrimentū: aūt tamen ꝙ
comedant cū aceto: pipere zinziber obsomogaro ⁊
menta et similibus illud condiant.

❡ Superius determinatū est de dieta sumpta a partibus
aīaliū generaliter: hic aūt specialiter: ⁊ p̄mo ponit ꝓemiū
ad hāc partē. scd̄o exequitur: scd̄a ibi: Extremitates aīaliū.
❡ Querit̄ vtrū extremitates aīaliū: ⁊ maxime pedes sint
boni nutrimēti. videt̄ ꝙ nō: immo pessimi: q2 abūdāt in eis
hec neruis ⁊ pelliculis q̄ sunt frigida ⁊ sicca melācholica et
ossa talia sunt pessima. Item superius vituperauit partes
posteriores: q2 maxime a fonte caloris distāt: s3 pedes sunt
remotissimi: igit̄. ❡ Itē dicit Cōstā. ꝙ locus hūiliter demis-
sus aptus est ad recipiendū superfluitates membroꝝ supe-
rioꝝ: sed quāto plus recipiūt de superfluitatibus tanto pe-
iores: s3 pedes sunt inferiores siue infimi: igit̄. In cōtrariū
est auct. dicēsq3 extremitates aīaliū sunt meliores ⁊ maxi-
me pedes. Item practici docent administrare eas etquale-
scētibus. Respō. ꝙ pedes sunt optimi nutrimenti. Una cā
est: q2 sunt in cōtinuo motu: ratiōe cuius depurant̄ a super-
fluitatibus. Secūda causa: q2 maxime sunt ossosi siue ossa
sit maxie ponderis supraversus. In pede ponatio sunt, mīt.
ossa. vnde ꝑ colisionē cū ossibus sue carnes attenuātur et
depurātur. Itē illa ossa attrahunt nutrimētū melācholicū
⁊ illud cōuertūt in suā substāām respectiue nutrimentū aeral
calidū ⁊ hūidū: ⁊ illud cedit in carnē. Tertia cā est: q2 parū
dant nutrimentū: ⁊ natura est auida supra paucū ⁊ nausiat
seu fastidit supra multū. Quarta cā est: q2 sm̄ Aristo. ōē mē-
brū delectat̄ in sua operatione: vt oculus inuidēdo: auris in
audiēdo: ⁊ dentes ordinant̄ a natura ad incidendū ⁊ masti-
candū: ⁊ q2 in comestione pedū aīaliū plus operant̄ ꝙ circa
animalium membra alia: igitur. Patet igitur ad oīa argu-
menta solutio: q2 licet pedes aīalium sint neruosi ossosi et
sint remoti a fonte caloris: ⁊ sint in infimo loco: veritamē il-
la bona q̄ modo dicta sunt preponderant istis malis. Et no-
ta ꝙ dātur cōualescētib9: q2 alliciunt gustū ⁊ incitant appe-
titū. Itē etiam ossa nō comedunt̄: ⁊ licet pelles ⁊ nerui sint
duri: tamen optime digeruntur: q2 sunt a suis superflui-
tatibus mūdati. ❡ Queritur vtrū pedes anteriores sint me-
liores: vt dicit littera. videt̄ ꝙ nō: q2 posteriores ad eos mit-
tunt suas superfluitates cū sint altiores: igit̄. Solutio ꝙ qui-
dā dicūt ꝙ duplex est pes sicut dicit phs in principio libri de
aīalibus: sc3 maior q̄ cōtinet totā hancā vsq3 ad genu: ⁊ se-
cūdo de tali posterior pes est melior: q2 magis eleuat9. Est
etiā pes minor a genu inferius: ⁊ anterior tūc est melior: q2
magis mouet̄ ⁊ depurat̄. Itē propinquior est cordi. Itē pe-
des anteriores suppositi sunt respectu mēbroꝝ anterioꝝ
que sunt nobilia ⁊ ex nobiliori nutrimento nutrita: non sic
vero posteriores qui supponitur posterioribus mēbris que
sunt vilia. Et si obijcias ꝙ posterior est eleuatior. Respō. ꝙ
verū est loquendo de maiori pede ⁊ nō de minori: immo an-
terior ⁊ posterior equaliter sunt demissi. ❡ Querit̄ de cere-
bro de quo maxia est cōtrarietas inter aucto. vt inter ysaac
⁊ Aristo. q2 iste dicit ꝙ est cali. ⁊ hu: sed videtur ꝙ sit frigi.

τ humi. q: dicit Haly in cõmento sup tegni: φ soia cõplexio tẽperata gaudet sibi similibus: lapsa vo cõtrarijs τ illis iuuatur. cũ ergo cerebri cõplexio sit lapsa iuuabitur a cõtrarijs: sꝫ cerebrũ ledit cito a frigido: vt pꝫ in capitib⁹ discoopertis: iuuat aũt a calido: igit cerebrũ ẽ fri. Itẽ dicit phs in.xj. libro de aialib⁹ φ cerebrũ directe superponit cordi vt rõne sue frigiditatis mitiget calorẽ cordis: sꝫ oẽ mitigatiuũ caloris est frigidũ. Itẽ dicit in de sensu τ sensato φ cerebrũ τ oculus eiusdẽ sunt nature: sꝫ oculus est aquee nature: qđ pꝫ q: si acu pungat exit aqua: τ in aquã resoluit: igit τ cerebrũ. Itẽ dicit Gal. φ illa que extinguũt ignẽ sunt aquosa: sꝫ fm ysaac τ Arist. cerebrũ et spinalis medulla sunt hmõi: igit. sed aqua est fri. τ hu. Itẽ dicit iste ysaac φ cerebrũ τ spinalis medulla sunt eiusdẽ nature: τ postea dicit φ spinalis medulla est fri. τ humi. igit. Itẽ dicit phs φ oia aialia carentia cerebro sunt ca. vt apes τ vespe: qđ pꝫ: q: dicit φ qñ pungũt inflammãt: ergo a 2ͦio sensu presentia cerebri causabit fri. Itẽ dicit phs scđo de aialibus φ simile est de toto τ de parte: sed sicut dicit phs aialia carẽtia sanguine sunt frig. g similr pars eoꝝ cuiusmodi ẽ cerebrũ. Itẽ dicit Auicẽ. φ vnũquodqꝫ mẽbrũ nutrit ex sibi simili nutrimento: vt phlegmatica ex phlegmate: τ cholerica ex cholera: τ iter mẽbra phlegmatica dicit φ cerebrũ nutrit phlegmate: g τ phlegma est sicut cerebro: igit. Itẽ dicit phs φ sentire est pati: mouere vo agere: g cũ cerebrũ sit principiũ sensus maxime habebit qualitates passiuas: τ mouere actiuas: sꝫ frigiditas debilior: actiua: τ hũiditas fortior passiua: g istas habebit: igit. In cõtrariũ est ysaac dicẽs φ est naturaliter cali. τ accidentaliter frigi. Itẽ dicit phs tertio de aialibus: φ oẽ vnctuosum calidum est τ humi. cerebrũ est hmõi: igit. Itẽ in.xij. dicit φ cerebrũ est eternũ. τ glosat vno modo sic: φ opatio rei eterne est in cerebro: vtpote intellectus: aut ex materia eternãte est cerebrũ: q: mediãte spermate sensus eternãtur τ perpetuant: sꝫ sperma est cali. τ humi. igit τ cerebrũ. Itẽ cerebrũ eneruat appetitũ: sed frigi. nõ sunt hmõi: immo potius incitãt: igit. Itẽ motus calefacit: sed cerebrũ est in cõtinuo motu: igit. Ad hoc dicũt quidã φ inquantũ est mixtũ sic est frigi. τ hu. τ sic loquitur Arist. q: dicit φ supponit cordi ad mitigãdũ ei⁹ calorẽ: vel inquãtũ est viuens: τ sic est cali. τ humi. τ sic loquitur ysaac. Sed ista solutio nõ valet: q: ysaac loquit de cerebro ex pte qua cadit in nutrimẽtũ: τ sic est mortuũ: τ Arist. capit prout viuit. Alij dicũt φ cõsequitur quantũ ad naturã suã propriã quã habet a natura cõponentiũ: τ hoc modo cũ materia eius sit aquosa fri. τ hu. sic est fri. τ hu. τ hoc modo loquit Aristo. aut quãtũ ad influẽtiã aliunde venientẽ: et sic cũ cõtinue a corde ad ipsum delegentur spũs q sunt ca. τ sic. est cal. τ hu. τ sic loquit auctor iste. Sed ista solutio nihil valet: q: ysaac dicit φ est cali. naturaliter: frigi. vo accidẽtaliter: τ solutio ponit ecõtra. Alij dicũt φ cerebrũ põt considerari: vno modo rõne cõponentiũ: τ sic cũ cerebrũ sit mẽbrũ nobile cõponitur ex elementis nobilibus: vt ex leuibus que sunt ignis τ aer: τ sic est cali. τ hu. τ hoc modo loquitur ysaac. Vel potest ꝯsiderari inquãtũ est principiũ excitãs ad operationes aie peragendas: τ sic adhuc est cali. τ hu. q: frigi. vt dicit Auicẽ. nõ apponit manũ in operib⁹ nature. Vel põt cõsiderari respectu alioꝝ mẽbroꝝ principaliũ: vt cordis τ testiculoꝝ que valde sunt cali. τ hoc modo respectiue est fri. τ humi. τ sic loquitur phs. Alio modo dicendũ est: et melius φ cerebrũ potest cõsiderari vno modo quantũ ad materiã suã primã τ remotissimã: τ sic est frigi. τ humi. q: sua materia prima est aquea: τ sic loquit phs. Vel quãtũ ad materiã proximã q est sperma qđ est cali. τ hu. ex q ex spermate immediate generet: cuius signũ φ multũ ledit cerebrũ in coitu in quo fit maxima emissio spermatis. vnde dicit Auicen. φ in generatiõe fetus ex spermate primo generantur tres ampulle: ex prima cor: ex alia cerebrũ: τ ex alia epar: et sic loquitur iste auctor. Vel põt etiã cõsiderari cerebrũ ratiõe vaporũ ascendentiũ ad ea: τ dicit Gal. φ ascendũt reumata calida descendunt aũt frigi. sed hoc nõ est nisi propter hoc q: illa reumata calida in cerebro infrigidãtur per naturã cerebri: τ hoc mõ est fri. τ hu. τ sic loquit auc. iste dicẽs φ est accidentaliter frigi. τ naturaliter cali. vt declaratũ est. vñ ysaac quãdo arguit auctoritate Arist. φ sit cali. τ humi. dicit φ est propter hoc φ est de genere medullaꝝ τ pinguedinũ: τ pinguedo est cali. τ humi. Sed distinguẽdũ de pinguedine: q: quedã est pinguedo siue vnctuositas terrea: τ ista est cali. τ humi. est aũt alia aquea: τ ista est frigi. τ humi. τ talis est in cerebro. Alij dicũt φ est frig. τ humi. rõne substãtie medullarũ: τ sic loquit phs: sed rõne substãtie annexe vnctuose ca. τ humi. est cali. τ humi. q maxime est sensibilis: τ de ista intelligit ysaac q est artifex sensualis. ❡ Querit quare in auibus τ maxime rapacibus τ mõtanis: vt falcone τ aquila cerebrũ est melius via nutrimẽti. Vna cã est: q: cerebrũ recedit a tẽperamẽto p fri. τ hu. τ q: hmõi aues sunt in motu ratione cui⁹ sua frigiditas tẽperat. Scđa cã est: q: aues paruũ habẽt caput: τ ideo paruũ cerebrũ: sed homo habet magnũ caput: igitur τ multũ cerebrũ quare est fri. τ humi. ❡ Queritur quare cerebrũ est melius in ariete. Ratio est: q: aries est bonus quãtũ ad quãlibet sui partẽ: sꝫ quãtũ ad lanã et pellẽ τ ossa τc. igitur τ quãtũ ad cerebrũ. Scđa cã ẽ: q: aries est eleuatus in anteriori parte: ideo nõ inficit a superfluitatibus mẽbroꝝ alioꝝ per viã descensus ad eũ. ❡ Itẽ qrit quare est meli⁹ in vitulo. Ratio est: q: nutritur ex lacte vaccino quod est melius in nutritione: vnde fumi eleuati τ euaporantes ab hũidi lacte cõtemperant fri. τ humi. cerebri vituli: τ ideo melior at cũ lac sit maxime euaporatiuũ. vnde lac caput dolentibus dare malum: vt dicit Hippo.

❡ De medulla.

Medulla spondiliũ ad cõparationẽ medulle ossiũ frigidissima est τ humidissima: est enĩ sicut cerebrũ: durior tamẽ est τ minoris humiditatis: q si bene digerat grossius τ plus cerebro dabit nutrimẽtũ: medulla tamẽ ossiũ saporosior est: sꝫ fastidiũ facit: bñ tñ digesta multũ nutrit.

❡ De pinguedine.

Pinguedo est mixta cum carne τ ossibus: sicut que in costis τ lateralib⁹ τ cauda ac in similibus locis reperitur. Adeps vo a carne est separatus: sicut axungia que est in renibus. Adeps vo grossior est pinguedine: cũ carne mixta fastidiosior τ solubilior: ãbo enĩ sunt fastidiũ inducẽtia: cibiqꝫ instrumẽtũ molliẽtia τ humefacientia maxime villos stomachi: habẽt quoqꝫ ppᵉetatẽ sup oẽs cibos natandi: τ cibum viscosum grossum digestioniqꝫ inobedientẽ faciendi: τ falsam saturitatem generandẽ: maxime si cũ dulcibus comedantur. vnde Rufus. quecunqꝫ inquit mẽbra pinguedinis habuerint abundantiã: parũ nutrimenti corpori suggerũt: pars enim pinguosa pro sui lubricitate stomachum τ intestina nõ cocta egreditur. vnde solum modo ex carnosa corpori datur nutrimentũ. Sed tamen carnosa melior est nõ carnosa pinguedine: quia grossioris viscositatis τ digestionis durioris: τ facile putredini apparata: propterea non oportet eã dari pro nutrimẽto: nisi eam cui caro mixta est: que etiã pro solo condimẽto donetur: vt cibis laudabilem saporem faciat: nam carnosa et non carnosa pinguedo pro nutrimẽto data: pessima est: oppilationem generat: et humores phlegmaticos adiuuat: sed tamen phlegmata ab eis generata inter se differunt: carnose enĩ pinguedinis phlegma subtili⁹ est τ nutribili⁹.

❡ De oculis.

Oculi sunt ex diuersis substantijs cõpositi: habent enim lacertos: pinguedinem: pelliculas: humores. Quod autẽ est ex pte pin

guosa: ptinet calori ⁊ hũiditati: ⁊ qd̓ est a parte pel-licularũ: attinet frigiditati ⁊ siccitati: idcirco de pin-guibus aialibus frigidi sunt ⁊ humidi. Si vero de ma-cilentis: frigidi ⁊ sicci. Et licet oculi facilius ceteris membris digerantur: tamẽ ob pinguedinem sibi ad-mixtam habet grauedinis viscositatis ⁊ indigestio-nis quiddã: propter hoc nõ accipiantur nisi cũ aceto ⁊ obsomogaro: apio: pipere: calamento: zinziberere: et similibus condiantur.

¶ De naribus.

Nares frigide sunt ⁊ sicce: sunt enim cartila-ginose: ideoqꝫ digestioni difficiles: parũ nu-triunt: edantur ergo cum aceto: obsomoga-ro: sinapi: caruí: pipe zinzibere: ⁊ similibus.

¶ De lingua.

Lingua inter lacertos ⁊ tenerã carnẽ est mediocris: idcirco sola comesta dat nutri-mentum inter durum ⁊ molle mediocre: que si cum lacerto sibi iuncto manducet̃ erit laudabilior: faciliusqꝫ digeret̃. Rur-sus si cum tenera carne sibi iuncta per quã salina ori descẽdit manducetur: durioris ⁊ viscosioris erit di-gestiõis: vñ bonũ est si cũ obsomogaro: pipere: ace-to: origano: zinzibere: ⁊ similibus comedatur.

¶ De gutture.

Guttur frigidũ est ⁊ siccũ: qꝛ cartilaginosũ: ꝓinde parũ dat nutrimentum digestioni inobediens: hac de causa cũ calidis aromati-bus decet comedi.

¶ De corde.

Cor dure est substantie ⁊ nature lacertorũ pertinens: tarde de stomacho eijcitur: sed tñ cũ bene digeritur: multum ⁊ bonũ pre-stat corpori nutrimentum.

¶ De pulmone.

Pulmo facilis ẽ digestiõis: ⁊ facile de sto-macho eijcitur propter leuitatem ac rari-tatem substãtie: proinde ceteris mẽbris minus nutrit generans humorem phle-gmati pertinentem.

¶ De epate.

Epar oibus membris aialium grossius est ⁊ durius digeri: sanguinem tamẽ generat laudabilem: nutribilius est vero carne nõ ha-bente pinguedinẽ: sed lactentiũ epar cete-ris melius: galline vero melius est ꝙ lactẽtiũ: precipue si galline nutrimentũ fuerit tritici farina cũ lacte di-stemperata ⁊ ficubus.

¶ De splene.

Splen illaudabilis est nutrimenti: corru-ptum ⁊ melãcholicum sanguinẽ generat digestiõi durũ: ⁊ tarde de stomacho eijci-tur: parũ tamẽ ponticitatis habet ꝓpter cholerã nigrã sibi dominantẽ. Idcirco assus come-dentium gingiuas confortat. Splen autẽ porcinus melior ceteris est propter sue substãtie subtilitatem et raritatem.

¶ Queritur verũ medulle generentur ex sanguine vel ex spermate: videtur ꝙ ex sanguine: quia dicit phs ꝙ in anima-libus habentibus zirbum medulla est similis zirbo: ⁊ in ha-bentibus saginem medulla est similis sagimini: sed tam zir-bus ꝙ sanguinem ex sanguine generantur: igitur ⁊ medul-la. Item Aristo. Auicen. ⁊ Gal. dicunt ꝙ membra radica-lia ex spermate generantur. cuius signum est: ꝙ si deperdã-tur non possunt restaurari. Membra vero replentia ex sangui-ne generantur: sicut medulla. Item dicit Auicen. ꝙ medul-le in principio sunt rubei coloris: vt medulle iuuenũ: sed ru-beus color attestatur sanguini ⁊ nõ spermati: cũ sperma sit albũ: igitur. In cõtrariũ est Aristo. ponens aliquas medul-las ex spermate generari. Itẽ dicit ysaac ꝙ spinalis medul-la frigida est ⁊ humi. ⁊ est similis cerebro: sꝫ cerebrũ ex sper-mate generatur sm̃ Aristo. igitur. Respon. ꝙ quedã est me-dulla que cõtinetur in osse ⁊ non est ordinata ad illud os in quo continetur: vt est medulla cerebri: quia cõtinet̃ sub cra-neo: ⁊ tamen nõ ordinatur ad nutriendũ craneũ: ⁊ similiter medulla spinalis: ⁊ talis sine dubio generatur ex spermate: ⁊ sic procedunt sede rationes: ⁊ sic loquitur Aristo. Alie sunt cõtente in osse ⁊ ordinantur ad eius nutrimentum: ⁊ sic ge-nerantur ex sanguine siue ex nutrimento: ⁊ sic procedũt pri-me rõnes. ¶ Queritur verũ medulle oriantur a cerebro: videtur ꝙ sic: quia si cõtinens oritur a continente ⁊ cõtentũ similiter a cõtinente: sed oia ossa oriuntur a craneo: ergo et medulle contente in ossibus. Item dicit Gal. ꝙ ossa prin-cipijs attestantur: ergo que alicui attestantur oriũtur ab eo-dem: sed medulle attestant̃ cerebro: igitur ab eodẽ oriũtur. Itẽ dicit Aristo. ꝙ principiũ rei est in quo res plus abũdat vnde sm̃ Arist. sanguis plus abundat in corde ꝙ in alijs mẽ-bris: vñ dicit̃ oriri a corde: ergo similiter cũ plus medulla abun-det in cerebro ꝙ in alijs mẽbris dicetur oriri ab eodẽ. In cõ-trariũ est Aristo. dicens ꝙ non oriuntur a cerebro. Et tamẽ Constan. ⁊ Auicen. ponunt ꝙ aliqua medulla oritur a cere-bro: ⁊ propter hoc queratur cõtrarietas ista. Ad hoc dicen-dũ ꝙ quedã oriuntur ab aliquo per decisionẽ: vt sperma ab humiditate: ⁊ quedã per viã infusionis et irradiationis: vt pili in cute a cute: ⁊ herbe a terra. et quedam per cõtinuita-tẽ ⁊ extẽsiõnẽ: vt rami a stipite: ⁊ stipes a radice. et quedam per viam influentie: sicut a corde virtutes ad oia membra. que-dam vero per viã similitudinis: sicut omnes neruí oriuntur a pelliculis: vt a pia matre ⁊ dura. Dico ergo ꝙ aliq̃ medulle oriũtur a cerebro per viã decisionis: sed istorum que sic oriũ-tur: quidã est ortus vniuersalis ⁊ quidã particularis. Dico ergo ꝙ medulla cerebri ⁊ spinalis medulla oriunt̃ a cerebro ortu particulari: ⁊ sic loquitur Auicen. ⁊ Constan. Sed alie medulle a cerebro oriuntur ortu vniuersali ⁊ non particula-ri: immo ortu particulari oriuntur a medulla spinali. Nã cũ medulle ossiũ corporis necessarie sint ad humectãdum om-nia membra corporis in quibus sunt: si haberẽt ortum par-ticularem a cerebro iam cerebrũ nimis esset debilitatum: ⁊ propter hoc habuerũt ortum a spina: vel a nucha a qua ori-tur particulariter spina: que protensa est per mediũ dorsi vsqꝫ ad caudam vel vsqꝫ ad anũ. Quãdo ergo Aristo. negat ortum medullarum a cerebro: nõ negat simpliciter: sed ne-gat ꝙ nõ influat: quia medulla spinalis que est cali. ⁊ humi. situata est sub cerebro qd̓ est frigi. ⁊ humi. vt contẽperet ce-rebrum ⁊ ibi influant cali. ⁊ humi. ⁊ sic patet solutio ad argu-mẽta. Aliqui dicũt ꝙ nucha non oritur a cerebro: sed cũ Cõst. dicit ꝙ a cerebro nucha orit̃: ipse intelligit ꝙ ista duo: scꝫ nu-cha et cerebrum oriuntur a tertio scꝫ a materia spermatica. ¶ Queritur cuius complexionis sit medulla: videtur ꝙ fri-gi. ⁊ sic. quia dicit Philare. ꝙ cõtinens immutat contentũ ad suam crasim: sed ossa sunt frigi. ⁊ sic. igit̃. Item dicit Ha-li in cõmẽto supra tegni ꝙ humiditas generata in membro calido est cali. ⁊ in frigi. frigida. vnde dicit ysaac ꝙ sanguis calidior est lacte: ⁊ hoc est quia sanguis generatur in mem-bro calidiori: vt in epate: lac vero in frigi. vt in mamillis: ergo cũ ossa in quibus generatur medulla sint frigi. similiter ⁊c. Item generatur ex nutrimento melancholico ossium: igit̃. In contrarium sunt omnes auctores dicentes medullã esse cali. ⁊ humi. Item dicit ysaac ꝙ omne vnctuosum est calidũ ⁊ humi. Item dicit etiam ꝙ sapor dulcis caliditati attestat̃. Respon. ꝙ quedam est medulla: vt spõdilium generata ex

spermate ⁊ a cerebro oritur: ⁊ talis est fri. ⁊ humi. sicut cerebrum. Est alia medulla ossium: ⁊ talis est cali. ⁊ humi. Nota ulterius ꝙ medulla quantum est de principio materiali: est cali. ⁊ humi. q: generatur ex nutrimento ossium: ⁊ ossa de nutrimento attrahunt partem grossam impurā melācolicam ⁊ repudiāt puram aeream: que in medullam conuertitur: tamen quoad continens est fri. ⁊ sic. tamen quia ossa nō multum imprimunt in medullam: ideo non sequatur cōplexionē ossium. ¶ Queritur vtrū medulla nutriat os in quo cōtinetur. Respon. ꝙ non loquendo de nutrimento restaurationis: sed bene nutrimēto resolliationis: id est habilitatiōis ossium: vt suscipiant nutrimentum: q: cum sint dura ⁊ densa nisi remollirentur a medulla non possent bene nutriri: et hac via intelligit phs in .xij. de aīalibus dicens ꝙ ossa ex medulla nutriūtur. Nam si nutrirent ossa vera ⁊ materiali nutritiōe p medulle cōuersionem ⁊ verā assimilationē in substantiā ossium: cum quedam medulle ex spermate generentur: sicut spinalis medulla et medulla cerebri: ⁊ ossa ex sanguine generentur: iam sequeretur tale inconueniens ꝙ mēbra sanguinea: vt ossa nutrirentur ex membris spermaticis vt ex quibusdā medullis qḋ est contra ordinē. ¶ Queritur quare medulla est in ossibus ⁊ non in carne aut neruo aut aliis membris. Una causa est: q: sicut pinguedo est thesaurus nature: ita ⁊ medulla cū ex puriori parte nutrimenti generetur: ⁊ quia sicut rex thesaurizans suum thesaurū reponit in turribus fortibus ⁊ nō debilibus: sic ⁊ natura medullam in ossibus cum sint membra fortia respectu aliorū. Secunda causa iam dicta est: q: cum ossa sint membra dura et solida suū nutrimentū quod est grossum ⁊ melācolicū: nō posset eorum substātiā penetrare nisi essent remollita: ideo natura medullā in ipsis poris collocauit. Tertia causa est: q: fm Aristo. nutrimentū fit ex mixto: vnde dicit ysaac ꝙ non agunt simplicia in cōposita quēadmodū composita in composita: vnde nutrimentum ossium est mixtum ex quadam parte melancolica quam ad se attrahūt: ⁊ alia phlegmatica siue aerea quam tanꝗ superfluū nutrimēti eorū respuūt ⁊ non expellunt ad carnem: cū nō sit membris ignobilius legare suas superfluitates ad nobilia: ideo in concauitate ossis remanet substantia medullaris. Quarta causa est: q: ossa in digestione nutrimenti sunt pauperrima: ideo cum digestio fiat per cali. ⁊ humidū, natura ingeniauit recondere in eis medullam cali. ⁊ humi. iuuantem eorum digestionem: sicut ad fundū stomachi natura portionē melācolie delegat ad eius appetitum suscitandū: ⁊ portionem cholere ad eiꝰ digestionem confortandā: cū stomachus sit de se in calore pauperrimus. Et hac de causa ossa quedam lata nō habent medullam: quia sufficit humiditas carnis circundantis ad humectandū ea: adeo ꝙ sint habilia ad nutrimentum suum attrahendū: ⁊ non sunt ita magna spissa nec rotunda: sicut illa in quibus medulla generatur. Etiā alia causa est: quia ossa pectoris ⁊ alia que sunt iuxta cali. membra: vt iuxta cor non habēt medullam: quia calor fortis haurit totā medullam siue humiditatem: et hec est causa quare ossa leonis nō sunt medullosa: quia leo est animal valde calidum. Secūda causa est etiam: quia leo est animal maxime pugnax ⁊ audax: vt dicit phs: cuius signum est: quia inuadit aīalia seipso maiora: ideo natura sagax cuius sagacitatis non est finis: dedit ei ossa dura ⁊ fortia ⁊ nō cōcaua. Nota ꝙ medulla aīalium phlegmaticorū vt porci: aut sanguineorum vt arietis nō est ita sapida sicut melancholicorum vt bouis: quia non est tanta vis sequestratiua in ipsis sicut in melācholicis aīalibus. ¶ Queritur quare spinalis medulla est ita insipida. Una causa est: q: generatur ex materia spermatica que nō ordinatur ad nutrimentum: sed ad generationē. Secunda causa est: quia assimilatur ⁊ maxime est conformis cerebro in quo continetur humiditas aquosa superflua que valde est insipida. ¶ Queritur a qua digestione generetur pinguedo: an a prima secunda vel tertia: videt ꝙ nō a tertia: q: dicit Auicen. ꝙ tertia digestiua facit de carne carnem ⁊ de osse os: sed pinguedo est nullum istorū: igitur. Item tertia digestiua generat quid distinctū: prima ⁊ secunda quid indistinctū ⁊ confusum: cū ergo pinguedo sit quid indistinctum: sequitur ⁊c. Item vnūquodꝙ generatur a virtute illius in quo magis abundat et magis conseruatur: sed pinguedo maxime abundat in secūda digestiua: vt circa renes ⁊ stomachū: ergo a secūda digestiua generatur. In cōtrariū est phs ⁊ Auicen. dicentes ꝙ a tertia digestiua generatur. Itē ratio: quia secunda digestiua generat humorē ⁊ nihil extra humorē: vnde nō generat humiditatē: sed pinguedo nō est humor: immo aliquid extra humorē: vnde pinguedo generat ex sanguine vltra speciē humoris. Respon. ꝙ generatur a tertia digestiua. Sed nota ꝙ quandoꝙ operatur complete: ⁊ tunc generat membrum vel carnem, vnde tunc ex carne facit carnem ⁊c. ⁊ sic loquitur Auicen. quandoꝙ vero operatur incomplete: ⁊ sic generat pinguedinem: q: quādoꝙ a scda digestiua generatur multitudo humorū: ⁊ tunc tertia digestiua non potest perfecte ⁊ cōplete operari supra huiꝰ multitudinē: ⁊ facit qḋ potest: ⁊ sic generat pinguedinē: ⁊ hoc modo potest generare rem indistinctā. Ad tertiū argumentum dico ꝙ tertia digestiua nō appropriat sibi aliquod mēbrū: immo est in quolibet mēbro: licet igitur pinguedo maxime abundet in secūda digestiua: tamen propter hoc non generatur a secunda: immo potius a tertia cū in quolibet membro sit tertia digestiua. ¶ Queritur cuius cōplexionis sit pinguedo: ⁊ verū generetur a calido aut a frigido: videtur ꝙ sit cali. ⁊ humi. q: a calido generatur: q: phs ⁊ Auicen. dicunt ꝙ generatur ex vnctuositate sanguinis q̇ est cali. ⁊ humi. Itē oīe maturatiuū est cali. ⁊ humi. fm Gal. supra pronostica: sed pinguedo est maturatiua: vnde apostemata maturat: igitur. Item dicit Gal. ꝙ generat pinguedo ex forti caliditate: iste ysaac do dicit ꝙ a frigiditate: ⁊ ita videtur cōtrarietas auctorum. Itē oē qḋ dissoluit a frigido coagulatur a calido ⁊ econuerso: sed pinguedo a calido dissoluitur: ergo a frigido coagulatur: ⁊ ita est frigi. ⁊ humi. Respon. ꝙ ad generationem pinguedinis duo requiruntur. Primo requirit fortis digestiua generās multitudinē humorum: ⁊ sic materialiter pinguedo generatur a forti calore: ⁊ sic loquit Gal. q: eius materia a forti calore generatur. Secūdo modo generatur formaliter: ⁊ tūc a debili calore generatur nō potente agere supra tantam quantitatē humorū cōplete: ex eis faciens carnem aut ossa ⁊c. et hoc modo loquitur iste auctor. Sed nota ꝙ duplex est pinguedo: quedam est citrina siue aerea cali. ⁊ humi. alia est alba aquosa: ⁊ ista est frigi. ⁊ hu. ¶ Queritur que pinguedo sit calidior an noua vel antiqua: videtur ꝙ antiqua sit frigidior: quia pinguedo sequitur naturā aīalis ⁊ cōplexionem eius cuiꝰ est: sed animal antiquum frigidius est iuuene: igitur. Item dicit auctor iste ꝙ pinguedo habet caliditatē ab aīali cuius est: quāto ergo magis remouet a suo aīali tanto frigidior est: sed quāto antiquior tanto magis remouetur a suo animali: igitur. In cōtrarium est Gal. dicens ꝙ quāto antiquior tanto calidior. Item simile est de oleo ⁊ de vino ⁊ pinguedine: sed vinum ⁊ oleum quāto antiquiora tāto calidiora: igitur. qḋ concedo. Una causa est: q: per processum temporis consumitur aquositas tā a calore intrinseco ꝙ extrinseco: sicut in vino ⁊ oleo. Ad secundum dicitur ꝙ nō valet: q: nō dicitur pinguedo antiqua eo ꝙ ab animali antiquo extrahat: sed q: diu fuit seruata. Ad secundū cōceditur quātitatiue: sed nō qualitatiue: vel dic ꝙ obiicit de calore viuifico ⁊ nō de calore naturali de quo loquitur hic. ¶ Queritur quare pinguedo non est in aīalibꝰ carentibus sanguine. Una causa est: q: pinguedo generat ex bona ⁊ forti prima digestiua ⁊ scda: ⁊ talia aīalia nō habēt secundā digestiuā fortē. Secunda causa: q: generatur materialiter ex vnctuositate sanguinis: ⁊ ista animalia nō habēt sanguinem: igitur. ¶ Queritur quare pinguedo maxime abundat in regione naturali: vt circa stomachum ⁊ renes: ⁊ non in aīali: vt in cerebro tantum: nec in vitali: vt circa cor. Una causa est: q: pinguedo generatur ex obiecto ⁊ effectu ipsius epatis: vt ex vnctuositate ipsius sanguinis que maxime abundat circa regionē naturalē vt circa stomachū ⁊ vmbilicū. Secūda causa est: q: in regiōe naturali: vt circa epar est calor mediocris ⁊ temperatus potēs resoluere ⁊ nō consumere: sed in regione vitali est nimiꝰ calor totā humiditatem cōsumēs: ⁊ in aīali nimis debilis: q: ibi est nimia frigiditas

cũ cerebrũ sit frigi. ⁊ hu. igitur. Tertia causa est ex pte finis:
q2 si esset in parte aĩali tunc impediret transitũ spiritus sen
sibiliũ: ⁊ in vitali spũalis spũum: sed in naturali abũdat pin
guedo: q2 naturalis debet esse cali. ⁊ humi. cũ ibi vigeat di
gestio q̃ est cali. ⁊ humi. ❡ Queritur quare tertia digesti
ua facit thesaurũ: vtpote pinguedinẽ: ⁊ nõ scda aut pma di
gestio. Una causa est: quia tertia digestio regi cõparaṭ cui si
bi subditi famulantur: vnde sicut rex vel dñs haurit a suis
seruientibus pecuniã: ⁊ inde thesaurizat: ⁊ nõ serui a dño: si
militer tertia digestio ⁊c. Secunda causa est: q2 natura sa
gax cuius sagacitatis nõ est finis: thesaurizat de nutrimẽto
puro ⁊ mũdo cuiusmodi ẽ in tertia digestiua ⁊ nõ de ipuro
⁊ feculẽto qđ est in prima ⁊ scda. vnde sicut rex nõ reponit in
thesauro suo metalla vilia: immo nobilia: sicut aurũ et ar
gentũ: similiter ⁊ natura ⁊c. ❡ Querit cuius cõplexiõis
sit oculus: videtur ꝙ cali. ⁊ sic. q2 dicit Aristo. scdo de aĩa: ꝙ
eadẽ est natura medij organi ⁊ obiecti: sed mediũ visus est
lucidũ: vt aer: ergo ⁊ oculus qui est visus organũ: q2 lux est
species ignis: ⁊ ignis est cali. ⁊ sic. cõplexiõis: igiṭ ⁊ oculus.
Itẽ dicit Aristo. ꝙ aĩalia abundantia in sanguine ⁊ spiriti
bus sunt cali. carentia vo sanguine sunt frigida: igitur cum
oculi sint pleni spiritibus. vnde dicit Constan. ꝙ neruus op
ticus mediãte quo deferũtur spiritus visibiles est cõcauus:
⁊ hoc vt possit continere maiorem copiã spũum: igitur ois
spũs sunt cali. ⁊ sic. similiter ⁊ oculus. Itẽ in de sensu ⁊ sen
sato recitat ꝙ quidam appropriauerũt quattuor sensus ele
mentis: ⁊ Empedocles appropriauit visum igni: sed ignis
est cali. ⁊ sic. igiṭ ⁊ oculus. In cõtrariũ est Auicen. ⁊ Aristo.
dicentes eũ frigi. ⁊ hu. cõplexionis. Itẽ dicit Aristo. ꝙ ocu
lus ⁊ cerebrũ sunt eiusdẽ nature: sed cerebrũ est fri. ⁊ humi.
igiṭ ⁊ oculus. Itẽ dicit Aristo. in de sensu ⁊ sensato ꝙ vnũ
quodqꝫ cõpositum resoluiṭ in ea ex quib9 cõponiṭ: sed ocu
lus resoluitur in aqueã substãtiã: que est fri. ⁊ humi. igitur.
Ad hoc dicendũ ꝙ quedã est cõplexio in oculo que est ratio
ne materie ex qua cõponiṭ: ⁊ ista est radicalis: ⁊ sic est fri. et
humi. cũ materia ex qua cõponitur sit fri. ⁊ humi. vñ ista cõ
plexio sequitur radicẽ materie: ⁊ sic loquiṭ Auicen. ⁊ Arist.
Alia est complexio ipsius oculi fluẽs ⁊ accidẽtalis: ⁊ ista est
duplex: q2 aut põt considerari rõne spũum fluentiũ ad ocu
lũ: ⁊ sic est cali. ⁊ sic. cõplexionis ⁊ ignee: ⁊ sic loquiṭ Empe
docles. Est aũt alia oculi complexio fluens: que debetur ei
ratione cõtinentis: vtpote ratiõe pinguedinis: ⁊ sic est cali.
⁊ humi. ⁊ hoc modo loquiṭ similiter Aristo. Ad primũ quod
obijcis ꝙ eadẽ est natura ⁊c. Dico ꝙ verum est formalis: vt
peruietas: vñ tã mediũ q̃ organũ visus est peruiũ: ⁊ sic loq
tur Aristo. Ad alia argumẽta patet solutio per distinctionẽ.
❡ Queriṭ vtrũ oculus sit boni saporis: videṭ ꝙ nõ: q2 dicit
Arist. ꝙ natura aq̃ vult esse insipida: cũ g̃ oculus sit nature
aquee erit insipidi saporis. In cõtrariũ est Auicen. dicẽs ꝙ
oculus optime sapit. ad hoc sunt versus. Cauda regit: me
diũ nutrit: caput est saporatum. Solutio ꝙ oculus est sapo
rosus ratiõe pinguedinis circũdãtis: nõ tamẽ rõne sue sub
stãtie ꝓprie. ❡ Nota ꝙ nares quãtũ ad substãtiã cẽtralem
cartilaginosam fri. ⁊ sic. ponticã pessime nutriũt: ⁊ sic intelli
git littera. Sed quãtũ ad substãtiã aereã cali. ⁊ humi. ibi in
terceptã bene sapiunt ⁊ nutriũt: ⁊ sic ⁊c. Et si arguas quod
bene sapit bene nutrit: verũ est si bene sapiat de natura pro
pria: sed nares bene sapiũt: verũ ratione humiditatis aeree
intercluse. ❡ Queritur vtrũ lingua sit alicuius saporis: vi
detur ꝙ nõ: q2 dicit Aristo. ꝙ susceptiuũ soni est absonũ: sed
susceptiuũ saporis est insipidũ seu insaporũ: cũ g̃ lingua
suscipiat oẽs sapores sequiṭ ꝙ est insipida. Cõtrariũ vide
mus q2 bene sapit quãdo comediṭ. Respõ. ꝙ lingua põt cõ
siderari dum viuit ⁊ dum est in aĩali viuẽte: ⁊ sic recipit om
nes sapores: q2 ibi abundat humiditas saliualis: ⁊ sic obij
cis. Uel põt cõsiderari inquãtũ est mixtũ: ⁊ dum est extra
sive in via nutrimenti: ⁊ hoc modo optime sapit in gustu q2
humiditas saliualis eius tũc cõsumitur ⁊ detegitur ei9 pro
pria hũiditas: q̃ optime sapit. ❡ Queriṭ vtrũ guttur mul
tũ nutriat. videṭ ꝙ sic: q2 nutrimẽtũ nutrit ratione sue quã
titatis: alterat vo ratione sue qualitatis: sed guttur dat mul
tũ nutrimẽtũ: g̃ multũ nutrit. Cõtrariũ tamẽ dicit auctor in

littera. Respõ. ꝙ accidẽtaliter multũ nutrit: q2 grossum dat
nutrimentũ qđ de difficili digeriṭ: ⁊ multũ in mẽbris morat
tũ parũ nutrit naturaliter: ⁊ sic loquiṭ auctor. ❡ Nota vte
ri9 ꝙ cor dat malũ nutrimentũ materialiter: q2 generat nu
trimẽtũ melãcholicũ fri. ⁊ sic. Tamẽ effectiue est boni nutri
menti: q2 cũ habeat aspectũ ad cor sicut dictũ fuit de corde
ceruorũ: tũc quãdo comediṭ cũ bonis cibarijs laudabilibus ip
sa ducit ad cor: ⁊ digestionẽ. ❡ Queriṭ cuius cõplexiõis sit
pulmo: videṭ ꝙ melãcholice: q2 sicut cor est melãcholicum
q2 est in cõtinuo motu: igiṭ ⁊ similiter pulmo cũ sit in conti
nuo motu. Itẽ dicit Haly ꝙ ad mẽbrũ simile ꝑperat egri
tudines similes: g̃ cũ in pulmone sepe generet perpleume
nia q̃ sit ex phlegmate: videṭ ꝙ pulmo erit fri. ⁊ humi. Itẽ
dicit Philaretus ꝙ cõtinẽs immutat cõtẽtũ ad suã crasin:
ergo cũ sm Auicen. humiditas phlegmatica ad pulmonem
trãsmittaṭ: videṭ ꝙ pulmo sit fri. ⁊ hu. Itẽ dicit iste auctor
ꝙ phlegma generat: ergo est mẽbrũ phlegmaticũ. In cõtra
riũ est Auicen. dicẽs ꝙ est mẽbrũ cholericũ. Itẽ vult Hip. et
Gal. in tegni. ꝙ cõplexio cholerica maxime est rara ⁊ cauer
nosa: sed pulmo est hmõi: igitur. Respõ. ꝙ loquẽdo de radi
cali cõplexione est cholericus: ⁊ sic loquiṭ Auicẽ. ⁊ Aristo. lo
quẽdo tñ de fluente est frigi. ⁊ sic. cõplexiõis: q2 ista diuersi
ficaṭ sm nutrimẽtũ ⁊ cõtinẽs: ⁊ sic obijcis. Ad primũ dico ꝙ
nõ est simile de corde ⁊ pulmone: q2 pulmo propter aliud cõ
tinue moueṭ q̃ cor: scꝫ vt attrahat aerẽ ⁊ expellat eũ: sed cor
cõtinue mouetur: vt ꝓpter motũ cõtinuũ ⁊ cõfricationem
partiũ solidarũ generet calor naturalis ⁊ spũs: ⁊ ideo non
est simile. Nota ꝓ illo qđ dicit Arist. ꝙ pulmo est terminus
caloris: ⁊ cor etiã est terminus caloris. i. ꝙ pulmo est princi
piũ caloris tanq̃ indicãs ⁊ cor tanq̃ generãs eũ. ❡ Queri
tur vtrũ epar generet grossum nutrimentum: videṭ ꝙ non:
q2 sm Constã. sanguis est coagulatus: vnde rare est substã
tie: sicut sanguis generabit nutrimentũ rarũ ⁊ nõ grossum.
In cõtrariũ est auctor: dicẽs ꝙ epar oĩbus mẽbris est gros
sius ⁊ durius digeriṭ. Respon. ꝙ epar dũ ẽ in aĩali viuẽte
tũc est rarũ ⁊ sic obijcis: aut dum est extractũ: ⁊ daṭ via nu
trimenti tũc induraṭ: sicut videtis sanguinẽ extractũ ab aĩa
li indurari coagulari ⁊ inspissari: licet in aĩali sit liquidus ⁊
clarus: ⁊ sic loquitur auctor iste. ❡ Queritur quare in aĩali
bus lactẽtibus melius est epar q̃ in volatilibus aut aĩalib9
senibus. Ratio est: q2 epar peccat per siccitatẽ ⁊ duritiẽ:
igiṭ sicut fetus sicce matris quanto propinquior partui tã
to melior: q2 tũc temperatur eius siccitas. Similiter dic ꝙ
epar in aĩalibus lactentibus temperatur ratione cali. ⁊ hu
mi. Itẽ ratione lactis remollitur. Sed aues sunt sicce ⁊ du
re: ⁊ propter hoc induranṭ ⁊ peioranṭ. ❡ Queritur quare
epar galline melius est q̃ aliorũ epar volantiũ: sicut dicit iste
auctor. Hoc idẽ vult Girardus ⁊ maxime si cũ farina ⁊ cũ
lacte nutritur temperata in ficubus siccis. Ad hoc soluit Gi
rardus. sed ipse petit principiũ: q2 epar galline est maxime
odoriferũ ⁊ spirituũ regeneratiuũ. Sed adhuc restat que
stio quare hoc est. Responde ⁊ dic ꝙ gallina cali. est ⁊ humi.
temperate: ⁊ maxime est animal domesticum: ratione ergo
loci acquirit cali. ⁊ humi. per que grossities eparis subtiliaṭ
⁊ durities. Item farina lac ⁊ ficus habent cali. ⁊ humi. rõne
cuius remollitur epar. ❡ Queritur vtrũ splẽ habeat gene
rare risum sm ꝙ dicunt versus. Cor sapit ⁊ pulmo loquitur
fel cõmouet iras. Splẽ ridere facit cogit amare iecur. videṭ
ꝙ non: q2 dicit Auicen. ꝙ risus generatur ex sanguine puro
mundo existente in corde ⁊ mẽbris nutriente. vnde dicit pbs
ꝙ pueri ⁊ iuuenes valde sunt ridentes: q2 habẽt purũ san
guinẽ. cũ ergo splen habeat turbidũ sanguinem generare ⁊
melãcholicũ nõ generabit risum: immo citius tristiciã. Re
spon. ꝙ splen in animali cuius est causat risum: q2 deputat
sanguinẽ a melãcholia cũ ad se trahat totã melancholiã: ta
men in via nutrimenti receptus generat hu. melãcholicum
⁊ sic intelligit iste auctor. ❡ Queritur quare splen est rarus
cauernosum cũ sit membrũ melancholicum ⁊ durũ: ⁊ melã
cholia nõ faciat raritatẽ: immo potius compactionẽ. Respõ.
ꝙ quedam sunt cõplexionis melãcholice ⁊ tamen sunt sub
stãtie sanguinee: vt perdix q̃ fri. est ⁊ sicce complexionis ⁊
tamen optime nutrit. q2 est cõpositionis ⁊ substãtie cali.

humi. quedã vo sunt ecõtrario cali. ⁊ humi. cõplexiõis: ⁊ tamen sunt substãtie melancholice: vt anser. Similiter dico de splene ꝙ est fri. de cõplexione ⁊ cali. de cõpositiõe.

De renibus.

Renes duob⁹ modis sunt illaudabiles: vno propter sue substãtie corruptionẽ ⁊ duritiẽ ⁊ grossitiẽ: secundo q: eorũ nutrimentũ fue rat vrine pinguedo: vnde sanguinẽ generat grossum ⁊ pessimum.

Querit̃ q̃re renes fuerũt duri ⁊ macri. Causa ẽ: q: vt possent obuiare acumini vrine q̃ cõtinue trãsit ꝑ eos: ⁊ sic sunt duri ratiõe finis. Et sunt macri: q: si essent pingues cito ab acumine vrine dissoluerentur. Et ideo pinguedo bene circũdat eos: vt acumẽ vrine agat in illã: ⁊ nõ in substãtiã renalẽ ⁊ vt etiã cũ sit cali. ⁊ humi. habeat cõfortare digestiuã eorũ cũ sint fri. ⁊ sic. Et ꝑpterea ꝙ vrina cõtinue trãsit per renes que est superfluitas ⁊ nõ possunt bene depurari ab illa superfluitate oĩno cũ sint debilis caloris: ideo renes sunt odoris fetidi. Secunda cã: q: abundant renes in pinguedine aquosa que nõ multũ diligitur a natura: immo cito destituitur a regimine eius: ⁊ sic putrescit quare renes sunt grauis ⁊ fetidi odoris.

De lacte.

In prima particula diximus lac temperatam cõplexionẽ parũ esse egressuz: in calore videlicet ⁊ humiditate que sunt in secundo gradu: vnde piscibus min⁹ est humidũ: phlegmatis generatiuũ: vicinũ est enim sanguini: neq; aliud est ꝙ sanguis secundo coctus in vberibus: habet tamẽ de mamillis albedinẽ saporitatẽ ⁊ habilitatẽ. Sed reprehendũt nos sophiste nobis hãc propositionẽ obiiciẽtes: si calidũ ⁊ humidũ inquiũt est lac propter secũdã decoctionẽ: cur itaq; non dixisti neruos ossa ⁊ cetera mẽbra q̃ dixisti frigida esse: calorẽ ⁊ hũiditatẽ habere cũ sanguis similiter eorũ sit materia. Quibus respondemus non bene consequi eorũ propositionem. q̄ꝙ cũ dicamus sanguinẽ esse calidũ ⁊ hũidũ: aliis tñ q̃litatib⁹ nõ indiget: cõpositũ enĩ est de scḋa cõpositione: ⁊ oĩe qḋ scḋo cõpositũ est: omes inuenimus in eo qualitates: q̄uis qualitati princeat sibi dominãti. verbi gratia. Iuuenis homo etsi cholere rubee ꝑncipat: puer quoq; sanguini: senex phlegmati: aliis tñ humoribus nõ videtur carere. Similiter ⁊ corporis mẽbra que per se sunt manẽtia diuersas habẽt cõplexiones ⁊ naturas: sicut epatis est sanguinẽ facere: splenis sanguinis fecẽ ⁊ nigre cholere vicinũ sanguineuz suscipere: ⁊ fellis propriũ est caloris sanguinis vicinã partẽ suscipere: sꝫ lac nõ est ita ꝑ se neq; a sanguine separatũ: nõ enĩ est aliud nisi sanguis scḋo coct⁹ in vberib⁹: vñ ꝑsumpsit ab vberib⁹ albedinẽ ⁊ saporitatẽ: qḋ natura ꝑparauit ad nutrimẽtũ aĩaliũ: sicut eũdẽ sanguinẽ opata est ad fouẽda corpa. Uerũtamen lac in substãtiis diuersũ est. quoddã aũt subtile: quoddã grossuz: ⁊ aliud faciens facilẽ digestionẽ est: ⁊ aliud tardã: qḋ fit quattuor modis. Primo fm variã aĩaliũ cõplexionem ex quibus est. Secũdo propter diuersitatẽ temporũ anni. Tertio propter inequalitatẽ aĩaliũ nutrimẽtorũ. Quarto ꝑ vicinitate vel tarditate mulgẽdi. Diuersitas aũt sue essentie triplex est: subtilis videlicet: grossa: ⁊ media. Et q̄uis inter has extremitates alia habeat media: tñ nõ oportet vt dicatur. Lac etiã in se tres habet substãtias: vna est subtilis clara q̃dã hũs acuminis: alia est grossa terrestris: tertia est tenuis vnctuosa: ideo pro acumine calore ⁊ subtilitate quã habet: est mundificatiuũ fecũ: grossorũq; hũorũ subtiliatiuũ: prouocat etiã solutionẽ: ⁊ epatis aperit oppilationẽ. Pars vo grossa. i. caseata ꝑ sui terrestri substãtia frigiditati pertinet ⁊ siccitati: tamen cũ recẽs est: hũiditati ptinere videt̃: cũ ergo desiccat̃ est grossa: tarda ad digerẽdũ: vẽtris cõstipatiua: grossorũ ⁊ viscosorũ hũorũ generatiua. Pars quidem vnctuosa. i. butyrosa q: est aerea: calida est ⁊ hũida: mollificatiua ⁊ tẽperate vẽtris humectatiua: est ⁊ hũane cõplexioni similis. Cuicunq; ergo lacti subtilis pars dñari cõspicit̃: facilis est digestiõi: quod aũt terrestri subiectũ ẽ parti: tardã facit digestionẽ: ⁊ qḋ aeri ptinet erit mediocre. Lac tñ ceteris laudabilius equaliter has tres i se habet substãtias: sicut lac muliebre. Deinde caprinũ q̃bus oppositũ est vaccinũ. Sed inter vaccinũ ⁊ caprinũ pecorinũ est mediocre: grossi⁹ enĩ est caprino ⁊ plus terrestre: subtilius vo ⁊ aquosius vaccino: qḋ huiõi rõne ostendit̃: lac enĩ pecorinũ multũ facit caseũ: ⁊ grauis odoris est: vaccinũ autem suauis est odoris. Sed videmur a sophistis reprehẽdi. Cur inquiũt lac pecorinũ vaccino dixistis esse subtilius: cũ pecorinũ magis abũdet caseo ⁊ vaccinũ butyro: atq; butyrũ sit caseo leui⁹? Quibus respondendũ est sic. Pecorinũ aquosius ⁊ calidius est vaccino: q: natura pecorũ calida est ⁊ hũida. vaccinũ vo minoris est aquositatis: ⁊ calorẽ hꝫ defectũ: q: ei aĩali frigiditas ⁊ siccitas dñat̃. Est iterũ lac aliud inter pecorinũ ⁊ caprinũ mediocre: sicut iumentinũ ⁊ asininuz: horũ enĩ lac aquosius est pecorino ⁊ caprino: sed iumẽtinũ vicinius est pecorino: asininũ vo caprino qḋ minoris est aquositatis: idcirco nõnunq̄ cõglutinatur in stomacho: nisi cũ calidũ ab vberibus exiẽs bibat̃: aut cũ fuerit cũ modico melle ⁊ sale mixtũ: tali modo propinatũ nullã cõglutinationẽ dabit: verũtamẽ insecuri sum⁹ de caprino quin coaguletur: ergo nõ oportet dari nisi cum melle ⁊ sale: sin autẽ tali dabitur modo nihilominus semetipsum coagulabit: ⁊ grauitatẽ in stomacho: ⁊ in gula suffocationẽ generabit. vnde Gal. nõ miror patientes in stomacho grauitatẽ ⁊ in gula suffocationẽ ꝑpter lactis coagulationẽ. Sꝫ vaccinũ ⁊ pecorinũ semper coagulantur in stomacho ꝑ sui grossitate ⁊ terrestreitate. Palã ẽ est lac multam habẽs aquositatẽ ⁊ parũ casei: sicut pecorinũ iumẽtinũ asininũ: nullã in stomacho facere cõglutinationẽ. Ideoq; ventris est humectatiuũ propter sue aquositatis abundantiam: ⁊ qm̃ eius aquositas aliquantulũ habet acuminis: est enĩ ventriũ solutiuum proinde quidã medici serũ. i. lactis aquositatẽ dãt potui: vt inde stomachus totusq; corpus mundet̃ de putredine malorũ humorũ. Pars vo butyrosa: q: aerea est natat sup cibũ: vt oleũ sup aquã: quare cibis grossitudinẽ tribuit ⁊ viscositatẽ: vnde indigesti manẽt: cibos etiã digeri incipiẽtes lubricat: ⁊ a stomacho deponit priusq̃ decoctionis tẽpus compleat̃. Sed fm medicinã apostemata maturãdo dissoluit: ⁊ cutis duritiẽ molli

ficat. Terrestris quidẽ pars.i.caseata stomachũ gra
uat: digestionẽ indurat: inflationem grossosq3 humo
res generat: quare fit cã generãdi oppilationẽ in epa
te: i splene: ꝛ in renib⁹ lapides: maxime si eadẽ mẽbra
huiõi rebus inuenerit apparata. Sed si auferatur a
lacte aquositas: vt terrestris ꝛ aerea permaneãt: fit
perfecta medicina habẽtibus vulnera in pectore vel
in vesica: desiccat enĩ ea ꝛ consolidat: qḋ hac ratione
testificaṫ. Si enĩ lac accipimus statim vt ab vberib⁹
fuerit emulsum ꝛ calefactũ ferrũ seu molendini lapi-
dem in eo decem vicibus extinguimus: vel quousq3
lactis aquositatẽ ↄsumptã cõspicim⁹: deinde ad ꝓpi
nandũ damus: sed tamen hoc lac: q2 in stomacho ca-
seatur propter aquositatis ablationẽ: libet nos inue
stigando suã mutare actionem: vt nullã in stomacho
coagulationẽ ingerat. Misceamus ergo post ei⁹ de
coctionẽ q̇ddã aque tepide: ꝛ sic ab omi coagulatio
ne securamur. Q2 si redarguãt nos sophiste dicẽtes.
Cur naturalẽ lactis aquositatẽ abstulistis: ꝛ aquã ac
cidentalẽ sibi attribuistis? Respõdemus naturalis
aquositas lactis habet acumẽ: vñ est laxatiua: ꝛ res
laxatiua in se habẽs acumẽ est incõueniẽs vulnera in
pectore ꝛ pulmone habẽtib⁹: nõ enĩ incerti sum⁹ q̇n
acuti humores vulnerũ ad intestina fluentes: alia fa
ciũt vulnera atq3 dissinteriam generẽt. ¶ Diuersi-
tas lactis ſm tpa ãni est ſm inequalitatẽ naturarũ tẽ
poꝝ: quadrifarie tñ diuidiṫ. Est enĩ vernale: estiuũ:
autũnale: hyemale. Uernale quidẽ lac ceteris meli⁹
est ꝛ tẽperãtius duob⁹ modis. Uno q2 ver ceteris tẽ
porib⁹ tẽperãtius ẽ: est enĩ mediocre inter quattuor
qualitates. Alio propter lactis naturã: nã lac tẽpori
iam generatorũ aĩaliũ propinquũ: est aquosum ꝛ in-
digestũ ꝓpter humores in vulua coadunatos a tem
pore cõceptiõis: ac cum.xl.diebus a tempore quo ge
nerentur aĩalia elongetur: superfluitas quã habue
runt desiccatur ꝛ consumitur: ꝛ nõ restat in lacte nisi
humiditas naturalis ꝛ substantialis: quare tempera
tũ est ꝛ laudabile: facile digestioni ꝛ inconuertibile
in putredinẽ malorũ humoꝝ: maxime si dabitur sana
habentibus corpora. Autumnale ṽo est dissimile: na
turalis enim humiditas est plurimũ finita: ꝛ caseata
est multiplicata: vnde grossum est ꝛ difficulter dige-
ritur: stomachũ grauat: grossam ventositatẽ ꝛ infla-
tionẽ generat: ꝛ putredini apparatur. Estiuũ autem
inter has duas extremitates est mediocre. Hyemale
ṽo raro inueniṫ: q2 si illius fuerit temporis pessimum
erit: q2 siccissimum ꝛ grossissimũ propter lõginquita
tem temporis a partu: idcirco sui humiditas natura
lis prorsus est finita. ¶ Diuersitas ergo lactis pro-
pter nutrimentum aĩaliũ multiplex est. Animalia enĩ
recentes herbas pascentia: faciũt subtile lac ꝛ aquo
suꝫ: cito digestiuũ: ꝛ minus ventositatis ꝛ inflatiõis
generatiuũ: q̃ lac aĩalium siccarũ herbarũ extremita
tes pascẽtiũ: vel sicca gramina. Lac etiã aĩaliũ stipti
ce arboris extremitatibus vescentiũ: vtile est stoma-
cho ꝛ ceteris viscerib⁹. Quod aũt ex aĩalibus fit so-
lubilia manducantibus: omnibus est deterius: proin
de lac caprinũ plus ceteris stomacho cõuenit: semp
enim stipticis herbis vtunṫ.i.extremitatibus arboꝝ

masticis videlicet quercus: lentisci: oliue: ꝛ similiũ. In
terdũ etiã de frondib⁹ vescunṫ arboꝝ: scꝫ scamonee:
titimalli: hellebori: vnde earũ lac pessimũ est vtpote
stomacho nociuũ: ꝑsertim sue neruositati. Qḋ Dia-
sco. testatur. vidi inquit capras helleborũ albũ pascẽ
tes: ꝛ in initio pascẽdi vomitũ patiebantur: cuius rei
effectus talis est: q2 earũ lac bibentibus stomachi de
fectionem vomitũ atq3 nauseam ingerebat. ¶ Di-
uersitas lactis ſm tempus triplex est. Aut enim vici
nũ est vberibus: aut longinquum: aut mediocre. Ui-
cinũ vel est dulce vel liquidũ: idcirco ceteris laudabi-
lius est ꝛ digestibilius: citoq3 in sanguinẽ cõuertibi-
le: si prout oportet accipiaṫ: ꝛ quantum virtus tole-
rare valuerit: si enĩ vltra q̃ opportunũ fuerit sumaṫ
naturam grauat: ꝛ capiti stomachoq3 infert nocu-
mentum: dentibus atq3 gingiuis mollitiẽ dabit ꝛ pu
trefaciet ea: q2 assuefacto ꝛ multũ ebibito dentes et
gingiue mollificantur: vnde putrescunt. Fit ergo ne
cessariũ vt os lauetur cũ vino vel aceto: vt qḋ de la-
cte dẽtibus inuiscatũ fuerit mũdificetur. Caput le-
ditur propter fumũ lactis corrupti in stomacho ꝛ pu
trefacti ad caput ascendentẽ. Nocet stomacho: cum
multa sui qualitas ex corruptione digestionis in ma
los humores conuertitur: in fumosos videlicet ꝛ aci
dos. In fumosos si calide nature fuerit. In acetosos
si stomachus frigidã cõplexionẽ habuerit. q̇ stoma-
chi caliditas vel frigiditas: aut est naturalis: aut ac
cidentalis. Naturalis ṽo est ab initio forme in quo
stomacho lac cõuertibile est continuo. Accidentalis
ṽo cũ in stomachi cõcauitate coadunatio est humoꝝ
aut cũ cibus ante lactis acceptionẽ sumiṫ. Lac ergo
cõuertetur si in stomacho huiusmodi reperit. Sꝫ op
poni a quibusdã videṫ. Cur inquiũt lac in duas qua
litates contrarias fit conuertibile: in fumosam.s.que
calorem significat: ꝛ acetosam per quã frigiditatẽ in
telligimus. Respondemus dicẽtes lac in se duas sub
stantias contrarias habere: aereã ꝛ terrestrẽ.i.casea
tam ꝛ butyrosam. Caseata ṽo pars propter frigidi-
tatem suiq3 siccitatẽ induratur ad digerẽdũ. vnde in
acetositatem conuertitur precipue si inuenerit cibos
vel humores in stomacho acetositati ptinentes. Bu
tyrosa q̇dẽ pro sui calore ac leuitate mutatur in fumo
sitatem presertim si stomachum sibi similẽ inuenerit:
ideoq3 non oportet lac potari nisi stomacho inani-
to: ꝛ ab humoribus mũdificato: sitq3 lac de sanis ani
malibus: sed neq3 crebro neq3 multam de eo quan-
titatem accipiant: in huiusmodi enim mensura susce-
ptum sanguinem laudabilem generat: ventrem hu-
mectat: pectus: pulmonem: ac vesicam iuuat: maxime
si suam amiserit aquositatem: et aliquando cuꝫ aliis
coctũ cibariis mãducatur: sicut risi: milio: panico ꝛ
similibus. quare bene nutrit: minusq3 generatiuũ vẽ
tositatis: est durum tamen digestioni: est etiam causa
generandi in epate ꝛ intestinis oppilationes: ꝛ in re
nibus lapides: nihilominus facit hoc si manducetur
cuꝫ melle seu zaccaro: et licet pectoris ꝛ pulmonis sit
iuuatiuum: epatis tamen ac intestinorum oppilatio-
nis est generatiuũ. ¶ Lac ṽo acetosuꝫ frigidũ est ꝛ
siccum: digestiõi inobediens: grauat gingiuas: den

tibus ꝛ stomacho nocet: lõgum eñi est tẽpus cum ab vberibus fuerit emulsum. vnde Gal'. lac inquit laudabile vel illaudabile fm ppinquitatem vel longinquitatem tempoꝛis cum ab vberibus exierit.

¶ De butyro.

Diximus in pꝛima particula naturam butyri esse quasi pinguedinis q̃ est cum carne ꝛ ossibus cõmixta: ppterea vulneribus pectoꝛis ꝛ pulmonis vel diafragmatis est cõueniens: mundificat eniꝫ ꝛ colat: atq̃ vulnera ad maturitatem perducit: gingiuis etiam infantiũ dolentibus pp̄ter dentes eis nascentes dat mitigationem. Qð si cũ melle mixtũ potui detur: fit contra venenũ Sed assuefactum stomacho nocet: q: villos ꝛ stomachi asperitatem lenit.

¶ De caseo.

Caseus vl'r est pessim⁹: stomachi grauatiu⁹: digestioni difficilis. Idcirco sepe illo vtentes colicã incidunt passionem: ꝛ lapides in renibus generat. Sed tñ diuerso modo est quidam enim comedunt illũ ipso die quo fit: alij cum siccissim⁹ fuerit ꝛ vetus: nonnulli cum est mediocris Recens aũt minus ceteris est calidus ꝛ acutus: vnde vicin⁹ est frigiditati ꝛ humiditati quasi in pꝛimo gradu: qð est pp̄ter humectationem ꝛ lactis aquositatem in se contentam: quare ceteris est nutribilius ꝛ ventrem humectat absq̃ vllo stomachi nocumẽto pꝛecipue si sale indiget. Vetus vero ꝛ siccissimus est acumen ꝛ caloꝛem palã habẽs p salis ꝛ coaguli siccitate: pꝛoinde cito in fumositatem ꝛ colicos conuertitur humoꝛes. Quod duobus modis cõtingit: vno q: ei vnctuositas in pꝛopatulo est ab aquositatis indigẽtia: alio pro acumine quod acquisiuit a coagulo et sale: ideo stipticuꝫ est propter siccitatem quã ab ipsis retinet. Idcirco si cum alijs rebus comedatur: virtutem subtiliatiuam ꝛ apertiuam habentibus: fit deterioꝛ: q: est causa lapides generandi in renibus: nihil enim aliud est materia lapidis nisi grossoꝛum copia humoꝛum acumen cum caloꝛe habentium: quod semper in caseo inuenitur. Case⁹ ergo taliter existẽs cauendus est: q: non est bonus ad nutrimentum: nec ad bonum sanguinem generandum: neq̃ ad ventreꝫ humectandum. Caseus quidem inter nouum ꝛ vetustum mediocris: fit laudabilis ꝛ illaudabilis fm alterutrarum extremitatum vicinitatem.

¶ Superius auctoꝛ determinauit de dieta sumpta ab aialibus: hic ab eoꝛum superfluitatibus: puritatis dico vt de lacte. Et pꝛimo determinat de lacte. Secundo de confectis secunda ibi: Diximus in pꝛima particula. ¶ Querit' vtrũ lac sit necessarium aialibus ambulantibus: ꝛ videtur q̃ nõ q: sicut se hꝫ pullus respectu sui oui: ita fetus respectu sue matricis: sed pullus statim qñ cadit ab ouo q̃rit sibi nutrimentũ: ꝛ nõ hꝫ illud a natura p̄paratum: ergo ꝛ silr fetus ambulantium statim qñ a matrice cadit: q̃ret suum nutrimentũ ꝛ ita lac non est ei necessariũ. Hoc idẽ videtur p locũ a maioꝛi: q: aialia in sui pꝛima etate non habẽt nutrimentũ a natura p̄paratum sicut lac: nisi pp̄ter debilitatem suam: ergo cũ volatilia sint debilioꝛa q̃ ambulantia: ꝛ tñ non habent nutrimentum sibi a natura p̄paratũ: ergo multomagis nec ambulantia cũ sint foꝛtioꝛa. Rñdeo q̃ est necessariũ ambulantibus in sua pꝛima etate: ꝛ non volatilibus. Vna causa est magnitudo coꝛpoꝛis ambulantium ꝛ virtutis debilitas: vnde in eis virtus non est sufficiens ad mouẽdum coꝛpus suuꝫ in pꝛima etate: ꝛ sic non possunt acquirere sibi nutrimẽtum ꝛ hoc recitat Ga. de quodã rustico qui tãtũ creuit q̃ ei⁹ virtus non fuit sufficiens ad mouendũ sua mẽbꝛa: igitur natura nõ generans qn̄ conseruet p̄parauit ambulantibus lac: nõ sic vero volatilibus cum sint parui coꝛpoꝛis. Scḋa causa est a parte cõplexionis: q: volatilia sunt ca. ꝛ sic. ꝛ calidũ est cito mobile vt dicit philaretus. Item siccitas est habilis ad motũ: sed ambulantia nõ sunt ita sicca sed humida: ꝛ iõ inhabilia sunt ad motũ in pꝛima etate: iõ natura eis p̄parauit Tertia cã est a parte nobilitat̃: q: ambulãtia nobilioꝛa sunt q̃ volatilia: ꝛ ideo natura est magis solicita circa eoꝝ cõseruationem: ꝛ ideo eis p̄parat nutrimentũ in pꝛima etate vt lac. Quarta causa est ex parte materie ꝛ ẽ melioꝛ: q: sicut scitis lac generat' ex quadã poꝛtione sanguinis menstrui: sed sanguis mẽstrualis abundat in ambulantibus cum sint humida: ꝛ non in volatilibus cuꝫ sint sicca. ꝛ per hoc pꝫ solutio ad pꝛimũ argumentũ. Ad scḋm dico q̃ lꝫ simplr ꝛ absolute virtus sit foꝛtioꝛ in ambulantibus: respectu tñ magnitudinis coꝛpoꝛis quã debet mouere: sunt debilioꝛa. ¶ Queritur vtrũ lac possit generari in masculis: videtur q̃ nõ: q: generatur ex quadã poꝛtione sanguis menstrui: sed sanguis mẽstrualis nõ est in masculis: igitur. Item dicit Arist. q̃ quod est ouum in volatilibus multotiens quantum ad vitelluꝫ: illud est lac in ambulantibus: q: sicut ex vitello nutritur pullus: ita ex lacte fetus. sed femine in volatilibus tantũmodo habent ouum ꝛ non masculi: ergo similr in ambulantibus femine ambulantium tantũmodo habebunt lac ꝛ non masculi. In contrariũ est Arist. qui dicit q̃ vidit quendã caprũ q̃ tãtũ habuit lac q̃ fuit mirum. Item natura nihil facit frustra nec deficit in necessarijs: sed mamille sunt generate pꝛopter generationem lactis: ergo cũ in masculis sint mamille ibi erit lac. Rñdeo q̃ lactis duplex est generatio: quedam naturalis ꝛ cum intentione nature: ꝛ sic solum in feminis generatur: pꝛeter tamen intentionem nature potest in masculis lac foꝛte generari: et recitat Aristote. de capꝛo. Quoniam accipiebatur caper ꝛ cum vrtica mamille eius fricabãtur quousq̃ sanguis egrediebatur: postea fricabant tãtum sine vrtica: q̃ sanguis ibi veniens propter fricationem ꝛ solutionẽ ꝯtinuitatis dealbabatur. Nam fm rei veritatẽ non est lac: sed quasi lac cum sit album. Ad argumentuꝫ dico q̃ mamille in viris seu masculis generantur propter decoꝛem ꝛ non propter necessitatem. Potest tamen sustineri q̃ lac generatur ex sanguinis poꝛtione menstrui: verum est de lacte generato fm veritatem ꝛ per naturam cum intentione nature. Ad aliud dicendũ q̃ non est simile: q: lac generatur in mamillis q̃ sunt cões mari ꝛ femine: sed matrix nõ est cõis eis: in volatilib' igit' mas nõ generat ouũ. ¶ Querit' a qua digestiua lac habeat gñari: videt' q̃ a tertia: q̃ñ a pꝛima et scḋa vltra humoꝛes nihil gñat': sed lac vltra humoꝛẽ est gñatũ igit'. Itẽ qð gñat' in pꝛima ꝛ scḋa digestiua hꝫ pꝛopꝛiũ receptaculuꝫ sue supfluitatis: sed qð gñat' in tertia digestiua sua supfluitas nõ hꝫ receptaculũ pꝛopꝛiũ: sed lactis supfluitas nõ hꝫ receptaculũ: ergo. Itẽ pꝛima digestiua dat coloꝛẽ glaucũ ei l' quod agit: scḋa vero rubeũ: sed tertia dat coloꝛẽ album: igitur. In contrarium sunt auctoꝛes. Item pꝛima ꝛ secunda appꝛopꝛiant sibi locum: sed tertia digestiua non: sꝫ lactis generatio appꝛopꝛiat sibi locum: igitur: sed non generatur a pꝛima digestiua: ergo a secunda. Item qð generatur in pꝛima digestiua oꝛdinatur ad aliud: q: ad secundaꝫ ꝛ qð in secunda ad aliũ: q: ad tertiam: sed quod in tertia generatur ad aliud non oꝛdinatur: sed lac oꝛdinatur ad aliud: ergo in secunda digestiua cum in pꝛima non generetur. Solutio: quidam dicunt q̃ a secunda: alij vero q̃ a tertia digestiua generatur. Sed nunc dicamus saluo pꝛeiudicio melioꝛis sententie q̃ a secunda digestiua. Sed nota q̃ secũda digestiua habet partem duplicem: scꝫ pꝛimam ꝛ secundam: pꝛima que est humoꝛis generati: ad tertiã digestiuã oꝛdinat' sed eius pars secũda sine operatio nõ. Nam sicut sanguis q̃ est pꝛius in epate generatus ad coꝛ trãsmittitur: ꝛ ibi vlterius digerit': sic similiter in mamillis sanguis pꝛi⁹ in epate

digestus vlteriori digestione digerit. Ad argumentū dico ꝙ scda digestiua nihil vltra humorem gnat quantū ad suā primam partē: sed nō est verum quantū ad scdam q̄ nō ordinatur ad tertiam digestiuā sicut prima pars. Ad aliud dico ꝙ scda digestiua hꝫ ꝓpium receptaculum sue superfluitatis quantū ad suā primā partem: sed non quantū ad scdam: q2 ista digestio nihil hꝫ impuritatꝭ: immo ex sanguine subtilissimo ⁊ valde depurato anteq̄ veniat ad locū decoctiōis generatur: ⁊ sic nō oportuit habere receptaculū sue superfluitatis cū nihil habeat superfluū. Ad aliud dico ꝙ scda pars secunde digestiue dat colorē album lacti: ⁊ prima pars rubeū sanguini. Sꝫ aūt velim⁹ sustinere ɔtrariū: ⁊ ꝙ generetur a tertia digestiua: Ad primū qđ o[…] dicitur ꝙ lac appropriat sibi mēbrū: Respondeo ꝙ aliqua gnantur in corpore: aut ꝓpter conseruationem indiuidui: ⁊ sic generatū a tertia digestiua non appropriat sibi locū: sed aliqua gnantur propter spēm ⁊ nō indiuiduum: ⁊ sic natura destinare pōt ⁊ appropriare locuꝫ illis. Ad aliud dē ꝙ lac ordinatur ad aliud scꝫ ad indiuiduum: sed qđ generatur in tertia digestiua ꝓpter cōseruationem indiuidui nō ordinatur ad aliud. ¶ Queritur de lacte: verum debeat esse albi coloris. Et videtur ꝙ nō debeat esse album: sicut vult ysaac in vrinis: ⁊ Auic. ⁊ Consta. medij colores ex extremis efficiuntur: extrema aūt nō ex medijs. Unde cōpositio naturalis est vt ab extremis fiat mediū ⁊ nō a medio extremū: sed colorꝫ extrema sunt albedo ⁊ nigredo: medij colores rube⁹: glaucus: pallidus: liuidus ⁊ plures alij ab ysaac determinati: ⁊ ab alijs auctorib⁹. Sꝫ lac generat̄ ex sanguine mēstruo sicut volunt auctores: sanguis aūt est rubeus: aut ergo ɔtingit lac esse rubeum: aut cōtingit extremū colorem fieri ex medio qđ esset cōtra naturam: relinquitur ergo lac esse rubeum ⁊ non album. Item dicit Auic. ⁊ Arist. calor agens in materiam humidā eam denigrat: in siccam vero dealbat: sed lac est materia humida: ergo denigrabitur. In ɔtrariū est sensus ⁊ ysaac in dietis vniuersalib⁹ dicēs lac quāto albi⁹: tanto melius: ⁊ hoc innuit lac esse albū. Sīlr dīcūt alij auctores. Ad hoc dicendū ꝙ lac album est: vnde si quis q̄rat verū lac sit albū: sensu indiget vt dicit Aristo. in primo topicoꝝ de niue. huiōi aūt albedineꝫ hꝫ ꝑ naturā ɔtinētis scꝫ mamille q̄ est alba: glandulosa: frigida ⁊ humida. Scd̄ nota ꝙ color pōt alicui dari dupl̄r: aut rōne materie: vnde in pluribus si materia est alba: ⁊ qđ efficitur ex illa materia est albū: vel si nigra nigrū. Aliqñ dat̄ color ab agente: alio modo a mō operandi sicut cultellus fm ꝙ magis vel minus opatur in suū obiectum: quarto modo datur color a tota specie sicut dicimus ꝙ pica est varia ⁊ cygnus albus: ⁊ q̄nto modo dat̄ a cōtinēte sicut in ethiopib⁹. Dico ergo ꝙ lacti dat̄ color a mamillis sicut ab agēte principaliori ⁊ immediato ⁊ tā[…] a cōtinente. Ad primū dico ꝙ aliquid pōt fieri ex aliquo quadrupliciter fm Aristote. xv. de animalibus. vel materialiter sicut scānū fit ex ligno: vel formaliter sicut ex humiditate gnatur vel efficitur sperma vel formaliter sicut vrina dr in renibus formari: aut effectiue sicut sanguis ab epate: vel successiue sicut de mane fit meridies vel ecōtra: ⁊ sic succedēdo. Dico ergo ꝙ lac nō efficitur ex sanguine formalr ⁊ effectiue: sed materialiter ⁊ successiue: ⁊ sic gnatur eius color successiue. Ad argumētū igit̄ qn̄ dr ꝙ mediū efficitur ab extremis: ⁊ nō ecōuerso: verum est q̄n sit gnatio formalis ⁊ nō successiua. Ad aliō qđ obijcis ꝙ calidū agens ⁊c. dico ꝙ Ari. ⁊ Auic. intelligit de calore regulato a natura solū: ⁊ non de regulato a natura ⁊ anima simul. Sed ista solutio non videtur vera: q2 Auicē. hanc posuit capl̄o de hu. q̄ non solū generantur ab agente regulato a natura solū: igitur dico aūt fm quosdā ꝙ illa ꝓpositio intelligitur de calore agente fm totalitatem ⁊ pfectioneꝫ sue operationis: sed q2 in corpore humano totā suā operationē nō perficit: qm̄ si sic destrueret̄ corpus humanū: ideo nō oporꝫ denigrare huiōi lactis substā. Aliter dicēdū ꝙ color lacti datur a ɔtinente ⁊ nō ab agente. ¶ Querit̄ verū serū sit ca. ⁊ videtur ꝙ sic: dicit Ga. oē acutum esse calidū ⁊ siccū: sꝫ serum est acutū: sicut dicit ysaac in dietis vniuer. ergo. Itē vt dicit Ga. res subtiles frigidas inuenire nō potuit nisi acetum: sed ꝙ sit subtile: hoc est ratione cuiusdam superficialis substantie ca. ⁊ sic. acquisite a calore extraneo seu exteriori aereo: sed substantia seri est subtilis: igitur. Itē oē diuretiuum incisiuum mundificatiuum grossoꝝ humoꝝ est cal. et sic. sed serū est huiōi. In cōtrariū est iste auctor dicēs ꝙ in lacte est triplex substantia: vna aquosa: alia butyrosa: alia caseata: serosa aūt substantia lactis ab auctore appellat̄ aquosa: sed talis est fri. ⁊ hu. igitur serū est fri. ⁊ hu. Item Ga. in cōmēto sup̄ regimen acutoꝝ repꝛehendit quosdā medicos q̄ in egritudinibus ca. acutis dabant serū ꝓ digestiuo. nō q̄ dem in hoc ꝙ dabant serū ꝓ digestiuo: sed in hoc ꝙ in cibus vtebantur vnico digestiuo ⁊ euacuatiuo: vnde serum digestiuū est: igitur cū oē tale fm Ga. detur per cōtrarietatem: igitur erit contrarie complexionis respectu acutorum morboꝝ ⁊ sic erit fri. Ad hoc ꝙ serum simplr est frigidū. Sꝫ nota ꝙ in sero est duplex substantia: scꝫ centralis que est frigida: ⁊ ista est multa in quantitate respectu alterius ⁊ dicitur. Est alia superficialis pauca in quantitate ⁊ hec est calida: ⁊ rōne istius dr̄ incisiuum diuisiuum grossoꝝ humoꝝ ⁊ eoꝝ mundificatiuum: sed q2 ista pauca est in sero respectu cētralis: ideo a centrali denominat̄ frigidū. Et si arguas ergo in lacte erūt quattuor substantie: ⁊ tamē ysaac nō posuit nisi tres. Respōdeo ꝙ ysaac intelligit de sequentibus a sensu[…]: sꝫ ista superficialis est indiuisibilis ab alia. ¶ Sed queritur cum lac sit mixtum ex quattuor elementis: ⁊ vnūquodq3 resoluit̄ in ea: ex quibus componitur: quare nō est vna pars comparata igni ⁊ cholere: sicut phlegmati sanguini ⁊ melancholie. Solutio: q2 fm phm. xvi. de animalibus. ignis non coincidit in mixto cum alijs elementis sub ꝓpria materia sed aliena. Est enim elementum multū habēs de forma ⁊ parum de materia: ⁊ est eius intentio semper cōsumere: ⁊ q2 in seipsum non potest agere: ideo querit materiam alienam in quam agat: ⁊ sic cū aduenit mixto: aduenit sub materia aliena. Alia aūt elementa aduenient sub materiebus proprijs: ideo in resolutiōe lactis nō reperitur ignis q2 eius materia nō fuit in lactis compositione. ¶ Queritur de complexiōe lactis absolute: ⁊ videtur ꝙ sit fri. q2 fm phm larcrū continens immutat contentum ad suam crasim: sed mamille sunt frigide complexionis: igitur ⁊ lac. Item sicut dicit Arist. quarto methe. ⁊ in libro celi ⁊ mundi: omne mixtum denominatur ab eo qđ in eo dominatur: sꝫ in lacte sunt tres substantie: quarum due sunt frigide vt serosa ⁊ caseata: ⁊ vna solum calida ⁊ humida scꝫ butyrosa: ergo denominabitur ab illis duabus cum in lacte magis dominentur: ergo est fri. Item sicut dicit Ga. omne conseruatiuum fit per simile: ⁊ hoc innuit in tegni dicens: Si vis conseruare cras[…]sim qualeꝫ inuenisti similia similibus offeras: repulsio aūt fit per contrarium. Sed dicit Auicē. ꝙ lac reprimit complexionem cholericam calidam ⁊ siccam: ergo lac est ei oppositum in complexione: ergo fri. ⁊ hu. Item dicit Auic. in principio secundi: ꝙ omne mixtum debet denominari a substantia centrali: sed substantia centralis lactis est caseata: ergo fri. ⁊ sic. Item Ga. in de simplici medicina ponit lac frig. ⁊ similiter barth. Cōstantinus: ergo est fri. In contrariū est iste auctor dicens esse calidum ⁊ humidum in primo gradu. Item omne dulce calidum est fm ysaac in dietis vni. sed lac est huiōi: igit̄. Itē sicut dicit phs ars etsi imitet̄ naturā inquantū possit nūq̄ pōt naturā attingere in suis operationib⁹ vñ operationes nature meliores sunt multo artis: sed oē qđ nutrit est ca. ⁊ hu. q̄ si aliqđ nutrimētū a natura ordinet̄ illud oꝫ eē ca. ⁊ hu. sꝫ lac est nutrimētū a natura ordiātū: igit̄ aut natura deficeret in opatiōe sua plusq̄ ars qđ nō est ponere. Itē sicut dicit Arist. in li. de aīalibus. qđ est vitellū respectu volantiū est lac in ambulātib⁹ respectu eoꝝ: sed vitellū est ca. ⁊ hu. igit̄. Itē qđ cito ɔuertit̄ in aliqđ sīle est illi: vñ habēti symbolū facilior est trāsit⁹: sꝫ lac fm Aui. cito ɔuertit̄ in cholerā: g̃ sīle est ei: g̃ lac est ca. Tunc q̄ritur de cōtrarietate q̄ est de lacte: dicit enim Constan. ⁊ Bartho. ⁊ Ga. lac fri. eē Rasis ⁊ Auic. ponunt lac esse temperatum: iste ysaac vero ponit lac eē ca. in primo gradu. Itē dicit Ga. lac esse vicinū phlegmati: iste auctor dicit lac esse vicinū sanguini. Ad primū q̄ q̄rit̄ cuius cōplexiōis sit lac: dicunt q̄dā ꝙ lac dicitur esse tale vel tale respectu cōplexionis humane: sed cōplexio

humana duplex est. s. radicalis et fluens: sed cōplexio radicalis est temperata in gradu: et respectu illius dicunt lac calidum et humidum et hoc modo dicunt ysaac intellexisse. Sed respectu cōplexionis fluentis que intēditur usque ad secūdum gradū: lac autē in primo: dicunt quod sic est frigidū: et sic loquitur Constantinus. Sed ista solutio nulla est: quoniam sic de quolibet possemus dicere esse ca. et esse fri. sicut de vino et quolibet alio respectu radicalis ca. et respectu fluentis fri. Quare a quibusdam dicitur lac posse dupliciter considerari: aut in cōparatione ad sanguinem ex quo generatur: aut absolute sic ponunt ca. et hu. cū sit corporis humani nutrimentū: si respectu sanguinis humani a quo generatur: qui est menstruus fri. est. Primo modo loquitur auctor iste: secūdo modo Ga. Aliter dicitur a quibusdā quod lac sumptum formaliter est ca. et hu. sed effective est fri. quoniam dicit Avi. quod si aliquod corpus lacte vtatur cōtinue et assidue illud infrigidat: et sic per Avicē. patet quod est effective fri. etc. Aliter dicitur et melius quod cōplexio pōt dari alicui multipliciter: aut rōne eius materie: aut finis: aut agentis: aut rōne continentis. Si ratiōe agentis tunc cum calor debilis sit agens et calor debilis ab Avic. pro frigiditate reputatur: sic lac rōne agentis est frig. Item rōne continentis est fri. quoniam mamille que sunt frigide immutant ipsum ad suā crasim. Si autē loquamur de lacte rōne finis cum eius finis sit nutritio: et omnis nutritio fit per cal. et hu. sic lac est ca. et hu. Si autē rōne materie remote et remotissime: cum huiusmodi materia sit sanguis in epate generatus tunc lac est ca. et hu. Si propinque mediate tūc lac est fri. quia sua materia propinqua mediata est sanguis mēstruus qui est fri. Si propinque et immediate: tūc talis materia est sanguis mēstruus in mamilla iam receptus: et hoc dupliciter quoniam iste sanguis in duobus locis digeritur. cū enim receptus est in mamilla delegatur per venam seu viā quandā ad cor procensam: et ibi digeritur: et tunc est ca. et hu. post hoc autē per aliam viā revertitur ad mamillam: et viterius subtiliādo digeritur: et sic est fri. Ga. autē et alii auctores loquūtur de lacte rōne continentis et agentis: et rōne materie propinque: et ideo ponunt lac fri. ysaac autē ratione finis ad quē ordinatur: et sic est ca. et sic patet qualiter removetur controversia inter auctores scilicet Gale. et bartho. et Constan. ex vna parte et ysaac ex alia. Sed nondū patet de cōtroversia inter alios auctores: et Avic. et rasis dicentes lac esse temperatū: ideo dicendum quod lac secundum quod cōparatur ad cōplexionē humanā sic loquūtur alii auctores: sed cōsideratum secundum se et in se sic loquuntur Avic. et rasis dicētes quod si lac fuerit in suis tribus substantiis adequātum temperatum est respectu suppositum: si non fuerit in dictis substātiis adequatū: nō. Hoc viso dicamus lac esse simpliciter fri. et hu. secundum quod vult Ga. et alii s. Constan. et Barth. et Avicē. etiā in principio secūdi. Ad argumentū in contrarium quod dulce calidum etc. concedo si illud fuerit dulce a tota sua natura: et ab eo quod in eo magis dñatur: et rōne eius magis cadit in viā nutrimēti: sed talis dulcedo nō est in lacte. Nō enim est dulce a natura propria et radicali: sed solū rōne substātie superficialis: sed ab illa substantia lac non denolatur (denominatur). Ad aliud: quod natura ordinavit lac ad nutriendum: sed in illa ordinatiōe habuit aspectum ad finem: rōne cuius finis dedit lacti aliā cōplexionē. Consideravit enim natura quod lac erat pro nutritione fetus qui est mollis virtutis debilis nō potēs digerere grossum nutrimentū: nec in eius substātiā convertere: ideo lac debuit esse liquidū: fluidū: subtile: aqueū vt citius digereretur. Alia cā: quia oportuit esse suū nutrimētū distensibile: quoniam fetus per processum in tēpore distēdit secundum oēm dimēsionē: ideo lac fuit creatū fluidum et humidum: aquosum: vt esset adiuvās ad huiusmodi distensionē et non impediēs. Ad aliud dico quod nō est simile de vitello et lacte: et ratione agentis: et rōne materie: et rōne finis vltimi. aves enim sunt calidiores ambulantibus. Item sanguis in volatilibus est calidior: et ex illo generatur vitellum calidum subtile et mundū: sed lac generatur ex sanguine menstruo qui est fri. Item vitellum est propter nutritionem fetus calidi: et propter nutritionem fetus frigidi: igitur non est simile. ¶ Queritur vtrum lac sit calidius sanguine: videtur quod sic: quia vt dicit Aristote. digesta sunt calidiora indigestis: sed lac est sanguis secundo coctus: igitur. Item dicit Ga. quod crudum potest decoqui: et coctum non potest incrudari: cum ergo lac ex sanguine generetur: aut hoc erit per maiorem decoctionem aut coctum incrudabit: sed hoc non est possibile: igitur. In cōtrarium est Gal. dicens quod sicut epar calidius est mamilla: sic sanguis calidior lacte. Ad hoc dicunt quidā quod lac pōt cōparari ad sanguinē et hoc dupliciter aut ad sanguinē venalē et arterialē: et sic sanguis est calidior lacte: aut ad sanguinē mēstrualē et sic lac calidius est sanguine: cū huiusmodi sanguis sit fri. et hu. Alii dicūt quod loquēdo de calore elemētari sanguis calidior est lacte: sed loquēdo de calore vivifico procedēte ab aīa: cū in lacte sit potētia magis propinqua ad hoc vt fiat mēbrū vel pars mēbri: sic dicunt lac esse calidius. Sed ista solutio nulla: quoniam sanguis qui est in aīali est in propinquiori potētia vt fiat mēbrū vel pars mēbri quam sit lac. Alii dicūt quod lac et sanguis secundum quod sunt extra aīal: sic lac est calidius cū sit digestius et citius mēbra nutrit. Si autē prout sunt in animali: sic sanguis est calidior. Sed per istam distinctionem non soluūtur argumenta: Ideo dicamus secundum Gal. quod sanguis simpliciter calidior est. Ad primū quod dicitur: lac est sanguis secūdo coctus: prout ly secundo dicit posterioritatē in tempore: ita quod sit sensus: lac est sanguis posterior coctus: et sic habet veritatem propositio et non prout ly secundo dicit interiorem calorem etc. Sed ista solutio nihil valet: quoniam petit illud quod debet monstrare: petit enim quod lac nō sit magis coctū viterior decoctiōe: et hoc supponit in argumēto: ideo nō solvit: propterea aliter est dicendū sic. Quoniam ista propositio: digesta calidiora sunt indigestis: verum est si illa digesta et indigesta ab eodem agente fuerint digesta: sicut sanguis dicitur calidior phlegmate: quia vtrunque ab eodem agente et simul digeritur: sed sanguis et lac non digerūtur ab eodem agēte: sed a diversis: nec simul. Sanguis enim digeritur ab epate: et lac a mamilla. Vel dicendū quod est simile de aqua bullita supra fortē ignē: deinde amota ab illo igne: sed posita supra debilē ignem: supra quem semper decoquitur: non quia habeat calorē maiorē et augmētatū: sed quia semper subtiliatur supra parvū ignem: sic et lac est secūdo coctus quātū ad subtilitatē sue sube: sed non quātū ad caliditatē maiorē. Ad aliud dico quod Cōstātinus loquitur in illis quorum vnū ad aliud nō ordinatur sicut in humoribus dicens quod ex cholera nō fit sanguis: neque ex sanguine phlegma: sed econverso: sed sic nō est in lacte et sanguine: quoniam sanguis ad lac ordinatur: et de talibus coctū potest incrudari quoad caliditatē: licet non quo ad subtilitatē substātie. Vel dico quod coctū ab vno agente ab eodē non pōt incrudari: sed bene ab alio agente: sicut patet de carne que vltima decoctione decocta est in aīali cuius est. Sed si illa caro comedatur: pōt incrudari ab alio agēte: quoniam ex ea primo fiet chilus deinde chimus etc. etiā lac et sanguis habent diversa agentia vt epar et mamilla. ¶ Queritur verū lac humanū sit pre ceteris melius et magis tēperatū: videtur quod non: quia dicit ysaac in die. viii. quod lac humanū est subtilissimū: sed tēperamētū cōsistit in medio: igitur cū subtilissimū et grossissimum sint extrema lac nō erit tēperatū. Itē lac in aīalibus generatur ex superfluitatibus: et sic in hoīe ex sanguine mēstruo sed superfluitates sunt deteriores in hoīe quam in aīalibus: igitur. In cōtrariū est ysaac. Itē dicit Arist. et auctor. lac sequitur cōplexionē aīalis cuius est: sed inter cetera aīalia hō est maxime tēperatus: igitur eius lac erit melius: ideo queritur de contrarietate huius auctoris in seipso. Itē in vno alio loco dicit quod post lac humanū caprinū est melius: in alio loco quod post lac humanū camelinū est melius. Ad primū scilicet vtrū lac humanū sit melius. Dicendum quod de lacte cōtingit loqui dupliciter: aut a parte cōplexiōis et tēperamēti in tribus substātiis: sic humanū est melius: quia est ca. et hu. cōplexionis respectu lactis aliorū aīaliū. Itē tēperatū est in tribus substantiis. Si vero loquamur de lacte rōne cōpositiōis: cū humanū lac sit cōpositiōis debilis: et sit multū fluidū: sic vaccinū est eo melius. Vel dicendū quod loquimur de lacte in via medicine: aut nutrimenti: Si in via medicine hoc est dupliciter: aut in via medicine exterius applicate: aut interius. Si primo modo tūc lac humanū est melius: quia calidius et humidius et magis tēperatum. Itē est suave: malactice: mollitivū et sedativū doloris: et in multis iuvativum. Si interius sic camelinū est melius: quoniam incisivum est et divisivum grossorum humorum et eorum mundificativum. Si autē loquamur de lacte in via nutrimenti: aut

igitur administratur respectu etatis adolescentie et infantie et sic humanum est melius: quoniam maiorem similitudinem habet cum natura humana quam aliud lac: quoniam lac humanum ex sanguine menstruo generatur: et infans in matrice ex sanguine menstruo nutriebatur: et sic in illa etate propter maiorem similitudinem melius nutritur ex lacte humano. Item melius habet nutriri ex lacte matris quam alterius mulieris propter maiorem similitudinem. Si autem loquamur de lacte respectu etatis iuventutis: cum in illa etate membra iam sint dura: et virtus fortis: indiget grossiori nutrimento: et sic cum vaccinum lac sit grossioris nutrimenti: melius est illis. Alia causa quare lac humanum magis competit pueris: quia magis figurabile et citius: quod est necessarium in illa etate. Si autem volumus sustinere quod lac humanum sit melius: possumus respondere ad argumenta: unde dicendum quod subtile est multis modis: aut in substantia: aut in actione: aut in passione et obedientia. Dicendum est igitur quod lac humanum melius est et subtilius in passione et obedientia: quia omni lacte est passibilius et magis obediens: lac autem camelinum ceteris melius est in actione: quia est incisivum divisivum grossorum humorum et purgativum. In substantia autem pecorinum melius est: quia subtilius et aquosius: et minus coadunativum in stomacho. Hoc viso potest responderi ad argumenta. Ad primum quod obiicitur quod est subtilius: verum est in sua substantia: sed in passione et obedientia temperatum est. Ad aliud dicendum quod illa superfluitas ex qua generatur lac in homine est purior et mundior superfluitatibus in aliis animalibus repertis ex quibus lac in eis generatur: quia in homine est vis segregativa puri ab impuro fortior et melior: magis operans cum distinctione quam in aliis animalibus: ideo sanguis menstruus magis depuratur quam in aliis animalibus. Ad aliud de contradictione auctoris ad seipsum dicentis in uno loco: quod lac sequitur complexionem animalis cuius est: in alio quod se habet per semitam contrariam dicendum secundum quosdam quod sequitur complexionem cuius est scilicet radicalem: sed sequitur oppositum respectu fluentis: et propter hoc concedunt rationes istam: quoniam quantum est ex parte complexionis fluentis membra attrahunt quod est eis simile: et quod est eis contrarium et dissimile repudiant: et ex illo sic generato habet lac generari: ideo in animalibus melancholicis lac melius est quam in aliis: quoniam membra attrahunt nutrimentum grossum et melancholicum: convertendo illud in sui substantiam et repudiant illud quod est subtile aereum unctuosum: et illud in animalibus convertitur in lac: ideo eorum lac est bonum. In animalibus vero temperatis est contrarium: et sic quantum ad complexionem fluentem lac vadit per semitam contrariam. Aliter potest dici quod in lacte est duplex complexio: est enim quedam ei data a propria materia: et hoc modo et ratione huius vadit per semitam contrariam respectu animalis propter causam modo dictam quia membra repudiant illam materiam ex qua generatur lac. Est autem alia complexio data ab agente: et quia idem est agens quod agit in materiam nutrimenti membrorum et materiam lactis: isto modo et ratione huius lac sequitur complexionem animalis cuius est scilicet ratione agentis: et sic patet quod non est contradictio. Aliter dicendum quod in aliis animalibus ab homine vadit per semitam contrariam. In homine vero per similitudinem: et causa huius est fortitudo segregative in homine quam non est in aliis animalibus: quoniam in homine generatur lac ex subtiliori parte nutrimenti: et valde bene depurata que non est a membris repudiata sicut in aliis animalibus. Secunda causa est: quia in homine est copia nutrimenti: nec oportet ut attrahant membra superfluitates aliis de. et sic mamilla non attrahit: nisi quod est conveniens sue actioni. Sed in aliis non est copia nutrimenti: ideo ad se attrahunt membra quod est impurum et inconveniens sue nature: ideo lac humanum vadit per similitudinem respectu sui animalis: sed in aliis animalibus non: sed per semitam contrariam. ¶ Queritur utrum lac vaccinum plus abundet in substantia caseata vel butyrosa: videtur quod plus in caseata: quia dicit ysaac in die. viii. quod lac vaccinum et pecorinum plus abundat in caseo. Item dicit Arist. in lib. de animalibus. quod in animalibus grossas herbas comedentibus abundat zirbus: herbas autem minutas comedentibus abundat sagimen: sed zirbus et lac ex eadem materia sunt generata in eodem animali: sed zirbus est grosse substantie: ergo et lac. Tunc arguitur: vacca nutritur ex herbis grossioribus: ergo lac vacce erit grossius et sic grossioris substantie: sed si sic plus abundabit in caseata substantia. Item sicut dicit ysaac in die. viii. lac sequitur complexionem herbarum ex quibus animalia nutriuntur: unde si herbe sint aromatice et lac erit aromaticum sicut dicit. Et etiam dicit quod animalia esulam comedentia eorum lac est laxativum: sed nutrimentum vacce est grossum: igitur et lac. In contrarium est auctor: dicens quod lac vacce plus abundat in butyro et pecorinum plus in caseo. ¶ Queritur utrum lac pecorinum plus abundet in caseo aut butyro: videtur quod in butyro: sicut dicit Gale. in tegni. quod ab aliquo decinditur: attestatur ei a quo decinditur: ergo cum lac pecorinum decindatur a pecore ei attestatur: sed pecus est ca. et hu. ergo et lac. sed substantia butyrosa est cal. et hu. igitur. Item dicit ysaac in viii. die. quod lac sequitur complexionem animalis cuius est: sed ovis est ca. et hu. ergo erit eius lac ca. et hu. quod plus abundat in butyro. ¶ Queritur utrum quod lac plus restringit ventrem: aut vaccinum: aut pecorinum videtur quod pecorinum: quoniam venter restringitur per fri. et sic. sed lac pecorinum est plus abundans in caseo: et per consequens plus est fri. et sic. Ad hoc dicunt quidam quod plus in butyro abundare est dupliciter: aut secundum veritatem: aut secundum apparentiam: primo modo lac peco. plus abundat in bu. vaccinum autem secundo modo et hoc patet sic: quia lac pecorinum est ca. et hu. respectu aliorum sed caliditas debetur lacti ratione substantie butyrose: igitur Sed in vaccino secundum apparentiam: et non secundum veritatem abundat substantia butyrosa: ideo plus est de caseata: cum vacca sit fri. et sic. et quod decinditur ab alio attestatur ei: ut per Ga. in tegni etc. Sed ista solutio nulla est que veritatem possit continere: si lac decideretur a nutrimento per viam uniformitatis: sed hoc non. Alii dicunt quod abundare in caseo et butyro hoc est dupliciter: aut quantitative: aut qualitative. si primo modo plus abundat pecorinum: si qualitative vaccinum. Sed hec solutio licet forte veritatem pretendat: quia semper in equali quantitate lactis pecorini et vaccini plus quantitative erit in pecorino quam in vaccino: tamen ad solutionem nihil facit. Ideo dicendum secundum ysaac quod vac. plus abundat in substantia butyrosa et minus in caseata: et ratio est secundum auctorem: quia cum vacca sit animal melancholicum et eius membra melancholica plus attrahunt de nutrimento: quod est eis conveniens secundum melancholicam portionem: et dissimile repudiant quod est ca. et aereum humidum: unctuosum: econverso est de pecorino: quia cum eius membra sint ca. et humida attrahunt ideo de nutrimento quod est eis simile scilicet ca. et hu. aereum unctuosum: repudiantque quod est melancholicum: et illud in lac convertitur. Ad argumenta solutio: quod auctor intelligit respectu lactis camelini et pecorini et non simpliciter. Ad secundum quod simile est de lacte et zirbo dico quod non est simile: quia zirbus generatur ex residuo nutrimenti deciso a nutrimento per viam uniformitatis: sed non sic lac: quia per viam sequestrationis. Vel dicendum quod licet utrumque ex residuo nutrimenti: tamen calor agens supra illa aliter et aliter agit in lacte et zirbo: quoniam in zirbo ingrossando et in lacte subtiliando et digerendo. Vel dicendum quod licet utrumque ex residuo nutrimenti: non tamen ex eodem residuo: quia lac ex residuo aereo et non sic zirbus: igitur non est simile. Ad aliud quod vacca nutritur ex grosso nutrimento tamen pars eius subtilis aerea in lac convertitur: et grossa pars in substantiam membrorum. Ad aliud quod queritur de pecorino. Dicendum est ut dictum est. Ad illud quod obiicitur quod decinditur ab aliquo. Dicendum quod verum de illo quod decinditur per viam uniformitatis et continuitatis: sed lac decinditur per viam sequestrationis. Ad aliud: quod lac sequitur complexionem animalis. Dicendum est sicut dictum est nunc superius: quod quantum ad complexionem radicalem lac non sequitur eius complexionem: quoniam lac ex diversa materia respectu materie nutrimentalis generatur: sed quantum est ex parte complexionis fluentis bene potest veritatem habere: quoniam complexio fluens resultat ex administratione sex rerum non naturalium: et ex illis sit lac generatur: et illarum complexionem sequitur. Vel dicendum quod ex parte agentis sequitur complexionem animalis cuius est: sed ex parte materie se habet per semitam contrariam. Vel dicendum quod verum est quantum ad illam partem animalis a qua decinditur: et quia a mamilla decinditur: ideo ei attestatur: et non toti animali. Ad aliud quesitum dicitur quod vaccinum magis restringit ventrem:

q: in eo plus abūdat substantia caseata qualitatiue: ⁊ a qua
litate fit alteratio: a quantitate vero augmentatio: ⁊ a sub
stantia nutritio: ⁊ q: in vaccino substātia caseata abundat q̄
litatiue: in pecorino quantitatiue: ideo vaccinū plus restrin
git ꝙ pecorinū. ꝑ hoc pꝫ solutio ad argumēta. ¶ Queritur
in quo tempore lac sit melius: videtur ꝙ in autumno q: la
ctis bonitas attenditur ex parte butyri: sed in autūno plus
abundat substantia butyrosa. igitur. Item lac sequitur na
turam cōplexionis herbarum ex quibus animal nutrit: sed
herbe sunt in autūno in suo cōplemento: in quo cōplemen
to sunt meliores: vt dicit Arist. igitur. In contrarium est au
ctor: dicens lac vernale esse melius duabus de causis quas
assignat in littera. Item sicut vult auctor bonitatem opera
tionis ⁊ virtutis sequitur bonitas lactis: sed in vere virtus
est fortior ⁊ digestio melior: igitur sua operatio melior: ⁊ sic
lac est melius. Itēꝫ sicut dicit haly supra tegni. temperamē
tum cōplexionis sequitur fortitudo virtutis: sed in vere est
complexionis temperamentum: ergo in vere virtus fortior
sed a virtute fortiori melius lac generatur: igitur. ¶ Tunc
queritur de ꝯtrarietate istius auctoris i lib. isto. ⁊ i dic. vni.
quia hic dicit lac vernale melius esse: ⁊ in dic. vniuer. autu
nale melius esse. Solutio: ꝙ lac vernale potest dupliciter cō
siderari: Uno modo quantū ad eius finem: ⁊ ad eius princi
pium. Si quantum ad eius principium tūc est pessimū: cui⁹
duplex est cā. sm Ari. in principio veris lac est partui ꝓpin
quum: ⁊ sic est liquidissimū: fluidum totus aqueū a virtute
valde debili generatū ⁊ sic pessimum est. Alia causa: q: est
immundum ꝓpter superfluitates q̄ remanserunt post par
tum que miscetur cum lacte: ⁊ sic lac est immundū. Tertia
causa est a parte nutrimēti: q: in principio veris herbe sunt
adhuc nimis parue ⁊ tenere: vnde quasi aqua sunt: et in
de ex illis fit lac aqueum: fluidum: liquidum: frigidum vl
tra modum: ⁊ quantum ad ista loquitur ysaac in dietis vni
uersalibus. Si autem sumatur lac quantū ad finem veris:
q: tunc est remotum a partu ⁊ a superfluitatibus depuratū
⁊ a meliori nutrimento generatū: ⁊ tunc melior est pascua
⁊ virtus alalis est fortior tunc: sic loquitur ysaac hic. Scda
causa faciens ad sui augmentum est radix superior: q: tunc
sol est in suo ascensu: sed in autūno est in recessu: ⁊ q: in suo
ascensu: sol influit calorem ad vitam ⁊ conseruationem faciē
dum: econtra vero in suo recessu: igitur. ¶ Queritur de la
cte a parte sue mulsionis: vtrum lac nouiter tractū sit me
lius: aut iam diu mulsum ⁊ conseruatum: videtur ꝙ lac diu
reseruatum sit melius: q: dicit Ga. vinum oleum ⁊ pingue
do quanto antiquiora: tanto meliora. Sed simile est de illis
⁊ de lacte: igitur. Item sicut dicit Aristo. ⁊ Auicē. fetus fi
ce matris quanto propinquior partui tāto melior: ⁊ auctor
iste similiter illud innuit: ḡ ꝑ oppositū fet⁹ matris humide
quāto ptui ꝓpinquior tanto peior: sed lac diu mulsū ꝓpor
tionatur fetui humido: igitur. In contrarium est auctor iste
Ad hoc dico ꝙ lac recēs nouiter mulsū melius est reserua
to: ⁊ cā huius est: q: lac est nature aquee: vnde hꝫ multū de
substātia humida: aquosa: ⁊ parū de caliditate ⁊ hec cito ex
halatur: ⁊ q: lac non cōmēdatur ꝑ parte maiorinisi ratione
sue caliditatis: ideo si reseruet deterioratur cum illa exhale
tur: ⁊ magis fit fri. ⁊ hu. Et hoc pꝫ ꝑ Ga. in de creticis die
bus: vbi dicit ꝙ radix superior influens in hec inferiora sem
per se tenet a parte fortioris: ⁊ sic cum frigiditas ⁊ humidi
tas in lacte habeant dñium: si reseruetur a superiore corpo
re iuuatur: ⁊ sic magis infrigidatur ⁊ deterioratur. Ad illō
de oleo ⁊ vino ⁊c. Dicendum ꝙ non est simile: q: in illis est
calor fortis: nec resoluitur a calore aereo: sed huiōi melio
rantur ꝓpter consumptionem humiditatis: tn̄ calore coīū
naturali nō destructo: ⁊ si in lacte humiditas consumatur:
hoc tn̄ fit cum exhalatione caloris naturalis: igitur deterio
ratur. Ad aliud dicendum ꝙ non est simile: q: fetus humi
dus materialiter peccat per humiditatem que ad tempera
mentum reducitur tractu temporis per eius consumptio
nem ⁊ caloris naturalis fortificationem: sed non est sic de la
cte: q: tractu temporis eius complexio non fit magis sicca:
nec calor eius intenditur: immo exhalatur: et tunc lac plus
peccat per sui frigiditatem ꝙ humiditatem: ⁊ ideo quan

to propinquius sue mulsioni tāto melius. ¶ Queritur cui⁹
complexionis sit butyrum: ⁊ videtur ꝙ calide: q: omne vn
ctuosū est ca. ⁊ hu. vt dicit ysaac in die. vniuer. sed butyrū
est vnctuosum: igitur. Item omne qđ supernatat elemen
tis grauibus est cal. ⁊ hu. q: proprium est elementorum le
nium supra grauia esse: sed butyrum supernatat aliis cibis:
igitur. Item dicit Auic. butyꝛ esse ca. ⁊ hu. Constantinus
vero dicit temperatum. ¶ Queritur verum butyrum miti
get dolorem: videtur ꝙ non: q: sm Auic. dolorem mitigan
tia sunt narcotica: igitur. In contrarium est cōis vsus practi
cātium. ¶ Queritur vterū quem humorem habeat gene
rare. videtur ꝙ sanguineum: q: dicit haly simile ex simili ha
bet generari: sed buty. est ca. ⁊ hu. igit̄. In contrarium est ra
sis dicēs ꝙ ex butyro generatur humor phlegmaticus. Ad
primum dubium respondetur ꝙ si butyrū dicatur tale vel
tale hoc est respectu cōplexiōis humane: sed complexio hu
mana duplex ē: fluēs ⁊ radicalis. Si respectu radicalis: tūc
est ca. ⁊ hu. q: excedit calorem radicalem in caliditate. Si re
spectu caloris fluentis: cum ille ponatur in scđo gradu: sic
ē: frigidum: q: eius caliditas non extenditur vsq; ad scđm
gradū: sed deficit aliquantulū. Uel respectu fluentis pos
semus dicere temperatum: q: parum recedit a cal. ⁊ hu. in
scđo gradu. Per hoc pꝫ solutio ad controuersiā inter Cō
stant. ⁊ Auic. q: Constantinus loquitur de complexione tē
perata large sm sui latitudinem: sm ꝙ est in puncto tēpe
rato ⁊ in propinquis illi puncto: ⁊ sic loquendo butyrū est
temperatum. Auic. vero loquitur de temperamento in pūs
cto: ⁊ stricte. ⁊ sine dubio buty. non est temperatū: ideo di
cit ca. ⁊ hu. circa scđm gra. citra. Ad illud: qđ supernatat: il
lud non est ratione sue complexionis: sed ratione substan
tie sue vnctuose. Ad secundum quesitū. Nota ꝙ quedam
dolorem mitigant materie fluxum remouendo sicut faciūt
repercussiua. Alia sensum amouendo sicut narcotica. Do
lor enī est sensus rei contrarie. Alia materiam euaporando
sicut euaporatiua. Alia virtutem confortando sicut res cal.
⁊ hu. ⁊ temperate: cantilene iocūde: soni dulces ⁊ huiusmo
di: tunc enim ꝑ hoc virtus obliuiscitur dolorem. Itē fortifi
catur ⁊ potentior est ad expellendum materiam malam: et
ista via butyrum valet ad mitigandum dolorem: q: ca. ⁊ hu
mi. temperatum: ⁊ sic in eo delectatur natura: ⁊ per eū for
tificatur. Item alia rōe: q: pororū est aperitiuum: ⁊ sic fa
cit euaporationem materie. Itē ratione sue humiditatis iu
uat ad distensionē sustinendū: q̄ distensio causat dolorē in
membro sicco. Ad aliud quesitū: verū est ꝙ ex parte sue cō
plexionis bonum humorem posset generare: sed ex pte sue
substātie repugnat: vnde ꝑ accidens nō generat bonū hu
morem: q: refugit locū decoctionis: ⁊ non pōt inde digeri:
⁊ qđ non digeritur: non bene nutrit. ¶ Queritur vtrū ca
seus cōpetat in regimine sanita. ⁊ videt̄ ꝙ sic. sm Ga. qđ de
cindit̄ ab aliq̄ assimilat̄ ei a quo decidit: sꝫ butyrū decidit̄ a
lacte: ⁊ sm ysaac lac est vnum de melioribus nutrimentis:
igitur ⁊ caseus. Itē dicit Aui. ꝙ vnū de melioribus in regi.
sa. est tenere ventrē mollē ⁊ sumere rem digestibilē: sꝫ recēs
caseus ventrē remollit. Itē cito digerit̄: igit̄ cōpetit. In cō
trariū est auctor in littera dicēs ꝙ oīs caseus naturalr̄ pessi
mus. Item nihil generatiuū lapidis cōpetit in regi. sa. sed
caseus est huiōi sm istū auctorē: igit̄. Itē rasis in almanso
rem disputat de caseo l fine cōmēdat oēs caseū euitare: igi
tur. ¶ Querit̄ ꝗs caseus sit melior: aut crudus aut coctus
ꝙ coctus sit deterior pꝫ: q: caseus propter eius duriciē vitu
perat̄: sꝫ qđ propter duriciē ⁊ viscositatē vituperat̄ pei⁹ ē ꝙ
qđ ꝓpter duriciē tantū: sꝫ coctus acq̄rit viscositatē: nec ꝑ illā
amittit duriciē: igitur. In ꝯtrariū est Ga. in cōmēto supra
regimē acutoꝝ. dicēs ꝙ legumina ꝑ eoꝝ decoctionē acq̄rūt
bonitatē: sꝫ sicut legumina sunt melācolica sic ⁊ case⁹: igit̄
¶ Querit̄ ꝗs melior: aut perforatus aut solidus ⁊ conti
nuus: videtur ꝙ perforatus: q: caseus peccat ꝑ grossitiem
substātie: sed pforatus est substātie rarioris ⁊ sic subtilioris
igit̄. In cōtrariū est vsus. ¶ Querit̄ quare fluuii ita libēter
comedūt caseū. ¶ Querit̄ vtrū vinū cōpetat post admistra
tionē case: videt̄ ꝙ nō: q: si case⁹ ē durē digestiōis nec cito di
geritur: sꝫ vinū facit ad penetrationē citā: ⁊ sic facit caseum

transire indigestum quod est pessimum: igitur. Item dicit Ga. q si post opium administretur vinum: opium cito interficit: et hoc quia vinum facit opium ad cor penetrare: ergo pariter vinum facit caseum indigestum cito penetrare: quod est malum: igitur. In contrarium est visus. ¶ Queritur utrum caseus sumptus cum diureticis habeat lapidem generare: videtur q non: quia diuretica lapidem habent frangere et dividere: igitur. Item secundum illum auctorem lapis generatur ex hu. aquosis fluidis in se tamen acumen habentibus: ratione cuius fit lapidis generatio: sed caseus recens: licet sit hu. et aquosus: tamen non habet acumen: igitur. Ad primum istorum dicendum q in via cibi non competit: quoniam cibi debet sumi tanta quantitas q ex ea fiat sufficiens nutrimentum: sed casei non debet sumi quantitas magna quoniam naturam aggravaret et digestioni repugnaret: et finem cibi non attingeret. Sed in via medicine potest competere: et hoc per accidens: quoniam sua ponderositate facit descendere cibaria ad locum digestionis: et sic effective valet ad nutritionem et non materialiter: ita q eius substantia in substantiam membrorum convertatur. Vel dicendum q omnis caseus universaliter est pessimus. Est enim malus in prima digestione: quia ratione sue complexionis: et ratione sue substantie repugnat digestioni. Peior in secunda: quia virtutem secunde digestive debilitat et expar sui acumine quod habet: eo q vetustas quod habet a sale et sic substantiam epatis dissolvit: et sic ex virtutem ledit. Recens vero eum remollit: et digestio vigeat per constrictionem eius penes se. Item eam infrigidat et sic peior in secunda. In tertia vero pessimus: quia inobediens conversioni et ratione complexionis: et quia durus et grossus terrestris et solidus: et sic de difficili ei assimilatur. Si velimus sustinere q sit pessimus: possumus respondere ad argumenta. Ad primum dico q si per viam continuitatis et uniformitatis propositio est vera: aut per viam sequestrationis et sic non est vera: et quia caseus descendit per viam sequestrationis: nec in illo remanet substantia illa a qua laus inerat lacti: ideo caseus non sequitur bonitatem lactis. Ad secundum dicendum q verum est respectu casei antiqui. sed hoc simpliciter falsum. Si autem velimus sustinere q caseus sit bonus respondemus ad auctoritatem ysaac q loquitur de substantia caseata ammotis aliis substantiis: et hoc verum est quia sic est pessimus. Sed caseus cum tribus substantiis bonus: et sic loquitur auctor cum eum vituperat. patet per precedentia: prius enim determinavit de substantia serosa per se et butyrosa per se: igitur in loco illo ubi determinat de caseo: determinat de substantia caseata per se: et non est dubium huiusmodi substantiam per se non esse bonam: sic loquitur auctor. Sed si sumatur caseus ut in eo sunt tres substantie per commixtionem: hoc modo potest dici bonus. Ad aliud dubium dicendum q crudus melior est: et coctus peior: quia in decoctione acquirit viscositatem: ratione cuius redditur digestioni inobedientior: quam prius esset. Et quod obiicitur q legumina meliorantur: dico q legumina plus dicuntur peccare propter ventositatem eorum quam substantie duritiem: et quia ventositas licet ex toto non auferatur: sicut vult Gale. tamen pro parte minuitur: ideo meliorantur: sed caseus peccat propter duritiem substantie que non amovetur per decoctionem: et cum hoc acquirit viscositatem. ¶ Queritur quis melior aut assatus: aut elixatus. Dicendum q recens assatus melior: quia peccat per multam humiditatem que amputatur per assationem. Sed si vetus assaretur eius substantialis humiditas auferretur: ideo si contingat eum decoqui melius esset per elixationem quam per assationem quamvis uterque sit malus. Ad aliud quesitum dicendum q frixatus peior est: quia hoc demonstrat eius siccitatem et sue humiditatis substantialis depditionem. Sed ille qui est ebeinus adhuc habet partes butyrosas que tenent partes cum partibus: ratione cuius substantie caseus laudatur secundum q laus ei debetur in comparatione unius ad alium. Et nota q rara compositio est duplex: quedam est a fortitudine caloris: et illa raritas est bona: quedam est a debili coagulatione partium medium: et illa similiter est bona. Et quedam compositio rare siccitatis et depditionis humiditatis substantialis: et hec non est bona compositio: et talis est in caseo frixato. Ad aliud quesitum de stultis quare libenter comedunt caseum. Una causa est: quia simile appetit sibi simile: stulti autem sunt melancholici et caseus est melancholicus. Alia causa est: quia caseus est cibus et condimentum: habet enim naturam utriusque: et ubi cibus est cito apparatus: et quia stulti circa preparationem suorum ciborum sunt non multum solliciti: ideo libenter comedunt caseum cum paratum inveniunt. Sed contra primam solutionem obiicit quia stulti sunt discrasiati: et dicit Galy q discrasia innaturalis appetit dissimilia: ergo appetunt dissimilia: non ergo caseum. Ad hoc dicendum q licet talis discrasia sit innaturalis: tamen est eis assueta et quasi naturalis effecta: quia dicit Ga. q consuetudo est altera natura: ideo caseus est sue discrasie similis. Ad aliud quesitum de vino dicendum q in parva quantitate non competit: quia vini parva quantitas a membris attrahitur: et sic illud vinum secum defert caseum. Sed in magna quantitate competit: quoniam in stomacho remanet nec ad membra totum attrahitur: et sic facit caseum in stomacho morari et facit ad eius digestionem: et sic manens in stomacho: quia ponderosus fuerit ad bonam digestionem aliorum cibariorum. Ad illud quod obiicitur de opio. Respondeo q non est simile: quia opium nulli modo cibus est: sed caseus aliquid competit ut visum est. Ad aliud quesitum. respondeo q caseus recens non sed vetus sic: quia lapis generatur ex hu. phlegmaticis in se acumen habentibus: licet igitur in recenti sit aquositas et a diureticis consumatur: tamen ibi non invenitur acumen a quo debet lapis generari. Sed in veteri eius humiditas consumitur cito et habet acumen: tam ratione vetustatis: tamen ratione salsitudinis: et ideo cum diureticis administratum potest lapides generare. Et quod obiicitur q diuretica lapides frangunt: verum est in materiam siccam sicut est lapis confirmatus agentia: sed in materiam humidam non: et q in caseo veteri humiditatem inveniunt eam consumant: et reliquum comprimunt: et sic lapis potest generari ex caseo cum diureticis.

¶ De volatilibus.

Volatilia universaliter sunt subtiliora et leviora omnibus carnem habentibus: sunt etiam digestibiliora omnibus animalibus ambulantibus: minus tamen sunt nutribilia: licet silvestria minus domesticis sunt humida: et tenuiorem habent carnem: sunt et faciliora digestioni. Causa raritatis carnium est propter sui laboris nimietatem: et subtilitatem sui aeris et siccitatem. Necesse est ergo contraria horum habeant domestica: sed tamen domestica plus nutriunt et sunt temperatiora: atque laudabilem generant sanguinem pro sui humiditate: laborisque temperie. Porro domestica campos inhabitantia sunt meliora comedentibus in casula pro sui motu: et quia escam suscipiunt quam nature sufficit. Rursus ceteris volatilibus starna est subtilior: pullique perdicum: pullique gallinacei: post hoc perdix fasianus et gallina. Reliquis vero avibus duriores et graviores sunt grues et pavones: unde non oportet manducari eos in estate: nisi mortuos uno die in hyeme vero postquam occisi fuerint duobus vel tribus diebus maneant: sicque manducentur ut caro eorum fiat tenera. Humidior est ceteris anser: anas: strutio et pulli columbini: precipue si sint in casula nutriti: circo sunt grossi: durique ad digerendum: marine si eorum pascua sunt in lacubus et in similibus locis: hoc testatur sui odoris saporisque horribilitas: pulli tamen columbini sunt meliores: propterea anser: anas: strutio: et similia stomacho sunt nociva: gravant enim et putrefaciunt eum propter sue humiditatis superfluitatem: suique labilitatem. Sed eorum ale consimiles sunt eis: faciles namque sunt ad digerendum: et longinque a corruptione pro sui laboris motusque nimietate. Propter hoc quamvis nihil ex eis est comedendum preter alas et collum: collum enim nihilominus est in motu et labore: et quare subtilius est: gravi carens odore ac sapore: quoniam

etiam volatilia non habent talia membra vt alas et collum. Aues aūt terrestria loca incolentes meliores sunt in paludibus ⁊ lacubus habitantibus. Omnibus ergo auibus aquosa habitantibus loca: anates sunt deteriores. Preterea oibus turtures sicciores sunt: quare nō oportet eos comedi nisi cū vnius anni fuerit: ⁊ māducētur post occisionē trāsacto die: taliter enim comeste laudabilē gn̄ant sanguinē: mediocrem videlʒ inter grossum ⁊ subtilē. Calidiores oib⁹ auibus passeres sunt: aliequ parue anes: stiptici ergo sunt ⁊ sanguinis incensiui.

De pullis

Pulli gallinarū leuiores sunt digestiōi ceteris domesticis volatilib⁹: ⁊ laudabilē generāt sanguinē: appetitū cōfortant: et oib⁹ naturis sunt ɔueniētes: q̄ si cū aq̄ coquāt̄ ⁊ cū aceto: modicoq3 cymino cōdiantur: mitigationē calidū habētibus stomachū inferunt: eosq3 ad temperatam reducunt complexionē maxime ab egritudine ad sanitatem: q̄ si cocti fuerint absq3 aceto: fiunt meliores ⁊ vtiliores ventrē volentibus humidum habere. Rursus si ius eorum cū aceto vuarum agrestium: succoue malorum punicorum acetosorum: aut cū sumac cōdiat̄: stomachi est confortatiuū: atq3 cholericā habentibus solutionem soluenit: ⁊ debilem habētibus ac defectum appetitū calidum cibi datū: cū suauitatis odoris suiq3 saporis ingens desideriū ɔuocat: aliquantis etiam fit nutrimentum. Laudabiliores tn̄ pulli masculi canere incipientes ⁊ in temperata pinguedine existentes. Gallina vero minus pullis est humida: ɔpterea hec ad pullorū cōparationem digestioni est difficilis: tn̄ bene digesta pluris erit nutrimēti. Et si de ea simplex ius cōficiatur erit melior: q2 ab aqua quiddam humiditatis acquirit: vnde stomachi est cōfortatiuū: multum dans nutrimentuʒ. Si aūt cū succo vuarū agrestium vel maloꝝ granatoꝝ agrestium acetosoꝝ sicut superius diximus condiatur: erit contra cholericam egestionem. Galli vero iuuenes sunt duriores ad digerendū minorisq3 humiditatis q̄ galline. Decrepiti autē iuuenibus molliorisq3 teneriorisq3 sunt carnis: tardi tn̄ sunt digestioni. Qui si coquātur in. xv. libris aq̄: maliq3 salis ibi misceat̄: ⁊ sup pennas quousq3 consumpta fuerit caro ponat̄: deinde vna nocte manere dimittat̄: mane vero calefactū ius ⁊ cibi datum: sic optime valet contra colicā passionē: caro enī eoꝝ quiddā hȳ ventositatis: qđ in coctione solutū fit causa solutionis. Porro si vetus gallus findatur: et omnia ei⁹ viscera extrahantur: ⁊ de semine croci hortensis: polipodio: caulibusq3 siluestribus impleatur: ⁊ in. xv. libris aque coquatur donec caro cōsumatur sic est vtilissima colicam habentibus passioneʒ: viscosos enim ⁊ phlegmaticos purgabit humores: melancholicam etiam habentibus complexionem subuenit: ⁊ grossam stomachi ventositatem excludit: dolorem enim eius mitigat: tremorem ⁊ arteticum dolorem curat: et valet contra periodice febris plicitatē.

De pullis columbinis.

Pulli colūbini calidi sunt ⁊ copiose humiditatis: quāobrem grossum dant nutrimētum qđ testatur grauitas ad volandum: ʒ volare inchoantes amittunt illam grauitatem: fitq3 eoꝝ caro leuior ⁊ ad digerendum accepta bilior: est etiaʒ conueniēs phlegmaticā habentibus complexionē: inconueniens cholericis ⁊ calidis natura. Columbi in iuuentute manentes vel transeuntes eam dure sunt digestionis: ⁊ illaudabile faciunt nutrimentū: exposite nocumenti gn̄atiuum.

De extremitatibus volatilium.

Estatur Gale. extremitates volatilium hec esse ad totius cōparationeʒ q̄ sunt viscera aīalium ad eoꝝ corporis cōparationem. Venter oīm volatiliū lacertosus est durus ad digerendum: sed si digeratur multum dat nutrimentū: oibus tn̄ ventribus anserinus est laudabilior ɔpter copiā humiditatis sui aīalis: post hunc gallinaceus. Similiter et iecur: ex hi sunt ceteris nutribiliores ⁊ ɔueniētiores. Ale vero vniuscuiusq3 volatilis sunt aliis membris laudabiliores ꝑ sui motus ac laboris nimietate: constat enim motus multitudine humoꝝ superfluitatem expelli: vnde ala fit sa porosior ac digestibilior. Rursus iuuenum volatiliū ale sunt meliores puerilibus pro fortitudine motus eoꝝ. Pulloꝝ vo ale lʒ bene nutriant: paruū tn̄ dant nutrimentū. Colla laudabilis nutrimēti sunt ɔpter nimium motum quem habent sicut diximus de aliis: sed colla anseris ⁊ galline sunt meliora collis omniū aīalium. Similiter volatilia castrata oibus aīalibus ambulantibus sunt vtiliora: necnon galli castrati oībus volatilibus conuenientiores: laudabilius enī nutrimentum ⁊ perfectum generant sanguinem. Cerebella eorum nihilominus cerebellis ambulātiū sunt meliora. Cerebella enim volatilium minoris humiditatis ⁊ viscositatis sunt cerebellis ambulantium: ɔpter hoc q̄ iudicamus boūi cerebella parum esse humida ad illoruʒ comparationem: sed laudabiliora oībus cerebellis volatilium sunt cerebella pulloꝝ: starnorum: perdicum: gallorum ⁊ gallinarum.

Superius determinauit ysaac de dieta sumpta ab ambulantibus ⁊ eorum superfluitatibus: hic autem de dieta sumpta a volatilib⁹. Et pmo determīat de sumpta a substātia eorum. Secūdo de sumpta ab eorum superfluitatibus ibi. Oua hec sunt volatilib⁹. Querit̄ q̄ sint calidiora aut volatilia: aut ambulantia siue gressibilia. videtur q̄ ambulātia: dicit philosophus. xiij. de animalibus: q̄ animalia magna calidiora sunt paruis animalibus. Et causam reddit: quia magis habent de sanguine: ⁊ hoc manifestat etiaʒ per hoc q̄ animalia sanguine carentia sunt frigida: sicut serpentes: sed ambulantia sunt maiora volatilibus: igit̄. Ites dicit philosophus q̄ habere sanguinem ⁊ calorem fortem ɔcomitantur: cuius signum est: quia cor plus continet de sanguine q̄ aliquod aliud membrum calidius est. Sed dicit Arist. q̄ simile est de toto ⁊ de parte. Si ergo pars dicatur calidior alia: quia plus habet de sanguine: similiter ⁊ totuʒ respectu totius: sed ambulantia plus habent de sanguine: igitur. In oppositum est Aristote. dicens q̄ ambulabile animal est sanguineum respectu volatilis: volatile vero cholericum: sed animal cholericum calidius est sanguineo: igitur. Item sicut dicit Ga. ⁊ hoc visū auctor iste in dictis vniuersalibus: Elementa vtilia leuia in volatilibus dominantur respectu ambulantium: ⁊ in ambulantibus elemēta grauia

respectu volatilium: sed vnūquodq; mixtū debet denominari ab eo qđ in eo dominatur: igit̄ cum elemēta leuia sint grauibus calidiora: sequitur tc. Item sicut dicit philaretus calidum facit mobile: et frigidum difficile mobile: sed volatilia sunt multum mobilia respectu ambulātium: igitur. Ad hoc dicendum q duplex est calor: sicut ponit Ga. ponēs elementarē et viuificum. Est aūt calor elementaris qui est in mixto inquantum mixtum est: et loquendo de tali calore saxifraga calidior est iusquiamo: quia ad sui cōmixtionē magis concurrit calor elemētaris et plus. Si aūt loquamur de calore viuifico ab aīa influxo: plus est talis calor in iusquiamo: q: maior est saxifraga. Est alius calor viuificus procedēs ab aīa qui inest mixto inquantum generatum: et qui calor a duobus spermatibus descendit. Dicendū igitur q si loquimur de calore habito p influentiam aīe et huiusmodi calor est viuificus: et humus subiectum est sanguis: animalia ambulātia sunt calidiora: et sic loquitur phs de tali calore cum dicit q animalia magna habent plus de sanguine et sunt calidiora: sed iste calor in animali nō manet sm qđ animal cadit in nutrimentum: immo ex toto ammotus est sm ammotionem aīe: nec ratione talis caloris fit nutritio. Loquendo autem de calore elementari volatilia sunt calidiora: q: ad eorum commixtionē concurrunt elementa leuia plus sm virtutem q grauia respectu animalium ambulantium: in ambulantibus vero econuerso: et q: huiusmodi calor elementaris manet in mixto: sm q cadit in nutrimentum: ideo calidiora sunt volatilia ambulantibus: et sic loquitur ysaac. Ad primum igitur dicitur q ambulantia calidiora sunt calore viuifico: quia ab illo sumitur augmentum et per illud fit. Ad aliud dicendum q ratione sanguinis et caloris in sanguine fundati sunt calidiora: sed ratione illius non cadunt in via nutrimenti: tū non obijcitur cū hic agatur de dieta. ❡ Queritur gratia huius: cum volatilia sint calidiora ambulantibus: quare potius administrant febricitātib9 si contingat administrare q ambulantia vel eorum extremitates: sicut pedes porci qui satis sunt laudandi. Dicendum q plus competunt q pedes porci. Vna causa est: q: lz informatiue sint calidiora: tñ effectiue pedes porci sunt calidiores: et hoc est quia calor eorum est in grossiori substantia: et talis calor pl9 habet calefacere q in subtili substantia manens: sicut dicit ysaac in dietis vniuer. q psilium plus infrigidat q aqua. Alia causa est: q: fe. est mala complexio ca. et sic. in qua multum timemus de inflammatione: humiditas autē vnctuosa cito inflāmatur: et q: ambulantia respectu volatiliū sunt ca. et hu. ideo ratione humiditatis vnctuose cito inflammarētur. sic nō sunt volatilia: q: sicca sunt respectu ambulātiū non autem sunt ita sicca q in siccitate febris addant. Tertia causa est: q: volatilia sunt magis digestibilia et minus grauatur natura in eorum digestione q in pedibus porci q magis sunt durie neruosi. Item volatilia sunt magis a superfluitatibus depurata: et ideo non tantum timetur de eorū putrefactione. ❡ Queritur que volatilia sint calidiora: aut in aquis degentia: aut in campis: videtur q in aquis degētia sint frigidiora. Sicut dicit philaretus continens immutat cōtentum ad suam crasim: sed aquatica in aquis siue ab aquis continentur: ideo. Item sicut dicit Ga. cibus dat stomacho propriam complexionē. et hoc confirmat dicens q si quis cholericus assuescat cibaria phlegmatica complexio eius mutabitur: sed volatilia aquatica nutriuntur cibis phlegmaticis fri. et hu. igitur. lz habitantia in campis nutriuntur granis que plus sunt calida cibarijs aquaticorū: igit̄. Itē sicut vult Ga. in tegni. et haly supra illum locū: Discrasia naturalis appetit similia: et innaturalis contraria seu dissimilia: sed volatilium discrasia aquas inhabitantium naturalis est: et appetunt locum frigidum: ergo. In contrarium est rasis dicens huiusmodi aues esse calidiores: et hoc confirmat per odorem: dicens q sunt odoris grauis et horribilis talis odor attestatur caliditati et siccitati: igitur. Ad hoc dicendum q aquatice aues vniuersaliter sunt calidiores campestribus. Sed notandum sm Arist. q quedam aues inhabitant aquas propter earum caliditatem maximam et excellentem sicut est coruus piscator. Quedam autem pp̄ter eorum nimiam siccitatem: vt reprimatur per humiditatē aq̄ sicut cignus. Quedam autem q: ab aquis suum nutrimentum sumunt sicut est ardea: vnde quedam sunt multo calidiores degentium in campis. Ad primum argumentum q continens immutat tc. et ad scđm: q: per idem soluitur: dicendum q duplex est complexio: radicalis et fluens. Radicalis autem est immobilis et manens semper eadem: nec illa mutatur a continente: sz fluens bene pōt mutari: vnde illa mutetur in volatilibus aquaticis: tamen quia illa complexio non remanet: immo permutatur sm q cadunt i via nutrimenti: pp̄ter hoc nihilominus etsi mutetur cōplexio illa: dicuntur ille aues calide: quia quod cadit in nutrimentū non habet complexionem fluentem sed radicalem. Et dicitur complexio fluens: cōplexio habita p possessionem aīe et per sui influentiam. Aliter dr̄ q mutare est duobus modis. Vno modo de contrario in contrarium: et sic non mutat continens contentum: nec cibus stomachum. Alio modo dicitur mutatio idem qđ remissio: et hoc modo continens bene potest mutare contentum et cibus stomachum: et sic lz remittitur cōplexio: tñ sua complexio remanet. Ad aliud q discrasia naturalis tc. dicendū q illarū auium: quarum est habitatio in aquis pp̄ter nimiam caliditatem: et earum quarum est propter nimiam siccitatem: earū discrasia non est naturalis: sed plus innaturalis: et ponit hic vt earum cōplexionē valeant refrenare aque quas habitant. Vel dicendū q discrasia naturalis: quedā est temperata et hec similia appetit: quedā lapsa: et hec est duplex: aut enī est lapsa lapsu paruo: et sic adhuc appetit similia: aut lapsu magno et sic dissimilia: et q: ille aues que nimis sunt calide: et ille que nimis sunt sicce sunt lapse magno lapsu: ideo dissimilia appetunt. ❡ Queritur que melius nutriunt: aut volatilia aut ambulantia: et non queritur que plus nutriunt: q: ambulātia plus nutriunt. Et videtur q ambulantia melius nutriant: q: sicut dicit ysaac in die. vni. q nutritio per similitudinē fit: qđ ergo maiorem similitudinem hz cum natura humana: melius nutrit: sed ambulantia plus conueniunt cū natura humana: q: masticant sicut homo: tum etiam q: vadunt et in pluribus alijs assimilantur: igitur. Item sicut dicit auctor omne domesticum animal melius nutrit siluatico: sz ambulantia sunt magis domestica q volantia: igitur. Item sicut dicit phs in lib. de morte et vita. calor naturalis phisic9 humi. radicale qđ est subiectum vite non cessat depascere: et destruere: illud ergo qđ isti cōsumptioni plus resistit melius nutrit: sed ambulabile est huiusmodi: igit̄: q: per sui humiditatem ei obuiat: vnde nisi esset humiditas nutribilis cito consumeretur humidum radicale: sed nutribilis humiditas maior est in ambulabili q volatili: igitur. In contrariū est auctor dicens q volatilia naturaliter sunt subtiliora et leuiora omnibus ambulantibus sunt enī digestibiliora: sz minus nutribilia: vult ergo q melius nutriant: licet minus. Item sicut dicit auctor: aīalia meliori nutrimento nutrita sunt meliora: sed volatilia nutriuntur granis: ambulantia herbis: sed granū melius est nutrimentum: igitur. Ad hoc dicendum q bonitas nutrimenti pluribus modis potest esse. Vno modo aliquid dicitur bene nutrire ratiōe complexiōis sicut pulli gallinacei: galline: carnes pecorine: que enī sunt ca. et hu. complexionis: et etiam ratione compositionis hec bene nutriunt. Quedam enim ratione compositionis bene nutriunt etsi non ratione complexionis: sicut pedes carnes porcine vituline: capreoli et consimiles que sunt rare compositionis. Tertio modo dicitur aliquid bene nutrire ratione ordinationis nature: q: illud natura ordinauit ad nutritionem: sicut lac dicitur melius nutrire spermate: licet sperma sit ca. et humi. quia tamen non est a natura ordinatum: ideo nō bene nutrit. Quarto modo aliquid dicitur bene nutrire ratione sue mundicie: sicut dicimus vniuersaliter masculum esse meliorem femina: q: mundiorem. Quinto mō ratione similitudinis: sicut triticum dr̄ melius nutrire ceteris granis. Dicendum ergo q ex parte complexionis et ordinationis nature ambulantia melius nutriunt: tñ ex parte aliarum conditionum volatilia melius: q: conditiones sunt fortiores et meliores. Illaz nutriunt ex parte materie et similitudinis

situdinis ⁊ cōpositionis: q̄ cōpositio plus facit ad nutritionem q̄ complexio. vnde rōne cōplexionis nō fit nutritio: sꝫ alteratio: rōne aūt cōpositionis fit nutritio. Ad primū dico ꝙ fit melior nutritio per similitudinē in essentialibus: ⁊ nō in accidentalibꝰ: ⁊ ideo cōceditur ꝙ ambulantia magis assimilantur. verū est in accidentalibus q̄ nō faciunt ad nutritionem sicut masticare: pedibus ire: iacere ⁊ similia talia que nō faciūt ad nutritionē. Sꝫ volatilia cōueniūt in essentialibꝰ q̄ sunt mūdicies: cōpositionis raritas: digestionis obedientia: corporis leuitas. Ad aliud conceditur facta cōparatione in eadē specie sicut comparat ysaac domestica ad siluatica eiusdē speciei: sꝫ sic nō est ad ppositū: ideo nō valet. Ad aliud ꝙ humiditas ambulantis plus resistit cōsumptioni: dicendū ꝙ illa humiditas ambulantis plus resistit nō solum: sed etiā potius: qui potius pōt supplere defectꝰ humiditatis volantiū: sed defectus nutritionis ambulantiū nō pōt per aliquid suppleri. ¶ Queritur que volatilia sint meliora aut domestica aut siluestria: videtur ꝙ domestica: q̄ volantia peccant p siccitatem: locus ergo qui eorū siccitatem reducit ad tēperamētū melior est: sꝫ ille ē domesticꝰ: igitur. Itē dicit iste auctor ꝙ aial domesticū meliꝰ ē siluestri: igitur. In ɔ̄m est auctor dicēs ꝙ siluestria domesticis minus sunt humida: sed teneriorē habēt carnē: ⁊ sunt digestioni faciliora: ergo siluestria sunt meliora. Ad hoc dicēdū ꝙ domestica vno modo sunt meliora: siluestria alio modo. Quātum est ex parte cōplexionis ⁊ copie nutrimenti domestica sunt meliora: sed quātū est ex parte cōpositionis ⁊ mundiciei siluestria meliora sunt: sꝫ q: he cōditiones sunt meliores his: sic siluestria meliora sunt domesticis. Ad primū dicēdū ꝙ licet sint sicciora: sunt tamē mundiora: quod equipollet tēperantie domesticorū ⁊ plus. Ad aliud ꝙ omne animal domesticum est melius siluestri: dicendum ꝙ ysaac loquitur de animalibus ambulantibus ⁊ nō de volatilibus. vel dicendū sicut prius. ¶ Queritur q̄ meliores sint in regimine sanitatis: an aues cāpestres aut aquatice. et videtur ꝙ aquatice: q: ōis auis peccat per siccitatē: sed nutritio fit per tēperamentū: que ergo magis ad tēperamentum accedunt meliores sunt: sed aquatice sunt humidiores: earum siccitas per humiditatē aque remittitur: igitur. Item bonitas nutrimenti attenditur penes eius mūdiciem sed aquatice sunt mundiores: q: ab aquis mūdantur: igitur. In ɔ̄rium est Ras. vituperans aquaticas respectu campestrium. Item auctor iste innuit campestres esse meliores. Dicendū ꝙ esse melius est multipliciter: aut ex parte complexionis: aut cōpositionis. aut mundiciei: aut temperamenti in cōplexiōe ⁊ cōpositiōe: aut ex parte similitudinis. Dicēdū ergo ꝙ si aues aquatice sint temperatiores a parte compositionis: quod forte non est verum: a parte cōplexionis est econuerso. Sunt enim campestres a parte cōpositionis rariores ⁊ digestioni obedientes magis loquēdo de raritate supple causata a fortitudine virtutis. Item sunt meliores a parte mundiciei: q̄ aues campestres a suis superfluitatibus melius purificantur q̄ aquatice: q̄ aquaticarum superfluitates interius retinētur ppter frigiditatē aque claudētem poros exterius: nec expalare permittētē. Aliter dicendū ꝙ aues inhabitantes aquas ppter earū caliditatē excellentem ⁊ siccitatē: licet sint temperatiores: ⁊ ad tēperamentū magis reducuntur per aquā respectu simpliciter: non tñ respectu cāpestriū. Item etiā aquatice sunt immundiores ppter poroꝝ clausionem a frigore aque vt patet: quia in hyeme plures superfluitates gilantur in nobis q̄ in estate etiā sunt in minori motu q̄ campestres ⁊ motus consumit superfluitates: igitur. Ad aliud dicendū ꝙ licet aqua lauet exteriora nō tñ interiora: ⁊ nutrimentū nō fit a parte exteriori. ¶ Queritur q̄ aues sint meliores nutrimēti: aut rapaces aut nō rapaces: videtur ꝙ rapaces sicut dicit auctor: animalia meliora nutrimēto nutrita sunt meliora: sed rapacia sunt humidiora: q: carne nutriuntur: igitur. Item pisces rapaces ceteris sunt meliores: q̄ a simili aues. ¶ Itē queritur quare quedā animalia ambulantia rapacia vt visus ⁊ vulpis cōpetūt via nutrimenti: ⁊ quedam nō. et volatilia omnia rapacia fugiuntur vt vult Ras. Ad primū dicēdū ꝙ aues rapaces sunt deterioris nutrimēti: nec etiā cōpetūt ī via nutrimenti. Et causa est fm Arist. a pte finis: q̄ qd a natura ad vnū ordinatur: ad aliud nō debet ordinari via nature sicut patet: vitellum in ouo ordinatur ad pulli nutritionē: albumē vero ad substātie pulli generationē. vnde ita ordinatur ad hoc: ita ꝙ nō ad nutrimentum. ⁊ sperma ita ad generandū ordinatur: ꝙ non ad nutriendum: lac ita ad nutriēdum ꝙ non ad generandū. ⁊ q: huiōi aues rapaces a natura sunt ad rapiendū ordinate: ideo non ad nutriēdū. Omne eīn quod nutrit passibile est. vnde cibi est pati. he aues ordinantur ad agendū ⁊ non ad patiendū passione que dicitur de cibo. Secunda causa est: q: nutrimentum est p ca. ⁊ hu. ⁊ tēperatū dꝫ esse: he aūt aues sunt ca. ⁊ sicce de ppria cōplexione. Itē q: per rapacitatē ⁊ per motū continuū superfluū plus desiccatur: ideo carū sic. ⁊ cali. intēduntur. Alia causa est duricies sue carnis: q̄ ppter nimiā siccitatē tā naturalē q̄ per motū acquisitam carnes earum duriores fiunt: rōne cuius duriciei digestioni sunt inobedientes. Item alia causa: q̄ aues rapaces gulose sunt: ideo ppter nimiā ciboꝝ multitudinē prima digestio errat: ⁊ sic tertia: ⁊ p ɔ̄sequēs parum in substam mēbroꝝ cōuertitur: ppter qd carū carnes sicce manēt: ⁊ sic digestiōi inobedientes. Itē gulose comedūt ⁊ qñqꝫ cibū hñt cū labore ⁊ pena maxima ⁊ cum habent gulose comedūt: ⁊ ex illo plus accipiūt q̄ digerere possint. Nec est sic de piscibus ⁊ auibus: q̄ pisces inquirētes suam predam non nimis laborant: quia vt plurimū eoꝝ preda coram eis est ppter aque subtilitatē. Itē iuuantur ab aqua in sui venatione: ⁊ nō sic aues ab aere. Itē eoꝝ preda nō pōt abscōdi: q: in aqua minime sunt cauerne nec loci occulti: sicut sunt supra terrā ⁊ in aere. Alia causa est et melior: q̄ pisces sunt fri. ⁊ hu. vniuersaliter: ideo quāto plꝰ mouentur tāto plꝰ meliorantur: q: eoꝝ humiditas p h remittitur: ⁊ ad tēperamētū reducitur respectu alioꝝ piscium: sed aues peccāt p siccitatē: igitur. ⁊ per hoc patet solutio ad questionē primā: ⁊ etiā satis ad secundā: q̄ ambulātia respectu volatiliū sunt ca. ⁊ hu. ⁊ ideo per motū nō ad tantā perueniunt siccitatē nec duriciē sicut aues: igitur quedā possunt esse bona nō aūt sic de auibus. ¶ Queritur qd melius nutrit: aut pullus: aut pulla: videtur ꝙ pulla: quia oēs aues peccant p siccitatem: ⁊ pulla plus per humiditatē fetus ad temperamentum accedit: igitur. Itē hoc patet per visum qui ponit vna cū auctoribus caponē esse meliorē gallo: eo ꝙ reducitur ad complexionē feminee respectu galli: igitur. In ɔ̄rium est visus plus eligēs pullū q̄ pullā in eoꝝ iuuentute. Itē auctor iste dicit ꝙ omnis masculus est vniuersaliter melior femella eo ꝙ minor. ¶ Queritur tunc qñ est ꝙ gallus melius nutrit: aut qñ est iuuenis: aut qñ incipit canere. Et ꝙ iuuenis videtur: quia gallus siccus est: sed dicit auctor iste ꝙ fetus matris sicce quāto ppinquior partui tanto melior: igitur. ¶ Queritur cum gallus decrepitꝰ habeat laxare sicut dicit auctor: queritur vtrū iuuenis sit laxatiuus: ⁊ possit esse. videtur ꝙ sic. Dicit auctor ꝙ laxatiuus est rōe caliditatis intēse: sꝫ caliditas fortior est in iuuene q̄ in decrepito: igitur meliꝰ poterit laxare: q: vbi est eadē causa ibi est idē effectus. Itē queritur de ɔ̄rietate auctoris: q̄ inter aues laudabiles enumerat perdicē hic: ⁊ ī dictis vniuer. inter illaudabiles enumerat. Item rasis pdices vituperat. Ad primū dicendū ꝙ in tēperato corpore pullus est competētior: q: est magis tēperatus. Item magis mundus ⁊ a superfluitatibus suis depuratus. Sed in corpore distemperato: vt in febricitante: vbi timemus plus malā cōplexionē calidā ⁊ siccā: sic pullā dicimus esse meliorē: q: humidior ē ⁊ frigidior. Aut plus timemus putrefactionē: ⁊ sic pullus cōpetit: quia nō cito cōuertitur in putredinē: q: mundus est. Sed simpliciter loquendo pullus est melior: q: calidior ⁊ minor: ⁊ maioris ⁊ fortioris virtutis potentis nutrire ⁊ mūdior a superfluitatibus. Item est rarioris carnis ⁊ tenerioris loquendo de raritate a forti calore causata: ⁊ nō de raritate que est idem ꝙ mollicies cuiusmodi raritas in feminis inuenitur. Ad primū ꝙ pulla est temperatior. Rñ. ꝙ hoc est falsum: imo pullus. Ad aliud dicēdū ꝙ pullus est melior quando incipit cantare: quia tunc est mundior: ⁊ virtutis fortioris potentis ipm melius nutrire. Et qd arguitur de fetu sicce matris. Rñdetur ꝙ illud intelligitur in ambulantibus ⁊ non in volatilibus. Vel dicendum ꝙ gallina nō est mater

siccat: imo temperata. Ad aliud dicendum quod gallus decrepitus est laxatiuus: et non iuuencus. Et causa sue laxationis est: quoniam in gallo decrepito sunt ibi terrestres partes adustie per calorem antecedentem in anteriori etate. Item in eo est abundans humiditas accidentalis ex cuius commixtione cum partibus terrestribus et viscosis fit laxatiuus. Sed sic non est in iuuene: imo per oppositum: quia non habet partes terrestres adustas: nec humiditatem tantam accidentalem. De perdice dicendum quod a parte complexionis vituperabilis est: quia fri. et sic. et sic loquitur rasis et auctor in dic. vniuer. Sed a parte compositionis rare et bene digestibilis est laudabilis: et sic loquitur hic. ¶ Queritur quare et per quam viam valet contra maculam in oculo sanguis columbinus et anguille. Respondeo quod sanguis columbi valet: quia calidus penetrat maculam: et quia humidus eam remollit: et quia est acutus abstergit. Est enim sanguis acutus ratione siccitatis columbe que est fri. et sic. et inde dicitur valere minuendo columbam sub ala. Sanguis anguille solum valet remolliendo maculam: et debet administrari cum abstersiuis et sang. columbe per se. ¶ Queritur quare aues habent duos pedes solum: quia sunt erecti corporis: quia dicit ysaac in dic. vniuer. in compositione volatilium dominantur elementa leuia: sed elementa leuia de sui natura mouentur de centro ad circumferentiam: ideo eriguntur: quia elementa leuia sunt in eis a dominio sed in ambulantibus sunt elementa grauia a dominio: que mouentur ad centrum: ideo non sunt erecti corporis. Alia causa est: secundum Aristo. quia vnumquodque conseruatur in loco in quo generatur: et quia aues generantur in aere volunt per naturam conseruari: sed erectio corporis facit ad huiusmodi erectionem: igitur. Item quattuor pedes fuerunt necessarii in ambulantibus propter grauitatem et magnitudinem corporis. Vel dicendum quod manus in hominibus proportionantur pedibus et ale in volucribus pedibus: ideo habent quattuor pedes equipollenter. Item secundum Aristo. omne animal habens hancham habet duos pedes solum: quoniam hancha proportionatur duobus pedibus: et quia homo habet hancham: igitur etc. ¶ Queritur quare aues campestres habent pedes fissos: et aquatice habent corium in pedibus: et pedes ligatos. Causa est secundum naturam a parte finis: quia secundum quod dicit Aristo. natura vnumquodque animal munivit instrumento: per quod posset conseruari et nutriri: et quia campestres acquirunt sibi nutrimentum per pedes: ideo muniunt eos in pedibus fissis: vt melius possent per eos nutrimentum acquirere. In rapacibus fissos et magnos vt melius rapiant. In aliis que sunt apte volare pedes competentes gradationi sicut galline etc. Sed aquatice habent pedes ligatos de corio: quia quod facit remus in gubernatione nauis: facit pes in talibus ad eos regendum in aqua ad nutrimentum consequendum. Et ideo vetule bene sciunt scindere corium pedum anserum: quando volunt vt non vadant ad aquas. ¶ Queritur quare aues coeant cum homine in vociferando non sic animalia gressibilia. Causa est quia aues in regione spirituali vel vitali coeant cum homine: quia sunt erecti corporis: regionis autem spiritualis est vociferare. Sed ambulantia non coeant cum homine in regione spirituali: sed inferiori: et ideo ambulant vt homo. ¶ Queritur quare aues non habent dentes. Causa est: quia sunt calide et sicce complexionis nutrimentum suum sine masticatione digerere potentes: et quia dentes faciunt ad nutrimenti preparationem: illa preparatione non indigent: ideo non habent dentes. Sed si queratur quare pisces habent dentes: cum sint animalia rapacia. Respondeo: quod non habent dentes vt cibum masticent et vt digestiue preparent: sed vt ad rapiendum sint aptiores. ¶ Queritur quare volatilia habent duplicem stomachum. Ratio est: quia habent vnum secum cibum preparantem loco dentium: vnde quod faciunt dentes in aliis animalibus facit primus stomachus in quo cibus et potus recipitur: vt ibidem remolliatur: et ad alium stomachum preparetur: vnde grana remollita ibidem et aliquantulum alterata ad secundum stomachum mittuntur: et vlterius ibi digeritur antequam ad epar mittatur. ¶ Adhuc queritur quare non habent receptaculum melancholie. Causa est: quia tota in plumas conuertitur et vngues: ideo non fuit necessarium. Item nec cholere: quoniam tota transmittitur per membra vt reddatur leuiora cum sint multum mobilia: et etiam ad intestina transmittitur ad excitandum expulsiuam. Et si obiicitur quod expulsiua viget per cal. et hu. dicendum quod hoc pro indispositione: tamen a cholera iuuatur tanquam ab excitante et mordicante. Vel dicendum quod tota transmittitur ad stomachum: vt fortificetur digestio.

¶ De ouis.

Oua hoc sunt animalibus volatilibus: quod sanguis et sperma sunt animalibus ambulantibus. sicut enim sanguis et sperma sunt materia et nutrimentum supradictorum animalium ambulantium: ita oua sunt materia et nutrimentum volatilium. Oua enim volatilium masculum succumbentium: hec duo in se retinere videntur: sperma videlicet et nutrimentum. Proinde velociter et multum nutrientia et confortatiua: velociter nutriunt propter sue substantie subtilitatem suique liquoris temperamentum: corporis sunt confortatiua: quia quanto plus calor in eis operatur: tanto magis induratur. sicut videmus in exterioribus fieri: quanto enim calor ignis in eis operatur: tanto magis indurari incipiunt: nutrimentum dant multum: quia tota eorum substantia mutata membris omnino assimilatur: pro sui nature humane nature vicinitate: maxime eorum vitella: quia in calore et humiditate sunt temperata: magis videntur esse humane complexioni similia: sed tamen si assentur ab igne calorem suscipiunt: et siccitatem. vnde fiunt desiccatiua: minusque caloris refrigeratiua. Si vero cum aqua fuerint elixa: humiditatem sumunt: proinde minus desiccatiua magisque caloris mitigatiua. Albumen tamen eorum aliquantulum frigiditati et grossitiei pertinet: vnde est durum ad digerendum et tardum. Propterea oua inter se quattuor modis discrepant Primus pro animalium naturis et eorum etatibus. secundus propter longinquitatem temporis eorum in aere manentium. tertius est artificium coctionis eorum. quartus si plus quam oporteat vel minus coquantur. Diuersitas autem naturarum ouorum et ceterorum animalium et etatum multiplex est: quia si oua de temperatis fuerint animalibus bene carnosis enim et iuuencalis: ceteris fiunt laudabiliora: maxime si masculis fuerint succumbentia. contraria autem contrario. Proinde oua perdicis et galline sunt laudabiliora. sunt enim crasse propter escam vel quietem quam habent. si vero fuerint iuuenes et masculos habuerint multo plus erunt laudanda. animalia enim masculis succumbentia calorem habent vehementiorem: quare odor eorum omni caret acumine. vnde sunt facilia ad digerendum. Post hoc anseria oua sunt bonitatis quippiam habentia. et licet sint grauia duraque ad digerendum: tamen si calor erit fortis: ipsaque bene digerantur: erunt superioribus nutribiliora magisque confortantia Peiora istis oua sturcii sunt. sunt enim grauis odoris idcirco sunt dura grauiaque digestioni. Pessima vero omnium sunt pauonis oua propter horribilitatem odoris sue carnis: vnde sunt indigestibilia: humaneque complexioni inconuenientia. Sed calidiora ceteris et ardentiorem sanguinem generantia sunt passerum. post hec columbarum: minorem tamen calorem et siccitatem habent.

¶ De diuersitate ouorum.

Diuersitas ouoꝝ extra existentium est triplex. aut enim sunt recentia: aut vetera: aut mediocria. Recentia vero sunt laudabiliora: quia calor eoꝝ naturalis est fortior. hoc testatur boni odoris suiq; saporis acceptabilitas. propter hoc bene nutriunt atq; calorē cõfortant natura le. Vetusta vero pessima sunt. vnde corruptibile generant nutrimentum. calor enim naturalis est defectus atq; ab aere aliū sumpserunt. ideoq; maloꝝ humoꝝ putredinē citius subeunt: ⁊ quanto vetustiora: tanto erunt deteriora. vnde Gal. nullā inquit iniuriā oua dico habere: nisi ꝙ fuerint vetusta. quoniquidē eoꝝ naturalis calor est perditus alio accidentali ab aere sumpto faciente in eis ebullitionem atq; putrefactionē. Quod si reprehenderint nos sophiste dicentes: si oua nihil iniurie habent nisi ꝙ vetera sunt: cur dixistis oua galline ⁊ perdicis meliora esse precipue si masculos habuerint? Quibus respondendū est falsam opposuisse propositionem. In superioribus diximus oua esse secundum suorum aīalium essentiam. vnde necessario laudabilis animalis oua sunt laudabilia: illaudabilis vero illaudabilia. Et iniuria quā diximus nō est essentialis sed accidētalis: idcirco omnibus aīalibus pertinet. Ergo si oua aīalium laudabilium fuerint vetusta: erunt illaudabilia. Si vero sunt ex illaudabilibus: oua erūt pessima. Nonne vides: quia in vna essentia inuenitur quiddam obediēs digestioni ⁊ quiddā inobediēs? vtraq; vero sunt in vno genere ⁊ ī vna essentia: ⁊ nō differūt inter se nisi in multitudine ⁊ paruitate: ⁊ nō est necesse vt cibus copiam dans nutrimenti sit laudabilis: paruitatē dans sit illaudabilis. Inuenimus enim quedam multum nutrientia esse laudabilia et illaudabilia: parūq; nutrientia laudabilia et illaudabilia: ⁊ tamen vnius generis sunt ⁊ vnius animalis: sicut lactēnia vitellina ⁊ camelina: quia vitellina multum nutrientia sunt laudanda: camelina vero multum dant nutrimētum: sed tamen illaudabilia sunt: ergo in nutrimento conuenientia: in substantia vero incōuenientia: quia illa sunt illaudabilia: ista vero laudabilia. Item duas preparationes vnius cibi discrepare inuenimus. vnā scz ad digerēdū facilē: ⁊ aliam duram. verbigratia: oua in aqua elixa ⁊ mediocriter cocta facilia sunt digestioni. si vero ad duritatem coquantur: tarde digeruntur. sunt ergo in substantia similia: ⁊ in coctione dissimilia.

De artificio ouorum.

Diuersitas vero ouoꝝ secundum artificiū multiplex est. Sunt enim quedā assa siue in cinere siue in carbonibus: sunt et quedam in aqua elixa: alia in sartagine cum oleo frixa vel alia pinguedine: sunt ⁊ quedam in aqua ⁊ oleo atq; tali cõmētario vel cõdimēto: sicut cepa: pipere: cymino ⁊ similibus cocta: sunt alia cum carne ⁊ herbis infcellata. Assata sunt grossiora ⁊ duriora ad digerendum elixatis: quia calorē ⁊ siccitatem ab igne suscipiunt: fumositatem etiam ac odoris grauitatem. Elixa vero in aqua sine testis: in sua natura custodiuntur humiditate cum aque humectatione: suiq; odoris grauitatē amittunt. vnde ceteris ouoꝝ preparationibus sunt laudabiliora: precipue si mediocriter cocta fuerint. Frixa vero ceteris deteriora ⁊ grossiora: citoq; in fumositatē ⁊ in cholericos humores ac putredinē cōuertibilia. quare sunt causa fastidij ⁊ abominationis: quia cōuersa in putredinem quicquid bonoꝝ cibariorum in stomacho inueniunt putrefaciunt. Que vero cum aqua coquuntur ⁊ oleo ⁊ cōmētarijs sunt facilem digestionē habentia: coitus augmētatiua ⁊ spermatis multiplicatiua: maxime si cū assa carne fuerint cocta ⁊ calidis atq; odoriferis cōdimētis sicut pipere: cinamomo: zuccaro ⁊ similibus.

Superius determinauit de nutrimento sumpto a volatilibus penes eoꝝ substantiam: in ista autē parte de sumpto a superfluitatibus: que sunt oua. Ista pars diuiditur in duas. Primo diuersificat oua a parte sue essentie. Secundo a parte suarū proprietatū. Queritur vtrū oui generatio sit necessaria propter pulli generationē: videtur ꝙ nō: quia secundum ꝙ vult Arist. secūdo de generatiōe: elemēta leuia citius generantur ꝙ grauia: cū igitur cōpositū sequatur naturā eoꝝ ꝙ in eo dn̄antur: illa aīalia in quibus dn̄antur elemēta leuia: citius debebūt generari ꝙ in quibus dn̄antur grauia: sed in volatilibus dn̄antur elementa leuia secundum ꝙ dicit ysaac in dietis vniuersalibus: ⁊ in gressibilibus elemēta grauia: ergo multomagis volatilia habebūt generare sine medio: cū gressibilia sine medio habeant generare: igitur. Itē ꝙ est cōparatio masculi ad feminā: eadē est volatilis ad ambulans: sicut enī masculus est calidior femina: sic volatile ambulante. sed masculoꝝ generatio est citior: igitur minor: enī est labor in generatione masculi ꝙ femelle: vt vult phūs: igitur ouum nō est necessariū ad generationē pulli. Itē sicut vult Auicē. coitus disponit ad generationē: aīalia autē ꝙ velocius coeunt: velocius generāt: sed volatilia velocius coeunt: igitur. In cōtrarium est Arist. dicēs ꝙ quedā aīalia īmediate generāt sicut gressibilia: ⁊ quedā mediate: ⁊ hoc est dupliciter: quia quedā mediāte ouo vt volatilia: quedam mediāte vermine: sicut aīalia anulosa: sicut musce vespe ⁊c. Queritur cū oui in volatilibus sit propter generationē: questio est in quibus volatilibus plus debeant abundare oua: aut in rapacibus: aut in nō rapacibus? videtur ꝙ in rapacibus: quia virtus generatiua sequitur fortitudinē virtutis regitiue aīalis: ꝙ ergo habet fortiorē virtutem sunt potentiores ad generationē: sed rapaces aues sunt huiusmodi: igitur. cuius signū est: quia oēs alias aues suppeditant: ergo ⁊c. Itē secundum Aristo. ⁊ Auicē. ⁊ oēs alios auctores: sperma ⁊ materia seminatiua est superfluitas vltimi cibi: sed sperma tēperatū est. ꝙ aues ergo abundāt in meliori nutrimēto ⁊ tēperatiori plus abūdāt in materia spermatica vel seminatiua: sed rapaces sunt huiusmodi: igitur. sed si sic plus abundant in ouis: quia oua ex illa materia sunt generata: ꝙ ⁊c. In contrarium est sensus videtur enī aues nō rapaces plura habere oua. Itē sicut dicit Aris. quidquid natura generat cōseruat: ⁊ intēdit cōseruare: sed si in rapacibus natura plus generaret fetus: eos nō posset cōseruare: quia quoniq; habet defectū nutrimēti: cuiusq; copiā. Itē multū laborāt in acquisitiōe nutrimēti: cū igitur oporteret ꝙ laborāt pro se ⁊ pro suis fetibus: si plures haberēt eos cōseruare nō possent: igitur nō oportuit in eis plures fetus generari. Queritur ꝙ aues plus in ouis abūdēt: aut magne aut parue: videtur ꝙ magne secundum ꝙ vult Ari. vbi terminatur virtus nutritiua ⁊ augmētatiua: hic incipit generatiua: igitur sequitur ⁊ requirit magnitudinē: ꝙ quanto maiores erūt: tanto virtute generatiua erūt potētiores: igitur. Itē secundum Arist. in libro celi ⁊ mūdi: tria sunt ꝙ adinuicē habēt cōdinē: scz substantia virtus ⁊ operatio ⁊ que cōsequuntur. Si igitur substantia magna ⁊ virtus magna ⁊ operatio magna: cū igitur auium magnarū substātia sit magna ⁊ virtus magna sic ⁊ operatio magna: sed eoꝝ operatio est ouare: igitur. In contrarium est Aristo. in .xviij. de aīalibus dicens ꝙ aīalia parua plus abūdant in ouis vel fetibus ꝙ magna. Itē sicut dicit Arist. in libro de plantis: plante magne defecte sunt in fructu: parue autē in fructu multum abundāt: sed simile est de plantis ⁊ auibus: igitur. Item secundum Arist. sperma et materia seminatiua est ex residuo nutrimēti: sunt: ꝙ habent ergo plus de residuo nutrimēti: plus possunt generare: sed parua aīalia sunt huiusmodi: cū

non possint totū nutrimētū in sui naturam cōuertere: igit. Ad primū dicit ꝙ sic fm Arist. in de aīalib9. Unde notandū fm eū: ꝙ aīaliū quedā generant̄ imediate sicut gressibilia quedā vero mediate: ꝛ hoc dupliciter: qm̄ quedā mediāte ouo vt volatilia: ꝛ quedā mediāte verme: sicut aīalia annulosa ꝛ sanguine carētia. Dicēdū igit̄ ꝙ volatilia generant̄ mediante ouo multiplici de causa: qm̄ virtuti generatiue nobilis debetur operatio ꝛ perfecta: ideo ad hoc ꝙ virtus generatiua perfectū quid possit generare ꝛ sibi sile in sua specie primo requirit̄ ṽtus fortis regitiua: ꝛ q: in ambulantib9 virtus fortis est: ideo possunt generare sibi simile ꝛ imediate Sed cū ṽtus sit debilis in volatilibus: natura sagax ordinauit vt qḋ nō imediate cū ṽtute forti faciat mediate cū ṽtute debili. Ideo ouū est mediatū in generatione pulli. Alia causa est a parte ṽtutis: qm̄ ṽtus naturalis operat̄ per ea. ꝛ hu. tā naturalis in epate que est ꝓpter indiuiduū: ꝙ naturalis in testiculis que est ꝓpter speciē. Item illius virtutis q̄ est in intestinis opano sequit̄ opationem ṽtutis naturalis in epate: ꝛ q: ambulātia ceteris aīalibus plus abundāt in illis principijs que sunt caliditas ꝛ humiditas: q̄ sunt principia generationis: alia aūt deficiūt sicut statim videbitur: ideo hmōi aīalia potentiora sunt ad generationē ꝙ alia: ideo imediate generant: ꝛ volatilia in vno principio deficiunt: sꝫ in humiditate nō totali: sed ad hoc ꝙ sit sufficiens principium fm ꝙ requiritur ex parte ipsius: quia est qualitas passiua. Alia aūt exanguia aīalia deficiunt in digniori principio: sꝫ in calore: ꝛ hmōi generant mediāte verme. Sed quare ꝛ p quā viam sit illa generatio nō est presentis speculationis. Sunt quedā aīalia que deficiunt in vtroqꝫ principio: ꝛ hec non generant: nec mediāte ouo nec mediāte verme. Alia causa est quare ouo mediante generant volatilia: q: coꝝ generatōis multitudo est necessaria: ꝛ in coꝝ matricibus tot fetus non potuissent contineri: nec virtus fuisset fortis: ideo natura ingeniauit oua: vt per ea suppleret ꝛc. ¶ Sꝫ q̄rit̄ quare coꝝ multitudo: est necessaria. Causa est vt credo: q: coꝝ vita cito exhalat̄: cum sint parui corporis ꝛ virtutis debilis. Secunda causa est: q: est necessaria ad hoīs nutrimentum: ideo ad cōseruationē nature humane ordinauit multitudinē coꝝ. Ad primū argumētū ꝙ elementa leuia citius generantur: dicēdū est ꝙ duplex est generatio. Una per conuersionē: ꝛ alia p ꝓpagationē speciei. loquēdo de cōuersiua generatione hec est in elementis: ꝛ nullo modo attēdit̄ in mixtis ex quattuor elemētis: ꝛ de tali intelligit Aristo. Sed ꝓpagatiua fit p calorē naturalē: ꝛ ideo illa aīalia in quibus talis virtus est fortior citius generāt: ꝛ q: fortior est in ambulātibus: igit. Uel dicendū ꝙ in volatilibus q: dñant̄ elementa leuia citius fit generatio illius qḋ generatur: scilicet oui. Uel dicēdū ꝙ generatio citior est: ꝛ ita imediata l volatilibus ex parte generati: sꝫ nō ex parte generātis. Ex parte generati dico ex parte materie ex qua dꝫ fieri generatio. Ad aliud dicēdum ꝙ licet ꝓportionat̄ quātū ad cōplexionē: nō tamen quātū ad virtutem sed potius ecōuerso. Ad aliud de coitu dicēdū ꝙ sicut volatilia citius ꝛ frequētius coeunt: sic citius generant illud qḋ generant scꝫ ouum. Uel dicēdū ꝙ etsi citi9 ꝛ frequentius coeant: tamen non tantū operantur in illis coitibus: sicut aīal ambulans in vno coitu: q: ambulantis ṽtus est fortior: ꝛ ideo in paruo ꝛ in vno simul pl9 est potens agere ꝛ virtutē influere per quā fit generatio ꝙ volatile: ideo ꝛc. ¶ Querit̄ q̄re volatilia ita frequēter coeunt Causa est mala cōplexio calida ꝛ sicca. Itē rōne motus qui ea calefacit. Itē rōne residuitatis nutrimenti: qm̄ viuunt et comedūt sine discretione. ¶ Queritur quare volatilia nō habent virgam ꝛ ambulantia habēt. Dicēdū ꝙ in ambulātibus est necessaria multis de causis. Primo q: in ambulantibus generatio fit ex spermate imediate: ꝛ q: ad hoc ꝙ sperma sit aptum generationi oportet ꝙ sit tēperatissimū: ꝛ tūc oportet ꝙ illa duo spermata tangāt se per minima. Sed q: collū matricis in ambulantibus est longū: hic si nō esset virga attingeret sperma mutari anteqꝫ esset in matrice: ꝛ alijs qualitates ꝛ transmutationes suscipere rōne quarū posset fieri impedimentū in generatione: igit. Sed in volatilibus sperma nō imediate ordinat̄ ad aīalis gñationē: sꝫ mediāte ouo: ꝛ ideo nō fuit periculū tantū in mutatione spermatis volatilis sicut ambulātis. Alia causa est: quia si sperma volatiliū contingat mutari ad frigidi latus: natura coꝝ calida et sicca est potens ad tēperamentū reducere aptū ad generationem respectu speciei: sed ambulantia sunt debilis caloris respectu ipoꝝ: igit. Alia cā est q: ambulantia mingunt: ꝛ sic virga fuit eis necessaria: sed volatilia nō mingunt: igit. Ad aliud dubiū dicēdū est ꝙ nō rapaces plus abundāt in fetib9 ꝙ rapaces. Causa q: ouū est ex humiditate nutrimētali remanente: ꝛ illa plus cōsumitur in volatilibus: igit. Alia causa est: q: nimi9 motus coꝝ ꝯsumit illam humiditatē mediā ex quo motu acquirunt cum pena suū nutrimētū: ꝛ si ꝯsiꝫ haberēt etiam plures fetus nō posset eis ꝛ sibi sufficere nutrimentū: ꝛ natura nihil facit qḋ nō possit cōseruare. Unde recitat Aristo. ꝙ aquila que est auis rapax si quattuor oua habeat: frāgit: qm̄ ex industria habet nature ꝙ non posset sufficere in nutritione quattuor fetuū. Et recitat vltetius pōst ꝙ aquila fugat in aliam regionē fetus suos postꝙ possunt volare: vt eius preda ꝓpter rapacitatē coꝝ nō minuat̄. Ad argumentū ꝙ rapaces sunt fortis ṽtutis: dicendū est ꝙ verum est: sed hoc solū nō sufficit ad multiplicationē fetus: sꝫ materie multitudo: qm̄ multiplicatio a materia est: ꝛ formatio ꝛ distinctio a forma: sed q: hmōi aues rapaces nō habēt materiā sufficientē: q: per caliditatem coꝝ ꝛ nimiū motum cōsumitur: ideo. vel da aliam solutionē fm diuersas causas prenotatas. Ad aliud dicendū ꝙ ꝙuis nutrimentū coꝝ sit melius: tamen pro maiori parte cōsumit̄. Itē licet cibus eorum extra corpus sit melius: tamen intra nō: qm̄ ad ṽtutē digestiuā mittit̄ indigestū ꝓpter coꝝ gulositatē: quia virtus digestiua in prima non sufficit ad digerendū. Ad aliud dubium ꝙ parue plus debent abundare in fetu: q: in eis est plus de residuo nutrimenti quod est materia spermatica ꝛ seminatiua: q: de nutrimēto parū in coꝝ corpus cōuertit̄. Ad aliud argumentū respondeo ꝙ verū est respectu eiusdē aīalis ꝛ in eadē specie: vnde meli9 ꝛ cōpletius generat aīal complectum ꝛ magnū ꝙ paruuꝫ in sua specie ꝛ incōpletum ꝛ magnū ꝙ paruū. Et appellat Aristo. magnū in suo tempore perfectū. Ad aliud dicendū ꝙ si se habeant per ordinē respectu hui9 cōditiōis q̄ est magnitudo: nō ꝓpter hoc respectu cuiuslibet conditionis: ꝛ ꝓpter hoc nō oportet ꝙ respectu multitudinis in generatione. ¶ Querit̄ verū albumen sit calidius vitello: videt̄ ꝙ albumē: q: fm Arist. iij. metheoroꝝ: digesta sunt calidiora indigestis: sed albumē est magis digestū: igit. Probat̄ quia vitellum a scōa digestiua ꝛ albumē a tertia. Itē fm Arist. elemēta leuia mouētur ad circūferentias grauia ad cētrū: sꝫ vitellū ad cētrū mouet̄ ꝛ albumē ad circūferētias: igit. Itē dicit auctor ꝙ illud qḋ est spma respectu sangui. menstrui in aīalibus ambulantibus: est albumen respectu vitelli in volatilibus: sed sperma calidius est sanguine: igit. In ꝯtrium est auctor dicēs ꝙ vitellū est calidius albumine. Item sicut dicit Gal. supra apposit. sicut epar est calidius mamilla: sic sanguis lacte. ꝛ sic vult ꝙ epar sit calidius ꝙ cetera membra ꝛ ꝙ totū corpus dempto corde: sꝫ spma descēdit̄ a toto corpore: ꝛ vitellū assimilat̄ sanguini: ꝛ albumen spermati: sed sanguis generat̄ in epate: igitur. In ꝯtrium est Aristo. xviij. de aīalibus innuēs ꝙ albumen est calidius vitello. Solutio ꝙ loquendo de calore elementari vitellū est calidius albumine: ꝛ ille calor remittit in mixto put cadit in nutrimentū: sed nō viuificus calor quo albumen est calidius vitello: ꝛ sic intelligit Aristo. ¶ Querit̄ verū vitellū generet̄ ex sanguine: videt̄ ꝙ non: quia sanguis menstruus solum est in homine. vnde fm Aristo. femina humana solū habet menstruare: igit̄ cum vitellū nō generatur ex sanguine mēstruo. Itē qḋ descēdit̄ ab aliquo illi attestat̄ fm Gal. sed vitellū est substātie dure cōpacte aride ꝛ sanguis fluide liq̄de mollis: igit. In ꝯtrū est ṽsitate dicens ꝙ illud quod est sperma in ambulātibus est albumen in volatilibus. Et quod est sang. mēstru9 i ambulātib9 est vitellum in volatilibus. ꝛ sic vult ꝙ oui vitellum fit ex sanguine menstruo vel ei ꝓportionabile. Item vitellum attestatur sanguini: ergo ab eo descendit̄. ¶ Queritur verū ex ouo venti possit fieri generatio vel possit pullus generari: videt̄

ꝙ sic: dicit phus ꝙ sperma masculi non est materia fetus: sȝ
agens: ergo in ouo venti ad hoc ꝙ ex eo fiat fetus: nõ deficit
nisi agẽs: ⁊ sic ad min⁹ põt esse materia pulli vel fetus. Itẽ
vniformis est generatio in volatilibus ⁊ piscibus: sȝ pisces
sine masculo generãt: igif ⁊ volatilia: ergo ex ouo vẽti quod
generatur sine masculo: poterit fetus generari. Item hoc
innuit Arist. dicẽs ꝙ ouũ venti est aptũ generationi. postea
dicit ꝙ nõ: querif igitur de contradictione ipsius ad seipsũ
Item sicut vult Auicẽ. qḋ est coagulũ: vel quod facit coagu
lum respectu casei: facit sperma viri respectu spermatis mu
lieris: sed sine coagulo nõ fit caseus: ergo sine spermate vi
ri nõ fit fet⁹ ex spermate mulieris. ❧ Querif quod melius
nutrit vel ouum venti vel ouũ perfecte generatũ: videf ꝙ
ouũ venti. dicit Aristo. ꝙ illud quod ad vnũ ordinaf per na
turam ad aliud nõ debet ordinari: ⁊ si ordinef nõ bene agit
sed ouũ vẽti gñatũ a masculo in femina est ad generationẽ
ordinatũ nõ ad nutritionẽ: sed ouum venti non ad genera
tionẽ: ergo ad nutritionẽ: igif. ❧ Querif qḋ melius nutrit
aut vitellum vel albumen: videf ꝙ albumen: quia nutritio
fit per assimilationẽ ſm Gal. sed albumen plus assimilatur
nature humane: q: ex albumine gñaf aĩal viuẽs: igif. Itẽ
dicit Aristo. ij. de generatiõe: ꝙ ex eisdẽ sumus ⁊ nutrimur:
sed albumen est illud ex quo res est: ergo ex eo melius fiet
nutritio. In ꝯtrium est iste auctor. Itẽ quod ad vnũ per na
turã ordinaf ad aliḋ nõ põt bñ ordinari: sȝ albumẽ ordinaf
ad gñationẽ ⁊ vitellũ ad nutritionẽ: igif. Ad primũ quesitũ
respondeo ꝙ generatur ex sanguine menstruo. Sed sangui
nis menstrui multiplex est portio. Est enim vna portio que
mittif ad membra prima radicalia: vt inde sustentẽtur ⁊ cõ
pleatur eoꝝ quantitas. Est aũt alia portio missa ad mẽbra
replentia sicut ad pinguedinem carnẽ adipem. Est alia que
mittif ad fetum in matrice: vel ad illud quod est in matrice
ꝓportionatiue loco fetus: vt in auib⁹. Quarta portio mit
titur ad mamillam: vt generef lac ex ea ad nutriendũ fetũ
extra matricẽ. Quinta portio currit de mẽse in mẽsem. Quã
tum ad tres primas portiones reperitur sanguis mẽstruus
in aĩali quolibet: tam vola. ꝙ ambu. quãtũ ad quattuor: pri
mas in ambulantib⁹ lac habentib⁹: quãtum ad quinqꝫ por
tiones: nõ solũ in femina humana. Ad secundũ ꝙ sanguis
est subtilis clarus: dicẽdũ ꝙ est clar⁹ vnctuosus subtilis ſm
ꝙ est distinctus ab aliis humoribus. Sȝ tamen sanguis ille
ex quo generaf vitellum: grossus est coagulatus ⁊ cõpact⁹:
nec vnctuosus: ⁊ illi attestatur vitellum. Ad secũdũ quesitũ
distinguẽdum est: aut est extra: aut intra. Si extra impossi
bile est ſm ꝙ dicit phs in de aĩalib⁹. Si intra aut est adhuc
molle ⁊ tenerũ potens ad hoc ꝙ recipiat sperma masculi: sic
ex eo potest fieri generatio si sperma masculi in eo recipiaf
aut est durũ completũ: ⁊ sic nõ põt fieri ex eo generatio. Et
ponit exemplum de mola in matrice. ꝙ si in principio dum
est noua mollis tenuis: vir coeat cum muliere: ⁊ sperma in
matrice recipiẽ: potest fieri gñatio: quod forte nõ est verum
Ad primũ ꝙ sperma masculi non est materia fetus. Dicẽdũ
ꝙ est materia fetus: ⁊ cum hoc est agens: sed quia agẽs est
nobilius patiente: ideo totũ sperma ab agente denoĩatur:
Ad aliud qḋ est de piscib⁹: dicẽdũ est ꝙ modus generatiõis
eoꝝ talis est: ꝙ femina primo spermatizat iuxta ripam vel
aliquo loco: postea masculus sequitur statim spermatizans
supra illa oua. ⁊ dicit phs ꝙ ex ouis supra que spermatizat
masculus generantur pisces ⁊ alia oua putrefiunt. Sic dicẽ
dum ꝙ si in volatilibus masculus tẽpore debito supra mate
riam spermaticam spermatizauerit inde fit generatio: si nõ
non. Ad aliud quesitum dicendum ꝙ ouum perfectum me
lius nutrit. Ad argumẽtũ dicẽdũ ꝙ nõ solũ ordinatur ad ge
nerandum: imo etiam cum hoc ad nutriendum. Uel dicẽdũ
ꝙ verum ꝙ ordinatur ad generandum respectu sue speciei
⁊ ad nutriendum respectu alterius speciei. Sed melius est
dicendum simpliciter ꝙ ouum venti peius est in via nutri
menti. Ad aliud quesitum dicendum ꝙ vitellum: quia albu
men est aquosum: nam sperma femine semper est aquosius
spermate masculi. Item albumen ordinatur ad generan
dum ⁊ non ad nutriendum: ⁊ econuerso de vitello.

❧ De piscibus.

Primus in prima particula huius libri vni
uersalẽ disputationem piscium suiqꝫ generis
diuersitatẽ ⁊ naturas. volumus aũt in hoc
libro quippiam superioris disputationis
repetere: vt facillime cordibus legẽtiũ hec disputa
tio fundef: neqꝫ conuertantur ad superiorem parti
culam nisi cum certam rõnẽ volũt ostendere: aut ar
gumentum. Dicimus ergo naturam piscium vniuersa
liter esse frigidã ⁊ humidã: phlegmatis generatiuã:
cõuenientẽ calidam habẽtibus cõplexionẽ ⁊ siccam
maxime ĩ estiuo tẽpore ⁊ calida regiõe. Incõuenies
ꝟo est frigidas humidisqꝫ cõplexionib⁹ ⁊ carnosis: ma
xime quib⁹ molles nerui fuerint: ⁊ ad hyemale tẽp⁹
venerint: vel frigidã regionẽ habitauerint: naturalr
enĩ eos infrigidant ⁊ humectant: proinde quib⁹ cho
lera rubea dñatur: ⁊ calidam habẽtibus complexio
nem: coitum confortant ⁊ sperma augmentãt. Sed
diuersanf tribus modis generaliter: sunt enĩ mari
ni qui nec creantur nisi in solo mari. sunt ⁊ fluminei
nõ nascentes nisi in flumine ⁊ dulcibus aquis: sunt
⁊ qui nascũtur in vtroqꝫ. Nascẽtes quidẽ in solo ma
ri: duplr sunt. sunt enĩ quidã ascẽdẽtes a mari ad dul
cem aquã: ⁊ delectãtur in ea: sunt ⁊ alij aquas fugien
tes dulces ⁊ in eis nõ delectãtes. Qui aũt nascũtur
in aquis dulcibus: salsas odio habent. vnde non ad
eas tendunt: nisi eũ cogũtur deponi impetu fluentis
aque. Qui vero in vtraqꝫ aqua creãtur: sunt duobus
modis: aut de dulcibus in salsas aquas vadunt vel
ecõuerso: sȝ plures inuenimus a salsis in dulces ascẽ
dentes: ꝙ a dulcibus ad salsas ꝑpter delectationem
dulcedinis aque: quos sic possum⁹ discernere. Nã in
mari nascentes spinas hñt paucas duras ⁊ grossas
ꝑ siccitate aque in qua nati sunt. Qui vero nati sunt
in flumine: subtiliores hñt spinas multas molles ꝑ
mollicie humiditatis aque ĩ qua nati sunt. Multitu
do spinarũ fuit vt sustẽtaret molliciẽ corꝑis teneri
tatem. Et si sophiste obijciunt dicentes: quare spine
eoꝝ nõ sunt grosse vt melius tegerẽt teneritatẽ car
niũ. Rñdemus: humiditas aque corꝑis teneritas
repugnat nature: vt nequeat duras atqꝫ grossas
creare spinas. idcirco natura multiplicauit ꝑ totum
corp⁹ spinas: vt qḋ deberet sustẽtare eũ spinaꝝ duri
cie ⁊ grossicie: cũ carnũ multitudine hoc possit supple
re. ❧ Marini vero iterũ sunt duplices. quidam enĩ
nascũtur in pelago ⁊ in altis locis. sunt etiam alij in
ripa planisqꝫ aquis nati. Qui vero creati sunt in pe
lago: aut petrosis ⁊ arenosis locis habitant: aut lu
tosis ⁊ mollib⁹. Qui vero nati sunt in ripa ⁊ partib⁹
paucitatem aque habẽtibus: aut lutosis ⁊ mollissi
mis nascuntur dulcibus aquis vicinãtibus: vel sunt
nascentes in arenosis ⁊ petrosis locis ab aquis dul
cibus longe remoti: qui non adeo sunt puri eeu qui
in arenosis ⁊ petrosis locis pelagi morantur ꝑpter
putredinem ⁊ sordidatẽ terre: sunt ergo subtiliores
⁊ laudabiliores omnibus piscib⁹ marinis: ⁊ ad dige
rendum faciliores: ⁊ ad sanguinem generandum lau
dabiliores. Qui nati sunt in pelago: ⁊ habitãt petro
sa ⁊ arenosa loca: sed tamẽ tarde de stomacho et inte

stinis exeunt ppter sue viscositatis paruitatē: quod testat̄ sue pinguedinis indigētia: suiqꝫ saporis habilitas. Sunt ergo humanis corporibus conuenientes. omnis em̄ cibus quanto saporosior: tanto delectabilior: ⁊ corporib⁹ humanis ꝯuenientior: ⁊ lōgior a sapiditate: tāto min⁹ delectabilis ⁊ min⁹ cōuenientes humanis naturis: ppter hoc pisciū hoꝝ spēs: laudabilior ⁊ digestibilior magisqꝫ oībus ad salutē regendā est efficax ppter eoꝝ temperamentū. Non em̄ sunt subtiles aquosi nec terrestres grossi: sꝫ aliquātulū humiditatis ppter humorem naturalem in eis dominātē. Post hos sunt quidā aliquid bonitatis habētes: lutosa ⁊ mollia loca maris inhabitantes dulcib⁹ aquis vicinātes: nō adeo puri sicut qui in arenosis ⁊ petrosis locis pelagi morātur ppter putredinē ⁊ sorditiē terre. In tertio loco sunt q̄ in arenosis ⁊ petrosis locis ripe habitant. Peiores ceteris qui habitant in ripis maris ⁊ lutosis ⁊ mollib⁹: precipue si flumina ⁊ paludes eis vicina sīt. ¶ Pisces aūt aquaꝝ dulciū vniuersalr̄ sunt grossiores ⁊ viscosiores tardioresqꝫ ad digerendū: facili⁹ etiā ex stomacho egrediunt̄ ꝙ marini: sed tamen nutribiliores sunt. Sunt etiā duobus modis: quidā generantur in flumine: quidam in paludib⁹ ⁊ lacubus. Preterea sunt fluminei multis modis. Sunt qui in magno flumine creātur ⁊ clarissimo super petras ⁊ arenas nimis impetuose fluente clarissimū enim est ppter longinquitatē sordiciei ciuitatis. Sunt ⁊ qui nascūtur in paruo flumine debiliter fluente super lutum ⁊ putredinem ppter ciuitatis sordiciem sibi vicinātem. ¶ Pisces aūt lacuales sunt diuersi. sunt enim quidam in quibusdā lacubus nascentes ab vna parte mare ingredientib⁹: ⁊ ab alia parte flumina ad eos intrāt. sunt ⁊ alij qui in lacub⁹ oriuntur longe a mari remotis: flumina tn̄ in eis decurrūt. sunt ⁊ alij nec ipsi in mare: nec flumina in eis sunt ingredientia. Verūtamen pisces dulciū aquarū hi sunt meliores qui magna inhabitāt flumina impetuose fluētia: quoꝝ fundus est lapideus: ⁊ lōginqua sunt a ciuitatis sordicie: q2 fortitudine cursus aque cōprimunt̄ pisces sup lapidē. vndeqꝫ caro eoꝝ tenera tur: fitqꝫ causa sue digestionis: ⁊ ab eis viscositas et odoris grauitas expellit̄: precipue si non sit altitudo aquarum vt pisces terre sint propinqui: qui quanto paucitatē aque habuerint: tanto a terra frequētius percutiuntur: ⁊ aque claritate omni horribilitate carebūt: ideoqꝫ sunt quasi pisces petrosa loca pelagi inhabitantes. ¶ Pisces aūt parui fluminis super lutosa loca debiliter currentis ⁊ sordiciei ciuitatis vicinātis: sunt viscosiores ⁊ horribilē hn̄t odorē: sunt ⁊ grauiores ad digerēdū: ⁊ deterioris sunt saporis: vn̄ malum dant nutrimentum: q2 debilitas cursus aque quietos reddit pisces: clauditqꝫ in eoꝝ corporibus copiosos humores: quare fit causa viscositatis ⁊ horribilis odoris: difficilisqꝫ digestiōis. ¶ Pisces vero lacuales ceteris sunt peiores: grauioris em̄ sunt odoris ⁊ grauiter digerūtur. maxime si sunt longe a mari ⁊ fluminibus. Habēt em̄ requiē: nec flumen intrat in eos vt eoꝝ putredinē lauet. vnde pisciū humores augmentant̄: eorūqꝫ pori claudūtur. quod sic certificatur: quia cum aquas exierint: cito in putredinē cōuertūtur. eorū viscositatis multitudo claudit poros: ⁊ suffocat ⁊ extinguit calorem intrinsecus locatum. ¶ Diximus aūt in prima particula hui⁹ libri piscis hmōi disputationē. Fuerat enim quidā lacus artificiose factus: cuius longitudo erat. cel. brachiorū: latitudo vero. cc. eiusqꝫ sordicies semper spacio decem dierum purificabatur: nōnūꝗ. xx. qua purgatione facta p duos ānos: dimiserūt multo tēporis interuallo illotū. vnde multis ranis fuit replet⁹: sordicie etiā nimiaqꝫ putredine: tādem per solitum foramen commūdificato: inuenerūt multa genera ibi pisciū: qui adeo erant crassi et viscosi et lubricatiui vt manibus nullatenus possent teneri. mox etiam vt a lacu exierant moriebant̄: quoꝝ viscositas ⁊ lubricatio fuerāt ex putredine ⁊ sordicie ipsius lacus. vnde postꝗ coquebantur: nullo modo poterant manducari ppter putredinem ⁊ horribilitatem odoris ⁊ saporis eorum. Quibus itaqꝫ piscibus meliores sunt: qui habitant in lacubus a mari remotis: quos semper flumina intrant: quia partim lauātur fluminis aqua. Itē meliores sunt lacus mare ingredientes et fluminibus eos ingredientib⁹. sunt em̄ pisces eoꝝ vicini piscib⁹ parua flumina inhabitantibus ciuitati vicinātia. vn̄ Yp. pisces inquit marini vniuersaliter minorem habent viscositatem ⁊ humiditatem ceteris. Post hos sunt pisces magni fluminis fortiter fluētis: ⁊ pisces lacuū mare introeuntiū. Deteriores ceteris sunt q̄ in lacubus habitant a mari ⁊ a flumine remotis: sunt enim viscosiores ⁊ omnibus indigestibiliores. Rursus est vnū genus piscium mare ⁊ flumina atqꝫ lacus inhabitātiū: sꝫ marini meliores ⁊ laudabiliores: vtriqꝫ tn̄ illaudabiles. ¶ Alia aūt piscium est diuersitas que quinqꝫ modis est. Prima eoꝝ videlicet generis varietas: eorūqꝫ cōplexionis inequalitas: secunda ciborum est differentia: tertia ventoꝝ distātia: quarta rerum naturaliter a ventis ductarum est impetus: quinta artificij sui māducandi est dissimilitudo. Diuersitas ergo generis pisciū eorūqꝫ cōplexionis est biformis. Sunt enim quidā habentes squamas: alij minime. Squama aut est grossa dura ⁊ multa: vel est subtilis ⁊ mollis ⁊ pauca. Sed pisces squamas habentes sunt meliores: squama em̄ significat humoꝝ paruitatem ⁊ aquositatis indigentiā: q2 natura superfluitates humoꝝ ab interioribus ad exteriora expellit ad nutriendas squamas: sicut animalium natura tertiā finiens digestionē exteriorib⁹ mandat membris queciiqꝫ sunt conuenientia ad nutrimentū lane pilorūqꝫ ⁊ similium. Unde pisces squamas habentes duras ⁊ grossas meliores sunt habentibus molles ⁊ subtiles. Squamarum enim grossicies paruitatem innuit humorum. Econtrario habentes copiam habent humorum. Et per hoc testatur: quia grossicies squamarum piscium marinorum maior est squamis piscium fluminum. Squama iterum dorsi maior est squamis ventrium. dorsum enim siccius est ventre. ¶ Diuersitas vero ciborum pisces nutrientium: est multiformis. Sunt enim quidam olera pascentes vel radices aut grana: que omnia sunt bona: vnde

bonum dant nutrimētum. fitq3 illorum genus piscium ad comedendum vtile. E cōtrario sunt contraria pascentes. Sunt iterum pisces lutum et immundiciam edentes: ideo corruptibiles sunt: malum habentes saporem: et horribilem odorem: digestioni male obedientes. ❡ Diuersitas vero piscium propter ventos multimoda est. Pisces enim in plaga septemtrionali habitātes: si insuflati fuerint septētrionali vento erunt meliores ab occidentali et meridionali insufflatis: quia orientales et septētrionales ficciores sunt: vnde sunt causa grossam expellens et dissoluens fumositatem a terra ascendentem. Meridionales et occidētales humidiores sunt: idcirco sunt causa fumose grauitatis a terra salientis: et claudunt pores corporis animalium. Similiter et pisces fluminū a ventis perflatorum meliores sunt piscibus fluminū a ventis coopertorum: quia fortitudine et impetu ventorum monentū fluminū vacillat aqua. quocirca q2 aqua mouetur: et pisces necessario mouentur inuicē se allidentes et perfricātes: quare superfluitas humorum ab eis expellitur: fiuntq3 teneriores: et viscositatis et odoris saporisq3 horribilitas quā habuerūt: ab eis excludit. Et si vēti paludem vel aerem clarissimū et siccissimū portauerint: melius est q̄ si turbidus sit et humidus. ❡ Diuersitas ergo piscium pro artificio coctionis multifariam diuidit: aut enim assi comeduntur: aut cum oleo frixi: aut cocti cum oleo et aqua et cōdimentis: aut sola aqua eliti. Assi quidē et cum oleo frixi minoris sunt humiditatis et viscositatis: vnde non sunt vētrium humectatiui: quia duriores ad digerendum vtpote stomachum grauantes: assi tamen frixis sunt laudabiliores: quia frixi quiddam habent viscositatis propter oleum. Pisces autem cum aqua oleo porris aneto et similibus preparati: sunt ceteris digestibiliores et ventrium solutiui. Cum aceto cocti erunt refrigeratiui: minus tamen humectatiui. Qui vero cum aqua sola elixātur: sunt omnibus laudabiliores quoniam eorum viscositatem aqua: in qua fuerant cocti abstulit: precipue si manducentur cum oleo obmogaro: menta: apio: ruta: carui: pipere: zinzibere: et similibus. ❡ Cancros et omnes pisces habentes conchas: testatur Gal. solubiles esse propter salsitatem: eorumq3 acumen: proinde stomacho sunt nociui: maxime sue neruositati.

❡ Superius determinauit ysaac de nutrimēto sumpto a terrenascentib9 gressibilib9 volatilib9 et eorū superfluitatibus hic aūt ab animalibus aquaticis: et diuidit in prohemiū et tractatū. Tractatus hic incipit: Dicam9 ergo naturā. ❡ Queritur primo de situ huius capituli. Superius in prima parti aīa huius libri diuisit aīalia: q2 quedā ambulantia: quedā volatilia: quedā reptilia. Cū ergo determinauit de ambulantibus et volatilibus: hic deberet determinare post illa de reptilibus. Si dicat q̄ solū determinat de illis aīalibus que cadunt in via nutrimenti respectu nature humane: ideo de his nō determināt. Sed videt q̄ reptilia cadāt in via nutrimenti hoīs. Gal. dicit q̄ nutritio est perfecta assimilatio nutrimēti cum nutrito: sed hmōi aīalia hūt maiorē similitudinem cum homine q̄ herbe et terrenascentia quia viuūt: sed terrenascētia cadunt in via nutrimenti: igit a fortiori rōne et reptilia. Item fortior est digestio in hoīe q̄ in volatilib9 aquaticis: sicut anatibus: anseribus: gruib9 et hmōi: sz reptilia sunt nutrimentum respectu illorum: igit. Rñdeo q̄ non cadunt in via nutrimenti respectu hoīs. Causa prima est: q2 a tota specie et per aspectū directū sunt nature humane venenata: igit. Sed nota q̄ sunt venena propter distantiā nimiā eorum a natura humana: venenū aūt fit per distātiā: igit sunt venena. Sunt aūt multū distantia et rōne cōplexionis et cōpositionis et elemēti in quo habitant: vita eni humana stat per ca. et hu. hmōi aūt aīalia sunt frigidissima et sicca: et sic nature humane cōtraria. Itē sunt ex vilissimo elemento cōposita: sz a terra q̄ vtraq3 qualitate nature humane repugnat igit. Item q2 in terra habitant: et continēs inmutat contētū ad suam crasim. Item hmōi aīalia sunt vilissima: et homo est animal nobilissimū. Ad argumentū dicendū q̄ etsi plus cōueniāt in forma: quia in vita: hoc eni nō sufficit ad nutriendum: sed exigit cōplexio debita et cōpositio et debita distantia. Sed terrenascentia non sunt ita distantia in cōplexione nec in cōpositione: igit. Itē p naturam sunt ad hoīem ordinata. Ad aliud dicendū q̄ propter hoc nō oportet q̄ sint nutrimentum respectu hoīs: quia plus distant ab hoīe q̄ ab aīalibus aquaticis: cum sint quodāmodo vilia respectu nature humane. Itē alia cā: q2 venenū statim inuenit cor: et inuadit in hoīe rōne largitatis meatuū: et sic antē q̄ spoliet a sua malicia cor interficit inuadendo: nō autem sic in aquaticis propter stricturā meatuū eorum. ❡ Queritur in quo elemento debeāt pisces habitare: videt q̄ in aere: q2 vita stat per calidū et humidū: igit vita melius cōseruat in elemēto calido et humido: ergo in aere debēt habitare. Itē sicut vult Gal. in regni. et Haly supra locū illū. Discrasia innaturalis meli9 degit in tēpore sibi ɔtrario et loco et regione sicut ptz: cholerici eni melius se habent in hyeme: et phlegmatici in estate propter ɔrietatem: sed pisces sunt distemperati in frigiditate et humiditate: ergo in elemento his qualitatibus opposito: sz hoc est aer: igit. In ɔ̄rium est Aristo. dicēs pisces in aquis habitare eo q̄ in eis generant. Nā dicit vnūquodq3 habet cōseruari in loco vbi hz generari. Et porphirius ad hoc fecit ordat ponēs locū esse pncipiū gnatiōis eo q̄ facit ad gnationē in ɔseruādo gnatū. Secunda causa est: q2 pisces aquā per branchos inspirant et respirāt: sicut alia animalia aerem lō loc9 fuit eis necessari9 aqua: q2 si essent in aere nō possent aquam inspirare et respirare. Tertia causa est: quia eorum nutrimentū est in aqua. Quarta causa est: q2 fm Aristo. aīal moratur in elemento magis in eo dñante: sed aqua magis dominatur in piscibus. Quinta causa est: quia pisces habēt instrumenta habilia ad motū factū in aqua: et non habēt pedes vt moueantur supra terrā: neq3 alas vt in aere moueantur: igitur. Ad argumētū dicendum q̄ vita stat per ca. et hu. intra et non extra. Aer aūt calidus et humidus est: sed extra nec facit imediate ad vitam tanq̄ primum principium vite: sz prim9 calor intra et humidus est i piscib9. Ad aliō dicēdū q̄ duplex est discrasia: sz naturalis et innaturalis. Discrasia lapsa naturalis nō melius degit in loco opposito nec regione nec cōplexione sicut obijcitur. Sed lapsa innaturalis melius se habet in opposito. Uel dicendum q̄ quantum est ex parte complexionis melius degerent in loco opposito: sz ex parte aliarū cōditionum que dicte sunt: sicut sue compositionis et aliarum melius se habēt pisces in aqua. ❡ Queritur cuius complexionis sint pisces: videtur q̄ sint calidi: q2 dicit philaretus q̄ cōtinens inmutat contentum ad suam crasim: sed aqua est dulcis aut salsa in qua continētur: igit sunt calidi. Nā dicit ysaac in dietis vniuersalibus: q̄ sapor firmat complexionē et complexio speciem: sed hi sapores attestant caliditati: igit. Itē dicit philaretus q̄ calidū ē facile mobile: sed pisces sunt facile mobiles: igit sunt calidi. Dicit etiā Aristo. q̄ pisces dum dormiūt mouent caudas: igit. Item vt dicit Aristo. natura est sagax: cuius sagacitatis nō est finis: que in nullo deficit: nec errare ɔtingit: vnūquodq3 in loco pprio ordinauit: vt melius regeret eius cōplexio: sicut patz. posuit eni cerebrū directe supra cor: vt cordis caliditas per frigiditatē cerebri temperaret: et eius frigiditas p caliditatē cordis: sed natura pisces ordinauit esse in aqua q̄ est elementum frigidum: vt eorum caliditas temperaretur ergo sunt calidi. In ɔ̄riū est auctor et ceteri auctores dicētes esse frigi. et humi. Item Aristo. xviij. de aīalibus dicit q̄

habere sanguinem est causa caloris: sed pisces parum habent de sanguine: ergo parum de calore: igitur in eis est calor paucus. Sed dicit phus quarto metheororum ꝙ paruus calor frigiditati attestatur: igitur. Item sicut dicit Gal. et ysaac in dietis vniuersalibus: sapor firmat suam speciem et cõplexionẽ: sed pisces sunt insipidi: sunt enim aquosi saporis vt dicit phus: sed insipiditas attestatur frigiditati: igitur. Ad hoc dicendum ꝙ sunt frigidi ⁊ humidi: vt dicit Rasis ⁊ ysaac et alij. Et causa est: quia sunt in elemento frigido: et in eorum compositione dominantur elementa frigida: ⁊ ex nutrimento frigido nutriuntur: ⁊ habent paucitatem sanguinis: ⁊ sunt virtutis debilis. Ad argumentum dicendum ꝙ aqua dulcis est calida ⁊ salsa similiter: sed hoc non prouenit ratione sue essentie ⁊ substantie: sed ex parte partium aerearum in dulci: ⁊ terrestrium adustarũ in salsa admixtarum cum partibus aqueis: sed ex parte talium partium admixtarum non fit nutritio: quia sunt in pauca quantitate respectu aquearum: ideo pisces pro maiori parte a substãtia aque nutriuntur que est frigida ⁊ humida: ⁊ sunt continens: igif pisces sunt frigidi ⁊ humidi: ideo continens dulcedi. aut salẽ. ratione sue paucitatis non potest imprimere suam crasim contento. Ad aliud dicendum ꝙ pisces sunt facile mobiles per naturam alienam: scilicet aque: ⁊ non per naturam propriam. Vel dicendum ꝙ illud quod est facile mobile ratione complexionis est calidum: sed ratione cõpositionis ⁊ membrorum ordinationis non oportet ꝙ sit calida. Ad aliud nota ꝙ phus quãdo dicit illam propositionem loquitur in minori mundo ⁊ non in maiori: et pisces continẽtur in maiori. ¶ Queritur qui pisces sint calidiores aut marini aut fluuiales: videtur ꝙ marini: quia aqua marina est calidior fluuiali: igitur. Item sm Aristotelem: habere sanguinem est causa caliditatis: sed marini plus habent de sanguine ꝙ̃ fluuiales: igif. Ad oppositum: sicut dicit ysaac animalia calidiori nutrimento nutrita sunt calidiora: sed fluuiales sunt huiusmodi: quia herbis ⁊ floribus quarum quedam sunt calide. Sed pisces marini nutriuntur paruis piscibus: qui sunt omnes phlegmatici. Item sm philaretũ calidũ ẽ facile mobile: sꝫ fluuiales sunt mobiliores marinis igitur. Dicẽdum ꝙ marini sunt calidiores quantum est ex parte continentis ⁊ sanguinis: ⁊ hac via procedunt duo prima argumenta. Sed quantum est ex parte motus ⁊ nutrimenti fluuiales sunt calidiores. Sed dicendum simpliciter marinos esse calidiores fluuialibus: he enim conditiones scilicet locus ⁊ sanguinis multitudo plus faciunt ad calorem ꝙ̃ motus ⁊ nutrimentum. Vel dicendum ꝙ ex parte complexionis radicalis marini sunt calidiores: sed ex parte fluentis fluuiales: quoniam complexio variatur sm variationem nutrimenti: et quia fluuiales calidiori nutrimento nutriuntur: igitur. Vel dicendum ꝙ fluuiales: quia facilius mouentur ratione subtilitatis aque: ⁊ marini tardius: quia aqua maris plus resistit motui eorũ ꝙ̃ aqua dulcis. ¶ Queritur verum pisces sint boni nutrimenti: videtur ꝙ sic: quia dicit auctor iste ꝙ compositio plus attenditur in nutrimento ꝙ̃ aliquid aliud: sed quod est bone compositionis et rare: et quod cito digeritur: boni est nutrimenti: sed pisces sunt huiusmodi: igitur. Item dicit auctor iste masculum meliorem esse femella: eo ꝙ est mundior ea: sed pisces inter cetera animalia sunt mundiora: quia sunt in elemento magis mundo ⁊ abstersiuo: ⁊ hoc significauit Aristoteles dicens: ꝙ piscibus natura non dedit epidimiam: sicut alijs animalibus in aere ⁊ terra habitantibus: quia aqua mundior est igitur. In contrarium est rasis dicẽs ꝙ pisces parũ nutriũt. Etiam iste auctor dicit ꝙ parum nutriunt: ⁊ cito conuertuntur in putredinem: ⁊ omne tale non est boni nutrimenti: igitur. ¶ Tũc q̃rif qui meliores aut fluuiales aut marini: ⁊ videtur ꝙ fluuiales: quoniam nutrimentum quanto dulcius tanto melius sm Constantinum: omne tale quod nutrit inquantum dulce nutrit: sed fluuiales sunt dulciores sm Philaretum: quia cõtinens immutat contentum ad suam crasim: igitur. Itẽ sicut dicit philosophus: idem tẽpus est cõueniens hominibus ⁊ piscibus: sed tẽpus pluuiosum est conueniens hominibus: quia pluuia est calida ⁊ humida: ergo et piscibus: quia dulcis: cum sit calida et humida: igitur. In contrarium est iste auctor dicẽs ꝙ rapaces pisces sunt meliores: sed marini sunt huiusmodi respectu fluuialium: igif. Itẽ auctor iste cõmendat pisces squamosos: sed marini sunt magis squamosi ꝙ̃ fluuiales: igif. ¶ Ad primũ quesitum dicendum ꝙ in nutritione duo attenduntur: scilicet nutriens ⁊ nutritũ. A parte nutrientis ad hoc ꝙ bene nutriat requirif ꝙ sit in cõplexione temperatum ⁊ compositionis mediocris: dicit enim Aristoteles ꝙ metalla nõ nutriunt: quia sunt nimis dure compositionis: nec quod est nimis molle nutrit. Item requiritur mundicies: quia igitur ista tria in piscibus se habent per oppositum: quia non sunt temperati in complexione cum sint frigidi ⁊ humidi. Item non sunt compositionis mediocris: sed sunt molles cito in putredinem conuertibiles. Item sunt immundi. Dicit enim Gal. ꝙ frigiditas est causa immundicie: quia frigiditas claudit poros: ⁊ sic superfluitates intra corpus retinentur: propter quod corpora immundiora redduntur. Sed ex parte nutriti videamus si competant: quia quandoq̃ cõplexio humana calidior est solito ⁊ debito: ⁊ refrigeratur per assumptionem piscium. Item quandoq̃ virtus est debilis: ⁊ indiget cibis leuibus digeri: ⁊ mollibus: huiusmodi sunt pisces: sic ex parte nutriti quandoq̃ possent competere in nutritiõe. Aliter dicendum: quod in idem redit: q: humana complexio cito ⁊ de facili causa vergit se ad caliditatem: ⁊ ideo pisces ad preseruationem illius versionis competunt. Vel dicendum sm Rasim: ꝙ pisces non sunt boni nutrimenti: quia sicut dicit: habent sanguinem aquosum generare: talis autem sanguis non bene nutrit: igitur. Ad primum dicitur ꝙ aliud requiritur ꝙ̃ substantie subtilitas: scilicet mundicies suarum carnium: ⁊ temperamentum in complexione: hoc non est in piscibus. Vel dicẽdum ꝙ quelibet raritas non facit ad bonam nutritionem. Est enim quedam causata a calore ⁊ forti virtute saluis alijs conditionibus: ⁊ hec bene nutrit. Est autem alia que idem est ꝙ mollities sicut in piscibus: ⁊ talis non bene nutrit. Ad aliud dicendum ꝙ quia cito in substantiam cõuertitur: ideo timetur de putrefactione. Ad aliud dicendum ꝙ non sunt mundi intra: licet extra: sed ex parte partium exteriorum non cedunt nutrimento. Et ad Aristotelem dicendum ꝙ aqua est mundificatiua extra: sed non intra: immo augmentatiua sordium propter pororum clausionem: et sic per accidens. Ad aliud patet solutio. ¶ Ad aliud quesitũ dicitur ꝙ marini sunt meliores: tum quia mundiores: tum quia magis in sanguine abundant: tum quia duriores carnis: quoniam per collisionem suarum carnium cum suis squamis duriores redduntur: sicut fluuiales: cum lapidibus collidentes. et sic simpliciter marini sunt meliores: sed per accidens fluuiales sunt meliores: quia in flumine se delectant: marini autem propter aque salsedinem tristantur: et sic ex parte accidentium anime fluuiales sunt meliores. Ad aliud ꝙ habitantes in aqua salsa non nutriuntur ea: sed dulci. vnde vtrorũq̃ est idem nutrimentum: scilicet fluuialium et marinorum. ¶ Queritur vtrum pisces habitantes in aqua salsa sint salsi: videtur ꝙ sic: quia continens immutat contentum ad suam crasim: igitur. Item Aristoteles in libro de plantis dicit ꝙ si plante fuerint nate in terra salsa erunt salse: et hoc innuit ysaac dicens quasdã herbas dulces ⁊ quasdam amaras. et hoc propter naturam terre in qua crescunt: igitur a simili pisces ⁊c. Item ysaac ponit in animalibus diuersitatem penes diuersitatem loci: sicut in fluuiatilis ⁊ domesticis dicẽs illa calidiora vel alterius saporis ꝙ̃ alia: igitur a simili de piscibus. Item dicit auctor iste ꝙ pisces lacus acquirunt saporem a luto: ergo marini a mari: ⁊ sic erunt salsi. ¶ Queritur vtrum pisces competant febricitantibus: videtur ꝙ sic: q: dicit Hippo. ꝙ humide diete ⁊c. Item dicit Gal. in tegni. ꝙ omnis cura fit per contrarium: igif. Item dicit auctor: in estate ⁊ etate iuuene ⁊ complexione cholerica pisces cõpetere vt refrigerent cõplexionẽ calidã: igitur. Sed in cõtrariũ arguif: quod magis timetur in febribus est pu

trefactio: sed pisces cito putrefiunt: igitur non competunt in feb. putridis. Item vt dicit Rasis: pisces non cōpetunt vbi stomachus est immūdus: sed in fe. stomachus est immūdus: igitur. Ad primum quesitum dicendū sm Aristotelē q̄ non: immo dulces: q: non nutriunt ex partibus illis per quarum naturā est in mari salsedo: sed ex partibus aquosis nutriuntur: que dulces vel adminus insipide dicuntur: attrahunt est dulcedinē ab ipsa aqua ex qua nutriuntur. Dulcedinē .i. partes dulces aque: sicut calor celestis agens in aquam salsam attrahit partes dulces subtiles: τ ex residuo fit sal. sic calor naturalis piscium attrahit partes dulces: ex quib9 nutriuntur. Ad primum dicendum q̄ licet continens contentum immutet ad suam crasim: non propter hoc ad suum saporem: non enim est idem complexio et sapor. Sed hoc nihil est quia sapor firmat speciem et complexionem: sicut dicit ysaac in dietis vniuersalibus. Unde dicendum q̄ pisces continentur a salsedine quantum ad partes exteriores: et non interiores: sed interiores ab aqua dulci continentur: et tales partes interiores cadunt in nutrimentum. Uel dicendum q̄ continens agit in contentum sm q̄ agit in illud: τ quia aqua maris agit in pisces nutriendo quoad suas partes aquosas dulces: igitur. Ad aliud dicendum q̄ non est simile de plantis que attrahunt nutrimentū sine discretione: τ de piscibus qui cum discretione. Item nutrimentum piscium est aqua dulcis: τ plantarū est mixtū. Ad aliud dicendum q̄ non est simile: q: pisces lutosi habent luti saporem per coinquinationē: τ non per incorporationē. Item dicendum q̄ eorum nutrimentū est fetidū: τ non sic de marinis. Uel dicendum q̄ lutosi aliud nutrimentū non habent: ideo non possunt vti electione sicut marini. Ad aliud questitum dicendū q̄ pisces simpliciter non competunt in feb. q̄n timetur de putrefactione: si autē plus de mala cōplexione calida: τ sicca timeretur: tunc possent cōpetere. Ad aliud dicendum q̄ humide diete τc. verum est dūmodo non sint timorose de putrefactiōe: sic loquitur Hippo. Ad aliud verū est dum non includat timorē sicut pisces: nam possunt alia contraria administrari non timorosa. Ad aliud dicendū est q̄ non est simile de etate: regione: τ cōplexione: quoniā in illis non timetur putredo: sed in feb. timetur nimium: ideo

¶ Queritur qui pisces sint meliores: aut a mari exeuntes τ aquas dulces ingredientes: aut ecōuerso: sed videtur q̄ conuerso: q: motus denominatur a termino ad quem τ nō a quo: sed marini sunt fluuialibus meliores: igitur ad mare transeuntes erunt meliores. In contrarium est auctor dicens q̄ a mari in aquas dulces transeuntes sunt meliores.

¶ Queritur quare pisces non habent ossa. Item queritur quare pisces aque dulcis habēt multas squamas τ molles: marini paucas τ duras. Item sicut vult ysaac: pisces habent sitim inducere: queritur per quam viam: videtur q̄ non: quia sitis est appetitus calidi et sicci: pisces sunt frigidi τ humidi: ergo valent contra sitim τ eam non inducunt. Item dicit q̄ caueant itinerantes ne pisces comedant: queritur causa. ¶ Queritur cum dicat Rasis q̄ aqua piscium valet contra sitim: queritur quomodo. Et videtur q̄ non: quia pisces a quibus decidit non valent contra sitim: igitur. ¶ Queritur qualiter aqua piscium valet cōtra scabiem sicut ponit ras. τ ceteri practic. ¶ Queritur quare pisces squamosi boni sunt: aues ēo plumose non. ¶ Queritur cum arbores rare cōpositionis deficiant folijs τ dure cōpositionis abundent: quare est: τ ecōuerso de piscibus respectu squamarū. ¶ Queritur quare pili τ squame plus abundant in dorso q̄ in ventre. ¶ Queritur per quam viam caput sit saporosum sm illum versum. Cauda regit: medium nutrit: caput est saporosum. ¶ Ad primū dicendū q̄ marini ad dulces transeuntes aquas sunt meliores. Una causa est: quia vnumquodq̄ sequitur bonitatē radicalis complexionis: τ q: nati in mari radicaliter sunt cōplexionis τ compositionis melioris: τ sic fluuiales similiter suam radicalem cōplexionē retinent. Alia causa est: q: tales ad dulces transeuntes delectantur: τ ad mare transeuntes tristantur. Alia causa: q: marini viuunt melius in aquis dulcibus cum dominētur supra pisces fluuiales: τ econtra est de fluuialibus dum mare intrant: q: comedunt τc. Ad aliud de termino ad quē hoc est verum quantū ad complementū motus: τ quantum est ex parte eius: sed non propter hoc res a motu denominatur talis vel talis. Uel dicendū q̄ si seruarent vel haberēt easdē conditiones: sicut marini q̄ non vituperarētur alimde: τ q̄ equalis esset bonitas in vtrisq̄: sed nō sunt eedē conditiones in vtrisq̄ vt visum est. Ad aliud dicendū q̄ pisces non indigent ossibus ad sustentandū: quia ab aqua sustentantur: τ q: vnūquodq̄ membrū creatum est propter finē: igitur. Alia causa: q: ossa sunt ex materia melancholica que non abundat in piscibus. Alia causa est q̄ habent aliquid loco ossium: vel dicendū q̄ habent ossa. Ad aliud dubiū dicendum q̄ causa est: quia squama oritur ex superfluitate: et in illis multe sunt superfluitates humide: viscose: marini vero habent paucas: quia minores: τ habent duras: q: ab aqua salita indurantur. Itē q: habent carnes duras: ideo illa superfluitas que per carnem transit est subtilior τ siccior: igitur. Ad aliud dicendū q̄ sitim inducit: q: cito conuertuntur in humores calidos qui habent sitim inducere: τ sic per accidens sitim inducunt. Et si arguatur q̄ sunt frigidi τ humidi: ideo τc. R̄n̄. q̄ quantū est ex parte cōplexionis sitim nō inducunt: sed ex parte cōpositionis τ substantie cito in humores cholericos conuertunt. Sed aqua eorum est mundificatiua: τ humorū euacuatiua: q̄m stomachi τ intestinorum pungitiua: τ sic expellit humores sitim inducētes: igitur pa tet ad aliud sequens dubium solutio. Et hoc fit ratione salsedinis quam habet aqua: τ ratione cuiusdam humiditatis existentis in porositatibus carnium piscium: que humiditas acuta ibi manens per modū repudij: que ratione sui acuminis cum aqua in qua decoquunt pisces derinata euacuat τ fluere facit humores. Ad aliud decendū q̄ valet ɔtra scabiē abstergendo τ mundificando: si ex ea lauentur scabiosi. Ad aliud iam patuit solutio: q: superfluitates ad squamas delegantur τ inde redduntur carnes meliores. Sed aues sunt plumose: q: natura ordinauit ad volandū: τ q: aues peccāt per siccitatem τ per eorum volatū magis desiccantur: ideo deteriorātur. Ad aliud respon. q: nutrimentū eorum in aliud conuertitur: sicut in fructus. Sed q: cōpositionis dure nutrimentū non transit in fructus: q: non abundant in fructibus sicut rare arbores: ideo transit in multitudinem foliorum. Sed pisces rare cōpositionis: quia abundant in superfluitatibus: nec est aliud in quod possint trāsire nisi in squamas: ideo habent multitudinē squamarū. Sed pisces dure compositionis non tm̄ abundant in superfluitatibus: ideo nec tot habent squamas. Ad aliud dicendum q̄ pilus generatur ex materia subtili: idest ex fumo superascendente: et q: dorsum est pars superior: ideo. Sed in ventre non quoniam ibi viget digestio que per calidum et humidum viget: vnde pars illa in qua digestio viget: est multum carnosa et humida: τ quia in loco humido nimis: non bene crescunt pili: nec squame: sicut nec grana in terra nimis molli: ideo τc. Ad aliud: causa est quoniam in ossibus multa abundāt que repudiant: illud quod est subtile aereum remanens in concauitatibus capitis: conuertitur in substantiā pinguem que sapida est. Cauda sana est: quia munda ratione motus continui. Medium autem nutrit: eo q̄ abundat in substantia τ substantia nutrit.

¶ De aqua.

Physici videntur esse concordati: maxime Hippo. τ Galie. q̄ aqua sit cōposita in prima cōpositione: de duabus qualitatibus simplicib9: idest frigiditate τ humiditate: proinde nullum dat nutrimentum corporibus humanis: nec augmentum: nisi composita cum varijs cibarijs fuerit compositus secundo

de cōpositione quattuor elementorū. Aqua enī quia
frigida est ⁊ humida naturaliter ⁊ essentialiter: ⁊ nō
ad aliaꝝ rerū cōparationē: necessario nulli dat nutri
mentū calide ⁊ sicce cōplexiōi: q: cōtraria est ⁊ repu
gnat oībus calidis ⁊ siccis naturaliter: qḋ cū ita sit:
necesse est in eis operetur nihil: nisi fm qḋ operatur
contrariū contrario: ⁊ actio cuiuslibet cōtrarij nō est
rei sibi cōtrarie augmētatiua vel nutritiua: sed repu
gnatiua ⁊ destructiua: sicut videmus aquā igni resi-
stere: albedinē nigredini. aqua enī ignem extinguit:
ignis vero aquā calefacit. similiter albedo vult albam
reddere nigredinē: ⁊ nigredo nigrescere albedinem:
nō q: cōmiscentur: sed potius inimicādo vnū minuit
alterū. Palā est ergo aquā nullum dare nutrimentū
corporibus. Preterea dicimus aquā esse simplicem:
⁊ corpora nostra cōposita: ⁊ simplex non operatur in
cōposito sicut compositū in compositū. simplex enī
cōposito dissimile: compositū cōposito simile: cōposi
tum suū simile crescere facit: simplex autem econuer-
so facit illud decrescere. Nutrimentū nihil aliud est
ꝙ cibi assimilatio in corporibus edentiū: q: simile est
potestate: sed aqua non est nutribilis: q: neq; pote-
statiue: neq; accidentaliter est similis calori ⁊ siccita
ti nostri corpis. Qz si reprehenderint nos sophiste dicē
tes: Si aqua est sicut dixisti: q̄ necessitas fuit vt aqua
daretur nature humane: cum nos videm⁹ alia aīalia
nullo mō posse regi nisi rarissime absq; aqua. Quib⁹
respondendū est: aque necessitas duobus modis fit.
Uno q: portat cibum per totum corpus cū sui subti-
litate ⁊ liquore: dissoluit autem ⁊ attenuat cibum vt
possit venas penetrare ⁊ ceteras vias corporis. Alio
modo: q: cum frigiditate ⁊ sui humectatione refrige
rat ⁊ extinguit caloris extranei naturalis acumen: ⁊
sitim ab eo generatā mitigat ꝓpter contrarietatem
quam vtraq; habent: ⁊ dissoluit fumū circa cor accu-
mulatum: qñ confortat naturā in actione sua: sed cū
si inuenerit fortē caloris qualitatē adeo vt nequeat
ei repugnare: mutatur in ipsum patiendo: sicut vide
mus in exterioribus aquā in ignē transire: mutatur
enī in igneam naturā ꝓ sui subtilitate: vnde ignis cō
fortatur ⁊ augmentatur. Unī nos oportet: si puidea-
mus vt hec infirmo tribuaf: ingeniare illā: admiscē-
do ei videlꝫ rem grossam: ⁊ eā grauantē: que sit in se
cunda cōplexione cōposita: sicut psiliū: panis lotus:
⁊ similia: vt fiat grossior ⁊ grauior: neq; calori obe-
diat extraneo: sed p eam extinguatur sitis ab eo ge-
nerata: ⁊ calor mitiget. ¶ Laudabilis aqua duo in
se continet: vnū est ex sui essentia: aliud est ex sui cur-
sus origine. Ex sui essentia: claritas ⁊ humiditas nul
lum habens colorē nec saporē nec odorē nec fetorē:
q: color: sapor: ⁊ odor significāt quattuor cōpositio-
nes qualitatū ab actione nature cōpositas in corpo-
ribus. In secunda cōpositione de humiditate ⁊ fri-
giditate. Non ergo debet habere saporē: colorem:
neq; odorem: q: si hec habeat significat aliaꝫ rem in
ea esse adunatā. Si vero habuerit colorem: necesse est
vt sit albus: clarissimus: ⁊ nitidus: hic enī demōstrat
aquam esse clarissimo ⁊ tenuissimo aere cōmixtam.
Si vero habeat saporē: necesse est vt sit acceptabi-
lis: cōmunis ⁊ facilis sensui. Qz si odorem habeat: ne
cesse est vt sit odorifera: omni carēs putredine ⁊ gra
uitate. Quecunq; aqua talis est: bonum habet sapo
rem: venarum erit penetratiua: ⁊ ciborū portatiua:
⁊ nullam auget ventositatē: rugitum vel grauitatē.
Origo sui cursus necesse vt sit contra orientem ali-
quantulū septentrionali pertinens plage vt septē-
trionalis ⁊ orientalis ventus eam perflet. Fluxus
eius necesse est vt sit siccus et velox currens super la-
pidem paruum: ⁊ arenas clarissimas: nullam habēs
immundiciā: aut cursus super cretam sapidā nimiq;
mundā: colorq; rube⁹ aut niger: huiusmodi enī aqua
subtilis est ⁊ leuis: que posita ad ignem seu solem ci-
tissime calefit: calefacta vero si ad aerē ponatur: veloci
ter refrigeratur: q: citissima eius mutatio de quali-
tate in qualitatē sui est significans leuitatē: nec ostē-
dens illam quippiā terrestre habere. Sed omnibus
autē aquis pluuialis est electior: que vicine ab aeris
summitate occidit: munda tamen si fuerit ab omni pu
tredine: ⁊ ponatur in cisterna optime lota: talis enī
aqua minus ceteris humida: ⁊ quiddā stipticitatis
habet: vnde non nocet stomacho: sed potius eum cō
fortat. Post hāc cōmendamus aquam fluminis ma
gni longe a ciuitate remoti: cuius liquor est clariss-
mus: super arenas nitidas vel lapides currens: ta-
men melius si fluit super lapides ꝙ super arenas: la
pides enī illidunt aquam: eiusq; grossiciē attenuant.
Que vero super arenas fluit nitidas: melior ꝙ pluuia
lis in cisterna longo morans tēpore: Morans aqua
in cisterna: malam suscipit qualitatē a fumositate ter
re. Preterea est fontina in quadam bonitate: q̄ fluit
ex parte orientis vel septētrionis: melior etiam si ex
oriente ꝙ septemtrione fluat: sicut Hip. ⁊ Gal. at-
testantur. Plaga inquit orientalis ca. ⁊ sic. ⁊ ob ma-
ne ibi oritur sol: q̄ est eū aerē extenuandi: ⁊ fumū mū
dificandi: atq; grossiciē in modico tēporis subtilian-
di. Sed volentes aquā ꝓbare q̄ sit grauis aut leuis
lineos tenues accipiant pannos ⁊ veteres colorq; me-
dios diuidant equaliter ⁊ madefaciant eos duabus
aquis diuersis: deinde vtriq; panni equaliter aquis
expressis: vno loco suspendantur ⁊ eodem tempore:
qui vero primus erit siccus: aquam in qua idē missus
fuerat: sciant esse leuiorem ⁊ tenuiorem. Sed tamen
si volunt clarificare aquam ⁊ mundificare propter
cholericos ⁊ iuuenes ceterosq; calidas naturas ha-
bentes: accipiant eam cum puluere boli ⁊ chimolee:
spodij ⁊ similiū. sic decet purificari. Humidas vero na
turas habentibus donetur cū amygdalis amaris et
ossibus crisomillorū ⁊ alumine mixta. Temperatam
vero naturam habentibus donetur cum amygdalis
dulcibus ⁊ tritici farina. Qz si necesse est vt aqua po-
tetur frigidissima aut turbida: oportet eam misceri
vino albo: sincero: acerbo ⁊ clarissimo: quod si negle
ctum fuerit in stomacho conuertetur: stomachoq;
defectionem tribuit: ⁊ cum stomachus deficit: ma-
los humores recipit ad eos fluentes: sicut videmus
assidue ieiunium ferentes in virtute deficere: sto-
macho per ieiunium calefacto. Quod si hec aqua
misceatur cum supradicto vino: fiet tenuis et vigor-

stiua: ⁊ malos humores dissoluit ad stomachũ venturos: stomachũ eñ confortat ⁊ adiuuat ad expellendum malos humores cum egestiõe. Porro aqua frigidissima plurimũ est neruorũ pectoris intestinorum percussiua: generat atq; dolorẽ in ventre ⁊ stricturã in pectore ⁊ omnibus instrumentis spiritus: ⁊ crepaturam in suis venis. Quam qui assuete biberit: incidet spasmũ: ⁊ membrorũ dormitationẽ patietur ⁊ thetanum atq; epilepsiã: vnde oportet vt cum supradicto misceatur vino vt tẽperetur. Necesse est ergo omnibus naturalr̃ vel accidẽtalr̃ humidas naturas habẽtibus cauere aquã. q̄ si aliud non possunt: misceant eam cum aliquanto mastice: ⁊ coquatur ea quousq; ad tertiam vel dimidiã partem redierit. Rursus decet omnes cauere aquam salsuginẽ vel nitrositatem habentẽ: talis eñ aqua corpora calefacit ⁊ desiccat: ventremq; accidentaliter constipat: eius eñ actio in initio dissoluit humores grossos: ⁊ pungit intestina: vnde fit solutio ventrium. In fine võ humectationẽ ventris constipat: eiq; resistit ne per secessum exeat: fit ergo causa constipandi ventris accidentaliter.

¶ De niue.

NIx frigidior est ⁊ minus aqua humida: q2 non est aliud: nisi aqua pre nimia frigiditate coagulata: vnde sua humiditas occultatur: siccitas autẽ palam est p̄ sua intensa frigiditate. Proinde oĩbus corporis neruis nocet: ⁊ debilibus: maxime senibus ꝓpter defectionẽ suorum neruorum: percutit eñ stomachũ eorum: pectus ⁊ oĩa viscera: generat in spiritus instrumentis angustiam: spasmũ paralysim. ⁊ oĩa hec in senib' cito sunt apparentia. Pueris võ ⁊ iuuenib' non cito talia eueniũt pro naturali eorum calore frigiditati repugnãte: sed tamen si ea assuescant: nocet eis: ꝑcipue nerui eorũ in hanc incidunt passionẽ: de qua nullo modo possunt euadere. Ideirco assuescentibus ea oportet medicũ succurrere cum balneo: ⁊ postq̄ sudauerint: cum ireleon: sansuceleon: anetileon: ⁊ similibus vngãtur: bibant fortissimum vinum vetus ⁊ clarissimũ. Aqua võ super niuem refrigerata: melior est niue: minusq; nociua: est etiam melior ceteris que ad aerem refrigerãtur: q2 non est mẽbris vel neruis nociua. Cum autẽ in aqua marina seu salsa exerceri multos reperim': necesse est ordinem huius aque teneamus: que lz diuerse qualitatis sint ab aquis dulcibus: tamen vnum et idem esse in essentia videntur. Dicimus eñ q̄ aqua marina nimis est salsa: incidens ⁊ pungens: proinde ventrem soluit: ⁊ phlegmatica grossa ⁊ viscosa mundificat. Nõnunq̄ etiã eã potui damus: aut solã: aut cũ oximelle mixtã: aut cũ forti vino ⁊ veteri: aut dulci: ⁊ post ventris solutionẽ damus crasse galline ius: vt solidet puncturã ⁊ asperitatẽ quam acumen cholere rubee fecerat. Et lz gloriosissimus Hippo. in periton ormaton absolute dixisset eam non esse laxatiuam: bene tamen eum dixisse fatemur: q2 si quodam modo est laxatiua: ⁊ alia ratione põt esse constipatiua. Si enim in initio sue actionis naturaliter soluit ⁊ diuidit humorem: pungit intestina vt expellat humores quos eliquauerat: postea võ quia non inuenit quod liquefaciat: desiccat corporis humiditatem: fitq; causa constipationis. Antiqui võ preceperunt dari ius galline crasse in fine egestionis: vt humectet ⁊ solidet asperitatem quam acumẽ aque marine fecerat. Valet etiam s̃m medicinã exterioribus corporis: quia balneati in ea pori aperiuntur: ⁊ aqua perforans vsq; ad interiora: trahit intrinsecã superfluitatem ad exteriora: morsus scorpionum ⁊ aranee curat: que etiam iuuat dolorem de phlegmate in capite patientes: ⁊ grauitatem auditus: si fumũ eius odorando sumãt: quod simili modo facit fum' aque super ignem posite: ⁊ si clystere faciamus: valet contra sciam de phlegmate grosso ⁊ viscoso generatã: ⁊ inferiora intestina lauat ab vlceribus.

¶ Superius determinauit Ysaac de dieta sumpta a cibo: nunc autem de sumpta a potu: qui est res non naturalis sicut cibus: et diuiditur in duas partes: q2 primo determinat de sumpta a potu qui est potus solus: secundo de sumpta a potu qui est potus ⁊ cibus simul: ibi. Vinum bonũ dat nutrimentũ. ¶ Queritur vtrum aqua quam potamus sit elementum: videtur q̄ non: q2 sicut dicit Aristote. vnũquodq; elementũ stat naturaliter in suo proprio vbi: sed aqua quã potamus non est in suo proprio vbi: q2 fluit a mari ad mare: ⁊ quod est in suo proprio vbi stat immobiliter: igitur. Item sicut dicit philosophus in lib. de generatione: ⁊ quarto metheororum: elemẽta sunt nature eiusdẽ in toto ⁊ in partib': ergo non est elementũ. Item sicut dicit Hal. qualitates in elementis sunt vltimate: illud ergo in quo non sunt vltimate nõ est elementũ: sed in aqua quã potam' nõ sunt vltimate: igitur. Nam nix frigidior est aqua s̃m philosophũ: ergo in aqua non sunt vltimate ⁊c. Itẽ sicut dicit Constantin': elementũ est simpla pars ⁊ minima corporis humani: sed aqua quã potamus non est huiusmodi: igitur. Est eñ cõposita: si sit dulcis ex aereis partibus ⁊ aqueis. In contrariũ est Auicen. dicens q̄ aqua est vnum elementorũ solum habens proprietatẽ vt ingrediat corpus humanũ cũ his que comeduntur: ergo aqua per Auicennã s̃m q̄ est in corpore humano vel ibi recipitur est elementũ. Itẽ dicit ille auctor q̄ aqua non nutrit: eo q̄ est simplex: sed oẽ corpus simplex est elementũ s̃m q̄ est sez sub globo lune. Item Iohannitius ponit aquã esse potum tm̃ eo q̄ est simplex: nec ponit cibum: qm̃ omnis cibus inquantũ talis mixtus est: igitur. Ad hoc dicendum q̄ aqua est simplex corpus: ⁊ est compositum: ⁊ est elementum. Sed nota q̄ cõpositio quadruplex est. Est eñ quedam cõpositio ex primis qualitatibus: ⁊ sic quodlibet elementũ est cõpositũ. Alia est cõpositio ex quattuor elemẽtis simul adinuicẽ mixtis: ⁊ in suis qualitatibus fractis: ⁊ talis cõpositio est in quolibet mixto. Est autẽ alia cõpositio ex quattuor humorib': ⁊ talis est in quolibet alali. Est alia cõpositio ex mẽbris organicis ⁊ cõsimilib': ⁊ talis est in alalibus nobilib': ⁊ p̄ excellentiã in hoĩe cũ sit animal nobilissimũ. Aqua igit̃ est cõposita prima compositione: sed respectu aliaꝝ cõpositionũ est simplex. Sz ista distinctio nõ attingit solutionẽ: q2 de aqua fit questio vt cadit in vsu potus ⁊ non cõsiderata in se. Ideo dicam' q̄ ista aqua ꝑut eã potam' non est corpus simplex nec cõpositũ siue mixtũ: sed est admixtũ corpus. Vñ nota s̃m Aristote. in q̈rto metheo. q̄ quedã sunt corpa simplicia ⁊ pura: quedã mixta: ⁊ quedam media: nec simpliciter pura: nec simpliciter mixta: ⁊ illa dicunt̃ admixta. Elemẽta aũt existẽtia i suis simplicitatib' dicunt̃ pura ⁊ simplicia simpliciter. Ꝓꝑrũ autem simplicissimum est ignis. Nullam autẽ admixtionẽ patit̃: q2 si cum eo aliquid misceat̃: statim trahit illud oĩno ad sui naturã: cum sint igni materia sicut dicit pħs. Alia aũt elemẽta nõ sic pñt quodlibet eis admixtũ ad sui naturã trahere: et iõ cõtingit ea pati a rebus sibi admixtis: ⁊ aliquantulũ a suis qualitatibus reprimi: et ideo alia elementa possunt esse admixta. Sunt autẽ alia corpora simplr̃ ex quattuor elemẽtis mixta:

⁊ alia non sunt elementa: sicut aqua: terra ⁊ aer: ⁊ ideo contingit illa ponere media cum sint admixta. Dic igit̄ ꝙ aqua quā potamus nec est elementū nec mixtum sed admixtum. Sed loquendo de aqua in se ratione essentie sue separate ab omni admixtione est elementū: sed hoc modo ꝓut est simplex non potatur: q: impossibile est talis haberi. Ad primū dicendū ꝙ proprius ubi ipsius aque est ipsius superficies terre: ⁊ locus naturalis in quo debet esse: sed natura universalis regens res in universo ⁊ ordinans videns necessitatem multā propter corporis humani conservationē propter qḋ omnia sunt. Et ꝑcendit ꝙ terrenascentia erant necessaria: q: aliter natura humana conservari non posset per naturā nisi esset per divinam voluntatem: posuit ⁊ ordinavit terram in superficie sm̄ eius partem nudam: q: si aqua supra totam terram expanderetur: perirēt animalia ⁊ terrenascētia: ideo natura alium locum ordinavit aque sc3 in profundo terre: ⁊ in quibusdā aliis partibus: ⁊ hic locus accidentalis propter finem ⁊ necessitatē: ideo non est defectus huius elementi aque: sed hoc provenit ex ordinatione universalis nature. Ad aliud dicendū est esse verū de elemento in se cōstituto: ⁊ in sui natura: ⁊ nō ut est admixtū corpus. Ad aliud dicendū ꝙ lz nūc sit frigidior aqua actualiter ⁊ effective: non tamen essentialiter. Et Ga. intelligit de qualitatibus essentialiter. Ad aliud dicēdū est sicut ad secundū ante illud: vel dicendū ꝙ elementū est pars simplex respectu partis composite ex quattuor elementis: ⁊ sic aqua est simplex: quia nō composita: ⁊ quodlibet elementū est alia simplicitas q̄ opponitur prime cōpositionī sc3 ex qualitatib9: ⁊ illa nō est in elementis: sed in corporibus celestibus. ¶ Querit̄ utrum in aqua sit frigiditas ultimata. Respon. ꝙ aqua ut est elementum purū: nulli alii rei admixtū: habet frigiditatē ultimatam: ⁊ sm̄ ꝙ est res naturalis veniens ad compositionē mixti cum aliis elementis. Aqua autē prout est corpus admixtum qualitatē non habet ultimatā: qm̄ illam contingit reprimi ꝑ naturā rei admixte. Hec est simile de igne ⁊ aliis elementis: quoniā dicit Aristo. ꝙ elementū ignis est multū habens de forma ⁊ minime de materia: ⁊ ideo est multū activus: cum actio sit a forma: nullam est alterius rei patit̄ admixtionē: qm̄ si aliqḋ ei admisceret̄ traheret illud ad suā naturam: Post ignē vo aer plus habet de forma: sed non est activus intm̄ ut sibi admixtum possit ad naturam suam trahere ⁊ convertere: ⁊ ideo contingit quandoq3 ipsum pati. Alia autem duo elementa sc3 terra ⁊ aqua plus habēt de materia ⁊ minus de forma: ideo sunt magis apta ad patiendum cum materia sit passibilis: ideo illud quod ei admiscet̄ non possunt convertere in suam naturā: ⁊ cum illud agat in illis necesse est ut patiant̄: ideo contingit huiusmodi elemēta in suis qualitatibus reprimi ⁊ deprimi: ⁊ ideo non est simile de igne ⁊ de aliis elementis: ⁊ per hoc patet solutio ad multa argumenta. Nam supponēdo admixtionem fieri in aliis elementis: hoc modo contingit esse qualitates repressas ⁊ non ultimatas: sed si sumant̄ ut sunt pura ⁊ non admixta habent qualitates suas ultimatas. ¶ Querit̄ cum in aqua sint due qualitates: sc3 frigiditas ⁊ humiditas: ⁊ frigiditas sit aque essentialior: qm̄ aqua est frigida per se: quare est ꝙ frigiditas potest amoveri ⁊ non humiditas. Item querit̄ cum aqua possit calefieri quare ignis non potest frigefieri. ¶ Queritur per quam viam aqua habet ignē extinguere: ⁊ quodlibet humidū inquantū humidū. ¶ Querit̄ quare aque tēpore frigido sunt calide: ⁊ tēpore calido sunt frigide. ¶ Queritur quare aqua calida citius ⁊ fortius cōgeletur q̄ frigida: ut voluit Aristo. ⁊ Avicen. ¶ Ad primū dicitur ꝙ fri. aque per cali. ignis potest amoveri: sed non humiditas per siccitatem: quia caliditas est fortior activa q̄ frigiditas: ⁊ humiditas fortior passiva q̄ siccitas: ideo fortior potest aliam destruere ⁊ fortior alteri resistere. Nam sicut dicit Aristoteles: actio fit per contactū: et ideo iste qualitates active in substantia aque agunt adinvicē ⁊ fortior aliā fugat ⁊ amovet ⁊ imprimit̄ caliditas in aqua: ⁊ ideo est calida. Sed humiditas aque non amovet̄ per siccitatē ignis: q: humiditas est fortior passiva potēs siccitati aque resistere. Est alia causa: quia qualitates passive sunt materie magis adherentes q̄ active. Et huius signum est ꝙ dicit ysaac in viaticis ꝙ active qualitates dant colorem ⁊ formā: ⁊ passive substantiam ⁊ materiā. Sed q: facilius est amovere formam ⁊ colorem q̄ substantiam: ideo facilius est amovere frigiditatē q̄ humiditatē. Adheret enī humiditas materie ita ꝙ ab illa separari non potest: quia si separaret̄ materia nō maneret: quoniā materia passibilis dicitur: nec propter aliud materia dicitur. Patit̄ autē sua qualitate passiva: iō ⁊c. ¶ Ad aliud quesitū dicendū ꝙ ignis magis est formalis: ⁊ minime materialis est: aqua autem cōtrario: ideo suam formam aliis potest imprimere propter eius fortem actionē. hoc innuit Aristoteles quarto metheororū: cum dicit ꝙ omnia sunt igni materia: ⁊ sic in quodlibet potest suā formam inducere: sed aqua: q: est minime activa: nō potest suam formam igni imprimere: q: ignis est agens fortius ⁊ fortior resistēs. Alia causa est quia in igne qualitates sunt ultimate: non sic vo in aqua: igit̄. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ causa est sm̄ Galie. quoniam ignis ⁊ aqua habent contrarietatem sm̄ speciem: ⁊ q: unum contrariū adveniens alteri in sua fortificat̄ actione: ⁊ intendit unum aliud in sui naturam convertere: ideo aqua cum sit igni cōtraria: si in multa quātitate adveniat igni: ita ꝙ ei dominetur: q: nō potest ad sui naturam cōvertere: facit qḋ pōt: ⁊ ideo extinguit cū ei nō possit in illam naturam convertere. Sed si in parva quantitate ei adveniret eum non extingueret: sed potius fortificaret propter causam dictam: q: contrariū fortificatur per adventum sui contrarii sicut dicit philosophus. Et si obiciatur de aqua calida que similiter ignem extinguit: dicendū ꝙ etsi sit actualiter ⁊ manifeste calida: est tamē frigida essentialiter ⁊ occulte: ratione cuius operatur per cōtrarietatē. Et si obiciat̄ de vino qḋ essentialiter est calidū: tamē ignē extinguit: ergo solutio nulla: dicendū ꝙ vinū extinguit ignē licet sit essentialiter calidum. Et sic loquendo de caliditate essentiali: etiam arguens ꝙ vinum calidū actualiter extinguit: hoc est quoniā in vino duplices sunt partes: aqualis ⁊ ratione partium aquosarū habet ignē extinguere ⁊ nō vinosarum. Et si obiciatur ꝙ vinum denominatur calidum a nobilioribus partibus: et sic eis debetur operatio: ergo vinum semper agit ratione illarum: ⁊ sic augmentabit semper ignis caliditatem ⁊ siccitatē. Dicendū ꝙ vinū ponitur calidum ⁊ siccum respectu potus: sive q: potus. ⁊ respectu huius operationis que est potare ⁊ cibare: q: potus ⁊ cibus est: tamen respectu alterius operationis non dicitur calidum ⁊ siccum: sed potius frigidū ⁊ humidum. ¶ Ad aliud qḋ querit̄ quare aque ⁊c. Causa est q: Jam adveniens suo contrario fugat illud ⁊ removet si potens sit supra illud: et q: in estate calor fortis est: calor solis reverberans super terram: terram in superioribus partibus calefacit ⁊ poros aperit: ⁊ inde calor naturalis egreditur ⁊ interius debilitatur et frigiditas augmentatur: et in profundum fugatur: per quas partes profundas aqua transit que inveniens frigidam terram: a terra refrigeratur frigiditate supple actuali. Sed in tempore opposito opposito modo se habet: quoniam pori terre claudentur: ⁊ calor naturalis terre in interioribus retinet̄: ⁊ ideo in interiorib9 terra calidior redditur: propter quod aque transeuntes a calore terre immutantur: ⁊ ideo calefiunt: ideo in hyeme fontes sunt calide: ⁊ in estate frigide. Alia causa potest assignari a parte corporis humani: quoniā lz sit equalis frigiditatis in estate ⁊ in hyeme: tamen q: corpus in estate est calidius q̄ in hyeme: ideo si tangatur ab aqua sentiet eam magis frigidam q̄ si esset temperatum vel frigidū: quoniā aqua prius penetrat in corpus in estate q̄ in hyeme: sicut acetū plus infrigidat q̄ aqua eo fortius: q: plus penetrat. sic aqua: q: in estate melius ⁊ liberius penetrat: ideo corpus plus infrigidat. Et est simile si applicetur calidū in secundo gradu membro calido in quarto iudicabit illud frigidū: si eodē modo mēbro fri. in primo gradu iudicabit illud calidū: ⁊ sic diversitas non est a parte illius calidi: sed a parte membri sentientis ⁊ iudicantis: sic est de aqua. ¶ Ad aliud q̄situ dicendū ꝙ causa est sm̄ Aristote. q: unum contrarium fortificatur iuxta suum contrarium ⁊ fortius operatur: ideo fortius cōgelatur. Alia causa

est sm Auicen. quoniā aqua calida porosa est ⁊ rara plus ꝙ frigida: ⁊ quia frigiditas citius ⁊ fortius corpus rarū et porosum penetrat ꝙ durum ⁊ solidum: ideo talis aqua sm Auicen. citius ⁊ fortius cōgelat̃: q: frigiditas penetrat vsq ad interiora. ¶ Queritur vtrum aqua nutriat: videtur ꝙ sic: q: dicit Aristote. ꝙ licet pisces habitent in aqua salsa: nutriuntur tamen aqua dulci: sed vniformis est nutritio in piscibus ⁊ in homine: igitur cum pisces nutriunt̃ aqua dulci: vt dicit Aristote. ergo ⁊ homo. Item dicit ysaac in febribus ꝙ eadē est materia morbi ⁊ nutrimēti: sed aqua potest esse materia morbi: sicut vult Hippo. in regimento acutorū: vbi dicit ꝙ aquam cōtingit conuerti in genus cholericū: ergo per Hippo. est materia morbi: ⁊ sic materia nutrimenti: et sic aqua potest nutrire. Itē dicit ysaac in fe. qd potest agēs forte in pauco tēpore: pōt debile in multo: sed calor ignis q est agens forte respectu caloris naturalis potest aquam in pauco tēpore ad sui naturaȝ conuertere: ergo ⁊ calor nostri corporis poterit eam in multo tēpore ad sui naturā conuertere: ⁊ sic nutrit: igitur. In contrariū est omnis medicus: et Aristo. in scdo de generatione: vbi dicit ex eisdē sumus ⁊ nutrimur: sed sumus ex mixtis: ergo ex mixto nutrimur: sed aqua non est mixta: igitur. Item dicit auctor in vniuersalibus dictis ꝙ non agunt simplicia in cōpositis: quēadmodū cōposita in cōpositis: sed qd agunt cōposita in cōpositis est nutritio: ergo simplicia non nutriūt. Item dicit Auicen. ꝙ nutrire est deperditū restaurare: ergo qd nutrit deperditum restaurat: cum ergo deperditū sit mixtū illud quod nutrit est mixtū: sȝ aqua nō est hmōi: igit̃. Ad hoc dicēdū ꝙ aqua nutrit effectiue: quia est principiū adiuuās ⁊ faciens ad nutritionem cum faciat penetrare ⁊ deportet cibum per membra: sed non nutrit materialiter ⁊ informatiue: ita ꝙ materia nutrientis cadat in materiā nutrimenti: ⁊ eius formam assumat. Ad argumētū de piscibus. soluitur: q: hoc est verū effectiue sed non materialiter. Ad aliud dicendū ꝙ Hippo. non intelligit ꝙ materia aque transeat in cholerā: sed ꝙ sit eius causa effectiue: sic sȝ q: data in feb. acutis calorē acuit ⁊ intendit: q: contrariū per aduentum contrarij fortificatur: qui calor fortificatus acutus ⁊ intensus: humores in stomacho existentes calefacit ⁊ in cholerā ducit: ⁊ sic aqua in choleram conuertitur effectiue ⁊ non materialiter. Ad aliud dicendum ꝙ est loqui dupliciter de agente forti ⁊ debili: aut de vniformib⁹ aut difformibus. si de vniformib⁹ pōt esse verum: si respectu eiusdē fuerint ordinata: sed calor ignis ⁊ naturalis non sunt agentes vniformes: q: vnum simplex et aliud compositū: ideo non obijcitur. ¶ Querit̃ que aqua sit melior: aut currens super arenam: aut lutum. Dr super arenaȝ: q: simile est de continēte ⁊ contento: sed pisces habitantes super arenā sunt meliores ꝙ super lutum: ergo ⁊ aqua similiter. Itē sicut dicit Auicen. aqua quanto rarior: tanto melior: sed currens super arenā est rarior: q: per collisionē illius arene rarificat̃: igitur. In cōtrariū est auctor iste ⁊ ras. ¶ Querit̃ que sit melior: aut aqua stans aut currens. Dicit Constan. ꝙ motus turbidat aquas: sed currentes sunt mote: ergo ⁊ turbide: sed turbide sunt deteriores: igitur. In contrariū est Auicen. ysaac ⁊ ceteri doctores. Ad primum dicitur ꝙ a parte raritatis ⁊ subtilitatis est melior currens super arenā. Sed quantum a parte mundiciei currens super lutum est melior: q̄ lutum attrahit sordicies ⁊ aque impuritates qd non facit arena: et hoc intelligendo de luto puro mūdo argilloso nō fetido ⁊ corrupto: ca' secus esset. Nam aqua currens supra arenā ⁊ lapides trahit naturam arene ⁊ lapidū: ⁊ generat lapidē: vt vult Auicen. Item q: illa aqua dum est extra currens est apta ad generationem sanguisugarū: ⁊ etiā in stomacho cum suam proprietatem retineat: est apta generatiōi sanguisugarū ex ꝓprietate qd pessimū est. ¶ Ad aliud quesitū dicendū ꝙ non est sile de piscibus ⁊ aqua: q̄ illi pisces sunt mūdiores ꝙ in aqua lutosa habitantes: ⁊ non est simile: q: illi pisces non nutriuntur illa aqua. Sȝ si ex illa nutrirent̃ qd est impossibile: q: aqua non nutrit: deteriores essent: vnde malam qualitatem aque nō accipiunt ideo boni ⁊ aqua remanet mala. Ad aliud patet solutio: quia quantum est ex parte raritatis melior est: sed alie cōditiōes plus repugnāt ad hoc ꝙ sit bona ꝙ ꝙ illa possit iuuare. Ad aliud quesitū dicendū ꝙ aqua currēs simpliciter est melior: q̄ per motum subtiliatur ⁊ clarificat̃ ⁊ a suis superfluitatibus mundificat̃: nec acquirit putredinem: aqua autē stans propter sui immobilitatē acquirit putredinem. Item currens refugit impressionē caloris aeris sicut radiorū solis qui sunt principiū putrefactionis in humido. stans autem non refugit: sed recipit: propter qd deterioratur. Ad argumentū dicendū est ꝙ aut est cōsueta moueri ꝑ sui naturam ⁊ sic non turbat̃: aut non ⁊ sic turbat̃: ⁊ de ista non est dubiū. Item currens aut est profunda aut non: si parua et profunda non turbat̃: si parua ⁊ terra sit ꝓpe aera potest turbari: et sine dubio ex tali turbatiōe deterioratur. ¶ Querit̃ quare aqua reseruata in poto ꝑ noctē melior est ꝙ statim bibita. Item melior ꝙ reseruata in suo canali. Ratio est: q: potius attrahit feces aque: ⁊ sic clarificat̃ ⁊ depuratur: dum tamen non ibi nimis moratur melioratur: q: aliter acquireret malas qualitates: ⁊ ꝙ nō ponat̃ sub dio a quo possit eas habere: sed morans in suo canali: q: ibi diu moratur quasi sempiterne: ideo malas ibi qualitates concipit. ¶ Querit̃ quare aque currentes versus orientem ⁊ septētrionem ortum habentes a parte meridionali ⁊ occidentali meliores sunt ꝙ econuerso. Causa est: q: venti calidi ⁊ humidi pluuiales a plaga meridionali insufflant eas: ⁊ q: secum multas sordicies ⁊ immūdicies afferunt: ⁊ sunt putredines afferentes ideo ⁊c. Sed a plaga meridionali ⁊ occidētali q: insufflantur a ventis mundis ⁊ puris frigidis ⁊ siccis nullam malam qualitatē secum deferentibus: ideo aquas mūdificant ⁊ purificant: ideo sunt meliores: quia illi venti illis in via obuiant.

¶ De vino.

Vinum bonū dat nutrimentū corpori: sanitatem reddit ⁊ custodit: si sic accipiatur sm qd oportet: ⁊ quātū natura valebit sufferre: digestibilē cōfortat virtutē: nō solū in stomacho: verūetiā scdaȝ q̄ est in epate. Quare procul dubio physici cōcordati sunt ꝙ impossibile sit actionē virtutis digestiue cōfortari absq caloris naturalis fortitudine: nec vllus cibus inuenit̃ aut potus q̄ adeo sit naturalis caloris cōfortatiuus ⁊ augmētatiuus: put vinum propter familiaritatis consortiū: qd cum natura habet: ⁊ q: humanis est cōueniēs corporib⁹: eius calor similis est calori naturali: atq cito cōuertit̃ in naturalem ⁊ mūdissimū sanguinē: qd hoc probat̃ experimento. Verbi gratia. Si duos homines in natura frigida: ⁊ etate equales: ⁊ vno tempore equaliter phlebotomenet̃: ⁊ vni detur vinū ad potandū: alteri aqua: aquā bibens in virtute ⁊ digestione debilitatur: alter vo confortat̃. vnde Rufus. Vinum non solum cōfortat calorē naturalē: verum ⁊ turbidū clarificat sanguinē: ⁊ aditus totius corporis: maxime venarum aperit: tenebrosam fumositatē tristicie generatiuam a corde expellit: totiusq corporis membra corroborat: ⁊ non solum sua bonitas in corpore ostēditur: sed etiam in anima operatur: facit eni illā obliuisci tristiciā ⁊ angustias: datq sibi leticiam: confortat eam ad inuestigandā subtilem ac difficilem rem: eiq tribuit solicitudinē ⁊ audaciam: neq ei sentire dolorem neq laborē dimittit. Palam eni est sensus et labores animeq motus non nature pertinere: q: actio nature non est aliud nisi preparatio instrumentorum vt operetur cum eis anima: quod testat̃: quod videtur in arboribus: nam videm⁹ eas naturaliter dare fruct⁹: ⁊ attrahere sibi nutrimētū ⁊ augmē

tari absq̄ sensu ꝛ sensibili motu. Patet ergo iuuamentum vini animā ꝛ corpus vna cōprehēdere. Quod cum ita sit: necesse est vt sit cōueniens omnibus etatibus: temporibus: ꝛ regionibus: tamē cum sumptū fuerit ſm vim ꝛ consuetudinē bibētis: ꝛ qđ natura ferre poterit: q: videmus adolescentulos ꝛ pueros quandā vini quantitatem sustinere: iuuenes ṽo ꝛ viros maiores. Decrepitis autem licet eis optimū esse videaƚ ad confortanda corpora eorū: ꝛ ad augmētandum eorum naturalē calorem: ꝛ excludendā suorum humorū superfluitatē: multominus tamē q̄ iuuenes tolerant vini quantitatē: propter defectionē eorum capitis ꝛ suorū neruorū mollitiē. Actio ergo vini nō eodē modo operatur in senibus: sicut in iuuenibus pueris ꝛ adolescētibus. In senib⁹ ṽo est ſm medicinam: q: calor vini repugnat eorum frigiditati. In iuuenibus ṽo ſm cibum: q: vini natura iuuenum naturis similis est. Adolescētibus ꝛ pueris est ſm cibum ꝛ medicinā: q: calor eorum naturalis: licz substantialiter sit fortis: nondū tñ est in perfectione ꝑpter abundantiam eorum humiditatis: proinde vinū naturali calori dat augmentum ꝛ nutrimentū: ꝛ eorum desiccat humiditatem: vnde est ſm cibum ꝛ medicinā. Palā ergo est vinū esse bonū omnibus si ſm quod oportet accipiatur: qđ nullus physicus in aliquibus hominibus seu tēporibus laudat nec vituperat: nisi ſm quātitatē quā bibunt: vel cōmixtionē aque cum eo: q: si multū ꝛ purū fuerit: cōuenit in hyemali tēpore ꝛ frigida regione. In estate ṽo calidaq̄ regione vini paucitas multūq̄ cōmixti necessario congruit: corpora enim refrigerat ꝛ humectat propter aquam que cū eo mixta est: repugnat enī aereo calori ne calida ꝛ sicca fiant corpora: ꝛ portat aquā vinum cum sui subtilitate ad totius membra corporis velociter. Ideoq̄ antiq̄ assimilauere vinū tyriace magne nature: q: cōpererunt eam duarū contrariarū rerum esse iuuatiuā: vnde vinū similiter repererūt esse duorum proficuum. Calefacit enī frigida: ꝛ infrigidat calida: humectat sicca: extenuat humida: eius tamen calefactio ꝛ desiccatio est naturaliter: humectatio ꝛ infrigidatio accidentaliter: q: cum sui subtilitate ꝛ perforatione portat aquam ad mēbra que necesse est refrigerari ꝛ humectari: multotiēs enim sitis prius q̄ ab aqua extinguiƚ: presertim si causa sitis calor est: ꝛ siccitas in mēbris a stomacho remotis: qm̄ cum sui tenuitate ducit aquā ad eadē mēbra: vnde humectanƚ ꝛ refrigeranƚ: sitisq̄ extinguitur. Sed tamen licz hec diximus de actiōe vini: adhuc dicemus illud diuersum ſm sui generis diuersitatem.

De distinctione vini.

Diuersitas enī vini generaliter est triplex: aut enī recens vnius anni vel parū post: aut vetus a quattuor vsq̄ ad septez transiens annos: aut mediocre. i. a duobus vsq̄ ad quattuor. Recēti ṽo est calor in primo gradu vñ pertinet frigiditati et humiditati: idcirco ceteris est nutribili⁹: malos generat humores: inordinata somnia ꝛ ventositatē stomachi ꝛ intestinorū. vnde. Gal. Vinū quodcūq̄ recēs fuerit: nō habet vim ducēdi cibū per corpus: neq̄ vrinā ꝓuocādi: opz ergo frigidas ꝛ humidas habētes naturas illud cauere: ventositatē enī et inflationē fastidiūq̄ generat. Ideoq̄ si necessitas fuerit vinū eligaƚ clarissimum: aquosum: subtile: diu torculari expressum. Vetus autē vinū qđ transit vsq̄ ad septē annos vel plus calidū est et siccū in .iij. gradu: ꝛ habet quiddā amaritudinis. huiꝰ vinum parū nutrit: citoq̄ caput ascēdit: ꝛ mētē percutit propter sue punctionis acumē: maxime si multū et eo bibaƚ: ꝛ parū aque ibi misceatur. ꝑpter hoc igiƚ caueant illud neruos debiles habētes: ꝛ qui sensus acutos habuerint: magnū enī eis prestat nocumētū: nisi tantā in suis corporibus habeāt humiditatē q̄ bene resistat vini acumini. vñ. G. multū inquit vinū vetus cōueniēs his quorū vasis multitudo humorū crudorū est accumulata. Vinū ṽo inter nouū ꝛ vetus mediocre est bonū: vtpote tēperatū ſm qđ est ab vtraq̄ extremitate noui. s. ꝛ veteris remotū. In hac mediocritate vinū cōsistēs dicitur calidū: ꝛ siccū in scđo gradu ꝓinde huiꝰ vinū eligaƚ. Vetustissimū ṽo qđ ꝓpter perdit saporē: ꝛ amaritudinē habet: sperniƚ. Similiter vinum caueāt qđ vicine a torculari exierit: q: adhuc est indigestū: et a bullitione nō quieuit: neq̄ terrestria ad suū locū descēderūt naturalem: nec etiā aerea ad suū locū saliuit: sed ad superiora: neq̄ liquor eꝰ clarissimus: mediocriter stās mūdificatur: et lucidissimus apparet. Sed tñ debem⁹ intelligere q̄ vinū vetustissimū augmētat calorem vltra tēperamētum: rodetq̄ pelliculas cerebri: ꝛ mētem percutit: nōnūq̄ extinguit naturalē calorē cum acumine suiq̄ siccitate. Recēs ṽo vinū ꝓ sue humiditatis abūdātia et caloris paruitate: ꝓpƚ ebullitionē suiq̄ turbidinē malos gñat humores: terribilia somnia inducit: ventositatē et inflationē stomacho nociuā: et oppilationē in vrinalibus creat vijs. vnde. G. decet inquit vini diuersitates intelligi: q: recēs qđ vicinum est torculari calidū est in primo gradu. Vet⁹ ṽo septē annos transiens: calidū est in tertio. Mediocre qđ est a duob⁹ vsq̄ quattuor: calidum in secundo. Quanto enim vinum habet caloris paucitatem: tanto humidius approbaƚ: ꝛ quāto calidius: tāto siccius. Vini ergo laudabilis alia est diuersitas q̄ est quītupla. Vna est color: secunda sapor: tertia odor: quarta liquor: quinta debilitas eiusq̄ fortitudo. Color generaliter diuiditur quadrifariam. Duo enim colores sunt simplices: id est albus et niger. et duo ex his cōpositi: id est aureus ꝛ rubeus. Sunt et alij colores inter hos duos: ꝛ inter extremitates suas: id est glaucus et roseus q̄ sunt inter rubeum et album: et palmeus et subalbidus: qui sunt inter aureū ꝛ citrinū: quod possumus intelligere sensualiter et intellectualiter. Vinū enim de albis vuis factum: in primordio est albū propter aquositatem et cruditatem: et defectionem sui caloris naturalis: sed cum aliquantisper inueterauerit et vnum annum transierit: calor eius confortatur: et ipsius humiditas minuitur: fitq̄ coloris subalbidi: q̄ si plus inueterauerit: vt duos transeat annos: multoplus calor eius augmentatur: suiq̄ humidi-

tas minuit: sitq; sui color palmeus. Quod si iterū plus fuerit vetus: ⁊ quattuor annos transierit: suãq; digestionem cõpleuerit: ⁊ naturalis calor in statu venerit color eius fit citrin⁹. Similiter vinū de rubeis vuis in initio cū adhuc est crudū: eiusq; calor defectus: color habebit albedini vicinum. Cūq; vinū trāsierit annum: ⁊ confortatur calor eius: eiusq; digestio ⁊ descendit terrena ad suum locum naturale: ⁊ incipit clarificari: fit mediocre inter rubeum ⁊ nigrū. Si autē duos annos trāseat ⁊ calor eius fit cõfortatior: suãq; cõpleuerit digestionē: ⁊ descenderit terrestre ad inferiora: ⁊ clarificat: fit rubei coloris. Palam ergo intelligimus vinum album ⁊ nigrū esse minus ceteris calidum: sed album magis q̄ nigrū humiditati pertinet pro sui subtilitate ⁊ aquositate sibi dominate: ⁊ grossitate atq; terrestreitate nigro dominātibus. Hoc testari videtur nigri videlz ponticitas: albi insipiditas qui in sapore aque videt vicinari. vnde Ga. nullum inquit vinū inuenitur ponticū ⁊ grossum nisi nigrum vel nigredini vicinū. Similiter non inuenimus vinum subtile ⁊ aquosum: nisi albuz ⁊ albedini vicinum: propter hoc albuz est subtilius: minusq; cõmixtiones suscipit: est ⁊ sensui facile: cito digestiuū: ⁊ velociter venarū perforatiuū ⁊ vrine prouocatiuum: parum tamē nutrit propter sui leuitatē: vnde cito in caput ascendit: debileq; facit ebrietatē cito dissoluendam. Nigrum vero cõtrariū est isti: q: grossius est ⁊ durius ad digerendū: ⁊ difficile ad penetrandū vias venarū: ⁊ vrinā prouocandā: grossumq; dat nutrimētum: proinde ad caput ascendit: sed cum ascēdit facit fortem ebrietatē ad dissoluendū tardā. Vina vero colores mediocriter inter vtrāq; extremitatē habētia: quanto sint ab vtrisq; extremitatib⁹ remota: albi videlicet ⁊ nigri: tanto sunt calidiora: ⁊ ecõuerso: quanto illis extremitatibus vicinant: tanto frigidiora intelliguntur: propter hoc rufuz qđ est de vuis nigris: ⁊ aureū quod est de albis sunt calidiora: q: calor eorum est in tertio gradu: atq; sunt ab vtrisq; extremitatibus satis remota: stãtq; in media mediocritate. Rubeū vero est nigro in grossicie ⁊ duricie vicinū: idcirco nutribilius est oībus excepto nigro: parū tñ prouocat vrinam: ⁊ tarde caput ascendit: ⁊ durā facit ebrietatem dissolutioni difficillimā. Roseuz vero de rubeis vuis factū: ⁊ palmeū de albis sunt vicina vuis albis in leuitate ⁊ digestiõis facilitate: sed albū ceteris est leuius: q: nihil ab aqua differt nisi in aliquātula ponticitate: vnde non suffert aliquam cõmixtionē. Palmeum vero melioris est saporis ⁊ odoris q̄ cetera. Proinde vasorū est perforatiuū: pectoris ⁊ pulmonis cū screatib⁹ mūdificatiuū. Subalbidū nõ adeo laudādū in actione: albū vero ⁊ aquosum nullā mūdificationē facit: propter hoc securius datur febricitātibus: ⁊ facile cum vrina: fumo ⁊ sudore egreditur. Ideoq; Hippo. iussit volētibus mundificare pectora subalbidum dari vinuz: ⁊ dulce vinum melius est in hac actione q̄ subalbidū: qm̄ dulce ventrē humectat: vrinā tñ non puocat: grossum eñ est ⁊ durū ad aperiēdos poros: sz subalbidū aperit poros: citoq; venarū vias aperit: ⁊ velociter ad vesicā veniēs foras eijcitur: ceteris ergo ad prouocandā vrinā conuenientius est. Citrinuz ergo ⁊ glaucuz: q: sunt ab extremitatib⁹. i. albo ⁊ nigro quantū oportet remota: ceteris sunt calidiora ⁊ leuiora: faciliusq; caput ascēdentia: ⁊ magis ceteris caput percutientia: implet eñ caput pungitiuo fumo: facileq; cõmouet ad ebrietatem: sed tamē leuissime dissoluitur. Oppositio talis nobis fit a sophistis. Cur dixistis vinū citrinū ⁊ glaucum ceteris esse subtilius ⁊ leuius: cum albuz videat subtilius ⁊ quasi aqua. Quib⁹ sic respōdem⁹: in multis locis hui⁹ libri dictū est subtile multis modis dici: aliquādo eñ aliquid dicitur subtile p̄pter sue actionis velocitatē ⁊ fortitudinē sue penetrationis: sicut piper: cinamomū: zinziber ⁊ similia: hec eñ in suis actionibus sunt fortissima: nam subtiliant humores: eorumq; feces mundificant. Est ⁊ alio modo subtile: sicut res facillime passiua ad obediēdū nature ⁊ virtuti digestiue veluti sūt laudabiles pisces ⁊ oua mollia. Est ⁊ alia subtilitatis intētio: quēadmodū essentia ⁊ nutrimentuz laudabilis cibi: ceu panis bene coctus ⁊ mundus: ⁊ starna: ⁊ pulli gallinacei. hec eñ laudabilē generant sanguinē. Vinum ergo album lz sit subtile propter sui liquoris tenuitatē ⁊ sue facilitatem digestionis: Rufum vero ⁊ glaucū ⁊ citrinum subtilia sunt in suarum actionū fortitudine: feces humorum attenuantia ⁊ expellentia ⁊ mundificantia claraq; facientia: qđ planius in suo loco dicturi sum⁹.

¶ Superius determinauit ysaac de dieta a potu sumpta qui est potus tm̄ vt aqua: Hic vero a vino qui est cibus ⁊ potus. Et diuidit in duas: q: primo determinat de potu communi ⁊ naturali. Scdo autē de speciali ⁊ artificiali versus finem libri vbi dicit. Sapa grossior. ¶ Querit vtrum aqua pluuialis sit melior: videtur q̄ non: s̄m Aristote. tertio topicorū: p̄pter qđ vnūquodq; tale ⁊ illud magis: sed s̄m q̄ vult Auicen. ⁊ Ras. aque fontiū per pluuiales deteriorant: q: turbantur sicut dicunt: ergo illa erit deterior. Item sicut innuūt omnes auctores aqua pluuialis est calida ⁊ humida subtilis substantie: sed talis cito putrefit: sed nullū tale est laudabile: igitur. Item aqua s̄m auctores quanto simplicior tanto melior: sed aqua pluuialis est composita ex eo qđ ab aquis salsis ⁊ dulcibus resoluit: igitur. In cõtrarium sunt oēs auctores. ¶ Queritur que pluuialis est melior: aut estiualis: aut hyemalis: videtur q̄ estiualis: q: s̄m Ga. qđ descenditur ab aliquo attestatur ei a quo descendit: sed aque estiuales pluuiales ab aquis estatis q̄ meliores sunt in estate descendunt: igit. In contrariū est Auicē. cap. de eo quod comeditur ⁊ bibitur: dicens q̄ nulla est deterior illa que ex niue ⁊ glacie est generata: sed aqua pluuialis estatis est huiusmodi: igitur. ¶ Querit quare aqua pluuialis veniens cum tonitruo melior est vt dicunt auctores ⁊ practici. ¶ Queritur vlterius vtrum sit stiptica: videtur q̄ non: dicit ysaac in dictis vniuersalibus q̄ stipticum est frigidum ⁊ siccum: sed aqua pluuialis s̄m auctores est calida ⁊ humi. igitur. Item sicut dicit ysaac. stipticū est in grossa substantia: sed aqua est subtilis substantie: igitur. Ad primuz questionem dicendum q̄ de re loquendū est dupliciter: aut respectu sui ⁊ hoc modo sanius est q̄ aliquod tempus: aut per cõparationem ad corpora: ⁊ hoc dupliciter. Aut illud corpus est mundū omni carens occasione morbi: ⁊ sic est sanissimū: aut cõparatur ad corpus habens in se causam egritudinis: ⁊ sic nõ est sanissimū q2 huiusmodi egritudinē hz de potentia ad actū ducere: mouet eñ humores ab interiorib⁹ ad exteriora: vnde morbosū est generatiuū per accidēs. Sic de aqua pluuiali est loquendum s̄m se: ⁊ hoc modo melior est ceteris quoniam est cali. ⁊ humi. subtilis: clara: dulcis: ⁊ rara: ⁊ sic laudabilis a parte complexionis ⁊ cõpositionis. Si autē de

ex loquimur in comparatione ad corpus: hoc est dupliciter: aut ad corpus mundū carens omni occasione morbi: et sic est sanissima: aut ad corpus immundū habens humores paratos putredini: ⁊ sic est illaudabilis: quia cito putrescit: et in humorē putridū: et naturā vel putrefieri paratū cito convertitur: ⁊ nullum tale cōpetit vbi timetur putrefactio. Ad aliud argumentū dicendū ꝙ hoc non prouenit a parte substātie aque pluuialis: sed a parte mot⁹ ⁊ sue cadētie. Ad aliud dicendū ꝙ verum est recepta in corpore immundo. Ad aliud dicendū est ꝙ quāuis sit resoluta ex diuersis aquis sicut dulcibus ⁊ salsis: hoc tamen fit per resolutionē partiū subtilium que adinuicē miscentur que sunt homogenee nature: quia habent similitudinē fere eandē ⁊ omnimodam: ⁊ quia partes eius sunt vniformes non sic partes aliarū aquarū: ideo est simplicior ⁊ melior. Non enī componitur ex partibus salsis aque salse a qua resoluitur: sed a dulcibus sicut dictum est. Ad aliud quesitū dico ꝙ estatis est melior: quia ab aqua subtiliori resoluitur ⁊ mūdiori. Et quoniam aer in quo fit generatio aque pluuialis est subtilior ⁊ mundior: ⁊ inde pluuia melior creatur. Tertia causa est a parte solis qui est fortioris actionis in estate cum habeat aspectū directū tunc super hec inferiora: ideo potentior est in eleuatione fumorū ab aquis ex quibus materialiter generatur pluuia. Item perfectior est in subtiliatione eius cum in aere mouetur: ⁊ per aerem descendit qui dispositus est in caliditate ⁊ siccitate: que qualitates sunt ad subtiliationem facientes. In hyeme vero sunt oēs opposite: ideo aqua pluuialis estatis est melior. Ad aliud argumentum de Auicen. dicendū ꝙ aqua ex niue immediate generata nondū per calorē solis subtiliata ⁊ depurata deterior est: ⁊ sic loquitur auicen. Sed tamen in estate: quia per actionē caloris solis aqua ex niue generata anteꝙ suum compleuerit descensum subtiliatur ⁊ mundificatur: nec remanet immunda anteꝙ ad nos peruenerit: ideo melior dicitur: vnde in principio sue generationis non est laudabilis: sed in fine. Ad aliud quesitum dicendū ꝙ aqua pluuialis cum tonitruo generata est subtilior ⁊ purior: ⁊ hoc per actionē ignis in nube aquosa extincti: sicut est aqua in qua ferri calidissimi fit extinctio est subtilior ⁊ purior. Tonitruum enī est continuus sonus propter ignis extinctionē in nube vt dicit phus: igitur est melior talis: quia subtilior ⁊ purior simplici pluuiali. Ad aliud quesitum dicitur ꝙ non est stiptica prout stipticitas est vna species saporis: sed dicitur stiptica: quia ventris restrictiua. Et ideo duplex est stipticū: quoddam est per se vt: coctanus: ⁊ in grossa substātia talis stipticitas fundatur. Aliud est stipticū per accidens scʒ quia diureticū .i. vrine prouocatiuū: ⁊ ipsius multiplicatiuū. Et quia vt dicit Gal. in cōmento supra pronostica tria sunt que augmētata se diminuūt: ⁊ diminuta se augmētant: scʒ sudor: egestio: ⁊ vrina. vnde vrine augmētatio est causa diminutionis egestionis: ⁊ sic constipat ventrē de paccidens: ⁊ hoc modo pluuialis aqua dicitur stiptica: ita dicūt quidā. Alij causam ponūt: quia ratione dulcedinis natura membrorum est auida in attrahēdo ⁊ retinēdo: ⁊ sic eā multū retinent: ⁊ ideo stiptica dicitur. Alij eam dicūt esse stipticā ratione cōplexionis: dicūt enī eam esse calidā ⁊ habere aliquātulam siccitatē ratione eius agitationis in aere calido: quoniam dicit Gal. si calidū perseueret associat sibi siccū: ideo propter calorem hʒ aliquā siccitatē: ⁊ sic acquirit diureticitatē ratione cuius per accidens penetratiua est ad mēbra: ⁊ sic est stiptica. Alij dicūt ꝙ acquisiuit stipticitatē ratiōe illi⁹ ꝙ ab aquis salsis eleuatur. aqua enī salsa stiptica est: ⁊ qd descendit ab aliquo ⁊c. Sed ista solutio nihil valet: quia dictū est ꝙ resolutio nō fit ab aqua salsis nisi partiū subtiliū ⁊ dulciū: ⁊ p hoc patet solutio ad argumentū. Nam aqua nō est stiptica per se: sed per accidens: vt visum est. ¶ Queritur vtrum aqua cōpetit in febrib⁹. apparet ꝙ non: quia cito patitur a calido propter sui subtilitatē ⁊ propter similitudinē ei⁹ in cōplexione cum calido: sed nullum tale cōpetit in febrib⁹: quia in ipsis timetur de inflāmatione: igitur. Item dicit Hippo. in regimēto acutorū ꝙ aqua cito conuertitur in genus cholericū: igitur. In contrariū est Ras. Auicen. ⁊ practici. Itē dicit Gal. in tegni. cura fit per contrariū: sed febris est mala cōplexio ca. ⁊ sic. ⁊ aqua est fri. ⁊ hu. igitur. ¶ Queritur quem humorem aqua habeat generare. ¶ Queritur que aqua sit melior: vtrum cocta aut cruda. Et cocta sit deterior videtur: quia ignis agens in quācūꝙ materiā super illud qd est in ea subtile continuum potest: ergo agens in aquā qd est subtile in ea consumit: ⁊ in vaporem resoluit ⁊ grossum: ⁊ terrestre manet: sed aqua quanto subtilior: tanto melior: igitur. Sed contra dictum est ꝙ aqua pluuialis est melior: nec est melior nisi quia actionē caloris celestis clarior subtilior ⁊ mūdior efficitur: sed aqua cocta similior est illi ꝙ cruda: ʒ dicit Aristo. ꝙ similius est meliori melius est: igitur. ¶ Queritur de niue vtrū sit ceteris melior: ⁊ vtrū sit ceteris frigidior: videtur ꝙ melior: sicut dicit auctor: aqua melioratur p cōmixtionē partiū aerearū cū aqua: sed in niue est maior mixtio partium aerearū ⁊ huius signū est leuitas: igitur. Item ꝙ sit calidior: dicit Gal. in de simplici medicina ꝙ res frigidas subtiles inuenire non potuit nisi acetum: ⁊ reddit causam quare ⁊ quomodo sit subtile: sed aqua niuis vel nix est subtilis: ergo non est frigida ʒ calida. Ad primū quesitū respōdetur ꝙ in febre phlegmatica aut melancholica aut de cholera phlegmati admixta nullo modo cōpetit. Sed si sit de cholera pura quandoꝙ cōpetit quandoꝙ nō: quia plura sunt considerāda: primo virtutis fortitudo: deinde etas iuuētutis. Item ꝙ sit bona habitudo. Item ꝙ nulla sit cōtrarietas a parte tēporis: licʒ ꝙ tempus sit calidū. Itē ꝙ habeat viscera sana: pectus sanū: ꝙ nullus sit timor de apostemate: breuiter ꝙ nō timeatur de aliquo nisi solū de mala cōplexiōe calida ⁊ sicca a materia cholerica pura veniēte. sic cōpetit potus aque: ⁊ cōpetit solū in quātitate magna: quia si in parua quantitate daretur cū calor febris potens esset super illam cōuerteret eam in genus cholericū: ⁊ in cholerā mutaretur effectiue ⁊ non materialiter vt dictum fuit superius. Sed si in magna quātitate detur ꝙ potens supra materiā morbi eā digerendo: ingrossando eā ⁊ ad exitum ⁊ expulsionē habilem faciendo ⁊ malā complexionem alterando: debet enī corā patiente presentari in vase claro ⁊ agitari corā eo vt ardentius appetat: ⁊ debet dari in maiori quantitate ꝙ sustinere poterit. Et ideo patet solutio ad argumēta: quia si aqua in pauca quātitate detur ⁊ in via diete ⁊ nō medicine: cōuertitur in genus cholericū. Nā in via medicine datur enī in magna quantitate potatur: ⁊ via diete est in parua. Ad aliud dubiū dicitur ꝙ in genus cholericū cōuertitur sm ꝙ vult Hippo. ⁊ hoc ratione cōueniētie materie: quia aqua est subtilis substantie: ⁊ cito cōuertibilis sicut cholera. Item ratione agentis: ⁊ sic loquitur Hippo. quia in febribus acutis fortior est calor ⁊ vehemēs: ⁊ ideo est potens cōuertere aquā in sui naturā cholere: ⁊ hoc effectiue ⁊ non materialiter: per hoc patet solutio ad primū: quia maior est similitudo aque ad cholerā ꝙ ad phlegma fri. licet in qualitatibus non sic sit. Et si arguatur dicit Constanti. ꝙ humores sunt filij elementorū ⁊ appropriat vnicuiqꝫ humorē suo elemento: dicēs ꝙ cholera proportionatur igni: sanguis aeri: ad phlegma: ⁊ terre melancholia: igitur. Respō. ꝙ ista proportio attenditur penes complexionē ⁊ non penes substantiā: ⁊ conuersio fit principalius ratione substātie in qua aqua plus cōmunicat cum cholera. Ad aliud dicendū ꝙ in via diete plus cōpetit cocta ꝙ cruda: quia subtilior ⁊ rarior: ⁊ magis cito attrahitur ad mēbra: ⁊ ipsum penetrare facit: sed in ratiōe medicine plus cōpetit cruda quia cholerā ingrossat: ⁊ ca. ⁊ sic cōplexionē magis alterat. Aliter dicitur ꝙ duplex ē aqua. Quedam pura: simplex ⁊ vniformis nature ⁊ homogenee licet ⁊ in partibus: ⁊ hec est cocta melior ꝙ cruda: quia ista per decoctionē subtiliatur ⁊ melioratur. Est autē alia aqua grossa non pura nature etherogenee: ⁊ talis deterior est cocta ꝙ cruda: quia in decoctiōe partes subtiles exhalant ⁊ grossiores manent: ⁊ sic patet solutio ad argumenta. Ad aliud dicendum ꝙ nix ceteris aquis deterior est: quoniam frigidissima est et frigidum neruos percutit ⁊ nocet cerebro ⁊ neruis: ⁊ quia stomachus est neruosus: ⁊ maxime os eius ideo ipsi ledit quare non est bona. Item humores ingrossat ratione frigiditatis. Item grossior est alijs: ⁊ aqua quanto grossior tanto peior. Item frigidior est. Ad argumentum dicendū ꝙ aer est in niue per interceptionē ⁊ non per admixtionem. Ad aliud qd dicit Galie. ꝙ res subtiles frigidas ⁊c. dicendū ꝙ aqua non est

non est subtilis si eleuetur in aere: q: hoc non est per naturam sue substantie sed per naturam aeris intercepti: id nō valet. Ad aliud ps solutio per idem: q: si aer esset de substantia sua p admixtionē esset calidus: sed nō sic est: igitur.

¶ De diuersitate vini, pp̄ter saporem.

Diuersitas aūt vini pp̄ter saporem multiplex est: gn̄aliter aūt quattuor modis: est eñ dulce: est ⁊ acerbū: ⁊ qd̄ abusiue dicit insipidum: est ⁊ forte in sapore et odore. Sunt etiam inter hos extremitates alia mediocria de eorum saporibus cōposita: sunt ⁊ occulta ad cōprehendēdū eorum noīa. Dulce calidū ē in scdo gradu: siccum in primo: aliquantulū humiditati pertinet: propterea est grossum ⁊ illaudabile in sua actione: nisi q: ventrem soluit: q: in oī re dulci vis laxatiua ⁊ colatiua inuenit. Qd̄ vrinam si aliquid inuenerit in corpore qd̄ illius vini ꝯtrarium sit actioni: ⁊ cohibetur ad exeūdum: calefit ⁊ bullit: ascenditq; ad superiorē partem stomachi: ⁊ conuertitur in cholericos humores: sitimq; gn̄at ⁊ vētositatē inflatiuā in superiori pte ⁊ latere: nociuāq; oppilationē in epate ⁊ splene generat: lapidem in renibus creat: maxime si inuenerit hec mēbra talibus passionibus pparata: aut digestiuam virtutem debilē. Propter hoc caueant illud quibus grossa ⁊ hūida dn̄atur natura: q: si assueuerint eo pfecto in hydropicam incidūt passionem: q: cum sui viscositate ⁊ grossitate liquoris implet venas de grosso sanguine ⁊ turbido: ⁊ oīum carnium raritate grossam accumulat ventositatem: q̄ est cā generandi oppilationē. vnde Ga. dulce inquit vinū non solū est oppilatiuum: sed inflatiue ventositatis generatiuum in epate videlȝ ⁊ splene: oībusq; mēbris excepto pulmone: cuiusq; oppilationē apit. Cā: epar oppilās et pulmonis cōstipationē aperiēs fit pp̄ter vias eorum q: cū venit ad epar per largas vias: ⁊ magnā viā. i. venam q̄ vocatur porta: stansq; ibi digeritur: deinde ad subtilissimas veniēs vias q̄ sunt in sua ꝯcauitate non pōt fex trāsire p angustas vias: q̄re ibi pmanēs oppilationē facit ⁊ apostemata creat sm̄ sui naturā: pulmonē aūt nō sic cōtingit: q: primū venit p angustas ⁊ subtiles venas: cūq; ibi digerat: venit in pulmonis canales q̄ sunt largi: ⁊ portat secū quantū fecis habuerit p viē largitatem: eā expellit cum sputis ⁊ screatu: pp̄ter hoc dulce vinum adiuuat ad mundificandam ⁊ expellendā ab eo fecem: eiusq; dissoluit oppilationem. Illud tn̄ caueant qbus generatur sitis: eorū cū calorē augmētat: ⁊ hūiditate saliue desiccat ⁊ ingrossat: fitq; quasi creta ⁊ annectitur canalibus pulmonis: vnde induratur ad exeundū. Huius modi etiam vinum dulce diuersum est sapore: odore: atq; liquore: sed tn̄ huic vino pprium est dulcedo cū nigredine grossitie ⁊ turbiditate. vnde Ga. Nūq̄ inuenitur vinum dulcissimū qd̄ non sit nigrū ⁊ grossum ⁊ quanto a nigredine ⁊ grossitie remouetur: tāto minus est dulce: ⁊ vincum hȝ saporem. Ideoq; qd̄cūq; vinum dulce rubori ⁊ claritati ptinet: ⁊ bibitū quantum oportet: ⁊ sm̄ qd̄ nature sufficit: fit conueniens egritudinem exeuntibus: ⁊ quibus fuerat necessaria multitudo nutrimenti: sed tn̄ eorum corpora q̄ sunt debilia non possunt ea sustinere: sicut hip. dixit: Facilius est repleri potu q̄ cibo. item Ga. Non oportet cauere vinum quibus grossitudo cibi conuenit: maxime si vinum pertineat rubori ⁊ claritati: sed tn̄ qui patiuntur in visceribus defectionē: epate videlȝ splene ⁊ renibus: ⁊ quorum corpora hydropisi apparata sunt: ab omni genere dulcis vini sunt cohibendi. Ponticum i. vinū qd̄ acerbū dr̄: durius est ⁊ grauius: tardiusq; digerit: venasq; difficilius dulci pforat: q: dulce calidius est: acceptabiliorem saporē hȝ. Ponticū vero. i. acerbum videtur esse terrestre: asperum habens saporem: vnde difficile est ad pforandum venas: neq; vrinam: neq; egestionē: aut sudorē puocat: nō ergo bonū sanguinē generat: ventrē inde ⁊ intestina confortat: stringit ergo egestionē de stomachi defectiōe maxime si solutio cā caloris fiat: cuius signa sunt rasura intestinorum. vñ Dias. vinū inquit acerbum diureticū est. Sed nescimus q̄ intentiōe hoc dixit: qd̄ tamē sic possumus intelligere: q: si parū fuerit ponticum: clarū ⁊ subtilissimū in liquore: multūq; cōmixtū non est nociuū pectori ⁊ capiti: stomachi calorem extinguit: ⁊ vrinā puocat. Vinū aūt insipidum melius est pontico: q: temperatū ad cōparationem stiptici: vñ congruit calidas hn̄tibus cōplexiones: maxime tn̄ stomacho: parum tn̄ nutrit: citoq; p vrinam exitur. Vinū qd̄ fortissimū est: ceteris est calidius ⁊ fortioris actionis: citoq; caput ascendit ac bullire ⁊ feruere facit corporis humores: vnde fumus caput ascendens nocet cerebro: mentēq; peutit. Necesse est ergo vt caueant illud quibus dn̄atur cōplexio calida: nisi multum fuerit commixtum: q: si cōmixtum fuerit quantum oportet: ⁊ vt decet accipiatur. i. sm̄ qd̄ cōuenit etatibus: tēporibus: regionibus: consuetudini: est laudabile: q: grossos dissoluit humores: vias venarum de putredine mundificat: atq; putredinem ⁊ sanguinē clarificat. Senibus aūt ⁊ qui eorum etati vicinantur: propter coadunationem superfluitatis in eorum corporibus fit hmōi optimum vinū: maxime si puritati fuerit vicinū: q: eorum calorē confortat: cruditatūq; abūdātiam dissoluit humorum. Proinde conuenit quibus collecti fuerint grossi ⁊ crudi humores.

¶ De diuersitate vini pp̄ter liquorem.

Diuersitas aūt vini propter liquorem triplex est: aut enim subtile aquosum: aut terrestre grossum: aut mediocre. Vinū autem subtile aquosum semper inuenitur cum albedine ⁊ claritate: vnde facile est in stomacho: cito enim digeritur: ⁊ venas perforat: vrināq; prouocat. Ideo vtile febricitantibus: quia non fortiter calefacit: neq; mentem percutit: nullum etiam cerebro vel neruis infert nocumentum. Si vero fuerit mixtum erit melius: maxime ad extinguendam sitim. Vinum vero terrestre ⁊ grossum oppositū est subtili ⁊ aquoso: vnde q: grossum est: plus ceteris stomachum grauat: durum enim est ad digestionem faciendam: ⁊ difficile ad perforandas venas: vrinam non prouocat: tardeq; ad caput ascendit propter sui fumi grauitatem atq; grossitiem: idcirco non facit ebrietatem: q̄ tamen si fuerit: cito dissoluitur.

¶ De diuersitate vini pp̄ter odorem.

Diuersitas vini ppter odorem quadrifariã diuiditur. Aut em̃ est odoriferũ cito sensuz pforans odorabilem: ⁊ in pelliculis cerebri stantem: qḋ fit p sui leuitate ⁊ qꝛ aromaticũ est. Est ⁊ vinum nullius odoris p grossitate suiq; grauitate. Tertium est inter subtile ⁊ grossum leue ⁊ graue: mediocre. Quartum vero horribilem hꝫ odorem: sensuiq; corruptionis illatiuum. Vinum odoriferũ suum liquorẽ significat esse subtilem: ⁊ temperatum: oĩq; sordicie mundificatum: penitusq; digestuz: vnde clarũ sanguinem gñat ⁊ laudabilem: ⁊ mundũ: cordis ergo cõfortatiuũ: aīamq; letificat: et angustiã expellit: qm̃ mundificat sanguinem a sordicie in corpore existente: expulsaq; sanguinis sordicie fumus grossus: turbidus ⁊ obscurus: solitus naturalis caloris lumen obscurare expellitur: vnde fit cã leticie: ppter hoc ergo hmõi vinũ oĩbus etatib⁹ ⁊ complexionibus cõueniẽs est si accipiatur vt oportet: et qḋ a natura sustinetur. vnde hip. vinum inquit odoriferũ subtilius: leuius: digestibili⁹ ceteris est ac nutribilius: qꝛ significat naturã suã cõpleuisse actionẽ: ⁊ oẽ cõtrariũ ab eo esse ablatum: pinde vrinaz puocat: citoq; ad caput ascẽdit. ⁊ facillime ab eo inebriatur: sed tñ cito ab ea liberabitur. Vinũ q̄ꝫ qḋ nullius odoris est: innuit sue fumositatis grossitatem: grauitatem ⁊ indigestibilitatez: idcirco illaudabilis est nutrimenti: ppter hoc ergo nec mundificat: nec sanguinem clarificat: neq; cõfortat cor: nec creat leticiam. grossos etiam augmentat humores: ⁊ fumum turbidum generat ⁊ obscuruz: quare fit cã tristicie: sed tñ ppter suã grauitatem ⁊ grossitatẽ: nõ cito in caput ascendit: ⁊ ebrietatẽ generat: qḋ si fecerit dure tarde q; dissoluitur. Vinum inter subtile ⁊ grossum est mediocre: cuius odoris mediocris fit actio ⁊ passio ei⁹: ẜm q̄ est ppinquum vel remotũ ab eoꝝ extremitatibus: si enim remotum fuerit a bonitate maluz erit si vero a malignitate bonum erit: q̄ si steterit in medio eoꝝ erit mediocre. Vinum qḋ graue ⁊ horribilem hꝫ odorem est pessimum: ⁊ ẜm sui odoris horribilitatem ⁊ grauitatem nocet cerebro: ⁊ grauat: ⁊ pcutit mentem: pelliculisq; cerebri infert lesionem: et pessimum generat sanguinem: maxime si est ponticũ vnde Ga. oportet inquit caueri a vino horribilẽ naturam ⁊ grauitatẽ hñte: maxime si ponticũ est: qꝛ durum est digestioni: digestum etiam generat sanguinem malum.

De triplici vino.

Vinum tripl'x est: aut em̃ fortissimum: vel debilissimũ: aut mediocre. Sunt etiã inter horum extremitates: q̄dam q̄ sensus discernere nequit. Fortissimũ vero ceteris est calidius: citoq; ad caput ascẽdit: ⁊ mentẽ percutit: qꝛ caput de multis ⁊ calidis implet fumis: qḋ hip. vocauit igneum vinum. Vinum qḋ est debilissimũ: actionem hꝫ supiori oppositam. Vinuz qḋ hip. dicit aquosum vinũ: mediocrem hꝫ actionem: ẜm q̄ est vicinuz vel remotũ a bonitate vel malignitate extremitatũ illoꝝ. Porro qꝛ cõpleuim⁹ singulariter ⁊ simpl'r vini diuersitatem: ⁊ vniuscuiusq; pprietatẽ: oportet nos totam finire vini cõpositi disputationem. Impossibile est em̃ vinum inueniri aliquo sapore: colore ⁊ odore carens.

De vino albo ⁊ nigro.

Incipiendũ ergo est ab albo ⁊ nigro: que sunt oĩm extremitates: ⁊ oẽs colores quos inuenimus: sunt ex istis compositi. Albo vino ptinet defectio odoris ⁊ saporis: nullaz suffert cõmixtionem: ⁊ raro inuenire possumus vt sit dulce vel põticũ ⁊ grossum. Vinum qḋ est subtile: debile: insipidum: ⁊ nullã sustinens cõmixtionez: min⁹ ceteris calidum est: faciliorisq; digestionis: ⁊ cito venas oẽsq; corporis penetrat poros: ⁊ velociter expellit: pinde min⁹ est ceteris nutribile: ⁊ plus aliis infrigidat: ⁊ calorem ⁊ sitim extinguit: ⁊ vrinam prouocat. Qꝛ si ponticum fuerit: necesse est vt sit grossuz impossibile enim est vinũ eẽ ponticũ: vt suus liquor non sit grossus: q̄ vinuz taliter existens illaudabile dat nutrimentũ: durũ ad digerendum: vrinã nõ prouocat: ventrem cõstipat: tarde ad caput ascendit: stomachum ⁊ cerebrũ confortat: ⁊ prodest malas bibentibus aquas figuram corporis disturbantes: eos etiã iuuat qui frigidissimam potauerint aquam vel niuẽ: qꝛ si corruptibilis aqua bibatur: in malos cõuertit humores: sicut superius in tractatu aque dixim⁹: vñ fit cã corrũpendi ⁊ debilitãdi stomachũ: cũq; stomachus defecerit: a totius corporis partibus currũt ad eũ mali humores cholerici: sicut in stomaticis videmus ieiunijs assuescẽtibus: calefit em̃ stomachus ppter ciboꝝ indigentiã: stomachus ergo eoꝝ necessario deficit: qꝛ humores ad stomachũ sunt venientes q̄dã etiã ab eis fumositas caput ascẽdit ⁊ dolorẽ ibi gñat. Sed si aquã cũ vino albo ⁊ põtico bibim⁹ nimiam: subtiliat: ⁊ attenuat illã: suiq; acumen mitigat sicut aqua vinũ merũ trãq̄llat: oĩsq; stomachi confortat: ⁊ adiuuat ad deponendum oẽm suã lesionem inferius. Sed aqua frigidissima absq; omni cõmixtione bibita: maximũ dat nocumentũ sicut iam dixim⁹. Neruis em̃ stomachi ⁊ pectoris ⁊ sitim nocet: que si cũ pdicto misceatur vino: tẽperabit aq̃ frigiditas stomachũq; cõfortabit. Sed eis calidã habẽtib⁹ naturã nõ oportet cõmisceri: qꝛ frigiditas aq̃ calorẽ eorũ tẽperat. vñ Ga. calidas hñtibus naturas naturaliter vel accidẽtal'r: plus fit cõueniẽs aqua frigidissima vino: ⁊ si in aliquo tp̃e necessariũ fuerit eis vinuz albũ ⁊ ponticũ potẽt. Qḋ si vinum album dulcedinem hꝫ: mediocre erit ad digerendũ inter albuz ⁊ tenue ⁊ ponticũ: durius em̃ ⁊ tardius erit ad digerendũ q̄ subtile: facilius vero pontico: pinde vtroq; est nutribilius: ventrẽ humectat: stomacho tñ nocet: ventositatem ac rugitũ creat: sed tñ oẽ nocumentum qḋ facit est debile ⁊ leue: sui em̃ dulcedo nõ est magna. nam cum albo vino dulcedo non est conueniens: ⁊ si est: necessario est parua.

De vino nigro.

Vino nigro ptinet grossicies liquoris: grauitas odoris. vñ difficile est ad digerẽduz tarde ad caput ascendit: multũ nutrit: venas em̃ de grosso sanguine implet: ad dis-

soluendum tardum. vnde Ga. Uidi homines palle-
stribus ludis vtentes: hoc vinum frequenter et cõsue
te bibere: vt ingrossarentur et fortitudinẽ acciperẽt:
q̃d eos ingrossauit et magnam vim eis tribuit: et de-
dit eis nutrimẽtum carni vicinum porcine. Proinde
bonum est si iuuenibus ante cibum datuz fuerit. Se
nioribus est incõueniens: et hoc ante cibũ et post cibũ
q: ppter defectionez caloris naturalis eorũ generat
oppilationem: et in renibus lapides si illo assuescant
Hoc q̃ vinũ est multis modis: aliqñ est dulce: non-
nunq̃ ponticũ: aliqñ vtraq̃ sunt in eo: ponticitas vi-
delz et dulcedo: sed nũq̃ nigrũ inuenit forte. vñ Ga.
oẽ inq̃t dulce: lz sit nigrũ necessario: tñ nõ oẽ nigruz
necessario est dulce. Nigrũ vero inuenimus dulce: et
nigrũ ponticũ: et aliqñ dulce et ponticũ. Nigrũ vero
solũ hñs dulcedinẽ calidꝰ est et nutribilius: et plus ce
teris vẽtrẽ humectat: et venã nõ pu̾ocat: ventositatẽ
et inflationẽ creat: q̃d si ppter medicinã paꝝ bibitur
erit cõstipatiuuz solutionis et intestinoꝝ defectione
gñat: fitq̃ nõ adeo nocumẽtũ capiti et neruis ppter
sue fumositatis grossitatẽ et grauitatẽ. vñ tardius ad
caput ascẽdit: ppter hoc tardissime ab eo q̃ inebriat
diu ab ebrietate nõ liberat. vñ Ga. vinũ inq̃t nigre-
dini ptinens nõ hz tãtũ caloris quantũ glaucũ: et citri
nũ: neq̃ tãtã facit ebrietatẽ. Uinũ vero q̃d dulce est
et põticũ: grossiꝰ duriusq̃ ẽ digestioni et magis vẽto
sitatẽ et inflationẽ gñat: lapidẽ etiã in renibus: et op
pilationẽ in splene et epate: magisq̃ ceteris vomituz
pu̾ocat: et dolorem in capite et neruis facit.

¶ Superius auctor determinauit de vino a parte sue ope-
rationis etatis et qualitatis qualitas est ex parte coloris: in par
te vero ista ex parte saporis. ¶ Queritur vtrũ vinum cõpe-
tat cholericis: videt q̃ non: q: dicit Ga. q̃ oẽ simile augmẽ
tat suum simile et facit ipsz furere. et loquitur in complexiõe
lapsa: sed cholericus lapsus est in caliditate et siccitate: ergo
faciet eum furere: et hoc non cõpetit: igitur. Item dicit Ga.
super apho. q̃ sola complexio temperata gaudet similibus
et distemperata dissimilibus: sed complexio cholerica est dis
temperata: igitur. Item sicut dicit Gale. supra apho. Si-
mile est de etate complexione regione et tẽpore: sed in tem-
pore frigido nõ competit potus frigidus: ergo nec in cõple
xione ca. potus calidus: igitur. In cõtrariũ est ysaac innuẽs
vinũ administrari cholericis. Itez sicut dicit Ga. in tegni.
Natura oim operatrix: sed natura cholericis appetit vinuz
ergo medicus dz illud administrare cum sit minister nature
Itẽ dicit Ga. i tegni. q̃ genꝰ cõseruatiuũ fit p similia: sz vinũ
est cholericum ca. et siccũ: ergo conseruat cholericos: igitur.
¶ Queritur vtruz vinũ cõpetit pueris: videtur q̃ non: q: si
cut dicit phus. xviij. de aialibus: spasmus ex vino: vt pluri-
mum hz generari: sed in pueris multũ timendũ est de spas-
mo: q: cito et de facili eũ incurrunt spasmũ sicut dicit Auicẽ.
igitur. Item dicit Auicen. q̃ dare vinum pueris est addere
ignem igni: sed addere ignẽ igni in conseruatione sa. nõ cõ-
petit: igitur. Item vinũ virtutẽ aialem debilitat: naturalẽ
vero confortat: sed in pueris virtus aialis est debilis: igiť et
naturalis fortis. Item sicut dicit Aui. epilepsia est morbus
puerorũ: q̃d ergo hmõi morbũ pueris hz generare non com
petit: sed vt dicit Auicẽ. vinum epilepsiam gñat: igitur. In
contrariũ est ysaac dicens q̃ vinũ cõpetit oi etati. ¶ Que-
ritur vtrum vinũ cõpetat senibus: videtur q̃ sic: dicit Aris.
q̃ senes sunt tristes et auari: et hoc est q: sunt melancholici:
vnde in eis abundat melancholia: nec in eis sanguis clarifi
catur et depuratur: sed vinũ leticiã generat et largitatẽ: igi-
tur. Item dicit ysaac q̃ vinũ est caloris et spirituũ regene-
ratiuũ: q̃ cito in ea cõuertitur: sed senes calore indigent et
spiritibus: sed hec habent p vinũ: igitur. In contrariũ est
Ga. dicẽs q̃ vinũ virtutẽ aialem debilitat: sed in senibꝰ est
virtus aialis debilis: igitur. habent enĩ capita debilia. Itez
sm ysaac vinum in frigido stomacho acescit et acetũ infrigi-
dat: sed stomachus senũ est frigidus: igiť. ¶ Ad primuz re
spondetur q̃ sic. Sed nota q̃ vinũ administrať in corpore tẽ
perato aut distẽperato. si in tẽperato sic competit vinũ me-
diocre: nec nimis forte nec nimis debile sicut vinuz bonum
odoriferũ: vinosum: vnius anni aut duoꝝ annoꝝ. Si in lap
so et distemperato corpore: hoc est dupľr: aut lapsus est ad
caliditatẽ: hoc est dupľr: aut accidẽtaliter aut naturaľr. Si
primo mõ sicut in febricitantibus: tũc non cõpetit vinũ. Si
scdo modo sic competit vinum debile aquosum nouuz: aut
vnius anni: q̃m tale vinum: etsi sit calidus: est tñ frigidum
respectu cõplexiõis cholerice: q̃m cõplexio cholerica est ca.
in scdo gradu: et sic. vinum vero potatum in primo: et sic in
debita quantitate sumptũ non intendit suam caliditatem.
Si vero sit lapsus ad frigidũ: tunc cõpetit bonũ. vinum for-
te clarũ: odoriferũ: antiquum quattuor: aut quinq̃ annoꝝ.
Ad argumẽtũ pmũ dicẽdũ est q̃ illud est verũ de sibi i pfecto
sz nõ de sibi in latitudie forme remisso sicut ca. i primo et cal.
in scdo cõuenit in forma: sz nõ in pfecto: q: tale sibe in pfecto
bene facit suũ sibe furere. Uel dicẽdũ q̃ simile in effectu be-
ne facit furere: et p hoc soluitur scdm: q: q̃uis cholericus sit
lapsus: tñ iuuatur p ca. in primo gradu. Ad aliud dicendum
q̃ non est simile: q̃m cõplexio cõnaturalis est ei cuius est cõ
plexio: non sic vero tempus calidũ: et q̃d alicui est cõnatura
le nõ tãtũ grauat naturam: ideo cõplexio temporis plus cõ
trariatur humane nature q̃ cõplexio cõnaturalis existens
in eo. Ad aliud dubium respondeo aliquoꝝ est q̃ vinũ anti-
quum forte ca. et sic. in quarto gradu quattuor annoꝝ: aut
quinq̃ non competit pueris: q: tale spasmum et epilepsiam in
ducit. Sed vinũ aquosum debile ca. in primo gradu cõpe-
tit: et tale non inducit hmõi morbos. Alii dicũt q̃ etas pue-
ritie duo continet septẽnia: vnde dicunt q̃ in primo septen-
nio non cõpetit vinum: q: vinum neruos pcutit et ad eos pe
netrat eos ibibendo: q̃s cũ debiles et molles reperit: plus
remollit et debilitat: q̃m in eis remanet indigestũ cũ virtus
in talibus neruis debilis sit: et sic in tali etate non competit
pcohibet enĩ augmẽtationẽ: et corporis inducit desiccationẽ
q: ppter tale vinũ mẽbra nõ nutriuntur vt deberent: et sic
loquitur Aristo. et Auic. q̃ in pueris inducit et spasmũ et epi
lepsiã. Sz in scdo septẽnio põt cõpetere: q: virtus animalis
est tunc fortior: et naturalis potẽs vinũ digerere: et sic loqui
tur ysaac. vñ cũ dicit q̃ cõpetit oi etati: ibi sit distributio p
gñibus singuloꝝ: siue p speciebus et nõ p singulis generũ.
Ad aliud dicendũ q̃ in senibus duo sunt cõsideranda. s. vir-
tus aialis et naturalis: et q: a vino resoluuntur fumi multi
indigesti caput ascẽdentes: et in naturã aquã se cõuertẽn-
tes multas passiones inducere potentes: sicut reumatism ̃
scothomias vertiginẽ litargiã epilepsiam: paralysim: et plu-
res alios morbos: et sic habẽdo aspectũ ad virtutẽ aialẽ nõ
competit. Sed ad virtutem naturalem cõsiderando q̃ est de
bilis: et hec est q̃ dz totum corpus regere: et indiget fortifica
tione: et vinum eam fortificat: spiritum et calorem naturalẽ
augmentat et reparat: quãtũ ad hanc dicunt vinũ cõpetere.
Sed ista solutio lz verũ ptendat tñ nõ instruit: q: tũc nescie
mus q̃d debeamus facere: q: docet administrare et non ad-
ministrare: ideo dicendũ est simpľr: q̃ vinũ cõpetit senibus
q̃m magis est necessariũ vitã conseruare q̃ aialem sanaz te
nere. Unde dicendũ q̃ cõpetit: q: virtutẽ naturalẽ cõfortat
Et si arguaľ q̃ nocet virtuti aiali sua euaporatione: dicẽdũ
q̃ remedia bene possunt cõtra suã euaporationez fieri: sicut
si post vinũ bibatur modicum de aqua: aut comedantur ne
bule: que morantes supra stomachum: aut in ore stomachi
nubes non pmittunt fumũ ascendere. Sed sic nõ põt virtu
ti aiali fieri remedia ipa deficiente: ideo maius bonũ fit in
confortando virtutem naturalem q̃ fiat malum aialem de-
bilitando. Ad argumentum dicendum q̃ si vinum assuma-
tur in quantitate debita non acescit. ideo cauere debent se
nes a nimia vini potatione. ¶ Queritur vtrum vinum cõ-
petat in paralysi: videtur q̃ sic: sm Ga. in tegni. omnis cura

sit p contrariũ: sed paralysis est morbus fri. ⁊ hu. qz de materia phlegmatica fit: vt dicit Auic. sed vinũ est ca. ⁊ sic. igitur. Item dicit Ga. in de simplici medicina: q̃ q̃ cõpetunt extra emplastrata cõpetunt intra administrata: sed vinũ extra supra neruos applicatũ ipsos desiccat: ⁊ a materia humida curat: igitur ⁊ intra. In cõtrarium est Aui. ras. ⁊ oẽs alij: ⁊ precipue Auic. q̃ phibet vinum administrari in paralysi ante. xx. dies: sed post decet administrari. ¶ Queritur ideo quare cõpetit post. xx. dies ⁊ non ante. ¶ Querit̃ etiã quare vinũ exterius administratum neruos cõfortat: ⁊ interius debilitat. ¶ Queritur p quã viam vinũ reuocat a sincopi. ¶ Querit̃ quas egritudines vinũ habeat gñare. Et videtur q cholericas: qr sicut dicit haly simile ex simili gñatur: igitur. Item fm oẽs doctores ex rebus frigidis generantur egritudines frigide: ⁊ ex ca. calide: sicut ex pipe allijs q̃ cũ vinuz sit ca. generabit ca. egri. In õiũ est ysaac ⁊ Auic. ⁊ oẽs alij. ¶ Ad primũ dubiũ q vinum non cõpetit nisi post xx. dies. qr tunc materia est fixa ⁊ non est plus in fluxu: sz iaz illa materia q̃ morbũ facit ⁊ dz facere est iam fixa in membro ⁊ permanens: ⁊ qr vinum ca. est confortat virtutẽ ⁊ mẽbrũ ⁊ potenti⁹ redditur in expellendo materiã. Itẽ vinuz penetrat ad neruos lingue: ⁊ sic poros aperit rõne cuius virtus est potentior expellere. Item rõne sue cõplexionis materiã consumit ⁊ diuidit. Sz nota q cõpetit vinũ paucũ grossuz ⁊ aromaticũ. Grossum vero vt p sui grossicie in mẽbris possit immorari: ⁊ suũ effectũ inducere: qr si esset subtile stati penetraret ⁊ non tantũ ageret. ⁊ dz esse paucũ: qr supra multũ non esset virtus potẽs illud debite regere: ⁊ pp̃ter sui multitudinem membrum plus remolliret: ⁊ sic morbũ augmẽtaret. ⁊ debet esse aromaticum vt virtutem naturalem membri confortet. Sed in principio paralysis non competit: qr ratione sue apertionis faceret humores magis ad neruos lingue fluere: ⁊ sic morbũ augmentaret. ⁊ adhuc faceret q materia fluxa ad membra inde plus imbiberetur: ideo nõ cõpetit an. xx. diẽ: cum materia etiam sit adhuc in fluxu. Ad primum dicendũ q cura fit p contrarium. ⁊ loquitur principaliter de contrario in effectu: lz fiat in forma quandoq: ⁊ qr vinum non est in principio morbi contrariũ in effectu lz sit in forma: igitur non competit. Ad aliud argumentũ dẽ q illud est verũ: si operatio exterior et interior sit vniformis: sed vinum exterius desiccat ⁊ non cõuertitur in substantiam: interius vero agit per cõplexionem ⁊ substantiam: q̃ quãdoq in phlegma conuertitur. Ad aliud dicendũ q cerebrum est dignissimum in virtute aiali ⁊ paupirrimũ in naturali siue debilissimum: vnde natura sagax fm q attribuit aliquid vni membro debilitat aliquid in alio: sicut habẽtes bonas alas aues non habent pedes bonos aut econuerso. Ideo virtus naturalis cerebri debilis est non potens expellere fumos vini nociuos ad aliud membrum: faciendo tñ quod põt expellit ad neruos colligatos cum cerebro q̃ sunt organũ virtutis aialis sensitiue ⁊ motiue: ⁊ sic nerui p̃pter illud debilitantur: ⁊ p istam viam virtutem aialem debilitat. Sed naturalem confortat: qr virtus naturalis operatur p calorem naturalem ⁊ spiritum: ⁊ qr vinum addit in ista duo debito modo datum virtutem naturalem confortat: qr subtilis est substãtie: ideo cito digeritur ⁊ conuertitur in spiritum ⁊ calorem. Et per hoc patet solutio ad aliud dubium de sincope que fit ex retractione spirituum: ⁊ caloris naturalis a membris remotis a corde ad cor: que membra remota: qr sunt depauperata spiritibus: ideo fit sincopis: sed qr vinum cito conuertitur in spiritus ⁊ calorem naturalem: ideo cito recreantur spiritus: ⁊ p membra mandantur: igitur fit releuatio a sincopi. Ad aliud dicendum q vt plurimum generat egritudines phlegmaticas fm omnes doctores: ⁊ hoc qr vinum multum allicit gustum: ⁊ propter gustum in magna quantitate attrahitur ⁊ assumitur: quod in multa quantitate receptum non potest digeri: ideo remanens indigestuz in chimos crudos conuertitur ⁊ phlegmaticos: vnde quantũ est de natura sua ⁊ complexione haberet ca. egritudines generare. ¶ Queritur cuius complexionis sit vinum: videt̃ q frigide: qr dicit Ga. que cito in ignem conuertuntur ⁊ ignẽ inflammãt ca. sunt: sed vinum ignem extinguit: igitur est frigi. Item dicit Arist. in scd̃o de anima. q esuries est appetitus ca. ⁊ sicci: sitis aũt fri. ⁊ hu. sed sitis est respectu vini: et vinum est eius obiectum: ergo vinũ est fri. ⁊ hu. Item simile ex simili gñatur: sed ex vino generantur egritudines frigide: igitur est fri. Item Aristo. quarto metheo: q que coagulantur a frigido dissoluuntur a calido ⁊ econtra: sed aque species coagulantur a frigido: ⁊ vinum a frigido coagulat̃ ergo est aqua vel aque species: sz si sic est fri. ⁊ hu. igit̃. In contrarium est ysaac ⁊ omnes auctores ponentes vinũ ca. ⁊ sic. Item dicit Gal. in de simplici medicina. q aqua facilime attrahitur ad naturam cuiuslibet sibi admixti: sed in vino administrantur partes aquose cum vinosis: que vinose sunt ca. ⁊ aquose frigide: sz caliditas est fortior: attamen ergo trahet aliam ad sui naturam: ⁊ sic vinose trahunt aquosas ad earum naturam: igitur. Item Aristo. in topicis dicit q vinum est aqua putrefacta in vite: ⁊ hoc sub auctoritate empedoclis: sed dicit Arist. quarto metheo: q putrefactio fit a calido: ergo vinum fit a calido: igitur ⁊c. ¶ Queritur vtrum vinum album sit cali. Et videtur q sit frigidũ: dicit ysaac q vinum album est insipidum: sed sapor insipidus frigiditati attestatur: ergo vinum albũ est frigi. Item dicit Constantinus q vinum album in suis operationibus est fri. sed dicit Ga. q vnũquodq dicit̃ tale vel tale ab operatione quã habet inducere: igitur. In contrariũ est ysaac ⁊ alij doctores. Ad primum dicitur q vinum est ca. ⁊ sic. primo a pte sue originis: qr vitis ex qua extrahitur vinũ est ca. ⁊ sic. ex parte cõplexionis fluentis: qz lz sit frigida ex parte cõplexionis radicalis: sed qr non fit vini generatio nisi a complexione fluente pro maiori parte: igitur. Et q vitis sit cali. et sic. patet: qr fortissime est attractiue: ⁊ hoc patet qr fructũ multum affert: attractio vero fit per ca. ⁊ sic. igitur. Secũda causa est ex parte aeris continentis humiditatem eius accidentalem: ⁊ partes aquosas consumentem ⁊ vinosas relinquentem: ⁊ eas acuẽtem ⁊ fortificãtem propter partiũ aquosarum consumptionem. Ad argumentum dicendum q vinum extinguit ignem per aspectum ⁊ a tota specie: ⁊ non p ca. ⁊ sic. Aut dic q sua actuali frigiditate eum extinguit. Ad aliud verũ fri. ⁊ hu. actu cuiusmodi est vinũ: sõ nõ valet: qr ponitur ca. ⁊ sic. essentialiter. Vel dicendũ q appetitur ratione sue compositionis siue substantie: que proprietatẽ habet sitim extinguendi seu sedandi. ⁊ non ratione sue cõplexionis ca. ⁊ sic. Ad aliud dicendum q effectiue ⁊ ratione sue quantitatis hoc facit: ⁊ non ratione complexionis. Ad aliud dicendum q vinum debile aquosum coagulatur a frigido: qr in tali plures sunt partes aquose q̃ vinose: sed ratione vinosarum partium non fit coagulatio: ⁊ sic totum dẽ calidum remissiuz. Ad aliud de vino albo dico q est ca. Ad argumentum dicendũ est q intelligit ysaac de vino debili aquoso: qr tale est insipidum. Ad argumentum Constantini dico q intelligit respectu vini rubei ⁊ non simpliciter: ⁊ sic dicit verum.

¶ De vino rubeo.

Vinum vero rubeum necesse est dulcẽ vel ponticum habere saporem: ⁊ liquorẽ inter grossum ⁊ subtilem mediocrem: odor enim eius sit inter odoriferum ⁊ grauem virtusq eius fortiuicina est vino: proinde mediocre est inter leuitatem rufi ⁊ grossitatem nigri: hac de cã ad nutriendum ceteris est temperatiue: ⁊ mutatur in sanguinem facilius propter similitudinem quam hz cũ eo in liquore: colore ⁊ sapore. Post hoc nigrũ dulcem habens saporẽ etiã conuertitur in sanguinẽ sz tñ sanguis quẽ gñat: turbidus est et grossus melãcholico ptinẽs humori: pterea querit̃ si sanguis vinũ rubeũ subtile ⁊ clarũ: qr pp̃ter sui liquoris subtilitatem: necesse est vt moretur ad coquendum: vt ingrossescat ⁊ in sanguinẽ mutetur: sed tamen sanguis ex eo generatus subtilior est ⁊ leuior: atq laudabi-

lior. vij. Ga. Vinū inquit lucens clarū ⁊ rubeū mediocre est inter roseū ⁊ subtile: ⁊ nigrum grossum ⁊ dulce: ꝓpter hoc non adeo grossos generat humores sicut nigrū: nec subtilat eos vt albū: quod cum fuerit forte ⁊ odoriferum: necesse est fumus eius sit subtilis citoq; ad caput ascendens: Caueant ergo illud quorum capita vel corpora sunt debilia. ¶ Dulce vero ⁊ rubeū multū iuuat infirma diu hūtes pectora ⁊ pulmonem: maxime quos necesse est mundificari cū sputis: ⁊ quibus sputū est durū ⁊ viscosum: hmōi enim sputū necesse est primo expelli cū re mediocriter calefaciēte: deinde humectatiua: postea subtiliatiua ⁊ mūdificatiua: ne humores duri ⁊ viscosi repugnādo virtuti nō obediant expulsiue: sed potius generēt grossam ⁊ durā tussim: ⁊ ꝑ eā venarū pectoris fiat crepatura: pinde si cum vino dulci ⁊ rubeo res fuerit mixta pectoris purgatiua: perfecta ⁊ optima medicina erit eidē passioni. ¶ Vinum vero roseum de vuis rubeis: ⁊ palmeum de citrinis: ⁊ hmōi sunt mediocria inter citrinū ⁊ glaucū: subtile ⁊ album: idcirco ad cōparationē eorū sunt nutribiliora ⁊ in sanguinem cōuertibiliora. Roseū tñ facilius palmeo in sanguinē mutatur: ꝓpter suū calorem sanguini vicinantē: que q; nunq̄ inueniri possunt: nisi clara in colore ⁊ odorifera in odore: necessario caput leuiter petūt: cerebro tñ ⁊ suis pelliculis non sunt nocētia ꝓpter eorū leuitatem: quare facile quis ex eis inebriatur: ⁊ leuissime exinde curatur. ¶ Vinū aūt aureū ⁊ rufum: q; mediocris sunt tēporis tēperata sunt: in scdo gradu calida: cū aūt sunt vetusta dīatur eis in tertio gra. calor. Suntq; eorū sapores acuti: ⁊ liquores clari ⁊ subtiles aromaticū hūtes odorē: citoq; caput petūt ⁊ implēt cerebrū de calido ⁊ pūgitiuo fumo: pellicul' etiā cerebri oibusq; neruis nocent: ideo si hmōi vina dētur eis qui naturaliter vel accidētaliter sunt cholerici: aut tristibus vel laborantibus vel ieiunātibꝰ: nō modicū inferunt nocumentū: q; corpora eorū calefaciūt: ⁊ ad febrem ea cōmouent: dolorē capitis gñant ꝓpter nocumentum: qd̄ cerebro neruisq; faciunt: maxime si estiuum fuerit tempus: regioq; calida. Sz tñ non debemus arbitrari vt nocumentū faciāt ex mali sanguinis generatione: sed ꝓpter calorē: q; calefaciunt ⁊ desiccant eorū corpora q̄ necesse est infrigidari ⁊ humectari. Aliqñ tñ hec vina dolores capitis de grossis humoribus in stomacho placant: q; dissoluūt ⁊ attenuant ⁊ expellunt humores qui sunt cā doloris. Propter hoc si donentur humidas habentibus cōplexiones naturaliter siue accidentaliter: vel q̄ delectationem ⁊ requiem amauerint: siue eis data fuerint: quorū corpora multitudine grossorū humorum sunt accumulata: tempus etiam sit hyemale: regioq; frigida: iuuamentum optimum erit: q; humores inaniunt: venas ⁊ vasa corporis ab omni mūdificāt putredine cum vrina ⁊ sudore. Ga. bonum est inqt venas plenas habentibus grossorum humorū calorē ꝑtinentium dari vinum subtile ⁊ album: aut subalbidum vel roseum: aut palmeum mediocre tempus habentia: verūtamen si humores sunt grossi ⁊ frigidi: bonum est vinum citrinum ⁊ rufum: que sunt mediocris temporis: necnon roseum ⁊ palmeum cum sunt vetusta.

¶ De vino temperate sumpto.

Vinum vniuersalr̄ tēperate bibitum s̄m etatem: tempus: regionem: cōsuetudinē atq; naturā: ⁊ quantū natura ferre valebit: sanguinem laudabilem augmentabit propter sui naturam: liquorem ⁊ colorem sanguini similātem bonum saporem cibis ⁊ potibus prestat: ciboq; desiderium excitat: libidinem ⁊ coitum irritat: q; vitalis ⁊ animalis virtus per illud confortātur: ⁊ naturalis que est in toto corpore: temperat vigorem: ⁊ fortitudinem suscipit: stomachum adiuuat ad cibū appetēdum: retinendum: ad digerendū: ⁊ ad feces expellendas: cōpositiones etiam cōplexionum aīe ⁊ corporis cum sui odore ⁊ mundificatione regit ⁊ corroborat: qd̄ testatur eius actio: que palā videtur: nam cōspicimus illud tollere tristiciam anime: puocare leticiā ⁊ mutat viciam nature aīe in virtutem: vertit eñ eā ab impietate ad pietatem: ab auaricia in largitatem a superbia in humilitatem: a pigricia in solicitudinē de timore in audaciam: mentis etiam debilitatem ⁊ taciturnitatem ⁊ ignauiam in astutiam facundiā ⁊ ingenium. Rufus testatur persas ⁊ helenes semp vino vti volentes disputare: vel cū alio ratiocinari: seu consilium dare ad regendam rēpublicam: ⁊ cognoscebant q; vinum est mentis confortatiuum: ⁊ rectitudinis ⁊ veritatis demonstratiuum: Medici tamen eo vtebantur cum volebant versus cōponere: seu ludere cum instrumentis musice arti pertinentibus: q; experimento inueniebant mentē eorū acui vino: ⁊ rōnem augmentari: eam etiā de potestate in actum ꝑduci: hoc vero fit cum prout oportet: bibitur. Sed si vsq; ad ebrietatem bibitum fuerit: generabit predictis cōtraria: q; ebrietas rationalis aīe lumen extinguit: ⁊ bestialem ⁊ irrationabilem vim confortat. vñ ꝑmanet corpus velut nauis stās i mari absq; gubernatoribus: ⁊ militia indigens ductore: ꝓpter hoc sanet rei nō annuende: ⁊ laudat qd̄ illaudandū est: immo q̄ diximus sapientibus facit. Sed stultis ⁊ malignis cū ebrietas generatur: in primordio facit eos multa ⁊ irrationabilia loqui cū furore: ira: atq; superbia: ⁊ mouet eos de loco ad locum: ⁊ tandē incidunt in adulteria: furta: homicidia ⁊ cetera vitia. Ideoq; volentes familiā custodire: oportet vt se a vino custodiant: nisi s̄m q̄ expedit eorū nature. Sed tamē valet s̄m medicinam. Est enim competens oibus sana habentibus corpora: sanitatem cuiꝰ custodit. De eo tamen vino dicimus qd̄ de vite est: ⁊ qd̄ mediocris tēporis est. i. a duobus annis vsq; ad quattuor: cuius color inter rubeum ⁊ citrinum mediocris est: odorq; aromaticus. ¶ Post hoc vinum coctum est bonū calidiꝰ tñ ⁊ grossiꝰ: multūq; nutriēs ⁊ difficile ad penetrādū: tarde facit ebrietatē: q̄ si fuerit diu durabit

¶ De vino de sapa.

Sapa grossior ē ⁊ durior: in stomacho inflatiua: q̄ si digeratur multū dat nutrimētū ⁊ est congrua patientibꝰ in pectore ⁊ pulmone: ⁊ vulneratis in renibus: ⁊ vesica

est enim mundificatiua ⁊ consolidatiua. ¶ Sunt ⁊ alii potus non de vitibus: sicut de melle ⁊ vuis passis: vel ficubus: dactylis ⁊ silibus. Vinuz de melle inflatiuum est: ventositatis generatiuum: epatis ⁊ etiā splenis oppilatiuum. Vinum de vuis passis cōfortat stomachum sua ponticitate. Vinū de ficubus inflat: ventrem dissoluit: et malos humores generat phlegmatico humori pertinentes. Vinuz de dactylis melancholicos creat humores: mentē peruertit: dure digeritur: oppilat splenez ⁊ epar. Vina de frumento ⁊ ordeo sunt inacceptabilia ⁊ īdigestibilia: malos humores ⁊ fumos generantia: constipant epar ⁊ splenem ⁊ lapidem in renibus creant.

¶ Finitur tertius.

¶ Superius auctor determinauit de virtute vini a parte coloris albi ⁊ nigri qui sunt colores extremi. In ista parte determinat de virtute vini ex parte mediorū colorū. Et primo determinat de vino rubeo: deinde de roseo: ibi. Vinuz vero roseū. ¶ Queritur qđ vinum sit calidius aut album aut rubeū. Videtur ꝙ album: albedo attestatur fortiori ⁊ vlteriori digestioni: sed quod magis digestuz est calidius est: igitur. Nam digestio scđa ꝓcedit rubificādo: ⁊ tertia dealbando. In contrariū est ysaac ⁊ oēs auctores. ¶ Queritur qđ vinuz sit calidius: aut nouū: aut antiquū: videtur ꝙ antiquū sit frigidius: q: tractu tēꝑis fit acetosum: sed acetū est frigi. igitur. Item oē viuens est frigidius in vltimis etatibus ꝙ primis: igitur ⁊ vinū sic. Ad primū dico ꝙ rubeū est cal. ꝯ. Ad argumentum dico ꝙ duplex est albedo: qdam ꝗ generatur ꝑ calorē: scꝫ vlteriorē scꝫ vltimatiuū: ⁊ talis attestatur calori fortiori. Et alia albedo proueniens ex parte materie: ex qua res est: ⁊ sic albedo est in chilo ⁊ in vino albo. Ad aliud dicēdū ꝙ vinum posset ad tantā etatem ꝑuenire ꝙ tota virtus eius exhalaret. sed vinum etatis. vij. annorū melius est ⁊ fortius nouo. Et cuz obijcis de aceto: dicēdū ꝙ est ꝓpter excellentiam sue caliditatis: ⁊ nō ꝑ naturam frigiditatis vt obijcis. Nam sicut aīal vsqꝫ ad mediū iuuentutis acuitur in caliditate: sic ⁊ vinum aquosarū partiū consumptione: sed tñ ad tantā etatem scꝫ vltra. viij. aūt plures annos posset deuenire: ꝙ exhalaretur calor eiꝰ sicut in senibꝰ sit. ¶ Queritur qđ est dulcius ⁊ qđ est grossius: aut vinum albuz: aut rubeum. Et vtrū vinū album ꝓuocet vrinam. Videtur ꝙ alba sunt dulcio: q: vina noua in sui nouitate manentia sunt dulciora ꝙ antiquata: sed in sui nouitate sunt alba respectu sui ipsius in alio tēpore: igitur. Item sm Aristo. digestio ꝓcedit dulcorando: sed alba sunt magis digesta: q: albedo attestatur maiori digestioni: igitur. In contrarius est auctor: iste ponens vinū rubeū dulcius. Item sapor dulcis cum sit ca. ⁊ hu. fundatur in substantia grossa: sed vinum rubeum est grossioris substantie ꝙ album: igitur. ¶ Queritur igitur qđ est grossius vel album vel rubeum. Et videtur ꝙ album: q: generatur a frigido respectu rubei: sꝫ fri. est ingrossare ⁊ restringere: igitur album est rubeo grossius. Itē rei subtilis est magis penetrare: sed vina rubea sunt penetrabiliora: ergo subtiliora. ¶ Ad primū dubium dico ꝙ vina rubea sunt dulciora: q: oīa vina sunt ex ꝑtibus aquosis ⁊ vinosis cōposita: ⁊ q: in vino albo ꝑ pluribus partibus dn̄atur aquositas respectu partiū vinosarū: in rubeo ecōuerso: aq̄ aūt est insipida: ergo vinum albū cū sit magis aquosum minus est dulce: q: partes vinose sunt dulces ꝗ plus abūdant in vino rubeo. Ad argumentū dicendū ꝙ ista ꝯparatio sit in eadē specie: ⁊ dꝫ fieri in diuersis speciebus: q: aliter est de vinis diuersis in specie sicut de albo ⁊ rubeo: ⁊ aliter de eodē scꝫ vino respectu sui ipsiꝰ in diuersis etatibus. Ad aliud ꝙ albedo attestatur digestiōi: dicēdū ꝙ albedo data ab agēte q̄n̄ꝫ daꝫ a calido: qn̄qꝫ a frigido. si a calido dulcior est tūc: si a frigido non est vinum. Alio modo datur a materia. Si aūt data fuerit a materia nō attestatur maiori digestiōi ⁊ q: sic daꝫ vino albo scꝫ a frigido: igitur. Ad aliud dubiū dꝫ ꝙ rubeum est grossius: q: plus hꝫ de cōmixtione partium vinosarū: quarū est ingrossare ꝙ aquosarū: ⁊ etiā plus ⁊ melius sunt digesta. Ad argumentum dꝫ ꝙ grossicies ⁊ subtilitas: vno modo sumuntur sm ꝙ causantur a calido vel frigido ⁊ sic alba grossiora. Alio modo ꝓut resultant a cōmixtione: ⁊ hoc modo vina alba sunt subtiliora: ⁊ sic loquitur auctor. Ad aliud dicendū ꝙ subtile est duplex: vno mō in actione: ⁊ sic vinum ru. Alio mō in substantia ⁊ passione: ⁊ sic rubeum est grossioris substantie. ¶ Queritur vtrū vina dulcia deoppilant: videtur ꝙ non: q: dulcedo fundatur in grossa substantia: ⁊ oē dulce oppilat: ratione etiā sue attractionis igitur. Itē dicit iste auctor: ꝙ deoppilant membra spūalia ⁊ oppilant nutritiua: ergo est ꝯtradictio. Item dicit auctor ꝙ vinum album non est eū substātia grossa: aliꝰ dicit ꝙ est reperibile vinū album grossum: ⁊ sic est sibi ꝯtrarius. Ad primum dicendum ꝙ vina dulcia sunt spūalium mēbrorū deoppilatiua ⁊ oppilatiua nutritiuorū: q: hmōi vina sunt dulcia in magna quantitate attrahuntur a membris nutritiuis: ꝗ habent venas in principio amplas ⁊ in fine strictas: ideo cū sint grosse substantie hmōi vina nō possunt exire: ⁊ sic oppilant. Item ad membra nutritiua veniunt antequā alterētur multū: sed totū ecōuerso est de membris spiritualibꝰ: ideo ⁊c. Ad aliud dicēdum ꝙ duplex est albedo. vna perspicua ⁊ clara interminata: ⁊ talis est in vino albo ⁊ non fundatur in grossa substantia: ⁊ de tali loquitur hic auctor. Alia est non perspicua ⁊ terminata: ⁊ talis pōt eē in grossa substantia: ⁊ de tali aliꝰ loquitur auctor. ¶ Queritur vtrum vinum albuz aquosum habeat vrinam prouocare ꝓut dicit auctor: videtur ꝙ nō: q: sm Ga. calida ꝓuocant vrinam: sed vina aquosa sunt frigida: igitur. Itēz ꝓuocantia vrinam habent vias vrinales penetrare: sed vinum album est nō potens penetrare: q: est obtuse substantie cum sit aquosum: igitur. ¶ Queritur ulterius in qua regiōe citius corrumpunꝰ vina: videtur ꝙ in calida regione. sm Ga. sicut est de etate: tempore ⁊ complexione: sed vinum citius corrumpitur in tpe ca. igitur sic et in regione ca. Itē sm Arist. senium citius accidit hoībus in ca. regione ꝙ frigida: ⁊ sic mors: q: seniū est mors: ⁊ sic citiꝰ veniunt ad corruptionē. Contrariū pꝫ ad sensum: q: in regione ca. de difficili acescunt: ⁊ sic non corrumpunꝰ. Itē vina debilia vbi sunt cito corrumpuntur: fortia vero non: sꝫ in regione calida sunt fortia vina: igitur. Ad primum dicitur ꝙ vina aquosa ꝓuocant vrinam: q: abundant in partibus aquosis: aqua aūt non nutrit: ideo ille partes aquose citius cedunt in superfluitatem que est vrina: ecōuerso est de vino vinoso qđ cedit in nutrimentū: ideo paucū in superfluitatē conuertitur: vnde vinū aquosum non ꝓuocat vrinam rōne sue cōplexionis: sed substātie sue multe. Ad aliud dꝫ ꝙ sine dubio si vinum debile esset in calida regione: citius corrumperetur ꝙ in frigida: vnde vinū forte rōne cōplexionis proprie non cito corrūpitur: tñ rōne calide cōplexiōis regiōis sic citius corrumperetur. ¶ Queritur vtrum vinum percutiat mentem vt dicit auctor: videtur ꝙ non: q: curat lesionem mentis: vt pꝫ in amore hereos: igitur. Oppositū dicit auctor: eo. Dicēdūz ꝙ percutit mētem: q: est maxime vaporabile ad caput ⁊ turbat cerebrum: ⁊ sic inducit lesionem ⁊ virtutem ledit. Sed nota ꝙ virtus debilis est duplex. Vno modo ꝓpter debilitatem sui membri. ⁊ hanc debilitatē augmentat vinum. Alio mō est perditio ex defectu spirituū ⁊ eorū debilitate: ⁊ sic vinum curat: q: spiritus recreat: cōfortat ⁊ reformat. Ad aliud dicendum ꝙ nō curat simpliciter mentis lesiones: sed curat hoc modo: scꝫ q: facit in alio membro maiorem lesionem: ⁊ tunc non sentitur minor dolor: q: maior denigrat minorē dolorē sm hipp. Ad contrarietatē Galē. qui dicit ꝙ cōpetit: ⁊ ysaac ꝗ dicit ꝙ non: dicēdū ꝙ ysaac intelligit de vini administratione in pauca quantitate: ⁊ sic non competit vinum: ⁊ Ga. loquitur in magna quantitate ⁊ sic nō est contrarietas. ¶ Queritur quare vinum plus nocet lingue ꝙ ceteris membris. Respōdeo ꝙ lingua ꝯseruit gustui ⁊ loquele. In gustu scꝫ ꝑ humiditatē rōne humiditatis in radice lingue existentis: In loquela vero ꝑ sui motum: ⁊ q: ad motum eius facit neruus qui eis est remollitus nō est motui conueniens nec obediens debito modo: ad quā remollitionem facit potus vini: igitur. ¶ Queritur qđ hyems

magis ꝓlongare ꝛ conseruare: aut vinum aut aqua: videt ꝙ vinum nõ prolonget: q: abbreuiatio vite consistit in resolutione humidi naturalis a calore facta: sed vinum addit in hmõi resolutionem cum sit virtutis consumptiue: ꝛ augmẽtat calorem resoluentem hu. radicale: qð est pabulum ipius igitur abbreuiat vitam. Itẽ illud qð neruos pcutit ꝛ egritudines malas: vt epilepsiã ꝛ paralysim inducit: est abbreuiãs vitam: vinum est hmõi: sicut dicit Ras. igitur. Item aqua plus retardat consumptionẽ humidi radicalis ꝙ vinum: ergo magis conseruat vitam: nam aqua est hmõi respectu vini: vt dicit Ras. igitur. Ad oppositum: prolongatio vite cõsistit in confortatione caloris naturalis quãtitatiue qualitatiue ꝛ vtroqꝫ modo: sed vinũ vtroqꝫ modo calorem naturalem confortat: vt vult ysaac Ga. ꝛ alij doctores: ꝛ hoc non facit aq̃: igit. Scðo qð facili⁹ in sanguinem ꝛ calorẽ naturalẽ conuertitur: ꝛ magis augmentat vtrũqꝫ prolongat vitã: ꝙ quod non est hmõi: sed vinũ illud facit ꝛ non aqua: igitur Itẽ omne illud qð suscitat hoĩem a morte subita temporali magis conseruat vitã ꝛ ꝓlongat: ꝙ qð non est hmõi: sed vinum est hmõi: vt pꝫ in sincopi que est quedã mors: igitur Quarto mors acceleratur dupliciter. Uno modo per ꝯsumptionem humidi radicalis ꝛ caloris naturalis extinctionem Scðo modo ꝓpter multitudinem superfluitatum aggregatarum calorem naturalem suffocantium: ꝛ prima mors est naturalis: scða vero accidẽtalis: sed illud qð superfluitates nociuas consumit ꝛ expellit a corpore: ꝛ calorem naturalẽ conseruat ꝛ augmentat: magis ꝓlongat vitam ꝙ qð nõ est huiusmodi: sed vinum est hmõi sm Ras. igitur magis ꝙ aqua prolongat. Item p Rasim vinum retardat senectutem que est via in mortem: quod non fit per aquam: igitur Item sm Rasim. vinum confortat interiora membra que sunt radix conseruationis: eo ꝙ in ipsis consistit ꝛ fundatur vita: ergo vinum prolongat vitam magis ꝙ aqua ꝛc. quod concedimus: q: sanitatem conseruat ꝛ humiditates: ꝛ virtutes: ꝛ fortitudinem corporis augmentat si moderate sumatur. Ad primum argumentum in contrarium: dicendum ꝙ mors vel abbreuiatio vite accidit in comparatione ad calorem naturalem dupliciter. Primo ꝓpter consumptionẽ humiditatis substantialis. Scðo propter extinctionem caloris naturalis: sed vinum semper augmentat: ꝛ addit i quantitate hmõi substantialis humiditatis: ꝛ qualitate caloris naturalis: per que cõseruatur ꝛ prolongatur vita. Aqua vero extinguit calorem naturalem ꝛ virtutes corporis ꝛ operationes defecerat: ꝛ ideo per vinum vita conseruatur ꝛ prolongatur in sanis: per aquam vero abbreuiatur ꝛ destruit. Ad secundum dico ꝙ vinum dupliciter consideratur. Uno modo a parte sue virtutis: ꝛ sic conseruat calorem naturalẽ ꝛ fortitudinem virtutis corporis: ꝛ vitam prolongat. Alio modo consideratur a parte modi exhibitionis. ꝛ hoc dupliciter: vel quia non datur in quantitate debita: ꝛ in horis competentibus et sic de alijs conditionibus: ꝛ hoc modo inducit egritudines molestas vt obiectum est. Uel potest dari moderate ꝛ competenter: ꝛ tunc vitam ꝓlongat ꝛ cõseruat. Ad tertium dicendũ ꝙ aliquid conseruat humiditatẽ substantialem dupliciter. Uno modo ꝓpter sui conuersionẽ in sanguinem ꝛ calorem naturalem: ꝛ sic vinum conseruat humiditatem substantialem que est fundamentũ vite. Alio modo q: membra irrorat ꝛ humectat: ꝛ caloris excessum reprimit: non tamen conuertitur in naturam sanguinis ꝛ caloris naturalis: ꝛ sic aqua sm Rasim conseruat humiditatem substantialem: ne consumatur a calore excedente tẽperamentum: ꝛ sic obijcit.

¶ Finiuntur diete particulares ysaac cum commentarijs doctissimi viri Petri hispani.

¶ Sequitur liber vrinarum eiusdem: cum non modice frugis doctissimi viri Petri hispani commentarijs.

N latinis quidẽ libris nullũ auctorẽ inueni: q̃ de vrinis certã ꝛ autẽticam cognitionẽ dederit. Uñ ad arabicã linguã me diuerti: in qua quedã librũ in hmõi noticia admirãdũ repperi: quẽ ego Constantinus aphricanus mõtis cassinẽsis monachus: latine ligue ad trãsferendũ dare destinaui: vt de labore aĩe p̃miũ adipiscerer: ꝛ introducẽdis ad cognoscẽdũ vrinã ampliarem iter. ¶ Liber iste de antiquis collect⁹ ꝛ excerptus est auctoribus: p quẽ cognoscẽde vrine patent aditus: ꝛ etiã diuisiões ipsi⁹ ꝛ significationes. Fecit aũt eũ filius adoptiuus salomonis: ysaac in arabica lingua: ꝛ eũ diuisit in decẽ ꝑticulas. Prima est de vrine essentia. Scða quare vrina noctis aptiorem hꝫ significationẽ ꝙ diei. Tertia que quos morbos significat vrina. Quarta de iuuamento eius: ꝛ nocumento. Quinta de ipsius diuersitate in liquore ꝛ colore. Sexta: de liquore vrine. Septia: qualis vrina cũ subtilitate ꝛ claritate ꝯueniat: ꝛ qualis cũ turbiditate ꝛ grossitudie. Octaua: de vrine hypostasi ac sua diuisiõe atqꝫ significatione. Nona: que vrina cũ quali hypostasi cõueniat. Decima de vnaquaqꝫ vrina: ꝛ de hypostasi quid significet.

Sicut dicit Gale. in lib. interiorum particula. v. dicim⁹ cor eẽ fundamẽtũ: ꝛ q̃si fontẽ naturalis caloris: tñ triplex ẽ pncipiũ a q̃ egrediunt tres virtutes corporꝫ regitiue. Unaqꝫ eni actio ꝓpria hꝫ mẽbra q̃b⁹ ipa ꝑficit: pinde actiõe ipedimẽtũ q̃libꝫ hñte: necessario mẽbo cui⁹ est infirmat: sicut dicit Ga. in prima pticula iteriorꝫ. Cor eni vitalis caloris est fundamẽtũ: cerebrũ a quo sensus ꝛ mot⁹ oriunt: epar q̃ nutritiue virtutis est pncipiũ: sicut dicit Ga. in. v. interiorꝫ. Sꝫ mors semp imitat cõplexionẽ cordis. nã eo patiẽte oĩa cõpatiunt mẽbra: vñ mẽbra corpis actionẽ suã faciũt ꝓpter moderatã ꝓpriã cordis cõplexionẽ: sicꝫ actionẽ cerebri ablato suo moderamine: palã est auferri. idẽ ꝛ de epate intelligim⁹. Uerꝫ actionẽ cordis nõ necesse est auferri ablatis horꝫ tẽperamẽtis: sicut ꝯtingit aĩalib⁹ hyemis tpibus in foraminib⁹ accubẽtibus: cũ sensus ꝛ mot⁹ actualr nõ inueniant in eis: cibum etiã nõ accipiẽtibus: nõ necesse est mori quousqꝫ cor patiat cuiꝫ tẽperamẽtũ cõplexiõis cordis corrũpit: necessario perit aĩal. Et cũ ista mẽbra sint interiora: eorꝫ cognitio est p intellectũ ꝛ nõ p sensum. vñ dicit Ga. in lib. interiorꝫ. Intentio nostra in hoc lib. est agere de passionibus mẽbrorꝫ q̃ cognoscuntur intellectu ꝛ nõ sensu. ꝛ haly in cõmẽto supra tegni: vbi dicit illudmet verbum. Medicinalis scia sensum nõ trãscendit: mouet q̃stionẽ: sit medicinalis scia de mẽbris interioribus q̃ sensu apphẽdi nõ pñt: sꝫ solo intellectu. Et rñsio sua est ꝙ lꝫ mẽbra interiora non sint sensibilia: sua tñ signa sensibilia sunt. ꝛ similr lesiones. Sed in cognitionẽ cordis deuenim⁹ p pulsum: vñ dicit Aui. Pulsus est mot⁹ receptaculorꝫ spũs ex diastole ꝛ sistole cõposit⁹ ad regẽdũ spũm p aeris attractũ. Receptacula eĩ spũs sunt cor ꝛ arterie sicut habetis ab haly in cõmẽto supra tegni: vbi dicit ꝙ in corde generant due subc. Una aerea calida ꝛ humida. ꝛ calor naturalis: alia ignea calida ꝛ sicca subtilis sicut spirit⁹: ꝛ a corde p arterias delegant spũs ad oĩa mẽbra corporis viuificãda: spũs eni ꝛ calor currit cũ sanguine p arterias ad alia mẽbra corporis: sicut vult Aui. ꝛ alij auctores. ysaac vo dicit in lib. de elemẽtis. Per vitã meã iuro ꝙ p aliã viã currit sanguis in arteria ꝛ spũs: ꝛ in hoc ꝯdicit ysaac alijs auctorib⁹. ꝛ phlaretus in lib. pulsuũ. Pulsus est mot⁹ cordis ꝛ arteriarꝫ: qui sm sistolẽ ꝛ diastolẽ fit ad infrigidationẽ innati caloris ꝛ egestionẽ vel eiectionẽ fumosarꝫ supfluitatũ. In cognitionẽ aũt cerebri deuenim⁹ p magnitudinẽ capitis ꝛ figurã ꝛ capillorꝫ colorẽ. Sicut dicit Ga. i tegni: Paruũ eni caput

prauē dispōnis cerebri est signū. In cognitionē do epatis et mēbroꝝ scde digestiue deuenim⁹ p vrinā. superfluitas ei scde digestiue est vrina: sicut superfluitas pme est egestio: et sicut tertie sudor et hypostasis. Ūn dicit Aui. in primo: ꝙ vrina attestat principalr passionib⁹ epatis et venarū: et per ꝯns passionib⁹ alioꝝ mēbroꝝ. Sed dicit Auic. ꝙ vie significationis dispōnū vrine nō opꝫ credere nisi postꝗ debite ꝯditiōes fuerint obseruate. Opꝫ eni ꝙ vrina q̄ ꝯsiderat sit prima vrina q̄ in mane colligit: et nō pmaneat lōgo tpe: et nō sit in nocte reseruata: neqꝫ sit ille cui⁹ estꝫ aquā nō bibit: et ab eo nō comedit: et nō sit q̄ in cibo et potu rē tingentē accepit sicut croci aut cassi fistule: qm̄ vrinā tingēdo ad citrinitatē et rubedinē mutāt: et sicut olera q̄ tingēdo mutāt ad viriditatē: et almuri qd̄ ad nigredinē: et vinum qd̄ mutat vrinā sm̄ sui colorem neqꝫ sit ille q̄ exteriora sui re tingēte infecerit sicut alcanna: qm̄ cū aliq̄s ex ea tingit: forsitan ei⁹ vrina inficit: neqꝫ sit q̄ rē euacuantem humorē accepit: sicut cholerā aut phlegma neqꝫ se exercuit motib⁹ corporeis: aut opatiōib⁹: aut dispōnibus q̄ sunt extra cursuꝫ nature q̄ vrine colorē mutāt: sicut ieiuniū: aut vigilie: aut labor: aut ira: aut timor. Oīa eni hec vrinā tingūt sm̄ citrinitatē aut rubedinē. Et coit⁹ vrinā valde impinguat. Urina pterea colligēda est in vrinali magno qm̄ cū p̄s ei⁹ colligit: iudiciū impedit. Oportet etiā ꝙ vrina inspiciat in vase claro et mūdo sicut crystallino: aut vitreo: et in aere nō nimis obscuro: nec nimis luminoso: et si nimis sit luminosus man⁹ medij ꝑponat. Scias aūt ꝙ vrina hominis quāto plus approximat: tāto ei⁹ spissitudo plus augmētat vsꝫ versus. Ꝓpterea spissa magis homīs mixtura videtur: Nec alius liquor est cui talis regula det. Dicit etiā Auic. ꝙ significatiōes vrine ex. vij. reb⁹ sunt accepte: ex colore et liquore: ex turbulētia et claritate: ex hypostasi et quātitate: ex odore: et ex spuma: et quidā addūt sapore: Sed nos abijcimus Differt aūt vrina grossa et turbida: sicut dicit Auicen. et similr subtilis et clara: qm̄ plerūqꝫ est subā grossa et clara: sicut albumē oui et oleū: et plerūqꝫ est subtilis et turbida: sicut aq̄ turbida. Iste aūt ꝯditiōes sunt q̄s ponit Aui. de iudicio vrine: q̄s egidius innuit p quattuor vsus. Quale quid: aut q̄d in hoc quantū quesito vbi qn̄. Etas: natura: sexus: labor: ira dieta Cura famen: motus: lauacrū: cibus: vnctio: potus. Debent artifici certa rōne notari. Per iā dicta p3 ꝙ cognitio oīum mēbroꝝ est p sensum. Si eni mēbroꝝ interioꝝ signa sūt sensibilia: vt dicit haly: multomagis exterioꝝ, q: dicit phs in li. de sensu et sensato: visus inter oēs sensus plures nobis reꝝ differētias ondit. et Cōstātin⁹ in li. de oculis dicit. visus inter oēs sensus est discretissimus: ꝓpter hoc medicinalis ꝯsideratio q̄ testante haly sensum nō transcēdit: pcipue d3 attendere obiectū certioris sensus et discretiōis. s. visibile: et maxime illud visibile ad qd̄ potīus sm̄ qūlibet ptē penetrare cuiusmodi est vrina. Et ꝓpter eas pdictas ysaac videns necessitatē et vtilitatē scie vrinarū: cōposuit libꝝ istū quem habem⁹ p manib⁹ exponendū. Per hoc p3 q̄ sit cā materialis hui⁹ libri: qm̄ vrina. Cā finalis est duplex: finis ꝓpinqu⁹ et remotus. finis ꝓpinquus est cognitio significationū vrine. finis remot⁹ ē duplex: q̄dā finis remot⁹: et remotissimus. remotus vt cognita significationib⁹ vrine: cognoscam⁹ sanitatē: egritudinē et neutralitatē: et vt vult Aui. sciamus cōseruare sanitatē: et curare egritudinē. Finis remotissim⁹ est vt sanitate seruata: bonas faciam⁹ operationes: p quas felicitatē acq̄ram⁹. Cā efficiēs est triplex: efficiēs cōpilans sicut ysaac filius salomonis adoptiu⁹: vt cōpilaret sibi ꝑle spūales libros et vrinarū: et alios libros qui nōdū erāt apud salomonē. Cā efficiens declarās est Cōstātin⁹ cassinēsis monach⁹ q̄ trāstulit istū librū ab arabica lingua in latinā. Causa formalis sicut alioꝝ est duplex: forma tractādi et forma tractat⁹. Forma tractandi est modus agēdi q̄ est diffinitiuus: diuisiuus. Forma tractatus est diuisio libri in capl'a: et capl'oꝝ in partes. Supponitur aūt medicinali phie: et per ꝯsequēs naturali. Titulus talis est: Incipiūt vrine ysaac. vel sm̄ quosdam. Incipit liber vrinarū ysaac. Iste liber diuiditur in pemium et executionem siue tractatuꝫ: pemium aufert ignorantiā nominationis: tractatus vero ignorantiaꝫ dispositionis. Item ꝓhemiū tangit personam translatoris: tractatus vero psonam auctoris. tractatus hic incipit. Urina est colamentū. Prohemiū spectat ad p̄sentem lectionē: et diuiditur in quattuor: q: ibi facit quattuor. Primo enīꝫ reddit cām quare istū librū transtulit. Scdo tangit vtilitatē huius libri. ibi. Liber iste de antiquis. Tertio tāgit causam efficientem ibi: Fecit aūt in arabica lingua. Quarto et vltimo tāgit diuisionē hui⁹ libri ibi. Et eū diuisit in decē pticulas. Hec est diuisio et sētia lectionis in generali.

¶ Hic restāt duo principalr inq̄renda. Primū est de quibusdam suppositis in narratione pcedenti. Scdm̄ est de pertinētibus ad introitū huius libri. De primo q̄runtur duo. Primū est vtrū sine motu cordis possit aliquātulum stare vita. Scdꝫ est vtrū ex passiōe epatis et cerebri ꝯtigat aliquē mori. ¶ Circa primū sic pcedo: et videt ꝙ sine motu cordis possit aliquantulū stare vita: q: dicit ysaac in viatico: corpꝫ intelligi cor nullatenus posse pati carentiam attrahēdi aera. Sed si vno momēto quiescat trahere aerē: extinguit a calore: vnde vult ꝙ ꝯtinue cor attrahat aera: vel moreret et extingueret sed nō pōt attrahere aera nisi p motū suū dilatatiōis et ꝯstrictionis: ergo si nō pōt vita durante cessare ab attractiōe aeris: similr nec a motu suo: ergo sine motu cordis non potest vita aliquantulum stare: cum vita continuetur per cōtinuam attractionem aeris ad cor: et per continuū motum. Itē Gale. in. v. particula interiorum dicit ꝙ quando temperamētuꝫ aīalis in complexione corrumpitur: statim animal moritur: sed temperamentū complexionis ipsius cordis corrūpit qn̄ cor cessat ab attractione aeris: q̄ attractio fit per motum ipsius cordis: q: quia statim calor in corde extinguitur: ergo sine motu cordis non potest vita aliquantuluꝫ stare. ¶ In contrarium est Ga. ibidem in libro interiorum. ꝙ in animalibus in cauernis terre in hyeme habitantibus non est motus neqꝫ sensus: sed tamen viuunt. Item hoc videmus in apoplectico: q: in ipso non est motus neqꝫ sensus: et tamen viuit: ergo sine motu cordis bene potest vita stare. Ad hoc dicunt quidam ꝙ duplex est vita. Quedam est vita radicalis propter armoniam anime ad corpus: de qua dicit phs ꝙ vita nihil aliud est ꝙ̄ armonia anime ad corpus: et talis vita infunditur in spermatibus: et talis appellatur vita occulta: et huiusmodi potest stare sine motu cordis. Alia est vita manifesta que fit per influentiam caloris naturalis et spirituum de corde ad omnia membra mediantibus arterijs: et talis vita sine dubio non pōt aliquantulū stare sine motu cordis: imo statim extinguit cū cessat in corde calor naturalis: et per istam distinctionem facile est rn̄dere ad argumenta ad vtrāqꝫ partem. Uel dicendum aliter ad questionē: ꝙ sine dubio nullo modo potest stare vita sine motu cordis: et dicit philosophus ꝙ viuere nihil aliud est ꝙ̄ seipsum mouere. Item auctor libri de motu cordis: dicit ꝙ vita stat p motum saturisationis: et propter hoc dicit ysaac in viatico: ꝙ si cor vno momento quiesceret in attractione aeris: extingueretur a calore. Unde cōcedo rationes probantes ꝙ sine motu cordis nō potest vita stare aliquantulum. ¶ Ad aliud qd̄ obijcitur: primo de Gale. in contrarium: dicendum ꝙ ipse loquitur de motu cerebri. vnde dicit ꝙ ablato temperamēto ꝛc. adhuc est temperamentum in corde. vnde loquit de temperamento causato a virtute aīali: et non a virtute vitali. Uel dicenduꝫ ꝙ nō vult dicere ꝙ in aīalibus in cauernis non sit motus: imo dicit ꝙ non est motus manifestus: vnde nō percipitur. Et si tu obijcias vltra si huiusmodi aīalia in cauernis terre non habent sensum manifestuꝫ: ergo non sunt aīalia: q: dicit phs ꝙ p habere sensum differt aīal a nō aīali. Dicendū ꝙ non valet: q: lꝫ hmōi animalia nō habeāt sensum cerebri: cum multa sint capita non habentia: veruntamē habent motum cordis et sensum: tn̄ occulte quātū ad nos: et hoc sufficit ad vitaꝫ. Ad aliud quod obijcitur de apoplectico: dicendum ꝙ verum est ꝙ non habet motum neqꝫ sensum manifestum: tn̄ actualiter hꝫ sensum occultum: et ꝓpter hoc docet Aui. et alij auctores discernere apoplecticum mortuū: a non mortuo: ponēdo cipħū plenū aqua supra pectus: q: si aqua mouet aliquantulū: signū est ꝙ viuit: si non ꝙ mortuus est: vnde Aui. precipit differri sepulturam apoplecticorum per tres dies.

¶ Circa scdm sic pcedo: videt q ppter passionē epatis τ
cerebri nō cōtingat aliquē mori: q2 dicit Gal. in .v. pticula
interioꝝ: q hoꝝ tēperamētis ablatis (τ loquit de cerebro τ
epate) nō est necesse actionē cordis auferri: vñ innuit q de-
structis tēperamētis τ actōibus cerebri τ epatis: adhuc po
terit actio cordis remanere: sed vita non pōt perire donec
actio cordis auferat: g videt q ppter passionē cerebri τ epa
tis nō cōtingat vitā destrui. Jtē dicit Gal. in prima particu
la interioꝝ: q vna qlibet actio hz ppria mēbra quibus per
ficit: τ ipsa actione patiente mēbrū cuius est infirmat: g ha
bemus q actione ppria patiēte patit ppriū mēbrū: non pa
tiente sō ppria actione nō patit ppriū mēbrū. Sed vita ra
dicat in corde: vñ cor est ppriū mēbrū ipsius vite: sensus sō
τ motus in cerebro: τ vñ cerebrū est eoꝝ ppriū mēbrū: patiē
te g sensu τ motu nō ppter hoc patiet cor: cū nō sit ppriuz
mēbrū sensus τ motus. Cōstat g q neqz actio sua infirma-
bit. s. vita ppter passionē sensus τ motus: g videt q ppter
passionē cerebri τ epatis nō contingat aliquē mori: cū mors
nō accidat nisi cor patiat: in quo radicat vita tanq̄ in pprio
membro. Jn cōtrariū est Gal. in .v. particula interioꝝ: qui
dicit q aial perit ppter epatis passionē. Jtē vita nō potest
cōseruari sine restauratiōe deperditi: sed patiente epate pa
titur τ destruit restauratio: cū humores ex quibꝰ fit restau
ratio in epate generant: g τ p cōsequēs vita: g ppter passio
nē epatis contingit mori. Ad hoc dicendū q ista questio po
test esse duplex: pōt eni esse qstio: verū ppter passionē ipsiꝰ
epatis τ cerebri sine passione cordis possit aliquis mori: et
ego dico q nō simpliciter: immo oportet ad hoc vt mors in
ducat: q cor alalis patiat: cū vita aialis in corde radicetur.
Uel pōt esse qstio verū ppter passionē cerebri τ epatis cō-
tingat aliquē mori: τ ego dico q sic: sz sit eccedēs: et cōsequē
ti cor hz pati. Uñ dico q mors pōt habere duplex pncipiū. s.
pncipiū inchoās: τ sic cerebrū τ epar possunt esse pncipia
mortis ppter eoꝝ passionē. Jtē mors hz principiū cōplens
τ perficiēs: τ sic cor est pncipiū cōplens τ perficiēs mortē:
τ pncipiū cōplēs τ perficiēs destructionē vite. Ad illud qd
obijcit qz Gal. dicit q aial perit ppter passionē epatis: di-
cendū q illa passio epatis τ cerebri similiter potest esse par
ua vel magna. Si parua: sic dico q nō perit aial ppter paruā
passionē epatis τ cerebri. Si magna τ excedens: sic dico q
p cōsequēs cor patit τ ita perit. vñ Gal. loquit de epatꝰ pas
sione excedēte τ magna. Per h pz solo ad scdz: q2 epate leso
excedēti lesiōe necessario destruit restauratio vt dictū ē τc.
¶ Postea possunt queri quedā pertinentia ad introitū hu
ius libri. Et primo querit verū de vrina possit esse sciētia: vi
det q nō: q2 scientia est de vniuersali qd hz percipi intelle
ctu τ nō sensu: sed vrina est sensu perceptibilis: g de vrina non
pōt esse scientia. Jtē dicit Porphirius q infinita relinquen
da sunt q nō cadūt in arte cū sint variabilia: sed vrina est va
riabilis: q2 a rebus infinitis pōt variari vt dicūt auctores: g
de vrina nō poterit esse scientia. Jn cōtrariū sunt auctores
de vrinis tractantes vtpote Theophilus τ ysaac in lib. isto
determinans de vrina. Preterea cognitio membroꝝ inte-
rioꝝ hominis est necessaria: sed talis cognitio habet per
vrinā: q2 vrina attestat dispositioni epatis τ venaꝝ: ergo de
vrina erit sciencia de necessitate. qd cōcedimus. Ad primum
in cōtrariū dicendū q licet vrina inquātū est signū sit perce
ptibilis sensui: vt cū aliquid derelinquit in intellectu. vnde
signum est qd se offert sensui: τ sic aliquid derelinquit in in-
tellectu: ratione ergo habitus derelicti in intellectu ab ip-
sa prout est signū: potest de ipsa vrina esse scientia. vnde hu
iusmodi habitus derelictus facit sciētiā. Ad scdm dicendum
q licet vrina possit pluribus modis τ a pluribꝰ rebus varia
ri: veruntamen colores omnes in quibus vrina variatur: sunt
determinati ab auctoribus: τ propter hoc de ipsa potest esse
scientia. Uel dicendū q vrina consideratur prout attestatur
dispositioni virtutis digestiue digerentis nutrimentū in sa
nis: τ materiā morbi in egris: τ quia semper vrina habet vt
sumū in se per qd representat digestionē bonā vel malam: τ
etiā propter regulas prout representat huiusmodi: ppter
hoc de ipsa potest esse sciētia. ¶ Secundo queritur ad quē
ptineat determinare de vrina: verū ad medicū: vel ad phm:
videt q non ad medicū: quia Cōstan. in pātegni dicit q me
dicina est ppter cōtemplationē rerū naturalium: nō natura
liū: τ rerū extra naturā. vnde medicus solum habet conside
rare res naturales: nō naturales: τ extra naturam: sed vri-
na non est res naturalis: vt patet inducendo: nec non na-
turalis vt patet inducendo: similiter nec res contra naturā
vt patet similiter inducendo: ergo vrina nō est de considera
tione medici immo potius phi. Jtē quod determinatum est
in priori scientia debet supponi in posterioꝝ: sed phs deter-
minat de vrina in phia: vt in lib. de animalibus: ergo medi-
cus debet illam supponere a pho τ non de vrina determi-
nare. Si tu dicas q aliter determinat phs de vrina τ medi-
cus: quia phs determinat de eius substantia: medicus vero
de eius significationibus. Cōtra: dicit in lectione hodierna
ysaac: q prima particula est de essentia. i. de substantia vri-
ne: ergo videt p hoc q etiā medicus determinaret de sub-
stantia vrine: ergo tua solutio nulla. Ad questionē dicendū
q proprie ad medicum pertinet determinare de vrina: quia
medicus cōsiderat corpus humanū prout subijcitur sanita-
ti egritudini τ neutralitati: τ quia ista omnia cognoscit me-
dicus per vrinā: propter hoc ad ipsum proprie pertinet deter
minare de vrina. Ad illud qd obijcit in cōtrariū: dicendum
q vrina potest reduci ad rē cōtra naturā in egris. vnde dicit
Auicē. q vrina est signū medico actionis: accidens ho mi
nis: vnde in egris potest reduci ad rem cōtra naturā: q2 per
cōparationē ad egrū est accidēs. Jtē pōt reduci ad rē nō na
turalē vtpote inanitionē: τ ppter hoc pprie ptinet ad me-
dicum. Ad scdm dicendū q aliter determinat phs τ medi-
cus de vrina: quia phs in lib. de aialibus determinat de vir
tute vrine: vtpote de aquositate nō considerando aliquas
conditiones ipsius: sed medicus determinat de eius signifi
cationibus. Et tu obijcis: medicus determinat de eius essen-
tia τc. dicendū q medicus hic appellat substātiā vel essen-
tiā vrine prout cōditiones sunt ei adherētes: vt subtile spis-
sum τ hmōi. Sed phs determinat solūmodo de substantia
vrine sm rem τ veritatē. ¶ Juxta hoc querit cuz habeamꝰ
scientiā separatā de signo sumpto a virtute vitali: vtpote li-
brū pulsuū: τ a virtute naturali vt sciētiā de vrinis: quare si
militer nō habemus sciētiā separatā de signo sumpto a vir-
tute aiali: cum sint certiora signa sumpta a virtute aiali q
a vitali vel naturali. Ad hoc dicendū q nō habemus sciētiā
separatā de signo sumpto a virtute aiali. Una cā est: q2 me-
dicus principaliter considerat illa signa q attestant sanitati:
egritudini: τ neutralitati: τ q2 signa sumpta a virtute natu-
rali τ vitali sunt hmōi: ppter hoc τc. sz signa sumpta ab aia
li nō: τ eñ q2 vtꝰ aialis est pncipiū cognoscēdi tm: τ medicus
non curat solū de cognitione: ppter hoc nō habemus scien
tiam de signo sumpto ab aiali vtute. Scda cā est: q2 lz signa
sumpta ab aiali vtute sint certa: verūtñ q2 vltro sensui se of-
ferūt: vt pz de visu: vnde talia magis sunt manifesta: ppter
hoc de ipsis nō potuit esse scia: cū scia sit de difficili: τ non
de re oino manifesta. Et tu obijcis hmōi signa sunt certiora
dicēdū q plꝰ facit ad oppositū q ad ppositū: q2 eni sunt cui
dētissima τ certissima: ppter hoc ipsis nō potuit esse scia cū
oīs sciētia sit de difficili sicut dictū est supra. ¶ Jtē qrit qre
nō habemꝰ sciam separatā de signis sumptis a vtute gñatiua
scz a testiculis: q2 videt q deberemꝰ habere: q2 Yp. i. pnosti
cis docet pnosticari a testiculis: vñ dicit q in febre acuta si
testiculi retrahant: signū est mortale. Ad qstionē dicēdū q
gñatio est ppter cōseruationē speciei: τ nō indiuidui: τ q2
medicus nō intēdit pncipaliter cōseruare spēm: imo indiui
duū: ppter hoc τc. Scda cā est: de re incorruptibili τ ptinua
τ q semp est: τ q2 opatio vtutis gñatiue nō est cōtinua: imo
in quibusdā raro accidit vel nunq̄: τ sciētia debet esse de eis
que semp accidūt: ppter hoc nō potuit esse sciētia separata
de signis sumptis a testiculis. Ad illud quod obijcis de Yip
pocra. in pnosticis: dicendum q contractio testiculoꝝ non
est opus vtutis generatiue: immo potiꝰ virtutis naturalis
vñ hmōi ptio fit ppter desiccationē τ corrugationē factam
in neruis a calore innaturali i. acutie: τ ppter h nō valet illa
obiectio. ¶ Sz tūc qrit qre habemꝰ sciētiā separatā de signo
sumpto a superfluitate scde digestiue: vtpote sciētiā de vri-

v v

na: ⁊ nõ habemus sciētiā separatā de signo sumpto a super
fluitate p̄me: vt de egestionibus: neq̄ tertie: vt de sudore.
Ad hoc dicēdū ꝙ de egestiōibus nõ potuit esse sciētia. Una
cā est: q: sciētia sicut dictū est: est de eo q̄d cōtinue ⁊ etiā fre
quētissime accidit: ⁊ q: egestio nõ semꝑ est: immo q̄nq̄ per
octo dies retinet: vel ꝑ q̄ndecim: nõ sic vero vrina. vnde dicit
Auicē. ꝙ retētio vrine per tres dies in acutis est signū mor
tale. ꝓpter hoc de egestionibus nõ potuit esse sciētia: ꝫ pos
sit esse sciētia de vrina. Scđa cā est: ꝙ egestio est corpus du
rū solidū: ⁊ fm̄ quālibet sui partē obscurū: vñ nõ possumus
egestionē videre fm̄ quālibet sui partē: ꝫ vrina liq̄da est ⁊
peruia: ⁊ pōt fm̄ quālibet sui partem videri: ⁊ ita egritudo
vel sanitas ꝓnosticari. Tertia cā est inhonestas: q: cū etsi
possumus ꝓnosticari: ⁊ habere signa egritudinis ꝑ egestio
nes sicut ꝑ vrinam: veritū q: inhonestas esset deferre ege
stionē corā medico ad scholas: ꝓpter hoc nõ fuit sciētia se
parata de egestionibus. Similiter de sudore nõ fuit sciētia
separata: q: sciētia est de eis q̄ semꝑ ⁊ cōtinue accidūt: ⁊ q:
sudor nõ semꝑ nec cōtinue accidit: immo raro ꝓpter hoc ⁊c.
Scđa cā est: q: superfluitas sudoris exhalat insensibiliter et
ꝑ poros q̄nq̄: nõ sic vero superfluitas vrine. ꝓpter hoc ⁊c. ¶ Ul
timo q̄rit q̄d sit verius signū in ꝓnosticando: verū pulsus
vel vrina ⁊ certius. Videt ꝙ vrina: q: dicit ysaac in lib. isto
ꝙ vrina in morbis maximā hꝫ significationē: sed q̄d ꝑ super
abundātiā dr̄ vni soli cōuenit: ergo vrina est signū certius. Itē
illud signū est certius ⁊ verius: q̄d ꝑcipit a veriori sensu ⁊ cer
tiori: sed vrina ꝑcipit a sensu visus: q est certior inter oēs. vñ
dicit phūs ꝙ visus nõ decipit circa ꝓpriū obiectū: pulsus vero
percipit a tactu q̄ nõ est ita certus: ꝙ nec ita discretus: ergo vri
na est signū certius ⁊ verius. vñ dicit Cōstan. in lib. de ocu
lis: ꝙ visus est perfectior ⁊ discretior. Cōtra verius ⁊ certius
cognoscimus aliq̄d ipso presente q̄ ipso absente: ꝫ per pul
sum iudicamus de egro ipso presente: per vrinā vero egro ab
sente: ergo pulsus est signū verius ⁊ certius q̄ vrina. Itē illud
est signū certius q̄d attestat radici: q̄ illud q̄d attestatur ra
mis: sed pulsus attestat radici. i. cordi q̄d est radix vite: vri
na vero epati ⁊ venis q̄ sunt sicut rami: ergo verius signū est pul
sus q̄ vrina. Itē pulsus ꝑcipit siue accipit ꝑ tactū q̄ est ve
rior ⁊ certior ⁊ melior in hoīe q̄ in aliis. vñ dicit phūs: ꝙ licet
in hoīe sit prauus olfactus: tamē est ibi optimus tactus: ergo
videt ꝙ pulsus sit signū verius ⁊ certius. Ad hoc dicendū est
ꝙ vrina ⁊ etiā pulsus aut sunt in sanis vel in egris. Si in sa
nis: hoc est dupliciter: q: aut volumus iudicare de bonitate
digestionis: sic vrina certius signū erit: q: ꝓprie ⁊ immedia
te attestat digestioni: si vero de tenore virtutis: sic pulsus ve
rius signū: cū immediate attestat cordi ⁊ vite. Si vero hmōi
sint in egris: hoc est dupliciter: q: aut ille morbus est mate
rialis vel immaterialis. Si materialis hoc est dupliciter: q:
aut volumus accipere indiciū de specie morbi: ⁊ quantū ad
hoc vrina melius signū est ⁊ certius: ⁊ pōt poni exēplū de spe
ciebus ethice. Aut accipimus indiciū de termino morbi: ⁊ hoc du
pliciter: q: aut de termino confuso: ⁊ sic vrina certius ē signū:
aut de termino terminato: vt si debeat mori cras vel posteras
⁊ hoc dupliciter: q: aut de termino terminato imediato vtpote
si ethicus debeat mori in crastino: sic pulsus verius est signū
q̄ vrina: q: imediate attestat virtuti. Si aūt volumus accipe
indiciū et ꝓnosticari de termino determinato tūc: vt si de
beat mori vsq̄ ad quartā diē vel in quarta die: sic vrina cer
tius signū ē: q: si debeat mori in quarta die signa indigestio
nis prius apparebūt in vrina. Per istā distinctionē satis pōt
patere solutio ad argumenta: ⁊ applicari solutio ad ea. Si
aūt morbus in egris sit materialis vtpote hectalis: eodē mō
distinguēdū est sicut prius ⁊ per easdē vias. ⁊ hoc sufficiat.

¶ De essentia vrine.

Vrina est colamētū sanguinis ceterorūq̄
humorū de nature quidē actionibus natū.
Impossibile enī esse videt vt a sanguine
fm̄ ꝙ opꝫ corpus nutriatur: nisi de vtrisq̄
prius cholericus ⁊ phlegmate mūdificet: ⁊ a suo co
lamēto seiungat: q̄d vrine liquor esse dicit: q: vrina li
quorē ac hypostasim in se cōtinet. Liquor aūt est san
guini colamētū vt serū caseo: q̄ in renes descendit ꝑ
maiorē venā q̄ est in interioribus suis: ⁊ a renibus ad ve
sicā digreditur: sicut a stomacho ad intestina cibus.
Sed tū hi duo descēsus a se inuicē distare videntur: q
cū cibus in stomacho digeratur ⁊ excoquat antequā
ad intestina ducatur: q: cibus naturaliter nõ est cola
mētū neq̄ fex: vrina vero nõ ita: sed potius colamē
tū quoddā q̄d natura a sanguinis puritate separat.

¶ Finito prohemio: hic incipit tractatus: ⁊ diuidit in duas
partes. In prima determinat de vrina quantū ad eius ge
nerationē: colorē: liquorē: significationē: ⁊ cōtenta. In scđa
ponit quosdā canones generales de significationibus vrine
versus finē libri: hic: Coloribus ⁊ liquoribus vrine ⁊c. Pri
ma in duas. In prima determinat de vrina quantū ad eius
generationē: significationē: colorē: ⁊ liquorē. In scđa quan
tū ad eius cōtēta siue hypostasim. Scđa ibi: Hypostasis ꝫ
in duo diuidit. Prima in duas. In prima determinat de vri
na quantū ad eius gñationē: colationē: ⁊ inspectionem. In
scđa de eius significationibus determinat. scđa ibi: Urina mort
ua in morbis. Prima in duas. In prima determinat de vri
na quantū ad eius generationē. In secunda quantū ad eius
colationē ⁊ inspectionem. scđa ibi: Urina noctis temꝑe.
Iterū prima in duas. In prima determinat de vrina sive po
nit generationē vrine. In scđa determinat de operationibus
prime: scđe: ⁊ tertie digestiue vt melius appareat cuius dige
stiue vrina sit superfluitas. secūda ibi: Digestio est triplex.
Prima pars est presentis lectiōis: ⁊ diuiditur in duas. In
prima ponit diffinitionē vrine. In secunda explanationem.
secunda ibi. Impossibile enim esse videtur. ⁊ ista secunda
in duas. In prima ponit explanationē illius diffinitiōis. In
secunda cōfirmat illā per simile. ibi: Liquor autē sanguinis.
Et ista in duas. In prima ponit illā similitudinē. In secun
da corrigit illā. secūda ibi: Sed tamē hi duo descēsus. Hec
est diuisio ⁊ sentētia lectionis in generali.
¶ Hic primo querit de diffinitione posita ab auctore in lit
tera: videt ꝙ sit incōpetēs: q: oīs diffinitio dꝫ dari per sub
stātialia ⁊ nõ per accidētalia: sed colamentū est accidēs: ergo in
cōpetens est illa diffinitio. Ad hoc dicendū ꝙ glosandū est si
cut dicit Gerardus. Urina est colamentū. i. res colata: et
ista res colata est substantia. Uel dicendū ꝙ nõ est ꝓprie
diffinitio: sed quedā descriptio. Itē iste dicit ꝙ est colamē
tū sanguinis ⁊ aliorū humorū: theophilus vero dicit ꝙ est cola
mētū sanguinis ⁊ nõ dicit aliorū hūorū: ergo iste superfluus vel il
le diminutus. Et dicendū ꝙ theophilus sub sanguine com
prehēdit alios humores: vñ accipit sanguinē per massa san
guinaria: iste vero loquitur de sanguine prout diuidit ab aliis
humoribus. ¶ Secundo queritur verū liquor vrine sit cor
pus simplex vel cōpositum: ⁊ videtur ꝙ sit corpus simplex
q: duplex est calor: q̄dā vitalis: ⁊ quidā naturalis. Sꝫ vita
lis habet refrigerari per corpus simplex vt per aerē: natura
lis vero per aquā: sed aer per quē refrigerat calor vitalis est
quid simplex: ergo ⁊ aqua per quā refrigerat calor natura
lis est corpus simplex. Itē dicit ysaac in lib. de elementis: ꝙ
elemēta nõ nutriūt ꝓpter suī simplicitatē: oē ergo q̄d nõ
nutriet erit simplex: sed vrina non nutrit: ergo vrina siue li
quor vrine est corpus simplex. Itē dicit in littera hodierna:
ꝙ liquor est colamētū sanguinis sicut serū lactis vel casei: sed
serū nõ defert aliquid de caseitate q̄n segregatū est a caseo:
ergo sic liquor vrine sequestratus ab humoribus nihil habet de
humoribus: sed omne tale est corpus simplex: ergo liquor vri
ne est corpus simplex. Contra: Auicen. dicit ꝙ nullum sim
plex putrescit: sed vrina putrescit: ergo non est simplex. Itē dicit
ysaac in dietis vniuersalibus ⁊ in lib. de elemētis: ꝙ nõ agunt
simplicia in cōpositis quēadmodū cōposita in cōpositis: vñ
ex simplici nõ fit cōpositū seu mixtum: imo ex mixto fit mixtū
ꝫ dicit phūs i lib. de aīalibus: ꝙ aq̄sitas i auibus cedit i plumas
vñ ex aq̄sitate auiū gñant plume: ergo illa aquositas cū habeat
plumas gñare: nõ erit q̄d simplex: imo ꝯpositū seu mixtū.
Ad hoc dicēdū est ꝙ q̄dā sunt simplicia omnimoda simpli
citate: vt ignis in sua ꝓpria sphera: q: tūc est q̄d simplex

ris. Quedā ^vo sunt cōposita ex elemētis: vt elemētata. Sūt enī quedā media inter hec: q̄ neq̃ sunt ita simplicia: neq̃ ita cōposita siue mixta: imo sunt admixta: ⁊ de tali admixtiōe dicit Gal. in pātegni. ꝙ impossibile est terrā esse sine portiōe aeris: ⁊ hoc mō liquor: vrine siue vrina ē corp⁹ admixtū ⁊ cū alio mixtū: ⁊ nō simplex neq̃ mixtū sicut dictū est.

¶ Ad pmū argumētū qđ obijcit: ꝙ aer est qđ simplex: dicēdum ꝙ nec aer neq̃ aqua sunt simplicia prout refrigerant calorē: īmo sunt admixta: vt dicit Auicen. Uel dicēdū ꝙ nō est simile de aere ⁊ aqua: q: aer nō generat̄ in corpe: nec digestionē vel impssionē recipit in corpore sicut facit aquositas: q: in corpe gnāt̄: ⁊ recipit impressionē ⁊ admixtionē in corpore ab aliis humorib⁹: nō sic ^vo aer. Ad scdm argumētū qđ obijcit: ꝙ elemēta ꝓpter sui simplicitatē nō nutriūt: ġ cū vrina nō nutriat erit simplex: dicēdū ꝙ ibi ē fallacia cōsequētis: eñ nō sequit̄ ꝙ oē illud qđ nō nutrit sit simplex: q: venena nō nutriūt ⁊ tñ nō sunt simplicia: imo mixta. Ad terciū dicēdū ꝙ ferrū nō pōt ita extrahi qn habeat aliqđ a caliditate. Uel dicendū ꝙ nō est simile omīo de aquositate ⁊ de ferro: ⁊ ꝓpter hoc nō valet illud argumentū. Ad aliud qđ obijcitur ꝙ Auicen. dicit ꝙ nullum simplex putrescit: dicendum ꝙ verū est. vñ aer nō putrescit de se: sed rōne admixti. Similiter vrina siue aquositas nō putrescit nisi rōne admixti: vnde nō est simplex nec mixtū: s; admixtū. Ad aliud dicēdū ꝙ gñatio alicuius est duplex. Aut materialiter: aut effectiue. Tūc dico ꝙ ex aquositate nō generant̄ plume in auibus materialiter: sed effectiue: q: materia ex qua debēt generari plume erit grossa: nec poterat penetrare exterius: ⁊ aquositas adiuuat illā materiā vt penetret. Sic dico ꝙ plume generant̄ ex aquositate: nō materialiter imo effectiue: q: efficit aquositas illā penetrationē: ⁊ hoc mō intelligit phs cū dicit ꝙ ex aquositate generant̄ plume in auib⁹: ⁊ ꝓpter hoc nō oportet ꝙ sit mixtū. Uel dicēdū ꝙ aq̄sitas nō est corp⁹ simplex: immo admixtū: ⁊ rōne illi⁹ admixtiōis quā hz ab humoribus trāsit in plumas. Uel dicēdū ꝙ duplex est aq̄sitas. Quedā q̄ ē pura aq̄sitas: vt p; i crapulosis: ⁊ talis nō ondit medico aliquā opatiōnē nature siue digestiōis: ⁊ talis plus attinet simplicitati ꝙ admixtiōi. Est iterū alia aq̄sitas q̄ segregata fuit ad operationē scde digestiue: ⁊ ostendit medico aliquā operationē nature: ⁊ talis habet aliquid admixtionis ⁊ non est qđ simplex. ¶ Scdo q̄rit̄ vtrū vrina generet̄ ex chilo in stomacho generato: vel ex chimo in epate generato. Uidet̄ ꝙ ex chilo: q: ex eadē materia generant̄ quattuor humores ⁊ aquositas: s; q̄ttuor hūores generant̄ ex chilo: ġ ⁊ aquositas: vñ chilus delegat̄ siue attrahit̄ a stomacho ad epar: et ibi generant̄ ex illo quattuor hūores: ⁊ quinta substātia est aquositas. Itē dicit phs ꝙ materia est trāsmutabilis in aliā speciē: sed chilus recipit trāsmutationē: q: ex eo generatur chimus in epate: ergo chilus erit materia vrine: ġ vrina generabitur ex chilo. In cōtrariū est auctor in littera dicēs ꝙ vrina est colamentū sanguinis et aliorum humorū: sed humores oēs sunt chimus: ġ a chimo colabit̄ vrina ⁊ generabitur. Itē dicūt auctores ꝙ vrina est superfluitas scde digestiue q̄ fit in epate: s; chimus generat̄ in epate ⁊ nō chilus: ergo ex chimo generatur vrina. Ad hoc dicendū ꝙ generatio vrine pōt accipi dupliciter: aut s̄m verum: ⁊ sic ex chilo generat̄: aut s̄m sensum: ⁊ sic ex chimo: ⁊ hoc est quod dicit per alia ^vba: ꝙ vrina aut generat̄ p viā decisionis: aut p viā segregationis. Loquēdo de generatione vrine p viā decisiōis sic ex chilo generat̄ ⁊ descindit̄ s̄m veritatē: q: chilus est ei⁹ materia. Loquēdo ^vo de eius generatione per viā segregationis: sic ex chimo generat̄: quia tūc sequestrat̄ s̄m sensum ⁊ ꝙ medici sunt artifices sensibiles: ꝓpter hoc dicunt ꝙ ex opatiōe scde digestiue generat̄. i. seq̄strat̄: tñ loquendo s̄m verū generat̄ ex chilo tanq̄ a cā materiali: ⁊ p istā distinctionē patet solutio ad rationes ad vtrāq̄ partem.

¶ Iuxta hoc q̄rit̄: cū mixtū cōponat̄ ex quattuor elemētis: scz aqua: terra: igne: ⁊ aere: quare aq̄ ⁊ terra habēt superfluitatē sensibilē: vtpote terra egestionē: aqua vrinā: ignis ^vo non habet: nec aer. Item quare superfluitas prime digestiōis appropriat̄ terre: vtpote egestio: superfluitas ^vo scde appropriat̄ aque sicut vrina. Itē querit̄ quare oē aial habet egestionē: ⁊ nō vrinā: cū ecōuerso sit: vt dicit phs: q: oē aial mingēs est egerēs. Ad primū illorū dicēdū ꝙ aq̄ ⁊ terra sunt elemēta grauia ⁊ materialia: ignis ^vo ⁊ aer sūt elemēta leuia ⁊ ꝓpter hoc nō ē mirū cū superfluitas descindat̄ a materia: si aq̄ ⁊ terra hñt superfluitates in mixto: nō sic ^vo aer ⁊ ignis: cum sint elemēta minime materialia. Scda cā est: q: etsi superfluitas sit in istis inferiorib⁹: vtpote in holbus ⁊ brutis: ⁊ hoc a parte aeris ⁊ ignis: tñ hmōi insensibiliter exhalāt nec percipiunt̄: nō sic vero superfluitates terre ⁊ aque. Tertia cā est: q: vt dicit phs in lib. metheorū in istis inferiorib⁹ elementa grauia sunt a dñio: ⁊ ita nō est mirū si plus apparēt superfluitates sicut egestio ⁊ vrina. ¶ Ad scdam q̄stionē dicēdū ꝙ prima digestio ꝓcedit subtiliādo: vñ nutrimentū crudum ⁊ grossum diuidit ⁊ subtiliat segregādo partes grossas: vtpote feces que sunt terree: ⁊ ita superfluitates prime digestiue appropriant̄ terre: s; scda digestio ꝓcedit ingrossando: vnde ex chilo generant̄ humores per ingrossationē: vñ relinquit subtile: ⁊ illud abijcit: vtpote aquositatē: ⁊ ꝓpter hoc vrina cū gñet̄ in epate: appropriat̄ aq̄: q̄ vrina est superfluitas scde digestiue. ¶ Ad tertiā q̄stionē dicēdū ꝙ oē aial egerit: q: egestio rñdet cibo: vñ dicit phs in lib. de aialib⁹ ꝙ in omni aiali sunt duo foramina. Unū p qđ accipit cibū: ⁊ aliud p qđ emittit: vñ in quolibet aiali cōtinua fit deperditio. Ad hoc ġ ꝙ aliqđ cōseruet̄: oportet ꝙ restauret̄: ⁊ hoc nō pōt esse nisi per cibū: ⁊ q: cibus non pōt esse ita similis omīo cōplexioni mēbrorū ꝙ tot⁹ cōuertat̄ i mēbrorū substātiā: ꝓpter hoc necesse fuit ꝙ sequestreret̄ puritas cibi ab īpuritate: ⁊ illa puritas cōuertit̄ in aialis substātiā: impuritas ^vo cōuertit̄ in feces: ⁊ ꝓpter hoc cū necesse sit oē aial restaurari: ⁊ hoc p cibū ⁊ egestio respōdeat cibo: ꝓpter hoc dico ꝙ sicut aial nō pōt viuere sine cibo: ita nec sine egestiōe: ⁊ ꝓpter hoc oē aial egerit: s; nō oē aial mingit. Causa huius est: q: vrina respōdet potui: et q: q̄dā aialia sunt q̄ nō potāt sicut pisces: in mo accipiūt aquā per branchias ⁊ p branchias illā emittūt: ꝓpter hoc pisces nō mingūt. Similiter q: sunt in elemento humido: humiditas illius aque sufficit ad refrigerationē sui caloris: qui paruus est. Similiter aues nō mingunt vel vrinant. Una cā est: q: etsi habeāt magnū calorē: cū sint aialia cal. ⁊ sic. verū tñ q: volāt ī medio interstitio aeris vbi est locus semp ꝑennis frigoris: vt dicit phs: p aerē humidū ibi receptū refrigerat̄ sua caliditas. Uel dicendū ꝙ licet aues potāt: tñ illa aquositas cedit in plumas: vt dictū est. Uel dicēdū ꝙ q: volatilia sunt multū calida ⁊ sicca: sua aquositas cōsumit̄ a calore essentiali vel elemētali in ipsis existente: ꝓpter hoc nō mingūt. ¶ Tertio q̄rit̄ vtrū vrina generet̄ i toto corpe vel solū i epate: videtur ꝙ in toto corpe: q: dicit in lr̄a: ꝙ vrina est colamētū sanguinis ⁊ aliorū humorū: s; oēs hūores s̄m haly possunt gñari in toto corpe: ġ ⁊ vrina. Itē dicit theophilus ꝙ vrina est colamētū sanguinis: s; ex phlegmate in q̄libet pte corpis vt volūt auctores posset gñari sanguis: ġ cū vrina sit colamētū sanguis: vrina in q̄libet pte corpis poterit gñari sicut sanguis. In cōtrariū sūt auctores: q: dicūt ꝙ vrina est superfluitas scde digestiue: sed scda digestio solū in epate celebrat̄: ġ ⁊ vrina in epate solū gñabit̄: qđ cōcedim⁹. ¶ Ad primū argumētū in cōtrariū dicēdū ꝙ duplex ē gñatio hūorū. Quedā ē prima ⁊ simultanea: ⁊ talis fit in epate: ⁊ istā gñationē primā sequit̄ vrina: ⁊ q: ista solū fit in epate: ꝓpter hoc ⁊ vrina solū in epate generat̄. Est alia gñatio hūorū scdaria ⁊ successiua: ⁊ talis pōt fieri in q̄libet pte corpis: ⁊ talē nō sequit̄ vrina: ⁊ de tali dicūt illi. Ad scdm dicēdū ꝙ vrina nō est colamētū cuiuslibet sanguinis: s; solū illius sanguinis q̄ in prima gñatione generat̄ ⁊ est in epate: ⁊ de tali intelligit theophi. ¶ Quarto dato ꝙ vrina habeat gñari in epate: q̄rit̄ vtrū gñet̄ in syma epatis: vel i gibbo: videt̄ ꝙ in syma: q: dicit theophi. ꝙ vrina nascit̄ a ramosa vena que gñat̄ in syma epatis: ġ videt̄ ꝙ in syma generet̄. Itē vrina gñat̄ in prima gñatione humorū: s; gñatio humorū fit in syma epatis: ⁊ nō in gibbo: ġ ⁊ vrina. In cōtrariū est ysaac in littera. Dicit enī ꝙ vrina descēdit in venis p maiorē venā. s. chylim ⁊ hmōi vena est in gibbo: ergo in gibbo epatis hz vrina generari. Ad hoc dicēdū ꝙ scdm veritatē est: ⁊ p viā decisiōis in syma epatis habet vrina generari vt probāt rōnes. s. loquendo de generatiōe vrine s̄m viā se-

questratiōis τ ꝑm sensū in gibbo epatis: q̄ꝛ ꝑ illam venā deſcēdit τ n̄c ꝑ illo appꝫ sensibiliter: τ q̄ꝛ ysaac est artifex sensibilis: ꝓpter hoc ponit ipsam nasci in illi: q̄ꝛ ibi primo appa ret eius descensus in renibus. et per hoc patet solutio ad rationes. ¶ Quinto querit̄ de quodā verbo qđ dicit in līa. q̄ꝛ dicit q̄ ad hoc q̄ sanguis ꝑfecte nutriat corpus: oportet q̄ ꝑmus mundificet̄ ab vtrisq̄ choleribus τ phlegmate. Videt̄ q̄ dicat falsum: q̄ꝛ dicit Auicē. q̄ quodlibet mēbrū nutrit̄ ex nutrimēto sibi ꝓportionali. vñ membrū sanguineū nutrit̄ ex sanguine: cholericū ex cholera τc. cū ḡ in corpore sint quedā mēbra cholerica melācholica τ phlegmatica: τ habēt nutriri ex ꝓprio nutrimēto sibi ꝓportionali: vr̄ q̄ sanguis nutriēs nō debeat mūdificari ab vtraq̄ cholera τ phlegmate: imo cū sanguine debet vtraq̄ cholera τ phlegma currere ad nutriendū mēbra. Itē Cōstan. in pantegni dicit q̄ humores sunt filij elementorū. similiter erūt in quolibet quattuor hūorēs. sanguis ḡ ad hoc q̄ nutriat corpus nō dꝫ mūdificari ab vtrisq̄ choleribus τ phlegmate. Ad h̄ dicēdū q̄ duplex ē cholera: innatiua τ necessaria: τ similiter duplex melācholia: innatiua τ necessaria. Vñ dico q̄ cholera innatiua claudit̄ in cysti fellis. Similiter melācholia innatiua claudit̄ in splene. Quando ḡ dicit auctor q̄ oportet q̄ sanguis mūdificet̄ ab vtrisq̄ choleribus: ipse intelligit de innatiua τ nō de necessarijs: immo necessarie currūt cū sanguine: vñ ra obiectis de necessarijs: τ ysaac loquit̄ de innatiuis: τ per hoc pꝫ plane responsio ad argumēta. Cholera autem innatiua claudit̄ in cysti fellis duplici de cā. Vna cā est: vt ꝑ foramē superiorē deleget̄ portio ipsius ad stomachū ad cōfortandū digestionē: ꝑ inferiorē v̄o vna portio ad intestina ad cōfortādū expulsiuā mordicādo intestina faciēs feces exire. Similiter melācholia innatiua claudit̄ in splene: vt per foramē superiorē delegetur vna portio melancholie ad os stomachi: vt per eā cōfortet̄ appetit̄: ꝑ inferiorē v̄o ad intestina: vt cōfortet̄ expulsiua q̄ viget ꝑ frigidū. Per hoc pōt patere solutio: q̄re cholera τ melācholia habuerūt receptacula ꝓpria: nō v̄o phlegma neq̄ sanguis. Cui᷒ solo est: q̄ꝛ cholera τ melācholia sunt odiose nature: τ propter hoc τc. Sed sanguis est filius nature: τ nutrit mēbra. Itē phlegma currit cū sanguine: vt in tempore necessitatis conuertatur in sanguinē: τ ꝓpter hoc non habent receptacula. Per h̄ etiā pꝫ solutio quare aquositas q̄ nō nutrit: nō habet receptaculū: nec fuit segregata: immo currit cū humorib᷒ ad membra: τ cā huius est necessitas: q̄ꝛ cū humores erāt grossi nō poterāt trāsire ad mēbra rōne sue grossitiei: τ ꝓpter hoc necessaria fuit aquositas que facit eos penetrare et deportat eos ad mēbra: τ tunc redit ad epar: τ in reditu suo a mēbris ad epar defert secū hypostasim vt meli᷒ videbitis in sequentibus. hec sunt ea que querebantur.

¶ Digestio enī triplex est: τ tria loca in corpore possidet. Primū in stomacho. Secundū in epate. Tertiū in oībus mēbris corporis. In stomacho digerit̄ cibus τ potus: oīa enī ingrediētia corpus: siue sint cibi siue pot᷒: primitus ad stomachū trahunt̄ vbi digerūtur τ excoquūtur: τ in succū quasi in ptisanā conuertunt̄: deinde in nutrimentū suū stomachus sibi attrahit qđ nature sue est simile τ cōplexioni eius: τ superflua deponit ex foramine suo iferiori: qđ portā vocāt phi: ad intestinū iunctū huic foramini: quod duodenū vocat̄: q̄ꝛ quātitas sui ꝑ mēsura cuiusq̄ hoīs duodecim sunt digiti cū suis dimēsa digitis. Hoc intestinū in longitudinē dorsi est erectū: τ quātitas sue cōcauitatis est sicut quātitas foraminis porte: qđ ideo porta vocat̄: q̄ꝛ vsq̄ ad nature necessitatē cibū a stomacho deponēs claudit̄: quē cum deponere incipiat apit̄ illa porta: τ descēdit esca: τ claudit̄ postea sicut fuit antea. Cū aūt cibus ad intestinū veniat: accipit inde nutrimēta sua: que nature sue assimilat: qđ aūt remanet sicut torcular extorq̄t deponēs in intestinū sibi iūctū: qđ est totū rotūdū τ globosū: a medicis vocat̄ ieiunū: vulgus aūt rotūdū dicit: τ portā lact̄. Ad quod intestinū cū cibus veniat: trahit sibi totus succū ad humectationē epatis: acsi magnes ferrum traheret. Intestinū aūt emittit illā humectationem epati quasi sudorē cū foramē vnde exeat apertū non habeat. Accipit̄ ergo cibus a quibusdā venis sibi inuicē solidatis atq̄ iunctis: τ inter intestinū τ epar positis. he meseraice sunt vocate. Epar v̄o cū ab his succū ceperit: mittit eū ad coquendū suis venis. Intestinū aūt predictū in lōgitudine dorsi erectū est: τ nō rotundū nec globosum: sicut aliud fuit intestinū. Qđ quidē nature necessitas fecit duabus de causis: Vel vt cibus ex rectitudine itineris ad intestinū descenderet facili᷒. Vel ne locus ille impediret̄ necessarius: meseraicis venis se ibi diuidentibus de venis q̄ ab epate egredit̄: τ per alia ibidē cōsistētia: pelliculas scꝫ τ carnē glādulosam atq̄ silia. Aliud v̄o intestinū sibi iunctū necessitas nature exegit rotundū τ globosum: vt tādiu cib᷒ ibi imoraret̄: donec in epate sic cus τ substantialis sua humectatio traheret̄: quod ieiunū vocat̄: q̄ꝛ cū ab epate prout dixi: cibi humiditas exugat̄: remanet a cibo vacuū et ieiunū: qđ cōprobat̄ ex aīalib᷒ q̄ interfecta comedim᷒: in his enī hoc intestinū fecis semꝑ vacuū inueniet̄ τ siccū humiditate. Epar v̄o de succo cibi quē excoquendum suis diuiserat venis: sanguinem facit: τ grossum diuidens a subtili: in sui nutrimenti confortamentū: suiq̄ substātie assimulamētū accipit: qđ remanet omnibus mēbris mittens corporis. Unde omnia ipsa mēbra sibi trahunt sue nature τ substantie assimilantia.

¶ Superi᷒ posuit auctor generationē τ iunctu᷒ diffinitione. In parte ista determinat auctor de triplici digestione: et hoc vt meli᷒ appareat cur᷒ digestiue v̄tutis ut supra. Diuidit̄ aūt pars ista in duas. In prima enumerat triplicē digestionē. In scđa de illis exequit̄ ibi: In stomacho digerit̄. et ista scđa in tres. In prima ꝓsequit̄ de opatiōe prime digestiue. Scđo de opatiōe scđe. ibi. Epar v̄o de succo cibi. In tertia de operatiōe tertie. ibi: Tertia v̄o digestio. Prima in duas. In prima determinat de opatiōe prime digestiue in stomacho. scđo in intestinis. Scđa ibi: Cū aūt cib᷒ ad intestina. τ ista scđa in duas. In prima determinat de opatione prime digestiue in intestinis. In scđa reddit cām de situ τ figura intestinorū. scđa ibi: Intestinū predictū. Prima in duas. In prima determinat opatione prime digestiue in duodeno. In scđa in ieiuno. scđa ibi: Ad qđ intestinū. Tūc sequit̄ illa pars in qua reddit cām de situ τ figura intestinorū. τ illa in duas. In prima reddit cām in duodeno. In scđa in ieiuno: ibi: Aliud intestinū. Tūc sequit̄ illa pars in q̄ determinat operatione scđe digestiue: τ illa in duas. In prima determinat opatione scđe digestiue. i. epatis supra materiā nutrimenti. In scđa determinat opatione quorūdā mēbrorū ad adiuuandū epar in operatiōe sue digestiōis: vt ꝑ opatione fellis τ splenis. scđa ibi: Fel enī sibi primitus. Prima pars cū partibus ꝑcedentibus ꝑtinet ad presentem lectionē. Hec est diuisio τ sententia lectionis in generali.

¶ Hic q̄runt̄ duo ꝑncipaliter. Primū est de opatione prime digestiue. Scđm ē de opatiōe scđe. De primo tria q̄runt̄. Primū est de numero digestionū: q̄ꝛ sunt tres digestiōes: vt dicit auctor. s. prima in stomacho: scđa in epate: tertia in oībus mēbris. Videt̄ q̄ nō sit nisi vnica digestio: q̄ꝛ digestio nō fit nisi a calore naturali digerente: cū ḡ nō sit ibi nisi vnicus calor naturalis ī corpore: videt̄ q̄ sit nō erit nisi vnica digestio. Itē dicit Haly Ab. τ alij auctores. q̄ quattuor sunt v̄tutes in corpore: attractiua: retentiua: digestiua: et expulsiua: et

sunt ordinate ad inuicē: s; nō est nisi vnica attractiua: nec ni
si vnica retētiua: nec nisi vnica expulsiua: ḡ similiter nō erit
nisi vnica digestiua. Itē digestio nihil aliud ē ꝙ ↄuersio. vñ
cū in elemētis nō sit nisi vnica cōuersio: qꝛ immediate vnū ele
mentū in aliud cōuertit̄: similiter nō erit nisi vnica digestio:
nō ergo tres. In cōtrariū est auctor in littera q̄ ponit tripli
cē digestionē. Itē digestio diuersificat̄ penes causam mate
rialē ꝛ efficientē: sed triplex est materia digestionis: vt dicit
Auicen. qꝛ chilus est materia prime digestionis: chimus se
cunde: humiditas tertie: ḡ quātū ad cām materialē erit tri
plex digestio. Itē quātū ad causam formalē: qꝛ stomachus
ꝛ epar ꝛ mēbra vniuersa sunt inter se differētia: facit dige
stionē: qꝛ stomachus facit primā: epar secundā: membra ve
ro tertiā: ḡ triplex erit digestio. Ad hoc dicendū ꝙ tres sunt
digestiones: qꝛ est triplex est operatio digestionis: qꝛ quedā
in stomacho: quedā in epate: ꝛ quedā in oībꝰ mēbris. Sꝫ
tamen a parte caloris naturalis: cū nō sit nisi vnicus: nō est
nisi vna: diuersificat̄ tamē: qꝛ hmōi calor agit supra diuersa
obiecta vt supra chilū in stomacho: supra chimū in epate: su
pra humiditatē in mēbris. ¶ Ad primū argumentū dicēdus
ꝙ s; nō sit nisi vnicus calor: tñ hmōi calor: operat̄ supra diuer
sa obiecta vt dictū est. Ad scðm dicēdū ꝙ sicut nō est nisi vni
ca attractiua: nec nisi vnica retētiua: nec nisi vnica expulsiua:
similiter nō est nisi vnica digestio: sed cū illa digestiua virtꝰ
operat̄ supra diuersa obiecta: vt supra chilū in stomacho: su
pra chimū in epate: supra hūiditatē in mēbris. Et si tu obij
cias quare similiter attractiua: retentiua: ꝛ expulsiua non
operant̄ supra diuersa obiecta: ꝛ ita essent tres attractiue: ꝛ
tres retentiue: ꝛ tres expulsiue. Dicendū est ꝙ sicut in ala
libus nobilibus plura requirunt̄ ad eorꝰ perfectionem ꝙ in
vilibus: vñ dicit pħs in lib. de aīalibus: ꝙ ad generationem
vermiū sufficit calor solis: sed ad generationē hoīs nō suffi
cit calor solis: immo dicit pħs ꝙ hō generat hoīe; ꝛ sol. Igi
tur dicendū est ꝙ digestiua nobilior est inter alias virtutes:
qꝛ alie famulant̄ ei: vñ oēs alie ad digestiuam ordinant̄: pro
pter hoc cū digestiua sit nobilior oportuit ꝙ haberet plura
media ꝛ diuersa obiecta supra que operaret̄: nō sic vō alie:
ꝛ ꝓpter hoc tres sunt digestiones .i. triplex opatio digesti
ue ꝛ attractiue. Una sola operatio ꝛ retentiue ꝛ expulsiue.
Ad tertiū argumētū dicendū ꝙ nō est sic de elemētis ꝛ de
mixto: qꝛ in elemētis nō est nisi vnica cōpositio. s. cōpositio
ex materia ꝛ forma: vñ si elemētū ꝑuet̄ sua forma: remanet
pura materia: ꝛ statī introducitur alia forma: ꝓpter h̄ in ele
mētis fuit sola cōuersio: q̄ est sine medio: s; i mixto ē duplex
cōpositio: vt lactuca: ꝛ ꝓpter h̄ si priuet̄ a forma sua adhuc
remanet alia forma: vñ si priuet̄ a sua specie in scða digesti
ua: adhuc esset ibi alia forma: qꝛ est nutrimētū: ꝛ ꝓpter hoc
nō oportet ꝙ ibi sit vnica digestio. Scða cā est: qꝛ in elemen
tis sunt qualitates vltimate: vt dicit Gal. ꝛ ꝓpter hoc vnū
elementū statim conuertitur in aliud sine medio: s; in mix
to sunt qualitates fracte: ꝛ propter hoc multa media operā
tur. ¶ Secūdo querit̄ vtrū in ore fiat digestio: ꝛ videtur ꝙ
sic: qꝛ Aui. hoc ꝓbat p duas rationes: quarū prima talis est
Dicit enim ꝙ cibus amittit in ore saporē suum ꝛ odorē: sed
hoc nō esset nisi ibi fieret digestio: ergo in ore fit digestio. Hoc
idē probat per aliā rōnē: qꝛ ipse dicit ꝙ frumentū masticatū
maturat apostemata: coctū vō nō: sed nō maturaret nisi ali
quā digestionē in ore reciperet: ḡ cōcludit ipse ꝙ digestio fit
in ore. Hoc idē probo: qꝛ dicit Cōstā. in pātegni: ꝙ sicut sto
machus ꝑparat nutrimētū epati: ita os stomacho: s; in sto
macho preparante nutrimentū epati fit digestio: ḡ simili
ter in ore preparāte cibum stomacho fit digestio. In cōtra
riū est auctor in littera ponēs triplicē digestionē solū. Pri
mā in stomacho: scðam in epate: tertiā in omnibus mēbris.
Itē dicit Auicen. ꝙ obiectū oīs digestiue aut est chilus: aut
chimus: aut humiditas: sed cibus in ore nō est chilus: qꝛ chi
lus in stomacho generat̄: nec chimꝰ: qꝛ in epate generatur
nec humiditas: qꝛ in mēbris generat̄: ḡ cū nō aliqd: videt̄ ꝙ
per Auicen. in ore nō fiat digestio. Ad hoc dicēdū est ꝙ pri
ma digestio habet principiū sui in ore: cōplemētū vō sui h;
in stomacho: ꝛ vñ in stomacho amittit ꝓpriā speciē: ꝛ qꝛ cibꝰ
nō digerit̄ quousq; amiserit suā ꝓpriā speciē: ꝛ in stoma

cho amittit illā: ꝛ nō in ore. vñ in stomacho cōpletur prima
digestio ꝛ finit̄: ꝛ qꝛ vnūquodlibet denolatur a sui cōplemē
to: ꝓpter hoc dicit ysaac in lectiōe ista: ꝙ prima digestio fit
in stomacho. ¶ Ad duo prima argumenta q̄ facit Auic. dicē
dū ꝙ ipse intelligit de principio digestiōis. vñ verū est ꝙ pri
ma digestio inchoat̄ in ore: cōplet̄ tamē in stomacho: vt di
ctū est. Ad aliud qð obijcis de ↄstātino: dicendū qð nō est si
mile oīno: est eñ simile quoad hoc: ꝙ sicut stomachus ꝑpa
rat ꝛ habilitat cibū epati: ita os stomacho. S; quātū ad hoc est
dissimilitudo: qꝛ stomachus a sui preparatiōe aufert speciē
a cibo: os vō nō aufert speciē a cibo in sui ꝑparatione: ꝛ pro
pter hoc est ibi fallacia ↄſtis. ¶ Iuxta h̄ q̄rit̄: cū due vie
ꝓcedāt a parte superiori ad inferius. vna que ꝓcedit ad cor
per quā defert̄ aer ad cor: ꝛ hec vocat̄ trachea arteria: ꝛ alia
que ꝓcedit ad stomachū vt meri: querit̄ quare trachea arte
ria fuit sita in parte anteriori in collo vel gutture: via vō cibi
in parte posteriori: vt versus spondiles. Itē quare via cibi
est mollis corrigiosa ꝛ stricta: via vō aeris est larga ꝛ solida.
Itē quare prima digestio dealbat: scða vō rubificat. Item
quare prima digestio operatur qð cōfusū: scða vō quid di
stinctū: vt humores. ¶ Ad primū istorū dicendū ꝙ vita nō pōt
stare aliquantulū nisi cor refrigeret̄: ꝛ ꝓpter hoc oportuit il
lā viā que defert aera ad cor esse in parte ꝓpinquiori ꝛ aptiori
ꝛ in illa pte in qua facilius possit attrahere aera: ꝛ hoc est in
parte anteriori. Scða causa est: qꝛ aer est corpus subtile pa
rū occupās de loco: cibus vō grossus multū occupās de lo
co: ꝛ qꝛ in parte anteriori sunt plures vene que possunt ten
di ꝛ coprimi a corpore solido: vt a cibo: propter hoc via cibi
multū locū occupās fuit a parte posteriori: via vero aeris a
parte anteriori: cū nō locū occupet: nec possit ledere hmōi
venas in pte anteriori sitas. ¶ Ad scðm dicēdū ꝙ via cibi est
mollis ꝛ corrigiosa vt possit distendi s̄m quantitatē cibi re
cepti: quia quando recipit grossum cibum: vnde est stricta:
qꝛ quandoq; potest dilatari ꝛ restringi s̄m quantitatē: s; via
aeris fuit lata ꝓpter liberiorē introitū aeris ꝛ exitū: vñ aer
est corpus valde passibile ꝛ rarū: nec posset dilatare nec cedē
dere suū meatū ita bene sicut cibus q̄ est solidus: ꝛ propter
hoc oportuit ꝙ natura daret ei largā viā. Itē dura est ꝛ so
lida ꝓpter vocē que in ea formatur. vnde ex verberatione
aeris ad partes trachee arterie generat̄ vox: ꝛ nō posset ge
nerari nisi esset mollis: qꝛ ex collisione corporū molliū nō be
ne generatur sonus: ꝛ propter hoc oportuit ꝙ esset solida ꝛ
dura. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ prima digestio dealbat. Una
causa est a parte materie: qꝛ cū prima digestio est materia
lis ad omnes alias digestiōes cū preparet eis materiā: ꝛ si
militer color paruus est materialis ad omnes alios colores:
propter hoc habuit prima digestio seu chilus album vel par
uum colorē. Scða causa est a parte cause efficiētis: qꝛ gene
ratur in stomacho: qui est albus: ꝛ generās derelinquit ve
stigiū suū i re generata: s; epar rubificat: qꝛ epar est rubeū:
ꝛ secunda digestio in epate generat̄. ¶ Ad vltimū dicendus
ꝙ materia est principiū cōfusiōis: ꝛ qꝛ prima digestio est ma
terialis ad alias: ꝓpter hoc operatur quid cōfusū. Sed for
ma est principium distinctiōis: ꝛ quia secunda ꝛ tertia sunt
formales ꝛ cōplete nutritionis: operantur quid distinctum
vt humores ꝛ humiditates. ¶ Sed tertio super hoc quod
vult auctor in littera: ꝙ stomachus nutriat̄ ex chilo: et pro
pter hoc queritur vtrum ex chilo nutriatur stomachus. Et
videtur ꝙ non: quia dicit Gal. in tertio de cōplexionibus ꝙ
digestio fit in stomacho ꝛ in epate: ꝛ impossibile est fieri di
gestionē cōpletam ad hoc ꝙ nutrimētū nutriat: nisi trāseat
per stomachū ꝛ per epar: sed ille chilus in stomacho genera
tus ex quo nutritur stomachus: nō trāsit per epar: ḡ nō pōt
nutrire stomachū. Itē digestiōes hñt ordinē: vñ prima ordi
nat̄ ad scðaꝫ: ꝛ scða ad tertiā: ꝛ nihil pōt nutrire nisi sit dige
stus in tertia digestiua: ꝛ tertia digestiua: vt dicit inferius:
conuertit in neruo neruum ꝛc. sed chilus ille non digeritur
in tertia digestiua: ergo stomachus nō poterit nutriri ex chi
lo. In cōtrariū est auctor plane in littera. Ad hoc dicūt qui
dam ꝙ stomachus nutrit̄ ex chilo in ipso generato: sed illuꝫ
digerit virtute tertie digestiue: vnde dicunt illi ꝙ in quolibet
mēbro est virtus tertie digestiue. Sed isti solutiōi nō accedo:

q: dicit Girardus plane supra locũ istũ ꝙ impossibile est ꝙ ex chilo fiat humiditas nisi prius fiat humor: sed nõ potest fieri humor: nisi trãseat per epar: cũ ergo chilus nõ trãseat per epar: ex chilo nõ poterit fieri humiditas: et ita neq; corpus nutriri. Propter hoc dicendũ est aliter ꝙ duplex est nutritio: quedã que fit per viã refocillationis: vt sincopizãs refocillatur per ipsã panis in vino odorifero intinctã: et naribus sincopizantis applicatã: et hoc modo dico ꝙ stomachus nutritur ex chilo in ipso generato .i. refocillatur: et hoc modo intelligit auctor: vt credo. Est alia nutritio que est propria nutritio per viã cõuersionis sicut nutrimentũ siue humiditas cõuertitur in mẽbra in tertia digestiua: et hoc modo nõ nutritur stomachus ex chilo: et de tali nutritione procedũt illa duo argumẽta: et istã nutritionẽ per viã refocillationis videtur Auicẽ. plane innuere in tertio vbi dicit ꝙ stomachus tribus modis nutritur. Uno modo q: fouetur ex chilo adhuc in ipso existente. Secũdo mõ dicit ipse nutritur stomachus ex nutrimẽto veniẽte: sz a venis in anatomia dictis. Tertio vero modo nutritur stomachus ex sanguine veniẽte vel attracto ad stomachũ ab alijs mẽbris in tempore famis. vñ vult Auicẽ. plane ꝙ stomachus fouetur ex chilo in ipso existẽte .i. refocillatur.

¶ De operatione scde digestiue queruntur plura. Primum est: vtrum humores habeant generari in corde vel in epate. Quod generãtur in corde probat phs in lib. de aïalibus pluribus rationibus: quarũ vna est talis: illud dicit ipse: est elementũ rei in quo plus est de re. vñ mare est elemẽtũ oĩm aquarũ: q: in ipso plus reperitur de aqua: sed in corde plus inuenitur de sanguine: vt dicit phs: q̃ in epate: ꝙ in corde generantur humores. Itẽ operatio sanguinis et cõseruatio eiusdẽ est in venis: sz vene oriuntur in corde: ꝙ et sanguis in corde generatur. Probatio minoris: q: phs probat ꝙ vene oriuntur in corde tali ratione. Dicit ipse ramus ꝙ oritur a radice nunq̃ penetrat suã radicẽ: sed vene penetrãt epar et nõ cor: sz cor est radix venarũ et non epar. si ergo vene oriuntur in corde: ꝙ et humores sicut sanguis qui cõseruatur in venis. In cõtrariũ est auctor apte in lr̃a. dicit enim ꝙ humores in epate generantur. Itẽ quotienscunq; scda digestio debilitatur auctores precipiũt apponere emplastra et remedia cõfortãtia digestionẽ scdam supra regionem epatis: et nõ supra regionẽ cordis: sed hoc nõ preciperẽt nisi in epate celebraretur scda digestio que generat humores: ergo in epate generantur humores. Itẽ dicit Cõstan. in pantegni: ꝙ in epate est quedã vena delegata ad cor: per quã delegatur sanguis ab epate ad cor: et hoc ergo innuit ꝙ in epate humores generantur et nõ in corde. Ad hoc dicẽdũ ꝙ duplex est generatio humorũ: quedã virtualis: et hec fit in corde: q: a corde promittitur virtus ad oĩa mẽbra que regit vnũquodq; mẽbrum in sua operatiõe: et est alia generatio humorũ materialis et formalis: et hec fit in epate: q: chimus ex quo materialiter humores generantur: cõtinetur in epate. Iterũ epar etiã est mẽbrũ formaliter generans humores: sed ista generatio formalis est duplex: quedã formaliter generãs: et hec est in epate: et quedã est cõplẽs: et talis fit in corde: vñ ab epate delegatur sanguis ad cor: et in corde vlteriori digestione digeritur. ¶ Ad primũ argumentũ dicẽdũ ꝙ phs intelligit de generatiõe virtuali: vñ bene cõcedo ꝙ humores virtualiter generantur in corde. Et tu obijcis: in corde: vt dicit phs: plus reperitur de sanguine. Dicendũ ꝙ verũ est: et hoc est quia maiorẽ habet cõcauitatẽ et ampliorẽ in qua põt cõtineri q̃ epar: et nõ propter hoc ꝙ in ipso corde generetur. Ad aliud dicẽdũ ꝙ vene oriuntur ab epate: vñ dicit Haly in cõmẽto supra tegni: ꝙ in epate oritur quedã crux: et est vena magna: et ex ea ramificantur vene non pulsatiles: Et tu obijcis de pho ꝙ vene oriũtur a corde. dicẽdũ ꝙ verũ est de venis pulsatilibus in quibus sanguis continetur et conseruatur. Uel dicẽdũ ꝙ vene oriũtur a corde virtualiter: et sic intelligit phs: vñ omnia mẽbra a corde generantur. vñ dicit phs ꝙ sicut filius expulsus a domo patris constituit sibi domũ propriã in qua possit habitare: ita sperma decisum a patre in matrẽ primo cõstituit cor: tanq̃ proprium receptaculũ. Et tu obijcis postea vene penetrãt epar etc. dicendũ ꝙ non penetrant: immo vna oritur in gibbo: alia in sima: et propter hoc: quia vndiq; apparent vene: credimus ꝙ vene penetrãt epar: cum hoc nõ sit verũ. Uel dicẽdũ ꝙ duplex est penetratio: quedã per viã decisionis: et hoc modo vene nõ penetrãt epar: et de tali procedit tuũ argumentũ. Est alia que fit per viam infixionis: et sic quibusuis vene ab epate oriantur: tamẽ ita possunt epar penetrare: et ita adhuc in epate humores generantur et nõ in corde. Et tu obijcis cor nutritur ex sanguine sz dicit phs ꝙ cor influit alijs mẽbris et nihil recipit ab alijs mẽbris: ergo non recipit illum sanguinem: ex quo nutritur ab epate: ergo ille sanguis ex quo cor nutritur generatur in ipso corde. Dicendũ ꝙ immo illum sanguinẽ ex quo nutritur recipit ab epate. vnde Constan. dicit vt dictum est: ꝙ ab epate procedit quedam vena ad cor per quã delegatur sanguis ab epate ad cor. Et tu obijcis: cor influit alijs mẽbris: et nihil ab ipsis recipit. dicendũ ꝙ verũ est ꝙ virtutẽ influit alijs membris: et illã a membris non recipit: et sic intelligit phs. Sed nutrimentum bene potest ab epate recipere: vt dicit Constan. et sic nõ est contradictio. ¶ Secundo queritur vtrũ humores omnes generantur in epate: videtur ꝙ sic: q: dicit phs ꝙ idẽ manẽs idẽ semp natũ est facere idẽ: cũ ergo epar sit vnũ membrũ semp manẽs idem: semper efficiet vnũ humorem seu generabit: non ergo quattuor. Itẽ si est diuersitas in generatiõe humorum in epate: aut hoc erit a parte cause materialis: aut efficiẽtis: sz causa materialis est vna scilicet chimus: et efficiẽs vna vt epar: ergo nõ erit diuersitas humorũ in specie in epate: immo vnius generabitur. In cõtrarium est Haly in cõmẽto supra tegni qui dicit ꝙ quattuor humores in epate generantur: phlegma: sanguis: cholera: melancholia. Preterea humores in epate diuersificantur a parte cause materialis: q: dicit Constan. in pantegni ꝙ humores sint filij elementorum: cũ ergo in chimo ex quo humores generantur sint quattuor elementa: similiter erunt humores quattuor correspõdentes illis elemẽtis: ita ꝙ vnũ correspõdebit igni: vt cholera: terre melancholia etc. Itẽ diuersificãtur a parte cause efficiẽtis: q: dicit Auicen. in primo ꝙ phlegma generatur a calore claudicãte: sanguis a temperato calore: cholera ab excedenti: melancholia similiter a temperato prout est fex sanguinis: cũ ergo humores habeant diuersificari in epate tam a parte cause materialis q̃ a parte cause efficiẽtis: quod concedo: videtur ꝙ erũt quattuor humores in epate generati. diuersi in specie. qđ cõcedo. ¶ Ad primum argumentũ qđ obijcis de pho: dicendum ꝙ duplex est agens: regulatũ et nõ regulatũ: vñ verũ est ꝙ idẽ nõ regulatũ manẽs idẽ semper facit idẽ: et sic loquitur phs. Sed de agente regulato nõ est verũ: immo bñ põt facere diuersa: vt quia nutrimentũ melius in corpore receptũ: cuius sit terrea natura semper petit fundum siue inferius ad nutriendum membra inferiora nisi reguletur .s. a virtute: et propter hoc bene põt nutrire membra superiora: vnde vndiq; nutrit etc. Similiter dicendum est ibi: quia licet epar sit vnũ: tamen ex regulatiõe a calore bene potest diuersa constituere: vt quattuor humores. Uel dicendum ꝙ etsi epar cum sit vnũ generet humores ex chilo qui similiter est vnus: nõ tamen generat humores in quantũ vnum: immo inquantũ diuersum: quia modo a calore claudicante: modo a temperato etc. nec inquantũ chimus est vnus: immo inquãtũ habet in se quattuor humores quattuor elemẽtis respõdẽtia: vt partẽ igneam: aqueam: terream: aeream: et ita epar poterit quattuor humores diuersos in specie generare. Et per iam dicta ad solutionem patet responsio. plane ad secundũ argumentum ꝙ licet causa materialis sicut chimus sit vna: nõ tñ ex ipsa generãtur humores inquantum vna. Similiter licet epar sit vnum: non tamen inquantum vnum: et sic soluitur ad argumenta.

¶ Fel enim primitus sibi trahit calidiora: et cholere rubee vicina: nutriẽs se de pinguedine illa et rubicunditate quam a sanguine videtur accepisse: et nature sue est illius: qđ remanet cholera est sola. Splẽ sibi attrahit turbiditatẽ et grossitudinẽ sanguinis: et quod sue substãtie assimilatur: in nutrimẽtũ sui retinet: qđ restat simplr̃ est cholera nigra. Pulmo spumã sanguinis trahit sibi: nõ ad nutrimẽtũ: sz vt taliter permaneat: et phlegma inde faciat. vñ ipse humectatur ad motũ cõfortatur.

Pulmo enim ⁊ mēbra alia intra cōfiniū pectoris et capitis cōsistētia: tantū nutriūtur ex cibo॰ superflui tatibus cordi remanētibus. In presenti hec oīa a me explanāda erūt. Post ergo in initio aquositas: imo eius colamēta renibus reddita parū retinet pingue dinis ⁊ rubedinis sanguinis: vñ renū sunt nutrimenta aquositas remanet pura ⁊ vocaṫ vrina. Hanc renes mittūt ad vesicā par: pinguē ⁊ rubeā: de qua pingue dine ⁊ rubedine nutriṫ vesica. Reliquū emittit vir ga illud qđ est vrina. Sanguine de vtrisq̄ choleri bus ⁊ phlegmate ac aquositate siue colamento mun dificato: cor meliorē ⁊ laudabiliorē atq̄ tēperatiorē sibi tradit partē: vnde cōfortet se atq̄ nutriat. Resi duū subtiliat ⁊ de choleribus ⁊ phlegmate: ⁊ alia pu tredine mundificat: p arterias ad augmentādū natu ralē calorē: mādans vt cū pinguedine sua nutriat: ⁊ per totū corpus diuidat. Cor eñ fundamētū caloris naturalis est. qđ sic ↄstat: partē quā sibi traxerat sue nature nutriēde: ⁊ sue substātie assimilat: partē .s. su perfluā ad mēbra capitis ⁊ pectoris mādat: vnum quodq̄ eorū inde nutriēs: ⁊ sue vniuscuiusq̄ nature assimilās: q̄ etiā sunt residua: p poros emittūt corpis quos habēt in locis cōgruis: vt p oculos cū lippitu dine: p aures cū q̄dā q̄si cera inde egredientē: per na res autē cum emūctiōe: per os cū sputis ⁊ screatiōe: per alios poros cū fumo ⁊ sudore. Itē qđ sanguis su perfluit epati mandat toti corpori: vnde singulū mē brū recipit quod sue nature ⁊ substantie assimilet vel assimilare possit.

¶ Superius determinauit auctor operationē epatis su pra nutrimētū in scđa digestione. Hic determinat operatio nē aliorū membrorū in scđa digestione adiuuātiū: ⁊ diuidit ista pars in septē partes. In pria determinat de operatione fellis. In scđa de operatione splenis: ibi: Splē sibi trahit. In tertia de operatione pulmonis: ibi: Pulmo sibi suam. In quarta de operatiōe renū: ibi: Post ⁊ aquositas immo ei⁹. In quinta de operatione vesice: ibi: Hanc renes. In sexta de operatione virge: ibi: Reliquū emittit. In septima de operatione cordis: ibi: Sanguis autē. ⁊ ista vltima in duas. In pria proponit qđ intēdit. In scđa declarat suū ꝓpositū scđa ibi: Cor eñ est fundamētū. ⁊ ista scđa in duas: q: in pri ma manifestat qualiter cor delegat suas superfluitates ad alia membra. In secunda qualiter alia membra delegant suas superfluitates exterius. secūda ibi: Unūquodq̄ eo॰ inde. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.
¶ Hic restāt adhuc de precedēti lectiōe inquirenda. Primū est vtrū oēs humores simul in epate generantur vel succes siue. Scđm est vtrū generatio humorū fit circularis. ¶ Cir ca primū sic procedo: sed q: ista questio disputata est in scri pto supra librū dietarū vniuersaliū .s. sup. viij. lectionē que incipit: Diuersitas corporis ⁊c. fol. xxiij. pagina .ij. ibi: Circa terciū sic procedimus ⁊c. ꝓpter hoc ad presens supersedeo ⁊ etiā habeṫ in scriptis supra tegni Gal. ¶ Scđo queriṫ vtrū generatio humo॰ in epate sit circularis: sc; vtrū ex cho lera possit generari sanguis ⁊ phlegma: sicut ex phlegma te generari potest sanguis. Et videtur q nō: q: dicit Cōstā tin. in pantegni. q coctum nō potest incrudari: sed crudū po test decoq̄: cū ergo cholera sit magis cocta q̄ sanguis videṫ q ex cholera nō poterit sanguis generari: licet ex phlegma te possit sanguis gñari. Sed q hmōi gñatio humo॰ fit cir cularis videtur: q: dicit Cōstā. in pantegni: q hūores sunt filij elementorū: sed generatio elementorū est circularis: q: ex vno elemēto potest generari reliquū: vt ex igne aer ⁊ ecō uerso: ergo similiter ex vno hūore: vt ex cholera pōt genera ri ali⁹: vt sanguis: ⁊ ecōtrario: ergo ē circularis. Itē dicit Hip po. versus finē in lib. regimēti acuto॰: q cholera euaporan do trāsit in phlegma: vñ innuit q ex cholera fit phlegma: ergo videṫ q hmōi gñatio pōt esse circularis. Itē in viatico dicit Cōstā. q pleuresis q̄ fit de materia calida trāsit i peripleumo niā q̄ fit ex frigido. Itē frenesis quādoq̄ trāsit in litargiā: ⁊ ita mod⁹ calidus pōt trāsmutari in frigidū. ⁊ hoc nihil aliud est q̄ q materia calida pōt trāsmutari i frigidā: ergo hūor calidus pōt fieri frigidus ⁊ ecōuerso: ergo generatio hūo॰ in epate est circularis. Scđo dicēdū est ad illud q ibi est fallacia ↄsequē tis: vñ dicit q hūores sunt filij elemēto॰: quātū ad hoc q in quolibet hūore est q̄dā pars respōdēs terre: q̄dā aque: que dā aeri: q̄dā igni: sed quoad q̄d ē dissimilima: q: i elemēto est materia ⁊ forma: cū forma priuata remanet materia potētia q̄ statim petit aliā formā: sed in hūorib⁹ siue in mixtis non est sic: imo priuata vna forma adhuc remanet alia: cū ibi sit du plex ↄpositio. Ad aliud dicēdū q ex cholera nō fit phlegma immo cholera euaporādo: vt dicit Hippo. trāsit i phlegma: q: subtilis pars consumiṫ ⁊ reliquum ingrossaṫ: ⁊ fit phle gma: ⁊ ꝓpter hoc dicit Hip. euaporādo. Ad aliud dicendū q pleuresis q̄nq̄ trāsit in peripleumoniā ⁊ frenesis in litargiā: sed hoc nō est ꝓpter hoc q cholera trāseat in phlegma: imo mate ria pleuresis quandoq̄ expelliṫ ad pulmonē ⁊ cū phlegma te pmisceṫ: ⁊ ita permiscēdo cū phlegmate: ⁊ phlegma est scđa a dñio: ꝓpter hoc sic caṫ. similiter dicendū est de frenesi.
¶ Postea queruntur quedā de presenti lectiōe: ⁊ primo quer itur vtrū fel primo attrahat cholerā vel splē melācholiam. Et videṫ q splē prius attrahat melācholiā q̄ fel cholerā: nā melācholia est magis odiosa nature q̄ cholera: ergo melācholia ci⁹ sequestrabiṫ a sanguine ⁊ in splene recludeṫ q̄ cholera in felle. Itē dicit Gal. in de simplici medi. q q̄n aliq̄ medici na euacuās hūorē aliquē administraṫ corpori: vtpote phle gma: primo euacuat phlegma: scđo choleram: tertio melan holiā: vltimo sanguinē: ⁊ hoc est: q sanguis est amicus na ture: vñ natura diligēs sanguinē cōseruat ipsū quātū pōt: ergo p locū ab oppositis ci⁹ euacuabit melācholiā q̄ ma gis est ei odiosa q cholerā. Cōtrariū dicit in lrā: dicit eñ q fel primitus cholerā attrahit. Preterea dicit Aui. q attra ctio fit trib⁹ modis: a calido: a vacuo: ⁊ a tota specie: cū ergo cholera rubea sit calidior inter hūores ci⁹ attraheṫ a felle q̄ melācholia a splene. qđ ↄcedo cū ysaac. Una cā est: q: cho lera calidior est ⁊ subtilior ⁊ mobilior: ⁊ calidū: vt dicit Phi lare. est cito mobile: ⁊ iō ci⁹ separaṫ cholera a sanguine q̄ melācholia. Ad primū argumētū p3 solō: q̄uis melācholia sit magis odiosa nature rōne cōpositiōis: cū sit dure cōposi tiōis q̄ cholera: tñ cholera cū sit amara magis est odiosa q̄ melācholia q̄ ē insipida. Per hoc idē p3 solō ad scđm. ¶ Iuxta hoc q̄riṫ q̄re dr̄ q fel cōmouet iras. vñ v̄sus. Cor sapit: ⁊ pul mo loquiṫ: fel cōmouet irā: Splē ridere facit: cogit amare ie cur. ⁊ splen gñat risus. Ad hoc dicēdū q sicut melācholia p sui p̄sentiā generat tristitiā: q: inficit sp̄ūs ⁊ turbat sangui nē rōne sue malicie: ita p sui absentiā q̄n reducit gñat leti tiā: q: tunc sanguis remanet in corpore depuratus letificās mēbra: sed secus est de felle: quia ⁊ cholera in felle claudiṫ cū remanet ibi: immo rōne sue excrescentie cum fit in magna quātitate in corpe respectu melācholie: ipsa redūdās ad mē bra ipsa cōmouet ⁊c. ¶ Scđo q̄riṫ vtrū pulmo nutriaṫ ex phlegmate: ⁊ videṫ q sic: q: dicit ysaac in lrā q pulmo attra hit spumā: vt inde faciat phlegma: ergo ⁊c. Itē dicit Gal. supra tegni: q ad mēbrū simile properāt ↄsuetudines ei similes: cū ergo peripleumonia q̄ fit ex phlegmate in pulmone gene retur: vel q hoc fit ex sup̄fluitate nutrimēti pulmonis: ergo videṫ q pulmo ex phlegmate nutriaṫ. Cōtra dicit ysaac in lrā q pulmo nutriṫ ex sanguine cholerico. Itē dicit ysaac q pul mo attrahit spumā: sed dicit Gal. supra tegni: q ex spuma generaṫ cholera: ergo ex cholerico nutrimēto nutritur. nō ergo ex phlegmate. Iuxta hoc quedā cōtrouersia: q: dicit ysaac in lrā q pulmo attrahit spumā: vt inde faciat phlegma: ⁊ alibi dicit q ex spuma generaṫ cholera. Ad primū dicendū q pul mo nutritur ex sanguine cholerico: ⁊ hoc est: quia est mēbrū cholericum. Ad primū qđ obijcis: dicendum q pulmo non attrahit phlegma vt ex phlegmate nutriatur: sed vt ab eo irroretur: ne per motum suum continuum desiccetur.

Ad secūdū dicēdū ꝙ periplemonia generaꝫ per viā decisionis vel cōgestionis: vel per viā deriuationis. vnde quādo dicit Hali ꝙ ad membrū simile preparāt egritudines similes dicendū ꝙ verū est de illis egritudinibus que generantur per viā cōgestiōis: ⁊ nō de illis que fiūt per viā deriuatiōis ⁊ qꝛ periplemonia vt plurimū fit p viā deriuationis: vtpote a catarris a capite descēdentib⁹: vt dicit Auicē. propter hoc nō oportet ꝙ ex phlegmate nutriatur. Ad cōtrouersiā dicēdū ꝙ quedā est spuma que generatur propter feruorē factū a caliditate ebulliente: vt patet in olla bulliēte: ⁊ talis spuma trāsit in cholerā: ⁊ de tali loquiꝫ Hali. Est alia spuma q̄ generaꝫ ꝓpter interpositionē humidi aerei in hūido aquoso: vt in vndis maris: ⁊ talis transit in phlegma: ⁊ talis in pulmone attrahiꝫ: ⁊ de tali loquiꝫ ysaac in littera. ¶ Tertio queritur vtrū cor nutriaꝫ ex sanguine tēperatissimo. Et videꝫ ꝙ nō: qꝛ dicit Auicē. ꝙ quodlibet mēbrū nutriꝫ ex nutrimēto sibi simili: sed cor est melācholicū: g̃ ex nutrimēto melāchọlico nutrieꝫ: nō ergo ex sanguine tēperatissimo. In cōtrariū est ysaac in littera: qui dicit ꝙ cor nutritur ex sanguine tēperatissimo. Preterea si natura dat mēbris nobilissimis nobilissimū nutrimentū: vilib⁹ do vile: cū cor inter omnia mēbra sit mēbrū nobilissimū: ex nobilissimo nutrimento nutritur: ergo ex sanguine tēperatissimo nutriꝫ: qđ cōcedo. Ad primū argumētū dicendū ꝙ cordis triplex est cōplexio: quedā enī est cōplexio in corde elementaris ratione elementorū in ipso dominantiū: ⁊ qꝛ in ipso plus dominaꝫ elementū terreū ⁊ durum: ⁊ hoc ne dissoluatur a calore forti in ipso habitāte: sic cor est cōplexiōis melāncholice. ⁊ sic obijcis tu. Et alia cōplexio in ipso inquātū est viuens: ⁊ ita cū vita fiat per calidū ⁊ hūidū: hoc modo cor est sanguinee cōplexiōis: ⁊ sic ex sanguine temperatissimo nutriꝫ: ⁊ sic loquiꝫ ysaac. Est iterū tertia cōplexio in corde que est calida ⁊ sicca rōne caloris vitalis: ⁊ spirituū in ipso habitantiū: ⁊ ita cū sit mēbrū nobilissimū cōseruās vitā ex sanguine tēperatissimo nutritur: qꝛ per suū motū continuū generat intra se calorē et spiritū: q̄ ex puriori parte nutrimenti generātur in ipso per cōfricationē suarū partiū ad inuicē. Et tu obijcies sicut cor est in cōtinuo motu ⁊ ꝓpter hoc ē durū: ita sunt ⁊ pulmo cū cōtinue aera attrahat ad refrigeriū cordis: videꝫ ꝙ pulmo dꝫ esse dure substātie ⁊ nō spongiose. Dicēdū ꝙ non oportet. Una causa est a parte cordis: qꝛ enī cor per cōfricationē suarū partiū inter se generat calorē ⁊ spiritū: ꝓpter hoc necesse fuit ꝙ esset durū: qꝛ ex cōfricatione duorū corporū molliū nō posset hoc fieri. Sed pulmo nō generat huiōi: ⁊ propter hoc nō oportet ꝙ sit dure substātie. Secūda causa est: ꝙ licet pulmo sit in cōtinuo motu: tamē irroraꝫ a phlegmate intra se attracto: ⁊ ꝓpter hoc nō oportuit ꝙ esset durus. Et tu queris quare similiter ad cor non attrahiꝫ phlegma ad irrorādū eū: ne p motū suū cōtinuū desiccéꝫ. Dicendus ꝙ nō oportuit: qꝛ cor dꝫ esse ⁊ est mēbrū calidissimū cū intra se cōtineat calorē ⁊ spiritū. Si g̃ ibi attraheretꝫ phlegma iā ipsum refrigeraret: ⁊ ꝓpter hoc nō oportuit ꝙ ad cor phlegma attraheretꝫ. Tertia cā quare pulmo fuit spōgiosus ē: qꝛ aer attractus in pulmone digeriꝫ in suis spōgiositatibus ⁊ suis porositatibus ne subito indigestus veniat ad cor: qꝛ si indigestus ad cor veniret: extingueret calorē in corde. ¶ Ultimo queriꝫ vtrū ex superfluitate cordis nutriaꝫ cerebrū cuius hoc dicat ysaac in littera. Videꝫ ꝙ nō: qꝛ vnūquodq; membrū nutriꝫ ex nutrimēto sibi proportionali ⁊ simili: sed superfluitates cordis si decindanꝫ a corde: ⁊ oē decisum ab aliq̄ attestaꝫ ei a quo decindiꝫ: sunt calide: g̃ ex superfluitate cordis nō nutriꝫ cerebrū: cū ipsum sit phlegmaticū: qđ est ergo qđ dicit in lr̃a. Ad hoc dicēdū ꝙ duplex est superfluitas: q̄dā per viā sequestratiōis: q̄dam p viā decisiōis. vn̄ dico ꝙ decisum attestaꝫ ei a quo decindiꝫ p viā decisiōis: ⁊ nō p viam sequestratiōis. Dico ergo ꝙ cor attrahit sibi nutrimētū: vn̄ illud digerit vlteriori digestione: ⁊ partē puriorē retinet ad ipsum nutriendū: residuū vero trāsmittit ad partes pectorales ⁊ ad cerebrū vt inde nutrianꝫ. vnde illud mittiꝫ a corde ad caput: ⁊ huiusmodi transmissum non est superfluitas cordis: ita ꝙ sit nutrimētū spurū: imo est purū. sed tñ est superfluitas. i. residuū respectu nutrimēti in corde retēti: ⁊ sic intelligit ysaac in littera: ⁊ per hoc patet solutio ad questionem et ad argumentum.

¶ Tertia xo digestibilitas sanguinem digerit: ⁊ in carne carnē: ⁊ in neruo neruū: ⁊ in osse os cōficit ⁊ facit. Sicut in arboribus ⁊ terrenascētibus videmus, que fm mutationē elemētorū in lignis lignū. in frōdibus frondes: in fructibus fructus faciūt: ⁊ in rubicūdis etiā rubicūda: ⁊ in citrinis citrina: ⁊ ī dulcib⁹ dulcia: ⁊ in amaris amara: ⁊ silia. Qđ si supfluū cibi remanēt in mēbris: tertia dꝛ supfluitas: quā ad pores cuti expellūt mēbra: ⁊ cū sudore emittūt si sit hūida: ⁊ cū fumo si sit sicca. De fumo nascuntur pili: vtpote in arboribus potest videri: in quibus calor naturalis superflua cibi sui emittit ad exteriora: vnde cortices et pilos suos faciat.

¶ Superius determinauit de operatiōe prime ⁊ secūde digestiue: hic de operatione tertie determinat: ⁊ diuidiꝫ in duas. In quarū prima determinat de opatiōe tertie digestiue. In secūda de superfluitate tertie digestiue: ibi. Qđ si supfluū cibi remanet. Iterū prima in duas. In prima ꝓponit qđ intēdit. In scđa cōfirmat per simile sumptū in arborib⁹: scđa ibi: Sicut in arborib⁹. Tūc sequiꝫ illa pars ī qua determinat de superfluitate tertie digestiue p cōparationē ad virtutē fortē. In secunda p cōparationē ad debilē. scđa ibi: Si autē virt⁹ mēbrorū defecerit. ⁊ ista secūda in duas. In prima determinat de superfluitate tertie digestiue per cōparationē ad virtutē debilē. Secundo p cōparationē ad virtutē debiliorē. scđa ibi: Si g̃ mēbrorū natura. Prima pars cū precedētibus spectat ad presentē lectionē. Illa pars in qua determinat de supfluitate per cōparationē ad virtutē debilem diuidiꝫ in duas. In prima determinat de huiōi supfluitate inquātū est superfluitas. In secūda inquantū est signū medico. scđa ibi. Hypostasis q̄ mōstrat. Prima ī duas. In prima narrat. In secūda cōfirmat. scđa ibi: Unde Gal. Tūc sequitur illa pars in qua determinat de huiōi supfluitate inquātū est signū medico: ⁊ illa in tres. In prima determinat de superfluitate tertie digestiue. Scđo de hypostasi. In scđa de superfluitate prime: vt de egestione ibi: Similiter egestio. hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic possunt duo queri principaliter. Primū est de operatione tertie digestiue. Et scđm est de superfluitatibus digestionū. ¶ De primo q̄runꝫ quinq;. Primū est vtrū mēbra possint nutriri. Et videꝫ ꝙ non: qꝛ dicit Gal. in de simplici medicina: ⁊ ysaac in dictis vni. ꝙ nutritio ē pfecta assimilatio nutrientis cū nutrito. Si ergo nutrimētū nutrit mēbra perfecte mēbris assimilatur: ⁊ si perfecte mēbris assimilaꝫ ⁊ vniꝫ: aut g̃ cū vtrūq; tā nutrimētū q̄ res nutrita sit corpus occupabūt maiorē locū q̄ñ vniunꝫ in assimilatione: aut erūt in eodē loco equaliter: sed nō occupāt maiorē locū q̄ prius: qꝛ tūc sequeretꝫ ꝙ aīalia in omni tempore ⁊ semper augereꝫ quod est falsum: quia dicit phūs in topicis ꝙ semper nutriūtur aīalia: non tñ semper augenꝫ: g̃ non occupāt maiorē locū: ergo constat ꝙ in eodē loco ⁊ equali quantitate erunt in illa assimilatione: sed hoc est incōueniens: qꝛ dicit phūs ꝙ impossibile est duo corpa esse in vno ⁊ eodē loco ⁊ equali simul ⁊ semel: ergo relinquiꝫ ꝙ nutrimentū nō potest mēbra nutrire. Itē cū nutritio sit perfecta assimilatio nutrientis cum re nutrita: oportet ꝙ nutrimentū ad hoc ꝙ nutriat membra ꝙ minimū vni⁹ tāgat minimū alteri⁹: sꝫ hoc nō poterit esse nisi nutrimētū sit in equalitate cū re nutrita: qđ est incōueniens: vt probatū est in predicto argumento: ergo ⁊c. In cōtrariū est ysaac in littera: q̄ dicit ꝙ tertia digestibilitas digerit ī carne carnē ⁊c. sed hoc nō posset esse nisi mēbra nutrirentur: ergo mēbra nutriuntur. Preterea dicit Auicen. ꝙ nutrimentū est ꝓpter restaurationē deperditi: sed deperditio fit in quolibet mēbro: ergo ⁊ restauratio: sed restauratio non fit nisi per nutritionē: g̃ nutritio est in quolibet membro. qđ cōcedo: qꝛ cū in quolibet mēbro fiat cōsumptio a calore exteriori ⁊ interiori: ⁊ ita deperditio: necesse est ꝙ illa deperditio

restaureꝫ

restaurel per nutrimentū: ⁊ ita necesse est ꝙlibet mēbrum viuēs nutriri. ¶ Ad pmū argumētū dicēdū ꝙ corpus pōt dici a corpulētia vt est grossum ⁊ huiusmodi: ⁊ sic verū est ꝙ duo corpora corpulēta impossibile est esse in eodē loco: ⁊ sic obijcis tu. Vel pōt dici a corporeitate: idest put ē corpꝰ nō grossum sed subtile: ⁊ de tali loquēdo ꝙ duo corpora subtilia possunt esse in eodem loco: ⁊ ideo cū humiditas que est nutrimentum sit subtilis: pōt esse in eodē loco cum nutrito. Vel dicendū ⁊ melius forte: ꝙ nutrimētū ⁊ nutritū eundē locū occupāt ⁊ equalē. Et tu obijcis: ergo erūt duo corpora in eodē loco qḋ est impossibile. Et dicēdū ꝙ caro nři corporis plena est poris: vnde humiditas q̄ est nutrimētū imbibit in poris illis. Itē mēbrū recipiēs multū cōdensat semp aduentū nutrimenti: vt pʒ de aere cōdēsato. Vel dicendum ꝙ nutrimētū aduenjēs mēbro depdito intrat locū deperditum: qui prius erat aere repletus: ⁊ ita equalē locū cōtinēt nutrimētū ⁊ res nutrita ⁊ tertia digestio. Ad secūdū dicendū ꝙ duplex est minimū. Quoddā ē minimū in substātia vt q̄n aliqḋ diuidit ita ꝙ vltra nō pōt diuidi: ⁊ loquēdo de tali minimo nō opꝫ ꝙ minimū nutrimēti attingat minimū rei nutrite. Est aliud minimū in natura illud. s. qḋ nō pōt plus diuidi vltra hoc ꝙ agat vt pꝫ de igne: q: ignis posset ita diuidi in minima ꝙ nō calefaceret. ⁊ sic venenum posset dari ī tā minima quātitate ꝙ nō esset venenū: vñ illud minimū non est minimum nature: immo illud est minimum nature: quod non potest diuidi plus vltra hoc ꝙ agat. Et sic dico ꝙ minimum nutrimenti attingit minimum membri: non ꝙ minimū mēbri sit ita minimū sicut minimū nutrimēti: q: sic nō posset minimū mēbri cōuertere minimū nutrimēti in suā naturā. ī minimū mēbri qḋ dꝫ nutriri ex illo nutrimento. ¶ Scḋo querit vtrū nutrimētū possit penetrare ad mēbra. Et videt ꝙ nō: q: si penetraret ad mēbra aut hoc erit ꝑ vacuū: aut ꝑ plenū: nō ꝑ vacuū: q: dicit phs ꝙ vacuū nō est. Item nec per plenū: q: sic esset ponere duo corpora in eodē loco qḋ est impossibile vt dictū est: ergo nutrimētū non pōt penetrare ad mēbra nutriēda. Si tu dicas ꝙ imo pōt. s. per poros. Cōtra: si hoc est verū: ergo cū quālibet partem opꝫ teat nutriri q̄libet pars habebit poros: sꝫ hoc est falsū: q: inter quoslibet duos poros est pars quedā q̄ nō hꝫ poros: ergo illa nō nutrit vt videt. Querit ergo ꝑ quā viā hmōi parietes nutriant. Solutio dicēdū ꝙ nutrimentū vt humores prius gnānt in epate ⁊ delegātur ab epate ad magnas venas: ⁊ a magnis venis ad paruas ⁊ a paruis ad minimas ⁊ a minimis ad spōgiositates mēbrorū ⁊c. ¶ Ad pmū argumētū ꝙ nō trāsit ꝑ vacuū: imo ꝑ plenū: sed illud est plenū humiditate q̄ cedit nutrimēto delegato: vnde ꝑ poros plenos aere: vel humiditate nutrimēto cedēte transit nutrimētū ad mēbra. Et obijcis: ergo quelibet pars est porosa: dicēdum ꝙ nō oportet: imo q̄n nutrimentū intrat ꝑ poros tunc paries q̄ est ꝓpe porū attrahit nutrimētū illō sicut adamas attrahit ferrū: ⁊ h̄ dicit ysaac superiꝰ: ⁊ ita ex illo nutrimēto sic a poris attracto nutriūt parietes q̄ sūt īter poros: q: nutrimētū attrahūt a tota specie. ¶ Iuxta hoc q̄rit q̄ō ossa nutriūtur: cū nō habeāt poros. ⁊ dicēdū ꝙ ossa licet ƒm sensum non habeāt poros: verūtn̄ ƒm verū h̄nt. vñ dicit Gal. in megategni ꝙ nature forti nihil ē impossibile: facit eñ resudare saniem ꝑ mediū ossa: ergo multo magis humiditas nutriēs mēbrū cū sit subtilior: ⁊ iterū magis dilecta nature. Unde dico ꝙ ossa restaurant ꝑ nutrimentū: q: ibi fit deperditio. Sed q: nō tanta fit deperditio in ipsis cū sint mēbra melancholica dura ⁊ compacta ꝓpter hoc non tm̄ fuit de melācolia in corde q̄ntū de aliis hūoribꝰ: q: minime indigēt restauratiōe cū modica fiat depditio in ipsis. ¶ Quarto q̄rit vtrū mēbrū tertie digestiue nutriat ex humore vel ex humiditate. Videt ꝙ ex hūore: q: si fiat incisio in mēbro exit sanguis qui est humor ⁊ non humiditas: sed mēbrū nutrit ex humore ī ipso existēte: ergo q̄libet mēbrū nutrit ex sanguine. Item vene delegant ab epate ad membra corporis ibi deferūt sanguinē ad mēbra nutriēda. vñ illud qḋ cōtinet in venis est sanguis: ⁊ qḋ autē est extra venas est humiditas: q: sanguis quando exit a venis ꝓut delegat ad mēbra nutriēda fit humiditas in spōgiositatibus mēbrorū. vñ quādiu est in venis est humor: sꝫ ꝑ totū corpus sunt vene ab epate delegate: q̄ ⁊ sanguis: q̄ quodlibet mēbrū ex sanguine nutrit nō q̄ ex humiditate. In cōtrarium est Auicē. qui dicit ꝙ sanguis ad hoc ꝙ nutriat: opꝫ ꝙ prius exeat capita paruarum venarū ⁊ cadat in spongiositatibꝰ mēbrorū: ⁊ tūc cōuertitur in humiditatē: ⁊ ex illa humiditate mēbra nutriūtur: nō q̄ ex sanguine. Itē tertia digestio dealbat: scḋa rubificat: sed mēbra tertie digestiue alba sunt: ergo nutriunt ex hūiditate q̄ est alba ⁊ nō ex sanguine q̄ est rubeus. Solutio: dicēdū sicut dicit Gal. in de cōplexionibꝰ: ꝙ triplex est cibꝰ. cibꝰ futurꝰ cibꝰ: ⁊ istū possumꝰ appropiare ad cibū q̄ ē ī pma digestiōe: ⁊ cibus iste cibo vt cibꝰ q̄ est in scḋa digestiua: ⁊ cibꝰ cibās in effectu: vt ille q̄ est ī tertia digestiua: ⁊ iste vltimꝰ cibꝰ est verus cibꝰ: ⁊ ex isto vltimo cibo in effectu cibāte mēbra tertie digestiue nutriūt. ¶ Ad pmū argumētū dicēdū ꝙ sanguis exit a carne incisa nō q: nutriat ex sanguine: sed q: in qualꝫ parte carnis terminat vena effundēs sanguinem: vñ hmōi sanguis nō nutrit illud mēbrū a quo exit nisi posꝰ exeat illas paruas venas. Et si queras q̄re nō exit ī hmōi incisione humiditas cū ex humiditate hmōi mēbrū nutriat: vt tu dicis. Dicēdū ꝙ vna causa est: q: illa hūiditas est grossa: sanguis vero subtilis est ⁊ ꝓpter hoc cito exit. Scḋa cā est: q: mēbra a tota specie attrahēte illā humiditatē ad sui nutrimētū: vñ ꝑmittūt ipsam exire q̄n caro incidit. Tertia causa est: q: si humiditas exiret ī illa incisiōe: qḋ tn̄ nō dico: tam ipsa nō appareret hūiditas imo a sanguine tingeret ⁊ totū videret esse sanguis. Vel dicēdū ꝙ sanguis exit ab hmōi incisiōe: q: ibi fit solutio ꝯtinui. ⁊ solutio cōtinui inducit dolorē ⁊ dolor ꝓuocat reuma ⁊ ita ad incisionē fluit sanguis. Per iam dicta patet solutio ad secūdū argumentū: q: licet in qualibet pte sint vene deferentes sanguinē: tn̄ ille sanguis nō nutrit donec prius cadat a venis in spōgiositatibꝰ mēbrorū: q: primo tūc fit humiditas ex qua membra nutriūtur. Q̄ño nutrit vena ex sanguine: dicēdū ꝙ attrahit sanguinē in ipsa cōtētū ⁊ illum cōuertit in hūiditatē: ⁊ ex illa nutriūtur. ¶ Iuxta hoc querit q̄re scḋa digestiua opat simul ⁊ semel quattuor humores: tertia vo digestio nō opat simul ⁊ semel q̄ttuor humiditates: imo successiue: ita ꝙ primo humiditatē: scḋo roris: tertio cābiū: quarto glutinū. Itē q̄re attractiua vꝫ ⁊ retētiua ⁊ expulsiua opant ꝑ villos: digestiua vo nō opat ꝑ villos. Itē q̄re vtus naturalis cōtinue opat ⁊ nūq̄ cessat nec fatigat: aīalis vo fatigat ⁊ cessat q̄nq̄ vt ī somno. ¶ Ad pmū illorū dicēdū ꝙ nō ē mirū si scḋa digestiua opat simul ⁊ semel q̄ttuor humores: q: materia est eadē vt cibꝰ: ⁊ cā efficiēs eadē vt epar: sꝫ in humiditatibꝰ nō est materia eadē nec efficiēs idē vt dictū est. Scḋa cā est: q: finis imponit necessitatē in eis que sunt ad finem: ⁊ q: tertia digestio nobilior est q̄ alie: q: alie finaliter ordinantur ad tertiā: ꝓpter h̄ indiguit maiori tēpore ad gnātionē hūiditatū ⁊ paulatine ⁊ successiue eas hūiditates gnāuit. ¶ Ad scḋaꝫ q̄stionē dicēdū ꝙ attractiua ⁊ retētiua ⁊ expulsiua ordinātur ⁊ deseruiūt vtuti digestiue. vñ pncipalis est inter illas: ⁊ q: pncipalis ē plꝰ dꝫ h̄re naturā vtutis naturalis q̄ operat ꝑ cōplexionē q̄ alie: ⁊ ꝓpter hoc digestiua opat ꝑ cōplexionē: alie vo ꝑ villos. Scḋa cā ē: q: tertia digestibilitas vt dicit in ista digerit ī carne carnētē. vñ assimilat nutrimētū mēbro: vñ cū assimilet sibi ipsa ꝑ villos oparet spūliū gnāre qḋ ē inconueniēs vñ semꝑ intēdit assimilare nutrimētū mēbro. ¶ Ad vltimā q̄stionē dicēdū ꝙ cā corruptionis est distātia: cā vo cōseruationis ⁊ ꝓximitatis est vnio. Dico q̄ ꝙ vtus naturalis opat supra obiectū sibi cōiunctū: vt supra nutrimētū: ⁊ q: intendit ꝯseruare mēbrū ipm semꝑ intendit nutrire: ⁊ ꝓpter hoc ꝯtinue opat: q: fortificādo mēbri ꝑ suā opationē seipam confortat: ⁊ ita ꝯtinue opat: nec fatigat: q: agit in obiectū continuū. Itē fortificādo mēbrū seipam fortificat ī sua opatiōe sꝫ vtus aīalis agit supra obiectū distās vt supra illud qḋ est extra nec intendit fortificare nec cōseruare: ⁊ ita nō est mirū si fatiget ⁊ cesset q̄nq̄ a sua opatiōe. ¶ Quinto q̄rit vtrū caro ƒꝫ spēm possit nutriri. ⁊ appello carnē ƒꝫ spēm q̄ ē a primis spmatibꝰ. Et videt ꝙ nō nutriat: q: dicit phus ꝙ caro ƒꝫ materiā. i. illa q̄ ex nutrimēto gnāt fluit ⁊ refluit: sꝫ caro ƒꝫ spēm nō fluit nec refluit: sꝫ si fluit nō depdit: ⁊ si nō depdit

nō restaurat᷑ p nutrimentū: ḡ nō nutrit᷑. Itē nutrimentū est ꝓpter restaurationē deꝑditi: ſʒ caro ſm ſpēm ſi deꝑdat᷑ nō pōt restaurari: vt dicit Auicē. ⁊ etiā Gal. i tegni: ḡ nō nutritur. In ↄtrariū est pħus: q̄ dicit q̄ eī⁹ qđ nutrit᷑ q̄libet pars nutrit᷑. cū ḡ caro ſʒ ſpēʒ ſit pars alalis qđ nutrit᷑: videt᷑ q̄ caro ſm ſpēʒ nutrit᷑. qđ ↄcedo. Ad pmū arg. dicēdū q̄ caro ſm ſpēʒ: ⁊ fluit ⁊ refluit: ſʒ nō fluit ⁊ refluit ſic. Et tu obicis ſi fluit: ḡ nutrit᷑. Dicēdū q̄ qn̄ deꝑdit᷑ aliq̄d ſīc ipē q̄ū i ꝑfecto gn̄at᷑. Itē minus deꝑdit᷑ de carne ſm ſpēm q̄ de alia: ⁊ hoc q: mag᷑ diligit᷑ a natura. vñ ſp multū remanet de carne ſm ſpēm p quā vita ↄtinuat᷑. vñ verū ē q̄ illa caro ſʒ ſpēm q̄ deꝑdit᷑ nō regn̄at᷑: ſʒ loco eī⁹ gn̄at᷑ aliq̄d: ⁊ ſic ꝑ ſe ſolo ad aliō

¶ Preterea querit᷑ de ſcđo. ſ. de ſupfluitatib⁹: ⁊ primo q̄rit᷑: verū puer i vtero matris exiſtēs egerat vel habeat egeſtionē: ⁊ videt᷑ q̄ ſic: q: dicit pħus: q̄ puer in vtero viuit more plante: ſʒ plāta ħʒ egeſtiones in viſceriб⁹ terre: ḡ ⁊ puer in vtero matris egerit. Itē tres digeſtiue ita ordinate ſunt q̄ ſcđa ſupponit primā: ⁊ tertia ſcđam ⁊ primā: ſʒ infans in vtero ħʒ ſupfluitatē ſcđe digeſtiue vt vrinā: ⁊ ſupfluitatem tertie vt ſudorē: ḡ habebit ſuperfluitatē prime digeſtiue vt egeſtionē. In ↄtrariū eſt pħs q̄ dicit q̄ puer extra vterū primo egerit: nō ḡ in vtero. Itē dicit Conſt. in pātegni: q̄ puer in vtero ſuoluit᷑ trib⁹ pelliculis. prima eſt ſecūdina q̄ defendit ipm̄ a nocumētis: ſcđa ꝟo vrinā recipit: ⁊ tertia ſudorē: ⁊ nō enumerat aliquā q̄ recipiat egeſtionē: ḡ puer in vtero non egerit. Itē egeſtio eſt ſupfluitas nutrimēti ꝑ os ſumpti: ſʒ puer in vtero nō recipit nutrimentū ſuū ꝑ os: īmo p vmbilicū: ḡ in vtero nō habebit egeſtionē: qđ ↄcedo. Rō a cā eſt: q: nihil recipit ꝑ os. Scđa cā ē: q: puer in vtero valde mollis ē ⁊ valde ħʒ mēbra tenera ⁊ mollia. vñ indiget molli nutrimēto: ⁊ nō duro: ⁊ ꝓpter hoc natura ei adminiſtrat molliſſimū nutrimētū: vt nutrimētū in ſcđa digeſtione gn̄atū: vt eſt humor. ¶ Ad pmū argumētū dicēdū q̄ verū ē: q̄ puer ħʒ ſupfluitatē in vtero: nō ipē: ſʒ mater ſua: q: in ſtomacho matris digerit᷑ cib⁹ q̄ trāſit ad epar: ⁊ in epate mrīs gn̄at᷑ nutrimētū pueri in vtero exiſtentis. vñ digeſtio cibi p̄ceſſit in mrē ⁊ ꝓpter hoc mater ħʒ illā egeſtionē: ſʒ puer in vtero ħʒ vrinā. Et tu obijcies ille puer vt dicis ħʒ vrinā: q: ex humorib⁹ matris: q: humores fiūt in ſcđa digeſtione: ⁊ ita cū vrina ſit ſupfluitas ſcđe digeſtiue habebit vrinā. Sʒ ↄ: cū illi humores prius fuerīt in epate mrīs gn̄ati: videt᷑ q̄ mater ħʒ hēre illā vrinā ⁊ nō puer. Et dicēdū q̄ qn̄ humores in epate mrīs delegant᷑ ad vmbilicū fet⁹ ad ipm̄ nutriēdū: cū hmōi humoribus currit aquoſitas adiuuās illos humores penetrare. ⁊ hoc innuit auctor ſuperi⁹: ⁊ ꝓpter hoc dico q̄ ħʒ vrinā: q: ex illis humorib⁹ ad ipm̄ delegatis in vtero ſuo ſeq̄ſtrat᷑ aquoſitas q̄ delegata fuit cū humorib⁹: ⁊ ex illa aquoſitate gn̄at᷑ vrina in puero in vtero exiſtēte. Itē ħʒ ſudorē: ⁊ tu obijcies ibi eſt debilis ꝟtus nō potēs delegare ſupfluitates exteri⁹: vt innuit infra. Dicēdū q̄ licet ibi ſit debilis ꝟtus: tn̄ q: ſua mēbra ſunt mollia ⁊ tenera: illa debilis ꝟtus bñ pōt trāſire ſupfluitates exteri⁹ ⁊ inde ſudorē gn̄are: interdū ſicut ſectio virtus in hoīe habente dura membra ⁊ ſolida. ⁊ per hoc patet ſolutio ad queſita.

¶ Si aūt mēbroꝝ ꝟtus defecerit: vt tertia digeſtio ſupflua nō expellat p poros corporis: reddunt᷑ epati per eaſdē venas a natura: quib⁹ ad eadē mēbra fluxerat ſanguis. Qđ cū colamēto ſanguis renib⁹ epar mittit: ⁊ cū vrina eijcit: hoc ē hypoſtaſis. vñ Gal. vrina in ſanis paucillam aut nullā ħʒ hypoſtaſim: cū in vaſe diu remāſerit: qđ ē ꝓpter ꝟtutē mēbroꝝ expellētiū ſupfluitates ciboꝝ p poros corpoꝝ. Hypoſtaſis ergo mōſtrat q̄ātitatē actionis nature in tertia digeſtiōe i mēbris exiſtēte. mōſtrat ⁊ q̄litatē coctiōis chimoꝝ i raritate membroꝝ: q̄ gn̄atiui ſunt morboꝝ

¶ Liquor aūt vrine portēdit actionē nature in ſcđa digeſtibilitate: q̄ ē i epate: ⁊ q̄litatē actōis ⁊ coctōis chimoꝝ i venis. Siſr chimoꝝ egeſtio oñdit quātitatē actiōis nature: q̄ i pria ē digeſtiōe i ſtomacho: ⁊ q̄litatē coctiōis cibi in ipo. Si ḡ mēbroꝝ natura ad reddēdā ſuperfluitatē cibi epati deficiat: remanet clauſa i humiditate q̄ in mēbroꝝ ē raritate: ⁊ i ea q̄ i venis eſt. i. ſanguine. Hec aūt ſupfluitas chimoꝝ vocat᷑ cruditas: cū mēbra eos nō excoquant: nec digerāt: nec i ſuā aſſimilēt ſubſtātiā: vel q: nō eis neceſſaria ſūt: vel q: ſtomach⁹ et epar nō bñ eos decoxerint: q: cū cib⁹ nō bñ i ſtomacho ⁊ epate excoct⁹ ſit: ipoſſibile ē vt i mēbris digerat᷑: ⁊ eoꝝ ſubſtātie aſſimilet᷑: cū pot⁹ eū abhorreāt: neq̄ i ſuū opus recipiāt. Ꝟbigra: hō cū ſībi cibū accepit: ⁊ i excoquēdo mediauerit: ſi ſic ſemꝑ impfecte digeſſerit: alterū appetit. Cum ḡ primū digeſſerit: ⁊ a ſtomacho deſcendere inceperit: trahit ſe cū alterū cibū crudū ⁊ nō excoctū: q̄ crudus ad epar veniens: nō ibi recipit coctionē: neq̄ in ꝑfectū mutatur ſanguinē: ſʒ remanet clarus croceus atq̄ crudus. Cū aūt hmōi cibus ad mēbra venerit: nō pōt in eis digeri: neq̄ ipoꝝ ſubſtātie aſſimilari. Si ḡ mēbra vētuoſa inuenerit: expellit᷑ ⁊ p corporis poros emittit: q̄ ſi nō: remanet clauſus: vt dixim⁹: ⁊ in humiditate raritatis mēbroꝝ: ⁊ i ↄcauitate venaꝝ: efficit᷑ ibi detrimētū: ⁊ materia morboꝝ in corpore naſcētiū: mutatus in diuerſas paſſiones ſm ſui naturas vel cōplexiones. Calidus eīm ⁊ hūidus ſanguinolētā materiā facit: frigidus ⁊ hūidus phlegmaticā: frigid⁹ ⁊ ſicc⁹ melancholicā: calid⁹ ⁊ ſicc⁹ cholericā. Cū hec materie manēt i corpe: ⁊ eas cib⁹ ⁊ pot⁹ vel aer calid⁹ aliaue ſiſa aduinuenerint: ⁊ i malū ↄfortauerint: feruētes putreſcūt: ⁊ generāt putredinē febriū. Si ꝟo nō putreſcāt: ſʒ poros calefaciāt: neceſſe eſt ſanguis calefiat: ⁊ ethice febris eſt eī. Si materie pars ad aliqua effluxerit mēbra: ſm ſui naturā in ipis apoſtemata generat: vtpote ſanguinolēta materia phlegmonē: cholerica heriſipilas: phlegmatica zimias: melācholica ſcliros. Sʒ ſi natura ↄfortet᷑ ad expellēdū ad exteriora: ⁊ ꝟtus cutis in emittēdo deficiat: remanet cibus incluſus. ⁊ inde diuerſe gn̄atiōes ⁊ corruptiones generant᷑ prurigo: puſtule: ſcabies: impetigo: ſilr morphea: verruce: ⁊ ſiſia. Si aūt aliqua materia in interiori cute ſe includat: carbūculos generat: vlcera: et ſcrophulas: cācrū ⁊ ſiſia ſm ſui naturas.

¶ Superius determinauit auctor de ſupfluitatib⁹ p cōparatione ad ꝟtutē fortē ⁊ debilē. In pte iſta p cōparatione ad virtutē debiliorē. ⁊ hec diuidit᷑ in duas. In prima facit qđ dictū ē. In ſcđa reddit cām q̄liter ex hmōi ſupfluitate in mēbris remanēte gn̄ant᷑ diuerſe egritudines. ſcđa ibi: Cū ꝟo hec q̄ elemētū. Itē pma in duas. In pma ꝓponit qđ intēdit. In ſcđa ꝓpoſitū ſuū declarat. ſcđa ibi. Ꝟbigra hō. Tūc ſeq̄t᷑ illa pars in qua reddit cām qualr hmōi ſupfluitas in corpore retēta eſt cā diuerſoꝝ mēbroꝝ: ⁊ illa in duas: q̄ pmo ponit dico generalr: ſcđo ſpālr. ſcđa ibi: Cū ꝟo hec materie. Et iſta in duas. In pma determinat gn̄ationē mēbroꝝ interiorū ex hmōi ſupfluitate retēta. In ſcđa determīat gn̄ationē mēbroꝝ exterioꝝ. ſcđa ibi: Sʒ ſi natura ↄfortet᷑. Prīa in duas: q̄ pmo determīat gn̄ationē febriū ex hmōi materia retēta. Scđo generationē apoſtematū. ſcđa ibi: Sʒ ſi materie pars. Hec eſt diuiſio ⁊ ſiſia lectionis in generali.

¶ Hic pmo dubitat᷑ vtrū vrina ſit ſupfluitas pot⁹ vel cibi tm̄: vel vtriuſq̄: videt᷑ q̄ vtriuſq̄: q: dicit ſuperi⁹ auctor: q̄ vrina eſt ſupfluitas ſanguinis ⁊ alioꝝ humoꝝ: ſʒ ſanguis ⁊ alij humores generant᷑ ex chilo: q̄ chilus fit ex cibo ⁊ potu: ḡ ⁊ vrina erit ſupfluitas vtriuſq̄. Itē videm⁹ q̄ ex potu venit vrina: vñ q̄n multū potam⁹ multū vrinam⁹. Itē aūt

potu venit vrina. vñ si abstineam⁹ a potu p multū tēpus: ⁊ comedam⁹ siłr vrinabim⁹. vñ ꝓpter defectū pot⁹ nō deficit vrina. vñ vrina ē supfluitas vtriusq₃: ⁊ ab vtroq₃ descindit. ¶ Cōtra: oē qđ descindit ab aliquo attestat ei a q̄ descindit: ſ₃ vrina attestat potui ⁊ nō cibo vt ꝓbabo: ḡ solū a potu descindit. ꝓbatio minoris: q: dicit Auic. ꝙ pot⁹ defert cibū q̄ est grossus ad mēbra. Siłr theophil⁹ dic ꝙ aq̄sitas delegat cū sanguie ad mēbra: ⁊ hoc vt faciat sanguinē q̄ grossus est penetrare ad mēbra: relinquit ḡ ꝙ vrina attestat potui ⁊ nō cibo: ḡ solū erit supfluitas pot⁹ ⁊ nō cibi. Itē vrina q: ē liq̄da attestat potui q̄ ē liq̄d⁹: ſ₃ cib⁹ nō ē liq̄d⁹: imo solid⁹: ḡ ei nō attestabit: imo solū vrina erit supfluitas pot⁹ ⁊ non cibi: q: oē qđ descēdit ab aliq̄ ⁊c. Solutio: dicēdū ꝙ de vrina possumus loq̄ dupłr: q: q̄dā ē vrina q̄ est pura aq̄sitas nec aliquā digestionē recipit i corpe: vt p₃ i crapulosis: ⁊ talis pōt attestari potui solū: ⁊ de tali nō loquit auctor in libro isto: q: talis significat purā indigestionē. Est alia vrina que est signū medico: que digestionem recipit in corpore vt in epate: ⁊ talis descinditur ab vtroq₃: ⁊ de tali vrina loquit ysaac i libro isto. vñ ꝯcedo primā ratonē ⁊ scđam. Ad pmū argu. i ꝯrium qđ obijc. ꝙ vrina defert ⁊ facit penetrare ad mēbra. vñ attestat potui tm̄: dicēdū ꝙ descindit a cibo siłr. Et q: i cibo ē reperire q̄druplicē substam. s. terream: aqueā ⁊ igneā: ⁊ aereā. vñ a parte aq̄a cibi descindit vrina: ⁊ iō non est mirū si facit ptē solidā penetrare ipam deferēdo ad mēbra: sic p₃ i aceto q: plus infrigidat ꝙ agresta: ⁊ hoc ē q: i aceto sunt ptes calide ⁊ frigide. vñ calide partes faciūt penetrare frigidas vsq₃ ad cētrū: ⁊ iō acetū pl⁹ infrigidat: q: penetrat ad ptes interiores ⁊ exteriores. ſ₃ agresta nō h₃ nisi ptes frigidas: ⁊ ꝓpter hoc nō pōt infrigidare nisi i superficie. Siłr dicēdū ē ꝙ ptes aq̄e q̄ sunt i cibo deferūt ptes terreas ad mēbra ⁊ faciūt ipas penetrare. vñ vrina pōt esse supfluitas cibi sic ⁊ pot⁹. Per hoc p₃ solō ad scđm: qꝛ verū ē ꝙ vrina nō attestat pti solide cibi: ſ₃ pōt attestari pti aquee ipius cibi: cū i cibo vt dictū est sint q̄tuor ptes ⁊ in q̄b₃ mixto siłr. ¶ Scđo q̄rit verū vrina i epate gn̄ata statim descēdat ad renes. Videt ꝙ statim debeat descēdere ad renes ⁊ descēdat: q: dic Gal. ⁊ Cōstā. ⁊ alij auctores: ꝙ q̄tuor v̄tutes naturales ordinate sunt in corpe. vñ attractiua attrahit qđ retinet retētiua: ⁊ digestiua digerit stati illō qđ retinuit retētiua: ⁊ expulsiua expelat qđ digerit digestiua. vñ post digestionē statim agit expulsiua īmediate: ḡ cū vrina cōplete digerat in epate: videt ꝙ statim expulsiua d₃ eā expellere: ⁊ ita vrina in epate gn̄ata statim descēdit ad renes. Itē sicut se h₃ fel ad cholerā vel splen ad melācholiā: ita se hn̄t renes ad vrinā: ſ₃ post gn̄ationē cholere fel statim attrahit cholerā ⁊ splen melācholiā: ḡ siłr renes statim attrahūt vrinā post ei⁹ gn̄ationē i epate: ⁊ ita nō delegabit vrina cū sāguie: imo statim descēdet ab epate ad renes. Itē natura recte opat⁹ delegat supfluitates a mēbris nobilib⁹ ad ignobilia ⁊ nō ab ignobilib⁹ ad nobilia: ſ₃ si vrina trāsmittit cū sanguine ad mēbra: redit postea ad epar vt dicit i lra. ⁊ hoc ē ꝯ cursum nature: q: sic mēbra corpis exteriora transmittunt suas superfluitates ad mēbrū nobile vt ad epar: cū ḡ hoc sit ꝯ naturā recte operātē: videt ꝙ vrina i epate gn̄ata nō deferat ad membra: imo statim descēdit ab epate ad renes. In ꝯriū ē auctor i pcedēti lectiōe vt dictū ē. Preterea vrina ē signū medico ꝓpter tria. s. ꝓpter colorē liquorē et hypostasim: ſ₃ nō esset signū quātū ad hypostasim nisi prius delegaret ad mēbra cū sanguine: q: i suo reditu ad epar defert scđm hypostasim: ḡ necesse fuit vt vrina pri⁹ delegaret ad mēbra anteq̄ descēderet ad renes. Itē theophil⁹ plane dic ꝙ aq̄sitas cū hūorib⁹ i epate gn̄ata currit cū sanguie ad mēbra: ⁊ hoc vt faciat sanguinē q̄ grossus est penetrare ad mēbra rōne sue humiditatis: ⁊ ita pri⁹ delegat vrina ad mēbra anteq̄ ad renes descēdat. Solō: dicit Gal. ꝙ illa aq̄sitas q̄ gn̄at in epate cū aliis hūorib⁹ nō delegat ad mēbra: imo statim attrahūt eā renes: ſ₃ illa aq̄sitas q̄ est in humoribus currit cū sanguie ad mēbra. S₃ huic solutioni nō adhereo. Et ꝓpterea dicēdū aliter ꝙ loquēdo de vrina naturali in epate gn̄ata ⁊ cōplete digesta ⁊ in venis pur est signū medico: ista p toto vel ꝓ pte currit cū sanguie ad mēbra ad hoc vt faciat sanguinē penetrare ad mēbra: ⁊ hoc dicit theophilus plane. ¶ Ad pmū argu. i ꝯriū dicēdū fm theophilū: ꝙ ſ₃ vrina in epate gn̄ata statim deberet ad renes descēdere: verūtm̄ non descēdit: q: natura ꝓpter necessitatē delegat cū sanguie ad mēbra ad citā penetrationē sanguinis q̄ grossus ē: q: nō posset penetrare: ⁊ ita per ꝯñs nec nutrire nisi aq̄sitas cū ipso delegaret: q̄ aq̄sitas rōne sue humiditatis facit sanguinē penetrare. Vel dicendum ꝙ quāto citius vrina in epate gn̄at tāto citi⁹ expellit: nō tm̄ ad renes: imo ad mēbra ꝓpter necessitatem vt dictum est. Ad secundum dicendum ꝙ siłe est quātū ad hoc ꝙ vtrūq₃ attrahit: ſ₃ dissimile ē quātū ad hoc q: natura nō indiget cholera nec melācholia iuuatiua ad penetrationē: ⁊ ꝓpter hoc hmōi i felle statim ⁊ i splene icluduntur. S₃ aq̄sitas nō attrahit statim a renib⁹: imo ꝓpter necessitatē cū sanguine delegat ad mēbra. vñ i isto argumēto est fallacia ꝯñtis. Ad tertiū dicēdū ꝙ tu obijcis ꝓut natura debite opat: ſ₃ q: natura q̄nq₃ ē debilis nec pōt hmōi supfluitates sic aq̄sitatē expellere: tūc o₃ ꝙ p vias debitas ⁊ aptas deleget exteri⁹: ⁊ hoc fit p epar. ⁊ tu obijc. mēbra ignobilia nō trāsmittūt suas supfluitates ad nobilia ⁊c. dicēdū ꝙ verū ē vt ibi remaneāt: ⁊ ꝓpter hoc vrina reuertit a mēbris exterioribus ad epar: nō q: ibi remaneat: sed q: ab epate ad renes attrahat ⁊ a renib⁹ descēdit in vesicā: ⁊ a vesica in vgā ⁊ a virga extra. Et tu obijcis postea: sic lachryma ⁊ saliua sunt supfluitates siłr ⁊ aq̄sitas vt vrina ſ₃ q̄cito natura gn̄auit saliuā vł lachrymā: statim eas expellit: ḡ siłr ⁊ vrinā. Dicēdū ꝙ statim expellit vrina sicut saliua: ſ₃ nō expellit statim ad renes: imo ad mēbra. Vel dicēdū ꝙ ſ₃ aq̄sitas siue vrina sit superfluitas eq̄ impura vel magis impura ꝙ saliua vel lachryma: verūtm̄ natura nō eā cito expellit ad renes: imo eā trāsmittit cū sanguie ꝓpter necessitatē vt dictū est: nō sic de lachrymā vel saliuā. ¶ Tertio q̄rit verū vrina pl⁹ ⁊ pncipalius attestet passionib⁹ intra venas: vel passionib⁹ extra venas. Et vr ꝙ pl⁹ passionib⁹ ē venas: q: vrina pncipalr attestat materie morbi: ſ₃ materia morbi vt plurimū est extra venas: ḡ ⁊c. Itē vrina significat digestionē materie morbi ⁊ eā medico representat: ſ₃ digestio materie morbi fit a tertia digestiua: vt in q̄b₃ mēbris: q: tertia digestiua opat extra venas: ḡ ⁊c. Itē p vrinā discernit medic⁹ inter tres spēs ethice: ſ₃ ethica est morb⁹ extra venas: ḡ vrina attestat passionib⁹ extra venas. In ꝯriū est ysaac in pcedēti lectiōe: q̄ dicit ꝙ liquor vrine pdit actionē nature in scđa digestiua q̄ ē i epate: ⁊ q̄litatē hūorū i venis: ḡ attestat scđe digestie ⁊ passionibus intra venas. Ad hoc dicēdū ꝙ vrina si ē i sanis tūc pri⁹ ⁊ maxime attestat supra dispositionē epatis ⁊ venarū: ſ₃ si sit i egris aut materia ꝯtinet intra venas tūc pl⁹ passionib⁹ intra venas. si extra: extra. S₃ tm̄ simpłr loquēdo vrina quātū est de se pl⁹ attestat passionib⁹ intra venas ⁊ principalr⁹ ⁊ p ꝯñs attestat passionib⁹ extra: tm̄ si materia morbi ꝯtineat intra venas ⁊ extra: dico ꝙ pl⁹ attestat materie intra quātū ē de se. Ad pmū argu. p₃ solō qꝛ quātū est de se pl⁹ attestat passionib⁹ intra. verūtm̄ si materia sit extra pōt ei attestari. Ad scđm qđ obijcis dicēdū ꝙ digestio materie morbi fit a tertia digestiua ⁊ tertia digestiua opat extra. dicendū ꝙ tertia digestiua operatur intra ⁊ extra: sed tm̄ qñ materia est intra ⁊ extra pl⁹ attestat vrina materie intra ꝙ materie extra. Ad tertiū qđ obijcis de ethica: dicēdū ꝙ ethica nō solū ē extra venas: imo q̄nq₃ intra: ⁊ qñ sit intra ⁊ extra pl⁹ attestat vrina ethice facte intra. ¶ Quarto q̄rit qđ istoꝝ sit signū certius vtrū vrina vel egestio: videt ꝙ egestio: q: signū est qđ se sensui subijcit: ⁊ aliq̄d in intellectu derelinq̄t: sed egestio magis subijcit se sensui: q: magis ē sensibilis ꝙ vrina: ḡ egestio erit signū certi⁹. Itē p egestionē cognoscim⁹ tres spēs dissinterie: q: pma spēs cognoscit qñ illō qđ egerit ē q̄si lotura carnis. scđa qñ ē q̄si rasura pergameni. tertia qñ frusta carnis egerūt: ⁊ hoc nō cognoscim⁹ p vrinā: ḡ egestio ē certi⁹ signū. Itē vrina ⁊ egestio sunt signa representatiua medico actionē v̄tutis digerētis. illō ḡ qđ magis representabit ⁊ melius actionē v̄tutis digerētis certi⁹ erit signū: ſ₃ egestio est hmōi: q: magis imorat in stomacho ꝙ vrina in epate vel in venis: vñ calor digerēs pp lōgā morā meli⁹ ⁊ forti⁹ imprimet actionē suā in egestiōe ꝙ in vrina: cū vrina cito labat a corpe q: frequēti⁹ vrinam⁹ ꝙ egeram⁹: ḡ egestio ē signū certi⁹ ꝙ

urina. Cōtrariū dicit ysaac ī subsequētib⁹. dicit enī q urina maximā hꝫ significationē supra actionē nature: ⁊ nō dicit h̄ de egestione. Itē urina attestat̄ mēbris scd̄e digestiue ⁊ tertie: egestio vero solū mēbris pme: ḡ urina certi⁹ signū ē q̄ egestio. qd̄ ꝯcedo: ⁊ hoc pono p̄ cā. Scd̄a cā ē: q: urina ſm qualitates suas pōt videri cū sit corp⁹ liqdū ⁊ peruium: nō sic vero egestio: cū sit corp⁹ grossum ⁊ solidū: vñ nō pōt videri nisi ī supficie. Distinguēdū tñ: q: aut volum⁹ accipe signū de morbo vniuersali vt de febre: ⁊ h̄ mō urina certi⁹ ē signū: q: toti corpori attestat̄. Aut de morbo pticulari: ⁊ sic urina adhuc ē certius signū respectu scd̄e ⁊ tertie digestiue: egestio vero est certius signū de morbo particulari respectu prime. Sed tñ simpliciter loquēdo de signo put pcedit medico egritudines: ⁊ etiā actionē caloris digerētis: sic dico q urina ē signū certi⁹ q̄ egestio. Ad pmū arg. iā ps solo: q urina ē sensui pceptibilior quātū ad suas ptes cū vndiq̄ videat̄ q̄ egestio: vt dictū est. Ad scd̄m dicēdū q verū est q quātū ad mēbra prime digestiue ⁊ ad eoꝝ egritudines: certi⁹ signū ē egestio vt ad spēs dissinteriε ⁊c. nō tñ quātū ad mēbra scd̄e ⁊ tertie. Ad vltimū dicēdū q lꝫ egestio plus imoret ī stomacho q̄ urina in epate: verūtñ q: egestio est corpus solidū ⁊ durū resistēs rōne sue grossiciei: urina vero corpus liquidū ⁊ passibile. ppter hoc calor digerēs mel⁹ imprimit suā actionē in urina ī pauco tēpore q̄ ī egestiōe ī magno ⁊ lōgo tēpore. Vel dicēdum q lꝫ egestio pl⁹ imoret̄ ī stomacho: verūtñ nō delegat̄ ad mēbra: vñ nō attestat̄ mēbris oīb⁹ sicut facit urina q̄ cum sanguine delegat̄ ad mēbra vt dictū est super⁹. ❡ Quinto q̄rit̄ cui⁹ cōplexionis sit urina: ⁊ videt̄ q sit fri. ⁊ hu. q: dicit Gal. in lib. de simplici medicina: q vnūqdq̄ dr̄ tale vel tale ab elemēto in eo dn̄ante: cū ḡ aqua sit elemētū dn̄ans ī urina ab ipsa accipiet cōplexionē: sꝫ aq̄ est frigida ⁊ hu. ḡ ⁊ urina. Itē si urina hꝫ cōplexionē aut h̄ erit a cā materiali: vel a cā efficiēte. Si a cā materiali sic erit fri. ⁊ hu. q: attestat̄ aq̄. Si a cā efficiēte sic erit ca. ⁊ hu. q: epar qd̄ est cā efficiēs urinā: ē ca. ⁊ hu. nō ḡ urina erit ca. ⁊ sic. cōplexiōis. Cōtra: oē mordicatiuū est calidū ⁊ siccū: ſꝫ vt dicit ysaac: lꝫ urina est mordicatiua acuta. vñ dicūt auctores q valet ꝯ pruritū serpiginē impetiginē ⁊ scabiē: ḡ urina est ca. ⁊ sic. cōplexiōis. Itē dicit super⁹ q sicut serū seq̄strat̄ a lacte eodē mō urina ab humorib⁹: sꝫ serū a lacte seq̄stratū hꝫ acumē vñ ē ca. ⁊ sic. ḡ sic urina ab humorib⁹ seq̄strata erit ca. ⁊ sic. cōplexiōis: qd̄ ꝯcedo. ⁊ istas duas rōnes pono p̄ cā. Ad primū argu. dicēdū q duplex est dn̄ium in urina: materiale ⁊ formale: vñ verū est q aq̄ ē ibi a dn̄io materiali: sed partes ca. ⁊ sic. sunt ibi a dn̄io formali: q: hmōi ptes recipiūt acumē a pmixtiōe cholere: vñ q: cholera subtilior est inter oēs humores ⁊ mobilior: ⁊ de facili pmiscet̄ cū urina: p cui⁹ pmixtionē urina recipit acumē ⁊ caliditatē ⁊ siccitatē. Ad scd̄m argumētū dicēdū q tu insufficienter diuidis. vñ verū est q urina nō hꝫ acumē nec caliditatē ⁊ siccitatē rōne cāe material̄: nec a cā efficiēte: imo hꝫ a pmixtiōe cholere ⁊ ppter h̄ nō diuidis sufficiēter. ❡ Ultio q̄rit̄ sup h̄ qd̄ dicit ysaac in l̄ra: dicit enī q cib⁹ nisi ī stomacho ⁊ ī epate sufficiēter sit excoct⁹ ipossibile ē q ī mēbris tertie digestiue digerat̄ ⁊ q eoꝝ subē assimilet̄. Et ppter hoc q̄rit̄ vtrū tertia digestiua possit corrigere peccatū scd̄e digestiue: ⁊ q sic: q: sicut se hꝫ scd̄a ad primā: ita tertia ad scd̄am: sꝫ scd̄a pōt corrigere peccm̄ pme: q: in scd̄a est fortior calor q̄ ī pma: ḡ sic tertia poterit corrigere peccm̄ secunde. Item dicit Hip. in pnosticis: q sudor vniuersalis bonū: pticularis nō bonū. ⁊ cā hui⁹ est: q: qñ est sudor vniuersalis tūc significat q in qlꝫ mēbro est materia morbi. i. portio materie morbi ⁊ qlibet mēbrū illā portionē expellit p sudorē: sꝫ pticularis ē malus vt in ceruice: q tūc significat q materia tota collecta ē ī vno mēbro: nec pōt natura illā trāsmittere ad qlibet mēbrū ppter sui debilitatē ⁊ facit qd̄ pōt. vñ illud mēbrū forte succūbet q non poterit se exonerare a tāta multitudine materie morbi sicut quodlibꝫ mēbrū faceret si haberet suā portionē: vñ oīa mēbra mel⁹ pñt expellere suā portionē materie q̄ vnū mēbrū totā materiā: sꝫ sic est q scd̄a digestio pōt errare in digestione cibi: ille ḡ cibus veniēs ad mēbra singula pōt corrigi ⁊ sufficiēter decoqui: ⁊ qlꝫ mēbrū decoqt̄ ⁊ corrigit suā portionē: qd̄ nō poterat facere epar qd̄ erat vnū solū mēbrū ꝯtra totā illā materiā. ḡ tertia digestio vt videt̄ pōt corrigere peccm̄ scd̄e. In ꝯtrariū ē auct. l̄ra: vt dictū ē. Itē arescēte fōte arescūt riuuli: sic errāte radice errāt rami: sꝫ epar ē fōs ⁊ radix naturalis nutrimēti digerēd⁹: ḡ deficiēte digestiōe ī epate vbi scd̄a digestio celebrat̄: deficit ḡ in oīb⁹ mēbris cū alia mēbra nō habeāt vtutē digerētē nisi ab epate: ḡ tertia digestio nō pōt corrigere peccm̄ scd̄e. Itē dicit Auic. q lepra est passio existēs in carne: vñ fit in mēbris tertie digestiue: morphea vero est passio ī cute. Itē dicit Auic. q antiq̄ cā lepre ē mala cōplexio epatis ca. ⁊ sic. Si ḡ mala cōplexio epatis calida ⁊ sicca posset corrigi a tertia digestiua nūq̄ lepra esset in carne: cū ḡ sit in carne videt̄ q tertia digestiua nō possit corrigere peccm̄ scd̄e. Ad h̄ dicēdū q si peccm̄ scd̄e sit minimū bñ pōt corrigi a tertia: sꝫ si sit excedēs nō pōt corrigi a scd̄a. ⁊ istas vltimas rōnes ꝯcedo ⁊ eas pono p̄ cā. Ad pmū argu. dicendū q nō est sic: q: in scd̄a digestiōe est fortior calor digerēs q̄ in prima. ⁊ ppter h̄ nō est mirū si scd̄a pōt corrigere peccm̄ prime: sꝫ sic nō est in tertia respectu scd̄e: imo fortior calor ē in epate cū sit radix q̄ in mēbris tertie digestiue cū sint rami nec q habeāt aliquē calorē nisi ab epate vbi scd̄a digestio celebrat̄. vñ radix influit ī ramos ⁊ nō ecōuerso: vel dicēdū ē p īterēptionē prime: dicēdū q scd̄a digestio nō pōt corrigere peccm̄ pme vt dicit ysaac in l̄ra. Et tu obijcis: fortior calor est ī epate q̄ in stomacho: ḡ ⁊c. dicēdū q lꝫ fortior calor sit ī epate q̄ ī stomacho: verūtñ q: epar agit supra materiā dispositā vñ hꝫ gñare qd̄ distinctū est ⁊ cōpletū: stomachus vero supra rē indispositā cū bñ pōt deficere epar cū suo forti calore in gñatiōe rei cōplete sicut deficere stomach⁹ cū suo debili calore respectu epatis in gñatiōe rei incōplete. vñ dico q non pōt corrigere peccm̄ pme: lꝫ hēat fortiorē calorē: q: pl⁹ hꝫ facere respectu sui caloris q̄ stomach⁹ respectu sui caloris. Ad tertiū dicēdū q lꝫ qlꝫ mēbrū in sudore vniuersali mel⁹ expellat suā supfluitatē nociuā q̄ vnū mēbrū solū illā materiā totā. tñ nō sic est ibi: q: epar est fons tot⁹ vtutis digeretiū: ⁊ ḡ epar qd̄ hꝫ totā vtutē digerētē in scd̄o vniuersaliter ī dominatiōe: mēbra tertie digestiue magis poterūt errare: q nihil hñt de vtute digerēte nisi ab epate. Itē vtus digerēs ī mēbris singulis ē dispsa: vñ nūq̄ poterit corrigere vitiū scd̄e digestiue.

❡ Secunda particula de significationibus certioris urine in morbis.

Urina noctis certioris est significatiōis q̄ diei: q: dū qs vigilat natura erit ad corporis exteriora: vbi se diuidit ad. v. sensuū explenda officia: q̄ cuiq̄ homini necesse est in die exercere: vñ fit vt exteriora cōualescant: ⁊ interi⁹ deficiat. In dormiēte vero tota se occultat interi⁹ ex desiderio q̄escēdi: ⁊ vacādi sibi a diurnis laborib⁹: imo vt interi⁹ tota vacet suis actiōib⁹. s. ciborꝫ digestiōe: ⁊ supfluitati sue subtiliāde mēbrisq̄ diuidēde: atq̄ a corpe emittēde. Necesse ē ḡ tam vt ī interiorib⁹ cōfortet̄: ⁊ deficiat interim ī exteriorib⁹: ⁊ iō urina noctis certior ⁊ aptior ē q̄ diei: q: est expletior ī coctiōe: pfectior ī digestiōe. aptior ī nature actiōe: q̄ urina ī die. Ideoq̄ necesse ē vt studeamus septēpliciter urinā diuidere. In primis quo colligat̄ tēpore. Scd̄o qūo colligere debeam⁹. Tertio quāta. Quarto quo tēpore sit cōsiderāda. Quinto qūo videri debeat. Sexto quotiens videri e potest. Septio si postq̄ refrigerit: calefieri debeat.

❡ De tempore collectionis.

Temp⁹ colligēdi urinā optimū est cū tota coadunata sit ī vesica ⁊ pfecte digesta. ⁊ tñ ī duo diuidit̄ urine colligēde tēp⁹. Aut enī est naturale: qd̄ ſm cursum ē nature. i. cū somn⁹ explet⁹ sit: ⁊ natura ad exteriora iam erit. Vel nō naturale: qd̄ ꝯtingit ex accidēti vt cū festinat̄

vesica impleri: ⁊ vrina an̄ tēpus excoquitur. sicut sepe fit in infirmis in creticis dieb⁹: cū natura accelerauerit: ⁊ ante tēpus naturale suā coctionē compleuerit q: materia morbi cā moueri: atq3 de die ante noctem digeri coegit. Qd̄ negāt alij dicētes: q: si vrina ante tēpus naturale colligat̄: neq3 certa: neq3 bona esse videtur. Unde silitudinē dederūt de iuribus carnium coquinatis: ⁊ excoctis cū foco: ⁊ in musto a sole excocto. Dicūt ergo si qd̄libet hoꝝ accipiat̄ anteq̄ excoquat̄: i ꝑtes suas diuidat̄: turbidū ⁊ grossum inuenit̄: si āt̄ post ꝯpletā coctionē .i. digestionē colligat̄: cū ꝑtes sue iam diuidant̄: turbulentū ⁊ grossum in fundo inuenit̄: ⁊ desuꝑ quedā natat pinguedo atq3 tēperatur liquor. Quibus est ita r̄ndendū hāc silitudinē nō ꝯsequi. Res em̄ exteriori igne cocta: ante coctionē ⁊ post coctionē accipi valet: sed nō sic̄ vrina: quā impossibile est colligi anteq̄ in vesica coadunata sit: ⁊ natura suū posse cōpleuerit siue fortiter ⁊ ꝑfecte: seu debiliter ⁊ minorate. Si nature virt⁹ fuit fortis ⁊ actio eius ꝑfecta sit: vrina bene digerit̄ ⁊ excoquit̄: significatq3 leuitatē sue fecis: ⁊ velocitatē sui ad obediendū actioni nature: ⁊ ꝯsūationē nature in sua decoctione. Si actio eius sit debilis: significat grossitudinē fecis: ⁊ grauitatē atq3 duriciē: vn̄ nature actioni sit inobediēs: ⁊ natura pigra ad decoctionē.

¶ Quomodo colligi debeat vrina ⁊ intueri ⁊c.

Colligat̄ in vase vitreo: albo: claro: ⁊ rotūdo in fundo ad vesice formā: ⁊ operiat̄ a frigido aere: vt i calore ꝑduret naturali: sicut exit a corpe. Neq3 mutet̄ de vase in vas: ne forte trāsmutādo corrūpat̄: neq3 de loco in locū port et̄: q: ex deportatōe turbida efficit̄: et in veritate cognoscenda: medic⁹ decipit̄. ¶ Colligi inquā dʒ tota: vel semel in vno vase: vel multotiēs: ⁊ i vasoꝝ multitudine. Tota: q: meli⁹ q̄ pars actionē nature significat. Si multotiēs colligat̄ opʒ in multis vasis colligat̄: vt quātitas vniuscuiusq3 coctiōis intellecta sm̄ fortiorē iudicet̄. Opʒ g̃ vt cū a vesica exierit: videat̄: anq̄ ab aere corrūpat̄: i loco lucido splēdori solis opposito. Uas i dextera manu teneat̄ ⁊ sinistra retro teneat̄: vt ei⁹ claritas vel turbulētia videat̄ apti⁹. Leuiter vas moueat̄: ⁊ post q̄escere ꝑmittat̄: vt leuitatē hypostasis: ⁊ velocitatē sue videas motionis: ⁊ hoc i die serena. Aliqn̄ tn̄ ex necessitate ad cādele videda erit lumē: ⁊ faciēdū ē sicut dixim⁹ de sole trib⁹ videlʒ vicib⁹: cū intermissiōe vt q̄escat. Urina ei postq̄ exierit in vase mutat̄. v. modis. Quedā exit clara ⁊ ꝑmanet clara: qdā cū clara exierit: postea grossescit: alia grossa exit ⁊ ꝑmanet grossa: alia grossa exit et clarescit postea: atq3 ad grossitudinē suā remeat. Ui trib⁹ vicib⁹ necesse est videat̄: vt cū exeat qualis exierit videat̄: si grossa sit an subtilis: ⁊ post paululū considerāda: si in eadē qualitate ꝑmaneat: aut mutet̄ de subtilitate i grossitudinē: vel de grossitudine in subtilitatē. Si de subtilitate in grossitudinē mutat̄. Tertio videat̄ an in grossitudine ꝑmaneat: vel ad subtilitatē redeat: quā etiā in loco suo plani⁹ exequemur. ¶ Calefieri vrina postq̄ exierit: ⁊ in vitro friguerit illaudabile est: q: aliqn̄ vrina exit turbida ⁊ grossa: ⁊ ꝑpter vētositatē grossam ꝑmanet grossa ⁊ indigesta neq3 diuisa est ex pigritia caloris naturalis ad cōplemētū sui: q dū ad focū vl' aquā calidā calefit: ꝯplet coctionē cruditatis q̄ nature defuerat: ⁊ mutat̄ de grossitudine in claritatē: ⁊ falsam facit significationem.

¶ Superi⁹ determinauit auctor ꝯ̄sationē vrine: hic determinat: siue docet vrine collectionē ⁊ inspectionē. Et diuidit̄ hec pars in duas. In p̄ma ponit quādā regulā gn̄alē. In secūda ponit cōditiōes valētes ad ei⁹ collectionē ⁊ inspectionē. Scd'a ibi: Hoc q3 fit necesse vt studeam⁹. Et ista scd'a in duas: q: in p̄ma enumerat hm̄oi ꝯditiōes. In scd'a de illis ꝑsequit̄: ibi. Tēp⁹ colligēdi optimū. Et ista in duas. In prima determinat de ꝯditiōib⁹ valētib⁹ ad ei⁹ collectionē. In secūda de ꝯditiōib⁹ valētib⁹ ad ei⁹ inspectionē: ibi: Opʒ vt cū a vesica exierit. P̄ma i tres. In prima docet tēpus colligēdi. i. in quo tēpore debeat colligi vrina. In scd'a in q̄ vase: ibi: Colligat̄ in vitreo vase. In tertia docet quātitatē ei⁹. i. quāta dʒ colligi: ibi: Colligi inquā dʒ tota. Iterū p̄ma i duas. In p̄ma docʒ tēp⁹ colligēdi. In scd'a mouet dubitationē. Scd'a ibi: Qd̄ negant alij. Et ista scd'a in duas. In p̄ma mouet obiectionē. In scd'a soluit. scd'a ibi: Quib⁹ r̄ndem⁹. Tūc sequit̄ illa ps i q̄ determiat de ꝯditiōib⁹ valētib⁹ ad ei⁹ inspectionē ⁊ illa in q̄tuor. In p̄ma docet in q̄ tēpore debeat videri. In scd'a q̄uo debeat videri. scd'a ibi: Quo videri dʒ in loco. s. lucido. In tertia docʒ quotiēs dʒ videri: ibi: Opʒ. s. trib⁹ vicib⁹. In q̄rta docet vtrū debeat calefieri ad ignē si infrigidet̄: vt coaguletur: aut turbet̄: ibi: Calefieri vrinā. Hec est diuisio et sn̄ia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitatur: que vrina sit certioris significationis: vtrum vrina noctis vel diei: ⁊ videtur q̄ vrina diei: q: vrina illa que attestat̄ digestiōi facte in oīb⁹ mēbris certior est q̄ illa q̄ attestat̄ digestiōi facte i q̄busdā solū: sʒ vrina diei attestat̄ digestiōi facte in oīb⁹ mēbris: vt ꝓbabo: vrina noctis nō: g̃ ⁊c. ꝓbatio minoris: dicit in lr̄a q̄ de nocte calor naturalis retrahit̄ intra: ⁊ ita opat̄ supra scd'aʒ digestionē tm̄. Sʒ in die dispergit̄ supra oīa mēbra corpis vniformiter digerēs ⁊ operās: g̃ cū ab vniformi cōparatiōe ⁊ cōpleta digestione caloris naturalis supra vrinā accipiat vrina significationē certiorem: videt̄ q̄ certior sit vrina de die q̄ de nocte. Itē vt habebitis inferius: vrina significat seu est signū medico ꝑ tria: sʒ ꝑ colorē: liquorē: ⁊ hypostasim: sʒ certi⁹ signū est vrina ꝑ hypostasim: q̄ ꝑ colorem vel liquorē. Nam dicit egidi⁹. Est i cōtētis rata les discretio certa. Iudiciū cōstās erit vera fides. qm̄ q̄ plus apparebit digestio hypostasis: tunc vrina certior erit: sʒ hoc est de die: q: vt dicunt auctores hypostasis est superfluitas tertie digestiue: ⁊ tertia digestio pl⁹ viget de die q̄ de nocte: g̃ vrina diei certior erit q̄ vrina noctis. In ꝯ̄riū ē ysaac in ꝑncipio lectionis p̄sentis. Preterea dicit p̄hs in lib. de causis: q̄ oīs v̄tus vnita fortior: est seipsa dispersa: sʒ in nocte calor naturalis retrahit̄ intra in loco digestionis: ⁊ ibi vnit̄ ⁊ fortificat̄: ⁊ ita meli⁹ opat̄ supra digestionem: de die v̄o dispergit̄ extra: sʒ a fortiori opatione vel impressione caloris naturalis supra digestionem recipit vrina significationē certiorē: cū g̃ fiat de nocte relinquitur q̄ vrina noctis certioris est significatiōis q̄ vrina diei. qd̄ cōcedo cū ysaac: ⁊ istā rōnē vltimā pono ꝑ cā: vn̄ cū vrine ꝯ̄latio fit in syma epatis sm̄ veritatē ⁊ decisionē: q: ibi descendit ab aliis humoribus: in gibbo vero epatis fit sm̄ appositionē ⁊ sequestrationē: ⁊ hm̄oi mēbra sunt intra ⁊ de nocte calor naturalis cōfortans digestionē interius retrahat̄ forti⁹ imprimet actionē suā in vrina de nocte q̄ de die: q: de die dispergit̄ supra mēbra exteriora: ꝓpter hoc vrina noctis certioris ē iudicij q̄ diei. ¶ Ad p̄mū argumē. dicēdū q̄ calor naturalis dispersus ad oīa mēbra nō facit ad digestionē vrine: imo potius eam impedit: q: qn̄ dispgit̄ extra: diminuit̄ intra: vt visum est. Ad secūdū argumētū dicēdū q̄ bene ꝯcedo q̄ certius signū est vrina ꝑ hypostasim: q̄ ꝑ liquorē vel colorē ⁊ tu obijcis: digestio hypostasis meli⁹ apparet de die: dico q̄ falsum est: imo melius apparet in fine noctis. s. versus auroram: quia tunc generata est ⁊ cōpleta secūda degestio ex cui⁹ operatione materia vnde generatur hypostasis: in illa

hora abundat: sed de die cōsumit illa materia hypostasis. vñ qđ ysaac dicit q vrina noctis certioris rc. nō intelligit de media nocte: sȝ in fine noctis: vñ vrina in fine noctis facta vt in aurora certioris est significationis: q: tūc abundat materia hypostasis q de nocte fuit segregata ⁊ delusa ab humoribus p operationē sede digestiue: ⁊ ppter hoc dicit auctor in lr̃a: q tēpus optimū colligēdi vrina est cū somnus fit expletus: et natura iam ad exteriora exierit: ⁊ hoc est i fine noctis: ⁊ nō in medio dici: q: tūc materia hypostasis cōsumit. ¶ Secūdo qrit vtrū vrina sit magis tincta: vtrū in die vel in nocte: ⁊ hoc est qrere vtrū in somno vel in vigilia. Et videt q magis tincta sit i die: q: nox assimilat hyemi: dies vero estati: sȝ in estate vrine sunt magis tincte q in hyeme: ergo sic de die q de nocte. Itē dies assimilat motui ⁊ exercitio: nox vo quieti: sed motus ⁊ exercitiū tingit vrinā: quies vo eam remittit: g sic dies magis habebit vrinā tinctā q nox. In ɔtriū est auctor dicēs: q vrina melius digerit de nocte: sȝ a meliori digestione recipit meliorē tincturā: g vrina in nocte siue noctis magis est tincta q vrina diei. Preterea dicit in littera: q vrina noctis certioris est significatiōis q vrina diei: sȝ vrina significat illud quod significat per tincturam: ergo cum vrina noctis sit certior: videtur q magis sit tincta q vrina diei. qđ cōcedo. Et istas duas rōnes pono p causa. Ad primū argumentū dico q nō est penitus sic de nocte ⁊ de hyeme: q: in hyeme frigiditas multū perseuerat. vñ claudit poros ⁊ retinetur tūc superfluitates intra q sunt aquose ⁊ indigeste: vrinā remittētes ⁊ discolorantes: sȝ nō sic perseuerat frigiditas in nocte: imo est breuis ⁊ in crastino die expellunt: q: post aperiunt rōne lucis ⁊ caloris diei rc. vñ dico q i nocte magis ē tincta vrina: q: de nocte calor naturalis qui tingit vrinam intēditur ⁊ aialis retrahit. Itē post claudunt: ⁊ ita calor naturalis ⁊ spūs interius retinētur ⁊ confortant: ⁊ ita fortius calor naturalis imprimit actionē suā supra vrinā ipam tingēdo. Itē spūs fugiūt intra ppter tenebrositatē noctis ⁊ obscuritatē cū illā maxime fugiant: ⁊ istis tribus de causis magis tincta ē de nocte. Sed de die remittit in tinctura: tū q: spūs exeūt ppter amicabilitatē ⁊ cōueniētiā quā habēt cū luce. tū q: organa quinq sensuū apta sunt ad exercēda officia sua ⁊ ita vr̃ naturalis retrahit ⁊ remittit ab opatiōe sua: ⁊ aialis intēdit: q: intensio aialis vtutis est remissio naturalis: ⁊ econuerso. tū q: post aperiunt rōne caloris diei: ⁊ istis de causis debilitat naturalis vtus intra que debebat tingere vrinam. Ad secūdū argumētū dicēdū q nō est penitus simile de qete ⁊ de nocte: q: i qete calor naturalis nō ē intra retractus: imo dispgit extra: tū q: sopitus ē extra nō tingit vrinā: sȝ de nocte retrahit intra: ⁊ ita opat supra vrinā tigēdo ipaȝ. Et si tu obijcias in exercitio tingit vrina: ⁊ tū calor ē extra: g sic et in qete. Dicēdū q nō: q: i exercitio cōmouet calor naturalis cōmouēs humores ⁊ vrinā tingēs: sed in quiete calor naturalis sopitus est: nec pōt hoc facere. ⁊ sic soluit ad illa duo argumēta. Unde dicēdum q ibi est fallacia ɔsequētis. ⁊ in oībus talibus: q: sic est quoad quid: ⁊ quoad quid dissimile. ¶ Tertio dubitat sup hoc qđ ipe innuit i lr̃a q in nocte fortificat digestio: q: calor naturalis digerens se retrahit intra: de die vo debilitat: q: trahit extra. vñ dicit q de die virtus aialis operans remittit naturalē in suis operationibus. Propter hoc queritur vtrū digestio sit fortior vel vigeat in nocte vel de die: videt q digestio plus viget in die: q: digestio fit a calore naturali: sed fortior est calor naturalis de die vt pbabo q de nocte: g digestio plus vigebit de die. pbatio minoris. dicit pħus q talis est differentia inter motū naturalem ⁊ violentū: q: motus naturalis in fine intēdit: violentus vero in fine remittit: cū ergo motus caloris naturalis qui fit de die a centro ad circūferentiā: sit calor naturalis: intēdetur de die. ergo melius celebrabit digestio de die q de nocte: cum ad intensionē caloris naturalis sequit melior et fortior digestio. Item exercitiū confortat digestionē: vñ dicit ysaac in dietis vniuersalibus: q grossa cibaria debēt administrari exercitantibus: q: per exercitiū melius digerunt quietis vo cibaria mollia ⁊ de facili digestibilia. Si g exercitium confortat digestionē ⁊ dies assimilet exercitio: videt q de die fortior sit digestio q de nocte. In ɔtriū est auctor in lr̃a. Itē dicit Auicē. q vna vtus retrahit aliā a sua opatiōe cum ergo in die intendat virtus aialis: in die retrahit naturalis a sua opatiōe: ⁊ ita a digestiōe: ⁊ cū i nocte intēdat naturalis retrahet aialis: ⁊ ita in nocte fortior erit digestio q in die. qđ cōcedo. ⁊ istā vltimā rōnē pono p causa. Ad primū argumētū in ɔtrariū multiplex est solutio: dicēdo q duplex est motus naturalis. Quidā est qui fit p elongationē a radice: ⁊ talis in fine debilitat: vt patet de candela ardēte: q lux tior ⁊ maior est lumen ppe candelā q longe a candela: ⁊ talis motus est in motu caloris naturalis ad exteriora. vnde in fine debilitat: ⁊ de tali nō intelligit pħus. Est alius motus naturalis qui fit p approximationē ad radicē: vt patet in lapide descēdēte: q: in fine intendit eius motus: ⁊ de tali intelligit pħus. ⁊ talis motus non est in motu caloris naturalis ad exteriora: ⁊ ppter hoc nō valet argumētū. Uel dicendū q duplex est motus. Quidā q est rectus: vt grauia recto motu petūt centrū: ⁊ leuia recto motu sursum: ⁊ talis motus naturalis in fine intendit: ⁊ de tali loquit pħus. ⁊ talis nō est in motu caloris naturalis ad exteriora. Est alius motus naturalis: qui est circularis: vt patet in motu caloris naturalis ad exteriora: q: vndecūq dispgit: ⁊ talis debilitat i fine: ⁊ de tali nō loquit pħs. Uel dicēdū q duplex est motus naturalis. Quidam qui regit a natura solū: ⁊ nō ab aia: ⁊ talis in fine intēdit: ⁊ de tali loquit pħs. Est alius q regit a natura ⁊ ab aia: ⁊ talis i fine debilitat: ⁊ talis ē i calore naturali ad exteriora. vñ in fine. i. qñ venit exterius debilitat digestio intra: ⁊ ppter hoc fortior digestio ē de nocte: debilior de die. Ad secūdū argumentū dicēdū q confortare digestionē hoc ē duplr. aut effectiue: aut informatiue. vñ dico q exercitiū cōfortat digestionē effectiue: q: excitat calorē naturalē qui excitatus cōsumit mēbroꝝ nutrimētū: quo cōsumpto mēbra famescūt ⁊ appetūt nutrimētū quo nutriātur: g informatiue impedit digestionē: q: retrahit calorē naturalem ab interioribus ad exteriora. vñ in fine sui motus digestionē impedit sed in principio cōfortat. ¶ Quarto queritur vtrū vna vtus retrahat aliā a sua opatione: cū hoc innuat ysaac in lr̃a. Et videt q nō: q: dicit haly in cōmento supra tegni: q primum operationis ē vltimū cogitatiōis. vnde sequit q cogitatio disponit ad opationē: sȝ opatio est p calorē. vñ dicit Gal. in tegni: natura totū opatur: medicus vo est minister nature. cogitatio vo seu vtus aialis disponit ad naturalē operationē. Sed quecunq ita se habent q vnum disponit ad reliquum vnū nō retrahit alterū a sua opatione: cū g aialis et naturalis sic se habeāt: videt q aialis operans de die non retrahet naturalē a sua opatione. Itē qñ due virtutes cōtrarie operantur supra diuersa obiecta: nō oportet q vna impediat reliquā: sed sic se habent virtus naturalis ⁊ aialis: q: supra diuersa obiecta operantur. nam aialis operat supra obiecta quinq sensuū. naturalis vero supra nutrimētū: ⁊ ita obiecta sunt diuersa: ergo vna virtus vt aialis nō retrahet vel impediet reliquā vt naturalē a sua opatiōe. Itē dicit Aris. supra pnostica: q ille medicus plus sanat: de quo habet maior cōfidentia. per hoc ergo innuit: q aialis virtus facit ad cōfortationē naturalis: sed nullū tale cōfortans reliquū: impedit ipm siue retrahit a sua opatione: ergo aialis nō impedit naturalē a sua operatione. Itē dicit pħus q imaginatio nārē generat nausā. vnde innuit q imaginatiua virtus disponit ad vtutē gñatiuā: sed nullū tale impedit reliquū: ergo sic a parte: ita cum aialis disponat ad naturalē nō impedit naturalē a sua opatione. Contrariū dicit auctor plane in lr̃a. Itē dicit Auicē. q vna vtus retrahit aliā a sua opatiōe. Itē qñ due virtutes contrarie operantur per idē mediū: si vna intēditur in sua operatione reliqua remittet in sua opatione: sed vtus aialis ⁊ naturalis operant per idē mediū: scȝ p calorē naturalē: ergo si aialis virtus intendat i sua opatiōe: ⁊ hoc extra: naturalis: q p idē mediū opat remittetur intra: ⁊ ita aialis impedit naturalem in sua opatione: qđ cōcedo cum ysaac ⁊ cū Auicē. Sed tū distinguo de duabus virtutibus cōtrarijs: q: aut vna finaliter ordinatur ad quod reliqua: ⁊ sic vna nō impedit reliquā: vt patet de confidentia: ⁊ aialis ordinatur tūc ad illud ad quod ordinatur naturalis s. ad sanitatē: ⁊ hoc modo vna nō retrahit aliam: imo cum magis cō

putat. Sic dicēdū est de imaginatiua cogitātē nani: ⁊ simi liter ordinatur ad gñationē nani: vel imaginatiua cogitāte nanum q̄ parat informatiue virtuti vt nanū informet. vnde hmōi virtutes operātur supra idem ⁊ non supra diuersa: ⁊ de talibus virtutibus sic ordinatis verum est: ꝙ vna nō re trahit aliā. Vel hmōi due virtutes cōtrarie opantur supra diuersa obiecta: ⁊ p idem mediū vt patet in ꝓposito: q: aīa lis opatur supra obiecta quinqꝫ sensuū p calorē naturalē ⁊ na turalis supra nutrimētū sic p calorē naturalē: ⁊ ꝓpter hoc necesse est ꝙ si vna intendatur extra vt aīalis: ꝙ reliqua re mittat intra vt naturalis. ⁊ sic intelligit Auicē. ⁊ ysaac quā do dicit ꝙ vna virtus retrahit aliā a sua opatione. ⁊ per istā distinctionē pñt solui oīa argumēta: ⁊ hec sufficiant.

Tertia particula que quos morbos habeat significare vrina.

Vrina maximam in morbis habet signi ficationē: circa actionis nature quan titatem: atqꝫ circa calorem ⁊ fecis deco ctionē naturalē: si sit in initio vel in me dio: vel in sui cōplemēto. Cū enī vrina sanguinis aquatici: ⁊ ceterorum humorum sit cola tura: aquosi aūt sanguinis habitatio sit i venis: neces se est certiorem faciat significationem morborū in ve nis contentorū: q̄ extra venas positorū: q: in vena de coctionis ⁊ nature actionis fortior ⁊ manifestior est inhabitatio. Quod cū sit: necesse est vt cū morbi ⁊ fe ces eorū sint generati in venis: ⁊ vrina sit laudabilis ⁊ significatiua boni: vel illaudabilis et significatiua mali: significatio eius siue in bono siue in malo: cer tior est ⁊ apertior. Cū aūt morbus in locis extra ve nas sit: sicut i stomacho vel in intestinis siue i neruis ⁊ spūs instrumentis: alijs ve hmōi: ⁊ vrina sit lauda bilis ⁊ significatiua boni: significatio eius debilis est: et a bonitate remota. Si illaudabilis et signifi catiua mali: eius significatio in timore certior ⁊ ma nifestior. Quia si morbus extra venas sit: ⁊ longe a loco coctionis: ⁊ vrina laudabilis sit: non eiꝰ laus di gestionem significat morbi: cum virtutē nature ostē dat agentē intra venas: non fortitudinē in morbi ma teria extra venas generata. Cum aūt vrina sit pessi ma: ⁊ mali timendi significatiua: significatio est for tis ⁊ recta. pessimitas enī vrine semp portendit de fectionē actionis nature intra venas: ⁊ locum coctio nis extra. Si ergo eius actio in loco coctionis sit de fecta: necesse est vt in locis extra venas coctio eiꝰ sit defectissima. Cum aūt natura in hac quantitate defi ciat: nō sumus securi quin morbus ipam vincat: ⁊ in firmus pereat anteꝙ natura feces morbi generati uas excoquat. vnde Gal'. Si morbꝰ inquit nō intra venas sit: ⁊ vrina laudabilis: significatio eius ad sa lutē debilis: ⁊ spes longa erit. Si illaudabilis: signi ficatio eius ad timorē est fortissima ⁊ certissima. Vn̄ Hippo. in epid. vrina laudabilis i colica passiōe ⁊ in neruis ⁊ in spūs ⁊ pectoris instrumētis: nō plurimū nos certificat vt ad salutē infirmꝰ veniat: sꝫ si i passio nibus his mala sit ⁊ illaudabilis: significatio in timo re fortissima est ⁊ certissima. Qd̄ sic ipe firmat. Vidi inquit mulierē yleon habentē: eius vrina fuit cruda atqꝫ grossa: vnde mortem eius indicaui: ⁊ post diem tertium fuit mortua. Causa huiꝰ rei: q: passio de apo stemate fuit in intestinis extra locū coctionis: quia ergo vrina sicut hippocrates dixit cruda fuit ⁊ indi gesta: defectionem actionis naturalis extra loca si gnificauit coctionis. Cum ergo actio naturalis in lo co coctionis deficit: in loco extra coctionē ꝓut dixit erit defectissima. Natura aūt sic deficiente: ⁊ morbo atqꝫ vrina permanentibus in hac cruditate ⁊ duri tate: maxima ⁊ certissima significatio est de habēdo timorē. Unde oportet vt vrina non solū in morbis ex tra venas: nos certificet. Cōsideremus g̃ ⁊ screatio nes: morbos pulmonis pectoris ⁊ dyafragmatis si gnificātes. Consideremus ⁊ digestionē ⁊ colicā pas sionē: ⁊ in intestinis portendētem vulnera. Conside remus vomitus ⁊ similia passiones stomachi ostēdē tia: q: tantū vrina qualitatē cōplexioni corporis mō strat dominātē: ⁊ quātitatē naturalis actionis in lo co coctionis: id est venis. qd̄ enī de infirmis erit mē bris: significat qualitatē materie vnde morbus fit: bonam siue malā subtilem seu grossam crudā seu co ctam: ⁊ si quod a mēbris exit laudabile fuerit: boni tatē materie ostēdit morbi. ⁊ vrina rubedine tincta ⁊ digesta virtutem actionis naturalis in loco mon strat coctionis: certum ⁊ vicinū signū est salutis. Or si est contrarium: appropinquat ad timendum. Si vero vna significatio sit laudabilis: altera vero illau dabilis iudiciū sm̄ certiorē erit significationē. Uer bigratia. Si hō pleuresim habeat ⁊ sputū eiꝰ lauda bile sit cito ⁊ leuiter exiēs: color eius albus. sputum quoqꝫ iunctū ⁊ cōtinuū: ⁊ vrina cocta atqꝫ tincta: vir tutem actionis naturalis in loco significat coctionis certum signum ⁊ vicinum est salutis. Si screatus sit pessimus: ⁊ exitus eius durus: color viridis: vel ni ger: liquor subtilis: odor fetidus: vrina cruda ⁊ alba: significat nature actionem in loco coctionis deficien tē: sit vicinus nuncius ad mortem. Sed si mediū sit screare inter laudabile ⁊ illaudabile: ⁊ exire suum in ter velocitatem ⁊ tarditatē: color eius liuidus vel ci trinus: liquor eius subtilis: vrina vero laudabilis co cta ⁊ tincta: screare aūt illud nō in sua pmanens qua litate: sꝫ melioraꝰ: spes lōginqua certificaꝰ. Est aūt impossibile vicinam esse salutem: cum sputū in initio fuerit illaudabile. Si sputū in illa qualitate permā serit: vel etiā peiorauerit: timorē de longe significat. Impossibile ē enī ꝙ vicina sit mors ⁊ vrina sit lauda bilis. Itē est impossibile significare salutē si vrina sit illaudabilis: dū sputū sit pessimū: vn̄ corruptionē et pessimitatē materie morbi significat: q: permanere sputū in sua q̄litate mala: ⁊ mutare suū esse in peiorē decoctionē significat ꝙ actio nature deficit vel in lo co passiōis: ⁊ extra locum coctionis vrine. Plurimū enī liquor vrine significat actionē nature in loco co ctionis vrine defectā: ⁊ in loco extra sui coctionē de fectissimā. Quod intelligiꝰ de corruptiōe per mēbra exeūte ⁊ eiꝰ cruditate. Si vrina cū pessimitate screā di sit pessima: mortē significat: sꝫ tn̄ remotam: q: spu tū ab initio nō fuit pessimum.

Superiꝰ determinauit auctor gñationē vrine ⁊ eiꝰ collectio nē: ⁊ eiꝰ inspectionē. In pte ista determinat auctor eiꝰ signi ficationē. Et ista in duas. In prima determinat eiꝰ signifi cationē in gñali. In scd̄a pte determinat quādā cōditiōes diuersificātes significationē vrine. Scd̄a ibi: Urina tribꝰ mo

cīis diuersificat. Prima in duas. In pma determinat significationē vrine put iam est in vrinali extra. In scda determinat exitū vrine siue diuersificationē exit⁹ vrine: ibi: Urine exitus triplicat. Prima pars est presentis lectionis. Prima i duas. In prima pponit qđ intēdit de significatiōe vrine. In scda psequit de intēto. Scda ibi: Cū igit vrina sanguis aquatici. Et ista scda in duas. In prima determinat significationē vrine put materia morbi est extra venas. Scda ibi. Cū aūt morb⁹ in locis extra venas. Et ista scda in duas. In prima determinat significationē vrine put attestat materie extra venas. In scda q: vrina nō solū attestatur: siue ostendit materiā extra venas: imo cū vrina egestiōes sputa: ⁊ hmōi cōtēdūt: siue sunt signa materie extra venas: ppter hoc in scda pte cōparat vrinā ad egestiōes ⁊ ad sputa: put hmōi signa significāt materiam extra venas. Scda ibi. Consideremus igit ⁊ screationes. Prima in duas. In prima narrat. In secunda causas assignat. Secunda ibi: Quia morbus si extra venas. Et ista secunda in duas: quia primo assignat siue reddit causas. Secundo hoc confirmat auctoritate Gal. Secunda ibi. Unde Gal. si morbus. Prima in duas. In pma reddit cām q̄re vrina laudabilis non est bonū signū qñ materia est extra venas. In scda reddit cām q̄re vrina illaudabilis est pessimū ⁊ mortis signū qñ materia est extra venas. Scda ibi: Cū vrina sit pessima. Tūc sequit illa pars in q̄ cōfirmat suas causas: ⁊ illa diuidit in duas: fm duas confirmationes: quia primo confirmat auctoritate Gal. secundo auctoritate Hippocratis. Secunda ibi: Hippo. in epid. et ista scda in duas: quia primo ponit confirmationē Hippo. in scda illam confirmat. secunda ibi: Quod sic ipse confirmauit. Tunc sequitur illa pars: in qua cōparat vrinā ad screationē ⁊ egestionē. ⁊ illa in duas. In prima pcedit gnalr. In scda specialr. Prima ibi: Cōsiderem⁹ igit. Scda ibi. Si fo vna significatio. ⁊ ista scda in tres. In pma cōparat hmōi. s. vrinā ad egestiones ⁊ screationē put hmōi significāt mortē ppinquā vel salutē ppinquā. In scda put significāt spem vel timorē: ibi: Sz si mediū sit screare. In tertia put significāt mortē remotā: ibi in fine lectionis: Si vrina cū pessimitate. Prima istarū triū diuidit in duas. In pma comparat hmōi put significāt salutē ppinquā. In scda put significāt mortē pximam. scda ibi: Si screat⁹ sit pessim⁹. Tūc sequit illa pars in q̄ cōparat vrinā ad screatū put significāt spem vel timorē. ⁊ illa in duas. In pma determinat de hmōi put significāt spem salutis. In scda put significāt timorē mortis. Scda ibi: Sed si sputū in illa qualitate permāserit. Hec est diuisio lectionis ⁊ sententia.

¶ Hic remanēt tria de precedēti lectione inquirēda. Primū est verū virtus expulsiua vrine plus vigeat de nocte vel de die. Et videt q̄ pl⁹ vigeat i die vel i vigilia: q: hoc est idē q̄rere verū plus vigeat i somno vel in vigilia vel i die vel nocte. Et videt q̄ de die: q: dicit Auicē. q̄ oīs supfluitas pl⁹ abundat in vigilia q̄ in somno preter sudorē: cū ergo vrina sit supfluitas alia a sudore plus abūdabit in vigilia q̄ in die. Itē virtus expulsiua vrine cōponit ex virtute naturali ⁊ aīali vt patebit in sequenti pblemate: g in illo tēpore plus vigebit in quo vtraq; virtus operatur: sed hoc est de die: ⁊ nō de nocte vel in somno: q: i somno virtus aīalis quiescit: ergo in die plus vigebit: cū in die plus fortificet. Cōtra ysaac vult ⁊ etiā Cōstā. in pātegni q̄ expulsiua viget per frigidū ⁊ humidū: cū g nox frigidior sit die pl⁹ vigebit de nocte. Itē dicit Gal. in lib. de cōplexionibus q̄ frigidū facit abūdare materias: calidum vero desiccat: ⁊ ita sistit abundantiam materierum: cum ergo nox sit frigida respectu diei: nox faciet abundare materias ⁊ supfluitates in corpore: cum ergo vrina sit superfluitas plus abundabit de nocte q̄ de die: sed in illo tempore os expellit in quo plus abundat: ergo expulsiua vrine plus viget de nocte q̄ de die. Ad hoc dicendum q̄ abundātia supfluitatū est duobus modis. aut quātū ad generationē: aut quātum ad earum expulsionē. Loquēdo de abundātia superfluitatum quātū ad earum generationē sic plus abundant de nocte. i. in somno q̄ in vigilia. i. de die. loquēdo vo de abundātia supfluitatū vt egestionis vrine et hmōi quantū ad earū expulsionē plus est de die: quia tunc expellunt supfluitates a corpe q̄ fuerūt generate in somno idest in nocte. vñ dico q̄ expulsiua vrine plus viget de die. ⁊ ad argumenta hoc pbantia. Ad primū argumentū in cōtrarium iam patet solutio: qm verum est q̄ omnis supfluitas plus abundat de die pter sudorem: verum est: quia vrina est superfluitas innaturalis ⁊ ppter hoc in die expellitur: sz sudor est superfluitas potius naturalis: ⁊ ppter hoc plus expellit de nocte ⁊c. vnde concedo argumētū illud: et secundū similiter. Sed ad argumētum tertium qđ cōtrē de ysaac ⁊ Constan. dicēdū q̄ ipsi loquūtur de expulsiua naturali. vnde bene verū est q̄ illa viget per frigidū ⁊ humidum tu vero loqueris de partim naturali ⁊ animali. Ad aliud concedum q̄ licet superfluitates plus abundāt de nocte quātū ad earū gñationē: veruntamen plus abūdāt de die quātū ad earum expulsionem vt dictū est. ¶ Secundo querit verū expulsiua vesice sit tm̄ naturalis vel componatur ex virtute naturali ⁊ animali: ⁊ videtur q̄ sit solum naturalis: quia dicit Gal. in lib. interiorū pticula pma: q̄ actio vesice nō voluntarie: sed naturaliter est. ⁊ loquit ibi de actiōe vesice i emittendo vrinam: quia loquitur ibi de stranguria et dissinuria. Si ergo actio vesice. i. expulsiua vesice non est voluntarie imo naturaliter: ergo est naturalis tm̄. Item nobiliori membro nobilior debetur operatio: sed stomachus est mēbrū nobilius q̄ vesica: ⁊ tamē expulsiua stomachi tm̄ est naturalis ⁊ nō cōposita ex virtute naturali ⁊ aīali: aut quare nō. Contra: oīs actio quā possum⁹ retinere qñ volumus nō est solū naturalis: sed etiā aīalis: sz vrinam retinemus qñ volumus si bene nos habeamus: ergo expulsiua vrine erit cōposita ex naturali ⁊ animali virtute. Itē sicut egestio est superfluitas prime digestiue: ita vrina secunde: sed expulsiua egestionis cōponitur ex virtute naturali ⁊ animali, vtpote expulsiua intestinorū: ergo sic expulsiua vesice q̄ expellit vrinam erit cōposita ex virtute naturali ⁊ animali. qđ cōcedo. Ad primū in cōtrariū dicēdū q̄ vesica dupl̄r pōt cōsiderari. Uno modo fm se ⁊ sine membris. i. sine lacertis coadiuuantibus ipsam in suo officio: ⁊ sic eius expulsiua est naturalis: ⁊ sic loquitur Gal. Uel pōt cōsiderari put ipa est instrumentū vrinale cū suis lacertis: ⁊ ideo cum lacerti moueantur fm se. vesica vero fm se non moueat: sic dico q̄ eius expulsiua cōponit ex naturali virtute quam habet a vesica: ⁊ ex animali quam habet a lacertis. Ad secundum argumentum dicendum q̄ non est simile de expulsiua stomachi ⁊ vesice: quia in expulsiua stomachi est virtus expellēns: quia stomachus expellit ad fundum stomachi ⁊ virtus attrahentis: quia mēbra eius trahunt de nutrimento illud quod est bonū: ⁊ ppter hoc eius expulsiua non indiget virtute animali: immo ei sufficit virtus naturalis: sed in vesica non est virtus attrahens: quia vrina est pura superfluitas: ⁊ non attrahitur a mēbris ⁊ ppter hoc eius expulsiua indiget auxilio virtutis animalis ad hoc vt vrina a corpore expellatur. ¶ Tertio queritur cum vrina sit magis tincta in homine debito modo se regente: ⁊ non gulose: vtrum prima vrina vel secunda. Et videtur q̄ secunda: quia vrina tingitur a calore digerente: illa ergo que magis immoratur in corpore magis recipit impressionem actionis digerentis q̄ illa que non tantū immoratur sed secūda magis imoratur in corpore q̄ prima: quia prima citius expellitur a corpore: ergo secunda vrina magis est tincta. Itē superfluitates retente in corpore remittunt vrinam. vnde in hyeme vrine sunt magis remisse q̄ in estate: sed in prima vrina plus est de aquositate in corpore q̄ in secunda vrina: quia per primam vrinam multa superfluitas expellitur a corpore: id est multa aquositas: ergo in secunda vrina non est tantum de aquositate ⁊ superfluitate ipsam vrinam remittente: ergo secunda magis erit tincta q̄ prima. Contra: dicit auctor superius q̄ vrina noctis certioris est significationis q̄ vrina diei. Unde vrina noctis magis est digesta ⁊ magis tincta: illa ergo vrina que magis tenet naturā vrine noctis magis est tincta: sed prima vrina est huiusmodi respectu secunde: ergo prima vrina est magis tincta q̄ secunda. Item prima vrina generatur in epate cum humoribus. vnde maiorem permixtionem humorum recipit q̄ secunda: sed a maiori permixtione humorum maiorem

cipit tincturā: ergo prima vrina magis est tincta ꝙ̄ secunda. Itē hoc idē videmus ad sensum. et hoc concedo. Uñ dico ꝙ prima vrina magis est tincta ꝙ̄ sc̄da: ⁊ loquor vt in pluribus: nisi per aliquod accidēs varietur: vt dictū fuit in principio huius libri. ¶ Ad primū argumentū in cōtrariū dico ꝙ ista secūda vrina plus innotescit in corpore ꝙ̄ prima: veruntamē quia in ipsa nō est tanta permixtio humorū sicut in prima: nec ita fortis calor tingēs vrinā: ꝓpter hoc nō est ita tincta sicut prima. Per hoc patet solutio ad scdm: quia licet minus de aquositate sit in corpore in secūda vrina: veruntamen quia non est tanta permixtio humorū: propter hoc non est ita tincta.

¶ De presenti lectiōe restant plura dubitāda. Primū est vtrū vrina sit certū signū in morbis cū hoc dicat auctor in lrā. Et videtur ꝙ nō: quia nullū in eodē morbo pluries variatū est certum signum in morbo illo: sed vrina in eodē morbo pluries variatur: vt dicit in littera: ergo non est certum signū in morbis. Preterea nullū vnum ⁊ idem manens diuersos ⁊ contrarios morbos significans est certum signum: sed vrina est huiusmodi: quia eadē vrina contrarios morbos representat: vt patet de vrina nigra: que qñq; significat solutionē quartane: qñq; mortificationē nature: ergo vrina non est certum signum in morbis. In cōtrariū est auctor in littera: dicit enim ꝙ vrina maximā in morbis habet significationē. Preterea dicit Gal. in tegni: omne qd descendit ab aliquo attestatur ei a quo descenditur: sed vrina in morbis descenditur a materia morbi: ergo vrina attestabit materie morbi: ergo est certum signum in morbis. quod concedo. Ad primū argumentum in contrariū dico ꝙ plus valet ad oppositū ꝙ̄ ad propositum: quia licet vrina varietur pluries in eodem morbo: quia alia est in augmento ꝙ̄ in principio: ⁊ in statu ꝙ̄ in augmento ⁊c. tamen habet propriam significationē in qualibet variatione illius morbi: ⁊ quia propriam habet significationē in qualibet variatione: ꝓpter hoc est certum signū in illo morbo. Ad secundū dicendū vt dicit Gerardus in glosis: ꝙ eadem vrina non significat morbos contrarios: id est non indicat de diuersis morbis in specie: immo significat diuersos morbos quantū ad materiā: quia supra diuersas materias attestatur: vñ illa diuersa significatio non venit a parte speciei morbi: immo a parte materie supra quā attestatur vrina.

¶ Scd̄o queritur vtrum vrina sit certius signū in sanitate vel in egritudine. Et videtur ꝙ in sanitate sit certius signum: quia vrina quantomagis est digesta: tanto certior est ⁊ verior: sed in sanitate melius digeritur ꝙ̄ in egritudine: quia in sanitate est fortior calor ipsam digerens: ergo vrina est certius signum in sanitate ꝙ̄ in egritudine. Item omne agens non impeditū melius ⁊ fortius imprimit ⁊ derelinquit suum vestigium in passum ꝙ̄ agēs impeditū: sed calor naturalis imprimendo suam actionē in vrina non impeditur in sanis: imo in egris: quia in egris impeditur a materia morbi: ergo melius imprimet suam operationē in vrina in sanitate ꝙ̄ in egritudine: sed vrina non dicitur certum signū nisi propter representationem actionis caloris naturalis: ergo cum actio caloris naturalis in vrina sit fortior in sanitate: videtur ꝙ vrina in sanitate certius signum erit ꝙ̄ in egritudine. In contrarium est auctor in littera: dicēs ꝙ vrina maximā habet significationem in morbis: ⁊ non dicit hoc de sanitate. Item hoc idem vult Gerardus in glosis. Preterea vrina significat principaliter per colorē et liquorē: ⁊ per hypostasim: vt habetur in libro isto. Sed cum dicit ysaac ꝙ vrina verius significat per hypostasim ꝙ̄ per colorem vel liquorē: ⁊ hoc idem vult Egidius: si ergo vrina verius significat per hypostasim: et dicit ysaac inferius ꝙ i sanis nulla est hypostasis aut pauca: ergo videtur ꝙ non sit certū signū in sanis: cum in sanis nō significat aliqd per hypostasim: vt dictum est: ergo relinquitur ꝙ vrina certius signum est in egris. quod concedo. Una causa est: ꝙ dicit Gerardus sicut est de pugile excitato: quia tunc apparet magis sua fortitudo ꝙ̄ quādo est quietus. Similiter est de vrina in egritudine: natura enim in egritudine excitatur a materia morbi: ⁊ ideo fortius imprimit operationem suā in vrina ꝙ̄ in sanitate quando non est stimulata ab aliquo: ⁊ propter hoc vrina certius signum est in egritudine ꝙ̄ in sanitate. Secunda causa est: quia dicit Gal. sup aphorismos: filij huius tēporis omnes sunt gulosi: vnde indebite se regunt ⁊ se exponunt illicitis ⁊ gulositatibus infinitis: ⁊ propter hoc vrina non potest esse certum signū in ipsis: quia tunc natura seu calor naturalis nō bene se habet: sed in egritudine homines se regunt sm̄ preceptū medici ⁊ ordinate: et propter hoc melius apparet ibi operatio caloris naturalis supra vrinā ꝙ̄ in sanis: ⁊ ꝓpter hoc vrina certius signum est in sanitate ꝙ̄ in egritudine. Per iam dicta patet solutio ad argumēta: ⁊ primo ad primū: quia licet calor in sanitate sit fortior: veruntamē quia sani indebito mō se regunt. Iterū quia ibi non reperiuntur debite conditiōes que exiguntur ad certum iudiciū vrine: propter hoc non est certum signū in sanis. Ad secundum iam patet solutio: quia enī in egritudine natura stimulatur a materia morbi: propter hoc melius imprimit actionē suam in vrinā: sed non sic in sanitate cum debito modo se regant sani. ¶ Tertio queritur vtrū per vrinā deueniamus in cognitionem speciei morbi: ⁊ hoc est querere quando videmus vrinam possumus vere cognoscere ꝙ patiatur tertianā vel huiusmodi. Et videtur ꝙ sic: quia facilius est discernere inter species diuersorū morborum ꝙ̄ inter species eiusdē morbi: sed per vrinā discernimus inter species eiusdē morbi: vt puta inter tres species ethice: ergo multomagis per vrinā poterimus discernere inter species diuersorū morborum: ergo per vrinam possumus deuenire in cognitionē speciei morbi. Item dicit Hippocras in quarta particula aphorismorū. Quibus in febribus vrine conturbate ⁊ velut subiugaliū his capitis dolores aut adsunt aut aderunt: ergo sm̄ Hippo. videtur ꝙ per vrinam possumus deuenire in cognitionē specierum morbi. Item dicit ysaac in libro isto: ⁊ etiā hoc vult Egidius: ꝙ in acuta egritudine vrina existens alba precedēte rubea significat frenesim: et hoc ergo innuit ꝙ per vrinā possumus deuenire in cognitionē specierum morbi. Item dicit ysaac ꝙ qualitates actiue dāt colorē: passiue substantiam in vrina: sed ois morbus vel ois species morbi vel ab actiuis vel a passiuis depēdet: ergo ōs species morbi cognoscitur per vrinam. hoc argumētū est valde sophisticū. Cōtra illud qd vnū ⁊ idē manet in diuersis morbis: non est signum deueniendi in cognitionē diuersarum specierum morbi: sed vrina manet vna ⁊ eadem in diuersis morbis: quia eadem vrina diuersos morbos representat: ergo per vrinam nō possumus deuenire in cognitionem diuersarum specierum morbi. Item hoc idem vult Gerardus in glosis. ⁊ hoc concedo. Unde dico ꝙ per vrinam quātum est de se non possumus deuenire in cognitionē diuersarum specierū morbi: nisi habeat alia signa: vt egestiones: sputa: sinthomata: iudicium patientis: vnde vrina principaliter attestatur supra materiam morbi ⁊ non supra speciem morbi. ¶ Ad primum argumentū in contrarium dicendū ꝙ tu supponis falsum: quia per vrinam non discernimus inter tres species ethice: nisi habeamus alia signa cum hoc: vnde licet vrina sit oleagina in ethica: veruntamen non propter hoc dicemus si videamus vrinam oleaginam ꝙ patiens sit ethicus: quia talis vrina potest apparere in aliis morbis ꝙ̄ in ethica: vt tpore in vlceratione renum ⁊c. vt dicit Egidius. Per hoc idem patet solutio ad secundum argumentum: ⁊ eodem modo est dicendum. Ad tertium argumentum sophisticum qd obijcis ꝙ actiue dant colorem: passiue substantiam: dicendum ꝙ actiue ⁊ passiue non dant colorem nec substantiā nisi per materiam morbi: vnde attestantur principaliter materie morbi. ¶ Quarto queritur vtrum vrina descendatur a materia nutrimenti vel a materia morbi: et loquor de vrina in egris. Et videtur ꝙ non descindatur a materia morbi: immo a materia nutrimēti: quia dicit ysaac superius ꝙ vrina est superfluitas sanguinis ⁊ aliorum humorum: sed sanguis ⁊ alij humores descinduntur a materia nutrimenti: ergo ⁊ vrina cum sit eorum superfluitas a materia nutrimenti descendetur. Item vrina in venis generatur: vnde attestatur ei a quo descinditur vt a materia intra venas: sed materia morbi quandoq; est extra venas: ergo non descindetur a materia morbi. In contrariū est auctor in littera: qui dicit ꝙ vrina maximam habet in morbis significationē: ⁊ Gerar. exponit .i. supra materiā morbi: si ergo habet significationē supra materiā morbi a materia

morbi descindet: ergo ⁊c. Itẽ in diuersis morbis videmus diuersos colores ſm exigentiã materie morbi: vt in morbo phlegmatico videmus vrinã albã ⁊ hmõi: ſed hoc non esset nisi vrina descinderet a materia morbi: ergo descendit a materia morbi. Ad hoc dicendũ ꝙ vrina descendit ab vtraqꝫ materia tam nutrimẽti ꝙ morbi. Ad primũ argumentũ in ꝙtũ qd obiicit ꝙ vrina descendat a sanguine: ⁊ aliis humoribꝰ: ⁊ sanguis ⁊ alii humores sunt materia nutrimẽti ⁊ non morbi: dico ꝙ falsum est: imo sunt materia morbi qñ sunt in statu innaturali ita bene sicut sunt materia nutrimẽti qñ sunt in statu naturali. Ad secundũ dicendum ꝙ vrina descendat a materia morbi intra venas: et tu obiicis materia morbi qñ cõtinet extra venas: dicendũ ꝙ illi materie nõ principaliter attestatur: imo principaliter materie intra venas. Uel dicẽdum ꝙ vrina deportat cum sanguine ad omnia mẽbra corporis vt faciat penetrare: vnde omnibus mẽbris attestat: ⁊ in reditu suo ad epar defert secum hypostasim: ⁊ propter hoc potest ita attestari materie morbi extra venas existẽti sicut intra. Et sic patet solutio quesitorum.

¶ Quarta particula de iuuamẽto: vel nocumento: vel neutro vrine.

Urine exitus triplicat in suis significationibus. Uel enim iuuatiuus: siue nociuus: seu neutrũ. Iuuat autẽ duobus modis. vel enim cũ ad multitudinẽ humorũ in corpore adunatorũ expellendã natura cõfortatur per vrinã. Uel cum ad humores corruptos ⁊ putrefactos a natura dissoluendos: ⁊ a corpore cũ vrina expellendos. Sed differunt hec duo: q: primũ in quantitate est multũ: ⁊ abundantissimũ: in qualitate vo bonũ est: cũ neqꝫ pessimũ sit: neqꝫ putrefactũ. Secundũ in qualitate est pessimũ: fetidũ: ⁊ putrefactũ: sed in quantitate est laudabile: cum inter multũ ⁊ paucũ mediocre sit in liquore. Similiter nocumentũ vrine est duplex: cum aliqñ dura exeat ⁊ laboriosa implens vesicam ⁊ grauans ⁊ molestãs. Aliqñ multa ⁊ spissa: vt humectationẽ corporis substantialẽ siniat: mẽbra dissoluat: vt virtus deficiat. ¶ Nocumẽtũ triplex est: vel ex qualitate sua: vel ex acumine ⁊ calore humores cholericos cũ ipsa descendẽtes: ⁊ cã incendẽtes significãte: vl' ex salsitate ⁊ sua incisiõe humores phlegmaticos incidẽte: vl' ex sua aciditate pungẽte phlegma acidũ portendẽte. ¶ Neutrũ in duo diuidit: vel q: cũ corpus humorũ corruptorũ siue nociuorũ abundãtia careat: quos natura expellere cũ vrina oporteat: ⁊ nullum aliud fuit iuuamentũ ipsiꝰ: nisi nature actus solitus: vel q: si exire suũ non multũ sit: neqꝫ ita spissum vt corpus cõsumat humectandũ: neqꝫ adeo durũ ⁊ laboriosum sit: vt implens vesicã grauet eam: neqꝫ ita mutabilis sit in qualitate sua vt fiat calida: salsa: vel acida: in egressione sua nulla facit nocumẽta. vñ hip. in epidi. Urina naturalis est ⁊ sana: cum facile ⁊ sine dolore exeat: ⁊ sine ardore ⁊ putredie ⁊ fetore ⁊ mingens sentit suauitatẽ atqꝫ delectationẽ. Uoluit autẽ Hippo. intelligi: q: facilitas exeundi: eam liberã esse significat ab humoribus malis: fetor ablatus corpus significat mundatũ de corruptis ⁊ putridis humoribus. Delectatio mingẽdi mõstrat perfectionẽ actionis naturalis.

¶ Superius determinauit auctor significationem vrine in sua parte qua vrina attestat materie intra venas. Hic determinat de exitu vrine. Et diuiditur pars ista in duas. In prima diuidit exitũ vrine. In secũda de mẽbris diuidẽtibus agit. secunda ibi: Iuuat autem duobus modis. ⁊ ista secunda diuiditur in tres. In prima determinat de exitu iuuatiuo. In secunda de exitu nociuo: ibi: Similiter nocumentũ vrine. In tertia de exitu neutro: ibi: Neutrũ in duo. Prima diuiditur in duas. In prima ponit duos exitꝰ iuuatiuos. In secũda ponit differentiã inter illos: ibi: Differũt hec duo. Illa pars ĩ qua determinat de exitu nociuo diuidit in duas. In prima ꝓcedit gñaliter. In secũda specialiter. secũda ibi: Nocumentũ triplex est. Illa pars in qua determinat de exitu neutro diuidit in duas. In prima ꝓponit qd intẽdit. In secunda cõfirmat ipsum ꝓpositũ per auctoritatẽ hippo. secunda ibi: Unde Hippo. in epid. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic restãt tria de lectione ꝓcedẽti dubitãda. Primũ est vtrũ vrina habeat certã significationẽ in morbo imateriali sicut hꝫ in morbo materiali. Et vr ꝙ non: q: in ꝓncipio ꝓcedẽtis lectiõis dicit ysa. ꝙ vrina maximã hꝫ significationẽ in morbis in decoctione fecis: cum g in morbo immateriali nõ sit fex: videtur ꝙ vrina nõ habeat certã significationẽ in morbo immateriali. Item dicit superius ꝙ vrina laudabilis non est certum signũ ad salutẽ quãdo materia est extra vasa: cũ ergo in morbo imateriali materia sit extra venas et in ephimera ⁊ hmõi: videt ꝙ vrina nõ habebit certã significationẽ in morbo immateriali. Contra dicit superius ꝙ vrina in morbis representat quantitatẽ actionis nature: sed quantitas actiõis nature põt apparere ita in morbo immateriali sicut ⁊ in materiali: q: sicut in morbo materiali natura impeditur propter materiã morbi qñ ita in morbo immateriali natura potest impediri siue debilitari ꝓpter malã cõplexionẽ siue a mala cõplexione frigida vel calida: ergo ⁊c. Itẽ per vrinam deuenimus in cognitionẽ calefactionis epatis que est imaterialis ⁊ in cognitionẽ ephimere ⁊ ethice q sunt morbi immateriales loquendo de materia ex qua: ergo vrina certam significationẽ habet in morbo immateriali. Ad hoc dicendũ ꝙ vrina certã significationẽ habet in morbo materiali ⁊ imateriali: sed plus in morbo materiali vt dicit Gerardus: quia principaliter attestat materie intra venas. vnde dicit Gerardus ꝙ maximã habet significationẽ in morbis materialibꝰ: ⁊ aliquã in morbis imaterialibꝰ. Per hoc pꝫ solutio ad primum: q: auctor per hoc qd dicit ꝙ habet maximã significationem in morbis materialibꝰ nõ excludit quin habeat aliquam in morbis immaterialibꝰ. Ad scdm argumentũ dicendum ꝙ qñ auctor dicit superius ꝙ vrina laudabilis non est certum signũ salutis qñ materia est extra: ipse cõparat vrinã laudabilẽ ad illaudabilẽ qñ materia est extra: vñ bene verũ est ꝙ vrina laudabilis nõ est certũ signũ salutis qñ materia est extra: q: lꝫ decoctio sit bona intra: tñ põt deficere extra: vñ non dicit simpliciter ꝙ vrina laudabilis sit certũ signũ salutis qñ materia est extra: non dicit hoc simpliciter: sed pꝫ cõparationem ad vrinã illaudabilẽ qñ materia simpliciter est extra: q: vrina illaudabilis est certũ signum mortis qñ materia est extra: q: significat defectũ digestionis extra venas: et si est defectus digestiõis extra: ergo ⁊ in loco coctiõis intra. Uel dicendũ ꝙ illud argumentũ non cõcludit in morbo immateriali: vrina nõ significat supra digestionẽ materie morbi: cum ibi non sit materia: sed supra digestionẽ morbi. Sed in morbo materiali de quo ꝓcedit argumẽtũ illud: vrina attestatur supra digestionẽ materie morbi vel indigestionem.

¶ Scdo querit super hoc qd dicit auctor in lectiõe ꝓcedenti: ꝙ vrina laudabilis nõ est certum signũ salutis in morbis extra venas: sed vrina illaudabilis in morbis extra est certũ signũ mortis. Et ꝓpter hoc querit vtrũ vrina laudabilis in morbis extra venas sit certũ signũ salutis: sicut illaudabilis est certuꝫ signũ mortis. Et videt ꝙ sic: q: dicit Ga. in tegni ꝙ orta a principiis attestant virtuti ⁊ vicio principiorũ: cũ ergo vrina laudabilis ⁊ illaudabilis sint orta ab actiõe caloris naturalis supra materiã morbi: qua rõne illaudabilis erit certũ signũ mortis in morbis extra venas: eadẽ rõne vrina laudabilis erit certum signũ salutis in morbis extra venas. Itez dicit Hippocra. in pronosticis: ꝙ in febribus idem est terminus ad bonum ⁊ ad malum: vnde si in quarta die ap-

pareāt signa digestionis: ꝛ debent creticare in septima die: tunc in septima creticabit ꝛ ad bonum. Si vero in quarta die apparerint similiter signa indigestionis: creticabit in septima ꝛ ad malū debeat creticare: ergo similiter idē potest esse signum ad bonum ꝛ ad malū sub contrarijs dispositionibus: qua ergo ratione vrina illaudabilis est certum signum mortis in morbis extra venas: eadem ratione vrina laudabilis erit certū signū salutis in morbis extra. In cōtrariū est ysa. in littera precedēti dicens ꝙ vrina laudabilis in morbis extra venas non est certum signū salutis: sed illaudabilis est certum signum mortis. Hoc idē probaꝛ per suam rationem quā ponit in littera: q: arescente radice necesse est arescere ramum: sed vrina illaudabilis extra venas significat defectū digestionis intra: ꝛ ita est certū signum mortis: sed vrina laudabilis extra venas: licet significet bonā digestionē intra venas ubi est radix digestiōis: nō ꝓpter hoc necesse est ꝙ sit bona digestio extra: immo pōt esse bona digestio intra: ꝛ tñ desinet extra: ꝛ ꝓpter hoc vrina laudabilis in morbis extra venas nō est certū signū salutis sicut vrina illaudabilis est certum signū mortis. ꝛ hoc concedo cū ysaac. Ad primū argumentum in cōtrariū dicēdū ꝙ virtus ꝛ vitiū in orto a principijs pōt esse duplex: aut naturale: aut acquisitū: ꝛ appello virtutem naturalē ꝛ vitiū naturale q̄ insunt naturaliter a prima generatione. Verbi gratia. Si cerebrū naturaliter sit debito modo dispositū: vt dicit Gal. in tegni. necesse est neruos ꝛ nucham ꝛ oīa orta ab huiusmodi principio qḋ est cerebrū: esse bene disposita ꝛ bñ se habere naturaliter: ꝛ si male sit dispositum illud principiū naturaliter: ꝛ oīa orta ab eo male se habebūt ꝛ ecōuerso: ꝛ sic loquitur Gal. Et appello virtutē acquisitam vel vitiū acquisitū qḋ non inest naturaliter a prima generatione: sed est acquisitū. Verbi gratia. Si vitiū sit modo in oculo qui oritur a cerebro tanꝙ a principio: ꝛ illud vitiū sit acquisitū: vt a mala materia cholerica: vel a casu: vel ab aliquo alio extrinseco: non opꝫ ꝙ illud vitiuꝫ sit in cerebro. i. ꝙ cerebrū habeat illud vitiū: ꝛ hoc modo loquēdo virtus ꝛ vitium ortoꝝ a principijs nō attestanꝛ principio: ꝛ de hoc nō intelligit Gal. Similiter est a parte ista: q: lꝫ vrina illaudabilis in morbis extra sit certū signū ad mortē: q: significat defectū coctiōis intra: ꝙ vrina laudabilis extra sit certū signū salutis: q: coctio bene pōt se habere intra ꝛ deficere extra. Ad scḋm argumentū dicendū ꝙ verū est ꝙ idem pōt esse signum ad bonū ꝛ ad malū sub cōtrarijs dispositionibus: ꝛ tñ in illis que significant per se sicut qñ materia est intra venas: q: vrina significat per se supra materiā intra venas: et q: in morbis extra venas vrina non significat p se supra materiā mortē extra: immo per accidēs: q: vrina significat super materiam extra venas per defectū digestionis intra: propter hoc non valet illud argumentū. ¶ Tertio queriꝛ super hoc qḋ dicit ysaac recitādo Hippocratē dicētem ꝙ ipse Hippo. vidit quandā mulierē ylion vel yliacā passionē habentē: cuius vrina fuit grossa ꝛ cruda: vnde mortē ei iudicauit: ꝛ mortua fuit post certū diem. Et ꝓpter hoc est questio: vtrū in yliaca passione vrina grossa ꝛ cruda apparens sit signuꝫ mortis. et videꝛ ꝙ nō: q: de bonitate signi est ꝙ representet signatum eo modo quo est: sed yliaca passio ꝛ colica similiter vt plurimū causanꝛ ex phlegmate crudo: ergo vrina cum sit signum: debet representare yliacā sub colore conuenienti materie phlegmatice crude: sed in phlegmatica materia cruda vrina dꝫ esse grossa ꝛ cruda: g in yliaca passione vrina apparens: siue veniens grossa ꝛ cruda non est signū mortis. Item dicit Auicen. ꝙ vrina variatur qñq a materia morbi: qñq a membro in quo illa materia cōtinetur: sed materia yliace passionis vt plurimū est phlegma qḋ est frigidū: ꝛ membrū continens huiusmodi materiā yliace sunt intestina que sunt frigida: ergo cū vrina debeat variari a materia morbi ꝛ a mēbro: ꝛ vtraꝙ sunt frigida: ꝓpterea vrina in yliaca passione debet habere siue representare colorem ꝛ substantiā frigidā: huiusmodi est color albus ꝛ grossa substantia ꝛ cruda: ergo vrina alba: grossa ꝛ cruda in yliaca passione non est certum signū mortis. In cōtrariū est Hippo. hoc verificās in littera vt dictū est. Item vrina illa in yliaca passione apparēns que significat pessimitatē ꝛ virtutē prostratā ꝛ defectā in illa passione: talis vrina pessima est: sed vrina grossa: alba ꝛ cruda in yliaca apparens est huiusmodi: ergo est pessima ꝛ mortis significatiua. Probatio minoris: q: dicit Auicen. ꝙ vrina tingiꝛ pluribus de causis: q: inter illas dicit ꝙ vrina quandoꝙ tingitur propter dolorē nimiū: cum ergo in yliaca passione dolor sit nimius ꝛ quasi vltimatus: ibi debet esse vrina tincta. Si ergo appareat alba: grossa ꝛ cruda: significabit virtutē esse prostratam: ꝛ pre nimio dolore mortificantē dolorē non sentientem: tamen cum in se habeat causam doloris: ergo talis vrina in yliaca passione pessima est: quia dicit Hippo. in apho. Quicunꝙ dolētes aliquid corporis plurimū dolorē non sentiunt: his mens egrotat: ergo talis vrina in yliaca passione est pessima, quod concedo. Una causa est: que dicta est iam: q: propter dolorē nimiū ꝛ humoꝝ motionē debet ibi vrina esse tincta. Scḋa cā est: q: in yliaca passione ibi est oppilatio: vñ cholera iuuatiua a felle nō ad intestina transmissa ad fortificandū expulsiuā intestinoꝝ: ū non pōt trāsire propter oppilationem: ꝛ tunc redit ad epar: ꝛ debet tingere vrinā in epate generatā. Si ergo vrina non tingatur ab illa cholera: immo remanet alba ꝛ cruda: signum est ꝙ natura prostrata est pre nimio dolore ꝛ defecta non potēs vrinā tingere a cholera digerendo: vel cū cholera permiscendo. Tertia causa est: quia vt dictū est generatio vrine est intra venas: ꝛ hoc dicit ysaac superius: debet ergo bene digeri: q: ibi viget fortitudo digestionis vrine. Si ergo ibi nō digeraꝛ: immo sit alba ꝛ cruda: tunc signū est ꝙ tantus est defectus digestiōis intra ꝙ nocumentū reddidat extra: vnde tātus est dolor extra ꝙ membra leduntur intra: nec possunt perficere suas operationes cū sint prostrata pre nimio dolore: ꝛ hoc est pessimū: ꝛ propter hoc talis vrina alba ꝛc. est signū mortis in yliaca: ꝛ hoc modo intelligit Hippo. ꝛ propter hoc mortem pronosticauit in yliaca passione per talē vrinā. Per hoc patet solutio ad argumēta in contrarium: q: lꝫ materia colice ꝛ yliace sit phlegmatica: ꝛ quāuis in mēbro frigido cōtineaꝛ: tñ hoc nō debet impedire tinctionē vrine: ꝛ si impediatur tinctio hoc est propter predictas causas tres: ꝛ propter hoc vrina alba ꝛ cruda ꝛ grossa in yliaca est signum mortale.

¶ Postea restant quattuor de presenti lectione inquirenda. Et primo queritur vtrum medicus debeat determinare de exitu vrine: ꝛ videtur ꝙ nō: q: sicut vrina est superfluitas secūde digestiue: ita egestio prime ꝛ sputū: sed medicus nō determinat de exitu sputi vel egestionis: ergo nec de exitu vrine. Item medicus non determinat de vrina nisi inquantum vrina est signū medico: sed exitus vrine non est signum medico: q: vix aut nunꝙ percipit exitum vrine infirmi: ergo non debet de exitu vrine determinare. In contrariū est auctor in presenti lectione determinās de exitu vrine: sed hoc non faceret nisi ad eum pertineret: ergo ad eū pertinet determinare de exitu vrine. quod cōcedo. Ad primū argumentum respondeo per interemptionē: qm̄ auctores determinant de exitu egestiōis: vnde dicit Hippo. in pricipio aphorismorum. In perturbationibus ventris et vomitibus qui sponte fiunt: siquidem qualia oportet purgari purgenꝛ ꝛc. Item auctores determinant de exitu sputi: vnde dicunt ꝙ si sputum sit albū iunctū ꝛ facile exiens in prima tussi ꝛc. bonū est signum in pleuresi: vnde tu suppenis falsum. Ad scḋm dicendum ꝙ exitus vrine est signū infirmo per se: q: quādoꝙ sentit punctionē ꝛ morsurā in exitu vrine: est autē signū medico per accidens. i. per indiciū patientis: vnde medicus deuenit in cognitionē exitus vrine per indiciū patientis: q: petit ab eo vtrum habeat arsurā ꝛ punctionem in emittendo vrinam ꝛc. ¶ Scḋo queriꝛ de exitu iuuatiuo: ꝛ videtur ꝙ oīs vrine exitus sit iuuatiuus: q: quelibet virtus delectaꝛ in sua operatione: ergo virtus expulsiua vesice delectabiꝛ in sua operatione: sed sua operatio est expulsio: ergo delectaꝛ expulsione. i. in exitu: sed omne delectans iuuat: ergo omnis exitus vrine est iuuatiuus. Item retentio cuius est nociua eius euacuatio est iuuatiua: sed retentio vrine est nociua: q: maxime nocet: ergo eius emissio seu exitus erit iuuatiuus: nullus ergo exitus vrine erit nociuus. In contrariū est auctor: dicens ꝙ vrine exitus triplicaꝛ: quidā est exitus vrine iuuatiuus: quidā nociuus: quidā neuter. Iste ille exitus vrine

est nocitiuus qui dolorē inducit in exitu: sed vrina quę pūgit et mordicat in emittēdo: ergo exitus talis vrine est nocitiuus: nō ergo omnis exit⁹ vrine est iuuatiuus. qđ ꝯcedo. Ad primū argumentū dico ꝙ verū est ꝙ oīs virt⁹ naturalr̄ operans nō impedita delectat̄ in sua opatione: sed nō sic est in expulsiōe vrine: qm̄ impedit̄ natura in exitu ꝓpter mordicatione et punctione: et ꝓpter hoc nō valet illud argumētū. Ad scđm argumentū dicendū ꝙ exitus vrine cuiuslibet vł est in facto esse vel in fieri exitus: vñ ꝫ exitus vrine in facto esse sit iuuatiu⁹: qñ expellit̄ materia nocitiua: verūtñ est nocitiu⁹ in fieri. i. dū exit: q: pūgit et mordicat et c. ❡ Tertio querit̄ de exitu nocitiuo et arguo sic. Si vnū oppositoꝝ dr̄ multipliciter et reliquum: sed exitus iuuatiuus et nocitiu⁹ sunt oppositi: ergo si vnū dr̄ multipliciter et reliquus: et si vnū non dicit̄ multipliciter: nec reliquū: sed iuuatiu⁹ exitus est duplex: ergo et nocitiuus duplex: nō ergo triplex. In cōtrarium est auctor in lr̄a dicens ꝙ nocitiuus est triplex. ❡ Iuxta hoc quero cū dicat in lr̄a ꝙ exitus nocitiuus fit per cōmixtionē cholere et phlegmatis cū vrina: quare nō dicit ꝙ fit exitus nocitiuus p cōmixtionē sanguinis et melancholie cū vrina. Itē quero cū sint quinqꝫ species phlegmatis scꝫ phlegma dulce: salsum: insipidū: acre et vitreū: quare tāgit tm̄ duas spēs phlegmatis in exitu nocitiuo vrine. s. phlegma salsum: et acre: et nō tāgit alias species. ❡ Ad primū argumentū dicendū ꝙ nocitiuū et iuuatiuū se habēt sicut bonū et malū: vñ sicut bonum vno modo: malum aūt multifariā: sic iuuatiuus exit⁹ duob⁹ modis: nocitiuus ƀo plurib⁹. Uel dicēdū ꝙ facilius est destruere ꝙ cōstruere: et q: iuuatiuus exitus est quasi ꝯstructiuus: nocitiuus ƀo sicut destructiu⁹: ꝓpter hoc nocitiu⁹ pōt dici plurib⁹ modis ꝙ iuuatiuus. Uel dicendū ꝙ si vnū oppositorum dr̄ multipl'r et reliquum: verū est in gñe: et ꝓpter hoc dicit supra in principio lectiōis: ꝙ nocitiuus dr̄ sicut iuuatiuus: sed ista ꝓpositio nō tenet in oppositis i specie: vñ feb. et ophthalmie nihil est contrariū: vt dicit phus in topi. verū est in specie: sed in gñe cōtrariū habet: q: oīm egritudini cōtrariat̄ sanitas in gñe: et sic est hic. Nam ꝫ iuuatiuus nō dicitur nisi dupl'r: tñ nocitiu⁹ pōt dici tripl'r. ❡ Ad scđm q̄stiū dicēdū ꝙ ipse nō enumerat nisi humores illos q̄ faciūt arsuram et punctionē in exitu: et hoc per cōmixtionē sui cū vrina: et q: sanguis cum sit calidus et humidus et amicus nature vt dicit Constantinus et ysaac: non facit punctionem. Iterū melāncholia nō facit punctionē: q: est in pauca quantitate in corpe. Iterū est grossa: et nō pōt ꝓpter grossiciē suā permisceri cū vrina: et ꝓpter hoc nō dicit hoc de melancholia et sanguine cū non faciāt punctionē in exitu vrine. ❡ Ad tertiū quesitū dicendū ꝙ phlegma acre et salsum habent inducere punctionē per admixtionē sui cū vrina: et ꝓpter hoc tangit istas duas species phlegmatis in exitu nocitiuo: et nō alias species cū nō habeāt punctionē gñare. ❡ Ultimo querit̄ de exitu neutro: et videt̄ ꝙ non differat a iuuatiuo: q: exit⁹ neuter est qñ humores non peccāt in corpore: nec quātitatiue: nec q̄litatiue: vt dicit: ꝫ in exitu iuuatiuo humores nō peccant: nec qualitatiue: nec quantitatiue: ergo neuter non differt a iuuatiuo: nec ecōuerso. Itē exit⁹ iuuatiu⁹ est ille qui delectat: sed exit⁹ neuter vbi humores non peccāt sui qualitate nec sui q̄ntitate delectat: ergo nō est neuter: imo est iuuatiuus. Ad hoc dicēdū ꝙ exit⁹ iuuatiuus et neuter differūt: q: in iuuatiuo exitu est duplex delectatio. Una q: res nocitiue expellunt̄. Et alia q: res nocitiue expellunt̄ ita ꝙ nō inducunt aliquā lesionē in exitu: sed in neutro exitu nō est nisi vnica delectatio: q: materia expellit̄ q̄ non multū nocebat. Itē adhuc differūt: q: ꝫ in vtroqꝫ sit delectatio: tñ est maior delectatio i exitu iuuatiuo ꝙ in neutro. Et tu obijcies ꝯtra: q: exit⁹ iuuatiu⁹ est natural'r: q: expellunt̄ materie corrupte neuter ƀo est innaturalis: q: res naturales expellunt̄: q̄ nec peccant qualitate nec q̄ntitate: ergo maior delectatio erit in exitu neutro ꝙ in iuuatiuo. Dicendū ꝙ exitus iuuatiuus plus delectat ꝙ neuter: q: maior delectatio est in exitu vel in expulsione materie corrupte que exit sine aliqua lesiōe quā inducūt: ꝙ in exitu materie non corrupte: et ꝓpter hoc maior est delectatio in exitu vrine iuuatiuo ꝙ in neutro. Hec sunt que querebantur.

❡ De diuersitate vrine.

Urina trib⁹ modis diuersificat̄: in q̄litate et q̄ntitate: siue tpe. In q̄ntitate cū multa sit vel pauca: siue mediocris. Multa q̄ttuor significat: vel actionē nature: scꝫ crisim sicut in multitudine vrine in cretica die: p dissolutiones superfluoꝝ humoꝝ cū vrina expellendoꝝ: vel abūdantiā humoꝝ in corpe: quos genuit quies et suauitas et exercitioꝝ negligētia: vł multitudo cibi: potus: siue q: cibus non in tpe suo: neqꝫ ex ordine sumit̄: vñ pueroꝝ vrina naturalis grossa est et multa. Tertiū significatū est vacuitas humoꝝ corporis cū vrina sint sepe fit in cōsumptiōe corporis: cū deficiat calor naturalis in custodiēda mēbroꝝ humectatiōe substantiali. Unde hmōi vrina nimiū est pessima: q: tisim̄ nunciat. Quartū ex defectiōe virtutis cōtētiue interius habite: et appetitiue cōfortatione de extraneo calore cōplexiōi renū dominante. Calor cū in renib⁹ si cōfortatur: humectatio aque desiccat̄: et cito trahit sibi qđ bibit̄. Cū autē virtutē ꝯtētiuā inuenerit deficientē vel defectā in renib⁹: descēdit velociter: et non diu ꝑmanet. Ideoqꝫ hāc passionē habētes nō satiatur aqua: sicut videm⁹ i dyabete: quā deleni diarriā vrine vocāt: assīlantes actiōi circini actionē suā: q: vñ incipit eodem circulando eo redit: vnde intelligit̄ q: aqua sicut intrinsecus intrat: similiter extra redeat sine mora: sicut cū bibunt: itidem et mingunt.

❡ De paucitate et eius significatiōe sm̄ q̄ntitatē.

Paucitas vrine vniuersaliter pessimitatē innuit morbi: qđ duobus fit modis: vel ex defectiōe virtutis humiditatē sanguinis portātis ad renes: vel ꝓpter ignei caloris nimiū illam cōsumentē. Quia calor dn̄atur substantiali sanguinis humectationi: desiccās et faciēs eam deficere: sicut in peracutis febribus que molestissime esse cōprobātur. Uñ hec species prior est molestior: sicut Ga. testatur. Parua inqt vrina in peracutis febribus est pessima: q: calorē febriū (vel febilē) significat: qui humectationē sanguinis substantiali fert: et vrine instrumentū portēdit quasi mortificatū. Aliquando vrina abūdat et minorat̄ ꝓpter duas cās supradictas: et nō tātū malū significat: q: aliqñ augmētatur ꝓpter paruū sudorē: et egestionē corꝑ q̄ a corpe dissoluunt̄: et aliqñ ex ipsoꝝ abūdantia minorat̄: superfluitas cū corpis trib⁹ locis exit: cū digestiōe: sudore: et vrina: quoꝝ altero abundāte: alterū minuit̄. Si vrina crescat: egestio necesse est minuatur. Urina mediocris inter paucitatē et multitudinē: tēperatā ostēdit corporis cōplexionē: et virtutis in calore naturali temperantiā: et sm̄ cursum nature actionē.

❡ Quīta pticula de q̄litate vri. et ei⁹ significatiōib⁹.

In qualitate q̄ttuor sunt modi: vel cū ex odore: vel de sapore: vel de colore: vł deliquore. De odore: vł exteriori: vel interiori. Exteriori sicut de cibis fortē odorē habētibus: et odorē vrine dicētib⁹: sicut caulib⁹: sparagis: maratro: feniigreco: et similib⁹. De interiori: vel acuto: quo humores incensiui et cholerici significant̄: vel ex fetentib⁹ humorib⁹: vel ex cholera mixta cū vrina:

nō tñ incēsa. De sapore: vł amaro: quo cholere rubee virt⁹ ↄ defectio eı⁹ cū vrina significat: vel acido acidi phlegmatis significatio: cui frigiditas ↄ humiditas ↄ̄natur: vł salso: quo salsi phlegmatis est designatio.

¶ Superi⁹ determinauit auctor significationē vrine in generali. In parte ista determinat auctor de ↄditionib⁹ vrinā permutātib⁹. ↄ diuidit̃ hec pars in duas. In prima diuidit. In scd̄a ꝓsequit̃. scd̄a ibi: In quātitate cū multa. ↄ ista scd̄a diuidit̃ in duas. In pma diuersificat vrinā penes quātitatē. In scd̄a penes q̄litatē vrine in vrinā multā: paucā ↄ mediocrem. In scd̄a de mēbris diuidētib⁹ agit: ibi: Multa q̄ttuor significat. ↄ ista scd̄a diuidit̃ in tres. In pma determiat de vrina multa. In scd̄a de pauca: ibi: Paucitas vrine vł̄r. In tertia de mediocri: ibi: Urina mediocris. Prima istarū triū in q̄ttuor diuidit̃ fm̄ q̄ttuor significata vrī multe. scd̄a ibi: Uel abūdātia humor. tertia ibi: Tertiū significatū. quarta ibi: Quartū ex defectiōe. Tūc sequit̃ illa pars in q̄ determiat de pauca vrina: ↄ illa diuidit̃ ī duas. In pma determiat de pauca vrina ꝑut est certū signū ad mortē. In scd̄a ꝑut est signū nō certū ad mortē. scd̄a ibi: Aliqñ vrina minorat̃. Prima diuiditur in duas: fm̄ duo significata pauce vrine: scd̄a ibi: Uel propter nimiū calorē. ↄ ista scd̄a diuidit̃ in duas. In pma narrat. In scd̄a ↄfirmat: ibi: Sicut Ga. testat̃. Illa ps in q̄ determiat de pauca vrina ꝑut est signū nō certū ad mortē: sit̃r diuidit̃ in duas. In pma narrat. In scd̄a auctoritate Hip. cōfirmat. scd̄a ibi: Ut hip. in aphorismis. Tunc sequitur illa pars in qua determinat de mediocri vrina: ↄ illa ꝓpter sui breuitatē nō diuidit̃: sed postea sequit̃ illa ps in qua diuersificat vrinā penes q̄litatē: ↄ illa diuidit̃ in duas. In pma diuidit. In scd̄a de mēbris diuidētib⁹ agit. scd̄a ibi: De odore ↄc. ↄ ista scd̄a diuidit̃ in q̄ttuor. In pma determiat de odore. In scd̄a de sapore: ibi: De sapore ↄc. In tertia de colore: ibi: Urine color ↄc. In q̄rta de liquore: ibi: Liquor vrine ↄc. Due prime ptes istarū q̄ttuor vltimarū sunt de ꝑnti lectiōe cū aliis supradictis. ↄ sic ptz sūia ↄ diuisio lectiōis in gñali.

¶ Hic pmo q̄rit̃ de quibusdā questionib⁹ q̄s Gerardus pmo tāgit in glosis suis: ↄ est prima q̄stio quare Auicē. tangit septē cōditiōes vrinā diuersificātes: iste vo tm̄ tres. Item quare iste nō facit capl̄m de diuersitate a parte tp̄is cū prius tetigerit tp̄s quare nō exequit̃ de tpe. Itē quare iste enumerat saporē inter ↄditiōes vrine: Auicē. vo eū abijcit ↄ tactum sit. ¶ Ad primū istoꝝ dicendū q̄ auctor iste cōp̄hēdit sub q̄litate colorē: liquorē: ↄ hypostasim: ↄ spumā: Auic. vo nō: ↄ ꝓpter hoc Auicē. ponit septē: iste nō. Ad scd̄m dicendū q̄ diuersitas vrine a pte tp̄is satis appet p ea q̄ dicta sunt in cap. de quātitate ↄ q̄litate: ↄ ꝓpter h̄ nō ꝓsequit̃ de termiatione. Ad tertiū dicēdū q̄ auicē. magis curialis fuit q̄ iste: ↄ ꝓpter hoc abiecit saporē ↄ tactū: q̄ maxima incurialitas est sapere vrinā ↄ ipam tāgere. Uel dicēdū q̄ ipse facit tractatū ex lib. speciale de vrina: ↄ ꝓpter hoc tāgit oēs cōditiōes ipsam diuersificātes: sed Auicē. non facit de vrina librum separatum: ↄ ꝓpter hoc nō tāgit: vel ipsas abijcit.

¶ Sed circa lectionē istā duo gñaliter dubitant̃. Primus est de q̄ntitate vrine. Scd̄m de q̄litate. ¶ De pmo querūtur tria. Primū est vtrū vrina plus multiplicat̃ in estate vel in hyeme: ↄ videt̃ q̄ ī estate: q̄ vrina rñdet potui: eg̃ vbi abūdāt potus maior est in estate: g̃ ↄ vrina. Iteꝝ dicit in līa q̄ cā multitudinis vrine est supcalefactio renū: vñ p hoc innuit q̄ calor est cā multitudinis vrine: sed maior calor est in estate: q̄ calor causat maiorē sitim: ↄ p ↄñs maiorē potū exigit q̄ in hyeme: g̃ vrina plus multiplicat̃ in estate q̄ in hyeme. Contrariū dicit in līa superi⁹: q̄ vna supfluitas augmētata diminuit reliquā: si ī sudor cum sit supfluitas plus augetur in estate q̄ in hyeme: g̃ vrina diminuet̃ in estate ↄ augebit̃ in hyeme. Itē abundātia aquositatū superfluitatū in corpore: vt dicit in līa: est causa multitudinis vrine: sꝫ hmōi abundātia plus est in hyeme q̄ in estate: q̄ in hyeme rōne frigiditatis claudunt̃ pori ↄ hmōi superfluitates nō possunt exhalare p poros: g̃ plus ī hyeme multiplicat̃ vrina q̄ ī estate: q̄ in estate pori aperiunt̃ rōne caliditatis. qđ cōcedo propter istas duas causas. ¶ Ad primū argumentū dicēdum q̄ lꝫ maior sit potus in estate: verūtamē q̄ sudor plus abundat in estate ꝓpter hoc diminuit̃ tunc vrina: q̄ illud qđ debuit transmitti ad vesicam emittit̃ per sudorē. Scd̄a causa est: q̄ lꝫ in estate sit maior potus: verūtñ q̄ ibi est calor maximus qui ↄsumit vrinā. Ad secundū dicendū q̄ nō est simile de calore renū ↄ de calore estatis: vnde nō solū a calore renum multiplicat̃ vrina: imo ibi est defectio virtutis contētiue simul: vt dicit in līa: sed lꝫ in estate sit maior calor: nō tñ ibi deficit virtus contētiua. Uel dicendū q̄ supcalefactio renum facit ad multitudinē vrine: sꝫ supcalefactio ī toto corpore nō: imo ad minoratiōnē: vt patebit in subsequētib⁹: cuius modi est in estate: q̄ in estate supercalefit totū corpus. Uel dicendū q̄ calefactio mēbroꝝ interioꝝ facit ad multitudinē vrine vt supcalefactio renū: ↄ sic loquit̃ in līa: ↄ nō supercalefactio mēbroꝝ exteriorū que fit a calore solis in estate vel tēpore. ¶ Scd̄o querit̃ vtrū vētus borealis facit ad multitudinē vrine: cum hoc innuat Auicē. ↄ videt̃ q̄ non: q̄ boreas cū sit fri. ↄ siccus mouet a circumferentia ad centrū: sed virtus expulsiua vrine mouet motu cōtrario: vel a cētro ad circūferētiā: ergo vt videt̃ boreas impedit exitū vrine: ↄ ita minorat vrinā ↄ nō multiplicat. Item sicut vrina est superfluitas scd̄e digestiue: ita egestio prime: quā g̃ ratiōe boreas impedit egestionē: ↄ ita vrinā: sed boreas impedit exitū digestionis: vt dicit Hippo. q̄ cōstipat ventrē: ergo sit̃r diminuet vrinā. Itē vt dicit in līa: abundātia humiditatū est causa multitudinis vrine: sed boreas deficcat humiditates ratione sue siccitatis: ergo diminuet vrinā. In ↄ̄triū est Auicē. qui dicit q̄ boreas facit ad multitudinē vrine. Itē hoc vult Hippo. in apho. q̄ dicit q̄ boreas stringit ventrē ↄ augmētat vrinā. Itē omne qđ claudit poros corporis ↄ retinet superfluitates in corpore ne possint per poros exhalari augmentat vrinā: sed boreas est hmōi: q̄ ratiōe sue frigiditatis claudit poros: ↄ retinet superfluitates ne exhalēt p poros. Iterum cōprimit eas interius: g̃ facit ad multitudinē vrine. Et hoc cōcedo ꝓpter istas ratiōes. Una causa est: q̄ ratiōe sue frigiditatis claudit poros vt dictū est. Scd̄a causa est: q̄ vrina continet̃ in vesica ↄ boreas ratiōe sue frigiditatis cōprimit vesicā: ↄ facit eliquare vrinā: sicut a spōgia submersa in aqua: si exprimat̃ postea destillat aqua. ¶ Ad primū argumentū in cōtrariū dicendū q̄ verū est q̄ boreas per se repugnat expulsioni vrine vt tu obijcis: sed tñ per accidēs iuuat: q̄ claudit poros vt dictū est. Item cōprimit vesicā ratione sue frigiditatis. Per hoc pōt patere solo eiusdē argumenti qđ cōiter ibi solet fieri: qđ est tale: ꝓuocentia vrinā sunt calida diuretica vt feniculum: semen aph: petrosili. ↄc. sed boreas est frigidus: g̃ nō ꝓuocabit. Et solutio huius est: q̄ diuretica calida ꝓuocāt vrinā aperiēdo meatus vrinales: sꝫ boreas ꝓuocat vrinā ↄ multiplicat eā claudēdo poros ↄ cōprimendo vesicā. Ad scd̄m argumentū dicēdū q̄ non est sile de egestiōe ↄ de vrina: q̄ egestio est corpus durū ↄ grossum: vñ indiget largo meatu: cū ergo boreas rōne sue siccitatis desiccet ↄ ↄstringat meatū ani: ↄ ita diminuit egestionē. Sꝫ vrina est liq̄da: vñ cū p cōpressionē factā a frigiditate borce in vesica statim exiꝫ vrinā: nō sic de egestiōe: vt dictū est. Ad tertiū dicēdū q̄ lꝫ boreas ratiōe sue siccitatis ↄsumat humiditatē: tñ ratiōe sue frigiditatis claudit poros ↄ cōprimit vesicam: vnde plus facit ad multitudinē vrine ratiōe sue frigiditatis: q̄ ad minoratiōnē ratione sue siccitatis. ¶ Tertio querit̃ vtrū vrina multiplicet̃ ꝓpter calorē interiorē. Et vr̄ q̄ sic: q̄ dicit in littera q̄ calor renū est causa multitudinis vrine. In ↄtrariū est in līa parū postea: q̄ dicit q̄ ꝓpter nimiū calorem minoratur vrina: quomodo est ergo q̄ calor vnus interior est causa multitudinis ↄ paucitatis vrine. Ad hoc dicendū q̄ supcalefactio renū cū defectiōe vtutis ↄtētiue est cā multitudinis vrine vt ipse dicit in līa: q̄ ꝓpter nimiū calorē renes attrahūt aquositatē: ↄ statim illā emittūt p vesicā: q̄ deficit virtus cōtentiua: vñ reddit cām de hoc manifeste in līa: sed supcalefactio fortis in toto corpore est causa minorationis vrine: q̄ illa aquositas ꝑ maxima parte ↄsumit̃ ab illo calore supfluo ↄ excedēti. Itē q̄n est supcalefactio ī toto corpore: nō est defectio ↄtentiue sicut est in supcalefactiōe renū: ↄ sic loquit̃ auctor postea: ↄ ꝓpter hoc supcalefactio renū est causa multitudinis vrine: sed supercalefactio in toto corpore est causa paucitatis: ↄ hoc est possibile.

¶ Scḋo principaliter querit̃ de odore vrine: q: dicit in lr̃a q sparagus: maratrũ ⁊ caules comesti dãt odorẽ vrine. Et ꝓpter hoc q̃rit̃ verũ cibi comesti possint dare odorẽ vrine. et videt̃ q non: q: dicit Gerardus q̃n destruit̃ spẽs rei destruit̃ operatio ꝯsequẽs rẽ: sed hm̃oi herbe q̃ sunt cibi ĩ scḋa digestiõe amiserũt suã speciẽ: q: in humores ꝯuertunt̃: ergo ⁊ operationẽ ꝯsequentẽ eas: sed sua operatio est dare odorẽ ergo nõ possunt dare odorẽ vrine in scḋa digestiõe vbi cũ vrina permiscentur. Item Gal. in de simplici medicina ponit dr̃iaꝫ inter cibũ ⁊ medicinã: ⁊ dicit q ꝓprietas cibi est pati ⁊ nõ agere: nõ q̃ dabũt hm̃oi odorẽ vrine cũ nõ possint agere: imo pati. In ꝯrariũ est auctor in lr̃a: vt dictũ est. Ad hoc soluit Gerard⁹ ⁊ dicit q hm̃oi bñ possunt dare vrine odorẽ. Et tu obĳcis hm̃oi amittũt suã speciẽ in scḋa digestiua: dicẽdum q nõ oĩno: vñ forte aliqua pars illaꝝ herbarũ remãsit in ꝓpria specie q̃ permiscet̃ cũ vrina: ⁊ dat vrine odorẽ. Uel dicẽdũ q nõ oĩno amittunt suã speciẽ in scḋa digestiua: imo remanet ibi aliqḋ vestigiũ earũ per qḋ põt vrine dare odorẽ: vt patet de sanguine ex lactuca g̃nato: q: lꝫ ex lactuca g̃ñet̃ sanguis in scḋa digestiua ⁊ lactuca amiserit suã speciem: tñ adhuc in sanguine ex lactuca g̃nato remanet aliqḋ vestigiuꝫ lactuce: q: frigidior est semꝑ sanguis ex lactuca generatus sanguine g̃nato ex aliis: sicut est dr̃m. Uel dicẽdũ q duplex est cõplexio in re: quedã formalis: ⁊ quedã magis materialis q̃ inest rei magis ab elemẽtis cõponẽtib⁹ eã. Dico ergo q cõplexio ista materialis nõ cõsequit̃ cibũ inquantũ cibus: sed inquantũ mixtũ: vñ lꝫ in scḋa digestiua amittat cib⁹ suã formam qua est cibus: tñ adhuc ibi remanet cõplexio siue forma materialis q̃ inest ei ratiõe mixti: ⁊ ꝑ talẽ formã ibi remanentẽ põt cibus hm̃oi dare odorẽ vrine. ⁊ istã solutionẽ videtur Auicẽ. innuere in capitulo de eo qḋ comedit̃ ⁊ bibit̃: vñ illud argumentũ ꝓcedit de specie rei formali: vñ bene verũ est q cibus amittit illã in scḋa digestiua: lꝫ nõ est verũ de specie materiali. Uel dicẽdũ q hm̃oi cibi in fieri digestionis. i. q̃n nondũ sunt ꝑfecte digesti: tũc nõ amittũt suã speciẽ: ⁊ iõ tunc possunt dare odorẽ vrine: sed quando sunt in facto esse digestionis: tũc amittũt suã speciẽ oĩno: vñ tũc nõ dãt. ⁊ primo mõ loquit̃ auctor in lr̃a: ⁊ istam solutionẽ possum⁹ hr̃e a Ga. in de cõplexionib⁹ q̃ dicit q ex herbis: anetũ: ruta: ⁊ calamentũ sunt cibi ⁊ medicine. Per hoc pꝫ scḋo ad scḋm argumentũ: q: Ga. loquit̃ de cibo tm̃: vñ verũ est q ꝓprietas cibi qui est cibus tm̃ est pati: ⁊ non agere: sed cibi medicinales bñ possunt agere: hm̃oi sunt sparagus: caules de quib⁹ loquit̃ in lr̃a: ⁊ ꝓpter hoc bñ possunt hm̃oi dare odorẽ vrine. ¶ Scḋo q̃rit̃ verũ ĩ hoĩe tẽperato vrina debeat eẽ magis fetida q̃ egestio: ⁊ videt̃ q sic: q: in hoĩe est egestio magis fetida q̃ in aliis aĩalib⁹: ⁊ hoc est q: ĩ stomacho hoĩs fortior est calor segregãs purũ ab impuro: ergo a sñi ⁊ in epate hominis erit fortior calor segregãs vrinã ab humorib⁹ q̃ in stomacho. Uidet̃ q vrina cũ generet̃ ⁊ segreget̃ ĩ epate sit magis fetida q̃ egestio q̃ segregat̃ in stomacho. Itẽ vult ysa. in dietis vniuersalibus: ⁊ Ga. in de simplici medicina q ad odorẽ fortẽ facit caliditas: cũ ergo fortior calor sit in epate vbi g̃natur vrina q̃ in stomacho vbi g̃natur egestio: videt̃ q vrina hoĩs magis debeat esse fetida q̃ egestio. In ꝯriũ est Auicẽ. dicẽs q in hoĩe egestio dꝫ esse fetida ⁊ vrina grauis odoris. Itẽ vrina fetida in acutis morbis est malũ signũ: q̃ multomagis ĩ hoĩe tẽperato. Itẽ ex chilo g̃nat̃ egestio ĩ stomacho ex chimo vrina in epate: sed chilus magis est impur⁹ q̃ chim⁹: q̃ ⁊ egestio magis ẽ ĩpura ⁊ magis fetida q̃ vrina: qḋ ꝯcedo. ¶ Ad primũ argumentũ dico q lꝫ maior calor segregãs sit ĩ epate: verũ q: chim⁹ ex quo g̃nat̃ ⁊ segregat̃ vrina: est magis purus q̃ chilus ex quo g̃nat̃ egestio: ꝓpter hoc minus fetet vrina q̃ egestio. Ad scḋm argumentũ dicendum q verũ est q caliditas facit ad fortẽ odorẽ: nõ tñ ꝓpter hoc sequit̃ q faciat ad odorẽ fetidũ: vnde illud argumentũ nõ cõcludit: vnde caliditas facit ad odorẽ aromaticum. Uel dicẽdũ q lꝫ in epate sit fortior calor: tamẽ nõ est ibi materia impura sicut in stomacho: et ꝓpter hoc nõ ita fetet vrina sicut egestio. ¶ Tertio q̃rit̃ sup hoc qḋ dicit Auicẽ. q ĩ acutis morbis sit fetor in vrina ⁊ postea remoueat̃: hm̃oi remotio est signũ mortale. Sed ꝯtra dicit ysaac in lr̃a superi⁹ q ablatio fetoris ab vrina significat corpus esse mũdificatũ a superfluitatib⁹ corruptis: sed hoc est bonũ: q̃ ablatio fetoris ab vrina est bonũ. Itẽ dicit Auicẽ. q in acutis fetor vrine est prauũ: q̃ per locũ ab oppositis remotio fetoris in acutis est bonũ signum. Cõtrariũ dicit Auicẽ. postea vt dictũ est. Pretrea q̃n in acutis primo est fetor in vrina postea remouet̃: signũ est casus ⁊ debilitatis nature nõ potẽtis ampli⁹ cõmouere humores putridos: nec cũ vrina emittere: sed hoc est pessimũ in acutis: q̃ ⁊c. qḋ cõcedo. Tamẽ dicendũ q illa remotio fetoris in acutis põt esse ex vi nature q̃ expulit totã materiam corruptã a corpore: ⁊ redĳt sanitas: ⁊ talis remotio est bonũ signũ in acutis: ⁊ hoc mõ ꝓcedit primũ argumentũ. Uel pt remoueri fetor in acutis ab vrina ꝓpter casum virtutis non potẽtis amplius cõmouere humores: ⁊ tũc est pessimũ: ⁊ sic loquit̃ Auicẽ. ⁊ ꝓpter hoc dicit Auicẽ. q est pessimũ nisi post redeat sanitas. Per iã dicta pꝫ solutio ad scḋꝫ argumentũ: q̃n lꝫ fetor in vrina sit prauũ signũ in acutis: q: significat abundantiã humoꝝ corruptoꝝ in corpore: nõ tñ ꝓpter hoc remotio est bona: q: põt remoueri ꝓpter casum virtutis sicut significat: vt dictũ est. ¶ Ultimo querit̃ sup hoc qḋ dicit in fine lectiõis q in phlegmate accidit frigiditas ⁊ humiditas dominatur: sed ꝯ sapor acidus siue acetosus attestat̃ caliditati ⁊ siccitati: vt dicit in dietis vniuer. q̃ nõ erit fri. ⁊ hu. Et dicendũ q actualiter phlegma acidũ est ca. ⁊ sic. tñ acidũ tñ põt esse fri. ⁊ hu. Uel dicẽdũ q quantũ ad propriã cõplexionem est cali. ⁊ sic. tamen ab acquisitione põt esse fri. ⁊ hu. ⁊ sic loquitur ysaac in littera. hec sunt que querebantur.

¶ De colore vrine et eius diuisione.

Vrine color g̃naliter diuidit̃ in duo. vel enĩ naturalis est: vel non naturalis. Naturalis est tẽperatus mediocris inter colores quattuor humoꝝ: neq: sibi dñantur singuloꝝ coloꝝ qualitates: a suo tẽperamẽto cum apparet. Iste color est mediocris inter citrinũ ⁊ igneũ. Citrinus enĩ color designat naturã in vrina cõpleuisse coctionẽ suã: ⁊ de substãtia cholere sibi miscuisse quantitatẽ tẽperatã. Igne⁹ ostẽdit vrinã commixtã aquositati ⁊ sanguinis pulchritudini. Unde ambo hi colores mediocritati sunt vicinãtes. ⁊ tẽꝑamẽto ꝑfecte actionis caloris naturalis ꝯtinẽt: ⁊ coꝝ inter vtraq: extremitates coloꝝ. s. albi ⁊ nigri mediocritatẽ. Qḋ cum sit: necesse est vt color inter hos duos: sit tẽperatior ⁊ certior atq: dignior: ⁊ sane cõplexionis significatiuus. Si parũ has q̃litates exierit: bonũ est vt rubeus sit igneo vicin⁹: q: significat aquositatẽ sanguinis mixtã cũ vrina: sanguis laudabilior ẽ ceteris humorib⁹: ⁊ nature amicus. Unde dicit Ga. Urina rubea ⁊ citrina igneo vicina: mõstrat naturã cholere rubee in se g̃nasse quãtitatẽ tẽperatã. Idẽ in lib. peri criseos. Color naturalis est citrin⁹ ⁊ clarus: q: virtutẽ actiõis nature significat esse in corpore.

¶ Superi⁹ determinauit auctor de significatiõe vrine quãtum ad odorẽ ⁊ saporẽ. In hac ista determinat a pte coloris: ⁊ diuidit̃ pars ista in duas. In prima diuidit colorẽ vrine ĩ naturalẽ ⁊ innaturalẽ. In scḋa ꝓsequit̃ de mẽbris diuidẽtib⁹. scḋa ibi: Naturalis tẽperat⁹. ⁊ ista scḋa diuidit̃ in duas. In prima determinat de colore naturali. In scḋa de innaturali: ibi: Color vrine extra naturã. Prima in duas. In prima determinat de colore naturali tẽperato. In scḋa determinat ꝯditiões vrinam naturalẽ variãtes. scḋa ibi: Cũm diuersitatis colorum. Prima pars est p̃cedẽti est prima lectiõis: ⁊ diuidit̃ ĩ duas. In prima ꝓponit qḋ intendit. In scḋa ꝓseq̃t̃ de intẽto. scḋa ibi: Citrinus enĩ color. ⁊ ista scḋa in duas. In prima determinat de colore citrino ⁊ igneo. In scḋa docet ex istis duobus coloribus elicere colorẽ mediũ: ibi: Qḋ cum sit necesse est. Prima in duas. In prima determinat de colore citrino. In scḋa de igneo: ibi: Igneus ostẽdit vrinã. Tũc sequit̃ illa pars in qua docet elicere colorẽ mediũ: ⁊ illa in duas. In prima

fuit qđ dictum est. In secūda confirmat auctoritatē Ga. secūda pte. Unde dicit Ga. vrinā.hoc est diuisio ⁊ sententia lectiōis.

¶ Hic primo dubitat: vtrū color vrine sit certū signū medi cis: ⁊ videt̄ q̄ nō:q2 nihil qđ ducit in cognitionē rei per exte riora est certum signū: sed color vrine ducit in cognitionem vrine solūmodo per exteriora. vñ color est in superficie: vnde dicit phs: q̄ color est extremitas pspicui in corpe terminato. ḡ color vrine nō pōt esse certū signū medico. Itē dicit ysa. in dietis vniuersalib⁹ q̄ sapor firmat suā speciē ⁊ non color. vnde p saporē possum⁹ arguere de cōplexione rei: vñ bñ se quitur: hoc est acutū: ergo est calidū: sed p colorē nō deuenī mus in cognitionē rei: ergo color nō pōt esse certū signū me dico. In contrarius est auctor in lr̄a qui docet p colorē vrine deuenire in cognitionē corpis tēperati. Itē Gal. in tegni. oē deuiās ab aliquo attestat̄ ei a quo descendit: sed color vri ne descēdit ab humorib⁹: ergo eis attestabit̄: ḡ poterit esse certū signū medico: de dñio humoris in corpe: qđ concedo. Unde dico q̄ color certū signū medico est: ⁊ liquor magis cer tum: ⁊ hypostasis maxime certū. ¶ Ad primū argumentū in contrariū dico p interēptionē: qm̄ nō solū color vrine se te net exterius: imo ⁊ in cētro: ⁊ hoc ppter peruietatē vrine: q2 est corpus liqdū: fluidū: ⁊ peruiū: vñ sicut est color exterius ita ⁊ interius: ⁊ possum⁹ sic accipere iudiciū de colore inte riori: sicut ⁊ de exteriori. Ad illud qđ dicit phs iā pz solo: q2 verū est q̄ color est extremitas corporis pspicui in corpore ter minato. i. solido ⁊ grosso: ⁊ non peruio: vnde ipse loquit̄ de corpore solido ⁊ non peruio. Per hoc pz solo ad scdm: q2 ysaac in dietis vniuersalib⁹ loquit̄ de colore p cōparationē ad cibos q̄ sunt corpora solida: dura ⁊ grossa: vnde verū est q̄ in talib⁹ color non firmat suā speciē: vt pz in rosa: q2 lz ro sa habeat rubedinē in supficie expāsaz caliditati attestantē: veritamē nō pōt arguere siue attestari supra caliditatē: q2 in cētro ē alia subā grossa: terrestris: melācolica q̄ nō appa ret: ⁊ hoc q2 nō est rosa corpus peruiū: ⁊ de talib⁹ loquitur ysaac cū dicit q̄ color nō firmat suā speciē: sed nō sic est de vri na: q2 corpus vrine est peruiū ⁊ clarū ⁊ liquidū: vñ suus co lor pōt videri in supficie ⁊ in cētro: ⁊ in talib⁹ pōt color fir mare suā speciē: lz non possit in corporib⁹ solidis. ¶ Scdo querit̄ vtrū color detur vrine p viā digestiōis vel p viā com mixtionis: videt̄ q̄ color nō det̄ vrine p viā cōmixtiōis: qm̄ dicit Ga. in tegni: q̄ optima natura tātū appetit quantū di gerere pōt: et hoc relinquit q̄ nihil supfluit in corpe: sed si nihil supfluit nihil expellit̄ nec cōmiscet̄ cū vrina i expulsio ne: ergo videt̄ q̄ nō coloret̄ vrina p viā cōmixtionis: ḡ colo rabitur p viā digestionis. Itē digestiua ⁊ expulsiua operan tur supra diuersa obiecta: vñ digestiua digerit purū: expulsi ua vō expellit supfluū: sed oēs humores necessarij sunt in corpe ⁊ nō superfluūt: ḡ nō expellunt̄: ergo nihil de eis pōt permisceri cū vrina in ei⁹ expulsione: sed si nihil pmiscet̄ cū vrina de hūorib⁹ nō colorabit̄ p viā cōmixtiōis: relinquit̄ ḡ q̄ p viā digestiōis. Itē dicit ysa. superi⁹ q̄ sicut serū est sup fluitas lactis: ita vrina sanguinis ⁊ aliorū humorū: lz serū in se gregatiōe sui a lacte nō retinet colorē lactis: q2 lac est albū: serū vō nō: ergo sic vrina in segregatiōe ipsi⁹ ab humorib⁹: nō retinebit colorē humorū: ergo nō colorabit̄ p viā cōmi xtionis: relinquit̄ ḡ q̄ per viā digestionis. Cōtra: vrina est quedā aquositas: sed aqua quantūcūqȝ digerat̄ ad ignē nunq̄ colorabit̄: vt pz oclo⁹ nisi aliqd cū ea pmisceat̄: ḡ sic vrina nunq̄ colorabit̄ p viā digestionis: imo p viā cōmixtio nis. Itē oēs auctores dicūt iudicare de dñio humoris in cor pore p colorē vrine: vt si est alba significat dñiū phlegmatis ⁊c. sed hoc nō esset nisi coloraret̄ p viā cōmixtionis. i. nisi ali quid de humorib⁹ pmisceret̄ cū vrina: ḡ videt̄ q̄ coloret̄ p viā cōmixtionis. Scdo dicendū q̄ controuersia est de ista que stione inter magistros: tñ possum⁹ sustinere q̄ color daf vri ne p viā cōmixtionis: sed hoc dupl'r. vel sensibiliter. i. qñ tā ta portio humoris pmiscet̄ cū vrina q̄ eā colorat colore pro prio: vel insensibiliter. i. qñ ita pauca portio humoris permi scetur cum vrina q̄ vix potest percipi q̄ permisceatur vt in morbis immaterialib⁹: ⁊ hoc appellat̄ per viā digestionis. ¶ Ad primū argumentū in cōtrariū dicendū q̄ in cibo est illud p quo appetit̄: ⁊ illud qđ appetit̄: vñ verū est q̄ opti ma natura tātū appetit quātū digerere pōt. s. purū. Sed tñ illud qđ appetit̄. i. ipurū supfluit: ⁊ pōt cū vrina pmisceri: ⁊ vrina inde pōt colorari. Ad scdm argumētū pz solutio p ysa. in pcedentib⁹: q̄m natura ppter finē delegat aquositatē cū aliqua portione humorū ad vesicam ⁊ ad renes: vt inde nu triant̄: ⁊ tūc qñ erit vrina retinet aliqđ vestigiū ab hmōi hu morib⁹ cū ipsa delegatis ad renes: ⁊ inde colorat̄. Ad ter tium argumentū dicēdū q̄ sile est quoad quid. s. quoad hoc: q̄ sicut serū segregat̄ a lacte: sic vrina ab humorib⁹: sed dissi mile est quoad hoc q̄ serū segregat̄ a lacte vel a caseo tanq̄ pura supfluitas de qua nō indiget postea caseus: sed de vri na segregata ab hūorib⁹ indiget postea natura. s. ad trāsmit tendū eā ad renes cū aliqua portiōe humorū: vt inde nutriā tur mēbra inferiora vt renes ⁊ vesica: ⁊ tūc vrina i exitu pōt retinere aliqđ vestigiū ab illis hūorib⁹ ⁊ inde colorari. Uel possumus sustinere si velim⁹ alterā partē. s. q̄ p viā digestio nis coloratur vrina. Et possum⁹ respōdere ad argumētū in cō trarium dicēdo q̄ nō est sile de calore ignis ⁊ de calore natu rali: q2 actio ignis est solū naturalis: vñ qualitercūqȝ agat su pra carnes nunq̄ gñabit phlegma vel sanguinē: sed semper cōsumet: sed actio caloris naturalis regulat̄ ab aīa: ⁊ ita pōt tingere vrinā q2 gñat humores: ⁊ pmisceri cū vrina. Per h̄ pz solutio ad scdm: nā verū est q̄ p vrinā docet iudicare au ctores de dñio humoris in corpe qñ est sensibilis cōmixtio humoris: ⁊ hoc est p viā cōmixtionis: ⁊ qñ nō est ita sensibi lis: ⁊ hoc appellat̄ per viā digestionis. ¶ Tertio dubitatur cū hic determinet de vrina naturali: querit̄ vtrū oīs vrina sit naturalis. Et videt̄ q̄ sic: q2 de bonitate signi est q̄ repñtet signatū suū eo mō quo est: ergo cum vrina sit signum de bet hoc facere: sed sicut vrina media in colore inter citrinū ⁊ igneū significat vrinā naturalē siue dispositionē corpis na turalē: ita vrina nigra significat melācoliā in corpe abun dantem: ⁊ vrina alba phlegma abundās ⁊ hmōi: ḡ oīs vri na erit naturalis: siue oīs color vrine erit naturalis. Ad h̄ di cēdū q̄ vrina pōt dici naturalis duob⁹ modis. Uno mō dici tur vrina naturalis q̄ repñtat digestionē in corpe bñ se ha bentē ⁊ nō impeditā: ⁊ sic loquit̄ auctor in lr̄a: vñ vrina me dia inter citrinū ⁊ igneū colorē est vrina naturalis: ⁊ de tali nō obijcis tu. Est alio modo vrina naturalis q̄ repñtat do miniū humoris: ⁊ hoc mō nō loquit̄ in lr̄a: ⁊ de tali obijcis. ¶ Quar to: q̄ oīs vrina pūt est signū medico est naturalis. ¶ Quar to querit̄ q̄s color sit naturalis in vrina: vtrū color alb⁹ vel citrinus vel rube⁹. Et videt̄ q̄ color albus: q2 dicit in lr̄a q̄ color naturalis ⁊ tēperatus in vrina est ille q̄ attestat̄ alicui colori humoris: lz talis est color albus ⁊ paruus: q̄ nulli co lori attestat̄: imo est materia ad oēs colores: ergo color na turalis ipsi⁹ vrine est color alb⁹. Itē ex eadem materia gñā tur lac: sperma: sudor: saliua ⁊ vrina: sed lac: sperma: saliua: su dor habent colorē naturalē albū ⁊ paruus: ergo sic ⁊ vrina habebit colorē naturalē albū. Et autē color naturalis vrine sit rube⁹: videtur: q2 dicit Hip. in pnosticis: q̄ color natura lis egestionis est citrinus: sed vrina naturalr debet esse ma gis tincta q̄ egestio: vt videbitis in tertio sequēti pbleuma te: ḡ color naturalis vrine est color rube⁹ cū sit magis tinct⁹ q̄ citrin⁹. Itē color datur in vrina a forti digestiōe vel a forti calore digerēte ⁊ tingēte: lz fortior calor est i epate vbi gñat̄ vrina q̄ in stomacho vbi generat̄ egestio: q2 egestio est ci trina: ergo color vrine magis erit intēsus q̄ citrin⁹: ḡ erit ru beus. Itē hoc innuit auctor in lr̄a dicens q̄ color naturalis vrine debet esse medi⁹ inter citrinū ⁊ igneū: ⁊ hoc est rube⁹ vel subrube⁹. Cōtra: color rube⁹ in vrina significat morbū in corpe existētē siue febrē. hoc videm⁹ ad sensum: vñ si nobis ostēdat̄ vrina rubea: statim dicem⁹ q̄ discrasiat⁹ est patiens siue ille cui⁹ est vrina rubea. Itē hoc vult egidi⁹ dicēs: Ala ra rubēs triteū duplicē vt epar calefactū ⁊c. Sz null⁹ color significās febrē siue repñtās medico egritudinē est vrine na turalis: lz rube⁹ est hmōi: vt visū est: ḡ color naturalis vrine nō est color rube⁹. Scdo ad hoc dicēdū q̄ naturalis color vri ne est color medius inter citrinū ⁊ igneum: vt dicit ysaac in littera: ⁊ hic est color rubeus vel subrube⁹: rufus vel subru fus: vel citrina igneo colori vicina: ⁊ hoc etiam vult egidius sic: vel citrina igneo colori vicina: ⁊ hoc etiam vult egidius dicens. In rufum vergēs puri color emulus auri: Equalis

purus medius cui se liquor vnit: Corporis eucratici validos denscit ac acr⁹. ¶ Ad primum argumentū dicendū ꝙ nō dicit in lr̄a ꝙ color temperatus ⁊ naturalis vrine est ille qui nō attestatur alicui colori per priuationē cuiuslibet coloris: immo intelligit hic per priuationē coloris dominantis.i.color naturalis vrine est qui non attestat̄ dominio alicuius humoris in corpore abundantis. Uel dicendū ꝙ color medius per positionē inter citrinū ⁊ igneū est naturalis in vrina: et non color medius per priuationē: vt color peruius: ⁊ de tali obijcis tu. Ad scḋz dicendū ꝙ non est sic: q: lz lachryma: sudor ⁊ saliua: ⁊ vrina ex eadē materia generent̄; tamē natura non retinuit saliuā vel hȳmōi: sed retinuit vrinā cum ipsa indiget vt delegaret̄ cum sanguine ad oīa mēbra vt faceret penetrare sanguinē qui est grossus: ⁊ ita vrina ad epar recdiens potest tingi ab humorib⁹ cū quibus deferebat̄; ⁊ ita color naturalis est rube⁹ ⁊c. nō sic ḃo color saliue vel lachryme vel sudoris. Alia duo argumēta probantia ꝙ debet esse color naturalis rubeus cōcedo. Ad illud qḋ obijcis in contrarium: ꝙ color rubeus in vrina significat febrē: dicendū ꝙ nō significat febrē in homine tēperato ⁊ debito modo se regente. Et tu obijcis ꝙ imo: q: qñ videmus talē rubore in vrina statim iudicam⁹ de egritudine. Ad hoc soluit Gerardus in glosis dicēs auctoritate Ga. ꝙ filij huius temporis omnes sunt gulosi: ⁊ inordinate se regētes: ⁊ sua gulositas ⁊ inordinatio remittit vrinā: vnde vrina modernorū hominum tēperatorū debet esse subcitrina ⁊ non rubea propter inordinationē diete. Sed in tēporib⁹ preteritis vt in tempore ypo. ⁊ antiquorū medicorū vrine corporū tēperatorum erant rubei coloris: ⁊ hoc ꝓpter ordinationem diete: ⁊ regimen conueniēs ⁊ debitū. ¶ Quinto dato ꝙ color naturalis vrine debeat esse rubeus: querit̄ in quibus plus reperiatur talis vrina naturalis: verū in sanis vel in egris: constat ꝙ in sanis. In contrariū est sensus: q: talem vrinam rufam vel subrufam vel subcubeā ꝓpter videmus in conualescentibus: sed conualescētes non sunt sani: imo magis egri: ergo ⁊c. Preterea sicut dictū est: ⁊ etiā ḃ dicit Gerardus in glosis: ꝙ color naturalis vrine est tunc qñ digestio nō impeditur in crapula: nec a superfluitatib⁹ vel a regimine inordinato. Sed digestio in egris non impedit̄ a crapula nec a superfluitatib⁹: ⁊ loquor de conualescentib⁹: q: regunt se debite ⁊ fm̄ preceptū medici: ⁊ accipiūt cibaria de facili digestibilia: tamē sibi timeant de recidiuo. Sani ḃo non sic: imo magis intendūt crapule ⁊ superfluitatib⁹ ⁊ regimini inordinato: ergo talis vrina coloris naturalis magis apparet in egris ꝙ̄ in sanis. et hoc concedo: ⁊ istam vltimā ratonē pono pro causa. ¶ Ad primū argumentū dicendū ꝙ lz in sanis sit fortior calor absolute: tū q: non debite se regunt vt dictū est: propter hoc talis vrina naturalis coloris non apparet in ipsis. Ad scḋm dicendū ꝙ lz egri habeant virtutē defectam per comparationē ad seipsos in sanitate existētes: tamē per comparationē ad digestionē materie digerēde que est aperta ⁊ obediens digestioni sua virtus est fortis: nō sic ḃo in sanis: q: sua materia non est obediens: imo maxime digestioni repugnans ꝓpter superfluitatē. ¶ Sexto querit̄ vtrum egestio debeat naturaliter magis esse tincta ꝙ̄ vrina: videt̄ ꝙ sic: q: dicit superius ꝙ vrina tincta est propter ꝑmixtionē cholere cum vrina: ꝙ̄ vbi plus permisceret̄ de cholera eū eo illud magis erit tinctu: sed plus permiscet̄ de cholera cum egestione cum plus transmittat̄ de cholera ad egestionē: q: maior surculus cystis fellis delegat̄ ad intestina ad confortandū expulsiuā: minor ḃo surculus ad stomachū ad confortandū digestionem: ergo egestio naturaliter magis debet esse tincta. Item egestio plus immorat̄ in corpore ꝙ̄ vrina: ergo egestio magis esse debet tincta: ⁊ propter morā maiorem debet recipere impressionē ⁊ tincturā. Contra dicit ꝙ color naturalis egestionis debet esse citrinus: color ḃo naturalis vrine debet esse medius inter citrinū ⁊ igneū: ergo vrina magis debet esse tincta ꝙ̄ egestio. Item qḋ a fortiori calore tingitur magis debet esse tinctū: sed vrina in epate a fortiori calore tingitur ꝙ̄ egestio in stomacho: cum fortior sit calor in epate ꝙ̄ in stomacho: ergo vrina magis est tincta ꝙ̄ egestio: quod concedo: ⁊ istas duas rationes pono pro causa. ¶ Ad primū argumentū dicendū ꝙ verum est ꝙ vrina tincta est propter permixtionē cholere cū vrina. Et tu obijcis minor surculus delegat̄ ad digestiuā ꝙ̄ ad expulsiuam. Dicēdū ꝙ duplex est digestio. quedā est in epate in qua generat̄ vrina: ⁊ ad istam digestionē non delegat̄ aliquis surculus. Est alia digestio ī stomacho: ⁊ ad istā delegat̄ surculus minor. Sed ista digestio non tingit vrinā: ⁊ de hoc obijcis tu. Uel dicendū ꝙ lz maior portio cholere permisceatur cum egestione ꝙ̄ cum vrina: tamen q: egestio est dura ⁊ solida non potest ita tingi: nec cholera cum egestione permisceri: sed vrina potest tingi a modica portione cholere: ⁊ hoc ꝓpter passibilitatē sue substātie ⁊ ei⁹ peruietatē. Per hoc patet solutio ad secundū: q: lz egestio plus immoret̄ in corpore: verūtamen q: magis est dura; ꝓpter hoc non ita bene potest tingi sicut vrina que est passibilis ⁊ peruia. Item vrina a fortiori calore digerēte tingitur ꝙ̄ egestio: ⁊ ꝓpter hoc vrina magis est tincta ꝙ̄ egestio: vt dictum est. Et sic patent que querebantur.

¶ Causam diuersitatis coloris naturalis in vrina vt aliquantulū sit citrina vel clara: crocea: sue ignea quintuplā esse constat. Est eñ diuersitas humane nature: in etate: ⁊ fm̄ complexionē: ⁊ in dieta: quarta in exercitijs: quinta in exterioribus accidentibus corporis. ¶ Etates absolute sunt quattuor: pueritia: iuuentus: senectus: ⁊ senium. ¶ Puerorū vrina multa est et grossa: albedini vicina. Grossitudo et multitudo est duabus ex causis. Una est gulositas ⁊ multitudo ciborū ⁊ humectatio eorū. Altera paruitas humor a corporib⁹ se dissoluētiū ꝓpter paruitatē exercitij ⁊ multitudinē sue ociositatis. Diminutio coctiōis ⁊ vicinitas albedinis: ex paruitate est ⁊ defectione coctionis: in pueris ex humiditate naturali corporib⁹ eorum dominīte. Puter autē aliquis: q: cum defectionē coctionis vrine dixerim: defectionē in pueris caloris naturalis intellexerim: quod absit. Calor eñ naturalis in pueris fortior est substantialiter ꝙ̄ in alijs etatib⁹ causa sanguinis naturaliter eorū dominātis cōplexiōi. In iuuenibus calor fortior est naturalis fm̄ qualitatē ex cholera rubea cōplexioni eorū naturalr̄ dn̄ante. Pueris aūt hāc etatē transeuntibus: vrina subtiliatur: ⁊ tincta citrinitati appropinquat: qḋ ex incremento fit exercitij: ⁊ confortatiōe caloris naturalis. ¶ In iuuenib⁹ color vrine est igne⁹: rubeus vel croceus: q: cholera rubea eorum cōplexioni naturaliter dominat̄: ⁊ calor naturalis virtuosus est in qualitatib⁹. ¶ In senib⁹ est vrina citrina ⁊ aquosa: cum calor naturalis in eis minoretur: ⁊ decoctio vrine minuitur. ¶ In senioribus subtilissima pertinens albedini ⁊ liuiditati: qḋ ex defectione est coctiōis: ⁊ paruitate caloris: q: calor naturalis in senioribus est paruissimus: ⁊ decoctio defectissima. Unde vrine mulierꝫ albe ⁊ subtiles sunt naturaliter propter frigiditatē sue cōplexionis: ⁊ defectionē actiōis caloris naturalis. ¶ Differunt vrine senum ⁊ mulierum: q: illarū pulchriores sunt ⁊ lucidiores ꝙ̄ senū. Senū crudiores ⁊ liuidiores: q: eorum calor naturalis propinqu⁹ est extinctioni: vnde ⁊ pulchritudinē perdunt ⁊ claritatē. Mulieres eñ calorem non habent fortem: non tamen sunt prope extinctionem sui. Que cum ad senectutem deueniant: naturaliter extcalor: calore senū est defectior: ⁊ vrina minus lucida: magisqꝫ liuida.

¶ Superius

¶ Superius determinauit auctor de naturali colore ipsius vrine. hic determinat conditiones colorem naturalem variantes. et ista pars in duas diuiditur. In prima enumerat conditiones colorem naturalem variantes. In secunda de illis prosequitur: ibi: Etates absolute sunt quattuor. et ista secunda in .v. quia primo diuersificat colorem vrine penes etatem. Secundo penes complexionem in fine presentis lectionis: ibi: Complexio generaliter diuiditur in duo. In tertia penes dietam: ibi. Diuersitas vrine propter cibaria. In quarta penes motum et quietem: ibi: Diuersitas vrine propter motus et exercitia. In quinta penes rem extrinsecus accidentem: ibi: Diuersitas vrine propter rem extrinsecus. Prima pars cum predictis est presentis lectionis. Et ista secunda in duas. In prima enumerat auctor quattuor etates. In secunda diuersificat vrinam penes illas. secunda ibi: Puerorum vrine. et ista secunda in quattuor. In prima determinat de vrina puerorum. In secunda de vrina iuuenum: ibi: In iuuenibus color vrine. In tertia determinat de vrina senum: ibi: In senibus vrina. In quarta de vrina in senio ... ibi: In senio: ibi. Prima in duas. in prima narrat veritatem. In secunda mouet obiectionem et illam soluit: ibi: Putat quis quod defectionem. Prima in duas: in prima narrat: in secunda causas assignat. secunda ibi: Grossitudo et multitudo. et ista secunda in duas secundum duas causas quas assignat: ita quod in prima assignat causam quare vrina puerorum est alba. secunda ibi: Minoratio coctionis. Tunc sequitur illa pars in qua determinat de vrina senum ad vrinam mulierum. secunda ibi: Differunt autem vrine mulierum. hec est diuisio et summa lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitatur de quibusdam questionibus quas querit Gerardus. primo supra lectionem istam in illis glosis. et primo queritur cum complexio magis sit immediata in dando colorem ipsi vrine quam etas: quare primo diuersificat vrinam penes etatem quam penes complexionem cum econuerso deberet facere vt videtur. Item quare iste enumerat quattuor etates solum: Aui. vero et hip. septem etates enumerant. Item quare a principio natiuitatis vsque ad augmentum .i. vsque ad iuuentutem sunt plures etates vt puericia dentium plantatiua: infantia: adolescentia: pubertas. Sed ab augmento .i. a iuuentute vsque ad finem vite non sunt nisi due .s. senium et senectus. ¶ Ad primum istorum dicendum quod licet complexio sit magis immediata in dando colorem vrine quam etas: verumtamen quia etas magis sensibiliter colorat vrinam quam complexio: quia plus differt sensibiliter vrina pueri ab vrina iuuenis vel senis quam vrina cholerici ab vrina melancholici: propter hoc merito diuersificat auctor vrinam prius a parte etatis quam complexionis: cum medicus sit sensibilis artifex. Ad secundum dicendum quod iste auctor determinat de etatibus hic secundum quod habent vrinam variare: et quia vrina magis sensibiliter variatur penes istas quattuor etates .s. penes pueriam: iuuentutem et senectutem et senium: propter hoc solum de istis determinat: et non de aliis etatibus. Sed Aui. generaliter determinat de etatibus: propter hoc tangit omnes. Similiter hip. determinat de etatibus secundum egritudines venientes in illis etatibus: et quia diuerse egritudines veniunt in omnibus etatibus: ita quod vna egritudo veniens in vna etate: est diuersa ab egritudine veniente in alia etate: vt patet in aphorismis. propter hoc de omnibus etatibus determinat hip. ¶ Secundo queritur super hoc quod dicit in littera quod vrina puerorum debet esse multa. et propter hoc queritur verum sit multa vel pauca. Et videtur quod pauca: quia dicit in littera quod paucitas dissolutionis facit ad multitudinem vrine: ergo per locum ab opposito multitudo dissolutionis facit ad paucitatem vrine: sed maior dissolutio fit in pueris quam in iuuenibus vt probabo: ergo minor vrina et pauca debet esse in pueris: probatio minoris. super illud aph. Qui crescunt plurimum habent innati caloris. dicit Gal. quod omne quod resoluitur ab humido plus est quam quod resoluitur a sicco: cum ergo pueri sint magis humidi senes vero sicci: fit maior resolutio a pueris: sed maior resolutio facit ad minorationem et paucitatem vrine: ergo in pueris vrina debet esse pauca. Item dicit Aui. quod in puellis iuuenibus non sunt menstrua: et reddit causam: quia totum menstruum in huiusmodi iuuenibus cedit in nutrimentum et augmentum: ergo eadem ratione in pueris illa superfluitas que debet euacuari per vrinam cedet tota in augmentum et nutrimentum puerorum: cum adhuc nutriantur et augmententur: et ita minorabitur in ipsis pueris vrina: ergo non erit multa vrina in pueris immo pauca. In contrarium est auctor in littera vt dictum est. Item dicit superius quod multitudo vrine fit propter abundantiam humiditatis: et multitudinem indigestionis: cum ergo humiditates abundant in pueris. vnde dicit Auic. quod in puericia humiditas vincit calorem. In iuuentute humiditas adequatur calori. In senio vero calor vincit humiditatem consumendo: videtur ergo quod in pueris vrina sit multa et non pauca. Quod concedo cum ysaac. Unde dico quod in pueris vrina est multa et hoc propter gulositatem et indigestionem. quia licet calor in ipsis sit fortis: tamen non potest bene supra multitudinem et inordinationem cibariorum. Item multa est in pueris vrina propter comestionem cibariorum humidorum que facit ad multitudinem. ¶ Ad primum argumentum dicendum quod plus valet ad oppositum quam ad propositum: quia cum pauca resolutio fit in pueris: propter hoc omnes superfluitates que sunt multe exeunt cum vrina. Et in obiectione quod illud quod resoluitur ab humido: plus est quam quod resoluitur a sicco etc. dicendum quod verum est si vtrobique sit equalis calor. Sed non sic est: quia licet pueri sint humidi: verumtamen calor non ita est acutus nec ita resoluens sicut est in iuuenibus in quibus est maior siccitas. Item non ita fit resolutio a pueris: et hoc propter paruitatem exercitii: vt dicit in littera. Ad secundum argumentum dicendum quod secus est de menstruo et de vrina: quia menstruum est superfluitas residuitatis qua indiget natura ad nutriendum: et propter hoc in puellis iuuenibus non sunt menstrua: quia totum cedit in nutrimentum et augmentum. Sed vrina est superfluitas pura indigestionis postquam iam descendit in vesicam: et illa non indiget natura nec cedit in nutrimentum illa: et propter hoc expellitur in multa quantitate. ¶ Tertio queritur super hoc quod dicit in littera: quod vrina puerorum est grossa: videtur quod falsum dicat: immo quod sit subtilis: quia dicit in littera quod vrina puerorum est indigesta: et indigestio remittit vrinam: cum dicit in littera quod vrina in senioribus propter indigestionem est subtilissima: ergo cum vrina puerorum similiter sit indigesta erit subtilis. Item dicit Gal. in tegni: omne quod descendit ab aliquo attestatur ei a quo descenditur: sed vrina descendit ab humoribus et humores in pueris sunt subtiles. Item habent membra subtilia: ergo vrina eis attestabitur: ergo erit subtilis et non grossa. In contrarium est auctor in littera. Item auctor dicit inferius quod actiue dant vrine colorem: passiue vero non. vnde caliditas per sui presentiam colorat vrinam: frigiditas vero per sui presentiam remittit: similiter humiditas per sui presentiam inspissat vrinam: siccitas vero per sui presentiam eam clare facit et attenuat: sed humiditas maxima est in pueris: ergo inspissabit vrinas: ergo vrina puerorum erit grossa. quod concedo. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dicendum quod verum est quod vrina puerorum est indigesta. Sed tamen dicendum quod duplex est digestio: quedam est digestio quasi mediata: quedam vero que est principium digestionis et quasi inchoata. vt patet in ordine digestionum: quia prima digestio in stomacho est quasi principium digestionis: vnde generat rem liquidam sicut chilum: secunda vero que est in epate est quasi mediata: et generat aliquid grossius vt chimus. Unde verum est quod vrina puerorum est indigesta: sicut est secunda digestiua respectu tertie: sed non est indigesta quin ibi fortis calor sit: sed tamen ille fortis calor commouet humores: et ideo vrina puerorum apparet grossa. Sed vrina in senioribus est indigesta et subtilis: quia in ipsis est quasi principium digestionis: et non est ibi fortis calor qui possit humores commouere: ita quod inspissetur: et propter hoc vrina seniorum est subtilissima: quia assimilatur prime digestioni in stomacho que generat rem magis liquidam vt chilum quam secunda que est in epate: et propter hoc non sequitur si vrina in senibus sit subtilissima: quia debilis calor in eis est paratus extinctioni: quod propter hoc vrina puerorum sit subtilis: cum non sint eodem modo indigeste: sed diuersimode. Ad secundum argumentum dicendum quod licet humores in pueris sint subtiliores et etiam membra habeant naturaliter subtilia: verumtamen vrina accidentaliter erit grossa: et propter eorum fortem calorem non potentem complete digerere et commouentem humores: et ita propter fortem commotionem humorum in ipsis erit vrina grossa. ¶ Quarto queritur super hoc quod dicit in littera: quod vrina puerorum est alba vel albedini vicina et videtur quod falsum dicat: immo quod debeat esse rubea et tincta: quia vrina tingitur a forti calore: sed in pueris calor est fortissimus sufficiens ad augmentandum et nutriendum: ergo in ipsis vrina maxime debet esse rubea et tincta et non alba. In contrarium est auctor in littera dicens quod est albedini vicina. Item vrina puerorum, vt visum est est indigesta: sed indigestio remittit vrinam: ergo

cum in iuuenibus vrina sit citrina vel subcitrina: in pueris erit magis remissa: et ita albedini vicina. Et hoc concedo. Et ad primum argumentum dicendum quod licet in pueris sit fortior calor absolute: verumtamen per comparationem ad suum cibum quem recipiunt est debilis: quia inordinate et superflue comedunt: unde semper intendunt comestioni: et propter hoc licet calor naturalis sit fortissimus verumtamen non potest supra tantam multitudinem ciborum complete agere: et ita remanet vrina puerorum indigesta: et ita alba vel albedini vicina. ¶ Ultimo quaeritur in quibus est maior calor: verum in pueris vel in iuuenibus cum de hoc loquatur in littera. Et videtur quod maior calor sit in pueris: quia calor puerorum sufficit ad augmentandum et ad nutriendum: calor vero iuuenum solummodo ad nutriendum: ergo maior calor est in pueris cum plura habeat facere quam calor iuuenum. Item ista tria habent ordinem substantia virtus et operatio: vt dicit philosophus: unde a substantia egreditur virtus et a virtute operatio: sed substantia caloris maior est in pueris: quia magis vicinantur spermati: ergo maior calor est in pueris. Contra fortior calor et maior fortius digerit: sed calor iuuenum fortiora digerit: vt carnes bouinas et cibaria dura: calor vero puerorum debilis quia cibaria mollia: ergo maior est calor in iuuenibus quam in pueris. Praeterea quod etiam quantitatiue maior sit calor in iuuenibus: videtur eo quod calor est accidens: sed ad multiplicationem et extensionem subiecti extenditur accidens: unde dicit philosophus quarta superficies dicetur tanta et albedinem: cum ergo membra iuuenum sint maiora et fortiora quam membra puerorum: videtur quod etiam quantitatiue maior calor erit in iuuenibus. Ad hoc dicendum quod maior calor est in pueris quantitatiue: in iuuenibus enim maior est qualitatiue: vt dicit auctor in littera. Hoc etiam vult Aui. Sed Gal. in lib. de complexionibus multum disputat de hoc: et dicit quod bene possibile est quod idem calor et equalis potest imprimi in lapide et in aqua: sed tamen in lapide ille calor erit acutior: in aqua vero magis mulcebris: sed in iuuenibus est magis acutus: unde equalis est calor in ipsis vt dictum est. Gerardus vero satis probabiliter soluit istam quaestionem et dicit quod calor mihi potest notare purum accidens: et hoc modo maior est in iuuenibus: vel potest mihi notare substantiam quandam. i. vaporem aereum mulcebrem et suaue tactui: et sic maior est in pueris. Uel dicendum prout dicit ysaac in littera: quod quantum ad substantiam deferentem calorem sic maior est calor in pueris: quia in pueris plus de sanguine est: quia sanguis est vehiculum caloris naturalis: sed tamen in iuuenibus maior est qualitatiue et intensiue: et virtualiter: quia in iuuenibus melius apparet operatio caldi quam in pueris. ¶ Ad primum argumentum dicendum quod in pueris calor ordinatur finaliter ad augendum et ad nutriendum cum eos oporteat nutriri et augeri propter raritatem et mollitiem membrorum: sed in iuuenibus calor non ordinatur finaliter nisi ad nutriendum: et non ad augmentandum cum membra habeant nimis dura. Ad secundum patet solutio per praedicta: quoniam verum est quod in pueris maior est calor loquendo de calore qui est substantia: et de hac obiicis tu. Sed non est verum de calore qui est accidens. Ad tertium dicendum quod calor iuuenum non digerit dura cibaria propter hoc quod sit fortior: sed propter homogeneitatem: unde ratione homogeneitatis vt dicit Aui. digerunt iuuenes cum habeant membra solida: solida cibaria: et pueri cum habeant membra mollia cibaria mollia: et non propter fortem vel debilem calorem. Ad vltimum argumentum dicendum quod calor prout notat mihi accidens maior est in iuuenibus: et tu obiicis quod calor etiam quantitatiue sit maior in iuuenibus: quia habent maiora membra etc. Dicendum quod etsi membra iuuenum sint maiora et magis extensa quam membra puerorum: non propter hoc tamen maior calor est in ipsis: quia aliqua res coadunata in paruo loco potest esse fortior quam illa eadem dispersa in pluribus locis: sic est ibi: unde calor in pueris coadunatur: in iuuenibus dispergitur etc. Uel dicendum quod duplex est calor: quidam qui descinditur cum spermate a primis parentibus: et talis maior est in pueris: alius est calor qui generatur per confricationem partium cordis in corde et talis maior est in iuuenibus.

¶ De diuersitate vrine secundum complexionem.

Complexio generaliter diuiditur in duo: vel enim naturalis est vel non naturalis. Naturalis est ex quattuor composita qualitatibus: altera alteram non superante. hanc holes habentes complexionem: vrinam in liquore et colore habent temperatam. i. citrinam claram et mediocrem inter citrinum et igneum colorem: liquorem mediocrem inter grossum et subtilem. ¶ Non naturalis principaliter in duo diuiditur: vel enim est simplex vel composita. Simplex est cum vna qualitas complexionis dominatur complexioni. Qualitates enim sunt quattuor: caliditas frigiditas humiditas et siccitas. unde et simplices sunt quattuor complexiones cal. et fri. hu. et sic. ¶ Complexiones calide et frigide actionem habent in colore vrine: cum in liquore illaudabilem habeant actionem. ¶ Calor vrine praestat ruborem et tinctionem: cum et corpus et sanguis calefiunt: coctiones confortantur humorum. unde fit vt vrina tincta sit et rubicunda. Frigiditas vrine cruditatem et albedinem praestat: quod cum corpus refrigerat et sanguinem congelat: coctionem necesse est destruat: quapropter vrina alba fit et cruda. ¶ Complexiones humide et sicce in liquore vrine suas habent actiones: quod humiditas turbiditatem praestat et grossitudinem: siccitas liquorem subtiliat et clarificat. ¶ Complexiones composite ex duabus qualitatibus sunt commixte: cum ergo complexio ex qualitatibus sit quattuor. s. cal. hu. et sic. frigiditate. he complexiones quattuor: calida et humida: calida et sicca: frigida et hu. frigida et sicca. ¶ Complexio calida et humida praestat vrine ruborem in colore. grossitudinem in liquore. Calor enim sicut dixi sanguinem calefacit: coctionem confortat: vrine ruborem et tincturam dat: humiditas liquorem ingrossat: turbiditatem praestat: unde fit vt vrina cui dominatur sanguis grossa et rubicunda sit: quia sanguis est calidus et humidus. ¶ Complexio calida et sicca dat vrine ruborem in colore: subtilitatem in liquore: quia calor vrinam facit rubicundam et claram: quia cholera rubea calida est et sic. ¶ Complexio frigida et humida vrine albedinem in colore: grossitudinem in liquore dat: quia frigiditas sanguinis calorem congelat et perfectionem coctionis: et tincturam vrine tollit: humiditas grossificat liquorem dans sibi turbiditatem. Unde fit vt cui dominetur phlegma vrinam faciat grossam et albam: cum frigidum et humidum sit phlegma. ¶ Complexio frigida et sicca vrinam albam facit in colore: claram in liquore: quia frigiditas vrine aufert tincturam: et siccitas subtiliat liquorem et clarificat. Unde fit vt cui nigra cholera dominatur: vrinam albam et claram et subtiliatam habeant quod cholera ista frigida est et sicca.

¶ Superius determinauit auctor de diuersitate coloris et vrine a parte etatis: hic diuersificat vrinam penes complexionem: et diuiditur in duas. In prima diuidit complexionem in naturalem et non naturalem. In secunda prosequitur de membris diuidentibus ibi: Naturalis ex quattuor. et ista secunda in duas. In prima determinat de colore naturali ipsius vrine. In secunda de non naturali: ibi: Non naturalis. et ista secunda in duas. In prima diuidit auctor complexionem non naturalem in simplicem et compositam. In secunda prosequitur de illis: ibi: Simplex est cum vna qualitas. Secunda in duas. In prima determinat de complexione simplici: in secunda de composita. secunda ibi: Complexiones composite. Prima in duas. In prima determinat auctor de qualitatibus simplicibus. In secunda determinat auctor operationes quas faciunt iste qualitates in vrina. secunda ibi: Complexiones calide et frigide. et ista secunda in duas. In prima determinat auctor operationes actiuarum qualitatum in vrina: In secunda operationes passiuarum: ibi: Complexiones humida et sicca. Tunc sequitur illa pars in qua determinat auctor de complexionibus compositis: et illa in duas. In prima proponit quod intendit: in secunda de illis prosequitur. secunda ibi: Complexio calida et humida. et ista secunda in quattuor: quia primo de

terminat de cõplexione calida τ humida. In scđa de calida τ sicca: ibi: Cõplexio calida τ sicca. In tertia de cõplexione frigida τ humida: ibi: Cõplexio frigida τ humida. In quarta de frigida τ sicca. ibi. Cõplexio frigida τ sicca. Hec est diuisio τ sñia lectionis.

¶ Hic dubitaṫ de q̄busdã q̄stionib⁹ quas q̄rit Gerardus supra lectionẽ istã in suis glosis. τ primo q̄ritur cũ cõplexio etatis nõ diuersificet vrinã nisi p̄ cõplexionẽ: videtur φ satis patuit istud capl̄m de cõplexione p̄ capl̄m de etate. Itē sepius determinauit auctor naturalẽ colorẽ ipsius vrine: vt pote colorẽ mediũ inter citrinũ τ igneum: quare ergo hic repetit de hmõi. Itē quare repetit siue quare intromittit se in hac p̄te determinare de liquore cũ postea faciat capl̄m separatum de liquore. Item hic agit solũ de colore vrine: cũ ergo passiue qualitates nihil faciãt ad colorẽ vrine: vt dicit in littera: videṫ φ ibi nõ d₃ determinare de opatione qualitatum passiuarũ: immo solum de opatione actiuarũ: cũ actiue solũ dant colorẽ τ non passiue. ¶ Ad primũ istoꝝ dicẽdũ φ l₃ etates penes cõplexionẽ variẽt vrinã: tñ in qualibet etate sunt diuersẽ cõplexiones. vt in etate puericie sunt quattuor complexiones τc. vñ ibi ponit capl̄m de cõplexione. i. de diuersitate vrine coloris a p̄te cõplexiõis vt appareat dñria inter vrinã vnius pueri ab vrina alterius pueri. vñ nõ solũ intendit ponere diuersitatẽ inter vrinã pueri τ vrinã iuuenis: immo inter vrinã vni⁹ pueri ab vrina alterius: τ p̄pter hoc diuersificat ibi colorẽ vrine a p̄te ꝯplexiõis. ¶ Ad scđm dicẽdũ φ superi⁹ determinauit auctor gñaṙ de naturali colore ipi⁹ vrine: hic ṽo de excedẽti: q2 eñ hic diuidit cõplexionẽ in naturalẽ τ innaturalẽ: p̄pter h̄ ad manifestandũ suũ p̄positũ determinat de colore naturali: vt applicet cõplexioni naturali vrinã naturalẽ. ¶ Ad tertiũ dicendũ φ hic facit capl̄m separatũ de cõplexiõe: τ p̄pter hoc oẽs effectus cõplexiõis d₃ determinare: τ q2 liquor est effectus cõplexionis. s. hu. et sic. q2 passiue dãt liquorẽ vt dicit in l̄ra: p̄pter hoc hic intromittit se de liquore ex incidẽti. ¶ Ad quartũ sĩr p₃ solutio: q2 eñ nõ videremus sufficiẽter diuisionẽ cõplexionis nisi videremus opationẽ qualitatũ cõplexionaliũ: p̄pter hoc opationes tã actiuaꝝ q̄ passiuaꝝ determinat. ¶ Postea querit Gerardus: vtrũ color deṫ vrine a cõplexiõe radicali vel fluẽte. Qđ nõ a radicali p̄bat sic: q2 vrina tingiṫ a digestiõe epatis: sed digestio epatis fit p̄ calorẽ fluẽtẽ τ nõ p̄ radicalem: ergo nõ daṫ a cõplexione radicali immo a fluẽte. Cõtra: cõplexio radicalis est inter verũ tẽperamentũ τ p̄mũ gradum fluẽs ṽo eleuata est vsq₃ ad scđm gradũ: sed dicit in littera: φ naturalis color vrine cõposit⁹ est ex quattuor qualitatib⁹ altera alterã nõ excedentib⁹: s₃ sic est in radicali cõplexione τ nõ in fluẽte: ergo daṫ color vrine a cõplexione radicali et nõ a fluẽte. Ad hoc soluit Gerardus in l̄ra: τ vult dicere vt videṫ φ a fluẽte: q2 ex radicali cõplexione τ fluente resultat vnica cõplexio actualiṙ in corpore τ hec est fluẽs. Uel dicendũ φ ab vtraq₃ tã a radicali q̄ a fluente daṫ color in vrina. a radicali tanq̄ ab occulta τ regulãte: a fluente tanq̄ a manifesta τ regulata a radicali: vñ in hoĩe tẽperato debite se regente daṫ color in vrina ab vtraq₃ cõplexione: sed magis τ manifesti⁹ a fluẽte: cũ opationes cõplexiõis fluẽtis magis appareãt q̄ opationes radicalis: vt p₃ de colore cutis: color eñ cutis magis sensibiliter videṫ gñari a cõplexiõe fluẽte q̄ a radicali. sĩr dicẽdũ est de vrina. ¶ Ad primũ argumentũ soluo p̄ interemptionẽ dicẽdo φ digestio epatis nõ solũ fit per calorẽ fluentẽ: immo etiã p̄ radicalẽ: sed tñ magis manifeste p̄ fluẽtẽ. Ad scđm argumẽtũ in ꝯriũ dicẽdũ φ de cõplexione radicali τ fluẽte resultat quasi tẽperamẽtũ: τ tale põt dare colorẽ ipsi vrine. ¶ Scđo q̄riṫ vtrũ sit ponere ꝯplexionẽ tẽperatã: sed q2 disputata est supra dictas vlõs: fol. xx. ibi. Circa partẽ istã τc. τ etiã supra tegni Ga. p̄pter hoc ad p̄ns eas omitto. ¶ Sed tertio q̄riṫ de ꝯbinatiõe qualitatũ: q2 videṫ φ nõ sint nisi due ꝯbinatiões: q2 dicit Ga. in de cõplexionib⁹ φ necesse est φ cũ caliditas vincit φ statim sequaṫ siccitas: τ cũ frigiditas vincit φ sequaṫ humiditas. ergo cũ siccitas sequaṫ ca. τ humiditas fri. videṫ φ non erunt nisi due cõbinationes diuerse. s. caliditatis τ humiditatis τ frigiditatis τ siccitatis. Itẽ impossibile est q̄litates ꝯtrarias cõcurrere adinuicẽ: s₃ caliditas τ siccitas sunt ꝯrie: q2 mouent motu ꝯrio: q2 ca. mouet a cẽtro ad circũferẽtiã dilatãdo: siccitas ecõuerso cõstringẽdo: sĩr fri. mouet a circũferẽtia ad cẽtrũ cõstringẽdo: hũiditas ecõtrario dilatãdo: ergo cal. et sic. nõ cõpatiunṫ secũ nec fic. τ hu. ergo nulle sunt iste cõbinatiões. Scđo dicẽdũ φ iste q̄ttuor ꝯbinatiões q̄s ponit ysaac in l̄ra possibiles sunt. ¶ Ad primũ argumẽtũ dicẽdũ φ Ga. nõ loq̄tur sub auctoritate p̄pria ibi q̄n dicit illa ṽbã: imo recitat illud: τ postea destruit: vñ bene põt fieri cõbiatio ca. et sic. τ fic. τ hu. Sed ꝯ hoc põt sic obijci. Aui. dicit φ q̄libet caliditas desiccat: nõ tñ q̄lib₃ frigiditas humectat: τ ponit exẽplũ de vere. vñ dicit φ humiditas veris põt tẽperari p̄ caliditatẽ estatis subseq̄ntis: sed siccitas autũni nõ põt tẽperari p̄ frigiditatẽ hyemis subseq̄ntẽ: ergo cũ q̄libet caliditas desiccet calidũ semp associabit sibi siccũ: q̄ nõ põt eẽ illa cõbinatio ca. cũ hu. Et dicẽdũ ad hec φ q̄n dicit Aui. φ q̄libet caliditas desiccat: ipse loq̄tur de caliditate p̄seuerante. vñ verũ est φ calidũ p̄seuerãs associat sibi siccũ: sed tñ caliditas nõ p̄seuerãs bene põt cõpati se cũ hũido. τ sic adhuc sunt iste quattuor cõbinatiões possibiles. ¶ Quarto q̄ritur vtrũ color in vrina deṫ plus a cõplexione cordis vel epatis. Et φ plus ab cõplexiõe cordis videṫ: q2 dicit in littera: φ in cõplexione cal. τ hu. est vrina rubea τ spissa: τ h̄ est qđ dicit ipse φ sanguis supcalescit. Sed maior supcalefactio sanguinis est in corde q̄ in epate: q̄ vrina magis tingiṫ a cõplexione cordis q̄ epatis. Itẽ dicit Auic. φ calor naturalis τ ipiũs sunt calidiores de toto corpore: postea sanguis deinde epar Si q̄ vrina tingaṫ p̄pter calefactionẽ sanguinis: τ maior calor acq̄riṫ sanguini in corde q̄ in epate: videṫ φ a cõplexione cordis plus dabitur color siue tinctio vrine q̄ a cõplexione epatis. In ꝯriũ sunt auctores dicẽtes φ vrina descindiṫ ab humoribus in epate: τ ibi recipit colorẽ. q2 coloraṫ p̄ cõmixtionẽ humoꝝ q̄ non sunt in corde. Itẽ vrina tigiṫ ab opatione scđe digestiue: τ illa fit in epate τ non in corde: ergo τc. Itẽ dicit supi⁹ φ vrina principaliṙ attestaṫ passionib⁹ epatis τ venaꝝ: q̄ plus tingeṫ ab epate q̄ a corde. Qđ concedo: vñ dico φ loquẽdo de opatiõe p̄xima sensibili: τ immediata vrina tingiṫ siue coloraṫ a cõplexiõe: siue ab opatione epatis: tñ virtualiṙ coloraṫ a corde: q2 cor influit virtutẽ supra oĩa mẽbra. ¶ Ad duo prima argumẽta soluo vnica solutiõe: dicẽdũ φ vrina nõ tingiṫ ab illo sanguine qui supcalescit in corde immo anteq̄ ille sanguis q̄ calescit in corde trãsmittatur ad cor tingiṫ vrinam in epate: q2 gñaṫ cũ humorib⁹ in sy̆ma epatis: sequestraṫ añt ab hũorib⁹ in gybbo: τ ibi recipit tinctionẽ ex cõmixtiõe humoꝝ: τ h̄ sensibili vel insensibili. ¶ Quinto q̄riṫ sup h̄ qđ dicit in l̄ra φ actiue q̄litates. s. fri. τ ca. dãt colorẽ vrine: passiue ṽo. s. hu. τ sic. dãt ei subam. Sed ꝯ color datur vrine p̄ digestionẽ: s₃ digestio viget p̄ ca. τ hu. q̄ tã passiue q̄ actiue dãt colorẽ vrine. Itẽ videṫ φ actiue dent subaꝫ q2 actiue sunt fortiores q̄ passiue: q̄ dabũt vrine illud qđ difficilius est: sed difficili⁹ est dare subam vrine q̄ colorẽ: q2 color est accidẽs: τ difficili⁹ est dare subam q̄ accidẽs: q̄ cũ actiue sint fortiores dabũt vrine subam: passiue ṽo cũ sint debiliores dabũt colorẽ. In ꝯriũ est auctor in l̄ra: vt dictum est. Possum⁹ itẽꝝ p̄bare φ passiue dãt colorẽ: q2 q̄cq̄d ẽ cã cãe est cã causati: sed passiue sunt cã subẽ: vt dicit in l̄ra: τ suba est cã coloris: q2 p̄ subam vel p̄ liquorẽ daṫ color vrine: vt videbitis inferi⁹: q̄ τ passiue dabũt vrine colorẽ. Itẽ caliditas siccum dealbat: hũidus vero denigrat: q̄ hu. τ sic. dãt colorẽ q̄ sunt passiue: τ nõ caliditas q̄ est actiua: q2 si ca. daret colorẽ eũdẽ colorẽ induceret in sicco τ in humido: sed hoc nõ est ergo τc. Ad hoc soluit Gerardus dicẽs φ actiue dãt colorẽ τ subam τ passiue sĩr: sed actiue dãt principaliter colorẽ et ꝯseq̄nter subam. passiue ecõtrario. s. principaliter subam et ꝯseq̄nter colorẽ. Sed hoc nihil est: q2 dicit ysaac in littera: φ actiue dant colorem: ita φ non substantiam: passiue vero substantiam ita φ nõ colorẽ. Propter hoc dicẽdũ est aliter φ actiue dãt colorẽ p̄ se: subam p̄ accidẽs: passiue subam p̄ se: colorẽ p̄ accidẽs. vbi gr̃a: color daṫ in vrina p̄ viã commixtiõis sensibilis: vel p̄ viã digestiõis: τ hoc est p̄ viã cõmixtionis insensibilis: ponaṫ q̄ φ cholera in modica q̄ntitate p̄misceaṫ cũ vrina tinget statim sensibiliter vrinã: sed tñ non

ingrossabit vel inspissabit eā manifeste: imo eā quasi parū: aut nihil inspissabit: et talis inspissatio dr quantū ad medicus subā: et ita pz q actiue: vtpote caliditas in cholera tingens cholerā colorabit vrinā: et nō dabit ei subam nisi p accidēs: similr dicēdū est de passiuis: q humiditas p sui pñtiā: et siccitas p sui priuationē substātiāt vrinā: q multitudo humiditatis pmiscēs se cū vrina dat subam spissam ipsi vrine: et nō dat ei quātū est de se colorē: q etsi illa humiditas q pmiscetur cū vrina q ingrossat vrinā sit colorata colore aliquo: tñ quātū est de se et de sua intētione nō dat ei colorē nisi p accidēs: imo quātū est de se solū dat ei subam. s. spissitudines vel hmōi. Uel dicēdū aliter q actiue dāt ei colorē formalr s. materialr: q caliditas tingit sanguinē: et ita p sui pñtiam caliditas facit tincturā in vrina formalr: similr frigiditas remissionē: sed effectiue dāt subam: q facit ebullitionē in humoribus: et ita p cōmixtionē illoȝ humoȝ cū vrina: et ita p accidēs dāt subam: econuerso est de passiuis: q formalr dant ei subam. s. p sui pñtiā: effectiue vo colorē p accidēs: q ex per mixtione resultat color talis in vrina. ¶ Ad primū argumentū dicēdū q verū est q vrina tingit p digestionē: et digestio viget p ca. et humi. et ita illa caliditas facit ad colorē: et humiditas ad subam: et ita nō habes argumētū. Ad secūdū dicēdū q cū suba vrine q color est accidēs: et pp̄ter h̄ equalr possunt dari: q appellat ibi subam vrine cōditiōes immediate cōsequētes naturā: vt tenue spissum et mediocre. Uel dicēdū q verū est q p viā generationis facilius est dare colorē q subaȝ: et hac via actiue cū sint fortiores darēt subam: sed p viā commixtiōis nō est verū: imo facile est rē facere spissam p viā cōmixtionis: vt pmiscēdo puluerē cū aqua: sic est in pposito. Uel dicēdū q lȝ actiue sint fortiores simplr q passiue: tamē passiue sunt fortiores quātū ad istū effectū q est liquor: et cū humus est: q liquor spissus: tenuis et mediocris imediate sequit materia: sed similr qualitates passiue sunt magis materiales q actiue: et pp̄ter h̄ actiue dāt colorē q est magis formalr et passiue subam siue liquorē q est magis materialis. p iā dicta pz plane solutio ad alia argumēta. ¶ Ultimo qrit sup hoc qd dicit in lra: q frigiditas et siccitas facit vrinā tenuē et albā. Contra: humor niger et spissus: et vrina dȝ attestari humori: q frigiditas et siccitas facit nō vrinā tenuē et albā: imo potius nigrā et spissam. vñ dicit inferius q in solutiōe quartane est vrina nigra et spissa. Et dicēdū q melācholia pōt tingere vrinā p sui cōplexionē: et sic cū melācholia sit frigida et sicca rōne frigiditatis dealbat: rōne siccitatis attenuat: et h̄ modo loqtur auctor hic: q ibi diuersificat colorē vrine penes cōplexionē: vel melācholia pōt tingere vrinā p sui cōmixtionē et sic cū sit humor niger et spissus facit vrinam nigram et spissam: et sic est in solutione quartane.

¶ De diuersitate vrine propter cibum.

Diuersitas vrine pp̄ter cibaria duplex est: vel in quātitate: vel in qualitate. Quantitas cibi trib⁹ erit modis. Omnis eñ cib⁹: vel multus: vel paru⁹: vel medius. Mult⁹ vrine cruditatē et albedinē largit: et hoc ex cāis duabus: q ex multitudine cibi et potus calor naturalis gñat: et digestio cōtrahit. Cū aūt cibus nō pfecte digerit: sanguis nō pfecte cōplet: neq vrina tingit: sȝ cruda egredit: qd plurimū patiūtur gulosi pp̄ter potus cibiq plenitudinē: maxime si vinū sit subtile et albū. Scda erit cā: q multitudo cibi et pot⁹ corp⁹ humectat. Cū humor in corpore augmētat: sanguinis calor minuit et cōgelat: atq calor natural in coctiōe deficit: vñ cruda et alba erit. Paru⁹ cib⁹ dat vrine ruborē et claritatē: q puitas cibi desiccat humiditatē corporis: humiditas minorata calefacit corpus: vñ vrina clara fit et ru. sicut in iuuenib⁹ ieiunātib⁹ maxime Ga. Urina iudr fm quātitatē vini diuersat: q si multū sit: liquor vrine crescit: minuit hypostasis: tinctura minorat vrine: et albedini appropinquat: maxime si paucū sit: liquorē facit paucū: hypostasim multā et maiorē tincturam rufitati propinquā. Jtē vinū si pp̄ter multitudinē nō accipiat coctionē: vrinā nō immutat: et erit sicut fuit bibitū. Si albū sit et clarū: vrina erit alba et clara. Si vo grossum et nigrū: vrina grossa erit et nigra. Si grossum et citrinū: vrina erit sic. ¶ Cib⁹ mediocris inter subtilē et grossum: multū et paucū: fm leuitatē suā ac naturā facit digestionē bonā ac tēperatā coctionē: fm q actio erit nature: et temperamentū in liquore et colore vrine. Unde diuersificat ex cibi qlitatib⁹ qttuor modis. Cibus eñ est calidus: est frigidus: est hūidus: et est siccus. Calidus dat ruborē et tincturā vrine: Calor eñ epar calefacit in primis. vñ su⁹ rubescit sanguis: et ebullit spūs cordis: vrinā tingit et calefacit: sicut videm⁹ in hoibus calida sepe cibaria comedētib⁹: vtpote mel et silīa. ¶ Cibus frigidus vrine dat cruditatē et albedinē: q frigiditas calorem epatis mitigat: spūs cordis cōgelatione vrine aufert: q cū bene non coquat: vrina cruda et alba reddit: sicut cū pisces et silīa comeduntur. ¶ Cibus hūidus dat vrine turbiditatē et grossitudinē: et plurimū eā facit albā et crudā: raro rubeam et tinctā. humectatio eñ cibi augmētat humectationē corporis: humectatiōe augmētata calorē sanguinis necesse est vt minuat: et spūs cordis cōgelet. Sȝ tñ si cibus calorē habeat q humectationē vincat: et sanguinē calefaciat: rubor et turbiditas fiūt in vrina. ¶ Cib⁹ siccus vrine subtilitatē et claritatē largit: et plurimū est rube⁹ color: raro citrin⁹ et alb⁹: q siccitas cibi desiccat hūiditatē sanguinis: q cū minuat calefit cordis spūs vrina rubea et clara efficit. Si tñ stomach⁹ tātū habeat frigiditatis: vt cōgelet calorē sanguinis: et mitiget feruorē sui et tincturā: vel ruborem vrine cōtrahit: duplicē facit i vrina cāȝ: mutat eñ in citrinaȝ sentencalidam habētibus cōplexionem: vel in albam sentencia in complexionem habentibus frigidam.

¶ Supius diuersificauit auctor vrine colorē penes etatē et cōplexionē: hic penes dietā: et diuidit hec ps in duas. In prima diuidit. In scda de mēbris diuidētib⁹ agit: ibi: Quātitas tribus erit modis. Et ista scda in duas. In prima diuersificat vrinā penes quātitatē ipsi⁹ cibi. In scda penes qualitatē: ibi. Ex qualitatib⁹. Prima in duas. In prima diuidit quātitatē cibi. In scda de mēbris diuidētibus agit. Secūda ibi. Multus vrine cruditatē. et ista scda in duas. In prima diuersificat colorē vrine penes cibū multū et paucū. In scda penes mediocrē. scda ibi: Cibus mediocris. prima in duas. In prima diuersificat vrinā penes cibū multum et paucū. In scda cōfirmat auctoritate Ga. scda ibi: Ga. Urina. prima in duas. In prima diuersificat vrinam penes multū cibū. In scda penes paucū cibū: ibi: Paru⁹ cib⁹. prima in duas. In prima diuersificat vrinā penes cibū multū: et assignat vnā cām: qre cib⁹ mult⁹ facit vrinā crudaȝ et albā. In scda assignat scdaȝ cām ad h̄ idē: ibi: Scda erit cā: q multitudo. Tūc seqtur illa ps in q diuersificat colorē vrine penes qlitates cibi. et ista in duas. In prima diuidit. In scda de mēbris diuidētib⁹ agit. scda ibi: Calidus dat vrine ruborē. et ista scda in duas. In prima determinat auctor de operatione qualitatū actiuaȝ ipsi⁹ cibi in colorē vrine. In scda determinat operationem qualitatū passiuarū in vrinā. scda ibi incipit: Cib⁹ hūidus. prima in duas. In prima determinat operationē cibi calidi in vrinam. In scda cibi frigidi. scda ibi: Cib⁹ frigidus vrine. Tūc sequitur illa ps in q determinat operatiōes qlitatū passiuarū in vrina. et illa in duas. In prima determinat operationē cibi humidi in colorē vrine. in scda deter

minat opationẽ vrine cibi sicci:ibi:Cibus siccus subtilitatẽ.
Hec est diuisio ⁊ sũia lectionis in generali.
¶ Hic pmo dubitaꝶ de quibusdã q̃stionib⁹ litteralib⁹ q̃s fa‑ciunt guidoñ. Et primo queritur quare in parte ista diuersi‑ficat vrinã penes quantitatẽ cibi ⁊ nõ penes substantiam: ⁊ videtur ꝙ debet diuersificare penes substantiã: quia sicut est repire cibũ multũ ⁊ paucũ ⁊ mediocrẽ a pte quãtitatis: ita grossum ⁊ subtilẽ ⁊ mediocrẽ a pte subẽ: ergo videꝶ esse in sufficiẽs cũ nõ diuersificet vrinã a pte subẽ ipi⁹ cibi. Itẽ q̃re nõ diuersificat cibũ a pte cõplexiõis cõposite sicut a pte cõplexiõis simplicis cũ in capl'o pcedẽti diuersificet vrinam penes cõplexionẽ cõpositã ⁊ simplicẽ. Itẽ dicit in lr̃a ꝙ mul‑tus cib⁹ remittit vrinã: ⁊ assignat duas cãs. Prima est: q: aggrauat naturã: ⁊ digestio impediꝶ. Scda cã est ꝙ multitudo cibi ⁊ pot⁹ corpus humectat: cũ humor in corpore augmen‑teꝶ ⁊ digestio remittaꝶ. Hec videꝶ eadem cã ⁊ nõ due: q: vtro‑bigꝫ indigestio est cã remissiõis huiꝰ vrine. ¶ Ad primũ isto‑rũ dicẽdũ est: ꝙ illa eadẽ diuersitas q̃ est in multo cibo pau‑co ⁊ mediocri: est i grosso subtili ⁊ mediocri: ⁊ ita p diuersi‑ficationẽ quãtitatis cibi satis põt itelligi diuersificatio subẽ. Et tu obijcies: si eadẽ est diuersificatio vtrobigꝫ: q̃re ergo pot⁹ diuersificat a pte quãtitatis q̃ a parte subẽ: cũ diuersificatio a pte quãtitatis sic posset intelligi p diuersificationẽ a par‑te subẽ sicut ecõtrario. Ad hoc dicẽdũ ꝙ vna cã fuit: q: sepis‑sime ⁊ pluries variaꝶ vrina a pte quantitatis q̃ a pte subẽ: q: pluries peccãt hoies rõne sue gulositatis in quãtitate ci‑bi.i.in multitudine ⁊c. q̃ in substantia.i.grossicie: ⁊ propter hoc ⁊c. Scda cã est: q: diuersitas a pte quãtitatis est magis notabilis ⁊ sensibilis q̃ diuersitas a pte subẽ: ⁊ q: ille ẽ sen‑sibilis artifex: pp̃ter hoc potius diuersificauit vrinã a parte quãtitatis cibi q̃ a pte subẽ. Tertia cã ẽ: q: diuersitas a pte subẽ magis rñdet lr̃e. Diuersitas vo a pte quãtitatis magis colori: ⁊ q: determinat ibi de colore pp̃ter hoc potius diuer‑sificauit a pte quãtitatis q̃ a pte subẽ. Ad scdm dicẽdũ ꝙ di‑uersificat vrinã ibi solũ a pte cõplexiõis simplicis: q: p sim‑plices cõplexiões possunt intelligi cõposite. Scda cã est: q: in quolibet cibo: vt in plurib⁹ ẽ vna qualitas dñans seu de‑noiãs: rõne cui⁹ diuersificat vrinã ⁊ pp̃ter hoc penes sim‑plices ⁊ nõ penes cõpositas. Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ vtrobigꝫ si‑ne dubio indigestio est cã remissiõis vrine rõne multi cibi: sed diuersimode tñ: q: in prima cã.i.q̃ cibus mult⁹ aggra‑uat naturã sit indigestio a cibo multo: tãq̃ a resistẽte: q: re‑sistit digestioni ⁊ aggrauat naturã. In scda vo cã sit indige‑stio a multo cibo tãq̃ a pncipali agẽte: q: mult⁹ cib⁹ multi‑tudinẽ humiditatis gñat: q̃ abũdãtia humiditatis principalr̃ agit indigestionẽ ⁊ ipedit digestionẽ. Vel dicẽdũ ꝙ differũt iste due cãe: q: mult⁹ cib⁹ in pncipio aggrauat naturã: ⁊ ita causat indigestionẽ ⁊ discoloratiõnẽ in vrina: sed mult⁹ cib⁹ in scda cã gñat humiditatẽ: q: humiditas p suã cõmixtionẽ cũ vrina discolorat ⁊ remittit vrinã.

¶ Postea pncipalr̃ pmo q̃riꝶ: cũ ibi diuersificet colorẽ vri‑ne penes cibaria: q̃riꝶ pmo vtrũ cib⁹ possit variare colorẽ vrine. Et videꝶ ꝙ nõ: q: digestio cibi est in stomacho: gene‑ratio vrine in epate: sꝫ mẽbrũ ignobili⁹ nõ delegat suã super‑fluitatẽ ad mẽbrũ nobili⁹: ergo stomach⁹ cũ sit ignobilior epa‑te nõ delegabit suã superfluitatẽ ad epar: imo delegabit solũ nutrimẽtũ laudabile: sed nutrimẽtũ laudabile nõ tingit vri‑nã: imo illaudabile: ergo cib⁹ a stomacho ad epar delegat⁹ nõ variabit vrinã cũ huiꝰ sit laudabile: ergo videꝶ ꝙ cib⁹ aliq̃ mõ nõ possit vrinã variare quãtũ ad colorẽ. Itẽ Auic. in pmo li. capl'o de eo q̃d comediꝶ ⁊ bibiꝶ: dicit ꝙ cib⁹ imutaꝶ ⁊ nõ im‑mutat: si ergo nõ imutat nõ alterabit colorẽ in vrina. Itẽ paulo post dicit Aui. ꝙ cib⁹ in corpore nostro recept⁹ opaꝶ a mate‑ria ⁊ nõ a forma: sed oĩs alteratio ⁊ variatio fit a forma ⁊ nõ a materia: ergo cib⁹ nõ variat colorẽ vrine. Itẽ Ga. i de simpli‑ci medicina: vbi ponit differẽtiã inter cibũ ⁊ medicinã: dicit ꝙ cib⁹ alteraꝶ ⁊ nõ alterat: medicina ecõuerso: q̃n in corpo‑re nostro recipiunꝶ. si ergo cib⁹ alteraꝶ in corpore ⁊ nõ alterat videꝶ ꝙ nõ variabit colorẽ vrine. In Isid. est auctor in lr̃a: dicẽs ꝙ cib⁹ mult⁹ in corpore recept⁹ cruditatẽ ⁊ albedinẽ largiꝶ vrine: cib⁹ vo paruus dat vrine ruborẽ ⁊ claritatẽ. Hoc idẽ ostẽdo p rõnem: q: superi⁹ dixit ysaac pluries: ꝙ humo‑res diuersificãt vrinã: vñ humor phlegmatic⁹ facit vrinã albã ⁊ spissã ⁊c. sꝫ ita ẽ ꝙ cib⁹ diuersificat humores: vñ a cibo cali‑do gñaꝶ humor calidus: ⁊ a frigido frigidus: si ergo humores va‑riãt colorẽ: ergo a pmo ad vltimũ cib⁹ variabit colorẽ in vrina. Qd̃ cõcedo. ⁊ istas duas rõnes vltimas pono p cã. ¶ Ad pri‑mũ argumẽtũ i cõtrariũ dicẽdũ ꝙ duplex ẽ superfluitas: q̃dã enĩ est superfluitas nociua: ⁊ hec est duplex: q̃dã residuitatis vt sperma: q̃dã ipuritatis: vt egestio: sudor: ⁊ vrina: ⁊ iste ita totalr̃ expellitur a corpore ꝙ nõ attrahunꝶ a mẽbris: et de talibus est ꝙ mẽbra ignobilia nõ trãsmittũt ad nobilia talẽ superfluitatẽ. Est alia superfluitas q̃ nõ est superfluitas recte: im‑mo puritas: vt chil⁹ q̃ est superfluitas quãtũ ad stomachũ: q̃n stomachus accepit illud q̃d sui nature est pp̃ortiõabile ad ipsũ nutriẽdũ: tũc a stomacho expelliꝶ: ⁊ meseraice attrahũt ipsũ ⁊ delegãt ad epar: ⁊ hac via cib⁹ a stomacho ad epar delega‑tus põt variare colorẽ vrine: ⁊ de tali nõ obijcis tu. Ad scdm argumẽtũ dicẽdũ ꝙ sicut dicit Ga. i de cõplexionib⁹ triplex est cib⁹: cibus futurus cibus.i.cib⁹ extra: ⁊ cib⁹ in via: vt in prima ⁊ scda digestiua: ⁊ cib⁹ cibãs in effectu: vt in assimila‑tione in tertia digestiua. Dico ergo ꝙ q̃n Auicẽ. dicit ꝙ cibus nõ alterat: ipse loq̃tur de cibo cibãte in effectu: ⁊ nõ de aliq̃: vñ cib⁹ in via põt variare vrinã in colore: ⁊ istud meli⁹ decla‑rabiꝶ in sequenti pblemate. Vel aliter dicẽdũ ꝙ Aui. dicit ꝙ cib⁹ nõ imutat tãq̃ principale agẽs: cũ imutat tanq̃ resi‑stẽs: q: oẽ mouẽs physicũ dũ mouet mouet: ⁊ ponit Gal. exẽplũ: q: lꝫ cultellus agit cerã mollẽ: tñ patiꝶ a cera per fre‑quẽtẽ vsum: ⁊ hoc pp̃ter resistẽtiã quã hꝫ cultellus ad cerã. Sic est de cibo ꝙ lꝫ imuteꝶ in corpore: tñ aliq̃ntulũ imutat corpus resistẽdo cõtinue digestioni: ⁊ ita cib⁹ põt vrinã varia‑re in colore. Vel dicẽdũ ꝙ q̃dã est cib⁹ q̃ est cib⁹ tãtũ ⁊ non medicina: ⁊ talis nõ variat vrinã: ⁊ de tali loq̃tur Aui. ẽ ali⁹ cib⁹ q̃ est cib⁹ ⁊ medicina.i.q̃ est eleuat⁹ in caliditate vel fri‑giditate ⁊c. ⁊ talis põt variare vrinã. Ad scdm dicẽdũ ꝙ du‑plex est materia: quedã q̃ est materia ⁊ hoc aliq̃d vt cib⁹: ⁊ talis põt variare ⁊ alterare: ẽ alia materia q̃ est materia tãtũ ita ꝙ nõ hoc aliq̃d: ⁊ de tali tu obijcis: ⁊ talis nõ põt altera‑re. Ad tertiũ q̃d obijcis a Ga. q̃ dicit ꝙ cib⁹ alteraꝶ ⁊ nõ alte‑rat: dicẽdũ ꝙ verũ est de cibo cibãte in effectu. Vel dicẽdũ ꝙ nõ alterat tãq̃ pncipale agẽs: imo tãq̃ resistens. Vel di‑cẽdũ ꝙ cib⁹ q̃ est cib⁹ tñ ⁊ tẽperat⁹ nõ alterat: ⁊ ita per istã triplicẽ viã põt solui ad illud argumentũ. Vel dicẽdũ ꝙ q̃n Ga. dicit ꝙ cib⁹ alteraꝶ ⁊ nõ alterat: ⁊ medicina alterat ⁊ nõ alteraꝶ: nõ intẽdit dicere ꝙ cib⁹ nõ alteret: ⁊ ꝙ medicia nõ alteret: q: q̃dã sunt medicine q̃ alteranꝶ in corpore: vt dicit Ga. de aneto calamẽto ⁊ ruta. q: dicit ꝙ sunt medicine: ⁊ al‑teranꝶ in scda digestione: sed intẽdit dicere Ga. ꝙ nutritio principalr̃ cõuenit cibo: alteratio ex cõsñti: ⁊ alteratio pncipa‑liter medicine: ⁊ nutritio ex cõsñti. ¶ Scdo q̃riꝶ vtrũ cib⁹ ci‑bãs in effectu possit alterare vel variare colorẽ vrine. Et vi‑deꝶ ꝙ nõ: q: vrina variaꝶ a cibo in scda digestiua existẽte. vñ vrina ab opatiõe scde digestiue recipit tinctionẽ ⁊ variatio‑nẽ ⁊ nõ ab opatiõe tertie digestiue: sed cib⁹ in effectu ẽ obie‑ctũ tertie digestiue nõ scde: ergo cib⁹ cibãs in effectu nõ varia‑bit colorẽ vrine. Itẽ illud q̃d nõ põt variare vel alterare cor‑pus nõ variabit vrinã: sed cib⁹ cibãs in effectu nullo mõ va‑riat corpus: ergo nec vrinã. pbatio minoris: q: vt dicit Ga. nu‑tritio est pfecta assĩlatio nutriẽtis cũ nutrito: sed vbi est pfe‑cta assĩlatio nutriẽtis cũ nutrito nulla est variatio vel altera‑tio: sed in tertia digestiua est pfecta assĩlatio cibi nutriẽtis in effectu cũ nutrito: ergo nõ est ibi alteratio nec variatio aliq̃: ergo cib⁹ cibãs in effectu nõ alterat corpus: ergo nec p cõñs vrinã. Itẽ Ga. in tertio li. de cõplexiõib⁹ dicit ꝙ ex herbis calidis. s. ex ruta: mẽta: ⁊ calamẽto fit medicina in digestiõe: sꝫ dicit ꝙ q̃n pmutanꝶ oĩno tunc sunt cibi ⁊ nõ medicine: sed in ter‑tia digestiua pmutanꝶ oĩno ⁊ fiũt cibi in effectu: ergo nõ rema‑nẽt tunc medicine: ⁊ ita nõ alterabũt: ⁊ ita cib⁹ cibãs i effe‑ctu nõ alterat corp⁹: ergo nec vrinã. Cõtra illud q̃d alterat cõple‑xionẽ corporis alterat vrinã: sꝫ cib⁹ in effectu est huiꝰ: ergo al‑terat vrinã. pbatio minoris: mẽbra tertie digestiue alteranꝶ p cibũ: ⁊ nõ p aliũ cibũ nisi p illũ q̃ est ei obiect⁹: sed cibus ci‑bãs in effectu est obiectũ tertie digestiue: ergo cib⁹ cibãs in ef‑fectu corpus hꝫ alterare: ergo ⁊ vrinã. Itẽ dicit Ga. ꝙ oĩs cib⁹

sm suā dispositionē calorē augmētat: ꝛ si augmētat alterat ꝗ cū cib⁹ cibās i effectu sit cib⁹: augmētabit calorē: ꝛ ita corpus alterabit: ꝗ ꝛ vrinā. Itē dicit Aui. ꝙ in cibo in corpe nostro digesto remanet aliq̄ q̄litas q̄ excedit qualitatē nostri corporis quousq̄ fiat pfecta coagulatio ꝛ assimilatio: ꝫ in cibo cibāte i effectu nōdū est pfecta coagulatio nec assimilatio ꝗ in illo remanet aliq̄ q̄litas excedēs q̄litatē nostri corporis ꝛ si excedit q̄litatē nostri corporis illā alterabit: ꝗ cib⁹ cibās in effectu alterat cōplexionē nostri corporis: ꝛ p̄ ꝯñs vrinā. Modo sine dubio ista q̄stio valde dubia est: sed tñ vt mihi videt: partē istā me⁹ possum⁹ sustinere dicētes ꝙ cib⁹ in via alterat corpus ꝛ nō cib⁹ in effectu cibās: ꝛ possum⁹ h̄ ꝯfirmare p̄ p̄mas rōnes ad ptē; istā factas ꝛ eas concedere: et hoc vult ysaac in lr̄a: dicēs ꝙ calid⁹ cib⁹ dat vrine ruborē et tincturā: calor: eñ epar calefacit in primis. vñ sum⁹ rubefacit sanguis ꝛ ebullit ipsis cordis: ꝛ vrinā tīgit ꝛ calefacit. ❡ Ad primū argumentū in ꝯriū dicēdū ꝙ verū est ꝙ mēbra tertie digestiue alterāt p̄ cibū: sed h̄ nō est p̄ cibū cibātē in effectu q̄ ē cīs obiectū: imo calefiūt a sanguie currēte ad oīa mēbra anteq̄ sanguis ꝯuertat in humiditates ꝛ fiat cib⁹ cibās in effectu. vñ iste sanguis nōdū ꝯuersus in hūiditates currit ad oīa mēbra ip̄a alterās: ꝛ supcalefaciēs ꝛc. Ad scdm argumētū illi⁹ ptē; qd obijcis a Ga. dico ꝙ aliq̄ñ accrescit quantitas caloris in nobis: ꝛ aliq̄ñ intēdit q̄litas. vñ verum est ꝙ oīs cibus augmētat calorē in corpe: ꝛ subaliter: q: cibus augmētat quātitatē sanguis q̄ est subm caloris: aliq̄ñ vero intēdit q̄litas caloris p̄ cibū vt sanguis gñat⁹ ex allio acutior ē ꝙ gñat⁹ ex lactuca. vñ dico ꝙ idē cib⁹ pōt augere quātitatē caloris ꝛ diuidere q̄litatē. i. trāsmittere acumē vt lactuca: cibus eñ lactuce augmētat subaliter calorē in corpe: q: gñat sanguinē q̄ est subm caloris: sed remittit acumē caloris: q: facit sanguinē aliū q̄ erat in corpore magis frigidū ip̄m remittēdo in acumie. vñ Ga. loq̄tur quātitatiue nō tātū q̄litatiue: ꝛ ita adhuc cib⁹ cibās in effectu nō alterabit. Ad tertiū qd obijcit ab Aui. dico ꝙ triplex est coagulatio: q̄dā est chili in chimū i epate: q̄dā chimi in humiditates: q̄dā hūiditatū in mēbra. vñ Aui. q̄n dicit ꝙ i cibo digesto remanet aliq̄ q̄litas excedēs q̄litatē nostri corporis quousq̄ fiat pfecta coagulatio in epate: intelligit de coagulatiōe chili in chimū q̄ fit in epate. vñ ibi amittit cib⁹ suā qualitatē: ꝛ oīno pmutat nec postea alterat corpus. Et tu obijcies mihi de sanguine gñato ex lactuca q̄ est frigidior: vt dicit Auic. sanguine gñato ex allio: ꝛ ita adhuc post digestionē scdam remanet aliq̄ q̄litas alterās in cibo. Dicēdū ꝙ Aui. soluit h̄ postea: dicit enim ꝙ sanguis ex lactuca gñat⁹ frigidior est sanguie gñato ex allio hoc ē vsq̄ ad tp̄s dicit ip̄e: vñ q̄n ille sanguis ꝯuertit in humiditatē nō ē frigidior sanguine gñato ex allio: imo ꝯsiles sunt: ꝛ tūc oīno amittunt suas q̄litates ꝛ pfecte assilantur mēbris: ꝛ hoc mō solutū est ad illas rōnes. Sicut volum⁹ sustinere oppositū. s. ꝙ nō solū cib⁹ in via alterat corpus: imo etiā cib⁹ in effectu cibās: possum⁹ aliquo mō soluere prima argumēta: ꝫ nō ita bene sicut illa q̄ iā sunt soluta. ❡ Ad primū q̄ possum⁹ dicere ꝙ sanguis calefact⁹ tingit vrinā ꝛ variat i scda digestiua: ꝫ iste sanguis pt delegari ad mēbra tertie digestiue: ꝛ illa calefacere ꝛ ita ip̄a calefacta pñt alterare vrinā. Ad scdm dicendū ꝙ ꝫ in tertia digestiua fit pfecta assilatio nutriētis cū nutrito: ꝛ nō fit ibi alteratio quātū ad statū: i. q̄ est ista assilatio: tñ ē ibi assilatio respectu stat⁹ in q̄ fuit pri⁹. v̄ bigrā. ꝫ lactuca seu nutrimētū gñatus ex lactuca nō alteret corp⁹ in illa pfecta assilatiōe in q̄ est. i. i q̄ assilatur mō: ꝛ nihilñ alterat ip̄m respectu status in quo fuit ante. Ad tertiū argumētū. qd obijcis de Aui. nō possum vere soluere sed tñ possumus dicere euadēdo ꝙ cū Aui. dicit ꝙ ex aneto ruta ꝛ calamento in fieri digestiōis fit medicina ꝛ alterant ꝛc. ip̄e intēdit dicere ꝙ hmōi in fieri digestiōis principaliter sunt medicine ꝛ nō cib⁹ principaliter. In facto vo esse sunt principaliter cib⁹ ꝛ nō medicine principaliter. i. nō vult dicere ꝙ in fieri digestiōis sint ita medicine ꝙ nō sunt cibi: ꝛ ꝙ i facto esse sint ita cibi ꝙ nō medicine: ꝛ ita potest sustinere vtraq̄ ptē sed tñ prima facilior est ad sustinēdū. ❡ Tertio q̄ritur sup h̄ qd innuit in lr̄a ꝙ cib⁹ multus in corpore nr̄o receptus in crudat ꝛ remittit vrinā. Cōtra dicit Ga. supra aphorif. ꝙ cibus mult⁹ ꝯfortat virtutē: paucus vo debilitat eā: sed virtus ꝯfortata tingit vrinā: ꝗ multus cib⁹ tingit vrinā ꝛ non remittit. Itē cib⁹ mult⁹ ꝯseruat calorē digerētē: ꝫ calor digerēs ꝯseruatus tingit vrinā: ꝗ ꝛc. pbatio minoris: q: cibus multus: vt dicit in lr̄a gñat multā humiditatē: sed multa humiditas nutrimentalis in corpore gñata est q̄si cāpe⁹ inter calorē nostri corporis: ꝛ humiditatē radicalē ip̄am defendēs a sua ꝯsumptione a calore nostri corporis: ꝛ defendēdo cōsumptionē ꝯseruat calorē naturalē: q: calor naturalis in ꝯsumēdo humiditatē radicalē destruit seip̄m vt pꝫ de lumine cādele: ꝗ ꝛ tingit vrinā. In ꝯriū est auctor in lr̄a: vt dictū est. Hoc idē pbo p̄ suā rōnem: q: mult⁹ cib⁹ aggrauat naturā vt ip̄e dicit: ꝗ aggrauata debilitat digestio ꝛ idē sequit remissio ꝛ cruditas in vrina: ꝗ cib⁹ mult⁹ remittit vrinā. Et h̄ concedo cū ysaac: ꝛ illas duas rōnes quas ponit auctor in lr̄a: pono p̄ cā. ❡ Ad primū argumētū in ꝯriū dico ꝙ Ga. loq̄tur de multo cibo p̄ cōparationē ad virtutē: vt tal. multus sine dubio ꝯfortat virtutē ꝛ ita tingit vrinā: sed non loq̄tur de cibo multo absolute ꝛ de tali loq̄tur in lr̄a. vñ cibus multus ꝛ abūdas multū p̄ cōparationē ad virtutē digerentē remittit vrinā. Ad scdm dicēdū ꝙ verū est ꝙ hūiditas temperata ꝯseruat calorē ꝛ p̄ ꝯñs tingit vrinā: sed hūiditas multa nō solū ꝯseruat calorē reprimēdo ꝛc. imo eū extinguit. Vel dicēdū ꝙ ꝫ hūiditas ex multo cibo gñata ꝯseruet calorē naturalē: tñ reprimit acumē sui caloris: ꝛ pp̄ter hoc remittit vrinā: ꝛ sic loq̄tur auctor i lr̄a. ❡ Quarto q̄rit sup hoc qd dicit in lr̄a: ꝙ cib⁹ paucus tingit ꝛ rubificat vrinā. Contra: dicit Ga. supra apho. ꝙ cib⁹ paucus debilitat virtutē: ꝛ virt⁹ debilitata debilitat digestionē: ꝛ digestio debilitata remittit vrinā: ꝗ a primo paucus cibus remittit vrinā: nō ꝗ tingit eā. Itē paucus cib⁹ diminuit calorē: q: diminuit humiditatē vt dicit in lr̄a. sed calor diminutus diminuit digestionē: ꝛ p̄ ꝯñs remittit vrinā ꝛc. In ꝯriū est auctor in lr̄a vt dictū est. Hoc idē pbo ꝙ paucus cib⁹ ꝯsumit humiditatē supfluā q̄ humiditas supflua vt dictū est remittebat vrinā: ꝗ p̄ locū ab oppositis paucus cib⁹ tinget vrinā. Et hoc ꝯcedo ꝑ istas duas rōnes q̄s pono p̄ cā. ❡ Ad duo argumēta in ꝯtrarium soluo vnica solutiōe: dicēdo ꝙ ꝫ paucus cibus debilitet virtutē ꝛ diminuat calorē naturalē subaliter: tñ q̄litatiue intēdit ꝛ acuit calorē: vt pꝫ i ieiunātib⁹: q: ꝫ in eis sit minor calor subaliter: tñ interi⁹ est intēsus ꝛ acut⁹: ꝛ pp̄terea cibus paucus tingit ꝛ rubificat vrinā. ❡ Quito dubitatur sup hoc qd dicit in lr̄a: ꝙ vinū multū bibitū: facit multā vrinā. i. liquorē multū ꝛ hypostasim paucā. Contra: q̄libet digestio hꝫ suā supfluitatē; qua ꝗ rōne vinū multū bibitū faciet vrinā multā q̄ est supfluitas scde digestiue: eadē nō faciet hypostasim multā q̄ hypostasis ē supfluitas tertie digestiue. Postea dicit ꝙ vinū paucū bibitū: facit paucā vrinā et multā hypostasim. Cōtra hypostasis ē supfluitas nutrimēti in tertia digestiua: sed q̄n paucū vinū bibit totū ꝯuertit: ꝛ nihil de eo cedit in supfluitatē: ꝗ paucū vinū bibitū facit paucā hypostasim: nō ꝗ multā. ❡ Ad primū istoꝝ dicēdū ꝙ vinū multū bibitū facit multā vrinā: vt dicit in lr̄a: ꝛ h̄ est q: remanet indigestū ꝛ rōne sue liq̄ditatis ꝛ indigestiōis cito descēdit ad vesicā ꝛ multā facit vrinā. Iterū dicit qd ꝙ paucā facit hypostasim: verꝫ est respectu liquoris. Vel dicēdū ꝙ nullā facit hypostasim: q: remanet indigestū rōne sue multitudinis: q: natura rōne sue multitudinis nō pōt ipm digerere. vñ nō attrahit a mēbris in tertia digestiua: ꝛ pp̄ter hoc cū nō attrahat nō poterit facere hypostasim: cum hypostasis sit supfluitas nutrimēti tertie digestiue. vñ huiusmodi vinū bibitū multū; sicut bibit ꝛ in eadē q̄litate emittit: vt dicit in lr̄a. Ad argumētū in ꝯriū dico ꝙ tu bene obijceres si illō vinū multū bibitū veniret vsq̄ ad tertiā digestiuā. vñ verū esset ꝙ multā hypostasim gñaret: sed nō attrahit a mēbris tertie digestiue vt dictū est: ꝛ pp̄ter h̄ nullā vel paucā facit hypostasim. Ad aliud dicēdū ꝙ paucū vinū bibitū paucā gñat vrinā: ꝛ hoc ē q: totū ꝯuertit: ꝛ nihil supfluit. Itez multā facit hypostasim: verū ē respectu liquoris vt dictū q̄dā. vñ q: cito ꝯuertit ꝛ attrahit a mēbris: ꝑpter hoc facit paucū liquorē ꝛ multā hypostasim respectu liquoris. Vel dicēdū ꝙ multā facit hypostasim respectu vrī

multi bibitū: q2 vinū mixtū bibitū nullā facit hypostasi3 vt di ctū est. ¶ Ultimo qrit̄ supra hoc q2 dicit auctor in lr̄a: q2 vi nū subtile albū bibitū remittit vrinā. Cōtra: sicut est vinu3 subtile ita est cib9 subtilis: s3 cibus subtilis sumpt9 tigit vri nā: ḡ sil'r t vinū subtile albū tinget t colorabit vrinā: vel q̄ re nō. Ad hoc dicēdū q2 nō est sil'e de vino subtili sumpto t de cibo subtili: q2 grossicies est in cibo ppter dn̄iū ptiū ter restriū digestiōi repugnātiū: subtilitas vo ppter dn̄iū ptiū aerearū t ignearū q2 sunt subtiles: t q2 ptes subtiles cito cō uertunt in subam mēbroꝝ: t de facili obediūt digestiōi: pro pter hoc cib9 subtilis ɔfortat virtutē t tingit vrinā: ḡ t cō uerso est in vino: q2 vinū d3 grossum ppter abundātiā ptiū vinosaꝝ: subtile vero t albū ppter dn̄iū ptiū aquosaꝝ: t q2 ptes aq̄e frigiditatē attestant: ppter hoc vinū subtile albū bibitū remittit vrinā: t hoc mō loq̄tur auctor in littera.

¶ De diuersitate vrine ppter exercitia.

Diuersitatis vrine ppter motus: t exerci tia: duplex est cā: q2 exercitia duobus sunt modis. Sunt eñ ad aiam ptinentia: sicut tristicia timor: t angustia. Sunt t corpo rea: sicut labor: fatigatio: ebrietas t filia. Anime acci dētia faciunt rubore t accēsionē in vrina: quia si aia multū sit solicita: cogit naturā t mouet: q2 cū moue tur plus q2 oporteat: calefit corp9: t i toto corpore fit ebullitio. vñ vrine dat color t tinctura: t vt ita dica3 acuitio. Sed tñ inter calorē ex angustia: t calore3 ex tristicia: multū distat: t magna est differētia: q2 calor in angustia min9 est acutus t pūgitiu9: cū ad cor ve niat subitus: t recedat subitus antequā sua complexio mutet. Calor ex tristicia est acutissim9: q2 i corde mo rat quousq3 eā eius expediat. vñ calefit cōplexio eius. Urina in vigilia rubea est t indigesta: rubor ei9 q2 calefit spiritus aiatus: calefaciēs t mouēs natu ram: t turbat aiatā virtutē: et sil'r spūales ppter vi gilias. Indigestibilitas ei9 est: q2 natura est extra cor pus: t coctiōis locū a calore dimittit vacuū. Uigilias de exercitio aie esse dicimus: q2 actiōes ea2 in aiato sunt spū: q̄ est in cerebro. Exercitia vo corporea ru borē t acumē pstant vrine cū subtilitate: q2 subito ca lefaciūt mēbra corporis p fricationē3 ptis in ptē: in toto corpore ebullitionē faciūt t calorē: deinde subti liat sanguis: t vrinam acuit: t rubicūdā facit. Sub tilitas t claritas sunt ex dissolutione corporis ni mia de humiditate subito facta cū fumo t sudore.

¶ De diuersitate vrine ppter quietē.

Diuersitas vrine ppter qetē cōtraria facta est ei: que ex motu fit: q2 qes ablatio ē mo tus: sicut tenebre luminis: cecitas visus. Cu3 aūt mot9 aiatus sit t corpore9: t qes aiata erit sil'r t corporea. Aiata qes ablatio est cogitatio nis t male suspitiōis. Corporea qes est ablatio mo uēdi corporis de loco in locū. Sophiste tñ diffinien tes dicūt: q2 qes corporis t pseuerātia sui in tpe et tporib9 fit. vñ vtraq3 qes pstat vrine cruditatem t grossitudinē: siue eñ aiata sit: seu corporea: ɔgelat ca lorē t refrigerat cōplexionē. Aia eñ si qescat a cogi tatiōe: t mot9 ei9 necesse est qescat. Sil'r eā virtutis spūalis t actiōis naturalis: defectio est naturalis ca loris: si aūt corpus qescat: aufert dissolutio q̄ solet fie ri ab ipso: t in corpore humiditas humectans in vri na adunatur t supflua.

¶ De diuersitate vrine ppter extrinsec9 accidētia.

Diuersitas vrine ppter extrinsec9 accidētia duob9 est modis: vel de calore sicut de solis ardore: atq3 ex veneno: vel ex frigore ɔgelā te sicut niue atq3 rigore. Calor in vrina fa cit rubore in colore: q2 calor dissoluit hūiditatē corpo ris: t cū sudore expellit. vñ hūiditas minuit̄ sāguis deinde calefit sanguis t vrina tingit̄. Si ex frigore fit exteriori: dat̄ vrine cruditas t albedo duabus de causis: quia dupla sunt frigora: vel fortia vel debilia Fortia refrigerāt interiora t exteriora: vt ad locum coctiōis frigus veniat: calorē naturalē cōgelās: t co ctionē vrine cōtrahēs. Debilia aūt poros in exterio rib9 oppilāt corporis: t humiditatē auferūt: q̄ inde solet dissolui: t sub cute corporis remanet clausa. vñ ad epar cōuertit̄: quā cū colamēto sanguis epar reni bus trāsmittit: t cū vrina exiēs pstat sibi albedine3.

¶ Sufficit tractasse de essentia naturalis vrine: t sui diuisiōe: t cā diuersitatis sue. Dicēdū est de vrina ex tra naturā: t de diuersitate sui coloris.

¶ Supius diuersificauit auctor colorē penes etatē cōple xionē t dietā: hic penes motū t qetē: t penes rē extrinsec9 aduenientē. t diuidit̄ ista ps in duas. In prima facit q2 di ctū est. In scda recapitulat auctor: t ponit pheniū ad dicē da. scda ibi. Sufficit tractasse. Prima i duas. in pma diuer sificat vrinā penes motū t qetē. In scda penes rē extrinse cus aduenientē: ibi: Diuersitas vrine ppter extrinsec9. Pri ma i duas. In pma diuersificat vrinā penes motū. In scda penes qetē: ibi: Diuersitas vrine ppter qetē. pma in duas In prima enumerat duos mot9. s. aīalē t corporeū. In scda diuersificat colorē vrine penes illos motus: ibi: Aīe acciden tia faciūt rubore. t ista scda in duas. In pma diuersificat co lorem vrine penes accidentia siue motus aīe. In secunda penes accidentia corporis. ibi: Exercitia vero corporea. pri ma in duas. In prima pcedit gñaliter. In secunda speciali ter: ibi: Sed tñ inter calorē ex angustia. t ista scda i tres. In pma diuersificat vrinā penes angustiā. In scda penes tristi ciā: ibi: Calor ex tristicia. In tertia penes vigiliā: ibi: Urina in vigilia est rubea. t ista tertia in duas. In prima diuersifi cat vrinā penes vigiliā. In scda declarat quare vigilia redu cit̄ ad accidētia aie. scda ibi: Uigilias de exercitio aie. Tūc se qtur illa ps i qua diuersificat colorē vrine penes qetē: t illa in duas. In pma enumerat duplicē qetē. s. aīalē t corporalē In scda vrinā diuersificat penes hmōi quietes: ibi: Utraq3 qes pstat vrine. Tūc seqtur illa ps in q̄ diuersificat colorē vri ne penes rē extrinsec9 aduenientē: t illa in duas. In pma di uersificat vrine colorē penes calorē exteriorē. In scda penes frig9 exterius aduenieus. scda ibi: Si ex frigore exteriori. Hec est diuisio t sñia lectiōis in generali.

¶ Hic pmo dubitat̄ de q̄busdā q̄stiūculis: q̄libus q̄s mouet Gerardus in glosis suis. Et pmo q̄rit̄ cū duplex sit exerci tiū siue mot9. s. aie t corporis: q̄re pri9 diuersificat colorē vri ne a pte exercitij aie q̄ a pte corporis. Itē cū ipse enumeret res extrinsec9 aduenientes colorē vrine diuersificātes. s. calorē exteriorē: t frig9 exteri9: t venenū: cū multe alie sunt res ex trinsecus aduenientes vt balneū t vnguēta t hmōi q̄ diuer sificāt sil'r vrinā: q̄re nō enumerat illas. Itē cū enumerat ca lorē exteriorē: t frig9 exteri9 t venenū q̄ diuersificāt vrinā q̄re nō psequtur de veneno sicut de calore exteriori t frigo re exteriori. ¶ Ad pmū istoꝝ dicēdū q2 accidētia siue exerci tia aie pl'ra t frequētiꝰ diuersificāt vrinā: vt ira: tristicia t c. q2 de facili veniūt t de facili recedūt: t ppter hoc pl9 diuer sificauit a pte accidētiū aie: nō sic vo accidētia corporis. Ad scdm quidā dicūt q2 q2 ista tria. s. calor exteri9 aduenirēs: t fri gus exteri9 t venenū sunt euidētiora q̄ alie res extrinsecus aduenientes: ppter h̄ circa ista diuersificat colorē vrine t nō circa alias res. Uel dicēdū q2 etsi balneū diuersificet colore3 vrine t vnguētū sil'r: h̄ nō est nisi rōne caliditatis vel frigidi tatis: t ppter hoc satis p hoc q2 dicit de calore t frigore dū

tur ista intelligi. Ad tertiū dicēdū ꝙ alteratio siue variatio facta ex veneno raro accidit: ꝛ ꝓpter hoc nō ꝓsequitur de veneno. Uel dicēdū ꝙ nō diuersificat colorē in vrina nisi q2 calidū vel frigidū: ꝛ ꝓpter hoc satis pōt intelligi p hoc qd̄ dicit de calore ꝛ frigore. ❡ Postea primo q̄rit̄ principalr̄ de diuersificatiōe coloris vrine a parte exercitiorū aīe cū de hoc faciat mentionē auctor in lr̄a. Et primo q̄rit̄ verū accidentia aīe siue exercitia aīe tingāt vrinā: ꝛ videt̄ ꝙ nō: q2 Auic. ꝛ etiā ysaac in libro isto supius dicit ꝙ vna vtus retrahit aliā a sua opatione. vñ vtus aīalis operās de die retrahit vtutē naturalē de die a sua opatiōe: cū g̃ i accidētib9 aīe vt i tristicia ꝛ angustia: ꝛ huiōi vt9 aīalis itēdat̄: vt9 naturalis remittet̄: s3 vri. tīgit̄ a vtute naturali digerēte i epate: ergo q̄ illa retrahat̄ p accidētia aīe debilitabit̄ digestio: ꝛ digestio debilitata remittit vrinā: g̃ accidētia aīe remittūt vrinā: nō g̃ tīgūt. Itē color vrīe spectat ad vtutē digerētē in epate: s3 accidētia siue exercitia aīe spectāt ad vtutē aīalē extra ꝛ ad vitalē itra: ꝛ nō ad calorē digerētē in epate: g̃ accidētia aīe nō tīgūt vrinā. In ɔ̄riū est auctor i lr̄a dicēs ꝙ accidētia aīe faciūt rubore ꝛ accēsionē in vrina. Hoc idē ꝓbo: q2 vt dicit in lr̄a: accidētia aīe faciūt ebullitionē ꝛ acumē in hūoribus q̄ cōmotio humorū ꝛ ebullitio tingit vrinā: g̃ accidētia aīe tingūt vrinā. Et hoc cōcedo cū ysaac. Sed distinguēdū est ibi: q2 color siue tinctio q̄n dat̄ vrine p viā digestiōis facte in epate a calore naturali digerēte: ꝛ tunc ɔ̄gerit̄ vrina equalr̄ in colore ꝛ liquore. de tali tinctiōe ꝓcedūt tua argumēta: ꝛ hoc mō nō dicit auctor ꝙ accidētia aīe nō tingant vrinā. Alio mō dat̄ color vrīe ꝓpter cōmotionē ꝛ ebullitionē factam in humoribus: ꝛ de tali tinctiōe nō ꝓcedūt tua argumēta: ꝛ hoc mō dicit auctor ꝙ accidētia aīe siue exercitia tingūt vrinā: q2 vt dicit auctor in lr̄a: si aīa fit multū sollicita: vt tristicia vel angustia vel ira: tūc cogit naturā ꝛ mouet eā: q̄ cū moueat̄ pl9 ꝙ oportet calefit cor: ꝛ in toto sanguine fit ebullitio: vñ vrīe dat̄ color ꝛ acumē: ꝛ p istā distinctionē p3 solutio ad argumenta ad vtrāq3 ptē. ꝛ nota ꝙ ista distinctio locū h3 in oībus ꝓblematib9 sequētibus in ista lectione. ❡ Scdo q̄rit̄ sup hoc qd̄ auctor innuit in lr̄a: ꝙ angustia p̄stat corpi calorē lenē ꝛ min9 acutū: tristicia vo acutissimū: sed ɔ̄ in angustia vt ipe dicit est mot9 subit9 caloris ad cor: in tristitia paulatin9: sed mot9 subit9 p̄stat corpi calorē acutū ꝛ maiorē: paulatin9 vo lenē: g̃ falsum dicit in lr̄a. Itē videt̄ esse ɔ̄trouersia inter auctorē istū: ꝛ Iohan. ꝛ Cōstan. q2 auctor iste dicit ꝙ i angustia calor subito mouet̄ ad cor: in tristicia vo paulatine. Iohā. vo ꝛ Constan. dicūt ꝙ in timore exteriore calor mouetur subito ad cor: in angustia vero leniter ꝛ ita non subito: g̃ sibi adinuicē ɔ̄dicūt. Item dicit in lr̄a: ꝙ tristicia ꝛ angustia tingūt vrinā. Cōtra nihil qd̄ refrigerat corp9 tingit vrinā: imo poti9 remittit: s3 angustia ꝛ tristicia refrigerāt corp9: q2 trahūt calorē naturalē q̄ corp9 calefacit ab interiorib9 ad exteriora. g̃ nō tingūt vrinā. ❡ Ad primū dicēdū ꝙ in angustia calor est lenis l3 sit subit9 ꝛ hoc est vt ipe dicit in lr̄a: q2 parū manet in corde: s3 i tristicia est acut9 l3 mot9 ei9 ad cor sit paulatin9. ꝛ hoc est vt ipe dicit ꝙ i tristicia calor multū moratur i corde ꝛ ɔ̄tinuā facit ebullitionē. Et p h̄ p3 solo ad argumētū factū i ɔ̄riū: q2 acumē caloris nō est in angustia nec in tristicia ꝓpter motū subitū: sed ꝓpter maiorē supercalefactionem cordis: ꝛ q2 in tristicia maior est supercalefactio cordis: ꝙ in angustia quia in tristicia plus immorat̄ cā tristicie in corde q̄ supcalefacit cor ꝙ in angustia: ꝓpter hoc in angustia est calor lenis in corde in tristicia vo calor acutissimus. Ad aliud qd̄ tu obijcis post ea de ɔ̄tradictiōe inter auctores dico ꝙ nō est ɔ̄dictio: q2 duplex est mot9 subit9: q̄dā violēt9: q̄dā lenis. Dico g̃ ꝙ Jo. ꝛ Constan. dicūt ꝙ in angustia est mot9 lenis: subitus th̄ respectu mot9 timoris interioris q̄ est subit9 ꝛ violēt9. vñ Johan. nō excludit q̄n sit subit9: tm̄ respectu mot9 timoris ēxternis: s3 auctor iste dicit ꝙ est subit9 respectu motus facti in tristicia q̄ est paulatin9: ꝛ ita nō incōueniēs: nec ɔ̄dictio inter auctores. Ad aliud dicēdū quod eb3. postea: dico ꝙ verū est ꝙ angustia ꝛ tristicia finaliter corpus refrigerāt: ꝛ in facto esse: ꝛ hoc mō remittūt vrinā: ꝛ sic tu obijcis: sed in fieri tingunt vrinā q2 faciunt ebullitionē ꝛ cōmotionē in humorib9 ꝛ hoc mō loquitur auctor in lr̄a: vñ in toto isto capl̄o loquitur auctor de tinctiōe facta in vrina ꝓpter ebullitionē factā in humorib9 a supcalefactiōe cordis: ꝛ hac via nō tenet tuum argumētū. ❡ Tertio q̄rit̄ verū ira q̄ est accidēs aīe h̄eat vim tingere vel remittere. Et videt̄ ꝙ remittat: q2 opposito℞ oppositi sunt effect9: sed ira ꝛ gaudiū opponunt̄: g̃ oppositos habebūt effect9: s3 gaudiū tingit vrinā: q2 ɔ̄fortat virtutē: ꝛ virtus ɔ̄fortata ɔ̄fortat digestionē: ꝛ digestio ɔ̄fortata tingit vrinā: g̃ ira q̄ opponit̄ gaudio debilitabit virtutē: ꝛ ex ɔ̄n̄ti remittet vrinā. Itē tinctio in vrina est a calore digerēte. vñ vrina noctis tinctior est ꝛ certioris significatiōis: vt dicit supius ꝙ vrina diei: ꝛ hoc q2 magis tingit̄ a calore digerēte fortificato in somno: sed ira trahit calorē naturalē digerentē vrinā ꝛ tingētē ab interiori ad exteriora: g̃ debilitat digestiuā: ꝛ ex ɔ̄n̄ti remittit vrinā. Cōtrarium innuit auctor in lr̄a dicēs ꝙ tristicia ꝛ ira ꝛ accidētia aīe tingūt vrinā. h̄ idē ꝓbo p rōnē: q2 si illud qd̄ min9 videt̄ inesse inest: ꝛ illud qd̄ mag9: s3 accidētia aīe refrigerātia corp9: vt timor angustia: de q̄b9 min9 videt̄ tingūt vrinā: g̃ multomagis accidentia calefaciētia corpus tingūt vrinā: vt ira. qd̄ ɔ̄cedo. vñ dico ꝙ ira facit cōmotionē in hūorib9: q2 supcalefacit cor: ꝛ p hāc viā tingit vrinā. ❡ Ad primū argumētū in ɔ̄riū p3 solo p h̄ dicta: q2 l3 ira debilitet vtutē: ꝙ facit supcalefactionē in corde ꝛ ebullitionē i hūorib9: ꝓpter h̄ tingit vrinā. Ad scdm̄ similr̄ p3 solo: q2 tu obij. de tinctura debilitata i vrina a calore epatis digerēte: vñ verū est ꝙ ira īpedit tincturā facti in vrina a calore epatis digerēte: verūth̄ q2 facit ebullitionē i hūorib9: ꝓpter h̄ tīgit vrinā: ꝛ de tali tinctura loq̄t̄ auctor: i isto capl̄o. ❡ Quarto q̄rit̄ sup h̄ qd̄ dicit in lr̄a ꝙ vigilia tingit vrinā. Cōtra oppositorū oppositi sūt effect9: s3 somn9 ꝛ vigilia opponunt̄ ꝛ somn9 tingit vrinā: vt dicit sup9: g̃ vigilia vrinā remittit i colore. Itē sup9 dicit ꝙ vrina remittit̄ in vigilia. In ɔ̄riū est auctor in pte ista dicens ꝙ vrina in vigilia est rubea. Ad hoc dicēdū ꝙ duplex est vigilia. moderata ꝛ excedēs. Dico g̃ ꝙ i vigilia moderata remittit̄ vrina: ꝛ hoc mō loq̄t̄ auctor sup9 ꝛ sic ꝓcedūt tue rōnes. s3 i vigilia excedēte tingit̄ vrina: ꝛ h̄ mō loq̄t̄ auctor: i pte ista. S3 tu ob. cōtra me: vigilia moderata ɔ̄fortat vtutē: g̃ tīgit vrinā: excedēs vo vigilia debilitat vtutē: g̃ remittit vrinā: q̄ videt̄ ꝙ in vigilia moderata debeat vrina eē tincta: in excedēte remissa. Ad h̄ p3 solo p p̄dicta: q2 tu ob. de tictiōe facta i vrina a calore epatis digerēte: s3 ibi nō loq̄t̄ de illa imo auctor loq̄t̄ ibi de tinctura facta i vrina ꝓpter ebullitionē facti in hūorib9: ꝛ q2 in vigilia excedēti spūs aīalis laborat ꝛ facit cōmotionē in hūorib9: ꝛ ita tinctionē: i moderata vo nō laborat nec facit ebullitionē i hūorib9: ꝓpter h̄ ad huc vigilia excedēs tingit vrinā ꝛ nō vigilia tēpata. ❡ Quīto q̄rit̄ de diuersificatiōe facta in vrina a pte mot9 corpis. Et primo q̄rit̄ verū mot9 corpor9 tingat vrinā. Et videt̄ ꝙ nō: q2 i motu corporeo trahit̄ calor naturalis tīgēs vrinā ab interiori ad exteriora: ꝛ ita debilitat̄ digestio: ꝛ per ɔ̄n̄s remittit̄ vrina. Itē dicit ysaac in die. vni. vbi sic ꝙ mot9 corpor9 īpedit digestionē: s3 oē tale remittit vrinā g̃ ꝛc. In ɔ̄riū est auctor dicēs ꝙ exercitia corporea ruborē ꝛ acumē p̄stāt vrine. Itē dicit i lr̄a ꝙ rubor causat̄ in vrina ꝓpter cōmotionē factam hūorib9: cū g̃ mot9 corporis faciat cōmotionē in hūorib9 tingit vrinā. qd̄ ɔ̄cedo cū ysaac: tm̄ q2 p fricationē partis in qua subito mēbra corpis calefiūt q2 ɔ̄sumit hūiditatē q̄ remittebat vrinā. p p̄dicta p3 solo ad argumēta facta in ɔ̄riū: q2 tu ob. de tinctiōe facta in vrina a calore epat9 digerēte: ꝛ de ista nō loq̄t̄ ibi: imo de tictiōe vrīe facta ꝓpter ebullitionē factā i hūorib9. ❡ Sexto q̄rit̄ sup h̄ qd̄ dicit i lr̄a ꝙ vtraq3 q̄es tā aīe ꝙ corpis p̄stat vrīe cruditatē ꝛ remissionē: s3 ɔ̄tra q̄es assimilat̄ sōno: s3 sōn9 tīgit vrinā: g̃ ꝛ q̄es fit vrinā tīgēs ꝛ nō remittet. In ɔ̄riū ē auc. i lr̄a vt dictū est. Itē h̄ ꝓbo q2 dicit in lr̄a ꝙ vrina tingit̄ ꝓpter cōmotionē ꝛ ebullitionē facti in hūorib9: s3 q̄es aufert motū ꝛ cōmotionē hūo℞: g̃ remittit vrinā. Qd̄ ɔ̄cedo cū ysa. Uñ dico ꝙ q̄es retinet supfluitates in corpe q̄ remittunt vrinā p sui ptiam. Et tu obijcies q̄ somnus sic retinet supfluitates i corpe: g̃ remittet vrinā. Dicēdū ꝙ secus est de somno ꝛ q̄te: vt dictū fuit supius: ꝙ in q̄te debēt exire supfluitates: ꝛ cū nō exeūt ꝓpter defectū exercitij: tūc remanent in corpe ꝛ remittūt vrinā: sed in somno est tps emittēdi supfluitates sicut fuit i q̄te. Itē in somno nō sunt multe supfluitates q̄ remittāt vrinā: q2 in vigilia p̄cedēte somnū corp9 fuit mūdatū a supfluitatibus: vñ

nõ remanẽt in sõno i corpe. Itẽ in sõno cal. naturalis mag' intẽta ꝛ sollicita ẽ circa digestionẽ: tũ qꝛ ꝓpt' absentiã lumi͂s nõ retrahit' interi': tũ qꝛ tũc in sõno de nocte opationes quasi sensus cessant: ꝛ ita fortificat' calor digerẽs interi' quãq; sensus ẽt in quiete: ꝛ ꝓpter hoc ꝯ̃s vtraq; remittit vri͂nã sic vo ẽt in quiete: ꝛ ꝓpter hoc dicit. ¶ Septio dubitat' de diuersificatõe color̃ vri͂nã vt dicit. Et p̃mo q̃rit' vtrũ ex ca ne ꝓpter rẽ extrinsecus aduenientẽ. Et videt' q̃ nõ sic exteriori tingat' vri͂na cũ hoc dicat in lr̃a. Et videt' q̃ nõ imo poti' remittat': qꝛ calor exterior rõne similitudinis trahit colorẽ naturalẽ ab interiorib' ad exteriora: ꝛ ita debilitat digestiõẽ: q̃ digestio debilitata remittit vri͂nã q̃ ꝛc. Itẽ cal. exterior debilitat cal. digerẽtẽ q̃ tingit vri͂nã: q̃ cal. exterior remittit vri͂nã. In ꝯ̃riũ est auc. in lr̃a dicẽs q̃ calor extrinsecus colorẽ facit in vri͂nã ꝛ ruborẽ. Itẽ cal. exterior diminuit hũiditatẽ corporis abũdãtẽ q̃ hũiditas sui abũdãtiã remittebat vri͂nã: q̃ cal. exterior tingit vri͂nã. Et hoc ꝯ̃cedo cũ ysaac. Ad p̃mũ argumẽtũ ꝛ ad scõm in ꝯ̃riũ iã p3 solo: qꝛ l3 calor extrinsecus trahat calorẽ naturalẽ exteri' ꝛ debilitet cal. digerẽtẽ ꝛ quãtũ ad h deberet remittere vri͂nã: veruñ auit cal. ꝛ ꝯ̃sumit hũiditatẽ: ꝛ ꝓpter h quãtũ ad h pl' facit ad tinctionẽ vri͂ne q̃ p̃dicto mõ ad remissionẽ. ¶ Ultio q̃rit' sup h qd dicit in lr̃a: q̃ frigus exterius dat vri͂ne cruditatẽ ꝛ albedinẽ. Cõtra frigus exterius claudit poros: ꝛ ita ꝯ̃fortat cal. digerẽtẽ interius: vñ dicit hippo. in apho. q̃ ventres hyeme ꝛ vere calidissimi sunt natura: si ergo frigus exterius claudit poros ꝛ ꝯ̃fortat digestionẽ interi' ꝛ digestio ꝯ̃fortata tingit vri͂nã: q̃ frigus exteri' adueniẽs tingit vri͂nã nõ q̃ remittit. Itẽ vri͂na plus tingit' de nocte q̃ de die: ꝛ hoc est qꝛ in nocte viget frigiditas: in vigilia vero caliditas: q̃ videt' q̃ frigus exteri' tingit vri͂nã. In ꝯ̃riũ est auc. in lr̃a. Itẽ h ꝓbat auc. in lr̃a: qꝛ frigus exteri' adueniẽs: aut est forte aut debile. Si forte tũc penetrat vsq; ad interiora ꝛ refrigerat calorẽ naturalẽ ꝛ ita ipedit digestionẽ ꝛ ꝑ ꝯ̃sequẽs remittit vri͂nã ꝛ reddit eã crudã ꝛ albã. Si sit debile claudit poros corpis in superficie ꝛ tũc retinet ꝑ accidẽs hũiditates in corpe q̃ remittũt vri͂nã: q̃ frig' exteri' semꝑ remittit vri͂nã. qd ꝯ̃cedo cũ ysaac. Ad p̃mũ argumẽtũ in ꝯ̃riũ dico q̃ l3 claudat poros ꝛ ꝯ̃fortet cal. exteri': veruñ qꝛ facit hũiditates abũdare in corpore q̃ plus facit ad remissionẽ vri͂ne ꝓpter h remittit vri͂nã. Ad scõm argumẽtũ dicẽdũ q̃ tũ poros nõ cãt vt cã: imo nõ est in nocte pl' tingit' vri͂na ꝓpter frigus exteri': imo ꝓpter calorẽ digerẽtẽ q̃ tũc fortificat' interi' ꝓpter mixtas cãs. Sic in vigilia nõ remittit' vri͂na ꝓpter cal. exteri': imo ꝓpter h q̃ calor naturalis digerẽs trahitur exterius ꝓpter ꝯ̃uenientiã quã h3 cũ calore exteriori: ꝛ ita loco digestiõ is depauperato calore naturali impedit' digestio.

¶ De colore vri͂ne extra naturã.

Color vri͂ne extra naturã diuersus est duabus de causis: vel ꝓpter dñantiã hũor̃ corporis ꝛ mutationẽ sui: vel ꝓpter dissolutionẽ pinguedinis ꝛ carniũ corporis. Dominantia humorũ in corpe duob' fit modis: simpliciter vel cõposite. Simplr̃ de vno est hũore corpori dñante. Cũ ergo hũores corporis quattuor sint: sanguis: ambe cholere: atq; phlegma: necesse est vri͂nã humorum q̃ttuor colores significare. Unũ ille q̃ albus est ꝛ grossus dñantiã significat phlegmatis. Scds nimiũ est citrin' q̃ vocat' aureus: q̃ cholerã rubeã portẽdit dñari. Terti' rubeus: vñ sanguis dñiũ intendit. Quart' niger q̃ chol. nigrã supare denotat. ¶ Cõplexiões cõponunt' ex duobus hũorib' mixtim corpori dominantibus. Cũ aũt hũores sint quattuor: cõpositiões inde sex generant': sed tñ due sunt impossibiles ꝛ q̃ttuor possibiles. Impossibiles cholera rub. cum phlegmate: ꝛ cholera nigra cũ sanguine ꝓpter oppositionẽ vtriusq; repugnãtẽ. Sãguis eñ repugnat cholere nigre calore ꝛ humiditate. Cholera aũt rubea phlegmati calore ꝛ siccitate: vñ fit vt in cõmixtiõe sui impossibiles sint nisi fm vicinitatẽ. verbigrã: si aliquid cholere rub. ad stomachũ descẽderit ꝛ ibi phlegmaticã hũiditatẽ nimiã inuenerit: ꝛ cũ ipa se misceat de ipsis citrin' color nascet' h3 dñantiã alteri' alteri. Si eñ cho. ru. dñet' fiet citrin' ictius. si phlegma: fit q̃si vitellũ oui. cũ sint eq̃lia: fit q̃si citrinũ pomũ. Quattuor sũt in ꝯ̃mixtiõe possibiles: est sang. cũ cho. rub. ꝛ cũ phleg. ꝓp ꝯ̃cordãtiã cho. rub. cũ calore ꝛ phleg. cũ hũiditate. Chol. ei nig. cũ phleg. ꝛ cho. ru. ꝓp conuenictiã phleg. cũ frigiditate: ꝛ chol. ru. cũ siccitate. S3 tñ sãguis nõ ita assimilat' phleg. sicut cho. ru. cui mag' ꝯ̃cordat ex q̃litate faciẽte. s. calore colorẽ vri͂ne imutãte cũ phleg. ex q̃litate patiẽte liquorẽ vri͂e imutãte. s. hũiditate: ꝛ sic cho. nig. nõ ita assimilat': neq; ꝯ̃cordat cũ cho. ru. sicut cũ phleg. qꝛ cũ phleg. ex faciẽte q̃litate. i. frigiditate colorẽ vri͂ne mutãte. cõcordat cũ cho. ru. ex patiẽte q̃litate. i. siccitate liquorẽ vri͂ne mutãte. Sufficit qd dixim' d ꝯ̃posit' hũor̃ q̃litatib'.

¶ De signis sub vniuscuiusq; color̃: ꝛ diuisis suar̃ ꝓprietatũ.

Nunc q̃ dicẽde sũt significatiões color̃ vniuscuiusq; ꝛ ꝓprietates suar̃ dñar̃. Cõpletio ꝯ̃posita est eq̃lis vel inequalis. Eq̃lis ẽ cui due q̃litates pondere q̃litat es eq̃lit' dñant': nulla aliã in quãtitate supante: ꝛ sũt. iiij. q̃ totidẽ mõstrãt colores. Primus est citrin': alter rufus vel igne' q̃si flos croce': terti' purpure': q̃rt' cineric'. Citrin' ꝯ̃posit' ẽ ex citrinissimo ꝛ albo: q̃ sigt hũiditatẽ phleg. cũ cho. rub. mittã q̃ mutauit colorẽ ꝛ dedit citrinitatẽ ꝛ claritatẽ. Igne' ꝯ̃posit' ẽ ex rubeo ꝛ citrino. vñ calidissimũ monstrat sãguinẽ vel cholericũ. Purpure' ꝯ̃ponit' ex nigerrimo ꝛ rubeo: vñ mõstrat sanguis incensionẽ iã cho. nig. appropiquãtẽ. Cineric' ex albo ꝛ nigro: q̃ cho. nig. ꝛ phleg. dñantiã al's abũdãtiam significat. Quidã credunt tñ eũdẽ colorẽ esse viridẽ ꝛ cinericiũ qd falsũ est. Calor ei facit viridẽ: frigiditas cinericiũ colorẽ. qd palã fit ex eis q̃ ex artificio fuerit exteriori: in q̃b' viridis color ex citrino fit ꝛ nigro: q̃ ãbo colores. s. citrin' ꝛ niger calorẽ sũt significãtes: cineric' ex albo ꝛ nigro frigiditatẽ significantib' ecõtrario.

¶ Repõdẽdimur h a q̃busdã nobis obijciẽtib': q̃re ꝑtermisisti colorẽ ex citrino ꝛ nigro ꝯ̃positũ: in quo simul dñatio cho. ru. ꝛ nig. significat': ꝛ colorẽ ꝯ̃positũ ex rub. ꝛ alb. q̃ dñantiã sigt sang. ꝛ phleg. Rñdem' qꝛ ipossibile ẽ duab' ex cãis ipsos inueniri. Et si eñ ꝯ̃ueniãt sang. ꝛ phle. i hũiditate: tñ repugnãt i calore ꝛ l3 chol. rub. ꝛ nig. in siccitate ꝯ̃ueniãt: tñ in calore repugnãt. hũiditas aũt ꝛ siccitas nullã hũt actionẽ in colore vri͂ne. vñ fit vt ipossibile sit cũ i vri͂na inueniri. Scdo qꝛ impossibile ẽ res inueniri ꝛ nõ inueniri insimul sicut res ꝯ̃trarias. Rubor vri͂ne v̈tutẽ significat digestiõis: ꝛ appropiq̃re ad ꝯ̃plemẽtũ sui. Albedo ei cruditatẽ ꝛ grossitatẽ ꝛ digestiõis ablatiõẽ: qd ipossibile est insimul ꝯ̃iungi: nisi fm vicinitatẽ: ꝛ nõ fm cõmixtionẽ: sicut q̃dã medici dicũt. Aliqñ in corpe hũiditates adunãt' crude de phleg. g̃ñe: q̃s expellit natura cũ rubea vri͂na: mixtisq; illis color in roseũ mutat'.

¶ Citrinitas vri͂ne subtilitatẽ ꝛ lenitatẽ fecis videtur significare ꝛ naturã incipiẽtẽ decoquere. Nigredo vero vri͂ne significat grossitudinẽ humor̃ ꝛ inectionẽ corp̃ ꝛ pigritiam nature in coctionẽ ipsor̃: quapropter nõ coniungũtur in eodem.

¶ Superi' determinauit auctor de calore naturali h determinat de innaturali: ꝛ diuidit' h pars in duas. In p̃ia enumerat duos diuersificãtes colorẽ vri͂e innatural'. In scda ꝑse

quit de illis: ibi: Dñantia hũoꝝ ĩ corpe. ⁊ ista scda in duas. In pma determinat de diuersitate coloris vrine inaturalis ꝓpter dñiũ hũorũ. In secũda ꝓpter cõsumptionẽ hũorũ. secũda ibi: Citrina cũ cõsumptione corpis. Prima in duas. In prima determinat auctor de cõmixtione humoꝝ. In secũda de colore vrine innaturalis attestãte supra cõpositionẽ hmõi hũorũ. scda ibi: Cõplexio cõposita vel equalis est. prima in duas. In prima determinat diuersitatẽ coloꝝ vrine innaturalis ⁊ dñationẽ hũorũ simpliciũ in corpore. In secunda ponit dñiũ humoꝝ cõpositoꝝ. secũda ibi: Cõplexiones cõponunt. ⁊ ista secũda in duas. In prima determinat quorũ humoꝝ impossibilis est cõmixtio siue cõbinatio. In secunda determinat quorũ humoꝝ possibilis est cõmixtio. secunda ibi: Quattuor in cõmixtione. ⁊ ista secunda in duas. In pma facit qđ dictũ est. In scda recapitulat ⁊ ponit ꝓhemiũ ad dicẽda: ibi: Sufficit qđ diximus. Tūc sequit illa pars que hic incipit: Cõplexio cõposita. in qua determinat de colore vrine innaturalis attestãte supra cõplexionẽ humoꝝ: et illa in duas. In prima determinat de colore vrine innaturalis attestãte supra cõplexionẽ cõpositã ⁊ equalẽ humoꝝ. In scda de attestãte supra inequalẽ cõplexionẽ cõpositã. secunda ibi: In cõplexione inequali. Prima pars cũ precedẽtibus ⁊ ꝑsentis lectionis: ⁊ diuidit in duas. In prima enumerat colores vrine innaturalis supra cõplexionẽ cõpositã ⁊ equalẽ attestantes. In scda de illis ꝓsequit. scda ibi: Citrinus remissus cõpositus. ⁊ ista scda in duas. In prima ꝓcedit de hmõi coloribus innaturalibus: ⁊ hoc narrãdo: in secũda dubitãdo. scda ibi: Quidã tñ credũt. ⁊ ista in duas sm duas obiectiones quas mouet ⁊ remouet. scda ibi: E cõtrario reprehẽdi. ⁊ ista scda in duas. In prima mouet: in secũda respõdet: ibi: Respõdemus. ⁊ ista scda in duas. In prima respõdet vnica solutione ad duas questiones simul motas in pdicta obiectione. In scda respõdet specialiter ad vtrãquãq; illaꝝ. scda ibi: Scdo ꝙ impossibile. ⁊ ista scda in duas. In prima respõdet ad scdam questionẽ illius obiectiõis assignãdo cãm quare color nõ põt esse cõpositus ex rubeo ⁊ albo. i. ex dñio sanguinis ⁊ phlegmatis. In secũda respõdet ad primã. s. quare nõ põt esse color cõpositus ex citrino ⁊ nigro. i. ex dñio cholere ⁊ melãcholie. scda ibi: Citrinitas vrine. prima in duas. In prima facit qđ dictũ est. In secũda declarat quoddã dictũ in illa solutiõe. scda ibi. Sicut quidã medici dicunt. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitat: quare nõ diuersificat colorẽ vrine innaturalis a parte cõplexiõis male sine hũoris vitio: cũ cã habeat tingere sicut facit ꝓpter dñiũ hũoris ⁊ ꝓpter cõsumptionẽ hũoris. Et solo huius est: ꝙ colores nõ diuersificãt colorẽ vrine nisi rõne cõplexionis. vñ humor phlegmaticus non facit vrinã albã nisi ꝓpter hoc ꝙ est frigidũ ⁊ humidus ⁊c. vnde idẽ est effectus coloris a parte cõplexiõis cũ materia ⁊ sine materia: ⁊ per hoc ꝙ diuersificat vrinã a parte dominij humoris satis datur intelligi diuersificatio a parte complexionis male sine materia vel sine hũoris vitio. Uel dicendũ etiã ꝙ diuersificat vrina a parte cõplexiõis cũ materia ⁊ sine materia. Itẽ cũ prius posuit citrinũ colorẽ esse colorem vrine naturalis: quare hic ponit illũ eũdẽ colorẽ. s. citrinũ colorẽ citrine innaturalis. Et solo huius est: q: aliud representat citrinus color in vrina naturali ⁊ in innaturali: nam in vrina naturali: vt in sanis significat fortitudinẽ digestiõis ⁊ dñiũ nature supra materiã nutrimẽti. In vrina innaturali. s. egris significat dñiũ nature supra materiã morbi ⁊c. Itẽ dicit in lrã ꝙ niger color vrine innaturalis significat dñiũ melãcholie: superius ṽo dicit ꝙ albus color significat dñiũ melãcholie: ꝙ videt cõtradicere. Et solo est: q: melãcholia quãq; colorat vrinã rõne cõplexiõis: ⁊ sic cũ sit frigida facit vrinã albã: ⁊ sic loquit superius: vel rõne sue cõmixtiõis cũ vrina: ⁊ sic facit colorẽ nigrũ: ⁊ sic loquit auctor ibi: ⁊ sic non est cõdictio. Postea ṽo dicit: ꝙ sex cõmixtiões hũoꝝ gñant: ⁊ due sunt impossibiles ⁊ q̃ttuor possibiles. Cõtra nihil gñat nisi possibile: ꝙ oẽs sex erũt possibiles. Et solo huius est: ꝙ lʒ gñant sex quãtũ ad intellectũ ⁊ oẽs sint possibiles quãtũ ad intellectũ: tamẽ q̃ttuor illorũ tñ erũt possibiles quãtũ ad rẽ: ⁊ due ĩpossibiles: ⁊ de h reddit auctor in lrã cãm. ¶ Deinde q̃rit sup h qđ dicit auctor in lrã. Dicit enĩ ꝙ possibilis est cõbinatio sanguinis cũ phlegmate ⁊ cũ cholera: ⁊ tñ dicit ꝙ magis cõuenit sanguis cũ cholera ꝙ cũ phlegmate. Contra dicit superius ꝙ in gñatione hũoꝝ statim chol. segregat a sanguine ⁊ recludit in felle: ꝗ phlegma currit cũ sanguine: et hoc innuit ꝙ sanguis maiorẽ cõueniẽtiã habeat cũ phlegmate ꝙ cũ cholera: contrariũ tñ dicit in lrã. Ad h dicẽdũ ꝙ cõueniẽtia sanguinis cũ cholera potest esse duplex: aut quãtũ ad coloratiõnẽ vrine: ⁊ sic sanguis maiorẽ hʒ cõuenientiã cũ cholera: ⁊ sic loquit auc. in lrã: aut quãtũ ad nutritiõnẽ: ⁊ mõ sanguis maiorẽ cõueniẽtiã hʒ cũ phlegmate ꝙ cũ chol. ⁊ sic tu obijcis: ⁊ p h pʒ solo ad argumẽta. Quare aũt sanguis plus cõueniat cũ cholera in colorãdo vrinã ꝙ cũ phlegmate: soluit auc. in lrã dicẽs ꝙ h est ꝓpter h ꝙ sanguis cõuenit cũ cholera in actiua q̃litate q̃ est caliditas: cũ phlegmate ṽo in passiua. s. in hũiditate: ⁊ actiue dãt colorẽ vt dictũ ẽ superius ⁊c. ¶ Deĩde dubitat sup h qđ dicit postea in lrã ꝙ impossibilis est cõmixtio cholere cũ phlegmate: ⁊ reddit cãm i lrã: q: repugnãt vtraq; q̃litate. Postea dicit ꝙ color citrinus cõponit ex citrinissimo ⁊ albo: ꝗ citrinissimus col. gñat ex chol. ⁊ albus ex phlegmate: ꝙ possibilis ẽ cõmixtio chol. cũ phlegmate: ꝙ cõdicit sibijpsi. Et solo huius est: ꝙ impossibilis est cõbinatio cholere cũ phlegmate sm cõmixtionẽ: ⁊ sic loquit prius: vñ in pma gñatiõe hũoꝝ in epate nõ põt cõmisceri cholera cũ phlegmate ad h ꝙ vtrũq; dñet: sed sm vicinitatẽ bñ põt cõmisceri. s. in stomacho: vt si in stomacho descendat pars cholere ⁊ inueniat ibi phlegma bñ possunt cõmisceri: ⁊ vnde color citrinus gñari: ⁊ sic loquit auc. postea: ⁊ nõ est cõdictio. ¶ Deĩde q̃rit sup h qđ dicit postea: ꝙ color igneus cõponit ex citrino ⁊ rubeo: vñ mõstrat sanguinẽ cholericũ. videt ꝙ male dicat: q: ipse dʒ ponere colorẽ repñtantẽ duos hũores scʒ cholerã ⁊ sanguinẽ: ꝙ cũ non ponat nisi vnũ colorẽ videt esse insufficiẽs. Si tu dicas p h ꝙ dicit sanguinem cholericũ repñtat sanguinẽ ⁊ cholerã: ⁊ ita duos hũores. Contra si p h repñtat colorẽ duos hũores eq̃liter repñtabit cholerã ⁊ sanguinẽ: aut q̃ ibi erit eq̃lis cõmixtio cholere cũ sanguine a pte q̃litatis nõ a parte quãtitatis: q: tũc seq̃ret inconueniẽs. s. ꝙ cholera eq̃liter dñaret ĩ corpe q̃ntitatiue sicut sanguis qđ est incõueniẽs: nec a pte q̃litatis: q: tũc seq̃ret ꝙ sanguis esset eq̃liter calidus sicut cholera qđ est falsum: q: dicit Gal. ꝙ chol. multo calidior est ꝙ sanguis: ꝙ ĩpossibilis ẽ cõmixtio siue cõbinatio cholere cũ sanguine. Ad hoc dicendũ vt dicit Gerardus ꝙ color igneus repñtat sanguinẽ cholerã eq̃liter ĩ corpe dñari. Sʒ eq̃le dñiũ chol. ⁊ sanguis põt esse duplr: aut absolute: ⁊ sic equaliter possunt dñari vt tu obijcis: aut per cõparationẽ ad statũ naturalẽ: ⁊ sic equaliter possunt dñari a pte quãtitatis. verbi grã. sit ita ꝙ in corpore in statu naturali existente debeãt esse. xij. lib. sanguinis ⁊ lib. dimidia chol. sit ita ꝙ in statu inaturali sint due lib. chol. tũc dr̃ chol. eq̃liter dñari sanguini: ⁊ ita a pte quãtitatis eq̃liter põt dñari. Sed si sint in statu innaturali. xx lib. sanguis: tũc quãtitatiue dr̃ siñr sanguis dñari. codẽ mõ dicẽdũ est a pte q̃litatis: ⁊ tu obijcis chol. multo calidior ẽ sanguine dicẽdũ ꝙ sanguis dñans ꝓpt sui multitudinẽ: vt sex lib. vel nõ dñt esse nisi tres põt ita ꝑualere caliditatẽ febrẽ ĩ corpe rõne sue multitudinis: sicut cholera dñans rõne sui acuminis ⁊ h mõ loq̃t ĩ lrã. ¶ Deinde q̃rit sup h qđ dicit postea ꝙ color purpureus sigt sanguinẽ melãchol. Et põt obijci sicut in ꝑcedẽti ꝙ male facit: q: dʒ ponere colorẽ repñtantẽ duoꝝ hũoꝝ. Et tu dicas ꝙ p h ꝙ dic sanguinẽ melãchol. dʒ intelligere dñiũ sanguis ⁊ melãchol. Cõtra dicit prius ꝙ sanguis nõ põt cõbinari cũ melãchol. cũ repugnet vtraq; sui q̃litate: ꝙ videt sibi cõdicere. Et dicẽdũ sic dictũ est in ꝑcedẽti phlegmate p h ꝙ dicit sanguinẽ melãchol. sigt cõgatiõem cõpĩ sanguis ⁊ melãchol. ⁊ tu obijcis superius dicit ꝙ nõ põt cõbinari. Dicẽdũ ꝙ verũ ẽ ꝙ nõ põt cõbinari sm cõmixtionẽ: ⁊ sic loq̃t superius: tñ sʒ vicinitatẽ põt cõbinari: ⁊ sic loquit auc. in lrã: ⁊ h manifestat ĩ lrã: ⁊ sic nõ ẽ cõdictio. ¶ Deĩde q̃rit sup h qđ dic ĩ lrã postea ꝙ q̃dã credũt colorẽ viridẽ esse citrinũ: sed male credũt: dicit ipse ꝙ viridis color causatur a calido: citrinus cãtur a frigido. Et ꝓpter hoc q̃rit p quã rõnẽ color viridis ascẽdat colorem nigrũ. Et videt ꝙ viridis non possit antecedere nigrũ colorẽ: quia dicit Auicen. ꝙ caliditas agens in materiam siccam dealbat: in humidam deal-

grat: cū ꝗ in generatiōe coloꝝ in humoribꝰ caliditas semꝑ agat in materiā hūidā: q2 hūores sunt hūidi: videtᷣ ꝙ semꝑ generabit colorē nigrū ꝛ nō viridē: ꝛ ꝓpter hoc queritᷣ per quā viā caliditas agēs in humores faciat colorē viridē. Jtē Auicen. dicit ꝙ viridis color attestatᷣ caliditati: ꝗ videtᷣ esse cōtrouersia. ℂ Ad primū dicēdū ꝙ ex gmixtiōe citrini coloris cū nigro gn̄atᷣ viridis color: per hāc viā: q2 qñ cholera est in stomacho tūc caliditas adurit ꝑtē subtilē ꝛ denigrat: par tē ṽo terrestrē illius cholere nō pōt adurere cū sit grossa respectiue: ꝛ ita illa remanet sub ꝓprio colore citrino: ꝛ ita de istis duobꝰ coloribꝰ fit color viridis qñ simᷣ ꝑmiscentᷣ. Sʒ qñ calor magis inualescit: tūc totū adurit ꝛ denigrat ꝛ fit color niger: ꝛ ita ꝑ hāc viā viridis color ꝯcedit nigrū. Ad argumētū dicēdū ꝙ ṽꝝ est ꝙ calidū agēs i materiā hūidā oīno obedientē denigrat: sʒ q2 ibi ẽ̄ ut dictū ẽ: est aliq̄ ps materie resistēs ꝓpter ꝗ pōt color viridis gn̄ari ex citrino ꝛ nigro. Ad aliud dicēdū ꝙ viridis color qn̄q2 causatᷣ a frigido: qn̄q2 a calido. Uñ viridis color: qnq2 modis pōt esse: est eñ color viridis similis folioꝝ. Secūdus sicut color iris celestis. Tertius est: qñ iridus. ꝛ isti tres attestantᷣ frigiditati: ꝛ sic loquitᷣ Aui. Quartus est sicut color prassij. Quintus sicut erugo eris: et isti duo attestantᷣ caliditati: ꝛ sic loquitᷣ auctor in lr̄a. ℂ De inde queritᷣ sup hoc qꝺ dicit ꝙ color niger qn̄q2 significat frigiditatē: ꝛ tūc ꝓcedit color viridis. Cōtra: colorꝭ ꝯtrarij sunt effectꝰ: ꝗ si caliditas causat colorē nigrū nō ꝗ frigiditas: qrit ur ergo per quā viā color niger causetᷣ a caliditate ꝛ a frigiditate. Et dicendū ꝙ color niger venit ꝑ colorē aduenientem ut dictū est prius: ꝛ tūc ꝓcedit color viridis ut declaratuꝫ est in ꝓcedentibus. Jtē color niger qn̄q2 causatᷣ ꝓpter frigiditatē mortificantē: ut pꝫ in manu: q2 adueniente frigore magno spūs retinentᷣ sub cute qñ mortificati ꝛ fit liuidus color qñ vero illud frigus inualescit tūc oīno mortificantur spūs: ꝛ tūc fit color niger: ꝛ ita diuersimode causatᷣ color niger a caliditate ꝛ a frigiditate: ꝛ hoc nō est incōueniēs. Et ꝑ ꝗ ps soso ad argumētū. ℂ Postea q̄ritᷣ sup ꝗ qꝺ dicit lr̄a ꝙ purpureus color cōpositus est ex nigerrimo ꝛ rubeo. Postea dicit ꝙ citrinꝰ cōpositꝰ est ex albo ꝛ nigro frigiditatē significātibus: quō pōt esse ꝙ niger color significabit frigiditatē q2 frigidum ut dictū est cōmingitᷣ cū rubeo: ꝛ ita significabit caliditatē. Et dicēdū ꝙ niger color significat dn̄iū melācholie: ꝛ q2 duplex est melācholia: quedā naturalis ꝛ qdā innaturalis ꝗ est ꝑ adustionē: dico ꝙ innaturalis significat caliditatē ꝑ adustionē gn̄atā: ꝛ talis est in purpureo: melācholia ṽo naturalis significat frigiditatē: ꝛ talis melācholia facit colorē nigrū in colore cinericio: ꝛ sic nō est ꝯdictio. ℂ Ultimo q̄ritᷣ sup hoc qꝺ dicit versus finē lectionis in solomibꝰ. dicit eñ ꝙ ꝯbinatio ex phlegmate ꝛ sanguine dn̄ans nō pōt fieri fm̄ cōmixtionē tñ pōt fieri fm̄ vicinitatē: postea dicit ꝙ cōbinatio melācholie ꝛ cholere nō pōt fieri fm̄ cōmixtionē nec fm̄ vicinitatē modo quartoꝝ q̄rit cōbinatio phlegmatis cū sanguine ꝑ dn̄ium virtusq2 nō pōt fieri fm̄ cōmixtionem tñ pōt fieri fm̄ vicinitatē: cōbinatio ṽo cholere cū melancholia: nec pōt fieri fm̄ cōmixtionē nec fm̄ vicinitatē. Solo humanis est: ut dicit in littera: ꝙ cōbinatio sanguinis ꝛ phlegmatis non pōt fieri fm̄ cōmixtionem: q2 sanguis significat cōpletā digestionē: phlegma ṽo idigestionē: ꝛ impossibile est simul esse digestionē ꝛ indigestionē ad hoc ꝙ faciāt vnū cuꝫ fm̄ vicinitatē possunt combinari: q2 aliqñ hūiditates phlegmatice crude abundāt ꝛ adunantᷣ i corpe ꝗ cū vrina rubea expelluntᷣ: mixtꝫ: q2 infimul color in roseū mutatᷣ. Sꝫ nō sic est de cholera ꝛ melācholia: q2 nec fm̄ cōmixtionē possunt cōponi: q2 repugnāt in actiuis: nec fm̄ vicinitatē: q2 nō possunt facere vnicū colorē: imo facerēt colorē ꝗ esset bicolor. ꝛ redditꝫ cām lr̄a ꝙ nō possūt facere vnicū colorē: q2 si cōponerētᷣ simul: cū cholera sit leuis semꝑ tenderet sursum: melancholia ṽo cū sit grauis semꝑ peteret fundū: ꝛ ita nūq̄ vnirentᷣ: nec vnicū colorē facerēt: ꝛ ipse hic intēdit de cōpositiōe duorū hūorum facientiū per sui cōpositionem vnicū colorem: ꝛ propter hoc cū cholera ꝛ melancholia non possent hoc facere cū cōponerētur: propter hoc dicit ꝙ nec fm̄ cōmixtionē: nec fm̄ vicinitatem componuntur. ꝛ sic patet totaliter expositio littere.

ℂ De inequali cōplexiōe ꝛ eiꝰ accidentibus.

In cōplexiōe inequali vnꝰ humor alterū superat: etsi abōdātē complexioni corporis. Sūt aūt sex colores eā significantes. Unus est qñ ouivitellū. scđus clara citrinitas. tertius glaucinitas. quartꝰ vermiliosus. quitꝰ plūbinꝰ. sextꝰ siclinꝰ. Uitellinus ꝛ citrinꝰ mediocres sūt inter citrinū ꝛ albū: vñ significāt cholerā ru. cū hūiditate phlegmatica mixtā. si sit vitellinꝰ phlegma plus dn̄ari ꝓtenditᷣ. si citrinꝰ: chole. rub. supat. Rufus ꝛ vermiliosus inter rubeū ꝛ citrinū mediantᷣ: vnde fit: ut chole. rub. ꝛ sanguis dn̄entᷣ. Si rufus: cholera rub. plus dn̄atᷣ ꝓpter vicinitatē citrinitatis ad rufitatē. Si vermiliosus sanguis superat cum rubori vicinetᷣ vermiliositas. Plūbinus ꝛ siclinꝰ mediocres sunt inter albū ꝛ nigrū: qbꝰ cholera nigra ꝛ phlegma dn̄antᷣ. Jn plūbino plꝰ phlegma dn̄atᷣ propter vicinitatē caloris naturalis extinguēdi. Jn siclino cholera nigra dn̄atᷣ ꝓpter incēsionē hūoꝝ ex calore mario: q2 viriditas abūdantiā caloris significat: ꝛ ꝟtutē incēsionis. Plūbitas ꝛ liuiditas abūdātiā frigitudinis ꝛ cōgelationis significat. Qꝺ manifestatᷣ q2 colorē siclinū inuenimꝰ in initio citrinū: sʒ cū calor cōfortetᷣ ꝛ febris dn̄etᷣ fit rufus. Cū aūt calor plꝰ abūdet ꝛ incēdat hūores fit viridis. Plūbinꝰ imprimis est albus: sʒ cū augmētatur frigidor: ꝛ ad extinctionē naturalis appropinquat caloris: liuescit color: et perdēs suū splēdorē fit plūbeus. ℂ Sufficit dixisse de colore vrine cōpositione: ꝛ quid dn̄antia significat hūorū simplex vel cōposita: mō dicētᷣ colores cōsumptionē corporū: ꝛ dissolutionē mēbroꝝ significantes.

ℂ Superius determinauit ysaac de coloribus vrine representātibꝰ dn̄ium equale humoꝝ in corpore. Hic de coloribꝰ vrine dn̄iū inequale humorū in corpore representātibus. et diuiditur in duas. Jn prima facit qꝺ dictū est. Jn scđa recapitulat ea ꝗ dicta sunt in hoc capitulo: ꝛ ponit ꝓhemiuꝫ ad sequentia scđa ibi: Sufficit dixisse. Prima in duas. Jn prima enumerat sex colores vrine dn̄ium inequale humoruꝫ in corpe representātes. Jn scđa de hmōi coloribꝰ ꝓsequitᷣ. ibi: Uitellinus ꝛ citrinꝰ. ꝛ ista scđa in tres fm̄ tres colores. Jn prima ꝓsequitᷣ de colore vitellino ꝛ citrino. Jn scđa de colore rufo ꝛ vermiliolo. ibi: Rufus ꝛ vermiliosus. Jn tertia de colore plūbino ꝛ siclino: ibi: Plūbinꝰ ꝛ siclinꝰ. ꝛ ista tertia diuiditᷣ in duas. Jn prima narrat. Jn scđa suū dictum cōfirmat. secunda ibi. Qꝺ manifestatur q2 color. hec est diuisio ꝛ sententia lectionis in generali.

ℂ Hic restāt aliq̄ multa de ꝓcedēti lectione inquirēda vtpote de cōpositiōe hūoꝝ in generali. Et primo dubitatur verū cōmixtio oīm humorū adinuicem sit possibilis. Et videtur ꝙ sic. q2 dicit Cōstā. in pantegni. ꝙ humores sunt filij elementorum: sed oīa elementa possunt simul cōmisceri ꝛ in cōmixto adinuicē: ergo ꝛ oēs humores. Jtē sicut dicit auctor in littera ꝓcedenti combinatio siue cōmixtio humorū adinuicem nō est impossibilis nisi ꝓpter resistentiā qualitatū. vnde sanguis nō potest cōbinari cū melācholia ꝑ viā cōmixtionis: q2 in vtraq2 qualitate repugnāt ꝛ resistūt: sed in elementis maior est resistentia qualitatum ꝗ in hūoribus: q2 in elementis qualitates sunt vltimate: ꝛ tamē omnia elementa possunt cōmisceri: ergo multomagis ꝛ humores. Preterea vnūq̄q2 mēbꝝ nutritᷣ ex quattuor hūoribus vtpote ex quattuor elemētis: vnde nutritᷣ ex hūiditate: sed hoc nō posset esse nisi quattuor hūores cōmiscerentᷣ simul in hūiditate: ꝗ quattuor humores adinuicē possunt cōmisceri. Jtē illa possunt cōbinari adinuicē ꝗ fiūt ab eadē cā agente:

vt a calore epatis ⁊ ab eadē cā materiali: sed quattuor hūo-
res fiūt ab eodē agēte: vt a calore epatis digerēte: ⁊ ab ea-
dē cā materiali: vt a chilo: ꝗ simul ad inuicē oēs humores
possunt cōbinari siue ꝯmisceri. In ꝯriū est auctor in lr̃a: di-
cēs ꝙ q̄ttuor cōbinationes hūoꝝ ad inuicē sunt possibiles:
due vo impossibiles: ⁊ reddit cām ī illa eadē lr̃a. Itē cōmix-
tio siue cōbinatio hūorū nō fit nisi ꝓpter cōueniētiā quali
tatū: sed sanguis cū melācholia repugnat in vtraq; qualita-
te: ⁊ cholera cū phlegmate: ꝗ iste due cōbinationes erūt im
possibiles: nō ꝗ cōbinatio oīm hūoꝝ ad inuicē ē possibilis.
Solo dico ad ꝓlem ꝙ duplex cōbinatio hūoꝝ in corpe pōt
esse: q̄dā absolute: vt qn̄ oēs hūores ꝯmiscent̄ ⁊ tn̄ vn⁹ dn̄a
tur: ⁊ hoc ad nutriēdū vel ad gn̄andū febrē: ⁊ talis ꝯbinatio
hūorū siue cōmixtio in corpe ē possibilis ad inuicē: ⁊ sic obij
cis tu. Est alia cōbinatio hūoꝝ in corpe nō absolute sed duo
rū hūoꝝ dn̄antiū eq̄liter vel ineq̄liter aliis hūorib⁹: ⁊ istoꝝ
q̄dā sunt possibiles: vt dicit ī lr̃a: q̄dā nō: ⁊ de ista nō loquit̄
in lr̃a: ⁊ de tali tu nō obijcis. ⁊ per istā distinctionē p3 solu-
tio ad argumēta. Et p̄mo ad primū: nā verū est ꝙ sicut ele
mēta possunt ꝯmisceri adinuicē: ita ⁊ hūores loquēdo de cō
mixtiōe qn̄ vn⁹ humor dn̄at̄ aliis vt ī sanguineo sanguis in
phlegmatico phlegmate. ȝ loquēdo de ꝯmixtiōe ita ꝙ duo
elemēta ꝯmisceant̄ ita ꝙ eq̄liter dn̄ant̄: sic nō est verū q: im
possibile est ꝙ in vno eodē mixto: ista duo elemēta. s. ignis ⁊
aqua dn̄ant̄: cū in vtraq; q̄litate repugnēt: nec aer ⁊ terra si
cut nec isti hūores. s. sanguis ⁊ melācholia ⁊ cholera ⁊ phle
gma. Ad aliud p3 iā solo: qm̄ bn̄ cōcedo ꝙ in hūiditate ex q
quodlibet mēbrū nutrit̄ cōmiscent̄ q̄ttuor hūores adinuicē
ita ꝙ vn⁹ dn̄at̄ aliis: sed nō cōmiscent̄ illa cōmixtiōe de q lo
quit̄ dr̄. s. ꝙ vtraq; dn̄et̄. Per hoc p3 solo ad tertiū: qm̄ tu
nō obijcis de illa cōmixtiōe de q loquit̄ in lr̃a. ¶ Secūdo dato
ꝙ q̄dā cōbinatio sit possibilis ⁊ q̄dā nō: q̄rit̄ in quo loco sit
plus possibilis cōmixtio hūoꝝ: vtrū intra venas vel extra.
Et videt̄ ꝙ intra venas sit plus possibilis cōbinatio siue cō
mixtio hūoꝝ ad inuicē: q: ī illo loco vbi pl⁹ abūdāt hūores
ibi plus est ꝯmixtio possibilis hūoꝝ illoꝝ: cū cōmixtio fiat ꝑ
cōueniētiā ⁊ cōtactum: ȝ hūores plus abūdāt intra venas
q̄ extra: ꝗ ⁊c. Itē cōmixtio hūoꝝ fit rōne cōueniētie: ȝ ma-
ior est cōueniētia hūoꝝ in venis q̄ extra: q: extra segregat̄
vnus ab alio: vt cholera ⁊ melācholia a sanguine: ꝗ in venis
plus est possibilis cōmixtio hūorū ad inuicē. In ꝯriū est au-
ctor in lr̃a p̄cedēti q dicit ꝙ cōbinatio hūorū ſm vicinitatem
fit extra venas: vt in stomacho. Et dicēdū ꝙ loquēdo de cō
binatione hūoꝝ q nō possunt cōbinari aliquo mō ad colorā
dū vrinā: vt cholera cū melācholia: sic dico ꝙ talis nec pōt fie
ri intra venas nec extra. Sed loquēdo de cōbinatiōe hūorū
q possunt cōbinari ad nutriēdū siue ad generandū febrē: ⁊
hoc ꝑ viā cōmixtiōis: sic dico ꝙ talis cōbinatio plus possibi-
lis est fieri intra venas q̄ extra. ⁊ sic p̄cedūt p̄me rōnes ⁊ de
tali nō loquit̄ auctor in lr̃a: sed loquitur de cōbinatiōe hūoꝝ
ſm vicinitatē. s. qn̄ duo hūores ꝯbinant̄ ad inuicē ita ꝙ vter
q; eq̄liter dn̄at̄: sic dico ꝙ talis cōbinatio plus est possibilis
extra venas q̄ intra vt manifestat auctor in lr̃a: ⁊ per hoc p3
solo ad argumēta. ¶ Tertio q̄rit̄ de quadā cōtrouersia q
videt̄ ibi esse apte: dicit eīn versus principiū p̄cedētis le-
ctiōis ꝙ possibilis est cōbinatio sanguinis cū phlegmate: ⁊
cōstat ꝙ ibi loquit̄ de cōbinatiōe ſm cōmixtionē ⁊ nō ſm vi
cinitatē: q: nihil est dictū aliter: q: bn̄ scimus ꝙ ſm vicinitatē
bene pōt cōbinari sanguis cū phlegmate. Postea circa ver-
sus finē illius lectionis dicit ꝙ ſm vicinitatē pōt sanguis cō
binari cū phlegmate: ⁊ nō ſm cōmixtionē. ⁊ ita videt̄ sibi cō
tradicere: q: p̄mo dicit ꝙ sanguis cū phlegmate pōt cōbina
ri ſm cōmixtionē: postea hoc negat plane. Ad hoc dicit̄ q̄dā
ꝙ quādo dicit ꝙ possibilis est eoꝝ cōmixtio: ipse loquit̄ tunc
de cōmixtione eoꝝ in se ⁊ absolute: postea vero qn̄ dicit ꝙ
nō est possibilis ſm cōmixtionē ipse loquit̄ quātū ad colorā
dum vrinā: q: tūc quātū ad hoc est impossibilis. Sed hoc ni-
hil est: quia quādo dicit ꝙ est possibilis ante istā partē locu-
tus fuit de hmōi cōmixtione per cōparationē ad colorem
vrine: vnde dicit ꝙ ex dn̄io cholere rubee ⁊ phlegmatis resul
tat color citrinus. Et dicit ad hoc ꝙ verū est ꝙ p̄mo loqui-
tur de colore humoris ex ista cōbinatione: vnde si cholera ⁊

phlegma dominētur in corpe ꝑ viā cōmixtiōis fit citrin⁹ co
lor hūoris. Postea vo qn̄ dicit ꝙ sanguis nō ꝯmiscet̄ cum
phlegmate: loquit̄ ſm cōmixtionē ad hoc vt colorēt vrinā:
vn̄ p̄mo posuit colorē hūoris. Postea vo vbi negat ponit
colorē vrine. Sed hoc nihil est adhuc: q: paruspost qn̄ dicit
ꝙ ſm cōmixtionē possunt cōbinari: ponit colorē citrinū q̄
tu dicis ꝙ posuit in humoribus: illū eūdem ponit de vrina
vn̄ dicit ꝙ citrinus color cōposit⁹ est ex citrinissimo ⁊ albo.
Et ꝓpterea dicendū est aliter ꝙ p̄mo quādo dicit ꝙ possi
bilis est cōmixtio sanguinis cū phlegmate: ipse loquit̄ tn̄ in
genere nō descēdendo ad equalē ⁊ inequalē cōplexionē: ȝ
qn̄ ipse negat hoc postea dicēs ꝙ ſm cōmixtionē nō pōt cō
binari sanguis cū phlegmate: ipse loquit̄ tūc quātū ad eq̄
vn̄ verū est ꝙ in equali cōmixtiōe sanguinis cū phlegmate
nō pōt fieri hmōi cōbinatio: ita ꝙ sanguis ⁊ phlegma equa
liter dn̄ent̄: q: digestū ⁊ indigestum non possunt se cōpa-
ti simul in equali dn̄io ad colorādū vrinā: ⁊ sic nō est ꝯrū.
Vel aliter dicendū ꝙ qn̄ p̄mo dicit ꝙ possibilis est cōbina
tio hmōi: dicendū ꝙ ipse loquit̄ ꝑ cōparationē ad impossi
biles cōbinatiōes q in vtraq; qualitate repugnāt adinuicē
ita vo est quasi possibilis ꝯbinatio. s. cōbinatio sanguinis
cū phlegmate quātū ad impossibiles q: iste nō repugnāt nisi
in altera qualitate. s. in actiua: ⁊ ꝯueniūt in passiua: ⁊ ita
satis ꝓbabiliter vt dicimus possumus ad hoc respondere.
¶ Quarto querit̄ vtrū cholera plus cōmisceat̄ vel cōbinet̄
cū phlegmate vel plus cū melācholia. Et videt̄ ꝙ plus cum
phlegmate: q: ex cōbinatione cholere cū phlegmate resul
tat color vnus: vt ipse dicit vtpote color citrin⁹ q cōponit̄ ex
citrinissimo ⁊ albo: ȝ ex cōbinatione cholere cū melācholia
nō fit aliq̄s color nec ſm vicinitatē nec ſm cōmixtionē: vt di
cit in lr̃a: ꝗ plus cōmiscet̄ cholera cū phlegmate q̄ cū melan
cholia. Itē ysaac in febrib⁹ determinat quādā febrē cōposi
tā ex cōbinatiōe siue ex cōmixtiōe cholere cū phlegmate: vt
hemitriteū: ⁊ nō determinat aliquā ꝯpositā ex cholera ⁊ me
lācholia: ꝗ pl⁹ pōt cōmisceri cholera cū phlegmate q̄ cū me
lācholia. In ꝯriū est auctor in lr̃a p̄cedēti dicēs ꝙ cōbinatio
cholere cū phlegmate est impossibilis cū in vtraq; qualita-
te repugnāt. ¶ Et ꝓpter hoc q̄rit̄ quare nō habem⁹ colorē
aliquē ex cōmixtiōe cholere ⁊ melācholie: cū plus cōueniāt
q̄ cholera ⁊ phlegma: sicut habem⁹ colorē cōpositū ex cho
lera ⁊ phlegmate vt est color citrinus. Itē quare nō habe-
mus febrē notabilē ex cōcursu cholere cū melācholia adin-
uicē sicut ex ꝯcursu cholere cū phlegmate sicut hemitriteū.
Ad p̄mū dicēdū ꝙ ſm vicinitatē cholera cōmiscet̄ cū phle
gmate ȝ ſm cōmixtionē nō ꝯmisceat̄ cū vtraq; q̄litate repu
gnāt adinuicē: vt dicit lr̃a: ⁊ de hoc nō loq̄t̄ ī lr̃a. Sȝ cū melācho
lia cholera nō pōt cōmisceri nec ſm cōmixtionē ꝯueniant
in passiuis: ⁊ passiue nō dāt colorē: nec ſm vicinitatē vt dicit
in lr̃a: q: ex tali ꝯmixtiōe fieret discolor: cum cholere ratione
sue leuitatis semp habeat ascēdere: melācholia vo rōne sue
grauitatis: descēdere ⁊ ibi loquit̄ de ꝯmixtiōe hūoꝝ: ⁊ ex
tali ꝯbinatiōe hūoꝝ gn̄at̄ color ī vrina eq̄liter dn̄io ꝯcurrētē.
Et per hoc p3 solo quare nō habem⁹ colorē ex cōbinatiōe
cholere cū melācholia: q: cū melācholia magis est ꝯpacta ⁊ so
lida nō posset recipere cōmixtionē cholere. Sed cū phle
gma est humidū pōt bn̄ ꝯmisceri siue recipe ꝯmixtionē cho
lere cū sit fluidū ⁊ liq̄dū. Ad vltimo q̄situm dicēdū ꝙ nō
potuit esse febris cōposita adminus notabil ex cōmixtiōe cho
lere ⁊ melācho. q: tūc oporteret ꝙ melācholia putrefieret īn
vel extra. nō pōt putrefieri intra: q: ꝓpter sui malitiā mīme
intra abūdat. Itē maxie repugnat putrefactiōi: ita nō pōt
esse cū putrefactiōe cholere extra q̄ exigeret̄ ad hoc: q: ex
hmōi fieret febris ꝯposita notabilis. Itē si putrefiat extra ꝗ
fit ī modica quātitate respectu alioꝝ hūoꝝ nō posset īduce
re putrefactionē in cholera intra: q: ad hoc ꝙ hūor putrefa
ctus extra inducat putrefactionē in hūore intra: oporteret ꝙ
humor extra inducēs putrefactionē sit in magna quātitate
respectu hūoris intra: sic nō pōt esse melācholia cū sit pauca
respectu cholere ⁊ alioꝝ hūoꝝ: ȝ phlegma pōt putrefieri
intra ⁊ extra: ⁊ ita pōt esse cū febris notabilis: vt hemitri
teus ex ꝯmixtiōe cholere cū phlegmate: ⁊ sic p3 solo ad illa.
¶ Quinto q̄rit̄ vtrū phlegma plus cōmisceat̄ cū melācho

lia vel cū sanguine. Et videt᷑ ꝙ plus cōmisceat᷑ cū melācho
lia: q꞉ phlegma ⁊ melācholia cōueniūt in actiuis. s. in frigidita-
te: phlegma vō ⁊ sanguis in passiuis. s. in hūiditate: ⁊ maior
est cōuenientia a pte actiuaꝝ ꝙ̄ a parte passiuaꝝ: ergo phlegma
plus pōt cōmisceri cū melācholia ꝙ̄ cū sanguine. Itē auctor
ponit in littera pcedēti colorē ex cōmixtiōe phlegmatis cū
melācholia: vtpote colorē cinericiū cōpositū ex albo ⁊ nigro:
⁊ nō ponit colorē ex cōmixtiōe phlegmatꝭ cū sanguine: ergo
plus pōt cōmisceri phlegma cū melācholia ꝙ̄ cū sanguine.
Cōtra: habentium symbolum facilior est transitus: sed
phlegma immediate pōt transire in sanguinē ⁊ nō in melā-
choliā nisi mediate: ergo phlegma plus pōt pmisceri cū sangui
ne ꝙ̄ cū melācholia. Itē phlegma currit cū sanguine ad nu
triendū mēbra: ⁊ vt in tpe necessitatis cōuertat᷑ in sangui-
nē: nō sic vō melācholia: imo cū sit odiosa nature reducit᷑ in
splene: ergo maiorē cōuenientiā hꝫ phlegma cū sanguine ꝙ̄ cū
melācholia: ergo plus pōt pmisceri cū sanguine ꝙ̄ cū melācho
lia. Ad hoc dicendū ꝙ phlegma plus cōmiscet᷑ cū melancho
lia ad colorādū vrinā cū cōueniant in actiuis: ꝙ̄ cū sanguine cū
cōueniant in passiuis: cū actiue dāt colorē: passiue liquorē. Ad
argumenta in ꝯtrariū dicendū ꝙ phlegma plus cōuenit cū san-
guine quātū ad nutriendū mēbra ⁊ vt ea ebibantur: tn̄ quātū ad
colorādū vrinā plus potest ꝯbinari phlegma cū melācholia
cū cōueniāt in actiuis: ⁊ sic loquit᷑ in littera. ❡ Sexto que
rit᷑: vtrū cholera plꝰ possit ꝯbinari cū melācholia vel cū san-
guine: videt᷑ ꝙ plus cū melācholia: q꞉ cōmixtio ē rōne vicini
tatis: sed cholera ⁊ melancholia plus vicinantur: q꞉ ambo ex
tra venas ꝯtinent᷑ ꝙ̄ cū cholera ⁊ cū sanguine cū sanguis sit
intra ⁊ cholera extra: ergo cholera plus pōt ꝯbinari cū melācho
lia ꝙ̄ cū sanguine. Itē plus cōuenit cholera cū melācholia
cū vtraq꞉ sit odibilis nature: ꝙ̄ cū sanguine cū sit amicus na
ture: ergo plus pōt ꝯbinari cholera cū melācholia ꝙ̄ cū sangui-
ne. In cōtrariū est auctor in littera illa: ponēs quēdā colorē
vt colorē purpureū ꝯpositū ex cholera ⁊ sanguine. s. ex niger-
rimo ⁊ rubeo: ⁊ nō ex cholera ⁊ melācholia. Itē cholera ⁊
sāguis ꝯueniūt in actiuis q̄ dāt colorē: cholera ⁊ melācho
lia in passiuis ⁊ maior est conuenientia in actiuis: ergo plus pōt
ꝯbinari cholera cū sanguine ꝙ̄ cū melancholia. qd̄ ꝯcedo lo
quēdo de cōbinatiōe respectu coloratiōis vrine: ⁊ sic loquit᷑
auctor in littera: ⁊ nō loquēdo de cōbinatiōe qualitatū in se
q꞉ sic pcedūt pma argumēta. ⁊ per hāc distinctionē pꝫ solo
ad illa argumēta. ❡ Septimo qrit᷑ vtrū melācholia possit
cōbinari cū phlegmate vel cū cholera. Et videt᷑ ꝙ plus cum
phlegmate: q꞉ melācholia cū phlegmate conuenit in actiua
vt in frigiditate: cū cholera vō in passiua. s. in siccitate ⁊ ma
ior est cōuenientia a pte actiuaꝝ qualitatū ꝙ̄ passiuaꝝ. cuꝫ cō
binatio fit rōne cōuenientie: ergo plus pōt melācholia cōbinari
cū phlegmate ꝙ̄ cū cholera. Itē ipse ponit in illa lr̄a colorē
cōpositū ex albo ⁊ nigro. s. ex phlegmate ⁊ melācholia: vt ci
nericiū: ⁊ nō ponit colorē cōpositū ex cholera ⁊ melācholia
imo dicit ꝙ cholera nō pōt cōbinari cū melācholia nec sm̄
cōmixtionē nec sm̄ vicinitatē: ergo melācholia plus pōt cōbina
ri cū phlegmate ꝙ̄ cū cholera. Cōtra habētium symbolum
facilior est trāsitus: sꝫ cholera imediate trāsit in melācholiā
⁊ nō phlegma imediate in melācholiā: ⁊ cōbinatio fit rōne
cōuenientie: ergo melācholia plus pōt cōbinari cū cholera ꝙ̄ cuꝫ
phlegmate. Itē melācholia ⁊ cholera maiorē hñt cōuenien
tiā: q꞉ ambo sunt extra: phlegma vō intra: q꞉ currit cum san
guine ⁊c. Itē cholera ⁊ melācholia magis odiunt᷑ a natura
ꝙ̄ phlegma: ergo magis cōuenit cū cholera melācholia ꝙ̄ cum
phlegmate: ergo plꝰ pōt cōbinari cū cholera ꝙ̄ cū phlegmate.
Ad hoc dicēdū ꝙ loquēdo de cōbinatiōe quātū ad coloratio
nē vrine sic melācholia plꝰ pōt cōbinari cū phlegmate ꝙ̄ cū
cholera: ⁊ sic pcedūt pme rōnes: sꝫ loquēdo de cōbinatiōe
qualitatū in se sic plus cū cholera: ⁊ hoc mō pcedūt vltime rō
nes: ⁊ auctor iste loquit᷑ de cōbinatiōe p cōparationē ad co
lorē vrine. i. per ex cōbinatiōe huiꝰ hūoꝝ fit quidā color cō
positus rn̄ntās equale dñium aliquoꝝ hūoꝝ sic cōbina
torū. ❡ Ultimo qrit᷑ vtrū colores medij cōponant᷑ ex extre
mis. Et videt᷑ ꝙ nō: q꞉ sicut mixtū fit ex elemētis codē mō
qualitates scdē ex primis qualitatibus ⁊ nō ex scdis: sed co
lores medij sunt scde qualitates: ergo nō fiūt ex extremis: q̄ si

militer sunt qualitates scdē: imo ex pmis. Itē qñ ex duobꝰ
ꝯtrarijs cōponit᷑ aliqd oportet ꝙ hoc fit mediāte actiōe: sꝫ
actio debet qualitatibus pmis ⁊ nō extremis q̄ sunt qualitates
scde: ergo medij colores nō cōponunt᷑ ex extremis: imo ex pri-
mis qualitatibus. In cōtrariū est auctor in lr̄a: ꝙ ex albo et
nigro q̄ sunt colores extremi: cōponit᷑ citrinꝰ color q̄ ē me-
dius. ⁊ hoc cōcedo. Sꝫ tn̄ distinguēdo: q꞉ duplex est cā colo-
ris medij: quedā est pma ⁊ efficiēs ⁊ mediata coloris medij
⁊ sic pme qualitates: ⁊ sic pcedūt pme rōnes: quedā vō est cā
formalis: ⁊ sic extreme colores: vñ dico ꝙ prime qualitates
effectiue cōponunt colores medios: sed colores extremi for-
maliter ipsos componunt: ⁊ hoc modo loquit᷑ in littera.

❡ De colorib꞉ cōsumptionē corporis
⁊ dissolutionē membroꝝ significātib꞉.

Rina ꝯsumptionē corporis significās est
vnctuosa: ⁊ nebula in supficie vrine appa
rēs: dissolutionem portendit: sꝫ tn̄ primitꝰ
duobus modis diuidit᷑. Quedā enī disso-
lutionē pinguedinis renū significat: qdā cōsumptio
nē totiꝰ corpis. Differētia eaꝝ tribus est modis. Si
gnificās dissolutionē pinguedinis renū: ē sine febre.
Calor enī nō est cordi infixus: neq꞉ dispersus p totuꝫ
corpus: vt febres efficiant᷑. Cōsumptionē significās
totiꝰ corpis: cōtinuas hꝫ febres: q꞉ calor cordi infixus
⁊ p totū corpꝰ diuisus: spm̄ ⁊ sanguinē calefacit: ⁊ fe
bres facit. Scđs modus significās dissolui pinguedi
nē in renibꝰ: liquor est coctus ⁊ digestus ꝟtutē mem
broꝝ demōstrās: q꞉ nōdū ad ea passiōes puenīūt. Si
gnificās cōsumptionē corpis liquor est crudus ⁊ indi
gestus: q꞉ mēbra defecta sunt in decoctiōe vrine pro-
pter passiōes corꝫ: ⁊ inceptā cōsumptionē spoꝝ. Ter
tius modus significās dissolutionē pinguedinis i re-
nibꝰ: vnctuosa est nebula in supficie vrine apparens
subito cum corpꝰ exeat ⁊ sine mora. Nō enī societa-
tē hꝫ cū vrina intra corpꝰ tātā: vt moret᷑ sepata ab ea
pper breuitatē vie inter renes ⁊ cursum vrine. vñ
Hippo. Quibus sup vrinā pīguedo (alꝭ nebula) ap
paret subito: calorē renū significat. Subita: q꞉ insi-
mul apparet: nō paulatim ⁊ rara. In ea q̄ cōsumptio
nē corpis significat nō apparet pinguedo nisi postꝙ̄
moret᷑ in vase aliquādiu: q꞉ societatē hꝫ cum vrina in
tra corpus tātā vt diu vix possit separi pper lōgin-
quitatē vie q̄ inter mēbra cōsumpta est ⁊ cursum vri
ne. Scđa spēs significās corpis cōsumptionē diuidi
tur i tria. Est enī citrina subtilis qsi oleum ptinens
albedinē: nebulā hñs vnctuosam. Color enī eiꝰ citri-
nus significat cruditatē ⁊ grossitudinē fecū. Unctuo
sitas nebule significat dissolutionem pinguedinis in
corpe cū extraneo ⁊ nō fortissimo calore. vñ hec spēs
facile curari pōt: si qs hꝫ studiū: vt testat᷑ liber nr̄ de
febribꝰ. Est ⁊ alia spēs citrinissima: hñs viscositatē
i alijs vnctuositatē ⁊ liquorē qsi oleū: ⁊ hꝫ nebulā qsi
aranee telā: significās augmētationē passiōis ⁊ abū
dātiā caloris: ⁊ pfectionē ꝯsumptiōis de illa hūiditate
q̄ in mēbroꝝ ē raritate: ⁊ vicina est coagulatiōi. Qua
propter iste color ē molestior: ⁊ a sanitate lōginquior:
nō tm̄ pper pessimitatē morbi: sꝫ ppt᷑ fortitudinē ca
loris: q꞉ calor fortis in hūiditate q̄ in mēbroꝝ est rari-
tate: nondū cōglutinatus est cū carne: vel duris mē-
bris que sunt fundamentū corporis: vnde si salubris
significatio supuenerit possibile est sanari: ⁊ vicina

est ei crisis: si nō: nō. Tertia est q̄ eruginosi est coloris nimiū incensa: ⁊ pertinēs viriditati: cuius liquor quasi viride oleū habēs nebulā aeris horribilis atq̃ abominabilis odoris: que cōsumptionē molliū significat carniū: que coagulationi sunt vicine: ⁊ incipiūt cōsumi dure carnes: ⁊ oīa mēbra dura: vnde hec species est molestissima: ⁊ a spe lōginqua: atq̃ morte significat. vnde Gal. dixit. Siv vnctuositas cōsumptionē pinguedinis significat: eruginosa vrina monstrat consumptionē carnium omniū ⁊ durorū membrorū. Quapropter peior ⁊ pestilentior est eruginosa q̄ vnctuosa: et si ambe sint pessime: eruginosa tamē magis mortē significat vicinā: vnctuosa a morte est remota: si liquor eruginosus eruginosam hypostasim habet fit morti propinquior: ⁊ cōsumptionē membrorū durorum significat cū calore igneo ⁊ incensiuo.

¶ In parte precedenti determinauit auctor de vrina innaturali representante oīum humorū: hic de vrine colore representante hūorū cōsumptionē: ⁊ diuidit in duas. In prima ponit regulā generalē de vrina significāte cōsumptionē. In scḋa diuidit. scḋa ibi: Sed tamen primitus. ⁊ ista scḋa in duas. In prima diuidit. In scḋa de diuidētibus agit. secunda ibi: Differētia eoꝝ ē tribus modis. ⁊ ista in duas. In prima ponit differētiā inter vrinā significantē cōsumptionē totius corporis: ⁊ vrinā significantē cōsumptionē renū. In secunda prosequit̄ de vrina significante quātū ad eius colorē cōsumptiōes tot⁹ corporis. scḋa ibi: Scḋa corporꝫ significās cōsumptiōem. Itē p̄ma in tres p̄m tres differētias q̄s ponit inter vrinā significātē cōsumptionē renū: ⁊ inter vrinā significantē cōsumptionē tot⁹ corporis: quarū prima sumitur ex absentia febris vel eius presentia. Secūda penes digestionē ⁊ indigestionē. Tertia penes citā apparationē resolutionis pinguedinis in vrina: vel penes tardā. scḋa ibi: Secūdus modus significans. Tertia ibi: Tertius modus significātiū. ⁊ ista tertia in duas. In p̄ma determinat qualis vrina appareat in cōsumptione renū. In secunda qualis appareat in cōsumptione totius corporis. scḋa ibi: In ea que cōsumptionem corporis significat. Prima in duas. In prima facit qḋ dictū est. In scḋa cōfirmat auctoritate Hippo. scḋa ibi: Unde hippo. Tūc sequit̄ illa pars in qua p̄sequitur de vrina significante vel representante cōsumptionem totius corporis: ⁊ illa in tres p̄m tres vrinas significātes cōsumptionē totius corporis: quarū prima vrina representat primā speciē ethice: scḋa secūdā: tertia tertiā. scḋa ibi: Est et alia species vrine. Tertia ibi: Tertia q̄ eruginosa. ⁊ ista tertia in duas. in p̄ma narrat: in secūda auctoritate Gal. cōfirmat. scḋa ibi: Unū Gal. dixit. hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic q̄runt̄ duo in genere. Primū est de precedēti lectione. Secūdū de presenti. De precedenti lectione primo querit̄: cū plures sint alie cōbinationes humorꝫ adinuicē q̄ sex: quare ponit nisi sex. Itē Egidius ⁊ Theophilus determinātes de coloribus vrine ponunt .xx. colores: iste vero tantum sex. Primū vitellinū: scḋm citrinū: tertio glaucum: quarto vermiliosum: quinto pallidum: sexto fuluū: quare videt̄ iste diminutus cū plures debeat ponere colores q̄ illi: q: iste facit tractatū separatum. Itē diffusius determinat de vrina q̄ illi: ḡ plures debet ibi ponere colores q̄ illi: ⁊ propter h̄ querit̄ sufficiētia colorꝫ. ¶ Ad p̄mū dicēdū q̄ iste est sensibilis artifex: vñ determinat illas cōbinatiōes hūorꝫ q̄ sunt magis notabiles ⁊ magis variantes colorē vrine: ⁊ propter hoc ponit istas sex ⁊ nō plures. Ad scḋm dicēdum q̄ Egidius ⁊ Theophilus determināt de colorib⁹ nō assignādo eoꝫ cās: ⁊ ita ponūt plures. Sꝫ auctor iste determinat de colorib⁹ assignādo eoꝫ cās: et nō ponit nisi illos colores q̄ hñt cās notabiles ⁊ propter hoc nō ponit nisi sex p̄dictos. De sufficiētia dico q̄ oīs color vrine aut sig̃t digestionē aut p̄uationē digestionis. Si p̄uationē digestionis h̄ est duplr: aut propter frigiditatē mortificātē: aut propter indigestiōes. si propter frigiditatē mortificātē: h̄ ē duplr: q: aut illa frigiditas facit mortificationem cōpletā: ⁊ sic habemus nigrū colorē: aut inchoatā: ⁊ sic est liuidus: ⁊ ita duos: aut significat priuationē digestionis propter indigestionē: ⁊ sic sunt quattuor colores: albus: glaucus: lacteus: aropos: ⁊ isti colores differunt s̄m maiorē indigestionē ⁊ minorē. Si vero color vrine significet digestionē hoc est duplr: aut digestionē pfectā: aut excedentē. si pfectā triplr: aut principiū digestionis: ⁊ sic sunt duo pallidus vel subpallidus: aut digestionē mediatā: ⁊ sic duo subcitrin⁹ ⁊ subrufus: aut cōpletā: ⁊ sic duo citrin⁹ ⁊ rufus. Si vero color vrine significat digestionē excedentē: hoc duplr: aut sine adustiōe aut cū adustione. si sine adustione sic sunt quattuor: rubeus: subrubeus: rubicūdus: ⁊ subrubicūdus: ⁊ differūt isti q̄ttuor colores s̄m intēsionē ⁊ remissionē. Si vero color vrine significet excedentē digestionē cū adustione. i. propter calorē adurētē: hoc est triplr: q: aut inchoatā: ⁊ sic sunt duo: inopos: et kyanos: aut mediatā adustionē ⁊ sic est viridis: aut cōpletā: et sic niger: ⁊ ita habem⁹ .xx. colores: q: niger significat cōpletā adustionē: ⁊ pōt significare p̄fectā mortificationē ex frigiditate puenientē. Et nota sicut dicit Gerardus supra locū istū: q̄ oēs illi .xx. colores possunt reduci ad illos sex colores quos ponit y̆saac: l'r̄a: q̄ p̄ hū colorē significat seu dat intelligere oēs colores digestionē significātes: p̄ citrinū significātes digestionē ⁊c. et istā reductionē inuenietis in glosulis Gerardi supra passū istum.

¶ Itē q̄rit̄ quare in illa l'r̄a enumerat glaucū colorem ⁊ nō rufum: ⁊ tamen prosequitur de rufo ⁊ non de glauco. Et solutio est in hoc q̄ glaucus sumit̄ p̄ rufo. Itē dicit l'r̄a q̄ vitellin⁹ ⁊ citrinus mediocres sunt inter citrinū: album et ita citrinū colorem ponit p̄ medio ⁊ p̄ extremo: quō pōt hoc esse cū idē nō possit eē mediū et extremū. Et dicēdū est: q: qñ dicit q̄ citrin⁹ color medi⁹ est: ipse intelligit de citrino intēso: qñ vero dicit q̄ extremū de remisso: ⁊ hoc nō est inconueniens: sed q̄ citrinū intēsum sit mediū: ⁊ q̄ citrinum remissum sit extremū citrini intēsi. Itē dicit i illa l'r̄a q̄ rufus et vermiliosus īter rubeū et citrinū moderātur: vñ dicit q̄ rufus color representat oīuē cholere: vermiliosus vero sanguinis. Uidetur q̄ male dicat: q: humor magis calidus magis tingit vrinā: cū ergo cholera sit calidior sanguine: magis tinget vrinā: ergo cū vermiliosus sit color magis tinct⁹ q̄ rufus vermiliosus representabit cholerā rubeā ⁊ nō sanguinē. Cōtrariū eḣ dicit i l'r̄a: ⁊ propter hoc q̄rit̄ qḋ istoꝝ pōt tingit vrinā: vtrum cholera rubea vel sanguis. Ad h̄ dicēdū q̄ sanguis plus tingit vrinā q̄ cholera: ⁊ ita vermiliosus: cū color magis tinct⁹ representat sanguinē ⁊ non choleram rubeā. Et tu obijcis: cholera est calidior sanguine: ḡ ⁊c. Dicendū q̄ color nō semp dat̄ vrine rōne cōplexiōis: q: sic sine dubio cholera magis tigeret vrinā q̄ sanguis cū cholera sit calidior: vt tu obijcis: imo color dat̄ vrine q̄nq̃ p̄ rā cōmixtiōis ⁊ q: sanguis rubicūdior est q̄ cholera: propter h̄ p̄ cōmixtionē sanguinis cū vrina magis tingit q̄ per viā cōmixtiōis cholere cū vrina: ⁊ sic loquit̄ ibi. Uel dicendū q̄ tu bñ obijceres si cholera ⁊ sanguis essent in eadē quātitate. Sꝫ dicēdū q̄ nō sunt: imo sanguis i tali colore plus abūdat q̄ cholera: vñ rōne sue humiditatis inspissat vrinam ⁊ facit rubicundiorem.

¶ De p̄senti lectiōe q̄runt̄ q̄ttuor. Primū est de situ hui⁹ capituli. Uidetur q̄ male situet̄ hoc: q: cū hic determinet de colore vrine: ⁊ nō de cōtētis: ⁊ istud capitulū loquat̄ de cōtētis: vt de pinguedine resoluta i vrina: videt̄ q̄ debeat situari in parte inferiori vbi determinat de cōtētis ⁊ nō h̄. Itē q̄rit̄ cū multa sint alia mēbra a quib⁹ possit pinguedo resolui: alia a renibus: quare non facit mētionem de resolutione pinguedinis in vrina ab alijs membris: sicut a corde ⁊ epate ⁊c. sicut facit mētionē de pinguedine resoluta a renibus in vrina. Itē auctor in parte ista ponit tantū tres differentias inter pinguedinē resolutam a renibus ⁊ a toto corpore: et Auicen. ⁊ alij auctores ponūt istas easdē tres ⁊ etiam alias duas cū istis. s. q̄ maior pinguedo apparet in cōsumptione renū: q̄ in cōsumptione totius corporis. Alia differentia est q̄ in consumptione totius corporis corpus extenuat̄: ⁊ non

fit in cōsumptione renū: quare videt̄ ille auctor esse diminutus cū nō ponat istas duas causas. ¶ Ad primū istorū soluit Gerardus dicēs: q̄ cōtēta in urina sunt duorū generū. quedā sunt liquida ⁊ fluida permiscētia se cū toto corpore urine vt pinguedo: ⁊ de talibus cōtētis loquit̄ ibi. Sūt alia dura que nō permiscent se per totū corpus urine: nec dāt colorem urine: ⁊ de talibus determinabit inferius. Uel dicēdū q̄ cōtenta significāt qn̄q̄ de se: ⁊ sic nō determinat̄ ibi de cōtentis prout de se significāt: quādoq̄ vo cū hoc q̄ significāt de se variāt colorē urine ex sui pmixtione cū urina: ⁊ hoc mō determinat ibi de pinguedine: inquātū variat urinā quātū ad colorē cū ibi determinet de colore. i. de oībus variatiōib⁹ coloꝝ urine: ⁊ ita debuit illud capitulū situari: q: in parte inferiori determinabit de cōtentis prout significant de se: ⁊ non prout variāt colorē urine. ¶ Ad scōm dicendū q̄ licet pinguedo fit in alijs mēbris: vt in corde epate ⁊ cū maior: est in renibus: ⁊ hoc est q: pinguedo coagulatur a frigido ⁊ renes valde remoti sunt a fonte caloris: ⁊ etiā notabiliter variat urine colorē cū fit in maiori quātitate: ⁊ ille est sensibilis aspect ⁊ determinat variationē notabilē ipsi⁹ urine. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ p̄ illas tres differentias quas ponit auctor: ille habent alie duc. nā p hoc qd̄ dicit q̄ in pinguedine resoluta a toto corpore est febris satis potes intelligere extenuationem totius corporis: per hoc vero qd̄ dicit q̄ citius apparet pinguedo resoluta a renibus in urina: p hoc potes intelligere q̄ maior pinguedo resoluit̄ a renibus q̄ a toto corpore. Solutio super hoc q̄ innuit in lr̄a: qd̄ pinguedo dissoluitur a calido. Cōtra idē nō est principiū cōtrarioꝝ actuū: ergo cū calor nostri corporis sit principiū coagulationis pinguedinis videt̄ q̄ calor nō erit principiū dissolutiōis cū dissolutio ⁊ coagulatio sint actus siue effectus cōtrarij. Itē dicit phūs in li. metheoroꝝ. qd̄ coagulat̄ a calido: dissoluit̄ a frigido. sed pinguedo coagulatur a calido nostri corporis: vt dicit ergo dissoluet̄ a frigido: nō ergo a calido. Ad hoc dicēdū q̄ duplex est calor: quidā debilis vt calor nostri corporis: ⁊ talis est principiū coagulatiōis pinguedinis: ⁊ est alius fortis calor ⁊ excedens: ⁊ talis est principiū dissolutionis: vnde licet sit idē calor vtrobiq̄ in specie: tñ isti duo cōtrariant̄ in effectu: ⁊ sic intelligit auctor: ⁊ per hoc pꜩ solo ad argumenta. ¶ Tertio querit̄ sup hoc qd̄ dicit in lr̄a q̄ maior pinguedo resoluit̄ a renibus q̄ a toto corpore. Cōtra maior resolutio pinguedinis fit a maiori calore: sed maior calor est in toto corpore q̄ in renibus: ergo maior pinguedo resoluitur a toto corpore q̄ a renibus. Item maior pinguedo est in toto corpore q̄ in renibus: ergo maior resolutio pinguedinis fiet a toto corpore q̄ a renibus. In cōtrariū est auctor in littera: ⁊ etiā Auic. Et ego dico q̄ maior resolutio pinguedinis fit a renibus q̄ a toto corpore. Una cā est: q: renes sunt in propinqua distantia ad vesicā: ⁊ ita non multū permiscetur pinguedo resoluta a renib⁹ cū urina: immo statim apparet in superficie urine. Sed membra tertie digestiue sunt in lōga distātia ab urina: ⁊ ideo pinguedo resoluta ab ipsis fortiter pmiscet̄ cū urina: ⁊ ideo nō ita cito apparet: imo oportet q̄ urina prius resideat. Secūda cā est: q̄ in dissolutione pinguedinis a renibus nō est febris: vt dicit in lr̄a: q̄ consumat pinguedinē resolutā a renibus: ⁊ ideo maior pinguedo resoluit̄ a renibus. Sed in dissolutione a toto corpore est febris cōsumēs illā pinguedinē: ⁊ ꝓpter hoc nō pōt apparere pinguedo in dissolutione totius corporis: ⁊ per hoc patet solo ad argumēta. ¶ Ultimo querit̄ p quā rōnē humiditates corpis cōsumunt̄ in febre ethica ⁊ nō hūores. Uidet̄ q̄ hūores magis consumant̄ q̄ humiditates: q: dicit Gal. q̄ illud qd̄ magis diligit̄ a natura vltimo dat̄ cōsumptiōi ⁊ magis cōseruat̄ a natura: ⁊ ponit exēplū de medicina attrahente cholerā: q: primo purgat cholerā ⁊ sic de alijs: vltimo vero sanguinē cū sanguis sit amicus nature: q̄ similiter cū hūiditates cōsumant̄ in ethica: videt̄ q̄ multo magis ⁊ humores cū hūores minus diligant̄ a natura: q̄ hūiditates: q: humiditates sunt in ꝓpinquiori dispositiōe ad mēbrū q̄ hūores. ¶ Et ꝓpter hoc qrit̄ q̄re calor innaturalis operās in hūores operat̄ putrefactionē ⁊ nō cōsumptionē: calor vo operans in hūiditates operat̄ cōsumptionē ⁊ nō putrefactionē. Itē querit̄ cū sint qttuor hūiditates: ⁊ febris ethica s̄m suas tres species habeat fieri in trib⁹ hūiditatibus: vt in rore: cābio: glutine: quare nō hꜩ fieri in prima hūiditate q̄ est in capitibus paruaꝝ venaꝝ. ¶ Ad primū dicēdū q̄ in febre ethica calor febris est in mēbris tanq̄ in subiecto: in hūiditatibus tanq̄ in obiecto: ⁊ q: hūiditates plus sunt in mēbris q̄ hūores: propter hoc in ethica humiditates cōsumunt̄ ⁊ nō hūores. Secūda cā est q̄ hūiditates magis sunt pate cōsūptiōi: hūores putrefactiōi. vn̄ dicit Cōstan. q̄ in dissolutiōe corporis humani ipsius cedunt in ignē: calor naturalis in aerē: ⁊ mēbra in terrā: ⁊ hūores in aquā. vn̄ ptes sibi reuertunt̄ in elemēta sibi silia. Itē dicit Gal. in q̄rto de simpli. medi. q̄ oīa elemēta possunt recipe calorē ignis: pter q̄ aqua: q: aq̄ est hūida: vn̄ nō pōt recipe ignē cū in vtraq̄ qlitate ei repugnet ad min⁹ immediate sicut alia elemēta. Sic dicēdū ē a pte ista q̄ hūores ⁊ hūiditates nō recipiūt calorē nisi s̄m exigētiam sui: vn̄ cū hūores sint fluidi ⁊ aquei nō poterūt recipere calorē cōsumētē: q: calor cōsumēs ꝓprie debet̄ corpori duro ⁊ solido vtpote hūiditatib⁹ q̄ sunt terree nature respectu hūoꝝ: imo oportuit q̄ hūores reciperēt calorē respōdētē corpibus fluidis ⁊ liq̄dis vtpote calorē ebullientē: ⁊ ꝓpter hoc in ethica cōsumunt̄ hūiditates ⁊ nō hūores cū calor cōsumens respondeat hūiditatib⁹ ⁊ nō hūorib⁹. Per hoc pꜩ solutio ad questū primū: q: cū putredo est ebullitio corpoꝝ liq̄doꝝ ⁊ fluidorū ⁊ pmixtio puri cū impuro: ꝓpter hoc in hūoribus est putredo cū sint fluidi liq̄di ⁊ ibi sit purū ⁊ impurū: ⁊ nō i humiditatib⁹ cū hūiditates sint solide ⁊ quasi terree respectu hūoꝝ ⁊ nō ita spure: ⁊ nō potuit ibi esse cōsumptio. s. in hūorib⁹: q: cōsūptio debet̄ corpib⁹ solidis ⁊ terreis: ⁊ hūores sunt fluidi ⁊ nō solidi: ⁊ per hoc idem potes videre q̄ in humiditatib⁹ est cōsumptio ⁊ nō putrefactio. p hoc pꜩ solo ad scōm q̄situ: q: in pma hūiditate nō pōt esse aliqua spēs ethice: imo pōt ibi esse febris putrida: ⁊ hoc est q: illa hūiditas pma q̄ est in capitib⁹ paruaꝝ venaꝝ: est fluida adhuc ⁊ liq̄da: vn̄ cū adhuc retineat nomen humoris: ibi pōt recipere calorem ebullientē ⁊ nō calorē cōsumptiuū: ⁊ sic patet solutio ad quesita.

¶ Sexta particula de liquore urine.

Liquor urine in tria diuidit̄. Est enī aquosus ⁊ subtilis: vel grossus ⁊ turbidus: siue mediocris. Cā diuersitatis urine i liquore actio est nature i ipo liquore: q̄ est naturalis vel nō naturalis. Naturalis inter grossum ⁊ subtilē clarū ⁊ turbidū est mediocris: ⁊ semp in eiusdē q̄litatis tēperamēto subsistit. Hic pfectionē significat coctiōis: ⁊ pmanere in eadē q̄litate: tēperatos mōstrat esse hūores in quātitate ⁊ q̄litate: ⁊ leuitatē coꝝ ad naturā: ⁊ potestatē nature ad eos digerēdos. Nō naturalis diuidit̄ i duo: in aquosū ⁊ subtilē: vel grossuꜩ ⁊ turbidū. Aquosus ⁊ subtilis cruditatē significat hūoꝝ ⁊ grossitudinē coꝝ: ⁊ naturā pl gresceutē eis repugnare: ⁊ eos minime excoq̄re. Si sit sine febre modis mōstrat̄ duob⁹: vl' ex nimia satietate grossoꝝ ciboꝝ ⁊ multoꝝ naturā vincētiū: ⁊ calorē naturalē cōgelātiū: vel ex aq̄ frigida multa ebibita ⁊ sepissime: sicut patiunt̄ hoīes in diabete. Si sit cū febrib⁹ chronic' ⁊ lēt' significat oppelationē gibbi epatis ⁊ venaꝝ inter renes ⁊ epar ꝓpter grossos humores ibi clausos ⁊ inuiscatos: in quib⁹ dissoluēdis natura deficit. Un̄ Gal. Urina inquit aquosa ⁊ subtilis cruditatē ⁊ defectionē demōstrat coctiōis: duobus modis. qdā enī erit subtilis: sꜩ cū exierit i vase in grossescit: ⁊ qdā ē subtil' subtil' exiēs ⁊ pmanēs: morbum adhuc crudū ostēdit: ⁊ calorē naturalem nondū humori resistere incipientem: neq̄ adhuc aliquid

in humoribus facientē: vnde morbus erat: neq3 aliq̄d etiam facere poterat. Urina si talis moret̄: ⁊ salubria signa sequant̄: terminū morbi cū apostemate sub hypocūdrijs suspicamur. Vñ Gal. vrina lōgo tpe subtilis ⁊ salubrib⁹ sequētibus signis: apostema sub hypocūdrijs eriturum ostēdit. Si febris acuta ⁊ incensa sit: pessimū quidē nunciat: q2 calorem naturalē cū calore febris calefieri significat: ⁊ incendi: ⁊ in superiora ascēdere corporis atq3 capitis: ⁊ dimitti loca coctiōis vacua caloris naturalis. Sicut Hippo. Qui febres habēt acutas: ⁊ vrinā faciūt albam ⁊ clarā: significat vētura frenesim. Mōstrauit Hippo. ascensionē fumi calidissimi natum ex luctamine vtriusq3 caloris. s. febris atq3 naturalis: q̄ si sint in initio morbi: ⁊ postea vrina tincta appareat ppinq̄ calori naturali: atq3 in die cretica siue vel fiat in nūcia sui: ⁊ significatio sequat̄ laudabilis sicut splēdor faciei: leuitas anhelit⁹: bonitas virtutis: facilitas motus: paruitas sitis: bonus somnus: sanatur infirmus post longū tamen tēpus: q2 significatur calor extraneus defectus: ⁊ calorem naturalē in superiora corporis dimisisse ascensionem ⁊ confortare locū coctionis: ⁊ naturā excitatam in fecibus subtiliādis: ⁊ dissolutionē fumi cerebrū ascendentis: que si in die appareāt cretica: crisim nunciāt in die quarta futurā. Si vrina in cruditatē ⁊ subtilitatē veniat post diē illā creticā: in qua illa bona signa apparuerit: recidiuitas significat̄ morbi pp̄ter feces nature remanētes: quas nō subtiliauit in sui initio: ⁊ hec nunciant timorē. Si remanet vrina aliquādiu in cruditate sua: significat naturā in substātiā fecum dimisisse coctionē inceptā: neq3 potestatē habere eis repugnādi. Si in quarta die postea grossa hypostasis appareat: ⁊ est diuisa sicut orobi fractura: humores incensos ⁊ vstos calore igneo significat: ⁊ denunciat vicinitatē perditionis. Si nullā habet hypostasim: sed superficieten⁹ nebula rubea sit ⁊ naturalis ⁊ hoc in die nuncia vel cretica: ⁊ laudabilē significationem habeat: naturā motam in subtiliandis fecibus monstrat. Cuius virtus si augmentetur et confortetur: actio eius in coctiōe nebulose fecis cōpletur: ⁊ fex diuidit̄ ⁊ deponitur: fexq3 terrestris in locū suū descendit: qḋ salutē morbi portendit.

¶ De subtili q̄ postea ingrossescit in vase.

Urina exiēs subtilis: ⁊ fit grossior: postq̄ in vase moratur: significat q̄ natura coquere inceperit: ⁊ humores cōmiscuerit: et ventositatē humorum dissoluerit. quorū bonam partē subtiliauit pp̄ter velocitatē ⁊ leuitatē motuū suorū: sz a coctiōe duarū partiū defecerit propter grauitatē se mouēdi. Sūt aūt he partes aquose ⁊ terrestris nature: que in cruditate ⁊ grossitudine sua permanent: neq3 vllā coctionē receperunt. Cum autem vrina grossa exeat: pars aerea mouetur ex subtilitate sua: nec ī loco suo manet naturali: cui obuianit grossitudo humiditatis: vnde fit causa turbiditatis vrine propter fortitudinem motus sui: ⁊ cōturbationem eius: sicut videmus ventum mare turbantē propter motus sui fortitudinem.

¶ Superi⁹ determinauit auctor de odore: sapore: ⁊ colore vrine: hic de liquore: ⁊ diuidit̄ in duas. In prima determinat de liquore in se ⁊ absolute. In scḋa per cōparationem ad calorē determinādo quis liquor cū quo colore cōueniat ibi: Quoniā quidē de substātia vrine cōpleuimus. Prima in duas. In prima diuidit liquorē in naturalē ⁊ innaturalē. In scḋa psequitur de mēbris diuidētibus. scḋa ibi: Naturalis inter grossum. ⁊ ista secunda in duas. In prima psequitur de liquore naturali. In secunda de innaturali. secūda ibi: Nō naturalis ī duo diuidit̄. ⁊ ista scḋa in duas. In prima diuidit liquorē nō naturalē. In secunda psequitur de mēbris diuidētibus. scḋa ibi: Aquosus ⁊ subtilis ruditatē. ⁊ ista scḋa in duas. In prima determinat de liquore aquoso ⁊ subtili. In secunda de liquore grosso ⁊ turbido. secunda in fine presentis lectionis: ibi: Urina grossa naturam operari in coctione significat. Prima in duas. In prima determinat de significatione vrine aquose ⁊ subtilis. In secunda auctoritate Gal. cōfirmat. scḋa ibi. Unde Gal. vrina inquit. Prima in duas. In prima ponit regulā generalē de significatione vrine aquose ⁊ subtilis. In scḋa determinat ei⁹ significationē put est cū febre vel sine febre. scḋa ibi: Si sit sine febre. ⁊ ista secunda in duas. In prima determinat significationē vrine aquose ⁊ subtilis prout apparet sine febre. In secunda prout apparet cū febre. scḋa ibi: Sit cū febribus. Tūc sequit̄ illa pars in qua cōfirmat auctoritate Gal. ⁊ illa in duas. In prima diuidit. In secunda de diuidētibus membris agit. scḋa ibi: Subtilis exiēs ⁊ permanens. ⁊ ista secunda in duas. In prima determinat de vrina subtili aquosa put exit ⁊ remanet subtilis quid significat. In secunda determinat de vrina subtili exeunte: postea grossata quid significat. scḋa ibi: Urina exiēs subtilis ⁊ grossior postq̄. Prima in duas. In prima determinat significationem vrine exeuntis subtilis ⁊ remanētis subtilis: ⁊ hoc absolute. In scḋa determinat de significatiōe huiꝰ vrine per cōparationē ad tpa morbi. scḋa ibi: Que si sint in initio morbi. Prima in duas. In prima narrat. In secunda cōfirmat. scḋa ibi: Unde Gal. vrina lōgo. ⁊ ista scḋa in duas scḋm duas cōfirmationes: quarū prima est Gal. secunda hippo. secunda ibi: Sicut hippo. Tūc sequitur illa pars in qua determinat de significatione vrine exeūtis subtilis ⁊ permanētis subtilis p cōparationē ad tēpora morbi: ⁊ ista in duas: In prima determinat significationē talis vrine put apparet ante diē creticam ⁊ in die cretica. In scḋa determinat eius significationē put apparet post diē creticā. scḋa ibi: Si vrina in subtilitatē ⁊ cruditatē. ⁊ ista secunda in duas. In prima determinat de huiꝰ vrina prout significat timorem mali futuri. In scḋa determinat de huiꝰ vrina put significat speciem futuri boni vel salutis. scḋa ibi incipit: Si nullā habeat hypostasim. Prima in tres. In prima determinat de huiꝰ vrina subtili prout significat recidiuā egritudinis. In scḋa prout significat pstrationē virtutis: ibi: Si remaneat vrina aliquandiu. In tertia prout sigt perditionē vicinam: ibi: Si in quarta die postea ⁊c. Tunc sequit̄ illa pars in qua determinat significationē vrine exeuntis subtilis: ⁊ postea ingrossate: ⁊ illa in duas. In prima proponit qḋ intendit. In secunda declarat suū propositū. scḋa ibi: Cū vrina grossa exeat. Hec est diuisio ⁊ sūia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitat̄ de quibusdā obiectōib⁹ literalib⁹. ⁊ primo querit̄ cū diuidat liquorē in tria: in subtilē ⁊ grossum ⁊ mediocrem: ⁊ postea dicit q̄ vrina siue liquor subtilis quādoq3 exit subtilis ⁊ postea ingrossat̄: quādoq3 subtilis remanet subtilis: ⁊ similiter q̄ grossus quādoq3 exit: ⁊ postea subtiliatur ⁊c. quare non diuidit similiter liquorem mediocrē. Uel qḋ meli⁹ vid̄r hic dicere de mediocri: q2 mediocris liquor ē medi⁹ inter grossū ⁊ subtilē: sz maior ē cōuenientia medij cū extremis q̄ extremorū adinuicē: q̄ si liquor subtilis potest ingrossari ⁊ ecōuerso. s. grossus subtiliari: multo magis ⁊ mediocris poterit transire in grossū vel in subtilē. Ad hoc dicendū q̄ liquor mediocris significat fortitudinem virtutis ⁊ obedientiā materie. vnde vrina mediocris significat cōplementū digestionis. ⁊ ꝯ illud qḋ est in cōplemento nō querit diuersificari: ⁊ pp̄ter hoc non diuidit̄: sed subtilis est in principio digestionis: ⁊ semper tendit ad cōplementum

vrina cito ingrossat: cū grossitudo sc̄do apparēs significet digestionē mediatā. sicut vrina grossa pōt postea subtiliari: qz grossa significat digestionē mediatā: subtilis vero postea se quēs completā digestionē: et ita cū subtilis liquor et grossus sint incōpleti bñ possunt diuidi et variari: et tēdere ad cōplementū. ¶ Ad argumentū dicēdū q verū est q mediū plus cōuenit informatiue cum extremis q̄ extrema adinuicē. verūtamen quātum ad suas causas .i. quātū ad colorē significātem initiū digestionis et mediū: plus cōueniunt extrema adinuicē q̄ mediū cū extremis. ¶ Itē q̄rit sup hoc qd̄ inuit in lr̄a: q vrina subtilis et alba apparēs in principio egritudinis significat q natura dimiserit ascēdere ad partes superiores: si ergo dimisit ascendere: q̄ illa dimissio significat q iam natura ascendit: ergo nō est principiū egritudinis ex quo iam prius ascendit. Et dicendū q loquit ibi ysaac de principio recidiui: vnde in initio recidiui bñ pōt eē q natura iam prius ascēderit ⁊c. Uel dicēdū: q auctor loquit i morbis chronicis in quib⁹ principiū multū distat ab augmēto: et hz multā latitudinē. Uel dicendū q loquit de dimissione respectu ascensionis future et nō inchoate iam. ¶ Itē querit super hoc qd̄ dicit auctoritate Gal. q i lōgo morbo vrina semper manēs subtilis significat apostema futurū in hypocōdrijs. videt q potius ibi apparere debeat grossa et nō subtilis: qz oculum attestat illi a quo descendit: sed huiusmodi apostemata plurimū fiunt ex humorib⁹ grossis: ergo vrina significās hm̄oi apostemata dz esse grossa et nō subtilis. Et dicēdū q tu bene obijceres si aliquid de materia illius apostematis eliquaret cū vrina: sed nō sic est: imo materia ex qua debet fieri hm̄oi apostema est grossa: et ita oppilat meatus nec permittit aliquid de humoribus exire cū vrina ꝓpter stricturā meatuū factam ꝓpter illam materiam grossam. Itē illa materia ē cruda et indigesta vn̄ aliq̄d de ea non pōt eliquari cū vrina: et ꝓpter hoc in talib⁹ apostematib⁹ apparet vrina subtilis: et h̄ mō loquit in lr̄a. ¶ Itē querit: quia dicit q vrina subtilis aliquātulū tincta apparens in die creticia: vel in die nunciatiua. vnde post diē creticam enumerat nūciatiuā: videt q male: qz nūciatiua precedit creticā: et non econuerso. Et dicēdū q loquit de die nūciatiua: q̄ bñ pōt apparere post diē creticā principalē et precedentē. Item dicit postea q si talis vrina appareat i die cretica: significat crisim in die quarta. Uidet qz male dicat q dies quarta est enūciatiua cretice: et nō cretica nunciatiue. Et dicēdū q nō loquit de quarta die que est enunciatiua cretice .vij. sed de quarta die sequente crisim .i. de quarta die sequente crisim factā in septima: vel in quarta ⁊c.

¶ Scd̄o queritur principaliter qd̄ istorum prius detur vrine: vtrum color vel liquor: et videtur q color: quia dicit Hippocra. in prima particula aphoris. vbi repit natura ibi ducere oportet per cōuenientem regionē. et dicit Gal. supra illū aphoris. q medicus dz sequi operationē nature. Sz dicit Auicē. q medicus dz incipere a facilioribus: ergo et natura. sed facilius est dare colorē vrine q̄ subam vt dicit theophilus: ergo prius erit i vrina color q̄ liquor. Itē auctor i libro isto pri⁹ determinat de colore vrine q̄ de liquore: hoc nō esset nisi prius esset color in vrina q̄ liquor: ergo ⁊c. In ɔ̄rium est Auicē. qui dicit q prima digestiōis operatio in vrina est efficere subam .i. liquorē: scd̄a colorem: ergo prius est in vrina liquor q̄ color. Itē oīa cā precedit suū effectū: sed liquor est causa coloris vt habuistis super⁹: q̄ liquor pri⁹ est i vrina q̄ color. Ad hoc dicēdū q liquor pōt ɔ̄siderari sine sumi ꝓ vna essentia vrine .i. pro aquositate: et hoc modo de vrina loquit phūs in de aīalibus: et hoc mō sine dubio prius est in vrina liquor q̄ color. Uel pōt liquor cōsiderari inquātū ē dispositio vrine ſm̄ istas differentias q̄ sunt subtile grossum et mediocre: et sic liquor nō est vna essentia vrine: immo est accidēs et qualitas. et hoc modo loquit medic⁹: et iste auctor de liquore. vnde dicunt quidā q loquēdo de liquore isto vltimo mō idest ꝓut liquor est accidens: sic dicunt q sensibiliter prius est color in vrina q̄ liquor: et hoc est qz prius percipit color q̄ est obiectum visus q̄ liquor. Item minima pars coloris si misceat cū vrina tinget et colorabit vrinā sensibiliter et notabiliter: non tñ eā causabit sensibiliter: quia illa parua portio coloris nō inspissabit vrinā sensibiliter: et hoc modo ſm̄ sensum color prius est in vrina q̄ liquor: sensibiliter tñ ſm̄ verū liquor prius est q̄ color: cum color non sit ibi nisi per liquorem vt visum est. Alij dicunt aliter et in idem redit: q color notabilis et sensibilis prius dat vrine q̄ liquor notabilis: et h̄ mō loquit Theophil⁹: et sicut sensibilis artifex dicēs q facilius est dare colore q̄ subam notabilē: verūtamen liquor insensibilis et insensibilis pri⁹ est in vrina q̄ color notabilis: et hoc modo soluit Gerar. et per hoc patet solutio ad primum argumentum: qz Theophilus vt dictū est: loquit de colore et liquore notabili cū sit medic⁹ et medicina sensum nō transcendit. per hoc patet solutio ad scd̄m: qz auctor iste loquit de colore et liquore notabili. Ad argumentum qd̄ obijcitur in cōtrarium per Auicē. qui dicit q prima digestionis operatio in vrina est efficere substātiā .i. liquorē. dicendū q ipse loquitur de liquore ꝓut est vna substātia vrine: idest ꝓut dicit aquositatē: et nos loquimur ꝓut est qualitas et accidens. Uel dicēdum q Auicē. loquitur de generatione ſm̄ verum: nos vero de generatione ſm̄ sensum. Ad secundum dicendum q verum est q liquor ꝓut est aquositas est causa coloris: et nō inquātū est qualitas ⁊c. ¶ Tertio dato q ſm̄ sensum color prius est in vrina q̄ liquor: queritur vtrum facilius sit dare liquorem: quia vt dictum est: color non potest dari nisi per cōmixtionem liquoris cum vrina: sed liquor bene potest dari vrine sine liquore: ergo facilius est dare liquorem. In ɔ̄rium est Theophilus in vrinis suis dicens q facilius est dare colorem vrine q̄ liquorem. Et dicēdum ad hoc vt dictum est superius: q facilius est dare vrine liquorem innotabilē q̄ colorem vt tu ob. veruntamen facilius est dare colorem notabilē et sensibilem vrine q̄ liquorem notabilem: et hoc modo loquitur Theophilus. ¶ Quarto querit vtrum plures sint colores q̄ liquores. Et videt q ad min⁹ tot sint liquores quot colores: quia effectus non debet variari nisi per causas suas: sed liquor est causa coloris supra: ergo quot erunt liquores tot colores et nō plures: et quot colores: tot liquores et non minores. Cōtra iste auctor nō ponit nisi tres liquores: ponit autē multoplures colores. Ad hoc dicēdum q plures sunt colores q̄ liquores. Una causa est: quia facilius est dare colorem notabilem q̄ liquorem: et aliud qd̄ facilius est pluribus modis pōt variari. Secunda causa est: quia color se tenet a parte forme: liquor magis a parte materie: et omnis distinctio et diuersitas a forma: indistinctio vero a materia. Tertia causa est: quia medicus cum sit sensibilis iudicat de vrina a parte coloris: cum color sit obiectum visus. vnde plus debet variari a parte coloris q̄ liquoris: et ideo plures sunt colores: q̄ liquores in vrina. ¶ Ad argumentum in contrarium dicendum q licet liquor sit causa coloris: tamen quia vnus et idem liquor potest esse sub diuersis coloribus propter hoc plures sunt colores. Uel dicendum q licet liquor sit causa coloris: tamen aliquando datur color sine liquore notabili: et ꝓpter hoc saltem quantum ad hoc: sunt plures colores. ¶ Quinto queritur verum subtilitas in vrina causetur a calido vel a frigido. Et videt q non a frigido: quia nullum faciens cōdensationem partiū facit ad subtilitatem: imo poti⁹ ad grossitudinem: sed frigiditas adueniens in vrinam facit condensationem partium vrine: ergo nō facit subtilitatem: imo potius grossitudinem. Item oppositorum opposite sunt effectus: sed caliditas et frigiditas sunt opposita: ergo efficient effect⁹ oppositos: sz calidi est rarefacere et subtiliare: q̄ frigidi erit condensare et ingrossare: ergo subtilitas in vrina nō causabitur a frigido. In contrariū est auctor in lr̄a: q liquor aquosus et subtilis significat cruditatē humorum: que cruditas fit a frigido: ergo subtilitas in vrina causabitur a frigido. Et dicendum q subtilitas in vrina potest causari a calido: et similiter a frigido. et tu obijcis: frigiditas condensat ⁊c. dicendū q verum est ſm̄ q est in corpore vrine. vnde frigiditas adueniens liquori existenti in vrinali cōdensat: et sic obijcis tu: sed tamen frigiditas existens in causa causante vrinam vt in epate subtiliat: quia frigiditas existens in epate facit cruditatem in humoribus. vnde cibaria remanent indigesta: siue humores: qui indigesti non attrahuntur a re

nibus nec eliquant cum vrina: et tunc vrina erit subtilis: et hoc modo intelligit in lra. Per hoc idem patet solutio ad secundum argumentum. Item auctor videtur sibi contradicere hic et in parte precedenti: quia dicit hic quod multitudo humorum est causa vrine subtilis: superius vero dicit quod multitudo ciborum in pueris est causa vrine grosse. Et solutio huius patet per predicta: quia multitudo pot mihi dicere priuationem eius digestionis: et hoc modo loquitur hic: quia multitudo ciborum est causa vrine subtilis per omnimodam priuationem digestionis. Est iterum quedam multitudo priuans completam digestionem: et sic loquitur superius quod multitudo ciborum in pueris vbi est iam digestio quasi mediata est causa grosse vrine: et sic non est contradictio. ¶ Sexto queritur super hoc quod dicit in lra. quod vrina subtilis postea pot ingrossari: videtur quod falsum dicat: quia illud quod ingrossatur aut hoc est propter appositionem corporis grossi: aut propter condensationem partium adinuicem: sed vrina subtilis micta non grossatur propter appositionem corporis grossi: quia nihil ibi apponitur. Iterum nec ingrossatur propter condensationem partium: quia tunc obtineret minorem locum quam ante: quod falsum est: quia non obtinet minorem locum: vt patet sensui: ergo nullo modo vrina subtilis pot ingrossari. Et dicendum quod ingrossatur quandoque propter condensationem partium: et tu obiicis: quod obtinet minorem locum. dico quod verum est secundum rem licet non videatur secundum sensus vnde dicit Gerardus: quod sicut est de pultibus quando sunt supra ignem: et quando sunt actu calide: quod tunc sunt clare: et quando deponuntur ab igne: et infrigidantur quod fiunt grosse et spisse. sic dicit ipse est de vrina: quia quando vrina mingitur. i. in fieri est: tunc est subtilis propter caliditatem: sed postea quando residet in vase per processum temporis infrigidatur et inspissatur et ingrossatur: et per istam viam vrina subtilis micta postmodum pot fieri grossa. ¶ Ultimo dubitatur super hoc quod innuit auctor in lra quod vrina subtilis et permanens subtilis et alba apparens significat frenesim. Contra frenesis fit ex cholerico humore qui habet tingere vrinam: quare apparebit vrina in frenesi tincta et non alba. Et dicendum quod cholera quando est in epate tingit vrinam: sed quando ipsa cholera est in cerebro non tingit vrinam: quare non eliquat cum vrina nec cum eadem permiscetur: sed apparet tunc alba et subtilis: vt dicit in littera.

¶ De vrina grossa et eius diuisione.

Vrina grossa operari naturam in coctione significat: et miscuisse feces: in quibus ebullitionem fecerat et turbiditatem: que duobus est modis. Est enim quedam grossa et turbida exiens: et in grossitudine permanens et turbiditate. Est exiens grossa et turbida: sed clarificatur postea. ¶ Que grossa erit: et grossa permanet: significat maximam inter materiam morbi et naturam conturbationem: sed tamen natura superata est: quia humores turbauit et commiscuit: et quandam digestionem et subtiliationem monstrauit: et si non esset quedam duricies et grossitudo in materia morbi permanens: natura complesset actionem suam: et diuisisset illam materiam: et vnamquamque partem in suum locum misisset: et liquorem clarificasset in corpore vel extra. Si ergo in sua turbiditate et grossitudine sua permanserit: diemque creticam transierit vel nunciam sui: monstrat non ex actione nature turbiditatem suam esse: sed igneo calore humores turbante: et chimos miscente: in quibus turbiditatem fecit et ebullitionem: sicut calorem estiui solis facere videmus in tortura (alibi coctura) vini. Sed si infirmus grauitatem sentit in capite: futuram febrem demonstrat. Que si sit post febrem: nunciat dolorem capitis festinantem (alias vicinantem). Sed ipsa cephalea in duo diuiditur: aut preuenit crisim et nunciat eam futuram: quia cum natura feces subtiliare incipiat et humores cum vrina dissoluat: ex ipsis humoribus fumi egrediuntur: qui ascendentes cerebrum dolorem sibi faciunt. Ad ebullitionem pungitiuorum humorum: et cum igneo calore et turbiditate ipsorum: et fumis ascendentibus eorum cerebrum: sicut Hippo. in aphoris. In febribus vrinam inuentam habentibus: dolor capitis est presens vel cito futurus. vnde malum nunciatur: nisi laudabilis significatio sequatur: sicut tinctura vrine: et coctio eius: claritas faciei: bonitas anhelitus: leuitas motus: que nature significant coctionem: et eius in morbum preualitudinem. Si hec bona signa in die appareant cretica: et eius nuncia: intelligimus naturam debere confortari: breuique in tempore posse feces subtiliari: sed si nec sunt in die cretica: neque nuncia: intendimus non eam posse nisi per longa tempora confortari. Et si vrina turbida sit vel grossa in habentibus dolorem capitis ex humoribus grossis: significat dissolutionem morbi cum nimia vrina. ¶ Urina exiens grossa et postquam exierit in vase clarificatur: naturam complesse coctionem fecis significat: et subtiliasse eam: neque remansisse nisi vt diuidatur: et vnaqueque pars in locum sui naturaliter ponatur. Festinauit autem vrina exire antequam compleuerit natura suam actionem in ea. Que cum exierit extra: potuere nature eorum vnamquamque partem inuicem seiungere propter virtutem naturalis caloris quam habuere. Natura enim perfecte intus subtiliauit et digessit: deinde vnaqueque pars sui loci naturalem petiit: et pars aerea sursum ascendit: et deorsum terrestris vnde liquor remanet clarus et mundificatus. Unde intelligimus quod si vrina in corpore remansisset per parum tempus: partes eius antequam exissent diuiderentur. Unde Gal. Grossa vrina que postquam erit clarificatur: significat naturam preualere in coctione et fecibus subtiliandis: et in dominatione sui: et non nisi parum in ea remansisse: vt partes diuiderentur secundum naturam si postquam erit foras: velociter clarificatur: quod cum vicinum tempus sit: materia clarificata: significat nature actionem esse ad complementum viciniorem. Temporis enim longinquitas partem aeream habere aliquam densiciat grossitudinem. vnde nature necessarium est longum tempus antequam in partes suas extra diuidatur.

¶ Superius determinauit auctor de liquore subtili: hic de grosso. Et diuiditur in duas. In prima determinat significationem vrine siue liquoris grosse. In secunda comparat liquores adinuicem: ibi in fine presentis lectionis: Palam est quod vrina. Prima in duas. In prima ponit regulam generalem de significatione liquoris grosse. In secunda subdiuidit liquorem grossum ibi: Qui duobus est modis. Et ista secunda in duas. In prima diuidit. In secunda de membris diuidentibus agit: ibi: Que grossa erit et grossa. Et ista secunda in duas. In prima determinat significationem vrine que erit grossa et permanet grossa. In secunda determinat significationem vrine grosse que erit grossa et postea in vase clarificatur. Secunda ibi. Unde vrina exiens grossa et postquam. Prima in duas. In prima determinat de vrina grossa permanente grossa que causatur a calore forti naturali. In secunda determinat significationem huiusmodi vrine causate a forti calore innaturali: ibi: Si in sua turbiditate. Et ista in duas. In prima determinat significationem huiusmodi vrine grosse causate a calore innaturali. In secunda declarat quoddam suppositum: ibi: Et ista in duo diuiditur. Et ista secunda in duas. In prima declarat. In secunda auctoritate Hippo. confirmat. Secunda ibi: Sicut Hippo. in apho. Tunc sequitur illa pars in qua determinat significationem vrine siue liquoris que erit grossa: et postea in se clarificatur. Et illa in duas. In prima facit quod dictum est. In

secunda auctoritate Gal. confirmat. Secūda ibi: Unde Gal. grossa vrina. Hec est diuisio τ sūma lectionis in generali.

¶ Hic dubitatur de grossicie vrine: τ querunt quinq;: primo quo color debeat apparere in corpore tēperato: verum grossus vel subtilis. Et videtur φ grossus: quia dicit superius φ liquor subtilis apparet in vrina ꝓpter debilitatem virtutis nō potentis permiscere humores cū vrina: ergo per locū ab opposito grossus apparet ꝓpter fortitudinē virtutis potentis permiscere humores cū vrina: sed fortis virt' est in corpore temperato: quia dicit Gal. φ fortitudo v̄tutis sequitur tēperamentum: ergo grossus liquor debet esse in corpore tēperato. Item grossus liquor vt dictū est: apparet ꝓpter fortē cōmixtionē humoꝝ: sed in corpore temperato est fortis commixtio humoꝝ: quia corpus temperatum nutritur ex purissimo nutrimento. vnde in ipso fit fortissima segregatiua: segregans purū ab impuro: τ impurū eliquans cū vrina τ permiscens in expellendo: ergo in corpore tēperato d; esse liquor grossus. In 3rium est auctor in hesterna lectiōe dicēs φ in corpore temperato vbi est fortitudo v̄tutis potentis segregare τ transmittere partes ad loca ꝓpria est liquor mediocris in vrina: qd cōcedo cū ysaac. ¶ Ad primū argumētū in contrarium: dico φ liquor corporis tēperati vtpote liquor mediocris pōt cōparari ad subtilē q̄ significat impotētem naturā: τ hoc modo est grossus: vel pōt comparari ad grossum qui significat naturā potentē cōmiscere humores nō tñ segregare: τ hoc modo est quasi subtilis respectu illi' τ ideo est mediocris: q: significat naturā potentem facere cōmixtionē τ turbulentiā τ segregare partes τ transmittere ad loca ꝓpria: τ ꝓpter hoc est mediocris τc. Ad secundū argumētū dicendū φ verum est φ in corpore temperato est permixtio humoꝝ: s; cum hoc est ibi fortissima segregatiua trāsmittēs partes ad loca ꝓpria: τ ꝓpter hoc nō est ibi grossus liquor: imo mediocris. ¶ Secūdo queritur vtrū grossus liquor generetur ab humido epate vel a sicco: τ videtur φ generetur a sicco: quia a sicco epate generantur sicci et grossi humores: τ grossi humores τ sicci grossant vrinam: ab humido humidi qui subtiliant vrinā: ergo videtur φ grossus liquor generetur a sicco epate: subtilis ab humido. Cōtra: actiue dant colorem: passiue liquorē. vnde humiditas p sui presentiam inspissat vrinā vt dicit superius. siccitas p priuationem humiditatis subtiliat: ergo grossus liquor non generabitur a sicco epate. Item in epate sicco siccus humor generatur qui non potest eliquari cum vrina ratione sue siccitatis: ergo a sicco epate non generabitur grossus liquor: imo subtilis. qd concedo. vnde in epate sicco generatur subtilis liquor τ mult'. vñ dicit egidi'. Sic cū mōstrat epar effusio multa liquoris. ¶ Ad primū dicēdū φ grossus liquor q̄n q; generatur per decisionem τ eliquationem: τ sic sine dubio cū in epate sicco generātur sicci humores τ grossi: si eliquarent cum vrina sine dubio facerēt liquorē grossum: τ sic ob. tu. Sed non sic est: imo quia sunt sicci non possunt eliquari cum vrina: τ ideo erit vrina subtilis: quia siccitas per priuationem humiditatis: que humiditas facit vrinam grossam per sui cōmixtionem cum vrina illa siccitas sine dubio generat τ causat liquorem subtilem τ non grossum: vt dictū est. ¶ Tertio queritur vtrum vrina grossa apparens in initio morbi sit bonū signū. Et videtur φ sic: q: esse quod significat naturam operari in actione materie morbi est bonū signum in omnibus temporibus morbi: sed vrina grossa apparens est hmōi vt dicit in littera: ergo erit bonum signum in principio morbi. Preterea dicit in littera: φ vrina grossa aliquādo causatur a calore naturali: aliq̄n ab innaturali: τ dicit φ i diuersis tēporib' morbi significat calorē naturalē τ inaturalē sed dicit φ in die cretica hmōi apparēs significat calorē innaturalem: ergo in principio morbi hmōi apparens significat aliud φ calorem innaturalem: sed nō nisi calorem naturalē ergo in principio morbi talis vrina apparens significat calorem naturalē preualere: sed hoc est bonum: ergo vrina grossa apparens in principio morbi est bonū signum. Contra: dicit in lrā φ vrina que sit grossa vi sinthomatis apparens talis grossa in principio est malū signū: sed talis vrina grossa apparens in principio morbi fit vi sinthomatis: quia dicit Auicē. φ principium egritudinis est tēpus illud in quo apparent signa digestionis: sed in principio nō apparēt signa dīgestionis: ergo constat φ vrina grossa apparens in principio fit vi sinthomatis: ergo malū signū. Per hoc idem vult Auicē. dicit eñi φ vrina grossa apparens in principio morbi est malum signum. Et hoc concedo: quia talis apparens grossa in principio morbi: aut significat perturbationē in humoribus a calore innaturali forti qd est pessimū: aut significat dñium grossoꝝ humoꝝ in corpore inobedientiū nature qd similiter est malū. ¶ Ad primū argumentū dicēdum φ q̄n auctor dicit ibi φ vrina grossa apparens significat naturā operari in actione τc. ipse loquitur q̄n apparet in augmento τ non in principio: τ tu ob. de principio τ ꝓpter hoc non valet. Ad secundū argumētū dicendū φ auctor non dicit φ vrina grossa apparens in die cretica significat calorē innaturalem: vnde tu ob. de falso intellectu lre: quia imo pōt significare calorem naturalē: sed dicit φ si ante diē creticā appareat grossa: τ semper permaneat adhuc in sua grossicie post diē creticū: tūc sine dubio significat calorē innaturalē dñari vt declarat in lrā: τ ꝓpter hoc nō valet argumētū. ¶ Quarto dubitatur super hoc qd dicit in lrā φ vrina exiens grossa postea in vase clarificatur: videtur φ nō possit postea in vase clarificari: q: si postea in vase clarificatur: hoc non est nisi ꝓpter calorē τ spiritū delegatos cum vrina: q: calor τ spūs segregant τ transmittunt partes grossas inferius τ subtiles superi': s; maior calor τ spūs plus sunt intra. i. q̄n vrina adhuc est in corpore φ q̄n est extra: ergo melius segregabunt intra τ clarificabunt: sed tñ intra non potuit clarificari hmōi vrina: ergo multomagis nec extra. Item sicut calor naturalis τ spūs descindit cū vrina extra micta: ita cū sanguine in minutione: τ sic cū egestione: sed calor τ spūs decisi cū egestiōe extra nō possunt dare calorē egestiōi nec sanguini nec ipsos clarificare: q̄ sic nec vrina. In 3rium est auctor in littera qui dicit φ postea in vase clarificatur: quero ergo p quam viam vrina exiens grossa a corpore postea in vase clarificatur. Ad hoc vltimū dicendum φ sicut dicit in littera φ cū virtus est fortis τ materia obediens: tūc natura facit ebullitionē τ turbationē in humoribus τ segregationē postea: et transmittit partes ꝓprias ad loca ꝓpria: τ tunc clarificatur vrina intra: sed quando vrina moderationem facit in vesica τ cogitur exire cum illa vrina descindit calor naturalis τ spiritus vnde nō pōt morari intra: imo exit grossa: sed virtus sine calor naturalis τ spūs cum ipa decisi complent clarificationē: quia in vrinali segregant partes grossas a subtilibus τ ita clarificatur vrina. vnde si vrina tūc parū plus moraretur in corpore clarificata esset. Et per hoc patet solutio ad primū q̄n licet non sit clarificata intra tñ ibi potuit clarificari: si remansisset: sed quia non ibi remāsit ꝓpter punctionem quā inducebat in vesica ꝓpter hoc calor decisus cum vrina extra ipsam clarificauit. Uel dicendū φ licet v̄tus sit debilior extra simpliciter: tñ fortis est p cōparationē ad materiā iam dispositam: vnde materia est iam disposita ad clarificandū quādo est extra qd nō erat intra: vñ plus pōt debile agens supra materiā dispositā φ forte agēs supra indispositā. Ad secundū argumentū dicēdum φ non est simile de vrina τ egestione: quia egestio est dura τ inobediens sequestrationi: sed vrina est fluida: rara: liquida: τ obediēs segregationi. vñ in corpore liquido vt in vrina facili' possunt segregari partes τ subtiliari φ in corpore solido. ¶ Ultimo queritur sup hoc qd dicit in littera: φ vrina grossa τ permanens apparēs in die nñcia: significat dolorē capit' τ crisim futurā ad bonū. τ ꝓpter hoc queritur vtrum dolor capitis possit esse signum crisis bone future: Et videtur φ non: quia significat morbū preualere nature: τ hoc est pessimū τ non bonū. In 3rium est in littera. Preterea dicit Hippo. in aphoris. Quibuscunq; crisis ventura est his nox difficilis ante acumen τc. Et dicēdum φ dolor capitis causatus a calore naturali. i. q̄n natura carminat τ decidit materiā morbi: τ inde leuat fumos qui petentes cerebrum inducunt ibi dolorem: sic dico φ talis dolor est bonum signum: quia talis fit a calore naturali digerente materiam morbi τ diuidente eam: τ hoc modo loquitur auctor in lrā: sed dolor capitis q̄n q; causatur a calore

innaturali faciente ebullitionem in humoribus et eleuāte fumū q̄ petēs cerebrū ibi inducit dolorē: et talis dolor ē signū malū: et sic ob. tu. et sic p3 solutio ad illa.

¶ Palam ergo est q̄ vrina exiens grossa si clarificatur melior est q̄ que nunq̄ clarificatur: neq̄ ad claritudinem mouet. Grossa eñ exiens et clarescens: significat q̄ natura suam actionē compleuerit: et nō remanet nisi vt partes diuidat: et in suū vnāquāq̄ locum naturalem mittat. Que non clarescit: significat naturam incepisse operari: quia humores turbauit: et ventositatem eorū dissoluit: nōdum tamen coctionem compleuit: nec appropinquauit: feces enim non subtiliauit: vnde extra diuidere non potuit: que tñ cū hmōi sit: melior est q̄ q̄ subtilis erit: et postea grossescit: sicut subtilis exiēs et postq̄ exierit grossescit: melior est q̄ que subtilis erit: et post permanens in subtilitate sua: et claritate. Subtilis enim exiens et post grossescens: significat naturam nondū coxisse neq̄ feces digessisse: tamē appropinquauit: et mouere feces incepit: atq̄ eas turbare voluit anteq̄ vrina corpus exierit. Que subtilis erit: et in sua subtilitate atq̄ claritate permansit: nihil incepisse naturam et mouisse ostēdit. Unde Gal. vrine xtra coctionē quattuor sunt. Una est grossissima et crudissima: sicut que erit clara: et permanet in cruditate sua. Secunda est minus cruda atq̄ grossa: sicut exiens clara: et postq̄ exijt grossescens: maxime si color eius sit igneus. Color eñ igneus significat virtutem caloris naturalis et mediocritatem coctionis. Tertia est minus cruda atq̄ grossa q̄ secunda: et plus cocta: sicut exiens grossa: et pmanēs in turbiditate et grossitate sua: maxime si sit tincta. Quarta extra ceteras ad cōplemētum coctionis appropinquat: sicut vrina exiens grossa: et clarescens postq̄ exeat: maxime in vicino tēpore. Et si quidam dicant: quare vrinā exeuntem grossam et postq̄ quieuerit clarescentem dixisti esse contra coctionē: cū Gal. eā ppinquā esse fecit perfecte coctioni: dicens non remanere nisi vnamquāq̄ partem diuidere: et singulas in locum suum mittere? Rñdemus q̄ dixisti non remanere nisi ptes suas diuidere: significasti minorationem actionis complēde. Non ergo significatio eius ad coctionem fuit perfecta: quia nō suo tēpore naturali apparuit: sicut cū vrina de corpore exit: nec est significatio minorationis perfecta in actione sua complenda.

¶ Superius determinauit auctor de liquore subtili et grosso: hic cōparat significatiōes hmōi liquorū adinuicem. Et diuiditur in duas. In prima comparat hmōi liquores quātū ad significationē. Scdo quātū ad exitū: ibi: De vrina q̄ mutatur postq̄ in vrinali. Prima in duas. In prima cōparat hmōi significatiōes liquorū adinuicem. In secūda docet reducere omnes differentias liquorū ad trimembrē diuisionē ibi: Urine explicitet diuiditur. Prima in duas. In prima cōparat significationes hmōi liquorū adinuicem et absolute. In secunda comparat hmōi significatiōes ad tempora morbi in fine presentis lectionis: ibi. Qd Gal. plenius ostēdit. Prima in duas. In prima cōparat hmōi liquores adinuicē. In secunda cōfirmat: ibi: Unde Gal. vrine contra coctionē. Prima in duas. In prima cōparat vrinam grossam ad subtilem. In secunda grossam ad subtilem: et subtilem ad subtilem: ibi: Que tñ cū hmōi sit melior. Prima in duas. In prima cōparat grossam vrinam ad subtilem. In secūda causam assignat. secūda ibi: Grossa eñ exiens. Tūc sequit̄ illa pars in qua cōparat grossam ad subtilem: et subtilē ad subtilē: et illa in duas. In prima facit qd̄ dictū est. In secunda causam assignat. scda ibi: Subtilis eñ exiens. Tūc sequit̄ illa pars in qua confirmat: et illa in duas. In prima facit qd̄ dictū est. In scda mouet obiectionē. ibi: Et si quidā dicāt. et illa scda in duas. In prima mouet illā obiectionē. In secunda soluit ibi. Rñdemus qd̄ dixisti. Hec est diuisio et sniā lectionis in generali.

¶ Hic queruntur duo in genere. Primū est de precedenti lectione. Secūdū est de presenti. De precedēti lectione q̄rit̄ de tornatione turbatione vel turbulentia vrine: et de tornatione vrine queruntur quattuor. Primū est vtrū tornatio causet̄ in vrina a calido vel a frigido. Et videt̄ q̄ a calido et non a frigido: quia tornatio fit in vrina ppter defectū caloris naturalis et spirituū decidētiū cū vrina. ppter defectū dico causatū ab exhalatiōe illorū: vnde qñ calor naturalis et spiritus decisi cū vrina exhalant̄ ab vrina: qui debent regere partes vrine: tunc statim vrina tornat̄: cū ergo caliditas faciat ad exhalationem et moueat ab interiori ad exterius: frigiditas vero econuerso cōmouēdo a circumferentia ad centrū vnde calorē naturalē et spūs conseruat in vrina et condēsat et nō faciat ad exhalationē eorū sicut facit caliditas: videtur q̄ tornatio in vrina causat̄ a calido et nō a frigido. Itē in vrina extra corpus est calor debilis decisus: sed frigiditas conseruat calorē debilē in liquoribus: caliditas vero destruit. vñ videtis sensibiliter q̄ vrina debilia. i. paucū calorem hñtia melius conseruantur in hyeme q̄ in estate: imo in estate citissime peiorant̄: q̄ sic erit i vrina q̄ frigiditas retardabit tornationē: caliditas vero accelerabit eā: q̄ tornatio in vrina causat̄ a calido et non a frigido. Contra: calor debilis confortat̄ a calore exteriori: vt patet in plantis vbi est calor debilis que melius degunt et vegetant in estate q̄ in hyeme: econuerso est de calore forti. vnde calor digestiuus in hyeme q̄ fortior est q̄ in planta minorat̄ in estate: et fortificat̄ in hyeme. vnde Hippo. i aphō. Uētres hyeme et vere calidissimi sunt natura: cū ergo in vrina extra corpus sit calor debilis cōfortabit̄ a calore exteriori et nō destruet̄: imo potius destruet̄ et minorabit̄ a frigido: sed tornatio in vrina nō fit nisi ppter minorationē caloris et spirituū i vrina et eorū exhalationem: ergo cū calor exterior non minoret eos: imo potius confortet: s3 frigiditas: videt̄ q̄ tornatio causat̄ a frigiditate et nō caliditate. Item simile cōseruat suū simile: cōtrarium vero corrūpit: ergo cū tornatio nō fiat nisi ppter exhalationē spirituū et destructionē: caliditas nō corrūpit vrinā imo potius frigiditas cū cōtrariet̄ calori naturali et spiritibus: ergo tornatio causat̄ a frigido et nō a calido. Iuxta hoc queritur q̄re in estate maior fit corruptio in humoribus: et in vere sicut q̄ in hyeme. vñ plures febres putride fiunt in estate q̄ in hyeme totū econuerso est de vrina q̄ citius et pluries tornat̄ in hyeme q̄ in estate. ¶ Ad primū dicēdū q̄ tornatio quādoq̄ causat̄ in vrina a principio intrinseco: quādoq̄ ab extrinseco. A principio intrinseco dupliciter. aut ppter debilem calorē decisum cū vrina et paucitatē spirituū q̄ cito exhalant̄: aut ppter morbū vt ppter aliquid de materia morbi emissum cū vrina vt propter saniē ibi permixtā q̄ causat tornationem i vrina. A principio vero extrinseco causat̄ vel a calido resoluente calorem et spiritum in vrina: aut a frigiditate calorē naturalē et spiritū in vrina mortificante. Unde dico q̄ quandoq̄ causatur tornatio in vrina a calido: quādoq̄ a frigido: vnde dicit Auic. in libro suo de anima: q̄ spūs sunt lux: vel speciem lucis habentes. vnde per sui presentiam in vrina faciūt liquorem clarum et peruium. Item calor naturalis et spiritus decisi cum vrina regunt partes vrine: per sui ergo presentiam sunt causa claritatis in vrina et peruietatis: sicut ergo per sui presentiam sunt causa claritatis et peruietatis: ita per sui absentiā sunt causa turbiditatis et tornationis: et quia calor et spiritus in vrina existētes quandoq̄ possunt abesse ppter caliditatē exhalantem eos: quandoq̄ vero ppter frigiditatē eos mortificantem: ppter hoc dico q̄ tornatio in vrina potest causari a calido et a frigido. ¶ Ad primum argumentum dico q̄ verum est q̄ caliditas exterior facit ad exhalationem caloris

naturalis ⁊ spirituū in vrina: ⁊ ita per consequens ad tornationem. frigiditas vero nō facit ad exhalationē huiōi: ⁊ ita nec ad tornationē: verū est ista via. Sed dico ꝙ frigiditas facit ad tornationē vrine non exhalando: sed mortificādo calorem naturalem ⁊ spiritus: ⁊ cū hoc mortificat: qꝛ est excellēs. Itē pauca frigiditas pōt mortificare calorē naturalē ⁊ spūs in vrina cum huiōi sint debiles. Item cū vrina sit rara pauca frigiditas ibi superueniens pōt cito penetrare illud corpus rarū ⁊ calorē naturalē ibi existētem ⁊ spiritus cito mortificare: vt patet de reptilibus in cauernis terre accidētib⁹ qꝛ cū habeant cōpositionē raram cito corrumpunt̄ ⁊ leduntur a frigido. similiter est in vrina. Per hoc patet ad secūdū ꝙ licet frigiditas cōseruet calorem debilē ab exhalatione: tñ nō seruat a corruptiōe ⁊ mortificatione: imo cito mortificat. Ad aliud argumentū primū in contrarium dico ꝙ verū est ꝙ calor debilis confortatur a calore exteriori si sint ad idem ordinati illi duo calores: vt patet in plantis. sed si ordinent̄ ad diuersa nō oportet. vnde calor estatis nō confortat calorem digerentem in homine: imo potius minorat ⁊ retrahit ipm a sua operatione: ⁊ hoc est quia nō ordinat̄ ad idem: qꝛ calor tēporis siue calor exterior nō ordinat̄ ad digerendū nutrimētū: imo ad digerendū materiā morbi. vnde dicit Hip. po. i. aphoris. ꝙ estas morbos abbreuiat: ⁊ hoc est: qꝛ trahit materiā morbi a centro ad circūferentiā diuidēdo ⁊ digerēdo eā: sed calor interior digerens ordinat̄ ad digerendū nutrimentum. ⁊ ꝓpter hoc isti duo calores nō confortāt se adinuicē: imo vn⁹ destruit aliū cū ordinant̄ ad diuersos fines. Sic est a parte vrine: quia calor exterior superueniens calori in vrina existenti ⁊ regenti partes vrine trahit ipm ad exteriora: ⁊ ita facit eū exhalari: ⁊ ꝓpter hoc caliditas exterior causare pōt tornationē in vrina: cū nō ordinet̄ ad digerēdū partes vrine ⁊ segregandū sicut ordinabat̄ calor naturalis vrine. Per hoc patet solutio ad aliud argumētū: quia verū est ꝙ simile cōseruat suū sile: qñ ordinant̄ ad eundē finē: vñ quia calor exterior ⁊ interior nō ordinant̄ ad eūdē finē: imo ad diuersos ꝓpter hoc vnus destruit alium: vnde caliditas causat tornationē in vrina exhalando: ⁊ frigiditas cū sit ꝯria mortificādo. ❡ Ad questionē dicēdū ꝙ corruptionē humorum intra corpus requirit ebullitio ⁊ perturbatio: ⁊ quia vt dicit philaretus: calidū est facile mobile: frigidū difficile mobile: ꝓpter hoc in estate ⁊ in vere vbi est calor maior fit ebullitio ⁊ per ꝯsequens corruptio in humoribus ꝙ̄ in hyeme. Itē vt dicit Gal. vnūquodqꝫ leditur a sibi simili: ⁊ qꝛ caliditas cum sit amica nature plus aduenit corpori ꝙ̄ frigiditas imo frigiditas cū sit inimica minime aduenit: ꝓpter hoc frigiditas minime facit ebullitionē in humorib⁹: caliditas vero pluries: sꝫ ecōuerso est de vrina: qꝛ cum frigiditas faciat mortificationem: iterū frigiditas adueniens cito ledit vrinā raram: ꝓpter hoc cito tornatur in tempore frigido: sed in calido non ita cito: cū frigiditas plus possit in istū effectū ꝙ̄ caliditas: vt iam patebit. ❡ Secundo dato ꝙ a frigido ⁊ a calido causet̄ tornatio in vrina: querit̄ a quo istoꝝ citi⁹ causet̄ vtrum a calido vel a frigido. Et videt̄ ꝙ citius a calido: qꝛ fortius agens citius inducit suū effectū in eandē materiam ꝙ̄ agens debilius vel debile: sed calidū est agens fortius ꝙ̄ frigidū: ergo citius inducet tornationē in vrina ꝙ̄ frigidum cū caliditas fortior actiua ꝙ̄ frigiditas. In cōtrariū est sensus qꝛ videm⁹ vrinā citi⁹ ⁊ frequēti⁹ in hyeme tornari ꝙ̄ in estate: hoc non est nisi a frigido: ergo ⁊c. Preterea frigiditas causat tornationē in vrina mortificādo calorē naturalē ⁊ spiritus regentes partes ipsius vrine: caliditas vero resoluendo ⁊ exhalando: sed operatio resolutiōis ē paulatina vt patet in resolutione humidi radicalis: operatio vero mortificationis est subita: ergo frigiditas citius causat tornationem in vrina ꝙ̄ caliditas. Iuxta hoc quero quare inficitur vas in tornatione vrine. ❡ Ad primū istorum dico ꝙ citius causat̄ tornatio in vrina a frigido ꝙ̄ a calido: ⁊ illam vltimā rationem concedo ⁊ pono eam pro causa. Ad primum argumentum qḋ est valde sophisticū: dico ꝙ licet caliditas sit fortior actiua ꝙ̄ frigiditas: tñ in multos effectus pōt frigiditas in quos non potest caliditas: vnde licet caliditas sit fortior simpliciter: tamē quantum ad istum effectum qui est tornare vrinam: fortior frigiditas est ⁊ velocior vt visum est. Ad questionem dico ꝙ in tornatione vrine inficitur vas: quia ꝓpter absentiā caloris naturalis ⁊ spirituū humores decisi cū vrina fiūt viscosi adherētes partib⁹ vasis. vnde dicit phūs in metaphys. ꝙ viscosum est qḋ adheret. Secūda causa est: quia cū vrina non tornatur tunc humores permiscent̄ cū aquositate: cum sint sub regimine caloris naturalis ⁊ spirituum ⁊ quia aquositas est mūdificatiua ⁊ abstersiua. vñ valet cōtra pruritum vt volunt auctores: ꝓpter hoc tunc aquositas non permittit illos humores adherere partib⁹ vasis nec ipsas partes inficere: sed quando vrina tornatur tunc partes non regunt̄ a natura: imo humores segregantur ab aquositate ⁊ ita cum sint viscosi adherent partibus vasis et ipsas tunc inficiunt. ❡ Tertio queritur vtrum vrina tornata possit redire ad ignem: videtur ꝙ non. dicit phūs in de animalibus ⁊ ysaac similiter in febribus: ꝙ calor igneus est destructiu⁹ calor vero celestis siue elemētaris est viuificus: vnde si illud qḋ magis videt̄ inesse nō inest nec illud qḋ min⁹: sꝫ magis videtur ꝙ calor celestis qui est viuificus possit clarificare vrinam ꝙ̄ calor igneus qui est destructiuus: sed tamen calor celestis non potest. vnde si millesies ponat̄ vrina tornata ad solē nunꝙ̄ redibit per calorē celestem: ergo multominus redibit per calorem igneum. In cōtrarium est ysaac superius dicens ꝙ vrina que redit ad ignem: nō est certe significationis: ⁊ ita supponit ꝙ vrina tornata pōt redire ad ignem. Ad hoc dicendum ꝙ vrina quandoqꝫ tornatur ꝓpter exhalationem caloris naturalis ⁊ spirituum omnino ⁊ mortificationem illorum: ⁊ tunc nullo modo potest redire ad ignem: aliquando vero tornatur vrina ꝓpter frigus exterius adueniens comprimens calorem naturalem ⁊ spiritus ⁊ condunans ⁊ sopitos faciens: ⁊ non omnino mortificans: ⁊ sic potest redire per ignem: quia calor igneus remouet tunc frigiditatem exteriorem comprimentem calorem naturalē ⁊ spiritus ⁊ tornationem facientem per consequens. ❡ Ad argumentum primum dicendum ꝙ licet calor celestis sit viuificus ⁊ fortior simpliciter: tamen calor igneus est fortior in rarefaciēdo partes vrine ⁊ clarificando ⁊ in remouendo frigiditatem exteriorem tornationem inducentem in vrina. ❡ Quarto queritur vtrum vrina tornata sit bonū signum vel malū: ⁊ videtur ꝙ sit malum signum: quia vrina vt dictū est tornat̄ ꝓ defectum caloris naturalis ⁊ spirituum in vrina q̄ causat̄ per exhalationem factam a calido vel mortificationem factam a frigido: sed defectus caloris naturalis et spirituum semper est malum signum: ergo tornatio erit malum signum. Item vrina tornata. i. turbida ⁊ vrina colorata opponuntur: sed vrina colorata semper est bonū signum: vt dicit supra: quia significat naturā potentem colorare vrinam: ergo per locum ab oppositis vrina tornata erit malum signum. In contrarium sunt practici dicentes: ꝙ tornatio vrine significat digestionem materie morbi: vnde quando vrina tornatur signum est tunc ꝙ materia morbi digesta est sed hoc est bonum signum: ergo tornatio vrine est bonum signū. Item vrina tornata significat ꝙ aliquid de materia morbi exit cum vrina qḋ facit vrinam cito tornari: sed hoc est bonum signum: ergo tornatio vrine est bonum signum. Ad hoc dicendū ꝙ vrina quandoqꝫ tornatur in sanis: quandoqꝫ in egris. Si in sanis: aut tornatur ꝓpter frigiditatem superuenientem comprimentem partes vrine ⁊c. ⁊ tunc nec est bonum valde: nec valde malum: aut quandoqꝫ tornatur in sanis ꝓpter debilitatem spirituum ⁊ caloris naturalis cito mortificatorum: ⁊ hoc est malum: aut ꝓpter abundantiam prauorum humorum in corpore existentium: ⁊ quorūdam cum vrina existentium: ⁊ hoc est similiter malum: quia malum est ꝙ humores sint abunde in corporibus sanis. Quandoqꝫ vero tornatur vrina in egris: ⁊ hoc ꝓpter emissionem materie morbi factam cū vrina: que materia morbi eliquata cū vrina facit tornare ipsam: ⁊ hoc dupliciter: quia aut ante illam tornationem a tali causa factam apparuerunt signa digestionis materie morbi: aut non apparuerūt. Si tornetur talis vrina in egris ꝓpter eliquationem materie morbi factam cum vrina ⁊ prius apparuerūt signa digestionis tūc est bonum signum: quia talis tornatio significat naturam

preualere ⁊ digessisse materiã morbi ⁊ portionem illius materie morbi cũ vrina transmisisse. Si vero talis tornatio fiat absq signis digestionis precedentibus: tunc est malum in egris: quia significat per hoc ꝙ natura succubuit: ⁊ ex materia morbi tantum abundat in corpore ꝙ redundat ad vrinã ratione sue multitudinis: vnde significatur talis tornatio tunc fieri vt sudomantia. Per hoc patet solutio ad argumẽta. ¶ Ad primũ dico ꝙ verum est ꝙ tornatio significat defectum spirituũ ⁊ caloris: sed hoc pot esse simpliciter ꝓpter mortificationem: ⁊ talis sine dubio est mala: vel defectum quantũ ad tempus: ⁊ talis nõ est valde mala: quia postea poterit redire per ignẽ. Uel dicendum ꝙ tornatio significat defectum spirituum dupliciter. aut per comparationem ad sanum: ⁊ hoc est malum: vel per comparationem ad egrum: vel propter eliquationem materie morbi factam cum vrina tornantẽ vrinam: ⁊ sic si ante apparuerint signa digestionis materie morbi talis defectus spirituum in vrina nõ est malus vt declaratum est: imo bonum. Per hoc patet solutio ad secundum ꝙ licet coloratio vrine sit bona: non sic tornatio ꝓpter hoc mala: quia potest fieri ꝓpter eliquationem materie morbi vt dictũ est. Ad dicendum ꝙ coloratio vrine non est bonũ semper: imo quandoq malũ: quia significat incensionem factam in humoribus ⁊c. Per hoc idẽ patet solutio ad aliud in contrarium.

¶ De presenti lectione queruntur quattuor. Et primo que vrina sit melior: verum subtilis vel grossa: videtur ꝙ subtilis melior sit: quia illa vrina melior est que trãsit in terminũ meliorẽ: sed dicit auctor in littera ꝙ vrina illa que transit a grossicie ad subtilitatem transit ad terminum meliorem ꝙ illa que transit a subtilitate ad grossiciem: ergo subtilis melior est ꝙ grossa. Item illa vrina deterior est que significat maximam turbationem nature: sed grossa est hmõi: vt dicit in ista: subtilis vero nõ: ergo subtilis melior est ꝙ grossa. In contrarium est auctor in littera precedenti dicẽs: ꝙ vrina subtilis significat naturam non potentem incipere digestionem: grossa vero significat naturam incepisse operari supra decoctionem materie morbi: sed illa vrina que significat naturam incepisse operari supra materiam morbi est melior ꝙ illa que significat naturã nõ potẽtẽ inchoare operationẽ supra materiã morbi: ergo grossa melior est ꝙ subtilis. Ad hoc dicendũ ꝙ quedam est subtilitas in vrina causata p viã indigestionis: ⁊ talis est pessima in vrina: q2 significat naturam nõ potentem operari supra materiã morbi: ⁊ de tali ꝓcedit vltimũ argumẽtum. Est iterũ subtilitas causata in vrina per viã digestiõis: ꝙ sequit grossam: ⁊ talis idẽ est ꝙ claritas ⁊ mediocritas: ⁊ talis melior est ꝙ grossicies: q2 significat naturã cõpleuisse coctionẽ in humoribus ⁊ clarificasse vrinã trãsmittẽdo partes graues inferius: leues vero superius: ⁊ tunc aquositas siue liquor remanet clarus: ⁊ de tali ꝓcedunt prime rationes. Per hoc patet solutio ad primũ argumentũ: qm̃ tu obijcis de subtilitate causata per viã digestionis: ⁊ talis sine dubio transit in terminũ meliorem ꝙ grossa: sed tñ loquẽdo de subtilitate causata per viam indigestionis nõ est verũ: imo talis subtilitas est pessima. Ad secundum patet solutio: qm̃ verum est ꝙ subtilitas causata p viam digestionis melior est ꝙ grossa. vnde dico ꝙ cũ materia morbi est in corde: vrina significans turbationẽ humorũ materie melior est ꝙ significans quietẽ: ⁊ ponit Auicẽ. exẽplum de rege: q2 si rex sit in castro sine dubio meli9 est ꝙ sit quietus in castro ꝙ turbatus: sed si hostes sint ante castrũ melius est ꝙ sit in turbatiõe ꝙ in quiete. Similiter est a proposito ꝙ vrina grossa significat turbationẽ ⁊ naturã potẽtem cõmouere operari supra materiã morbi: sz si eẽt ibi subtilis vrina significaret naturã nõ potentẽ facere cõmotionẽ ⁊ perturbationẽ in humoribus. ¶ Secundo queritur vtrũ melior sit vrina vniformis sicut existens subtilis ⁊ permanens subtilis ꝙ vrina difformis: quia vniformis significat humores temperatos esse in corpore vt dicit in principio precedẽtis lectionis: difformis vero significat humores intẽperatos esse in corpore: ergo vniformis melior est. Item dicit in forma ꝙ si hypostasis laudabilis perseueret in eodem statu vsq ad statum egritudinis bonũ significat. Si vero diuersificet malũ: ergo similiter liquor vniformis bonũ erit signũ in vrina: difformis vo malũ. In cõtrariũ est auctor in littera dicens: ꝙ si liquor existens subtilis permaneat semper subtilis malum est: si vero postea ingrossetur bonum. Iterum dicit ꝙ si exeat grossa ⁊ permaneat grossa malum est: si vero clarificetur bonum est: ⁊ reddit causas in littera. Postea dicit in littera: ꝙ vrina existẽs subtilis ⁊ permanens subtilis significat naturam non potentem operari in decoctione fecum: sed illa vrina que significat potentiam nature operantem supra materiam morbi: melior est ꝙ vrina significans naturam omnino impotentem: ergo vrina difformis est melior ꝙ vniformis. Ad hoc dicendum ꝙ loquendo de mediocri liquore qui significat cõplementum digestionis: talis vniformis melior est ꝙ difformis: ⁊ de tali loquitur in precedenti lectione in principio: sed loquẽdo de liquore subtili ⁊ grosso qui significat digestionem incompletam: tales meliores sunt difformes ꝙ vniformes: ⁊ hoc est quia significant digestionem incõpletam: vnde liquor subtilis si permaneat subtilis significat impotentiam nature: si vero ingrossetur tũc significat impotẽtiam nature inchoantẽ. Iterum grossa significat naturam incepisse operari: si vero permaneat grossa semp significat nature impotẽtiã: q2 significat ꝙ natura potuit incipere digestionẽ ⁊ nõ ꝯplere: sz si postea clarificet significat naturã operari cõpletã digestionẽ. Et p hoc patet solutio ad primum argumentum: quia auctor in precedenti lectione loquitur de liquore mediocri: tu vero obijcis de liquore subtili ⁊ grosso. Ad secundum patet solutio: ꝙ dico ꝙ loquendo de hypostasi naturali ⁊ mediocri: illa melior est vniformis ꝙ difformis: sed tamen de innaturali non est verum: similiter ⁊ de liquore. Per hoc patet solutio eiusdem questionis que solet fieri: quia difformitas simul ⁊ semel vt bicolor: in vrina est malũ: difformitas vero successiua est malum vt quando vrina cõmutatur a grossitie in subtilitatẽ ⁊ econuerso. Et solutio huius est: q2 difformitas simul ⁊ semel in vrina vt bicolor: significat impotentiam nature: vnde dominium significat diuersarum materierũ in corpore: ⁊ naturam potentem supra viã materiã digerendo: impotentẽ vero supra alterã: sed difformitas successiua est bona: q2 significat fortitudinẽ virtutis potentis inchoare ⁊ cõplere digestionẽ supra materiã morbi. ¶ Tertio quarit vtrũ trãsitus vrine a subtilitate in grossiciẽ sit melior ꝙ transitus econuerso. scz a grossicie in subtilitatem: ⁊ videt ꝙ sic: q2 transitus a subtilitate in grossiciem trãsit in terminũ meliorẽ: quia subtilitas significat impotentiam nature: grossicies vero potentiam: ergo est melior. Itẽ ille transitus est melior qui sequitur operationem digestionis: sed trãsitus a subtilitate in grossiciem est hmõi: quia ꝓcedit ingrossando sicut ꝓcedit digestio secũdũ respectũ prime: ergo est melior. In cõtrariũ est auctor in ista dicens ꝙ transitus a grossicie in subtilitatẽ est melior quia significat materiam complere digestionẽ: ꝙ transitus a subtilitate in grossiciẽ qui significat naturã tantũmodo inchoantẽ digestionẽ ⁊c. qd̃ concedo. ¶ Ad primũ argumentum in cõtrarium patet solutio per predicta: quia tu obijcis de subtilitate causata per viã indigestionis: ⁊ talis sine dubio est peior: sed subtilitas causata per viam digestionis est melior. Ad secundũ dicẽdum ꝙ duplex est digestio. Quedã supra iuuatiuũ: vt supra nutrimẽtũ: ⁊ talis ꝓcedit ingrossando. Quedã supra nociuũ vt supra materiã morbi: ⁊ talis ꝓcedit aliqũ subtiliãdo aliqũ ingrossando: ⁊ tu ob. de illa digestione que fit supra nutrimentum. ¶ Quarto querit supra hoc qd̃ dicit ꝙ vrina clarificatur in vrinali ꝓpter trãsmissionem partium terrearum in ꝓfundũ: aerearum vero ad superius: ergo similiter cũ talis trãsmissio partium fiat in vrina tornata: videtur ꝙ tornata debet esse clara. Et dicendum ꝙ diuersimode trãsmittunt partes hinc ⁊ inde: quia in vrina tornata licet sit trãsmissio partium ad loca ꝓpria: tñ ibi partes non regantur a calore naturali nec a spiritibus: ⁊ ita cum spiritus sint lucidi ⁊ clarificent vrinam ⁊ talis non regatur p spiritus nõ erit clara: sz in vrina grossa primo ⁊ postea clarificata partes vrine reguntur a calore ⁊ spiritibus ⁊ propter hoc fit clara. ¶ Postea querit supra hoc qd̃ dicit ꝙ vrina grossa ⁊ turbida significat digestionem completam cũ si

perius dixerit q significat incompletam. Et dicendum q hic dicit q significat completam.i. vicinam cōplemēto: qñ vero dicit superius q incōpletam: ipse loquit ibi respectu clarificate postea. ¶ Itē queritur sup hoc qđ dicit q existēs clara est grossissima: quomodo pōt esse clara et grossissima. ꝛ solutio huius est: quia dicit q grossissima est causaliter: quia talis significat materiam esse grossam: ꝛ omnino digestioni repugnantem: vnde cū sua causa sit grossa: nihil eliquatur de sua materia cū vrina: ꝛ ppter hoc est clara formaliter: tamen causaliter est grossa: ꝛ nō dicit q sit grossissima quia significat materiam grossam eliquatam cum vrina: qꝛ sine dubio impossibile est ipsam esse claram tunc.

¶ Quod Gal. plenius ostēdit cū dicit. Significatio actōis si occulta sit: ꝛ nō apta: sicut significatio vrine subtiliter exeuntis ꝛ post in vase grossescentis: ꝛ vrine ignee subtilior: ꝛ similiter citrinissime, omnes eñ inqt iste debilitatē coctiōis significant: ꝛ morbū esse in initio. Et si significatiōes appareāt: ꝛ pmaneāt: ꝛ ad pfectionē nō veniāt: sicut vrine turbide exeuntis ꝛ turbide pmanētis: marie si tincta sit: ꝛ vrine lenes vel albe: vl' nebule rubee: vl' hypostasis rubee: dū apparent in digestionibus imperfecte: in mediocritate sunt coctōis: ꝛ i augmēto morbi. Et si significatiōes appareant perfecte: sed nō tamen in suo naturali tēpore.i. intra corpora anteq exeat vrina: sicut grosse exeuntis: et cum in vase sit clarescentis: coctio appropinquat perfectioni: ꝛ morbus in vltimitate est sui augmenti: ꝛ non nisi declinatio tantum superest sibi. Et si significationes in tempore suo apparuerint: sicut in vrina que clarescit anteq corpus exierit: significat complementum coctionis: et declinationem morbi: et cum incepisse minorari. Tempus vero declinationis est ex quo significationes in suo appareant tempore naturali vsq ad ablationem ꝛ mundificationem morbi perfecte in toto corpore. ¶ Gal. vrina inquit tripliciter diuiditur. Est eñ vrina cocta que salutem significat: est et pessima que mortem significat: est ꝛ cruda in coctione defecta: que grossitudinem fecum designat: ꝛ defectionem digestionū. Cocta vrina in declinatiōe egrotum: sanorum vrine assimilatur: sicut vrina ignea: in liquore ꝛ colore media. Que extra hanc est in subtilitate, vel grossitudine: cruditatem: ꝛ defectionē coctionis videtur significare. ꝛ si extremitas eius sit in subtilitate: ꝛ ignea in colore: significat ex laudabiliori pte naturā opatā in fecū coctionē. Virtus eñ tincture vrine ꝛ bonitas coloris vtraq bona sunt signa. Claritas vero vrine ꝛ eius subtilitas morbum adhuc esse crudum significat. Unde Gal. quedam est vrina que morbū crudū ꝛ nō coctū significat: sicut ignea ꝛ subtilis: ꝛ q albā habet hypostasim: ꝛ suspensam: ꝛ subtilem: sed tamē neq lenis neq mollis est.

¶ Que vrina significat longitudinem morbi.

Urina que in fundo pertinet rubori: si cū subtilitate sua alba sit ꝛ aquosa: ablationem coctiōis demonstrat cum longinquitate ꝛ morbi pessimitate. Si postea laudabiles appareant significationes: sicut grossitudo vrine ꝛ tinctura: sperari potest salus: sed tamē post longum tempus: ꝛ cum maioribus molestatiōibus. Si aūt mutet i grossitudinē de subtilitate sine tinctura ꝛ remanet albedo ꝛ cruditas: mōstrat turbiditatem ꝛ grossitudinem suam non esse ex actione nature: sed de extraneo ꝛ igneo calore: qꝛ natura non miscet humores: nec turbidos facit nisi antea tingat liquores ꝛ significat mediocritatem coctiōis. Unde vrina grossa si sit tincta: virtutē caloris naturalis designat: maxime si sit ignea.

¶ De vrinis perditionē significantibus.

Urina pessima que perditionem significat: est quadrupla. Quedam enim perditionem absolute portendit: sicut que nigram habet hypostasim: ꝛ liquorem alterius coloris q̄ nigri extra hypostasim in nigredine. Quedā pditionem debiliorem priori sicut que hypostasim habens nigram: sed natantem. Quedam debilior est secunda q nebulā habet in superficie nigram. Quarta perditionē certā ꝛ necessariā: sicut vrina nigra: ꝛ hypostasis nigra: ꝛ maxime granosa: quia feces granose semp designāt perditionē: maxime si sint nigre.

¶ Superius cōparauit auctor significatiōes liquoꝝ ad inuicē. In parte ista cōparat significatiōes liquoꝝ ad tēpora morbi: ꝛ diuidit in quattuor. In prima determinat de vrina apparēte in principio morbi. In scđa de vrina apparēte in augmēto: ibi: Et si significatiōes appareant ꝛ permaneāt. In tertia de vrina apparēte in statu: ibi: Et si significatiōes appareāt pfecte. In quarta de vrina apparēte in declinatione: ibi: Et si significatiōes i tēpore suo apparuerint. Et ista quarta in duas. In prima determinat de vrina apparēte in declinatione. In scđa docet cognoscere tēpus declinatiōis ibi: Tēpus vo declinationis. Tūc sequit secunda pars principalis huius lectionis: in qua docet reducere oēs differentias liquoris ad trimēbrē diuisionē: q hic incipit: Urine tripliciter diuiduntur. Et illa in duas. In prima diuidit. In secunda de mēbris diuidētibus agit: ibi: Cocta sanoꝝ vrina. Et ista secūda in tres. In prima determinat de vrina significāte coctionē pfectā ꝛ digestionē. In scđa de vrina significāte īdigestionē: ibi: Que extra hanc est ꝛc. In tertia de vrina significāte perditionem: ibi: Urina pessima q pditionē. Scđa istaꝝ diuidit in duas. In prima determinat de vrina significāte cruditatem ꝛ indigestionē ꝛ hoc in gñali. scđo in speciali magis: ibi: Sz tñ neq lenis neq mollis. Prima in duas. In prima determinat de vrina significāte cruditatē ꝛ hoc in gñali. Scđo confirmat auctoritate Gal. ibi: Unde Gal. quedam est vrina. Hec est diuisio et sñia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitat de tēporib' morbi: cū de ipso faciat auctor mētionē in līa determinādo coꝝ vrinā. Et primo querit de principio morbi qđ sit siue qđ appellet principium morbi: et videt q principium morbi sit illud instans indiuisibile a quo fit motus a sanitate in egritudinem: qꝛ tunc hō incipit esse eger qñ desinit esse sanus: sz hoc est in illo instanti indiuisibili a quo fit motus a sanitate in egritudinē: q illud instans indiuisibile erit principiū morbi. Cōtra: cōsideratio medicinalis sensum nō transcēdit vt dicit Halyꝫ: sed illud instās indiuisibile nō pōt cognosci a medico: ergo nō est principium morbi. Ad hoc distinguo sicut distinguit Constā. in pantegni. ꝛ Gal. in de crisi: q vno modo est principiū egritudinis illud instans indiuisibile in quo arripit egritudo patientem: ꝛ tale non est de consideratione medica: cum sit imperceptibile vt tu vis. Alio dicit principiū morbi. s. spaciū triū dierū: ꝛ tale sūr non est de ɔsideratione medici: quia verificat in morbis acutis ꝛ chronicis. Tertiū est principiū egritudinis illud qđ est vnū de quattuor tēporibus morbi ꝛ tale est de ɔsideratione medici: ꝛ de tali dicit Gal. q principiū egritudinis est illa hora in qua patiēs primo sentit sensibiliter egritudinē ꝛ cessat ab operibus consuetis ꝛ consulit medicū. ¶ Secundo querit verū principiū egritudinis

posſit cognoſci. Et videt ꝙ nõ: quia ſi cognoſcit: aut cognoſcit ꝑ ſigna digeſtionis: aut indigeſtionis: ſed nõ põt cognoſci per ſigna digeſtionis vel indigeſtionis: q2 dicit Auic. ꝙ principium egritudinis eſt illud tẽpus in quo nec apparent ſigna digeſtionis nec indigeſtionis: ergo principium egritudinis non poteſt cognoſci. In cõtrariũ eſt Iſaac in lr̃a pñti. qui determinat qualis vrina apparet in principio egritudinis. Preterea auctor iſte videt̃ cõdicere Auic. q2 auctor iſte dicit ibi: ꝙ vrina exiens ſubtilis poſtea ingroſſeſcens apparet in principio morbi: ⁊ dicit ſuperius ꝙ vrina exiens ſubtilis poſtea ingroſſeſcẽs ſignificat digeſtionẽ: q2 ſignificat naturã incipiẽtẽ operari in decoctõe ſcđm: ſed dicit Auic. ꝙ in principio morbi nec apparẽt ſigna digeſtiõis: nec indigeſtionis: ſ̃m Auic. talis vrina nõ põt apparere in principio morbi: iſte tñ dicit ꝙ imo apparet. ❡ Ad primũ iſtorum dico ꝙ principium egritudinis poteſt cognoſci: ⁊ dico ꝙ cognoſcit̃ per hoc ꝙ in principio nec apparent ſigna digeſtionis nec indigeſtionis. Et tu ob. ꝙ in principio non apparent ſigna digeſtionis nec indigeſtionis: vt dicit Auic. dico ꝙ verum eſt per poſitionẽ: ſed tamen ſunt ibi per priuationem: vnde licet ſigna digeſtionis vel indigeſtionis nõ ſint ſigna principij ꝑ poſitionẽ: tñ ſunt per priuationẽ. Et tu obijcis ꝙ imo ꝙ in principio morbi ſigna indigeſtionis apparent ſ̃m poſitionẽ: q2 cõſtat ꝙ in principio morbi ſigna digeſtionis nõ apparent: ergo de neceſſitate ſigna indigeſtionis: ⁊ per illa habebit cognoſci principiũ. Item cõſtat ꝙ in principio morbi materia omnino eſt indigeſta: ergo ſigna indigeſtionis apparent ⁊ ꝑ illa cognoſcet̃ principium. Item ſigna digeſtionis apparent in principio morbi: q2 auctor dicit in lr̃a ꝙ in principio morbi apparet vrina ſubtilis. poſtea groſſeſcẽs: ⁊ talis ſignificat digeſtionẽ vt dicit auctor ſuperius: ḡ relinquit̃ ꝙ ſigna indigeſtionis ⁊ digeſtionis etiã per poſitionẽ apparẽt in principio morbi: ⁊ per illa poterit principiũ cognoſci. Et dicendũ ad hoc ꝙ duplex eſt indigeſtio. Quedã enim eſt que fit ex pugna nature contra morbũ: ⁊ materia morbi preualet morbo: ⁊ remanet indigeſta: q2 natura ſuccũbit et nõ põt materiã morbi digerere: ⁊ talis nũꝙ apparet in principio morbi: imo põt apparere in augmẽto: quia in principio nondum natura pugnat contra materiam morbi: ⁊ de tali loquitur Auic. quando dicit ꝙ in principio nec apparẽt ſigna digeſtionis nec indigeſtionis. Eſt iterum alia indigeſtio que nõ fit ex pugna nature ↄtra morbũ: ⁊ talis apparet in principio morbi: quia in principio morbi natura nondũ inſurgit contra morbũ vel cõtra materiã morbi: imo eſt q̃ſi ſopita: et per talem indigeſtionẽ per priuationẽ põt cognoſci principium egritudinis: ⁊ de tali ob. tu: non de prima. et ꝓpter hoc dicit Gal. in fine de creticis diebus opuſcũ ſcđi. dicit eñ ꝙ mors aliqñ venit ſine criſi: ⁊ hoc qñ materia morbi tãta abundat in corpore ꝙ anteꝙ inſurgat natura cõtra illam: extinguitur calor naturalis in corde et patet in apoſtemate cordis. Et tu ob. ꝙ etiã ſigna digeſtionis apparent in principio morbi: q2 dicit auctor ĩ littera: ꝙ in principio apparet vrina ſubtilis: poſtea groſſeſcens: ⁊ talis vt dicit ſuperius ſignificat digeſtionem: ⁊ Auic. dicit ꝙ in principio nec apparent ſigna digeſtionis nec indigeſtionis. Dicẽdum ꝙ quando auctor dicit in lr̃a ſuperius ꝙ vrina ſubtilis poſtea groſſeſcens ſignificat digeſtionem: ipſe intelligit de occulta vnde verum eſt ꝙ ſignificat digeſtionẽ occultam: vt patet in littera preſenti: ſed qñ Auic. dicit: ꝙ in principio nec apparent ſigna digeſtionis nec indigeſtionis: dico ꝙ verum eſt manifeſta: ⁊ de manifeſta intelligit Auic. ⁊ ſic nõ eſt cõtradictio. Per hoc patet ſolutio ad cõmune argumẽtũ qđ ſolet idẽ fieri ad ꝓbandum ꝙ ibi in principio apparent ſigna digeſtionis vel indigeſtionis: quia ſi agens approximetur patienti impoſſibile eſt non agere: ergo cum materia morbi ſit in corpore natura de neceſſitate inducet in materiam illam digeſtionem vel indigeſtionẽ. natura dico tunc ſuccũbante materia morbi vel dñante. Ad hoc dico ꝙ verum eſt ſi natura non ſit ſopita: vel ſi calor non ſubito extinguatur. vñ tu ob. de digeſtione facta per pugnam ⁊ non de indigeſtione facta ꝓpter extinctionem factam a materia morbi ſine inſultu aliquo precedente. ❡ Tertio dato ꝙ principium morbi poſſit cognoſci: queritur per quid habeat cognoſci: vtrum per accidentia morbi vel per ſenſibilem leſionem operationum conſuetarum: videtur ꝙ non poſſit cognoſci per accidentia morbi: quia dicit Gal. ꝙ nondum eſt febris quando apparent accidentia: vt ſitis vel dolor capitis: ergo cũ principium morbi ſit morbus: nõ poterit cognoſci per accidentia morbi. Item omne accidens poſterius eſt ſubiecto: ergo accidens ſequitur morbum ⁊ non antecedit: ⁊ ſi non antecedit non dabit cognoſcere morbum: ergo accidentia non dabunt cognitionẽ principij morbi. In cõtrarium eſt Hippo. in ꝓnoſticis dicens: ꝙ tunc eſt principium morbi quando patiens incipit dolere ⁊ rigere: ſed tam dolor ꝙ̃ rigor ſunt accidentia morbi: ergo principium morbi cognoſcitur per accidẽtia morbi. Sed ꝙ deueniamus ad cognitionẽ principij morbi per ſenſibilem leſionem operationũ: videt̃ ꝑ hoc qđ dicit Gal. in tegni. dicit enim ꝙ terminus diſcretus ſiue qui eſt inter ſanitatem ⁊ egritudinem eſt ſenſibilis leſio operationum. Item dicit Gal. alibi: ꝙ principium egritudinis eſt prima hora in qua patiens primo ſentit ſenſibiliter egritudinem ⁊ ceſſat ab operationibus conſuetis ⁊ conſilit ne diu cum: ergo per hoc videtur ꝙ per ſenſibilem leſionem operationum deueniamus in cognitionem principij morbi. Contrã ſi hoc eſſet verum iam ſequeretur ꝙ in eadem egritudine principium eſſet diuerſum: quia multi ſunt qui cũ habent febres ſunt morbidi ⁊ languidi ⁊ ſtatim ceſſant ab operationibus conſuetis: quidam vero ſunt qui habent eaſdem febres ⁊ tñ ſunt fortes: ⁊ non ita cito ceſſant ab operationibus cõſuetis: ḡ ⁊c. ❡ Solutio: ad primum iſtorum dico ꝙ principium morbi cognoſcitur per accidentia morbi: ſed accidentia ſunt triplicis generis: quedã antecedentia morbi: quedam concomitantia: quedam ſubſequentia. Dico ergo ꝙ principium morbi cognoſcitur per accidentia concomitantia: vt pleureſis cognoſcitur per dolorem lateris pungitiuũ per pulſum ſerratiũ: per difficultatem anhelitus: que omnia cõcomitãtur pleureſim: ⁊ non cognoſcitur principium morbi ꝑ accidẽtia cõcomitãtia: nec ꝑ cõſequẽtia. Per hoc patet ſolutio ad primũ argumentum: per Gal. de ſiti ⁊ dolore capitis: ꝙ antecedit morbum: ſed ſicut hmõi antecedentia poſſunt concomitari: ⁊ quando concomitãtur tunc dant cognitionem principij. Ad ſecundum dicendum ꝙ verum eſt ꝙ accidens morbi poſterius eſt morbo quantum ad cauſam morbi. verbigratia. de vomitu ſemper antecedit titillatio labij inferioris et tunc vomitus ſubſequitur: ⁊ tamen vomitus actualiter cognoſci habet per titillationem: ⁊ hoc eſt: quia labium inferius colligantiam habet cum ore ſtomachi quantum ad pelliculam interiorem in quo ore cõtinetur materia ſiue cauſa vomitus: ⁊ tamen antecedit vomitum. Et tu ob. ꝙ accidens eſt poſterius ſubiecto: ergo nõ cognoſcitur ſubiectum per accidens. Ad hoc dico ꝙ duplex eſt poſterioritas licet natura ⁊ tempore. vnde licet accidẽs morbi ſit poſterius natura ꝙ̃ morbus: tamen tempore eſt ſimul cum morbo: et patet de pede impreſſo in puluere: quia licet illa impreſſio ſit poſterior natura ꝙ̃ pes: tamen ſimul eſt tempore cũ pede. Similiter dico ꝙ licet accidens morbi ſit poſterius natura tamen ſimul eſt tempore cum morbo: vt patet de ſiti ⁊ dolore capitis: per que quidem cognoſcitur morbus: quia licet ſint poſteriora natura ꝙ̃ morbus ſicut febres: tñ ſimul ſunt tempore cum febre. Per hoc patet ſolutio ad argumentum in contrarium: quia Hippo. in ꝓnoſticis: quando ipſe dicit ꝙ tunc eſt principium egritudinis: quando patiens incipit dolere ⁊c. ipſe intelligit de accidentibus concomitantibus morbum. ❡ Ad aliud qđ poſtea queris: vtrũ principiũ egritudinis habeat cognoſci per ſenſibilem leſionem operationũ. dico cum Gal. ꝙ ſic: ⁊ concedo argumenta hoc probantia. Ad illud qđ ob. in contrariũ: ꝙ ſi hoc eſſet verum iam ſequeretur inconueniens: ſcilicet ꝙ principium in eadem egritudine eſſet diuerſum in diuerſis. Dico ꝙ non: q2 principium proprie eſt illud tempus in quo patiens primo ſentit ſenſibiliter egritudinem ⁊ cogitur vi morbi ceſſare ab operibus conſuetis. vnde licet ille qui eſt fortis habens febrem non ita ceſſet: tamen cogitur vi morbi: licet differat: vel ſaltem in mente ſua cogitat ꝙ loquitur cum medico ⁊c.

¶ Quarto queritur: vtrum augmentum differat a statu. Et videtur ꝙ non: quia augmentũ est preexistentis magnitudinis additamentum: sed in statu est additamentum sinthomatum prauorum accidentium preexistentibus sinthomatibus: quia dicit Gal. ꝙ status est negocium horarũ in qua oĩa accidẽtia vltimant: ergo videt ꝙ augmentũ non differat a statu nec ecõuerso. In contrariũ est ysaac in littera: ponẽs vrinas differẽtes in augmẽto morbi ⁊ in statu: vt pꝫ in litera: quod cõcedo. Et dico ꝙ augmentũ ⁊ status differũt. Ad argumentũ in contrariũ dico ꝙ verũ est ꝙ vtrobiqꝫ scꝫ tam in augmẽto ꝙ̃ in statu est additamentũ prauorꝫ accidentiũ: sed tñ hoc est differenter: quia in augmento egritudinis est principiũ additamẽti malorꝫ accidentiũ: in statu vo est additamentũ malorũ accidentiũ in vltimo: quia tunc omnia accidẽtia vltimantur. ¶ Iuxta hoc quero vtrũ status sit lõgior horarum egritudinis: ⁊ videt ꝙ sic: quia plura requirunt ad cõplexionẽ nobilẽ ꝙ̃ ad ignobilẽ: vnde plura requirunt ad cõplexionem hominis ꝙ̃ ad complexionẽ aliorum animaliũ: ⁊ hoc est quia homo nobilior est inter oĩa animalia. Sed volunt auctores ꝙ natura ꝓcedit cõtra morbũ triplici motu: motu digestionis ⁊ diuisionis ⁊ expulsiõis: sed expulsio est actus nobilior ꝙ̃ digestio vel diuisio: ⁊ nec digestio nec diuisio fiũt nisi ꝓpter expulsionẽ: ⁊ expulsio materie morbi a corpe fit in statu: ergo indigebat lõgiori tpe: ergo status est longior horarꝫ totius morbi. In cõtrariũ est Constã. in decimo pantegni: dicens ꝙ crisis est mutatio velox superueniẽs morbo propter duriciem accidentiũ ⁊ infirmi reluctamentũ ducens ad sanitatem aut ad mortẽ: cũ ergo crisis habeat fieri in statu: status erit breuior horarũ ⁊ velocior. Item simile est de cõparatione vnius morbi ad alium morbum: ⁊ vnius temporis egritudinis ad aliud: sed morbus quãto molestior tãto breuior: vt patet in peracutis ⁊ perperacutis: ergo similiter illud tempus egritudinis quod est molestius erit breuius: sed hoc est status respectu aliorum temporũ morbi cũ in statu omnia accidentia vltimantur: ergo status erit breuior horarum totius morbi. Ad hoc dico sine preiudicio meliorum: ꝙ status est breuior horarum morbi: sed tamen diuersificatur principium ⁊ augmentũ in acutis ⁊ in chronicis vt quidã dicunt: quia in chronicis morbis plus durat augmẽtũ ꝙ̃ principium: in acutis ecõuerso: sed nescio si verum est vel non: sed de statu dico ꝙ breuior est: ⁊ concedo rationes hoc probantes. Ad argumentũ in contrariũ dico ꝙ in expulsiõe que fit in statu duo sunt consideranda. Unum est actus ipsius expulsionis ⁊ momentũ illud in quo materia subito expellit: ⁊ sic est breuior horarũ: ⁊ indiget breuissimo tempore. Aut possunt cõsiderari illa que requirunt ad expulsionẽ: vtpote digestio ⁊ diuisio materie morbi que oĩa requiruntur in debita expulsione materie morbi a corpore: ⁊ quãtum ad hoc indiget magno et longo tempore: et hoc modo obijcis tu.

¶ Quinto queritur in quo tẽpore plus laboret virtus naturalis vtrum in principio vel in statu. Et videtur ꝙ plus in principio: quia in illo tempore plus laborat natura in quo inuenit materiã magis inobedientẽ ⁊ resistentẽ: cum habeat illã digerere ⁊ diuidere: sed in principio virtus naturalis inuenit materiã magis inobedientẽ quia indigestã: ergo plus laborat virtus naturalis in principio ꝙ̃ in statu. Contra: labor nature non est nisi ꝓpter pugnã ⁊ insultũ nature contra materiam morbi: sed in principio morbi nõdũ natura insurgit cõtra materiã morbi: imo est quasi sopita: sed in statu pugnat fortissime: ergo plus laborat in statu virtus naturalis ꝙ̃ in principio. Ad hoc soluunt quidã satis ꝓbabiliter distinguẽdo ꝙ virtus naturalis plus laborat in principio et hoc finaliter: quia plura habet tunc facere: quia habet digerere materias morbi ⁊ diuidere: sed in statu formaliter plus laborat quia habet actualiter materiã morbi diuidere ⁊ expellere eam a corpore: ⁊ ponit exemplũ de duobus pugilibus in duello existentibus: quia victor in principio plus laborat finaliter: quia habet debilitare victum ⁊ superare: sed in fine duelli plus laborat formaliter: quia interficit ipsum ⁊ habet ipsum superare: similiter est a parte ista vt dictum est. Uel dicendum ꝙ virtus naturalis simpliciter plus laborat in statu ꝙ̃ in principio: ⁊ concedo argumentũ hoc probans. ¶ Ad primũ argumentum in contrariũ respõdeo ⁊ dico ꝙ labor non venit ex inobedientia materie: sed ex pugna nature contra materiam morbi: vnde licet in principio materia sit magis inobediẽs ꝙ̃ in statu: tamen dico ꝙ in principio nondũ pugnat natura ⁊ ita nõ laborat: imo quiescit: sed in statu fortissime pugnat: ⁊ ꝓpter hoc plus laborat in statu virtus naturalis. Ad secũdum argumentũ quod obijcis de Ga. dico ꝙ non concludit ꝙ plus laboret virtus naturalis in principio ꝙ̃ in statu: sed dicit ꝙ plus laborat virtus naturalis in principio ꝙ̃ animalis: ⁊ aĩalis plus in statu ꝙ̃ in principio. Et hoc est similiter intelligendum: quia in principio morbi materia est grossa ⁊ inobediens digestioni: et inepta digeri a virtute naturali: et ita plus laborat virtus naturalis in principio: sed tamẽ nondũ virtus animalis laborat: quia aĩalis non laborat: nisi quando sentit mala sinthomata: ⁊ quia in statu materia est digesta ⁊ eleuãtur fumi ab illa materia perniciosi q̃ inducũt mala sinthomata: tunc aĩalis sentiens ea laborat in expulsione illius materie a qua eleuant illi fumi: sed hoc non sentiebat in principio: quia nondum materia digesta: similiter virtus naturalis non tñ laborat in statu: quia tunc materia est digesta: ergo non oportet tũc ꝙ tam digerat: ⁊ ideo dicit Ga. ꝙ virtus naturalis plus laborat in principio: aĩalis plus in statu.

¶ Sexto querit de declinatione morbi: ⁊ primo vtrũ declinatio sit vnũ de tẽporibus morbi. Uidetur ꝙ non: quia dicit Gal. in tegni ꝙ duplex est neutrũ. Quoddã decidẽtie vt qñ aĩal deuenit a sanitate in egritudinẽ. Et quoddã conualescẽtie vt qñ deuenit ab egritudine in sanitatẽ: cũ ergo in declinatione homo veniat ab egritudine in sanitatẽ: erit neuter cõualescẽtie: sed neuter ꝯualescẽtie non est eger: ergo declinatio nõ erit vnum de tẽporibus morbi. In ꝯtrariũ est auctor in lrã q̃ determinat vrinas apparẽtes in tẽporibus morbi: ⁊ inter illas determinat de vrina apparẽte in declinatiõe morbi: et ita innuit ꝙ declinatio sit vnũ de tẽporibus morbi. Itẽ Hip. ⁊ alij auctores ꝓcipiũt ꝙ ille q̃ est in declinatiõe morbi regatur ꝑ tres dies vt eger: ⁊ nõ vt neuter ꝯualescẽtie: ergo declinatio erit vnũ de tẽporibus morbi cum alia cura debeatur egro ⁊ alia neutro cõualescẽtie. Ad hoc dicendũ ꝙ declinatio est vnũ de tẽporibus vt auctor innuit i lrã determinãs de vrinã: ⁊ hoc vult Hip. ⁊ alij qui ꝓcipiunt illũ qui est in declinatione morbi regi vt egrũ: ⁊ hoc est quia licet materia sit euacuata in declinatiõe: adhuc remãsit aliqua infectio materie euacuate in corpore: vel aliqua impressio: vt pꝫ de igne extracto a furno ⁊ pane: quia adhuc aliqua impressio postmodũ remanet in furno. Sic in declinatiõe remanet aliqua impressio intra derelicta a materia morbi euacuata: vñ si darent ibi aliqua q̃ possent inflãmari sequeret recidiuũ: sꝫ ꝓpter hoc ꝓcipiunt auctores ꝙ ille qui est in declinatiõe regat ꝑ tres dies sicut regebat qñ erat eger. ¶ Ad primũ argumentũ in ꝯtrarium dico ꝙ licet ille q̃ est in declinatiõe ꝓcedit ab egritudine in sanitatẽ: non tñ neuter est conualescẽtie: ⁊ hoc est quia licet materia sit expulsa a corpore: veruntamen non cõstat medico ꝙ totaliter sit mũdificatũ: vel ꝙ illa impressio derelicta ab illa materia sit iã destructa ⁊ exhalata: sed qñ corpus ad plenum est mundificatũ ab illa materia ⁊ ab illa impressione: ⁊ qñ de hoc cõstat medico tũc incipit esse neuter ꝯualescẽtie. Et tu obijcies qñ corpus nõ est mundificatũ omnino: tũc iã est sanus paciens: ergo nõ erit neuter. Et dico ꝙ nõ est sanus quousqꝫ possit facere opera cõsueta: ⁊ quia licet corpus ad plenũ sit mundificatum: tñ quia virtus adhuc est debilis nec põt adhuc facere opa sicut faciebat antequã incideret in egritudinẽ: ꝓpter hoc dico ꝙ talis est neuter ⁊ nõ sanus. ¶ Iuxta hoc querit vtrũ cõtingat aliquẽ mori in declinatiõe, put declinatio dicit vnũ de tẽporibus morbi. Uidetur ꝙ sic: quia Gal. in de creticis ponit simile inter pugnã nature cũ materia morbi ⁊ in pugna que est inter duos pugiles in duello existẽte: sed in pugna existente inter duos pugiles quãdoqꝫ accidit ꝙ vterqꝫ moritur: vnde victor quãqꝫ moritur ⁊ hoc ꝓpter vulnus aliquod quod deuictus ei fecit: ⁊ hoc post duellum: ergo similiter natura: licet in statu superauit materiã morbi eam a corpore expellẽdo: tamen in illa pugna poterit intantum natura debilitari ꝙ postea in declinatione succumbet: ergo contingit mori in declinatione. Item dicit Galienus in de cretis

cis:q sicut in totali morbo sunt quattuor tēpora.s.pncipiū: augmentū:status:τ declinatio:ita in paroxismo morbi sicut febris sunt quattuor tpa pdicta:sed in oībus tēporib⁹ paroxismi cōtingit mori patientem:vt dicit Ga.ergo in declinatione morbi cōtinget patientem mori vel quare nō. In contrariū est Ga.ibidē dicens:q in oībus tēporib⁹ morbi cōtingit patientē mori pterq̄ in declinatiōe.Et hoc pbat sic Ga. dicēs q mors nihil aliud est q̄ cōpletū dñium materie morbi supra naturā:sed in declinatiōe morbi materia morbi nō pōt cōplete dominari supra naturā cū in declinatione materia expellat a corpore: ergo non cōtingit mori in declinatiōe morbi: q: ex quo natura fuit potēs in statu supra materiam morbi.i.supra fortius ratiōe cuius deberet succūbere: ergo erit potēs supra debilius in declinatiōe: qđ cōcedo. Vñ dico q in pfecta declinatiōe morbi.i.qñ materia totaliter euacuatur a corpe nullus moriē: τ hoc cōcedo cū Ga. τ cōcedo illā vltimā rationē τ eā pono p causa. ¶ Ad primum argumentū in 3ūū dico q quoad quid est similitudo.s.quoad hoc q vtrobiq̄ est pugna: τ quoad q̄d dissimilitudo.s.quoad hoc q vterq̄ pugil mouet per se 3tra aliū:sed nō sic est a pte nature 3tra morbū:vnde materia morbi nō mouet 3tra naturam nisi prius moueat a natura: τ ppter hoc est ibi fallacia cōsequētis. Ad scđm argumentū soluit ipsemet Ga.dicēs q l3 in declinatiōe morbi nullus moriat:tñ pōt mori in declinatione paroxismi:q: in declinatiōe morbi nullus morit: τ hoc est quia tunc materia totaliter euacuat: nec pōt dñari tunc cōplete supra naturā: τ ita nec mortē inducere: sed in principio morbi: τ in augmēto τ in statu:bene cōtingit mori:quia materia est intra corpus τc.sīr in principio:augmēto: τ statu paroxismi cōtingit mori: q: tūc totū corpus est cōprehensum a materia morbi: τ ita natura non pōt pualere materie τ cōplete dñari:sīr in declinatiōe paroxismi cōtingit mori:q: tūc materia τ natura veniunt extra: τ ita natura sine virtus potest dissolui: τ inde mors potest consequi.

¶ Gal.inqt: Vrina q̄ mutat postq̄ fuerit in vrinali ingressa:gratū est dicere: neq̄ debem⁹ dimittere: q: plurimi medici decipiunt inde. Vrina clara τ subtilis postq̄ exierit turbat τ grossescit: deinde in suā claritatē subtilis redit:significat quādā vētositatē pmanere in vrina postq̄ exierit: sed cū ventositas illa se mouerit:vt ad locū suū naturalē ascenderet: liquor turbat⁹ est. Cū autē se separauerit: τ in loco suo remāserit:liquor clarificat⁹ est. Alij dicūt q: Gal. dixit vrina aliqñ grossa exit: τ post clarescit: deinde in suā grossitudinē τ turbiditatē redit: τ iterū in claritatē τ subtilitatē.qđ dicūt esse causa cuiusdā vētositatis grosse in vrina pmanētis:q̄ cū clarificata esset prima vice τ ad ascendendū locū suū naturalē moueret se:liquor turbatus est:q̄ cū se separaret: τ in loco suo remaneret: clarificat⁹ est. Qđ dicūt videt esse ipossibile:q: vrina q̄ exit grossa:in q̄ natura laborat subtiliāda cū exeat: nō tantā h3 grossitatē τ cruditatē:vt postq̄ semel clarificata sit: nature altera vice clarificare necesse sit: qđ etiā si fieret: calor naturalis nō ī vrina egressa eādem virtutē haberet:vt altera vice clarificare posset cum a suo fundamēto separat⁹ sit. Iterū si fieret:nil significatio vrine intra corpus valeret:sed actio naturalis caloris tantūdē posset extra corpus: quantū et intra corpus. Qđ palā falsum est: patēter ergo ostēdim⁹ q mutatio vrine extra corpus ex grossitudine τ turbiditate in claritatē τ subtilitatē:significatiua est cōplete coctiōis fecū τ digestionis earū. Que cū tpe breui fit:fit melior τ laudabilior: τ cōtrario si tpe moretur lōgo. Vrine q̄ mutabiles nō in suis q̄litatibus permanentes: sed de subtilitate in grossitudinē: τ de grossitudine in subtilitatē se mutātes: meliores sunt q in vnis qualitatibus pmanētes. Vrina crtiēs singulis tēporib⁹ fm q natura in ipsa operat:melior est q̄ que in vna erit q̄litate: τ si mutat in ordine:non ex nature actiōe efficit:sed erit clara vbi deberet eē turbida: τ ecōuerso:vbi turbida ibi clara. G. Vrina inquit exiēs clara: τ grossescēs postq̄ exeat: τ si exiens grossa clarescit postea: melior est q̄ q̄ in vna q̄litate permanet: τ quāto in breuiori tpe:tāto meli⁹. Et mutatio de grossitudine i claritatē melior est q̄ de claritate in grossitudinē:q: hoc motū significat nature: τ inceptionē in coctione. De grossitudine se mutās in claritatē:cōpletā in coctiōe demōstrat nature actionem: τ ppiquare ad diuisionē: τ singulas partes mittere in locū suū naturalē. ¶ Vrina exiēs i vnoquoq̄ tpe: et in vna q̄litate:subtili:seu grossa: τ q̄ si mutet: nō tamē fm ordinē nature mutat praua est:q: in quodam tpe subtilis:in quodā grossa: τ sine ordine tēr: significat nature disturbationē: q: nō in vna q̄litate fecit coctionē: τ q: nature actio nō dñat in decoctiōe fecū ppter disturbationē τ defectionē suā. vñ vrina fit diuersa: τ cōturbata. Quidā tñ reprehēdūt Gal. atq̄ dicūt:quare Ga.nō fecit differentiā inter grossam τ turbidā:sed poti⁹ eas fecit siles:Hippo.tamē eas differre fecit in pnosti.cū dixit vrinā grossam nō esse turbidā. Rñdem⁹ hōis quantū ad verba sonus inter vtrūq̄ pbm videt esse 3dictio:q si vtriusq̄ discutiat intētio:nulla penit⁹ apparebit discētio. Nō est eñ Aristo.testāte 3dictio vera: nisi qñ idē subiectum:idēq̄3 est pdicatū:qđ in affirmatione τ in negatione:ita videl3 vt subiectū τ pdicatū negatōis nulla eq̄uocatiōe dissideat a subiecto τ pdicato affirmationis:nullisq̄ sophisma diuerse relatiōis seu diuersarum partium: seu diuersi tpis intercedat: τ in actu vtraq̄ ptātiue 3ueniat. Ois eñ dissentio negatiōis τ affirmatiōis in sola particula negatiua 3sistit. Vñ vtriusq̄ differre etsi 3riū videat: nō tamē sensus contrarius est intētioni:q: certa 3dictas sicut Aristo.cōfirmat:nō est nisi vbi naturaliter sunt 3ria: et τ subiectum τ in subiecto sit vnū sine eq̄uocatiōe subiecti: τ in subiecto in vno tpe cōcordet: τ in eadē relatiōe et coaduneт sibi potestatiue:vel actualiter:neq̄ dissordent:nisi in negatōe. Qđ cū ita sit:palā est. G.nō cōtradixisse Hippo.neq̄ repugnasse suis dictis nō eñ conueniūt protestatiue:neq̄ actualiter: quia Galie. intellexit actualiter:quod dixit vrina grossa turbida est: ac si in actu diceret : q: sensualiter est videre: q vrina non est grossa: nisi ex humorum cōmixtione τ ebullitione. Que cū sint in vrina:liquoris necesse est subsequat turbiditas. Hip.ptestatē intellexit i suis verbis dicēs:vrina grossa nō est turbida: s3 ptāte dura: qđ itē dicere est intellectualiter:etsi lōgū sit a sensib⁹ corpis:primū tñ est ratiōi. Vrina cū grossa etsi actualiter sit turbida:vicina tñ est vt ptārine i subtilitatē mutet τ claritatē:q: significat naturā i coctionē hūor operatā eē: τ feces cōmouisse: τ liquorē turbasse neq̄ laborare in mutādis reb⁹:nisi i subtiliādis fecibus: τ mittēdis singlis i locū suū naturalē: vñ liquor clarificet. Palā q̄ intelligim⁹ hippo.itellexisse vrinā

grossam nō esse turbidā: nisi ex mutatiōis vicinitate in claritatē τ subtilitatē. Nec ꝙ nos etiā videm⁹ i quo mutet: nisi in ista trāsducatur. Ideoꝗ antiqui soliti sunt dicere vrinā grossaꝫ anteꝗ clarificet: nō esse turbidam: subtilis em̄ est in potestate. Alij intelligūt cōtrarietatē q̄ est inter verba Hipp. τ Ga. in ptāte tm̄ esse vrine: nō in actu τ potestate. Dicit em̄ Hip. cū dixit vrinā grossam nō turbidā: nō intellexisse turbiditatē liquoris: sed poti⁹ hypostasim: ac si diceret vrina grossa in liquore: nō est turbida in hypostasi. Sꝫ hec verba nō sunt verbis Hippo. similia: humores em̄ cū ebulliāt τ cōmisceant: liquores necesse ē turbent vbi nulla hypostasis habet: neꝗ clara neꝗ turbida: feces em̄ cū cōmisceant: terrestris pars natat τ miscetur. Si aūt Hippo. dicāt intellexisse nebulā: dicēdum impossibile est nebulā clarā: τ liquorē cōmixtuꝫ esse turbidū: vel nebulā esse turbidā: τ liquorē eē clarum nisi redeāt ad potestatē τ actum: dicētes. Si liquor turbidus est actualiter: nebula potestatiue: subtilis est: sed hoc cū supiori rōcinatiōe referendū est.

¶ Superius cōparauit auctor significatiōes liquoꝝ adinuicem, put mutant anteꝗ in vrinali sint: hic, put mutantur prout iam sunt in vrinali: τ differt mutatio hinc τ inde: quia prius cōparauit mutationē vrine prout mingitur subtilis: τ postea ingrossat in vase: vel econuerso: hic ꝟo determinat hmōi mutationē, put omnino fit in vase. s. postꝗ egressa est a corpore τ residet in vase: τ diuidit in partes duas. In prima, ppōit qd̄ intēdit. In scḋa, psequit de intēto: ibi: Urina inquit clara. τ ista scḋa in duas. In prima determinat de mutatiōe vrine, put iam est in vase: τ de eius significatiōe. In scḋa mouet dubitationē: ibi: Quidā tm̄ Galienū rephendunt. Prima in duas. In pma determinat de significatiōe vrine mutate in vrinali ſm cursum nature. In scḋa de mutatione vrine hmōi nō naturali determinat. ibi: Urina existens in vtroꝗ tpe. Prima in duas. In prima determinat de mutatiōe vrine facta in vrinali naturaliter. In scḋa ponit regulas gnales de hmōi mutatiōe vrinaꝝ innaturalit. ibi: Urine ergo nō naturales non in suis. Prima in duas: in prima determinat de significationib⁹ hmōi vrinaꝝ mutataꝝ i vrinali. In scḋa ɔcludit cōclusionē principalē. ibi: Patēter ergo ostēdim⁹. Prima in duas: in pma determinat de significatione talis vrine in vrinali mutate: τ hoc ſm Gal. In secunda ſm auctoritatē alioꝝ. ibi: Alij dicūt q: τ ista secūda in duas. In prima determinat de hmōi mutatiōe vrine in vrinali ſm opinionē alioꝝ. In scḋa illam opinionē destruit. ibi: Qd̄ dicere videt esse impossibile. Tūc sequit illa pars in qua ponit regulas gnales de significatiōe mutationū vrinaꝝ innaturaliū in vrinali: τ illa i duas. In pma facit qd̄ dictū est. In scḋa auctoritatē Ga. cōfirmat. ibi: Urina inquit existēs clara. Prima in duas ſm duas regulas: quarū prima sumit de significatiōe hmōi vrinaꝝ in gnali. In scḋa defendēdo siue cōparādo hmōi mutatiōes ad tpa morbi quantū ad significationem. scḋa incipit ibi: Urina existēs in singulis tpib⁹. Tunc sequit illa pars in qua mouet dubitationē sophistarū: τ illa in duas. In pma mouet. In scḋa remouet. ibi: Respondemus. τ ista scḋa in duas. In pma rńdet ad illā obiectionem solutiōe ppa. In scḋa solutiōe alioꝝ ponēdo eoꝝ opinionē. scḋa ibi. Alij intellexerūt ɔtētatē. Prima in duas. In pma ponit materiā sue solutiōis. In scḋa applicat ad ppositū. secūda ibi: Qd̄ cū ita sit patā est Ga. Tūc sequit illa pars in q ponit solutionē alioꝝ. τ illa in duas. In pma ponit eoꝝ opinionē. In scḋa reprobat illā. scḋa ibi: Sed hec verba non sunt ꝟbis Hippo. τ ista scḋa in duas. In pma destruit solutionē illoꝝ q soluebāt per distinctionē liquoris ad hypostasim. In scḋa destruit solutionē illoꝝ qui soluebāt per distinctionē liquoris ad nebulā. scḋa ibi: Si aūt dicūt hyppocratē. Hec est diuisio τ sententia lectionis in generali.

Circa hāc queruntur duo in gnē. Primū est de pcedēti lectione. Scḋꝫ de ptīt. De pcedēti lectiōe queruntur q̄tuor. Primū est sup hoc qd̄ dicit in illa lr̄a: ꝙ vrina cocta sanoꝝ vrine assimilatur: τ loquit de vrina cocta egroꝝ. Propter hoc queritur vtrum vrina egroꝝ possit esse similis vrine sanoꝝ. Et videt ꝙ nō: quia ille vrine que repńtāt ɔtraria nō sunt similes: imo poti⁹ differētes: sed vrine sanoꝝ τ egrorum sunt hmōi: quia vrine in sanis repńtāt sanitatē: in egris egritudinē: ergo nō erūt siles. Itē vrine digeste a forti calore differunt ab vrinis digestis a debili calore: quia calor fortis tingit vrinaꝫ debilis remittit: sed vrine sanoꝝ digerunt a forti calore. vrine egroꝝ a debili: ergo sunt differētes τ non similes. In contrariū est auctor in littera illa vt dictum est. Preterea dicit prius ꝙ color igneus apparēs in vrina cū liquore mediocri repńtat vrinā sanoꝝ: τ idē dicit ibi: ꝙ color igne⁹ τ liquor mediocris significat vrinā coctā in egris: ergo sunt similes. et hoc cōcedo cum ysaac. ¶ Ad primū argumentuꝫ in contrariū soluo per interēptionē dicendo ꝙ non repńtant diuersa nec ɔtraria: imo idem. s. fortitudinē caloris digerētis: tm̄ supra diuersas materias: q: talis vrina apparēs in sano significat fortitudinē caloris digerentis materiā nutrimēti: in egris ꝟo materiā morbi: vñ diuersitas soluꝫ est a parte materie: τ diuersitas a parte materie non ponit diuersitatē in re. Ad scḋꝫ dicēdū ꝙ lꝫ in egris calor digerēs sit debilis absolute: tm̄ per cōparationē ad materiā morbi paucā τ obedientē est fortis. eque bñ pōt calor debilis esse in egris supra materiā morbi paucā τ obedientē in digerēdo ipsum sicut calor fortis in sanis supra multā materiā nutrimentalem obedientē. ¶ Scḋo dubitat sup hoc qd̄ dicit auctor in littera illa: ꝙ vrina nigra est pessima. Cōtra: illa vrina est bona que significat eductionē male materie a corpore. Sed nigra est hmōi: q: significat eductionē melancholie a corpore: ergo est bona. Itē inferius habebitis ꝙ vrina nigra in solutione quartane apparēs est bona. Et dicendum ꝙ vrina pōt apparere nigra in egris: aut vi nature: aut in solutiōe quartane: τ sic est bona: τ sic obijcis tu: τ sic loquit auctor inferius: q: significat materiā melancholicā facientē quartanā educi a corpe. Uel vrina nigra quādoꝗ apparet in morbis vi sinthomatis: τ hoc dupliciter: aut pper frigiditatē mortificantē calorē naturalē: τ tūc pcedit color liuidus: aut propter calorē innaturalē adurentē: τ sic pcedit eam color viridis: τ vtraꝗ istorum est pessima: τ sic intelligit ibi ysaac.

¶ Tertio dubitat super hoc qd̄ innuit in illa littera: ꝙ inter vrinā nigram q̄ significat perditionē quarta est pessima: illa. s. que habet liquorē nigrū: τ hypostasim vniformē. s. nigram: τ pper hoc querit verū hypostasis nigra sit melior: idest minus perniciosa cū liquore vniformi. s. cum nigro vel cum difformi liquore. s. cum albo vel rubeo τc. Et videtur ꝙ hypostasis nigra cum liquore vniformi sit melior: τ in mareria perniciosa ꝙ difformi liquore: q: significat potentiā nature potētis operari debite: difformitas ꝟo impotentiā. Urina que est bicolor significat impotentiā nature potētis supra partē materie impotētis supra alterā partē: ergo vrina repńtās hypostasiꝫ nigrā cum liquore vniformi erit melior ꝙ cum difformi. Dicit auctor in littera hodierna ꝙ impossibile est ꝙ appareat vrina grossa: τ hypostasis clara: et ita innuit ꝙ liquor vrine debet esse vniformis cum hypostasi τ non difformis. In contrariū est auctor in lr̄a pcedenti vt dictū est. Preterea illa vrina deterior est que significat malum in vtraꝗ digestiua. s. in secūda τ tertia: ꝙ que in vna tm̄ vt in tertia: sed hypostasis nigra cū liquore vniformi significat malum in vtraꝗ digestiua: quia liquor niger significat adustionē siue mortificatiōeꝫ in secūda digestiua: τ hypostasis nigra adustionē in tertia: sꝫ hypostasis nigra cū liquore difformi vt cū liquore albo nō significat nisi malum in tertia digestiua i qua generat hypostasis: ergo hypostasis nigra cum liquore vniformi est magis mala: quod ɔcedo cū ysaac. τ concedo istam vltimā rationē: τ pono eam p causa. ¶ Ad primū argumentū in contrariū dico ꝙ verū est ꝙ difformitas vbi debet esse vniformitas est mala: q: significat impotentiam nature: sed tm̄ difformitas vbi debet esse difformitas est bona: vnde inter liquorē τ hypostasim debet eē dif-

formitas: q2 liquor generat in secūda digestione: vñ pōt esse albus niger et hmōi: hypostasis ſo in tertia: cuius semper est albificare. Si ergo hypostasis que debet esse alba appareat nigra: et liquor similiter niger: tunc est vniformitas vbi debet esse difformitas: et ppter hoc malū: et hoc modo loquitur in illa littera. Ad scdm dicendū q non cōcludit in littera hodierna: q hypostasis grossa possit esse cū liquore subtili: nec ecōuerso: imo dicit q in turbulētia liquoris nō pōt apparere hypostasis clara: q2 ex quo liquor est turbidus non pōt ibi aliquo modo apparere hypostasis: nec clara nec turbida. ¶ Quarto querit super hoc qd dicit in illa lra: q prima vrina perditionē significās: est illa que habet nigrā hypostasim et liquorē cōtra hypostasim. i. difformē. Scda est que habet nigrā hypostasim natantē cum liquore vniformi: et dicit q secūda debilior est in significādo perditionē q prima. Cōtra: quāto liquor est magis vniformis hypostasi nigre: tāto peior: sed hoc est in scda vrina: vt dicit in littera: et nō in prima: ergo scda non est debilior in significādo pditionē q prima: imo est fortior. Itē in prima vrina remanet hypostasis in ppio loco. i. in fundo: in scda nō: imo supernatat: sed illa vrina minus mala est que significat hypostasim in ppio loco q que non: ergo prima debilior est in significando perditionem q secūda. In contrariū est auctor in littera illa vt dictum est. Preterea in prima vrina est vrina nigra subsidens que representat consumptionē oīno factam et mortificationem caloris naturalis nō potētis eleuare ventositatē: et consumptionē ipsius vētositatis et omniū que sunt in vrina. In secunda ſo est hypostasis nigra sed tamē supernatās: vnde per hoc q supernatat significat q ibi est aliqua ventositas nondū consumpta: et natura pōt adhuc illam ventositatem eleuare in somno: ergo scda debilior est in significādo perditionem q prima. et cōcedo hoc cum ysaac: et illam vltimā rationem pono p causa. ¶ Ad primū argumētū dico q in prima vrina et in secūda est difformitas: vnde tu supponis falsum: cum dicit q in secūda est vniformitas: quia ibi est difformitas: q2 loquit ibi de vrina habēte hypostasim nigrā natātem supposito eodē liquore nigro supple. Vel dicēdū q licz in prima vrina sit difformitas hypostasis ad liquorē: i scda vniformitas: tñ prima adhuc fortior est in pditiōe: et hoc est q2 significat consumptionē oīno vt dictū est: cum ibi sit hypostasis subsidens non habēs aliquā ventositatē quā natura possit eleuare ec. et certius signū sumit ab hypostasi q a liquore: vt dicit Egidius et Theophilus. Ad scdm dicendū q licz in secunda vrina hypostasis sit in supremo et non in ppio loco: tamē debilior est in significando perditionē q prima in qua hypostasis est in fundo: et hoc est quia ibi loquit de hypostasi innaturali: sed dicet auctor inferius q quanto hypostasis innaturalis est in supmo: tanto minus mala. vñ sicut naturalis de qua tu obiicis: hypostasis melior est i fundo q in medio: et in medio q in supmo: ita innaturalis melior est in supmo q in medio: et in medio q in fundo: et hoc melius patebit inferius.

¶ De lectiōe pñti querunt tria. Primū est sup hoc qd dicit in lra hodierna: q vrine non naturales meliores sunt qn permutant in vase q qn permanēt in eadē qualitate. Contra: superius dixit q vrina grossa permanēs grossa melior est q subtilis mutata in grossitudinē: et loquit ibi de innaturali: et sic hic ergo videt sibi cōtradicere. Et solutio huius est q loquēdo de liquore vno respectu eiusdē liquoris melior est vrina innaturalis q mutat in diuersis tpibus morbi: q si permaneat in eadē qualitate: q2 qn mutat significat potentiā nature: qn nō impotentiā: et sic intelligit auctor: sed cōparādo vnū liquorē ad aliū: melior est illa vrina grossa q remanet grossa: q2 significat naturā iā operari: q vrina alia mixta subtilis et postea ingrossescēs: q2 illa q postea ingrossescit significat naturā incepisse modo operari: et sic loquit auctor superius et ita nō est cōtradictio: q2 hic cōparat vnū liquorē ad eundē: superius vnū liquorē ad aliū. ¶ Scdo querit sup hoc qd dicit in lra: q cū substātia grossa vrine nō pōt esse hypostasis clara. Contra: dicet inferius q vrina rubicūdissima in colore cōparatur grossiciei et turbiditati: et qn ipse dicet in tali vrina apparet hypostasis laudabilis vt clara: signū est euasionis: et ita innuit q cum liquore grosso pōt esse hypostasis clara. Et dicendum q vrina grossa dicitur tripliciter: aut grossissima: aut mediocriter grossa: aut attinens grossiciei: vñ ibi loquit auctor de vrina grossissima: q2 in tali sine dubio nō pōt apparere aliqua hypostasis: nec grossa nec clara: sed qn dicit q inferius ipse loquit de vrina grossa nō grossissima: sed attinente grossiciei: et sic nō est cōtradictio. Vel dicēdū q in parte ista loquit auctor de vrina grossa vl sinthomatis: inferius vo loquit de grossa per viā digestionis et nature ingrossantis. ¶ Ultimo querit de dubitatione sophistarum: et querunt verū vrina turbida et grossa differāt. videt q nō: q2 dicit Auicenna q turbulētia i vrina est ppter permixtionē partiū grossarū cū liquore: sed illud idē est grossities: nō ergo differūt. Et solutio huius est p ysaac q dicit in littera q vrina turbida et grossa sunt idē actu: non tñ potestate ec. q2 turbida potestate est clara. Vel dicēdū q turbida vrina et grossa differūt: q2 turbida est illa in qua permiscent partes impure cum liquore: et licz ille partes impure sint liquide: vt qn permiscet vrina impura cū pura: tūc fit turbiditas: grossities ſo qn permiscent partes grosse pure cū liquore: et sic patz qualiter differūt.

¶ Septima particula qlis vrina cū subtilitate et claritate cōueniat: et qlis cū turbiditate et grossitudine.

Quandoquidē de substātia vrine explanauimus: et iuuamēto vel nocumēto ipsius: et de diuersitate liquoris et coloris eius: supra premisimus: in hoc loco dicamus qs color vrine cōueniat cū subtilitate et cruditate naturaliter sine accidētaliter: et qs cōueniat cū grossitate et turbiditate naturaliter vel accidētaliter. Incipiamus aūt ab extremitatibus colorum: q sunt albus et niger: q2 naturaliter sunt ceteris antiquiores. Oēs enī alij colores ab istis sunt cōpositi: neqz ipsi cōponunt ab alijs. ¶ Incipiēdū est aūt ab albedine: q color est primus et initiū colorum: cum oēs alios ipse recipiat: et nullus aliorum ipm suscipiat. Q si quidā reprehendāt dicētes: nōne inuenimus rubore et citrinitate aliisqz coloribus de subiecto corpore ablatis: corpus remanere albū. Quibus rñdēdū est. Impossibile ē enī si qlibet color auferat antequā appeat alius: cōn succedat albedo vice ablati coloris: licz nō de albedine silr: nō enī necesse est auferri albedinē vt succedat qlibet aliorum colorum. Palā g q2 albus color suscipit alios: sed nullus aliorum ipm. Ga. inqt: vrina alba et grossa rō cōueniūt: q2 albedo grossitudinē significat humorum et cruditatē eorum: et naturā in repugnatiōe morbi pigritantē. Grossitudo significat naturā iā incepisse decoctionē humorum: et eorum cōmixtionē: vñ eorum cōuenire impossibile est nisi accidentaliter. Aliqn enī coadunant humores grossi in corpore de crudi phlegmatis gñe: quos expellit natura: et exeūt cū vrina: hoc fit duobus modis: aut cū leni febre et diuturno morbo: vel cū ignea febre et acuto morbo. Que cum leni est febre et initio morbi: diuturnitatē sui portēdit. Si in die nōna vel cretica appeat: et maxime in die qrto: morbi significatur ab apostemate in mēbris liberatio. Si post diez tertiā fit: recidiuū morbū significat. Vñ Gal. vrina alba lactea aliqn a grossitudine humorum liberat: maxime si sit multa: multitudo enī sua humores grossos significat in corpore coadunatos: vel diuturnū morbum: vl laborē. Si in die sit cretica: liberationē significat ab apostemate: qd est post auriculas. Cōsuetudo enim laboriose febris est generare apostema post aures aut in auriculis. Quorum liberatio dubia est

modis: vel cũ materia pungit nares cũ suo acumine
⁊ subtilitate: ⁊ tãdẽ exit cũ sanguine: vl' natura depo
nit in corporis inferiora: ⁊ expellit cũ vrina: cui⁹ cau-
sa grossitudo est ⁊ grauitas. Si diu vrina ĩ grossitudi
ne ꝑmaneat neq̃ mutat̃: apostema sub hypocũdrijs
suspicamur: vbi si permaneat: nõ sumus securi: quin
ex eo tũ in saniem sit mutandũ: sanie aũt veniente ⁊
laudabili signo sequẽte: significat̃ salus: post lõgũ tẽ
pus tñ: sed si significatio mala fuerit: vicinitatẽ denũ
ciat mortis. Qȝ si cũ acuta sit febre: cruditatẽ nature
portẽdit: ⁊ pigritiã in repugnatiõe materie morbi: ⁊
percussionẽ ĩ regimẽto morbi. Uñ Hip. vrina lactea
hhores grossos significat inuiscatos: vel ĩ venis gib
bi epatis: vel in venis sui cõcaui. Si cũ leui sit febre:
diuturnitatẽ significat morbi. Si cum acuta: angu-
stias ⁊ timorẽ vicinuȝ denũciat: q: materiã morbi ex
duob⁹ cõpositã ostẽdit ꝯrarijs humorib⁹: vnus est acu
tus cholericus: alter grossus phlegmatic⁹. Hoc ostẽ
ditur ex acumine febris: ⁊ incẽsione sui: ⁊ grossitudi-
ne vrine atq̃ cruditate. Virt⁹ enĩ ⁊ incẽsio febris acu
men ⁊ pessimitatẽ materie morbi denunciat. Grossi-
tudo enĩ vrine ⁊ cruditas: grossitudinẽ materie: ⁊ du
riciem coctionis mõstrat: que cũ sit: morbus pessim⁹
est: sicut Hippo. Morbus inq̃t pessim⁹ ⁊ molestissi-
mus ex duob⁹ ꝯrarijs humorib⁹ cõpositus: vno acu
to ⁊ velocissimo: altero grosso ⁊ tardissimo: q: natura
acumẽ materie: ⁊ pessimitatẽ morbi nõ põt pati: neq̃
velocitatẽ sui mot⁹: neq̃ cũ altero morbo duro: tar-
do ⁊ longo in recipienda digestione. Si autẽ doleat
infirm⁹ in dextro hypocũdrio: multo peius. Si sup
vrinã nebula alba q̃si spuma appareat: infirm⁹ perdi
tioni est vicinus: q: nebula spumosa ebullitionẽ hu-
morũ cum igneo calore denũciat: ⁊ si eruginosũ ha-
buerit vomitum: vicinior est ad perdendũ: q: signifi-
cat cholericam incẽsionẽ.

¶ Superius determinauit auctor de colore ⁊ liquore abso-
lute. Hic cõparat colorẽ ad liquorẽ determinãdo quis color
cũ quo liquore cõueniat: ⁊ diuidit̃ pars ista in duas. In pri-
ma determinat de colorib⁹ extremis: vt de albo ⁊ nigro. In
scḋa de medijs. scḋa ibi: Colores hĩ cõueniũt cũ grossitudi-
ne. Prima ĩ duas. In p̃ma determinat de colore albo: cũ quo
liquore cõueniat. In scḋa de colore nigro determinãdo cũ
quo liquore ꝯueniat. scḋa ibi: Urina subtilis cũ nigro. p̃ma
in duas. In prima determinat de colore albo cũ grossa sub-
stantia. Scḋo cũ subtili subã. scḋa ibi: in fine p̃tis lectionis:
Urina alba q̃ cũ subtilitate. Prima in duas. In prima cõti
nuat dicta dicẽdis. In scḋa ꝓsequit̃. scḋa ibi: Urina alba ⁊
grossa. Prima in duas. in prima ꝓponit qḋ intẽdit. In scḋa
remouet dubiũ. scḋa ibi: Et si quidã dicẽtes reꝑhẽdũt. Illa
pars in qua ꝓsequit̃ de vrina alba ⁊ grossa: diuidit̃ in duas.
In prima ꝓsequit̃ de hmõi vrina gñaliter. Scḋo specialr̃.
scḋa ibi: Si cũ leui sit febre. ⁊ ista scḋa in duas. In p̃ma de-
terminat de hmõi vrina alba ⁊ grossa ꝓut apparet in febre
lenta. In scḋa ꝓut hmõi appet in acuta. scḋa ibi: Si cũ acu-
ta sit febre. Prima in duas. in p̃ma determinat de hmõi vri
na alba ⁊ grossa apparente in lẽta febre significãte solutio-
nem apostemat̃. In scḋa significãte gñationẽ apostematis
sub hypocũdrijs. secunda ibi: Si diu vrina in grossitudine
permaneat. Prima ĩ duas. in p̃ma determinat de hmõi vri
na significãte solutionẽ apostemat⁹ sub hypocũdrijs. In se
cunda docet modũ liberatiõis apostematis. ibi: Quoq̃ libe-
ratio est duob⁹ modis. Prima in duas. in prima narrat. In
secunda auctoritate Gal. cõfirmat. scḋa ibi: Unde Gal. vri
na alba. Tũc sequit̃ illa pars in qua determinat de hmõi vri-
na alba ⁊ grossa apparente in febre acuta: ⁊ illa in duas. In
prima determinat de hmõi vrina in febre acuta significante
malũ. In scḋa determinat de hmõi vrina significante pessi-
mum malũ. secũda ibi: Si autẽ doleat infirmus. Prima in
duas. In p̃ma determinat de hmõi vrina alba ⁊ spissa signi
ficante malũ in febre acuta. In secũda cõfirmat auctoritate
Hippo. secunda ibi: Unde Hippo. vrina lactea. ⁊ ista secun-
da in duas: fm duas auctoritates hippo. secunda ibi: Sicut
Hippo. morbus inquit. ⁊ ista scḋa in duas. In p̃ma narrat.
In secunda causam assignat. scḋa ibi: Hoc ostẽditur ex acu-
mine. Hec est diuisio ⁊ sententia lectiõis in generali.

¶ Hic primo dubitat̃ de quibusdã questionib⁹ litterã ex-
planantibus: ⁊ primo dubitat̃ cum superius in capitulo de
colore prius determinauerit de colore medio ꝙ de colori
bus extremis: ⁊ similiter in capitulo de liquore primo de me
dio ꝙ de extremis: hic vero primo de extremis: secundo de
coloribus medijs: ⁊ ita videt̃ peruertere ordinẽ. Item du-
bitatur cũ prius sufficiẽter determinauerit de colore ⁊ liquo
re: quare hic recapitulat siue repetit hoc idẽ. ¶ Ad primũ
soluit Gerar. dicens ꝙ hic vtitur auctor genere doctrine cõ
positiuo: ⁊ ꝓpter hoc hic incipit a primis colorib⁹ cõponen
tibus colores medios vt ab albo ⁊ nigro. Sed superi⁹ in ca
pitulo de colore ⁊ liquore vtitur modo resolutiuo: ⁊ propter
hoc in illis capitulis primo incipit ab vltimo colore. s. a me-
dio eri qui est vltimus in cõpositione. ¶ Ad scḋm dicendum
ꝙ de vtroq̃ per se superius sufficienter determinauit: sȝ q:
ex coniunctione horum resultant diuersa iudicia: ꝓpter hoc
hic determinat coniũctim siue de coniunctiõe coloris cum li
quore. ¶ Postea dubitatur super hoc qḋ dicit in littera ꝙ
vrina alba in colore grossa in substantia apparẽs in febre len
ta ĩ p̃ncipio significat lõgitudinẽ morbi. Contra dicit superi⁹
ꝙ talis vrina significat digestionẽ inchoatã: ⁊ ita morbũ bre
uem ⁊ non longũ. Et solutio huius est ꝙ talis vrina alba et
grossa in p̃ncipio febris lente apparens fit vi sintomatis:
⁊ ꝓpter hoc significat longitudinẽ morbi: ⁊ sic loquitur ibi:
sed quandoq̃ talis vi nature fit: ⁊ tunc significat digestionẽ
inchoatã: ⁊ sic loquit̃ superius. Item dicit postea ꝙ vrina al
ba ⁊ grossa in acuta febre apparẽs est malũ: quia significat
morbum compositũ ex contrarijs: vt ex cholera ⁊ phlegma-
te. Et videtur ꝙ cõpositio ex cholera ⁊ phlegmate nõ sit ma
la: quia omnis cura fit per contrariũ: si ergo morbus fit ex
materia calida bonum est: quia ibi fit materia frigida repri-
mens acumen materie calide: ergo talis cõpositio est bona.
Et dicẽdũ ꝙ tu verũ obijceres si illa materia frigida vt phle
gma remaneret ĩ illo morbo sub statu naturali: sȝ nõ sic est:
imo putrefit: ⁊ ꝓpter hoc cum omne putrefactiuũ sit calidũ
hmõi phlegma compositũ ex cholera magis acuit choleram
⁊ ita malum. Iterũ cuȝ cholera sit mobilis ⁊ citissime termi-
nabilis quantũ est de se: si cũ ea misceretur phlegma et hu-
iusmodi sit grossum ⁊ tarde terminatiõis ⁊ motus: propter
hoc talis cõpositio est mala: ⁊ sic loquit̃ in littera.

¶ Scḋo principaliter dubitatur super hoc qḋ innuit in lit-
tera ꝙ quidam colores conueniũt cum quibusdã liquorib⁹
naturaliter: ⁊ quidã non. Propter hoc est questio: vtrũ co-
lor quilibet cum quolibet liquore ꝯueniat naturaliter. vide
tur ꝙ sic: quia dicit superius auctor ꝙ actiue dant colorem
passiue substantiã: sed quelibet actio naturaliter cõuenit cũ
qualibet passiua: ergo quilibet color cum quolibet liquore:
quia si concursus est in causis ⁊ similiter in effectibus. In
contrariũ est in littera vt dictuȝ est. Preterea multi sunt co
lores digestionẽ significantes: ⁊ multi liquores significãtes
indigestionẽ: sed impossibile est digestionẽ ⁊ indigestionem
simul ⁊ semel esse in eodem naturaliter: ergo impossibile est
quelibet colorẽ cum quolibet liquore naturaliter conueni-
re: ⁊ hoc concedo. ¶ Ad primum argumentũ in contrariũ
dico ꝙ lȝ concursus sit in causis: nõ tñ in effectibus: q: omne
agens agit ⁊ imprimit in passum fm exigentiã materie: vt
dicit Gerardus: ⁊ quia albus color frigiditati attinet: ⁊ fri
giditas facit aquositatem puram: impossibile est aquosita-
tem impinguari: vt dicit Gerar. ꝓpter hoc color albus nõ
põt cõuenire naturalr̃ cũ grossa subã loquẽdo de cõuenien
tia in tpe naturali: sȝ tñ accidẽtalr̃ bñ põt ꝯuenire alb⁹ color

cum grosso liquore: vt si vrina .i. aquositas descendēs inue-
niat phlegma in quibusdā partib⁹ vbi pōt permisceri ⁊ fieri
grossa ⁊c. Uel dicendū ꝙ lȝ actiua quelibet cū qualibet pas-
siua possit cōcurrere: verūtñ nō albus color cū grosso liquo-
re. ⁊ causa hui⁹ est: q: liquor grossus vt dictū est supi⁹ nō da-
tur in vrina nisi ꝑ cōmixtionē humorꝫ cū vrina vł cū agitatōe
vrine: ⁊ q: color alb⁹ significat frigiditatē ⁊ indigestionē nō
permittit humores ꝑmisceri cū aquositate cū sint indigesti: et
ita nō pōt facere grossum liquorē. ¶ Tertio qrit̄ sup h̄ qd̄ di-
cit in lr̄a ꝙ colores extremi vt alb⁹ ⁊ niger sunt antiqores co-
lorib⁹ medijs. Cōtra: prius est equale ꝙ̄ inequale: cū g̊ colo-
res medij sint eq̄les extremi ⁊o inequales: relinquit̄ ꝙ medij
colores erūt priores ⁊ antiquores ꝙ̄ extremi. preterea regula
pri⁹ est ꝙ̄ illud qd̄ regulat̄ ab illa regula: sȝ medi⁹ color ē re-
gula colorū extremorꝫ: g̊ erit prior ⁊ antiqor. Itē dicit in lr̄a
ꝙ albus color est principiū ⁊ fundamentū aliorꝫ colorꝫ: ergo
illi colores q̄ erunt viciniores colori albo erūt priores: sȝ me-
dij colores viciniores sunt albo ꝙ̄ niger color: ergo medij co-
lores erūt priores ⁊ antiquiores saltē ꝙ̄ niger color. In cō-
trariū est in littera: vt dictū est. Ad hoc soluit Gerardus ꝙ
prius dicit̄ multipliciter: aut nobilitate: aut ḡnatiōe: vñ me-
dius color prior est nobilitate: q: regulat alios. ⁊ hac via ꝓ-
cedūt due prime rōnes. Sed cū extremi colores vt alb⁹ ⁊ ni-
ger priores sunt: sunt priores ḡnatione: q: cōponūt medios:
⁊ sic loquit̄ in lr̄a. Ad tertiū argumentū dicendū ꝙ ordina-
tio istorꝫ colorū pōt dupl̄r ꝯsiderari: q: possum⁹ loq̄ de istis
absolute ꝑut ex extremis efficiunt̄ medij: ⁊ sic extremi prio-
res sunt ⁊ antiquores: ⁊ sic loquit̄ auctor in lr̄a: vł possumus
de ipsis loqui specialiter prout generant̄ in corpore a calore
digerēte: ⁊ q: in generatiōe istorꝫ colorū in corpore a calore
digerēte prius generat̄ albus color a calore claudicāte: sed
scd̄o rubeus a forti calore adurēte: sic dico ꝙ quātū ad hūc
ordinē medij colores priores sunt ⁊ antiquiores nigro colo-
re: ⁊ sic obijcis tu. ¶ Quarto querit̄ sup hoc qd̄ dicit in lr̄a:
ꝙ albus color recipit oēs alios colores. Cōtra: recipere de-
betur materie ⁊ nō forme: sed color alb⁹ inter oēs alios co-
lores magis est formalis: q: magis recipit de luce q̄ est forma
colorꝫ: ergo minime recipiet alios colores. Item videt̄ ꝙ al-
bus color non pōt recipere nigrum colorē: ⁊ ita nō recipiet
oēs colores: q: niger color causat̄ a calido adurente: alb⁹ ⁊o
causat̄ a frigido: sed calidū prius est ꝙ̄ frigidū: ergo albus
color nō pōt recipere supra se nigrū colorē: ⁊ ita nō recipiet
oēs colores alios. Preterea albus color ⁊ niger cōtrariant̄
adinuicem: sed impossibile est duo ꝯ̄ria simul ⁊ semel esse in
eodē subiecto: qd̄ oporteret si alb⁹ color recipet nigrū: g̊ cū
hoc nō possit esse videt̄ ꝙ alb⁹ color nō poterit recipere ni-
grum: ⁊ ita nec oēs colores. In ꝯ̄riū est auctor in littera di-
cens ꝙ alb⁹ color recipit oēs alios colores: ⁊ ꝓbat hoc: q: se-
questratis alijs colorib⁹ ab aliquo remanet albus color: sed
cū remoto albo colore nō remanēt alij colores: g̊ albus color
recipit oēs alios colores. Ad hoc soluit Gerar. dicēs ꝙ du-
plex est color albus: quidā est color alb⁹ peruius nō termi-
natus q̄ fit ex ꝑmixtiōe lucis: ⁊ talis recipit oēs alios colo-
res: ⁊ hoc dupl̄r. Uno mō per priuationē: vñ q: talis color
albus perui⁹ nō est terminat⁹: ꝓpter hoc ꝑ priuationē reci-
pit oēs alios colores. Scd̄a quare recipit talis color albus
interminat⁹ alios colores est: q: talis efficit̄ per participa-
tionē lucis: ⁊ q: oīs color aut est ꝑ participationē lucis: aut
per priuationē: ꝓpter hoc talis alb⁹ peruius nō terminat⁹
recipit alios colores supra se ꝓpter participationē quā ha-
bet cū luce. Est iterū albus color alb⁹ qui est terminatus: et
talis est in aliquo corpore terminato ⁊ recipit alios colores q:
est albus: vñ albū aggregat. ⁊ iterū q: fundat̄ in substantia
rara: spongiosa ⁊ viscosa: ꝓpter hoc citius imbibunt̄ alij co-
lores in albo ⁊ ei adherēt: nō sic in nigro: qui niger fundat̄
in grossa substātia ⁊ solida: ⁊ propter hoc alij colores citius
adherēt albo colori q̄ fundat̄ in rara substātia ⁊ viscosa ꝙ̄ ni-
gro qui fundat̄ in grossa substātia ⁊ solida. Alia causa est: q:
color nihil aliud est ꝙ̄ lux incorporata: ⁊ q: alb⁹ color fit per
participationem lucis: alij ⁊o colores per priuationē a luce
maiorē vł minorē: ⁊ priuatiōi nō pōt superuenire habit⁹ ⁊ nō
econuerso. vnde vidēs pōt esse cecus: ⁊ non econuerso: ꝓpter

hoc alb⁹ color pōt recipere alios tanꝙ̄ habitus priuationē:
⁊ alij non possunt recipere albū: q: priuatio nō pōt recipere
habitū. Et tu obijcis ꝙ albus color nō pōt recipere nigrū:
q: sunt cōtraria ⁊c. Dicendū ꝙ qñ albus color recipit nigrū
in alio liquore est albus color: ⁊ in alio est niger: ⁊ ita lȝ con-
trarientur: tñ non sunt in eodē subiecto: et ita vnū pōt reci-
pere reliquū vt alb⁹ nigrū. Ad aliud argumentū qd̄ arguen-
dit istud modo solutū: dico ꝙ verū est ꝙ caliditas simplici-
ter ꝑcedit frigiditatē: sed tamē in corpore in ḡnatione colorꝫ
prius est frigiditas .i. calor claudicans causans albū colorem
ꝙ̄ caliditas causans nigrū per adustionē: vñ ꝑ ordinē huiꝰ
colores in corpore generant̄. Sed cōtra ꝑdictā solutionē obij-
ciunt quidā: q: tu dicis ꝙ albus color q: fundat̄ in substan-
tia rara: spongiosa: ⁊ subtili: ⁊ viscosa recipit alios colores:
⁊ non niger color recipit alios: quia est in substātia solida et
grossa. Contra hoc sic obijciūt: q: albus color causat̄ a frigi-
ditate: ⁊ frigiditas condensat: ergo albus color fundatur in
substātia grossa: sed niger causat̄ a calido: ⁊ calidi est rarefa-
cere: ergo niger color fundat̄ in rara substātia: ergo melius
poterit recipere alios colores ꝙ̄ albus color cū fundatur in
grossa sub̄a: vt ꝓbatū est. Et dicēdū ꝙ verū est: q: calidus
in ꝑncipio ⁊ augmēto rarefacit: vt tu obijcis: sȝ in fine ꝯstrin-
git ⁊ ꝯsumit: ⁊ q: calor niger est termin⁹ caloris: q: causat̄ a
calore adurēte: ꝓpter hoc niger color adhuc fundat̄ in gros-
sa substantia ⁊ solida: vt ptȝ de melācolia: q: lȝ melācolia
fit humor ḡnatus a calido: tñ est humor grossior et solidior
inter oēs: similiter est hic: ⁊ ꝓpter hoc niger color nō potest
recipere alios colores. ¶ Quinto queritur: vtrum vrina
possit esse alba in colore ⁊ spissa in liquore: videtur ꝙ sic q:
si causa est eadē ⁊ effectus similiter: sed frigiditas est causa
albedinis: ⁊ sic est causa grossiciei siue spissitudinis: q: frigi-
ditas condēsat ⁊ inspissat: ergo ⁊c. Itēȝ in corpore humido
pōt esse humor alb⁹ ⁊ spissus: vt phlegma a frigiditate cau-
satur: ergo similiter in hac vrina poterit esse color albus et
liquor grossus a frigiditate causatus. In ꝯ̄riū est auctor
in littera auctoritate Gal. Et hoc probat: q: albedo in vrina
significat indigestionē: spissitudo vel grossicies digestionē:
sed impossibile est indigestionē ⁊ digestionē simul esse in eodē
naturaliter: ergo impossibile est vrinā esse albā ⁊ spissam na-
turaliter. Et hoc concedo ꝙ naturaliter conueniunt: sed ta-
men accidētaliter possunt cōuenire vt dictū est supra. ¶ Ad
primū argumentū in contrariū dico ꝙ frigiditas habet du-
plicē operationē. Unā in regītiuo in quo operat̄: vt in epate
condēsando ipsum: ⁊ sic obijcis tu. Habet iterum aliā ope-
rationē per quā facit vrinam clarā: q: condēsando epar ge-
nerat humores grossos: viscosos: ⁊ indigestos: qui nō pos-
sunt eliquari cum vrina: ⁊ hoc modo per accidēs facit vrinā
claram in substātia. Per hoc patet solutio ad secundū: q:
verū est ꝙ frigiditas quantū ad suam primā operationē in
epate facit humorē album ⁊ spissum in epate: sed tñ quan-
tum ad suam secundā operationē facit vrinā clarā: et hoc
per accidens: et sic loquit̄ auctor in littera. ¶ Sexto ⁊ vlti-
mo querit̄ verū color albus causet̄ in vrina a calido vel a fri-
gido: videtur ꝙ a calido: q: ille color qui plus habet de per-
uietate causatur ab elementis peruijs magis: vt ab igne ⁊
aere: sȝ color alb⁹ est huiōi: g̊ magis causat̄ ab elemētis per-
uijs: vt ab igne ⁊ aere: sȝ tā ignis ꝙ̄ aer sunt elemēta calida:
ergo color alb⁹ ḡnat̄ a calido. Itē albedo disgregat ⁊ dila-
tat visum: ergo causabit̄ ab elemētis disgregantibus ⁊ ma-
gis dilatātibus: sed calida elemēta magis dilatant ⁊ disgre-
gant ꝙ̄ frigida: ergo albus color generat̄ siue causatur a ca-
lido ⁊ non a frigido. Itē dicit phs in lib. metheororꝫ: ⁊ etiā
alibi: ꝙ color albus est permixtione ignis cum aere: ergo a
calido generat̄. In contrariū est auctor in littera qui dicit ꝙ
albus color significat grossiciē ⁊ cruditatē: sed cruditas cau-
satur a frigido: ergo ⁊ albus color representās cruditatem.
Item nix maxime est albi coloris: ⁊ tñ generat̄ a frigido: vt
vult phs in methेoris ⁊ non a calido: ergo ⁊c. Itē dicit Aui-
cen. ꝙ caliditas agēs in materiā siccā dealbat: in materiam
humidā denigrat: frigiditas ⁊o econuerso: q: agens in mate-
riam siccā denigrat: in humidā dealbat: ergo cū vrina sit cor-
pus humidū caliditas agens in vrinā generabit colorem ni-

grum: frigiditas vo sibi generabit colorem albū: ergo con
sequenter color albus generatur in vrina a frigido et non a calido. qd̄ conce
do: et hoc pono pro causa. Sed enim distinguo vt pateat solutio
ad argumenta: et dico quod duplex est generatio coloris: quedā vni
uersalis et prima que fit ex cōmixtiōe elementorum: et hoc mo
do loquitur philosophus: quod color albus generatur a calido ex permixtiō
ne ignis cum aere: et hoc modo procedunt prime rationes:
et hoc modo non loquitur auctor in littera. Est iterum alius co
lor particularis datus ex actiōe qualitatum elementariarū in
corporibus elementatis: vt albedo datur in lacte et in sperma
te: et talis quamquam generatur sine causatur a calido: quamquam vo a fri
gido sm̄ exigentiā materie: vnde si sit caliditas agens in ma
teriā siccā dealbat: in humidā denigrat: frigiditas vo agēs
in materiā humidā dealbat: in siccā denigrat. Et quia in presen
ti lectione loquitur de vrina: que est corpus humidū: et frigidi
tas agens in materiā humidā dealbat et non caliditas: imo
potius denigrat: et propter hoc dico quod color albus in vrina cau
satur a frigiditate: et per istam distinctionē patet solutio ad
argumenta: quia primū procedit de generatione colorum vniuer
sali. Alia vo de particulari: vt dictum est.

¶ De vrina alba.

Urina alba q̄ cū subtilitate et claritate na
turaliter conuenit: quattuor significat. De
fectionem coctionis: et paruitatē digestio
nis. Secūdo defectionē caloris naturalis in
loco coctionis vrine. Tertio defectionē mēbrorum et
dissolutionē virtutis eorum. Quarto oppilationē et
apostema in vijs vrine: vel in mēbris sibi vicinis. ¶ De
fectio coctionis et paruitas digestionis que sunt cau
sa albedinis vrine: et subtilitatis sue: in tria diuidū
tur. In defectionē stomachi ad cibū digerēdū sm̄ quod
oporteat deficientis propter cibū humidū multūque in
flatiuū: vel propter cibū inordinate acceptū. Unde vri
na in gulosis et in multū farcientibus ventrem cibis:
alba est et clara. Secūdo est ex defectiōe virtutis dige
stiue in epate: cum calor eius naturalis minuitur: et epar
deficit in digerendis cibis ad ipsum venientibus: neque
inde perfectus sanguis efficitur vel generatur: sicut pa
tiuntur ycterici: ex defectione digestiue virtutis epa
tis: vnde ycterícia est pessima: quia hydropisim futurā
nunciat: quia virtus epatis sanguinis mūdificatiua est
quasi mortua. Unde Gal. sicut in ablatione stomachi
coctionis: vrina albescens et clara exiens ciborū ple
nitudinē in stomacho ostendit: sic cum in epate non
excoquitur succus cibi: vrina alba et subtilis hyposar
cam futurā denūciat. Tertio defectione tertie dige
stionis in oībus membris: sed tamen maxime in renibus:
quorū virtutes si sint deficiētes: digestiua et contenti
ua: scilicet appetitiua et expulsiua confortantur: vnde ma
gis humiditas aque trahitur: que qualis alba et clara
bibitur: talis cum vrina emittitur: sicut in diabete vide
tur. ¶ Defectio caloris naturalis in loco coctionis
vrine. i. in venis: duobus est modis: vel quia calor natura
lis cū incēditur calore febris: ad corporis superiora ascen
dit et capitis: et venas et seruacuas dimittit: dolorēque
nimiū et molestatiōe gignit in capite propter adduna
tionē in vno loco caloris vtriusque. i. naturalis et ignei:
vnde vrina alba erit et cruda: sicut in freneticis. vnde Ga.
vrina alba et subtilis in febribus incēsiuis: alienationē
presentē et futurā ostēdit: maxime si cū albedine sit lu
centi: quia calor et incēsio acumē cholere rubee innuit.
Urina ergo ista cruda defectionē naturalis caloris si
gnificat in loco coctiōis: quia ad superiora ascēdit: vnde alie
natio est expectāda timoris enūciatiua: quia cerebri na
tura deficit in cōfortatiōe illius cholere taliter ebulliē
tis et incēdētis. qd̄ cū sit: impossibile est vitā remane
re: sicut Hippo. in acutis. Urina alba et lucida malū
significat: maxime in frenetica. Si vo nō habet aliena
tionē: neque mētis corruptionē: laudabili superueniēte
significatiōe: sicut tinctura vrine: liquoris grossitudi
ne: faciei splendore: virtutis bonitate: motus leuitate:
anhelitus facilitate: somni laudabilitate: saluatur post
lōgū tēpus. Hip. in epidimia de infirmo quodā reci
tat: cuius nomē plantius fuerat: huius vrina ab ini
tio morbi vsque ad. xl. dies alba fuit et lucida: in die. xl.
vrine affuit rubor: paruā habens hypostasim in fun
do: cum autem. lx. esset dierum: infirmitas exijt cum
nimia in fundo vrina: vnde eum euasurum iudicauit:
quod in. lxxx. die contigit. Impossibile enim est vicinū
terminū esse et morbū tante grauitatis et tarditatis
fuisse. Secūdo est modus caloris naturalis in loco co
ctionis vrine deficiētis: quia aliquā in corpore nascitur apo
stema lōge a loco coctiōis vrine: ad qd̄ digerendū na
tura vadit: et locū coctiōis vacuū dimittit: sicut vide
mus in vrinis habētiū apostema in inguinibus: in ascel
lis: collo: et similibus locis. ¶ Dissolutio aūt mēbrorum:
et humiditatis eorum ex defectiōe cōtētiue virtutis in
mēbris: cū substātialis humiditas mēbrorum nō possit
cōtineri: sed potius liquefit et cū vrina effluit mutata vt al
ba fiat: sicut videmus in vrinis leuiter febricitātiū: et q̄ diutur
nas humiditates mēbrorum patiuntur liquefactiōes. ¶ Oppi
latio viarum vrine quattuor modis est. Uel enim ex cholera ni
gra et indigesta et grossa descēdēte ad vrine vias: easque
oppilāte: et obviēte grossitudinē ne exeat: sicut in fe
bre quartana. Uel propter phlegma grossum et vitreū: qd̄
in vrine descēdit vias et cōprimit eas: sicut in mulieri
bus mēstrua perdētibus: et in habētibus dolorē hācha
rum ex oppilatiōe viarum q̄ inter renes et epar sunt. Uel
ex cholera ru. cū humiditate grossa: mixta et viscosa:
q̄ grossificauit cholerā: et vetuit exire cū vrina: vnde vri
na perdidit colorē quē de cholera habere debuerat: et subti
lis facta est et alba: sicut in ycterícia ex oppilatis infe
rioribus vijs fellis: cū cholera exire prohibeatur cū vrina et
egestionibus: q̄ vtraque facta sunt alba. Uel ex lapidibus
in vesica nascētibus: viasque vrine oppilātibus: ne color eius
et grossitudo egrediatur: sed tamen causa albedinis vrine ex
lapidibus vesice: alia est naturalis preter istā. Lapis
enim semper sibi trahit de vrina naturaliter grossitudinē co
locatā in nutrimentū sui: vnde natura subtilis remanet
et alba. ¶ Apostemata q̄ albedinis vrine sunt causa:
duobus modis sunt. Est enim apostema in vrina nascēs
vijs: stringēs eas: porosque suos oppilās: prohibēs gros
situdinē eius exire coloratā: sicut apostema facit illud
qd̄ inter renes et epar nascitur: et qd̄ in venis iter renes et
vesicā et venis vesice oritur: quas implēs oppilat ne gros
situdo exeat. ¶ Est et apostema nascēs in mēbris vi
cinis vrine vijs: quas cōstringit eū impressione sui: si
cut in colica passione: q̄ ex cholerico est apostemate.

¶ Superius determinauit autor de colore albo cū liquore
grosso: hic determinat de colore albo cū liquore subtili: et di
uiditur in duas. In prima enumerat quattuor significata coloris
albi cū liquore subtili. In secūda, prosequitur de illis. secūda ibi: De
fectio coctiōis etc. et ista secunda in quattuor: sm̄ quattuor

significata que ponit vrine habentis colorē album: et liquorē
siue substantiā subtilem. secūdum significatū hic incipit: Defe-
ctus caloris naturalis in loco coctionis. tertiū ibi: Dissolutio
autē membrorū. quartū ibi: Oppilatio viarum vrine. Pars
prima diuidit in tres: quia primū significatū huiusmodi vrine sub-
diuidit in tria significata. secūda ibi: Secūdum est defectio virtu-
tis. tertia ibi: Tertiū defectionē tertie digestionis. Secūda istarum
in duas. In prima narrat. In secūda confirmat. secūda ibi:
Ga. sicut in ablatione. Tūc sequit illa pars in qua ponit secūdum
significatū principale: et illa in duas sm duo significata: quia il-
lud secūdum significatū subdiuiditur in duo significata. secūda
ibi: Secūdus est modus caloris naturalis. Prima in duas.
In prima narrat. In secūda cōfirmat. secunda ibi: Unde Ga.
vrina alba. et ista secūda in duas. In prima cōfirmat auctori-
tate Ga. In secūda auctoritate Hippo. secunda ibi: Sicut
Hippo. et ista secunda in duas sm duas cōfirmatiōes Hip.
secūda ibi: Hippo. in epidimia. Tūc sequit illa pars in qua po-
nit tertiū significatū principale: et illa in tres: quia in prima deter-
minat significatum vrine albe subtilis que fit propter oppila-
tionem factā in humoribus. In secūda a lapidibus in reni-
bus vel vesica existētibus. In tertia in apostematibus. secun-
da ibi: Uel ex lapidibus. Tertia ibi: Apostemata autē albe di-
nis. Hec est diuisio et sententia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitat quare iste nō ponit nisi nouē significa-
tiōes vrine albi coloris cum substātia subtili: Egidius vero
ponit. xxi. Et dicendū quod omnes ille significatiōes quas Egi-
dius ponit possunt reduci ad defectionē coctionis quā iste
ponit: et hoc innuit Egidius in fine illorum versuū: cum dicit.
Talis cruda pōt vel indigesta vocari. Postea videtur quod pri-
mum significatū principale et secundū sunt idem: et non diffe-
rant: quia in primo significato apparet vrina alba et subtilis
propter defectionē digestionis: in secundo vt ipse dicit: pro-
pter defectū caloris naturalis in loco coctionis: sed si deficit
calor naturalis in loco coctionis statim fit indigestio: ergo
idem sunt. Et dicendū quod differūt: quia primū significatū vrine
albe et subtilis est propter defectū digestionis et caloris dige-
rentis in se. i. quando omnino deficit. Secundū vero significatū
est propter separationē caloris naturalis a loco coctionis: vt
quādo calor naturalis petit caput et separat a loco coctiōis:
non tamē propter hoc deficit in se. Postea videt quod tertiū si-
gnificatū principale et tertiū significatū primi significati nō
differūt: quia vtrobique est defectus digestiōis in mēbris tertie
digestiue: ergo nō differūt. Et dicendū quod differūt: quia diuer
simode est defectus in mēbris tertie digestiue hinc et inde:
quia in tertio significato est defectus virtutis digestiue: ita quod
ibi fit cōsumptio humiditatū a calore innaturali: et ille humi-
ditates subtiliant et eliquant cū vrina: vt in ethico. Sed in
tertio significato primi significati est defect9 caloris natura-
lis siue digestionis a calore accidētali non consumētis: vnde
ibi est multus appetitus et multa potatio et debilis retētio:
vt in diabete quā renes supercalefiunt: vnde ibi est calor ma-
gnus: non tamē consumēs: sed in tertio significato principa-
li est calor innaturalis cōsumēs. ¶ Postea querit quid ad
propositū de tertia digestiua: quia cum hic determinet de li-
quore et colore: et non de hypostasi: et tertia digestiua generet
solū hypostasim et nō colorē vel liquorē: non deberet facere
mentionē hic de tertia digestiua. Et solutio huius est quod ve-
rum est: quia tertia digestiua primo et per se generat hypo-
stasim solū: sed tamē per accidēs habet diuersificare colorē
et liquorē: et hic debet determinari de oībus colorē et liquo-
rem variātibus. Tertia enī digestiua per accidens variat li-
quorem: quia cum ibi fit calor multus accidentalis: multū con-
sumit de humiditate: et inde causatur multa sitis: et per cōse-
quens generat appetitus potus: et multa potatio: et sic mul-
tus potus recipit qui non potest digeri a pauco calore natu-
rali in loco coctiōis existēte: et ita remanet crudus et eliquat
cum vrina et ipsum subtiliat. Item quā in tertia digestiua est
accidentalis calor fortissimus liquefacit humiditates in ter-
tia digestiua existētes: et eliquat cū vrina et facit colorē albū:
et propter hoc satis pertinet ad propositū dicere de tertia dige-
stiua. ¶ Postea dubitat super hoc quod innuit quod in acutis
morbis si appareat vrina alba et subtilis cum frenesi semper
est malū signum: si vero sine frenesi appareat talis in acuta
quandoque bonum est: quandoque malū. Sed videtur quod in acu-
ta febre sine frenesi non possit apparere vrina alba: quia in
quo in acuta non est frenesis: constat quod calor naturalis non
petit cerebrū: imo remanet in loco coctionis: ergo semper
tunc tinget vrinam: quia impossibile est agens approximatum
patienti non agere: ergo tunc non potest vrina apparere al-
ba imo tincta. Ad hoc dico sicut dicit Gerardus quod licet in acu-
ta febre sine frenesi materia cholerica non rapiatur ad cere-
brum: tamen propter hoc non remanet in loco coctionis: imo
quandoque vergit ad intestina et inducit dissinteriā: et sic nō rema-
net in loco coctionis: et propter hoc non tingit vrinā: imo erit
vrina alba in colore et subtilis in substantia. Postea videtur
quod secūdum significatū secundi significati principalis non diffe-
rat a quarto principali: quia vtrobique est apostema vt dicit. Et
dicendū quod in secūdo significato secundi principalis appa-
ret vrina alba et clara propter apostema factum in locis remotis a
vijs vrine vt in apostematibus factis sub assellis: quia calor na-
turalis ibi currit et spiritus: et tunc coctionis locus remanet
depauperatus a calore naturali: et ita vrina nō tingitur: sed
in quarto principali est alba et subtilis propter oppilationem
factā ab apostematibus existentibus in vijs vrine proprijs
vt in vesica et renibus: vnde oppilant meat9: et tunc transpor-
ta aquositas alba propter stricturā viarū. ¶ Postea querit
super hoc quod dicit in littera: quod in ethica erit vrina alba et sub-
tilis propter calorē innaturalē fortem cōsumentē. Contra: quia
est ibi calor fortis consumens humiditates: ergo vrina erit
grossa cum ille humiditates eliquant cum vrina et sic ingros-
sant: et iterum est ibi calor fortis tingens vrinā. Et videtur
quod in ethica apparet vrina alba in colore propter calorē natu-
ralem debilitatū: et propter calorem accidentalē non acutum
immo lentū non potentē tingere vrinam. Item subtilis ap-
paret in ethica vt in prima specie et secunda ad vrinas: et hoc
est quia a calore ethice humiditates secunde in prima et se-
cunda debiliter sunt coagulate: et ideo per illū calorē accidē-
talem subtiliant et liquefiūt cum vrina non inspissantes ei:
quia non sunt de se spisse etc. vt patz de phlegmate vitreo: quia
facit vrinam subtilem per eius dissolutionem: et hoc est quia
debiliter coagulatū est: et cito subtiliat a calore accidentali et
liquefit cū vrina. ¶ Iuxta hoc quero quare in diabete vbi
est calor innaturalis in mēbris tertie digestiue vt in renib9
est maxima sitis: non sic vero in ethica: et tamen in ethica est ca-
lor consumens humiditates et deperdēs eas: et ita maxime
ibi debet generari sitis: et hui9 est triplex causa: quia in dia-
bete vbi est sitis: quia calor est ibi magis acutus inducēs si-
tim maiorem: in ethica vero non sic: imo lētus. Secūda causa
est consuetudo: quia enī in ethica calor accidentalis est con-
suetus: in diabete vero nō est cōsuetus: propter hoc operationes
caloris accidentalis vt sitis magis sunt occulte in ethica: in
diabete vero magis manifeste. Tertia causa est: quia calor ac-
cidentalis in ethica magis est radicatus in mēbris solidis:
vnde maxime ibi debilitatur virtus naturalis et mortificat
et non appetit: sed in diabete non ita calor accidētalis est fi-
xus in solidis mēbris: nec ita debilitās calorē naturalem: vel
virtutem naturalē que appetit potus. ¶ Postea querit
super hoc quod dicit quod in diabete apparet vrina alba et subti-
lis. Contra: in diabete est supercalefactio renum: vnde calor
est in loco coctionis vt in renibus vbi vrina recipit spumā vri-
ne: ergo vrina debet ibi apparere tincta et non alba. Et solu-
tio huius est quod licet in diabete sit calor fortis in renibus: tamē
non tingitur vrina: et hoc est: quia calor fortis nō potest age-
re nisi in passum sibi obediens: et quia in diabete aquositas
continue attrahitur et cōtinue emittit: calor ille: licet sit fortis
non potest imprimere tincturā in illa aquositate cuz subtrahi
fugiat calorem: vnde verum esset quod in diabete longo tempo-
re remanet vrina siue aquositas intra corpus: quia vrina ap-
paret tincta: sed nō sic est: propter hoc apparet alba. ¶ Postea
queritur super hoc quod dicit quod vrina alba in colore subtilis in
substantia significat lapidem in renibus vel vesica. Contra:
dicit Serapion quod lapis generatur a calore excedente: et ca-
lor excedens tingit vrinam: ergo erit tincta. Item grossa et
non subtilis: quia lapis generatur ex grossis humoribus et
viscosis.

viscositas: qui grossi humores habent ingrossare vrinam: et non subtiliare. Item dicit quod in lapide apparet vrina alba et subtilis: quia lapis trahit ad sui nutrimentum grossitudinem: innuit quod lapis nutritur: quod est inconueniens: quia nutritio debetur soli animato et non inanimato. ¶ Ad primum dicendum quod in lapide apparet vrina alba et subtilis: et dicit in littera duplici de causa causa est: quia lapis dcoppilat meatus cum generet ex grossis humoribus: et tunc sola aquositas alba et subtilis eliquat et non aliquid de humoribus propter stricturam meatuum. Secunda causa est: quia lapis trahit ad sui nutrimentum partem grossam: et tunc pars subtilis erit etc. Ad primum argumentum dico quod licet lapis generatur a calore excedente: tamen per accidens facit vrinam albam et tenuem oppilando meatus vt dictum est. Ad secundum patet solutio: quia plus facit ad oppositum quam ad propositum: quia cum lapis generat ex grossis humoribus propter hoc oppilat. Iterum illi non possunt eliquare cum aquositate. Ad aliud dico quod lapis trahit ad sui nutrimentum partem grossiorem: non quia proprie nutriatur vt tu obijcis: sed trahit per virtutem quandam quae habet ad hoc et petrefiunt ille grossitudines: vt patet in mineralibus: vnde non est proprie nutritio. ¶ Postea dubitatur super hoc quod dicit in quarto significato quod vrina aliquando apparet alba et subtilis propter apostema existens in vijs vrine: aliquando propter apostema in locis vicinis et in intestinis vel in colica. vnde innuit quod in colica apparet vrina alba. Contra superius dicit quod in colica apparet vrina tincta et non alba. Item Auicenna dicit quod in colica quandoque tingitur vrina propter dolorem nimium. Et dicendum quod quando in colica est maximus dolor: et tunc calor naturalis et spiritus ibi currunt et tingunt vrinam et sic loquitur Auicenna quod in colica tingitur vrina. et sic hoc modo loquitur auctor superius: aliquando vero in colica non est magnus dolor: sed tamen est ibi multa materia oppilans: et ratione illius oppilationis propter stricturam meatuum exit vrina alba et clara: vnde cum non sit ibi magnus dolor non tingitur: et hoc modo loquitur auctor in parte ista.

¶ Quis liquor vrine nigre conuenit.

Urina subtilis cum nigredine non conuenit: cum nigredo in vrina tres significet naturaliter causas. Vel sanguinis incensionem et sue substantialis humiditatis consumptionem ex igneo calore. Vel caloris naturalis extinctionem et congelationem propter nimiam frigiditatem. Vel humores melancholicos a natura subtiliatos et secundum crisim expulsos qui cum vrina exeunt: quam et grossam faciunt: sicut vrina ex nature actione in fine febris quartane: siue menstruorum auferendorum appropinquante dissolutione. Si auferantur ex melancholicis et grossis humoribus quos dissoluit natura et non expellit cum vrina. vnde fieret vrinam nigram cum subtilitate et claritate conuenire sit impossibile. Si autem contigat: non naturaliter sed accidentaliter fit. Verbi gratia: si humores phlegmatici grossi in corpore sunt: vel melancholici crudi: cum grossitudine sua descendunt ad vrine vias: et oppilant eas contrahentes grossitudinem ne exeat. Si humores fuerint phlegmatici grossi in corpore vrina alba erit. Si melancholici dat vrine tinctura et nigredo: et erit subtilis et nigra accidentaliter non naturaliter. Si cum lenta sit febre: significat angustiam nimiam et defectionem: aliquando alienationem: hoc maxime nunciat sanguinis fluxum in die cretica: precipue in menstruosis mulieribus et emorroydibus. Si cum acutis sit febribus fit pessima: maxime si in quantitate sit pauca: quia nigredo pertinet incensioni et vstioni. Humorum paucitas finem ostendit substantialis humectationis in sanguine. Subtilitas grossitudinem et cruditatem monstrat materie morbi et diuturnitatem sue: quia natura non potest digerere: ideo cruditas et duricies in longo tempore permanet. vnde hip. vrina nigra et subtilis in febribus peracutis pessima est: maxime si sit pauca. Si enim multa et cum vigilijs et surditate hypostasi superueniente nigra et naturali in die cretica: sanguinem e naribus fluere significat. Si significatio superuenit laudabilis solutione pronunciat morbi propter sanguinem a naribus effluentem. ¶ Nigra autem vrine que grossitudini conuenit et turbiditati duorum: diximus autem quod tria significat. Vel abundantiam humorum melancholicorum secundum crisim cum vrina expulsorum: vel incensionem sanguinis: et consumptionem humectationis substantialis: vel congelationem caloris naturalis propter nimiam frigiditatem sui. Qualiscunque actio nature fuit secundum crisim nunciat salutem melancholicorum morborum sicut iam diximus. Unde hip. in epidimia: impossibile est saluare infirmos in quorum vrina dominatur nigredo: nisi illos a quibus secundum crisim vrine exeunt. Unde menstrua cum auferantur mulieribus nigra exit vrina sine precedenti causa cito sanantur: quia secundum crisim vrina exit ab ipsis. Intelligendum est hippocratem hoc non dixisse sine causa i. sine febribus: vel alijs rebus nigredini vrine pertinentibus: nisi accidentibus menstrua semper precedere solentibus. Unde hip. in eodem loco: si auferantur menstrua feminis nigris superuenientibus vrinis: cito sanantur. Urina nigra que incensionem significat humorum duobus est modis: quedam enim incensionem significat cholere rubee cum igneo calore: quedam incensionem sanguinis. Inter quas duas distat: quia priorem semper sequitur molestatio: angustia: dolor capitis: si in initio fit morbus: et signum sequatur laudabile: atque bona superueniat crisis: possibile est saluari. Gal. super epidimiam. hippo. aliquando infirmus in principio morbi nigram vrinam facit cum accidentibus molestissimis et terribilissimis: et tamen saluatur si virtus sua custodiatur sibi: et facilis anhelitus: et bona crisis superuenerit. Item idem in eodem: aliquando in initio morbi vrina nigra venit cum timore accidentium: et permanet vsque in diem vij. post vero bona superueniente vrina cum hypostasi alba: declinatione morbi: et illius salutem nunciat. Si signa non sequantur laudabilia: sed angustia anhelitus: sudor in membris superioribus: alienatio mentis: pultas desiderij cibi: perditionem ostendit. Sed si sit in pleure si et diuersam habeat hypostasim: in qua color post colorem sit: vel rotunda sicut gutta: febrem et mortem demonstrat. Si febris sit acuta: spasmum ex inanitione ante mortem denunciat. Secundus modus incensionis: sanguis liquorem paruum habet. quod si mala significatio sequatur sicut temporum constrictio: concauitas oculorum: contractio labiorum: et pulpe auricularum inuerse: que duobus sunt modis. Unus ex ablatione nutrimenti horum membrorum propter consumptionem substantialis humiditatis corporis nutrientis. Alius est modus: quia instrumenta que trahere solent humectationem substantialem in nutriendo corpore sunt mortificata. vnde hec species pessima est maxime si febris sit incensa. Urine ergo nigre significantes congelationem caloris naturalis: et propinquationem sue extinctionis: causa est cholera nigra: que nature preualet propter frigiditatem suam: et calorem suffocat: auferens sanguini pulchritudinem et splendorem. vnde significat mortem. ¶ Quidam antiqui dicunt vrinam nigram aliquando significare ictericiam ex oppilatione splenis: quando natura deficit in trahendis ab epate fecibus sanguinis: et aliquando apparet

peterícia hec in corporis cute: aliqñ intus occultaẜ. vñ mēbra occiduntur: sed significaẜ hmōi oppilatio ex vrine superficie spumā citrinā habente mixtā cuȝ liuiditate ⁊ nigredine.

¶ Superius determinauit auctor de colore albo cū quo liquore ꝯueniat: hic de colore nigro: ⁊ diuidiẜ hec ps ī duas. In pma determinat de ꝯiūctione coloris nigri cū liquore subtili: cui nō ꝯuenit naturalr̄ sed accidētaliter. In scda de ꝯiūctione coloris nigri cū liquore grosso cui ꝯuenit naturaliter. scda ibi: Nigra aūt vrina q̄ grossitudini. pma in duas. In pma declarat qualr̄ niger color cū liquore subtili nō pōt ꝯuenire naturalr̄. In scda declarat qualr̄ color niger ꝯueniat cuȝ subtili liquore accidentalr̄. scda ibi: Si aūt cōtingat non naturaliter ⁊c. scda ibi. Sicut ex nature actione. illa ps in qua declarat qualr̄ niger color ꝯueniat accidētalr̄ cuȝ liquore subtili: diuidiẜ in duas. In prima determinat de significatione talis ꝯiūctiōis in gñali: scdo in spāli: siue pmo determinat de significatiōe talis vrine sine febre. scdo cū febre. scda ibi: Si cū lenis sit febre. ⁊ ista scda in duas. In pma determinat significationē coloris nigri cū subtili suba put talis vrina appet ī febre lenta: in scda put appet ī acuta. scda ibi: Si cū acutis sit febrib⁹. ⁊ ista scda in duas. In prima facit qd dictū est. In scda ꝯfirmat. scda ibi: Vñ hippo. tūc seqtur illa ps in qua determinat de ꝯiūctione coloris nigri cū suba spissa cui ꝯuenit naturalr̄: ⁊ illa ī duas. In prima enumerat tria significata talis vrine nigre ⁊ grosse. In scda de illis ꝓsequitur. scda ibi: Qualiscunq; actio nature. ⁊ ista scda in tres fm tria. In pma determinat de vrina nigra ⁊ spissa significante dissolutionē humoꝝ grossoꝝ melācolicoꝝ cuȝ a corpore in cutē. In scda determinat de huiusmodi vrina nigra grossa significāte incensionē humoꝝ in corpe. scda ibi: Vrina nigra q̄ incensionē. In tertia determinat de hmōi vrina nigra grossa significāte congelationē caloris naturalis: ibi: Vrine vero nigre significātia ꝯgelationē. Prima istarum non diuiditur propter sui breuitatē: sed secunda diuiditur in duas. In pma determinat de hmōi vrina nigra ⁊ grossa significāte incēsionē cholere. In scda determiat de huiusmodi vrina significāte incensionē sanguinis. scda ibi: Scdo modus incēsionis sanguis. Prima in duas. in pma determinat de hmōi vrina nigra ⁊ grossa significāte incensiones cholere. In scda ꝯfirmat auctoritate Ga. ibi: Ga. sup epid. ⁊ ista scda in duas. In pma determinat de hmōi vrina nigra ⁊ grossa auctoritate Ga. put significat salutē. In scda put sigt pditionē. scda ibi: Si signa nō sequāẜ laudabilis. Tunc seqtur illa ps in qua determiat de hmōi vrina nigra ⁊ grossa significāte congelationē caloris naturalis: ⁊ illa in duas. In prima determinat significationē hmōi vrine fm auctoritatē sua. In scda recitat opinionē antiquoꝝ de significatione hmōi vrine ⁊ spisse significante ꝯgelationē. secūda ibi: Quidā antiq dicūt vrinā nigrā. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic pmo dubitaẜ vtrū frigiditas ꝯgelans possit causare nigrū colorē in vrina. Et videẜ q̄ nō: qr dicit pħs in topicis Si simpr̄ ad simpr̄ ⁊ magis ad magis: ⁊ maxime ad maxime: sed frigiditas vt habitum est in pcedenti lectiōe causat albedinē: g maior frigiditas causabit maiorē albedinē ⁊ maxima maximā: sed frigiditas ꝯgelās est maxima frigiditas g causabit maximā albedinē: nō g nigrū colorē. Itē dicit in lra pħs q̄ niger color nō pōt ꝯuenire naturalr̄ nisi cū suba grossa: sed frigiditas facit vrinā tenuē ⁊ subtilē: vt dicit superius: g frigiditas nō pōt causare colorē nigrū q̄ non pōt ꝯuenire cū subtili liquore imo semp cū grosso. In ꝯtrariū ē auctor in pncipio lectionis dicēs q̄ color niger causaẜ ex extinctione caloris naturalis ⁊ ei⁹ ꝯgelatiōe ꝓpter summā frigiditatē. Preterea nos videm⁹ ad sensum q̄ frigiditas ꝯgelās corpa exteriora ipsa denigrat: ergo silr̄ frigiditas ꝯgelans hūores in corpe ipsos denigrabit. qd ꝯcedo. Vñ dico q̄ frigiditas ꝯgelās mortificat calorē naturalē in corpe ⁊ spūs q̄ erāt lucidi: ⁊ ꝓpter h̄ spiritib⁹ mortificatis induciẜ color niger ꝓpter defectū spirituū p quoꝝ pñtiaȝ erat luciditas in corpe. ¶ Ad pmū argumētū dico q̄ illa ꝓpositio: si simpliciter ad simpr̄ ⁊c. tenet in pdicatis p se. vñ verū est q̄ si albū disgregat: q̄ magis albū magis disgregabit ⁊c. Sed nō tenet ī pdicatis p accidēs. vñ verū est q̄ frigiditas p se dealbat: sed tñ p accidēs denigrat: qr extinguit ⁊ mortificat calorē naturalē ⁊ spūs q̄ p sui pñtiā erant cā albedinis: q̄ sui g mortificationē ⁊ extinctionē erūt cā nigredinis. Ad scdm dicendū q̄ duplex est frigiditas: quedam est frigiditas q̄ solum facit indigestionem ⁊ talis facit vrinā subtilē: qr illi humores indigesti nō eliquāt cū vrina immo oppilāt: ⁊ de tali loqtur supe⁹. Est alia frigiditas excedēs ꝯgelās ⁊ mortificans calorē digerētē in epate quo mortificato defiūt segregatiua in epate: ⁊ tunc hmōi humores in epate nō segregati calore mortificato eliquāt cū vrina: ⁊ talis frigiditas facit vrinam spissam: ⁊ de tali loqtur hic. ¶ Scdo dubitaẜ sup hoc q̄ innuit in lra: q̄ ex oppilatiōe melācholie: aliqñ apparet vrina grossa. Contra: supius habuim⁹ q̄ ex oppilatiōe melācholie apparet siue fit vrina subtilis in liquore: nō ergo grossa. Itē supius habuim⁹ q̄ lapis in vesica vel renib⁹ gñaẜ a calore excedēte ⁊ oppilat meatus ⁊ facit vrinā tenuē ⁊ nō grossā: g silr̄ melācholia hȝ gñari a calore excedēti ⁊ adurēti: g oppilabit vias ⁊ faciet vrinā tenuē ⁊ nō spissaȝ. Et dicēdū q̄ oppilatio melācholie q̄nq; facit vrinā subtileȝ ⁊ tenuē. sꝫ cōculcaẜ in aliquo loco: ⁊ tota illa melācholia penit⁹ est indigesta: nec aliqd de ea eliquat cū vrina imo oppilat meat⁹ ⁊ tūc erit pura aquositas: ⁊ sic loqtur supius cū dicit q̄ oppilatio melācholie facit vrinā tenuē: q̄nq; vo fit oppilatio a melācholia in vijs vrine: vel in vicinis ptib⁹: ⁊ illa melācholia p pte est digesta: ⁊ eliquat cū vrina. alia vo ps melācholie est indigesta ⁊ facit oppilationē: ⁊ talis oppilatio melācholie facit vrinā nigrā ⁊ spissam: ⁊ sic loqtur auctor in pñti lectione. p hoc pȝ solo ad primū argumētū: q̄ diuersimode loqtur hic ⁊ supius. Ad scdm dicēdū q̄ sec⁹ ē de lapide ⁊ melācholia: qr lapis durus est ⁊ solidus: nec pōt ita digeri q̄ eliquet cū vrina: sed melācholia bene pōt vt dictum est.

¶ Tertio dubitaẜ sup hoc q̄ innuit ī lra q̄ niger color nō ꝯuenit naturalr̄ cū liquore subtili sed cū grosso. Sed videẜ q̄ color niger plus ꝯueniat naturalr̄ cū liq̄re subtili q̄ cum grosso: qr color niger aut causaẜ in vrina a calido vel a frigido: sed tam calidū q̄ frigidū subtiliat liquorē vrine: ergo plus ꝯuenit naturalr̄ cū subtili q̄ cū grosso. pbatio minoris calidū enī subtiliat: ⁊ ita facit liquorē subtilē: silr̄ frigiditas facit subtilē: qr condēsat ⁊ oppilat: ⁊ p ꝯñs liquor erit subtilis: g ⁊c. In ꝯtrariū est auctor in lra vt dictū est. Et pbat hoc qr color niger aut significat dissolutionē hūoꝝ grossoꝝ melācholicoꝝ a corpe: aut adustionē humoꝝ: aut ꝯgelationeȝ caloris naturalis ⁊ spirituū: ⁊ vtrūq; istoꝝ triū facit spissitudinē ⁊ grossiciē ⁊ nō subtilitatē: g naturalr̄ color niger ꝯuenit cū suba grossa ⁊ nō cū subtili. Et hoc ꝯcedo qz pbatur. ꝯcedo istā vltimā rōnem: ⁊ pono eā p cā. ¶ Ad pmū argumentū in ꝯtrariū dico q̄ color niger causaẜ ab vtroq; s. a calido adurente ⁊ a frigido mortificāte: ⁊ tu ob. caliditas subtiliat: dico q̄ verū est in principio ⁊ sic tu ob. sed cū caliditas in fine sui adurit ⁊ incinerat ⁊ ingrossat: ⁊ a tali caliditate adurēte ⁊ ingrossante gñaẜ color niger: ⁊ nō prima ⁊ tu ob. frigiditas condensat: ⁊ ita subtiliat p accidēs dico q̄ verū est loquēdo de frigiditate debilitante digestionē: et de illa tu obij. sed illa nō causat colorē nigrū: immo frigiditas vltimata ꝯgelās ⁊ mortificās: talis enī colorē nigrū causat et talis nō subtiliat: immo pot⁹ ingrossat ⁊ de tali loqtur lra.

¶ Quarto dato q̄ color niger causetur a calido ⁊ a frigido queritur a quo pluries ⁊ frequentius causetur vtrum a calido vel frigido. Et q̄ nullo modo possit causari a frigido: videtur: qr idem nō est cā diuersoꝝ effectuū. sed frigiditas vt dicit superi⁹ est cā albi coloris in vrina: nō ergo nigri. Preterea dicit Aui. q̄ frigiditas agēs in materiā siccā denigrat: in humidaȝ dealbat. caliditas e conuerso: cū ergo vrina sit humida frigiditas agens in vrinā eam dealbabit non ergo denigrabit. In contrariū est auctor in litera qui dicit q̄ color niger q̄nq; causatur in vrina a frigiditate mortificante. Et q̄ pluries causetur niger color a calido q̄ a frigido: videtur qr duob⁹ modis potest causari a calido. Uno modo ꝓpter expulsionem humoꝝ melācholicoꝝ. Alio mō ꝓpter mortifi

rez humorum. Sed a frigido tantummodo causatur vno modo .s. propter nimiam frigiditatem mortificantem calorem naturalem et spiritus: ergo pluries a calido quia duobus modis: quam a frigido quia vno modo tantum. Sed quod pluries causetur niger color a frigido quam a calido: videtur: quia non causatur a calido nisi propter incensionem humorum et ita vno modo: sed duobus modis a frigido .s. propter eliquationem humorum frigidorum melancholicorum cum vrina: et propter mortificationem caloris naturalis a frigiditate nimia: ergo pluries a frigido quam a calido. Ad hoc dico sine preiudicio melioris quod pluries causatur niger color a calido quam a frigido: sed tamen potest generari a frigido. Et propter hoc soluendum est ad vtraque argumenta. primo probant quod nullo modo causetur a frigido: et propter hoc dico ad primum quod idem diuersimode se habens bene potest esse causa contrariorum vt patet de nauta in naui: quia per sui presentiam est causa salutis per sui absentiam periclitationis. Similiter dico quod frigiditas diuersimode se habens potest esse causa contrariorum vt albi coloris vel nigri: vnde verum est quod frigiditas impediens digestionem est causa albedinis: et sic loquitur supius: sed frigiditas extinguens et mortificans calorem naturalem et spiritus est causa nigri coloris et sic loquitur ibi. Ad secundum dico quod verum est quod frigiditas agens in materiam humidam vt in vrinam dealbat per se: sed tamen per accidens potest denigrare: quia frigiditas excedens mortificans extinguit et per accidens agit in spiritus: et quia spiritus sunt sicci: illa frigiditas agens in spiritus denigrat: et hoc modo frigiditas potest causare nigrum colorem. Ad aliud argumentum quod sequitur per quod probat quod pluries causatur niger color a calido quam a frigido: dico quod verum est: et bene concedo quod pluries causatur a calido quam a frigido: quia cum caliditas sit amica nature: frigiditas econuerso quia contraria: facilius potest intendi caliditas in corpore quam ibi introduci frigiditas. Unde soluo ad illud argumentum quod sequitur: quod licet duobus modis fiat a frigido: et vno modo solum a calido: tamen illud solum pluries et frequentius aduenit quam alia duo. vnde facilius est incendere calorem in corpore quam ibi frigiditatem que est ei contraria introducere: et per hoc patet solutio ad illa argumenta.

¶ Quinto queritur vtrum in febribus acutis pluries sit color niger cum subtili substantia vel cum grossa. Videtur quod pluries cum subtili: quia in acutis materia est subtilis: et vrina descinditur a materia morbi et destillatum attestatur ei a quo descinditur: ergo vrina in acutis apparens cum nigro colore pluries erit cum liquore subtili quam cum grosso. Preterea in lectione precedenti habuistis quod in ethica consumuntur humiditates que eliquant cum vrina et subtiliant et faciunt vrinam subtilem: ergo cum in acutis melior sit dissolutio et consumptio humiditatum vrina in illis erit subtilis et non spissa: ergo niger color pluries erit in acutis cum subtili liquore quam cum grosso. Contra: in lectione ista habemus ab auctore quod nigra vrina naturaliter compatitur spissum colorem et non subtilem: sed frequentius aduenit color cum substantia naturali quam cum innaturali: ergo in acutis pluries est color niger cum substantia grossa quam cum subtili. Preterea vrina nigra cum spisso liquore tendit ad bonum: quia significat solutionem quartane: sed vrina nigra cum subtili substantia significat malum vt dicitur: sed dicit Galenus super aphorismos quod crisis pluries fit in acutis: et crisis vt dicit Galenus plus attinet saluti quam morti: ergo in acutis vrina grossa et nigra pluries apparet quam nigra et subtilis. quod concedo propter rationes istas dictas. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dico quod licet in acutis materia sit subtilis: tamen vrina non nigra fit in acutis donec fiat adustio in humoribus: sed quando fit adustio in humoribus tunc humores ingrossantur et incinerantur et tunc fit spissa vrina: propter hoc pluries est in acutis color niger cum spissa substantia: et non cum subtili naturaliter dico. Ad secundum dico quod sermo est de humoribus eliquatis in ethica quia illi de nouo sunt coagulati: et propter hoc dissoluuntur et subtiliantur et eliquantes cum vrina eam subtiliant. Preterea ibi non est calor subito adurens nec incinerans: sed calor paulatine consumens: sed in acuta febre verum est quod maior est consumptio: quia subita adustio et incineratio: et ita ingrossescit vrina. Preterea ibi aduruntur humores qui ingrossescunt et faciunt vrinam grossam.

¶ Sexto queritur que vrina sit peior: vtrum vrina alba vel vrina nigra. quod alba sit peior videtur: quia illa vrina que significat priuationem caloris naturalis digerentis est peior quam illa que significat caloris augmentum in corpore: sed alba significat priuationem caloris naturalis digerentis: quia significat indigestionem vt habitum est supra: nigra vero solum significat caloris augmentum: quia significat excessum in digestione: ergo alba peior. Item alba vrina vt habitum est supra naturaliter conuenit cum subtili substantia: nigra vero est grossa vt dicit in littera: sed subtilis substantia est peior quam grossa: vt dicit superius: quia subtilis significat omnino impotentiam nature non potentis incipere digestionem: grossa vero significat potentiam nature potentis turbare humores in digerendo eos: ergo alba vrina que conuenit naturaliter cum subtili substantia peior est quam nigra que conuenit cum grossa. Contra: illa vrina peior est que significat malum quod non potest corrigi quam illa que significat malum quod potest corrigi: sed nigra vrina significat adustionem humorum que non potest corrigi: alba vero debilitatem virtutis digerentis que postea bene potest fortificari et corrigi: ergo nigra peior est quam alba. Preterea alba vrina significat odium phlegmatis nigra odium melancholie: sed phlegma magis est amicum nature et conueniens: melancholia vero maxime inimica et periculosa: ergo alba melior siue minus mala quam nigra. quod concedo. Unde dico quod loquendo vt in pluribus: comparando malam vrinam albam ad malam nigram: peior est nigra quam alba: et concedo rationes hoc probantes et eas pono pro causa: sed tamen quedam nigra vrina vt illa que apparet in solutione quartane melior est quam alba: sed ego loquor vt in pluribus. ¶ Ad primum argumentum dico quod nigra non solum significat caloris augmentum immo calorem adurentem humores qui non possunt corrigi: sed alba non significat indigestionem omnino: immo calorem digerentem significat esse debilitatum qui postea bene potest fortificari et corrigi: et propter hoc alba minus mala. Ad secundum argumentum dico quod grossities et subtilitas possunt aduenire dupliciter. Uno modo propter calorem digerere incipientem: et sic sine dubio grossa substantia melior est: et sic loquitur supius: sed cum tali grossa non conuenit niger color naturaliter: immo cum grossa substantia causata a calore adurente. Uel propter frigiditatem mortificantem et congelantem: et talis grossa substantia peior est: quare non potest corrigi quam subtilis que potest corrigi.

¶ Septimo queritur vtrum vrina nigra representans incensionem cholere sit deterior quam representans incensionem sanguinis. videtur quod sic: quia illa peior est que representat peiora symptomata: sed in incensione cholere peiora sunt symptomata quam in incensione sanguinis: ergo etc. Item apostema sanguineum in quo est inflammatio sanguinis est minus malum quam apostema cholericum: ergo similiter incensio sanguinis minus erit mala quam incensio cholere: ergo vrina nigra representans incensionem sanguinis erit minus mala: et representans incensionem cholere magis mala. Preterea in lepra sanguinea est incensio sanguinis in toto corpore: et similiter in lepra cholerica est incensio cholere: et tamen peior est lepra cholerica: quia ibi cadunt membra quam lepra sanguinea: ergo similiter incensio cholere in toto corpore peior erit quam incensio sanguinis: ergo similiter et vrina representans incensionem cholere in corpore erit peior quam representans incensionem sanguinis. In oppositum est auctor libri dicens quod secundus modus significat incensionem sanguinis: et dicit quod vrina representans istum vltimum modum est pessima: sed pessimum est vltra quod non potest esse additio: ergo vrina nigra representans incensionem sanguinis peior est quam vrina nigra representans incensionem cholere. Hoc idem probat Gerardus quia sanguis amicabilior est nature quam cholera: ergo incensio in sanguine facta peior erit quam in cholera. quod concedo. Unde dico quod sicut sanguis est magis amicus nature quam cholera: ita peccatum in sanguine: siue incensio magis molestat naturam quam incensio in cholera: et ponitur exemplum de filio et de seruo patris. vnde sicut sanguis inter omnes humores magis diligitur a natura in statu naturali: ita in statu innaturali magis odio habetur a natura. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dico quod licet peiora symptomata sint in incensione cholere quam sanguinis: tamen peior est incensio sanguinis: quia cum sanguis sit vehiculum caloris naturalis et spirituum: non sic vero cholera: propter hoc dico quod quando fit incensio in sanguine calor naturalis et spiritus aduruntur et

incēditur: ⁊ cadit tunc vītꝰ q̄ curat morbos: ⁊ ita plus obest
casus virtutis in incensione sanguinis q̄ sinthoma atamala
in incensione cholere: cū virtus in incēsione cholere non ca-
dat. Ad sc̄dm dico q̄ secus est de sanguie putrefacto in apo
stemate in aliqua parte corporis: q: adhuc in venis nō incē
ditur: immo remanet calor naturalis ⁊ sp̄us in q̄bus consi-
stit virtus curans morbos ⁊ potēs corrigere illud malū: sed
non sic est qn̄ fit incensio intra venas in sanguine: q: tam ca
lor naturalis q̄ sp̄us aduruntur: ⁊ p̄ ↄ̄hs cadit virtus. Ad
aliud dīr p̄ solutio: q̄ secus est de incensione sanguinis fa-
cta in lepra sanguinea ⁊ in toto corpore: quia in lepra san-
guinea incensio sanguinis fit in carne: ⁊ tunc adhuc rema-
net calor naturalis ⁊ sp̄us in sanguine intra venas: ⁊ ꝓpter
hoc leprosus bene pōt viuere ꝑ longū tempus: sed incensio-
ne facta in sanguine intra calor naturalis ⁊ sp̄us aduritur
⁊ virtus cadit non sic fit in incensione cholere: ⁊ ꝓpter hoc
peior est vrina nigra repñtans incensionem factā in san-
guine q̄ in cholera: ⁊ sic patet solutio ad oīa quesita.

¶ Qui colores conueniant cum gros-
situdine ⁊ turbiditate.

Colores hi cōueniunt cū grossitudine ⁊ tur
biditate: qui solū sunt de gn̄e cholere nigre
sed tn̄ fidīnus plus significat incensionem
humor ⁊ ↄsumptionē humiditatis sangui
nis. vn̄ significat spasmū. q̄ si sit cū febribus acutis:
alienationē mentis ⁊ timorem mortis significat. Si
laudabilis significatio superuenerit: vel in die cretica
exierit: si morbo sit vicina: futuram salutē nunciat si-
cut Ga. testatur: viridis inquit vrina si in die appa-
reat cretica: ⁊ infirmus dolorē nō habeat: morbi dis-
solutionem significat. Sulphureus minor est ideo
in incēsione: qui si sit cum leni febre: stranguriā por
tendit. Si moretur aliquādiu: ⁊ quantitas vrine ma
ioretur: ebibite aque quantitate consumitur corpus
Si cum acutis sit febribus: pessimus denunciatur
spasmus. Si subtilitas superuenerit ⁊ extremitas
corporis friguerit. ⁊ sudor in superiorib⁹ mēbris fue
rit: pessimitas erit ex ꝑditione spasmi. Plumbinus
congelationem demonstrat ⁊ frigiditatem. vn̄ calo-
ris naturalis defectionem significat: ⁊ ꝓximitatem
ad extinctionem. vnde fit certa causa hyposarche pes
sime ⁊ mortifere.

¶ De vitellino ⁊ citrino ⁊ citrinissimo.

Isti colores cū claritate concedāt ⁊ sub
tilitate: q: significant cruditatē ⁊ coctio
nis defectionē: ⁊ si natura incepit deco-
quere: ⁊ inceperit preualere in coctione.
vn̄ color est in vrina tn̄ pigriciā mōstrat
nature in cōplenda coctione: cum deficit hypostasis
leuius est eīn nature agere colorē q̄ hypostasim: hy-
postasis eīn non cōpletur: nisi cum virtute coctionis
per totū corpus: ⁊ color cū virtute tm̄ caloris natura
lis in loco coctionis. Vn̄ hi colores non bonū signifi
cat perfectū vniuersaliter: q: ꝑfectio bonitatis cū hy
postasi est tm̄. qō cum ita sit: necesse est quicūq̄ hor
colorum minus habet tincture: defectionē coctionis
in eis esse: ⁊ a bonitate elongare. ¶ Vitellinus autē
color minor est in tinctura: vnde a bonitate remotior
⁊ nature albe vrine in cruditate ⁊ defectiōe coctōis
ꝓpior: sed tamen quia tincturam aliquantulam ha-
bet: est melior: cum significet naturam incepisse ali
quantulū coctiōis. ¶ Citrinissimo colore virtus ope

rantis nature designatur in coctione: vnde bonitatē
monstrat cōplemēto vicinantē: q: mediocris in perfe
ctione est cōplenda cum hypostasim non habeat. Ci
trinus mediocris est inter citrinissimuz ⁊ vitellinum
bonitatem ergo suam significat nondū esse comple-
tam: cum inceperit bonitas: nondū tamen apparet
bonitas: sicut dixit Hippo. citrina vrina sanitatem
nondū perfectā significat. Natura eīn etsi colorē fa-
cit: hypostasim tn̄ facere non potest. Et si hmōi diu
permanserit: defectionē nature in decoctione morbi
significat. Vnde Hippo. citrina ⁊ subtilis nōdū mor
bum digestū significat: ⁊ si in diuturno sit morbo nō
curatur infirmus si permaneat (alibi non securatur
infirmus vt permaneat) quousq̄ morbū digerat. Si
autē febris non exinaniat: ⁊ alba hypostasis videat
⁊ in liquore diuersificet. peior est: q: alba hypostasis
ante digestionē morbi: non est ex coctiōe naturali: s̄
potius ex materie morbi grossitudine: ⁊ sui motus
grauitate. Qō cū sit necesse est nature tādiu illam di
gerere: vt certificet infirmus permanere: donec dige
stionē possit cōplere. Qō si hec vrina laboriosa sit in
febribus pessima est: q: si febris inceperit: spasmū de
repletiōe portendit: humorē eīn grossum ⁊ crudū si-
gnificat: ⁊ in digerēdo cum naturam pigram. Hec
vrina si sit in paralyticis vel epilepticis nō mala signi
ficat: q: paruitas sue tincture ex natura est morbi ma-
terie: non ex pigritia nature in morbi decoctiōe. Vn̄
Ga. intelligere est: q: vrina citrina in acuta febre est
pessima si nō sequat laudabile signū: ⁊ appareat fe-
tis tinctura in die cretica vel nūcia: q: natura excitat
⁊ in decoctione fecis confortat. Gal. pulchrā rē reci
tat hmōi in epistola ad glauconē. Vidi inq̄ iuuenē
xiij. annor acutam feb. patientē. In tertia aūt die se
bris ad visitādū eū q̄dam introiuit eor qui dicantur
medici: p̄conizantes p̄ vias ⁊ plateas vt se vendere
possint: fuit eiusdē ↄsanguine⁹ infirmi q̄ eū introiuit
digestionē q̄siuit. Dixit aūt pater q: stiptic⁹ est dei
de medicus quō dn̄s Ga. hūc locū neglexit ⁊ nisi
putauit pharmaciā laudabilē eē ante decoctionem
morbi: ⁊ accepit tres baccas quas secū habuerat: et
excorticauit eas cū paruo zuccaro miscēs ⁊ pistatas
infirmo dedit bibendas: ⁊ illa die septem habuit se
las: vnde dissoluta est virtus sua. In die autem alte-
ra. i. ab initio febris quarta: intraui ad ipsum visitan
dum ⁊ qualitatem sui habitus exiuui. vidi enim fa
ciem mutatam a facie sanitatis: et vrina facta est ci-
trina ⁊ clara. Qō cum viderem in tertia die nuncia
timui: ⁊ nullam medicinā mādaui fieri nisi solā ptisa
nam: ⁊ exurgens cito putaui esse ex debite nature
in morbi repugnatione pigritantis. Qō cū dixit pa
ter dixit. Domine ex habitu tuo timui: si ergo aliqd
mali videris ostende nobis. Respondi: hodie dies
nūcia est: que qd euenire debeat in die septimo signi
ficare debuerat. ego autē hac die speraui laudabile
me videre significationem: nunc euenit contrarium
vnde multum timeo. Dixitq̄ pater infirmi: heri die
melius se habuit q̄ hodie. Quidaz eīn parēs noster
medicus heri digestionem quesiuit: cui stipticū esse
dixi: ipse aūt tres baccas, extrahēs excorticauit ⁊ pi

stauit: ꝛ cū zuccara dedit ei bibere. qḋ cū audiuissē: di
xi: scis ne quales bacce erant? non equidē dixit: sꝫ cor
tices carū habeo. ostende Ga. dixit: quas cū ostēde
ret: vidi cataputie ex cortices: ꝛ iratus nimis acumē
medicine etiā in non febrib⁹ periculosuꝫ esse edocui:
quanto magis ergo in febre? Cūq ꝫ causaꝫ cognosce
rem: redij: ꝛ confortat⁹ dedi psiliū cū rodozaccara: ꝛ
nutriui cū ptisano ꝛ similibus alijs cibarijs. Scḋa die
veniēte intraui ꝛ vrinaꝫ sicut vidi citrinā: sed tñ signi
faciei aliquantulū fuit restauratū. Ego aūt idē feci
cū refrigeratione ꝛ humiditate: vrina tñ semp exti
tit citrina vsq ꝫ in diē .ix. in qua die nunciatiua in pte
supiori vermiculosa extitit: ꝛ in duabus inferioribus
partib⁹ citrina. In die .x. due ptes vermiculose erie
re: ꝛ tertia inferior citrina. In .xj. tota extitit vermi
culosa ꝛ in liquore tēperata. In .xij. extitit tertia ps
supior citrina ꝛ tēperata: ꝛ due ptes inferiores vmi
culose. In .xiij. due ptes supiores fuerunt citrine tem
perate: tertia inferior vermiculosa. In .xiiij. tota exti
tit citrina ꝛ tēperata hñs hypostasim albā ꝛ rotun
dam ꝛ in oī sua equalitate pfectā ꝛ tēperatā. Admi
rat⁹ aūt fui actionē nature: ꝛ bonitatē ordinationis
sue paulatim adducte vsq ꝫ ad finē morbi cū infirm⁹
euaserit. Verūtamē sophiste repḣendūt nos dicen
tes: quō crisis fuit in .xiiij. cū dies morata sit nuncia
vsq ꝫ in .ix. An nō dixit hippo. dies nūcia si vsq ꝫ in diē
vij. fuerit morata: grossitudinē materie morbi signifi
cat: ꝛ grauitatē sui mor⁹: crisiꝫ aūt est īpossibile ante
xiiij. venire: vñ mōstrauit ꝙ si nunciatiua vsq ꝫ in diē
ix. moreꝫ: materia grauior ꝛ grossior pbabiꝫ: ꝛ īpossi
bile est venire crisiꝫ ante diē .xx. Respōdemus si mo
ra nūcie diei vsq ꝫ in .ix. p grossitudinē ꝛ grauitatem
esset materie morbi: veruꝫ esset qḋ dixisti: sꝫ materia
fuit in occasiōe defotis corpori adueniēte que īpedit
naturā ī morbi regimine: aductus crisis in die .xiiij.
lenē ꝛ subtilē ī sui naturā materiā significat. ¶ Itē
sophiste: quare dixisti vrinā citrinā ꝛ subtilē crudita
tē significare ꝛ coctōis defectionē: cū Ga. dixerit vri
nā citrinā ꝛ subtilē q est inter citrinissimā ꝛ igneā na
turalē esse vrinā? Rñdem⁹ antea diximus in libro nro
q: vrina sanguinis ꝛ ceteroꝝ humoꝝ sit colamentū.
Vñ necesse est vt vrina semp ostendat hñores corpi
dñantes. Cū aūt hoc sit necessariū: ꝛ corpus sit sanū
ꝛ complexio temperata: sanguis ꝛ ceteri humores in
potestate temperati sint: necesse est: vt vrina ex cete
ris q̄ttuor humoribus equaliter sit composita. Nos
autem videmus ꝙ in cōpositis his coloribus .i. rubo
re sanguinis cum phlegmate: ꝛ vtrisq ꝫ cholericus
ꝙ citrinus ꝛ subtilis color aliquantulum pertinens
igneo colori componitur: sm virtutem naturalis ca
loris in iuuenibus: ꝛ eius defectionem in senibus et
alijs etatibus. Cum ergo complexio extra tempera
mentum sit: ꝛ complexio sanguinis humoribus do
minetur alijs: necesse est vt laudemus vrinam ex hu
moribus corpori dominātibus coloratam. Unde vri
na citrina ꝛ subtilis in corporibus sanis est laudabi
lis. in infirmis ꝰ illaudabilis. qḋ manifestaꝫ ex tēpe
ramēto liquoris in sanis: ꝛ cruditate sua in infirmis.

¶ De inceptione hypostasis.

Colores hi significāt naturā incepisse face
re hypostasim: sed nondū cōpleuisse: ꝛ ob h
claritatē dimisisse: ꝛ subtilitatē intrauisse.
Sꝫ tñ rufus calidior est oib⁹ ꝛ acutior: cho
le rubee significātior. vñ si cū acuta sit febre: acumē
ꝛ cruditatē materie morbi virtutē ꝛ augmētationē:
ꝛ pigrā significat naturā ad digestionē. Calorē ergo
patiunꝫ infirmi ꝛ incēsionē: angustias defectiōes et
vigilias magis cū crisis appropinquat. Colliquātur
eīm humores calori naturali: sicut est videre ī sc̄a tertia
na in tertia ꝛ in q̄rta piodo. q si lōgi sit tēporis: defe
ctio est nature ꝛ sue virtutis. Si in supficie sua appa
ruerit sicut spuma vini alienationē mentis significat
Nigra alienationē ꝛ timorē nūciat. In infirmo sple
netico hypostasis nigra ꝛ diuisa pditionē significat
cū igneus color splenem cōsumat.

¶ Superius determinauit auctor de colorib⁹ extremis: vt de
albo ꝛ nigro cū q̄bus liquorib⁹ cōueniāt: ꝛ de significatione
eoꝝ: hic de colorib⁹ medijs: ꝛ diuidiꝫ in quattuor. In pma
determinat de colorib⁹ medijs mortē ꝛ pditionē significan
tibus. In scḋa de significātibus indigestionē: ibi: Dicti co
lores cū claritate. In tertia de colorib⁹ significātibus dige
stionē vel inchoatā: vel mediatam: vel cōpletā: ibi: Vitelli
nus aūt color. In q̄rta de colorib⁹ significantib⁹ excessuꝫ in
digestiōe: ibi: Vermiliosa vrina claritati. Tres pme partes
spectāt ad pñtem lectionē: ꝛ diuidiꝫ prima in duas. In pri
ma pponit qḋ intēdit. In scḋa pseq̄uiꝫ de coloribus pditio
nē significātibus. scḋa ibi: Sedinus significatio humoꝝ. ꝛ
ista scḋa in tres. In pma determinat de colore sedino vel vi
ridi qḋ idē ē. In scḋa de sulphureo: ibi: Sulphure⁹ minor ē
sedino. In tertia de plūbino: ibi: Plūbinus cōgelationem.
Scḋa ps principal sequēs in q determinat de colorib⁹ indi
gestionē significātib⁹ nō diuidiꝫ. Tūc seq̄tur tertia ps pnci
palis in q determinat de coloribus digestionem significāti
bus q hic incipit. Vitellinus. ꝛ illa in duas. In pma deter
minat de colore vitellino citrinissimo ꝛ citrino. In scḋa de
colore rufo ꝛ subrufo. scḋa ibi: Colores hi significant. pma
in duas. In prima determinat de hmōi colorib⁹ significāti
bus. In scḋa recitat epistolā Ga. ad glauconē. scḋa ibi: Ga
le. pulchrā rē recitat. Prima in tres. in pma determinat de
colore vitellino qd significat. In scḋa de citrinissimo: ibi: Ci
trinissimo colore virtus. In tertia de citrino: ibi: Citrin⁹ me
diocris est. Tūc seq̄tur illa ps in q recitat eplam Gal. ꝛ illa
ī duas. In pma recitat ꝛ narrat eā. In scḋa mouet obiectio
nes sophistaꝝ ꝯ hoc: ibi: Vñ tñ sophiste nos. Prima ī duas
In prima narrat illā fabulā. In scḋa applicat ad ppositum
scḋa ibi: Scḋa die veniēte intraui. Tūc seq̄tur illa ps in qua
mouet obiectiōes sophistarū: ꝛ illa in duas sm duas obie
ctiones quas mouet ꝛ soluit. scḋa ibi: Item sophiste. Hec
est diuisio ꝛ sñia lectionis in gñali.

¶ Hic pmo dubitaꝫ cū primo supius determinauit auctor
de coloribus extremis: vt de albo significāte indigestionem
videꝫ ꝙ postea immediate determinare deberet de colori
bus vicinātib⁹ albo colori: vt de pallido ꝛ subpallido karo
pos siue glauco q sicꝫ significāt īdigestionē: ꝛ nō de sulphu
reo ꝛ viridi q nō vicinanꝫ albo: immo potius significāt adu
stionē. Ad hoc soluit Gerardus ꝙ immediate ante istaꝫ le
ctionē determinauit de colorib⁹ q cōiungūtur cū substātia
grossa: ꝛ ppter h imediate post determinat simiꝫ de illo
qui cōiūgi hīt cū grossa subā: ꝛ hi sunt viridis ꝛ sulphure⁹
ꝛ nō pallidus vel subpallidus: ꝛ ppter hoc in lectione ista
prio determinat de viridi ꝛ sulphureo ꝙ de pallido vel sub
pallido. Vel dicēdū ꝙ imediate ante istā lectionē determi
nit de colorib⁹ significātibus mortificationē ꝛ adustionē cō
pletā vt de nigro: ꝛ ppter h imediate post determinat de
illis q sunt via in adustionē ꝛ mortificationē: vt de viridi et
plūbino ꝛ sulphureo: ꝛ hoc innuiꝫ. ¶ Postea q̄riꝫ cū prius
determinauerit qualiꝫ color niger habeat cōiūgi accidētaliꝫ

cū suba subtili: quare siſt hic nō dicit q color viridis q̄ siſt significat adustionē habeat ꝯiungi cū suba subtili accidētalr. Et dicēdum q color niger significat adustionē cōpletā. vn̄ humores adusti q̄ sunt i uno loco q̄eti: ꝛ facientes oppilationē in meatib⁹ nō eliquant cū vrina vn̄ exit liqr subtilis. ſʒ viridis color significat adustionē inchoatā. vn̄ humores nōdū sunt in q̄ete: immo adhuc sunt in motu: ꝛ ꝑpter h̄ non pñt facere oppilationē q̄ in illa oppilatōe eliquāt cū vrina: ꝛ ꝑpter hoc nō pōt ꝯiungi color viridis cū subtili liquore nec naturalr nec accidētalr imo semꝑ cū grosso. ¶ Itē dicit i lr̃a q color viridis significat adustionē humoꝝ: quare nō dicit q huiōi significat mortificationē caloris naturalis ꝛ spiritū causatā ꝑpter frigiditatē: q: significat frigiditatē viridis color: q: nos videmus q viridis color in arboribus significat frigiditatē. vt dicit phus in lib. de plātis: ḡ siſt color viridis in vrina frigiditatē significabit. Itē epilēticis q̄nq: videm⁹ venas virides: ꝛ hoc ꝑpter frigiditatē mortificatē: ergo similiter in vrina viridis color q̄nq: causat a frigiditate mortificāte. Ad h̄ dicēdū q viridis color in vrina ḡnat ex cōmixtione nigri coloris ꝛ citrini: ꝛ q: color citrinus semꝑ ḡnat a calido: ꝑpter hoc color viridis q̄ ḡnat ex citrino semꝑ ḡnat in vrina a calido ꝛ nūq̄ a frigido: ꝛ h̄ dicit Gerardus. ¶ Ad primū argumētū in ꝯriū soluit Gerardus dicēs q tu bene obiiceres si viridis color in plātis ḡnaret ex cōmixtiōe citrini cū nigro: sicut viridis color in vrina ex cōmixtiōe citrini cū nigro: sed nō sic est ꝑpter hoc nō valet. Ad aliud dico sicut dictū est supra: q viridis color causat multipl'r. vn̄ in epilepticis nō apparent vene virides causate a frigiditate immo q̄ñ nigre: ꝛ hoc a caliditate excedēte. ¶ Postea q̄rit cū h̄ determinet de mediis colorib⁹: ꝛ pmo de viridi q̄ sigt adustionē: videt q imediate post viridē deberet post⁹ determinare de purpureo rubeo ꝛ vermilioso q̄ siſt significāt calorē excedētē: ꝙ de pallido subpallido glauco q̄ significāt indigestionē ꝛ frigiditatē: cū determinatio sua de huiōi colorib⁹ deberet esse s'm vicinitatē. Et dicēdū q prius imediate ante istā lectionē determinauit de colore plūbeo significāte frigiditatē excedētem: ꝛ ꝑpter hoc imediate post determinat de coloribus significātib⁹ frigiditatē vt de pallido ꝛ subpallido ꝛc. ¶ Postea dubitat sup hoc qđ dicit in lr̃a illa q dicti colores cū claritate ꝯiūgunt: ꝛ glosat Gerardus .i. pallidus ꝛ subpallidus ꝛc. cōiūgunt cū grosso liquore. Et hui⁹ solutio est: q: isti significāt indigestionē ꝛ ingrossitudinē humorū nō potētiū eliquari cū vrina ꝛ pturbare vrinā ꝛ grossitiē ḡnare: ꝛ ꝑpter h̄ nō possunt ꝯiūgi cū liquore grosso imo semper cū claro. Itē dicit in lr̃a q color sulphureus significat stranguriā. Cōtra: dicit in lr̃a q sulphure⁹ significat calorē fortē adurentē vias ꝛ elargantē: ḡ nō poterit significare stranguriā. Ad hoc dicēdū q sulphure⁹ significat minorem adustionē q̄ viridis: vn̄ sulphure⁹ significat calorē ꝯsumētē subtile ꝛ cōpingentē grossum: qđ grossum cōpactū pōt descendere in collo vesice ꝛ ibi oppilationē efficere: ꝛ p ꝯñs stranguriā inducere. Et opponit Gerardus q talis vrina significat stranguriā ꝑpter oppilationē: q̄ debet esse subtilis: ꝛ tñ dicit q talis cōpatit cū suba grossa semꝑ. Ad hoc dicēdū q ls oppilet huiōi materia collū vesice: nō tñ ꝑpter hoc erit subtilis imo grossa: q: ad stranguriā nō exigitur nisi exit⁹ laboriosus: ꝛ q: huiōi vrina grossa erit per angustū meatum: ꝑpter hoc facit stranguriā. vn̄ nō oportet q sit subtilis imo bene pōt esse grossa ꝛ stranguriā significare. ¶ Postea dubitat super hoc qđ dicit auctor in lr̃a postea: vbi recitat de illo medico q̄ dedit catapucias illi patiēti: ipse ꝓbat h̄: q: ille catapucie sunt medicina fortis ꝛ violēta: ex q̄ ē pharmacus est calidus: ꝛ ipse patiebat morbū calidū: ḡ male fecit: q: ex quo ipse dicit q talis medicina violēta nocet sanis quanto magis egris. Videt q nō deberet hoc reprobare: q: hip. in regimēto acutoꝝ docet helleboꝝ dari in pleuresi q̄ est morbus acut⁹ ꝛ ex calida materia: ꝛ tñ helleborus ē medicina violēta ꝛ fortis. Et dicēdū q medicina violēta nō dʒ dari i acutis: ꝛ bene hoc reprobat: q: ex q̄ ē pharmacū est calidum: ꝛ materia acutoꝝ est calida. Et tu opponis hip. docuit dare: dico q q̄dā sunt acute de materia calida cōpacta in mēbro solido ꝛ cōpacto vt in pleuresi: ꝛ talis nō pōt extrahi nisi per

medicinā fortē ꝛ violentā: ꝛ ꝑpter h̄ docuit hip. [illegible] dare helleboꝝ ibi: sed materia ipius acute de quo loquit lr̃a non est talis: ꝛ ꝑpter hoc reprobat exhibitiones pharmacū in tali acuta. Vel dicendū q hip. erat secretari⁹ nature ꝛ nouerat virtutē patiētis ꝛ medicine quātitatē: ꝛ ꝑpter hoc poterat dare secure: nō sic vo moderni cū nō sint ita experti in arte medicie ꝛc. Vel dicēdū q nō docuit dare helleboꝝ p̄s in pleuresi. imo cū repressiuo vt pʒ in regimēto: sed iste dedit istas catapucias sine repressiuo aliquo: ꝛ ꝑpter hoc reprobat. ¶ Postea q̄rit sup hoc qđ dicit in ꝓcessu illi⁹ medici de q̄ narrat q pmo ante nonum diē exiuit vrina citrina, postea in .ix. die. in pte superiori exiuit vmbilosa ꝛc. ꝛ dicit q in .xiiij. die tota exiuit citrina. vn̄ innuit q ante nonū diē erat materia penitus indigesta ꝛ exiuit citrina: postea in .xiiij. die vltima fuit materia totalr digesta: ꝛ exiuit siſt citrina: ꝛ sic videt innuere q: citrin⁹ color significat indigestionē ꝛ digestionē cōpletā: quod hoc pōt esse. Et dicēdū q s'm qđ dicit in solutiōe pme obiectiōis q citrinitas in sanis repñtat cōsti equale quattuor humoꝝ in corpe ꝛ talis significat digestionē: sed in egris dʒ vrina repñtare dn̄m humoris ꝯñanc si ḡ citrina appeat in egris significabit indigestionē: ꝛ ꝑpter h̄ ante nonū diē citrina apparēs ibi significant indigestionē: q: debuit apparere rubea s'm dn̄ium humoris [illegible] in illa acuta egritudine: sed in nona apparuit in supiori pte vmbilosa. ꝛ ita significauit pncipiū digestiōis: ꝛ in ꝓcessu postea significauit maiorē semꝑ digestionē: q: significauit subtiliores ptes materie esse digestas: ꝛ ꝑpter h̄ apparuit rubea in pte supiori: ſʒ in fine q̄ñ materia fuit totalr equalis: ꝛ corp⁹ rediit ad sanitatē vel incepit redire tūc apparuit tota citrina ꝛ digestionē significauit: ꝛ sic pʒ solo ad illud. ¶ Postea dubitat sup h̄ qđ sophistice ipe met [illegible] in lr̃a q equale tp̄s dʒ eē a die nūciatiua in q̄ apparēt pmo manifesta signa digestiōis vsq: ad statum ꝛ vsq: ad pncipiū morbi. Videt hoc esse falsum: q: dicit hip. in aphō. q .xi. dies est nūcia ꝛ indicatiua .xiiij. sed cōstat q nō tātū est tp̄s ab .xi. vsq: ad .xiiij. quātū ab .xi. vsq: ad pncipiū morbi. Itē motus naturalis in fine intēdit: violētus in fine remittit: sed motus digestiōis est mot⁹ naturalis: ḡ intēdit in fine: ergo citi⁹ mouet a nūcia vsq: ad statū q̄ a nūcia vsq: ad pncipiū ḡ nō est equale tp̄s. Contrariū tñ innuit in lr̃a q est eq̄le. Et h̄ ꝯcedo ex cā hui⁹ est: q: opationes nature paulatine sunt ꝛ ordinate ꝛ nō subite: vt dicit Gale. in de creticis diebus. vn̄ signa digestiōis manifesta nō apparent donec digestio mediata sit: q̄ñ est q̄ digestio mediata: tūc apparent signa digestiōis manifesta: ḡ quanto tpe indiguit natura ad digestionē medietatis materie morbi: tāto tpe ꝛ eq̄ꝫ indiget ad digestionē alteri⁹ medietatis: ꝛ q: natura fuit ipedita in morbo illi⁹ patiētis: ꝑpter hoc nō apparuerunt signa digestionis vsq: in .ix. ꝛ crisis fuit in .xiiij. Ad illud qđ obiicis i ꝯrium per hip. in aphō. q̄ dicit q .xi. est nuncia .xiiij. dico q hippo. ibi in aphō. docet quō fiat mensis medicinalis: ꝛ quō tres septimane faciūt tātūmodo .xx. dies. vn̄ .xi. dies q̄ est indicatiua .xiiij. fuit tertia dies scđe hebdomade sicut q̄rta dies fuit pme hebdomade. Vel dicēdū q i materia homogenea ꝛ obediēte semꝑ dies nuncia est media: sed non sic est in materia inobediēte ꝛ etherogenea: ꝛ talis materia inobediēs fuit in isto morbo in quo .xi. fuit indicatiua .xiiij. Vel dicēdū q Gal. in fine de crisi ponit crisiʒ fieri sex modis. q̄dā est crisis q̄ ducit subito ad salutē: ꝛ ista dicit crisis absolute: scđa q̄ subito ad mortē: ꝛ ista dr̄ mala absolute: tertia est q̄ ducit paulatine ad salutē: ꝛ hec est crisis diminuta: quedā ꝯ quarta q̄ ducit paulatine ad malū: ꝛ hec ē mala: vel sic crisis i q̄ cōsg̃ aggregātur due res in corpore: ꝛ tunc dupl'r: q: tunc aut subito ꝛ paulatine ad bonū: vt cū pars materie subito euacuat ꝛ maior pars remanet ꝛ paulatine digerit a natura ꝛ expellit: ꝛ tunc fit crisis ad bonū: ꝛ hec est quīta crisis: vel cū subito euacuat pars materie ꝛ maior remanet q̄ nō pōt digeri a natura ꝑpter eius inobediētiā immo vincit naturam: ꝛ tunc fit crisis ad malū: ꝛ ita fit crisis sex modis. vn̄ illud qđ dr̄ q equale tp̄s dʒ esse a die nuncia vsq: ad statū ꝛ vsq: ad pncipiū: hoc intelligendū est de vna crisi absolute: ꝛ nō de illa in qua due res aggregant: sed q̄ñ hippo. dicit q .xi. est nūcia

catiua.xiiij.Sed in illa crisi sequa due res aggregant : q: qñ
xj.est indicatiua.xiiij.dico q̄ i.vij.die pcedẽti aliq̄d fuit subi
to expulsum de materia morbi:sed tñ maior ps remansit vt
dictũ est.p hoc ps solutio ad scdm argumentũ. ¶ Postea
dubitaẽ sup hoc qd dicit postea q̄ color rufus z liuiusius cõ
uenit cum claritate.Contra:in pncipio lectionis supius
dicit q̄ cũ mediocri suba cõuenit:hoc idẽ vult egidius cũ
dicit,In rufus vergẽs puri color emulus auri:Equalis pu
ras medias cui se liquor vnit zc.quõ ḡ cõtingeẽ color rufus
vel subrufus cũ subtili liquore z cũ grosso.Et solutio huius
ps p p̄dicta z p litterã textus:qm color rufus in sanis cõiun
gitur cũ mediocri suba:z sic loquitur egidius et auctor su
pra:sed in egris coniungitur cum subtili : q: significat indi
gestionem vt in acutis: z sic loquitur hic.

¶ De vrina vermiliosa.

Ermiliosa vrĩa claritati z subtilitati q̄sq̄
puenit:z itẽ grossitudini:cũ iter rufuz z ru
beũ media sit grossitudo sua: aliqñ rubea
aliqñ clara rufa fm naturã humoꝝ corpori
dñantiũ.Subtil vrina z clara acumẽ cholerici sang.
significat:z feb.cũ ãbelitu z orthomiã significat.In
alba supueniẽte hypostasi leni z rotunda nũciaẽ co
ctio cõpleta: z sal vicina.Si hypostasiz lenẽ z rotũ
dã nõ hz: ẽ coctio defecta:sal remota:q: foeti tinctu
ra etiã salutẽ significet : tñ hypostasis sua z subtili
tas ablata : digestiõez defectã z morbũ diuturnũ fo
re significat.Vñ Ga.si vrĩa i tãta ĩfirmitate sit bona
salubris est.si cũ bonitate subtilis est in liquore:salu
tem post longũ tps videẽ significare.Si infirm' ẽge
nerit: z in die quarta sit lenis:in die. vij. crisis erit
impfecta:sz in nona saluabiẽ:si tñ laudabilis z illau
dabilis significatio appeat:fm fortiora z certiora iu
dicabiẽ signa . Vrine subtilitas z coctio defecta mo
rari faciũt crisim i.ix.Natura enĩ in.vij.nõ potuit di
gerere ppẽ cruditatẽ z subtilitatẽ materie.Vñ Ga
le.vrina bona salutẽ significat:si in die quarta appa
reat:salus erit i die.vij.ex necessitate futura.Hip.ait
Vrina rubea z clara salubrior est q̄ rubicunda pro
pter splẽdorẽ z coloris sui pulchritudinẽ.grossa z tur
bida grossitudinẽ z huiditatẽ materie significat:z fe
brẽ nunciat molestiã z anhelosam.nõ tẽperata in tur
biditate z grossitudie si diu pmaneat: grossitudinez
z materie multitudinẽ z feb. portẽdit molestationẽ
atq̄ timorẽ:q: in vrine rubore sanguis eruginosus z
incẽsio cholere significaẽ:in grossitudie sui grossitu
do huidi sanguinis demõstraẽ in loco pmanere suo.
Vẽtositatis multitudo z multa motio z ebullitio cũ
calore extraneo.i.febre nõ ex actiõe naturali.Vrina
turbida apparẽs z rubea in die.xx.crisiz cõplet i die
xl.humoꝝ enĩ color z ebullitio:cũ nõ nisi appeat in
die.xx.grauitatẽ z grossitudinẽ sui mor' denunciat.
vñ ipossibile est digestionẽ cõpleri añ.xl.mor' enĩ ve
lox z lenis significat velocitatẽ crisis:q: febres sunt
lenes z nature cito obediẽtes.cõtrario si grosse sint
vñ hip.huis crisim in die.vij. nebulosaz habuit vrinã
in die q̄rta hoiem nũciãs liberari.Nebula in die q̄r
ta apparẽs nature lenitatẽ z mot' morbi significat ve
locitatẽ : z naturã nõ in digestiõe pigritantẽ.crisis
si nõ vsq̄ in.vij.die appuit:grossitudinẽ feciũ ondit:
neq̄ sal' in die.xj.venire potuit:tps inter initiũ mor
bi z finẽ eq̄le est quãtitati q̄ inter q̄rtã z septimaz
erit:si nũcia in septia appeat:ipossibile est venire cri
sim ante.xiiij.si nũcia appeat in.xx.impossibile est cri
sim cõpleri añ.xl.si nũciatiua cã nõ in die nũcia appa
reat:nec in die cretica: moratur crisis in die altera a
cretica:aliqñ venit crisis post lõgũ tñ tps.hip.i epi.
Quidã infirm' fuit cui' vrina in.viij.habuit hyposta
sim albam:z sanat' est in.xvij. impossibile est salua
ri in.xj.ppter puitatẽ hypostasis:z iterũ q: i die cre
tica nõ apparuit. ¶ De vrina rubicũdissima.

Rina rubicũdissima puenit turbiditati z
grossitudini naturalr:q: virtutẽ significat
nature z dñantiã in decoctione. Si neq̄
grossa neq̄ turbida appeat: nõ ex sua na
tura est:sz ex accidẽtiũ passiõe:sicut si dñaẽ sanguis
acute cholere incẽdẽs eã z liquorẽ suũ clarificãs:do
lor ẽ in capite z alienatio i mẽte:si illaudabilia supue
nerit signa sicut acut' fetor:nigra z viscosa hyposta
sis:sunt nũcia timoris.Si subtilietur post p̄dictam
grossitudinẽ demõstrat augmẽtatam calefactionem
Cõueniẽs aũt naturalr grossitudini huiditati z tur
bĩditati duob' diuiditur modis:q: grossitudinem si
gnificat sanguis:z cruditatẽ clausam in vasis epatis
z venis dyaphragmatis z ivenis q̄ sunt sub ipis.vñ
significatur febris cũ dolore pectoris z lateris z apo
stema i dyaphragmate: z oẽ gen' pleuresis:z aposte
ma cerebri vñ gignĩt frenesis:que ex apostemate est
dyaphragmatis: aliqñ significat salutẽ cũ rubicũdissi
ma sit:z rubor virtutẽ coctiõis z dñantiã nature si
gnificat digestiõis:maxime si hypostasis fuerit alba
lenis et rotũda . Vrina enim si fuerit huiusmodi ex
virtute decoctiõis z rubore caloris:vicinã salutẽ ostẽ
dit.Si hypostasis fuerit rubea:sed tñ lenis z rotun
da:tardã salutẽ demonstrat.Et si non habuerit hy
postasim:liquor aũt turbidus z cõmixtus fuerit : ti
morẽ alõge portẽdit: q: turbiditas ex igneo dñante
est calore nature:z nõ ex actiõe nature.vñ hippo. in
epidi.Vrina rubea si hypostasim habeat: salutis est
nũcia certa.Si vo cũ liquore est grosso z turbido: il
laudabile est:q: grossum significat sanguinẽ nimiam
habentẽ vẽtositatẽ: quã calor dissoluit morbi non ca
lor naturalis.Si talis vrina cũ acuta sit febre:cordis
tremorẽ:dolore hypocũdrorũ:lingue aspitate:mole
stationẽ significat z timorẽ. Si vomit' eruginosus
supuenerit vicinaẽ timori.Si in supficie cruditas z
albedo appareãt descẽdẽtes vsq̄ in ptẽ sui tertiã:na
ture timorẽ z capitis denũciat dolorẽ:alienationem
q̄s z timoris vicinitatẽ.Si cruditas z albedo in tota
sint vrina:timori sunt magis vicina:si nec albedo nec
cruditas appareat.Si vrina i sui rubore z turbidita
te pmaneat:hydropisi p̄senti est mors:q: hydropisis
defectionẽ significat digestionis epatis:q̄ digestio si
deficiat: z vrina in rubore pmaneat:corrũpitur cibus
ex incẽsione sumptus . Corruptio enĩ cibi duob' est
modis:vel ex defectiõe caloris:vel ex augmẽtatione
z fortitudine sui:sicut videm' in exteriorib' materiis
pane.s.z carne ex foci incẽsi magnitudine.Scds mo
dus diuidiẽ in duo.quedã enĩ defectionem significat
virtutis epatis in mundificãdo sanguinẽ ex humori
bus.Alia defectionẽ in renibus de sanguinis colamẽ
to sibi veniẽte digerẽdo.he due differũt vrine: q: si

gnificās defectionē epatis;rubicūdior est ⁊ grossior ⁊ minus habēs splēdoris:facies infirmi citrina⁊ plūbina cū cōsumptione corporis:epar enī deficiens ab emūdādo sanguie de vtrisq; cholerībus ⁊ plegmate vel alia fece:mittit ad alia mēbra corruptū sanguinē quē ex pessima pte refutāt mēbra:cū parū ide recipiāt redit igitur ad epar:⁊ cū colamēto sanguinis immittitur renibus:sicq; cū vrina sine mora egredit̄: membra vo cū nutrimēto careāt cōsumunt̄:⁊ colores corporis mutātur in plūbeū ⁊ citrinum ⁊ alios colores. Vn̄ Ga.nō inqt bona vita viuimus sine epatis sanitate. Altera defectionē sanguis significās in renib⁹ in duo rursus diuidit̄:vel ex quātitate sui ruboris:⁊ multitudine sui splēdoris:epar enī est forte in digerēdo sanguine ⁊ sui mūdificatiōe:q̄ cū digestus ⁊ mūdificat⁹ maneat ad mēbra recipit̄ ea nutritur⁹:ɔfortās p manere corp⁹ in suis q̄litatib⁹. Colamētū g° ei⁹ cū pauo rubore petit renes:vn̄ ⁊ nutriūtur: qui cū deficiūt in digerēdo colamēto eijciūt cū vrina ⁊ rubore illū. Secūs modus defectionis in renib⁹:dolor in ventre sentit̄:defectio in renib⁹ (al's genib⁹) q: siccitas in renib⁹ ostatur:q̄ parū nutriūtur ,ppter defectionē suā in mundificando colamento sanguinis:vnde cū vrina rubor ille erit.

❡De vrina purpurea.

Rina purpurea cōueniēs grossitudini et turbiditati duobus fit modis. Unus est ex incensiōe sanguinis cū igneo colore:alter ex cōpositione:vel cōclusione cholere cum humoribus ⁊ sanguine ⁊ eorū cōmixtione. Primus est pessimus:q: incēsionē ⁊ molestationē morbi significat humorū ⁊ timorē sui. Si febris sit fortis:timor fit peior. Si hēat asperā hypostasis ⁊ granosā:fit morbus nō adeo suspectus. Secūs modus est ex conclusione cholerica intra sanguinē:significans venarum q̄ inter epar ⁊ fel sunt oppilationē. Vene enī oppilate cōtrahūt ptē cholericā in sanguinē:q̄ ad fel vadit ⁊ in sanguinē se claudit:qd̄ cū fit:dispergit̄ cū ipso p totū corpus:cuius exteriora inde tingunt̄. Vn̄ intus pessima ictericia gn̄atur:⁊ iterū cū colamēto sanguinis ad renes vadit exiēs inde cū vrina:cui tincturā pstat q̄si luteū rubeū ptinēs nigredini aliquātulū: et id pessima:⁊ timorē significat:nisi laudabil' significatio vel illaudabilis superueniat:⁊ tūc fm fortiorē ⁊ certiorem iudica.

❡De vrina rosea.

Rina rosea subtilitati ⁊ claritati ɔuenit:q̄ superfluitatē significat sanguineā cū huīditate nō cocta mixtā:q̄ suū ruborē mutauit cū claritate rosea. Palā est g° q; vrina subtilissima vel grossissima cruditatē ⁊ diuturnitatē morbi significat:⁊ lōge est a coctione subtilitati vrine ptinēti:nō grossitudini. Grosse enī etiā sit necesse tps in cōplenda sui coctiōe vt subtiliet̄ atq; diuidat̄ ⁊ clarificet̄: subtili vrine magis necessarium est tempus: quia necesse est primū sibi vt commisceatur ebulliat ⁊ turbetur:tandēq; grossa efficiat̄:post necessarium est aliud tēpus vt subtiliet̄ diuidat̄ ⁊ clarificetur.

❡De vicinitate colorū scʒ de vrina tēperate citrina rufa ⁊ rubea ⁊ vermiliosa:iste omnes sunt vicine in colore

Rine tēperate citrinissima rufa ⁊ rubea ⁊ vermiliosa sunt vicine. Colorū istorū bonitas virtutē actiōis nature significat in ipsis:vn̄ liquores eorū tēperamēto sunt vicini:q: vrina si sit subtilissima:defectionē nature in coctiōe sua significat. sicut Ga. inqt:possibile est vt in vrina adunet̄ subtilitas liquoris:sʒ tn̄ nō multū subtilis. Subtilissima enī naturā nihil in coctiōe agere ostēdit. bonitas colorū signat vtutē actiōis nature: q̄ duo nō sibi ɔueniūt. vn̄ ppria ē subtilitas albedini ⁊ vicina in colore. vn̄ Gal. ipossibile ē vt subtilissima vrina sit tīcta nisi pua sit tinctura:fortis enī tinctura vtutē actiōis nature i initio morbi signat:q: i statu actionē suā ɔplet

❡Superius determinauit auctor de colorib⁹ indignificatiōis significantib⁹:⁊ digestionē ɔpletā vel initiatā vel mediante hic determināt de colorib⁹ vrine colorē excedētē significātibus ⁊ de significatiōe eorū:⁊ diuidit̄ ista ps in duas. In prima determināt de huiōi colorib⁹ colorē excedētē significātibus. In scd̄a recapitulat de huiōi. scd̄a ibi: Palā g° est q; vrina. Prima in q̄tuor. In pma determinat de colore vermilioso. In scd̄a de rubicūdissimo:ibi: Rubicūdissima vrina. In tertia de colore purpureo:ibi: Urina purpurea. In quarta de roseo:ibi: Urina rosea. Pma in duas. In pma determinat de colore vermilioso cū subtili sub̄a. In scd̄a de eodē cum grossa sub̄a:ibi: Grossa ⁊ turbida. Prima in duas. In prima narrat. In scd̄a auctoritate Ga. ɔfirmat:ibi: Vn̄ Ga. s in tota. Tūc seqtur illa ps in q̄ determinat de colore vmilioso cū grossa sub̄a:⁊ illa in duas:q: primo determinat de huiusmodi vrina in gn̄ali. In scd̄a in speciali p cōparationē ad tpa morbi. scd̄a ibi: Urina turbida ⁊ rubea. Tunc seqt̄ illa ps in q̄ determinat de colore rubicūdissimo:⁊ illa in duas. In pma determināt de colore rubicūdissimo cū subtili sub̄a q̄ ɔuenit accidētalr̄. In scd̄a determināt de colore rubicūdissimo cū grossa sub̄a cū q̄ ɔuenit naturalr̄. scd̄a ibi: Conuenit naturalr̄ grossitudini. ⁊ ista scd̄a in duas. In pma determinat de colore rubicūdissimo cū grossa sub̄a: ⁊ h° in gn̄ali. In scd̄a in spāli put apparet huiōi in febre acuta. scd̄a ibi: Et vrina cū acuta sit febre. Prima in duas. In pma narrat. In scd̄a ɔfirmat auctoritate hip. ibi: Vn̄ hip. in epi. Tūc seqt̄ illa ps in q̄ determināt de huiōi rubicūdissimo colore put apparet in febre acuta:⁊ illa in duas. In pma narrat. In scd̄a declarat qddā suppositū i illa narratiōe. scd̄a ibi: Corruptio enī eius. ⁊ ista scd̄a in duas. In pma diuidit. In scd̄a subdiuidit. scd̄a ibi: Primus modus diuidit̄ in duo. ⁊ ista scd̄a in duas. In prima subdiuidit. In scd̄a determinat sīc ponit differentiā inter vrinas illos duos modos respiciētis scd̄a ibi: Hec duo vero differūt. ⁊ ista scd̄a i duas. In pma determinat de huiōi vrina rubicūdissima ⁊ grossa put defectū significat epatis. In scd̄a put significat defectū renū. scd̄a ibi: Alia digestionem significat i renib⁹. Tūc seqt̄ illa ps in q̄ determināt de colore purpureo. ⁊ illa in duas fm duos modos talis vrine. scd̄a ibi: Secūs modus. Tūc seqt̄ illa ps in q̄ determināt de colore roseo:⁊ illa ,ppter sui puitatē nō diuiditur:sʒ postea seqt̄ illa ps in q̄ recapitulat:⁊ illa diuiditur in duas. In pma recapitulat de vrina subtili ⁊ grossa. In scd̄a recapitulat de mediocri vel tēperata. scd̄a ibi. Urine tēperate citrinissima. Hec est diuisio ⁊ scd̄a lectionis in generali.

❡Hic dubitat̄ sup vnico vbo qd dicit in fine pcedētis lectiōis:dicit enī q; rufus color est calidior albo⁹ ⁊ ita supponit q; sit calidior ⁊ incēsior q̄ color rube⁹. Sed rubeus vt dictū est attestat̄ sanguini:rufus vo vt dicit in pn̄ illa attestat̄ tēperamēto humorū in corpe:sʒ cōplexio sanguinea calidior est cōplexione tēperata:ergo color rube⁹ q̄ attestat̄ cōplexioni sanguinee calidior erit q̄ rufus attestās cōplexioni tēperate humorū: sʒ si est calidior erit incēsior cū calidi sit tingere vrinā ⁊ incendere:ergo rubeus color magis est incēsus q̄ rufus. Preterea color rubeus vt dicit significat dn̄iū nature in coctiōe:sed superi⁹ dicit q; rufus signat cruditatē:sʒ color iste magis ē incēsus q̄ signat dn̄iū nature digerētis q̄ ille q̄ signat cruditatē: g° rube⁹ magis est incēsus q̄ ru

sus. In 3ªm est alia q dicit q rufus color calidior ē oibus aliis coloribus: q magis est incensus q rubeus. Preterea dicit ibidē q rufus color attestat chol. rubeus vero sanguini: sz cholera calidior est sanguine: vt dicit Gal. in de cōplexionibus: q rufus color erit calidior rubeo: q et incensior. Et dicēdū q rufus color erit calidior rubeo: q et incensior. Et dicēdū q rufus color q̄nqꝫ gn̄at pp̄ter eq̄lē cōmixtionē huoꝝ in corpe vt pꝫ in sanis: et respectu talis coloris rufi: rufus color est calidior et incensior: q: sigt dn̄iū sanguinis: q̄nqꝫ vero rufus color gn̄at in vrina pp̄ter dn̄iū cholere citrine calidissime et indigeste: vt pꝫ in egris vbi est fortis febris acuta: et talis color rufus sigt maiorē calorē accidētalē q rubeus: et h nō loquit auctor in illa lr̄a. tn̄ dico q rubeus sigt maiorē calorē naturalē et minorē accidētalē et minorē naturalē: et sic loquit auctor in lr̄a: et hac via pcedūt vltime rōnes: et sic pꝫ solō ad hoc qd dicit in lr̄a: q rufus calidior est et acutior oibus aliis: verū est de calore accidētali: q: significat dn̄ium cholere indigeste.

¶ Preterea dubitat de p̄senti lectiōe: et p̄mo dubitat sup hoc qd dicit in p̄ma pte lectionis in p̄ncipio: q color ermiliosus cōuenit naturaliter cū subtili liquore et cū grosso. Sz 3ª qd naturale est nō assuescit in 3ªm vt dicit phs in ethicis: q si color ermiliosus cōuenit naturalr cū subtili liquore: nō cōueniet naturalr cū grosso: q: grossuꝫ et subtile 3riant. Preterea dicit supius q grossus liquor sigt digestionē subtilis indigestionē: sz īpossibile est vt ipe dicit supius digestionē et indigestionē esse sīl: q color ermiliosus nō ȝueniet naturalr cū subtili et cū grosso liq̄re. Preterea de aliis coloribus: vt de albo colore et nigro videmus q si hmōi ȝueniāt naturalr cū liq̄re subtili: cū grosso ȝueniet accidētalr et nō naturalr: q sīr erit de ermilioso: vel q̄re nō. Ad h dico q color ermiliosus naturalr pōt ȝuenire cū grosso liq̄re et subtili: et h p̄ istā viā: q: color ermiliosus est mediꝰ iter rufū et rubeū: et rufus color naturaliter cōuenit cū subtili liquore: rubeus vero naturaliter cū grosso: et q: ermiliosus est mediꝰ inter h: et mediū pticipat naturā extremoꝝ: pp̄ter h ermiliosus pōt ȝuenire naturalr cū grosso et cū subtili: sz cū subtili cōueniet naturalr q̄n plus declinat ad rufum colorē: cū grosso vero q̄n plꝰ declinat ad rubeū. Per h pꝫ solō ad argumēta. ¶ Ad p̄mū dico q illa ppositio. s. qd naturale est nō assuescit in 3ªm: itelligit de illis q regunt solū a natura ita q nō ab aīa. Sz q: color ermiliosus regit a natura et ab aīa. i. a calore naturali decisio in vrina pp̄ter h nō valet: imo pōt cōiūgi cū grosso et cū subtili: et pōt poni exēplū de carne bouina in via nutrimēti recepta: q: lꝫ sit grossa naturalr: et naturalr hēat petere fundū: tn̄ q: regulat a calore tēdit sursuꝫ deorsuꝫ dextrorsū et sinistrorsū. Uel dicēdū q q̄n color ermiliosus ȝuenit cū subtili siue 3ª gīt cū subtili et cū grosso variat: q: q̄n cōiūgit cū subtili magis declinat ad rufum colorē: q̄n vero cū grosso magis ad rubeū. Ad scdꝫ pꝫ solō: q: verꝫ est q idē color nō variatꝰ nō pōt sigre digestionē et indigestionē: sz idē color remissus et intensus pōt illa sigre. sic est in pposito vt dictū est. Ad tertiū dicēdū q scđo est de extremis coloribꝰ vt de albo et de nigro et de mediis coloribꝰ vt de ermilioso: q: medii colores vt dictū est possunt pticipare naturā suoꝝ extremoꝝ: et pp̄ter h color ermiliosus q̄n plus declinat ad rufuꝫ pōt ȝuenire naturaliter cū subtili: q̄n ad rubeū cū grosso: sz vnū extremū 3riatur alteri: et pp̄ter h vnū nō pōt ȝuenire cū altero ꝛc. ¶ Tertio dubitat sup h qd dicit i lr̄a postea q vrina ermiliosa grossa i q̄ appet nebula rubea i supficie vrine: et h in. iiii. die sigt crisim futurā ad bonū in. vii. die. Uidet q falsuꝫ dicat: q: si gna rep̄sentātia crisim futurā in septimo die si appareāt in iiii. die illa debēt esse ȝpleta: sz nebula hypostasis nō ē signū cōpletū: q: ad h q hypostasis sit bonū signū: opꝫ q sit digesta et appeat in fundo lenis ꝛc. q nebula hypostasis in tali vrina apparēs i. iiii. die nō ē certū signū crisis future ad bonū i vii. die. In 3ªm est auctor in lr̄a vt dictū est auctor. hyp. Ad h dicēdū q nō dicit h. s. q nebula apparēs rubea in. iiii. die significet crisim futurā in. vii. imo dicit q vrina significās crisim in. vii. die: habuit nebulā rubeā in supficie in. iiii. die. et h bn̄ pōt esse et nō opꝫ q pp̄ter h sit econuerso. Uel dicēdū q nebula rubea aliq̄n appet in vrina cū digestiōe liquoris et coloris cōplete: et talis apparēs in. iiii. die in tali vrina est certū signū crisis future in. vii. et sic loquit in lr̄a. Aliq̄n vero appet hmōi nebula in tali vrina cū digestiōe liquoris et coloris nō cōpleta: et talis nō est certū signū: et sic tu obiicis. ¶ Quarto dubitat sup h qd dicit postea i lr̄a: q vrina rubicūda grossitudini cōueniēs sigt actionē nature et calorē digerētē. Cōtra q̄n calor dn̄at in digerēdo facit liquorē mediocrem et nō grossuꝫ: q falsuꝫ dicit. Et dicēdū q dn̄iū nature pōt esse duobus modis: q̄nqꝫ eī natura siue calor naturalis dn̄at supra materiā nutrimēti: et tūc sine dubio facit liquorē mediocrē et sic obiicis tu: q̄nqꝫ vero dn̄at supra materiā inobediētē. i. aliquātulū resistētē vt supra materiā morbi: et tūc nō pōt facere liquorē mediocrē: et facit qd pōt et ingrossat liquorē pturbādo huores et dissoluēdo in corpe et sic loquit ibi. ¶ Quinto dubitat sup h qd dicit in lr̄a: q vrina rubicūda in colore q̄nqꝫ est subtilis in liq̄re accidētaliter: et h est qd dicit ipse q dn̄at sanguis cholere acute vel rubee. Uidet q falsuꝫ dicat q: q̄n sanguis dn̄at cholere rubee tūc inspissat vrinā pp̄ter sui spissitudinē: q tūc nō erit vrina subtilis. Ad h soluit Gerardus dicēs q ibi est q̄dā figura q̄ vocat hypalage: q: auc. vult dicere totū 3ªm: vult eī dicere q vrina rubicūda q̄nqꝫ ē subtilis p accidēs: q̄nqꝫ chol. rub. dn̄at sanguini: et h nō legit generaliter lr̄as. ¶ Sexto dubitat sup h qd dicit auc. postea i lr̄a q cibus q̄nqꝫ corrūpit i stomacho pp̄t augmētationē caloris naturalis. Cōtra quāto virtꝰ naturalis siue calor naturalis est fortior tāto meliꝰ pōt exercere suas opatiōes: sz quāto calor naturalis augmētat tāto fortificat: q magis tūc pōt exercere suas opatiōes: sz sua opatio ē digerere cibū et nō corrūpere: q augmētato calore naturali i corpe nō corrūpit cibū. et dicēdū q corrūpit cibū vt dicit i lr̄a et optie h declarat et cām inde reddit. Ad argumētū in 3ªm qd obiicis q quāto vꝫ naturalis est fortior: tāto meliꝰ exerceret suas opatiōes: verꝫ ē q p pportionē ad passuꝫ pportiōe: sz q: q̄n calor naturalis multū augmētat: si recipiat cibꝰ subtilis stati corrūpet: pp̄ter h nō est ibi pportio debita agētis ad passū: vn̄ in calidissimo stomacho adurūt cibaria subtilia vt carnes pullie: grossa vero ibidē digerunt: vt carnes bouine. Uel dicēdū q verꝫ ē q si calor naturalis augmētet ita tn̄ q nō exeat pprias metas: tūc sine dubio nō corrūpit: imo pfecte digerit: sz si exeat pprias metas pcessū tūc corrūpit: vn̄ calor naturalis augmētatꝰ valde mutat i igneū: vt dic phs. in febri. et pp̄ter h tal augmētatio corrūpit cibū: et de tali loquit auc. i lr̄a: tu vero obiicis de augmētatiōe nō excedēte pprias metas. ¶ Septio dubitat sup h qd dic auc. postea i lr̄a q vrina purpurea in colore hn̄s hypostasim granosā minꝰ suspecta est q si nō habeat hypostasim granosam. Cōtra vrina rubicūda fit i colore ex icēsiōe sanguinis: vt dicit i lr̄a: et ita sigt malū. Itē hyposta. granosa gn̄at a calore extraneo adurēte: et ita tal vrina cū tali hypostasi sigt duo mala: sine vero tali hypostasi nō sigt nisi vnuꝫ malū: q vrina purpurea cū hypostasi granosa magis ē suspecta q sine tali hypostasi. Ad h soluit Gerar. dicēs q hypost. granosa q̄nqꝫ gn̄at in vrina pp̄ter calorē fortē et incinerātē huores corporis: et tūc tal vrina est tali hypostasi pessima et magis suspecta: et sic obiicis tu. Aliq̄n vero gn̄at tal hyposta. granosa nō pp̄ter adustionē huiditatū: sz pp̄ter adustionē grossoꝝ humorū in corpe et viscosoꝝ q adusti eliquāt cū vrina: et tūc apparet hypostasis granosa: non q: hec sit hypostasis proprie: q: hypostasis nō fit nisi ex opere tertie digestiōe: sz ibi appellatur hypostasis. i. cōtētū granosum: et talis hypostasis granosa apparens in tali vrina purpurea est minꝰ suspecta q: significat q illi huores viscosi in corpore grossi adurunt et eliquāt cū vrina: et nō remanēt in corpore qd est bonū: et sic loquit auctor in littera. Uel dicēdū q q̄nqꝫ generat hypostasis granosa a calore adurente materiā morbi: et tūc apparēt in vrina quasi arene: et talis est bona vt dictū est: et tunc adustio cadit supra materiā morbi et nō supra materiā nutrimēti: et sic loquit in littera. Aliq̄n vero apparet talis hypostasis granosa pp̄ter adustionē factam in materia nutrimenti: et talis est pessima: et sic tu obiicis. Uel dicēdum q sicut patebit inferius: sicut hypostasis nigra: q est innaturalis peior est in fundo q in supremo: q: in fundo talis hypostasis apparēs significat cōsumptionē et adustionē materie morbi et etiā vētositatis nō potētis eleuare illā in supremo: similiter dico q in tali vrina purpurea significāte incensionē sanguinis hypostasis granosa diuulsa est minus suspecta: q: significat adhuc aliquā vētositatem facere diuulsio

nem in partib⁹ vrine: sȝ si talis hypostasis granosa nō apparet in tali vrina purpurea significat mortificationē ⁊ adustionē cino factā in oībus partibus ⁊ etiā inuentositatē. ¶ Ultimo dubitatur super hoc qḋ dicit postea in ista ꝙ vrina subtilis ⁊ cinericia significat subtilitatē ⁊ cruditatē: ⁊ ita innuit ꝙ subtilitas ⁊ cruditas possint se simul cōpati in eadē vrina. Cōtra cruditas nō est in vrina nisi ꝑpter diuisibilitatem et partibilitatē partiū materie: subtilitas vo ꝑpter diuisibilitatē ⁊ partibilitatē: sed impossibile est diuisibilitatē ⁊ indiuisibilitatē esse simul in eadē vrina: ḡ falsum dicit. Et dicendū ꝙ nō loquit ibi de subtilitate q̄ fit p diuisibilitatē partiū grossaꝝ ⁊ sequestrationē: vt tu obijcis: immo loquit de subtilitate q̄ fit per viā indigestiōis: vñ qñqȝ materia est ita subtilis ⁊ fumosa ꝙ natura nō potest eā attingere nec digerere vel ingrossare: immo subterfugit: vt de cholera ardētissima ptȝ: ⁊ tūc remanet subtilis ⁊ cruda: ⁊ sic loquit ibi.

¶ Particula. viij. de diuisione hypostasis gñalr.

Hypostasis vrine gñaliter in duo diuidit: aut eñ naturalis est: aut nō naturalis. Naturalis regulā suā custodit: eā nec diffinitionē suam excedit: nec infra subsistit. qḋ quinqȝ modis fit: colore: loco: liquore: forma: motu. Colore eñ albissima sit ex necessitate, nō alba eñ nō est naturalis: qḋ in sequētib⁹ explanabimus. Loco: vt sedeat in vasis fundo. ꝙ si nō sedeat in fundo: hypostasis vocat imerito. Liquore: vt sit mediocris iter subtile ⁊ grossum: q2 nō mediocris nō est digna tēperata indicari. Forma: vt sit rotūda leuis q̄si pinea: vt inferior pars sit lata: superior sit acuta. Motu: q2 oī tēpore leuis esse in motu debet: vt si vas moueatur: cito sine liquoris turbiditate ascēdat superi⁹: eū vero vas quiescat: subito descendat ad inferiora: ⁊ in forma pinee resideat. Eū hec quinqȝ dixerim⁹ absolute: oportet vniuersaliꝰ ꝓsequamur ⁊ expressius: vt intellectus pateat legentibus.

¶ De hypostasi alba naturali.

Hypostasis alba naturalis dicit esse eū natura dñet humorib⁹: ⁊ feces ꝓut opȝ coquātur: qḋ actio ei⁹ in spermate testiculorū: in lacte mamillarū: in sanie apostematū testat: q2 natura si in coctiōe spermatis ꝑualeat fm ꝙ opȝ: erit sperma albū iunctū in liquore tēperatū: odoriferū: quia odor ei⁹ est quasi nouelli fruct⁹ palmaꝝ. eū aūt in decoctiōe deficiat: vel aliquid eā impediat: seu cōplexio mala: seu malorū humorū in corpore abundātia: corruptum necesse est exeat in colore: liquore: horribili odore: nōdū eñ cōpletū fuit in coctione vt auferret ab ipso sanguinis acredo: sicut eū exterior caro excoquit: si nō i coctione cōpleat: et odore ⁊ sapore abominat. Idē est de lacte in mamillis ⁊ sanie in apostemate: qb⁹ si calor naturalis dñetur: alba mundificata iuncta ⁊ non fetida egrediunt. Si natura in coquēdis nō ꝯpleat: ⁊ a sua digestiōe deficiat: ⁊ extraneus calor illi dñetur: horribilis in odore emittit: ⁊ diuersa in liquore: q2 rosea ⁊ subtilis si materia calida fuerit: vel cinerosa ⁊ pectata: si materia sit frigida. Sed tamen eā albedinis naturalis hypostasis nō est assimulāda saniei: sȝ potius spermati ⁊ lacti: q2 natura saniē mēbris paꝝ assimilat: lac vo ⁊ sperma specialiter ⁊ naturaliter membris cōformant: qḋ duob⁹ fit modis. Sperma eñ potestatiue est mēbꝝ: lac caro. hoc aūt mōstrat eū formā suā dimittere ⁊ essentiā videam⁹: ⁊ in formā mēbroꝝ mutent. Sperma ḡ illud est in qḋ mutat potestatiue: ⁊ ipsa i ipso sunt potestatiue. inde eñ generātur ⁊ cōficiunt. Impossibile eñ est effectū nō esse in eā efficiēte naturalr vel potestatiue. Qḋ si esset possibile posset vultur ex gallo esse: ⁊ elephas ex struthiōe hoc aūt in ꝓpatulo est ṽitati obuiare. Scḋs modus est: q2 eā faciēs sperma nature est actio sola: faciēs sanie eā reb⁹ alijs ꝯmiscet nō naturalib⁹. Actio aūt eā se nō naturalis nō cōmiscet eq̄lr actioni naturali: et si misceat i quātitate: dispar tñ est in q̄litate: actionis eñ naturalis ꝓpriū est coctio subtiliādi feces: ⁊ emittere apostema i actū reꝝ naturaliū. Rei nō naturalis ꝓpriū est destructio ⁊ putrefactio: ⁊ ad destructionē ⁊ putrefactionē a sui natura egressio. qḋ manifestat qñ eū calor naturalis q̄dā diminuerit aialia ex solit⁹ naturā custodire ⁊ essentiam: subeūte extraneo calore destruunt ⁊ putrefacta corrūpunt. Ergo natura ꝯstituēdi (al's ꝯstruēdi) ⁊ ꝯplēdi rē natural' eā. Res vo extra naturā eā destruēdi ⁊ corrūpēdi est cōplectiua. ¶ Respōdēt nos sophiste in hypostasis albedine: dicētes: q̄re alba hypostasis ē laudabilis ⁊ significatiua digestionis ⁊ coctiōis. Albedo vo vrine illaudabilis ⁊ sig̃tiua cruditatis et indigestionis. Respōdem⁹ duob⁹ modis fieri: q2 hypostasis fundamētū est tertie digestiōis: q̄ i mēbris eū sui cōpletā coctionē ⁊ digestionē mēbroꝝ ꝑfecte expoint similitudinē. Uel q2 hypostasis est scḋo decoct⁹ signis: q̄ scḋo excoct⁹ post ruborē ꝯpletū nō inuenit i q̄litate mutet q̄litatē mēbris assimilātē: nisi tātū in albedinē sicut vidimus eū sanguis in lac ⁊ sperma mutaret. ⁊ sit eū caro in pinguedinē trāsducat: q2 pinguedo in initio nil aliud est ꝙ caro mollis vicina coagulatiōi: q̄ eū calorē naturalē in se admiserit: ⁊ suā coctionē cōpleuerit: mutatā in albedinē facit pinguedinē. Arist. in lib. de aīalib⁹ intitulato ꝑfecte h̄ explanauit: nō tñ est rie in rētiōis illud in librū nostrū intromittere sȝ si q's intelligere voluerit: recurrat ad auctoritatē Arist. Urina sanguis ⁊ alioꝝ hūoꝝ ē colamētū: q̄re ip̄is assimilat q2 calor ex his cōposit⁹ retinet. I hūoꝝ eū cōmixtionib⁹. i. sanguis eū phleg. ⁊ vtrisqȝ cholerib⁹ color est mediocris ⁊ tēperatus: q2 citrin⁹ est ⁊ subtilis: si tñ hūor aliq̄s dñet corporis ꝯplexiōe: siue simplex siue cōposit⁹ sit: color ei⁹ in vrina apparebit. Necesse est ḡ alba hypostasis cōplemētū significet coctiōis ⁊ digestiōis sue: ⁊ tinctura vrine ṽtutē ondit actiōis nature ⁊ cōplemētū sig̃t coctiōis. Palā est intelligi ꝙ hypostasis natural' albedo fundamētū sit. qḋ eū ita si hypostasis nō alba extra sanitatē erit: ⁊ ad infirmitatē ꝑtinebit: q2 calor naturalis si a coctiōe materie morbi defecerit: hypostasis nō cōpleta in coctiōe erit: et ꝯtraria est albedini: ⁊ mouet in colorē materie morbi vt rubea: rufa: glauca: citrina: ⁊ cinericia viridis vel nigra fit. Rufe ⁊ glauce: lȝ dñet chol. rub. tñ coctiōis sig̃t ṽtutē ⁊ digestiōis cōpletionē. vñ sicut alba ad sanitatē sunt vicine. ¶ Rubea hypostasis sig̃t mediocritatē coctiōis ⁊ possibilitatē ꝯplemēti. ¶ Citrina hypostasis sig̃t q2 nōdū natura coctionē incepit: tñ possibile est illi: q2 calor est stabilis fm colorē materie morbi: nō adhuc mutat in corruptionē vel cōsumptionē: qḋ in loco suo liquido dicetur.

¶ Quidā dicūt ꝙ superius determinauit auctor de liquore ⁊ colore vrine. In scđo isto libro de hypostasi. Uel dicendū fm diuisionē ysaac in principio libri: ꝙ finitis septem capitulis: hic incipit octauū in quo determinat de hypostasi: ⁊ diuiditur in duas. In pma determinat de hypostasi in se ⁊ absolute. In secūda docet cōiūctionē hypostasis cū liquore. scđa ibi versus finē libri: Cū de vrina vniuscuiusq; hypostasis. Prima in duas. In pma diuidit hypostasim in naturalē ⁊ innaturalē. In secūda prosequitur de mēbris diuidentibus: ibi: Naturalis regulā suā custodit. ⁊ ista scđa in duas: ꝙ primo prosequit de hypostasi naturali. In scđa de hypostasi innaturali. secūda ibi: Hypostasis ergo contra naturā. Prima in duas. In prima enumerat auctor quinq; cōditiones hypostasis naturalis. In secunda prosequitur de illis. scđa ibi: Hypostasis alba naturalis dicitur. ⁊ ista secunda in quinq; fm sex conditiones hypostasis naturalis de quibus prosequitur. In quarū prima determinat de colore hypostasis naturalis. In secunda de loco hypostasis naturalis in presenti lectione: ibi: In fundo hypostasis significat. In tertia de liquore: ibi: Hypostasis inter subtilem ⁊ grossam. In q̄rta de forma: ibi: Lenitas hypostasis et cōiūctio. In q̄nta de motu vel tpe: ibi: Leuitas hypostasis ⁊ velocitas. Prima ista ꝗ cum q̄nq; p̄cedētib⁹ est p̄sentis lectiōis: ⁊ diuiditur ista pars in duas. In prima determinat de colore hypostasis naturalis. In scđa mouet obiectionē sophistarū ⁊ remouet. scđa ibi. Reprehendunt tamen nos sophistę. Prima in duas. In prima cōparat auctor hypostasim ad lac ad sperma ⁊ ad saniē: ⁊ hoc sub ꝯueniētia. In scđa sub differētia. scđa ibi: Sz tñ hypostasis assimilāda nō est saniei. Prima in duas. In pma ꝯparat hypostasim ad lact ad saniē sub cōuenientia. In scđa sub ꝯ̄fitia. scđa ibi: Idē fit de lacte in mamillis. Illa pars in qua cōparat hm̄oi sub differētia diuidit in duas fm duos modos differētie quos assignat. scđa ibi: Secundus modus est q: sanies. Tūc sequit illa pars in q̄ mouet obiectionē sophistarū: ⁊ illa in duas. In prima mouet obiectionē ⁊ remouet. In secūda cōcludit duas cōclusiōes p̄ncipales. scđa ibi: Necesse est g̃ vt alba hypostasis. Prima in duas. In prima mouet obiectionē. In secūda remouet. secūda ibi: Respondemus hoc duobus modis fieri. ⁊ ista scđa in duas. In prima ponit primā partē sue solutionis. In secunda scđam: ibi: Urina est liquamentū sanguinis. Tunc sequitur illa pars in qua cōcludit duas cōclusiones principales: ⁊ illa in duas. In prima cōcludit cōclusionē de hypostasi naturali. In secunda de innaturali. secūda ibi: Nō cū ita sit hypostasis. Hec est diuisio ⁊ sn̄ia lectionis in generali.

¶ Sic pmo dubitat verū hypostasis naturalis generet ab operatione scđe digestiue vel tertie. ꝙ ab opere scđe videt: q: ab eadē operatione est totum ⁊ pars: sed hypostasis est pars vrine: ⁊ vrina est ab operatione scđe digestiue: q: generat in epate cū humoribus: g̃ ⁊ hypostasis. Itē Gal. in de simplici medicina: dicit ꝙ in quolibet succo sunt q̄tuor partes. Prima est fex ⁊ residētia: secūda spuma: tertia aquositas: quarta veritas succi: g̃ sic in vrina erūt iste quattuor: sz in succo ab eadē virtute gñat fex siue residētia succi ⁊ succus: ergo similiter in vrina ab eadē operatione generabit residētia vrine q̄ est hypostasis ⁊ vitas vrine: sz ipsa veritas vrine generat ab operatiōe scđe digestiue: vt ab opatione epatis: g̃ sic hypostasis. Item Auic. dicit ꝙ melācholia est fex aliorū humorū: ⁊ tñ ab eadē virtute generat melancholia ⁊ alij humores: q: a virtute epatis: g̃ sic cū hypostasis sit fex ⁊ residētia vrine ab eadē operatiōe gñabit cū vrina: sed vrina gñat ab opatiōe scđe digestiue: g̃ ⁊ hypostasis. In contrariū est auctor in littera q̄ dicit ꝙ hypostasis est fundamētū tertie digestiue in mēbris ⁊ nō scđe. Preterea hypostasis est naturaliter alba: g̃ gñabit in digestiōe dealbāte: sz tertia digestio dealbat: scđa rubificat: ꝙ gñat humores: g̃ hypostasis generat ab opatiōe tertie digestiue ⁊ nō scđe. Et hoc cōcedo loquēdo de vera hypostasi: ⁊ cōcedo rōnē hoc pbātē. ¶ Ad primū in cōtrariū dico ꝙ hypostasis nō se habet ad vrinā sicut pars ad totū: vt tu obijcis: immo sicut cōtentū ad cōtinēs: q: vrina cōtinet hypostasim ⁊ ppter hoc nō valet. Uel dicēdū ꝙ multiplex est totū: est eñ quoddā totū fm cōtinuationē ptiū: vt pz in ligno ⁊ hm̄oi: ⁊ sic est verū ꝙ ab eadē virtute habet fieri totū ⁊ pars. est iterū quoddā totū: fm aggregationē partiū: vt pz in aceruo lapidum: ⁊ de tali nō est verū ꝙ totū ⁊ pars sint ab eadē virtute. tale totū est vrina ad hypostasim ppter hoc nō oportet ꝙ si vrina sit ab opatiōe scđe digestiue ꝙ ppter hoc hypostasis. Ad scđm dicēdū ꝙ residētia in vrina est duplex: quedā eñ est residētia vrine q̄ respōdet totali vrine: vt videm⁹ in tornatiōe vrine: ⁊ illa residētia respōdet totali vrine: ⁊ de tali verū est ꝙ ab eadē opatiōe fiat: vt ab opatiōe scđe digestiue: est itez alia residētia q̄ nō est hm̄oi: immo dr residētia in vrina: ⁊ nō vrine q̄ respōdet parti vrine: ⁊ de tali nō est verū ꝙ ab eodē ope fiant: vt est hypostasis: ⁊ q: residētia sicci respondet sicco totali propter hoc ab eadē virtute opat: nō sic de hypostasi et vrina. Per hoc pz solo ad tertiū: q: nō est simile de melācholia: q: melācholia est residētia humorū: sz hypostasis nō est residētia vrine: immo est residētia in vrina. ¶ Scđo dubitat verū hypostasis descindat ab oībus mēbris vel a q̄busdā solū. ꝙ hypostasis nō descindat ab oīb⁹ mēbris videt: q: volūt auctores ꝙ mēbra ignobilia nō delegant suas supfluitates ad nobilia sz econuerso: sz fm hoc ꝯtingeret ꝙ hypostasis descēderet ab oīb⁹ mēbris: q: cū hypostasis sit supfluitas tertie digestiue: iā mēbra tertie digestiue suas supfluitates trāsmitterēt ad ipsuz epar qđ ē mēbrū nobile: cū g̃ hoc nō cōtigat videt ꝙ nō descīdat ab oīb⁹ mēbris. Preterea hypostasis naturaliter est alba: vt dicit in lra: sed q̄dā mēbra sunt rubea vt epar ⁊ hm̄oi: g̃ ab illis nō descindet: relinq̄tur g̃ ꝙ nō descindit ab oībus mēbris. In cōtrariū est auctor in lra dicēs ꝙ hypostasis est fundamētū tertie digestionis: sz tertia digestio opat in oībus mēbris: g̃ hypostasis descindit ab omnibus mēbris. Et hoc ꝯcedo: tñ Gerardus vult in glosis suis ꝙ tantūmodo descinditur a mēbris intra venas ⁊ nō extra ⁊ rō sua est: q: ex quo superfluitas est extra venas vt ꝓpe cutē: tūc insensibiliter euaporat a natura vel emittit cū sudore: ⁊ nullo mō pōt redire intra ⁊ eliq̄ri cum vrina. Tñ melius est vt dicamus ꝙ ab oībus mēbris tā intra venas q̄ extra descindit hypostasis. Ad pmū argumētū in ꝯ̄riū dico ꝙ verū est: ꝙ mēbra ignobilia nō trāsmittūt suas supfluitates ad nobilia: ⁊ tu obijcis: ⁊ ita ꝙ ille supfluitates remaneāt in mēbris nobilibus: sz bñ possunt hoc facere: vt ille supfluitates trāseāt extra: vt pz in pleuresi: materia eñ pleuresis q̄nq; descēdit ad pulmonē qđ ē mēbrū nobile: nō ꝙ ibi remaneat sz ꝙ exeat cū sputo q: nō hz aliā viā p quā exeat: sic mēbra tertie digestiue possūt trāsmittere hypostasiz ad epar nō ꝙ ibi remaneat: cū sit supfluitas: sz q: epar ibi trāsfert ad vesicā cū nō hz aliū meatū. Uel dicēdū aliter ⁊ meli⁹: ꝙ est verū ꝙ mēbra ignobilia nō trāsmittūt supfluitates ad nobilia nisi natura sit īpedita: sz q: natura q̄nq; est fortis ita ꝙ supfluitates q̄ sunt ꝓpe cutē insensibiliter euaporat: q̄nq; debilis ⁊ illas ꝯuertit ad aliā substantiā ⁊ emittit p sudorē: q̄nq; dō debilior vel debilissima: ⁊ sic emittit per hypostasim: ita ꝙ sicut dictuz est supra q̄n humores gñant in epate ⁊ aquositas: aquositas seruit cū sanguine: vt faciat sanguinē q̄ est grossus penetrare ad mēbra: q̄n vero aquositas redit ad epar ab oībus mēbris i reditu suo defert secū hypostasim siue residuū ⁊ ita hypostasis descindit ab oīb⁹ mēbris. Ad scđm dicēdū ꝙ lz epar ⁊ q̄dā mēbra corporis actualr sint rubea: ⁊ hoc q: effi cit epar sanguinē q̄ est rube⁹ ⁊ tingit epar ꝓprio colore eius epar naturalr ē albū: ⁊ oīa mēbra radicalia sic naturalr sunt alba: ⁊ hoc pz q: si epar decoquat redit ad albedinē. p iā dicta pz solo quomō hypostasis q̄ est extra venas redit intra: et eliq̄t cū vrina q: cū aquositate p resudationē defert ab oīb⁹ mēbris ab epate ⁊ ab epate ad vesicā ⁊ postea extra: vt declaratū est hic ⁊ sup⁹ pluries. ¶ Tertio dubitat q̄d illoꝝ sit certi⁹ signū: vtrū vrina vel hypostasis: videt ꝙ vrina: q: vrina attestat radici vt epati hypostasis ramis vt mēbris tertie digestiue: ⁊ certi⁹ est illud signū qđ attestat radici q̄ qđ attestat ramis. Itē illud est certi⁹ signū qđ descindit a loco coctionis q̄ qđ ab extra: sz vrina descīdit a loco coctiōis: vt ab intra venas: g̃ ⁊ hypostasis ab extra: g̃ ⁊c. In contrariū sunt auctores ⁊ maxime Egidius dicens. Sepius artificem de ludit forma coloris: Defraudat plurimum fidem censura li-

quotis. Est in contentia rata lex discretio certa. Preterea per hypostasim iudicamus de opere nature in omnibus mebris corporis tā intra venas ꝙ̄ extra: per vrinā ergo iudicamus tantūmodo de operatione nature facta in quibusdā membris vt intra venas: ergo certius signū est hypostasis ꝙ̄ vrina. Et hoc cōcedo ꝛ pono istā ꝓ cā. ¶ Ad primū argumentum in cōtrariū dico ꝙ hypostasis nō solum attestatur ramis: vt mēbris tertie digestiue: sed etiā radici attestatur vt membris intra venas: ꝛ propter hoc suppositū falsū. Per hoc pꝫ solutio ad scđm: qꝛ hypostasis nō solū est superfluitas membrorum extra venas: immo etiā mēbrorum intra ꝛ ab illis descinditur. ¶ Quarto dubitatꝰ super hoc qđ dicit in littera ꝙ hypostasis nō est assimilāda ita sanici: sed spermati ꝛ lacti: ꝛ ꝓpter hoc querit vtrū hypostasis plus assimiletur sanici vel spermati ꝛ lacti. ꝙ plus assimiletꝰ sanici videtur: qꝛ tā sanies ꝙ̄ hypostasis sunt superfluitas impuritatis q̄ non indiget natura: sed sperma ꝛ lac sunt superfluitas residuitatis q̄ indiget natura: ergo hypostasis plus assimilatur sanici ꝙ̄ lacti vel spermati. Preterea ex eadē materia generatꝰ hypostasis ꝛ sanies qꝛ ex materia morbi: sed hypostasis sperma ꝛ lac nō ex eadē: immo hypostasis ex materia morbi: ꝛ lac ꝛ sperma ex materia nutrimenti: ergo plus assimilatur hypostasis sanici ꝙ̄ lacti vel spermati. In cōtrariū est auctor in littera vt dictū est. Preterea hypostasis ꝛ lac ꝛ sperma cōueniūt a parte cause efficiētis: qꝛ omnia ista generantꝰ a calore naturali: nō sic vero hypostasis ꝛ sanies: immo differūt a parte cause efficientis: qꝛ hypostasis generatꝰ a calore naturali: sanies vero partim a naturali ꝛ partim ab innaturali: ergo plus cōuenit siue plus assimilatur hypostasis lacti ꝛ spermati ꝙ̄ sanici. Et hoc concedo: ꝛ dico ꝙ hic nō introducit istā cōparationē hypostasis ad hmōi nisi vt appareat generatio ꝛ causa efficiēs hypostasis: ꝛ qꝛ hypostasis ꝛ lac ꝛ sperma cōueniūt a parte cause efficiētis: nō sic vō sanies ꝛ hypostasis: ꝓpter hoc dicit auctor in littera ꝙ hypostasis nō est sanici assimilanda sed spermati ꝛ lacti. Per hoc patet solutio ad argumenta in cōtrarium: qꝛ licet hypostasis ꝛ sanies plus cōueniāt in causa materiali ꝙ̄ hypostasis ꝛ lac ꝛ sperma: tamē qꝛ differūt sanies ꝛ hypostasis in cā efficiēte: nō sic vero hypostasis ꝛ lac ꝛ sperma: propter hoc nō valet illud argumentū: nec scđm similiter immo soluitꝰ eadē solutione. ¶ Quinto dubitatur vtrū sanies generetur a calore naturali vel nō naturali vel ab vtroqꝫ cū de hoc faciat auctor mētionē in littera. ꝙ nō generetur a calore naturali videtur: qꝛ nihil qđ impedit operationē nature generatur a calore naturali: sed sanies est hmōi quia impedit operationem in vulnere qꝛ impedit curā sicut vult Gal. in tegni: ꝛ in megategni. dicit enī ꝙ vulnera nō sanantꝰ donec prius mūdificentur: ergo nec generatur a calore naturali. Item calor naturalis semper facit odorē bonū: sed in sanie semper est odor grauis ꝛ fetidus: ergo sanies nō generatur a calore naturali. Qꝛ sanies nō gñatꝰ a calore innaturali ꝓbatꝰ: qꝛ dicit auctor in lr̄a: ꝙ calor naturalis mundificat ꝛ albificat: innaturalis vō putrefacit corrūpit ꝛ denigrat: sed sanies habet colorē albū ꝛ nō nigrū: ergo nō generatur a calore innaturali immo potius a naturali. Ad hoc dicēdū ꝙ sanies generatur ab vtroqꝫ calore vt dicit in littera: ꝛ vt voluit alij auctores vt partim a naturali ꝛ partim ab innaturali. Sanies enim generatur de materia apostematis: vnde calor naturalis agens supra illā materiā intendit eā corrigere ꝛ expellere ꝛ facit qđ pōt: ipsā dealbat: ꝛ quātū ad hoc generatꝰ a calore naturali: sed qꝛ illa materia infecta est non potest calor naturalis eā ad plenū corrigere cum sit inobediens: immo concipit calorē innaturalē ꝛ pungit mordicat: ꝛ quantū ad hoc generatur a calore innaturali. Per hoc patet solutio ad argumenta: ꝛ ad primū dico ꝙ verū est ꝙ nō penitus generatur a calore naturali. Vel soluēdū est ad illud argumentū per interemptionē dicēdo ꝙ sanies nō impedit operationē nature inuoluēs curā: immo potius curā accelerat: quia vt voluit auctores si sanies appareat in vulnere bonū est: si nō malū: ꝛ hoc dupliciter: qꝛ non appareat aut sm̄ virtutē totius corporis prostratam nec potentē delegare ad illud vulnus humores ꝛ ibi generat saniē: aut significat mortificationē virtutis in illo membro particulari nō potētis generare saniē ꝛ vtrūqꝫ est malum. Sꝫ si appareat ibi sanies tūc est bonū: qꝛ significat naturā siue virtutē bene potentē transmittere humores ibi ꝛ in saniē cōuertere: ꝛ postea de facili in bonū designat curā illius vulneris. Vnde bene concedo ꝙ sanies presens in vulnere impedit cōsolidationē in presenti sed tamē significat eā in futuro ꝛ liberationē ab illo vulnere. Per predicta patet solutio ad aliud argumentū: qꝛ verū est ꝙ calor innaturalis denigrat. vñ si color sit albus in sanie hoc nō est a calore innaturali: immo potius a naturali: vt dictū est: sed tamen aliud est ibi ab innaturali calore. s. punctura ꝛ mordicatio ꝛc. ¶ Sexto dubitatur vtrū hypostasis cōiungatꝰ cū vrina. i. cū vera aquositate vrine antequā illa aquositas vadat ad membra tertie digestiue: vel post reditum ipsius a membris tertie digestiue in vesicā: videtur ꝙ cōiungatꝰ cū vrina antequā vadat vrina ad mēbra tertie digestiue: qꝛ videmus ꝙ in vrinis in diabetica passiōe in quibus cōtinue bibēt ꝛ continue emittit patiēs est aliqua hypostasis: ꝛ tamē ille aquositates nō vadūt ad mēbra tertie digestiue: ergo in illis coniungitur hypostasis cū vrina antequā vadat ad membra tertie digestiue qꝛ nō vadit. Et dicendū ꝙ quando est vrina naturalis ꝛ hypostasis similiter naturalis: tūc dico ꝙ hypostasis cōiungitur cū vrina in omnibus membris: qꝛ illa aquositas primo transit ad omnia membra cū sanguine ꝛ ibi inuenit hypostasim: ꝛ in suo reditu ad epar defert illam hypostasim ad epar ꝛ deinde ad vesicā: vnde hmōi cōiunctio hypostasis cū vrina incipit in omnibus mēbris: sed complementum recipit in vesica. Ad argumentū dico ꝙ illa hypostasis que apparet in crapulosis ꝛ in diabete nō est vera hypostasis: immo est superfluitas quedam. Vel dicendum ꝙ si est ibi hypostasis hec est illa hypostasis que est superfluitas illarum viarum que sunt inter epar ꝛ vesicā quā ducit aquositas secū quādo descendit ab epate ad vesicā. ꝛ sic patet solutio ad illud. ¶ Septimo dubitatur vtrū hypostasis generetur ex materia morbi vel ex materia nutrimenti. ꝙ non generetur ex materia morbi videtur: qꝛ in sanis est hypostasis ꝛ tamen in sanis non est materia morbi: ergo ꝛc. Preterea hypostasis vt dicit in littera est alba naturaliter: sꝫ materia morbi quandoqꝫ est nigra vt melācholia: quandoqꝫ citrina vt cholera: quandoqꝫ rubea vt sanguis: ꝛ color cuiusqꝫ attestatur ei a quo descinditꝰ: ergo cū omnis hypostasis sit naturalis alba nō generabitur a materia morbi. Preterea hypostasis descinditur ab opere tertie digestiue que fit extra venas: sed materia morbi nō semper est extra venas: immo quādoqꝫ intra: ergo non generabitur a materia morbi. Preterea hypostasis est superfluitas tertie digestiue q̄ descinditur ab epate tertie digestiue: sed hoc est nutrimentū ꝛ nō materia morbi: ergo nō generabitur a materia morbi: immo a materia nutrimenti. In cōtrariū est ysaac q̄ dicit hypostasis significat materiā morbi esse digestā: sed omne signū attestatꝰ significato: q̄ gñatꝰ a materia morbi. Preterea dicit in lr̄a ꝙ qñ talis defluit hypostasis est sm̄ colorē materie morbi: q̄ innuit ꝙ gñatꝰ siue descinditꝰ a materia morbi. Et dicēdū ꝙ hypostasis in sanis descinditꝰ a materia nutrimēti: ꝛ ꝑ hoc pꝫ solutio ad primū argumētū: sed in egris descinditꝰ ab vtroqꝫ: qꝛ materia nutrimēti sub regimine nature existēs: postea pōt esse materia morbi: si sit in statu innaturali: vñ materia nutrimēti est elemētū ad materiā morbi. Ad scđm argumētū dico ꝙ q̄dā est hypostasis naturalis ꝛ hec est alba: q̄dā nō naturalis: vt citrina vel hmōi: vñ vera ꝛ alba pōt descēdi a materia nutrimēti: nigra vō vel alia a materia morbi. Vel dicēdū ꝙ licet quedā materia morbi sit nigra quedā citrina ꝛc. tamē hypostasis decisa ab hmōi materia morbi est alba: ꝛ hoc est qꝛ dealbatꝰ a forti virtute vel calore digerente. Ad tertiū dico ꝙ nō solū hypostasis generatꝰ ab opere tertie digestiue extra: immo etiā ab ope tertie digestiue intra venas: ꝛ ita ab vtraqꝫ materia morbi tā intra ꝙ̄ extra potest descindi. Ad tertiū dico: ꝙ virtus tertie digestiue in egris nō solū laborat in digerēdo materiā nutrimenti sed etiā in digerendo materiā morbi: ꝛ ꝓpter hoc ab illa materia morbi quā digerit virtus tertie digestiue descinditꝰ hypostasis. Vel dicēdū ꝙ lꝫ nutrimentū sit obiectū materia di

gestiua ꝑut est in statu naturali: ꝗ̄ ꝑut diuersum est in statu innaturali: est materia medici: ⁊ ab illa pōt descindi hypostasis. Argumenta ad oppositum cōcedo: quia pro me sunt.

¶ De hypostasi in fundo.

In fundo hypostasis significat nature virtutē operantis in fecib⁹ subtiliandis atq3 diuidendis: ⁊ particulis in locū suū naturalē ponēdis: vt pars aerea sursum ascendat: terrestris deorsum veniat: liquor clarus ⁊ mōdificat⁹ veniat. ¶ Hypostasis iter subtilē ⁊ grossam mediocris tēperamētū significat ⁊ cōplemētū coctionis: ⁊ ideo tēperamentū ⁊ cōplementū ⁊ mediocritatem habet inter duales extremitates. Ora eñ cuiuslibet rei extremitas est extra tēperamētū. vñ Aristo. diffinitio perfecta est cui si quid addideris superfluū est: si minueris erit a pfectione minorata: si vo nō infra subsistat: nec vltra procedat: pfecta esse pbatur. Supfluitatē dixit esse a cōplemēto exire: q3 minoratio minor est a cōplemēto. verbi gratia: luna cū lumē mōdo ministrare incipiat: minor est ꝙ sit amplius futura. deinde lumē ⁊ splendor paulatim augmentantur quādo ad rotunditatem ⁊ luciditatē perducitur. Cū vo ad cōplementū ⁊ ad perfectionē suā peruenerit: nō cōpletiorem neq3 sui perfectiorē essentiā quo ascendat inuenit: deinde redit ad minorationem sui. Hec est perfectio significatiōis in re naturali ⁊ spiritualibus signis. Quod enim cōplementū excedit: minorationē habet complemēti: ⁊ tēperamētū erit. vnde fit vt mediocris hypostasis inter subtilē ⁊ grossaz temperamētū ⁊ cōplementū significat coctiōis. Leuitas hypostasis ⁊ cōiūctio sui: ⁊ rotunditas sue forme: ⁊ acumē supmitatis subtilitatē sui ⁊ leuitatē significat: ⁊ ascētionē in angulos naturaliter erectos qō cōprobaf in igne: qui cū clarus et pur⁹ sit: motus eius in acumē anguli ascendit. Licet sophiste nos reprehendāt: ⁊ de sede ignis dicant: quare sedes ignis lata est ⁊ spaciosa: superiora sui subtilia et stricta et erecta. indiciū tñ sue sedis idē est qō ⁊ sui acuminis in igneitate ⁊ natura. Respōdem⁹ sedes ignis nō est lata ⁊ spaciosa in igneitate et natura: sed ex corpore subiecto sibi forma recipit sue latitudinis: ⁊ quecūq3 pars ignis a subiecto se separat: cōstringit se ⁊ subtiliat: ⁊ quāto magis elongaf: tāto plus subtiliaf quousq3 in angulum transducaf. Similiter cordis forma est pinea: cū actio caloris naturalis inde ꝓcedat: cui⁹ indiciū in actione ⁊ natura ſm indicium est ignis. vñ sedes ei⁹ lata est interius: ⁊ superiora sui acuta. Lic3 sensualiter repꝛehēdamur. Quomodo inquiūt infima pars cordis est lata: superior acuta: cū in hoīe erecto sedes cordis sursum lata sit: ⁊ acumē tendit ad inferiora? Respō. sensus tuus nō est intellectualis: q̄ mōstrat in pede radicē corporis humani: ⁊ caput ei⁹ ramos. Sic ratio tibi contraria est. Radix omnium arborum est fundamentum suorum ramorum qui inde procedunt ⁊ exeunt. Unde in omnibus terrenascentibus: arboribus: seu quibuslibet aliis: si radices patiantur desiccatur ⁊ cōsumuntur: sed ramus nō nocet radici: neq3 mutatur a suis qualitatibus. Idem fit in cerebro cuiuslibet aīalis: qō si patiatur toti nocet corpori. Sed si membrorum quorūdā sit passio: nihil nocet cerebro: quia cerebrum sensus ⁊ motus est initiū. a quo procedūt nerui: qui sunt fundamēta corporis: ⁊ ligamēta sui. Hoc manifestatur quia si vnus neru⁹ incidatur in manib⁹, vel in pedibus: inde cerebrū nō impeditur: neq3 etiā media membra inter cerebrū et membrū incisuz. Si aūt neruus in cerebro patiatur: omnia membra quorū actio ab illo neruo incipit: dānabuntur. Radix ergo corporis humani caput est: ⁊ extremitas sui rami: corp⁹ inter radices ⁊ ramos mediū erit. Unde antiqui hominē in versu assimulauerunt arbori: cuius radix superius sit: rami vero inferius sint. qō cū ita sit: necesse est initiū cordis ⁊ sedes sui contra cerebrum sit: rami ⁊ extremitates pedum infima. Cordis ergo forma est pinea: cū sedes lata sit ⁊ superiora acuta sint. Reprehendūt tamen nos de epate dicētes: quare epar nō similiter est: cum spūs inde ꝓcedat naturalis: ⁊ sanguis qui totum corpus nutrit. Respō. nō consequi. non enim vene ab epate exeūt vt intelligis. Epar enim nihil aliud est ꝙ caro celata cū neruis subtilibus: quos non potest sensus cōprehendere. qō si nō esset: nō esset epar sensibile. passiones ⁊ vene atq3 vasa a neruis sunt exeūtia. vñ si quedā vene scindanf in epate: quoddā neruosum corpus in illis concreatur: vt separata ⁊ scissa restaurenf. Uene ergo nō incipiunt ab epate. vñ si dixeris epar esse fundamentum corporis quia inde exit spūs naturalis: cor quoq3 fundamentum feceris cum inde procedat spiritus vitalis. Respon. tibi vnde virtutes corporis procedunt non est fundamētum corporis: neq3 vie etiā per quas exeūt. Si dixeris te dixisse ideo fundamētū esse q3 sanguis ibi excoquatur: ⁊ inde totum nutritur corpus: Respon. ergo fundamentum est stomachus: cum cibus in eo coquatur: vt epati coct⁹ pparef. Similiter coquus ⁊ pistor fundamētū erūt: q3 stomacho pparāt cibū: qō impossibile est.

¶ Superi⁹ determinauit auctor de colore hypostasis naturalis: hic de loco ⁊ liquore ⁊ de ei⁹ forma: ⁊ ſm hoc sunt partes tres principales in hac lectione. scđa ibi: Hypostasis inter subtilē. tertia hic: Leuitas hypostasis ⁊ cōiūctio. Prima ꝓpter sui breuitatē nō diuidit: sed scđa in duas. In prima ꝓponit qō intēdit. In secunda declarat suū ꝓpositū per exēplū. scđa ibi: Uerbi gratia inuenimus lunā. Tūc sequif illa pars in qua determinat de forma hypostasis naturalis: ⁊ illa in duas. In prima ꝓponit quod intēdit: determinans de forma hypostasis naturalis. In scđa mouet obiectiōes sophistar. scđa ibi: Lic3 sophiste nos reprehendāt. ⁊ ista scđa in tres obiectiōes q̄s mouet ⁊ remouet. scđa ibi: Lic3 sensualiter reprehendamur. tertia ibi: Reprehendūt nos tñ de epate. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitatur vtrū hypostasis naturalis ꝓprie habeat in fundo vel in supmo residere. Qō in supremo videtur: q3 tres digestiue ordinate sunt: ⁊ similiter earum superfluitates: vnde sicut se habet superfluitas scđe ad primā: ita superfluitas tertie ad superfluitatē scđe: sed supfluitas secūde: vt vrina leuior est ꝙ supfluitas pme. s. stercus: q̄ siliter supfluitas tertie vt hypostasis leuior erit ꝙ superfluitas secūde. i. ꝙ vrina: sz corpa leuia semp petūt locū supiorē: q̄ locus hypostasis naturalis erit supior. Itē dicit pħs ꝙ digesta leuiora sunt indigestis: ⁊ hoc est: q3 in digestis partes impure seqstranf ⁊ abiiciunf a puris: ⁊ pure ibi remanēt q̄ sunt leues: īpure abiiciunf q̄ sunt grauces: sz in ptib⁹ indigestis permiscenf impure cū puris ⁊ impure aggrauāt puras: cū q̄ hypostasis naturalis magis sit digesta erit ibi sequestratio par

rium impuraruz a puris: et ita semper petet hypostasis naturalis locum superiorem. Item dicit in littera superius ꝙ sicut pinguedo ⁊ lac dealbantur a calore naturali in tertia digestiua: similiter ⁊ hypostasis: sed pinguedo semper petit locum superiorem: quia semper natat: ergo similiter et hypostasis naturalis. In contrarium est auctor in principio lectionis dicens ꝙ debet esse in fundo. Preterea in precedenti lectione dixit ꝙ hypostasis ⁊ sanies ⁊ sperma assimilatur: ſꝫ tam sanies ꝙ sperma semꝑ petūt fundū: ergo ⁊ hypostasis. Preterea hypostasis q̄ est in supmo vrine vel in medio sigt aliquā ventositatē esse in vrina q̄ eleuāt hmōi hypostasim: ſꝫ q̄n est in vrina signū est ꝙ natura potuit resoluere hmōi vētositatē ⁊ nō ↄsumere potuit: vñ significat digestionē icōpletā ⁊ omne tale est pessimū in hypostasi naturali: ſꝫ q̄n ipsa est in fundo tūc significat cōpletā digestionem: ita ꝙ natura potuit digerere equaliter omnes partes vrine ⁊ trāsmittere ad loca ꝓpria: ita ꝙ partes terreas inferius aqueas in medio aereas superius: ⁊ hoc est bonū: ergo hypostasis naturalis ꝓprie debet esse in fundo ⁊ non in supremo vel medio. Et hoc ↄcedo cū ysaac: ⁊ cōcedo istas rōnes vltimo factas. Et ad pͥmū respōdeo dicēdo ꝙ nō est similitudo inter pͥmā ⁊ secūdā ⁊ inter tertiā ⁊ scdam. Preterea pͥma digestio ꝓcedit subtiliādo vñ abijcit grossum: vt stercus: secūda vo procedit igrossando ⁊ abijcit subtilē vt aquositatē ⁊ generat humores: ⁊ propter hoc maxima dissimilitudo est inter pͥmā ⁊ secūdā. Similiter inter secundā ⁊ tertiā est alia dissimilitudo: q2 scda vt dictū est: abijcit subtilē vt aquositatē ⁊ retinet grossum: ⁊ illud trāsmittit ad tertiā sine aliquo subtili: ⁊ tūc tertia nō hꝫ aliquod subtile ⁊ sequestrat ab illo nutrimēto partes impuras: ⁊ ille sunt grosse ⁊ terrestres ex quib⁹ generatur hypostasis: ⁊ q2 partes terrestres semꝑ petūt fundū ꝓpter hoc hypostasis naturalis semper petit fundū. Ad secūdū dico ꝙ leuius dicitur dupliciter. Uno mō leui⁹. i. nature obedientius. ⁊ sic intelligit phs cum dicit ꝙ digesta leuiora sunt i. obedientiora nature indigestis: vel leuius in motu: ⁊ hoc modo tu obijcis: ⁊ sic nō intelligit. Et tu obijcis maxime digeritur: ergo minus habebit de impuro: ⁊ ita minime petit fundū. Dico ꝙ verū est ꝙ maxime digeritur: sed quāto magis digeritur nutrimētū ex cuius superfluitate generatur hypostasis tantomagis ingrossatur ⁊ membris assimilatur: ⁊ quanto magis ingrossatur tanto sua superfluitas vt hypostasis grossior est ⁊ magis terrestris: ⁊ ita tantomagis petit fundum. Ad tertiū dicēdū ꝙ simile est quoad hoc ꝙ tā hypostasis ꝙ pinguedo a tertia digestiua dealbatur: sed dissimile est q2 pinguedo est nature aeree ⁊ ita semper natat: sed hypostasis nō: immo magis terrestris nō petit fundum. ¶ Secundo queritur super hoc qđ dicit in littera ꝙ hypostasis naturalis debet esse mediocris in liquore. Sed cōtra dicit in littera: ꝙ locus naturalis ipsius hypostasis naturalis est esse in fundo: sed quāto hypostasis grossior tantomagis petit fundū: ergo debet habere liquorē grossum. Itē hypostasis attestatur operationi tertie digestiue: sed tertia digestio ꝓcedit ingrossando: ergo illa que ingrossior erit magis attestabitur operationi tertie digestiue: hmōi est grossa ⁊ nō mediocris: ergo hypostasis debet esse grossa in liquore. In cōtrariū est auctor in littera: q̄ dicit ꝙ debet esse mediocris: ⁊ probat hoc in littera per Aristo. q̄ dicit ꝙ diffinitio illa est bona cui si adiunxeris aliqđ est superfluū: si diminueris erit diminuta: similiter ⁊ de hypostasi. Hoc idē ꝓbat per lunam: q2 sicut illa luna est perfecta. i. in sui cōplemēto ꝙ si trāscendat vltra declinabit a tēperamento: ⁊ si minuatur nō erit in cōplemento. Similiter est de hypostasi ꝙ illa erit naturalis q̄ habet liquorem mediocrem ⁊c. ergo hypostasis debet esse mediocris in liquore: ⁊ hoc cōcedo cum ysaac. Ad pͥmū argumentum in cōtrarium dico sicut dicit Gerardus: ꝙ in hypostasi ista conditio que est esse in fundo: nihil significat per se nisi cum alijs conditionibus: sicut nec cyphra in algorismo aliquid significat nisi preponatur alijs figuris: vel postponatur. Unde in hypostasi in fundo existenti requiritur cum hoc alie conditiones laudabiles. s. ꝙ sit digesta: lenis: dealbata: pineata: ⁊ q2 liquor mediocris attestatur pineationi lenitati dealbationi ⁊ hmōi: ⁊ nō liquor grossus: q2 grossus significat naturā non potentem transmittere partes ad ꝓpria loca: propter hoc debet esse mediocris in liquore. Ad secundū dico ꝙ verum est ꝙ tertia digestio procedit ingrossando per cōparationē ad secūda tamē: que debet esse mediocris ⁊c. ¶ Tertio dubitatur super hoc qđ dicit in littera: ꝙ hypostasis naturalis debet esse forme piramidalis siue pineate. Contra dicit ysaac: hypostasis naturalis debet esse homogenea ⁊ vniformis: sed partes vniformes non mouetur ad diuersa loca: immo ad eundem locū: ergo hypostasis erit spherice figure ⁊ nō pineate: q2 si pineate significatur ꝙ partes eius terrestres siue graues peterent fundū ⁊ partes leues supremum: qđ non potest esse cū sit vniformis vt dicit ysaac. Item ipse cōparat hypostasim in sua conuenientiam ad lunā ⁊ ad corpora superiora: sed nos videmus ꝙ corpora superiora vt luna ⁊ hmōi sunt spherice figure ⁊ nō pineate: ergo similiter hypostasis erit rotunde figure siue spherice. In cōtrariū est auctor in littera: ⁊ ꝓbat hoc per simile sumptum in corde ⁊ in igne: ⁊ plane patet in littera. vnde probat ꝙ hypostasis naturalis debet esse pineate ⁊ piramidalis figure. Preterea hypostasis naturalis mediante complemento caloris naturalis digerentis potentis sequestrare partes terrestres a leuib⁹ ⁊ aereis trāsmittendo graues inferius ⁊ leues superius: sed talis transmissio facit formam piramidalem: ergo hypostasis naturalis erit pineate siue piramidalis figure. Et hoc concedo ⁊ pono illas rationes vltimas pro causa. ¶ Ad pͥmū in cōtrariū dico ꝙ quedam sunt partes vniformes: ita ꝙ sunt omnes obedientes nature digerenti: ita ꝙ graues transmittit inferius leues superius: ⁊ talis vniformitas est in hypostasi: ⁊ sic loquitur ysaac. Quedā vo sunt vniformes ita ꝙ omnes grosse ⁊ tēdūt ad eundem locū: ⁊ de tali obijcis tu: ⁊ sic nō est in hypostasi naturali. Ad secundū dico ꝙ simile est quoad hoc ꝙ sicut luna cōpleta est pfecta ⁊ q̄n trāscēdit declinat: ⁊ sic hypostasis naturalis est q̄ est mediocris: ⁊ q̄n trāscēdit declinat a tēperamēto ⁊ sic ponit exēplū. Sed dissimile est quoad ꝙ hypostasis generatur a superfluitate nutrimenti in qua sunt quattuor partes. s. aeree: aquose: ⁊ hmōi. vnde natura transmittit qualibet partem ad loca propria: sed nō sic est in luna nec in corporibus superioribus: vnde non generantur ab elementatis sicut hypostasis. vnde luna quia debet regere inferiora ⁊ corpa sūt supiora debent regere inferiora: propter hoc habuit illā formam que magis est apta ad hoc: hec aūt fuit rotunda: ⁊ ꝓpter hoc luna ⁊ corpora superiora sunt spherice figure ⁊ nō piramidalis. ¶ Quarto dubitatur sup qđ dicit in littera: ꝙ ignis debet esse piramidalis figure. Cōtra ignis est vnus de quattuor elementis: sed omnia elemēta sunt spherice figure et nō pineate vel piramidalis: ergo ignis erit spherice figure. Itē cōtinens immutat contentū ad suam formam: vt dicit Philaretus: sed dicit Constant. in pantegni: ꝙ ignis continetur in cōcauitate orbis lune: ergo erit eiusdē figure cum luna: sed luna est spherice figure ⁊ non piramidalis: ergo ⁊ ignis. In contrarium est auctor in littera: vt dictū est. Et hoc concedo: et dico ꝙ ignis dupliciter potest cōsiderari. Uno modo prout est in sphera ⁊ materia propria: ⁊ tūc suā materiam consumit: ⁊ sic est spherice figure: ⁊ hoc modo procedūt tue rationes. Alio potest cōsiderari ꝓut est in istis inferiorib⁹: q2 ibi est in materia aliena: vnde dicit phs in xix. de animalibus ꝙ ignis in istis inferiorib⁹ vt in materia lignea vel hmōi: semper est in materia aliena: ⁊ ideo facit conū sursū quia semper tēdit ad sphērā propriam: sed quia est in materia aliena que est grauis: propter hoc habet formā latam inferi⁹: ⁊ hoc fm exigentiā materie: vnde habet latitudinem inferius: conum vo superius ⁊ ita est piramidalis figure: ⁊ hoc modo loquitur sol.

¶ Quinto dubitatur: vtrum cerebrum sit fundamentum omnium membrorum: videtur ꝙ non: quia dicit phs in li. de animalibus: ꝙ cor est fundamentum omnium membrorū: non ergo cerebrū: quia sic esset ponere duo prima fundamēta ⁊ principia membrorum: quod est inconueniens. Item dicit Haly ꝙ sp̄s vitalis ē sicut radix naturalis: cor aūt is sicut truncus: ⁊ ita vitalis est fundamētū naturalis ⁊ aīalis ergo sic cor cū sit fundamētū vitalis ipsum cor erit fundamētū

aliorũ mẽbroꝝ. Sed videt ꝙ epar sit fundamẽtũ oĩm mem-
broꝝ: quia vt dicit Hippo. mẽbra nõ augentur nisi per vir-
tutẽ naturalẽ. vñ ad hoc ꝙ mẽbra nutriant vel augeant opor-
tet ꝙ virtus naturalis precedat: sed virtus naturalis radi-
catur in epate: ergo similiter epar precedit ⁊ erit fundamentuȝ
oĩm mẽbroꝝ. Ad hoc soluit Gerardus dicẽs ꝙ fm pħos du-
plex est fundamẽtũ membrorũ: quoddã est virtuale: ⁊ hoc
modo cor est fundamentũ alioꝝ: q: a corde ꝓcedit vita: alio
modo cor est fundamentũ materiale: ⁊ hoc modo cere-
brũ quoddã vo est fundamentũ alioꝝ: ⁊ hoc est q: ab ipso ꝓcedunt ner-
ui qui dant sensuȝ ⁊ motũ oibus mẽbris. vñ virtutes exeũt
a corde: sed opationes ꝓcedũt ab alijs: sicut mandatũ exit
a rege: sed tñ opationes exeũt a subditis. sed tñ ista resolu-
tio dubia est. Alij dicũt ꝙ ysaac errauit tripliciter. Errauit
enĩ hic qñ dicit ꝙ cerebrũ est fundamẽtũ alioꝝ mẽbroꝝ. Se-
cundo errauit quãdo dicit ꝙ immediate vene oriunt a ner-
uis. Tertio modo in dietis vniuersalib⁹ vbi dicit ꝙ cerebrũ
est calidũ: ⁊ multũ nitit hoc ꝓbare in dietis vniuersalib⁹.
Et o cũt ad illud qđ obijcis ꝙ cerebrũ est fundamẽtũ mem-
broꝝ: ꝙ duplex est fundamentũ. vno modo dicit fundamen-
tũ illud primũ a quo alia oriuntur: ⁊ sic dicit pħs ꝙ cor est fun-
damentũ: ⁊ hoc mõ nõ loquit hic: alio modo dicit fundamẽ-
tũ qđ est principiũ sustentationis. ⁊ hoc modo cerebrũ est fun-
damentũ: quia nerui ⁊ ligamenta q̃ sustentãt alia membra
oriunt a cerebro. ⁊ hoc dicit plane in lra. Alij dicunt ꝙ fun-
damentũ dicit multipl'r: quoddã est fundamentũ mẽbroꝝ
radicaliũ: ⁊ sic cerebrũ: q: in cerebro est sine maxime abũdat
sperma ex quo mẽbra radicalia generant: ⁊ h̃ modo loquit
auctor in littera: q: cerebrũ est fundamentũ alioꝝ: ⁊ per hoc
patet solutio ad duo prima argumẽta. Ad tertiũ soluit Aui-
cen. dicens ꝙ quãdo Hippo. dicit ꝙ mẽbra nõ augentur ni-
si per virtutẽ naturalẽ oblitus fuit vite: q: nõ põt aliquis nu-
triri nisi prius viuat: ⁊ q: posuit hoc oblitus fuit vite: vñ vi-
ta stat in corde propter hoc prius ⁊ fundamẽtum est. ¶ Ser-
to dubitatur super hoc qđ dicit in littera: ꝙ vene oriuntur a
neruis. Cõtra. alij auctores volunt omnes ꝙ oriunt ab epa-
te. Preterea sicut in cerebro generatur spũs animalis: ita
in epate sanguis: sed spũs aĩalis ⁊ suuȝ vehiculũ: vt nerui
oriuntur a cerebro: ergo similiter sanguis ⁊ vene q̃ sangui-
nẽ habẽt deferre ad mẽbra oriuntur in epate nõ ergo a ner-
uis. In cõtrariũ est auctor in littera qui dicit ꝙ vene oriunt
a neruis. ⁊ hoc ꝓbat q: epar est substãtia coagulata neruis:
ergo ⁊c. ⁊ ita innuit ꝙ vene a neruis oriuntur. In contrariũ
est Gal. in lib. interioꝝ dicens ꝙ nec in epate nec in renibus
inuenimus pulsationem: ⁊ hoc est quia vt ipse dicit: ibi non
sunt nerui: ⁊ ita vult Gal. ꝙ in epate nõ sunt nerui: ⁊ ita cõ-
tradictio est inter Gal. ⁊ auctorem istũ. Ad hoc dicẽdũ fm
quosdã ꝙ ysaac falsum dicit aperte in littera dicendo ꝙ ve-
ne oriũtur a neruis: immo oriuntur ab epate. Sed tamẽ de-
bemus sustinere auc. ⁊ propter hoc dicendũ ꝙ vene oriunt
ab epate: ⁊ nõ oriuntur ab epate immo a neruis: non enim
oriuntur ab epate virtualiter immo a corde: vt dicit pħs: ta-
men materialiter et sensibiliter oriuntur ab epate: ⁊ q: me-
dici sunt sensibiles propter hoc dicunt ꝙ oriũtur ab epate.
Iteruȝ iste dicit ꝙ a neruis oriunt vene. ⁊ sua cã fuit: q: in
epate vt dicit in littera sunt vene minutissime: ⁊ hoc de ne-
cessitate: q: cũ epar mutet chilũ in chimũ: oportet ad hoc ꝙ
in epate essent minutissime vene ita ꝙ quelibet pars epatis
fm minima tãgeret quãlibet partẽ chili ad hoc ꝙ esset per-
fecta mutatio chili i chimũ: ⁊ q: ysaac fuit valde grossus me-
dicus ⁊ etiã medicus: ꝓpter hoc credidit ꝙ vene nõ oriunt
ab epate: ⁊ ꝓpter hoc ꝙ nõ sensibiliter apparet ortus eaꝝ in
epate: ⁊ ideo dicit ꝙ a neruis. i. a mẽbro neruoso siue a mẽ-
bris neruosis: vt a filis in ipso epate existentib⁹. Et per hoc
patet ꝙ non est contradictio inter Gal. ⁊ aucto. istum: quia
quando Gal. dicit ꝙ in epate nõ est neruus. verũ est loquẽ-
do ꝓprie de neruo: qui est neruus ꝓprie nõ habẽs cõcauita-
tem aliquã: sed tñ ibi inerat substãtia neruosa non existens
ꝓprie neruus: sed speciẽ nerui habens: ⁊ hoc modo loquit
auctor: dicẽs in lra ꝙ vene oriunt a neruis. i. a quibusdã mẽ-
bris similitudinẽ neruorũ habẽtibus vel speciẽ. ¶ Ultimo
dubitat de situ cordis in homine: q: dicit in littera: ꝙ pars
lata est superius: conus vo inferius. Cõtra pars põderosior
semper petit locũ inferiorẽ: g cũ latior pars cordis sit põde-
rosior: semper petit partẽ inferiorem: sed pars inferior hois
est versus pedes: g ⁊c. Itẽ cor influit calorẽ naturalẽ ⁊ ipsis
in membris fm sui partem latiorem: vnde vbi sunt membra
maiora ⁊ latiora ibi debet magis influere: sed hoc est infe-
rius: vt versus pedes: g pars latior ipsius cordis situabit in-
ferius versus pedes: ⁊ acutior superius versus caput. In cõ-
trarium est auctor in littera: qui dicit ꝙ homo est sicut arbor
inuersa: vnde caput est quasi radix: ⁊ ita lata pars cordis te-
dit sursum: conus vo deorsum versus pedes. Preterea di-
cit pħs in. xij. de animalibus ꝙ cerebrũ fuit situatum in op-
posita parte cordis vt sua frigiditate mitiget calorẽ cordis: ⁊
cor in opposito cerebri vt attemperet frigiditatem cere-
bri suo calore: sed hoc non posset fieri nisi pars lata cordis
tenderet superi⁹: g ⁊c. Preterea dicit pħs ꝙ in piscibus cor
situatum est ita ꝙ pars acuta tendit versus caput: lata vo
pars versus caudã: ⁊ hoc est q: cũ sint frigidi inspirãt aquã
per brãcos: ⁊ ita si acuta pars esset versus caput statim per
frigiditatẽ aque extingueretur calor cordis: sed econtrario
est de homine: quia lata pars cordis tendit versus caput et
hoc est quia habet cor calidissimũ: ⁊ oportet ꝙ refrigeretur
per aerẽ inspiratũ: sed hoc nõ posset esse nisi esset lata pars
superius: q: si conus esset versus caput: cũ ibi nõ sit foramẽ
nõ posset calor cordis mitigari per aera ⁊ ꝓpter hoc ⁊c. Et
hoc concedo cũ pħo ⁊ cũ ysaac: ⁊ istas rationes pono ꝓ eã.
¶ Ad primũ in contrariũ dico ꝙ quedã regulãtur ab aĩa
solũ ⁊ in talibus verũ est ꝙ pars põderosior semper petit lo-
cũ inferiorem: sed in illis que regulant ab anima ⁊ a natura
nõ est verũ: sic est in corde: ⁊ ꝓpter hoc ⁊c. Ad scdm soluo ꝑ
interemptionẽ minoris: q: dico ꝙ mẽbra inferiora non indi-
gent maiori influentia q̃ superiora: immo potius ecõuerso
vnde natura est sicut bonus paterfamilias qui dat proprio
filio bonum nutrimentũ seruienti vero grossum. Similiter
natura debite operãs transmittit purior ẽ partẽ nutrimenti
ad partes superiores ⁊ magis solicita est circa ipsas: ⁊ ita ma-
iorẽ calorẽ influit: sed in mẽbris inferioribus minorẽ quia tñ
tñ nõ curat de ipsis sicut de superioribus: ⁊ sic soluit ad illud.

¶ Leuitas hypostasis ⁊ velocitas mot⁹ sui ad supio
ra et inferiora naturã agentem ⁊ in morbi materiam
dominantẽ significat propter leuitatem materie et
suã obediẽtiã nature. Si enim non obediret ⁊ in ali-
quo impediret: digestionem suam dimitteret crudã:
⁊ nõ bene coctã emitteret. Palã ergo intelligit q:
regule hypostasis. v. esse cõprobant: albedo sui colo
ris: sessio in fundo vasis: mediocritas sui liquoris: ⁊
rotũditas forme: leuitas ⁊ facilitas sui mot⁹. Cũ hec
v. adsint pfecta est natura in tẽperamẽto cõplexiõis
⁊ sanitate corpis. Cũ g aliq̃ harũ ꝓprietatũ auferf:
⁊ cõpetẽs actio faciẽtis nature tollit: oib⁹ ablatis ⁊
tertia actio aufertur ab oibus mẽbris. Si ergo leui-
tas motus hypostasis tollaf: ⁊ fm motũ nature egre
diatur: actio naturalis ⁊ dñiuȝ suũ i digerẽdis secib⁹
auferunf. Leuitate ⁊ rotũditate forme ablatis: natu
re dñationem in oẽs ptes materie morbi necesse est
tolli: ⁊ actio sua in oib⁹ est eq̃lis. Si vo in ptib⁹ opa
ref: in ptib⁹ nõ exiret diuersa. in ptib⁹. s. quedã subti
lis ⁊ q̃dã grossa: alia cruda. Mediocritate ⁊ tẽpera
mẽto liquoris ablatis auferef ⁊ cõplemẽtũ coctiõis
in secib⁹. Si nõ sedeat hypostasis inferius: diuisio na
ture in partibus ⁊ positio vniuscuiusq; partis in lo-
cum suuȝ naturalem tollitur. Si albedo hypostasis
aufertur: ⁊ digestio nõ cõpletur: que cũ insimul aufe
runf: tertia digestio in membris necesse est tollatur.
¶ Reprehẽdũt nos sophiste dicẽtes: q̃re nõ dixisti
auferri hypostasim ex fortitudine tñ mẽbroꝝ corpo

ris: ⁊ in superfluitatibus sui nutrimenti p poros ex-
pellēdis: ⁊ nō ex ablatiōe tertie digestiōis. Respon
dem⁹ q: mēbris fortibus in expellēdis ciboꝝ supflui
tatibus nō necesse est reddi epati: ⁊ inde renib⁹ mit
ti cū colamēto sanguinis: ⁊ ita exire cū vrine hyposta
si. Cōfirmat̄ h̄ ex Gal. dicto dicētis vrina in sanis nō
hꝫ hypostasim: nisi paruā cū moret̄ in vasis: q: virtus
digestionis tertie ex fortitudine membroꝝ est fortis.
Respōdemus his mōstrauit Gal. in verbis se intel-
lexisse de corporibus sanis: q̄ tēperate sunt cōplexio-
nis: ⁊ perfecta in virtutibus suis: neq; plus capiunt
ciboꝝ nisi quātū digerat natura eoꝝ. qd̄ cū sit cōstat
eos nō habere hypostasim: q: mēbra fortiora sunt.
Sed infirma corpora virtutibus obuiantia ex abla-
tione virtutis defectionē innuūt tertie digestionis.
mēbris eni deficientibus in expellendis ciboꝝ super
fluitatib⁹: epati reddunt̄ ⁊ cū vrina emittunt̄. Que
cū in vrina nō appareāt: sꝫ in mēbris pmaneāt: cōuer
sio illa diuersos morbos gnat s̄m supfluitatum natu
ras: q̄ intus h̄ faciūt calori naturali: qd̄ igni ligna de
foris. Vn̄ h̄ intelligim⁹: q̄ si hypostasi adsit albedo:
sessio in fundo: liquoris mediocritas: forme rotundi-
tas: ⁊ lenitatē nō habeat. Et hac vna in sua vi amissa
grossam vētositatē significat quodā in tpe partē sui
diuidētē: ⁊ nature actionē in se cōpleri phibētē. Vn̄
aliqn̄ vrina leuis erit ⁊ rotūda: aliqn̄ vo dispersa: et
diuulsa cū hypostasi albedo: fundi sessio: mediocritas
liquoris fuerit. si lenitas ⁊ cōiūctio desit: duas regu-
las sibi esse sublatas itelligim⁹: vn̄ nature significat
pigritiā: q̄ ptib⁹ hypostasis nō eq̄liter diuidit̄. Hec g
species prior est peior: q: prior significauit virtutem
nature agentis in quodā tēpore: vt vētositatem gros
sam dissolueret: ⁊ feces subtiliaret: q̄ si in omī tēpore
nō faciat: aliqn̄ tamē facere laborat. Hec species na
ture defectionē in dissoluenda significat ventositate:
⁊ in fecū digestiōe. hoc ⁊ in omī tēpore: sed tn̄ in prio
ri occultū quiddā expalanre ops. Vētositas grossam
partē hypostasis adunari prohibēs: aliqn̄ cōfortat̄
die vna: ⁊ deficit paulatim vsq; i diē morbi: postea fit
ecōtrario: vt vna die deficiat ⁊ cōfortetur paulatim
vsq; in diē morbi: postea aliqn̄ vna die deficit: vt alte
ra confortatur. Et prior q̄ vna die deficiēs: cōfortat̄
vsq; in finē morbi: minor in pessimitate est: q̄ ea que
vna die cōfortari habet: altera vo videatur deficere:
actio eni ⁊ malicia eius pessima si nō cōfortetur. Itē
melior est ea que vna die deficit: ⁊ postea cōfortatur:
q: vna die deficiēs altera cōfortans: luctari cū mor-
bi materia significat naturā: ⁊ pualere interdū eā.
Defectio vero vnius diei ⁊ cōfortatio cōtinua signifi
cat fugā nature cū sui defectione in materie morbi re
pugnatiōe. Oīne hoc in pulsib⁹ similiter intelliga-
mus: q: si pulsus vna die melioretur: altera vo nō: me
lior est q̄ vna die melioratō: ⁊ postea semper peiora-
to. vnde hypostasis nunq̄ iuncta: neq; simul aduna-
ta: peior est q̄ que vna die adunata: altera vo nō adu
nata. Itē coniuncta vna die altera vero nō: peior est
semper coadunata. Vnde palam est intelligi: q: si hy
postasis cū duobus supradictis auferat̄: sedere in fun
do ⁊ tēperati esse liquoris leuē ⁊ lenē esse: pdite sunt

regule quattuor: ⁊ significat grossam vētositatem ı
digestas: quib⁹ feruent humores ⁊ turbent̄ liquores
⁊ natant feces fundi: sessionē prohibētes. Si vero al
bedo auferatur ⁊ ablatis superioribus: cū oēs regu
las suas perdiderint: significat defectionē coctionis
pigritiē nature in cōplemēto digestionis. Si abla
albedine ipsa videt̄ sedere in fundo s̄m colorē signi
catur: ⁊ qualitas materie morbi intelligit̄: ⁊ quanti
tas actionis sue siue fortis sit siue debilis. verbi gr
tia. Si hypostasis glauca sit siue rufa: designat q̄ d
be hypostasi sit vicina virtute coctionis: ⁊ complem
to digestionis: q: parū remaneret vt alba fiat. Si si
citrina materia morbi remanet cholerica: ⁊ nihil p
ficit natura in sua coctione: sed tn̄ potestatem habe
vt hypostasis in colore materie morbi remaneat m
dū immutata in corruptionē ⁊ incensionē vt faciat s
viridē. Vnde Hippo. si in hypostasi cholera demō
tur leuis ⁊ subtilis motu: morbus est calidus. vnde
Hippo. monstrauit per leuitatē motus leuitatē esse
in fecibus: ⁊ coꝝ obedientiā. qd̄ dixit subtilē sub
superiorē ⁊ latitudinē inferiorē voluit intelligere: ⁊
tunc forma eius est quasi pinea. Si hypostasis sit r
bea erit morbus quasi sanguinolentus: ⁊ melioris
coctio eius. viridis vel nigra incensionē humoꝝ si
gnificat: q̄ ab obediētia sit remota. Glauca igit̄ hy
postasis ⁊ rufa propinquiores sunt coctioni q̄ rubea
rubea melior est q̄ citrina. citrina melior est q̄ viri
dis: qd̄ alibi melius sumus dicturi. ¶ Sufficit de hy
postasi quantitatē mōstrare coctionis: ⁊ q̄ quantitas
coctionis quātitatē mōstrat actionis naturalis calo
ris: ⁊ q̄ quantitas caloris naturalis quātitatē cōple
xiōis in sanitate ⁊ in infirmitate.

¶ Superius determinauit auctor de quattuor cōditio
nibus hypostasis naturalis: vt de colore: situ: liquore: forma.
Hic determinat de quinta cōditione. s. de bonitate nature:
⁊ diuiditur in duas. In prima determinat de bonitate nature
hypostasis naturalis. In secūda conducit auctor cōclusio
nē principalē. s. q̄ psentia cōditionū predictarū in hypostasi
naturali significat digestionē cōpletam: absentia fo.... di
gestionē in cōpletā. scda ibi: Palam ergo intelligi ... re
gule. ⁊ ista scda in duas. In prima facit qd̄ dictū est. In scd
da recapitulat. scda ibi in fine lectionis: Sufficit de hy... p
ma in duas. In prima cōcludit suā cōclusionē principalē.
In secūda eā declarat. scda ibi: Si cū leuitas motus hypo
stasis. ⁊ ista scda in duas. In prima declarat huiō cōclusio
nē in generali. In scda in speciali. scda ibi: Vnde q̄n intelligi
mus q̄ sine hypostasi. prima in duas. In prima decl. ratio
generali illā cōclusionē principalē. In scda mouet obiectio
nē sophisticā: ⁊ illā soluit. secūda ibi: Et si sophiste repōdent
nos. ⁊ ista scda in duas. In prima mouet obiectionē ⁊ soluit.
In secūda cōfirmat hoc: ibi: Cōfirmatur hoc ex Gal. Inde
sequitur illa pars in qua declarat huiō cōclusionem magis
in speciali: ⁊ illa in quinq;. In prima declarat qualiter si au
ferat̄ vnica cōditio hypostasis naturalis significabit indige
stionē. In secunda qualiter auferantur due: ibi: Cum hy
postasi albedo. In tertia qualiter quattuor: ibi: Vnde pa
lā semp est intelligi. In quarta qualiter. v. ibi: Si vero albe
do auferatur. In quinta q̄liter ablata albedine: ibi: Si abla
ta albedine. Scda istarū in duas. In prima narrat. In scd
da quoddā occultū in illa narratione suppositū declarat. s
cūda ibi: Sed cū priori quiddā occultū. Post sequit̄ illa pars
in qua ostēdit qualiter ablata albedine significatur indige
stio: ⁊ illa in duas. In prima proponit. In scda prosequi
tur de hypostasibus causans ex ablatione huiō cōditionū.
secūda ibi: Si hypostasis sit glauca. ⁊ ista scda in quattuor.

In pma determinat de hypostasi glauca. In scda de rubea
ibi. Si hypostasis sit rubea. In tertia de viridi: ibi: Uiridis
vero vel nigra. In quarta cōparat hmōi adinuicē: ibi. Glau
ca igitur hypostasis.

¶ Hic primo dubitatur quid ad ppositum de motu hypo
stasis: qr videtur q male determinet hic de motu eius: quia
motus solūmodo est animatorum: vnde dicit phūs: q ppriū
est animatoꝝ seipsis moueri: cum ergo hypostasis sit quid
inanimatum: nō habet motū: ergo male determinat de eiꝰ mo
tu. Item superius vbi determinauit de vrina nō determina
uit de motu vrine: ergo similiter nec ibi debet determinare
de motu hypostasis. Ad hoc dicēdum q non determinat ibi
de motu naturali ipsius hypostasis: quia non habet motū
naturalem vt tu ob. sed de motu eius violento: quia quādo
vrina mouetur violenter mouetur hypostasis in ipa. p hoc
patet solutio ad primū argumētū: qr verum est q hyposta
sis cum sit quid inanimatū nō habet motū naturalē: sed ha
bet violentum. Et nota q hic determinat de motu violen
to ipsius hypostasis ad habendam perfectā digestionē .i. ad
habendū signum perfecte digestionis: quia quando hypo
stasis cito mouet supra et dissoluit et cito redit in fundo sub
propria forma: vt sub pineata forma: tunc signum est q
bene digesta est: et q partes terrestres bene separate sunt a
natura ab aquositate: et dicendum q non est ibi aliqua ven
tositas ibi remanēs inconsumpta: que faciat illam hyposta
sim remanere eleuatam et hoc bene pertinet ibi. Ad secūdū
argumētū dicēdum q hypostasis est quid minimū residēs
in vrina in fundo qd de facili potest moueri et eleuari: et cito
redire in fundū sub ppria forma si sit naturalis. vnde in ipa
hypostasi innaturali nō possunt partes terrestres et grosse
separari ab aquositate: et propter hoc ibi eius motum de
terminat: sed in vrina naturaliter se habente partes humo
rales non possunt separari ab aquositate cū misceantur sim
minimū: imo si separant tunc non remanet sub sua natura
litate: imo tornat: et pter hoc superius non determinauit
de motu ipsius vrine: quia per motū ipsius non possumus
iudicare de cōplemento digestionis: sicut possumus per mo
tum hypostasis. ¶ Secundo dubitatur: verum leuitas mo
tus ad superiora sit bonū signum: videtur q non: quia vna
queqz res naturaliter debet moueri ad suum pprium locū
sed pprius locus hypostasis naturalis est fundus: ergo de
bet naturaliter moueri ad fundum et non ad superiora: et si
mouet ad superiora: hoc est innaturaliter: sz signum debet
representare signatū eo modo quo est: ergo hypostasis na
turalis semper debet petere fundum si significat bonū: non
ergo ad superiora debet moueri. Item hypostasis non mo
uetur ad superiora nisi pter aliquam ventositatem cum
eius pprius locus sit fundus: sed si significet ventositatem
hoc est pessimū: ergo hypostasis mouens ad superiora est
malum signum: quia indigestionem significat et nō comple
mentum digestionis. In contrarium est auctor in lra: qui di
cit q est bonū signū: qz significat naturā dñari supra mate
riam morbi complete. Preterea hypostasis naturalis mo
uens ad superiora significat leuitatem et obediētiā materie
remanens vero semper in fundo inobedientiam: sed hypo
stasis significans obedientiam materie et leuitatem est bo
num signum: significans vero cōtrarium malum: cum ergo
hypostasis naturalis cito mouens ad superiora significet
obedientiam materie erit bonum signum: qd concedo cum
ysaac. vnde hypostasis naturalis cito ascendens superius
et cito veniens inferius sub ppria forma pineata est bonum
signū vt supra dictū est. ¶ Ad primum argumentū in con
trariū dico q verū est q motus naturalis ipsius hypostasis
est fundus: sed tamen per violentiā potest moueri ad supe
riora et postea redire inferius statim sub forma ppria. vnde
tu bene obiiceres si remaneret supra et non rediret. Ad secū
dum patet solutio per iam dicta: quia verum est q quando
per ventositatem eleuatur hypostasis nō redit: sed nō dicit
in littera q non redeat: imo q statim redeat sub ppria for
ma. ¶ Tertio dubitatur vtrum motus hypostasis sit natu
ralis vel violentus: et loquor de illo motu hypostasis quādo
ipa mouet a membris tertie digestiue quorū est superflui

tas. et redit cum aquositate ad renes et ad vesicam per mea
tus. Et hmōi motus hypostasis sit violentus. pbatur: quia
superfluitates digestionū habēt ppria emūctoria per que ha
bēt expelli: vt stercus p anū: vrinalis aquositas et superflui
tas tertie poros cutis sicut sudor: et hmōi: si ergo superflui
tas tertie digestiue pprie et naturaliter habeat expelli p po
ros cutis: si ipsa non expellat per poros cutis: imo redeat
cum aquositate ad vesicam: hmōi motus non erit natura
lis: imo violentus. Item hypostasis est superfluitas mēbro
rū tertie digestiue: si ergo redeat ad epar: et ad renes: et ad
vesicā cum aquositate: tunc membra ignobilia transmittūt
suas superfluitates ad membra nobilia: sed talis motus est
contra naturam: ergo non est naturalis. Contra: ille motus
q significat cōpletā actionem et cōplementū victorie natu
re 9 materiā morbi est naturalis: sz hypostasis naturalis cū
suis conditionibus est hmōi vt dicit auctor in littera: ergo
est naturalis. Preterea iste motus hypostasis a mēbris ter
tie digestiue ad vesicā fit a principio intra vt a dispositioni
bus hypostasis laudabilibus. principio dico intra complete
passo: quia significat obedientiam et lenitatem: quia si ma
teria esset nimis grossa et inobediens nunq sequestraretur:
ergo cū vrina sequestretur fit a principio intra 9plete passo:
et omnis talis motus est naturalis: ergo etc. Ad hoc dico q
vno modo dicitur naturalis motus qui fit sursum et deor
sum: et talis motus pprie est in illis que regulantur tantū a
natura et non ab anima: vt sunt inanimata: vt leue naturali
ter tendit sursum et graue deorsum: et de tali motu nihil ad
ppositum: quia talem motum non est pprie ponere in cor
pore humano: cū omnia que sunt in corpore humano: regu
lata sunt a natura et ab anima: et loquendo de isto motu re
gulato ab anima dico q motus hypostasis a membris ter
tie digestiue sit ad vesicā et tunc est naturalis et nō violentꝰ
q: fit a 9tute forti domināte supra materiā morbi: et 9cedo
istas vltimas rationes hoc pbantes. ¶ Ad primū argumē
tum in contrarium dico q semper verū est q superfluitates
tertie digestiue pprie habent expelli p poros cutis: nisi na
ra sit impedita vel debilitata: vel materia sit grossa: quia qñ
natura est fortis i tertia digestiua expellat suas superfluitates
insensibiliter: vel conuertit in aqueam subam et cum sudore
emittit: sed si sit impedita aliquātulum: ita q materia sit nī
mis grossa et non possit per poros expelli: tunc facit quod
potest et trāsmittit eas superfluitates cū aquositate ad mea
tus magis manifestos cuiusmodi sunt meatus ad vesicam
Et tu obiicies q natura tunc coacta est: ergo talis motꝰ erit
violētus: dico q non: imo naturalis: quia natura non cogit
nec debilitatur simpliciter: imo cogitur solūmodo respectu
virtutis fortissime potentis illas superfluitates expellere in
sensibiliter: vnde adhuc satis fortis qñ trāsmittit suas sup
fluitates cum aquositate ad vesicam vt hypostasim. Et per
hoc patet solutio ad secundum argumentū: q mēbra igno
bilia non transmittūt suas superfluitates ad nobilia: vt ibi
maneāt: imo q exterius expellant. Uel dicēdum q trāsmit
tunt per meatus magis manifestos: sed tu obiicies: q sup
fluitas tertie digestiue nūq expellit nisi p pprium emūcto
rium: vnde stercus nunq expellitur per vrinam nec p emū
ctoriū tertie digestiue vt per poros: ergo similiter superflui
tates tertie vt hypostasis nunq expellent p emūctoriū scde
vt per vrinam. Dico q non est simile: quia superfluitas pri
me vt stercus habet vias latas et notabiles per quas semp
exit: et hoc est: quia est superfluitas grossa q nō posset exire
per meatum strictum vt per virgā: et similiter superfluitas
secunde vt vrina hz vias sensibiles et notabiles vt virgam
et pter hoc nunq exit per emunctorium tertie digestiue:
sed superfluitas tertie non habet vias ita notabiles et sensi
biles: vnde non habet nisi poros cutis. Si ergo sua supflui
tas sit subtilis poterit expelli p poros cutis qui sunt stricti
si vero sit grossa materia non poterit expelli per poros qui
sunt stricti: cogit ergo vt dictū est exire per vrinā. ¶ Quar
to dubitatur super hoc qd dicit in littera: q hypostasis non
potest esse: nec apparere in fortitudine virtutis .i. est forti
existente 9tute. Contra: quāto 9tus est fortior: tanto magis
expellit suas superfluitates: et quanto magis expellit: tanto

magis apparet: ergo i fortitudine virtutis in tertia digestiua potest esse hypostasis. Preterea nos videmus ꝙ quanto virtus est fortior in prima digestiua: tantomagis expellitur supfluitas sua vt stercus: ⁊ siliť hoc idē videmus in secūda: ḡ siliť in tertia digestiua quanto virtus est fortior tantomagis erit ibi superfluitas vt hypostasis. In 3um est auctor in littera vt dictū est. Preterea dicit superius auctor: ꝙ qñ virtus est fortis: tunc non apparet hypostasis: ⁊ hoc est: q: supfluitas expellitur insensibiliter ꝑ poros vel etiam cū sudore: vnde in sanis nulla vel pauca apparet hypostasis: ḡ in fortitudine virtutis nō est hypostasis: imo expellitur illa supfluitas q̄ d3 cedere in hypostasim ꝑ poros insensibiliť vel cū sudore. Ad hoc dico ꝙ fortitudo virtutis pōt esse duobus modis: aut absolute: aut ꝑ cōparationē ad materiā nutritiuā. Dico ḡ ꝙ qñ virtus fortis ē respectu materie nutritiue: ⁊ ibi est regimē ordinatū: tunc nō apparet hypostasis: q: totū cōuertiť ibi: ⁊ nō est ibi supfluitas: ⁊ sic intelligit auctor in lra sed qñ virtus est fortis absolute: tñ materia morbi est grossa ⁊ inobediēs: tunc virtus nō pōt eam expellere insensibiliter vel cum sudore ꝑ poros cutis; imo eā transmittit cū aquositate ad vesicā: ⁊ hoc appellať hypostasis. ¶ Ad pmū ḡ qđ ob. in 3um ꝙ quāto fortior virtus tātomagis expellit suas superfluitates: qđ verum est: vñ nō oportet ꝙ hoc fit cū hypostasi: imo insensibiliter vel cū sudore. Ad secundū dico ꝙ nō est siliť: q: licet i fortitudine virtutis prime appareat semꝑ superfluitas vt stercus: ⁊ in fortitudine secūde vt vrina: tñ non in fortitudine tertie semꝑ apparet hypostasis siue sensibilis supfluitas. Vna causa est: quia superfluitas prime digestiue ⁊ secūde multū est impura ⁊ grossa. vnde nō potest insensibiliter euaporari: sicut facit supfluitas tertie q̄ magis est pura ⁊ magis digesta. Secūda causa est: q: in tertia digestiua quodlibet membrū h3 suā supfluitatē: ⁊ ita quodlibet mēbrū meli⁹ pōt cōsumere suā supfluitatē ꝙ vnū membrū solum totam illā supfluitatē: ⁊ q: prima ⁊ secūda supfluitas nō est insimul in vno membro vt in stomacho vel in epate: non possunt consumere suam superfluitatem: sed in tertia digestiua quodlꝫ mēbrum habet suā supfluitatē ⁊ illā de leui potest cōsumere ⁊ insensibiliter expellere.

¶ Hypostasis ergo cum naturam suam exierit: mutationem significat in complexione corporis: vel in vna qualitate sicut in caliditate: vel in colore: loco: liquore: vel in suis qualitatibus quinqꝫ. Si in suo colore vel calore: rubea erit vel citrina: vel sicut diximus quelibet alia. Si extra naturā sui loci exeat: suspenditur: vel natat: vel in superficie est nebulosa. Liquida subtilis est vel grossa plus ꝙ oportet. Forme naturam exiens: lata sit vel dispersa in partib⁹ diuersis: vt partim sit subtilis: partim grossa. Naturam leuis motus sui exiēs: quodam in tempore erit laudabilis quodam illaudabilis vt diximus.

¶ De hypostasi accidentali.

Hypostasis accidentalis diuersať tribus modis. in loco: in quātitate: ⁊ qualitate. In loco vel in sessione fundi: vel in suspēsione medij vasis: vel nebulosa est in superficie sui. ¶ Diuersitas locorum quantitatem monstrat coctionis: siue in initio sit: vel in medio: vel in cōplemēto. Hypostasis nebulosa est i primis: in cōplemento in fundo erit: media in medio suspenditur vasis: q: cū natura humores excoquēs facere hypostasim incipiat: in primis dissoluēs mouet suā vētositatem: quā cū mouerit altitudinē petit: qui locus suus est naturalis: ⁊ cū ascenderit: humiditatem turbidā reddit ingrossans eam: ⁊ terrestria secū cū virtute sui motus portans facit quādā nebulā. Cū coctionē mediat: ventositatē subtiliat: ⁊ virtus sui mot⁹ deficit: deinde humiditas subtiliať: grossicies amittiť: pars terrestris in locū suū naturalē regrediť in media vena vrinā. qđ ex grossitudine remanet ⁊ humiditate: phibet partē terrestrē i locū suū descēdere: remanet ḡ in media vrina natās ⁊ suspēsa. Coctione cōpleta est in partibus diuisa. pars aerea natat effecta nebulosa: pars q̄ grauať terrea in fundū descēsura: humiditas aūt permanet clara ⁊ mūdificata. vñ intelligiť nebulosam hypostasim significare initiū coctiōis: ⁊ virtutē nature in faciēdam hypostasim. Natatilis significat mediocritatem coctionis: ⁊ inceptionē cōplemēti: ⁊ preualere naturam in digerendis humoribus: ⁊ partibus suis diuidēdis. In fundo cōplemētū coctionis ostēdit: ⁊ diminutione fecis: ponēdo in locū suū naturalē vnāquāqꝫ. Ex loco igiť hypostasis neqꝫ bonum absolute: neqꝫ malū significat: sed quantitas sue boni siue mali cōplemēti: siue minoratio complemēti ⁊ mediocritas. ¶ Hypostasis bona siue mala ex colore liquore ⁊ motus leuitate est incōdēda. Sūt enim qdā colores boni absolute significātes: qdā indefinite. Idē cōtingit de significatiōe mali. Quidā etiā sunt mediocres inter bonū ⁊ malum absolute ⁊ diffinite. Albedo significat tantū absolute bonū. diffinite bonū si sit alba: candida: in liquore tēperata: in forma rotunda: leuis: ⁊ in motu leuis. Que cū sint signa sua: sine dubio sunt perfecta ⁊ bona ꝓpriē. Si alba hypostasis ab hac ꝓprietate se moueat: ⁊ aliquā harum regularum amittat: absolute vocať alba: ⁊ bonū significat: sed nō absolute. significationes a bonitate minoranť fm ꝙ de his regulis erit min⁹. Color hypostasis significās malū absolute est nigredo tm̄ diffinitum nigerrima: in liquore diuersa: granosa vel aspera: q̄ sine dubio mala sunt: maxime si vrina sit nigra. Inter bonū ⁊ malū mediocria: rubor: citrinitas: viriditas: sed rubor tñ ceteris est melior: bono vicinior: significās sanguinē ceteris humorib⁹ meliorē. Viridis est peior ⁊ timori vicinior: q: humoꝝ significat incēsionē: ⁊ sanguinis humiditatis cōsumptionē. Citrinus color significat bonū ⁊ malū: q: naturaliter acutos ⁊ nō coctos ostēdit cholericos humores. Ideo vtrūqꝫ significat possibile: vt ⁊ calor febrē deficiat: ⁊ acumē cholere extinguať: ⁊ nō cōfortať natura in materiā morbi digerēdā. Hypostasis q̄ mutať in rufitatē ⁊ glaucedinē: significat salutē. Itē potest esse vt calor febrilis augmēteť: acumē cholere cōfortet: sanguis ⁊ alij humores incendanť: hypostasis in viriditatē muteť. vñ timor in malū mūciatur. Signa ergo citrine hypostasis non absoluta sunt. i. nō certa. ¶ Reprehēdimur tñ a dicentib⁹: quare rubeā nos dixisti absolutā sit: cū possit natura in cōplemētū cōfortari coctionis: hypostasis in albedinē mutari: ⁊ salus significari. Itē possibile sit vt natura in cōplemēto digerendi feces deficiat: ⁊ humores calor febris incēdat: ⁊ hypostasis in viriditatē muteť: vñ mali timor portendiť. R. ñ. falsum est qđ ꝓposuisti: q: rubea hypostasis sine dubio significat bonū nō suspectum vel ex essentia vel ex sui forma. Ex essentia: q: rubee hypostasis sanguis est materia: sanguis vero ceteris

hūorib⁹ ē laudabilior: ⁊ ī actōe nature facilior. Ex forma: q: mediocritatē significat: ⁊ sui vicinitatē cōplemēti: neq; supest nature nisi digestionē cōplere: ⁊ in albedinē mutare: significat ꝗ bonū certū. Si aliqñ ī aliū colorē mutet nō albū: nō est sibi naturalis: ſ; accidentalis: cū rubor hypostasis v̄tutē significet coctōis: ⁊ vicinitatē ad albedinē naturalē. Videm⁹ eni calorē naturalē in interiorib⁹ corporis cū cōpleat in epate succū cibi: mutare in ruborem: ⁊ facere inde sanguinē: q: in testiculis ⁊ mamillis scd̓o excoctus in albedinē mutat: vt sperma ⁊ lac cōcreet. Reprehēdūt tñ nos antiqui sophiste dicētes. Quare ⁊ caro nō alba fuit cum sanguis scd̓o excoctus sit? Rñ. non. Caro eñ sanguis est coagulatus cum paruo calore: ⁊ nō pfecta decoctiōe. Si eñ perfecte decoqueret: in albedinē mutaret: ⁊ pinguedo efficeret: q: nihil est aliud ꝙ mollis caro decocta scd̓o. Hypostasis ergo rubor coctionis significat perfectionē: ⁊ ꝓpinquitatē mutandi in albedinē. Citrina hypostasis nō ita: q: sua materia cholera est rubea: forma cruditas ⁊ defectio coctiōis. Cholera aūt rubea ex acumine suo naturaliter est perniciosa. Si augmētet febris cū calore et cōfortet: nō certi sumus quin humores incēdant: et natura deficiat in repugnāda morbi materia. Si calor febris decesserit: ⁊ acumē cholere rubee extinguatur: natura necesse est confortetur: ⁊ digestio morbi compleatur. Significatio igitur rubee hypostasis naturalis est et essentialis. citrine: possibilis non naturalis nec essentialis. ¶ Reprehendimur tamē a quibusdā: quare inquiunt: hypostasis citrina nō fuit melior ꝙ rubea: cū sit inter viridē ⁊ rubeā media: et tu pri⁹ dixeris media extremis digniora? Rñdem⁹ mensurasti nō dimētienda: assimilasti nō assimilanda ponēs mediocritatē inter bonitatē ⁊ peiorationē: q̄ vtraq; recipit citrinitas: in rebus tñ diuersis: ⁊ inter duo opposita: quorum neutrum recipit. Citrina eñ hypostasis est inter rubeam laudabile certum: ⁊ viride illaudabile certum: ⁊ ad comparationem viridis laudabilis: q: remotior est a pessimitate. rubea eñ sicut diximus: certa salus significatur: ⁊ viridi timor certus. Citrina ⁊ bonum ⁊ malum in rebus diuersis significat ꝓpter causam extraneam: non sui essentiā: mediocritas nō ita est. de sua eñ ēētia nō de cā est extranea: neq; ex cōparatiōe ad alia. qd̓ eñ exit ab ipa vltra se est: ⁊ si nō ad ipam perueniat infra se est. verbigratia. si mel sumamus ⁊ cū multa aqua misceamus: dulcorē suū minoratū reperimus: si aūt ad focū excoquat aquositas paulatim minorat: dulcor augmētat vt ad hoc qd̓ ante fuit reuertatur. Cū vero ad ꝑfectionē pri⁹ habitā deueniat: si pl⁹ excoquat nō ad maiorē dulcorē deuenit ꝙ pri⁹ habuit: ſ; poti⁹ minorat: ⁊ ita ī salsuginē mutat: ⁊ de salsugine ī amaritudinē trāsducit: hac rōne ꝑspecta: q: tēperat inter duas minorationes: vel etiā intēperatiōes. Tēperamentū si augmentetur vel minoretur: cōplemētū ⁊ ꝑfectionē egredit: qd̓ vero cōplemētū egreditur: constat q: minuat. Si eñ esset possibile post cōplementū aliud cōplementū succedere: vel post ꝑfectū aliud ꝑfectū esse: prima neq; ꝑfecta essent neq; cōpleta.

¶ Superius determinauit auctor de hypostasi naturali: hic de innaturali: ⁊ diuidit in duas. In prima determinat de hypostasi innaturali gñaliter. In scd̓a specialiter subdiuidēdo ipam: ibi: Hypostasis accidentalis diuersatur. ⁊ ista scd̓a in duas. In prima diuidit hypostasim accidētalē siue innaturalē. In secūda ꝓsequit de mēbris diuidētibus. Scd̓a ibi: Diuersitas locoꝝ quantitatē. Et ista scd̓a in tres. In prima diuersificat hypostasim innaturalē a parte loci. In scd̓a diuersificat eā a parte quantitatis: ibi: Diuersitas hypostasis in quātitate. In tertia a pte qualitatis: ibi: Diuersitas hypostasis in qualitate. Prima in duas. In prima diuersificat hypostasim innaturalē a pte loci. In scd̓a repetit illud qd̓ dixit superius vt vlterius addat aliquid. Scd̓a ibi in fine presentis lectionis: Hypostasis ꝗ significatio de malo ad bonum. Prima in duas. In prima facit qd̓ dictū est. In scd̓a cōcludit conclusionē incidentē. scd̓a ibi: Ex loco igit hypostasis neq; bonum. Prima in duas. In prima diuersificat hypostasim a pte loci. In scd̓a concludit illud qd̓ ꝓbauit. scd̓a ibi: Vñ intelligit nebulosa. Prima in duas. In prima facit qd̓ dictū est. In scd̓a cām assignat. Scd̓a ibi: Causa est: q: cū natura humores. Et ista scd̓a in tres. In prima reddit cām de hypostasi innaturali in supficie existēti. In scd̓a de hūōē existēte in medio: ibi: Cū coctionē natura mediat. In tertia de existēte in fundo: ibi: Coctiōe cōpleta. Tūc sequit illa pars in qua cōcludit cōclusionē incidentē: ⁊ illa in duas. In prima ꝯcludit illā ꝯclusionē: ⁊ eā declarat. In scd̓a mouet obiectiones sophistarum: ⁊ illas soluit. scd̓a ibi: Tñ reprehendimur a dicētibus. Prima in duas. In prima cōcludit illā cōclusionē incidentē. In scd̓a eā declarat. scd̓a ibi: Sunt eñ quidā colores. Et ista scd̓a in duas. In prima diuidit. In scd̓a de mēbris illius diuisionis ꝓsequitur. scd̓a ibi: Albedo tantū significat absolute bonum. Prima in duas. In prima determinat de colorib⁹ extremis hypostasis innaturalis. In scd̓a de medijs. scd̓a ibi: Inter bonū ⁊ malū mediocria. Prima in duas. In prima determinat de colore albo significāte absolute ⁊ definite bonū. In scd̓a de nigro significante absolute ⁊ definite malū. scd̓a ibi: Color hypostasis significās absolute malū est nigredo. Illa pars in qua determinat de coloribus medijs diuidit in duas. In prima determinat de coloribus medijs magis declinantibus ad vnum extremū ꝙ ad aliud: vt ad malū ꝙ ad bonū: vel econuerso. In scd̓a determinat de coloribus medijs nō magis declinātib⁹ ad vnū extremū ꝙ ad aliud. Scd̓a ibi: Citrinus color ⁊ bonū significat ⁊ malū. Tūc sequit illa pars in qua mouet obiectiōes sophistarū. Et illa in tres ſm tres obiectiōes. scd̓a ibi: Reprehendūt tñ nos aliqui dicentes. Tertia ibi: Reprehendimur tñ a sophistis ⁊c. Prima in duas. In prima mouet illam primā obiectionē. In scd̓a soluit eā. scd̓a ibi: Rñdem⁹ falsum est qd̓ ꝓposuisti. Scd̓a obiectio non diuidit: sed pars illa in qua mouet tantū obiectionē diuidit in duas. In prima mouet illā obiectionē tantū: ⁊ soluit eā ⁊ declarat qualiter citrinus color est mediū inter rubeum ⁊ viridē. In scd̓a declarat qualiter citrinus nō vere est mediū inter rubeum ⁊ viridē. scd̓a ibi: Mediocritas non ita est. Hec est diuisio ⁊ sētia lectionis in generali.

¶ Hic restant duo principaliter dubitanda. Primū est de precedenti lectione. Scd̓m de presenti lectione. De precedēti lectione sūt duo. Primū est vtrū hypostasis naturalis cū suis cōditiōib⁹ possit apparere in egris. Et non videt: q: dicit Gal. in de crisi: q: in egris nō est expectāda digestio eadem quēadmodū in sanis: q: in egris est v̄tus debilis: in sanis fortis: sed hypostasis naturalis cū suis cōditiōibus laudabilib⁹ significat fortitudinē v̄tutis ⁊ cōplemētū digestionis: ꝗ nō potent in egris apparere cum ibi sit v̄tus debilis. Cōtra illa signa ꝗ significāt ꝯpletā digestionē materie morbi possunt apparere in egris: sed hypostasis naturalis cū suis cōditiōib⁹ est hm̓ōi: ꝗ apparet ī egris. Itē dicit hippo. in ꝓnosticis: q: si in die nuncia vt in quarta: appareat hypostasis naturalis cū suis bonis ꝯditiōib⁹: significat crisim futurā ī septima ⁊ ad bonū: sed crisis nō est nisi ī egris: ꝗ hypostasis naturalis cū suis ꝯditiōib⁹ laudabilib⁹ pōt apparere in egris. Ad hoc dicūt quidā: q: in egris pōt apparere hy

postasis naturalis cũ suis cõditionib⁹: sʒ tñ nõ põt apparere ita laudabilis sicut in sanis. Et per hoc respondet ad auctoritatẽ Gal. in de crisi: ꝙ verũ est: ꝙ nõ est expectanda eadem digestio in egris sicut in sanis: verũ est dico ita laudabilis. Alij dicũt ꝙ hypostasis naturalis potest apparere in egris sicut in sanis quãtũ est de conditionibus hypostasis. vñ sicut in sanis naturalis hypostasis residet in fundo: ⁊ est alba ⁊c. sic ⁊ in egris: sed quãtũ est a parte liquoris nõ: q: liquor hypostasis in egris non põt ita bene digeri sicut in sanis: q: in egris ṽtus debilis est per cõparationẽ ad sanos: ⁊ q: nõ iudicamus de hypostasi ſm se siue ꝑ se: imo de ipa iudicam⁹ cũ suo liquore: ⁊ liquor nõ est ita digest⁹ i egris sicut i sanis: ⁊ nõ ẽ hypostasis naturalis nisi habeat liquorẽ optime digestũ: ꝓpter hoc dicit Gal. in de crisi. ꝙ nõ est expectãda eadẽ digestio in egris sicut in sanis. Vel possumus soluere ad Gal. ꝙ verũ est ꝙ nõ est eadẽ .i. cõpleta digestio nutrimenti in egris sicut in sanis: sed tñ cõpleta digestio materie morbi põt esse in egris: ⁊ ita põt ibi apparere hypostasis naturalis cũ suis cõditionib⁹ laudabilibus. Et tu ob. ṽtus est debilis in egris: in sanis vero fortis ⁊c. dico ꝙ ṽtus põt dici fort' absolute vel ꝑ cõparationẽ ad materiã morbi. Vñ dico ꝙ virtus in sanis fortior est absolute ꝙ in egris. verũtamen ṽtus in egris fortior est ꝑ cõparationẽ ad materiã morbi q̃ est pauca ⁊ obediẽs digestioni: ꝙ ṽtus in sanis ꝑ cõparationem ad materiã nutrimenti q̃ est multa ⁊ inobediẽs ꝓpter sui multitudinẽ ⁊ abũdantiã. vñ ita bñ põt hypostasis naturalis apparere in egris sicut in sanis. Rõnes aũt ad oppositũ cõcedo. ¶ Secũdo dubitat' verũ hypostasis diuulsa continue apparẽs sit melior vel discõtinue apparẽs diuulsa. Et melior sit illa q̃ cõtinue apparet diuulsa: videt': q: operationes nature ordinate sunt: operationes vero materie morbi discõtinue: sed melius est illud signũ qd significat operationẽ nature ꝙ illud qd significat operationẽ morbi: sed hypostasis cõtinue apparẽs diuulsa significat ordinationẽ: ⁊ ita operationẽ nature: illa vero q̃ discõtinue apparet diuulsa vt mõ diuulsa cõtinue: cras vero discõtinue significat inordinationẽ: ⁊ ita operationẽ materie morbi: ergo hypostasis cõtinue apparens diuulsa est melior ꝙ discõtinue. Preterea dicit inferi⁹ ꝙ hypostasis nigra melior ẽ q̃ apparet i supremo ꝙ q̃ in fundo residet: ⁊ cã hui⁹ est: q: q̃ residet in fundo significat cõsumptionẽ omnimodã vel partiũ oĩm adustionẽ: ⁊ etiã ṽtositatis: sʒ q̃ est in supremo significat adhuc aliquã ventositatẽ esse in venis q̃ nondũ consumpta est: imo eleuat illã hypostasim nigrã: sed hypostasis cõtinue apparẽs diuulsa significat ventositatẽ aliquã nondũ cõsumptã: imo potentẽ diuellere ptes hypostasis: sʒ q̃ discõtinue apparet diuulsa significat q̃hq̃ ṽtositatẽ oĩno esse cõsumptã: q̃hq̃ nõ: ⁊ illa hypostasis peior est q̃ significat ṽtositatẽ omnino esse consumptã ꝙ q̃ nõ: ergo hypostasis cõtinue apparens diuulsa melior est ꝙ apparẽs discõtinue diuulsa. In cõtrariũ est auctor i lrã precedẽti dicẽs: ꝙ hypostasis naturalis discõtinue apparẽs diuulsa melior est siue minus mala ꝙ cõtinue apparẽs diuulsa. Et hoc ꝓbat ꝙ cõtinuitas in malo peior est ꝙ discõtinuitas. vnde peius est malũ continuũ ꝙ interpolatum: ꝗ cũ hypostasis cõtinue apparẽs diuulsa significet malũ cõtinuũ: peior erit cõtinue diuulsa ꝙ discontinue. Et hoc cõcedo cum ysaac. ¶ Ad primũ argumentũ in ɔ̃riũ dico ꝙ quidã est motus ordinatus ad bonũ: ⁊ talis motus ordinatus ad bonũ melior est cõtinuus ꝙ discõtinuus: ⁊ sic ob. tu est alius motus ordinat⁹ ad malũ: ⁊ talis melior est discõtinuus: vnde melius est malũ vna vice adueniẽs ꝙ continue adueniens: ⁊ sic loquit' auctor in lrã: q: ibi loquit' de hypostasi naturali. Si ĝ ipa sit diuulsa tũc significat malũ. sed tñ melior est si significet vna vice malũ ꝙ cõtinue. vñ tu supponis falsum dicendo ꝙ hypostasis cõtinua diuulsa significat operationẽ nature: imo potius significat operationem morbi. Ad secũdũ ꝑʒ solutio: q: in lrã illa comparat auctor iste hypostasim innaturalẽ ad naturalẽ. vnde continua diuulsa est innaturalis: ⁊ ṽtositas est mala: quia significat defectũ in digestionis complemento: sed cum continue significat ṽtositatem peior est ꝙ discontinue: ⁊ hoc modo loquitur ibi: sed quando tu ob. tu comparas innaturalem ad naturalem. vnde comparando hypostasim diuulsam ad nigram in fundo tunc nigra peior est.

¶ Postea queritur de presenti lectione de hypostasi innaturali: ⁊ primo querit' quare non diuersificat hypostasim accidentalẽ nisi tripliciter. s. penes locũ: quãtitatem ⁊ qualitatem: quia videtur esse insufficiens in illa diuisione: quia sicut vnũ oppositorum dicitur multipliciter ⁊ reliquum: vt dicit phs: sed hypostasis naturalis et innaturalis opponuntur: ergo quot modis diuersificatur naturalis totidem modis dʒ diuersificari innaturalis: sʒ naturalis q̃nq̃ modis diuersificat' vt habitum est supra: ergo insufficiẽs est qui non diuersificat innaturalem nisi tripliciter. Preterea bonũ vno modo dicitur malum vero multifariã: vt dicit phus. sʒ naturalis hypostasis est sicut bonum: innaturalis sicut malum: ergo pluribꝰ modis debet diuersificari innaturalis ꝙ naturalis: sʒ naturalis diuersificat' q̃nq̃ modis: ergo innaturalis ad minus sex vel plus. Ad hoc dico ꝙ innaturalis hypostasis solũ modo diuersificatur penes tres conditiones prius enumeratas. Ad primum argumentum in contrarium dico ꝙ sub quantitate comprehẽditur debita forma ⁊ liquor ⁊ motus ⁊ ita non est insufficiens. Ad secundum dico ꝙ verum est ꝙ pluribus modis debet diuersificari ⁊ diuersificatur innaturalis ꝙ naturalis: sʒ q: auctor non posset narrare illos modos infinitos ꝓpter hoc illos oẽs reducit ad tres modos generales quos ponit in littera. ¶ Iuxta hoc querit' quo ponat in parte ista quantitatẽ esse cõditionem hypostasis innaturalis vel accidẽtalis: quare superius vbi determinauit de naturali hypostasi non posuit similiter quantitatem esse conditionem innaturalis hypostasis. Ad hoc soluit Gerardus dicens ꝙ quantitas non est certum signum nec ad bonum nec ad malum: et quia hypostasis naturalis est certum signum ad bonum: propter hoc non posuit superius quantitatem esse conditionem hypostasis naturalis. Vel dicendũ ꝙ superius quando determinauit de hypostasi naturali reducit quantitatem hypostasis ad mediocritatem in liquore: vnde si scim⁹ ꝙ hypostasis naturalis est mediocris in liquore: tunc scimus ꝙ non peccat in quãtitate. ¶ Secũdo dubitatur super hoc ꝙ dicit auctor in littera: ꝙ viridis color est medium inter bonum ⁊ malum. Cõtra: viridis color significat adustionem: ⁊ adustio semper est mala: ergo viridis color qui representat adustionẽ semper erit malus: nõ ergo erit medium inter bonum ⁊ malum. Et ipse soluit hoc in littera: quia medium est tñ plus declinat ad vnum extremum vtpote ad malum. ¶ Tertio dubitatur super hoc ꝙ ysaac dicit postea in littera: ꝙ caro coagulat' a paruo ⁊ modico calore: pinguedo vero a fortissimo. Et hoc ꝓbat ꝙ calor complens suam actionem dealbat: non complens vero rubificat: sed pinguedo dealbatur: non sic vero caro: cũ vero ꝓ mediata in decoctiõe vt dicit in littera: ergo pinguedo a fortiori calore coagulatur ꝙ caro. Sed contra Auic. ⁊ alij dicunt ꝙ pinguedo coagulatur a frigido .i. a calido remisso: sʒ dicit Constantinus in pantegni: ꝙ caro coagulatur a calido ⁊ sicco: sʒ calidũ ⁊ siccũ calidi⁹ est ꝙ calidum remissum: ergo caro coagulat' a fortiori calore ꝙ pinguedo. Preterea fortior calor fortius coagulat: vnde videtis carnes virorum duriores ⁊ fortius coagulatas ꝙ feminarum: ⁊ hoc est: quia in viris carnes coagulantur a fortiori calore: sed caro fortius coagulatur ꝙ pinguedo: ergo a fortiori calore coagulatur caro ꝙ pinguedo. Ad hoc dicunt quidam ⁊ Gerardus sic: ꝙ qñ dicit auctor in littera: ꝙ caro coagulatur a pauco calore: ipse intelligit de materia carnis vt de sanguine antequã sit vera caro: ⁊ nõ intelligit de vera carne iam coagulata. Alij dicũt ꝙ verum est ꝙ caro coagulatur a pauco calore: id est a debiliori calore ꝙ pinguedo: auctorem sustinẽdo. Et si obijcitur caro fortius coagulatur: ergo a fortiori calore ꝙ pinguedo coagulatur. Item dicunt ꝙ tantum ⁊ etiam plus potest facere debile agens in longo tempore quantũ forte in pauco: ⁊ quia dicunt ipsi: licet caro a debili coaguletur: tamen hoc est paulatine ⁊ in longo tempore ⁊ ita fortior fuit coagulatio respectu pinguedinis que coagulatur a forti subito ⁊ in breui tempore. Vel dicendum ꝙ calor dicitur fortior dupliciter: aut in se ⁊ absolute: aut per cõparationẽ ad materiã in quã

agit. Unde dico quod caro generatur siue coagulatur a forti calore in se: et sic de. tm: pinguedo vero a debiliori: sed tamen pinguedo coagulatur a forti calore per comparationem ad materiam ex qua generatur pinguedo: et materia est pauca et etiam obediens sit calori simpliciter debili cum fortiori per comparationem ad huius materiam paucam: caro vero a debiliori per comparationem ad materiam ex qua caro generatur que est multa et abundans supra quam non bene potest calor fortis ad dealbandum: sicut potest calor debilis supra materiam pinguedinis. Unde bene dico quod caro a fortiori calore in se generatur quam pinguedo: et propter hoc videtis quod in locis calidis vt propter cor etc. nunquam potest generari pinguedo: tamen caro ibidem bene generatur. Per hoc patet solutio ad duo vltima argumenta. Ad auctoritatem istum dico sicut dictum est quod calor coagulans carnem fortior est simpliciter quam calor coagulans pinguedinem: veruntamen per comparationem ad materiam que pauca est: calor coagulans pinguedinem fortior est: calor vero coagulans carnem debilior est: quia illa materia ex qua generatur caro ratione sue multitudinis et abundantie est inobediens huiusmodi calori: et ita non potest complete ita caro dealbari: et hoc vltimo modo loquitur in littera. Ad secundum argumentum dico quod tu bene obiceres si caro haberet materiam ita obedientem calori coagulanti sicut pinguedo: sed non sic est vt dictum est et propter hoc non valet. ¶ Quarto dubitatur super hoc quod dicit auctor in littera versus finem lectionis quod si aqua ponatur cum melle diminuet dulcedinem mellis. Contradicit Gal. in de simplici medicina: quod aqua et oleum sunt elementum omnium medicinarum: ergo aqua et oleum poterunt transmutari a quolibet sibi apposito et non transmutabunt vel diminuent alia: ergo aqua posita cum melle non minorabit dulcedinem mellis. Item caliditas fortior est actiua quam frigiditas: ergo caliditas diminuet de frigiditate et non econuerso: sed aqua frigida est: mel vero est calidum: ergo mel diminuet de aqua: et non aqua posita cum melle dulcedinem mellis. Ad hoc dico quod aqua insipida est dulcedo vero mellis est quid sapidum: quando ergo aqua ponitur cum melle diminuit de dulcedine mellis: quia dulcedo in melle fundatur in grossa substantia: et aqua subtiliat illam grossam substantiam et remittit eam: et cum hoc remittit qualitatem fundatam in illa grossa substantia vt dulcedinem: et sic loquitur auctor in littera. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dico quod verum est quod aqua transmutatur a quolibet sibi admixto cum sit elementum: tamen in sua transmutatione agit in illud quod eam transmutat: vt patet: quia cultellus agens in ceram mollem quandoque hebetatur: quia in agendo patitur. Similiter aqua posita cum melle in patiendo agit: et diminuit dulcedinem mellis. Per hoc patet solutio ad secundum quod verum est quod caliditas est fortior actiua: et etiam caliditas mellis agit in aquam: et in agendo patitur ab aqua: quia aqua diminuit eius dulcedinem. ¶ Ultimo dubitatur super hoc quod dicit postea auctor in littera: quod mel a dulcedine transit in salsedinem: et de salsedine in amaritudinem. Sed videtur quod immediate transeat a dulcedine in amaritudinem et non in salsedinem: quia vt dicit philosophus: omnis motus fit a contrario in contrarium: cum ergo dulcedo contrarietur amaritudini et non salsedini: videtur quod a dulcedine mel immediate transeat in amaritudinem. Praeterea vt dicit Gal. in de simplici medicina: mel est dulcius omni re et generat humorem amarum scilicet cholera in corpore nostro: ergo similiter exterius per calorem ignis mel conuertetur immediate in amaritudinem. Item fortior est calor ignis agens exterius quam calor naturalis agens in corpore: sed calor naturalis agens in corpore immediate generat ex melle amaritudinem et non salsedinem: ergo similiter calor ignis exterius cum sit fortior: transibit siue faciet transitum in melle a dulcedine immediate in amaritudinem. In contrarium est auctor in littera: vt dictum est: et etiam in dictis vniuersalibus: quia dicit quod mel primo transit a dulcedine in salsedinem et a salsedine in amaritudinem. Praeterea non est deuenire ab extremo in extremum nisi per medium: sed dulcedo et amaritudo sunt extrema: salsedo vero medium: ergo non est deuenire a dulcedine mellis in amaritudinem nisi mediante salsedine. Et hoc concedo: et causa huius est: quia salsedo fundatur in mediocri substantia: amaritudo vero et dulcedo in grossa: vnde quando mel decoquitur ad ignem primo consumitur et aduruntur partes subtiles et fiunt amare: sed partes grosse non: immo fiunt per calorem ignis quasi paripede. vnde ex coniunctione partium subtilium que iam fiunt amare: per adustionem cum insipidis generatur salsedo: et ita mel a dulcedine transit in salsedinem: sed postea quando calor inualescit: tunc adurit omnes partes grossas et subtiles que iam erant aduste: et ita totum fit amarum: et propter hoc mel transit a dulcedine in amaritudinem mediante salsedine: et hoc modo loquitur auctor in littera. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dico quod verum est: quod omnis motus fit a contrario in contrarium formaliter et distemperatum. vnde licet dulcedo et amaritudo sint contraria formaliter: cum dulcedo et salsedo sunt contraria distemperata: et talis motus potest bene esse. Uel dicendum quod omnis motus est a contrario in contrarium: verum est per aliquod medium: et quia salsedo est medium inter dulcedinem et amaritudinem: propter hoc mel transit a dulcedine in amaritudinem mediante salsedine. Ad alia duo argumenta vnica solutione respondeo dicendo quod non est sic de calore naturali: et de igneo: quia vt dicit Constantinus: humores sunt filii elementorum: et quia in vnoquoque mixto sunt quattuor elementa: secundum dominium elementi dominantis generatur humor in corpore mixto: et quia mel est calidum et siccum propter hoc ex melle recepto in corpore generatur humor calidus et siccus: vt cholera que est amara. sed actio ignis exterius agens in melle non intendit generare humorem: immo consumere partes tam subtiles quam grossas: et quia non ita cito potest consumere grossas sicut subtiles: propter hoc generatur primo salsedo in melle vt declaratum est quam amaritudo completa. Uel dicendum quod in corpore humano non potest generari salsedo ex melle: quia si posset hoc non esset nisi phlegma salsum: sed huiusmodi est innaturale: et non loquitur de generatione humorum innaturalium: immo naturalium: propter hoc etc. et sic soluitur ad illud.

¶ Hypostasis ergo significatio de malo ad bonum ex colore suo intelligitur: liquore: forma: motus leuitate. Quantitatem boni siue mali ex locis intendimus suis. Hypostasis enim laudabilis et significatiua boni: sicut alba: est cum in fundo sit: perfectam bonitatem portendit. Natans bonitatem minus: tamen perfectam. Nebulosa bonitatem non completam: quia hypostasis fundi naturaliter laudabilis significat se cum coctionem: et earum diuisionem: et vnamquamque se cessisse partem in locum suum naturalem. Natans mediocrem significat coctionem: et ad digerendum propinquitatem: et humores diuidi incipientes: sed propter ventositatem quandam grossam nondum a natura subtiliatam: que quia potestatem non habet subtiliandi: remanserunt indiuise. vnde bonitatem non completam ostendit. Nebulosa naturam decoquere incepisse significat: et ventositatem humorum dissoluere: sed tamen superest sue actioni mediare posse coctionem: et subtiliare ventositatem: et motus sui facere quietem: vt humiditatem suam subtiliet: quatinus hypostasis descendens in inferiora natet. Item aliud necessarium est tempus vt digestio compleatur: et humores diuidantur: quorum vnaquaeque pars in locum suum naturalem ponatur: sicque pars terrestris in fundum descendat. vnde bonum nondum completum significat: sed apparens denunciat. ¶ Significatio quantitatis in mala hypostasi contraria est signis bone hypostasis: quia si in fundo sit: malum completum significat. Si natauerit: significat minus malum esse quam completum. Nebulosa malum nondum completum ostendit.

In fundo enim sedere hypostasim malam: extra actionem est nature: significans grossitudinem: et humorum cruditatem: et sui motus gravitatem. Cum enim materia morbi huiusmodi sit qualitatis: non sumus securi de natura confortanda in repugnatione morbi, fugit ergo atque redit ante separationem morbi. unde malum significat completum. ¶ Natans si subtilior et levior sit: significat naturam posse in repugnatione morbi ante separationem sui: ideoque mali portendit minus quam completum. ¶ Hypostasis inter laudabile et illaudabile mediocris est citrina: que si sit nebulosa spem complendi significat coctionem. Si natatilis speramus minus quam compleri. Si in fundo sit cruditatem humorum et gravitatem cum grossicie significat. necesse ergo est nature in longo tempore suam digestionem complere. Si natauerit humores leviores significat et subtiliores esse: et naturam unam actionem impleuisse: sed superesse plus subtiliare: et nebulosam primusque natantem facere: deinde subtiliare: et unamquamque in loco suo mittere: atque in fundo sedere. Ex nebulosa intelliguntur humores esse subtiliores et leviores: et quod natura suam solutionem compleuerit: atque alleuiauerit. unde nebulosa sit: neque remanet nisi ut natent humores: postque diuidantur: et pars terrea in fundum reuertatur: unde spes perfectionis portenditur. Palam ergo intelligitur: quia hypostasis inter bonum et malum mediocris in fundo humorum cruditatem: et morbi ostendit diuturnitatem: si initio morbi apparuerit: et virtus infirmo sit spem alonge portendit. In statu si natura sit defecta: vicinus est timor: quia non sumus securi propter materie grauitatem: et eius grossitudinem quin virtus deficiat ad morbi repugnationem: et natura fugiat lacessiones antequam morbum digerat. Natatili vel nebulosa significatur materie subtilitas: leuitas: et morbi breuitas. In statu morbi si virtus bona fuerit: spes longinqua erit: si virtus sit defecta: timorem delonge nunciat. ¶ Hypostasis in quadam die morbi nebulosa: et in fundo die ipsa pessima est: quia naturam significat fugere a morbi regimine propter grossitudinem et grauitatem materie. In fundo enim subito sedere hypostasim et sine ordine non ex nature est actione: quia actio naturalis paulatim secundum ordinem procedit secundum quantitatem virtutis. cum autem ita subito euenerit: timet natura et fugit propter grossitudinem et grauitatem materie morbi. Quod confirmatur ex dictis Gal. hypostasis inquit si in initio nebulosa sit: subtilitatem significat materie: et facilitatem obediendi nature. in fundo grossitatem et grauitatem. si natauerit mediocritatem ostendit cum vicina nebulose sit. Quibus ex verbis monstratur: quod si hypostasis a nimia subtilitate et leuitate in grauitatem et grossiciem subito sine mediocritate mutetur: non ex actione est nature: unde pessima et timoris est nunciatiua. ¶ Insequuntur nos quidam dicentes: unde differunt subtilis hypostasis cocta et subtiliata: et que in fundo est grossa atque cruda? Item natans cruda et indigesta: quid differt a se cocta et digesta? Respondemus: hypostasis in fundo cruda et indigesta est: cuius color est citrinus: liquor subtilior quam oporteat vel grossior: forma suspiciosa. Urina subtilis cocta non cruda: si autem bene sit cocta: alba est et candida: liquor eius mediocris: forma pinea. Urina in liquore temperata: hypostasis quoque natans subtilis est: in fine et leuis. videtur eius tinctura pulchra. si grossa: dispersa et diuersa atque diuisa: urina eius cruda et turbida. Si in qualitate illa permaneat: neque subtilietur: pessima est: et mali significatiua. Unde Hippo. urina inquit natans et numquam in fundo sedens: cum sudore et colore sub hypocundria: timorem significat.

¶ Superius determinauit auctor de hypostasi naturali et innaturali: diuidendo innaturalem a parte loci. hic repetit auctor quasi per modum conclusionis illud quod dixit superius et diuiditur ista pars in duas. In prima repetit auctor de hypostasi naturali. In secunda de innaturali. secunda ibi: Significatio qualitatis in mala hypostasi. Et ista secunda in duas. In prima determinat de significatione hypostasis innaturalis. In secunda mouet obiectionem sophistarum et illam soluit. secunda ibi: Insequuntur nos quidam dicentes. Prima in duas. In prima determinat de significatione hypostasis innaturalis quasi in generali. In secunda declarat illud magis in speciali determinando de hypostasi citrina. secunda ibi: Hypostasis inter laudabile et illaudabile. Et ista secunda in duas. In prima determinat de hypostasi citrina: prout in una die semper remanet in eodem loco ut in supremo medio scilicet vel in fundo. In secunda determinat de ipsa prout non remanet in eodem loco: immo prout in una die est in supremo: et in eadem subito est in fundo. secunda ibi: Hypostasis si in quadam die morbi. Prima in duas. In prima determinat de hypostasi citrina: prout in eadem die obtinet eundem locum: ut supremum medium: vel infimum. In secunda concludit illud quod probauit. secunda ibi: Palam ergo intelligitur. Illa pars in qua determinat de hypostasi innaturali prout in eadem die obtinet diuersa loca diuiditur in duas. In prima facit quod dictum est. In secunda confirmat hoc. secunda ibi: Quod confirmatur ex dictis Gal. Hec est diuisio et sententia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitatur de littera precedenti: et primo supra hoc quod dicit quod hypostasis innaturalis rubea melior est quam citrina: et hoc est quod dicit ipse: quia rubea attestatur dominio sanguinis: citrina dominio cholere: et sanguis cum sit amicus nature corrigibilior est quam alii humores. Et propter hoc queritur utrum sanguis peccans in corpore citius corrigatur a natura quam alius humor peccans. Et videtur quod non: immo quod minus: quia sicut sanguis est magis digestus respectu aliorum humorum eodem modo sperma magis est digestum a natura respectu sanguinis menstrui: sed sperma ut dicit Gal. tardius corrigitur si peccet quam sanguis menstruus. unde suffocatio matricis ex spermate retento deterior est quam ex sanguine menstruo: ergo similiter sanguis peccans in corpore tardius corrigetur a natura quam alius humor. Item illud peccatum quod est in humore grossiori in compositione et in maiori quantitate existente in corpore tardius corrigitur: quam illud illud peccatum quod est in subtiliori humore in compositione et in minori quantitate: sed peccatum in sanguine est in grossiori humore in compositione et maiori in quantitate quam peccatum in cholera: ut patet per se: ergo tardius corrigetur a natura peccatum in sanguine quam peccatum in cholera. In contrarium est auctor in littera: ut dictum est. Preterea illud quod magis est innaturale et minus conuenit vite citius interficit et tardius corrigitur a natura: ut patet de venenis interficientibus: ergo per locum ab oppositis: illud quod magis naturale est homini et magis conuenit nature humane citius corrigetur a natura: sed sanguis est huiusmodi respectu aliorum humorum: quia sanguis defert calorem naturalem et spiritus ad omnia membra corporis cum sit amicus nature et familiaris: ergo citius corrigitur a natura quam alius humor. Ad hoc dicunt quidam quod

dius corrigitur a natura ꝙ alius humor: si sit in statu innaturali: quia sicut filius obediens patri magis diligitur ꝙ seruus: eodem modo si filius delinquat in patrem tardius reconciliatur patri ꝙ seruus sibi. Alii dicunt a parte ista ꝙ sanguis non peccans magis diligitur a natura: quia eodem modo peccat et derelinquitur a natura tardius corrigitur a natura. Sed ysaac plane contrarius est illis qui sic dicunt: et propter hoc dico cum ysaac ꝙ sanguis peccans citius corrigitur a natura ꝙ aliquis alius humor peccans. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dico ꝙ non est penitus simile de sperma te et de sanguine. Est enim simile quoad hoc: ꝙ sicut sperma digeritur a natura eodem modo sanguis: sed dissimile est quoad hoc ꝙ sperma non digeritur a natura vt remaneat in corpore in quo digeritur: immo potius vt exerceat operationes suas extra: vnde non ordinatur sperma ad conseruationem indiuidui: sed potius speciei. Non est ergo mirum ꝙ ex quo sperma non digeritur a natura vt remaneat in corpore: si remaneat in corpore et retineatur si faciat vel generet egritudinem perniciosam: sed sanguis ex quo nutritur corpus digeritur a natura vt remaneat in corpore: et ab eo corpus nutriatur: et propter hoc ex quo est ordinatum a natura: vt ipse remaneat in corpore: si peccet cito potest corrigi a natura: quia digeritur a natura vt conducatur in membra et vt sit medium in vita. vnde natura plus laborat in eius correctione ꝙ in correctione aliorum humorum. Iterum sanguis quantum ad eius substantiam magis est obediens digestioni ꝙ alius humor: quia phlegma inobediens est digestioni propter eius grossitiem: cholera propter eius nimiam subtilitatem: et quia sanguis est quasi mediocris substantie quia non est ita grossus sicut phlegma: nec ita subtilis sicut cholera propter hoc citius corrigitur. Ad secundum argumentum dico ꝙ plus facit ad oppositum ꝙ ad propositum. vnde verum est ꝙ sanguis in grossiori substantia fundatur ꝙ cholera: etiam in maiori quantitate est in corpore ꝙ cholera: et propter hoc dico ꝙ citius corrigitur. vnde cholera non cito corrigitur propter eius subtilitatem: et propter eius paucitatem: sed illa grossicies que est in sanguine non est grossicies simpliciter: immo est quasi mediocritas respectu cholere et phlegmatis. ¶ Secundo dubitatur super hoc quod dicit in precedenti lectione vt dictum est: ꝙ hypostasis rubea melior est ꝙ citrina. Contra: sicut iudicamus in egritudinibus per hypostasim: ita per sputum: sed dicit Hippo. ꝙ sputum citrinum melius est ꝙ rubeum: ergo similiter hypostasis citrina melior est ꝙ rubea. Item illud quod magis vicinatur meliori est melius: sed hypostasis citrina vicinatur magis hypostasi meliori: vt albe que est naturalis: quia rubea hypostasis non transit in albedinem nisi prius rubedo remittatur et fiat quasi citrina: ergo citrina melior est ꝙ rubea. Ad hoc dico cum ysaac ꝙ rubea hypostasis melior est ꝙ citrina: et hoc est: quia rubea attestatur sanguini qui magis est obediens nature: citrina cholere que magis inobediens. vnde hypostasis rubea significat ꝙ materia digesta est: et non exigit nisi ꝙ transeat in albedinem: citrina vero non. Preterea citrina hypostasis non potest transire in albam: que est naturalis: nisi per ruborem: et propter hoc rubea melior est ꝙ citrina.

¶ Ad primum argumentum in contrarium dico ꝙ sputum quandoque citrinum est propter digestionem materie morbi et sic loquitur Hippo. cum dicit ꝙ citrinum est melius ꝙ rubeum: quia prius ꝙ sputum rubeum fiat album oportet ꝙ transeat per citrinitatem. Alio modo dicitur sputum citrinum et etiam rubeum: non propter digestionem: sed ratione materie cholerice: vel sanguinee: et sic rubeum melius est: quia attestatur sanguini qui magis est obediens nature ꝙ cholera. Similiter dico ꝙ hypostasis illa que est citrina per viam digestionis melior est ꝙ rubea: quia citrina magis significat digestionem ꝙ rubea: cum non sit deuenire a rubea hypostasi in albam nisi per citrinam: sed tamen loquendo de hypostasi rubea et citrina per viam digestionis. Sed de huiusmodi loquendo ratione materie scilicet prout habent colorem materie dominantis: sic dico ꝙ rubea melior est ꝙ citrina: quia rubea attestatur materie magis obedienti nature ꝙ citrina: et hoc modo vltimo loquitur auctor in littera: cum dicit ꝙ rubea hypostasis melior est citrina. Vel dicendum ꝙ non est equalis comparatio sputi citrini ad rubeum: et hypostasis citrine ad rubeam: quia sputum rubeum quandoque venit propter digestionem: vt quando materia cholerica que citrina est transit in albedinem: primo transit in ruborem postea in albedinem: quandoque vero fit sputum rubeum propter colorem materie sanguinee que rubea est. vtroque istorum modorum rubeum sputum melius est citrino: et hoc modo non loquitur Hippo. aliquando vero sic fit: venit sputum rubeum propter rupturam vene et erit sputum rubeum: et respectu talis sputi rubei citrinum melius est: et sic loquitur Hippo. quia citrinum est melius. et tu obijcis postea: ergo similiter citrina hypostasis melior est rubea. Dico ꝙ non valet: quia hypostasis rubea nullo modo fit propter rupturam vene: immo est semper quando est hypostasis rubea: hoc est propter colorem materie et non propter rupturam vene: et rubedo attestatur sanguini. citrinitas cholere: et sanguis magis est obediens nature ꝙ cholera: propter hoc dicit ꝙ rubea hypostasis melior est citrina. Ad secundum dico ꝙ verum est: ꝙ illud quod assimilatur meliori melius est: vt equus melior est simia: quia equus assimilatur homini in melioribus: simia vero in ridiculosioribus: et quia rubea hypostasis assimilatur albe in melioribus: vt in digestione: citrina vero in peioribus vt in colore: propter hoc rubea melior est citrina. Vel dicendum ꝙ tu obijcis a parte digestionis etc. ¶ Tertio dubitatur super hoc quod dicit auctor in lectione precedenti ꝙ rubea hypostasis melior est citrina: et hoc est dicit ipse: ꝙ rubea transit in album sine medio citrina vero cum medio. Et probat hoc sicut sanguis transit immediate in sperma quod est album: quia sanguis dealbatur in testiculis immediate: ergo similiter hypostasis rubea transit in albedinem sine medio. Contra non est venire ab extremo in extremum nisi per medium: ergo cum rubeus color et albus sint extrema: oportet ꝙ transitus eorum fit per medium cum ergo plures colores medij: vtpote pallidus subpallidus rufus etc. sint medij inter rubeum et album: transitus rubei et albi est per medium. Preterea dicit superius ꝙ hypostasis glauca et rufa meliores sunt ꝙ citrina: et hoc est quod dicit ipse: quia magis propinquiores sunt digestioni vt albe et ita innuit ꝙ per colores medios fit transitus ab vno extremo ad aliud: ergo cum rubea et alba sint extrema: transitus earum erit per aliquod medium. ¶ Ad hoc dicit Gerardus ꝙ impressio coloris vt quando fit transitus ab vno colore ad alium est duobus modis. Quedam est impressio coloris superaddendo colorem colori: et loquendo de tali verum est ꝙ fit per aliquod medium: et sic obijcis tu. Quedam vero impressio coloris fit detegendo colorem vt quando destruitur vnus color: et color qui est sub illo detegitur: et hoc modo datur color hypostasi: et talis non fit per medium: et sic loquitur auctor in littera. Vel dicendum ꝙ transitus a rubea hypostasi in albam sine dubio fit per medium vel sensibiliter vel insensibiliter: vt fit per medium insensibile secundum sensum: tamen per medium fit secundum verum: sed dicit ꝙ sine dubio fit: verum est sensibiliter: quia cum quando est rubea hypostasis attestatur sanguini: et sanguis est valde obediens digestioni: propter hoc in breui tempore et quasi insensibiliter quantum ad nos fit transitus a rubea hypostasi in albam: et hoc modo loquitur auctor in littera. Per hoc patet solutio ad primum: quia verum est ꝙ non est venire ab extremo in extremum nisi per medium: verum est sensibiliter vel insensibiliter quoad nos. Ad secundum argumentum dico ꝙ non est simile de citrina hypostasi: quia citrina attestatur cholere que valde est inobediens digestioni: et propter hoc non potest transire in breui tempore in albam: nec insensibiliter: sicut facit rubea que attestatur sanguini: qui est nature obediens etc.

¶ Postea dubitatur de presenti lectione: et queruntur tria. Primum est super hoc quod innuit auctor in littera: ꝙ

hypostasis innaturalis contraria est naturali: quia sicut naturalis melior est in fundo: minus bona in media: minime bona in supremo: eodem modo econuerso innaturalis minus mala est in supremo magis mala in medio: maxime vero mala in fundo. Sed videtur ꝙ hypostasis innaturalis melior sit in fundo ꝗ in medio: vel supremo: quia dicit in littera ꝙ locus hypostasis de se nec bonum nec malum significat: sed quantitatem boni vel mali: sed ergo video ꝙ in hypostasi naturali residentia in fundo significat quantitatem boni: licet non significet bonum vel malum: ergo similiter in hypostasi innaturali significabit quantitatē boni: vel q̄re nō? Preterea hypostasis innaturalis quanto melius digeritur: tanto melior est vt dicit: sed quāto melior est hypostasis: tanto magis petit fundū: ergo hypostasis inaturalis in fundo melior est ꝗ in medio vel supremo. Ad hoc dico cum ysaac: ꝙ hypostasis innaturalis quāto magis est in supremo tanto melior: et quanto magis in fundo tanto deterior: quia quando est in fundo significat duo: quia si est viridis vel nigra: tunc si est in fundo significat omnimodam adustionem in humoribus et debilitatē nature et eius mortificationem: ita ꝙ non potest eleuare ventositatem aliquam ab illis humoribus: que ventositas possit eleuare illam hypostasim in supremo vel medio. Uel significat aliud: q: si illa hypostasis inaturalis residens in fundo sit alterius coloris ꝗ viridis vel nigri significat tantam grossiciem materie: et tantam inobedientiam: ꝙ ab illa materia: propter sui grossiciem non potuit resolui aliqua ventositas que posset eleuare illam hypostasim in supremo: et vtrūq; istorum est pessimum: et propter hoc quando hypostasis innaturalis est in fundo pessima est. ¶ Ad primum argumētū in contrariū dico ꝙ esse in fundo aliud est ī hypostasi naturali: aliud in inaturali: q: in naturali significat fortitudinē digestiōis: et eius cōplementū: et propter hoc est bonū: sed in inaturali significat complementū omnimode indigestionis: et propter hoc est malū. Ad secundum argumentum: soluo per interemptionem minoris. Dico enim ꝙ quanto hypostasis innaturalis magis digeritur tanto magis petit supremum locum: et non infimum. vnde tu obiicis ac si hypostasis inaturalis esset naturalis: qđ est falsum. ¶ Secūdo dubitatur super hoc qđ auctor innuit in littera: ꝙ hypostasis innaturalis melior est subtilis ꝗ grossa. Contra: quia sicut iudicamus p̄ hypostasim ita p̄ liquorem: sed dicit superius ꝙ liquor vrine grossus melior est subtili: quia grossus significat naturam inchoare digestionem: subtilis vero omnino indigestionem et nature impotentiam: ergo similiter hypostasis grossa melior erit subtili. Item dicit superius ꝙ illa hypostasis melior est que magis petit fundum: sed grossa est huiusmodi respectu subtilis: ergo melior. Contra: grossa hypostasis vt dicit in lr̄a: significat omnimodam indigestionem et materie inobedientiam: subtilis vero significat subtilitatem et aliquam materie inobedientiam: ergo subtilis melior est grossa. Preterea dicit in littera ꝙ hypostasis innaturalis natans melior est ꝗ in fundo residens: sed hypostasis innaturalis natat ratione subtilitatis: quia subtilis est supernatare: sed petit fundum ratione grossiciei: quia grossum naturaliter petit fundum: ergo subtilis hypostasis innaturalis melior est ꝗ grossa: et hoc concedo cum ysaac: et concedo istas vltimas rationes hoc probantes. Unde dico ꝙ innaturalis hypostasis subtilis melior est: quia significat aliquam speciem: vt virtutem fortem per comparationem ad materiam quam potest subtiliare: grossa vero timorē: quia significat impotentiam nature et inobedientiam et grossiciem materie. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dico ꝙ grossus liquor quandoq; melior est subtili: vt quando grossus significat principium digestionis: subtilis vero omnino indigestionem: et sic loquitur auctor superius: quandoq; vero subtilis melior est ꝗ grossus: vt quando subtilitas causatur propter sequestrationem partium et transmissionem cuiuslibet ad proprium locum quia tunc remanet liquor clarus et subtilis: et talis melior est ꝗ grossus: quia significat complemētum digestionis: grossus vero principiū digestionis: et sic obiicis. Uel subtilis significat obedientiam materie: grossus inobedientiam. Similiter dico de hypostasi: sed dico ꝙ in hypostasi innaturali semper grossities est a grossicie materie: subtilitas vero ab obedientia: et propter hoc in hypostasi innaturali subtilis melior est ꝗ grossa: q: ibi grossitudo semꝑ significat grossiciē materie: et sic loquitur auctor. Ad secūdū patet solutio: q: tu obiicis de naturali: et de illa verum est ꝙ melior est que petit fundum: quia generatur ibi grossities a natura digerente vt̄. et non est verum de innaturali: quia ibi semper causatur grossities ab grossicie materie. ¶ Tertio dubitatur super hoc qđ dicit auctor in littera: ꝙ hypostasis innaturalis que in eadem die supernatat: et postea in eadē die subito petit fundum: pessima est. et hoc probat: quia talis fit a dominio materie morbi et non ab operatione nature: quia operationes nature ordinate sunt: et non subite: cum ergo talis hypostasis sit inordinata et subita: huiusmodi significat dominium materie morbi: et natura fugit a facie materie morbi. Sed videtur ꝙ talis hypostasis sic ordinata sit bonum signum: quia dicit superius in capitulo de liquore: ꝙ permutatio subito facta in qualitatibus vrine vt a grossitudine in subtilitatem melior est ꝗ paulatina. Unde si mingatur vrina grossa melior est si cito permutetur a grossitudine in subtilitatem ꝗ si permaneat semper grossa: ergo similiter subita permutatio in hypostasi vt si modo natat modo petat fundū: melior erit ꝗ si semper in eadē die maneat in eodem loco. Preterea hypostasis natans significat indigestionem: residens vero in fundo digestionem: vt dicit superius: sed mutatio ab indigestione ad digestionem est laudabilis: ergo hypostasis modo natans et statim petens fundum erit laudabilis. Ad hoc dico cum ysaac in littera ꝙ talis transitus illaudabilis est: quia significatur fieri ex vi materie morbi: et non ex vi nature. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dico ꝙ non est simile de permutatione illa liquoris de qua loquitur superius: et de ꝑmutatione hypostasis innaturalis: de qua loquitur ibi: quia superius loquitur de vrina que digeritur interius vt intra corpus et sequestratur exterius. Unde quando huiusmodi digeritur intra et mingitur grossa: natura intra totam suam actionem compleuit preterꝗ sequestrationem partium: quā compleuisset si illa remansisset intra: et propter hoc melius est ꝙ statim subtilietur quando est extra ꝗ si non subtilietur: quia quando statim subtiliatur: tunc significat dominium nature supra materiam morbi: et non restat nisi transmissio partium ad propria loca et clarificatio liquoris. Sed nō sic est de hypostasi innaturali: quia magis est grossa et magis inobediens. vnde quando ipsa est in supremo natans: natura non posset eam tantum digerere in vna die ꝙ eadem die petat fundum per actionē nature: et ꝑpter hoc si petat fundum eadem die: hoc est de dominio materie morbi supra naturam. Uel dicendum ꝙ ibi loquitur de hypostasi innaturali: in qua non requiritur tantummodo descensus ad fundum ad hoc ꝙ significet bonum: immo requiritur cum hoc ꝙ habeat omnes alias conditiones laudabiles vt colorem album: formam pineatam: liquorē mediocrē. et natura non potuit in hypostasi innaturali omnes istas conditiones facere subito. Si ergo veniat ad fundum subito: hoc est sine conditionibus: et tunc est malum: quia significat hoc fieri ex dominio morbi: et hoc modo loquitur auctor in littera. Ad secundum soluo per

interempcionem: ⁊ dico ꝙ quando talis hypostasis natans in vna die subito petit fundum: dico ꝙ iste transitus non fit ab indigestione ad digestionem: immo potius ab indigestione ad vitiosam ⁊ pessimam indigestionem: ⁊ sic patet solutio ad illa. Uel aliter dicendū ꝙ quando dicitur ꝙ hypostasis natans significat indigestionem: residens vero in fundo digestionem: illud intelligitur de hypostasi iam tendente ad bonum: ⁊ ideo si talis hypostasis per vlteriorem decoctionem resideat in fundo: dicetur laudabilis. Sed hypostasis que simpliciter ⁊ absolute nec per vlteriorem decoctionē effici potest laudabilis: quanto magis natans: tanto minus mala: ⁊ quanto magis residens in fundo: tanto magis mala. ⁊ de tali hypostasi innaturali residente in fundo: intelligitur ysaac in textu: quia semper malum significat.

❡ De diuersitate hypostasis in quantitate.

Diuersitas hypostasis in quantitate: vel multa est: vel pauca: siue media. Multa vel in corporibus sanis: vel infirmis. In sanis grossiciem ⁊ bonam significat habitudinem: ⁊ humiditatis naturalis multitudinem. In his multa adunatur quantitas et fortitudinem. In his multa adunatur quantitas et superfluitate cibi ⁊ potus duabus ex causis. Uel quia meseraica subtilis est ⁊ naturaliter stricta ꝓpter mollicienm ⁊ cutis sue humiditatē atq; pinguedinis multitudinem: quod et subtilitate pilorum intelligitur: ⁊ paucitate eorum. Uel quia humiditas eorum est multa grossa ⁊ viscosa: calor vero paruus. Cum autē pori sint stricti humores grossi ⁊ viscosi cū defectione caloris: parum dissoluitur in ipsis et superfluitate tertie digestionis: illa autem superfluitas intra corporum clauditur interiora: et ibi abundat: quā oportet naturam reddere epati: et emissam cum vrina facere hypostasim. Unde Galienus: hypostasis in pinguibus multa: in macidis est parua: in mediocribus media. In corporibus neq; pinguibus: neq; crassis hypostasis multa est duob⁹ modis. Uel ex motus et exercitij dimissione ⁊ assueta quiete ⁊ suauitate: cum parum dissoluitur per poros: et multū adunatur in corpore de superfluitate tertie digestionis ꝓpter paruitatem exeuntiū cum fumo et sudore. Uel ex multitudine ciborum ⁊ potuum sine ordine acceptorum: maxime si cibus in sui natura grossus sit ⁊ viscosus. ❡ Unde hypostasis in pueris multa fit: cum accipiant plus ꝙ digerāt: ⁊ cum membra deficiant ad superfluitatem expellendam: reddunt eam epati. Unde cum vrina exit: ⁊ multam facit hypostasim. ⁊ ideo multa est hypostasis in corporibus sanis significans fortitudinem membrorum ad expellendam humorū superfluitatem tertie digestionis. Cum eū non possit exire poros corporis propter stricturam pororum: vel multitudinem suam: redditur epati: et exit cum vrina hypostasis quasi naturalis: neq; differt a naturali nisi in quantitate sua: quia plus est ꝙ fit in naturali. Unde Galienus: hypostasis multa et subtilis ⁊ in liquore mediocris: sed tamē in forma alba: rotūda: ⁊ in motu leuis: sanitatem et membrorum virtutem significat ad coctionis complectionē: tamen eius multitudo abūdantiā ostēdit humorū. ❡ Multitudo hypostasis in corporibus infirmis alba est et rotunda: iuncta et leuis: vel dispertita: non rotunda: neq; iuncta. Alba et rotunda morbi naturam a superioribus ad inferiora descendentem nunciat: et maxime in die apparens cretica. Unde Galienus: hypostasis alba ⁊ multa bonum significat: ideo si in vrina febrientium apparuerit: et febris cum alienatione fit: ⁊ capilli ceciderint: significat quietem morbi: nunciās materiam a superioribus ad inferiora descendentem. Non alba: nec rotunda: neq; iuncta: multos humores in corpore adunatos significat de genere phlegmatis grossi vel subtilis. Si fit sine febre: oportet purgari corpus: sicut Galienus dicit. Multa hypostasis humores ostendit in corpore: quos necesse est nature purgare. Si fit cum febre: rigorē nunciat superuenturū sibi: humores enim calidi si calore calescant febris: necesse est putrefiant: et necesse est rigorem faciant: maxime si hypostasis sit furfurea. Unde Galienus: hypostasis multa ⁊ furfurea: ⁊ cum febre ⁊ cum salute renum et vesice: rigorem significat febris superuēture. Hypostasis multa febre non mitigante: neq; minuta: consumi corpus significat. ❡ Paruitas hypostasis vel in corporibus est sanis: vel in infirmis. In sanis significatur siccitas macies et subtilitas. Superfluus enim potus et cibus in ipsis coadunatus paruus est: vel ex raritate pororum: et humores non viscosi: neq; grossi sunt: quod et multitudine monstraẜ pilorum et grossicie ⁊ asperitate eorum. Uel quia humores subtiles sunt ⁊ currentes: et calor naturalis fortis. Qui cum multus in corpore coadunetur et virtuosus: cum subtilitate humorum et raritate pororum: dissoluitur multum. Parum ergo in tertie digestionis corpore coadunatur: cum natura non inueniat quid epati reddat: et cum vrina eijciat. ❡ Tamen reprehendimur a quibusdam apertum nobis exemplum dantibus et dicentibus. Si de corporibus pinguibus minus dissoluitur: quare ergo in eis plus sudoris habetur? Respondemus etiā sensus hoc ostendat: veritas tamen est econtra: quia macrorum calor naturalis est fortior: humiditas subtilior et leuior: propter paruitatem pinguedinis ⁊ viscositatis: vnde calor eorum desiccat semper humiditatem sudorum: licet non appareat sensui. Corpora āo pinguia calent parum naturaliter: humiditas eorum grossior et viscosior est: et ideo calor deficit in desiccatione sudoris aliquandiu in superficie corporis remanentis: et interim sensui semper apparentis. Quod cum videatur: plus dissolui ab eis putaẜ: sed veritas repugnat. ❡ Parua hypostasis in corporibus crassis duo portendit: vel nimietatem exercitij et laboris: vel multum ieiunij ⁊ paruitatem nutrimenti. Motus enim fortis superfluitatem dissoluit corporis: et quod superfluum est tertie digestionis minuit: non ergo inuenit natura quid epati reddat: et cū vrina quā hypostasim emittat. Similiter ⁊ cum ieiunetur: ⁊ paruus cibus accipiaẜ: nihil superfluū tertie digestionis in corpore

coadunatur: maxime si cibus subtilis ⁊ leuis ⁊ ad di gerendum sumatur facilis. ¶ Paruitas hypostasis in corporibus infirmis significat paruitatem humiditatis sanguinis ⁊ propinquitatem consumptionis: vnde pessima est si cum febre sit acuta. ¶ Temperamentum hypostasis inter multum ⁊ paucum: significat complexionis temperamentū: et virtutem membrorum in complemento sin qꝫ oportet actionum naturalium.

¶ Superius determinauit auctor hypostasim innaturalē a parte loci: hic diuersificat eam a parte quantitatis: ⁊ diuiditur in duas. In prima diuidit ⁊ subdiuidit. In secūda de membris diuidentibus agit. secunda ibi: In sanis grossiorē ⁊ bonam significat. ⁊ ista secunda in tres. In prima determinat de multitudine hypostasis. In secūda de paucitate. ibi: Paruitas hypostasis vel in corporib⁹. In tertia de mediocritate. ibi: Temperamentū hypostasis inter multum. Prima in duas. In prima determinat de multitudine hypostasis in corporibus sanis. In secunda de infirmis. secūda ibi: Multitudo hypostasis in corporibus infirmis. Prima in duas. In prima determinat de multitudine hypostasis in corporibus pinguibus. In secūda de ea in corporib⁹ mediocribus. In secunda declarat suum propositum. secunda ibi: In corporib⁹ neqꝫ pinguib⁹: neqꝫ macris. ⁊ ista in duas. In prima determinat de multitudine hypostasis in corporib⁹ mediocribus. In secūda declarat suum propositū. secunda ibi: Unde hypostasis in pueris. Tunc sequitur illa pars in qua determinat de multitudine hypostasis in corporib⁹ infirmis: ⁊ illa in duas. In prima diuidit. In secunda de mēbris diuidentibus agit. secunda ibi: Alba ⁊ rotunda. et ista secunda in duas. In prima determinat de alba ⁊ rotūda hypostasi apparēte in corporibus infirmis. In secunda de nō alba neqꝫ rotunda. secūda ibi: Non alba neqꝫ rotunda. Tūc sequitur illa pars in qua determinat de paucitate vel paruitate hypostasis: ⁊ illa in duas. In prima diuidit. In secunda de membris diuidentibus agit. secunda ibi: In sanis significatur siccitas. ⁊ illa secūda in duas. In prima determinat de paruitate hypostasis in corporibus sanis. In secunda de ea in infirmis. secūda ibi: Paucitas hypostasis in corporibus infirmis. Prima in duas. In prima determinat de paucitate hypostasis in corporibus sanis macris. In secunda de ea in crassis vel pinguibus. secūda ibi: Paruitas hypostasis in corporibus crassis. Prima in duas: in prima proponit qđ intendit. In secunda mouet obiectionē sophistarū: ⁊ illam soluit. secūda ibi: Tamen reprehēdimur a quibusdā. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitatur vtrum hypostasis multa in quantitate apparēs in sanis corporibus sit bonum signū vel malum cum de hoc sequatur in littera. Et videtur qꝫ sit malū: qꝛ omne signum qđ euenit contra naturam rei est malū: sed hypostasis multa in sanis venit contra naturā sanorū: quia dicit superi⁹ qꝫ in sanis pauca aut nulla debet esse hypostasis. Si ergo in ipsis sanis eueniat multa hypostasis: hoc erit contra naturā sanorum: ergo erit malū. Preterea omne qđ in sanis significat debilitatē virtutis est malum signum: sed hypostasis multa ī sanis est huiusmodi: ergo malū. Probatio minoris: qꝛ dicit superius qꝫ quando natura fortis est facit superfluitates tertie digestiue insensibiliter p poros exhalare: quando minus fortis conuertit eos in aqueam substantiam: ⁊ expellit cum sudore: quando vero debilis tūc trāsmittit eas ad epar: ⁊ tunc exeunt cum aquositate vrine per vesicam ⁊ vocantur hypostasis. Si ergo hypostasis multa appareat in sanis significabit debilitatem virtutis ⁊ ita malum. In contrariū est auctor in littera. Et hoc possum⁹ probare per hoc qđ dicit in littera: qꝛ omne qđ significat potentiam ⁊ virtutem membrorū in expellendo suas superfluitates est bonum signū in sanis ⁊ in egris: sed hypostasis multa in quantitate apparens in sanis est huiusmodi: ergo erit bonum signum vt dicit in littera: quod concedo. Unde dico qꝫ hypostasis multa apparens in sanis est bonum signū: quia significat qꝫ corpus bene nutritur et qꝫ membra fortia sunt in expellendo suas superfluitates per hypostasim cū vrina. Item significat bonam habitudinē corporis: ita qꝫ neqꝫ nimis macram: neqꝫ nimis pinguem: vt dicit in littera.

¶ Ad illud qđ primo obijcis: qꝫ in sanis pauca aut nulla debet apparere hypostasis vt dicit superius: dico qꝫ verum est in sanis debito modo ⁊ ordinate se regentibus: sed tamen in sanis multum sumentibus de nutrimento ⁊ inordinate se regentibus debet apparere multa hypostasis: ⁊ tunc est bonum signum: qꝛ in talibus significat fortitudinem membrorum in expellendo suas superfluitates cum vrina: et sic loquitur ibi auctor. Ad secundū argumentū dico qꝫ licet in sanis in quibus multa est hypostasis sit debilis virtus per cōparationem ad virtutē fortiorem potentē illam superfluitatem que erit per hypostasim expellere insensibiliter per poros: tamē in ipsis est virtus fortis absolute: que potest illam superfluitatē expellere per hypostasim cum vrina: vnde est ibi fortis virtus simpliciter ⁊ absolute. ¶ Secundo dubitatur vtrum in pueris debeat apparere multa hypostasis naturaliter in quantitate: qꝫ non videtur: qꝛ quanto plus conuertitur de nutrimēto in aliquo corpore: tāto minus erit de superfluitate illius nutrimenti in tertia digestiua: sed in pueris plus conuertitur de nutrimento: qꝛ ibi est fortis calor: requirēs nutrimentū propter augmentū vel nutrimentū: ergo in ipsis minor erit superfluitas: ⁊ ita pauca debet in ipsis apparere hypostasis. Contra: cum hypostasis sit superfluitas tertie digestiue non potest venire nisi propter bonitatē digestionis. vbi ergo est indigestio ibi non debet esse hypostasis: sed in pueris est indigestio: qꝛ vt dicit ī littera in ipsis est inordinata cibi acceptio: vnde plus sumunt de nutrimento qꝫ possint digerere: remanet ergo illud nutrimentū indigestum: ⁊ si remanet indigestū non conuertetur in tertia digestiua: ⁊ si non conuertatur in tertia digestiua non generabitur inde hypostasis: ergo cum ita sit in pueris non debet apparere naturaliter in ipsis multa hypostasis. In contrariū est auctor in littera: dicens qꝫ in pueris multa fit hypostasis: et hoc probat: quia hypostasis multa est ex superfluitate multi cibi: sed pueri multum accipiunt de cibo nec possunt totū conuertere: ⁊ ita manet multa superfluitas que delegatur ad epar a membris: deinde ad vesicam per renes: ⁊ vocatur hypostasis que exit cum vrina cum habeant virtutem fortē potentem expellere suas superfluitates cum vrina: et hoc concedo cum ysaac. ¶ Ad primum argumentū in contrarium dico qꝫ tu bene obijceres si pueri parum acciperent de nutrimento ⁊ illud totum conuerterent: tunc pauca esset hypostasis: sed sic non est: immo quia accipiunt multum de cibo plusqꝫ digerere possint ⁊ inordinate: licet multum conuertant tamen adhuc multū remanet de superfluitate que cedit in hypostasim: qꝛ habent virtutem fortem ⁊c. vt dicit in littera. Ad secundum dico qꝫ quedam est indigestio in qua nullo modo fit transmutatio nutrimenti nec conuersio: et talis sine dubio priuat hypostasim: et de tali obijcis tu: et talis non est in pueris: ⁊ hec appellatur indigestio absolute. Est alia indigestio que nō est mere indigestio: imo dicitur solum indigestio respectu digestionis complete: ⁊ talis non priuat hypostasim: immo potius facit hypostasim multam vt dicit auctor in littera. et talis est in pueris: quia in pueris cibaria recipiuntur inordinate ⁊ multa: propter hoc derelinquitur multa hypostasis: quia illa digeruntur: sed nō ita complete digeruntur: qꝫ omnia cōuertantur in substantiam membrorum ⁊c. ¶ Tertio dubitatur super hoc quod dicit in littera auctoritate Galie. qꝫ hypostasis multa in quantitate ⁊ subtilis apparens significat lassitudinem. Contra: superi⁹ dicit qꝫ in sanis debet hypostasis apparere mediocris ⁊ subtilis. Ad hoc soluit Gerardus: dicens qꝫ ibi accipitur subtilis pro mediocri: vel pro vicina mediocri: ⁊ hic accipitur subtilis p extremo. i. prout subtilis significat eius indigestionem: vt tu obijcis. ¶ Quarto dubitatur sup hoc qđ dicit postea in littera qꝫ non alba hypostasis in infirmis apparēs significat humores phlegmaticos abūdare in corpo

Contra: decisum attestatur ei a quo descinditur: ergo cum in infirmis hypostasis descindatur a materia morbi: vt ab humoribus phlegmaticis attestabitur eis: ergo cum humores phlegmatici sint albe: hypostasis eis attestans similiter erit alba: ergo dicit male. ¶ Et dicendū ꝙ quando dicit ꝙ debet esse non alba non priuat albedinē absolute: immo albedinem lucentem ⁊ candentē vel candiditatem: vnde in infirmis hypostasis non alba: idest non candida vel lucida: immo obscura significat humores phlegmaticos in corpore abundare: et sic intelligit auctor in littera. ¶ Quinto dubitatur verum a corporibus pinguibus fiat maior dissolutio vel a macris. Et a pinguibus fiat maior videtur: quia dicit Ga. in prima particula supra illum aphorismū: Qui crescūt plurimū habēt innatum calorem. ⁊ etiam hoc dicit in de simplici medicina: ꝙ oē qd dissoluitur ab humido maiꝰ ꝙ̄ qd dissoluitē a sicco: sed corpora pinguia humidiora sunt ꝙ̄ macra: ergo maior dissolutio fit a corporibꝰ pinguibus ꝙ̄ a macris. Preterea quanto membra sunt fortius coagulata: tanto minor fit resolutio ab ipsis vt patet de metallis: sed corpora macra fortius sunt coagulata ꝙ̄ pinguia: ergo minor resolutio fit a macris ⁊ maior a pinguibus. Probatio minoris: quia dicit Constantinus in pantegni: ꝙ corpora macra fortioris sunt caloris: pinguia vo debilioris: sed fortior calor fortius coagulat: ergo macra corpora fortius sunt coagulata: ergo minor resolutio fiet a macris corporibus ꝙ̄ a pinguibꝰ. In cōtrarium est auctor in littera: dicens ꝙ in macris maior fit resolutio: quia ibi fit fortior calor et humiditas subtilis habilis ad resoluendū. In pinguibus vo minor: quia ibi est calor debilis ⁊ humiditas grossa inobediens resolutioni. Preterea in macris corporibus sunt pori rari ⁊ ampli: vnde humiditas que in ipsis est subtilis de facili pōt per huiusmodi poros largos respirari: sed in pinguibus est humiditas grossa ⁊ calor debilis ⁊ pori stricti: vnde huiusmodi humiditas grossa non potest respirari libere per huiusmodi poros strictos: ⁊ ideo maior resolutio fit a corporibus macris ꝙ̄ a pinguibus. Ad hoc distinguūt quidam ꝙ duplex est resolutio a corpore. Quedā est resolutio humiditatis necessarie ad nutrimentum membrorū: et loquendo de tali maior fit resolutio in macris ꝙ̄ in pinguibus. Est alia resolutio facta in corpore humiditatis superflue que non debet conuerti in mēbra: ⁊ de tali loquendo fit maior in pinguibus: quia in ipsis abundant plures humiditates superflue. Uel dicendum ꝙ resolutio facta in corpore dicitur dupliciter: aut absolute: et sic maior fit a pinguibus: aut per comparationē ad materiā contētam in corpore a quo fit resolutio: ⁊ sic maior fit in macris: quia si sex libre humiditatis sint in corpore pīgui ⁊ fiat resolutio in tribꝰ libris huiusmodi humiditatis: in macro vo sint quattuor: ⁊ fiat resolutio in duabus libris: dico ꝙ maior resolutio fit in macro corpore per comparationem ad humiditatem in suo corpore contentam ꝙ̄ in pingui. Per hoc ptz solutio ad primū argumentū. Uel dico ꝙ verū est ꝙ forem plus resoluitur a pinguibus absolute. Loquendo tamen per comparationē ad materiam vel humiditatē in corpore contentam plus dissoluitur a macris. Uel dicendum ꝙ licet sensibiliter maior resolutio fiat ab humido vt a pinguibus: tamen insensibiliter maior fit a macris. Uel dicendum ꝙ maior dissolutio fit ab humido per comparationē ad eundem calorem ꝙ̄ a sicco: tamen maior dissolutio fit a sicco: quia maior calor est ibi consumens. Ad secundum dico ꝙ lz corpora macra fortius sint coagulata ꝙ̄ pinguia: veruntamen quia calor resoluens immediate venit in humiditates corporis nutrimentales et in carnem sine aliquo obstaculo: propter hoc maior fit dissolutio a macris: sed in pinguibus non venit immediate calor consumens nec resoluens superfluitates corporis necessarias: immo superfluas que sunt quasi clypeū ad defendendū necessarias humiditates: ⁊ ideo nō fit tanta resolutio in pinguibus quanta in macris. Uel dicendum ꝙ lz corpora macra sint fortius coagulata ꝙ̄ pinguia: veruntamen quia in macris sunt pori rari ⁊ largi ⁊ humiditates subtiles cito fit ab ipsis resolutio: sed in pinguibus pori sunt stricti ⁊ humiditas grossa non potens eliquari per strictos meatus. ¶ Sexto dubitatur: vtrum maior hypostasis in quantitate appareat in corporibus macris vel in pinguibus. Et in macris maior videtur: quia quāto plus conuertit de nutrimēto in corpore: tāto minus remanet ibi de superfluo: sed in corporibus pinguibus plus conuertitur de nutrimento in macris minus: ergo in pinguibus minor erit hypostasis in quantitate: in macris maior. Preterea dicit in principio istius lectionis ꝙ multa hypostasis significat fortitudinē et potentiam membrorū in expellēdo suas superfluitates: sed fortior virtus est in macris ꝙ̄ in pinguibus: ergo maior hypostasis in quantitate debet esse in macris ꝙ̄ in pinguibus. In cōtrariū est auctor in littera: dicens ꝙ in pinguibus maior est hypostasis in quantitate: ⁊ hoc est propter multitudinem nutrimenti. Preterea in macris est calor fortis ⁊ humiditas subtilis: vnde calor huiusmodi fortis consumit illā humiditatem subtilem omnino: sed in pinguibus calor est debilis ⁊ humiditas grossa: vnde calor debilis in pinguibꝰ non potest consumere humiditatē grossam: immo eam resoluit ⁊ non potest consumere: immo eam transmittit cum vrina per hypostasim: ⁊ ita maior hypostasis in quantitate apparet in pinguibus ⁊c. ⁊ hoc concedo. ¶ Ad primum in contrarium dico ꝙ lz in pinguibus plus conuertatur de nutrimento: veruntamen quia est ibi multitudo cibi et calor debilis non potens consumere humiditatē grossam: ⁊ in macris calor fortis potens consumere humiditatē subtilem: propter hoc adhuc maior debet esse hypostasis in pinguibꝰ ꝙ̄ in macris. Preterea in pinguibꝰ non sunt pori rari nec largi sicut sunt in macris: immo stricti: vnde superfluitates in pinguibus nō possunt insensibiliter exhalari: immo oportet ꝙ exeāt cum vrina ⁊ fiant hypostasis. Ad secundum dico ꝙ lz in macris fortior fit virtus absolute ꝙ̄ in pinguibus: tamē per cōparationem ad expulsionē huiusmodi superfluitatū per hypostasim cum vrina fortior est in pinguibus ꝑpter rationes iam dictas in predicta solutione: ⁊ sic soluitur.

¶ De diuersitate hypostasis in qualitate.

Diuersitas hypostasis in qualitate: vel in liquore est: vel in colore. Liquor vrine vel naturalis est: vel nō naturalis. Naturalis inter subtilem ⁊ grossū mediocris rotūdus est ⁊ lenis: sicut iam dixi. Nō naturalis vel diuersus est in liquore: ⁊ extra temperamentū in subtilitate ⁊ grossicie: vel diuersus est in partibꝰ: ⁊ granosus propter incōtinentiā digestibilis virtutis: sicut in molēdino videmꝰ qd cū nō retineat granū integrū fere atqꝫ emittit grossum. Exire temperamentū in subtilitate: mediocritatē significat nature in coctiōe. In grossitudine vo grossiciē humorū ⁊ grauitatē eorum ⁊ pigritiā nature ad sublevandū. Si initio sit morbi: lōgitudinem sui ostendit: ⁊ duriciem sue dissolutionis. In statu morbi non sumus securi quin nature defectum timeamus anteꝙ̄ morbus digeratur. Granosus si cum febre sit solida ⁊ continua: consumptionē corporis significat: sed tamen significatio in breuitate timoris ⁊ longitudine sui fm colorē diuersa erit. Si cum acuta sit febre: incensionis humorum nuncia est et timoris.

¶ De colore hypostasis.

Color hypostasis: vel naturalis est: vel nō naturalis. Naturalis albus ⁊ candidus. Non naturalis in octo diuiditur. Est em̄ obscurus in albedine paruus: est glaucus vel rufus: siue rubens: citrinus: vel cinericius: viridis vel niger. ¶ Obscurus vel extra temperamentum est in liquore: hypostasis subtilis seu grosse vel in partibus diuerse et granosus. Extra temperamentum in grossitudine: si sit sine febre: humores

grossos significat de genere phlegmatis: quos natura dissoluere nõ possit. Necesse est ergo eã adiuuare in corporis mundificatiõe cũ pharmacia ꝓpⁱe illos humores expellente. Si cum febre: significat grossitudinem humorum cum viscositate ⁊ duricie ipsorũ soluendorum. In initio autẽ morbi si virtus adsit: spem tamen remotam portendit. In statu ⁊ virtute defecta: vicinus est timor. Subtilis vel significat humiditatem saniei: vel phlegma non bene coctum: sed tamen aliquantulũ: q: album: neqꝫ rotundum: neqꝫ iunctuꝫ. Si cũ febre ⁊ furfurea ⁊ color sicut saniei sine aliqua re: in renibus vel in vesica rigorem febrisꝫ superuenturũ nunciat. Differũt hec hypostasis ⁊ naturalis: q: naturalis candida est in albedine: rotunda: et iuncta: leuis in motu. Hec nunqꝫ candida est: non iũcta: neqꝫ rotũda: sed lata: que cũ moueatur: sicut puluis dissoluit̃: ⁊ cum vrina miscetur quiescens velociter non descendit. Sicut Ga. inquit: aliquando in vrina apparet in fundo albedo non clara: que si grossior est q̃ appareat: subtile phlegma demõstrat. Si cum subtilitate sit spumosa: ventositatẽ fecis cõmixtam significat. ¶ Nebulosa quasi vesica vl' vna ventositatẽ frigidam ⁊ grossam ostendit ⁊ inflatiuã: ad soluendum duram: ⁊ longitudinẽ morbi nunciat. ¶ Saniosa et odore intelligitur: maxime si exeat loca vrine vicina sicut est vesica. Erit enĩ cum qualitate sua: ⁊ non mutatur cum alia. Si autem a locis ab vrina longe remotis exierit: et cum alijs humoribus fetorem auferentibus se miscuerit: intelligitur ex vrine cruditate: et infirmi inquisitione. Si circa renes vel epar vel loca vrine vicina dolorem sentiat: si dolorem senserit: vbi dolor inde morbus erit. ¶ Hypostasis alba que est granosa ⁊ in partibus dispartita: vel cum febre est acuta: vel solida ⁊ continua. Si cũ acuta: humores phlegmaticos calore febris incẽsos significat. Que cum solida est ⁊ cõtinua: vel in essentia sua squamosa sicut piscĩũ squama: significat dissolutionem exteriorum membrorũ ⁊ durorum ⁊ subtilium. Vel furfurea est que dissolutionẽ humidi: ⁊ nouiter coagulate partis membrorum designat. Vel sicut farina grossa durorum membrorum diu coagulatorum consumptiua. Que si mouet̃: calor febris pinguedinem mollem ⁊ tenuem in primis calefacit ⁊ liquefacit. in superficie vrine nebula vnctuosa videtur apparere: quãtomagis autem febris cõfortatur: tantoplus dura caro vel pinguedo dissoluit̃: ⁊ vrina nebulosa quasi aranee tela egreditur. Si iterum plus augmentet̃: dura mẽbra ⁊ eoꝝ cortices liquescunt: ⁊ sufficientenus vrina erit squamosa vel scintillosa. Febre plus augmẽtata: ⁊ ad inferiora ptingente membra: concauitas membrorũ liquescit. humiditas vrina exeunte furfurea. Unde Ga. hypostasis squamosa consumptionẽ durorum membroꝝ significat. Furfurea calorem fortiorẽ in membri perforatiõe. hypostasis maior atqꝫ grossior calorẽ significat grossiorẽ ⁊ fortiorem. Ideo hypostasis sicut farina grossa propior est consumptioni in parte membrorum dura: et mortem post longũ tempus nunciat. Gal'. si in vrina febrientis hypostasis quasi farina grossa erit: diuturnitatem morbi portendit. vnde plurimi moriunt̃ antequã morbus diuturnetur. Urina squamosa ⁊ furfurea licet consumptã significet dura membra: aliquãdo tamen scabiem significat in vesica. Differunt tamen: qui consumptiuas habens febres per totũ vrinat: vrina ex defectiõe membrorũ est cruda. Et scabie vesice est fundosa: vrina sua est digesta: q: virtus membrorũ in coctione est fortis antequã vrina ad vesicam venerit. Non adest febris: q: calor qui vesice inerit: diuersus est ꝑ partes corporis: ideoqꝫ non sit febris in hac sicut in specie altera.

¶ Superius diuersificauit auctor hypostasim innaturalẽ a parte loci ⁊ quantitatis: hic a parte qualitatis: ⁊ diuidit̃ in duas. In prima diuidit. In secũda prosequitur: ibi: Naturalis inter subtilẽ. et ista secunda in duas. In prima prosequitur auctor de liquore hypostasis innaturalis. Secũda colore. secũda ibi: Color hypostasis naturalis est. Prima in duas. In prima determinat de liquore hypostasis tẽperato. Secũdo de temperato: ibi: Extra temperamentũ. Tunc sequit̃ illa pars in qua determinat de colore: et illam diuidit. In prima diuidit colores hypostasis innaturalis. In secunda de membris diuidẽtibus agit. secunda: ibi: Extra temperamentum in grossitudine. ⁊ ista secunda in octo partes ꝑ q̃ sunt octo colores hypostasis innaturalis. In prima determinat de hypostasi innaturali habente album colorẽ obscurum. In secunda de glauca hypostasi ⁊ rufa: ⁊ sic de alijs ꝑ ordinem. secunda ibi: Glauca hypostasis atqꝫ rufa. Prima pars cum precedentibus ad presentẽ lectionẽ spectat: ⁊ diuiditur ista pars in duas. In prima determinat de hypostasi innaturali alba ⁊ obscura exeunte temperamentũ ꝓpter grossiciem ⁊ subtilitatẽ. In secunda ꝓpter partium diuersitatem. secũda ibi: Hypostasis alba que est granosa ⁊ in partibus dispartita. Prima in duas: in prima determinat grossiciem. In secunda propter subtilitatẽ. secunda ibi: Subtilis vel significat humiditatẽ saniei ⁊c. ⁊ ista secũda in duas. In prima determinat de hmõi alba ⁊ subtili. Secũdo de saniosa. secũda ibi: Saniosa et odore intelligitur. Tunc sequit̃ illa pars in qua determinat de hypostasi innaturali alba obscura ꝓpter partiũ diuersitatẽ: ⁊ illa in duas. In prima dicit q̃d dictum est. In secunda confirmat auctoritate Ga. secunda ibi: Unde Ga. hypostasis squamosa. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitatur super hoc q̃d auctor non ponit in littera nisi octo colores hypostasis innaturalis: ⁊ vnicũ colorem posuit superius de naturali vt album colorẽ. Egidius do posuit viginti colores vrine: vnde dicit: Viginti vrina potest variare colores. queritur ergo quare non sunt tot colores hypostasis quot vrine. Ad hoc dico q̃ liquor vrine passibilior est q̃ hypostasis: ⁊ ideo pluribus modis potest variari color vrine. Secunda causa est: q: color vrine paratus est: est materialis ad alios colores: vñ nõ habet vrina colorẽ aliquem terminatum: ⁊ ꝓpter hoc pluribus modis potest variari: sꝫ hypostasis hꝫ colorẽ terminatũ vt albũ: ⁊ ꝓpter hoc non põt tot modis variari sicut vrina. Tertia cã est: q: color est motiuũ visus mediante actu lucidi: ⁊ ꝓpter hoc dicunt quidã q̃ de nocte nõ sunt colores cum non percipiuntur. Dico ergo q̃ liquor vrine immediatius se exponit visui: ⁊ propter hoc pluribus modis potest variari: sed liquor hypostasis magis mediatus: vnde non potest percipi liquor hypostasis nisi mediante liquore vrine: ⁊ propter hoc ⁊c. Vel dicendum q̃ ipse enumerat in parte ista colores hypostasis in generali ⁊ non in speciali: ⁊ propter hoc non ponit nisi octo: q: illi possunt reduci ad istos octo: et sub istis comprehendi ⁊ sic soluatur ad illud. ¶ Iuxta hoc dubitatur super hoc quod dicit in littera: q̃ temperamentum hypostasis in subtilitate significat mediocritatem nature in coctione: superius vero dicit q̃ naturalis liquor vrine est mediocris inter subtilem ⁊ grossum: ⁊ ita videt̃ sibi cõtradicere. Et soluto huius est: q: ipse accipit hic tẽperamentũ in subtilitate ꝓ me-

dicitate ⁊ nõ pro extremo. ¶ Secũdo dubitatur vtrum hypostasis descindatur vel generetur ex humore vel ex humiditate: ⁊ videtur ꝙ descindatur ex humiditate: quia hypostasis est superfluitas tertie digestiue vt dicit superius: ergo descindetur ab obiecto tertie digestiue: sed obiectum tertie digestiue est humiditas ⁊ non humor: ergo ab humiditate descindetur hypostasis ⁊ non ab humore. Preterea omnis superfluitas attestatur ei cuius est superfluitas: sed dicit superius ꝙ hypostasis naturalis debet esse alba: ergo attestabitur albedini: sed humiditas est alba: humores do rubei: ergo hypostasis attestabitur humiditati et non humori: ⁊ ita ab humiditate descindetur ⁊ non ab humore. Ad hoc dico ꝙ de hypostasi contingit loqui dupliciter: aut de naturali: aut de innaturali. Loquendo de naturali: sic dico ꝙ semper descinditur ab humiditate: vt ꝓbat vltima ratio: ⁊ nunꝙ ab humore. Loquẽdo ṽo de innaturali sumẽdo large hypostasim innaturalẽ prout se extendit ad quelibet cõtenta in vrina: sic dico ꝙ quandoqꝫ descinditur ab humiditatibus: quandoqꝫ ab humoribus: quandoqꝫ a membris solidis: ⁊ per hoc patet solutio ad argumenta. ¶ Ad primum argumentum dico ꝙ verum est ꝙ in hypostasi innaturali sunt octo colores: et talis sine dubio potest descindi tam ab humiditate ꝙ̃ ab humore vt dictum est loquendo de ea largo modo. Ad secũdũ dico ꝙ hypostasis naturalis descinditur a materia morbi in egris: ⁊ tu obijcis: materia morbi in egris est humor ⁊ nõ humiditas: ergo ab humore descindetur ⁊ non ab humiditate: dico ad hoc ꝙ hypostasis descissa ab humore anteꝙ exeat a corpore oportet ꝙ prius fiat ꝑ operationem tertie digestiue humiditas ⁊c. Uel possumus dicere ꝙ tam hypostasis naturalis ꝙ̃ innaturalis semp descinditur ab humiditate ⁊ nunꝙ ab humore. Et tu obijcis: humiditas est semper alba: vnde habet vnicum colorẽ: sed hypostasis innaturalis habet octo colores vt dicit in littera: ergo non descindetur ab humiditate: imo potius ab humore: cum in humoribus sint plures colores. Dico ad hoc ꝙ duplex est humiditas. Quedam est que cõplete est digesta: ⁊ talis sine dubio habet vnicũ colorẽ vt albũ: ⁊ de tali obijcis tu. ⁊ de tali bene concedo ꝙ non descinditur hypostasis innaturalis: est etiã alia humiditas non cõplete digesta: ⁊ talis põt habere plures colores: ⁊ de tali humiditate põt descindi hypostasis innaturalis: ⁊ hoc ſm exigentiã caloris ⁊c. ¶ Tertio dato ꝙ hypostasis descindaẗ ab humiditate: queritur a qua humiditate descindaẗ: vtrum ab humiditate humorali vel a rore vel a cambio vel a glutino. Et ab humorali humiditate descindatur ⁊ nõ ab alijs: videtur: q2 hypostasis vt dictum est: est superfluitas tertie digestiue: ab illa ergo humiditate in qua plus erit de superfluitate gñabiẗ hypostasis: sed hoc est ab humorali respectu aliarũ humiditatum: q2 quãtomagis humiditates accedũt ad mẽbra: tanto minorem habent superfluitatẽ ⁊ maiorẽ puritatẽ: ergo ab humiditate humorali generabitur hypostasis vel descindetur. Si tu dicas ꝙ in vtraqꝫ humiditate est superfluitas: ⁊ ita ab vtraqꝫ ⁊ ab omnibus descinditur. Contra: dicit superius ꝙ hypostasis naturalis debet esse vniformis ⁊ lenis ⁊c. sed humiditates omnes non sunt vniformes: imo difformes: q2 ros grossior est ꝙ̃ humiditas humoralis: ⁊ cambiũ ꝙ̃ ros: ⁊ glutinũ ꝙ̃ cambiũ: ergo ab omnibus humoribus non descindetur hypostasis. Ad hoc dico sine p̃iudicio melioris sententie ꝙ hypostasis descinditur a tribus humoribus vt a rore cambio ⁊ glutino: ⁊ nunꝙ ab humorali humiditate: q2 humoralis humiditas nondũ exit speciẽ humoris: cũ in ipso potest fieri febris putrida vt dicit Auicẽna: sed putrida non potest fieri in humiditate: imo in humore: ⁊ ita hypostasis fit superfluitas obiecti in tertia digestiua qđ obiectũ est humiditas: propter hoc dico ꝙ ab humiditate humorali non potest descindi hypostasis. ¶ Ad primũ argumentũ dico ꝙ in qualibet humiditate vt in rore: cambio ⁊ glutino est superfluitas: ⁊ ꝓpter hoc ab illis põt hypostasis descindi. Ad secundũ argumentũ dico ꝙ ab illis tribus humoribus potest descindi: quia hypostasis debet esse forme pineate: ita ꝙ partes grosse petant fundum ⁊ leues faciant conũ superius ⁊c. ⁊ tu obijcis: hypostasis debet esse vniformis: dico ꝙ verũ est loquendo de vniformitate digestionis: vnde verũ est ꝙ debent esse vniformiter digeste partes hypostasis non ex eadem digestione ⁊ eodem modo simul digerũtur: imo ꝙ digeruntur vniformiter illa digestione qua indigent: ita ꝙ partes subtiles digerantur ita ꝙ petant sursum ⁊ partes grosse ita ꝙ petant fundum: ⁊ quia sic est quando descindunẗ ab illis tribus humiditatibus: quia ſm ꝙ a grossiori humiditate descinduntur partes hypostasis magis ſm hoc petũt fundum: propter hoc ⁊c. ¶ Quarto dubitatur vtrum hypostasis descindatur ab humiditate postꝙ illa humiditas conuersa est in membra vel anteꝙ cõuertatur. Et hypostasis descindatur ⁊ sequestretur ab humiditate post conuersionẽ in membra ⁊ non ante videtur: q2 vt dictum est: hypostasis est superfluitas tertie digestiue ⁊ superfluum dicitur per comparationẽ ad necessariũ: vnde aliquid non dicitur superfluere nisi respectu necessarij: sed hypostasis non potest dici superfluum per cõparationem ad necessariũ donec tertia digestio acceperit suum necessarium de nutrimẽto siue de humiditate: ⁊ hoc nõ potest esse nisi post cõuersionẽ humiditatis factã in membra: ergo hypostasis: ⁊ non ante. Preterea dicit superius auctor ꝙ simile est de hypostasi ⁊ de spermate: sed sperma non generatur a tertia digestiua: nisi post conuersionẽ humiditatis in mẽbra: ergo similiter nec hypostasis sequestrabitur ab humiditate nisi post conuersionẽ humiditatis in membra ⁊ non ante conuersionẽ. Sed contra dicit ysaac ꝙ nutritio est perfecta assimilatio nutrientis cum nutrito: donec nutriens siue nutrimentũ totaliter depuretur: ergo cũ ex humiditate debeat esse perfecta assimilatio nutrientis cum nutrito in tertia digestiua ⁊ hypostasis fit suꝑfluitas tertie digestiue: de necessitate oportet ꝙ anteꝙ conuertatur humiditas in mẽbra: ꝙ hypostasis cũ sit superfluitas illi9 humiditatis: depuretur ⁊ sequestreẗ ab illa humiditate cum aliter nõ possit illa humiditas perfecte assimilari membris. Preterea in quolibet membro sunt quattuor virtutes: scꝫ attractiua: retentiua: digestiua: ⁊ expulsiua: ⁊ ita ordinate sunt adinuicẽ ꝙ vna immediate operaẗ post aliam: vnde illud qđ digerit digestiua statim expellit eius superfluitatẽ expulsiua: ergo cum hypostasis sit superfluitas tertie digestiue statim anteꝙ illa humiditas a qua descinditur hypostasis conuertatur in membra: sequestrabitur ⁊ depurabitur ⁊ expelleẗ ab illa humiditate hypostasis: ergo hoc erit ante conuersionẽ ⁊ non post. quod concedo: ⁊ istas duas vltimas rationes pono pro causa. ¶ Ad primum argumentũ in contrariũ dico ꝙ duplex est superfluitas in tertia digestiua: quedam est residuitatis vt sperma: ⁊ talis dicitur per cõparationẽ ad necessarium: ⁊ de tali obijcis tu: vnde talis generatur post cõuersionẽ humiditatis in membra. Et est alia suꝑfluitas in tertia digestiua ꝙ̃ est impuritatis vt hypostasis: ⁊ talis non dicitur per comparationẽ ad necessariũ: immo per comparationem ad purum: ⁊ talis generatur siue descinditur ab illa humiditate ante cõuersionẽ: q2 ex quo illa humiditas ex qua depuratur hypostasis debuit cõuerti in membrũ: oportuit ipsam depurare prius: ⁊ in illa depurata generatur hypostasis: ⁊ ita ante conuersionẽ descinditur hypostasis ab humiditate. Ad secundũ argumentũ dico ꝙ similitudo est respectu spermatis ⁊ hypostasis quoad qđ solũ quoad hoc ꝙ vtrũqꝫ in tertia digestiua dealbatur: et sic loquitur superius: sed dissimilitudo est quoad hoc ꝙ sperma est suꝑfluitas residuitatis: ⁊ ita post conuersionẽ humiditatis in mẽbra potuit generari vt dictum est: sed hypostasis est superfluitas impuritatis: et ita ante conuersionem humiditatis in membra debuit ab humiditate sequestrari et depurari. ¶ Quinto dubitatur super hoc quod dicit in littera: ꝙ si hypostasis alba sit extra temperamentum in grossitudine si sit sine febre: significat grossos humores phlegmaticos quos natura non possit dissoluere: immo oportet ꝙ natura adiuuetur in expellendo illos humores cũ pharmacia prius illis humoribus. Si vero sit cum febre non oportet ꝙ iuuetur cũ pharmacia. Cõtra: medicina siue pharmacia datur contra materiam nociuam: sed materia in febre magis est nociua cũ febre ꝙ̃ sine febre: ergo melius debet dari

medicina siue pharmacia cōtra huiusmodi humores si sint
cum febre ꝙ̄ sine. Contrarium tamen dicit in littera. Et ego
dico ꝙ verum est ꝙ medicina datur contra materiā nociuā:
⁊ quantum ad hoc debet euacuari: sed tn̄ q: humor grossus
nō pōt expelli a corpore nisi cū medicina violēta: ⁊ ois me-
dicina violēta vl̄ pharmacia est calida: vt dicit. G. sup apho
rismo: omne pharmacū est calidū: ꝓpter hoc dicit auctor in
lr̄a ꝙ si sit cum febre non oportet administrari talē medici-
nā calidā: quia tunc augmentaret discrasiam: sed si sit sine fe
bre bene potest dari. ¶ Preterea dubitatur super hoc qd̄
dicit ibidē: ꝙ hmōi materia grossa phlegmatica debet eua
cuari cum medicina habente aspectum ad illum humorem:
⁊ ita supponit ꝙ aliqua sit medicina euacuans vnicum hu-
morem. Sed contra: q: dicit Ga. in de simplici medicina: ꝙ
non est aliqua medicina ita habens aspectum ad vnum hu-
morem que non possit euacuare omnes. vnde dicit ꝙ si detur
aliqua medicina euacuans choleram vt scamonea ⁊ detur pri-
mo euacuabit choleram: sed si cōfortatur euacuabit phle-
gma secūdo: si vo vltra melancholiam ⁊ vltimo sanguinem
vnde innuit ꝙ non est aliqua medicina que non possit eua-
cuare alios humores oēs. In contrariū tn̄ est auctor in lit-
tera: q: dicit ꝙ debet illa materia grossa phlegmatica si sit
sine febre euacuari cum medicina habente aspectum ad illū
humorē phlegmaticū. Item hoc volunt auctores: vnde di-
cunt ꝙ scamonea euacuat cholerā: ⁊ turbith phlegma: epi-
thym⁹ melancholiā ⁊c. quod concedo cum auctore. ¶ Ad
argumentū in contrariū dico ꝙ quelibet medicina simplici-
ter habet aspectum ad aliquem humorem. ⁊ tu obijcis de
Ga. dico ꝙ si medicina detur in debita quantitate ⁊ decenti
⁊ suis conditionibus laudabilibus habebit propriuȝ humo
rem euacuare. Si vo detur in quantitate indebita ⁊ indecē-
ti omnes humores euacuabit: ⁊ sic loquitur Ga. ⁊ hoc trib⁹
de causis. Prima causa est debilitas venarū: quando enim
medicina aliqua datur in quantitate indecenti remanet in
corpore ⁊ debilitat venas ita ꝙ non possunt cōtinere humo
res: immo permittunt abire. Secunda causa est amplitudo
orificiorum: quia quādo aliqua medicina calida administra-
tur corpori: ratione sue caliditatis habet orificia ampliare:
ita ꝙ humores descendunt ⁊ ita humor liquidior primo exit
post illum humorem ad quem habuit aspectū illa medicina.
Tertia causa est mordicatio medicine solutiue. Et sup hoc
dicit Serapio optimū verbum: dicit enī ꝙ aliquando medi
na laxatiua exhibita euacuat humorem illum ad quem non
habet aspectum: ⁊ non euacuat illum ad quem habuit aspe
ctum. Verbi gratia. Si scamonea detur ad euacuandū cho
leram cū habeat ꝓprie aspectū ad eā: ⁊ si illa cholera habi-
tet in locis remotis a via medicine vt in capite ⁊ melācholia
cōtineat in stomacho: ipsa euacuat humorē presentē vt me-
lancholiam quā inuenit in via: ⁊ dimittit choleram que est
in remotis. ¶ Vltimo dubitatur verum hypostasis innatu
ralis alba squamosa significet maiorē ꝯsumptionē ꝙ̄ furfu
rea. Videtur ꝙ sic: quia hypostasis squamosa significat cō-
sumptionem durorū membrorū: furfurea vo mollium: sed
peior est consumptio facta in membris solidis ꝙ̄ in mollib⁹:
ergo squamosa peior. In ꝯrariū est ysaac auctoritate Ga.
qui dicit ꝙ hypostasis furfurea significat fortiorem calorem
cōsumentē: squamosa minorē: ergo furfurea hypostasis si-
gnificat maiorem cōsumptionē ꝙ̄ squamosa. Et hoc conce-
do: ⁊ hoc est q: hypostasis squamosa solū habet latitudinē:
vnde calor resoluens in hypostasi squamosa solū resoluit a
superficie: calor vo resoluēs in furfurea est in latitudine: idest
in superficie ⁊ in profundo: ⁊ propter hoc est peior furfurea.
¶ Ad primum argumentū dico ꝙ verum est ꝙ in hyposta
si squamosa sit cōsumptio in membris solidis. ⁊ tu obijcis:
peior est consumptio in membris solidis ꝙ̄ in mollibus: di-
co ꝙ verum esset reliquis paribus: sed in hypostasi squamo
sa est consumptio pauca in membris solidis vtpote in super
ficie tm̄. In furfurea vo est maxima consumptio in mēbris
mollibus: quia fit in superficie ⁊ in profundo: propter hoc
dico ꝙ furfurea maiorem consumptionē significat ꝙ̄ squa-
mose ⁊ ideo peior est: ⁊ sic patet solutio omniū quesitorū.

¶ De glauca hypostasi et rufa.

Hypostasis glauca atq̄ rufa: vel leuis et
rotūda atq̄ iūcta: vel diuersa in modo le-
uis: albe vicina in virtute coctiōis: ⁊ boni
tate significatiōis. Sed tn̄ differūt ille ⁊
alba: q: alba naturā phlegmaticā demō
strat. Glauca ⁊ rufa cholericā ⁊ calidaȝ. quasi furfur
grossa ⁊ in partibus diuersa consumptionē corporis
ostēdit. Glauca consumptionē noue carnis noviter
coagulate. Rufa consumptionē dure carnis que diu
coagulata fuerit. ¶ De rubea hypostasi.

Hypostasis rubea vel in liquore est tēperata
iūcta ⁊ rotūda: vel dispartita diuersa ⁊ gra
nosa. Tēperata vel multā significat abūdā
tiam sanguinis: vel non coctionē sanguinis
rosei: neq̄ tn̄ significatiua est mali: neq̄ timor: q:
materia sua sit sanguis: cum sanguis alijs humori-
bus sit dignior: ⁊ nature familiarior. Differūt ꝙ que
sanguinē significat bonū ⁊ coctionē perfectā colorē
habet rubicūdū: ⁊ liquorē tēperatū. Vrina ergo de-
bet esse laudabilis: breuitatē significās morbi: maxi
me si in quarta vel quinta die apparuerit. Sicut G.
rubea inquit hypostasis tēperata ⁊ iūcta si in initio
appareat: dissoluitur morbus in die septima. ¶ Ro
sea subtilis vel arsenica ⁊ in liquore subtilis diutur-
nitatem demonstrat morbi. Unde Gal. Hypostasis
rubea ⁊ arsenica morbū longiorē significat. Si mate
ria morbi leuis sit: crisis in breui tēpore ventura erit.
Rubea ergo ⁊ arsenica hypostasis roseū ⁊ subtilē
non bene coctū ostēdit sanguinē. Intelligimus hoc
ex cruditate vrine: quia impossibile est in rubea hy-
postasi cruditatem esse liquoris: coctio enī liquoris
leuior est ꝙ̄ hypostasis. Si ergo hypostasis cocta sit
liquoreȝ necesse est plus excoqui. manifestum est igi-
tur quia rubeus sanguis ⁊ subtilis non bene coctus
fit ex actiōe nature in interiori corpore. Intelligimus
enim cibum cum coctionē suam compleat: intra sto-
machum fieri vt ptisanum phlegmaticū. Cum autē
succus suus in epar venerit: vt scdo excoquat: si adhuc
sua coctio mediocris est: fit sanguis rose⁹ ⁊ subtilis:
⁊ cum coctio sua cōpleatur: fit bene coctus ⁊ vermi-
liosus: vt temperamentū egreditur: incenditur: ⁊ fit
cholericus: si plus in coctione augmentetur vel inu-
sione: fit melancholicus ⁊ vstus. Quod intelligitur
q: sanguis in coctione completus: inter duas extre-
mitates non temperatas mediatur. Una est non cō-
pleta sicut in sanguine roseo et subtili: altera est hu-
miditas phlegmatica in stomacho cocta. Altera nō
completa sicut in sanguine acuto ⁊ cholerico: ⁊ post
extremitatē istā in melācholico sanguine acuto. Ru
bea ergo hypostasis si arsenica sit ex liquoris cruditate
roseum ⁊ subtileȝ significat sanguinem. Gradus enī
sui sicut diximus post gradū est sanguinis in coctio-
one completi: sicut gradus phlegmatice complexio-
nis: post roseuȝ sanguinē est. Gradus autē cholerici
sanguinis ⁊ acuti post gradū est sanguinis in coctiōe
completi: ⁊ gradus melācholici ⁊ incensi sanguinis
post sanguinē est cholericū ⁊ acutū. Hypostasis alia
rubea et granosa in partibus diuersa: alia est lenti-
na sicut lentiū fractura: alia orobina: idest quasi cor-

bifracture: alia sandaricina: idest sicut sandarici fragmenta: alia arenosa. Lētina passioni epatis est propria: designans calorem epatis complexioni dominātem: et virtuti diuisiue obuiantē ne secundum quod oportet diuidat sanguinē. vnde hypostasis dispartita erit et diuersa: partim coagulata et grossa: partim subtilis et liquida. Orobina et sandaricina vel ꝯsumptionē significat toti⁹ corporis: vel renū siue soli⁹ epatis. Calor enim febris quantomagis moratur: tantomagis calefit: et mollicies pinguedinis mollescit et liquescit et erit cum vrina nebula oleagina sicut aranee tela. Si complexio corporis est humida: erit hypostasis arsenica. Si calor augmentetur: et caro ventris dissoluatur. si cōplexio infirmi colerica sit: erit hypostasis rufa. In complexione sanguinea fit hypostasis orobina: que tamen epatis et renū cōsumptioni est propria: differēs a significante cōsumptionē totius corporis: quia hic pulchritudinem aufert coloris: et in corpore nullā cōsumptionē ostendit. Pulchritudo enim coloris cum sanitate est epatis: et cum virtuosa coctiōe sanguinis. Unde Gal. non bū indicatur nisi cū sanitate epatis: et cū virtuosa coctione sanguinis. significans cōsumi totū corpus: et consumptiōe in toto corpore apparēte intelligitur: et neqꝫ pulchritudo coloris aufertur. Hec differt a significāte consumptionē solidorū renū: quia in ipsa febris est cōtinua: hypostasis natat. In renū cōsumptiua nō febricitatur: quia hypostasis in fundo est digesta. Aliquando vrine hypostasis erit rubea: et quasi pili: que de renū erit substātia. Unde Hippo. si in vrina sit quasi caro: vulnera sunt in renib⁹. Arenosa et quasi rubea arena: vel in liquore est diuersa: vel granosa: et in partib⁹ diuersa. Que extra temperamentū est liquoris: si febris adsit diuturnitatem morbi significat: si sine febre humores ad renes descendūt sanguinolēti: quod confirmatur ex dolore in ventre: et circa hāchas. Granosa et in partib⁹ diuersa lapidē in renibus concreatū significat: et fit ex renū calore mensurā excedente: calor enim renum mensurā excedens: et humores illuc grossi descendentes: cito faciunt lapides.

¶ Superius determinauit auctor de hypostasi innaturali alba obscura: hic de glauca et rufa: et diuiditur ista pars in duas. In prima determinat de glauca et rufa. In secunda de rubea. secunda ibi: Hypostasis rubea vel in liquore. et ista secunda in duas. In prima diuidit hypostasim rubeā innaturalē. In secunda de membris diuidētib⁹ agit. secunda ibi: Tēperata vel multa. et ista secunda in duas. In prima determinat de hypostasi rubea innaturali temperata et iuncta. In secūdo de rubea diuisa et granosa. secunda ibi: Hypostasis rubea et granosa. prima in duas. In prima prosequitur de hypostasi rubea tēperata. In secunda confirmat. secunda ibi. Sicut Gal. inquit hypostasis rubea. et ista secunda in duas. In prima cōfirmat. In secunda suam confirmationem declarat. secunda ibi: Inuenimus enim olim. Tūc sequitur illa pars in qua determinat auctor de hypostasi innaturali granosa et diuisa: et illa in duas. In prima diuidit. In secunda de membris diuidētibus agit. prima ibi: Hypostasis rubea et granosa. secunda ibi: Lētina passioni epatis. et ista secunda in tres: quia in prima determinat de hypostasi lentina. In secunda de orobina et sandaricina. secunda ibi: Orobina et sandaricina. In tertia vero de arenosa: ibi: Arenosa et quasi rubea. Prima istarū nō diuiditur: sed secunda in duas. In prima determinat de hypostasi orobina et sandaricina prout significant consumptionē totius corporis et renū. In secunda ponit differentiā secundum quod significāt ista. secunda ibi: Que tamē epatis et renū. et ista secunda in duas. In prima determinat de hypostasi orobina et sandaricina prout significant cōsumptionem renum. In secunda prout significat consumptionem totius corporis. secunda ibi: Significans consumi totum corpus. Hec est diuisio et sententia lectionis presentis.

¶ Hic primo dubitatur super hoc quod dicit in prima parte lectionis: quod hypostasis glauca significat materiā cholericam calidam. Sed contra. Simile est de vrina et de hypostasi: vnde sicut iudicam⁹ per hypostasim de materia morbi: ita per vrinam siue per liquorē vrine: sed vrina glauca attestatur melancholie et nō cholere. vnde dicit Egidius. Glauca melancholice crassos fit consona testis: ergo similiter hypostasis glauca attestabitur melancholie et non cholere. Item descensum attestatur ei a quo descendit: sed hypostasis descendit a materia morbi: ergo ei attestabitur: sed cholera aut est citrina aut rubea et non glauca: ergo hypostasis glauca non attestabitur cholere. ¶ Item quero si hypostasis glauca attestatur cholere: quare non attestatur sanguini. ¶ Ad primū istorum dicunt quidā quod auctor nō accipit ibi colorē glaucū proprie prout significat indigestionē: imo accipit eum pro ruffo vel subruffo: et secundum hoc facile est respōdere ad argumēta. Uel dicendum quod accipit ibi proprie glaucedinē prout glaucus color cōponitur ex albo obscuro et pauco nigro. Sed dico quod duplex est glaucedo siue quod glaucedo potest aduenire in hypostasi dupliciter. Uno modo prout descinditur a materia melācholica que est glauca: et hoc modo glauca hypostasis attestatur melancholie: et sic obijcis tu: vel potest aduenire glaucus color hypostasi per viam digestionis: et hoc modo loquitur auctor in littera: dicēdo quod glauca hypostasis significat materiam cholericā: et hoc per viam istam: quia quando citrina hypostasis debet per virtutem digestionē conuerti in albā naturalē primo fit rubea: deinde subrubea: postea rufa et subrufa: postea glauca: et vltimo alba: et hoc modo glauca hypostasis potest attestari cholere. Per hoc patet solutio ad primū argumentū in contrariū: quia vrina glauca attestatur melancholie per viam decisionis: quia descinditur a materia melancholica que est glauca: sed hypostasis glauca prout loquitur de ipsa in littera: attestatur cholere per viam digestionis vt dictum est. Per hoc idem patet solutio ad secundū argumentum quod tu obijcis de glauca hypostasi per viam decisionis attestante ei a quo descinditur: et non per viam digestionis.

¶ Ad aliud quod queris de sanguine: dico quod glauca hypostasis non potest attestari sanguini: et hoc est quia vt dictum est superius: sanguis maxime est obediens nature et amicus: vnde citissime cōuertitur in albedinē et quasi insensibiliter: sed cholera non: imo per multa media: et propter hoc glauca hypostasis attestatur cholere et nō sanguini. ¶ Secundo dubitatur super hoc quod dicit auctor in littera quod hypostasis lentisina significat passionē epatis et eius defectum. Contra: hypostasis est superfluitas tertie digestiue: sed epar est principium secunde: ergo lentisina hypostasis non attestabitur secunde digestiue: et ita non significabit passionē epatis. Ad hoc dico quod lentisina hypostasis vt dicit auctor in littera: significat passionem epatis. Ad argumentum dico quod epar est principium secunde digestiue prout deseruit alijs membris: et sic obijcis. Item ipsum epar habet intra se tertiā digestionē prout conuertit nutrimentū in ipso generatū in suā naturā: et quantum ad hoc hypostasis lentisina significare defectū epatis: et hoc modo intelligit auctor. ¶ Tertio dubitatur super hoc quod dicit auctor in littera: quod hypostasis arenosa significat lapidem in renibus vel in vesica: hoc idē vult Egidi⁹ et Theo. Sed contra: nihil quod significat morbi solutionem significat eius generationē: sed hypostasis arenosa significat lapidis solutionem: vnde quando videmus hypostasim arenosam signū est dissolutiōis lapidis: ergo non significabit eius generationem. Ad hoc dico quod arenosa hypostasis quādoqꝫ significat lapidis generationē quandoqꝫ eius solutionē: sed diuersimode: vnde si in principio lapidis appareat vrina grossa et viscosa: postea vero vrina in statu limpida et clara et veniāt arene: tūc significat eius generationē: sed si postea administrentur medicine calide lapidis dissolutiue: et vrina primo appareat quasi in statu clara: postea vero in declinatiōe arenosa tūc hypostasis

arenosa significat lapidis dissolutionem: et ita diversimode. ¶ Iuxta hoc queritur quarto: utrum lapis generetur a calido vel a frigido. Videtur quod a frigido et non a calido: quia ut dicit phus in lib. metheororum: que coagulantur a frigido dissolvuntur a calido et econverso: sed lapis dissolvitur a calido ut a medicinis calidis: ut volunt auctores: ergo generatur a frigido. Preterea dicit phus quod actus activorum sunt in patiente disposito: unde agens debet proportionari patienti: sed materia patiens ex qua generatur lapis: est grossa viscosa et frigida vero sit auctorem: ergo similiter causa efficiens ipsum lapidem erit frigida et non calida. Preterea idem non est principium generationis et corruptionis eiusdem: sed calida corrumpunt lapidem destruunt et dissolvunt: ergo non eum generabunt: ergo lapis non generatur a calido: immo potius a frigido. Ad hoc dico cum Serapione et cum Avicen. et cum auctore isto quod lapis generatur a calido et non a frigido tanquam a causa efficiente. unde dicit Avicen. quod causa generans lapidem est caliditas egressa a temperamento. hoc idem vult Ysaac in littera presenti. ¶ Ad primum argumentum dico quod quando phus dicit quod que coagulantur a calido etc. ipse loquitur in corporibus inanimatis: ut in mineralibus que solum reguntur a natura: sed materia ex qua generatur lapis in corpore humano regulatur a natura et ab anima. Vel dicendum quod tenet in pluribus: sed tamen in quibusdam non tenet: unde videmus quod lateres coagulantur a calido: nunquam tamen dissolvuntur a frigido. Unde verum est quod illa que coagulantur a frigido dissolvuntur a calido. Ad secundum dico quod caliditas agens in materiam grossam ex qua lapis generatur satis est proportionalis patienti: quia consumit subtile et compingit grossum et putrefacit: et ita lapidem generat. Ad tertium dico quod caliditas generans lapidem etc. agit in materia multum humida consumendo subtile et compingendo grossum et glutinando: sed caliditas dissolvens agit in materiam parum humidam: unde non est ibi nisi pauca humiditas ligans et tenens partes lapidis insimul. Illa enim caliditas medicinalis ibi adveniens incinerat illam humiditatem paucam: et tunc scinduntur partes lapidis et exeunt cum urina: et ita non est eadem caliditas eodem modo operans causa generationis lapidis et corruptionis. ¶ Dato quod a calore generetur lapis dubitatur quinto: utrum generatur a calido naturali vel innaturali. Videtur quod ex calido naturali: quia calor innaturalis agens in materiam grossam humidam inducit ibi ebullitionem et putrefactionem per consequens: sed calor agens in materiam lapidis agit in materiam grossam et humidam: et tamen non concitat ebullitionem nec inducit putrefactionem: ergo huiusmodi calor non erit innaturalis: immo potius naturalis. In contrarium est Serapio: dicens quod lapis generatur in renibus vel in vesica a calido egresso a temperamento: sed calor egressus a temperamento non est innaturalis imo potius naturalis: ergo generatur lapis a calore innaturali: quod concedo. ¶ Ad argumentum in contrarium dico quod calor innaturalis agens inducit ebullitionem et putrefactionem in materia fluida et liquida: consumptionem vero in materia grossa et solida: unde putrefactio proprie fit in humoribus: consumptio vero in membris solidis et humiditatibus: quia ergo materia ex qua generatur lapis est grossa repugnans putrefactioni et ebullitioni: propter hoc calor innaturalis agens in huiusmodi materia non inducit ebullitionem: imo potius consumptionem consumendo subtile et compingendo grossum. Secunda causa est: quia calor generans lapidem consumit paulatine et non subito: et propter hoc non inducit ibi ebullitionem nec putrefactionem: imo potius consumptionem. ¶ Ultimo dubitatur super hoc quod auctor innuit in littera quod sanguis absolute dictus melior est digestus quam sanguis cholericus acutus: unde dicit quod gradus sanguinis cholerici est post gradum sanguinis completi indigestionis perfectione: sed contra bona digestio fit a forti calore: sed sanguis cholericus acutus digeritur a fortiori calore quam sanguis absolute dictus: quia ulteriori digestione digeritur sanguis cholericus: ergo erit digestibilior vel melius digestus. In contrarium est auctor in littera ut dictum est. Preterea ille sanguis digestibilior est et magis complete digeritur qui maxime est nature obediens et amicus: sed sanguis absolute dictus est huiusmodi ut volunt auctores respectu sanguinis cholerici acuti: ergo sanguis absolute dictus est magis complete digestus. Et hoc concedo cum auctore. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dico quod non quilibet fortis calor complete digerit: sed solum fortis calor temperatus: et quia sanguis absolute dictus digeritur a forti calore non excedente nec diminuto: propter hoc complete est digestus: sed sanguis cholericus acutus fit a fortiori calore et ab excedente digestus: non tamen complete: quia sicut phlegma est incomplete digestum respectu sanguinis: et hoc per diminutionem: similiter sanguis cholericus acutus est incomplete digestus per excessum respectu sanguinis absolute dictus: et hoc modo loquitur in littera.

¶ De citrina hypostasi et cinerosa.

Citrina hypostasis vel diversificatur in liquore subtili seu grosso: vel granosa et in partibus diversa atque mutat. Diversa in liquore si sit in febre: materiam cholericam ostendit: et post longum tempus salutem morbi. Unde hypo. Si cholera dominetur colori hypostasis: longitudo demonstratur morbi. Si non febricitet: humores cholerici descendunt ad renes. Intelligimus hoc de dolore in renibus et ventre. Granosa et diversa lapidem significat ex humiditate grossa et viscosa cui dominatur cholera rubea. ¶ Hypostasis cinerosa vel est extra temperamentum liquoris in grossitudine sicut in subtilitate: vel granosa et in partibus diversa. Subtilis: quam oporteat et cum febre: rigorem superventurum portendit. Sine febre humores cholericos: et non bene cocti phlegma. Grossior: quam oporteat et cum febre grossitudinem eorum et viscositatem earum: et morbum nunciat diuturnum. Sine febre: eadem habet signa que predicimus in hypostasi alba. ¶ Granosa et diversa lapidem in renibus de grossis et viscosis humoribus calore renum excoctis: quia humores ad renes descendentes: vel subtiles sunt liquidi et aquosi: vel grossi et viscosi. Liquidi et aquosi si poros renum apertos et raros invenerint: renes exeunt: neque tamdiu morantur ut lapis efficiatur: et erit hypostasis cum urina renes sicut intraverat: unde nec mixta est: nec rotunda: sed tamen sui humoris sibi dominantem colorata: sive sanguinolenta: vel cholerica seu phlegmatica. Materia grossa et viscosa si strictos poros renum inveniat: non valet exire: sed ibi permanet quousque fiat arena: deinde petra colorata ex humoribus sibi dominantibus. Quod intenditur ex locis ubi aqua coquitur sicut balneo et similibus: in quibus videmus humiditatem coadunatam lapidem effectam. Unde lapis specialiter diversatur ut unus creatur rubeus: alter citrinus: alius cinericius: materia sua est humiditas grossa et viscosa ad renes descendens. Materia unde creatur lapis: est quasi elementum sibi. humores materie dominantes: sunt quasi formative artis. calor complexioni renum dominans: est quasi causa efficiens. Si ergo dicitur materia phlegmatica erit petra cinericia: si cholerica citrina: si sanguinea rubea. ¶ Respondent tamen quidam obiicientes: unde differt materia rubeam hypostasim faciens: et renum significans dolorem: et materia rubee hypostasis que lapidem facit. Respondemus: rubee hypostasis materia que dolorem renum ostendit liquida est et subtilis: et cito a renibus descendit: quia cum quantitas digerenda digeritur: ab expulsiva virtute expellitur: neque tamdiu ibi permanere permittitur: donec lapis conficiatur: materia lapidem faciens grossa est et viscosa: ad descendendum de renibus tarda:

duraq̃ quãto magis morat᷑: petrã facit cum calore renũ. Obijcit᷑ etiã quare vrina lapidẽ habentiũ nõ est tincta; cũ tamẽ sit sicca ⁊ digesta? Respõdem⁹ q: lapis hoc habet propriũ: vt pinguedinẽ ⁊ grossitiẽ vrine attrahat i sui nutrimẽtũ: ⁊ ideo remanet nõ tīcta.

¶ De hypostasi nigra.

Hypostasis nigra omnino est pessima: vel ex incensiuo calore substantialem humiditatẽ sanguinis incẽdente: vel de nimia frigiditate calorẽ naturalẽ cõgelãte ⁊ extinguẽte. Que duo a se differũt: q: prior est lucida: altera obscura. Que enĩ ex calore: ipmis est citrina vrina cocta: ⁊ cũ calor augmẽtat᷑: in viriditatẽ mutat᷑. Itẽ calore augmẽtato humores incẽdũtur: nigra tñ sed lucida efficitur. Scd̃a caloris naturalis cõgelati ⁊ extincti significatiua: in initio est lucida ⁊ in liquore cruda. Cũ frigiditas augmẽtat᷑: ⁊ calor naturalis cõgelat᷑: plũbina efficit᷑. frigore plus augmentato: ⁊ calore naturali extincto: fit nigra nõ lucida sed obscura: ⁊ ideo hypostasis viridis ⁊ plumbina pessime sunt: sunt enĩ de genere nigredinis in tinctura. Viridis enĩ hypostasis significat fortitudinem caloris: ⁊ incẽsionẽ sanguinis. plũbina fortitudinẽ frigiditatis: ⁊ cõgelatione caloris naturalis. Vñ significatio nigre hypostasis vel absolutã / non certã signt perditionẽ: vel certã: vel parũ aptã. Est ⁊ alia min⁹ mali significatiua in perditiõe absoluta: vt nigra est in fundo sedẽs: cui⁹ liquor nõ in suo est colore vel nigredine: maxĩe si lenis sit ⁊ tincta: vel ĩncta: vel sicut hypostasis rubea ⁊ cinericia: si sint diuerse: ⁊ q̃si farina grossa certa in perditiõe est: sicut nigra hypostasis si liquor eius assimiletur nigredini: maxime si sit dispertita: ⁊ granosa aperta: ꝫ tñ in pditiõe parua hypostasis natãs atq̃ nigra viridis ⁊ plũbina in fundo malũ minus signt q̃ cetere. est hypostasis nigra ⁊ nebulosa: viridis ⁊ plũbina natãtes. Quidam antiquorũ de nigra hypostasi dixerunt: q̃ si sit in fundo: multũ malũ significat. Si natat: malũ priore minus significat. Nebulosa malũ nõdũ cõpletũ significat. Diuersa ⁊ granosa incẽsionẽ sanguinis ⁊ cõsumptionẽ sue significat humiditatis: vel cõsumptionẽ splenis ex nimio calore: viridis calorẽ incendẽtẽ: plumbina frigiditatẽ cõgelantẽ. Bene ḡ intelligit᷑ ex supradictis significationib⁹: q: hypostasis bonũ absolutũ significãs: est alba absoluta: q̃ ĩo bonũ certũ denunciat: est alba in fundo: iuncta lenis ⁊ rotũda: q̃ malũ absolutũ: est absolute nigra in malo certa. Nigra et dispertita granosa: cuius liquor assimilet᷑ nigredini: post has omnes hypostasis absoluta ⁊ quasi oleagina ⁊ granosa.

¶ Nona particula de hypostasi: que vrina cum quali conueniat.

Iam de natura vniuscuiusq̃ hypostasis et suis ppͥetatib⁹ dictũ sit qd̃ volum⁹: oportet nũc hic dicam⁹ q̃ hypostasis grosso cõueniat liquori: q̃ subtili ⁊ medíocri. Incipiẽdũ de alba hypostasi naturali ⁊ nõ naturali. ¶ Alba hypostasis lenis ⁊ rotũda atq̃ ĩncta: grosso liquori ⁊ subtili nõ cõuenit: ⁊ q̃ si sit hmõi coctionẽ fecũ ostẽdit: ⁊ dissolutionẽ morbi. Grossa hypostasis initiũ coctionis ⁊ ebullitionẽ signt fecis. Subtilis liquor ablationem mõstrat coctionis: ⁊ ideo nõ cõuenũt. Si alba hypostasis cũ grosso vł subtili liquore apparuerit: impossibile est ĩncta sit ⁊ rotunda ⁊ lenis: q: grossus liquor ⁊ subtilis grossitudinẽ fecis grauitatẽ ⁊ cruditatẽ ostẽdit: q̃ cũ adsint: neq̃ iuncta neq̃ rotunda sit hypostasis: q: cũ qualitatibus hmõi cõplementũ coctionis ⁊ perfectio significatur digestionis.

¶ De rufa hypostasi.

Rufa hypostasis liquori grosso nõ cõgruit. Grossities enĩ liquoris initium coctiõis ⁊ ebullitionẽ fecũ ostendit. Rufa hypostasis vicinat᷑ albe ⁊ leni hypostasi in cõplemẽto coctionis nũciatiua salutis. Impossibile ḡ est vt rufa in tẽperamẽto liquoris cõueniat. Scio aũt me reprehendi ab obijcientibus: quare grossus liquor rufe hypostasi nõ cõuenit: cũ sit ꝯ tẽperamẽtũ liquoris ⁊ albe tñ hypostasi cõuenit. Respõdemus alba in liquore potest esse diuersa ⁊ nõ diuersa. Diuersa grossitudinẽ fecũ ⁊ cruditatẽ carũ significat. vnde grosso liquori cõuenit: de rufa impossibile est id. Cũ enĩ feces crude ⁊ grosse sint: necesse est vt hypostasis citrina sit: neq̃ in rufitatẽ mutatur: nisi coctio digestiõis cõpleatur. vnde grosso liquori nõ cõcordat᷑: nisi infirmus vigilet vel tristetur: que vrinã in fecib⁹ turbant.

¶ De glauca hypostasi.

Glauca hypostas tẽperato liquori conuenit: q: natura in oĩbus qualitatib⁹ est quasi rufa. vnde in partibus potest esse diuersa: nisi tristitiã patiat᷑ infirm⁹ vel vigilias. ¶ Rubea hypostasis grosso ⁊ tẽperato cõuenit liquori. Quedã sanguine coctũ: quedã subtilẽ significat ⁊ roseũ. Que cõplemẽtũ in coctiõe certificat sanguis est color ⁊ sandaricium ⁊ liquoris turbidi. ¶ Hypostases iste grosso liquori cõueniunt: q: incẽsionem grossorũ humorũ ⁊ defectionẽ significãt coctionũ. vñ ⁊ pessime sunt: maxime nigra si sit granosa.

¶ Decima particula de vnaquaq̃ vrina ⁊ hypostasi quid significent.

Coloribus ⁊ liquoribus ⁊ vrine hypostasibus mõstratis: ⁊ q̃ tẽperamentũ monstrãt cõplexiõis nõ regiminis: corruptione quoq̃ ⁊ sanitate: vel infirmitate vniuersaliter dictis: oportet libũ cõpleri coloris hypostasis ⁊ liquoris: ⁊ incipiẽdũ de citrino colore morbũ significante. ¶ Vrina citrina ⁊ subtilis in febre diuturnitatẽ portẽdit. In febre acuta nõ sumus certi vt ad statũ pueniat. Citrina ⁊ subtilis cũ alba hypostasi malũ significat in febrib⁹ laboriosis. si in initio sit spasmũ significat. Citrina ⁊ subtilis in febre acuta est mala. Citrina ⁊ subtilis cũ alba hypostasi in liquore diuersa ⁊ furfurea timẽda est. Vrina cholerica ĩ febribus laboriosis: maxime initio morbi spasmũ ostẽdit. In paralyticis appetitũ nõ habẽtibus: ⁊ stipticis est laudabilis. Vrina cholerica si in die cretica: maxime quarta in ordine: nebula rubea apparuerit: laudabilis erit. Vrina citrina in superficie spumosa: ⁊ antea alba: si sanguis e naribus effluat mala. Cholerica in

febꝛe acuta cū hypostasi alba pessima est: q: crudum esse moꝛbum nunciat.

¶ De alba.

Alba vrina nō cholere significatiua: cum ardoꝛe febꝛis: doloꝛe capitis. vigilia: ꝛ cū alienatiōe mētis: mala est ꝛ vicina moꝛti. Subtilis ꝛ alba in ycteritia mala: cum hydropisim pessimā demōstrat esse futurā. Alba ꝛ subtilis cū febꝛe mala. Alba ꝛ subtilis in' hanchaꝛ doloꝛe oppilationē significat in via vrine de grosso phlegmate. In febꝛe oppilationē de cholera grossa. Alba ꝛ grossa apparens in die cretica: maxime quarta: a doloꝛe arteticī liberat: ꝛ ab apostemate post auriculas: post crisim reuocationē significat moꝛbi. Vrina alba si cū prurigine sit coꝛpis: ꝛ in inferioꝛibus ventris: arena in vesica futura erit. Vrina alba ꝛ grossa in febꝛibus lenibus angustiā ꝛ timoꝛē demōstrat. Vrina alba et grossa sine hypostasi doloꝛē ꝛ timoꝛē demōstrat. Vrina alba ꝛ grossa quasi oleagina moꝛtalis est. Vrina alba ꝛ grossa nebulosa sicut spuma pessima est. Vrina habēs nebulā q̄si nitidā: doloꝛē i renib' sig̃t ꝛ moꝛbi diuturnitatē. Vrina alba ꝛ putrida mala est: quia hūoꝛes sunt marcidi. Vrina alba ꝛ putrida cū febꝛibus alienationē mētis demonstrat. Vrina alba sicut sanies in incendio febꝛis mala est: maxime in freneticis. Vrina alba ꝛ grossa sine hypostasi hūoꝛes grossos ꝛ viscosos significat. Vrina alba ꝛ grossa nō mutans se longo tēpoꝛe: lapidē in renibus futurū portēdit. Vrina aquosa ꝛ subtilis: si in vna qualitate permāserit: superflua est in humoꝛibus humidis: si cū febꝛe leni: adunat aqua citrina in coꝛpoꝛe. Vrina aquosa cū doloꝛe hypocundrie: nimij hūoꝛes sunt humidi in venis. Vrina aquosa si tñ fuerit rubea ꝛ in febꝛibus: febꝛes auferētur. Vrina aquosa in cōtinua alienationē mentis significat: sed tñ cōfoꝛtari debet natura in subtiliādis humoꝛibus: ꝛ deponi nebulā in inferioꝛibus: nūcians liberationē febꝛis ꝛ reuocationē mētis: si nō habeat nebulā in initio acute febꝛis: mala erit. Vrina aquosa si paulatim exeat in ycteritia in hydropisim infirmus incidet. Vrina in febꝛib' acutis aquosa: si quasi sanguisugā vel oꝛobū habeat mala est. Vrina in initio febꝛis cruda: si bona sunt signa alia: laboꝛem demōstrat. Vrina cruda in initio febꝛis nō laudabilis est: in statu ꝛ in vicinitate crisis pessima erit. Vrina cruda coloꝛe obscura: neq; hypostasim habens: pessima est. Vrina cruda in initio acute febꝛis: si hypostasis sit quasi farina grossa: futura est alienatio mētis ꝛ timoꝛ spasmi.

¶ De vrina rubea.

Rubea vrina cū febꝛe acuta bona est. Rubea vrina cū hypostasi multa: nimiū alba febꝛis dissolutionem significat: si mutata paruā ꝛ subtilē se fecerit: febꝛis habet cōfoꝛtari ꝛ post alleuiari. Rubea vrina pura si subtilis sit: pessima est. Vrina rubea ꝛ subtilis ꝛ lenis. i. ventuosa doloꝛem arteticū sig̃t: ꝛ alienationem mētis. Vrina rubea ꝛ fetida cū hypostasi nigra: ꝛ turbida quasi pilis: vel in ventuositate pessima est ꝛ moꝛtalis. Vrina rubea cū hyleon pessima est. Vrina rubea ꝛ sine hypostasi mala. Vrina rubea ꝛ grossa neq; clarificans in doloꝛe auricularum ꝛ surditate: doloꝛē capitis ostēdit: ꝛ tensionem hypocūdrie pessimā portētiā añ die septimū sig̃t. Mutata ꝛ subtiliata cū natiuā hypostasi: in coloꝛe obscura cū alijs signis similibus moꝛbum reuocari: ꝛ mentem significat alienari. Vrina grossa ꝛ rubea in febꝛe acuta doloꝛē capitis ꝛ hypocundrie ꝛ colli grauitatē significat. Vrina pura rubea in hydropisi moꝛtē significat. Vrina rubea sicut sanguis siue sicut vinū sine doloꝛe capitis laboriosa: si in qualitate illa pmaneat: futurus est lapis in vesica. Vrina rubea quasi coloꝛ sanguinis parua ꝛ subtilis mala est: maxime in sciaticis. Vrina rubea sicut sanguis in febꝛib' acutis moꝛtē subitaneā denūciat. Vrina rubea in tertia parte supioꝛi alba: doloꝛē capitis ꝛ mentis alienationē significat. Vrina rubea cū vomitu quasi eruginosa: lingue asperitatē ꝛ moꝛtē significat. Vrina rubea q̄si coloꝛ sanguis in acuta febꝛe ꝛ tremoꝛe coꝛpoꝛis ꝛ doloꝛe in dextra hypocūdria moꝛtalis. Si quis sanguinē mingat multū ꝛ subito: venaꝛ in renibus hꝫ incisam vel in epate vel a menstruis.

¶ De rufa vrina.

Rufe vrine cholera rubea dn̄atur. Vrina rufa ꝛ subtilis cum acuta febꝛe sine hypostasi molestatio die illa erit: si diu permaneat virtus deficiet. Rubea vrina parua cū ycteritia dissolutionē moꝛbi significat. Rufa vrina cū febꝛe ꝛ frenesi est pessima. cū doloꝛe capitis periculosissima erit. Rufa vrina ꝛ quasi vini spuma alienationē mentis significat. Vrina rufa cū hypostasi nigra in spleneticis est mala.

¶ De vrina viridi.

Vrina viridis in die apparēs cretica: si infirmus in capite doleat: solutionē doloꝛis denunciat. Vrina viridis in incendio febꝛis alienationē: si febꝛis sit lenis: ꝛ infirmus multā aquā bibat: cōsumptionē coꝛpoꝛis significat. Vrina viridis vel sulphurea in incētione febꝛis: ꝛ si infirmus subtiliatus fuerit: ꝛ in superioꝛibus sudauerit: ꝛ in extremis friguerit: pessimū spasmū et inanitione significat. Vrina viridis ꝛ eruginosa spasmum futurum nunciat.

¶ De vrina nigra.

Vrina nigra in pluribus est pessima ꝛ moꝛtalis. Vrina nigra in acutis febꝛibus hypostasiq; nigra ꝛ natante: cū vigilijs ꝛ surditate: lōgitudinē moꝛbi significat: ꝛ solutionē sui cū fluxu sanguinis. Vrina nigra in febꝛe incendꝛ ꝛ cū capitis grauitate: angustia mētis: alienatio erit in crisis tpe cū sanguinis fluxu: maxie i mulierib' quibus menstrua sunt ablata. Vrina nigra et grossa in acutis febꝛibus spasmum: ꝛ si alienatio adhuc desiderium auferendi cibi ꝛ moꝛtem significat. Vrina nigra sicut sanguis obscurus in pleuresi moꝛtalis. Vrina nigra cum febꝛe acuta ꝛ hypostasi diuersa sepe mutans coloꝛē est moꝛtalis. Vrina nigra et fetida in anhelitu et sudoꝛe in mēbꝛis supioꝛibus moꝛtalis. Vrina nigra ꝛ fetida sine doloꝛe vesice moꝛtalis.

De vrina oleagina.

Urina oleagina cũ hypostasi iuncta: si infirmus rigeat bonũ. Urina oleagina in superficie quasi aranee tela cõsumptionẽ pinguedinis significat. Uiscosa quasi oleũ apparens pinguedinis cõsumptionẽ significat. Si vrina alternatim mutet colorẽ: cõsumptionẽ corporis ⁊ dissolutionẽ significat virtutis. Urina quaq; die mutabilis pessima est: maxie in apostemate dyaphragmatis. Urina obscura in febre acuta pessimã crisim futuram nunciat. Urina clara ⁊ lucida in febre acuta dolorẽ in capite significat. Cruda ⁊ indigesta alienationem pessimã significat. Urina turbida colore obscura in febre mala. Urina sicut rubigo ferri i febre acuta spasmũ futurã significat. Urina obscura ⁊ quasi rubigo ferri: in febre leni strãguriam significat venturam. Urina lucida ⁊ bene cocta in magnitudine splenis bona. Urina lucida in mentis stupore: alienationem mẽtis cum febribus significat. Urina lucida cũ hypostasi viscosa: vel sicut eris scintilla invẽtris ⁊ pectinis dolore atq; virge cõsumptionẽ renũ vel scabiẽ vesice significat. Si autẽ in his locis nõ sit dolor: mẽbra alia cõsumuntur. Urina subtilis ⁊ cholerica: dolorem mẽbrorũ significat. Urina subtilis ⁊ aquosa maior aqua bibita pessima est. Urina subtilis i acuta febre cu; dolore capitis ⁊ colli atq; dorsi mala. Urina subtilis in fine febriũ: apostema epati significat futurum. Urina subtilis cũ hypostasi in febribus acutis alienationẽ portendit. Urina subtilis cũ alienatione mala: si grossa ⁊ cruda hypostasis fuerit: timẽda est. Urina subtilis multa in pleuresi ⁊ sicca tussi: alienationẽ significat mentis. Si sanguis ex naribus supvenerit ⁊ sudor nimi⁹: morb⁹ dissoluetur. Urina subtilis in ruborem versa cũ hypostasi grossa ⁊ alba vicinitatem crisis: ⁊ dissolutionem morbi cũ sudore significat. Urina subtilis quasi nigra in grauitate capitis ⁊ dolore dorsi: plurimu; fluxum e naribus ostendit. Urina subtilis cũ acuta febre quasi nigra cũ natãte hypostasi cõturbationẽ corporis ⁊ plurimũ sanguinem e naribus ⁊ crisim cum sudore significat. Urina subtilis prinẽs nigredinẽ: vel colori sanguinis: acuta in odore: acida in sapore ⁊ pungitiua cũ hypostasi nigra timorem significat. Urina subtilis cũ incensione febris: ⁊ quasi nigra ⁊ multu; oleagina: mortẽ demõstrat: in infirmo sene epileptiã significat.

De vrina semper grossa.

Urina semper grossa cũ grauitate capitis febrẽ superuenturã ostendit. Urina grossa ⁊ turbida que nunq̃ fit clara ⁊ alia signa h; bona: laudabilis est. Urina grossa ⁊ nõ clarificanda ventositatẽ grossam ex inflatiuã ⁊ hypostasi mixtam sigt: quam sursu; leuat vt nõ deorsum descendere permittat. vnde dolorẽ capitis ostendit presentẽ vel futurũ. Cõmixtio hui⁹ ventositatis saniorũ hypostasi: prohibet ne clarificetur dũ egreditur: sed cũ exeat turbida: ⁊ clara fit cũ refrigescat: quia calor semper eleuat ⁊ mouet: frigiditudo facit quietam: vnde aqua dulcis siue salsa cum calefiat est turbida: cũ frigescat clara. Urina grossa cũ grauitate capitis bona. Urina grossa multa cum dolore epatis dissolutionẽ mõstrat doloris. Urina grossa ⁊ turbida sine hypostasi mala. Urina grossa cũ hypostasi furfurea pustulas in vesica sigt. Urina q̃si lactea in principio febri; mortalis. Urina grossa ⁊ multa i febre acuta mala. Urina grossa ⁊ lactea ⁊ in vomitu eruginosa siccitate lingue superueniente mortalis. Urina viscosa cũ dolore renũ mala. vrina multa plus q̃ sit cõsueta vel parua in febribus mala. vrina maior aqua bibita cõsumptionẽ corporis significat. plusq̃ soleat mundificationẽ corporis. in ieiunãtibus vel sedentibus inanitionẽ humiditatis substãtialis: ⁊ consumptionẽ mẽbrorũ. vrina multa ⁊ spissa sine cõsumptione: multitudinẽ humiditatis significat. vrina multa cum grauitate corporis ⁊ colico dolore: bona. in liquore ⁊ colore eriẽs sine dolore: dissolui dolorẽ significat maxime cũ hypostasi alba ⁊ grossa ⁊ viscosa vel mucosa. vrina multa ⁊ grossa in passione colica laudabilis. vrina multa ⁊ viscosam habẽs hypostasim vel mucosam: laudabilis in dolore artetico. vrina multa ⁊ grossa in yleo laudabilis: maxime si albam hypostasim habeat. vrina multa ⁊ spissa grossa vel parum rubea abũdantiã sanguinis demõstrat. vrina multa in tẽpore augmẽtate febris: ⁊ cũ multa hypostasi: calorẽ ⁊ defectionẽ sigt. vrina diu eriẽs cũ hypostasi multa in febre diuturna: dissolutionem febris significat. vrina multa ⁊ alba ⁊ saniosa epileptiã significat. vrina multa ⁊ subita ⁊ quasi sanguis incisionem venarũ in renib⁹ significat. vrina i ictericis plusq̃ oporteat etsi citrinitati attineat: pessima: q: hydropisim significat: q̃ cũ venerit: multitudo vrine laudabilis ẽ: quã aliquãdo oportet artificialiter fieri multã. vrina aliquãdo multa aliquãdo parua: in febre acuta pessima est: ⁊ in leni diuturnitatẽ morbi significat. vrina parua in acutis febribus est pessima: si hypostasis alternetur in diuerso colore molesta erit: maxie in reumaticis. vrina parua paulatim eriens ⁊ guttatim pessima. vrina parua ⁊ rubicũda longitudinẽ morbi significat. vrina parua ⁊ subtilis ⁊ q̃si sanguis mala. vrina parua ⁊ grossa in febre acuta: pessima est: maxime in fluxu vẽtris. vrina fetida putredinẽ ⁊ nature mortificationẽ significat. vrina si se tinxerit dolorẽ habẽtibus capitis: spasmũ denunciat: vrina sine volũtate eriens cũ renum sanitate ⁊ vesice pessima est: ⁊ mori vicina.

De hypostasi grossa.

Hypostasis q̃si farina grossa in febre diuturna cũ signis alijs bonis: dissolutionẽ febris significat et apostematis: si in illa qualitate permanserit post eruptionẽ apostematis: mortale ⁊ pessimũ erit: maxime si cũ vrina alia appareant signa pessima. Hypostasis multa cũ febre cõtinua: si febris nõ mutet vel minuat: cõsumptionẽ corpis significat. Hypostasis quasi sanguis ⁊ sanies longitudinẽ morbi significat. Hypostasis furfurea: ⁊ vt sanies colorata cũ sanitate renũ ⁊ vesice: rigorẽ febris significat. Hypostasis multa ⁊ rubea cũ laudabili liquore ⁊ naturali post septẽ dies dissolutionẽ febris sigt. Hypostasis natans

⁊ nõ in fundũ descendens: cũ sudore ⁊ accensione hypocondrie ⁊ dolore timenda est. ¶ Nebula preter crisim apparens morbi demonstrat reuocationem. Nebula rufa acumen morbi significat. Nebula quasi farina grossa morbi diuturnitatem. Nebula nigra alienationẽ mẽtis. Nebula nigra in febre periodica ⁊ sic interpolationis custodia: febris mutationes in qrtanã sigt. ¶ Urina in superficie spumosa in febre acuta dolorẽ capitis nũciat. Urina spumosa si sit viscosa ⁊ sine mala significatiõe alia bona erit. Urina spumosa in supficie sicut vuea dolorem renũ sigt.

¶ Superius determinauit auctor de hypostasi glauca rufa rubea ⁊ sic de alijs: hic de citrina. Tunc sequit̃ illa pars in qua determinat de cõiunctione coloris hypostasis cũ liquore que fuit superius diuisa cõtra predictas: ⁊ illa pars hic incipit: Cũ de natura vniuscuiusq͂ hypostasis. ⁊ in hoc sunt due partes principales in presenti lectione. Prima diuidit̃ in duas. In pma diuidit hypostasim citrinã. In scd̃a de mẽbris diuidentibus agit. scd̃a ibi: Diuersa in liquore sunt. et ista scd̃a in duas. In prima determinat de hypostasi citrina. Secũdo de nigra. scd̃a ibi: Nigra hypostasis omnino est pessima. Prima in duas. In prima determinat de hypostasi citrina. In secũda mouet obiectiones sophistarũ ⁊ soluit. secũda ibi: Reprehendũt tamẽ nos quidã dicentes. Prima in duas. In prima determinat de hypostasi citrina in generali. In scd̃a in speciali. secũda ibi: Subtilior ꝙ oporteat. ⁊ ista scd̃a in duas. In prima determinat de hypostasi citrina exeunte temperamẽtũ ꝑpter subtilitatẽ ⁊ grossiciẽ. In secunda ꝑpter partiũ diuersitatẽ. scd̃a ibi: Granosa ⁊ diuersa lapidem. ⁊ ista secũda in duas. In prima narrat. In secũda suã narrationẽ declarat. scd̃a ibi: Materia grossa ⁊ viscosa si potos. Tũc sequitur illa pars in qua mouet obiectiões: ⁊ illa in duas fm duas obiectiões quas mouet: ⁊ soluit. secunda ibi: Obijcitur etiã quare vrina. Tunc sequit̃ illa pars in qua determinat de hypostasi nigra in generali. In secunda in speciali. scd̃a ibi: Certa in pdictiõe est. Prima in duas. In prima determinat de hypostasi nigra. In secunda descendit ⁊ plũbina que sunt vie in nigrã. scd̃a ibi: Et ideo viridis ⁊ plũbina. Illa pars in qua determinat in speciali de nigra diuiditur in duas. In prima narrat. In secunda confirmat. secũda ibi: Quidã antiquorũ de nigra hypostasi. Tunc sequitur secũda pars principalis lectiõis. ⁊ illa in quattuor. In prima determinat de cõiunctione hypostasis albe cũ liquore suo. In scd̃a de ꝯiũctione rufe hypostasis cũ liquore cũ quo ꝯuenit: ibi: Rufa hypostasis liquori grosso. In tertia de glauca: ibi: Glauca hypostasis. In quarta de rubea: ibi: Rubea hypostasis. scd̃a istarũ quattuor diuiditur in duas. In prima proponit quod intẽdit. In secunda mouet obiectionẽ ⁊ soluit. scd̃a ibi: Scio tñ me reprehendẽdũ. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali: ⁊ per consequens totius libri.

¶ Hic primo dubitatur super hoc quod dicit auctor in lr̃a. ꝙ citrina hypostasis si sit cũ febre significat materiã cholericã ⁊ post longũ tempus salutẽ morbi: ⁊ ita innuit ꝙ significat morbũ longũ. Contra superius dixit ꝙ significat morbũ cholericũ: sed morbus cholericus est breuis ⁊ nõ lõgus ergo male dicit hic. Ad hoc dico ꝙ longitudo morbi potest esse duobus modis. Aut cõparando vnũ morbum ad aliũ: vt melãcholicũ ad cholericũ ⁊c. ⁊ sic nõ loquit̃: ⁊ sic obijcis: aut cõparando vnũ morbũ ad eundẽ: ⁊ sic loquit̃ in littera. vnde citrina hypostasis significat choleram indigestã: vnde significat morbũ longũ respectu illius: que significat choleram digestã. ¶ Secundo dubitatur sup hoc qđ dicit postea in littera ꝙ citrina hypostasis si appareat sine febre significat humores cholericos vel phlegma nõ bene coctũ. Contra omne quod descendit ab aliquo attestat̃ ei a quo descenditur: sed phlegma est albi coloris: ergo hypostasis attestans phlegmatici: debet esse alba ⁊ non citrina: ergo male dicit. Ad hoc dico ꝙ citrina hypostasis quandoq͂ attestatur phlegmati. Et tu obijcis. phlegma est albi coloris. dico ꝙ verum est in statu naturali: sed phlegma quando putrefit conuertitur quandoq͂ in citrinũ colorem. ⁊ hoc modo citrina hypostasis phlegmati poterit attestari: ⁊ sic loquitur in littera. Uel dicendũ ꝙ auctor nõ accipit phlegma ꝓ phlegmate naturali: sed ꝓ dulci vel salso: quibus permiscet aliquid porro cholere: ⁊ sic adhuc hypostasis citrina phlegmati poterit attestari. ¶ Tertio dubitatur q̃ hypostasis nigra sit deterior: vtrũ illa q̃ causatur a calore adurente vel a frigido mortificante. ꝙ hypostasis nigra que causatur a calore adurente sit peior videt̃: q2 illa hypostasis est deterior que significat fortiorẽ hostem esse in corpore: sed nigra hypostasis causata a calore adurẽte est hmõi respectu causate a frigiditate ergo ⁊c. Probatio minoris: q2 dicit Auicen. ꝙ caliditas est fortior actiua ꝙ frigiditas. vnde licet tã caliditas adurẽs ꝙ frigiditas mortificãs sint ꝯtrarie ⁊ corpori inimice: tamẽ caliditas cũ sit fortior erit deterior ꝙ ⁊c. Cõtra dicit Auicen. ꝙ frigiditas vltimata siue mortificans est ipsa mors caloris innati: sꝫ nihil est deterius in corpore ꝙ illud qđ significat mortẽ caloris innati: ꝗ nigra hypostasis causata a frigiditate mortificãte est peior ꝙ causata a calore adurẽte cũ hoc significet. Et hoc concedo quia a nigra causata a frigiditate mortificante nõ est spes salutis: tñ a nigra causata a calore adurente est quandoq͂ spes salutis: vt videmus in febribus quartane vbi apparet hypostasis nigra: q2 humores adusti exeunt cũ vrina ⁊c. ¶ Ad primũ argumentũ in cõtrariũ dico ꝙ licꝫ caliditas sit fortior: nõ tamen in omni corpore: vt patet in proposito: frigiditas enĩ vltimata ex toto est repugnans vite: ⁊ ꝑpter hoc fortius ⁊ violentius inducit perditionem ꝙ caliditas: q2 caliditas aliquã cõuenientiã habet cũ vita: que stat ꝑ calidum ⁊ humidũ. vnde caliditas est amica nature: frigiditas vero cõtra inimica: ⁊ ꝑpter hoc calida ⁊ frigida in quarto sunt venena: non tamẽ omnia calida in quarto vt piper ⁊c. Et tu obijcis caliditas inducit maiorẽ dolorẽ ꝙ frigiditas: ⁊ dolor prosternit virtutẽ ⁊c. dico ꝙ frigiditas maiorẽ dolorem inducit causaliter: veruntamẽ q2 mortificat mẽbrũ ⁊ stupefacit hmõi dolor nõ sentitur: sed caliditas acuit sensum: vnde facit dolorẽ sentire: cũ dolor nihil aliud sit ꝙ sensus rei ꝯtrarie. ¶ Quarto dubitatur super hoc qđ auctor determinat in littera de hypostasi viridi. videt̃ ꝙ hypostasis nõ possit esse viridis: q2 hypostasis est signum tertie digestiue: sed fortior digestio est in membris tertie digestiue ⁊ vtterior ꝙ in secũda digestione: ⁊ viridis hypostasis generatur a fortissima ⁊ excedẽti digestione: sed in secunda digestione vt in epate vbi est debilior digestio: ⁊ calor minus excedens a quo nõ potest generari humor viridis: ergo multo magis nec in tertia digestiua: etiã si cholera prassina vel eruginosa generantur in corpore: ⁊ hoc nõ est in epate immo in stomacho: vt dicit Auicẽ. Itẽ dicit superius ꝙ ex eadẽ materia generatur sudor ⁊ hypostasis: sed sudor nõ potest esse viridis: ergo nec hypostasis. In cõtrariũ est auctor in littera determinans de hypostasi viridi ⁊ plũbina. Preterea hypostasis nigra que significat adustionem cõpletam est possibilis in tertia digestiua: vt dicit in littera declarans de ipsa: ergo multo magis hypostasis viridis significans adustionẽ inchoatã erit possibilis in tertia digestiua. qđ cõcedo. ¶ Ad primũ argumẽtũ in cõtrariũ dico ꝙ secus est de secunda digestione ⁊ tertia. In secũda etiam digestione est epar qđ est mẽbrũ nobile deseruiẽs toti corpori qđ est fons ⁊ radix totius digestionis: ⁊ propter hoc in ipso non potuit generari humor viridis qui significat ventositatem: sed in tertia digestiua bene potuit: quia membra tertie digestiue non sunt ita nobilia. Uel dicendũ ꝙ ex operatione tertie digestiue nunq͂ generatur hypostasis viridis per generationem: immo per decisionem: quia bene potest esse ꝙ a cholera prassina eruginosa in stomacho generata poterit decidere in tertia digestiua aliquid et exibit cũ vrina ⁊c. Ad secundũ dico ꝙ sudor significat materiã nature obedientẽ ⁊ sabtilẽ ⁊ fructus fortitudinẽ: ⁊ q2 color viridis nunq͂ cõpatitur materiam obedientem nec sabtilem: immo grossam: propter hoc non potest apparere in sudore color viridis: sed in hypostasi bene potest: quia bene ꝯpatitur materiam grossam

que debet emitti per hypostasim. ¶ Quinto dubitatur super hoc qđ dicit postea in littera: ꝙ rufa hypostasis cũ grosso liquore nõ cõuenit. Contra color rufus in vrina bene cõuenit cũ grosso liquore: ergo similiter i hypostasi: vel quare nõ. Itẽ arguo sic sicut sophiste: q2 alba hypostasis significat maiorẽ digestionẽ q̃ rufa: ⁊ tñ alba potest cõuenire cum grosso liquore: ergo multomagis ⁊ rufa. Ad hoc dico ꝙ rufa hypostasis nõ cõuenit cũ grosso liquore: vt dicit in littera ⁊ causa huius est: q2 rufa hypostasis significat digestionem quasi completã: vnde vicina est albe hypostasi q̃ significat cõpletam digestionem: sed grossus liquor significat indigestionem: ⁊ quia impossibile est digestionẽ ⁊ indigestionẽ simul esse in eodem: ꝓpter hoc ⁊c. ¶ Ad primũ dico ꝙ secus est de vrina ⁊ hypostasi: q2 color rufus in vrina est a materia a qua descendit: vt a cholerica materia q̃ põt esse indigesta: sed color rufus in hypostasi semp est per viam digestiõis ⁊ propter hoc ⁊c. Alia causa est quia veri⁹ iudicamus per hypostasim q̃ per vrinã: ⁊ propter hoc maior digestio requiritur in hypostasi. vñ oportet ꝙ sit digesta in liquore ⁊ colore nõ sic vero in vrina: immo põt esse digesta in colore ⁊ nõ in liquore. Iterũ facilius est dare liquorẽ in hypostasi q̃ colorem: ⁊ ꝓpter hoc oportet de necessitate ꝙ si hypostasis sit digesta in colore ꝙ sit ⁊ in liquore: ⁊ propter hoc ⁊c. Ad secundum dico ꝙ quedam est albedo in hypostasi que attestatur indigestiõẽ ⁊ talis ɔuenit cũ grosso liquore: ⁊ sic obijcis. Est alia albedo que significat digestionem completam: ⁊ de tali nõ est verũ ꝙ cõueniat cũ grosso: immo cũ subtili semper ⁊ similiter rufa: q2 significat digestionem cõuenit cum subtili ⁊ nunq̃ cum grosso: ⁊ hoc modo intelligit in littera.

¶ Ultimo dubitatur super hoc qđ dicit versus finem lectionis ꝙ illa hypostasis que significat completam coctionem sanguinis dz esse coloris sandaracini et liquoris turbidi. Cõtra superius dicit ꝙ illa q̃ signat cõplemẽtũ digestiõis sanguinis: dz esse liquoris mediocris ⁊ nõ turbidi. Ad hoc dico ꝙ complementũ digestionis sanguinis quandoq̃ est in termino cõplementi: ⁊ tunc debet esse hypostasis hoc significans liquoris mediocris: ⁊ sic loquit superius. Vel potest esse complementũ non in termino: sed circa terminũ: ita ꝙ ille sanguis sit nature obediens: ita ꝙ exeat aliquid eius cũ hypostasi: ⁊ sic liquor est turbidus: ⁊ hoc modo loquitur in littera.

¶ Finiuntur Urine ysaac cũ vberrimis cõmentarijs doctissimi viri Petri hispani.

¶ Liber febrium ysaac israelite filij adoptiui Salomonis regis arabie.

¶ Prologus in eundem Constantini monachi.

Quoniã te charissime fili iohannes lachrymas nimio cordis dolore pperi effũdere pspexi eo quod exilio nimioque calamitatis merore extenuatũ in vltima paupertatis inopia te psistere fatebaris: presertim cũ in litterarũ valitudine imbecillis permanẽs: quequam medicine arti solida lõgo tẽporis interuallo penetraueras: ignauiter in breui obliuioni traditurũ te manifestabas. Tibi ego Cõstantinus cassinensis monachus magno pietatis amore cõmotus: te paterna charitatis dilectione familiariter suscepi: et q̃ medicine arti vtilia scripta seu in mẽte imaginata habui: procul dubio tibi anhelãti animo cõcedere nõ negaui. Atque quoniã generũ et specierũ febrium diuersitates tibi super omnia difficiles videbantur esse: meque humilibus petitionibus et dulciũ verborũ precamine indesinenter orauerás: vt in modico volumine omniũ febriũ differẽtias tibi planissime dictarẽ: tanti licet operis laborẽ hesitãs diu facere denegauerim: multo tamẽ ac supplici precamine monitus: quia tu nullo modo cessaueras: tue dignus petitioni hunc librum trãstuli ex arabica lingua in latinã: cuius verba quisquis legendi summa assiduitate perfecte intenderit: causas et accidentia vniuersas febres ostendẽtia agnoscere poterit. Quibus itaque cognitis: curas earum leuissime impendere sciet.

¶ De libri diuisione. Cap. j.

Liber iste in quinque diuidit partes. Prima est de essentia febris eiusque diffinitione: febris naturã et causam vniuersaliter ostendente. Secunda de ephimeris in tribus spiritibus generatis: quorum primus vitalis spiritus dicitur: cuius fundamentum est cor: a quo procedit ad totum corpus omnia eius mẽbra viuificans. Secundus autẽ animalis spiritus nuncupatur: cuius fundamentũ est cerebrum: et ab eo in totius corporis mẽbra venit: sensus ei prestãs et voluntariũ motũ. Tertius spiritus naturalis vocatur: fundamentum cuius est epar: et ab illo ad totum corpus tendit: omnibus mẽbris quattuor virtutes dãs naturales: que videlicet sunt appetitiua: retẽtiua: digestiua: et expulsiua. Vniuique mẽbro necesse est quod sit virtus appetitiua: calida: et sicca secundum naturã cholere rubee: vt desiccet humiditatem cibi: et attrahat eam ad se. Necesse est etiam quod vnũquodque mẽbrũ virtutem habeat cõtentiuã: cuius natura sit secundum cholerã nigrã: vt cõtineat cibũ quousque digestio sua cõpleuerit suã actionẽ in eo. Cõuenit iterũ in eis virtutẽ habere digestiuã secundum sanguinis naturã existentẽ: quatinus digerat cibũ cõtentũ: et in suã mutet essentiã. Virtus autẽ expulsiua phlegmatice nature existens: fit necessaria: vt per eã superfluitas et fex cibi expellatur a mẽbris. Tertia pars est ethica: que nuncupatur phthysis que innascitur in solidis membris sicut in carne: venis: lacertis: cartilagine: et his similibus. Quarta de acutis est febribus et accidentibus eas cõcomitãtibus: sicut frenesi: pleuresi: variolis: desudatiõe: et his similibus. Quinta de putridis febribus q̃ sunt in humoribus: in sanguine videlicet et phlegmate: et in vtraque cholera. Omnis enim cibus corpus ingrediẽs cũ nõ totus sit laudabilis clarus quod creãs sanguinẽ: necesse est vt a natura digeratur et mundificetur eiusque fex cũ egestiõe expellatur. Si de prima digestiõe fuerit: que constat in stomacho: aut per secessum: aut cum vrina. Si de secunda fit in epate existente: aut cum sudore: aut cũ sputo aliisve modis per oculos: per nares: et per alia loca egredientibus eijciatur. Si de tertia digestione in omnibus mẽbris existente: fit humor vniuique parti corporis preparatus. Sunt et alia que licet separentur a sanguine: quodam tamẽ modo regimentum sunt corporis: quorum nõ sunt nutrimẽtum aut cibus sicut vtraque cholera et phlegma. Ideoque natura quedam eis preparauit loca: fel videlicet cholere rubee: splenẽ cholere nigre: stomachum pectus et pulmonem phlegmati. Ideo quodcunque horum augmentatum fuerit: sueque qualitatis modum excesserit: egredietur a loco suo: natura enim illud odio habens deserit: et egredit ipsum. Permanens ergo in concauitate membrorum: sequi concalescens calefit et putrescit generatque febrem putridam secundum naturam putredinis generatam. Nascitur hec febris cum quilibet humorum quantitate augmentatur: sed non propter detrimentum alterius qui ei oppositus est: nõ enim ipse a loco suo proprio egreditur: aut putrescit in humore ei contrario diminuto: sed tantum cum virtus eius corpori dominatur: conuertit illud in suã qualitatem: atque modus generatur secundum suam naturã. vnde Gal. phlegma inquit in corpore augmentatum si putrefiat: febrem generat: si autẽ non putrefit: rigorem sine febre facit aliquantulum.

¶ De quattuor inquirendis. Cap. ij.

Oportet eos qui volunt aliquid inuestigare primum hec quattuor ante animum suum ponere: id est an sit: quid sit: quale: et quomodo sit: et quare sit. Et quia omnis interrogatio fit quattuor modis: necessario et responsio est quadruplex: verbi gratia si queratur vtrum medicina sit: decet respondere vtique si credatur medicine. E contrario respondendũ est si nõ credatur. Quid sit inuestigatur de rerum essentia: idque nõ potest responderi nisi data diffinitione suam naturam ostendente: quemadmodum interroganti quid est medicina dicendum est: medicina est scientia regendi complexionem naturalem et conuertendi eam que est extra naturam ad naturalem. Qualis et quomodo sit ostendatur ex subsequenti descriptione: sicut si dicatur qualis est medicina: respondendum est rerum naturalium rationabiliter cõprehensiua: et cum eis prout necesse est operatiua. Quare sit medicina si interrogetur necesse est vt respondeamus propter quattuor: que necessario dominantur medicine: id est materiam formam artificem et perfectionem medicine videlicet pertinentes. Quarum ergo quare sit: dicemus medicinam esse causa conseruationis integritatis corporum: que cum sint temperata cum natura eo custoditur et seruat ea in propria sua sanitate: et reuocat ea ad sanitatem cum a temperamento sunt egressa. In hac ergo responsione sunt illa quattuor que medicine preponi diximus: materia enim medicine sunt humana corpora ei videlicet subiecta. Forma medicine temperamentũ est complexionis corporum suorumque cõpositionis perfectio. Artifex et obstetrix medicina: et medicus eius est operans. Perfectio regimentum est sanitatem custodiens et infirmitatem ad sanitatem reducens: hec est intẽtio et causa quare sit medicina. ¶ Patet iam ergo est quid sit: quare sit: qualis sit: et quomodo sit medicina. Si querit vtrum sit medicina: necesse est eam inuestigari rerum essentia in eo quod sunt ex natura. Sed tamen qualis et quomodo sit non est inuestigandum nisi tantum ex sola rerum essentia: proinde sufficit responderi de natura et forma. Quare sit: enim non solum inuestigari cõuenit ex rerum essentia: sed etiam perquiri ex sua causa: necesse est responderi de quattuor rebus quas superius diximus. An sit quoniam nõ interrogatur nisi ad sciendum vtrum inuenta sit necne: sufficit hec responsio: si illam habuerit naturam: et contrario si caruerit. Et si responderint nos sophiste dicentes: quare tacuisti qualis sit cum eius inuestigatio nõ esset nisi circa essentia videlicet vtrum esset necne: quemadmodum dicimus homo est animal rationale mortale an non. Respondendũ est eis nõ sequitur. vestra interrogatio falsa est et corrupta. Unam enim propositionẽ et perfectam et necessariam essentialiter inuestigatã que nullo modo potest destrui nisi ablatis rebus quibus est inuenta oppositio abijcit superficiali que etiã est possibilis poni et non poni cum suis rebus. verbi gratia. ratio est essentialiter in homine: et impossibile est ab eo rationem separari nisi ablata sit humanitas: propterea nequimus hominem dicere non esse rationalem nisi abusiue. Necesse est igitur respondeamus de quali quomodo et qualiter sunt ex substãtia rerum. hec enim interrogatio nil aliud significat nisi de quali sit abusiua vel absolutum interrogatio ex sequentibus rebus et eius proprietate inuestigata: vnde conuenit respondentibus multis modis reuoluere questionem donec securi fuerint et firmi de proprietate que interrogatur: que videlicet interrogationi vera videtur

atur esse: affirmetur. si falsa negetur. Unaqueq enim res multas et diuersas habet proprietates: quia quedam proprietas a substantia est inseparabilis: vt calor ab igne: risus ab homine. Sunt et alie proprietates rerum assequentes quẽadmodũ canicies in homine. Sunt et alie proprietates rerum accidentia ostendentes sicut vstio ignem: sitire et artificia hominem. Qđ cum ita sit: necesse est nõ respõderi de qualis sit nisi questio prius reuoluatur et inuestigetur vt proprietas de qua fit questio pateffat. verbi gratia. Si fuerimus interrogati qualis sit homo: respõdemus homo est compositus ex multis qualitatibus ac diuersis rebus: sicut risu litteris arte canicie: et his similibus. De qua igitur harum qualitatũ diperint videamus quã si viderimus esse veram: oportet nos eam affirmare et falsam negare. Palam ergo est ꝙ omnis questio debet esse responsioni opposita: et ſm numerũ questionis debet esse numerus responsionis. Interrogatio autẽ est quattuor modis: et eodẽ modo necesse est responsio fiat: qđ palã ostẽdit Aristoteles, cum dicit. Inuestigatio rerum inquit cũ equali fit numero. qđ optime dicit: equalis enĩ numerus quattuor habet angulos. verbi gratia: quattuor longitudo sunt duo et latitudo duo: quoniam latitudinem si ſm longitudinem multiplicauerimus fiũt quattuor. Sed reprehendimur a sophistis dicẽtibus: cur aristotelicam intentionem non dixisti esse de nouẽ: inuenimus enim nouem quattuor habere angulos: quia eius lõgitudo sunt tres et latitudo tres: et si multiplicata fuerit longitudo cũ latitudine fiunt nouẽ. Quibus respondendum est corruptam propositionem duobus modis opposuisse. Primũ quia si Aristotelis intentio nõ esset de quattuor: oporteret eum mõstrare de quo alio numero quattuor angulos habente sua fuerit intentio sicut sexdecim viginti sex: et iterum trigintasex. hec omnia quattuor angulos habẽt. Rursus si eius intentio nõ fuerit de quattuor: oportuerat eũ dicere quadrangulo secundo vel tertio vel quarto. Aliorũ quattuor est prior et dignior omni quadrangulo et per eũ totius numeri fit complementum. verbi gratia: incipiamus ab vno qui est elementum et causa numeri: cui si iũgimus duo que sunt initium numeri fiunt tres: quibus si addimus tres que sunt ei vicinantes fiunt sex. Deinde si ponimus quattuor que sunt ei naturaliter vicini fiunt decem: fit itaq numerus completus. Palam igitur est ꝙ si aristotelica intentio de numero non fuerat nisi de quattuor. Et licet diximus oẽm questionem fieri quattuor modis: dicimus tñ quoniam tunc fit quadruplex cum essentia rerum est sensualiter incomprehensibilis: sed cum sensui patet non est necesse vt prima questio dicatur: id est an sit: interrogare enim verũ homo sit necne maxima stultitia est: nam si insipiẽtibus est hoc cognitum: quãtomagis et sapientibus. Palam enim patet sensui: quod testatur Aristoteles. in libro qui dicitur apodixis: omnẽ inquit scientiã q̃ nostro cognita est intellectui accepimus ab alia sciẽtia: sic enim vna ab alia procedens venit ad eam scientiam que non habet mediocritatem in se et nostrum intellectum. nulla ergo est querendi necessitas verum sit homo an non: quia sensualiter potest hoc inueniri: sicut cũ dicatur omĩe duo est par: et omnis numerus aut par aut impar: et omne equale si minuitur ab equali necesse est qđ ex eo permanet sit equale: huius sciẽtie nulla est mediocritas inter se et nostrum intellectum: sed conuenit inuestigari qđ sit et quomodo sit et qualis sit et quare sit. Igitur si fuerimus interrogati quid sit homo: hõ est animal rationale mortale. hec itaq diffinitio est ei propria: et suam ostendit naturam: atq facit eum differre ab aliis animalibus: quoniam animal est suum genus et elementum: et eius forme subiectum: ratio autem et mortalitas sunt eius species et forma. de qualis sit sic est respõdendum: homo est cõpositus ex anima immortali et sempiternali et de corpore destructibili et dissolubili: testatur autem sempiternalem esse animam post corporis separationẽ. Irietas qua ipsa in eternũ nõ indiget et motio eius que fit per se substantialiter et non per aliud: de inquit qđ per se mouetur est indestructibile et infinitum. Sz corpus monstratur esse destructibile et finitum per motum eius que fit de contrariis oppositionibus: et de eius operatione vnius in alium: et quia semper naturaliter volunt cõuerti ad sua elementa. Sed potest a quibusdã nobis obiici dicentibus: quoniam cõtrarietas est ablata ab anima cum illam sensualiter videamus contrarium recipere. Uidemus eam enim mutari de scientia in stultitiam et econuerso que vtiq sunt contraria. Quibus sic fiat respõsio: scientia et stultitia non accidunt anime substantialiter sed qualitatiue: quia anima essentialiter est vna: id est substãtia incorporea corporis complentia: naturalis videlicet et instrumentalis vitam in potestate habentis: anima ergo essentialiter nullam habet contrarietatem: quare sit homo si fuerit interrogatio: fiat illa responsio. Homo enim cum sit de naturali corpore constitutus: est organum rationalis anime: vt cum eo rerum veritatem discernere valeat: et cum eo operetur ſm ꝙ rationi conuenit. Sed si dicatur quare sit homo rationalis: Respõdendum erit hoc modo: vt discernat bonum a malo: verum a falso. Ratio enim nil aliud esse conspicitur nisi discretio boni a malo. Igitur quia cõplemimus de quo sit homo et quomodo et qualis sit et quare sit: subsequẽs est vt incipiamus de febribus quid sit et qualis sit et quare sit: superuacuũ et magna stultitia est interrogare an sit cũ ipsa sensui pateat. Est ergo incipiendũ de febre quid sit hac enim inuestigatione essentia rerum ostẽditur.

De febris diffinitione. Cap. iii.

Febris est calor preter naturam in initio petens cor per mediocritatem: deinde subito se diuidens cum calore naturali per totũ corpus naturali nocet actioni. Extraneo enĩ calore ad cor accedente naturalis egreditur a temperamento: cumq ipse per totius corporis membra diuiditur vt eis vitam tribuat: quia est egressus a suo temperamẽto: necesse est vt membra eum recipiãt in ea qualitate qua est. vnde calefacit et vrit ea: generatq toti corpori febrem actioni naturali subito nocentem. Palam ergo est ꝙ febris nil aliud est nisi calor extra naturam prius actioni nocens naturali. Sed cum absolute dicimus calorem: ostenditur calor febrilis et alii calores sicut naturalis corporis regitiuus et alius calor extraneus: sicut solis ignis balneorũ et his similiũ. Cumq dicimus calorẽ extra naturã: discerni oportet a naturali calore corporum regitiuo: quia calor naturalis semper est ab aĩalibus inseparabilis: et calor febris est extraneus et ab eis separabilis: sed cum diuiditur per totum corpus: licet naturali nocet actioni: differt tamẽ a naturalibus ab aliis caloribus sicut a calore solis balnei ignis et his similibus. horũ enim calor quãuis sit extra naturam insimul tamẽ exteriora et interiora corporis non calefacit: neq actioni nocet naturali. et postq̃ ei noceat: tamen lesio non est primitiua: quia primum mutatur ad febrẽ: deinde febris nocet actioni. Illud ergo nocumentũ est propter febrem et nõ propter solis calorem. Eius naturalem dicimus actionem: intelligenda sunt cibi appetitio: somnus et vigilia sedere ambulare: et alia multa his similia: hec enim omnia deficiunt et mutantur propter febrem. Ideoq febris est morbus molestior: cuiusq disputatio dignior: quia omnes morbi preter febrem vni tantum membro eueniũt: et permanentes aliquo temporis interuallo nec subito actioni naturali nocẽt sicut podagra hydropisis melancholia et his similia: nam vnaqueq egritudinum harũ vni corporis membro accidit: et non omnibus

febris autem econuerso: quoniam per eam corpus intus ⁊ extra patitur. Nocet etiam spiritibus ⁊ virtutibus animatis actionibusq; naturalibus. Et licet dicamus febrem actioni naturali esse nociuam: nō tamen eam destruit. Actio enim naturalis nunq̄ destruitur: nisi cum fit separatio anime ⁊ corporis. Et si reprehendant nos quidam sophiste dicentes: quare calor extra naturam prius ad cor per arterias veniat: q̄ ad cerebrum per neruos: et ad epar per venas: Respondendum est: cor enim scim⁹ naturaliter calidius ⁊ siccius cerebro ⁊ epate: q2 fundamentum caloris naturalis est: ⁊ ab eo ad totius corporis membra procedit. Arterie etiam calidiores ⁊ sicciores sunt venis et neruis naturaliter: ⁊ sunt vie caloris naturalis: precipue si aliqua parum sanguinem habuerit ⁊ spiritus leuissima est: et velocissimū h3 motū. Cor ḡ ⁊ arterie: q2 sunt calidiores ⁊ sicciores naturalr̄: necesse est vt calor extra naturā citi⁹ adhereat eis q̄ neruis ⁊ venis propter siccitatē et similitudinē quā habent. verbi gratia: ignis citius in siccis lignis q̄ in humidis ⁊ viridibus incenditur propter societatē quā vtraq; habēt cū siccitate. Similiter hac rōne credendū est: q2 calor p̄ter naturā accidit veloci⁹ cordi ⁊ arterijs calorē ⁊ siccitatē habētib⁹ naturaliter q̄ alijs mēbris. Sed tū quādā hui⁹ caloris vtiōnē cor citius ⁊ continuo patitur: ⁊ quandam tardius sm̄ q̄ est materia febris quemadmodum sanguis: ⁊ cholera rubea. Sanguis enim augmentatus et sua vasa egrediens: ⁊ a natura spretus mox putrescit: quia sanguis est calidus ⁊ humidus: cholera rubea: licet cum vna qualitate putredini repugnet: id est cum siccitate: cum calore tamen illa conuenit. Sunt et alie materie que sunt tardiores: sicut cholera nigra putredini repugnās cum vtraq; qualitate: et phlegma cum frigiditate. Sed reprehendimur a sophistis nobis dicentibus: si veridicus est sermo quem dicitis vt nulla putredo fiat nisi cum materie regimentum a natura relinquitur: sanguis enim quomodo a natura dimittitur cū oīb⁹ pateat q̄ sanguis sit eius fundamentum ⁊ ab eo ad totū corpus procedat: et per eum confortetur: atq; ipse sit ei⁹ nutrimentū. Quibus respondendum est: sanguis licet sit amicus nature: tamen cum fuerit temperamentum egrediens augmentatur: et naturam aggrauans odio tenetur ab ea: qui quoniam ab illa non regitur nec custodit: necesse est vt putrefiat ei: sicut videm⁹ patrē filiū spernere ⁊ a se expellere cū ei sit inobediens: ⁊ tū dilect⁹ est. Qui itez si dixerint quomō febris possit fieri de phlegmate cū phlegma naturalr̄ sit oppositū febri. febris enī ē calida ⁊ sicca: phlegma vo frigidum ⁊ humidū. Respōdebimus ita: dixim⁹ febrē nō posse creari de phlegmate in sua natura existente: sed cum egredit̄ a suo naturali loco suaq; natura: ⁊ ebulliens putrefit. et ebullitione vero accidentalem sumit calorē: qđ plenius sumus scripturi in suo loco cū de putridis febribus disputabim⁹. ¶ Cōpleta vero hac disputatione: oportet nos inuestigare verum possit esse febris aut aliquis morbus de qualitatibus tribus necne. vnde dicamus quia impossibile est trium qualitatum febrem fieri coniunctione: quarum due sunt opposite: Est ergo impossibile: vt febris de tribus qualitatibus iunctis generetur: quēadmodum de calore et siccitate ⁊ frigiditate. Frigiditas autem repugnat calori et destruit eū. Similiter de humiditate ⁊ siccitate ⁊ calore fieri morbum impossibile est: quia siccitas humiditati repugnat et destruit eā. Et si aliqui sophiste dicāt: cur negasti morbum esse ortum de tribus qualitatibus: et dixisti ma… esse complexionem de quattuor qualitatibus: cum quattuor magis sint repugnatiue q̄ tres: tres enim in duobus repugnant et quattuor in duobus: q2 calor repugnat frigiditati ⁊ humiditati ⁊ siccitati. Respondebim⁹ q2 humana corpora sunt cōposita de quattuor qualitatibus equaliter adinuicem repugnantibus: ⁊ vna earū non dominatur: que cum egrediuntur a temperamento suo vt vna superet aliam: impossibile est vt due qualitates quib⁹ alia dominentur ac eas destruant: quia non est dominans … si in vna. nā destructa est ea que sibi fuerat opposita. Sed febrem dicimus habere tres qualitates. eius tn̄ genus est triplex. Causa est: quia humana corpora tribus modis composita sunt: membris videlicet solidis: humoribus ⁊ spiritibus. cūq; sint ex tribus composita: necesse est vt eius genus febris sit triplex: vnum in solidis membris sicut carne pinguedine neruis venis cartilagine ⁊ similib⁹. Aliud in humoribus sicut sanguine phlegmate ⁊ vtraq; cholera. Tertiū in spiritibus.i. vitali qui est in corde qui est fundamentum caloris naturalis: ⁊ in spiritu animali qui est fundamentum sensus ⁊ voluntarij motus: ⁊ naturali qui est fundamētum quattuor naturalium virtutū: appetitiue retentiue digestiue cibi ⁊ expulsiue. Quamquam enī membrorum corporis has quattuor habent: tamen stomachus et epar fortius habent has virtutes: nam sunt eis familiares plus q̄ ceteris membris: q2 licet cum eis operentur propter nutrienda semetipsa: illam tamen faciunt operationem propter omnia corporis mēbra. Proinde quidam antiqui naturam stulto ⁊ insulso … laurerunt dicentes: quedā enim membra fore esse … ria aliorum membrorum actione: quedam enim fore esse laboriosa causa iuuandi alia. Ipsi etiam asserentes stomachum ⁊ epar duas ⁊ diuersas habere actiones: quarum vna sit propria ad eius nutrimentū: altera vero sit communis etiā omnibus corporis membris. Fecerant argumētū de harum actionum diuersitate: ⁊ de remotione earum nō in vno tempore venientium: dicunt enim stomachū in primo vniuersalē facere actionē ⁊ cibū mutare in chilū quasi in ptisanā. deinde suam propriā operatur particulariter facere actionem cuz proprietate quam habet ad digerendum cibum. ⁊ conuertit eum ad nutriendam suam essentiam. Hac de causa estimāt illū duas actiōes habere propriam scz ⁊ communem. Quorū intentio sic destruenda: quia argumentum eorū duobus modis est corruptū. Vno modo si duas virtutes digestiuas propriam videlicet et communem prout dixerant stomachus habet: necesse est vt sint remote ac diuerse: vna scilicet operans in vno tempore: et altera in alio. aut sunt coniuncte ⁊ vtreq; in vna hora faciāt actiones. Et si vna actio ab alteri⁹ differat actiōe: ⁊ vtraq; in vno fuerit loco atq; in vno mēbro: impossibile est nō mutari cibū simili⁹ … rā: sz cōuertit ⁊ assimilat essentie illi⁹ mēbri: quēadmodū videm⁹ cibū oīb⁹ mēbris corporis assimilari. Naturalis ḡ actio in omnibus mēbris nihil aliud operari videtur nisi conuertere ad essentiam eorum illud qđ fuerit eis simile. Stomach⁹ igitur quoniam est vnum membrorum: … necesse est habeat digestiuā. Et si ille due virtutes: propria videlicet ⁊ communis duo stomachi loca habuerint: necesse est vt ille stomachi partes cibum posito corpore digerentes permaneant absq; nutrimento. propria enim indigent virtute qua cibus possit mutari ⁊ …

geri et ad eorum similitudinem converti: quoniam membra omnia propriam habent virtutem per quam cibus convertitur ad eorum essentiam: unde reguntur nutriuntur et augmentantur. Rursus si fuerimus interrogati: verum virtus digestiva sit unius nature: calide videlicet et humide: aut diverse ut in quibusdam membris sit calide et sicce complexionis: et in quibusdam frigide et sicce: in aliis calide et humide: in aliis frigide et humide. Respondemus virtus digestiva in omni corporis membro ea est et ipsa natura. Sed tamen ab unoquoque membro quandam sumit proprietatem: per quam cibum mutat ad eorum similitudinem. quia si aliter esset: omnia corporis membra fuissent equalia in forma et substantia. ossa scilicet caro essent: et caro ossa sic cetera. Item si dixerint: quomodo sensualiter actionem stomachi videmus esse diversam: si est una. Nam modo conspicimus cibum in ptisanum mutari: et postea videmus ipsum converti in substantiam stomachi. Responsio fiat huiusmodi: quod quamvis actio virtutis digestive in stomacho videatur esse diversa: una tamen est et eadem: quoniam digestio cibum in stomacho mutans in ptisanum: est quedam preparatio cibum convertens ad stomachi similitudinem: deinde finita digestione: quandam accipit partem stomachus que est ei similis et nutritur ex ea: ceterum autem quod ex cibo restat sinit abire quod est sibi superfluum. et ideo non dimittit ut alia membra nutriat. sed quoniam stomachum aggravat neque ab eo potest retineri. Unde gal. causa inquit nutrimenti quinque modis est. Prima est causa secunde et secunda tertie: et sic alie. Prima enim est initio humiditatis membrorum et dissolutio eius que fit per corporis poros. Secunda est naturale desiderium omnibus in membris existens: quod cogit membra ut appetant cibum. Tertia conculcatio substantie stomachi: aut intestinorum propter meseraicas eum sugentes. Quarta sensualitas stomachi cibi inanitionem sentiens. Quinta est virtus appetitum faciens: que fit propter choleram nigram a splene ad os stomachi ascendentem. qua os stomachi mordente fit appetitus. Et si quidam sophiste dixerint: cur non dixisti quod causa appetitus sit inanitio et paupertas cibi in stomacho existens: quemadmodum dixisti sensum membrorum inanitionem cibi sentientem esse causam evacuandi venas: et venarum evacuationem esse causam premendi stomachum. fames etiam similiter quare stomachum non constringit. Respondendum est si appetitus sit in stomacho propter venarum et membrorum inanitionem: necesse est ut eius actio non sit naturaliter: sed rationaliter. quia cum eius actio fiat propter aliud: et desiderat aliquid aliud remotum longe ab eo: necesse est fieri cum ratione. quare si possibile est fieri in una quantitate: necesse est ut fiat in omnibus. Oportet ergo ut ignis non ardeat nisi cum voluntate aliquid urere. Cuius questionis falsitas palam patet intellectui hoc testatur hippo. cum dicit. Omnis inquit digestionis complementum fit cum attractione rei attrahende et immutatione eius. et causa attractionis omnis est desiderium: omnis etiam desiderii causa est paupertas eius rei quam desiderat indigentia: cuius sermonis intentio talis est. virtus digestiva non digerit: nisi prius operetur virtus appetitiva que semper est ante digestivam: similiter appetitiva non operatur nisi prius sit inanitio cibi. Appetitio ergo cibi et inanitio et sensualitas appetitus que est in stomacho: non est propter aliud: nisi propter sui causa videlicet se nutriendi.

Propter quid sit febris. Capitulum v.

Ebris fit propter aliquod accidens humorem et spiritum calefaciens et eos faciens extra temperamentum exire. quod tribus modis fit. Est enim causa febrem generans: et est alia custodiens eam: et est alia qua feb. crescit et augmentatur: sicut videmus in igne esse tria. Est enim causa qua ignis generatur: est et alia causa qua custoditur: est et alia per quam augmentatur. Causa quidem ignem generans est putredo aut vehemens motio. quemadmodum aliquid cum putruerit: sicut cum fenditus que sese conculcat et constringit calefit et putrescit uritur ac ignem generat. Similiter videmus fortem et velocem motum loca calefacere eum circundantia: et ignem generare. hoc testatur molendinus qui cum suo motu calefacit aerem sibi vicinantem: quod si in motu suo multum augmentetur in sua motione fervendo ignem generabit. Causa ignem custodiens res est eum operiens ab aeris percussione. Et quoniam aeris ictus dupliciter fieri potest: necesse est duo igni faciat: quod si aer fuerit mobilis ignem cum suo suscitat motu vel ictu. et eius adeo confortat actionem in corpore quod est ei subiectum donec illud dividat atque consumat: deinde quia caret subiecto extinguitur. Si vero aer fuerit quietus et immobilis cum sua naturali humiditate: et accidentali frigiditate: ignis superficiem percutiens extinguit: que extincta enecat alteram: sicque pars partem destruit. et sic omnino ignis extinguitur. Sed reprehendimur a quibusdam de ventis dicentibus: quare inquiunt venti super ignem perflantes eum suscitant et confortant. cum etiam si eum flabellis movetur aer ignis illico excitatur. Quibus sic fiat responsio: perflatio ventorum non est causa custodiendi ignem: sed consumendi eum. quia venti super ignem insistentes expellunt ab eo cinerem et terrestrem partes corporis quod est ei subiectum: proinde augmentatur et confortatur. Sed si venti super ignem plus moti fuerint: omnes partes corporis in quo ignis constat aperiuntur. unde virtus ignis multo magis augmentata devorat et consumit partes corporis: deinde carens subiecto extinguitur. Venti ergo non sunt ignis custoditivi. nulla enim causa custodit ignem nisi ea que tegit eum ab aere ne extinguatur ab humiditate naturali: et accidentali aeris frigiditate: sicut diximus. Illa tamen res qua tegitur ignis: necesse est ut habeat vacuum inter se et ignem: in quo aer permanens fiat calidus causa caloris ignis: et custodiat ignem cum sua similitudine: propter hoc ignis extinguitur magis in hyeme quam in estate: propter frigiditatem aeris hyemalis ea loci ignis repugnantem. Res vero augmentans est ea que nutrit eum sicut oleum cera pix et similia. Simili modo intelligenda est hec ratio in feb. Tres enim cause in fe. continentur. una feb. generat: alia eam custodit: tertia eam augmentat. Causa vero feb. generativa est nimia corporis et anime motio et putrefactio atque humorum ebullitio. Causa autem qua feb. custoditur et non dissolvitur: corporis est oppilatio: et pororum constipatio: per quos clauditur fumus in corporis interioribus. Causa vero eam augmentans calida sunt cibaria et potus et calida medicina. Febris eam generaliter est triplex: generativa scilicet: custoditiva et augmentativa. Sed generativa duobus modis est: aut presens aut preterita. Presens est sicut est eam corporis extrinsecus percutiens: quod tripliciter dividitur. una nimius est fervor solis et ignis. secunda est nimia frigiditas sicut nivis et similium. tertia est putridus horribilis et corruptibilis odor. sicut cadaveris

bestiarum reptiliu᷒ ⁊ similium. Preterea quēadmodū est egritudo que fit propter angustiam et tristiciam ⁊ humorum copiam ad putredinem preparatorum sicut diximus de actione nature: quia quādo natura cū non est inueniens cibum laudabilem humano corpori similem: illam partē cibi que est corpori incōueniens ac dissimilis separat a simili ⁊ a cōgrua et claudit eam in quibusdā corporis locis. Pars vero que est conueniens corpori ⁊ modificata bene nutrit totū corp⁹. Superfluitate autē itaq augmētata ac illo loco vbi clausa fuerat multiplicata: egreditur foras ipsius locum cū sua multitudine: que a natura dimittitur ⁊ nō ab ea regitur: quia cum fuerat in loco in quo natura eum posuerat regit ⁊ custodiuit eam. Egressa vero inde odio tenetur nec ab ea regitur: sed permanet in membrorum concauitate. Unde quando aliquod euenit sibi accidens sicut a natura tēporis regionis loci aeris ⁊ his similibus illa superfluitas mutatur contra naturam ⁊ putrefaciēs generat morbos. Hac de causa antiqui assimilauerūt naturam temporum anni absolute humane cōplexioni ⁊ cōpositioni: ⁊ naturā regionū atq locorū humane etati: ⁊ naturam aeris non existentē sm cōplexionem temporum anni assimilauerunt humane nature q̄ non est sm suam complexionem. Oportet autē in corpore sit actio sue cōplexionis ⁊ cōpositionis: que in eo operantur. Reperierunt etiam regionis complexionem. Laerem qui non est sm complexionē temporum anni: facere in corpore sicut in eo actio cōplexionis agit temporū anni: que nō est sm corporis cōplexionem vel compositionem: ac etatem: quoniam si humana corporis complexio est secunda vel prospera ad similitudinem anni regionis augmentatur ⁊ regitur. Si aūt fuerit econuerso minuitur et destruit. Et quia in hoc loco nostre disputationis est finis ⁊ nostram absolutā cōpletum intētionē: dicendo q̄d fe. sit ⁊ q̄lis sit ⁊ q̄re fit: opꝫ nos dicere disputationē vniuscuiusq fe. sigillatim. Incipiendū est igit̄ ab ephimera: q̄ fit in spiritu: qd propter quattuor res facim⁹. Una quia hec cito ad corp⁹ vel ad cor de parua venit occasione. Secunda quia eius disputatio ⁊ significatio ad aliarum febrium comparationem facillima est et planissima. Tertia quoniā curatio ei⁹ leuissima: si sm q̄ oportet fiat. caret enim materia vnde medicus expectet digestionem ⁊ solutionem. Quarta quia plurimū hec fe. est causa aliarū duarum. spiritus enim nō habet materiam per quā calor pmaneat: causa fe. cessante. Sꝫ febris que est in humoribus ⁊ in solidis membris: quia habet materiā: pmanet i corpore calor q̄ est causa fe. preterevnte. Hoc q fe. ephimera causa est duarū aliarum febriū: que fit duobus modis. quia aliquādo humores sicut diximus in corpore augmētati suis exeunt locis: suntq preparati ad putrefactionē. Unde cum ephimera fe. accedit ad spiritū: necesse est illā calefaciat materiam: ⁊ eam putrefaciat: qua putrefacta fe. necessario ex ea generatur aut quia medicus nōnunq̄ errat in cura ephimere feb. et facit sumere infirmum cibum ante cōgruum tempus: aut quoniā iubet ei abstinētiā habere: quousq status febris transit: deinde cibū ei donat ⁊ balneare eum facit: priusq̄ cibus digeratur. vnde calor balnei cibi digestionē: sm q̄ oportet nō preualēs perficere: ⁊ crudus circa corporis exteriora egrediēs cutis poros cū sua claudit cruditate atq viscositate. vnde illic permanet illius cruditas ⁊ superfluitas nō potēs per poros exire: Similiter fit in solidis mēbris: quia aliquādo quedā habent humiditatē non naturalē ad suscipiendū calorē preparatā: aut siccitatem: q̄ si calefiunt per ephimeram et deficiunt nō valentia illū calorem a se expellere: permanens illic calor in eis febrē ethicam generat.

De ephimera febre. Cap. i.

Ephimera est abusiuum nomen fuit enim a quadā bestia marina sumptum que non viuit nisi per vnum diem que fe. quia non permanet nisi per vnū diem: hoc nomē est ei a simili impositū. Sed tamē gal. dixit eam vsq ad tertium diem ⁊ quartū procedere: qd raro contingit cū pori corporis sunt clausi: maxime cum fumus qui ab eo dissoluitur fuerit grossus: quia propter corporis oppilatio naturalis siue accidentalis grossum fumum non sinit resolui. vnde fit causa elongāde febris: que si quartum diem transierit: ⁊ sanguinem calefacit et incendit: a sua natura egreditur ⁊ mutatur in causon: que iterū si multo plus mora habet: et naturā corporis humiditati cōiungatur: in ethicam fe. mutatur. ideo diximus q̄ ephimera est causa aliarum febrium: et nulla alia est causa ephimere. Sed reprehēdimur a quibusdam sophistis dicētibus. quare gal. dixit ephimeram vnius diei ⁊ postea dicit eam posse venire vsq ad quartū diē. Quibus respondemus gal. diuisit fe. generaliter in tria. in spiritibus humoribus ⁊ solidis membris. Quia igit̄ ephimera in spiritu moratur plurimū nō transit vnū diem et raro ad quattuor dies ascendit: nequiuit aliud nomē inuenire qd ei imponeret: vnde appellauit eam ephimeram: sed tamen non diuisit eam absolute: quia terminauit eam cum dixit fe. si ephimera transierit diem quartum mutabitur i causon. possibile est enim ut causa ephimere diu in corpore moratis vratur sanguis ⁊ febris ex eo fiat et ea fe. continua. Causa vero ephimere generaliter in duo diuiditur: aut enim fit propter aliquid morbum: aut ipsa est morb⁹. Illa aūt que non fit propter aliud morbum in duo partitur: aut fit intrinsecus aut extrinsecus. que iterum diuiditur in tria. Unum est calor solis ⁊ ardentis magnum incendium facientis. Aliud est nimietas frigoris et congelatio et balneatio in sulphureis aquis: sicut est aluminosa nitrosa et sulphurea. Tertiū est a nimio sui corporis exercitio. Anime sicut ira tristicia angustia cogitatio. Corporis vero sicut nimius labor ambulantium et equitantium: Aut fit intrinsecus sicut ex cibis ⁊ potibus et medicina omnibus calidis. Fe. itaq facta propter aliud quedam est febris apostemata semper sequens in inguine in collo sub ascellis ⁊ sub auribus nascentia. his enim precedētib⁹ fe. est eorū accidēs: sꝫ morbus fit accidēs corporis: quia accidēs duob⁹ modis est: aut simplex: aut cōpo

stum. Simplex sicut fe. non facta causa alterius: sed ipsa fit morbus. Compositu͂ quemadmodu͂ est fe. propter aliud creata. Sed gal. dividit accidens duobus modis: unu͂ inquit est uni versale: et aliud e particulare. Particulare vo est sicut illud qd non est propter aliud sed ꝓpter ipsuꝫ est morb⁹. Univer sale vo quemadmodu͂ accidens aliquod morbu͂ subsequens: qd est duobus modis: aut est inseparabile sicut dolor capitis si cu͂ ipsa angustia: que semper accidunt febribus neqꝫ ab eis separantur: que lꝫ sint in quibusdam fortiora in quibusda͂ debi liora: fe. tame͂ sine istis nunqꝫ potest esse: sicut corpora nullo modo sunt sine ꝙ umbra olo careat: aut est separabile ut sit aliqn͂ quandoqꝫ nō sicut vigilia alienatio stupor: i quibusda͂ accidunt fe. quibusda͂ non. hec enim fe. evenisit pessimus aliquando. Sed potest nobis obijci a quibusda͂ dicentibus. quare fe. de cau sa inguinis per apostema facta͂ diximus eē de ephimeris: cu͂ hippo. in apho. dicat ꝙ ois fe. de inguinis apostemate nata est pessima. Quibus respondenduꝫ est: gloriosissim⁹ hippo. sua intentione͂ determinate dixit: cu͂ dixit si non est ephime ra feb. Apostema enim in inguinibus duobus modis fieri potest, aut cum illud fit per se morbus: aut cum fit propter aliud. propter aliud cum est palam ostensum sensui: sicut cu͂ sunt vulnera in talo pede et in simili que sunt salubria. et eo rum feb. cito dissolvitur. proinde etiam eam posuim⁹ in ge nere ephimere feb. Sed si ipsum est per se morb⁹ sine causa sensui comprehensa fit fe. eius molesta et pessima, significat enim aliud apostema esse de humoribus grossis et putridis et i inferiorib⁹ corporis existentibus et pestilentialibus mor bis creatis. hac de causa determinavit illud hippo. cu͂ dice ret si non est ephimera feb. Rursus si opponant nobis di centes multos videmus homines anime et corporis laborit bus vexatos tamen in ephimeram non incidunt. Respon debim⁹ accidentia corporis eveniunt quattuor modis. aut propter eorum complexionem corporis similantem sicut est oleum cera pix adeps que sunt igni similia. aut propter corpus ad recipiendum accidentia preparatu͂ sicut calamus pili et similia: que sunt preparata ad recipiendum igne͂. aut propter eorum accidentium virtutem corporis dominantu͂ sicut est virtus opij: que dominatur omnib⁹ corporib⁹ mul tam eius quantitatem accipientibus. aut propter illorum ac cidentium ictum continuatum per longum tempus corpo ra percutientem: sicut sensualiter videmus aquam gutta tim lapidem percutiendo perforare propter continuatio nem longi temporis. Qd cum ita sit: necesse est ephimera generetur in corpore ad causas febrium generativas pre parato sicut corpori calido et sicco: quia ipse cause sint mul tum fortes: aut sint multum debiles vel multum continue. Quib⁹ ergo tribus causis si corpus careat: impossibile est ut in ephimeram incidat.

De significationibus ephimere. Capitulum.ij.

Ephimera habet significationes quibus differt ab ethica. habet et alias quibus differt a triteo multas. etia͂ habet alias cum quibus fe. putre dinis non convenit. Differentia vero qua͂ ha bet cum ethica: hec est: quia causa ephimere est ex pauco tempore: Causa vo ethice ex longo: In hoc ergo dif ferunt: lꝫ in calore conveniāt. Causa enī ephimere fe. est ex duobus vel tribus diebus: causa vero ethice ex duobus vel tribus mensibus vel pluribus est. Sed fe. putredinis nulla͂ concordiam habet cum ephimera. Ethica quidem est cum ephimera concordans tribus modis. Uno quia causa ephi mere et ethice est una: sicut angustia tristitia fortis cogita tio et his similia. Secundo quia ephimera et ethica sunt de simplicibus qualitatibus materia carentibus. Tertio quia calor ephimere et ethice non est multum fortis. Sed febres putredinu͂ sunt istis opposite: quia causa earuꝫ est qualitas cu͂ materia: et ille sunt simplices: iste vero composite. Ampli⁹ quia cal. et causa istaru͂ est fortis et pungitiu⁹ propter ebul litionem et incensionem putredinis humorum que est earuꝫ materia. Distantia vero ephimere et tritei hec est. q: si ephi mera fuerit sꝫ ꝙ oportet: nec infirmi nec medici aliquod ac ciderit peccatum: determinabitur in primo: triteus vero nō similiter: quoniam ephimera sicut dixim⁹: si nullum habue rit impedimentuꝫ: in primo die erit dissoluta quasi a balneo egredientium. et nimietate urine et sudoris. triteus vero li cet raro habeat sudore͂: in primo tame͂ die nō est sm enim: sed propter lenitatem materie et subtilitatem inter cutem et carne͂ latita͂tia. nec tantus calor feb. fuerat ut omnino pos set illam desiccare: proinde debiliter eam calefaciens eam educat modicum. Qꝫ si reprehensi erimus a quibusda͂ so phistis dicentib⁹: si ephimere fe. est de sola qualitate mate riam non habe͂te: quare determinatio eius fit cum sudore et fumo. Respondebimus recte ephimere feb. sudorem et hu morem esse negavim⁹: quia de tertie digestionis superflui tate est hoc qd dissolvitur p corporis poros cu͂ sudore et fu mo et vana propter febris calorem et virtutem actionis na ture: quemadmodum videmus homines semper pati pro pter nimium motum vel propter aeris vel balnei calorem. Invenimus enim hanc humiditatem sub cute existentem dissolvere nonnunquam et usqꝫ ad corporis interiora per foramen: et interiorem humiditatem excoquendo eliquan tia cum urina expellere eam: propter hoc sepe videmus: quia qui balneum temperatum habent calorem ingrediun tur: si sitim habuerint propter corporis eorum siccitateꝫ cu rantur a siti: quoniam calor balnei cuꝫ sua subtilitate dissol vit humores et sicca humectat membra que sunt causa sitis. Feb. iterum ephimera tres habet significationes quibus a febrib⁹ putridis differt: Una quia calor ephimere est levis et suavis: que cum ad statum venit nullam facit angustiam et laborem: quia caret materia in qua natura laboret ad di gerendum et ad expelle͂dum. Secunda quoniam urina ephi meram habe͂tium est quasi sanoru͂ in colore liquore et hippo stasi: que licet inter se differant modica tn͂ earum erit discor dia. videlicet in colore et rubore. Tertia: quia pulsus ephi meram patientium non distat a sanorum pulsu: nisi in dila tionis velocitate et constrictionis tarditate. Tarditas enī constrictionis pulsus significat materiam non esse in cor pore partes arteriarum constringentem ut illa exterius ex pellatur: quia velocitas dilationis pulsus acutam et cali dam innuit qualitatem. Unde necesse est ut natura organo rum partem velociter dilatet: ut multam aeris quantitateꝫ attrahat per quam illius qualitatis acumen refrigeretur. Ephimera igitur feb. que fit ex sola qualitate. i. calore sine materia non est sibi necessitas ut constringat velociter par tem organorum: quia non habet quid expellatur. proinde fit motus pulsus in dilatione ad attrahendum aeris sub tilitatem qua calor refrigeratur plus et velocius ꝙ cu͂ pul sus constrictione.

De ephimera que fit propter calorem so lis: et eius cura. Cap.iij.

Ephimera que est propter solis fervorem: intel ligenda est si capita patientium toto corpore sint calidiora: quia calor solis spiritum calefacit ani malem et vitalem fortiter et velociter sine media tore. Spiritus animalis calefit causa fervoris so lis caput percutientis: et propter solis fervorem cito ad euꝫ per flatum venientem. Sed tamen illa que est de calore so lis: maiorem capiti infert calorem ꝙ toti corpori propter so lem capiti repugnantem et ei oppositum: proinde nimium capitis patiuntur dolorem: et in facie fervorem: et venarum plenitudinem in temporibus existentium. Nonnunquam etiam reumate exagitantur cum nimio calore et narium in censione. Subtilitas enim caloris tenues calefacit et eliquat capitis humores: et facit eos ad nares descendere. Illa ve ro que est propter estivum aeris calorem: plus calefacit cor pus ꝙ caput: quia calor aeris per flatuꝫ facilius ad cor asce͂ dit ꝙ ad caput. Cuius significationes he sunt: Corpora enim patientium sunt incensa et sicca propter aeris calo rem: unde magnam habent sitim et aerem deside͂rāt frigi duꝫ. Utile huius fe. curam e͂tum est ut infrigidem⁹ et hume

faciamus aerem: et in pauimento domus sternamus frondes et flores infrigidantes: et calidos fumos extinguentes: sicut viol. rosas nenufar frondes psilii semperuiuam salicis frondes flores basiliconis et hymbi. et semper sint cum aqua frigida vel rosacea infundenda. Et licet basilicon sit cal. in primo gra. tamen proprietatem habet ducendi frigiditatem aque per nares: Sed oportet nos patientium nares sepe humectare cum oleo viol. nenufari. et similibus. Unguenda sunt tempora cum aqua ros. si non habuerint reuma. et si reuma habuerint capitis de humorum fumositate: cauendi sunt de aceto et camphora. Ad nares eorum apponamus fumum aque calide in qua decocta sint viola et camomilla. Caueant ab omnibus olei unctionibus. Et si non habuerint capita de humorum fumositate plena: neque reumate: bonum est ut capita eorum roremus post declinationem febris aqua in qua cocta sint viola et camomilla. Et si capita eorum plenitudinem habuerint: abstineant ab hac aqua: et solummodo fumum eius odorent. Succum vtriusque generis malorum granatorum accipiant. Comedant melones palestinos: vuas hyemales: medullam citruli et cucumeris. omnia cum niue refrigerata: si niue fuerint assueti. Vinum bibant mixtum cum syrupo granatorum et viol. Egestio eorum sicca si fuerit: humectanda erit cum syrupo viol. facto de prunis ocisentinis et similibus. Post febris declinationem: bonum est si balneentur in temperato balneo aeris et aque temperamentum habente. Manducent in initio prandii medullas citruli et cucumeris et micam panis lotam cum zuccaro. Mundificato autem stomacho de humoris copia et febris fumositate expulsa: demus pullos gallinaceos: perdices coctas cum iure condito de succo malorum gra. et acto vuarum agrestium cum ramis portulace lactuce et similium.

De ephimera que fit causa frigiditatis et congelationis: et eius cura. Cap. iiii.

Patientes ephimeram propter frigiditatem et congelationem: cognoscuntur cum significationibus oppositis ephimere propter solis et aeris calorem generate: quia hi qui patiuntur ephimeram de solis et aeris feruore creatam: habent exteriora corporis calefacta: vnde cutis rarificatur. Isti vero qui causa frigiditatis ab ephimera molestantur: habent suorum superficies corporum frigidam et siccam: et poros cutis constipatos et oppilatos: quare calor ad interiora corporis clausus sanguini dominatur: et venit ad epar et naturali virtuti dominatur prius quam vitali et animali: propter hoc color cutis eorum mutatur in plumbeum et obscurum colorem: facies eorum est tumida: et sentiunt nimiam frigiditatem et grauitatem in capite. Nares eorum aut nihil emittunt: aut si aliquid ab eis currit: est frigidissimum et viscosum. Pulsus eorum est paruus et velox. Causa paruitatis est oppilatio pororum. Causa vero velocitatis est conclusio caloris ad corporis interiora. Sed tamen paruitas et velocitas pulsus minor est illis quam eis qui in stiptica aqua et nitrosa se balneauerint. Illi enim plus istis oppilatos habent poros et cutem siccam. Urina eorum alba est et cruda duobus modis. Uno quia fumus qui solitus erat per poros exire est clausus ad interiora venarum: qui cum fuerit augmentatus (alias humectatus) sanguinem humefacit: etiam cum adunatur aer qui per flatum intrat. vnde infrigidato et humectato sanguine calor eius deficit: proinde sanguinis color mutatur in albedinem. Et quia vrina est colamentum sanguinis: necesse est ut sit alba et cruda. Alio modo quia humores ad interiora corporis coadunati naturalem impediunt calorem ad digerendum vrinam: vnde merito vrina est alba et cruda.

De cura predicte febris.

Oportet hos ante omnia cauere sibi a balneis quousque morbi fiat digestio: et violentia febris sit declinata. Cum cuius morbum videris digestum: et febrem declinatam esse: mittendi sunt pedes eorum vsque ad genua in aqua calida in qua cocta sint camomilla sansucus ysopus sisimbrium abrotanum et similia. et ipsi inclinentur super fumum eius: deinde balneum temperatum ingrediantur: et fricentur ibi: vt pori aperiantur. et cutis eorum humefiat. Igitur cum cognoscimus quod pori eorum sint aperti: et calor qui ad corporis interiora coadunatus fuerat: sit dispersus et dilatatus: et quedam pars eius ad corporis exteriora progressa: lauabimus capita eorum cum aqua calida in qua cocta sint camomilla aneth. et miscebimus cum aqua quedam olea virtutem dissoluendi habentia sicut camomilleon anetileon yrileon nardinum. Et cauendi sunt ab epitimatibus nisi cum eorum sudor fuerit egressus: ne causa epitimatum pori claudantur: et materia quam necesse est cum sudore exeat exire non possit: sed permanens ad corporis interiora maximum generet nocumentum: et ducat patientes ad magnam molestiam perditionis. Caueant ne diu in balneo moreantur: quia aqua corporis sit humectatiua magis ceteris rebus: eius tamen calor perficiat corpus vsque ad interiora. Unde cum fumi fuerint intus in corpore existentes calefiunt: repugnat eis grossicies aque. Idcirco melius est si in aere moretur quam in solio: quia cum solium implet poros et claudit cum humiditate aque: aer vero balnei et poros aperiens est: et humiditatem corporis dissoluens: idcirco exercitia istis sunt conuenientia. et quia exercitia temperata dissoluunt et rarificant corpus et vias per quas fumi eorum transeant: oportet illos cibos accipere subtiles. videlicet laudabiles chimi generantes et nullam eis frigiditatem ingerentes. sicut hedulina caro annualis agni et similia. quia secundum nostram intentionem oportet corpora eorum humectari cum cibis quos aptata sunt iure condito: et videlicet cum albumine oui et succo parue cepe et modico cymini carui cinamomi et similibus. Abstineant a viscosis cibis et grossis. Potus vini cum aqua calida mixtum: multis operiatur indumentis: circa eorum latus ponendi sunt carbones ignis et repugnent frigiditati aeris. naribus eorum odorifera applicentur que temperate sunt calefacientia: sicut sansucus yreos et similia: et de fructibus sicut sunt citruli et similia. Quicunque etiam reuma habuerint caueant sibi a balneo nisi existente modo.

De ephimera que fit propter balnea aque stiptice. Capitulum. v.

Quicunque ephimeram patiuntur causa balneorum stipticam aquam habentium et dissoluentium sicut est nitrosa et aluminosa et sulphurea cutem habent sicciorem et magis oppilatam quam superiores: propterea quia calor clauditur ad interiora corporis eorum: et dominatur sanguini et veniens ad epar prius actioni nocet naturali quam vitali et animali. eorum hec sunt significationes. Si tangitur cutis eorum inuenitur extensa et aspera, quemadmodum coria in longo tempore singularis et cortices mali gra. posita. Et si manus alicui parti corporis imposita diu moretur vt cutis calefiat causa caloris permanens fumum sentiet qui de illo corporis loco dissoluitur calidum et acutum esse et pungitiuum. Pulsus etiam eorum in initio feb. minor est et velocior pulsibus superiorum: quia cutis eorum est siccior et magis oppilata. vnde cum siccitas contingit vsque ad interiora corporis membra: fit pulsus eorum tardus et languidus. Causa tarditatis est siccitas organorum quoniam frigiditas in interioribus et exterioribus corporis dominatur. Causa langiditatis est multitudo et condensatio eorum fumorum que in organis est non dissolutorum. Urina eorum est multa et turbida et aliquantulum pertinens ad albedinem et cruditatem: Multa vero est propter humiditatem ad corporis interiora conclusam: que solita fuerat per sudorem exire et fumum. Cruda est et alba duobus modis. vno quia vrina non permanet in loco coctionis vt coquatur et rubei fiat loco: alio propter nimiam humiditatem sanguini commixtam.

De eius cura.

Huius febris curatio similis est superiori. Oportet etiam sicut diximus vt balneentur: sed cum ... si declinante feb. et deponantur pedes vsque ad genua sua in aqua quam superadiximus. deinde in temperato balneo balneentur. cauendi sunt ab omni vnctione. bonum est si aliquantulum exercitentur. cibos leues accipiant: qui sint faciles ad digerendum: et bonum generent chimum: aliquantulum frigiditati pertinentes: vt valeant fumorum ad interiora condu-

caloris acumen extinguere. Uinum non bibant nisi corpora eorum careant plenitudine: ⁊ cum omnis fumositas a corpore expulsa fuerit.

¶ De ephimera que fit propter cibos potusq; calidos ⁊ eius cura. Capi.vj.

Ephimera que fit propter cibos ⁊ potus calidos in initio ad spiritũ peruenit naturalem. Omnis enim cibus siue potus venit ad stomachum: ⁊ ab eo ad epar: qui cum fuerint calidi: necesse est vt calefaciant sanguinem ⁊ spiritum naturalem. Deinde venientes ad cor per totum corpus diuiduntur. Ideoq; vrina eorum rubicundior est ceteris omnibus ephimeras patientibus: augmentata igitur fe. sentiunt dolorem ⁊ calorẽ in epate. vnde oportet studiose epar curari cum oxizac. ⁊ succo malorum grana. iuleb. ⁊ aqua ro. ⁊ camphora: cibos accipiant portulacam videlicet atriplices scariolam pullos gallinaceos cucurb. ⁊ similia. Cataplasmemus epar ⁊ stomachũ a cibo inanitum de sandal. rosis farina ordei: aqua ro. camphora ⁊ similib⁹. Comedãt melones palestinos mala granata mala poma pira pomi citrini: medullas coctana: mespila vuas mora ⁊ similia.

¶ De ephimera que fit propter ieiunium: et eius cura. Cap.vij.

Ephimera que est propter ieiunium differt ab omnibus ephimeris: quia facies patientium est macilenta citrina quasi facies egritudines excuntium oculos habent concauos pulsusq; debiles ⁊ velocis: vrinam acutam ⁊ rubicundã. Causa debilis pulsus est defectio virtutis eorũ. Subtilitas eius est propter inanitionem organorum. Uelocitas eius est propter necessitatem aeris attrahendi ad cordis calorẽ mitigandum ⁊ acutos fumos abintus exterius expellendum. Rubor vrine fit causa paucitatis naturalis humiditatis ⁊ siccitatis corporis dominantis. Unde oportet in statu fe. nullum dari cibum: sed succum accipiant malorum grana. ⁊ potum accipiant aque palestine vuarũ hyemaliũ succum sorbeant. Et si hec eis nõ sufficiant ⁊ fames eos percutiat: dandus erit succus mice panis cum zuccara lote. declinante itaq; feb. si videatur succus esse digestus damus ptisanam calidam: ⁊ expectabim⁹ vsquequo digesta erit: deinde mittamus eos in balneum ⁊ cum corpus calefieri incepit: ⁊ sudores emittere vnguendum erit cum oleo viol. vt claudens poros repugnet humiditati corporis ne extrinsecus exeat: deinde dietentur cum cibis lenibus ⁊ subtilibus: ⁊ ad digerendum facilibus atq; tenuem sanguinem generantibus.

¶ De ephimera que fit propter labores ⁊ eius cura. Capi. viij.

Ephimera que fit causa laborantis corporis sicut propter equitare: ambulare: ⁊ cetera subito tribus virtutibus accidit spiritualibus: sed tñ ad spiritualem magis est ptinens: q: in exercitiis membra fricantur ⁊ calefiunt: quib⁹ necesse est vt lacerti ⁊ nerui sint calefacti: vt calor ad cerebrum prius q̃ febris accedat: vnde feb. veniente ⁊ calore cerebro dominãte: necesse est q ictus caloris cerebrũ percutiens dupliciter fiat: cuius significationes he sunt: corpora eorũ sunt debilia ⁊ sicca. Et si labor eorũ multus fuerit: ⁊ sudor eorũ acutissim⁹: aut nihil sudãt: ⁊ hoc duob⁹ modis Uno: quia sudor qui debet exire cum febre est finitus causa laboris. Alio quia spiritus solens per poros emittere sudorem est defectus. Qui etiã si parum laborauerint sudant tamẽ paruissime: quia humiditas eorum ex labore dissoluta ⁊ quasi finita est. Proinde pulsus eorum paruus subtilis velox: ⁊ duplex in dilatione propter necessitatẽ attrahendi aerem ad interiora: vt mitigetur acumen caloris corporis eorũ. Paruitas ⁊ subtilitas pulsus est propter membrorũ defectionem: ⁊ paupertatẽ spiritus vitalis. p: e laboris eius nimietate dissolutus est. Ideoq; magnum in articulis: ⁊ in concatenatione dolorem patiuntur: qui vt curentur oportet aliquid requiei ingeniari: deinde cum oleo ro. vel nenupharino vngant. Et si labor modicus extitit: fricent corpora eorum multũ: si autem multus: fricentur parũ. Post ea in temperato balneo lauentur sepe et nullam moram in eo faciant: ne substantialis eorum humiditas consumatur: ⁊ in ethicam incidant. In solium descendant vt corpora eorum humefiant: exeuntes autẽ soliũ cũ oleo violaceo vel nenupharino vngãtur vt clausis eorum poris humiditas accidentaliter intus in corpore acquisita permaneat. Coitũ fugiant ne corpora desiccentur. Dietam accipiant starnos perdices pullos gallinaceos: hedulos agnos ãnuales: pisces laudabiles digestioni obedientes. Potẽt vinũ lene ⁊ aqua multum mixta: que membra eorum humectet. Uinum enim corporis penetratiuũ est: eo unite aqua cum vino digeritur ⁊ humefacit membra. De fructibus comedãt mala granata vuas pruna mala ⁊ similia.

¶ De ephimera que fit propter bubones in inguine: collo ⁊ sub ascellis ⁊ eius cura. Capi.ix.

Ephimera ex bubonibus in inguine collo ⁊ sub ascellis accidentibus duobus modis est: aut enim causa eius est in ꝓpatulo: aut est econtrario. Ea vero cuius causa est nõ in propatulo: ab hippo. in aphorismis testante cognoscitur. In bubonibus inquit feb. oẽs male exceptis ephimeris. Que autẽ est manifesta fit propter pustulas vel apostemata ⁊ vulnera in manibus vel pedibus siue capite nascentia. Causa vero horum bubonum hec est: natura enim nascentibus his pustulis vel apostematibus currit ad regenda ⁊ custodienda eorum loca: similiter ⁊ sanguis ⁊ vitalis spiritus cum ea properantur: sanguis ergo per mollia ⁊ lacertosa loca preteriens replet ea ⁊ morans in eis generat apostemata: nomina a locis sumentia: qui diu ibi permanens calefit: cuius calor ad cor perueniens febrem generat. Unde pulsus eorũ est magnus velox ⁊ spissus: vrina cruda ⁊ alba: facies eorum rubicunda ⁊ turgida: febre quoq; cessante quedam in superficie apparet inflatio. Causa magni pulsus est multitudo sanguinis ⁊ caloris vitalis spiritus nimietas: velocitas ⁊ spissitas fuit ex necessitate nature multum aerem ad cor attrahentis: vt refrigeretur ⁊ extinguatur caloris acumẽ. Albedo ⁊ cruditas vrine est propter sanguinem ⁊ calorem naturalem a coctionis loco remotũ: ⁊ ad loca infirma exeuntẽ rubee faciei propter sanguinem superficiei corporis dominantem: tumor ꝓpter sanguinis plenitudinem: sudor declinãte feb. euenit: quia natura abundantiam humorũ interi⁹ coadunatorum excludit vel expellit. Unde oportet nos ante omnia studere: ad curandas pustulas ⁊ apostemata que causa bubonis fuerant. Deinde balneent ⁊ in aere balnei moreant: vt humorũ copia paulatim dissoluatur: neq; quolibet vnguẽto vngant: q volentes in solio descendere in eo morentur. Dietã accipiant subtilem ad digerendum facilẽ ⁊ substantiam laudabilem habentem.

¶ De ephimera que fit propter vigilias ⁊ ei⁹ cura. Capi.x.

Ephimera que fit propter vigiliam: in spiritu constat animali: que his signis cognoscitur. Patientium facies ⁊ totum corpus est citrinũ oculi concaui: palpebre molles ⁊ graues ad mouendum tarde. pulsus eorũ est paruus: vrina subtilis ⁊ indigesta: vultus tumidus. Citrinitas propter colera est se ad exteriora propter vigilias mouẽtem: tumor faciei est propter ventositatem ⁊ ciborum cruditatem: quia propter vigilias calor naturalis ad exteriora egreditur: vnde locus coctionis absq; calore permanens crudam ⁊ fumosam vẽtositatem faciens: facit eum tumescere. Concauatio oculorum duobus est modis. Uno quia spiritus visibilis solens implere substantiam oculorum defectus est Alio quia carent nutrimento propter vigilias. Paruitas est pulsus propter virtutem causa vigiliarum deficientem. Subtilitas vrine est propter solicitudinẽ quam patitur anima in vigilia. Cruditas eius est propter vigilias naturam in coctione vrine impedientes: ⁊ actionem sensuum eam ad exteriora prouocantium. Unde cum fit hmõi feb. virtus in animali spiritu in cerebro existente: necesse est vt turbetur cerebrũ ꝓpter nimietatem sui motus: proinde oportet impẽdi magnum studium, vt prouocemus somnũ cum fricatione

pedum: hoc enim trahit humores in capite existentes ⁊ repugnat fumo ad caput ascendenti. Cibum accipiat modicum qui sit facilis ad digerendum: quia natura propter defectionem non multum suffert cibum. Vinum bibant temperatum in quantitate ⁊ virtute. A coitu omnino caueant quousque ad priorem vsum eorum conuersi fuerint.

De ephimera que fit propter iram ⁊ eius cura. Ca. xi.

Ephimera que fit propter iram: virtuti animali ⁊ naturali dominatur. Animali propter impetum anime ad faciendum vindictam se mouentis: naturali vero propter nature solicitudinem ad corporis exteriora exeuntis. Proinde oculi eorum sunt rubicundi foras exeuntes: citoque huc ⁊ illuc se mouentes: palpebre eorum sunt sicce: pulsus magnus ⁊ fortis: rubor faciei ⁊ oculorum eminentia: motusque eorum velocitas propter sanguinis ebullitionem: ⁊ propter naturam ad corporis exteriora exeuntem: ⁊ propter anime furorem se vindicare volentis: sicut Arist. dicit. Ira inquit ebullitio est sanguinis natura ad exteriora tendente propter animam se vindicare volentem: sed tamen si ira cum timore fuerit mixta: erit color eorum modo rubicundus: modo citrinus: quia cum natura mouetur ad exteriora cum anima causa vindictam faciendi sanguine cum eis egrediente facies fit rubei coloris. Anima vero ⁊ natura ad exteriora redeuntibus: vt per timore cor custodiant: conuertitur cum eis sanguis: quocirca facies citrina fit: siccitas est palpebrarum propter nimium earum motum anima solicitante illas. vnde desiccatur eorum humiditas. Magnitudo pulsus duobus modis fit. Vno propter fortitudinem cordis natura illud solicitante. Alio propter virtutem corporis in essentia fortitudinis sue permanentis. Non enim prius aliquem morbum habuit quo virtus corporis debilitata sit. vnde necessario vrina eorum fit digesta nullum habens acumen. digestibilitas eius fit: quia calor naturalis est in loco coctionis. indigentia acuminis est propter extraneum calorem ad non interiora intrantem ⁊ cito exeuntem. Oportet vt in initio cure ingeniemus quomodo cor eorum confortetur ⁊ calor extinguatur: quod fit cum expulsione ire quam ipsi obtinent: deinde in temperatum mittantur balneum scilicet prout fuerat horum consuetudo: ⁊ post sudorem vngatur cum oleo viol. cal. Postea descendant in solium ibi tamen non egredientes a balneo: comedant frigida ⁊ humida: et abstineant a vino quousque calor eorum declinabitur: vinum autem mixtum accipiant: caueant sibi a coitu ne putrefactis eorum humoribus putridas incidant fe. aut quidam ab eorum capite humores descendentes apostema generent.

De ephimera que fit propter angustiam ⁊ tristiciam ac earum differentia. Cap. xii.

Differentia est inter angustiam ⁊ tristiciam: quia tristicia ad rationalem pertinet virtutem in cerebro existentem: angustia vero ad spiritualem in corde existentem: idcirco angustia plurimum fit cum pthysis quam tristicia: sed tamen quia causa vtriusque ⁊ curatio est vna: necessario disputatio earum est vna. Dicimus igitur quod ephimera que fit propter angustiam ⁊ tristiciam habet duas significationes. Oculi patientium aliquando foris eminent: ⁊ veloces sunt ad mouendum: ⁊ aliquando concaui ⁊ difficile mobiles: nonnunquam enim neque concauantur: neque foris sunt eminentes. Causa diuersitatis est tristicie: aliquando enim est tristicia propter magnam filiorum vel parentum cogitationem: ⁊ quandoque propter magnam suspectionem et timorem: ⁊ aliquando est neque timorosa: neque suspecta. Igitur cum sit cogitatio de rebus letificantibus: oculi eorum sunt foras eminentes huc ⁊ illuc: nonnunquam mobiles: quia anima desiderat vindicare (aut videre) quod amat. Vnde natura egrediens ad corporis exteriora exit sanguis cum ea. Ideo facies ⁊ color eorum est rubicundus: ⁊ vrina eorum minus habet acuminis solito: ⁊ pulsus eorum magnus est. Cum si tristicia ⁊ cogitatio fuerit propter aliquem timorem ⁊ suspectionem: sunt oculi eorum concaui ⁊ quieti: quia natura conuersa est ad interiora ad custodiendum cor. Idcirco splendor faciei mutatur: ⁊ corpora eorum sunt macilenta: pulsus subtilis ⁊ vrina acuta. Si vero tristicia fuerit inter res amabilem ⁊ odibilem mediocris: erunt oculi eorum: quia neque concaui: neque foras exeuntes. Diuiditur tristicia horum duobus modis. Vno in cogitatione ⁊ inuestigatione laudabilium rerum ad rationem pertinentium: sicut est cogitatio diuine bonitatis seu clementie iustitie nature corporis et similium: que naturaliter ad animam pertinent. Alio in cogitatione pessime ⁊ immunde rei atque illaudabilis apud animas sicut est amor: qui heroes dicitur: ludus ⁊ carnalis leticia. Quecunque vero cogitatio fit de laudabilibus ea cogitatio semper laudabilis ⁊ acceptabilis apud animam. Cogitatio vero de pessimis ⁊ vituperabilibus rebus profert verba corrupta ⁊ pessima animeque inconuenientia. Igitur quia perfecta medicina est que ⁊ causam tollit egritudinis: necesse est vt ab ea incipiamus: ⁊ ingeniemus quo possimus auferre ab eis cogitationem ⁊ suspectionem cum diuersis musicorum generibus: ⁊ cum omni causa leticiam prouocante: vt obliuioni tradant tristiciam: ⁊ quiescant animi eorum a labore: quia anima per cogitationis nimietatem debilitatur atque infirmatur: similiter ⁊ corpus debilitatur propter animam. sicut dicit Aristo. vitium anime sequitur complexionem corporis: ⁊ corporis complexio animam comitatur. proinde oportet nos non negligere corpus: sed adiuuemus illud cum rebus humefacientibus. Caueant sibi ab omnibus cibis desiccatiuis: ne causa eorum veniat ad phthysim: quia ethica magis pertinet ad illam quam ad ceteras ephimeras. Siccitas enim in eorum corporibus dominatur: ⁊ corpora eorum calida sunt. vnde oportet illos humectari simul cum balneo temperato: ⁊ descendant in solium: deinde vngantur cum oleo violato: dietam accipiant frigidam ⁊ humidam que sit facilis ad digerendum sicut ptisana caro hedulina cucurbita atriplex portulaca blita. Vinum bibant quod non sit vetus ⁊ multum sit mixtum: de fructibus videlicet humectantibus comedant: sicut sunt vue ⁊ [illegible]nes palestini ⁊ similia.

Tertia pars huius libri.

De ethica ⁊ phthysi ⁊ cura eorum. Cap. i.

Rursusque de ethica ⁊ phthysi disputare nunc: necesse est vt eius diffinitionem dicamus. Dicimus ergo phthysim esse corporis humiditatis consumptionem: que est naturalis vel non naturalis. Naturalis est sicut patiuntur senes vel decrepiti cum naturalis eorum virtus in digerendis cibis: ⁊ in humiditate nutritiua attrahenda deficit: ne restauretur corporis humiditas: que per tantum tempus dissoluta est. Hec est causa consumptionis decrepitorum corporum arborum ⁊ terre nascentium. Causa vero consumptionis est tribus modis. Vnus est nimius calor substantialem humiditatem desiccans sicut calor solis facit in estate. Secundus humorum nutrientium ablatio. sicut in hyeme est pluuiosa. Tertius humorum nutritiuorum est corruptio: ⁊ eorum ad malas qualitates permutatio: sicut ad nitrositatem vel sulphurositatem: aluminositatem ⁊ similia. Sic in humanis corporibus contingit: consumitur enim ablatis humoribus ea nutrientibus: ⁊ natura prout oportet in digerendo cibos deficiente: neque membra que dissoluta sunt restaurare valente: sicut senibus euenire diximus. Vnde antiqui vocauerunt hanc speciem phthysis decrepitam. Corpus enim calore extraneo dominante: ⁊ substantialem membrorum humiditatem desiccante: consumitur: sicut fit cum acutarum egritudinum earum precedentium: similiter de angustia ⁊ diuturna tristicia. Posterea corpus aliter consumitur: cum sanguis corporis nutritiuus a sui dulcedine ⁊ saporositate mutatur: quemadmodum propter longam egritudinem mutatur: quia sanguis in diuturna egritudine corrumpitur ⁊ proprium perdit saporem. Vnde membrorum natura odio tenet: nec ex eo nutritur. membra

igitur nutrimento carentia infrigidantur ⁊ desiccantur: ⁊ consumuntur. Consumunt quia non nutriuntur. infrigidantur: quia sanguine qui est calidus ⁊ humidus cessante necesse est membra infrigidentur que solebant de sanguine calefieri. Et si reprehendat nos sophiste ⁊ dicat: quare antiqui seniores dicunt siccahabere corpora cum sensus ostendat contrarium: inuenimus enim seniores maioris esse humiditatis quam iuuenes. Respondebimus in prima huius libri particula diximus quod humiditas decrepitorum fit accidentaliter propter defectionem caloris naturalis eorum cibaria prout oportet digerere nequeuntis: ⁊ propter debilitatem membrorum tertie digestionis superfluitatem expellere non valentium: quod videtur hydropici: corpora enim eorum plena sunt multitudine citrine aque: membra tamen habent macilenta et consumpta. Non naturalis itaque consumptio duobus modis est: aut cum feb. aut sine feb. sine fe. est aut calida aut frigida: frigida vero consumit corpus: vel propter diuturna apostemata: vel propter alios diuturnos morbos. humiditatem enim morbi quia sunt diuturni nimium de corporis humiditate dissoluunt. Unde infrigidato corpore virtus digestiua deficit: ideoque cibaria cruda ⁊ indigesta permanent: que cum ita sint membra corporis abhorret ea: neque eis nutriuntur: quam quidem molestiam patientes pulsum habent debilem tardum ⁊ strictum: vrinam albam ⁊ subtilem ⁊ crudam: Pulsus est debilis ex dissolutione virtutis corporis propter egritudinis diuturnitatem: tardus propter caloris naturalis defectionem: siccus congelationem. Cruditas vrine propter frigiditatem complexionum corporis dominantem: et propter calorem naturalem in loco coctionis deficientem. Subtilitas ⁊ claritas sunt propter corporis siccitatem: ⁊ naturalis humiditatis indigentiam vrinam ingrossare solentis. Consumptio que est ca. sine feb. fit propter calidos humores cordi appositos: quorum fumus ad cor ascendens eius mutat complexionem eique accidentalem prestat calorem. vnde sanguis corrumpitur: ⁊ propria eius saporositas mutatur ⁊ membra illi odientia nec ab alio nutrita consumuntur. Unde Ga. vidi inquit hunc ethicum sensualiter. volens enim corporis anteriora perscrutari sicut stomachum intestina ⁊ silia: precepit in spacioso loco porum simiam simul ⁊ sepe perquiri vt qualiter corpus eius consumeretur: tandem per medium diuidens eam inuenit ad cor eius humores corruptos: quorum fumum ad cor ascendisse ⁊ suam complexionem corrupisse credidit: quocirca antiqui hanc consumptionem vocauerunt phthysim decrepitam. At quia compleuimus disputationem phthysis naturalis ⁊ non naturalis: oportet incipiamus de accidentali que est cum fe. ❡ Phthysis igitur que cum febri. fit duobus modis est: aut ipsa per se est morbus: aut propter alium. Que vero per se est morbus: fit ex rebus calefacientibus ⁊ desiccantibus: plurimum tamen causa eius est ephimera: maxime si propter exercitia anime fuerit: sicut propter vigilias: cogitationem: tristiciam: angustiam: legere ⁊ inuestigare. ex omnibus enim istis animalis spiritus fatigatur ⁊ spiritualis: ⁊ accidentalem accipiunt calorem: qui calor cum morabitur substantialem consumet ⁊ desiccabit humiditatem: maxime si corpora fuerint ad hoc preparata: sicut sunt calidam ⁊ siccam habentes complexionem. macilenti stricta habentes pectora: ⁊ capita spatularum foras exeuntia sicut alarum stantes in etate iuuentis: videlicet quod est a. xviij. annis vsque ad. xxxv. precipue si estas fuerit vel calidus aer: aut regio calida. Nonnunquam etiam fit propter corporis exercitia: sicut propter equitare alios ve labores facere: aut propter calida cibaria ⁊ potum ⁊ medicinam. ❡ Phthysis secunda que est cum feb. que fit propter alium morbum est quattuor modis: aut est de ephimera que moratur: maxime et propter terminum transit ⁊ sanguinem calefacit: aut est propter febrem acutam: quia calefacit ⁊ extenuat sanguinem ⁊ dominans consumit substantialem humiditatem: aut est propter febres putredinis cum commiscentur ⁊ suis materiam interpolationes: aut est propter diuturnas egritudines consumentes membrorum humiditatem: sicut cum venit ex tussi dolore pectoris pulmonis dyaphragmatis renum et ylij dolore qui est de calore ⁊ apostematibus omnibus apparentibus: que sunt prolixa corpus calefacientia ⁊ consumentia. ❡ Significationes autem phthysis vniuersaliter sunt quattuor modis. Uno quia feb. totum corpus circumdat: ⁊ omnibus membrorum humoribus ⁊ spiritibus equaliter dominatur membris tamen solidis multo plus est familiarior: proinde antiqui hanc fe. naturali calori non in temperamento: sed in continuatione assimilauerunt: quia membris est infixata: nec ab eis seiungitur: sed miscetur naturali calori ⁊ ei assimilatur: quia ipse est a membris inseparabilis sicut calor naturalis: neque enim augmentatur: neque decrescit spiritus ipse: si tamen declinat nonnunquam vt febris putrida intra vasa existens. Differt tamen ab ea: quia febris ethica sine causa manifesta declinat sicut putrida feb. sed feb. putrida intra vasa permanens: aliquando declinat in initio cum vomitu. Secundo quia calor licet totum corpus circumdet: est tamen lenis neque pungitiuus. vnde infirmi se nullam pati feb. estimant. Tertio quia color plumbeus est ⁊ liuidus: ⁊ citrinus: splendido est sanguine indigent. Quarto quia tempora eorum aspera oculi concaui siccam comitantes ethachepiam: nutritiua enim humiditas ablata est ab eis: stellatur totius corporis siccitas. He sunt significationes vniuersales ethice: particulares vero diuerse sunt. Ethica vero quattuor modis est: causa est: quia humores sunt quattuor. Unus est in vasis sanguineus seu humor in venis existens sicut humiditas arborum terreque nascentium permanens in summitatibus eorum: velut humiditas in ramis vitis existens. Secundus est humiditas existens in concauitate membrorum: in quibus natura nondum tertiam fecit digestionem: nec eam membris assimilauit: sicut est aquosa humiditas que est in arboribus ⁊ terrenascentibus: ⁊ velut humiditas que est in frumento ⁊ vuis nondum maturis. Tertius humiditas est membrorum in qua natura incepit operari: sed tamen non coagulauit neque perfecit eam sicut est caro tenera que non est membris assimilata: ⁊ sicut humiditas frumenti que cepit coagulari et saporifera fieri: ⁊ mollis tamen adhuc permanet ⁊ humiditas vue coagulari ⁊ dulcis fieri incipiens: sed tamen non est desiccata nec ad duriciem conuersa. Quartus est humiditas membra regens ⁊ custodiens sicut humiditas in membris coagulata: ⁊ ad duriciem conuersa ⁊ cum membris vere effecta: sicut humiditas frumento assimilata: illud ne putrefiat custodiens: ⁊ sicut humiditas vuarum passarum substantiam earum ne putrescat obseruans. Igitur quia corporea humiditas quadruplex est: necessario species ethice tres sunt. Una est humiditas in membris permanens: in qua natura nondum tertiam digestionem operata est: neque membris eam assimilauit. Secunda membrorum est humiditas quam operari natura iam incepit: sed tamen non coagulauit neque eam perfecit. Tertia est substantialis humiditas qua regitur ⁊ custodiuntur membra. Causa primi hec est: humiditas enim sanguinis si augmentetur: ⁊ naturam superet: odio tenebitur: nec ab ea regetur nec mundificabitur: quia amplius demorans maxime calefit ⁊ putrefit ex corporis calore: ⁊ feb. putrida fit suam materiam intra vasa generabitur. Et si non augmentabitur: neque a natura dimittatur: sed solummodo propter id quod in ephimera fe. diximus calefiat: ⁊ calor vsque ad mundificatum sanguinem qui est in arterijs deueniat: coniungetur cum eo ⁊ confortabitur: ⁊ venarum ⁊ arteriarum substantiam calefaciet: calor etiam vsque ad humiditatem que est in raritate membrorum permanente accedet: ⁊ eius ventuositatem desiccabit: qui quia ventuositatem ⁊ saporem amittit merito a membris non suscipitur: membra igitur nutrimento carentia consumuntur. Hec est prima species ethice: proinde hec species ad curandum facilis: si sapientis manum patiens inciderit. Medicus enim si inceperit velociter calorem extinguere cum frigidis ⁊ humidis sicut cibis potu odore aere ⁊ similibus: citissime illum calorem extinguet: ⁊ infirmum sanabit. Cui nisi succurratur: ⁊ calor in corpore fit permanens ⁊ augmentans: ⁊ vsque ad humiditatem membrorum que coagulatio vicina est: deueniat: cumque desiccet ventuositatem ⁊ saporositatem membris non assimilatur ipsi eam odientibus. vnde consumptio ⁊ siccitas eorum augmentata fiet: Et hec secunda species ethice que dura est ⁊ molesta ad curandum

Et si calor magis augmentetur & substantiali membrorum humiditati obsistit & eam siccet: & veniens usque ad humiditatem membrorum que fuerat cum eis ab initio complexionis desiccabit eam: & fit tertia species ethice que incurabilis est. Calor enim extraneus humiditatem membra custodientem desiccauit operans in ea sicut calor solis in lapide & ligno operatur. Calor enim solis longo tempore lapidum & lignorum humiditatem desiccat & eorum unctuositatem separat: & quasi cineres eam facit. Causa est: quia lapis & lignum sunt de quattuor elementis composita: proinde calor in eis sic operatur: quod testatur actio ignis in lapide frigido: desiccat enim & ad calcem illum conuertit. Est ergo possibile ut simili modo operetur calor solis longo tempore: nulla enim differentia est inter calorem solis & ignis: tamen ignis velociter: iste vero tardius operatur. Possumus enim intelligere quod lapis habeat substantialem humiditatem: cum arbores & herbe in montibus & lapidibus oriantur: quod si humores non haberent nutriri & augmentari minime possent. Completa igitur ethice disputatione que est propter alium morbum: oportet nos sequi ordinem ethice que non est propter alium morbum existens.

De ethica que non fit propter alium morbum. Cap. ii.

Causa ethice que non est propter alium morbum humiditas est in concauitate cordis & venis et arteriis inhabitans: que si calefiat: & a sua natura in calorem & siccitatem propter anime exercitia prout diximus mutetur sine ulla diminutione sui fiet prima & simplex species ethice que per seipsam est morbus. Hec itaque facile causatur: quia calor extraneus non est nisi in humiditate sanguinis que in corde est & in suis venis et in arteriis: nihil enim in eo facit nisi solummodo calefactionem & ebullitionem. Et si calor augmentetur & calefaciat substantiam cordis & arteriarum atque venarum: & siccetur humiditas eius que est vicina coagulationi: fit secunda species huius ethice. Et si plus augmentatus fuerit calor ethice: ut desiccet substantialem humiditatem cordis & suarum venarum & arteriarum illum custodire & regere solentes: fiet tertia species huius ethice: fiet que incurabilis sicut diximus. Et quia complemus causam ethice que est propter alium morbum: & causam eius que non est propter alium morbum: sed propter se: necesse est ut dicamus unicuique speciei significationes.

Dicamus igitur quod ethica que propter alium morbum fit sicut propter ephemeram: intelligenda est ita: quoniam cum videmus aliquem ephimeram habentem de angustia: tristicia ira & similibus anime exercitiis: & feb. permanet usque ad tertium diem consistens in una qualitate. i. ut non augmentetur neque minuatur: & apparent in cute infirmi obscuritas liuiditas: duricia & consumptio: & manu super infirmum posita sentitur calor pungens & acutus: & nulla hora augmentatur neque minuitur aut declinatur: est prima species ethice febris. Quod si appareat cum his signis augmentum feb. cum infirmus manducauerit: intelligimus secundam speciem huius fe. esse. Sed tamen subtilius oportet inuestigare: quod si damus ei cibum temperatum & laudabilem tribus diebus in diuersis temporibus: in prima videlicet die mane: in secunda ad sextam in tertia vespere: & in unoquoque horum dierum fe. augmentari viderimus: & ad corporis exteriora exire: pro certo credendum est hanc esse secundam speciem. Causa est: quia calor in simnorum est intra corpus quietus: ad quem cum cibus & potus venerit: suscitatur & diuiditur exiens extra corpus: quod testatur de calido lapide vel calce: aqua enim super eos inciden te mox calor in interioribus eorum residuus extra corpus egreditur. Causa est quia aqua cum frigiditate & humiditate calori opposita est: eaque calcem percutiens humefacit eam cum sua humiditate. unde sui aperiuntur pori: & veniens aqua usque ad calorem: calor suscitatur eique repugnat & fugit ante illam exteriora petens. Eo modo intelligendum est de cibis & potibus his infirmis facere. Quidam vero arbitrati sunt calores febriles suscepto cibo augmentari: cibi enim in augmentum fe. accipiuntur. unde fe. materiam inueniens crescit extra corpus egrediens: & lucernam ad testimonium dederunt: que dum habet oleum crescit & augmentatur ignis. Sed postea suam destruxerunt intentionem cum hac probatione. cibo enim in diuersis temporibus oblato febris videtur augmentari similiter. unde estimati fuerunt quod calor fe. in cibo augmentatur propter cibi humiditatem cui calor repugnat: sicut videmus in calce fieri & calidis lapidibus: hec est secunda species ethice.

Tertia vero plus palam patet sensui: quia facies infirmi est mutata in plumbeum colorem aut liuidum: que significatio ostendit substantialem humiditatem esse desiccatam: & virtutem naturalem defectam esse: nares subtiles sunt & acute: oculi concaui siccam chacheziam habentes: quia nutrimentum ad oculos veniens non est bone qualitatis: quod virtus digestiua que defecta est minime potest digerere: permanens ergo clausum in oculorum angulis calore aeris & fe. desiccatur. Cilium quoque compositio oculos circumdantium mutatur & tempora sunt aspera: motus palpebrarum & supercilium fit grauis propter siccitatem eorum: quia iacentes claudunt oculos sine ulla voluntate: quasi a somno fiunt graues propter virtutis defectionem & dissolutionem: sed & manu super eos imposita frigidi & sicci inueniuntur: & manu diu morante nec eorum corpora et calore manus calefiunt: calor sentitur a corpore totus paulatim ascendere. Et si ventre discooperiant: apparent quasi non habentes viscera & tactus eorum est quasi tabula: & si cutem eorum cum digitis constringas aliquantulum extendens: extensa permanebit minime inferius descendens: caret enim humiditate qua mollis fiat & ad suum locum conuertatur. Quam feb. speciem si quis ad uenerit mortem procul dubio iudicet. Pulsus eorum est debilis paruus durus & spissus: arteriae eorum ipsi chorde. Debilitas parui pulsus est defectio & consumptio virtutis: spissitudo vero est propter multitudinem fumi cogentis exire. Durities eorum est sicut oleum in liquore: habens siquidem aeque si super petram fundatur: sonabit quasi oleum. Causa eius est propter consumptionem substantialis humiditatis in solidis membris existentis: & hec causa consumptionis dissolutionis est propter siccam complexionem membris dominantem. Vocatur decrepite senectutis morbus. neque sanabitur nisi cum natura conuersa fuerit ut ante fuit. Stomachus eorum est quasi stomachus decrepitorum: cui impossibile est ut conseruetur in ipsa qualitate qua fuit. i. in iuuentute: unde stomachus eorum semper est defectus: & parua occasione digestio eorum impeditur. Similiter patientes siccitatem in quibusdam membris solidis: cum substantia cordis aliquantulam patitur siccitatem cito consumitur. Si vero siccitas fuerit multa: mors erit proxima. Post hoc que & similibus si in siccitate mutantur periculum significant: sed tamen non cito mortiferum sicut sunt priora. Oportet enim intelligere quia si omnia solida membra fuerint desiccata & multo tempore taliter permaneant: necesse est ut infrigidentur: quia siccitas cum sola venit: non permanet longo tempore: quoniam membra nutrimentum non inuenientia refrigerantur & desiccantur: nutrimentum enim eorum calidum & humidum est sanguis. Unde cum videbimus membra desiccari & nullam habere humiditatem & frigiditatem humectentur ea si autem fuerint infrigidata: nullam faciamus ei curam: quia mortuum est.

De ethica composita cum febre putrida. Cap. iii.

Galienus dicit se hanc febrem vidisse esse compositam cum alia febre de putredine: & vidisse eam solam nullius habere commixtionem. Causa eius composite significatio hec est: interpolatio. i. febris putredinis: & continuatio ethice feb. illa interpolatione procedente: & nos nullam de antiquis vidimus disputationem de eius cura cum est composita: difficilis enim est & durum quod sunt contrarie opposite: febri enim putride necessaria sunt res lenatiua & colatiua etiam desiccatiua: ut lauet colera & desiccet humores qui sunt causa putredinis. Et ethice necessarium est refrigerans & humectans ut refrigeret & humectet calorem febrilem & laudabilem corpori prestet humiditatem. unde vtraque causa est sibi opposita: proinde conuenit medico ut inuestiget & studeat ne aliquam incurrat fallaciam. Unde igitur est hec cura si fe. fuerit commixta: ut custodiatur naturalis humiditas & expellatur putredinis materia: simul oportet ut causa ethice auferatur per contrarium: sicut lac: nam

quam

quiete: τ vigilia cum somno: tristicia cuȝ leticia curet̃. Simi liter necesse est substātialis humiditas corporis membroꝝ regitiua custodiat̃: τ calor extinguat̃ accidētalis τ naturalis cōfortet̃: sicut cū cibis τ potibus chymū laudabilē generan tibus τ refrigerātib⁹: τ humores extenuātib⁹: quēadmodū est ptisana τ similia: que dicturi sumus. Caueāt a medicinis quanto plus possint nisi cum magna fuerit necessitas: dein de eligant medicinā que est leuis τ facilis nature: τ inuesti gere virtutē mediante vtruȝ sit attenuatiua absq; calefactio ne τ desiccatiōe: Danda est ergo aqua cal. cū accessio fe. pu tride venerit. τ cū rigor incipit fieri. Et si vomit⁹ spōte vene rit bonū est: quo nō veniēte si vis cū ꝓuocare: necesse est vt fiat cū leuissimo vomitu. Acumine aūt febris cessante τ an gustia infirmi quiescente τ appetitu cibi surgente dabimus ptisanam τ panē bis vel ter lotū cū aqua frigida τ zuccara. Durus ordeum coctum cum lentibus: sed lentes sint mun date τ excate τ prima decoctionis aqua auferatur: deinde misceātur cū ordeo τ ramis portulace τ lactuce: cū modico coriandri recentis aut veteris τ cū aceto τ zuccara τ modi co croco. Si vero fe. putredinis sit de phlegmate sunt ponē da insimul portulace lactuce aliquātulum mēte τ apij τ ani ti. Summo mane accipiant rodozaccarā cum zuccaro mixtā. Et si cognoscimus ꝑ certo calorē ethice nō esse membroꝝ fanitate: τ nondum venisse ad humiditatem q̃ est coagula tionē vicina: τ necesse erit dare infirmo succos scariole lupu li τ apij danda sunt: sed cū raro: nec illos sepe assuefaciāt ma xime succū apij: q: calorē habet τ siccitatem. Sitr si necesse habent trocisci de rosis accipiēdi sunt siue de berberis: aut si sint necessaria masltic τ maratrū cū rodozaccara raro tribuā tur: τ cū necessitas fuerit egrotantē oportebit oīno ab aqua frigida abstinere. Itez si fuerit necessitas magna coctā ei da bim⁹ cū modico masticis mixte cū aliquo vili syrupo. Et si apostema in visceribus fuerit oīno abstineāt ab aqua frigida nisi cū calidissima fuerint apostemata: q: calida apostemata trahūt ad se frigidā aquā: τ ꝓhibēt eā ne ad cor veniat: q̃m si ad cor venerit cum sua frigiditate naturalē extinguit calo rem. Oportet etiā vt caueam⁹ ne cibū in accessione fe. putri de tribuamus: neq; parū antea: q: angustiam dabit immo τ febrē augmētabit: tpūs etiā exacerbationis elōgabit: q: si viderim⁹ accessionem mane fieri calidā dabim⁹ aquā rigore incipiente τ impediemus infirmū sugētem mala gra. in tē pore accessionis: accessione vo cessante dabimus ptisanā: di gesta itaq; ptisana offerimus cibū sm q̃ natura expetit. Si autē febris in medio diei inceperit augeri: mane danda erit ptisana: rigore vo incipiente calidam dabimus aquā vt vo mitus prouocet̃. Recedente quidē feb. acumine τ infirmo quiescente cibabimus eum sm q̃ oportebit. Et si fe. a vespe re inceperit mane dabim⁹ ptisanā. Cūq; digesta fuerit: cibū dabimus ꝑut oportebit: sed tamen minorē quantitatē cibi q̃ natura digerere valeat: Incipiēte itaq; rigore vomitum cum calida prouocabimus. Sufficit quantū disputauimus de ethica que est cum putrida febre cōmixta: hec autē est re gula per quā medicus potest addere τ minuere dietam sm q̃ virtutē patientis τ fe. cognoscit.

De dieta simplicis ethice. Cap. iiij.

Implex ethica duob⁹ modis est. s. aut corpus est mūdificatum ab humorib⁹ ad putredinem se p̄ parātibus. vñ opz nos incipe curam cām ethice expellētem ꝑ cōtrariaȝ sicut dixim⁹ sicut tristitiā cum leticia: iram cū patiētia τ similia cū suis con trariis: deinde expellam⁹ materiā putrefieri incipiētem cuȝ medicinalib⁹ cibis attenuātibus τ mūdificātibus absq; ca lore τ siccitate: sicut est succus lupuli: cū rodozaccara τ viola zuccara mirobal. mānā cassafistula τ ficibus cōmixt̃. Cūq; certi sim⁹ q̃ materia corpis sit purgata: ordinabim⁹ aerē lo ca τ indumēta cibum τ potū odores cathaplasmata τ sita: et mutabimus ea ab inutilitate ad vtilitatem: quia necesse est vt sit aer frigidus τ humidus: locus septētrionalis: indu menta naturaliter sint frigida τ humida sicut linea vetusta τ loca aromatica cum sandalis τ aqua ro. Cibaria sumant infrigidātia τ extinguētia extraneum calorem τ naturalem confortātia τ substātialem corporis humiditatem custodien tia: sicut sunt ptisana panis lotus bis vel ter in aqua frigida aut panis infusus in vino albissimo leuissimo τ bene mixto lactuce portulace cucurbite blitis atriplices. ola condita sint cuȝ amygdalorū. De fructib⁹ sicut sunt vtraq; malagra. me lones palestini: mala: pira: vue hyemales: τ similia. De siru pis sicut maloȝgra. τ iulep acetosū. Mirtam⁹ in aquā quā bibere volūt bolum: spodiū: sandalos albos: semen portula ce τ similia. De aromatibus sicut sunt frōdes τ flores con fortatiui τ refrigeratiui. sicut rosa salices mirta viola nenu phar τ sandali. Caueāt cāphorā ꝑpter siccitatē quā habet nisi cū certi fuerimus habere in suis capitib⁹ substātiam hu midā: que repugnet siccitati cāphore. Sed si humiditas ca pitis est parua τ accidētalis humiditas: cāphorā caueāt quā tum plus possint: q: reuma is sit calidum: cāphora tñ nocet eis is sit frigida: qđ est duob⁹ modis. Uno q: frigiditate sua accidētali humiditati repugnat que est in capite τ eam in grossat: vnde fit causa agmētandi reuma. Alio q: cū sua sicci tate naturalem desiccat capitis humiditatem. nō enī humi ditas capitis siccitati cāphore valet repugnare: nisi cum fue rit maioris quātitatis q̃ siccitas est cāphore. Cathaplasmata vero que epati sunt ponēda cōcedimus vt habeāt cāphoraȝ q: naturalis epatis humiditas siccitati cāphore repugnat τ cōuertit eam ad temperamētum. Sed reprehēdi videmur a quibusdā sophistis nobis questionem opponētibus de cere bri humiditate: quare inquiūt humiditas cerebri siccitati cā phore nō repugnat cuȝ cerebrū naturaliter sit humidius ce teris membris corpis. Unde respōdēdum erit cerebruȝ sem per mouetur ꝑpter imaginationem τ rationeȝ: quia est fun damētum sensuum τ voluntarij motus: τ fumi semper ascen dūt ad illud. calorem etiā aeris plus patitur q̃ epar: ideoq; cerebrum accidentaliter est siccius epate: is ceteris mēbris sit humidius naturaliter. Nōnunq̃ dabim⁹ trociscū de spo dio τ bolo cum sirupo quē diximus: τ aliquando dabimus psilium si egestio non sit humida: solutio enī ventris in hac passione est pessima: q: materia eius acuta est τ pungitiua: τ humores in hac egritudine soliti sunt ad intestina descen dere: quoniā mēbra sunt defecta ad dissoluendū τ expellen dum eos per poros quā ad interiora corporis clausi resolui tur: descenduntq; ad intestina τ eis duas faciunt actiones: aut lubricitatē faciunt vt egestio nequeat retineri: aut exco riāt τ nascitur dissinteria. De cura igitur q: vsq; ad hūc locum nostram diximus disputationeȝ: τ mōstrauimus pla ne: q: curatio huius febris est cum ordinamēto aeris locijn dumentorum cibi et potus aromatum balnei vnctionum: necesse est vt plane dicamus quomodo τ vbi ordināda sunt hec omnia. Incipiēdum est ab aere: quia nobis familior est. Igitur si tempus fuerit hyemale nō tamen multuȝ sit frigi dum: non debet illud aliquo ingenio ingeniari bonum est: q̃ si multum fuerit frigidum necesse est illud ingeniari: vide licet pānis operiātur ne frigida aeris virtus corporis exte rioribus dominetur τ cutem deficcet atq; fumos ad interio ra claudat. Si autem fuerit estiuū: coaptari oportet illud vt infrigidetur τ humectat: scilicet vt mansio infirmi sit spacio sa τ septētrionalis τ porte septētrionales. in pauimēto ster namus rosas: violas: nenufar: basilicum: sempuiuam: ra mos vitium: τ modicam aquam super ea recemus. Et si corpora eorum indicant materiam ad putredinem preapara tam: bonum est vt vngamus corpora eorū de succis lactuce portulace vuarum amararū solatri cū oleo rosaceo mixtuȝ hec tñ inunctio non diu super pectora moretur: quia instru mētorum spiritus est perceptiua. Ingeniemus etiam prout possumus melius ne humiditas eoꝝ dissoluatur. q̃ si virtus eoꝝ fuerit defecta: τ mēbra dissoluta: τ vene apparēt albe ꝑ pter sanguinis inanitionem: ossa quoq; brachia subtilissima τ eoꝝ cōcatenatio inanita ꝑxima portēditur mors.

Umq; feb. aliquando per se est morbus: et aliqñ per alium sicut frenesis τ alij morbi his similes: aut est propter putredinē febris in quibusdam mēbris existentē: sicut in diaphragmate pulmo ne: aut propter diuturnam tussim: aut ꝑpter epa tis dolorem renuȝ ylij: necesse est vt cum eam cognouerim⁹ esse in aliquo istorum: prohibeamus patientes ab aquis fri

gidis: et ab vnctione sucorum quos superius diximus: nisi cum apostema per quod febris fuerit sit calidissimum. Deinde ex ea modicum dabimus: quia cali. apostematis trahit ad se humiditatem aque: et prohibet eam ne veniat ad cor: et nocent calori naturali. Quod si apostema non fuerit calidissimum: abstineamus eos ab aqua frigida: et mitigabimus calorem eorum cum aere albo frigidisque aromatibus. Unde Gal. aqua inquit frigida in ethica que est propter alium morbum pessima est. precipue si morbus diuturnus fuerit. Causa quia morbus qui causa est ethice necesse est vt sit calidus sicut frenesis et similia: aut diuturnus sicut putrida febris erratica commixta et similia. Si vero morbus fuerit acutus modo paruo tempore percussit substantialem corporis humiditatem et desiccauit eam et dissoluit virtutem membrorum. vnde calor cordis est defectus et nequit humiditati aque repugnare. sic ergo humiditas aque causa est calorem naturalem extinguendi. Si autem morbus fuerit diuturnus: consummauit sanguinem membrorum et emundauit eam a carne. vnde membris infrigidatis calor deficit naturalis: necessario igitur calor cordis fit defectus. proinde frigiditati aque calor cordis nequit repugnare aut resistere maxime si fuerit materia in venis et arterijs ad putredinem preparata: quia humiditas aque illam augmentat et materiam indurat vt nequeat digeri. precipue si in vrina nullum signum decoctionis appareat. Palam ergo intelligimus: quod nullo modo danda est aqua in ethica nisi cum ipsa morbus per se fuerit: si virtus eorum custodita sit. quod si virtus eorum debilis sit caueant aquam. Unde oportet arbitrari qualiter corpa eorum humectiat et confortemus virtutem eorum cum cibis qui sunt faciles ad digerendum et multum nutribiles: quia sanguis corporum eorum licet sit laudabilis tamen modicus est. similiter spiritus animalis et vitalis: et propter sanguinis paruitatem membra minuuntur que sunt totius corporis fundamenta et propter paruitatem animalis et vitalis spiritus deficit calor naturalis. vnde necesse est festinemus ad restaurandum eorum corpa et in virtute et nutrimento cum cibis et potibus qui sunt faciles et subito et multum nutribiles. sicut est vinum album et grossum et rubeum grossum. Sicut Hippo. in apho. Facilius est repleri potu quam cibo: sed tamen potum oportet dandum esse ei et quomodo opus: hoc est non purum nec ieiunis vt possit mordicis maxime stomacho calorem et siccitatem: sed non debet accipi multum et subito vt intrans velociter exeat nec membra nutriat. nec multum grossum vt membris in angustis locis oppilationem generet: ideoque oportet nos illud negare et egritudinem exeuntibus et maxime ethicis: cibum accipiant mediocrem: facile nutrientem et quiddam grossiciei habentem vt permanens in membris nutriat et confortet ea. Illoque intelligere debemus vt hippocratis intentio esset de potu absoluto vel de humidis cibis absolutis: sed conuenit nobis nosse: quia eius intentio fuerit de rebus nutrientibus leuiter et faciliter sicut sunt vina grossitatis aliquid habentia et in membris permanentia vt nutrimentum eis inferant. De cibis similiter facile nutritiuis et nature obedientibus sicut sunt lac ptisana panis lotus et similia. Ethici vero cum pro certo nouerint febrem cessauisse: nec alia re indigent nisi augmentatione et nutrimento corporis: accipiant mane lac caprinum in quo statim emulso misceatur in eadem quantitate cal. aqua et ad suauem ignem coquatur quousque tota aqua consumatur. deinde potui detur calidum prout ab vberibus emulsum fuerit. quo ebibito tempore expectetur quo digestum fuerit. deinde dabimus starnum perdices pullos et similia. ola tussellata. vinum album et ponticum mediocriter bibant. Quod si non potuerint solum lac bibere miscendum erit cum ordeo et simila tritici et similibus secundum quod virtus digestiua eorum fortis fuerit. Sed tamen si cognoscimus corpa eorum nullam habere materiam seu humores qui sint ad putredinem preparati: cauendum erit ab eis cibis et dabimus solummodo ptisanam et panem lotum. maxime si in eorum egestione cholera appareat. Uniuersaliter etiam dicimus quod non debemus dare lac perdices et his similia. aut vinum ponticum nisi cum certissime cognoscimus febrem ab eis esse ablatam: quod cum palam nouerimus balneabimus eos in balneo aque sapide temperato in aere: et calor aque sit quasi calor lactis cum ab vberibus est emulsum: et ingeniemus vt balneum mansioni eorum sit vicinum. et ducatur in culcitra aut in lecto ne motio eorum pedibus euntium duo nocumenta faciat. aut faciat eos fricidiores: aut calefaciat et debilitet eos vt in balneo stare nequeant: quia necesse est eis in solio balnei diu morari: quia aqua solij que est temperata prestat corporibus eorum humiditatem augmentum et virtutem. Oportet vero vt sit solium spaciosum et ostio balnei vicinum vt non ambulent per aerem balnei ne parua eorum humiditas substantialis desiccetur. et oportet vt aqua balnei maxime temperata sit: quia calida si plusque oportet fuerit: dissoluet cutem plusque oportet et indurabit eam. Si vero frigida plusque oportet debilibus corporibus tribuet frigiditatem: et calorem extinguet naturalem: cutem densabit et oppilabit. et secundum nostram intentionem horum poros debet aperiri et cutem mollificari: quia sunt in ethicis densi et oppilati naturaliter: quia sine consumptione humiditatis res nulla potest inueniri dilatans et aperiens poros corporis eorum sicut facit aqua que est temperate calida: quia membra corporis delectatur in ea: et natura excitatur et per totius corporis membra dilatatur propter aque delectationem que est eis similis. vnde natura se delectante sanguis eam sequitur: et venis vsque ad corporis exteriora poros mollificat aperit et dilatat: quod autem natura in hoc loco quo delectatur est opposita actioni loci eius quam a re nociua fugit natura ad interiora corporis. vnde extremitates de sanguine et naturali inanitur calore. proinde patitur oppilationem et duriciem in cute. Oportet igitur vt nos inuestigare vt diffiniamus qualem patientes morari in balneo debeant: que mora talis sit: quia si viderimus rubeda et inflata fieri corpa priusque consumi et minui incipiant eos a balneo extrahamus: quia si dimiserimus eos plusque oportet consummabuntur. Ideoque cum volumus carnem in corpore augmentare: dimittemus eos in balneo quousque sint rubicundi et inflati. Si autem eam minuere volumus post inflationem dimittimus eos in balneo donec inflatio transeat et ipsi ad suam naturam fuerint conuersi: sed cum docet inuestigari illa tempora: quia sunt multum stricta et acuta precipue si carnem volumus augmentare: propterea verus terminus quo a balneo debent egredi: est rubor corporis ne ipsi ultra permanentes ad deterius veniant. Egredientibus itaque a balneo vngamus corpora eorum cum oleis frigidis et humidis vel vnguentis vt custodiant humiditatem quam ab aqua acceperant ne aer illam consumat. Rursus oportet vt diuersis temporibus balneentur. Primum balneum sit mane priusque accipiat lac aut ptisanam vt infrigidet et refrigeret corpora eorum. secundo die vespere postquam lac et cibus sint digesti. Et si virtutem infirmi fortem perspexeris esse vt possit amplius balneari bonum est. bonum etiam est si lac super infirmum fuerit emulsum priusque in solium descendat: et mittantur in balneo frondes frigide et humide sicut lactuce nenufar viole et similia. Si autem infirmus est ab humoribus mundificatus ad putredinem se preparantibus: damus eis balneum cum lac asininum cum ab vberibus fuerit mulsum. hoc enim lac huic passioni est optimum: quia ceteris subtilius et tardius ad coagulationem: sed oportet eligi asinam iuuenem et sanam probare eius lac vtrum sit album: neque naturaliter liquidum neque spissum multum: et nutriamus eam cum lactuca feniculo coriandro et bono ordeo: et bona aqua. lacte vero digesto iterum ad balneum mittatur. Quod si balneo patientes delectantur eo quod eis assuetum fuerat: tertio ad balneum ducantur. sed spacium sit vnius ab alio quinque horis: postea comedat perdices pullos gallinaceos et alas gallinarum. caueant ab omni cibo graui: sed oportet cibi quantitatem fieri talemque stomachus non grauetur: quod contemplari possumus hoc modo quia si dederimus cibum et patientis stomachus extimemus patiatur et acidum et fumosum ructum faciant: cognoscimus eos non bene digerere. vnde cibi quantitatem minuemus adeo donec perspiciamus eam optime esse digestam. Rursus si viderimus eos multa quantitate reficiendos esse: dabimus lac vaccinum: prius enim butyrum ab eo sit extractum. Deinde prima vice dabimus ei. ii. ℥. deinde ascendamus vsque ad quattuor. Et quoniam lac nominauimus illud determinare volumus cui horum conueniat et cui non. Unde dicimus quod cum lac ceteris cibis est facilius et omnia corporis membra nutriat: erit cibus nutribilis et laudabilius est propter

maxime qui aliam nequeunt sumere cibum, et laudabilius est lac mulierum: maxime si puellam lactauerit: post hoc est asininum. sed tamen quidam odiūt vtrūq;: et q: eis abominabile est: oportet dari caprinum. Est enim medi ocre inter subtile et grossum: sed prius q̄ demus illud: decet poni caprā in loco puro: et nutriamus eam cum bono ordeo et herbis sicut coriandro lactuca frondibus celsi et his similibus: et caueamus ne infirmi patiantur solutionem. proinde oportet bis vel ter calidum lapidem in lacte extingui vt aquositas eius consumatur. Et si virtus eorum fuerit confortata dabimus eis cancros fluuiales coctos cum ordeo vel ptisana et fisis. ¶ Igitur q: sufficienter de lacte disputauimus: oportet nos quibus conueniat aque frigide potus mōstrare: vel alie res frigide. Sed prius q̄ disputationem earum incipiamus: monstrabimus que sint frigide aut calide absolute sine alicuius rei comparatione. ¶ Physici itaq; concordāt dicentes nullum corpus esse calidum: frigidum: humidum aut siccum absolute sine alicuius rei comparatione nisi elementa solū. Dicit enim se reperire ignem calidum non ad alterius rei comparationem: quia si esset calidus ad comparationem alterius: necessario esset frigidus ad alterius comparationem. Illo sq; nullam rem inuenimus igne calidiorem. Ergo cū dicimus calidū frigidum humidum aut siccum: non dicimus nisi ad comparationem humanorum corporum que sunt temperata: quia humana corpora ceteris corporibus sunt temperatiora. propter hoc cum aliquam rem inuenimus nullam passionem nostro sensui inferentem: sed eo delectantem eiq; conuenientem cum quadam similitudine: intelligamus eam esse temperatam quasi humani corporis temperiem. Rursus si aliam reperimus qua noster patitur sensus: sed tamen sine illius doloris horribilitate: intelligimus eam temperamentum humani corporis transgressam esse vno gradu. Iterum si aliqua res maiorem sensui faciat passionem: et tamen eam tolerare valeat: dicimus eam duobus gradibus vltra temperamentum esse. Si autē adeo sensui dominetur vt dolores generet: in tertio gradu cognoscitur esse. Si vero magnū faciat nocumētum vt destruat sensum et sciungat mēbra sensualia: in quarto videtur esse. Palam est quia calidum et humidum frigidum et siccum sunt ad comparationem humanorum corporum temperiem exceptis solis elementis. vnde cōuertamus stilum ad eos quibus conuenit aqua frigida et alia frigida et quibus nō. Cum ethica sit per se morbus simplex et corpora patientium sunt absq; vlla putredinis materia: optimum est vt demus eis cibaria infrigidantia naturaliter: eaq; artificialiter frigidiora faciamus sicut sunt ptisana panis lotus lactuca: cucumeres palestini. Et aquam demus frigidam prout oportet maxime si virtus eorum non sit imbecillis: et si digestio appareat in vrinis. Et si ethica propter aliū morbum fuerit acutum vel diuturnum: prohibeamus aquam frigidam et alia infrigidantia prout melius possumus: maxime si nullum signum digestionis appareat in vrina: et corpora nō sint pura de materia putredinē generāte. Causa huius duobus modis est. Vno quia mēbra corporum egritudinem patientiū olim sunt defecta: et calor eorū debilis est et paruus: vnde aqua et alia frigida sunt mēbrorū percussiua et naturalē calorem extinguūt. Et si corpora eorū fuerit limida propter aliquod apostema vel crudorū humorū reliquias: aqua et cetera frigida indurant et ingrossant eos vt nequeāt digeri. Vini vero natura quia calefacit et naturalem cōfortat calorem: oportet consumpta corpora propter diuturnum morbum habentes accipiant moderate: tamen mixtum sit et album et leue. Consumptio vero corporis que est sine feb. et causa eius est substantialis humiditatis corporis cōsumptio: et naturalis calor eorū extinctus est propter sanguinis paruitatem: oportet vt restituātur cum corporis calefactione. Incipiamus a modico calore et cata modice ad maiorem ascendamus ne subita corpus mutatione infirmus deficiat. Demus itaq; syrupum de zinzibere et iringorū radice: pecorinam carnem: vinū non multum vetustate dolorem capitis faciat et corpora eorum desiccet. sedeant in aqua in qua cocta sint sansucus basilicon: yreos: frondes: citruli. fumigentur de ligno aloes: ca

ueant omnino a coitu. Quorū virtus si augmētari incipiat dabimus tyriacam et muscatam. Plus itaq; si sint cōfortati balneentur et balneum egredientes comedant annualem agnum: vitellarū conditum cum spica et zinziber: et bibant vinum vt prouocet eis somnū. Si autem aliquam patiantur febrem modicam videlicet aut tussim cū screant album viscosum et grossum: dabimus eis apozimata de ysopo: electuarium qd̄ recipit sebesten. l. iuiubas. xx. liquiritie. ℥. i. vuarū passarum enucleatarum. ʒ. xv. capillorū veneris. ℥. i. ficus sicce. x. omnia in. x. libris aque coquantur vsquequo ad duas redeant. da exinde. ℥. iiij. colatas ad bibēdum cum. ℥. i. de rodozacca. postea comedāt ius frumēti et fenugreci. Et accipiāt electuarium qd̄ recipit se. lini. ℥. i. ß. ozobi. ℥. i. medulle se. i. ombacis. ℥. i. succi liquiritie. ℥. ij. fac puluerem et cum oleo amigdala. frica deinde adde zuccaro qd̄ sufficit. Alio ℞. succi caulium libras. iij. mellis dispumati libra. i. coquantur vsq; ad mellis redierint spissitudinē. postea medullas fistici quantū sufficit tere et cum melle tempera. deinde cum potui dare volueris da cum lacte caprino aut asinino vel pecorino coctis cū. ʒ. ij. leniūbici. Alio ℞. marathri radicis: apij radicis ana. ℥. ij. anisi ʒ. ij. malue seminis. ʒ. iij. lini seminis. ʒ. iij. iuiubas. xx. ficus sicce. v. vuas passarum enucleatarum. ʒ. v. hec omnia in. viij. lib. aque coquantur vsquequo ad duas redierint: dabis omni die ad bibendum. ℥. iij. cū rodozacca. violazacca. ana. ℥. i. Et si calorem non habeat tempusq; non fuerit hyemale cum melle. ℥. v. accipiāt illud. Trocisci valētes ad phthysicos empicos cardiacos qui ℞. gūmi ara. berberis boli. ana. ʒ. iiij. ro. spodij. se. portulace ana. ʒ. ij. et ß. cancrorum fluuialium assatorū. ʒ. vij. basiliconis arnoglosse se. boragi. an̄. ʒ. ij. coriandri sicci. ʒ. ij. ß. infusi in aceto et ad solem siccati postea assati. dragaganti. amidi. semi. citruli. cucu. ana. ʒ. ij. se. mirte. ʒ. iiij. se. malorum citoniorum. se. herbe acetose ana. ʒ. ij. liquiritie. ʒ. iiij. reub. ʒ. i. ß. carabe gemmarum non perforatarum ana. ʒ. ij. omnia trita cum aqua rosacea tēperentur et trocisci ex eis fiat. dabis exinde. ʒ. ij. Alij valētes simili modo ℞. berberis sand. al. spodij. ana. ʒ. iiij. rosarum. ʒ. v. se. portulace. citru. cucu. cucur. ana. ʒ. i. ß. dragaganti gūmi ara. amidi ana. ʒ. iij. boli. ʒ. iiij. herbe acetose. carabe. gemmarum non perforatarum. ana. ʒ. ij. tempera cum succo arnoglosse. Alij ℞. spodij: bol. ro. ana. ʒ. iiij. gummi arabi. dragaganti se. arnoglosse ana. ʒ. iij. seminis papaueris. ʒ. v. se. portulace. se. atriplic. ana. ʒ. iij. berberis. ʒ. ij. fac puluerem et tēpera cum aqua rosacea. Alij valētes propter lienteriam frigidam ℞. ro. spodij ana. ʒ. iiij. se. mirte herbe acetose ana. ʒ. iij. se. portulace sumac. ana. ʒ. v. se. maligranati. ʒ. iiij. boli. ʒ. v. gūmi arabi. ʒ. iij. hypoquistidos. ʒ. iij. puluerizentur et cū succo citoniorū tēperentur: da potui cum syrupo citoniorū. Alij valentes contra dissinteriā cum tussi quā phthysici patiūtur. ℞. gūmi se. citrul. ana. ʒ. iij. se. basiliconis. ʒ. ij. ß. se. mirte. ʒ. iiij. herbe acetose. ʒ. iiij. semi. portulace. ʒ. iij. hec omnia assata in puluerem redigantur. boli eius. ʒ. iij. cum syrupo mirte. Electuarium cōueniens phthysicis tussim habentibus cō screatum cū syrupo violaceo. maxime quib; in pulmone et pectore descendunt humores grossi et viscosi. ℞. sebesten. c. iuiubas. l. vuarum passarum enucleatarum. ʒ. xx. se. malue. ʒ. iiij. cancrorum lauatorum et assatorū. ʒ. xx. capil. ve. arnoglosse ana. ʒ. v. liquiritie. ℥. i. omnia in. vij. libris aque coquantur quousq; ad duas redeant. Deinde. ℥. iiij. sape adde et zucca. ℥. iiij. Iterum vsq; ad mellis spissitudinem coquantur. Deinde accipe gūmi dragaganti. se. citoniorum ana. ʒ. viij. se. cucu. ℥. i. amigdalarū dulcium. ℥. viij. se. portulace. ʒ. vj. amidi. ʒ. viij. se. papaueris. al. ʒ. vj. fac puluerem: et cū superioribus temperetur. Pilule que sub lingua posite valēt contra tussim. ℞. gummi dragaganti. se. portulace. se. citoniorum. ana. ʒ. iiij. semi. cucu. ʒ. v. amidi. ʒ. iij. amigda. ʒ. vj. fabe mundate. ʒ. ij. se. malue. ʒ. iij. liquiritie. ʒ. v. omnia in puluerem redacta temperentur cum succo psilij. Cathaplasma cōtra tussim pectoris humectans. ℞. malueuisci. radicum et frondium malue. ana. ʒ. iiij. dragaganti. ʒ. ij. cere albe olei viol. ana. ℥. iij. fac cathaplasma. Trocisci valētes cōtra sanguinis screatū qui fit phthysicis. ℞. gūmi dragaganti se. portulace. ana. ʒ. v. succi liquiritie. ʒ. vj. boli armenice: ana. ʒ. v. succi

hypoquistidos acatie. ana ʒ.iij. coralli: cacabre. ana ʒ.iiij. spo dij. ʒ.vj. rosarum ʒ.iiij. se. mirte. ʒ.iiij. coriandri infusi et assati ʒ. vij. tempera cum aqua rosacea. Cathaplasma cōtra sanguinis screatum et tussim et febris calorem. ℞. cucurbite trite quasi medulle ʒ.iiij. camphore ʒ.j. sandal. al. et rub. ʒ.ß. rose sicce ʒ.ij.ß. cere al. ʒ.xx. olei rosati ʒ.j. fiat cathaplasma. Sirupus iuuans sanguinem screantes. ℞. succi arnoglosse. succi cucur. cucu. citruli. aque rosacee. an. lib.ij. succi mirtillorum lib.j. succi pomorum citoniorum lib.v. omnia coquantur donec fiant quasi sapa: deinde cum aqua frigida potui detur. Electuarium valens contra humores sanguinolentos qui sunt in pectore et pulmone: et calorem extinguit: vulnera pectoris sanat. ℞. amidi. se. citoniorum. an. ʒ.v. fabe. boli. an. ʒ.vij. se. malue. se. melonis. an. ʒ.iij. gumi. ʒ.xx. dragagant. liquiritie. an. ʒ.iij. oīa puluerizata cū sapa temperentur. Et si non fuerit febris nec humores grossi et conuenit melius mundificari: iungantur eorbi. ʒ.vij. ysopi. ʒ.viij. marati se. apij. an. ʒ.ij. et ß. Si vero humores fuerint grossiores putrefacti se. fenugreci. se. lini. carui. equali pondere cum oleo amigdalino et melle tēperabimus. Alis ℞. prassij orobi medulle. se. bombacis. an. ʒ.iiij. se. lini. fenugreci. ʒ.ij. omnia in pulueres redacta cum melle temperentur.

¶ Quarta pars huius de feb. acutis et accidentibus eis concomitantibus.

¶ De febribus causon et frenesi. Capi.j.

Causon cōtinuum hꝫ calorē calori natura nociuum et ei magnum facientem impetum propter morbi repugnationem. cuius nocumentum est impetus et molestatio qui ab initio cum ea eueniunt: propter acumen materiei qua creatur. huius enim materia ignea est acutissima in concauitate venarum coadunata et arteriarum cordi vicinantium et maxime venarum oris stomachi: et in concauitate epatis et pulmonis. Ideo differt hec feb. a tertiana que est intra venas: quia tertiane cholera est in venis a corde remotis. Sed in causon que de cholera generatur: maxime est in concauitatibus venarum que sunt in corde vel sibi vicinantibus: hoc testatur durities febris: furiositas siue acumen: et fortitudo et continuatio sitis. Causa vero fortitudinis et acuminis et continuitatis febris hec est: quia materia est in venis que sunt in ore stomachi et in epate. Que febris duobus modis est. Vno qꝫ est acutissima et feruentissima. sua enim materia pura cholera est rubea cum nulla humiditate cōmixta. Est et alia que non est tanti feruoris: quia sua materia est cholera citrina cum quadam phlegmatis humiditate cōmixta. proinde vocauerūt primā causon propter suam vstionem: eius enim materia est de pura cholera ardentissima. secundam vero nominauerunt acutam absolute: quia materia est aliquantulum sanguinolenta.

Plurimū autem prima iuuenibus accidit: quorum etiam complexio naturaliter est calida et sicca. precipue in estate. Estas enim huius febris est naturaliter confortatiua et augmentatiua: quia cum suo calore et siccitate corporis humiditatem cum sudore et fumo dissoluit et desiccat. vnde necesse est vene extenuentur. propter hoc in extremitatibus diei vene attrahunt ad se fumum acutū de genere cholere rubee maxime si regio calida et sicca est. Que febris proprie habet accidentia que ab ea sunt inseparabilia. habet etiam alia que sunt separabilia eiꝫ et alijs febribus permanentia. Inseparabilia quidem sunt hec. acumen caloris et fortitudo duritia et continuatio febris et sitis: que in stomacho sunt fortiora. Separabilia vero accidentia ei et alijs febribus cōia diuiduntur duobus modis: aut significant spem salutem: aut desperationem et perditionem. Illa vero que spem salutis significant: sunt virtus infirmi: et sensus bonitas corporis: et calor febris in toto corpore equalis sp̄s nō ipedit⁹ et laudabilis cōpositio iacēt⁹ infirmi: appetit⁹ digestio bona. et libentissima cibi acceptio. pulsus secundum naturalē assimilantie: signa coctionis in vrina et egestione apparentia: sicut vrina rubicunda clarissima equalis in liquore habens hypostasim albā lenem continuam et in fundo vasis permanentem. Egestio vero in quantitate qua cibus et potus fuerunt: et expulsio in tēpore quo sani fuerant: in colore quidē pertinēs cholere: liquorem habens inter spissum et liquidū mediocrem cū cholera tinctū: quia cholera cū habet admixtam significat digestionem. Causa virtutis infirmi et sensus bonitatis et leuitatis corporis absꝫ questione salutem significat: quia sanitatem cerebri demonstrat: et virtutem neruorum et lacertorum omnibus membris sensum et voluntarium motum prestantium. Omnes enim physici procul dubio credunt neruos et lacertos a cerebro procedere eiusꝫ instrumenta esse. vnde cum fundamentum est forte necesse est fortia sint eius instrumēta: vt cū instrumenta fortia actio animalis operetur et compleatur: et cum actionis animalis complemento perfectus permanet sensus naturalē confortās actionem: et cū actionis naturalis confortatione corpus sit leue et desideriū cibi sit forte. Equalitas vero caloris in toto corpore equaliter permanens et spiritus facilitas et virtus pulsus infirmi ipsum habere virtutem significant. Ostendit enim nobilia membra esse robusta: de quibus vita procedit et monstratur. i. cor et pulmo et diaphragma et pectoris membra: sunt cordis instrumēta. sano ꝗ fundamēto sana eius sunt instrumenta: vnde flatus cōpletur et pulsus confortatur et etiam cū fortitudine calor per totū corpus diuiditur. Significationes vero illaudabiles morti significantes duplici modo sunt: aut crisi significāt morbi fortitudinem molestiam sine timore: aut innuūt suspectiones et timorē. Ille autem que fortitudinem morbi ostendūt sunt feb. continuatio et vehementia doloris: sitis fortitudo: vigilie: super alienatio mentis: augmētatio feb. imparibus diebus: diuersitas caloris in corpore permanentis: scilicet quidā locus calidus quidam locus frigidus: sudor calidus calorem febris et sitim non mitigans. vomitus et egestio ignea multam citrinitatem habentia: cruditas et grossities vrine. nigredo et limositas dentes cooperientes: sanguis e naribus cum rigore manans in fine morbi: que omnia dicimus non timorem significare: quia quandoꝫ ea accidētia bona sequūtur et nonnunꝗ mala. verbigratia. Fortitudo febris et magnitudo sitis acumen significant et vstionem cholere que est fe. materia. Et si in cretico die laudabilis venat purgatio et feb. et sitis mitigate fuerint salus pretenditur. Si autem in die cretico febris et calor sitis augmententur: timorem significabūt. vigilia significat calorē: et siccitatem in cerebro dominari: et nonnunꝗ significat dolorem esse fortem aut ferentem: sed eo cessante vigilia cessabit. stupor autem mentis ostendit fumum calidum humidum implentem cerebri ventriculos et virtutē eius humefacientem. Et si laudabilis crisis sequatur: scilicet cū vrina et egestione aut sudore expellentibus materiam illum fumū generantem: et etiam coctionis signum apparebit in vrina: salutis indicium pronunciabit. Si autem vrina augmentabitur in crudidate et

grossicie ⁊ mutetur in albedinem: timenda erit. Alienatio vero significat fumum calidum ⁊ siccum in cerebro dominantem: ⁊ suam humiditatem desiccare: quã si bona sequatur crisis et febris transeat virtusq; confortabitur: salutem pronũciabit. Si vero mala ⁊ augmentabitur feb. acumen ⁊ virtus patientis debilitari incipiat: malum significabit. abundantiam enim humorum significabit. Sudor vero calidus in die cretico si appareat ⁊ totum corpus circundet: febrisq; mitigabitur: salutiferum erit signum. Si autem eo apparente febr. non deficiat: longitudinem morbi significabit. abundantiam vero humorum extraneorum interius accumulatã ostendit esse: quos longo tẽpore necesse est digeri ⁊ purgari a natura. Or si non circuidet totum corpus ⁊ febris augmẽtetur timorem innuit: maxime si non fit in die cretico: quia significat defectam esse actionẽ in toto corpore equaliter. Cholericus vomitus ostendit cho. ru. in toto corpore dominari. Or si quãtum nature conuenit fuerit: ⁊ prout virtus patientis tolerare poterit: ⁊ ex eo corpus sit alleuiatum: salutem pronũciabit. Si autem plusq; virtus patientis poterit sustinere fuerit: nec prout naturam oportet: non sumus securi quin natura deficiat in repugnatione morbi. Egestio vero ignea siue crocea significat dominiũ cho. ru. q̃ si in die cretico apparuerit: aut in die declinationis morbi: ⁊ eam sequatur leuitas corporis et bonitas virtutis: est laudabilis. Contraria vero econuerso. Cruditas ⁊ grossicies vrine duobus modis fit: aut sunt in colore: aut in liquore. In colore vero si fuerit citrina: significat actionem caloris naturalis esse defectam in loco coctionis. quã si bona sequatur crisis: ⁊ virtus naturalis incipiat feces digerere ⁊ extenuare: atq; vrina fit rubei coloris tẽperamentum habens in liquore: itaq; in die cretico laudabitur indicia salutis pronũcians. Or si vrina appareat cruda scilicet: aut alba ⁊ subtilis: aut grossa ⁊ cruda mala erit ⁊ timorosa. In liquore vero potest fieri diuersis modis: quia aliquando exit subtilis ⁊ clara ⁊ in ea permanet subtilitate: ⁊ aliquando exit grossa ⁊ turbida: residens vero fit clara. ⁊ aliquando mingitur grossa ⁊ turbida ⁊ talis pmanens. Est ⁊ alia exiens subtilis et clara residens vero fit turbida. que autem clara exiens clara permanens ostendit naturam nullam in ea facere actionem coctionis. Que vero turbida mingitur deinde fit clara significat initium coctionis esse completũ. Illa quidem que exit turbida ⁊ in sua permanet turbiditate. ⁊ ea que exit clara ⁊ residens fit turbida: sunt mediocres inter salutem ⁊ timorem: que qui planius ⁊ apertius cupit audire: legat librum nostrum de vrinis. Timositas dentium significat virtutem extranei caloris dominari. Calor enim extraneus corporis humiditatẽ si dominetur ingrossat eam fitq; viscosa: q̃ si dentes cooperiat lõgitudinem morbi significat. Si vero virtus infirmi fuerit fortis vt morbũ queat sustinere salutem significabit. Si sit debilis multũ molestũ erit. ¶ Plusq; disputemus de sanguine per nares exeũte cum rigore: oportet dicere: quia impossibile est coadunari in hac febre hec duo accidẽtia simul: quia sanguis e naribus exiẽs significat cho. que est materia febris esse intra venas mixtã cũ sanguine. Rigor vero ostendit materiã febris esse extra vasa ⁊ membris sensibilibus vicinam: quia propter choleram que est materia morbi currentem ad membra sensibilia ⁊ mordicantem ea fit rigor. Rigor ergo cũ fluxu sanguinis per nares exeũtis est inconueniens in causon in vno tẽpore. Sanguis per nares exiens: licet sit vna de purgationibus huius febris: si in die cretica appareat: tñ si sit fm virtutem patientis ⁊ quantum necesse fuerit: et maxime in fine morbi: ⁊ ante tñ apparuerint signa coctionis in vrina ⁊ egestione erit laudabilis salutem pronũcians. Si vero econuerso sit. scilicet vt nõ veniat in die cretico: sitq; paruus guttatim fluens: aut multus plusq; virtus tolerare queat malus erit ⁊ timorosus. precipue si sit in initio morbi ⁊ priusq; viderit signũ coctionis appareat. Rigor itaq; si in acuta febre maxime in causon eueniat: neq; salutem neq; timorem significabit: cũ vero sunt cũ eo alia accidentia que sunt salutem vel timorem ostendentia: tamen si nulla eum sequantur accidentia molestũ est. Si vero bona bonũ significabit. Or si appareat in fine morbi: in die scilicet cretica: ⁊ cum laudabilis purgatio sequatur: febrisq; mingetur: salutiferum erit indicium: quia significabit naturam esse confortatã et expellere feces morbi ab interioribus vasis exterius. Proinde rigor in fine morbi cũ aliquo coctionis signo veniens in futuro sudorẽ pronũciat. Or si in initio morbi veniat priusq; morbus incipiat digeri malũ nũciabit maxime si non fit in die cretico. Palam ergo est quod vbi sanguis de naribus currit in acuta febre non est rigor. et vbi rigor non est sanguinis fluxus per nares: quod si aliquãdo fuerit malũ pronũciabit. significabit enim chol. que est materia febris in interioribus venas ⁊ arteriarum exterioribus ⁊ toti corpori dominari. Or si permaneat ⁊ faciat interpolationem erit pessimus duobus modis: quia cum veniet aut erit cum virtute: aut cum defectione virtutis. Si sit cũ virtute ⁊ patiens fuerit fortis illaudabilis erit: quia visus est nature vt post rigorem faciat purgationem. Purgatione vero facta ⁊ rigore non cessante diuturnitas morbi significatur: quia ostendit materiam morbi esse grossam et duram ad digerendum. vnde non sumus securi quin virtus patientis deficiat priusq; materia morbi digeratur: quia nequit pati seuitiam acuminis et diuturni morbi ⁊ assiduum motum rigoris. Or si eger ab initio morbi fuerit defectus: pessimum est duobus modis. vno quia si solutio rigorem sequatur necesse est vt virtus fiat debilior non valens eum pati. si autem nulla eum sequatur purgatio: ostendit virtutem esse defectam: quia nõ potest malos expellere humores qui sunt causa rigoris. ¶ Accidẽtia vero timorem proculdubio significantia hec sunt. defectio virtutis ⁊ eius inertia morbũ patiendi nequeũtis: corruptio spiritus ⁊ appetitus: pulsus absconsio: angustia: timor: suspirio: alienatio: gutte sanguinis per nares manãtis ⁊ nõ in die cretico frigidi sudores: ⁊ sudor non in toto corpore. rigor in initio morbi: ycteritia. Si ante vij. dies appareat frigiditas exterioris corporis: ⁊ maxime in extremitatibus subita sitis ablatio sine causa manifesta: nec in die cretico: repentina suffocatio sine gule apostemate inuoluntarie lachryme ⁊ sine vlla passione oculorum: paucitas et nigredo vrine: albedo ⁊ cruditas egestionis sui quod viscositas et vnctuositas et eius frustatim diuisio quasi furfurree resolutiones causa corruptionis spiritus malum pronũciat: quia significat virtutem infirmi esse defectam ⁊ morbi pessimitatem quattuor modis. Corruptio enim spiritus aut facit magnum pulsum et velocem: aut magnum ⁊ tardum: aut paruum ⁊ velocem: aut paruũ et tardum. Magnus ⁊ velox significat apostema esse in cerebro aut in diaphragmate. Differentia inter vtrunq; est hec: quod apostema cerebri sequitur alienatio mentis: ⁊ rubor oculorum foras eminentium. Apostema quod est in diaphragmate: habet angustiam spiritus ⁊ pectoris stricturam. Magnus vero ⁊ tardus pulsus alienationem mentis significat: quod patiens propter disturbationem mentis retinet flatum: deinde cum subito emittit: sicut faciunt hi qui grauem deceruit somnum ⁊ subito excitantur. Pulsus vero qui paruus est ⁊ velox significat extraneũ calorem aggrauare ⁊ suffocare virtutem spiritualem et prohibere eam ne fortiter egrediatur. Pulsus vero qui paruus est ⁊ tardus ostendit propinquitatem extinctionis caloris naturalis. Absconsio pulsus ostendit virtutis defectionem ⁊ dissolutionem. Angustia significat acutos humores ⁊ nocitiuos ori stomachi dominari: quod nobilissimũ est mẽbrũ sensibile ⁊ acutũ sensum habet: proinde sensualia cũ eo patiuntur membra: scilicet principalia sicut cerebrũ cor epar. quẽadmodũ stomachi passionem sequitur cardiaca ⁊ cordis tremor. Ideoq; cũ ori stomachi acuta ⁊ nociua dominatur cholera: patiuntur alienationem mentis ⁊ cordis tremorem: quod calefactio et ignea calore: ⁊ ad eius repugnationem deficiẽte tremor ei accidit. Similiter etiam cerebro si dominatur incensio caloris ⁊ substantialis humiditas desiccatur. vnde fit mentis alienatio. Proinde singultus in causon eueniẽs timorem nũciat: quia significat spasmum in ore stomachi fieri propter desiccationem sue substantialis humiditatis. Similiter et dolor in visceribus: si causon patientibus accidat: malum portendit: quoniam intestina ostendit spasmata. Tumor et suspirio et stupor in acuta febre molestiam innuunt: quia pessimos denotant humores esse in ventriculis cerebri: humen

animalis virtutis extinguentes. Mali enim humores ventriculos cerebri implentes aut sunt humidi et fumosi: aut fumosi et sicci. Si sunt fumosi et humidi stuporem generant. fumosi et sicci lumen animate virtutis extinguunt et timorem et suspitionem faciunt: sed plurimum hoc accidit infirmis cum a somno fuerint expergefacti: quia illi humores in somno sunt ad interiora cerebri: sicut calorem videmus naturalem esse ad corporis interiora reconditum in somno. Rursus videmus eos qui post cibi saturitatem dormierint: quia fumus cibi ad caput ascendit: et gravitatem generat. Similiter et illi humores ascendunt in somno et cerebri ventriculos implent. Infirmo ergo a somno surgente: quia natura ad corporis exteriora exit subito: et illi humores cum ea moventur: et animate virtuti dominantes lumen eius obscurant: timorem et suspitionem et mentis stuporem generant. Alienatio vero cerebri percussionem significat propter incensionem caloris febrilis. proinde calor apostematis in cerebro nascentis alienationem significat. Gutte sanguinis e naribus fluentes pessime sunt: quia significant longinquitatem morbi: neque sumus securi quin mors adsit futura: quoniam sanguinis manatio per nares una est de purgationibus quas natura secundum crisim operatur: que si fuerit in die cretica sed non sit perfecta quantum oportebit longitudinem morbi nunciabit: quia natura monstratur non posse totam materiam egritudinis expellere. proinde istud accidens non est alicuius bonitatis monstrativum. Et si in die cretico non apparuerit est peius: quoniam non est ex actione nature: sed ex materiei acumine: quod nequit natura tolerare. Sudor frigidus malum pronunciat duobus modis: aut enim significat citissimam caloris naturalis extinctionem: aut abundantiam humorum frigidissimorum calorem naturalem extinguentium et calorem febrilem superantium: cuius differentia hec est. Sudor enim qui extinctionem caloris naturalis significat est cum acuta febre. alius enim est cum leni. Proinde prior vicinam nunciat mortem: quemadmodum si in quarta die appareat mors erit expectanda in sexta. Causa quia mors non fit in septima hec est: quia cum appareant signa propinquitatis extinctionis caloris naturalis in quarta die: non habet natura tantam vim ut possit naturalem regere calorem usque ad alium terminum. Sudor enim qui diuturnitatem morbi significat est dubius: quia si confortata natura illam calefaciat materiam et per sudorem illam expellat: salutem significabit. Si autem humores augmentati nature dominentur et calorem extinguant naturalem mortem nunciabit. Sudor enim non totum corpus complectens: malus est duobus modis: aut enim calidus: aut frigidus. Si fit calidus longitudinem morbi significat: quia natura nequit totam naturam morbi expellere. idcirco non fit in toto corpore: sed si natura confortetur et illam digerat materiam: eamque per sudorem totum corpus complectentem expulerit salutem innuet. si vero deficiat: timorem. propter hoc necesse longum tempus sit: qui si frigidus fuerit vicinam ostendit mortem esse duobus modis: uno quia est frigidus et vicinam caloris naturalis significat extinctionem. Alio quia est parvus: ostendit naturam esse defectam: quia licet sit parvus tamen natura nequit in toto corpore illum facere propter sui defectionem. Rigor in initio febris si apparuerit: et ante signum coctionis pessimum est: quia rigor factus ex actione nature est in cretico die. nullo signo digestionis apparente: cum natura humores qui sunt intra vasa ad exteriora expellat: qui cum non fit in die cretico nullo digestionis signo se manifestante: intelligitur non esse ex actione nature: sed potius ex virtute materiei intrinsecus et extrinsecus dominantis. Unde Hippo. in apho. Rigor enim est in acuta febre: si appareat in secundo die aut sexto malus erit: quia in secundo timorem. in sexto die autem longitudinem morbi nunciabit. Ictericia si ante septimum diem apparuerit malum erit: quia natura est assueta in. vij. ictericiam facere. Unde si noverimus eam fieri ante. vij. cognoscimus eam non esse ex actione nature. sed potius ex necessitate materie intrinsecus ex cholera sanguini dominante: aut propter passionem epatis digestivam virtutem prohibente ut non dividat a cholera sanguinem et includat eam folliculo: quod est tribus modis: aut propter calidum apostema epatis: aut propter duritiam: aut propter oppilationem que est in via epatis que vadit ad fel: que prohibet cholericam partem se ad fel mittere: de quo si ictericia fuerit acutam habentibus febrem timenda erit cuius appareat in die cretico: sicut Hippo. in apho. quibuscunque in fe. aut. vij. aut. ix. aut. xj. aut. xiiij. ictericia fuerit bonum si dextrum hypocondrium non fiat durum. Si vero non: non bona. Intentio eius fuit ut nos faciat intelligere quod ictericia cum huius loci duritia passionem epatis demonstrat et ictericia per hoc quod superius diximus est mala. Et ictericia de hac passione nascens in die cretico fit mala: quanto magis erit mala in aliis diebus si nata fuerit. Frigiditas extremitatum significat pessimorum humorum naturam aggravantium et naturalem calorem suffocantes: et eum prohibentes ne possit dividi per totum corpus. proinde cum moratur caloris suffocatio mutatur color extremitatum in lividitatem aut in viriditatem. Sed cum nonnunquam lividitas est de actione nature secundum crisim que cum tali modo fiat: nullum malum significabit: quia causa huius sunt humores perusti quos expellit natura a nobilibus membris ad ignobilia: quod hoc testatur: quia solum materia in exteriora apparet: et infirmus alleviatur: nonnunquam exteriora corporis sunt frigida: propter magna apostemata in interioribus nascentia: quia apostemata trahunt ad se calorem sanguinis a longinquis locis sicut ventosa. Cumque sanguis in apostematibus fuerit cum illo calore qui attrahit eum erunt interiora insistentia calore et exteriora frigida naturalem calorem non habentia: quia malum est signum. Aliquando corporis extremitates sunt frigide propter passionem aliquorum membrorum principalium. Et natura ad illa loca pergit cum naturali calore ut defendat ea: et dimittens exteriora remanent frigida naturalem calorem non habentia quod non est malum. Subita sitis ablatio sine causa manifesta pessimum: quia significat sensibilis virtutis mortalitatem que est in stomacho: et aliquando transit sitis in febribus propter siccam tussim instrumenta spiritus moventem et humiditatem eorundem locorum attrahentem: quod non est malum. sed cum hec ratione subito: quia cathamodicum sitis transit in febribus. Subita suffocatio pessima est: quia significat apostemata fieri in gutture aut in suis lacertis aut in pelliculis cum circundantibus: quia guttur est os canalis pulmonis. Unde cum apostema ibi nascitur ... spiritum ab eo expellentes suffocat infirmum subito: et significat perditionem: quia cum infirmo aerem trahere nequit: calor extinguitur naturalis: proinde si infirmus transglutire nequeat ostendit esse apostema gutturis pelliculis meri habentibus in inferius descendat cum stomachus vult attrahere cibum: quia stomachus eius cibum attrahat necesse est inferior pars meri inferius descendat. Cumque inferior pars meri descendat inferius necesse superior pars gutturis ascendat superius. sed si pars gutturis cum superius ascendere nequeat: inferior pars meri descendere nequit. unde Hippo. in apho. Si a febre habito collum convertatur ut vix deglutire possit tumore non existente in collo mortale est. Intentio fuit Hippocratis de apostemate quod nascitur in gutture: quo in gutture nascente spiritus sine ulla temporis mora suffocatur, via enim eius angusta est. Aliud apostema est quod non fit in gutture: sed in pulmone interioris spiritus instrumentis. Si in gutture non subita spiritus suffocatio: sed cathamodicus: quia via eorum est larga. Lachryme vero sine voluntate malum significant: quia ostendunt retentivam oculorum virtutem esse permotam. Proinde substantialis eorum humiditas nequit contineri cum lachrymis exiens. Nonnunquam etiam lachryme in diuturnis morbis significant sanguinem de naribus fluxurum esse: quia lachryme in diuturna febre significant copiam sanguinis ad caput ascendisse et panniculos cerebri implevisse. unde vene oculorum sanguine plene erunt stillum cum lachrymis: sanguinem ergo per nares significant fluxurum. Paucitas urine et sui nigredo pessimum eorum significat: quia nigredo urine significat incensionem cholere que est eius materia. Paucitas vero duo pronunciat: aut ostendit substantialem corporis humiditatem esse consumptam ex igneo calore: aut instrumenta urine colamentum sanguinis urine solventia: quasi permotum. Viriditas egestionis demonstrat extinctionem caloris naturalis et incensionem interiorum membrorum propter igneum calorem eis dominantem. Unctuositas eius et viscositas significant ferventissimam febrem calo-

rem eliquare; vnctuositatem aut viscositatem intestinorum lubricantem facere solentes. Sed tamen stercoris vnctuositas et viscositas duobus modis est: aut est alba: aut citrina. Si est alba: significat q: eliquatio in interiori pellicula intestinorum fit: si vero citrina ostendit calorem esse perforatum vsq; ad interiorem partem que est vicina neruose parti: et est peior prior. Iterum egestio a proprio visu mutata: velut si vna vice fit liquida et aquosa: alia fit grossa et spissa: et altera fit citrina: modo vero ignea cum sanguine mixta: pessimum est et mortale: quia significat pessimos chimos nature dominari: et eam superatam habere: et eos egressos esse cum egestione. maxime si appareat in die non cretico: et nonnunq; significat defectionem digestiue virtutis. Aliquando egestio erit spumosa que innuit ventositatem esse cum ea mixtam se mouentem et spumosam illam facientem: sicut videmus fieri in tempestate maris: aut significat nimium et feruentissimum calorem bullitionem facientem. vnde fit spumosa: quemadmodum videmus fieri in olla cum fuerit super ignem magnum posita. Sufficiat nobis quantum disputauimus de causis et significationibus acute febris.

De frenesi. Capi. ii.

Frenesis absolute dictum est calidum apostema nascens in pelliculis cerebri ex ebullitione sanguinis in corde existentis: quod sequuntur vigilie et alienatio: et nonnunq; frenesis est apostema in ventriculis cerebri: quod est peius et molestius. Causa frenesis duobus modis est: aut est incensio cholere rubee in ventriculis existentibus: aut ebullitio sanguinis cordis: q: sanguis cordis bulliens est cum cholera rubea: que emittit fumum ad caput generatq; apostema calidum et cholericum: et hec est causa vere frenesis que est per se morbus et non propter aliud. Quidam vero arbitrati sunt q; fumus qui de bulliente sanguine cordis ad caput ascendit fit calidus et humidus: quod falsum est. Fumus enim ad caput sciens si fuerit humidus eliquatur et inferius ducetur et in pectoris obcauitatem descendet. Si autem illius fumi humiditas ad pectus descendens currat in diaphragmate: apostema generabit et pleuresis nuncupabitur. Pars vero fumi que in capite remansit: dissoluta per poros cum sudore et fumo egreditur. Sed frenesis que fit ex ebullitione sanguinis non simili modo est sicut diximus: q: fumus qui inde oritur calidissimus est et siccissimus de genere cholere rubee: qui ad cerebrum ascendens nullam habet humiditatem qua possit eliquari: et inferius ad diaphragma descendere vt illic generet apostema quod pleuresis dicitur. Differt etiam frenesis a pleuresi: q: causa frenesis est de fumo calido igneo et sicco. Causa pleuresis est fumus calidus et sanguinolentus: proinde antiqui frenesim febri assimilauerunt causon: et pleuresim acute febri.

Est et alia frenesis accidentaliter alium morbum sequens: sicut frenesis que fit propter pleuresim: que fit duobus modis. Vno propter fumum calidum et humidum ad cerebrum ascendentem sicut diximus. Alio propter neruorum colligantiam quam cerebrum cum diaphragmate habet. quemadmodum cerebrum patitur ex passione stomachi et matricis: propter colligantias neruorum quam habet cum eis. Vnde aliquando frenesis fit propter passionem matricis: et aliquando frenesis fit propter putredinem que est de phlegmate: quia cum putrefit ascendit eius fumus ad caput et generat frenesim: et aliquando fit propter adustionem chole. et mutationem eius ad cho. ni. sed hoc genus frenesis est pessimum et difficile ad curandum. Et quia disputatio nostra est de acuta feb. et diximus certam et veram frenesim esse propter choleram rubeam in cerebro ebullientem et ad cerebrum ascendentem: dicamus eius significationes. Hec ergo frenesis plurimum iuuenibus accidit: cum labores magnos faciunt: et cum eorum complexio est calida et sicca et tempus estiuum: et regio et aer calida fuerint et sicca. Sed oportet nos intelligere: q: cum quedam res aliam superat extinguitur virtus rei que vincitur: sicut videmus fieri in ebrietate. Fumus enim vini cooperit et vincit lumen mentis et virtutem et actionem sensus et voluntarij motus. Simili modo fit in hoc morbo: quia extraneus calor cum naturalem cooperit ac vincit calorem: lumen et splendorem eius extinguit:

et facit ostipationem stuporem ac defectiones. Habet etiam hec egritudo accidentia: que sunt ab ea separabilia nec ei accidunt nisi cum febris augmentatur. habet et alia que sunt inseparabilia: sicut dolor capitis et spiritus angustia: et cum statim febris appropinquabit alia ad eam veniet accidentia: sicut nimia sitis siccitas oris et palati asperitas et nigredo lingue angustia cordis tremor. stupor: defectio. mutatio faciei a naturali ad non naturalem colorem sicut ad citrinitatem: si causa frenesis fuerit cholera rubea in cerebro bulliens: aut in rubore si causa fuerit bullitio sanguinis in corde existentis: Et si patientes hec in tempore estiuo fuerit: calor eorum est pungitiuus et intolerabilis a toto corpore: et alienationes et vigilie geminantur et cetera accidentia que superius diximus. Igitur quia causa significationum et accidentium diximus desputationem: oportet nos sequamur tempora acute egritudinis: et dicamus que bonam crisim erunt ostendentia et que malam. Dicamus ergo tempora esse quattuor: initium: augmentum: statum et declinationem. Initium est cum incipit morbus apparere et accidentia ad eum veniunt cathamodicum quousq; erunt completa. hoc tempus enim dicimus esse initium: non sicut alij arbitrati sunt dicentes initium acute egritudinis esse cum sola appareat febris. Sed cum omnia accidentia morbi nunciantia apparuerint dicimus esse initium: Cumq; incipiunt augmentari cathamodicum vsq; dum ad summum ascensionis terminum veniant et natura mouetur ad repugnationem morbi appellamus augmentum. Accidentibus iterum ad vitimitatem venientibus et actione nature in magno labore ad resistendum morbo existente eisq; dum febres et omnia accidentia quiescere incipiant vocamus statum. In hoc tempore crisim cum quacumq; fiat purgatione expectamus quia aut fit cum sudore: si materia morbi extremitati corporis fuerit vicina: aut cum vena si sit intra venas cum sanguine mixta: aut cum vomitu: si in ore stomachi fuerit: aut cum egestione si in fundo stomachi vel in itestinis extiterit. Et ab hora qua crisis apparet et omnia accidentia molesta mitigantur vsq; ad morbi digestionem et perfectam eius dissolutionem vocatur declinatio. In hoc enim tempore salutem infirmo nunciamus: quia impossibile est mors fit in hoc tempore. Illam neq; experimentum neq; ratio illam ostendit. Impossibile enim est vt mors veniat morbo digesto et dissoluto et natura dominari incipiente: quia si natura infirmi fortis et stabilis fuerit ad expugnandum fortitudinis morbi vitimitatem: necesse est vt bene pati valeat complementum digestionis morbi: et in hoc tempore impossibile est vt morbus nature dominetur maxime si medicus eam adiuuerit. Mors ergo non veniet nisi in tribus morbi temporibus: in initio videlicet augmento et statu. In declinatione vero impossibile est: q: declinatio non est nisi cum crisis fuerit laudabilis. Impossibile est etiam materia morbi grossa et indigesta et actioni nature non obediente: morbus habeat declinationem: quia signa mortis apparent: que scilicet sunt cruditas vrina materiei eiusq; molestatio nature dominans: que nullum verius mortis signum habet q; hoc quod diximus: quia cum natura est defectissima in statu morbi neq; valet tolerare suorum vitimitates accidentium: necesse est mors sit proxima sine dubio. Mala ergo crisis tria habet tempora morbi: idest initium augmentum et statum. Impossibile enim est declinationem habeat: quia declinatio non potest fieri nisi bona crisi precedente: cum significationes ostendit motionem morbi esse secundum ordinationem: scilicet qualitas natura tolerare valeat. vnde hec significatio salutem et dissolutionem morbi nunciat. Et si motio morbi econuerso fiat: significabit pessimitatem morbi: neq; vllam facit declinationem. vnde Ga. in libro criseos: quecumq; inquit morbus sit in suis temporibus quattuor ordinatus salubrior est: qui vero est inordinatus non venit ad declinationem: quia prius mortem infert. occidit enim in initio aut in augmento aut in statu. Sed aliquando motio morbi inter hec duo est mediocris: cuius indicium erit secundum significationes que magis in eo apparent: quod in alio loco dicturi plenius sumus. Causa stabilitatis motus morbi et sue ordinationis quod est secundum q; oportet: est subtilitas et lenitas materie et fortitudo virtutis. Causa vero instabilis motus et ordinationis non prout oportet

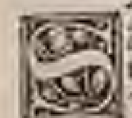
est grossicies materiei et debilitas virtutis. Cumque fortitudo cum debilitate virtutis componitur: et grossicies materiei cum subtilitate: fit sex modis compositio: quorum quattuor sunt possibiles et duo impossibiles: sicut fortitudo virtutis cum debilitate virtutis et subtilis materia cum grossa. Certa igitur compositio grosse materie et debilis virtutis cum subtili fit quattuor modis: scilicet fortitudo virtutis cum subtilitate materie: et fortitudo virtutis cum grossa materia: et debilis virtus cum grossa materia: et debilis virtus cum subtili materia. Ergo cum fuerit fortis virtus et materia subtilis fit motio morbi secundum ordinem, et significationes in suo apparebunt tempore secundum quod oportet: quia propter virtutis fortitudinem natura movetur ad expellendum morbum: et materia propter sui levitatem obedit ei velociter. cumque hoc fit significat laudabilem morbi qualitatem: unde necesse est bona appareat crisis in suo tempore sine ulla rei contrarietate: et cum materia morbi est grossa et virtus fortis fit motio morbi gravis: sed tamen in suo tempore: quia virtus est valida movet materiam morbi in suo tempore ad dissolvendum et digerendum eam: sed tamen propter grossiciem sue materiei morbus virtuti non obedit, unde crisis transit a septima die usque ad .xi. vel .xiiii. Et si natura illam nequit expellere materiam extrinsecus propter suam grossiciem: movet eam a nobilibus membris ad ignobilia: que ibi aliquam faciens moram putrescit et in saniem mutatur: propter hoc crisis venit aliquando cum apostematibus post auriculam: et in auriculis nascentibus. Sed tamen hec materia et hec actio si fit in iuvenibus apostemata erunt magna et molesta: quia virtus in iuvenibus plurime est fortitudinis: et materia morbi quam patiuntur est acuta et velox. Unde fortitudo virtutis movet materiam morbi: que quia levis est et velox citissime ad illa loca vadit. hac de causa magna generantur apostemata et molesta. In senibus e converso est: quia si virtus fuerit debilis et materia subtilis: licet eam digerere expellereque nequeat velociter propter sui debilitatem: materia tamen quia est subtilis et levis: parve virtuti obedit et dissolvitur cathamodicum et extenuabitur et exiet per extremitatem corporis cum sudore et fumo: proinde aliquando si virtus debilis fuerit defecta et materia grossa: deficiet virtus ad repugnationem morbi propter suam debilitatem, unde materia propter suam grossitatem indurata non obedit actioni nature: quod cum ita fit morbi motio disturbabitur et suus ordo e converso fiet. unde virtute infirmi ante morbum fugiente patiens peribit. Diximus itaque quod acuta egritudo aliquando determinabitur cum urina et cum sanguine de naribus fluente: quia materia eius est intra venas et arterias cum sanguine mixta: et aliquando determinabitur cum egestione et sudore si natura potest materiam morbi ab interioribus venarum et arteriarum ad exteriora extrahere. Diximus etiam quod si virtus fuerit fortis et materia grossa neque valeat extra corpus expellere: mittit eam a nobilibus membris ad ignobilia membra: unde oportet nos intelligere: quod hec actio non est nisi in acutis et continuis febribus: quia materia earum est intra venas et arterias: et vene et arterie sunt nobilia membra a quibus solet movere natura materiam ad alia loca. In interpolatis autem febribus non fit ita: quia materia earum est extra venas: et illa natura solita est materiam ab interioribus venarum et arteriarum extrahere. Idcirco dimittit eam natura: nec illi ab aliquo membro clauditur ut mutetur in saniem: que permanens in loco suo neque in saniem conversa mutatur de morbo in morbum: sicut videmus triteum mutari in amphimerinam aut in tetrateum. Causa est: quia triteus cum sit de putredine cholere rubee pure si aliquando aliquantulum grossorum humorum ei commisceatur aggravatur et motus eius fit tardior: sitque diuturna et mutabitur in amphimerinum: que si non fuerit mixta grosso humori: sed ex nimietate sui caloris incenditur mutabitur in quartanam: quia usta cholera rubea mutatur in choleram nigram. Hec itaque febrium mutatio quam diximus non fit nisi cum febris per se est morbus non propter aliorum: quia feb. que semper sequitur alios morbos sicut est passio epatis aut stomachi aut aliorum principalium membrorum: non mutatur de febre in febrem: quia non est de materia que possit mutari: quia causa eius alius fuerat morbus eam precedens: quo morbo permanente et feb. permanet: illo quoque abeunte et febris abest. Sed debemus intelligere: quia acuta egritudo tribus modis est: aut enim est acutissima et citissimam habet motionem: aut est media cum acuta et tardum habet motum: aut est mediocris. Et quoniam acuta egritudo trifarie est: necesse est et eius crisis sit triplex. Una enim velocissima est: sicut in quarta aut secunda die. Alia vero est tarda sicut in .xxiiii. Tertia vero mediocris sicut in .xiiii. licet inter harum extremitates alie habeantur mediocria sicut .vii. .xi. et .vii. .xx. Unde Gale. in libro crisi. mutatio inquit morbi sex modis est. tres asserunt salutem et tres timorem: quarum que salutem innuit: una est que subito veniens nunciat salutem que vocatur laudabilis crisis sicut illa crisis est cuius significationes subito apparent, velut in tertia aut quarta die. Alia quedam mutatio eorundem signa salutis indicantia ostendens que manifestat digestio aut dissolutio: quemadmodum crisis paulatim apparens usque ad .xx. diem vel .xxiiii. Tertia mutatio est inter has mediocris: que significationes habet nunciativas ab initio morbi que postea non apparent usque ad .xiiii. diem: sed in .xiiii. die omnes veniunt cum crisi aut in initio morbi non apparent nisi modicum: sed veniente crisi in .xiiii. die et tempore subito assunt. Illa vero mutatio que est timorosa tripliciter dicitur. Una est cuius significationes ab initio morbi timorem ante quartum diem nunciant: que mala crisis nuncupatur. Secunda est mutatio cuius significationes paulatim apparent suspitionem innuentes et tendunt usque ad .xxiiii. Tertia quedam mutatio est: que mutatio ab initio morbi plurima habet accidentia perditionem ostendentia: sed postea videntur usque ad .xx. diem. in .xxiiii. die omnia apparent. aut ab initio morbi non nisi modicum apparent, veniente vero vigesima quarta die subito ostenduntur. Quicunque aut morbus molestissimam habet crisim: nec precedens crisim difficilis est: qui est tardam nec est nimius molestie. Qui vero mediocris est neque precedentes dies creticos omnes erunt difficiles usque in .xiiii. diem. Causa velocitatis et tarditatis est fortitudo et debilitas virtutis et acumen materiei et subtilitas eius frigiditasque eius et grossicies. Materia enim si fuerit acuta et furiosa invadit et commovet naturam et commovet humores ab initio morbi. Unde cito venit status et terribilia apparent accidentia morbum ipsi nature repugnantem significantia: que sunt fortitudo et duritia febris: dolor capitis angustia: vigilia: incensio: sitis: tractio hypocondriorum superius: dolor colli: iactatio capitis huc et illuc: que omnia cum initio morbi aut plura videmus et maxime duritiam febris et dolorem capitis: pronunciamus acutissimum esse morbum: et citissimam habere motionem: unde rationabiliter debemus in quarto die crisim. Et si febris non adeo fuerit acuta eiusque motus tam velox nuncius erit in quarta die expectandus: et in .vii. crisis. Si autem materia fuerit grossior et gravior: significatio erit expectanda in septima: et crisis in quartadecima. Sed tamen aliquando incipit significatio in quarta et completur in .vii. in .xi. vero fit crisis. et aliquando nuncius moratur usque ad .xi. et crisis prolongatur usque ad .xx. Causa huius est: quia motus morbi cum fuerit tardus malo non signa indicativa poterunt ante undecimum diem venire. unde significat grossam esse materiam. idcirco necesse est moveri ut fiat perfecta crisis in .xx. die: sed tamen nuncius aliquando se festinans incipit in septima: et finitur in undecima: finis crisis in .xiiii. aut .xvii. Et si status morbi: idest duritia febris et capitis dolor, et alia accidentia que diximus esse significativa prolongata fuerint usque ad vicesimum ostendunt significant materiam parvum habere calorem et tardum motum: unde significationes eius apparent per unamquamque hebdomadam: et ideo monstrat non esse perfectam crisim: idest certam et perfectam esse in .xl. quia ab initio morbi usque ad vicesimumquartum tantum est quantum a .xx. usque ad .xl. proinde non potest in vicesimaquarta die bona fieri determinatio: quia motus morbi quantum est tardior: tantum et crisis fit tardior. Si vero motio morbi sit velox: necesse est et crisis fiat velox.

¶ De crisi. Capi. iii.

Oportet nos intelligere in acuta egritudine: q: cum morbus augmentatur: fitq; furiosus in vltimitate status: natura est ei opposita. vñ inter naturam ⁊ morbū fit duellum: a quo cū certamine actio que nascitur vocatur crisis: sed tamen si natura morbo preualet: et ipse ante eā fugiat: bona dicitur crisis. Si vo morbus naturam superabit crisis mala nūcupabitur. Sed prius ꝙ bellum appareat natura ⁊ morbus demōstrabūt qualiter operatio fiat in die certaminis. Uerbi grā. si crisim natura facere debeat in. vij. monstrat nobis in quarta: ⁊ monstrat in vndecima quēadmodum facit in. xiiij. quarta ꝗ dies ⁊. xj. sunt indicatiue. vij. ⁊ xiiij. sunt cretice: ⁊ aliquando tamē. vij. nunciat. xiiij. Sed si reprehendant nos quidā sophiste dicentes: quare. xj. nō est plusq̄. vij. xiiij. indicatiua: quia vndecima quartedecime vicinior est. Respondemus materia morbi cū est grossa ⁊ grauem habet motum vt significationes eius prolongent vsq; ad. vij. nequit natura suam complere actionē nisi in alia. vij. q: videmus cum materia morbi est grossa eius determinatio necesse est sit grauis: ⁊ ecōuerso est si materia sit leuis.

¶ De signis nunciatiuis. Cap. iiij.

Signa nunciatiua duobus modis sunt: aut certa: aut dubia. Dubia sicut sudor calidus non in toto corpore veniens: aut in toto corpore frigidus ⁊ cum fe. non cessat: q: sudor totum corpus circūdans est laudabilis: sed si feb. non cessauerit propter eum est dubius. Sudor vo frigidus qui non fit in toto corpore malus est: sed cū est calidus dubius est. Signa aūt que sunt certa duobus modis sunt: aut eñ semper sunt laudabilia: aut semper illaudabilia. Unde antiqui dicunt esse. xiiij. genera signoꝝ. ix. laudabilia: ⁊. ix. illaudabilia. Primū signum est sanitas virtutis suum morbū tolerantis. Oppositum huius est defectio virtutis morbū pati nequeūtis. Secundum leuitas corporis se facile mouentis. Cōrariū huiꝰ est grauitas corporis inertē motum habentis. Tertium est sanitas mētis ⁊ facilis appetitus: cibiq; leuitas. Oppositū eiꝰ est corruptio mentis: difficilis appetitus: ⁊ grauitas cibi. Quartus est effigies infirmi sano similis. Oppositū eius est mutatio faciei sane: sicut cum fuerit citrina: liuida: et nigra: ariditas carnium: temporum extēsio: ⁊ frontis duritia: acumē narium: tortura: angustia foraminū nariumq;: frigiditas aurium: ⁊ palpebrarum inuersio: labiorū extensio: apertio vnius oculi minor ꝙ alterius: concauitas oculoꝝ: lachrymē inuolūtarie: obscuritas nigredinis oculorum: turbulentia aut rubor aut viridis vena: aut sicca cachexia in eis apparens: aut palpebrarū spasmatio: aut incōsueta oculoꝝ albedo in somnis apparens. Quintum bonitas est spiritus ⁊ facilitas eius naturali spiritui similantis. Oppositū huius est disturbatio ⁊ angustia spiritus: aut magnitudo et paruitas eius. Sextū est bonitas somni in assueto tempore venientis ⁊ infirmū iuuātis. Contrariū eius est corruptio somni infirmo nocentis: maxime si in somno viderit terribilia ⁊ timorosa et spasmetur in somno. Septimum est fortitudo pulsus ⁊ eius equalitas naturali similantis. Contrarium eius est debilitas pulsus: maxime si fuerit formidolosus aut vermiculosus. Octauum: fortitudo actionis naturalis in loco coctionis: ⁊ apparitio vrine digeste in die cretica. Oppositum est defectio caloris naturalis in loco coctionis ⁊ vrine indigestio quemadmodū si sit alba: subtilis: clara aut turbida vel grossa: maxime in die cretica. Nonum: laudabilis est purgatio cum sudore videlz si materia sit subtilis ⁊ exteriori parti corporis vicina: aut cum sanguine de naribus fluente: si plurima materia sit intra venas capitis: aut cum sputo si sit materia in pectore in pulmone ⁊ diaphragmate: aut cum vomitu si fuerit in ore stomachi: aut cū vrina: si materia sit mixta cū sanguine maxime si fuerit i gibbo epatis: q̄ materia si fuerit in gibbo epatis necesse est cū vrina euacuetur: si autē sit in sua cōcauitate cum egestione egredietur: q: vene concauitatis epatis sunt iuncte intestinis. Sunt etiam quedam significationes bonum ostendentes: sicut si fuerit sudor in toto corpore ⁊ feb. per eum mitigetur: sitisq; extinguatur. Sāguis e naribus fluens in die cretico si sit quantitatis perfecte quā natura pati valeat: et si infirmus eo pereunte alleuiabitur. Sputum autem si appareat in tertia aut in quarta die: ⁊ fuerit paruum: album ⁊ digestum: viscosum ⁊ coniunctum ⁊ facile exeat cum vna vel duabus tussibus. Uomitus si fuerit citrinus quasi vitellum oui mixtum cū phlegmate albo temperatū liquorem habēte ⁊ bene digesto: de quo infirmꝰ alleuiabiť ab angustia quā prius habebat. Urina si fuerit bñ citrina ⁊ tēperata in liquore: hypostasimq; habet albam: iunctam: ⁊ lenem pinee formam habentem. Egestio si fuerit similis naturali ⁊ equalis in quantitate cibi quem sumpserat: ⁊ si exeat in tempore quo consuetudo fuerat: cum liquor sit temperatus inter subtilem ⁊ grossum nullum habens fetorem: aut acutum calorem habeat tinctum cū equalitate citrinitatis: aut ignei coloris: significat eñ talis egestio haberi de cho. ru. quantū oportet ad expellēdā ⁊ subtiliandam feb. Sūt ⁊ alie significationes que omnibꝰ his sunt opposite. vnde timorem nūciant sicut sudor non in die cretico apparēs frigidus: ⁊ non totum corpus circundans: maxime si in solo fuerit capite: ⁊ descendat in faciem ⁊ frontem: ⁊ granosas ⁊ rotundas guttas habēs. Sāguis e naribus exiens: si ante coctionem: idest in initio morbi appareat: maxime in secundo die. Sputū si moretur vsq; in finem morbi: ⁊ si sit multum citrinum: aut rufum: viride: nigrum: subtile: aquosum: grossum: diuisum: diuersum: distinctum: maxime si horribilis ac putridi fuerit odoris. Uomitus si fuerit igneus: aut cholericus mixtꝰ cum humoribus subtilibus aut aquosis aut viridibus: nigris: eruginosis. Urina pessima: albissima: aquosa: aut grossa: aut nigra. turbida ⁊ lactea: precipue si habeat hypostasim rubeam aut citrinam vel nigram: aut sicut oui vitellum ⁊ furfurea. Egestio si fuerit maior quantitate aut multū minor: citrinissima vel ignea: aut viridis: nigra: subtilis: aquosa: grossa et diuersa ⁊ superficietenus vnctuosa aut oleaginea: fetidissima: acuta ⁊ horribilis: maxime si nō in assueto exeat tempore. Oportet iterum nos intelligere q: certissima oim significationū sanitatem nunciantiū: est fortitudo virtutis: ⁊ pessima omnium significationū perditionē innuentium est debilitas virtutis. Proinde decet nos cognoscere quia cum videbimus bona signa in die cretico apparentia: aut oīa que diximus: aut plura: expectāda erit bona crisis in die cretica que est nūciatiue diei vicina. Si vo mala fuerint ⁊ videbimus signa in die nunciāte expectanda est mala crisis in die cretica nunciatiue vicināte. Et si bona signa cum malis appareant signis: iudicabimus preesse debiliꝰ fortia ⁊ multa paucis. Uerbi gratia. si multa mala appareant signa cū vno aut duobꝰ bonis: iudicabimus ea illis preesse: maxime si ea que sunt multa fuerint fortiora ⁊ certiora ⁊ cōmuniora: q: si fuerint equalia in longo tempore mortē esse futuram ostendūt: sed tamen si signa laudabilia fuerint fortiora ⁊ certiora in prolixo tempore denunciant salutem esse futuram: q: mala signa nunciant grossam materiam ⁊ durā ad obediendū. vñ necesse est crisis trāseat ab illa die cretica que pertinet diei eius nūciatiue. Et si omnia mala signa siue plura eorum ad bona mutent in die cretica: significabūt salutem citam aut tardam fm velocitatem temporis: in quo signa fuerint mutata. Si autem non mutentur signa ostendunt timorem in lōgo tempore esse futurum. Uerbi gratia. Si appareant quedam significationes in tertia die ⁊ plurime earum sint laudabiles: ⁊ quedā sunt debilem significationem habentes: significant salutem esse venturā in. xiiij. q: mala signa que cum bonis apparēt: significāt morbū habere malā qualitatē. Proinde crisis a. vij. ad. xiiij. trāsit. Si autē ille significatiōes male mutent: ante. vij. aut. vj. ad bonas: possibile est vt crisis veniat in. xj. que si non mutētur in septima timorem significabunt in longo tempore esse venturum: quia non sumus securi quin male significationes crescant: et confortentur si in sui stabilitate permaneant.

vnde virtus nature deficiet: et bone significationes ad malum mutabuntur. Bonum etiam est medico vt non solum bonas et malas significationes consideret: sed etiam oportet illum inuestigare illas que sunt fortiores et certiores: atque illas que sunt debiliores et instabiliores. Verbi gratia: si quis videat laudabilia signa: et tria illaudabilia signa: indicandum erit ad quinque plusque ad tria: sed iudicium forsitan erit fallax: quia possibile est vt tria sint fortiora et certiora quam quinque: quemadmodum si infirmus angustiam spiritus patiatur: et neque sitim aut dolorem capitis habeat: tamen hec duo non sunt maiora illo vno signo. significatio angustie spiritus plus similitatem innuit: quia est significatiua defectionis humane vite: sed paruitas sitis et dolor capitis non sunt simili modo: quia facilius patitur infirmus dolorem in capite et sitim quam angustiam spiritus: angustia enim spiritus non aliud significat nisi defectionem humane vite. Palam ergo intelligimus quod acuta egritudo determinatur in .iiii. aut .vii. aut .xiiii. die. Et si modo ab initio bene cognita fuerit: bene poterit noscere verum sit mortifera: an non tribus modis. Vno ex sanitate et fortitudine virtutis: et ordinatione et perfectione actionis naturalis: aut econtrario. Secundo ex bonitate laudabilis qualitatis morbi et leuitate et subtilitate materiei et facilitate sui motus: aut ex eorum oppositis. Tertio ex leuitate corporis: et facilitate spiritus: et bonitate pulsus et somni et appetitus: qui sunt qualitum oportet: et ex signo coctionis in vrina apparente: maxime in die nunciatiua: aut ex contrarijs. Diuturni vero morbi qui sunt de grossis chymis tarde se mouentes: sicut quartana et ceteri non potest medicus inuestigare ab initio verum sint mortiferi necne: quia non habent in initio furiositatem: aut velocem motum per que medicus cognoscat ab initio ad quid sint conuersuri: quia materia propter sui grossitatem et sui motus tarditatem non obedit actionibus nature vt cito eius moueatur et in initio digeratur: vt sic possit medicus futura iudicare ab initio. Vnde oportet nos in diuturna egritudine inuestigare motum eius et actionem per vnamquamque hebdomadam: quoniam motus diuturne egritudinis per septem mouetur propter grossitatem et grauitatem sue materie: acutam vero egritudinem per quaternarium decet cognoscere: quia materia sua est subtilis eiusque motus leuis et velox. Cumque infirmus in diuturna passione sit: et in vnaquaque hebdomada alleuiabitur: et bona appareat significatio: bonam morbi qualitatem ostendens: et sanitatem virtutis bonam innuet salutem. Si autem infirmus in vnaquaque septimana sit grauior et debilior: et malum appareat signum: male qualitatis nunciatiuum: et etiam debilitas virtutis: timorem indicat. Sed oportet intelligi: quia sunt quedam diuturne egritudines: quarum motus et significationes per septem mouentur et cognoscuntur: sunt et alie quarum motiones et signa per tria septenaria mouentur et cognoscuntur. Verbi gratia si primus motus est .l. xx. die: secundus erit in .xl. tertius in .lx. Causa est: quia grossissima et durissima est materia cum imbecilli virtute. Vnde palam intelligimus quoniam morbi quorum motus fit per quaternarium: significant subtilitatem et acumen materie: et velocitatem sui motus cum virtutis fortitudine. et morbi qui plurimum mouentur per septenarium sunt propter grossitatem materie et caloris paruitatem: et motus tarditatem: et virtutis debilitatem. Morbi ergo qui mouentur per tria septenaria necesse est grossiores et duriores et tardiores habeant motus. Cumque morbi suos seruant ordines: sicut oportet: ostendunt se bonas habere qualitates et leuis esse materiei: et virtutis fortitudinem. Si vero suos non custodierint ordinationes: neque tempora prout conuenit seruauerit: significent malas qualitates et materiei duriciam: ac virtutis defectionem. Instabilis morbi motio duobus modis fit: aut enim ante suum tempus venit. vnde significat acumen et malam qualitatem materiei: atque ipsa per se causa motionis ante suum tempus: aut post suum tempus mouetur: vnde innuit grossitatem materiei et duriciem: et nature pigritiem et destructionem virtutis. Vnde Galie. in libro crisium: laudabilis inquit motio morbi facta secundum ordinem est ad sciendum aperta et indubia et morbi quidem motio: et causa cuius motio sit illaudabilis et inordinata: est dura ac dubia ad cognoscendum: et eius magna ac difficili cognoscitur inuestigatione. Vnde debes quod inuestigatio sit triplex. Aut enim est eius inuentio necessaria: aut possibilis: aut impossibilis. Necessaria sicut inuestigatio que fit secundum rationem et distinctionem. Hec enim inuestigatio est inreprehensibilis quia eius inuentio est necessaria: cuius inuestigationem inuentio si non veniat: non fit propter suam culpam: sed propter accidentia impedimentum aliquod facientia. Possibilis sicut inuestigatio que fit secundum experimentum: in qua inuestigatione certum et incertum sunt equalia. Verbi gratia, si quod res alicui probata sit nulla ratione eam affirmante: possibile est vt aliquando noceat: sine aliquius rationis affirmatione. Impossibilis sicut actio vulgorum que non fit secundum rationem: neque secundum experimentum venit: que si veniat fit secundum fortunam. Verbi gratia. quidam puteum propter aquam fodiens inuenit thesaurum: cuius inuentio neque secundum rationem neque secundum experimentum fuerat: sed secundum fortunam.

¶ De scientia furiosorum morborum. Cap. v.

Vicunque vult furiosos cognoscere morbos: vtrum sint ad salutem necne: oportet vt per quartum acute egritudinis: neque cum omni sollicitudine: et ea que denunciatiua significationis apparent statum videlicet ac morbi vltimitatem ostendentia: sicut duriciem febris augmentationem et dolorem capitis fortitudinem: laborem: spiritus angustiam: attractionem hypocundriorum: colli dolorem: motiones membrorum infirmi de loco ad locum. Hec cum cognoueris et inueneris cum defectione virtutis et mala morbi qualitate: intelligas debilitatem nature ante morbum fugere et certissime pessimam illam crisim esse venturam: maxime si non fuerit in die nunciatiua nec cretica: sicut sunt in .ii. vel .vi. viii. x. et his similibus. Et si virtutis fortitudinem et bonam qualitatem morbi videris: et in die nunciatiua: bonam crisim esse futuram prodentem salutem precipue si fuerit in nocte diem creticam antecedente: aut in die noctem creticam precunte. His etenim si appareant terribilia accidentia sicut alienatio que primo aduenerat: et excitatio infirmi ne fiat formidolosus: que accidentia tunc sunt solita venire. Causa quia fumus illius materie caput ascendit. natura etenim in crisi illos continet humores: qui si fuerint cholerici eos in ventrem deponit vt cum egestione expellantur: si autem fuerint sanguinolenti in quartum condemnantur vt cum vrina egrediantur: de quorum condemnatione chymorum quedam nascitur ebullitio fumum capiti ingerens. vnde illa terribilia creantur accidentia. Sed cum materia cum egestione aut vrina expulsa infirmus quiescit: manifestat illorum accidentium transitio. Vnde Hippocras apho. Non secundum rationem alleuiatis non oportet credere neque vereri valde mala que fiunt irrationabiliter: multa enim sunt incerta et non valde permanere: neque morari consueuerunt.

¶ De scientia cretice diei. Capi. vi.

Ies cretica duobus modis est: aut plurimum in ea fit crisis laudabilis et salutis significatiua aut non venit in ea crisis: que si veniat erit pessima. Dies itaque cretica que fit laudabilis est .iiii. v. vii. ix. xi. xiiii. xvii. xx. xxi. Illaudabiles sunt .vi. viii. x. xiii. xv. xviii. Crisis enim in his diebus facta pessima est quia bellum quod tunc fit inter naturam et morbum est de morbi actione eiusque fortitudine nature dominante. Propter hoc significationes in his diebus apparentes si fuerint male mortem pronunciant cito. Si autem bone significant futuram reciprocationem: et morbi prolixitatem. Tertiadecima et quidecima sunt mediocres inter laudabilem et illaudabilem: quarum causa in suo loco explanabitur. Sed dierum laudabilium sunt quedam proprie cretice: sunt et quedam nuncie. Ille que sunt proprie cretice sunt laudabiliores: et certiores dicimus esse .vii. et .xiiii. post has sunt .xx. et .xxi. proprie autem et certiores nuncie sunt .iiii. et .xi. post has .v. ix. et .xvii. post has tertia et decima octaua: aliquando nuncia venit in die cretica: et cretica in nunciatiua. Causa grauitas est et grossicies materiei subtilitas eiusque leuitas: quia si materia grossa fuerit

⁊ grauior: necesse est tarde veniat status. Proinde transit creticam et venit in die nuncia que est post illam creticam. Et si leuis ac subtilis fuerit materia: fit status in die nũciatiua cretice. Verbi gratia. feb. tertiane naturalis terminus est.xiiij.dies: sed si eius materia sit leuior et subtilior: maturatur siqȝ terminatio in.xj.ꝙ si multo plus sit leuior citissime festinat: atqȝ eiꝰ crisis in.ix.aut.vij. Si autẽ fuerit mixta cum aliquanta alterius materiei grauedine: determinatio necatur vsqȝ in.xvij.aut.xxj. Si vo cum maiori misceaꝫ grauedine plusqȝ terminus prolongabiꝫ. Dies itaqȝ illaudabilis fortiora ⁊ certiora male qualitatis signa habens est secũda.post hãc.vj.deinde octaua ⁊.x.post has.ix.xv.xviij. Cau sa pessimitatis secũde: qꝛ materia morbi est cruda: neqȝ vllã coctionẽ aut digestionẽ potuit natura ante quartã operari: quibus autem apparentibꝰ ante coctionem materiei morbi cognoscimus naturã esse stupidã propter furorem materiei ⁊ sue qualitatis pessimitatẽ: proinde significatiões ante coctionem materiei apparẽt. Ideoqȝ vituperauit Hippocra. sanguinẽ de naribus in secũdo die manantẽ in acutis febribus: dixit eñ cum timoris fore nunciatiuũ. Idcirco dies illaudabilis quanto fuerit longior a secũda die: tãto minoris erit timoris. Sexta vo significat virtutẽ morbi ⁊ nature debilitatem sexta eñ est septime vicina. Cunqȝ eñ natura nequiuit morbũ pati vsqȝ in diem creticam que parũ fuerat sibi propinqua: significat eius defectionẽ ⁊ morbũ eiꝰ dominantem. Sed causa diuersitatis diei cretice duobus modis est: aut propter debilitatẽ nature: aut propter diuersitatẽ figure lune inequalis modo lumẽ a sole recipiẽtis: qꝺ vtrũqȝ explanabimus in nr̃o libro pãtegni. Et si quis facillime intelligere desiderauerit: legat capitulũ de ymeacriseos scriptum in eodẽ libro: ibi eñ plene diximus ⁊ monstrauimꝰ: qꝛ impares sunt fortiores ⁊ certiores paribus: sicut Hippocra. in epydimia. Impares inquit sunt fortiores paribꝰ. Intentio fuit Hip. vt taliter essent impares fortiores.qꝛ oĩs eñ numerꝰ aut par aut impar. Impar autẽ habet in se vtrũqȝ: par vero non habet in se nisi vnũ aut parẽ aut imparẽ. Hoc testatur: qꝛ si numerũ diuidimꝰ in parem ⁊ in imparẽ: fit diuisio insimul in parem ⁊ in imparẽ: ꝙ si parem partimur non inuenimus in eo nisi vnam numeri partẽ: scꝫ aut parẽ aut imparẽ. Impar ergo totũ in se continet numerũ: par vo non. Verbi gratia. Si diuidimus septẽ qꝺ est impar: inuenimus vnam partem esse parẽ.i.iiij.⁊ aliam imparẽ.i.iij. si autẽ octo qꝺ est par partimur: reperimꝰ diuisionẽ in vtraqȝ parte esse pares idest.iiij.⁊.iiij. Iterũ si.xiiij.qꝺ est par diuisum fuerit inueniunꝫ in eo duo impares: septẽ videlꝫ ⁊ septẽ.hac de causa dicit Hippo.imparẽ pari esse fortiorẽ: qꝛ vtrũqȝ in se numerũ continet. Sicut hoc inuenimus in ymeacriseos Ga. ⁊ aliorum antiquorum. Sed tñ quidã sophiste nobis obijciũt dicẽtes: si bene dixistis de Hippo. Gal. ceterisqȝ antiquis: qꝛ eorum intentio de die cretico fuerat: ⁊ de numero ⁊ de cursu lune: vnde imparem dixerũt pari esse fortiorem: quare quartãdecimam omnibus diebus creticis: ⁊ quartam omnibꝰ diebus nunciatiuis dixerunt esse meliores cum vtraqȝ sit paris numeri? Respõdemus impares licet sint cõuenientes naturaliter diei cretice: pares tamen sunt eis accidentaliter: qꝛ si crisis incipiet in.xiij.die natura suam cõplebit actionem in.xiiij. Vnde crisis in.xiiij.die computatur: qꝛ actionis nature complementũ in eo ostendiꝫ. Similiter in tertia natura incipit suam operationẽ: ⁊ in quarta finit eam. Proinde ordinauerunt bene creticos dies: qꝛ cum viderũt parem nõ esse creticum ex actione nature: sed accidẽtaliter ex apparitiõe operationis nature in eo complete: conuersi sunt ad imparem: ⁊ dixerũt eum pari esse digniorem.

De cognoscenda crisi ventura. Cap.vij.

Qui cupit noscere diem qua crisis sit vẽtura seu horã noctis aut diei: oportet inuestigare initiũ morbi vt fiat certitudo dierũ nũciatiuorũ ⁊ creticorum. His eñ sine dubio cogniꝫ decet cognosci qualia appareant signa in vnoquoqȝ initio. Vnde cum in eadem die signa ostendanꝫ nunciatiua oĩa seu plurima: ⁊ apparebit actio nature siue sit fortis siue debilis: expectãda erit crisis in die cretica: quã ipsa nũciatiua precedit sicut in septima quã quarta antecedit: ⁊ in.xiiij.quã precedit.vij. precipue si morbus fuerit in vltimitate status: crisis eñ in eadem die est ventura: maxime si bona fuerit crisis: mala autem crisis nonnunqȝ venit in eadem die: et aliquando in alia: ⁊ aliquando in initio morbi: aliquã in statu quemadmodũ diximus. Sed si vis scire crisis vtrum veniat laudabilis necne: oportet infirmi plecte cognosci virtutem si sit fortis aut debilis. Si eñ fuerit fortis et spiritꝰ sit facilis: lenis: inangustiosus ⁊ quasi sani pulsus fortis ac bene ordinatus: ⁊ signum coctionis in vrina apparuerit: certissime esse futuram pronunciabiꝫ. econtra si contraria videris indicia. Et si vis scire qua noctꝫ aut diei hora crisis sit vẽtura stude ab initio morbi: vt cognoscas horã in qua augmẽtum febris fuerat ⁊ angustia infirmi: qꝛ in eadeꝫ hora crisis est ventura. Si autem scire velis per qualem purgationem crisis fiat: perquire naturam morbi atqȝ suam speciẽ ⁊ materiam: que cognoscere poteris per infirmitatẽ eiusqȝ complexionem: naturã temporis: aeris: etatis: regionis: consuetudinis: ⁊ per artificiũ ⁊ exercitia qualiter omnia fuerant dum sanus erat: figura autem si sit macilenta aut crassa: rufa aut fusca. Verbi gratia. si infirmus fuerit iuuenis eiusqȝ cõplexio calida ⁊ sicca: ⁊ etiaꝫ regio ⁊ etas: ⁊ si fuerit cali. ⁊ sic. aer. Similiter patiens in sanitate fuerat sollicitus laboriosus: vigilator: macilentus: fuscus: significat materiã esse cho. ru. ⁊ nunciant purgationẽ fieri cho. ru. cum vomitu: si sit materia leuis aut notabilis: aut cum egestione si sit grauis inferiora petens. Et si infirmus.xx. fuerit annorum: ⁊ cõplexio eius calida ⁊ humida: infirmus in sua sanitate quietus atqȝ crassus ⁊ rufus: tẽpus ver: ⁊ regio ⁊ aer similiter cali. et hu. cognosce qꝛ materia est sanguinolenta: ⁊ crisis est ventura cũ sanguine de naribus. Si fuerit materia leuis ⁊ acuta aut cũ menstruis: aut emorroydibꝰ: si materia fuerit grauis. Sed tñ sanguis si fluxurus sit per nares antecedit angustia pectoris ⁊ grauitas ⁊ dolor capitis: tenebrositas ante oculos ⁊ apparitio ante oculos quasi lãpadis rubor. Causa qꝛ natura crisi apparente ⁊ appropinquãte chimos qui sunt materia morbi in corporis interiora coadunat. Vñ si sint cholerici ad intestina deponunꝫ. si sanguinolẽti epati dirigunꝫ. Chimi ergo in corporis interiora cũ coadunanꝫ et ebullire inceperint: si sint leues faciunt fumũ ad caput ascendẽtem: graues ergo qui fuerint descendunt ad inferiora. Rursus si fuerint sanguinolenti ⁊ subtiles: ac fumus eorum ad caput saliat: generabit extensionẽ temporũ: angustiam pectoris: grauitatem ⁊ dolorẽ capitis. Et si quedã pars illius fumi ad primum parem neruorũ a cerebro exeuntes vadit qui sunt via spiritus visibilis turbidũ facit visum: ⁊ generat ante eos imagines rubeas ⁊ nũciat sanguinem procul dubio de naribus esse fluxurum. Si autẽ materia grossa fuerit et grauis: deponitur ad inferiora ⁊ generat dolorem ventris ⁊ punctionem fumosã ⁊ grauitatem pectinis: et nunciat sanguinem esse fluxurũ per menstrua si fuerit femina: aut per emorroydas si fuerit masculus: maxime si sua fuerat cõsuetudo. Et si chimi sint cholerici: leues ac subtiles: fumꝰ eorũ ad caput ascendit ⁊ facit dolorem ⁊ siccitates narium ⁊ oris tenebrositatem oculorum: ⁊ vultum citrinum: vnde innuit purgationẽ cum vomitu esse futuram. Si autẽ fuerint grossi ⁊ graues descendunt ad inferiora: ⁊ generant ventris dolorem: ⁊ inflationem: nunciantqȝ solutionẽ. Sed oportet intelligi significationes crisis cum sanguinis fluxu venientis duobꝰ modis: qui sunt vniuersaliter aut particulariter. Vniuersaliter sunt sicut continue febres: acumenqȝ earuꝫ: ⁊ plenitudo corporis: rubor faciei: angustia spiritus: magnitudo pulsus: ac latitudo percutiens magis superius ꝙ inferius: mollicies coganorum: rubor ⁊ spissitudo vrine: extensio lacertorum: grauitas epatis. His enim cognitio sanguinẽ significat fluxurum: maxime si tempus: etas: consuetudo atqȝ aer conueniant. Si autem infirmus sentiat dolorem in capite temporum extensionem ruborem ante oculos pruritum in naribus expectabis de naribus sanguinem. Et si hec signa in vtraqȝ parte videris: ex vtraqȝ nare sanguis est fluxurus. Si autem ex vna parte: et per narem vnam sanguis fluet.

Si vero vis cognoscere vtrum per menstrua curratur: perquire vniuersalem significationem: cum qua si videris grauitatem pectinis et lumborum: si mulier fuerit expectabis menstrua venire. Si autem masculus fuerit per emorroydas fluere attendas. Si cum sudore crisis est ventura: rigor in die cretica debet venire ante sudorem: et per corporis exteriora fumus egreditur calidus: et cutis fit rubicunda: et pulsus humidus: ictus mollis: rubor et spissitudo vrine in die indicatiua: maxime in quarta expectandus erit sudor in die cretica. Si autem cum vomitu fiat crisis: debet habere dolorem capitis: et in ore stomachi abominationem: cordis tremorem: obscuritatem oculorum: inferioris labij titillationem: pulsum durum et inordinatum et concauum. his precedentibus vomitum nunciat. Et si cum his omnibus signis pulsus fortis fuerit et latus: expectabis sanguinem de naribus et vomitu: quia pulsus cum est latus et fortis significat sanguinem de naribus fluxurum. Si autem fuerit concauus vomitum innuit. Causa tremoris inferioris labij fit in vomitu ideo quia pellicule oris stomachi sunt inserte cum inferiori labro: vnde cum mouentur ille necesse est vt labium moueatur. Signum crisis cum vrina est grauitas et extensio pectinis cum subtili materia et egestionis ablatione. Signa solutionis est grauitas in inferiori ventre cum dolore: et fortitudo virtutis cum multa materia: fecis grossitudo: et vrine paucitas: et aliquando cum inflatione et ventositate. Si autem materia mutatur de nobilibus ad ignobilia membra: his signis cognoscitur. virtute scilicet grossicia materiei: continuitate doloris: subtilitate vrine et albedine: fortitudine virtutis morbum ferre valentis: ablatione screatus et omnium purgationum. Et si natura velit materiam ad superiora membra mutare: precedunt capitis grauitas: stupor mentis: surditas: viriditas vrine cum constipatione ventris. Si autem ad inferiora membra fiat mutatio morbi: precedunt grauitas et dolor genuum cum tumore: et ablatio screatus et omnium purgationum.

De synocha sine putredine: que inflatiua dicitur: et de pleuresi. Capitulum viij.

Et causa febris de puro: calidoque sanguine nascitur intra vasa. i. intra venas et arterias absque vlla corruptione vel putrefactione. Cuius signa sunt hec: precedit eam fatigatio: grauitas membrorum: rubedo et calor. Febre vero apparente continuo erunt incensiones: grauitas et dolor capitis: rubor faciei: plenitudo venarum vtriusque temporis: oculi eminentes: pulsus fortitudo et plenitudo ictusque mollis: vrina subtilis et alchymea. Causa veloci pulsus est puritas sanguinis. Magnitudo et plenitudo eius est propter sanguinis copiam organa dilatantis. Mollis ictus est propter sanguinis humiditatem: proinde facies infirmi est mollis: rubicunda: et humida quasi facies balneum egredientis. Causa subtilis vrine est ebullitio ac puritas sanguinis. Proprietatem habet hec febris semper generare inflationem et facere ventositatem: quia materia eius est: sicut diximus: sanguis purissimus: qui est in corde et pulmone: qui cum calefit et ebullit: fumos generabit ad caput ascendentes et salientes et dolorem generantes: qui fumi si poros capitis angustos et oppilatos inuenerint: conuertuntur ad inferiora. i. ad pectus et pulmonem: cordisque vias oppilant et spiritum faciunt angustum ac anhelitum et orthopniam. Ideoque antiqui hanc febrem vocauerunt inflatiuam: quia causa inflationis spiritus plurimum est calor pectoris et pulmonis eiusque defectio. Nonnunquam iste calor inflat pectus et pulmonem priusque caput ascendat et inferius conuertatur. Et si illa materia que a capite descendit inferius ad diaphragma incidat et coadunetur: apostema generabit quod dicitur pleuresis: quia pleuresis nihil aliud est nisi calidum apostema in diaphragmate ortum: et aliquando illa materia que a capite descendit venit ad lacertos et carnem: quibus coste sunt indute et faciunt apostema quod abusiue vocatur pleuresis. Certa enim pleuresis continuo. iiij. habet significationes que sunt ab ea inseparabiles: duriciem videlicet febris. angustiam spiritus: punctionem: et dolorem lateris et tussim. Sed plurime euenit pleuresis calidas et humidas complexiones habentibus: in vere etiam naturaliter: et hyeme accidentaliter: maxime si ver fuerit egressum a temperamento in caliditatem et humiditatem: et hyems fuerit humida: quam oportet. Hyemis enim humiditas si dominetur: sanguinis corpore augmentatur: et frigiditas temporis repugnat dissolutioni corporis: vnde necesse est calefiat cum calore corporis interno: et ascendens caput si poros inuenerit clausos inferius descendit: sicut videmus fieri in camera balnei: quia cum fumositas balnei ad cameram saliat que nequit eam penetrare: conuertitur inferius: que dissolutio si ad diaphragma peruenit diximus quod dat apostema generabit quod pleuresis nuncupatur: quare necesse continuo. iiij. eius significationes appareant: que sunt: duricia et continuatio febris. angustia spiritus: punctio lateris ita vt nequeat infirmus se mouere de latere ad latus: et tussis: et in initio cum materia morbi est indigesta est tussis sicca. Sed dolor lateris si vsque furculas vel spatulas ascendit significat apostema esse in superiori diaphragmatis parte. Si vero descendat vsque ad hypocondria: monstrat apostema inferiori esse. Causa duriciei et continuationis febris est propter apostema cordi vicinum. Punctio lateris: et nimius dolor est propter apostema in membris ortum neruosis acutum sensum habentibus: cum cerebro inferius propter colligantiam quam habet cum neruis: proinde plurimum hoc apostema sequitur frenesis et alienatio. Angustia spiritus est propter passionem instrumentorum spiritus. Tussis quia materia est in instrumentis spiritum trahentibus: vnde natura adiuuat se ad expellendam materiam ab illis locis cum tussi et screatu. Maxime vero nascitur in sinistra parte: propter frigiditatem illi parti dominantem et defensionem dissolutionis que fiunt propter vicinitatem splenis. Rarius tamen in dextro latere oritur propter calorem in ea parte existentem: et propter fortitudinem dissolutionis. Sputum enim in eo latere consistit: sed aliquando in initio morbi purum screatur propter materiei leuitatem actioni nature obedientis. et significat morbi leuitatem et velocitatem sue dissolutionis. Et aliquando moratur sputum propter grossitatem materie actioni nature non obedientem: qua de causa significat grauitatem et diuturnitatem morbi et duriciem sue dissolutionis. Causa tarditatis sputi est propter materiam grossam membris inuiscatam: vnde induratur ad exeundum cum sputo. Necessarium est ergo spacium temporis vt sputum attenuetur et dissoluatur: et facile exire valeat. Nonnunquam etiam erit sputum propter suam liquiditatem: si enim liquidum fuerit et aquosum euidit ac illud perfunditur spiritus: vnde descendit inferius: quia aliquanta caret commixtione et viscositate per quam spiritui annexum valeat cum eo exterius egredi. Proinde sputum in initio morbi minime quemadmodum in tertio aut quarto die est laudandum quia boni nunciatiuum: precipue si fuerit paucum: leue: inuiscatum: facile cum vna aut duabus exeat tussibus: tale enim sputum significat materiam non esse multum grossam aut viscosam vt inuiscatur membris que inuiscare possit: neque multum liquidam vt ab ea spiritus diuisum inferius deponatur. Palam ergo est quod in sputi facilitatem est morbi leuitas: et spiritus bonitas. Sed huius morbi materia: aut est de vno humore: aut de omnibus que cuius sit humoris per colorem patientia cognoscitur. Si enim rubeus fuerit intelligitur esse sanguinolenta materia: si citrinus cholera rubea dominans sanguini. si albus phlegma: si niger aut sanguinis incensionem aut vstionem cholere rubee in nigram mutare: aut extinctionem caloris naturalis. Et si colores fuerint diuersi innuunt commixtionem humorum: aut omnium aut quorundam secundum copiam diuersorum colorum: aut paucorum in sputo apparentem: sed omnibus coloribus laudabilior est rubeus: quia materia eius est sanguis: sanguis autem est amicus nature suceque actioni obediens: et cito in albedinem conuertitur: precipue si ab initio cum aliquanta fuerit albedine mixtum: ostendit enim naturam suam bene incepisse actionem et bene et optime operari. Vnde Hippocrates in prenosticorum: sputum maxime laudabilius excepto albo est quod digestionem est album rubeo mixtum: non multum liquidum neque grossum: neque durum. Illud est rubeum a citrinitate liberum cum aliquanta albedine mixtum: significat enim bonitatem actionis nature morbi et innuit diuturnitatem: quia rubei est coloris: et rubeum licet ostendat naturam coctionem incepisse: necesse tamen est spacium temporis habeat vt in albedinem mutetur. Sputum igitur rubeum cum albedine mixtum melius est quam citrinum quia

citrinum significat malam incepisse naturam coctionis actionem. Unde necesse est ut spacium temporis habeat quousque mutet materiam de illa citrinitate: et eam conuertat in rubeum colorem. Decet etiam ut aliud habeat tempus quo mutet eam a rubedine in albedinem. Ideoque sputum si apparet in tertio aut quarto die album iunctũ viscosum equale significat perfectã salutem in die septima esse venturam: q2 natura si in tertio aut quarto coquat ⁊ digerat materiam sufficiũt sibi alij quattuor dies ad expellendũ eam: maxime si in quarto sputo veniente bone appareant significatiões: sicut mitigatio feb. fortitudo virtutis: facilitas spiritus: bonitas appetitus: paruitas sitis: quies infirmi: signũ coctionis in vrina. Et si sputum in initio morbi fuerit rubeũ: ⁊ sequantur bone significationes: ostendit naturã coctionẽ in die septimo cõplere ⁊ mutare eam in albedinẽ: itaque actionem salutis gratiuã in vndecimo finit aut .xiiij. Si autẽ citrinum in initio morbi appareat sputũ: demonstrat crisim esse venturam in .xi. aut .ix. Sed nõnunquã laudatur sputum si in initio fuerit grossum deinde subtilietur: aut in initio subtile: deinde grossescere incipiat: color enĩ mutatio eius significat vnam ex duabus rebus: scilicet aut leuitatẽ materie nature obedientis: aut fortitudinẽ virtutis naturalis: q2 actio nature subtilem ingrossat materiã ⁊ grossam extenuat: maxime in tertio aut quarto die. Hoc enĩ demonstrat leuitatẽ materie ⁊ virtutis fortitudinẽ: precipue si fuerit paruũ albũ iunctum: et facile cum vna aut duabus exeat tussibus. Et in initio egrediẽs monstrat materia esse leuis ⁊ nature actioni obediẽs: atque virtus fortis. Paruitas sputi materie paruitatem ostendit. Facilitas expẽdi virtutem expulsiuã demonstrat esse robustã, tali ergo sputo apparente necesse est in septima die sanitas sit ventura. Et si sputum in septima appareat ⁊ erit in colore album: crisis erit expectanda in .xiiij. si autem apparuerit in prima digestum et bene coctum: crisis in .iiij. veniet: si autem in prima vel secunda liquidũ aut subtile fuerit: ⁊ in .iiij. mutatur in rubedinẽ ⁊ in .vij. exierit digestum albũ habẽs colorẽ: significat crisim in .xiiij. esse futurã. Et si in sua permaneat cruditate ⁊ subtilitate usque in quartum diem diuturnitatẽ morbi significat. Si autem in quarta apparens quicque coctiõis habeat: erit diuturnitas ⁊ morbi longinquitas secundum coctionis quantitatẽ in eo apparentẽ. Rursus si morabitur in sua cruditate usque in septimũ: ⁊ egrediatur cum magno dolore ⁊ angustia: significat virtutẽ esse defectam, vnde non sumus securi ut possit morbũ pati: de quo Galie. in lib. criseos. sputum inquit indigestũ ejiciens vocatur screatus: digestum autẽ dicitur sputũ.

¶ De sputo laudabili ⁊ illaudabili ⁊ mediocri. Capitulũ .ix.

Sputum cum screatu seu cum reiectione ⁊ xiens tripliciter diuiditur: aut est laudabile et salutis significatiuũ: aut illaudabile ⁊ timoris indicatiuum: aut mediocre. Laudabile est paruũ albũ: lene iunctum facile exiens sine putore: nullam spiritui faciens angustiã: quo egrediente patiens sentit leuitatem: maxime si exierit tertio vel quarto die: q2 si in prima aut secunda exierit: licet non sit malum: melius tamẽ esset si in quarta die aut tertia fuerit egressum. Hi enĩ dies sunt nunciatiui ⁊ in ipsis natura complet digestionem ⁊ facit coctionem. Et sputũ melius est si postque fuerit coctum exierit quam prius: q2 si ante coctionem egreditur: significat naturam odio illud habere: ⁊ contentiuã virtutem ei non dominari. Si autẽ sputum quartam transierit diem: ⁊ in .vij. apparuerit futuram significat salutem esse in longo tẽpore. Significatio salutis est: q2 est bene coctum atque digestum. Tarditas salutis: q2 cum moratum fuerat sputũ usque in .vij. diẽ duo significat: aut duriciem materiei nature actionẽ nõ obedientẽ: aut virtutis digestiue defectionẽ coctioni in quarta die cõplere nequeuntis: ergo quanto magis signum coctiõis fuerit in initio morbi: tanto citissimã indicat salutem: ⁊ quantũ ab initio elongabitur tantam tarditatem innuet salutis: q2 natura necesse est tantũ habeat tẽpus a die nunciatiua usque ad crisim quantum fuerat ab initio morbi usque ad diem nunciatiuam. Illaudabile vero sputum timoris significatiuum est viride liuidum venetũ nigrum. Hi enĩ sputi colores ostẽdunt: aut sanguinis adustionem et cho. rubee adustionem: aut extinctionẽ caloris naturalis. Que differunt inter se: q2 sputum qđ est de incensione factum sanguinis: aut choleru. primũ fuerat viride postque mutatur in venetum: deinde nigrũ. Hoc autem sputum quod caloris naturalis significat extinctionẽ: primum est columbinũ: post venetũ: deinde mutatur in nigrum. Mediocre autem est citrinũ ⁊ album si fuerit aquosum: aut grossissimũ ⁊ viscosissimũ: post hoc est rubeum post septẽ dies apparens: hi enim colores ostendunt illaudabilẽ esse morbũ: ⁊ materiã eius indigestibilẽ: sed tamen his laudabilius est rubeũ econtra citrinum: q2 rubeum significat sanguineã esse materiã: ⁊ sanguis est laudabilior ceteris humoribus ⁊ facilior ad digerendũ: q2 natura eius calida est ⁊ humida: ⁊ cũ calido ⁊ humido operatur virtus digestiua. Citrinũ rubeam cho. significat que ponderosioris est nature ceteris humoribus preter cho. nigram: q2 est sicca: et siccitas durissima est contra coctionẽ: quoniã non dividitur neque dilatatur: proinde indurata coctioni non obedit nec ebullitioni. Ideoque rubeum sputum in initio morbi apparens fit laudabile: maxime si cum eo fuerint signa salutem ostendentia: sicut tẽperati somni: leuitas infirmi absque angustia: bonus appetitus: ⁊ in tempore quo solebat dum sanus fuerat: precipue si nullum passionis sue habeat timorem: ⁊ vrina eius ⁊ pulsus quasi sani. Et si illud permaneat sputum neque vllum coctionis signum cum eo in .vij. aut .xiiij. appareat: significat grossiciem materiei ⁊ duriciem eius atque grauitatẽ sui motus: ⁊ nunciat tarditatẽ crisis in .xl. aut .lx. Unde non sumus securi propter tẽporis longinquitatẽ dum pervenit infirmus: aut mutentur tempora vel aer in malas qualitates: ⁊ morbus mutetur: ⁊ timorem innuat: sed tamẽ post longum tempus: quia significat materiam esse defectam in coctionis actione longinquitatem timoris ostendit: quia est rubeũ: ⁊ rubedo significat leuitatẽ materie: nature actioni obedientem. Sed tamen si male significationes illud sequantur sicut duricia fe. defectio virtutis: spiritus angustia: fortitudo sitis: cruditas vrine: acutam significat materiã ⁊ timorem esse vicinum. Citrinum si in initio morbi apparens ⁊ in quarta mutetur ⁊ fuerit in eo coctionis signũ: sicut sputi rubedo: albedo vrine ⁊ alia laudabilia illud sequantur signa: nunciat salutem lõgo tempore esse venturam: quia citrinitas cholere rubee demonstrat acumen: vnde necesse est ut natura longũ habeat tempus ut mutet illud in ruborem: et postea habeat aliud ut conuertat illud a rubedine in albedinem: proinde longo tempore salutẽ denotat esse futuram. Et si in illa permaneat citrinitate atque cruditate usque in .vij. diẽ fit pessimũ: maxime si mala illũ accidẽtia sequantur: sicut duricia feb. defectio virtutis: sitis: spiritus angustia: cruditas vrine: cum hec fuerint mors est propinqua. Unde Hippocra. sputum inquit citrinum in quarta apparens purum absque vllius boni coloris mixtione fit pessimũ: q2 significat pigritiam atque virtutis digestiue defectionẽ: in qua defectione si natura ⁊ sputũ permãserint in ea qualitate usque in .vij. intelligimus naturam non esse permãsuram usque ad coctionis complementum: vnde fit pessimũ ⁊ vicine mortis nunciatiuum: videlicet in .xiiij. ⁊ aliquando festinatur ante .xiiij. ⁊ aliquando tardatur secundum quantitatem pessimorũ accidentium certorum ⁊ incertorũ: vel significationũ certarũ ⁊ incertarum. Palam ergo intelligimus sputum rubeum esse laudabilius citrino ⁊ vicinius esse saluti: citrinum vero deterius rubeo ⁊ vicinius timori. Sputũ vero album ⁊ tenue est melius grosso ⁊ propinquius saluti: q2 significat leuitatem materie actioni nature obedientem: grossum vero grauitatem significat materie durissime ad coctionẽ: q2 natura necesse est habeat spaciũ temporis ad subtiliandũ materiã ut virtuti digestiue obediat: deinde necesse est ei aliud tempus in quo materiã morbi digerat: igitur peius est subtili: maxime si cum sua grossicie viscositas fuerit ⁊ quasi granositas: quia significat grossiciem materiei ⁊ virtutis defectionem: grossa enim materia virtutis debilitatem si inuenerit morans in pectore nequit egredi: quod calefactum de pectoris calore desiccatur: fitque rotundum quasi grando. Nonnunquã sputum

rum cholericũ inuenit in pectore phlegma ⁊ vtriq; mixti insimul egrediunt᷑: vnde apparet quasi digestũ. Cuius sputi speciem possumus intelligere hoc signo: quia patiens post screatum non quiescit: neq; morbus alleuiatur: qꝛ illa albedo non fuerat de materia morbi: sed de phlegmate in pectore existente. Sufficit quantũ disputauimus de sputo laudabili ⁊ illaudabili ⁊ mediocri: oportet nos itaq; sequi significationes coctionis materie ⁊ non coctionis scꝫ vicinitatis ⁊ tarditatis crepantis apostematis. Unde dicimus significatio coctionis materie ⁊ non coctiõis intelligit᷑ ex rigore quẽ patiũtur infirmi in eo tẽpore: ⁊ duricia feb. cum dolore existente: extensione membrorũ in quibus est apostema: ⁊ venarum ⁊ ligamentorũ ⁊ chordarũ cum membris ligatarum. Causa rigoris est ꝓpter acumẽ materie mẽbra pungẽs sensibilia. Durities febris est ꝓpter nature motionẽ ⁊ sollicitudinem: qꝛ natura cum mouetur ad coquendũ materiã calefit corpus: cuius calor ad cor venit ⁊ a corde cum vitali spiritu per arterias ad totiꝰ corporis mẽbra. Fortitudo doloris ⁊ extensio membrorũ fit propter materiam bullientẽ: ⁊ concoctionis virtute calefacientẽ, vnde eliquatur ⁊ augmentatur ⁊ suum locum pro sua quantitate extendit ibiq; generat dolorem quasi separationis iuncture. His signis apparẽtibus pro certo coctionem materie speramus: ⁊ vicinitatẽ cõplementi. Cũq; complet suam coctionẽ: eius ebullitio mitigatur: febrisq; mitigat᷑ vel refrigeratur: dolor ⁊ extensio minuunt᷑. Hec cũ viderimꝰ intendimꝰ cõplementũ coctiõis esse vicinum: ⁊ tẽpus crepãdi apostematis esse ꝓpinquũ: sicut Hippocra. in apho. Circa generationes saniei dolores ⁊ fe. accidunt magis ꝙ facta sanie. Apostemate autẽ in quarto die aperto si fit screatio pauca alba vncta ⁊ equalis: significat crisim in septima esse futurã: maxime si bone significationes sicut diximus cum ea apparuerint. Et si fuerit rubea cũ aliquanto saniei cõmixta: innuit mediocritates coctionis in vij. ⁊ crisim in. xiiij. Si vero fuerit citrina fit pessima: sed tamen si laudabiles significatiões cum ea venerint: ⁊ mutatur in rubedinem ac in albedinẽ in q̃nta aut septima nũciat crisim in. xl. aut. lx. Si autem citrina ante quartã apparuerit ⁊ mutetur in albedinẽ aut in rubedinẽ in quarta nõ est mala: ⁊ significat crisiꝫ in. xxj. esse ventur a. Et si appareat citrina post q̃rtã aut septimã erit pessima ⁊ timoris nũciatiua: qꝛ significatur nõ fuisse de actione nature: sed de duabus rebꝰ: aut acumine materie: aut multitudine q̃ntitatis ⁊ angustie loci in quo fit. Causa qꝛ si medicina fuerit acutissima et multa superat naturã ⁊ cogit eã vt faciat rũpere apostema ante tẽpus. Et si infirmꝰ nihil screauerit ⁊ siccitatẽ oris habuerit ipsis duriciẽ anhelitꝰ aut orthomiã febrẽ incessam inter mortuos cõputabit᷑. Si autẽ screauerit saniẽ: neq; ꝓut opꝫ mũdificetur ante. xl. aut. lx. a die quo apertum fuerat apostema futura est mors: aut periplemonia. Possumus autẽ cognoscere que harum est ventura per bonas ⁊ malas significationes: qꝛ si bone significationes plures fuerint aut certiores: ⁊ apostema ante. xl. mũdificet᷑ nunciat salutẽ. Et si apostema non mundificetur ante. xl. mutatur in periplemoniã. Si autem signa timoris plura fuerint ⁊ certiora priusꝙ vulnus mundificatũ sit: mors erit expectanda. Sed nõnunꝙ rumpitur apostema ab exterioribus causis: sicut ex ratione infirmi se cõmouentis in iram: vocem ⁊ suscitationem: aut culpa medici se ad medicandũ festinantis apostema cum calidis ⁊ aperitiuis medicinis priusꝙ aliquod coctionis signũ appareat. Quodcũq; aũt hoꝝ apostematũ aperit᷑ fit minꝰ malũ.

De causa digerente materiã adiuuante ⁊ apostemata rumpente. Capi. x.

Ultis modis adiuuatur materia vt digeratur ⁊ apostema aperiatur: sed tamẽ prius oportet perquiri vnde natura est materie: aut natura membri in quo fit apostema: etas: ⁊ cõplexio infirmi tẽpora anni aer regio. Uerbi gratia: si materia morbi fuerit calida aut sanguinolẽta: membra vbi est apostema calida: aut sunt nobilia aut carnosa: infirmus iuuenis ⁊ calidioris complexio: tempus estiuũ: aer ⁊ regio calida: significãt velocitatem digestionis materie ⁊ aperiendi apostematis: Plurimũ etiã hoc fit in septima die. Et si fuerit contrariũ ⁊ materia fit phlegmatica aut melancholica membra neruosa ⁊ dura: tẽpus hyemis: etas simul aer ⁊ regio frigida: indurabitur materia apostematis ⁊ tardatur ad aperiẽdũ. Si aũt cause fuerint cõmixte: calidũ videlꝫ cum frigido: et humidũ cum sicco: fit velocitas ⁊ tarditas vulnerandi apostematis ſm plus ⁊ minus harum qualitatuꝫ: quemadmodũ si una causa sit maior: fit vulnus velociter quasi in. vij. aut. xiiij. Si autẽ fit plus frigida morabitur vulnus: aut in. xxiiij. aut in. xl. Si autem cause fuerint equales: fit apostematis vulneratio inter. xxiiij. ⁊. xiiij. Aliquãdo confortat᷑ membrũ in quo fit apostema ⁊ expellit materiã ab illo in aliũ locũ: qð possumus cognoscere per materie motũ: qꝛ si inuenero materie post fecum extenuationẽ: ⁊ signum coctionis appuit in vrina: sputo ⁊ egestione: ⁊ virtus fuerit fortis ad expellendum materiaꝫ cum vrina ⁊ egestione aut sudore: sicq; hoc erit ad salutẽ. Si enĩ fit purgatio per vrinam: expiet multa turbida: si autem cum egestione: egredit᷑ iuncta cum dolore ⁊ liquida: si vo per sudorẽ erit multa ⁊ calida ⁊ fortis habens odorem. Et si expulsio materie fiat anteꝙ signum coctionis appareat: ⁊ virtus erit fortis: expellet materiam ab interioribus ⁊ nobilibus mẽbris ad exteriora ⁊ ignobilia que sunt preparata ad recipiendũ corporis humores naturaliter sicut ad alas fundamentũ intestinorũ sicut inguina ⁊ cetera membrorũ concauitates ⁊ concatenatiões: ⁊ aliquãdo materia mandatur ad superiora membra: ⁊ aliquando ad inferiora. Materia si fuerit subtilis ⁊ leuis: ascẽdit ad superiora membra ⁊ vadit post aures: si autẽ fuerit grossa ⁊ grauis descẽdit ad inferiora. s. ad testiculos ⁊ inguina vel genua. Possumus intelligere si materia sursum aut deorsum facit: quia cũ sursuꝫ vult ascẽdere ascendit dolor capitis: pectoris ⁊ spiritus angustia. Si autẽ ad inferiora descendat: sentit dolor vteris lateris extensio ⁊ pectinis grauitas. Sed multi medici materiã esse videntes commotã ab interioribus ad exteriora: putant bonuꝫ esse si confortant exteriora ne illam materiã non recipiant. vnde cataplasma ⁊ res defensiuas ponunt super ea ⁊ frigidas confortantes: que cum faciunt conuertunt materiã ad priora loca: vnde perit infirmus: sed peritus medicus videns materiã ad exteriora esse expulsam studet quatinus oĩno extrinsecus ducatur: interiora mẽbra sanentur: qð explanabimus cum de curis disputabimus. Sed cũ mouet᷑ materia morbi: neq; signum in virtute posse inuenitur per qð adiuuetur vt foras expellat᷑: neq; appareat in vrina aut egestione aliquod signuꝫ nobis demonstrans materiã extrinsecus esse expulsam: neq; in aliquo mẽbro exteriori tumor: seu aliquod apparet apostema per quod simus certi ꝙ materia foras sit ducta: nõnunꝙ mutat: non enĩ sumus securi quin materia currens fit ad interiora membra: aut ad aliquod membrũ nobile inde periculosis bus nascitur.

De differentia vere ⁊ non vere pleuresis: et calido apostemate epatis siue periplemonie. Capitulum. xj.

Era pleuresis differt a non vera cum propriis significationibus: que sunt duricia feb. angustia spiritus: tussis in initio sicca: punctio in latere: que accidentia si fit. sequit᷑ extensio pulsus. huiꝰ similis est dẽtibus serre. Cũq; apostema maturatũ fuerit rũpitur: neq; vulnus ab omni mundificat᷑ sanie: velociter minuetur ⁊ mutat᷑ materia ab interiori diaphragmate ad exteriora ⁊ iuncta cum pulmone generat periplemoniã: cuius causa dolor quiescit: qꝛ pulmo est insensibilis: ⁊ sic dicũt dunt in periplemoniam priusꝙ apostema rumpat᷑. Non vera aũt pleuresis habet significationes has videlꝫ grauitatẽ lateris absq; tussi ⁊ sputo: quia morbus est extra spiritus instrumẽta: pro hoc pulsus eoꝝ est mollis: ⁊ posita extrinsecus manu super locũ passionis: mox sentiũt dolorem ⁊ aliquando tumor apostematis apparet extrinsecus qð in tractatu chirurgia curat᷑. Apostema epatis qñq; videtur esse pleureticum cũ non sit. Calidum itaq; epatis apostema cognoscit᷑ per citrinitatẽ vultꝰ infirmi: qꝛ epar est fundamentũ sanguinis: qð cũ deficit ĩ mũdificatõe sanguinis: sed dum peruadit sanguis ⁊ corpus non nutriens mutat illud in citrinitatem

et sicce tusses fiunt: q2 materia est extra spiritus instrumēta. Pulsus eoꝝ est durior pleuretico pulsu. ¶ Peripleumonia vo itelligit cū rubore faciei patiētiū z lingue plūbinis labiis caloꝛe extremitatū corporis paruitate egestionis z vrine tar dicate z copia eius plurimū: z supini iacent: graui detinent somno: nec excitant nisi cū magna voce aut sono: cūq3 dormierint os habent apertum: pulsus est inordinatus z debilis velut si ambo potus pleni essent: z aliq̄n alienationē patiantur z sensus corruptionē propter siccitatē humiditatis eorum. Quibus morti appropinquātibus: multus quidē sudor accidit: extremitates eorum infrigidant: z sepe deficiūt pulsusq3 eorū sit paruus ac spissus. Et si confortetur z sputum sit tante quātitatis qua faucis pulmonis penitus in[illegible] dicetur: z in bonas qualitates mutetur: vt sit albū lenctū lene faciesq3 ad egrediēdū: paucū nullū faciens dolorē z carens putore vicinam ostēdit salutē. Si fuerit multū z fetidorem putens cum virtute defecta vicinā indicat mortē adesse. que passio plurimū fit in hyeme z in fine autūni: z in vere z estate: l3 raro. fit etiā in omnibus etatibus z mulieribus menstruis carentibus z plurimus senioribus. virtus eī eorum est defecta z intolerabilis. Unde senes hanc passionē incidētes moriunt: iuuenes vo plurimū sanantur vel saluant: q2 hec passio nullum facit dolores: pulmo eī insensibilis est: pectoris passio que sensibilibus mēbris contingit velocius mortem iuuenibus q̄ senibus infert. Iuuenes eī ꝓpter acumē sensus et calorē cōplexionis eorum sensibiliores sunt. vnde morbi dolorē pati nequeūt: senes autē seu seniores propter frigiditatem suarū cōplexionū morbi dolorem non multum sentiunt: proinde non cito moriuntur.

¶ De differentia alienationis que fit ꝓpter passionem diaphragmatis: z que fit propter cerebri. Cap.xij.

Alienatio que fit ꝓpter passionē diaphragmatis non est continua: q2 dolor cum acumine fe. cessante augmentat: z illis mitigantibus mitigatur. morbo vo diaphragmatis incipiente patiunt dolorem z in ventre z in hypocōdriis extensionē: spiritus eorum est inordinatus: q2 ante alienationem est paruus z spissus: veniente autem alienatione fit modo magnus z tardus z modo spissus. Causa fortitudo est z defectio est alienatiōis: q2 si alienatio si fuerit parua fit spiritus paruus z spissus: si fortis z spiritus fit magnus z tardus: q2 cum alienatio confortatur patiens continet ignorantur flatum interius: deinde subito eu3 fortiter emittit. Alienatio autem que fit propter cerebri passionē incipit augmētum suū cathamodicū obtinuatis: nec fe. cessante z mitigāte quiescit ipsa: q2 passio in essentia cerebri est. ideoq3 flatus eorū insensibilis z paruissimus est: facies z caput eoꝝ nimium patiunt dolorē z calorē: oculi lachrymatur: nares aquā distillant: z os eorum emittit liquorem.

¶ De temporis vniuersorum morborum significatione. Cap.xiij.

Prius q3 curam harum passionum incipiamus oportet de vniuersorū morborū tpis significatione disputemus: vt possimus inuenire scientiā nobis ostensurā in quo tēpore debeamus cibū z medicinam offerre: z in quo non. Unde dicimus q2 tpa morbi sunt.iiij. sicut dicim9 etates esse.iiij. que tamē sunt duobus modis. Aut eī velocē habēt motū z cito ad finē deueniūt sicut in acutis passionib9: aut sunt diuturna sicut in interpolatis fe. z morbis. Tēpora acutoꝝ morborum dupliciter sunt: aut ab initio vsq3 ad finem sunt perducentia infirmū ad salutē: siue ad mortē: aut ab initio quaq3 die sunt existentia. Rursus tpa q̄ diximus esse q̄ttuor: sunt hec: initiū videlz: augmentū: status: z declinatio. Initiū est cū incipit morbus apparere z ei9 accidētia paulatim veniūt quousq3 vel oīa vel plurima appareant. Augmentum est cū nunciatiua cōplent accidētia z molesta z acutiora fieri incipiunt quousq3 repugnatio morbi z nature ostendatur. Status est vtriusq3 repugnatione apparēte vsq3 ad crisim etiā purgatiōe cuiuscūq3 fiat speciei: quo in tēpore separationē morbi siue ad bonū siue ad malū expectam9. Declinatio est ab initio crisis mitigatio terribiliū accidentiū futurorum: sicut feb. sitis z similiū vsq3 ad salutem. Tempora autem feb. quaque die existentia l3 sensui non appareāt: q2 vnius qualitatis .i. continue esse videnf: ratio tamen ostendit illa alicuius esse quietis seu in nocte vel in die: qd duob9 modis testificatur: vno q2 feb. quiescēte infirmus est solicitus z suauis: qd plurimū fit in aurora ꝓpter suā frigiditatē calori fe. repugnantē. Alio ex scientia rerum non naturaliū. Ois eī visio habet finem sicut omnis motus: qd ergo habet finem necessario habuit initiū: si vo initium habuit necessario paulatim ascendit vsq3 dum finem ascēdit z quieuit: deinde incipit. Hoc eī nisi ita fuerit nec initiū nec finē habuisset. Itē impossibile est corpus pati multū z magnū ꝯtrariū si subito venerit: sicut videmus in mortiferis passionibus subito corpus aggredientibus: z illud nullo sibi repugnāte destruenti bus. natura cum subito sibi aliquod contrariū venerit tolerando ei repugnat. Concordant omnes phi q2 extrane9 calor: qui est causa fe. non calefacit totum corpus nisi prius veniat ad cor: z calefaciat illud: z a toto corde calor toti corpori mandetur. Proinde diffiniūt fe. esse calorē non naturalem ad cor: prius venientē: z a corde ad oīa mēbra corporis actione naturali nocētē. Unde impossibile est calor a corde per omnia corporis mēbra diuidat subito sed paulatim: z prece dat eam fatigatio z dolor propter calorē fe ad sensibilia mēbra mouentē: sed calor cum per totū corpus dispertitur non incendit z calefacit mēbra subito: q2 si calor ille talē3 habuit virtutem membra omnino destruit: sed paulatim incipit quousq3 ad finem venit fm q2 virtus corporis illum ferre potuit: vnde quiescit z postea incipit sicut videm9 fieri in oī re non naturali non in vna re permanente. Palā ergo ostēditur q2 continue feb. habent initiū: augmentū: statū: z declinationem: l3 sensui non pateāt. Tēpora vo diuturni morbi z interpolati diuidunf dupliciter: aut sunt ab initio vsq3 ad finem: aut sunt in vnaquaq3 exacerbatione. Tēpora itaq3 diuturni morbi difficilia sunt ad cognoscendū: q2 necessariū est inuestigari diuersitatē inceptiōis z declinatiōis z accessionis: qd tribus modis intelligitur. Unus est festinantia z tarditas febris exacerbatiōis. Secundus est longinquitas z breuitas temporis. Tertius magnitudo z duricia ei9: aut paruitas z leuitas. Festināntia fe. si prius q̄ solita fuerat incipiat significat in augmēto esse morbū: si tardatur declinationem morbi ostendit: si autem custodierit sua tēpora: sitq3 post nūciatiuoꝝ signoꝝ apparitionē: demonstrat esse in statu. q2 si priusq3 significatiōes appareāt: exacerbatio venerit: innuit morbū in initio eē. De lōginq̄tate z breuitate exacerbatiōis: q2 si flat lōgior q̄ soleat esse: significat morbū eē in augmēto. Si autē breuior: ostēdit declinationē. Si vo fuerit eq̄lis sitq3 post apparitionē nūciatiuoꝝ signoꝝ statū morbi demōstrat. Sin aūt innuit morbi initiū. Uerbi grā fe. tertiane rigor incipit prima hora diei z q̄escit feb. in fine sexte: z stat quieta a sexta vsq3 ad finē noctis. Fe. ḡ intelligim9 esse p sex horas z quietē per.xviij. Et si hunc terminum custodierit significat morbū adhuc in initio esse. Si autē exacerbatiōis tēpora incipiūt augmentari z tempus quietis minui: intelligimus morbu3 esse in augmento: quēadmodū si tempora accessiōis fuissent duodecim hore aut.xviij. z tēpus quietis vj. vel.xij. appellatur augmentū. Et si hunc ordinem seruauerit z apparauerint significationes vltimitatē morbi demonstrātes dicimus morbū esse in statu. Si tēpus accessionis minuitur z tempus declinationis augmentat vt temporis accessionis per sex horas z declinationis per.xviij. intelligim9 morbū esse in declinatiōe. Si vo fuerint equalia vt tempus accessionis sit.xij. hore z quietis.xij. duo significant: quia si fuerint anteq̄ appareant nunciatiue significationes demonstrāt initiū morbi. Si post: augmentū nunciāt. Tēpus quietis tribus modis est: aut festinat: aut tardatur: aut elongatur: aut breuiatur: aut aggrauatur: aut alleuiatur. quāto sit tardius tantomagis augmentatur accessio: et quanto plus est festināns: tātomagis detrimentū significat: si autē fuerit equale post apparitionē nunciatiuoꝝ signoꝝ statū morbi innuit. Si autem ante nunciatiua signa: initium morbi indicat. De leuitate temporis z grauitate eodē mō intelligit

ꝙ si quies fuerit grauis augmentū significat: si leuis decrementum: equalis ⁊ ante nunciatorū signorū apparitionē initium ostendit, post existēs statū morbi denotat. Febris autē periodice inuestigatio facile intelligitur ꝙ patet sensui: quoniam ab initio rigoris ⁊ fatigationis ac frigiditatis extremitatum propter calorem naturalem ab exterioribus ad interiora fugientem cū feb. paulatim incipiēs per totū corpus quousque mēbra calefacit extrema que causa rigoris facta fuerat: initium febris vocatur: ⁊ ab initio febris augmētari incipiens vsque dum corpori toto in illa caloris augmentatiōe equalis esse conspicitur augmentū nuncupaš. Item ab illius caloris tempore equaliter in toto corpore permanētis vsque cum in vltimā feruoris ⁊ accidētū accessione febris fuerit augmētata: ⁊ infirmi magnam patiunš sitim ⁊ angustiā: ⁊ pannos quibus sunt cooperti eijciūt: ⁊ frigida aqua ꝓpter nimiam caloris incensionem infundi desiderant: sudore per corpus apparente: ⁊ omnibus accidētibus quiescere incipientibus statū appellamus: ⁊ a principio sudoris: donec in toto corpore apparuerit febrisque declinauerit ⁊ patiens quieuerit appetit⁹ ⁊ somnus venire inceperit declinatio dicitš. Sufficit quantū de scientia acutorum morborū disputauimus.

¶ De dieta ⁊ cura ipsorum. Cap. xiij.

Oportet autē nos incipere quomodo possimus morbos scḋm sua tēpora dietare ⁊ curare. Unde dicimus ꝙ cōuenit nobis capitis dolorē ⁊ caloris ⁊ angustie vltimitatē inuestigare. Nam si viderimus hec in morbis incipientibus ferri: morbos peracutos esse intelligimus: eosque materiā acutissimā motum velocissimū habere. Sed si cū capitis dolore signū coctionis aliquod in tertio die apparuerit: crisim in quarta die expectabimus: sed in quarta die crisis erit in septima. In septima apparēs nunciat crisim in xj. aut xiiij. Et si fuerim⁹ certi ꝙ crisis in quarta veniat significatiōib⁹ dictis hoc demonstrantibus: bonum est prohiberi cibum in his quattuor diebus: nisi aliquod contrariū fuerit sicut pueritia etas calidaque infirmi cōplexio vel pororū largitas: ⁊ multū fuerat de corpore solito more dissolutū: aut cōsuetudo fuerat multum comedendi: his enī existentibus non oportet cibū prohiberi: quia virtus puerorū debilis est: ⁊ mēbra eorum sunt in augmentū. Unde nisi fuerint cum cibo confortati virtus deficiet. Sed tamē decet nos cauere ne cibū offeramus in statu morbi ne impediaš natura ad repugnandū morbū. Similiter habentibus calidas cōplexiones ⁊ dissolutionē corporis non oportet prohiberi. Eodē modo his qui sunt soliti in sanitate multū comedere: cibū si negauerimus: ⁊ postea subito eis dederimus: hac subitanea mutatiōe molestari ceperunt: quia cibus non fuit solū materia ꝓ corporis nutrimēto: sed ꝓpter virtutē cōfortādā aut custodiendā ne deficiat aut defectā regat ne fiat defectior: proinde opš nos cauere ne oīno his cibū auferam⁹: sed si ꝓ certo crisim in q̄rta die expectamus damus mellicratū si cōplexio patientis fuerit frigida. Si autem calida rosatum ei concedimus sirupū: aut viola tum vel succum maligranati: mannā et similia. Que si eis non sufficiant ad virtutē regendā dari conuenit ptisanā colatum: sed tñ nō multū ne aggrauās impediat naturam ad repugnandū morbum: aut virtus nature defecta nequeat cibū digerere: vnde dimittit ⁊ mutaš in malos chimos fitque causa perdēdi infirmū. Proinde opš nos cum volum⁹ dare cibū aut medicinā: perquiramus declinationē febris ⁊ dissolutionem angustie omniūque accidentiū: quia natura in hoc tēpore nullum habet impedimentū: ⁊ quēadmodū decet prohibere cibum in vltimo feb. acumine: sic in die status licet sit par aut impar abstinēdi sunt a cibo ⁊ medicina: ne impediaš natura ⁊ morbus ꝯfortetš. Dies enī stat⁹ est ductio infirmi ad bonū siue ad malū. Si ad bonū impediš natura ad cōplēdū illud bonū. Si aūt ad malū: angustia ⁊ labores gemināš nature: hoc testificaš quia plurimū mors in statu venire ꝯspicitš: hac de causa nō decet medicū motū morbi: aut eius acumē negligere vt sit fidus verū morbus sit velox aut tardus: an accidētia ei⁹ calida sint an sint frigida: talis enī inuestigatio materiā morbi facit intelligi: vtrum morbus sit acutus ⁊ status eius vicinus: aut non acutus ⁊ status eius non vicinus:

his enī certificatis poterit medicus scire in quo tēpore debeat cibum dare ⁊ in quo prohibere. Uerbi gratia. Si autem nouerit medicus morbū esse peracutū ⁊ crisim in quarta die fieri: prohibeat cibum ⁊ det quosdā sirupos qui sunt cōuenientes: infirmus enī cum hac medicina ⁊ aliis accidentibus famē in quattuor his dieb⁹ sustineat: sed tñ si quodlibet impedimentorum q̄ diximus non habuerit sicut pueritiam etatem vel calidam cōplexionem: aut raritatē pororū siue consuetudinem multū comedēdi. nam si vnū ex istis habuerit dandū est ptisanū colatū die primo ⁊ scḋo ⁊ tertio: ⁊ quarto prohibeat. Et si crisis vsque in septimū permanserit demus ptisanum colatū a primo vsque ad quintū: in sexto ⁊ septimo negamus ⁊ solos sirupos eis tribuim⁹. Simili modo oportet faciamus in omni statu acuti morbi: si sit longus aut breuis. Eodē modo in periodicis faciendū est: prohibeamusque cibum in die accessionis: neque concedamus eis cibum nisi quiescente fe. interpolata etiā die cōueniēt cibū dare: quantū natura sustinet ⁊ virtuti sufficit. Necesse est ergo sit cibus cōueniēs eis ⁊ bonū chimū generans. Et si morbus videtur esse diuturnus ad frigiditatē pertinēs dietari decet infirmū cum subtilibus cibis moderatū calorē habentibus. Comedenda sunt frigida ⁊ stiptica ne morbus crudior ⁊ grossior fiat ad digerendū durior ⁊ quasi inmedicabilis. Iterum inanitas ⁊ paucitas cibi diuturno non cōueniūt morbo: quia virtus interim veniat stat⁹ deficit neque potest morbo repugnare. Statu aūt appropinquāte ⁊ natura morbo resistēte ⁊ expellere incipiēte: auferendus est cibus ⁊ dandū est medicina: quia cibus in hoc tēpore impedit naturā ad complendū suam actionē materiā morbi expellentē. Sed si expulsionē necesse fuerit humectari habem⁹ desiccarā ⁊ ista. Et mouend⁹ est a forti laxatiuo. Cūque viderim⁹ materiā esse hoc dieta intimari ⁊ alleuiari actionē nature: purgem⁹ cibū leui ⁊ facili pharmacia aut clystere scḋm ꝙ cognoscim⁹ ꝙ aliquid hoc fuerit ꝯueniēs. Cauēndū tamē est donec materia fuerit grossa ne eligatur cum acumine pharmacie nō obediat nature propter suā grossitiē: vnde generet angustiā ⁊ labōrē infirmo: Sed bonū est vt faciam⁹ epithimata: cataplasmata: fomentus: emplastrū: calefactionē ⁊ his silia. Sed si prius inuestigemus naturā vniuscuiusque mēbri ⁊ qualitatē sui caloris frigiditatis: humiditatis: ⁊ siccitatis: ⁊ si acutū habeat sensū necne ⁊ vt repugnet vnicuique loco scḋm suam naturā virtutē ⁊ sensum. Et si cōplexionis corruptio aut in toto sit corpore aut in vno aut in duobus mēbris aut pluribus: oportet iterum intelligi quia sensibilia mēbra citius patiunš q̄ alia maxime si fuerint nobilia propter acutū sensum quē habēt. Possumus itaque naturā vniuscuiusque mēbri cognoscere per operantia ab eis sicut per mentē naturā cerebri ostēdentia: ⁊ spiritum pectus ⁊ pulmonē: per vrinam epar ⁊ renes ⁊ vesicā: per vomitum stomachū: per egestionē intestina: per sudorē loca que sunt vicina exterioribus corporis. Rursus oportet inuestigemus qualitatē morbi cuius quātitas sit vt in mensura eiusdē qualitatis cibū ⁊ materiā opponere studeamus plus dantes ꝙ quantitas est morbi: suum intuemur cōplexionem. Sufficit quantū diximus de acuta fe. ⁊ causis eius ⁊ eius significationibus.

¶ Iterum de cura ipsorum morborum. Cap. xv.

Ed vtrique morbi: quia sunt molesti atque suspecti ad timorē: oportet nos ab initio studiose aspiciamus: prout humana ratio eos inuestigare poterit: maxime in quattuor reb⁹ studiū habere quas Hippo. auctorizauit ac precepit eū dicentem. Oportet non solum seipsum prebere que oportet facientē etc. In huius visione dictiōes monstrat nobis Hippo. causam corruptiōis sanitatis infirmi fieri quattuor modis: Unus pertinet medico: secundus infirmo: tertius ministris ⁊ visitantibus: quartus exterioribus causis sicut aeri indumentis lectis ⁊ multis his similib⁹. Et infirmus: necesse est medico sit obediens: ministri fideles dilecti ⁊ studiosi in artificio cibi ⁊ potus ⁊ medicine. indumenta etiā ⁊ domus ⁊ lectus ⁊ similia. Studeant visitantes ne veniant ad eum nisi fe. mitigante ⁊ corpore infirmi alleuiante: ne infirmus super eos animum habens impediatur sensus ⁊ nature: neque aliquid ei dicant

nunque

manet: vel fuerit acceptabile risibile letificabile: neq; diu moretur cū eo. Exteriora vero .i. aer nō sit calidior aut frigidior q̄ oporteat. Indumenta eius sint tēperata fm cōplexionem tēporū. Mansio sit vndiq; visibilis, porte eius sint septētrionales: tectū altū: pauimētū factū de marmore de aq̄ fri. infuso: et plenū aromatibus frōdibus et floribus sicut salicibus mirta rosa viola basilicōe nenufare et silib⁹. Medicus ī hac arte sit peritus: et nō solū in logica s; etiā ī metaphysica: necesse tn̄ ē vt sit studiosus et longo tpe visitat⁹ ad visitādos et seruiēdos infirmos et ad cōsiderāda quattuor tpa morbi .i. initiū augmētū statū et declinationē: vt in vnoquoq; tpe operet̄ put opʒ verbi gr̄a si viderit in initio morbi q̄ necesse sit pharmacia et phlebotomia festināter ea agat prius q̄ morbus cōfortetur et augmētet̄ et natura debilitet̄. Possum⁹ aūt intelligere q̄n fuerit necessitas purgādi p motionē materiei et subtilitatē eius de loco in locū se mouētis et extrinsecus exeūtis mō cū vomitu et mō cū egestiōe. Possum⁹ etiā scire vtrū cum vomitu debeat egredi materia aut cū egestiōe. q: si cū vomitu videbim⁹ abominationē et imaginationē ante oculos et dolorem in capite. his itaq; apparētib⁹ cognoscim⁹ materiam esse subtilē et facilē ad mouendū. Et si materia cū egestiōe debeat exire p inferiorē partē: sentiūt dol. et grauitatē in vētre: si pūgitiua fuerit materia. aut grauitatē et extēsionē si phlegmatica fuerit. si aūt leuis et nataēt appareat materia prouocanda erit cū vomitu .i. cū succo atriplicis et orizaccara et modico sal. aut ptisana cū orizaccara. Si vero fuerit necessitas purgādi inferius: fiat purgatio cū oximellia pruniis tamarindis violis cassiafistula manna rodozaccara et similibus. Et si febris fuerit leuis et virt⁹ fortis hoc catharticū accipiāt q̄d ℞. vii. 5. mirabolanoꝝ citrinoꝝ mūdatoꝝ. Sʒ si aliqd nobis itrium in initio morbi obuiauerit: p q̄d nō audeam⁹ ƀ catharticū facere sicut cruditas et duritia materiei et virtutis defectio cauendū est quātomagis poterim⁹ ne faciam⁹ illō in augmēto neq; in tpe statui vicinante. hoc em̄ si fecerimus natura impedit̄ et repugnationē morbi dimittit: et materiā ppt̄ sui grossitiē relinq̄t vt obediat cathartico: et masia nō obediēte cōuertit̄ pharmacia ad substantialē corporis humiditatē. vnde natura morbū desinēs cōuertit se ad repugnandū potioni proinde nō sum⁹ securi quin a morbo natura vincat̄ et ante oīa eū fugiat. Oʒ ergo tūc tpis catharticū negare et studiū impendi ab initio vsq; ad statū cū supplemēto nature virtutes custodiri valeat: q̄d fit cū dieta ad digerēdū facili et laudabilē generante chimū et virtutē custodiēte sicut ptisana et mica panis loti. hoc tn̄ est faciendū in extremitatib⁹ diei maxie in aurora ppter aeris frigiditatē calori feb. in illa hora repugnātē. Sʒ cū ƀ fe. ab initio vsq; ad statū fuerit acuta et dura: necesse ē vt in oib⁹ ei⁹ tpib⁹ subtilē demus dietam. sic enim cōuenit fieri in oī acuto morbo q̄ velocē hʒ motū et statū breuē. Grauior aūt et tardior si fuerit ingrossam⁹ dietā ī initio vt virtus custodiat̄: appropinquāte q̄dē statu subtiliam⁹ eā. bonū etiā est si calorē stomachi extinguam⁹ in illis tēporibus: videlicet cū succo mali gra. vua hyemali: melone palestino et his silib⁹. Cauēdū tn̄ est ne donem⁹ hec ī statu nisi magna fuerit necessitas. Et si stiptice fuerint nature: humectam⁹ eos aūt statū cū māna viol. zuccara soluta in aqua ea. aut in succo cucurbite assate. Si aūt fortius volum⁹ humectare dam⁹. vii. 5. cassiefist. mūdate. q̄ si p hoc non soluat̄ facimus pessariū q̄d recipit viol. 5. j. lich. ʒ. ij. diagredii. ʒ. ß. nitri. ʒ. j. in modū ossiū dactyloꝝ fiant et inungātur cū oleo viol. deinde supponant̄. Si aūt ƀ nō sufficiant clystere ei faciam⁹. q̄d ℞ viol spine egyptiace malue ordei mūdati aā. ʒ. j. furfur̄ frumēti quātū vtraq; manu p̄t capi. ficle. fenū. g. sebesten. xxx. iniub. xx. oīa coquātur i. iiij. lib. aque: quousq; ad tertiā partē redierint. deinde colatis in. vij. eius ʒ. mittatur. ʒ. j. olei viol. ʒ. j. zuccare ob somogari. ʒ. ß. sal. ʒ. iij. nitri. ʒ. j. Appropinquāte aūt statu et natura morbo repugnare incipiente stomachus oʒ oīno esse a cibis inanit⁹ nisi magna nos coegerit necessitas. Ad refrigerādū stomachi calorē damus ptisanam cum succo mala gra. aut succo melonis palestini. Et si dubitam⁹ ne virtus deficiat in statu: neq; morbo resistere: neq; tolerare eū possit: confectem⁹ eam cū ptisano colato et pane loco: si tamen parū damus quātū virtus sustinere poterit: et quies infirmi senserit. Si autē dolorem capitis patiuntur: humectam⁹ nares cū oleo viol. et nenufar. Silr et crura et plāte pedū fricent̄ cū palmis manuū vncti oleo viol. et nenufar. In tpib⁹ ponim⁹ cathapla. q̄d ℞. sand. al. ro. farine ordei assati. oīa puluerizata cū succo spine tēperant̄ aut cum aqua ro. oleū ro. cum modico aceti mistū rotādum est fronti et tempib⁹. Cathapla. ponam⁹ supra epar et stomachū q̄d ℞. sand. al. et ru. aā. 5. ʒ. rose. ʒ. ß. et. f. corticis cucurbite. ʒ. iij. frondiū viridiū viol. ʒ. iij. camphore. ʒ. j. oīa tēpata cū succo spine. Ponēde sunt in pauimēto frigide frōdes salicis rosarū mirte basiliconis et similiū: et sepe rorem⁹ super ea aquā. Ponim⁹ aūt infirmi magna vasa argillosa clarissima aq̄ plena. et mouem⁹ illa ante illum: et aquam vnū mittimus in aliud: et alterius in altero. Cauendū quoq; est ne vnguatur aut cathaplasmet̄ caput de oleo: aliisq; cathaplasmatib⁹. Et si vigilias habuerint iungam⁹ in cataplasmate q̄d fronti et tēpib⁹ supponimus semen papaueris et lactuce. Infundim⁹ nares et oleo viol. et nenufar. Si aūt dolor capitis nō cessauerit: neq; infirmus requiem: aut tussim hūerit fomētamus caput cū aqua tepida: in qua cocta sint viol. camomilla rosa ordeum mūdatū. Et si adhuc dolor non decreuerit: infundim⁹ super caput eoꝝ lac caprinū et asininū. postea fomētamus. Cauendū tn̄ est ne aliquā istarū fomētationum aut aliquā rem quā super⁹ dixim⁹ in statu faciam⁹. neq; cū sentim⁹ humidis fumis caput esse plenū. hoc em̄ si fecerim⁹ augmentat̄ et geminat̄ dolor in capite. Possum⁹ autē scire fumos hūidos si sint ī capite p grauitatē quā sentiūt in capite. Sʒ si fumus fuerit siccus: sentiūt dol. cum vacuitate et leuitate capitis. Cūq; certi sim⁹ q̄ humidi fumi sint in capite: negamus fomentū lactis et iunctiōes. hec em̄ oīa claudunt illos fumos et nō desinūt eos dissolui. maxie oleū. poros em̄ corpis cū sua viscositate oppilat. vnde oʒ hec omnia negari. Infundim⁹ aūt pedes et man⁹ de aqua tepida ī qua cocta sint camomilla et viol. Fricam⁹ plantas pedū cū oleo viol. positas in aqua. Fricam⁹ etiā crura et ligamus ea a superiori vsq; inferius. hec em̄ actio illā deponit materiam et dissoluit. Infirm⁹ etiā sentit q̄n descēdit fumus p mediū spondiliū dorsi. Urina iterū manifestat hoc: q: cruda est in rubore: et quiescit infirm⁹. His vero apparentib⁹ intelligimus materiā esse deorsum: vñ opʒ illa sepe fieri. Bonū est in hac cā si dol. capitis non cessauerit vt ligem⁹ fundamentū testiculoꝝ: descendēte materia et dolore capitis quiescēte ponimus caput infirmi sup fumū aque in qua cocta sint camomill. et viol. et fomenta facim⁹ que supra diximus. Rursus si patiens cū dol. capitis sentiat leuitatē et inanitionem: scimus fumū illū acutū esse et siccū. vnde ponimus in capite oleum ro. et acetū. acetū em̄ attenuat et aperit: oleū aūt infrigidat. Et si dol. nō cessauerit: superiora capitis apponimus sicut succū portul. cucurbite spine cucu. et silū. mixtum cū oleo viol. et nenufar. Frōte et tēpa cathaplasmam⁹ de sand. ro. viol. et similib⁹. Cauēda est camphora in his locis propter suā siccitatē. ponenda tn̄ est illis cathaplasmatib⁹ q̄ apponūtur stomacho et epati. Si autē patiens nimiū senserit dol. in capite et vigilias habuerit: addim⁹ cathaplasmati q̄d supponendū est capiti. se. papaueris lactuce. et tēpam⁹ illō cū succo lactuce. Et si ardores et nimiū in stomacho sentit cal. sirupū damus mal. gra. et de oxisaccara et de prunis. si pect⁹ habeat sanum et tussi careat. Sʒ si pect⁹ habuerit infirmū et tussi cōmoueatur: damus sirupū viol. cū pssilio. Siccitates in ore et asperitatē ī ligua si patiat̄: lauam⁹ eā cū pssilio et succo cucurbite cucu. se cicomoꝝ et his silibus. Potui dam⁹ aquā dorsi et melōes palestinos cū sirupo viol. et nenufarino. Fricam⁹ liguā si fuerit nigra: cū his succis cū sumac mixtis. Utimur aūt istis super linguā: quousq; nigredo transierit. Si autē necesse dietā fuerit ingrossari: dam⁹ ptisanā nō colatā: et panem lotum: hec tn̄ concedenda sunt in aurora diei feb. mitigāte. Et si patiunt̄ cordis tremorē: tribuimus pssiliū cū succo cucumeris et sirupo de aceto pomi citrini et de succo vuaꝝ agrestiū. Cōfectio ad cardiacos ℞ berberi spodii. se. portul. bol. ar. aā. ʒ. iij. se. cucumeris citru. coriandri infusi in succo vuaꝝ agrestiū. ʒ. ß. et f. fac pul. et da. ʒ. ij. potui cum sirupo de succo vuaꝝ agrestiū. vel cū succo cucu. aut citruli. Si autem

lesus fuerit fe. ibi gēdus illi ꝯfectioni succus arnoglosse. Et
si cognouerimus patientē tātam in corpe habere humiditā-
tē stōmaci itē ꝗ cāphore siccitatē pati valeat: inſgere debem⁹
cathaplasmata. ʒ.ß. cāphore. Cathaplasmem⁹ epar ⁊ stoma
chum de sand. ro. viol. ⁊ his similibus. Caueād̄ tn̄ est ne sto-
macho cibis pleno ponat. Clystere faciam⁹ de succo portul.
spumæ arnoglosse ⁊ similium. Nutriri oꝫ de cucurbita portul.
lactu. ⁊ similib⁹. Et si fe. non fuerit fortis ⁊ virt⁹ bona: da-
mus starnū perdicē pullū gallinaceū oīa infrigidata: cū ace-
to vuar agrestiū. Si patiēs tussim habuerit: dam⁹ huic hoc
electuariū. ℞. gūmi dragagāti fe. citonioꝝ mādoꝝ. añ. ʒ. iiij.
amid. ʒ.j. ⁊.ß. cucumeris. ʒ.ij. ⁊.ß. tēpa cū sirupo viol. Si aūt
timorem habuerim⁹ ne sirupus viol. egestionē humefaciat
tēpabim⁹ illō cū sirupo ro. ⁊ dabimus in modum fabe. ⁊ te-
neat illud sub lingua donec eliquet. Si egestionē volumus
humidā facere dabim⁹ catharticū qd. ℞. sebestē. xxx. iuiub.
xx. fe. portul. ʒ.j. dragagāti gūmi añ. ʒ.ß. fe. maluc. ʒ.j. oīa co-
quant in duab⁹ lib. aq̄ donec ad tertiā ptē redierint: deide
cola ⁊ da cum sirupo viol. Si expuat grossum ⁊ viscosū fe.
ꝗ fuerit quieta: iungimus cathartico liquir. ʒ.ij. capill. ʒ.
iij. Vngimus pectus cū hoc vnguento qd ℞. dragagāti. ʒ.j.
succi maluc ⁊ violaꝝ quantū sufficit: ponātur in mortario ⁊
agita quousq ad spissitudinē redierit. deide cere alb. ʒ. iiij. olei
viol. ʒ.j. liqfac sup cinerē ⁊ misce oīa ⁊ agita quousq i modū
vnguēti fuerit. Et si stat⁹ trāsierit ⁊ crisis put oꝫ venerit: ⁊
fe⁹ īfirmi fortis fuerit: mutamus dietam: in atriplices cu-
curbitā ⁊ his silia. Sed tn̄ nō subito: sed paulatim ad hanc
dietā mutet. Si aūt crisis nouvenerit put oꝫ decet primā
tenere dietā: qua dietauit añ statuꝫ donec alia veniat crisis
si non mutet dieta. ita dico quēadmodū virt⁹ sebricitantis
videt forte. Sed cū studiosus medicus bñ poterit venturā
noscere crisim cū iudicatiua viderit signa: sicut dixim⁹ i crisi
Sincopis aūt ⁊ yctericia: quia sunt accidētia huic fe. ꝯcomi
tantia: necesse est de his disputare.

De sincopi. Capitulum. xvj.

Sincopis est cordis defectio ⁊ totius virtutis in
se coadunatio ⁊ fumose emissionis ablatio. ꝗ na
scitur diuersis de causis. Sꝫ tamē duo oēs eius
causas cōprehendūt: aut enī fortis coadunatio:
aut fortis dilatatio. Causa coadunatiōis triplex
est: aut nimia plenitudo: vel nimi⁹ timor: seu subita mutatio
nis ꝯplexio de calore videlꝫ in frigidorē. Plenitudo sive sit
soli⁹ stomachi: aut tot⁹ sit corpis: ad cor venientēs naturalē in
suffocat cal. vnde patiens cor laidit sincopi. hoc testificatur
quia plerique sincopi hñtes vomūt ⁊ sanātur. Timor aūt cor
coadunari ⁊ cōstringi ac ad se calorē naturalem trahi facit: ⁊
prohibet: ne spūs possit dilatari: vnde sincopis gñatur. Di-
uersitas ꝗdem subite mutatiōis cōplexiōis de calida videlꝫ
in frigidā generat sincopim: qꝛ fortitudo frigiditatꝫ claudit
poros. vnde acuti fumi exire nequeūtes naturalē suffocant
calorē: ꝓinde sincopis nascit. Fortꝫ dilatatio iterū triplex ē
Prima nimia est inanitio sicut sanguis per nares egrediēs
aut aliarū corpis partiū. Secūda est nimia leticia. Tertia ē
subita ꝯplexiōis mutatio de frigore in calorē. Nimia inani
tio corp⁹ extenuat ⁊ euacuat. vnde naturalis calor deficit ⁊
splendorē eius obscurat: ꝓinde sincopis nascit. leticia vero
subito cor aperit: ⁊ calor naturalis dispergitur ꝑ totum cor
pus. vnde corde inanito spūs eius extinguit. Mutatio cō-
plexionis de frigore in calorē generat sincopim: qꝛ calor ra
rificat corpus subito ⁊ naturalē dissoluit cal. Quidā dicunt
sincopi aliquādo fieri ꝓpter passionē ac defectionē cerebri.
vñ ꝟtute sensibili nō ad cor veniente nascit sincopis. Suffi
cit quantū diximus de causa sincopis: opꝫ iterū intelligi qꝛ
sincopis huic fe. non accidit nisi ex plenitudine aut inanitio
ne. Si aūt fuerit ex plenitudine: corpus inaniri est necesse. si
de inanitiōe illā restringimus inanitionē ⁊ restauramus qđ
fuerat dissolutū. Et hec plenitudo aut est i stomacho: aut in
intestinis: aut in toto corpe. Si materia fuerit i stomacho in
telligim⁹ his signis. patit ei imaginatiōes añ oculos nōnullꝫ
abominationē dolet. in stomacho ⁊ capite. Si materia fuerit
in intestinis: sētiūt ibi dolorē ⁊ ꝯfectionē ⁊ torsionē: si choleri
ca fuerit materia: aut sit cū grauitate ⁊ inflatōe si fuerit melā

colica. Et si i stomacho extiterit vomitū prouocam⁹ cū oximel
le aq̄ cal. ⁊ sale ⁊ succo aristolocie: aut cum ptisana ⁊ oxisac
cara. Si aūt in superiorib⁹ intestinis aut i superiori corpe fuerit
purgabim⁹ eā cum succo lupini. viol. zuccara māna cassie fis.
ꝯfectionis prunis ⁊ silib⁹. Et si febr⁹ fuerit fortꝫ ⁊ stat⁹ insirmi-
tatis declinare incepit: damus catharticū de mirabol. ci-
trinis prunis cassia fis. māna ⁊ silib⁹. Et si materia fuerit i
inferiorib⁹ intestinis clystere faciam⁹ huiūs. qđ ℞. viol. camomil.
ordeū maluā sebestē iuiub. oleū viol. zuccarā nitrū. ⁊ similia
Si aūt sincopis fuerit ꝓpť lanienciē: necesse ē aut sit ex ni-
mio vomitu aut nimio coi. vel nimio sanguine p̄ nares flu
ente: aut nimia solutione. Et si nimius fuerit vomit⁹ dam⁹
succū mal. ꝗ. aut coꝝ sapā: aut sapā maloꝝ citrinoꝝ. dam⁹
similiter vinū: sirupū de succo vuaꝝ agrestiū: aut sirupū de
succo aceti maloꝝ citrinoꝝ ro. spodiū lignū aloe mastix eq̄
li pōdere trita ⁊ i puluerē redacta vnū exagiū dam⁹ cū aliqꝫ
frigidoꝝ siruporꝫ. Cathaplasmem⁹ stomachū cū sandal. ro.
lapdano añ. ʒ.ij. ligni alo. ʒ.j. croci. ℈.j. cāphore. ℈.j. oleo rosaꝝ
ro. tēpatis: aut succo mirte. Et si fuerit sincopis ꝓpť nimiū
sudorē: vngim⁹ corpa cū oleo mirtino: saluino ro. ⁊ his silib⁹
Refrigeram⁹ māsionē cū odoriferis ⁊ stipticis floribꝫ frigi-
dis. Si aūt inanitio sit de nimietate sanguinis de naribus
fluētis: siue post coctiōeꝫ morbi ⁊ signū coctiōis appareat
i vrina: ē bonū. qꝛ salutē iudicat. Sꝫ si sit plus⁹ oꝫ permittē
porib⁹ ⁊ frōte cathaplasma qđ. ℞. sand. ru. succi hypoq. ⁊ pa
paueris medulle citonioꝝ. oīa trita: deinde succ⁹ mirtꝫ cū
modico cāphore. aceti mixt⁹ tēpet: ponat sup tēpa ⁊ frōtē. qđ
si hoc nō suffecerit pānū infusum in succo mirte portul. vua
rū agrestiū mal. gra. acetosoꝝ. capiti īponim⁹ cāphor. ⁊ alq̄
ro. ⁊ aceto tēpatā narib⁹ applicam⁹ sternutatiōes faciētis
succo vuarum bacciloꝝ. camph. cum oleo ro. aut cum suco
hypqst. Campho. et ol. ro. manus ⁊ pedes a genibus infri
us ligam⁹. Vngim⁹ pedes cū succo portul. ⁊ sup ventrem
ventosas pōam⁹. frōtē cathaplasmem⁹ de suco hypocistidis.
⁊ opio cū aceto tēpatis. Et si nō fuerit fe. fortis accipe gal-
las nō pforatas missas ad ignē ⁊ in aceto extinctas: deinde
eas ad puluerē reductas: ⁊ misce ibi modicū cāphore ⁊ lineū
lineū in ieiunio infusū ⁊ illi pulueri inuolutū naribus inse-
rat: capue cum granoso sale alumie cōchis mumia his
oīa cū modico cāph. puluerisata narib⁹ insufflet. succ⁹ hypo
quistidos cū alumie ⁊ cāphora narib⁹ instillet: stercus asinī
inox egestū ⁊ de aceto roratū fumū accipiat. Gūmi lau-
rum ⁊ in puluerē redactū narib⁹ insufflatū iuuat. Si aūt in-
anitio fiat ꝓpter egestionē cholericā: dabim⁹ pillulas de
spodiū cū sirupo citonioꝝ ⁊ aq̄ frigida. Et si nō habuerit
fe. bñ sanū tribuim⁹ sirupū mirte: dam⁹ ⁊ ptisanā cū oleo
⁊ amigd. cū suis corticib⁹ interioribus assatis: panē coctū cū
amigda. assatꝫ: succū mespiloꝝ citonioꝝ piroꝝ. Si hec nō
suffecerint dam⁹ trociscos de spodio in qb⁹ sunt herbe ace-
tose intrat cū stipticis trociscis. de mal. piris citoniis ⁊ mir-
tis: tribuim⁹ ꝗ̄ius qđ est de milio assato. dam⁹ ⁊ puluerem
maloꝝ granatoꝝ acetosoꝝ. Trocisc⁹ valēs. ℞. berberis ʒ. iij.
gūmi asari boli. añ. ʒ. v. ro. ʒ. iij. amidi. fe. mirte assati. añ. ʒ. ij.
fe. portul. assati. ʒ. ij. ⁊.ß. fe. herbe acetose. ʒ. iiij. oīa puluerisa
ta ⁊ ad modum trociscoꝝ redacta. da. ʒ. ij. cū sapa mirte aut
citonioꝝ: aut succo mal. gra. acetosoꝝ ⁊ siliū. Si egestio fue-
rit fortis ⁊ cholerica vt videat esse incensa: refrigeram⁹ inte-
stina prius ꝗ̄ vlcerent ex incēsiōe cholere. Clystere valēs. ℞. aq̄
rū portul. cū aq̄ ro. tritoꝝ succi colati lib. ß. vitelli oui ⁊ oleo
ro. ʒ. i. boli. ʒ. ij. succus arnoglosse vitella ouoꝝ cera ro. ⁊ co-
lū silia mō sunt iuuātia. Cathaplasmem⁹ stomachū ex catha
plasmate. qđ ℞. oleū mirtinū flores vitiū salicū pira malagra
nem aphricanum camphorꝫ cum equali pondere oꝝ. aq̄ ro.
ro. tēpera stomacho īponat. Datur hoc electuariū ℞. cina
moꝝ purgatorum interius ⁊ exterius lib. j. maloꝝ pi-
roꝝ mundatorum. añ. lib. ß. coquantur cum aqua ro. dein-
de pistentur ⁊ fiant quasi medulla sirupi ro. lib. ij. oīa
simul cum aqua ro. coquantur donec inspissari incipiant.
Deinde pul. berberis. ʒ. ij. spodij. ʒ. j. addito. et dato. ʒ. ij. aut
iiij. cum sirupo vuarum agrestium: aut mal. gra. ⁊ aqua. Et
si egestio fuerit quasi lotura carnis: signū contentiuam vir
tutem querēs in epate esse defectam. Huic puluerem ...

plant qui ℞.berberis spodij an.ʒ.ß.coriandri infusi in succo vuarum agrestium.aut mal.gra.acetosorum: deinde siccati et triti.ʒ.iiij.sumac mūdati.ʒ.iiij.granorum mal.gra. assatorū ʒ.iiij.gūmi boli.an.ʒ.ß.se.herbe acetose.ʒ.iij.terre sigil.se. mirte an.ʒ.ij.⁊.f.oībus puluerizatis dabis pondus.ʒ.iij.cū sirupo citoniorum ⁊ aq̄ frigida. Trocisci sunt mō valentes.℞. spodij.ʒ.iiij.rose berberis gūmi an.ʒ.v.se.herbe acetose.ʒ.ß. terre sigillate se. mirte an.ʒ.iiij.castaneară siccaꝝ.ʒ.iiij.amidi assati.ʒ.iij.sumac assati.ʒ.iiij.mal.gra. acetosorum assatorum.ʒ.iij.oīa temperent cum succo citoniorū. ⁊ potui da.ʒ.ij.cum sirupo vuarū agrestium ⁊ aqua frigida. Accipiāt pti sanas de ordeo assato cocto cū amigdal.assatis.panē assatū panē zuccarinū mala gra.sumac. ⁊ similia assata. Et si hec dicta patiēti non suffecerit: demus lentes hoc modo preparatas.lentiū mundataꝝ ⁊ excoriatarū in aqua: in qua p̄ius fuerant cocte proiciatur. deinde in alia aqua coquātur ⁊ mittātur ibi rami portul. ⁊ acetū vuarū agrestiū. Cathaplasma imponamus epati de sand.ru. rosis floribus viciū mal.pidis omnibus tēperatis cū succo mirte: aut aqua ro. Si autē dolor in superioribus intestinis fuerit bonū est medicari superius. Si sit in inferiorib⁹ inferius. q: medicina data superius venit ad locū infirmū: si in exteriorībus extiterit. de lienteria aūt datā: licet ad locū infirmū nequeat penetrare cum tamē confortat ne percutiatur a cholera desuper ad eum incidente. vnde oꝫ hunc pulueres dari q̄.℞.gūmi assati.ʒ.j.⁊.f. se.herbe acetose.ʒ.iij.se.basilico.assati.ʒ.iij.se. portul.assati. ʒ.ij.fac pul.da.ʒ.iiij.cū sirupo mirtino ⁊ aq̄ frigida. Si autē cholera in inferiorib⁹ intestinis fit: faciam⁹ clystere refrigeratiuū ⁊ confortatiuū de succo portul.oleo ro.⁊ similibus. Et si sanguis egeritur cuꝫ rasura intestinoꝝ: hoc clystere est faciendū qd.℞.ordei assati lentiū mūdatarum assataruꝫ balaustie corticū mali gra.se. mirte.an.ʒ.j.sepi renū caproꝝ ʒ.j.ro.ʒ.xx.oīa coquātur in.vij.lib.aque quousq̄ ad duas et ß redierint. deinde pulueris boli.gūmi arab.acatie assatoꝝ an.ʒ.ij.ceruse.ʒ.j.tolle.ʒ.ij.horū puluerizatorū ⁊ vitellū oui assatū.cū dimidiū ad superioris decoctionis lib.adde.⁊ facito clystere. Dictam hanc accipiāt lentes. vt supra diximus milū panē assatū. Et si podus habuerit lauetur i aqua in q̄ cocta sint balaustia ro.mirta cortex mali gra. ⁊ his similia. deinde loca vngantur oleo ro. Si aūt febris cessauerit ⁊ permanserit patiēs in dissinteria extraq̄ cū egestione sanieo aut sanguis: nulla tū intestini sba secū egrediente adde clysteri qd dixim⁹.ʒ.ij.trociscoꝝ arsenici q̄s dicturi sumus ⁊.ʒ.j.olei ro. ⁊ caue ne hoc facias cū videris aliqd de testini substātia egredi. Et si eo securus q̄ substātia intestini sana fuerit: si tamen vulnera sint dilatata ⁊ putrefacta accipe trocisi arsenici.ʒ.ij.⁊ rsi.ʒ.ij.vitell.oui assati olei ro.ʒ.j. vini cocti lib. ß.⁊ fac clystere. Si vulnera videris eē purgata: lauari ea decet de humido clysteri qd superius dixim⁹. q: si nō fuerint mundata: lauāda sunt cum obsomogaro ⁊ melle: deinde cuꝫ supradicto humido clysteri lauentur. Unde ga.quādā inq̄t roman⁹ patiebatur hanc passionē absq̄ fe.quē boni medica uerūt medici rome existentes: qui quātomagis operabantur medicinā tātomagis vulneris putredo augmentabat. quā adeo prolongauerūt vt illos cōmiterent suis amicis secretis: nullo modo posse euadere: Tūc audiēs patiens me rome morari iussit vt ad eum venirē: ad quē cū intraui eū de se despe rantē inueni: quē cum verbis placidis cōfortans interrogaui qualiter passus fuerit illā passionem. q̄ narrauit mihi causam ⁊ medicinā quā ei fuerāt operati medici. deide inuestigans virtutē eius esse illius passionis tolerabilē appetitum et digestionē bonā: ⁊ videns suā egestionē esse sanie cuꝫ sanguine solo mixtā: nullā intestinorum particulam essentie cū eis egredientem: cōfisus sum eum sanare: qd fuit q̄dē amicis incredibile: ⁊ ipsi impossibile hoc fieri ab oīb⁹ estimabatur pro verbis q̄ eis priores dixerāt medici. Nouissime trociscos arsenicos ei feci: et cum rsi ⁊ vitello oui: et oleo ⁊ vino cocto clystere feci per vnā vicem: ⁊ cum illo egrediente exiuit multa sanies. Deinde alia vice sibi feci: et exiuit cum eo paruissima saniei quātitas. vñ confisus fui vulnera esse mūdificata. Hoc aūt aspiciens festinaui eum hūidis eum liberare clysteribus: ⁊ liberatus est in eadē die. Ga.iterū quodaꝫ matrona molestabatur hac passione: que me clamans suam mihi narrauit passionē: tunc suādens egestionē aspexi eā magis saniosam esse q̄ egestio illius viri fuit. vnde clystere feci de obsomogaro ⁊ melle: cū quo multa saniei quātitas egressa est. Jussi aūt sibi aliud ce fieri: ⁊ exiuit cum eo lapis sicut solet de vesica egredi. forma tamen eius fuerat sicut ouum galline. Precepi iterū fieri clystere cum.ʒ.ij. trocisci arsenici et sanata est. Trocisci arsenici. ℞. arsenici rubei et citrini fecis acetiviste acatie gūmi an.ʒ.iij.calcis inextincte charte bōbacis vste an.ʒ.iij.aluminis.ʒ.ij.opij.ʒ.j.puluerē fac tēpera cum vino rubeo ⁊ trociscos forma.

De ictericia. Capitulum.xvij.

Done qd volumus inuestigare tribus modis oꝫ intelligi: aut suo nomine qd est ad placitum: aut diffinitiōe suā naturā ostēdente: aut actiōe sui effectū demōstrante. Unde dicim⁹ ictericiā tribus modis similiter intelligi: noīe videlicet suo et sua actiōe sed nō diffinitione. Nomē ergo ictericiū abusiuū est: sumptū ei est a quadā aue in monumētis desertorū locorū habitante. ⁊ in nullo tēpore nisi media estate apparet: que tota die dormit et somnū facit terribilē. Causa eius ē cho.ru. et sanguinis mixtio ⁊ p totū corp⁹ diuisa exteriora corpis tingēs. Que quidē bifarie diuiditur: aut fit actōe nature: aut non nature; quēadmodū in febrib⁹ apparet in die creticō. vt in. vij.ix.xj.xiiij. q: natura cōfortata ad digerendū cholericas feces ⁊ eas extrinsec⁹ expellēdas cū sudore si sint subtiles et pori largi: q: si fuerint grosse ⁊ graues ⁊ pori angusti permanet sub cute ⁊ tingunt et nunciāt tū salutē nisi sint an.vij.diem. an enim existens mōstratur nō esse ex actione nature: sed propter acumen morbi naturā cogentis monstrare suā actionem ante tps anteq̄ aliqd coctionis signum appareat. Ideoq̄ si ictericia an.vij.diem apparuerit procul dubio mortē innuit. Causa autē ictericie non actione nature facte duobus modis est. aut exterior: sicut morsus reptilium vel venenosa potio: aut potus vel cib⁹ vel medicina calefaciens ⁊ incendens sanguinē ⁊ in cholerā rubeam mutās aut interior precedēs: aut in corpore senescens: que iterum tribus modis fit: aut ex passione fellis: aut epatis: aut mutatione cōplexionis in calorē totius corporis venis dominantem: quia substātia venarū calefacta incēditur sanguis ⁊ in cho.mutat. Que aūt de passione fellis fit: subito venit sine cā manifesta neq̄ actioni nocet naturali in tempore existēti q̄ iterū fit dupliciter: aut de passione substantie fellis: aut de quibusdā accidentibus in sua cōcauitate nascētibus. Ea vero que fit de passione fellis: aut de corruptione sue cōplexionis: aut de officiali membro. De corruptione cōplexiōis tripliciter fit: aut enim suum calorem augmentat: aut eū minuit: aut desiccatur. Si calor eius augmētatur epar calefit: et sanguis eius vritur ⁊ in cho.ru.mutatur. Si minuit desicit sua virtus appetitiua ad trahendā ad se cholericā partē sanguinis. vnde cho.in epate manēs cuꝫ sanguine per totū corpus diuiditur tingens corporis exteriora. Si desiccatur sua virtus expulsiua deficit: neq̄ potest stomacho ⁊ intestinis cho.emitti. pmanens ergo in epate cum sanguine totū corpus circūdat ⁊ exteriora tingit. Ea quidē que fit de officiali mēbro: aut est de apostemate i suo foramine orto. vnde cho.prohibetur ne valeat ad eum penetrare. pmanente igitur in sanguine corpus tingitur. differt autē ea que est de officiali membro ab illa que fit de virtutis appetitiue defectōe quia que oritur de officiali membro venit subito: altera vero paulatim. Accidētia vero que sunt in cōcauitate: dicimus est in cōcauitate fellis corruptus: q̄ aut est phlegmatic⁹ ⁊ viscosus: aut sanguineus turbidos miscens se cū cholera fellis ingrossat eam. vnde nequit penetrare ad stomachum et intestina propter suam grossiciē: nullam tamē infert felli lesionē sed abundans in felle conuertitur ad epar: ⁊ mixta cum sanguine cutē tingit. Nōnūq̄ vero cho. ad stomachū egredit: et aliquādo via intestinorum. Si via ad stomachum oppilatur cholera conuertitur inferius: et excurrit ad intestina. vnde vrina ⁊ egestio tingitur: vrina quoq̄ erit turbida rubea spumosa egestio etiam citrina. qua de causa phlegmate in stomacho augmentato sua digestiua deficit propter indigen

tiam cholere stomachū mundificare solentia. Aliquādo hec cho. q̄ vadit ad intestina augmētatur ⁊ desiccat egestionem generatq̄ cōstipationē ⁊ colicā cū nimio dolore. Si aūt infe rius foramē fellis oppilatur p̄ qd̄ cholera ad intestina desluit augmētatur in stomacho: vnde siccitas ⁊ amaritudo in ore gignit ⁊ nimius calor. ⁊ sitis i stomacho: itaq̄ vrina citrina p̄ pter paruitatē cholere eam tingentē: egestio est alba ppter ablationē cholere. yctericia vero que fit ppter passione fel lis. v. modis est. aut de augmentatiōe caloris epatis: aut par uitate: aut defectiōe expulsiue: aut apostemate i eo ei⁹: aut oppilatiōe q̄ in vijs eius fit. yctericia que fit ppter epar duo bus fit modis: aut naturaliter que fit ī̄n crisim: quare natu ra diuidit feces ⁊ cōfortat epar ad expellendū eas exterius aut nō naturaliter. ⁊ venit paulatim: quā precedit corruptio virtutis naturalis in epate existentis. ⁊ color corporis mutat caro extenuat cū dolore dextri lateris. ⁊ aliquādo antecedit eam apostema sub hypocundrijs cū ⁊ duritia ⁊ oppilatio epatis. Itē eā yctericia q̄ fit ppter epar q̄nq̄ modis fit. aut de calore cū sanguis calefacto epate calefit ⁊ in cholerā mu tatur: aut de frigiditate cū virtus epatis appetitiua vel di gestiua deficit ⁊ non digerit sanguinē et op⁹, neq̄ vtranq̄ cho. ⁊ phleg. ab eo diuidit: qb⁹ cū sanguine pmanētib⁹ fiet yctericia obscuri coloris ⁊ totū corp⁹ tumet vrina sic alba ⁊ grossa nūcians futurā hyposarcā. Unde ga. sicut cibus in stomacho cū non bn̄ digeritur: erit vrina alba ⁊ cruda atq̄ turbida: sic ⁊ colamētū cibi nisi bn̄ digerat ⁊ opportune in epate ⁊ erit vrina alba ⁊ cruda atq̄ turbida hyposarce nū ciatiua. Tertio est de virtutis expulsiue defectiōe q̄ manet in epate non potēs a se ad fel choleram expellere: vnde pma nens in epate augmentatur: ⁊ mixta cū sanguine exteriora corpis tingit: erit tn̄ egestio ⁊ vrina naturaliter. Color etiā huius yctericie est clarus: quia sanguis est digestus ⁊ pur gat⁹ ab vtraq̄ cho. ⁊ phlegmate. Quarto de calido aposte mate aut duritia epatis: tn̄ impedit nō potēs diuidere cho leram a sanguine. pmanēs ergo cum sanguine infecta cutem tingit. Quito de oppilatione vie q̄ ducit cho. ad stomachū. vn̄ nō pōt ab epate ad splenē fluere. coadunata igit in epa te cum sanguine iuncta tingit cutem. Preterea nigra ycteri cia fit aliquādo propter defectionē virtutis appetitiue que est in splene vn̄ deficiat fecem sanguinis trahere ad se: qb⁹ in sanguine pmanent. tō: sanguis turbat. ⁊ superficiē cutis denigrat. ¶ Dicta q̄dē diuisione ⁊ causa ⁊ significatiōe yctericie oz curam incipiam⁹ huius yctericie quā sequitur fe. q̄ hui⁹ aūt libri intētio est de febriū disputatiōe ⁊ cā earū ⁊ si gnificatione: vnde dicim⁹ oīa yctericia cū fe. est pessima nisi fit ppter actionē nature velut in die cretica signo coctionis precedēte in vrina. et egestione apparēte: precipue si sit sa lutiferū signū: sicut fortitudo virtutis sanitas sensus laudabi lis spēs ⁊ fortitudo appetitus. hec enī spēs yctericie lauda bilis est. Ea enī que est ppter oppilationē fellis aut epatis pessima. cui succurram⁹ cum dieta ⁊ medicina choleram ru. mundificāte. sicut cathartico prunorū oxifenicie succo mal. gra. oxizaccara persano ⁊ sibus. Cūq̄ fe. autē quieuerit et morbus declinare inceperit: purgamus patientē cū succo cuscute lupini solatri castenū. māna viol. ⁊ zuccara. Et si vo mitus acciderit: dāt ei succū malorū granatorū cū spodio ⁊ oxifenicia cum modico lactis ⁊ aceto mal. gra. sorba mespi la citonia. Cathaplasmentur stomachus ⁊ epar sand. ro. cam phora croco polline ordei omnib⁹ tēperatis cū succo solatri aūt portul. Et si fe. cum dimiserit ⁊ egritudo trāsierit ⁊ tn̄ cutis sit tincta: accipiat apozima maratri cuscute solatri cu3 modico aloe ⁊ croco. si aūt succus frondiū radicis sit cū eis mixtus optimū est. Laueutur ocli ex aceto aque frigide mixto aut succo coriādri: aut aqua ro. accipiat pdices sturnos pul los galinaceos: ⁊ iura cū aceto ⁊ melle cōdita. Trociscus va lens ad hāc pas. Rc. ro. spodij aū. 3. ij. lacce succi eupatorij ru. se. portul. aū. 3. j. ⁊ ß. se. cucumer. 3. 3. ⁊ ß. maratri anī. reubar ba. aū. 3. j. pulueris ai. ol. i cū succo lupini tēperent. ⁊ cū succo maratri ⁊ oxifenicia potent. Catharticū ad hoc vtile. Rc. mi rabol. citrinorū. 3. vij. kebul. 3. v. se. fumiterre. 3. iiij. absinth. 3. ij. cuscute. 3. iij. eupatorij. 3. iij. maratri anisi. aū. 3. ij. lacce. 3. iij. passularū vuarū enucleatarū. 3. j. omnia coquātur in tribus libris aque vsq̄ ad medietatem. deinde mane colatis 3. 3. singule addantur colatis 3. j. hierapigre. 3. ij. de agarico cū oxizaccara temperatis cathartico iungatur: ⁊ post tertium diem bibat terū cū his pil. ⁊ oxizaccara qd̄. Rc. absinth. mi rabol. kebul. aū. 3. iiij. anisi. maratri apij. aū. 3. ij. cuscute. aū. se. radicis. 3. iij. succi eupatorij. 3. ij. agarici. 3. vij. lacce. 3. ij. ß. atriplicis. 3. iiij. ⁊ ß. scamonee. 3. iij. ⁊ ß. temperent cū succo frondiū radicis. fac pil. ⁊ da pōdus. 3. iiij. ⁊ ß. cum sero ⁊ cum oxizaccara tali mō. lactis caprini lib. ij fac bullire: deinde mi sce cum eo oxizaccare. 3. iiij. que iterū bulliant. postea spon giam marinā in aqua calida infunde: ⁊ cū ea interiora latera caldarie terge. deinde in frigida infunde ⁊ exprime eam itera in lacte: quousq̄ bullitio extinguatur: deinde coler ⁊ iterū mittat i caldario: cui admisce. 3. ij. salis cōis. Iterū [illegible] lire permittito: ⁊ spumā que in eo surrexerit expellito. cū spumā non habuerit colctur: ⁊ dabis diebus [illegible] cum superioribus pil.

¶ De febre inflammatiua et picarcā quei sequitur. Capitulum. xvij.

Alia hec fe. fit de calefactione sanguinis per [illegible] augmētat ⁊ vult ppter sue quantitatis [illegible] dinē: necesse esset ingeniarem⁹: vt eius [illegible] expiatur priusq̄ incensio augmentetur [illegible] tra non possit expelli. Sed tamen [illegible] derare virtutē infirmi: q̄ si fortē eā viderim⁹ cū phlebotomia succurrere festinabim⁹: et sanguinē de media [illegible] minuere iubem⁹ si sanū pect⁹ habuerit. [illegible] lica illius lateris vbi passio est incidatur. hec [illegible] guitur: q̄ causa ei⁹ nō est aliud nisi [illegible] sanguinis [illegible] ri sine alicuius male qualitatis cōmixtiōe. [illegible] tate sanguinis expulsa: nulla eius qualitas [illegible] pore: proīde antiqui vocauerūt hāc febrē [illegible] rimū in vna die soluitur. Un̄ ga. in megategni [illegible] totiens hoc in multis hoībus pbasse. iussit [illegible] nem minui vsq̄ ad defectiones. Dixit aūt de quodā iuuene hāc fe. habēte quē iussit phlebotomari ⁊ sanguinē vsq̄ ad defectionem minui. cū quo multi nobiles eius amici ⁊ con sanguinei fuerūt. quē aspiciētes esse defectum. admirati in ceperunt murmurare. ⁊ ga. dicere. heu heu [illegible] occidisti. paulo aūt ipsis ibi pmanentibus [illegible] est: et infirmus curatus. de quo stupefacti [illegible] mirabant. Igit cū ab eo fe. iā curata fuerit: [illegible] preceptū tenere: inuestigata tamē virtute etate [illegible] tēpore aere regione ⁊ cōsuetudine: si fuerint [illegible] hec non sunt cōuenientia: virtute tn̄ bona [illegible] pellemus in vicem phlebotomie: q̄ in virtute forti sanguine minuto securamur de spe salutis: licet patiens etiam ali quā patiat molestiam inde: maxime si fuerit in initio morbi priusq̄ natura in statu ipediatur in repugnādo morbo. Et si natura vel virt⁹ fuerit incōueniens. ⁊ dicta alia cōueni ta: sanguine minuto perit infirm⁹: q̄ fortitudo ⁊ stabilitas virtutis fortiter repugnat morbo: ⁊ gnatiua est [illegible] medici ⁊ non alia. Sed etas regio aer ⁊ cōsuetudo [illegible] uenientia: nō debem⁹ intelligere ppter fe. sed ppter [illegible] torū nature morbo repugnare volētis. Ideoq̄ virt⁹ con deretur semper: ⁊ acutissime cā inuestigemus: vtrū morbo possit repugnare priusq̄ incipiam⁹ phlebotomiā: qm̄ [illegible] existente maxime in initio morbi: sanguis minuat⁹. In sta tu vero ⁊ in augmēto non: q̄ in hoc vtroq̄ tpe non [illegible] ri vt virtus sit fortis: q̄ est impedita in morbo repugnādo: quā si cibo cathartico aliove rebus impedim⁹: deficit: ⁊ corpus nō regēt: infirmusq̄ perit. Phlebotomia cū [illegible] virtute existente: q̄ est molestissima ac patiētis [illegible] fuerit in augmento vel statu: quito magis erit pessima: [illegible] cibilior cū sit in illis tēporibus virtus debilis. Uirtus cū [illegible] fuerit in initio morbi [illegible] nocet phlebotomia: [illegible] est: mir⁹ tn̄ mala q̄ si sit in statu. Nā si sit in initio morbi pe ditio infirmi longa erit scilʒ in. vij. vel in. xiiij. In statu vero existens nūciat pditionē: aut in illo die: aut [illegible] Un̄ sufficit nobis testimoniū et auctoritas q̄ fuerit ex actio ne nature: q̄ plurimū conspicimus naturā sanguinē in his morbis per nares: et per alia loca purgare. Quo manente

virtus sit bona: quiescit infirmus: qd' est initiū salutis precipue si sit in die cretica. Natura vero si sit debilior: morbus augmentaṭ: et natura debilior efficiṭ: vnde periculū ostēditur maxime si nō fuerit in die cretica. Phlebotomia igiṭ est ꝙ phlebotomia in defectōe nature: licet etas cōplexio īfirmi regio et aer fuerint bona: molesta est. Virtus enī est fundamentū aliorū oīm: et ipsa oīa sunt ꝓpter eam. Unde ga. quemdam testatur ex phlebotomia in hac passione mortem subiisse. Sed quidā medici in aliis bonis significationibus cōsili: virtutem debilē negligētes: eū phlebotomari iusserūt: qd' causa mortis extitit. Unde si ꝓpter hoc sanguinem minuere nō auderemus cū phlebotomia: neqȝ cū scapellis: opꝫ nos caloꝛē sanguinis eiusqȝ feruorē mitigare cū succo malorū granatorū prunis oxisaccharia. Bonū ē quoqȝ aquā frigidā ieiunis dare: quia caloꝛē extinguit: sed tamē nō temerarie: nisi cum sciamus pectus et viscera esse sana et principalia membra: ac ab apostematibꝰ aliena: q: aqua frigida nocet pectori et cibus viscerib' et principalibus mēbris si apostemata habuerint. Omnia etiā multū frigida nocent neruis: et materiā morbi crudificant et ingrossant. Sed si apostema tāti sit caloris vt frigiditati aque possit repugnare: dam' potū aque. Item neganda est aqua frigida etsi hec loca sint sana: nisi cū signū coctionis in vrina appareat: sed tamē prius humectāda est egestio cum rebus sanguinis acumē extinguētib'. Nam si sanguis fuerit multū vstus: dandū est psiliū cū succo granatorū. Et si egestio p ista nō lubricat: sanguisqȝ in sua permanet vstione: dabimus catharticū de oxisaccara et prunis: sꝫ tamē si pectus patiētis sit sanū: quia acetositas caloꝛē naturalē mitigat. Nō qdem moderate cōcedatur: ne noceat pectori et neruis stomachi cū sua acetositate: maxie q: inflatio hanc feb. vt diximꝰ sequiṭ. Et si pectus et nerui sint sani: et scimus ꝙ acetositas nō noceat eis: oxisaccharie ℥.j. dabimus: prunarum. xx. se. portulace ℥.j. viol. ℥.v. coquātur in .iii. lib. aque vsqȝ ad medietatē: deinde colenṭ: et misceanṭ ibi māne zuc. viol. cassiefis. ana ℥.j. que sero colata potui tribuantur. Et si sanguis nō multū fuerit calidus: negemus aquā frigidā: humectabimꝰ egestionē cū succo cucurbite asse addito singulis ℥. māne et cassiefis. Si aūt egestio p hoc nō humectat: supponaṭ de penidiis sale nitro scamonea lito viol. et similibus. Quibꝰ nō sufficiētibus: clysterizetur ex viol. eodem camomill. māna febrestē iuiubis coctis in aqua ad tertiā: vel in dimidia lib. eorum mittatur singule ℥. penid. fisamelcon et oxiomagoso ana ℥.j. salis cōis ℥.ij. nitri ℥.j. Si patiatur dolorem in capite humectant nares eorū cum oleo viol. Cathaplasmata in vtroqȝ tēpore apponantur: q. R. sand. ros. viol. mal. tēperata cū succo semperuiue vel aqua ro. Infundātur manus et pedes in aqua tepida in qua cocta sint camomill. et viol. Crura ligentur cū fascia. Studeam' etiā in hac feb. vt non ponatur in capite cathaplasma aut fomētum: q: plurimum in hac feb. catarrus et anhelitus eueniṭ. Et si stuporē mētis patiātur et grauitatē in oculis vt nō possint aperiri neqȝ loqui: caueant inunctiones cathaplasmata et fomēta et ne capiti apponantur neqȝ naribus: sed pedes et manus in aqua mittanṭ in qua cocta sint camomill. et viol. Et fricētur manus et crura fortiter. Plante quoqȝ pedū in aqua cū sale et oleo fricētur. Abstineant a cibis: et accipiāt parū panis loti cū succo granatorū. Et si infirmꝰ subito excitet a stupore: et vertat se ad dexterā et sinistrā: ventris etiā eius sonitꝰ est quasi tonitruū: et post ventris solutionē illa inflatio non soluitur: mortē nunciat: q: causa eius sunt' pestilentialis creatus de corruptorū bullitione cū extraneo caloꝛe: sicut fit in cadaueribus mortuorū cū nō regunṭ caloꝛe naturali: et non mūdificantur feces eorū et putredines ab eis maxime si in extremitatib' corporis apparuerint vt pustule magne: pro ea liuida et obscura: et magnū corporis locū tenuerint. hec enī significat vstionem humorum et vicinitatē extinctionis caloris naturalis. Et si hec feb. apostema in diaphragmate generauerit: curemus eam hoc modo.

De pleuresi non vera.
Capitulum. xix.

Uperius diximus ꝙ vera pleuresis est calidum apostema nascens in diaphragmate ꝓpter humores a cerebro ad pectus ꝓfluentes. Aliquādo etiā hec materia descēdit ad lacertos costarum celātes: et aliquādo in pulmone: et nōnunqȝ in diaphragmate. Si fuerit in pulmone: erit dolor leuior: quia pulmo est insensibilis ꝓpter neruos ab eo ablatos: ipsius ti est angustior: q: pulmo ē maius īstrumētū spūs. Et si materia in diaphragma venerit fit spūs leuior et dolor fortior: ꝓpter multitudinē neruorū ī eo et colligātiā quā ipꝫ cū cerebro hꝫ. ꝓinde si vulnera patianṭ sunt dura ad sanādū: maxie si fuerit ī neruosa pte diaphragmatis carnē nō hētis. vulnera etiā in loco nata nō carnoso sunt incurabilia: q si fuerit ī carnoso sunt dura ad sanandū ꝓpter nimietatē sui mot' quā hꝫ. Et nō solūmō vulnera diaphragmatis sunt difficilia ad curādū: sꝫ etiā ea q sunt in oīb' locis sub diaphragmate existētib' sicut circūdātia ventrē et intestina. q: corruptio oīm humorū ad hec loca venit: q: sunt vicina locis fecū: ꝓpter h opꝫ medicū vulnera desiccare q sunt in his locis quātū virtꝰ tolerare poterit. Antea diximꝰ: q: pleuresis semp fit de puro sanguine. et aliqñ de cholerico aut phlegmatico. et aliqñ de turbido aut melācholico gñatur et nōnunqȝ de oīb' aut pluribus hoꝝ gñaṭ. Sꝫ differunt pleuresis spēs in colore sputi: qlitateqȝ īfirmi. q: si materia fuerit sanguinea sputū erit rubeū tussis hūida corpus plenū: tact' moll' et suauis: sitis parua: pulsus magn' et largus. vrina vermiculosa et tēperata in liquore: aut aliquātulū grossa. Si aūt sit cholerica sputū erit citrinū tussis sicca corpus macrū. calor pungitiu' et acutus: sitis nimia pulsus velox et acut' vrina subtilis et lucida. Si aūt sit phlegmatica sputū est albū tussis hūida. corpus pingue. effigies mollis et parū colorata feb. est debilis sitis parua: pulsus latus et tardus. vrina vitellina aut vt citri pomum: liquor grossus: et aliquādo subtilis et albus qd est malū. Materia melācholica hꝫ sputū nigrū corpus macidū et siccū: pulsum subtilē et tardū vrinā colorādā aut aliquātulū viridē. Materia aūt si de oīb' pluribusve humorib' fuerit mixta: sit color sputi mixt' sm humorū cōmixtionē. Alie cetere patiētis qlitates erūt mixte. Bonū aūt est si ante digestionē materie sputū sit albū et aliquātulū rubeū: q: significat materiā eē leuē natureqȝ obediētem. Signo igiṭ sanguinis apparēte: quia morb' est sanguineus dolore quoqȝ ad furculas ascēdente añ oīa phlebotomabis. deinde occurre cum cathaplasmatib' sanguinē extinguētib' et dissolutiuis: sicut est succus malemusci viol. ordeū mundatū oībus coctis et mūdat' et addito oleo violaceo et pann' in eis īfusus patiēti locus frigidus imponaṭ si tps est calidū. si vero frigidū calidus. Et si calor fe. nō est fortis addim' cathaplasmati camomill. Item si virt' sit fortior: etas cōplexio infirmi tps regio cōsuetudo et cetera sint cōueniētia: detrahaṭ sanguis priusqȝ morb' augmētari incipiat fe. forteṭ: malū enim est si postea minuaṭ ꝓpter nature debilitatē. Et si p certo materia ē sanguinea et vt' est fortis phlebotomia ꝯueniēs erit licꝫ cetera inconueniētia sint. caue tñ ne temere sanguis minuaṭ: cū virtus debilis est q: molestū est. Et si minuaṭ caue tñ ne sit de basilica: et de infirmo latere. detur mane ptisanā colatū cū amigdaleon et zuccara: cum sirupo viol. si patiens cōstipatus est vespere micā panis lotā cū amigd. et zuccara tritā: sorbeat dulcia granata. Et si ꝯsuetudo fuerat eis mixtū comedere: et ptisanā eis nō sufficiat: da malua crisolocinā spinarchiā cucurbitā oīa cocta cū amigd. in die tñ nūciatiua subesset et solū ptisanā detur. Et si sputū in quarta die fit albū lene humectū facileqȝ egrediaṭ cū vna aut duab' tussib' crisis erit in die septima. si aūt in quarto sit rubeū cū signo coctiōis apparēte: et sputū sit lene viscidū viscosum et aliquātulū albū et leuiter exeat bonā crisim expectabis in .xj. vel .xiiij. maxie signis salutis apparētib' .i. virtute leuitate bono somno et appetitu: maxie in hora q erat solitꝰ illū habere in sanitate: et signū coctiōis in vrina apparēte eadē hora sanitatis. vñ si nimia tussis maneat has pilulas dabis. R. gūme dragagāti se. citonie mūdate añ ℥.ij. se. cucumeris ℥.iij. amidi ℥.j. et ʒ. oīa puluerizata tēperenṭ cū sirupo viol. et fac pilulas in modū ciceris: quarū vnā sub lingua teneat: donec liquefiat.

deinde aliam accipiat simili mõ. Et si passio fuerit cholerica acuta cathaplasmabis patientẽ de sandal albis viol. añ. ʒ. iij. psilii codei ʒ. j. et ß. corticũ cucurbite. ʒ. ij. radicis malue. ʒ. ij. et ß. oĩa pistata tẽperent cũ succo semperuiue et oleo viol. accipiat ptisanã tritã cũ amigd. et zaccara. Panẽ lotũ cũ zaccara accipiat. vespere sugat mal. gra. vuas hyemales mãducet. Si egestio sit cõstipata bñfiat cũ mãna viol. zaccara cassiafist. solatris l aq cucurbite asse. vñ si dolorẽ i capite vel alienationẽ habuerit bñfiãt narẽ cũ oleo viol. aut nenufar. cathaplasmet frõs de sand. al. et ru. tẽpatis cũ aq ro. caueãt ne aliqd cathaplasma imponat capiti ne clausis poris fumꝰ in capite augmẽtet. Et si sputũ roseũ sit i quarta die nunciat crisim i. xiiij. aut. xxj. fꝫ qm materia morbi leuis grauisse fuerit. q si citrinũ in. iiij. die apparuerit lõginqtatẽ morbi sigt. sed tñ nõ dñ timorẽ aut salutẽ sigr. sed si in. vij. mutet in rubore: et alia bona signa sint in longo tẽpore salutẽ esse futurã ostẽdit. Si aũt vsqꝫ in. vij. pmaneat citrinũ: et illaudabiles appareant significationes timorẽ vicinũ demõstrat. si autẽ significationes sint mediocres sit tarditas timoris sm significationũ cõmixtionẽ. Cathaplasma valẽs cõtra pleurñ. que est cũ febre acuta. ℞. malue pollinis codei añ. ʒ. v. viol. sand. al. añ. ʒ. ij. se. po: ʒ. x. oĩbus puluerizatis accipe cere albe ʒ. v. olei ro. ʒ. xv. q liquefacta ad cinerẽ pulueri admisceant. ¶ Est aũt alia pleuresis q nõ fit cũ acuta fe. est eñ de materia phlegmatica vel melancholica de qua librũ nrm volumꝰ denudare. vñ disputamꝰ de ea. Nã si certissime viderimus pleure. phlegmaticã eẽ aut melancholicã assocfacimꝰ patẽtes cathaplasmatibꝰ dissolutiuis sicut ẽ. ℞. lini se. ʒ. iiij. fenugreci. ʒ. ij. radicũ malue. ʒ. iij. codei mũdati. ʒ. ij. coctis i aqua et colatis et addito amigd oleõ: aut yreleõ. et spõgia in eo Insũ patiẽti loco supponat. Accipiat ptisanã cũ sebestẽ liqrici. et iuiub. cũ zaccara. Apozima ℞. sebestẽ. xl. iuiub. xx. ficus. v. liqricie. ʒ. iij. se. lini añ. ʒ. ij. coque in tribꝰ libris aque ad medietatẽ et addita. ʒ. vna mell. viol. et colatũ potui det. Electuariũ siĩi mõ valẽs. ℞. dragagãti. ʒ. iij. gũmi. ʒ. xx. se. lini añ. ʒ. iij. liqricie. ʒ. iij. amigd. ʒ. ij. se. vatice pinearũ añ. ʒ. ij. et ß. tẽpera cũ melle viol. da ius ciceris cucurb. et spinarchiã. Morbo declinãte da sepam mellicratã. pectus vngat camomilleon yreleon et similibꝰ. Et si trãsacto. xl. die apostema nõ mũdificet mutabit in peripleumoniã. vñ accipiat hoc mũdificatiuũ apozima. ℞. radicẽ maratri api gũmi maloꝝ gra. añ. ʒ. j. sebestẽ. l. iuiub. xxx. ficus. v. liqricie. ʒ. iiij. maratri anisi añ. ʒ. ij. se. malue. ʒ. ij. amigd. amar. et dulciũ añ. ʒ. v. coquãtur in. v. libris aque ad tertiã et. ʒ. iiij. colate potent. Et si fortius voluerit siccare adde ibi. ʒ. ij. ysopi. ʒ. v. capill. veneris. Aliud apozima ℞. ciceroꝝ fluuial. mũdatoꝝ. ʒ. ij. sebestẽ. xxx. iuiub. xx. liquiricie. ʒ. iiij. yreos. ʒ. iiij. se. lini añ. ʒ. iiij. et coctis in tribꝰ libris aque ad medietatẽ lib. j. et colatis dabis potui cũ ʒ. v. zaccare. Electuariũ pectus et pulmonẽ mũdans de grossis humoribꝰ. ℞. folij. ʒ. j. pineaꝝ. ʒ. xx. amigd. dulciũ et amararũ añ. ʒ. vij. seminis lini añ. ʒ. x. mell. qd sufficit da i modũ nucis Aliud siĩi modo valẽs. ℞. succi liqricie amigd. ama. añ. ʒ. j. gũmi mal. gra. añ. ʒ. j. mel qd sufficit. Aliud. ℞. succi liqri. pinearũ amigd. dulciũ et amara. medulle se. bõbacis añ. ʒ. vij. vuarũ passaꝝ enucleatarũ. ʒ. ij. tantũ põdus quãtũ oẽs species pistate quasi mellis sape et penidioꝝ quantum sufficit Pillule ℞. succi liqricie. ʒ. j. croci. ʒ. j. amidi se. lini añ. ʒ. ij. et ß. medulle seminis bõbacis. ʒ. ij. et ß. tẽpera cũ lacte sũe et fac pilulas in modũ ciceris: quarũ vnã sub lingua teneat quousqꝫ fuerit eliquata deinde aliã accipiat. Aliud. ℞. amigd. ama. et dulciũ se. lini añ medulle bõbaci et pinearũ añ. ʒ. iiij. anisi ʒ. iij. fabe mũde. ʒ. iij. gũmi dragagãti añ. ʒ. ij. zaccare. ʒ. iij. penidiarũ. ʒ. iij. coquantur zaccara et penidie in succo maratri donec ad spissitudinẽ mellis venerint: et cum eo specieꝝ puluis tẽperetur fac pilulas in modum ciceris.

¶ Quinta particula huius de feb. putridis.

Um disputauimus de febribꝰ in spũs nascentibꝰ et ephemeris: et de eis q sunt i solidis mẽbris. i. ethicis et de vtrisqꝫ earũ: quarũ vna nascens est de cholera rubea. i. causon; altera vero quꝫ est putrida sanguis materia dicit et vocatur synochus ops nos ordinatim de febribus putridis disputare. vnde primũ dicẽdũ est quid sit putredo: et qualiter gñat: et qño et q cõplexio putredinẽ cũ sua qualitate recipit: et q nõ cũ sua qualitate: et q nõ recipit cã eius accidentaliter. Unde dicimus q oĩs cõplexio q est extra naturã et ipsarũ tñ fit qdrupliciter. prima ca. et humida. scda est ca. et sic. tertia fri. et hu. quarta fri. et sicca. quarũ nulla putredinẽ recipit vel generat nisi ca. et hu. putredo in ea naturaliter est. Et q putredo necessario gñat ex humiditate q liqfit et materia diuiditur dilatãs eã ad extremitatẽ: et faciens eã habere motũ fluidũ currendi. Iterũ necessariũ est ex calore calefaciat et feruescat. vñ nõ naturales chymi q sũt 3 cal. naturalẽ cũ ebullierint sesequ pturbauerit: fit eoꝝ ebullitio extra actionẽ nature: q ebullitio et pturbatio cũ fuerit nõ ex actiõe nature: et fex pmanet in ea neqꝫ diuiditur. vt mũdificet et expellat: tũc fit eã materiã cõuertẽdi ad corruptionẽ et putrefactionẽ. q putredo nõ est aliud nisi corruptio humidoꝝ et liquidoꝝ corporum ppter ebullitionẽ et turbationẽ extraneo calori venientis. pinde putrefactio nõ est nisi cũ qualitatibꝰ aliis contraria se mouẽtibꝰ. i. calore et humiditate. q humiditas cũ dilatat et eliquat materiã: et cã diuidit in extremitatibꝰ facilem aũt re inuenit locũ calor quo possit bullire et turbidã reddere quã calor pturbans: et tñ nõ dũ suã cõplens digestionẽ neqꝫ partẽ illaudabilẽ a laudabili diuidens se miscens vtriqꝫ corrũpit eãqꝫ putrefacit. pars eñ illaudabilis a laudabili nõ potens diuidi ac mũdificari corrumpit eam cito ac putrefacit. Qualitates aũt qrũ motꝰ ab extremitatibꝰ ad cẽtrũ mouet sicut frigiditas et siccitas nõ recipiũt putredinẽ: q siccitas desiccat condunat et repugnat dilatationi et diuisioni. Sed frigiditas cõgelat refrigerat et resistit calori et ebullitioni. eodẽ modo si quedã res fuerit cõposita ex duabꝰ qualitatibꝰ contrariis cũ vna moueat ad interius et cũ alia ad exterius sicut calore et siccitate humiditate et frigiditate q nõ recipit putredinẽ: q calor licꝫ materiã ad extremitates suas dilatet siccitas tñ condunat et desiccat eam et phibet eã dilatari et bullire: et humiditas eius materiã humefaciat et dilatet et currere faciat ad exterius: frigiditas tñ cõgelat et ingrossat eãqꝫ phibet ne actioni humiditatis obediat. Quã ergo est nõ possit fieri bullitionẽ et putrefactionẽ nisi cũ humiditate mollificante et dilatante et rem currere faciente ad extrema. Res enim quarũ feces nõ diuiduntur cum dilatantur et bulliãt necessario putrefiunt: nã bullitio non est nisi propter calorem et humiditatem. que eñ in aqua coquuntur dissoluuntur et mollificantur: que vero assantur desiccantur et indurantur.

¶ De causa putredinem faciente. Capitulum. ij.

P Rior causa putredinē generās constipatio est corporis ⁊ pororū oppilatio ⁊ cōclusio fumorū in eis: poris em̄ clausis ⁊ cōstipatis necessario fe- ces tertie digestiōis in interioribus corporis re- manēt: qbus nō aliqd euenit ꝑpter qd destuant sicut calida cibaria ⁊ cōuertibilia: aut corrupꝰ putridusve aer sicut de corporibus mortuis exiens corrūpit olim corporū cō- plexiones ⁊ generat pestilētiā ⁊ pessimā in eis mortalitates. Causa cōstipatiōis pororū gñaliter in duo diuidit: aut de in terioribus aut de exterioribus. De exterioribus sicut de aere fri gidissimo balneis stipticis ⁊ sulphureis aluminosis vel nitro sis. De interioribus vero sicut grossis humoribus ⁊ viscosis in interioribus corporis coadunatis: ꝑpter requiē ⁊ delectationē ⁊ exercitij ablationē assiduitate grossorū ⁊ viscosorū ciborū ⁊ mixte qualitatis nō sm̄ ordinē acceptorū: neq cum stoma- chus est inanis. q: multitudo requiei ⁊ suauitas corpus in- frigidat. vnde cibus non digerit sed ingrossat: vnde ⁊ humi- dus efficitur: ꝑinde superfluitas tertie digestionis ad poros cutis veniens grossa ⁊ viscosa et nō potens egredi claudit ⁊ oppilat poros cutis: sicut fecē videmus vini claudere foramī- na colamēti et ꝓhibere grossitatē vini ne exeat: eodē modo fit si cibus grossus ⁊ viscosus sit naturaliter. multū etiā come dere virtutē aggrauat: vñ neqt cum digerere ⁊ ꝑmanet cru dus. Similiter cibus acceptus priore nōdum manifesto indige- stus ꝑmanet: q oīa sunt causa grossitatis ⁊ viscositatis hu- morū. balneo etiā loti cibo nōdum digesto calor balnei tra- hit cibi humiditatē ab interioribus ad exteriora. vnde ꝑ sua cruditate nō potēs egredi cōstipat poros. Preterea q come dunt vltra q̄ virtus tolerare queat: quo incipiente digeri: alius sumit vñ priore egrediente trahitur cū eo q nondum erat digestus qui necessario descēdens ad poros veniēs cū sua grossicie ⁊ viscositate poros oppilat. he sūt cause putre- dinū fe. putridas facientiū. Significationes aūt putridarū febriū sunt. x. Prima est qdā preteritū ⁊ in corpore inuetera tum: cuius fe. nō nascit de presentibus rebus aut exterioribus nisi fiat accidētaliter. verbi gra: ephimera de pñtibus exte- rioribus causis nascens est inueniēs aliqd in corpe inuetera- tū calefacit et putrefacit illud. prima q est cā quedā accidēta- liter putrefaciēs rem antecedentem. sicut videmus niuē acci- dentaliter extremitates corporis vrere ⁊ eius iūcturas separa- re. q: propter nimietatē sue frigiditatis calor ad interiora coadunat incidit ⁊ vrit extremitates. sic ergo est cā incensio nis licet nō sit naturaliter. Secūda significatio q: rigor semp antecedit putridā fe. ⁊ frigus maxie si materia sit extra vasa ⁊ sensibilibus mēbris vicina. sed tñ non oēs febres rigorē vel frigdorē hñtes sunt putride. q: aliqñ rigor accidit ephime- re accidētaliter. Nā ephimera si malos in corpe chimos inue nerit calefacit eos ⁊ fumū ꝓuocat quo sensibilia mēbra pun gente rigor nascitur: talis em̄ rigor nō diu ꝑmanet. Rigor autē differt a frigore: q: in rigore sentit patiēs punctionem quasi acus ⁊ spine sint in eo infixe. ⁊ non ꝑmanet diu: quia causa huius sunt acuti fumi chimi citū exitū hñtes. Frigus sentiunt infirmi quasi niuis cōgelatio sit in eis mixta. quia causa eius sunt chimi graues ⁊ tardi ad mouēdū. Tertia q: putrida īterpolat ⁊ minus interpolatiōis interpolatur nisi parassima ⁊ leuissima materia erit. vñ disputamus de cā sua rū īterpolationū ⁊ diuersitate. Vñ dicimus: q: cā putredinis febris est materia in corpe diu coadunata. que vel de q̄tuor humoribus est mixta vel est pura. Si sit cōmixta interpolatur indefinite. Preterea cā putrefaciēs materias fe. calor nō na turalis est. q si inuenerit materiā putredini obediētē cōuenie tē calori obedit: si aūtē actiōi eius repugnat: ꝑinde sanguis q cū vtraq q̄litate conuenit putredini citō extraneo obedit calori. vñ fit fe. cōtinua. Interpolatio ei nō est aliud nisi pro- pter materiā extraneū calorē īpedientē cum sua duricia quā necesse est vt calor extraneus cōuidat deinde calefaciat. ⁊ cū feruere faciat. Idcirco cho. rn. q: cū vna q̄litate putredini cō uenit: ⁊ cū aliā nō: sit cū calore cōueniēs: cū siccitate do im- peditur calor donec illa siccitas sue actioni obediat. Phle gma q̄ q: cū vna q̄litate putredini obedit. i. hūiditate. ⁊ cū alia nō cōuenit. i. cū frigiditate necessario calor incat i frigi ditate q̄usq sue actiōi cōueniat. Cholera nigra q: cū vtraq q̄litate putredini repugnat: multū īpedit calorē naturalē vł extraneū, ꝑide īterpolatio eius tardior ē ceterꝭ. Quarta signi ficatio ē q: calor putride feb. ē fortissimus ⁊ sensuū pūgitiuꝰ nā manus sup patiētē posita cum febris adē sentit pūctionē caloris manus ꝓuocantem: manu etiā ablata ꝑmanet calor. Quīta signo ē q: pyrodica fe. maxiam gñat angustiā ꝑpter grossitatē fumi putredinis ī stomacho bulliētꝭ. Sz si materia sit subtilis ⁊ eius sit sortis fumus eius dissoluit: ⁊ patiēs q̄escit pulsus tēꝑatur ⁊ cōuertit ad suū ordinē. Or si sit grossa ⁊ hūi da tardaq ad mouēdū: naturā aggrauat vt pre eius dissolu tiōe deficiat: vñ fumus ingrossat in corde ⁊ angustia augmen tat: pulsusq nō cōuertit a sua īnaturali q̄litate ad naturalē Sexta signo est q: in statu pyrodice fe. significatiōes ostēdit cōplementū putredinis. i. dolor capitis itis siccitas oris et angustia. Septia significatio ē q: corpa in putridis non mū dificant cū fe. in vnaq q̄escit accessiōe: q: materia putredi nis est ī interioribus corporis clausa. Octaua signo q: putrida materia si sit intra vasa fit calor inseparabilis: q̄ lz aliqñ sepet aliquātulū tñ sentit. ꝙ si sit extra vasa fit cū interpolatione. Nona significatio ē: q: vrina ī initio putrede cruda ē ꝑpter cruditatē materie. Decima signo est: q: pulsus putride du rus est ⁊ plenus: q: vasa sunt plena grossis ⁊ crudis fumis. nā ois patiēs hāc fe. nō sudat in initio. Sz pyrodica ad augmen tū veniēte sit pulsus ī prima accessiōe paruus ⁊ vacuus: cessante aūt rigore ⁊ calefactā materia fit pulsus plenus sic ad ex teriora dilatās cuius dilatatio maior est q̄ constrictio. Sz qdā medici arbitrati sunt q paruitas sudoris ī principio fe. putre de extra sit ꝑpter caloris fortitudinē corporis hūiditatē paula tim extenuantē: qd falsum est. q: si paucitas sudoris fuisset cā caloris hūiditatē desiccātis pulsus eēt inanis ⁊ vacuus. et nos in initio fe. pyrodice videmus pulsū eē plenū ⁊ durū. Sudoris q̄ paruitas in initio pyrodice fe. ꝑpter grossiciē mate rie ⁊ duriciem eius ad dissoluēdū inobedientis. Sufficit itaq quātū disputauimus de cā putredinē febris faciente. Incipia mus q̄ ⁊ dicamus de vnaq specie put rō postulat: ⁊ q: ī epi dimia hippo. iussit semp medicū seq debere actionē nature: oportz nos suā auctoritatē seruare: ait em̄: oportz medicū minu strū eē nature. Quocirca icipiamus a synocho q fit de putre dine sanguinis: q: sanguis ē principalior ceteris hūoribus: ⁊ ī tribus modis. Vno q: est tēꝑatior ⁊ saporosior ceterꝭ: ꝑinde se cit eū natura eē materiā ⁊ nutrimētū totius corporis. Alio cum sit acceptabilior ceteris elemētꝭ sensu naturali ⁊ aiali: fecit eū natura materiā ⁊ primū in adolescētia ad sui videlz nutri mētū: q: ꝑpter debilitatē suorū mēbrorū adolescētes nequi unt pati nutrimētū alterius materiei q sit lōge a tēꝑamēto Tertio ꝑpter amorē eiusq dignitatē fecit eū maioris quā- titatis q̄ ceteros ⁊ diuisit eū ꝑ totū corpus. Igit q: videmus tātā nature eē dilectionē ī sanguie: vt eū digniorē faceret: eos vt a principaliori ⁊ nature familiori incipiamus. Sz si quidaz interroget qd differat inter sensuz naturalē rōnalē ⁊ aialem Rñdemus sensus tripł diuidit: alius est aialis: alius rōnalis: alius naturalis. Naturalis ē ī oībus mēbris aialiū: q: sentiūt materiā q ē eis similiorē cā ꝑ se trahūt: sicut fellicꝰ amaritudinē san guinis sētiēs: ⁊ eā ad se trahēs: ⁊ sic vnūqdq corporis mēbrū suū site ad se ducit: quēadmodū ossa qd frigidius ⁊ siccius ē ad se trahūt: caro ⁊ lacerti qd calidius ⁊ hūidius ē. cerebrū qd frigi dū est ⁊ hūidū. Aialis aūt sensus est sicut lingua q sentit sa- porē: oculi q q sentiūt colorē formā et figurā. aures aūt q sen tiūt sonitꝰ ⁊ sibila. Rōnalis sensus ꝑtinet rōnali aīe vt cōpre hendat rem certā rerum veritatē ⁊ verū a falso discernat.

De synocho q fit de putredine sanguinis. Ca. iii.

S Anguis sm̄ cursum nature extra inuenit ⁊ arter ijs claudit: q: sunt eius vie ꝑ quo ꝑ totū corpus dispergit ⁊ ipm̄ nutrit: q eū a suo naturali loco dis greditur: nō custodit a natura: sz eius regimē dimit- titur corrūpit ⁊ in diuersos morbos mutat: ma xime si vltra mēsurā naturalē egreditur. Or si in suo pmāserit loco ⁊ agit qd ꝑprie facere dz: nutrimētū ⁊ regimētū ostēdit ē bene tribuit. Sz si ī quātitate augmētat mutat a sua ꝑpria q̄li tate. vñ odit eū natura eiusq regimē deserit vñ ꝑmanet cru dus ⁊ indigestus ⁊ corpus nō nutrit: necessario putrescit et fe. putridā gñat: q synochus appellat. Or si reprehendit eos

quidā dicētes cur accidit sanguini putredo cū sit amicus na
ture: τ per eū regat τ nutriat corp⁹. Respondem⁹ sanguis lʒ sit
amicus nature: tñ cū augmentat aggrauat naturā vñ odio
tenet ab ea. sicut pr̄ odit filiū cū ei inobediēs fit: sanguis co
dē mō a suo tēperamēto egressus a natura reijcit τ pnaros eij
cit aut p alias ptes egredit: quē qdē si nō potent expellere
dimittit eū vñ putrefact⁹ fe. gñat synochā. Dicim⁹ qm̄ san
guis aut est intra vasa: aut extra corp⁹: aut solūmō extra va
sa. Sanguis aūt qui ē extra corp⁹: aut ē actōe nature fm cri
sim: sicut videm⁹ in die cretica sanguinē fluere p nares: per
emorroydas p mēstrua: aut nō fm naturā ppē aliqd accessio
nis accidēs nature eā cogēs vt eū eijciat sanguinē. Et aūt fit
interi⁹ aut exteri⁹. exterius sicut incisiōe gladij: aut his sili
bus. Interi⁹ vo cū aliq̄ pectoris vena rūpit: aut ppē mul
titudinē sanguinis vel organoꝝ suoꝝ angustiā. Sanguis
aūt q solūmō extra vasa est: aut est in toto corpe: aut in vno
loco clausus. Si in toto corpe fuerit generat tumorē rubo
rem calorē in toto corpore. Si fuerit in vno loco et maturat
mutat in saniē. q si non digerat gñat tumorē rubore in eo
dem loco. Sanguis vo qui est intra vasa: aut est in oīb⁹ va
sis: aut est in qbusdā. Si fuerit in omnib⁹ synochā generat
si i aliqb⁹ facit in illo loco fe. τ ab eo nomē accipit: quā cog
scimus ex calore τ dolore illius loci. Sʒ disputatio nostra nō
est de febre q fit in parte corporis: sed de illa q fit ppter san
guinē in oīb⁹ venis putrefactū. vñ prius q̄ de ea disputem⁹
opʒ nos mōstrare cām illius caloris gñatiuā. Qua de re dici
mus: q: causa q calor gñatur. vj. modis est: quinq; sunt calo
rē facientes τ vn⁹ passiuus: quoꝝ prim⁹ est calor solis ignis
et cibus. Scōs calida cibaria τ potus ac medicina. Tertius
nimi⁹ motus τ labor incidentes substāntiā membroꝝ: ppter
motus adiuuicē se fricantia. Quartus est putredo. Quintus
est cōclusio porom. Sextus est macilētas corpis τ paruitas
sue naturalis humiditatis: q: corpus si in hac mensura fuerit
fit preparatū ad recipiēdū calorē. Et q: hi sex sunt cā caloris
τ fe. nō est nisi calor extra naturā: necesse est ergo vt his sex
sit causa fe. Sed si fuerimus interrogati q sit differētia in
ter fe. synochā q fit cū putredine sanguinis: τ synochā que
nō fit de putredine sanguinis q inflatiua vocat. Respondemus
synochā q fit de putredine sanguinis patiētes faciunt pu
tridā vrinā ppter putredinē sanguinis τ pulsum habēt inor
dinatū: q: cōstrictio ei⁹ velocior est q̄ dilatatio ppter natu
ram festinātē se ad expellendā sanguinis putrefacti fumosi
tatē. Inflatiua vero sic dinoscit. q: vrina patientis nullā hʒ
putredinē: q: ei⁹ materia purus est sanguis nō putrefact⁹.
Rursus si dixerint q sit differētia inter fe. q est de putredi
ne sanguinis τ fe. continuam que fit de putredine ceteroꝝ
humoꝝ. Respōdebim⁹: feb. q fit de putredine humoꝝ: lʒ vi
deat cōtinua esse: bonus tñ medicus: si bñ eā inuestigauerit
sentit ei⁹ interpolationē: q fit inter finē vnius accessionis τ
initiū alteri⁹. Sʒ synocha nullā hʒ dimissionē nisi aliqd trā
quillitatis in extremitatib⁹ dici cū aer fuerit frigidus. q mi
tigatio nō fit ppter fe. sʒ quia infirmus quiescit et gaudet de
aeris frigiditate fe. autē mitigāte. Que fe. trib⁹ modis fit
q: quedā est eqliter ab initio vsq; ad finē: aliqua debiliter in
cipiens τ paulatim ascēdit vsq; ad statū. est τ alia fortiter
incipiēs in initio: deinde cathamodicū descēdit vsq; ad statū
Causa quia materia que putrescit de sanguine: aut est tan
ta q̄ta dissoluitur: aut minor q̄ dissoluitur: aut plus. Vn
de si tanta sit materiei putredo quanta eius dissolutio est
nascitur illa species synoche que dicitur homotenus. quia
in vnaq; die dissoluit idē τ putrescit: q cū ita sit: sigt medio
critatē inter spē salutis τ timorē mortis. Sed si qd de mate
ria putrescit minoris sit quantitatis: q̄ id quod resoluitur
nascit illa spēs q dr̄ epaugmastic⁹ q salutē sigt. Illā si qd de
materia dissoluit maius est eo qd putrescit finitur paulatim
materia. vnde necesse est vt veniēte morbo ad statū vel ad
crisim: nihil de materia illa: aut pusillū pmanet qd facillime
purgabit: q: virtus est fortis. Rursus si de materia pl⁹ pu
trescit q̄ dissoluit fit illa spēs quā dicūt augmasticā: q spēs
est pessima τ timoris nūciatiua. q: illius materie multa quātī
tate putrefacta: τ pauca dissoluta: necessevt cū die augmen
tetur feb. angustia τ molestatio: vnde timoris est subiectus.

q: in vnoq; die augmētāte materia timem⁹ ne in statu fi
ta illius materie quantitas augmētetur: vt nullo modo eā
natura pati valeat: qua de re natura cedente morbus do
minetur. Significationes autem synoche duobus modis
sunt: aut antecedētes eam sicut fatigatio grauitas τ pleni
tudo membroꝝ: rubor τ calor in exterioribus corporis: aut
subsequētes sicut dolor capitis cū inflatione τ grauitate ru
bor faciei tumor tempoꝝ τ extensio venarū suarū cū tur
turbatio et tenebrositas oculoꝝ τ figure rubee aut coloris
apparētes pulsus fortitudo τ velocitas τ eius magnitudo
ac plenitudo: atq; mollities organoꝝ facies patiētis sit ha
bens egredientis. vrina rubicūda τ tēperata in liquore. Causa
fortitudinis pulsus est ppter fortitudinē virtutis natura
lis. eius magnitudo est ppter sanguinis plenitudinē. velo
citas eius est ppter sanguinis calorē. organoꝝ mollities
ē ppter sanguinis humiditatē. Ruborē vrine rubedo τ calor
sanguinis faciunt. splēdor vrine est ppter sanguinis tenui
tatem. Sʒ cū tamē illa spēs de cuius materia plus putrescit q̄
dissoluit augmētatur putredo in corpe. et vrina fit turbida
atq; color eius fit arsenicus. Accidit etiā huic fe. pestilentia
sicut quēadmodū eis q inflatiua molestant: nō eū dissolu
nisi q: est cū putredine sanguinis: inflatiua vo minime. Et
q: huic fe. hec fiunt accidētia. s. variole τ cetere pestilētiales
passiones accidit: necesse est de eis disputare prius q̄ cu
ius incipiamus.

De causa feb. pestilentialium. Cap. ix.

Causa pestilentialiū febrium est pessima muta
tio aeris τ corruptio eiusdē in qtuor tēporibus anni
mutatio aeris fit qtuor modis: aut cū pluuia
vna ex qtuor qualitatib⁹: aut ppter fumū τ pulue
rem terre eū perturbantē et obscurantē: aut ppter magnū
fetorē sicut cadaueris corpis aīaliū qd est cetoris prius pro
inde plurimi patiūtur pessimos morbos de pestilentiali gñe
τ fe. nō de gñe humoꝝ. q: sicut pessim⁹ nocibus aer vene
nosus: sicut τ aqua nocet τ destruit substāntiā cuius corporis nō
nō saluant nisi rarissimi: sicut aer si corrūpit et putrescit: qui
cūq; patit nō euadūt nisi paucissimi. Aer enī nociuior ci
bis τ potib⁹: q: velociter pforat ad cor τ pulmonē cū sim
attractu sine vlla corruptōe: proinde oēs infirmi sunt plu
rimi infirmātur ex aeris corruptiōe. Antiqui dicebant sicut
magis hippo. q: si in qtuor anni tpibus aer corrūpitur ge
nerant in illo anno pestilētie: τ mortales passiones. Dice
rūt etiā si venti in tribus mēsibus hyemis in decēbri ianua
rio februario: pdierint τ puluis in aere augmētaut. τ aeris di
spositio in siccitatē mutatur nullā hñs pluuiā τ dies in qua
diuersant: vt videlicet vna dies sit calida τ alia frigida fue
rit hʒ pessima signa hyeme: vere aūt accedēte pluuiā τ tur
bido eius pturbatio nō dissoluta. q. in. iij. v. aut. vj. die re
ro fiunt fe. pessime nō fm humores: sed plurime nascuntur
variole τ pustule: multe etiā tunc pessime oriuntur mortales
pestilentie. Dicentes iterū si ver τ hyems taliter fuerint ne
cesse est sit in estate aer turbidus τ humidus τ nil deprauat
arboribus τ terre nascentibus pulueris dilatatur: vnde sit in
corpe desudationes generās. corpora etiā nō sudant corpo
ra mecantur: sicut folia sunt in estate humectari naturaliter
Rursus inquiunt si estas ver τ hyems sint: et decimus dies
in initio accedētis autūni mortalitas in aīalib⁹. Cūq; cū
noctiū venerit aut finale apparent in aere. videlicet igni
triēnale sime ac lampades multe ac diuerse. Et si qdam i
runt huius intentionis rōnem: dicem⁹ hec q dicta sunt nō
posse ab eis intelligi nisi porrecta ac intellecta motus stella
scientia ex cōiūctione earū adinuicem q sit circulis suis τ
stantibus cuius stellarū que est fm earū loca. τ in circulis et
in vnoquoq; anni tēpore. Rursus si dixerint si hec que di
cta sunt propter actionē motus stellarū: que necessaria sint
hec in libris scriberent a medicis cum ea defendere contra
repugnātes nequeant. Respondem⁹ corruptio aeris nō
accidit nisi corporib⁹ ad ea preparatis. Vnde cū medicus
viderit significationes aeris in vnoquoq; tempore anni fu
turi: poterit mundificare materiā de corporibus corruptio
ni preparatis priusq̄ corruptio accidat eis: et etiam tempe
ramentū pbare scierit: vt venture corruptiōi repugnarent

leat. Nam si preuiderit motū stellaꝝ debere facere eminentem calorē in aere ⁊ nimiā siccitatē ⁊ vstionē: festinat ad purgandam choleram eorum quibus inest cholerica complexio naturaliter: ne illius caloꝛe feruorē facillime ꝓpter similitudinem recipiant: dans quoq; frigida ⁊ humida caloꝛi venturo repugnantia: quia rationalis anima dignioꝛ stellis est: nam actio earū ei minime accidit nisi cū ignorātia teneatur. Cū eni illā scierit eā oīo caueat. qd testificatur ab eo qd videm⁹ ab optimis mathematicis qui cū certissime nouerint dies periculū mortis inferentes eis qui in mare ingrediūtur latis pñt eos tueri. Sic et eos qui ī bello moriturī sunt. in quo quidē hō differt ab aīalibus: nā rōnis ⁊ intellectus est semper inquirere bona ⁊ desiderare: ⁊ mala respuere eisq; repugnare: quia nō est subditus naturali actioni ⁊ pestilentiali desiderio nisi cū ignorātia tētus est: sed cum sit ⁊ discernit bonū a malo verū a falso ⁊ iustū ab iniusto: q̄rit bonam partem que est eis sīa: vnde hō est: ⁊ spernit malaꝫ que non est ei similis vnde est animal.

¶ De fe. variolarū q̄ fere oībus accidūt. Cap. v.

Ausa variolarū oībus aut pluribꝰ nascentiū materia ē in ꝯpōne fetꝰ in vulua ꝯtētꝰ: quā natura ī q̄uisdā locis clausit a pricipalibꝰ mēbris remotis cutisq; vicinātibꝰ ꝓpter debilitatē mēbroꝝ fetus q̄ie itē materie illiꝰ non sustinētiū: q̄ cū mouent ꝓpter aliqd exterioꝝ sicut ꝓpter pessimos chimos: aut coꝛruptū aerē a suo loco egreditur cū natura repugnās expellit eā ad cutē: q: sibi vicina est. hac de cā fiunt variole: nec vllus remanet quin eas hēat. q: earū materia fit in ꝯceptiōe fetus. ⁊ plurimū adolescētulis ⁊ pueris fiūt raro iuuenibꝰ ⁊ senibus: decrepitis vero nūq̄. impossibile est illā materiā ī coꝛpoꝛe vsq; ad decrepitā manere ꝓpter mutationē etatis tēporis exercitioꝝ ⁊ cibarioꝝ ⁊ ceterarū diuersitatū: q: natura eā assuefecit. vñ non mouet illā nisi cum ipsa p̄ se mouet. Ideo adolescētuli ⁊ pueri plurimū hoc patiūtur: q: sunt gulosi ⁊ cibos inoꝛdinate sumūt: neq; cauēt aerē aliquē neq; accidētia ⁊ illis qbꝰ cal. ⁊ hūida ꝯplexio dñatur: q̄ est putredini familiaris ⁊ ꝯueniēs. sig quarū nōdum apparētiū hec sunt doloꝛ capitis ī litio fe. ruboꝛ ⁊ tumoꝛ faciei turbulētia oculoꝝ ⁊ lachryme capitis grauitas totiusq; coꝛpis: pudoꝛ ī narib⁹ sternutatio pectoꝛis aspitas vocis raucitas pūctio in coꝛpe q̄si ex acubꝰ infixis: q: materia volens egredi cutē ⁊ carnem separat vt facilꝰ exeat. sed plurimū in tertio die egredit: ⁊ aliq̄ido in pncipio vel scdo festinat ꝓpter magnitudinē caloris fe. Sed variole q̄ttuoꝛ modis sunt: aut de puro sanguine aut phlegmatico aut cholerico aut melācholico. Que de puro sanguine fiūt sunt rubee sepius acute: ⁊ lteriꝰ late citoq; maturant: ⁊ in saniē conuertunt: suntq; salubres: q: materia eaꝝ et sanguis est amicus nature ⁊ digestioni obediens quia ca. ⁊ hu. est. Si sint cholerice sunt citrinitati ꝓpīcte pue roeūde capita eaꝝ acuta ⁊ q̄si acus pūgitiua ꝓpter acuitē materie earū: ꝓinde signa earū sunt ad timoꝛē ⁊ ad salutē dubia: q: si laudabilia signa eas sint ꝯcomitātia: sicut coctio digestiōis in vrina in die cretico apparēs ⁊ feb. atq; sitis mitigētur ⁊ variole aperiunt ⁊ ab eis hūiditas effluat bonū nūciant: Sīn si sint cōtraria sig. Si fuerint phlegmatice sunt albe late lenes dureq; ad digerendum vel sunt indigestibiles quaꝝ materia sub cute putrefacta nimiꝰ sub cute pudoꝛ gñatur maxie si phlegmata salsa fuerint: aut prurire ceperit dēcoꝛiātur ⁊ fluat ex eis putredo eruginosa. qd nunciat moꝛtē maxie si vrina cruda fit. Melācholice aūt in initio sunt liuide postea venete. deinde nigre in qbꝰ nō coadunant hūiditas: sunt ei parue dure q̄si dure fructe: vñ sunt pessime q: nullā hñt q̄litatē q̄ maturant aut hūoꝛes recipere valeāt vnde siccant ⁊ findunt: vñ gñatur sincopis alienatio ⁊ defectio: qbꝰ apparētibꝰ nūciāda est moꝛs. Sufficiat quātū dispu tauim⁹ de variolis incipiamus de cura synochi.

¶ De cura synochoꝛum Cap. vj.

Ura hec fe. fit de putredo sanguine in vasis deoꝛt phlebotomia prius q̄ non putrefactus sanguis putrefiat: prius tñ ꝯsiderata virtute etate tpe regiōe ⁊ ꝯsuetudine an sint ꝯuenētia. deinde minuat sanguis añ statuꝫ. q: phlebotomia oībus curis synochi ⁊ synoche est vtilioꝛ: synoche tñ cōuenētioꝛ: q: sanguis eiꝰ purus est. et si oia supradicta sint cōuenētia: virtus q̄ nō sit imbecillis his soccurrendum est. Itē oībus supradictis bonis ⁊ virtute existe debilā ne temerarie sanguis minuat: sicut diximꝰ in cura synoche in q̄ monstrauimꝰ sanguinē nō debere minui in statu nec in augmēto q: inde natura īpedit. Illā vētus ī in hīs venisq; fe. sic foꝛtis in augmēto tñ ⁊ in statu nō opꝫ nos ea credere. ī initio moꝛbi nisi virtꝰ obstiterit minuat. Si añt in initio nō audemus extingamus acumē sanguinis cuꝫ succo mal. gra. ꝯuenientia ⁊ sitibus: damꝰ ptisanā cū amigd. ⁊ zuccara. Si sint ꝯsupti humectāt cū refrigeratiuis attenuatiuis ⁊ dissolutiuis: q: licet hec fe. sit acuta: putredo tñ eiꝰ oppilationē gñat. vnde nisi refrigeratiua attenuatiua dederimus ⁊ dissolutiua: putredo augmētat: ⁊ moꝛbus necessario ꝯfoꝛtat. Solis enim datis refrigeratiuis: putredo augmentat: q: refrigeratiua nō dissoluūt. demꝰ q̄ attenuatiua refrigeratiua dissolutiua putredinē cū vrina ⁊ egestione ⁊ sudoꝛe ꝓuocātia: nā cum materia acutissima est: sanguis ei ī hac fe. aut est acutissimꝰ et cholericus: aut grauis ⁊ phlegmaticus: aut medius. Si est acutissimus: damus frigida ⁊ acumē extinguentia sicut ptisanā succum granatoꝝ oxisacchā sirupus prunoꝛum viol. cassiefist. māne ⁊ similia. ptisanā q̄ colatā ⁊ pane lotū. Si autem medius damus sunt iulebe ꝓ oxisacchā ptisanū panem lotū ⁊ similia. Itē si sit grossus ⁊ phlegmaticus: dabimꝰ succum lupinoꝛ endiuie cum māna cassiafist. ⁊ similia. Clysteri ꝯsint ⁊ pessaria faciamꝰ. Si doloꝛ capitis patiatur: nares humectant cū oleo viol. ⁊ nenufarino: tempoꝛibꝰ imponat oleū ro. cū aceto; pedes q; infundūt in aqua calida: in qua cocta sint camomill. ⁊ viol. Si habeāt vigilias: fronti ponemus aquā in qua cocta sint coꝛtices papaueris fe. lactuce: lactuca viola ⁊ sīa. Cathaplasment caput ex succo viol. poꝛtulace sempiuie cū oleo viol. nenufarinoꝛ sibꝰ. Et si sentiūt in ventre acumē aut pūcturā: accipiāt succum cucumeris. ⁊ mal. grana. damꝰ etiā succū melonis palestini eiusq; carnē. doloꝛe capitis non cessante: fundamus in eo lac mulieris cum oleo viol. pedes ⁊ crura in aqua mittātur: in qua cocta sint camomill. ⁊ viol. crura eoꝝ ligentur. q: trahūt materiā a superioꝛibꝰ ad inferioꝛa. Si stupoꝛ est mentis; nec oculos possint aperire calefiant capita eoꝝ cum aqua in qua cocta sint camomill. centaurea melilotū viola ⁊ similia. Si virtus sit defecta ⁊ cal. foꝛtis calefiat foꝛtissime do cum camomilla et viol. fiant circa eū sonitus delectabiles ⁊ dulces ad audiendū de gñe musicoꝛū: q: aīa delectatur ⁊ cōfoꝛtat et natura ad dissoluendā materiā excitatur. Sed quidā arbitrant naturam ex hoc impedit adeo vt materiā nequeat digerere sicut cibus ⁊ medicina: qd falsum est. natura eñ non impedit nisi ex digerendis re ⁊ mūdificandis: ea igit quibꝰ non impeditur cōfoꝛtant eā: ita dico si in eis delectetur. Et si dixerint de pharmacia cur pharmaciā accipiētes ꝓhibeas ne ad aliqd cogitādū se impediāt ne ad aliqd cogitandū mētes inducant: q: dicitur naturā offendi in dissoluendā materiā ⁊ eam digerendā ꝓpter eoꝝ impedimētū. Respōdemꝰ inter hec duo magna est differētia. q: aīa si in cogitatione aut aliqua re fuerit dedita coadunat in seruitutes: vñ ad actiones operandas natura impedit. Sed sonitus delectabiles econtra habent. nihil ei aīe aut nature impediūt nisi solā delectationem qua cōfoꝛtant ⁊ foꝛtioꝛes fiunt. hoc sic testatur videmꝰ eñ in adolescētulis cum aliquos facimus eis delectabiles sonitus statim furoꝛ eoꝛum mitigat et somnus eis ꝓuocatur. Et si patientes surgentes a stupoꝛe huc illuc se vertūt mō in vno latere: modo in alio. et cū magna angustia: pessimum denotat signum et moꝛtis nunciatiuū. Et si habuerint inflationem et sonum quasi tympani et post ventris solutionem et inflatio non cessauerit: sit certius signum ad moꝛtem: quia significat pestilentialem fumū sicut eū inflatio moꝛtuoꝛum cum naturalis cal. est ab eis ablatus. Et si in coꝛpe q̄dā pustule apparēāt liuide aut nigre: sit pessimus sign: maxie si pricipalibꝰ mēbris sint vicine. Et si his accidētibꝰ careāt ⁊ patiant fluxū sanguinis de naribꝰ ⁊ fe. sit bona febrisq; mitigata: ⁊ moꝛbꝰ sit in declinatiōe: cephalica scidatur. quoniam iste moꝛbus sanguineus est et minutionem

sustinet: quibus non sufficientibus curentur ex medicina quã diximus in cura fluxus sanguinis qui est in causon. Si patiatur cordis tremorẽ imponimus stomacho sanõ, farinã ordei maluã camph. cinerem fornacis fabrorũ tẽperatũ cum succis portul. semperuiue citruli arnoglossa et aceto. In eorũ mansione sternantur frondes vitiũ mirte salices basilicon: et vasa aqua plena in circuitu mansionis mittantur. Cataplasmetur venter et oleo ro. cucurbita cucu. et similibus. Clisterizentur succis cucu. cuscuta vue agrestis succo arnoglosse: et oleo ro. Et si hec febris fit propter apostẽ. aut erisipilas accipiant succũ solatri coctum et distẽperatũ cũ cassiafist. manna viol. zaccara, ponant super apostema sand. rose malue memitha solatrũ coriandrum. Si calor ẽ fortis aliqd croci misceamus. Et si apostema fit de actõe nature et fm crisim ponimus dissolutiua sicut memithã maluã camo. croci solatrũ et similia. Si autẽ h fe. fit propter variolas et desudationẽ et post siri p signa q diximus in initio morbi oculi rigentur: lauentur gcũ iure oliue et succo granatorũ acetosorum. Deinde lauetur aqua ro. sumac et antimonio cum camphora. tẽperatis cũ succo coriandri vt mundificetur eorũ putredo. Apozima ad expellẽdas variolas. R. lacce. ʒ. v. lentis mũdate. ʒ. vj. ordei granati ʒ. iij. coquãtur in tribus lib. aque ad tertiã: et dabis potui guttati. In fe. nõ forti isigant huic apozimati. R. succi maratri ʒ. ij. decoc. eius apozi. mara. apii cimini rodozaccare et croci et gargarizentur. et etiã accipiant ptisanũ crisolocanna cucurbitam portulacã diũ. humefiat venter: et si fit necesse in prima hebdomada cũ manna cassiafist. rodozaccara et similibus. Solutio ventris huic passioni solet euenire sponte: quia materia eius sui acumine pungit intestina: vnde solutio fit. quibus artificialis solutione cauendũ est et ab acutis et salsis: accipiunt grana sca vuas pira cectana et similia. Si hyems frigidũ vel tẽpus fuerit habeant focũ cũ lignis vitium et tamarisc. variol. autem desiccatis si necesse est balneentur cũ farina ordei risi milio et similibus. Si habẽt solutionẽ ventris accipiant trociscũ spodij qui. R. gũmi. boli. an. ʒ. iij. amidi. ʒ. ij. et s. berbe. spodij ro. an. ʒ. iij. se. berbe acetose. ʒ. iij. mirte. ʒ. ij. croci. ʒ. j. tẽpera cũ succo citonie: et da potui mixtos cum succo coct. aneous. Et si variole sint plumbee et superficietenus late aut nigre mortales sunt. si autẽ in fine synochi vis reliquias purgare et extinguere da trociscos synochi reliquias extinguent. R. spodij. ʒ. iij. se. portul. cucu. an. ʒ. iiij. se. cucurbi. citruli an. ʒ. iij. gũ. draga. amidi. an. ʒ. ij. berberis. ʒ. iij. liquiri. ʒ. v. tempera cum aqua ro. potetur cum succo granatorũ et similium.

¶ De causa putride febris. Cap. vij.

Ulia causa fe. putride cal. est extra naturam operans in fece chimorum: que fit de tertia digestione in omnibus membris corporis existente: que fex inest: quia oĩa q accipimus siue sit potus siue cibus non sunt omnino laudabilia: vnde cibi venientes ad stomachum facti quasi ptisanum: epar trahit colamentum eius ad se qd digestum est: et in sanguinem cõuersum mãdatur membris vt ex eo nutriantur qd sue complexioni conuenit. fex autem quia non conuenit per poros cũ sudore et fumo expellit. Et si mẽbra fuerit defecta ad expellendam fecem propter mutationem suarum complexionum vel compositionum: aut propter oppilationẽ pororum aut propter grauitatem materie: si fuerit in quãtitate multa: aut grossa: aut viscosa: fex permanet in concauitate membrorum et raritate eorum. sicut pulmonis et splenis: et concauitate stomachi venarum et similiũ: que si moueant in quibusdam tẽporibus. vel mala cibaria qualitatem eius augmẽtantia: aut propter aeris mutationem et similiũ: odio tenet a natura propter suam corruptionẽ nec regit eam. que sine regimento permanens calefit interiori calore et sua fumositate proinde bullit et putrefit: sicut humores cadauerum bullientes corrumpuntur et putrefiunt cum naturalem perdiderint calorem et regimentum nature: que putrefacta generat feb. fm viam concalcationis: vnde nomen accipit a suo elemẽto. Si enĩ materia fuerit cholerica tertianã verã generat duodecim horas tenẽs. et. xxxvj. deserẽs. Si sit phlegmatica amphimerinã facit. xviij. se mouẽs horis: et sex quiescẽs. Et si melancholica quartanã generat que. xxiiij. horis mouetur. et. xlviij. quiescit. Causa diuersitatis horarum grauitas et leuitas est materie ad putredinem conuenientis. Cum omnis putredo non fit nisi cum calore et humiditate: quecunque ergo materia huius fuerit complexionis: aut ei vicinior facilior est ad putredinem: contraria vero econtrario. Unde quartana quia materia frigida est et sicca: et causa putredinis est ca. et hu. repugnat putredini cum vtraque qualitate sui. duratio ergo eius est. xlviij. horis et modo. xxiiij. Resiste est enim vt calor extraneus. xxiiij. horas habeat in mutanda alia qualitate. Et si quidam sophiste non reprehenderent si centes. Quare iste terminus ideo non maior vel minor est xxiiij. horis et non plus neque minus: quia omne qd mouetur qd est sub lunari circulo est ex. iiij. elementis adinuicem oppositis: destruere enĩ est conuersio vnius in aliud. verbi gratia elementa mutantur in cibum: cibus in humores: humores in membra. Item cum destruitur corpus: humores reuertuntur ad aquã. spũs ad aerem: calor ad ignem: caro ad terram. Actio quoque elementorũ fit propter motum lune solis omniumque stellarum motum habentium. Sol quoque est causa ceterorũ dominator: et cursus eius ab ortu suo vsque ad eũdẽ reditũ nõ manet nisi. xxiiij. horis. vñ si materia in aliqua parte putredini obediat: fit tẽpus accessionis eius. Item tertiana: quia calide siccque materie est: et in vna qualitate .s. calore conuen. et cum alia non: necessario calor extraneus morabitur. xxxvj. horis in mutanda illius siccitate in putredinẽ. Unde reprehendimur quare calor extraneus in quartana moretur. xxiiij. horis ad vnam qualitatem .s. siccitatem et in tertiana ad eandem qualitatem moretur. xxxvj. Respondemus siccitas corporis duobus modis est: aut ex calore vel frigiditate: calor autẽ desiccat corpus: et illud rarefaciet humores desiccat. frigiditas vo materiã condensat atque stringit vnde humor in ea clauditur ad quẽ calor extraneus accedente cõstipato aperit materia et humor eius defert putredini obediẽs. In ea autẽ q propter calorẽ est desiccata: humor non nõ sit in eo clausi nec coagulari necessario calor extraneus in eo tardat in ea desiccãda et diuidẽda. Sed si opponerit de morte phlegmatis: cur amphimerinus sit facilior ad putredinẽ q tertiana: cũ etiã repugnet putredini cũ vna qualitate .s. frigiditate. Respondemus phlegma est sanguis semicoctus: et in alterã frigiditatẽ mutatũ. videmus enĩ naturã mutare materiã sanguinẽ in lac in mamillis et in testiculis sperma. Ideoque natura mãdauit phlegma cũ sanguine p totũ corpus: vt quãdo sit illis in aliquo mẽbro: nec loco sicut vtraque cho. et melan. corpus ex eo nutriat cũ paupertatẽ sanguis habuerit. Ipsũ phlegma est continuati obediẽs putredini sicut sanguis. et ad [illegible] si propter puritatẽ sue frigiditatis in q calor extraneus aliquantulũ peccet moratur in mutãdo illius qualitatẽ in putredinẽ. Putrescit eius hec fe. tertianã de cholerico chimo et putrido vnde propter id qd diximus: q cholera ru. cũ vadat corpus aut putrefit aut nõ. que nõ putrefit: aut est in vno mẽbro: aut in toto corpore. si sit in toto corpore: gñat yctericiã sine fe. q autẽ est in aliquibusdã mẽbris facit tertianã putrefactã. Aut in toto corpore aut in vno mẽbro. si sit in vno mẽbro gñat apostema qd est erisipila. si fit in toto corpore: aut est intra vasa: aut est. si sit extra vasa: aut gñat tertianã sine rigore: aut causon. Si est intra vasa faciet tertianã interpolatã. ea enĩ materia q est intra vasa nõ faciet rigorẽ: eo qd est clausa in vasis: nec potens transire per loca sensibilia et pungere ea. Rigor enĩ non est aliud q materia pungẽs mẽbra sensibilia. Sz hec fe. q intra vasa fit cũ interpolatione in die tamẽ remissionis nõ quiescit sicut ea que fit extra vasa: quia eius materia est mixta cũ sanguine et cum eo mouetur. sed tñ in die tranquilla quiescit et mitigatur aliquantulũ. vnde a die crastina dicitur [illegible] Que itaque fe. a causone differt. qz materia tertiane existens intra vasa existens cõtinua est in cibus venis corporis. sed materia causon plurimũ consistit in venis circa viscera: sicut sunt vene circa stomachi epatis et pulmonis: vnde est acutior et molestior. materia autẽ tertiane [illegible] est aliis in locis corporis q in illis: sed tñ he vtreque febres et [illegible] adinuicem: quia materia vtriusque est cho. vtraque etiã est continua: causon tñ aliqñ fit de salso phlegmate sicut [illegible]

epidimia. feb. inquit quedā est amara ⁊ qdā salsa. Tertiana vō que habet interpolationē intelligit cū tribus significationibus: quas Gal. ostendit in re naturali nō naturali ⁊ cōtra naturā. Naturalis vō est etas cōplexio. non naturalis quādmodū tēpus aer regio. res extra naturā velut occasiones q̄ creāt morbū naturā q̄ sunt infirmi accidentia ⁊ medici significatiōes sicut rigor frigiditas ⁊ tarditas accessionis et alia similia. Per rē naturalē sic cognoscit: q: plurimū patit hāc feb. cui⁹ cōplexio calida est ⁊ sicca: etas iuuenis a. xxv. annis vsq̄ ad. xxxv. maxime si fuerit macilētus ⁊ crispos pilos habuerit corp⁹ rarū. Per nō naturalē rē cognoscit: q: plurimū ecit in estate cū aer fuerit mutat⁹ in calorē ⁊ siccitatē. Similiter ⁊ regio exercitiū infirmi: ⁊ si in sua sanitate fuerat laboriosus ⁊ ipse studiosus ac solicitus: quī natura tēporis anni est quasi natura cōplexiōis infirmi: ⁊ si cōplexio humana aliqd sigr: necesse est vt natura tēpoꝝ ostēdat. ⁊ natura aeris q̄si natura patiētis. natura regionis est quasi natura etatis: vn̄ quodcūq̄ h significat necessario idē illa nūciant. Simr labor ⁊ solicitudo sunt quasi macilentia ⁊ extenuatio: macilētia em̄ calorē ⁊ siccitatem sigr: ⁊ solicitudo atq̄ labor faciūt calorē. De re extra naturā sic intelligit: dicunt em̄ qdā in quibusdā quibus hec feb. cognoscit: q: hec feb. de materia cholerica cali. ⁊ sic. est ⁊ vicina sensibilibus mēbris: necesse est eā precedat rigor molestissimus pūgitiuus quasi acus aut spine. Acumen enim cholere rubee transiens per sensibilia mēbra q̄ non fuerāt assueta pūgit ea ⁊ generat tremorē q̄ rigorē. Hoc testificat: q: si aqua calida in cholerica corpora inciderit priusq̄ eis fuerat assueta tremorem patiunt ⁊ repugnāt aque: ꝫ cū assuefactiō vtraq̄ vna res efficitur ꝓpter societatē quā habēt in calore: q: si materia cholerica tanti fuerit acuminis q mēbra sensibilia p eā superent: natura fugit ad interiora corporis ꝓpter illā rē nociuā: vn̄ exteriora infrigidant quousq̄ materia calefiat ⁊ ferueat cuius calor per totū corpus diuidatur. Cū ita fit necesse est patiatur infirmi incessionē ⁊ nimiū calorē sitim rigi. a dolorē capitis sine grauitatē sentiāt punctionē in epate ⁊ acuti fumi de cute egrediunt appetitū perdāt: ⁊ aliq̄n eoꝝ extremitates refrigerant ꝓpter nimietatē angustie. ⁊ delectant pannos quib⁹ sunt coopti expellere aut eos in aqua infusos se induere: maxime si fuerit in quarta accessione tunc eni est vltimitas ⁊ stat morbi. cūq̄ venerit in fine quarte accessiōis dissoluit materia cū sudore si fuerit subtilis ⁊ leuis: aut cū egestione si fuerit grossa ⁊ grauis. Solet etiā huic feb. vomitus euenire cholericus ⁊ tincta egestio maxie in tertia aut quarta accessione: pinde cauere oportet ne in his tēporibus detur pharmacia: q: natura p se purgat materiā i his tpib⁹. Et si h feb. sine aliquoꝝ humoꝝ cōmixtiōe fuerit: hec signa apparent pura ⁊ simpla. Si aūt feb. cōmixta ⁊ eius signa sunt cōposita sm cōmixtionē materie: ꝫ si in principio dicti hui⁹ fe. signa apparēt perfectā digestionē ostēdentia: finit in tertia accessione: que si nō fuerint pfecta cōplent in quarta. Rursus si digestio fuerit debilis in septima finit accessione: q si nullū signū coctiōis demōstratiuum apparuerit sic feb. diuturna ⁊ mōstrat esse non verā: q̄ si fuerit vera ei⁹ accessio vt multū. xii. horas tenet ⁊ dimissio. xxxvi. ⁊ finit in. vii. periodis qui sunt. xiiii. dies. q si accessio. xii. horas trāsierit ⁊. vii. periodos intelligitur non esse vera. vrina patientiū hāc fe. est rubicunda ignea subtilis. cū rubeus calor est cholere: cū subtilitas eius siccitas est cholere. Pulsus in initio accessionis priusq̄ calor fuerit per corpus dispertitus paruus et debilis propter naturā ad corporis interiora se coadunantem: sed calore in toto corpore diuiso ⁊ accessione ad vltimitatē appropinquāte fit pulsus magnus ⁊ velox: ꝫ tamē virtus ei⁹ fortior est in dilatatione q in cōstrictione ꝓpter multitudinē fumi ad interiora corporis accumulatā in qua natura laborat ⁊ vt extrinsecus eā expellat velociter. ¶ Sufficiāt que iā diximus de signis tertiane feb. oportet nos plane dicere qualiter ⁊ quomō chol. ru. recipit putredinē cū ei⁹ natura sit calida ⁊ sicca. Dicimus q: putredo nō est nisi caliditas ⁊ humiditas sint coniuncte. Item dicimus q siccitas fit tribus modis: aut em̄ sicca est in natura: aut in substātia aut in vtroq̄: q: quedam sunt naturaliter sicca ⁊ substātia eorum est liquida sicut mel vinū chol. rub. aqua salsa ⁊ similia. Sunt quedā etiā in natura humida ⁊ in substantia sicca ⁊ dura sicut piper longum zinziber ⁊ similia. Sunt ⁊ alia in substātia ⁊ natura sicca ⁊ dura sicut lapis ferrū ⁊ similia. Qđ ergo in substātia est siccū: in natura humidū recipit putredinē: q: calor extraneus humiditatē in eo inueniens dilatat eā faciens eā fluere. Itē dicimus q ois bullitio ⁊ perturbatio que sunt extra actionē nature faciunt putredinē. Qđ etiā in natura est siccū ⁊ in substantia liquidū: suscipit putredinem q: calor extraneus inueniens liquorem in eius substātia: facit eū fluere. Qđ aūt in substātia ⁊ naturaliter siccū est nūq̄ recipit putredinē: nā ex vtraq̄ parte siccū est: proinde calor extraneus in ea nullā recipiēs humiditatē fit eā eam sicciorē ⁊ duriorē facere. Palā ergo intelligim⁹ q: qđ in suo corpore erit humidū suscipit putredinē: licet naturaliter sit siccū: vnde cholera rubea licet in substātia sit liquida in natura tamē est sicca: recipit q̄ putredinē: sic ⁊ cholera. Palam igitur est q: chole. rub. ⁊ nig. nō recipiūt putredinem ꝓpter eaꝝ cōplexionē ⁊ naturā: ꝫ ꝓpter substātialē humiditatem illaꝝ atq̄ liquorē. Et q: cōplevim⁹ cām putredinis chol. ru: absolute oportet nos diffinire spēm cholere ru. que recipit putredinē: ⁊ eā q̄ nō. Vn̄ dicimus chole. rub. modis diuersis esse: aut est naturalis aut nō naturalis. Naturalis est rufa habitās in felle ⁊ virt⁹ eius in epate. Nō naturalis in stomacho: est tamen diuersa: q: quedā vitellina est: alia crocea: alia prassina: ⁊ alia eruginosa. Vitellina ⁊ crocea minoꝝ sūt caloris ⁊ siccitatis q rufa q̄ est naturalis. prassina ⁊ eruginosa maiorē habēt calorē ⁊ siccitatē q naturalis. cū q: naturalis chol. ad stomachū veniens miscet cū humorib⁹ in stomacho existentibus: q̄ si fuerint laudabiles ⁊ tēperati sicut humores qui oriunt de pane bene fermētato āniuali agno hedulo lac adhuc sugēte cōuertitur i cholerā croceā naturali vicinantē. Et si humores quib⁹ cholera est cōmixta ad frigiditatē ⁊ humiditatē ptinētes sint sic eis q̄ nascūt de piscib⁹ ⁊ fructib⁹ mutat chol. i vitellinā. Ideoq̄ vitellina min⁹ est cali. ⁊ sicca q crocea: ⁊ crocea minus q rufa. Et si inuenerit humores in stomacho calidos ⁊ acutos sicut qui gñant de pipere sinapi porris alliis ⁊ silib⁹ augmētat calor chol. sitq̄ prassini coloris. Si aūt illa chol. i suo pmāserit acumine ⁊ calefaciat eā calor extrane⁹ sic calor ipsis aut aliaꝝ reꝝ incēdit sitq̄ eruginosa. Crocea itēq̄ aliqn̄ nascit i epate cū sanguis humidior fit q decet: pinde naturalis chol. in iuuenib⁹ ē rufa senib⁹ aūt ⁊ pueris est crocea senioribus est vitellina. Prassina aūt impossibile est in epate gñari: neq̄ trāsit a stomacho neq̄ gñat se. q: tāto tpe in corpe nō pmanet vt putrefiat ⁊ feb. gñet: natura eni semper se adiuuat ⁊ eā a corpe expellat ꝓpter eius malignitatē. Et si natura defecerit eā expellere nequiēs incendit corp⁹ ⁊ hō morit. Igit si talia de prassina accidūt tāto maiora ⁊ certiora de eruginosa eueniūt: necesse ē q̄ vt rufa crocea ⁊ vitellina recipiāt putredinē ⁊ feb. gñent. Ꝫ si materia fe. fuerit vera chol. rufa gñat causon. si fuerit crocea fit tertiana: si est vitellina nascit hemitriteus.

¶ De febre tertiana ⁊ ei⁹ cura. Cap. viii.

Febris tertiana molestior est ceteris putridis febrib⁹ ꝓpter acumē ei⁹ materie: ⁊ q: causon vicina q̄ cū fuerit vā sit ei⁹ crisis in septē periodis sicut Hippo. dicit: si nō sit vā trāsiet hūc terminū ⁊ sm materiā cū q̄ miscet fit lōgitudo sue determinatiōis: q̄ aliqn̄ incipit i autūno ⁊ dimittit i vere: solēt etiā patiētib⁹ euenire in nocte anteq̄ accessio euenerit angustia ⁊ vigilia: veniēte autē accessiōe accidit parua frigiditas sitis ⁊ calor. prima qdē accessio. iiii. horis pmanet aut. vi. aut. vii. deinde dissoluitur cū aliquāto sudoris. Cū sudoris in pma accessiōe subtilitas est materie. Paruitas eius est duobus modis. Vno q: materia non bene digesta est. alio q: calor feb. desiccat ⁊ cōuertit eā in fumū: vnde sudor paucus appet. Secōe aūt accessionis accidentia sunt quasi prime sed tamen lōgiora: quia permanet. x. horis: veniente vero tertia exacerbatione molestatur: natura est enim mundatiua. Ideoq̄ significationes apparent monstrantes quia feces perturbari ⁊ bulliri incipiunt. i. dolor capitis nimia incensio angustia sitis vomitus cholericus. Veniēte quidem quarta accessione induratur

⁊ augmẽtat̃ feb. q: status morbi est vicinus. Pẽdit eo dolor capitis augmẽtat̃ ⁊ fiũt sitis vomitus angustia defectio sic citas labiorum rubor oculorꝫ ⁊ aliquando cutis faciei sit liuida : aut nigra: ⁊ aliqñ natura cholericã prouocat egestionem fm̃ crisim q: dies cretica est ⁊ morat̃ accessio. xij. horis: ⁊ aliquãdo. xiiij. si materia fuerit grossa: deinde cũ nimietate sudoris dissoluit̃ marie si egestio fuerit ex cõtrariorꝫ: hec materia solet dissolui in accessione. Et si materia subtilis fuerit atqꝫ leuis expellitur per poros cum sudore: si est grauis cũ egestione: medioeris existens cũ vomitu exit: his itaqꝫ accidentibus transactis infirmus quiescit ⁊ cõfortat̃. Quinta aũt accessiõe accedẽte patiẽs est minoris molestatiõis q̃ fuerit in q̃rta: licꝫ eni molestatio tertie accessiõis maligniti vicinat̃. Serta aũt accessio debilior est ⁊ modicũ suorꝫ accidẽtiũ apparet. Septima aũt accessio ve multũ. xij. horis permanet: deinde ab infirmo cedit oĩs molestatio ⁊ angustia ⁊ ipse valde ab egritudine egredit̃. Et aliqñ h̃ feb. in tertia accessiõe finit̃: et nõnũq̃ in. iiij. sed plurimũ in. vij. qd̾ intelligitur ex significatiõe in vrina aliisqꝫ locis sicut diximꝰ apparẽtibus. q̃ si in prima die apparuerint erit breuis: si aũt postea tardabit̃: sed tñ si vera fuerit non trãsit. vij. peryodos sicut Hippo. determinauit. Uñ oꝫ medicũ in hac feb. se cauere ab initio vt nõ det infirmo rẽ cũ calefaciẽtẽ ne materia calefacta cũ suo acumine caput saliat ⁊ frenesim generet: fiatqꝫ timor ⁊ molestatio peior eo q̃ materia qua generat̃. Rubee eñi cholere acumẽ ⁊ velocitas nõ sustinet medici ignorãtiã ⁊ infirmi stultitiã. Ultius aũt huius curamẽtũ taliter est vt in primis pq̃rat̃ vtrũ virtus sit fortis vel nõ. q̃ si fortis fuerit ⁊ materia morbi furiosa catharticũ dari cõuenit cholerã purgãs eiusqꝫ acumẽ extinguẽs sicut de oxisenicia. ʒ. ij. prima. et mirabol. citri. ʒ. ʒ. cassie. ʒ. v. mãna ⁊ his silibꝰ. Si aũt egestio eorꝫ stiptica fuerit ⁊ est necessitas cũ liq̃dã facere cũ aliq̃ãtulũ dyagredi. oꝫ misceri: ꝫ nõ in die accessiõis catharticũ det̃: ꝫ aut die prima aut tertia aut q̃rta die. Cauẽdũ etiã est quãtum plus põt fieri ne impediat̃ natura in die accessionis volẽs morbo repugnare ⁊ materiã eiꝰ expellere cũ cathartico aut cibo. Sufficit aũt in accessiõe psiliũ cũ succo mal. grana. aut sirup. aliq̃s q̃ sit ei cõueniẽs: ꝫ hec danda sunt cũ nimiꝰ aut fortis sit calor ⁊ sitis. Si aũt taliter nõ extiterint sufficit solus sirupus: q: psiliũ aliqñ cõgelat ⁊ indurat materiã. Si aũt accessio incepit post pñdiũ sufficit infirmo solus sirupus ei datus mane: feb. quidẽ trãsacta ei ptisana det̃: vespere panis lotus cũ zaccara. Et si accessio ad meridiẽ diẽ inceperit matutino ptisanã accipiat necꝫ sumat aliud nisi feb. cessauerit. Preterevnte quidẽ feb. panẽ cũ zaccara accipiat. Si aũt feb. in vespere aut prima noctis hora incepe rit mane sumat ptisanã: ⁊ cũ feb. cessauerit panẽ lotũ. Sꝫ cauere oꝫ ne in hora accessiõis aliq̃d ei tribuat̃ nec etiã duabꝰ horis anteq̃ accessio venerit: q: si aliq̃d in hora accessiõis acceperit stomachus illud euomit: q: tũc ipse stomachus mouetur ad expellendũ putredinis materiã q̃ in eo cõtinet̃. Uñ si tpe accessiõis manẽte aliq̃d datũ fuerit fit caloris feb. augmentũ ⁊ materiã ingrossat ⁊ põderosam eã facit. est eñi febris quasi oleũ ardẽti lãpadi. Et si in initio huius fe. nõ audebis dare catharticũ ꝓpter virtutis defectionem aut ꝓpter paruitatẽ etatis ⁊ aere da in die quietis mãnã cassiã. viol. zucca. oxiseni. pruna rodozacca. in die aũt accessiõis succum mal. gra. cũ psilio. q̃ si h̃ nõ sufficerint suppositoriũ necesse est fiat de licio nitro dyagredio zucca. ⁊ his similibus. his vero nõ sufficientibus clistere fiat de ordeo mũdato viol. malua bleta sebesten furfure obsomog̃. zucca. oleo viol. nitro sale cõi dyagredio. Et si quiqꝫ dies trãsierint patiẽs ⁊ morbꝰ ad vltimitatẽ venerit ꝓhibe cibũ ⁊ da infirmo solũ ptisanũ mane: vespere panẽ lotũ cũ zucca. Eodẽ modo dieta in. v. ⁊ vj. die vtat̃ sicut in die accessiõis fecerit: vt veniẽte. vij. corpꝰ sit inanitũ ⁊ natura libera possit morbo resistere nullũ habẽs impedimentũ: ⁊ in. vi. solũ accipiat ptisanã mane si accessio ad vij. est vẽtura. Et si aliq̃ fuerit suspitio ne cibus in stomacho augmentet̃ ꝓpter sui inanitionẽ extingue: cathamodicum cũ succo mal. grana. ⁊ melonibꝰ palestinis: feb. aũt mitigata ⁊ angustia ⁊ incensione ab infirmo cedentibꝰ si pũctionẽ in ore stomachi sentiat accipiat panem lotũ cũ aqua: aut colatũ aut solũ aut cũ modico zucca. Si gule siccitatẽ aut incensionẽ habuerit in palato gargarizet succũ zucca. ⁊ psiliũ potet ⁊ apozima prunorꝫ ⁊ oxiseni. si dolorẽ capitꝰ patit̃ iunge eta nares cũ oleo viol. caput infundat̃ de mulieris lacte vel asinino vel caprino: emplastrũ de psilio suppone capiti: psiliũ lotũ ⁊ parꝫ aque ro. misce ⁊ diu agita donec incipiat inspissari ⁊ suppone fronti ⁊ tẽporibus vel sandalos albos: frange in testa intincta aque ro. ⁊ ex eo qd̾ inde elicietur. Sunt vnde sci. iij. admixto modico cãphore ⁊ siccati cõfriant̃ cũ aq̃ ro. ⁊ sterne: ⁊ cũ feces successerint aqua signatãte madefacto pannus ⁊ superponat̃ tẽporibus ⁊ fronti. ⁊ supponat̃ olfactibus oleũ ro. aut viol. cũ aceto mixtũ infundat̃. Si aũt siccitas augmentata capiti dñet̃: ⁊ infirmus alienatiõe patiat̃: sternutatiõnẽ fac cũ oleo ⁊ lacte q̃ dictum similiter fac cũ caput ex eis: pedes etiã ⁊ crura mittant̃ in aqua in qua cocta fuerint viol. papaueris cortex lactuca ⁊ aliquãtulũ camomille: ex hac aq̃ si fuerit necessitas lauet̃ caput. Et si in vel septima solutio aut vomitus venerit sitqꝫ ex antecedẽtibus nullũ artificiale ingeniũ oportet coaptari quousqꝫ solutio permãserit si fuerit vt oportet ⁊ fm̃ q̃ opꝰ ⁊ quãdiu natura sustinuerit. oꝫ nos mitigare incensionẽ stomachi cũ sirupo mal. grana. aut viol. ⁊ spodio: sed si augmentet̃ sitis ⁊ defectio in vltimitate stat ⁊ mutet̃ pulsus in calidũ ⁊ velocẽ ⁊ inordinatũ. vrina vero fiat rubicũda ⁊ incensa ⁊ infirmus sit pusillanimus aut timidus quousqꝫ videns eãm venter quietũ oꝫ ⁊ fm̃ q̃ opꝰ. Et si ventris solutio augmentabit̃ sitqꝫ necessitas vt cõfortet̃ natura cũ cibo: dabis ptisanã factã de ordeo assato ⁊ panẽ assatũ lotũ farinã mal. grana. cũ aq̃ ro. ⁊ si post hoc solutio nõ cessauerit da trociscũ de spodio cũ sirupo de succo agrestis vue: aut de aceto pomi citri. Fieri etiã cõuenit de milio risi cum sumac ⁊ amigd. ⁊ similibꝰ. Bibat mane ieiunꝰ aquã ro. de pane decoc. Et si cholera in egestiõe fuerit augmẽtata: ⁊ dubiũ est ne dissoluant̃ vncturã ⁊ patiens dissinteriã patiat̃: cõfortent̃ intestina cũ ʒ. ⁊ ʒ. herbe acetose: ⁊ cũ clisteri de succo arnoglosse ⁊ ceterisqꝫ cortis ramis portul. oleo ro. terra sigillata testis oũi ⁊ ceterorum ⁊ similibus in causon dictis. accipiãt pul. ãmi boli terre sigillate añ. ʒ. iiij. amidi spodij añ. ʒ. iij. se. malue añ. ʒ. mirte añ. ʒ. iij. fac puluerem: ⁊ dabis. ʒ. iij. cũ oleo ro. ⁊ spodio: ⁊ cũ sirupo mirtino ⁊ aqua frigi. ⁊ cataplasmet̃ stomachus de flore viciũ salicis mali coctani pirorꝫ: boli rosarum añ. ʒ. iiij. galli. ʒ. ij. ro. sand. rub. panis aphoduni añ. ʒ. iij. oĩa in puluerẽ redacta cũ aqua ro. ⁊ succo mirti cõspergatur. si calorem nimiũ habuerit modicũ camphore admisceatur. mitte in aquã quam potui dabis spodiũ boli gr. iiij. oĩa assata cũ sumac zucca. ⁊ aqua frigida nocte sumat cõmixta zaccarã simplicẽ ⁊ dñamlon. Et si dissinteriã patiat̃ aut sincopim aut yteriaciã cura cũ medicina hac patiẽtẽ quã diximus in causon: ibi eñi plane diximus quãtum oportet. vnde nõ est opus illud repetamus hic.

¶ De amphimerino. Cap. ix.

Amphimerinus de phlegmatico humore nascit̃: phlegma eñi si corpis cõplexiõi dñat̃ aut putrescit: aut minime. nõ putrefactũ: aut in toto est corpe aut in pte. si fuerit ĩ toto corpe generat hypostarcã aut frigidã. ꝓximã suffoc. Et huiꝰ diuersitatꝰ est fortitudo: ⁊ defectio mẽbrorꝫ. q: mẽbra eius fortia sint expellũt paulatĩ illõ phlegma necꝫ dimittũt illud coadunari vt hyposarca gñet̃. q̃ si fuerit de frigida mediã in corpore: vñ hyposarca nascit̃. Si aũt fuerit in vno loco facit huiusmõi apostema qd̾ zimia nũcupat̃: si vero fuerit putrefactũ: aut est in toto corpe: aut in vno mẽbro. Si est in vno loco generat vulnera aut pustulas de quibus humores fiunt saniosi ⁊ aquosi. Si fuerit in toto corpore: aut est intra vasa aut extra. Si est intrinsecus generat cõtinuã amphimerinã sine rigore ꝓpter cãm quã superius diximus de aliis humoribus cũ fuerit intra vasa. Si est extrinsecus facit amphimerinã cũ interpolatiõe. quã tribus modis cognoscimus sicut in tertiana diximꝰ. ı. naturali nõ naturali ⁊ re extra naturali. Res naturalis est etas: cõplexio. Nõ naturalis est tempus regio aer ⁊ artificium infirmi. Res extra naturam sunt accidẽtia q̃ ex hac fe. generant̃: q̃ sunt infirmi accidẽtia: ...

cā ī fo significatiōes. De re naturali q: hec febris plurimū accidit frigidis τ humidas habētib⁹ naturas. etatē decrepitā aut pueritiā ꝓpter phlegma senioribus dominās τ defectionē caloris eorū: vt cibaria nō digerāt ſm ꝙ oportet: neq; superfluitas tertie digestiōis ab eis expellat. Eodē modo intelligimus de omni corpe cui⁹ cōplexioni frigiditas et humiditas dominat: pueri vo accidētaliter sunt phlegmatici ꝓpter eorū gulositatē: q: accipiūt cibū vltra ꝙ possit calor naturalis pati τ cū etiā sumūt inordinate. vn̄ humiditates in eorū corporibus augmentant accidētaliter: q: calor naturalis in pueritia fortior est ꝙ in ceteris etatibus naturaliter τ in iuuenib⁹ abūdātior est q̄titate: sic Gal. calor inquit naturalis in pueritia plus est in substātia ꝙ in qualitate: q: in pueris est sicut sanguis tēperatus: in iuuenibus sicut cholera rubea in acumine permanens. Palā ergo est in pueris phlegma dñari ꝓpter gulositatē τ cibi inordinationē. Sed intelligendū est in oībus gulosis cibū potuq; multū sumentibus inordinate τ maxime ebrietatē assuescētibus: τ maxie si cibo nōdū digesto hec fecerint. Palā ḡ est ꝙ hec feb. naturaliter accidit senioribus τ eis q̄ similes habēt cōplexiones sicut glaucis aut rubeis albis crassis hūidis nō pilosis: τ angustos poros habētibus. Nascitur etiā in pueris τ eis qui similes sunt eis .i. gulosis multum comedentibus ebriosis sepe: τ multū frigidā aquā bibētibus. De re nō naturali ita intelligit: q: plurimū hec feb. nascit in hyeme: aut cum aer mutat in frigiditatē τ humiditatē. Similiter cū natura regionis fuerit mutata maxime si patiens in sua sanitate fuerat assuetus requie delectatiōe τ neq; vlla exercitatione solicitudine: τ labore fuerit vsus. Res aūt extra naturam sic cognoscit: q̄ hec feb. cū fit de putredine phlegmatis necesse est in vnaquaq; accessione precedat paulisp materia putrefiat ac calefaciat nimius frigor quasi glacies refrigerās totū corpus vsq; ad extremitates τ permanet quasi vna hora. Cūq; phlegma fuerit putrefactū τ inceperit calefieri trāsit frigiditas: calorq; leuis est τ grauis: sed tñ est diuturn⁹ ac formidolosus. Leuitas τ diuturnitas feb. q: materia ē phlegmatica τ phlegma est durū et digerat. Tremor ei⁹ est propter naturā laborādi et cōtinuitatē τ ꝓpinquitate sue interpolatiōis: q: tēp⁹ sue accessiōis est .xviij. hor τ reqei .vj. vnde prius sentiat infirmus vnius dimissionē incipit altera neq; perfecte mundificat de corpore sicut tertiana: materia eni tertiane ꝓpter calorē τ suā siccitatē cito cū extraneo calore incendit τ cōuertit quasi in cinerē: vn̄ patiens quiescit donec altera veniat accessio: ſ3 quotidiana nō fit similiter q: materia eius ꝓpter grossitatē τ viscositatē suā tarde dissoluit τ annectitur corpori eiusq; calor sentit: pinde patiens nō q̄escit neq; sentit q̄ interpolat. Ideoq; naturā fatigat vn̄ est molesta ac timorosa. Rursus patiēs nō sudat nisi modicū ꝓpter grossitatē τ frigiditatē materiei. Veniēte autē morbo in vltimitate laboris τ signis nūciatiuis apparētib⁹ crisiq; appropinquāte dissoluit materia: τ nimiū sudare incipit infirm⁹. Sūt etiā h̄ feb. ꝓprietates q̄ sunt ab ea inseparabiles .i. dolorē stomachi: pinde patientes euomunt phlegma: τ splenis: ſ3 tñ maior est in stomacho: q: phlegma semper est in ore stomachi: pinde patiētes euomūt phlegma τ facies eorū fit tumida τ mutat in liuidū aut plūbeū colorē: os eorū semp est hūidū τ insipidū neq; vllā patiunt sitim: τ si in statu sitierint fit modica: q̄ sitis nō est ꝓpter materiam phlegmaticā: ſ3 accidētaliter ꝓpter calorē phlegma calefaciētē τ putrefaciētē sicut sitiūt hi q̄ pisces τ melones comedūt: hec eni cibaria si calorē in stomacho accumulatū inuenerit cito in ei⁹ naturā cōuertunt τ sitim generāt: q: naturaliter sunt cōuertibiles. Et si vltimitas caloris in vnaquaq; feb. venerit mutat facies ei⁹ in citrinitatē: vrina fit rubea et pulsus fortis: hec fiūt ꝓpter calorē phlegma putrefacientē cessante quidē calore cōuertit facies ei⁹ in albedinē τ plūbeū colorē τ vrina in albedinē τ cruditatē. Cū q: materia eius est cruda. pulsus eius fit latus tardus diuersus debilis. Latitudo fit propter humiditatem τ abundantiam materie. defectior paruitas ꝓpter paruitatē naturalis caloris: diuersitas eius: q: natura aliqñ materie dñat vn̄ pulsum facit fortē τ aliquādo materia nature p̄ualet qua de cā fit pulsus debilis. veniēte aūt morbo ad finē τ materia digesta fit vrina digesta rubea τ turbida τ nūciat ꝓpinq̄tatē crisis. Et si quidā sophiste nos rephēderint τ dixerint si natura feb. est calida τ sic. τ phlegma ē frigi. τ hu. quomō feb. ex eo nascit. Respōdemus nō dicim⁹ feb. de phlegmate gñari ſm suā ꝓpriā naturā existente: ſ3 dicimus ꝙ oīs materia phlegmatica siue cholerica aut melancholica cum putrescit bullit τ calescit vnde fe. generat: q̄ si nō putresit feb. ē nullo mō faciet l3 naturalr sit calida: hoc testat p experientiā q̄ nascit de cho. rub. mixta cū sanguine p totū corpus: τ tñ patiētes nullā febrē patiunt q: chol. nō est putrefacta. Palā ergo intelligim⁹ q: phlegma nō gñat feb. naturalr: ſ3 ꝓpter sui bullitionē de putredine ꝓcedētē. verbi grā: aqua cal. incēdit non ꝓpter sui naturā: ſ3 ꝓpter calorē quē ab igne recipit. Sufficiat quātū disputauim⁹ de cā τ significatiōibus amphimerini incipiamus curam.

¶ De cura amphimerini. Cap. x.

Um hec feb. de phlegmatica nascitur materia τ phlegma naturaliter est frigi. τ hu. necesse est h̄ fe. curet cū reb⁹ grossior hūorū attenuatiuis. ſ3 tñ q: phlegma diuersis modis est: q: q̄dā spēs phlegmatis est grossior τ frigidior naturali: et quedā calidior: necesse est cū materia est frigidior: dari plus attenuatiua ꝙ cū fuerit calidior. Vn̄ medicū op3 inuestigare vt certissime cognoscat quomō debeat curare: τ fiat h̄ ſm q̄titatē: res eni substātes τ attenuātes diuerso modo sunt in q̄litate. Phlegma iterū sic est diuersum in qualitate: q: est phlegma frigi. τ hu. cui⁹ species est naturalis que est de colamēto sanguinis aquosi: pinde sanguis nō pfecte digestus est phleg. est τ phlegma frigid⁹: est τ aliud calid⁹ τ lenius sicut salsū: q̄d ostēdit calorē aquositati sanguinis esse dñantē. Sūt τ attenuatiua diuersa sunt: q: q̄dā cū nimio calore τ incēsiōe sunt attenuatiua sicut radices origani calamēti zinzibe. τ similia: τ q̄dā q̄ attenuāt absq; multo calore et frigore quēadmodū maratrū lupinū apiū τ silia. Sūt τ alia attenuatiua acumē cal. extinguētia et interiori sic ptisanus oriza, acacia τ his silia. vn̄ q̄ attenuantia tali modo sunt: vtimur eis tali mō: si phlegma intelligit esse frigid⁹ τ gross⁹ medicet cū re calefactiua τ humectatiua. si fuerit calid⁹ τ humid⁹ curet in initio cū refrigeratiuis τ attenuatiuis: feb. aūt mitigari incipiēte curet patiēs cū re extenuatiua τ calefactiua aut aliquanti caloris actiua. Et si data fuerint refrigeratiua calore feb. decrescēte timem⁹ ne materia induret τ ingrosset. Phlegma eni l3 calefiat accidētaliter tamen naturalr retinet frigiditatē et hūiditatē. Iterū si calidā medicinā assuefacimus augmētam⁹ materiā plusq; prius fuerat. ꝙ si calorē cū fuerit frigidū suscepit magis ꝓparat ad recipiēdū calorē cū accidētaliter si calidū: ꝓpter h̄ necesse est sit medicina mediocris .i. attenuās sine calore aut cū modico calore τ hoc fiat ab initio vsq; dū digesta fuerit materia cūq; signū coctiōis in vrina aliisq; locis apparuerit festinari op3 ad expellendū materiā extrinsecus. hoc eni si neglexerimus timendū est ne materia ingrosset τ induret: q: sic ei⁹ est natura. Signū etiā coctiōis si nō pateat quēadmodū si cruda appeat vrina τ alia signa mōstrēt morā esse materiā ne credat vrine: possibile eni est cruditas vrine fiat ex cibi τ potus inordinatiōe. vn̄ nō tuā actionē dimittas ꝓpter vrinā: sed purga materiā cū vētris solutiōe ſm ꝙ op3. i. si phlegma fuerit catharticū dabis de mirabolanis citri. kebul. absinthe. bedegar. cuscute eupatorio cassia fi. τ māna: τ cū pill. de hierapig. τ his silib⁹. Et si fuerit acetosum phlegma purgabit cū pill. de stomaticon: ſ3 tūc nō oīno materia expellat subito: ſ3 multis vicib⁹ paulisper: q: si materia purget in vna vice cū forti potiōe timēdū est ne repugnet materia potioni cum sua grossitie: τ cōuertat potius ad substātialem corporis hūiditatē: eni natura itez repugnet ei: τ fiat h̄ certamē cū infirmus molestiā ac pīclitāt. Eodē mō op3 faciam⁹ in oīm passiōe q̄ fuerit de qui materia τ dura ad dissolutiōē. Pōt itaq; materia cognosci si fuerit salsa vel acetosa his signis: q: si fuerit acetosa infirmus paruā habet sitim τ sentit grauitatem τ in ventre et ventrem habet cōstipatum. Causa q: phlegma cū frigidū fuerit τ grossum adheret se ei τ prohibet eā ne

ebdatur: vnde patiens sentit grauitatem. Et si materia fuerit salsa: fit sitis nimia egestio solubilis et paciens sentit in stomacho punctionem et dolorem: et hz os siccum et salsum cum nimia siti: quia phlegma cum sua salsedine pungit stomachum et intestina et cogit ea vt expellant a se quicquid secum habuerint. Sunt et alia signa quia si materia fuerit salsa frigiditas minor et calor fortior et actio fit breuior: propter leuitatem et acumen materie: et econtrario sunt signa si fuerit acetosa. Et si virtus infirmi nequit pharmaciam tolerare: oportet ingeniari vt extenuetur materia absque vsu nature labore: verbi gratia: si materia fuerit in epate vel domentur cum spatio mundificatiua cum vrina sicut trociscis de ro. et trocisci de berberis oximel. cum succo vel apozimate herbarum. s. radicis apij marathri scariole scolopendrie, ameos. confice cum succo masticis: si materia fuerit acetosa. et si salsa dabis trocis. de spodio cum oxizaccara. Sed si materia fuerit circa stomachum mundificet stomachum cum lupinis melle ro. si fuerit acetosa. si salsa cum rodozaccara. Audiuimus quosdam antiquos referentes se vidisse aliquos quotidianam habuisse de acetoso phlegmate: deinde cum oximel inciderit et vomitum: quod quasi salsa decauit sunt sicut bibitis elixatis cum oblomogaro et porris radicibus sparagi: et similiter potauerunt vinum forte et vetus: et posuerunt epithima calidum supra stomachum cum aliis fuerit inunctus de oleo nardino et sic euasi sunt: quia materia dissoluta cum egestione egressa est. Alij autem comederunt piscis cum sinapi et forte vinum potauerunt et sani sunt effecti. ¶ Sufficit quantum disputauimus de cura amphimerini absolute et vniuersaliter volumus modo dicere particulariter de vnaquaque specie eius: vnde dicimus: quia in initio oportet inuestigari qualitates materie: vtrum fuerit salsa: et sic in initio morbi detur oxizaccara cum aqua calida. veniente autem accessione et frigore incipiente ponantur pedes patientis in aqua calida in qua cocta fuerint camomilla et viol. ante tamen: fricentur plante pedum cum oleo viol. et sale. Et si sponte patitur vomitum fit bonum signum: signat enim leuitatem materie eiusque facilitatem. Et si vomitum non habuerit ne cogatur vt egrediatur in initio morbi: quia signat grossitatem et durimam materie. vnde vomere cum fecerimus magnum stomacho nocumentum tribuimus: ex quamet feb. propter sit stomachi nocitiua: proinde non oportet cum fieri stomacho lesionem inferentes: sed dari conuenit rodozaccaram cum calida: aqua enim calida in hac feb. est vtilissima: materiam enim attenuat et dissoluit: et sitim extinguit: quia cum sitis in hac feb. est ebulitio et putrefactio materie. vnde cum fuerit extenuata, propter aquam calidam sitis extinguitur: deinde accipiat ptisanam cum oxizaccara. Et si egestio fuerit stiptica dabis mane. ʒ. xxx. oxizaccare. ʒ. j. aque calide. ʒ. iij. Et ante feb. primam transierit hebdomadam et signum coctionis apparuerit in vrina: et materia moueri et digeri inceperit: tribue in initio accessionis oxizaccare. ʒ. ij. cum apozimate aneti et prouocabis vomitum sine angustia. Et si venter fuerit constipatus humectac cum cum lupino manna rodozaccara et his similibus. Et si nondum humefactus fuerit clystere ei facies de viol. camomilleo spinis egyptiacis malua ana. ʒ. j. ß. croci hectissa ʒ. xx. furfuris bliete centauree maioris sebesten: omnia coquantur in aq. lib. aq. donec ad vnam redeat: deinde colatis adde olei violarum yucca. oblomogari ana. ʒ. j. salis communis nitri ana. ʒ. ß. Et si feb. elongabitur vt. iiij. transeat dies et manifestabit se patiens sentire fumum cal. de suo corpore exire: et patiens sentiet abominationem aut ventris rugitum: cognosce quia materia est perturbata et commota et vult exire per sudorem si fumositas sentit: aut cum vomitu si abominationem: aut egestione si rugitum passus fuit. Tunc oportet festinare vt expellatur materia cum hoc cathartico quod. R. mirabo. citri. kebul. ana. ʒ. j. bedegar. ʒ. vj. rute absinth. eupatorij ana. ʒ. iij. vue passe enucleate. ʒ. iiij. iuiubas. xx. pruna. xx. omnia in tribus lib. aq. coquantur ad medietatem. Deinde mane rodozaccare ana. ʒ. j. adde colatis olei potui dabis. Pill. sunt modo valentes. R. kebul. ʒ. iij. turbith. ʒ. ij. et ß. hierepi. ʒ. ß. trocisci de rosis bedegar ana. ʒ. ij. absinth. eupatorij cuscute ana. ʒ. iij. mastice. ʒ. ß. tempera cum succo apij aut lupini et fac pill. ad modum ciceris dabis. ʒ. iij. aut. iiij. cum aqua calida aut oximel. cum calida. quia oximel oppilationem epatis et renum aperit: vrinam prouocat stomachum de frigidis humoribus mundificat: maxime si cum aqua cal. bibatur: quia aqua calida multum iuuat. Ideo cauenda est in hac feb. aqua frigida semper: neque dari oportet sine potum aut sine medicinam: quia materiam ingrossat et congelat: accipiat ptisanum quod

est coctum cum radicibus apij marathri aneti calamenti cum modico piperis: cumque frigus accesserit ponatur in aqua calida pedes in qua cocta fuerit camomilla aneti sansucus absinthium et similia: et si frigus fuerit forte quasi glacies epithima de fenicu et ventri imponatur cum calido oleo in quo cocta sint peretrum stapphisagria narium pip. et calamenti: dabis oximel calida in qua coctum fuerit anetum. Et si non venerit vomitus prouocetur cum oximelle de radicibus aut de aneto et apozimate calidorum sale communi quia omnia calida accipiuntur. Si egestio fuerit constipata dabis succum lupini cum carpobalsamo croci hectissa ʒ. vij. zaccare. ʒ. j. et si hec non dum sufficiunt dysterie fiant cum te. croci malua coloquintida centaurea furfure bleta eo somogi. sisamelleo nitro sale. Dabis ptisanam cum radicibus marrubij apij et oximelle coctum. Si autem ptisana in acetositatem vbertus fuerit ne gabis illud: et da mellicratum in quo mixte sint spica mastic cum cinamomo. Et si vomitus in initio morbi euenerit spontaneus non constringas eum: sed si adeo augmentatus fuerit vt virtus patientis pati eum nequeat: constringe eum cum sirupo de fructibus aut sirupo mas. gra. facto cum menta. accipiat panem confectionem que. R. thuris masticis ana. ʒ. j. cipers. ʒ. j. et ß. cardamomo. ʒ. ij. ß. mente siccae. ʒ. ß. nal. gra. vij. ʒ. omnia coquantur in tribus lib. aque vsque ad tertiam: et dabis potum paulatim. Alius. R. spice nardi ana. ʒ. ij. gal. ligni aloes ana. ʒ. ij. fac puluerem et dabis. ʒ. ß. cum odorifero vino. Si patiatur grauitatem capitis ponat faciem super fumum aque calide in qua cocta sint camomilla mellilotus et similia. caueat ab olei effusione faciei aut aliquam rem: nec capiti sunt imponenda olea: etiam nec capiti nec faciei nec corpori imponantur: quia materia febris est multa et viscosa et oleum constipat poros: vnde nequit materia dissolui. Dieta accipiat hac iura videlicet ciceris: biete non multum stomacho aggrauato cibus non possit digeri neque mundi. Et cum vtatur dieta ne propter longitudinem morbi patiens debilitetur: si febris incipiat ad medium diei mane accipiat ptisanam et sub rigore oximel. cum calida sumat: cumque feb. remiserit comedat. Rursus si mane febris accesserit nihil accipiat quousque cessabit. Uniuersaliter quoque dicimus vt inter accessionem et accessionem fiat spatium: et si virtus patientis debuerit in accipienda pharmacia da eam suauiter attenuatiua et mundificatiuam. verbi gratia. Si materia fuerit epati tunc de his rem epati mundificantem. et si fuerit in stomacho dabis ea que stomachi sunt mundificatiua: sicut absinthium apozima de aloe hierapig. et his similia quemadmodum videris materiam esse grossam aut subtilem. bona autem sunt cathapla. mata aut epithimata calefactiua et dissolutiua in stomacho et epate: sed tamen post mundificationem cum certissime noueris materiam esse dissolutam et liquefactam. Apparente signo coctionis in vrina tunc stercus ca magna post vomitum. Si fuerit materia mixta cum colera prohibe ea que sunt calida: et dabis iuuice oximel et iuuice mel ro. rodozaccara et materiam cum frigidis misceat quia huius febris est proprietas doloris stomachi ponat in machum confectam cum cataplasmatibus et epithimatibus que sunt facta de mastice absinth. spica et amomo: his similibus. Et si stomachus defecerit vt careat appetitu inunctamus cum oleo nardino et absinth. Si durities splenis habuerit curetur cum medicina splenetica. Si patiatur in stomacho frigiditatem vel acetositatem: mundificetur stomachus cum his pillulis cum de corruptis humoribus in eo inuentis. R. kebul. ʒ. ij. hierepig. ʒ. ij. et ß. fuctel. eupatorij sansucus absinth. ana. ʒ. ij. fac pulueres et cum aqua calida tempera et pill. fac. quas vis eas fortiores facere adde modicum scamonee et coloquint. bq. Alius. R. hierepig. ʒ. ij. coloquintide interiores. ʒ. ij. scorbuti nitri ana. ʒ. ß. tempera cum succo caulium siue feniculi et adde dyagredij bdellij gummi ana. ʒ. j. Alius valens ad mundificandum stomachum de grossis humoribus et viscositate inflatiua. R. kebul. salis gemme ameos apij feniculi ana ʒ. be. pi. citri ana. ʒ. ij. piperis longi. ʒ. iij. turbith. ʒ. vj. agarici. ʒ. ß. pendi. quando omnes species mel quod sufficit da. ʒ. iij. cum calida. Apozima radicis valens in hac feb. ʒ. si fe. durat vel etiam. R. radices marathri apij radicis ana. ʒ. ſ. ameos apij capillorum ana. ʒ. iij. bedegar. ʒ. vj. origani absinth. ana. ʒ. j. spine alb. cuscute ana. ʒ. iiij. squinanti aristologie rot. ana. ʒ. j. cum

qualeis in trib⁹ lib. aque donec ad vnā redeāt: deinde coleť. Apozima de eupatorio valens ꝯ hāc febrē cū est diuturna. ℞. eupatorij ꝛ succi eius aā. ʒ. iiij. asari ameos apij aā. ʒ. iiij. origani. ʒ. ij. absinth. ʒ. iij. se. fumiterre. ʒ. iiij. lacce amigdala. amararū aā. ʒ. iij. oīa coquātur in tribus lib. aque donec ad vnā cōuertanť: deinde colatū da potui. ℥. ij. Aliud. ℞. origa ni. ʒ. ij. ameos. ʒ. iiij. sqn. piretri aā. ʒ. ij. ꝛ ß. coriādri. ʒ. iij. ro. ʒ. iij. calamēti. ʒ. vj. liquiritie bedegar aā. ʒ. iiij. omnia in trib⁹ libris aq̄ coquanť vsq̄ ad tertiā partē ꝛ colatū dabis potui. Trocisci Gal. valēt ꝯ febres diuturnas cum nimia frigiditate. ℞. lacce. ʒ. x. succi eupatorij. ʒ. iiij. spice. ʒ. vij. asari aristo. ro. aā. ʒ. iij. lōge. ʒ. iij. amigda. amara. maratri apij anisi me ro. aā. ʒ. iij. croci. ʒ. ij. hierepig. ʒ. vj. tēpera oīa cū succo lupi. dabis cū mellicrato ꝛ succo maratri apij. Alius sic valēs. ℞. anisi. ʒ. v. amigda. ʒ. ij. squinanti. ʒ. iij. hierepi. ʒ. ij. succi eupatorij. ʒ. iij. ꝛ ß. maratri apij aā. ʒ. iij. spice rosaꝝ aā. ʒ. iiij. tē pera cū succo maratri ꝛ dabis ad potandū cū apozimate radicum. Alius. ℞. aloes. ʒ. iij. coriand. ʒ. iij. calamēti. ʒ. v. vuaꝝ passa. enucleata. ʒ. vij. coquanť in trib⁹ lib. aque ad tertiā ꝛ colatū dabis potui. Trociscus ali⁹. ℞. spice asari ameos so lij absinth. lacce aā. ʒ. ij. anisi. ʒ. vj. succi absinth. succi eupatorij aā. ʒ. iij. aloes lote. ʒ. v. apij. se. ʒ. j. ꝛ ß. oīa cū succo apij aut maratri temperenť trocisci informentur, dabis eos ad po tandū cū apozimate superiori. Et si nimi⁹ in hac febre frigor fuerit: epythima supra dorsum frigore accedente im ponať cuz oleo vbi cocta fuerint piretrū staphisagria piper calamentū. Alius similiter. ℞. euphorbij masculi piperis piretri equale pōdus fac puluerē ꝛ tempera cū oleo et quo vngas dorsum.

De hemitriteo ꝛ eius materia. Cap. xj.

Emitriteus nascitur de materia cholerica extra vasa existēte: ꝛ phlegmatica intra vasa que vtra q̄ in quātitate est equalis. vñ hippo. in primo li bro epidimie: hemitriteus inquit nō dimittit. qḋ bene dixit: q: vna istarū materiaꝝ est intra vasa. materia enim cū fuerit intra vasa nō quiescit patiēs q: non habet interpolationē. Quis fuerit interpolio naturaliter: et q: h̄ febris de duab⁹ nascit materijs. s. pha. i. phleg. ꝛ chol. sit in die tertiane accidētū signo cōmixta ꝛ molestatio feb. va lida: q: molestatio est de duab⁹ feb. s. ijs. In die aūt amphi merine signa apparent simplicia ꝛ apparet molestatio febris est mollior ꝛ leuior: q: vnius febris est. Et si quidā sophiste nos reprehenderint ꝛ dixerint: si est hemitriteus feb. de duab⁹ febri. cōposita. i. amphimerina ꝛ tertiana: ꝛ amphimerinus palā in eo apparet: eiusq̄ significatiōes satis patēt: quare accipit nomē a tertiana ꝛ nō ab āphimerino? Respōdem⁹ q: amphimerinus aperte patet sensui ꝛ nō est necesse sibi nomē imponať: sed tertiana q: est oīno occulta si nole care ret oīmodo ꝛ ipsa negareť. Si iterū dixerint quomodo pos sum⁹ noscere tertiane materiā vtrū sit extra vasa: ꝛ āphime rini materiā intra vasa. Dicim⁹ q: si frigitudo q̄ solita erat in āphimerino nō apparet ꝛ rigor tertiane apparet intelligi tur materia amphimerini esse intra vasa. Preterea cum hec febris quotidie accidit cognoscim⁹ eā phlegmaticam habe re materiā ꝛ q: frigore caret ꝛ rigorē habet: cognoscimus ei cholericā materiam cōmixtam esse.

De cura hemitritei.

Emitriteus q̄ de cholerica ꝛ phlegmatica mate ria est: necesse est curamētū ei⁹ sit mediocre inter rem calefactiuā ꝛ refrigeratiuā: ꝛ q: oīs cōmix tio aut est in potestate ꝛ actu equalis vel inequa lis: aut vna fortior est altera: ergo vtraq̄ hui⁹ he mitritei materia aut sit eq̄lis aut inequalis. Si fuerit equa lis fit vera hemitriteus: cuius curatio fit cū rebus attenuā tibus ꝛ dissoluētibus nullū frigorē aut calorē facientib⁹: si cut lupino maratri succo apij succo māna mel. zaccara rosa zaccara ptisano cū oximelle. Et si cholera fuerit maior: sit fa cilior ꝛ leuior: quā curari decꝫ cū reb⁹ mūdificatiuis ꝛ medi cū refrigeratiuis sicut endiuia maratro rosazaccara viol. ꝛ zaccara māna prunis ptisano cū oxizaccara ꝛ similib⁹. Si au tē phlegma videť dñari fit hemitriteus molestior q̄ medice tur cū mūdificatiuis ꝛ dissolutiuis ꝛ aliquātulū calefactiuis

quēadmodū mellicrate cū aqua calida sirupo absinth. ptisa no in quo cocta fuerint apij radix maratri radix anetum cala mētū oximel. accipiat ꝛ trociscū de berberis oīa cū succo ma ratri ꝛ oximelle. sumat mel ro. cū mastice aniso maratro ꝛ aq̄ calida. Si videris materiā attenuari ꝛ moueri vt egrediať ꝛ signū coctiōis in vrina appuerit: dabis pharmacā suauiter solutionē facientē, ꝛ bonū est si post cibū vomit⁹ puocet: ꝛ diuretica tribuanť sicut trocisci de absin. ꝛ de lacca cū succo maratri endiuie ꝛ apij. Pul. valētes. ℞. hierepig. calamēti aā. ʒ. v. maratri anisi apij aā. ʒ. ij. fac puluerē tēpera cū succo apij dabis. ʒ. ij. cū tepida. Alie pul. sic valētes. ℞. hierepi. calamēti aā. ʒ. v. maratri anisi apij aā. ʒ. ij. succi absinth. suc ci eupatorij aā. ʒ. iij. tēpera cū succo fumiterre ꝛ fac pul. da bis potui. ʒ. ij. cum aqua calida.

De tetrateo. Cap. xij.

Tetrateus nascit de chimo melācholico. cui⁹ ma teria aut est putrefacta: aut nō putrefacta. Non putrefacta aut est in toto corpe: aut ī vno mēbro coarctata. Si fuerit in toto corpe nigrā gnāt pute ritiā q̄ fit ex defectiōe splenis sanguinis feces ab epate trahere deficiētis: q̄ si fuerit in vno mēbro durū gnāt apostema qḋ vocať scirosis. Si fuerit putrefacta: aut est in vno mēbro: aut in toto corpe. Si sit in vno mēbro gnāť can cer mēbra comedēs. Si fuerit in toto corpe: aut ē intra vasa aut extra. Si est intrinsecus facit qrtanā sine rigore neq̄ in terpolať. Si fuerit extrinsecus ē cū interpolatiōe quā intelli gim⁹ trib⁹ modis. i. re naturali nō naturali ꝛ re extra naturā. De re naturali sic cognoscit q: plurimū accidit qb⁹ frigi. ꝛ sicca dñatur complexio: cuius etas est senectus a. xxxv. ad lx. ānos maxie si fuerint calidi ꝛ sicci: vene eoꝝ anguste ꝛ oc culte. ꝛ aliqñ fit calidas ꝛ siccas habentibus complexiones accidētaliter: q: chol. nig. nō inuenit nisi in frigidas ꝛ siccas habētibus cōplexiōes naturalr: ꝛ eis quoꝝ cōplexiōes fue rint calide ꝛ sicce accidētaliter q: grossi chimi si fuerit in cor pore calido ꝛ sicco clausi: ꝛ moranť ibi ꝛ vrunť ex corporis ca lore cordisq̄ hūiditates desiccanť ꝛ mutanť ī cholerā nigrā. De re nō naturali sic cognoscit. nascit enī in tēporib⁹ frigi dis ꝛ siccis ꝛ in eis q̄ sunt frigidi ꝛ sicci naturaliter: ꝛ dieta sic frigida ꝛ sicca. similiter ī regiōe ꝛ aere simili modo exi stētib⁹. De re extra naturā sic cognosci ꝯuenit: q: h̄ feb. cū incipit magn⁹ patiēti euenit frigor laboriosus ꝛ ossib⁹ fra ctura: frigiditas ꝛ grossities materiei currēs ad sensibilia mēbra aggrauat nimiū mēbra frāgēs ac dissigēs ꝛ lōgo ī eis morať tpe: nō enī cito vrit q̄ cū incipit vrere nō nimiū facit calo rē: h̄ disturbat corp⁹ ppter materiā nature laborē facientē ꝛ aliqñ materie natura dñať ꝛ qescit infirmus: ꝛ aliqñ mor bus nature preštat: vñ patiēs molestať. Calore aūt febris ad summitatē accēdēte mutať color eoꝝ in plūbeū ꝛ nigrū colorē: eiusq̄ febris mingať color eoꝝ sit plūbeus aut sulphu reus ꝛ cutis eoꝝ fit sicca ꝛ dura: cā est siccitas chol. nig. Et si cut tertiana ppter facit dolorē capitis ꝛ epatis: amphimeri nus dolorem stomachi: sic ꝛ tetrateū dolor ꝛ duritia sple nis sequunť ppter. cā est siccitas ꝛ grossities materiei. Hec aūt feb. xxiiij. ho. morať ꝛ qescit. xlviij. Cū aūt feb. cessauerit ꝛ duritics materie patiēs qescit nihil mali sentiēs q: pmate ria qsi ad cinerē vēnit. vñ nihil sue hūiditatis ī corpe pmanet q̄ calor nutriať: q: hūiditas semp ē calorꝭ custoditiua ī corpe ē enī suū nutrimētū. h̄ testificat: q: extrinsecus ignē videm⁹ sicca cōburere ligna ꝛ ea ad cinerē pducere: h̄ si viridia inc̄ derit in eis suū calorē optie videť fuare. Pulsus in hac feb. in initio est paruus tardus ꝛ occult⁹. in vltimitate aūt mor bi fit magn⁹ ꝛ plenus. Cā puitatis ꝛ tarditatis pulsus est in initio frigiditas materie ꝛ grossitudo ei⁹. Cā magnitudinis ꝛ plenitudinis in vltimitate est fortitudo mot⁹ materie mo tu repugnātis. Vrina in initio febris est alba subtilis aquo sa ꝛ cruda: sed febre ad finē veniēte fit nigra. Causa albedi nis est cruditas et grossities materie. Claritas ꝛ subtilitas duobus modis fiunt. Vno ppter siccitatē materie: alio q: ppter suā grossitiē vie oppilanť: vñ prohibetur grossitudo liquoris vrine ne egrediať: sicut feces vini phibēt vt a cola mēto exeant: pinde erit clarū ꝛ subtile. Cā nigredinis vrine in fine hui⁹ febris fit ppter naturā digerētē ꝛ subtiliantem

materiã ꝛ expellentẽ eã cũ vrina. vñ pfectã significat crisim: sed cũ vrina est diuersa in hac febre: q: materia huius febris est diuersa. Est enim q̃dã q̃ fit de incensione sanguinis: est ꝛ alia nascẽs de adustione cholere: est ꝛ quedã que gñaẽ de incensiõe phlegmatis. Cã huiꝰ diuersitatis est q: huiꝰ cuꝫ fuerint incẽsi ꝛ cõmixti generãt febrẽ erraticã ꝛ cõmixtã: q̃ cũ fit diuturna desiccaẽ ꝛ in quartanã cõuertiẽ. verbi gratia: si q̃dã patiẽ tertianã in estate ꝛ suã trãsierit terminũ subtile sue materie dissoluiẽ nũc cũ vomitu nũc cũ sudore ꝛ modo cũ egestiõe ꝛ pars pmanet grossa: vñ veniẽte autũno ꝛ natura tẽporis ad melãcoliã mutata: illã materiã ad suã conuertit naturã: ꝛ nasciẽ quartana. Eodẽ modo sanguis si putrefiat ꝛ generet febrẽ atq; splẽ deficiat ad attrahendũ fecẽ sanguinis ab epate: pmanet cũ sanguine mixtus: ꝛ totũ corpus perambulans generat febrẽ si putrefit q̃ est indefinita cuius tẽpus nõ põt determinari: intrante autũno mutaẽ in quartanã. similiter intelligiẽ de phlegmate: phlegma, etiã magis oĩbus est cõueniẽs ad mutandũ se in cholerã nigrã que est in frigiditate ꝛ grossitudine: hec ẽ huic diuersitas vrine ꝛ pulsus in hac feb. s. pꝑter diuersitatẽ sue materie.

¶ De febre quartana ꝛ eius cura. Cap. xiiij.

Quartana febris q: fit de materia grossa ꝛ dura vt perfecte cureẽ opꝫ medicũ inuestigare ꝛ cõsiderare curã eiꝰ ꝛ puidere q̃tuor res: quarũ vna est: in initio nõ det rẽ nimis calefactiuã ne calefaciat materiã ꝛ inde due febres generenẽ: vna videlꝫ interpolata ꝛ diuturna: ꝛ alia acuta ꝛ continua: quibꝰ virtꝰ patiẽtis deficiat ꝛ ipse infirmus subeat piculũ. natura enim nõ tãte v̄tutis est vt possit morbi acumẽ cuiq; plixitatẽ tolerare. Scḋa ne det frigida ne cõgelẽt ꝛ materiã coagulẽt. vñ induret ꝛ moreẽ ad digerẽdũ: itaq; cã plõgat morbi et eius pessimitatis. Tertia ne consumat aut debile faciat corpus cũ subtilitate diete ꝛ abstinẽtia: q̃ eũ faciat mutare patientẽ ad ethicã ꝛ phthysim. Quarta ne cõfundat corpus cũ pharmacia ꝛ maxime in initio morbi priusq; materia morbi eliqueẽ: ꝛ fit inobediẽs actioni nature. Sꝫ opꝫ medicũ magnũ habere studiũ in sua actiõe vt det rẽ maturantẽ ꝛ digerentẽ ꝛ cito expellentẽ: ꝛ ingeniet purgare cathamodicũ materiã cũ leui vomitu: studeat etiã in regimine ꝛ cõfortatione splenis ꝛ epatis: q: epar generat sanguinẽ ꝛ mũdificat eũ. Et si defecerint eũq; nõ purificauerit: permanet cõmixtꝰ cũ putridis humoribus: vñ ipse putrescit ꝛ incẽditur: splẽ autẽ q: trahit fecẽ ꝛ turbiditatẽ sanguinis si defecerit pmanens fex in sanguine corrũpiẽ: vñ idẽ sanguis putrescit ꝛ incẽdiẽ. Hac de cã vtilissima huius febris hec est curatio vt deẽ oxisaccara cũ apozimate radicũ ꝛ herbaꝝ ꝛ sirupo absinth. trociscus de eupatorio ꝛ scolopẽ. ꝛ de reubarbaro. Opꝫ etiã ne trocisci in initio deneẽ ne desiccẽt humiditatẽ materie: ꝛ induret ad obediẽdũ nature: sꝫ cõuenit dare postq; materia fuerit maturata. Abstineãt a pullis gallinaceis stamis pdictꝰ per tres hebdomadas initiatis febribus ne eiꝫ vnctuositate carnis caleflat ꝛ vraẽ feb. q: vnctuosum in feb. est quasi oleũ i lucerna. Et si materia nõ fuerit maturata pillas tres septimas abstinentiã habeãt vsq; ad xl. dies: si virtus patiẽtiũ pati valeat. Et q: hec feb. de huiꝰ incẽsiõe gñaẽ. i. sanguinis phlegmatis ꝛ cholere rubee opꝫ discerni de hoꝝ quo humorũ sit gñata vt cureẽ put opꝫ: vñ inuestigeẽ verũ an hãc febrẽ fuerit sanguinolẽta feb. aut sanguinei morbi: aut cõplectioni infirmi dominet sanguis ꝛ vene eiꝰ sint plene pulsus latus spissus vrina rubea ꝛ spissa ꝛ in ore eius dulcis sapor: tẽpꝰ ver aer calid. ꝛ humid. somniꝰ patiẽtis grauis sitis parua patiẽs mãsuetus ꝛ pacificus: intelligimus eũ fieri de sanguinis incẽsiõe. Et si hãc feb. tertiana antecesserit aliusq; cholericus morbꝰ ꝛ patiẽs fuerit iuuenis macilẽtus cholericus pulsus acutus ꝛ velox vrina rufa ꝛ ignea sitis nimia et vigilie iracũdus ꝛ intollerabilis tẽpus estiuꝰ aer ꝛ regio calida et sicca: intelligimus eã esse de incensione chole. rub. Et si ampliꝰ inuentꝰ precesserit aut phlegmaticus morbus: ꝛ patiẽs senior fuerit ꝛ pinguis cõplexio eius frigida ꝛ humida pulsus latus ꝛ tardus vrina grossa ꝛ cruda somnus grauis sitis parua tẽpꝰ hyems aer ꝛ regio frigida ꝛ hũida ꝛ pluuia fuerit multa: cognosce eam de incẽsiõe phlegmatis fuisse natã

his itaq; signis q̃rtane diuersitas sensui facillime pꝫ. Igitur si certissime noueris eam esse de incẽsione sanguinis da in initio rẽ attenuatiuã ꝛ dissolutiuã ꝛ eã nõ calefacientẽ sꝫ ptisanã cũ oxizaccara rodozaccara viol. zuccara cũ aqua calida vomitũ puocabis in initio accessiõis cũ frigus incipere. infundantur pedes eiꝰ in aqua calida in q̃ cocta sint camomilla ꝛ viol. accipiãt succũ maligra. ꝛ vuas hyemales. Et si materia incipiat digeri festinãter sanguinẽ detrahi conuenit de basilica vena sinistri brachij aut de media: ꝛ minue q̃ousq; videris clarũ sanguinẽ egredi virtute hoc patiẽte: puoca egestionẽ si necessaria est hoc catharticõ qḋ R. mirabola citri. kebuẽ. ana. prunas vuas passas enucleatas sebestene cassiefistuẽ. mãnã rodozaccarã radicẽ apij ꝛ endiuie. Et si febris eiõgaliẽ vel q̃tocissime transeat dic infirmo vt diẽ accessiõis ꝛ alio die nõ multũ comedat: q: sanguis per abstinẽtiã attenuaẽ vtaẽ dicta subtilꝫ q̃ facilẽ egrediaẽ. Et si q̃rtana de incẽsione cholere rubee fuerit: dabis in initio ad sirupũ refrigeratiuũ ꝛ attenuatiuũ: q: materia ꝓpter calorẽ ingrossata non attenuaẽ nisi cũ frigiditate. pcede dabis succũ maligra. cũ oxizaccara ꝛ ptisano. Et si cõstipata fuerit egestio humectat cũ mãna rodozaccara prunis succo endiuie cassia. Et si nõdũ p hoc fuerit hũectata catarcticõ catharticũ priusq; materia digeraẽ sꝫ fac clystere. Et si materia inceperit digeri ꝛ de loco in locũ ... purgeẽ electuario de mirab. citri. kebuẽ. conferencia prunis cuparia viol. cassiafistula mãna rodozaccara absinth. ... terre ꝛ radicibꝰ endiuie. Et si materia fuerit sine vasi ... gauisti bis vel ter cũ h̄ catartico bonũ est si minuaẽ sanguis de basilica vena sinistri brachij: caueãdũ tñ ẽ ne fiat dõ materia digeri incipiat: in fine aũt morbi lauaẽ in aqua ... in qua cocta sint camomilla mellilotũ absinth. vngueaẽ cũ vino odorifero mixto cũ oleo ro. calamo aromatico ... oĩbus cũ succo marathri. comedat malagra. vuas hyemales melones palestinos ꝛ similia. Et si dolorẽ capitis patiaẽ humectẽt nares eoꝝ cũ oleo viol. si vigilias habuerit lauaẽ pedes ꝛ crura cũ aqua in q̃ cocta sint papauer lactuce viol. ꝛ similia. Et si de incẽsa fuerit materia phlegmatica dabis in initio mel ro. ꝛ viol. cũ calid. Apparẽte aũt coctiõis signo da succũ marathri apij cũ se. croci hecticis ꝛ succo apij. Si egestionẽ vis hũefacere clystere fac de ficubus ... cãmo. se. croci hecticis ... cara nitro sale cõi coloquintida ꝛ his similibus. ... cias cũ oleis calefactiuis humectatiuis ꝛ aptis ... de iure ciceris ꝛ lacte. Et si feb. xl. dies trãsierit accipiat carnẽ: sꝫ tñ carnẽ caueãt viscosam ꝛ vnctuosam ... dinis habẽtẽ. abstineãt i die accessiõis a cibo: in ... accipiãt cibũ assuetũ: ꝛ tñ nõ multũ caueãt se a frigido humidis: potẽt subtile vinũ in calore tẽperatũ: de auibꝰ comedãt eas q̃ teneras habẽt carnes ꝛ facile digeruntur ... p uoceẽ ꝛ post cibũ sumat diacimiñi diatrióspiperõ: ... tẽ accedẽte ꝛ coctionis signo in vrina aliq; apparẽte ... tiliẽ dieta purgeẽ cũ pharmacia ꝛ clisteribꝰ. dabis ... rerica. ꝛ vomitũ oĩ die accessiõis stomacho ... in die qua non venerit accessio puoceẽ vomitus postq; comederit. abstineãt a pullis ꝛ oĩbꝰ volatilibus p tres hebdomadas ꝛ plꝰ donec digesta fuerit materia: deinde si ... dabis ãnualẽ agnũ ei. Et si febris nõ fuerit ... defecta da helleborũ albũ: ꝛ puoca vomitũ cũ succo ... dictis et oximelle: et assuefaciant tyriacã magnam diatrion diasulphur ꝛ his similia. Trocisci valentes ... tis dolorem ꝛ splenis ꝛ febris quartane. R. lacce ... bari ãn. ʒ. iiij. eupatorij absinth. succi ... le spodij ãn. ʒ. iij. cuscute. ʒ. vj. scolopendrie. ʒ. v. ... tulace sp̃ice anisi apij se. ãn. ʒ. iij. marathri. ʒ. iij. croci ... ris. ãn. ʒ. iij. ro. se. maligra. capparis radicis ãn. ʒ. iij. tẽpera cũ succo apij. Alij simili modo valentes. R. succi eupatorij scolopẽ. ãn. ʒ. x. lacce aristol. longe. ãn. ʒ. ... spodij. ʒ. ... meris potentẽ ãn. ʒ. vj. marathri. ʒ. vj. croci. ʒ. iiij. piperis albi ... tẽpera cũ succo apij ꝛ da potui cũ oximelle. Alij ... nã q̃ fit de incẽsiõe phlegmatis. R. myrrhe. ʒ. vij. spice. ʒ. ... amomi. ʒ. iiij. aristol. ro. reubar. ãn. ʒ. vj. opij. ʒ. ... se. petrosil. ãn. ʒ. j. castorei. ʒ. v. ... piperis albi ...

an.ʒ.iii.piperis nigri ana .an.ʒ.j.storacis.ʒ.vj.croci.ʒ.x.melli loti.ʒ.viii.diacodo.ʒ.iiij.yd.ioceri.ʒ.v.mellis qd sufficit. dabis ʒ.j.cum aqua calida. Yd.ioceri. ℞. flos herbe policarie albe et citrine myrrhe an.ʒ.ij.dauci calami aro.ciperi xilobalsami asa ri ligni aloes an.ʒ.iiij.rubee costi spice croci masticis an.ʒ.v.tempera cum vino odorifero et fac trociscum. Alius simili modo valens ℞.myrrhe.ʒ.xvij.spice.ʒ.xviij.croci.ʒ.vj.castorei anisi an.ʒ.x.amomi.ʒ.iiij.apij.ʒ.xij.squinanti.ʒ.xvj.gummi mas gra.ʒ.v.fisticos.ʒ.iiij.ydioceri.ʒ.iiij.mel qd sufficit. Diacostus ad quartanam et ad hypochondria valens ℞. cinamomi aliptee spice casie ligni et ad squinanti succi eupatorij anisi apij greci costi an.ʒ.iiij.myrrhe squinanti succi eupatorij anisi apij asari an.ʒ.vij.reubarba.aristol.ro.croci an.ʒ.j.absinthij.ʒ.v.mel qd sufficit da.ʒ.j.cum aqua cali. Alius simili modo valens. ℞ amomi.ʒ.x.piperis nigri.ʒ.iij.zinzibe.ʒ.iiij.asari.ʒ.v.calamenti.ʒ.x.casie.ʒ.viij.spice.ʒ.x.carui.ʒ.vij.anisi.ʒ.vij.masticis.ʒ.vj.marathri.ʒ.iiij.mel qd sufficit. Pulvis validissime ℞.hierapi.epithimi an.ʒ.v.agarici.ʒ.iiij.turbith.ʒ.vj.absinth.ʒ.iij.sulphuris albi salis amomi an.ʒ.iiij.polipodij.ʒ.iiij.marathri apij anisi an.ʒ.j.et f.tempera cum succo mente et fac pulverem.quarum.ʒ.ij.cum calida doneris in die transpla. Trocisci ℞.croci.ʒ.ij.sulphuris.ʒ.iij.casie lig.sc.costi spice an.ʒ.iij.castorei myrrhe an.ʒ.j.et f.rute amomi.ʒ.iiij.opopo.ʒ.iij.se.papaue.ʒ.vj.fingie anisi an.ʒ.iiij.succi liquiritie.ʒ.vj.tempera cum succo apij dabis ad potandum cum calida tribus horis ante accessionem. Apozima valens ad quartanam de phlegmatica materia natam ℞.squinanti amomi an.ʒ.iij.calamenti carui apij se.anisi an.ʒ.vj.succi eupatorij.ʒ.vj.absinthij cuscute an.ʒ.vj.origani.ʒ.vij.vue passe.ʒ.j.omnia in tribus libris aque coquantur ad tertiam et colatis ad dimidium libram potui dabis.

De epiala. Capi.xv.

Epiala est febris qua corporis interiora incenduntur et exteriora infrigidantur: quia eius materia est phlegma grossum et vitreum. cuius quedam pars est putrefacta: quedam minime. Pars autem que putrefit generat febrem: altera autem que est imputrefacta facit congelationem cum sua natura. Causa quare non putrefit eius grossitudo est et duritia materie: quia phlegmata non naturalia sunt quatuor: unum dulce: secundum salsum: tertium acetosum: quartum vitreum. Dulce vero est vicinum naturali: sed tamen modicum est calidum propter suam dulcedinem: non enim est aliud nisi sanguis non perfecte digestus: proinde natura cum naturali indiget phlegmate habet dulce in vice eius et digerit illud cum sanguine et emollit cum eo membra: concavitatem et concatenationem: ut facile moveantur: illud etiam expulsive virtutis facit esse materiam. Salsum vero et acetosum sunt in stomacho. Causa enim corrumpit est calor extraneus stomachi complexioni dominans: aut nimia frigiditas: quia phlegma naturale ad stomachum veniens ad mitigandum et confortandum expulsivam virtutem si in stomacho extraneum invenerit calorem calefit et in salsum convertitur: et si extraneam reperierit ibi frigiditatem deficit calor naturalis et sua augmentatur frigiditas: unde in acetositatem mutatur. Causa autem salsuminis duobus modis est: aut est putredo phlegmatis calefaciens naturale illudque convertens in aciditatem. unde fit salsum: aut est nimius calor phlegmatis humiditatem desiccans qua de re suam amittit saporositatem et convertitur in salsum. Similiter causa acetosi phlegmatis duobus modis est: aut est frigiditas: aut calor: quia frigiditas si adsistat sanguinis dominatur prohibet eum ne ad coctionis perfectionem veniat. unde cum suam actionem complere nequiverit neque in saporitatem venerit eius aquositas permanet subtilis: unde cito mutatur in acetositatem sicut videmus frigidum aerem in musto operari cum paruitatem habet dulcedinis: quia mutat illud in acetositatem. Calor autem si sanguis aquositatem invenerit insipidam et insuctuosam: quando in ea facit ebullitionem et convertit illud in acetositatem: sicut calor solis et aeris in aqua mellis et musto facit cum dulcedo eorum fuerit paruifica cum calefacit et excoquit: quia in eis tanta non invenitur dulcedo ut custodiat eorum humiditatem: mutatur in acetositatem. Eodem modo videmus calorem aeris agere in ptisana et lacte: cum non in eis tantam invenerit dulcedinem ut sua custodiatur humiditas convertit eam in acetositatem. Phlegma autem vitreum grossissimum est et viscosum: quia cum eius nimia est frigiditas naturali dominans phlegmati: unde ingrossatur et fundum eius fit quasi liquidum vitrum. Proinde non posuit illud natura in regimento corporis propter eius duritiem actioni nature inobedientem. unde non naturalis calor cum ad illud venerit nequit illud omnino putrefacere: sed partem eius que facilior est putrefacit: aliam putrefacere non valet. Ideoque in hac febre interiora corporis calent et exteriora frigent: quia partim phlegmati interius existenti calor extraneus accidit: cui quia ipsa obedierat putrefacit eam: pars autem circa corporis exteriora habitans: quoniam illi non obedit calori non putrefit: sed in sua constat natura: unde naturaliter generat frigiditatem. Amphimerina autem differt ab epiala: quia tota materia amphimerine putrefit. unde calor eius totum corpus circundat. Epialos non est huic similis: quia tota non potest putrefieri interiora calefacit et exteriora infrigidat. Hec etiam feb. aliter ab amphimerina differt: quoniam urina in ea crudissima est et albior quam urina que apparet in amphimerina. pulsus similiter est paruus et debilis plus quam in amphimerina: et aliquando cum materia epialos melancholica miscetur materia. unde sua augmentatur grossitudo et eius collectaque ponderositas: suusque motus fit tardus: quia aliquando de.v.in v.movetur: et aliquando p.vij.nonnunquam per.x.

De liparia. Cap.xvj.

Febris autem liparios causa est de cholerica materia incensa mixta cum vitreo phlegmate aut cum melancholica materia. unde convertitur et a natura cholere egreditur: que differt ab epialos: quia illa interiora corporis calefacit et exteriora infrigidat usque ad corporis extremitatem: et oppilans poros foramina prohibet ne fumus dissolvatur: et accidunt patienti nimia sitis et lingue asperitas propter calorem in corporis interioribus dominantem: sed in liparios omnia sunt contraria: quia interiora sunt frigida et exteriora sunt calida. Causa quia cum materia eius fit composita de melancholico et phlegmatico humore: cholera rubea vero licet incendat et ingrossetur: ouiditur cum extra corpus et calefacit illud exterius: vitreum autem phlegma et melancholicus humor naturaliter sunt ponderosi condemnati et inferi, unde in corporis interioribus una sunt accumulati: qui quoniam in interioribus existunt: et tamen non putrefiunt necesse est ut interiora infrigident. Quod si quidam sophiste nos reprehenderint de hemitriteo dicentes: quare non interiora calefiunt et exteriora infrigidantur cum materia huius feb. sit cholerica et phlegmatica: Respondemus phlegma in hemitriteo est leve et mobile: unde facile obedit extraneo calori et putrefit et calefit: sed in liparios materia phlegmatica est dura: quia phlegma vitreum est putredini inobediens: proinde interiora naturaliter infrigidat. Rursus si dixeris si in liparios cholerica materia cum fuerit incensa calefacit exteriora interiora minime: quare in tertiana non simili modo agit cholera: Respondemus cholera rubea in tertiana est simplex non ut cum alia materia sit mixta: que quia est simplex equaliter suam operatur actionem interius et exterius. In liparios vero cholera cum phlegmate est mixta: unde cholere prohibetur actio in corporis interioribus: et fit ibi naturaliter frigiditas. Si iterum opposuerit quare vitreum phlegma in liparios non generat feb. sicut facit in epiala: Respondemus phlegma quod est in epialos licet sit frigidissimum et durissimum: tamen non in toto est equale: proinde cum extraneus calor ad illud venit partem eius liquidam et putrefactioni convenientem calefacit et putrefacit. Aliam vero duram et putredini inobedientem putrefacere nequit: in epialos vero phlegma est frigidissimum et durissimum et totum equale. Ideirco extraneus calor non valet ad eum accedere: neque illud convertere ad putredinem.

De cura epialos. Cap.xvij.

Epialos quia de vitreo phlegmate nascitur necesse est ut curetur sicut amphimerina: sed tamen phlegma quod est in epialos quia est frigidius: oportet fieri medicinam eius calidiorem sui quia materia eius fuerit frigida: sed docet ab initio incipi a medicinis que debiliter sunt calefacientes donec eas natura assuefaciat: deinde paulatim ad calidiores ascendi quousque ad illam caloris quantitatem veniat in qua nostra fuit intentio. Plurimum nostra intentio est in hac febre ut mundificet stomachus cum re purgativa mundificativa et colativa. purgetur materia per vomitum et vomat cum oximelle et aqua calida: in qua cocta sint spica anisum et similia. Quod si materia inceperit se movere et signum coctionis in urina apparuerit: purgetur materia cum apozimate de aloe et apozimate de hierapigra: pilulis stomaticis et pilulis de fetida, ...

re fiat eis in quo intrauit se. croci pentafilo centaurea anetū abrotanū herba policaria ameos bdeliū serapinū coloquintida et his similia. Post purgationē materie assuefaciant anticidotū vbi asa et castoreū ponunt: et pillule in quibus eupatorium mastic absinthium, aristolo. ro. spica crocus et silia intrauerint. Dietā accipiāt que sit lauatiua et diuretica sicut est ius cicerum cū obsomogaro et cimino et amigdaleon blitis radicibus sparagis porris omnibus coctis et cū obsomogaro cōditis. porrect oximel squilliticū cū aqua. accipiāt post oblī diacuminū diateron pipereon diacalamentū et his similia.

De cura lipparie. Cap. xviij.

Lipparias autē: quia materia est phlegmatica cum cholera mixta: dari oportet minus calida quam in epialos sicut mel ro. et oxizaccara apozima de aloe hiera pigra et oxizaccara cum succo marrubij apij anisi mastice et similibus.

De eā diuersitatis febriū adinuicē interpolatarū. Cap. xix.

Alia cōplexurus quicquid volumus dicere de humoris putredine: oportet nos explanare eam diuersitatis febriū adinuicē interpolatarū: et quare quedā nō habet tranquillitatē: sed parū quiescit quod nō potest sentiri: et quare alia. xviij. horas teneat et sex dimittat. Alia etiā. xx. horis moueatur et. xxvj. quiescat. et alia. xxiiij. habeat cōmotionē: et. xlviij. requiē. Et quia superius in tertiana videlicet de hoc disputauimus placet tamen nobis illud repetere vt firmius sit amerū in memorie. vnde dicimus eam esse duobus modis. Unus quarū elementorū est diuersitas suarūque actionū. Alius sunt qualitates et quātitates materierū. Ratio et sensus ex elementorum natura demonstrāt qualitates esse quattuor: calorem: frigiditatē: siccitatem: et humiditatē. Humana enim corpora nō videmus mutari neque cōuerti nisi ad eas: et nō sanari neque restaurari nisi per eas. Et si alia quinta esset in nostris corporibus absque his quattuor necessario ad eā mutarentur sicut ad illas cōuertuntur. Necesse etiā esset exhiberi aliā qualitatē isti quinte cōtrariā vt cum ista curarentur et restaurarentur: quia medicina nō est aliud nisi repugnatio vnius cōtrarij ad aliud cōtrariū: nos enim nō inuenimus quia corpora mutantur ac cōuertantur nisi ad calidū frigidū humidū et siccū: neque sanari et ea restaurari nō videmus nisi cū calido frigido humido et sicco sicut Arist. dicit in quarta particula megacosmi: per contrariū inquit curamus et per similitudinē augmētamus. Quattuor quidem sunt qualitates neque plus neque minus. Oportet itaque intelligi quod de istis quattuor qualitatibus due sunt actiue. s. calor et frigiditas et due sunt passiue. s. humiditas et siccitas: quia calor semper facit siccitatē: desiccat enim humiditatē corporis: frigiditas enim facit humiditatē quia claudit et coadunat eā atque prohibet ne dissoluatur. humiditas autē et siccitas nihil faciūt in calore et frigiditate. Calor quidem et frigiditas sunt facientes humiditatē et siccitatē: et humiditas et siccitas sunt illorū passiue. Unde miror de Iohāne damasceno quare negauit calorē nō facere siccitatē et arbitratus est vt intētio Arist. de calore siccitatē faciente taliter esset vt siccitas sit instrumentū per quod calor suam operatur actionem, et fecit huic similitudinē sensualiter cum dixerit quod ignis aque calefaciens actiuus et aqua sit ei actiua passiua et olla que est sicca sit instrumentū et mediatrix aque et ignis vt per eā ignis valeat calefacere aquā. Mihi autē videtur quod nō exercitauerit se in sermonibus philosophorum neque inuestigauerit eorum intētionē: nō enim similatur sapientie Arist. qui nō intēdit actiuā qualitatē facere in passiuā cum instrumēto: quia actiua actiue operatur essentialiter et naturaliter in passiuā: et instrumētū est cōmune accidēs adiutoriū actiue per suas actiones: olla que nō est aliud nisi instrumentū aquam ne currat retinēs et custodiēs vt ignis in eā operari valeat: quia si ignis nō poterit illud facere sine mediatoribus et instrumento quo intēdit oleū et eliquat ceram plūbū et multa alia corpora: nisi quia actio sua est naturaliter nō cum mediatore et instrumento. Ego autē nō participādo scientiā et prudentiā Ioh. damasc. et dico suā intētionē nō esse ex ignorantia philosophorum librorum: sed spero in hac dicendo intēdisse sic rhetorici disputationis litigatione cum ingeniatē qualiter possint vincere aliquē: sed nō cum veritate. Et quia palā intelligimus calorē et frigiditatē qualitates esse actiuas: et humiditatē et siccitatē esse passiuas: debemus itaque intelligere quod calor fortior actiuus est et frigiditas debilior: et siccitas est fortior passiua: humiditas autē debilior est. Inuenimus enim calorē citius et fortius facere in nostris corporibus quam frigiditatē: quia frigiditas nō facit in nostris corporibus nisi post aliquod tempus spacium, proinde plus patimur frigiditatē niuis quam ignis calorē. Siccitas autē dicitur esse fortior passiua quia reperimus eam duriorē et magis repugnātē ad recipiendū calorem vel frigiditatē quam humiditas. Hoc testatur ferrū et lapis que sunt duriora et inobedientiora ad recipiendū calorē vel frigiditatē quam aer: quia humiditas partē rei dilatat et mollificat: vnde inuenit caliditas viā ad penetrandas ceteras corporis partes velociter. Siccitas autē coadunat partē rei et eā indurat. vnde caliditas in eo velociter nequit penetrare. Actiōes itaque qualitatū in quodā cōcordāt et in quodā discrepāt: inuenimus enim actiōes caloris cum humiditatis similes esse cōuenientes ad mouendas partes rei ad exteriora: videmus enim dilatari et expandi ac aperiri corpora cum ipse ad exteriora dilatauerit. Actio enim frigiditatis dicitur cum siccitatis actione esse cōueniens quia coadunat res et mouet eas ad centrū: et approprinquant partes eorum adinuicem. Et si quidā sophiste nos in humiditate et siccitate reprehēdant dicentes: quare siccitatē et humiditatē nō dixistis esse actiuas cum dixeritis quod humiditas partes rei dilatat et eā ad exteriora extēdat: siccitas et frigiditas coadunat rē et eā facit ad cētrū mouere et in superioribus te dicis Aristo. dixeras actiones ab eis esse ablatas et esse passiuas. Respōdemus Aristo. non absolute abstulit eas actiuas esse nisi in calore et frigiditate: sed inter se adinuicem videmus habere actiones: quia videmus humiditatē rē humectare et dilatare et siccitatē coadunare eādē quam Arist. nō humiditati et siccitati actionē abstulit nisi in calore et frigiditate: sed caliditas et frigiditas sunt earum actiue. Inuenimus enim calorē humiditatē minuere et siccitatē augmētare et frigiditatē decrescere siccitatē et humiditatē esse augmētādā: et miratur frigiditas quia calor humiditatē desiccat. vnde quantitas eius est coadunatio. vnde crescere facit eā. humiditas autē et siccitas nihil faciūt in calore et frigiditate. Palā quidem intelligimus quod in elemētis calor est fortior actiua et siccitas fortior passiua: eodē modo intelligimus quod calor et humiditas dilatāt et mouēt rē ad exteriora: et frigiditas et siccitas coadunāt et arctāt eā ad interiora ipsius corporis patientis. quod cum ita sit necesse est vt quecunque materia fuerit composita de actiua fortiori et passiua debiliori sicut est sanguinis febris que ab ea nascitur cōtinua est: vbi quando inuenimus in sanguine fortiorē actiuā. s. calorē et debiliorē passiuā. s. humiditatē et quia proprietas caloris et humiditatis est dilatare et mouere rē ad exteriora sit motio et dilatatio huius febris ad exteriora facilius: inuenit locū cum vt eius actio semper sit: quia ca. sanguis est humidus natiuus humiditas eius defecta est ad repugnādū calorē eius dilatationē et ad exteriora motionē adiuuādo: proinde febris que fit de sanguine est cōtinua. Et quoniam in cholera rub. est fortior actiua. s. calor: et fortior passiua. s. siccitas et proprietas caloris est dilatare et mouere ad exteriora: et siccitas coadunat et mouet rē ad interiora huius feb. motio naturaliter induratur necessario: et dilatatio eius ad exteriora aggrauatur. vnde calor impeditur ad cōtinuandā actionē suā: proinde autē ipse cum suo calore operatur et eius materia circa suas extremitates egreditur per vnā horā repugnat eis siccitas vt nō fiat feb. cōtinuatio et tardat eam vsque ad tertiā diē: et quia in phlegmate est debilior actiua. s. frigiditas et debilior passiua. s. humiditas et frigiditas est coadunatio humorum et motio eorundem ad exteriora: et humiditas potentie dilatat et mouet eos circa extremitates faciliorē necesse est hoc se habere motū et dilatationē et ad extremitates est debilis. et quia chol. rub. debiliorē habet actiuā. s. frigiditatē et fortiorē passiuā. s. siccitatē et vtraque cōcordant ad cōstringendū et retinendū materiā intrinsecus huiusmodi febris materia necesse est induratur et tardatur ad dilatādū se circa extremitates: proinde eius interpolatio fit longior sua accessiōe: quia nō habet in cholera nigra vllā rem calorē adiuuādo: vt ad exteriora dilatetur et quia nō inuenimus in cholera nigra nisi vtraque qualitatē eā ad interiora cōmouentē in sui tamē grossitudine et grauitate motus feruēs diu moratur nec cito extinguitur. Ideoque tempus sue exacerbationis ad cōparationē aliarum putridarum febriū est longissimū et ad cōparationē sue tranquillitatis est breuissimū. hoc testificatur videmus enim lapides et ferrū cet tarde calorē ignis recipiant: tamen susceptus difficile extin

giltur: igne vero extincto nihil caloris in eis pmāsisse repe riretur: carent enī humiditate in qua calor adherere se valeat. ℭ Si qdā sophiste nos reprehēderint dicētes: si vtraqꝫ qua cū choleris nigre intrinsecus se cōmouet: quomodo calor eius cholere nigre intrinsecus se cōmouet: quomodo calor circa corporis exteriora dilatatur? Respōdemus dicimus q: febris nō nascitur de materia melācholica nisi cū a sua natu ra egreditur et putrescit: substātia enī eius est liquida lꝫ sicca sit in natura. vnde ppter suū liquorē putrescit et febrē gene rat. Sed tamē febris circa exteriora corporis apparēte si na tura cito naturaliter sit calida: sit motus eius velocior ad exteriora q̄ ad interiora. Sꝫ si materia fuerit frigida: sit mo tus econuerso.

ℭ De diuersitate interpolatarū febrium pro pter qualitatē et quantitatē. Cap. xx.

Diuersitas interpolate febris ppter qualitatem et quantitatē materie multiplex est. Est enī fe bris cuius materia multa est in quantitate et tē perata in liquore: et fortiorem habet calorem na turaliter et accidētaliter ppter sui bullitionem ad putrefactionē sicut febris que nascitur de putredine san guinis. Est et alia cuius materia subtilē et igneū habēs calo rē quēadmodū feb. que generat de sanguine. Est et alia ma teria cuius ē subtilissima et siccissima in natura et calidissima si cut febris q̄ fit de putredine cholere rubee. Est iterum alia cuius materia est multa et grossa et humida accidētaliter ha bens calorē ppter ebullitionē et putrefactionē sicut ea q̄ fit de putredine phlegmatis. Rursus est altera que est pauca in quantitate grossa et sicca naturaliter liquida turbida ha bens accidentaliter calorē ppter bullitionē et putrefactionē nō tn̄ ex sui natura quēadmodū febris nascēs de putredine cholere nigre. Vn̄ cū feb. de multa ostē materia tēperata in liquore et cal. naturali sicut synocha feb. adheret se materiei multitudo in liquoris humiditatē: qua de re accessio ei⁹ fit cōti nua nullā faciēs remissionē ab initio vsqꝫ ad materie cōsum ptionē: lꝫ tn̄ huius febris cōsumptio plurime breuis est pro pter suā materiā q̄ est facilis et obediens actioni et coctionē vnde hec febris plurime in septē finit: q̄ si septē trāsierit fit ppter aliā materiā q̄ est sanguini cōmixta eū ingrossans et aggrauās: hac de cā plōgat vsqꝫ ad. xj. aut. xiiij. diē. Cā velo citatis huius febrē dissolutōis est ppter sanguinē q̄ licet veloci ter putrescat sua tamē essentia tēperata est. vn̄ si accidenta liter est putrefactus naturaliter tn̄ est tēperat⁹: pinde cito ī suā cōuertit naturā. Sed alij humores nō sunt huic simi les: assumunt enī putredinem et calorē in quantitate et qualita te: lꝫ sanguis nō est eis similis: nō enī putredinē suscipit ni si cū sola qualitate: qualitas enī eius calida est et humida: et calida cōplexio ceteris cōplexiōib⁹ est tēperatior. ℭ Si qui dā arbitrantur vt augmētatio caloris et humiditatis sangui nis fit cū qualitatē ei⁹ corrūpēs: peccāt: hoc enī nō est aliud nisi sue quātitatis augmētatio nō q̄litatis corruptio. sed sua q̄litas non corrūpit nisi cū solus cal. augmētat et egredit a natura sanguis fitqꝫ cholericus aut augmētata ei⁹ humiditate fit phlegmaticus. Si calor eiusqꝫ humiditas eq̄liter fuerit au gmētata fit augmētatio quātitatis nō corruptio qualitatis. Quecūqꝫ aūt febris de materia subtili fuerit et sicca et igneū habuerit calorē: naturaliter festinat calor in materia: et facit quasi cinerē: et mūdat corp⁹ a calore: q: calor nō inuenit hu miditatē cui adherere se valeat. Et testat qd videmus in siccis et viridibus lignis: sicca enī cito vruntur et ad cinerē cōuertū tur: sed in viridibus alligatus ignis diu seruat. ℭ Si quidā sophiste nos reprehēderint dicētes: quomodo calorem ser uat humiditas cum vtraqꝫ sint contraria: et omne contra rium semper suo repugnat cōtrario. Respōdemus humi ditas repugnat calori priusqꝫ calor operet in ea: lꝫ cū humi ditas incipit pati calorē custodit ac seruat eū: q: regit mate riā in qua calor operat ne cito p eū cōsumatur: pinde q̄uun qꝫ materia febris fuerit sicca et subtilis sicut cholerica inuen dit ac cōsumit velociter siccaqꝫ quasi cinis et cito eius calor ex tinguit et tardat sua reuersio: q: nihil prior materiei in cor pore pmanet: vt velociter calorē incipere valeat: lꝫ materia febris si fuerit humida et grossa sicut phlegma suā tardatōne: quā vo cū pati incipit diu sustinet eā et tarde calor extin guit ppter materiā ei repugnantē: quo tn̄ extincto cito cor pus ex calore mūdificat: q: humiditas et grossities materie re git calorē i corpe. vn̄ cito in febras cōuertit accessionē. Calor enī prie exacerbatiōis alterū adiuuat q̄ est de febra accessiōe vt cito frigescere incipiat: ppter hoc mora hui⁹ febris triplex q̄ sua dimissio. ei⁹ enī accessio. xviij. horis mecat: sed trāqlli tas sex. Materia itē si grossa fuerit et sicca sicut melācho lia repugnat calori cū sua grossitudine: quā cū vero incipiēs materiā cōsumēs cōuertit eā q̄si ad cinerē et mūdificat cor pus ab illa: calor enī caret humiditate q̄ custodiri valeat pro pter siccitatē naturalē materiei. Ideirco hui⁹ febris recipro catio tardat: q: frigiditas materie suiqꝫ grossitudo non obe diūt calori vt cito in ea annecti possint. corp⁹ itē de priori accessiōe est mūdificatū. vn̄ nō pmanet aliqd caloris p qd ca lor febre exacerbatiōis adiuuet: hac de cā tēp⁹ trāquillitatis hui⁹ feb. est bis tn̄ quātū tēp⁹ sue exacerbatiōis: exacerba tio enī. xxiiij. horis pmanet: sed dimissio. xlviij. ℭ Si sophiste nos reprehēderit et dicāt: quomō feb. i materiā opat et psa mit eā: et aliqñ cito et aliqñ tarde finit ppter subtilitatem et grossitiē materie: cū nos videm⁹ naturalē calorē materiā di gerere et extrinsecus expellere. Rñdem⁹ ois cal. naturalis vel accidētalis necesse est habeat materiā q̄ nutriat: q: si nō habuerit cito extinguit. vn̄ nutrimētū caloris naturalis ē humi ditas sanguinis in arterijs existēs suiqꝫ vnctuositas: et calo ris naturalis materia in q̄ operat sunt cibaria: ea enī excoq̄t et digerit et laudabilē diuidit optimū a nō laudabili: et lauda bilē mādat p totū corpus vt eo nutriat. Illaudabilē vo ex terius expellit. Sꝫ calor febris nō est huic similis. ei⁹ enī nutri mentū est vnctuosa materia p quā febris gnat: lꝫ subiectus vbi opat est materia vn̄ febris nascit: q: nisi hec esset natu ralē incēderet humiditatē et eā cōsumeret: qm̄ ipossibile est in ueniri calorē absqꝫ materia in q̄ operet. Ideoqꝫ materia fe bris cessante et ipsa cessat: et materia adhuc pmanēte et febris pmanet. Palā ergo intelligimus q: actio caloris naturalis in humoribus corpis fm q ops et ptat necesse est ad corpis re gimē opat: quēadmodū in alijs locis dixim⁹. inuenim⁹ enī calorē naturalē cibum subtiliare et digerere atqꝫ mūdificare eiusqꝫ feces expellere p loca q̄ natura ad h̄ pparauit: sꝫ calor febris operat cū sua natura in materiā q̄ est putrefacta per vnāquāqꝫ exacerbationē: vt ei⁹ humiditatem p vnāquāqꝫ exa cerbationē psumat. Ideoqꝫ cessante materia trāsit febris: h̄ teibat q: videm⁹ febrē periodicā quiescere et incipere multis modis exacerbationē et interpolationē: et nulla actio nature in ea appet neqꝫ in vrina neqꝫ in alijs supfluitatib⁹. Rursus si solo materiei facta p vnāquāqꝫ accessionē esset ex actione nature: nō fieret i pma nec i scda accessiōe: q: natura pri⁹ at tenuat diuidit et digerit materiā: deinde eā expellit. Itē q: natura nō facit accessionē nisi in die nūciatiua aut cretica q̄ dissolutio materie ephimerine tertiane facta q̄cūqꝫ actio ne i pma exacerbatiōe vel in scda nō est ex actiōe lꝫ ex calore feb. nō est nisi fm ordinē vt prius attenuet et digerat mate riā et etiā diuidat: deinde expellat in die nūciatiua aut creti ca. q: si festinat añ tēpus aut tardat nūciat malū: ei⁹ enī fe stinatio innuit acumē materie sueqꝫ qualitatis pessimitatē naturā inuadētis vt festinet opari añ suū tēpus. tarditas vo sigt materie grossitatē et nature pigritiē. Sꝫ dñtia actiōis hoꝝ caloꝝ: q: est h̄: q: calor naturalis pri⁹ digerit materiā: de inde eā p cōgrua loca expellit aut cū sudore aut cū vomitu aut cū solutione aut cū vrina: lꝫ calor febrilis depascendo cō sumit materiā cū suo nutrimēto neqꝫ eā digerit aut expellit vn̄ materia cū fuerit expleta et finita febris q: caret nutrimē to extinguit donec aliā inuenerit materiā et cāuiat: ppter h̄ in initio morbi interpolatione febris eiusqꝫ dimissione pa tiens nullā sentit requiē nisi quiescēte febre: q: natura nōdū excoxit materiā neqꝫ eā digessit.

ℭ De duplicatione et cōpositione febriū. Cap. xxi.

Febris q̄ fit de putredine humorū cōponit et du plicat multis modis: aut fm cōplexionē aut vi cinitatē: aut fm ɔpositionē: aut fm psecutionē q: aliqñ miscent due feb. in vna die et i vno tpe vbi gfa: duplex tertiana incipit in vna hora et diet in vna dimittit: quēadmodū si in pma hora diei icipiat

⁊ in fine diei dimittat. hec enim febris et multum .xii. horis mouetur. Et aliquando componunt due febres ex diuersis materiis: vna videlicet cholera: ⁊ altera phlegmatica: que vtraque incipit in prima hora diei: ⁊ dimittit cholerica in fine diei: ⁊ phlegmatica in media nocte. Vnde si he fuerint commixte: ⁊ vna materia fuerit intra vasa et alia extra: sunt significationes faciles ad cognoscendum: que vtreque si fuerint intra vasa aut extra: sunt significationes earum dure ad cognoscendum ⁊ obscure precipue si eius fuerint materie: ⁊ in vno inceperit tempore. Sed tamen qui intente ⁊ assidue in hac arte laborauit ⁊ in scientia antiquorum exercitatus est: earum significationes eos non latent: quia si bene inuestiget vniuscuiusque materie proprias significationes: ⁊ eas que plurime ⁊ modice contingunt omnino potest cognoscere. verbi gratia: quis duas patitur febres: vnam cholericam ⁊ aliam phlegmaticam: quarum si phlegmatica fuerit maior fit rigor febris frigidior: extremitates corporis manus videlicet ⁊ pedes infrigidantur: ⁊ augmentum atque febris acumen venire tardantur: neque patiens habet acumen aut sitim: sed licet propter choleram sitim habeat: parua tamen sitis est: minori etiam molestia febris vexantur: quod si vtraque materia fuerit equalis in quantitate. Hec itaque species febris cuius materia phlegmatica est maior: non facit vrinam multum tinctam aut multum acutam: nec patiens sudat nisi parum in fine actionis ⁊ vomit phlegma. Et si cholerica pars fuerit maior: fit rigor fortior ⁊ frigiditas leuior: sitis ⁊ incensio maior: ⁊ accessus febris citior: sudor multus ⁊ vrina tincta ⁊ acutior: ⁊ vomit choleram. Et si vtraque materia fuerit equalis in quantitate: he significationes equaliter erunt: quemadmodum si rigor et frigiditas fuisset equalia. Augmentatio febris inter velocitatem ⁊ tarditatem mediocris ⁊ vomitus mixtus de phlegmate ⁊ cholera. que vtraque materia si fuerit intra vasa caret rigore atque frigiditate: ceteras tamen habet significationes febrisque fit continua: cuius significationes ac diuersitates poterit quis discernere sicut diximus. Et si vna materia fuerit intra vasa: ⁊ altera extra rigor est ablatus ab ea que constat intrinsecus ⁊ permanent illarum significationes prout ostendimus: fitque febris quasi continua: sicut videmus in hemitriteo qui est de phlegmate intra vasa existente ⁊ de cholera que est extra cum fuerint equales in quantitate ⁊ qualitate: proinde est quasi continua sicut hippo. in prima particula epidimie hemitriteus inquit numquam dimittit. quod gloriosissimus hip. sapienter ⁊ vere dixit: quia materia cum fuerit intra vasa: licet naturaliter sit interpolata: non tamen quiescit que febris: quia de phlegmatica ⁊ cholerica componitur materia ⁊ secundum phlegma fit continua: secundum choleram vero vna die dimittit ⁊ vna minime: si fuerint significationes diei ad triteum principes composite de tertio in tertium ⁊ amphimerino: atque sua molestatio sicut ea que fit de diuersis materiis. In die autem amphimerini significationes simplices apparent ⁊ feb. leuis. Hoc itaque modo oportet intelligi duas febres de vna materia videlicet cholericam ⁊ phlegmaticam: quia significationes ostendunt eas duplices esse demonstratas. Eodem quodam modo cognoscimus si quidam habuerit tertianam continuam ⁊ quartanam interpolatam: quia necesse est vt a tertiana rigor sit ablatus. Est enim intra vasa cum sanguine mixta: ⁊ a sensibilibus membris longinqua ⁊ cetere significationes permanent commixte cum quartana. vnde de signis tertiane vaine apparet vstio sitis cholericus vomitus acutior vane pulsus fortitudo ⁊ velocitas ⁊ cita febris accessio. De signis autem quartane ostenduntur tremor nimia frigitudo grauitas ⁊ fragmentum carnium ⁊ ossium: quia grossities ⁊ grauitas materie frangit membra ⁊ permanent signa tertiane. xii. horis. deinde signa quartane sola apparent sine illorum commixtione ⁊ morantur donec eorum tempus finitur quod est .xxiiii. horis. hac itaque decet mensura inuestigari significationes febris: vt in principio eius certitudo appareat: ⁊ omnis ab eo dubietas transeat. Completio autem est coniunctio duarum materiarum diuersarum in vna febre: sicut est liparios que est composita de cholerica materia cum viscoso phlegmate: aut cum melancholia. Compositio vero sicut cum due febres componuntur secundum vicinitatem: ⁊ per secutionem in duobus temporibus vna sequens aliam: hee tamen earum sunt commixte .i. cum prima cedit altera incipit: ⁊ earum significationes ordinatim apparent: proinde hec febris non habet obscuram significationem. Aliquando tamen materia vtriusque febris in diuersis locis corporis permanet: sicut cum materia est in splene dicitur quartana: ⁊ ea que constat in stomacho dicitur amphimerina. Preterea aliquando vtraque materia est in vno membro sicut materia tertiane ⁊ quotidiane in stomacho existens. Vtreque tamen febres fiunt de vna materia: sed tamen propter eius duritiem ⁊ grossitiem partim putrefit ⁊ partim minime. Partis itaque que putrefit eius calor ostenditur: sed ea consumpta statim incipit putrefieri: ⁊ calor eius apparet. que vtraque febris ex suorum accidentium facilitate cognosci potest. Sed cum non nisi due febres coniunguntur sicut diximus: que sunt aut secundum commixtionem aut secundum compositionem. Quattuor autem febres impossibile est coniungantur: nisi cum due vnius fuerint materie ⁊ due alterius. verbi gratia: sicut si fuerint due febres de cholera ⁊ due de phlegmate: tertia de cholera: quarta de melancholia. Sanguinis autem significatio impossibilis est cum aliis signis appareat: sanguis enim plus ac abundantius in corpore est toto quam ceteri alii humores: qui si putrefit ⁊ febrem generat operit omnes febres que cum ea sunt commixte propter multitudinem sue quantitatis et obscurat earum significationes: ⁊ de omnibus rebus fortis debilem denigrare multum [illegible] testatur lumen solis lumen ignis operiens: vnde hippo. in apho. duorum dolorum in vno loco factorum vnus denigrat alterum. intendit hippo. vt maior obscuret minorem vt solus ille appareat. ⁊ dicit vnum locum propter vicinitatem locorum quorum dolores qui sunt quasi vnus locus: sicut tempora oculis ⁊ caninis dentibus vicinantia. Palam ergo intelligitur quia sanguis ceteros humores putrefactos si cum eo mixti fuerint obscurat: neque sanguis est causa alterius febris: licet aliqua febris sit causa alterius sanguinee febris: quia aliquando putrefit eius propter alios humores putrefit ⁊ calefit: neque ipse alios calefacit humores: eius enim complexio temperamento vicina est: proinde si putrefit ⁊ calefit non multum a temperamento egreditur: sed ceteri humores in naturali cursu existentes sunt vltra temperamentum: quanto magis cum cursum egrediuntur suum.

¶ De febre accidente propter dolorem epatis splenis vel alterius membri. Cap. xiii.

Aliquando est febris propter epatis dolorem aut splenis cerebri lateris pulmonis renum ⁊ similium: ⁊ cessante morbo qui est causa febris aufertur ipsa: vnde vtilis est eius curatio ⁊ certissime causa eius curetur .i. sanetur membrum cuius occasione febris generata est. Sed prius oportet intelligi quia febris que alios morbos comitatur: aliquando est debilis sicut si fuerit propter splenem renes aut vesicam: ⁊ aliquando fortis est ⁊ molesta sicut si fuerit propter epar cerebrum ⁊ latus: ⁊ nonnumquam est debilis: aliquando fortis: fortis autem cum fit propter pulmonem: dolorem enim pulmonis si fuerit propter sanguinem aut choleram febris erit molesta. Si autem fit propter phlegma aut choleram nigram febris erit lenis: molestatio autem febris que fit propter epar quia materia eius est sanguis: lenitas autem eius que fit propter splenem est propter choleram nigram que est eius materia: molestatio febris que fit propter cerebrum est propter eius sensus acumen: lateris autem molestatio fit propter choleram que est eius materia ⁊ propter vicinitatem cordis.

¶ Expliciunt febres ysaac.

¶ Registrum huius partis operum ysaac.
a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t.v.x.y.z.⁊.ɔ.℞.A.B.
Omnes sunt quaterniones preter B. quinternum.

Repertoriorum seu indicum omnium operum

ysaac in hoc volumine contentorum coadunatio: quam: quoniã volumen ipsum in duas diuisum est partes: in totidem secare haud incommodum esse arbitrati sumus.

¶ Quarum prior libri definitionum: libri elementorum: libri dietarum vniuersalium: libri dietarum particularium: libri de vrinis: ⁊ libri de febribus: cum vberrimis cõmentariis doctissimi viri Petri hispani super libros dietarum vniuersalium: dietarum particularium: necnon vrinarum: complectitur indices.

¶ Altera vero viginti librorum pantechni: quorum primi decem theoricam: alij autem decem practicam cõcernunt. Item tractatus Constãtini de gradibus medicinarum ſm ordinem alphabeticum: secũdo libro practice pãtechni anneri. Item viatici in septem libros partiales distincti. Item libri de oculis. Item libri de stomacho. Item libri de virtutibus simplicium medicinarum. Item compendij megatechni Constantini in quattuordecim partiti particulas. Item libelli eiusdem (vt ferunt) Constantini: de obliuione: representat indices.

¶ In cõmendationem operum ysaac carmen.

Aspicis ysaci physeos monimenta magistri:
   Miris in humanum qui genus esse solet.
Auxilium medicina dabit: natura labori
   Cedit: ⁊ amisso robore victa iacet.
Phillyride vires hic sunt: ⁊ phaildos herbe:
   Quicquid habet coi prouida cura senis.
Ergo presentem nummis conquire libellum:
   Quo physicus fias doctior ipse magis.

¶ Quintiani stoe poete laureati ad lectorem iambicum archilochium.

O qui salubrem gestias machaona:
Apollinarem siue habere filium:
Sub hoc labores iugiter volumine.
Operta pandit: nubilosa luminat:
Aegrota sanat: vlcerum vim corrigit.
Opus hoc venustum tamq; plenum flosculis:
Hucusq; latuit inuolutum nubibus:
Tempore vigilijs se inuidens mortalium.
At ne salutis abderetur amplius
Hoc tale donum: prouidens antonius
Noster toledus mittit ecce in publicum.
Letare lector: : non magis volumini
Debes: : dolorum mitigat q; tormina:
Quam qui et operto reddidit notissimum.
Accede tandem volue fidas paginas:
Si vis salubrem protinus machaona:
Apollinarem siue habere filium.

¶ Petri pomarij valentini ad lectorem hexasticon.

Huc cupidi medicam iuuenes qui queritis artem:
Corpore eat: celeri compreoperate gradu.
Rimari causas: seu scindere semina morbi
Volris: non dolos his meliora dabit.
Debes toledo nimium studiosa iuuentus:
Nam nisi curasset delituisset opus.

Tabula cap. lib. dietaꝝ vniuersaliũ ⁊ particulariũ.

Tabula

¶ Repertorium cap. libri febrium ysaac.

¶ Secunde partis capitula.

¶ Tertie partis capitula.

¶ Quarte partis capitula

¶ Quinte partis capitula.

¶ Dubia docte ventilata a Petro hispano super libro dietarum vniuersalium.

Tabula

Finitur tabula questionum ꝛ dubiorum agitatorum a doctissimo viro Petro hispano sup. lib. dietarū vniuersaliū ysaac israelite.

Dubia subtiliter pertractata a Petro hispano super libro dietarum particularium.

Tabula

¶ Finis dubiorum libri dictarū particularū.

¶ Dubia ꝙ diseretissime pertractata a Petro hispano super libro vrinarum ysaac.

Tabula dubiorum li. vrinarum.

Dubiorū lib. vrinarū.

¶ Finis dubiorum in commentarijs de vrinis motorum.

¶ Secunda pars repertoriorum seu tabularum totius operis.

¶ Repertoriū librorum et capitum Pantechni.

¶ Liber primus theorice continet capita.xxv.

¶ Liber secundus continet.xvij.capita.

¶ Liber tertius continet.xxxvij.capita.

¶ Liber quartus continet capita.xx.

¶ Liber quintus capita habet.xxiij.

Tabula

Liber sextus continet.xxxvij.capita.

¶ Liber septimus continet capita.xviij.

¶ Liber octavus continet capita.xxx.

¶ Liber nonus.xliiij.continet capita.

¶ Liber decimus.xiij.continet capita.

¶ Sequitur index primi practices.

¶ Liber primus practicos continet.xxx.capita.

¶ Liber secūdus practicos cōtinet capita.lxxv.
Cui additur tractatus de gradibus medicinarū sm ordinem alphabeti.

¶ Liber tertius practicos cōtinet capita.cix.

Liber quartus practices cōtinet capita.xliij.

Liber quintus practices continet capita.liij.

¶ Liber decimus practices continet capita.lv.

¶ Finitur repertorium super libros pantechni.

¶ Repertoriū Viatici in septem partiti libros partiales.

¶ Liber primus.xxvj.continet capita.

¶ Liber secūdus viatici.xxvij.cōplectitur cap.

¶ Liber tertius viatici.xvj.continet capita.

Tabula lib. de stomacho et simpli. medicinis.

¶ Index cap. libri de stomacho cuius .xxvj. sunt cap.

¶ Finis indicis capitulorum libri de stomacho.

¶ Repertorium cap. libelli de virtutibus simplicium medicinarum cuius .lxx. sunt capita.

¶ Finis indicis cap. libelli de virtutibus simplicium medicinarum.

¶ Megatechni Gal. Compendium megatechni Constantini vulgo intitulatum in. xiiij. diuiditur particulas.

¶ Finis indicis particularum compendij megatechni.

¶ In calce voluminis ponitur tractatus quidam de oblivione a Constantino (ut perhibent) editus: qui ob eius paruitatem indicatus remanet.

¶ Tandem finem optatum sortiantur repertoria seu indices omnium operum que in hoc volumine continentur.

¶ Liber Pantegni ysaac israelite filii adoptiui Salomonis regis arabie: quem Constantinus aphricanus monachus montis cassinensis sibi vendicauit.

Domino suo montis cassinensis abbati: Desiderio reuerendissimo patri patrumque immo totius ordinis ecclesiastici gemme precipue: Constantinus aphricanus: licet indignus: suus tamen monachus: oculatis interius et exterius celi astris animalibus. Cum totius pater scientie generalitas tres principales habeat partes: omnes enim seculares seu diuine littere subijciuntur logice: ethice: physice: medicina tamen litteralis cum harum possit subijci: a quibusdam solet dubitari. Soli enim logice non supponitur: cum neque propria inuentio: neque iudicium in ea dominetur. Physice soli non supponitur: cum non tantum necessarijs siue probabilia siue non probabilia sint: fulciatur argumentis. Ethice soli videtur absurdum subijci: cum disputare de solis moribus non sue sit intentionis. Sed cum oporteat medicum rationalem rerum naturalium et non naturalium necnon moralium tractatorem esse: constat quod in omnes incidit diuersis cogitationibus omnibus subijci. Unde ego considerans tantam huius artis vtilitatem perpendens: latinorum volumina percurrens: cum licet multa essent: nec tamen introducendis ea sufficere viderem: recurri ad nostros veteres seu modernos. Reuolui enim Hippocratem in hac arte maximum: et Galenum: et de nouis Alexandrum: Paulum quoque et Oribasium. Sed Hippo. in apho. gloriosissimus: et in alijs libris huius artis tractatores precipuus: solum intitari voluit: qui adeo obscurus atque breuis extitit: vt multos iam ab hac vtilitate reppulerit. Gal. de rebus singulis singula volumina fecit. assidua enim terminatione verborum et cauillatione: et diuersarum questionum argumentatione etc. fecit volumina: eademque maxima: quorum pluritate multi quoque tedio sunt affecti. Ut enim tamen .xvj. volumina leguntur: que sunt phiroton: hereseos medicorum particula .j. microtegni .j. pulsuum minores particule .ij. epistole ad glauconem .ij. de elementis .j. de complexione .iij. de virtutibus naturalibus .iij. de anatomia .v. de morbo et accidenti .vj. megapulsuum .xvj. de interioribus membris .xv. criseos .iij. pronosticorum .iij. de febribus .ij. megategni .xiiij. de regimento sanorum .vj.
¶ Oribasius in li. de republica ad Immethium filium suum nihil tetigit naturalium. de alijs vero parum. Scripsit quod alterum ad quendam Stacium filium suum liber in .ix. particulas diuisum in quo parum posuit: quod de naturalibus nihil scripsit videlicet elementis: complexione: humoribus: membris: virtutibus: actione: spiritu. In alio vero volumine .lxx. particulas continente: vix aliquid inuenitur naturale: nisi interiorum membrorum in vna particula: vbi notatur anatomia. Paulus quicquid scripsit bene scripsit: sed naturalia omisit: et libros male ordinauit. Alex. similiter. ¶ Ego ergo considerans vtilitatis librum habere tamen necessaria disposui in sanitate sanorum custodienda: et in infirmitate medicanda. Dixi quod morborum causas et eorum naturas: et significationes: et accidentia. infirmos enim curare his ignoratis est impossibile. In multis tamen locis testimonia introduxi Hippo. et Gal. ab ipsis experimento comprobata et rationibus de dieta et medicaminibus confirmata. In pluribus vero locis multa dicunt de medicis que nostro tempore statuimus non sequi: vt pote in .iij. climate constituta. In quarta parte mundi. Hippo. precepit in peritonceumnocomaton in solutione ventris helleborum nigrum dare pleureticis. Gal. et quidam alij in egritudine acuta aquam mellitam. Nos vero pro mellicrato syrupum viol. vel ro. consueuimus dare in acuta egritudine: et soluimus cum cassiafistula: manna: oxisemola viol. et similibus: auctoritatem tamen non frangimus cuius precepta sequamur: sed situs regionum considerauimus. Est autem libri huius intentio quod infirmitates cognoscantur: et ex ordine suo eis curationes adhibeantur. ¶ Uobis autem pater hoc nostrum opusculum tribus ex causis quoddam destinauimus nos daturum: vt cum supradictis philosophie periculis vitaret nos infudare noueritis: hac eiusdem parte tempore potiore voluerimus nos curare. Secundo etiam vt philosophus ait: cum omne bonum per se sit iocundum: in communi tamen deductum et presertim inter amicos ventilatum: fit iocundissimum. Tertio vt cum in actibus humanis nihil in omni parte perfectum sit: corrigenda corrigatis: aut roborandа nostra consideratione digna iudicetis.

¶ Qualis debeat esse discipulus. Capi.j.

Oportet qui medicine vult obtinere habitum vt magister ab eo honoretur: laudetur: sibique sicut ceteris parentibus seruiatur. Parentibus enim honor est exhibendus: vt his a quibus totum esse sumitur. Magister ho norandus est: vt a quo esse rude et informe informatur. Quemcunque vero magister erudiendum susceperit: videat vt discipulus sit ei dignus: dignoscique postmodum et ipse doceat: et hoc sine pecunia: et sine tenore aliquo futurique emolumento meriti: et indignos ab hac scientia satagat repellere. Laboret autem circa infirmi recuperandam sanitatem: neque hoc faciat propter pecunie spem: neque diuites plusque pauperes consideret: neque nobiles plusque ignobiles. Potionem nociuam neque ipse doceat: neque docentibus acquiescat: neque idiota audiens ab auctoritate sua mortis misceat potionem: neque doceat quo abortus fiat. Cum autem infirmum visitauerit: neque cor eius apponat vxori: neque ancillam eius consideret vel filiam. hoc enim cor hominis excecat. Infirmitatis autem sibi tradite solus debet esse conscius. aliquid infirmus medico pandit: quod parentibus confiteri erubescit. Luxuriam fugiat. delectationem seculi cum ebrietate fugiat. hec enim mentem disturbant et corporis vitia confortant: et diuinum auxilium subtrahunt. Assiduitatem amet studij in custodienda corporis sanitate: neque eum tedeat lectionis assiduitas: vt si aliquid librorum amittat: eum adiuuet memoria. Neque quoslibet dedignetur visitare infirmos: vt semper in experimentis sit valentior. Sit paruus: humilis: mansuetus: amabilis: diuino expectans auxilio adiuuari.

¶ Que sciri conueniat ab introducendis. Cap.ij.

Ex sunt que sciri conueniunt ab introducendis. Libri intentionem: eius vtilitatem: titulum: ad quam partem doctrine tendat: nomen auctoris: libri diuisionem. ¶ Intentio est vt dicamus tantia de medicina theorica et practica: quibus perfectis nulli amplius huius artis sint libri necessarij. omnia enim hic compendiose et plane atque plene videmur collegisse. De hac intentione ideo tractauimus: vt hanc viam ingredientibus lumen prebeamus. Est enim quasi cecus qui viam ingreditur quam ignorat. Huius autem libri vtilitas est permaxima: quid enim melius est medicina: cuius sibi subiectos homines faciat discere et laborat. Secundo quia hec est alijs excellentior. Procul dubio ista omnibus est preferenda: quia eius subiectum sit homo: et omnibus alijs artificialibus carere valeat: ista quoquo modo est habenda vtpote in sanitate corporis conseruanda: qua amissa quid ceterarum artium proderit scientia: cum etiam rationabilitas in homine esse nequeat: sine corporis sanitate. Sanitas vero corporis egeat humorum

temperamento: ꝛ humoꝝ temperamenta medicine exposuerunt adiumamenta: cōstat artem hanc oībus esse necessariam ꝛ digniorem. Tertio est liber iste vtilis: q: nec ante eum: nec post eum alij libri medicine sunt necessarij: ideoq; qui talem in hac arte vult primatum obtinere: dialetice ꝛ totius quadriuij noticiam oportet eum habere. De vtilitate librorum ideo antiqui tractauerunt: q: ista cognita magis animatur homo ad legenda sequentia. Titulus libri talis est: incipit pantegni. i. ars ingēs medicine vniuersalis: qui libri capiti est apponendus: vt intellectus eius lecturis aperiatur. Ut enim quidam aiunt: casso de libri capite titulo: muta videtur pagina remanere. Liber autem iste videt ad diuisionem attinere. omnis autem doctrina est tripertita: aut fm dissolutionem termini: aut fm notationem: aut fm cōpositionē. i. descriptionem: aut fm diuisionem. Dissolutio est res in mente conceptas vsq; ad partes deducere ignotas. verbi gr̄a. Corpus humanū in mēbra officialia: officialia i similia: similia in humores: humores in cibum: cibus in elementa. Compositio est dissolutoꝝ ab inferiori ad superiora reductio: vt elementoꝝ in cibum: cibi in humores: humoꝝ in similia mēbra: similium membroꝝ in officialia: officialium in totum corpus. Dissolutio termini est terminationē alicuius rei in partes singulas dissolui: vtpote in genus ꝛ spēs: ꝛ differētias substātiales. Sic enī Ga. fecit in libro Tegni dicēs. Medicina est sciētia sanorum egroꝝ ꝛ neutroꝝ. q̄d fm Eraclium est. Hanc vero diffinitionem postea dissoluit in sciētiam ꝛ differētiam sanorum egroꝝ ꝛ neutroꝝ. Diuisionis apud medicos septē sunt modi: aut enī generis in species: vt febris: alia in spiritu: alia in humoribus: alia in membris solidioribus. Aut speciei in indiuidua: vt tertiana feb. alia tertiana socratis: alia platonis: alia similium. Aut totius in partes vt humani corporis: aliud caput: aliud manus: aliud pes. Aut vocis in significationes: vt canis: aliud latrabile animal: aliud marinus: aliud celeste sidus. Aut subiectum in accidētia: vt corporꝝ: aliud nigrum: aliud album: aliud medium. Aut accidētis in subiecta vt alboꝝ: aliud nix: aliud lac: ꝛ similia. Aut accidētis in accidentia: vt durum: alia dura: alia liquida. Notatio vel descriptio est cum res aliqua nō per substātiales: sed per accidentales designatur differētias: nec diuiditur in eas. verbi gratia. Homo est animal erectū habēs caput vngues latos ꝛ medicina est sanitatis largitiua. Diuisioni aūt nostri libri supponimꝰ sciētiam: q: in multis eiꝰ indigemꝰ: vt cognita diuisio facilior: eni intellectꝰ introducēdis det: ꝛ vt lectores partes capitulorum in mēte diuise. Nomen auctoris hic scire est vtile: vt maior auctoritas libro habeatur. Est autem cōstātinꝰ. aphricanꝰ auctor: q: ex multis libris coadunator. Liber igitur totus diuiditur in duas ptes. Prima cōtinet sciētiam rerum naturalium: ꝛ nō naturalium: ꝛ earum que sunt cōtra naturā. Hec aūt pars appellatur theorica. Secūda cōtinet sciētiam custodiēdi sanos: ꝛ curādi infirmos cum dieta potione: ꝛ chirurgia: que vocatur practica. Theorica. x. habet particulas: quarum prima. xxv. habet principaliter capitula. Secūda. xxi. ꝛ anatomiam similiū membrorum: ꝛ iuuamentum eoꝝ. Tertia. xxxv. ꝛ anatomiam cōpositorum membroꝝ ꝛ iuuamētum ipsoꝝ. Quarta. xx. que cōtinet virtutum sciētiam: actionum ꝛ spirituum. Quinta. xxv. sciētiam rerum nō naturaliū cōtinentia: que sunt: aer: motus ꝛ quies: cibus ꝛ potus: somnus ꝛ vigilia: inanitio ꝛ repletio: ꝛ continentia anime accidentia. Secta. xxxv. habet capitula res solū extra naturam habētia. i. morbos: ꝛ morboꝝ causam: eorūq; accidentia. Septima. xxv. que morborum vniuersalē significationem: ꝛ eoꝝ causas cōtinet. Octaua. xxij. que morborum inuestigationem: ꝛ eoꝝ causas habent. Nona. xl. habentia inuestigationem interioꝝ morboꝝ: ꝛ suarum causarum. Decima pars. xij. de signis pnosticis infirmitatum ad salutem siue mortem cōtingentium. Secūda pars huius libri. i. practica: similiter. x. habet particulas: quarum prima. xxxj. habet capitula custodiendi sanitatem in sanis: ꝛ dietam in infantibus ꝛ senibus: ꝛ egritudinem exeuntibus. Secūda. lx. habet capitula ad morboꝝ simplicem medicinam attinētia: ꝛ eoꝝ cum pbationibus iuuamēta. Tertia. xxiiij. ad feb. medicandas: ꝛ apostemata. Quarta. xliij. de medicamine superficiei corporis attinenti. Quinta. l. ad interiorum membrorum medicamēta: ꝛ maxime animatoꝝ: vt cerebri ꝛ medulle spinalium. Secta. xxv. curis morborum mēbrorum spiritualium continentia. i. faucium: canalium pulmonis: cordis: diaphragmatis: ꝛ panniculorum qui sunt super pectus. Septima. l. habent capitula: curas morboꝝ mēbroꝝ cibaliū cōtinentia que sunt stomachus: epar: fel: splen: intestina: vesica: renes. Octaua. xxv. habet capitula: morbis genitaliū medicandis attinentia: que sunt testiculi: virile membrum: matrix: ꝛ mamille. Nona. cx. chirurgie operationem continentia. Decima. xx. operationi antidotoꝝ attinētia: vnicuiq; cū particule debemus cōpetentibus locis sua capitula disponere.

De diuisione medicine. Capi. ij.

Medicine diuisio multiplex est fm mediocritatem neq; meliorem: neq; vtiliorem hac quam tibi narrans sum vidi diuisionem: qua ab eis qui a generalissimo vsq; ad specialissima pcedit: a specialissimis vsq; ad indiuidua ꝝ generalissimis huius artis materia sit subalterna ad custodiendam sanitatem: remouere infirmitates ꝛ alia. Ois ergo medicina aut theorica est: aut practica. Theorica est pfecta notitia rerum solo intellectu capiendarum: subiecta memorie rerum operādarum. Practica est subiectam theoricam demonstrare in propatulo sensuū ꝛ operatione manuum fm pcedentis theorice intellectū. Theorica diuiditur in tres partes. s. in sciētiam rerum naturaliū ꝛ nō naturaliū: ꝛ earū que sunt contra naturā. Res naturalis est in rebus alatis debiti procedētibus: ꝛ in corporibus sꝫ sensibilibus ꝛ insensibilibus qua nō subsistētē necesse est corpa nō subsistere pertinentia ad construere vel destruere. Hec diuiditur in septē partes. in elemēta: cōplexiones: humores: mēbra: virtutes: actiones: spiritus. p hec cōsistit animatū corpus: ꝛ regit[illegible] contraria sensibilibus ꝛ insensibilibus cōia sunt. s. elementa: cōplexiones: ꝛ actiones. quattuor: ꝯo sensibilium sunt ppia. s. humores: mēbra: virtutes: ꝛ spūs. his aūt. vi. quidam physici quattuor admiscēt. s. etates: colores: figuras: maris ꝛ femine distātiam: sed hec cōplexionibus videtur attinere. tamen nobis est necesse de his quasi singularibus tractare. Res non naturales sunt. vj. aer qui circūdat corpꝰ humanū: motus: ꝛ quies: cibꝰ: ꝛ potus: somnus ꝛ vigilia: inanitio: repletio: ꝛ ꝯtingētia aīe accidētia. Que sunt contra naturā diuiditur in tria. s. in morbū ꝛ morbi causas: ꝛ significationē morbi accidētia. Practica diuiditur in duo. s. in custodiā sanitatis ꝛ curationem egritudinis: custodia sanitatis diuiditur in tria. s. in custodiā corporū in sanitate stabiliū: ꝛ custodiam corporū a sanitate iam trāseuntiū: ꝛ in custodiā fragiliū sanitatē senū: ꝛ egritudinē exeūtiū. Sanare egros diuiditur in tria. s. aut potione: aut dieta: aut chirurgia. Chirurgia diuiditur in duo: aut in carne incidēda: suenda: coquēda: aut in ossium fractura: ꝛ ad locū pprium si exierint reducēda. Hec medicine diuisio mihi ꝛ aliis physicis videtur esse melior.

De elementis. Capi. iij.

Physici diffiniūt minimā ꝛ simplā corporis compositi particulā esse elementum. Simplā aūt est diciums que cū sit eadem in essentia [illegible] particulꝰ: vt ignis: aer: aqua: terra videntur. Sed tū quedam visu sunt simplia ꝛ molecula cōposita: vt lapides: metalla: ꝛ silia. Physici vero videntes elemēta intellectu esse simplia: ꝛ oīa corpa cōstructioni vel destructioni subiecta ex eisdē cōposita: vocauerūt ea prīa elemēta posteriora: secūda ꝛ tertia. vñ q̄dam vocitat vniuersalia: quedā particularia. q̄dā ꝯo vniuersalia sunt ex quibꝰ oīa cōponuntur corpa. pticularia q̄ corpi insunt vnicuiq; inde cōposita sūt ppria. Media ꝯo ꝛ vniuersalia ꝛ pticularia cōsistētia: vt humores. iūt. ipsi ꝯo ad cōpationē simpliciū elemētoꝝ cōposita sunt: ad silia ꝯo mēbra ꝯsiderati sunt simplia. Iure ergo dicūtur medij: nō tū mē intētiōis est aūt de naturali librꝰ: ꝛ primis tractare elemētis: quoꝝ cōmunicabꝰ ꝛ humani corpis q̄d inde efficitur trāsitionibꝰ: sermo alatꝰ sūt vnū [illegible] manum corpꝰ cōponitur: quod constructioni ꝛ destructioni subiicitur: q̄d quattuor ex causis pōt pbari. Prima quia simpla. Secūda q: q̄daꝫ corpa sibi inuicem sunt silia. Tertia q:

constructione. Cum enim oia corpa sub lunari globo posita vi-
deātur sibi esse cōmixta ⁊ dissimilia, etsi enim ꝗdaʒ appareāt in
cōmixta ⁊ silia: intellectu cōprobātur tñ cōmixta ⁊ dissilia.
Elemēta ⁊ sensu ⁊ re ipsa cōstat esse simpla ⁊ similia. vñ oi-
gna vocātur elemēta. ꝗdaʒ corpa sibi videtur esse silia: vt in
aialibus ossa dura ⁊ solida inuenim⁹. vñ terre sunt silia: hu-
mores liq̄dos inuenim⁹ ⁊ molles: ergo aque siles. cōgnimus
etiā spm̄ aeri esse assimulādum: tactu calores discernim⁹ igni
siles: tñ nullū hoꝝ est aliq̄ sile etsi cōficiatur ex coꝝ cōmixtio
nib⁹ ⁊ cōstructōib⁹ cōprobatur: q: oē aiatuʒ corp⁹ siue mala-
tum ex his cōficitur: vt in ꝑgredientibus a terra videmus.
Proiectum enim terre semen si nō habet solem ⁊ aerem perit
a terra nō exurgēs. Si vero quattuor elemēta moderentur
semen augmētatur. aialia ꝗ: q: sine terrenascētibus nō sub
sistūt: cōstat: q: ex. iiij. elemētis cōficiūtur. Metalloꝝ ꝗ cor-
pora seu lapidea: etsi idiotis nō videatur: ex his tñ quattuor
conficiūtur: ex destructione cōfirmatur: q: queꝗ destruūtur
necesse est ad hec quattuor reuertantur. In aialibus ergo
morientibus primo calor ꝑditus ad ignem necesse est reuerta-
tur: spūs ad aerem: humores ad aquā: caro ⁊ ossa ad terrā.
sic ⁊ in arboribus. Elemēta ergo ex toto nō destruūtur: q:
hec destructa q̄ ex eis cōstruūtur ad suū pncipiū particula-
riter reuertūtur: ⁊ ideo dignū est ea elemēta vocari. De his
tamen multū discordati sunt pħi. quidam autē dicūt oia cor-
pora de vno elemēto facta. ⁊ isti adinuicem dissidēt. Quidaʒ
enim dicūt solos atomos esse elementum. alij ignem tñ. alij
aerem. alij aquā. alij terrā. ¶ Sed hoꝝ errori Hippo. in li.
quē fecit de hūana natura: satis obuiauit. dixit esse necessa-
rium nullū cōstructūm de vna tñ fieri parte. quō enim eadem
res a se diuersa gñaret sine diuersaꝝ rerum cōmixtione: sum
pto enim frumēti semine nisi idem cōmisceatur terre: ⁊ aque
nihil videtur gñare. Siſr in aialibus sine cōmixtione maris
⁊ fe. nihil gñatur. Iterū Hippo. in eodeꝫ: si hō inquit fieret
de vno elemēto: nullis diuersis pas. subiaceret. q̄d enim in cor-
deꝫ sibi obuiaret inueñ. Itē Hippo. si inquit diuersa nō pa-
terentur diuersis medicinis nō reficeretur: iꝫ hoc credere ab
surdū est: q: diuersis medicinis diuersas pas. esse opꝫ. ¶ Pa
lam est q̄ elemēta esse quattuor q̄ sensu apparēt simpla intel
lectu vo cōposita: nunquā enim subsistit terra sine aqua. ignis
sine aerē pte aliqua: neꝗ cetera siſr. Vñcūꝗ hoꝝ sua ꝑpria
qualitate est pfectuꝫ: illud ꝑprie est elementuꝫ: qō si sensu nō
patet: tñ pꝫ intellectu. vnde pħi dixerūt quattuor esse ele-
mēta scꝫ calidū: frigidum: humidū: siccum: neꝗ in his solas
qualitates intelligūt: sed substātiam coꝝ. Calidū enim actuali
ter pfectuꝫ ignem esse dicūt: frigidum actualr̄ pfectum ter
ram: in sui tñ cōmixtione aliasq̄litates ad se inuicem mutuā
tur. ꝑpter assiduū enim motū lunaris globi sibi vicini siccita
tem nact⁹ est ignis. Aer vo ꝑpter affinitatem ignis adept⁹
est calorē. aqua ex aeris ꝑpinquitate humorē videtur hre. ter
ra ꝑpter aquā sit frigida. ¶ Ignis q̄ naturaliter calid⁹ est
⁊ siccus. Aer ca. ⁊ hu. aqua frigida. ⁊ hu. terra frigida ⁊ sicca.
Ex his autē qualitatib⁹ ꝗdaʒ dissidere videtur. Ignis subti-
lis atꝗ leuis: ideoꝗ semꝑ altiora petit. terra grauior ⁊ gros-
sior atꝗ sibi coagulatior: ⁊ ad ima grauior. Aer igne gra
uior: aqua vo leuior: ⁊ ideo medius. aqua terra leuior: aere
grauior: ⁊ ideo media. Hec de qualitatib⁹ elemētoꝝ ⁊ natu
ris eorum sufficiāt.

¶ De cōmixtione. Capi. v.

Horum cōmixtionib⁹ ⁊ nature sue in pte quam nō
habebāt cōiūctionib⁹ efficitur ꝗcquid instruitur:
nec tñ ita quō a nobis diuersa admiscētur corpa.
Si enim vinū ⁊ aquā misceam⁹: cōmixta sensualī
ter vinū esse videtur: sed vnūquodꝗ in sui natura
consistit ⁊ intellectu: neꝗ in aliud esse mutatur sicut in san-
guinē panis comest⁹ trāsducitur. Semen enim mādatuꝫ terre
naturā accipit herbe. Cōmixtio autē elemētoꝝ nō equalis ī
oibus calidis corpibus: in alijs maior: in alijs minor. nō enim
ca. fri. hu. sic. eadē est quātitas ī hoīe q̄ in equo: neꝗ in socra
te q̄ in platone: neꝗ in vite eadem q̄ in ficu. Hec autē elemē
toꝝ quātitas satis fuit necessaria diuersa diuersitate generꝫ
⁊ spēs suas: ⁊ specieꝫ indiuidua. Si enim eadē esset oim crea-
toꝝ: vana forma ⁊ ꝑprietas foret: sed iꝫ cōmixtiones sibi sint
inequales: non tñ adeo discordes q̄n sibi sint vicinantes: vel
vt dicit Hippo. in li. de hūana natura. Si calidum inquit nō
temperetur ex frigido: ⁊ siccū ex hūido in corpis tēperamen
to: vel si vnū alia ꝑgrauet: corp⁹ structūdum stare nō pōt. hec
sunt vba Hippo. pnotāda ⁊ ꝑponderāda oim gña metallis.
Si enim calor abundat plusꝗ opꝫ: cōstat q: materia incēditur
siccꝗ corp⁹ destruit. Sed si frigidū est plusꝗ opꝫ: coagulata
⁊ inspissata materia corp⁹ nō pōt formari. Si vo vltra modū
sit hūida vt subsistere nō possit res formāda: ita prorsus eli-
quat. si autē siccitas exuberet: nō ita mollit materia vt forma
ri possit. Iteꝝ in eodē li. de hūana natura: īpossibile ē inge-
rem vnā ex diuersis ⁊ multis cōstruc̄. nisi in qualitatib⁹ ⁊ coꝝ
virtutib⁹ cōgruis cōmisceri: sicut inuenimus asinū cōmisceri
cū iumēto: vel camb⁹ lupū: q: vicini sunt in natura ⁊ ꝑprieta
te sua. Sufficiāt ista de cōmixtione elemētorum

¶ De mutatione in cōplexione. Capi. vj.

In elemētoꝝ tractatu superiori oia corpa subiecta
cōstructioni ⁊ destructioī ex elemētoꝝ cōmixtio
nib⁹ fieri cōprobauim⁹: in quātitate ⁊ q̄litate di
uersa ꝑut formādi veri corpis expetebat necessi
tas. Est enim quātitas eq̄lis ⁊ ineq̄lis. equalis q̄ di
citur tēperata. ineq̄lis intēperata: q̄ quattuor q̄litatib⁹ aut
duab⁹ supat. Illud autē cōplexionē esse dicim⁹ qō ex elemētoꝝ
cōmixtione cōficitur. Si q̄ ex elemētis corp⁹ cōpositum in quā
titate ⁊ q̄litate equale sit: illud erit tēperatū. Si ignea pars
super calidū est. Si autē aerea: humidū. si aquea: frigidū. si ter
rea: siccū. si ignea ⁊ aerea: ca. ⁊ hu. si aerea ⁊ aquea: frigi. ⁊ hu.
si aquosa ⁊ terrea: frig. ⁊ sic. si ignea ⁊ terrea: ca. ⁊ sic. Nouē
ergo sunt cōplexiones. viij. ineq̄les: ⁊ vna equalis. Inequaꝫ
quattuor sunt simplices ⁊ q̄ttuor cōposite. he due in summa
extremitate. alia enim extremitas est tēperata: alia intēperata
inter quas sunt multi grad⁹. vbigra. Si diuersos colores vt
albedinē ⁊ nigredinē: croceū rubeū ⁊ rubicūdum equali pō
dere admisceam⁹: diuersos colores priori reddim⁹. Si vero
partem diminuim⁹: ⁊ rursum aliū addimus: rursus color est
alius. ⁊ ita in infinitū. vñ fit de cōplexionib⁹ ꝑpter diuersita
teꝫ quātitatꝫ sue ī corpib⁹ q diuerse coꝝ forme esse videtur.

¶ De diuisione cōplexionum. Capi. vij.

Complexionū vnāquāꝗ diuersis modis diuidūt
plerꝗ. alia inq̄uiūt est tēperata: alia intēperata.
tēperata est ex cōplexionib⁹ oim extremitatū sua
rum equalis: ex q̄ttuor elemētoꝝ cōmixtione quā
titatem eq̄liter ꝯtinēs. cōplexio ista est equalis ⁊
multū verax ⁊ certa. Est ⁊ alia cōplexio tēpata fm q necessa
ri fieri vniuscuiusꝗ corpis esse tēpamēta. Sed hūana corpa
certe ⁊ verax tēperatē l. vicina. Sed cū bruta aialia vno tñ
officio sint cōtenta. hō vn⁹ idem cōgatur oia: ⁊ ideo rōnalis
est ⁊ intellectualis: q: qō facit intelligit: ⁊ rōne discernit. vole
aut manuū toto corpe sunt tēpatiores vt tāgēda facili⁹ tāge
rent: ⁊ capiēda firmi⁹ tenerēt. Si enim tact⁹ tēperat⁹ nō esset
calidum a frigido nō discerneret: neꝗ mollia a duris: neꝗ le
nia ab asperis. Nullus enim sentit aliq̄d nisi mutetur sensus
in q̄litates rei sense. vbigra. Tact⁹ in hoīe vt tenēda tenerēt
oportuit esse tēpatos. Si enim man⁹ nimis molles essent. seu
dure retinēda nō retinerēt. Sed tñ aliquā rem tenētem opꝫ
esse duriores q̄ mollē. De cōplexione tēperata Gal. dicit ita
corp⁹ nullū sensualiter vel intellectualr̄ inuenitur equalr̄ tē
peratū in oibus extremitatib⁹. In mēte enim ꝯcepto aliquo
corpe ex q̄ttuor qualitatib⁹ eq̄liter subsistētē: vna tñ quali-
tas inesse intelligiī que nulli aliaꝝ assimilaf. ⁊ hec tēpata
esse dr̄. Sī vo sensualr̄ accipe velim⁹ aquā calidissimā ⁊ niuē
frigidissimā equali pōdere misceamus. q̄ cōmixta si tāgātur
tēperata inter ca. ⁊ fri. inuenietur. Si puluerem ⁊ aquā mi-
sceamus inter molle ⁊ durū temperatū sentim⁹: sicꝗ multa
cōsimilia possum⁹ arbitrari per que temperatū possit intelli
gi. Temperatū vo fm q est necessariū in omni corpe ⁊ in oi-
bus extremitatib⁹ certe ⁊ veraciter est tēptuꝫ ⁊ eq̄le fm q
est necessariū effigiei corpis in qua ꝯditū est. vbigra. Leo ca
lidior est: vt rapidus ⁊ iracūdus. Lep⁹ frigidus vt timid⁹ ⁊
fugax. Ois autē cōplexio tēperatior ex suo discernitur officio:
vt equ⁹: q: velocior est ⁊ bello aptus dicef temperat⁹: canis
q: sagax circa venationem ⁊ circa dñi noticiā familiaris: est

similiter tẽperatus. Iuidem intelligitur in terrenascẽtib⁹. vitis enim ⁊ ficus temperate esse dicuntur: q: bene sunt fructifera: ⁊ bonum sapo:em habẽtia. Similiter in pigmẽtis ⁊ speciebus: que iuuãt melius in sui natura dicitur esse tẽperata. Sufficit dixisse de tẽperamẽto cõplexionis fm ꝙ est necessarium. ¶ Cõplexionem dicimus intẽperatam ca. fri. hu. sic. que aũt intelligũtur qualitates sole: extra subiectũ: aut in subiecto sunt. In subiecto actualr vel potẽtialiter: siue actualiter siue potestatiue: que cũ sensu nõ apparẽt: tñ esse possunt: vt piper cũ calide sit nature nõ tñ sensualiter discernitur: nisi cũ calefiat corp⁹ comedẽtis: calo: eni potestatiu⁹ est. Actualiter dicim⁹ in subiecto esse: vt aque calide calo: ⁊ similia. actuales q̃litates: aut in summa vltimitate vt in q̃tuo: elemẽtis: aut sub vltimitate vnd: vt in corpibus aĩatis. ¶ In aĩalis corpe dicitur esse q̃litates: vel q: vna superat alias ex cõpatione fm temperamentũ vel intẽperamẽtum. Fm tẽperamẽtum vt si dicam⁹ aĩal rõnale calidũ quãtuz ad hoĩes. homo eni oĩbus tẽperatio: est aĩalis specieb⁹: fm intemperamẽtum: vt cũ dicimus aĩal calidũ ad cõparationez alterius aĩalis. Idem dicẽdum est de his q̃ potestatiue sũt.

¶ De signis humane cõplexionis. Capi. viij.

Quicũq3 vniuersalem et naturalem cõplexionem vniuscuiusq3 vult scire: eam q̃ singulo⁊ mẽbro⁊ est op3 eum cognoscere: que si ignoratur: ⁊ tot⁹ corpis ignorabitur. Alij eni oĩa. alij plurima mẽbra habẽt ca. alij hu. alij fri. alij sic. Sicut habẽtes cerebrũ ca. co: do frigidũ. ⁊ epar tẽperatum. hui⁹ autem corporis nequit cõplexio cõprehẽdi nisi singulis mẽbro⁊ cõplexionibus cognitis. Singulo⁊ cõplexionẽ cognoscere nõ poterit nisi naturas co⁊ fm ꝙ esse op3 cognouerit. Cerebrũ fri gidũ necesse est esse: ad rõnis capacitatẽ. i. memorie. Co: calidũ q: vite ⁊ caloris naturalis est fũdamẽtũ. Epar ca. ⁊ hu. q: virtutis digestiue est caput ⁊ principiũ. Ossa frigida ⁊ sic. q: singularitas tot⁹ corpis sup ea est fundata. Siĩr alijs mẽbris vis q̃dam data est naturalis: fm ꝙ necesse est singulis. vnde cũ quelibet mẽbra dicam⁹ ca. fri. hu. ⁊ sic. fm ꝙ debuerunt sunt cõsiderãda: nõ ex certa cõparatiõe tẽperamẽti: cũ enim dicim⁹ cerebrũ esse ca. co: vero fri. nõ ideo dr ꝙ cerebrũ co:de sit calidius. co: quoq3 cerebro frigidius: sed q: nõ ita sit vt vnũquodq3 esse debuit. nunquã eni cerebrum calidi⁹ est corde: co: frigidius cerebro impossibile est esse.

¶ De vniuersali cõplexione mẽbro⁊. Capi. ix.

Omnis cõplexio in hũano corpe tẽperata est ꝓut diximus ante. mẽbro⁊ tñ natura est diuersa. q̃daz eni mẽbra sunt tẽperata. q̃dam intẽperata. Temperata vt cutis q̃ tẽperatissima est in manuũ vol. ⁊ hoc ideo est: q: cutis est coopertimẽtum totius corpis ⁊ defensio ab exterio:i pte sicut calore: frigore: lesione est receptrix humo⁊ a natura de interio:ib⁹ mẽbris expulso⁊: ⁊ ideo tẽperata dr: q: mẽbra tẽperata qualibet q̃litate cõtraria ꝓueniẽte: non illico mutãtur: ⁊ si mutãtur ad naturas ꝓprias cito reuertũtur. Cutis in vola manuũ ꝓpter tactum est tẽperata. Mẽbra vo nõ tẽperata. alia ca. alia fri. alia hu. alia sic. q̃dam tñ in vltimitate maio:i sunt ca. q̃daz in mino:i. quedã in medioc:i. In vltimitate maio:i ca. calidissima sunt vt co:. Co: eni calidius est oĩbus mẽbris corpis: q: inde calo: naturalis ad oĩa mẽbra corpis ꝓcedit. Epar q̃ calidũ minus tñ ꝙ co:: vt cito digerat. post ista duo simplex caro ca. post hãc lacerti: sed min⁹ calidi carne simplici. ⁊ hoc ex neruorum cõmixtiõe cõuenit. deinde splen est calidius. Ibi enim feces sanguinis colligũtur. Deinde renes pa⁊ sanguinis habentes. post vene ⁊ arterie: que q̃dem natura sui sunt frigide. s3 tñ calescũt: q: vasa sanguĩs sunt. Mẽbra frigida sunt alia plus: alia minus: alia medioc:iter. Pili oĩbus membris sunt frigidio:es. post hos ossa. post q̃ cartilagines. deinde ligamẽta. deĩde panniculi. cooꝺe nerui. medulle spõdiliu3 ⁊ cerebri. in vltimis pinguedo. ¶ Uniuersaliter oĩa mẽbra sanguinem habẽtia sunt ca. Sãguine vero carẽtia sunt frigida. Mẽbra humida: alia hũidissima: alia min⁹: alia medioc:iter. Humidissima sunt pinguia mẽbra. secũdo cerebrum. tertio medulle spõdiliu3. quarto loco vbera. quinto testiculi: ⁊ substãtia pulmonis: epar: splen: renes: lacerti. Sicca mẽbra sunt pili p:imo. secundo ossa. tertio loco cartilaginosa. quarto loco ligamẽta. q̃nto coꝺe. sexto panniculi. post hos vene post quas nerui motiui faciẽtes motum spõtaneum: ⁊ post eos in vltimo co:de sensibiles: hec est eni simplex natura membro⁊. Compositã naturã si quis voluerit cognoscere: erit valde difficile: q: cerebrum frigidũ est ⁊ hu. co: ca. ⁊ sic. epar ca. ⁊ hu. ossa frig. ⁊ sic. Dicta singulo⁊ mẽbro⁊ cõplexione fm ꝙ op3 eã esse: cõuenit dicere de co⁊ inequalitati cõplexione: quã medici malã cõplexionem sanitatis voluerũt dicere. Incipiamus aũt a cerebro: ꝓpter mutationem cuius sit mutatio totius corpis. Quattuo: eni sunt fundamẽta corpis. cerebrum: co: ⁊ epar: ⁊ testiculi.

¶ De particulari cõplexione cerebri. Capi. x.

Omplexio cerebri multis modis põt cognosci. aut eni a forma dignoscit: aut a pilis ab ipso prodeuntibus: vel eius actionib⁹: vel ex pulsis ab eo superfluis vel a tactu: vel ex oculo⁊ signis. Si forma capitis neq3 nimis magnũ: neq3 nimis paruũ temperatum dicit̃ esse cerebrũ. si occipitiũ ⁊ sinciput aliquãtulum acuatur ambo tẽpo:a aliquãtulũ plana: sine dubio ꝑfectio eni cerebri ex quadã certa rotũditate ꝯ considerata ex duab⁹ partib⁹ cõp:imatur duab⁹ digitis vtrinq3 plana reddcitur. Acumen anterioris capitis ptis ꝓpter vẽtriculũ ꝑ p:ie cerebri. ex quo ꝓcedũt nerui. vñ q̃nq3 sensus exeũt. Acumen posterioris ptis ꝓpter vẽtriculos sit puppis. vñ medulle spõdiliũ ⁊ nerui sunt voluntarium motum facientes. Caput paruũ intemperatũ significat esse cerebrũ. cui⁹ ei parua fuit materia: ⁊ formatiue virtutis debilitas. Magnũ formã significat si fuerit: laudabilis aliquãtulu3 grossum: ceruix ⁊ spõdilia sit ⁊ nerui laudabile erit signũ. Si vo non ꝓueniẽs ex virtute sit formatiua. s3 ex nimia materie abũdantia hoc aũt caput semꝑ cephalica infirmitate ⁊ auriũ doloribus fatigatur. Ex pilis ab ipso nascẽtib⁹: q: pili nigri ⁊ crispi ideo post partũ nascũtur pueris calorẽ cerebri mõstrant. Si aũt albi vel rufi siue subcastanei ⁊ aliquãtulũ tardi frigiditatẽ significãt cerebri. Pili plani ⁊ nõ decaluãdi humiditatem prodũt cerebri: ideoq3 mulieres ⁊ eunuchi nõ sunt calui: quia cerebrum habẽt humidũ. Pili cito nascentes ⁊ se in altum tendẽtes surgẽtes: ostendũt cerebri siccitatem. Si autẽ nigri crispi ⁊ rufi ⁊ cito decaluandi: calidũ ⁊ siccũ significant cerebru3: ⁊ si plani neq3 nimiũ rufi: neq3 ad caluicium festinantes: calidum ⁊ humi. significant esse cerebrũ. Plani obscuri ⁊ dispariui: ⁊ cito etiam cani: ⁊ nõ decaluãdi: frigidum: humidum significãt cerebrum. Nigerrimi ⁊ nõ multum crispi: cito decaluati seu canescentes: frigidũ ⁊ siccum ostendũt cerebrum. De actionibus cerebri dicẽdum est. Sollicitus et instabilis audax atq3 loquax nõ somniculosus calidũ habet cerebru3. Ociosus neq3 animosus neq3 cito mobilis: ꝑ piger: ⁊ obliuiosus: humidu3: leuis: velox: vigil: ⁊ bene memor: siccum. velox: instabilis: irosus: ⁊ vaniloquax multum vigil. calidum ⁊ siccum. somniculosus: ⁊ soꝛnolẽtus: neq3 nimis leuis siue instabilis calidũ ⁊ humidu3. piger obliuiosus durus ad intellectũ atq3 somniculosus: frigidũ habet cerebrum ⁊ humi. Frigidũ ⁊ siccum habẽs cerebru3 similis est actionibus frigido minus tñ somniculosus est. A superfluitatib⁹ ab ipso expulsis: superfluitas ab o:e exiẽs siue naso si fuerit parua ⁊ nimis cocta: calo:em nimiũ significat. Si aũt multa et cruda ⁊ semper reumatica frigiditate3. Si multa: humiditatem. si parua ⁊ sicca: siccitatem. si parua ⁊ cocta ⁊ grossa calidũ ⁊ siccũ significat cerebrũ. si nimia ⁊ cocta ⁊ semper reumatica calidũ ⁊ humidũ significat cerebrum. si multa sicca: frigidum ⁊ siccum. Si multa ⁊ cruda frigidum ⁊ humidum: que cõplexio citã monstrat infirmitatem: vt dicit hyppocras. in aphoris. quorum inquit nares humide frigide humores emittunt. ⁊ sperma liquidum habẽtes infirmitati q̃ sanitati sunt viciniores. De tactu dicẽdum est. Caput nimis calidum significat esse cerebrum calidum ⁊ econuerso. De signis oculo⁊ dicẽdum est. Qui grossas habẽt in oculis venas. ⁊ easdem rubicũdas: tactum vero calidum: cerebrũ monstrant esse calidum: cõtraria habẽtes frigidu3: signũ tamen est humiditatis. Si vero sint rubicũdi ⁊ vene subtiles fuerint: tactus vero siccus: sensus clari: sic. significant cerebrũ.

Si oculi sint rubicundi ⁊ grossi: tactuq; calidi: ⁊ alij sensus turbidi calorem ⁊ humorem mōstrāt cerebri. si cōtrarium fri gidum ⁊ siccum.

¶ De cōplexione oculoꝝ. Capi.xj.

Complexio oculorum cognoscitur ex venis: vel ex tactu: vel ex motu: vel ex eorum coloribus: vel ex abundātia ab eis expulsa. ¶ De venis si fuerint rubicunde ⁊ grosse: tactus calidus: calor oculoꝝ significatur: ecōtrario frigiditas. Si tactus est humidus: humiditatem significat. si contrarium siccitatem. Si multis fluunt lachrymis humiditatem. si non siccitatem. Si oculi sint magni corpusq; totum ⁊ caput similiter fuerit: tēperamētum significat complexionis ⁊ formatiue virtutis. Si oculi sint magni corpusq; totum et caput paruum fuerit: abūdātiam male materie ⁊ eam intemperatam ostēdit. Oculoꝝ paruitas paruo corpi ⁊ capiti assimilata: paruam: ⁊ tamen tēperatam designat esse naturā. si econuerso cōtrarium. ¶ De coloribus. si glauci nigri ⁊ ceruini fuerint oculi. nigri fiunt ex cristolloydos paruitate: concauitate: vel turbiditate. euagaydos: humor multus est ex turbulētus vbicūq; ista sunt: oculi nigri sunt ex necessitate. glauci istis sunt contrarij: ceruinis cōueniūt horum aliqua nigros ⁊ glaucos faciētia.

¶ De cōplexione cordis. Capi.xij.

Cordis cōplexio de actione intelligitur. de figura corporis. de tactu. de pilis. De actione: q2 si pulsus ⁊ spiritus sunt vehemētissimi in homine: ipse vero magne audacie vel iracundie: calorem cordis vel totius corporis videtur significare: contraria frigiditatem. Si spiritus ⁊ pulsus nō adeo vehementes videātur: homo cito irascatur: tardeq; placetur. siccitas designatur. Si spiritus ⁊ pulsus fortes sunt ⁊ veloces ⁊ spissi. similiter homo velox ad iram ⁊ solicitus: calor et siccitas designantur. Si spiritus ⁊ pulsus mediocris ⁊ mollis: homo similiter cito irascitur caliditatem ⁊ humiditatem significat. Si pulsus paruus ⁊ similiter spiritus: homo nō animosus. piger: non multum irascēdus ⁊ irascens cito placabilis: frigidum ⁊ humidum cor erit. Si pulsus paruus ⁊ durus: ⁊ similiter spiritus: nō cito irascens tardeq; placabilis: frigidum ⁊ siccū cor erit. Volētes hec discernere naturas epatis oportet considerare: q2 si natura eius nō cognoscitur multum cōsiderātes decipiuntur. De corporis figura. Si pectus fuerit latum: non capiti vel spondili assimilatum: cor monstrat esse calidū. Si spōdilis magna fuerit: necesse est ⁊ magnas esse costas pectoris. pectoris enī ossa supra spōdilia sunt fabricata: ⁊ pectus latū erit. sin aute designātur cōtraria. Cōsiderata ergo pectoris latitudine spondili ⁊ capiti non assimilante: constat eam ex cordis calore venire. Si latitudo pectoris ex calore prouenerit cordis: pulsus magnus sequitur. Si calor cordis in angusto pectore sit: spiritus velocior: et spissior q̄ pulsus erit. angustia enim pectoris non semel tantum capit aeris quātum sufficiat refrigerando calori cordis natura ergo aerem duplicat ex pectoris angustia: quē semel caperet si pectus latū esset. Si autē pectus strictum sit: non propter paruitatem capitis vel spondilis: significat frigiditatem cordis: quia caloris est dilatare: frigoris est constringere. De pilis. Si pili multi ⁊ nigri sunt in pectore: vel in cōfinitate pectoris: calorem significāt cordis. si nō contrarium. Si pauci ⁊ lenes sunt pili: humiditatem significant. si multi et asperi siccitatem. De tactu. si pectus totum et confinia eius sint tactu calida calorem significant. Si vero frigida frigiditatem. si humida humiditatem. si sicca siccitatem. His omnibus consideratis necesse est naturam epatis cognosci. Si enim epar calori cordis conueniat: hec esse certa constat. sin autem incerta.

¶ De cōplexione epatis. Capi.xiij.

Complexionē epatis consideramus. de venis. de humoribus. de pilis. de tactu. de coloribus. De venis: si vene late sint ⁊ grosse: calor significatur. si parue ⁊ stricte: frigiditas. si molles: humiditas. si dure siccitas. si grosse ⁊ late ⁊ dure ⁊ late: calor ⁊ siccitas significatur. si ample ⁊ molles caliditas ⁊ hu. Si stricte subtiles ⁊ dure frigiditas ⁊ siccitas. si stricte ⁊ molles: frigiditas ⁊ humiditas. De humoribus. Si homo est cholericus ⁊ maxime in iuuētute sanguis est calidissimus: calor epatis significatur. si sanguis mutetur in nigredinem ⁊ spissetur: calor ⁊ siccitas significantur. si abundet in corpore calidum: cōstat eum significare ⁊ augmētatum. si hec complexio preualet plusq̄ oporteat: humorum subsequitur putredines et maxime si plus humor q̄ calor abundet. parua de causa feb. periodicas patitur: ⁊ erraticas. Sed si calor humiditatem exuperet non tantum sustinet. De pilis. Si pili super ventrem ⁊ pectinem multi sint: significant calorem epatis. Si non contrarium. De tactu. Si venter ⁊ pecten frigidi sunt frigiditatem ostendūt. similiter in alijs intellige. De coloribus. Si totum corpus sit temperatum inter album ⁊ rufum: inter caliditatem ⁊ humiditatem: significat temperamentum. si rufum ⁊ croceum: calorem nimiū. album ⁊ viridi vicinum frigiditatem ⁊ humiditatem. si liuidum ⁊ plumbeum ⁊ nigredini vicinum: frigidum ⁊ siccum epar significat ⁊ abundātiam cholere nigre.

¶ De cōplexione testiculoꝝ. Capi.xiiij.

Testiculorum complexio de pilis intelligitur: et de substantia spermatis: ac de actionib9. De pilis si sint in pectine multi: vel super vmbilicum calorem significāt. si multi ⁊ asperi: caliditatem ⁊ humiditatem. si pauci ⁊ tarde nascentes frigiditatem. si molles frigidi ⁊ humidi. si pauci ⁊ asperi: frigidi ⁊ sicci. De spermate. si multū grossūq; fuerit calorē ostēdit. contraria contrarium. De actionibus. si est libidinosus ⁊ generans maximeq; masculos: membrumq; semper habens erectum: calorem significat. si non cōtrarium. Si nimium libidinosus fuerit: ⁊ nō sibi noceat: ⁊ multū generat: caliditatem ⁊ humiditatem significat. si nimie in coitu est cōcupiscētie ⁊ tardus in actione caliditatē ⁊ siccita. significat. ⁊ si nullius est concupiscentie: ⁊ tardus in erectione: frigidos ⁊ siccos significat testiculos. Similiter in frigido ⁊ sicco semen est spissum. in humido liquidum. harum duarum complexionum homines parum generāt ⁊ maxime feminas.

¶ De cōplexione stomachi. Capi.xv.

Complexiones stomachi intelliguntur de actionibus: si stomachus fuerit calidus: grossos cibos digerit. delicatos consumit ⁊ immutat. ⁊ plus digerit q̄ appetit. cibos maxime querit calidos: neq; famem sustinere potest. Frigidus stomachus grossi cibi non est digestiuus: sed grauat potius ⁊ mutat in humores acidos: cibos frigidos magis querit ⁊ plus appetit q̄ digerit. Siccus stomachus cito sitit. paruq; aque sibi sufficit: que si superflua fuerit crepitum in ventre facit: siccos semper querit cibos. Humidus stomachus non sitit: humidos cibos appetit: parum digerit. Con positas huius sci re volens complexiones cito inueniet. Sed si quis multum sitit: non ex occasione est stomachi: sed ex affinitate cordis ⁊ pulmonis. Complexio enim cordis siue pulmonis si calida ⁊ sicca fuerit sitim facit. ⁊ si aquā biberit non sibi proficit. Sed aeris frigidi tractu maxime iuuatur. De cōuenientia ciborum: quia frigida frigido nocent stomacho ⁊ in alijs omnia s'm hanc rationem sunt considerāda. Naturales siue innaturales stomachi complexiones ex appetitu ciborum facile quis discernet. Naturalis enim sibi similia appetit. contrarius contraria: paruus stomachus: paruo cibo grauatur: si non: contrarium.

¶ De complexione pulmonis. Capi.xvj.

Complexiones pulmonis ex cōuenientia eaꝝ sunt aeris: ⁊ ex screationib9 siue vocibus. Si enī pulmo calorem aeris non patitur ⁊ frigido delectatur: calorem significat. si non econuerso. De voce. si est parua frigus designat. si magna: calorem. si rauca humiditatem. si subtilis ⁊ clara: siccitatem. De screatu: pulmo humidus si cantet quis vel loquatur multum screat. siccus nihil. Non solum autem de pulmonis frigiditate vel caliditate parua vox vel magna videtur procedere: sed etiā de pulmonis paruitate vel magnitudine. Magnitudo enī

vocis magnitudinem sequitur pulmonis. Receptio aeris de maiori et largiori. In parua vero econuerso intellige. Sed tamen calor largiorem pulmonis semper facit canalem. et frigus semper econtra angustat. Vox autem lenis ex leuitate canalis erit pulmonis. Aspera ex eius asperitate nimia. Canalis enim pulmonis lenis ex sue temperamento est complexionis. ¶ Intellecta autem horum particulari complexione aliorum conuenientias siue inconuenientias quiuis potest intelligere: cum enim alicui membro frigida nocere conspicimus: in calidis vero delectari: calorem eius oportet intelligere: et alia secundum has rationes.

¶ De complexione totius corporis. Capi. xvij.

Cum singulorum membrorum naturalem diximus complexionem: totius corporis disponimus dicere non naturalem: que capitur de tactu. de colore. de pilis. de figura. de actionibus. De tactu. corpus complexionis calide calidius est moderato corpore. frigide frigidius. Calida tamen corpora sunt duplicia. aut enim suauis et delectabilis sunt caloris vt in pueris: aut fumosi et bombilis: vt ethiopibus. Sicca si tangimus duriora sunt moderatis corporibus. humida molliora. De colore. calida corpora sunt rubicunda: frigida sunt alba. De pilis. in corpore calido pili nascuntur cito: et multi asperi et nigri coloris: in sicco et calido nigri et crispi sunt. In calido et humido nigri et lenes erunt: in frigido et humido lenes et flaui: in frigido et sicco minus flauescunt. Multi enim sunt pili: quia materia sui fumus est siccus exiens de poris corporis: cuius pars subsequens continue prius exeuntem expellens aer exterior desiccat priorem. hic fumus in calidis et siccis abundat corporibus: et ideo corpora frigida et humida pilis sunt carentia: quia hunc fumum non habent: cum fumus eorum sit secundum frigidum et humidum: et eorum humiditas non continuum fumum faciat: priori exeunti fumo: subsequentes oppilat intercidens humectatio. Quia vero frigida corpora pilis sunt carentia: caluitium plurimis non solet contingere: nisi extrema senectute: et membrorum soliditer siccitate: et hoc maxime in vertice: quia vertex custos humorum cutem et ossa habet tantum: ergo fumus in cute sicca non continuus huc et illuc dispergitur: qua cum exierit poros apertos relinquit ex siccitate cutis. sicque inuicta latitudine se dispergit circumquaque: nigredo pili ex fumi calore: et eius vstione contingit. Rufitudo ex calore temperato: atque nascitur in temperatis et maxime ante summam iuuentutis. Albi pili sunt propter fumum phlegmaticum: sicut videmus in frigida regione nascentibus: et in senibus ex frigiditate complexionis. Pilorum crispitudo vel asperitas ex calore nimio vel ex vstione fit: vel ex pororum tortitudine per quos fumus exit. Charta enim igni adhibita nimio sui calore se complicat. Pilorum planicies: fit ex frigiditate et humiditate fumi: sicut videtur in infantibus et frigida loca inhabitantibus. De figura. qualitates corporis sunt quattuor: aut enim pinguedo nimia: aut macies superflua. Sinthesis vel squaliditas. Crassitudo nimia: aut est de pinguedine multa: aut ex carnis abundantia aut ex vtroque. macies vero econuerso. Si pinguis sit tantum habet carnis parum: frigiditatem ostendit: et humiditatis et siccitatis temperamentum significat. Sed si vtrumque abundat: caloris siccitatis et humiditatis temperamentum est. Macies temperata calida et frigida: temperamentum et superfluitatem significat. Si inter pinguedinem et maciem sit medium: temperamentum erit qualitatum. Hec autem est ratio vnde pinguedo abundet in corpore frigido. caro vero in calido. Pinguedinem enim sanguinis calor consumit naturalis: in frigido remanet: et per venas diffunditur in membra naturaliter frigida: sicut corporis panniculi sunt: in quibus sanguis coadunatus: pinguedinem facit. Si enim in carnosa membra venerit dissoluitur non permanens propter calorem carnis. Si tamen corpora fuerint calida et quieta: pinguedo sanguinis remanet in carnosis membris: et idcirco femine sunt sepe pinguissime. Sed tamen frigidiores sunt quam masculi. Oportet autem considerare semper carnem super ossa existentem. Multotiens enim cum membra carnosa sint ossa vero subtilia apparent macida: et econuerso ossa grossa et parum carnea apparent pinguia. Oportet ergo sentire perquiri de macie. Macies superflua calorem significat. sinthesis frigiditatem et siccitatem significat. De actionibus. Omnis actio: aut animalis: aut spiritualis: aut naturalis. Actio animalis intellectus boni est in corpore calido: in responsione cita. instabilis: in frigido econtrario. Spiritualis: si homo calidus sit. audax erit verecundus: iracundus: [illegible] et velox pulsus. contraria contrario. Naturalis in corpore calido augmentatur citocitius: appetit et bene digerit. libidinosum facit. contraria contrario. Hec complexio totius corporis est non naturalis ad comparationem equalis complexionis corporis. Quicquid singulariter et sparsim diximus in primis: hic insimul recapitulemus: vt lectoribus pareatur facilius. Si enim corpus est calidum caro erit multa: pinguedo parua. color rubeus: pili multi et nigri. tactus calidus: intellectus bonus: homo multum facundus: mobilis: [illegible] dax: iracundus: libidinosus. multum appetens et cito digerens: aspere vocis: contraria contrario. Si corpus fuerit siccum erit macidum: et sicciora erunt membra asperiora. Si corpus est humidum erit pingue carnosum. Si calidum et siccum erit macidum et pilosum: pilique nigri erunt: color [illegible] tactus ca. et durus: homo intellectualis: audax: appetibilis et digestibilis maxime tamen grossi cibi: libidinosus. Si calidum et humidum fuerit nimie carnis erit. parue pinguedinis pili nigri atque plani. tactus calidus et humidus. [illegible] rufi medius. Corpora frigida et humida alba sunt et pinguia pili rufi. intellectus durus: homo obliuiosus: [illegible] neque multum appetens: neque cito digerens: non libidinosus. Corpora frigida et sicca sunt alba aliquantulum liuida et macida. pili rufi: sed aliquantulum citrini. tactus frigidus et durus. Oportet medicum cognoscere que harum qualitatum abundet in vnoquoque corpore.

¶ De moderato corpore. Capi. xviij.

In superioribus libri partibus diximus de intemperata complexione corporis quantum ad comparationem equalis. Oportet ergo nos dicere de equali complexione eius significatione. Corpus ergo equale neque multum macidum: neque pingue multum. color eius inter albus et rubeum est medius. pili infantis sunt [illegible] rufi: in iuuentute nigri. cutis inter calidum et frigidum [illegible] et durus: sicut vole manuum est temperata. Actiones animalis: spiritualis et naturalis modum tenent perfectionis. homo boni intellectus non obliuiosus: pudens: audax: [illegible] tinens inter velocem et pigrum medius: neque multum [illegible] neque impius: neque gulosus. actiones omnium membrorum perfecte sunt. hec complexio supradictarum medium complexionum. Si autem in quolibet corpore videris aliquam harum qualitatum discordantem secundum maiorem [illegible] tibi partem. Si fuerint equales considerande sunt [illegible].

¶ De causa mutate signa complexionis. Capi. xix.

Significationes complexionis mutate [illegible] mutata regione in qua nutritus et natus est [illegible] liber: vel ex etate: aut ex sexu maris et femine: aut ex consuetudine.

¶ De mutatione complexionis propter regionem. Capi. xx.

Significationes he in pilis aliisque [illegible] regione temperata sunt perspicientes [illegible] non possunt fallere: sed in intemperata [illegible] corpore in regione calido subdita: vt [illegible] do est egyptus: semper vero in ethiopia [illegible] sunt nigri: pili crispi et asperi. sicca cutis: inferior pars [illegible] ris subtilis: facies tumida: oculi concaui: nasi magni: [illegible] teriora frigida. et ideo inanimositas eos debilitat: et [illegible] gnificatione: et si non sint videntur esse calidi. calor enim [illegible] ris calorem naturalem ab interioribus ad exteriora [illegible] bit: et ita frigescunt interiora. In frigida regione [illegible]

nali supposita polo maiori siue minori: pili sunt flaui lenes et albi: color albus, facies rubicunda, pectora lata, pedes subtiles propter adunationes caloris in pectore fugientis a pedum extremitate. Eorum complexio est calida: et ob hoc sunt audaces atque fortes: et tamen cum non sint: videntur esse frigidi. Ergo in huiusmodi non est certitudo a colore et pilis sed ex complexione sui. In regione recte supposita zodiaco ab oriente in occidentem protenta complexiones habitantium in nullo supradictorum fallunt.

De mutatione complexionis propter etatem. Capi. xxi.

Omnis etas apud medicos quadrifarie diuiditur: aut enim pueritia: aut iuuentus: aut senectus: aut senium. Puerorum corpora in augmento sunt posita vsque ad annos xxx. vt enim fatetur philosophus infantia est annorum xv. et pueritia siue adolescentia xv. Sic ergo sunt xxx. Iuuentutis augmentate sunt complementa xxxv. vel xl. Complementa senectutis sunt cum corpus iam declinat: sed nondum tamen deficiunt virtutes. Hec maxime durat vsque ad annos xlv. siue l. Senium esse dicunt cum corpus declinat et vires deficiunt. Etas pueritie est calidior et humidior aliis. spermati enim et sanguini. vnde sunt vicini sunt: et ideo calidi sunt et humidi. Iuuentus calida est et sicca: cuius siccitas ex duritie animalibus est perpendenda: quorum membra cum nascitur sunt tenera et augmentando durescunt: quod sicce iuuentutis est signum. Calor in pueris et iuuenibus quantitate est equalis: qualitate vero dissimilis: cum enim tangitur pueri calor eorum propter etatem est lenis. Iuuenum vero ardentissimus: propter siccitatem inuenitur. vnde Ga. similitudinem balnei et aque calide introduxit. Balneum enim et aqua multum calefacta: et postea tacta in caloris quantitate inueniuntur equalia. ambo equaliter calefaciunt tangentes. balnei tamen calor acutior et pungitiuior: et intensior. humiditate enim aque tactus temperatur: non tamen balneum aqua calidius est: nec aqua balneo in calore proferitur. Iuuenis ergo balneo: pueri aque calide assimilandus est calor. In similibus autem non diuersis hec oportet considerari. Verbigratia. Si iuuenis et puer in figura sint similes, in calore quam dieta: et actione simul calefactis et calefactio vtrque simul refrigeratis: refrigeratio que dicitur vera esse comperitur. Signa econuerso. Senes frigidi sunt et sicci. calor enim iuuentutis et siccitas cho. ni. sunt mutata. quorum etas pueritie est opposita: sicut enim in pueris solidiora membra: vt cartilaginosa: nerui atque ossa humidissima sunt et tenerrima: ita econtra in decrepitis siccissima. Etas enim puerilis in augmento consistit. augmentum enim non potest esse sine humiditate. virtus naturalis humida tantum membra augmentat et extendit. Etas autem decrepita est econtra decrescere et ad viam omnis carnis peruenire. Est enim frigida et sicca eorum natura. Senes minoris siccitatis sunt quam decrepiti et maioris quam iuuenes. Iuuenes vero pueris sunt sicciores senibus humidiores: quod ex hac ratione potest quiuis confirmare. Initium puerilis fetus in vulua spermatis et sanguinis menstrui est materia que naturaliter calida et humida sunt. Sanguis tamen calidior est spermate. sperma minus humidum sanguine: que cum miscentur virtute naturali aliquantulum inspissantur: vt virtute informatiua succedente possit subiectam materiam informare: que primo format panniculos. postea carnem: venas atque neruos. et sic natura paulatim desiccat quousque solidiora membra explere valeat et fetus formam compleat. Nascentium enim membra adeo sunt humida vt ossa que sunt solidiora in quacunque velis parte flectas. vnde obstetrices male formatum caput pueri ita aptant vt in naturalem formam reducant: eorum ergo membra videntur esse tenera. Sed iam nata minus sunt tenera quam cum sint in matricis vulua. sic paulatim desiccantur: et quotidie calor augmentatur adeo vt pre siccitate nimia membra plus extendere nequeat natura. Hanc autem etatem vocamus iuuentutem. Post augmentum membra desiccantur: vt ad senectutem perducantur. augmentata autem siccitas operans natura exuperat: vt etiam sanguine et carne mino-ratis quid nutriat virtus non inueniat naturalis. vnde necesse est vt in excessus vite appropinquet. spasmatur enim sicca cutis, motus manuum et pedes deficit. imo totum corpus tremit. hec est etas decrepita. humiditate finita et succedente siccitate vltimata. sicque destructio caloris naturalis totum corpus necessario destruitur: quam destructionem vocamus mortem: quia siccitas destruit sensibilia et insensibilia corpora: quod in arboribus constat. A terra enim nascentes sunt arbores quanto plus augmentantur: tanto magis vsque ad vltimitatem exsiccantur. declinantes in occasu. vnde etas puerilis est humidior ad comparationem aliarum. Etas decrepita est siccissima. Dicit tamen philosophus frigidum et humidum esse corpus decrepiti: propter sputa plurima et nasi emunctoria: et faciliores lachrymas. hec enim apparent esse humida: quod maxime est ex defectione et proxima caloris naturalis extinctione: et quia prout oportet cibum non potest digerere. vnde crudi colliguntur in eis humores. membra ergo decrepitorum frigida et sicca sunt natura: sed accidentaliter hu.

De mutatione complexionis propter sexum. Capi. xxii.

In omnibus animalibus calidiores et sicciores sunt masculi quam femine. femine frigidiores et humidiores: quod ex pilis constat. Pili enim in maribus fortiores sunt et velociores. vnde citius pubescit: femine non barbescit: quia mares maioris ardoris sunt. fortiores et animosiores omnibus creaturis et lati pectoris atque pilosi: ad motum citius prompti: citius tamen mulieres propter humiditatem crescunt: sed crescere earum velocius est ad complementum: quia parum caloris naturalis in eis est. Item in maribus prudentia: intellectus: discretio: et continentia: maiores inueniuntur. hec quoque sit causa maioris caloris: in mulieribus vero econuerso. Item in labore et exercitijs viri promptiores sunt. femine minus pilose in pectore siue in ventre, debiliores manibus et pedibus: timidiores: pectore stricte. minus sitientes: et ideo parua eorum sunt capita: manibus quiete. Ex quibus omnibus frigidiores esse comprobantur. vnde naturaliter marium ad mares: mulierum ad mulieres debent fieri comparationes.

De mutatione complexionis propter consuetudinem. Capi. xxiii.

Consuetudo diuturna mutatur in naturam. Dicit enim Hippocras. Consuetudo est altera natura: hoc autem fit aut propter dietam: aut artem aliquam. Propter dietam, si enim corpus macidum quiete et suauiter viuat. et nimium bibat: aut manducet cito pinguescit. Corpus naturaliter pingue si laboret exerceat potum: et cibum minuat sibi: angustietur et tristetur humectatio sua dissoluitur: et calefactum macrescet et exiccatur. Differunt autem naturales et consuetudinarie pinguedines siue macies. Pinguis: si albus subtilis atque strictus fuerit: pinguedinem habet naturalem. Si homo est macidus et pilosus: et venas grossas habet: naturaliter macidus erit. Si econtra consuetudo est. De arte. Ars etiam complexionem corporis mutat ex caliditate et siccitate: vt in ferrarijs et artijs vitrearijs: ex caliditate et humiditate vt in balneatoribus: ex frigido et humido vt in piscatoribus et nauigantibus: ex frigido et sicco: vt in campos colentibus.

De signo sani corporis. Capi. xxiiii.

Oportet medicum corpus cognoscere sanum et hoc maxime apud aphricanos. Si quis enim seruum vel ancillam emat: aliquando ad medicum causa consilij sani ne sint recurrit sic: quod si diligentissime medicus inspexerit poterit cognoscere primum a colore: quia si sit citrinus color corporis ex abundantia cholere rubee designatur. si liuidus vel plumbeus: mala complexio significatur. aut de epatis frigiditate: aut de abundantia cholere nigre: aut ex splenis defectione. Sanum ergo corpus ex perfectione coloris sue nature competentis cognoscitur. si enim album et sanum oportet rubeum esse admixtum cute clara. si brunum: debet similiter esse clarum in cute integrum: nigerrimum: labijs rubicundis: et omnia membra equalem oportet

habere dispositionem fm corporis qualitatem. Si nimiam habuerit maciem: significat calorē ꝛ siccitatem: ꝛ ptbysis nimium festinatione. Si multum crassum fuerit: significat frigiditatem ꝛ abundantiam phlegmatis: ꝛ suspectionem repentine mortis: ꝛ suspectionem diuturni morbi: sicut apoplexie: epilepsie: paralysis et similium. In cute sua nulla sit macula: sicut neq; hec alba vel nigra. In capite capilli debent esse rari asperi non facile eradicandi: nec habeat in capite alopitiam vel tyriam. his enim mala complexio cerebri significatur: nec caput sit oblongum: nec sibi ponderosum: nec grauis sit memorie: nec villis pressus sopore. Homines enim huiusmodi aut iam sunt epileptici: aut cito futuri. Oculi neq; nimis veloces: neq; cito mobiles. Sermo nō sit moderatus. his enim melācholia designatur. Oculi neq; multū concaui: neq; foras emissi: quia per hoc interpositio visus designatur: verba non sint balba vel grauia: quia significant phlegmatis abundantiam in cerebro: et neruorum lingue inde defectum: vox eius non sit rauca: lepre enim figuram demonstrat. os eius nō sit fetidum: quia fetor humorum demōstrat putredinē. Oportet etiam viscerum inquirere essentiam. Supinus ergo iaceat capite toti corpori equali existente manibus extensis in vtroq; latere. incuruatis genibus ꝛ terre infixis calcibus. sicq; rebus ordinatis manum suam medicus apponat dextrorum ꝛ sinistrorum: sub aborsu incipi vsq; ad vltimam splenis vel epatis extremitatem. Si a dextris vel a sinistris durū vel tumidū apparuerit apostema significat splenis vel epatis. Si sup vmbilicum ꝛ penem sit: apostema est stomachi ꝛ vitium hydropisis. similiter si inter vmbilicum ꝛ penem habeat mulier tumidum aut durum: cancer in vulua pretenditur. Si tempore mēstruorum defectio sibi venerit que nimis sit fetida: suffocationem matricis significat: et suspitiosum est substantie mortis. Vrina etiam femine siue maris videatur: si arenosa: vel lutuosa sit: est petre inditia in lūbis vel vesica. sic caueatur ne anus sit vulneratus: vel emorroidas patiatur: neq; crura grossas habeat venas: quia fierent varicose. Significationes iste in sano inquiruntur corpore. carens enim istis corpus maculis obnoxium est sanitati.

De humoribus. Capi. xxv.

In elementorum tractatu superius diximus: ꝙ quedam elementa quibusdam corporibus sunt communia: quibusdam propria. cōmunia sunt quattuor elementa. propria vero sunt duplicia. quedam non quibusdam sunt propria animalibus: vt similia membra equis ꝛ tauris: ꝛ hominibus: qd adhuc dicturi sumus. quedam hominibus ꝛ omnia cōia bestiis sanguinem habentibus: vt humores de quibus succedunt disputationes: omnia ergo membra humana siue bestialia sanguinem habētia: ex quattuor humoribus sunt facta. i. de sanguine: cholera: phlegmate: ꝛ melācholia: quorum prima elementa sunt principia: Ideoq; humores sunt vocati filii elementorum: quia sunt similes eis: cum vnusquisq; humor ex eorum constet qualitate. humores ergo quattuor sanguinem habentibus: secūda elementa esse videntur. horum autem qualitatibus equalitatē custodiētibus omnia animata corpa sanguinem habētia: necesse est esse sana. in inequalibus vero infirma fm ꝙ competit eorū cōplexioni. Dicit Hippo. in libro de humana natura: omne animatum corpus sanguinem phlegma: cholerā rubeā ꝛ cholerā nigrā oportet habere naturaliter: quia hec sanguinolentis corporibus suppetunt: ꝛ ex eis eorum sanitas vel infirmitas subsistit: quia his bene se cōmiscentibus: ꝛ eorum qualitatibus vel quātitatibus bene cōpetentibus necesse est corpora esse sana. Si minus: vel exuperat: vel in vno loco sint incōpetēter posita: necesse est subsequatur infirmitas. Quidam autem phi in his obuiant Hippo. dicentes ex vno tm̄ humore hominem existere. vñ ꝛ sibi dissidēt. aln enī sanguinem dicūt cui ꝙ̄ṁ venti vicini sunt: alij cōsimilr quēlibet aliorū hūoꝝ. Qui trib⁹ de causis decipiūtur: aut de substātia ꝛ qualitatū sanguinis diuersitate: aut de substātie membroꝝ dissimilitudine: aut de catharticoꝝ operatione. De substātie sanguinis diuersitate: qꝛ fetus in vulua formatio non nisi de spermate ꝛ sanguine fit menstruo: nō tamen sine hu. ceteris: cū alij hūores: colatiōes sint sanguinis: qꝛ sanguis eā sit diuersē nature: sicut multū a quo pcedūt quattuor substātie diuersē. vnde vini clarius: que cholere rubee est assimilāda. alia est grossa et ipsa est phlegma. alia grauis atq; grossa: et fundum petens que fex appellatur: ꝛ intelligitur esse cholera nigra. Ita substātia vini est puritas sanguinis a ceteris humoribus rectificato comparāda. nullus tamen est ita purus: vt alios non trahat humoribus. Sanguis enī menstruus est aliquādo rufus: qꝛ cholere rubee multum cōmiscetur. aliquādo purpureus cholere nigre simillimus. aliquā spumosus ꝛ de phlegmate esse videtur. aliquādo aquosus propter aquositatem humorum. Similiter aūt videtur in incisione vene de subtilitate membroꝝ dissimilitudine: qꝛ quedā membra calida sunt ꝛ sicca. quedam frigida ꝛ sicca: que ex quattuor humoribus constare pbat. mirabilis enī humana natura regēs corpora sanguine ad vuluā pueniēte ꝛ extracta inde substātia humana membra: ex calido calida: et frigido frigida. Sufficit hec dictio ad hos maxime cōfundēdos qui dicūt oīa corpora sanguinolēta ex hūore cōstare vno. In catharticis apparet. pter enī phlegma deponēdum acciplētes catharticum phlegma depositurī sunt. quidam pter chole. rubeā ꝛ nigrā: ꝛ tamen quedā pficiūt cathartica ad eadē deponēda. Hoc igitur ex quattuor est humoribus quorum alij sunt naturales alij non naturales. Sanguis naturalis calidus ꝛ humidus quedam pars in arterijs est subtilis cum rubedine ruffitati contigua. pars quedam posita in venis inter grossum ꝛ subtile est mediocris: ꝛ coloris purpurei: sapor dulcis: nullius fetoris: cito coagulatur cū exit. hoc significat temperamētum epatis. Sang. nō naturalis si grossus ꝛ turbidus fuerit: ca. ꝛ sic. epatis significat: siccitatis ꝛ frigiditatem nimiam ipsius. rufus clarus ꝛ subtilis ... tem cholere rubee ꝛ putredinē eius significat. Super ... debet esse amarus. si salsus ex salso phlegmate ... cōmixtio. si autem desuper est spumosus ... mōstratur. coagulat⁹ ꝛ aquosus defectionis ... significatiu⁹. qd enim depelli cum sudore ... hoc totum in sanguine remanet. Phlegma naturale frigidum ꝛ humidum est sine sapore semper p venas ... natura cum degerat ꝛ corp⁹ inde nutriat: ꝙ phlegma est sanguis dimidie coctus. vñ natura nō singulare dedit membrum retinendum sibi: sicut alijs dedit humoribus ... corp⁹ nutrire. Phlegma nō naturale quadripartitū ... acidum: qd est frigidi⁹ ꝛ sici⁹ ceteris: ꝛ est salsum ... ꝛ siccius. vitreū acredini cōtrarium. qd vitreum ... colori assimilatur. dulce sanguini. ptinet ꝛ ... ꝙ in quo sapor nō habetur. Cholera rub. naturalis ... sic. est: que in tēperatis corporibus in rubore ... lis. hāc sibi fel semp attrahit. mādatq; intestinis ... ꝛ a phlegmatis putredine mūdet. partem stomacho ... vt digestibilem faciat. pars remanens sine ... pus mittitur cū sang. vt subtiliat⁹ sang. subtilia ... ita mēbra nutriat subtili cibo indigētia. Nō naturalis ... quadrifaria. est enī citrina ex phlegmatis aquositate ꝛ cho. rub. naturalis cōmixtione. ꝙ minus ꝙ naturalis est ... vitello oui assimilat. in ꝙ grossius phlegma ꝛ cho. ... ꝛ ista min⁹ prior est ca. he due cōcrēscūt in epate ... cut prasiū semp nascēs inter stomachū calidus ... dētius: ꝙ calidior est priorib⁹. alia est eruginosa ꝙ ... assimilatur: semp ꝙ in stomacho ex nimia ... cuius venenosa est qualitas: ꝛ ob hoc est calidissima ... Cholera nigra: quedam naturalis: quedam innaturalis. naturalis frigida est ꝛ sicca: que sic est in sanguine: sicut in vino fex. sapor eius aciditati cōtiguus. est aūt grossa: cuius partem ... liores splen sibi attrahit in nutrimentū suū. alteram ... machō: in appetitu cōforte... min⁹ grossam mādat p venas vt membra nutriat grossiora ... cibos sibi querentia sicut sunt ossa. cartilago et similia: deinceq; sanguinem ... nobilis corpus fugiat. hec nascitur de dieta fm frigidum et siccum habita. Cholera nigra non naturalis ex ... sa cholera nigra naturali nascitur. estq; calida et acuta: sapore acida. hec feruet cum in terram cadit: ...

rens quã in vase positã musce fugiũt quasi ardentẽ: prior e eo apperit. Alia nascit ex incensa cho. ru. acutior: et calidior prior: hec habet pessimas qualitates destruẽdi: et morbos pessimos in corpore faciendi: sicut cancerum: lepram: et pessima vulnera tota membra comedentia: cuius color prior est nigrior et igne sublucidior. Hanc quidã videtes sanguinem nigrum esse dicunt: q: sanguis venas exiens coagulatur: et nõ feruet: hec cõtra: et est acida qualitate pessima. Si enim in aliqua membra inciderit: sicut gladius vel ignis incidit: est et alia liuida in colore: et alia violacei coloris: cuius peior est liuidior: nascens de dicta calida et sicca. Galie. vidi inquit plures hãc cholerã digerẽtes: et digesta post duos dies mutata: sani facti sunt cum digestione multa. Nigra cho. violacei coloris si in citrinũ colorem mutetur ipsi sanantur: oportet autem intelligatur: q: quidam horum humorũ in alium mutatur: quidam vero non. Phlegma enim si naturali calore calefiat et excoquat in sanguinem mutatur: sanguis in choleram: sed impossibile est sanguinẽ in phlegma mutari. cho. ru. in nigraz calore nimio mutatur nunq̃ in sanguinẽ: neq3 phlegma in cho. nigram. Res enim bene cocta nunq̃ amplius ad hoc redigitur vt sit cruda: neq3 cocta et incensã nimis amplius bonũ aliud facit: qđ in humoribus cõsideratur. Phlegma enim medie coctum possibile est sanguinẽ fieri si excoquatur calore naturali. cho. ni. et combusta impossibile est q̃ ad cruditatem redeat: et phlegma faciat. Istud etiaz intelligitur de aliis humoribus. Hoc autẽ fuit necesse qđ de humoribus diceretur: q: quicq3 humores in quantitate vel qualitate preualent ex necessitate morbidũ corpus faciunt: si autem ad vnum membrũ confluxerint: et ipsum morbidũ sit egritudinem faciunt: sicut q̃ dicemus cũ de causis morborũ et significationibus eorum disputabimus: qđ autem faciunt humores dum preualent: id dum minuuntur non faciunt: si autem vnus vel omnes in quãtitatis summitate vel vltimitate preualuerint: suffocatur calor naturalis et vita perit. Si vnus vel omnes in qualitate corrumpant ipsis corruptis in vnũ membrum descendẽtibus ipsius membri actio corrũpitur: vnde si cor patiatur mors subsequitur.

Explicit prima particula.

Incipit secunda particula.

Disputatio de omnibus mẽbris. Cap. i.

Diximus in alio libro q: humores et elemẽta sunt materia corporis. In presenti autem dicendũ est de similitudine mẽbrorũ que ipsius elementa sunt: q: inde officialia mẽbra sunt: natura enim mirabilis de multis mẽbris in qualitate et quantitate diuersis corpus alalis cõposuit: vt p ea regeret alalũ quodlibet qđ in suo vigore viueret: et expleret id ad qđ factum est naturaliter: vnũquodq3 enim alal corporis instrumẽta virtuti anime habet cõpetentia: q: leo cum sit audacis anime et iracũde: corpus habuit forte: atq3 graues in pedibus vngues: et more dentes acutissimos. Lepus cum sit timidissimus: corporis membra leuitate nimia fuge habuit aptissima: q: virtutes anime sibi erant diuerse: fecit deus corporis instrumenta virtutibus suis cõpetẽtia vt pote manus in homine vt cum eis operaretur: in quibus sunt digiti multi et diuersi: vt p eos magna et minima possint retineri. Epar rubeum fecit p̃ut supperetebat creando sanguinĩ: mamillas et testiculos ad creandum lac et sperma fecit albos: natura vero oĩa corporis mẽbra omnibus actionibus fecit cõuenientia. Membra sunt tria: spiritualis: naturalis: et animalis: quibus corporis instrumẽta sunt similia: vnde membra virtutẽ animatã sequentia vocantur animata: et in aliis similiter. Membra autẽ animata fecit deus in animalibus omnibus propter sensus et voluntarios motus. Sed in homine propter hoc: et intellectũ: et propter rationẽ fecit cerebrũ: et oculos: odoratus instrumẽta: nares etiã et auriculas: linguam et neruos. Mẽbra spiritualia facta sunt propter flatus spiracula: et caloris naturalis cõseruatiõa: vt sunt pectus et pãniculi eius: cor et pulmo cum suis canalibus: fauces: diaphragma et arterie. Naturalia membra sunt bipartita: quedam nutritiua sunt: alia generatiua. Nutritiua cibũ mutant in membrorũ totius corporis substantiã: omnia enim humana et bestialia corpora consumunt ab aere et calore naturali: et necesse est vt eorum consumptio ad conseruandam integritatem cibis reparetur. Hec autem sunt membra nutritiua: os: dentes: os stomachi: stomachus: intestina: epar: splen: renes: fel: vesica: vene. Mẽbra autem genitalia sunt facta vt specificent indiuidua: et vt indiuiduarent specificata: q: enim omnia indiuidua naturaliter consumunt: necesse fuit vt per genitalia repararent: que sunt matrix: vulua: virga: testiculi: et spermatis vasa singula. Horum animatorum inquã et spiritualiũ: seu naturalium: vnum habent principale membrũ: cuius causa facta sunt alia: que actionis sue sunt adiuuamẽta vel superfluitatis sue expulsiua vel eius defensiua. In animatis pricipale est cerebrũ: q: in ipso est memoria: ratio: intellectus: et de ipso virtus sensualis et motus voluntarius ad alia membra corporis pgrediunt: actionis sue adiuuamenta sunt oculi: auditus instrumẽta: odoratus: neruuli: lacerti: vnũquodq3 enim horum exteriora portat ad cerebrum: qđ sibi peccata disposuit. Nerui et lacerti mouentur ad opera: a cerebro discreta et disposita: et neruis mediantibus ab ipso ad totũ corpus sensualia feruntur. Istorũ etiaz quedam superfluitatis expulsiua sunt vt nares emũctionũ: oculi lachrymarũ: defensiua sunt pãniculi super cerebrũ positi. Membrorũ spiritualiũ cor est principalissimũ: q: vite et caloris naturalis est fundamentũ: q: de ipso ad alia membra procedit viuificanda: adiuuamẽta sunt pulmo: panniculi: et lacerti pectoris: motu enim istorũ trahitur aer ad refrigerandum calorẽ cordis: et calor expellitur fumosus: qui circa cor coadunatur. Portãtia ab ipso ad alia membra sunt arterie: ipse enim sunt a corde naturalẽ accipientes calorẽ: et virtutem vitalem et naturalẽ portant ad omnia corporis mẽbra: membra defensiua cordis sunt sui pãniculi: diaphragma: et pectoris panniculi. Membrorũ nutritiuorum principale est epar: ibi enim succus mutatur ciborum et sanguis efficitur de ipso ad totum corpus nutriendũ spargendus: huius adiuuamẽta sunt diuersa: quedã enim cibũ preparant vt stomacho leuiorem reddant sicut os: dẽtes: quedã calefaciũt et mutãt cibũ vt cum alleuient ad mutandũ in sanguinem: qđ facit stomachus: quedã portant a stomacho ad epar: sicut intestini gibbositas: qđ ieiunum medici vocãt: et sicut meseraica. Alia ab epate ad totum corpus portantia sunt: sicut vena que a mediis vocatur concaua. Alia tñ superfluitatẽ sanguinis expellunt et mundant sicut fel: splen: renes. Alia partẽ cibi superflui recipiunt et expellunt: vt sunt grossa intestina: et vesica. qđ enim reiicit stomachus ab his recipit et expellit: vesica recipit superfluitates aquosas a renibus de sanguine depuratas. Intestina feces grossas a stomacho receptas expellunt. In mẽbris genitiuis principales sunt testiculi: eorũ adiuuamẽta spermatis sunt vasa: q: in masculis sunt et mulieribus de spermate faciũt fetus. Mamille adiuuãt eñ infantes nutriant: q: de vno ad aliud portant: sunt spermatis vasa atq3 virga. Vasa enim spermatis in masculis sperma in vuluã portãt de testiculis: intẽtiõe ista mẽbra diuersa fecit natura. Ar

etiam dividunt membra scz in similia partes toti eorumqz parti assimilantia: vt ossa: cartilago: nerui: vene: arterie: panniculi: ligamenta: pinguedo: caro: pili: cutis: vngule. Aut in membra composita: vt caput: manus: pedes: et similia: hec autem vocantur officialia membra. Similia sunt octo: primo ossa. secundo chorde: cartilago: nerui: ligamenta: tertio vene: quarto arterie: quinto caro: glandule: glandes: pinguedo: sexto cutis et pellicule: septimo pili: octauo vngule.

De ossibus. Capitulum .ij.

Durior et sicctior pars corporis sunt ossa: quod duabus de causis necesse fuit: aut quia corporis sunt fundamenta super que totius corporis sita est fabricatura: vnde ea oportuit esse firmiora: aut quia ab exterioribus defendunt interiora: vnde necesse fuit esse duriora. Ossa autem in corpore multa et diuersa in specie scz de causis oportuit esse firma: aut ex corporis motione: aut ex corporis expellenda fumosa superfluitate: aut ex eorum passibilitate: aut quia in alio loco parua: in alio oportuit esse magna: aut propter fortitudinem: vel propter sui motus leuitatem. Ex corporis motione: quia quedam membra in animalibus aliquando mouere: aliquando quiescere sunt necesse: aliquando enim mouentur manus: pedes et caput: et manum vole sine brachijs: et digiti sine volis: propter superfluitatis fumose expulsionem: quia omnis superfluitas eius subtilia est vel grossa: grosse viam dedit natura inferiorem: quod satis patet visui: fumose superfluitati viam superius fecit per quam secreto expellitur: fecit enim poros in cute: sicut in capitis osse. Caput enim summa pars est corporis quod est sibi idem quod tectum domui: fumi vero natura semper altiora petit. Fuit ergo necesse ossa capitis perforata esse ne fumus eo clusus prohiberetur exire. Hi ergo pori non perpalantur visui: ne ab exterioribus aliquid intret quod cerebro noceat. Ideoqz multa ossa sibiinuicem sunt iuncta: que a medicis vocantur sororia. Hec oportet esse multa propter eorum passibilitatem: vt facilius essent passibilia: si vnius pars pateretur necesse est totum sibi compateretur: vnde natura duo fecit vel tria: et vbi oportuit plura: vt si vnum pateretur compatiendo alterum non lederetur: et sani vice infirmi fungeretur. Ossa ergo maxillarum multa sunt: manuum atqz pedum: que magna atqz parua sunt ex quantitate membrorum: si enim membra fuerint magna: vt sunt brachia et crura: magna sunt ossa: si parua vt digiti et similia: ossa sunt parua: propter firmitatem: quia natura videns vbi ossa debent esse solida non ea fecit concaua: sicut nec maxillarum ossa: propter motus leuitatem fecit natura in costis: et in similibus membris concauitates: quia vero erant magna et mobilia oportuit esse concaua: que duabus de causis sunt medullis plena ne concauitate frangerentur: vel vt inde nutrirentur. Ossa iuncta aut sunt solida: aut immobilia: quorum motus aut mollis est: aut durus: aut vt alterius acumen intra alterius sit concauitatem: que ex acuminis quantitate magna vel parua debent esse. Inest autem concauitati quoddam obstaculum ad acuminis repellendum ictum: ne cadens et concauum collidens suam perdat mobilitatem. Obstaculum quasi quadam cartilagine est vestitum: et similiter concauum: quibus viscosa humiditas inest vt leuius mouerentur ossa vtrisqz extremitatibus quedam ligamenta inducuntur neruosa: ne motu nimio ossa se iungerent. Iste motus non est equalis in omnibus partibus: est enim vbi sunt crura: acumen: et concauitas vt in spatulis: est vbi vtraqz longa vt in costis: est vbi non sunt rotunda: vt in spondilibus: est cuius acumen non est de eodem osse: sed de alio coniuncto sibi osse: vt in cubiti posteriori parte. Huiusmodi sunt ossa in concatenatione mobilia: stabilia sui firmitate quedam sibiinuicem sunt concatenata vt capitis craneum. hec enim ossa dentes habent sicut serra: quorum vnumquodqz inter duo intrat alia: quedam sunt plantaria: sicut dentes in mento et in maxilla: quedam solida adeo sunt coniuncta: vt nimia planicie ossa vnum videntur esse: quedam alba sicut pura ossa: quedam ossa viscositate sibi conglutinata sicut menti ossa vtrinqz sibi concurrentia cum medio mento sunt solidata. Iridem inuenitur in quibusdam mobilibus.

De ossibus capitis. Capitulum .iij.

Omnium ossium sex sunt modi: alia enim sunt capitis: alia dorsi: alia pectoris et costarum: alia spatularum et furcularum: alia manuum: alia pedum. Ossa capitis sunt cranei et ossa menti et dentium: craneum forma est rotunda: ante tamen et retro arcta. Rotunda vt a passibilitate sit remotior: aut vt quantitatis amplioris capax: anterius propter proram cerebri acuitur: vnde nerui procedunt a cerebro: qui quinqz sensus deferunt. puppis posterius acuitur: vnde medulle spondilium egrediuntur: et nerui motum facientes voluntarium. Craneum ex ossibus multis sibiinuicem concatenatis: quod fuit quinqz de causis: aut vt inde fumi superfluitatem reijceret: aut vt vene et arterie ad cerebrum introeuntes et etiam exeuntes viam haberent: aut vt cerebro firmiter panniculi inhererent ne cerebro insidentes et cadentes aggrauarent: aut si vnum frangeretur ne alia conquassarentur: aut quia est mollior prora: puppis vero durior: due qualitates sibiinuicem sunt differentes: harum craneum forma est quintupla: et in artubus serrupla: eorum duo sunt similia sibi: et vocantur decima: et est aliud in capitis parte vbi incidit corona et vocatur coronatum: cuius hec est forma. Aliud est oblongum per medium capitis procedens et vocatur erectum: cuius hec est forma et est aliud in capitis prora vel puppi quod est sicut grecum lauda. Ubi vero sic ossis huiusmodi forma sit. Decima ex vtroqz latere posita super auriculas a coronato incipientia vsqz ad grecum lauda: et sunt longa et equaliter ab erecto separata: et sunt alia duo in medio capitis ossa vtrinqz eum erecto habentia quadrangula: quorum mollis est substantia propter fumi superfluitatem dissoluendam: qui circa ventriculum cerebri posterioremadunatur. Sunt et duo alia vtrinqz posita solo a craneo differentia: que appellantur tempora. Ossa singula in tria ossa diuisa: quorum vnumquodqz suam habet naturam. Unum est petrosum quod vocatur os petrosum foramen auricule habens ibi positum propter auricule ... alterius ossis eiusdem trianguli natura ... quod positum fuit ibi propter ... suum exiret. Menti enim ossa immobilia in illis ... hoc os non est adeo durum vt petrosum. Est etiam ... tempus est vocatum aliis duobus ... dura ne cito essent passibilia: itidem intelligas ... tis triangulo. In prora capitis est quoddam os solo ... to differens a craneo: et hoc vocatur frons: ... culi est medietas: nec multum molle: nec multum durum: et ideo fuit temperatum vt non lederetur ... Est etiam puppis os solo lauda differens a craneo: et ... puppis os: forma cuius non eadem est in omnibus ... bus: durum est: quia puppis caret oculis quos custodiat. Preter ista sunt quinqz alia. Unum ... maxille est firmamentum ossi puppis ... capitis os porrectum et maxillis firmatur ... ab osse puppis per quoddam os aliud: quod greco lauda ... gitur vtrinqz ascendens vsqz ad coronatum. Super latera tos tempeorum quattuor sunt alia ex vtroqz latere ... ta: et vtrinqz vsqz ad medium pertingentia ... parua: et ob defensionem tempeorum ibi sunt locata. Ossa maxillarum craneo sunt iuncta: que ideo de multis ... vt si vnum pateretur: alia non lederentur: et quia ... omnia dura erant et mollia oportuit esse plura. Sunt autem octo: duo oculorum: duo in maxillarum et naribus ... duo alia: in naso in nasi foramine vnum: vbi pars ... quadrupli firmantur: alterum oculorum: duo vtrinqz ... ronati ... alia pertingunt ad oculos ... rum extrema partis descendentia: et ad narium ... currit vnum ex vna parte procedens in quo pares et quadrupli firmantur dentes. Oculorum singula ... ambo maxillaria sunt grossa ab oculorum incipientia vsqz ad caninos dentes procedentia in quibus sunt ... preter quadruplices atqz pares: quorum vnumquodqz vtrinqz naso est collaterale: et vsqz ad caninos dentes protenduntur.

que grossa sunt ⁊ dura: vtpote neruum ab eo descendentem defendentia. Nasi ossa prout diximus bina ab angulis medicorum incipientia ⁊ vsq; ad quadruplos dentes protensa ⁊ nasi lateribus ab aliis differentia: que ideo sunt tenera: vt si forte rumperentur cito solidarentur. Os vbi est nasi foramen do subtile est: ⁊ diuiditur in partes duo: que sunt perforata vsq; ad cranei concaua. Os vbi dentes pares ⁊ quadrupli radicantur: differt ab aliis nasi lateribus. Si particularia totius faciei ossa scire volumus. xxxij. esse preter dentium ⁊ menti inuenimus. Menti enim ossa sunt duo in ipso iuncta medio vbi dentes firmant subtiliores quadrupli atq; pares: quorum altera extremitas duas habet furculas. Una est acuta sub paribus quos supra diximus: cuius acumini quedam chorda inseritur: que in lacertis temporum protenditur: per quem bucca clauditur: altera furcula est grossa rotunda posita in concauitate que est sub duorum vberum cranei similitudine. Huius furcule rotunditate mentum fit immobile. Dentes sunt quasi quedam plantaria ossibus maxillarum ⁊ mento insita qui sunt. xxxij. xvj. in maxillis superioribus positi: totidem in inferioribus: quorum quattuor in anteriori parte pares vocantur quadrupli ⁊ lati ⁊ acuti incisores a medicis vocantur: sunt enim necessaria ad incisionem cuiuslibet cibi: duo vocantur canini collaterales quadruplis in summitate acuti: in radice vero lati duris cibis commolendis apti. Sunt ⁊ decem alii vtrinq; gemini collaterales quadruplis: latiq; atq; grossi: hi molares sunt vocati: ad molendum enim cibum ⁊ frangendum sunt necessarij. Hic idem numerus dentium in mento est intelligendus. Hi omnes fureati sunt: sed in eis quidam sunt diuersi. Alij enim quattuor: alij tres: alij duos habent furculos: alij vnum habent furculum: quadrupli atq; pares. Molares tres: vlteriores quattuor: prima molares infra positi duas habent furculas: vltimi. iij.

❡ De ossibus dorsi. Capitulum. iiij.

Ossa dorsi ab ossibus incipiunt puppis capitis: ⁊ vsq; ad vicinitatem protenduntur ani. Hec quattuor ob causas fuerunt necessaria: aut quia fundamenta sunt aliorum: ossa enim super ea posita sunt: sicut nauis tota super carinam mediam: aut quia opertorium sunt ⁊ defensorium viscerum atq; lacertorum. Aut quia neruus huiusmodi necessarius fuit toti corpori per quem descendentem a cerebro sensus membris daretur inferioribus ⁊ motus: cum enim multa membra a cerebro sint remota: ⁊ vie longinquitate eis denegetur sensualitas: via quedam data est spondilium medullis per quas dispensaretur neruis exeuntibus per remotas partes corporis: que quasi medulle lingua arabica vocatur nucha. Quarto dorsi ossa fuere necessaria vt custodirent ⁊ defensarent nucham: ne quid lesionis pateretur ab extra positis: sunt ergo hec ossa defensaculum nuche: sicut craneum est cerebri: eadem enim est nuche quam cerebri natura. Spondiles duabus de causis ex ossibus sunt multis: vel vt quodlibet animal se inclinare ⁊ erigere posset: aut vt eorum concauitas alicubi esset lata: alicubi stricta: ⁊ ossa alicubi grossa: alicubi subtilia. Suo enim pars superior subtilis est ⁊ concauitas larga inferior grossa ⁊ subtilis concauitas. Dorsi ossa sunt quadripartita: alia enim colli: alia dorsi: alia renum: alia iuxta anum. Homo collum habuit duabus de causis: aut propter sonoritatem vocis: quia animal carens collo voce caret omnino sicut piscis: aut si quam habeat raucam habet sicut rana: aut vt caput ante et retro moueretur. Collum septem spondiles habet minores ⁊ subtiliores: in concauitate largiores. Dorsum duodecim minus concauas: sed maiores ⁊ grossiores. Grossitudo est earum: quia coste super eas fundate sunt: aut quia viscera cooperiuntur ab eis: earum concauitas ideo est stricta: quia nucha descendens a cerebro in colli spondilibus est grossior quam multitudine neruorum a dorso procedentium necesse fuit subtiliari ⁊ concauitatem minorari. Renum spondiles prioribus sunt maiores ⁊ grossiores: atq; concaue minus: quod postea probabimus. Que ossa vt diximus: ⁊ hic considerentur: quia enim de vnaquaq; spondili duo exeunt nerui: necesse fuit subtiliari: harum inde fuit maioritas: quia vna vsq; ad alteram portat. Sunt autem. xxiiij. ossa iste sibi inuicem concatenate: exceptis prioribus in colli positis summitatibus: quia ex puppi duo exeunt acumina duabus prioris spondilis concauitatibus a dextris ⁊ a sinistris succedentia ex qua colligatione caput dextrorsum ⁊ sinistrorsum est mouere. A spondili secunda duo exeunt acumina per foramen prime spondilis procedentia ad puppim vsq; ad collum pertingentia que duabus chordis ligantur ante ⁊ retro vt per eas moueatur caput. Omnes alie sibi sunt coniuncte quibusdam frustulis similibus inter duas succedentibus quibus ⁊ sibi concatenarentur ⁊ alterius motus eis non prohiberetur. Dorsi spondilis superior habet frustula duo: similiter inferior: quorum vnumquodq; subit sibi preparatam concauitatem: quinq; colli: ⁊ quinq; renum: quattuor habent sursum ⁊ quattuor deorsum. Dorsi singula concauitates suas intrant singulas vbi perfectis conexibus sibi colligantur. que ad hoc fuerunt necessaria: vt ceterorum essent firmamenta. In dorsi spondilibus duo sunt tamen: a quibus duo alia sicut spina contorta exeunt. Hec contorta a medicis appellantur senenica: vnaqueq; spondilis habet tria. vnum super: ⁊ duo subtus lateralia. similiter habent omnes preter primas in collo positas: que ideo caruerunt eis tortionibus vt non obessent lacertis caput ante mouentibus. Contortio ista in. ix. vel. vij. spondilibus petit inferiora. decima semper habet erectas: aliorum omnium superius contorta sunt. Hec senenica tribus de causis fuerunt necessaria: aut vt posteriora costis colligarentur: aut vt lacertos supra dorsum: venas arterias ⁊ neruos firmarent: aut vt costas sibi firmiter adherere faciant: vnaqueq; spondilis duplicis est foraminis: per que pares nerui exeunt: qui de nucha interiori prodeunt. Horum enim quedam foraminum inter duas spondiles sunt: quedam intra vnam tamen inter duas spondiles sunt foramina: quia cum vnaqueq; semicirculos habeat ipsis iunctis necesse est reddi foramina. Hec considerantur in colli spondilibus: alie enim sunt superius plusquam medium habentes circulum: sed inferius habent minus: quibus iunctis perfectio fit circuli: ⁊ hoc in spondilibus dorsi. Spondiles renum vnum foramen habent tamen: que sunt iuxta anum duorum sunt ossium: quorum vnum vocatur iuxta anum. Os istud latum inferiori spondili renum iunctum in similitudinem spondilis de tribus ossibus est factum: quorum duo lata duas habent concauitates non adeo magnas. Hec sunt ossibus coxarum iuncta: in quorum vnoquoq; sunt foramina: a quibus nerui prodeunt: hec non sunt lateralia: sicut spondilium. Ossa enim coxarum in lateribus sunt: foramina ergo ista in medio sunt posita. Alterum os vocatur ipse anus. similiter de tribus factum ossibus: hec sunt nature cartilaginum: a quibus tres pares nerui exeunt. Unum par exit de duobus foraminibus spondilium foramina assimilantibus: os tertium inferius foramen habet aliud: vnde exit quidam neruus. Hec de dorsi sufficiant ossibus.

❡ De ossibus pectoris. Capitulum. v.

Pectoris fundamentum supra dorsum est positum cuius magna est concauitas vt intra se posita custodiat. s. cor: ⁊ pulmonem: ⁊ panniculos ⁊c. Magnitudo concauitatis fuit vt pulmo posset huc ⁊ illuc dilatari: constat pectus costis ⁊ teneritate quadam costarum. xxiiij. in anteriores ⁊ posteriores fit diuisio. de. xiiij. anterioribus pectus conficitur quarum dorsi sunt ligate spondilibus septene. Ex vtroq; latere semicirculo assistante. Si ligantur circulum facere videntur: hec ligantur in anterioribus cum septem teneris ossibus cartilagini assimilantibus: sed tamen in teneritudinis summitate vera cartilago esse comprobatur: que dum acuta est sicut gladius: ⁊ ori stomachi superponitur: ad defensionem sui ⁊ cordis ⁊ diaphragmatis. Decem posteriores coste quinq; dorsi spondilibus sunt inserte: he sunt curte vt non possint ad ossa tenera pertingere: earum extremitas ne forte rumperetur est cartilaginea: sunt autem ossa duo ⁊. xxvj.

❡ De ossibus spatule ⁊ furcula. Cap. vj.

Spatule ossa duabus de causis fuerunt necessaria aut. s. vt defenderent pectus retro ne pateretur quid lesionis ab exterioribus: aut vt armorum ligarent ossa: que interius sunt concaua: exterius vero gibbosa: erat enim necessarium vt prodesset costis concauitas: que ossa habent nodos quos medici vocant spatularum oculos: quod nomen ex effectu sumpserunt suo: sicut enim oculi totius anterioris defensores sunt corporis:

et ista a posteriori defendunt pectora. Isti quasi oculi ideo sunt cōcaui vt armorū acumina possint eos ingredi. Habet autē spatula duo acumina: retro vnū corui rostro assimilatū: per qd eadē spatula furcule est admixta ne a superiori locū suum exeat. Intus vo alterū ad hoc tm̄ positū ne subt⁹ exiret acumē armoꝝ. Furcule ad hoc fuere necessarie vt armos ligarent: ⁊ a pectore differre facerent ne forte pectus manū contraheret: hoꝝ ossa exterius sunt rotūda interius vō concaua: ⁊ cum teneritudine pectoris ante ligata: retro vō cum corui rostro earum ligamēta sunt ossa cartilaginosa que vocantur spatularū capita ad hoc posita tm̄ vt cōcatenationē facerent armorum.

De ossibus manuum. Ca. vij

Vnaqueqꝫ man⁹ in tria ossa generaliter diuidit in armū cuius os est magnū: concauū atqꝫ rotūdum: ex familiari eīn parte cōcauū est: ab extranea vō gibbosum atqꝫ rotundū. Dico autem illud familiare qd interiori parti corporis videt attinere: extraneū qd exterius. Hoc aūt fuit solitariū: qꝛ cū spatulis vna concatenatiōe est copulatū: fuit magnū vt manum ferret ⁊ brachiū: cōcatenatio eīn manus atqꝫ brachij huic cōnectitur ossi. Rotundū efficitur vt non facile pateretur: sit autē concauū vt arterie: vene: atqꝫ nerui viam haberent ad manū atqꝫ brachiū. Extranea gibbositas familiari parti fuit cōpetentissima. In extremitate superiori est acutum vt spatule intraret concauū: ⁊ cōcatenatio fieret armorum. qd adeo est molle vt locū suum aliqñ cogat exire: mollities sit ideo vt armus vndiqꝫ sit mobilior. Extremitas inferior attinēs brachio capita habet duo in familiari parte manus ꝗ nulli ossi colligat: vt nerui: vene: atqꝫ arterie in eo ligarentur: intusqꝫ bina sunt duo: vnuꝫ retro: ⁊ alterū antea que brachij intrant acumen: vt suam facerent concatenationem. Brachiū ex duob⁹ constat ossibus. Vnū supra ⁊ appellat cubit⁹ superior. Alterū infra ⁊ vocat inferior: est aūt inferi⁹ prior mai⁹: qꝛ portās portato mai⁹ dꝫ eē vt firmius. Hec duo rotūda hꝫ acumina que mala vocant ad extremitatem armi pertingentia: malū maius est exterius: atqꝫ min⁹ interius. cōcauitatē habent armi quā intrant cum extensio sit brachij. Exterior pars manus ex nouē minutis conficitur ossibus medulla carentib⁹ solidis ⁊ diuersis: ossa nouē habuit vt manus esset mobilis: sunt aūt diuersa forma. s. altera gibbosa: altera concaua: alia erecta: vt cum ossa iungerentur quasi vnū os redderet. Ista in duob⁹ ordinib⁹ sunt stantia: ex vna parte cum vole pectinibus: ex altera cum duabus brachij concatenationib⁹ fortiter ligant: concatenatio ad superiora habet bonum tria: brachij concauitatē subeūtia per quam manus lateraliter extēditur atqꝫ stringitur: concatenatio inferior atqꝫ minor extremitati interiori īt igitur brachij ipsius acumine cōcaui quinqꝫ ossiū subintrāte. Hec cōcatenatio motū facit ante ⁊ retro: vola manus in duo diuiditur. Pecten pars vna: digiti vocant altera: ꝗ pectē de xiiij. sit ossibus: ne si forte vnum patiat: ⁊ altera non ledantur. Digiti sunt quinqꝫ: quorū vnusquisqꝫ ex tribus componitur ossibus: que sibi⁹ inuicē concatenant: ⁊ quattuor digiti cum pectine ligantur: pollex cum brachij interiore: ⁊ in ossiū iungitur concatenatione: suntqꝫ noduli inferiores superioribus maiores ⁊ latiores: quia portās eo qd portatur latius est atqꝫ firmius.

De ossibus pedum. Capitulū. viij.

Ossa pedum medici in quattuor diuidunt. Sunt eīn coxarum: sunt hācharū: sunt ⁊ crurum atqꝫ pedum. Hāchārū ossa ante ⁊ retro super⁹ cū ani ligantur ossibus: cuius vnaqueqꝫ pars in tres diuiditur: os mediū atqꝫ superius ꝓprie vocat hancha: que ligatur cum ani ossib⁹ concauitatem suam intrantibus: hec proprie hācha vocatur: pixis vō ei⁹ cōcauitas, easqꝫ est post illud qd os ylū vocat. tertium os peius est: os coxe est necessariū ꝓpter coxe motum. Ossa interiora ⁊ exteriora ad custodienda spermatis vasa: matricē quoqꝫ ⁊ vesicā rectaqꝫ intestina. Os coxe maius est totius corporis ossibus: totū in extranea parte a superiori aut familiari ab inferiori a posteriori parte concauū: ab interiori gibbosum duo habēs acumina: sꝫ superius ⁊ inferius: cuius magnitudo fuit duabus de causis: vel quia totius corporis ossium est fundamentū: vel ꝙ maiorē lacertum portat per quem motio fit pedum. Rotunditas extranee partis a superiori parte est: vt locum habeant lacerti: qui si essent extrinsecus in eundo frāgerent: rotunditas a familiari parte inferiori: ne si essent ex vna parte rotunditates totū corpus tortum ⁊ inrectū fieret: concauitas posterior ⁊ gibbositas anterior vt firma esset sessio: acumen rotūdatur superius vt hanche pixidem ingrediat. Inferius duo acumina habet concauitates cruris sunt subeuntia. Crus eīn duo ꝙ ossa que arūdines vocata sunt. Vnum magnū in familiari parte positum duo habet concaua: que cōcatenatū genu reddunt inferiori parti coxe iuncta. In huius concatenatiōe habet superius est rotundū os cartilaginosum atqꝫ cōcauū concaua cruris ⁊ coxe intrant ossa: hocqꝫ vocatur genu. Arundo altera in parte est extranea: que subtilior ⁊ curtior est arundine prima non pertingens a superiori vsqꝫ ad concatenationem poplitū: sed ab inferiori maior: ligatur arūdini arūdinibus cauille pedꝫ iunctis concatenatio quedam fit vnde motus procedit calcanei. minus autē in arundine maiori datur vt pondus patiatur facilius: aut vt neruos arterias ⁊ lacertos tueretur: aut vt inter ipsum atqꝫ maiorē concatenatio calcanei redderetur. Pedis diuisio est secundū eīn cauilla: est ⁊ calcaneus: ⁊ pedis nauicula ⁊ rasca que lingua vocat arabica ⁊ est pecten: sunt ⁊ digiti. Os calcanei rotūdū est super⁹ a parte familiari: ab extranea parte ligatū est ⁊ subesse subter⁹ latū atqꝫ solidū attingens terrā. Rotūdū ne qd forte patiat. Lōgitudo atqꝫ soliditas vt sit firmarent: vel vt supposita pateret. Soliditas vt forte tota posset corpus: cauilla calcaneo est supposita mobiliter ligamentis retro cōtexta duo habēs acumina a parte familiari maiori intrans cōcauitatē arundinis: ab extranea minori: hec concatenatione calcaneus sursum ⁊ deorsum mouetur. Os nauicule ad modū nauis est factū superius ⁊ retro: ⁊ vtrinqꝫ operiens extremitatē cauille: vnde est ligatū fortiter concatenatum: per hec pedibꝰ lateralis motus: ⁊ vtrinqꝫ illi cum calcaneo est ligata: sed ab extranea parte infra a familiari altius: vt locus remaneret concauus. Hec concauitas simpliciter fuit necessaria: vt. s. si pes acute rei superpositus concauum haberet ad qd cito confugeret. vel vt calcaneus et totum leuior redderetur. Rasca quattuor habet ossa: superius cum nauicule retro iuncta ossibus a parte familiari: aut cum tribus ossibus pectinis. Os quartū qd vocat gibbosum in parte minoris digiti est positū: cuius acumen ingetur retro calcanei intrat concauū: aut cum duob⁹ pectinis ossibus ligatur. Rasca fuit in pedibus necessaria sicut in manib⁹: sed tm̄ ista quattuor: illa ossa hꝫ octo: mais ossibus manibus ꝙ pedibus fuit necessarius. Pecten quinqꝫ conficitur iunctis cum quattuor rasce ossibus: quinqꝫ iunguntur cum tribus rasce: duo cum glanduso: pedis digiti quinqꝫ vtile fuit sicut ⁊ manuū: quattuor digiti tria ossa habent singuli: pollex ꝗ est maior tm̄ habet duo: qd ideo est vt pedes essent cōcaui. Intus maiora habuit vt pes posset sustentari: vt sicut manus per pollicē tenendi habuit facultatem: ita ⁊ pes sustentādi in descensum suū stabilitatem. Ossa ergo corporis ossa sunt. cl. ⁊. octo capitis quattuor paria. xiiij. maxillaria: dentium inferiorū. xvj. mandibule: duo menti: dentiū superiorū. xvj. spondiles. xxiiij. anī. iij. coste. xxiiij. teneritudines. vij. spatule. ij. spatularum. ij. furcularū. ij. armorū. ij. cubitorū superiorū. ij. inferiorū. ij. rasce manuū. xvj. pectinis in manibus. viij. digiti. xxx. hancharū. ij. calcaneorū. ij. nauicularū rasce pedum. digitorum. xxx.

De cartilagine. Capitulū. ix.

Artilago est ossium teneritas quodāmodo ossibus assimilata: de qua satis tractauimus in ossium compositionibus: cum quibus ligata est pectoris teneritas: costarum extremitas: hypocundriorū pars in ano ⁊ hācha: ⁊ extremitates ossiū acutorū narium atqꝫ auricularum gutturis: ⁊ caudā pulmonis

meris: que ossa fuerūt cartilaginosa ne forte rumperētur cum plicarentur.

De neruis. Capitulū.x.

Nerui sunt necessarij vt sensum atq; motū volūtarium ferrent membris totius corporis: ossibus: ligamētis ꝛ cartilaginibus: pinguedini: ꝛ glandibus: in natura eius sua nullū horuʒ habet sensum neq; motū. Sed hoꝝ singula ꝓut dicem⁹ fuerūt necessaria. Quidā medicorū dicunt dētes ossiculos sensum habere: q; labiis trementibus ꝛ ipsi tremere videnī: ꝛ dolorem patiuntur: dolor aūt nō est sine sensu: qđ negant alij dicentes dolorē illum esse in gingiuis atq; neruis. quorūlibet neruorū fundamentū est cerebrū cum volūtarij motus atq; sensus sit firmamentū. Oēs autēʒ nerui aut de cerebro procedūt: aut de mediatorib⁹ cerebri. Cerebri mediatores dicūtur esse spōdiliū medulle que nucha sunt appellate: qđ ideo oportuit esse ne si omnes a cerebro ꝓdirent immediate: aut rumperētur aut nimia lōginquitate sensus perderenī. Oēs horum ergo propinquoꝝ nerui a cerebro procedentes sunt molliores: de nucha duriores: exeūtes a prora cerebri ōium aliorū sunt mollissimi: q; sensum portant alijs molliores vt cito mueant circa sentientes. Prodeuntes a puppi cerebri fuerunt duri: vt motū possent pati: q; mollia veloci motu cito rumpuntur. Neruoꝝ a cerebro exeuntiū septē paria sunt quidam ad oculos progrediunī vt darent eis sensuʒ visus. Alteri ad eosdē vt darent eis motionē. Aliorū quidā vadūt ad linguam ꝛ sensum gustus dant ꝛ motus: quidā ad tempora vt motū comedēdi dēt. Ibi hdē ad nariū exeūt extremitatem ꝛ vsq; ad labia: quidā ad gingiuas atq; dētes tendunt donātes eis tactū. Quartū priorū parium diuiditur ꝑ palati summū: vt ei donet gustū. Quinti paris pars tēdit ad auriculas: vt auditum eis prebeat: pars ad latitudineʒ pectoralium lacertorum tēdit vt virtutem det eis motionum. Sexti paris pars tendit ad viscera vt per eā sentiant. Pars ad lacertos gutturales vt eos moueat. Septimuʒ vadit ad lacertos lingue ꝛ gutturis vt inde possint moueri: vnūqđq; istorum priusq; exeat craneū duobus cerebri panniculis est coopertū: subtilis panniculus propter nutrimentū sui est venenosus: alter est grossior ꝛ durior ab ossibus cranei defendens neruos. Primū par neruorū a cerebro exeuntiū est cōcauum nulli aliorum tanta concauitate assimilandū: cui⁹ substantia cerebri nature est vicina: concauitas ergo eis omnibus fuit necessaria vt per eos spiritus visionis daretur oculis. Sunt autem isti maiores neruis totius corporis: quod ex duabus causis cōtingit: vel ne cōcauitatis causa rumperentur: aut vt maiorem quantitatē ferrēt spirit⁹. fuerūt molles vt sentientē facerēt velociter: ꝓcedūtq; isti duo a duob⁹ quasi vberibus cerebri vicināres naribus prius concaui sibi iunguntur: a naribus fo procedūt ad oculos hoc modo. Cōcauitas ista oculis ꝓmaxime fuit necessaria vt si forte pateretur vnus ramusculus: per alterū alteri lumen oculo preberetur: hoc probare poteris si clauso vno oculo alterū aperueris. Neruus a dextra parte veniens ad dextrū oculū tendit: a sinistra ad sinistrū. Quorū singulus ad oculos vsq; progressus ita ibi dilatatur vt vueā tunicam circūdet cōcauus. Spiritus autem visionis a cerebro progrediens: ꝛ eandem percutiens oculū irradiat. Nerui isti egressi a cerebro molles sunt ꝛ lenes: sed quanto plus ab eo elonganī: tāto duriores efficiunī. Ad oculos autem cum veniūt: ibidem rursus mollescunt. Secundū par neruoꝝ a posteriori parte incipit aliorum priorū: quorum vnusquisq; exit per foramen cranei qđ vicinum est oculorū singulorum concauitati: quā circūdantes dilatanī: vt ꝑ eos oculi moueanī. Par tertiuʒ incipiens retro post secundū se diuidit: ꝛ per sedem capitis exeūs a puppi cerebri: quarto pari vnitur: sed postea principatur separatum: qui cum exeat a craneo in quattuor diuidit neruos. Vnus foramē exit qđ vena subijt iuuenilis. hic cum per ceruicē descendit in viscera diaphragmati superposita dispergit se per ea. Alter foramē ossis temporis egreditur: ꝛ neruo quarti paris cōmiscetur. Tertius cum foramē ossis ocularis exeat. vnde secundū par iam exierat: in tres alios diuiditur neruos: horum primus furculatus in exteriorib⁹ oculorum angulis dilatatur: ꝛ lacertos temporum tandem ingreditur. Alter ab angulis oculorum maioribus narium foramina ingressus ibidem in quattuor diuiditur. Alius in maxillis in duos neruos se diuidit. Vnus intrat oris interiora: ab altero extrinsecus vtraq; superioris labij extremitas petitur. Quartus tertij paris neruus superius propter incidentē diuisionē intermissus ꝑ maxillas se diuidens maximū dat gustum lingue. Hui⁹ altera pars inferioris labij dentes radicat ꝛ gingiuas. Quartū par septem parium principaliū tertio pari sibi iuncto: post ab eo seiungitur: ꝛ per tunicam palati dispartitur vt per ipsum sibi tactus prebeaī. Quintū ꝯo par in egressione sua in duo diuidiī paria. Vnū a cerebri incipiens prora. alterū retro. tertiū principale par: in auricularū secedit foramina: vbi se dilatās eadem circūdat: hoc autem par ambus auditū dat. Secundū par huius quinti a posteriori parte exit prioris ꝑ foramē scʒ vbi petrosum vocaī coibū cum tamen sit apertū. Hoc cōmixtum pari tertio ex magna parte secedit in maxillarū lacertos. Altera pars in lacertos temporū vt eorum adiuuet sensum: ꝛ par tertiū. Sextū par principale a puppi videī exire per foramen narium vtriq; in extremitate lauda greca assimilante: ab vno quoq; eorum quattuor: iterū nerui exeūt. Prim⁹ intrat lacertos gule valens ad fundamēta lingue adiuuādo. Par septimū in eiusdē lingue motū. Alter tendit ad lacertos summarū spatularū. Tertius qui est maior ceteris ꝑ ceruicem vsq; ad venam iuuenilē descendit: per quā vadens in furcula diuidiī multiformiter. Partitur enim in lacertos gutturis ꝛ descendēs ad pectus in furculam alij diuiditur: ꝛ redit ascendēdo in gutturis lacertos caput habentes inferius. Hic a medicis vocatur tornatilis: hic iterū furculaī: et ad cor ex parte diuidiī: ad pulmonē quoq; ꝛ ad lacertos ei⁹ ꝛ ad canales eius: qui suppositus diaphragmati l viscera ꝛ os secedit stomachi miscēs se neruis tertij paris. Septimū par principale incipit a puppi cerebri: vnde nucha ortū habuit: hic se in lacertos diuidit lingue: partimq; cum cartilagine cōnectitur gutturali scutū assimilanti: in lacertos diuisa inclinatos positos in osse lauda grecum assimilante. Alij a cerebro videnī procedere nucha mediatrice. Nucha enī a cerebro descendit in spōdiles dorsi incipiens a fine puppis: idest a prima spondili colli: ab hac nucha ex necessitate procedunt nerui ꝛ sensum ꝛ voluntariū motū portātes membris sub collo positis. Sunt autē triginta duo sibi paria ꝛ vnum eius impar. In collo enī octo: in dorso duodecim: in renibus quinq;: iuxta anū tres: in ano tres: in fine anī vn⁹. Prim⁹ de octo exit a prima colli spondili secedens in lacertos capitis pars secunda inter primā ꝛ secundā spondilē habet exitum partim in cutem tendens capitis vt sentiat: ꝛ in posteriores colli lacertos pars altera: alia in latos vadit lacertos super spatulas: par tertium inter scđam exiens ꝛ tertiam spōdilē: in alios vtrinq; diuidiī neruos: quorum vnus ad lacertos interiores: alter ad lacertos vtrinq; vadit posteriores. Par quartum exit per foramina tertie atq; quarte spondilis: cuius vnūquodq; caput in duo diuiditur: pars horū maior ꝛ plurima contra spondilē in spinam tendit. Inde in lacertos inter dorsum ꝛ collum positos. Inde reuertens in dorsi lacertos furculatur: pars altera minor miscetur cum pari tertio. Par quintū inter quartam atq; quintā exit spondilem: cuius vtraq; pars in duas diuiditur alias: minor pars adeundo spatulas in lacertos diuidiī earum: maior partim procedit in spinam dorsi: partim in latos super spatulas lacertos: partim in lacertos inter collum ꝛ caput positos. Altera pars huius maioris misceī cum septem parib⁹ a cerebro ꝓcedentib⁹: ꝛ secedit postea vsq; ad diaphragma. Sextū par exit inter quintam ꝛ sextā spondilē. Septimū autē inter sextam ꝛ septimā. Octauū inter septimā ꝛ octauā. Hec aūt paria partiunī in multa: pars enī in lacertos tendit capitis ꝛ colli. Alia in lacertos dorsi: Alia in diaphragma ꝑter octauum tñ. Alia in ascellas vsq; in concauitatē spatule vt motum det digitis. Alia in brachij cutē vt faciat sentientē. Palmum.xij. pariū a pectoris spondilib⁹ exeuntiū inter primā exit ꝛ secūdā: cuius pars vadit in lacertos: aut costas. Alia in lacertos super dorsum. Alia sup primas costas: ꝛ octauo pari coniungitur procedēs vsq; ad volā manus vt ꝑ ipsam

sibi dentur motus atq; sensus. Alterum par inter secundā & tertiā exit spōdilē: & diuidit in cutem armi vt det sensum ei. Altera pars tendit in lacertos costarū atq; pectoris. Tertium inter lacertos spatularū atq; dorsi vt motū prebet eis. Similiter altera .x. paria a spondilibus pectoris exeūtia vnicuiq; mēbro sibi vicino virtutē subministrant: & vnūquodq; inter duas spondiles exit: sed tamen duodecim ab integre spondilis medio procedit. Quinq; parium in renibus: alij in lacertos supra vētrē: alij vadūt sup penē: alij furculāres descēdunt vsq; ad summos pedes. extria a foraminibus ossium ani exeuntia in lacertos sibi vicinos diuidunt: & ex magna parte descendūt ad pedes summos: tria ab ano exeunt & impar vnde primū exit ab osse tertio qđ ponit iuxta anum: & a primo trium ossiū ani: hec autem & duo alia diuidunt in multa: & quedam eni in narū lacertis: quedā in lacertis virge: alia in vesicam: alia in ipsum virgam: oēs ergo nerui pares atq; principales sunt .xxx.

De ligamentis aut chordis. Cap. xi.

Ligamentū est subā inter neruos atq; ossa ossib⁹ mollior: neruisq; durior: incipit eni ab extremitate ossium: ideoq; nullū habet sensū: illa eni tantū sentiūt que de cerebro exeunt. Ligamenta duab⁹ de causis fuerunt necessaria: vel vt ligent ossa in concatenatione sua: vel vt lacerti cum ossib⁹ per ea ligent. Eorū forma est diuersa: aut enim vt nerui sunt rotūdi: qz in locis neruis carentibus sunt posita: vt in concatenatione armi & cubiti: aut etiā sunt lata vt ligandorū sint culcitra & firmiter ligent liganda: aut sunt lata & subtilia sicut panniculi: vt per ea vene defendant atq; nerui. Cubitales aūt chorde et lacerti vndiq; sunt his sicut defensorib⁹ cooperti: & similiter alij his similes locis. Chorde sunt inter ligamenta & neruos: qz a ligamētis ossiū & neruis ad lacertos procedentib⁹ fiunt: cum eni nerui a lacertis progrediunt: in ipsos diuidunt: & cum eisdem miscent. Ligamentorū pars cum eisdē ab ossibus procedentib⁹ est mixta: cōmixtiones horum lacerti vocant. pars neruorū & ligamētorum in summitatibus est lacertorū in membrorū confinio se mouentiū vbi cum eis miscent & chorde vocant. Chordarum vo natura ligamentorū & neruorum est media: vnde etiam sentiendi: ligandi et mouendi habent supplementa: earū forma sicut ligamentorū est diuersa: aut eni est rotunda: aut lata: aut subtilis. Sicut panniculi rotunda in lacertorum capitibus est posita et concatenationi eorum est vicina. Hec autem rotundatur ne quid forte patiatur: quales sunt chorde in brachiis & raste concatenatiōe lata in cōcatenatione ipsa: vt eius cōcauitatē teneat. Lata & subtilis sicut sunt panniculi triplicis est iuuamenti: aut enim subtile sensum dat mēbris: sicut chorde sub volis manuū dilatate: que sunt instrumenta vt vole tangant tangēda: aut in duriciem & sensum prestent: sicut chorde que sub pedum se dilatant plantis. Hec eni & sensum vt passibilia sentirent dant & duriciem vt calcatā paterent soliditatē. Tertium iuuamentum est vt pelliculas corporis operirent & defenderent: sicut chorde super duos lacertos vētris posite que duriciem sibi dicuntur dare. Similiter & omnes alie lacertorū vētris.

De venis. Capitulū. xii.

Vene incipiētes ab epate fuere necessarie vt sanguinem ab eodē ad mēbra corporis nutrienda ferrent. Sunt autem nature rarioris atq; mollioris q̃ nerui: & epatis nature fuerūt vicine vt mutarent aliquātulū cuiuslibet rei ad se venientis succum siue sanguinē: que de vna tunica sunt facte non de duab⁹ sicut arterie. Arterie eni spirit⁹ recipiūt & sanguinem: iste vo solum sanguinē. Vene ergo exeuntes ab epate sunt due. Vna eni exit ab epatis concauitate que nomē scositica est lactee porte: altera a gibbo epatis vn̄ concaua debet vocari. Porte extremitas anq̃ epar exeat est quinaria exiens ab epate vsq; ad duodenū intestinū videtur pertingere: ibi vo diuiditur in octo duorū ramorū: vna intestinū intrat vocitis ad epar succum ab ipso intestino recipiendū. Altera ascēdit i stomachū & in aliud intestinū qđ porta est vocatum: et inde cibi succum portat siqđ ibi reperiat. Reliqua

rum sex venarū due sunt: quarū vna vadit in latitudinē stomachi diuidendam in dextram sui partem portans sic ab epate succus vnde ventriculus stomachi cibum digerens hic sumit nutrimentum: altera ad splenē vsq; progrediens sanguinis ab epate trahit. Sz anteq̃ illuc veniat: diuidit in furculas & in carnē nutriendā scēdit quā pentagras vocāt medici. Cum autem de splene venerit paruula vena procedit ab eo vadens in dextrū stomachi latus vt ibi eo nutriatur. Hec eadem paruula furcula postea vt ad pinguedinē tendēs rectum intestinū circūdat: & quicquid sui ibi reppererit ad epar deferat. Quarta vena in latus vadit dextrū: & intestinū qđ colon appellāt vadit. Quinta similiter superiori faciat. Sexta subtilis petit intestinū: & hec multiformiter diuisa vadit vsq; ad ieiunū: & inde cecū petet intestinum & hoc qđ iuxta est colō vt simile faciat superiori. Precedit ista vene que superius habuit nomen porte. Altera pars que vocat concaua multiformiter diuiditur circa epar posita ab epatis gibbositate exeūtes: quedā cibū a porta suscipiūt concauā: quedā cum ab epate seiungant in duas partes diuiduntur. Vna maior pars petit inferiora tendens ad octauam dorsi spōdilē. Altera minor sursum vadit de qua suo modo tractaturi: ascēdēs supra pertingit ad diaphragma & cum ibi se diuiserit tendit ad panniculū medio pectoris & ad panniculū cordis: & ad glandem que mocū vocat: inde eis vbi furculata tandē ad cordis auriculam tendit maiorē: vnde egressa in tres diuiditur venas. Vna maior sursum in dextrā cōcauitatē cordis & inde i pulmonē tēdēs: hec est vena que vocatur arteria. Altera dorsum circūdat a sede vsq; deno vt ipsum nutriat. Altera petit inferiora pectoris vt lacertos costarū nutriat aliaq; mēbra cordis vicina: que cū egreditur multimode diuidit. Subtiliat eni & sursum pro panniculum mediantē pectus partitur postea in duas diuiditur venas: quarū vnaqueq; tendit ad furculam vt ibi [illegible] tans faciat furculas duas: quarū vna in dextrā [illegible] nis: & in eiusdē sinistram vadit vsq; ad cartilaginē que est super stomachi os: & assimilat gladio. Scda furcula in quatuor diuidit. Prima est super pectus & in quatuor [illegible] pectoris dispartitur. scda vadit ad spatulas: ad [illegible] tertia: quarta sec spondilia supremarū colli [illegible] ascēdēs caput postea. Quinta maior ceteris in ascellas [illegible] dit: & ibi in tres se diuidit venas. Prima & secūda in [illegible] res se dilatant ascellarū carne: tertia in pectus [illegible] exteriora petit ventris: quarta in tres diuidit. [illegible] in lacertos concauitatis spatularū tendit. scda [illegible] lacertū. tertia his maior in manus per armū [illegible] catur ascellata que est basilica: hec diuisione [illegible] venarū concauitas ascendendo petit furculas [illegible] in duas diuisa occulte ascendit prima & vocat arteria [illegible] ta a parte altera & vocatur aperta que cum a furcula [illegible] gatur in duas magnas partitur venas. Vna per [illegible] dit in partes inferiores corporis ante et lateraliter. [illegible] autem dorsum ascendit postea vt circumdet furculas [illegible] prīci mixta vocatur aperta cū appareat: sed anteq̃ [illegible] in multas diuidit: quarū quedā semp̄ sentiunt: [illegible] in omne tempus: aranee eni tele assimilant: que [illegible] adiunentur due partes efficiuntur. Vna tendit in latitudinem corporis & cum redeat in singulari furcula [illegible] altera colli petit confinia. Vna semper apparens [illegible] per spatulas in manum tendit: & vocatur cephalica [illegible] spatulosa: in illis sunt & alie due in initio [illegible] vna spatularum petit capita: & ibi est diuisa: altera ad summos ascendit armos. Aperta arteria in duas diuiditur venas. Vna petens inferiora partem diuiditur per [illegible] Altera pars maior mento et lingue et vicinitati [illegible] tur vsq; in caput. Occulta arteria ascendit in os stomachi: & ibi diuisa miscetur cum aperta & inuoluitur gutturi [illegible] q; lacertis: & exinde dat stomachi [illegible] inde remanet [illegible] os qđ greco lauda assimilat: ibiq; diuidit pars in prima [illegible] cedit spondilē & secundā. Altera subtiliata sicut [illegible] mam spondilē: & caput diuidit: sicq; craneū intrat [illegible] ossis lauda vt illa loca nutriat: hic secreta sunt arteria. Hec ergo ad ascellarē que & basilica siue spatularis [illegible]

dami que τ cephalica: harũ pars in armo multiformiter est diuisa τ in venas q̃ vocat̃ media: sed rursus adunat̃ postea: altera pars remanet integra. Spatulose em̃ pars in cutẽ armi diuiditur vt lacerti interiores inde nutriant̃. Ascellaris similiter in eodẽ armo spargit̃ vt lacerti exteriores per eã nutriantur: sed in armi cõcatenatiõe his condescendẽtibus media q̃dã ex vtrisq̃ cõficit̃. hec em̃ q: brachij est media: vocat̃ media. qd remanet de spatulosa partim in brachij tendit exteriora brachij funis vocanda: τ descendit in rasceas manuũ inferius vbi in extraneã rasce partẽ diuidit̃: pars altera cum ascellate iũgit̃ parte venaque quod remanet de ascellata in partes duas diuidit̃: quarũ vna rursus in duas alias diuidit̃. Una prioris dualitatis inter auricularẽ digitũ τ mediũ vadit: hec lingua arabica vocat̃ ofailla: altera inter mediũ τ indicem vole petit vicinitatẽ. Maior pars secunde diuisionis in tres diuidit̃. Una inferioris brachij latitudinẽ vsq; ad rascã tendit manualẽ. Altera super pollicẽ sita rasce petit confinia. Tertia circa cubitũ diuiditur media ascendẽs vsq; ad brachij superiora a parte extranea: que in duas diuisa tendit vsq; ad rascam manuũ exterius: τ ibi inter indicẽ diuidit̃ τ pollicẽ. Pars altera petit brachij inferioris extrema in tria ibi diuidenda. Una harũ inter indicẽ vadit τ mediũ τ cũ mediatrice indicis τ pollicis iuncta ibi tandẽ efficitur vna. Altera inter mediũ τ mediciũ. Hec est illa quã propter splenẽ incidũt medici: sanguinẽ inde emittentes tãdiu quousq; per seipsam obturetur. Tertia inter auricularẽ secedit τ mediciũ. Hec est diuisio sursum cuntis cõcaue. pars descẽdentis anteqũ diuidatur principaliter in radicẽ ipsam: sicut pilus partẽ multiformiter τ subtiliter. Ibi aũt q̃si pili i parte dextra renũ panniculos τ sibi vicina loca petũt: q: ea nutriũt. Postq; hec pars principalr̃ furculat̃ τ cõcauitatẽ renuũ ingredit̃: per has renes sibi attrahũt sanguinis colamentũ: quodã a renib9 testiculos intrat: vbi furculat̃: ab his rursum due vene in renum spondilios exeũt: q̃ per duo latera vadunt ad alia: τ ad lacertos iuxta anum. Ab his duab9 due venule exeunt: que spondilos intrant τ vt nucha eas nutriũt: que ad spondiliũ finẽ venientes vtrinq; vadunt lateraliter. vna in dextrã coxam. altera in sinistrã: de quarũ radice decẽ exeunt vene. Una in anum vadit. Secũda subtilis sicut pilus ad pelliculas penis. Tertia ad carnem super ossa ani existentẽ. Quarta ad lacertos qui circũdant nates. Quinta ad os matricis: τ partes inferiores τ vesicam. Sexta ad lacertos qui sunt super penis ossa. Septima in eas que sunt super vẽtrem. Octaua in naturam femineã τ masculi virgam. Nona τ decima in lacertos costarũ vsq; in yliã. Facta hac diuisione vna furcula secedit ab eadem radice que in coxam vadit: altera in carnẽ exteriora a parte scʒ extranea tendẽs vsq; ad inferiora: τ diuidit̃ multiformiter in inferioris coxe veniens lacertos: ad genuũ concatenationẽ in tres diuidit̃. Una per medium τ per omnes coxe lacertos superiores τ inferiores partitur. Secunda in cruris exterioris arundinem vsq; in cauille concatenationẽ: hec autem vena vocatur scia. Tertia in cruris inferiora descẽdens vsq; ad eorum gibbosa atq; cauillam: ista a medicis vocata est sophena: que ambe cõueniunt in calcaneũ. De scia due vene exeunt circũdantes minorẽ arundinẽ ab extranea τ familiari parte: τ diuidunt̃ in pedẽ supra τ infra. Alie tñ minorẽ circũdant arũdinẽ. Una ante τ altera retro. Hec sunt venarũ corporis cõpositiones: quarũ vndecim sunt diuisiones. Sunt em̃ quedã vene ad viscera fetuũ venientes ab epate: alie a porta: alie a concaua. Uene quoq; pectoris τ vene diaphragmatis: spatulosa cum suis ramis: τ ascellata cũ suis exteriores arterie: et circũdantes ventrem: vene ossium: τ vene exteriores ani.

De arterijs. Capitulũ. xiij.

Ene que vocantur arterie nature fuerene necessarie vt calorem naturalẽ a corde ad omnia mẽbra corporis deferrent τ spiritum vitalẽ. He autem arterie de duob9 panniculis sunt cõposite in forma similes: sed in substantia dissimiles. Earum interiora per latitudinẽ sunt villosa: quarũ substãtia est dura τ q̃nquies est grossior q̃ sint exteriora: extrinsecus villosa earũ per longitudinẽ vadunt pauca per transuersum: harũ arteriarũ substantia est mollissima: qd eis necesse fuit: quia duos motus habuere. Unum in dilatãdo cum sibi spiritum a cordis trahunt imo qd cum exteriorib9 fit panniculis per lõgitudinẽ. Secũdus est motus constringendi τ fumosum superfluitatẽ expellendi: qd cum interioribus fit pãniculis per latum villosis. Hi autem adiuuant per villum transuersum: his pãniculis retinetur sanguis qui a corde trahitur. vnde duriores sunt exterioribus imo venis omnibus: qd eis cõuenit ex motu ne forte rumperent̃. De autẽ vene a cordis incipiunt sinistra concauitate: ex hac em̃ due procedũt pulsatiue: quarum vna minor panniculũ habet vnũ mollẽ. Hecq; vena vocatur pulsatiua: que necessaria ob hoc fuit vt multam quantitatem sanguinis: spirit9 ferret pulmoni: τ aerẽ exciperet quẽ sanguini donaret. hec vena pulmonẽ intrat: τ ibi multiformiter est diuisa. Altera est priore maior quã aristoteles vocat orthi: audaces vo medici. Ista a corde ascendẽdo diuiditur in duas. Minor secedit in dextram concauitatẽ cordis: τ ibi diuidit̃. A maiore cor circũdatur. Quicq̃d remanet de his furculatis in duas se diuidit: vna ascẽdit sursum: altera descẽdit deorsum: q̃ maior q: inferiora mẽbra superiorib9 sunt plura: ascẽdens sursum duarum postea fit venarũ: maior tendit ad gingiuas: τ ex trãsuerso in dextra latera: que ad mollorẽ ascendens carnem quã appellãt motũ glandem in tres diuiditur: due sunt maxime procedentes in latera occulte arterie. vna dextrorsum: altera sinistrorsum: has in colli sentimus latera libus: iuuenilesq; vocant̃: que absconse se cõmiscentes τ in ascensu carneã concauitatẽ subeuntes multiformiter diuiduntur: τ iuncte sicut vene efficiunt subt9 cerebrum se dilatantes vt spiritus animatus digerat̃: postea adiuncte: τ sicut prius due effecte substantiam intrant cerebri vt animatum sibi ferant spiritum. Tertia que remãserat in tres diuiditur alias. Pars ad oculos tendit τ in priores colli spondiles τ spatularũ vicinitatẽ vsq; in earum summitatẽ: τ descẽdens vsq; ad ascellas iungitur cum ascellata ibi absconsa τ in man9 diuisa est multis modis furculata. Parue in lacertos manuũ interiores tendunt ab interiorib9 vsq; ad cubitos in quibus extra apparent cum ascellata: τ postea redeũtes ad furculas multis modis ibi furculant̃ τ in lacertos brachij diuiduntur. Altera ad manuũ rascam vadit per superioris viã brachij. Hec est cuius pulsum in morbis medici tangũt. Altera ab inferioribus brachij ad rascam manuũ tendit diuisa in lacertos vole: aliquando apparet retro manum. Altera pars vene ascendens sursum vsq; ad sinistram ascellam per trãsuersum diuiditur in sui lateris mẽbra: sicut τ altera iungens se cum ascellata. Uena orthi descẽdens deorsũ recta sup spõdiles dorsi vsq; in anũ vadit: ad quẽ anteq̃ descendat in procedendo fit multimoda diuisio: cuiusq; in vniuscuiusq; spondilis latera τ intrat spondilis vicina membra. Una harũ subtilis diuiditur per loca pulmonis tendẽs vsq; in eius extremitatem τ in canales eiusdem. altera vadit in costas: due alie parue in diaphragma. Alia circundat intestina subtilia que postea diuiduntur intra rectum intestinum τ circũdant ipsum. Hecq; vene pulsatiles miscẽtur alijs pulsum non habentibus: et cum subtiles vene diuiduntur: singulas spondiles singulum par ingreditur. Quedã vo vadit ad nuchã: quedam ad bãchas vbi admiscentur venis pulsum non habentibus: que cum ad ossa ani perueniant in duas se diuidunt: sicut τ non habentes pulsum q̃ subtus eos sunt. Una vadit in dextrã: altera in sinistram coxam: sed anteq̃ ad eas veniat: vnaq̃q; furculatur. vna in vesice latus vsq; ad vmbilicum progreditur: que in fetu manente in ventre matris solet inueniri: in perfectis em̃ vix inuenire poteris cum descendit tñ: τ in lacertos super anum diuiditur: sicut de non pulsatili vena diximus: sed quedam pars in interiora: quedam vo vadit in exteriora. Iste sunt arterie que habẽtur in corpore. Quedam vo sunt circũdantes fetum. quedam ab orthi procedentes ad venas vadunt vsq; pulsatiles: alie ad quinq; spõdiles: alie in medias furculas: alie vadũt ad ascellas: alie ad iuueniles: alie ad diaphragma secedentes: alie in primis furculate ad epar atq; splenem: et intestina se extendunt.

¶ De carne et pinguedine. Capitulum xiiij.

Carnis species in corpore sunt tres. Quedam enim pars neruis et chordis admixta lacertus est vocata: de qua carne dicemus in membrorum compositione. In his autem lacertis maior pars est carnis: alia caro sola inter duram et mollem est temperata: alia est glandosa. ¶ Sola caro est in corpore: et in dorso exteriori et interiori atque inter dentes. Sed que in corporis iacet parte extranea: ossium super eam quiescentium est quasi culcitra. Caro exterior et interior dorsi duabus de causis necessaria fuit. Interiora enim dorsi caro interiora calefaciat que propter nudam naturalem frigiditatem: et ossium atque neruorum que naturaliter frigida sunt facta est. Estque eius altera causa. Concauitatis neruorum ascendentium: arteriarumque descendentium recreatio maxima: ne forte rumpentes deficiant in via. Caro dorsi exterior ab exteriori aere sui est defensio: et concauitatis spondilium et costarum recreatio. Caro inter dentes eorum firmat radices nutriens eos vt sint stabiles. Caro glandosa diuiditur in tria: humectationem enim bonam et iuuamentum generat: quod testiculi et mamille faciunt et glandes que subtus linguam sunt: que oris et lingue humiditatem attrahunt: ne nimia siccitate torpescant ad motum nature. Alia enim glandosa: aut replent loca vacua: aut venarum et neruorum sunt fomenta qualia sunt in ventre posita: et ea que vocantur mora: et que ventriculorum cerebri sunt media. Sunt quedam etiam glandosa expulsum a membris humorem recipientia: qualia sunt nascentia in inguinibus: post auriculas in collo: glandes intestinum circuientes vene exeuntis ab epate fuere necessarie: que cum exeat intestinum circundat: vadensque inter intestinum et stomachum circundat illud quod porta est vocatum. Huic vene nerui admiscentur et arterie: que descendentes a corde in corpus inferius circuiendo intestinis prebent sensum. Hec ergo omnia in loca diuiditur sibi vicina: et in illa vena fel currit ad intestina: quorum via ex suspensione nimia non fuisset tuta nisi natura mirabilis eis subsisteret: hec glandosa quedam loca replerentur vacua vt in via hac quiescerent: et ne nimio interstitio atque motu se rumperent. ¶ Glandosa fuerunt mollia vt suauius quiescerent super ea: vt si forte aliqua duricies eis obuiasset mollia haberent ad que refugerent. Glandosum morum est maius: quod a superiori parte costarum dilatatur. glandula illa que pinealis est assimilata in medio ventriculi cerebri: ad hoc fuit posita vt idem quod superiora suppleat. Glandosa expulsos humores recipientia in ascellis sunt necessaria: vt humores malos a corde expulsos recipiant: quos ex debilia sunt in expellendo retro: quare non possunt. Inguinis glandosa ab epate recipiunt expulsa: colli et post auriculas a cerebro eiecta.

Pinguedo est res humida que maxime inuenitur super pelliculas et neruosa loca naturaliter frigida. Sanguis enim subtilis et vnctuosus pinguedinem non obseruat in locis calidis et sibi penetrabilibus. Si enim veniat in loca naturaliter frigida ibi tandem se coagulat: et pinguedinem concreat: quod fecit natura ex necessitate ibi maxima: vt nerui et pellicule: que sicca fuerant pinguedine resolidarentur humida: ne forte rumperentur ex nimio suo motu.

¶ De pelliculis. Capitulum xv.

Pellicule siue panniculi subtilia et dura sunt corpora quibus cooperiuntur membra: nihil vero subtilius nec preter ossa durius in toto corpore reperitur: quod fuit necesse vt alia membra possent cooperiri et defendere dura: ne facile rumperentur subtilia: ne nimia corporis quantitas occuparetur. ¶ Membrorum quedam vnum: quedam duos habent panniculos: lacerti vno tantum sunt contenti quo vndique sunt operti: qui panniculus ita glutinatur eis vt non facile auferatur: quod tribus de causis necesse fuit. Primo vt membra sibi coadunet: secundo vt ab aliis separet: tertio vt si quando lacerti seinuicem percutiunt: per hunc panniculum tuti maneant. Interiora membra duos habent. Vnum eadem necessitate qua et lacerti: alterum superpositum propter non tantum iunctum ei nisi vbi membra sunt sibiinuicem ligata: quia fuit necessarius vt membrum esset tutius et ligaretur firmius. Membra interiora pectoris duobus sunt operta panniculis preter illum qui est eorum cooperimentum. Membra ventris illis ambobus operiuntur: quibus etiam cerebrum cooperitur: quod quomodo fiat dicemus. Sed prius dicendum est de cooperientibus costas. Panniculus subtilis sicut aranee tela generis interiores pectoris operit costas: et membra circundat pectoralia: a quo duo producuntur [illegible] etus partientes medium: qui in longitudine [illegible] tes iuncti vsque ad finem tendit pectoris: alis [illegible] cuius extremitatibus anterius solidatur: posterius vero [illegible] ris spondilibus vbi iuncti paulatim se separant: et ad [illegible] niant ad quod cum perueniunt: ibi tandem maxime se [illegible] eos enim mediat cor: cum panniculis suis: et postea [illegible] cum dorsi spondilibus: vbi perfectissime solidantur. Sunt [illegible] in pectore concauitates due ad seinuicem separate. Pectoris [illegible] panniculi duplices sunt necessarij. Nam [illegible] vna pectoris concauitas sui actionem amitteret [illegible] altera expleret quod infirma non posset: et si in vna [illegible] na nasceretur: ibique flatus amitteretur: altera [illegible] dium flatum et vocem faciat. Si enim vtraque infirmatur [illegible] intercidente vitalis flatus amittitur. Necesse fuit [illegible] vt ab ipsis exirent et membra concaua operirent: idest pulmonem: neruos: venas et arterias. Igitur membra [illegible] suis excederent locis. Cordis panniculus qui [illegible] dicitur: ex omnibus cor circundat partibus: [illegible] cordis est imaginata: qui aliquantulum a corde [illegible] cor a suo motu prepediatur. Hic cordis [illegible] colligatur venis et arterijs ab ipso procedentibus: panniculisque pectoris [illegible] mine cordis ambobus colligatur panniculis in hac [illegible] neritudinis. Ibidem se habent omnes panniculi [illegible] ctoris: sed non adeo sunt remoti. Est et alius [illegible] vocatus: qui sicut aranee tela subtiliatur: qui [illegible] tris positus a cartilagine gladio assimilata [illegible] oris stomachi tendens vsque in os pectinis [illegible] super os dorsi dilatatur. Est autem circa os [illegible] sed semper subtiliatur vsque ad pectinis os. [illegible] diaphragmate superius et lateraliter cum lacertis [illegible] qui super ventrem dextrorsum et sinistrorsum ponuntur. [illegible] cum pectinis osse ligatur ita firmiter vt vix [illegible] maximeque cum diaphragmate et cum lacertis [illegible] quibus exeunt chorde subtiles atque parue: que huic panniculo vniuntur: ideoque inseparabilis esse probatur. Vnde [illegible] tant chirurgici in costitura ventris vulnerati [illegible] tangi et consui: quod falsum est [illegible] chordarum. Hic fuit vtilis quinque de causis. Primo [illegible] mentum est membrorum omnium sub diaphragmate positorum. Secundo vt defendat ne lacerti ventris cadant [illegible] tio vt cum feces cibi excitantur: facile expellantur [illegible] phragmate illuc retrocurrere ante cogit feces [illegible] constringatur manibus: resque aliqua liquida mittatur. Quarto [illegible] mum stomachus inflectur cum res inflatiua [illegible] enim destruitur ventositas exprimentibus diaphragmate [illegible] phac. Quinto vt colliget omnia sub diaphragmate [illegible] posita. Nam enim iste syphac panniculos per viscera [illegible] corpus cutis: ita et viscera custodit panniculi stomachi epar: splenem: renes: intestina: matricem: vesicam [illegible] venas: arterias: atque neruos. Panniculus operiens [illegible] grossior est panniculis aliorum viscerum: et hoc ideo [illegible] rumpatur. hic est syphac ligatur. Subtiles epatis panniculi diaphragmate sunt ligati ex parte gibbositatis [illegible] ex parte sui concaui. Pellicule splenis cum [illegible] gantur costis et cum hachia. Similiter renes [illegible] ca matrix: atque testiculi habent pelliculas [illegible] cinis sibi membris colligantes. ¶ Testiculorum panniculus qui a syphac ad spermatis vasa digreditur [illegible] lum diuidit. vnde vtrinque operitur: sacculusque [illegible] catur. A syphac vero egreditur vnus: ipsius et [illegible] diu: cui ventris pinguedo coniungitur: que [illegible] catur: et a pinguedine secedens intrat [illegible] operiens venas et arterias: iste vnus atque [illegible] atque neruos et intestina defendit et circu[illegible] venis pinguedine et panniculis regitur [illegible] Cum enim de compositis sit membris: inter composita dicendum [illegible]

panniculi

panniculi oīa mēbra tegunt: q: a summo o cranco procedunt: cerebrūq; operiūt: in quo tantū duo sunt. vnꝰ grossior: dura mater vocatur ꝛ cranco supponit. hic cerebro fuit necessarius: vt a duritie cranei ipsum tutaret q̄ cranei ossibus conectitur serrā assimilantibus. Alter est subtilissimus ꝛ colligat arterijs atq; venis forme assimilatus secūdine. Secundina enim est illa in quo vene arterieq; ꝛ panniculi sibi inuicem sunt cōnexi. hic fuit necessarius vt per ipsum a dura matre cerebrū tutaret: venisq; sibi ministrantibꝰ nutriret atq; calor naturalis per pulsum daret ei: oēs ergo vene nerui et arterie his pelliculis intra cerebrū operiūtur anteq; craneū egrediant. Sed de cerebri dicturi cōpositiōe de his dicemꝰ liquide: sicut enī natura mirabilis pelliculas fecit interioribus curandis: ita ꝛ cute extrinsecus circundedit corpus ne quid forte pateretur deforis.

¶ De cute. Cap. xvj.

Utis aūt in hominibus pulchrior mollior subtiliorq; efficit q̄ i quibuslibet alijs aīalibꝰ propter nobilitatē tactus. Si enī dura ꝛ grossa esset sicut piscium conchilie cū pateretur nihil sentiret. Si pilosa sicut aliorū atq; boum: pilorū massa attenuaret tactū: vnde manuū volis subtilior: ꝛ mollior fuit propter tactum ꝛ in capite fragilior: q̄ in alijs mēbris: vt fumositates a toto corpore reciperet ꝛ excluderet. Est aūt hec cutis tota vndiq; perforata vt fumos a se excludat. Hec autem foramina pori sunt vocata. Cutis quoq; hois nō in oībꝰ mēbris est equalis: cutis enī faciei subtilior est alijs causa sensus atq; claritatis. Si enī grossa foret rubor sanguis nō in ea appareret. Grossa est in alijs mēbris sicut in pedū plātis: qđ ideo conuenit vt forte pungētibus aculeis nō inde corū lederent lacerti. est ꝛ mollis sicut volarū cutꝫ qđ ideo fit vt cito mutaret in naturā rei sensē: est ꝛ dura sicut pedum planta: vt calcare posset dura: est nō pilosa vt cutis manuū atq; pedū vt maiorem habeat sensum: est et pilosa sicut cutis capitis barbeq; ꝛ superciliū: qđ dicet cū de pilis tractabimꝰ. Cutis oībus sic cōiungitur suppositis vt nullatenus posset excoriari. Solidatur enī cū lacertis sicut cutis maxillarū atq; frontis labiorū q; ꝛ faciei: manū quoq; extremitatis: vel cū chordis vt cutis volarū manualiū ꝛ plantarū pedū: q̄ chorde exeūt a lacertis mediorū brachiorū q̄ anteq; veniāt ad rascā manuū dilatare plātas implicant digitorū ipsarū manuū: qđ tribꝰ ex causis euenit: vel ex tactus nobilitate: vel ne pili ibi nascerent quibus tāgendi sensus impediret: vel vt mixtio cutis ꝛ costarū quoddā faceret tēperamentū. A lacertis cruriū exeunt chorde ad plātas pedū ꝛ venientes ad cauillā ibi tandē se dilatāt plātasq; operiētes se pfectissime alligāt vt vir aut nūq; excoriari valeāt. Cutis aliorū mēbrorū inter se ꝛ lacertos habet panniculum: vnde facilius excoriatur.

¶ De pilis ꝛ vngulis. Cap. xvij.

Ilorū ꝛ vngularū nō idē qđ totius corporis est incrementū: oīa enī mēbra corporis in longum atq; latum vident augmentari: sed hec solum in lōgitudinē crescunt. Itē definitū habēt mēbra crescendi modū: hec aūt augmentant interim dū viuit: qđ ideo fit: q: q̄dā expulsio sunt corporis. Pili ex fumo calido ꝛ sicco cōficiunt. Subtilitas enī fumi dū egredit extraneo aere exiccat: q: dum mollities interioris fumi per poros exeat aer exeuntē ꝛ nō se diuidentē exiccat. Sunt q̄ pili naturaliter iuuamentū corporis vel tantū superfluitatis expulsio. Iuuamēta sunt capilli ꝛ cilia: capilli enī caput custodiūt honestātq; ꝛ defendūt: quibus si careat ꝛ maxima est inhonestas ꝛ precipue in mulieribus. Supercilia defendūt ne quid nociuū desuper cadat in oculum. Sunt ꝛ honestantia q: homo dede corat eorū carētia. ¶ Cilia ante ꝛ retro sursum ꝛ deorsum sunt oculorū iuuamēta. Ꝺ habent ppriū qđ nō est aliorū pilorū: ante enim sunt erecta: q: si forte leuarent sursum oculū non clauderēt: neq; ab aū venictibus ictibus eum defenderēt: sed hec sursū illa deorsum cooperirent visum. Hec eadē nō crescūt q: naturaliter sicut alia mēbra fundata sunt. Palpebre facte sunt nō porose atq; dure vel vt pili semper erecti essent vel ne crescerēt. Herba enī in terra molli nimis inclinat atq; crescit. In terra dura nō crescens stat erecta: hec facit natura corporis iuuamēta atq; ornamenta. Solū ornamentū est barba bene apparens ꝛ cooperiēs maxillas. Est aūt cā cur masculus et nō femina barbescat: q: masculi calidiores sunt: in quibus fumus qui pilorū est materia: augmentatur magis q̄ in feminis: q: q: nature sufficiebat expellere per vnū locū in masculis expellit per duo loca. s. caput atq; barbā: vnde fit vt femine calidissime aliq̄n videant barbescere: ꝛ cōtra in masculis frigidis. vn̄ eunuchi nō barbescūt q: perdiderūt mēbra calidiora. Pili ergo isti facti sunt a natura vt essent iuuamēta ꝛ ornamēta. Alij oēs nature sunt expulsiōes: q: mēbra calida ꝛ humida ꝛ inde fumū emittentia sunt pilosa sicut penis pp̄ter testiculorū cōfinia: ꝛ pectus propter vicinitatē cordis: hec omnia nō sunt naturalia: sed superfluitatis expulsiua sicut videmus in hortis: quedā non studio colēntū nasci. Vngula est solidata cū carne sibi iūcta et cute supma: cuiꝰ ligamēta sunt chordosa: veniūt tamen ad vngulas nerui vene arterie vt eis dent sensum ꝛ naturale nutrimentū harum incrementum non longum est atq; latum sicut aliorū est mēbrorū: erit ergo tantū longū sicut ꝛ pilorum.

¶ Finitur liber secundus: sequit liber tertius.

¶ Capitula libri tertij.

¶ De compositis membris. Cap. j.

Uia superius de consimilibus membris tractauimus: de compositis mēbris que officialia dicūtur dicturi sumus. Cōposita membra aut sunt vniuersalia vt caput: manus: ꝛ pedes. Aut particularia q̄ vniuersaliū sunt ptes: vt lacerti vel musculi: qui ꝛ ipsi sunt cōpositi de carne: de neruis: de venis: de ligamentis: de pani-

culis. Caput aūt mēbrū est vniuersale: qđ de lacertis similibus mēbris cōpositū videt esse. Prius de cōpositiōe lacertorum sermonis sumamus exordium: ignoratis etiā totius partibus: et ipsum totum ignorabitur.

De lacertis siue musculis. Cap. ij.

Musculus ergo cōponitur de carne neruisq; et ligamentis: atq; panniculis vestit: et super ossa ligatur ligamentibus ab ipsis ossibus procedētibus. Nerui aūt a nucha vel cerebro exeūtes ad lacertos: cū ad superiorē venerit extremitatem in multimodā seducunt diuisionē: et in lacertorū miscent carnē. Ab ossibus quoq; q̄ musculis supposita sunt: ligamenta exeunt q̄ cū neruis et carne se cōsuūt: ex his q; corp⁹ constituitur qđ lacertus vocat. Ab inferiori autē extremitate musculi exeūt nerui cū ligamētis que cum misceantur corpus efficiūt: qđ chorda vocatur. Chorde autē et nerui fuerunt necessarij causa volūtarij motus mēbrorum. Chorde aūt musculi extremitatē exeūtes extēse ligant mēbri concatenationē: cuius causa musculus est factus. Cum autē necessarius sit motus mēbri volūtarius: lacertus in sui origine retorquet: cum quo chorde ita fortiter trahuntur vt membra concatenata moueant et in lacerti partē reducant. Si enim volas manuū interior mouerit lacertus ad trahendum lacertum internus tota manus replicatur. Si aūt exterior dilatat manus extra reclinatur. Oēs lacerti quinq; modis sunt diuersi: scz in quantitate: qualitate: figura: situ loci et cōpositione chordarū ab eis egressarū. In quantitate: quia quidā sunt magni: vt maiora mēbra: sicut esse per eos possunt moueri: quidā parui vt palpebrarū lacerti: et per quos minores pedū mouentur digiti: vt enim Gal. testat: hi pro nimia paruitate sui vix inueniunt ab anatomicis. Sunt etiā lacerti subtiles sicut super ventrē positi: qui ventri et intestinis fuerunt necessarij in expressionibus digestionis et vt adiuuarent vesicam ad expellendū vrinā. proficiūt etiā parturientib⁹ in fetuū exclusionib⁹: et ab eisdē diaphragma adiuuatur cū pectus inflat et exprimitur vt vox vel flatus recipiatur: per hos etiā calescit stomachus. In figura sunt diuersi: q: taliter oportuit eos figurari prout capacitas est mēbrorum vbi sunt positi. Sunt enī quidam trianguli sicut lacerti pectoris. Alij rotūdi sunt sicut circūdātes vesicā atq; anū: alij quadranguli sicut super ventrē positi: alij lōgi sicut alij duo super ventrem suspensi. Ex situ loci sunt diuersi: quia qui retro motui fuerūt necessarij super longitudinē mēbrorum sunt erecti. Ex cōpositiōe diuersitas est lacertorū super ventrē locatorū: quorū caro neq; neruis neq; ligamētis cōmiscet: tñ in eorū extremitatib⁹ chorde solidantur. In chordarū egressione dissimilitudo videt: q: aliqñ a lacertis duobus siue tribus vna sola chorda egreditur: sicut illa chorda grossa que ad pedes pcedit: hec aūt a duobus exit lacertis qđ necesse fuit q: mēbra erāt maria: qb⁹ nō sufficiebat vn⁹ lacertus. Sunt ergo duo vt tractus sit fortior: vel si vnus lacesat: alter medietatē suam compleat. In membris quoq; similibus idē inuenitur. Sunt aūt lacerti a quibus due vel tres chorde exeunt vel plures que sunt de medio inter. viij. vt in cruris potea posito. Ab hoc enim. iiij. chorde exeunt q̄ ad quattuor digitos pedū tendunt. huius fuit magnitudo q: si vnus solus esset idemq; paruus: chorde adeo subtiles essent vt in digitis suis nō sufficerent. Similiter in quibusdā aliis mēbris inuenies. Sūt aūt quidam lacerti a quibus chorde nō exeunt: sed quasi in eorū extremitate lacertorum sunt solidate sicut in lacertis qui super nates sunt: et qui collum vesice circūdant: hmōi sunt diuersitates lacertorum.

De lacertis mouētibus collū et caput. Cap. iij.

Lacerti aūt oēs in. viij. diuidunt petes. Alij enī caput et collū mouētes: alij gulam atq; guttur et sibi vicina: alij spatulas: alij manū: alij pect⁹: alij ventrē: et eius vicina voluntariū motū habentia: alij pedes: alij coxas. Lacertorū capitis quinq; sunt modi. Sunt quidā faciē mouētes totam preter mentū et oculos: alij mentū: alij oculos tantū: alij caput: alij collum. Mouentes faciē sunt sex. Duo mouēt maxillas: et separant labia: et hi appellantur laci. Chorde de primo horum parte a colli spondilis spinis exeunt: et ad extremas maxillas tendūt: et separatim mouēt eas: et ... busdā etiā hordeis auriculas. Secunda pars chordarū ... fibras procedit mediarū spatularū: ascendēsq; per collum ad extrema vadit labiorū: vna sinistrorsum alia dextrorsum: que ambe cum vtrinq; mouentur sicut tortura ... Si vna sola: os in chorde parte torquet. Chorde ... partis ab ambabus exeunt furculis: et ascendendo ... in inferiora labia torquentes inferius buccā trahunt ... te partis chorde in transuersum ab eis furculis exeūt ... modum . Procedēs enī a dextra parte petit sinistram et econuerso sinistra dextram: que cū trahantur vtraq; labia sanctim egrediuntur. Lacertorū faciē mouentiū duo superius labia trahunt: alij duo super extremitatē ... rū: vnus super frontē fronti necessarius: vt per eū claudantur oculi: et aperirentur. Lacertorū oculos mouentiū quidam palpebras tantū: quidam oculos: quidā visuales ... iuuant neruos ne forte rūperent cū ad videndū ... rirentur. Palpebras mouentes sunt tres: vnus ... sus in eodem osse vbi est oculus: chorda hmōi palpebrarū cōnectit pelliculis: qđ necesse fuit vt aperirent ... subtiliores: primo in angulis oculi sunt positi: et ... cauitate oculorū sepulti. Chorde eorū ad extremitatē ... niunt oculorū et palpebrarū: et vtrinq; se cū eis ... claudūt palpebras si vtraq; suū officium suppleat. Sed si vna pars illarū patiatur: tūc nō clauditur palpebra ... ritur que passio ab Hippo. ossiolos vocatur. Lacerti ... tes visuales neruos ... quosdam sunt duo: tres ... alios. Lacerti mouentes oculos sunt sex: duo ipsos ... regūt: terti⁹ mouet in partē dextrā: ... superius sextus attrahit inferius. Lacerti ... tes sunt quattuor pares: duo pares ad ... mouentes. hi sunt ambo lacerti temporū: et ambo ... sunt in ore: tertiū par incipit post auriculas: et ... dit in collū: post ascendit in mentū inferius ... quartū par est super maxillas mouēs mentū: ... lacerti hi masticatores vocant. Lacerti mouētes caput ... pliciter accipiuntur: aut enim caput mouent ... et collū. Solū caput mouentes quidā sunt ... tes: et sunt duo pares post auriculas incipientes ... furculas et pectoris teneritatē tendunt: ... et retro flectunt: hic quattuor pares sunt: ... mouent: et duo pares in cōcatenatione capitis ... dextrorsum et alius sinistrorsum. Caput et collum ... quidam mouent retrorsum et sunt pares quattuor ... mouent ante et in latera vtraq;: et par vnum ... machi positum cuius villum cum secunda et prima ... est solidatum.

De lacertis mouentibus guttur ... lecta. Cap. iiij.

Lacerti mouentes gulā et guttur sunt quattuor: q̄ a teneritudine costarū pectoris incipiunt ... iunguntur cū ossibus lauda assimilātibus ... uēt gulā inferius et duo ligant cū cartilagine ... to assimilante: alij quattuor sunt ... ra trahūt. Lacerti gutturis sunt. xvj. duo incipientes ... et duo a scuto: quattuor ad inuicē inserti sunt: ... cartilaginis: quattuor cū cartilagine ... stringūt cartilaginē ciphos assimilantē: duo ... sagitte assimilāte pertingētes ad vtraq; latera lingue ... alij quinq; a lauda incipiētes: quorū quattuor ... quint⁹ lauda tenet. Sūt duo lingue suppositi ... Gule do lacerti sunt duo: vnus dexter: alter sinister ... cessarij sunt ad vocē emittendā: et ad trāsglutiendū ... colli sunt quattuor lacerti. duo retro dextrorsum ... alij do ante sinistrorsum.

De lacertis mouētibus spatulas. Cap. v.

Lacerti mouentes spatulas sunt. vij. ... libus exeuntes: et per transuersum ... vnus in oculum spatularū ascendens ... sursum: vt versus caput spatulas trahat ... inferiora tendit: et iungitur cū spatulis ...

facit priori. Tertiꝰ incipiens a prima spondili secū oculos spatularū iūgit: ⁊ spatulas ad collū erigit. Quartus a lauda incipit istictus coste superiori: ⁊ rostro adherēs cornui: q̄ ad hoc adiuuaret in partē colli leuet spatulas. Quintꝰ ⁊ sextus q̄ a spinis spondiliū incipiūt dilatant spatulas atq̄ stringūt. Septimꝰ ab osse pectoris incipit: ⁊ i inferiorē spatularū partē tendit: qḋ fit vt iureno motu spatulas alī ⁊ retro superius ⁊ inferius trahat ⁊ similiter ad armos inferius ⁊ retro.

De lacertis mouētibus manus. Cap. vj.

Lacerti quibus mouent̄ manus sunt tripliciter: alij em̄ armū: alij manualē plantā: alij mouent brachia. Mouētes armū sunt .xj. tres a pectore descendētes armū mouēt in partē extraneā horū vnus qui maior est sub mamillis incipit: alij duo ab ossibus teneritudinis aliorū duorū: vnꝰ a costis incipit posteriorabꝰ: alter ab hanchis: quibꝰ singulis lata chorda exiēs necti̅ concatenationi. Armorū quinq̄ incipiunt ab ossibus spatularū ⁊ armo se iungūt. vnꝰ horū est in lateribus spatularū positus: alij duo in extraneā partē mouēt armū: is raro p̄ter hos .xj. quidā alius paruus est lacertus in fundo spatularū positꝰ: ? lo per trāsuersū mouēt armū. Lacerti mouētes brachiū q̄ttuor sunt positi sup armū mouētes per trāsuersū in hūc modū: q̄ fuerunt necessarij ad hoc vt brachiū lateraliter teneret̄ rectum sursū ⁊ deorsum: duo horū in anteriori parte locati sunt: vnꝰ horum qui etiā maior incipit ab interiori parte lacertorum spatule: alter ab exteriori armo. Sūt ⁊ alij duo lacerti retro dilatantes brachiū: vnus qui ⁊ maior a familiari parte procedit brachij siue armi: ⁊ p̄tendit̄ ad brachiū superius: alter qui ⁊ minor incipit ab inferiori brachio. Chorde eorū nō chordis iungūtur superiorū. In extranea parte brachij sunt decē lacerti: vnus est in medio exterioris brachij incipiens ab extranea parte capitis armi: ⁊ intrat tres alios lacertos sibi iunctos: ⁊ in latere triū tres alij sunt iuncti superiori cōcatenationi cubiti: ⁊ est alius lacertus in extraneo latere ab inferiori incipiens parte armi: duo alij lacerti per transuersum inuersant retro brachiū. Lacerti mouentes plātas manuū: alij in familiari parte brachij sunt: ⁊ sunt septē p longū suspensi: alij sunt in ipsis plātis: illi septē sunt sibimet supapositi vt nō premantur digiti. Est ⁊ alius paruus incipiens a media parte capitis armi a parte familiari a quo exit chorda que dilatatur subtus digitos ⁊ plantas: qḋ fit tribus de causis: vt firmet plātas manuū: vt bonum donet tactū: vt ibi pili nascātur. Sunt ⁊ alij duo subtus hos quinq̄ ex trāsuerso positi ad hoc necessarij vt brachiū suū cū tota manu inuersent in faciē suā. Lacerti super manū locati .xviij. sunt in duos ordines positi. Iuxta cutē sunt septē: horū quinq̄ digitos mouent sursum: ab vnoquoq̄ horum chorde parue exeunt iuncte cū cōcatenatione pectinis manuū: vnꝰ lacertus separat pollicem ab alijs omnibus: ⁊ est alius quo auricularis a medico seiungit̄. In inferiori ordine plantarū vndecim sunt lacerti: quidā horum cōcauitatē plante faciunt ⁊ a rasca manuū incipiūt ⁊ alijs iungunt̄: ⁊ in vnoquoq̄ quatuor digitorum bini solidantur in prima concatenatione ipsorum ⁊ per hoc mobiles fiunt.

De lacertis mouentibus pectus. Cap. vij.

Lacerti pectoris: alij pectus dilatant ⁊ alij constringunt. Dilatantes sunt nouē: quorū vnus est diaphragma. Alij duo sunt subtꝰ furculas: vnusquisq̄ horū incipiens est ab osse qḋ vocat̄ caput spatule: ⁊ ibi iungit̄ cū prima costarū pectoris: sursum trahit̄ vt adiuuet dilatari pectus: sunt ⁊ tres pares alij: quorū vnus a secunda exit spōdili sicut diximus alibi: secundus in cōcauitate ossis spatule: tertius incipit a septima spōdili colli: hijs oībus pectus dilatat̄: duo stringentiū per longū ad costas tendunt hi pectus colligant ⁊ constringunt: sunt ⁊ alij tres pares costas inferiores sursū trahentes: sunt ⁊ lacerti duo in longum in extremitate pectoris vicini teneritudini que est super cartilaginē que assimilatur gladio. Lacerti dilatantes ⁊ constringētes inter costas sunt pectoris. inter duas costas vnus est lacertus: qui in villi cōpositione est diuersus: ex cuius villi cōpositione ⁊ actus discernit̄ vniuscuiusq̄: q: lacerti qui ex parte costarum sunt maiori dilatant pectus cū villo exteriori ⁊ stringunt cum interiori: qui autē ex parte cartilaginosa est cum exteriori villo constringit ⁊ cū interiori dilatat.

De lacertis mouentibus ventrē. Cap. viij.

Lacerti vētris: alij ad ventrē: alij ad testiculos pertinēt: alij ad vesice collū: alij ad anū: alij ad ipsā virgam. Ventri attinentes octo sunt: duo subtiles alios situ loci superātes: q: sūt cuti vicināes. Incipientes a latere cartilaginis gladio assimilatis ab extremitate costarū postremarum vehentes ventrē totū vsq̄ in os penis secedunt: quorum villositas per longum vadit qui duabus chordis cum osse ligantur. Sunt et alij quattuor lacerti per transuersum positi ⁊ primis suppositi: quorū villositas ex transuerso est locata. Hi ab osse hanche incipiūt: ⁊ ad superiores costas veniūt: duo alij a dextris: ⁊ duo alij a sinistris in hunc modū. Duo quoq̄ alij quattuor sunt suppositi: quorū villositas per latū vadit: hi a dextris ⁊ a sinistris totū cooperiētes siphac a spōdilibus renum incipiūt: ⁊ ab ossibus hanche vadunt vsq̄ in extremitatem costarum posteriorū in medio iuncti ab ipsis procedentes pelliculāq̄ assimulantes: ⁊ cū siphac solidant̄ ne expressionibus nimijs digestiōis ⁊ vrine vel partus rumpant̄: ⁊ firmāt diaphragma ne vocis siue tussis scindat̄ expressione nimia. hi idē stomachū calefaciūt. Lacerti descēdentes ad testiculos in masculis sunt quattuor: duo a dextris ⁊ duo a sinistris: in mulieribus duo: vnus dextrorsum: alius sinistrorsum: q̄ necessarij sunt vt testiculos teneāt ne deorsum cadant. Masculorū ideo plures: feminarū do pauciores: q: masculorū testiculi deorsū pendent: fe minarū do firmiter sedent. In collo vesice duo sunt lacerti: vnus circūdat collum ⁊ villū: ⁊ villū eius per latū: cuius duplex est iuuamentum: p̄mit enī collum vesice in effusione vrine: ⁊ illud idem stringit ne vrina nō tēpus exeat. In virga quattuor sunt: duo dilatant̄ in latere vie virgā petentis: quorū est iuuamētum dilatare viā: vnū sperma in recta via eat ad virgā: ⁊ vt recte exeat eā: duo alij sunt qui ab osse incipiūt penis: ⁊ cū virga per transuersum vnicti iuuant in erectione virge ne alicquorsum dimittatur cadere: hi cum virga fortiter dilatantur ⁊ sursum erigunt. Si vnus tantūmodo moueat̄ virga in sui partē diuertitur. Lacerti mouentes nates sunt quattuor: vnus in extremitate recti intestini iuuans ⁊ mundificans ipsum: ne quid remaneat indigestū: alter sibi suppositus extremitatē intestinū circūdat stringitq̄ atq̄ claudit ne quid extra ab intestino exeat: cuius superiores extremitates cū fundamento virge sunt vicināes: duo alij vtrinq̄ alternatim positi superiꝰ nates leuāt ne colon exeat cū nimia thenasmō vogeat: inde enim accidit q: mollescentibꝰ ⁊ laxantibus his si colon exierit: q: ad locū non possit reduci nisi reducat̄ cū digitis.

De lacertis mouentibus coxas. Cap. ix.

Lacerti mouentes coxas decem sunt: quorum vnus incipit ab osse hāche: alter ab osse coxe. Exiēs ab hancha duo habet capita que fuerūt necessaria vt latera mouerēt in coxas. Sūt etiā duo alij incipiētes ab osse penis: vnus a parte extranea: alter a familiari qui simul iunguntur ⁊ in acumine maiorum ossiū solidant̄. Os enim coxe duo habet foramina versus genuū cōtinia: in parte extranea maius: in familiari minus: horū iuuamenta coxas dilatant atq̄ stringūt quia qui incipit a parte familiari ante ⁊ in familiari parte regit: alter ab extranea retro regit: ⁊ in parte extranea: est et alius solus ad dilatandum factus.

De lacertis mouentibus crura. Cap. x.

Lacerti mouentes crura sunt nouē: tres maiores in parte familiari antepositi atq̄ locati: vnus incipit a maiori coxe acumine procedēs vsq̄ ad genua a quo exeunt chorde. Duorū aliorū maiorū vnus ab eodem exit acumine ⁊ a recto osse seiunctus cū genu atq̄ cruris ossibus. Sex dilatāt crura: quinq̄ retro positi in coxe parte familiari minores sunt prioribus illis: duo horū laterales sunt illorū trium: qui incipientes ab osse coxe retroq̄ iunguntur a parte familiari cruris iuuan-

tes mouēt cruris. a familiari parte tres alij post duos retro sunt positi incipientes ab osse coxe: ab his vna chorda egreditur ⁊ cōcatenationi cruriū ligat᷑: vnus familiarē partē inclinat genuū: ⁊ in eadē mouet crura. Medius cū coxe capite in familiari iungit᷑ parte: vt sibi attrahat crusq; cōcatenationi genuū copulat᷑ ⁊ lacertis cruris maioribus. Nouꝰ lacertus est paruus ⁊ in cōcatenatione genuū fundatus qui iuuat cruriū motus in vtrūq; latus.

¶ De lacertis mouētibus crura ⁊ pedes. Cap. xj.

Lacerti mouentes pedes atq; digitos sunt dupliciter: quia quidā ponuntur in crure: quidā in calce. Lacerti cruris sunt .xiij. octo retro incipiunt a coxe capite duo: ⁊ cum maxima chorda ligantur cum calcaneo: hec chorda cum calneū trahat cum crure ipsum firmat qua patiente videt᷑ officiū pedis perire. Est ⁊ alius horū medius lacertus qui incipiens ab extranea parte arundinis cruris vsq; ad calneum tendit: neq; ab ipso chorda exit: hic duos priores adiuuat: vt si vnus illorū patiat᷑ hic patientis vicē suppleat. Sūt ⁊ alij tres quorum vnus ab extranea cruris arundine exit: ⁊ eius chorde in duas diuise mediū digitū: ⁊ eiꝰ laterale capiūt minimū: Secūdus a posteriori pte exit vel incipit cruris: a quo chorda extra ⁊ in priorē chordā se extēdit: vbi in duas se diuidit ligans pollicē ⁊ eius minorē digitū exteriorē. Tertiꝰ a capite exit familiaris arundinis cuius chorda ab extremitate infima iungitur cū rasca: ⁊ vsq; in pollicem se dilatat ⁊ retro mouet pedem: ⁊ in partē familiarem. horū triū naturale est iuuamētū: scʒ digitos mouere pedemq; firmare. Septimꝰ incipit a coxe acumine maiori vadēs in calcaneū a quo chorda exit dilatās se in plantā cui dat duritiē: tactusq; lenitatē. Septē priorū vnus qui est maior incipit ab extranea parte arundinis: a quo chorda exiens vadit in pollicem pedū pedem a terra leuās sursum. Alter exit ab eodē loco: vū prior tendens in os pollicis: vt pedem in quolibet latere torquere possit. Tertius inter duas arundines locat᷑ a quo tandē chorda egreditur vt tendens ad pollicem per eū dilatetur. Quartus ab extranee arundinis capite incipit: ⁊ digitis appositus quattuor chordis ligatur ab eo procedentibus. Quintus ab arundine incipit extranea pollicē constringēs cum chorda vna. Sextus ab eadem arundine egreditur: et est paruus: cuius chorda a parte extranea ad minorem digitum protenditur. Similiter vnus qui ad secundū a minimo progredit᷑ ambo iuuantes: vt pedem in anteriorem partem dilatent: sed cū secūdo lacerto pes mouetur ⁊ sursum erigitur. Lacerti super pedem sunt .xvj. quinq; super calcaneū: quorū vnusquisq; chordas habet ad digitos euntes vt eos cōmoueant lateraliter. Septē sunt in medio pedis: quorum iuuamenta iuuamentis eorū qui sunt in media planta sunt similia: quattuor sunt in rasca positi chordas habētes digitos preter pollicē mouentes. decem reliqui ante vnūquēq; cōcatenationē sunt positi: duos horum motum iunāt sicut duo in volis manuū. Sed sicut testatur Gal. multi anatomicorū istos negauerunt: quia inuenire non potuerunt: hi sunt musculi totius corporis qui sunt quingenti ⁊ octoginta vnus.

¶ De cōpositis mēbris interioribꝰ: vt cerebro. Cap. xij.

Compositorum membrorū cōtextio incipienda est a cerebro: eo q; cerebrum dignius ⁊ nobilius est omnibus alijs: q; materiale est fundamentū in homine: vt potestas anime rationalis ad actualitā possit procedere: qd in excellētiori loco siue parte positum causa est oculorū. Sicut enī homo aliquid discreturus altiora loca progredit᷑: vt prospectui detur visus: sic natura mirabilis in arce locauit superiori: vt que sibi cerebrū suppeditat discernere visus valeat. Cerebrū vero corpus est albū: ⁊ sine sanguine humidū: qd ideo fit: vt cito mutetur in naturā sentiendi. Diuidit᷑ aūt in duas partes principaliter: scʒ in proram ⁊ puppim: quarū differentia grossior est cerebri pellicula: que duplicat᷑ inter duas. Prora maior est puppi atq; mollior. maior vt nerui sensuales ab ea procederēt qui sunt sex pecim pares. Puppis minor estq; pauci nerui ab ea procedunt: ⁊ a nucha. Mollis fuit prora: quia cuꝫ sensuales nerui ab ea exeunt: hanc emolliri oportuit: vt cito sensum caperēt nerui. Puppis dura vt facilius motū pateretur. Cerebrum tres habet concauitates que cerebri vocantur ventres: due vocantur ventriculi in prora positi: ⁊ vocantur proventriculi a quibus aer per nares egredit᷑ atq; trahit᷑: ⁊ ex quibus recipit a cerebro. In eisdem quoq; ventriculis spiritus vitalis in naturā mutatur aīalis: ab hys rursus duo capita egrediuntur duobus assimilata vberibus: quibus odoratus efficitur cum oportuit esse duos ventriculos a quibus singulis singuli exeūt nerui: qui duo fuerunt vt si vnus pateretur: alterum subministraret iuuamentū. Puppis vnus est ventriculus qui puppis esse dicit᷑ ad quem accedit spiritꝰ animalis cum in duobus aliquantulum sit mutatus prore ventriculis qui viam habet perforatam: vnde spiritus animalis ad ventriculum transeat puppis. Necesse fuit vt duo prore ventriculi ventriculo iungerent᷑ puppis: vnde huius viae perforatio ventriculorum est continuatio: sed hec via antequā ad puppim veniat in eundo reperit quedā spaciola vbi dū dilatat᷑ quasi vnus ventriculus efficitur: qui ideo rotundus vt maior quātitas spiritus suscipiatur ⁊ ne facile patiat᷑: huius ventriculi principiū est quoddam corpus glandosum: cuius forma est quasi pinea ad hoc necessaria vt spacium inter ventres: vnde recte efficitur repleat. Hec aūt pinea vsq; ad locum vadit sibi destinatum suspensa: ⁊ in eundo quedam formica obambulat lōgū qd huiusmōi habet concauum. Illud curriculum neruis est initiatum: cuius vnum caput a fine pinee incipit ⁊ inventriculis puppis alterū secedit. A cerebro duo frustula lōga exeūt neruus lateralia: et nares homini imitantes assimilantia. Hec lateralia medij sunt ventriculi subtilibus operta pelliculis: he pellicule cum naribus similitudine vtrinq;. substantia neruis non naribus est similis: de pluribus enim compositus surculis in modum concatenationis de pluribus facte ventriculis subtilibus nares. eiusdem sunt substantie: sed vnusquisq; non est infirmis: quia extremitate sui puppi cerebri iam vicina vbi pellicularū finitur subtilitas: subtilis est ⁊ gibbosus: vnde paulatim dilatatur quo ad narium intentionē inde replicantur: quasi videtur vnū corpus efficitur cum naribus: vnde cum neruus in longitudine eius dilatetur: nares perfectissime clauduntur: cum neruus rugatur nares aperiuntur: quia pellicule gibbosati nerui iuncte cum eodem trahuntur. quantitas enim foraminis fit ex rugatione nerui: eius rugatio longitudinis est curtatio: latitudinis ampliatio: ⁊ in modū sphere conformatio. Hic neruus in dorso nariū ligatur cū duabus chordis qd fit ne motu nimio de suo loco moueatur. Est autem necesse cerebro ne forte quoquo modo patiatur. est iuuamentum vt claudat foramen inter puppim ⁊ medium ventriculum: ⁊ intraturo animali aperiat spiritū: postq̄ vo intrauerit claudat: ⁊ hec est forma cerebri qd circundant duo ventriculos panniculi qui vocātur matres cerebri: vnus grossus qui dura mater vocatur: hec cranco supponitur: sed in medio cerebri ingrossatur: q: ibi duplicatur qd in osse lauda firmat᷑: vnde duplex descendit in cerebrum per locū: scʒ illum quē due arterie ascendunt. De hoc enim ventriculo due arterie ascēdunt que per lauda lateraliter vadunt: ⁊ in fine eius se iungunt vbi terminatur prora ⁊ puppis: sic quoq; accedit altera extremitas ventriculi que iuncta quantaꝫ reddit maiorē q̄ fuerit in ceteris locis: cui vna vena non possumus comparare ⁊ per longum vadit in proram cerebri: que licet non sit vena: tamen quia est concaua ⁊ sanguinem portat vena vocatur. Tertia: quia in duabus arterijs in duram matrem descendētibus: quedā concauitas quā ista sanguinē habens replet: vnde ab anatomicis vena vocatur: quia nimium humine sanguis ibi recipitur: dum vo mouetur ingrossatur et coagulatur: hunc locum vocauit torcular craneum: quia est concauus: vnde sanguis coagulatus in depēdētibus descendit per hoc torcular duplex adiacet vena que diuise ⁊ postea iuncte aliud torcular videntur conficere: que in loco videtur lauda supposito: dura mater non cranco solidatur: sed potius suspenditur et eius foraminibus egreditur in cerebrum sa huc ⁊ illuc dilatatur: ⁊ vnus solus panniculus efficitur tertius aneus: sic autem hec dura mater propter tres necessi

tarea: aut vt matrem piã cranco suppositã custodiat a duricie cranei: vel vt prora ⁊ puppis per eam defferant: vel vt coopertimentum ⁊ defensio sit venarum ⁊ arteriarũ cerebrum circundantium: quia he sunt ad inuicem cõtexte in modum tele: quarum spacia panniculi implent subtilissimi vt nihil vacuum remaneat in eis. Similiter pia mater subtilis ex ambabus constituitur venis intranea parte cranei ad cerebrum descendentibus: ⁊ ambabus arterijs a tela reti assimilante exeuntibus: hec panniculos habet vacuum earum replentes sicut secundina. ⁊ propter hoc hi panniculi vocant secundine. Hec autem pia mater dure matri supposita est: que cerebro cõiuncta vndiqȝ ipsum circundat: ⁊ se spargit p concauitatem cerebri. Hec mollior est in substãtia ꝙ dura mater ⁊ durior est cerebro cui est coniuncta sicut cutis carni cõglutinata: differens a dura matre paruo quodam interstitio: ⁊ in quibusdam coniungitur illi: sicut cum vene craneum ingrediuntur: et cum cerebrum dilatatur et constringitur sub eleuatur pia mater: quia cerebri venas ⁊ arterias colligit: ne forte sint suspense: earumqȝ concauitates oportet suppleat. Secundo: vt cerebrum coadunet ne dispereat: ⁊ operiens a dura matre defendat: vtpote a cranei duritia ipsa defenditur dura matre. Tertio vt cerebrũ nutriat per has quas habet venas: et spiritum det per arterias quas in se continet. Hi sunt panniculi cooperiẽtes cerebrum neruosqȝ adiuuãtes: ⁊ dum intrant spiritum sunt protegentes. Post enim nudi ⁊ soli exeunt duritiem cranei. vnde superfluitates suas reijciat cerebrum dicturi sumus postea. Omnis autem superfluitas ipsius vel subtilis est sicut fumus: vel grossa ⁊ coagulata. Fumosa supfluitas a toto corpore tẽdit ad capitis supeꝛiora: vñ craneum capiti suppositũ quodam habet ossa serre assimilantia: ⁊ quãdã concauitatẽ habentia. vnde fumus ille exeat: que in similium tractatu membrorũ dixisse nos meminimus. Superfluitas grossa ⁊ coagulata petit inferiora: cui expellende natura mirabilis duo fecit foramina scȝ buccam et nares. Dura enim mater perforata est super nares: ⁊ quasi colatorium quoddam huic superfluitati exhibet. Similiter ⁊ duo ossa narium dure matri supposita sentiuntur esse perforata: vnde superfluitas exeat: ⁊ flatus ab exterioribus introeat. Horum autẽ ossium foramina sunt multiformia: alia enim sunt recta: alia transuersa: quedam ab exteriori lata ad flatum recipiendum sunt facta. Recta: vt emittãt cerebri digesta. Tortuosa ⁊ trãsuersa: vel ne aer frigidus ⁊ nociuus ad cerebrum introeat subitus: vel ne dũ corpora sicut puluis subeant ab exterioribus. Superfluitas per buccam emittẽda per duo egreditur loca: vel ab interstitio puppis atqȝ prore per trãsuersum vsqȝ in viam palatũ descendente: hec via quanto plus descendit: tanto magis se rotundat atqȝ stringit cuidam post cõiungenda glandi que concaua ⁊ rotunda: sicut sphera vicinatur ossi colatorio simili. Hoc autẽ os suppositũ est palato: concauitas ista embotũ est vocata: qꝛ sicut vinũ p embotũ ita supfluitates iste grosse per hanc semper fluunt. Embotum aũt illud ex pelliculis componitur que a secunda matre egrediuntur: embotum enim cerebro superius: glandi iniũgitur inferius. Glãs autem extra duram matrem locatur. Quantitas autem huius spherice glandis spaciũ illud est qđ inter durã matrem est ⁊ ossa palati vene telate in modum retis ex ambabus sumentibus exeuntes venis. circũdant hãc glandem sphericã: venarum vero rete non nostris materialibus retibus est simile. Illud enim ita sibi implicatur vt vix aut nunꝗ dissolvatur. ꝙ subtus cerebrum dilatatur dextrorsum ⁊ dextrorsum ante ⁊ retro. dilatatur per spacium qđ est inter duram matrem ⁊ palatum. De hoc reti due vene exeunt quales prius anteꝗ rete inde fieret: fuerunt per dure matris duo foramina intrantes cerebrum: et per ventriculos eius se diffundunt vndiqȝ: sed de his sufficienter diximus cum de arterijs tractaremus. Rete autem fuit necessarium: vt vitalem spiritum per iuuenilos ascendentes venas decoquat: ⁊ in naturam animalis spiritus mutari faciat: cuȝ enim hic subtilior ⁊ alijs dignior sit spiritibus: fecit natura rete vbi immoratus vitalis spiritus decoquatur atqȝ subtilietur: ⁊ in naturã animalis mutetur: qui etiam per duas venas a tela exeuntes cerebri ventriculos ingreditur: ⁊ ibi magis et magis subtiliatur.

¶ De nucha. Cap. xiij.

Nucha cũ a cerebro emittatur a spondilibus operta defenditur. Spondiles enim sui sunt operimentũ: sicut ⁊ cerebri craneum: propter hoc duobus cerebri panniculis operitur: scȝ dura matre ⁊ pia matre: qui id sibi faciunt qđ ⁊ erga cerebrũ super quos panniculos: alij sunt duo ex ligamentis cõpositi in grossitudine atqȝ duritie similes dure matri: hi sunt necessarij duabus de causis: vel vt nuchã defendant ⁊ operiant: vel vt spondilibus eam cõiungant: qui si quoquo modo patiantur: dura tamen defenditur: ⁊ dura matre patiente nucha remanet illesa. Nucha enim patiente vel incisa sensum amittunt superiora membra: que si inter craneum et primam spondilem incidatur omnia sibi adiacentia sensu ⁊ motu priuantur: Si autem prima renum spondilis patiatur officium pedum amittitur: superiora tamẽ in suo statu reseruantur: vnde intelligitur: vt si qua superior ledit inferiores sine lesione condemnẽtur: qđ facilius exprimemus cum causas morbi accidentium dicemus.

¶ De oculis. Cap. xiiij.

Oculi sunt instrumentũ visus: hi etiam duo sunt vt si forte vno patiente: alter vicem suam possit complere. Sunt autem vniuscuiusqȝ efficiẽtes cause decem: tres scȝ humores ⁊ septẽ tunice: non tamen hec omnia visum faciunt: sed vna res tantũ: alia ẽm omnia eius rei solius sunt iuuamenta. Est autẽ solum instrumentum visus scȝ humor: non ex toto rotũdus quia in superficie aliquantulum est planus atqȝ clarus sicut crystallus. Hic humor grece vocatur crystalloides: cuius in medio tunicarum est fundatio. Aliquãtulũ est rotundus vt nõ facile patiatur: sufficiens parũ plana vt rem sentiendã melius percipiat. Si enim penitus rotundaretur non bene sensui rerum aptaretur. Omnis enim res rotunda in latera sua recissa instabilis est ⁊ non firma. Clarus ⁊ liuidus est vt cito in oppositos colores trãsferat. in tunicarum medio: ne vndiqȝ careret iuuãtiũ supplemẽto. Iuuamẽta vel iuuamẽta sunt duo humores ⁊ septẽ tunice. Humorum vnus clarissimus retro est sicut vitri liquor qđ fecit natura vt crystalloiden nutriat Cum enim alia mẽbra sanguine nutriant: sed crystalloidos vocatur. Vitreũ humorẽ fecit natura qui sanguinẽ suscipiat: ⁊ in ipsius essentiam vertat: ⁊ mutatum atqȝ depuratum ad crystalloidos mittat clarum. Humor alius ante crystalloiden locatur ne ab aere desiccetur: qui clarus atqȝ albus ouo albumini assimilatur euagaydon vocatur: cuius alterum est iuuamentum: vt ab crystalloido asperũ tunice remoueat tactũ. Septẽ tunicarum: tres ante euagaydos: ⁊ tres locãtur post geloydos. Septima que est subtilior: inter euagoydon sita est: ⁊ crystalloidõ. Duo nerui cõcaui a cerebro venientes ad oculos in exitu sui duobus induti sunt panniculis cerebri quos exeunt cum ad ossa oculi veniant: ⁊ dũ dilatentes se extendunt circundat eos tela venarum ⁊ arteriarum a pia matre exeuntium. Horum singulus in medio crystalloides locaꝛ: vbi due extremitates euagaydos ⁊ geloydos esse sentiunt. Vene ⁊ arterie ibi cõtexte vocatur rete ex retis tamẽ similitudine cuius iuuamentum est ad crystalloidem visualem spiritum ferre. Venis quoqȝ ⁊ arterijs vñ cõficitur sanguis in vitreũ humorẽ subministratur: vitreus ⁊ crystalloidos cum venis ⁊ arterijs creatum sanguinem sibi sugendo attrahunt a reti vitreus humor et crystalloides a vitreo. Amborũ neruorum panniculi a duabus matribus exeunt cerebri: quorum primus subtilior rete operit ⁊ iungitur cum ipso vt rete coniungatur crystalloide: qđ fit vt venis rete nutriaꝛ: calor: ꝙ naturalis ex arterijs daꝛ: hec aũt tunica vocatur secundina: sicut ⁊ mater pia vnde procedit est vocata. hanc secũdinã velat grossior pellicula que cõsolidatur vbi ⁊ secũdina reti coniungitur. Grossa fuit necessaria vt oculũ ligaret: ⁊ ab osse eum defenderet: vocatur autem sliros: he sunt extreme tunice pfectissime sibi ⁊ vitreo humori atqȝ crystalloido solidate in medio. qui locus vocatur yreus: quia in colorum diuersitate yri assimilatur. ⁊ in cir

culis ibus tres anteriores tunice ante euagapdon sunt posite: quarum vna albuginem oui velat: cuius forma vue me dictas: lenis in antea: intrinsecus versus albuginem villosa. color inter nigrum ⁊ venetum medius vnde vocatur vuea que a secundina egreditur: hec sunt eius iuuamenta: corneam nutrit: vnde multis abundat venis. Secundum crystalloidon et cornee est differentia ne crystalloidi cornea durities sua noceat: vnde oportuit vt esset humida. Tertio, ut nigredine sua spiritum coadunet visibilem ne dispergatur per aerem. Nigri enim coloris naturale est sibi lumen coadunare: candidi vero dispergere: vnde quidam visu deficiente propter splendorem nimium paruum claudunt palpebras oculorum: vt visus licet paruus ad vueam refugiat: postea amplior egrediatur: vnde dedit natura nimium splendorem in hac concauitate vuee: que etiam est perforata vt spiritus visibilis ab ea rem sensam sicco per catiat. Est etiam villosa vt aquam ad oculos descendentem combibat: est cornea dura solida atque albo cornu simillima: ⁊ subtilissima que ex surculis multis est composita: quod vero excoriatur quasi squama euellitur: exit ab illa panniculus qui sclera vocatus est sclyros: qui sicut diximus a dura matre egreditur. Cornea fuit necessaria vt crystalloiden ab extrinsecis accidentibus custodiat. Clara est ⁊ lucida ne visualem spiritum exire prohibeat: quia subtilissimam esse oportebat. Consiliencia tunica est subtilis ⁊ alba in ossibus oculi lacertis solidata non operiens corneam: sed circuiens: hec est illa albedo que videtur in oculo solidata: ⁊ exiens a panniculo qui intercutaneus superpositus est craneo. Eius fuit necessitas: quia vndique oculum ossibus circumligat ⁊ lacertos operit quibus mouetur oculi. He sunt tres tunice oui albugini apposite. Septima est subtilissima albissima ac nitidissima: que oui albugini est superposita: eam tantum partem operit quam vitreus humor operiendam dimisit: vocatur autem aranee tela: quia ipsi est simillima: hec est quam in oculo videmus cum speculum inspicimus: quod ex nimia sit claritate ⁊ lucidissima forbitione: he sunt omnes oculi partes: tres humores: scilicet vitreus albugineus crystallinus: septem tunice: retina: secundina atque dura: aranee tela vuea cornea coniunctiua.

De naribus. Cap. xv.

Nares duo sunt foramina nasi in vna cartilagine differentia tamen ad seinuicem: quorum singulum nasum ascendit: ⁊ in duo foramina se diuidit. Primum in buccam transuersum tendit: alterum post matrem duram vadit in ossa colatorio similia: de quibus diximus satis cum superfluitates ab eo exeuntes tetigimus. He vie grossis panniculis sunt inducte que a sexto incipiunt pari: quod diuiditur in os linguam ⁊ palatum: guttur quoque ⁊ canales pulmonis ⁊ in os stomachi. Vie narium duabus de causis sunt necessarie: prima quia ⁊ maior est ad opus trahendi spiritus ⁊ odoratus: altera vt emittat grossas superfluitates a cerebro venientes. He sunt transuerse ⁊ non pulmoni opposite: vt si aer frigidus aliquando subeat pulmonem non ledat: ⁊ si quid cum aere sicut puluis vel cinis intrauerit pulmoni obesse non possit: sed aer obambulans transuersa in eundo depuretur et calefiat: atque solida ne ad pulmonem perueniant repellat. Quidam tamen arbitrati sunt vias in naso apparentes esse odoratus instrumentum: quia oppilatis naribus nullus sentitur odoratus: ⁊ si aperiantur sicco sentietur. Sed falsa est eorum opinio: he enim tantum ad proram cerebri ferunt odoratum. Duo frustula vberibus similia odoratus sunt instrumenta: que vsque ad colatorium descendunt vbi dura mater est perforata: et similiter super eam extrema vberum vsque in ventriculos prore cerebri pertingentia. Odoratus sic efficitur. Fumus odoriferorum corporum dissolutus et cum aere mixtus per narium foramina ab vberibus trahitur: qui per vberum pertusationes cerebro transmittitur. Si vero in domo fumosa ⁊ odorifera flatus suspenditur: odoratus amittitur: nares tamen fumo odorifero implentur. quod constat quia cum a loco odorifero remouemur: ⁊ flatus suspensus antea ab vberibus fugatur odoratus redditur: vnde constat non esse nares odoratus instrumentum: sed potius illa prore frustula que vocantur vbera. Cerebrum enim dilatatur ⁊ constringitur: vt suum calorem custodiat naturale. Cum dilatatur aerem trahit a naribus per eas quoque ⁊ canalibus pulmonis. ⁊ quandocunque fumus commixtus aeri est necesse ad cerebrum trahatur. dilatare enim illud flatum trahere diximus. Cum autem constringitur fumosus aer ⁊ eiectiones a ventriculis cerebri per nares expellantur: hec autem expulsio flatus est emissio.

De instrumentis auditus. Cap. xvi.

Auditus instrumenta sunt in petroso osse foramina et pelliculis quibus ea operiuntur ⁊ neruis. Ex vno tamen horum auditus perficitur quod ex duabus de causis aliis adiuuatur. Nam par neruorum a quinto pari egreditur: quod in foramina petrosi ossis protenditur vbi dilatatur: foramina interius aperiuntur. Que sunt transuersa sicut oculi ne frigidus aer penetraret cito ⁊ pelliculis obesset: ⁊ ne aliquod nocumentum incidat quod instrumentum auditus impediat. Cartilago exterior que auricula dicitur duabus de causis fuit necessaria. Defendit enim ne quid in auditus cadat: sicut oculos defendunt cilia. Secundo: quia vocem adiuuat: vox enim est percussio aeris: que cum ad cartilaginem venit sic adunata fortiter intrat foramina.

De instrumento lingue. Cap. xvii.

Lingua est instrumentum gustus ⁊ locutionis que de carne molli componitur et spongie assimilatur: ad quam multe vene veniunt sanguine plene: vnde rubicunda est coloris: hec tamen operitur vestibus quibus spacium bucce ⁊ palati induitur: ⁊ os stomachi guttur ⁊ canales pulmonis. A superiori parte apparet tota: ab inferiori atque ligamenta: quibus mento est coniuncta: in quibusdam tamen hominibus plusque oportebat vt contrahatur ligaturam in partes moueatur diuersas: vnde oportet incidi ligamenta: vt sibi motus per totum os et palatum detur. In ligamentorum lateribus quedam vene sunt que saliuam semper lingue subministrant: he ab imo lingue incipiunt in modum arteriarum: a quibus emanat humectatio phlegmatica que vocatur saliua. Iste a medicis vocantur habitatio saliuaris. Iuxta lingue: vnde exeunt he vene: caro est glandulosa atque alba ipsius saliue generatiua: que adiuuat cum saliuam ab illis venis recipiat: vnde humectat linguam atque buccam. Lingue fundamentum vndique vicinitati gutturis est iunctum: vt sic totum videatur esse vnum: cum sit tamen eorum substantia diuersa: hec est lingue compositio ⁊ anathomia membrorum interiorum ⁊ compositorum.

De instrumentis spiritus: ⁊ primo de vuula. Capitulum. xviii.

Anathomiam membrorum interiorum ⁊ compositorum tractatum complebimus: de intrinsecis ergo compositis spiritus subministrantibus dicemus sicut de vuula: gutture: ⁊ pulmone: diaphragmate: ⁊ pectore: de pectore tamen satis diximus cum de eius compositione tractauimus. Dicendum est ergo de vuula que triplici de causa fuit necessaria: prima quia vocem pulchram et fortem reddit: secunda quia aerem alterat intrantem: eiusque temperat frigiditatem: vnde quidam moriuntur cum eis radicitus inciditur non tamen amittentes vocem sonoram: sed nimium recipientes aerem qui pectus infrigidat ⁊ pulmonem: quapropter incidentem non totam oportet extirpare sed partem: tertia vt recipiat palatum ne guttur intret vel pulmonem.

De gutture. Cap. xix.

Guttur est extremitas canalium pulmonis que est duplicis iuuamenti. Maius ⁊ primum vt aerem emittat flatumque trahat. Secundum propter vocem quia aliquando facit natura duarum vel trium membrorum instrumenta: sicut subtilem fecit matrem cerebrum operientem: que venas ⁊ arterias ligaret intus et cerebrum ne dispergeretur coadunaret. Aliquando facit eadem natura vt expulsa alterius rei sint iuuamenta sicut fumum causam pilorum esse diximus. Idem fecit natura in pulmone ⁊ in eius canalibus vt instrumenta essent flatus ad calorem naturalem cordis refrigerandum: ⁊ vt vocis esse

instrumentum. Aer enim trahitur vt cordis calor naturalis refrigeretur. Aer vero trahitur et dupliciter nos opitulatur: vel vt fumosa superfluitas expellatur: vel vt materia vocis efficiatur. His igitur duabus de causis cōpositus est canalis pulmonis: qui tamen flatus ex multorum furculorum concatenatione et ligamentis cōstruitur vt posset dilatari et stringi: que duo attinēt voluntario motui: qd nunq̄ potest fieri nisi ex membris cōcatenatis. Huius canalis substantia cartilaginosa est atq̄ dura: vt cum ventus exeat vox clara fiat. Raucitas vocis ex humiditate fit canalis pulmonis: cuius superior extremitas gule vicina est durior omnibus canalibus: hec vocatur guttur: vnde instrumentum vocis fuit: quia durum est inter alios canales pulmonis: qd ex tribus cartilaginosis fit maioribus. Primū qd est anterius gibbosum est exterius concauum est vltra in quibusdā hominibus tactu sentitur. Secūdum prior est minus et retro iuxta os stomachi locatur vt illud cōpleat qd priori defuit cartilagini. gutturi quadam concatenatione et ligamentis iungitur vt dilatetur et constringatur inferius ligamentis solidetur: neruis q̄ ligatur: et duabus costis inferioribus exeuntibus de ossibus scuti assimilantibus. Tertia cartilago tāto secūda est minor quanto prior secunda fuit maior. ista tertia secundā q̄si equitat que ciphū assimilat duo habens cōcaua que sm se intrant furcula que sunt quasi cōcatenata vt in hac cōcatenatione guttur clauderet et aperiretur. Prima cartilago vbi secunde et tertie cōiungitur strictior est fundamēto: qd fuit necesse: vt quia pulmone fundamentum latius esset gula ri gutture. Tertia cartilago cōcauitatem habet ex parte vie spūs: vt ex earū trium cartilaginū cōpositione canalis spiritus redderetur similis fistule vel frustule per quē aer ad canalem pulmonis: et ipsum pulmonē possit transire. Guttur intus eadē veste qua et lingua et palatum et os stomachi induitur in superiori cartilagine assimilante ciphū. Os vnum est duas habens furculas assimilantes duo lauda: quod os illud per collum extenditur: cuius linea mediastina in dorso est prime cartilaginis et lingue subterior est supposita. inferius lauda est sicut acuminis prime cartilaginis quantitas. Est autem acuminis quantitas iuncta atq̄ solida: vt intret cartilaginum latera: et ligamenta eius quasi nerui a cartilaginibus egrediuntur: lauda superius cum esse sagitte assimilante ligatur. Hec est cōpositio gutturis ex tribus cartilaginosis. Cōcauitas gutturis per quā aer intrat et exit habet quoddā corpus qd lignee fistule assimilatur: cui lignee fistule corpus non esset assimilandum cum ista posterior: illud vero natura primum. Hoc autem corpus sm compositionem nullam habet in toto corpore similitudinem. Cōponitur enim ex glande pellicalis et pinguedine. vocatur autē gutturis lingua siue cataracta: et est primus vocis instrumētum: neq̄ enim potest aliter vox esse nisi ista claudatur cataracta. Si enim via gutturis est aperta impossibile est vocem esse: quia paulatim aer exit: qd contrarium est formande voci: sed tantum fit quidam flatus si tenuiter exeat paruus: si vero fortiter magnus. Cum vox formatur subito multus aer ex corpore egreditur: cuius via primum a largo prouenit ad angustum: et post paulatim exiens dilatatur et angustatur. Hec gutturis cataracta ad flatum cōstringendū fuit necessaria: nō aūt dico ad cōstrictionem ex toto vt intus cōtrahatur: sed in emissione vocis constringitur vtrinq̄ lateraliter pectus: et cum costis lacertos hypocundrie vicinos: vnde totum pectus et lacerti mouentes guttur mouentur atq̄ licet fortis sit coarctat ne subito egrediatur: qd facit lacertus quo ciphum assimilās cartilagini constringit. Est q̄ huius rei cōplementum corpus lignee fistule assimilatum coadunata pars parti claudit viam gutturis per lignee huius latera: natura enim fecit duo foramina que ad locum cōcauum secedūt quē aer nō potest subire dū per largitatē vagatur vie. Sed cū ad latera se dirigat illa duo lateralia spe sit foramina: vt tandem exire valeat. Hec autē duo foramina a superiori inferius sicut linea sunt extensa: et sunt quasi pellicule vsq̄ in concauum clause: vt guttur claudatur et nō aliis aperiatur flatus. Rursus cum cibus cum glutitus dorsū cataracte tangit subito se cataracta claudit: neq̄ viam ad pulmonem prohibet. Aliquādo enim clauditur potius ne multa quantitas suscipi possit: aliquando enim parū intrat pelliculas: et ventriculos suos humectat. Guttur est cartilaginosum et rotundū: vnde fit vt os stomachi in transglutiendis cibis vsq̄ ad canales descendit pulmonis et gutturis: et ita in vomitu vsq̄ ad palatum ascendit: sicut in transglutiendo cibo cataracta clauditur et os stomachi deprimitur: sic in expellendo vomitu subterior cibus guttur oblinit vt transeat vomitus.

De canalibus pulmonis. Cap. xv.

Canales pulmonis ex multis componuntur cartilaginosis rotundis in modum anuli et alternatim sibi suppositi ab inferiori extremitate gutturis vsq̄ ad initium pulmonis per longitudinem colli. Sunt autem ligate sibimetipsis ex pelliculaꝝ ligamētis: neq̄ tn̄ ex oī pte sunt cartilaginei sed tantū in pertinētia colli ꝓpter expeditionē oris stomachi. In pte vo pectoris sunt sicut ligamēta siue chorde. Habet aūt vnusquisq̄ anulus pelliculas extrinsecus rotūdissimas: q̄ pellicule dure sunt et solide: he sūt pellicule q̄s aīt diximus os stomachi atq̄ guttur circundare. Rursus deforis panniculos habet vnusquisq̄ anulus sicut operimentum canalis pulmonis. Canalis fuit collo necessarius vt aerem expelleret et attraheret: flatū q̄ vocis et vocem susciperet: que cum in furculas peruenit vbi pectoris est spatiositas: per pulmonē se spargendo dilatatur: et cū venis ambabus a corde venientibus admiscetur sunt diuisi ramuli. Sunt similiter anuli ex parte cartilaginei sic ex parte panniculosi: suntq̄ sanguine mūdissimi et aīali sue nature competenti. Cum enim incisionem rupturā percussionem in aliquo horum patiatur animal sanguinolentū efficitur. vñ tussis nascit: et sanguis ille ad os tunc deueniēs expellitur. flatus cū sanguine pulmonis impeditur. Canalis hec fuit cartilaginosa ꝓpter vocis instrumentum: qd nec durū sicut os esse debuit: neq̄ molle. Cartilago mollior est ossibus et durior aliis corporis partibus: et ex multis cartilaginosis et ligamentis efficitur propter flatum dilatandum: et stringendū: qd fieri non posset si ex vno cartilagine esset.

De pulmone. Cap. xvj.

Pulmo est de molli carne et aereꝰ spume coagulate similimꝰ q̄si vasis celatꝰ. Hec vasa sunt triformia: vnū a dextra cōcauitate incipit cordis: alterum a sinistra: tertium a suis canalibus. procedens a dextra concauitate cordis vena est non pulsatiua: sed forma eius sicut arteria: quia de duobus duris panniculis est facta. vñ vena dicit arteriata qd fuit necesse vt pulmonem nutrire posset. Duris et duobus fit panniculis vt subtilitatē sugeret sanguinis et aeris in nutritura pulmonis. Pulmo enī subtilis est substātie et aeree: vnde nutrimentum oportuit habere simile. Exiēs a cordis sinistra: vna est sola arteria: cuius forma est sicut vena: quia vna est et rara pellicula vnde venata vocatur arteria: hec fuit necessaria: vt spiritum et clarū sanguinem pulmoni ferat: spūs multam quātitatē fert ꝓpter suā raritatē. vas veniēs a canalibꝰ pulmonis: ꝯpositioīs eiꝰ est sūe. Ex cartilaginibꝰ q̄ et pānicul is canales sūt pulmonis: vt p cartilagines oris stomachi isigātur: q̄ cum cartilagine sua cū venata iūgit arteria. Vnūquodq̄ trium vasorum horū cum intret stomachū est quadripartitum: due partes eunt dextrorsum: et due sinistrorsus. Pulmo enim in duobus diuiditur panniculis pectus mediantibus illud intercidentibus. Quattuor superiores partes per pulmonem postea diuiduntur multipliciter. Canalis pulmonis aliter diuiditur in dextris: que diuisio fuit necessaria vt esset fulcimentum et quasi calcitra venis vias pectoris adeuntibus: hec est cōpositio pulmonis: cuius iuuamentū est vt cor circūdet vndiq̄: cumq̄ ꝓprio motu careat motꝰ pectoris eū moueri admittit. Est aūt pulmo instrumētū spiritus et motus vocum. Spiritus necessarius fuit propter cor: quia enim cor fundamentum est et fons caloris naturalis: necesse est aerem trahi: vnde fervor suus refrigerari et fumosa superfluitas posset expelli. vnde duos motus habuit contrarios dilatandi quo spiritum traheret refrigerādi: constringendi: quo fumose superfluitates possent expelli. ne etiā subito aer

erumperet ad cor: fuit necesse inter ipsum ⁊ guttur pulmo esset mediastinus: vt spiritus refrigerandi ab eo reciperet: ⁊ superfluitatē fumosam sibi redderet: q: etiā animalis vox necessaria fuit: ⁊ sine aere vox esse nō potuit: fecit natura a corde aeris expulsionē vocē esse materialē. Est ergo pulmo cellule similitudo semper seruans aerē frigidū ad cordis feruorē refrigerādum: ⁊ calidū ad vocem atq; flatum: quo mediante si cor careret: ⁊ per se principaliter aerem traheret ⁊ expelleret spissum ⁊ infinitum motum esse oporteret: vnde adeo esset periculosus: vt nec vno momento flatus teneretur. Sed cū quodlibet aīal in loco calido siue in aqua profundissima seu in loco fetido flatum teneat: constat cor: ad pulmonem fugere quoad aliquātulū possit se refrigerare: vnde fit: vt quādiu aer in cella pulmonis sit quodlibet aīal in his viuere possit locis. Sed eo deficiente ⁊ augmentāte fumosa superfluitate in corde vel pulmone: desinit animal vitale esse. Fuit ergo pulmo necessari⁹: vt aerē excoquat ⁊ naturā trahat ipsis quo cum sibi assistat facilius: sic enim cibū epar in naturam mutat sanguinis: quo membra cetera cū facilius in suam naturam mutent: ⁊ inde cor sibi eum contrahat et in vitalem mutet spiritum: deinde hinc ascendens per arterias ad ventriculos cerebri: ⁊ in animatum spiritum facile queat mutari: sed de his planius postea disputabimus.

¶ De corde ⁊ cerebro. Cap. xxi.

Cor: fit de multis villis diuerse positis: cuius caro est tota dura. Diuersitas villorum et diuersitate est motuū dilatandi ⁊ constringēdi. Duritiec carnis velocitas auferat passibilitatis. Pulmo circūdat cor lateraliter. Forma cordis est pinea. Inferior enim eius pars. i. latitudo est opposita superiori corpori. Ponitur autem intus ambas pectoris concauitates quas mediante pāniculo diximus esse diuersas. Caput qd acumen dicitur in sinistra parte locatur: hoc ꝓ latus cordis spirit⁹ inhabitat vitalis: inde exit arteria maior: de qua omnes alie egrediuntur: vnde fit vt pulsus in sinistra parte sit fortissimus. Cor duas habet concauitates: quarum vna est dextra: altera sinistra. in concauum tendit sinistra: dextra infra subsistit. A dextra vsq; in sinistram concauitatem est vnum foramen: quod a quibusdam vocatur tertia cōcauitas: sed non est ita. Dextra autem cōcauitas duo habet foramina. vnū vena intrat concaua portans sanguinem ab epate in hanc concauitatem. Super hoc foramen tres sunt panniculi ad hoc ibi positi: vt aperiant intraturo sanguini ⁊ claudant postq̄ intrauit ne exeat propter dilatationem cordis: alterū foramen exit vena arterie assimilata vt pulmonē nutriat: de qua satis diximus in tractatu pulmonis. Sinistra itidē duplex habet foramen: vnum intrat arteria vene assimilata. Ista portat spiritū ad pulmonem ⁊ ad arterias ⁊ sanguinē a corde ad pulmonem: super hoc quoq; foramen duo sunt panniculi aperientes se aeri ingredienti. Alterū est foramen sinistre partis: vnde maior arteria exit que vocatur orthy: ⁊ omniū est fons arteriarū totius corporis: hec habet pāniculos sanguini ⁊ spiritui a corde emittēdo. Post q̄ clauduntur reditū prohibēdo ne exeat. He due cōcauitates cordis semper sunt in pulsu: sed plus sinistra quia sanguis ⁊ spiritus plus ibi regnant: he sunt compositiones cōcauitatum cordis. Foramen qd a dextra protenditur in sinistram in dextra incipit maiorari: sed postea in sinistram paulatim se stringit: qd ideo consequitur vt sanguis in sinistra parte subtilior egrediatur. In vnoquoq; cordis concauo frustulū est exterius qd auricule assimilatur: he due cordis auricule dicuntur. In dextra auricula arterialis solidatur vena: in sinistra vero venose arterie est solidatio. Habet autē in sua latitudine quedam ossa cartilaginosa: que cordis sedes sunt appellata: circūit etiā cor quidam panniculus qui cassula cordis dicit esse. In hui⁹ pāniculi extrinsecus medio panniculi pectus mediantes solidantur. Iste pāniculus cordi non iungitur: ne forte eius motio impediatur: qui cordi fuit necessarius: vt esset fundamentū caloris naturalis. vnde animal regeretur: sed inferior concauitas dignior est supradicta de causa.

¶ De diaphragmate. Cap. xxii.

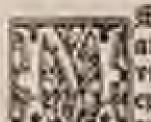
Subtus collum duo sunt concaua maior: vnū circundat omnia pectoris ossa pulmonē ⁊ cor continens: alterū continet ventris lacertos ⁊ ... nes. Illud incipit ab inferiori tenerritudine pectoris vsq; ad inferiora ossa penis: in qua concauitate sunt stomachus epar intestina splen fel renes vesica matrix. Inter hec duo concaua quidam lacertus est rotundus eorum differentia qui dicitur diaphragma incipiens a tenerritudine pectoris: ⁊ procedēs inferius vsq; ad. xii. spōdilē vbi solidatur et omni parte cum spondilis ⁊ ligamentis ab eo exeuntibus: operitur autem hic lacertus de vno panniculo superius q̄ a pāniculo costas circundante egreditur a duobus pectus mediantibus. Inferius est alter pāniculus qui a syphac egredit. Habet diaphragma duo foramina: vnū vnde exit mery: de altero foramine exit vena concaua que spargitur in corporis membra. Diaphragmatis duo sunt iuuamenta: pectus enim dilatat atq; constringit cum aliis lacertis pectoris: secūdum est q̄ discernit instrumenta spiritus atq; cibi.

¶ De instrumentis ciborum: ⁊ primo de bucca ⁊ superiori pellicula. Cap. xxiii.

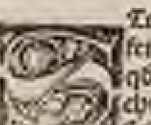
Ubi instrumēta ab ore sunt incipientia: os enim multa habet instrumenta scʒ mandibulas dentes ⁊ pelliculas: vnde operitur bucca palatum ⁊ linguā: habet inferior pars oris guttur: canales nales pulmonis ⁊ mery. Dentium iam diximus numerū ⁊ eorū iuuamētum in tractatu ossium. Lingua harum rerum habet iuuamenta. Carnium rei atq; eius compositionem superius dixim⁹: ⁊ similiter de aliis tractauimus. Pellicula vnde bucca circūinduitur pellicule cōtermini ... os stomachi: ⁊ ipsum stomachū ... quo modo cibum mutat ⁊ stomacho aperit: a stomacho enim incipit: vnde eius naturam custodit.

¶ De ore stomachi. Cap. xxiiii.

Mery quoddā est corpusculum longum rotundū atq; concauum: qd a stomacho incipit procedens vsq; in superiorem extremitatem gutturis: cuius exordium est angustū: sed postea paulatim dilatatum ad gutturis summitatem venit: ... tum procedens super spondiles dorsi: vbi multis ligamentis ligatur non tamen spondilibus adherens medio: quanto magis adiungitur dextris: et in. xii. spondilem descendit. A spōdili vero mediante mery separari fuit necesse: ... infra corpus viam daret descendenti arterie: hec enim ... dis ligatur spondilibus: vt melius custodiretur. Componitur autem mery de duobus panniculis a stomacho egredientibus pelliculis. Horum vnus exterior est carnosus: ... villa sua per latum extenduntur. Secundus interior est neruosus: cuius pili in longū extenduntur ... obliquiter ... ci. Est autem officiū meri transglutiēda transglutire: ... enim trahit cibum: ⁊ in stomachum traiicit: trahit cum villis longis: que ascendentia guttur sublevant in base superiora: vt exposita sibi cibū trahant a bucca: quem ... per latum positi suscipientes ab eis stringendo mittunt stomachi receptaculis. Si enim res humida quocumq; modo fuerit inter manus stricta: humor inde dilabitur: ... consequitur: vt transglutiendis lenior fit aditus: ... dis grauior exitus: quia ad transglutiendum ... q̄ villa: vomitus a solo exteriori adiuuatur qd ... diximus.

¶ De stomacho. Cap. xxv.

Stomachus etsi in sinistris sit locatus: e⁹ ... inferiora tendunt in dextra. Hic hʒ epar dextrum qd eū quasi suis frustulis humectat ipsūq; fomentat ... ebus. Splen est sinister sibi: ... latum ... hʒ habet gibbum superius qd greci ...

culus forma est quasi spherica: sed tamen eius extrema aliquantulum sunt longa. Inferiora superioribus sunt latiora: foramen sue latitudinis versus intestina videtur stringi: foramen strictae partis dilatatur in mery. Componitur autem ex duobus panniculis: interior est neruosus et villos habet in longitudine et in transuerso: exterior carnosus est et per latum habet pilos cum pelliculis splenis: lateraliter ligatur et epatis ex parte dorsi cum spondilibus. Adiuuat autem stomachus vt cibum excoquat et epati mittat excoctum, vt facilius epar in sanguinis naturam vertat. sic bucca in opus stomachi cibum adaptat inconsumptum: quam stomachi excoctionem vocant medici primam digestionem suarum partium. Adiuuamenta sunt panniculi ipsius villorum quoque et sphericae formae que in presentia sunt dicenda. Duorum panniculorum duplex est iuuamentum. cibum enim a mery sibi vnus trahit: quod fit cum panniculo interiori per longum villato sicut superius diximus de mery. stomachus enim in transgluttiendis surgit ad mery et ab eo suscipit sibi cibum: sicut si quilibet manum ad quamlibet rem suscipiendam porrexerit. Secundi panniculi iuuamentum est retinere sibi cibum: qui cum peruenit ad stomachum ab ipso quasi brancatur quoad digerenda digerantur et retinenda in suum vsum retineantur. expellenda ergo ad intestina mittuntur. vnde superiora stringuntur: inferiora vero dilatantur. Intestino vero se aperiente quod porta vocatur: stringere illud exterior facit panniculus: vnde villum latum habetur. omne enim membrum duobus constans panniculis: si villum per longum habuerit: inde suscipienda suscipit. Si fuerit per latum inde reijcitur reijciendum: quorum interior fit neruosus quod nimia fortitudo fecit sui sensus. Cum enim stomachus recepta omnibus suppeditet interioribus: dignitatem sensum oportuit habere: vt et digestionis vacuitatem sentiret. et vnde rursus impleretur expeteret: sed plurimus tamen sensus in ore suo habetur. ore enim stomachi sentimus quod famem vocamus. Hac ergo necessitate os stomachi neruosum et ipsum oportuit esse stomachum. Descendunt autem iterum duo maiores nerui a summitate cerebri per os stomachi et ipsum stomachum spergendi. Exterior panniculus fuit carnosus: vt stomachus fiat calidus et digerere valeat. natura enim carnea calida est et humida. et hic in parte dextra aptatur epati: habilisque locus inde apparatur. Splen enim in sinistra: minoris tamen quantitatis est quam epar. epar enim in dextra est. Splen vero locatur in sinistra. Iaceret inferius. zirbum vero superius vt melius calefieret ad digerendum stomachus qui ligatur vndique: ne motus suus valeat a loco suo extirpare. Fuit rotundus vt passibilitatem reijciat. et multam cibi quantitatem suscipiat. Longa fiunt extrema: vt desuper mery iungeretur. In stomacho vero inferius. latitudo inferior. et angustia superior. que in humano tantum stomacho ideo fuerunt necessaria. quia cum homo pre aliis erectior sit animalibus: cibus in inferiori semper suscipitur: vnde fuit latitudo inferior: vt multitudo cibi inde posset capi. Latitudo inferioris foraminis opposita est mery vt si forte transgluttiretur aliquod durum: et non bene masticatum: intrare valeat. foramen inferius ideo angustatur quia cibus in stomacho nimia excoctione subtiliatus facilius egreditur: et rursus ne cibus antequam excoquatur exeat. vnde et oportet semper claudatur.

De intestinis. Cap.xxvij.

Intestina super dorsi spondiles et os latum sunt posita: et ligamentis a syphac egredientibus ligata: incipientia ab inferiori foramine stomachi quod porta vocatur vsque in anum protenduntur: et gibbosa in sinistram a dextra: et a sinistra retorquentur in dextram. Hec ex duobus componuntur panniculis. Vnusquisque panniculus habet villum in latitudine rotundum: quorum essentia eadem est que in stomacho dicta. Sunt autem sex numero: tria sunt subtilia que sunt superiora: et cum porta sunt iuncta: tria grossa ab inferiori subtili sunt incipientia. Vnum trium subtilium vocatur duodenum. quia sua longitudo pro mensura cuiuslibet hominis duodecim habet digitos: super dorsum erigitur in nullam partem sui torquetur: sicut alia circumuoluuntur. Alterum vocatur ieiunum: quia semper est cibo vacuum: globo so circumactum in similitudinem aliorum. Tertium subtile est appellatum secundo simillimum. sed tamen nunquam sine cibo fere inuentum. Grossorum trium primum est orbum appellatum: et incipit a subtili extremitate et est latum: a dextra in sinistram partem circumuolutum: quod vocatur orbum quia tantum vno foramine est contectum per quod intrantia intrant, et exeuntia exeunt quod egreditur ad eo aliud intrat intestinum quod vocatur yleon. orbum vero intestinum sacco est assimilatum. Secundum grossorum illud est quod vocamus yleon. quod similiter aliis a dextra in sinistram tendit. Sed tamen a dextra ascendit super hancham: et vocatur yleon quasi dura digestio. vnde ylium dolor in hoc residet intestino. Tertium intestinum est rectum: quod in inferiori ani extremitate ponitur et vocatur colon. vbi cum aliquando digestio inhereret: inde colica nascitur passio. Hoc ceteris latius est intestinis. Intestina hec circundant vene: nerui quoque et arterie. sed horum maior pars remanet circa superiora: ligantur cum pelliculis et glandosa carne in sua concauitate. que omnia in superioribus sunt dicta. hec est intestinorum compositio. Iuuant vt a stomacho digesta recipiant: et inde succum mandent ad epar: feces que foras expellant. A superiori vena que vocatur porta vene multe prodeunt ad intestina. ab intestinis quoque percurrunt ad epar: et he vocantur meseraice. per quas cibi succus ad epar tendit ab intestinis. Rursus intestina iuuant: quia cibum mutant. cibus enim intra stomachum receptus: digestus cum portam exeat: et ad subtile intestinum veniat: ibi aliquantum consumens morans: melius subtiliatur. et inde per meseraicas ad epar progreditur vbi in naturam sanguinis mutatur. sicut enim bucca et mery cibum subtiliant vt stomacho subtiliorem mittant: sic et in subtili intestino nondum bene depuratum in stomacho: multo maior fit digestio: vt epati mittatur digestibilior. vnde hoc intestinum stomachi essentie est vicinum. Hec est vna intestinorum necessitas. Singulorum autem virtutem dicturi sumus et compositionem. Eorum autem globositas et rotunditas: ideo fuere necessaria: vt cibus aliquamdiu ibi maneat quod si non fieret homo semper comederet: et semper digereret. Secundo fuere necessaria vt cibum partim digerant partim eis suppetit et partim retineant: superflua vero expellant. Duodenum intestinum ad dorsum est erectum: vt venis et arteriis: atque neruis daret locum. Sic enim locatum minus obtinet loci spacium. Dicendum est quare ex duobus panniculis fuerunt et villa per latum successerunt. Duo panniculi fuerunt necessarii: vt si vnus pateretur: ab altero sibi subueniretur: sicut in diuturna videmus dissinteria. quia aliquando in digestione frustula carnis videmus exire. que de interioribus panniculis constat esse: non tamen perit intestinum: quia exterior panniculus facit sibi supplementum. Eorum villa per latum sunt extensa: vt superfluorum fortiter sint expulsiua: vnde fit vt sint duplicia. Inferiora intestina superioribus sunt grossiora et maiora: vt non frequentius hominem ad sellam ire oporteat: quia si digestio loca stricta inciderit facile ea implet et cito euacuari oporteret: quod si ampla: contingit econuerso.

De zirbo. Cap.xxviij.

Zirbum ex duobus panniculis grossis atque spissis componitur: quorum alter supponitur alteri. In horum medio multa est grossitudo multe vene et arterie. Grossitudo ista est super intestina. cuius forma sicut sacculus siue marsupium extat. Incipit ab ore stomachi: et vsque ad intestinum quod vocatur colon tendit. bucca enim ibidem et vbi et principium. aliquando solidatur in aliqua extremitate epatis: et in dorsi costis: neque in his determinate: sed sicut solet contingere.

sepius iungitur cum stomacho et splene atque colon: ut stomachus et intestina per seipsum possint calefieri. et ut liget atque operiat venas quas habent intestina.

¶ De epate. Capitulum xxix.

Epar in dextro latere ponitur: et super hypocondria locatur. est autem gibbosum atque concauum. Concauitas stomacho et intestinis est finitima. implectitur enim stomachum cum suis quinque frustulis. Gibbositas diaphragmati est apposita ita ut ipsum tangat. ligatur cum diaphragmate pelliculis ipsum operientibus. et similiter costis posterioribus. Concauitas etiam sua stomacho et intestinis cum pelliculis et venis est ligata. Hoc epar non equaliter se habet in omnibus animalibus quantitate siue partibus. In hominibus enim maius est quam in aliis animalibus eiusdem quantitatis. Numerus partium in quibusdam duarum: in quibusdam trium: in aliis quatuor: in aliis quinque. Epar magnam partem tenet in dextra: ab altera lata sua concauitate vena progreditur que vocatur porta. que antequam epar intret in quinque diuidit venas quinque epatis intrantes particulas. Ubi vnaqueque pars quinta particula multas venas diuiditur subtilissimas que in inferiorem stomachum procedunt. in duodenum quoque intestinum: et ieiunum: atque rectum. quod satis diximus cum de venis tractaremus. Necessarium fuit epar ut cibum mutet: et sanguinem faciat: quem postea per venas in totius corporis membra transiciat. vnde fit quod substantia epatis coagulato assimilet sanguini: cibus enim in stomacho excoctus et digestibilis factus portam ingreditur: et deinde duodenum: et postea in ieiunum et a ieiuno in subtile intestinum. subtile vero succum bene colatum per mesaraicas mittit venas ad venam que vocatur porta. et per hanc eandem epatis intrat ventrem. inde per venas sparsim dilatatas que per epar extenduntur: epar cibum mutat in naturam sanguinis quem per venam maiorem que vocatur concaua in cetera corporis membra mandat.

¶ De splene. Capitulum xxx.

Splen in parte est sinistra: cuius forma aliquantulum est longa: et parum extra stomachum concaua. et versus partes inferiores gibbosa. In his autem duobus locis ligatur cum panniculis cum bina coniungitur vasicula: vnum quod maioris est quantitatis a gibbositate est epatis per quod ab epate sanguinem choleri cum nigrum videtur splen sibi attrahere. alterum minus inter splenem et os stomachi locatur. vnde cho. ni. ad os stomachi mandatur: ut appetitus inde confortetur. Splenis iuuamentum est ut sanguinem in epate mundificet per vasculum supradictum cum quo sibi trahit sanguinis fecem: quam per aliud vas ori stomachi mittit quantum ad iuuandum appetitum sufficiat. neque istud totum et illico mittit: sed aliquamdiu sibi retinens in sui transformat visus partem. alia pars tandem iam facta cho. nigra: ut diximus: mittitur stomacho in suo appetitu confortando. vnde fit ut splenis substantia quia fugit et mittit rara fit ut spongia. et grossos hu. sibi contrahat. color eius nigredini assimilatur ut cho. ni. exprimatur.

¶ De felle. Capitulum xxxi.

Fel super epatis frustulum maius est. huius enim est tantum panniculus fortis et durus: bina habet vascula. vnum in epatis concauitate iunctus per quod cho. ru. a sanguine epatis depuratur. Alterum in duo: vnum horum maius intestino iungitur. vnde co. ru. impleat officium. collo huius furcule due iunguntur vie. vna est illius arterie que exit ab epate altera est nerui ad epar venientis vnde intrat et sensus datur felli. est autem fellis iuuamentum ut sanguinem a cho. ru. mundificet ne fece sibi remanens eum incenderet.

¶ De renibus. Capitulum xxxii.

Renes sunt in lateribus dorsi spondilium: quorum dexter est excelsior vni epatis instans frustulo: horum concauitas sibi alternatim est apposita: quod in solo contingit homine: et singulis due ex concaua inseruntur furcule cum ipsa ingrediatur vena ab epate: vna sanguinem portat: ut ipsum nutriat. altera ut sanguinis colamentum sibi trahat. vnde ambobus quoque de maiori vena accedant furcule: ut vitam eis possent dare. ab ambobus duo exeunt vascula longa et bene concaua pelliculis operta: que iunguntur cum vesica a medicis vocantur emunctoria: per que in vesicam producitur vrina. ob hoc autem renes sunt ut aquaticum sugentes sanguinem: cum in epate depuraretur.

¶ De vesica. Capitulum xxxiii.

Vesica in maribus super rectum intestinum ponitur. est autem vnus panniculus idemque neruus. durus ut cho. ru. communione sunt. Super foramen vero habet lacertum quo vesica constringitur ne vrina preter velle hominis egrediatur. a renibus ad vesicam trahit vrina per vasa que superius vocata sunt emunctoria: hec cum ipsa solidantur prout diximus: que cum ad vesicam veniunt vesice quodam modo pelliculam excoriant: et pertranseunt: hec post pellicula solidatur: et ut ante fuit integra: ne humor ventus ingrediatur. et vrine accedenti prout diximus excoriando aperiatur.

¶ De genitalibus. Capitulum xxxiiii.

Matrix in forma sua est sicut vesica: cuius forma maxima est profunditas: quod vtrinque habet quedam quedam frustula cornibus assimilata: quibus differt a vesica. ascendunt autem cornua vsque ad supradicta emunctoria: et per frustula intrant que sperma et spiritum in vulua portant. Uulue substantia est neruosa: et in corpore posset vndique extendi. et tunc maxime cum fetus inciperet maiorari. bucca est neruosa: ut in coniunctione maris delectationi esset sensibilior: moderate dura ut intrando semini extenderetur: et eo recepto clauderetur. quod vtrinque non fuere si nimis dura siue mollis esset. Unus panniculus pilos habet in compositione deformes: quia vnus est et paruus et in longum extensus: necessarius appetitui trahendi spermatis: alius et obliquo et maior: et ad hoc solummodo ut spermatis et concepti fetus esset continentior. est alius lateralis que fetus egressurus emitteretur. sed superposita est intestino: et ei vesica superposita: ut vulue substantie inferius grossitudine intestinum esset vice culcitre: cuius operimentum est vesica: membris sibi vicinis ligatur ligamentis fortibus quibus est extendentibus non tamen rumperetur. vulua longior est inferius quam vulua. et vulua excedit superius et vesice collum nature feminee est iunctum. Natura autem feminea est spaciosum illud quod vtraque penis ossa mediat super anum locatur. deforis habet frustula de pellibus que vocantur bradara: que frustula sunt in feminis sicut in maribus preputia: fuerunt autem necessaria ut ab aeris frigiditate vulue essent opertoria. Matricis concaua duo sunt magna. vnum dextrum: alterum sinistrum. hec vtraque in vnum fundunt concauum quod vulue vocatur collum. quia ergo duo sunt concaua antiqui consueuerunt dicere vuluas. quod est rarum in perfecto animali: si vuluam circuieris. discoopertis cum superioribus pelliculis: duo apparent concaua tertio iuncta. que quasi due videntur esse vulue. necessaria fuerunt concaua vbi gemini haberent locum. in his sunt quasi quedam hostia que venarum sunt bucce: vnde menstrua solent venire. Est autem aspera ista loca ut inuiscando spermati essent opportuna vbi s. ligatur secundina. Matrix vero duos habet testiculos in summitate colli positos post frustula que superius vocauimus cornua. quorum vnus dexter: alter vero sinister. minores in quantitate quam sint testiculi masculi. forma eorum rotunda: parum tamen in superficie tenuis plana substantia glandosa: sicut ea sunt que confortant venas eorum mediastinas. duriores feminini quam masculini: quibus singulis singule de renibus veniunt vene: que habent frustula superius ita vocata. De testiculo vnoquoque quedam penne videntur exire per quas testiculi sperma iaciant in vasa spermatis. Talis est vulue forma et compositio sua que secundum tempus et etates in diuersis feminis est diuersa. quia grauide maiores habent quam non grauide. et minores quam grauide minores quam non grauide. quanto plus femine grandantur

tantoplus carũ vulue ꝓpter extensionẽ maiorãtur. Secõm etatem: minores hñt puelle parue ꝙ puelle adulte. vetera ne maiores ꝙ iuuẽcule: libidĩnose ꝙ nõ libidinose. Sꝫ natu- ralis matricis quãtitas in longitudine ab vmbilico vsꝙ in naturã femineã .xij. est digitorũ: latitudo est spacium duorũ cornuũ eiusdẽ. mediũ vbi duo vulue cornua se iungunt.

Sicut hip. ⁊ ga. perpenderunt sperma est artifex ⁊ natura creandorum infantium. mẽstrua vero sola materia sunt: neqꝫ creaꝰ fetus nisi spermata ma- ris et femine cõmisceanꝰ. vulua enĩ a mẽstruis vi- cinitus mũdificata in cõmixtione vtriusqꝫ retinet sperma virtute sua cõtentiua. si inquã viri sperma neqꝫ mul tum liquidũ: neqꝫ spissum: neqꝫ viscosum fuerit: sperma reti netur: quia bucca vulue fortissime clauditꝰ: qḋ põt intueri si aliquã bestiã occideris plenã: adeo ei os vulue clausũ inue nitur: vt ne ingredi possit acus: qḋ cõtingit ex nimia ↄcupi- scentia retinẽdi spermatis: qḋ cũ virga creat virtute virge ex- pulsiua vadit rectũ p vulue collum vsꝙ in ipsius fundamẽ- tũ: vbi cũ dilataꝰ vicina loca repleꝰ: lateralia vero cornua remanent vacua: ad quorũ vacuitates cõplendas ↄnt sper- ma de testiculis femine p vasa sui spermatis mixtum cũ viri spermate. replet ea loca ad que replẽda virile sperma nõ po tuerat peruenire. ⁊ sic vtrũqꝫ per matricẽ dilataꝰ mixtum. sꝫ cũ inter hoc ⁊ vulue essentiã quedã loca vacua remaneant implenꝰ illo spermate qḋ mixtum dixeram remansisse. Cõ mixtio aũt hec duabꝰ de causis fuit necessaria. primo vt sper ma masculinũ cõtemperet femineũ. masculinũ enĩ grossum est et calidũ. femineũ econtra frigidũ et liquidũ. masculinũ ergo ex nimia sui spissitudine nõ põt se dilatare: ⁊ ex nimio sui calore materiam destruit infantis. vñ fuit necesse vt suarũ qualitatũ diuersitate femineũ sperma hoc vtrasqꝫ tempe raret. Scḋa causa est vt panniculus inde fieret qui infantulũ circũdaret dũ sibi cõmixtio circũquaqꝫ spergitur vulue calo re excoquiꝰ. vñ panniculꝰ citissime efficiꝰ: sicut ex pasta lide da ferro calido supposita citissime fit nebula. Lenitas autẽ et planities vulue nõdũ pmittunt panniculũ adherere ꝓpter supradictas fossulas: ibi enĩ cõglutinatur asperitate nimia qui panniculus ideꝫ facit spermati qḋ ouo nouiter formato suus facit panniculus. In bruto enĩ aiali iam vicinante con- cepta hic panniculus fossulis ꝙ sunt venarũ ora enĩ alligatꝰ inuenitur ꝙ vix dissoluaꝰ: si tunc aĩal interficiatur. Unde re fert hip. de saltatrice muliere ꝙ saltans post septẽ dies con- ceptiõis inter hmõi panniculos sperma emiserit in similitu dine oui nõdũ cõpleti. Ad hũc panniculũ totũ vndiqꝫ sperma circũcurrẽꝰ ingrediuntur mẽstrua p venarũ ora .s. per supra- dictas fossulas. nondũ enĩ adeo est durus quin facile pforē tur: ad quẽ etiam sanguis subtilissimꝰ. et spũs per arterias ingrediunꝰ: eumqꝫ ob nimiũ sui impetũ nõ solidari postea permittunt. sperma quoqꝫ naturaliter spiritũ habens ⁊ na turalẽ calorẽ sibi trahit sanguinẽ ⁊ spiritũ exteriorẽ. q: dum panniculus induretur foramina nõ clauduntur. Uene quoqꝫ ⁊ arterie nascentes in spermate venis ⁊ arterijs ad vuluam ꝑuenientibꝰ sunt iuncte: ⁊ sanguinẽ ⁊ spm̃ secũ ferunt: ⁊ al- ternatim sibi solidantur mediãtibus venarũ ⁊ arteriarũ fora minibꝰ. de his aũt venis et arterijs in modũ tele circũuolu- tus: circũuoluiꝰ panniculus: ꝙ et postea de venis omnibus due enĩ vene fiunt. de duabus vero arterijs vna sola arteria conficitur ꝙ confecta secũdina vocatur. ad hoc necessaria vt illam arteriã: duasqꝫ venas cõfirmet ⁊ defendat: vel vt per venas de menstruo sanguine infantẽ nutriat: ⁊ per arteriã spm̃ subtilẽ: ⁊ sanguinẽ sibi tribuat. in hos duos pãnicu- los alij nascunꝰ duo: vnus secundine ꝓximus a vulua exte ditur. cuius forma fasciole similima cum infantis iungiꝰ ve sica: vt suam vrinam suscipiens ejiciat. Cui alter est suppositus latus atqꝫ grossus: qui fumũ ⁊ humectatiõẽ infantuli sit susceptiuus. Sic enĩ fumus exit de īfante: sicut sudor de perfecto homine. isti sunt panniculi qui operiunt infantulũ. Infantulus aũt sic concreatur. vtraqꝫ spermata sibijnuicem cõmixta ex sanguinis caliditate fiunt sicut vesice: sicut in re spissa ⁊ viscosa videtur. que cum igne excoquatur quasi ve sica propter ebullitionẽ efficitur: que vesice cum sibi postea educuntur: ⁊ spiritu spermatis adimplẽtur: in perforatio- ne spermatis magis cõcauantur vbi spermatis extremitas indurescat ne spiritum permittat egredi. vnde fit vt spiritus et sanguis panniculũ secundine penetrent: ⁊ spermatis cõ cauitates repleãt. Uirtus vero formatiua de menstruo san- guine infantis membra nititur informare: de solo spermate alba cõficiens membra. scꝫ cerebrum: ossa: cartilagines: pel- liculas: ligamẽta: venas quoqꝫ ⁊ arterias. De sanguine mẽ struo epar et preter cor omnia membra carnosa. quia cor de sanguine fit arterie. Hec virtꝰ formatiua prius illa efficit mẽ bra que aliorũ sunt fundamentũ. vt post cerebrum cor epar. Cerebrũ ex spermatis fit essẽtia: cor de sanguine fit arterie epar de sanguine mẽstruo p venas ad secundinã veniente. hec tria in formatione sua sunt sibi vicina: sꝫ ad seinuicẽ se- cedũt postea. Illa autẽ vena ꝙ de ceteris alijs fit vna ad cor veniẽs sanguinẽ subtilẽ ⁊ spm̃ sibi subministrat. De his fun damẽtis alia nascitur tria. De cerebro nerui ⁊ nucha egre- diuntur: quã de corde ideo natura fecit exire: q: timuit ne ex vie longinquitate rũperet. De epate vero vene sanguinẽ deferẽtes exeũt. His ↄ̃s fundamẽtis factis: fecit natura ossa hec custodiẽtia. De spermate enĩ fit craneum vt custodiat cerebrũ: spondiles nuchã custodiẽtes: pectoris costas vt cor pus custodiant: posteriores costas vt defendaꝰ epar. illa enĩ apparent prima ꝙ sunt fundamẽtis vicina sicut sensus in- strumẽta cerebro vicina: pulmo cordi: stomachus: splen: re- nes ⁊ panniculi epatis sunt vicini. Post ista nascunꝰ et alia istis posteriora mẽbra in concauitate pectoris: pedes ⁊ silia. ꝙ paulatim informanꝰ oĩa ex quo ⁊ vuluã inuadit sperma. In fans enĩ concreaꝰ ꝙ̃tuor gradibꝰ. primꝰ est sicut anatomi- cis videꝰ cũ spermati adhuc similis: quẽ hip. sperma vo- cat. alter cũ sperma sanguini se admiscet: tamẽ cerebrũ: cor: epar nõdum ad plenũ formata sunt: sꝫ sicut sanguinis sunt massa: quẽ gradũ hip. vocat fetũ. tertiꝰ cũ cerebro corde ꝙ̃ ⁊ epate iam formatis: alia mẽbra apparẽt in forma que dr̃ ab hip. embrio. quartus cum oĩa apparent eque formata. ꝙ gra dus ab hip. infans vocatur. Iam enĩ incipit se mouere ⁊ pe dibus calcitrare. In tribus prioribus infans arbori anima- te assimilatur. hec est formatio infantium membrorũqꝫ suo- rũ. Tẽpus ↄpletionis est hmõi: qui in septẽ nasciꝰ mẽsibus si sit masculꝰ .xxx. diebꝰ informatur. ⁊ .lx. mouetur. Femina in xxxv. formatur in .lxx. mouetur. ⁊ .ccx. diebꝰ cõpletur. Decẽ mẽsium masculus .xlv. formatur diebus .xc. mouetur. femi na in .l. formatur diebꝰ in .c. mouetur: in .ccc. nascitur. Nouẽ mensiũ masculus in .xl. formatur diebꝰ. ⁊ in .lxxx. moueꝰ. Fe- mina in .xlv. formã suscipit in .xc. motum duorũ. ⁊ in .cclxx. nascitur. Masculus idõ citius cõpletur: quia sperma vnde na scitur fortius est ⁊ calidꝰ. Hip. tamẽ testatur se vidisse mu lierẽ ante .xxx. diem abortũ fecisse ⁊ abortiuum oĩa membra compleuisse. Unde hip. cuiuscũqꝫ forma in .xxxv. diebꝰ com pleꝰ .ccxv. pariũt. modus enĩ cõpletionis ↄ̃s ẽ duplus mo tui parturitionis: parturitio vero tripla. Si quis autẽ ꝙ̃stio netur cur infans .viij. mẽsium nõ viuat. Ita respõdendũ est testatur hip. oẽm infantẽ in .vij. mẽsibus motũ habere: ꝙ si adeo fortis fuerit vt exire possit: quoquo mõ ad vitã calescit Si nõ exierit: ipso motu ita debilitaꝰ ⁊ patiẽ: vt in sequenti mense exiens nullatenꝰ possit viuere. Si aũt ad nonũ men- sem fiue. ⁊ natiuitas ꝑcelletur a passione prioris motus in- tra vuluam roboraꝰ. vnde est probare ꝙ oẽs matres plꝰ in .ix. patiunꝰ mense. Sciẽdũ est ꝙ ꝙ in dextro masculus: in si nistro vo latere femina formatur: ⁊ itidẽ ꝙ̃libet magis moue tur. masculi in dextris mouenꝰ: q: calidiores sunt feminis. vnde latus qḋ est calidꝰ vendicauerũt sibi. de sinistro accipi endũ ẽ econuerso. Sinister etiã testiculꝰ femie frigidioris na ture ↄprobaꝰ eẽ. vñ ⁊ sperma fri. ẽ ⁊ hu. Uniuersalr ꝙ dicen dũ. q: quãto sperma magis ẽ caꝰ. sic atqꝫ spissum: tãto sepꝰ masculi inde nascunꝰ. ꝙ si sperma aliõ fuerit econuerso ↄtingit. Signũ masculi ↄcepti erit hmõi. mꝰ erit pulchri coloris: motꝰ leuioris: dextra mamilla erit maior atqꝫ durior. mamille si- nitas magna atqꝫ dura. pulsus i dextra manu maior ⁊ spissi or ⁊ plenior. de fem. ↄcepta accipiẽdũ est eꝫ. De masculo in .xxv. diebꝰ femãe fit purgatio. de femina .lxxv. Sperma viri si abundauerit plusqꝫ femine: infans videbitur pr̃i assimila re. si femine: erit magis matri assimilãdꝰ. Quidoqꝫ femine

parisse geminos. Ga. tñ testa se vidisse mulierē tres pepe-risse. s. duos masculos ⁊ vnā feminā. Quidā dicūt q mulier iiij. pepit duos filios ⁊ duas filias. Alij fatent se vidisse mulierē pepisse q̄nq masculos ⁊ duas feminas. Alij fatent se vidisse mulierē peperisse q̄nq. ⁊ ita q̄ttuor annis. xx. genuisse et hos vixisse: qđ satis est possibile nature. q: vulua q̄ttuor hꝫ fossulas: quas dicim⁹ venaꝝ ora p q̄ ad vuluā descendunt mēstrua. Dicūt alij mulierē in septimo mēse pepisse. in nono vero masculū alterū. vñ demōstrāt post pmū ↄceptū alterū cōcepisse masculū. Ido: ū q̄dā dicūt mulierē quādā ↄcepisse: sed post annū nihil aliđ q carnis massaꝫ emisisse. hec oīa nature sunt possibilia. Sꝫ tñ ego nullā vidi q̄ fateret se vidisse.

De mamillis. Cap. xxxv.

Mamille de glandosa carne sunt facte molli et alba: sicut lactis est natura. Sūt aūt vene ⁊ arterie sibiinuicē contexte. he sunt imposite pectori vt cordi essent vicine: qđ caloris fundamētum est naturalis: quatinus adiuuarent decoctionē sanguis. Que sunt necessarie vt lac generetur vnde infans nutriatur. puer eñ in vulua posit⁹ sanguine mēstruo nutrieba: vnde opꝫ puerū natū habere nutrimentū eidē sanguini finitimū. Mamillas ergo hꝫ femina in pectore. vt he cordi vicine sanguinē naturali excoctum calore in naturā mutarēt lacteā: cōcaua eñ vena ad cor veniēs et de corde ad pectus exiens ascendit vsq in gutturis furculas. et i duas diuiditur maiores furculas. ⁊ simile faciunt arterie: q̄ ambe furculatim descendunt. ⁊ ambe diuiduntur in ambas: ⁊ multipliciter diuise eū earum miscent carne. Sanguis veniens ad mamillas excoquitur in via antequ perueniat ad eas. hic eñ sanguis per venā cōcauā ad cor ascendit et inde redditur pectori. et de pectore redit ad cor: de corde ad mamillas penetrat: ⁊ venatim spargit per mamillas vbi tamdiu mouetur quo ad lactis pfectionē excoquat. excoct⁹ in mamillaꝫ spongiosam tacitur carnē. q: hec caro naturam habet lacteā. Sic fit nutrimentū cuiuslibet infantis. Jecidē et epar succū cibi mutat in naturā sanguinis. vt detur ceteris nutrimentū mēbris. ⁊ marie carnosis. Qr autē lac de sanguine menstruo fiat: ⁊ a vulua mamillas attingat: signum est: q: a mulieris cōceptione incipiūt menstrua cessare. vt in fantib⁹ in vulua positis: inde videatur nutrimentū dedisse. Mulierū abortiuū facienda⁊ mamille emollescūt: etsi ante fuerint dure sicut hip. in apho. testatur. Si mulieri lquit postq̄ geminos cōceperit dextra mamilla emollierit: aborti uus fit masculus: si sinistra: femina.

De testiculis. Cap. xxxvi.

Testiculi instrumēta sunt generādi spermatis et ab hoc cōponuntur de carne glandosa alba molli ⁊ rara vt albū faciat sperma. Vnusquisq testiculus vno panniculo est obsitus: qui a syphac egreditur: ad quorumuisq̄ vena venit a renibus p quā via sanguis ei subministra: vnde materia spermatis esse pbatur. hic eū ad testiculos veniat multipliciter per eos se dilatat. Iterū due arterie a dorsi euenīunt parte: q̄ per testiculos multipliciter diuidunt sicut ⁊ vene q̄bus miscētur. he arterie per testiculorū carnē dispergūtur mixte. Sanguis q̄ spermatis ē materia anteqū pueniat ad testiculos ex parte mutat: ⁊ p venas dispergit. ⁊ tūc albescit eū digestio cōplea. deīde carnē testiculorū he vene intrāt: vñ sperma fit pfectū. De testiculis duo vasa exeunt quoꝝ substantia est sicut testiculorum. inter hec duo vasa testiculi eiciunt sperma: ⁊ a vasis suscipit virga. sicut a mulierum testiculis suscipit vulua: hec vasa vocātur spermatis: q̄ longa sunt in masculis. q: de testiculis ascendūt in ossa penis. ⁊ in virgā descēdunt: hec larga sunt in masculis ⁊ dura. longa vt a testiculis exiens sperma melius excoquat. in via largitas vt cito a virga exeat ⁊ in vuluā ꝑ virga virili. duritia: ne exile rūperentur lōginquitate. In muliere vasa spermatis cōtraria sunt his. Sūt eū curta stricta ⁊ mollia: q: ipsi⁹ mulieris subtile est sperma. vnde fit vt p stricta loca facile currat. curta: q: vicina sunt loca ad que pijcitur sperma. mollia: quia non longa restabat eis via.

De virga. Capitulum. xxxvii.

Virga est caro neruosa: rotunda: ⁊ somas ab vtroq penis incipiēs esse: ⁊ vtriusq̄ neruos hꝫ sibi oppositos et trāsuersos q̄ ꝑpter ... fuit necessaria. Prima vt p vasa sua sperma in vuluā pijciat. vnde fuit neruosa et appetitum concupiscentie in tactu habeat. ... efficitur: vt accedente appetitu vento impleatur. vnde erigitur. Ambo lacerti sunt sibi oppositi lateraliter: vt vtrius virga possit flecti. vnde rectum sperma in vuluam pijcit. Secundo: q: cum vesica vie spermatis sit vicina: hac eadem via emittitur vrina: vesicam eū ex parte ani natura ... ossibus penis admouit: que in masculis collū habet cō... ge coniugitur concauitati que vrinam expellit. Mulier cū virga careat: paruū longi colli sibi est necessarium vt ... ram femineam eiciat vrinam.

Explicit tertia particula: incipit quarta.

Capitula quarti libri.

Disputatio de virtutibus. Capitu. i.

Constat ex libris superiorib⁹ q̄ elementa numerauim⁹: ex eē corpus aiatū siue inaiatū: sensibile seu insensibile ex q̄ttuor: elemētis ad simile eē cōsistere cōmixtōe. ⁊ q̄ ex eorū qualitate passibilitate eorum cōmixtō in vnoquoq corpore vocatur complexio. Sunt autem hec calida frigida humida sicca. Tanta vero in vnoquoq corpe horum existit quantitas quanta est necessaria. Complexiones iste sicut instrumenta sunt nature siue aie siue vtriusq: oīm eū corporū regimen aut ex aīa ⁊ natura: aut ex sola natura q: natura aliena naturalia regit mēbra. sola aiata regit aīa. qđ eū ita se habet sē ē nature atq aie quādā virtutē inesse q̄ operationē valeant ↄplere. virt⁹ ex eoꝝ actōib⁹ mōstra: virt⁹ nature nō gignit mō nutrit: mō pascit. virt⁹ vo aie solū viuificat: q̄ cor ⁊ arterias ↄstrigit ⁊ dilatat mēbra dat ⁊ intellectū sensus q̄ ⁊ voluntariū motū. Ergo virtutes gñales sunt tres. vna attributa nature: q̄ voca naturalis. altera viuificās ē solū aie: ⁊ voca spūal. alia dās sensus ⁊ voluntariū motū ⁊ intellectu⁹ est aie: ⁊ voca aiata. Actio virtutis naturalis aialib⁹ ⁊ arborib⁹ est vniuersalis: q̄ nihil aliđ est: q̄ q̄ gñat. nutrit: ⁊ augmentat. hec i aialib⁹ ⁊ arborib⁹ euidētib⁹ cōprehendit. Generatio aialis mutatio ē sube spermatis i subas mēbroꝝ aliā coniūctis gñis cōpetentū. Augmētatio ē in quantitate eoꝝ mēbrorum. qđ fit vsq ad ↄplemētū iuuentutis. Nutrimentū ē substantia restauratio dissolute rei: vt aial pmanere queat. ⁊ ꝑpter hoc qđ ab ipso dissoluit pereat. semp enim intus ⁊ extrinsecus aialium mēbra dissoluuntur. Interius ꝑpter calorem naturalem semp dissoluētē ⁊ ↄsumentē: exterius ꝑpter aerē inde fluentem. In arborib⁹ sūt generātur de eoꝝ spermatib⁹ que in frondes ⁊ ramos mutantur. Qđ autē gñatur necesse ē vt augmētetur vsq ad constitutum tempus. necesse est etiam vt nutriatur: et vt subsistat: eū aer semper ipsum dissoluat.

Uirtus spiritualis aïalib⁹ rõnabilib⁹: vel irrõnabilib⁹: ⁊ nõ
arborib⁹ est cõis. cuius in oĩbus animalib⁹ est actio cordis.
⁊ arteriarũ dilatatio ⁊ cõstrictio: vt calor custodiat naturalẽ
hec est in oĩb⁹ aïalib⁹ equal. Uirtus aïata partim rõnabili-
bus: et partim irrõnabilib⁹ cõis est aïalib⁹: que eque sensus
et volũtariũ participãt motum. Sensum eñ dicim⁹ q̃d visu
et auditu ceterisq̃ sensib⁹ pcipit. Uolũtariũ motũ mutatio
nẽ mẽbroꝝ in q̃libet loca ad que voluit. he ṽtutes ambe sunt
cõmunes. altera eius pars solius aïalis rõnalis est ꝓpria. i.
phãtasia rõ ⁊ memoria. nullũ eñ irrõnabile h̃z has perfecte
actiones nihil aliud sunt q̃ quidã ṽtutis motus ad id q̃d
efficitur. Motus aũt sunt sex. duo simplices: ⁊ q̃tuor: cõpo
siti. Simpliciũ vn⁹ est cõuertibilis: ⁊ de re in rem mutabil.
alter est localis. i. de loco in locũ mutabilis. Motus cõuerti-
bilis duo sunt modi: vel eñ eẽntialiter mutat̃. q̃ motus con
structio: vel destructio vocat̃: vel in q̃litatib⁹. vt si quis de ca
lido fiat frigid⁹ de hũido sicc⁹. de albo niger. de dulci amar⁹
Mot⁹ ṡm locũ sunt duo sñr modi. aut eñ est rect⁹: et circu-
lar⁹. Circular⁹ sicut zona in celo habet̃. rectus ante et retro
dextrorsũ: sinistrorsũ: sursũ: ⁊ deorsum. Cõpositi sunt si-
cut augmẽtatio: ⁊ diminutio: ⁊ ꝯstructio: ⁊ destructio. Cõ-
structiõis eñ mot⁹ est cõposit⁹ ex motu in eẽntiã ꝯuertibili
⁊ ĩ diuersas q̃litates mutabili. De destructiõe sñr itellige
cũ eadẽ q̃litatũ quãtitate q̃ habebat̃ in cõstructione. Sz cõ
hauriẽ qualitates ꝯrie erunt accipiẽde. si eñ cõstructio fit ex
calore: destructio fit ex frigore: ⁊ sñr in aliis qualitatib⁹. Au
gmentatiõis mot⁹ est cõposit⁹ ex cõuertibili ⁊ eo qui ṡm lo
cum est motus: q̃d eñ crescere rẽ facit ⁊ augmẽtat. quoquo
mõ eã mutat: ⁊ eius quãtitatẽ augmẽtat in latitudinẽ lõgi-
tudinẽ ⁊ pfunditatẽ: ṡz tñ in eadẽ spẽ pseuerat. Differt aũt
augmẽtandi: cõstruẽdi mot⁹: quia cõstructio speciẽ aliquã
substãtialiter in aliã mutat. augmẽtatio ṽo rei in substãtiali
eẽ pmanẽtis ẽ alteratio. Destructio de suo eẽ rei est anulla
tio: ⁊ diminutio augmẽtatiõe: ꝯ̃ria in re pmanẽte est mu-
tatio. Oẽ q̃d mouet̃ alicui hoꝝ sex motuũ subiicit̃. res autẽ
mouẽs est faciẽs mouere: facere res mota patiẽs. Actio na
turalis quedã in sola ꝯuersiõe est sicut gñare. gñare eñ est
incipere rẽ q̃ nõ fuit: q̃d in cepe aïalis facit pmutatio sper
matis in sue eẽntie mẽbra ⁊ q̃litates suas. Est etiam q̃dam
actio naturalis q̃ in solo motu est locali sicut in vno mẽbro ẽ
appetit⁹ cibi in similitudine sui. ⁊ sicut cõtinentia cũ mẽbra in
se retinẽt res tractas. ⁊ sicut expulsio cũ res incõuenientes mẽ
bro expellẽt⁹ sibi ꝯuenientib⁹ reddit̃ mẽbris. Est ⁊ actio natu
ralis: ⁊ cõuertibil: ⁊ localis. sicut nutrimẽtũ cuiuslz rei. Nu
trimẽtũ est mutatio cibi cõuenientib⁹ mẽbris ꝯpetens. ⁊ mẽ
broꝝ incrementũ in latitudinẽ ⁊ longitudinẽ ⁊ pfunditatẽ.
Actio ṽtutis spũalis tantũmõ est localis. q: dilatat solũ ⁊ cõ
stringit. Dilatatio est mot⁹ a mediis ad extrema. constrictio
est reductio ab extremis ad media. Actio ṽtut⁹ aïate: q̃dã ẽ
cõuertibilis. sicut q̃ nihil aliud est q̃ mutatio mẽbroꝝ in q̃li-
tate reꝝ sensu capiẽdaꝝ: quedã etiã est localis: sicut volũta
ri⁹ mot⁹. Qr vero diximus tres eẽ ṽtutes mẽbra regẽtes: ⁊ hec
uiter tetigimus q̃d vnaqueq̃ operatur: ops plenius ⁊ plani⁹
vniuscuiusq̃ actionẽ dicam⁹: ⁊ quomodo operetur. De na-
turali virtute primo videtur dicẽdum esse.

De virtute naturali. Cap. ii.

Uirtus naturalis est in epate: q̃ cũ inde p venas
ad membra ꝓcedit aliis: epar tñ cũ aliis admi-
nistrat. hec in tres diuidit̃ ṽtutes: gñatiuã vir-
tutẽ: nutritiuã: pascitiuã. Gñatiua est q̃ de sper
mate ⁊ mẽstruo sanguine infans gñatur: q̃ ope-
rari incipit ex quo sperma in vuluã cadit durãs vsq̃ in pfe-
ctionẽ infantis. Uirt⁹ nutritiua mẽbra augmẽtat ⁊ a paruĩ
tate ad magnitudinẽ mutat: q̃ pseuerat opari ab initio vsq̃
ad cõplemẽtũ iuuẽtutis ibiq̃ desinit esse. Uirtus pascitiua
quãlz ṽtutẽ ad mẽbra portat ꝑut mẽbroꝝ sappetit eẽntia
vt restauret dissolutã nec tñ in lõgitudinẽ: latitudinẽ: neq̃
in pfunditatẽ crescere faciat. cui⁹ durat actio vsq̃ ad mortẽ
a pueri initio. Uarii triũ q̃dã est cui administrat̃ ⁊ nõ minis-
trat. q: habet alterã ṽtutẽ sue actiõis adiutricem: est autez
gñatiua. Sed sunt alie due q̃ ministrãt ⁊ eis ministrat̃ sicut
pascitiua ⁊ nutritiua. Gñatiua duas h̃z virtutes ministrãti

uas: vna vocat̃ mutabilis p̃ma ⁊ secũda: alia formatiua. Mu
tabilis prima gñatiue est necessaria ad mutandũ substãtiã
spermatis: ⁊ mẽstrua in q̃libet mẽbroꝝ sex⁹ substãtiam: q̃
opatur cũ q̃tuor qualitatib⁹. vt mẽbra diuersa in subã effi-
ciãtur. Si eñ cũ calido ⁊ hu. opatur: sola caro efficit̃. si autẽ
cũ calido ⁊ sicco efficiunt̃ ossa. Secũmõ hec eadẽ virtus in
ceteris mẽbris opat̃ ṡm cõplexionẽ q̃litatis haꝝ qualitatũ
in maius siue minus. Ex his q̃tuor q̃litatib⁹ q̃dã alie hoꝝ
cuilibet cõpetentes nascunt̃ q̃uis ⁊ tactu: gustu quoq̃ et
odoratu cõpreh̃edũt. Uisu quoq̃ rubor discernit̃. q̃ calo-
rem precedẽtẽ sequit̃: ⁊ albedo q̃ frigidũ cõcomitat̃. Tactu
mollities et durities cõprehenduntur: qui humiditatem et
siccitatẽ sequitur: leuitas quoq̃ calorem sequitur: grauitas
vero frigiditatẽ: raritas cal. spissitudo frigiditatem. Gustu
dulce cognoscimus: ⁊ omne dulce calorem sequitur: acidũ
sequitur frigiditatem. Odoratu aromatica et fetida dqudi-
cam⁹. Harũ qualitatum a principalibus nascentium tanta
est quãtitas quãtum de singulis principalium. hec virtus
administrat: sed tamẽ in singulis est membris prout vniuś-
cuiusq̃ hoꝝ necessitas expetit. Uirtut⁹ mutabilis tot sunt
diuersitates: quot membroꝝ similiũ dissimilitudines. Sin
gulum enim membrum virtute mutabili de sanguine mem
struo fit: que non solum sunt ab eo maiora: sed etiam mino
ra. sicut panniculi stomachi vene ⁊ arterie. Differunt muta
biles prima ⁊ secũda: quia prima spissat sperma ⁊ menstrua
⁊ in substantiam membrorum mutat. Secũda sanguinis sub-
stantiam in mẽbroꝝ formatoꝝ mutat essentiã eiisdẽ assimi
lans: vtraq̃ tamẽ operatur cũ illis quattuor qualitatibus
Uirt⁹ formatiua format ⁊ designat omnia similia mẽbra sue
forme cõpetentia: ⁊ ea perforat ⁊ concauat. leuit ⁊ asperat
solidat: vbicũq̃ sunt necessaria. he due virtutes tamdiu ope
rantur: quoad fetus forma compleatur. que. xxx. siue. xxxv.
si sit masculus perficitur. si femina. xl. dieb⁹. Uirt⁹ augmẽ-
tatiua que cõnominatur virtus nutritiua: generatiue mini
strat virtuti: sibi vero seruit pascitiua. generatiue seruit: q:
fetum in longitudine: latitudine: ⁊ profunditate augmẽtat
et extendit quod totum perficitur cum iuuentus que. xxxv.
annis cõcluditur cõpleatur. Pascitiua nutritiue ministrat
quia cibum in membris solidat et assimilat: q̃d si nõ fuisset
nutritiua in fetus profunditate ex toto esse defuisset. sicut ⁊
si vesica inflетur et dilatetur: sed tamen profunditas nõ ex-
tenditur. vnde natura mirabilis pascitiuam fecit adiutrices
que etsi nutritiue seruiat: non tamen eam ita pauperauit
natura: quin ⁊ alias quattuor virtutes dimiserit sibi serui-
entes. i. appetitiuam: contentiuam: scdam mutabilem et ex-
pulsiuam. Hec naturales actiones insunt vnicuiq̃ membro-
rum. et eorum nutrimento vel regimento: appetitiua enim
humores cibi ṡm suam similitudinem membris dissipat et
attrahit: sicut carni temperamentum sanguinis: ossibus san
guinem frigiditati ⁊ siccitati attinentem. cerebro frigidum
⁊ humidum. similiter ⁊ vasa sibi trahunt similia. fel eñ san-
guinis amaritudinem: splẽ melancholie superfluitatẽ. renes
aquosos hu. Hec appetitiua ṽtus cum calido ⁊ sicco opera
tur. quia natura semper sibi attrahit aliquantulum caloris:
cuius trahere est triplex. Primũ propter vacuitates et ex-
tenuationis necessitates sicut canalis in aqua posita si su-
gatur necesse est vt illuc aqua attrahatur propter aeris va-
cuitatem quo canalis carere incipit. Secũdum trahere est
cum calore: sicut in candela ignis oleum sibi semp trahit.
Tertium trahere est naturale: sicut magnetis est sibi ferrus
trahere. cum virtute ista membra trahunt sibi conuenientia
Uirtus autem contentiua retinet eis competentia vt ea mu
tet et excoquat. q̃ cum frigido ⁊ sicco operatur. Uirt⁹ muta-
bilis tractas res in similitudinẽ membroꝝ: ⁊ in eoꝝ substã
tiã mutat: hec cum calido ⁊ humido opatur. Expulsiua sup
fluitates expellit quas virtus appetitiua attraxit. hec eñ fri-
gido ⁊ hũido operatur. Harũ vna digestiõi est ꝓpria. i. muta
bilis scda que vocatur digestiua. quia cibantis similitudine
aptat cibum. tres relique sunt quasi digestiue ministre. na
tura enim fecit appetitiuam vt trahat competentia mẽbris
digestiua tracta assimilat et consolidat. sicut videmus in di-
uersis seminibus: nam vna et eadẽ terra: aqua quoq̃ cõbi-

bita: et vnūquodq; semē trahit sibi silia. vnde seminatores ter re salsitatē dulcorare volentes in terra salsa seminant herbā que vocat̄ siela. hec enī naturaliter est salsa. vnde a terra tra hit sibi similia: et ita dulcorat̄ terra. Similiter de cibis vnū quodq; mēbrorū facit: qd̄ digestiua eorū similitudini aptat. cui necessariū est tempus vt operatio sua cōpleatur. vnde virtu te indiguit contentiua: que tamdiu cibum teneat donec ex coquatur. et assimilet digestiua. q2 vero mēbra aliqua trahe rent superflua: et non sibi assimilanda: necessaria fuit virtus expulsiua expulsiua eorū que membris erāt inutilia. Opera tio ergo pastus digestiue tm̄ ꝓpria esse videtur: pastus enī augmentat solidat et assimilat. sanguis enī per venas asper sus mēbris necesse est circūquaq; dilatetur: postq; solidet̄. deinde mēbro cuilz assimilet̄ur. vnde cōsequitur vt membra dilatentur et augmentetur. qd̄ testantur qui bolismū patiun tur. quecūq; enī isti comedūt: in nullo eos augmentant. Soli dationē cōfirmant qui hyposarce morbo laborant: corpora enī eorū augmentantur: sed non solidant̄. Sunt enī liquida et aquosa: cū in eis calor naturalis non operetur: ita vt cib9 ingrossetur et inuiscetur et ita solidet̄. Assimilationē fatetur qui morphea fatigantur. horū enī membra augmentantur solidantur sed non assimilantur: qd̄ fit ꝓpter mutabilis se cūde defectionem. q2 cutis in cōcauitate sua clausum habet humorem grossum quē virtus mutabilis in sanguinem mu tare non potuit. Ex his ergo intelligim9 passionibus: quia augmentari: solidari: et assimilari: toti9 pastus est corporis vñ hip. cibo imposuit tria nomina. vnū cū iam non est cibus sed potius succus. alterum cum iam in sanguinē mutatur. tertium cum augmētet solidet et assimilet. Vnicuiq; mēbro sumitur cibus in duobus diuersis temporibus: cum enī sto machus cibū sibi venientem digerat: partē sibi competen tem retinet quā in sui nutrimēti substātiā cōuertat: post ab epate sanguis ad exteriores panniculos venit et eos nutrit. Item meri et bucca: cum per eos cibus transeat partē suam recipiunt. i. subtilissimū qd̄ est sicut fumus vnde nutriūt̄. de inde sanguis veniēs per venas ab epate ibi diuersas nutrit eas: subtile intestinum de cibo a stomacho descendente ad ipsum sibi sumit simile nutrimentū. deinde vene exeuntes a vena que porta vocatur sanguinē portant vnde ipsum nu triant sibi et grossum intestinū de cibi fecibus sibi simile sor titur nutrimentū. ad qd̄ nutriendum sanguis descendit per venas in exterioribus suis locatas. ad epar ascendit cib9 in stomacho digestus quē ꝑ venas trahit mediastinas sui sto machi. Rursus cū a stomacho descendit iā excoct9 ab epate sugitur per venas que meseraice vocantur. Similiter et ce tera membra cibum qui succus est tm̄ per venas sibi adiacē tes suscipiunt per quas easdem egreditur ab ea cum in san guinem est excoctus. Sed tamē singula membrorū aliud a membro debiliori sibi attrahunt. sicut cor ab epate: epar ab intestinis. intestina a venis vel a fortioribus eorū abundent multum. nec totum sit eis necessarium. sicut stomachus ab epate. vt iam exmanitus nutriatur inde. epar enim cum ni mium sit inde repletum: membra enim suam nimiam abun dātiā expellunt ad debiliora: sicut stomachus ad intestina vel loca sibi vicina. cum enim stomachus in suis abluderet su perioribus per mery superfluitatē suam expellit et emittit. Si in superioribus intestinis mittuntur in inferioribus expel lenda. duobus modis emittūt expellentia: vel cum sibi sum pserunt necessaria et remanent superflua. sicut cum stoma ch9 tantū cibi recipit quātū sibi cōpetit: qd̄ vero sibi superfluit ad intestinū reijcit. vel eorū eadē superfluitas patiēti mēbro noceat: qd̄ fit modo duplici cum multa quātitas sit cōtinēs membrū grauat vt diutius retinere nequeat. vnde vomit9 vel solutio sequitur que homines propter suum comedere et bibere patiuntur: vel si cibus in incidentes conuertatur qualitates: sicut cum in stomacho in cho. mutatur. vnde in cenditur cholera tandem in intestinum emittitur ab intesti no cum incendatur in vicina reijcitur rursus: vel cum vomi tu per buccam emittitur. cum hac virtute naturali regimen tum est corporis. sed eorū rationabiliter diximus huiꝰ vir tutis actiones: deinde quomodo et quāto sensualiter perci piantur: qd̄ duabus similitudinib9 in stomacho et vulua mō

strauit Ga. hec enī membra apparent sensibiliter per cō paratio sit ad similia membra.

¶ De virtute naturali in stomacho operāte. Ca. ii.

Appetitiua in stomacho in trāsglutiendis appa ret liquido. videmus enī animal quomodo cibū a bucca trahat et in stomachum mittat. Si quis di cat quia cum cibus trahitur motus mery sit vo luntarius: ita dicenti obuiabitur. enī transglutire voluntarium sit homini: motus tamen mery atq; stomachi est naturalis. qd̄ facile perpēditur ex suauibus cibi appetitu dignatur enī stomachus cū amara sibi dētur. Item stoma chū et mery res non masticatas in famelicis videm9 trahe re preter motū hoīs voluntariū. mery quoq; curtari videtur et ascendere stomachus ex nimia trahendi virtute apparet. In quibusdam etiā animalibus curtū mery habētibus sto machum vsq; in buccam trahi aspicim9. et hoc maxi in gu losis animalibus: sicut in eo qui cibū dulcem stomachū: mery videmus cito trahentem. quē postea epar et membra cē tera a stomacho sibi mutuat. qd̄ quilibet facile potest probare. Si quis enī facilē cibū comedat cui post dulciorē succedat vomit9 subsequitur dulcior: virtut9 exprimit. stomachus enī et cibi dulcore delectat̄ in ꝓfundū sui illum trāsire cogit et contra. Si quis cibum vel potū percipiat quē stomach9 fastidit abhorreat: videm9 stomachū et mery in his cōtrahi et regeri que quoquo mō recepta inuita retinentur et coacta. Item si quis per pedes suspendatur et caput inferius habeat: tamen cibus sibi transglutit̄ et stomacho dimittitur: vnde liquet nisi appetit9 naturalis esset stomachus sibi cibū non traheret. Contentiua vero virt9 cibum ad stomachū venientem ab oīb9 cōstringit lateribus: eiusq; inferiora claudit et neque liquor egredi. Sic et cū intestina retinēt cū a stomacho mit tur ad eadē. vnde liquidissime cōstat q2 virtutem contentiuam stomach9 et intestina habēant: qd̄ apertius videt̄ si in animalibus edentem et cōcedēda reuoluam9: si enī cibus sibi det̄: et sic de tersio: at illū cibū et oībus partibus cum suis panniculis con stringit stomachus: qz si aliquādiu differat̄ occidi quod cibus in intestinis diriguntur: intestina similiter cōstringunt feces. vñ intelligit̄ q2 intestina et stomachus etiā habet cō tētiuā qua sibi ꝯuenientia retinēt. virt9 digestiua necessaria est et cōtētiua: cū enī stomach9 ꝑ mediatorē mery sibi cibū tra xerit: vndiq; ꝑut diximus cōstringit et in interiora plicat et vertit naturā: qd̄ duab9 de causis stomachus facit. primo vt si bi cibū ꝯuenientē faciat: et de ipsius ꝯuenientia: deinceps panniculos sm̄ suā naturā nutriat. Scd̄o cū est vt loco epar reddat: qualit9 alleuiatū et depuratū facil9 epar in sangui nē vertat. sicut enī bucca ipm̄ mutat vt stomachus facilius recipiat: sic idē stomach9 facit epati. epar in naturā sui mutat vt facili9 cū sumāt cetera mēbra. Impossibile est cū diuersi rei multas qualitates subito mutari in cōtrarias: nisi paulatim et paulatim fiat. nō enī panis pōt subito in sanguinē mutari et in corp9 venerit. Sz pri9 in ore aliquātulū mutat̄: post in sto macho sm̄ naturā ipsi9. deinde in subtile intestinū mittit̄: ibi aliquātulū mutat̄. post epar sibi trahit ꝑ meseraicas venas et tādē in sanguinē mutat. vene sanguinē sibi trahūt illū ab epate et facil9 cetera mēbra in sui mutāt subāz. In ore muta tio cibi facile pōt ꝑcipi: qd̄ enī inter dentes remanet parūl post9 efficit̄: et tādē in naturā carnis buccę mutat̄: sanguini mis9 et phlegmate miscet̄. qd̄ digestū et calidū sibi dat nisi phlegma enī calidū et digestū sic cognoscimus: q2 serpigines et apostemata sanam9: scorpiones interficimus. Item cibi qualitates intra stomachum naturalis calor mu tate cū digesto miscentur phlegmate vbi maior fit9 muta tio. stomach9 cū ore ē calidior ꝓpter cho. ru. ad ipsū descendit a felle: et quia calidiorib9 membris vicinatur: a dextra epar habens a sinistra vero splenem: cor et diaphragma superius dorsi lacertos posterius: in epate plusq; in stomacho cibus mutatur. quippe cum epar illo multo sit calidius: q2 natu ra est sanguinis sibi: sed tamen coagulati. Virtus expulsi ua incipit cum actio digestiue vel contētiue desinit: stoma chus enim cum cibum digerat qui sibi sufficiat, suscipit in quātū ei sufficit: qd̄ remanet qsi superfluū et sibi inutile grauat eū cū nō sit sibi necessariū. Ore enī superiori fortiter claudit

inferiori qd porta vocat apertoꝛ in subtile intestinum ꝓhit qd ibi simile inde suscipit: succūq; toti⁹ cibi meseraica attra hit. qd superfluit grossum intestinū suscipit a subtili. s. feces grossum silitudine sua accepta qd grauat eijcit foras. mese raica vero succū quē accipit humidū mittit epati: ibiq; in na turā sanguinis mutatur. deinde vnūqdq; mēbꝛum per ve nas attrahit sibi: pur sibi ꝯpetit. qd ꝯ remanet. q: supfluū est ceteris mittit mēbris eiusdēq; rei appetitiuis. Sz si qd stoma chus trarit eū molestauerit expellit. Molestatio eñ stoma chi ex nimietate est potus: vel cibi cum de vtroq; plus susce pit q̄ opoꝛteat: qd eū vomitu sicut in ebriosis expellit. vt cum digestiōe sicut in gulosis. Itē si cibus siue potus intus stomachū in malas qualitates vertatur: si in supiori natent stomacho vomitu emittitur. Si inferiora sui grauentur: eū digestione expellitur. vnde cōpꝛobatur ꝙ virtutē expulsiuā habet stomachus. Nōne vides in vomitu stomachū eū alijs in superioꝛa moueri visceribꝰ: cum digestio durescat vel acu tos eū incensione habeāt humores intestina. nonne eū alijs visceribus ea vides moueri ad inferioꝛa: et vltra modū exire aliqñ: sicut videmus fieri in ꝑenasmon. Cōstat ex his oībꝰ stomachū ꝗtuoꝛ fulciri virtutibus. appetitiua: contentiua: digestiua: expulsiua. sic has habēt cetera coꝛpis membꝛa.

¶ De eiusdem in vulua operatione. Cap. iiij.

Sicut in stomacho has quattuoꝛ ꝟtutes cuilibet reddidimus intelligibiles: in vulua itidē faciam⁹ ops: vt ex duobus his in alijs simile cōsideretur membris. Superius eñ in membꝛoꝝ cōplexiōe diximus: ꝙ desiderium et cōcupiscētiā trahendi spermatis in vuluā natura fecit: qd fuit necesse ꝓpter gñare. ꝟtus appetitiua hoc cogit fieri vt in coitu est sentire: q: vir gam sibi trahit vulua: sicut sanguinem ventosa: hoc tñc tem poꝛis fit cum femina cōcipit. Cum eñ vicinit⁹ vulua a men struo sanguine mūdificet: et ceteris ꝯsijs eadē humoꝛib⁹ de puretur: tñc matrix in trahēdo spermate animat: qd cū rece perit vndiq; illud ita bꝛācat atq; claudit: ne sicut ypo. dicit acus intrare possit: sic vulua manet clausa quoad infantis implet forma. eñ virtus intelligit cōtētiua. Virtus mutabi lis circa cōtētiuā eē palam fit in mutatione spermatis ꝗli tatiua: et substātiali i diuersitate mēbꝛoꝝ infantis. Expulsi ue actus duobꝰ apparet tꝑibꝰ: vel eñ mēbꝛa īfantis ꝯpple antur: vel cum infans moꝛitur. q: infante cōpleto mēbꝛatim expellit cōtētiue et mutabilis actione iam desinente: succe dit actio expulsiue qd mēse. vij. viij. ix. vel. x. fit. Expellit īfan tem vulua duplici de causa. vt quia infans grauat ne ꝓpter sui quātitatē valeat eum sustinere. vel q: sibi cibū cōuenien tē non inuenit. Unde pedū ꝑcussione panniculos circūuolu tos vt exeat rūpit: ruptis aūt panniculis humores ꝯtentos intus vulua suscipit: qs eū ferre nequeat expellit eos foꝛas. Expulsio infantis moꝛtui duab⁹ fit ex causis: vel q: egritudinē parit quā ferre natura vulue nō patit. vel ex rupto aliquo pan niculoꝝ humoꝛes expellendi eas cogunt. Est ḡ in ꝓpatulo hec mēbꝛa virtutes ꝗtuoꝛ habere. Est eñ in stomacho ap petitiua eū trāsglutiēda trāsglutiat: illa eadē coeundo est in vulua. Cōtētiua in stomacho dum cibi fiat excoctio: in vul ua dū infantē gñat. Mutabilis i stomacho cibi i naturā suā est ꝯuersio: in vulua est eū sperma atq; mēstrua in diuersoꝝ mēbꝛoꝝ īfantis mutat ēētiā. Expulsiua i stomacho in sub tile intestinū cibi est emissio. in vulua eū infantē pariat. Itidē in ceteris vt intelligat necesse est mēbꝛis: sine his eñ nulla tenus possent regi. He ꝗtuoꝛ ꝟtutes nature sunt ministra toꝛ: et in custodiēda sanitate: et infirmitatis curatiōe. has vo cat ypo. infirmitatū curas: q̄ digne sunt hoc noīe vocari: q: pustule siue apostemata sine exterioꝛi medicamine per has videnſ curari. infirmitates multe ꝑ has sanātur sompno siue requie. moꝛtuoꝝ etiā coꝛpoꝛa ab harum naturis videm⁹ se parata et in paruo tēpoꝛe putrefacta.

¶ De virtute spirituali dilatante et constrin gente. Capitulum. v.

Superi⁹ nos dixisse meminim⁹: q: oīa coꝛpa trib⁹ regūtur ꝟtutib⁹. naturali: spūali: et aīali. ex q̄ de naturali diximus: de spūali oꝛdo expetit dicam⁹. Uirtus ergo spūalis est illa q̄ viuificat: cui⁹ fun damentū est coꝛ, a quo vita ad mēbꝛa coꝛpis ꝓcedit viuifica da. hec quādā habet partem cui ministrat: et quādam mini strantē. Per illam cui ministratur coꝛ et arterie dilatantur: et constringuntur. que ministrat iram: pugnam: dignationem et dñation⁹ suppeditat. Sed nos pꝛius de dilatante et con stringente dicemus. Dilatatio est mot⁹ localis a medio in omnes extremitates. sicut circa fabꝛoꝝ agitur folles. cum eñ aerem recipiunt: circūquaq; se extendunt. Cōstrictio fit ecōuerso. i. ab extremitatib⁹ ad mediū: qd in eisdē follibus videtur. cū eñ aer emittatur: folles vndiq; cōstringunt. duo aūt ista virtus complet operatiua: coꝛdis tamen et arteriaꝝ motus non ex toto similis est follibus: sicut medici arbitran tur. Motum eñ motus virtute aeris appetitiua perficitur. que virtus in coꝛde facit idem qd ferrarius circa folles. quia virtus coꝛdis dilatandi aerem a pulmone trahit. qui pecto re mediatoꝛe ad pulmonē vadit. Lacertus eñ qui est inter costas pectus cōstringit et dilatat. qd cum dilatatur pulmo cum eo ampliatur: aeris introitus hunc gestum consequi tur. aerem enim cum virtute appetitiua coꝛ a pulmone sibi trahit: postea arterie a coꝛde. hac eadem virtute et trahunt qd trahere dicitur tractus flatus esse. Uirtus cōstringendi superfluitatē fumosam a coꝛde expellit. idē eñ lacertus qui est inter costas constringit coꝛ et arterias: qd sequitur dū pe ctus cōstringitur. hac autem constrictiōe fumosam super fluitatem expellunt coꝛ et arterie. hec autem constrictio coꝛ dis est emissio. vtrūq; ḡ actus anhelare siue flare dicit. Ar terie que coꝛdi sunt vicine aerem et subtilem sanguinem si bi trahunt: dum dilatantur et cōstringuntur. aer et sanguis emittuntur. dum ergo dilatantur vtraq; necesse est accipi antur: et vtrisq; repleantur. Sed ille arterie que coꝛdi sunt vicine aerem a foꝛis venientem videntur recipere: inter has et poꝛos medie recipiunt a coꝛde. he etiā pꝛimo sanguinē subtilem a venis recipiunt. Quedā enim foꝛamina hñt vene inter se et arterias per que sanguis introeat. qd cōpꝛobatur sanguis venarū totus dilabitur. hec enim dilatandi virtus est constringere que anhelitus siue flatus vocatur. qui vo luntario fit motu: et eū pectoꝛe mouet. motus autem pecto ris fit cum lacertis. oīs autē motus qui eū neruis fit et lacer tis est volūtari⁹: qd inde cōpꝛobat: q: eū hō vult tenet eū ali quādiu. eū eñ fetētia sentiamus dū ipsum cohibemus.

¶ De flatus iuuamentis. Cap. vj.

Anhelitus siue flatus est necessarius: vt caloꝛ naturalis per eū temperetur: et spiritus vita lis per eum nutriatur. et spiritus animalis ge neretur. Custodia enim caloꝛis naturalis tra ctus est frigidi aeris ad sue temperamentum incensionis: et est expulsio fumosi aeris eū sanguine cōtera ti. nutrimentū vitalis spiritus: et vt animalis generetur fri giditatis aeris est tractus. spiritui ergo anhelitus ē necessa rius: vt ex aeris tēperie augmētetur: gñatio vtriusq; tēpera menti sanguinis fit fumositate: sicut dicturi sum⁹ eū de spū disputauerim⁹. Tēperamētū sanguinis ex temperie fit calo ris naturalis: caloꝛis naturalis tempatio fit ex moderatio ne diete in cibo siue potu vel in alijs. Unde opoꝛtet anheli tus sit maximum iuuamentum coꝛpoꝛis. vitam enim custo dit que sine spiritu non manebit: neq; spiritum possibile est permanere sine moderato caloꝛe naturali: neq; caloꝛis natu ralis est moderatio sine anhelitu temperato: qui cuz dietis taliter custoditur. vt sanguis temperetur: vnde caloꝛ natu ralis nutriatur. hic enim anhelitus magis est necessarius q̄ cibus vel potus. Si quis enim suffocatus tandem di mittatur quoquo modo viuus: vel si sit famelicus: vel siti bundus: in recipiendo anhelitum: vt caloꝛ naturalis refri geretur: citius festinat q̄ vt vel famē vel sitim placare va leat expetat. Refrigerato autem caloꝛe: et fumosa expulsa superfluitate: pꝛius potus: deinde cibus queritur: animal ergo sine potu vel cibo aliquādiu viuit: sed sine tractu aeris nullatenus diu viuit. vnde intelligitur non posse sustinere sine temperamento caloꝛis naturalis: succedit enim causa moꝛtis de qua ad pꝛesens dicturi sumus.

¶ De causa moꝛtis. Capitulum. vij.

Galienus dicit in libro quē de anhelitu fecit inna⸗ mento. Omne aīal necesse est mori ex corruptiōe cerebri: siue spūs in cerebro existēs: vel ex caloris naturalis corruptiōe. nisi eñ calor naturalis cor⸗ rumpat cerebrū non facile corrūpitur: neq; calor iste corrūpetur sine causis subsequētib⁹. spūs aūt nō aliūde corrūpitur nisi cū exinanit vulnerib⁹ cerebro incidētibus et vētriculos ipius penetrantibus: vel cū caloris naturalis tē⸗ peramētum corrūpitur. Si aūt spiritus retineatur vt exina nitio illa dr. sicut ex vulneribus exinanitur. Causa q̄ mortis nihil aliud est vt potest. ga. testat: q̄ vt caloris naturalis tem⸗ peramētū corrūpat. qd̄ contingit ex causis corp⁹ intrinsecus mouētib⁹: vel extrinsec⁹ ipm̄ turbantib⁹. Cā interior siue est instrumentorū vel ōtētum siue sui nutrimēti corruptio. Instrumēta igitur sua sunt cerebrū. cor. et epar. Si cerebrum corrūpitur et mot⁹ voluntarius ab eo nō pgreditur ad pect⁹ vnde post cōsequit q̄ anhelit⁹ auferat et calor naturalis ex tinguat. corrupto cor: vtutē aufert spūalē de pulmone tra⸗ hentē aerem. et oīa ista auferuntur. Corruptio epatis gene rationē aufert sanguinis quo calor nutritur naturalis. horū singulū vel pp̄ter malā cōplexionem est. vel pp̄ter officialē morbū. Cōplexio mala. vel est calidissima q̄ rē sibi subiectā incendit sicut videt in peracutissimis fe. quibus cito hoīes mortificant: vel est frigidissima: sicut in morbo q̄ dicitur cō⸗ gelatio. Morbi officiales sunt apostemata calida vel frigida q̄ predicta patiūtur membra: sicut apostemata cerebri que dicimus esse frenesim: vel oppilationem suā: sicut epilepsiā apoplexiam: in qbus morbis cerebrū claudit frigidis et con gelatis humoribus: ne vtus motiua ad spūm transire valeat vnde ꝯsequit vt spūs auferat. q̄ oppilatio si ad pulmonē ve niat aeris trāsitus denegatur cordi: vnde calor extinguitur naturalis. Vene epatis si oppilētur: ne ad eas possint spūs transire: necesse est vt infrigidētur: neq; sanguis in eis gñe tur et inde causa mortis cōcomitatur. In his tñ oīb⁹ cor pa tiens mortificat. velocius eñ in passione maxima tñ mor tificant cito cerebrū et epar in medio. vnde nō facile istim⁹ euadit. Calor naturalis corrūpitur in qualitatib⁹: vel ex ma ximo calore sicut i peracutis fe. in qbus calor extraneus ad calorē naturalē penetrat vt ipm̄ cito destruat: vl ex potiōe calidissima: sicut est eufordiū et sīa. vl ex nimia infrigidatio ne q̄ habet calorē cito extinguere: vel ex sup̄adiecta congela tione: vel ex frigidissima potione: sicut opio iusquiamo qb⁹ iste calor extinguitur: vel ex nimia inanitione: sicut solutiōe nimia: vel phlebotomia fame vel siti. his eñ omnibus calor destruitur naturalis cū nō habeat vñ nutriat. nimis reple⸗ tionib⁹. vt si hō humidiorib⁹ cibis quoq; vel potib⁹ adeo re pleatur vt multis horū cōculcationib⁹ suffocetur: qd̄ ebrio⸗ sis solet contingere ex ventriculorū et viarū cerebri repletio ne: et sicut cōtingit pinguissimis hoībus quibus vene et ar⸗ terie nimia concululata pinguedine adeo coarctantur: vt ca⸗ lor iste extinguatur. Ab exteriorib⁹ calor iste naturalis cor⸗ rumpitur: vel cū foras totus egreditur: vel intus tot⁹ adu⸗ natur: vel ex nimia plenitudine: vel ex anhelitus extinctiōe siue ex substātie siue vel ex qualitatū suarū corruptione: vñ foras totum exire cogitur: vel totā suam substantiā et suum nutrimētum expellit: tota sua exduditur substātia cū nimiū gaudiū subito dissoluit: et exire eū facit. vnde cito qs morit q: corp⁹ interius refrigerat: vtriusq; passio lucerne assimilat q̄ aduentū validū ponitur: ipso euuento superueniente extin guitur. Audiuim⁹ eñ multos pre nimio gaudio fuisse mor⸗ tuos. Tota substātia expellitur a rebus in cerebro et pectore nimiā incensionē facietib⁹: q̄ cum vsq; ad ventriculos eorū penetret calorem extinguit naturalem. huius caloris natu⸗ ralis nutrimentū tollitur ex venarū et arteriarū incisioni⸗ bus. vnde totus sanguis exiens calorē naturalē extinguit: qd̄ lucerne assimilatur cui oleū subtrahitur. Cause deforis hic intus colligētes timor et dolor: sunt subito cōtingētes: q̄ bus dū calor adunatur in vnū cetera membra infrigidantur: et inde moritur. Ex plenitudine corrūpitur cū quis in aquas submergit: impletis eñ corporis cōcauitatib⁹ anhelit⁹ op⸗ pilatur. vnde homines suffocant et moriunt: qd̄ lucerne assimi latur q̄ nimio oleo redūdat. Anhelitus extinguitur ex nervis et oris preclusionibus: vel suffocatione cū furatur: qd̄ lucer ne ardenti assimilatur: que si vase quolibet subito operiatur extinguitur: cū ad eam exterior aer ingredi nō permittitur. Causa vñ caloris substātia corrūpit: mali est aeris odor⸗ feteri fumo admixt⁹: q̄ de dissolutis nascit morbus sequi⸗ vel puteorū lutosorū fetoribus: q̄ passio assimilatur lucerne in fumosis locis posite. Item corruptio substātialis mala est alicuius venenosi reptilis cuius veneni corpus penetrat calorem naturalē vitiat. Calor naturalis in qualitatib⁹ modis corrūpitur: vl q: ita calefit vt dissoluat: qd̄ in balneis cōuenit calidissimo cōmorātib⁹: vel in sole calidissimo sta⸗ tibus: qd̄ assimilatur lucerne nimio igni vel soli apposite: ex nimia infrigidatiōe. vnde calor est ꝯgelatus per nimia frigida loca obambulātibus: vel sup̄ niuem cadētibus: qd̄ simile ē lucerne frigido loco opposite. Sic naturali calore cor rupto ex his omnibus mors sequitur: eius ergo natura in vel tēperamēto viuitur. Cum ergo hō sua latera possit sine anhelitu: constat anhelitum hois magnū esse supple mentū. Suff. cit nobis disputasse de virtute spūali: nunc dicendū est de specie cocquente sibi ea. f. q̄ ministrat.

De virtute spirituali passibili. Cap. ix.

Spiritualis virtus que ministrat iram gaudium dignationē et ōnationē suppeditat hecest que ministrare q: fit ex causa incendēte. aliquādo naturali calore: que causa ipm̄ mouet calorem cut est ira. Ira eñ est feruor cordis per calo⸗ lor naturalis subito extra prorūpit: cum aīa ob illatas iniu⸗ rias excogitatā vindictam explere desiderat. Similiter pu⸗ gna est cū calor iste ad exteriora exeat: cū quis pari sibi su⸗ perare laborat. dubitans ne humilis et despectus ab alio ha beatur. Si patiatur vt non ab alio vincatur dñatiōe. In dignatio est cū aliqua extranea re calorem extinguente ali quis alicui idignatur se subiicere. his ista sunt contraria. Ti mor est cum calor se declinat in corporis interiora quādo aīa formidāda reformidat: in audita sicut tonitrua: vel sicut leonē siue tygridē videre. Timiditas pugne est cōtraria pp̄ pter quā calore interius declinante: vel deficiente et qui prius ipm̄ impugnauerit velit nolit cogitur quasi subici. quod consequitur cum quis a maiore superatur. Dñati tioni et indignationi cōtraria est humilitas et delatio ani mi. virtus spūalis ministrans est hoīs. Cōcordant autem medici et philosophi: q̄ he virtutes a principalibus ori⸗ sunt nascentes et rōnalibus et irrationabilib⁹ competant animalibus. vtus eñ aīalis ministrata: vel qua ministrat qua cor et arterie dilatant: et ꝯstringūtur: aīal quodā modo vi ficatur et oībus cōmunis est animalibus: ministranti similiter constat esse cōmunē. Sed tamen animal rōnale naturaliter hanc hz cū discretione causa rōnis in cerebro sedentis: vñ cōuenit vt aliquando irā cohibere possit: animal irrationale naturaliter habet et sine discretione.

De virtute animata. Cap. x.

Virtutis animalis habitationem et fundamentum cōstat esse cerebrū. est autē triū gene⸗ rum. Vnū qd̄ per se solū explet cerebrū: duobus tamē neruis mediantibus ab eo ortis. Qd̄ a solo cerebro efficitur ordinatio est: que in tria diuiditur. s. in phantasiā rōnem et me moriam. Sensus et motus voluntarius neruis mediantibus conficiuntur. Illos prius dicem⁹ de virtute ordinatiua: scili⸗ cet de tres vtutes. s. phantasia: rō et memoria: in quibus a quibus ab irrationabilib⁹ differim⁹ aīalibus. et natura intel lectu quibus alie due ex itellectu pcedūt. Homini hec sunt ppria: quē omnib⁹ animalibus digniorē esse cōstat. animal eñ irrōnale quicqd agit naturaliter facit: et sine discretione vlla. Vnūquodq; triū in cerebro locū hz ppriū vbi sedeat et vnde exeunt: locus eñ imaginatiōis in prora est cerebri. Locus vero intellectus siue rōnis vētriculi sunt puppis cerebri: in quibus est spūs animatus qui has actiones conse quitur. harū vnaqueq; ppriam habet actionem: virtus eñ imaginationis est q̄ format et imaginat et mittit ad intelle ctum. Intellectus iudex est et discretor: rerū quas ab imagi natione rōnabiliter siue solo intellectu suscipit ad operādū mandat.

naturalia. Spiritus animatus illa petit membra que operari sunt habilia: vt motum explicant voluntarium; que in solo intellectu sunt ⁊ memorie cōmēdātur. Memoria format intus posita custodiens ea donec ad actum ducas.

De virtute sensibili. Capi. x.

Virtutes sensibiles ⁊ motum volūtarium cerebrum facit prout diximus: mediantibus neruis qui earum instrumēta esse cōprobantur: cū sp̄us aialis a vētriculis ad mēbra p neruos exeat. vnde intelligitur q̄ si neruus incidatur: sensus et volūtarius motus: mēbro cuius erat aufertur. Solus eñ sensus vel mot⁹ volūtarius: sunt sicut nerui virt⁹ fuerat. In tractatu neruoꝝ diximus a prora cerebri neruos pgredi: facientes sensus vt mollitiem facili⁹ sentiāt: quib⁹ volūtarius motus efficitur a puppi cerebri egrediūtur: vt ppter motus facile rūpātur. De sensib⁹ ⁊ motu volūtario satis diximus: nō ergo repetēdus est: ne legētibus fastidiū faciam⁹: tamē modo hic dicetur quō operētur. Virtutes sensuum quinq̄ sunt. visus: auditus: gust⁹: odoratus: ⁊ tact⁹. Visus vero est subtilior aliis: q̄ppe cū eius natura sit ignea. ignis aūt tres qualitates hꝫ. s. flammā: ruborem: ⁊ splēdorem. oculi solum de igne splēdorē habēt: lumen ergo ⁊ colores q̄ sentiūt: dici ente solum: vñ colores discernūtur. Post visum maior subtilitas sequitur auditum: cuius sensus est aereus ⁊ pcussi aeris sonitus: qui vox esse intelligitur. Vox eñ nihil aliud est: q̄ aeris tactus. Post auditū maior subtilitas sequitur odoratus: cum eius natura sit fumea. fum⁹ vero inter terrestria ⁊ aquosa se hꝫ. Post odoratū subtilior est gust⁹: cui⁹ natura ē aquosa: ad quē oēs ptinent liquores. Tactus grossior est oībus: q̄ natura sua terrena est: vt pote humida in duris ⁊ mollib⁹ asperis ⁊ lenib⁹: calidis ⁊ frigidis. Horum singla sua sic implēt officia: vt mutēt se in naturas rerum quas sentiūt: quas cū tandem mens sentiat: intellectui preparat.

De virtute visus. Capi. xi.

Visus cum sit sensus igneus: ignis aūt subtilior sit oībus mūdanis corporib⁹: necesse est aliis subtilior habeat. qd illud cōprobat: q̄ cōprehēdit longe remotissima. alii vero sensus tm̄ sibi ppinqua: sp̄us aūt visibilis de cōcauitatibus nerui vtriusq̄ venit oculis. nerui aūt a vētriculis prore cerebri pcedūt: qui antequam ad oculos veniant coniuncti necesse est vt redeant diuisi ad eosdem ramos qui crystalloydo se solidāt. hec aūt crystalloys primum instrumentum est sp̄us visibilis: que est lucētissima ⁊ clarissima. vnde consequitur vt cito se apert colorib⁹. sp̄us eñ visibilis qui de cerebri est vētriculis in cōcauitatem neruoꝝ clarificatus incidit. vnde post vsq̄ ad crystalloydē puenit: cui⁹ natura sicut aer dici clare est clara. que cū ad crystalloydē peruenerit: inde foras exit: ⁊ s̄m similitudinē sui miscetur ad dici aerem: q̄ duo cum sibi incorporētur vtraq̄ citissime cōmutātur: aer eñ et sp̄us facile visuꝫ rerum se cōmiscēt colorib⁹. sp̄us aūt crystalloyden exiēs mutationēq̄ sibi deferēs cito mutat eam itidem: quā mutationem cū mens senserit que in vētriculis est cerebri res exteriores colorib⁹ discernit: s̄m colorem q̄ formam corporis quātitatē atq̄ motū intelligit. aer eñ dici lucētissim⁹ clarū sp̄ui dat supplemētum: quātū ⁊ neruo cerebri. neru⁹ eñ a cerebro sensū atq̄ motū suscipit suisq̄ portat mēbris. Similr aer exterior visibili spiritui coloꝝ fert mutatiōes ⁊ sp̄us eādem mēti infert mutationē: qd tūc tm̄ efficitur cū interior sp̄us splēdor exterior cōiūgitur: nullū tñ momētū in terrestriq̄ cōsideratur tractū: etsi eñ res q̄ visui tāgitur lōge moueatur: mēte tñ sine vlla tpis quātitate cōspicitur: qd tūc consequitur cū aer nos circūdans est clarissim⁹: modo nebulosus: vt cito coloribus immutetur: qui si nebulosus est aut obscurus: sp̄us visibilis intercluditur ⁊ obscuratur: ⁊ obscuritati sibi obuiāti immoratur nec ad qd amplectēdū tēdebat amplectitur. Similr si corp⁹ aliud inter sp̄m ⁊ rem quā videre anhelat obuiatur: nullaten⁹ pōt penetrare sp̄us. Idem in tactu inuenitur. Si eñ digitus incensionem vel dolorem patitur: inter tactū dolētis digiti atq̄ mētis nulla quātitas cōsideratur tpis: nisi forte patiatur neruus quo ad digitū portatur sensus. de aliis quoq̄ sensibus idem cōsideramus.

De auditu. Capi. xii.

De auditu satis diximus super⁹ de loco eñ prore cerebri vbi sedes est quarti vel quinti paris pares nerui exeūt: qui p os petrosum in foramina auricularꝫ secedūt vbi se dilatāt: ⁊ extendūt ⁊ ea penit⁹ aperiūt. hoc aūt operimētum auditus primū est instrumētum idem valēs auditui: qd visui crystalloys. hui⁹ natura est aerea q̄ sensus audiēdi per pdictos neruos ad aures puenit a cerebro: auditus ergo ita fit. cum eñ vox aerem tāgat: ⁊ tactus aeris ad auriculas pueniat in earum cōcauitate penetrata tādem se adunat inde ptingēs ad auditus foramina: sicut maris fluctus vt vndas faciat alternas paulatim. tactus eñ ppinqui aeris ppinquiorem pcutit ille succedētem sibi: ⁊ in hoc tādiu alternatim quousq̄ ad aures penetrauerit vbi locū ingredit quē torcular vocari diximus. vnde cū ad neruoꝝ veniāt operimēta in tactū aeris naturā mutātur a natura. Sūt aūt similia: q̄ vtraq̄ aerea. hec aūt immutatio ad mētem deducitur p neruos. mēs vero sic discernit naturā intromisse vocis.

De odoratu. Capi. xiii.

Odoratus grossior est auditu: cui⁹ sensus est q̄si fumus quidā. huius instrumēta duo dicim⁹ esse frustula a cerebro pcedentia mamillis assimilantia: que vidētur oīꝫ colatorio simili. Odoratus ergo sic efficitur. fum⁹ eñ odoriferi corporis dissolutus aeri cōmiscetur nares ingressus quem cerebri vētriculi p illa duo frustula attrahūt sibi ⁊ in suam mutāt naturam. hāc aūt mutationem tādem sentit mēs. aeris vero tract⁹ cerebro est necessari⁹ q̄ idem sibi facit qd cordi anhelit⁹. dū eñ dilatat aer frigid⁹ ad ipm refrigerandū intromittitur. Dū vero cōstringitur fumosa superfluitas expellitur. dilatato igitur aer guttatim ad pulmonē trahitur: qui tract⁹ odoratus dr: isto eñ motu odorāda odoramus cū frustulis illis duob⁹ fumus ad cerebrū trahēdus aeri admiscetur a corpe odorifero dissolut⁹. alii odorem narib⁹ attribuūt: sed iam superius coꝝ errorem cōfutauimus.

De gustu. Capi. xiiii.

Gustus est grossior odoratu quāto fum⁹ subtilior aqua cōiungitur. sensus eñ odoratus est fumeus: ⁊ gustus sensibilitas est aquosa humectatio: que inter fumū ⁊ terram aqua cōmunicat: ppter hoc aūt natura sui primi instrumēti. lingue rara est sicut spōgia: vt humectatiōes assimulet aquosas. pcedit vero quidā neruus a cerebro qui prout dicim⁹ a tertio pari se tāgitur ⁊ hic p linguā cōnectitur: vt gust⁹ det sibi sensum qui sic efficitur. res gustāda cū ad linguam veniat: ⁊ eius essentiam tāgat suam naturā in ea operat: vt lingua in sui naturam mutet. illa aūt mutatio tāgens neruū: p eum mādat gustum menti ad illum discernēdum: ⁊ iudicādum sicut superiores fecerunt.

De tactu. Capi. xv.

Tactus siūs est aliis sensib⁹: q̄ mutat se in rei substātiam que tāgitur: ⁊ p neruos mēti mutatio mādatur: ⁊ sic mens sentit mutationem. oēs aūt sensus pter tactū ppria habent mēbra vnde sentiūt. Sed tactus eñ in mēbris totius corporis nisi in vnguibus ⁊ in pilis: vnicuiq̄ eñ mēbro nerui aut a nucha veniūt: aut a cerebro vt sensus detur eis p eos: sed pili ⁊ vngule q̄ neruis caruere: nullū sensum habuere: q̄ pilus a fumo sicco nascit. vngule aūt in digitoꝝ extremitate cū ligamētis solis sunt ligate atq̄ neruis. vñ vbi ligate sūt ibi tm̄ sentiūt.

Quid vnicuiq̄ sensui cōueniat ⁊ quid disconueniat. Capi. xvi.

Omnes isti sensus cū s̄m naturas suas currant: ⁊ quedā deficiūt in eis: q̄dā vero abhorrētes omni modo refutant vt pote visus in albo: ⁊ nigri medius venetior viridib⁹ delectatur: ⁊ abhorret album lucētissimum: ⁊ simr nigrū. album eñ etsi nature sue sit quodā modo tñ videtur ei obuiare cū per eum dispergit: sicut videm⁹ in sole aspiciētib⁹. Nigrū etiam ecōtra adunat ⁊ retro torquet vñ venerat: sicut in loco obscuro morātibus visuꝫ obscurari videmus: sed tñ plus albedo q̄ quelibet no-

cet nigredo: q2 albedo visum dispergit subito. nigredo vero paulatim coadunat. Si ergo visus ex nimia albedine patiatur: viridib⁹ et venetis similibusq3 reparatur. Si vero patiatur ex nigredine reparatur ex albedine. Sic et alii sensus si aliquando patiuntur ex recreatōe nō subita ɔtrarioq3 refouētur. Auditus dulcib⁹ vocib⁹ delectatur: dariis paruis atq3 lenib⁹ et ordinatis: sicut est motus in chordis. Si aūt mot⁹ est grauissimus sicut tonitru⁹: aut acutissim⁹ sicut in rasuris marmoreis siue eris: audit⁹ inde exasperatur. Odoratus aromaticis delectatur. hic aūt odor ex fumo est tēperato. abhorret autē fetorem: q2 eoꝝ intēperatus est fum⁹. Gustus aūt dulcibus delectatur: q2 his asperitas lingue lenitur et solidatur: ecōtra abhorret amara. hic enī sapor linguā exasperat et pforat. et eius iuncturas incidit et separat: qui enī pōtico sapore patitur siue acido delectatur vnctuoso: et si amaro siue salso leditur: a dulcib⁹ reparatur. Tactus vero delectatur in tāgendis corporib⁹ que sunt dulcorata qualitatib⁹: sicut frigidi et calidi: lenis et asperi mediatorib⁹ q̄ quoquo mō tāgēdo cuti assimilāt. abhorret aūt calidissima: q2 dissoluūt. acutissima: q2 incidūt. frigidissima: q2 coagulāt atq3 stringūt.

De virtute voluntarium motū faciēte. Capi. xvii.

Irtus voluntarii mot⁹ p neruos a cerebro egreditur p eos qui pricipalr aut scdario exeūt: sicut qui a nucha videtur exire. et ita p neruos hic sensus pringit ad lacertos vt p eum mot⁹ lacertis detur. cū aūt lacerti mouētur eadem ossa necesse est moueri: cū quibus lacerti ligātur. tractis aūt ossibus tota cōcatenatio eoꝝ mouetur: et inde cōsequitur voluntarius motus: qui sic efficitur. lacerti qui in sui sunt pricipio p chordas que in eis sunt tangūtur: et in eam partem qua ducit eos voluntarius mot⁹ torquētur. verbigra. Si man⁹ moueri dispo natur: et lacertus qui est in familiari pte brachii moueatur et in sui initium rugetur: ossium mot⁹ et eoꝝ cōcatenatio cōcomitatur: et ita man⁹ ab antea rugata volūtario motu clauditur. Si vero lacertus extrāee ptis moueatur. man⁹ in extraneam partes volūtario motu necesse est rugetur. est aūt vniuersaliter voluntarius mot⁹: cuius tot sunt ptes: quot lacerti mēbra mouētes: corpis aūt mēbra sunt quingēta et .lxxi. lacertos habētia: de quib⁹ satis dixim⁹ in lacertoꝝ tractatu.

De actionibus. Capi. xviii.

Um supius de naturali spūali siue aīata dictū sit virtutib⁹: de actionib⁹ videtur esse dicēdum. est autem actio q̄dam virtuti naturali attinēs. q̄dam vo spūali. et q̄dā aīali. de vnaq3q3 dixim⁹ cū de singlari disputauim⁹: et sic itelligim⁹: q2 q̄dam est simplex scz illa que vnū operatur: sicut in naturali appetitiua: retētiua: digestiua: expulsiua: et in spūali cōstringere et dilatare: et in aīali mot⁹ volūtarius. est aūt actio q̄dam cōposita q̄ duo facit siue plura: sicut in naturali desiderium siue depōtatio generare et nutrire. desiderium enī ex duab⁹ virtutibus: scz appetitiua et sensitiua gnātur. depoctatio rursus ex duabus efficitur virtutib⁹. appetitiua scz et expulsiua: gnare ex triplici fit virtute: mutatiua: formatiua: et nutritiua. Nutrire faciunt virtutes due. s. augmētatiua et pascitiua. In spūali: anhelitus: dilatatione: et strictiōe cōponitur. In aīali sensus fit duabus virtutib⁹. vna est mouēs sensus ad sentiēdum. altera que sentit: que oīa pōt quilibet intelligere.

De spiritibus. Capi. xix.

Ognita qualibet virtute supest de solo dicendum spū: cuius de sex naturalib⁹ iam dixim⁹. his enī sex tēperatis reb⁹ humana regūtur corpa. oīs enī spūs hmōi ē tripartit⁹. est enī naturalis: est spūalis: est animalis. Naturalis spūs in epate nascitur: et ab ipso per venas ad totius mēbra corpis pcedit: et virtutem regit: et augmētat naturalē. et actiones custodit eiusdē. hic igitur ex pfecti sanguis fumo nascitur. q̄ in epate mūdificat⁹. et digest⁹ ex oībus humorib⁹ clare depuratur. Spūalis spūs in corde nascitur vadēs p arterias ad totius corpis mēbra: spūalem virtutem augmētans atq3 regēs: actionesq3 eius custodiēs. Spūs aīalis in cerebri nascitur vētriculis p neruos tēdēs ad mēbra toti⁹ corpis. vn̄ virtus aīalis regitur et augmētatur eiusq3 actiones custodiūtur: hic ex spūali spū pcreatur qui in corde generatur: q2 hic spūs a corde ad cerebrum p arterias ascēdit que ... dicūtur. he aūt arterie cū ad ... brum veniāt craneum vsq3 ad cerebri sedem penetrāt: et ibi scz multiplr diuise celātur: sicut rete. et sub⁹ cranei celātur. deinde a reti due sūt principales egrediūtur: q̄ ... sup idē rete pcedūtur. Spūalis vero spūs cū a corde pcedit in rete multiplicitate diffundit: et in eius ... tem immorat et tandem ibi digerit quod depuret et ... cetur: et ita aīalis spūs tādem ab eo gnātur: ... nis ɔtexitur vt a spū spūali aīalis digestio ɔfert. ... hoc facta sunt vbera. vt p ea sanguis ibi depurat⁹ ... postq3 hic spūalis spūs rete egredit p ... rete retortas: et ad vētriculos priores cerebri dilat. ... subtiliat⁹ qd depurādus superat exeat p ... tum atq3 nares. ipse vo vadit ad vētriculos puppis p ... diū vētriculi et ad puppis mediū vadit: q̄ ... in ɔcauitate sua quodā corpe vermi assimilāte ... cū expetit natura vt mēs hic spū ad puppim ... neru⁹. Spūs vt trāsierit et neru⁹ postea se claudit ... rat: et ita spūs anteq̄ puppim trāsit moud ... facit ī pca mincōis sensus creat et phantasiā. Spūs ... triculi intellect⁹ siue rō fit. Dicūt aūt quidā phi: q2 ... cerebri eadē est aīa et ipsa sit corpea. Alii vo dicūt ... strumētū: et hi aīam fatētur esse incorpoream: quoꝝ ... prior est melior. Nō ɔsiderat q̄dem porphiri⁹ ... aīatum rōnalem spūm: ostēdēs hūc in ... ad op⁹ aīe nō ipsam aīam. Socrates: Plato: Aristotiles: theodoces: platonici: peripatetici: porphiretici: et alii ... res vnanimiter affirmāt: q2 neq3 est corporea: neq3 ... netur: neq3 scindit: q2 cū totus corp⁹ vtute sua ... q̄s exterioris pgressa non tñ in sua substātia aliquā ... patitur: et sicut p solis lumina pcinū oīum rerū oculis ... intelligētiā. sic aīa armonie corpis p spūales ... pcinā et scdam intelligētiā ɔfert. et sicut lux solis ... est suū cōplens officiū nullā patitur diuisionē ... etiā lumen solis qd est incorpeus separat ab ... telligētia oculoꝝ sine corruptione. Eymones phs ... esse mirū: q2 aīa q̄ substantia est incorporea separat ... sine corruptiōe: dū ignis qui ē substātia corpea ... separe ex reb⁹ q̄bus est ... et reuerti in ... ne sui corruptiōe: scz q2 disputatio hmōi nō ... tioni. est enī pphica ista hic dimittēda.

Quid horū q̄dq3 faciat: sciēti erit naturā sui. Capi. xx.

Portet intelligat ex pcedētib⁹: q2 duodeseptē naturalib⁹ humana regitur corporis ... derationem exeūt corp⁹ infirmū est aut neutrū. Sunt tres corpoꝝ q̄litates. sanū. infirmū. neq3 sanū neq3 infirmū. Corp⁹ enī illud est sanū qd ... ratū est in cōplexione mēbroꝝ simiīū: et in cōpositione officialium: et in forma: et in qualitate vniuersa siue cōpositione ... est: sicut ɔuenit esse. Illud aūt est infirmū qd ... mentū. s. in cōplexione mēbroꝝ simiīū: et in cōpositiōe officialiū. Neq3 sanū: neq3 infirmū triplr est intelligēdum ... non est certa sanitas: nec certa infirmitas ... teꝝ sicut eoꝝ qui et sani sunt et infirmi: sed ... bilis: sicut si oculi sint infirmi: reliquum corp⁹ ... cuius sanitas et infirmitas in eadē sunt mēbra ... tēperatus sit in cōplexione. infirmū vo in cōpositione ... cōpositione sanū: in cōplexione infirmū. Tertiū ... sm diuersus tpa: sicut holes calide ɔplexionis ... infirmi. in hyeme vo sunt sani: et ecōuerso frigide ... in hyeme vo infirmi. Similr humidi in ... fuerint sani. de siccis ecōtra. De diffinitione ... scordati sunt medici. Sed Hip. et Ga. et qui eos ... infirmitatem esse dicūt substātialis actiōis nocumentum ... si naturalis corp⁹ exeūt: ei⁹ tñ actiōes sunt sm q ... sensui appareat: nec aliqd sibi noceat: illa corpa sm ... Ga. dicit ɔtra esse sana. vn̄ et sanitatē sic diffiniuit ... est cū corp⁹ actionē suā cōpleat sm q expetit natura ... mitas vo cū corp⁹ patiat actionē nō naturalē ... dicerē. Neutrū vo esse dicūt cuius corp⁹ mediocriter ... nus sit: neq3 infirmū. Alii dicūt: q2 cū corpa naturā sua ...

siue patiatur siue nõ: infirma sunt: quorum error est proximior: secundum eos enim omnia corpora sunt infirma. raro enim imo nunquam inueniuntur in cõplexione naturali que adeo perficiatur. Infirmitas ergo est que sensuali actioni nocet. De cõplexiõe sani corporis iam satis diximus quantum sufficit: de infirmis dicemus cum de rebus extra naturã disputabimus: de neutris satis apparebit cuilibet si duo priora intelliguntur.

Explicit quarta particula: incipit quinta.

Capitula libri quinti

Disputatio de rebus nõ naturalibus. Capi.j.

Quia de re naturali quantum sufficiebat diximus: restat de nõ naturali dicamus quãtum sufficiat de hac arte se intromittẽtibus: vt hic liber nõ disponatur secundum diuisionẽ prius factã. Res quidem nõ naturalis necessaria est hoi: vt status vite sue regatur. Sunt autem generaliter sex. s. aer: motus: et quies: cibus: et potus: somnus et vigilia: repletio et inanitio naturalis. in qua balnea: coitus: exercitia: vrine: egestiones: emunctiões: et similia cõputãtur. Sex tamen accidentia aie in quibus gaudiũ: ira: timor: angustia: tristicia: cõputãtur. hec sex etsi nõ naturalia videntur: nec tamen extra naturã sunt cõputãda quia si hec operẽtur secundum quod opus vniuscuiusque corporis: in quãtitate: qualitate: et tpe: custodit res naturalis in suo cursu. et licet hec nõ sint naturalia: in naturalia tamen mutãtur: et per ea corporis sanitas cõseruatur vsque quo naturalis destruatur. Quod si fuerit ecõuerso: corpus nature sue cursum exiẽs infirmatur. si autem infirmetur: infirmitas custodit et augmẽtatur. Si quidem hec sex disponantur corpus moderatũ moderatã debet hẽre ordinationẽ. Vnde quidem aer ei eligatur. et motus et exercitia tẽperẽtur. balnea dulcis aque et in calore tẽperato: tẽ

peramētū cibor in quātitate ꝛ qualitate: ꝛ somnus nō multus litargie attinēs: neqꝫ paruꝰ vigilijs vicīnꝰ cuꝫ quo corpꝰ alleuiari sentiatur: et cū cibor sit plenꝰ siue vacuus: neqꝫ tū nimis sit calidus siue frigidus: tunc coitus appetatur: neqꝫ vltra velle suū vrinā teneat nimis: neqꝫ ad egestionē cū nolit se cogat. Si moderata corpa i hac actiōe pstiterit: in sua sanitate moderata pmanebūt. si eꝫ: sue nature exibūt tēperamēta. Si corpa fuerit intēpata: ꝛ fm qōlꝫ hor sēt ad tēpamēta fuerit reuocata corpꝰ ad tēpamētū pristinū reducet. ꝛ tūc eādē istarū rerū stās vocat. ꝙ si fuerit ecouerso custodit ꝛ augmētatur i tēpantia. vñ hec res vocātur nō naturalia: si exerceant tēperata. i. corpa quātitate moderata: sꝫ ante cibū ꝛ ante balneū calor sūc naturalis ɔfortat. abūdātia hūor corpēs dissoluitur: medēa ɔfortātur. digestio subsequitur: ꝛ hec iter naturalia corpꝰ sanātia cōputātur. Si vo plusqꝫ opꝫ exemur: ꝛ multuꝫ i exercitio fatigemur: calefit corpꝰ. febres ɔsequūtur. Se multo plusqꝫ opꝫ cali. illis dissoluit ꝛ deficit corpꝰ: ꝛ sic exercitium inter nociua est cōputādū. Si se nō exercueāt: sed plusqꝫ opꝫ quiescāt augmētātur in corpibꝰ: ꝛ fm chimor naturas morbi gñātur. Corpa q̄ nō tēpata si fuerint calida: paruo cor calor naturalis augmētatur exercitio. vñ cor deficit virtꝰ ꝛ febr. sequūtur: q̄ inter nō naturalia ɔputātur: ꝛ maxie si sicce fuerint nature. ꝙ si exercitiū minuerint: ꝛ ita quieuerit illor calor naturalis tēpatur: ꝛ corpa cor saniora ꝛ virtuosiora ide habētur. Si aliq̄ fuerint frigide cōplexiōis: ꝛ nimiū se exercuerint: calor cor naturalis augmētatur. vñ ipsi tēperātur ꝛ ɔfortātur maxie si frigidi fuerint ꝛ hūidi. hec aūt naturalia cōputātur. Silr de alijs q̄ncꝫ intellige q̄ in practica nr̄a eodemꝰ planiora vbi de sanitatis dicemꝰ custodia.

¶ De natura aeris. Capi. ij.

Si q̄litates corpis suā sequātur ɔplexionem: aer aūt nos circūdās cōplexionis mutāde cā est fortior: ppter assiduitatē necessitatē: q̄ necesse ē vt cōplexiones corpa: ɔplexiōes sequātur aeris. Si enī aer clarꝰ sit ꝛ lucidus: hūores qꝫ ꝛ spūs sunt clari ꝛ lucidi. Si turbidꝰ ꝛ tenebrosus: hūores ꝛ spūs cōturbātur ꝛ īgrossant: qꝫ cuꝫ ita sit nō opꝫ medicuꝫ q̄litates aeris aspuari i qnolꝫ tpe siue loco: neqꝫ etiā cās ignoret vñ aer muret. in morbor enī pnosticis p hoc maior auctoritas erit siue vniuersales siue pticulares sint morbi siue locales siue priuati: qꝛ cū aer in vnoqꝫ tpe quosdā muret: q̄busdaꝫ vo nocet. cuꝫ q̄ medicꝰ futuros morbos ɔiudicauerit cuiuslꝫ tpis siue regiōis: ꝛ qui ide morbū euadāt ꝛ q̄ ide pereāt pdicat ꝛ egrotaturos cauere faciat. ꝛ dietas morbū augmentātes auferat: ꝛ morbū obuiātes doceat. Cū aūt medicꝰ ciuitates intrauerit: vbi hoīes ex locali aere infirmātur nō discordabit in cōpetētibꝰ medicinis: sꝫ sicut diximꝰ fm ꝙ q̄litates aeris diuersas cognouerit ɔueniēter medicabit in medēdis. Magnū q̄ iuuamētum est q̄litates aeris: ꝛ q̄ circa corpa q̄lꝫ sunt a gēda cogitere medicū. vñ ab aere est icipiēdū: aer q̄daꝫ tēperatꝰ est ille. s. q̄ nec calidꝰ: nec frigidꝰ: nec siccꝰ: nec hūidꝰ: sicut aer vernꝰ est: ꝛ q̄daꝫ est intēperatꝰ. tēpatꝰ est mūdissimus: subtilis atqꝫ clarꝰ in odore suauis nō adeo calidꝰ vt ide sudet corpꝰ: nec ita frigidꝰ vt rigeat sole occidēte cito frigescēs: ꝛ oriēte cito calescēs: q̄ aer hꝫ has q̄litates corpor tēperat ɔplexiōes: hūores ɔfortat: ꝛ spūs clarificat: virtutē digestiuā adiuuat. aer nō tēperatꝰ in q̄litatibꝰ: vt calidior ꝛ frigidior: hūidior: vel siccior sit tēpato: vel in tota sua substātia sit pestilētialis. Q̄litates exit sex modis: ppter tpa anni: fm ortus ꝛ occasus stellar ꝛ ex ear vicinitate ad solē siue remotiōe ab eodem: ppter vētos: ppter regionem ꝛ ppter fumos.

¶ De natura tempor anni. Capi. iij.

Quattuor sunt anni tpa. s. ver: estas: autūnus: ꝛ hyēs. Veris initiū est cū sol in pria pte sit arietꝰ. i. cū sol septētrionem ascēdere p rectā lineā incipit. est aūt recta linea q̄ neqꝫ septētrioni neqꝫ meridiei attinet: hoc tps vsqꝫ in finē geminor durat. Sūt aūt tria signa quor vnūqꝫqꝫ suū hꝫ mēsem. Primꝰ mēsis arietꝰ est incipiēs a. xvij. die martij: vsqꝫ ad xvi. diē aprilis. Scds aūt mēsis est tauri: incipiēs a. xvij. die aprilis vsqꝫ ad. xvj. diē maij. Tertiꝰ ē geminor: incipiēs a. xvij. die maij vsqꝫ ad. xix. diē iunij. Initiū estatis est cū sol in pria pte sit cācri: ꝛ tūc sol est in vltia ascēsione septētriōis: ꝛ cū incipit descēdere vsqꝫ i finē virginis: similr tres sunt mēses. Primus mēsis est cācri a. xix. die iunij: vsqꝫ ad. xviij. diem iulij. Scds cuꝫ sol est in leone a. xix. die iulij: vsqꝫ ad. xvij. diē augusti. Tertius cū iam in virginē descēderit a. xviij. die augusti: vsqꝫ a xviij. diē septēbris. Initiū est autūni cū sol primā ptē libre intrauerit. ꝛ est etiā in recta linea: q̄ neqꝫ septētrioni attingit neqꝫ meridiē. Sūt tres sunt mēses. primꝰ cū sol est i libra a die. xviij. septēbris: vsqꝫ ad. xviij. diē octobris. ꝛ tūc incipit sol declinare i meridiē. Scds mēsis est cū sol est in scorpiōe a xix. die octobris: vsqꝫ ad. xix. diē nouēbris. Tertiꝰ cū sol est in sagittario a. xix. die nouēbris: vsqꝫ in. xv. diē decēbris. Initiū hyemis est cū sol est i pria pte capricorni: ꝛ ē finis descēsus in meridiē. ꝛ iam incipit descēdere. Sūt pariꝰ sunt tres mēses primꝰ est cū sol est in capricorno a. xvi. die decēbris: vsqꝫ i. xvi. ianuarij. hic sol incipit ascēdere p rectā lineā in meridiē. Scds est cū sol est in aq̄rio a. xiiij. die ianuarij: vsqꝫ i. xiiij. februarij. tertiꝰ est cū sol est in piscibꝰ a. xiiij. die februarij: vsqꝫ i. xv. diē martij. Aer vniuscuiusqꝫ horum tēpor ppriꝰ est. vernū tps aer iter calidū fri. hu. ꝛ sic. est modꝰ: ꝛ maxie tēpatꝰ qꝛ cōgit ex sole p rectā lineā exeūte. Recta aūt linea vocat que ab vtroqꝫ polo eq̄liter distat. Dicūt tū q̄daꝫ verꝰ naturalr esse ca. ꝛ hu. sꝫ nō est ita. si enī esset ca. ꝛ hu. facilꝰ in eis q̄. mo putrescerēt: ꝛ morbos gñarēt: sicut sepe est in meridianis videri ꝛ pluuialibꝰ estiuis. facile enī in eis pestilētiales: pessime nascūtur infirmitates. qꝫ Hip. testat in epidimia de ciuitate q̄daꝫ cranon vocata: in q̄ pluuiā marimā tpe fuisset totꝰ estatis calore: ꝛ meridianis vētis maxie. vñ sūt postea tēbꝰ q̄daꝫ q̄si erugo nascebat. q̄ diu sol accēdebat calefiebat ꝛ pruriginē gñabat. Deide vesice erūpebāt ab igne: ꝛ i cendiū sub cutibꝰ videbat inesse. Ciuitatem aūt Hip. ex meridiane plage fuit vicina: vbi raro vēti septētrionales flāt. plaga enī meridiana semp est ca. ꝛ hu. pluuiāt meridianī vētuꝫ dixit vt nimietatē ostēderet caloris ꝛ hūoris: ɔplexiōis illa magnā in corpibꝰ gñat putredinē. accubātem magnā ibi calefieri: qꝛ ois putredo cū viam nō inuenerit p qui exeat cito sub cute putresit. Incēdia febres calidissimas pestilētiales. vñ ostēditur ver nō esse ca. ꝛ hu. quod enī ca. ꝛ hu. esse dicuꝫ oē corpꝰ in hoc tpe sit sanū. ꝛ i eo oia tpa iuuātur: illud augmētādi corpis sit tps. est enī sicut pueritia ꝛ adolescētia in hoībꝰ. Estas aūt ca. est ꝛ sic. hoc aūt tpe sol summā gradit ascēsione: qui oppositꝰ nr̄is capitibꝰ q̄lꝫ calefacit corpꝰ. Autūnus frigidꝰ est ꝛ sic. ꝛ magꝰ dñatur in eo siccitas: qꝛ nondū estiui solis est sibi caliditas. Hyēs est fri. ꝛ hu. sꝫ magꝰ in ea pōt frigiditas. sol enī iam se elōgauit a capitibꝰ nr̄is. hec sūt q̄litates ɔplexiōis aerꝰ cuiuslꝫ tpis. Sꝫ opꝫ pscidi ɔplexiōes mēsium. prim tpis mēses nō adeo sunt fortes: neqꝫ adeo sunt debiles. secūdi fortiores. tertij debiliores: prout sabbatis expostulat tēperies. ver enī dū sol est in ariete nō enī sꝫ prorsus in tēperies: sꝫ tū ei vicinū videt esse. in mēse scdo cū sol est iam in tauro: sic tēpatum. in tertio cū sol est iam in geminis tēpiem exit: qꝛ vicinat q̄litatibꝰ estiuis. Sūt aūt similr etiā in ceteris. Itez ver tertie hore diei: estas meridiei: autūnus vespi. hyēs assimilat nocti: quicqꝫ morbꝰ i aliquo tpe addit: hora diei sibi cōpetēti magis nocet ꝛ augmētatur.

¶ Quid tpa anni faciūt cū cursus nature sue exigit. Capi. iiij.

Si cōplexio aeris i vnoquoqꝫ fuerit tpe fm ꝙ sua natura expetit: ꝛ dietātur hoīes fm ꝙ opꝫ morbos i tpe accidētes necesse ē esse salubres. Si enī dietari opportunitati ɔiciēt morbꝰ ide natꝰ nō carēs est pessimis accidētibꝰ ꝛ molestationibꝰ: ꝛ si aūt illꝰ naturā suā exierit fiunt hoībꝰ morbi cū accidētibꝰ pessimis et hoc maxie ɔtingit si naturā illā vt dixi tps exierit. si tamen custodiat fm ꝙ opꝫ morbi nō multe erūt molestationis. Si aūt nō erit ɔsequēs suā ɔiuꝫ. Aer suā exit naturalē ɔplexionem in quātitate: sicut si estas sit calidior. hyēs vo frigidior ꝙ debeat esse in q̄litatū suar cōsideratiōe: sicut si estas siccior gida cū debeat esse ca. hyēs cū naturalr sit frigida insipiente ca. vñ Hip. in apho. In moderatis inqt tpibꝰ si tpa tēporaliter se reddiderint bene statꝰ: ꝛ maxie bene determinate fiunt egritudies. in imoderatis maxie imoderate ꝛ difficiles sunt determinatiōes. Anni tpa suas custodiēt naturas cū ver inter ca. ꝛ fri. sit tēperatum: ꝛ tps sicul post tps pluuie

sim: ⁊ estas nō calidissima paucas habēs pluuias: ⁊ illas raras: autumnus nō siccissimus: ⁊ ipse aliquātulum pluuiosus. hyems frigida ⁊ pluuiosa: ⁊ si inde iam nō ... eant cōtraria contrarie facient. Si ergo tēpora suas cōplexiones seruauerint naturales ꝓuatas generabunt sequētuitates. Si autem naturas suas exeāt infirmitates exitu suo nō naturali ꝯperētes generāt. Sepe tū in tpe tēpato molestissimas nasci possibile est infirmitates si ꝓcedēs tps imoderatuȝ fuerit. Si eñ hyēs pluuialis ⁊ austrina fuerit: hūores in corpib⁹ augmētātur. vere ꝺ̄ueniēte dissoluūtur: ⁊ iȝ fit tēpatum et putredie nascuntur feb. hyemaliū hūoꝝ: ⁊ alij hmōi morbi: sicut apoplexia: epilepsia: ⁊ silia. Morbi ciuisqȝ ꝓuati tpis suā naturam nō exeūtis: sicut Hip. dixit in apho. ⁊ in pnō. sunt hmōi vere manie ⁊ melācholie epilepsie: sanguis fluxus: squinātes corrize: brāci: tusses: lepre: lichenes: alphi: rubores: viceros plurimi: pustule: artetice. qd ideo dixit Hip. q: in hoc tpe nascūtur. maxie his quoqȝ corpa hūoribus sunt plena: sicut qui in hyeme multis ⁊ diuersis vtūtur cibarijs: in hoꝝ corpibus hūores augmētātur. capita ꝓpter frigiditatē aeris ⁊ defectionē caloris hūorib⁹ implētur. Et iȝ aūt ver veniat: ⁊ hu. in hyeme coagulati incipiūt iaȝ dissolui: ⁊ si in capite sunt: ⁊ in ventriculos cerebri cucurrerint: apoplexiā ⁊ epilepsiā gñābūt. Si in cerebri veniāt pelliculas fiet inde mania. si ad nares deueniāt corrize. si in guttur fiūt fient branci. si in pectore fiēt tusses. si venerint in corpoꝝ interiora expellūtur ad exteriora. In hoc eñ tpe natura fortior est ex aeris tēperie: ⁊ expellit hūores ab interiorib⁹ ad exteriora: ⁊ a nobilib⁹ mēbris in ptes cutis. vñ nascūtur alphi ⁊ silia. q̄ in exteriorib⁹ nasci memorauit Hip. Si hūores in mēbroꝝ defluxerint ꝯcatenationes fiunt pustule: artetice. Dixit item Hip. in sexta ꝑticula epidi. q̄ initiū veris malū est phthysicis: qd verū est: q: in hoc tpe dissoluitur in pulmonē ⁊ pect⁹ effluētes. In estate idē dixit q̄dā ꝑdictoꝝ nasci ⁊ fe. ꝯtinuas: ⁊ tertianas: vomit⁹ diarrias: oculoꝝ ⁊ auriū dolores. vlcerationes oris pudēdoꝝ putredies. qd ideo dixit: q: veris finis ꝓncipio iūgitur estat⁹. vñ ei⁹ natura nature estatis ē vicina: ⁊ ideo morbi veris morbis estatis sunt siiles. Iteȝ estas ex caloris sui natura cholerā generat. q̄ si putrescat feb. ꝯtinuas ⁊ tertianas facit. si sursuȝ ascēdat oculoꝝ ⁊ auriū dolores ⁊ eius vlcerationes gñat. Si ad stomachū ⁊ intestina veniat: vomitus ⁊ diarrias faciet. si ad exteriora depellatur: fient putredines ⁊ desudationes. In autūno Hip. dixit multa estiuoꝝ nasci: ⁊ fe. q̄rtanas ⁊ erraticas: hydropes: phthysim: stranguriās: lienterias: dissinterias: squinātes: yleos: ilicū⁹: melācholias. qd dixit Hip. tū intelligitur: q: estatis finis ⁊ initiū autūni sibi vicinātur. hūores cholerici in estate nascētes ex nimio calore accēdūtur in cho. ni. mutati. vñ quartane nascūtur: manie: splenes: ex splenis magnitudie hydropes. Si hūores melācholici ad inferiora descēderint. s. ad stomachū ⁊ ad intestina fit dissinteria: ⁊ instra spsa ꝓpter tpis siccitatē exiccātur: vñ phthysis nascitur ꝓpter frigiditatē aeris q̄ nociuus est neruis: vñ fiunt sciatici. Si hūores cholerici in collū vesice descēderit fit stranguria. si in guttur squinātia. si in pulmonē anhelit⁹. si in intestina apostemata: ⁊ yleos gñant. feb. q̄s inordinatas dixit Hip. ex instabilitate veniunt tpis: sicut alibi dixit: q̄n eadē die aliqñ quidē estus: aliqñ frig⁹ autūnales expectātur egritudines: nascūtur ascarides lumbrici: dolores ꝑcordioꝝ: ⁊ alij morbi pessimi ex nimia fructuū estiuoꝝ comestiōe: ⁊ aeris instabilitate. Dixit etiā in hyeme nascūtur pleuresis: ꝑipleumonia ex statu aeris frigidi: q: mēbra vbi nascūtur ista nō possunt pati frigiditatē aeris ꝓpter necessitatē anhelit⁹. Si frigidū ⁊ septētrionale fuerit tps sequitur tussis. Ubi eñ instris sp̄s q̄ frigidus aer est nocibilius: branci ⁊ corriza: ⁊ epilepsia ⁊ apoplexia dolores capitis ex passionib⁹ sunt nimie frigiditatis ⁊ abundātia phlegmatis.

¶ Quid faciat tps si naturalē cursum exeat. Capi. v.

De tpibus naturā suā excedētib⁹ Hip. dicta sequimur Si hyēs siccat borealis fuerit: ver aūt pluuiosuȝ ⁊ austrinū: necesse ē esse in estate fe. acutas: ophthalmias: dissinterias: maxie puerꝭ mulierib⁹ ⁊ natura hūidis. Ubi morbi q̄s Hip. tetigit ex putredine fiūt ꝓpter calorē ⁊ humectationē veris: q: hūores fuerūt coagulati in hyeme. ver accedēs dissoluit ⁊ calefaciēs putrēdinē facit: veniēte estate magis ac magis videt apparere. Dixit idē alibi de eiſe tpis: si in dieb⁹ canicularib⁹ pluuia cū frigiditate ⁊ vēti āniales vel autūnales fuerit boreales: morbi nascētes q̄eti sunt tūc ⁊ suaues: autūn⁹ san⁹. Si contra pueris ⁊ natura hūidis: ⁊ mulierib⁹ mors erit expectāda. frigidi ⁊ fe. salubres sunt. si nō ⁊ mortē euaserint: q̄rtane: ⁊ de q̄rtanis hydropes sūt expectāde. qd ideo dixit de canicularib⁹: q: canicula in estate est media. si in hoc tpe aer frigid⁹ fuerit ⁊ borealis: collecte putredies nō nimiū ferueut ꝓpter estatis frigiditatē. nec gñatur nimia cho. in corpib⁹. vñ autūn⁹ est san⁹ q: materia infirmitatis nō inuenit de frigidis ⁊ fic. vbi de se nub⁹ dixit: q: naturā nō habēt putredis: q̄ ex calido ⁊ hūido fit. Si estas nō fuerit frigida sȝ calidissima: ⁊ ver pteritū calidū ⁊ hu. hyēs ꝺ pluuialis: mulieres ⁊ pueros natura hūidos: mortē necesse est expectare ꝓpter nimiā putredinem ⁊ hu. ebullitionē. Si qui mortē euaserit: incurrēt q̄rtanas siue hydropes: q: eos putridi ledūt hūores: q̄ in cho. nig. mutātur. Iteȝ dixit. si hyēs austrina fuerit ⁊ pluuiosa: ver siccū ⁊ boreale. mulieres q̄s p⁹ riest ad ver ex eā occasiōe abortiūt. Si gignūt imbecilles fiūt vel pereūt: aut statim moriūtur: aut morbidi viuūt ⁊ tenues existētes. Iunioribus ophthalmie sicce fiūt ⁊ dissinterie. Senioribus catarr⁹ cito dissoluēs: mulieres ex eā occasiōe dixit abortire: q: humide sūt nature: ⁊ tps fixr. Si ver frigidū ⁊ fic. cito ꝓuocat interiora corpis ⁊ pcutiēs cito occidit fetū: q: subito nascit ⁊ subito voluit calore priuat⁹: ⁊ subito ex frigiditate morit. Dūqȝ capita talib⁹ implētur hu. ⁊ ver frigidū subsequtur: hu. nō digerūtur: sȝ phlegma efficiūtur: qd ꝓpter calorē hyemis phlegma salsum efficit. si i oculos descēderit ophthalmiā siccā facit. si in intestina dissinteriā si in pect⁹ vel pulmonē catarrū. si in vētriculos cerebri apoplexiā. si ad lat⁹ pleuresim. hūc aūt apho. in ꝑimo de aeroꝑomaton. Hip. repetit dicēs: habitās in ciuitate vētoꝝ ⁊ aeris bone ꝯpōsita ⁊ bona vtit aqua in his hō est salubrior: q̄ si econtra euenerit: euenit ꝯtra. bonā dixit ꝯpōnem ciuitatis q̄ in alto sit: vbi boreales ꝑflāt vēti. mala est q̄ in valle sedet. Itē dixit in alio apho. si estas sicca ⁊ borealis sit: ⁊ autumnus pluuiosus ⁊ austrin⁹: capitis dolores sunt in hyeme: tusses: branci: ⁊ corrize: ⁊ silia. qd ideo dixit q: capita replētur hūorib⁹ maxie q̄b⁹ hūide sunt nature. cū aūt frigida sit hyems claudūtur i cerebro hūores: q̄ si iidē ꝑmaneant faciūt dolores capit⁹: si descēdāt ad nares catarr⁹ ⁊ corriza fit. si in pect⁹ ⁊ pulmonē raucitas cū tussib⁹. si strictū sit pect⁹ ⁊ phthysis ꝑpar. tū. in phthysim icidet. aliqñ sȝ tpe palpsis ⁊ epilepsia nascit. hyemis eñ frigiditas capita plena hūorib⁹ ꝓuocat. Itē Hip. si autūnus borealis ⁊ sicc⁹ fuerit: hūidis natura ꝯuenit sicut mulierib⁹ ⁊ puerꝭ hūdib⁹ nimiū cho. ophthalmie sicce: ⁊ fe. ꝯtinue acute ⁊ manie. qd ideo dixit: q: dolores calide ⁊ hu. nature aerē frigidū ⁊ sic. expetūt: q: coꝝ est tēpamētum. veniēte ꝺ hyeme: pori claudūtur ⁊ in⁹ reducūtur hūores ⁊ mali vñ morb⁹ suspicād⁹ erit. cholerici subtilior hūor corpis calore dissoluit estatis. ⁊ ex siccitate autūni. grossi aūt hūores remanēt ⁊ veniēte hyeme pori claudūtur: q̄ si grossus hūor ad oculos descēdent ophthalmiā siccā. ⁊ si ad pelliculas int⁹ cerebri maniā gignūt: ⁊ si putrescit: fe. diuturnas facit. Itē alibi Hip. ꝯstitutiōes anni oino sicce pluuialib⁹ sunt saniores ⁊ min⁹ mortifere. qd ideo dixit: q: abūdātia pluuie gñat mītos hūores hūidos i corpe: q̄ cū eos putrescūt diuturnos morbos gñant: sicut alibi dixit: egritudies i multū pluuialib⁹ sunt fe. lōge veteris flux⁹: putredies: epilepsia: apoplexia: ⁊ squinātia: q: humectatiōes ex nimia pluuiā multe fiūt ⁊ frigide ⁊ phlegmatice: q̄ si putrescūt febres ad expellēduȝ dure fiūt. cerebrū q̄ in hoc aere nimis replet hu. qui si descēderit in vētriculos cerebri: apoplexiā ⁊ epilepsiam facit. si in guttur squinātiā. si in stomachū vel intestina fluxū vētris. Siccū tps ⁊ nō pluuiosuȝ: siccitati attinet corpoꝝ. hūores i hoc tpe sicci sunt cholerici: neqȝ cito putrescūt: q̄ si adurūtur i corpe cito adurūtur ex calore. Item Hip. si siccitates augmētātur acute fe. gignētur: ⁊ si aer sicc⁹ ꝑmaneat fe. acuta ⁊ tertiana ⁊ alie nascūtur īfirmitates calide ⁊ sic. attinētes. qd dixit: q: hoc tps siccitatis cholericos gignit hūores: sȝ his tpib⁹ morbi nō ꝑmanēt diu ꝓpter materie velocitatē ⁊ ꝑmutationē

repugnationis in putredinem. vnde dixit Hip. siccas tempora pluuiosibus sunt saniora.

¶ Qui in vnoquoque tpe sint passuri et qui euasuri. Ca. vi.

Ut supradictis retigisse nos meminimus quod accidit tpibus suã naturã explentibus vel excedentibus: q tñ nõ oibus vniuersaliter sunt hoibus: neqz singulis ppria sunt tpibus. multi enim de pñ̃dictis nõ patiuntur accidentibus: et in oibus nõ hoc ptingit tpibus: neqz enim hoz morbos cũ solis vel tpibus est attribuenda: qd si esset oẽs eosdem morbos paterentur oẽs. cõstat quod et alia incurrere: et hos morbos tpibus participare. Si enim cibus et potus balnea et exercitia: nõ scdm qz opz disponatur mali humori in corporibus sese adunantur qui qualescũqz et quecũqz fuerit tpe fuerint: scdm suas qualitates generãt morbos. Solet etiã hi morbi ptingere ex pplexionis diuersorum corpoz diuersitate. Si enim hoies calide sint nature in calidis solent tpibus infirmari: frigidi in frigidis. Si enim de ceteris pplexionibus cõpositis siue simplicibus in tpibus suã naturã assimilantibus: hoies infirmantur. in pñ̃tis sunt sani. vñ Hip. dixit. Egritudinũ alie ad alias bñ nate sunt. alie ad etates. alie ad regiões hoiũ dictas. aliã scdm horas veris et extreme estatis: pueri et hoz affines etatibus bñ degũt: et maxie sani sunt: estate et autũno senes vsqz ad aliud: reliquo vero et hyeme medij etate. Et ideo Hip. dixit. hec enim duo tpa sunt tẽperata. Pueri aũt et hoz affines sic sunt tẽpati: Custodire sanitatẽ in sanis corporibus est ex similibus. in intẽpatis ecõuerso. vñ in fine estatis: et in autũno senes dixit sanos esse: q: hec tpa sunt ca. senes vero frig. In fine autũni et hyeme sunt sani medij etate: q: tpa ipsa sunt frigida et hu. huic etati q̃ est iuuẽtus extremitas contraria.

¶ De mutatione aeris ppter stellas. Capi. vij.

Stelle q̃ in ortu vel in occasu suo mutant aerẽ: aut sunt pleiades: canicula: cinosura: et alie. vt ait Hip. et Ga. testatur pleiades estatis et meridiẽ principio oriuntur et hoc est in pñ̃cipio maij. earum ortus est cũ a sole separãtur: occasus eaz hyemis et seminãdi est principium cũ sol incipit ascẽdere: et ipse ad occasum q̃si tẽdere. Canicula oritur in. xx. die iulij: cũ estas mediatur et estus est maximus: et sunt. xxxix. dies. Cinosure ortus autũni est initium. Mutatio aeris ppter stellas ex eaz vicinitate et ad solẽ et eaz lõginq̃tate. Si enim stella vicina sit soli aer calescit. calori enim solis iungitur stelle calor naturalis et augmẽtatur: maxie si stelle sint maiores stabiles vel instabiles. instabiles sicut iuppiter: mars: et venus. stabiles sicut pcyon: canicula: cor leonis: oculi tauri: et similia. Si sole lõge remoto multitudo he stelle multe cõueniũt similiter mutatur aer: et calescit. Si estas fuerit multus ardor: et si hyẽs paruus estus erit. Cũ he stelle a sole sint remote: neqz sup nos posite: oĩa cõtingũt econtrario. vt paruus calor in estate: multus vero in hyeme.

¶ De aeris mutatione ppter vẽtos. Capi. viij.

Uentus est fumus siccus a terra resolutus. huius natura scdm loca est sibi ppria. Mutatio nature terre fit ex solis vicinitate et lõginq̃tate: vel ex sui cursus diuersitate. Loca sunt q̃tuor. Oriens: occidens: septẽtrio: meridies. Meridies occursu solis est calidus et humidus calidus: q: enim sol ab altitudine sua egreditur ibi aliquãdiu moratur. humidus ex humiditate fumi maris et humiditate loci. vẽtus q̃ flans ex hac pte calidus et hu. cõprobatur esse. Septẽtrionalis plaga huic est opposita et soli sinistra/frigida est et sic. qd ptingit ex nimia remotione solis. cũ enim sol ad eam deuenit altissimus est: et a terra remotissimus. vẽtus ab hac pte veniẽs frigidus et sic. boreas vocatur. Oriẽs est solis ortus et separatus: q: cũ sol ibi nascatur: cito tñ inde separatur. Uẽtus inde veniẽs est eurus tẽperatus: sed tñ aliquãtulũ ca. et sic. Occidens: sic est tẽperatus: sed aliquãtulũ frigidior et humidior. hec sunt q̃tuor loca mũdi: et eorũ vẽti. Sunt et alij octo eoz q̃si suffraganei: duo ex pte meridiei: duo septẽtriões: et duo occidẽtis: et duo orientis: nature eoz affines naturis suoz pñ̃cipaliũ: nõ tñ adeo tñ sunt fortes: quoz vnusquisqz dũ mouetur eoz natura corpoz et aeris pplexiões mutatur. Boreas enim corpa indurat et pfortat humores: et spũs clarificat: cerebrũ sanat: sensus subtiliat: morbũ pfortat. coitũ augmẽtat. Sẽper malos hu. ne calidi discurrãt membra qd ideo fit: q: exteriora membra corporis refrigerat: et calor interius coadunatur naturalis: tusses facit et dolores pectoris: ppter desiccationẽ spũalis instrũ: digestionẽ et vrinã tingit. dolores oculoz parit. corporibus nocet frigidis. Auster econuerso. neruos emollit: corpa humores et spũs et sensus turbat. vñ grauitas auditus. vertigo oculoz: pigritia et motus fit tarditas. caput grauatur. terminus epilepsie mouetur. vẽtus digestibilis et citus habetur. qd tñ sequitur: q: vẽtus ca. est et hu. cerebrũ implens humidis hu. q̃ oĩa humectationẽ cerebri debilitat defectionẽ. Infectio digestibilis fit ex humoribus a cerebro ad stomachũ descẽdẽtibus. Occidẽtales et orientales vẽti ex tẽpie suoz locoz sunt temperati. octo alij scdm naturas pñ̃cipalium suoz circa corpora operantur: sed tamen mediocrius.

¶ De mutatione aeris ppter regiones. Capi. ix.

Mutatio aeris ppter regiões q̃dragita est. ex loci altitudine: ex eiusdẽ humiditate: ex mõtium vicinitate: et maris ppinq̃tate: et natura paludis terre. Locoz aũt maiores sunt alijs in mũdo aer. loca sunt q̃tuor: orientalis: occidẽtalis: meridionalis: et septẽtrionalis. Septẽtrionalis aer frigidus est et sic. ciuitatis q̃ septẽtrionali polo supposite sicut saxonie et leucie frigidiores et sicciores esse cõprobãtur. hic aũt clara estas: aer clarificat corpora sanissima: color pulcher et rubicũdus: corpa mobilia fortia: pectora lata: subtiles corporis: q: calor naturalis ad interiora redit: e pectoris: dilatat pectora: et corpus subtilitat: et ad superiora refugit: inde eoz capita et corpa sunt fortiora: vita longa: mores aspi: qd ex abũdãtia cho. ru. sit. Femine nõ multũ accipiũt neqz tñ abortiũt: q: eaz vulua est frigida et sic. et angustia magna pariũt: qd ex siccitate est earum. ventres hoium vero sunt duri. vomitus sine angustia et facilis: appetitus bonus: et cito digerẽtes: qd ex calore est naturali ad interiora fugiẽte: stomachus eoz mũdificatus. potus nõ appetit: quẽ nimia vẽtositas tollit: sepe crepantur mẽrenis et syphac ex frigiditate: et siccitate nimia. maxie masculi patiũtur pleuresim: peripleumoniã aliosqz morbos ca. siũt emplici: sanguinẽ de naribus emittẽtes. iuuenes patiuntur hec: et maxie in estate ex corpore fortitudine calore: et pleuresis est ex siccitate vẽtris: q: in pectus calor ascẽdit. emplici sunt ex passione instrũ spũalis p siccitatẽ fi. Opthalmici sunt q̃ sunt minoris etatis q̃ xxvi annoz: et dolor sit oculi mus. Mulieres plurime sunt steriles: et adest fluxus sui menstrui plusqz opz: et angustia parturiẽdi maxia lactis pñ̃uatio et phthysis: pueroz testiculi aquosi sunt pueris. Sterilitas et hoc cõsequitur: q: mẽstrua scdm qz opz pte aq̃ frigiditate et siccitate nõ mũdificatur. angustia pturiẽdi ppter frigiditatẽ et sic. et corpoz. lactis pñ̃uatio: q: ex frigida coagulatur aqua. phthysis ppter laborẽ partus. vene enim in pectore crepantur. aq̃ adiunitur in pueroz testiculis accedẽte etate maiori. aliqũ mili iuuenes patiuntur epilepsiam: tñ raro: sed cũ venit fortissima. he sunt infirmitates q̃s patiuntur septẽtrionales habitãtes. q̃litates meridianoz sunt istis opposite. Sunt enim scdm calidi et humidi et hoc male tẽperatũ: multaz enim sunt putredinũ aq̃ salsa est: et putrida et turbida currẽs p superficiem terre. colorem cutis niger: hoies sicci: capita humida phlegmatica. phlegma nimiũ descẽdit ad stomachũ. vñ appetitus et digestio deficit nimia frigiditate eoz. calor dissoluitur naturalis dũ exit ad exteriora et inde deficit. corpora enim mollia sunt et phlegmatica: et ex puo potu facile inebriantur capitibus eoz debilitatis: calor eoz mutabilis et rusticus: mores q̃eti et infãtili. vita eorũ parua. Si in corporibus eoz pustule nascãtur vel apostemata sanãdũ sunt difficilia ppter humectatiões nimias. pueri neu citas: plurime adsunt infirmitates. In mulieribus fluxus: diarria: febres epiale: et diuturne: emorroides et dolores annũ paralysi laborãt. Mulieres fluxu sanguinis fatigãtur: et abortiũt frequẽter. Pueri epileptici apoplecti: medij q̃s raro patiuntur sunt pleuresis: ppleumonia: causon. Infirmitas maxie iuuenibus raro nascitur: q: vẽtres facile soluuntur. et humidi humores purgãtur. He sunt q̃litates regionũ meridianarũ. Regionũ orientalium aer est clarissimus: purus sicut inter calidũ et fri. tẽperatus: sicut veris cõplexiões habitãtium aq̃ clara: mollis: sapore suauis: siue sit celestis: et pluuia: siue terrestris. sole enim clarificatur. ppe eius splẽdor cuius ibi sit tẽperatus: neqz est salsa cũ nõ sit sol maneat diu: neqz crudus est ab ea sol elõgatur. Colores lucidi: cũ rubore et albedi mixti

carnes multe: verecūdare: corpa sana ⁊ fortiora: morbi pauci. forma pulchra: mores non ignobiles: herbe multe: arbores magne: multū grāndi ꝑ: qḋ est ꝓpter tēperamentum qualitatū in se: ⁊ pfecte eorū sunt actiones: habitatores huius terre nō supbi sunt: neqꝫ sepe irascūtur. sunt enī māsueti ⁊ hūiles ira sive superbia ex calore nascitur multo ⁊ intēperato. Regiones occidētales aerem habēt intēgratum ſm calidū ⁊ hu. grossum durū: eoꝝ aqua mutabilis ⁊ turbida: q: splēdor solis nō lucet eis in primis partib⁹ diei: vt eoꝝ aquas sive aerem digerat. vñ multas patiūtur infirmitates: ⁊ color eoꝝ mutabilis ē. virtutes eoꝝ cito deficiūt: q: in estate ī pricipio diei frigescūt: in vespe calescūt. aer eoꝝ inequalis: sicut autū nalis: voces eoꝝ sunt rauce. ī oib⁹ tpibus ſm morbos patiū tur. he sunt qualitates regionū occidētaliū. Intelligere aūt oportet ꝙ regiones cuiuslibet horum viciniātes tēperate sunt vel itēperate: ſm eas in q̄bus sunt affines. Fiūt etiā mutationes regionuꝫ ex altitudine sive hūilitate locoꝝ. Altitudo enī locoꝝ aerem hꝫ clarū ⁊ mūdificatum: q: septētrionales vēti ab altis nascētes locis ad altiora cito penetrant loca: aqua eoꝝ clara ⁊ subdulcis: colores sunt pulchri: fortes sunt ⁊ sani parū infirmātur: corpa eoꝝ magna: q: flatus aeris calidi ad eos facile de altioribus locis puenit: hūiles ⁊ q̄eti sunt: neqꝫ multi sunt laboris. Regiones in vallib⁹ sive fossis: hyemalibus infundūtur pluuijs: q: ab altiorib⁹ ad inferiora facile ꝓlabūtur. In estate sitiūt: aquā non currētem: sed collectam bibūt. Septētrionales vēti ad eos nō ꝑtingūt: sed tm̄ meridiani ⁊ ipsi calidi: ⁊ idcirco eoꝝ aqua ca. multū infirmantur. ventres eoꝝ euacuāt: corpa parua: atqꝫ lata: crura grossa: pili nigri: cutis nigra sive liuida: nō multi sunt laboris ꝓpter mollitiem corpis. Si aūt loci nō multum sunt calidi inhabitātes sunt hydropici.

¶ De mutatione aeris ꝓpter loca. Capi.x.

Regiones mutātur ex mōtium viciniatib⁹. Si enī mōs meridiano vēto ē oppositus: eis septētrionalis ad eos puenit aerem frigidum ⁊ sic. reddēt: eoꝝ qualitates sunt sicut ⁊ septētrionaliū. si septētrioni est opposit⁹: oia ɔtraria ɔsequūtur. Natura regionis ex maris viciniitate talis erit. Si mare sit in parte septētrionali de mari fum⁹ ascēdit: qui mixtus aeri in regionem illā defertur: ⁊ ita natura eius frigida ⁊ sic. Si in meridie: terra calide ⁊ humide erit nature. septētrionalis vero septētrionali. meridiana meridiane cōpetit. Mutatio regionis ex natura pulueris. si terra fuerit petrosa: regio frigida ⁊ sic. erit: qḋ aqua testatur frigidior ꝓueniens ex lapidib⁹ ꝙ si ex luto nasceretur. Si terra solida est ⁊ aspa: regio erit ca. ⁊ sic. inhabitātium corpa macida ⁊ sicca. si argillosa fit: regio est frigida ⁊ hūida. Intelligēde ꝙ regiones q̄dam sunt que in eodem ꝑmanētes sunt statu ⁊ equales: ⁊ habitātiuꝫ natura est equalis. s. in morib⁹: in forma: in cutib⁹: sicut sclauorum ethiopū: ⁊ similiū sub recta linea: q: mores eoꝝ sunt eq̄les: māsueti: hūiles: legitime viuētes: qḋ ideo est: q: figmatis eoꝝ natura est semp vna ꝓpter tēpamēta ciboꝝ eoꝝ. Si aūt regio aliqua p̄dictis duab⁹ qualitatib⁹ participat: sive plurib⁹: corpa eoꝝ erunt diuersa: forma: cutis: mores: ⁊ oia erūt incōuenientia. verbigrā. Si mōtana nimis fuerit alta et aquosa: diuersa facit tpa: corpa inhabitātium sana: boni colores: mores aspri: patiētes laboris: q: eoꝝ terra est mōtuosa exercitia plurima: ideo fortes sunt ⁊ audaces: forma diuersa. Si terra est solida ⁊ regio aspera ⁊ vallosa: ⁊ in hyeme pluuia infusa: in estate calore solis excocta: tpa eius succedūt diuersa; incolarū corpa dura ⁊ subtilia: fortia ad operādum: velocia: iracundi sunt odiosi ⁊ male formati. In vere multos ⁊ diuersos morbos patiūtur: ꝓpter nimiam hyemalis pluuie abūdātiam. In artificijs subtilissimi: qḋ ex siccitate fit terre. Si subtilis sit ⁊ inaquosa terra: sūt diuersa erūt corpa incolarum: erūt forme rustice: mores eoꝝ duri: cutes rufe. mulieres nigre: boles tractabiles. Si regio partim plana ⁊ solida partim mōtuosa aerē habebit mutabilē ꝑ singula anni tpa q: vēti ⁊ niues in eoꝝ mōtanis locis semp calore solis ascēdēte niues dissolute defluūt in valles. vñ inequalitas tēporum atqꝫ morboꝝ. Hac similitudine cōsiderāde sunt regiōes alie. Oportet ergo medicū diuersitatib⁹ cognitis regionū cū ciuitates intrauerit: qualitates ⁊ situs regionis considerare ⁊ naturas aquaꝝ ⁊ ciboꝝ. deinde ꝓspicere in sanoꝝ custodiēda sanitate ⁊ infirmoꝝ curāda infirmitate. Si in aliquo dubitet incolas regiōis interroget: qui morbi sepius in illis nascūtur partib⁹ in singulis tpib⁹. Sunt aūt quibusdā regionibus q̄das ꝓpriate ⁊ q̄si naturales īfirmitates: q̄ etsi alijs gētib⁹ sunt pessime: istis tñ nō adeo sūt nocine: sicut Hip. dicit. Morbi qui cuiuslꝫ loci sunt ꝓpriati: minus molestāt incolas ꝙ extraneos. Nō ergo medic⁹ iterrogatiōib⁹ ⁊ credēdi tur. si ī exercitijs terrā cuiuslꝫ habitātiū: paludes herbe sine arbores fetētes sint. sive in ripis: sive similib⁹: vbi sedēt locis: natura aeris mutata: hec cito putrefacit. vñ illius loci incole sepe solēt egrotare: ⁊ ex illa putredine cū fumi dissolutione febricitare: quoqꝫ fit color citrinus: cib⁹ nō bene digeritur: eoꝝ enī aqua putrida cibū retardat: sunt ergo sine virtute.

¶ De pestilentia aeris. Capi.xj.

Tera a substātie sue tēperamēto mutat⁹ in putredinem: sive in qualꝫ pessimā qualitatē: pestilentialis vocat. vñ loca illa inhabitātib⁹ vniuersaliter ⁊ cōiter morbi dñantur: q: ī diuersis suis corpib⁹ multa pessima accidētia vnū ⁊ eūdem morbū facientia coadunantur. sicut alienatiōes: dolores nimij: sudores: in extremitatib⁹ corporū frigiditates: in pectorib⁹ calores: in linguis siccitates: in oribus fetores: nimie anxietates: spectant sub hypocōdrijs: vomit⁹ cholerici: solutiones ventris: vrine pessime ⁊ diuerse. in alijs cholerice. in alijs melācholice: in quibusdam subtiles: in quibusdā squamosa hypostasis. ī alijs nigra ⁊ multa pessima accidētia. hic aūt morb⁹ vocatur epidimosus: q: multiplex ⁊ fiebat: vno eod' ꝙ tpe multis inguēs bolbus. Huius morbi cā vniuersalis est mutatio aeris nos circūdantis: qui duab⁹ mutatur ex causis: ex situ regiōis: ex qualitati bus tpis. Mutatio aeris ꝓpter loca ex fumo fit dissolutiōes herbaꝝ: fructuū cadauerū: sive similiū putrescētiū: q̄ dū ascēditur miscēt aeri. Silr ex fumo lacuū: fossaꝝ: corpoꝝ mortuorum loco illi viciniātium: sive extra locum positoꝝ: vel ex fumo resoluto multorū in bello mortēium: vel ex pestilentia beostiarū. vñ mutatus aer plures holes mortificat: qḋ contigit athenēsib⁹ de mortuorū ethiopū corruptionib⁹. Mutatio similiter substātie aeris est ex tpib⁹ anni: cum suā naturam exierint. vñ si hyēs sit ca. ⁊ sic. ⁊ sine pluuia: estas vo pluuiosa. ver frigidū ⁊ sic. autūnus calidus ⁊ hūidus. vñ loci pestilentia euenit: ⁊ equinātes: fauciū varietates: parate se. cum accidētiū pessimitate. Causa hec minor est p̄cedēte: sicut Hip. testat ɔtigisse in cranon ciuitate de pluuia ⁊ calore. Sic ergo dꝫ intelligi mutatio aeris ex tpibus anni: qui nō tm̄ mortificat holes: sꝫ etiā bestias: qḋ ex corruptiōib⁹ fit hūoꝝ atqꝫ spirituū. Aliqñ hec pestilentia in terre cadit seminaria. vñ arbores: fruct⁹ ⁊ colores perdūt: ⁊ sicci subsistūt. quos aliqui comedētes pessimas incidūt infirmitates. Non tñ hec corruptio aeris cā tm̄ sunt mortalitatis: sꝫ in morientib⁹ putridorū hu. subīgredit materia. vñ pestilentia aeris eis assimilatur. vñ facile ⁊ citius corrūpūtur corpa malis hu. ⁊ corruptis plena. Corpa de malis hūorib⁹ mūdificata: ⁊ in custodiēda sanitate nō neglecta: in hac peste tñ permanēt sani: quoꝝ cōplexio est cōtraria cōplexioni mutati aeris: neqꝫ solū mutatum aerē ca rāt: sꝫ etiā meliorātur mutatiōe eadē: qḋ si nō esset vbicūqꝫ corrūperetur aer: infirmarētur ⁊ morerētur oēs. Sed dicit Ga. in lib. de febrib⁹: ex nulla patitur corp⁹ corruptōe: nisi corporis materia ꝑparata sit: ⁊ quodāmō subiecta corruptibili cāe. nam si hoc esset oēs quidā ethiiuo sole sive quolꝫ accidēte febricitaret: sed alij eisdē causis febricitarēt. Sufficit dixisse de aeris mutatiōe quā cū vēr multis fit pestifera: epidimiā vocauit. Hip. nāqꝫ differētialiter abbi postea dixit ita. Ot: epidimia: aut pestilentialis: aut salubris: aut localis: aut in eodē mortificat locos: aut mortificat ⁊ mōdificat.

¶ De diuersitate exercitiorum. Capi.xij.

Quia de reb⁹ nō naturalib⁹ aeris nos circūdantis breuiter ꝓut tpa expetebat cōpleuim⁹: de scda pte. i. motu ⁊ q̄ete dicem⁹: ⁊ de motu in p̄mis scipiemus. Mot⁹ ergo gnaliter in duo diuidit. vel enī aīe mot⁹ q̄ eius accidētia diccitur: de q̄bus postea tractabim⁹: vł sunt corpis mot⁹ quos exercitia vocam⁹. Motus corpis vel sunt tēperati: vel intē

perati. Tempatus motus temperate calefacit corpus: qui si parum excat tēpamētū; facit modū intēpatū; cū corpi nimium pstat calorem: ⁊ aliqñ siccitatē ppter humectationis dissolutionē. qui si modū egreditur: corp⁹ refrigeratur. calor em̄ naturalis dissolui⁹ ab eo expellit. aliqñ refrigerat ⁊ humectat rōne dicēda. Si in vena vel in mēbro aliquo nō principali multa quātitas sit coadunata phlegmatis motus accidēs nimius eā dissoluit: qd̄ etiā in aliq̄ venis & mēbra nobilia ea refrigerat ⁊ humectat. vñ totū corp⁹ refrigerat. Mot⁹ aūt necessitates videtur esse tres. Naturalē calorē suscitat ⁊ augmētatur: vt actionē suā sm̄ q̄ op; expleat. Scda vt poros agat ad supfluitates a corpe expellēdas. Tertia vt fricatōe sua assidua corpis induret ⁊ cōfortet mēbra: vt qd̄ agere debēt operētur: nec facile ⁊ cito rpēd patiātur. Qui mot⁹ videtur esse duo: aut vtilis aut puat⁹. Utilis quē sm̄ diuersa studia sua hoīes exequūtur ī vita. Hic p philosophū in hoīb⁹ est cōsiderād⁹ est em̄ actio in hoīe studiosa: vt in ferrario ferratura: in agricola agricultura. Scd̄ exercitium est accidētale studium: qd̄ rursū; in duo diuidit. aut em̄ exercitij mot⁹ grauis: vt cēdo ⁊ pōdera ferēdo: aut ī vno loco stādo: ⁊ idē operādo: sicut fodere: ⁊ fabricare: ⁊ silia his laboriosa ⁊ onerosa: vl̄ non adeo fortis: neq; tediosus: sicut mercari: ire: redire: contēdere: argumētari: ⁊ silia artificialia: vt facere: scribere. In his eī operationib⁹ totū corpus mouet. Priuatus mot⁹ est exercitiū qd̄ infirmis a medicis iniūgitur: qd̄ itez in duo diuidit: aut qd̄ per se hō exeqtur: aut qd̄ p aliū circa eū efficit. qd̄ hō p se facit: totū mouet corp⁹: aut ptem corpis. totū corpus sicut iūcare: multū gyrari. vñ Luca. Sequana gēs frenis ī gyrū est optima ducēs. ⁊ eqtare: ⁊ venari. Pars corpis mouet: vt si manib⁹ lapides iacitētur. ⁊ a terra leuētur: vel citharizetur. ī pedib⁹: vt si in toto corpe pedes tm̄ mouerātur. in dorso siue pectore: sicut inclinare: erigere. in instrūs spūs sicut garrire ⁊ alia hmōi. vñ corpa exercētur. Qd̄ p aliū circa hoīem operatur est sicut fricare cū mappa: vel cū manib⁹. fricare cū mappa adiuuat: q: febres ex labore nascētes leuiat. digestionem cōfortat. impetiginē ⁊ morphēā alterat. Item mot⁹ gnālis fit trib⁹ modis: in quātitate: in q̄litate: in velocitate: ⁊ tarditate. In q̄litate: leniter: fortiter: siue mediocriter. fortiter: vt mot⁹ ille qui nō naturalr est fortis: sicut fodiēdi: arādi: luctādi: vel qui ad velle hoīs fit: vt fricare. de quo iam dixi: eqtare ambulare. leniter siue mediocriter qui prēr naturalē ⁊ aliorum quēlib; quātitatem in his oībus pndi rabis.

❡ De qualitate motus. Capl.

Fortis ergo mot⁹ calefacit: indurat: exiccat corpus. fricari duriter: corpus cōfortat: indurat ⁊ subtiliat. Terminus cuiusli; fortis motus ex spissitudine ⁊ grauitate cōsideratur anhelit⁹: ⁊ ex nimio sudore ppeditur. Termin⁹ fricādi cum corp⁹ spissū; subtilictur: ⁊ cū paruus durū fuerit subtile emollitur. Leuis mot⁹ est cū corpus calefit ⁊ desiccatur. ⁊ leuiter fricādi termin⁹ est: cū corp⁹ aliquātulum rubeat: ⁊ ingrossef. Motus mediocris est cū corp⁹ calefit ⁊ induratur ⁊ exiccatur. tñ supioib⁹ est mediocris: cui⁹ terminus est cū iam tēperate inspissari incipit anhelit⁹ ⁊ sudor iam p poros cutis egredi. Mediocris em̄ fricatōis termin⁹ est cū corp⁹ inflef: aliquātulū rubeat: ⁊ emarcescere icipiat. He sunt diuersitates q̄litatū motuū. Quātitatū diuersitates sūt sūt triplices: aut em̄ est mult⁹: ⁊ idē facit qd̄ fortis in q̄litate mot⁹: aut debilis: ⁊ mediocris idē faciēs qd̄ due q̄litates supiores. Istos etiā tres mot⁹ ī velocitate debes cōsiderare quātitat ⁊ q̄litatis adinuicē. si se adinuicē cōponāt: noue reddāt. Si em̄ fort⁹ ⁊ mult⁹ calefacit ⁊ desiccat vltra modū corp⁹: ⁊ ita virt⁹ dissoluit: ⁊ deficiēte vrtute naturali: refrigeraf corp⁹. si fort⁹ ⁊ pauc⁹ moderate calefacit ⁊ exiccaf corp⁹: neq; tūc virtus dissoluit. si debilis ⁊ mult⁹ facit qd̄ fortis operatur. si debilis ⁊ pauc⁹: facit qd̄ p debilem fiebat supius. si mediocris ⁊ pauc⁹: facit qd̄ debilis mot⁹. Diuersitates motuū sm̄ velocitates ⁊ tarditatē. Si velox sit ⁊ spissus idē; qd̄ fortis opabit si rar⁹: facit qd̄ debilis. si mediocris multus ⁊ velox: facit qd̄ multū fortis: vt dissoluaf virt⁹: ⁊ calor naturalis refrigeref sitq; tēperat⁹ ⁊ pauc⁹: idē facit qd̄ mediocris. si cū mediocri fortis inter velocitatē ⁊ tarditatē: ⁊ raritatē: ⁊ multitudinē ⁊ paucitatē: facit qd̄ fortis. si debilis cū multo ⁊ veloci: facit qd̄ fortis. si debilis cū pauco ⁊ raro: facit qd̄ multū debilis. si debilis inter tēpatū; cū multo ⁊ pauco inter tēpatū; ⁊ velocē ⁊ rarū: facit qd̄ mediocriter debilis. Si mediocris inter debilē ⁊ fortē cū veloce ⁊ multo: facit qd̄ multū fortis. si mediocris inter debilē ⁊ fortē cū; raro ⁊ pauco: qd̄ mult⁹ cū tēpato ⁊ sup debile facit. Si tres tēperati cōponātur adinuicē facit qd̄ mot⁹ tēpat⁹. Si cōponātur adinuicē tres mediocres facit qd̄ mot⁹ sub tēpato: ⁊ sup debile. Silr de motu fricādi intellige. Mot⁹ em̄ iste est triplex. in qualitate. in velocitate. in tarditate. In qualitate. dur⁹ em̄ erit sicut debilis. tenuis emollit corp⁹: si sit fortis indurat molle: subtiliatq; qd̄ ab eo depellit. mollis fricādi mot⁹ emollit: sicut debilis poros aperit parū inflat. Fricādi mot⁹ inter durū ⁊ molle tēpatus dicit qd̄ inter fortem ⁊ debilē: indurās corp⁹ cōfortās ⁊ augmētās. mult⁹ desiccat ⁊ minuit: pauc⁹ facit qd̄ mollis. mot⁹ inter paucū ⁊ multū: facit qd̄ tēperat⁹ inter durū ⁊ molle. Sic inter velocē ⁊ rarus ⁊ multū: facit qd̄ durus ⁊ mollis tēperatus. Silr hi cōponūtur velox: rarus: mult⁹: pauc⁹: fort ⁊ supiores mot⁹: quoz actiones eedē sunt supioribus. Diuersdātur ⁊ aliter artificioz in corpib⁹ qualitates: sicut ferrarij: fornarij: aurifices: q: hec artificia calorē faciūt ⁊ calefit. Balneātium exercitia calefaciunt ⁊ humectāt. venator ⁊ clipeorum exercitia refrigerant corpa. piscatorum ⁊ nauigantiū refrigerāt ⁊ humectāt. vñ op; pspicacem esse medicū in his fcretionibus hoiū ⁊ supioz. Ego tñ satis determinaui qualiter vnusquisq; debeat opari. Motus qui exercitiū vocitur sic circa corpa operātur. Quies sibi opposita est trāsferēs corpus refrigerās ⁊ humectās: augmētās phlegma: ⁊ ad dissoluēns supflua. aliqñ tñ aliter calefacit corpa. Si em̄ aliquis cū hūores cōdēsantur calidi ⁊ nō tēperati: cōmoueaf motu corporis dissoluūtur humores p poros expellens. si calefiat deinde corpori: ⁊ humores coadunātur calidi. vñ calefit corpus variis febribus. maxime si aer circumdās nos sit frigidus.

❡ De actionibus balneorum. Capl.

Cū balnea motui nō succedāt ex pcedēti distinctione cū maniriora subiecta sint. op; ea post motum poni ⁊ exercitiū: cū coz actiōes veniāt post multū motū. Sani em̄ post exercitia vtūtur balneis: vt humores exercitijs nō dissolutī: dissoluātur balneis ⁊ siccitas humecteť q̄ exercitio acquirif: ⁊ vt mūdificētur putredines ex fumo sudati corpis et puluere colligētes circa cutē. Balneū igitur in custodiēda sanitate est vtile sanis ante cibū ⁊ post exercitia executa fuerint illico. Balneum ergo exercitio nō precedēti superfluitatem cibi poros indigestam egerit. coagulatos dissoluit hu. qui per poros ad extendum erāt parati: qui in aliquod nobile membrum effusi: vel infirmitatem pariūt. Silr balneari dico post cibum nō qr ex humorib⁹ corpus replet ⁊ cibi indigesti exeūtes in venis ibi q̄s faciūt oppilatiōes. vñ si frequēter fiat hydropisis gñaf. quā qui cuauerint: ⁊ ī; post exercitia ⁊ post cibū se balneare rinerari sunt corpis poci ⁊ largi: ⁊ de ceťū corpori⁹ supfluitas leuiter dissoluit. quapropter exercitia ⁊ balneū parum quesitū: q: idē corpa deficiūt ⁊ subtiliātur si balnear ī ieiunium. vnde op; ante balneū parum cibi accipi: ⁊ tēperatum. aliis post cibum balneū ol modo est fugiēdum. Cū vero inter cibum ⁊ post exercitiū: sanos lauet balneum effecit: vt corp⁹ reddat humidū: calorem naturalem cōfortat: ⁊ bonū facit digestiones; aufert fatigationē: poros magnificat: supfluitates euacuat: dolores mitigat: ventositates dissoluit. Infirmos ergo op; balneari sm̄ q̄ expetit necessitas. aut em̄ in euacuādi: vel calefaciēdi: vel refrigerādi: vel humectādi: vel desiccādi. pdest scabiosis: vt humores dissoluanf interantem cutis nos humectat. catarros maturat. vrinā de frigiditate retentam puocat. picos iuuat. solu tiones; aufert de pectore. multa etiā sunt alia iuuamēta ei⁹ q̄ dicētur cū de modis q̄bus necesse est balneari tractauerimus. Dicit eñ Gale. euacuatores cum balneo ⁊ exercitijs subtilibus prodesse humidis iam cutem ad excendum ṙiam ibus. Humores gr. si mag est balneis: neq; cum exercitijs sunt euacuandi: sed potius eis nocent: si non prius eos aliter subtilient. Balneū ex tribus cāis mutat q̄litates corpis. ex suo aere: vel ex sua aq̄: vel ex sua operatione diuersa. Aer balnei est triplex: est em̄ prime case aer qui tepidus est nō calefaciēs corpus: sicuti

se mediocris est: q̃ nõ multũ calefaciẽs corpus dissoluit me-diocriter humores: tertio cũ aer multũ est calidus: multum calefacit dissoluẽs & euacuans corporis superfluitatẽ nimiã. Hec actiões alias duob⁹ modis diuersis diuerũt: naturalr vl' accidẽtalr. Naturalr: q: si paruo tpe imorãs ibi sudet: humectaẽ & calefit corp⁹. humectaẽ: q: aer balnei humectationẽ interio-rem ad exteriora trahit. Sed q: parũ in balneo est morans: humectatio in mẽbris remanẽs calefacit corpus cũ balneũ ca-lidũ sit. Si multũ imorẽ balneãdus: & multa quãtitas sudo-ris egrediaẽ corpus calefit & exiccaẽ. calefit ꝓpter aerẽ bal-nei. desiccaẽ: q: hu. cũ sudore euacuanẽ. Si mora paꝝ exce-dat modũ: refrigeraẽ & exiccaẽ corpus: calor q̃ naturalis dis-soluiẽ: humectatio corporis euacuaẽ: vñ necesse est deficiat vir-tus. Si q̃s multũ vl' vltra modũ imoreẽ: humectatio euacuaẽ: & calor naturalẽ extinguiẽ: vñ mors subsequiẽ. Actio balnei accidẽtaliter sic est intelligẽda. Si in corpore cholerici: & calidi sint hu. & bene digesti corpus refrigeraẽ ex aere balnei ex hu. euacuatiõe: sicut in tertiana vera est videri. Itẽ accidẽta-liter balneũ refrigerat cũ crudis hu. repletũ sit corpus: q̃ dũ calore balnei dissoluanẽ: fluentes vias oppilãt: & aer balnei prohibeẽ introire. Aliqñ humores cholerici balneo dissoluti: & p mẽbra ad stomachũ fluidi defectionẽ faciũt ex subtilita-te nimia. Aliqñ in aliquib⁹ mẽbris humores sunt pessimi: q̃ cum mẽbratim discurrãt causã balnei humorib⁹ admiscẽẽ bonis: aliosq̃ in suã puertũt naturã: vñ vitãda sunt balnea ab apo-stematicis febricitãtib⁹ & ophthalmias i initio sui morbi. Sz cũ materia iã se maturauerit succedit & balneari. Quid aq̃ balnei faciat dicendũ est in p̃sentia. Oĩs aqua balnei: aut est dulcis: aut nõ dulcis. Dulcis aut ca. aut fri. nõ multa calefa-cit & humectat: poros aperit. Aliqñ refrigerat accidẽtalr: cũ ca-lorẽ naturalẽ & hu. cholericos euacuat: multa cũ ei⁹ sunt iu-uamẽta: sicut in apho. dicit Hip. dissoluit & mitigat dolorẽ expellit superfluitatẽ: mẽbris p̃stat humectationẽ suauẽ: idige-stos hu. digerit: cutẽ subtiliat atq̃ mollit: ventositatẽ crudã dissoluit: somnũ dat: rigorẽ in feb. mitigat: spasmũ dissoluit & thetanũ: incẽsiões ex solis ardore refrigerat: i capite ossiũ iuuat fracturas: & maxie si carnib⁹ sunt nuda: q̃ oĩa i mascu-lis & iuuenib⁹: imo in oĩb⁹ ↄsiderãda sunt etatib⁹. Hec oĩa ex auctoritatib⁹ Hip. ↄsiderãda sunt vtilia in aqua balnei. Aqua ca. & dulcis añ cibũ: & post digestionẽ cibi corpus hu-midũ facit: humoꝝ abundantiã dissoluit: q̃ŏ de cibis indige-stũ remanet in stomacho vel in intestinis dissoluit. calorẽ cõfor-tat naturalẽ. Si q̃s post cibũ parũ se balneat corp⁹ humectat & impinguat: si multũ est calidũ: calefacit multũ & humectat pa-rum. Si q̃s cibo adhuc indigesto balneat se: generanẽ in corpo-ris grossi hu. atq̃ phlegma poroꝝ faciens oppilatões: q: si cib⁹ de stomacho vadit ad epar crudus: necesse est inde ge-nereẽ phlegma: phlegma enĩ nihil aliud est q̃ cib⁹ mediocri-ter digest⁹. Itẽ in apho. balneũ ca. multũ: carnes effeminat: neruos facit incontinentiã: mẽtis stuporẽ: sanguinis fluxũ: defectiões sp̃us quib⁹ mors subsequiẽ. Itẽ Hip. in perito. Cõstipati nõ debẽt balneari quousq̃ feces mundenẽ ab inte-stinis: neq̃ solui ventrẽ sin cristimos: balneũ aufert solutio-nem: neq̃ vomẽtes & angustiãtes ne forte patianẽ defectio-nes: neq̃ in ore stomachi humorib⁹ abũdãtes: neq̃ plus q̃ suf-ficit sanguinẽ e narib⁹ emittẽtes: illi ergo nõ balneenẽ: q̃b⁹ necesse est sanguinẽ fluere a narib⁹: neq̃ tñ quantũ sufficit sanguinanẽ. Si q̃s in aqua fri. & dulci balneeẽ: corpus refri-geratur & humectaẽ: aliqñ tñ accidẽtaliter calefit ex poroꝝ cõ-stipatiõe & caloris in interiora ↄclusiõib⁹: vñ post cibũ balnea ri digestiue virtuti cõuenit. Aque frigide bal. tres diuas hñt: ex figura: ex etate: ex tpe. Si enĩ balneãs in aqua fri. sit pin-guis atq̃ iuuenis: & hoc in tpe est stiuo: mẽbra cõfortanẽ: ca-lor naturalis augmẽtaẽ: q̃ŏ vt fiat corpus fricari oꝫ añ bal-neũ: vt fricatio poros aperiat: si corpus macidũ sit atq̃ te-nue: frigus p̃forat ad interiora mẽbroꝝ: mẽbra p̃ncipalia re-frigeranẽ: q: calor naturalis ↄgelaẽ: vñ fiũt holes hmõi pa-tientes: sicut in hyeme serpẽtes: q̃ cũ pcc carnis paruitate: hyemali penetranẽ frigore: calor eoꝝ naturalis debilitaẽ: & q̃ñ exanimes refrigeranẽ: & iz maxĩ⁹ sepe sint tacti: tñ tãgẽ-tes ꝑ manẽ illesi: sic macidis ex aqua fri. ↄtingit: nocet enĩ aqua fri. in senectute: & maxie in hyeme. Vñ Hip. q̃ sepe in aq̃ fri. balneanẽ: spasmũ: thetanũ: nigrorẽ mẽbroꝝ patianẽ: & rigores patianẽ in febrib⁹. Itẽ Hip. aq̃ multũ frigi. spasma-tos ex pleuritudine adiuuat: iuuenes tñ et carnosos in esta-tis medio: q: calor naturalis inducitẽ corpori: vñ egritudinẽ ex qua fit spasmus adiuuat. Itẽ apostema cholericũ rubori nutrimũ: & ex calore dolorẽ artericũ, iuuat. fluxui etiã san-guinis: si inde sibi vicina loca lauerĩs subuenit: q̃ŏ hñ Hip. paradir: si cũ loc⁹ hñ refrigereẽ i circuitu: pori ↄstipanẽ: & san-guis coagulaẽ: vñ necesse ẽ sanguis ↄstrigaẽ. Post coitũ vi-tãdus est frigidor aq̃: sic post labores: post vẽtris fluxũ nisi cũ sit superfluus: aliqñ enĩ hmõi aqua subuenit post vomitũ: post pharmacias & vigilias vitãda ẽ aq̃ fri. Aq̃ nõ dulcis bal-neum corpus omĩo reddit siccũ: si salsa sit aq̃ & ca. calefacit et desiccat: adiuuat tñ ↄ̃ humorẽ a capite descẽdentẽ in stoma-chum vl' pect⁹. Aq̃ sulphurea calefacit & exiccat: dolorẽ ner-uorũ ex humiditate mitigat: aqua aluminosa ventrẽ stringit: refrigerat & exiccat: diuersoꝝ q̃ balneoꝝ diuerse sunt actio-nes: de q̃b⁹ adhuc dicem⁹. In balneis fricatio ẽ cũ vnguẽto vl' sine vnguẽto. Sine vnguẽto lenis fricatio dissoluit: emol-lit: poros aperit. fortis calorẽ dissoluit atq̃ finit: idurat atq̃ ↄstipat. Tẽparata si sit fricatio ab interiorib⁹ ad exteriora trahiẽ calorẽ: & iz calefaciat: ipsa tñ eadẽ humectat. Si cũ vnguẽto fri. sicut violato: rosato: humores dissoluit: corpus emollit: poros apert. calidũ calefacit & maxime dissoluit: vñ in febricitanti-bus humorẽ hñ nõ digerẽtib⁹. p hoc vnguentũ materia hu-moris expellitẽ. Si vnguẽtũ sit sine fricatiõe pori claudũẽ: cib⁹ moꝝ dissolutio ꝓhẽ. Si post balneũ sit vnguẽtũ calor natu-ralis in corpe ↄstringiẽ. Si aqua fuerit dulcis & ca. calefacit corpus & humectat: q: calorẽ intus cõseruat. Si frigida sit & dulcis refrigerãs humectat. Hec nob̃ sufficiãt ad hec q̃ balneo attinuerũt. ¶ De cibis disputatio vniuersalis. Ca. xiiii.

Omnia comesta vel bibita vel a corpore mutanẽ: & ipsa postea in cõplexione sua corpus mutantia indefinita vocanẽ medicina: sicut piretrũ: zinzib. & sĩlia eidẽ cũ corporib⁹ habẽtia virtutẽ. Vel cor-pora p ea mutanẽ: neq̃ tñ ipsa a corporib⁹ mutanẽ q̃ morti fera potius dicunẽ: q: corꝝ natura corpi ẽ ↄ̃ria: & fortior in q̃li-tatib⁹ & sua sub̃a: de q̃b⁹ duob⁹ dicem⁹ plan⁹: cũ de singula-ri medicina disputabim⁹. Quedã mutãt corp⁹ postq̃ in na-turã corporis & ipsa mutanẽ: q̃ medicina vel cibus appella-tur: sicut lactuce: persicũ: cepe: allia & sĩlia. quedã a corpore mutanẽ: & in corporis sĩlitudinẽ vertunẽ: que solũ sunt ci-bus. Hec enĩ nature corporis sunt ↄuenientia: & sue virtuti ha-bilia: de q̃b⁹ duob⁹ in p̃sentia dicem⁹: & necessitates: actio-nesq̃ singuloꝝ in corporib⁹: q: enĩ alaliũ corpora rõnabilia si-ue irrationabilia interiori vel exteriori soluunẽ calore: solu-tiões añt iste sunt visuales vel visui absc̃õse: vñ cibidẽ nutrĩ-dis cibi succederẽt necesse fuit: oporteret enĩ vt ex toto dis-soluerenẽ: nisi eoꝝ materia resociareẽ: superueniẽs añt ma-teria si solutionẽ corpis exuperat: corpus augmẽtat & pin-guat sicut in adolescẽtib⁹: & in hĩs qui augmento sunt vide-mus. Si vo cibi materia minor sit dissolutio minuiẽ & defi-cit corpus: sicut videm⁹ in phthysicis. Sz si extrinsecus accidẽ-tia dissolutiõi sunt cõ̃ia ↄseruanẽ in idẽ tiẽte corpora: sicut oleũ videm⁹ facere in lucerna: nõ enĩ extinguiẽ illa si nec su-pra nec infra oleũ existat: quoquo modo enĩ corpa oĩa siue quodcũ q̃ dissoluta in natura diuersa sunt sine sub̃a: necesse est eidẽ ↄ̃ se habeãt & vicẽ eoꝝ repletia: ideirco cibi natura in q̃litate diuersa ẽ siue sub̃a. Opꝫ q̃ medicũ sub̃aꝝ q̃litates diuersoꝝ noscere ciboꝝ & potuũ: & diuersitates naturarũ & cõplexionũ corporꝝ: vt hoꝝ noticia regat & custodiat corpa & diuersitates naturaꝝ & cõplexiõnũ eiue digim⁹: cũ de cõplexione corporꝝ loquremur. De ciboꝝ q̃ et potuũ diuersitatib⁹ tñ restat dicam⁹. Ciboꝝ q̃ actiões i cor-porib⁹ sunt duplices: in q̃litate aut sub̃a. In q̃litate: q: q̃dã cibaria sunt ca. q̃dã fri. alia sic. alia hu. talis moderata: quoꝝ actiões: si adeo sunt magne: vt corp⁹ vix toleret i. añ. gra. sic existẽtes vt alioꝝ & cepaꝝ calores. Si infra hũc subsistãt i. iỹ. g. medici ponẽda autumãt. Si actões sint pauce & debiles vt nisi magna inuestigatiõe nõ capiẽdũ sint difficiles i ꝓmo gra. erũt instabiles. Si actiões nec fortes nec sint neq̃ debi-les scdo g. attribui debẽt. Itẽ i speciebus & i pigmẽtis oꝫ ↄside

tari. Ciborum substantie diversitates: alii enim sunt subtiles: alii grossi: alii mediocres. Subtiles quorum licet multa sit quantitas corpori dant parvum nutrimentum. Grossi: quorum etsi sint parve quantitatis: multum tamen dant corpori nutrimentum. Mediocres secundum quantitatem suam nutrientes corpus. Singuli ciborum horum corpus bene et male nutriunt. Subtilis cibus bene nutriens corpus est sicut pulli: perdices: fasiani: aselle arenis: gallorum testiculi. De herbis lactuce. De piscibus qui non adeo magne sunt quantitatis et squamosi: sive sint aque dulcis sive maris: et qui semper sunt laboriosi: aqua ubi capiuntur clara: terra petrosa. De vinis clarum: coloris aurei: et odoriferum et similia que postea dicenda sunt: hec autem non laborantibus et se non exercitantibus congruunt: quia sanitatem custodiunt: quorum superfluitas cito dissolvitur cum sit parva. Item diu infirmantibus hec conceduntur: sed tamen non prius quam vires corporis volunt et impinguationes. Cibus subtilis malum nutrimentum prestat corpori: sicut nasturcium: sinapis: cepe: porri: eruca. Omnis cibus salsus vel amarus: quia his calidi humores generantur: quia ubi tales cholericos humores generant: licet qualitates corporis corrumpant: tamen illos adiuvant qui phlegmatis sunt viscosi: cum humectationem dissolvunt. Diuturnos itaque morbos adiuvant: qui infirmitatis dissolvunt materiam. Ga. in libro de febribus regiminis: cum huiusmodi cibis inquit: et sena conservavi: et infirmitates curavi diuturnas: ut non essent alie necessarie medicine. Item sanavi multos nefreticos: et ictericos: grossitudines splenis et epatis: et eos qui iam fere erant epileptici. Regimenta huiusmodi est subtilis dieta: ubi sive potus per quam nutrimentum corpori bonum cum multa quantitate suppeditatur. Dieta mala et subtilis ubi opus et quando convenit: et cum exercitiis grossus cibus et bene nutritur corpus est annualis agnus: porcus: vitulus: panis frumenti bene mundus: pisces magni et carnis dure: pecudum epar: agninum sea porcinum: recens caseus: ova dura: vinum dulce: atque spissum. Hec omnia laborantibus et se exercitantibus sunt convenientia: et his similiter qui vires et corporum volunt impinguationes. Cibus grossus et malos chimos grossos subministrat corporibus sicut caro vaccina: et ultra annum ovina: camelina: caballina: caprina: ova dura: fungi: panis azimus. De membris: renes: cerebrum et similia. Iste cibus est malus: et sanguis quem generat est pessimus: maxime tamen conveniens est laborantibus: qui si in presenti bene digeritur: in futuro tamen percussionem non evadit. Mediocris cibus est sicut annualis agnus: hedulus: galline et similia. Hec cibaria omnibus sunt convenientia: et maxime complexionis temperate.

De granis: et primo de frumento. Cap. xv.

Cum de cibis vero sit tractandum a granis erit nobis incipiendum. Cibus autem a terra nascitur: aut ex bruto est animalibus. Terrenascitivus: vel anni temporibus seminandus. vel ex arboris est fructibus. ex temporibus anni nascentia: grana sunt ut frumentum: ordeum: aut herbe ut lactuca: endivia: aut herbarum fructus: ut cucurbita: melones: aut radices ut rapa: daucia. Fructus arborum aut silvestres sunt: aut domestici. Cibus ex animalibus: vel ex ambulantibus fit: vel ex natatilibus: vel ex volatilibus. Horum omnium quedam grossa: quedam carnosa: ut cerebrum: splen: et epar: et similia. Sunt et quedam superflua ut sanguis: lac. Hic incipiendum est a granis: et in primis de frumento. Frumentum omnibus granis est melius: et temperamento propinquius: sed tamen aliquantulum calidi est vicinum: unde corporibus humanis est acceptabilius: immo omne granum durum et ponderosum: grossum quoque et non album magis est nutritivum corporis: album et non ponderosum est minus nutritivum. Frumentum in aqua dulci coctum multo magis est nutritivum: virtutem corporis augmentans: et maxime si coquatur cum carnibus: est enim bonum exercitantibus et laborantibus: sed tamen grossi chimi inde generantur. Qui vero comedunt ipsum non coctum: ventositatem patiuntur: et lumbricos et ascarides generat in intestinis. Panis idem facit: naturam eiusdem frumenti comitatur: quia si panis de frumento fuerit duro et solido: nutrit magis quam si de levi sit et raro. Panis qui de grano sit medullis: qui simila a vulgo appellari solet: nutribilior est et indigestibilior: unde constipationem facit interiorem. Panis furfureus minus est nutritivus: et cito digeritur: quod sit quia multum est furfureus: horum duorum mediocris melioris est nutrimenti. Panis coctus temperate: ut nec exterior nimio crusta: nec interior nimis mollis: bene fermentatus et quantum sufficit salsus nutriendis mediocris complexionis corporibus est optimus: et his etiam qui multum exercentur. Azimus sive crudus grossitudinis est nutritivus et duriter digestibilis: oppilationem facit splenis et epatis: generativus lapidis in renibus: et omnium panum est pessimus. Omnis panis de frumento calidus est in primo gradu: est tamen bonus laborantibus et se exercitantibus: et candidissimus stomachum habentibus: ita tamen si bene digeritur: quicumque consuetus est azimos panes: vel alios superius blasphematos comedat cum [illegible] atque diureticis.

De amido. Cap. xvi.

Amidum minus est nutritivum quam quodlibet aliud de grano factum et durius ad digerendum: quapropter constipationes in epate et in renibus facit: sed convenit tussientibus ex gutturis: pulmonis et pectoris asperitatibus: maxime si cum zuccara et amygdalis pultes conficiantur.

De tri. Cap. xvii.

Tri frigidum est et humidum et ad digerendum durum [illegible] morum duriorum et grossorum generativum: quod si digerere possunt: nutrit eos multum: adiuvat tussientes propter gutturis et pulmonis asperitates: si cum butyro inde ius fiat: aut si portulaca vel arnoglossa sit coctum lavat sanguinem screatum de pectore: sed constipativum in visceribus est et nocivum. Qui ergo ad cibum non ad medicinam tamen eo uti dispositus est desuper piper aspergat et deinde coliandrum vel calamentum: ne noceat: sive zinziber. et in postremis vinum vetus bibat.

De furfure. Cap. xviii.

Furfur calorem habet: dissolvit atque lavat et mundificat: quapropter si cum zuccaro et amygdalis ius de eo fiat: ex humiditate pulmonis tussientes adiuvat: quod si in pectore vel pulmone apostema fuerit contra hoc valere putandum est: si cataplasma locis inflatis ex ventositate apponatur tumor dissolvitur.

De ordeo et pane ordeaceo. Capitulum xix.

Ordeum frigidum est in primo gradu: et minus nutriens est frumento: sed [illegible] generat. Confectiones de ordeo facte et ptisana appellate frigide sunt et humide. aqua etiam frigida [illegible] ptisanum calidam complexionem adiuvant: stomacho prodest: est enim melius granis omnibus cum sit frigidum et humidum temperamentum: acutis valet febribus digestis [illegible] generatur: sitim extinguit: et naturaliter lavativum est: ut membris cibus cito diffunditur: de stomacho et intestinis cito defluit: et si incedentes invenerit humores facit expelli: limosa interiora sive exteriora mundificat: quod cum sit [illegible] loca incendio humoris combusta reparat: [illegible] ry sive guttur invasisset sive stomachum sicut alia [illegible] cum hec invasisset loca supervenientes febris ardore [illegible] gustiant patientes: suavis est saporis: [illegible] firmans: non inflat: neque ventositatem ullam generat sicut alia faciunt grana. Fabe enim plus quam oportet cocte non a sua dissolvuntur ventositate. Has omnes habet ptisana utilitates: si sic fiat: [illegible] ordeum bonum neque vetus esse oportet album durum [illegible] tum leve ac pistatum: ut exterior pellis auferatur: neque [illegible] teratur: accepte mensure .xx. partes appone aque [illegible] terra lebetem sive stanneum vas coque in temperato igne carbones tamen suppone quoad tres partes illud coctum redigatur: deinde coctum fortiter conterere: et colare satage: hoc colamentum vocatur ptisanum. Panis ordeaceus fri. et sic. est minus quam frumenti nutritivus: ventositatis generativus et constipativus: qui consuetus cum eo vesci [illegible]: sicut caro grossa atque butyrum.

De risi. Cap. xx.

Risi ca. in primo gra. et sic. [illegible] similiter sibi admixtum: constringit ventrem: [illegible] bibendum: sed album lotumque et cum butyro et amygdalis [illegible] est constipativum: mitigat enim dolorem [illegible] stomachi et intestinorum: eius nutrimentum temperatum est et digestibile. Si lacte coquatur constipationem facit: sed humectat ventrem.

De cepis. Cap. xxi.

Cepe in quarto gradu sunt ca. et sic. parum tamen sunt [illegible] coitum moventes: et inflantes: dolorem in capite faciunt: oportet ergo comedentes in aceto ponere: vel in lacte amygdalarum.

De aliis. Cap. xxii.

Alia calidiora sunt cepis ⁊ ficciora: maximū calorē cor-porī faciētia: acuta sunt: q̄ si coquanť ardorē suū amit-tūt: potiꝰ q̄ cibo meliora sunt: cocta magis nutriūt q̄ cruda: sanitatē custodiunt: digerere adiuuāt: constipationē vētris habētes cauere oportet ⁊ capite dolentes.

¶ De porris. Capi.xxiij.

Porri minus his duobꝰ calidi sunt: capitis dolorē faciūt visus superiora: coitū mouēt: emoroydes adiuuāt: siue cruda sint siue cocta: ⁊ ventositates intestinorum expellūt.

¶ De fructibꝰ herbarū: ⁊ primo de melongijs. Cap.xxiiij.

Melongia vetera ⁊ amara ca. ⁊ sic. si recētia ⁊ non ama-ra sunt ⁊ sic. Si cruda comesta ad digerēdū dura sunt: cocta facilior. cū aceto appetitū adiuuāt: ⁊ stomachū cōfor-tāt: melancholiā gñant: ad comedendū grata: vñ q̄ nō vitā-tur subito nocent ⁊ citius. ¶ De cucurbitis. Cap.xxv.

Cucurbita in scđo gradu fri. ⁊ hu. parū nutrit: ⁊ ppter hoc cōueniť febricitantibꝰ ⁊ sitientibꝰ: et ex calore tus-sientibus: quā si frigide nature velint homines comedere: appo-nant piper: zinziber: ⁊ silia. ¶ De melonibus. Ca.xxvj.

Melones sunt fri. ⁊ hu. i scđo gradu: cito digestiui: quia sunt colatiui: vrinā prouocāt: impetiginē ⁊ morpheā inde lauatā mūdificāt: qđ maxime semē videť facere: cito in humores stomachi se mutāt. Ma. inde: melones stomachum corrūpunt: venenosos hu. gñant. Sepe ⁊ multū comedētes feb. patientur. ¶ De citrulis. Cap.xxvij.

Citruli ⁊ cucumeres fri. sunt ⁊ hu. calorē ⁊ sitim extin-guunt: vrinā prouocāt: sed citruli sunt frigidiores: ⁊ ali quātulū stiptici: quos ambos si multū cho. habentes come-dant: sitim generant: q: conuertibiles sunt.

¶ De cucumeribus. Cap.xxviij.

Melones palestini qui ⁊ cucumeres dicunť saraceni: fri. sunt hu. Sitientibꝰ ⁊ febricitantibꝰ valēt: acuta fe. extinguitur: ⁊ si aqua decoctiōis eius detur cū zuccaro acu-tis feb. ⁊ ytericis: valet similiter cū spodio calori epatis: fri-gidi inde caueāt sibi. ¶ De canna mellis. Ca.xxix.

Canna mellis ca. est ⁊ hu. in primo gradu: valet asperita-ti pulmonis: humores etiā viscosos de canalibꝰ eius ex-pellit: sed tamen inflat: vrinam prouocat.

¶ De musa. Capitulū.xxx.

Musa ca. est in primo gradu ⁊ hu. multū nutrit: dura est ad expellendū a stomacho: maxime si multū comedať asperitatē pulmonis adiuuat: ⁊ pectoris: diuretica est: va-let vulneribus atq̄ renū: libidinem augmentat.

¶ De fungis. Capitulū.xxxj.

Fungi fri. sunt ⁊ hu. ad digerendū duri: multū comesti angustiā gñant circa stomachū ⁊ grauitatē vsq̄ ad de-fectionem: melancholiā ⁊ phlegma gñant: quibusdam sunt mortiferi. ¶ De panico ⁊ milio. Cap.xxxij.

Panicū atq̄ miliū sunt fri. ⁊ sic. in scđo gradu: parū nu-triunt: stiptica sunt: panis miliū est plus cōstipatiuus: vrinā prouocant: ad comedendū meliora si cum butyro vel amygđ. sint cocta: quibꝰ admixtis humectanť: ⁊ siccitas eorū expellitur. ¶ De lentibus. Capi.xxxiij.

Lentes fri. sunt in scđo gradu sic. in tertio. vnde melan-cholicū generāt: san. quibus si quis vtať sepe: cholericus efficiť niger: ⁊ melancholicū morbū patiť: sicut cancrū: ele-phantiā: maniā ⁊ silia. Nocēt etiā oculis si sicce sint cōple-xionis: humidis subueniūt: ⁊ si cum exteriori cortice coquanť solubiles sunt: sꝫ sine illo stiptice: erūt meliores ad comedē-dum: si cum blitis cocte fuerint: vel cum spinarchia: vel mal-ua vel atriplicibus: peiores si cū carne sicca: q: plus melan-cholice sunt: ad digerendū dure ⁊ vētose. si cū medietate co-quantur acetū: humectant atq̄ nutriunt.

¶ De fabis. Capitulū.xxxiiij.

Fabe si sint virides fri. sunt ⁊ hu. atq̄ phlegmatice. Si vero sicce inflatiue ⁊ vētose: maxime si sint cū suo corti-ce: ⁊ ad digerēdū sunt dure. Ideoq̄ comedētes statim gra-uitatem capitis ⁊ ventositatē ⁊ fatigationē sentiūt: q̄ melio-res sunt si aq̄ infundanť: ⁊ postea aqua abiiciať: vel si excorień-tur ⁊ bene coquanť: nullā ventositatē faciūt comedentibꝰ: maxime si ciminū ⁊ piper ⁊ cinamomū: aliquid eis admi-sceanť: si farina de eis fiat: ⁊ sicut ius eas coquat cū amygđ. ⁊ zuccaro: ⁊ calidas det comedere vł bibere: adiuuāt tussiē-tes: ⁊ gutturis pectoris quoq̄ ⁊ pulmonis asperitates: ⁊ si cū tunica sua coquanť: vētris iuuāt fluxus ⁊ dissinterias et vomitū: facta inde farina: si faciē vł corpus inde lauet mun-dificat cutem de lentigine vel aliis maculis: quarū nutrimē-tum est temperatū: quas qui comederint ⁊ vētositatē fuge-re voluerit cū calamēto coquat vel origano: pipere vel oleo virides comedēs zinzib. comedat ⁊ originū atq̄ salem.

¶ De cicere. Capitulū.xxxv.

Cicer ca. est ⁊ sic. tñ aliquid humiditatis habet: vento-sum ⁊ inflatiuū est: vnde coitū mouet: sperma augmē-tat ⁊ lac: vrinā ⁊ mēstrua puocat: aqua vbi coquiť cum cinā-mo: cinamomo ⁊ aneto calefacit ⁊ grossos humores dissoluit: lapidē renum ⁊ vesice frangit: nigrū fortius est ad hoc q̄ al-bum. Cicer aūt mundificat lentiginē ⁊ morpheā: ⁊ alias cu-tis maculas. ¶ De lupinis. Capi.xxxvj.

Lupinū in pmo gra. est ca. in scđo sic. nimiā habēs spissi-tudinē ⁊ amaritudinē: si nō sit coctū: sꝫ si cū aq̄ ⁊ sale coquať dulcescať: durū est ad digerēdū: si comedať hu. gros-sos gñat: sꝫ multū nutrit: vñ laborātibꝰ cōuenit: ⁊ se exercitā-tibꝰ: q si digestibile vis facere cū calamēto ⁊ origano ⁊ sale ⁊ oleo ⁊ oxisemogaro comede: si cū sua amaritudine come-das: vrinā ⁊ mēstrua puocat: fetū mortuū expellit: lūbricos ⁊ ascarides eiicit: cōstipatiōes porox epatis ⁊ splenis ⁊ pul-monis aperit: aqua eiꝰ in qua coquať huic rei pdesse videť.

¶ De fenugreco. Capi.xxxvij.

Fenugrecū ca. est in scđo gradu atq̄ sicci: solubile si an-te cibū comedať. Si in cibo nō adeo dolorē facit in ca-pite ⁊ abominationē: aq̄ vbi coquiť colata: ⁊ cū melle mixta solutionē facit vētris: mēstrua puocat: parturientē mūdifi-cat. Si autē fenugrecū cū ficubus siccis coquas fortiter: et postea coles: ⁊ colature tātūdē adiicias mellis: ⁊ iterū coq̄s quo ad spissitudinē veniat: valet ad veterē tussem: pectꝰ mū-dificat: ⁊ pulmonē de humoribꝰ grossis atq̄ viscosis.

¶ De faseolis. Capi.xxxviij.

Faseolorū quedā sunt al. que fri. sunt ⁊ sic. quedam rufa: ⁊ ipsa sunt ca. vtraq̄ tñ inflatiua: minus tñ q̄ faba: que si coquanť cum oleo ⁊ oxisemogaro ⁊ sinapi: cinamomo ⁊ scariola: eruca et origano: bene digerunt ⁊ nutriunt. Rufū faseoli mēstrua prouocant. ¶ De sisamo. Capitulū.xxxix.

Sisamū in primo gradu est cali. in scđo hu: plus tñ q̄ aliud granum habēs olei. Ideoq̄ emollit stomachū: ⁊ appetitiuā virtutē destruit: abomi-nationē facit: humores gñat viscosos atq̄ gros-sos: q̄q̄ ardorē patiť in stomacho ex nimio calo-re vel acuta potiōe: aut forti vino: olei sisamini accipiat co-cleariū. j. qđ sibi multū pdest. si quis aūt comedere vult sisa-mum vt nō noceat assatū in tegula cū melle comedat.

¶ De papauere. Capi.xl.

Papauer al. meliꝰ est ad comedendū q̄ nigrū: qđ in ter-tio gradu fri. est ⁊ hu. ⁊ ideirco somnū prestat. Nigrū fa-cit constipationē vētris: vtraq̄ cōtra tussem adiuuāt: ad hoc est meliꝰ albū si cum zuccaro ⁊ melle comedas.

¶ De lactuca. Capitulū.xlj.

Lactuce fri. sunt in scđo gradu: ⁊ hu. oibꝰ herbis nutribi-liores: sanguis quē gñant melior est eo quē alie herbe procreāt: somnū prestāt: sitim mitigāt: siue cocte siue crude sint: libidinē auferūt: maxie si spma earū bibať: frigide natu-re homines cū apio siue mēta comedāt. ¶ De scariola. Ca.xlij.

Scariola siue endiuia nature lactuce est vicina: sꝫ minꝰ fri. ⁊ hu. minꝰ nutrit: amara ē ex qua amaritudine sple-nis ⁊ epatis cōstipationē aperit: aqua eiꝰ valet ytericis: ca-lido apostemati iuuat supposita: nascens in hyeme est fri. ⁊ humidior q̄ que in estate. ¶ De malua. Cap.xliij.

Malua mediocriter ca. est ⁊ hu. ventrē humectat contra tussim adiuuat: asperitatibꝰ pulmonis: gutturis seu pectoris adiuuat: ita dico si cū aqua in amygdaleo sit cocta: que si in aqua coquať ⁊ cum oleo ⁊ aceto comedať: ventrē soluit. ¶ De blitis. Cap.xliiij.

Blitis q̄ ⁊ sicla dicit̄ ca. est ⁊ hu. in pmo gradu: vētrē hu-mectat: cōstipationē splenis siue poror̄ epatis aperit:

cōtra tussim adiuuat: quā qui ob hoc comedunt: vt acetū et sinapim misceant oportebit: radix eius grossum phlegma generat: stomacho inconueniens est.

De spinarchia. Capitulū xlv.

Spinarchia inter frigidū et humidū est tēperata: ventrem humectat: contra asperitatē gutturis et pectoris atq; tussim adiuuat: homines frigide nature cū cinamomo et pipere comedant.

De caulibus. Cap. xlvi.

Caulis diuerse est cōplexionis: aqua eius frigida et humida mundificās: ventrē emollit: qui vētris vult solutionem coquat in aqua: et eius aquā bibat: qui vero constipationem aquā eijciat: et caulē ibi coctū comedat: q; frigidus est et siccus: caules quoq; tenebras oculorū eis qui sicci sunt procreāt: humidis econuerso facit: bonus est cū carne crassa: aut cum amygdalis. melancholicis odiosus est.

De bletis et atriplicibus. Capi. xlvii.

Blete et atriplices frigide sunt et hu. sed atriplices humidiores et blete frigidiores: vnde sunt iuuatiue hominibus calide cōplexionis et sicce: et causon et febri tertiane: sed tamē neq; constipatiue sunt: neq; solutorie sunt.

De portulaca. Cap. xlviii.

Portulaca in scdo gradu fri. in tertio hu. calidā naturā adiuuat: frondes eius cōgelatis dentibus psunt. Rami stiptici sunt: screatui sanguinis ex pectore psunt: et dissinterias et fluxui sanguinis i mulieribus: de succo eius cataplasma factū: dolorē capitis vel apostema de calore mitigat: frigide nature homo cum menta et apio comedat.

De eruca. Capitulū xlix.

Eruca ca. est in tertio gradu: hu. in primo: sperma augmentat: coitū incitat: dolorē capitis facit: oportet ergo cum lactucis temperetur.

De menta. Cap. l.

Menta in scdo gradu ca. est et sicca: quiddā habet humiditatis p quā ardorē mouet libidinis: epatis frigidorē adiuuat: stomachū q; cōfortat ex frigore defectū: abominationem: singultū ex plenitudine curat: digestiuam virtutem confortat.

De tarcon. Cap. li.

Tarcon ca. est et sic. stomachū cōfortat: similiter et menta. Sed nimis comestū: moratur ad digerendum.

De nasturcio. Capitulū lii.

Nasturcium ca. est et sic. phlegma viscosum et ventositatem dissoluit.

De apio. Capi. liii.

Apiū ca. est et sic. in tertio gradu: ventositatē dissoluit: vrinā et mēstrua puocat: constipationē epatis vel splenis aperit: sed tamē gignit dolorem capitis.

De coriandro. Cap. liiii.

Coriandrū melius est inter pociones q̄ herbas annumerandū: aliqui enī occidit: et aliquātula pars coriandri tantūdem facit quantū multa quātitas lactucarū in prestando somno: neq; herba per se est comedēda: sed cum aliis conquendis a miscēda odoratus boni causa: masticatū aliorū odorē fetidū aufert atq; ceparū.

De solatro. Cap. lv.

Solatrū frigidū est et siccū in scdo gradu: vrinā puocat: cōstipationē epatis: vesice atq; renū relaxat: apostema adiuuat in his membris positum.

De ramis herbarum. Capi. lvi.

Rami herbarū antequā germinēt: et virides sunt a quibusdā comeduntur: et idē eis faciūt q̄d et herbe quarū rami sunt: sz eis plus nutriūt: et humidiores sunt sicut sparagi: q̄ ca. sunt et hu. mediocriter nutriētes: et sperma generātes: coitū q; cōcitantes: vrinā quoq; prouocātes: cōstipationē splenis et renum ac epatis aperientes: si cocti cū aqua et oleo et obsomo garo comedantur. Domestici tamē nutribiliores sunt q̄ sint siluestres.

De carambis. Cap. lvii.

Carambi fri. et sic. sunt et caulibus similes: sed minus siccatiui: et mali sanguinis generatiui: eos comedentē puidere ve bū coquantur: et cū carne crassa aceto q; et obsomo garo.

De rapis. Cap. lviii.

Rapa calida est et hu. grossum cibum habens: inflatiua et malū nutriēs: sperma augmentās: et aliquantulū est diuretica.

De radicibus. Cap. lix.

Radices in tertio gradu sunt cali. et sicce: stomachū male conturbātes et q; ibi inuenerit: fetidā reddētes ructatū: quapropter vomituri comedāt: malū faciūt nutrimentum et grossum: et ad digerendū durum: quidā quidā eas solubiles esse dicant: q̄d est falsum: cū enī in natura sua sint indigestibiles: alia quomodo facient digerēdo: verū quidē minus frondes tamen meliores q; radices.

De fructibus arborū: et primo de ficubus. Cap. lx.

Ficus in primo gradu sunt ca. virides humide in scdo: sicce vero inter siccitatē et humiditatē tempore: mediocriter nutriūt: sanguis quē generāt melior est q; quē alij fructus efficiūt: cito digerunt: solutiue enī sunt solubiles: maxime si nature sunt cōsistentes adiuuāt: pectori: pulmoni: vesice et renibus mundicias parāt: maxime si aliquid quod solutiuū sit admisceat: sicut calamentū: origanū: anesos. Ficus quidē ventositatem faciūt: maxime non mature: ad digerendum sunt duriores meliores sunt. Sepe et multum comedentes pediculis sunt abūdātes: maxime qui putredines humorū in corporibus habent. Virides comedētes eas: in fine carū coniacentiam addant: q; siccas manducat: amygdalas vel nuces in fine habeat.

De vuis. Cap. lxi.

Vue laudatius sicut sunt vicine: que multū meliores sunt si pellē exteriorē habeant tenuē: et multum intus humorē: solubiles enī sunt: econtra contrariū. Que autē in dulcedine sunt posite: calide sunt et humide: que autē acide et pontice frigide sunt et sic. acerbe frigidiores et sicciores sunt: in hyeme perdurātes: ceteris vuis sunt nutribiliores. Vue autē tice externo: et acinis comeste ad digerendum sunt duriores: go sine his nature erunt digestibiles atq; solubiles. Vue passe naturaliter faciunt q̄d et ille vū fiunt. Sed si calidiores et nutribiliores parū pectus et pulmonē adiuuātes si [illegible] siccos hu. inuenerūt: que autē macide et non adeo carnose stomachū confortāt: minus calide et stiptice: q; si quis esse solubilis carnosas comedat sine acinis: aquā vinū vel sint ebibens: multo melius erit solubilis.

De moris. Capi. lxii.

Mora sunt fri. in primo gradu. hu. in scdo. Si bene sint matura sunt solubilia: inmatura insolubilia: stiptica et fri. et sic. stomacho ca. et sicco vtilia: que a ieiunis comesta digestibilia: et bene humores [illegible]: contrario: maxime si in stomacho inuenerint humores malos: sunt enī conuertibilia.

De cerasis. Capitulū lxiii.

Cerasa fri. sunt et hu. et moris in actione sua similia: sed enī cōuertibiliora: et peiores humores generantia.

De persicis. Capi. lxiiii.

Persica sunt fri. et phlegma generātia: et grossior eorum est cibus q̄ coctanorū: sed nō facile conuertuntur: si ab ossibus emundantur et separantur et tenere sunt [illegible] generantur: cōtraria contrarie.

De malisgranatis. Capi. lxv.

Malagranata fri. sunt: acida sunt frigidiora: in humiditate et siccitate mediocria: cho. ru. extinguūt: stomachū et epar confortāt: que ex calore deficiūt: abominationem remouent. Grana solutionē vētris si sicca sint: q; veteris [illegible] humores cholericos [illegible]: ne descendāt in stomachū. Dulcia inter calidū et frigidū tēperata sunt et humida: si q; amara fuerint tenera: tussientes de calore adiuuāt. Hippocras epidy. quedam inquit mulier cum in precordiis [illegible] [illegible] dolorem illum mitigaret: nisi sicuti malagranati [illegible] orodei: hec tandē apposuit. vnde ad Hippocratis [illegible] precordia os stomachi esse vocata: que cum ex cholericis dolerent humoribus huiusmodi cibo recreatur.

De coctanis. Capi. lxvi.

Coctana frigida sunt et sicca atq; stiptica calorē stomachi cōfortantia: ante cibum comesta constipant: post cibum soluunt: cocta aqua magis stomachum confortat: substantia constipat.

De malis. Capitulū lxvii.

Mala frigida sunt et sicca: calorem stomachi cōfortantia non matura stiptica: et ad digerendū dura: acida sunt frigidiora: dulcia et odorifera: inter calidum et frigidum

mediocria stomachicos: ⁊ cardiacos confortant. Sed tamē neruis sunt inutilia.

¶ De piris. Capitulū.lxviij.

Pira matura ⁊ aquosa sunt tēperata aliquantulū frigida magis q̄ coctana: ⁊ magis nutritiua. acida frigidiora: ante cibum comesta sunt stiptica: si post cibū: contraria: stomachū confortant: fumum in caput ascendentē prohibēt.

¶ De malis citrinis. Cap.lxix.

Citrina mala in virtute sunt diuersa: cortex eorū cali. ⁊ sic. in tertio gradu: stomachū ⁊ epar ex frigore defecta cōfortat si parū comedat: si multū: ad digerendū durus. Interior: caro frigida ⁊ hu. ē stomachū grauat: phlegma gn̄at: si bn̄ digerat multū nutrit: acida pars fri. ⁊ sic. in tertio gradu: choleru. inde extinguit: appetit⁹ excitat: cardiaca cholerica mitigatur: impetigo cutis inde lauata mundat: congruit febricitātib⁹. Diarria ⁊ vomit⁹ ex calore inde extinguunt.

¶ De granis. Cap.lxx.

Grana ca. sunt ⁊ sic. parū humida vel ventuosa: emoroydes adiuuātia: qui vult comedere ea nō mundet: ⁊ bn̄ masticet: ante cibum cum melle manducet.

¶ De prunis ⁊ cerasis. Cap.lxxj.

Pruna ⁊ cerasa frigida sunt i pmo gradu: humida in secūdo: acida frigidiora ⁊ solubilia: dulcia solubiliora: acida calorē extinguūt: sicca minus soluūt q̄ recētia: sed tn̄ coctorum aqua ⁊ cū zuccaro ebibita est satis solubilis.

¶ De dactylis. Cap.lxxij.

Dactyli bn̄ maturi sz nō passi ca. sunt ⁊ hu. sat⁹ nutritiui: dulcidinē excitāt: passi calidiores sunt: ⁊ magis mouent coitū: dolorē generāt in capite. Nō maturi sz pōtici sunt stiptici stomachi confortatiui: hos sepe comedentes mali sunt sanguinis ⁊ cito patientes.

¶ De oliuis. Cap.lxxiij.

Oliuarū duo sunt gn̄a: oleū eni emitt: ⁊ vna: aqua altera olei emissiua: magis est nutritiua: aque redditiua stomachum cōfortat: pcipue cū aceto comesta. matura est cali. nō matura frigida.

¶ De nucibus. Cap.lxxiiij.

Nuces ca. sunt ⁊ hu. in secūdo gradu: recentes minus sunt calētes: cortex interior subtilis est parū cōstipatiu⁹: nuces autē nutriunt mediocriter: sed in capite faciūt dolores: multū comeste sitis sunt gn̄atiue: ⁊ veteres pcipue. si cū ficubus sic. quis comedat: veneno obuiant: sanguis quē generant nō est malus.

¶ De auellanis. Cap.lxxv.

Nuces auellane ca. sunt ⁊ sic. ad digerendū dure: ⁊ stomacho grauissime: multū nutritiue: dicunt quidā medici qui ante cibū cum ruta comedūt: securi sunt cōtra venenum: ⁊ morsus repellūt. Sz tn̄ cum ficubus māducent cōtra morsus scorpionū adiuuāt.

¶ De amygdalis. Ca.lxxvj.

Amygdale inter calidū ⁊ frigidū ⁊ humidū sunt tēperate: pectus adiuuāt: pulmonē cū sint colatiue mūdificant: mediocriter nutriūt: cuꝫ ficubus siccis comeste solubiles sunt: q̄dā q̄ ⁊ amare magis sunt colatiue: pectoris mundificatiue: constipationē epatis aperiūt atq̄ splenis: vrinā prouocant.

¶ De pistaciis. Cap.lxxvij.

Pistici inter ca. ⁊ hu. sunt tēperati: stomachi cōfortatiui ⁊ epatis: diuretici: libidinis augmētatiui: cōtra morsus scorpionis valēt.

¶ De xilocaractis. Cap.lxxviij.

Xilocaracta sunt stiptica. M. recētia inquit nō sunt stiptica: ad digerendū dura: mali sangui. generatiua.

¶ De capparis. Cap.lxxix.

Cappari duri sunt ⁊ sicci in secūdo gradu: cū aceto comesti constipationē epatis aperiunt atq̄ splenis: stomachuꝫ mundificant de phlegmate: solutionē vētris faciunt.

¶ De glandibus. Cap.lxxx.

Glādes que ⁊ celsi frigide in pmo sic. in secūdo: stiptice: ⁊ ad digerendū dure sunt: multū nutritiue: mēstruorū oppilatoriē.

¶ De castaneis. Cap.lxxxj.

Castanee minus sunt sicce: ⁊ inter calidū ⁊ frigidū tēperate: inflatiue coitū mouent: multū nutriūt: ad digerēdum dure sunt.

¶ De lentiscis. Cap.lxxxij.

Lentisci ca. sunt in tertio gradu ⁊ sic. splenericos adiuuant: vrinā ⁊ mēstrua puocāt: phlegmaticis valēt: coitum mouēt: oleū eorū paralyticis est optimū: apostematib⁹ splenis subuenit.

¶ De mespilis. Cap.lxxxiij.

Mespile frigide sunt ⁊ humide in pmo gradu: acide et sunt sicce: priores phlegmatis sunt gn̄atiue. Sequentes calorem extinguunt.

¶ De mitulis. Cap.lxxxiiij.

Tubbe frigide sunt ⁊ hu. digestionis dure: parū nutritiue: aqua in qua sunt cocte: calidior est eis: ⁊ dolores viscerum sunt mitigatiue. M. tn̄ eas vitupat dicēs: sanitati inquit custodiende: ⁊ egritudini medicāde: nescio quomodo possunt subuenire: sed hoc tn̄ scio q: dure sunt in digerēdo.

¶ De carnibus animaliū: ⁊ ab ambulantibus incipiendum. Capitulū.lxxxv.

Omnis caro ca. ⁊ hu. nutribilis ⁊ sanguinis gn̄atiua: sz tamē alia plus: alia min⁹. Caro quadrupedū porcina: q: inter ca. ⁊ hu. temperata est nutribilior ⁊ sanguinis gn̄atiua: ⁊ ē melior q̄ quē gn̄at q̄libet alia caro: nature vicina est humane. Unde Ga. quidā inquit hoies carnes comederūt humanas p porcinis ignorātes. inde p̄bat q: humane carni assimilet. Porcellina humidior: ⁊ phlegmaticior: agnina calidior: est ⁊ humidior: feminina malū sanguinē gn̄at bn̄ nutritiua: sic capruna feminina. Hedulina est temperata et bonū sanguinē gn̄at: bene quoq̄ nutrit. Caprina malum ⁊ melancholicū san. generat. Bouina multum est nutritiua ⁊ grossa: ad digerendū dura: melancholiā gn̄at. Uitulina est temperata: bonū sanguinē facit. ¶ Omne eni aial naturaliter siccum: fetus habet humidiorē: ⁊ bonū sanguinē facit: ⁊ propter hoc animales agni ⁊ heduli sunt tēperati: boues sunt sicci: vituli humidi ⁊ tēperati: agni humidi animales tēperati. Castratoꝝ caro cito digerit: ⁊ nutrit melius. Crassa ventrē mollit ⁊ humectat: ⁊ est ad digerēdū dura: macra desiccat: ⁊ facilis est digestionis. Laudabilior est ois caro que inter crassaꝫ ⁊ macidā est temperatior. Iuuenib⁹ sēq exercitantibus: ⁊ raros poros habentib⁹ cōuenientior: est pecudū caro iam adultarū ⁊ boum iuuenū in etate perfectoꝝ ⁊ castratorū ⁊ caprarū: non exercitantiū vitulina: hedulina: ois caro siluestris est illaudabilis: sanguinis grossi generatiua: sed tn̄ capreolina: ⁊ leporina est meliuscula.

¶ De membris animalium. Cap.lxxxvj.

Quicquid in animalib⁹ est laudabilius ad comedendum lacerti esse videntur: capitū cibus grossus est multū nutritiuus ad digerendū durus: multum phlegmaticus: spermatis augmētatiuus. Cerebrum est humidū ⁊ fastidiosum: similiter medulle lingue sunt tēperate. Pedes: auricule: atq̄ labea ad digerendum facilia sunt. Mamille ⁊ testiculi fastidiosi sunt atq̄ phlegmatici: sed tn̄ peiores sunt testiculi. Oculi q: neruosi sunt boni: sed aliquantulū fastidiosi. Epar bonū sanguineꝫ gn̄at: ⁊ bene nutrit: sed durū est ad digerendū. Splen malū sanguinem generat ⁊ melancholicū. Pulmo cito digerit: ⁊ est phlegmaticus. Cor durū est ad digerenduꝫ: sed si possit digeri multū nutrit. Renes similiter: stomachus difficulter digerit: frigidū gignit sanguinē. Crassa sunt phlegmatica: sed cum carne comesta sunt meliora. Unūquodq̄ tamē hoꝝ scd̄m aialis cuius membrū fuit: naturā est considerandū.

¶ De carnibus volatilium. Cap.lxxxvij.

Uolatiliū caro ad digerendū est facilior: ⁊ omniuꝫ quadrupedū carne laudabilior: q: digestibilior. Gallina tn̄ omnia excedit volatilia: ⁊ pulli ⁊ fasiani: perdices dure sunt: passeres calidi: turtur moderati: palūbi parū calidi ⁊ melācholici sanguinis generatiui. Omniū autē volucrū considerande sunt nature scd̄m locū eorum ⁊ victum. Anates ⁊ anseres calidi sunt ⁊ humidi: malorū chymorū generatiui ad putredinē parati. Turtures melancholicū sanguinē faciūt. Grues dure sunt ⁊ indigestibiles: ⁊ similiter pauones.

¶ Quales actiōes caro accipiat in decoquēdo. Ca.lxxxviij.

Caro cum grano cocta: ⁊ maxime bouina ⁊ vaccina multū est nutritiua: ⁊ exercētes ⁊ laborātes adiuuat: cum aceto cocta cholericis ⁊ calidis natura hoibus cōuenit: cum lacte vo multo est nutribilior: et phlegma gn̄at: nec valet frigidis. Si cum caulibus: melancholicū facit sanguinem et dissolubilis est: cum rapis cocta ca. est ⁊ hu. ⁊ sperma gn̄at.

¶ De carne frixa. Cap. lxxxix.

Omne frixum calidū est ⁊ siccum ⁊ desiccatiuū: qđ si cū aceto valet frigido stomacho ⁊ phlegmatico ⁊ defecto: q: confortatiua est.

¶ De assata. Cap. xc.

Assata calida est et temperata valde nutritiua: sed ad digerendum dura.

¶ De piscibus. Cap. xci.

Pisces recētes frigidi ⁊ hūidi vniuersaliť phlegma generātes: sed tñ in mari vel in aquis nascētes salsis minus sunt frigidi ⁊ humidi: ⁊ in petrosis nascētes locis cū alijs sunt laudabiliores: maxime in magno flumine claro ⁊ vbi currēte versantes: sicut tigris ⁊ eufrates. Isti enī sunt tenere carnis nō viscosi: ⁊ satis digestiui: boni san. gñatiui: calidis ⁊ iuuenibus conuenientes sunt: ⁊ ptysicis in calidis locis ⁊ in estiuis: ⁊ egritudinē excitantib⁹ ⁊ defectis. Pisces mali sunt phlegmaticis ⁊ frigido stomacho: testiculis calidis administratiui spermatis sunt. In lacub⁹ nascētes: aut lutosis aquis siue fetidis et turbidis: pisces sunt pessimi: mali sunt etiā illi q̄ in qetis aquis nascunť: quia cū sunt viscosi ꝯuertibiles: ⁊ pessimos hu. in stomacho gñantes. Pisces salsi calidi sunt ⁊ sicci nimiaꝫ facientes sitim: mali sunt melancolicis phlegmaticis si parū comedāt non adeo mali. Cancri ⁊ testosi ⁊ bestiis malorꝫ sunt humorū sm̄ sciū genus melācolicis siue phlegmaticis: sed tñ cācri de aq̄ dulci ⁊ clara ⁊ fortiter currēti in aq̄ decti valēt ptysicis ⁊ ethicis.

¶ De superfluitatibus animaliū. Cap. xcii.

Omnia aīaliuꝫ supflua: aut sunt ambulantiū sicut lac: aut volatiliū sicut oua: aut apum sicut mel. Lac aūt vniuersaliť frigidū est et humidū: acidū frigidius est: coagulatū siccius: est autē ex trib⁹ compositū lac substātijs. s. terrestri: aerea: ⁊ aquosa. terrestri sicut case⁹. aerea sicut butyrū. aquosa sicut serum.

¶ De sero. Cap. xciii.

Serū humores calefacit: ventreꝫ soluit: solutiuū est. Caseus ꝯstipat: ⁊ humores grossos generat. Butyruꝫ tēperatū est inter calidū ⁊ humidū: lacti aūt inest horū triū variet qualitates: q̄ vel ex natura cōtingit aīalis: vel ex tēpore: aut ex lōginqtate siue ꝓpinqtate generādi. Ex natura aīalis: sicut lac vacce dominanť butyrū ⁊ case⁹: ⁊ ꝓpter hoc alio lacte est nutribili⁹: ⁊ a stomacho ad descēdendū durius. Lac camelinū aq̄ maxime abūdat: ⁊ ideo min⁹ nutritiuū: ⁊ cito digestibile: vñ hydropicos iuuat. Caprinuꝫ inter hec duo mediocre est: q: hec tria in eo sunt equalia. Ouinū est inter vaccinum ⁊ caprinū. Lac asininū ptysicis est optimū si recēter illud bibāt cum vbera exeat primū: ⁊ eisdē lac tertiū est optimum que sanctū sunt corporꝫ: de cū lac ex infirmo animali pessimū est. Aliqñ lac recēs cōtra venenū calidū est valens. Diuersitas substātie lactis ex tēporib⁹ anni: q: in vere cum propinquū fit ad gñare: substātie ⁊ aquosius est q̄ in quolibet alio tpe: nō grossescit aūt quoad pertingat estatē. In estate tēperate est nature: post hoc exit a tēperamēto: ⁊ iterū tēdit in grossitudinē vsq̄ aīal fetum habeat. Diuersitas iterū est lactis ex victu aīalis: aliqñ enī cum aīal calida comedat: lac calorē seruat: stipticis comedēs: lac est stipticū: ⁊ sic in alijs: sed si tēperatā comedat herbā: lac tēperatū erit. Lac aquosum malū est ex pote gñans splenis ⁊ epatis oppilatiōes: et in renib⁹ ⁊ in vesicis lapides. Cōuenit aūt lac pulmoni: pectori: atq̄ ptysicis si sine febrib⁹ sint acutis: febricitantib⁹ enī est malū: ⁊ caput dolentib⁹: freneticis ⁊ epaticis atq̄ stomaticis cholericis: ⁊ aliqñ tñ si cum petra vel ferro calefactū decoctum fuerit iuuat stomaticos ⁊ dyarricos ⁊ dissintericos.

¶ De caseo. Cap. xciiii.

Caseus recēs laudabilior: est: q: cito digeriť. Siccus vel salsus est pessim⁹: sitim faciēs: ⁊ capitis dolorē: epatis cōstipationē: in renib⁹ lapidē: quāto ergo vetustior tanto peior: recentior: tāto melior.

¶ De butyro. Cap. xcv.

Butyrū est tēperatū valde ad pectoris ⁊ pulmonis purgationē. Si hec in his locis apostema fuerit: butyrū cū melle maturescit.

¶ De ouis. Capi. xcvi.

Oua galline laudabiliora sunt: ⁊ post perdicū atq̄ starnorū: si recētia sint. Si aūt vetera aut in calido loco fouea: mala. anserina vel anatina vel struthionū dura sunt ⁊ indigestibilia: lapidū in renib⁹ gñatiua: meliora lāq̄ mediocriter cocta: sꝫ tñ īdigestibilia. Se frixant in alia ꝯfectiōe mutu dura ad digerēdū ⁊ humorē generāt malū: sicut colicā passionē: in renib⁹ lapidē: epatis ⁊ splenis ꝯstipatiōē. Oua elixa bñ cocta ⁊ cū calore ebibita asperitatē iuuāt gutturis ⁊ pectoris: si in aceto sint cocta dissintericos iuuant.

¶ De melle. Capitulū. xcvij.

Mel ca. est ⁊ sic. in scđo gradu frigide ꝯplexionis cōgruū sicut phlegmaticis ⁊ senib⁹, bonū san. gñat calorē naturalē cōfortat. Cholericis ⁊ iuuenibus nocet: q: cho. ru. gñat. calidos q̄ morbos ⁊ acutos maxime in estate: i his enī corpo: cito in cho. ru. q̄ in san. mutať. solutiuū est ⁊ inde laxatiuū ⁊ mūdificatiuum: acutū est vñ causa sitis fiet: multū comestū sitientes facit ⁊ vomētes.

¶ De zuccaro. Cap. xcviij.

Zuccarū est tēperatū: sed tñ aliquantulū calidum ratio ei⁹ melli vicinať. mel ⁊ zuccara cū farina cocta indigestiua: si cū oleo ⁊ amigdalis nutribile est: sꝫ epatis facit ꝯstipatiōes: ⁊ in renib⁹ lapides. Si aūt cū nucib⁹ ꝯficiaf mel: calidum est: cho. gñat in capite dolorē: male cholericis ⁊ iuuenibus: hec tñ oīa cum melle peiora: cū zuccaro meliora.

¶ De potib⁹ et primo de aqua. Cap. xcix.

Cum de potib⁹ sit dicendū: ab aqua q̄ vniuersalior est incipiendū est. Nisi ergo de cibis ⁊ eorū diuersitatib⁹ diximus sm. G. ⁊ experimēto vt de potib⁹ ⁊ eorū actionib⁹ siue diuersitatib⁹ ad qđ necesse sint disputem⁹. Pot⁹ q̄ditatib⁹ de causis est necessari⁹: aut enī humectat corpus: vel q̄d humidū de corpore dissolutū fuerat restaurat: aut cibi grossitudines dissolutas ad loca portat remotiora. Potuū aūt gñalitas esse diuersa: est aqua cui⁹ actio iā est dicta: sedtā corpori nō est nutritiua: qđ si facit nō sua est natura: sꝫ rōem eius est admixta. Est vinū cui⁹ actio est vt possit cibū p oēs corporis partes: nutrit quoq̄ ⁊ calefacit: spiritū ⁊ san. augmētat: calorē naturalē cōfortat: ⁊ p totū corpus cibū depotat. Sed cū in sanitate custodiēda ⁊ infirmitate curāda: aqua magis sit necessaria: opꝫ vt medicus aquaꝝ naturas exqrat: et laudādas tribuat: ⁊ nō laudādas caueat. Est aūt aq̄ quedā sapida: quedā nō sapida. sapida est clara ⁊ nō clara: clara bona est ad bibendū: sicut de fōtib⁹ oriētalib⁹: ⁊ clara leuis ⁊ nulli⁹ odoris: cito calescēs: ⁊ cito frigescēs ⁊ tempore estiuo: aq̄ hmōi est acceptabilis: ⁊ cito exit nō grauis stomacho: cū refrigerās ⁊ humectās. Claritas enī eius significat nihil aliud ei admisceri. Leuitas ⁊ cita mutabilitas subtilitatē sue subē demōstrāt: vnde est scđa q̄ inter orientalē ortū ⁊ estiuū occidentalē est posita. s. septētrionalis fontana. Aqua rursus de lutosis fluens montib⁹: ⁊ q̄ fluit sup petras durissimas arenā ⁊ fortiter currit sicut est magni fluminis post priorē gradū tenet sanitatē. Hec enī in hyeme sunt calide: in estate frigide. aq̄ enī pura est illa q̄ aliquātulū redolet ⁊ sapida: aut turbida: aut q̄ ex grādine ⁊ niue cōficiť. Hec aq̄ cōstipationē facilē in epate: ⁊ lapides in renib⁹ aut digeritur: ⁊ stomachū difficulter egrediunť. Aq̄ putrida sicut quorūdam lacuū ⁊ paludū siue lutuosa: seu aq̄ in qua decurrentes ciuitatū infusiōes putredines. Calida ⁊ spissa splenē magnificat ⁊ epar ⁊ stomachū corrumpit: cū ē hec idē faciat: diuersas feb. gignit. Aq̄ pluuialis ceteris aq̄s melior: est ⁊ spissior atq̄ leuior: ⁊ mūdior: sicut Hyp. i pertinēt. plana magis fum⁹ aquaꝝ a sole tractarū: natura sue solis nō nisi subtilissima aque ⁊ ceteroꝝ corpoꝝ trahit: vñ aq̄ pluuialis putredini vicina est ⁊ ꝓpinqssima: qđ ex subtilitate cōuenit: melior tñ est ceteris aquis ⁊ digestibilior: sed cū putrefaciat raucitatē gñat atq̄ feb. qđ si nō fiat: melior alijs est. ꝯ putrida ne nō est vituperāda: sed potius ex subtilitate sua laudāda: oīs enī aq̄ que cito putrefit: ⁊ cito corrupti ꝓpinqua est subtilis. Aq̄ pluuialis rursus q̄ ex tenerissima pluuia ꝯficiť melior esse videť: subtilitatē enī fumi recipit siue significat. Post hanc est que cum tonitruo cadit: tonitruus enī mota sunt in nebulā fumū subtiliat. Unde aqua pluuialis multū melioratur inter alias si bibaf: aut calida aut frigida. q̄ frigida

cū niue: aut naturaliter frigida est sicut de fontanis: stoma-
chum refrigerat ⁊ epar. Ieiunus nō bibat: q: stomachū per
cutit ⁊ rigorē ⁊ constrictionē facit: mala est pectori: q: tussis
gignit: dentib⁹ quoq; non ꝯgruit: neq; neruis: neq; ossib⁹:
neq; cerebro: q: hec mēbra sunt frigida: catarrū facit: pecto-
rīous sanguinem screātib⁹ obest: si cessauerit morbus idem
reuertit. Aquā frigidā similiter non bibat: qui stomachū fri
gidum habet et epar naturaliter: aut ex frigore infirmatus
est: ⁊ eam infirmitatē est egressus: neq; post coitū est biben
da: vel nimia exercitia: q: calorē dissipat naturalē. Uniuersa
liter dico q̄cūq; aquā frigidā frequēter bibūt: ꝙ percussionē
nō euadūt futurā in senectute: neq; post somnū in nocte bi-
bat stitībūdus: q: calor naturalis extinguit: nisi ꝓpter ardo
rem febriū: aut ꝓpter cibū calidū ⁊ salsum. Aqua frigida cū
mane: si quis post somnū bibat: bonum appetitū facit: stoma
chum cōfortat vt bene digerat: sed tn̄ subito nō est bibēda:
sed paulatī est sorbēda. Illa ⁊ glacies si de bona sit lauda
bilis est: sed illa est melior que sup petrā ⁊ mundā cadit ter-
ram: cadēs eni sup metallinos mōtes: aut terras sapidas:
⁊ fetētes omnimodo cauēda est. Aqua calida ieiunū stomachū
lauat: ⁊ de fecib⁹ ciboꝝ purgat. Phlegma quoq; ⁊ omnē
putredinē mūdificat: ⁊ ventrē soluit. Sed si quis eam sepe
biberit: stomachū emollit: digestiuā ꝟtutē turbat: ⁊ totū cor
pus mitigat: ⁊ sanguis e narib⁹ ꝓpter eam emanat. Aqua
neq; tepida neq; frigida ventrē inflat: cum non sitim aufe-
rat. Sufficiūt hec dicta de aqua sapida. Aqua nō sapida est
salsa ⁊ sulphurea: ⁊ picea: aluminosa: nitrea: metallina. Sal
sa vētrē emollit: sepe tn̄ bibita ventrē cōstipat: corpus desic
cat: pruriginē ⁊ scabiem gñat: sed tamē hydropicos ⁊ frigi-
dos curat morbos: cum vel bibūt vel balneāt in ea. Aqua pi
cea: ⁊ sulphurea ad infirmitates valet frigidas: neruos cale
facit: epar incendit. Aluminosa refrigerat ⁊ desiccat: sangui
nis fluxum ⁊ emorroydes stringit. Nitrea ventrē soluit, eō
tra de metallo ferri aqua ventrē constipat: mēbra cōfortat:
ad dolorē splenis valet ⁊ apostemata. De metallo eris aqua
humiditati stomachi subuenit: stranguriā gignit. De metal
lo argēti aqua refrigerat ⁊ desiccat. Hec oīa potui sunt ad-
uersa nisi ꝑm diuersas medicinas: siue bibant: siue cuꝫ ipsis
balneēt. Oportet aūt si ex necessitate cogaf quis vt in regio
num mutationib⁹: aut locoꝝ sicci poitet puluerē aque quā
solit⁹ est bibere: ⁊ aque metalline misceat: vel aliq̄ male quā
inuenit atq; postea colatā bibat: alioquin coquat ⁊ pontico
vino admiscēs eā bibat: si aūt calide sit nature cū oxysaccara
cōsuescat eā bibere. Si vo aqua sit turbida: micā de pane fa
ctam pāno vnde colaturus est superinducat: ⁊ pane desiccari
permittat: si aluminosa cū dulci potu misceat. Et si salsa cū
ordei farina ⁊ bis vel ter colet eā. Si aūt corrupta: cū odorife
ro potu est admiscēda. Si eni malaꝝ est aqua qualitatū di-
uersos gignit morbos corpori: caueri ergo oportet: ꝙ si nō
possit fieri: ciceres i aqua cocti aquā alteri aque corrupte mi
sceāt: ⁊ sit maratrū ⁊ daucū. ¶ De vino ⁊ mero. Cap.x.

Vinū est quoddā meri: quoddā de passis factū:
aut mellitū: aut dactylinum: aut ordeaceū: aut si
milū. Merū vī ca. est ⁊ sic. ꝫ nouiter a torculari
tractū non primū trāsit gradū: neq; vet⁹ scḋm: ꝫ
augmētat vel minuit sui natura ex lōginq̄tate si
ue ꝓpinq̄tate tpis qḋ multū est vtile in custodiēda sanitate:
Si aquā sit mediocre calorē naturalē ꝯfortat ⁊ eūdē augmē
tat: ⁊ p oīa corpia dispergit mēbra: aīam refocillat: gaudiū
⁊ audaciā prestat: corpia augmētat virtutē: cho. ru. expellit
cū sudore ⁊ vrina: cho. nigrā tēperat: q: calefacit ⁊ humectat
solida ⁊ dura mēbra ⁊ sicca ex labore ⁊ fatigatiōe nimia hu
mectat: defectionē egrotis tollit ⁊ vires reducit: corpa pin-
guescit: q: appetitiuā virtutē ꝯfortat: ⁊ digestiuā adiuuat:
mēbra nimiū sicca ex egritudine diuturna: humectatiōe aq̄
atq; cibi cito recreat: inflatione ⁊ vētositatē dissoluit: qḋ fiet
si eō tēperatū: ⁊ nō ad ebrietatē bibat illud. Qui eni frequē
ter inde inebriant: multas ⁊ diuersas patiunt infirmitates:
sicut turbationē mētis: stulticiā: virtutū defectionē aīaꝝ.
Uene eni ⁊ ventriculi cerebri inde implent: calor naturalis
extinguit: ⁊ infrigidat: ⁊ tn̄ apostema gñat epilepsia comita
tur: paralysis sequit tremor: spasmus ⁊ similia succedunt.

¶ De actionibus meri. Cap.xi.

Actiōes vo meri mutant ex diuersitate corpoꝝ ⁊
cōplexionū ⁊ organi: cui⁹ natura q̄nq; modis est
diuersa: aut eni in colore: aut i liquore: aut i odo-
re: aut in sapore: aut in tpe. In colore: q: quedaꝫ
sunt rufa ꝙ calidiora sunt ⁊ sicca: cito digestiua: calidūꝫ san-
guinē generātia: quedā subrufa sūt ca. ⁊ boni san. sūt gñati
ua. Sunt ⁊ alia citrina ceteris calidiora: ⁊ oīa corpis mēbra
perforātia: sanguinem cholericum ⁊ capitis dolorem facien-
tia. Sunt ⁊ nigra aliis nutribiliora: calor eoꝝ ceteris minor
ad ꝯfortandū durior. Alia sunt al. minus supradictis ca. Ex li
quore diuersa: quedā eni sunt grossa duriora ceteris ⁊ nutri
biliora: sunt ⁊ subtilia parū nutriētia ⁊ stomachū cito exeun
tia: ⁊ dolorē capitis ex humorib⁹ cholericis in ore stomachi
auferētia: vrinā ꝓuocantia: sunt in liquore mediocria: quoꝝ
actio sūt nō erit mediocris. De odore: q: quedā sunt voca-
ta aromatica: ⁊ q: odorifera: bonū nutrimentū ⁊ bonuꝫ san-
guinē sunt faciētia. Sūt ⁊ odore horribilia: ⁊ sanguinē malū
doloreq; capitis ex malo fumo eoꝝ caput ascēdēte gñantia.
Sapore: q: dulcia quedā aliis nutribiliora: grossuꝫ gñantia
sanguinē: ventrē humectātia ⁊ ad digerendū dura: ⁊ sitim
gignētia. Sūt ⁊ pōtica stomachū ꝯfortātia: atq; ventrē con
stipātia: pectori ⁊ sibi ptinentib⁹ nocitiua: intestinis ꝯgrua:
ad digerendū dura. Sūt ⁊ acetosa ꝙ ⁊ diuretica grossos hu.
dissoluētia. Sunt ⁊ amara nimis ca. ex tpe vetera sunt cali-
diora: ⁊ ꝑm longinquitatē ⁊ propinquitatē a torculari consi
deranda sunt esse ca. ꝙ ergo simplicia taliter cōsiderant. Si
aūt ad scīnicē harū qualitatū quedā cōponant: ex suis cō-
positionib⁹ iudicabunt: breuiter tn̄ dicturi sum: ꝙ cōposita
non oportet negligere medicū. Rufa quidē vina aliis sunt
laudabiliora ad generandū tēperatū sanguinē ⁊ calorē ꝯfor
tandū naturalē: si inquā in liquore mediocria sunt: ⁊ in tpe
odorifera. Istis seda sunt subrufa ⁊ grossa ⁊ odorifera que ⁊
multū nutriūt: ⁊ sanguinē bonū faciūt. Rufa ⁊ grossa ⁊ pō
tica: in vtilitate sunt minora. Nigra ⁊ grossa ⁊ pontica ad
digerendū sunt dura: ⁊ grossum san. gñantia: his sunt peio
ra: nigra: grossa ⁊ dulcia. Alba ⁊ grossa parū nutriūt: nutri-
biliora al. ⁊ subtilia: suntq; diuretica calide nature ꝯgrua: do
loreq; capitis ꝙ ex stomachi malis hu. collectis est mitigati-
ua: neruosis mēbris amicabilia. Citrina ⁊ subtilia parū nu-
trientia: sed tn̄ calidiora sunt: citrina vo ⁊ grossa: calidissima
sunt atq; acutissima: ⁊ ad ascendenduꝫ caput velocissima ⁊
molestissimā ebrietatē faciētia: maxie si sint vetera. He sunt
vinoꝝ diuersitates ꝓpter q̄litatē suaꝝ cōplexiōes: sed ad
cōplexiōes vniuscuiusq; corpis: he nature vini cōsiderande
sunt. Calide nature vel cholericis vina rufa vel citrina si sint
vetera sunt nociua vtpote diuersos morbos gñantia: sicut
febres ⁊ capitis dolores: ebrietates duras: ⁊ indissolubiles
que si ex necessitate sunt bibēda: multe aque sunt commi-
scenda: aut minutus panis est apponēdus: cap̄. vi. vel. vii. bi-
bēdi horas. Alba ⁊ subtilia atq; noua sunt iuuatiua: aquaꝫ
eni mēbratim portāt ⁊ refrigerāt: frigidis cōplexiōe ⁊ phle-
gmaticis: citrina: rufa: vetera pura sunt habilia: ⁊ bonū san.
gñantia: alba ⁊ grossa atq; noua ⁊ nō pura incōueniētia: q:
corpa humectāt ⁊ refrigerāt: intestina inflāt: stomach⁹ defi-
cit eoꝝ cā. Cōplexiōi tēperate vina rufa ⁊ subrufa inter no-
uū ⁊ vet⁹ mediocria: odorifera eq̄liter mixta sūt satis ꝯgrua:
quippe: q: bonū san. gignētia tēperate ebibita: quicq̄d lau
dabile dicim⁹ in corporib⁹ faciētia: oīa alia vina eis sunt no
citina ⁊ laudib⁹ hoc. Iðia. Corporib⁹ intēperate cōplexiōis
cho. habētib⁹ in stomacho vel intestinis ⁊ dolorē capit: calo-
rēq; epatis rufa: citrina: ⁊ vetera sunt mala ⁊ alba: subtilia:
iuuatiua. In hac aūt ꝯsideratiōe regionū caliditas ⁊ estiuū
tps sūt ꝑpēdēda laborātib⁹ ⁊ angustiātib⁹ i stomacho vel in
intestinis phlegma habētib⁹ siue vētositatē in epate: ⁊ i vi-
scerib⁹ frigidā ⁊ ꝯstipatā ꝯplexionē grossa ⁊ dulcia atq; no
ua sunt inutilia. Rufa vo ⁊ citrina subtilia habilia. Neruoꝝ
defectionib⁹ vina oīa nocere vident. Uini eni principiū est
vt neruos ⁊ cerebrū inficiet: qḋ testat Hippo. in perito. vi-
num mēt capiti nociuū est. ⁊ iterū. Uinū aquosum ⁊ mali-
num commixtum stomachum humectat intrī vt desiccat: in-
tum commixtum stomachum humectat intrī vt desiccat: in-
stationem generat. Purū graue est capiti: sitim ⁊ costarum

titillationē facit. Ex his ergo dictis a prudēti medico ⁊ a perspicaci dicenda debēt considerari. Uina de passis facta superioribus sunt vicina. Mellita calidiora ⁊ sicciora cholerā generantia frigide cōplexioni ⁊ phlegmaticis: maxime si sint aromatica valentia. Dactylica ceteris grossiora sunt vinis: ⁊ nutribiliora: melancholiā pariunt: ⁊ minus calefaciūt. Ois ceruisia de quocunqʒ grano sit facta grossior est ꝙ vina dactylica: ⁊ ad digerendū durissima: cōstipat viscera: maxime si sit noua: inflationem ⁊ ventositatē generat: sed tamen digerentes multum nutricat.

De potibus medicinalibus. Cap. cij.

Potus medicinalis est oximel: oxizaccara: ⁊ alia his similia. Oximel inter calidum ⁊ frigidū est temperatū: si autem cum herbarū radicibus conficiatur calori vicinatur: phlegma viscosum dissoluit ⁊ ventositatē destruit: si cum zuccaro fit omni etati ⁊ regioni conuenit: qꝛ poros aperit: phlegma viscosum dissoluit: sputi screationem ex pectore ⁊ pulmone expellit: acumen cholere mitigat: omnibus infirmitatibus ex cho. ⁊ phlegmate cōmixtis sicut hemitriteo pficit: si cū aqua decoctionū conficiatur: cōfortat stomachū: ⁊ de putredinibus phlegmatis ⁊ aliorum humorū mundificat eum: virtutē appetitiuam excitat: egritudines exeuntes confortat. Si cum squilla hydropicos iuuat: et epaticos: splenericosqʒ frigide nature: asmaticos: anhelosos: et viscoso phlegmate cōstipatos iuuat. Iulep tēperatū est: frigiditati ⁊ humiditati pertinet: stomachi refrigerat ardores: in acutis febribus valet. Mellicratū calori attinet: frigida membra refouet: colatiuū est ⁊ diureticū: aliquantulū nutritiuū. Sirupus rosatus refrigeratiuus est: acutis valet feb. defectio appetitus in egrotātibus p eū cōfortat. Sirupus viol. acutas feb. extinguit: vētrē humectat: asperitatē gutturis: pulmonis quoqʒ ⁊ pectoris mitigat. Sirupus mirtinus stomachū cōfortat: ventrē constipat: dissinteriam aufert: ⁊ diarriā. similiter factus de coctanis idem operatur.

De naturis florum odoriferorū. Cap. ciij.

Res odorifera ⁊ tangibilis aliquantulū mutatiua est corporis: sed nō adeo sicut aer: potus: et cibus. Odorifera autē plus mutāt cerebrū: tāgibilis exteriorū membrorū cōplexionē transducit sicut cutis ⁊ vicinorū sibi: qḋ cū fiat rei mutanti corpus oportet hec duo: idest odoratus ⁊ tactus sibimet cōnectant: que rebus non naturalibus adiungant. Ut promissiones nostre non minuant: ab odoriferis ergo incipiamus: ⁊ horum in cerebro actionibus: actiones eīm suas in exterioribus: cum de simplici practica medicine in subsequētibus disputabimus: dicemus. Odorifera ergo ista: aut flores sunt: aut aromata. Nos autē a floribus incipiamus. Mirtus diuersas habet virtutes: pontica eīm est ⁊ frigida ⁊ sicca: aliquātulū est amara: ⁊ ideo parū calet ⁊ dissolutiua est: vnde iuuat cerebrū qḋ est calidū ⁊ humidū. Rosa similiter diuersas habet qualitates: sed frigiditati tamen pertinentes: et ideo eo cerebrū refrigerat ⁊ exiccat. Sābucū calidum est ⁊ siccum: dissoluens cerebri humiditatē: eiusdēqʒ ventositatem: ⁊ ipsius aperit constipationē. Basilicō calidū est ⁊ siccū: phlegmatis ⁊ grossorū humorū dissolutiuū: dolori capitis ex frigiditate adiutiuū. Succus eius ex frigiditate ⁊ plenitudine stomachi adiuuat singultū. Sābucū calidum est ⁊ siccū ⁊ dissolutiuū: i paralysi ⁊ epilepsia ⁊ hemigranea phlegmatica ⁊ omnibus morbis phlegmaticis cerebri est validū. Yreos diuersas habet naturas: sed calori tamen vicinas: et propter hoc dissoluit omnes cerebri infirmitates phlegmaticas. Uiola frigida est ⁊ hu. calorem ⁊ siccitatē cerebri adiuuat: somnum prestat. Citrinus flos frigidorem iuuat in cerebro et confortat.

De naturis aromatum. Cap. ciiij.

Inter aromatibus est muscus in tertio gradu calidus et siccus defectionis cordis ex frigore cōfortatiuus: membra deficientia cōfortat. De musco ⁊ croco sunt mutatiōes paralysim adiuuantes ⁊ cerebrū confortantes. Ambra ca. est ⁊ sic actiones eius a musco parum dissimilant. Garofilū ca. est ⁊ siccum in secundo gradu: frigidam adiuuat cerebri ⁊ defectum atqʒ melancholicū: anime ⁊ cordis confortatiuū. Sādali in tertio gradu sunt frigidi: dolorem iuuant capitis calidi: caloris cerebri sunt refrigeratiui. Camphora frigida est in tertio gradu ⁊ sicca: calorem ⁊ siccitatē cerebri refrigerat: cordis ⁊ anime ex calore defectionē cōfortat. Lignū aloes diuerse est nature: sed tamē vniuersaliter est ca. ⁊ siccū adiuuans cerebri ⁊ stomachi humectationes: cordisqʒ defectiones animā ⁊ cor ⁊ oīa interiora cōfortat mēbra. Macis et calore ⁊ frigore medietatinus est: stomachū frigidum ⁊ similiter defectione virtutis contentiue adiuuat. Spica calida est ⁊ sic. stomachi ⁊ epatis frigiditates iuuat: diuretica est ⁊ menstrua prouocat. Costum calidū est ⁊ siccū defectionē cōfortatiū neruorqʒ valens contra venenū: omne autem aromaticū calidum ⁊ siccum confortat cor atqʒ stomachū ⁊ cerebrum: ⁊ fumo replet ipsum.

De natura vestimentorum. Cap. cv.

Omne vestimentū corpori appositum necesse est calefaciat cum aeris frigiditatē repellat: sed tamen cum quasi quidam calor corporis corpori retorqueat calefit inde ⁊ ipsū. Sunt autē vestes diuerse: quedā. s. plus: quedā minus calefactiue: sicut linee. Omne eīm lineū cum induitur refrigerat corpus ⁊ maxime si lineū sit: si autem non: calefacit et multū membra humectat. Bombicinum plus reddit calidū: ⁊ maxime si sit subtile ⁊ tenerū: membra tenerat. Quodcūqʒ vestimētū est pilosius: plus calefacit ⁊ reddit mēbra tenera. Lene atqʒ rarū calefacit ⁊ exiccat: ⁊ mēbra indurat ⁊ etiam est optimū. Lanea calefaciūt ⁊ exiccant: ⁊ mēbra indurant: membra calida ... ⁊ tenerat: frigiditati renū est optima. Sericum quanto subtilius ⁊ pilosius tāto plus calefacit ⁊ tenerat corpus: contraria contrarie operantur. Pelles eere vestes sm̄ aliarum diuersitates considerantur: quanto ergo earū pilus spissior ⁊ plus mollior: tanto calidior. qḋ perspicax medicus et regionū situ: ⁊ ex hominū consuetudinibus bene discernet.

De somno ⁊ vigiliis. Cap. cvj.

Quoniam de ciborum ⁊ potuum satis ⁊ abunde tractauerim diuersitatibus: de somno ⁊ vigiliis que ea comitantur necessarius sequitur tractatus. Somnus autem aut naturalis: aut non naturalis: sed naturalis huic nostro attinet tractatui: non naturalis inter illa que extra naturam sunt ponēdus est. Fit igitur somnus naturalis ex temperata humiditate cerebri: ⁊ ex fumo humido atqʒ claro a toto corpore ascendēte ad cerebrū: vnde cum cibamur ⁊ ciborū cerebrū fumus ingreditur: facile dormitamus. Fit autē somnus naturaliter propter duo res. Primo videlʒ vt cerebrum cum sensibus a fatigatione suorum motuū quiescat: vnde animalis virtutis quiescunt actiones cum somnus adest. s. visus: auditus: gustus: odoratus: ⁊ motus voluntarius. Actiones ꝟo spirituales ⁊ naturales in suo cursu sunt manentes: dormientes eīm a nobilitu ... neqʒ digestiua virtus ... ⁊ ... rum motu atqʒ flatu cōprobatur: ⁊ ꝙ comesta a dormientibus melius digerunt. Secūdo fit necessitas somni vt cibus digerat ⁊ humores coquat: calor eīm naturalis interiora ... petit corporis. Unde qꝛ in hyeme magis dormitamus ⁊ noctium prolixitate: melius digerimus ꝙ in quolibet alio tempore. Uīn calor naturalis tectus operan ... mus necesse est magis operiamur: ⁊ extremitates corporis in multū dormientibus refrigerant. Actiones quoqʒ somni diuerse sunt duobus modis: aut sm̄ quātitatē temporis: aut sm̄ magnitudinē materie quā in corpore inueniūt. Sm̄ quātitatem temporis: qꝛ si multus est somnus aliter defectus: corpus humectat ⁊ refrigeratur: phlegma ... ⁊ calor naturalis minuit. Si autē somnus ē moderatus: cibus digeritur: corpus impinguat: labor dissoluitur: anima cōfortatur: calor naturalis augmentatur: humores temperantur: mens clarificatur. Si autē minor est ꝙ oportet: anima ⁊ virtutes naturales ⁊ digestiua deficiūt: corpus desiccatur. Actiones somni ex magnitudine materie quā inueniūt in corpore sunt: qꝛ si cibum aut humores inueniūt indigestibiles: quorum sunt quantitates plus ꝙ virtus naturalis expelli- ...

let cum calor intret naturalis: qḋ in dormiente maxime facit magnitudine materie vincit̄ ⁊ extinguitur. sicut videtur in initio piodi amphimerine: et ꝓpter hoc opꝫ ut multū comedentes nō antea dormiant ꝙ̄ ciborū stomachi aliquātulā digestionē sentiant. Et similiter febricitātes in horis accessionū dormire non opꝫ. Si enī corp⁹ cibis inanitur calorq̄ naturalis interiora corporis ingrediat̄: substācialem humectationē exiccat: cum nihil aliud exiccandū inueniat: postq̄ calor minuitur: ⁊ corpus refrigeratur. Si vero somnus cibos et humores inueniat tēperatos: calor naturalis interiora intrans corporis: cibos digerit: hūores tēperatos reddit: corpus humectat calefacit ⁊ impinguat. hec sunt actiões somni in corpib⁹ cuiuslibet aīalis. ¶ Vigilie quedā sunt naturales et quedam extra naturā. De his que sunt extra naturā tūc disputabim⁹ cū de rebus causis accidentibus dicem⁹. Naturales igitur vigilie virtutē naturalē fatigāt atq̄ corpus. virtus tū aīata cōfortatur: q: calor naturalis corpus egreditur: ⁊ sensus atq̄ motus corporū cōfortantur. Vigilie ergo corpis interiora refrigerāt: exteriora vo calefaciūt et exiccant: q̄ si sint plusq̄ oporteat calor augmentat̄ corpusq̄ exiccat̄.

¶ De coitu. Capitulū.xxij.

De somno et vigilijs disputatione finita: de coitu sequitur nr̄a sententia: cum naturali exinanitiōi attineat. qḋ natura fecit in aīalib⁹ vt gignerent. et species eiusdē gn̄is cōseruarentur: in gn̄atiōe enī destructa reparātur. vnde nimiā delectationē fecit natura in coitu: vt qḋlibet aīal ad hoc alliceretur ⁊ aīaretur. Oēs enī fere hoīes delectationē tm̄ in coitu appetunt pauci vero gignendoꝝ spe filioꝝ: irrōnabilia delectatione tm̄ sunt ꝯtenta. Fecit quoq̄ materiā gignēdoꝝ sperma: qḋ corporis est q̄dam superfluitas: sed nō sicut superfluitatib⁹ aliis mūnda. s. emūctionib⁹ sputis sudori ⁊ similib⁹. q̄ ad nullaꝫ necessitatē emittūtur. Sperma enī illud de meliori substantia totius corporis gn̄atur. Unde ga. dixit in lib. custodiēde sanitatis. natura inquit spermatis aeree ⁊ ignee est nature. cui⁹ ergo ꝯplexio ca. est ⁊ humida necessario. q: de puro ⁊ clarificato sanguine gn̄atur. vnde fundamēta principaliū mēbroꝝ nutriuntur. Ideoq̄ cū quidam in coitu plusq̄ oporteat exercentur: virtus minuitur et corpus exiccatur. cum enim multo maior sanguinis quātitas minuatur i phlebotomia nunq̄ tm̄ aliquis inde ita debilitatur: sicut in triplicato vel q̄druplicato coitu: etsi multo minus ꝙ̄ sanguinis emittatur: Cuius defectiōis causa talis est. q: cū natura illud sperma tis emiserit qḋ in testiculis ⁊ vasis spermatis inuenerit. ⁊ hō ad idē operandū itēo alectur: necq̄ tamē in vasis natura inueniat qḋ paratum emittat̄: colligit p̄ alia mēbra qḋ sanguinis paratū ad sperma fuerat. Et si multotiēs homo in coitu fatiget̄: sanguis tū qui principalia mēbra p̄ncipaliter nutrit tandem emittitur. vnde fit vt multi id operantib⁹ sanguis p̄ spermate per virgam emittat̄. q: natura ad id coquēdū non habuit tēpus cōgruū. necesse est ergo deficiat corpus. Hip. atq̄ Ga. dixerūt. Coitus sanitatis custodiēde fomes est vnus. alij ecōtra. Nos aūt hip. ⁊ ga. auctoritati consentimus: dicētes coitum vbi mutatur corpus esse vtilē: qui cū excedat modū: necesse est vt generet morbum. sicut enī si humores quibus corpus regitur minuitur siue augmentātur morb⁹ necesse est inde generet̄: itidē in q̄libet ꝯtingit coitu. vnde cū in vasa sibi cōpetētib⁹ sperma augmentet̄: opꝫ vt a natura sicut alia q̄libet superfluitas expellat̄. qḋ sine coitu q̄nq̄ expellitur et sepe fit in pollutionib⁹. Pollutiōes enim nihil aliud sunt nisi ꝙ hūores q̄ materia sunt spermatis: calefiunt ⁊ augmentātur. vnde cū vasa spermatis implentur necessitas expetit educātur. ꝙ si neq̄ coitu neq̄ pollutiōe exeant tūc apostemata in inguinib⁹ generāt: ⁊ grauitatē sub hypocundrijs. immo totū corpus grauant. aliq̄n in vasis suis calefiunt: ⁊ febres faciunt. aliq̄n fumus eoꝝ ascendit cerebrū: et pessima gn̄at accidētia circa ipm. et ꝓpter hec si coit⁹ exercatur qn̄ opꝫ ⁊ sm̄ ꝙ necesse est: leuigatur corpus: sanitas corroborat̄: cogitatiōes male remouentur: ira extinguitur: melācholia iuuat̄: multi morbi phlegmatici pulsantur appetitus excitat̄. Si aūt ecōtra morbos cōstat eē: q: corp⁹ refrigerat ⁊ exiccat: ⁊ aliq̄n calefit ex motu nimio. Coit⁹ aūt triplex est: aut enī propter rem naturalē: aut nō naturalem: aut extra naturā. Naturalis ē: si puer vel iuuenis nō exercet cuius ꝯplectiones sunt calide ⁊ hu. ⁊ testiculi sicc. ⁊ pinguis est et rufus: ⁊ neruosus atq̄ sanus. Negligēs igit̄ dolorem patitur in inguinib⁹: pigritiā corporis totius grauitatē et fastidiū. aliq̄ādo eū calefiat febres siue melancholiā gn̄at: scotomiam ⁊ cardiacam. Si vero frigide sit nature ⁊ sicce: et testiculi sicc: ⁊ est macilentus calor: ⁊ albus siue liuidus: ⁊ spermatis parui. si aūt sepe operet̄ corpus infrigidat̄: calor naturalis minuit̄ pori rarificant̄ nerui deficiūt: tremor ⁊ alie defectiones: cardiaca: fastidiū: arteticus dolor: pectoris et pulmonis mala accidētia subeunt. Et si ꝓpter hoc non desistat ⁊ corpus corrumpat in spasmum oportet decidat: vnde necesse est vt hūc caueat. Si autē cōplectionis sit frigi. ⁊ hu. aut cal. ⁊ sic. mediocriter debēt exercere. si autē aliter: morbos necesse est toleret. frigidus ⁊ hu. si hec operet̄: calor naturalis ꝯgelatur: nerui emolliūtur. Calide ⁊ sicce ꝯplectiōis homo desiccatiōes patitur totius corpis: oculoꝝ quoq̄ concauitates: ⁊ alias siccas infirmitates. Nō naturalis est si cū cibis ⁊ potu corpus plenū est: exercuerit. defectiōes corporꝫ sequunt̄: emollitiōes neruoꝝ: dolores artetici: ꝯstipatiōes in vesicis humores augmentātur viscosi. Et si non desistat aut i hydropisim: aut in anhelitū: aut in paralysim decidet. Similiter sitiens fecerit aut famelicus aut post vomitus ⁊ ventris solutionē seu phlebotomiā: aut balneū: aut post quēlꝫ laborē: aut vigilias: aut tristiciam: deficit corpus ⁊ exiccat̄. calor naturalis dissoluit̄: visus obscurat̄: oculi concauantur aliquādo spasmus ⁊ defectio sequunt̄. Sic etiā si post gaudiuꝫ subito fit: maxime si in estate aut autumno. q: hec duo tp̄a coitui sunt incōuenientia. Si aūt operatur quis coitus cū corpus nec adeo plenū: nec adeo sit exinanitū habēamus tum sperma collectū cum letus sit et felicit⁹: iuuatur corp⁹ et calor naturalis cōfortat̄ precipue in pueritia: ⁊ iuuentute et in vernali tp̄e hec operari est vtile. Quicūq̄ vero faciūt ꝓpter rem extra naturā: sicut qui turbationē mētis patiunt̄ ꝓpter melācholiā aut cogitationē intra falsam habēs: aut sunt heresi: aut phlegmate pleni: siue laborāt de plenitudine corpis: seu cerebrū est plenū hūorib⁹: vel in capita eoꝝ acuti fumi ingrediātur: sanū est eis. maniaꝫ eis aufert: amorem tēperat: suspitionē falsam mitigat: laborē alleuiat: cōstipationē poroꝝ aperit: abundātiam humoꝝ cerebri a superioribus in inferiora deponit: ⁊ maxime ꝓdest si complexio cuiuslibet calida est ⁊ humida. Si q̄ rursum coeant q̄ pectoris aut pulmonis infirmitatē habeāt vel artetici: ⁊ in visceribus grossi: frigidi quoq̄ ⁊ phlegmatici morbē: ⁊ in ylib⁹ dolētes siue etiā diarriam vel dolorē stomachi et defectiōes habētes catharrici ⁊ coriꝫatici: vel in his infirmitatibus augmentātur: vel si nō habeāt eis accelerant̄: magis tū coit⁹ cerebro ⁊ neruis nocere videt̄ ꝓpter dissolutionē aīalis spiritus: pectori ⁊ pulmoni ꝓpter nimiū motū vel vitalis spūs dissolutionē. opꝫ ergo sic in infirmitatib⁹ vt in pestilentia tēporis: ⁊ corruptiōe aeris coitus vitetur. Quidam coeuntes virtutū patiuntur defectiōes: ⁊ stomachi abominatiōes: in ore stomachi siccitates et oculoꝝ obscuritatē. Si vero abstineāt spermate in vasis sui abundāte: grauitatem capitis tolerāt: angustiā quoq̄ et abominationē: quos opꝫ medicari vt libido possit extingui: sperma desiccari: qḋ in practica nr̄a sum⁹ dicturi. Quidā aūt cū h̄ operētur rigorē et tremorē corpoꝝ patiunt̄: qḋ corruptionē humoꝝ signat: qua calor dissoluit cū coit⁹ superuenit. Alij in eodē opere nimio fatigātur putore. vn̄ cognoscit q: putredines hūoꝝ corpis dissoluant̄.

¶ De inanitiōe nō naturali vt vrina menstruis ⁊c. Ca.xxiij.

Quoniāquidē de coitu. s. particulari et inanitiōe ad nūc posse dicim⁹: de vniuersali. s. naturali exinanitiōe vniuersali dicēdū eē videt̄: sicut de egestione vrina menstruis ⁊ illibus. hec si cohibeātur ne exeant: aut si plus ꝙ̄ opꝫ ꝓdeāt: morbos sm̄ suā naturā generāt. vn̄ necesse est non teneri cū cursus expectu let naturalis: q̄ si nō ꝓut opꝫ exeant: medici in expellendis satagant: si vero intēperatus et multus sit exitus: in retinēdis laborēt. Si q̄s enī egestionē seu vētositatē teneat: colicam stericasi non etiā angustias defectionē appetitus: vomitum

ventositatem stomachi vel intestinorum patiuntur retinentes. Si que abundent: in exitu dissolvuntur: et corpora deficiunt. Si autem emittantur cholerica in intestinis faciunt vulnera. Urina retenta stranguriam ardorem et dolorem vesice: atque renum generat. vel eadem vulnerat: exitus plusque oportet: sitim facit: et exeuntes dissolvit: corpora desiccat. Menstrua non exeuntia in initio infirmitates faciunt acutas: tardantia infrigidant epar: calorem naturalem extinguunt: et sepe in hydropisim cadunt. Si coitum iterum fumus ad cor ascendit subtilitatem et angustiam generat. Si in cerebrum saliat: diuturna hemicranea gignitur et cephalea defectio visus et similia. Unde facit sanguis emorroidarum: si constringantur postque ex consuetudine venerit. Sanguis per gulam atque buccam egrediens: si teneatur ab his quibus contingit secundum consuetudinem generat morbos in capite. sicut gravitatem vertiginem et similia. Si autem exeat plusque oporteat siccitatem faciei et oculorum generat. unde non oportet negligi naturales expurgationes vt ordinentur secundum cursus eorum naturales.

¶ De accidentibus anime. Cap. xix.

Argumentatione expleta naturali et eius actionibus circa corpora expositis: subsequitur vt de accidentibus anime dicamus: et que circa corpora operentur. Sicut ergo corpora ex accidentibus anime immutantur. sicut ex supradictis corruptis corrumpuntur: et conservantis conservantur: ita et accidentia et sanitatis et corruptionis conservande sunt causa. Irascentes enim quibuslibet ex causis angustiantes: et etiam tristantes atque timentes: suspicantes: amantes: sepissime pessimas incidunt infirmitates: et citissimas mortes. Ab ira vero se coercentes: et rationabiliter animum compescentes: quicquid mali insperatum venerit modeste sustinentes: has effugiunt infirmitates. et si quicquam aliud venerit huiusmodi accidentia irrationabiliter eos molestantia: si infirmentur difficulter sanantur: accidentia autem hec causa sunt sanitatis. Ira enim si frigide complexioni vel timide intervenerit: multum eis subvenit. leticia sollicitos tristes: et angustiantes iuvat. Multos inquit Galenus vidi qui ex longo tempore angustiam sive tristitiam sunt perpessi: sed cum ad gaudium sive divitias pervenerint: ad sanitatem redeunt pristinam. Alii vero ex infirmitate habita sanantur: cum que amaverint ab eis videantur. Similiter complexionem cerebri calidam et siccam: et semper habentes gaudium et leticiam: tristitia et angustia supervenientes adiuvant: quia calor in interiora rediens nullam patitur dispersionem exteriorem. Cum ergo ita ex accidentibus anime mutentur corpora: oportet eorum dicantur diversitates. et circa corpora eorum actiones. Accidentia anime sunt ira: tristitia: angustia: timor: et verecundia. Ira est ebullitio sanguinis qui in corde consistit: et motus caloris subito extra corpus exeuntis ad vindicandum. huius actio corporis est calefactio: exsiccatio: choleratio: consortatio: et aliquando generat febres ephimeras. humores autem corporis ad putredinem parati febres gignunt ex putredine. Ira vero augmentante calor dissolvitur naturalis: et naturalis virtus deficit. tremor quoque fit maxime his qui non adeo sunt virtuosi. sed tamen hec ira non mortificat frigidos nature si non est superflua. aliquando enim est congrua. calor enim naturalis exteriora movet corporis et cum ipso vis exit sanguinis. vnde mali humores ad bonos redeunt et carnes crescunt. Sanguis enim exiens arterias carnem implet et nutrit ac manifestat calorem exire. Rubor visus in corpore et maxime in facie: quia vene implentur sanguine.

¶ De gaudio. Capitulum xx.

Gaudium sive leticia est exitus caloris naturalis paulatim in exteriora. vnde anima confortata calorem naturalem per totum corpus temperat: sanguinemque tuitione sua augmentat: corpus impinguat. et idcirco omnibus et maxime sanis congruit corporibus sed tamen gaudium aliquando interficit: si subitum sit propter caloris naturalis extra corpus egressionem. et in exteriora corporis dispersionem: quod venefas rursus dicit quandoque fuisse ex nimio et subito gaudio superveniente.

¶ De angustia. Cap. xxi.

Angustia est cum paulatim calor naturalis interiora subintrat corporis. vnde febres nascuntur ephimere. Que angustia si diu moretur: calor augmentatur: et solida membra calefiunt. et in ethicas febres cadunt. et si in frigida complexione fiunt: calor extinguitur naturalis: est ergo angustia omnibus complexionibus maxime siccis et frigidis nocitiva.

¶ De tristicia. Cap. xxii.

Tristitia est cum calor naturalis aliquando creatur aliquando intret. Intrat enim cum que speraverit desperat: exit cum sperat que desperaverat. oportet ergo si habuit intolerabiles exultationes: ad sollicitudinem quandoque futuram revertere calamitatem: ne calor naturalis exiens refrigeret interiora in exteriora se spargens.

¶ De timore. Capitulum xxiii.

Timor est cum naturalis calor interiora corporis subito intret vt ad animam fugiat: quod sibi nocet et horret: et etiam multum expavet.

¶ De verecundia. Cap. xxiiii.

Verecundia est cum calor naturalis interiora intret et exteriora in uno momento visitet. calor enim naturalis ad interiora sicut et in timore refugit verecundia: et post memoriam aliter recurrit ad exteriora vt defendat certis non sibi certa. vnde fit vt quis rubeat in verecundia. horum duorum accidentium actiones nullius corporum sunt inconvenientes.

¶ Explicit quintus liber.

¶ Incipit sexta particula theorice de rebus contra naturam.

¶ Capitula libri sexti.

¶ De rebus extra naturam. Capi. i.

Quia in superioribus tres partes theorice esse diximus: et de duabus primis iam explevimus. scilicet naturali. et non naturali partibus: restat tertia que est extra naturam dicenda. Sunt autem extra naturam morbi: causa morbos faciens: et accidentia morbos sequentia. Que autem regimenta sunt corporum ex temperamentis sunt rerum naturalium: harum temperamenta in complexione similium membrorum: et compositione officialium

sunt temperata: tēperamenta vero similiū ex tēperātis sunt humorū: tēperamēta officialiū in moderatione materie et formatiue virtutis cuiuslibet sunt tēperāta: officialiū q̄ tēperamēta facit actionē tēperātā: q̄ tēperamēta rerū naturaliū inueniunt̄ in mēbris ⁊ humoribus, quorū q̄ cū qd̄libet excedat modū rē facit ex naturā. Si enī humores tēperamētū excedit morbosū faciunt eum. Si vero membra egrediant̄ tēperamēta morbos erunt generantia. Actio quoq̄ si modū excesserit: accidētia facit. Tria ergo sunt extra naturā: morbus ⁊ morbi cā: ⁊ accidētia morbū sequētia. Morbus est qd̄ principaliter actioni corporis nocet nullo succedēte qui eū adiuuet mediatore. sicut calor in febribus qui sine re mediante nocet corporis actionibus. et sicut aqua in oculis q̄ nullo mediāte obest visui: et apostema i gutture qd̄ nullo adiuuante obstat anhelitui: ⁊ rei trāsglutiēde. Cā morbi est q̄ per aliū nō p se nocet actionibus: sicut putredines in febribus: q̄ causa febriū esse probantur mediāte calore vnde generātur: ⁊ nocēt actionibus. Accidentia sunt ipsa actio corrupta quā morbus generat: sicut ablatio visus propter aquam. aqua enī in oculis est morbus. accidētia sunt ablatio visus. ⁊ sicut defectio digestiue virtutis in se. ex se. est morbus: accidētia virtus defecta. Morbus ergo nocet actioni sine mediatore: causa vero q̄ per aliū nocet eidē: accidētia sunt ipsa actio corrupta: quā morbus generat.

¶ De morbis ⁊ eorū generibus. Cap.ij.

Hippocra. atq̄ ga. morbū testātur hoc esse cū membra cōplexiōis naturalis sue tēperamēta egrediātur. Cōpositio autē mēbrorū triplex est aut est similiū mēbrorū ex humoribus: q̄ cū tēperamēta sue cōpositiōis excedat: ex mēbris quibus inheret morbus sortitur nomen: ⁊ similis vocatur. aut cōpositio officialiū mēbrorū ex similibus: que cū temperamēta sue cōplexionis egredit̄: morbus officialis vocatur. aut est cōpositio oīm mēbrorū in toto corpore colligatio: q̄ cū dissoluatur: morbus ille separatio iuncturarū vocat̄. qui vniuersalis morbus dicit̄: q: supradictis duobus sociatur. Genera ergo mēbrorū sunt tria: silia: officialia. vniuersal. Silis duobus modis consideratur: aut enī simplex aut cōpositus. Simplex quadripartitur. est enī calidus. aut frigus. aut humidus. aut siccus. Cōpositus silr est quadripartitus: aut enī est ca. ⁊ hu. aut frigi. ⁊ hu. aut ca. ⁊ sic. aut frigi. ⁊ sic. Simplex: aut ex simplici qualitate: aut ex humoris alicuius cōmixtiōe. Ex qualitate sola vt febris ethica. vel ephimera que ex calore est solis siue laboris. Ex alicuius humoris cōmixtione. vt sunt apostemata: phlegmones dicta: ⁊ febres ex putredinibus ⁊ silia. ex frigoris q̄litate est congelatio sola vel spasmus: que ex nimia frigiditate aeris sine mixtione fit. Que cum aliquo humore accidit est sicut paralysis: apoplexia: epilepsia: ⁊ silia ex frigidis chimis generata. De q̄litate sola morbus siccus est consumptio mēbrorū solidorū ex inanitionibus sicut phthysis vel spasmus. Morbus siccus cū alterius humoris cōmixtione est vt cancer elephātia: ⁊ alij morbi ex sicca materia. Humidus ex qualitate sola morbus totius corporis est humiditas siue tabiditas. Cū alterius humoris cōmixtione: vt hydropisis ex humidis chimis. Cōpositos morbos sine alicuius humoris cōmixtione impossibile est ee. calidus enī ⁊ humidus morbus ex sanguine nascitur sicut apostema qd̄ phlegmon dr̄. calidus ⁊ siccus ex cho. ru. est apostema: qd̄ dr̄ herisipila. frigidus et humidus est apostema ex phlegmate qd̄ vocat̄ zimia. frigidus ⁊ siccus ex cho. ni. sicut est apostema sciros vocatum.

¶ De morbis officialibus. Cap.iij.

Officialiū morborū quattuor sunt modi. In forma: in quātitate: i nūero: in positiōe. In forma q̄q̄ sunt modi: est enī mēbrorū indecentia. sicut capitis longitudo foeda ⁊ crurium tortitudo ⁊ concauitas oculorum. vel si manuū ⁊ pedū cōcauitas carne repleat̄. Mēbrorū pforatio q̄ in largitatē partitur ⁊ strictionē. largitatē: vt est venarū apertio q̄ sunt in ano. q̄ morbus emoroidis dr̄. strictionē: vt ē venarū coarctatio. sicut et quolibet ligamēto. hec strictio fit i eo mēbro aliqū cuius vniuersalis ē totius corporis actio. aliqū vō nō: qd̄ contingit ex apostemate vel viscoso phlegmate. Si cū ex apostemate frigat̄ mēbrū: duos patiet̄ morbos. vnū apostema: alterū oppilatiōe. Si ē vena cōcaua apostemate ē oppilata: duas patit̄ epar infirmitates duas amittēs actiōes. q: propter apostema sanguinē non gn̄at. et propter oppilationē corpori nō mādat. si viscosū phlegma ipe diat: actio amittit̄ vna. ex sanguinem nō mādat. ⁊ vna inde tm̄ est infirmitas. Quartus in asperitate morbus est: cū mēbra naturaliter aspera icipiūt eē lenia. vt stomachus ⁊ vulua q̄ naturaliter sunt aspera. Quintus est in lenitate: cū mēbra naturaliter lenia icipiūt eē aspera vt gutturis ⁊ pulmonis canales naturalr̄ lenes. In quātitate duo sunt modi: vel cū mēbra sunt magna: vel cū sunt parua. In nūero silr̄ sunt duo modi In multitudine naturali vel nō naturali: ⁊ in paucitate vniuersali vel priculari. In positiōe silr̄ duo sūt mōi. vel ex mēbri de suo loco motiōe: vel ex vicini mēbri dissipatiōe. vt sunt digiti vel labia q̄ conglutinatiōe vel adherent: et non separantur: vel separant̄ ⁊ non conglutinantur.

¶ De morbis separantibus iuncturas. Cap. iiij.

Separatio iuncture est morbus vniuersalr̄ in cōsilibus mēbris vel officialibus. Aliqū enī in carne. aliquādo in osse. aliqū in tota manu vel pede. ⁊ tunc vniuersalr̄ in cōsilibus et officialibus mēbris est. Separatio autē ista ex mēbris q̄bus inest diuersa sortit̄ noīa. Si enī ossibus accidat dr̄ fractura: ⁊ si nouiter carni plaga: si vetusta: plaga non vocatur: sed putrida. Si neruis fixura vocanda erit. Si arterijs exiema. Si in venis contusio. Si in medijs lacertis continctio. si cuti excoriatio. Si officialibus mēbris ꝓpetua erit separatio: ⁊ dr̄ incisio vt in manibus vl̄ pedibus: hi tres modi. i. sepatiō cōsiliū: ⁊ officialis aliqū sūt soli. aliqū cōnexi sibimetipsis. Cōnexi sūt sex modis vel enī silēs cū silibus: vt calidus cū humido. calidus cū sicco. vel silēs cum officialibus. vt apostema in mēbrorū via ad alia mēbra quā claudit apostema. vnde illa mēbra duplr̄ sunt infirma: apostemate in quātitate ⁊ oppilatiōe ⁊ vtroq̄ morbus officialis dr̄. Quartus morbus est silū cū iuncture separatione et officialibus: vt cum membra sint calida et super venas apostema cal. quod ipsum aperiendo se rumpat. Quintus est officialis in numero: cum iuncture separatiōe. vt abscissio vnius digiti. Sextus cum isti tres se commisceant. vt in oculo ophthalmia: qui ⁊ vulnerat̄ ⁊ erit humor vucus: ⁊ foramē vlis mutat̄: ⁊ facta ibi catharacta. ⁊ nata ē ibi vngula. Qd̄ cū euenerit: oculus sex modis patit̄. ophthalmiā primus calidū apostema qd̄ est officialis morbus ad quātitatē ptinēs ⁊ calorē q̄ de morbis est silibus. Scd̄s est vulnus qd̄ iuncture sepatiōnē attinere videt̄. Tertius est exiens vuea qd̄ est officiale in quātitate. Quartus est mutari foramē de loco suo. ⁊ est officialis ex cōpōne. Quintus est catharacta. i. aque fluctia et est officialis attinēs oppilatiōi. Sextus est vngula ⁊ est officialis in nūero. hi. vi. modi in vno membro sunt coniuncti.

¶ De causis oīm morborū. Cap. v.

Causa morbi vel cū mediatore morbo nocet actiōē vel cū mediatione alterius mēbri. vnde mēbrū patiens recipit nocumētū eo mediāte cū mediatore sicut putredines facientes fe. putredines enī nō per se nocēt actioni: sed mediatione febris altero quolibet mēbro mediāte. sicut virbum. actiōe cuius calefit epar ⁊ stomachus. sī q̄ patiat̄ cōstat q̄ vtrūq̄ officiat̄ cū refrigeret̄ precipue si maior virbi quātitas incidat̄: cū mediāte morbo. sicut cornea q̄ si patiat̄ vulnera visus exiens crystalloidon cōtrahit̄ ne oppositū possit ferre corpus. Causa q̄ morbi generaliter triplex est. aut est primitiua q̄ corpus patit̄ extrisecus vt incisionē cū ferro: percussionē cū lapide: morsionē ex reptilibus comestiōes ex leonibus: calorē ex sole: frigidū ex niue ⁊ similia. aut est antecedēs q̄ ab interioribus motū accipit: et cū alio mediatore actionē sui nocumēti videt̄ explere. sicut humores sunt cā febriū mediāte putredine: nō enī febres pñt eē nisi prius humores putrescāt. putredines q̄ sunt mediatrices inter humores ⁊ fe. ⁊ ē cōiūctas permanēs sine mediatore actionē suā explens. sicut putredines febres facientes permanētes dicūtur he: ex putredinibus pñtibus infirmitas adest. ⁊ his absentibus infirmitas recedit. Singule harū cāru sunt vel propter siles morbos: vl̄ propter officiales: vel propter iuncturarū sepatiōes.

¶ De causis similium morborum. Cap. vj.

Complexio mala q̄ similiū morborū est ca: est q̄dripartita: de calidorum fri. de hu. et de sic. Causa calidi morbi est senaria: nimius motus vel aīe sicut ira vel corporis sicut labor: ms. se nō cōsueuit: vel occursio actualis caloris sicut estiui solis vel morē i balneis vel cōstipatio meatuū q̄ calorē non patitur dissolui corporis sicut per niuem ambulantibus vel aluminosis aquis balneantibus cōtingit. vel ex putredine. oē enī q̄d putrescit necesse est calefieri: vel ex paucitate cibi sicut ieiunātibus cōtingit vbi cū calor nutrimentū non inuenit ad humores corporis calefaciendos et exsiccandos redit: vel cibus potestatiue calidus sicut allia: piper: cepe: et similia. Cause frigidorū morborū octo sunt occursio frigiditatis actualis et nimie vel aeris frigidi: adeo longa frigiditas vt calor naturalis congeleatur: vel res frigida: et in potestatiua: sicut aqua frigida: lactuca: papauer: et similia. vel nimia cibi et potus abundantia q̄ calorē suffocat naturalē: sicut cū in lucerna nimiū apponitur oleū subito extinguitur: vel ex nimia cibi paruitate. sicut cōtingit in igne ligna nō habēte: vel ex nimia cōstipatiōe pororū qua impediuntur dissolui humores nō possunt: vbiq3 augmentatus calor naturalis cōfunditur: vel ex nimia pororū largitate q̄ calorē dissoluendo foramina ampliat sicut et morātibus in balneis sepe contingit vel ex nimio motu q̄ calor naturalis dissoluitur. vñ necesse est corpus refrigerari: vel ex qualitate nimia humores augmentante quibus extinguitur ipse calor. he sunt morborū frigidorū cause. Sz neq3 in precedenti calore: neq3 in mō dicta frigiditate absolute oportz intelligi ōstipationē pororū calefieri vel refrigerari. Secūdum cōstipationis veritatē in vnoquoq3 corpore tripliciter sunt diuersitates: in cōstipationis qualitate: in humorū quantitate: in naturis humorū a corpore dissolutorū. Quantitas cōstipationum multa si fuerit: in corpore infirmitates frigidas facit. quia calor naturalis intus effugit: neq3 aerē refrigerantē et temperantē intrare permittit: vnde calorē necesse ē extingui. Cōstipatio pua corpus calefacit: q: per paruitatē sue dissolutionis calor augmentatur naturalis. Humorū quantitas et oppilatio multa vel nimia corpus infrigidat. q: ex eorū augmentatione calor naturalis intus extinguitur. humores parui et boni: et cōstipatio nō multa calorē naturalē cōfortāt et augmentāt. humoris cholerici fumus dissoluendus: et male q̄litas in corpore oppilato morbos calidos generat et malos. humores frigidi et viscosi et phlegmatici i oppilato corpore frigidos generat morbos et phlegmaticos. aliq̄n etiā humor in melancholia fumus dissolutus frigid. et sic in oppilato corpore frigidos et melancholicos generat morbos. Humidorū morborū cause sunt quinq3. occursio actualis humiditatis sicut in diuersis aq̄ balneis: vel humiditate aeris: vel nimius cibus et potus: vt res potestatiue humida. sicut lactuca. cucur. atriplices. vinū mixtū cū multa aq̄ et similia. vel quies nimia q̄ humores augmentantur: et corpus humectatur: vel cōstipatio pororū corpus humectans. si hu. sunt humidi. Siccorū morborū quinq3 sunt cause. occursio siccitatis actualis. sicut ambulātibus per venenosa loca cōtingit: vel his q̄ infodiuntur arene vel pulueri causa exsiccādi nimiū humores: vel balneantibus in aq̄ maris: aq̄ue aluminosis siue sulphureis. Secūda potus cibi q̄ humiditas corporis exsiccat. Tertia res potētiue sicca sicut lentes. sal. acetū. Quarta nimius labor: et exercitiū quibus corporis dissoluitur humiditas. Quinta nimia pororū quātitas qua corporis dissoluitur humiditas. he sunt istiū morborū cause q̄ dicunt ōplexiōe cōnale simplices et sine materia: in ōpositis enī cause sunt ōposite. et ex nūero ōplexiōis causarū erit nūerus morborū: et sm modos causarū modi erunt morborū. Si q̄s enī potētiue calidā accipiat potionē et motu nimio moueatur atq3 ca. balneetur: calido laborabit morbo: q̄ mala et ca. ē ōplexio. Si vo cause sint multe actiōes diuerse: vt alie calefaciāt: alie infrigidēt: alie humectēt: alie exiccēt: vel vnū q̄uis horū expleat. vt si calidus morbus fuerit: calorē necesse est sm̄ operet. et iste morbus mala. ōplexio vocat simplex. Et si simul cause cōposite sint due: q̄rū vtraq3 operatur sm̄ se: et ōpositus morbus vocatur. Si aūt oēs insimul aggregent: et vtraq3 suā actionē operetur: morbus diffinitus generat. he sunt cause istiū morborū cū sine materia sint humori. Morborū male ōplexiōis cū aliq̄ hu. ad aliq̄ mēbra infirma effluētes: sex sunt cause. vel enī fitus mēbris sic expellentis superfluitates sui nutrimēti: vel ab alijs sibi venientes mēbris q̄d ex fortitudine sua principalia faciūt mēbra sicut cerebrū. cor. epar. arterie et vene: vel mēbra deforme suscipiēs ea. s. recipiētis q̄ a fortibus sibi mittunt mēbris eā nō expellere per sui posset debilitate. Defectio aūt eius naturalis est: sicut cutis q̄ nō sit facta vt ab interioribus membris recipiat expulsa: et caro glandosa in assellis et inguinibus et post auriculas: hec enī naturalr sunt defecta vt recipiant a principalibus mēbris expulsa: vel extra naturā eadē est debilitas: q̄ vel a principio defecta esse incipit: vel post aliquod lō tpis. Qualecūq3 q̄ mēbrū infirmat defectū est intelligere vel multa humorū quātitas q̄ humores in corpore ex mala et inordinata dieta sol. et augmentari sicut in comedentibus multa mala cibaria: neq3 curātibus balnea vel exercitia in quibus corporibus inde malus sanguis cumulatur cū mūdādo sui corpus sicut fel et splē nō sunt sufficientia. vñ mala materia corporis adunata de mēbro in mēbrū necesse est decurrat. Tali defectio virtutis nutritiue q̄ recipiētis mēbri nutrire eā nequit aptare neq3 in eius similitudinē trāsformare: vt pororū largitas qua humores corporis a fortibus mēbris cito currunt ad defecta expulsorū receptiua: q̄ circa corporis sunt inferiora. he sunt cause similiū morborum cum materia.

¶ De causis officialiū morborum. Cap. vi.

Cause officialium morborū sunt q̄ntor: In forma mēbrorū: in quātitate: in nūero: i positiōe. In forma q̄nq3 modi sunt: vt ex disfiguratiōe: vel ex concauitate: vel in pforatiōe: vel ex asperitate vel lenitate. In disfiguratiōe: vel in vulua: vel in natiuitate ex vel in fasciatiōe: vel ex aliq̄ infirmitate superueniente postea aduenientē. In vulua ex nimia materie si fortasse multa sit quātitas quā natura formatiua ad vtraq3 nō bene incōuenientē et magnā forma dū trāsferat. vel si sit parua et q̄ natura sm̄ q̄ ops explere mēbra nō valeat. nisi spermatis materia q̄ntitatiua adeo sit dura vt nature sm̄ q̄ necesse ē nō obediat. vel adeo aq̄sa et liq̄da vt virtuti formatiuē fugiat. In natiuitate cū non sm̄ q̄ ops expeat sapiens. Cū sit egonius: vnde fit vt corrumpatur aliquod membrū et ex concauitate sua membrorum illud debilitetur. In fasciatiōe vt si male fasciatur longa: vel nimia coarctatione debilitatur. Ex infirmitate in superadictis tēporibus: vel postea veniētibus hū modi. vt si mater: anteq3 debeat infantē ambulare cogat: et contingit aliq̄d mēbrū torq̄ri cū teneritate: vel si fuerit cōcatenatio vertebrarū rupta ad hoc q̄d fuit infirmitatis vel ex medici occasione cū mēbra fracta nesciuit solidare: vel ex infirmis stulticia: cū anteq3 mēbrū solidetur mouet longe vel ex mēbri pforatiōe: vt si q̄s naso perdatur et fiat pathosis vel ex malis humoribus: sicut leprosis. vel ex gustare humida accidēte phlebotomia in carne fīnēda et ōsueda q̄ cū dum sit et humoribus q̄ sunt in iūcturis deficientibus: vel ex nimietate accidētibus neruis vel lacertis vt lesiōes neruos q̄ solutiōne habent lacant ōcatenatiōes: vel ex spasmo: vel ex mutatione vel ex laxatiōe chordarū q̄ mēbra faciūt torq̄re et in aliā partē vertere. sicut vt in paralysi facit torquēte dolo. vel ppter vulnus: vel ppter apostema q̄ cōtrahere possunt figurā. he sunt cause morborū ex disfiguratiōne mēbrorū. Cōcauitatē vel ex pforatiōe: aut ōstringit: aut laxat. cōstringe q̄ oportet aperta ligat q̄ ops. laxat cū laxa plusq3 ops laxat. Ex ōcrtatiōe vt oppilatiōe. cōstrictio fit ex nimietate virtutis retentiue vel ex debilitate expellētis: vel ex abūdātia frigoris cōstringētis et ōcauitatē cōstringētis: vel ex abūdātia siccitatis iūdiciētis: vel ex nimia cōstrictiōe alicuī loci singularis cōtrahēte: vel ex immato apostemate ōcauitatē cōarctāte. vel ex soliditate cū vulnera nascuntur i pforatiōe: et similia vulneribus extremitates excrescūt. Oppilatio fit ppter grossos et viscosos chymos: vel ppter lapidē: vel coagulationem sanguinis vel verrucas et similia. Largitas ex virtute expulsiua: vel ex debilitate retentiua: vel ex nimio calore rarificāte: vel ex nimia humiditate mollescēte: vel medicina pororū aperiēte et stringēte. Asperitatis cā bifaria est: vel enī interius sicut humores venientes a capite descēdētes in meri. vel in guttur: vel in canales pulmonis: et hec loca exasperātes. aut exterius vt acuti cibi vel pulueris. vel fumus. vñ meri gutturi et canalibus pulmonis asperitas sepe ōtingit. Lenitas vel interius est cū viscositas hu.

a capite vel alijs locis in vuluā ⁊ stomachū descēdūt: vel ex-
terius: sicut humidi cibi vt pultes vel butyrū ⁊ filia. q̄ eadē
loca leniunt. In quātitate mēbrorū: vel ex magnitudine: vel
ex paruitate. magnitudo vel ex nimia materia: vel ex nimia
virtute formatiua: vel ex vtroq̄. hec aūt magnitudo natura
lis est: vel nō naturalis. Paruitas ex paruitate materie: vel
ex defectione ꝟtutis formatiue: vel incisiōe: vel putredine:
vel ex nimio frigore sicut niuis. In numero vel ex multiplica-
tione vel diminutiōe. multiplicatio vel naturalis est: q̄ est ex
abundantia spermatis ⁊ formatiua ꝟtute neq̄ nimis forti
neq̄ nimis debili. si eīm eēt fortis ordinē suū nō exiret. si de-
bilis superfluitatē nō faceret. Aut nō naturalis q̄ ex materia
nō bona fit: ⁊ ꝟtute mediocri: q̄ si esset debilis superfluitates
ad exteriora nō expelleret: si forti nō inordinate emitteret. h̄
multiplicatio nō naturalꝭ sicut verruce: glādes: vngule i oculis
Diminutionis cā īdē est superius: aut eīm exterius. sicut in-
sitiones: putredines: ignis incēsiōes: aut interius: vt ex sper
matis paruitate ⁊ defectiōe formatiue. De mēbrorū positio
ne duobꝰ modis est ꝑpendere: vel q̄ exeunt locū suū: vel ex
societate aliorū. Locū exit causis interius vel exterius venien
tibꝰ. exterius sicut nimio motu in saliendo. vnde via syphac
ad testiculos crepetur: ⁊ intestinū ⁊ zirbum illuc descendat
q̄d vocatꝰ chilꝰ. aliqn̄ syphac sup ventrē crepat: vt intestinū ⁊
zirbū exeat. aliqn̄ ex nimio saltu frustulū vertebri resilit. vel
cōstringitꝰ interiꝰ ꝑpter humorū humiditatē qui eū locū exeāt
mēbra humectāt ⁊ laxāt. hi humores syphac ⁊ zirbū in tes-
ticulos descēdere faciūt: ⁊ ꝯcatenatione mēbrorū dissoluūt
et molliunt. Ex societate aliorū duo modi sunt ꝯsiderādi: vt
cū mēbra naturaliter iūcta separanꝰ: vel separa iunguntur

¶ De causa scīsigente incturas. Cap. viij.

Separāde incture cā vel interior est: vel exterior.
Exterior est sicut spate incisio: petre casus. ignis
cōbustio. Interior vt acutorū chimorū incēsio: vē
tositas grossa putredo.

¶ De causis accidentiū. Cap. ix.

In superioribꝰ duas spēs extra naturā esse dixi-
mus. i. morbos ⁊ eorū causas: opꝫ post statimꝰ
accidētia ⁊ eorū causas dicamꝰ. Morbos eē diri-
mus nocumētū actiōis sine mediatore. accidētia
sunt nocumēta actionū q̄ cōsequūtur morbum.
Morbꝰ igitꝰ accidentiū cā eē infertꝰ: sunt aūt accidētia signifi-
cationes q̄s morbꝰ ostendit. vbi gr̄a: si stomachus malas cōple-
xiones habeat: digestio opꝫ mala sequatꝰ: ex digestiōe vero
mala intelligitꝰ esse ꝯplexio stomachi mala: q̄ male digestio-
nis est cā: ⁊ digestio mala: q̄ mala malā cōplexionē sequitꝰ
male ꝯplexionis signū esse dr̄: q̄ vero per eā mala stomachi
ostēditur ꝯplexio: erit dicēda eiꝰ signatio. Nulla q̄ est differen
tia inter significationes ⁊ accidētia: nisi effectibus suis forsan fit
aliqualis. cū ꝟo in morbo cōsiderādo accidētia cognoscimꝰ
q̄ morbū sequūtur: morbi cāꝫ eē dicimꝰ accidētiū. Accidētia
morbos sequentia morborū significatiōes putamꝰ esse dicē
da. opꝫ igitꝰ vt in hoc nr̄o tractatu dicamꝰ accidētia et mor-
bos ⁊ causas eorū. hunc aūt tractatū de causis dicemus esse
accidētiū: sequēs ꝑticula ⁊ morbos continebit: ⁊ significationes
eorū: quā titulauimꝰ de sciētia significationū: vt cū q̄s librū
nr̄m legat: ⁊ morbos intelligat ⁊ accidētia morbos denun-
ciantia.

¶ De accidētibꝰ ⁊ eorū generibus. Cap. x.

Accidētia vniuersaliter sunt triplicia. pr̄ia q̄ nocumē-
tis actionū sunt eminētia. scd̄a in modis corporū
apparētia. tertia in exeūtibꝰ corpus se ostendētia
prima scd̄i ⁊ tertij sunt cā. Actionū nocumēta ex
morbo sunt q̄ accidētiū est cā. q̄litates eīm corporū
et eorū q̄ a corporibꝰ exeunt: q̄litates sequūtur actꝰ actionū
et q̄litates actionū sequunꝰ mēbra eas facientia. Si eīm mē
bra patiunꝰ suis nocet actionibꝰ. actionū nocumēta effecti-
bus ab eis ꝑdeuntibꝰ sunt obuiūa: quorū est q̄ntitas fm̄
q̄ actionū sunt nocumēta. si eīm ꝟtus appetitiua in felle de-
ficiat in trahēda cholera: ⁊ sanguinis mūdificatiōe colorem
corporū in citrinū mutat. hic morbꝰ dr̄ ycteriꝰ. Vrina mu-
tata fit citrina que colamētū est sanguinis. Item digestionē
abscit ꝑpter paruitatē cholere a felle ad intestinū effluen
tis. hac de causa in citrinitatē mutanꝰ corpora. mutatio vero
digestiōis ⁊ vrine fuit ex defectione ꝟtutis appetitiue q̄ esse
debuit in felle. Nos aūt de accidētibus dicemus: ex q̄bus
actiones patiuntur. oē ergo mēbrū patiēs suā implicat actio
nē. Passio mēbri: vel ex corruptione est ꝯplexiōis naturalis
siue in calidū siue i frigi. siue hu. siue sic. se mutauerit. aut ex
corruptiōe cōpositiōis sicut apostematis: ⁊ dissolute conta-
tenationis: ⁊ ex minoritate numeri. ⁊ silium officialiūꝰ in ebriis
ucininꝰ: aut ex corruptiōe separatiōis incture. sicut fractu
re: incisiōis: ⁊ similiū. Actiōes sunt tres: sicut in alio dirimꝰ
libro: alata: spūalis: naturalis. quarum singule tribꝰ modis
sunt passiue: vel eīm auferꝰ totū sicut si oculis cecitas: auri-
bus surditas ꝯtingat: q̄d fit cū passio maria modū excedat.
vel totū minuitꝰ. sicut si visus obscuretꝰ. auditꝰ grauetur. q̄d
cōtingit cū passio membri patientis nō multū maior fit. aut
q̄litas actiōis mutatꝰ: sicut cū cimices musce oculis se obijci
ant. et tn̄ realiter ea non videāt. h̄ fit cū actio visualis parua
est ⁊ debilis.

¶ De accidētibꝰ alatē actionis. Cap. xj.

Actio regitiua siue ordinatiua est phātasia: rō et
memoria: q̄ oīa mens sunt vocata. Passio mētis
est triplex. aut eī tota auferꝰ. ⁊ hoc ex frigida cō
plexiōe sube cerebri patitꝰ: q̄ si paulatim cerebro
accedat: holes reddit q̄si dormientes ⁊ stupidos
⁊ si frigiditas cū nimis humoribꝰ suis phlegmaticis repat: ⁊
vētriculos cerebri subito impleat ⁊ oppilari faciat: apople-
xiam gnat. Qr̄ si subito ⁊ partim cerebri ipleat ventriculos
partim vero nō: epilepsiā facit. aut mēs minuitꝰ: q̄d ex frigi
ditate fit cōplexiōis cerebri nō forti q̄ turbationē mētis vel
somnū facit. Si aūt ex calida ꝯplexiōe contingit alienationē
gignit mētis. Si eū humorū materia ꝯplexio fit mala ⁊ mate-
ria phlegmatica ⁊ i puppi cerebri: lethargia fit. Si materia
calida est ⁊ sanguinea q̄ in cerebro vel suis pelliculis posita
apostema faciat: frenesim gnat cū febre: et alienationē mē-
tis. si sine apostemate fit: alienationē facit mētis sine febre
Si materia ex phlegmate ⁊ cho. ru. fit ꝯposita q̄si subscatio
nē gnat. Si ex cho. ni. sine apostemate: maniā vel melācho-
liā certū est eā facere. Si materia melancholica fit in puppi
cerebri cōstipationē facit mētis. aut mens suū cursum exit.
hoc aūt ex cā. ꝯplexiōe. ⁊ fumo calido fit cerebrū ascēdētibꝰ
et alienationē gignētibꝰ sicut videtꝰ in febribꝰ. Si ex cōple-
xione fit frigida ⁊ parua nascitur timiditas. Si ex fumo fri-
gido ⁊ sic. fiat: hypocōdriaca gnatꝰ melācholia. Si phlegma
tici ⁊ cholerici humores venas impleāt cerebrū ascēdētes ver
tiginē gnant. ⁊ scotomiā. hec sunt accidētia q̄ mēs patitꝰ vni
uersalia. Sed q̄ mens tripliciter est diuisa. in phantasiā rō-
nē et memoriā. quarū vnaqueq̄ principalē suū locū in cere
bro videtꝰ obtinere: necesse est vt si patiatꝰ vna tm̄ pars illa
suam actionē amittat: cetere vero suis actionibꝰ non priuē-
tur. Si eīm patitur cerebri prora: impeditur a suo cursu phā
tasia: vt aut tota mutetur videns que realiter non videntur.
sicut quidam videbat medicos. de quo testatur Ga. quia in
domo sua cātatores: ⁊ citharizātes videret: q̄ ex rōnis sani-
tate: cū hoc sibi contingeret: oēs suos compellebat exire. et
ex memorie icolumitate visitātes se videbatur cogscere: aut
minuitur cum res non fm̄ q̄ sunt imaginantur. Si media
pars cerebri patiatur: aut tota ratio aufertur non discer-
nens discernenda a non discernendis: sicut quidam de quo
Ga. dixit qui ex rationis affectiōe queecūq̄ in domo habuit
visus est precipitasse q̄d fecit: ex phantasiam: ⁊ memoriā: be-
ne sanam retinuit. vnde proiecta quid essent cognouit. aut
minuitur: ⁊ mala ratio gignitur: q̄d desipere vocatur: aut
extra cursum naturalē exit que alienatio nominatur mētis.
Si puppis patiatur cerebri: memorie nocumētū fit aut eīm
aufertur tota vt obliuiscatur eīm q̄ facere debeat. sicut de
q̄bus testatꝰ Ga. se vidisse cum quidaꝫ pestem euasissent no
mina sua ⁊ seipsos obliuioni tradiderūt: ⁊ amicorum suorū
non sunt recordati: aut minuitur: dum non nisi vicina tem-
pora recordantur: aut extra cursum suum ambulant: et tūc
vocatur mala memoria. hec autem tria sunt que mens prin
cipalia vel ex mala ꝯplexione: vel ex humorum patitur frigi
ditate. q̄d testificatur: quia opium et mandragora que sunt
frigida si bibātur mens alienatur.

¶ De accidentibus sensuum. Cap. xij.

Tibi dixisse nos meminimus cum de actionibus disputaremus: sensuum actiones esse quinque. i. visum. auditum. gustum. odoratum. et tactum. Est autem incipiendum a visu: quia subtilior: et ideo dignior esse videtur. Oculi nocumentum visus est triplex: aut enim aufertur totus: et hoc vitium excecatio dicitur. aut minuitur: et obscuratio nominatur. aut est inordinatus sicut cum que realiter non sunt videntur. hec tribus contingunt ex rebus: vel propter passiones crystalloydos: vel quia spiritus non vadit ad oculos: vel quia quedam patiuntur membrorum ad adiuvandum crystalloydos locatorum. Crystalloydos autem patitur: vel si ex mala complexione infrigidetur: calefiat: humectetur: desiccetur: vel ex morbo officiali. sicut si ex suo moveatur loco ante: retro: dextrorsum: sinistrorsum: superius inferius. Si antea glaucitatem humorum generat. Si retro gignitur oculorum nigredo. hec duo non sunt oculis nocumento: inferius vel superius si moveatur una simplex res duplex videbitur quia lumen quod ab uno oculo tendit superius: et ab altero secedit inferius duorum in se tangens extrema medium intercidente aere non penetrat. unde quasi duo videt corpora. si dextrorsum moveatur siue sinistrorsum non patitur ut duo corpora videantur: sed aliquis prospicit sicut strabo: non ei patitur illud: quia per rectam lineam visibilis spiritus exit. Passio visibilis spiritus cum cursus egrediatur tribus modis consideratur: vel quia cerebri pars patitur ventriculi per quos spiritus procedit: vel ex passione concaui nerui. vel quia ipse spiritus naturam suam egreditur. Ventriculi partes cerebri et causa patiuntur male complexionis calide vel frigide. hu. vel sic. vel ex officiali morbo sicut apostemate: vel ex iuncture separatione cum concauus neruus infirmatur. quia aliquando oppilatur ex viscosis hu. vel ex contractionibus. Spiritus naturam suam egreditur in quantitate: in qualitate: vel in utroque. In qualitate: quia grossus paucitatem facit visus: subtilis: claritatem. In quantitate: quia ex maximo confortatur visus: ex minimo deficit. Si ex qualitas et quantitas miscentur simul: composita reddunt. Si enim visus subtilis est et multus longinqua et propinqua perfecte videntur. multus enim videt remota: subtilis vero discernit videnda. Multus et grossus remota videt: quia multus non perfecte: quia grossus. paucus et subtilis videt prope et perfecte. non enim longe ex visus paucitate: perfecte ex subtilitate. paucus et grossus non videt longe pro sui paucitate: neque perfecte ex sui grossitudine. Passio quam patitur ex membris in adiutorium crystalloydis locatis ex perforatione est visus: vel ex euagaide: vel de vueo humore: vel de cornea: vel propter palpebras. perforatio visus: vel quia dilatatur: vel stringitur movetur: vel dividitur. Dilatatio naturalis est vel non naturalis: que utraque mala. quia lumen dispergitur: neque ut debet ad rectam lineam acuitur: quod fit ut vuee siccitate se stringente et a loco suo extrahente quam sanari est difficile: vel ex euagaydos plenitudine vueam implente: et ideo dilatante: magnificante: et ipsum aperiente. Strictio siue naturalis vel non naturalis est naturalis est laudabilis. quia spiritus visibilis adunatur neque disperguntur. Non naturalis est mala et non laudabilis. est enim contraria ei cause que dicta est dilatare. Cum enim illa ex siccitate se contraxerit: hec ex humiditate cornee quasi supponitur strictioni emollita se extendit. Solet etiam contingere ex euagaydos inanitione quod macie nocet visui cum eticcetur crystalloys et actis passione exteriorum. Motus est quando vuea findatur unde fit ut lumen ex sui foramine non egrediatur: sed tamen non officit: quia recta linea non se diuertit. si tamen fissura adeo sit aperta ut euagais fluida corneam tangat: duo fiunt nocumenta: vel quia vuea tangit crystalloydem non habentem quid eam operiat et humectet. vel quia spiritus visibilis dilatat se cum non uno foramine exeat. Euagaydos passio in quantitate est vel qualitate. In quantitate si maior fit quam oporteat: et lumini obstet interiori atque exteriori per tincturam: vel si minor fit: ut pro paruitate sua sine ea mediatrice lumen exterius tangat crystalloydem. in quantitate. in liquore et colore. In liquore: si grossa fit. grossitudo eius parua est vel magna. parua contrahit visum ut quilibet videat remotum et perfecte propinquum. Si multa et in euagaide tota: visum contrahente: et huius morbus cataracta vocatur. Est grossitudo fit non in tota iuncta erit vel diuisa. iuncta in medio vel non medium circumdante. In medio si fuerit totum corpus quod videbit perforatum sine concauum sibi apparebit. Non medium circuit multa in uno momento corpora et singulariter facit videri singula: et hoc fit ex paruitate visus punctum. sed si grossitudo illa per singula loca fuerit diuisa culices et musce atque pili se ostendunt visui. De colore: quia omnis quod videt quasi nigrum et obscurum est sicut in his morbo vel nebula vel rubeum videtur: sicut in his quod in oculis fractura patiuntur. hi ex omnia visibilia vident quasi rubea. Tertio quia quod videtur in citrinum colorem mutatur. sicut in ictericis videtur. Passio cornee quando visus foramini opponitur de seipsa vel de aliis partibus. Si de seipsa vel ex mala complexione: vel ex morbo officiali vel ex iuncture separatione. ex mala complexione humida ex ea visui obstans sicut fumo sunt et nebula: sicca: et spasmata. necesse est videntibus senioribus macie in fine vite fiunt. Aliquando cornea spasmata ex paruitate euagaydos: et facit diuersa duo mala: quia et visum suum obscurat. et foramina minorat. Ex morbo officiali cornea ingrossatur et spissatur unde visus obtenebratur pro magnitudine vel paruitate apostematis. Iuncture separatio siue vulnera est duplex: aut enim perforata: aut non perforata. Non perforata vel ex putredine nocet ubi se coadunante et lumen interiori exteriori aeri tangatur: vel crystalloydis exteriori propinque luminis. perforata nocent: quia euagaydos reddunt turbidam. Cornea patiens ex alio: vel est propter coniunctiuam vel propter palpebras. propter coniunctiuam: quia si in ea vngula nata vel cornea operiatur: vel si opthalmia succedat quod chemosis vocatur idest apostema in albedine oculi et ipsius nigredinem: propter palpebras apostemata sunt corneam operientia vel sebaria ingrossando eas et visum operiendo: vel grandines. i. apostemata in palpebris longa.

¶ De accidentibus auditus. Capitulum

Auditus accidentia sunt tria: vel enim totus aufertur et surditas vocatur: vel minuitur et grauitas auditus nominatur. vel cursum suum egreditur: et malus auditus nuncupatur. Passio auditus: vel ipsius est auditus: vel in primo instrumento ipsius. In ipsis vel propter cerebrum quod mandat auditum: vel propter neruum quo est auditiua via. Neruus patitur sicut depinximus ex mala complexione morbo officiali: iuncture separatione. Primum instrumentum auditus latus est neruus operiens petrosi ossis foramen quod cerebro ipso: vel ex alio ipsius administratiuo. Ex ipso ex mala complexione morbo officiali iuncture separatione. Ex alio si foramen corrumpatur extrinsecus vel neruus unde venit auditus: opplitur ex apostemate: verrucis: superfluitate carnis patiendi adunatione: vel ex lapidibus vel ex aliis corporibus.

¶ De accidentibus gustus. Capitulum

Gustus vel totus aufertur: vel minuitur vel peruertitur sentiat: vel non secundum suum cursum ut sentiat non suo porcanda: vel cum non suo sapore saporem sentiat eius lingue obducitur humor. singularis. Si enim fit cholera rub. sentit amara. Si salsum phlegma sentit salsum. Si acre: et acre sentitur. quando humores cum abundauerint sentit lingua non actualiter cum rarefcant: oppositum sentit sibi materiam: materia enim eius linguam suo adnouerit sapori. Gustus propter se corrumpitur vel propter neruum ipsum portantem et gustum facientem. propter primum instrumentum illum lingue carnem vel pelliculam linguam operientem.

¶ De accidentibus odoratus. Capitulum x.

Odoratus vel propter seipsum: vel propter sui patitur instrumentum. propter seipsum cum ventriculi cerebri morbum patiantur complexionem in pre existentium: sicut caput impleatur humidis humoribus: vel ex calore solis: vel ex frigiditate aeris. propter suum instrumentum cum ambo ubera frustulis assimilata ex se patiuntur. vel ex aliis sibi administratiuis. ex seipso propter complexionem malam frigidam vel ca. hu. vel sicca. propter instrumentum: vel propter viam narium: vel propter eas narium perforatum coladorio assimilandum: vel propter suas pelliculas. Via narium patitur ex morbo officiali. sicut apostemate vel carne ibidem crescente et nares oppilante odoratus atque ad nares ascendentes contrahente: vel iuncture separatione. sicut fractura naris dilatante: vel pstringente: et ibidem incisionem faciente.

¶ De accidentibus tactus. Capitulum xi.

Tactus omnium membrorum corporis est vniuersalis. omne enim membrum neruum habens. vniuersalis et voluntarium habet motum: vel uno. et vno sensus: ex altero voluntarius fertur motus.

sicut in anatomia de neruis diximus. Iste aũt sensus sicut et superiores patit̃: nõ tamẽ vnaq̃q̃ passio ꝓpriũ habet nomẽ. Quedã habet nomẽ vniuersale aliq̃s, sicut titillationẽ emollitionẽ. Has eñ duas singulas patiũtur mẽbra. vel oĩa singula sicut man⁹ ⁊ pedes cũ emolliũtur: manuũ vel pedum emollitio vocat̃. Oĩa eñ corporis mẽbra dolẽt: siue delectãtur. sed tñ ꝓprio noĩe priuant̃. patitur aũt tactus: vel cũ aufertur totus. vnde sensus ⁊ voluntarius motus amittitur hocq̃ contingit sepe manib⁹ vel pedibus: vel minoratur et paruitas tact⁹ fit: vt si mẽbrũ in tactu obdormiat: vel cursum affectus egredit̃. ⁊ dolor vocatur. Emollitiõis siue obdormitionis vna est causa: sed tñ emollitio infirmitas ẽ maior: q̃ obdormitio: cũ in primis totũ sensum ⁊ voluntariũ aufert motũ. obdormitio vtrũq̃ grauat: cũ nõ tñ auferat. obdormit aũt aliq̃n mẽbrũ vnũ. aliquãdo corp⁹ totũ. aliquãdo inde grauat̃ motus voluntari⁹: sicut in cõgelatis dentib⁹ cuius acumina manducant̃ vel masticant̃. Obdormitiõis causa nulla est alia q̃ q̃ virtus sensibilis que a cerebro per neruos ꝓcedit ad obdormita mẽbra non trãsit: qđ extrinsecus ex nimio frigore vel niue cõficitur neruũ coadunãtib⁹ et cõstringẽtib⁹. neq̃ deinde trãsire ꝑmittẽtib⁹: vel intrinsec⁹ ex cõplexiõe frigida vel oppilatiõe. oppilatio vel ẽ ex viscositate hu. vel apostematib⁹ vel aliq̃bus cõstrictionib⁹. Hee sunt cause obdormitiõis vel emollitiõis. Si passio fiat a cerebro totũ corpus sensum ⁊ voluntariũ ꝑdit motũ. si fit a nucha ꝑ multa mittitur mẽbra. Si in vno tñ neruo fit passio: membrũ patitur cui ille administrabat neruus: qđ quomõ fiat declarãt sequẽtia. Si cerebrũ patitur sensus ⁊ voluntari⁹ motus amittitur: et mors ilico consequit̃. Si nucha et in spondili prima tamdiu viuit patiẽs q̃diu fune suffocat⁹. q: ꝓppim cerebri passio ista tangit. Idẽ contingit sub sc̃da vel tertia spondili patienti. Hi ꝓpter infirmitatẽ cerebri nõ moriunt̃ sed ex amissione anhelitus. q: nerui venientes ad lacertos pectoris ab his ꝓcedunt locis. Si aũt nucha subtus quartam spondilẽ dolet: colli mouent̃ superiora. Si post quintã. oĩa mẽbra corporis sine diaphragmate priuant̃ motiõe et paruũ dolent in lacertis pectoris superiorib⁹ ⁊ spatularũ ossibus. et in brachiorũ armis siue lacertis. Si post sextam motum pectoris superiora ꝑdũt. In spatulis sensus remanet ⁊ mot⁹ ĩ brachijs mot⁹ ⁊ nõ sensus. Si post septimã diaphragmate multi lacerti pectoris mouentur: et man⁹ sentit ⁊ mouetur. spatule nõ sentiũt sed mouent̃. Si post. viij. vel. ix. patiatur totũ pectus atq̃ manus sensum habẽt atq̃ motũ. hanc rationib⁹ cetere spõdiles intelligũtur. Nerui vniuscuiusq̃ mẽbrorum singulariter cõtingẽtes si patiant̃ nocent mẽbro cui famulãtur. qđ ex anatomia nostra facile quiuis intelligat. tu tamen cõsidera: q: mẽbrũ cui neruus sensum ⁊ voluntariũ motum administrat: si patitur vtroq̃ illud priuat̃. si inquã passione nimia grauat̃. Si non sit nimia motum ꝑdit cum sensus remaneat. motus eñ fortior est q̃ sensus. si duorũ neruorũ alter sensum: alter voluntariũ administrat motũ: qui horũ patietur membrum suo tantũ priuabit effectu.

¶ De leticia siue doloribus. Cap. xvij.

Delectatio siue dolor habetur in oĩbus sensib⁹. horum vtrũq̃ sensum mutat in naturã rei sense. Sz delectatio rei extra naturã in naturalẽ est mutatio sicut infirmitatis in sanitatẽ. hec si fiant pauca neq̃ dolores faciũt: neq̃ delitias. et si paulatim veniãt: neq̃ delitias: neq̃ dolores gñant. Si eñ mali hũores paulatim in sano corpe aggregent̃ nulli dolores inde nascũtur. et inaniti paulatim humores nullas sic gignunt delectationes: sed si mutatio subita fit. ⁊ magna vtraq̃ generat grauia. Si eñ in aliqđ mẽbrũ humores frigidi siue calidi discurrũt dolores graues faciunt. ⁊ si mali humores ab aliqua coadunatione siue subito apostemate purgent̃ delectatiões. siue dolores in tactu nascũtur grauiores. q: tact⁹ grauior est oĩbus: neq̃ in naturã rei sense subito mutatur. neq̃ ab ipsa re sentienda cito percutitur. sunt ergo quoquomodo a seinuicem separata tactus et res sensa. vnde cũ paulatim tactui accedat necesse est grauius ledat. alij sensus nõ tñ dolent: siue delectãtur. visus eñ cito in rem sentiendam mutat̃. sicut ad colores. vnde parum patitur dolores seu delectationes. visus itaq̃ et tactus in aliorũ positi sunt extremitatibus. alij eñ inter multũ ⁊ parum sunt medij. Sz tamẽ dolor siue delectatio in gustu q̃ tactu videt̃ esse maior. ẽ aũt subtilior. In auditu fortior: est q̃ in visu. est eñ grossior auditus: odoratus inter auditũ et gustũ mediocris est habendus. quia nihil aliud est dolor q̃ iũcture separatio: que est in tactu de re incidente cõterẽte ex nimia extensione ex calore vel frigore. hec nõ faciũt dolorem nisi cũ iũcturã mẽbrorum separent. Nimius eñ calor actiõe sua rarificat: ⁊ ideo separat: frigus cõtra coadunat. et spissat quod ad coadunata separet ⁊ seiungat sicut ĩ luto videtur quod dũ exiccat̃ coadunatum finditur. Op3 ergo itelligi malã cõplexionẽ non facere dolorem nisi cum diuersa sit. Si equaliter est ꝑ oẽ corpus non dolor gignitur: q: quasi naturalis efficit̃. Nullum itẽ membrum naturaliter dolere videtur, sicut in ethicis ⁊ in hydropisi videm⁹. q: mala cõplexio toti corpori diffũditur. Nõ ergo dolorem sentiunt: q: nullũ mẽbrorum ab infirmitate est liberũ qđ infirmitati cõdoleat patientium. vnde in periodicis febribus magis dolor in prima periodo sentitur. q: alienum est neq̃ prius sentit corpus: sz postq̃ per totũ corpus dispergitur. nõ dolor tãt⁹ sentitur cũ mala cõplexio diuersa tur: neq̃ per oẽ equale est corpus. quia in aliquibus membris: in aliquibus vero nõ: in quibusdam plus: in quibusdã vero minus: tunc tandẽ dolor sentitur: q: pars diuersa partem de parte suscipit: ⁊ pl⁹ in parte videtur pati. Dolor in visu de albo est colore. quo separatur visus ⁊ disgregatur sicut de calido: vel de colore nigro qui adunat⁹ tandẽ separatur sicut frigidũ. In gustu ex nimia aciditate dolet vl̃ amaritudine: q̃ partes separãt lingue sicut calida vident̃ facere: vel ex pontico coadunante ⁊ cõstringente sicut frigidũ. In auditu ex maxima voce siue acuta dolor nascitur: q̃ audit⁹ separat sensus. sicut albedo nimia visum. vnusquisq̃ sensuũ exterius dolet et delectatur sicut visus: auditus: odoratus. qui dolent vel delectant̃ audiẽdis: videndis: siue odorãdis vel interius vel exterius. sicut gustus ⁊ tactus. Gustus exterius sentit q: cibũ recipit. Inter⁹ q: ex sapore sanguinis siue phlegmatis dulcorat̃. Nocent cholera vel salsum phlegma: vel acidũ. Tact⁹ dolet exterius cũ incisione vl̃ percussura separatur. Interius ex mala cõplexione caloris vel frigoris hu. grossi vel acuti. Delectatur exterius cũ tenera inter calidũ et frigidũ temperata tangitur. Interius cũ mali hu. a corpore dissoluunt̃ sicut in balneis videm⁹. vel cũ res nociua expellit̃. sicut in coitu cũ sperma emittitur. sperma eñ cum in suis abundet vasis nocet et grauat naturã. vnde cũ expellitur adiuuatur natura ⁊ delectat̃. Maior in expellendo spermate est delectatio. q̃ dolor in coadunando: q: cum expellitur simul et subito emittitur. cũ coadunat̃ adeo paulatim coadunatur vt vix dolor sentiatur. Delectatio in coitu maior est in mulieribus: q̃ in masculis: q: masculi delectant̃ tñ in expulsiõe superfluitatis. Mulieres dupli delectãtur. ⁊ ĩ suo spermate expellẽdo ⁊ masculi recipiẽdo ex vulue ardẽtis desiderio.

¶ De accidentibus appetitus. Cap. xviij.

Os stomachi os nerui habet descẽdentẽ a cerebro: vnde sensus datur stomacho desideriũ: necessariũ est vt accidẽtia q̃ patitur attineant tactus accidẽtib⁹. Passio oris stomachi vel ipsi⁹ soli nocet actioni: vel aliis mẽbris causa sue societatis. sicut et cerebrum patit̃ ex oris stomachi passionib⁹. Diuersa eñ facit nocumẽta: epilepsiam: alienationẽ: maniã: vel nocet membris vicinis. sicut cordi et hepati. sicut defectioni et duritiei anhelitus. Accidẽtia que stomachus in cibi desiderio ꝓpter se patitur sunt tria: vel eñ totum aufertur desiderium: vel minorat̃: vel cursum suũ egreditur. Auf. r̃ vel q: corp⁹ non exinanit̃ vt ex necessitate exinanita restaurẽtur: vel q: os stomachi nõ sentiat vt sese inaniat. qđ fit vel ꝓpter se cũ in mala mutetur cõplexiõe sicut in febrib⁹ sepe videm⁹ cuius cõplexio fit calida: vel ex cerebri passione sicut in mania vel ex passione nerui a cerebro ad os stomachi venientis. vel propter ipsius nerui strictionem. vel ꝓpter incisionem. Minoratur desideriũ: cũ non adeo grauia sunt vt ex toto auferatur. peiorat̃ ꝓpter cibũ vel potum. ꝓpter cibũ in qualitate vel q̃titate. In quantitate cum multus appetat qđ solla

vocatur. qd fit ex humoribus acidis in ore stomachi. Et etiam sequitur multa egestio et humida: vel ex nimia inanitione ex nimia facta solutione. Solutio contingit ex calore q extricat et dissoluit: vel defectione continue virtutis. In qualitate cum salsa acida aliqui carbones appetuntur siue lutosa: qd fit ex humoribus putridis in ore stomachi. Hoc patiuntur mulieres pregnantes in primo: secundo: et tertio mense: cum fetus paruus non multo sanguine menstruo vtatur: sed meliore nutritur. peior adunatur et putrefit in ore stomachi vnde malum appetitum gignit. In quarto mense crescens fetus non parua eius sanguinis quantitate est contentus. et superfluitas q prius fuerat vomitu vel fastidio mulierum extenuatur. aliquando hoc fit viris tamen pregnantibus feminis. est autem ex humoribus in ore stomachi. Si humores sunt acuti desiderium minuitur cibi et potus crescit. Si acide desiderium cibi augmentatur et potus minuitur. acidi enim hu. in ore stomachi desiderium augent cibi. Si humores dulcescunt cibi et potus minuitur. dulces enim hu. implent et humectant. Potus malum desiderium est in qualitate vel quantitate. In quantitate cum nimiam appetat aquam: hoc est ex nimio calore in ore stomachi: vel ex salso phlegmate: vel ex cholericis humoribus. In qualitate cum humores putridi sunt phlegmatici vel cholerici qui appetunt contraria sue qualitati.

¶ De accidentibus cerebri et cordis propter os stomachi. Capitulum. xix.

Accidentia cerebri et cordis actionum ex ore stomachi patientium hec sunt. In cerebro alienationes ex calido apostemate in stomachi ore: mentis constipationes ex frigiditate oris stomachi contingentes: hec frigiditas est vel sine materia vel cum phlegmaticis humoribus: vel ex frigida accepta medicina. sicut opio. cerusa. vel frigido cibo. sicut fungis lacte acido. vel quia a vulua mulieris frigidus fumus ascendit os stomachi: cum mulier non menstruauerit neque sperma emiserit. de ore stomachi cerebrum ascendit ex consocietate sua. Epilepsia quoque ex humoribus nascitur phlegmaticis q in ore stomachi sunt. mania similiter propter oris stomachi est melancholicos humores quorum fumus cum cerebrum petit: maniam hanc generat. hec cerebrum patitur ex ore stomachi si passio sit fortis et cerebrum defecerit naturaliter siue accidentaliter cum os stomachi forte habeat sensus. Accidentia cordis et arteriarum ex ore stomachi sunt sincopis: visus obscuritas: bolismus. Sincopis ex nimio est dolore eius et fortissimo suo sensu et cordis arteriarum: quia defectionibus naturalibus siue accidentalibus. Bolismus est ex mala complexione frigiditatis in ore stomachi ex paruitate cibi et defectione virtutis. Accidentia q cor et cerebrum ex ore stomachi patiuntur malus est anhelitus: et constrictio ipsius qd fit ex apostemate in stomachi ore diaphragma premente. Hec accidentia sufficiunt que attinere tactui superius dicta sunt.

¶ De accidentibus sensus sensuum. i. cerebri. Ca. xx.

Accidentia cerebri omnium sensuum fundamenti nimius est somnus ex frigida complexione sui: et constipatio mentis ex nimia humiditate ipsius. vel de frigidis cibis sicut papauere et opio vigilie cause causis somnum facientibus sunt contrarie. i. siccitati nimie complexioni calide et sicce. et cibis his similibus.

¶ De accidentibus voluntarij motus. Cap. xxi.

Accidentia voluntarij motus modis fiunt tribus. vel enim totus aufertur. totus sicut cum emollitur: vel minoratur sicut cum cogelatur: vel cursus suus egreditur. qd diuersis modis contingit. Ex actione enim nature sicut rigore: tussi: sternutatione: oscitare: spondillare: singultare: ructare: vel ex medici actione sicut spasmo titillatione: vel actionibus nature et medici sicut tremore et motu congelatione et emollitione sequentibus. In natura dicta virtus intelligitur regitiua vel animata. Emollitio vnde totus aufertur voluntarius motus: ex neruo est patiente membri cuius erat mouere. qd fit vel ex frigida complexione vel ex apostemate. vel ex viscosis et grossis hu. vel ex constrictione. Que si sapientie nucha contigerint totum corpus emollitur. et minor apoplexia vocatur. hec si in aliquo sit neruo latet membrum cui neruus portabat motum si in lacertis gutturis vocem patiens amittit. si in lacertis vesice vrinam non potest continere quin exeat sine patientis voluntate Si in natibus egestio ab inuitis egreditur. Cum si vrina et egestio naturaliter fiant cum expulsiua virtute: exitus tamen cum voluntate ab anima procedit actione. vrine enim egressio vesice est egressio. virtutis expulsiue expulsio lacertorum vesice voluntario vel emollitio. q omnia ex actione virtutis exeunt anime. Idem intelligendum est de egestione. Est enim egestio intestini constrictio: et lacertorum rectum intestinum circundantium emollitio. Si cum vesica emollitur stranguria subsequitur q naturalis modis est virtuti cum lacerti emolliuntur quibus os stomachi est constringitur et extra voluntatem patientis vrina egreditur qd accidit ... Similiter cum egestio constringitur virtuti naturali accidit cum voluntate virtutis anime. hec sunt res in ... auferentes. Idem motus minoratur ex obdormitione: ... dem cum: etsi non ad eo magna. obdormitio hoc ex natura et morbo est: neque enim sensus amittitur siue motus: sed non sunt perfecti ex nocumento morbi.

¶ De malis motibus. Cap. xxii.

Motus voluntarius cum cursum suum egreditur: rigor tremor: tussis: et ea q prediximus generatur. Nos incipimus de rigore et tremore. hec accidentia de acutis sunt humoribus siue pungentibus in membra sensibilia effluentibus sicut sunt lacerti et nerui ... cum ab istis pungantur humoribus. vnde et ex virtute sua sensibili mouentur: et ad hos expellendos humores ad expulsiua virtus ... natur. aliquando hec duo sequuntur cum subito frigida aqua corpus infunditur vel socius incidat corporibus. mouetur enim natura ad res expellendas nociuas. Est autem cum rigoris triplex: calor frigidus: defectio caloris naturalis: et abundantia humoris. Calor est interior: sicut cholera ru. ardor: quam febris sequitur ex ... vel exterior: sicut cum vulneribus acuta medicina imponitur ... neratus tremorem et rigorem patitur. Similiter inuenitur in ... nis acutis humoribus: cum balnea ingrediuntur tremunt. quia calor balnei et humores ad exteriora trahit. frigidior est ... aqua et vel aere. Interior q de cho. ru. nascitur qua ... tur: quia ille humor nullum rigorem generat: nisi potus ... et cum putruerit rigorem cum calore facit. Si autem rigores ... ne febribus: si pars putrescat: pars vero non ... i. habens rigorem et tremorem. Defectio caloris naturalis ... tia humoris rigorem sine tremore facit et ... Humores enim abundantia cum calorem naturalem defectum ... extinguit. rigor ex frigore: et tremor est oppositus ... ex motu virtutis expulsiue q in lacertis est ad expellendos nocituos humores: vnde rigor ex calore fortior est tremore. quia calor in motu fortior est frigore. Rigor ex frigido ... quitur: tremor econtrario. vnde tremor in ephimeris ... in tertiis cum frigoris quia calor in interiora fugit ... rem exteriorem ex humoribus nocitiuis. Tussis ex actione est nature corporis regitiue. estque motus fortis expulsiue virtutis vt res nocituas ab instrumentis anhelitus expellat: et fit cum constrictione pectoris pulmonem constringentis aerque exit fortiter et velociter portans que habet pulmonem pectus et nociuis hu. vnde necesse est nature ... tio fit in virtute quatinus humores possit expellere: quia materia non grossa debet esse vel viscosa ne difficilis sit ad expellendum: neque subtilis multum vt dispersa refugiat ... Opus est medicum cum materia erit grossa eam subtiliare ... et amcos et similibus. Si nimis liquida fuerit ... virtutibus plurimis: si viscosa eam diuidat cum ... Tussis causa complexio est mala calida vel frigida in lacertis pectoris vel canalibus pulmonis: vel in gutture. aut materia interior vel exterior. exterior sicut cibo: potu: puluere: fumo in gutture vel canalibus pulmonis. Interior sicut humoribus a capite descendentibus in canales pulmonis vel guttur ... cut in catarro videmus vel chimis ab epatis gibbo ascendentibus vel quibuslibet aliis clausis in diuisionibus canalium pulmonis: vel sicut q in pleureticis vel peripleumonicis ... vel sicut vulnera pectoris et pulmonis.

¶ De accidentibus morborum generatiuis. Cap. xxiii.

Sternutatio est sicut tussis ex natura regitiue virtutis i motu expulsiue virtutis ad expellendas res nocituas de ventriculis cerebri q naribus a ... bro expelluntur. Tussis enim a pectore et pulmone est ... Sternutatio a naribus et cerebro pectoris ... interior. Cum cerebrum expellendis fumosis humoribus mouetur duo nares et cerebri media foramina aperiuntur vt humor exeat facilius: pectus lacertis constringitur vnde aere egrediente ...

motes pectoris et pulmonis egrediūtur. Sternutatio enim ma loci vi ꝙ tussis efficit. oportuit enim naturā illa laborare vt humores de tortuosis locis valeat expellere. vn̄ Hippo. sternutatio inq̄t fit cū cerebrū calefit et humectant loca vacua capitis vn̄ audit aeris exeūtis sonus que stricti loci facit exit⁹. aliqn̄ et sternutatio ex acutis fit humo. vētriculos cerebri pūgētibus: singult⁹ ructatio spōdilatio oscitatio fatigatio: ex motib⁹ regitiue virtutis efficiunt: vt res nociue a mēbris ꝑ eam expellant. Singult⁹ enim et ructatio sunt ex multo humo. abundātia in stomacho: aliqn̄ tn̄ singultus ex nimia stomachi est exinanitiōe cū spasmat que aīata gignit virt⁹. ructatū expulsa facit virtus: vn̄ vētosi humores a stomacho expellunt. horum humorum vētositas vel a cibo generat: vel a defectiōe digestiui caloris in stomacho: vel a nimio stomachi calore cibū incidēte. hoc aūt ructare fumosum est. Oscitatio est ex humoribus fumosis in lacertis masticantibus infusis. Spōdilatio similr de fumosis est humoribus in totius corporis mēbris vel plurib⁹ inclusis ad q̄ vtraqꝫ natura mouet expellere. Fatigatio cū dolore est de rerū nociuarum expulsiōe. hec duplex est: aut enim ex nimio laborādi exercitio exterius et etiā interius. Exterior diuidit in q̄ttuor. Prima est vulnerosa q̄ de liquidis et calidis est humoribus ex nimio motu in corpore nascētibus: vel ex dissolutiōe grossorum humorum: vel ex dissolutiōe pinguedinis vel carnis. Secūda est thetinosa q̄ ex nimio motu et forti lacertos et neruos extēdit. vn̄ pa. pigritiē incurrit et grauitatē. Tertia est apostemosa ex nimio cal. lacertorum ꝓpter motū naturalē: vn̄ infirm⁹ apostemosos sentit oēs pulsus. qd̄ ꝯtigit subitū subeūtib⁹ labore et non assuetis. Quarta siccitas est vocata ex lacertorum siccitate nascēs nimia: vn̄ et lacerti motu carēt. Fatigatio interior triplex est: est enim vulnerosa ꝯtingēs ex humo. ꝯ chol. et acutis interiora mouētib⁹ corporis cū mot⁹ precedat aliq̄s. vn̄ patiēs oīa sua mēbra sentit q̄si vulnerosa. Secūda q̄ thetinosa ex nimiis grossis humo. īn mēbra q̄libet. q̄ facit sepe ex mēbris spādiclare. Tertia apostemosa ex humo. nascēs cal. et sanguinolētis hēs dolorē pulsū apostema.

De accidētibus solius morbi. Cap. xxiiij.

Accidētia solius morbi spasmus est et iectigatio. Spasm⁹ fit i lacertis et neruis quē motus volūtari⁹ facit lacertos ꝯstringēs ꝯ suas extremitates. Nascit spasm⁹ ex plenitudine vel exinanitione. Plenitudine cū lacerti vel nerui implent humore latitudinē extēdēte et lōgitudinē coarctāte. Ex inanitiōe cū humiditas lacertorum euacuat vel neruorum qui dū exiccent ꝯ suā extremitatē extēdunt sicut in chordis organorum videm⁹: si calori cuilibet apponant extēdunt atqꝫ rūpunt. Spasm⁹ q̄ ex solo est morbo. ꝙ si ꝑ totū corpus spargat epilepsia vocat. si in lacertis maxillarum frigiditatē et stridorē dentiū facit. Iectigatio ex vēto ē fumoso et grosso mēbris incluso mēbra ꝯstringēs et dilatās sicut in pulsu videmus: sed tn̄ differūt q: cū pulsus fit ꝯtinu⁹ iectigatio rara videt. iectigationē patiunt oīa mēbra corpis q̄ dilatant sicut cutis lacerti cor vene arterie stomachus intestina et oīa mēbra in duritie et mollitie media. ossa et cartilago q: dura sunt et solida: nō sunt vētum includētia: et sic cerebrū ex mollitie sua. Iectigatio ergo q: nascit ex vento necesse est ex solo fiat morbo.

De accidētibus actionū nature et morbi. Cap. xxv.

Accidentia morbi et nature sunt tremor et motus obdormiētiū mēbrorum. Tremor est motus mēbrorū sursum atqꝫ deorsum: qd̄ defectio facit virtutis q̄ nō adeo mēbra pōt surgere q̄n morbus valentior fit deponere. Tremor iste de accidētibus est anime: vel ex maiori passione virtutē dissoluēte. Aiata accidentia sunt: tremor: ira: et sitis. Per hec enim virt⁹ deficit motus voluntarij. Morbi accidētia virtutē dissoluētia de simili morbo: sicut de mala cōplexiōe frigida semp senibus contingente vel nimiā aquā bibentibus et in ea balneantibus: vel a quibus nimiū vinū bibit. vn̄ calor naturalis suffocat: vel ex officiali morbo: sicut neruorum oppilatiōe de grossis et viscosis humoribus quibus virtus motiua ꝯhibitur ne ad neruos per eā mouēdos fit trāsitus: q̄ tamē si neruos impleuerit nō tremunt nerui tantū: sed oīno motū perdunt. vnde cū partē viscosi humo. īplēat et ꝑte vacuā dimittāt: et cū in ꝑte vacua virtus in plena regnet humor viscosus: necesse est tremor q̄dā efficiatur cū virt⁹ partē suā erigat: humor eā deprimat. hec sunt accidentia de morbo et natura orientia.

De accidētibus spūaliū actionū. Cap. xxvi.

Sufficit nobis dixisse de accidētibus actionis virtutis patiētis aīate. Oportet igit dicam⁹ q̄ spiritualis actio accidētia patit. Actiōe ergo ipsius prout diximus cor et arterie dilatant et ꝯstringunt: et hec actio pulsus vocat. Pulsus vel aufertur totus qd̄ auferri mors illico comitat: vel minorat: et defectio pulsus vocat: vel cursus naturalē egredit. Defectio vel ex calore nimio est cū interiora corporis oīa calor fugiat naturalis vel: ex defectione virtutis spiritualis cū arterias dilatare in omnes suas extremitates nō possit sicut videmus in sincopi. Egressiōis cursus sui diuisio est multiformis ꝓ multitudines et diuersitates membrorum multos et diuersos pulsus facientiū: de quibus dicturi sumus in futuris.

De accidētibus naturaliū actionū. Cap. xxvij.

Accidētia q̄ actio naturalis patit et cause cor ꝯ priores duas comitāt ex ordine. Actio q̄ttuor naturalis: nutrimētū est in hōie qd̄ assimilat cibū mēbris suscipiētibus susceptū: ꝗ explet cū actionibus desiderij et digestiōis. De desiderio iā diximus cū accidētia virtutis aīate diceremus. Accidētia digestiōis sola restāt dicēda. Digestio est triplex: in stomacho cū cibus fact chilosus qd̄ pma digestio vocat. Scd̄a in epate cū cibi succus mutat in sanguine: et sc̄da digestio vocatur. Tertia in mēbris est totius corporis cū mutatur sanguis in naturā vniuscuiusqꝫ mēbri: et tertia digestio nūcupat. Unaqꝫqꝫ harum suū subsequit effectū cū supplemētis q̄ttuor virtutū sicut in virtute naturali iam est dictū. i. appetitiua: cōtētiua: digestiua et expulsiua. Prima digestiōis in stomacho patit tribus modis: vel aufertur tota sicut videm⁹ in fastidio: vel minorat sicut in fumosa vel acida ructatiōe ꝯsideram⁹: vel suū cursus egredit sicut cum cibus in ventositatem transducitur quod duobus modis accidit: aut interius: aut exterius. Interius cum virtus digestiua patitur. Passio enim que ex mala cōplexiōe est stomachi calida cibū in fumositatē vel putredinē mutat: frigida in acetositatem: vel patit ex liquidis in stomacho humoribus. ꝙ si sint cholerici fumosum ructatū necesse est fieri. si phlegmatici acidū: frigdor do nimi⁹ fastidiū et lienteriam generat: nā fectis ventositatē facit. Vel patit ex officiali morbo sicut apostemate calido vel frigido: vnde virt⁹ deficit digestiua. Sciendū est autē digestiōis corruptionē ex defectione virtutis digestiue esse nociuiorē: et maxime ex frigida: vel calida mala cōplexione: humida enim et sicca digestionē minuūt: nō tn̄ auferūt nisi cū in aliū incidāt morbū. Exteri⁹ virtus digestiua patitur ꝓpter cibū vel potū vel somnū. si somnus sit multus digestio erit bona: si paruus digestio mala. Propter cibū fit quattuor modis. in q̄litate in quātitate in tēpe in ordinatiōe. In quātitate si mult⁹ sit cibus vel paruus si est paruus et stomachus calidus in fumositatē mutat. Si multus et durus et fortis virtus longusqꝫ somnus digestio tantum comitatur. Si cibus est mutabilis et calor fortis corrūpit in stomacho siue somnus longus fuerit siue breuis: si calor deficit et cibus mult⁹ et durus fuerit somnusqꝫ paruus fastidiū fit. Ex qualitate: q: si calidus est: et stomachus calidus in choleri. mutat humo. sicut mel in iuuenib⁹ et in calide nature aīalibus: aut si cib⁹ frigidus et stomachus sit frigidus in aciditatē cib⁹ mutat: sicut lac et cucurbita in senibus et stomachū frig. habētib⁹. Ex tpe: q: si q̄s cibū quātūcūqꝫ laudabilē accipiat: si anteq̄ cibus ille digeratur: aliū cibum iterū accipiat: oportet corrumpitur. Similiter si post vigilias nimias cibum accipiat. Ex cibi ordinatiōe: q: cū hō stipticū cibū accipiat: sicut coctana et pira: et post cibū solubilē sicut cibū blādis et spinarchia vētrē cōstipat: et cibū necessario corrumpet. Similiter si cibis vtatur duris hisqꝫ cibus succedat facilior: sicut coctana et cucurbita et melones cibus oportet corrūpat et in malos humo. mutet. oīs cibus durus in stomacho diuti⁹ morat: q: difficulter digerit. cib⁹ facilior cū cito ad digerendū molliat: ꝓpter duritie do alteri⁹ nō egrediat necesse est corrūpat. Opꝫ medicū vt stomachi discernat passiōes q̄litatiuas si fit ex virtute digestiua: vel ex

cibo vel ex somno. Accidētia eni ex digestiua ad sanādū sunt dura: et etiā impossibilia. Aliqñ etiā cadūt in lienterias: vel ciborum nullatenus erga stomachū mutat. Accidentia ex cibo siue qualibet cā exteriori facilia sunt curari: q̄ sic possunt discerni. Si accidētia q̄ patit stomachus ex cibo sint multa vel parua quantitate: vel calida siue frigida qualitate: vel ꝓpter vigilias vel quaslibet cās exteriores: intelligit nō esse ex digestiua: ꝙ si accideranto virtuti digestiue est imputandū.

De accidētib9 appetitiue, ꝯtētiue et expulsiue. Ca. xxviij.

Um q̄ accidētia virt9 digestiua patiat diximus: oportet de trib9 reliq̄s dicamus: appetitiua: cōtentiua expulsiua q̄ in digestiōe sunt prima. Appetitiua q̄ patit in stomacho: vel si tota auferat vel minorat q̄ ex cōplexiōe mala et morbo officiali cōsequunt. Sed si mala fuerit cōplexio calida vel frigi. et si fuerit maxima: virtus aufert appetitiua. Si nō multa minorat et ipsa. Si officialis morb9 noceat sicut apostema in meri vel in ore stomachi: vel si caro fuerit aliqua superflua que ista claudat ne transire valeat. Si est multa virtus aufert appetitiua. Si parua appetit inordinate et nō sm ꝙ oporteat. Patit aūt stomachus ex obdormitiōe spasmo siue tremore sicut et alia mēbra pati inde diximus: qđ cōtingit cū virt9 nō adeo sit fortis neq3 morb9 ita maxim9 vt morbi et nature accidētia associent. Cōtētiua stomachi vel aufert tota sicut in lienteria in q̄ cib9 sine aliqua mutatiōe egerit: vel minorat: et vētositas inflatio vel sonit9 cōsiciunt: qđ ex cōplexiōe fit frigida vel cibo qui vētositatē generat vel nō digestiōe nisi parua: et hic cito exeat: qđ fit cū stomachus non adeo teneat vt bene digerat: et epar cibi succū nō bene attrahat: vnde necesse est vt egestio liq̄da et velox exeat ex intestino. Si cib9 in malā cōplexionē intra stomachū mutat: putrida digestio sequit. Si ex calida siue choleri. digestione mutatio fit ista sequit ardor et pūctura. Si ex frig. et phlegm. inflatio succedit et vētositas. Aliquādo stomachus cibū nō retinet sm ꝙ oporteret sicut spasmat tremēs: vñ singultus fit et vomitus q̄ motus spasmo attinere videt: sed nō est certū si in lacertis siue neruis sit spasmus. Singult9 et vomit9 actiōes ex cōtētiua et expulsiua sunt virtutibus. Contentiua cum libenter cōtineat et expulsiua res ex stomacho velit expellere nocituras: si in superiore stomacho eas inueniat singultū creat: si in fundo vomitū facit: stomachus eni leuat vt ori suo vicinet: quatinus res nocitiue expellant. Hec sunt accidentia q̄ virtus patit cōtētiua. Expulsiua in stomacho triplici patit morbo: vel eni tota aufert sicut in yleos videtur: et hec molestissima habet nascēs ex calido apostemate i intestino subtili quā feb. sequit sēp et sitis vel ex defectōe expulsiue: qđ ex frigida est cōplexiōe vel ex frigido cibo: vel ex oppilatiōe stercus in cōglobositate intestini exiccante: qđ sequit intestini grauitas: et ad vomitum motio inflatio et sonitus: aliqñ hic morbū antecedit diarria: vel actio expulsiue minorat cū stercus ad egrediēdū induret vel nō sm ꝙ ops egrediat qđ lienteria sequit cū virtus expulsiua cibū moueat anteq̄ digerat: hoc aūt fit cū humores acuti pūgunt stomachū: vel etiā cibi sicut sinapis vel fortitudo aceti vel grauāt eū et cib9 expellant: hec sunt q̄ vir9 expulsiua i stomacho patit. Ops aūt intelligas q: he tres virtutes idē patiunt circa intestina: maxime aūt expulsiua q̄ plus ceteris regnat in eis. Aliqñ stomachus et intestina appetitiuā et cōtētiuā et expulsiuā operant extra naturā: cū eni a meri stomach9 trahit et ad intestina cibū proiciat: intestina aūt a se alternatim recipiant et digerēdo expellāt. qđ naturale est: et visuale: et cū stomachus ab intestinis accipiat et in meri proiciat: stomachus extra naturā est cū vomitu. Sicut intestina ab inferiorib9 accipiētia proiciūt in stomachū sicut in yleos videmus: et cū diu stercus continetur in yleos: et cū virt9 expulsiua sm cursum suum egestionē moueat: neq3 ꝓpter oppilationē quā inueniat retorquet eā in superiora et tunc intestina mouēt in alterutra quoad i stomachū redeat: stomach9 in meri proicit. meri eū vomitu ori reddit: aliqñ eū hō prter velle contineat in se egestionē vel vētositatē q̄ ꝓpter timorē retinet siue pudorē seu ꝓpter aliā quālibet rē impedientē: alternatim redit ad superiora quoad per vomitū emittat.

De accidētibus scđe digestiōis. Ca. xxix.

Ecūda digestio cū sanguis in epate generatur atq3 venis passiōis est triplicis: vel eni tota aufert neq3 sanguis mutat: sz cib9 remanet sicut pri9: vel minorat cū parū digerendo mutat: vel nō sm cursū suū digeritur sicut in ceteris cholerā rub. mutat qđ yctericia patiunt: vel in cholerā nig. sicut in patiētib9 morphea nigra et elephantiosis vel in phlegma sicut i hydropisi et alba morphea: si aūt duplicia sunt interiora et exteriora. Interiora vel ex mala cōplexiōe calida siccaq3 in cholerā rubeā mutāte: vel ex calidissima in cho. ni. et adustione nimia. Ex cōplexiōe frigida in aq̄ositas sanguinē mutante. Si frigidissima natura mutata pceuerat vel officiali morbo sicut in venis est cōstipatio ꝓpter humores viscosos: vel ꝓpter apostema. Tertia ex natura succi a stomacho ad epar venientia: q̄ si sit multa nō totā in sanguinē mutat epar. Sed si eni quantitas nimio maior est q̄ natura epatis calida. Si parua in cholericos humores mutat: calor eni epatis quantitatē superat succi. Si sit calida in cholericos hu. transformat. Si frigi. in phlegma vel vētositates sm frigiditatis quantitatem. Exteriora sunt ex actionib9 paciētū: sicut in balneo in cibo exercitio et similibus: hec eni cūa si hō nō operet sm ꝙ oporteat mali humori i corpe augmētant et nimi. Si qs cōtinue accipiat cibaria calida cholerā generātia: sicut sinapis alium cepa et similia. et sicut mellācholiā gignētia sicut carnē vaccinā et his similia: vel si comedat phlegma facientia sicut lac fungos pisces recētes humorib9 malis abūdabit. Sicut quieti et nimis comedētes et balneari negligētes: vel post saturitatē sēmel balneātes phlegte abūdāt necesse ē. Cōtrarios his cholerā ru. habere oportebit. Hoc mō intelligunt alii humores generari. Hi generant sm qualitates suas passiōes diuersas. Si ex chol. et in toto corpore aspersa generat yctericiā. Si in aliq̄ mēbro herisipilā gignit. Si ē ex chol. ni. et toto corpe inest morphea fit nigra: si in vno membro cancer. Si sit phlegma p totū corpus hyposarcā vel morpheā albā fac. si in aliquo mēbro zimiam. Humores aquosi et in corpore augmentati faciūt hydropisim. Si in vno mēbro vesicā vocāt. Is hec accidentia digestio patitur secunda.

De accidētibus tertie digestiōis. Cap. xxx.

Igestio tertia p oīa mēbra traducit in similitudinē suscipiētiū hui9 accidētia sunt triplicia: aufert tota sicut in ethicis: vel minorat sicut in macilētia: vel cursus suum egredit sicut in morpheatis. Aufert: q: nutrimēti mēbra vel q: q̄ habet virtutē aliq̄ patit accidentia: virtus sua deficit ex cōplexiōe mala. Ex cōplexiōe mala fit virtus debilis deficiēs cibū in naturā nō assimilat suscipiētiū: vñ in corpore humores et male gignunt superfluitates. Si expulsiua fortis fuerit humores expellunt mali et cibi boni: vñ nutrimētū aufert. Si debilis humores remanēt in mēbris et morbi generant diuersi. Virt9 appetitiua si fortis sit et digestiua debilis nec appetitos cibos mutet nec expulsiua expellat quē mala mēbroꝝ generant accidētia, macies et ꝓ... tus est vel ꝓpter accidētia q̄ virt9 patit aliq̄. Itē ... pra et similia nō cibū mēbris assimilare: sed mēbra ... ex corruptione fit materie debētia mēbra nutrire.

De accidentibus morboꝝ corporali. Capi. xxxi.

Ccidētia morboꝝ corpoꝝ ex corruptiōe tertie digestionis sunt ictericia citrina vel nigra elephātia morphea alba vel nigra sicut ... et similia. Ycteritia ex epatis caliditate nimia vt sanguinē mutet in cholerā et toti corpori ... nas et cutē corporis in citrinitatē transformet: vel ex ... nimio calore sanguinē in citrinū mutāte: vel ex oppilatiōe felle ad epar tēdētis ne chol. ab epate trahere possit. vñ chol. remanēs in sanguine et p corpus se spargēs ... vel ... viscoso fit humore in via fellis siue apostemate epatis vel ipsi9 fellis cōstrictiōis. Ycteritia nigra ex nimio est calore sanguinē incēdēte et in cholerā nig. mutante: vel ex frigiditate in melācholiā faciente: vel ex constipatiōe ... cū feces nō extrahat sanguis dimittit ... sanguinis ita per totū corpus sunt dispersi: cutē ... poris. Lepra est cū sanguis substantialis ... corruptus in cholerā nigrā transformat: vel cōplexione ...

dorum corporis ex nimietate caloris sanguinē incēdit: τ i cholerā nigrā traducit: vel eadē cōplexio mutata in melācholiā traducit ex frigiditate nimia: cū cibus in materiā eius cōuertit. Morphea nigra est cū exteriora mēbra siue cutis in nigredinē se mutāt: interiora tamen sana sunt: hec cū fit debilis morphea tñ erit: cū fortissima lepra. Morphea alba ex phlegmatis est causa cū sanguis ex cōplexione frigida τ humida epatis mutat in phlegma: cui assimilat exteriorum mēbrorum natura. Lingue nigredo est cū fumus epatis pectoris siue stomachi ad linguā ascendit τ incendit. Et hac rōne oia accidētia in exteriori cute apparentia sunt cōsideranda.

De accidētibus apparētibus in exteriorib⁹ corp⁹. Ca. xxxij.

Egredientia corpus in quātitate vel qlitate corrūpūt. In quātitate si egestio vł vrina vel mēstrua fuerint multa. In qualitate si eadē fuerint nigra. Sūt τ alia a corporib⁹ egredientia q tñ nō sunt naturalia sicut e narib⁹ sanguis emissus: que ex tribus eueniūt reb⁹: vel ex defectiōe virtutis vel ex materia vel ex mēbris. Ex virtutis defectiōe: vt si qn materiā nō possit cōtinere: τ maxime si fortis sit via expulsiue ꝓpter materiā multā in quātitate q grauat virtutē ad expellendū sicut est cibus multus vt fiat inde vomit⁹: τ sanguis explens sua vasa q quousq crepēt ea impl̄mat. In qlitate vt si acuta vel pūgitiua quā expellere naturā oporteat ne forte magis noceat vel calida q vasa comedat τ apiat: vel humida subtilis τ humectās venas vt facile eas crepare faciat: vel si rara sint vasa naturaliter τ subtilia τ ad rūpendū facilia: vel si etiā sint sicca τ ad rumpendum leuia.

De accidentibus in egestiōe apparētib⁹. Ca. xxxiij.

Accidētia egestiōi attinētia sunt triplicia, in qualitate in quātitate in tēpore. In tpe vt si egestio exeat anteq cibus digeratur: vel moret postq tēpus veniat velocitas exeūdi. Ex multitudine est ei b virtutē grauātis: vł ex qualitate sui acuta siue pūgitiua quā cū virtus pati nequeat cogit vt añ tps exeat: vel humida τ lubrica vt nullo cogēte exire valeat: vel ex paruitate sui nutrimenti: vel ex debilitate sensualis intestini grauitatē cibi refugiēt. Mora egestiōis ex defectōe est expulsiue τ fortitudine cōtētiue: vel ex defectione sensualis intestini: vel ex cibis. Si cū pauci sint cibi τ parui natura digestiua ꝑtus feces diu retētat vt succū tādem eligēs superflua expellat vel si cibi naturalr sint stiptici vel lacerti vētris adeo debiles vt intestinū exprimere nequeāt. In quātitate vel q: multa vel pua egestio fit: vel in utero assellandi: ex multitudine cibi succū cui⁹ epar nō suscipiēs crescere pmittit: vel multitudine nimiorū humorū i intestinū descēdētiū. Ex paruitate sic ex puitate cibi. niĺ ei⁹ ad sellā eūdi ē ex defectōe ꝯtētiue virtutis τ fortitudine expulsiue: τ lacerti sup anū mollitie. Fortitudo expulsiue ex laxatiue potionis siue cibi est occasiōe vel ex ei⁹ corruptiōe vel ex acutis humorib⁹ a toto corpe in intestinū descēdentibus: vel ex morātib⁹ in ipso intestino sicut vulnerib⁹ ex fortitudine sensus intestini. Sola hec pauci tas est numeri cuius cā superiori est dicta. In qualitate cursus egrediēs nature vel ab interiorib⁹ est vel ab exteriorib⁹: Ab exteriorib⁹ cā est cib⁹ in quātitate vel qlitate. Quantitas cibi vel in potestate est accipiētis vel i multitudine cibi. Qualitas si cibus in malos chimos mutet: vel si ventositatem faciat. Cibus vētositatem facit vel ex natura sui: sicut faba fasceoli: vel ex defectiōe sensus intestini τ stomachi. q si sit frigidissimus nulla vētositas efficit: sed cū tēpus nimis fit frigidū neq vētosus est neq nubilosum: τ sic calidissimū vtroq caret: sicut in estate calidissima nō vētositas est vel nebula. Ventositas stomachi vel intestinorū exit: vel nō exit. Exiēs vel a superiori vt ructatio: vel ab inferiori cum strepitu vel sine strepitu nimia siccitas significat, ex maiori sonitu: maior humorū grossitudo portēdit. Qualitas ab interioribus ex acutis humoribus est in intestinū descendētibus: vel ex aliis nimis abūdantibus: hoc aūt ex natura est sicut videm⁹ in die cretica vel vis atq inuāe: aliqñ de solo morbo vt diarria ex cōsumptiōe mēbrorū: vel vtroq sicut videm⁹ in ꝑncipiētib⁹ lanaturā carnis. Ex vtroq infirmit: ō est ydripartica: vel cū solus est sanguis: sicut in trūcatis maioribus mēbris: ex cū sanguis loca illa nutritura nō inueniat quo diffundat: re

currēs ad interiora cū egestiōe inferiori emittit. Solet etiā idē cōtingere in se exercitātib⁹ q cū ad quietē veniūt sanguinē coadunatū ab iferiorib⁹: egerūt: qđ ex termino τ nō tempore faciūt sicut piodi: vł sicut carnis lauatura qđ ex defectione est virtutis digestiue in epate. Tertia est nigra τ lucida: qđ fit cū licet mutet epar sanguinē fm q oporteat: tñ p totum corpus ex cōstipatiōe epatis nō maturat: vñ in eodē coadunat⁹ incēdit τ in nigredinē mutat: τ ita tādē egredit. Quarta cū sanguis exeat paulatim: τ in tēporibus vicinis: aliqñ debet aliqñ coagulat: interdū cū putredinib⁹: interdū spumosus: vel sicut intestini rasura: q si sint frigida τ dura disenteriā non sunt vocata: si neq frigida neq laboriosa: vocatur dissinteria que ab intestinis vel epate exit.

De accidētibus in vrina apparētib⁹. Cap. xxxiiij.

Accidentia q patit vrina a renibus sunt: vel vesica. A renibus in quantitate vel qualitate. In quantitate si multa vel pauca exeat vel non exeat: vel cū duritie fiat. In qlitate ex calida in renib⁹ cōplexiōe: vt tota aqua sanguinis ad se trahat vt calor sic refrigeret: quā postea vesice mādat τ vocat dyabeta: vel ex epatis frigida cōplexiōe cū aq augmētet in sanguine τ renibus missa ꝓcit in vesicā: vel ex defectione cōtētiue τ expulsiue in renibus fortitudine. Nō exire vrinā ex fortitudine est cōtētiue: vel ex cōstipatiōe vie vrine. Constipatio ex viscosis est hu, arena lapide in renib⁹ apostemate i vri vrine. Cā lapidis hu. sūt phlegmatici τ caloris nimii q a calore desiccant τ indurant. In qualitate ex colore sicut nigro ex nimio caloris incēdio: vel nimia frigiditate: vel albo sicut ex cōstipatiōe pororum: vel ex fetore sicut in febrib⁹ fetidis est videre. Sūt τ alia accidētia q vrina patit ex vesica. Qđ est cū lacertus colli vesice circūdans emollitur ex nimia humiditate τ vrina nō cōtinet: vel ex defectiōe cōtētiue τ fortitudine expulsiue: vł ex nimie aq potatiōe: vel pustulis nascētibus: vel scabie vesice vt pungat ab vrina nec continere eā valeat: qđ cōbustiōe fit nimia. Strāguriā vrine vitio vesi ex defectio facit expulsiue τ virtutis cōtētiue vel cōplexio sicca qua desiccat vrina: sicut in acutis feb. vel cōstipatio ex viscosis humorib⁹ in via vrine ad vesicā: vel ex sanguine coagulato: vel sanie. In qualitate vrine si sit fetida ꝓpter pustulas ex coloris sui mutatione ꝓpter pustularū saniem. mutatur eñ color ex sanie seu vulnere seu apostemate.

De accidētibus in mēstruis apparētib⁹. Cap. xxxv.

Menstrua sunt innaturalia naturā in qualitate vel quātitate excētia. In quātitate si plus vel minus q oporteat vel omnino nihil exeat. Plusq oporteat ex forti est expulsiua τ deficiente cōtentiua: vel ex materia subtili τ nimio liquida: vel ex abūdantia qua adeo grauatur natura ne sufferre valeat: vel ex raritate vulue τ venis que in eius sunt ore. Non exire solum est rōni nostre: qđ ex grossitudine est materie τ ei⁹ spissitudine venarū τ pororū cōstipatiōe: vel defectione expulsiue τ fortitudine cōtētiue. In qualitate si coloris sit nigri: vñ nimia videt incēsio significari. Rube⁹ eñ τ citrinus calorē τ cholerā rubeā significāt. Albedo τ liqditas vel spumositas frigidorē humiditatem vel ventositatē significat.

De accidētibus in sudore apparētib⁹. Cap. xxxvi.

Sudor est naturalis sicut in dieb⁹ creticis vel tēperatis exercamētis vel in balneis. Est τ extra naturā sicut in cōsumptiōe carnis. In hoc eñ sudore ea tñ exeūt q nō oporteret exire. Est τ medio cris: sicut in nimiis exercitiis. Sudor nō naturalis in quātitate est vel qlitate. In quantitate si maior sit q oporteat: qđ ex nimia est materia vel liquiditate sua: vel raritate pororū vel virtute expulsiua. puitas supradictis ē dicta. In qlitate rubor: vñ sanguis vel citrinitas: vñ cholera portēdit rubea: vel putredo vñ humores putridi signat.

De inanitione nō naturali. Cap. xxxvij.

Inanitio nō naturalis est ex naribus sanguis: vel ex aliis locis: vñ cōsuetudo fluxui nō expos scit. fit aūt trib⁹ modis: ex virtutibus: ex materia ex organis. De virtute si fortis sit expulsiua τ defecerit contentiua. Ex materia si sit multa: vnde crepentur vasa: vel acuta vnde perforētur vasa. Ex organis si sint

solida et cito crepātia: omnis aūt crepatura vel intima est vel extima. Intima est ex materie abundātia: vñ facile crepent vasa. Extima sicut casus occurrens cōcussio et magna vox. Hec de causis accidentiū dicenda fuerūt.

¶ Explicit sexta particula.

¶ Incipit septima particula theorice de significationum scientia.

¶ Capitula libri septimi.

¶ De vniuersalibus signiōibus et eaꝝ diuisionib⁹. Cap. j.

Uo plenū p posse nostro de accidentibus et eoꝝ causis. i. n. eodē diximus: et ipsum tractatū de scientia causaꝝ accidētium titulauim⁹. Oportet in hoc sequēti opusculo dicamus de modo et accidētibus cōsequētib⁹ eā. i. de ipsius significatiōibus: vñ hec particula significatiōnū titulat scientia. He igit significationes sunt generaliter triplices: aut em̄ significāt sanitatem: aut morbū: aut neutrū: quaꝝ vnaquecꝫ aut preterita aut presentia aut futura portēdit. Harū aūt qdā sunt vniuersales totius corporis qualitates designātes: alie pticulares. Nos aūt ab vniuersalibus incipiem⁹ quasi dignioib⁹. Uniuersalis ḡ ex sua actione cognoscit signio. in sanitate em̄ pfectā mōstrat actionē: in infirmitate corruptā. Haꝝ aūt cā morboꝝ est sanitas aut eoꝝ infirmitas. que vtracꝫ cōtingit ex tēperamento vel corruptione humoꝝ. Uniuersalis signio: vñ vniuersalis inuenit actio spūalis vel natural. actiōes ē signio: qb⁹ duab⁹ actiōib⁹ corp⁹ alalis regit. Sanitate em̄ vt spūalis calorē natural alit: ex q calore vita stat alalis. corruptionē: ḡ ex necessitate sequit mors: tēperamētū sanitas: nō tēperamētū infirmitas. Ex ꝯtutib⁹ aūt naturalib⁹ ꝯtutes hūores reguntur: vñ sicut diximus oia mēbra corpis alalis gubernant. Qd cū ita sit: optie fuit rōnis nr̄os antecessores ex his duab⁹ actiōib⁹ ꝑpēdere corporū sanitates eoꝝqꝫ infirmitates. Ex virtute em̄ spūali sanitas intelligit virtū corporis alalis: et defectio sui: et tēperamētū caloris natural et corruptio tēperamēti et actiōes rei naturalis et nō naturalis: et extra naturā in ipsis: et in corde qd fundamētū est in ipsis. Sciētia ꝯo horū olm in modis cognoscere est pulsuū. Quoniam pulsualis motiōi cordis est eq̄lis: hec aūt sciētia pulsuū vocat sciētia: ex naturali itidē actiōe tēperamētū hūoꝝ intelligit i sanitate: et eoꝝ distēperamētū in infirmitate: qd dat intelligi excoctio in venis: et nō excoctio in venis: et nō excoctio et excoctio in stomacho et instrumētis spiritus. virtus ista deprehendit circa corpus exeuntia. Excoctio em̄ in venis intelligit in vrinis: q: vrina est colamētū sanguinis. Coctio in stomacho et excoctio instrumentoꝝ spūs ex saliua et ex screatiōe intelligūtur q feces ciboꝝ sunt hec mēbra nutriētiū. Sudoris quoqꝫ sunt signiōes: lꝫ nō vniuersales: q: sudor subtilis est humor expulsus a mēbris p poros cutis: q cū ita sine ops dicta significationes circa sanitatem infirmitatem et neutrū: igit incipiendū a pulsu q: dignior esse videtur.

¶ De intelligēdis pulsibus: et qd p eos signtur. Cap. ij.

Ulsuū scientia trib⁹ ex causis sciri est molesta. Primo q: nullus adeo expertus est q pauca sui intelligat mutatiōes. Scdo q: cū medicus pulsum implorer: oia ei⁹ gña in suo tpe cognoscere necesse est. Tertio q: nō hꝫ cui assimilet: et coꝝ inueniat infirmitates: vñ in pulsib⁹ hꝫ laborat vt in suo tpe docē gña valeat qs agnoscere. Dicēdū ḡ qd sit pulsus et quomō fiat. Pulsus ḡ est mot⁹ localis arteriaꝝ et cordis vt dilatādo siue cōstringēdo naturalis custodiat calor: cuius custodia est trahere frigidū aerē cū dilatatiōe et expellere fumosum cū cōstrictiōe. Dilatare cor et arterias est mouere a centro in extremitates suas. cōstringere est ab extremitatib⁹ ad cētrū mouere: qd planius diximus cū de ꝯtute spūali tractauim⁹. cordis et arteriaꝝ idē est mot⁹: vñ et nos intelligunt: mot⁹ ḡ cordis q̄rēdus est in arteriis. Pulsus aūt sciētia ad hoc tm̄ est necessaria vt spūalis ꝯt⁹ qualis est intelligat: qd nō pōt intelligi ex oib⁹ corporis arteriis hoc trib⁹ ex cāis. Quedā em̄ arterie in inferiori corporis sunt: sicut q in dorsi lōgitudine sunt. alie in carne sunt: sicut coxaꝝ arterie: alie ossib⁹ sunt operte sicut in pectore: qꝫ mot⁹ nō appet in tactu vel sensu et carnosum est corp⁹. Scdo q: qdā lōge sunt a corde nō oī apparētes tpe. vñ nō in necessitate sunt inuestigāde vt calcaneoꝝ et plātaꝝ pedū arterie. Tertio q: nō eaꝝ cōpositio est recta: vt ꝗtuor digiti pleni possint apponi sicut i auricularū arteriis: qd cū sit necesse est vt ea nō multū carnosa eligi necꝫ a corde remota: et quaꝝ cōpositio sit recta. Unde antiq arterias elegerūt brachialium et fasciales: vtiliores et pulchriores. vtiliores q: cordi propinquiores et faciliores q: brachia nō adeo sunt carnosa: pulchriores q: medicū verenda q̄rentem mēbra feminea discooperire turpe est. Intelligitur aūt pulsus ex digitoꝝ sup arterias brachij appositiōibus: et hoc in longū ne infirmitas dilatet vel stringat. Digitoꝝ positio sup arterias est diuersa. Est em̄ vbi ops premi digitos arteriis: sicut vbi pulsus est fortis, qui cū pmat digiti repelli videntur: et in carnosa arteria fortius debent imprimi. In debili aūt et nuda carne digitis leuiter digiti pmant. debilis si tenet non mouet. similiter et in tenui nō dꝫ pmi rōne. Ops aūt mediocriter pmi nec multū fortem nec multū debilē: nec multū tenuē nec multū carnosū pulsum.

¶ De pulsuū generibus et eoꝝ qualitatibus. Cap. iij.

Ulsuū qualitates multimode sunt et diuersitates: quidā sm ꝯtutū diuersitates eos mouētes: sm etiam naturales varietates caloris: et sm q sanguis et spūs in ipsis habent pulsib⁹ naturalē suā custodiūt siue egrediūt: sꝫ cū diuersitas in decē tm̄ cōcludit gña. Primū sm quantitatē dimēsionū. Scdm ex pte motuū. Tertium sm tenacitatem. Quartū sm cōsistētiā corporis. Quītū sm plenū et vacuū. Sextū sm qualitates arteriaꝝ. Septimū ex tpe quietis. Octauū sm ordinationē et inordinationē. Nonū sm cōcordiā. Decimum sm numeꝝ percussiōes pulsuū. Quātitas dimēsionū diuidit in magnū paruū et mediū: lōgū breuē et mediū: latū strictum mediū: apertū occultū et mediū. Cū em̄ arteria sit corp⁹ et corpus lōgitudine latitudine ꝓfunditate dimētiri necesse est: et q inter eas extremitates has diffundit magnus vocabit: minor cētro suo vicinior: debilior: sed nec centro suo nec extremitatib⁹ sit vicini⁹ medi⁹. Si em̄ in lōgitudine plus in aliā pte extēdat: qd est cū ꝗtuor excedit digitos lōgus nūcupabit. Si minor: curtus. Si nō ꝗtuor digitos cōtineat: equalis. In latitudine digitos vsus excedēs appellabit. Minor in latitudine strict⁹: extremitatib⁹ medius tēperat⁹ dicet tēperat⁹. Maior in ꝓfunditate apert⁹ dicet: cū sit cū altitudo ei⁹ cōsiderat. Minor in ꝓfunditate et in medū sit inuolutus vocabit occult⁹: si in latitudine ꝓfunditate et lōgitudine minor grossus. Aliqñ pars cum pte cōponit siue lōgus cū lato atqꝫ stricto: aut mediocri inter latū et strictū aut cū aperto aut cū occulto: aut cū mediocri inter hec duo: et similiter se habēt aliorū ad se inuicē cōpositiones. Talis sunt pulsus q ex quantitate dimēsionū cōsiderant: quarū causa est tripertita. Causa em̄ magni pulsus ex fortitudine est ꝯtutis q̄ dilatat pulsus: et ex nimio calore quē refrigerare est necesse: et ex vasculi mollicie qd dilatatiōi vt obediat. mixtis his cāis est ꝯtus. Et ex defectione sue ꝯtutis et paruitate caloris

ris ꝛ duritie sui organi. tēperatus mediaẽ in his duobus. Aliq̄d ēt ex his habet plus: aliq̄ vo minus: q̄ dicēdū sunt in cō mutatiōis pulsuū. Tēpus motuū diuidiẽ in velox tardū et mediū: velox est q̄ longū spaciū breui pficit tēpore: tardus q̄ paruū spaciū in lōgo tpe insequiẽ: mediꝰ inter hos duos est humidus. vnusquisq3 hoꝝ ex duabus nasciẽ causis. i. vir tute ꝛ calore: velox em̄ ex forti calore ꝛ sana virtute. Calor aūt frigidus aerē sibi elaborat attrahere: tardus ex virtutis defensiōe se debiliter mouente ꝛ caloris minoratiōe. Tertiū fm virtutis tenorē diuidiẽ in fortē debilē ꝛ mediū. Fortis q̄ quasi quadā virtute digitus a se videẽ expellere. Debilis q̄ digitū debilē percutit: medius inter hos duos est tēperatꝰ hi duobus sunt modis: fortis ex fortitudine est. virtutis et molitie organi ad mouendum facilis. Debilis ex debilita te est virtutis ꝛ inobedientia organi: medius ab vtroq3 tē peratus. Quartū fm cōsistētiā organi diuidiẽ in durū: mol lē mediū. Durus est q̄ digitis tangentibus q̄si fortis videẽ. Differt em̄ a forti iste durus: q2 fortis est magnus fortitu dine sua dilatās vascula: vñ redduntẽ quasi malleū. Durus est paruus: q2 duritiei virtuti nō obtemperat vt se dilatet. Mollis est quē digiti cū multa suauitate sentiūt vt videaẽ ab eis separi ꝛ penetrari: hoꝝ medius inter hos est tēpatꝰ. Durꝰ ex siccitate sicoꝝ vasaloꝝ: mollẽ ex sue hūiditatẽ mol lcie. Quintū fm plenū ꝛ vacuū diuidiẽ in plenū ꝛ vacuū ꝛ mediū. Plenus quadā quasi hūiditate recīdare videẽ. va cuus q̄ apparet inflatus: sed cū tangiẽ quasi vacuus digitis perforaẽ. Plenus ex plenitudine sanguinis ꝛ spiritus inva sis cōsideraẽ; vacuus ecōtrario. medius ab his est tempera tus. Sextū fm qualitates arteriarū diuiditur in calidū ꝛ fri gidū ꝛ mediū: calidus cū digitoꝝ extremitates sentiūt cali dā arteriaꝝ substātiā: frigidus ecōtrario est intelligendus. Medius ab his duobꝰ tēperaẽ. Calor aūt substantie arte riarum et materia intra eas est habita. i. sanguine ꝛ spiri tu: frigidus econtrario: mediocritas ad vtrumq3 est refe renda. Septimū ex tēpore quietis diuidiẽ in spissum rarū ꝛ mediū. Dicit em̄ Gal. pulsus inquit in dilatatiōe ꝛ cōstri ctione sua: duas habet quietes. Una cū pulsus in dilatatio ne sua digitoꝝ extremitates percutiat: hanc aūt exteriorem vocat quietē. Alō vo dicit Gal. nos sensualiter inuenimus. quies scđa in cōstrictiōe est sua q̄ est cū pulsus ad centrum suū redeat: q̄ nō facile sensu percipitur: sed tantū pulsum diu morantem rarum: parum vo tardātē vocamus spissum mediocriter se habētē temperatū: spissus ex fortitudine est caloris ꝛ defectiōe virtutis. Fortitudo em̄ caloris magnitu dinē expetit refrigeratiōis. Defectio em̄ virtutis cū semel nō valeat bis vel ter ī appetēdo laborat: q2 inde vocaẽ spis situdo ista. rarus ex defectiōe est ꝛ paruitate caloris atq3 for titudine virtutis: mediꝰ in cōplexiōe ꝛ vīrtute est tēperatus. Octauū fm ordinationē ꝛ inordinationē diuidiẽ in pōdꝰ lau dabile ꝛ nō laudabile: hoc aūt pōdus ex cōparatiōe cōside rabiẽ. Cōparatio vo aut motus est cuiuslibet ad motum vt est equalitas fm cōstrictionē ad motū pmū in dilatatiōe et ecōtrario: aut tēporalis quietis ad motū tēporalē sicut in di latione equalitatis tēporis cōstrictiōis in q̄ete exteriori ꝛ ecō trario. Laudabile pondus inter se ꝛ sibi cōsociū familiaẽ: si cut pulsus pueri pulsui assimilaẽ puerili: iuuenis iuuenili: cōplexionis calide eidē cōplexiōi. Pulsus illaudabilis pōde ris est in familiaritate dissimilis sicut pulsus puerilis dissi milis est iuuenibus. Est ꝛ pulsus extra pōdus q̄ nulli etati familiaẽ: hic vo difficulter intelligiẽ nisi diu investigetẽ ꝛ as sidue q̄a cōtraẽ: q2 q̄ntitas ꝛ tēporalis motꝰ ꝛ q̄etis. vñ diẽ ferre videẽ pulsus isti. Quidā est cōprehēsibilis sicut si dicā tps dilatādi duplū ē q̄eti exteriori: aut triplū aut vnū ꝛ me diū: aut āplꝰ est: ꝛ q̄dā incōprehēsibiẽ triplex. in dilatatiōe si ue cōstrictiōe: q2 nō habemꝰ cui possumꝰ assimilare: q̄ sit aut nī tū aut nimiū aut cētū vltra mediū est habēdū. vñ hoc genus pulsuū intellectui est molestissimū. Nonum vo fm concor diā diuidiẽ in eq̄le ꝛ in nō eq̄le: hoc aūt geꝰ in olbꝰ ptermo minatis inueniẽ. Est aūt eq̄lis pulsus cū pcussio eiusdē est eq̄litatꝰ in digitoꝝ extremitatibꝰ sicut si multa ꝛ magna per cussio sit: ꝛ in magnitudine eq̄lis nō pua nō rara nō spissa: nec in vllo diuersa. Nō eq̄lis ē pulsꝰ cuiꝰ pcussio diuersaẽ: si

ue in motu sicut si nō sit spissus nō rarus nō velox nō tar dus: siue in q̄ntitate dilatatiōis sicut nō fortis nō leuis ꝛ similia. eq̄lis aūt pulsus: aut idē est in olbꝰ ꝛ absolute eq̄lis diciẽ: aut eq̄lis in sola q̄ntitate vīrtute siue motu ꝛ fm eun dē modū eq̄lis dr. Nō eq̄lis siliẽ aut in olbꝰ pulsibꝰ est gene ralisꝰ ꝛ absolute non eq̄lis dr: aut est in aliquo: ꝛ in aliquo vo nō: ꝛ fm eundē in quo nō eq̄lis dr. eē. Nō eq̄lis q̄ est: aut in pulsibus est multis: aut in paucis: q̄ rursus in eisdē aut or dinatus aut inordinatꝰ est dicēdus. Ordinatus est q̄ caude soricine est assimilādus. hic em̄ pulsus pmū est magnꝰ: post vo paruus: tertio maior: quarto vero loco minimus: ꝛ ita ordinatim pgrediẽ quousq3 ad vnū de trilꝰ veniat fini bus: aut em̄ ordinatim minoraẽ donec ex toto finiaẽ: ꝛ iste si initiū vocaẽ cauda soricina: aut gradatī minoraẽ ꝛ vsq3 ad minimū pgressus in magnitudinē regrediẽ. in magnitudi nē vo aut in eadē in q̄ fuerat: aut in paulo minorē q̄ mee perat. Iste vero pulsus retornatiua cauda soricina dr. Est et tertiꝰ q̄ cū pđe sit magnꝰ gradatim in minimū fiēẽ: ꝛ inde subito ꝛ sine graduali reditu in magnitudinē resiliẽ priorē ꝛ iterū idē minorādo rursus in magnitudinē suā regrediẽ: nō gradualit: si celeriꝰ: vez potiꝰ subitaneꝰ: hec aūt cauda so ricina: aut in velocitate ꝛ tarditate cōsiderabiẽ: vt si pulsus nō sit velox postea sit tardus: ꝛ tandē in tarditatē finiatur: aut in virtute vt si pulsus incipiat esse fortis: ꝛ ita gradatī inde descēdens quoad fiat debilis: aut a magno ꝛ puo inci piaẽ sicut iā dictūꝰ. pulsus q̄ cauda vocaẽ soricina ita est in telligēdus put expositumꝰ: q̄ iō sic vocaẽ: q2 cauda soricis a grossitudine incipiēs paulatī incipit subtiliari. De inequali ꝛ or dinato vtriusq3 sufficiat dixisse. Inordinatꝰ pulsꝰ ē vbi duo magni ꝛ vnꝰ puus ꝛ alter mediꝰ: aut duo parui ꝛ vnꝰ medio cris: ꝛ alter magnus cui succedat ꝛ puus ꝛ silia. Hic aūt in ordinatꝰ in olbꝰ inuenit pulsuū generibus: q2 triplr in vna pcussiōe ē diuersus: aut em̄ pulsus velox ē ī pcussiōe: ꝛ tādē in se ipsum redit: aut nō rediēs in dilatatiōe sua est inequa lis p velocitate ꝛ tarditate sui: aut antoq3 regrediaẽ binas pcussiōes facere videẽ. Primꝰ q̄ cū velox esse inceperit aū pcussionē q̄escit: ꝛ post in dilatatiōe sua cōplēda tardat: aut cū incipiat esse mediocris indē q̄escit ꝛ dilatare pgrediẽ: aut incipiēs tardare eādē videẽ q̄escere priꝰ q̄ festinet ī cōplē da sua dilatatiōe. In hmōi ōnis diuersitatibꝰ; q̄dā pulsus inueniẽ q̄ capreolꝰ vocaẽ. Incipiēs em̄ a velocitate cū digi toꝝ pcussionē cadere videẽ ꝛ post citaẽ ī cōplēdā dilatationē q̄ nomē illud a capreoli similitudine sortiẽ: q2 capreolus cū in cipiat saltū q̄uasi quiescere in aere videẽ: ꝛ post in explēdo cursū est velocissimus: sed nō regrediẽ: etsi incipiat esse ve lox: ꝛ in medio tardare: vñ cōsequiẽ vt initiū velox habeaẽ finis vo tardus ꝛ econuerso: q2 incipit esse tardus in medio velocissimus. vñ cōstat q̄ initiū sit tardū: finis vo velox: et si incipiat esse mediocris mutādus in velocitatē vel in tardita tē. Tertiꝰ q̄ bis pcutere videẽ martellinꝰ vocaẽ: q̄ cū digitos pcutiat dilatādo anq̄ ad cētrū suū regrediaẽ: hoc digiti re pcutiẽ: q̄ ex duritie cōtingit organi substātie: q2 sic in mar tello ꝛ in incude pcutiẽ: vt cū pcutiaẽ martellus ab incude resilire videatur; resilire aūt illud aliqñ tertiatur. hic aūt ter tiꝰ in q̄ntitate motuū ꝛ in tenore vīrtutis cōsideraẽ: in aliq̄ nō ita: impossibile em̄ est vt sub vno digito ꝛ in eadē parte or gani magnus inueniaẽ: ꝛ in paruū in eadē pcussione mute tur: aut vt paruus in eadē pcussiōe sit magnus: magnꝰ em̄ ex necessitate quattuor digitos videẽ trāsire. Sic q̄ latus et strictus nūq̄ in eadē pcussiōe inueniẽ: neq3 calidus ꝛ fri gidus: neq3 mollis ꝛ durꝰ: neq3 vacuus ꝛ plenꝰ. Nec aūt est diuersitas pulsuū in vna pcussione: ꝛ in eadē organi parte. Diuersitas aūt pcussiōis ꝛ in eadē pte organi est illi dissi milis. Pulsus em̄ sub duobus est digitis q̄dā velox: ꝛ alter sub duobus tardus ecōuerso: aut sub duobꝰ velox: sub duo bus mediocris: aut sub tribus velox: ꝛ sub vno mediocris: aut sub vno digito diuersus. In hac aūt eadē rōne fortē et debilē intellige. Sub hac diuersitate caudā soricinā ꝛ pulsū indinatū est inuenire. Cauda soricina inuenitur cū pulsus sub vno digito attingenti brachium est grossus: sub digito minor secđo: sub tertio paruus: sub quarto minimus. Simili ter hec cauda soricina in forti ꝛ debili raro ꝛ spisso est intelli;

genda. Inclinatus sub duobus digitis medius est grossus
sub duob⁹ vo extremis subtilis: cū medius aḡtus: in extre
mis vo occultus. apparet aūt sentiui extremitas deceliuum in
clinari: qḋ cōtingit ex defectiōe virtutis substātiā organi ex
parte brachij eleuare nō valētes. Cū carnee grauitatē in ex
tremitate iuxta manū ex defectiōe est virtutis illuc vix per-
ueniētis. Inclinatus sm̄ in fortē ⁊ debilē veloce ⁊ tardo est
intelligēdus. Est ⁊ alius diuersus q̄ serra vocatur: q̄ aut sub
vno digito mouetur sub trib⁹ est q̄etus: aut sub duobus pri-
mis mouetur sub aliis q̄escit: aut sub vno fortis: sub alio de
bilis: sub alio velox: sub quarto tardus ⁊ in aliis sīr. Serra
aūt vocatur: q̄ dētib⁹ serre assimilatur. Hec diuersitas multis
aliis modis diuersificatur ⁊ specificatur: sed nō sunt introducē-
de: q̄ his quas dixi cognitis cognoscentur ⁊ tacite parū eñ in
de dicēdū. Quedā pars mouetur sursum: q̄dā vo deorsum: q̄dā
sinistrorsum: q̄dā dextrorsum: q̄dā posteri⁹: q̄dā anteri⁹. Ex
his q̄ diuersitatib⁹ in infinitū procedit: q̄ppter q̄dā delibus
diffiniuntur: q̄dā nō. Diffinitorum q̄dā estuosi: quidā vermicu
losi: quidā formicurosi: q̄dā ptisici: q̄dā tremētes sunt vo
cādi. Estuosi sunt cū organi pars auriculari digito superpo
sito superi⁹ ⁊ aū mouetur sub altero digito inferius ⁊ tardius
Pars aūt organi dextrorsum ⁊ sinistrorsum sentitur moueri:
quedā pars late: q̄dā stricte repere videmus in maris tem
pestate. Vermiculosus estuatus modo mouetur: sz estuosus
maior ⁊ fortior: vermiculosus vo minor ⁊ defectior: velocior
tñ ⁊ spissior: q̄ hui⁹ pulsus cū vētus est defecta. sub digitis
sentitur velut vermiū mot⁹. Formiculosus sicut ⁊ formicule sua
mouetur: minor tñ ⁊ defectior ⁊ spissior: cū eñ ei⁹ ablata ē virt⁹
vñ natura spissat ⁊ velocitatē facit cā refrigerādi: formicula-
sus vocatur: q̄ sicut mot⁹ formice sub digitis sentitur ptisicus
superior ē oīb⁹ aliis cū debilitate atq̄ duritie. ptisicus vo
catur q̄ nō ab eadē q̄litate mouetur sic medici⁹ ptisicus: q̄ḋ in
de consequitur: q̄ corporum substātia tota in morbū mutatur: ⁊ vt
ab infirmitate vincitur nō habēs vñ morbus superatur: si eñ vt
morbū vinceret pulsum quādoq̄ magnū ⁊ velocē faceret: vñ
sī superatur Vis operatur. i. paruū debilē ⁊ curtū. Q: si quādoq̄
superat virtus pulsus fit magnus: si vo morbus pulsus ne-
cesse est paruus efficiatur ⁊ debilitetur. Tremēs est quo partis
digiti anteri⁹ cū spissitudine ⁊ defectiōe percutiuntur sicut vide
mus cū mēbra tremere sentimus. Ista eñ de nouo sm̄ con-
cordiā ex ā dicēda. Decimū sm̄ numerū percussionis pulsuū
diuiditur in ordinatū ⁊ in nō ordinatū. Ordinat⁹ in diuersis in
uenitur pulsib⁹. Diuersitas aūt pulsuū q̄dā est ordinata ⁊ cir
cuians: quedā inordinata: sed de inordinata satis dixisse cō
stat. Ordinata est q̄ mouet pulsum ⁊ in idē vnde inceperat
reducit ipsum: vñ si tres magni sint ⁊ equales ⁊ tres parui ⁊
similiter equales vel duo parui sint ⁊ equales: ⁊ a capite in
magnos ⁊ paruos redeūtes. Similiter in tardo ⁊ veloce est
intelligendū: vt si duo sint veloces ⁊ vnus tardus: hoc aūtē
intelligitur in oībus generib⁹ diuersitatē habētibus sicut pri
ma q̄ttuor genera sunt. Primū. Ex quantitate dimisionis.
Scḋm ex tēpore motuū. Tertiū sm̄ tenorē virtutis. Quartū
sm̄ cōsistētiā organi. Opz aūt intelligatur: q̄ pḋc⁹ laudabile
equale ⁊ inequale: ordinatū ⁊ nō ordinatū diuersitatib⁹ attinē
tia: sz in his q̄tuor tñ inueniūtur generibus. sm̄ etiā plenū
⁊ vacuum: ⁊ sm̄ qualitates arteriarū in istis diuersitatibus
nō est inuenire: q̄ impossibile est pulsum inuenire q̄ sē a duri
tie mouetur in mollitiē ⁊ ecōtrario: aut a calore in frigiditatē
⁊ ecōtrario: aut ex inanitiōe in repletionē ⁊ ecōtrario: hi pul
sus in vnā percussionē vel duas ⁊ vsq̄ in decē nō pmouentur
vñ hec diuersitas tñ in his quattuor est inueniēda. Medio
critas iterum in sex inueniēda est tñ. In primo sm̄ quan-
titatē dimisionū. In scḋo sm̄ cōsistētiā organi. In tertio sm̄
qualitates arteriar. In quarto sm̄ plenū ⁊ vacuū. In q̄n-
to in tēpore quietis fortitudo ⁊ debilitas: ⁊ alia genera di-
uersitatū attinētia nō habēt mediocritatē. In sexto vo in su
perioribus inter duo mediocre semp inuenitur: sicut inter ma
gnū ⁊ paruū habetur mediū: ⁊ inter velocē ⁊ tardū ⁊ durū ⁊
molle ⁊ spissum ⁊ rarū: calidū ⁊ frigidū: quorum mediū semp
est tēperatū: ⁊ naturale. hñiū forte ⁊ debile nō habet me-
diocre: q̄ oīa mediocria sunt tēperata: tēperata vo sana: sani-
tas quoq̄ cū fortitudine: q̄ fortia necesse est esse sana ⁊ for-

tiora sanioca: vñ nō ē necesse in his esse mediocre: pulsus er
go debilis cū defectiōe est virtutis: defectio virtutis ex mor
bo cōtingit: mediocre inter forte ⁊ debile: neq̄ forte neq̄ de
bile est: sz extra tēperamentū esse videtur: forte vñ semp na
turale: debile: ⁊ similiter equale ⁊ inequale nō habet medi
ocre: equale eñ est sanū ⁊ naturale: inequale extra naturam ⁊ in
morbo cōtingit. Inter ista mediocre nec equale est nec ine
quale. q̄ equale descendit vsq̄ in nō equale. Oportet aūt in
telligi nō oēm pulsum equalē esse naturalē: sz equalē in tē-
peramēto tñ erit naturalis: est eñ eq̄lis in malo sic ptisi-
cus. Pulsus vt laudabilis pōderis ⁊ ordinatus ⁊ ordi-
natus intēperati esse videntur. vñ non habet mediocritatē in
ter tēperatū ⁊ intēperatū nihil est mediū. hec sunt diuersa
pulsuū que in disputatione superiori defecit: oportet q̄ di
camus causas ipsorum ⁊ mutationes eorum: ⁊ qui significant
sanitatē aut morbum aut neutrum.

De causis q̄s in pulsu facit res naturalis. Cap. ii.

Niuscuiusq̄ supradictorum pulsuū aut tēperate
cōplexiōe cuiuslibet hoīs est intelligēda. Tēpe
rat⁹ in sanis tñ est corpori⁹ qui tēperate sunt
cōplexiōis neq̄ habēt vñ possit creari. hic aūt
cōplexionē diximus cū de cōplexionibus trac-
tauimus: hic aūt pulsus cū in quolibet inuenitur inter duas
extremitates tēperatus: dicendus est hō esse sanus. Si vo
hāc naturā exierit quā diximus: ⁊ inter naturas pōtius
patet: q̄ hō in morbū aut in neutrū exeat significatur. Pul
sus aūt vniuscuiusq̄ proprius si sit cognoscendus: q̄ multo
tēpore ante in sanis pulsibus hoīs: vt eorum naturales indi
gat qualitates: qḋ nō pōt cū in sanitate q̄tinuus esse neq̄ in
tranū patitur quodlibet: neq̄ multū sit exercitatus neq̄ multe
quietis: neq̄ multū plenus: neq̄ multū esse vel pota mul
tus: neq̄ multū coitus: neq̄ multū calidus vel frigidus:
hoc cū fuerit pōt intelligi pulsus cuiuslibet naturalis: an
cōmutetur in morbū: an in neutrū trāsmutatus. Licz vo dicā
sit impossibile oīs pulsus hoīs cognoscere: nec tñ ex causis
tis indigenarū pulsus possit discernere: sz necesse res natu
rales pulsum a temperamento mutantes dicuntur. Sunt
aūtē he naturalis differētia maris ⁊ femine: cōplexiones q̄u
tates etates: ⁊ tempora: ⁊ regiones: aer: cōceptiones: somnus
⁊ vigilie. Differentia maris ⁊ femine: q̄ pulsus masculinus
maior ⁊ fortior: est q̄ pulsus femine. Masculus eñ natura est
calidior ⁊ fortior: ⁊ mot⁹ maioris atq̄ exercitii. Femina
rū pulsus minor est ⁊ debilior atq̄ velocior: q̄ sez femine
debiliores sunt masculis ⁊ minoris exercitii. Velox est ex
paruitate caloris naturalis ad cōparationem masculi. velo
cius: vt natura sepe iterando expleat in feminis qḋ per ma
gnum pulsum semel operabatur in masculis: vt tantum q̄
aeris trahatur ad refrigerandū quātū vnus magnus tra
he trahebat in maribus. Magnus ergo pulsus ex magnitu
dine est virtutis in omnes extremitates eam dilatantis: ⁊
ex nimio calore quē necesse est refrigerari. In masculis ca
lore necesse est nature maximū aerē attrahere: magno vo
necesse est multū dilatare in maximo trahendo aere: vñ con
sequitur vt pulsus efficiatur magnus: quanto enim maior el
calor: tanto maiori velocitate operari nature est necesse in
paruo tpe magna quātitas trahatur aeris in refrigerationē
cū aūt deficiat virt⁹ necesse ē aer trahatur spissus in se velo
minus velocior sit q̄ masculis. Cōplexiones frigide calide
faciūt pulsum magnū ⁊ velocem causa trahendi multū aer
in refrigerationem. Si frigide paruum faciūt ⁊ tardū cau
sa necessitatis parue refrigerationis. humide pulsus reddūt
mollē: sicce durū. Figure quia macidi pulsus maiores sunt
q̄ crassi et fortiores. crassi ex nimia humiditate pulsum ha
bent humidiorem et debiliorem: quia caloris sunt minoris
q̄ macidi. Sed tamē pulsus est spissior: vt in multo tem
pore trahat spissum tantū aerem quantū magnus simul in
vno impetu trahit. Oportet aūt perquiratur: si macidi natu
raliter sunt macri. Si eñ nō naturaliter sint: nō hec nobis
cōpetunt tractatui: de quibus sumus dicturi eñ de pulsibus
extra naturā disputabimus. Aliqñ q̄ pulsus crassorum sunt
maiores q̄ maciderum: qḋ sit eñ crassi sint calidiores q̄ macidi
hoc considerādū est in feminis similiter: sed vñ hec transeunt

videt᷑ cōtingere. Etates vo pulsum mutāt a tēperamento q: pueri velociorē habēt ꝓpter calorē refrigerandū naturale: quoniā calor naturalis multus est in pueris: tēperate tamē magnitudinis ꝛ virtutis: qui quāto est minor: tanto est velocior: qḋ facit paruitas virtutis que ad trahendū aerē semel non sufficit. Juuenes in pulsu nimiū sunt fortes ꝛ magnū habēt pulsum: ꝛ in velocitate tēperatū: qḋ fit ex calore ꝛ eorū virtute. Seniores paruū tardūq; ꝛ debilē ꝛ rarū propter eorū frigidā cōplexionē: vn̄ nō est necesse multū aerem trahi cā refrigeratiōis. Alie etates his affines ſm cā cui magis sunt vicinātes pulsum sunt habentes: q: cū pulsus pueri velocissim⁹ ꝛ spississim⁹ sit tēperat⁹ in multitudine ꝛ paruitate: ꝛ pulsus decrepiti minim⁹ ꝛ tardissim⁹ ꝛ defectissimus ꝛ iuuenis pfecte iuuentutis maxim⁹ ꝛ fortissimus ꝛ in velocitate ꝛ tarditate temperatus. Ex causis dictis superius cōstat q: pueri pulsus cum magis augmentent᷑ a velocitate ꝛ spissitudine minuit᷑ ꝛ maiorat᷑ vsq; quo ad perfectā iuuentutem deuenia᷑: vbi pulsus magnus ꝛ fortissimus ꝛ in velocitate ꝛ tarditate temperatus effici᷑ quoad medietas pertingitur. Cū vero senectus subeat paulatim succedūt suprādictis cōtraria donec etas veniat decrepita in q̄ pulsus fit paruus ꝛ tardus. Tēpora anni sicut ver ꝛ autūnus: q: tēperata sunt inter calidū ꝛ frigidū fortē faciunt pulsum: omne enī temperamentū virtutē custodit ꝛ augmentat: velocitas aūt ꝛ tarditas caloris sunt tēperata. Estas: quia est calidissima pulsū reddit debilē ꝛ paruū: male enī cōplexiōi virtus semper deficit: virtute vero deficiēte nō potest dilatari pulsus vt magnus efficiatur: vn̄ velox cōsequitur ꝛ spissus vt magnitudo aeris attrahatur. Hyems: q: frigida ꝛ humida facit pulsum tardū: paruū: ꝛ defectū. Paruitas ꝛ defectio ex mala cōplexiōe cōsequit᷑: male aūt cōplexioni deficit virtus. tarditas fit q: multū oportet refrigerari. sed tamē pulsus in hyeme fortior est q̄ in estate: q: calor naturalis interior a refugit corporis. In estate calor dissoluit virtutem: vn̄ pulsum necesse est esse maiorē qui ad refrigerandū sufficiat trahere aerē. Oportet aūt intelligi: q: vnūquodlibet extremitas temporis tēpori participat sibi vicinanti: velut prim⁹ mensis veris participat hyemis extremitati: ꝛ medius ipsius est proprius: tertius estati vicinus ipsius cōmunicat qualitatibus. Regiōes mutant pulsum: q: in calida regione habitātes sicut in ethiopia pulsum habēt velocem: sicut estiuus. Inhabitātes vo frigidā sicut sclaui habent pulsum assimilantem hyemali. Inhabitātes tēperatas regiōes: vtpote sub recta linea morātes pulsū habent mediocrē vernali ꝛ autūnali equiparantē. Regiones vo inter has posite ſm eas in pulsu sunt habēde q̄ eis ꝓpinquiores esse vident᷑ qḋ de regionib⁹ esse dixim⁹ idē in aere intelliga᷑. Calidus enī aer pulsū faciet estiualē: frigidus hyemalē: tēperat⁹ vernalē ꝛ autūnalē. Pregnātes in pulsu sunt mutabiles: quia pulsum faciunt magnū velocē atq; spissum: qḋ cōsequit᷑: q: calor fetus calorem eaꝝ augmentat naturalē. Arterie enī secundine arterijs fetus sunt iuncte: ꝛ he vtreq; arterijs mulierū sunt copulate: sicut in anatomia nostra meminim⁹ nos dixisse. In virtute: q: vsq; in quintū mēsem est pulsus mediocris. Vires enī mulieris vsq; ad hoc tēpus sunt mediocres: q: fet⁹ adhuc pu⁹ est ꝛ debilis neq; multū cibū de earū corporib⁹ ad se trahit: vn̄ pulsus inter velocitatē ꝛ spissitudinē est temperatus. In sexto vo mense vires earū incipiunt minuere: fetus enī maiora᷑: natura grauat᷑: q: maior cibus iam ab eo q̄rit᷑: quapropter virib⁹ deficientib⁹ pulsus debilis ꝛ tardus reddit᷑. Somnus etiā mutat pulsum: dixim⁹ q: calor naturalis interiora petit corporis in somno causa cibum digerēdi. Pulsus aūt in initio somni paruus est ꝛ tardus: mediante somno rarescit. Cibus aūt cū digestus fit et p totū corp⁹ se diuiserit: cōforta᷑ calor atq; v̄t⁹ et pulsus fit fortis atq; magn⁹: sꝫ tn̄ rarior atq; tardior. Post cibi vo digestionē si somn⁹ ꝓlonge᷑ vt superfluitas expelli differa᷑ pulsus fit debilis ꝛ paruus atq; sicut prior tardus. vn̄ non oportet vt post q̄ cibus digerit᷑ a somno excitent᷑ ad expellēdas cibi superfluitates sicut egestionē: vrinā: sputū: emūctiones. Si aūt subito quilibet excite᷑ a somno: aut ꝓpter vocē aut ꝓpter percussionē siue metū ab eo egrediēte natura disturba᷑ ꝛ pulsus magn⁹ ꝛ fortis effici᷑: velox quoq; atq; spissus inordinatus atq; tremebundus. cū vero quiescit excitat⁹ pulsus in priorē reddit᷑: h̄ est cū naturalis q̄ pulsū mutat a tēperamēto: ꝛ vnicuiq; hoi ꝓpriū facit. Opꝫ aūt medicū cū pulsū cuiusq; a ꝓprio statu videat mutatū vt intelligat corpus a sua natura turbatū aliquātula immutatiōe. Causa naturalē mutās pulsū est tripartita: in rē naturalē sꝫ atq; extra naturā: de quibus deo auxiliāte planius dicem⁹ in subsequētib⁹. In presentiarū aūt nō naturalē incipiem⁹.

¶ De mutatiōe pulsus ꝓpter rē nō naturalē. Cap. v.

Causa nō naturalis inter naturalē ꝛ extra naturā est mediocris. Est aūt hec quadruplex. sunt enī exercitia balnea cib⁹ atq; pot⁹. Exercitia si sint tēperata pulsum faciūt magnū fortē velocē atq; spissum. Si enī sint intēperata humores dissolu᷑ superfluus mēbra cōfortant᷑ calor naturalis augmenta᷑ sicut in exercitio iā dixim⁹. Si vo exercitiū exierit tēpamēta fit pulsus magnus durus tardus atq; rarus: q: si q̄s nimius se exerceat virtus sua deficit. vn̄ necesse est pulsus deficiat ꝛ calor naturalis dissolui᷑ atq; minui᷑. ex puitate caloris naturalis pulsus tardus atq; rarus. fit ex multo aūt exercitio: q: humores exiccant᷑ pulsus durus reddit᷑. Balneū in duo reddit᷑ diuisus: aut enī calidū aut frigidū. Calidū aq̄ ē siue aer: in quib⁹ si q̄s tēperate se balneat pulsus faciūt magnū fortē velocē ꝛ spissum. tēperatū enim balneū virtutē augmentat ꝓpter dissolutionē humiditatū superfluitatū ꝛ calefaciens corpus pulsum velocē facit ꝛ spissum ꝛ mollē ꝓpter mēbrorū humectationē maxime si balneū sit dulcis aq̄: si aūt aliquādiu more᷑ q̄s in balneo fit pulsus minor q̄ fuerit ꝛ debilior ꝛ ꝑmanet velocitas sicut prius ꝛ spissitudo: qḋ fit ex defectione virtutis ꝛ dissolutiōe humiditatis corporis ꝛ augmētatione caloris sui: sꝫ tn̄ in mollitie ꝛ duritie pulsus permanet mediocris: ꝛ si q̄s tādiu in balneo more᷑ quoad calor dissolua᷑ fit pulsus paruus ꝛ defectus tardus vel rarus sicut nimiū exercitātes patiun᷑. Balneātes cū aqua frigida si sint crassi ꝛ mediocriter moren᷑ in balneo fit pulsus magnus fortis q̄ ꝛ velox: q: frigitudo tēperata calorē naturalē coadunat ꝛ v̄tutē cōfortat. Si aūt more᷑ in aq̄ frigida vsq; q̄ calor naturalis fugat in corporis interiora: facit pulsū paruū rarū atq; tardū qḋ sequitur q: v̄tus suffoca᷑. Si macidi parue carnis ī aq̄ frigida balneen᷑ ꝛ nō multū moren᷑ ibi: pulsus defectus fit ꝛ tardus: frigiditas enī in tali corpe cito mēbrorū interiora penetrat ex carnis paruitate ꝛ calor naturalis deficit ꝛ virtus minui᷑ vn̄ pulsus debilis fit ꝛ tardus atq; durus: q: organa frigiditate cōstipan᷑. Cū vo in aq̄ frigida moren᷑ vsq; q̄ calor naturalis interiora fugiat corporis ꝛ frigiditas principalia percutiat mēbra fit paruissim⁹ ꝛ defectissimus debilis durus atq; rarus. Cibus aūt ex q̄litate sua aut quātitate pulsū mutat. Si enī quātitas fuerit multa fit pulsus in initio inordinat⁹: q: cibus in initio v̄tutē aggrauat: q̄ cū digera᷑ v̄t⁹ excita᷑. Aggrauat quidē cib⁹ dū ꝑmanet indigestus. Excita᷑ v̄t⁹ cū iā digera᷑ cib⁹ ꝛ p totū corp⁹ diuida᷑: vn̄ cū aggrauet cib⁹ fit pulsus paruus: cū q̄ v̄tus excita᷑ est magnus. Si enī cib⁹ bn̄ fit digestus ꝛ p oīa mēbra diuisus: fit pulsus magnus fortis velox: quia dum cibus bene digera᷑: virtus augmēta᷑ ꝛ calor naturalis nutritur ꝛ pulsus molli᷑: cōforta᷑ q̄ ꝛ magnifica᷑. Si cib⁹ est paruus cito digerēdus ꝛ p mēbra dispergēdus: fit pulsus min⁹ fortis ꝛ minor: ꝛ inter duritiē ꝛ mollitiē tēperat⁹. Ex q̄litate: q: si cib⁹ sit calidus facit pulsum spissum ꝛ velocē: ꝛ alia q̄ superius diximus. si frigid⁹ fit tardus ꝛ rar⁹ si dur⁹ organa emolliun᷑. Pot⁹ q̄ ſm suā cōplexionē pulsū vide᷑ facere. aq̄ enī q: paꝝ nutrit ꝛ ſm q̄sdā nullū h̄ nutrimēti paꝝ pulsū mutat q: vo diu mora᷑ intra stomachū sicut ꝛ cibus mutat pulsum qḋ tn̄ facit interim dū in stomacho vide᷑ morari. q̄ si sit frigidissima durū facit pulsū: si tepida mollē. Vinū circa pulsus opera᷑ qḋ ꝛ digestus cibus: facit enī cū fortē magnū q̄ ꝛ velocē: sed tamen aliquantulū cibo minorē. cibus enī magis q̄ vinū corpori ē nutritiu⁹. vini enī actio circa pulsū est velocior: ꝛ cito in sanguinē mutabilior. alij potus si sint calidi pulsum velocē faciūt ꝛ spissum: si aūt frigidi paruū ꝛ tardū. hec est mutatio pulsatilis cōsequēs ex re nō naturali.

¶ De mutatiõe pulsus ꝓpter rē extra naturā. Ca. vj.

Pulsuum mutatio ex re extra naturā consequē ter taliter fit. Causa extra naturam est mor bus et accidētia morbis succedentia: que ex cau sis nascuntur nō naturalibus corpus a quali tatibus suis naturalibus ad qualitatem extra naturam mutantibus sicut iam diximus superius: que cum sint multe et indefinite: ab antiquis tamē generaliter in duo sunt conclusē. Dicunt enim causas pulsuū in re extra natu ram mutantes esse duas: aut dissoluentes et virtutem dissi pantes: aut grauantes et constringentes. Causa dissoluens et dissipans virtutem ablatio est cibi nutritiui: pessimitas quoqꝫ morbi: accidētia anime maximē dolores superfluitas inanitiōes. Virtutē grauātes et cōstringētes nimia est pleni tudo ciborum humorūqꝫ multitudo: apostemata frigida et calida et alia similia. Dicamus ergo primo de virtutē dissoluenti bus. Virtutē dissoluentes pulsum faciunt paruū defectuꝫ velocem atqꝫ spissum: que cum plus dissoluant virtutē: tan tomagis pulsum debilitant et in tarditatem reuocant. Sē do hec dissolutio ꝓlōgetur in vermiculosum pulsus regre ditur: et inde in formicalosum reducitur: qui inter alios est minimus et debilissimus atqꝫ spississimus. Aliquādo tñ ver miculosus fit pulsus cū subito dissoluitur virtus sicut in flu xu sanguinis de vena videmus vel de arterijs in phleboto mia siue in vulneribus siue de naribus: aut ex dissolutione ventris nimia et similibus: aliquando pulsus formicalosus venit subitus: qđ cōsequitur cū subito cadit vita: vel ētus sicut in sincopi videmus. Dicunt autem quidā ante formi calosū pulsum necessario venire vermiculosuꝫ: sed in sinco pi cito sine vlla quātitate temporis mutatur: et cito in ver miculosū regredit. Hic est pulsus naturalis: qui ex dissolu tiōe venit virtutis. Particulares autē qui ex ablatiōe sunt cibi pulsum faciunt in initio paruum et debilē: qꝛ calor natu ralis adhuc permanet: aliqñ aūt augmentatur: sed si fames diu perseuerēt: calor naturalis minuit. vnde pulsus fit tar dus paruus quoqꝫ et defectus. Si vero paulatim dissoluat pulsus nimium spissatur. Mutatio aūt pulsuum ex pessimi tate morbi: si formicalosum facit pulsū. Virtus enim con funditur et dissoluitur et cōsumitur. Accidentibus aīe mutā tur pulsus sicut leticia: tristicia: ira. Ira enim pulsum velo cem facit fortem atqꝫ spissum. Virtus enim et calor natura lis exeunt in exteriora corporis nimio desiderio vindican di. Est aūt hic pulsus inter duritiē et mollitiem temperatus Leticia: qꝛ calorem naturalem: licet paruū extra corpus emit tit: pulsum magnum facit: et mediocrē inter fortē et debilem tarduꝫ quoqꝫ atqꝫ velocem. Nō enim refrigeratio necessa ria multa propter calorē naturalis temperamēta. Tristitia in interiora corporis calorē naturalē reducit paulatim. vnde pulsum facit debilem paruū et rarū: qꝛ si moretur quoad vir tus consumatur: fit pulsus primū vermiculosus: deinde for micalosus. Timor calorē in interiora corporis subito ꝓpellit naturalem: virtus eo mō quasi timida fugit: modo quasi de fensiua redit: ideo ꝓpter fit pulsus velox tremens et inordina tus. Si do timor moretur et memoria non amittitur pulsus redditur tristi similis. Si autem tardauerit et diu quousqꝫ dissoluatur: facit pulsum primo vermiculosum: dehinc do for micalosum. Dolor quoqꝫ si in aliquo principali fit membro sicut epate aut stomacho pulsum reddit pessimū: sꝫ si non in pricipali fit mēbro. sicut manu siue pede et est maximus: facit idem qđ in membro principali: dolor ergo siue in principali fit membro siue nō principali pulsuꝫ facit fortē in initio spis sum et velocem: quia natura ad hoc tantum mouetur: vt do lor expellatur cum qua virtus vitalis et calor naturalis mo uetur: qui dolor si permāserit quoad virtus euanuerit: pul sus paruus fit et debilis et ex calore velox spissus et inordinatus qđ fit: qꝛ dolor interdū crescit interdū minoratur. Mutatio pulsus ex inanitione sicut ex diarria: aut fluxu sanguinis de naribus aut de venis: aut de alijs locis: in initio facit pul sum paruum et defectū: tardū quoqꝫ rarū et nimia inanitio ne venarum quasi vacuum: qꝛ si moratur et virtus dissolua tur facit vermiculosum et post formicalosum. Si inanitio fit subita: facit vermiculosum et post formicalosum.

¶ De mutatione pulsus propter res virtutem gra uatiuas. Cap. vij.

Mutat pulsus grauitate et cōstrictiōe virtutis grauitas ex humoribus nimijs qui in toto corpore malos ge nerant morbos: qui si in vno solo membro abun dent morbū faciūt ꝫm naturā ipsius [illegible] et effectū membrorum: vnde morbi nascentes ex plenitudine sunt plures qꝫ qui nascuntur ex inanitiōe. Pri mo aūt incipimus a morbis ex plenitudine nascētibus: et quomodo faciunt pulsus: sed primo dicendū sunt vniuersaliter: post particulariter. Pulsus ꝗ vniuersalis a grauitatibus [illegible] tem morbi est paruus: debilis et nō plenus. virtus cū debi lis est ex grauitate humorū: si defectione aut virtutis deficit [illegible] quitur pulsus alio: qꝛ nō potest dilatari in plenū [illegible] dantia hu. spissus est: qꝛ ex necessitate aerē magis [illegible]. Virtus autem victa ex humoribus pulsum facit [illegible] sicut ignis multis lignis aliquādo suppositis [illegible] git. Quando do virtus multū est grauata [illegible] tem pulsuū necesse est faciat: sꝫ in magnitudine [illegible] aut in velocitate aut duobus siue pluribus [illegible] cioribus. Cū aūt virtus equiparet humores [illegible] equalē diuersitatē magnos. equales [illegible] morbus virtus vincat paruus et defectus [illegible] ꝑs fortes efficitur: et cōseruatio [illegible] nocumentis subito mouet et repente [illegible] fiat pulsus ꝗ percussio superflua [illegible] cum natura quiescat subuenit aliqñ nocumenti: [illegible] uetur multa vt ab illo nocumento se defendat: aliquando deficit virtus in tēpore motus: vnde [illegible] propter hoc inter duas siue tres vna percussio [illegible] paret: hic est pulsus vniuersalis ex plenitudine [illegible] tutē grauite. Particularis est ex sanguine [illegible] se dispergente: quia magnus est et velox: et ex sanguine ca lore temperatus inter durū et molle: tactu [illegible]. Si autē ex chole. rub. fit velox et spissus [illegible] qꝫ et durus et inordinatus: qđ contingit ex [illegible] chole. Et si abundantia fit ex phlegmate facit pulsum [illegible] tardiorem molliorē et minus ordinatum. Si ex chole. ni gra: facit qđ et phlegma: sed tardiorē et duriorē. Cū autē hu mores in corpore putrescāt: vt febr. faciunt pulsuꝫ [illegible] gnū velocem et spissum inordinatum et in [illegible]. Est autem pulsus maior vel minor ꝫm qualitates humorum abun dātiū. Si humores putridi ex chole. ru. sunt [illegible] pulsus et spissior: fit durior: qꝫ et inordinatior: si paruus fit [illegible] qꝫ is quem diximus: si ex phlegmate fit paruus et tardus [illegible] rus: et ꝓpter humectationē phlegmatis nō inordinatus. Si autē humo. putridi ex chole. nig. sunt: faciunt pulsum supra dictum: sed durū propter siccitatem cholere nigre.

¶ De pulsibus apostemata significantibus. Cap. viij.

Singula mēbra in quibus humores coadunantur [illegible] apostemata aut alios morbos faciunt [illegible]. Nos aūt incipimus quid apostemata faciunt in pulsibus. Apostemata ꝗ multis modis sunt [illegible] uersa: aut enim calida sunt apostemata: vt ex san guine nascentia que phlegmonea sunt vocata: aut ex chole. rub. et dicunt herisipila: aut ex phlegmate: et vocant [illegible] aut ex chole. nig. que sciros sunt dicta: aut etiā ꝓpter loca vbi fiunt: sicut in cerebro: stomacho: manu: pede: aut ex mē brorū substātia sicut carnosa aut neruosa vel multis venis nimis de arterijs et similia: aut ex mensuris apostematū: si cut si magna aut parua sunt. Cū ꝗ apostemata [illegible] tatibus sint facta: necesse est vt et pulsus ꝫm hoc diuersificē. Est autem primo incipiēdū de pulsibus ꝗ sunt ex phlegmo nibus. Phlegmō inquā est inflatio extra naturā: ꝗ fit ex san guinolētis hu. in quedā mēbra cōfluentibus et eadē extēdē tibus atqꝫ implētibus cū venis et arterijs ibidē manentibus: hūc semp sequunt duricies et dolores et pectus oppilatum ꝓpter impressiōes: sꝫ post oppilent [illegible] egredi: vnde loci coadunatus necesse est calefiat et putrefiat facit. Cū magnū fit apostema: aut in pricipalibus fit mēbris: facit fe. Febres aūt de pulsuꝫ duꝫ paruū debilē velocē inordinatū sicut serrā facit. Duritiē ꝓpter exteriores arterias est.

Paruus

Paruitas propter duriciem substantie organorum et defectionem virtutis: quia dure arterie virtuti nō obediunt diliciter. defectio virtutis dilatare organa nō pōt fm ꝙ opꝫ. Velocitas ꝛ spissitudo sunt necessaria ad nimiā refrigerationē caloris. Cum enim defectio virtutis semel aerem trahere nō sufficiat oportuit sepe id repeti qđ vno impetu nequibat impleri. Diuersitas autē equaliter dilatari nō permittit. vñ partim fm magnū: ꝛ ptīs fm paruū oportuit diuersari: q̄ diuersitas apparēs sub digitis: nomen serre ex imitatione accepit. hec ergo est causis in apostemate calido .i. duri: parui: debilis: velocis: spissi: ꝛ serrati. Cuꝫ vero omne apostema quattuor tpa habeat. initiuꝫ: augmentum: statū: ꝛ declinationē. necesse est pulsuꝫ fm q̄litates diuersari tempoꝝ. In initio minꝰ hꝫ duriciei. vñ magnꝰ est ꝛ fortis: velox atqꝫ spissus ꝛ parū diuersus. apostema enim in initio non adeo est forte: quia duricies nō nimis magna est. Virtus vero adhuc nō est grauata: vñ organa adhuc potuerūt dilatari. Calor magnus in initio: vñ velocitas est ꝛ magnitudo. Diuersitas nō est multa: quia duricies est parua. In augmēto autē eadē sunt ɔsideranda: sed tñ maiora: maxīe duricies que plenitudinē comitatur. Extensio ꝛ diuersitas ī hoc augmēto opꝫ sint maiores. est autē pulsus paruꝰ. Cūqꝫ ad statū puenitur oīa q̄ diximꝰ augmentātur: maxīe tñ duricies ꝛ diuersitas ī statu sunt fortiora ꝑpter supradicta: tūc autē pulsus est debilissimꝰ. velocitas: ꝛ spissitudo augmentātur: vt calor nimius refrigeretur. In declinatione vero cū discedit apostema et dissoluuntur humores: vt apostema terminetur: oportet vt pulsus in sanī reducatur qualitates: aut cū dissipetur subtiles: grossi indurātur ibidem ꝑmanētes: ꝛ apostema in duriciem mutatur. vñ pulsus durior est ꝛ subtilior: quia organa in latitudinē ꝛ ꝓfunditatem ex sua duricie nō ɔlatātur. Est autē minꝰ velocitatis ꝑpter diminutionē caloris: qui quia paruꝰ est: nō opꝫ refrigerari. hec est pulsus mutatio ex apostemate calido. In mutatiōe pulsuū cū substātie mēbroꝝ: carnosa nō hñt durū. neqꝫ paruū: neqꝫ diuersuꝫ. neruosa hñt durissimū. ex duricia .s. neruoꝝ ꝛ pulsuū ex duricie nimia: ꝛ fortitudine doloꝝ: quia sensibilissimꝰ est locꝰ neruosus. Diuersitas qꝫ est in vna ꝛ eadē serrata. Et si magnū sit apostema diuersitas hec fit tremebūda: qđ ex distētiōe ꝛ duricie est huiꝰ pulsus maior ꝙ in alijs pulsibꝰ. hec duabꝰ ex cāis sequitur: magnitudine .s. apostematis: ꝛ duricie nerui. vñ pulsus idē patitur qđ ꝛ chorde arcus: q̄ cum nimiū extendūtur: nō ꝑcussioni acquiescūt: sed potiꝰ post lōgum tps tremūt. Cuꝫ autē apostema est in locis multū venosis: pulsus minoris duriciei est: ꝛ mollicie maioris. hec enim membra neruosis sunt molliora. Si apostema ī mēbris est arteriatis: pulsꝰ magnꝰ erit: ex nimietate caloris. diuersus ex passione cordis subita nulla mediāte cā in mutatiōe ꝑpter locū. Si apostema sit in cerebro: pulsus fit sicut in neruosis mēbris. Si in epate pulsus erit similis mēbroꝝ venosoꝝ pulsui. Si ī mēbris cordi vicinis. In corde enim nullū apostema pōt esse aīali viuo exīte: fit pulsꝰ arteriatis similimꝰ. hec est diuersitas pulsuū ex calore apostematū. ꝛ ꝑpter mēbrū aliqñ calido apostemati aliqđ accidētiū euenit: ꝛ ideo cōpositꝰ fit pulsus ex natura apostematis ꝛ accidētis: accidēs autē ꝑpter mēbri apostemosi cū alio colligationē sicut spasmus quem hō patitur ex apostemate diaphragmatis: ꝛ ex colligantia .s. diaphragmatis ꝛ cerebri ꝓpter mēbra actiones apostemosi: sicut est corruptio digestionis ex apostemate in stomacho: ꝛ sicut anhelitꝰ ꝛ suffocatio ex pulmone apostemoso. Sūt ꝛ alia accidētia apostemati extranea: sicut sincopis: dolor capitis: ꝛ alia huiōi de q̄bus dicemus cū de singulis accidētibꝰ disputabimꝰ. he sunt mutationes pulsuū ex calido apostemate ex sanguine nascēte. Apostemata ex cho. ru. nascētia q̄ vocantur herisipila: pulsuꝫ faciūt spissum atqꝫ durū: qđ ex calore ꝛ siccitate contingit cho. rub. diuersūqꝫ ex nimia duricia. Si frigidū fuerit apostema ꝛ ex phlegmate pulsum tardū ꝛ rarum videtur facere. nō enim est multū necesse refrigerare. mollis etiā est pulsus ꝑpter phlegmatis humiditatē: nō diuersus ꝑpter paruitatē duriciei. Si apostema est ex cho. ni. pulsualis sequitur subtilitas. duricies etiā ꝛ tarditas atqꝫ raritas. diuersior hic est alijs: ꝛ hoc causa duriciei: opꝫ autē intelligatur quia quātitas huiꝰ mutatiōis in multitudine ꝛ paucitate ex apostematis est cōsideranda quātitate ꝛ ex mēbroꝝ nobilitate ꝛ econtrario. Si enim apostema magnū est: ꝛ in aliq̄ nobiliū mēbroꝝ sicut ī cerebro aut in epate aut in stomacho: magna ꝛ fortis est mutatio. Si paruū ꝛ in pede seu manu sequitur contrarium.

¶ De pulsibus cerebri passionē significātibus. Capi. ix.

Cum ad posse nrm de gñibꝰ tractauerimꝰ apostematū: ꝛ sufficienter dixerimꝰ de diuersitatibꝰ illoꝝ pulsuum: opꝫ subsequi tractatū de pulsibꝰ in q̄buꝫ mēbris ab alijs morbis nascētibꝰ. Morbi ī corporis mēbris sunt multi: sꝫ tñ pulsuꝫ faciētes. aliq̄ sibiinuicē sūt similes. aut quia morbi specietenꝰ sibi ɔsimilātur: aut in cāis: aut etiā ī mēbroꝝ substātijs. vñ abbreuiādus est tractatꝰ cū p̄ q̄sdam hoꝝ pulsus alioꝝ mēbroꝝ cognoscūtur. Incipiēdū ergo a morbis in mēbris nascētibus aīatis: sicut in cerebro ꝓcedētibusqꝫ ab ipso. Dicēduꝫ est ꝙ que p̄ ipsa pulsuū fit mutatio. Morbi ī cerebro nascētes sūt: aut frenesis: aut mania: aut lethargia: vel q̄si excitatio sōni: ɔgelatio: epilepsia: apoplexia: spasmꝰ: mēbroꝝ mollicies. Frenesis ē apostema intra cerebri pelliculas quaꝝ natura ē neruosa ꝑuū faciēs pulsuꝫ: spissum: fortē. ꝛ serrā q̄si a loco suo se moueat apparētē. Eiꝰ duricies ꝑpter apostematis ē defensiōes. in neruosis enim est mēbris. paruitas ꝑpter duriciē dilatationi īcōuenientē. spissitudo vt refrigeretur calor. fortitudo: quia in his morbis virtꝰ est fortior. vñ quidā morbidi in his infirmitatibꝰ subito erigūtur: ꝛ ꝑcussores: ꝛ garriētes efficiūtur: qđ ex corruptiōe mētis sequitur. diuersitas fit ex incōuenienti dilatatiōe organi. Causa duriciei ꝛ distētionis ex fortitudine virtutis. vñ fit vt pars dilatetur. Pars vero apparet sensui q̄si a loco suo sursuꝫ moueri. Qm̄ autē morbus ex cholerico est humoribus: fit pulsus tremebūdꝰ ex cā quā ātea diximꝰ. hoc autē maxīe si humiditates sint sicce. augmentatur enim duricies organi interdū: quia pulsus redditur magnꝰ ī huiōi morbis: qđ cōtingit cū apostema paruū sit: nec ipm̄ distēdāt pellicule cerebri aut humores phlegmatici: nec ꝑmittūt dilatari. Aliq̄ñ in hoc morbo dilatatio velocior est ꝙ constrictio: et cōstrictio velocior ꝙ dilatatio: cuius rei cā est: quia apostema calidū in pelliculis cerebri ꝛ ɔtinue febres et putredine sunt humorum: quas apostema facit cum calefiūt: dilatatio est velocior: cū plurimꝰ fit calor: quia aer trahitur necessario in calore cordis refrigerādo: ꝛ cōstrictio tardior vt aeris frigiditas fit abūdātior in corde. Cum humores enim sint plures ɔstrictio velocior ē: ꝛ dilatatio tardior: qđ fit necessitate putredinis humoꝝ expellēte. vocatur autē pulsus ɔstrictiuꝰ q̄ in omnibus est febribꝰ ex putredine nascētibus. Cum enim calor putredinibꝰ fit maior dilatatiōis sue in initio fit festinātior: qđ fit ex supradictis cāis. huiōi sūt pulsus in frenesi. In maniacis ꝛ melācholicis sūt plurimi: lethargici ꝛ mēte ɔstipati pulsꝰ sūt magni: ꝛ debiles: molles: tardi: atqꝫ rari diuersitate estuosi: qđ ideo ē: quia phlegmatici humores in cerebro sunt nascētes: aut de alijs mēbris ad ipm̄ currētes: cerebrū ꝙ humiduꝫ est mēbrū. vñ fit necesse pulsus molliores sint. phlegma in his morbis putrefit. ꝛ ſeꝫ nō fortes faciūt pulsus opꝫ minor sit: quia ex nimia humiditate est debilis. ex defectiōe vero virtutis cū humiditate diuersitas ē estuosa. quia enim humores sunt frigidi: pulsus tardus fit ꝛ rarescit. Ga. vero dixit. aliq̄ñ in hoc morbo pulsus duplicis est ꝑcussiōis: qđ sequitur cū humores in cerebro augmētātur: q̄bus eiꝰ pellicule distēdūtur ꝛ organa indurantur ꝛ a motu suo tēpestiuo pulsꝰ ad duas ꝑcussiōes mouetur. Morbꝰ qui thimna grece vocatur: latine vero q̄si expergefactio a sōno dr̄: q̄ a frenesi ꝛ lethargia diuersatur: inter freneticū ꝛ lethargicū mediocrē habebit pulsuꝫ: assimilatur autē interdū freneticoꝝ: sꝫ est maior vel mollior ꝑpter phlegmaticos hu. ī cerebro: q̄ in velocitate ꝛ spissitudine est mediocris neqꝫ tremebūdus fit. tremor enim pulsus ī maniacis ꝛ freneticis ex siccitate sua ɔtigit. Pulsus in ɔgelatiōe q̄ morbꝰ est in cerebro: et ɔstipatiōe ꝛ ī ventriculis puppis ex humoribꝰ frigidis ꝛ siccis similis est lethargicis: sꝫ tñ durior ꝛ fortior: ꝛ minꝰ diuersior: qđ ex siccitate fit. humiditates enim virtutes organoꝝ emolliūt. diuersitas autē semꝑ sequitur defectionē. In hoc vero morbo pulsus tactu ē calidꝰ. Apoplexia ꝛ epilepsia: et ɔstipatiōibꝰ ventriculoꝝ cerebri nascūtur: ꝛ hoc ex grosso phlegmate. vñ regitiua ꝛ motiua virtutes patiūtur fm ꝙ in subsequēti libro dicturi sumꝰ. In vtriqꝫ morbi pulsuꝫ in initio suo faciūt thetinosum ex defensiōibꝰ pellicu

E

larū cerebri q̄ multitudinē collegerūt hūoꝝ. Pulsus aūt a naturalib⁹ suis q̄litatib⁹ nō īmutatur nisi ꝑ thetinosī efficiunt̄: sed cū morbi augmētant̄ ⁊ ꝯfortātur: pulsum tardū ⁊ defectum faciunt. ⁊ ex defectione virtutis rarum: ꝙ si nimiū deficiat in spissitudinē pulsuꝫ mutat: ⁊ a spissitudīe in vermiculosus. a vermiculoso in formiculosuꝫ. Spasm⁹ q̄r nerui ex nimia ꝯstrictōe ⁊ defectōe ⁊ adīnuicē coadunatōe patiūt̄ ⁊ ī extremitatib⁹ suis ꝯtrahūtur: distēdit arterias: ⁊ vt nō p̄t ea dilatare valeat īdurat. vñ pulsus q̄si tremēs efficit̄: ꝫ tn̄ nō tremit ꝫ salit poti⁹: q̄ cū dilatet̄ sagitte arcū extēti assimilat̄. cū ꝟo ꝯstringit̄ q̄si in sui fundamētuꝫ deabit̄: vt in dilatōe q̄si magn⁹ ⁊ ex duricie q̄si fortis videat̄: sed nō est: q̄r inter magnū ⁊ paruū mediocria sit: ⁊ inter fortē ⁊ debileꝫ: tn̄ mediocritas sua nō apparet tremoris cā. hic est in spasmo pulsus: cū eoꝝ organoꝝ ptes inter se eq̄liter distēdūtur. cuꝫ aūt nō: sed pu multi: parū ꝟo pꝫ extēdūtur diuersum q̄si serrat⁹ reddit̄ inter velocē ⁊ tardū medi⁹. Mēbroꝝ mollicies ⁊ paralysis solent ex ꝯstipationib⁹ nerui incipiētis a nucha fieri: aut etiā nerui ad paralysis mēbrum venientis: cū p̄ut opꝫ ꝟtus trāsire nō possit. hi morbi pulsuꝫ faciūt paruū ⁊ defectū. augmētati rarū ⁊ tardū: cuꝫ plus ꝯfortet̄ spissum: ꝫ nō eq̄liter reddūt. pōt multas enī ꝑcussiōes raras vna due ve fiūt spisse. vñ Ysa. hūc pulsum vocat spissuꝫ atq̄ rarū. hi sunt pulsus q̄ ex cerebri ⁊ suoꝝ neruoꝝ morbis nascūtur. Rigores aūt febriū morbis attinēt neruoꝝ: in q̄bus pulsus q̄si in fundū relabūtur: cuꝫ organa ab extremitatib⁹ suis ad centrū colligūtur. hoc ꝯtingit: q̄r calor illis in īteriora fugit corpꝰ. Sufficiāt nobis dixisse de pulsib⁹ cerebri ⁊ alioꝝ aīaloꝝ mēbroꝝ morbos significātib⁹. Opꝫ itēꝫ dicam⁹ q̄d significet pulsus mēbroꝝ pectoris ⁊ spūaliū sibi adiacētiū: sicut sq̄nācīā seu ꝯtinētē piplemoniā: seu pleuresim: empimā: emopthoyum siue phthysim.

¶ De pulsib⁹ mēbroꝝ spūaliuꝫ passiōes significātib⁹. Ca. x.

SQuināntia est ī lacertis gutturis calidū apostema. Lacerti sicut diximus diuersis ex substātiis ꝯponūtur. superiora ei carnosa: īferiora neruosa atq̄ chordosa. vñ sit cum apostema in pte sit neruosa. pulsum thetinosuꝫ facit: durū ⁊ serratū: paruū atq̄ spissum: sicut alibi iam diximus de neruosis apostematib⁹. Si in carnosa pte sit: pulsus magn⁹ ⁊ estuosus sit: qui si est mollior ⁊ estuosior nūciat piplemoniā. si enī materia apostemat̄ in pte carnosa abūdet: neq̄ ibi diu morari possit infirmitas in pulmonē ducta periplemoniā facit. si pulsus sit durior: et augmētetur thetinatio ⁊ serrature diuersitas futurū spasmum nūciat: q̄r apostemate crescēte patit̄ neru⁹ ⁊ ex neruis cerebrū ꝑpter colligātiā neruoꝝ ad ip̄m: ideoq̄ spasm⁹ necesse est ꝯsideret: ꝙ si apostema nimiū excreuerit vt īfirm⁹ possit ide suffocari ⁊ pene p̄cipitari: pulsus paru⁹ ⁊ rar⁹ erit. Si virt⁹ nimiū deficiat pulsus est dur⁹: ⁊ hoc ꝯtingit cū iam mors ꝑpe sit. anhelit⁹ nascit̄ ex canaliū pulmonis ꝯstipationib⁹ de grosso phlegmate faciēs pulsuꝫ diuersum ⁊ inordinatum: hūores faciūt pulsuꝫ paruū ⁊ debilē: virtute ꝟo hūores supante sit pulsus q̄si magn⁹ ⁊ fortior: cuꝫ aūt morbi mediocriter ꝯfortet̄ pulsus sit spissus ⁊ pu⁹. Si ꝟo morb⁹ augmētet̄ vt īfirm⁹ ꝟ⁹ pene suffocet̄: ī raritatē mutat̄. Ex ꝯgelatōe caloris naturalis ꝟt⁹ deficiēs durū facit pulsuꝫ. In piplemonia pulsus erit sicut ī lethargia: in magnitudīe: mollicie: ⁊ estuositate. In lethargia ex hūiditate est phlegmatis: q̄r cā est lethargie: in piplemonia maior diuersitas: ⁊ estuositas ꝑpter mollicē substātie cerebri: ⁊ calorē apostematis ⁊ thetinositatem sui. Aliq̄n aūt in hoc pulsu succedit diuersitas duplicis ꝑcussiōis q̄d ex magnitudīe sit apostematis ⁊ forti thetinositate substātie pulmōis. vñ ei⁹ pellicule ⁊ subē organoꝝ distēdūtur in virtute ⁊ defectiōe: velocitate q̄ꝫ ⁊ spissitudine pulsum debilē necesse est esse: ⁊ ꝑiculo morbi ⁊ molestatiōe nature. vñ aliq̄n in pulsu isto vna supflua aut min⁹ est ꝑcussio. Si enī virtutē superat infirmitas īter duas vel tres supflua ē. Si ꝟo superetur ꝯtrariuꝫ ꝯtīgit. hāc periplemoniā alia sequētur accidentia febris. f. acuta ex materie apostematis putredine ⁊ vicinitate eius a corde. ꝯstipatio mētis sequitur ex colligātia cerebri ad pulmonē in hac pas. Si aūt fortior sit febris pulsum velocē ⁊ spissuꝫ facit. si ꝯstipatio mētis maior sit pulsus rar⁹ sit. Pleuresis est apostema ī pelliculis costaꝝ q̄ sunt neruose. hec facit pulsum durū diuersuꝫ ⁊ serratū: q̄ maxime ex apostemate in neruis ꝯsequitur: q̄r vero humorib⁹ semp fortis sequitur febris: pulsuꝫ magnū necesse ē esse ꝑpter duriciē organoꝝ velocē ⁊ spissuꝫ nō sic magn⁹ ad aerē [illegible] attrahendū. Pleuresis aūt ex cho. ru. nascit̄: aut de sangūe. aliq̄n etiā de phlegmate: ⁊ ꝟ rarissime: subtilior est [illegible] nō grossos hūores: ꝫ subtiles recipit: tempe q̄ sit ex cho. ru. pulsuꝫ facit spississimū. si ꝟo ex sāgūe mediocrē. si ex phlegmate paruū. vñ opꝫ intelligi materiā morbi ex spissitudinis ⁊ q̄ accidentia adiciet futura. Si enī pulsus est spissimus: aut piplemoniā: aut defectionē nūciat [illegible] pis: q̄r cū materia sit de cho. ru. ex subtilitate ⁊ velocitate sua ē instabilis. si q̄ currat in pulmonē: in piplemoniā se mutabit ī cor: aut in sincopim se mutabit: aut in defectionē [illegible] aūt sit ex vicinitate cordis ⁊ pulmōis ad loca morbi. si ꝟo spissitudo sit pua: aut ꝯstipationē mētis: aut apoplexiā aut alienationem mētis futurā nūciat. spissitudinis enī paruitas phlegmatis materiā demōstrat. cū aūt fum⁹ frigidus ⁊ humid⁹ ad cerebrū ascēdit: hos morbos necesse est faciat. Iterū diuersitas serrata futurā salutē plusq̄ ꝑiculū denūciat: [illegible] ⁊ pua sit velocitatē sanitatis denūciat: [illegible] tem materie demōstrat. Si ꝟo hec serratura [illegible] ta: diuturnitatē morbi nūciat: ꝙ si virt⁹ īfirmi pua sit ⁊ debilis: velocitas significat̄ mortis. si aūt fortis [illegible] longū tp̄s ostēdit: aut enī dissolutione ⁊ destructiōe materie aut eiusdē purgatiōe: aut q̄n alia mēbra mutatiōe [illegible] ctoris mutet̄ ꝯcauitatē: ⁊ tūc empima vocat̄ [illegible] si in pulmonē ⁊ vulnera facit atq̄ vocat̄ phthysis. [illegible] ē pulsus quē pleuresis facit. ⁊ calor [illegible] diuersitas: [illegible] eū sequūtur accidentia. Empima ē pectoris ⁊ pulmōis putrid⁹ ē serrat⁹: ⁊ phthysis vocat̄. ⁊ ī fine venit [illegible] apostema qd est ī mēbris pectoris. hic morb⁹ pulsuꝫ facit [illegible] ⁊ serratissimū. velocem q̄ꝫ ⁊ spissum. Si ꝟo materia in pure dinē mutet̄ natura q̄cq̄ digerit̄ ⁊ emittit̄. aliq̄n ꝟo natura ip̄a patit̄. vñ pulsum facit latū mollē debilē atq̄ rarū. Latitudo sit ꝑpter materie humectationem in mēbris. debilitas ex inanitiōe est subito. raritas ex magno desiderio [illegible] di aeris. Phthysis est ꝯsumptio ⁊ exiccatio mēbroꝝ corporis gñaliter triformis: aut ex calido apostemate pectoris. vñ cor ex vicinitate calefit: ⁊ hūiditas eius exiccat̄. [illegible] vñ pectoris fundamētū exiccat̄: aut ex sincopi qui acuta sequitur sc. in qua necesse est medico vinū dare. vinū aūt auget sincopim ⁊ cor exiccat: ⁊ inde oīa mēbroꝝ [illegible] ta: aut ex mala cōplexiōe ca. ⁊ sic. in toto corpe [illegible] tate necesse est medico aquā frigidā: aut [illegible] de siccitas ꝑmanet ex necessitate: calor enī in frigidā [illegible] tatur. ⁊ ꝑ hoc humectatio caloris [illegible] exiccat̄ [illegible] pitū corp⁹. vñ hoc gen⁹ phthysis vocat̄ senect⁹ [illegible] vnūquodq̄ pulsus habet ꝑpriū. ⁊ oīa [illegible] mus facit pulsum debilē: paruū atq̄ durū. Debilitas [illegible] ex lōgo tpe deficit virtus ꝑpter vitiū apostematis: [illegible] ctionē cordis: paruitas ei⁹ ex defectōe est ꝟtutis [illegible] organis: duricies ex defectiōe est ꝟtutis [illegible] spissus ꝑpter calorē. Scd̄m gen⁹ ptisi assimilat̄ in pulsib⁹ [illegible] min⁹ est velox ⁊ spissus: q̄r siccitas ei⁹ gn̄is maior est q̄ caliditate ca. vñ aliq̄n aufert̄ calor: ⁊ ꝑmanet siccitas. Genus tertiū ptisis est ī pulsu assimilādū in paruitate: debilitate ⁊ duricie. In ꝟ enī gn̄e nō est caliditas: ꝫ frigiditas ⁊ siccitas. hi sunt pulsuū gn̄a phthysī attinētia. pulsus ꝟo [illegible] est ille qui a vulgo vocat̄ immutabilis. hic ꝟo [illegible] cus paru⁹: debilis: ⁊ dur⁹ atq̄ spissus. a vulgo aūt vocat̄ immutabilis. Sed tn̄ tertiū gen⁹ in frigiditate [illegible] ⁊ pulsuꝫ facit quē caudā sorīcinā vocāt ex ꝟtutis defectiōe [illegible] interna ꝑcussione aut in medio ē: ⁊ in hoc pulsu [illegible] vocam⁹ cius subtilis est vtraq̄ extremitate ⁊ in medio grossior tas: sicut iam diximus in pulsuū gn̄ib⁹. Hoc enī gen⁹ ex debilitatōe ꝟtutis nascit̄: qui pulsus extremitatē brachii attingere nec pōt leuare ꝑpter carnis grauitatem: neq̄ ad manum pertingit extremitatē ꝑpter defectionem. Ista sunt pulsuum genera que pertinēt ad pectoris membra.

¶ De pulsibus passionem significantibus membrorum cibalium. Capi. xi.

M Orbo[rum] in cibalibus membris nascentium que-
dam in primo digerentibus sicut in stomacho et in
intestinis nascitur: aut quedam in scdo sicut in epa-
te: aut in tertio digerentib[us]: sicut i corporis membris
oibus. In stomacho apostema calidum nascitur
siue frigidu[m]: qd consequitur cu[m] i stomacho hu[m]o[rum] cursus: aut cho
leric[us] est aut sanguinolentus: aut phlegmatic[us]: aut melacho-
licus. Aliquando tn[m] hi in stomacho decurrentes no[n] faciut apo-
stema: sz quelibet aliu[m] morbu[m]: sicut dolorem siue singultu[m] an
gustiam siue fastidiu[m], abominationem: vomitum: nimium de
sideriu[m] ad potu[m] vel ad cibu[m] et econuerso. ad malos qz morbos
desiderium qui malas qualitates faciut quas diximus: cum
morbos exteriores tetigerim[us]. Pulsus ho[rum] vero accidentiu[m]
paruus est et debilis qd ex grauitate contingit virtutis et disso-
lutione sua: pp[ro]p[ri]us vniuscuiusqz accidentis talis est. Si apo-
stema inqua[m] in ore stomachi est calidu[m]: pulsum ethetinosum:
facit duru[m] et serratum: atqz spissum. ethetinosum qz os stoma
chi est neruosum: et qz in hoc morbo defecta est virt[us] debilis
est pulsus: q[uod] defectio si ,plongetur: fit pulsus tardus. Si aut
in ore stomachi apostema sit frigidu[m]: pulsum duru[m] debilem
qz et raru[m] facit. Si vo os stomachi puncturam patitur: aut an
gustiam: aut abolationez: aut qlz alia accidentia a pungentibus
hu. nascentia pulsum facit paruu[m] debilem atqz spissum ,pp[ter]
calorem refocillandum. aliqn vero si hu. sint frigidi: tardu[m]. Si
quoqz mortificet ,pp[ter] nimios hu. virtute[m] grauantes: aut ,p
pter chimos multos: et grossos et sine feb. in initio ho[rum] acci-
dentium raru[m] patitur pulsu[m]. Si aut angustia vel singult[us] au
gmentetur: vel confortetur. et hec ex cholericis sint humorib[us]: fit
pulsus vermiculosus. si vero ex plenitudine sit frigido[rum] hu-
mo[rum]: sicut bolism[us]: pulsuz facit raru[m]: paruu[m] atqz debile[m]. Diuer
sitas sua i pulsione est vna: et i pte est vicina vt tangens sub di-
gitis: et organica subst[ancia]: arena[m] putet esse hmoi pulsus os sto-
machi ex morbis patit[ur]. Idemqz patiuntur qui pharmacia vtun-
tur. In initio eni[m] potionis accepte cu[m] iam in stomacho potio
quiescat: et humores sibi sibi ex sui appetitiua virtute ,ptra
hat: et in itestinis eiciat. et itez extra ab itestinis. pulsus inqua[m]
cum humores hi adhuc in stomacho sint nec extra exierit: la-
tus est et debilis. latus: ex humectatione humo[rum] qui in stoma-
cho sunt: et substam organica[m] emolliut: debilitas hmoi est ,p
pter grauitatem virtutis ex humorib[us]. Si aut purgatio potionis
incepit: et angustia atqz conturbatio virtutis adsunt fit pulsus
diuersus et inordinat[us]. Si aut solutio fit aliquantulum leuior:
inordinata diuersitas fit ordinata. Expleta purgatione: et in
priorem statu[m] virtute redeunte fit pulsus magn[us] et compositus.
Si vo purgatio augmentatur et copletio acuatur pulsus erit
spissus et diuersus. Et si stomach[us] puncturam patiat[ur]: pulsus
est spississim[us] et defectissim[us]. Si aut purgatio augmentata sin
copim. a. defectiões faciat: pulsus fiet vermiculosus. purgatoe
vsqz ad spasmu[m] deueniete vl singultu[m] puls[us] erit tremul[us]. Si
aut catharticu[m] no[n] fz q[uod] ops operetur: pulsus erit debilis et pu[us]
ex virtutis grauitatib[us]. Si vo catharticu[m] ab inferiorib[us] hu.
contrahat ad stomachu[m] siue qdlibet intestinu[m]: et inde no[n] egre
ditur virt[us] grauatur: et pulsus fit diuersus: inordinatus: et la
tus: et estuosus ex coagulatis hu. organa humectatib[us]. hmoi
est pulsus qui pharmacia[m] acceperit. Idemqz patiuntur: qui po
tionem vomitus acceperit sicut helleborus. In initio eni[m] pul
sus debilis est et lat[us]: q[ua]n[do] cu[m] purgetur qua[n]tum ops pulsus ma
ior fit q[uam] cu[m] biberet. Si aut bibens hellebo[rum] suffocatione[m] pati
atur: pulsus paru[us] debilis et spissus erit. In epate. f. in scda
digestione cu[m] ex mala defectione coplexione hi morbi nascu[n]t[ur] ,pp[ter]
ictericia: hydropisis: et alii morbi. hydropisis est triplex: est
hydrops: timpania: hyposarca: hydrops facit pulsu[m] spissu[m]
et paruu[m] qz duru[m] et ethetinosum. paru[us] fit ex grauitate virtu
tis. spissus ex defectione. dur[us] ex hyphar ethetinositate. Tim-
pania facit velocem spissum atqz duru[m]. spissitas ex virtutis est
defectione. durities: qz hic morb[us] a siccitate nascitur. Hypo
sarca latum facit pulsum: mollem: estuosum: qd contingit: qz
hoc morbi gen[us] ex nimia humiditate fit. Ictericia si sine fe. fit
paruu[m] pulsum spissum atqz duru[m] facit: neqz est debilis. Mor
bi qui nascuntur in toto corpore ,pp[ter] corruptione[m] tertie dige
stionis sunt elephantia q facit pulsum paruu[m] et debilem et spis-
sum. paruum et defectu[m]: qz hic morbus ex grauissimis hu. na

scitur. Morphea pulsum facit latum: mollem: atqz tardus ex
frigiditate atqz humectatione phlegmatum. Ops aut intelli-
gas ex similitudine scripto[rum] no[n] scripta. Sufficiat qd diximus
de pulsibus et eorum significationibus.

De vniuersali disputatione vrina[rum]. Ca. xi.

I N quibusda[m] locis precedentuz libro[rum] vrina[m] dixim[us]
esse colamentum sanguinis in renibus. Hic aut san
guis discernitur in renib[us] post digestione[m] cibi: et
a concaua vena egressione colat[ur]. vn postea renu[m]
est officium sibi trahere ipm sanguis colan[tur]: et tadiu te-
nere quoadusqz ptem sanguis in sui nutrimentuz distribuat
aqua[m] vero in vesica[m] traiciat p duas. s. vias nomen sortitas
scale ab anatomicis: eo q[uod] qdaz vrine defectus ibi fiat: qd sic
vt vrina duaz re[rum] tm[n] sit significatiua gnalr: aut qlitatu[m] epa
tis et venaz, p[ro]pe. t totu[s] corporis etia[m] ex ho[rum] affinitate: aut pas-
siona[m] in interius ipsius vrine ,ptentaz: sicut in renib[us] vel vesica
et in eiusde[m] vrine via qua[m] nomie[m] scale dixim[us] s. Significatio
nes aut vrine in venis et epate in ipsis videtur albedie: et sub
tilitate quib[us] significat cibus sumpt[us] plusqz digeratur. hmoi
vrina defectione[m] epatis ex indigestione significat: et venaruz
constipatione: et venaru[m] et epatis affinitate morbi p vrina[m] signi
ficatur in corpe: sicut in fe. est videre: q[uod] si ex hu. sint putredi-
nibus vrine albedine et subtilitate cruditas et indigesta signi
ficatur, in ephimera vo econuerso fm q[uod] dicturi sum[us] i seque-
tib[us] cu[m] de fe. disputabim[us]. Significatio itru[m] in intestinis vrine:
et in squamulis videt[ur] et sanie. vn vulnera itelligu[n]tur renum et
vesice. vtru[m] qz ipsi[us] vrine vel virge et feminee nature. Silr
et si arenosa vel lapides videntur in vrina significatur egredi
a vesica: hmoi est vrine significatio circa membra supradicta: sz
alio[rum] membro[rum] infirmitas no[n] adeo significat in vrina: neqz eni[m]
adeo firmiter significatur morbi pectoris et pulmonis: siue ce
rebri. Si g[itur] vis p vrina[m] fieri cert[us] opz vt infirmo precipiatur: vt
in vase vitreo albo claro et magno colligat[ur] postq[uam] a longiori
somno fuerit expgefact[us]: et anteq[uam] aqua bibat[ur]. et cu[m] iam cib[us]
fuerit digest[us]: et a stomacho et subtiliori intestino iam no[n] de-
scendat egressus: non aut colligat eam cu[m] esuriat: aut sitiat: et
ops postq[uam] in vase fuerit collecta: stet diu in loco quoda[m] quie-
scat: vt in fundu[m] vasis hypostasis descendat: q[uod] oia idcirco fiut
ne intentio oberret medicorum. si eni[m] vas fuerit album et claru[m]
apparet vrina alba et clara fm esse vasis: q[uod] si magnu[m] fuerit:
vrina[m] tota[m] continebit. vn meli[us] certificatur medicus cu[m] in vri-
ne extremitate talis hypstasis q[uod] no[n] prius euenit: egrediat[ur]
post somnu[m] vero longiorem ops vt colligatur: vt cib[us] pfecte
digeratur: et in sanguine[m] pfectiorem mutetur. ante aque po
tum: qz aqua vrine mutat colore[m]. ante cibu[m]: ne eni[m] cholera ad
digerendum cibu[m] redeat: vrina fm q[uod] ops exeat colorata. aliqn
eni[m] erit alba: et ita medicu[m] ludificat: no[n] famelicum siue sitibu[n]
dum conuenit esse egru[m]: qz fame et siti vrina solet colorari. et
his eni[m] choleram certu[m] est augmentari. Hec ad probandum fue
runt necessaria ne impositus medicus deuiet in ho[rum] igno-
rantia et contra fm q[uod] necesse est infirmu[m] regat.

De significatione coloris vrine. Cap. xii.

O Mnis significatio vrine: aut ex hypostasi: aut ex li
quore. Liquor aut in colorem aut in sui diuiditur
essentia[m]. color qualitates hu. denotat digestibiliu[m]
siue indigestibiliu[m]: qui in sex diuiditur: in albu[m]: ci-
trinum: igneu[m]: croceu[m] rubeu[m] que[m] vocat aliqui nigru[m]
gru[m]. Albedo aut ex nimio phlegmate e[st]: aut ex cholere subla
tione: citrinitas ex pura consequitur cho. Igneus color: contigit
cu[m] qualitas cholere citrinitatem excesserit. Croceus cu[m] in co
lore igneam excedit: et ex rufitate sanguis commiscetur vrine.
aliqn etia[m] vrina hic in colorem mutatur no[n] ex sanguis commi
xtione: sed ex nimio dolore: sicut vlio[rum] aut podagre: auriu[m] qz
et similium: aliqn rufus color: idez consequitur cu[m] corpus aliena tin
git exteri[us] cuius virt[us] p corpus poros penetrat: vt in vrine
veniat vasa et eam tingat: ide[m] etia[m] contingit croci comedenti
bus: aut cassia[m] fi. accipientib[us]: sed tn[m] croceus clarus: cassia vero
fistula rubore tingit liuido. vn de vrina rubea no[n] erit aliqd iudi
cadu[m] donec de ei[us] odore ppe[n]sus fuerit p sensus: q[uod] si fetida erit
humores itelligu[n]t[ur] putridi: et cu[m] eis fe. si aut no[n] ita fuerit: ops i
qri si supradicta sposuerit. Hec aut inquirimur ne si extern[us]
curadis noceam[us]. Vrina vero nigra aut frigiditate[m] nimiam

demonstrat: aut calorem & nimiam incensionem. Differunt autem frigida & calida vrina: quia calida in primis est rufa: postea liuida: deinde nigra sicut videmus in ictericia. aliquando tamen nigrescit vrina ex commixtione melancholica. Frigida in initio est alba postea liuida: deinceps nigra. Citrinus vero color in omnibus his laudabilior. niger & subtilis peior.

¶ De significatione liquoris vrine. Capi. xiiij.

Liquor essentialiter in tria videtur diuidi: aut enim grossus: aut subtilis: aut mediocris. Subtilis sanis dum significat quod ex defectione digestionis sequitur. Sicut enim digestione & vrinam & ceteros humores corporis necesse est nigrescere. Item ex liquoris subtilitate monstratur esse constipatio. Si enim vie constricte fuerint dum humores colantur subtilitas eliquatur: eorum vero grossitudo remanet intus: grossitudo que significat digestionem vel humorum concretionem: aut grossorum humorum enim vrina commixtiones. vnde fit vt vrina in pueris si subtilis sit peior est quam in iuuenibus. Vrina enim in pueris naturaliter est grossa ex eorum complexione humida & calore nimio & forti. cum ergo naturam suam excedat est pessima in iuuenibus econtra consequitur. Vrina enim eorum naturaliter est subtilis ex virtute cholere in eis abundante. Moderatio liquoris in vrina temperamentum eorum humorum in quantitate & qualitate: & eorum coctionem significat. Vnaqueque autem harum vrinarum: subtilis inquam & grossa in duo diuiditur: aut enim subtilis exit: & in subtilitate exibit: quod significat quod nondum natura incepit coquere humores illos qui morborum sunt materia: aut subtilis egrediens et postea grossescens humores significat incepisse decoqui a natura: qui vt supradixi morborum sunt materia. Grossa sit exit. & in grossitudine permanet: aut enim grossa exeat subtiliatur postea sed grossa exiens & in sua grossitudine permanens humorum significat ebullitionem in augmento vel in statu existentem: quod semper sequitur vrinam in initio subtilem: postea vero grossam. maxime si post paruum tempus hypostasis in fundum descenderit. Si autem vrina in initio morbi fuerit grossa: & grossa permanserit perditionem infirmi portendit. grossitudo sua ex putridis humoribus est cum calore igneo. idemque significat defectionem nature in humorum decoctione & in eorundem diuisione. Si vero vrina cum grossitudine sua glorbosa est vel iumentina dolorem capitis preteritum presentem aut futurum denunciat. Calor enim naturalis cum in grossam operatur materiam grossam ventositatem generat. grosse enim ventositati calor consumitur cito ascendit caput. Vrina exiens grossa: post tamen subtilianda atque clarificanda: incipientem digerere naturam morbum significat: cuius iam ebullitio atque feruor iam mitigata sunt: quod exigit cum puo post tempore hypostasis in fundum descenderit: aut defectiones nature portendit: que in morbi digestione incepta defecerit. Si autem vrina in principio grossa incipit subtiliari postea: diuturnitatem morbi significat: sicut Hippo. testatur in epidi. Si vrina inquit a grossitudine sua incepit subtiliari die. xxi. necesse est expectare diem creticum. xl. Vnusquisque quidem liquor vrine cum suo colore qualitates suas demonstrat in corpore: sicut si vrina alba & subtilis sit & clara in sanis nature ostendit defectionem, propter frigidam complexionem: verpote in senibus: & frigide nature videmus hominibus: & item fastidium ex multa ingluuie. In morbidis quoque res monstrat pessimas: & in pessimitate diuersas: quia morbi si fuerit diuturni: vrina ista materiam vnde morbi sunt neque coctam: neque digestam esse significat: sicut videmus in quartanis feb. & in paralysi. epilepsia quoque & similibus: quia vrina si in egritudinibus sit acutis: vt in causon neque infirmus a mente desipuerit futura frenesis significatur. cholera enim ascendisse cerebrum denunciatur. Si autem infirmus a mente alienetur: perditio ipsius egrotum designatur. cum enim cho. cerebrum ascendit significat quod ipsa ipsum condusserit. Si autem in eadem vrina cum significatione fuerit altera pessima & mortem procul dubio significat. Et si in die apparuerit quarta ante diem septimum moriretur infirmus. maxime si sibi defecerit virtus. Et si significatio illa non multum fuerit pessima in. xx. die infirmus expectatur moriturus: contingit tamen aliquando licet raro: vt si virtus cum aliqua bona significatione affuerit post longum tempus infirmitatis cum apostemate: aut cum nimium forti euadit purgatione. Similiter vero sine aliquo horum duorum subeisitur morbi residuus dolor: dolore futurus designatur. & si post hec vrina apparuerit in egritudine acuta etiam recidiuationem significat. & item nimium calorem ostendit in renibus existentemque qui morbus dyabetica vocatur. huiusmodi vrina in liquore & colore est sicut aqua: quia aqua ebibita sine mora egreditur aliqua: vt in epate tingi nequeat: interdum habentes lapidem in vesica stranguriam hanc eandem habent vrinam. Item simul talem vrina significat constipationem: vel nimie aque ebibitiones: aut nimiam inanitionem. vnde opus infirmus indigeat ne necessarius in inedia fallatur. Vrina alba & grossa hu. grossorum phlegmaticorum significat in venis esse adunatos a natura purgandos: & cum tunc emittendos: que si talis fuerit in egritudine acuta in qua suspicandum sit apostema: liberabitur a suspectione apostematis infirmus maxime si hec vrina in cretica die appareat. quod si sanguis fiat liberabuntur ab infirmitate intestina maxime frigida. Vrina autem citrina & clara significat naturam nequiuisse digerere morbi materiam propter defectionem suam. vnde incipit coctere coloratam mutando eam in citrinam: que post incipit digerere coloratam. post vero emittit liquidam: que cum fiat citrina fuerit penitus citrina & clara salutem morbi significat: tamen post parui temporis longitudinem. Si autem liquor fuerit temperatus: velocitas sanitatis: & ablatio infirmitatis significatur. Est & citrina vrina cuius color oleaginus erit: quia color & liquor assimilatur oleo. si autem parum citrina: sed liquor eius sicut oleum est melior que oleum sunt pessima & perditiones significantia. dissolutionem enim pinguedinis significat esse in visceribus maxime si vrina in quantitate similis erit, si enim prima non cito perituram infirmum ostendit. Sunt vrina qua pinguedo supereminet & nebula: dissolutio pinguedinis in renibus propter malam complexionem acutam & calidam designat. Vrina autem clara & ignea naturam in colore operari ostendit efficacem: sed nondum in liquore operari incepisse. Igneus enim color nunquam liquori conuenit grosso. Vrina autem nimium rubea & subtilis sit vel clara materiam morbi non incepisse digeri ostendit. presertim si in illa quantitate longo moretur tempore: aut paruitatem materie vel eius absolutionem in interiori corpore: sicut patitur iuuenes ieiunantes: aut nimium calorem portendit in corpore interiori: sicut homines patiuntur in feb. tertianis: aut etiam nimias vigilias & tristicias nimium corpus calefacientes. Impossibile est autem hanc vrinam liquidam & claram grosso liquori esse conuenientem. Grossitudine enim liquoris materia morbi designatur esse digestibilis in claritate enim econtrario. Vrina rubicundissima & aliquam in possibile est cum claro & subtili liquore conuenit. Rubeo enim ipsius ex sanguine esse significatur. sanguis enim plenitudines significat: que hu. aliorum & vrinam necesse est grossificat. huius vrine vnus significatio: abundantia est sanguinis & morbi sanguinolenti secundum diuisionem partium. in feb. significat synocham esse. si in principio morbi multa & grossa fuerit vrina neque sicut dixi caueri apostema calidum epatis ex sanguine hu. multo incentro portendit. eius enim rubor ex sanguine est colamento. grossitudo ex cruditate humorum. hec vero vrina si cum qualibet saluti significatione veniat: salutem post morbi diuturnitatem denunciat. Sed si significatio fuerit periculosa: periculum post longum tempus denunciat. Si autem vrina infirmi. xx. die rubicunda fuerit mors. xl. expectatur. huiusmodi significatio est vrine rubicunde grosse. vrina autem nigra: si ab initio fuerit subtilis mortem procul dubio ostendit. maxime si eius nigredo ex nimia fuerit ablatione vel frigiditate: vel caloris naturalis extinctione: vel vniuersa sensibilis defectione: que omnia mortem sunt significantia. Vrina grossa & nigra: aut nimium frigus dilari denunciat: sicut videmus in senibus in quibus cal. naturalis extinguitur & congelatur: aut ebullitionem sang. significat: sicut percipimus in his quibus nimium caloris sentiunt in interioribus corporis: aut purgationem cho. sicut videmus in quartanis declinantibus feb. & infirmitatibus earum horum duorum morborum terminus est cum cho. per vrinam purgatur ideo hoc ideo est videre post constipationem sanguinis: qui in corpore mittitur femine. saluatur enim cuius vrina nigra atque grossa. Nam cum puer intra matricem sanguine puro nutriatur: post partum intus remanet niger & turbatus: ita dico vt constipatus menstruatur pessimus femine morbus cum terminus cum nigra & nimia atque grossa imminet vrina: vbi quidem preter hanc vrina nigra fuerit atque grossa pessimitatem significat.

¶ De significationibus hypostasis. Cap. xv.

Hypostasis in tres diuiditur partes. est enim nebula que in summitate vasis apparet: est & alia in medio vasis suspensa: tertia que cum descendit petit

fis ima. Quarum vnaqueq; aut diuersa in colore: vtpote albedine: nigredine: rufidine: siue liuiditate: aut in forma: velut leni dissociata: vel simile assimilati; vel grossiore simila siue furfurea: siue scintillata: aut arenosa: aut orobi forma: aut in sanguine: aut in sanie. Nebula vētositatem grossam significat. que morbi materiā sursum portat: ⁊ incipiētem naturam digerere designat. vn̄ Hippo. inquit: si nebula quarta die appareat: crisis erit in septima. Suspēsa mediocritatem digestionis significat: ⁊ ventositatē sursum leuātem cito dissoluēdam nūciat. Hypostasis petēs imaū si sit alba digestionem perfectā significat: ⁊ vētositatem a calore naturali dissolutam: qḋ tn̄ otigit si alba ⁊ lenis ⁊ equalis omni tpe morbi fuerit. calor: vrine citrinus. Si ergo vna die apparuerint talia: altera vo non: qui viderit defectōes ṗtutis intelligere poterit que digestio aliqn̄ deficit. Hypostasis ꝙ lenis ⁊ alba ī; distancia naturam pgredere mōstrat in morbi materia pfecte digerēda: ⁊ vētositatem ibi creatā que digestibilem vim dissipat ⁊ dissoluit materiam. Hypostasis ꝗ distuncta peior est leui in tpe apparēti. ⁊ in tpe occultāti. peior inquā erit si in toto tpe morbi apparuerit: qꝛ multā vētositatem ostēdit quā natura nequit dissoluere. vn̄ cōstat ꝙ sit pessima. Hip. in epidi. cuiusdam inquit egri hypostasis die. viij. apparuit qḋ quidā cum intellexisse putāt de die. xxx. Hypostasis aūt rufa fuit in fūdo atq; lenis; cūq; decreuit terminꝰ infirmitatem euasit infirmꝰ. Alterius aūt hypostasis apparuit al. die. x. ⁊ in fundo: sed disiūcta: mortuus est die postera. ops ꝗ intelligas; qꝛ hypostasis lenis ⁊ al. in fundo q̄; atq; iūcta oībus est pferēda: ⁊ digestionis est significatiua: qḋ tn̄ contingit cū in fundo iūcta ⁊ ꝗeta subsederit: quapropter Hip. dicit hypostasis al. lenis si in q̄rta die apparuerit in fūdo crisis in die. vij. futura erit. Item ipse dicit alibi. si vrine hypostasis multa ⁊ lenis ⁊ in fundo apparuerit in alienatis mēte febricitātibꝰ; post capillorū casus mētis reuocatio significat. morbi eñ materia cerebri ascēdit ī infirmitate ista. Cū; aūt in vrina hmōi hypostasis apparuerit: cōprobat descēdisse in inferiora corpis. h̄ est significatio vrine hypostasis al. ⁊ lenis ⁊ in fūdo iācte: cuiꝰ fortitudo sanitatis ē demōstratio. Sed si hypostasis ī medio steterit: significatio ad salutē est debilis. supnatās vo est debilior. Melior aūt est hypostasis al. ⁊ lenis ⁊ in fundo cū iam adsit digestio. si tn̄ ante subtilis fuerit si aūt ante digestionē apparuerit; ⁊ in initio morbi eadē est illaudabilis. Aliqn̄ ī vrina hypostasis apparet alba laudāda que de gn̄e est phlegmatico ⁊ viscoso: ⁊ marie in vrina alba differt tn̄ hec a supiori: qꝛ supior est iūcta ⁊ in nullo disiūcta phlegmatica nō ē iūcta; qꝛ ī se h; ptes minutissimas arene simillimas. Hypostasis citrina nimiū calorem sigt; ⁊ morbi pessimitatē. Rubea vo bonā digestionē ⁊ materiā denūciat sanguis coagulati ⁊ nō bn̄ digesti. vn̄ morbi designat lōginq̄tas salubris tn̄ futuri. est eñ necesse nature imorari multū in digerēdo sanguie. morbꝰ vero nō aufert nisi tūc cū; materia digerat. Si eñ hec hypostasis cū mala significatōe fuerit: post lōgū tp̄s morꝭ significatiua erit. Liuida hypostasis dn̄ari nimiū frigus: ⁊ mortificatā naturā demōstrat. marie si cum significatiōe pessima fuerit. Nigra hypostasis oīm hypostasiū est pessima: ⁊ ad significatōe; morꝭ ppinquissima: qꝛ aut nimiā incēsionē: aut pessimā sigt frigiditatē q̄ calore; cōgelet naturalē. Differūt aūt he due: qꝛ si vrina priꝰ videat liuida: post vero nigra de frigitudine est nimia. Si vo priꝰ purpurea: deinde nigra: de icēsione erit itelligēda. Hypostasis que erit quasi simila. vel grossior: vt codel farina est pessima ⁊ incensionē grossi phlegmatis significat: ⁊ dissolutionē carnis diuerse: ⁊ frustatim. ignea eñ color exiccat carnē dissolutam ⁊ reducit in similitudinem quā videmus similanā vel codininā. Hypostasis scintillata peior ē supradicta: qꝛ solidorum mēbrorū dissolutionē ⁊ in frustulis significat diuersitates. Hypostasis furfurea peior est scintillata: qꝛ: venarū ⁊ substantie vesice excoriationē significat. Arena in fundo vrine visa lapidem futurū in renibus vel in vesica significat: huiꝰ aūt vrine color est sicut orobi; vel sicut sandarici. hmōi hypostasis est bonū in renibꝰ vel vesica passionē habētium. Est color vrine huius cinericꝰ: qḋ cōtingit ex hu. phlegmaticis: aut ex gn̄e saniei phlegmati cōmixte. hec aūt renum coloribus coagulatur siue cōiungitur sicut lapides in aqua si ibi fuerit limosa limꝰ vel in caldario balnei coagulatur; ⁊ est color niger que lapidem in renibus de phlegmaticis significat nascētem humoribus cōmixtis sanguineis fecibus. Sanies aūt que in fundo vasis est significat vulnera in aliquo instrū vrine insidētia: ⁊ que iam crepuerit: aut vulnera ī aliquo mēbrorū supiorum. Differunt autem qꝛ que in instris sunt vrine diu durāt: et sepe cōtingūt: a superioribꝰ descendētia duobꝰ vel tribꝰ durāt diebus. Item si cū vrina squame exeūt ⁊ quasi q̄dā; cholera putentia significāt vulnera in vesica. si cum sanie lenis hypostasis exierit: ⁊ in fundo substiterit: apostema calidū significat in vesica iam maturatū. hoc aūt cū; maturauerit descendūt in vesicā hu. maturati: ⁊ cū vrina exeūtes decoctōis mōstrāt signū. Ops discernit inter saniem al. in vrina apparētē ⁊ al. hypostasi; atq; phlegmaticā. Differūt qꝛ sanies fetet alia vo nō. hec ē vrīe sigtio circa morbos pn̄tes vel futuros.

De significationibꝰ in egestione apparētibꝰ. Ca. xvj.

Xpletis vrine gn̄ibus ⁊ eiusdem significationibus: diuersitatibꝰ quoq; in digestionibꝰ suis ⁊ virtutibus: ops ad egestionē vertatur stilus et eius qualitates in corporibus; ⁊ q̄d p eam significetur. Egestionis aūt significatio in qualitatibus corporis minus est certa ꝙ vrine. Urina aūt significat passiōes venarū ⁊ epatis: atq; vrine instrumētorū. Egestio vo solius stomachi ⁊ intestinorū ⁊ virtutem quā habeat: ⁊ quō digerāt. Significatio digestionis quadripartita est s̄m vim sui gn̄is: aut eñ in q̄ntitate: aut qualitate: aut quō exeat. Q̄ntitas ī tres ptes subdiuisa est: aut eñ multa: aut pauca: aut media: quarū vnaqueq; iudicāda est ex cibi cōparatione: aut ex quātitatis eius q̄ntate: sicut si est multus cibꝰ: ⁊ egestio pua fortitudinē virtutis pascitiue: aut fortitudinē virtutis contētiue significat: aut expulsiue defectionē. Si cibꝰ paruus ⁊ egestio multa: defectionē significat virtutis cōtentiue ⁊ debilitatem: ⁊ ṗtutis expulsiue fortitudine; aut defectionem pascitiue: aut hu. expulsos a natura p quos egestionis mutat qualitas. Ex cōpatiōe qualitatis cibi: qꝛ est cibꝰ q̄ maior egreditur ꝙ accipitur sicut sunt nuces ⁊ milia. est ⁊ cibus de quo tantūde; egredit qualitatis similis: sicut panis temperatꝰ ⁊ annuales carnes porcine siue agnine: est ⁊ cibꝰ de quo feces egrediūtur plusq̄ accipiātur: sicut sunt brasica ⁊ rapula. Significatōes cōprobātur si cibi qualitas egestioni assimilat. tēperamētum aūt egestionis naturalis in qualitate dimetiēdu; ē ex qualitate cibi. Significatio aūt in q̄litate in tres partes diuiditur: aut in liquore: aut in colore: aut odore. Liquor aut mollis aut durꝰ. mollicies designat: qꝛ colamētū cibi nō ad epar ierit: aut qꝛ hūores descēdentes ad stomachū antequā cibus sit digestꝰ exire cum cōpellūt; aut s̄m hu. ad intestinū descēdētes ibi cōmixti egestionē liq̄dam reddūt: qḋ poteris itelligere ex egestiōis colore: qꝛ egestio cibo similis cibū nō potuisse epar trahere ostēdit. Si aūt color misceatur alicui hūori: mōstrat hu. descēdisse ad stomachum siue ad intestinū: ⁊ ita dissoluisse cibū. Egestio si fuerit sicca nimiū calorem in instris cibi esse significat: qui humectationem cibi desiccat: aut nimiū desideriū corporis circa cibū. vnde epar colamētum cibi auidissime sibi trahēs feces exiccauit. Significatio egestionis coloratae: aut ē quasi ignea: aut vere ignea: aut nullatenꝰ citrina: aut viridis: aut nigra. Quasi ignea egestio est naturalis salutem significās: si tn̄ inter durum ⁊ molle temperata sit. Uere ignea dn̄ari sibi demōstrat cho. ⁊ eam sepissime descēdere ad intestina: qui color si in initio morbi apparuerit significatur abūdātia cholere in corpore ꝙ si in morbi declinatione: mundificationem corporis videtur ostendere. Egestio nullatenus citrina significat cho. non descendisse in ātia ꝙ soleat mēbra vt videntꝰ in ictericia. Digestio citrina cho. plusꝙ opotrtat ī itestina descēdisse nūciat. Uiridis vero cholerā incendētem circa vētrem ⁊ intestina designat. Si vo viriditas sit quasi prassium nimis est pessimū. Nigra aūt egestio abūdare cho. ni. ⁊ mortificatōes calorꝭ naturalis denūciat. hic aūt color ceteris ē peior ⁊ citissime mortis significatio nisi paulatim in citrinitatem se vertat. Odor si acredini aliquomodo attingat seu attineat phlegmatis aciditatem ⁊ frigiditatem mōstrat cum digestione esse ad

mixtam: que si fecerit nimium: in corpe portēdit putredines humorum. Tps etiā est discernēdum: aut eñ exit antequā expor teat: aut post tēpus: aut in tpe tardās. Post tps expulsiue virtutis defectionē denotat: aut egestionem nō cito venisse ad intestina: aut digestiue virtutis tarditatē. Ante tps exitꝰ: virtutis contētiue significat defectionē: aut aliquā rem vir tutem expulsiuam: āte tps mouentem: aut cho. mensiones in stomacho pungentem: aut cibū acutum: aut pustulas: aut vulnera fuisse circa stomachū ppter que nō potuerit retine re cibū. Digestio egrediēs in tpe oportuno: significat sani tatem virtutis corpꝰ ordinātis. Qualitas etiā egestiōis quo exeat est videnda. quedam eñ exit cum sono: quedā vnctuosa ⁊ viscosa: ⁊ quedam spumosa. alia leuis ⁊ sup aquā natatilis. alia cum sanguine: alia cū sanie. Exiens cum sono significat ege stionē comixtam cū hu. ventoso ⁊ inflatiuo: ⁊ intestina [illegible] ex frigiditate nimia. Unctuosa: dissolutionē pinguedinis signi ficat. Viscosa dissolutionē humidi imēti solidorum mēbrorum. Spu mosa: nimiū calorē sicut videmꝰ in olla feruēti: aut vētosita tem egestioni commixtam: sicut in mari videtur spuma cum adest tempestas. Leuis ⁊ sup aquam natatilis vētositatem cōmixtam egestioni ostēdit: sicut videmꝰ in colica pas. Ege stionem cum sanie: aut sanguine sic discerne. Sanguinolēta apostemata in intestino subtili siue grosso significat. Sanies vulnera in intestinis esse nūciat. si aūt exit sanguis: aut sanies ante digestionē: vulnera erūt in intestino grossiori. si post di gestionem exierint erūt in subtili. si aūt cōmiscēatur egestio ni intelligitur vulnera in intestino mediocri. hec de digestio ne ⁊ eius significatione sufficiat nos dixisse.

De significationibus screatuum. Capi.xvij.

Significatio earum rerum quas expellit natura p spūs instrā in pleuresi vel peripleumonia si sint in digesta sunt sputa: si cocta exscreatio erūt dicēda: quorum significatio in morbis istorum spūs in quat tuor diuiditur: aut in quātitate: aut in qualitate aut in tpe: aut quō exeat. De quātitate qr quedam parua: quedā magna. quedam media. aliqñ vero nulla. Que si sit mul ta coctionem significat ⁊ infirmus est in statu. Si aūt parua incepit digerere natura ⁊ morbi iā trāsit initium ⁊ puenit ad augmētum. Si vero tēperata inter multū ⁊ paruum: signifi cat qr natura ptim morbū digessit: cum tū adhuc in augmē to sit. Si vero nihil exeat morbus in initio est. De qualitate vero dicēdum est que in quattuor: diuiditur. in liquorem: co lorem: odorem: ⁊ formā. Liquor: aut subtilis est significās na turam incepisse digerere: sed debilr. aut grossus quo grossi tudo materie ⁊ coctionis tarditas designatur: aut tēperatꝰ inter subtilem ⁊ grossum quo materie coctio mōstratur ⁊ in statu suo incipit esse morbꝰ. Color aūt nimiū est citrinꝰ quo abūdātia cho. significat: ipsiusq virtutis: aut albꝰ significās materiā esse phlegmaticā: aut rubeꝰ cū sanguis dñatur: aut niger: aut liuidus. quibꝰ calor nimius: aut melācholica mate ria: aut nimia frigiditas significat. Odor aūt fetidus: quo ni mia materie putredo portēditur: aut sine odore qui signifi cat putredinem euasisse. Forma aūt eaꝝ exit rotūda qua ma teria grossa ⁊ viscosa in canalibꝰ pulmōis est coadunata: ⁊ ca liditas fortis ⁊ nimia significat. vñ Yp. in epidi. sputum ro tundum nō febricitātium pthysim futurā denūciat. Testa tur aūt multos se vidisse pe huiꝰ sputi in pthysim cecidisse. Item in eodem lib. qui rotūde screauerit ⁊ cū fe. alienatiōis future signū videtur hr: citam ⁊ certā habebit mētis aliena tiones. Erit exscreatio in forma diuersa qua mō designatur liquiditas. Tps: qr aut exit i initio morbi significat breuita tem sui: aut velocitatem coctiōis: aut morātur. ⁊ ex hoc diu turnitas morbi designat. Quō exeat: qr aut facile exit sine tussi: ⁊ significat coctionē ⁊ nature virtutem: aut difficulter ⁊ cū nimia tussi significās ablationē digestionis ⁊ defectio nes virtutis. Laudabilior decoctio screatiōis: ⁊ significās velo citatem salutis: est alba bñ cocta in qualitate multa aduna ta: in certa tp'ima sine tussi nō male odorifera: i initio mor bi egressa cōtraria sabdeā est: ⁊ parua ⁊ cruda dissilera: ⁊ cū duricie ⁊ forti tussi egressa: ⁊ cuiꝰ color niger: aut viridis: aut citrinissimus: aut liuidus: aut fetidus: oia ista significatiōis sunt pessime: ⁊ mortis nūciatiue.

De significationibus sudoris. Capi.xviij.

Sudoris significatio in quorum morbo ꝝ diuiditur in quattuor: alia eñ est eius mēbri in quo in corpe ap paret. alia est in spissitudine sua. tertia in quāti tate. quarta in qualitate. Apparens i mēbro quo libet corporis: in eodem mēbro morbū esse ostēdit. Spissitudo sua laudāda est si multa sit ⁊ spissitudo qz natu ram ad expellēdos humores fortem ⁊ ad mūdificādum corpus significat. Si aūt adeo est scilicet vt nō sit cōtinua aut cōpe tente membra: quedam sunt: quedā plus: quedam minus: [illegible] quodā in tpe egrediatur: quodā non: sed itrē [illegible] oēs pessime esse significātur. significat eñ naturā in expel lēdis humoribus nō esse pfecte virtuosam. Quātitas aut tēpera ta inter multū ⁊ paruū. ⁊ hec melior ⁊ ad salutem propin aut maior: est q oporteat ⁊ hec mala: qr dissoluit virtutem ⁊ deficit natura: aut minor: est q oporteat: ⁊ hec mala quia dissoluit virtutem: et deficit natura: cum nec quantitas ei morbi materie sufficiat: ⁊ debilitatem nature significat. Qualitas in sex ē diuidēda: aut eñ de calore intelligitur: aut de odore: aut de sapore: aut de liquore: aut de sua qualitate ⁊ diuersitate. De calore ⁊ frigiditate. si eñ sit tempata inter vtrumq laudabile est. si vero exeat temperamentum [illegible] lum: sz tū minꝰ nociuū erit si calidior q frigidior sit. De colo re qr si est albus est laudabilis. si citrinus choleri ostēdit. si rubeat sanguis significatiuus. si liuidus viridis aut [illegible] niger: cho. ru. signi. Si aūt fm materiā morbi sudor [illegible] huiusmōi sit frigoris: laudabile erit signū. significat eñ q natu ra expulerit hu. illos quorum materia fuit morbi. si aūt [illegible] con trariū: qr significatur hu. expelli quos nō oportuerit. De odo re: qr quidam acidus qui morbi materiā esse phlegmaticā ostē dit ⁊ acidā. est ⁊ acutus quo cholera fortis ⁊ acuta significa tur. est ⁊ fetidus quo hu. putridi designātur. De sapore: quidā acer. quidam dulcis. quidā salsus est. de quo est iudicā dum: sicut de colore ⁊ odore est dictum. De liquore sunt ei quidam est subtilis qui materie subtilitatem pandit. est ⁊ grossus qui ⁊ grossam. de eq̄litate ⁊ diuersitate: qr sunt eq̄ lis in omni qualitate quā diximꝰ laudabile esse videtur. si non: contrarium.

Finitur septima particula.

Incipit octaua particula theorice de mitigatione morborum particularium ⁊ causis eorum.

Capitula libri octaui.

¶ De diuisione singularis significationis. Cap. j.

Ostensa in sapioribus significatione est pulsuum: vrine: digestionis: et sputi: Incipiendum est in antea de particulari significatione cuiuslibet morbi: et proprietate. Ea ergo significatio que aut morbi: aut sanitatis: aut neutri est significatiua: aut preteritu demonstrat: aut presentia: aut futura. Que sanitatem significent cum de naturali complexione tractaremus: dictum est: que vero morbos significent: dicendum est in presentia. Significatio autem morbi preteriti non est dicta necessaria medicis. Significatio vero morbi futuri alibi dicenda erit. Significat o nem neutri medici cognoscere est presenti: cum signa duorum extremorum. i. sanitatis et infirmitatis cognouerit. Significationum partim sanitatem: et partim morbum monstrantium in eodem corpore sicut si in visu nocumentum habeat vel auditu: in aliorum autem membrorum actionibus sit sanus: nunciatiua vocatur: infirmitatis annunciatiua: salubris denunciatiua sanitatis: bene autem poterit cognosci neutri significatiua: vbi morbi significatio in corpore sano vel sanitatis dicitur in infirmo. Quod enim significans morbum in corpore sano annunciat morbum nondum incepisse significat. Diffinitio autem morbi corruptio est actionis rei sensibilis. Sed corporis ad morbum apparati actiones in naturali sua qualitate sunt stabiles: sed partim iam sint mutate: aut in quantitate sicut si in stomacho maior sit appetitus: vel minor quam oporteat. digestio maior vel minor cibo quam conueniat: aut in qualitate sicut si desiderium cibi mutetur in dulcorem vel aciditatem. egestio vero et vrina in citrinitatem vel rubedinem: aut in tempore: sicut si desiderium cibi adsit ante consuetudinem: vel moratur post consuetudinem. he inquam omnes significationes neque morbum complectuntur neque sanitatem perfectam sunt annunciantes: quapropter neque morbum: neque sanitatem significantes. Similiter est de significatione sanitatem in infirmo corpore monstrante. nondum enim completam sanitatem significat: quia significat morbum iam esse presentem: quod nondum tamen designare appellare morbum possumus: quia significat nature et morbi durationem: que neutri est significatiuum. Similiter est intelligendum in significationibus egritudinem crescentibus: et in senibus: horum enim actiones corporum non sunt perfecte sicut in sanis corporibus est videndum: neque corrupte sunt: sicut in corporibus infirmis: sed minute sunt et debiles propter caloris naturalis defectionem: quem etiam dicturi sumus vero significationes futurorum morborum dicemus. In hoc quidem loco dicere disposuimus de presentium morborum significationibus. morborum inquam quos patimur quedam apparent sensibus: quorum significatio leuior et facilior videtur esse quidam occultantur: quia in membris sunt interioribus. vnde eorum significatio difficilior habetur. nos autem de apparentibus sensui: sicut ops prius diximus. sic enim vtile videtur esse lerodincedis. Morbi quidem sensui apparentes interiori et exteriori corpori sunt vtres: sicut sunt apostemata et cetera. Sunt etiam soli corpori exteriori pertinentes: aut de interiori cum aut exteriori nascentes. Exteriora cum vbiuis ita est: aut enim de malatis corporibus sic lapide: gladio: igne et similibus: aut de alatis et venenosis nascitur animalibus: sicut terre reptilibus et huiusmodi.

¶ De genere fe. et diuersitate et causa et significatione eius. Ca. ij.

Febris est morbus qui de mala et calida nascitur complexione: et totum corpus circundat. vnde taliter diffinitur. Febris est calor innaturalis a corde exiens et arterijs ad omnia membra corporis eiusque nocens actioni. hec diffinitio de febris essentia sumitur. i. calore cursum nature egrediente: non de accidentibus feb. concomitantibus: sicut quibusdam videtur medicis febres dicentibus ex accidentibus longo post tempore sequentibus. quidam enim dicunt ex rigore: quidam ex fatigatione: alij ex capitis dolore: vel quibusdam alijs accidentibus et longe eas sequentibus. non enim eas diffiniunt esse ex essentiali calore cursum nature supergrediente: sicut inuenitur Ipp. dixisse in epidi. Febris inquit est calor exiens cursum nature et eius motio de essentiali calore. Dixit quedam sunt fe. pungentes: quedam suauiter tangentes. he enim differentie calori naturali videntur attinere. Item dixit sunt quedam non pungentes: sed augmentantes. he autem differentie ex qualitate caloris sunt tracte. De motione dixit quedam fe. in initio sunt ca. quedam calidissime quedam vero instatiue. he differentie ex natura caloris sunt sumpte. Item ex accidentium diffiniuit vicinitate cum dixit quedam feb. citrinissime: quedam rubicundissime: alie liuiditati et viriditati contigue. he differentie ex vicinis sumuntur accidentibus. i. ab humoribus qui causa sunt febrium nascentibus: non de remotis sicut apostemate capitis dolore et rigore. Febrium autem sunt tria genera. vnum est in spiritu quod ab ipso incipit et ad cor veniens ipsum calefacit. post ad arterias venit et ab arterijs ad omnia corporis membra. hec autem fe. vocatur ephimera. cum enim spiritus calefit: et in igneum calorem calor naturalis mutatur: cor inde necesse est calefieri. corde vero calefacto ab ipso ad arterias penetrat calor. et ab arterijs ad alia membra corporis. Secundum genus feb. est in hu. quod ab ipsis incipiens paulatim membra singula vicina calefacit quousque ad cor veniat: et a corde ad arterias et inde ad omnia corporis membra: et ita totum corpus circundat. hec vocatur feb. ex putredinibus. Tertium genus in solidis est artubus a quibus ad cor: a corde ad arterias ab arterijs progreditur per membra totius corporis. hoc autem genus ethica vocatur. Tot esse constat febrium genera. Causa quare sunt tria. nulla enim fe. apparet nisi in materia. materie sunt tres in corpore: spiritus: quatuor humores: solida membra: in quodlibet quorum calor inciderit fe. suum genus facit: quas Ga. benis similitudinibus adaptauit. Ephimera inquit calido vento videtur esse similis quo vter impletus ex sui calore necesse est calefiat. Idem enim facit spiritus circa cor et totum corpus. Febres ex putredinibus aque calide comparauit. Si. aqua enim ca. cum frigidum vas impleuerit: ipsum ex calore suo calefacit. sic circa cor facit hu. et alias partes corporis. Ethicam fe. vasis comparauit calidis frigida aqua plenis. aqua enim in his ex calore vasorum calefit.

¶ De ephimera fe. et causa eius et significatione. Ca. iij.

Ephimera fe. in corpore permanet. xxiiij. horis. i. integra die et integra nocte sicque videtur recedere. aliquando tamen in hoc tempore diutius videtur immorari: aut xlviij. aut. xxxvj. horis. huiusmodi ortus fuit cum aliqua primitiua: cuius primitiue quatuor sunt genera. Unum genus est cum extrinsecus corpus patitur et calefit: aut actualiter: sicut calore solis et ignis et aere balnei cum quis immoretur ibi: aut potencialiter: sicut aqua sulphurea lauari et similibus: aut constipatione pororum actuali: sicut ex frigida aqua contingit que fumum in interiora claudit corporis: aut ex constipatione potentiua sicut aqua lauari aluminosa. Non autem omne corpus constipatum ephimeras patitur fe. sed nisi illud a quo fumus calidus: aut siccus adunatur. cuius enim pori oppilentur: fumus exire et dissolui prohibetur: et ita calor coadunatur. Si autem materia humorum corporis non preparata sit putredini: ephimeras fe. facit. ex si preparata sit fe. ex putredine facit secundum qualitates humoris intus inclusi vel oppilati. huiusmodi fe. acuta est et molesta: sicut dicturi sumus. Secundum genus primitiue ephimere est quod ab interioribus accedit corporis: sicut de cibis et potionibus calidis. Tertium genus ex nimio est motu: aut in corpore sicut nimia exercitia et laboriosa aut in anima sicut ira: angustia: tristicia: et vigilia. Quartum est cum quando exteriora patiuntur membra: sicut apostemate calido in inguinibus et pedum vulneribus. cum enim ab inguinibus calor membratim ascendit ad cor: a corde ad cetera corporis membra venit. Est autem significatio fe. ephimere cum precesserint cause supradicte. Infirmus nimium non patitur dolorem in initio: pulsus eius consimilis parum tamen diuersus et absolutus. Diuersitas cito in equalitatem redigitur: et in tactu calor est equalis. lenis: et non pungitiuus: sed sicut balneati est tactus. Infirmus vero facilis est in patiendo morbo. Urina autem hypostasim in fundo et lenem in morbi tempore toto: neque nimis fetet vrina. cum vero fe. discesserit: aut cum sudore perfecto discedit: aut cum parua quadam infusione: que cum recesserit nullum signum sui infirmo relinquit: sicut fe. putredinum facit. que et in pulsu: et in vrina remanet. Si vero post ephimeram eger balneetur in balneo: neque sentit rigores neque punctiones: sed in poros reuertitur suas qualitates. he sunt significationes fe. ephimere. Significatio vero vnde fiat est huiusmodi. que de solis est incensione: vel de calido aere: oculos in tactu calefacit: caput incendit: cutem et faciem exiccat: quibus si manus apponatur: calide inueniuntur. pulsus paruus et velox. et constipatione nascens porosum: cutem facit coniunctam et solidam. cui si manus apponatur in initio paruus calor sentitur. Sed si moretur calor: augmentatur: et sentitur: calor enim non apparet propter poros constipatos: sed

caȝ manus diu inhereat sibi calore poros laxat: et ita calor de nuum emergit qui se prius occultauerat. oculi eoȝ et facies parum tumet. pulsus nõ est paruus: qȝ virtute custoditur et calore naturali intra corpus: parum tamen est diuersus et occultus. hoȝ vrina aut citrina est: aut al. qȝ humores aquosi qui de corpe solet dissolui cũ claudãtur ex cõstipatione cutis vrine cõmixti suo colore mutati: rubore quoq; mõ sunt pmu tati. hec tñ fe. aliqñ in fe. putridas mutaƚ: si ĩ corpe sint hu. apparati ad feb. putridas. Oportet ꝙ discernatur inter ephi meram et apparatã putredini. Si igitur recedit cum sudore laudabili et pulsu eq̃li significat pculdubio ephimerã. si aũt mocetur in corpe: neq; a calore totũ corpus mũdificauerit: et pulsus fuerit diuersus: et vrina nõ digesta et fetida: mutatio i fe. putridas designaƚ. Cuȝ do fe. moratur: neq; in pcia plo dio discesserit: sed q̃si ptinua sit: vel synoch⁹: et pulsus fuerit diuersus: et ex vrina nulla putredo significaƚ: opȝ te male su spicari: et ethicã eam expectare: et ex pte plurima mutabiƚ in acutissimã. hu. eñ putridi: neq; sudore: neq; dissolutiõe eua nescit ppter pclusiones poroȝ. vñ festinãdum est in medicã da hac fe. medicamine qd dicturi sum⁹: ãteq̃ putrescant hu. et pessime nascitur fe. Febres nascẽtes a reb⁹ mutãtibus cor pus: sicut cib⁹: aut ex eoȝ fiunt q̃alitate: sicut fastidio et sa turitate: aut ex q̃titate vtpote ciboȝ siue potionũ calore. Na scentium a sacuritate significatio est talis. fumosa ructuatio et fetida: sitis nimia: ardor ex cibi corruptiõe. aliq̃ habẽt so lutionẽ ventris. aliq̃ pstipationẽ. ſȝ pstipatio in his est mole stior ppter pclusiões maloȝ chimoȝ in interiorib⁹ corpoȝ. Que ex ciboȝ siue potionũ nascitur calore: hmõi necãtur si gnificatiõe: facies et oculi in tactu sunt calidissimi: et rubicũ dissimi: epar sic in tactu calidũ et infirm⁹ ĩ stomacho et epate quasi sentit lesiones et siccitatẽ: et in ore amaritudinẽ et sitim. qȝ calor in hac fe. a spũ incipit naturali: et cib⁹ calid⁹ in pmis stomachũ et postea calefacit epar qui illius sunt fundamẽta. Vrina aũt in fe. ista rubea est aut pina. Febrib⁹ autem mõ ni mio labore vel motu corporis nascẽtib⁹: si labor sit fortis: du ra et sicca redditƚ cutis: et post recessionẽ febris pmanet puls⁹ paruus: qȝ nimius labor dissoluit virtutem: ſȝ si labor nõ sit mult⁹ cutis duricies remanebit dũ febris recesserit. et post de cute fum⁹ exiens humectat cutẽ. poros aperit. pulsus ma gnus est: qȝ virt⁹ in hac fe. multa est: et calor augmẽtatur: qȝ non fuit labor mult⁹. Si eñ labor nõ mult⁹ fuerit: augmẽta tur calor corporis: tact⁹ in laboriosa fe. fm qualitatem est aeris si labor pcesserit: q; si aer sit calidus sicut calore solis et siti b⁹: non multũ cutis exsiccaƚ: et si aer sit frigidus: tact⁹ cutis erit frigid⁹: neq; sicca multũ erit cutis. Si fe. ex motib⁹ aĩe nasci tur: sicut ex ira et silib⁹ taliter notabitur: multũ exeũt ocu li facies rubet et tumet. calor eñ in hac feb. expetit exteriora corporis dũ vĩdictã hõ sibi q̃rit: pulsus magn⁹. vrina exiẽs pũ ctiões facit et ardores ppter calorẽ. Si ex angustia fit et tristi cia: oculi sunt obcauati: facies sicca et citrina: qȝ spũs et calor fu gisit in interiora. pulsus paruus ppter caloris diminutionẽ eiusdẽq; occultationem. vrina rubea ardores faciẽs cũ exeat. Febris ex vigilijs oculos pcauos facit et humidos dormitatio ni cõnguos: palpebras graues et dure moueƚes: facies et to tum corp⁹ sunt inflata: et circuitus vicina: que oĩa cõtingũt ex debilitate digerẽdi cibũ. digestio eñ cibi molestatur vigi lijs. cibus do indigest⁹ nõ gñat spũ: vel sanguinem aĩalis: et sanguis si nõ gñetur necesse est color mutet. Item ex indi gestione sequitur albedo vrine. Si fe. ppter apostema in ingui nibus vel alijs corporis mẽbris nascaƚ: taliter significabitur: fa cies rubet et inflatur ppter sanguinẽ et calores corporis nõ pũ gentẽ. Cum aũt in statu pgreditur: ascẽdũt similiter fumus calidus corporis: magnus fit pulsus et velox atq; spissus: vri na albedini ptinet: magn⁹ et velox atq; spissus erit pulsus ex virtute et multitudine caloris. Infirm⁹ eñ duas patitur in firmitates calidas. i. apostemata et fe. ipsas. albedo vrine: qȝ chole. vrinã tingẽtia reddũt ad apostema. omnis eñ dolor pp̃ sic hȝ humores sibi trahere. Hee sunt significatiões vnde ephimere fe. oẽs intelliguntur species.

De putredine febrium et causa earum: et causa periodoȝ earundem. Capƚ. iiij.

Febres putredinum ex putredinibus nascentes quattuor humoȝ: qȝ hu. calefacti calefaciunt ... biuȝ calefacientes vbi putrescũt: et postea ... mẽbro vicina. sicq; mẽbratim ad cor ... arterias puenit calor: et de arterijs in oĩa mẽbra corporis. Et causa vñ putredo nascitur est q̃ntitas multitudo qualitatis hũoȝ: grossitudo coȝ: pclusio poroȝ ab apposi ne nata. humores eñ qui dissolui nõ possunt putrescunt ... humiditatẽ videm⁹ putrescere extrinsecus: cum eñ non habeat ae ris capacitatẽ. Species aũt febriũ ex putredie nascentium ... te sunt. Sũt eñ simplices sunt et cõposite. simplices quidem sunt: sicut et hu. q̃tuor sunt. vnũ qd vocaƚ synochus que ex putredine nascitur. hoc aũt molestationẽ facit: qȝ q̃etem si firmũ nõ pmittit. Scdm gen⁹ ex cho. ru. nascitur et terciana vo caƚ: qui vna die accipit: et alia die pmittit q̃ est sanitas the ...is. Salubris qȝ corp⁹ vna die q̃escit. hoc ... hũor ... tur subtilis est et velox et cito digeriƚ: citoq; dissoluƚ. Tertia ex putredine nascitur cho. ni. et vocatur q̃rtana. ... pies duab⁹ q̃escere pmittẽs: ſȝ salubris ẽ et lõga. salubris qȝ corp⁹ duob⁹ dieb⁹ q̃escit. lõga qȝ materia ... ad digerẽdũ et grossa: et ad dissoluẽdũ ... Quartũ ge n⁹ ex putredie phlegmatis nascƚ: et ... est aũt longa et molesta. longa qȝ materia est grossa et viscosa. vñ nõ est digestibilis dissolubilis molesta ... inuadit nec corp⁹ q̃escere pmittit. vnaq̃q; ... ditur. Febris est q̃ ex putredine sanguinis nascƚ ... diuidiƚ. Est eñ quedã ab initio vsq; in finẽ ... lis. hec aũt est cũ tantũdem fiƚ sanguis ... dinis. Est et altera q̃ in initio est debilis: sed postea ... aũt in finẽ puenerit: molesta fit. postea minuƚ quoad debili teƚ: hoc est cũ plus sanguis putrescit q̃ finiƚ. Est et altera in initio fortis: et postea debilitaƚ quoad omnino deficit: hoc est cũ pl⁹ finitur sanguis q̃ putrescat. Febris q̃ ex putredine nascƚ humorum aliorũ: vnaq̃q; in duas diuiditur. vna est cõtinua altera interpolata: sicut iam dixim⁹. Cum eñ hu. qui febriũ sunt materiales: intra arterias sint et venas: et in ipsis putre scũt: fe. cõtinuas necesse est fieri: q; si extra venas et arterias sunt et putrescũt: interpolatas fe. faciƚ. vnde fe. ex putredie nascẽs sanguis cõtinua fit: qȝ intra venas et arterias ... et iterum cũ putredo sanguis in pte sit ... rit ipm: et fe. nõ dimittit quoad ps ... ratur atq; dissoluaƚ. Febris ex alijs nascẽs humoribus ... qȝ hũores intra venas et arterias putrescẽtes ... possunt dissolui ppter cõstipationem ... postq̃ finita sit pũma remanet ps sui caloris quoad ... cedit: et a scda ad tertiã. et sic fit cõtinua. Si aũt hu. extra ve nas et arterias putrescãt febres interpolatas faciũt: q; ... putrescit cũ in vno loco sit paulatim ad putredinis ... dit: cui⁹ collectio in tpe illo est cũ interpolatur ... cessiones. Aliq̃ quoq; putrescit sanguis intra venas et arte rias: et feb. facit continuas: qȝ cũ in vno mẽbro multa ... tur q̃ntitas: et putridum apostema facit: et ex cõstipatione pororũ quã facit apostema ppter putredinẽ calefacit mem brum: necesse est vbi est apostema: et calor ... arterias: et a corde p eas ad oĩa membra: et ita ... donec apostema digeriƚ et mũdificaƚ. hec est cã ... cõtinue: et cuiusdã interpolate. Diuersitas piodi febriũ ... cãis trib⁹ est. Vna est putrescẽtiũ hũoȝ velocitas ... ditas. Scda collectiõis hũoȝ q̃ putrescere debẽt velocitas vel tarditas eiusdẽ. Tertia purgatiõis eoȝ velocitas ... vñ amphimerin⁹ ... ppter velocitatẽ ... ras que contingit ex multitudine sue q̃ntitatis: et ... sue putredinis ppter humiditatem et tarditatem sue pur gationis ppter viscositatem. Cholera ru. facit fe. ... cipiẽtes et duobus non: qȝ tarda est ad collectionem ppter sue q̃ntitatis paruitatem ex duricie putredinis ppter ... ditatem et siccitatem: et ex velocitate purgationis: ... est materia ipsius melãcholie multum viscosa. ... febres vnius diei: et alterius nõ facit: qȝ est media inter cho. ni. et phlegma: minoris enĩ est q̃ntitatis q̃ phlegma: ... ris vero q̃ cho. ni. et phlegmate est siccior. cho. ... substãtia q̃ est⁹ leuior est his duob⁹. hec est cã ...

periodice feb. et ex hac causa tēporis sue passionis est diuersitas: q: amphimerinos ad minꝰ .xviij. horis ꝑmanēs ꝓpter grossitudinē et viscositatē phlegmatis non cito dissolubilis: quartana ad plurimū .lxxij. est horarū: propter materie sue grossitudinē et viscositatē q̄ cito nō putrescit: et si cito putrescat: nō cito tñ dissoluitur: sicut enī est lapis aut vel ferro. ignis enī hec nō cito calefaciunt: que cum calefiant cito tñ refrigescūt. Uera tertiana ad multū .xij. durat horas: que ex leuitate sit materie: et viscositatis sue paruitate, vt cito putrescat et dissolui queat. Aliquādo hanc feb. tēpus in quibusdā est longius: in quibusdā vero breuiꝰ: qd ex tribꝰ causis cōsequitur. Una est materie natura: q̄ si grossior et viscosior et frigidior sit lōgior erit. Si autē subtilior et calidior et minꝰ viscosa: sit breuior. Secūda ꝑ quātitatē virtutis infirmi. Si autē est fortis vt materiā eijcere et purgare cū sudore possit: breuior fit: q̄ si defecta lōgior. Tertia est ex figura corporis: q: si corpꝰ est rarū et pori aperti sint leuior est: materia enī cito dissoluitur et exit: si vero corpꝰ est viscosum et cōstipatū: et pori non sunt aperti est longior: q̄n autē causa breuitatis sue totā se coadunat: fit breuissima: si autē extra sit longissima. Cū autē feb. sit breuis infirmꝰ quiescit post recedere periodi: donec altera succedat: et corpꝰ a febribus mūdificatur: si autē feb. longa sit infirmꝰ nō mūdificatur a feb. quoad altera subsequitur: neq̄ interpolatur vt quiescat infirmꝰ: et ita se habet feb. ista quasi cōtinua. Oportet autē te intelligere: q: feb. periodis sit semper stabilis in ordinatione sui: donec putredinis materia in q̄litates mutetur alias: neq̄ cū alijs humoribꝰ se misceat ne in ordinatiōe infirmi peccatū fiat. Quando autem ista materia a sua qualitate in species mutetur alias; neq̄ cum alijs humoribus se misceat: vt si quis sanguis mutatus incendatur et putrefiat: subtilis autē pars in cholerā mutetur rubeā: grossa vero in nigrā: aut si alij hu. putrefiant et febres ſm suā naturā faciāt. aut si infirmus fecit pessima: vñ generentur hu. febres diuersas ſm sui naturas facientes: vnde oīa ordinationē periodi sunt corrumpentia et mutantia vt aū suū tēpꝰ festinēt: aut in alias periodicas feb. q̄ prius fuerant se immutēt. Est autē multitudo et minoratio in hac causa ſm quālitates humoꝝ se mutantiū et actiones eoꝝ. he sunt species febriū ex putredinibꝰ simplices: et cause diuersitatis suarum periodum.

De significatione putredinis febrium. Cap. v.

Significatio putredinis febriū aut est ſm genꝰ suū: aut ſm species earū. Genꝰ significatur cū ex putredine febres esse denunciantur: qd ex tēpore accessiōis eaꝝ intelligimꝰ: cū debiliter incipiāt: et postea augmētentur et fortentur: q̄ cū recedūt partem caloris in corpore dimittūt neq̄ ꝑfecte recedūt. Itē ex caloris substātia: q: calorē oportet eē pungētē et corpꝰ inflāmantē: sicut flāma ignis ramificantē. Itē ex accidētibꝰ feb. comitantibꝰ: q: hæc rigor et tremor i initio sequūtur: et diuersitas in pulsu ablatio digestiōis i vrina et hypostasis nō apparētis: q̄ oīa cū videantur feb. ex putredie eē intelligitur. Significatiōes specierū singularū: q: feb. ꝑiodis tertiana: aut de re naturali: aut nō naturali: aut de re cū ex naturā nascitur. De re naturali cū ca. et sicca est natura infirmi: et cui cho. dominatur. etas est iuuētus: tēpꝰ anni est estas: aer calidus: et sic. De re nō naturali: cū infirmus anteq̄ feb. inciderit ca. et sic. comederit: et habet angustiā et tristiciā: vigilias: laborē nimiū lōgi tēporis ieiuniū: ars eius ferraria: aut fornacina: que oīa corpus calefaciūt: et desiccāt et cho. ru. ꝑsūant. De re extra naturā: q: quedā feb. ex calore est fortis: et sicut acus cuspis est pūgibilis: quod ex cho. ru. est acumine: calor eiꝰ in tactu fortis et acutus atq̄ pūgitiuus: pulsus in initio periodis paruus et defectus atq̄ rarus: et tñ nō permanēs nisi paruū tēpus: et in magnitudine et diuersitate mutatur. Magnitudo eius q: cho. ru. est leuis: neq̄ grauat virtutē: et tūc ex magna necessitate resti gerādi calorem. Diuersitas enim se. est propria maxime eius q̄ ex putredine est: sed tñ in hac nō est diuersitas multa q: eiꝰ leuis est materia: neq̄ virtutē grauat. Urina huiꝰ feb. est ignei coloris putrida: et cū siti nimia: angustia: abominatiōe: vomitu cho. ru. nimio sudore propter subtilitatem materie: aliq̄n q̄ʒ succedit egestio cho. ru. Cuꝫ has significatiōes inueneris: aut earū plurimas: iudicanda est esse vera tertiana: maxime si hec feb. multos fatiget in tēpore illo anni. Quartane autē significatio aut de re naturali: aut nō naturali: aut de re extra naturā. De re naturali ex cōplexione infirmi frigida et sic. et sibi dominatur cho. ni. etate senili: tpe anni autūno: aere frigido et sicco. De re nō naturali: cum infirmus ante cibos acceperit vñ cho. ni. genita sit: sicut lentes: caules: car. bouinas: carnes caprinas: et bouinas: et similia. De re extra naturā cum aut res accedat: sicut aū hæc alia fe. sit cōposita: et duricies splenis: aut cū presens sit. res apparet q̄n est accessio. In initio rigorē habet vel nimiū tremorē cum grauitate et nimia fatigatiōe et totius corporis fere in frigiditudine: pulsu raro et tardo atq̄ multum diuerso: cum autē augmentetur habet calorē non acutū: neq̄ pungitiuū: non ergo sicut calor est tertiane: pulsus mutatur in velocitatē et spissitudinē q̄ in initio fuerit maiorē: sed tamē ad cōparationem tertiane tardior et minor: sitis parua. Urina putrida et indigesta. Feb. declināte sentit infirmus frigiditudinē: et cum recedit pulsus est tardus: rarus: diuersus: et vrina colore diuersa et nō digesta. Cū has significatiōes inueneris: aut plurimas: quartanā veram esse iudica: maxime si in illo tpe anni q̄rtanā patiantur plurimi. Significatio q̄tidiane feb. aut de re naturali: aut nō naturali: aut extra naturā. De re naturali: sicut si cōplexio infirmi frigida et hu. sit et sibi dominetur phlegma: etas eius aut pueritia: aut seniū. pueritia ꝓpter gulositatē: seniū propter multitudinē phlegmatis in corpore eoꝝ: tēpore anni hyeme: aere frigido et humido. De re nō naturali cū infirmus i sanitate sua gulosus et bibulus fit: multum quiescens: piger sepe balneās post cibum. De re extra naturā cum infirmus sentit dolorē in ore stomachi: et humiditates in lingua: inflationē in latere mutato colore: siti parua: rigorē et frigus nimiū habet in extremitate corporis et diu: cum autē tangas corpus in hora accessionis non apparet calor: nisi cum moretur manꝰ et calefit et aperiuntur pori: calor habet humiditatē ꝓpter phlegma parum acutus est ꝓpter putredinē: aliq̄n sudans parū: aliq̄n nō: durat autē in tēpore longo ꝓpter putredinē: atq̄ permanet in corpore vsq̄ ad sc̄dā accessionē: pulsus minor ē pulsu q̄rtane et spissior: paruitas ꝓpter phlegma: q: deficit virtus ex frigiditudine eiꝰ et dissoluitur: et angustiatur ꝓpter multitudinē quantitatis eius: vñ multū est diuersus. Spissitudo eiꝰ ex necessitate recipiēdi magnitudinem eius. Urina quodam tēpore subtilis et al. et quodā tpe turbida et grossa. subtilis ex oppilatiōe pororū propter grossitudinē et viscositatē materie. albedo ex frigiditate est phlegmatis. grossitudo et turbulētia: q: natura aliquando aperit illā viscositatē et expellit grossam et viscosam humiditatē q̄ fuit causa cōstipatiōis. Rubor: q: si phlegma mouetur et putrefiat: necesse est calefiat. Quas significatiōes cū inueneris ex parte plurima certificāda est vera quotidiana: maxime si multi patiantur hāc in illo tpe. Oportet autē te intelligere: q: fe. amphimerinos cū materiā hēat vitreū phlegma in initio habet paruū rigorē. Si autē sit ex salso: in initio est multus rigor. Si ex acido frigescit in initio. Si ex putredine fit dulcis phlegmatis: nihil horū hēbit. Ex his ergo significationibꝰ intellige fe. ex putredine periodicas eē et simplices. Oportet itē intelligas: q: rigor in feb. incipit a dorso mulieribꝰ: viris ab extremitatibꝰ manuū et pedū. Feb. autē cōtinue significatio vniuersalis ē: q: post .xxiiij. horas nō recedit: neq̄ rigorem: neq̄ tremorē hꝫ: neq̄ sudorē: nisi cū tota recesserit: pulsus multū est diuersus: vrina indigesta. His significationibꝰ cōtinua intelligitur. Significatio vniuscuiusq̄ speciei est: q: in ea que fit ex putredine sanguinis inuenitur graue corpꝰ infirmi: et fatigatū: flatus: pulsus cū angustia et siti: oculi rubei: vene eoꝝ plene: et ru. facies et totū corpus pertinent rubori: et quasi inflatū est: pulsus nimiū diuersus: vrina rubea: alsubina. Que ex putredine alioꝝ hu. ē hāc hꝫ significationē quiescit infirmus: sicut in febribꝰ cōtinuis. Que nascitur ex putredine cho. ru. vocatur causon: ex mollicie et mitigatiōe doloris intelligitur in die hūs remissionē et fortitudinē et augmētationē in die accessiōis: et sequuntur eā nimius calor: atq̄ sitis maxima: et angustia et acumē: propinquitas ad ꝑditionem: et alienatio mētis: cum molestior fit et acutior: tanto crisis est velocior. nascitur plurimuꝫ his quibꝰ in corporis venis cho.

multa adunatur: et maxime in his que in concauitate sunt epatis: et in pulmone et in ore stomachi: vt sinus semp sequatur. Oportet autem hec omnia refrigerari plus q̄ alia. Feb. cōtinua nascēs ex phlegmate hʒ remissionē q̄n dimittit: et cōfortat cal. q̄n incedit. Quartana cōtinua nascēs ex cho. ni. hʒ duorum dierum remissionē: et in die accessiōis caloris cōfortationē. cū his significatiōibus quas diximus certificātur simplices spēs ex putredinibus.

¶ De febribus cōpositis et causis earū et signis. Ca. vj.

Febres cōposite sunt multe et diuerse: quia aliqn̄ cōponitur tertiana cū quotidiana: aut tertiana cum quartana: aut tertiana et quotidiana cū quartana: aut quotidiana cū quotidiana: aut quartana cū eadem continua: aut tertiana peryodi cum tertiana continua: aut quotidiana cōtinua cū quotidiana peryodi aut q̄rtana peryodi cū q̄rtana peryodi: aut tertiana peryodi cū tertiana peryodi: et aliqn̄ cōponūtur sibiinuicē tres ex his feb. aliqn̄ q̄tuor: et cōpositiōes alie sunt plurime. Hec cōpositiōes sunt biformes: aut s̄m vicinitatē: aut s̄m similitudinē. Si aūt ambe materie que ambas fe. faciūt cōmiscentur et cōplectantur se accessiōes et recessiones eiusdē sunt tpis: si s̄m vicinitatē: et vnaqueq̄ locū habet proprium: accessiōes earū in duobus tēporibus sunt diuerse: et similiter recessiones earum. Omnes hu. qui cōpositi sunt: aut eq̄les in quātitate sunt: aut quidā plus: quidā minus habēt. Et fe. cōposite: quedā habēt propriū nomē: quedā vero nō. habēs propriū nomē est hemitriteus. i. media tertiana. Hec enim feb. cōponitur de fe. phlegmatica continua et peryodi tertiana: si sit vera: q̄n nō est vera cōponitur aut de tertiana cōtinua et phlegmatica cōtinua: aut de tertiana peryodi: et phlegmatica peryodi: et aliqn̄ ex duabus feb. in virtute equalibus. Hec etiā feb. cōponitur aliqn̄ ex duabus quarū vna maior est altera. Hec aūt sunt significationes specierū cōpositarū feb. Significatiōes vero vniuscuiusq̄ possit intelligi: sunt he. cōposite s̄m vicinitatē facilior est sunt intelligi de tpe sue perseuerātiōis. Et si feb. cōtinue cōponantur cū febribus peryodibus: peryodes intelliguntur de rigore quē habēt in accessiōis tpe: cōtinue ex sua stabilitate. Si vero cōpositio sit s̄m cōpositionē: intellectus harū durus et molestus est propter diuersitatē suarū significationū: maxime si cōplexio sit equalis: durus et molestus est: si aūt vna ex materiebus in cōplexione vincitur: sit leuior intellectus: quia significatio dominātis apertior erit. Oportet aūt acuas discretionē: tuamq̄ in his subtilē intelligentiā: et nō confidas in peryodi cōposite feb. neq̄ credas interpolationi sue significationis: aliqn̄ enim due sunt tertiane que accipiunt quotidie: quas multi medici putāt esse cōtinuas. Aliqn̄ etiā due cōponūtur quartane accipientes omni tertia die: et putantur esse tertiane: in quibus nō s̄m q̄ oportet solēt medicari. vn̄ feb. confortātur et augmētantur: et aliqn̄ perit infirmus: quia medicina necessitati est cōtraria: et propter hoc oportet te ingeniare vt intelligas fe. de essentia sue nature et de actiōibus proprietatis sue s̄m q̄ meminimus nos dixisse vt certificatis significationibus cōpetat medicina febricitātibus neq̄ errās in duratione feb. Feb. cōposita ex phlegmate et cho. ru. que vocatur hemitriteus si vera sit: significatiōes habet quattuor: vnā quia est cōtinua: aliā quia quotidie interpolatur: et vna die leuior accipit et facilior: altera vero durior atq̄ molestior: facilitas eius propter feb. phlegmaticā omni die inuadētem. Rigorē nō habet propter materiā in vasis contentam. Molestatio eius et durities in altera die: quia in die tertiane cū forti venit rigore: qui in tertiana solet euenire: et mouetur feb. phlegmatica: que omni die solet inuadere. vn̄ die illa molesta est et dura. Tertiam quia patitur in tēpore accessionis maximū rigorē: aliqn̄ in vna die bis vel terte vel quater. Quartā quia suū tenere est equale: vn̄ forti assimilatur forte: et debili debile. Hemitriteus nō vera est cōposita cū feb. in virtute equali: quedā cū altera fortiori: sed in cōpositiōe equalis si est cum tertiana peryodi: rigores omni die facit: vna tn̄ die est debilis cū rigore: et habet frigiditatē in corporis extremitate. Vna die cū forti rigore et tremore: punctiōe q̄s et acumine. Que aūt est cōposita cum tertiana cōtinua: et quotidiana cōtinua: nō habet rigorē neq̄ tremorē. cōposita cum tertiana cōtinua: et peryodi quotidiana filia est veraci: sed tn̄ feb. huius rigor non est fortis: quia est phlegmatica feb. et ideo neq̄ pungit neq̄ acuta est: q̄n hec febris cōponitur cum febribus nō equalibus significatio dominantis palam plus erit: et debilior occulta. He sunt significatiōes febrium ex putredine que sunt cōposite. Aliqua quedā accidentia sunt in febribus cōpositis et simplicibus. Aliq̄ inter se diuersantur ex calore sue materie et diuersitatibus. Iterum vnaqueq̄ a similit denominatur: quedam est similis nimie humiditati vocatur eloidis: quedā cuius calor nimius est incēsus et vocatur causon: quā semper nimia sitis sequitur: et in lingua nigredo: et in stomacho plenitudo: in qua corpus nimia incēsio sentitur: et est feb. in qua infirmus sentit calorē et frigiditatē simul in corporis interioribus et exterioribus. Hoc aūt in phlegmatica cōtingit cū ex putredine nascitur phlegmatis: calor enim in feb. ista propter putredinem est phlegmatis: frigus ex nondū putrefacto: et vocatur lipiria: et est in qua sentit infirmus nimiū calorē in corporis interioribus et tepiditatē in exterioribus: quod ex grossitate et viscositate est materie: et propter hoc calor nō pōt exire ab interioribus ad exteriora. Et est in q̄ sentitur nimia frigiditas in interioribus corporis q̄ ex phlegmate frigidissimo cōtingit: et vocatur epialtia: est in qua habetur nimius calor in corporis interioribus: et cum calo ascēdit fumus acutissimus in corporis extremitatibus: q̄ sequitur: quia nō est viscosa materia vn̄ efflatur: et propter hoc est dissolubilis et fumus exit: vocatur autem feb. ista typhonia. He sunt oēs species que de putredinibus nascuntur humorū.

¶ De febre ethica et causa et significatiōe eius. Capi. vij.

Febris que vocatur ethica: diuiditur in duas species. Vna vocatur senectus in qua naturalis humiditas finitur: et succedit siccitas dominans per corporis mēbra quia desiccantur et rugantur: et calor naturalis dissolutus fuerit. Senectus ideo vocatur: quia cū sint etatē decrepitā ingrediantur: calor eorū naturalis extinguitur et siccitas illorū mēbris dominatur: quia humectatio eorū fuerit. vn̄ hoc nomē huic febri datū est a simili. Secūda species phthysis vera est: phthysis vero est collectio caloris extra naturam in solidis mēbris qua humectatio corporis finitur. et in tria diuiditur. Vnū est quo humectatio desiccatur que in poris suis habent vniuscuiusq̄ mēbri principalibus: vnde teneritas eorū humectatio mēbrorū: sicut est pinguedo et crassitudo: et dicitur phthysis absoluta. Secūdū est quo humectatio finitur que iuncta est carnibus: et incipit calor ab humectatiōe que in solidis est similibus. que humectatio est sicut ros ex aeris rubea. hec est que vocatur ethica consumptiua. Tertium est quo hec humectatio finitur. et illa humectatio incipit calefieri que in coniunctionibus est fundamentalium mēbrorū. que vocatur phthysis et consummatio. Phthysis vocatur propter consumptionem humectationis in mēbris eam habentibus: et propter siccitatem eorumq̄ malitiem que ex finitione sequitur humectatione ea membra solidantur: sicut videmus in terrenascentibus que cū desiccari incipiunt emoriuntur et ita cōsumuntur. Cū vero hec febris nascitur: aut antecedit: aut primaria est cōprobatur. Antecedēs est sicut si fe. putrida immoderata incensa fuerit: et calor ab humectatione incipiat cordis: membrorumq̄ fundamentalium eam siccitate: queq̄ vero tem febris cū humore in initio consummatiua fit si sicut ethica nascēs ex hemitriteo. et apostema calidum in pectore cuius calor propter vicinitatem suam tēdit ad cor et ex eius rum humectationem consumens: et mēbrorum humectationem desiccans. Aliqn̄ hec eadem nascitur ex defectione quā infirmus ex acutis patitur pas. vn̄ medicus cogitur desperari. In hac desiccatur cor primum: deinde fundamenta mēbrorū. Causa primitiua est angustia et ira et similia. Vigilie. ieiunia maxime si iuuenilis etas. cōplexio et ipse estiuum: et ordinatio infirmi ea. que de huiusmodi cū nascitur phthysis et cōsumptio vocatur. Significatio vero intelligitur: quia si ab initio molestie et dure non inchoatur. mala est cōplexio que in corpus est per totū corpus et nō diuersa nec infirmus sentit in corpore suo calorem febrilem. neq̄ dolorem et fatigationem neq̄ aliquā significationē que ad febrē attineat putredinem sed calor igneus exterius toti cordi dominatur exsiccans neq̄ infirmus aliquis est sine calore: quod calorē sibi sentiat cōtrariū est. Calor enim donec ad plenū incipit augmētari vt significationes possint percipi. vn̄ hec dura est sanari: cū nō in initio valeat intelligi quia medicina valeat subuenire. cū vero ad cōfirmationē perueniat: aperta sui monstrat indicia: sed tunc impossibile est sanari

ri: qr corpus ppinquat perditioni. Eius tñ significatio talis est in initio. si febrem inquã inchoantẽ tres dies videmus cõtinu antẽ: neqȝ calorẽ habẽtẽ fortẽ: neqȝ aliã etiã significationẽ ca lori febrium et putredine attinentem. Propter rigorem et tre morem. sitim: angustiã: siccitatem: et in lingua nigredinẽ: fa tigationem: capitis dolorẽ: et aliã putredinẽ: pulsus magni tudinẽ: et eius diuersitatẽ. aliaqȝ signa que febrem et putre dinis sunt comitantia. calorem quoqȝ quietũ et mansuetũ. et tribus vel amplius diebus cõtinuũ: sed tamẽ confortatũ cum cibũ accipiat: in nocte dormiat. febris ethica procul dubio est intelligenda: eius talis ab initio d3 esse significatio. cũ vero au gmentatur ab humectatione venarũ inchoatur. vñ infirmus consumitur: caro eius minuitur: cutis desiccatur: facies tenua tur: oculi cõcauantur: imo totũ corpus cõsumitur. calorqȝ ab illa incipit humectatione. qḋ intelligitur: qr oculi pcauantur: lippiunt. palpebre pendent inferius ac si dormiretur. hec autẽ oĩa et virtute sunt defecta: totũ corpus exiccatur: et ru gatur. splendor et flos vite auferuntur. cutis faciei sicut totius corporis fit therinosa sicut corium sup ossa extensum: tempo ra planiora: auricule contracte: color citrinus: spatule eleuate: venter siccus. qr si tangatur sub diaphragmate: oĩa viscera sic ca inueniuntur: et quasi nõ apparent exterius. venter therti nosus: et cum dorso iunctus: calor corporis in initio tactus de bilis: et cum immoretur manus fit acutus: pulsus durus et ex tẽsus quasi chordae debilea et firmate. he sunt significatiões feb. ethice: et eius cause.

Disputatio vñis de apostematibus. Cap. viij.

Apostema est grossitudo et inflatio quam de super fluis hu. membrũ aliqḋ patitur. hi autẽ hu. aut ab alio mẽbro sunt effluentes: qr ipm a se expel lit propter mũdificationem sui: aut in eodem mẽ bro colligitur vbi esse apostema cõprobatur. Mo tus materie de mẽbro in membrũ: propter adunationem est vi. rerum quas diximus cũ causas morbi tãgeremus. Hec sunt fortitudo mẽbri expellentis: debilitas recipientis: multitudo materie: largitas pororum: defectio virtutis pascitiue in recipientibus mẽbris. et qr recipientia membra replentibus sunt subdita: adunatio materie in mẽbris ex defectione est pascitiue virtutis nõ perfecte cibum ad ipsam venientẽ di gerẽtis: cuius ita permanet superfluitas vt paulatim crescat. et illud membrũ impleat et extendat vbi fit apostema. Cũ au tem subito in mẽbro nascitur apostema: de alio membro in telligitur cucurrisse materia: quod de calido intelligendum cum apostemate. Si in aliquo membro nascitur: et paulatim in aliquo membro augmẽtetur: de fluxu intelligitur esse ma terie de alio in aliud membrum effluente: aut de eius in idẽ coadunatione. Hoc autem cõsideratur in frigido apostema te. Apostematis autem duo sunt genera: aut fri. aut ca. Ca lida de cõplexiõe mala et ca. cum materia descendẽte ad mẽ bra: que si fit cali. et humi. sanguinolenta generat apostema ta. que vocantur phlegmones. G. quidẽ inquit: quidã phle gmonica de mala complexione nascitur et ca. sine aliqua ma teria: vnde membrum ardorem patitur atqȝ ruborem: qui cum augmententur atqȝ confortentur mẽbrũ illud quodli bet eo mortificatur. Hec species est qr patiens sustineat fe bres. Qr si materia est calida et sicca atqȝ cholerica generat apostema qḋ vocatur herisipila. Frigidũ apostema ex mala nascitur cõplexione et frigida descendente de alio membro materia: aut in eodem collecta. Si autem materia est frigi da et sicca: atqȝ melãcholica: apostema qḋ vocatur sciros ge nerat. Si frigida et humida fit: apostema qḋ vocatur zimia gi gnit. Oĩa ergo apostematum sunt. iiij. Primum nascẽs de san guine: et vocatur phlegmon. Secũdum de cho. ru. et vocatur herisipila. Tertium de phlegmate: et vocatur zimia. Quartũ de melancholia: et vocatur sciros. Unumquodqȝ istorum est aut simplex et solum. propter de vna materia natum: aut compositum: et apostemata multa sunt. Aliquando enim de duobus: aliquãdo de tribus: aliquãdo de quattuor: compo nuntur humo. Cõpositio autẽ aut est equalis in quãtitate: aut vna plus abundat altera. vnde apostemata sunt mul ta scḋm abundantiam et humorum multitudinem: aut in com positione minorationem. Intelliguntur autem apostema ta ex significatione diuersa scḋm qr ex equali materia compo nuntur. dure et moleste intelligitur compositum ex diuersis hu. Et qualitate intelligitur ex humore dominãte. Cõposi torum autẽ apostematum quedam nomen habent proprium: quedam quoqȝ carent. Apostema compositũ ex cho. cũ san guine: si plus abundet cho. herisipila vocatur phlegmoni ca. Si sanguis choleram super grediatur: phlegmon herisi pilatus vocatur. quorum singulorum causa in qualitatibus est diuersa. Aut enim ex causa faciente est apostema: aut in membro vbi constat: aut ex materia sibi habitacẽ quibus sin gulis scḋm qr sufficiat erimus dicturi.

De apostemate ex sanguine et cau sa et significatione eius. Cap. ix.

Phlegmon apostema aut ex primitiua: aut ex an tecedente nascitur causa. Causa vero primitiua sunt vulnera fissura incisio ignis incussio desic catio fractura. qḋ horum membrorũ patiatur: currit ad patiens hu. sanguinolentus. Usus enim est nature singulis membris ad nutriendũ sanguinem mit tere: et debili mẽbro maxime vt illud possit sanare. Sed cũ membrũ patitur: sanguis in illã natura suã nõ mutatur: nec sufficit ad expellendũ eum virtus. Remanet ergo in mẽbro faciens superfluitatẽ in eo qḋ ostẽdit postea: qr membrũ in flat et sanguis propter constipationẽ pororum calefit cũ exire nõ possit: qr apostema premit arterias. Causa antecedẽs est san guinis plenitudo: qui si bonus sit et tẽperatus in qualitate et sub stantia et putrescat cũ ad illud membrũ perueniat: generatur simplex phlegmonis apostema: cuius significatio est mẽbri inflatio et dolor: sed tñ paruus: pulsationẽ habet extẽsionẽqȝ: et nimiũ calorẽ: ardorẽ: et ruborẽ: repugnans manui cũ ipm tãgit: sed tñ hec accidẽtia propter materie temperamẽta non sunt grauia. Si autẽ mẽbrum multas arterias habeat et forti ter sentiat: dolor et pulsatio sunt maiora. qr si paucas habue rit: et debiliter senserit h3 dolorẽ et sine pulsatiõe grauitatẽ. Si vero sanguis tẽpate sit cõplexiõis: et grossus in substãtia: facit apostema in carne: et predicta accidẽtia sunt fortiora: qr extẽsio et pulsatio maiora. Et si sanguis cũ tẽpamẽto sui subs tantia fit subtilis: phlegmonẽ in cute generat: et significatio supradicta minor est: neqȝ pulsationẽ h3. Si neqȝ bonus fit: neqȝ tẽpera tus: sed subtilis et calidissimus: simplex herisipila generatur: que melior est qȝ si cũ sanguine fit et cho. et significatio eius qr ardor est nimius: et plusqȝ phlegmon rubet et incenditur: qr si cum manu tangatur: ab eo repellitur manus: et post statim reuer titur. Si san. cum pessimitate sua grossus sit in substãtia: na scitur apostema qḋ vocatur herisipila: et cognominatur variola: alij dicunt ignẽ esse sacrũ. Nos autẽ dicemus de hoc apostema te et eius significatiõe cum dixerimus de passione in exteriori cute permanẽte. Diuersa vero sunt hec apostemata sangui nolenta propter membrorum vbi nascuntur est diuersitas. Si enim in facie nascatur vel capite appellatur misererere: et eius significatio ni mius est faciei rubor: et capitis inflatio et omnium partiũ suarum tumor: et dolor: et pulsatio. Si in cerebri nascatur pelliculis ap pellatur frenesis. In coniunctiuis oculorum panniculis nata: vo catur ophthalmia. In pelliculis costarũ nuncupatur pleuresis. In pulmone peripleumonia. In diaphragmate pleuresis absinue: et frenesis. Si in mollicie sub ascellis: aut in inguini bus vel oculis vel post auriculas: et cito saniẽ faciat: vocabitur pestilẽtia et vulnera. Si phlegmon herisipile pertineat: aut phlegmoni herisipila: et cito saniẽ faciat vocabitur vulnera et pestilẽtia. Si in alio quolibet mẽbro est: absolutus dicetur phlegmon: qr si aperiatur anastamẽ vocabitur. Hoc vero nomen significat separationẽ et elongationẽ: qr mẽbrũ vbi est apo stema: cũ de alio mẽbro ad ipm descẽdat: aut in ipso fit colle cta materia: necesse est membrũ se rõdat: et q̃si vacantẽ locum faciat: in quo saniei fit collectio. Hec autẽ materia aut sanio sa est: aut sanguis: aut de vtroqȝ mixtim: qr materiã si natu ra digerat: et fundamẽto mẽbri eam similẽ faciat fit sanies al ba. Sed si digerere non possit nec assimilare bone qualitati propter defectionẽ sui perit: et grossus atqȝ turbidus fit san guis: qr si partim in materiã operetur natura: partim dige rens: partim vero non: fiunt sanguis et sanies: et vocatur apo stema vulnus: cuius significatio est dolor et pulsatio: et ma xime cũ materia perfecte digeratur: totaqȝ in saniẽ mutetur: dolor mitigatur: qr materie substãtia facta est nõ diuersa. Se(c)tio

vulneris sanguinē habētis: q: tactus digitis quasi eis cedit et subtus digitos recedit. Si habuit sanguinē inuenit vuln⁹ quasi se extendēs: vñ op; vt intelligas ne grossitudo mēbri te decipiat: neq; eñ ꝓpter grossitudinē vt sentias qñ membrū illud tangis: q: maxime infirmo nocet: q: sanies corrū-pit membrū: et quasi corrodit ipsum.

¶ De apostemate cholerico et causa et eius significatione. Capitu. x.

Cholera ru. si sit simplex et ad aliqđ mēbrū videat descēdere: facit apostēa qđ vocat formica et aliud fusa: q si cū sanguine misceat: herisipila inde generat. Formica vero si de subtili sit cho. sit simplex in cute nascēs apostema. hec vtiq; significat: q: cutis incendit: si aūt cho. sit subtilis et acuta: gñat apostema cutē corrodēs et carnē perforās: et q formica vocat māducatiua. huius significatio est vt cutē obambulet: et se sicut formica dilatet. hec pruriginē facit in tactu ardorē quoq; atq; calorem: et cito vulnerat: si autē inter subtilē et grossam sit tēperata neq; multū acuta: formicā quā miliū vocāt gñat. Significatio eius est vt in cute pustule ſm milij similitudinē habeantur. Herisipila q ex sanguine nascit subtili et cho. cutis rubore et incēsiōe quoq; significat atq; calore cū pulsatiōe: cuius significatio phlegmone: et herisipila est fortior phlegmonica.

¶ De phlegmatico apostemate et causa et significatione eius. Capitu. xj.

Apostema nascēs ex phlegmate inter subtilitatem: grossitudinē q; et viscositatē tēperato: et ad membrū descēdente subito: vera vocat zimia. Aliqñ nascēs est ex vētositate fumosa sicut videtur i corpe hydropico atq; phthysico: et i eo qui fundamentū mēbrorū hʒ corruptū. Huius apostemati significatio est albedo et mollicies sine dolore: et q cū digiti pmatur: impressio digitorū ibidē formaꝫ: sed tñ cū ex vētositate sit fumosa: nulla digitorū remanet forma: et cū percutiat quasi coriū resonat: si de phlegmate est grosso et viscoso vocatur apostema: et glans et scrophula: et verruca: et nodi similes glādi: qđ de phlegmate est grosso cho. ni. cōmixto gñat verrucas: si phlegma sit salsum: et cū sanguine mixtū gñant pustule saniose: et apostema grossum in magnitudine diuersum: quorū quoddā sicut est ciceri. et hoc in magnitudine augmentat et quasi melon efficiat: et melone maius: et in sacculo ex omni latere circūdatur: qđ motū nō cum mēbris videtur esse solidatū: sed est quasi separatū: cui⁹ solidatio tñ est cum cute. Sp̄s ei⁹ sunt qttuor: est eñ pinguosum et mellitinum pultinū q; et iuncatinū. Pinguosum de grosso phlegmate nascit: qđ intelligit q: in initio stringit sensum vtrō et materiā colligēs quasi pinguedinē: cuiusq; tactus est quasi pinguedinis alicuius. Mellitinū ex pinguedine nascit phlegmatis: cui⁹ materia in colore et liquore est quasi mel: cum tangit cito manū fugit et regredit: tactusq; ei⁹ sicut vtris mel habētis. Pultinū et iuncatinū ex eodē phlegmate vt et mellitinū nascunt. Hec intelligunt q: fundamēta eorū dilatātur: paruusq; eorū est sensus: et mollis tact⁹: sed tñ pultinū materiā hʒ similē pultib⁹. Iuncatiuū est sicut iuncate facte de lacte. Et est aliud de materia nascēs phlegmatis grossi et pessimi cū sanguine grosso et putrcuti mixti: hui⁹ materia quasi lutū vel est arena: vel quasi fex olei: vel vini siue carbonis et similis cui⁹ tactus durior superioꝛib⁹. Scrophula est apostema quasi glās nascens in molli carne colli: aut in ea q est sub ascellis vel inguinib⁹: maxime aūt in prora colli: vel in latere sui: est autē semp vna vel due: vel tres vel plures: et vnaqueq; pelliculis circūdatur: quare scrophula vocat: q: in collis porcorum sepe nascunt: vt dicit alij vt pote scropha multos porcellos gñat: ita et hec in nūero augmētata: nomē a simili est sortita. Verruca est pustula rotūda in tactu dura: acuta: aut nodo simillima: et est durissima. Aliqñ tamē est sicut auellana: vel nucicula nascens in locis illis q sunt nodi carnis: hec aliqñ cum imprimatur digitus quasi vulnera facit.

¶ De apostemate melācholico cā et sigñōe ei⁹. Cap. xij.

Apostema nascens de cholera nigra quasi fex olei: aut eius est turbulētia et vocatur simplex schiros. Eius significatio est duricies: neq; multum dolet: color eius albedo vel liuiditas vel quasi color corporis in quo est: si autem hec materia de membro in quo est nascitur: et partim extra venas est: et partim in venis includitur: apostema se quod cācer vocat. eius sigñio: q: durū est et extēsum: et duricies quasi petra: forma ei⁹ quasi forma cācri: q: vene q in apostemate sunt latere extēse sunt: atq; de melancholica materia plene pedibusq; cācrorū assimilate. Est etiā aliud apostema nascens de cho. ni. que de cho. ru. est incēsa: cancerq; generatur qui corrodit et vulnerat. Significatio ei⁹ q: vulnera labia sunt grossa exterius inuersa: habēs quasi pinguedinē: color eius viridis vel rufus: vuln⁹ nigrū. he sunt qualitates apostematum et cause et significationes eorum.

¶ De passionib⁹ q̄ patit exterior ps corpis. Cap. xiij.

Passiones nascētes in corpore exterioꝛib⁹: quedam de interiori causa nascitur: q et aliene vocatur: quedam de exteriori: et hec primitiue vocatur. De antecedēte cū nascētes quedā in toto corpe sunt apparētes: sicut variola atq; morphea: et qdā in cōpusitis mēbris: tamen aliqñ sicut allopecia: q capitis est ꝓpria: et lentigo q facie. Nascentes de primitiua sunt sicut incisure separatiōes: quarū quedā de corpe fiūt inanato: sicut de gladij incisione et lapidis frangente: atq; similib⁹ grauibus corporib⁹: quedā de aliis corporibus: sicut aīalium comestionib⁹: morsib⁹ quoq; aut puncturis onibus. Aīaliū quedā venenū habent: sicut canis rabidi: serpētes et similia: quedā vero nō: sicut canis: et hō. Nos autē incipiam⁹ a passionib⁹ exterioꝛib⁹ que de causa interiori nascantur: q de his incipiat: quib⁹ oīa mēbra circūdant: scilicet lepra: variola: morphea: impetigo: viriditas: serpigo: scabies: prurigo: pediculi: pustule parue: vulnera de incisione nascentia: desudatio: apostema: qđ vocat ypostasis: fistula: sedes: cōstipatio: sicut sacer ignis: herisipila: herpes et mordiles.

¶ De variola et causa et significatiōe eius. Cap. xiiij.

Variole sunt multe pustule in toto corpore aut maiori parte disperse: aut in vno mēbro: in alio vero nō: vnde qui vocāt has ignis carbones seu filias ignis. he aūt pustule augmento etatis nascuntur maxime. cum embrio in vulua sanguine mēstruo nutriat: qui ex superfluitate multis nascit corpis: et aliq pars p venas quasi fontium ommus emittit: hic q; sanguis in substantia et qualitate est diuersus. In substātia q: aliqñ melancholica. In qualitate q: aliqñ est sanguis laudabilis: aliqñ illaudabilis: fetus inquā eum meliori qui in femina habet nutriatur: cuiusq; mēbra augmētentur: fex aūt in mēbris remaneat matricis: et inualescit infans de vētre matris egressus nutrimēto lactis utitur q de sanguine mēstruo pereat: mēbra eñ de meliori nutriuntur: et superfluitas remanet in corpe infantis sue inferalia: postea aliūde mouet ad exterioꝛa corporis. cuius motor aut de causa exterioꝛi sicut aere pestilētiali: ꝟ etiam de sidi manētis odore morbi resīdēs: postea odorauerit: aut de interiori: sicut de infantis ordinatiōe in cibariis: q si fuerit humida atq; grossa: sicut multe sunt carnes dactyli atq; mel et his similia: huiusmōi materiā augmētātia et ebullientes: expelluntur a natura in corpus ꝓpelluntur exterioꝛa: et nascunt pustule q vocātur ignite prune q sunt pessime: sm̄ sue materie qualitatem: si eñ calida sit in cōplexione et grossa in substātia: et tñ in qualitate pessima: nascunt inde pustule ille q in initio sunt parue: atq; tandem in magnitudinē leuis maioris et grossioris augmētantur: recidunt et cauernantur: citius licet de vt lucide velociter aperiūtur: que aperte dealbātur: sicut pruna dilucidātur habentes pruriginē atq; tamen hec aūt species ceteris lucidior et salubrior est: si autē de sanguine sint grosso melancholico: et pessime qualitatis pustule in initio sunt lucide medio punctū nigrum habentes: cumq; augmētātur: dilatātur: et altera alteri cōiūgit neq; vesicāt: si earū forma i lateribus diuersat: color eorū liuidus atq; plūbeus cinereus: atq; citrin⁹ apte hñt putredinē: et arecedūt que sunt ignis lēcdīs: aliqñ nō apiunt: huiusmōi pessime sūt et mortales: q b⁹ si admisceat san. cū acuta putredine sicut ex fica sunt igne incēsa. et vocat ignis sacer: qđ iterū pessimū est. Est autē variola de calido san. et subtili nō multū pessima: hec eñ cū eminat ad statū est quasi miliū: aut minor: color eius rubeus atq;

nitur: si dilatat̄ ⁊ elanescit. Alia significatio variole in initio est feb. ⁊ inflatio in facie: ⁊ in temporib⁹ ⁊ in gutture: ⁊ arterijs maiorib⁹: prurigo in naribus: ⁊ rubor in mēbris vbi asperitas in lingua: in capite grauitas. q̄ signa cū vident̄ cum feb. continua certificatur variola ventura.

¶ De lepra ⁊ causis ⁊ significatione sua. Cap. xv.

Lepra est morbus deficcās oīa mēbra corporis: que cōcreatur cū in carne deficiat virt⁹ nutritiua: est autē de cōplexione mala fri. ⁊ sic. ⁊ dñatione melancholie ad sanguinē ⁊ corruptiōe eiusdē: q: cū venerit ad corporis nutrimēta ea corrūpit ⁊ desiccat: ⁊ iterū corrūpit hūore corporis atq; sperma: q̄ vtraq; de solo nascunt̄ sanguine. Hec autē passio in gn̄atiōe inuadit si solo: sicut autē spermatis cōmixta est cū hu. malis: de quib⁹ hoc: sicut autē spermatis cōmixta est cū hu. malis de quib⁹ lepra pcreat̄: hūoresq; corpor̄ filior̄ humorib⁹ patrū sīles sunt: ⁊ sīc eor̄ fundamenta de hac iuba sunt facta. vn̄ est necesse de patrib⁹ ad filios malū protēdat̄. Itē occupantur quidā cū sani hmōi corruptis assidcāt: ⁊ cis cōfabuletur: malos cū fum⁹ de corporib⁹ infirmis resoluit⁹ a sanis odorat̄. Species lepre sunt due: aut cū de cho. ni. naturali: q̄ fec est sanguinis: ⁊ turbulēta: ⁊ de hac lepra nō cadūt mēbra: ⁊ ali quando infirmo hmōi, pdest medicina pfecteq; sanat̄ si sibi ab initio succurrat̄: aut ex cho. ni. q̄ de cho. ru. est incēsa: hec ⁊ mēbra psumit: ⁊ tandē cadere facit: estq; incurabilis. Initium aūt hui⁹ lepre intelligit̄: q: albedo oculor̄ liuida effici tur: ⁊ apparet oculus in forma rotūdus: vnde leonina vocatur: que cū venerit ad statū mēbra cadūt: depilant̄ palpebre ⁊ supcilia: gutturis succedit raucitas: facies infl at̄ ⁊ corrūpit̄ et rubea efficit̄: oculi sunt fissi ⁊ sicci: nares desiccate: vene lingue ingrossate: nares aliquando cadūt.

¶ De morphea ⁊ causis ⁊ significatione sua. Cap. xvi.

Morphea est albedo in exteriorib⁹ apparēs corporis: aliqū in quibusdā mēbris: in qbusdā non: aliqū in oībus vt totū corpus albū videat̄: nascitur autē ex grossis hu. phlegmaticis sanguini dñantib⁹ et defectione mutabilis virtutis q̄ est in mēbris: hec de cōplexiōe mala fit ⁊ fri. Eius significatio: q: mēbra ⁊ pili patiētiū albescūt: cū aūt cutis cū acu vel phlebotomo pūgatur: sanguis nō egredit̄: sed albi hu. pot⁹ esse vident̄: hmōi est incurabilis: vn̄ de san. exit: aut hu. rosei: de sanitate non debem⁹ desperare. Est ⁊ altera morphea subtilis ⁊ alba: in cute exteriori de eodē nascēs vnde ⁊ altera: sed nō de tā forti materia. Differūt aūt q: hec in exteriori apparet cute: illa vo in interiorib⁹ est. Morphea ni. est imutatio cutis i nigredinē ⁊ nascit̄ de cōmixtiōe cho. nig. ⁊ sang. Significatiōes ei⁹: q: cutis denigrat̄: ⁊ qū furfura cadūt cū fricat̄ locus pre manet ru. maxime hec morphea nascit̄ iuuentuti vicinantibus: ⁊ ipsis iuuenib⁹ pp̄ter incēsionē cho. ru. in eor̄ corporibus ⁊ mutatiōe sua in nigrā. Impetigo q̄ est asperitas nascēs in cute: ⁊ color ei⁹ qdā niger quidā rufus: ⁊ ex ea. ⁊ subtili sangui. nascit̄: q̄ cū cho. ni. miscet̄: aliqū etiā nascit̄ ex cōmixtiōe grosse hūiditat̄ cū salso phlegmate mixto cū san. calido: neq; ipetigo si fit diuturna excedit̄ de cute sicut piscis squama.

¶ De scabie ⁊ cutis excoriatione. Cap. xvii.

Scabies ⁊ prurigo atq; cutis excoriatio fiunt de phlegma. salso mixto cū san. cholerico: quā expellit natura ab interiorib⁹ ad cutē: subtusq; eā permanet. si hūor fit subtilis: pruriginē cito saniosez facit: si grossus fit scabies diuturna: ⁊ cut⁹ excoriatio fit. aliqū hec pas. venit ex defectiōe cutis: cū natura expellit supfluitatē ad exteriora corporis vt mēbra mūdificet interiora quā vt dissoluat ⁊ expellat nō hz virtutē: ⁊ ita sīc pmanet: maxie hec cōtingūt comedētib⁹ multū ⁊ accipiētib⁹ ea cibaria q̄ grossos gn̄ant chimos: neq; balneant̄: eō⁹ prurigo in corpore nascitur pp̄ter lutum in corpore coadunatū.

¶ De prurigine. Cap. xviii.

Prurigo nascit̄ senib⁹ pp̄ter defectionē cutis eor̄ ⁊ multitudinē salsor̄ humor̄ in corporibus suis. Significatiōes scabiei sūt pustule parue incipiētes rubee: ⁊ postea infl atiue nimiam habētes pruriginē: ⁊ plurimū etiā in manib⁹ et inter digitos: in cubitis ⁊ super anū: ⁊ circūdat ipsum: aliqū est in toto corpore.

¶ De pediculis. Cap. xix.

Pediculi sunt de supfluitate hūida ⁊ grossa atq; corrupta quā expellit natura ad cutis exteriora: neq; exit poros ex grossitudine sua: ⁊ ita miscet̄ cū luto corporis: vn̄ pediculi gn̄antur: ideoq; semp abūdāt pediculis nō balneati: ⁊ q̄ nō mundificat̄ cutis: sicut ptingit viatorib⁹: sudor eñ corpus exit: ⁊ pmanet in poris ⁊ putrescit qd̄ subtile fuit ⁊ pediculos facit. Aliqū etiā pediculi fiūt ex multa comestiōe ficuum siccarum.

¶ De pustulis. Cap. xx.

Pustule parue fiunt ex pessimis hu. q̄ extra corpus a natura expelluntur: q̄ si sint acuti ⁊ calidi: pustulas acutas necesse est in capite fieri: si grossi ⁊ fri. pustule late ⁊ extense fiūt. plurimū aūt nascunt̄ his q̄ cutis sunt dure ⁊ cōstipate. Est etiā aliud gen⁹ pustular̄: quar̄ quedā maiores: qdaz minores: ⁊ quedā latiores in capite sunt cū nimia prurigine incipiētes: ex qb⁹ putridi fluūt hu. ⁊ nascunt̄ ex sanguine cū cho. se cōmiscēte: ⁊ coloris sunt rubei: ⁊ in die augmentant̄: vnde infirm⁹ nimios ardores patit̄: cui⁹ pulsus velox est et magn⁹. Si aūt ex cōmixtiōe phlegmatis salsi ⁊ sanguis subtilis sint: sunt albe in colore: ⁊ maxie augmentant̄ in nocte: ⁊ aliquādo ex hor̄ triū hu. cōmixtionib⁹ nascūtur: quor̄ color nō est multū rube⁹.

¶ De desudatione. Cap. xxi.

Desudatio est pustula parua sicut miliū que in exteriori cute excoriat̄: ⁊ de hūore subtili calido ⁊ cholerico nascitur: ⁊ cū san. cōmiscet̄: maximeq; in estate nascit̄: pcipue his qui in aq̄ fri. balneātur. Vapores eñ qui de interiorib⁹ egrediunt̄ corporis i cute claudūtur i poris.

¶ De verruc. Cap. xxii.

Verruce que sunt pustule durissime ⁊ rotūde sicut acumen in plurimis nascētes membris de cōmixtione hu. phlegmatici ⁊ melācholici. Vulnera de sūliōe sunt nascētia de sanguine incēso ⁊ melācholico ad exteriora corporis a natura expulso: sunt autē in initio pustule crepātes: ⁊ magnā putredinem facientes.

¶ De apostemate quod vocatur ypotisma. Cap. xxiii.

Apostema qd̄ vocat̄ ypotisma ex san. ⁊ ventositate: ⁊ de initiōe nascit̄ arterie si quedā mēbra pcussionē patiantur vn̄ arteria subt⁹ cutē incidat̄: aut vulnera fuerint in loco vbi arteria sit: ⁊ cute solidata exteriori incisio inter⁹ remaneat arteria nō solidata: ⁊ apta. Significatio hui⁹ apostemat̄ est: q: locus pulsat: ⁊ manu tact⁹ subt⁹ eā soluit̄: aliqū sonitus diu auditur: color ei⁹ q̄si flos viole. G. vulnera inqt ⁊ pustule in corpe nascētes nimiū albe aut viine hu. pessimos ostēdūtur habere: ⁊ pp̄ter hoc sunt dure: ⁊ ad sanandū molestie: q: humores vn̄ illa vulnera sunt facta non permittūt solidari apostema: ⁊ iterū pp̄ter immutationē boni sanguinis.

¶ De morbis illis qui sunt propriq; quibusdā membris ⁊ non alijs. Cap. xxiiii.

Quoniam⁹ de passionib⁹ toti⁹ corporis exteriorib⁹: opz nos dicere hoc in loco q̄ quib⁹ mēbris ⁊ non alijs sunt priuate: sunt eñ quedā ptinētes soli capiti: sicut allopicia: tyria: fauositas: furfura: capitis magnitudo: q̄ ex aptiōe est cōsilū ferre assimilantiū: ⁊ molle apostema qd̄ subt⁹ cutē est capitis: atq; sup craneū: sunt ⁊ quedā passiōes faciei attinētes sicut lentigines: ⁊ parue pustule lentiginose: faciei fissure: ⁊ cella q̄ est in maxilla: atq; incēsiōes: sunt ⁊ qdā pedib⁹ attinētes: sicut elephātia: varices ⁊ vulnera q̄ vocant̄ dactylia: sūt ⁊ q̄s patiūt manu⁹ ⁊ pedes: sicut venā mediānē: ⁊ fissuras i plātis manuū atq; pedū calcaneoq; ⁊ vulnera strict⁹ dercis pdigētia: ⁊ excoriatio ex equitatiōe nīcta: ⁊ sunt q̄s patiunt̄ digiti ⁊ vngule. Nos autē incipiamus ab his que pertinēt capiti: ⁊ primo de allopicia ⁊ tyria. Allopicia ⁊ tyria sunt due passiones: capillos a capite: ⁊ pilos a barba: ⁊ supcilijs euellētes: sunt q; hec nomina a similī sumpta. Allopices .i. vulpes plurimū patiunt̄: ita vt pili sibi cadāt ⁊ cutis vulneret̄: tyria q: serpēs illa sepe cute excoriat̄: vn̄ ⁊ tyria vocat̄ morbus cutē excoriās holbus. Dicūt aūt alij morbū istū inde sic vocari: q: in hoc morbo pilorum est euulsio: sicut tyrie vulneratio: sed si est ita: he ambe passiones aut de cho. sunt acu. cum sanguine mixta: que vtraq; pilos nutriunt: ⁊ cū ad eos puenerint cadūt: aut ex incēsione quā patiunt̄. Significatio sui: q: calor primet albedini: ⁊ aliqū oēs pili corporis hoc patiunt̄ vt cadant. Hip.

habentib⁹ inquit allopiciā si varices veniāt capilli redeunt: sed nō est visuale vt hi varices habeāt. Aliqñ aūt capilli propter paruitatē cibi ꝛ boni fumi eos nutrientis cadūt: aliqñ ex raritate poroꝝ p̄ quos cū fumus exeat dispergit̄ ꝛ rarificat̄ nec pili conficiunt̄: aliqñ aūt ex poroꝝ constipatiōe: q̄ contingit ex phlegmate et humiditate: q2 si fumus vñ fiunt pili cū hac humiditate exierit deficis: post humiditas reuertit̄ vt poros claudat: tūc ꝯbit alteri fumū ad exeundū paratū ne ꝯtinuet̄ vt pili ide nascant̄. Aliqñ etiā pili cadūt post acutum morbū: et aliqñ etiā post calorē nimiū ꝛ fumū acutuz ꝛ pessimū. Aliqñ ppter ablationē boni humoris: sicut videt̄ in ptisicis ꝛ ethicis. Mellicena etiā pustula in capite est naciens habēs putredinē: hui⁹ multe sunt species. est eīn q̄ vocat̄ fauus: ꝛ de phlegmate salso nascit̄. Significatio eius q2 sunt pustule pforātes cutē capitis cum subtilitate foraminis que habēt humiditatē fauo mellis assimilātē. Est ꝛ alia que vocat̄ ficosa: sunt aūt pustule dure ꝛ rotūde habentes ruborē: ꝛ in interiorib⁹ quasi ficuū sunt grana. Est ꝛ alia habens pforationē in capite subtilē: prioribus minores de qua currūt humiditates quasi carniū lauatiōes. Est ꝛ alia rubea parua quasi mamille summitates de qua exit hūiditas q̄si sanguinis aqua. Est ꝛ alia sicca alba: de qua albi cadūt cortices. Furfur ē subtile ac albū sicut furfur cadēs a capite sine vulneratiōe: qd̄ ex fumo ꝯtigit phlegmatico ꝛ salsō: aut de sanguine melancholico humori cōmixto. Capitis magnitudo: lōgitudo ꝛ rotūditas et rētositate grossa nascit̄: q̄ ossibus ferre assimilantib⁹ inuiscat̄: et ita alteri ab altero diuidit̄ ꝛ elōgat̄: vñ caput magnificat̄. Apostema qd̄ sub cute capitis est cū digitis tāgitur leuiter mouet̄: est aūt de humoribus subtilib⁹ ꝛ aquosis subtus cutē capitis se coadunātib⁹. Lētigines semp in maxillis nascētes sunt de fumo q̄ de sanguine est incēso: ꝛ humorib⁹ melācholicis q̄ sunt in stomacho: aut in aliis locis corporis sicut mulieres patiunt̄ cōcipiētes cum in corporib⁹ earū mali coadunātur hu. Et illa q̄ in maxillis solet effici de hu. nascit̄ grossis ꝛ acutis: est autē vulneratiua pustula: incipiēs a maxilla. Incēsio vō faciei vel narium est quasi mellicina pustula rufa cū humiditati contigua: aliqñ faciens vulnera. Oportet aūt intelligi qualia vulnera sunt in hoc loco: vel in alio mēbro. si eīn rotūdū est ꝛ pfundū: pessimum est ꝛ molestū: q2 de materia nascit̄ grossa ꝛ ca. Elephātia est melancholicū apostema nascēs in cute vel calcaneo et crure. Signū ei⁹ q2 forma pedis ē q̄si forma pedis elephātis nō diuersa: sed equalis. Varices sunt vene in cruribus plene ꝛ nimis grosse nascētes de hu. melācholicis in has venas descēdentib⁹ ꝛ eas implētib⁹: plurimū aūt his nascunt̄ q̄ laborāt in pedib⁹ ꝛ erecti stant. Descēdit aūt eīn hu. in has venas q̄ sunt in crurib⁹: ꝛ ppter hoc marinariis ꝛ viatoribus plurimū nascūtur: ꝛ in agro laborantib⁹ ꝛ fessis. Significatiōes earū sunt q2 vene torte sunt ꝛ grosse viriditati pertinētes. Dactylia in crure nascunt̄ ꝛ est vuln⁹ rotūdū atq3 pforātū rotundū: ꝛ manducās circūstantia: ꝛ ad sanandū est molestū. Que autē insit in manib⁹ nascunt̄ ꝛ pedib⁹: vna est vena medinensis. Fissura in manib⁹ ꝛ pedib⁹: vena ista in crure nascit̄ ꝛ brachiis: aliqñ pueris in laterib⁹. plurimū autē hec passio nascit̄ in ca. regionib⁹: sicut India: ethiopia: ꝛ egypto. Sūt ꝛ alie passiones sub cute nascētes: ꝛ sunt sicut vene facti motu se mouentes sicut vermes: ꝛ cum aperiat̄ locus vbi harū venarū est caput fit dolor nimi⁹. Scissure aūt manuū ꝛ pedū calcaneorum sunt de cho. ni. ꝛ ꝛ aliis sic hu. illis locis dominātib⁹. Que in digitis est scissura calidū est apostema in vicinitate nascens vnguiū dolorē ꝛ ardorē faciens nimium.

De carbunculis ꝛ vulneribus. Cap. xxv.

Cum morboꝝ species superi⁹ notauerim⁹: diuisiones meminim⁹: q2 si scissure separatio sit i carne roscarū vs plagas si putrescat dicent̄ vulnera: si in ossibus ē fractura. Vulnera ḡ quedā sunt sola ꝛ simplicia: sicut scissura sola: vñ mēbri i quo est nulla pdit̄ pars. Vn aūt scissura aliqñ ē parua incisio: aliqñ magna: quedā est sicca: quedā habēs putredinē: ꝛ hec est in facie ppter defectionē digestiōis cibi ad cū venientis. Oē eīn mēbrū duas hz superfluitates. Vnā subtilē q̄ p poros dissoluit̄ corporis. Alterā grossā: vñ nascit̄ limū sup cutē. Putredo i vulnerib⁹ ex hu. est subtilib⁹ q̄ calor nō dissoluit̄: quodcumq3 vulnus est humor in ꝓpatulo est: neq3 significatiōe indiget. Vulnera aūt cōposita quedā sunt cū causa: aut cū morbis: aut cū accidētib⁹. Cū causa est in loco suo inueniāt ad se descēdere materiā. Significatio eoꝝ multitudo hūiditatis i vulnerib⁹ ꝛ ipsi⁹ sup. Cū morbo: aliqñ est ex ca. cōplone: ꝛ significatio ei⁹ est rubor illius mēbri ꝛ incensio atq3 dolor: aliqñ est ex cōplone frigida: signū est hūiditatis multitudo: ꝛ vulneꝝ putredo: ꝛ mollities i tactu: aliqñ ex cōplone sicca: signū vulneꝝ ē siccitas ei⁹ duricia. Cū morbo officiali: quedā sunt fz minorationē sicut carnis i vulnerib⁹: ꝛ partis de mēbris cadētis: quedā fz magnitudinē sicut apostema qd̄ de calore ē ꝛ vuln⁹ facit: q̄dā fm separationē iūcture: sicut lesio nerui vel fractura ossis. Cōpositio vulnerū cū accidētib⁹ est sicut cū dolor qui vulnera sequit̄. Vnūquodq3 aūt vuln⁹ sit simplex sit cōpositum si inueterescat ꝛ xl. dies transeat fistula appellat̄: eo q2 nimis pfunditatē hz: ꝛ os ei⁹ strictū est: pfunditas lata: caro dura ꝛ alba sine dolore: aliqñ autē vt sicca: aliqñ vero humiditate: aliqñ ab ipsa currit multa hūiditas: aliqñ sic tenet: aliqñ os ei⁹ claudit̄: aliqñ aperit̄: aliqñ pfundat̄ ꝛ putrescit: aliqñ in neruū venit: aliqñ in venā: aut in ossa: tūc ossa nō hz: ꝛ comedit ipm: aliqñ ꝯcauatio ei⁹ est recta: aliqñ transuersa: aliqñ in fistula mixta sūt ora. Sufficit dixisse de diuersitate separatiōe q̄ est in carne: vulnere: apostemate: ꝛ de illaruz diuersitate. Separatio iūcture q̄ in ossib⁹ ē fractura: quedā simplex: quedā ꝯposita cū vulnere vel apostemate. Intelligi hec est facile: q2 patet sensui fractura cū pars ossis cū corio man⁹ sup ipsaz vident̄ mēbra separata ꝛ diuersa: ꝛ mēbri forma nō recta: vulnera aūt ꝛ apostemata facile apparēt. Separatio iūcture q̄ ex aīalib⁹ est facta: si ex aīali sit nō venenoso nō differt ab aliis vulnerib⁹ ꝛ aperta est: sed interrogatio infirmi indiget qd̄ eū comederit vel momorderit: ne sic aīalis venenosi vel comestiones vel puncturas sequūtur accidētia pessima ꝛ diuersa que sunt dicenda: vt intelligas vñ sint ꝛ qualia: ꝛ fm q̄ oportet medicemus ꝛ non erremus.

De morsu bestie venenose: ꝛ incipiendū a morsu canis rabidi. Capi. xxvj.

Animalia venenosa quedā sunt comedētia: q̄dā mordentia: quedā pūgentia. Comedētia sunt canis rabidus: mustela: ꝛ illa q̄ vocat̄ elephans ꝛ auricula. Mordētia sunt tyrie ꝛ oēs species serpētium: tyrie sibilātes ꝛ gladiose: vel in aq̄ pfundantes se ꝛ hec q̄ dicunt̄ pichirtos: ꝛ q̄ essicant [illegible]. Pungentia sunt sicut scorpiōes: vespe: apes: ꝛ aranee: ꝛ lupus qui dr rastellatin⁹: ꝛ reptilia: pediculi culturis vocati. Cōe eīn venenū canis rabidi nimiū est siccū: ꝛ desiccatiuū: ꝛ hos noces plurimū: vñ spasm⁹ ē ꝛ horror: aq̄. Canis si hoīez comedat pessima patit̄ hō accidētia: cui conclusū si medicus nō succurrerit perit. Oportet q̄ intelligi significatiōes canis rabidi dicam⁹ ꝛ videam⁹ canē q̄ eū momorderit: vt cū medicū scieuerim⁹ fm q̄ opz medicemur: signa sunt q2 sic [illegible] canis rabidus refutās comedere ꝛ bibere: nimiū sitim patit̄ ꝛ [illegible] sionē: aquā fugit: os aperit: linguā extēdit: de ore spuma effluit sicut spuma cameli: caput ei⁹ i aliud lat⁹ flexū: oculi ei⁹ rubicūdissimi: auricule suspēse: sz semp mouet: aliqñ sicut spuma egredit̄: cūq3 latrat raucus ē: aliqñ vocē nō hz ꝛ cū ambulat mutat in diuersas partes: negat fixos [illegible] cos latrās i eos: latrat etiā in canes vt in hoies: cū aūt alios canes videt fugiūt eū. Rufus hec inqt patit̄ canis [illegible] ne cho. ni. ꝛ est quedā species melācholie quā plurimū patiunt̄ canes i estate parū in hyeme. Accidētia hois decēt hūc morsū in initio nihil nisi dolorē sentit: plaga autē nō ab aliis differt vulnerib⁹: cū aūt dies elongat̄ tremere sicut patient̄ ꝛ ruborē in corpe: macule i facie: sudorē [illegible] ꝛ defectionē ꝛ timor: ēquā cum videat tremit: fugit: neq3 eā bibit: sz aliter fugit oēm humiditatē: ꝛ aliqñ latrat sicut canis: atq3 hic si hoies mordeat: eadē morsi patiunt̄ accidētia: q̄ ē post .xl. dies veniāt: aut .vij. mēses: aut post .vij. annis accidētia ppter aq̄ timorē: pforatio veneni p totū corp⁹. timorē aūt aq̄ dicit̄ ppe nimiā ē siccitatē corpis [illegible] qd̄ nature eoꝝ est ꝯtrariū. Rufus hāc passionē melācholie specie esse dixit de cho. ni. nascētē: ꝛ cani cho. ni. [illegible]

que pessime sit qualitatis: sicut venenū: et nota q̄ multi cuꝫ respiciūt aquā melācolia timēt: ita et canes isti aque sunt timidi. Dicunt autē quidā in ea videre formā illos canis q̄ eos momorderit. Alij dicūt q̄ intestina vel eius stercus ibi cernūt. Hec est significatio q̄ intelligit canis rabidi morsus ab alijs aīalib⁹ discretus: hec autē ꝑut dixim⁹ aut post .xl. dies: aut post sex mēses vł octo cōsequunt: sed in initio nulla est dr̄ia inter plagā hanc et ab alio cane vel ab alio aīali nō venenoso factam. Oportet tū in principio discernat vt prius q̄ aque timor veniat medicemus: qui timor cū euenerit: nulla euasio mortis esse poterit: sed si añ timorē aque ei succurratur: sanat et liberat: maxime si peritū inuenerit medicamē et medicū. Dr̄ia morsus canis rabidi vel nō rabidi sic ē: q̄ si supponat emplastrū de nuce bū pistata vna die et vna nocte: deide ablatū det̄ gallo vel galline esurienti ad comedēdū: si postq̄ comederit vixerit nō est morsus canis rabidi: si aūt eē morit̄: op; die illa et nocte expectet: morit̄ eñ nō cito. Alij dicūt si panis frustū accipiat̄ et sanguine plagā exeunte vngat̄ canis proiciat̄: nullaten⁹ comedet si canis rabidus sit: cuꝫ hmōi significationib⁹ canis rabidi morsus discernit. Multe le morsus dolorē nimiū infert pacietib⁹: et color plage est liuidus: ſyrie est quasi hominis.

De morsu tyrie et serpentum. Capi. xxvi.

Tyrie et serpentū venenū ca. est: et qui ab eis mordent̄ dolorē nimiū i illo patiunt̄ loco: et postea dolor secedit ꝑ totū corp⁹. In loco aūt morsus duo foramina videnť separata: q̄ sunt dentiū suoꝝ loci: post ab ipsis humiditas currit quasi sit oleū: deide humiditas famosa: et in circuitu loci apostema calidū est paci: qd̄ h; ruborem et liuiditatē atq̄ vesicas q̄si ab igne cōbusti sint: corporis color mutat̄: abominationē et vomitū patiunt̄ et defectionē: tremorē: frigidū sudorē: caro comedit̄ et de mēbro in membrum corrodit̄: de gingiuis sanguis effluit: atq̄ stringit̄. Morsus glandose est putridus: de quo pessimus odor egredit̄. Dicunt autē quidā pedes sup illam incedentis excoriant̄: et patit̄ apostema in crure: qui aūt eū medicat̄: manus eius excoriant̄: quib⁹ hunc serpentem occiderit odor eī⁹ putridus fit: et oēm odorē perdit nisi sol⁹ illius fetoris. Significatio hui⁹ morsus q̄: apostema in illo loco subsequit̄: cū rubore vesica illa mēbra circūdat: aliquādo sumitatis currit q̄si aqua sanguinis: dolorē patiunt̄ in ore stomachi. Serpēs q̄ vocatur simbāda morsu infert dolorem eis q̄ ab ea mordent̄: et est cōtinu⁹ et sanguis inde egredit̄: sitim multā patiunt̄: neq̄ aqua saturant̄ ꝑpter caloris huius tyrie magnitudinē: neq̄ ab hac morsi euadūt mortem. Serpens q̄ in aqua ꝑfundat̄: largitatē eis plage facit quos mordet: et liuidū colorem ab ipsa humiditas exit nigra: multa et fetida sicut fetor: qui a corporibus mortuoꝝ egreditur. Serpēs qui vocat̄ pigrenis est tyria maior superioribus et latioris colli: que si quē momorderit qd̄ tyria idem facit: et emollitionē in carne et tumorē sicut hydropisis et caro ei⁹ ex humiditate cadit. Tyria que esurius vocat̄: cuius colluꝫ sursum erigit̄ atq̄ extēditur: et de ore san. sputat̄: plaga quam morsu facit parua est nimis quasi acus ꝑforatio: et parū sanguinis ab ipsa effluit: neq̄ apostema vel tumorē facit: q̄ aūt ab hac mordent̄: obscuritatē visus patiunt̄: et dolorē totius corporis et sensus corporis ꝑdit̄: neq̄ euadūt ab hac morsi. Serpēs commu⁹ qui vocat̄ basiliscus: locū quē momorderit citrinū facit: et virge erectionē cum pedonibus.

De morsu scorpionis. Capi. xxviii.

Scorpij venenū frigidū est vnde qui mordent̄ q̄si niuem frigidā patiunt̄: locus cito tumet: ruborē atq̄ duriciē habet: et extēsionē: ardorē q̄s aliq̄n et frigiditatē: aliq̄n augmētat̄ dolor: aliq̄n mitigatur: dolor est quasi acus pūctura: aliq̄n faciēs defectionem si super arteriā ceciderit: aliq̄n epilepsiā si sup neruum cadit. De morsu vesparum. Cap. xxix.

Vespe atq̄ apes eis quos pungūt tumorē calidū et ruborem faciūt: et dolorē: et rostrū eoꝝ remanet vbi pūgūt: aliq̄n morsi sudorē patiunt̄: et abominationē labioꝝ iectigationem inguinū tumorē: virge erectionē.

De morsu aranee. Capitulū. xxx.

Araneaꝝ multe sunt species que vbi mordēt faciūt multū dolorē: ruborē frigiduꝫ sudorē et citrinū colorē: aliq̄n q̄si strāgunt in vrina duriciē et virge extensionē intra inguina et genua: et ponticositatē in stomacho: lingue extēsionē: vt eoꝝ sermo nō possit discerni: vomūt humiditatem quasi aranee telā: et ventris emollitionē. si aqua ca. infundatur dolor dimittit̄: cū exeat reuertit̄. Alia species araneaꝝ in loco quē mordent dolorē faciunt: ruborē sub⁹ diaphragma cōstipationē in vrina: frigiditatē in corporis extremitate: virge extensionē. Scorpius qui vocat̄ castellannus est paruus et habet caudā retro salientē: hic plurimū inueniť vbi zuccarū conficit̄: quē momorderit: dolorē non patit̄ in primis: scđa do et tertia die pessima patit̄ accidēria: sicut tumorē in lingua: sanguinē mingere: tremorē cordis: defectionē: angustiā: multi moriunt̄ de hmōi scorpiōis morsib⁹: hec est significatio separatiōis iūcture q̄ ex aīaliū venenositate est. Hic est finis passionū q̄ in exteriorib⁹ corpoꝝ fiunt.

Finitur octaua particula theorice.

Incipit nona pars theorice de morbis interiorib⁹ et causis et significationibus eoꝝ.

Capitula libri noni.

¶ De vniuersali via qua intelliguntur passiones corporis interiores. Capitulū primū.

Morbi nascentes in interioribus corporis nō adeo faciles sunt intelligi: sicut qui nascuntur in exterioribus corporis. Oportet ergo medicum noticiā habere actionis singulorū mēbrorū: ⁊ cōplexiones eorū substātias suas ⁊ vniuscuiusq̄ iuuamēta cognoscere: ⁊ qualitates ⁊ formas: ⁊ locos ī corpe: ⁊ quā colligātiā singula habeāt ad alia mēbra: ⁊ quātū habeāt hūorū vel aliarū: sicut nos diximus vbi q̄litates mēbrorū tetigimꝰ. Ex his est intelligit̄ vniuscuiusq̄ mēbri interioris morbꝰ: ⁊ in quo mēbro ⁊ quali sit loco mēbri perpendit̄: ⁊ qualitas morbi ⁊ eius quantitas discernitur. Cum ergo horū noticia sit necessaria: monstrādū sit via ⁊ mēsura: vnde possit intelligi hec via: ⁊ mensura est octonaria. vna est q̄ intelligimꝰ nocumentum in actionibus. secūda: qua de corpore exeuntia. tertia: dolorē vniuscuiusq̄ mēbri priuatū significat. quarta: ex loco infirmi dat signū. quinta: ex apostemate. sexta: ex proprijs vniuscuiusq̄ actionibꝰ vel accidētibꝰ. septima ex aliorum membrorū colligantia. octaua: ex interrogatiōe ⁊ inuestigatione. Ex nocumēto actionis intelligimus membrū infirmum: quomodo enī actio patiatur: ⁊ cui noceat membrū ostendit infirmū: cuius actio est: aut ex ꝓpria sui causa: aut ex alterius membri colligātia: sicut in desiderio cibi videmꝰ defectione: qua passio in ore stomachi certificatur. Hec aūt passio aut est ꝓpria: aut ex cerebri colligātia. A corpore exeūtia ⁊ mēbra monstrāt infirma: ⁊ passionū suarum naturas. Intelligēdi modus aut ex exeūtiū est substā: aut de loco vñ sunt egredientia. De substā exeuntiū sicut hypostasis que est in vrina: que si est furfurea: vesice infirmitatem significat: si sicut frustum carnis passiones in renibus ostēdit. Similiter si cum tussi pelliculis similia exeūt corpuscula: significat̄ q̄ pellicularū substātia que sunt sicut frusta sit corrupta ⁊ putrida. Exeuntia etiā intellige de quantitate: sicut eū in egestione exit frustum carnis maius: vnde vulnus in grosso intestino intelligitur. Si paruū sit: subtilis intestini vulnꝰ erit. Uel si screetur vene frustū cum tussi. Si maius sit: pulmonē infirmū ostēdit. Si paruū in canalibꝰ pulmonis erit: pulmonis enī vene sūt magne: canaliū vero parue. Et itez si cū tussi exeūt anuli pulmōis ⁊ sint pui: īelligēda ē ex putrida substā pulmōis. Si magni: certifica putrescere pulmōis ligamēta ⁊ macrescētia exire cum tussi: q̄ illi non putrescūt ex sua duricia. Et sic fit in alijs membris. Ex loco si de corpore exeat scabies: significat vitium esse in instrumentis spiritus: si cū vomitu: in stomacho erit: si cū egestione: in intestinis. Sed si illa q̄ est sicut lauatura carnis: cum egestiōe exeat: passio intelligitur esse in cōcauitate epatis. Si cum vrina: in eius parte gibbosa. Et si vulnera fiāt in spacio vētris: ⁊ syphac scissus fuerit ⁊ scissura ad interiora ꝑueniat viscera: et cibꝰ aut chilus exeat: vulnera erunt vsq̄ in cōcauitatē stomachi perforantia. Si cum egestione perforata sunt intestina. Si cum vrina: ⁊ vesica est perforata. Si in pectore cadat vulnꝰ: ⁊ inde exeat quasi ventus: vulnus perforare intelligit̄ vsq̄ ad pelliculas cooperiētes costas. Item cum sanguis de quibusdam exeat membris: vena rupta intelligit̄. Si autē exit saliēs ⁊ rufus ⁊ clarus missa arteria significatur. Significatio vero de dolore mēbri priuatē membrorū infirmorū substantiam demonstrat. Si dolor cum pulsatione sit passio est in arterijs: aut in mēbro multas arterias habenti. Si cū punctura: passionē esse in mēbro paruum sensum habēte significat. Si dolor sit extensiuus: ⁊ in ambo latera progrediatur: passio neruū significat̄. Si molliter extenditur: passio in pelliculis est ossa cooperientibꝰ: ⁊ causa faciens dolorē perpenditur. Si enī eius dolor sine ardore ex frigida est cōplexiōe. Si habet extensionē: significat ventositatē. Si pruriginem ⁊ vlnerationē: acutos hūores significat. Significatio infirmi mēbri de loco: q̄ si dextri sit lateris: epar ⁊ cetera mēbra eiusdē partis ostendit infirmari: si sinistri: splenem similiter cum ceteris membrorū locis. Significatio apostematis mōstrat mēbra infirma ex sua forma: q̄ si apostema sit in dextro latere: ⁊ quasi medius circulus in epate intelligitur esse. Si longum aut quadrangulū: in lacertis erit ventris. Significatio de proprijs accidentibus essentiā morbi monstrantibus: aut de colore: sicut de rubore maxille peripleumoni[am] monstrāte: ⁊ liuido colore epaticos significāte: et lingue nigredine peracutas febres pronūciat: aut de forma sicut vnguiū curuitate: ptisicos demonstrāte: aut de exeuntib[us] a corpus: sicut egestione que est sicut carnis lauatura: ⁊ passionem epatis deficiētis notat. Significatio de colligātia alterius membri: sicut cū digiti deficiūt in sensu: ⁊ totum corpus nihil patitur in paucis neruis ad manū venientibꝰ passionem intelligimus. Si passio sit ex alterius membri colligantia: ex cōpositiōe intelligit̄ sua: ⁊ si augmentet̄ cū passione aliena. verbi gratia, alienatio mentis si crescit: ⁊ augmentetur cum feb. intelligimus eam esse ex colligātia cerebri [illegible] alijs membris. Si alienatio sit equalis neq̄ cū alia passione augmentatur: vel quiescit: intelligimꝰ alienationē esse [illegible] cerebri. Et similiter ventris passio si in mēbris sit [illegible] habens instabilis: significat̄ q̄ passio infirmantis mēbri [illegible] lius: ⁊ si q̄escat aut augmentet̄ cū passione alia [illegible] alteriꝰ alicuiꝰ mēbri colligātia est. Significatio de interrogatiōe ⁊ inuestigatiōe interrogat̄ infirmꝰ: ⁊ si sub diaphragmate pati certificatur: quemodo et dolorē sentiat. Si in dextro latere esse dixerit: intelligimus esse epatis: si in sinistro splen[is]: si in medio stomachi. Similiter interroget̄ de q̄litate [illegible] ris priuati illis mēbris. Significatio de essentia morbi [illegible] bi est hec: scilicet infirmū interrogari quid sit [illegible] passio ⁊ quid non. Sicut si dubitemus passionē esse ex calida vel frigida cōplexione: interrogādus est infirmus que causa potestatiue calida vel frigida dolorē suum mitigat: si [illegible] lida: ex cōplexione intelligitur frigida: si frigida [illegible]. Similiter antiqui medici faciunt si in aliquo [illegible] nec certificari possunt: expectabant vt refrigerēt aut calefiat: humectet aut desiccet. Sed tū cauendū sibi est [illegible] actionē suam appareat in iuuamēto vel nocumento [illegible] tur sin q̄ sibi videbitur. Et si morbus subito veniat [illegible] ter quiescat de cōplexione est cali. q̄ si paulatim ⁊ [illegible] frigidis est humoribus. Significatio cause morbi: si [illegible] temus aliquem morbū ex frigore vel calore: interroget̄ infirmus de dieta qualis fuerit. Si fuerit calefactio [illegible] est calidus vel potus: aut nimiū exercitiū: [illegible] et in sole stare intelligimus esse ex calore: si [illegible] ria: sicut si interroget̄ spasmaticus an dicto plenitudinis [illegible] tinuerit: vtpote si grossus cibus sit: ⁊ quies aut [illegible] cibum: spasmus ex plenitudine intelligitur: et si labor vel nimia exercitia ante fuisse profitetur ⁊ inanitionē [illegible] vel phlebotomia digerere: aut acuta feb. precedit intelligitur esse de inanitione. Si autem interrogetur stranguriam habens: an grossa: an subtilē habuit dietam: aut sanguinē minxerit: aut saniē vel arenam: et si grossam dietā fuerit [illegible] rit: intelligimus ꝓpter humores grossos viscosos constipationē fecisse: vnde stranguria fuerit. Si autē dixerit q̄ [illegible] saniem vel sanguinē minxerit: ex vulnere esse intelligit̄. Si arenas vel lapides paruos minxerit: intelligimus q̄ lapis cecidit in via. Si autem nullam horum habuit: defectionem expulsiue virtutis que ī vesica est esse intelligimus: [illegible] si infirmus aut minister suus dixerit: q̄ cū iaceat [illegible] premat vesica: vrina egrediatur. Sic si hic patiatur egestionis egressum sine volūtate: interroget̄ si sederit in loco frigidissimo: q̄ si profiteatur lacertos [illegible] guisse ⁊ virtutem contentiuā intelligimus [illegible] lari sensum suū prodiderit. Si percussus in dorso fuerit: intelligimus q̄ neruus qui ad nerū tendit [illegible] passa sint. Si dixerint percussionē in essentia lacerti [illegible] telligitur q̄ lacertus apostema habuit: nec ad medicū [illegible] se infirmꝰ festinauit: vel apostema indurauit. Ideo si vrina sine volūtate exierit: oportet infirmus inq̄rat: si inter [illegible] sus fuerit: aut super pectinē ceciderit: aut vesica nimiā frigitudinem habuit: sicut si quis in aqua frigida sederit vel in eo frigido. Si hoc dixerit sicut de neruis [illegible]. Significatio ex colligantia alterius membri passiones vt [illegible] terrogemus quā ante oculos imaginationem viderit: aut [illegible]

ex stomach[i]

ore stomachi puncturā vel rhetinositatē senserit: si dixerit sic. intelligimus q: propter fumū ascēdētē ab ore stomachi ad cerebrū imaginatio fit. Sic oportet intelligi morbos interiores vt interrogetur infirmus: oīa q̄ necesse est ab eo inquirant medicos aūt nō aliter itelligit nisi ex respōsiōe infirmi: aut alicuius infirmo assistētis s̄m q̄ nos dicturi sumus in singulorū mēbrorū significationibus.

¶ De intētiōe interiorū morborū ⁊ diuisiōe eorū. Cap. ii.

Passiones in interioribus mēbris nascētes aut in mēbris nascunt aīatis sicut cerebro nucha ⁊ ab ipsis pcedētibus: aut in instrumētis spūs sicut pectore diaphragmate corde pulmone canalibus ⁊ gutture: aut in cibi instrumētis sicut meri stomacho intestinis epate splene ⁊ felle aliisq3 oba libus mēbris: aut in mēbris generatiuis sicut virga vulua testiculis. Nos autē incipiamus a pas. que in mēbris aīatis nascunt interioribus: ⁊ in primis a cerebro p ordinem prosequamur ad inferiora pertingētes a superioribus: sed tamē parū premittere volumus excusationē: q: paucas exteriorum tractaturi sumus passiōes mēbrorū: nō eni eas excipere possumus ne forte tractatus noster minus sit cōpletus: ⁊ passiones membrorū nō exequātur ordinem. Passiones inquā que nascunt in cerebro ⁊ eius pelliculis sunt cephalea frenesis cal. ⁊ frigi. apostemata alienatiōes lethargia ob stupefactiones vigilie q̄ dicunt corrupuma cōgelatiōes memorie corruptiōes scotomia ⁊ vertigines dormitatiōes apoplexia epilepsia amor. Illos aūt incipiamus a cephalea.

¶ De cephalea ⁊ cā ⁊ significatione eius. Cap. iii.

Cephalea aut in toto est capite: aut in parte: aut in medio: ⁊ vocatur hemicranea. Vnaq̄q3 harū aut est propter pelliculas q̄ sunt sub cute capitis: aut propter eas q̄ operiūt cerebrū. Que i toto est capite: aut est s̄m essentiā: aut s̄m cōsequētiā feb. aut sola per se. Cōsequēs feb. aut de plenitudine est hūorū ⁊ fumi acuti in capite q̄ fumus de malis est hūoribus stomacho se includentibus: cuius significationes abominatio ⁊ cordis tremor: aut de humoribus in toto corpore coadunatis: aut ex defectione capitis: aut ex acumine feb. sicut tertiane: aut causon. Cephalea sola per se: aut ex solo est capite: aut ex stomachi colligatione: q̄ aut est de mala cōplexione: aut de officiali morbo: aut de percussione: aut de ventositate. De cōplexiōe mala: aut simplex est: aut cū materia. Simplex aut calida ⁊ de interiori nascit cā: sicut si calefiāt pellicule cerebri: aut ex calidorū ciborū acceptiōe: vñ capitis generatur dolores sicut nucū casei veteris carnis sicce: alliorū cepar: ⁊ hmōi: aut de exteriori: sic calor solis. Significatōes hmōi q: si tangat caput calidum inuenit: ⁊ si res actualr frigida superponat ⁊ flores frigidi in naribus dolor mitigat sicut si naribus cāphora apponat ⁊ sandali: ⁊ de florib⁹ viola ro. ⁊ similia. Urina ⁊ egestio sunt tēperata quibus nō dominat chol. aliqū rubent oculi. Dieta infirmi calida fuit etas ⁊ tēpus calidū: aut est frigida q̄ aut de interiori similiter est causa: sicut si refrigerit pellicule cerebri: aut de exteriori sicut si in frigido aere caput discoopertū fuerit: ⁊ si aq̄ bibat frigidissima. Cuius significationes: q: caput est frigidū tactu ⁊ ul si cā actualiter cali. supponat caput mitigat: facies nō rubet: infirmus nullā appetit rē frigidā dieta cuius fuit frigida. Similiter tēpus ⁊ etas mala cōplexio sicca in dolore capitis est debilis: humida vo sola nisi sit cū materia dolorē capitis nō generat. Si mala cōplexio sit cū materia sanguinea significatiōes habebit: q: frigidis quiescit actualib⁹ ⁊ potestatiuis dolor est cū pulsatiōe rubet in facie: vene eius rubētq3 plene sunt q̄ si tāgant inuenientur calide. Si de materia cholerica est: significatio est vt frigidis capiti superpositis quiescat ⁊ si caput tangat calidū inuenit: color faciei citrin⁹ amaritudinē habet in bucca: faries sicca: pulsus velox: spissus subtilis atq3 durus: vrina alb. propter cho. caput ascendentē vigilias patit. Si de materia est phlegmatica: ex q̄ de frigida est cōplexiōe assimilat: sz his hūiditas est in bucca: paruus tumor in facie ⁊ corpore: vrina grossa ⁊ al. pulsus grossus ⁊ tardus. Si cū cholera sit nig. erit sicut illa q̄ de cōplexiōe est frigida: sed facies est liuida cogitatiōis ⁊ vigiliarū est pessimarum: vrina alba ⁊ subtilis: pulsus tardus ⁊ subtilis. Dolor capitis q̄ ex officialibus nascitur morbis: aut ex cōstipatione est q̄ de multis grossis ⁊ viscosis nascit humorib⁹: cuius significatio: q: si infirmus pleniter se dietauerit facies est plena: ⁊ cū dolore capitis grauitatē hȝ ⁊ rhetinositatem: aut ex apostemate: apostema aūt de cā est exteriori sic percussione ⁊ collisione: cū apostema de pelliculis q̄ sunt sub cute capitis pforat ad pelliculas dure matris ex suis colligātijs: aut de interiori sicut oīa apostemata q̄ caput patit. Significatio doloris q̄ est ex apostemate calido est: q: infirmus cuius dolore pulsationē sentit ⁊ grauitatē febrem ⁊ capitis dolores in facie rubet. Si est frigidū dolor est paruus. Si apostema q̄d causa est doloris in pelliculis circūdātib⁹ cerebrū fit: infirmus sentit quasi ad interiora sibi trahunt oculi. Si aūt nihil horū sentit intelligitur esse passio in his que sub cranco sunt pelliculis. Que de percussiōe aut collisiōe est cā ei⁹ nulla significatio est necessaria nisi interrogatiōe infirmi sola: q: eorū causa palā est ⁊ aperta. Sed capitis dolor q̄ ex colligātia est stomachi: aut ex humorib⁹ est cholericis in stomacho clausis: cui⁹ significatio puncture sunt ⁊ angustie: tremor cordis ⁊ ardor capitis q̄ augmentat cū stomachus exinanitur: aut post somnū: aut cū ieiunatur: aut de phlegmate in stomacho putente. Eius significatiōes: q: facit abominationem ⁊ post vomitū quiescit: augmentatur eni cū cibis sit plen⁹: maxime frigidis acide eructat. Item dolor in capite ex multa comestione nascitur. eius est significatio desiderij cibi ablatio pigritia ⁊ emollitio stomachi defectio sentit dolorē in capite medio. Nascitur etiā dolor capitis ex potatiōe vini: cui⁹ fumus calidus ad cerebrū ascēdit ⁊ ebrietas vocatur: hoc autē est ex defectiōe cerebri fumū recipiētis: oīsq3 dolor capitis q̄ a stomacho est alleuiat cū stomachus inanit: augmentatur cū grauat: ⁊ cib⁹ stomachi in malas qualitates mutatur: he sunt species cephalee q̄ est in capite. Sed oportet intelligere q: q̄dā ē acuta ⁊ velociter finiēda: ⁊ vocat cephalea absolute: ⁊ est tarda ad dissoluēdū ⁊ finiendū: ⁊ vocatur galatea: hec aūt ex paruis augmētat cā sicut voce ignis splēdentis visione: ⁊ odore vēniculos cerebri implēte: ⁊ cuius potatiōe vini: hec species ex frigidis ⁊ grossis humoribus maxime nascit ⁊ ex cōstipatiōe ⁊ forti vētositate: aliquādo tamē ex hu. calidis. Gal. in lib. loci passibilis: cephaleā inq̄t dolorē capitis q̄ galatea solet vocari cōstat ex passione esse hominis: quā si paucis diffinire velis verbis: cephalea erit diuturna ad sanādū dura paȝ nociua donec in maius veniat nocumētū: vt nullā vocē tāgibilē sustinere valeat: nec sermonē aliquātulū clamoris habētē: nec motū nec splēdorē aliquē: sȝ maxime amat vt in q̄ete ⁊ obscuritate maneat propter magnitudinē doloris quē sentit: quorū alij cogitāt q̄ caput q̄si vas vitreū habeāt. Dolor aūt hmōi in multis in radices oculorū secedit: hec passio sicut ⁊ epilepsia tempora habet interpolata ⁊ in intermissionib⁹ has hȝ qualitates sicut ⁊ epilepticus: pl⁹ aūt habēt epileptici: q: defectio his est superior pars capitis. vñ Gal. quorū capita facile replent ⁊ corpora ex capitis plenitudine sauciant: loca capitis q̄ recipiendis parata sunt īfirmitati ⁊ nocumētis ⁊ appetibilia sunt suscipiēdi morbi. Cū q̄ mala sit dieta eorū cadūt in galateā passionem: neq3 longū est a veritate quosdā horū dolorē in pelliculis cerebri sentire: ⁊ quosdā in pelliculis circūdantibus cerebrū: quib⁹ dolor venit vsq3 in radices oculorū: que passio est i pelliculis sub cranco exteriori. Itē Gal. lōga vigilia dolorē capitis generat corruptiōe aūt digestiōis fumus ad caput ascendit: si male facit ⁊ lōgus somnus: ex multa eni digestione caput implet de multa humiditate ca. Dolor capitis q̄ hemicraneus nūcupari solet in media pte capitis est: ⁊ ex hūorib⁹ nascit pessimus calidis vel frigidis pelliculas implētibus cerebri: aut de fumo ad cerebrū ascendente a stomacho. Significatio sensus est doloris ex vna parte in interiori cranco ipsi⁹ capitis. huiusmodi aūt habētes dolorē patiunt: sicut ⁊ in galatea passiōe: q̄d cū sit pessima accidētia patiunt oculi: a solis eni decutit vilis: aliqñ hec passio cū interpolatiōe venit. Aliquādo etiā est dolor capitis ex inanitiōe q̄ propter siccitatem

fit sicut cū sang. fluxus nimi⁹ est a naribus: aut ex mēstruis aut emorroide: aut fluxu ventris: aut multa effusione sanguinis sicut patiūtur femine in peruriōe, leuitate, iz alienationē atq̄ vanitatē. Itē dolor capitis solet nasci post coitus qđ ex defectiōe est cerebri et plenitudine corporis. Itē ex angustia et sanguinis minoratiōe: aut ex cerebri defectiōe et seusuū multitudine: sicut Gal. dicit in q̄rta particula li. de interiorū mēbrorū passione. possibile inquit est dolor cōtinuus capitis ex defectiōe esse cerebri: aut de sensuū fūoꝝ multitudine. Itē dicit in li. de custodiēda sanitate titulato: caput se pe dolēs est ex perfectione seusuum nerui qui a cerebro ad stomachū descēdit. Nascit̄ quoq̄ dolor capitis ex multitudine fumi caput petētis: cui⁹ significatio sonus est in auriculis: et plenitudo in faucibus: et mutatio doloris de latere in latus. Nascitur itēz de apostemate calido vulue postq̄ genuerit aut abortierit et nō mūdificatū fuerit: et dolor ē in fūmo capit̄. Op; aūt intelligi q: dolor capitis q̄ ex passiōe est cuiusdā mēbri in medio qđ eū est doloris: aut in eo incipit: et post caput ascēdit. Dolor capitis paruus pmanet diutius: aliq̄n quidā dolorē capitis patiunt̄ adeo vt perdāt vocē qđ ex passione est neruū ad lacertos gutturis et gule venētis. Gal. dicit in libro sermonū: q̄ caput partim dolet partim nō: aliq̄n est in pelliculis aliq̄ādo in venis aliq̄ādo extra craneū aliquādo intra: quarum inuestigatio molestissima est: et ad veritatem dura.

¶ De frenesi calida et frigida: et apostemate cerebri et alienatiōe mentis. Cap. iiij.

Frenesis aut ex calida est cōplexione quā patit̄ cerebrū aut sue pellicule: aut de calido apostemate in pelliculis ipsi⁹ cerebri: aut in cerebro: aut ex multitudine chol. in venis est cerebri. Qui autē dolor est ex apostemate durior est et fortior. Calidū do apostema aut de sanguine est aut de chol. rub. Significatio eius est feb. cōtinua: calor do fortis in tactu: tactus capitis et faciei est calidior in tactu totius corporis: alienatio habet̄ mētis vigilie: aliquādo somnus cū imaginatiōe et sibilitant̄ cū fortitudine et clamore grossescit lingua nigrescit accipit de vestimētis flosculos pter imaginatiōis corruptionē: eorū oculi aliq̄n lachrymant̄ et lippi fiunt aliquādo sicci. Et si sit ex apostemate sanguineo eadē accidētia sunt cū risu et somno rubore oculoꝝ alienatiōe: calor eorū est pūgitiuus facit. et nō multū rubea: sed citrinitati digna cū siccitate: qđ qui patiunt̄ ex apostemate cholerico habēt accidētia supradicta cū ira cōtentiōe et pfidia. Si aūt apostema melācholicū est eadem sunt accidentia cū vanitate et leuatiōe assidua alienatione nimia timore suspectiōe et ploratiōe. Cū autem his materijs parū miscet̄ phlegmatis superiora habēt accidētia cū vigili somno. Pulsus in tota hac passione paruus defect⁹ parū durus nimiū diuersus est et anhelitus spissus. Est et alia frenesis nascēs i cerebro ex apostemate diaphragmatis pter colligātiā nerui ex cerebro descēdentis. Omnia accidētia superiora frenesis habet ista: sz nō ea nō adeo fortia. feb. est fortior per totū corpus plus apparet calor ex vicinitate loci infirmātis ad cor. hypocōdria aūt sursū trahitur anhelit⁹ angustiorās pectus latū et hypocōdria sunt calida: q: cerebro sunt viena: he passiōes ambe sunt molestissime. Op; aūt intelligas: q: q̄ frenesim inciderint: et ad hanc etatē deuenerint nō euadunt plurimi. passio autē ista huic etati est Zia. Apostema nascēs in cerebro sanguinolētū est. vnde in ipsa facie et arterijs tumescēs vt sentiāt ossa serre assimilāria q̄si sint separata: et nimi⁹ est his dolor: et cōtinuus rubor in facie oculi exeūt abominationē patiunt̄. Est et aliud apostema qđ vocat̄ herisipila nimiū faciēs dolorē et ardorē quasi ignei. Color eius citrinus bucca nimiū sicca alienatio mētis est et in frenesi ex apostemate cali. qđ est in pelliculis cerebri: in alia frenesi ex calore epatis in diaphragmate ad cerebrū et eius pelliculas ascēdēre pter colligātias eoꝝ. Est et alienatio propter fortē calorē febriū cū fumus febris ascendit et caput inde deficit.

¶ De lethargia et eius significatiōe. Ca. v.

Lethargia est corruptio quā patit̄ memoria: nascens ex mala cōplexione frigida: aut de materia phlegmatica q̄ cerebro seu puppi sue dñat̄: sicut frenesis q̄ nascit̄ ex cho. ru. dominatiōe. Similiter hec spēs est ex abundantia humiditatis et phlegmatis. Significatio ei⁹ febris [illegible] pida et feb. lēta pter putredinē phlegmatis et habēt stuporē et somnū difficilē ad excitandū. Si autē de eis q̄s excitare gent̄ dormiunt et moleste ab eis rñdēt̄: mente alienant̄ et oblitationē habēt nimiā buccā tenēt apertā q̄ oblitt sunt claudere eā: aliq̄ habēt solutionē phlegmatis: aliq̄ sunt cōstipati: vrina eoꝝ turbida sicut asinina vel iumētina: habēt etiā tremorē et in extremitate corporis sudorē: eoꝝ facies nigrescit [illegible] net et tremit: pulsus eorū mollis est et magnus et tardus sicut ethnolis sic peripleumonicoꝝ pulsus anhelit⁹ tardus defectus et diuersus. Si lethargia ex siccitate fit habēt vigilias nō stuporē somnū q̄ chumia vocat̄ vigilem. Stupor est aut ex frigida cōplexione quā patit̄ cerebrū: aut de materia phlegmatica aut de feb. acuta: aut ex passiōe quā lacerti patiunt̄ cerebri: aut ex cōpressiōe cerebri: aut ex cōfractiōe ossiū capitis aut de frustulis q̄ fractis ossibus capitis supponunt̄ cū [illegible] lis medicus. Vigilia ex cōplexiōe est sicca: materia melācholica siue cholerica. Cū aūt eū faciēs vigilias cū [illegible] faciēti stuporem fit illud qđ chumia vocat̄. Si phlegma plus abūdet fiet stupor maior: si siccitas maior vigilia [illegible] habet q̄si vigil dormiēs oculi eius sunt apti mēs turbata et alienata. Significatio qua mōstrat̄ hec passio [illegible] supinus et extēsus q̄si mortuus oculi sunt [illegible] facies in quādā tpe tumida: colorq̄ niger: aliq̄n habēt dentē [illegible] q̄n mollitiē: q̄ passio cum sit debilis si immittas aliq̄ [illegible] in os egroti transglutit: q̄n aūt fortis non [illegible] bus erit. hmōi egroti vigilias habēt nimias cōstipati [illegible] ne: neq̄ anhelitus eorū apparet: pulsus eoꝝ est paruus defectus atq̄ spissus. Differt ab apoplexia: q: habēs hāc passionē habet anhelitū rectū et sanū. Si aūt hāc passionē mulier patiat̄: vidēdū est ne sit suffocatio matricis. [illegible] succudinē suā: aliq̄n alleuiat̄ passio et intelliges [illegible] quādo habet nimiā defectionē. Illa aūt passio q̄ vocat̄ [illegible] tipotos. i. cōgelatio nascit̄ ex oppilatione q̄ est in ventriculis puppis cerebri: de humoribus frigidis et siccis: aliquādo ex nimia potatiōe aq̄ frigide et in ea balneatiōe et frequenti [illegible] gerationē et comestione eoꝝ. Significatio eius: q: totū corpus est sine sensu et motu: et suspēsus est anhelitus sicut mortui. Differt aūt a stupore: q: in stupore eorū sunt clausi [illegible] gelatiōe do aperti: q̄n aūt hec passio homini incipit venire remanet hō put ipsum inuenerit se habētē: [illegible] aut dormiat aut oculos apertos seu clausos habeat. [illegible] q̄d operet̄ eodē modo operat̄. Preter has significationes [illegible] quas et chumia. Corruptio rationis et memorie: aliq̄n [illegible] pit̄ vnū aliq̄n vtruq̄ sicut seniores patiunt̄: [illegible] ex defectione cerebri. Corruptio autem hec aut ex frigida et simplici cōplexione: aut ex phlegmatica est materia. Si ex cōplexione est frigida: infirmus patit̄ obliuionē et grauitatē et pigritiā cū somno. Si est cū humiditate superest [illegible] nē. Si de frigiditate et siccitate vigilias patit̄ [illegible]. Si ex materia est phlegmatica purgat̄ per aures et nares. Scotomia aūt et vertigo aut pprie sunt in cerebro: aut ex [illegible] bri colligātia. Si scothomia sit ex cerebro aut de cōplexione est frigi. et hu. aut de hu. phlegmaticis pre cerebri [illegible] bus. Vertigo aūt est ex humo. phlegma. in ventris cerebri [illegible] cōdantib⁹ condēnatis: aut de humo. choleri. vel sangui. qui nō possunt dissolui: ita rotant̄ circa cerebrū: aut de cōpressione cerebri pter fracturā ossiū capitis: aut [illegible] rius rei. Significatio scothomie: q: hō est [illegible] ola mēbra ei⁹ debilia propter mollitiē nerui de phlegmate cerebri. Significatio vertiginis: ola apposita infirm⁹ videt moueri: maxime res rotūdas: sicut molas et [illegible] de phlegmate os habet acidum vel salsum. si de cho. ru. os habet amarū. Uniuersales significatiōes vtriusq̄ passionis obscuritas est oculoꝝ grauitas et tinnitus auriū. Si ex colligantia sit cerebri ad alia mēbra ex amborū erit passione arteriarū q̄ sunt post auriculas pter cōplexionē frigidā aut [illegible] est phlegmaticis vel calidis. Signa q: hec [illegible] et extēsa: alia est ex passiōe [illegible] venarū [illegible] gidā cōplexionē: aut hu. phlegma. vel chol. [illegible]

lum est extensus. Alia ex stomachi patientis est colligantia propter complexionem frigidam aut phlegmaticam. Signum quod infirmus patitur abominationem cordis tremore augmentatur propter nimiam comestionem. Item quandoque nascitur scotomia ex continuis acutis feb.

¶ De apoplexia et signorum eius et epilepsia. Ca. vj.

Apoplexia et epilepsia nascuntur ex ventriculorum cerebri constipationibus. Est autem apoplexia cum omnes ventriculi cerebri omnino oppilantur et subito: unde virtus sensibilis et mobilis transire prohibetur: et membra sensibilia et motus voluntarius aliquid non operantur. Cessant ergo virtus sensibilis et motus regitive virtutis: actionesque cessando minuuntur. Oppilatio autem huius passionis ex hu. est phlegmatis grosso et viscoso: aut de phlegmate cum melancho. commixto: sive ex grossitudine sanguinis: aliquando vini plenitudine et ebrietate: quia apoplexie species est mortalis sicut hyp. in apho. ait: si inde ebrius apoplecticam patiatur spasmatur atque moritur nisi febris supveniat: aut non loquitur cum ebrietas dissolvitur. Antecedit pas. hanc: dolor in capite acutus: tumor in faucibus: obscuritas in visu: vertigo: splendens imaginatio: extremitatum frigiditas: corporis titillatio. Signatio huius pas. vicina est congelationis signorum. Infirmus non dormit nocturna sed caput candela non sentit: anhelitus eius quasi stertens auditur. Cum augmentatur pas. anhelitus fit stertorosus: et in anhelitu aliquando sonus pectoris auditur: quod ex duritie et angustia fit ipsius anhelitus. Si autem passio non confortetur phleg. sonus non transgreditur: sed per nares emittitur. Si hec pas. fit ex phleg. vel sangui. rubet facies. Si de cho. nig. nigredini pertinet. patiens tenet oculos semiclausos et permanent sicut fuerunt in latere: sive sedentes aut iacentes stantes et similia. Hec pas. si fit fortis non sanatur: si debilis ad sanandum dura fit: sed movetur in epilepsiam et paralysim: sic Hip. dicit: apoplexia si est fortis non est sanabilis: si debilis non facile curabilis. Epilepsia est cum totum corpus spasmum patitur: ut in terram cadat infirmus: aliquando temporibus constitutis: aliquando interpolatis diversis: causa eius est apoplexia: sed tamen minor in fortitudine et virtute: causa enim quod epilepsiam facit non est in omnibus cerebri ventriculis: sed quidam ventriculorum oppilantur: et sic nervorum membra corporis moventium. Sua materia minor est quam apoplectica in quantitate et qualitate et substantia: unde fit ut infirmus in epilepsia sentiat et se moveat quod non fit in apoplexia: et inde dicunt epilepsie causas apoplexie esse mediam: quedam tamen epilepsia est a cerebro quedam a nervorum spasmo. que ex cerebro: quedam ex ipso solo: quedam ex colligantia oris stomachi vel alterius membri. que est solius cerebri: nascitur sicut dixi ex constipatis ventriculis ipsius cerebri: et quia spiritus atque virtus motiva prohibentur ne ad membra transeant quod voluntarie moventur: hec oppilationes ex hu. fiunt grossis phlegmaticis et viscosis in hora passionis ad ventriculos cerebri descendentibus: aut ex grossis hu. melancho. aut compressione cerebri cum franguntur ossa capitis: aliquando hec pas. nascitur cum rotando vel circuendo homo se moveat centies vel amplius: humores atque spiritus calefiunt et moventur et ita homo in terram labitur. Epilepsiam de cerebro precedit nimius capitis dolor cum gravitate et visus obscuritate: corruptionibus sensuum: auditus: gustus: et odoratus. si fit ex phlegmate fit corpus plenum grossum et al. eius dieta fuit refrigerativa: humectativa et phlegmatis generativa. Si de cho. fit nig. homo macidus est color niger: eius dieta desiccativa fuit et melancholica. Epilepticam propter stomachum ex fumo patiuntur phlegmatico vel melancholico ad cerebrum ascendentibus: et ventriculos eius implentibus: et oppilantibus. precedit hanc nimia oris stomachi angustia abominatio cordis tremor punctura in stomacho maxime si tardetur comestio: aut minor est: hec cum timentur subito labuntur: aliquando precedit visus obscuritas: aliquando clamant voce magna: aliquando non cadunt sed debilitantur et deficiunt: currit de oribus eorum saliva. Epileptici de aliis membris corporis ex fumo patiuntur frigido ascendente ad cerebrum de patiente membro: sicut in manibus et pedum digitorum videmus passionibus: et in colica: et matricis passionibus. omnium horum signa sunt passiones oris stomachi similia: fumus enim ab hiis ad cerebrum ascendit: aliquando etiam contingit mulieribus complexionibus si parturierint sanantur: aliquando morsu a scorpionibus si nervos inciderit morsus. Signa horum omnium: quia patiens fumum frigidum sentit ascendere a membris ubi sunt: et qui subito de membro in membrum quousque perveniat ad cerebrum et ita cadunt. volens huius pas. habituri parum ante tempus pronunciant affuturam sibi ex hiis que sentiunt indiciis. Epilepsia et spasmo quoque ceteris est peior: est cum spasmus per omnia corporis membra consequitur: cum enim cerebri ventriculi omnes ex illa abundantia implentur: et nervi actiones principalium membrorum et maxime regitive virtutis patiuntur: et sicut ait dominus phleg. et melancho. consequitur: cum nervi per latum extenduntur: unde nervus spasmus pervenit: deinde homo in terram cadit: hec species epilepsie vicina est apoplexie. Precedunt autem epilepsiam abominatio et oblivio: et quia stabilis est: omnes species habent significationes: sputa in ore flagellationes in sui parte. Sputorum causa est: quia natura vult expellere causam morbum facientem. Flagellationum causa virtutis expulsive est motus ad repellendos hu. Particularia singulorum hominum accidentia in hac pas. sunt hec: fortiter cadunt clamant linguas masticant preter voluntatem ex sit egestio et urina: in aliquibus spuma. Signa etiam sunt hec si infirmus cum vino et myrrha et cornu caprino fumigetur: et detur ad comedendum epar caprinum assatum: et odoret ipsius cito cum propter hoc cadit terre: et apparent significationes dicte. Alii dicunt si pelles caprinas vestiat noviter excoriatas quod infundantur aqua illico cadunt. Multi hac passione moriuntur: quia accidentibus hiis molestantur. plurimum hec pueris venit parvis posteriori quam etati et iuvenili raro. Senium et senectus propter siccitatem membrorum siccorum non patiuntur. Pueri ex duabus habent causis: aut propter naturalem humectationem sui cerebri: aut propter malam dietam. Si cum huius ex complexione est naturali: in initio nativitatis contingit. Si propter malam dietam post consequitur: nec quandoque sanantur si post has etates evenit. In pueritia multi sanantur si hiis quos medicentur: sanitas eorum in etatis temporis regionis et diete commutatione: sed si xx. annos transeat moriuntur cum ipsa. Est pas. altera ex grosso nascens phlegmate. hanc aliquando propter ebrietatem solent pati et ex mala digestione et multa comestione grossorum ciborum maxime: et quia neque se balneant neque exercent hec pas. precedit stuporem mentis et epilepsiam: ea autem hanc intelligi si apparent hominum signa quia videat in somniis quod incidat res sibi gravis: aut quasi ut aliquis eum accipiat et constringat aut sicut ab alio suffocetur: vellet autem clamare cum non audiatur.

¶ De melancholia et causa et significatione eius. Cap. vij.

Melancholia est sine fe. alienatio mentis. Contingit autem ex cerebro aut ex colligato sibi membro. Si ex solo cerebro fit ex hu. est melancho. in cerebro nascentibus: aut a stomacho venientibus et paulatim ibi se coadunantibus: et ipsius incedentibus unde et animus perturbatur et stabilitas mutatur. Ex colligantia cerebri ad alia membra fumi et melancholi. hu. sunt a stomacho: aut sub hypocondria. Est et melancholia que ex totius corporis hu. est incensis aut de timore et tristitia. Sunt signa universalia melancholie timor et tristitia: et cum intentione mala: alii enim timent mortem: alii desiderant eandem: alii multum rident: alii flent: alii se negant alii vasa lutea se esse putant et cavent ne ea frangant: alii sperant quod sint bestia animalia: et sicut galli clamant: alii divinant et se de divinis predicere putant. Significatio utriusque speciei propria que enim de hu. est melancho. in cerebro incensis nimium habet alienationem angustias: tristitias: timores: dubitationes: malas imaginationes: suspicationes et similia. Si ex frigido acide ructat vel fumose malam habet digestionem: sputa mixta dolore sub hypocondria ardorem sentiunt ebetinositatem similiter inter spatulas. hec autem accidentia post cibum sunt vehementia: que ex sanguine est ardente: alienationem habet cum risu et leticia: corpus infirmi macidum: color niger palis corpore sunt nimium nisi in pectore vene late: oculi rubei passim magnus pars velox: dieta eius cali. et hu. sicut carnes bacchus mel vinum forte. hec sunt eius signa. que ex mixto est sanguine quantitatem sentit in corpore et per emoroidas sanguis effluit ex consuetudine et restringitur: femina perdit menstrua: hec omnia abundantis sanguis sunt signa. In melancho. ex cho. habet alienationem clamorem: instabilitatem: vigilias: non quiescunt multum irascuntur: multum calidum habent tactum sine feb. macilitatem habent et siccitatem: oculorum instabilitatem aspectusque leonis: citrinitatem coloris: etas iuvenilis est complexio naturaliter cali. fabulatores antea dicta calida et sicca: sic alia corpore sinapis et similes herbe: laboriosi ieiunantes: parum comedentes: multum bibentes vinum vetus et dulce et similia. unde passio certificatur durior et molestior. Si de hu. sine melancho. angustiatur infirmus: tristitia eius est cogitosus fit et timidus plorans: et mala imaginans: solitudinem amans: et hec omnia accidentia melancho. universalia: sed enim in ce

rebro ex cho. nig. hec hz pprias: timorē: tristiciā: angustiā: q̄ accidunt ex nigredine humoris ⁊ obscuritate ⁊ turbiditate anime: q̄ ppria significatōibus species huiꝰ infirmitatis intelligunt. Hip. in sexto epid. particula: cuiꝰ cor inq̄t hz cōplexionē calidā ⁊ siccā: cōplexionē vo cerebri humidam facile cadit in melācoliā: cholera em̄ dominās vsq̄ in iuuentutē incendit ⁊ in cho. nig. cōuertit. Cōplexio cerebri cū frigidat hu. sit mollescit ⁊ deficit: vñ fumū melācolicū ascēdētē a corpore recipit: deinde obscurat tristitia ⁊ timore sibi dominātibꝰ. Hec duo accidētia melācolie sunt ppria: vnde Hippo. in apho. Timorē ⁊ tristiciā patiētes: melancholiam intelligitur habere passionē. hec aūt pas. fit plurimū in autumno. Est ⁊ alia spēs melācolica quā q̄ habēt galli vident habere similitudinē ⁊ clamāt sicut galli: ⁊ latrāt sicut canes: immo se esse canes dicunt: exeunt de nocte ad monumēta: ⁊ ibi vsq̄ ad diē morant. Signa huiꝰ sunt: q̄ color est citrinꝰ: oculi concaui sicci: os eiꝰ siccū: sitiēs multū: in pedibꝰ eiꝰ vulnera ⁊ pustule videt: ⁊ in facie sicca: q̄ offendēs cadit sup faciē: i cruribus semp habēt caninos morsus. nūq̄ sanant q̄ hac spē infirmant: ops aūt intelligat: q̄ h pas. a parētibꝰ hereditet.

De amore q̄ hereos dr ⁊ cā ⁊ signis eius. Capi. viii.

Amor est cōfidētia aīe suspiciosa in re amata et cogitatōis in eadē assiduitas: cuiꝰ signū oculorū est cōcauitas: ⁊ ipsorū motio assidua: macie palpebrarū: neq̄ lachrymant: pulchritudinē hñt in visu: mēbra pter oclos in macie mutant: pulsus eoꝝ sic tristis: s̄ si res amata noiat pulsus de sua natura mutat diuersat ⁊ turbat. Hec est signū morborū in cerebro nascētiū. Ops aūt intelligi: q̄ significatōes quorūdā morborū duarū vel triū sunt cōplexiōes passionū: sicut est alienatio prīcēs frenesi ⁊ melācolie ⁊ stupor lethargie ⁊ passiōi chuma vocate: alie vniuscuiusq̄ morbi sunt pprie: sicut timor ⁊ tristitia melācolie: spuma quoq̄ epilepsie: vñ nō est necessariū in cōibꝰ significationibus cōsiderare nisi proprias vnde possit iudicare satagat adiungere.

De passionibus quas patit nucha. Cap. ix.

Passiones in nucha ⁊ neruis: ⁊ a nucha pcedētibus septē esse ppēdunt: mollities epilepsia de spasmo epilepsia dormitationes spasmus tremor titillatio. Mollities ē cū in initio neruꝰ ad aliqd mēbrū veniēs oppilat. Virtꝰ em̄ motiua ꝓhibet ne trāseat ad mēbrū illd: deinde mēbrū emollit vt neq̄ sentiat neq̄ moueat. Si aūt oppilatio sit oīm neruoꝝ inibi aufert sensus cū motu totiꝰ corpis ⁊ oī actiōi regitiue nocetur: ⁊ tunc epilepsia de spasmo vocat q̄ de phlegmate est cerebri implēte ventriculos. Si aūt oppilatio in latere sit vno totius illiꝰ lateris ⁊ faciei fit emollitio: ⁊ vocat epilepsia et paralysis. Si vo oppilatio i nucha sit i initio mēbroꝝ q̄ sub facie sunt fit emollitio. ⁊ si in vno latere oppilat nucha mēbra illiꝰ lateris emolliunt. Si vo fit oppilatio i neruoꝝ ad lacertos veniētiū initio faciei: ⁊ hoc in latere vno: in latere illo faciei est emollitio ⁊ vocat paralysis: q̄ palysis ex mollitie ⁊ spasmo nascit coadunatis: q̄ emollit nimis maxille lacertus ⁊ alteriꝰ spasmat. Si ꝯstipatio sit in initio nerui ad guttur veniētis amputatio fit vocis: si in neruo ad pectoris venientē lacertos fit angustia anhelitꝰ: ⁊ si in neruo q̄ venit ad vesice lacertos erit vrina preter voluntatem. Si in lacertoꝝ nati neruo erit egestio sine voluntate. Inde intelligendum est de cūctis mēbris si ad lacertos eoꝝ veniētes oppilentur nerui: emollito em̄ neruo mēbri sensus ex necessitate amittitur atq̄ eiꝰ motus. Cōpressiōes aūt sunt ligamētū aut apostematis in nucha nascētis: aut ossis locū suū exeūtis ⁊ neruū cōprimētis. Inde mollities mēbri ē ex incisiōe sui nerui ad illd venientis ⁊ fractione ipsius si per latū incidat que mollities nūq̄ sanat: s̄ si p lōgū amputet nihil nocumēti mēbrū patitur. Gal. hec pas. senioribus plurimū cōtingit si eoꝝ capita hu. frigidis sunt plena: q̄bus si subito superuenerit calor: aut nimia frigiditudo hu. liquefiunt: ⁊ in loco vbi neruus incipit descendūt: maxime hāc patiūtur q̄ neruos habent debiles fortibꝰ em̄ neruis raro hoc accidit. Signū vo nerui mollitie intelligit satis est in ꝑparatio ex sui mollitie: ⁊ sensus ⁊ motus ablatiōe. Si ex hu. fit phle. fit subito sine cā exteriori. Si ex cōpressiōe fit ligamēti intelligit q̄ ex ligamēto fuerit. Si de incisiōe aut cōpressiōe nerui necesse ē pcessisse percussionē aut casum: aliqñ em̄ emollitio subsequit cū mēbrū a sua retentatiōe dissoluit. ꝓpter humiditatē em̄ ⁊ viscositatē mollificat ligamentū ⁊ luxat os ⁊ exeat locū suū: aliqñ ex materia calida cōtingit sicut videmꝰ in fine acute pas. repente humoris ex mollitie mēbri. Sepe in colica pas. veniunt emollitio ⁊ cōcatenatiōis separatio cū morbus fm crisim soluitur natura hu. ab interioribꝰ ad exteriora implēte. Vidimus multos yleō habentes quibꝰ cubitꝰ separant cōcatenatiōes alii coxaꝝ alii spatularum motū perdūt: sed cū pcessu sanitas est perfectus. Paulus dicit q̄ multos colicam perpessos viderit ⁊ de mollitionibus extremitatū curam sanitatē sensum perdiderunt. Epilepsie significationes sunt q̄ homo cadit supinus vox ⁊ voluntarius motus amittit: pcedit hāc passionē dolor in capite nimius ⁊ plenitudo in facie: vertigo ⁊ obscuritas visus: frigiditudo in corporis extremitatibus titillatio in corpore toto gravitas in motu: sudor continuus in somno: vrina nig. hypostasis cū farina grossa multa bibens. Hec pas. plurimū senioribꝰ contingit ⁊ bibentibus frigidū ⁊ humide ꝯplexiōis: ⁊ quoq̄ dieta grossa est ⁊ phlegmatis generatiua. Iuuenes nō liberant si hāc pas. in tpe calido patiant. Pecie qualitas huius pas. est apoplexia mā ⁊ humoris ⁊ sue diuersitatis ablatiui. Separatio cōcatenatiōis pas. est: cū enim ossis frustū videt: patet q̄ suas cōcatenationes exierit. Aliquādo in mēbro vno simul sunt emollitio spasmus ⁊ separatio: qd̄ videre poteris cū membrū emollitū ⁊ spasmatū tremat circa suū initiū: aliqñ videbis separatū spasmatū ⁊ tremulū: vñ oportet preuideri ne in medicina decipiaris.

De paralysi ⁊ causa ⁊ significatiōe eiꝰ. Capi. x.

Paralysis est faciei tortio ⁊ maxime in latere vno motio: qd̄ contingit ex motiua virtute ad lacertos faciei ⁊ oculoꝝ nō trāseunte. Inde paralysis nascit ex spasmo vnius maxille lacerti q̄ alteram maxillā sibi trahit: cuiꝰ significatio est q̄ oculus infirmi ex parte sani lateris nō potest claudi. Inferior em̄ palpebra retinet circa inferiora: quē si sufflare percipiatur ex vna parte oris tātū exit: qd̄ fit q̄ maxille lacertꝰ mollis tās poterabit: q̄ vo sensus ⁊ motus amittit oīs emollitionis species certificant. Dormitatio nascit vñ ⁊ mollities neruorū. s. constipatiōe: sed tamē emollitionis dicit similis: hic etenim sensus perdit ⁊ motꝰ. Inde dormitatio a frigida cōplexione nascit: q̄ neruus in parte sua cōplicat ⁊ constringitur: ⁊ ideo parū virtutis alat ad illū potest trāsire: q̄ cū tāt fit nō pfecte trāsit: aliqñ nascit ex nimia frigiditate nerui corrugatione: aliqñ ex nerui defectiōe: sicut illius q̄ sup mēbrū iacuerit: aliqñ ex ventositate clausa subeus nucham: ipsam cōprimēte nuchā: q̄ virtutē motiuā oppilat ne ad neruum trāseat. Significatio huiꝰ pas. est: q̄ quasi formicas ambulātes p mēbra sentit: sicut videmꝰ in sup mēbra sedētibꝰ.

De spasmo et plenitudine. Capi. xi.

Spasmus est minoratio longitudinis nerui infirmi in quantitate sua naturali: qui si in toto corpore est vocat thetanus quo toti corpus extēdit: vel multa mēbra in vtraq̄ parte equaliter: ⁊ est extēsio erecta in neruis lateris vtriusq̄: thetanus vo in acuta pas. est. Si aūt spasmus in anterioribus est mēbris anterior spasmus vocatur: hic si ei pas. est in posterioribꝰ lacertis. Si retro spasmꝰ vocat posterior. Cū in anterioribꝰ lacertis est spasmus passio mēbrū ex mēbri cōpant veniēs ad lacertos patientis mēbri. Spasmus vel thetanus siue ex plenitudine vel inanitiōe sint: aut ex mala cōplexiōe frigida nascunt: aut ex apostemate calido nerui calido: aut ex plenitudine cū implet neruus ex malis ⁊ hu. ⁊ phleg. hu. cū extendētibꝰ ⁊ a longitudine sua minoratibꝰ ⁊ lacertū ad quē ipse venit neruus. Reddit em̄ mēbrū infirmū curtat: sicut saccus de corio factus cuiꝰ via extēdit si de aliqua re plusq̄ capere possit impleat. Plenitudinis nascit hic spasmus in pueris lac grossum sugentibus: ⁊ multis sine cautela comestionibus ⁊ neruorū defectionibus: rarius q̄ emollitionibus ⁊ eoꝝ extendendo: facilitatibus quoq̄ sanitas est facillima. Significatiōes precedētes spasmū a

pueris acuta ꝛ cōtinua est feb. vigilie ꝛ cōstipatiões ventris
extremitates oculoꝝ: virilia mēbra fortia sunt ꝛ sicca parūq₃ ex
plenitudine spasmū patiētia: q̄ cū euenerit durus est sanari
Significatio eius: q: venit subitus: dicta antea fuit perti
nēs plenitudini: aliqn̄ etiā post ebrietatē venit. Hip. inquit
qui habēt spasmū si feb. quartane superuenerint cito soluit
spasmus eoꝝ: hic enī ex putredine grossi ꝛ melācho. est hu.
q̄ cū calefit dissoluit ꝛ ꝯsumit in medio. Oportet aūt intel
ligi q: si iuuenes ꝛ adolescētes epilepsiā paralysim apople
xiam in estate passi fuerint ex plenitudine pessima ꝛ molesta
eis cōtingit. Cause enī has faciētes pas. etatibus eoꝝ sunt
inconuenientes. minus moleste sunt ꝛ citius deficiunt si seni
bus in hyeme venissꝫ ꝑpter cōcordiā passionū ad cōplexio
nes eoꝝ ꝛ naturas tēporū anni.

De spasmo ex inanitione. Cap. xij.

Spasmus ex manitione est siccitas nerui: ꝛ con
tractio sui cū cōtractiōe lacerti in se ꝛ mēbri cu
ius erat mineratio sicut videm⁹ in chordis citha
re q̄ cū igni appropinquant aut calido aeri con
trahunt ꝛ per se rumpunt. Est aūt hūc spasmū
intelligi de inanitiōe precedēti sicut nimia solutione vētris:
aut in mulieribus fluxu sanguinis: aut de vulneribus siue
de naribus. Similiter de re desiccatiua sicut labore: fame: vi
giliis: feb. acuta hic spasmus peior est q̄ ex plenitudine: hu
mores dissoluit: ꝛ ꝑpter calore desiccat materiā: vn̄ spasm⁹
fit. Si vero spasmus post feb. venerit ex siccitate ꝛ cōsum
ptione fit humiditatis ꝑpter cal. precedentis feb. q: peior est
priori hic spasmus maxime si post feb. q̄ sunt ex cerebri apo
stemate nascit. vn̄ Gal. ois inquit spasmus post feb. nascēs
est pessimus. Spasmus nascēs ex frigida ꝯplexione: aut est
interior: sicut cū ex hu. frigidis cōgelant ꝛ corrugant lacerti
corporis: ꝛ marie illi q̄ sunt sup spōdiles colli vel dorsi vel toti⁹
corporis. Si in mēbris fit anterioribus anterior vocat spas
mus. si in posterioribus posterior vocat: si in toto corpore
spasmus absolutus: cui⁹ est significatio: q: rube⁹ viridis vel
liuidus est color: ocula quasi foras exeūt ꝛ maiores apparēt
q̄ fuerint: infirmus qn̄ ridet ꝛ corpus inflat sonāt digiti ei⁹
vigilias patit vrine solutionē egestiōis cōstipationē: vrina
paulatim exit sicut sanguis. in initio morbi patiuntur sin
gultū ꝛ dolorē in capite cubitis ꝛ dorso: aliqn̄ tremorē: ꝛ in e
lecto ꝑpter spasmū cadūt: hunc spasmū ꝛ thetanū habētiū
expec. est mors in die quartū quē die si transierint morbus
transit: ꝛ est spes sanandi. Spasmus quē neruus patitur ex
apostemate calido est cū ad cerebrū peruenit pas. vbi aposte
ma nascitur. vnde pelliculae patiuntur.

De tremore qui paralysis dicit. Cap. xiij.

Tremor cōtingit ex defectiōe virtutis motiue
que in tremētibus est mēbris. Est aūt duab⁹
de causis: aut scꝫ de interiori: aut de causa exte
riori. Ex interiori sicut de frigida ꝯplexiōe sicut
patiunt seniores: ꝛ aquā frigidā bibētes siue
in ipsa balneātes: siue nimium vinū bibētes:
multū enim vinū corpus refrigerat: virtutē dissoluit: aut ex
oppilatione grossoꝝ hu. virtutē motiuā cōtrahentiū ne per
fecte transire possit ad membrū: vn̄ deficit motus illius mē
bri: aut de hu. grossis in ipso mēbro coadunatis: q: cū virt⁹
motiua mēbrū trahit sursum: ipsum sua grauitate deprimit
deorsum: inde: hi duo motus veniūt cōtrarij q̄ iuncti tremor
sunt vocādi. De exteriori causa sicut angustia ira suspectio
ne tremore timore. Titillatiões seu iectigationes de mate
ria grossa venenosa: ꝛ fumosa sunt nascentes: qd̄ intelligim⁹
q: in frigidis nascunt temporibus ꝛ frigidis atq₃ phlegma
ticis corporibus cū in aqua frigida balneant.

De gibbositate. Cap. xiiij.

Gibbositas: aut est anterior: quod fit cū dorsi spō
diles exeūt anterius: aut posterior cū ꝑtendunt
in posteri⁹. Aliqn̄ etiā exeūt in aliqō lateriū ꝛ qd̄
inde fit vocat tortuosum. Exitus aūt spondiliū
aut de interiori est: aut de exteriori causa. De in
teriori sicut cū hu. sunt grossi ꝛ viscosi quib⁹ nucha extendi
tur: ꝛ ligamenta spondiliū infundunt ꝛ lubrice spōdiles effi
ciunt: deinde separate locū suū exeūt. Itē de cā interiori si

cut cū calidū apostema nascit in lacertis spondilib⁹ vicinis
qs cōprimens de loco suo expellit: aut de vētositate sube
spōdiles se claudēte. hec spondiles premit ꝛ a loco suo seclu
dit. De cā exteriori sicut casu percussione ꝛ similibus. Gib
bositas aūt adeo est aperta: vt nō significationib⁹ indigeat:
sꝫ tn̄ cā q̄ est ex apostemate sequit tussis angustia anhelit⁹:
q̄ est orthomiosus. Oportet aūt intelligi q: gibbosus ꝑpter
apostema pectoris añ etatē cito est moritur⁹: apostema enī
nascēs his quoꝝ mēbra augmētant ꝛ ipsum in pectore au
gmentabit: neq₃ pect⁹ ꝑpter hanc pas. dilatat: neq₃ coste
crescunt: cor autem ꝛ pulmo semper accipiūt incrementum
qd̄ cū fiat pectus nimiū stringit ꝑpter nō crescentes costas
apostema vo cor quoq₃ ꝛ pulmo semper augmentant. vnde
nec. sic est anhelit⁹ ꝯstringat ex q̄ duricie moriunt. Hip. ha
bentes gibbū cū tussi ꝛ anhelitu ante etatē iuuenilē cito mo
riunt. locū spōdilis infirme poteris certificari si super spōdi
les dorsi manū tuā sursum vsq₃ deorsum mouebis. Et si au
tē manus tua sup spōdilē q̄ foras exierit occiderit: aut q̄ sur
sum ascēderit: aut introierit: aut deorsum deuenerit: aut de
medio dorso se mouerit: inde q: ibi infirma sit. Hee sunt
significationes ꝛ cause morborum in cerebro ꝛ neruis: ꝛ ab
ipsis procedentibus nascentium.

De passionibus que nascuntur in mēbris sensuū ꝛ ab oculis incipiendum. Cap. xv.

Passiões oculoꝝ in ꝯiūctiua vel cornea sunt: vel
vuea: vel euagaido: vel inter vueā ꝛ crystallinā
vel in palpebris: vel in angulo oculoꝝ: aut in
pelliculis visus: aut in lacertis oculos ꝛ palpe
bras mouentibus: aut in venis q̄ ad oculos re
niūt de pelliculis cerebri. Passiones in cōiun
ctiua nascētes sunt: ophthalmia: tremor: durities: prurigo:
simula: pecia: vngula. Ophthalmia est cal. apostema nascēs
in cōiūctiua: ꝛ est triplex. Vna est nascēs de cā primitiua: sicut
sole: fumo: puluere: oleo cal. ꝛ similibus: est hec. quā sine apo
stemate patiunt oculi: cui⁹ cā si auferat vel post eius succedat
q̄ esuit dolor. Significatiões hui⁹ ophthalmie sunt lachryme rubo
res: ardores: ꝛ oia pūa. Scda est turbulētia in oculis: ꝛ rubor
ꝛ dolor priore maior. Nascit hec ab exteriori cā sicut ꝛ prima:
sed fortior est cā: aut de interiori: sicut de calido apostemate
in cōiunctiua nascēte ꝑpter hu. calidos descēdētes de cere
bro ꝛ defectiōe ipsius mēbri: huiōi qdā est debilis: quedam
fortis. Significatio debilis: q: cū sua discedēte ꝛ ipsa disce
dit. Est ꝛ durior: cui⁹ significatio oculoꝝ tumor ꝛ dolor duri
ties ꝛ multe lachryme: plenitudo venaꝝ q̄ ex nimia fit mate
ria ꝛ fortitudine sui caloris. Tertia durior est scda: ꝛ acciden
tia eā significantia sunt duriora ꝛ fortiora: ꝛ maius aposte
ma. tumor in ambabus partibus ꝛ palpebris ad exteriora
inuersis graues sunt in motu: oculoꝝ albedo nigredine sua
est albior: qd̄ ex nimia ē materia ꝛ sanguinolēta. Tremores sunt
quattuor modis. Vn⁹ quē subito patiunt: ꝛ maxime est in se
nioribus. Significatio ei⁹ color est alb⁹ anguli oculoꝝ qua
si morsurā muscaꝝ aut culicū patiunt. Scd̄s modus peior
est tumidior: ꝛ frigidior: quē si tāgas digito forma digitoꝝ re
manet ibi. Aliqn̄ lachryme habent: aliqn̄ nō: paruus est do
lor. Tertius est fortior: quē etsi digitus ꝑsset nullus tn̄ vesti
giū ibi remanet: neq₃ dolorē hꝫ. Quart⁹ est fortissimus atq₃
maxim⁹ in quo apostema oculi ꝛ palpebre aufert partē vsq₃
ad supercilia. Est aūt apostema durū nō digitis ꝑforādū: co
lor ei⁹ liuidus: dolor nullus: ꝛ plurimū i variolis ꝛ ophthal
mia diuturna nascit ꝛ maxie in hyeme: duritiē patiunt oculi
in palpebris cū dolore ꝛ rubore: motuū grauitate: nimia sicci
tate: moroxis parua ꝛ dura coadunatione: grauitate aperiē
di oculos in suscitatiōe a somno. pruriginis sigtiões lachry
me sunt salse vitree oculos incendētes: ꝛ in palpebris rubo
res ꝛ prurigines. Simula est vena sanguine plena ꝛ gros
sa q̄ semp augmētat rubescit ꝛ ingrossat: aliqn̄ lachrymas
habēs rubore q₃ ꝛ pruriginē oculi qn̄ nebulā fumosam hn̄t.
Pecia est sanguis descēdens ad cōiunctiuā de ruptura ve
narū q̄ aut de ꝑcussiōe nascit aut de vulnere. Vngula est su
perflui⁹ ꝛ neruosa nascens in maiori angulo oculi: q̄ exten
dit vsq₃ in nigrēdinē cooperiēs visuꝫ ꝛ obscurās: he sunt pas. in
cōiunctiua nascētes: q̄ aūt nascunt ex cornea sunt cāter ꝛ vul

nera pustula albedo. Clacer est apostema durū nascēs in cornea cū dolore nimio pertingēti ad tēpora: maxime in motu dolore faciēs capitis ⁊ fastidiū. currit aūt ad oculos humor acutus vt nō possint oculi acutū collirium pati. Uulnerū septem sunt species: quattuor sunt in superficie sua: ⁊ tria occultāna in ipsa. De quattuor in superficie est vnū sicut fumo incipiens a nigredinis oculi loco maiore. Secūdm est profundius ⁊ minus eius color: prior est albior. Tertiū nascit᷑ sup corneam nigredinis oculi accipiēs paruū locū albedinis ⁊ color eius sup nigredinē albus sup albedinē rubeus. Silr oēs pustule ⁊ vulnera sup nigredinē sunt alba: quia sunt sup corneā posita: q̄ aūt super albedinē rubea: quia sunt in cōiūctiua. Quartū vulnus est in extremitate cornee assimilatum furcule. Trium occultantiū primū est profundū cameratū putredinis humoris multi: si oculos cōstringat currit inde humiditas: qḋ cōtingit quia oculorū pānicul͂i sunt comesti. Pustule nascunt᷑ de humiditate in cortice cornee se coadunātes: ⁊ sunt multe ⁊ diuerse in colore: aut in dolore: aut in quali futura sit ostēsiōe. In colore: quia q̄dā est alba q̄dā vero nig. In dolore: quia quedā est nimis dolorosa: q̄dā vero parū. In ostēsiōe q̄lis sit futura: quia q̄dā futura est sana: q̄dā maximā pas. gñat: q̄dā vero nimiā siccitatē. Diuersitas aut est de materia: aut de loco suo. De materia: quia quedā pauca: quedā multa: aliq̄ acuta: aliq̄ vitrea: aliq̄ luminis: aliq̄ subtilis: aliq̄ grossa. De loco: quia aliq̄ post primū locū cornee: aliq̄ post secūdū: aliq̄ post tertiū. Si de materia sit multa subtilis ⁊ acuta durissima est ⁊ periculosa cū multa materia extēsionē faciat in oculo ⁊ acumen ⁊ quādā punctionē. Si de materia est grossa ⁊ parua salubris erit: ⁊ minus habēs doloris. Que sub prima est cortice minoris est doloris ⁊ coloris nigri: habēs spiritū visibilē ⁊ vueā in nigredinē. Que post secūdm mediocris ⁊ salubrior est. salubrior vero aliis pustulis q̄ i cornea sunt exteriori aplate a pforatiōe oculi. Si enī putrescat cornea: aut eius findit᷑ pars nō magnū est periculū. Si remanet cicatrix nō visum impedit cū nō sup pforationē fit: sed si sup pforationē fiat ⁊ putrescat cornea: aut findat᷑ pforat ad vueā ⁊ cicatrix permaneat: impedit᷑ spūs visibilis ne p foramē trāseat. Est etiā alter morbus q̄ retro corneā nascit᷑: aut de vulnere: aut de cephalea: aut de ophthalmia paruū sibi accipiēs locū in cornea vngule assimilās in forma. Est et alter maioris capacitatis peior prope in extremitatibus oculi. emissio aūt ista de fissura nascit᷑ in cornea: ⁊ est aut ex vulneribus: aut ex pustulis. Cuius aūt quattuor sunt gña. Primū cū de vuee substātia caput exeat: qḋ q̄ viderit: estimat q̄ quasi pustula sit: sed differt quia scḋm colorē suū vueā habet: vt si potest vuea si sit nigra: ⁊ ista color erit nigra: si alba ⁊ ista alba: si glauca glauca ⁊ radix eius alba: ⁊ pustula in albedine oculi nascens habet ruborē ⁊ pulsationē. Secūda species est maior similis nuci. Tertia est ita alta vt transeat palpebras ⁊ veniat ad cilia. Quarta vocat᷑ acuta: ⁊ in exitu lōga vt pars cornee iungat᷑ cū ipsa ⁊ quasi caput acute efficit᷑. Pānicul͂i q̄ dicunt᷑ macule oculi sunt subtiles in cornea exteriori: ⁊ quidā grossi in interiori. he sunt pas. cornee. Uuea foraminis habet largitatem: atq̄ strictionē. Largitas duobus modis ē: aut naturalis: aut de apostemate nascēte in nucha ⁊ extēdēte eam: aut de multa euagatione. Hec spēs sepe nascit᷑ pueris ⁊ mulieribus: quia q̄ntū habet: aut parū: aut nihil videt. plus res maior videt᷑ eius q̄ est. Secūda: aut de magna percussiōe: aut de calido apostemate. Strictio aut est naturalis: aut de mollitie vuee: cuius mollitiei diximus in predictis cū causā accidētalē tetigimus. Significationes harū duarū pas. sensui palā sunt: si enī infirmū ad solē stare feceris: ⁊ oculos eius soli oppositos pforationē videbis in vuea. Si maior: aut minor: sit q̄ oporteat: passio inter vueā nascit᷑ ⁊ crystalloidē: aqua est ⁊ fumus ascēdēs de stomacho. aq̄ de humiditate est grossa inter vueā ⁊ crystalloiden cōgelata: ⁊ spiritū visibilē impedit ne foras exeat. Significatio sua in initio est: quia infirmus ipsi culices: muscas: festucas: pilos: ⁊ splēdorē videt ante oculos. Si aūt acciderit ex pas. nascunt᷑ cerebri: aut ex ore stomachi cū fumus inde ascēderit. Ex stomacho intelligimus si pforatio oculorū clara ⁊ nullā habēs maculā videbit᷑ ⁊ imaginatio apparuerit ad tēpus ⁊ ad tēpus nō: ⁊ ad tempus auget᷑: ⁊ ad tempus minuit᷑: ⁊ in oculis vtrisq̄ fuerit: infirmus in stomacho puncturā ⁊ ardorē senserit. Si vero vomitū: aut hierā pigrā acceperit: imaginatio aufert᷑ ⁊ desiccatur. gmēt᷑ cū nimiū comedit: minuit᷑ cum nimium imaginatio ex aq̄ est cōtinua in q̄litate augēdi ⁊ minuēdi vna: neq̄ augetur cū hō saturat᷑: neq̄ minuit᷑ cum parū comederit: neq̄ pigra vel vomitu adiuuat᷑: aliq̄n ab vno oculo incipit: ⁊ [illegible] eta fit visus impedit. Est aūt multarū spēꝝ: q̄dā est colore [illegible] loꝝ: q̄dā vitreus: quedā albḋ: alia hyacinthina: alia viridis: alia venetum: aliq̄n tn̄ nō est ab aq̄ hic colorꝫ: potest [illegible] gaidos exsiccatio. qḋ discernit᷑: quia in aquatica imaginatio [illegible] dicit᷑. si q̄s medicet᷑ redit visus: q̄ ex desiccatione [illegible] fit: nullā imaginationē habebit: oculi minorant᷑ ⁊ [illegible] vñ hec pas. oculoꝝ vocat᷑ consumptio ex aq̄. Aliq̄n oculi medicent᷑ pficit: aliq̄n nūq̄ inde adiuuat᷑: qḋ pbat᷑ si oculo vno clauso digitus supponat᷑: ⁊ de altero pspiciat᷑. Si per forato oculi large dilatet᷑ adiuuat᷑: [illegible] p [illegible] beat᷑. Altera pbatio: infirmus in sole stet ⁊ te aspiciat [illegible] ter: tu vero sup superiores palpebras pollicē [illegible] [illegible] subito tolle inde. si aquā videris mouerit [illegible] dicari quia nihil eū adiuuabit q̄ si aqua steterit medicina [illegible] derit. Passiōes in palpebris nascētes sunt auratus: [illegible] grādo: petrositas: viscositas: ambitas: coopertio: [illegible] fluxi: pediculi: ordeoli: pili inuersi: mori: fauus: formica: [illegible] casus ciliorū. Auratus est pinguē corpus ⁊ viscosum [illegible] vis ⁊ pelliculis celatū nascēs in palpebra interiori [illegible] pter mala accidentia maxime in pueris. Signa q̄ palpebra emollita nō sm̄ q̄ ops sursum ascēdit: neq̄ splēdorē videre pōt solis quē si aspexerit cito lachrymant᷑ oculi sepe [illegible] mia patit᷑. Scabiei q̄ttuor sunt gña. Unū nascit᷑ de [illegible] teriori palpebra: ⁊ est asperū: ⁊ hꝫ pruriginē asperitatē ⁊ grauitatē. Alteꝝ asperius ⁊ est rubeū. graue ⁊ doloro[illegible] oculi habēt humiditatē. Tertiū fortius est ⁊ aspera: [illegible] palpebra q̄si ficus videat᷑ fissa: est rubicūdus [illegible] lo: grauitas ⁊ prurigo habent᷑. Quartū fortissimū est rubicū[illegible] diffinū dolorē habēs maximū: grauitatē q̄ ⁊ pruriginē: [illegible] tatē in palpebra duritiē. Hec spēs diuturnarꝫ. Grādo est humiditas cōgelata i interiori palpebra: sic grādo alba. Et [illegible] tē de hu. frigi. ⁊ phleg. Petrositas est humor in palpebra [illegible] petra. Uiscositas aut est vnio palpebre cū albedine oculi et nigredine: aut ad sesmicē vtriusq̄. he nascunt᷑ [illegible] vulneribus: aut ex vngule medicaminibus ⁊ [illegible]. [illegible] est grauitas in palpebra de viscositate grossa. [illegible] firmus cū a somno excitet᷑ quasi arenā vel puluerē in oculo. Coopertiōis tres sunt spēs. Una est q̄n [illegible] superioris palpebre cū oculū nō possit cooperire: hec aūt aut naturaliter est: aut quia palpebra nō est cōsuta vt op3. Scḋa est palpebre paruitas naturalis. Tertia inuersitas inferioris ad exteriorē. Hec aūt aut naturalis est: aut ex vulnere nascit᷑: aut [illegible] superfluitate carnis sup vulnus. Ordeū est apostema [illegible] in extremitate anguli palpebre: vt ordei forma. Pediculi sunt vermiculi nascētes in palpebris hoīs q̄ dicunt᷑ [illegible] hu. nascunt᷑. Morū est carnis pecia rubea [illegible] ni suspēsa intus in oculis nascēs ex putredine [illegible]. Formica est scissura nascēs in extrema palpebra: vñ pili [illegible] palpebre cadūt. Fauus est quasi formicarꝫ [illegible] gis vicina. Pili nascunt᷑ in palpebra inferiori circa oculū [illegible] gētes eū in q̄ hūo. coadunari faciūt. Palpebra [illegible] ⁊ inde in oculo pper punctionē lachrymē [illegible]. [illegible] aūt ē ex hu. putridis coadunātibus se i palpebr[illegible] aut ex acutꝫ est hu. aut ex alopitia: [illegible] palpebre [illegible] te grossitate ⁊ duritie: rubore ⁊ cū dolore. [illegible] in oculis sicut in aliis mēbris totius corporis. Passio [illegible] in angulis palpebraꝝ vulnus est inter nares ⁊ anguli q̄ cū aperit᷑ putredo inde egredit᷑. Aliq̄n hec putredo [illegible] currit p foramē qḋ inter nares ⁊ oculū existit: [illegible] tus palpebre aufert ⁊ corrūpit eius cartilaginē: [illegible] quia stricta palpebra putredo inde effluit. Est ⁊ alias [illegible] i. magnitudo carnis maior q̄ oporteat in oculi angulo [illegible] ri q̄ humiditatē ab oculo veniētē impedit ne ad foramen [illegible] trāsire possit. Passio nascēs in pforamē vtriusq̄ nerui [illegible] oppilatio ex nimia humiditate neruū circūdāte ⁊ [illegible] lāte ⁊ cōprimēte: aut de apostemate vicinus nascitur: ⁊ [illegible] liter neruū cōprimēte. vñ aufert᷑ visus vel minuit᷑. Signa

ficatio: grauitas est capitis maxime circa inferiorē partē oculi. Est etiā ex humore inter neruū descendēte ⁊ eū oppilante. Signa: q: pili: culices: musce: apparent in initio morbi ante oculum: neqꝫ in oculo videt͛ aliquid significatio. Si aūt claudat͛ vnus oculus: alterius foramē nō dilatat͛; hec oppilatio est probata: q: spūs visibilis nō pōt ad illū oculū trāsire ⁊ dilatari. Est ⁊ altera passio. i. contusio nascēs ex percussione casu vel capitis collisione: aut ex nimio vomitu. Hec pas. aut aufert visum ex toto: aut minorat. Est ⁊ altera. i. nebulositas q̄ ex defectiōe est visibilis spūs a cerebro venientis: ⁊ paruitate sui. Est ⁊ altera cum hō in nocte nihil videat qđ ex grossitudine est spūs visibilis ⁊ turbulētia humoris. Unde patiunt͛ q̄ a lōge remota nō vidēt: ꝓpinqua vō aspiciunt. Passiões aūt nascētes ex neruis ⁊ lacertis oculos ⁊ palpebras mouētibus propter cerebrū patiūtur. Signū hui⁹ rei: q: mot⁹ vtriusqꝫ oculi corrūpunt͛. Aliqñ cōtingit in alterutro duorū neruoꝝ ad oculos veniētiū. Signū q: mot⁹ illi⁹ corrūpit͛ ad quē ille veniebat neruus: aliqñ fit in diuisiōe vtriusqꝫ nerui. vñ lacert⁹ corrūpit͛ a quo diuisio illa mouebat͛. Lacertos oculos mouentes diximus cū de mēbris tractarem⁹: vnusquisqꝫ eīn oculus hꝫ lacertos. vj. oculos mouētes: tres radices nerui: vñ spūs erit cōstringētes: ⁊ oculū sursū leuātes. Sex mouētes q̄ sursū sunt nō emolliunt͛. deorsū oculus cōprimit͛: si spasmetur descendit inferius. Lacerti anguloꝝ emolliti oculum mouēt in alterā partē. Si spasmant͛ in alteꝝ angulū oculus mouebitur. Ambo lacerti oculoꝝ regimini: aut spasmati: aut emolliti dolorē oculorū sunt facturi. Tres lacerti q̄ in initio sunt nerui: vñ erat spūs ad hoc facti sunt vt diximus; vt neruum teneāt ⁊ ꝑrabāt a motu oculūqꝫ leuēt superi⁹ q̄ spasmati nō nocēt oculis: sꝫ emolliti nocēt: q: oculū exire faciūt qđ aut de interiori est causa cū materia ad neruū ⁊ lacertos descēdit: aut de exteriori fit ꝑcussiōe. Si exierint oculi et visus sanus remāserit: significat͛ neruos luminaris extēdi ex nerui mollitie eū tangēte ⁊ cōstringēte. Si aūt visus perierit significat͛ nerui emollitio luminaris. Si oculi ex ꝑcussione vel quolibet re huiꝰmōi exierint ⁊ visus sanus fuerit: intelligimus q: solus lacertus lesus fit: ꝙ si visus obnebulet͛ neruus ꝓculdubio est lesus. Lacerti palpebras mouētes sicut diximus sunt tres: vnus sursū erigens: duo inferi⁹ deprimētes. Si leuās sursum emolliat͛ palpebra nō leuat͛: si vnus tantū media palpebra leuat͛ ⁊ media claudit͛: si vō lacertus molliat͛ media palpebra ad sanū lacertū torquet͛. Si spasmet͛ palpebra ad infirmū lacertū reuoluet͛. Significatio passiōis venaꝝ a craneo capitis ad oculos veniētiū: extēsio est venaꝝ frōtis ⁊ tēporū. Venaꝝ q̄ sub craneo sunt significatio nimia est sternutatio ⁊ assiduus humorū cursus p nares atqꝫ oculos. Vene frontis ⁊ tēpoꝝ si patiātur non extense vident͛. Hec sunt passiones oculorū: ⁊ cause ⁊ significationes eorum.

¶ De passionib⁹ mēbroꝝ audit⁹ ⁊ causis eaꝝ. Ca. xvj.

Passiones membroꝝ auditus: aut vniuersales sunt oībus: aut in vno solo nascunt͛ mēbro. Uniuersales sunt dolores ex mala cōplexiōe nascētes siue ex apostematib⁹ vel iuncturaꝝ separationibus. Ex cōplexiōe mala cali. sunt ardor: rubor: calor: circūdātes auriculas qb⁹ accedēs cū actualiter frigida eas adiuuat. Si dolor fit de frigida cōplexiōe erit sine rubore ⁊ ardore quē adiuuat cū actualiter cal. maxīe si infirmi dieta aūt fuerit refrigeratiua. Cōplexio humida ⁊ sicca nullū auricularū dolorē generat. Apostemata faciūt dolorē nimiū ⁊ pulsationē in capite ⁊ in frōte grauitatē ⁊ in facie ruborē: q̄ si magna sunt nō erūt sine fe. frigi. faciūt grauitatē ⁊ extēsionē sine pulsatiōe ⁊ nō multo dolore: qlibet haꝝ pas. si in ꝓfūditatibus sunt auricularū dolores oēs faciūt hos in ꝓfunditatibus eaꝝ. Si vero in primis instrumētis: aut in auditus neruis: dolorē gignēt intra craneum in parte pertinēte auricularū fundamētis. Si exteriora mēbra patiantur foraminis palā erit sensui. Iūcture separatio sicut fractura ⁊ contusio: si in anteriori est eo auditus intelligit͛ cum sensu: sanguis eīn inde egredit͛: si in primis auditus instrumētis: aut in neruo ꝑcussio fuerit exterior: aut contusio intrinsecus passio auriculas circūdedet ex ꝑcussio siue cōtusio precesserit: ostēt ꝙ instrumēta auditus aut eorum neruus fracturā siue cōtusionē patiant͛. Passiones membrorū auditus: alie in primo foramine nascuntur: alie in membro quolibet interiore seu neruo auditū faciēte. In primo foramine veluti: verruca: caro supflua: vermes: aut immundicia: vel aliqđ corpus cadēs extrinsecus: vel aqua vel aliqua bestiola: sicut culices: musce: vel vētositates. Signū eius q: sanies ab auricula egredit͛. Vermes nascunt͛ ex putredinis humo. quoꝝ significatio: inter auriculas prurigo: sentiturqꝫ eoꝝ motio ⁊ foras exeūt. aliqñ caro supflua: verruca immūdicia de supfluis hu. sunt osiengia que in ꝓpatulo vident͛ si infirmi auricula soli apponat͛. Similiter qđ in ipsas cadit de foris palā est sensui. Aqua esse ꝓpēdit͛ cū quis fuerit balneatus: aut caput lotū. Hec oēs pas. si magne sunt viā auditus claudūt ⁊ surditatē faciūt: si parue detrahit͛ auditus. Que in neruo nascunt͛ sunt sonitus susurrus voces nō reales: q̄ cōtingūt ex vētositate in pāniculis se claudēte cerebri auricularꝭ nerui: siue nerui audit⁹: siue sui instrumēti. Aut sunt ex hu. in illis locis se mouētibus. Si ex grossis sint hu. grauitas cū sonitu in his locis: ⁊ in capite sentit͛. Si ex thetinositate fit ⁊ vētositate fit thetinatio ⁊ grauitas auditus q̄ surditas vocat͛. Si veniat ex accidētibus q̄ mēbra sua patiuntur aut ex mala erit cōplexiōe: aut ex morbo officiali: sicut oppilatione ex apostemate vel grosso hu. aut ex iūcture separatione: sicut fractura vel fissura: aliqñ grauitas ex cerebro nascit͛ cū quodlibet supradictoꝝ mēbꝝ patiat͛. Si audit⁹ vel auricule vel ambab⁹ auferat͛: ⁊ alij sensus oēs siue plures infirmātur poterit intelligi q: pas. ex cerebro sit. Si vō alij non corrūpunt͛: auditus vō solus dānet͛: neruū ex quo auditus est: aut instrumētū ei⁹ pati intelligim⁹. Auditu vō ablato siue minorato ⁊ passione neqꝫ in foraminib⁹ auriculaꝝ: neqꝫ in exterioribus mēbris apparēte: si infirmus versus auriculas dolorē grauiter in corporis interioribus sentiat: intelligimus grossos hu. ad neruū ⁊ auditus instrumētū decurrentes: ꝙ si cū thetinatione fuerit et pulsatiōe percipitur esse ex apostemate: si cū fractura vel ꝑcussione intendit͛ neruus esse sus siue tactus vel cōtusus esse. Itē auditus deficit ex debilitate virtutis audibilis sicut senioribus cōtingit. Aliquādo fit surditas cū puer ꝑcreat͛ in vulua: cū natura auditū vel eius instrumentum negligat perforādū ex sui defectione vel ex materie grossitudine. Itē ex acuta egritudine cū hu. chole. ad cerebrū ascendūt hos iuuat si p egestionē purgētur. sicut Hip. in apho. cholericā inquit solutionē habēntib⁹ surditate superueniēte solo tollit͛. Surdis si solutio cholerica superuenerit surditatem tollit. Hec sunt passiones in mēbris auditus nascentes.

¶ De passionibus mēbrorū odoratus: ⁊ causis ⁊ significationibus eius. Cap. xvij.

Passiones in mēbris odoratus: vel in naribus nascētes sunt in pelliculis eas cooperiētibus: vel in osse colatorio assimilante: vel in pelliculis cerebri illud os operiētibus: vel in primo instrumēto odoratus. i. ventriculo cerebri q̄ similis est mamillaꝝ capitibus. In narib⁹ vel ex mala cōplexione: vel ex morbo officiali: vel iuncture separatione. Ex mala cōplexiōe vel ei⁹ significatione vel cā sicut in suprioribus hoc intelligas. Ex morbo officiali innascēte naribus: vel ex apostematibus innascētibus fit: vel vulnerib⁹ siue carne superflua polipū aīal assimilāte: q: sicut aīal illud cū q̄s velit ipsū accipere nares suas oppilat pedibus: ita hec caro nariū vias: qđ palā est sensui: maxime si nares infirmi apponant͛ soli. Hec passio est adeo magna: ꝙ cū nariū vias oppilat odoratū tollit: quē si nō ex toto auferat tñ minorat. Cōtusio vel fractura si magna fuerit odoratū auferūt: si parua minorāt eū. In nariū pelliculis ex mala cōplexiōe vel ex calidore vō duro apostemate fit. Signū apostematis cali. q: grauitatē cū pulsatiōe sentit infirmus: si durū fuerit grauitatē ⁊ thetinositatē sine pulsatiōe. passio h̄ voci solet nocere. In osse colatorium assimilāte ⁊ pelliculis ipsum cooperiētibus oppilatio ⁊ fetor nascunt͛. Oppilatio fit ex grossis hu. foramina ipsius oppilantibus: vnde infirmus sentit grauitatem venientē ex naribus in capitis interioribus. Pellicule ingrossantur ⁊ oppilantur: vel ex grossis humorib⁹: vel ex apostemate calido siue duro: ⁊ tūc sentit infirmus sicut in capite

apostema habeat. Fetor: vel ex putredine ossis colatorio assi milantis: vel de fetentibus humoribus in foraminibus suis vel pelliculis se immiscentibus. Aliquãdo etiã fetor: est cũ hu mores sunt in cerebro fetentes: quos habẽtes feb. habent in capite et dolores. Fetor nascens de humoribus putridis et fetidis in foraminib9 ossis minorationẽ facit vocis. In in strumẽtis odoratus passio coriza est: et est minoratio odora tus. Coriza est hũor humidus descẽdẽs a ventriculis prore cerebri in naribus. Est autem de calore vel frigore quod pa titur cerebrũ: sicut videmus in his qui in calore morant lo cis. Dissoluunt aũt in capite humo. et effluũt ad nares: hoc aũt contingit his q̃ in frigiditate stant aeris in quibus hu. qui solent dissolui claudunt et augmentantur: et effluunt in naribus. et minorat vel aufertur odoratus ex mala cõplexio ne nimia: vel ex morbo officiali: sicut ex apostemate: vel ex oppilatiõe: et ex grossis humoribus viscosis: aut de separa tione iuncture. hec si sint magna aufertur odoratus: si parua minoratur. horum signa alibi iam diximus. Cũ ergo videris infirmũ aliquã harũ habentẽ significationũ in prora cerebri naribus pertinenti: nõ dubiũ est qn pas. sit in ventriculis pro re cerebri: et in instrumẽtis odoratus. i. vẽtriculorũ extremita tibus atq̃ pelliculis ipsius. Si aũt videris hoiem narib9 lo quentẽ intellige in osse colatorio simili esse passionẽ: si nautẽ in ventriculis esse cerebri: et in instrumento odoratus ac in pelliculis ipsius.

De passionibus lingue: et causis et significa tionibus eius. Cap. xviij.

PAssiones lingue aut in ipsius corpore et pelliculis exterioribus lingue: et oĩbus partib9 bucce circũ dãtibus ipsam nascunt: aut in neruis ad eã venien tibus ex prora cerebri: vñ perdũt ipsi nerui. Sunt aũt apo stemata gustus corrũpentia: pustule late et extense in pelli culis exterioribus lingue: et oĩbus partibus bucce: suntq̃ al be coloris plurimũ nascẽtes pueris et infantibus malũ lac sugentibus. vñ aliquando totũ os patit: et vsq̃ ad mery per uenit et stomachi pelliculas: et nigri sunt coloris. Apostema linguã magnificãs et ab ore exire faciẽs clitiũ vocat lingue. Est et aliud apostema qđ vocat rana: iđ q sicut rana nascit sub lingua. Est et aliud calidũ apostema et sanguinolẽtũ. vñ lingua patit. Corruptela gustus aliqñ in amaritudinẽ est: vt infirmus amarũ saporẽ sentiat in ore et in oĩbus q̃ come dit: qđ contingit si substãtie lingue obuenit hu. cholerici: aut toti ori: sicut in febribus videtur tertianis et in ictericis: ali quãdo quãdã dulcedinẽ in ore sentiũt et in oĩbus q̃ comedũt qđ ex sanguinis dominatiõe fit in lingua et in toto corpore. Quãdã salsa saporẽ: qđ fit de phlegmate salso. Similiter de ceteris hu. intelligas. Passio mery p quã sentit gustus: abla tio est vel minoratio gustus: qđ ɔ̄sequit cũ paruus in ore sit sapor: vel nullus. patit etiã ille neruus: vñ mot9 et loqla lin gue dãt grauitatẽ. hec nascunt ex mala cõplexiõe phlegma tica et grossa ad neruũ descẽdẽte: ex aut iuncture separatiõe aut ex collisione in cerebro nascent: Significatio vñ certifi catur istĩc vt in superioribus certificabitur. Aliquãdo lingua patitur grauitatẽ et loquẽdi ablationẽ de passione partis ce rebri: vñ neruus procedit qui ad linguã venit: aut ex toto ce rebro: qđ vel ex mala cõplexiõe est: vel ex morbo officiali sicut in frenesi et pacutis passio. et sicut in epilepsia et paralysi et si milibus ex frigida et humida nascentibus. he sunt significa tiones passionum in lingua nascentium.

De passionibus oris et membrorũ ei9. Cap. xix.

PAssiones in mẽbris oris: aut sunt in labiis: aut in dentibus: aut in vuula: aut in vtraq̃ glãdẽ: vel in carne q̃ ĩ toto est ore. In labiis est fissura emorroyde: pustule: q̃ oĩa nascunt ex sangui. et ex cho. ru. In dẽtib9 dolor est nimius: corrosio nes: exacerbatiões: dormitationes: et pforatio nes. Dolor aũt aut ex cõplexiõe est cali. aut ex frig. quas pa tit ad ipsos veniẽs neru9: qđ intelligit ex cõ cali. actualiter vel frigida eis cõuenibili. Est etiã ex cali. apostemate in car ne dentiũ nascẽte. Dẽtes eñ sunt impassibiles cũ sint insen sibiles: qđ intelligit quia dens ruptus nullũ dolorẽ patitur. Dolor ergo est ex mala cõplexiõe nerui passiões facie. vel ex calido vel frigido apostemate. Causa quiescẽdi doloris est cũ dens extrahit: q: neruus tũc extẽditur: et ablato den te dilatat: neq̃ apostema hz vñ cõprimatur: et hz locũ quo vñ fumus exeat dissolutus: et medicina loco dentis in appo natur cũ dens aufertur: vt citius sanetur. Corrosiones pa tur dens ex humorũ acutorũ et cito putriscẽtiũ: dẽtiũq̃ concul tiũ putredinibus. Perforatiões sunt corpus eorũ corro rĩens dẽtes ex fumo ascẽdẽte a stomacho. Exacerbationes aut sunt de exteriori cã cũ cõedit res nimis acida: aut de in teriori propter acidos hu. stomachi. Dormitatiões sunt ex causa nimis frigida actualiter: sicut niue glacie siue aqua nimia frigiditate. Casus dentiũ atq̃ motus eorũ: aut ex hũidi tate est gingiue et eorũ cõcussione: aut ex loci vbi positi sunt si ccitate. Contingit is ista aut naturaliter est sicut in dẽtib9 pue rorũ ex defectiõe sua et lacte ad ipsos currẽte: et aliqñ dẽtiũ fortiũ necessitate propter sicca cibaria: et dura res frangẽdo: aut ex siccitate sua: sicut in senioribus cõtingit. Dẽtes etiã vident q: loca vbi prius tenebant cũ desiccantur in quanti tate minorant et prior cõpositio disturbat: siccq̃ labunt. Di cũt aũt quidã doctores: q: cũ senioribus dẽtes caderẽt loco cadẽtiũ alii nascẽtes supplerẽt: sed nõ est credendũ q: mate riã preparatã dẽtibus in corporibus senicũ difficile est in uenire. Nã gingiua et caro patit dolorẽ apostema calidi infirmo dolorẽ faciẽs et pulsationẽ gingiue et dentiũ. Est alia passio dentilis vocata cũ in putredinẽ mutat calidum apostema: vñ putrescit gingiua. Aliqñ vitalum [illegible] et dolorẽ oris corrũpit. Est et passio q̃ est caro superflua vo catur adilis: que in dẽtibus nascit inferiorib9 generata ab cãdo apostema. Estimat tamẽ infirmus aliqđ comedẽdo remã sisse in dẽtib9. Fluit etiã sanguis de gingiuis q: ex fortis defectiõe contingit passiõe. Caro oris iđe patitur qđ gingi ue. s. apostema calidũ et putredinẽ et sanguis fluxũ. Nasci in ore fetor: q̃ aut ex dentibus est: aut ex putredine gingiue est: aut ex putrido in ore stomachi phlegmate: aliis tamen lin ue q̃ ex cerebri est hũiditate. ex stomacho intelligit quoniã nihil hora habet q̃ diximus: et fetor cũ comedũt minuit. In vuula calidũ apostema nascit faciẽs dolorẽ et pulsationẽ in tra buccã interiorẽ et in transglutiẽdo molestatiõe et vuu lita cadit: qđ intelligit ex quasi rẽ suspẽsam sentit infirmus cũ eñi os aperitur lingua emittitur: et vuula lõgior q̃ fuerit videt et frustulũ eius summũ rotũdat: radixq̃ eius debilita tur. si ergo cadere diu moretur: inciditur.

De passionib9 in mẽbris anhelitus nascẽtib9. Cap.

PAssiones in mẽbris ipsis: in gula: vel in gutture aut in pulmonis nascunt canalib9: vel ip so pulmone: vel in pelliculis costas operienti bus: vel in lacertis siue diaphragmate vel corde. In gula: q: in vtraq̃ nascunt glãdes: q̃ glãdes vocate sunt amygdaline: et [illegible] generatiue: quedã in lacertis: quedã in pelliculis vtris pulmonẽ et guttur. Que in via gule nascunt amygdaline ca lidũ apostema patiunt. Signũ eius dolor est sicut labore rime cũ transglutienda transglutiunt: et rubor in exteriori gula habetur. In lacertis est squinãtia et suffocatio. Squi nantia est calidum apostema in gula vel in mery lacertis. Si apostema in interiori est lacerto appellat simpliciter pri mũ in trãsglutiẽdo. Si in lacerto exteriori appellat [illegible] q infirmi in angustia anhelitus patiunt: et molestatione et in orthopnea ipsius: et febrib9 vocisq̃ minoratiõe et magno dolore colli et faciei rubore et extẽsione et transglutiendi te ritie oculorũq̃ cõcauitate. Suffocatio est apostema calidi in lacertis gutturis: qđ si in exteriori fit absolute suffocatio nẽ est vocari: si in interiori est lacerto canina vocat suffo catio. huius accidentia sunt vt in squinantia: sed ista squinan tia sunt fortiora et duriora. huiusmõi infirmi semp sunt ore ape rto nulla cibaria possunt trãsglutire: nec hũida sicut [illegible] sunt sicut suffocati. Oppilatio aũt ista augmentatur cũ mery oppilat: aliqñ cũ aliqđ liquorẽ trãsglutiũt: ab ore fugat per foramina ascẽdit palati: et p nares exit. Hec passio aliqñ suffocatio maxie pueris ɔtingit ex debilitate [illegible]

ligamētū. aliqñ ex passiōe vł casu solet euenire. In hac specie nihil valet medicina. Operabilior: vo suffocatio ⁊ salubrior ē cū apparet in gula apostema aꝑto ore ⁊ lingue emissiōe. Itē si rubor ⁊ apostema extra gulā appareat: pect⁹ bonū est signū. pessima est ⁊ mortifera cū nullū apostema appareat.

De passionibus in gula ⁊ pulmonis canalibus et lacertis pectoris. Capitulum. xxi.

Passiones in gule: gutturis: ⁊ canalium: pulmonis pellicularū: sunt catarr⁹ hu. hūidi ad nares de cerebro descēdētes. ⁊ ad gulā mery guttur ⁊ canales pulmonis. q̄ si ad nares descēderint coriza est vocari. Si ad guttur ⁊ canales pulmonis: inde fit passio i pelliculis. ⁊ raucitas. ⁊ parua guttur, tussis. si in pulmonē ⁊ pectus descēderint: tussis inde fit fortis. Hic catarr⁹ aut de calore est quē caput patit̄ in estate de solis incensione. aut est de frigiditate. sicut de aeris frigiditate. Qui de calore infirmant̄: calorē patiunt̄. ⁊ in facie ardorē: ⁊ in capite sentiunt: aut humores in gulam ⁊ nares acutos descēdentes: ⁊ in guttur, canalib⁹ quoqꝫ pulmonis asperitates. Si fit de frigore in prora capitis: sentit extensionē in fronte ⁊ oppilationem in naribꝫ ad buccam ꝑforatione vt pulsus inde minuatur ⁊ auferat̄ ⁊ vox minor est. Itē fe. acuta plurimū sequitur catarrū. ⁊ dolorē capitis cū rigore. Raucitas gutturis nascēs ex catarro: ⁊ raucitas canaliū pulmonis in initio est quasi grauis. Itē quidā raucitatē patiūtur non tñ ex catarro. quam gignit calida complexio. sicut in febrib⁹ videt̄. aut frigida: sicut in boree flatu. Hec raucitas est sicca nulla proijciens humida. Item nascitur raucitas ex complexione humida: que guttur ⁊ canales pulmōis patiunt̄. vnde infundūtur ⁊ emolliūtur. cū autē aer pulmonem exierit: et per hec mēbra transierit vox clara ꝓpter humiditatē non fit. hi neqꝫ asperitatē: neqꝫ dolorē sentiunt in his locis. Aliqñ qꝫ raucitas: ⁊ tussis ex cā nascūtur exteriori. sicut puluere fumo ⁊ clamore nimio. que faciunt asperitatē ⁊ apostema in gutture. ⁊ canalib⁹ pulmonis cū dolore. Oportet aūt intelligatur: qꝫ catarrus ⁊ raucitas in senioribus nō cito maturant̄: sicut hip. testatur in apho. brancī ⁊ corize senioribus non maturantur.

De passionibus pulmonis. Cap. xxii.

Passiones pulmonis sunt fortis tussis: anhelitus asma: angustia spiritus: ophthalmia: periplemonia screatus sanguinis ⁊ saniei: ⁊ phthysis. Tussis aut ex catarro: aut ex mala ꝯplexiōe nascit̄. Ex catarro q̄ cū hu. a capite descendūt. ⁊ ad pectus ⁊ pulmonē veniūt: tussim facilit. ⁊ magis si materia sit acuta ⁊ comestiua. vñ pustule nascūtur in pectore. quā tussim habētes: aliqñ subtiles ⁊ acutos screant hu. quorꝫ materia minꝰ est pessima. siue screent siue non. qꝛ si nō screent: remanet in pectore nō maturata. ⁊ pulmonē peruenit ingrossata. Si screetur: tussis nimia cōtinget. hec cū materia subtilis nō a pulmone facile ascēdit ex subtilitate sui reuertit̄ cū cū ascēderit. ⁊ in eūdē locū vbi pri⁹ fuit descēdit. vnde tussis augmētatur: pulmoqꝫ ⁊ pectus mouētur: neqꝫ possumus securari quin tūc alique vene crepentur pulmonis. et veniant in putredinem de screatu sanguinis: aliqñ screant phlegma subtile. aliqñ viride. ⁊ quidā diuersas fe. patiunt̄ sm̄ qꝫ putrescit in pulmone de his hu. que tussis cū diuturna sit diuersas screant causas. Dixerūt qdā medici: qꝛ horꝫ diuturnas fe. habuerit. ⁊ ipsi grandinē screauerunt. Dicūt alij: qꝛ sicut lapidē in vesica nascentē screauerūt cū quib⁹ screatib⁹ tussis aufertur: ⁊ ipsi sani efficiunt̄. Causa lapidis fuit: qꝛ materia fuit grossa in canalib⁹ pulmonis q̄ ibi inorata fuit ⁊ q̄si lapidē se fecit. Que aūt tussis ex mala cōplexiōe fit: aut de calida est. cuius signationes calor in anhelitu sitis ⁊ defectio recipiēdi frigidū aerem. ⁊ rubor in facie. aliqñ qdā citrinū screant. aut de complexione est frigida cuius significatio facies est liuida: neqꝫ sitim habet neqꝫ calorē noret aer frigidus iuuat calidus. In multis aūt passionibus tussis nascit̄ sicut pleuresi. periplemonia: screatu sanguinis. aut saniei dolore capitis: qꝫ in suo loco sumus dicturi. Venit autem tussis ex asperitate gutturis vel ex acutis cibarijs siue stipticis. aut ex puluere siue de aliqua re in canales pulmonis nascente siue cadente, hec tussis est sicca.

Item hec eadem nascitur de hu. grossis in via pulmonis se inuiscantibus neqꝫ cum tussi exeuntibus: aut de alia materia que dispergitur ⁊ cadit anteqꝫ egrediatur anhelitus et asma ⁊ ophthalmia ⁊ spiritus angustia nascunt̄ de constrictione viarum pulmonis. Fiūt aūt ophthalmia ⁊ spūs angustia ꝓpter frigidos ⁊ grossos ⁊ viscosos hu. in ipsis vijs se inuiscantes ⁊ claudētes. qꝫ intelligim⁹ ex magnitudine spirit⁹ ⁊ sui sine fe. spissitudinibus. qño materie stringentes nares patiuntur: aut laborantes in cursu ex spissitudine anhelitus. Cum autem huiusmodi infirmus iaceat supinus augmētatur. si erectus alleuiatur. somnus eorum paruus: emittere aerē suaui⁹ est qꝫ recipere. Causa tussis est quia natura vult emittere illos hu. grossos. Magnitudo anhelitus: quia in hac passione non deficit virtus. spissitudo: quia aer propter angustias viarum non intrat quantum sufficiat. et facit natura vt multis vicibus aerem trahere sufficiat: quātū prius vna vice faciebat. ophthalmia ⁊ strictio: quia lacerti pectoris et eius pellicule cum iaceat supinus super pulmonem cadunt. et vias comprimunt: neqꝫ potest spirare infirmus si non sedeat aut erigatur. vnde hec passio vocatur orthomia ab orthos grece qꝫ est rectus latine. quia huiusmodi patiens semper vult erectus esse. Anhelitus idest angustia spiritus: vniuersale accidens est huiusmodi pas. et multarum aliarum que in instrumētis sunt spiritus. quia hec membra si patiantur eorum actio necesse est minuatur. Oportet aūt intelligas: qꝛ hec pas. sine screatu i hydropisim cadit. Anhelitus ⁊ orthomia nascūtur ex calore qui est ex fumo cordis. et implet pectus et pulmonem. Significatio anhelitus est pulsus magnitudo. et sitis nimia ⁊ maior amor trahendi aeris qꝫ emittendi sicut in periplemonia videtur. Aliquādo etiā angustia spirit⁹ ex apostemate in splene nascitur: ⁊ interdū ex mollitie lacerti pectoris. cum mittetur materia ad pulmonem ꝓpter vicinitatem: qꝫ cōtingit ex defectione pulmonis ꝓiecta ex his membris recipientis. Significatio huiꝰ pas. fe. est cōtinua et fortis angustia spiritus et tussis. dolor grauis in prora capitis. rubor in maxillis ⁊ oculis. vene sunt plene tumēt palpebre. sentitur ardor in facie. sitis est nimia. desiccatio in lingua. maxima frigidi aeris desideria. causa feb. quia calor apostematis ad cor transit. Tussis omnes pas. sequitur que est in instrumētis spiritus et angustia propter strictionē apostemat⁹ in pectore. Calor sequitur calidū apostema. rubor maxillarꝫ ⁊ oculorū ex ascensione fumi calidi fit qui de pulmone ascendit ad caput ⁊ faciem. Causa ruboris in maxillis. quia rubor proprium est accidens in periplemonia. quia maxille sunt tenere ⁊ rare carnis. vnde calidum fumū citius accipiunt qꝫ alia pars faciei: ardor: sitis: ⁊ lingue siccitas. calorē cordis ⁊ pectoris sequunt̄ oīa: si passio ista de materia sit cholerica. omnis enim significatio fortis est. ⁊ molesta atqꝫ periculosa. Si materia sit ex sanguine: signo non adeo ē magna. pulsus i hac pas. est estuosus. Cū aūt apostema saniē facere incipiat: patiuntur acutam fe. rigorem atqꝫ tremores. Si ex vno latere sit putredo sentit infirmus grauitatem illius lateris: ⁊ si iaceat in latere sano: sentit alterū latus grauem: atqꝫ q̄si rem aliquā sentit ibi suspensam. Aliquādo in pectore nascitur dolor sine tussi: qꝫ significat pas. ventositatis extendentē. pulmo tamē ⁊ costarū pellicule nihil habent mali. Screatio sanguinis: aut de pulmone est: aut de ceteris spiritus instrumentis: aut de interioribus membris: licet nūc sit tractatus passio pulmonis: non tamen est pretermittendum de screatu sanguinis. vt sermo de sanguine sit continu⁹ non circūquaqꝫ dispersus. Screare ergo san. prout dicit hip. pessimꝰ accidens est. Exire san. a superiori quocumque modo exeat malum signum est. si ab inferiori: bonum. qꝫ cū hip. dicit emorroydas intellexit ab inferiori. Causa exeundi: aut interior est aut exterior. Exterior sicut percussio casus luctari salire clamare. ex his em̄ vene scinduntur: seu findūtur: ex quibus sanguis subitus et multus exit. Interior: sicut est catarrus descendens a capite in pulmonem calidus: et comestiuus: et cholericus et phlegmaticus salsus: cuius exire sanguinem: est paruum: sed augmentatur: vt sit multum. Iterū exire: aut ab his est que solent mēstrua habere: aut ab emorroide. cū aūt hec auferan-

tur vene de illo sanguine implent. Aliqñ ex cõplexiõe frigi da ꝛ sic.que infrigidat ꝛ cõstringit fortiter venas. ꝛ ponit par tẽ sup carnẽ partẽ. vñ ꝛ crepant sicut in luto videtur qḋ cum exiccat: findit. Exit sanguis aut de capite quẽ ex screatu ẽ i telligere: aut de ore quẽ ex sputo pectoris perpẽdere: aut de gula ꝛ gutture cũ rasicatione: aut ex meri quẽ ex dolore in ter spatulas est intelligendũ: aut de ore stomachi qḋ sit do lor ibi habitus: aut de profunditate stomachi qḋ ex vomitu ꝛ paruo dolore est intelligi: aut de canalib⁹ pulmonis et co gnoscit ex forti tussi. hic subito: ꝛ sine dolore erit. pulmo enĩ insensibilis est ꝛ multũ pꝛoicit q̃ in colore est rubeus clarus et spumosus. vnde hip. in apho. q̃ san. screauerit spumosum screatus ille est pulmonis. De pectore sanguis cũ exierit in telliges ex tussi: ꝛ parũ sicut de sanguisuga exit q̃ plurimus ex parua cã egredit his qui catarrũ patiuntur: ꝛ quorũ stri ctum est pectus. quos hu. a capite ad pectus descendũt acu ti ꝛ subtiles acumine suo hec mẽbra excoriantes ꝛ vulnerã tes. q̃ enĩ pectus habent strictũ parua de cã crepantur vene eorũ quia stricte ꝛ subtiles sunt. Screat⁹ saniei: aut de apo stemantibus est pectoris: vel pulmonis: cũ vulnus aut in la certis est pulmonis: vel in costarum sit pelliculis siue dia phragmatis. de q̃b⁹ locis ad pulmonẽ tendit ꝓpter rarita tem substãtie sue. sicut videt in pleuresi cũ apostema faciat vulnꝰ: aut post screatũ sanguinolẽtũ sanies erit. aut de fissura nõ solidata. que cũ saniẽ faciat natura necesse est screatu emit tat. q̃ de calido est apostemate: opꝫ sic intelligere. q: de apo stema qḋ in his locis est ꝛ saniẽ facit: sẽ rigorẽ. atq̃ tremorẽ gingnit. qḋ cõtingit cũ tandẽ sanies fuerit. et ex quo febrici tauerit infirmus expectetur et apostema crepetur. crepare expectat in. vij. die. aut. xx. aut. xl. seu. l. sicut hip. dicit in pꝛo nosticis. hoc est ex calore materie: aut ex sua frigiditate: aut de grossitudine siue subtilitate. q: si materia sit subtilis in substãtia ꝛ calida: crepatur in die. vij. maxime si ꝯplexio infir mi calida est: etas iuuenis: tpꝰ estatis. Si materia sit frigi da grossa crepabitur in. xl. maxĩe si cõplexio sit frigida etas senilis: tpꝰ hyemis. cum crepare appropinquat: fe. ꝛ rigor augmentatur. Si apostema sit in pectore: sit maior dolor. si in latere pectoris infirmus sentit cũ in latere iaceat sano q̃si rẽ suspẽsam in stomacho. si in vtroq̃ est: in quocũq̃ iaceat sentit sic. Cum crepatur apostema interiorum screat⁹ cũ tussi egreditur. si deorsum: vadit sanies ad intestina ꝛ stomachũ Si natura in maiorẽ venã mandat que vocatur cõcaua: reni bus per cõcauã venam mãdatur vbi vrina colatur. hi autẽ infirmi fe. cõtinuas patiuntur. sed nõ subito screatur sanies que si moret in ptisim decidũt. hec enĩ substãtiã pulmonis comedit ꝛ putrefacit. et sic facit sanguis: si ad saniem vene rit. Plurimi q̃ hũc morbũ incidũt. xviij. sunt annorũ vsq̃ ad xxv. ꝓpter dñationẽ caloris ad cõplexionẽ huiꝰ etatis. mẽ bra eorũ sunt tenera: pulmo tenerior. vnde a sanie cito come ditur. Ideo patiunt hanc paſ. qui apparati sunt ad eandem. hi autẽ sunt macidi: pectore stricti: spatulas hñtes eleua tas. quib⁹ calidus sepe venit catarrus. Strictio pectoris ve nas strictas facit. Catarrus qui sepe venit pulmonẽ incidit ꝛ putrefacit. Oportet autem intelligi: quia hec paſ. ab assi stentibus sibi infirmis cõtingit. ꝛ a patribus ꝛ auis. Signi ficatio phthysis ꝯtinua est fe. tepida in die: crescẽs in nocte ꝛ post cibũ: q: passio ista est sicut calx cui⁹ calor augmẽtatur cũ aq̃ infundat. Aliqñ ꝯ iũ sudat: oculi cõcauant: maxille rubescũt. digiti ꝛ vngule sunt cõcaue: in calcaneo molles ve sice. appetit⁹ deficit. Oculoꝝ ꝯcauitas et cõsumptiõe est hu miditatis ꝛ desiccatiõe sui. rubor in maxillis ex ascensione fumi calidi a pulmõe in faciẽ: ꝯcauitas vnguiũ ex ꝯsumptio ne carnis prius eos repletis. calor extremitatẽ corporis ꝛ digi torũ ꝓpter calorẽ q̃ in fundamẽtis est mẽbroꝝ. sicut ossiũ: q: digiti et maxilla pte sunt ossei. tumor calcaneoꝝ ꝓpter remo tionẽ cal. naturalis ꝛ virtutis spũalis ab eorũ fundamentis. vnde cito moriantur ꝛ apostema molle cito patiunt sicut in corporibus mortuorũ videm⁹ tumẽtibus: appetitus deficit et defectõe pasc tiue virtutis. De sanie solent dubitare medi ci verũ sanies aut phlegma sit: qḋ pbabis ꝓiciẽs in vas ple num aqua: ꝛ expectãs vna hora: si fundũ petierit sanies erit phlegma si supnatauerit. he sunt significationes phthysis.

De passionibus in pelliculis costas coope rientibus. Capitulum. xxij.

Passiones in costarum pelliculis ꝛ pectoris lacertis sunt apostemata vulnera etiã. Est q̃ apostema pleuresis in costarum pelliculis. sed et aliud quod vocat hec pleuresis. verum est pleuresis in diaphragmate ẽ nata. Accidẽtia huiꝰ passionis tia semp sunt cũ ipa: neq̃ dũ ꝑmanet: ab initio vsq̃ i finẽ sũt recedẽtia. sunt autẽ fe. ꝯtinua tussis sine screatu i initio morbi angustia anhelitus. dolor pungitiuus. Si paſ. sit in costis fortis: dolor a costis vsq̃ ad furculas ascẽdit a latere sinistro apostema sit. ꝛ aliqñ suo diaphragmate descẽdit. Et sit ad infirmũ membrũ vicinitas cordis. tussis propter repulsio virtutis motiũ ad expellendã nociuam materiã. angustia anhelitus: q: ex apostemate via spũs cõpꝛimitur. dolor pun gitiuus: q: apostema est in pelliculis que sensibiles sunt q: neruose sunt. cũ dolor is ascendẽtia ad furculas: q: furcule dolor sibi ꝯiũgit pelliculas. vñ cõpꝛobat apostema ẽ in infe riori pellicularũ pte: qḋ cũ sit cõmiscetur dolores spatularũ armi ꝛ maxille. Si apostema sit in inferiori pellicula: dolor lo cus qui est sub hypocõdria. Si pleuresis in initio screatum habuerit: ẽ breuis ꝛ salubris. Si enĩ in die quarta screauerit in vij. erit crisis. vel. ix. vel ad plus in. xiiij. Si screatus ad. xl. die ꝓtendit morbus ꝓlongatur: ꝛ crisis in. xx. differtur vel plus. q̃ sit species apostematis: ex screatu põt intelligi. Si enĩ rubeus fuerit: sanguineũ est apostema. si citrin⁹ cholericũ. si albus ꝛ spumosus: phlegmaticũ. si nig. vel viridis melan cholicũ. sed enĩ hec duo phlegmaticũ ꝛ melancholicũ rara in pelliculis nascuntur costarũ propter grossitudinẽ materie et pellicularũ subtilitatẽ ꝛ constrictionẽ: a q̃b⁹ nõ recipitur nisi subtilis materia pꝛo rario facili⁹ q̃ grossa. Sanguineũ et cho lericũ subtiliora ꝛ faciliora sunt. vñ in his pelliculis nascunt plurimũ teste. hip. in apho. qui sepe epistaxim habent pleu resim habere nõ debet. Oritur etiã cũ nascitur et phlegma tico hu. corpori dñantib⁹ ꝛ infra stomachũ secundum latus. qui cũ grosse sint materie a pelliculis his nõ recipiunt: nisi cholericis hu. cõiungant. Est ꝛ altera paſ. q̃ dolor lateris vo catur. et est apostema in lacertis nascens pectoris. ꝛ aliqñ interiorib⁹ costarũ lacertis. Signũ huiꝰ est fe. cõtinua cum pulsatiõe sine punctura. Dolor lateris maxime cũ aer trahi tur ꝛ recipit ꝛ nõ tussit neq̃ screat. Si autẽ tussis est parua ꝛ sine screatu facilis qḋ fit in trahendo aerẽ: dolor augmen tatur: apostema ẽ in lacerto quo pectus cõstringitur. aliqñ do in lacerto extra pectus. qḋ apostema cũ tacta sentitur.

De passionib⁹ in diaphragmate. Capitulum. xxiij.

Passiones in diaphragmate. quã sunt ꝓpter quorũ aliorũ mẽbroꝝ colligantiõe. Propria pleuresis est. i. nascens in diaphragmate apostema est. qḋ dum tuor sequuntur accidentia in pleuresi ab alia sũt dicta. Iter alienatio mẽtis ex nocumẽto colligãtie cerebri. Colligantia enĩ: aut ex cerebro: aut ex epate erit. ex cerebro calidũ apo stema. vñ mẽtis alienatio differẽs ab alienatiõe q̃ pꝛia est cerebri: q: accidẽtia q̃ hãc solẽt seq̃ a cõtinuo. vigilia. lachry me lippitudo. qualis rẽ auestimẽtis auferre siue parietes fo citas linguæ: nõ apparẽt in initio morbi diaphragmatis. Sed augmẽto solent posterior videri. In initio rubet et in oculis ꝛ cõstrictio vẽtris. ꝛ angustia anhelit⁹. ex epate aũt apostema fuit cẽtrum: tussim patit: ꝛ angustiã spũs ex colligãtia pectoris et pulmonis. ꝛ diaphragmatis: qḋ sic intelligit: q: dolorẽ in dextro latere sentit infirmꝰ.

De passionib⁹ cordis. Capitulum. xxiiij.

Passiones cordis aut priuate sunt ipi: sicut dolor et tremor: aut ex aliorum mẽbroꝝ colligãtia in dolore ꝛ cum defectio. Dolor cordis ex mala cõplexione est aut ex officiali morbo. seu iscture separatiõe. Mala ꝯplexio calida ex pulsus duritia intelligit: q̃ si sic ꝯpositum pulsus ꝯ positus erit. Pectoris passio cordis a complexione calida sicca tas ẽ: aut etiã calor ꝛ siccitas. ex his cito nascit corporis ꝯ sumptio q̃ phthysis vocat. post hos pessima mala accedit ꝯplexio q̃ gñat defectio. Ex officiali morbo q: apostema est aut sanguinolẽtũ vel cholericũ cor patit: et sua ꝯplexione qḋ cõtigerit nõ diu viuit. Intelligit autẽ ex ardore granatis ꝛ obstinatiõe. Separatiõe iscture: sicut ex vulnere a pectore

in cor perforante: qđ cū penetrauerit ventriculos maxime si- nistros morit̄ illico. si non: post paruū tps moritur. Silr in oī pas. cordis tātū viuit: quātū ē fortitudo pas. Tremor cordis ex humiditate est aquosa in pelliculis cordis cōtenta diuer- sa. Signū ei9: q2 cor a suo loco moueri sentit infirm9. nō eīm potest dilatari vel constringi ꝓpter hūiditatē sui. Cōtingit etiā ex apostemate: qđ si sit calidū cadit cito infirm9. si durū substātiā patit̄ ex q̄ morit̄. Fit etiā tremor: ex hūiditate sā- guinolenta. sicut in venis ille habuit: de quo Ga. q2 cum ti- tillationes pateretur per trienniū cum phlebotomia fuerit medicat9 in qbus singulis paulatim eū liberauit. In quar- to vero die vel anno festinata phlebotomia ante passionem non venit illa titillatio. Arbitratus est Galien9 debere pre- dere pas. illam cum sic cessauerit: ⁊ homo liberatus fuerit. Et aliqñ fit cordis titillatio ex fumo melancholico ascēdēte ad cor. Defectio ex dissolutiōe est vtut9 spūalis: q̄ aut de ple nitudine contingit hanc eandē virtutē grauāte ⁊ cōfunden te. sicut in defectione illa videm9 que ex humorib9 nasciť ve- nas illas implentibus: ⁊ de plenitudine stomachi a cibis: aut ex plenitudine cerebri sicut in apoplexia ēvidere. aut ex nimia inanitione virtutē dissoluente sicut in diarria: siue so- lutione post potionem acceptam videmus: ⁊ nimio sudore: sanguinis fluxu: phlebotomia: seu ex naribus. aut ex san- guinis ꝓfluuio qđ mulieres ex menstruis aut parturitione patiunt̄. aut ex famei nimia egressione: aut vulneribus: et abstinētia cibi ⁊ nimio labore. similibusq2 inanitionib9 men suram excedentib9: quib9 eī re nocitiua iuuatiue res expel- luntur: aut ex complexione calida. sicut in febribus: aut ex cōplexione frigida quā os stomachi patitur q̄ pas. bolismos vocatur. aut ex multis diuersis cōplexionibus subito se cō- mutantibus. aut ex nimio dolore virtutem dissoluente ⁊ spi ritū paruificāte. sicut dolore in stomacho cor. ⁊ iliū doloci- bus: pustulis vel vulnerib9 q̄ in articulis sunt vel neruis. vel in lacertorū capitibus. ⁊ similibus dolores plurimos facien tibus. Item in suffocatiōe matricis defectio nascitur ex cor- ruptionibus quotidiā mēbrorum. ⁊ eorū mortificationibus vnde postea fum9 ad cor ascendit frigidus. ⁊ defectio cordis vocatur: ⁊ inde subitanea mors nascitur. Itē defectio in fe. periodis est initio. aut ꝓpter dolorē nimiū ex calore nascen- tem. aut propter putridos hu. ad stomachum effluentes. et virtutem spūalem grauantes. aut ex feb: icitanti apostema- te in aliquo membro pricipali habito. ad qđ cū hu. illi desce- dunt dolor augmētat̄ ⁊ defectio fit. aut in ore stomachi de- fectionē patitur. vnde hu. ad se suscipit venientes: q̄ si ingros- sentur virtus grauatur: ⁊ defectio generatur. Signū: frige- fiunt extrema corporis: anhelitus deficit: ⁊ frigescit: paruī- tas fit pulsus: ⁊ defectio ipsius: citrinitas coloris. ⁊ si vocat̄ infirm9 non audit. nisi quasi longe remotus: aut post dorsū positus sit. Hec sunt signa passionū in corde ⁊ ceteris spiri- tus instrumentis nascentium.

¶ De passionibus in instrumētis cibi nascētib9: et a stomacho incipiendum. Cap. xxvj.

Passiones in instrumentis cibi vel sunt in mery: vel in ore stomachi: vel in intestinis: in epate q̄ vel in splene: vel in felle: vel in renib9: vel in ve- sica. In mery aut in suba sua: aut in via. vñ ad stomachum transeunt cibaria. In suba sua. cū virtus deficit appetitiua ab ore cibū trahēs: ⁊ ad stomachū mittens. Deficit ⁊ virt9 expulsiua: vnde vomit9 consequit̄. hec aūt ex mala complexione deficit: aut ex morbo officiali: aut iūcture separatiōe: aut ex lacertorū passione suorū ipsi9 mery actionē explētiū. Ex mala cōplexiōe calida q̄ ex siti in telligitur nimia: ⁊ refrigeratiōe cū aqua bibitur frigida. aut ex cōplexione frigida que cōtra erit intelligēda. aut ex com plexione humida: que ex humiditate oris. et multis intel- ligitur sputis. Ex morbo officiali: sicut ex calido apostema- te qđ eū rubore ⁊ sitis intelligitur nimietate: ⁊ dolore inter spatulas: vel ex frigido apostemate in quo grauitas est sine dolore. Ex separatione iuncture sanguinis subsequitur vo- mitus et dolores inter spatulas. que si fit in longum: mino- rem facit appetitum. Si per latū minorē facit vomitum. In via sua mery patitur cōstipationem: q̄ ex exteriori est apo- stemate eam viam oppilante: aut ex lacertorum apostemate quib9 exterius actio mery expletur. Significatio apostema- tis calidi dolor est ⁊ feb. atq2 sitis. qđ cum saniem facit au- gmentatur feb. ⁊ rigorem patitur atq2 tremorem. Si frigi- dum sit grauitatem sui loci. ⁊ ꝑtinationem sui facit. perfe- ctior significatio oppilati mery est cum appetitus cibi ad stomachum transire non possit. Passio stomachi: aut in ore aut in fundamēto sui erit. Passio in ore dura est ⁊ molestissi ma. aliqñ mortificās ꝓpt̄ cordis vicinitatē: ⁊ cerebri societa tē. Dolor autē stomachi aliud est vniuersalis ipsi ⁊ aliis mē- bris: qđ fit ex mala cōplexione vel morbo officiali vel iūcture separatiōe cū cerebrum vel cor patiunt̄ ꝓpter ipsum sibi cō iunctum. Cerebrum sui causa patitur vigilias alienationem mentis in fe. malos somnos ⁊ terribiles: spasmū: epilepsias: tremorē. Ga. in megategni: vidi inquit in feb. holes spasmū patientem sine aliqua significatione spasmū prenunciante. Aliqui eīm patiuntur hoc ex malis cibariis q̄ comedūtur: an helitū ⁊ singultū faciētia: q̄ comesta cū euomant̄ cito q̄esci- tur. Ex colligantia sui cor deficit atq2 tremit. Ali9 est dolor soli ori stomachi: sicut corruptio appetit9 vel bolismus: abla tio etiā appetitus dolor: precordiorū sitis natatio cibi in ore stomachi: vel ex mala cōplexione in stomachi nascitur ore. q̄ si sit ca. sequitur sitis nimia cū calore: que vtraq2 in stomachi sentiunt̄ ore. vnde in aqua frigida vel in quibet alia re actua liter frigida delectant̄ extrinsec9 apposita. Si sit cū materia cholerica: patit̄ abominationē oris amaritudinem. Si mala sit cōplexio frigida: sitis ē parua ⁊ delectat̄ his in cā actualr ca. ori stomachi extrinsecus apposita. ⁊ in cibis calidis. q̄ si sit cū materia phlegmatica vt̄ melācholica: sentit infirm9 i ore sa porē acidū. Si aūt ꝓbare velis: vtrū mala cōplexio cū mate ria sit: da infirmo comedēda cibaria bonos chimos gñantia: ⁊ facvt vomat. q̄ si cū malis videas cōmixta hu. de mala mate- ria esse intelligas. si nō: ecōtra. Urina q̄ idē sigr̄. si eīm post moderatū cibū ⁊ aquā bibitā grossa sit ⁊ turbida itelligim9 eē cū materia. si nō: ecōtra. Cōplexio hūida: vt̄ sic. nō facit dolorē nisi post diuturnitatē. Si eīm diu morent̄ mala acci- dētia cōficiunt̄: q2 ex hūiditate fit hydropisis vel ex siccitate phthysis. Apostemata ca. i stomacho sunt nascētia cū fe. pul satiōe: grauitate: siti: angustia: anhelatiōe: grossitudine cū tactu in ore stomachi apparēte calore. hec apeat̄ facta vulne ra faciūt pulsationē. ⁊ fe. fortiorē rigorē q̄ ⁊ tremorē. q̄ duo accidētia ex acuta sunt materia. q̄ in ore stomachi pugnat. S aūt materia in aptis vulnerib9 ⁊ saniē faciētib9 cum vomitu purgat̄. Si sint frigida itelligunt̄ ex grossitudie i ore stoma chi ⁊ grauitate sine siti ⁊ calore. Ex iūcture separatiōe stomach9 sicut ⁊ mery patit̄: ⁊ eisdē signiōib9 denotat̄. Corruptio ap- petit9 aut est ex supfluitate: vel minoratiōe: siue ablatione. Supfluitas aut ex q̄litate cibariorū est. sicut in mulieribus cōcipiētib9: aut ex q̄titate q̄ fames vocat̄. q̄ si sit nimia: vocat̄ canina. Minoratiōe appetit9 minuit̄. ablatiōe aufert̄: sicut i bolismo videt̄. Desideriū malorū i q̄litate ciborū ex hūorib9 pessime q̄litatis i ore stomachi nascētib9: vñ acida desiderā tur cibaria: salsa: pōtica: vel acuta. q̄hq2 etiā lutū: terra: car- bones: testa. ⁊ alia in q̄litate pessima. sicut cōcipiētib9 videt̄ cū supfluitas mēstruorū in nutrimētū fetus in ore stomachi coadunat̄. sanguis eīm mēstruus superfluitas est in mulie- rū corpib9 quā natura ꝑparauit in creādo fetu. q̄ tū cōcepit stringit̄ ne egrediat̄. melior ⁊ tunabilior in fetus dat̄ nutri mētū: minus bon9 ascēdit ad mamillas vt lac fiat: peior in corpe remanet muliebri. q̄ descendēs in ore stomachi malus desideriū facit in mēse. j. ij. iij. ⁊. iiij. aufertur: q2 fetus dū est paruus non multo sanguine nutritur. dū autē creuerit: mul to indigebit: necq2 vt prius ascendit permanens in ore stoma chi. Augmētatio desiderij cibi q̄ fames vocatur ex cōplexio ē frigida quā os stomachi patit̄ q̄ ex acidi itelligit̄ ructatio ne. ⁊ desiderij aq̄ minoratiōe atq2 liq̄da egestione: vel ex in- anitione recepta cū mēbra exinanita desiderant repleri. sicut videt̄ post fe. cū purgationib9 finiētes. mēbra eīm exinanita trahūt sibi qđ subtile intestinū receperat. Intestino euacuato ab ore stomachi trahit̄ sibi. ideoq2 fames fit quā intelligim9 ex inanitione precedenti. Significatio hui9 pas. nimia est fa- mes que non potest sustineri ⁊ multū comeditur donec gra

uetur stomachus et ebriat cum egestione vel vomitu. Differt hec ab illa: quia acidi est hu. ex ista solutione non hz vitiis. Defectio appetitus aut ex mala est cōplexione oris stomachi emollientē et dissoluentē: quā ex fumosa intelligimus ructatione. et luti odore assimilante: siti nimia et delectatione in bibenda aq̄ frigida. et ex actualiter frigidā in ore stomachi ponat. aut ex humoribus est cholericis vel salsis: qđ intelligēs ex punctione in ore stomachi: abominatione quoq; et vomitu: et desiderio nimio aq̄ frigide: amaritudine: et salsedine oris. hu. enī cholerici: vel salsi generant sitim. nimiū desideriū aq̄ minorationē ad cibū appetendū. Aliqn̄ minoratio appetit⁹ de viscosis nascit hu. in ore stomachi se coadunantib⁹ et ipsum spissantib⁹. quā neq; sitis neq; punctura sequunt. aliquādo in ore stomachi hu. habent putridi: qđ intelligit et angustia: et contractione oris stomachi. Idem nascit si neruus ad os stomachi patiat. vñ sensus amittatur: qđ ex cōmotione cerebri est intelligi patientis alienationē mentis. Bolism⁹ est nimia fames mensuram excedēs: q̄ fit ex abominatione desiderij. i. nascens ex frigidissima cōplexione oris stomachi dñante. et cibi minutione: virtutisq; defectione. Intelligit ex tactu: quia in ore stomachi locus frigidissimus inuenit. et ex desiderij defectione cibi accipiendi. horrore: totius corporis subtilitate et cōsumptione. fames hec non ex solo est ore stomachi: sz ex desiderio totius corporis. Differt a canina q: in bolismo desiderium deficit: corpus cōsumit: et deficit virtus. In canina virtus desiderij est fortis et mēbra plena. dolor precordiorū. i. passio oris stomachi sic vocata a medicis ppter vicinitatē huius mēbri et cordis. Ex cōplexione ca. nascitur et ex doloris mitigatione intelligitur cū res actualiter frigida superponat. Est enī ex humoribus cholericis ad os stomachi decurrentib⁹: qđ perpēdas ex nimia defectione et extremitatū corporis frigiditate. et durissima est. et molestissima. et aliquādo ex nimio dolore prouenit. quia hec mēbra ppter vicinitatē cordis sensibilissima sunt. aliqn̄ cho. ad os stomachi descendit ppter nimiā angustiā et enitiā. et tarditatē accipiēdi cibū. hec nimiū generant dolorem et cito afferunt mortē: que omnia ex nobilitate sunt oris stomachi sensibilis et vicinitate cordis. aliquando ad os stomachi phlegma putridum descēdit. et infirmo angustiam et contractionē facit. sicut et humores cholerici. Natantes cibi in ore stomachi ex defectione sunt virtutis expulsiue in ore stomachi. Signū quia cibo accepto grauitas sentit in stomacho et nocent ea que sumunt. Sitis nimia ex stomachi est calore vel siccitate vel de vtroq; aut de hu. salsis in suis tunicis. vel in intestino subtili. vel in meseraicis. vel de calore epatis. aliquando etiā ex calore epatis. aliqn̄ etiā ex calore pectoris: et pulmonis. Differūt: q: que de pulmone: sit et pectore mitigat ex frigidarū rerū acceptione. alia nullo quiescit nisi ex frigidissima aqua. Sut quidā sitim patiunt nimiā: neq; aqua frigida: neq; aere frigido mitigant. et ideo nimia siti cito moriunt. cā est q: quidā tyrias mō sucarūt. quidā vinū biberūt vbi tyrie reposite fuerūt. quidā vinū vet⁹. vñ stomachus calescit vltra modū. alij nauigātes neq; aquā dulcē inuenientes aquā marinā biberūt et siccādo sunt mortui. Apostemata stomachi ca. ex pulsatione intelligunt grauitate fe. angustia. abominatione grossitudine et calore q̄ in stomachi locis sentiuntur. cū autē aperiūtur hec apostemata et faciūt vulnera: pulsatio et fe. sunt fortiores cū rigore et tremore ambob⁹ nascētib⁹ de acuitate materie. et eius cū membris obuiatione. q̄ cū crepent cū vomitu purgat corp⁹. Frigida apostemata intelligunt ex grossitudine sine dolore: calore: siti. sz cū grauitate. Separatio iuncture quā patit stomach⁹ eadē est q̄ mery dicta est supi⁹ et signiōes sicco. sz tñ nō est dolor. iter spatulas: sz i ore stomachi

¶ De passionibus in fundo stomachi nascentibus. Capitulum. xxvii.

Passiones in fundo stomachi sunt mala digestio: fastidiositas: diarria: lienteria: vomitus: singultus: inflatio: ructatio: sanguinis et lactis coagulatio. Mala digestio et fastidiositas ex defectione est stomachi in digestione. Si enī cib⁹ a stomacho velociter nō descēderit: appellat mora digestiōis. si infecte digerit vel descēderit: pessima digestio fit. si quoquo mō se in aliā qualitatē mutauerit: tunc mala digestio vocabit. Si nullaten⁹ digerit cibus: sed potius corrūpitur fastidiositas [illegible] tur stomatichos vocam⁹. Ois autē he passiōes [illegible] nascentes: sed cū ablatio est digestiōis. Si enim [illegible] fuerit fortis: mala digestio est mediocris. He aūt [illegible] teriores sunt: aut exteriores. Interiores sunt mala cōplexio stomachi, et hu. in ipso cōplexi et contenti. apostemata et separatio iuncture. Mala cōplexio in stomacho ca. corrūpit [illegible] ria. et in malam qualitatē et putridam mutat. quia [illegible] us putrefacit cibū. qđ intelligitur ex fumoso ructatu. [illegible] sitate sputi. cuius odor est sicut odor luti putridi vel [illegible] fetentis. et complexio mala digerit frigida et dura [illegible] sitim et dolorem facit mitigatur in re frigida actuali [illegible] tentiali. Cōplexio frigida intelligitur ex ructatione frigida. sitis paruitate. et calidi cibi delectatione: dolor [illegible] actualr ca. seu potentialr. Si frigida fuerit vltra modū. [illegible] mutat aliquo modo cibū intra stomachum: neq; ppter frigiditatē facit ructatū acidū. frigiditas enī non mutat cibū. Si frigida et sicca digestionē nō confortat: sed potius [illegible] minuit: neq; dolorē facit. sz potius in diuturnitate: quia complexio sicca si nimiū dominetur in stomacho facit [illegible] sime si cum eo iungatur calor. Si vero humida [illegible] pilim ppter mutationes cibi et humiditate: maxime si [illegible] cū frigiditudine. Nos alibi dicem⁹ de frigiditate [illegible] et de hydropisi que de vitio nascit stomachi hu. [illegible] tra stomachū: aut calidi sunt qui ex defectione appetitus intelliguntur et fumoso ructatu sputo viscoso: putride. [illegible] hu. aut in concauitatē sunt effluentes: et intelliguntur quia si cibū incorruptibilē accipiat infirmus: sicut frumentū [illegible] eodemcum vomitu vel egestione exeunt. et cum [illegible] cho. aut sunt inuiscati et in tunica sua condensati. et perpenduntur ex abominatione et vomitu. cū [illegible] tur: et nimia siti. aut hu. sunt frigidi. et intelliguntur ex minoratione cibi appetendi. et acido ructatu. Item si hu. [illegible] cauitatē stomachi currunt: qđ intelligimus quia cum [illegible] dificatoriū cibum accipiat infirmus sicut mel et [illegible] mat ipsum: cum eodē phlegmatica exeunt: [illegible] in stomachi tunica qđ intelligitur ex abominatione [illegible] mitu sitis paruitate et appetitus fortitudine: qđ [illegible] vere inter malam complexionē stomachi. et hu. [illegible] videas ergo si corpus plenū et vene turgide sunt [illegible] accipiant temperatū. aut cum egestione [illegible] cum aliquo hu. intelligimus ex hu. inclusis esse in stomacho. Apostemata in stomacho nascētia sunt diuersa. [illegible] da. que ex dolore et pulsatione in fundo stomachi sunt intelligenda: et duritie et calore sub tactu sentiendū. [illegible] ti. que cū ad saniem venerint augmētant fe. [illegible] aut frigida ex grauitate et duritie sine dolore et calore [illegible] scenda. Separatio iuncture aut de cā est interiori aut exteriori. De exteriori sicut de vulneribus q̄ patit stomachus aut acutis potiōib⁹. De interiori sic tumor: [illegible] Exterior cā est cibi inconueniētia. aut in quātitate [illegible] sit q̄ stomach⁹ possit digerere: sicut videm⁹ ignis [illegible] plura ligna apposita nō bñ cōburunt: aut in q̄litate [illegible] sicut acidū lac: pisces: radices: ola fricta: et [illegible] cut ignis lignis supposit⁹ humidis: neq; [illegible] aut in substa cibi grossi. sicut est caro vaccina: [illegible] aut inordinatiōe cibi sicut cū q̄dā grossum aut [illegible] cauerit cibū: postea subtilez q̄ antea corrumpit [illegible] stomacho egrediat: aut cū cibū acceperit: antē [illegible] rursus accipiat. q̄ oia intelligunt ex infirmi [illegible] alia pas. stomachi. i. cum vomitu et egestione [illegible] a comestione sequitur nimia q̄ stomachum [illegible] et ad expellendū illud qđ ori stomachi est [illegible] bocat. qđ vero est in fundamēto cū egestiōe aut ex [illegible] te. quia si sit pungitiuus pungit stomachus. et ad expellendū compellitur: aut viscosus qui in stomacho labefatur aut alia cibi corruptione. sicut in cholericos hu. mutatur: vel q̄ de alio loco sicut felle descendit: et in stomachum [illegible] pungit: vt a se expellere possit: quod intelligitur ex his que a corpore cum vomitu et egestione [illegible] et de angustia: et abominatione atq; siti. hec pas. est facile [illegible] ergo cibus exeat corruptus: et dolor augmentet [illegible]

ereunt hu. stomachū ⁊ intestina pungentes: et noceant intestino cū egestione. ⁊ mery cum vomitu: inde stomachus ⁊ intestinū dolore patiuntur nimiū: angustiam instabilitatē vt cadant in defectionem: ⁊ faciei malitiam: tempora dilatant nares acuūtur. frigescunt corporis extremitates. ⁊ maxime si corruptis hu. corpus sit apparatū. Diarria est purgatio humorum diuersorum et subtiliū. qui aut ex mala sunt ciborum ordinatione. In quātitate: si multi sunt ⁊ grauantes stomachum et expellantur et eos alij hu. consequantur. In qualitate cum homo accipiat cibum facilem ad corrūpendum. sicut melones: cucurbitas: mora: et similia. hec enī in stomacho cum corrūpuntur expellitur: ⁊ cum eis alij hu. egrediuntur aut cibi ordinatione. sicut cum accipitur ad digerendū duriora post velociora. aut constipatione meseraicarū. he vene si sint constipate: colamentum cibi ad epar non pōt trāsire. exit ergo cū egestione qd ex plenitudine est venarum et corporis. digestus est cibus in stomacho sm q opꝫ: et in subtili intestino non valens transire ad epar: ⁊ ad alia corporis membra sicq cum egestione exit. qd ex plenitudine multorum hu. nascitur ad stomachum descendentiū. aut ex corpore suo toto. aut ex vno mēbro. hoc aūt aut sm naturā sicut in cretica die videmus cū membra nociuos hu. expellūt ad stomachum: vtpote cerebrū ad stomachum et intestinuꝫ. in quo maxime nociui hu. adunantur: ⁊ ab eo in stomachum propelluntur. hi autem hu. aut salsi sunt: aut acuti facientes egestiones sanguinis. Signa salsorū: quia salsitatē vel amaritudinem in ore infirmi sentiunt: acuti pungunt ⁊ nimium sentire faciunt. Si nec salsi nec acuti sunt defectiones tantū faciunt. Differt autem a priori morbo: quia prior facit vomitum. et cho. ru. exit plurimum. Diarria vomitu caret: ⁊ qd exit diuersum est: nec vnius qualitatis. Item prior est acutus et velociter aufertur: Diarria vero diuturnus est morbus. Species diarrie ex multis hu. ad stomachum fluentibus sunt diuerse sm diuersitatem materie. cū enī quedam humiditates ad stomachum a cerebro descendant propter cōplexionem cal. vel frigidā: augmentant hu. ⁊ descendunt partim in nares: partim in palatū. ⁊ de palato in stomachum vel intestinum. cōplexionemq eorum corrumpunt: vnde deficit digestio eorum. deinde virtus dissoluit. ⁊ aliquādo ad mortē deducit hic morbus. Est ⁊ alia species que nō multā solutionem habet: sed paruam ⁊ eandem cholericam. qd consequitur ex augmētatis in corpore hu. quibus non oportet corpus nutriatur: sicq in stomachū et intestinum ꝓpelluntur. Est ⁊ alia species que solutionē interpolatam habet duos vel tres dies cessans. ⁊ postea durans. cumq cessauerit reuertit sicut prius fuit. qd contingit cū in illis coadunati chimi expelluntur ad stomachum ⁊ intestinū sicut fe. coadunatur materia que est interpolata: sm autē in dieta. aliquando hec in tertiana est feb. cum cholericos hu. natura expellit in die accessiōis. Est aūt ⁊ alia que nascitur de oppilatiōe meseraicarū. cū cibi succus sm q oportet ad epar non egrediatur: sꝫ subtilis ad epar descendit ⁊ ad intestinū mediocris. sicut videtur in hydropicis que ex cōstipatione cōtingit. hec species consumptionē vel constipationē facit corporis. quia paruissimū venit ad epar et ad corpus. ⁊ similiter oēs species diarrie: si morentur cōsumptio corporis sequitur. Est et alia de hu. nascens humidis ⁊ phlegmaticis in intestino in qua dolorem infirmus patitur ⁊ inflationē: qd exit paruum est ⁊ rarum. moratur infirmus ad sellam diu. Lienteria est cum sicut comeditur a stomacho exit cibus sine vlla sui mutatione: qd ex nimia est defectione virtutis contentiue cibū tenere non valente. Cōtingit autē ex cōplexione frigida ⁊ humida dominante stomacho. et in intestino subtili vnde cibus lubricus eijcitur. aliquādo quoq ex intestini ⁊ stomachi defectiōe est cum cibum sm q opꝫ non possunt mutare. quia non sm q opꝫ mutatur neq tempore cōpetenti. fit autem propter pustulas et vulnera q in inferiori sunt tunica stomachi ad quā cibus veniat: ⁊ illa tangat vulnera et pūgat. stomachus ex dolore quē sentit mouet expellens cibum antequā sit digestus vel mutatus. vt se defendat a rebus nocētibus. Intelligimus hoc ex pustulis ⁊ vulneribus q in ore ⁊ lingua infirmus patit. ⁊ q calor ⁊ siccitas in ore sentiunt. Lienteria ergo sicut diximus paruitas est cibi in stomacho morantis. et citius exitus cū intrauerit. Unde hip. in apho. in lienteria diuturna oxiremia nata que nō fuit antea: bonū signū. Oxiremia enī cōtingit ex cibo in stomacho morāte ⁊ cōmuentia cōtētiue virtutis. Abominatio ⁊ vomitus aut de cibi sunt quantitate. si plusq̄ oporteat stomachum grauans ⁊ in ore suo natans: q cum sibi noceat ad mery expellat ⁊ de mery cū vomitu eijciat. De qualitate si cibus abominabilis sit: ⁊ amarus acutus ⁊ ponticus qui cum noceant stomacho expellunt ab eo. hu. si in concauitate stomachi sint: faciunt vomitum. si intra tunicam eius et tunice villis inuiscetur: abominatio efficitur. hu. quoq hi aliquādo nascūtur in stomacho. ⁊ aliquādo ad ipm effluunt ab alio membro. Nascētes in stomacho cōtinui sunt: qr corruptio cōplexionis sue eos generauit. qui ab alio mēbro decurrunt paruo tempore ibi quiescūt adunātes se in locū vbi descensuri sunt ad stomachū. Humorum autē species intelligantur ex sapore horum que euomuntur. Si enī sunt amara ex cho. ru. Si salsa: dulcia: vel acida: phlegmatica. Aliquādo est vomitus sm crisim. cū natura hu. expellit qui causa sunt morbi a parte superiori. Singultus est spasmus interiorum panniculorū stomachi. cū sui eadē est que ⁊ spasmi in neruis aut enī de plenitudine: aut de inanitiōe: aut de pūctura: aut de cōplexione frigida. De plenitudine: sicut videt in multū cibū ⁊ plusq̄ oportet accipientibus: ⁊ his quorū dieta est inordinata. De inanitione: sicut post febres ⁊ ventrū solutiōes et post longam cibi abstinentiā: qd intelligitur ex precedentibus: Punctura de cholericis est hu. in stomacho nascentibus: aut de alijs mēbris ad ipsum fluentibus: vel de potiōe acuta: siue cibo: vel de vino veteri ⁊ puro. Singultus ex frigida cōplexiōe: ⁊ ex frigidi cibi pessima est acceptione q spissatur in stomachi substātia ⁊ eam spasmat. sicut patiunt seniores. ⁊ diuturnos morbos habētes. Inflatio ⁊ gurgulatiōes aut de interioribus sunt: sicut si stomachus nō bñ sit calidus vt digeri possit cibus: ⁊ vētositas dispergit. neq frigidus quin cibus mutet: sꝫ cal. eius incidit defectus. qr cibus non digerit perfecte vel in ventositatem mutat fumosam et fiunt inflatio et gurgulatio in stomacho: aut de exterioribus: sicut cum cibus accipit quo vētositas generat vtpote fabe: faseoli. ⁊ similia. Uētositas que ex his nascit parū morat. cū ructatu enī dissoluitur. Ructatus q ex vētositate stomachi inflatiua nascit qua vsq in os ascēdente: ⁊ fumus ascendit. aut de humoribus calidis. vnde ructatus fit fumosus: aut de frigidis hu. ⁊ fit acidus. aliquādo quoq ructat acide ex frigidis cibarijs ⁊ multis. que cū non possit stomachus bene digerere ex caloris defectione: fit inde ructare acidū. Ructatus aliquando fit adeo validus vt a stomacho cibus egrediatur ⁊ digestio Rhaf. Si aūt ructatus non exeat: generatur ventositas ⁊ inflatio nociua. Lac coagulatū intra stomachū fit: cū qui habent eū frigidum lac recenter vel frequenter mulsum accipiunt.

¶ De passionibus intestinorū. Cap. xxviij.

Passiones in intestinis sunt dissinteria: tenasmon: colica pas. yleon: ventositas: lumbrici: ascarides: cōtractiōes. Dissinteria aut est ab epate ⁊ vocatur epatica. de qua diximus sumus postea. aut ex intestinis que ex nimio motu fit vel ex ca. apostemate in intestinis nascente et crepante. aut ex hu. qui ab intestinis descendunt: in diarriā. si materia sit acuta ⁊ cholerica: siue salsa ⁊ phlegmatica: vnde panniculi intestini putrescunt vulnerati. Hanc pas. habentes ante purgāt cholericos ⁊ diuersos hu. ⁊ postea phlegmaticā hūiditate: qd cognoscit cū in intestinis humiditas viscosa ⁊ desup tunica ta excoriat: post quā excoriant q̄dā de intestinoꝝ corporibus proijciunt: q si sint q̄si frusta carnis subsequitur perditio infirmi. qr intestini suba signit eē comesta. ⁊ vsq ad subaꝝ eē pforata: qd impossibile ē curare. post purgent sanguinē q fit cū venarū aperiant ora q in intestinoꝝ sunt suba. aliqū putredo fetens exit sicut de corpe mortui. aliqū sicut pinguedo dissoluta i colore ⁊ liquore. hoc aūt est cuꝫ calor dissoluit pinguedinē que in membris est pinguibus. que si moretur sicut serpini efficit. Aliqū est dissinteria ex venaꝝ fissura: cū in ipsis sm. augmētatur vnde scinduntur. Putant autē quidam esse emorroidem. ⁊ non est emorrois. quia emorrois est ex scissura venaꝝ

que in ano sunt seu natib⁹. Itē dissinteria ex hu. cho. nigris qualitate pessimis ꝛ descendentib⁹ ad intestina: q̄ intelligi tur ex cho. ni. egressionib⁹. a ꝗ hec cho. ni. sanguini iungit melācholico que species pessime sunt ꝛ mortales. sicut hip. in apho. solutio inquit s cui⁹ initio cholera erit nigra: mortalis est. Uulnera intestinoꝝ aut grossi sunt intestini: et intelliguntur: qꝛ ad egestionē surg. infirmus cum punctura siue tortura sentiatur. ꝛ qḋ erit de vulnere: non cum egestione misceatur. vnde vulnera in recto intestino esse intelligun tur. Si cū egestiōe aliquātulū misceatur vulnera in orbo intestino eē intelliguntur aut in colon. Si infirmus sub vmbilico puncturā senserit: vulnus in grosso intestino erit. Si vmbelicū dolor circundederit: vulnus in intestino subtili erit. Item si punctura sentiatur diu ante digestionem: et qḋ de vulnere erit cum egestione mixtum sit: vuln⁹ est in intestino subtili. Est enim et longa via in qua san. et sanies commiscentur. Item si bene sint commixta: vulnus in intestino est supra ieiunū. Hip. in pronocon notomacon. qui habēt inq̄t dissinteriam patiuntur contractionem exiture vente sit. ꝛ sursum redeuntis. defectionem quoqꝫ virtutis. ꝛ frigitudinem extremitatis. Ga. huic capitulo iungit dolorem stomachi: cū plenitudine capitis ꝛ dolore sui. Causa hoꝝ quia intestina excoriata dolent. ꝛ impediūtur ex omnibus ad ipsa transeuntibus. maxime si sint acuta ꝛ pungitiua. Cum autē non festinatur ad emittēda que nocent reuertētur ascendēdo sursum. et sic ventositas ꝛ dolor intra stomachum. ꝛ plenitudo in cerebro propter ascensionē fumi illius materie ad caput. sequitur semper intestinorum dolorē defectio virtutis ꝛ frigiditas extremitatis. quia calor vadit ad membra dolentia vt ea nutriat atqꝫ regat. Dissinteria epatica est sanguinis emissio pari cū egestione mixti: cui⁹ initiū est sicut lauatura carnis ꝛ post rubescit deinde nigrum quasi cho. ni. Differētia dissinterie epatice ꝛ intestinorum: quia sanguis cadens de intestinis guttatim cadit. ꝛ est quasi mixt⁹ nāꝗ qui de epate est quasi lotura carnis est. Hāc passionē sequitur consumptio corporis propter ablationē cibi a membris quā ab epate solet euenire eis. Si infirmus sentiat dolorem epatis certior est causa quia dissinteria epatica. vñ oportet medicū in medicanda dissinteria vt sufficienter consideret ne in errorem cadat. Aliquādo dissinteriam epaticam medicus intestinorū esse putat. quā sicut intestinorum medicat. et ita epatica negligitur: ꝛ sic perit infirmus. Ga. cognosco inquit hoīes hanc pas. habentes quos medici confuderunt quia discretionē eorū ignorauerit. Aliquādo errāt in sanguine ab epate currēte. quia si sit mixtus cū cho. ru. cū inde transeat leduntur intestina et excoriātur ea. eritqꝫ sanguis cū mutatione mixtus ꝛ de intestinis esse putatur. Causa vñ dissinteria nascit epatica: aut de venaꝝ ꝛ epatꝭ est sanguine ꝛ plenitudine: quā natura eiicit ab epate ꝑpter nocumētū ꝛ plenitudinē sui. et tñ nō in primis mult⁹ erit sanguis. aut ꝑpter pigriciam ꝛ grossitudinē meatus. vñ in epate multus san. coadunatur: ꝛ inde grauatū eū expellit ꝛ eiicit. aut propter incisionem membrorū quorūdā corporis sicut manuū et pedū. ꝛ permanet sanguis illa mēbra nutriens⁹ in epate: grauat inde: quē expellit in meseraica. deinde vadit in intestina. hec accidentia subito veniunt: neqꝫ morantur neqꝫ per diatur ꝑpetitus. Aliqñ venit dissinteria epatis propter defectionem sue virtutis retentiue quā sequit defectio appetitus. ꝛ in initio eiicit quasi lauaturā carnis. Tenasmon est motus recti intestini cogens hominē ad egestionē: ꝛ tamen nihil nisi parū viscositatꝭ euenit cū sanguine faciētē. Cā ei⁹ humiditas est acuta et pungitiua ad rectum descendēs intestinum. ꝛ pungens ipsum cogens ad egestionem infirmum Intelligitur aūt ex his q̄ exeūt. aut eñ humiditas est cholerica: aut salsa. Item dissinteria est ex apostemate in intestinis videtur eñ infirmo in intestinis stercora esse collecta. et vt ad sellam ire debeat: qḋ intelligit ex pulsatione ꝛ grauitate que in recto intestino est sentire. aut ex stercore sicco coadunato in subtili intestino: vnde opꝫ vt ad sellam exeat: sꝫ ideo quia non erit cito opꝫ exprimi ꝛ tenasmon pati. Aliquādo vnet sola erit humiditas: ꝛ solutionem esse putat medicorū stulticia: dantqꝫ medicamen stipticum. vnde necesse est cuꝫ

occidant. Gal. vidi inquit hominem thenasmon patientem emisisse lapidem: et sanus factus est.

De colica passione. Cap. xix.

Colica passio intestini⁹ est dolor quē patitur intestinū qḋ vocat colon. nascitur ex hu. grossis ꝛ phlegmaticis qui clauduntur in intestini plicaturis. [illegible] sa aūt ventositas substantiā claudit intestini que facilꝫ dissoluitur ab hu. his vñ maximas [illegible] Hec species pas. maxime est ex defectiōe intestinoꝝ. [illegible] digerere: neqꝫ dissoluere possunt hu. aut ventositate [illegible] sit frigida in intestinis clausa ꝛ excedente calore [illegible] stemate siue de aliquo acuto vel pungitiuo hu. Phlegmaticos intelligimus hu. ex multo dolore. ꝛ quia intestina quasi terebello sunt perforata: ꝛ ructatione acida abominatione vomitu cum quo erit phlegma: ventris constrictio et [illegible] ventus exeat ab inferiori parte. et ex frigiditate [illegible] vmbilici: si qs eū tetigerit: ꝛ de pstereūs [illegible] grossuꝫ phlegma gstante. Passio ex ventositate [illegible] et dolore: et ibernatione que in loco est intestini [illegible] tione doloris in latere sui cum gurgulatione: [illegible] ꝛ nimio dolore: tortura ꝛ abominatione stercus [illegible] per aquā natatile. sicut vacciū. Ex apostemate [illegible] ex calore. ꝛ in loco intestini incensione. ꝛ nimio cum [illegible] ra dolore: feb. siti: ardore: vomitu: ꝛ abominatione. In vomitu diuersa sunt cho. sine leuitate. Hec colice species [illegible] est ceteris cū aliquādo se in yleon mutet. Que ex hu. acuto et pungitiuis nascitur: intelligitur autem de nimia [illegible] tate lingue et oris. vrina acuta et rubea. aliquando [illegible] erit cholerica. vñ dolor augmentatur. ꝛ si [illegible] dieta cholericos hu. generans sic cernito. Oportet autem intelligas: quia pas. colica in dolorem arteticum se mutat. [illegible] dixisse enim memini quendam qui dicebat [illegible] nem in spatulis fieri propter colicam. Oportet [illegible] pas. cogitare ꝛ sufficienter considerare: quia aliquando [illegible] renibus fit pas. putatur esse colica. qꝛ in dolore [illegible] colica patitur accidētia. idest dolorem nimium [illegible] nem. atqꝫ vomitum cum egestionis facti constrictione [illegible] tositate neqꝫ inferius neqꝫ superius exeūte. Horum [illegible] pas. differentia. quia dolor colice pas. durior est [illegible] vel magis continuus: neqꝫ loci est vnius: in renibus accidentia sunt minora: neqꝫ dolores mutantur: sed stant in vno.

De passione yleon. Cap. xx.

Yleon est dolor in intestinis tenuis: [illegible] ta passio ꝛ mortifera maxime si propter [illegible] doloris sterc⁹ vomuerit. Hec pas. de apostemate nascitur ea. in subtili intestino: [illegible] tione stercoris sicci. aut de hu. [illegible] se miscentibus in intestinis. aut de crepatura [illegible] syphac. et exeunt intestina: aut de intestinorum separatione. Aliquando nascitur hominibus cibum ad [illegible] suam explendam non habentibus. aut de potione [illegible] accepta. Que ex egestionis oppilatione est dolorem [illegible] quasi perforationeꝫ terebelli. Que est ex crepatura ꝛ intestinorum separatione aperta est: si ponatur [illegible] ꝛ si forte intestina exierint [illegible] cum manu. Que ex nimia est fame ex [illegible] gatiōe. Oportet autem intelligi qꝛ hec passio periculosa est quocūqꝫ mō fuerit. ꝛ maxime si putruerit [illegible] excessio fuerit vel exierit. Si odor corporis [illegible] est mors.

De lumbricis aut aliis vermibus. Cap. xxi.

Lumbrici ex hu. fiunt phlegmaticis [illegible] bus in intestinis vbi nascitur calor [illegible] vnde hec animalia generantur. [illegible] le est de sanguine [illegible] vel de cho. ni. Cholera cum ru. cum amaritudine et acuitate: [illegible] neqꝫ sua humiditate occidit animalia: ꝛ sanguis non erit de venis: vel arteriis. ꝛ si erit apostema [illegible] pas. alia. vnde hanc pas. habent pueri. ꝛ hoīes [illegible] phlegmaticū ꝛ grossam cum dieta grossa ꝛ [illegible] gentia: maxime hec pas. nascitur in autumno [illegible]

cessione. Cuius pas. tres sunt species. Una est lumbricorum species: q̄ quasi rami porulate sunt et in intestino subtili nascuntur propter plurimā cibi humidi abundantiam in hoc intestino se coadunantē. Sunt alij lati sicut semina cucurbite plurimū in grosso intestino nascētes: et maxime in orbo. Sūt et alij minuti sicut qui fiunt i aceto vermiculi plurimū in recto intestino nascētes. Significatiōes eorum: q: vermes qui sicci sunt hīs q̄ in aceto fiūt: et qui semini assimilātur cucurbitino: facile exeunt cū egestione ex intestini ubi sunt largitate. Aliqū paruos vermes habere pruritū iter nates et purgantur cū ad egestionem sunt voluntarij. Lumbrici nō exeūt cum egestiōe: qd̄ est ex subtilis intestini a magno longinquitate et strictione ipsius vie. et eorum cum subtili intestino inuiscatione: quapropter non egrediuntur nisi cū in expulsione hu. a natura expellātur sicut in cretica die videt. vñ ex eorum accidentibus necesse est intelligātur. i. tortura abominatione punctura: maxime cum intestina propter inanitionē stomachi sunt subtiliata. Lumbrici enī cum cibū sunt appetitiui neq̄ inuenerint i intestinis de eorum humectatione trahunt. qui si crescant in intestinis virtus deficit: quia chimus nutriens intestina: ad lumbricos nutriendos vadit. vnde deficit: et refrigeratur extremitas corporis: strident dētes pruriunt labia abominationē et vomitum habēt. aliquādo ascēdunt vsq̄ ad os stomachi. et cum vomitu exeunt. Tortura in testino: si est ex hu. acutis: et pungitiuis qui ad intestina descendunt et stomachum. aut ex ventositate intestina extendēte. aut ex grossis hu. phlegmaticis et viscosis et inuiscantibus se in intestinis. aut ex sicco stercore in intestinis se claudēte.

De passionibus natium. Cap. xxxij.

Passiones natium viane sunt passioni intestinorū: q: extremitates recti intestini sunt. sunt aūt emorroys. Emorum atrici fissura exire nates foras calidus apostema. Emorroys est superfluitas nascens super natium ora et similiter morum. sed differūt: quia morū habet caput rotundū et ru. fundamentū ei⁹ subtile sicut mori forma. Emorroys duob⁹ est modis. quedam capitis est rotundi: sicut vua et colore purpurea. quedā longa et in capite grossa: subtilis versus inferiora. ab his duobus aliquādo multus san. aliquādo nullus exit. Item sanguis qui morum exit cum impetu exit. exiens emorroydē: aliquādo interpolatur. aliquādo nō: cū stringitē vero exit: nimios dolores gignit pruriginem natiū. et passiones multas in alijs membris. Si quis ergo cum ferro medicet: vna emorroys dimittatur vt sanguis ille egrediat. q̄ si non generātur morbi. sicut hydropisis: mania: phthysis hec sunt passionū genera propter melancholicum san. intra epar. qui cū multiplicetur spargitur in inferiores venas. et diuiditur et exit de natibus: cū constringitur neq̄ de epate egrediat: dura apostemata inde generantur. Calor epatis naturalis extinguitur propter multitudinē melācholici san. et cōpressionem venarū epatis. deinde eius cōplexio refrigerat: neq̄ sm̄ q̄ oportet sanguinē mutare potest: sed aquosum et phlegmaticū generat: vnde causa est hydropisis. Si epar confortetur vt san. sic ad venas pectoris vel pulmonis propellatur. et illo implicantur: et pulsate crepent et vulnera faciunt: et hec est cū phthysis. si aūt san. cerebrū ascenderit. melācholiā facit. Ideoq̄ hip. precepit in medicanda emorroyde cū ferro vnam dimitti: vnde fluat ille san. qui solet in epate coadunari. Similiter si sanguis plus q̄ oportet exeat morbos procreat: sicut corruptionem coloris figure et cōplexionis hydropisim: et defectionē virtutis appetitiue. Calor enī epatis deficit neq̄ generatur san. vnde cōplexio corrumpitur corporis: et generat hydropisis. si san. exiens augmentetur perit infirmus: sed tamen hanc habente passio non incidunt morpheam: neq̄ simil: pleuresim vel peripleumoniam. vnde san. non effluit: cuiusdā os est apertum. cuiusdam vero non. qd̄ ex sensu et tactu intelligit. sed si sit deintus in intestinis corpus rotundum mitti. corpus in quā ventosam et imitere focū et bōbicinū sup nates imponēdū. extremitas enī intestini venit foras et apparet qualis sit. Atrici sunt vulnera occulta in extremitate intestini nascētia. aliqū cōcauitas horū non ita tangit intestinū vt perforet ipm. q̄ si cum puluere desiccatiuo medicent sanātur. Quoddā horum multū est cōcauū perforans cui medicina nullū pstat psidiū. itelligit si digit⁹ sup nates ponat et in atricorum perforatiōes argalia mittat. Si autē cū argalia digit⁹ iungat: pforatū esse intestinū intelligitur. et si extremitate emboti in perforationē posueris vulneris. et fumigaueris. et infirmus q̄si fumos graues ad os penetrare senserit pforatum ee intelligas. Exire nates aut ex mollitie est lacertorum. aut ex tenasmō. Fissura aut ex solutione est humorū cholericorum calidorū et acutorū: aut q: nimis est stipticū et durū cū stercus exeat per nates nimis siccū. Apostema nascit in natib⁹ sicut in mēbris toti⁹ corporis: et ex tumore: et dolore et strāguria itelligitur: qd̄ si sit calidū rubescit et quiescit de causa actuali frigida: si sit supposita: et nocet sibi res calida. De frigido apostemate ecōuerso accipe.

De passionib⁹ epatis causis et signorib⁹ eaꝝ. Ca. xxxiij.

Passiones epatis aut priuate sunt sibi: aut i alijs nascētes mēbris ppter societatē sui. Priuate sibi sunt defectio: apostema: oppilatio in via sua Que in alijs nascunt mēbris generāt hydropisim propter societatē sui. Defectio epatis: aut ex defectiōe est appetitiue vtutis. vñ trahit succ⁹ cibi de subtili intestino et meseraicis. Intelligit aūt ex egestiōe alba et liq̄da: qd̄ ex defectione est sua in trahendo cibo a meseraica. aut ex defectiōe vtutis retētiue: et intelligit ex teneritudine et corporis plenitudine: qd̄ fit ex cibo crudo et indigesto p corpus diffuso. nō enī retentiua tenet vt bene coquat. aut ex virtutis digestiue defectiōe. q̄ aut ex ca. est cōplexiōe: et intelligit ex desiderij ablatiōe. ardore. siti nimia fe. vomitu solutione cū qua hu. cholerici exeūt. vrina ni. et q: plurimi ide cadūt in pas. acutas. que pas. si moret: facit cōsumptiōem chimorum corporis: et his cōsumptis cōsumptio fit epatis. vñ cū egestiōe ei⁹ fit egressio. qd̄ cū exeat dolorē pessimi minorat q̄ corp⁹ et cōsumit: aut ex frigida est cōplexiōe: q̄ itelligit q: i initio morbi nimiū hꝫ desideriū cibi sine fe. et siti. qd̄ cum egestiōe exit paruū ē et tēpib⁹ diuersis: atq̄ multis. neq̄ mali ē odoris. Si vero moret fe. facit. san. ei⁹ putrescit ex grossitudine sui. et aufert desideriū cibi. qd̄ cū egestiōe exit q̄si fex ē san. in die patitur nimiā solutionē et subitā. corpus mutat in marmoreū col. et minoratio carnis in facie videt. aut ex sicca cōplexione qd̄ intelligitur ex corporis macilētia et siccitate et egestionis paruitate: atq̄ sui grossitudine: aut de humida complexione. et intelligitur ex siccitate contraria ratione. aut de defectione vtutis expulsiue q̄ toti corpori cibum nō bene mūdatū mittit. q: vtus hec nō bene potuit mūdificare. Apostema aut est calidū aut frigidū. Si calidū i dextro latere sentitur: sub hypocūdria dolor ascēdens furculas cū fe. et descendēs ardore siti siccitate. tussi ad costas. Si infirm⁹ supinus iaceat: sentit grossitudinē sub hypocūdria in latere dextro. In apostemate de cho. ru. fiūt hec accidētia fortiora et molestiora. Si apostema i cōcauitate sit epatis ablatio subsequitur desiderij. singulť: cholericorū hu. in initio vomit⁹ sicut oui vitellū: et post sicut eramētū eruginosum: vētris cōstipatio: et defectio frigiditas extremitatū corporis tussis et angustia spiꝰs minora sunt. Si apostema i gibbositate sit epatis: fiunt tussis et spūs angustia fortiora: sentit infirm⁹ furculas trahi ad iferiora cū grauitate sub hypocūdria. q: cōcauaverna furculas ppt apostema trahit ad inferiora. et in initio lingua ē citrina et post nigra. et cū a pte dextra locū sub hypocūdria tangat grossum sentit eē apostema sicut noua luna. tactus eius calidus. si infirmo precipias vt supin⁹ iaceat: neq̄ sub caput ei⁹ aliquid ponatur. et eū duplicare facias genua et pedes et cōciliado iungat. et locū tetigeris inuenies sicut dixi. et aliqū apostema calidū venit ad lacertos vētris. et differt a supiori q: istud si tetigeris inuenies in forma longum. aut quadrangulū. aut vna extremitas erit grossa altera subtilis. Apostema epatis frigidum intelligitur ex grauitate in dextra parte. et sub hypocundria. et tussi parua sine dolore et feb. In loco tacto inuenitur grossitudo: duricies: si apostema sit melancholicum. Si phlegmaticum: mollicies. Si defectio et apostema in epate se coadunauerint: sit mollicies egestionis: et similitudo lauature carnis. Oportet autem intelligi: quia tumor in epate cum defectione pessimus

fit morbus. et ad perditionem ducens. Constipatio autem de aposte mate est cuius significationem meminimus nos dixisse. aut de grossis hu. in ore venarum a porta se dividentium insufficienti busque et in vena que in gibbo epatis est sita se coadunantibus quam constipationem intelligimus ex dolore gravitate et extensione sitate in dextro latere sup hypocondria sine fe. Si oppiletur gibbus epatis: fit urina aquosa et subtilis. Si in concauita te sua: egestio est liquida.

De hydropisi. Cap. xxxiii.

Passiones in aliis membris ex colligantia nascen tes epatis: quedam species est hydropisis. Illa enim hydropisis ex defectione nascitur virtu tis generative sanguinis. aut si de sua actione defecerit. hec ex passione epatis nascitur quod fun damentum est ipsius. sicut si complexionis est fri gide: succum cibi in perfectum sanguinem non valentis mu tare. et aliquando patitur aliquod membrum epati colligatum siue vicinum sicut stomachus qui patitur cum cibum secundum quod oportet digerere non potest. et ita indigestus per totum corpus spargitur membris corporis in suam naturam eum digerere non valenti bus. patiuntur et ieiunum intestinum: et meseraica vena cum in mutan do cibi succo deficiunt et non ad epar mandari valeat. unde et ex de fectu mutativa san. cum cibus ad ipsam venire nequit. Alia cum hy dropisis ex defectione est pulmonis qui non potest enutriri ex humiditate sanguinis. remanet ergo in san. membra nutri ens et corum complexionem humectans. Aliquando ex defectione renum in trahendo sanguinem aquaticum: aqua cum remanens in san. nu trit membra et corum complexionem humectat. Species hydropi sis sunt .iii. tympanites: hydropisis: hyposarca. Tympanias est ex defectione caloris epatis non nimie frigiditatis. mutat autem san. in ventositatem inter pelliculas ventris et intestinorum se coadunantem. aut ex multis cibariis est accipiendis vento sitatis generativis. Signum eius est quia si super ventrem percutiatur: sonus quasi tympani auditur. Hydropisis ex nimia est frigiditate et complexione epatis dominante humidi tate. unde cibus in humidam et aquosam mutatur naturam que inter pel liculas ventris et intestinorum coadunatur. huius passionis causa est ex herbis frigidis et fructibus: et aqua frigida. Si gnum eius infirmi venter mouetur et sonat quasi uter aqua ple nus. Hyposarca est cum cibus in epate in humiditatem mutatur propter frigidam complexionem et aquosam et humidam. unde postea omnia membra frigida sunt et phlegmatica. Que de duro apo stemate est vias oppilante epatis et comprimente. unde spiritus ad ipsum prohibetur transire complexione refrigerante et virtute sanguinis mutativa deficiente: cibumque in phlegma mutante aut de apostemate splenis deficientis ab emundando san guine de cho. ni. unde sanguis augmentatur in epate. et extin guitur eius calor. aut de fluxu sanguinis: aut de vulnere: aut de menstruis: aut de emorroide cum fit conclusus: calor epatis de nimio refrigeratur sanguine: sicut in lucerna. lucerna ex ni mio oleo extinguitur. aut ex frigida complexione stomachi cum cibus non possit bene digeri. et mandatur crudus epati mutan dus in phlegmaticos hu. aut de hu. grossis et viscosis oppi lationem facientibus in via epatis. spiritusque contrahentibus: et com plexionem refrigerantibus ex qua oppilatione san. non potest transire: sed aquosior et subtilior transitur. unde membra cor poris humectantur. Item fit ex defectione ieiuni intestini et meseraice. Item post fe. diuturnas propter nimiam aquam ebibitam et defectionem cibi in stomacho digerendi ex calore fe. unde oppi latio fit. Item ex acuta pas. vel epatis ca. complexione et virtu tis dissolutione non valentis san. generare. De hydropisi nullus potest curari cum nec ca. nec fri. accipere possit: calidis augetur et ... febre: ex frigidis et hydropisim. Eius signum. quod corpus est inflatum totum et molle quod si tangas cum digitis: forma di gitorum ibi remanebit: neque in initio facies tumescit et pedes color corporis est sicut color mortui. cum autem passio tempo re mouetur longo humectatur corpus et liquidum efficitur: quod cum erupuerit aquosa humiditas inde currit. unde hipp. pu stule in corpore hydropici non sanantur. quia pustule non nisi de desiccativo sanantur medicamine: et humide hydropis si non prodest medicina desiccativa. Omnis hydropisis uni versaliter pedum et calcaneorum patitur tumores. quia fumus in corum nascens corporibus est grossus et descendit caloris naturalis. et sua grossitudine ad pedum descendit inferiora ex longitudine autem sui a fundamento caloris naturalis epa tis et cordis non potest dissolui. Hydropisis ex stomacho in testinis et meseraicis propriam habebit dyarriam ... que tumorem non dissoluit. De passione stomachi propter frigiditatem fit: et quia cibum digerere non possit. ... tem permanet: et expellitur cum est grauet. ... testinum veniat ieiunum non potest ... secundum quod oportet ... seraicas transeat. unde expellit ipsum ad grossum intestinum que res causa est dyarrie. propter epatis apostema ... fit: duritia egestionis. tussis: quod epar tumidum stringit dya phragma propter sui vicinitatem. deinde stringitur pulmo pectus in vbis suis et impellitur ad tussiendum infirmus spe rans sibi prodesse. siccitas egestionis: quia ieiunum et mese raica in hoc genere fortia sunt et sana. et bene ... cibi ad epar mandantia. via autem fellis ad epar est ... apostematis oppressione. unde ad fel non venit ... de cho. ru. ideoque a felle ad intestinum nihil accedit ... uisimus: hecque est sicce egestionis causa.

De passionibus splenis. Cap. xxxv.

Passiones in splene sunt: oppilatio: apostema: de fectio: ventositas. Defectio cum debet trahe re ab epate feces sanguinis. unde nigra generatur ictericia: quod cum san. cho. ni. miscetur: et ad corpus transit omnia membra. aut defectione ... ue virtutis que est in splene generans ... eius vomitu et egestione. aliquando hec causa est ... ra propter mundificationem corporis: quod tolerabile est ... et iuuatiuum. quod cum obuiat nature neque iuuatiuum neque to lerabile: aut ex defectione expulsiue. que cho. ni. expellit ad os stomachi. et defectionem generat desiderii cibi ... nem splen tolerat: sicut et epar ex complexione ... frigida oppilatio nascitur ex grossis hu. et viscosis ... tibus: intelligitur ex grauitate: ventositate: ... Aliquando oppilatio fit in via per quam cho. ni. ad splenem ab epate vadit. et ictericiam nigram facit cum aliis pas. ad cho. ni. pertinentibus: aut in ea via fit unde cho. ni. a splene ad os stomachi secedit. et diuersa apostemata gignit propter cho. ni. in his locis conclusam. sequitur hanc defectio desiderii cibi Apostemata ista aut sunt calida ex calore in tactu intelligen da grauitate quoque dolore: et fe. atque siti. Aliquando fit do lor versus furculas et spatulas sinistras: quod ex vicinitate est splenis ad diaphragma et societate ... cula. aliquando frigida sunt apostemata et phlegmatica ex mollitie tumoris sub tactu intelligenda et albedine ... poris: aut sunt de cho. ni. et intelligitur ex duritie ... et grossitudine. et coloris corporis mutatione ... vel viriditatem. hec plurimum nascuntur in splene ex ... melancholie cuius fundamentum est splen. ... ca. apostemata cum subtiliis dissoluitur materia ... grossa vel inflatiua velocitate in eo se claudens. ... autem ex apostematis ad tactum repugnatione. ... natione siue grauitate. hec aliquando dissoluitur ... uertitur propter inflatiua cibaria que accipiuntur. Sequi tur autem omnia apostemata splenis vel magnitudinem ... corporis macilentia. unde hippo. dicit. Si splen ... macrescit: et si splen macrescat corpus impinguatur. ... bro de membris interioribus: paruitas splenis ... chimorum portendit. eius magnitudo ... epidi. patientibus apostema in inferiori parte splenis necesse est fiat sanguis subtilis. extremitas ca. ... subtilitas sanguinis: quia splen semper trahit feces sanguinis cum autem apostema habeat necesse est plus trahat ... guinem subtiliat. calor extremitatis ... in splene na turalis ab ipso propter apostema fugit. frigiditas ... rum quia cum sanguis subtilis ad auriculas ... venit que naturaliter sunt frigide ... me. Item in eodem sepe inquit hi. bentes ... ma non patiuntur apostema in splene. Causa ... quia reuma nascitur de subtilibus et aquosis atque phleuma ticis hu. apostema autem splenis ex grossis est et melancholi...

De passionibus

De passionibus fellis. Capi. xxvi.

Passio in felle est yctericia: que vel ex oppilatione contingit: vel ex defectione appetitiue virtutis in felle. yctericia cum aut ex actione est nature cho. ru. in exteriora corporis secundum crisim expellentis: sicut in. ex. die morbi fit: si morbus augmentatus fuerit: et auferatur fe. infirmus autem quieuerit et morbus declinauerit. Que autem fit et non est huiusmodi: neque secundum crisim: aut ex complexione est ca. quam patitur epar album mutans in cho. ni. et mittens per omnia corporis membra: aut ex calore est nimio venis dominante. vnde cibus in cho. ru. similiter mutatur: et toti corpori mandatur: aut de mutatione quorundam hu. corporis qui sunt in medicis in cho. ru. quod ex rebus ca. fit et venenosis: vt ex potione ca. et venenosa: aut ex complexione membrorum calidissima: que hu. in cho. ni. mutat: aut ex defectione virtutis appetitiue que est in felle: que cho. trahit ab epate: et misdiscat sang. remanet autem cho. in epate mixta cum sanguine: et vadit per venas ad omnia corporis membra: aut deoppilata via epatis ad fel que cho. attrahit: ne ad ipsum transire possit: et remanet mixta cum sanguine vadens per venas ad totum corpus: aut ex via fellis oppilata versus intestina, vnde cho. augmentata reuertitur ad epar et cum sanguine vadit ad totum corpus. Intelligitur hec diuersitas: quia illa que de oppilatione est fellis superiori vel inferiori: egestionem al. et vrinam citrinam facit: que non est propter fel: sed propter epatis pas. inde egestio tingitur cum cho. et si fit ex apostemate epatis siue fellis: fit egestio cholerice solutionis et fe. et grauitas in dextro latere. Si ex calore est epatis et venarum fit vrina rubicunda: et desuper citrina: natat spuma. Si epar et vene sunt salubria: fit color naturalis in vrina. Oportet autem intelligas: quia ycteri cia propter epar et venas subito appareat et veniat: alie species sunt minores.

De passionibus renum. Capi. xxvii.

Passiones in renibus sunt arena: lapis: apostemata: vulnera: sanguinem mingere: dyabeta. Arena et lapis de calore nimio sunt renum et de hu. grossis et viscosis desiccantibus humiditatem propter calores: permanetque grossitudo. et fit petra tempore longo desiccata: maximeque si adiuuet vie strictio vnde vrina de renibus transit ad vesicam. Colatur enim vrine subtilitas non grossa: quia via est stricta. arene tamen materia parum est viscosa atque grossa: que cum ad renes veniat parum coagulat: expellitque eam virtus expulsiua cum vrina: et apparet quod eijcitur quasi arena: que in spacio renum inuiscatur: et non exiens coagulatur per fortitudine caloris: et omni die materia augmentata coagulatur sicut petra. Gale. dicit. aliquando lapis est ex vulnere in renibus saniem facientibus: et non purgantibus. vnde coadunatur sanies et lapis efficitur ex hac causa et mensura fit lapis in renibus et vesica. Oportet autem intelligas: quia lapis in renibus plurimum nascitur in senioribus: et pueris in vesica plurimum. Causa lapidis in senioribus in renibus: defectio est caloris naturalis: vnde hu. phlegmatici et grossi semper augmentantur in eorum corporibus propter defectionem digestiue virtutis. Item quia via vnde vrina de renibus ad vesicam est transitura: est stricta: propter frigiditatem in vijs eorum. frigiditudo enim semper stringit vias: et materia grossa cum ad renes veniat non potest transire tota ad vesicam, propter viam strictam: sed subtiliter colata permanet in concauitate renum grossa: et humiditas cum calore desiccata efficitur petra. lapis iste magnus est propter largitatem concauitatis vesice. Pueri in vesica patiuntur lapidem duabus de causis: quia hu. grossi et viscosi nascuntur in eis propter gulositatem plurimam: quia non de grossis cibarijs cauent sibi: et nimium exercentur post cibum: aut quia eorum via: vnde vrina ad vesicam est transitura: larga est propter fortitudinem caloris nimij naturalis et expulsiue virtutis: vnde materia grossa et subtilis facile ad vesicam transit. via autem. i. collum vesice: vnde vrina exit de vesica est stricta propter paruitatem etatis eorum et suorum membrorum: vnde non currit extra nisi subtilis: grossa remanet in vesica: et cum calore vesice lapidem facit: ideoque non generatur lapis in vesica iuuenum: quia vrina eorum propter calorem est subtilis. plus enim habent caloris quam humiditatis: et se, va. et se in dieta plusque pueri: et vesice collum in eis est largum: grossa ergo vrina et subtilis facile exit. propter hoc etiam non nascitur lapis in vesica mulieris: quia vesice earum collum est breue et largum. exit ergo vrina subtilis atque grossa propter has causas. Pas. ergo renum et vesice sanatur difficile, propter sue vie stricturam et complexionis sue frigiditatem. Quidam medici dicunt lapidem in epate generari: et in orbo intestino et in colon et in auriculis: sed et Gale. dicit se vidisse quendam hominem diuturnam tussim habentem et screasse lapidem: et ita sanus de tussi est factus. Causa lapidis nimia fuit caliditas: et augmentatio humorum in his membris se inuiscantium. Significatio arene et lapidis: si a renibus fit: quia vrina exit paulatim cum ardore: et est arenosa. dolorem habet pa. in hanchis et grauitatem in locis renum: et aliquando dolor est cum punctura et aliquando dolor testiculi qui in parte est infirmi renis. dolor quoque est ani: pedis cum dormitatione illius partis quod ex colligantia est renum ad pedem per arteriam. Color arene renes exiens diuersus est. quedam enim nimium est citrina: et est quasi sandaricina: quedam habet colorem arene: et est sicut cinis. Oportet autem medicum perquirere: et intentum esse in hac pas. aliquando enim est in intestinis: et putat quod in renibus. Ga. dicit. quia ex parte renum dolorem passus fuerit ventris et quasi locum perforari terebello senserit. et maxime vnde vrina de renibus ad vesicam tendit. fecit autem argaliam cum oleo cum quo exierunt hu. quasi vitrum dissolutus et dolorem abstulerunt. dicit ergo se cogitasse lapidem haberi in via vrine de renibus ad vesicam et fuisse dolorem in grosso intestino. Apostema in renibus solet esse calidum: quod intelligis ex dolore et grauitate: et ardore infirmi renis parte: et ex siti: feb. et dolore capitis vomitu egestione citrina. duricie vrine: quod cum vulnera faciat: patiuntur feb. interpolatione dimittentes: rigoremque diuersum et doloris augmentum. Infirmus in latere sano iacens renem infirmum sentit quasi suspensum et est de frigore. Signum eius: est grauitas sine dolore. In initio huiusmodi apostematis errant medici non studentes: putantes pas. esse colicam: sed differt a colica: quia in pas. renum ascendit dolor ad femora: et inde vno figitur loco: cum autem fiat argalia: dolor augmentatur: quia intestina materia implentur: et renes comprimuntur: in colica pas. dolor mouetur in intestino. Vulnera in renibus: aut de causa exteriori sunt: sicut percussione et casu: aut de interiori sunt: sicut de acutis et calidis hu. Signum vulnerum dolor est in femoribus sine grauitate et sanie. San. exire: et squamas in vrina aliquando exeunt frusta sicut carnes: quod est cum renum putrescunt carnes. Vrina in renum vulneribus facile exit et non dura. Sanguinem exire: aut de interioribus est: aut de exterioribus. De interioribus cum digestiua deficit virtus in renibus et colamentum sanguinis sicut oportet non mutatur: aut deficit contentiua virtus que in venis est: neque sanguinem tenet: sed cum vrina emittit: aut ex largitate est in vie vrine ad renes cum subito exit vrina: et sanguis cum ipsa: et sine dolore: et si sit parua. Aliquando san. de renibus exit interpolando: sicut de emorroydibus: huiusmodi patientes sentiunt dolorem versus femora: sed cum san. exeat: dolor quiescit: aut de marcentibus est venis. vnde in his sanguis paulatim exit: aut ex fissura alicuius vene in renibus ex multi sanguinis conuenientia. Sanguis ab exteriori causa exiens sicut percussione casu saltu: et similibus ex interrogatione intelligitur infirmi. Dyabeta est propter fortitudinem expulsiue virtutis cum qua trahitur colamentum sanguinis. i. vrina: hoc autem ex nimio est renum desiderio ad aquosam humiditatem: quia propter caloris sui multitudinem aquosa desiderantur: vt calor extinguatur: vnde humiditatem trahunt ad epar sibi: et ab omnibus alijs membris: quod facit pati nimiam sitim: et desiderium membrorum corporis ad aquosam humiditatem: et propter defectionem virtutis contentiue que non potest tenere humiditatem sibi venientem. Signum huius pas. intelligende: est non nimia sitis sine fe. et siccitas in corpore non apparet: vrina est sine ardore alba et subtilis sicut aqua. Infirmus cum aquam biberit velociter eam mingit: quia renes trahunt eam ab epate antequam mutetur in eo et expellunt eam ab se cum non possunt retinere. Oportet autem intelligi: quia si senes in renibus patiuntur non sanatur. et sic eorum diuturnis

multis morbis moriuntur: sicut Hip. in aphorismis testatur.

De passionibus vesice. Capi. xxxviij.

Passiones in vesica sunt lapis vulnera strangu ria: exire vrinam preter voluntatem. Lapis in de nascitur: vnde et in renibus. fiunt aūt hu. grossi et viscosi: et calor in substātia vesice: et angustia sui colli: maxime hoc fit in pueris si cut me āte dixisse memini. Itē nascitur in anne nibus bonam dietam non tenentibus: sed potius vnde hu. grossi et viscosi gñantur. Signum hu⁹ pas. dolor est in collo vesice: et in virga prurigo: et vrine cruditas: subtilis est et alba arena exit cum vrina: et duricies in vrina est. apostema intel ligitur sicut et in renibus: sed tamen dolor hu⁹ est in pene mi nimo: et apostema deforis apparet tactui. Duricies vrine in hac passione maior est q̄ in renib⁹. Sanies exiens de vulne ribus maior est q̄ renum. sequitur hanc ventris constipatio ꝑpter cōpressionē vesice ad intestina. Uulnera in vesica fiūt sicut in renibus iam dicta. Sed in vulneribus vesice duricies est vrine et ardor. aliquādo vrina sicut subtilis appareat scindu la vel similis: aut furfurea. Strāguria aūt de reb⁹ est quas in vesica iam diximus: aut ex defectione virtutis cōtentiue et emollitōe sube vesice: neq̄ pōt ve vrina exeat expmere. In telligitur q: infirmo et supinus iaceat ꝑcipitur: et vt vesica ꝑmatur: vnde vrina p virgam exit: et infirmus quiescit: aut de apostemate in collo vesice: vel in lacertis sui colli: aut de hu. grossis et viscosis inuiscātibus se in via que est inter vesi cam et vgam. Intelligim⁹ q: dicta infirmi gñatiua grossoꝝ et viscosoꝝ hu. fuerit: aut et oppilatione ꝑpter coagulatum sanguinem viam stringētem. Aliqñ strāguria nascitur ex acu tis hu. in vesica nascētibus: aut de acutis in vrina qualitati bus semp vesicam pungētibus. Intelligitur ex vrine rubore et ardore quē sentit infirm⁹ et extremitate virge. Exire vrinā preter volūtatem ex lacertoꝝ est mollicie circundātium col lum vesice: et ex defectione vtutis cōtentiue ꝑpter humidi tatem quā patitur. plurimum cōtingit pueris ꝑpter hūidi tatem suoꝝ membroꝝ. Item ex mutatione spondilis appositi te vesice qui foras egreditur: et ligamēta vesice rumpuntur ne vrina teneatur. Oportet aūt intelligi: q: si hāc pas. seniores patiūtur nō sanātur: sicut Hip. testatur.

De passionibus siphac. Capi. xxxix.

Passiones siphac qui in vētre est sunt scissura: crepa tura: raritas: et aliqñ zirbum et intestinum egrediū tur extra siphac et cōtra lacertos vētris: et aliqñ con tra vmbilicum et sub vmbilico: in qua parte zirbum tendit et intestinum. apparēt aūt quasi tumor et apostemata: et vide tur esse crepatura. Que aūt est in inguinib⁹ i via ad testiculos descendēti: et exeunt intestina et zirbum tendēta in locum il lum. si subsistēt in inguinibus appellatur hernia inguinaria. si descendit in saccellos testiculorum vocatur hernia testicu lorum. Hec pas. nascitur: aut de nimio motu: sicut saltu: aut nimio clamore: aut grauis rei pondere: aut percussione su pra vētrem veniēte: et maxie si post prādia venerint hec rūpi tur atq̄ crepatur siphac: aut de hu. grossis. sit autē cōtin git: aut de ventositate similiter ventrem et intestina inflante aut de viscosis hu. in intestinis se laxāntib⁹ et in inguina se ꝑiicientibus. Discretio inter apostema et hunc morbum vt infirmus iaceat supin⁹ precipitatur: et qd exierit tāgatur: et si potest in locum suum reducatur. Si autem facile redie rit crepatura erit: si non: tumor est vel apostema. Oportet autē intelligi: quia si crepatura sub vmbilicum fuerit molestissi ma et dolētissima fit: vel enim subtile est intestinum: qd cum ꝑmatur cibi superfluitatibus dolorē sentit infirmus: que crepatura multum est sub vmbilicum non dolet: quia locus ille ab intestinis est longe: neq̄ exiuit nisi solum zirbum. si crepatura subtus zirbum fit in initio nō dolet: quia crepatu ra est ibi: vbi intestina grossa sunt: et ex grossitudine sua in principio non exeunt: sed cum crepatura se dilatat: deinde exeunt illa dolorem facientia. Exit foras vmbilicus: cum si phac crepatur: sicut diximus: et fit aliquando ex humiditate phlegmatica in vmbilico: aut de sanguine ibi coadunato pro pter scissuram vene vel arterie: et exit sanguis subtus cutem sicut cum patiuntur apostema qd vocatur ypostima. Aliqñ quoq̄ fit ex ventositate que crepatura est siphac facit dolo rem tumidi corporis: et tactum mollem sine dolore. Si inte stina exierint intro redeunt cum tangantur digitis: cum in firmus balneum introierit: augmentatur crepatura et cu sit. Si crepatura ex humiditate fit: tactu mollis erit: neq̄ reuertetur cum tangatur digitis neq̄ crescit. Si ex vena est vel arteria: cutis dolor: color violatus erit: aut niger. Si ex carne fit superflua: fit dura non crescens neq̄ augmentata est. si ex vētositate tactus est mollis.

De passionibus generatiuoꝝ membroꝝ. Capi. xl.

Passiones in generatiuis: aut in testiculis: aut in vir ga: aut in matrice: aut in vberibus. In testiculis aut in eorum substantia: aut inter substantiam eo rum et pelliculas: aut inter cutem et pelliculas: aut in neruis suis: aut in cute exteriori. Si in substantia fit: aufert desyde rium libidinis et generare: aut paruitatem facit spermatis: et apostema atq̄ vulnera. Ablatio libidinis aut ex ablatione est horum membroꝝ: sicut videtur in epilepticis: aut ex paruitate spermatis: aut ex ablatione cibi. Paruitas sper matis est: aut ex complexione frigida et sicca dominante te sticulis que mutare substātiam spermatis non potest: q̄ ei materia sibi venit. Ablatio spermatis aut est de nimia mala com plexione testiculis domināte: aut nimis ex qua spermatis a cenditur materia: aut nimis frig. que eam cōgelat et claudit: aut humida: que dissoluit et subtiliat: aut sicca que ignifi. Exire sperma preter volūtatem nec virgam erigere ex vir tutis retētiue est in testiculis defectione et fortitudine expul siue et calore et humiditate dominātibus complexioni: sicut fit eis spermatis instrumēta patiūtur spasmum: sicut in epi lepticis videmus. hec enim membra cum spasmātur: motu non naturali mouētur. deinde qd spermatis habet expelli tur. Apostema calidum ex magnitudine intelligitur testicu lorum: et rubore: et calore: et dolore eorum. Frigidū phlegma ticum intelligitur ex albedine coloris: mollicie tactus: dolo ris paruitate. si melācholicum: intelligitur duritie et liuido. Qd inter eorum substātias nascitur et pelliculas: aliquando est humiditatis aquose et frigide sicut videmus in hydrope cis: et intelligitur ex tumore ꝑ eminatōe coloris albedine lu ciditate et aque sub tactu apparitione: et contingit cum zirbum et intestinū ad hec membra descēderint: et eas pelliculas replet rint: nascitur in inguinum locis: aut de solutione ligamēti in testiculorum. Causa horū vniuersalis est: aut saltus: aut cla mare: aut percussio: aut de humiditate mollificāte et dilatāte viam intra īguina et testiculos: et q̄ facit descēdere ab īgui nibus ad eorum saccellos. Significatio vniuersalis morbi post intelligi tumor est in testiculis: vel si in saltu infirmi vel ī qua liber alia re se exercuerit: tumor augmētatur: neq̄ cum di gitis tetigeris reuertitur: et aliquādo egestio in pelles ve nit: et ibi clauditur: et aliquādo ex hoc dolore purgationem est nasci. Ex ebetinatione tumor est et intestinorum descēsio non subito: sed paulatim. iste siphac stringitur: intestina aliquā exeuntia: q̄ inter cutem et pelliculas nascitur tumor char nosus: qui ex grossis nascitur hu. in hoc loco descēdentibus: q̄ in venis nascitur: varices sunt quarum eadem causa que ante ribus dicta. intelligitur: ex venas videmus plenas atq̄ ro tundas. Mollicies testiculoꝝ: aut in eōdo grauitatis plu rimum in testiculo patitur sinistro ꝑpter paruitatem sui ca loris. q̄ in cute nascitur exteriori sunt pustule: pruriginē vulnera: et alia similia: sicut cutis patitur humani corporis.

De passionibus virge. Capi. xli.

Passiones in virga: aut in sua fiunt substātia: aut in via. In sua substātia est illa passio que vocatur sa tiriasis: idest sue erectiones multitudo: contra tionis passio apostemata vulnera. In via sua oppilatio. Ere ctionis frequentatio ex ventositate est grossa humida et vi scosa: et calore moderato: que intelligitur ex nimia erectione virge sine titillatione. aliquando hoc facit abstinentia longo tempore: et post manducat ea. et augmētū contingit ex ventosi tate grossa ibi inclusa. Patiuntur huiusmodi hemorem calo dum et erigere nimium. aliquādo quoq̄ mollicies vasorum spermatis: et aliquando spasmum. Qui spasmum incidit

tiro moriātur cum venter eorum intumescit: ⁊ sudor eorum frigescit. Apostemata et vulnera que patiturvirga sunt exte riorum membrorū passioni similia. Oppilatio intelligitur ex ardore vrine ⁊ exeundi duricie: ⁊ ex grossis hu. sanie ⁊ san guine: ⁊ squamis cum vrina exeuntibus.

¶ De passionibus matricis. Cap.xliij.

Passiones in matrice sunt sanguis fluxus: ablatio menstruorum: dissolutio: suffocatio: ventositas: apostema: tumores: passio que vocatur separatio: ⁊ conclusio: emoroydes fissura: vulnera matricis: ablatio cōcipien di: sepissima abortio: duricies parturiēdi mēstruorum exitum: ⁊ eorum ablationem sm naturam oportet prius intelligi. Men strua ergo mulierum exeunt cum decimum annum expleant ⁊ plurimum extenduntur in .xl. auferuntur quibusdam circa xxxv. annos: quibusdam vero circa .l. Hermofroditus non ha bet menstrua. Menstrua vero naturalia sunt continua per duorum dierum spacia. ad plurimum. vj. dierum. si vltra trāscunt non erūt naturalia. Grauātur autem mulieres cuius tempus menstruorum veniat: que mulier mēstrua sua differt diu: molestum enim ⁊ durum est: quia purgamētum multe quātitatis subito succedit: tempus interpolatum .xx. est die rum: ⁊ vsque in duos vel plures ascēdit menses: que autem post istud tempus veniūt naturalia non sunt: ⁊ vocatur hoc tempus menstruorum cōstrictio. hoc aūt est vel ex pas. in vul ua: vel in toto corpore vel in vno mēbro. De vulua aūt aut propter apostema: aut propter vulue torturam: aut abortū ni mio: aut ex percussione matricis: aut ex oppilatione: aut ex fri gida complexione venarum ora claudēte: aut ex humoribus grossis ⁊ viscosis viam impedientibus: aut ex vulneribus in eis coagulatur sanguis ⁊ oppilatur. ¶ Item menstruorum cōstri ctio nascitur propter emoroydas: aut sanguinem de naribus vel pectore exeuntem. De toto corpore aut propter feb. aut p pter complexionis corruptionem: sicut hydropisis scilicet. de vno membro: sicut de passiōe pectoris: stomachi vel epatis. Aliquādo ex grossitudine nimia corporis premente venas ⁊ stringente. Significatio vniuersalis cōstrictionis menstruo rum: grauitas est inferioris ventris ⁊ totius corporis: dolor dorsi ⁊ colli: cōstrictio vrine ⁊ egestionis. aliquādo vrina ni gra est: ⁊ deficit virtus appetitiua. aliquādo autem appetūt mala cibaria: ⁊ plurimum patiuntur pessima accidentia: sicut defectionem: abominationem: mentis corruptionem: rigo rem: apostemata in inguinibus. Sāguinis fluxus: aut ex de fectione est contentiue virtutis: aut de sang. subtilitate: ⁊ sui acumine: aut de eiusdem multitudine: ⁊ venarū plenitudi ne: aut de scissura venarum matricis ex hu. acutis. aliquan do ex nimia purgatione in parturitiōe: aut de egressione fe tus antequam animetur: quādo aūt augmētatur sanguinis flu xus ⁊ immoratur: mutationem coloris patiuntur ⁊ tumorem maxime in pedibus ⁊ corruptionem virtutis digestiue: qui si augmentetur pereūt. Mollicies est cū humiditas de ore vulue exiens: que aut in vulua nascitur cum pascitiua defi cit virtus: aut cum hu. de vulua ad alium locum sm purga tionem effluit. Intelligitur mollicies qualitas ex colore ⁊ sub stantia. Si est rufa: sanguinem significat. si alba ⁊ viscosa: phlegma. si citrina: choleram. si nigra melācholiam. aliquādo multa effluit. aliquādo viscosa ⁊ grossa. Aliquādo possunt in telligi significationes. Si mulieri pannos mūdos lineos in tra se mittere cōmendes albos: ⁊ inspicias eos siccatos. si ru fi sunt sang. portendūt. si citrini cho. si albi phlegma. si nigri melācholiam. ¶ Suffocatio matricis est ablatio anhelitus: que passio est pessima. contingit autem ex colligātia cerebri ad ipsam: ⁊ cordis: ⁊ multe passiones inde veniunt: sicut ce phalea: apoplexia: epilepsia: defectio. Que autem hāc passio nem habent pereunt cū suffocatio augmentatur. hec enim ⁊ augmentatur ⁊ mitigatur. aliquā interpolatur: sicut in epile psia. Hec pas. ex plenitudine est vulue: ⁊ spermatis cōstrictio ne: cū femine elongātur a complexione quā habuerūt in cō suetudine. Augmētatur enim sperma in vasis: qd cū inculca tur naturalis calor extinguitur ⁊ cōplexio vulue refrigera tur: aut ex menstruorum cōstrictione cum longo tardātur tem pore: ⁊ facit idem qd sperma. Plurimum nascitur hec passio feminis iuuenibus: et iunioribus propter nimium earum desiderium ad libidinem: aut si nimia menstrua habuerint que postea constricta sunt. Cantate hec non patiuntur: quia in matrice sperma non clauditur. conclusio enim sper matis maxime est causa huius rei. patiuntur inde iuuenes: ⁊ non cōcipientes propter passionem quā instrumenta sper matis sustinent ⁊ venarum ora. vnde menstrua effluūt. ma xime si mulieres non parturiūt propter potionem quam p hac re accipiūt. Significatio huiusmodi pas. quia in initio sui: ⁊ antequam incipiat augmentari: debilitas est mentis pigri tia: defectio crurium: citrinitas faciei: humiditas oculorum: cum augmentatur mens alienatur deficit sensus: ⁊ vox au fertur: spissatur pulsus ⁊ diuersatur ⁊ deficit: ⁊ in fine aufer tur infirma vt mortua esse putetur: sed cum licinio bombi cino tentetur apposito naribus: vt si flatus moueatur siue non. intelligatur. facies rubescit: ⁊ qsi tumescit. matrix sur sum trahitur: ⁊ similiter lacerti in cruribus: cum autem inci pit alleuiari et quiescere emollitur vulua: ⁊ descendit ad in feriora: ⁊ ab ipsa parua fluit humiditas. In ventre inferius gurgulationem et ventositatem ad effidum patiūtur. Ven tositas ⁊ inflatio quas patitur vulua: aut ex complexione est frigida cum calor naturalis deficiat: ⁊ qd cibi sibi venit invē tositatem mutat: aut ex abortione: aut ex sanguine os vul ue oppilante: aut de duricie parturiendi: aut de conclusione oris vulue. Aliquando hec ventositas: aut in fundo est vul ue: aut in eius tunicis. huiusmodi infirme patiūtur tumo rem in pectine vsque in interiora veneris et dolorem cum ex tensione ⁊ vadit vsque in inguina ⁊ stomachum atque diaphra gma. Signa proprie huiusmodi pas. sunt: quia cum super vmbilicum percutis sonus quasi tympani auditur. Aposte ma plurimum patiūtur cal. et durum. Calidum: aut de cau sa est exteriori: sicut percussione: aut de interiori: sicut de men struorum constrictione: vel sanguinis in parturitione: aut ex abortione: aut parturiendi duricie: qd consequitur cum hoc membrum ex nimio motu patiatur: et ad illud hu. tra hantur. hoc apostema: aut in tota est vulua: ⁊ intelligitur ex feb. cōtinua: ⁊ dolore in collo ⁊ in capite ⁊ in craneo. maxime et oculorum grauitate: ⁊ extremitatum mollicie: ⁊ stomachi corruptione et siti: ⁊ constipatione egestionis ⁊ vrine: sicut Hippocras in aphorismis: que inquit apostema habet in na tibus: aut in vulua: sequitur eam stranguria: quod ex aposte matis est compressione ad collum vesice: et os vulue pro pter apostema qd est in parte vulue: ⁊ in parte nem. Aposte ma autem in puppi eius quo dolor in dorso efficitur. ⁊ consti patio egestionis: aut in prora vnde dolor est penis. et stran guria: aut in superiori parte fit: ⁊ dolor est super vmbilicum ⁊ circa stomachum. Si in lateribus fit dolor in inguinibus co xis atque cruribus. Si in inferiori sub vmbilico dolerur. si in ore eius circa anū patitur. si vulua cū digito tāgatur dura in uenit. Cum apostema facit vulnus: omnia supradicta accidē tia augmentantur et diuersa feb. interpolando iungitur et rigor: sed cum crepari debeat: dolor ⁊ feb. augentur: ⁊ pun gunt. Si dolor in inferiori est vulua: ⁊ cum digito super pe ctem tangas: sentitur sanies coadunata. hoc autem est cum maius est apostema. Similiter si in ore vulue durum aposte ma vocatum sciros supernascitur vicinum collo vesice: et vulue fine antecedente apostemate: vel alia passio vnde du ricies nasci deberet. nascitur autem ex cholera nigra. sequi tur autem hoc apostema in illa parte vulue tortura: cui si nō succurratur medicina cadit in hydropisim. Significatio hu ius apostematis est duricies penis et oris vulue: grauitas quoque ⁊ conturbatio motuum membrorum: ⁊ maxime cru rum: ⁊ pigritia. Aliquando hoc apostema in cancrum muta tur: idest durū apostema qd ex cholera nascitur nigra. ⁊ plu rimum in ore vulue: aliquādo faciens vulnera: ⁊ si non vul neretur: ex dolore nimio intelligitur in inguinibus ⁊ inferio ris ventris dolore: ⁊ oris vulue. color eius qsi fex vini aut niger. Si sit vulneratum cum his accidentibus sunt pruri rigo ⁊ putredo: ⁊ pertinet colori albo: aut rubeo: aut viridi. aliquando humiditas inde effluit aquosa ⁊ fetida alba: aut nigra siue rubea. Alia quoque accidētia apostemati pertinen

tia huic apostemati innascitur: ⁊ incurabile efficitur. Separacio est apostema nascens in ore vulue aut in ea tota: ⁊ fit vulua dura et petrosa. Intelligitur hec passio ex manlentia quã patitur infirma: ⁊ in pulchritudine coloris nõ habita et defectione virtutis appetitiue et ablatione mẽstrui ⁊ mamillarum tumore. Sperat autem in initio ꝙ sit grauida. Cum autem moretur morbus ⁊ prolõgetur hydropica esse putatur. Differt aũt ab hydropisi ex duricia: neq tamen alia ꝙ q̃ in hydropisi sunt habẽt accidẽtia: sed si tamen plõgetur in hydropisim mutatur. Conclusio est constrictio cuius duricia oris vulue: nasciturq ex apostemate phlegmon vocato in exteriori parte vulue nascente: cum subtilis saniei dissoluitur ⁊ remanet qđ est grossius: ⁊ indurascens ingrossatur. Intelligitur ex apostemate anteriori: ⁊ ex duricie oris vulue in tactu apparente: ⁊ eius constrictione. Emorroys ex grossis est hu. et melancholicis. intelligitur in aperiendo ore vulue cum argalia: vt visui appareat ⁊ tactui: in qua cum dolor augmentatur: coloris rubei efficitur: cum autem quiescit materia q̃si fex vini ab ea effluit humiditas. aliquando nigra fissura ex compressione est in partu nimia. In initio autem non sentitur propter dolorem partus: post vero sentitur si cum digitis tangatur. maxime in coniunctione cum ab ea sanguis effluat. apparet autem in visu cum vulua aperiatur. Vulnera: aut de exteriori sunt causa: sicut percussione ⁊ similibus. aut de interiori: sicut duricie parturiendi et acuitate expulsionis: aut de tactu secundine siue fetus mortui: aut de cholericis humo. erumpentibus: et eam comedentibus: aut de crepatura apostematis siue pustule. Aliquando putredo est in ore vulue: et intelligitur: quia apparet in tactu si cum argalia os vulue aperiatur: qualitasq eius intendetur ex humiditate que egreditur. Si enim fit multa ⁊ quasi fex vini ⁊ cum dolore: sciitur ex apostemate crepatura esse. Si rubea: fractura est ⁊ constrictio ⁊ fissura. si vulnera sint immunda erit cum dolore sicut carnis lauatura. si munda erit saniés grossa: alba: pura: sine dolore. Descendere vuluam ⁊ foras exire: aut de causa interiori est vel exteriori. De exteriori vt ex tactu secũdine potest partum si durescat ad exitum: aut non trahatur sm ꝙ oportet. Similiter ex fetu mortuo: aut ex casu femine de alto loco super anum: aut de timore nimio. vnde deficiũt et mẽbra emolliuntur: ⁊ inde vulua lubricatur ⁊ foras egreditur: sicut videmus in feminis que latronum vel pugnantium inciderũt manus: ⁊ sicut videtur in eisdem nauigantibus: ⁊ quibus mortes filiorum nũciantur. De interiori causa est: vt ex humiditate phlegmatica et viscosa. vnde lubricatur vulua sicut patiuntur mulieres iuuentutem excedentes: propter nimiam adunationem in corporibus earum ipsorum humorum. Tortura vulue propter chimos est grossos ⁊ viscosos in vno latere vulue coadunatos: ex quibus grauatur ⁊ in aliud latus inuoluitur: ⁊ conceptio trahitur propter torturam instrumenti spermatis. Ablatio concipiendi ex mala est complexione matricis: aut ex morbo officiali: aut de humoribus in concauitate vulue se coadunãtibus. Ex mala complexione: sicut nimia ⁊ fortis fit subtilitas. si non: aufertur vis concipiendi. Si est calida incenditur ⁊ corrumpitur sperma. si frigida constringitur ⁊ concluditur vulua et venarum suarum ora vnde transit sperma ⁊ menstrua: ad que cum veniat sperma infrigidatur et congelatur in ea. Item in testiculis earum non multum nascitur sperma propter frigiditatem. Si humida: non potest continere sperma. si sicca fit grossum et durum ibi nascens sperma: non extendens neq sequens formatiuam virtutem. Ex morbo officiali: aut ex constipatione viarum spermatis: aut ex apostematibus sicut diximus: ⁊ similibus que intelliguntur ex humoribus in concauitate vulue coadunatis: phlegmaticis: cholericis: aut melancholicis: qui intelliguntur ex humiditate existente exterius: plurime femine pereunt ex grossitudine sua ⁊ nimia ⁊ vltima. Causa eius est: quia zirbum os vulue oppilat: vnde non potest sperma transire: ⁊ constringitur menstruorum via. non ergo ad os vulue menstrua effluunt: vel sperma. que si currũt paruũ est ⁊ nõ valet. vnde Hippocra. in aphorismis. Si aliqua mulier sit in vltima crassitudine non cõcipit: quia zirbum os vulue comprimit: si non

marcescat. Ablatio concipiendi propter masculum ex mala complexione est spermatis: aut morbo officiali. Ex mala complexione: quia si sit calida: incendit. si frigida: congelat. si humida: dissipat. qđ consequitur cum sperma femine et eius que masculis assimilantur. si enim dissimilia sint fit generatio multa. Si calida et frigida sicut mixta: aut sicca ⁊ humidum tẽperata: fit generatio multa. Ex morbo officiali in masculis: tortura est virge virilis. vnde cum sperma exit non recta via tendit in vuluam: qđ potest intelligi si non recte [illegible] git. Oportet ergo intelligi: quia si conceptio propter masculum vel feminam ablata sit: sedeat mulier super [illegible] pannis eã coopertam: ⁊ suffumiga: ⁊ si suffumigatio [illegible] ad nares peruenerit: nõ est in culpa mulier: sed masculi. Si enim os vulue clausum esset: ⁊ venarum ora: vnde sperma ad vuluam transit ⁊ menstrua: non peruenerit fumigatio corpus mulieris. Similiter si ibidem esset humiditas [illegible] mus: sicut calor spermatis extinguitur. si nimius calor [illegible] mus dissolueretur. si siccitas vel frigiditas constringeretur ⁊ dispergeretur. Alij antiqui dicunt: sperma masculi [illegible] aquam posueris: ⁊ dilatetur: ⁊ natet super aquam intelligitur esse frigidum: ⁊ subtile: neq profundi immergatur [illegible] ⁊ constringitur valet. Item si vulua in positione sua sit longa ⁊ magna: breuis aũt virilis virga: non potest virga trahere sperma sibi ⁊ ita culpa fit masculi. Item potest hoc intelligi ex significatione quã diximus male complexionis in masculis siue feminis: ⁊ in testiculis sicut macilẽtate: [illegible] gredine: albedine: duricie: mollicie: spermatis [illegible] eiusdem paruitate: grossicie: ⁊ subtilitate. Si autem intelligitur quia mulier concipit quousq auferũtur menstrua masculus vsq ad annos. lx. ⁊ plurimum vsq ad. lxx. [illegible] tutem caloris naturalis [illegible] in hominis: ⁊ [illegible] in testiculis. Aliquãdo tamen iuuenes sunt nõ generantes: sed generant cum in senectute peruenerint ⁊ econtrario. Causa est: quia qui complexionem testiculorum habẽt frigidam ⁊ humidam ante perfectam iuuentutem parum generant. postea vero idonei sunt geniture: quia calor [illegible] confortatur: ⁊ testiculi calidiores efficiuntur. aliquando [illegible] consequitur ex mutatione frigide ⁊ humide [illegible] ⁊ siccam. Qui autem in adolescentia sua multũ generãt cum in etatem peruenerint cessant: hi in adolescentia [illegible] complexionem testiculorum habuerit calidam ⁊ [illegible] iuuentute ⁊ senectute calor augmentatur ⁊ [illegible] ad generãdum proficit. Qui enim in adolescentia [illegible] rant: ⁊ complexio sua nimis est calida ⁊ sicca: ⁊ [illegible] edit ad etatem veniatur calor minoretur et temperatur [illegible] ex diete mutatione in temperamentum nimis frigide. [illegible] quidam adolescentuli feminarũ sunt generatores: [illegible] etatem perfectam generant masculos ⁊ econtrario: [illegible] plexio eorum ⁊ testiculorum q̃ in adolescentia frigida est ⁊ [illegible] da: in iuuentute ⁊ senectute calescit. ⁊ parũ desiccatur [illegible] masculi generãtur: aliquando est ex mutatione diete. Oportet hoc in loco dicatur vnde dubitatur [illegible] nida sit: an non: mulier: masculus sentit [illegible] matricem virgam suam desugentem: sicut sanguisuga [illegible] sugit sang. neq sperma matricem egreditur: ⁊ a mulier [illegible] vulue clausum ⁊ constrictum sentitur: sine apostemate ⁊ [illegible] ete vulue precedẽtibus: qđ ex concupiscentia est matrix [illegible] cipiendi masculini spermatis. Aliquãdo femine parũ [illegible] rem patiũtur in coniunctione ⁊ dolorem in [illegible] re pungentem vsq ad matricem: ⁊ iterum menstrua nõ currunt ex consuetudine: neq masculum videtur concupiscere mulier. In mamillis color est viridis: ⁊ [illegible] mille ꝙ soleant esse: albedo in oculis eorum est [illegible] tati cõsigna. facies similiter lentiginosa: abominationem ⁊ virtutis appetitiue defectionem: ⁊ malorum [illegible] rium habet. Certificatur mulier cõcepisse ex his que Hippo. in aphorismis dicit. Da inquit mulieri mellicratũ [illegible] ni. si circa vmbilicũ torturam patiatur cõcepisse [illegible] si non: econuerso. Mellicratum hoc facit: quia ventre [illegible] flationem gignit: ⁊ vuluam cum recto intestino [illegible] vt ventositas nõ transeat: sed potius circueat ⁊ [illegible] dat. mellicratũ de crudo melle esse oportet: vt [illegible]

generet. Si vis certificare fetum masculum esse: color mulieris pulcher est et motus levior: venter rotundus: ⁊ color corporis rubicūdus. Si color est fedus: motus tardus: venter longus in facie lentigo habeatur: ⁊ aliquādo in cruribus pustule ⁊ vulnera fuerint: fetus femineus erit. Causa abortiendi: aut de interioribus est: aut de exterioribus. De interioribus ꝓpter humiditatem viscosam in vulua: que fetum lubricat: aut ex mala complexione vulue qua virtus deficit cōtentiua: sicut ex vulue apostemate: aut fe. aut nimio cursu menstruorum in conceptione vnde fetui nutrimentum venit minus ⁊ moritur a naturaq; expellitur. De exterioribus: sicut saltu: nimio clamore: timore: ira: leticia: que si sint nimia et subita: ⁊ sternutatio continua: aut ex percussione siue casu in vētre siue dorso. aut ex catharticis: aut post mundificationem: aut de nimio cursu sanguinis de aliquo membro corporis. ¶ Duricies parturiēdi: aut ex matre: aut ex fetu: aut ex secundina contingit: aut ex aliqua re exteriori. Ex matre si nimis crassa: aut vulua eius est parua: aut virgo: aut timida: aut debilis: vt fetum expellere nō possit: aut si apostema in vulua habuit siue aliā passionem: aut in alio aliquo membro: aut si non in tempore suo partus exierit. Ex fetu: si nimis magnus vel crassus: aut parum levis: vt ad inferiora non descenderit: aut si magnum caput siue duo capita habuerit: aut mortuus fuerit: aut si plures sint. quidam enim dicunt se vidisse mulierem quinq; peperisse: tres aut quatuor multi videre: aut si fetus non ſm ꝙ oportet exierit. caput enim fetus debet exire prius. ⁊ manus eius iuxta corpus extense: aut pedes prius: sed non distorti. Si aliter non exit ſm ꝙ oportet. Ex secundina: aut si non incidatur ex grossitudine sua: aut si ante tempus se scindat: aut si nimis lubrica sit. Ex causa exteriori: sicut ex frigido aere vuluā constringente: et coagulante: aut calido aere corpus rarificante, et virtutem deficiēte: vt fetū nequeat expellere. In his oībus si mulier sternutationem patiatur adiuuat facilitatem partus: sicut Hippocras. in aphorismis. Que inquit pas. vulue patitur: ⁊ subita sternutatio venerit bonum signum est. Dicunt obstetrices: quia parturire feminas longum est: sed dolor debilis: parturire vero masculum dolor acutꝰ: sed velox. Si de muliere ante partū exeat sanguis: durior erit partus. si moretur facilior.

¶ De passionibus mamillar. Capi. xliij.

Assio in vberibus aut vniuersalis est: q2 in eis sicut in aliis nascitur membris exterioribus mala complexio: apostemata ⁊ similia: que intelligētur: sicut alias dixisse nos meminimus. Aut propria est: sicut calidū apostema qđ nascitur in ipsis ex coagulatione lactis: qđ ex tumore et dolore intelligitur: duricie quoq; ⁊ rubore. Si sanguis coagulatus sit: intelligitur ex duricie: paruo tumore: ⁊ sanguinis dum mulgetur ostensione. dicit Hippocras. hec maniam significare. Gale. enim eum verum dixisse fatetur: non tamen semper: sed raro cum fumus sang. cerebrum ascendit. Aliquando patiūtur mamille: vt vna vel ambe contrahātur in grauidatione: vñ significatur nocumentum fetꝰ: vel abortus. Si vna contrahitur et gemini fuerint: vnus abortiendus erit. si dextra: masculus, si sinistra: femina abortietur. Causa contrahēdi: quia sanguis minuitur in venis: ad mamillas tēdens a menstruis. Item sanguis ab omnibus mēbris ad vuluam descendit propter laborem nature ad expellendum fetum: ergo ⁊ a mamillis. Aliquando patiūtur vulnera in grauidatione: duriciem: dolorem significātem in genibus ⁊ coxis: oculis: sicut Hippocras. dicit. Causa doloris: quia sanguis augmentatus et multiplicatus in mamillis cum natura eum expulerit: aut in inferiora corporis: aut in superiora expellit. Si in inferiora: patiūtur coxe ⁊ genua. Si in superiora: ophthalmiam: ⁊ passiones alias oculorum patiūtur.

¶ De passionibus coxar. ⁊ pedum. Capi. xliiij.

Assiones in coxis et pedibus: sunt scia: artetica: podagra. Scia dolor est in hācha. hec enim passio in cōcatenatione nascitur coxar. differt a passione artetica: quia dolor huiusmodi est in coxarum ossibus exterioribus descendens vsq; ad cōcatenationem genuum: et aliquā in calcaneum: ⁊ in extremitatem pedis. ab extranea parte nascitur aut de humoribꝰ grossis ⁊ sanguinolētis: aut grossis ⁊ phlegmaticis in cōcatenatione coxarum inclusis. aliquando in concatenatione sua separantur coxe propter materie viscositatem: qđ si diu moretur: pedes cōtrahūtur: ⁊ claudicatio cōsequitur. pedes enim non cibis reficiūtur: vt oportet. vnde cōtrahantur necesse est: ideo Hippocras. in aphorismis. Qui dolet inquit in coxis si dolor se prolōgauerit: ⁊ coxa dissolcatenetur: necesse pes contrahatur ⁊ fiat homo claudus. plurimum hoc fit in partibꝰ sinistris. Dolor artheticus dolor est ⁊ tumor qui in cōcatenatione membrorū nascitur. aliquando in concatenatione pedis membrorum: sicut calcaneo: ⁊ maxime digitorum pollicibus: et podagra vocatur. Si in concatenatione manuum ⁊ cubitorum sola artetica vocatur. Nascitur autem aliquando in cōcatenatione maxillarum ⁊ musculorum colli epatis: fellis: splenis: vt causa eius intelligi non possit. Cuiꝰ causa concatenatio est defecta ad quam explendam ⁊ extendendam descendit humorum materia: vt membra extendat et eorum ligamenta nimium dolorem sibi faciunt. Causa magnitudinis doloris est duplex. Vna: quia nerui ⁊ ligamenta sunt sensibilia: et materia cum in concatenationem membrorum descendit nō cito dissoluitur propter duriciem illorū locorū: et non habet vbi moueatur: ⁊ currat sicut molliora mēbra. Huiꝰ passiōis paro in dolore est peior podagre. causa: q2 materia podagrica in parua descēdit mēbra. i. pollices quorum concatenatio parua est: vt materiam pre paruitate sui capere nequeant si multa sit: vnde nimiū extendūtur: ⁊ dolor augmētatur. Si descēdat hec materia in maiora mēbra: sicut coxas: diuidit in ipsas: vel pote in magna nō extenditur: neq; ita dolor magnificatur. Defectio cōcatenationis aut naturalis est: et quo factus est homo: idest initium sumens a parentela: aut ex labore nimio cū fatigata est concatenatio: sicut multo equitatu ⁊ assiduo quo pedum deficit concatenatio: maximeq; pollicū: aut etiam ex mutatione. s. ex tenuitate nimia eiusdem concatenationis: aut ex percussione locum incidente concatenationes in quā humo. descendit: aut q2 in principalibꝰ mēbris sunt q̄ ad ipsam expellūt: aut ꝓpter laborem nimium: sicut equitare multum ⁊ coitum: que causa huic morbo generando est pessima: maxime si post saturitatem cibi veniat. vnde Hippocras. in aphorismis inquit pueri ⁊ eunuchi non sunt podagrici: qđ consequitur: quia coitu non vtūtur. hec enim causa prout dixi huius morbi est maxima. dicit Ga. super hūc aphoris. etsi eunuchi non coeāt tamen nostro tempore podagrizant: quia taliter dietant vt corpora humoribus impleant: sicut nimiꝰ est potus ⁊ cibus: ebrietas: quies: ⁊ suauitas: mūdificandi corpis negligētia: que omnia sunt podagre causa: sed pueros nūquam vidi podagricos: nisi ꝙ dolorem arteticum in manibꝰ siue genibus habent ex vicinitate pedum. Item Hippocras. in alio apho. passio podagre plurimum mouetur in autumno ⁊ vere. Gale. super hoc. in vere propter inordinatam dietam ⁊ grossam in hyeme acceptam. vnde humores in eorum corporibꝰ adunati cum veris tempus venerit liquefiunt: ⁊ currentes membra pungunt: ⁊ in eis nociui sunt: deinde expellūtur ad debiliora membra huic morbo apparata. In autumno adunantur hu. multi in corpore propter fructꝰ multos in estate comestos: cum autem autumnus venerit: ⁊ humores augmētati sunt: occurrunt in membra debilia prout dixi. Aliquando podagra est ex parentela. verbi gratia. Si sint quedam membra in corporibus patrum debilia: sunt in filiis similia: q2 membrorum fundamenta ex spermate sunt facta. sperma autem in corporibus huiusmodi mixtum est cum humoribus hisqui morbi huiusmodi sunt generatiui: ⁊ filiꝰ qui de hoc spermate generatur: vt in hunc morbum incidat est apparatus: quia enim pedes naturaliter sunt debiles: et similiter omne membrum debile morbo apparatum est: quia natura hos humores mandat ad ipsum: ideoq; cum mēbra corporis sepe videris infirma: ⁊ sepe hu. recipi: intellige debiliora esse oibus mēbris corpis: ⁊ oibus succurrunt aliis. Aliquādo dolor arteticus ⁊ podagra nascitur ex tristicia: angustia: vigiliis: ⁊ aliis anime accidētibus: quia humores in inferiora cor

poris moueatur: ⁊ in hanc cōcatenationem debilem mittatur. Uniuersaliter autem dico: quia arteticus dolor ⁊ podagra atq₃ scia plurimum nascitur cū cibo ⁊ potu homines implentur: ⁊ quiescunt: ⁊ coitum sepe operantur ⁊ nimium: ⁊ maxime post cibum. hec autem membra naturaliter: aut accidentaliter sunt debilia. Materia vnde morbus est: aut sanguinolēta est: ⁊ exterior rubore: ⁊ tumore: ⁊ dolore intelligēda ⁊ pulsatione nimia iuuamētoq₃ rei frigide actualiter supposite: aut econuerso. cuius dicta fuit antea sanguinis generatiua: aut est cholerica: ⁊ ex nimio dolore intelligitur: et citrinitate coloris: ⁊ paruitate tumoris: dicta infirmi cho. fuit generatiua ⁊ iuuat res frigida actualiter supposita: aut melancholica: quā ex liuiditate coloris est intelligi: ⁊ duricie: cuius iuuamētum est res calida ⁊ humida supposita. infirmi anterior dicta fuit cholere nigre generatiua: aut phlegmatica ex albedine coloris: ⁊ paruitate tumoris: ⁊ doloris intelligenda: sed tamen in conciuitate concatenationis sensi. sanatur autem re actualiter calida superposita: dicta infirmi fuit aut phlegmatis generatiua que de viscoso phlegmate nascitur. si in concatenatione moretur: augmentat grossitudinem ⁊ viscositatem eius: ⁊ inde lapis generatur: sicut in vesica nascitur: qd cum ita sit incurabilis est. Aliquādo nascitur ex materia quattuor humorum commixta que diuersitate significationum intelligitur: sed huiusmodi passionis durus est intellectus. cuius causā multifaria est sicut diximus: vnde difficulter sanatur. Oportet te intelligere apostema nascens in concatenatione saniem colligere: quia humiditas eius est viscosa: cum autem augmētatur: vt caro circundans concatenationem infundatur: pustule generantur sicut in corporibus hyposarcam habētibus. Si vero apostema ⁊ tumor in podagra dies morēt xl. statum quiescit: si inquā materia sit grossa. Si enim subtilis sit: minus moratur. Hec sunt significationes morborum presentium qui in quolibet membrorum sunt interiorum.

Finitur pars nona theorice.

Incipit pars decima theorice de signis pronosticis infirmitatum ad salutem: siue ad mortem attinentium.

Capitula libri decimi.

De vtilitate significationis nunciatiue. Capi. j.

Intellectus significationum futurarum rerum non minus est iuuatiuus: quam scire significationem presentium morborum: magisq₃ credendum est posse iuuare cum dignius sit scire. Significatio ergo nunciatiua quedam morbum denunciat: ⁊ hec in sanis est corporibus: quedam salutem morbi: aut molestationem ⁊ pessimitatem: aut perditionem: que tria in infirmis corporibus sunt consideranda. Si ergo medicus nascituri morbi sit prouidus: dietam ⁊ medicinam operatur: vnde morbus curetur: ⁊ sanum corpus sm̄ sui naturam custoditur. Si vero intelligat: quia infirmus morbum euadat: sit in eo medicando fidus ⁊ securus ⁊ sollicitus: sed preuidens quod infirmus moriturus sit: de nulla eius medicina se intromittat. vnde magnum est medico iuuamentum. Si enim medicus preuiderit mortem: ⁊ enunciauerit: laudabitur ab omnibus de sua medicina confidentibus: bonam hic famam promerebitur: in futuro mercedem habiturus.

De significatione plenitudinis et dominatione hu. Capi. ij.

Significatio qua nunciatur morbus qualis sanis corporibus sit venturus: quedam vniuersalis: quedam particularis. Uniuersalis quidem significatione infirmitates nūciantur multe. hec autem humorum corporis mōstrat plenitudinem: ⁊ eorundem corruptionem. Particularis: vno indicio vnum morbum ostendit. Nos autem in vniuersali incipimus significatione: que in humorum est plenitudine ⁊ eorum corruptione. Plenitudinis causa: multa est cibi ⁊ potus quantitas: exercitiorum vel balneorum negligentia: multa quies ⁊ sanitas: ex quibus in corpore plures adunantur humores quam dissoluantur: etsi hu. illi de cibo nati sint laudabiles: quos plurimum inuenimus in hominibus porosa corpora densa habentibus propter paruitatem humorum que ab ipsis dissoluitur. Hec super secundum particulam epidi. qui sepe inquit: ⁊ multo tempore multum laborauerit: ⁊ omni die in laborem inciderit ⁊ multum bibent: labor autem suus nō in suo tempore sit: diuersi morbi in eius corpore sunt generādi. Peior erit morbus ⁊ deterior vbi cho. ⁊ viscosum phlegma condunantur: quorum quantitas ē multa. Corruptio aūt hūorum ex multitudine est illaudabilium ciborum malos chimos generātium. de quibus corporibus plus remanet quam dissoluatur. Unde plenitudo sequitur aut ē sm̄ vasa .i. venas: aut vasa .i. concauitas harum repleti contingit sm̄ operationem virtutis. Que sm̄ vasa est multitudo chimorum inter venas ⁊ arterias implens eas plusquam capiunt: ⁊ extendit: sicut videtur cum vtres humiditate implentur: qd permixtum est ex sanguine ⁊ spiritu. Significatio eorum: quia corpus apparet plenum: ⁊ vene similiter tumide ⁊ extense: color corporis rubeus: tactus calidus: neq₃ fuit in balneo vel aere calido. hec enim mouent sanguinem in corpus exterius ⁊ vene implētur: inde color fit rubeus: ⁊ tactus calidus: pigritatur ⁊ motiuus extenditur aliquantulum: sensus turbatur: aliquātulum memoria grauatur. aliquādo etiam sanguis fluit de naribus. Scilicet est nimia dieta fuit antea vnde plenitudo est orta: somnus multus: grauitas ⁊ dolor in capite: quibus plenitudo corporis significatur. ea que sm̄ vasa est: ⁊ est significatio sanguinis: ⁊ si sonniauerit vnde aīa letificetur. ⁊ color fuit rubeus plus plenitudo sanguinis certificatur. Plenitudo que sm̄ cōparationem est virtutis motiue est defectiua: neq₃ valet ferre hu. corporis: etsi fiat pauci sentit in corpore grauitas sine apparitione plenitudinis aliquātu dolore ⁊ nocumēto. materia enim illa nō ex malis est hu. Hec plenitudo aut ad cōparationem est virtutis alterationis qua mouetur corpus. vbi grauatur nimium ⁊ mēbra durantur ad motū: aut ad cōparationem virtutis naturalis: ⁊ a digestione deficit cibi quod accipitur: ⁊ superfluitas in corpore remaneat que frangi nequit. ⁊ si illa abūdantia adeo est multa: vt corpus impleat. Intelligitur autem ex pigritia ⁊ grauitate ⁊ desiderij cibi defectione ⁊ videt in somno quasi graue pondus habeat in collo. nam est indigestio: ⁊ somnus ⁊ sudor: est multus: sed tamen sine rubore ⁊ tumore: ⁊ corporis extensione. pulsus vero magnus ⁊ ... faciens nō est multus: vt corpus inde impleatur. multus vero est ad virtutis deficiētis cōparationem: vt cōtinere nō queat. Corruptio humorum si mali humores corporis sm̄ sanguinem sunt intelligitur ex significationibus illis: quibus plenitudo corporis que sm̄ vasa fuit: sed habet alia: vt in corporibus eorum humiditas appareat: aut citrinitas: vene plene. pulsus diuersus parum habens magnitudinis: in ore dulcedo sentitur. Sed si ex sanguis est a cōmixtione aliorum hūorum nō liberatur. vnde dulcedo ... est amaritudine ⁊ salsitate cōmiscetur: ⁊ cū ... febricitat: ⁊ aliquando pustule apparent: dieta hoīs calida ⁊ humida fuit: sicut carnes ⁊ res dulces. Si etas sit adolescentie ... gio ... ⁊ hu. ipsa verum magis certificatur ex ... sanguinis. Itē si in somno rem rubeā videat que colore sit

reddit: aut quasi dulcia comedit cum amaritudine: aut siccitate cōmixta sit certior res ista. Cū hec significatiōes appareant significatur sinochus: phlegmones: variole: morbus pestilentialis: squinantia: sanguinis sputa: et e narib⁹ sanguinis fluxus: opthalmia: emoroyde: et similia: que ex multitudine sanguinis solent nasci. Significatio alioꝝ humoꝝ talis est. Si corpori dominetur cho. ru. corpus in colorem citrinū erit: aut rufum. defectio appetitiue virtutis: amaritudo in ore sentitur: punctura et ardor in stomacho: abhominatio: angustia: vomitus cholericus: et egestio: sitis: lingue siccitas: oculorum cōcauitas: rigor: vrina ru. subtilis: pulsus velox: atq; spissus: pustule apparēt cholerice. dieta prla calida fuit et sicca sicut sunt allia: et nasturtiū: cepe: sinapis: et similia. Si tempus estiuū fuerit: regio ca. et sic. etas iuuentus: magis certificatur q: cho. ru. dominetur. Si in somno viderit ignem: prasconfulgur: et rem aliquā citrinam: fit medicus certior in his oibus cholericitas pas. suspicamur: sicut tertianas causon: frenesim: cholericā: pleuresim: ytericiam: apostemata: sicut herisipilas: formicas: epatis calorem: in vrina ardorem apostemata intestinorum: desiderij cibi ablationem: sitim nimiā. Significatio melācholicoꝝ hu. dñantium: mutatio ē coloris in nigredinem siue liuiditatem. in ore saporem sentit acrem cum nimia siccitate: vigilia cū nimia cogitatione animi suspitione tristi facie: cōstrictione in stomachi ore. In huiusmodi corpib⁹ morphea nigra videtur. pulsus tardus: subtilis et rarus. vrina alba et subtilis: fuit eis dieta cho. ni. generatiua sicut caro vaccina: camelina: caprina: melōgena: caules: lentes: et similia. multus fuit labor. et p venenosa loca deambulatio: āgustia: atq; tristicia: in somno timor: somnia timida: que viderit et terribilia: sicut res nigra et tenebrosa in visu pessima. in odore fetida. ex quibus omnibus melācholia certificatur. maxime si etas fuerit senectus: tempus autūnus: regio frigida et sicca: que significatiōes cum appareant morbos melācholicos nūciant: sicut lentigines: morpheam nigram: lepram: maniam: mentis priuationem: dura apostemata: cācrum: excoriationem cutis: varices: elephantiā: q̄rtanas: dolores splenis: et tumores. Phlegma corruptū significat ex pigritia corporis: mētis durcia: mollicie: saliua de ore effluēte: multi sputis: somno nimio: tumore faciei grauitate capitis: mutatione cutis in albedinē. defectiōe appetitiue virtutis et digestiue: sitis paruitate: nisi salsum sit phlegma: qd̄ intelligitur: q: salsus sapor in ore sentitur: pulsus grossus mollis: et tardus: vrina turbida: infirmi dieta phlegmatis fuit generatiua: sicut sunt pisces recentes: fructus et similia. et mūdificandi corporis negligētia. maxie si etas fuerit senectus: et temp⁹ hyemale: regio frigida et humida: et in somno quasi aquam currentem desup viderit: aut natando vadit: aut pluuiam viderit siue niuem. certificamus phlegmatis dominationes. que signa si viderimus morbos phlegmaticos nūciamus: sicut epilepsiam: apoplexiam: et paralysim. febres quotidianas et similia. et mundificandi corporis negligentiā. Qui in somno viderit q̄si in loco putenti sit hu. putr doꝝ abūdantia in eius corpore cognoscitur. Si in extremitate corpoꝝ sanoꝝ appareat prurigo: pustule: lētigo: significatur mali hu. in corpore esse. he sunt significatiōes maloꝝ hu. dominātium et multoꝝ. Oportet aūt vt prouideas et res hos morbos generātes cōtrahas cū causis cōtrarijs anteq; appareāt morbi: fm q; sumus dicturi.

¶ De significatione ꝓpria morbi futuri et passione nunciatiua. Capitulum. ij.

Articularis signo vniuscuiusq; morbi futuri: aut de re scilicet naturali: aut de re extra naturā. De re naturali si videam⁹ mutasse qualitates sani corporis a naturali cōsuetudine sui: certificatur: q: morb⁹ sit venturus: aut neutrū: sicut si augmētetur virtus appetitiua: vel minoretur nō ex cōsuetudine sua: aut saporatur nō prius saporata: aut horreāntur prius saporata: siue sit cib⁹ siue pot⁹: aut si desideret res calidas. siꝫ si egestio sit minor quantitate cibi: aut ante tēpus: aut post grossa sit vel subtilis nigra: vel citrina: vel putrida et similia. Item si vrina plus sit quātitate potus vel minus: rubea vel alba: aut diuerse colorata: subtilis vel grossa: aut putrida: moslis seu festinās. Siliter vētositas extēs si augmētetur vel diminuat: et sudor si maior vel minor sit diuersus in colore et odore: et mēstrua si maiora vel minora sint vel diuersiora in colore q̄ esse solebāt: aut si nō veniāt. similiter ex emoroyde: et se minus si plus sit vel minus aut cōsuetudinem suam egrediat. Similiter sternutatio et ructatio: emūctio: atq; sputa: auricularū q̄ putredo: et iterum coitus si plus q̄ soleat cōcupiscatur: vel minuat. Similiter obliuio: et pigritia q̄ non fuerint cōsueta: et sitensus corporis deficiāt. si corpus augmētetur vel minoret: vel in aliū colorem mutet: ruborem siue citrinitatem: aut liuiditatem: et similia. De re nō naturali si suā naturā in quantitate siue qualitate mutauerit. Similiter somnia si sepe eiusdem spēi sint visa: si cum videantur somnis excitet: et iterum obdormienti eadem videātur: homo in sua sanitate nō significatur permanere. he omnes significationes: aut morbū: aut neutrū si sunt nūciantes. qui aūt hec oīa accidētia pfecte cognoscere laborat: bene cape poterit de loco illo in quo de accidētibus disputauit. Opꝫ aūt hec oīa in corpib⁹ sanis perquirari: nec interrogatiōes negligari: qd̄ si feceris: vētura corpor⁹ nō ignorabis. Significatiōes de reb⁹ cū naturā ꝓpter q̄ sūt he. Si q̄s i. dore patiat fetentem: futurā expectet fe. q: fetor hūoꝝ putredinem ostēdit. Siliter vrina putrida fe. significat ex putredine. Qui fe. hꝫ cū tussi sicca: et febris decesserit: tussis vo pmāserit: nūciātur vulnera in auriculis pmanētia. manere aūt tussim: materiā pmanētem ostēdit: q̄ grossa et īdigestibilis ē. Terminꝰ vo ei⁹ materie cū vulnerib⁹ solet venire semp. Si q̄s raucitatem patiat vocis: et ruborem coloris cū liuiditate mixtum: elephantiā designat futura. Si in corpe carbūculi augmētantur: vulnera significant. si glādes: tumor ictericie. Si quis de morbo acuto sanabit: et pruriginem in aliquo loco corporis patiat: vulnera ibidē futura portēdunt. maxie si morbus fuerit lōgus. Si dolor capitis senib⁹ immoret: cecitas et mania designant. Si eīn natura deficiat in digerēda et expellēda illa materia: aut ī oculos descēdet: et cecitatē faciet: aut ī cerebri vētriculos: et faciet maniacum. si vo senib⁹ dolor capitis et hemicranea fuerit catharactas significabit. si q̄s āte oculos cimices aut muscas viderit. catharactas portendit. Si titillatio illa ex phlegmaticis sit hu. cū vētositate: hi quoq; hu. in lacertis faciei cōcludūtur. et si maior in lacertos maxillaꝝ descēderint. fiet paralysis. Qui nimiā dormitationem habet in corpore: epilepsiam videt significare. dormitatio eīn ex oppilatione est neruū: q̄ ne virtus sensibilis et motiua ꝑut opꝫ per eos ad mēbra trāseant impedit. Si vo moretur hec oppilatio: mollities mēbroꝝ fiet. i. epilepsia. Qui vo nō hꝫ stuporē et assiduā vertiginē: epilepsiā. i. caducū morbū est habitur⁹ q: stupor est de phlegmaticis hu. et grossis dñantib⁹ corpi: et vertigo illa ex eidē est hu. cū cerebro dñentur: et vene eius inde spleātur. vñ hec vtraq; accidētia future epilepsie sunt pnūciatiua. Si infantuli acutas fe. habuerint et cōstipatiōem vētris: vigiliasq; et color coꝝ erit ni. viridis vel liuidus: spasmus pnūciat. Habētes nimiā plenitudinē: et in capite grauitatem: in corpib⁹ turbiditatem: apoplexiā sunt habituri. hec oīa accidētia nō sunt nisi ex plenitudine cerebri de hūoꝛib⁹ grossis: qui cū augmētent venietes ad cerebri vētriculos oppilāt eos et faciūt apoplexiā. quoꝝ cerebrum patit ex casu vel pcussione statim apoplexiā patitur. in cerebro eīn frāgitur neruus qui ab ipso et nucha egredit: vnde sensus aufertur et mot⁹: q̄bus ab initio dolor ē in capite et in pcordijs. cū aūt augmentabit mētem erit pditurus. Qui hꝫ grauitatē in capite cū augmentet stuporē est passurus. Si titillationē hꝫ in toto corpe: spasmū significat: q: plenitudinem neruoꝝ futurā demōstrat. Quib⁹ oculi sūt rubicūdi et grossi: et tumor ī facie cū dolore nimio ī capite: frenesim portēdit: q: hec accidētia mōstrāt dñatiōes sanguīs in cerebro: qd̄ cū ipso impleatur cal. apostemata gñant. Ubi tristicia et ala suspiciosa sine cā: melācholiā pnūciat. tristicia eīn et timor de cho. ni. oriūt: sicq; cū ostēt cerebro iste hu. pcrcat pas. hec. Si q̄s hꝫ catarrū: et sepe atq; multū: aut asina nūciat: aut ptlemoniā: aut vulnera in pectore et pulmōe: maxie si hō macer sit: et strictū pect⁹ habuerit: q: catarr⁹ a cerebro descēdit ad guttur pul-

monem quoq₃ ⁊ pectus: qui si sit grossus canales pulmonis oppilantur: ⁊ alma cōstituit. Si acutus eadem membra pūgūtur: ⁊ vulnera faciūt. Titillatio veniens sepe sub hypocūdria: apostema in diaphragmate futurum significat. Qui in pleuresi saniem vel saniē screāt: ⁊ in diebꝰ .xl. nō mūdificāt empici fiunt: saniem ēm si in pectore mouetur ad pulmonē confluit: ⁊ cito vulneratur ꝓpter raritatem sue sube. Screare rotūdū ī pleuresi phrenesim portēdit: ⁊ si sit cū signiōe alienationi ꝑtinēte certificat alienatio esse. Si q̄s hēat grauitatē in dextra pte sub diaphragmate pūcturāq₃ ⁊ extēsionem: habebit epatis pas. epar ēm in latere isto ⁊ ī illo loco positū est vbi si q̄s grauitatem sentiat ꝯstipationē pūcturam acutos hu. vel apostema ca. significat. Si egestio sit alba yctericiā ꝓnunciat. choꝫ ēm ru. nō vadit ad corporis inferiora: sed cū sanguine mixta totū corpꝰ perambulat: qḋ ꝯtingit ex cōstipatiōe fellis. Quibꝰ facies est tumida: ⁊ sūt oculoꝝ palpebre: hydropisim signi: q: vtus digestiua cū deficiat nec possit ad hec irreloca vt degerat: tumorē creat. Quibꝰ tortura ⁊ dolor est circa vmbilicū: ⁊ q mingāt cū pharmacia vel epithimate vl calefactōe alio ve medicamine: tympanitē significat venturā. Si quis fastidiū hꝫ ⁊ abominatōē ⁊ in sinistra pte sub hypocūdria ventositatem: colicā causat pas. q: egestio si nō erit claudit colon: ⁊ in stomachū ascēdit: ⁊ fastidium: ⁊ aboiationē: ⁊ vomitū facit. colon ēm intestinum in sinistra pte est positū. cū ergo egestio nō exeat ventus necesse est vt in hoc loco claudat. Si q̄s in femoribꝰ ⁊ in hanchis: grauitatē ⁊ extēsionem habuerit: in renibus habebit passionē. Si in exterioribus locis dolorē habuerit: expectāda sunt apostemata in exterioribus locis. Si intꝰ sūt habebūt intrinsecꝰ. Qui mingūt vrinam sicut litargirum pistatum: lapidem in vesica habet. Si ardor vrine diu mouetur vulnera in vesica nūciātur ⁊ virga. Qui habēt egestionem cum tortura: ⁊ ardorem in natibus dissinteriam sunt habituri: q: hu. cū egestione expulsi cholerici sunt ⁊ acuti. Si augmentētur prurigo ⁊ ardor natium emorroydas pronūciant. Si pregnātes solutionem ventris patiantur: aborsus significatur. Si sang. in mamilla coagulatur futuram maniam significat. menstruus enim sanguis cum ad mamillam venerit: ⁊ virtutem in lac mutādi non habuerit: sang. in mamillis permāserit: calefactꝰ ī pessimā materiam melancholicam mutatur: ⁊ causa manie efficitur: q: fumꝰ acutꝰ ꝯsurgitꝰ ī cerebrū ascēdit. Si mulier macilentissima est ⁊ ꝯcipit abortit fetus antequā ingrossescat: q: si mulier macilentissima est ⁊ ꝯcipiat nō ingrossescit: vt fetꝰ in sua sanitate ꝑmaneat: grossicies est cū sanguis in nutrimētū corporis vertit qḋ cū nō fiat ⁊ fetꝰ sine cibo remaneat: necesse ē moriatur: ⁊ eū mulier expellat. Si mulier in mamillis duritiē patiatur dolorē mamillaꝝ ⁊ coxaꝝ: genuum atq₃ oculoꝝ: neq₃ ide abortiens puer nunciatur: q: duricia mamillaꝝ de nimia est sang. abūdantia: que cū augmētatur: duricies cōficitur ⁊ extendit ⁊ natura illā abūdātiam expellit in hec mēbra: ⁊ dolorem generat. fetus nō abortitur: q: sanguis in nutrimētum sui sibi venit. Mulieris pregnātis menstrua si currāt nō ex cōsuetudine illa fetꝰ eius nō est sanus. ⁊ sūt si lac de mamillis fluat qḋ ꝯtingit q: nutrimētum fetus sanguis est menstruus: q̄ si ex ꝯsuetudīe sua currat defectiōem significat fetꝰ cū non sibi trahere valeat. Si vero nō mūdificēt mulier post ꝑtū morbus gn̄atur. sanguis ēm non expulsus inclusus est malus. bonus ēm puerum nutriuit: ⁊ secum trahit plurimū: hic si remaneat apostema in vulua vel epate generat: ⁊ aliq̄n si sanguis est pessimus in ꝑditionem portat. Vulnera habētibꝰ ex quibꝰ tumor nascitur qui subito decidat retrosq₃ sunt vulnera: spasmus nasciturus mōstratur: aut tetanus. si antea significatur mania: peripleumonia: sanguis vel saniei egestio vel pleuresis. Si ēm apostema est in ꝓpatulo certificatur infirmus de malis sibi futuris accidētibus. Si subito intus recedat: mouet materiam ad q̄dam membra principalia: ⁊ pessimos morbos gn̄at. Si retro vel in dorso sit apostema: sunt tetanus ⁊ spasmus: q: hec corporis loca plurimū sunt neruosa. Si aūt materia sit in pectore ⁊ in ipm circūdātibꝰ facit peripleumoniā: pleuresim: saniem: ⁊ tisim. Si materia in stomachum descēderit ⁊ in intestina: facit sanguis egestionem. Si quis vulnera in capite patiatur: locus vbi vulnus est emollitur: ⁊ locus oppositus spasmatur. Quecūq₃ mēbra calescūt vel frigescāt morbū eodem designant. Sūt in quibusdā sudor appareat hu. calidū in eisdem mēbris significat.

De significatione temporum morbi. Cap. iii.

Icimꝰ signiōes morbos satis cognitꝰ eēdas futuros. Opꝫ q̄ dicamꝰ eas signiōes q̄ sunt suc pdītōes. Infirmus corporibꝰ sit positiuos. Scia aūt harū significationū: aut vtis est aut periculis. Vtis in tria diuiditur: aut in morbi tpis sū tiam: aut in acuti seu diuturni morbi differentiam: aut in diem creticā ⁊ eius significātiaꝫ. Nos ab vtī incipientes significatione de morbi ordiemur tpe: q: tēporꝫ scia multū est necessaria ꝓpter statū. Necessitas hec tpis est duabꝰ modis. vna cū prouideret futurꝰ morbꝰ ⁊ crisis: ⁊ altera sm tpis ꝑtuꝫ est infirmi. futurū aūt morbū necesse est ꝓuidere: q: plurimi ī statu moriūtur: cū hoc morbi tps molestꝰ sit: ⁊ plurimi aliq̄n ī augmēto moriūtur: in declinatiōe nō: nisi pestilē aura superueniēte: aut de peccato regiminis medicine. Causa peccati aut ex parte est infirmi si inobediens sicut medicū in regimētum peccauerit: aut ministri: sicut obiurgatione clamore: infirmi ꝑturbatione: ⁊ ex motus importunitate: ⁊ ex his morbꝰ reuertitur. ⁊ plurimū ex morbis salubribꝰ. Si vtus deficiat moriūtur. Si fortis sit ꝑ medicus prouideat ⁊ sciat q: morbus in tpe statꝰ secedet. si vtus defecta sit ⁊ vsq₃ ad statum nō sufficit: operet medicus rem cōseruatiuā virtutis sm dietā ⁊ medicinā. Si morbus sit mortalis ꝓuidere necesse ē āte statū sm q̄litatē defectiōis. Regimētū infirmi tale sit si in statu fuerit: subtilietur dieta ne virtutem ex cibo impediat: ⁊ morbo nō repugnet. Si morbus ad statū nōdū ꝑuenerit: grossiorem cibū infirmo opꝫ ministrare: ne vtus debilitetur vsq₃ ad statū. Tēpora morbi sunt quattuor: initium: augmētum: status: ⁊ declinatio. Initiū inferēdū est ⁊ in tria diuidit: aut ēm in tpe qḋ nō habet latitudinē ⁊ insensibile est: aut in tpe cuꝰ diffinitio est in tribꝰ diebus: ⁊ hoc verū in morbis constat oībus q̄uis ratio nō recipiat in tpe. q̄ mutationem sentiat infirmꝰ: ⁊ nocumentū actionē q̄ā morbus incipiat decoqui: vel degeri. hoc aūt tpus certū est initiū. Augmentū ē cū natura incipiat digerere morbū: ⁊ morbus augmentetur in fortitudine ⁊ vtutes deficiāt. Status est augmētum ⁊ cōplementū decoctionis: qḋ est cū morbus figitur neq₃ augmentatur: ⁊ morbus molestior ⁊ periculosior habetur. Declinatio post statū incipit cū accidētia figunt idest nō mouentur: ⁊ minui incipiūt ⁊ virtutes preualent in morbum: infirmiq₃ quiescunt finiēdo morbum. Hec tpa tribus modis intelligit. aut ēm ex natura morbi aut ex accidentibus cum cōcomitātibus: aut ex decoctione ⁊ eius diminutione. Ex natura morbi res perquiritur: quibꝰ cōditionibus morbus ꝯficit: sicut sunt familiaria accidētia. Vt q̄ pleuresis accidētia familiaria: sicut alibi dictū est: sunt febris: dolor pungitiuus: tussis: ⁊ anhelitus. Si ergo hec accidētia in initio morbi nō minuūtur: neq₃ augmētentur: ⁊ corpꝰ grauetur morbus in augmento esse pretenditur. Si virtus morbi in magnitudine augmentetur: ⁊ ibi tandem designatur morbus ad statum ascendisse significatur. Si a quantitate prius habita minoretur: ⁊ quiddam leuitatis ⁊ quietis senserit infirmus: intendit morbus esse declinatus. Ex accidentibus morbū cōcomitātibus: q: in quibusdā fe. dolor capitis: in aliis alienatio mētis: in aliis vigilie. ⁊ alia hec accidentia cum augmētari videamus ⁊ morbus augmētatur ⁊ virtuose figunt: status morbi perpēdit. Si vero minuuntur in declinatione fore designat. Ex defectione: si nō appareat aliquid digestionis in vrina: nec in egestione: nec in sputo morbū in initio esse intelligimus: cū aūt aliqua significatio decoctiōis appareat: morbꝰ in augmēto esse est intelligendus: cū decoctio cōpleatur morbꝰ est in statu: ⁊ ī declinatiōe vero qḋ ex q̄ete infirmi: ⁊ leuitate intelligit. Si morbꝰ ex precedētibus fe. est: ꝑquirēda sunt accidētia que comitant ī tpe accessiōis ⁊ eius augmētatiōis: minoratiōis ⁊ differentiis: decoctiōis ⁊ eiusdē ablatiōis: ⁊ festinatiōis ⁊ more: longitudinis ⁊ breuitatis: ⁊ laboris siue quietis: ⁊ equalitatis in festinatione ⁊ mora: longitudine et breuitate: quia si febris ante sui

ipsa festinet augmentum significat: si moretur post suum tempus: declinatio portenditur: sed tamen oportet inquiri quia multe febres ante tempus in sua periodo festinantur: alie morantur. Unde oportet intelligi quod si febres festinant ante tempus quo accipere solebant: intelliguntur in augmento esse: si econtra in declinatione. Augmentatio est febris in longitudine et breuitate. Si enim tempus durationis vel augmentandi longius est quam soleat esse: intelligeres in augmento esse: sin autem in declinatione: si equale in statu. Si febris naturaliter festinat: et tantundem moratur ita quod festinare et morari suum equalia sunt potes intelligere esse statum. Ex longitudine quietis infirmi taliter procedes: si longe quiescat infirmus a febre, et corpus a calore mundificetur et alleuietur: in declinatione esse intelligitur. Si tempus accessionis febris quieti est equale: et infirmus a febre dimissus: neque leuitatem neque quietem sentit: in statu intendit esse febris. Oportet autem intelligi quia spacium vniuscuiusque horum quattuor temporum ex longitudine et breuitate est morborum: quia tempus initii et augmenti in acuta egritudine est paruum: et similiter status et declinationis. Materia enim huius morbi generis est subtilis: et calor fortis: vnde morbi decoctio festinatur. In morbo vero diuturno spacium horum .iiij. temporum longum est: materia enim eius erit grossa est: et calor paruus: vnde fit vt digestio et decoctio moretur. Ideoque diuturnus morbus in estate breuior est cum estiuus calor ad coquendam materiam adiuuet: et acutus morbus in hyeme longior propter frigiditatem aeris humorum congelantis et decoctionem tardantis. testatur hoc breuitas febris quartane et quotidiane in estate et tempore calido: et longitudo earum in hyeme et autumno et frigido tempore. Febris autem synochus vel causon: sudore superueniente: neque terminum complente: diuturnitatem significat: quia multitudinem materie demonstrat.

De scientia acuti et diuturni morbi. Cap. v.

Scientia acuti vel diuturni morbi necessaria est duabus de causis: aut ex prudentia vt discernatur vbi morbus finiatur: aut ex cibi infirmi ordinationibus. Ex prudentia quia passio acuta finitur in die cretico: diuturna cum egritudine et solutione: medicus in acuta egritudine salutem infirmi vel perditionem nunciat in tempore crisis. In diuturna vero secundum decoctionem et dissolutionem: et cuius aufertur decoctio: et minoratur et dissoluitur virtus. Ex cibi ordinationibus sic: quia cum egritudo acuta velociter veniat ad statum: necesse est quod cum subtili dieta infirmum nutriat medicus ne natura infirmi impediatur ex digestione ciborum ad morbo repugnandum. In diuturna infirmitate grossos cibos necesse est subministrare: ne ex longitudine temporis morbi dissoluatur virtus: cum tamen ad statum peruenitur: necesse est vt iam subtilis detur cibus: hac de causa morbum acutum intelligere maior est necessitas. Acutus etiam morbus esse intelligitur: cuius tempus paruum est: et molestationem habet. vnde Hippocrates in aphorismo, iudicium incertum de morte et vita non perfectum est et certum in egritudine acuta. Hoc autem dicit propter molestationem et fortium accidentium duriciem. Unde sicut de vita speramus: ita de morte timemus: et econuerso. Egritudo enim acuta ordinationem habet in suo acumine: est enim acuta in vltimitate: cuius terminus est in tertia vel quarta die: vel .vij. vel .xiiij. aut .xvij. vel .xx. est que vocatur acuta mutatiua: cuius terminus est a .xx. die vsque ad .xl. et ita nullus morbus vocatur acutus post .xl. dies finiendus: erit ergo diuturnus: cuius terminus non est secundum crisim: sed secundum dissolutionem sensui apparentem et materie decoctionem. Perditio et minoratione virtutis significatur et ablatione decoctionis. Quo modo morbus acutus ex crisi intelligatur finiendus: et cum dissolutione diuturnus: ex specie morbi et motu suo pulsu figura corporis qualitatibus: et ex rebus coniunctis siue disiunctis: attendi debet ex dictis vel expertis. De specie morbi sicut causon: et vera terciana: sinochus: et aliis febribus que apostemata sequuntur in visceribus: sicut frenesis: pleuresis: peripleumonia: squinantia. Item sunt febres acute in die tertia finiende: quartane vero autumnales: vel hyemales: et artice quotidiane nouerce terciane: hemitritee febres, lipparios: tales morbi phlegmatici vel melancholici: morbi sunt diuturni non cum crisi finiendi. Immutatione morborum: quia si velox fit motus et calor fortis: nocumentum grauet magnum: et dolor fortis: sic acutus morbus demonstratur: Alia contrarie sequuntur. Ex pulsu: quia si sit magnus: velox: vel spissus: acutus morbus denunciatur. Si paruus: tardus vel rarus erit diuturnus. Ex figura et qualitatibus corporis: quia si in prima die apparet minoratio carnis: desiccatio faciei: mutatio coloris: aut in ruborem: aut in citrinitatem: acutum intimat morbum: si econtra diuturnum. Ex rebus quidem coniunctis siue disiunctis: intelligimus vt ex rebus naturalibus scilicet etate infirmi sua complexione et regione sua: que si iungantur cum supradictis: vt si infirmus sit iuuenis: complexio eius calida: tempus estiuum: regio et aer calidus: magis est certificandus morbus acutus. Si infirmus sit senior: et regio frigida: tempus hyemale fit morbus diuturnus. Si significationes inter hec fuerint mediocres: et mediocris morbus inter acutum et diuturnum fuerit: oportet vt studeas et inuestiges has significationes: et inter forte et debile compares. Si enim hec feceris: de acute egritudinis et diuturne scientia non falleris.

De intelligenda crisi et causa eius. Cap. vj.

Tempora morbi diximus acuti: sequitur vt de crisi et eius causis dicam. Dico autem quod salus morbi vel egritudinis et mors sunt commutatio et reuolutio morbi: que duo aut in tempore paruo sunt subita: et ad salutem infirmum ducentia: aut ad mortem deferentia. que ducunt ad sanitatem bone crises esse dicuntur: que ad mortem male. hec autem in acuta egritudine sunt consideranda: aut mutatio paulatim in longo tempore protrahitur ducens infirmum ad salutem que cum augmentatione fit virtutis: et minoratione morbi paulatim: aut per eandem mutatio paulatim ad mortem ducit: quod fit cum virtus minoratur et morbus augmentatur: hoc autem est cum membra consumuntur et substantialis humiditas corporis congelatur: et calor naturalis extinguitur. hec autem vtraque in diuturna egritudine: aut enim sunt mutatio inter tardum et velocem diuersificatur et ad salutem ducit: quod fit cum morbus subito ad bonum reuertitur: et post paulatim minorari incipit: et virtus augmentari quousque morbus finiatur: aut mutatio inter tardum et velocem ducit ad mortem: quod fit cum subita morbi reuolutione: infirmi virtus minoratur: et paulatim ad mortem dissoluitur. Hec duo in mediocribus consideranda sunt passionibus: que inter acutum et diuturnum morbum habentur. Ergo species crisis sunt .vj. mutatio prima ad bonum subita: et dicitur bona crisis: secunda ad malum subita: et dicitur crisis mala. tertia mutatio morbi paulatim ad bonum: et dicitur dissolutio: quarta mutatio morbi paulatim ad mortem: et dicitur consumptio atque finitio: quinta mutatio subita ad bonum que paulatim minoratur vsque ad sanitatem: sexta similiter ad malum cum virtus deficiat vsque ad perditionem. hec duo vltima composita crisis dicuntur. Bona crisis in statu egritudinis acute fit cum humores subtiliantur: et natura ad dissoluendum bonum a malo mouetur: et in expellendum malum mouetur et confortatur vt a corpore eiiciatur. Mala crisis similiter est in statu cum nature preualeat morbus: est itaque sicut dixit Galienus, crisis mutatio velox et subita superueniens morbo propter duriciem accidentium: et infirmitatis luctamentum ducens ad sanitatem vel ad mortem. Uelocitatem dicit motus propter calorem: calor enim naturalis naturaliter facit velocem mutationem. Duriciem accidentium et infirmi dicit reluctamentum: quia morbus in vltimitate status: et virtutis est positus ex furore humorum: vnde morbus existit: et ex nature dominatione in morbum vel ex repugnatione: virtus enim repugnat morbo vt eum vincat: et quoquo modo potest se adiuuat vt materiam lesam a corpore expellat. Similiter morbus contra virtutem pugnat: et laborat vt sibi preualeat. Cum autem virtus morbum superat: fit crisis bona: et infirmum ad sanitatem ducit: cum morbus virtutem vincit: fit mala crisis: et infirmum interimit: Uocatur autem crisis iudicium: quia hoc tempore apparet perfecto medico quo vtendum sit in infirmo ex scientia quantitatis morbi et virtute infirmi: vnde oportet virtutem infirmi inuestigare: quia multum iuuatur in pronosticis futuris medicus: non autem ex ratione potest intelligi: sed potius experimentis et visitationibus infirmi assiduis. Intelligitur autem crisis tribus modis: aut ex scientia rerum cum quibus veniat: aut ex scientia in qua die esse debeat: aut ex scientia suorum signorum: id est accidentium malorum.

De qua purgatione crisis veniat. Cap. vij.

Scientia rerum cum quibus crisis sit ventura taliter est inquirenda: cum enim virtus morbo prevaleat: aut materiam eius expellit omnino a corpore ut valeat illud purgare: aut in aliquod membrum proiicit ignobile atque debile. Purgatio materie expulse est: cum morbus sit acutus: materia subtilis atque levis: hoc autem est cum sudore atque vomitu seu egestione: aut sanguine de naribus effluente: menstruis quoque et emorroydis. quecunque horum veniant erit crisis inde habenda. Hec quoque purgatio in quibusdam est maior: in quibusdam minor: secundum quantitatem materie et loci infirmi. Secundum materiam: quia in cholerica vel acuta passione crisis erit cum sudore: vomitu sive egestione. In sanguinolentis ergo morbis et febribus que sequuntur apostemata in visceribus: si calida sit materia erit cum sanguine a naribus fluente menstruis vel emorroydis. Secundum locum infirmi: quia crisis in frenesi cum sanguine e naribus erit et nimio sudore in collo et in capite. In febribus que est propter apostema epatis: si fit in gibbo sui: erit cum sanguine e naribus dextris: aut cum sudore totius corporis: aut cum digesta urina. Si fit in concavitate epatis: plurima crisis cum ventris solutione: vomitu: sudore: menstruis vel emorroydis erit. In febribus propter apostema splenis: si in sinistra parte apostema erit. ma. supprima parte epyo. vera causon que est ex pura cho. plurima crisim faciet cum sanguine e naribus effluente. virtus enim caloris in hac feb. levat sursum sanguinem: et dissolutus atque ventositatem gignit: unde vene aperiuntur: et crepant: atque materia in quedam mandatur membra: in quibus inde generantur vel vulnera vel apostemata: vel nigrescit aliqua membra: quod contingit cum morbus non adeo est fortis: et materia est grossa: neque virtus adeo est fortis: urina assit clara. plurimum autem hoc est in morbis quorum crisis post dies est. xx. quia quicunque morbus post dies. xx. terminatur materie est grosse vel frigide: et ad digerendum dure: unde usque ad. xx. dies moratur vel plus: deinde cum natura confortatur in materiam in aliquod membrum expellit eam: unde generat vulnera nigredinem vel apostemata. Hec vulnera si in aliqua concatenatione fiunt: vivit: defecta et infirmus: in manibus vel pedibus dolorem arteticum habeat: apostemata gignit. Si in infirmitate infirmus laboriosus fuerit vel si febricitaverit: plurimum erit apostema in articulis. Item quod quoddam membrorum fatigaverit antequam infirmatus fuerit: in illud membrum morbus incidet. Apostema etiam in membris naturaliter debilibus nascitur: sicut in articulis. Si passio fuerit in cerebro: aut nascitur in molli carne que est in collo: si morbi sunt suffocativi: aut molli carne ascellarum in passione pectoris et pulmonis et pleuresi: aut nascitur in inguinibus: sicut in fe. apostema splenis vel epatis sequentibus: et etiam apostemata aliorum membrorum que sub hypocundria sunt. Apostemata itaque pessima membra in quibus nascuntur denigrantia sunt in fe. que ex viscerum nascuntur apostematibus. cum his omnibus acutus finitur morbus. Qui autem morbus cum quolibet istorum non finitur: peior quam fuerit redibit. Si post auriculas exeat apostema neque sanietur facit: reversionem morbi significat: aut articulorum apostema. Oportet autem intelligatur quia cum morbus finiatur sine aliquo precedentium sive purgatione vel vulneribus vel apostematibus non debere te confidere quin revertatur. Unde oportet te fortiter studere in infirmi regimine sicut dicturi sumus in regimento egritudinem crescentis. Si enim hec feceris et morbus non fuerit fortis non revertitur. Si vero morbus fortis fuerit: et tu fin quod oportet infirmum bene rexeris: revertitur: sed non fortis: et infirmus debilis sanatus erit. Ergo si neglexeris infirmi regimentum: revertitur morbus duplus quam fuerit et non curatur.

De ymeracrisi. Cap. viii.

Ymeracriseos habenda est in die determinato. i. iiii. v. vii. ix. xi. xiiii. xiiii. xv. xvii. xx. xxi. xxiiii. xxvii. xx. xxxiiii. xxxvii. xl. et post. xl. morbus cum crisi non finitur: sed cum egestionibus et dissolutionibus. Hip. tamen dicit in prono. quia crisis in. xl. vel. lxxx. et. cx. veniat. Item dixit quia infantium morbus. vii annis finiatur: aut cum ad etatem pervenitur. Ga. non dixit morbos creticos post. xl dies per crisim finiendos. horum enim motus est tardus sicut crisis motus: quod est post. xx. non est velox veluti ante dictum est. Viginti quoque cretici sunt dies usque ad. xl. venientes: et ibi se complentes: dies in medio pretermissi non sunt cretici cum crisis in eis non veniat: vel si evenit rara est: cumque mutatur aut morbus revertitur peior quam fuerit. ... dies cretici sequitur ex quo infirmus mutationem fuerit ... nocumentum. Passiones mulierum que post partum ... a die parturiendi: sicut Hippo. dixit incipiunt. Dies ... quattuor modis diversantur: et spissitudine crisis in ipsis ... et raritate. Secundo modo ex officio cretico indicatur quod indicat res post se futuras sic posse et. Tertius bonitate et malignitate sua. Quartus ex fortitudine et debilitate. Spissitudo ... ve raritas: quia sunt quidam dies cretici in quibus crisis sepe accidit: et sunt in quibus raro venit: et sunt in quibus ... mediocris. Dies in quibus venit sepius diversantur ... spissandi gradibus. Primus gradus est. vii. vel. xiiii. Secundus. xi. vel. xvii. et. xx. Tertius. xi. xvii. et. xxi. Quartus ... xviii. Dies in quibus raro venit crisis in quattuor dividuntur. primus. vi. secundus. viii. tertius. xvi. quartus. xix. ... crisis est. ciii. xv. xxiiii. xxvii. Diversitas diei cretice ex ... sociant post se venture: et cum dies indicatus ... cretica indicativa post se ventura venire debet ... vepote dies quarta nunciat quid boni ex crisi in. vii. venire: ... malignitatis in. vi. Verbi gratia. si in quarta apparuit bone significationes: sicut in urina coctiones: digestiones: ... ris infusiones et gutte sanguinis e naribus effluentes: ... derij ubi excitationes: somni ... et bonitas ... mentum morbi in die. vii. Si vero male sint sicut ... tates: et extremitatum frigiditates: sudores imperfecti ... firmi gravitates: mors infirmi erit in die. vi. ... ciativa est. xi. xi. xiii. xiiii. xvii. xvii. xx. Diversitas dierum ... in bono et in malo est: quia quedam crisis est bona et ... lis et certa: ut bona crisis est cum qua morbus fuerit ... significatio decoctionis inminuta fuerit et ... fuerit que timenda sunt: sicut tremor ... dijs et cum aliqua est purgatione: et ante se bonitatem ... habuerit. Hi dies inter se sunt priores et posteriores ... his omnibus. vii. et. xiiii. habemur: post hos in bonitate sunt iiii. et. xx. minores his in bonitate. xi. et post hanc. xvii. xxi. post hos. iii. est autem dies in qua eis crisis venit ... Crisis mala est quam non precedunt decoctionis significationes: et accidentia sunt pessima: magna et ... post has. ix. post. xvi. et. xix. Diversitas crisis in ... bilitate est: quia est quedam dies cretica que circulando ... dam vero non circulando currens. Circulando currens ... computatur ut. iiii. vii. xi. xiiii. xvii. xx. xxiiii. et hoc ... xl. sicut dicit Hip. terminum inquit quod post. xl. dies ... sunt dies: usque ad. xx. cum autem. xx. transeat: deficit virtus quaternarij: virtusque cretica transit in. vii. et crisis ... circulantes ipse sunt fortiores et motu velociores. Dies autem cretica que non circulando currit: est dies ... ter quaternarios currit: et est. vii. quecunque virtus ... xx. quos cum transeat non est virtus in eis. Si ... debilius. Causa autem diei cretice in. iiii. et. vii. ... cior cursus est lune: cum enim stelle motive ... et destruendorum sunt in mundo cause: et unaqueque ... proprietatem per se destruendi rem sine altera: et luna habet proprietatem significandi rem velociter se moventem ... lem: et illa ratione velocitatem habeat cum omnibus ... versione et motu rerum propter vicinitatem ... do inferiori: actionesque sue in unoquoque apparent ... plurimum coniunguntur cum sole: et cum inter se et solem gradus sint. xlv. et sua figura sit media quadratura ... sue apparitionis. Item cum actiones sue sint ... lo tempore cum inter se et solem gradus sint. xc. et ... quadratura vocatur: et quia inter se et solem quarta pars ... culi: qui in die. vii. est a coniunctione sui: et actiones ... tempore sint fortes: cum inter se et solem. cxxv. sint gradus ... figura sui tres partes sint circuli: et hoc in. xi. ... iunctione: et actiones eius debiliores sint ... solem. clxxx. sint gradus et eius figura omnino vocatur oppositio ... in die quartadecima: et fiet ea eius est perfectus ... eius fortes sint: et ... cum ab oppositione solis ... vel. xc. aut. cxxv. mutat suas actiones circa rerum ...

qd̄ in vnaquaq; die quarta est. Cum luna inquā in his ꝓspe ratur tꝑoribus facit bonum ꝛ ꝓsperū in signatis reb⁹: ꝛ q̄ per ea; in hoc mūdo aguntur. Si aūt nō ꝓsperetur facit malū ꝛ molestationē cū acut⁹ fit morbus cui ꝓprius est velox ꝛ cō uertibilis mot⁹ ꝛ cū morbi fit nō ꝓsperitas lune in ortu infir mitatis. hoc aūt ꝯtingit a loco nō ꝓspero elōgetur luna cū qd̄ fit in ꝑtib⁹ morbi: cū ꝯfortatur morbi mot⁹: ꝛ hoc est i die. iiij. Cū aūt. xc. elōgetur gradib⁹: ꝛ figura ei⁹ est q̄dratura de loco nō ꝓspero: ꝛ hoc est in die. vij. cōfortatur virtus infirmi: ꝛ si ꝯr cursus est eius cum a loco nō ꝓspero elongetur: sicut cum cur sus eius elongetur a sole: ꝛ itidē motus morbi cōfortatur in vna quaq; die. iiij. et significatio ei⁹ in media est quarta: ꝛ si cur sus eius fit p. vij. significatio ei⁹ erit in quarta. Termin⁹ aūt ante. iiij. vel. vij. veniens qd̄ raro ꝯtingit: ideo cōsequitur: q2 aut natura instimulatur ꝛ cogitur vt ante quartā ꝛ. vij. fiat ter min⁹: aut dū minuitur euētu nature ad cōplēdū terminū qui iā incipit esse. Cā instimulās ꝛ cogēs materiā fortitudo est morbi: velocitas sui mot⁹: subtilitas materie: calor aeris: ꝛ aliq̄n ꝯtigit ex errore regimēti cibi vel medicaminū calidorū: vt ex ira festinatur crisis: q̄ autē ꝓpter hanc causam venit h5 dura ꝛ molesta accidētia. Et si hec causa est in morbo cuius pertineat ad salutē significatio: crisis non ꝑfecte venit: et re uersionē morbi signat. Cā minus cōpetens euenicōs nature vt non faciat crisim cum deberent facere: aer est frigidus quo natura cōtrahitur ne morbus digeratur ꝛ expellatur: aut peccatū regimenti: aut de inobediētia infirmi: aut de eius ministris garrientib⁹ ꝛ ad salutē sibi non obediētib⁹: aut infirmū mo uentibus. vñ natura deficit ꝛ reuertitur morbus. Hoc pecca tum si fit magnū: ꝛ significatio morbi pertineat ad salutem: morbus reuertitur ꝛ elongatur. Si autē cum mala fit significa tione: festinatur ad mortē: sed si paruū peccetur ꝛ significatione a bone videantur: bonitas crisis deficit et minoratur. Si pec catum fit magnū: signum ꝟo bonum: elongatur morbus: q2 si aliq̄n nō fit fortis: sed peccatū sibi superuenit: infirmus pe rit. Oportet aūt intelligi crises ante tꝑus festināte;: q2 ha bent fortitudine;: cōps item intelligi q2 quartanarij ꝛ septe narij cōputari debēt duob⁹ modis: iunctī. s. ꝛ separati. Iun cti: primus quartanarius cum scd̄o. Cum eñ finitur quarte diei numerus: ꝛ ab ipso incipitur: fiunt. iiij. iuncti cum. vij. ꝛ si militer. xj. cum. xiiij. qui ab. xj. sunt quarto loco ꝛ. xx. cū. xvij. q2 est quartus a. xvij. ꝛ. xxiiij. cum. xxvij. ꝛ. xxxiij. cū. xl. q2 est quartus ab ipso. Dies autē qui computātur iuncte sunt ter septem. ꝛ vnus ꝛ vigesim⁹ dies: quia est septim⁹ a. xiiij. Qui computantur separatim: est secundus septenarius: q2 cum primus supputetur: incipit ab. viij. ꝛ similiter. xiiij. se paratur a. xx. cum eñ computetur vsq; ad. xvij. incipit a. xviij. vsq; ad. xxi. Septenarius primus separatur a scd̄o: cū enim ve niat ad. vij. incipit ab. viij. vsq; ad. xiiij. ꝛ similiter duo septe narij qui sunt post. xx. computātur separatim a. xxvij. vsq; ad xxxiiij. ꝛ hoc modo cōputantur. vij. ꝛ. iiij.

De diuersitate diei cretice s̄m naturam nu meri ꝛ cursum lune. Capitu. ix.

Post ordinationē totius huius libri cum videri mus: hoc capitulū non plenu; neq; planū esse introducēdis: placuit id subsequēs intromittē vt planior dare introducēdis intellect⁹: vt cū illud superius qualiter antiqui ꝛ q̄ acute sense rint exposuerim: id ꝓsequatur quomodo ꝛ q̄ plane sentiant moderni. Dies cretica duob⁹ est modis: aut eñ laudabi lis est ꝛ significatiua salutis: aut pessima: ꝛ nō venit crisis in ea: ꝛ si crisis veniat malū significat. Des laudabiles. iiij. v. vij. ix. xj. xiiij. xvij. xx. xxj. Illaudabiles. ij. vj. viij. xij. xvj. xix. ho rum dierū crisis est mala: q2 motus qui inter morbū ꝛ natu ram in his diebus est nō ex natura est: sed ex virtute morbi naturam cogentis: ꝛ propter bonam significatione;: morbi significat reuersionē: si malam significationē habeat: mor tem appropinquare demonstrat. Dies. xiij. ꝛ. xv. sunt inter bonum ꝛ malū mediocres quos post in loco suo dicturi su mus. Dies bona quedā crisis est propria: quedam ꝟo eius nūcia. q̄ vere crisis: sunt sunt. vij. ix. xx. xxj. nuncie eius. iiij. xj. post has. v. ix. xvij. post quas. iij. ꝛ. xviij. Aliquando tñ in die cretica venit nuncia: et cretica dies in nūcia: causa est gros situdo materie: duricies ꝛ leuitas: subtilitasq;. Si eñ mate ria fit grauis: tardatur mot⁹: et dies cretica preterijt: venitq; in die nuncia que eam sequitur. Dies illaudabilis peior est ij. ꝛ post. vj. huic vicinatur. viij. causa vñ. ij. ceteris fit peior: q2 materia est cruda: ꝛ non cocta: ꝛ nondū incepit eam dige rere natura: neq; eam subtiliare potest ante quartam diem. Cum autem accidentia videris: ꝛ significationē ante mate rie decoctionē intelligas nature disturbationē: ꝛ hu. in ipsas coactione;: cum sua acuitate: ꝛ sua pessima qualitate: vnde non laudat Hippo. sanguinē in febrib⁹ die. ij. eñ. vere de na ribus. Dicit etiam q̄ malum significat. vj. dies: defectione; nature: et morbi fortitudinē significat: q2. vj. vij. est vicina. Cum autē natura virtutē non habeat: vt ad creticam perue niat: sui defectionē: ꝛ in ipse; significat dominationē. Causa diuersitatis ymeracriseos duobus est modis: aut eñ ex di uersitate numeri in se: aut ex cursu lune: aut ex luminis acce ptione a sole. Ex numeri diuersitate tribus modis. Prim⁹: q2 causa numerandi est numerus. vnū ꝟo elementale est cau sa numeri. Numerus eñ nihil aliud est q̄ collectio vnitatis. Vñ vnū est magis ꝓpriū imparitatis q̄ paritatis: q2 palā in uenim⁹ imparitatē in ipso. Par ꝟo in duas equales diuiditur vnitates: duo eñ due eq̄les sunt vnitates. Imparitas sepa rat similia: in vnitate ergo imparitatē inuenies que sibi est propria. vnde si vnum multiplicemus in se fit ipsum. Verbi gratia. Vnum multiplicatū semel in vnum idest vna vice cō putatum non se exit: sed in sui natura integrum existit. Pa lam ergo est q̄ vnum lineare: ꝛ vnum naturale: ꝛ vnum su perficiale: ꝛ vnum corporale: ꝛ vnum per se non diuersifica tur neq; mutatur: si autē semper multiplicetur in se nunq̄ se exit. Impossibile est ergo vt augmentetur: sicut par nume rus. Imparitas ergo paritatis est prior. Secundus modus est q2 vnitas cōpositionis est causa imparis ꝛ paris. Item impar causa est diuisionis paris ꝛ imparis: q2 impar est diuisus in duas partes in parem ꝛ imparē sc5 diuiditur: ꝛ par non similiter: q2 si diuidatur in duo similia diuiditur: si ue paria siue imparia sint: ergo par numerus parium ꝛ im parium insimul diuidendorū nō esse causa probatur. Vnde palam est q2 ab vnitate par remouetur. Tertius modus q2 numerus aut in parem aut in imparē diuiditur. Si aute; vnum seorsum ponamus: ꝛ vnūquemq; imparē numerum naturalē ponamus: ꝛ parem pari s̄m ordinamentū iūgam⁹ numerus ex his adunatus inuenitur circulatus ꝛ quadran gulus: longitudine equalis vel latitudine. Verbi gratia. Si vnum acceperimus qui causa ꝛ principiu; imparitatis est: ꝛ imparē sibi numerū vicinū iungam⁹. i. iij. fit. iiij. q̄ternari⁹ aūt est q̄drāgulus. duo eñ i duo multiplicantur: lōgitudo eñ eius duo ꝛ latitudo similiter duo. Item si his quattuor iun gamus impar illud qd̄ vicinatur naturaliter trib⁹. i. v. fit. ix. ꝛ hic numerus similiter circulatur. lōgitudo eius. iij. ꝛ lati tudo quattuor: ꝛ itidem in imparibus iunctis ratio in infini tum procedit. Palam ergo est q2 impar est causa omnis nu meri circularis: q̄ sibi par pari naturalē oppositū nō facit: Si eñ vnum qd̄ est causa numeri tollamus: ꝛ sibi par natu rale iungamus. i. ij. tria tamen redduntur qui neq; circulatur: neq; quadrangulatur: sed potius est triangulus. Si aūt tri bus scd̄s par naturale. i. iiij. iūgam⁹: fiunt. vij. q̄ numerus nō circulatur cum longitudine latitudo superetur: et similiter vno pretermisso si paria iungamus: sicuti duo et quattuor fiunt. vj. qui ab hac re est alienus: quia lōgitudo ꝛ latitudo eius diuersantur. longitudo. ij. ꝛ latitudo. iiij. Imparib⁹ er go diuisus vnitas cōnumerabitur: ꝛ eius paria numerabi lis rei composite plurimu; sunt cause: qd̄ cum fit: necesse est vt quecūq; dies cretica in imparibus comprehenditur ad per fectionem securitatis nos deducat ex sua fortitudine quā di ximus: q2 paribus diuiditur: ꝛ imparibus: qd̄ paribus solū non attribuitur: aut enim in paria tñ diuiditur: aut in im paria. vnde paria per se non adeo sunt perfecta: crisis ergo pari attributa numero ex sui imperfectiōe nō ita reddit nos securos. Vnde dixit Hippocra. Quecūq; crisis in numero fit impari: securiores q̄ in pari nos reddit. Diximus prout oportuit de fortitudine et debilitate diei cretice s̄m

numerū: ops ergo dicat vnde eadē cretica fm cursum lune diuersificet. Dico ergo sanū quod oēs phi ꝛ confirmāt: q: sol ꝛ ceteri planete causa sunt constructionis ꝛ destructionis istius nři mūdi inferioris: sꝫ tñ fortior ꝛ stabilior ꝛ rectior: atq; mutabilior: in his est sol. Scim⁹ eñ q veris: estatis: autūni: et hyemis ipse solus ꝛ non alius causa sit: in actionib⁹ rerum que p ea fiunt, i. generare animalia que elementoꝝ sunt pares: ꝛ cōplere fructus in suis actōib⁹ ꝛ pfectionib⁹: mouere etiā ipa alia idē facit ad coitū vt generat gen⁹ suū: ꝛ alias res que diuersitates faciunt actiōes. Iterū actiōes lune in hoc ā substantijs quas diximus sunt magne: sed tñ minores solis actōe: etenī posterior est in ordinatiōe: q: ordinatiōes mē sū p ipsam sunt ꝛ actōes sue i piscib⁹ maris sunt apte. Quicq̄d eñ facit a sole accipit: q: lumē suū nō est nouū nisi a sole separet: neq; illuminat aliqua pars ipsius nisi q a sole conspicitur: lumen vero totū suum perdit: cum inter ipsam ꝛ solē vmbra terre opponit. Ois ergo actio sua videt esse fm quātitatem qua a sole elongat: lumē eius tunc implet cū opponitur sibi: mediatur cum quadrat: debilius vero est tertianū q quartanū: debilissimū vero est sextū nouiliū cū post disiunctionem appareat absconsus: q: lumine solis est opertū. Magnitudo ergo in fructibus: ꝛ medullis ad corū aialibus: ꝛ menstruorū cursibus fm diuersa tpa cōsideratur: ꝛ similiter epilepsia circulat ꝛ multa alia que fm q a sole incipiunt elongari sunt habēda. Palā ergo sit intellectui: q: luna adiutorio solis indigeat: sol aūt nulli⁹ necessitatē habeat: neq; lune: neq; ceteroꝝ planetaꝝ: nullū eñ hoꝝ sibi pōt obuiare in estate facienda cū nostris capitib⁹ sit opposit⁹: neq; in frigore faciēdo cū currat declinādo a polo opposito: nec in faciendis tēperatis temporib⁹. f. vernali: ꝛ autūnali cū cursus suus tēperet. Unde phi solē imperatori assimilauerunt: lunā scdo ab imperatore cesari: q q: iter nos ꝛ solē opposita est posse suū in oībus his mundanis corporib⁹ necesse est exerceat: neq; tñ in hac dominatiōe ceteris planetis est dignior q: est fortior: sed q: nobis est vicinior. Hec ergo causa est necessaria vt omnis res mūdana et ordinatiōe ꝛ regimēto fiat lune: ꝛ fꝫ sui similitudinē se habeat. Que ergo res lunari similitudini magis est appetēda vel aptāda q ipsa natura: sicut eñ luna a sole accipit lucē ꝛ sibi assimilat: sic ꝛ natura a luna ꝛ sibi coaptat. Diuersitas q dici cretice fm lunā est dicēda. Hec autē diuersitas est multiplex: q: luna a sole figuras octo accipit q magne sunt ꝛ aperte: sed q̄ttuor ceteris sunt fortiores ꝛ apertiores in suis actionib⁹. Una cū bicornis appareat: ꝛ in die quarta. Scda cū soli sit opposita ꝛ lumē suū cōpleat: qd fit cū inter se ꝛ solē. clxxx. sunt gradus in. xiiij. Secunda die tertia ꝛ quarta cū primo ꝛ scdo a sole quadretur. Primū quadratū est cū medie lune cōpletur lumē: ꝛ orientalis est. Hoc autē est cum inter se ꝛ solē a parte orientis. xc. sunt gradus: ꝛ hoc in septima die fit. Scdm quadratū est cū lumen cōpletur medie lune ꝛ est occidētalis: qd fit cū inter se ꝛ solē a parte occidēt⁹. xc. sunt gradus: hoc aūt est. xxi. die. Sed tñ cum oriētalis est: fortior ꝛ apertior est: q: ad sui complementū tendit: ergo obscurior ꝛ debilior erit cum occidentalis sit q: ad defectionem suā vadit: et pp̄ter hoc sit septima dies fortior in morbo q. xxi. Sic ergo he sunt q̄ttuor figure lune quas fortiores ꝛ apertiores diximus esse: et ideo priuatiores sunt dici cretice ꝛ non [illegible]. Alie vero q̄ttuor figure que prioribus sunt debiliores in virtute: Prima est: cum media sit inter solē ꝛ primū quadratū a parte orientis. xlv. sunt gradus ꝛ est in die tertia. Scda est cum inter se ꝛ solem ꝛ primum quadratū a parte occidentis cum lumine impleatur quarta sui: ꝛ sunt inter ipsum ꝛ solem a parte occidentis. xlv. gradus: et hoc est. xxiiij. die. Tertia est cum inter signum oppositiōis sit ꝛ primū quadratū. i. lōge a signo oppositiōis ex parte meridiei. xlv. gradus: ꝛ a sole ex parte meridiei. lxvij. sunt gradus ꝛ mediū: ꝛ hoc est in die. xj. Quarta cum inter signum oppositiōis ꝛ scdm quadratum sit. i. longe a signo oppositionis a parte septētrionis. l. gradus: et a sole ex eadē parte. lxvij. ꝛ mediū: ꝛ hoc est in. xvij. die cōpletis lune figurationibus. Restat vt dicamus que fortior sit: et q debilior: ꝛ que mediocris. Cum ergo luna in primo quadrato sit solis: aut inter solē ꝛ hoc idem quadratū ascendēs in orientem sit fortior in significatione: ꝛ altior ꝛ [illegible]. Cū autem in secundo sit: aut inter solem: ꝛ hoc idem quadratū descendēs in occidentē: fit debilior: ꝛ nō adeo certior. Quorū sit orientalis ad cōplementū suū vadit. Cum aūt occidētalis: ad defectionē suā tendit. vnde. iij. ꝛ. vij. fortiores sunt ꝛ fideliores q. xxj. ꝛ. xxiiij. testatur hoc etiam [illegible] ditus: quia in. iij. ꝛ. vij. dieb⁹ fortiores sunt q in. xxj. ꝛ. xxiiij. Similiter cum luna sit inter signum oppositionis ꝛ signū quadratū a parte meridiei fit fortior eius actio ꝛ apertior q cum sit in hac eadem quantitate a parte septētrionis: q in meridie ad complementū ascendit: in septētrione autē ad defectionē descēdit. Item luna figuras habet alias occultas ꝛ debiles in significationibus. i. est vna die ante coniunctionē solis ꝛ vna die post: ꝛ ante oppositionē vna die: ꝛ altera post: q: ante coniunctionem ꝛ post sunt dies parua. i. xxviij. ꝛ. xxx. crisis aūt in his nō est certa neq; [illegible] q paria diximus imperfecta et incompleta. ante oppositionē: ꝛ post est. xiij. ꝛ. xv. vbi ambo dies [illegible] sunt impares nō numerantur: ꝛ si. xiij. appareat virtus ꝛ initiū actiōis in ipsa [illegible] complementum est tñ in. xiiij. ꝛ propter hoc. xiiij. fortior est [illegible] tio: duobus scꝫ modis: aut q: complementū actionis in ipsa est: ꝛ in ipsa apparet. aut q: eius fortior lune in. xiiij. est [illegible] plena est lumine. xv. q: . xiiij. est vicina ꝛ scda ꝛ cōplementū actionis in. xiiij. impossibile est quin aliquid complementi fit in ea cum nō a [illegible] tantū sit spatium natura aliud cōplere possit. Actiones eñ nature non sunt [illegible] tim ꝛ intermisse fm diffinitionē ꝛ ordinamentū. Media que inter duo sunt q̄drata sicut nō sunt certe: q: [illegible] vij. ꝛ post. vi. vj. est ꝛ. viij. ꝛ ante. xxj. est. xx. ꝛ. xxij. hec omnia sunt paria ꝛ ideo debilia. Nona vero nunciatiua est: q: natura [illegible] sim facere incipiat in. ix. die nunciat qd ipsa [illegible] liter facit: q: ad virtutē ꝛ complementū ascendit inter primū quadratū ꝛ oppositionē. Hec autem est diuersitas dici cretice fm naturā numeri ꝛ cursum lune. Sed sunt homines sophistice hoc conturbātes ꝛ cōtrariantes [illegible] auctoritatē scientie dici cretici: extra naturā numeri cursus lune: dicētes numerū imparem in die cretica esse fortiorem q parem: quare ergo crisim in. xiiij. ꝛ nunquā [illegible] in. xiiij. cū hoꝝ dierum sit paritas. Respōdemus his: impares dies cretice dies sunt certiores ꝛ digniores [illegible] pares intermiscētur accidētaliter: q: si crisis in [illegible] piat: completur in. xiiij. [illegible] imputat [illegible] natura operetur: et si crisis in tertia die incipiat: cōpletur vero in. iiij. inde vocatur nūciatiua. qd phi non negligētes considerent imparitati hoc cōtingere accidētaliter [illegible] in se actionem inuestigātes nature: ꝛ naturā [illegible] rum altissimaꝝ motū sequentem: qd cum [illegible] uiserit ad lunam redierunt terre vicinior: ꝛ cum [illegible] in mensibus inuenerint: q: zodiacum in quibusdā mensibus xxviij. in quibusdam. xxvij. peragratur [illegible]. Si luna appareat vespere ante. xxx. diem significatur [illegible] teritus fuisse. xxx. dierū: in quo mense luna zodiacū in. xxvij. diebus habuit expletum. Si eñ. xxvij. dies [illegible] apparet luna sub splendore solis: et ita [illegible]. Si autem appareat post. xxx. significatur mensis [illegible] fuisse. xxx. dierum completus: ꝛ lunam suum circulū cōpleuisse in. xxviij. diebus. Si eñ. xxviij. dies [illegible] paret luna sub splendore solis ꝛ ita numerus [illegible] pletur. Unde oportet intelligi: q: luna tardum ꝛ velocē habet motum. Alias autē est nature vt moueatur fm motū altissimarū rerum: cum eñ sit vna virtus [illegible] cit eam deus omnipotens ad constituendū: ꝛ ordinandū aptiorem. Cum ergo phis hoc appareat [illegible] cum natura [illegible] in suo motu ꝛ actione: aut propter [illegible] tatem virtutis naturalis: aut propter subtilitatē ꝛ [illegible] materie sit motus suus ꝛ actio fm lunā zodiacum in. xxvij. diebus cōplentē: ꝛ si natura tardetur: aut ex debilitate fit aut ex grossitudine ꝛ grauitate materie sit motus: et actio fm lunam zodiacū in. xxviij. diebus complentem. Hinc ergo intelligimus q: diuersitates motuum crisis fm diuersitatē motuū sunt nature in velocitate ꝛ tarditate: sicut variatiōes figuraꝝ lune in velocitate ꝛ tarditate sunt [illegible]

tuum suorū diuersitatibus: in velocitate et tarditate. Suffi
cit nobis de die cretica & eius diuersitate dixisse sm naturā
numeri & consimilium.

¶ De significatione nunciante crisim. Cap.x.

Significatio qua significat crisis: aut future nū
ciatiua est: aut pñtis. Futurā designans crisim:
motus est morbi & furor sui: fortitudo caloris: &
signū decoctionis in vrina & egestione atq; sputis:
pulsus magnitudo et eius velocitas: si fe
bris est periodis: festinatio sua & motus velocitas et mole
statio: sicut si tertiana fuerit et iuuenis sit: etas infirmi tpa
calidū: materia cho. virtus fortis: hec oīa significāt velocita
tem crisis. Si aūt cōtrario: sicut si morbi motus fuerit quie
tus: et calor debilis et nulla decoctio appareat: pulsus paruꝰ:
tardus: feb. periodis tardior et debilis eiꝰ actio: quotidiana
sit vel quartana: infirmꝰ aūt senior vel senex: tēpus frigidū
significat tarditas crisis. Si significatio mediocris fuerit
q inter has duas media sit: fit crisis inter velocē & tardum
mediocris. Cū his significationibꝰ crisis ventura intelligit
antequā veniat. Significatiōes presentē crisim ostēdētes ma
gna sunt accidētia semper crisim comitātia: precedunt enim
purgationes has & vulnera in crisim venientia cōturbatio &
angustia & accidētia magna & timida. Qui aūt visus nō fue
rit intelligere crisim: nec fuerit assuetꝰ in visitatione infirmi
timet & dubitat. Si in die fuerit crisis: fit molestatio & peri
clitatio in nocte: si in nocte futura sit: in die fit molestatio &
periclitatio. Hec aūt molestatio est cōturbatio infirmi: & sur
rectio & iactētis mutatio: in capite dolor: mētis stupor: alie
natio: grauitas sensus: splēdor: & mala imaginatio: tenebro
sitas: lachryme sine fletu: rubor in oculis sine ophthalmia:
rubor faciei: menti motus: angustia: anhelitus: tremor: cor
dis: dolor: colli: tractꝰ vētris inferioris ad superiora: inf. motū
labiorū titillatio: punctura in stomacho: dolor in dorso: rigor:
tremor: angustia in vrina: cōstipatio egestionis: sitis nimia:
& alia magna accidentia. vnde intelligimus q crisis sit pre
sens. Si significatiōes he aut tote aut partim apparuerint
in nocte: significat crisis ventura in die illius noctis: q si in
die fuerit erit i nocte futura. hec signa aut bonā aut malā cri
sim nūciāt. De bona: cōstat q: i die crisi cōpetēti nos certifi
cat & pulsus fortis & aūt decoctiōes bone apparētes: qd cū fit
sequitur bone purgatiōes quas dixi: & aut sanitas infirmi:
aut melioratio fit. si purgatiōes sint de qualitatibꝰ morborū
pertinētibus: & de loco infirmitati vicino fit sanitas certior:
vꝫ melioratio. Species aūt purgatiōis huiusmodi de accidē
tibus vniquāq; precedentibꝰ intelligimus. Si eñ infirmi fa
cies & nares rubuerint: & grauitates in temporibꝰ: & dolorē
in collo habuerint: & apparuerint sibi aū oculos tenebrosi
tas: aut splēdor: & sentiat thermositatē sub hypocōdria crisiꝫ
cū sanguine e naribus venturā significat. Et cum his signis
prurigo & rubor apparuerit in naribꝰ: & infirmꝰ cū naribus
suis iocat: intelligit statim futurus sanguis. et si adolescēs
fuerit magis certificat sanguis: sanguis eñ i adolescētibꝰ
est plurimus: in iuuenibꝰ vo et senibꝰ raro sanguis effluit a
naribus. Cū infirmus patit in capite grauitatē: & dolorē in
ore stomachi & titillationē in iferioribꝰ labiis: & sub hypocō
dria friguerit: certū signū est vomendi. Si alienationē men
tis: stuporē & cōstipationē habuerit vrine & egestionis: rubo
rem quoq; in exterioribus corporis: fumū calidū de capite
ascendentē cum inflatione: pulsum vo mollē & estuosum: si
gnificatur crisis ventura cū sudore. Si aūt nihil horum pre
cesserit & infirmus grauitatē puncturā & gurgulationē sub
vmbilico senserit: crisis cū egestiōe futura erit. Si vo patit
dolorē & extensionē in dorso: & solutionē vētris & emorroy
dem in eis habuerit: tunc crisis erit cuꝫ sanguine emorroy
darum: & sitr si est mulier: intelliges de menstruis. Si crisis
de hmōi purgatiōe in bona die cretica fuerit: & pcesserit co
ctio & fortis pulsus: & infirmus postea quietē & leuitatē sen
serit: & accidētia que cū crisi fuerāt ablata sint: & calor quie
rit: & color meliorēt: infirmi quoq; pulsus cōfortet: crisis bo
na & pfecta esse intelligit. Significationes crisis male bone
sunt cōtrarie: accidentibꝰ cū que diximus apparētibꝰ: siue
partim siue oībꝰ diebꝰ nō creticis: siue noctibꝰ: neq; de die
bona crisi vel signo apparente decoctionis: pulsu debili &
purgationibꝰ in qualitatibꝰ morbo nō attinentibꝰ: mala &
periculosa crisis significabit. Si significationes fuerint me
diocres: crisis non pfecta est & morbus morat: neq; liberat:
sed in diē creticā postea futurā morabit. Verbi gratia: si in
die fuerit. vii. morabit morbus aliquātulū vsq; i.ix. vel. xi. si
signa fuerint morbi finiēdi: reuertit morbus: et si accidētia
fuerint pessima: & virtus defecta sit periculū. Sed si virtus
fortis fuerit salubre erit. Opꝫ autē medicū intelligere: q: pe
riculosa accidētia festināt facere crisim in die qnta vel sexta
salubria retardant ex acuitate sua.

¶ De significatione particulari vel mortē vel salutem portendenti. Cap.xi.

Quia diximus que oportuerāt de significatione
vniuersali salutē vel mortē nunciāti: de tempo
ribus q: & scientia acuti vel diuturni morbi: & de
scientia crisis: opꝫ incipe de significatiōe particu
lari salutē vel mortē nūciāti in oībus morbis:
& hoc fiet sm auctoritatē Hip. in prono. & in apho. & in aliis
suis libris: & q ex plurimis infirmis visitatis nobis apparue
runt. Incipiamus ergo a malis significationibꝰ pditionem
nunciantibꝰ: & post ab his quibꝰ salus perpendit: sed tamē
opꝫ intelligi que he significatiōes male in magnitudine: par
uitate: bonitate & malignitate sunt diuerse: in quibusdā eñ
fortes: in quibusdā vo debiles: in quibusdā mediocres sunt:
qd gloriosus Hippo. mōstrauit in apho. & i aliis suis libris:
cum exitiosum mortale & morti vicinū dixit. quibꝰ diuersis
mortē significari pcul dubio intellexit: cum autem malū dix
it possibile est infirmum sanari si bona signa apparuerint.
Nos igit a malis significatiōibꝰ incipiamꝰ. Significatiōes
inquā que malū nunciāt: aut in acuta egritudine: vꝫ diutur
na erunt cōsiderāde. In acuta intelligimꝰ ex accidētibus in
qualitatibꝰ: in tactu: in corpus egredientibus: ex morborum
qualitatibꝰ. De corporis qualitatibꝰ: si eñ facies mortali
assimilet malū signū ostendet de virtute & defectiōe appa
rente in facie tota quantū remotior est a facie sana. Facies
si effigurata fuerit: sicut Hip. dixit: nares acute: oculi conca
ui: tēpora solida & lenia: auricule frigide & cōtracte: cartila
gines earū trāsuerse: cutis faciei extēsa: color liuidus vel vi
ridis: super faciē occubās: periculū significāt hec oīa: si non
ex solutiōe vētris vel ex vigiliis fuerint: vꝫ ex labore: vel ni
mio dolore: tūc eñ minora sunt i pessimitate: facies eñ hmōi
in diuturnis morbis ex nimio labore & digestionibus fit ni
mis ppter morbū corpus confundentē: & humectationis
carnosorū membrorū dissolutionē & eorū desiccationē: spiritꝰ
& sanguinis minorationē. et labore: dolore: & vigiliis ppter
dissolutionē multā spiritꝰ & humiditatis siccitatē: atq; de
fectionē spiritꝰ & caloris naturalis: que in extrema corporis
pertingere nō possunt: maxime in facie que parū habet san
guinis ppter remotionem a corde & epate que fundamēta
sunt spiritus & sanguinis. Item q: pars plurima faciei sunt
ossa. Si eñ caro & humiditas dissoluātur: he pessimitates
cito in facie ostendunt: que si in diuturno morbo fortia ap
paruerint ppter longitudinē morbi necesse est vt post par
uum tempus: fortitudinē: molestationē: & magnitudinem
significent morbi: vnde perditionē videntur ostēdere: sed si
sint ex labore: vigiliis: digestione: siue dolore minus pericu
lum erit. Si dies tres transierint: & accidentia permāserint
ex morbo esse intellige & sunt mortalia. Si albedo oculorū
est ru. & vene liuide vel nigre mortē significat certam: quia
rubor oculorū si non fit ex ophthalmia: plenitudinem cere
bri significat: & fluxum pellicularū ex hu. sanguinolentis. li
uiditas venarū oculorum & earum nigredo: frigiditatē mō
strat oculorū. Hec signa propria ad mortem sunt attinentia.
Exire foras oculos in egritudine acuta malum signū si nō
fit ex vomitu: vel ophthalmia. Si eñ non fit ex his duobus
pessima materia descēdisse in oculos denotat. Si oculi ali
cui rei sunt alligati neq; se mouerint pessimum signum: coa
gulationem & mortificationem sui significāt. Si albedo ocu
lorum in somno apparuerit et palpebre sint semiclause: ne
q; hec ex purgatione neq; consuetudine: vel in sanitate: pes
simum est et mortale: et defectionem cerebri significat. Si

labea vel palpebre: vel nares sint liuide: vel torte: vicinitatē
nunciāt mortis: q2 spasmus in cerebro esse significat̄: liuidi-
tas igit̄ frigiditatē ⁊ mortificationē significat. Frigiditas ex
tremitatū in acuta egritudine malū est: q2 apostema calidū
sigt esse in interiorib9 aut hu. frigi. i extremitatib9. Maxime
pustule in lingua i egritudine acuta mortis vicinitatē demō
strāt: in mery enī ⁊ stomacho pustulas ostēdit eē mistas. Si di
giti ⁊ vngues liuidi sint ⁊ virides: ⁊ pulsus deficit: mortē nūn
ciat vicinitatē. Hec enī accidētia calorē naturalē extinctū si-
gnificant. Si nigri sunt minus est periculi. Si vir9 fit for-
tis: ⁊ infirmus periculi sit tolerabilis: dies aūt sit cretica: sa-
lutem significat: ⁊ infirmus euadit cū vulnerib9: ⁊ denigra-
ta mēbra cadunt: q2 aūt hec accidētia materia facit a natu-
ra expulsa fm crisim ad aliqua mēbra: qđ ex virtute infirmi
intelligit̄: ⁊ signo decoctiōis apparēte. Si in corpore infir
mi vulnera prius fuerint: et viridia vel nigra se fecerint: ma-
lum erit signū. Si infirmus ad mortē deueniat mēbra debi-
lia mouent̄ aut alia mēbra ,pp̄ter defectionē caloris natura
lis in ipsis. Si in acuta egritudine pūctura ꝗsi miliū appeat
in corpe malū ē: tarditatē enī significat materie adhuc i mot
bo: ⁊ cū q̄c̄dēt̄ sit grādiuscula: min9 periculū instat. ycte-
ricia ante septimū diē malū est: q2 fm crisim ante septimum
diē esse nō d3. Est aūt hec ictericia ,pp̄ter epatis ⁊ viarū fel
lis ad epar tendentiū apostema. Si hypocūdria sit subtilis
malū est: q2 instrumētoꝝ cibi significat desiccationes: si hec
loca sint cū dolore ⁊ tumida malū est: quia apostema signifi
cat. Qui habet feb. ⁊ frigidas corporis extremitates interio
raꝗ incēdētia cū siti mortale est: q2 apostema in interiorib9
corporis significat: calor enī secessit ad apostema: ⁊ fit san-
guis: vnde interiora corpis incēdunt̄. Si calor fit in corpo-
re febricitātis ⁊ in toto nō equalis: s3 caput calidū: plāte ma
nuum ⁊ pedū sunt frigide: vēter ⁊ latera ca. nimis pessimus
est: apostema enī in cerebro significat vel epate vel stoma-
cho: si fe. sit pessima: pessimitas sua semp in die cretica cōfor
tatur. Si feb. cum dimittat peior esse ꝗ fuerit incipiat: pessi-
ma est: ⁊ si infirmus patit̄ tumorē in facie: ⁊ pedibus ante
pictis. diē sine dubio in die. xliij. morit̄: corruptionē enī epatis
significat. Qui acutas habēt fe. cū nimio calore: ⁊ earū calor
extinguit̄: atꝗ mitigat̄ tact9 corporis: ⁊ quiescit sine causa
⁊ sudore: neꝗ sanguine a narib9: neꝗ vrina: neꝗ egestiōe:
nec aliqua alia re cretica apparēte: significat̄ q2 cito morit̄:
calor enī extrane9 in interiora perfectā corpis ea incēdit cui
virtus naturalis renitit̄ oībus suis virib9: vt materia mor-
bi expellat̄: qđ cū nō possit: cadit ⁊ infirm9 morit̄. Feb. pacu
ta si in dieb9 paribus augmētet̄ malū est: q2 in hmōi necessi
se est crisim. vi. die fieri: hmōi aūt crisis mala est. He sunt si-
gnificationes quas ex corporū qualitatib9 intelligim9. Si-
gnificatiōes a materia dicēde sunt que pōpunt̄ ex eorum
actionib9: si oculos remoueat: ne lumē videat: ⁊ preter velle
suum lachrymet̄ malū est. Si motus oculoꝝ sit nimius vel
ꝗsi suffocati videant̄: ⁊ vnus sit minor altero: mortale est: q2
remotio oculoꝝ a lumine: defectionē virtutis significat visi
bilis ,pp̄ter defectionē cerebri: nō alteri9 alicui9 mēbri. Ocu
lorum lachrymatio ex defectiōe est virtutis contētiue in ce-
rebro. Si aūt est cum pacutis feb. perditio significat̄. Si aūt
cum febrib9 salubrib9 sanguis effluit a narib9. Suffocatio
oculoꝝ significat vel in lacertis vel in cerebro esse spasmum.
Paruitas oculi ⁊ motus mult9: tremorē significat quē lacer
ti patiunt̄: ⁊ etiam alienatio significat̄: que ambo mortalia
sunt. Os apertū habere nec posse claudere: pditionē vide-
tur significare: significat enī spasmū aut defectionē virtutis
motiue. Si in lecto infirmus cōtra pedes reuoluat̄: mors si-
gnificatur: q2 virtus mortua est ꝗ corpus portare debet: et
si inueneris supinū ⁊ collū ⁊ pedes manusꝗ extēsa sunt: ma
lum est: sed tñ priore minus. Si pedes inueneris discoper-
tos: etsi calidos: ⁊ manus ⁊ pedes nō bene disposita: sed di
sturbata: malū est. ⁊ defectionē virtutis significāt ⁊ in visceri
bus calorē angustiā facientē: ⁊ ideo pedes discooperit in de
lectatione frigidi aeris. Si supinū inueneris ⁊ pedes discoo-
ptos ⁊ duplicatos malū est: nō est enī vsus sic se hēre sanos.
Si corpus graue ⁊ imobile videris: ⁊ manus ⁊ pedes simi-
liter est malū: q2 significat dolorē ventrē circūdantē. Si mor

bum preterisse ad statū videris: ⁊ ipse eriat̄ ad [illegible]
quicquid inuenerit: firmiter tenuerit: periculū [illegible]
infirmū in statu opz esse quietū: q2 si nō sit pessimū est: [illegible]
xime in periplemonia: significat enī angustiā ⁊ [illegible]
anhelitus: pectus enī ⁊ pulmo suffocata sunt [illegible]
tur pars supra dorsum iacet: ⁊ pulmo stringit̄: [illegible]
trare potest vt sufficiat: si sedeat anhel9 [illegible]
re dentes in feb. si nō sue cōsuetudinis fuerit: aut a [illegible]
malū est: q2 id aut est naturalr si lacerti [illegible]
aut de spasmo ibi nascēte: vnde aut maniā aut mortē [illegible]
cat venientē: si sensus postea destruit̄ mors significat̄. Si
infirmus in periplemonia frenesi ⁊ cephalea [illegible]
ciem leuat: quasi rem aliquā accepturus: [illegible]
quid aliud de pariete vel de pānis: malū est: q2 [illegible]
nuum in hiis colligēdis ex imaginatiōe est [illegible]
se cernit: ⁊ significat plenitudinē cerebri ex hu. [illegible]
descendētib9 in oculos fit illa imaginatio: ideo [illegible]
significatur. Si ante se vident homines magnos [illegible]
personis pessimos malū est: significat enī in cerebro [illegible]
los incessos atꝗ melancholicos: ⁊ cerebri substantiā esse [illegible]
census. Si videris infirmū plorare in acuta egritudine ma
lum est. Plorare enī est aut de hu. melancholico [illegible]
aut de angustia anhelitus ⁊ pessimitate eius. Ira ⁊ [illegible]
tas loquēdi in infirmo antea mansueto in acuta egritudine
malū est: q2 multū a sua significatur exisse natura. [illegible]
quies in multū loquace. audacē multū loquēdi est malum.
Si infirmus neꝗ audit neꝗ viderit ⁊ [illegible]
mortē. Si in statu febris viderint in somno [illegible]
tem malū est. humor enī significat frigiditatē [illegible]
nantem. Anhelitus si sit spissus malū: q2 significat [illegible]
incēsionē. si sit magnus ⁊ rarus malū est: q2 significat [illegible]
nationē. Si cum exeat os vel nares frigidū est: [illegible]
est: q2 vicinus est morti: frigitudinē enī caloris naturalis et
eius defectionē significat. Si anhelitus in [illegible]
malū significat: q2 lacertos pectoris spasmatos esse signifi
cat. vnde aer disturbat̄ in viis suis. Fetor enī anhelitus ma
lum significat: q2 putredinē nimiā in instrumētis spiritu[illegible]
ostendit. Hunc enī anhelitū patitur [illegible]
nem anhelit9 sui. Mutare plorantū in acuta egritudine ma
lum est: q2 si contingat tumorib9 hu. melancholice [illegible]
in instrumētis spiritus significatur. Si infirm9 [illegible]
let bonus: si de nocte vigilet ⁊ de die dormit malū est: [illegible]
a prima vsꝗ ad tertiā dormiat nō adeo malū [illegible]
mines dormire de die naturaliter cōsueuerint [illegible]
trariatur malū est: sed tñ si in sanitate consueuerint [illegible]
tātū malū. Si neꝗ de die neꝗ de nocte dormit: malū [illegible]
q2 aut nimiū dolorē: aut mētis significat alienationē ,pp̄ter
cerebri siccitatē. Si somnus dolorē faciat mortem significat:
q2 in somno naturalis calor in corpore est interior [illegible]
dam materiā morbi: ⁊ melioranda: qui si adeo fit debilis [illegible]
hec nō possit facere augmētat morbū ⁊ dolorē facit. Si [illegible]
mo oīa que oportuerit feceris: ⁊ tñ nihil eius [illegible]
bus pessimus est ⁊ durus. Significatiōes eoꝝ que [illegible]
exeunt. viij. sunt modis: aut in egestione: aut in [illegible]
in sputis: aut in vomitu: ⁊ sanguine per nares ⁊ [illegible]
menstrius ⁊ parturitiōe. Egestio si fuerit [illegible]
da: vnctuosa in acuta egritudine malū est. [illegible]
consionē significat. vnctuosa dissolutionē significat [illegible]
pinguedis ,pp̄ nimiū calorē. viridis: cho. eruginosa [illegible]
putredinē nimiā ⁊ pessimā. adhesiua ⁊ alba [illegible]
vel spumosa malū est. subcitrinas eī significat [illegible]
tionē. alba significat q2 cho. neꝗ ad stomachū [illegible]
na vadit: sed cum sanguine per totū corpus [illegible]
ictericia significatur. citrinissima cho. multū ad [illegible]
⁊ intestina descēdisse demonstrat. spumosa [illegible]
tatis ⁊ digestionis significat: sicut videmus [illegible]
state maris: aut de nimio calore superfluo [illegible]
caldario bullienti. Si egestio sit parua: [illegible]
aut citrina mala est. Egestio enī alba significat [illegible]
corporis pinguedinis. Citrinitas aūt calorē [illegible]
guedinem putrescentē. Si sit diuersarum [illegible]
gra: ⁊ citrina malū est: q2 diuersitatē morbi significat [illegible]

hu. in corpore se coadunantes diuersos in eo morbos signi-
ficant: τ materiā multo tēpore ad repugnandū τ cōsolidandū
necessariā: vñ morbi pessimitas significał diuturna: τ si pas-
sio sit cholerica cū fastidio τ hō digestiones habeat longo tē-
pore: τ fastidiū sibi venerit: malū significat: τ i intestinis apo-
stema. Si i dissinteria qsi carnis frustula exierit: mortē signi-
ficant: q: vulnera comederūt itestina: τ venerūt vsq in secūdā
tunicā perforādā: τ excoriauerunt eā: si egestio paulatim ve-
niat τ spissa: malū est: q: cogit infirmū leuare τ ita deficit vir-
tus eius: maxime si sit pungitiua. Egestio pura post dissin-
teriam malum est: q: intestina excoriata sunt ab acuta cho.
Egestio nigra spōte veniēs cū fe. vł sine fe. pessimū est si nō
minuił: τ oīa q exeūt de corpe egestiōes τ vrine si mali sint
coloris pessimū est: si nō mutenł aut ꝗescāt: q: nigredo eges-
tiōis τ vrine icēsionē significāt. Si mutenł τ paulatī ꝗescāt
ꝟcutē nature malos hu. simētē i corpe signt. Qualicūq mor-
bo in initio cho. in. descēderit aut deorsū exeat mortē signifi-
cat: q: aut materie multitudinē: aut ꝟtutis ꝯtētiue significat
defectionē: quorū qualecūq sit pessimū est τ mortale. Qua-
liscūq de acuta egritudie aut diuturna defecerit τ aliq alia
re: τ ni. cho. exierit: post illā die morił: sit abortiua mulier,
virtus eñi in hmōi eccidit: vel hu. hos ipsa natura nō expu-
lit: sed ex sua abūdantia exierit. Febres peracutas habentes:
si suprici sunt: malū significat: calor eñi ascēdit ad supio-
ra. Digestiōes sub hypocūdria subtiles nocent stomacho: τ
epati: τ alijs instrumētis cibi. Si aūt augmenteł dissolutio
dubiū sit de morte. Ventositatē exire cū sonitu: cū sue nō fue-
rit cōsuetudinis: aut inuerecūdus non sit malū est in acuta
egritudine. Si eñi sine metu fuerit: significat magnū dolorē
ventrē circūdantem. Si aūt extra voluntatē metus significat
alienationē que vtraq est pessima. Significatiōes in vrina
sic sunt capiēde: vrina nigra in masculo seu femina perditionē si-
gnificat: cūq sit paucior: tāto peior: significat eñi cōsumptio-
nem humectationis in corpore τ mortificationē instrumenti
vrine: vrina eñi m. ex incēsione ē humorū ꝓpter calorē nimiū:
τ inde perditio significał in oībus etatibꝰ nisi signis prece-
dētibꝰ in die cretico talis τ multa venerit. Puerorū vrina
subtilis τ aquosa malum est: q: naturaliter debet esse grossa
cū hypostasi ꝓpter ꝟtutē eorū corporibus mutabilē τ coctionē
humorū sicut in sputis in pleuresi τ emunctiōe τ reumate: τ
sanie in vulnere: q cū sit grossior: intelligił decoctio. Si aūt
vrina puerorū subtilis est τ aquosa in lōgo tēpore malū est:
propter cōtrarietatē nature eorū: q: si in vrina hypostasis sit
nigra: in summitate aūt vasis aut nebula descēderit ad inferio-
ra ꝑditionē significat: quia nigra hypostasis demōstratiua
est incēsiōis: aut nimie frigiditatis: τ si sit in fundo: aut de-
scenderit ad inferiora: significat mortē victoriā τ in virtu-
tem sui dominationē: sicut alba hypostasis cū leuio τ in fun-
do sit: significat sanitatē τ decoctionis cōpletionē. Vñ nigra
hypostasis ablationē sigt decoctiōis. Vrina aqua τ subtil ma-
la: q: sigt decoctiōis ablationē: τ nature defectionē ad morbi
materie repugnationē. Ideo sigt ascēsionē caloris ad supio-
ra corporis: τ futurā alienationē. Si aūt vrina sit talis: τ ho-
mo alienatus sit: perditionē ostendit: q: calor cerebro com-
mixtus est. Si aūt salubres fuerit significatiōes τ mēs sana
brīs sit: significat apostema futurū sub hypocūdria: q: mor-
bus cum morił tādiu grossa materia significał. Frigida ma-
teria ad decoctionē est dura cui si natura dominēł deponit
ad corporis inferiora. Vrina fetida τ grossa malū significat:
q: fetor putredinē: τ grossitudo parit duriciē. Vrina turbi-
da τ nō declarāda: τ si declareł parua tū hypostasis efficił:
mala est: cū multitudinē caloris extranei demōstret: faciens
quasi ebullitionē τ caloris naturalis defectionē vt nō possit
digerere materiā. Hypostasis que est quasi farina grossa vł
scintillosa: aut furfurea est mala: q: hypostasis ista consum-
ptionē membrorū significat. Assimilās grossam vrinā: aut ex
incēsione est grossi sanguinis: aut ex dissolutiōe carnis: ꝓ-
pter nimietatē caloris. Scintillosa de excoriatiōe duro: si est
mēbrorū vñ priori est peior: furfurea est de excoriatiōe venaꝶ
τ inde ē pessima. Op; tū itelligas de vesica τ de renibꝰ aliqñ
exire hypostases hmōi τ nō significare malū. Intelliguntur
aūt de dolore quē sentit infirmus in hoꝶ mēbrorū circūda-
tionibus. Paruitas vrine est malū: significat eñi incēsionē
τ humiditatis cōsumptionē aut virtutis defectionē nimiam
vomā a sanguine diuisiōis: aut expulsiue debilitatē. Vomitꝰ
si sit niger vel viridis: vel eruginosus est pessimus: si fetens
mortalis: causa eiꝰ eadē est quā diximus de egestiōe τ vrina:
de nimia inanitione τ frigiditate. Si homo hmōi coloris
infimul vomat: sic certior ad mortem: q: malos hu. significat
multitudinē. Sputa si in passiōe pectoris sint rubicūda: aut
pure citrina neq cū saliua mixta: τ cū tussi egrediētia malū
significāt: q: purā ꝯbationē humoris portendit per se exeū-
tis sicut cū tussi τ grossitudine sunt laborē nature ad expellē-
dū: si viride sit vł etiā spumosū: sit malū sicut de egestiōe di-
ximus: de hmōi intelligimꝰ colore liuidum τ nigrū similiter:
immo omē sputū ex quo nō quiescit dolor: malū est: maxime
si sit multū: q: materiā multā i pectore significat τ pessimā.
Sputū ꝟo vnde dolor mitigał bonū est. Sputū in phthysi-
cis paulatim τ cū nimio labore mortale est: defectionem eñi
virtutis digestiue τ expulsiue τ cruditatē materie significat.
Si multū sit τ facile exierit minus pessimitatem ostendit: q:
lōgo tēpore cōsumił. Sudor si in cl. die adsit neq tñ creticꝰ
fuerit: neq totū corpus tenuerit: neq se. extinguit: neq cor-
pus alleuiał: sed potius peiorał malus est: τ si sit frigidus
τ in capite τ in collo tñ sit peior. Si aūt cum acuta egritudi-
ne sit mortale: si cū leui diuersitatē morbi significat: q: frigi-
dus sudor significat frigidos humores τ caloris naturalis
defectionē. Si sudor signū decoctiōis pcesserit: multitudinē
demōstrat humiditatis τ defectionē virtutis contentiue: si
rigorē τ tremorē sequitur sudor: morbi significał fortitudo.
San. e naribꝰ si sit grossus paruꝰ τ niger mortē demōstrat:
maxime in fe. acutis: q: significat phlegmonē in cerebro esse
sanguineū corrūpentē: si fit i die cretica: aut ato morił: aut
post longū tēpus liberał cum alijs crisibus. Si de naribus
exeant hu. virides: aut citrini malum: quia in cerebro cho.
malā significant dominantē: τ ipm incidentē. He sunt signifi-
catiōes pessime quas perpēdimus ab exeūtibus a corpore.
Significatiōes de qualitatibꝰ morborū sic intelligunt: mor-
bus si fuerit ex morbo anteriori τ fortior sit: atq in nobili-
bus mēbris sit pessimus. Si dolor infirmus patiał in capi-
te fortissimū: atq morił in feb. pacuta: et si male alie signi-
ficatiōes sint: sine dubio est mortale: q: significat calidū apo-
stema esse in cerebro: τ i sua tunica: si male significatiōes nō
apparuerit liberationē significat cū sanguine e naribꝰ: aut
cū aliquibꝰ apostematibꝰ. Sāguis aūt e naribꝰ in hac passio-
ne effluit iuuenibus: τ ante. xx. dies: si post. xx. dies τ senes
fuerint cū apostematibꝰ. Si dolor i capite: τ grauitas in col-
lo morił: freneticis necesse est vt veniat spasmꝰ: τ cho. siue vo-
menū euomat: τ moriał: q: dolor ille est ex cholerā acumine
caput ascēdēte: τ spasmatur epar cerebri τ suorū pānicoloꝶ
siccitate. Vomitꝰ ex multitudine est pessimus: si cholerū. Ve-
locitas morł ꝓpter pessimitatē est morbi τ loci nobilitatē.
Si infirmꝰ sit defectꝰ in ꝟtute sui cōuenerit morił: τ si for-
tis vsq in diē tertiā permanebit. Si mēs turbetur ex per-
cussiōe capił malū est: q: significat q cerebrū τ sui vētriculi
patiunł. Si in cerebro nascantur vulnera: τ ventriculi perfo-
rentur: mors demōstrał: q: in vētriculos cerebri spiritꝰ cur-
rit animatus: qui si patiał vita finił. Si qs ex potatiōe vini
alienał: τ rigorē patiał malum est: ex fumo eñi vini ventri-
culi cerebri implenł: τ ex calefactiōe sui: rigor fit ex multitu-
dine caloris vini calorē naturalē operientis τ extinguentis
Apoplexia in ebrietate spasmū τ mortē signit: nisi fe. supue-
nerit ab ebrietate dissolutis. In apoplexia eñi hmōi vino
implētur cerebri ventriculi: sed tñ vinum suam plenitudinē
ex sui subtilitate dissoluit: τ similiter dissoluuntur per ipsum
grossi hu. qui causa sunt feb. que res ab humiditate dissolu-
ta causa est salutis. Si aūt econuerso cōtigerit: solēt spasma-
ri τ mori. Si alicui subito i sanitate sua dolor capitis veniat
τ obmutescat atq stertit in die moritur: nisi febris superue-
nerit sicut in apoplexia diximꝰ: ventriculi cerebri de grossis
implenł hu. Stertere in apoplexia: ꝟtutē τ magnitudinē eiꝰ
sigt: τ passionē lacertorū pectꝰ monētiū: sicut dicit Hyp. apo-
plexia si sit fortis nō sanał: nō fortis dura ē sanari. apoplexia
eñi in acuta egritudie. iiij. vł. vij. die finił: cū ꝗ sit in mēbro

nobili nō vltra acutā egritudinē pōt patiꝫ, feb. ſi ſuperuenerit huꝰ diſſoluitur ⁊ morbus curat. In paratio fe. ſi ſit dolor in auriculis intrinſecꝰ malū eſt: dolor eīm in hīs membris calidū apoſtema oſtēdit eſſe in neruis auditꝰ ex cuiꝰ vicinitate cerebrū patit: ⁊ ideo hūc dolorē alienatio ſequit: vñ ſubito plurimi ſicut i apoplexia moriunt. Iuuenes i ſpacia hebdomada feb. eīm in hac etate eſt peſſima: ⁊ fortiſſima: ꝓpter forte calores ⁊ multitudinē cho. Senes poſt moriunt: q: feb. in ſenibus nō nimis ē calida: ꝓpter paucitatē caloris: ⁊ cho. i eoꝝ corpibꝰ. aliqñ exeūt vulnera in eoꝝ auriculis et ſanant. Sed iuuenes ante apoſtemata orta moriunt: ſanitas tñ ſperat ſi ſanies ab auriculis exeat cū bonis ſignificatōibꝰ. Si puſtule q̄ſi cicer appareat in lingua: ⁊ corpus frigeſcat extremitas mors eſt vicina: q: mery ⁊ ſtomachum ſic habere puſtulas ſignificat. In collo nigro apparēte apoſtemate cū veſicis cū mētis alienatōe: vl vigilijs maiore ⁊ anhelitu: malū ſignificat: q: materia illa eſt peſſima. In collo vulnera cū feb. continua malū ſignificāt: maxime ſi mala ſigna appareant: quia apoſtema i hoc loco trāſglutire: ⁊ anhelare aufert: ſuffocat ergo infirmus ⁊ morit. Subita ergo ſuffocatio in peracutis fe. ſi nequit tranſglutire niſi cū difficultate mortale ē. Si febricitans trāſglutiendi difficilē patiat ⁊ torturā: neqꝫ tñ in collo appareant tumor: mortale ē: q: ſignificant apoſtemata i mery: vel eꝰ lacertis nuchā ⁊ ſpōdiles trahentibꝰ: vñ collū torquet. Habentes ſquināciā ſi tumor ⁊ rubor cū dolore nimio in collo nō appareāt: ⁊ volētes anhelare ad ſedēdū erectū: ⁊ iacere nequeūt: in iiij. die vel antea moriunt: apoſtema eīm in gutture ſignificat: vñ vie ſpūs oppilant: et neceſſe eſt infirmus ſuffocet. In ſquinācia rubore ⁊ tumore nō apparētibus in gula: mortale eſt ſed tamen tardius priore: q: apoſtema eſt in mery: ⁊ gutturis extremitate. Squinācia in qua rubor colli vl pectoris apparuerit: tardior eſt ceteris ⁊ citiꝰ infirmꝰ inde liberat: ſi tñ ſubito rubor nō euanuerit ſpes ē ſanādi. Si rubor extra appeat in pectore vl collo: ſignificat materie ad exteriora expulſionē ⁊ gutturis liberationem. Si rubor in die cretica intus ſe abſcōdat: ⁊ i exteriora corporis appareant vulnera: infirmuſqꝫ ſanie expuat liberationē mortiſ ſignificat. Si autē rubor ſine aliqꝫ harum ſit ſignificationum ⁊ infirmus a dolore q̄euerit mortē demōſtrat: aut vt i morbū recidat. Quieſcere infirmū a dolore ex apoſtemate ē ad infirmū pulmonē deſcēſione: ⁊ pulmo nō ſentit: vñ nec dolor ſentit. Squinanticꝰ ſi liberet: ⁊ humor ad pulmonē digrediat. vij. die morit. Suffocatꝰ cū fune: vel alia re: ⁊ ſpuma in eius ore apparēte: etſi nōdū mortuꝰ fuerit: nō tñ liberat a morte: ſuffocatio eīm gulā ⁊ canalē pulmōis coarctauit: aereqꝫ intrare ꝓhibuit: ⁊ fumoſam ſuperfluitatē exire ꝓhibitā ſuper cor: ⁊ pulmonē augmētauit ad quā expellēdā inuit ſe pulmo cū labore tamen magno. expulit ergo parū fumi cū humiditate: ⁊ hec eſt ſpuma in ore. Spume eīm cauſa ventus eſt ⁊ humiditas: ſicut in maris videmꝰ tēpeſtate. ¶ Si hñs pleureſim non ſpuit: ⁊ orthomiam anhelitus habuerit: nec iacendo anhelare poſſit: moriturꝰ erit: et magnitudie eīm ē apoſtematis: ⁊ defectiōe virtutis in decoctiōe ⁊ expulſione: ⁊ pars pectoris ſup pulmonē cecidit oppilās vias ſpūs: vñ orthomia anhelitus ſubſequit. Qualiſcūqꝫ dolor i pleureſi nō mitigat cum ſputis: nec cum phlebotomia vel pharmacia: nec calefactione vel alio medicamine malū ē: q: empima futurū demōſtrat. Apoſtema eīm calidū qḋ nō alleuiat cū medicamine expugnāte aut diſſoluēte: i futuro ſignificat ſaniei collectiōeꝫ. ¶ Cū autē ſanies i pleureſim veniat aut piplemoniā ex cho. ſiue ſanies in ſputo appareant: aut vtraqꝫ inſimul: malū eſt q: nature ſignificat defectionē in materie apoſtematis decoctione quam nō pōt mutare in ſaniē ꝓpter ſuā peſſimitatē. Si autē ſaniē ſpuerit iſirmꝰ in die. vij. morit in xiiij. Si bone ſigtiōes apparuerit morit mors i. xvij. q: xvij. dies eſt cretica ſicut alibi iā diximꝰ. Si ſigna fuerit mala ⁊ iſirm creuerit peſſimitas mortē ſigt. Si i hīs diebꝰ ſanies finiat: bonū nūciatur: ⁊ ſit mors i. xiiij. q: hoc ſignū eſt mortale in die illa. Si bona ſigna fuerit: ꝑdēt mors i. xvij. vl. xx. ſꝫ ſcutes ſignorum apparentiū: ſi mala ꝓ bonis: morit in xi. vl xxj. ſm ſtatū tem ſigni apparētiū. In pleureſi ſi locus niger fuerit in latere vicinatur morti: q: materia ex ꝑ peſſimitate ſui ab interioribus vadit ad exteriora: q: materia nigra peſſimitatē ſignificat. Ex pleureſi naſcēs peripleumonia malū eſt: q: [illegible] dinē materie ſignificat: quaꝫ cū pectꝰ nō capiat ad pulmonē deſcēdit: ⁊ inde peior morbꝰ fit. Oportet aūt intelligi q: plurimi cadētes in empima de pleureſi vl peripleumonia [illegible] nes vel ſeniores moriunt: alij eīm empici fiunt [illegible] ſtema ſub hypocundria iuuenes moriunt: q: in pleureſi [illegible] piplemonia vbꝰ ad q̄ ſcreādū adiutor eſt pectꝰ [illegible] mortū eſt defecta: ⁊ non pōt emittere ſputa. ſib. i [illegible] fortis: ⁊ ideo nō periclitant ſicut iuuenes: iuuenes in pleureſi ⁊ peripleumonia habēt virtutē facile ſcreādi [illegible] natur in pectore vel pulmone q: calor eoꝝ eſt fortis. ¶ Si apoſtema fe. facit vt diſſoluēs humectationē [illegible] boccū. Pleureticis ⁊ peripleumonicis digeſtōe [illegible] malū eſt: maxime ante diē creticā. vij. ex digeſtio [illegible] ficat pectus: vel pulmonē: ſed virtutē facit deficere [illegible] materiā nō poſſit expellere cū ſputis. Si digeſtio ante. vij. diē apparuerit mortale eſt: cauſa eſt defectio virtutis [illegible] tiue: ⁊ mēbroꝝ principaliū defectio ⁊ diſſolutio. Si puſtule vel vulnera pleureticis: vl piplemonicis apparēt [illegible] cundantia: ⁊ ſputū qḋ ſcreat durū eſt ad expellendū [illegible] q̄ ⁊ crudū: ⁊ in vrina nō appareāt hōe hypoſtaſis [illegible] vbi ſunt apoſtemata debilitatē ſignificat: q: materia remanet in peſſimitate ſua. Si vulnera intus ſe [illegible] feb. nō ceſſauerit: ſputū vero durū atqꝫ crudū permāſerit infirmꝰ alienat: ⁊ morit: q: hec accidētia peſſimitatē materie ſignificāt. In pleureſi vel peripleumonia ſi [illegible] malū eſt: ſignificat eīm multitudinē materie ad [illegible] dere. Habere empima in pectore ⁊ ſaniē q̄ [illegible] inde exire: ſignificat mors cū materiē nō [illegible] remāſerit i peſſimitate ſua. ¶ Phthyſicoꝝ ſputū ſi [illegible] ſup carbones ꝓiectus: mortale eſt: q: putredinē pulmonis ſignificat: aut malos hu. ſignificat exceſſū. Si pulmo [illegible] patur hō ilico morit. Si ſputum in phthyſicis [illegible] mors demōſtrat: q: defectio virtutis expulſiue [illegible] ſi ſpuat pulmo corrodit: ⁊ cor inde [illegible] ma: viridis vl nigra: vl fetēs ſi ſtringat mors [illegible] eīm mala materia ſi nō exeat corrumpit membra. [illegible] phthyſicis malū eſt q: non eſt conſueta. Si capilli [illegible] dāt phthyſicis: ⁊ cū digeſtio ſuperuenerit mors [illegible] tiue ſignificat defectionē: ⁊ humectationis [illegible] ptione. Dolor capitis i phthyſicis malū eſt: [illegible] ad cerebrū aſcēdere materiā. Sudor multus in phthyſicis malus: q: ſignificat conſumptam humiditatē [illegible] phthyſici paulatim et crudū ſcreauerit cū [illegible] riunt: ſi cōtrarie contraria: q: mult [illegible] fortitudinē virtutis pulmonē [illegible] bentes ſincopim multā ſine cauſa aperta [illegible] peſſimos hu. ad cor ſignificat [illegible] ne cor deficit: ⁊ aliquādo deſcēdēs [illegible] caloré naturalē [illegible] Qui habet fortē tremorem cordis: ⁊ ſepe ſubito [illegible] eīm accidētia: aut ſunt de mala cōplexione: aut de [illegible] ne peſſima: ſi hec cordi ſuperſederint ſepe [illegible] calor extinguit. Si vulnera in corpore naſcant: [illegible] perforauerint ſine dubio mortale eſt: q: cor ⁊ [illegible] menta ſunt vite. Vomētibꝰ ſi ſingultus ⁊ rubor [illegible] peruenerit: malū ſignificat: q: ſingultꝰ ſtomachi [illegible] qui ex plenitudine vel inanitione naſcit. Si eſt poſt [illegible] venerit ſignificat q: ex inanitione fit ⁊ eſt peſſimū. [illegible] oculoꝝ cerebrū ſignificat ſpaſmatum: ⁊ ſi ſtringātur [illegible] purgationē aut abſtinentiē ſolutiōeꝫ. Hydropiſis poſt [illegible] egritudinē cū dolore ⁊ feb. mortale eſt: q: de [illegible] epatis: ⁊ defectione virtutis generatiue [illegible] ra calida eſt medicina: quā ſi faciꝰ materia [illegible] ex dolor ⁊ feb. ex apoſtematibꝰ ſunt calida: [illegible] nimij caloris. Si frigida faciamꝰ ex feb. [illegible] augmētat: vnde fit vt pereat infirmꝰ. Hydropiſi [illegible] niente peſſimū eſt: q: ex ſi humiditate eſt ad [illegible] dente ⁊ cū putridine: malū eſt. Si ſit ex [illegible] lum eſt. Hydropicis cholericā ſuperueniente [illegible] lum eſt: q: hydropiſis de materia eſt frigida. [illegible] exeat materia augmētat frigus ⁊ morit infirmus. In [illegible]

[illegible]

stemate ca. sub hypocūdriis ꝛ oculis malū ꝛ spūsuꝫ mouētibus. alienatio mētis ꝛ pculū designat. q: sigt pas. de aposte mate esse in ore stomachi: vel in diaphragmate ꝓpter colligantiā horū ꝛ cerebri cū neruis. manifestat aūt hoc oculorū mot⁹ q̄ ad cerebrū colligant. Si in cerebro vel in epate: vel in splene ca. fit apostema: malū est. q: sunt nobilia membra corpis regitiua. Apostema in epate singultu superueniēte malum est. in magno eñ singultu patit stomachus. q: hūectus ibi gtatis cum p̄dgentib⁹ fit singult⁹. Si apostema sit sub hypocūdria sup lacertos vētris nō molestat nisi magnū sit. in magno eñ apostemate debēt natura cū sibi repugnare nō valeat. Qualecūq apostema ē sub diaphragmate ꝛ initio est molestū. ꝛ si. xx. dies trāseat ꝛ fe. ꝛ ā dīu pmaneat ꝛ nō dissoluit apostema saniē facit. Qualecūq apostema saniē facit neq caput acutū in exteriora exierit: si latū ꝛ molestū est maxime si fuerit magnū. acutū ꝛ caput sublimate materie sigt et ei⁹ calorē. vñ citius digerit ꝛ sanies exhalat. ex iv. e⁹ cōtra autē mēbri nobilis sigt salutē. Qualecūq q̄ magnū ē ꝛ latū caput hꝫ multitudinē materie ꝛ grossitudinem sigt. ꝛ pigricie nature ad digerendū: ꝛ ad exteriora expellēdū efficiat. Si apostema int⁹ crepuerit sui eius aūt nimia facit defectionē ꝛ molestatio fit forē. Si int⁹ ꝛ extra crepuerit: mortē ostēdit. q: multitudo passionis ostēditur materialis. Omne apostema si magnū sit ꝛ durū ꝛ dolorē faciat ꝛ molestationē: mortem sigt ꝓpter magnitudinē ꝛ suā fortitudinē. ꝛ in materiā sui victoriam. Qui hydropisim hꝫ in epate aqua illa ad pelliculas syphac erūpente: morit aq̄ impleto ventre: q: hydropisis i epate vesice sunt in pelliculis ei⁹ ipm operiētib⁹ q̄ aq̄ implent. cū aūt he vesice crepuerint ꝛ erugmosa aq̄ ad syphac vel zirbum descēderit: corpus subam cōsumit. vñ consequit vt pereat infirm⁹. Qui incidit aut decoquit hydropic⁹ aut empicus ꝛ sanies vel aq̄ multitudo subita exierit morit: q: purgatio nimia ꝛ subita virtutē dissoluit. ita vt restaurari nequeat exit eñ cū aqua multa spūuꝫ quātitas. Qui hꝫ apostema in stomacho sub hypocūdria. aut in medio aliq̄ interiori et crepuerit: ꝛ sanies qsi fecvini aut olei exierit mortale ē: q: naturā demōstrat nō posse digerere. ꝛ ideo mītā saniē fecisse. In exteriori epar durū malū est: durū eñ apostema epatis affuturā plurimuꝫ ostēdit hydropisim. Si sub hypocundria diarricis materie ꝛ subtilitas fuerit malū est. q: hūiditatē cōsumptam ꝛ exiccatā designat in spūs instrumētis. In yleos vomit⁹ et singult⁹ malū. ꝛ si spasmus superuenerit mortale ē. in hac eñ febr. le intestinū cōcludit. ꝛ cū natura digestiones expellere nequeat ad inferiora: redit cū stomacho vt exeat cū vomitu. vñ stomach⁹ patiēs singultizat. Si do cerebrum patiatur ꝓpter stomachū fit spasm⁹ ꝛ alienatio. hec aūt accidentia sunt periculosa. In yleos strāguria superueniēte morit infirm⁹. vij. die si fe. nō superueniat vel nimia ab ipso vrina exeat qō. vj. apho. pnculia scribit hip. sed Ga. cū hic apho. non intellexerit hip. eū esse negamus. Qui hꝫ dolorē in femorib⁹ cū fe. ꝛ dolor vsq in diaphragma ascēderit: ꝛ inferiora loca quieuerit. maxime si alie male significatiōes apparuerint: mortale est. dolor eñ in his locis cū fe. calidū apostema ostēdit. q si ad diaphragma ascenderit alienatio fiet ꝓpter colligantiā cerebri ꝛ est mortale. Si laudabiles apparuerint significatiōes virtutē ad digerēdū morbū significātes: futura erit sanitas. Apostema i vesica si durū sit ꝛ cū cōtinua fe. mortale est q: stringit intestinū ad egestionē non expellendā. Si aūt ab infirmo vrina exierit ꝛ non saniosa liberat. si aūt a fe. nō cessat occidit in pricdi prima. Hoc qnātes superueniēte herisipila in vulua moritur. In stomacho epate renib⁹ magna apostemata sunt mortalia: si parua sunt possibile ē sanari. Ga. vidit inqt vulnera in grosso intestino: et egestionē ab eis exeuntē: ꝛ tñ euasit infirm⁹. Itē vidi vulnera a capite vsq in subtiles pelliculas ꝓcedētia: ꝛ tñ sūt sanata. Itē qdā habuerūt vulnera in circūdātib⁹ epar. ꝛ epatis parte incisa: tñ liberati sunt. sꝫ si ꝑ vulnera in cōcauū inciderint: aut in partē gibbi impossibile est sanari. Vesice cōcauitatem si vulnera ꝓcedūt: impossibile est curari: q: suba ei⁹ neruosa nō solidat. Renes sunt carnosi. vñ si vulnera sint in ipsis: ꝛ nō magna sunt solidant. si vero magna sint nō solidant: neq sanantur Rigor si sup debile corpus augmētet ei⁹ destruit virt⁹. In febrib⁹ stomachi incensio: ꝛ cordis tremor malum est. q: tremor in ore stomachi est ex multitudine cholerica in ipo. Si in quibusdā mēbris sint apostemata seu dolor ꝛ sitis superemat vel angustia: mortē significat. q: calor reuertit in tra corpus. quo circūdante cor ꝛ stomachus incēdunt. Feb. hūectus acutas si ab initio cū que in crisim venire soleat sicut purgatio superueniat ꝛ nō iuuat: in die aūt tertia malis signis apparentib⁹ ꝓculdubio moriunt. si in. iiij. sicut i tertio apparuerit: mors in. vj. vel. vij. erit. In causon spasmus aut tetan⁹ malū est. q: inanitionē ꝛ exiccationē ꝑsud tatis ostēdit. Singultus de multa inanitione sicut sanguine: vomitu: egestione: malū est. q: singultus stomachi est spasm⁹ de inanitione nascēs ꝛ repletiōe. si aūt sit ex inanitiōe malū ē: ꝛ termin⁹ infirmi in. iiij. die erit: virtus eñ sua nō pōt sustinere diutius. Alienatio ex inanitiōe sanguis. ꝛ spasmus malū est. q: sanguis multū exinanit⁹ desiccat corpus. vnde patiente cerebro fit alienatio. vtrūq aūt malū ē: ꝛ ad mortē dubiū. Si in corpe magnus tumor apperuerit atq vulnera neq cū ipsis fuerit apostema: malū est. q: apostema intra corp⁹ est. In pueris pustulis apparētib⁹ magnis moriunt. q: magnū dolorē pati nequerūt: neq fortē medicinā. Si i febrib⁹ tumores apparuerint in superiorib⁹ palpebris morb⁹ reuertit. q: defectio caloris naturalis designat. vñ mēbra morti ꝓpinquiora tumescūt sicut in corporib⁹ viden⁹ mortuoꝝ. Hīs q̄ habuerit dolorē in femorib⁹ pustulis apparētib⁹ putridis malū est. quia mutatā materiā de ignobilib⁹ mēbris ad nobile significat. Si morb⁹ nō fuerit ꝑm etatē vel naturā infirmi ꝛ ꝑm tpa anni. malū est infirmo: q: molestationē affert. q: natura morbi i cōplexiones istas ꝑualet. vñ molestat natura cū resistere morbo nequeat. Hec sunt q̄ dicēda erant de molestationib⁹ ad mortem pertinentibus.

¶ De significationibus salutis. Ca. p. xij.

Dictis malis signorib⁹: opꝫ dicam⁹ qbus in morbis salutes nūciant. He certificabunt ex q̄litatibus ꝛ corporū virtutib⁹: aut de coꝝ actionib⁹: aut de egredientib⁹ ab ipsis: aut de mediocrū natura.

De q̄litatib⁹ corpis si infirmi facie sicut sani videris: maxie salutē eius demōstrat morbi. multi eñ naturaliter macie: siccitatē: nasi acumē: pallidū colorē: aut aliū malū in sanitate sua habuerūt: q̄ si habeāt infirmi a suis q̄litatibus nō mutata eē intelligunt: neq hec sunt timenda: sꝫ potius erūt salubria. Si aūt infirmo nō diuersus erit color: sꝫ equalis in toto corpe: significat salus de apostemate in visceribus. Ictericia superueniens in die. vij. vel post in die cretica: salutē morbi demōstrat. q: cōfortata ē natura ad expellēdos cholericos hu. in corpis exteriora. Si crassus a tumore sub hypocūdria liberet: morbi demōstrat sal⁹. q: instrumēta ibi sana salua ꝛ virtuosa certificant. Significat de accidētib⁹ alateris: sunt sanitas mētis. claritas sensualis. leuitas motuū infirmi. bonitas sui. iacere maxie ex sui cōsuetudine. q̄ oīa morbi salutē signt. q: salutē cerebri ꝛ sui virtutē demōstrant. et facilitatē voluntarij mot⁹. ꝛ nature desideriū ad cōsuetudinē implendā. Si de nocte dormiat ꝛ de die excitet. ꝛ cum expergiscat etiā i suis q̄litatib⁹ melioret bonū est. Sic si alie nat⁹a somno melioratus excitet laudabile signū. q: natura in tpe somni vicit materiā morbi. Sꝫ tñ opꝫ itelligi nō in oīb⁹ morbis laudabile eē sanitatē mētis. q: in diarria ꝛ phthysi moriunt mēte sani. sed tñ in his paruis ꝛ pueris capiti Corruptio mēt⁹ in oī morbo ē illaudabilis. q: cerebri nobilis simi mēbri mōstrat eē passiuꝫ. Sternutatio in frenesi ē laudabilis. q: cerebrū cōfortatū ad expellēdas superfluitates ostēdit. vñ Ga. libro accidētiū. Sternutatio si de reumate nō fit imutatissima est capiti si fumo caruerit: sed tñ morbidis mala pectoris: q: cū pectora moueant hu. in ipsis colliguntur. Habētes dolorē in capite ꝓpter apostema sanguinolētū. vl collectionē crudoꝝ humorū: si sanguis sanies vel aq̄ ex ore aurib⁹ encurrerit vel narib⁹: q̄ si dolor cessat morb⁹. Significatiōes de spūalib⁹ actionib⁹. spūs est bon⁹ ꝓcer⁹: nō spūsua: neq rarus: neq intercidui. q: demōstrat salubritatē. Spūs vhīes est ꝛ ei⁹ virtus sicut pessimitas pulsus mala est in morbis oībus: q: defecta virt⁹ vitalis ostēdit. Significationes de naturalib⁹ in comedēdis cibis desideriū: bonū. significat eñ sa

h

lium instrumentorum cibalium. et virtutis regitiue fundamentum. et appetitum in restauratione a morbo dissolutorum. Significationes ab exeuntibus corporis bone. de mediocri digestione in subtilitate et grossitate: aureo colore non multum citrino: quia egestiue signat bonitatem. et stomachi virtutem et intestini. Si autem cum digestione in die cretica lumbrici exierint: laudabile est: quia natura ad expellendam materiam nociuam confortatur. vnde lumbrici egrediuntur. Diuersi digestio in die cretica exeat et leuitatem infirmus sentiat et fortitudinem: postea quam febris cessat: signum fit salutis et separatio morbi. Post surditatem subitam post febrem acutam: si succedat egestio cholerica: cessat surditas que est de ascensione cholerice in caput. hec enim descenderit in inferiora recedit surditas. et similiter econtra superueniente surditate. Si quis solutionem cholericam habeat solutio cessat. Qui habet maniam solutione ab emoroidis superueniente est laudabile. quia materia melancholica de capite descendit in ventrem. sic splenetici inde sanantur. Hydropicis si diarria phlegmatica et aquosa superuenerit humiditas: morbus cessat. diarria diuturna vomitu superueniente cessat. Si quis habet opthalmiam solutione superueniente: cessat. quia materia morbi ad inferiora descendit. Urina si boni sit coloris non multum citrina: sed sicut pomi citrini: et nebula alba ad inferiora vasis descenderit salutem morbi signat. et melior est hypostasis in fundo vasis residens. que vtraque signat naturam morbum deuicisse. et membrorum fundamentum assimilasse. Sed oportet intelligi pessimitatem vrine non in eo morbo esse illaudabilem: neque bonitatem eius semper signare salutem nisi in febribus et viscerum apostematibus: et epatis passionibus. Passiones quoque cerebri. et cordis propter depulsionem nociuorum humorum ad inferiora corporis. et apparitionem coctionis in vrina ad salutem sunt potentes. Sputum in pleuresi et piplemonia si in initio morbi subtile et clarum sit et al. et post paulatim incipiat inspissari et grossari: et facile sine duritie screatum fuerit et expulsio eius fortis: neque malum colorem habuerit. sic nigrum: viride: citrinissimum: neque abominabilem habuerit odorem: signat morbi salutem: et sui temporis breuitatem. Si apostema in pleureticis et piplemonicis crepuerit: et saniem cum virtute infirmus screauerit al. et multam: et in illa die infirmus cibum quesierit: certam salutem ostendit. hec enim significationes virtuosam significationem demonstrant. Sudor in acuta febre. et in die cretica in calore moderatus et corporis communis totius: et si tempora moderata fuerint: et color eius al. et odor non abominabilis: signum est salutis. Sanguis a naribus in die cretica. et in sanguinolentis febribus. que ex cerebri et viscerum sunt apostematibus: signat morbi salutem. et infirmi virtutem. Significationes de accidentibus et morbo hec sunt: Si morbus post priorem veniens est leuior: et non in nobili membro fit salubris. Dolorem nimium in capite habenti si de naribus vel auribus cucurrerit sanies vel aqua sanabitur: quia apostema in locis erat illis. Freneticis maniacis emoroide superueniente: signum est salutis. Squinanticis si in pectore rubor: et tumor apparuerit: et non intus redierit: bonum signum est: quia signat naturam ab interioribus ad exteriora expulisse materiam. Et sic si in lingua vel gula appareat apostema signat salutem. Diuturnam habens tussim superueniente tumore in testiculis sanatur a tussi propter colligantiam membrorum spiritualium et generatiuorum. Si periplemonicis vulnera in pedibus apparuerint: et quod screatur bene sit excoctum et facile egreditur: et in vrina lenis appareat hypostasis: et in fundo sedens vasis: salutem signat morbi: quia natura confortatur in expellenda materia: et a nobili membro ad ignobile commendat: enim apostema cessans aliquando reuertitur. Si in periplemonicis apostema post auriculas fuerit: aut in exterioribus pectoris: siue sub hypocondria: salutem signat. et apostema fistulam facit: quia periplemonia et similia fistula propter grossam materiam et viscosam semper durat. Si autem bona signa in hac apparuerint causa: intelligitur natura expulisse materiam ad debilia membra si propter malignitatem materie moratur: et fistula efficitur. Rigor in acutis febribus superueniens in die cretica: cessationem earum signat: quia causa de hac est putredinis intra venas et arterias. Cum autem rigor fiat intelligitur de venis et arterijs exisse materiam ad sensibilia membra. Tertiane pustulis in naribus aut in labijs superuenientibus febrem cessare signat: et nocturnalis tertiana non adeo tardatur. Allopicia variolis superuenientibus: ad capillos capitis reuertitur. Podagricis arteticis et nefreticis varicibus superuenientibus cessat morbus. Orixemia in lienteria diuturna innata que ante non fuerat bonum signum. signat enim quod virtus digesti-ua cibum in stomacho mutare incipiat. Qui spasmum habet de plenitudine: febre superueniente spasmum amittit. Qui dolorem habet in parte de frigiditate febre superueniente dissoluit dolorem. Si in stomacho et intestinis seu splene: si dolorem habuerint de frigiditate vel de ventositate: febre superueniens dissoluit dolorem. Qui in veretro pustulas habuerint non dolet: quia acutum et vrine calor transeat soluitur et desiccat eas. In exeuntibus ab egritudine: aut non mundificatis corpore: pruriginee pustule scabies impetigines si superuenerint: naturam signat esse virtuosam in expellendis malis humoribus de membris nobilioribus ad ignobiliora: [illegible] salus corporis. Oportet autem te intelligere quod pueri plurimum de his passionibus propter multitudinem caloris eorum sanantur. Senibus vero et defecti virtute raro curatur de febri passione. Si videris infirmum non facere sicut quod oportet morbus aut [illegible] secundum qualitatem et quantitatem: salubre est. et facile potest curari.

¶ De significatione qua salus vel mors infirmi possit preuideri. Capitulum .xiii.

Dictis laudabilibus significationibus salutis et pessimis mortem annunciantibus quibus sufficit mortem vel salutem predicere volentibus restat decimus hec scire volens assiduam inuestigationem habere harum significationum: et earum numerum considerare maximam [illegible] earumque fortitudinem. sicut diximus quasdam mortis signa quasdam mortales esse: quasdam morti vicinas: et quasdam malas esse: alias malas esse proprie. Similiter in salutis significationibus quasdam laudabiles esse diximus: alias laudabiliores: alias salutem significantes firmiter. Oportet ergo eas scire [illegible] et earum fortitudinem cognoscere. et infirmi [illegible] iudicare. Oportet item perpendere quia fortes significationes in perditione non coadunantur cum fortibus in salute: quia sunt quasi extrema contraria: que sibi coniungi sunt impossibilia. Significationes hec non mutant suas certitudines in [illegible] nec in etatibus: nec in anni temporibus. bene enim vbique bene. male autem vbique male. Si enim infirmum [illegible] atque quietem videris cum significationibus malis non [illegible] neque dubitabis. sed procul dubio mortem iudicabis. Si enim videris bona habere signa. sicut pulsus fortitudinem. et [illegible] bonitatem: vrine coctionem. et alia similia: superuenit [illegible] periculosa accidentia sicut molestatio mentis alienatio: imaginationis obscuritas: dolor in pectore [illegible] tibi. hec enim accidentia cito transeunt infirmi [illegible] hipp. in aphorismo testante. ne sis loquit tutus de leuitatibus que preter rationem sentit infirmus: nec timidus de [illegible] non competentibus. quia huiusmodi plurima non sunt [illegible] ideo dixit. Hip. et bona signa bonum. et mala malum portendere semper ostendat. Sed medicum est impossibile [illegible] dictis non peccare. quia videmus perfectos medicos [illegible] tamen errasse. et maxime in acuta egritudine: propter mutationem loci sui de re in rem. Diuturna egritudo non [illegible] dictis. vnde hip. iudicium in acuta egritudine de morte et vita non adeo perfectum est et certum propter materie leuitatem et mobilitatem de re in rem. Sed tamen laboris semper studens. et infirmum visitans. et bene rem inuestigans: et ingenium habens naturale raro peccat. Oportet autem intelligas quod impossibile sit [illegible] morbi iudicare mortem vel salutem: nisi in eis qui [illegible] vel finiuntur. hoc enim morborum in initio apparent signa [illegible] bi qui in .xiiij. vel .xx. vel post finiuntur: non possunt intelligi salubres sint: qui ve morituri in initio sui. et propter hoc oportet inquirere signa vniuscuiusque diei et videre vbi morbus mouetur: et qualis sit eius motus: et ad quid deueniat [illegible] rum elongatur: atque ipsorum motus propter materie grossitudinem moratur: et eorum signa non apparent in die prima quia morantur secundum materie diuturnitatem. vnde oportet habere sensum ad intelligendum.

¶ Finitur theorica ysaac israelite in decem partita libros particulares.

Liber primus practice pātegni ysaac israelite.

Prologus in hanc partem.

Quoniam in prima parte nostri libri pantegni: q theorica nuncupaē: rōnabiliter diximus quātū opꝫ medicū scire ac intelligere priusq̄ curare incipiat. Opꝫ nos autē in scđa parte quā practicam vocamus s̄m q necesse est ad finiendā nr̄am intentionē .i. custodire sanitatē ꝛ curare infirmos Incipiamus ḡ a regimēto sanitatis: ꝛ dicamus quꝫ oportet q̄ sana quoq̄ corpa ꝛ aīaliū sunt mutabilia ꝛ instabilia: natura liberꝫ subiecta cōstructiōi ꝛ destructiōi: quoꝝ mutatio duplex est: necessaria: ꝛ non necessaria. necessaria iterū est duplex. aut em̄ fit intrinsecus: aut extrinsecus. Intrinsecus sicut ex naturali cōsumptiōe cū aīalibus ꝛ terrenascētib⁹ cōtīgit. videm⁹ em̄ terrenascētia p eam dessiccata atq̄ cōsumpta nec nō ꝛ aīalia per eā ad senectutē accedere: deinde ad finē vite venientia. Consumitur etiā ꝑpter cal. naturalē coꝝ interiora dessiccantē: ꝛ ꝑpter hūoꝝ copiam de cibis ꝛ potib⁹ gn̄atam. Extrinsecus vero veluti ex aere nr̄a corpa circundante. Nō necessarie quidē mutatiōis causa extrinsecus ad corpora nr̄a veniēs destruit ea: sicut est calefactio: infrigidatio: humectatio: desiccatio: lapidis ꝑcussio: gladij incisio: reptiliū morsus. ꝛ silia. Et quia impossibile est corpa liberari eadē mutatiōe naturali: fuit nobis necesse vt ea regam⁹: et accidētib⁹ mutantib⁹ repugnem⁹: vt in sua sanitate custodiant corpa quousq̄ ad naturalē veniāt cōsumptionē. impossibile em̄ est naturali repugnare ꝯsumptiōi: q: mot⁹ ei⁹ est essentialis. ꝛ impossibile est res naturales ꝛ eēntiales mutari et eis resisti. Si medicus regat ꝛ custodiat corpa ab his accidētibus: ducunē sana vsq̄ ad verū tps naturalis cōsumptionis: et est nr̄a intentio vt sanos in sanitate custodiamus: ꝛ egros ad sanitatem reducamus.

Tituli capitulorū libri primi practice.

De disputatione regendoꝝ sanorū. Cap. j.

Oportet vt incipiam⁹ a custodia sanitatis q: dignior est: q̄ vt dicam⁹ de cura egritudinū: q: intētio principalis medicoꝝ nō est nisi de custodia sanitatis: sicut Ga. in pncipio sui libri de diuersa medicoꝝ intētiōe. Medicoꝝ inq̄t intētio acrolītas nō est nisi de sanitate regēda. vbi monstrauit q vtilitas medicine nihil aliud est q̄ sanitatis custodia. Alij antiq̄ dicunt q melius sit custodire sanitatē: q̄ morbo repugnare: q: sanitas in sanis reperiē: ab infirmis vo absens. ꝛ meli⁹ est rē inuentā custodire q̄ nō inuētā q̄rere. Sanitatis em̄ custodia prior est: q̄ infirmitatis curatio: q: hō naturaliter san⁹ est: ꝛ sanitas est tēperamētū corpis ꝛ pfectū vt sue actiōis cursus sit s̄m cursū nature. ꝛ lꝫ pfectū dixim⁹: ne intelligas me dixisse illud pfectū qđ est mediocre inter oēs extremitates: q: nō inuenit s̄m illā pfectionē q̄ hūanis corpib⁹ pertinet: aut est pfectū cui⁹ actio nō est impedita. Corpoꝝ q̄ pfecta sanitas est vna: impfecta ē multiplex atq̄ diuersa. vnde via custodiēdi sanitatē est diuersa ꝛ multa: lꝫ gn̄alr est triplex. aut em̄ custodim⁹ corpa sana vel sanitatē in corpib⁹ sanis: aut debilia corpa in sanitatē redigim⁹ q̄ necesse ē ꝯfortari: aut custodim⁹ corpa q̄ sunt neutra vētura a sanitate ad egritudinē: ꝛ repugnam⁹ ne veniāt. Custodire sana corpa est duplex. vnū est vle: aliud pticulare. Vle est corpis regimētū cū reb⁹ sanis ꝛ infirmis cōib⁹. Particulare diuiditur in duo: vnū ē corporis regimētū in ꝯpōne ꝛ cōmixtiōe tēpamētū: aliud est in cōpositiōe ꝛ ꝯmixtiōe intēpamētū: lꝫ tn̄ actio ei⁹ nō est impedita. Incipiam⁹ ḡ ab vli custodia ꝛ cōi sanis ꝛ infirmis. s. a re nō naturali. i. aere: exercitio: balneo: cibo ꝛ potu: ꝛ somno ꝛ vigilijs: corpis mūdificatiōe accidētibus aīe et ꝯsuetudine. Dicēdum est in primis de aere et anni temporibus.

De vniuersali regimēto sanitatis: ꝛ incipiendū a tēporibus anni ꝛ primo a vere. Capitulū. ij.

Oportet de anni tpib⁹ volētes sanitatē custodire: habere pclarū aerē suauē ꝛ facilē incōmixtū corruptēis fumis ambulare. aer eni res est fortis ad mutāda corpa ꝛ est necessari⁹ hūane vite. Sꝫ qm̄ tpa anni sint cū aerē mutādi: necesse ē nobis disputare de regimine sanitatis s̄m vnūqđq̄ tps. Incipiam⁹ ḡ a vere opꝫ tēpata corpa regi ī vere cū tēperatis cibis ꝛ potib⁹ ꝛ exercitijs. ꝛ corpa itēperata ecōtrario custodiant sicut dicturi sum⁹ de vli sanitatis ꝛ pticulari regimēto. Cū aūt est⁹ appropinquat⁹ fuerit necesse ē corpa tēpata refrigerari: ꝛ exercitia minui. frigidis h̄ tps ē cōuenientia. ca. vo corpa assuefaciāt refrigeratiōi ꝛ requiei. Rursū volētes sanitatē cū pharmacia ꝛ phlebotomia custodire debēt ea fieri in vere tpe tēperato. Idcirco non opꝫ tradi obliuioni: ne hu. p hyemē coadunati ꝛ coagulati cal. estatis liq̄fiant ꝛ fluētes p mēbra gn̄ent aliquē morbū. vn̄ Ga. solitis quoq̄ supflue coadunātur hu. necesse est in initio veris cū purgationib⁹ succurram⁹ ne ipsi tpe hyemis collecti ex cal. aeris ī estate dissoluti fluāt ad pncipalia mēbra. Itē dixit ver sanguinē qui fuerat coagulat⁹ calefacit ꝛ dilatat ꝛ bulliens neq̄t venis ꝯtineri. vnde pre nimia quātitate sui ad q̄dam mēbra diriuat ꝛ gn̄at pfcō morbos. Silr ceteri hu. in hyeme coagulati idē faciūt. porro vero oib⁹ cōgruit corpib⁹ ꝛ etatib⁹ ꝑcipue senib⁹. ꝛ frigidā ꝛ siccā ꝯplexionē hñtib⁹. Silr q̄ regēdi sunt in oīb⁹ tpib⁹ ca. ꝛ hu. aerē hñtib⁹. In estate vo tēpata custodiant corpa cū rebus extra tēpamētū exeūtib⁹ fri. ꝛ hu. ptinentib⁹ s̄m q cal. ꝛ siccitas estatis naturā veris excesserit. q̄re opꝫ eligi aerē in locis aquā vicinā hñtib⁹ ꝛ porte mūsiōis septētrionali plage sint opposite ꝛ q̄dā pauimēta aq̄s madefiant. ꝛ sup eā frigidi flores ꝛ frōdes sternātur. sicut rose mirte ꝛ silia. pānis lineis subeūtib⁹ ꝛ codicatis. l. incisis iduanē. ꝛ exercitia minuātur: in aq̄s frigi. lauenē ꝛ in eis natēt. atq̄ q: in h̄ tpe naturalis cal. egredit ꝛ int⁹ minuit: necesse ē dare pauca cibaria subtilia ꝛ digestiōi facilia. Estate cibos grauissime ferūt sic dicit hip. ꝑinde ꝯuenit leue dari nutrimētū. sicut pisciculi debiles pullos gallinaceos. pfica: pruna: mala: vuas. ꝛ silia. Caueāt q̄ ca. ꝛ acuta ꝛ vinū excepto al. ꝛ subtili. q̄ nō inueto q̄cūq̄ fuerit cū mlta aq̄ misceaē. Sꝫ dieta h̄ magis ca. ꝛ siccis natura ꝯuenit. h̄ em̄ tps ꝯtrariū est eis mixtū. opꝫ etiā minui coit⁹: q: ca. naturalē in h̄ tpe dissoluit⁹ ab eo magis dissolueret. lōgiq̄ q̄dē somnis vtant. caueāt forte pharmaciā. Sꝫ si aliq̄ fuerit necessitas cū leui ꝛ subtili fiat q̄dā natura tolerare possit. sic cū mirab. viol. cassia fi. māna octfc. ꝛ silib⁹. vomitus vo bon⁹ ē in h̄ tpe: s̄ tn̄ tpis seniorib⁹ ꝛ phlegmaticis ꝛ qb⁹ frigiditas ꝛ hūiditas dnāē optimū est. Silr q̄ regēda sunt mō in cib⁹ tpib⁹ ca. ꝛ sic. aerē hñtib⁹. In autūno cu

stodiant cū ca. et hu. et aer ut sibi sit igenient⁹. cooperiāt pānis ppt frigiditatē. et i extremitate diei maxie cooperiat caput ne patiant reuma. Caueāt etiā calorē meridianū qr hmōi tpis aer est mutabilis: exercitia tēpata sint: balnea dulcis aq̄ sint in cal. tēperata: cibi calidi et hu. dent laudabilis sanguinis gñatiui sicut sunt annuales agni et porci castrati parui capitoli. et oīa iuscellata cū spagis: rapis: et similib⁹. aut assa. Caueant fructus. maxi eni gñant sanguinē. de qb⁹ eni si aliq̄ fuerint necessarij: māducēt: vuas: mala muza: sic⁹ siccas: vuas: passas: et fisticos. vinū bibāt ru. clarū mediocre tps. hñs odoriferū et bn̄ mixtū aquā nō nimis [illegible] bibāt: sz tn̄ tps h̄ cōgruit temparis corpib⁹. maxie ca. et hu. natura frigidis ho et siccis et senib⁹ est 3riū. Proinde opz eos uti plurimū supradicta dieta: cholericos vero et sic. magis decet humectari. Caueāt coitū et exercitia aīe excepta leticia. in h̄ eni tpe cho. ni. dñant Intelligēdū ē enī i h̄ tpe pessimū eē aerē pessimorz morboz gñatiuū. vñ hip. autūnales morbi multū sunt acuti et mortiferi. aer eni in hoc tpe instabilis est: et in vno die mīnis modis mutabit. et humores ppt ca. estat⁹ sunt usti. Autūno aūt veniēte claudunt pori ppt aeris frigiditatē et sic. vñ hu. intrinsecus cōuersi malos gñant morbos. maxie hoc euenit dietā nō obseruātib⁹. Ꝙre illā teneāt dietā quousqz pluuia venerit et aer humectet. Opz etiā eos assuefacere pharmaciā sm̄ cōsuetudinē eoz ne veniēte hyeme pori claudant et hu. intrinsec⁹ existētes nō dissoluant: hoc tps tn̄ cōuenit adolescētib⁹ pueris et ca. et hu. natura. ¶ In hyeme tēperata hñtes corpa regantur cū dieta ca. et sic. ptinēte et bñ cooperiant ne frigiditas aerꝫ poros intrinsec⁹ ingredi valeat: cooperimēta sint bōbicina pelles vulpiū grisoz catoz martur eoz et similib⁹. et calefaciāt se ad ignē hñte ligna bonū odorē reddētia: māsiones eorꝫ sint semp a splēdore solis sberate maxie si mltā venerit pluuia. exercitijs et fricatiōib⁹ et labore maxie in h̄ tpe vtantur plusqz in alijs. pq̄ue q̄d⁹ hūida dñat natura: mltū cibi quātitatē accipiāt. cal. eni naturalis tūc est cōfortat⁹ q̄ cōuersus ad interiora dīgestiuā corroborat virtutē sicut ait. hip. i aph. vētres hyeme et vere ca. sunt natura. et somni lon. vñ cōuenit multū cibū i h̄ tpe dari i sic sunt oues. hyrcus: porc⁹: vitul⁹ et omīa siluestria: carnes etiā siccas māducēt et assatas vel iuscellatas cū calidis cōmentarijs vel cōditurīs et morpissis. L acutis cibarijs: pullos comedāt colūbinos: passeres et silia. Caueāt cibaria phlegma generātia. sicut sunt agni: porcelli pisces recentes: lac: et silia. parū vini bibāt calidi et fortis ppter duas cās. vnā: qr vinū corpa humectat: et ī talib⁹ tēporib⁹ humectari corpa nō licet. aliā: qr vinū parū nutrit et corporib⁹ necesse est tūc multū dari nutrimētū. calidū sit vt frigiditati tpis repugnet. ops q̄ nullā vinū bibant nisi citrinū aut ru. aut aureū purū vel aliquātulū mixtū. dz hoc sciri q̄ iuuenes cōpas ca. et sic. dñatur: cōiter sunt saniores in his tpib⁹ q̄ in alijs. pinde his in his tpib⁹ nō est necesse dari ca. dietā cū summa audacia sicut in alijs. Sed senioribus frigidis et hu. natura pessimū est illud tps. ops q̄ dietā dare calidiorē sicciorē. Eadē etiā dieta i ollo tpib⁹ frigidis et hu. ē tenēda.

¶ De exercitio et labore. Cap. vj.

Exercitia sunt laudabilia et utilia custodiēde sanitati si ante cibū fuerint. mēbra eni 3fortāt et indurāt: superfluitatē hu. in mēbris de cibis existētē dissoluūt: calorē naturalē 3fortāt. et ad digerēdū adiuuant. Vñ quāto fortiora exercitia sunt tāto magis dīgestiua virtus est maioris virtutis: pīnde non opz exercitioz assuetos obliuisci. causa eni sunt custodiēde sanitatis: sicut videmus corpa laborātiū et exercitātiū esse sana dietā oīno negligētiū. Vñ Ra. in lib. dietaz: quicūqz ante cibū exercitātur nō est opus regulā in dieta obseruare: et q̄ parū exercitātur et q̄ sunt qeti debēt dietarū obseruare ordinē cū mūdificatione corpis et pharmacia: phlebotomia: et silib⁹. Item in libro de regimēto sanitatis: cū exercitijs possum⁹ superfluos humores dissoluere: et dissolutos purgare. Medicina eni sunt exercitia subtilis dieta et pharmacia. qr laxatiua potio subalē corporis huiditatē attenuat: carneqz minuit. exercitia vero supfluos hu. absqz mēbroz nocumēto dissoluūt. Ampli⁹ Ra. in megategni: exercitia stomachū et epar et cetera mēbra cōfortant et adiuuāt ad digestionē optimā. Itē in lib. sup exercitia i on. i. dexetis: mot⁹ inquit et exercitia malos minuūt hu. et corporis in cōplexionē tēperant. Sz tps exercitādi [illegible] hen sumpt⁹ optime in stomacho et venis digerat. et [illegible] is vis appetere incipiat: qd ex colore vrine cognoscit. Si h ē alb⁹ nōdum digestum in venis sigt: sz citrin⁹ digestum. [illegible] inde vti decet exercitijs. Si autē fuerit ignea [illegible] digestū fuisse cibum et tunc nō exercitent. est [illegible] tps [illegible]: sed cū hoc exercitiū opleri cognoscit [illegible] boz fecalib⁹ cū vrina et egestiōe mūdificent. vt [illegible] na sint alleuiata. deinde corpa manibus et pannis fricent [illegible] mēbra mollia et lenia fiant. et vngātur vnguētis [illegible] bus ptinētib⁹. postea vero exercitent [illegible] expellant. et ca. naturalis cōfortet. Sz opz [illegible] vnuiuscuiusqz hoīs 3suetudines. Rursus sint magna [illegible] ua sm̄ grossitudinē: subtilitatē: qualitatē: et quantitatē [illegible] Caueāt aūt exercitia post cibū. qr si aliqua fuerit necessaria cōuenit tps expectare quousqz cib⁹ digest⁹ de stomacho descendat vt facile ab epate digerat: qr exercitia post cibū facta cibū indigestū a stomacho deponūt: venaz meseraicaz [illegible] epar et īestina extētiū oppilatiuū. eo q̄: qr exercitia [illegible] hu. mēbroz dissoluūt. eoꝝ augmentatis et [illegible] bus subalis hu. 3sumit et cibū appetit ut [illegible] miditas restauret. a venis q̄ appetūt et [illegible] hunt ad epate. sicut epar a meseraicis: meseraice a [illegible] intestino. i. ieiuno: ieiunū ho a duodeno: duodenū a stomacho cibū crudū et indigestū attrahit. vnde fit [illegible] latione in epate et in porīs et in vasis: morbosqz gñat [illegible] sos et pessimos: nō q̄ post cibū exercitent neqz in famē [illegible] dauerit: sicut dicit hip. vbi fames nō opz laborare [illegible] eni famelicis necessarij sunt cibi et nō exercitia: qr [illegible] siccant et inaniūt. Rursus exercitia corpib⁹ debent [illegible] sunt subtiles hu. nō sunt 3petētia nisi modica. [illegible] na fortiorib⁹ cōueniūt: q̄bus grossi humores sunt [illegible] ita debilib⁹ tenues humores hñtib⁹ debilia et pauca [illegible] sz dimittēda sunt fatigatiōe inchoante. [illegible] sicut ait hip. in omni motiōe corpis cū [illegible] a dolere statim q̄escere remediū est. ¶ Est et aliud [illegible] citiū in īstrumētis spūs scꝫ in hora [illegible] tendi cū tēperata voce. exercitio aūt ei⁹ multa [illegible] rit⁹ ad pect⁹ et pulmonē trahit. et pectoris et pulmōis [illegible] les [illegible] qr pori corporis dilatant. vñ hmōi exercitiū [illegible] debile vel forte sicut necesse est sicut dictari [illegible] bim⁹ de particulari regimīe sanoz: sed debilia mēbra [illegible] caueāt ne in eis [illegible] laborēt. verbi gña. podagra et [illegible] in pedib⁹ hñtes q̄escāt. quies ho regēde sanitati [illegible] est nec sum⁹ secum q̄n modū generet. qr 3pletur corpus [illegible] rūpitur multiqz corrupti hu. coadunantur. vñ naturalis [illegible] lor deficit. Est etiā quies cū multi eē hu. [illegible] dicem⁹ loco. Ra. multa inqt q̄es [illegible] nō est [illegible] turalē extiguat. pinde sanitatē custodire [illegible] ant nisi qb⁹ corpa sunt rara porisqz largi et naturalē [illegible] solutionē hñtes. sz exercitia nō amātes [illegible] ant et modicā et assuescant corpis mūdificatiōe [illegible] cū pharmacia et phlebotomia et vomitu et alijs silib⁹. ¶ Si aliq̄ de exercitijs ad fatigationē venerit [illegible] aliquē sentiāt in mēbris dolorē. quasi apostemat⁹ [illegible] tiles et acutos ppter exercitiū eē creatos ppter [illegible] rū liq̄factionē vel tenere carnis [illegible] vulnerosus nūcupat. vñ opz succurrere eis cū [illegible] fricatione et vngant cū oleo viol. maxie [illegible] inde ad balneū aq̄ tepide ducant. egredientes [illegible] mulsam oxyzacca. ℥. ij. et sirupū viol. et silia [illegible] suā 3suetudinē cibent: parū tñ min⁹. et si aliq̄ [illegible] sionē et thetanositatē sigt neruos et lacertos [illegible] re et lebeois nimietate et ad eos fluxisse [illegible] eā hñtes quātitatē. Rursus sentiētes grauitatē [illegible] et tactū hñtes calidiorē solito: nec nō in suis [illegible] carnis minutionē malū est. vñ hip. nil minuere corp⁹ [illegible] tabescere magis q̄ sm̄ rōnē malū. parū et [illegible] vngant cū vnguēto viol. tepi. deinde quiescant et [illegible] inde cū aq̄ tepida balneent cū fonte [illegible] fint⁹ fericino in balneo indutus: si hyems fuerit [illegible] cibis digestibilib⁹ digestiōi facilib⁹. sic sunt pulli [illegible] pisces. q̄ nō ad saturitatē sumāt: et [illegible]

qui nisi in vno die curent faciāt illud in alio: ⁊ in tertio quusq ad sanitatē pducant. Si senserint mēbra pulsari ⁊ q̄si phlegmonē:innuat lacertos eē calefactos ppt̄ nimiū motū ⁊ attraxisse ad se h̄ūores sibi vicinos: quē laborē semp sequitur dolor: cū ab aliq̄ tacti fuerint ⁊ apparet mēbra tumidiora: acutius laboris nomē vocat phlegmoniticus q̄ labor semp cōuenit eis q̄ sunt vltra alij exercitatōe. Curent aūt ex inunctiōe olei viol. maneāt in fonte aq̄ tepide. postea descēdāt ⁊ bibāt q̄de 3 mulsā sirupi viol. dietā accipiāt subtilissimā sicut ptisanā malagra. mora transacta die accipiāt cucur. cucu. citru. mel. palesti. ⁊ silia. Cessata fatigatiōe nutriāt piscib⁹. pull. gal. ⁊ silib⁹. Et si nimiā senserint siccitatē mēbrorū: humiditē vt des sicie moueant mēbra descēdāt balneent ⁊ fricētur solitisq3 cibis vtent. parū tñ humid. pticētib⁹: post illū diē modicum deambulent. ⁊ iterū vngantur oleo viol. et balneentur.

De balneo. Cap. iiij.

Balneū necessario fit post exercitiū: sed nō statī ⁊ multo spacio ibi maneāt: fricent ⁊ vngant vt qd remāsit in mēbris de hu. exercitio dissolutis iuuat ⁊ cutis mollificata tenerescat. ideoq3 tunc moueant s̄m q̄ cōuenit. sic diximus ⁊ dicemus i pticulari regimine sanitatis. s3 debilitati leniter p totū corp⁹ fricent: aut si necessitas fuerit mēbris fortitudinē dari ppt̄ alicui⁹ laboris opationē ⁊ ppt̄ maliciā: fricatio p oīa mēbra fit fortior. balneari post cibū nō op3 aut exercitari nisi cib⁹ grossus fuerit. Si eīn balneent vt exerceant post cibū capita replent fumis generātib⁹ morbos fortes ⁊ pessimos. sicut palysim. apoplexiā epilep. ⁊ siles. Silr malū ē cibū sumere cū balneū exierit. cibus eīn natās i ore stomachi caput fumo replet. q̄ si h̄ petū incurrerit vt capita fumo plena sint: purgēt cū cassia fi. ⁊ hiera pigra. qb⁹ nō sufficiētib⁹ misce polipodiū ⁊ turbit. precipiat vt suauiter deambulēt ⁊ crura eorū ligent plāte pedū fricēt. Et si i epate ostipati fuerit: sumāt oxizaccarā ꝯpositā cū radicib⁹ ⁊ seminib⁹. sirupum de absin. ⁊ silia. sicut dicem⁹ cū disputabim⁹ de oppilatiōe epatis. S3 balneū post cibū benū est macilētis si carēt epatis oppilatiōe stomachi tumore. et balneari debēt q̄z pori largi nō sunt pri⁹ exercitātes ⁊ qb⁹ ꝯsuetudo balneari fuerat. q: ipa sola balnea h̄ūores dissoluunt absq3 exercitijs: exercitia vo post balnea mala sunt: virtutē eīn dissoluūt. Balneū vo egredientes aliquātulū morari op3. deinde accipiāt mulsā oxizaccarā aliūsq3 sirupos s̄m ꝯplexionē eorū secūdo postea cibis reficiant. Op3 tñ sex q̄litates itelligi in cibis. pma q̄litas ē cibi. scda quātitas. tertia ordo q̄rta tps. q̄nta quātitas desiderij. sexta q̄ sunt mēbra īfirma. Qualitas cibi suiq3 ꝯueniētia adhuc inuestigāda est ex q̄litate ⁊ subā. q̄litatē vo cibi decet ppēdi s̄m naturā corporū cibādorū: si eīn calida sint frigidos cibos accipiāt. si frigida ca. si sic. hu. si hu. sic. Si aliqū cupiāt cibaria ꝯplexionib⁹ eorū incōueniētia cū alijs misceant vt sue q̄litates tēperent: quēadmodū cū dam⁹ lactucas cū apio ⁊ pisces cū melle zinzi. ⁊ yreca. ꝯditos sit. pisces eīn cōdiēdi sunt cū sinapi: piperata ⁊ silib⁹. Subam cibi sic cognoscim⁹: q: si sit grossa sicut caro vaccina: panis azim⁹: est ꝯueniēs multū cal. in stomacho hītib⁹. silr ⁊ cholerico stomacho ⁊ eis q̄ nimiū añ cibū exercitant. ⁊ hyeme ppt̄ aeris frigiditatē somniq3 longitudinē. hmōi eīn cib⁹ bñ in stomacho digerit ⁊ multū nutrit virtutē ꝯfortat illis autē q̄ modicū ca. natural h̄nt i stomacho ⁊ modicū exercitātib⁹ breuiq3 somno vtētib⁹ supradict⁹ cib⁹ incōueniēs est cib⁹: q: nō bñ ab eis digerit: s3 grossos gn̄at chimos ⁊ viscerū oppilationē facit. Subtilis vo cib⁹ sicut pulli gall. starni: pdices: crisolocāna lactu. ⁊ silia sunt ꝯueniētia non exercitātib⁹. q̄z ca. natural in stomacho defect⁹ est ⁊ quorū viscera sunt ostipata. S3 laborātib⁹ ⁊ ca. ⁊ fortem stomachū h̄ntib⁹ hmōi cib⁹ est incōueniēs: nō eīn digerit s3 in eorū stomacho in fumositatē mutat. ppt̄ h̄ q̄dā vaccinā carnē digerūt ⁊ starnā nō. stomacho eīn multū calido sibi mixta quātitas chol. mādat grossus ꝯuenit cib⁹ vt in eo ca. diu operet subtilis eīn cib⁹ cito ꝯsumit ⁊ fumū facit. vbi gr̄a. Si ignī magno subtilia ⁊ sicca supponant ligna: cito incēdunt ⁊ extinguunt hmōi: si autē grossa vt ilices ⁊ quercus calor suauiter operat ⁊ ꝯfortat. stomach⁹ vo in ca. tēperat⁹ cibū accipiat inter grossū ⁊ subtilē mediocrē. Silr tēpate exercitātes ⁊ dormientes tēpatos accipiāt cibos i tpib⁹ tēpatis. ⁊ hmōi tēpata dieta ꝯuenit. Quātitas cibi nō multū op3 excedere modū ne grauet stomach⁹ ppt̄ repletionē ⁊ ppt̄ sui supabūdātiā: s3 sic bon⁹ sit mal⁹: quia aut laudabil aut illaudabil sit ⁊ assiue te sumpt⁹ malū gn̄at sanguinē ⁊ replet ventrē de mal. hu. maxie si cibus mal⁹ sit. qm̄ si calidus vel cholericus pessimā feb. ⁊ acutos hu. generat quib⁹ ad quedā mēbra fluētibus pustule ⁊ apostemata herisipila et farsa generant. Si vero fuerit grossus: arteticū dolorē faciet: podagrā nefreticā pas. anhelitū splenis ⁊ epatis durciē: ⁊ oppilationē maxie si grossus fuerit. Si aūt sit melācholic⁹: maniā: q̄rtanā: nigrā ictericiā generat. Cib⁹ autem multus multisq3 qualitatibus si fuerit cōmixtus: pessimas generat pustulas ⁊ erraticas fe. Oportet aūt cibi plenitudinē cauere nisi cū multis fortib⁹ exercitijs ⁊ quib⁹ cutis est rara alijs vero minime. q̄ si h̄ nō caueat: vomāt cū calida aqua aut oximelle: ⁊ hoc non tarde vt stomachus ex plenitudine maniat: deide calicē vini puri ⁊ odoriferi bibāt ⁊ toto isto die nō mādacent. Si aūt vomere nequiunt ppter pectoris gule aut palati dol. dormiant diu surgētes aliquod exercitiū agāt sed post hoc parū comedāt. Qui solutionē habēt vt crudus exeat cib⁹ cū cruda egestione parū exerceant ⁊ cibū modicū ⁊ subtilē accipiāt sic panē fermētatū i puro ⁊ odorifero vino īfusū cū iure starne ⁊ galline. somno vtant ⁊ requie: quā passionē h̄ntes si solida cutis fuerit fricēt: ⁊ oleo tepido vngāt: balneent ⁊ i solio diu morent: ⁊ si in scdo die sentiūt i stomacho cibū nōdū eē digestū: nō comedāt vsquequ sentiāt stomachū cibis inanitus qd possum⁹ cū tactu perpēdere: apparet eīn quasi vacu⁹: ⁊ eructās suauē eructuationē: ⁊ egestio ⁊ vrina colorari incipit: his nondū apparentib⁹ iubem⁹ fieri exercitia ⁊ balnea.

Ordo diete sic est: quedā eīn oportet dari in initio: q̄dā i vltimo sicut cibaria digestibilia sine omni digestiōe facilia: prius q̄ dura solubilia: prius q̄ stiptica vt soluat viā ⁊ appareat p quā grossus cibus trāseat: sicut melones pruna crisolocāna ficus: cerasa: vuas ⁊ similia ante panem ⁊ carnē. Item lagana cum obsomogaro et oleo oliua prius q̄ pira ⁊ citonia duris eīn añ facilia datis ⁊ leuia digerunt et nō inueniētia vias vnde egrediant ppter foramina obturātia necessario corrūpunt ⁊ in sui naturā alia cōuertunt. Silr ⁊ dura ante solubilia sumpta q: viā nō inueniētia corrūpunt: ⁊ corrupta alia faciūt corrūpi. venter cōstipat. Cib⁹ vero stipticus ⁊ durus ad digerendū dēt ante subtilē ⁊ facilē: sicut caro porcina añ volatilia: vaccina añ porcinā: q: inferiora stomachi ptes calidiora supiorib⁹ maiorē faciūt digestionē q: carnosa sunt. vñ grossa digerunt: q: si subtilia ante grossa donent grossa erūt indigesta ppter frigiditatē oris stomachi superioris qd est neruosus. Tempus cibādi sit post stomachi inanitionē: cū innatus calor fortis est: exercitijs tñc balneis pcedentib⁹ ⁊ vrina colorata existēte: ⁊ appetitu ⁊ fame palā ostenso: tūc cib⁹ necessarius est absq3 vlla mora. hac eīn neglectione stomach⁹ supfluos hu. ad se attrahit ⁊ appetitus deficit. ⁊ cib⁹ corrūpit ex hu. ad stomachū fluētib⁹. q̄ si h̄ euenerit demus oxizaccarā ⁊ succū malorū gra. deide spacio vni⁹ hore descēdāt ⁊ cibū accipiāt: op3 etiā cibū multū in fri. tpibus dari: q: tūc cal. intrinsec⁹ coadunat⁹. vñ meli⁹ adiuuat virtutē digestiuā. Silr in ca. tpib⁹: vel regionib⁹ minuēd⁹ ē cib⁹. cal. eīn aeris naturalē trahit cal. extrīsec⁹. vñ minut⁹ intrinsec⁹ nō bñ digerit cibū: maiorē eīn h̄em⁹ i hyeme calorē q̄ i estate ⁊ digestionē: ideoq3 i estate debem⁹ sumere cibū in extremitate diei cū tēperat⁹ ē: neq3 mox relicto exercitio māducem⁹ nisi vni⁹ hore spacio q̄escāt. silr balneū exeūtes nō statī comedāt nisi prius vna hora q̄escāt. Dari aūt cibū desideratū bonū est: appetit⁹ eīn magnā significat virtutē ad digerendū: mōstrat etiā cibū illū humane nature esse cōueniētē ideo si duos videmus cibos in bonitate equales: ⁊ sit mai⁹ desideriū i vno q̄ in alio: debem⁹ dare cū quē magno appetit desiderio. pl⁹ eīn ꝯueniēs est cuiusq3 detinet etsi minoris sit bonitatis: q̄ ille quē appetit: cōcedat ei. stomach⁹ nāq3 ⁊ cetera mēbra meli⁹ hūc q̄ illū digerit ppter aīe illū desiderātem. Op3 eīn īfirmis cōueniētia dari cibaria: ⁊ cauēda sunt illorū infirmitatē augētia: etsi toti corpori necessaria sint. vbi gr̄a. si cōtribulatū dolor capit⁹ ⁊ assuet⁹ neganda sunt cibaria fumū gn̄antia sicut nuces lac alliū cepe ⁊ silia. Qui defectū stomachū habēt abstinēdi sunt a mollitiuis: sicut ē pīguedo

butyrū fisamū τ sil̄ia. τ q̄b⁹ est vsus natādi cibū in ore stomachi grossa ꝯuenit alimēta vt cū sua grauitate descēdat ad inferiora: τ iubem⁹ vt parū post cibū ambulēt. Qui aūt i stomacho phlegma h̄nt: caueāt cibos sil̄ia gñātes. Dem⁹ oximel. Qui u⁹ cho. ru. i stomacho coaduuaf: negādū sūt cibi cho. ru. augmētātes τ accipiāt q̄ cho. ru. extinguūt: sicut mala gra. acetosa τ oxisc. τ sil̄ia. Qūib⁹ in stomacho τ intestinis moraf cib⁹ caueāt cibare cibos glutinosos τ grossos sicut lagana cū obsonio garo τ oleo τ māducēt ante cibū oēm olea dulcia Eos vo de q̄z stomacho cib⁹ descēdit indigestus ante cibū oēm dem⁹ stiptica sicut citonia pira τ lococaracta τ sil̄ia. q̄ si epar frigidū est τ oppilatū caueādū ē grossus cib⁹ τ p̄cipue si fuerit oppilatiu⁹. Si aūt fuerit calid⁹ cibos caueat calidos Sil̄r faciam⁹ si aliter fuerit. q̄ si in periculū incurrat succurrendū est cū medicina: ne inueterata passione epar induretur.

De aqua τ vino. Capitulū. v.

Quia studiose de cibis sanitatē custodiētib⁹ orōnē ꝯplevim⁹: necesse ē ordo sequaf de potib⁹: τ incipiēdū ab aq̄. Op; aquā bonā eligi sicut in alio loco diximus: q̄ cauēda est ne cū cibo potet: s; postq̄ cib⁹ in stomacho ꝯuenit. cū cibo em̄ bibita natat supra stomachi: τ cibū mouet eūq; digeri nō pmittit. necesse em̄ est cibū a stomacho tāgi vt calefiat τ digeraf. q̄ si tāta fuerit necessitas: parū inde bibāt q̄ sitim extingat. cibo vo in stomacho ꝯsidente nulla est p̄hibitio bibēdi aquā: s; tm̄ quātū op; bibat. Bibendi aūt in nocte inconueniens est. ca. naturalē stomachi τ epatis nisi calidissimi sint natura extinguit. Vitāda ē aq̄ sup niuē frigerata ab eis q̄ epar τ stomachū h̄nt debilē. τ q̄ h̄nt neruos τ pect⁹ infirma. ca em̄ affecta patienf sm̄ fluxū spasmū catarrū arteticū dol. τ si h ad p̄ns non appareāt: i senectute tū hec τ multa alia eueniēt: neq; post coitum: neq; post multa exercitia op; eā bibē nisi spacio vni⁹ diei ꝯsideāt. q̄ si accipiāt mulsam cū oxizacara aut vsubū sit meli⁹. In alio tū loco diximus vinū euarū ē magis ꝯueniēs in custodia sanitatis si oppotune accipiaf: tale ei naturalē calorē ꝯfortat: τ p totū corp⁹ extēdit ca. τ cholericos tēperat hu. eosq; cū sudore τ egestione expellit. duriciē mēbroꝝ nimio p labore existētē amputat. cibos humectat τ appetere τ digerere facit. h̄uiditatē aq̄ p totius corporis mēbra diuidat. inflationem τ ventositatē soluit. oppilationē aperit: melācholicos hu. tēpat: aīam cōfortat τ letificat. h oīa facit tēpatū τ aliquātulū frigiditati pmiētib⁹ ꝯgrue sumaf. Sed agit cib⁹ ꝯuenienter potef Sut est necesse q̄litati τ quātitati τ mō sm̄ tēperātiā aque Noceret tū calidissimis natura. τ assuet; ca. epatis. τ dol. i capite paciētib⁹ τ neruos debiles h̄ntib⁹. q̄ si tāta necessitate bibēdi cogant vinū albū τ subtile roseū multū mixtū eligatur. vitādū em̄ est calidū τ vetus: sed si fuerit magna necessitas bibēdi aū sex horas aq̄ vino misceaf τ in vase mittātur rose maloꝝ coctanoꝝ frusta τ mala. Si aūt suā fortitudinē minuere velis meli⁹ fermētū τ purū panē cū eo misce τ spacio. vi. horaꝝ trāsacto colatū potui det: s; q̄bus dol. capitis affectus est bibito vino coctana māducent vt fumo vini ad caput saliēti repugnēt. Cauēdū aūt est in estate vinū τ salsa τ acetosa vel acuta māducātib⁹: dissinteriā em̄ gñat. Cauenda q̄ est ebrietas q; mētis pessima ē: τ q̄ parati sunt paralytico morbo caueāt ip; nā p̄culdubio nisi caueāt ad eū deueniēt. Alioꝝ em̄ morboꝝ cā est. vt arterice pas. tremoris. apoplexie suffocationis τ subitanee mortis. q; ventriculos cerebri τ oēs venas replet. vñ nullus loc⁹ vel spaciū restat p q̄d naturalis calor dilateť sicut videm⁹ in lucerna q̄ fundif oleo plena lumē suffocat τ extingit. Op; q̄ cauēda sit ebrietas nisi rarissime semel in mēse: vel in duob⁹: postea assuescāt vomere τ stomachū mūdificare. S; q̄ cupiuerit vinū bibere τ tarde inebriari: parum p̄deat: τ in cena vtaf cibis pinguibus τ caulib⁹: q; tales ebrietati repugnāt h̄uiditatē em̄ vini desiccāt. vñ Ga. amigd. amare aū vinū comeste ebrietati repugnāt. et ego dico succi frōdiū vitiū vel vua albas ꝯterāt. ℥. iii. aceti. ℥. j. spice. ʒ. v. oīa misceat τ paulatī bibita ebrietati repugnāt Alr se. caulium. ʒ. ii. cū sapa bibāt. S; op; nos scire q; ebrietate cerebrū τ oēs sensus patiunf ꝑpt fumū vini ad caput salientē: τ de calidis vaporib⁹ replētē: s; h ꝯtigit debilē calidoq; cerebro: forte eī cerebrū istū fumo repugnat: τ vñ nec ab isto recipif. Sic q̄ sm̄ cerebri fortitudinē vel debilitatem fit ebrie-

tas: quā curare volētes p̄uideāt an sit debilis. deinde liberaleuia fieri exercitia. i. parū deambulēt: postea balneent τ inde cibo facili ad digerēdū cibent τ dormiāt. q̄ si fuerit tēptio τ angustiosa cū nimio capitis dol. τ [illegible] ꝯsideāt p̄nte pedū τ crura suauiter fricent [illegible] superfluitas vini digeraf τ dissoluaf. Expergefacti a somno τ soluti sunt τ angustiati ac liberati leuiter exerceant. postea in tēpatis balneis balneent τ in fontē descēdāt. S; si dol. capitis augmētat⁹ fuerit: rugēdū est cū oleo ro. [illegible] aq̄ fri. infundanf. deinde capite exiccato [illegible] sirupū ro. accipiāt. postea vomētes mollia sorbeant [illegible] crasse carnis cū caulib⁹ cocte pullos gal. τ [illegible] nouissime comedāt coctana τ sil̄ia. Si vo estas fuerit [illegible] do loco ꝯsideāt. si hyems in tēpato. sandalos τ [illegible] rēt τ sil̄ia. Dem⁹ hic sirupū eis. R. pruna [illegible] q̄nq; lib. aq̄ coquanf q̄usq; ad vnā redeāt. deinde [illegible] lature addanf. ℥. v. succi maloꝝ gra. τ aceti [illegible] fac sirupum. Alr. R. boni berberis se. citruli [illegible] se. caulū. ʒ. v. vel cubebe kazabe se. portu. [illegible] pera cū succo ma. gr. da. ℥. iij. cū fri. Syrupus de [illegible] ebrietati. q̄ si dol. i capite remāserit neq; grauitas [illegible] somēteť caput cū aq̄ vbi cocta fuerit [illegible] piti yreleō τ anetileō applicem⁹. Si aūt cōdū [illegible] dol. dem⁹ potui modicū vini albi τ subtil. τ [illegible] meleō: τ anetileō τ sil̄ib⁹ ꝑuocet. Somnū op; fieri [illegible] sit em̄ tēpat⁹ hōi ei somn⁹ magnū iuuam̄ [illegible] dis accommodat. op; si mult⁹ fuerit [illegible] sario sit mult⁹. τ sm̄ grossitudinē cibi τ [illegible] somnū multū aut paucū: s; q̄ cibo multo [illegible] miāt q̄usq; cib⁹ stomacho egrediaf [illegible] cibo vo leui τ facili existe somn⁹ sit paruus [illegible] assuescat aliq̄s vt sanū regimēto sanitat; se [illegible] em̄ calefacit τ desiccāt τ digestione [illegible] tū nō multū agere ꝯuenit nisi ab eis q̄ sunt [illegible] τ hu. nature. τ eodē modo q̄ [illegible] sidas τ sic h̄ntes ꝯplexiōes: neq; post cibū τ [illegible] neq; cū famelici sūt: neq; post laborē: neq; post balneū: neq; post vīas inanitiōes: neq; cū corp⁹ calefit aut infrigidaf [illegible] aliq̄ accidēte: s; cū oib⁹ ꝯueniat sit tēpatus: neq; [illegible] in autūno: neq; cum epidimiales morbi sint [illegible] oino [illegible] nō est. S; agaf post digestionē cibi [illegible] cho τ aū somnū vt ꝯsideāt τ dormiāt post [illegible] ueniens est ad filios ꝑcreādos mulierib⁹ [illegible] dormiētib⁹ sperma i matrice coaduuaf: q̄ si [illegible] nō poterunt vt sit post cibū plenitudinē q̄ post [illegible] meli⁹ est: q̄n calefit corp⁹ vel humefit q̄ [illegible] toties assuescētes ledunf. ca. em̄ cor τ [illegible] corp⁹ rarificaf. Op; q̄ vt balneent in frigida [illegible] sic ca. naturalis itero corroboref. cibent [illegible] tuline vel pectine cū cepis ciceris⁹: [illegible] grariofi. τ sil̄ib⁹. vinū citrinū vet⁹ τ odoriferū [illegible] bant. fumigent ex ligno aloes τ ambra [illegible] cōforteť. Op; etiā q̄daz aīe accidēntia [illegible] tristiciā τ cogitatione [illegible] ꝯplexionē [illegible] τ naturalē ca. debilitāt maxie q̄b⁹ calida [illegible] accidētia pessimas febres gñant sicut est [illegible] ficos. necessariū est q̄ ab his accidētib⁹ [illegible] cia τ gaudiū. hec em̄ aīaz ꝯfortāt. τ ca. naturalē [illegible] ad exteriora corporis em̄ adducūt. S; nos [illegible] particulari cū de virtute naturali disputarem⁹.

De mūdificatiōe corporis ad custodiā sanitatis. Ca. vi.

Quoniā duaꝝ superfluitas i corpib⁹ de cibo [illegible] natur nature nō necessaria neq; ꝯueniēs [illegible] partē vt superfluitas expellaf [illegible] natura τ [illegible] vo minime pōt. op; aūt succurrere vt ista superfluitas [illegible] ponit τ expellaf: ꝑpē festinādū est eis q̄ [illegible] obseruāt. cibo em̄ a stomacho descēdēte τ ad intestina [illegible] to colamētū ei⁹ epati mādaf. fex vo q̄ remanet q̄ nō [illegible] ture necessaria cū egestiōe egredif. succus vo [illegible] sit⁹ τ i sanguinē ꝯuersus a natura diuidif [illegible] sua mādaf τ q̄d eis nō est necessariū solū a natura [illegible] meat⁹ sic ē vrina. S; cū in eis accidēs [illegible] q̄d ista superfluitas in corpe remaneat morb⁹ gñaf. [illegible]

guis p corpis mebra: diffusus q̄ in eis necessariꝰ sit ꝛ ↄueniēs recipit ꝛ ipi assimilatur: incōueniēs vero extenuatur ꝛ dissoluitur nā si nō dissoluitur ꝛ in ↄcauitate mēbroꝝ maneat putrescit: ꝛ debet sm suā naturā diuersosq̄ morbos gn̄at. Si vero ad alia mēbra defluit apostemata sm sui q̄litatē facit. Opꝫ ergo supfluitatē corporis expelli frequēter vīa indicatis naturalibꝰ corporis purgationibꝰ. egestiōe videlꝫ ꝛ vrina sudore mēstruis emunctiōe sputo screatu. nā si aliquod horꝫ minuatur aut nō est sm ei⁹ debi quātitatē aut ↄsuetudinē vel sm suū tps necesse ē vt puocetur ꝛ ad suā ppriā naturā reducatur. Humoribꝰ q̄ in corpe vel in quibusdā ptibꝰ corporis coadunatꝫ sic pectore renibꝰ vesica stomacho subueniēdū ē cū ppria purgatiōe: nā egestiōe minuta ꝛ ad exeundū penitꝰ indurata: inuestigādū ē an sit de cibi ꝛ potus paucitate: tūc necessarium est cibꝰ augmētetur. qꝫ si de sicco acciderit cibo dāda sunt hūida sicut blete. crisolo. c. lupini cū oxisomogaro ꝛ oleo elica. Si vero ppter pōtica ꝛ stiptica cibaria dāda sunt pinguia carniū iura. Si aūt de inordinatiōe diete sit ↄuertēdi sunt ad rectū ordinē ꝛ ↄsuetudinē. Si ppter malā stomachi ꝛ intestinoꝝ ↄplōnē fuerit vꝫ vt ca. ꝛ sic. dabimꝰ fri. ꝛ hu. pisanā māna prunā morā ꝛ silia. Si ppter fri. ꝛ sic. dabimꝰ ca. ꝛ hu. Si ppter grossos ꝛ viscosos hu. iura ventris galli cū se. croci hortolani polipodij ꝛ silibꝰ cōditū accipiāt. hūa nō pficiētibꝰ q: hu. i inferioribꝰ sūt intestinis: fiat clystere de succo blete oxisomogaro mel. ꝛ silibꝰ. Si vrina sit puocāda: q̄rēdū est an sit de ca. ꝛ demꝰ pisanā se. citru. melo. cucur. ꝛ silia. Si sit ex fri. apiū maratri ciminū: anisuꝫ dauci. coquꝫ apozi. eisdem spagia ciceribꝰ mig. rap. ꝛ silibꝰ. Opꝫ etiā eos q̄ desiderant assellādi vel mingēdi hnt nō diu retinere ne incurrāt inde dolorem pp̄ angustatiōeꝫ vtriginē ꝛ strāguriā. vesicā etiā vlcerat. fluxus enī vrine valet ad arteticū dolorē ꝛ dēclinat corpꝰ extenuat. aliquā hydropicū curat morbū. aliosq̄ hūo. morbos facientes. ꝫ tū si diu manauerit ↄsumitur corpus. vñ quidā ethicā phthysim incidūt. vesica vulneratur ꝛ diabeta gn̄atur Sudor ppter poros ex fri. clausos puocetur cū fricatiōibꝰ exercitijs ꝛ balneo. qꝫ si phibeatur ppter sol. ca. ꝛ vētosuꝫ aerē puocetur cū aq̄ tepi. ꝛ vngātur cū oleo viol. ꝛ fricetur suauiter. Silr faciendū est eis q̄ post balneatiōe aq̄ nitrose vel sulphuree clauduntur. Et si ↄstrigantur ppter hu. gros. ꝛ visco. dietā subtilē ꝛ calefacientem accipiāt. i. paucū cibū ꝛ mādicent ius ciceris pullarū carnē ꝛ acutas herbas: fricatiōe ꝛ exercitio vtantur ꝛ balneentur in aq̄ vbi cocta sint anisuꝫ camomilla ꝛ sansucꝰ: ꝫ ꝓ illos hu. purgari cū turbith: agari. se. croci hortul. ꝛ silibꝰ

¶ Si mēstrua ↄstrigātur puocetur cū apozimate fenugre. aut faseoli ni. ciceris ni. ameos apij. s. decoctione fru. absinth. accipiāt si cā fuerit frigida. Si a cā calida ↄstringantur. pisanā suc. cuc. citruli ꝛ silia. scalpēda q̄ sunt crura. Sputo ↄstracto detur gargarismus cū aq̄ ca. ꝛ melle. masticetur thus. hoc enī cerebrū de phlegmate ꝛ instrumēta auditꝰ visus ꝛ gulā mūdificat ꝛ grossos hu. Si emūctio sit ↄstricta ꝛ in cerebro sit abūdātia hūoꝝ sternutatio puocetur nares teneāt sup fumū aq̄ bullientis vbi cocta sint camo. mellilo. ꝛ silia. hec enī cerebrū mūdificant. ꝛ grossos hu. futurosq̄ morbos destruūt. s. apoplexiā paralysim ꝛ silia. Si i sto. aggregentur hu. vt patiatur fastidiū ꝛ abominationē ructuationē inferioris labij angustiā amaritudinē i ore salsitudinē vel acetositatē necesse ē vt vomāt: maxime si estꝰ fuerit: penna oleo infusa ori apponatur aut vomitiuū accipiāt. Si i pectore hūidi coadunentur hu. sumāt apozima factū de scabiosa: ficcis: vua passa. liquiritia capillor. ꝛ silia. edentur butyro ꝛ melle ꝛ ius ciceris cū suc. accipiāt. Si humores i renibꝰ vel vesica colligantur diur. accipiāt sic apiū. mara. dau. se. cucu. citru. ꝛ melo. sedeāt i fonte aq̄ ca. in q̄ cocta sint camo. apiū mara. ꝛ silia. Silr q̄ in singulis collecta sunt mēbris debēt purgari. Cūqꝫ in toto corpe fuerit abūdātia hu. si sanguis phlebotometur de media vena dextri brachij. si tps etas ꝛ regio sint ↄueniētia. similiter scalpentur eos sub spatulis aut in cruribus Si cho. ru. augmētetur purgetur cū mirab. citrin. ꝛ silibꝰ. Si melācholia demꝰ epith. polipo. mirab. indos. Si phlegma purgetur cū turbith: sene: hierapi. ꝛ silibꝰ. hierapigra autē cū melle tēperata ꝛ puaq̄uaq̄ hebdomadā accepta purgat caput cerebrū sto. ꝛ intestina a phlegmate ꝛ grossis hu. i neruis inclusis extenuat. ꝛ cū egestiōe expellit. si ʒ. iiij. ex ea accipiantur Quibꝰ diuersi hu. maxime in neruis sint accipiāt pul. hierap. ʒ. ij. cū oximelle. hierap. enī mūdificat stomachū ꝛ intestina cerebrū ꝛ neruos ab hu. vētositatē soluit. oppilatiōes splenis ꝛ epatis ꝛ renū apit. appetitiuā digestiuā ↄfortat cutē clarificat canicei repugnat. R. anisi apij. an. ʒ. iiij. maratri. ameos ligu. absin. an. ʒ. iij. masti. spice cinamo. an. ʒ. ij. aloes. ℥. iiij. fiat pul. dās phleg. ʒ. ij. cū suc. frōdiū pomoꝝ citri. Si cholericis cū oxisac. melancholicis iungantur. ʒ. v. epithy. dauci. ꝛ da. ʒ. iij. cū suc. calamēti. hūtibꝰ suspectiōeꝫ emorro. adde bdelij. ʒ. j. ꝛ da potui Plenitudinē in toto corpe hūtes vomitu vtantur multū etiā ↄuenit nefreticis. ꝛ oppilatiōes vesice ꝛ viscerꝫ hūtibꝰ ppter nimiū motū. purgat qꝫ hu. i vasis vel i inferioribꝰ corporis extra tes sciaticā ꝛ podagrā ꝛ tisicos gn̄antes. In hisci passiōibꝰ catartico vomitꝰ est melior: ꝫ in pas. capitis ceruicis pectoris ꝛ costaꝝ ↄueniētiꝰ est catarticū vomitu. Vomitꝰ enī has passiones in initio augmētat sepe. Ga. in megategni testatur vomitū sedare sanguinē fluētē de venis ꝛ arterijs in emorroidis renibꝰ vulua vesica. qd duobꝰ modis ↄtingit. Vno q: minuit abūdātiā. alio: q: ducit materiā ad loca opposita. nōne videtis vomitū exigui p clystere. q: materia a supioribꝰ ad inferiora deducitur: p vomitū vero ab inferioribꝰ ad supiora trahitur materia. Opꝫ ꝛ vomitū intelligi meliorē eē catartico ad sanitatē custodiēdā maxie illis q̄ stomachꝰ coadunatꝰ est multo ꝛ viscoso phlegmate. his enī hu. i supioribꝰ partibꝰ stomachi semp coadunātur ꝛ sunt annexi villis stoma. ideoq̄ vomitu optime mūdificantur. Si hu. in fundo stoma. aliqs hūit huius bonū est catarticū q: p secessuꝫ deponit eos. ¶ Est aūt cibus vtilis ad vomitū puocādū. q: hu. tūc dissoluti natāt in ore stoma. Si crassa hūtes corpa maxime qbꝰ phlegma dn̄atur ieiuni post exercitia ꝛ bal. vomitiuū accipiāt. vt hu. liq̄fiant ꝛ vie aperiantur ꝛ vomitꝰ puocetur cū radicibꝰ ꝛ oximelle cum melicrato succo vel aneti infusis. Si ante cibū vomitꝰ nō facile puocatur: saturentur cibis subtiliantibꝰ: sicut sunt pisces salsi. apozi. radi. aneti. ꝛ sinapis. radices etiā cū oximel. vinū accipiāt ꝛ acetū in q̄ coctū sit ameos: ysopꝰ ꝛ mel. neqꝫ bibāt. sed neqꝫ sitim sustineāt. ꝛ post vomitū sto. mūdificetur. ꝛ os cū vino ꝛ aq̄ ro. lauetur: deinde bibāt sirupū de ligno aloes cū mus. aromatizatū. Si macilēti sint ꝛ hūores chol. in sto. habuerint aūt vomitū nō exerceāt. ꝫ solūmō priꝰ balneentur ꝛ cibis ꝛ potibꝰ refecti vomitiuū accipiāt: oxizaccarā videlꝫ cū aq̄ ca. demꝰ eis melo. crisolocānā. pisces recentes vt mala expellantur hūoꝝ abūdātia. coctū enī corpa parū hūt hūiditatꝫ. post vomitū demꝰ sirupū ro. ꝛ sirupū. malogra. ꝛ silia Quibꝰ mediocria sunt corpa aut copia diuersoꝝ hu. post cibū vomitiuū accipiāt ꝛ demꝰ varios ꝛ cōmixtos cibos: q̄ quidā incidāt: alij subtiliēt: aliqꝫ vomitū puocēt. ꝛ bibāt vina diuersa q̄ sunt vetera: ꝛ acuta: ꝛ dulcia: ꝛ recētia. que bibāt trāsacta hora vna comestiōis: ꝛ multū ꝛ sepe potent. deinde morꝫ vomāt: ne vna descēdēte vias pforet venaꝝ ꝛ secū cibū deportēt: ꝫ sic vt potauerit: mittāt digitos vel pēnā i ore vt vomāt. deīde facies ꝛ os lauetur cū aq̄ ꝛ modico aceti ↄmixta postea sirupū ro. ꝛ silia accipiāt: nec māducēt nisi. vj. ho. trāsactis ꝛ tūc cibos paucos ꝛ subtiles comedant. sicut pullos gal. pdi. ꝛ silia. bonū ē accipe vomitiuū semel aut bis i mēse maxie in estate: stomachū enī ꝛ totū corpus mūdificat. Sed meliꝰ ē si duobꝰ diebꝰ ↄtinuis vomitꝰ detur vt in scdo die exeat qd in pmo remāsit. vomitꝰ enī i pmo die a remotis ad stoma. paulatim hu. attrahit vñ nequeunt funditꝰ p vomitū educi. quia nō sunt illic coadunati. In scdo aūt die q: ↄsueti sunt collecti necesse vt vomitu iterū excludantur. hac enī rōe stoma. mūdificabitur: neqꝫ p oē tps in vno termio fiat motꝰ sꝫ varietur. s. in vno fiat antea in alio postea: q: si p oē tps ↄsili fiat termino: erit ↄsili naturat. Catarticū vero nō oꝫ dari nisi duobꝰ tēporibꝰ. cū corpa fortia fuerit da medicinā quā dicturi sumꝰ cū de curis egritudinū disputabimꝰ. Rursus vomitiuū nō oꝫ dari macilētis q̄ phthysi sunt parati: neqꝫ q̄ patiuntur i pectore faucibꝰ aut oculis: neqꝫ dādū ē incōsuetis: neqꝫ angusto sto: ꝛ q̄ duri sunt ad vomitū eis enī ↄtrꝰ est. q̄ aūt hūt acutos hu. in corpibꝰ cognoscuntur ex acumine cutis eoꝝ ꝛ ardore vrine ꝛ egestiōe: qbꝰ dandū est serū cū zuccara: quibus autē nō vt oportet subueniētibus: mirabo. cum eis miscemus.

¶ De custodia sani. ꝛ cura egri. cū ↄsuetudine. Cap. vij.

Oportet aūt magnū ingeniū poni ad sanitatē custodiēdam cū ↄsuetudine. magna enī pars est medicine custodia sanitatis et curatio infirmitatis cum ↄsuetudine. q: con

suetudo inueterata est q̃si res naturalis. Un̄ hip. ↄsuetudo inq̃t scḋa ē natura. Sȝ hūana cōsuetudo ī mlt̄is reb⁹ diuersa est. sicut ī aeris ꝑcussione exercitijs balneis cibis ⁊ potib⁹ vigilijs coitu in anımōe ⁊ ceteris. q̃cq̃d eni̅ hoꝝ diu fuerit assuefactu̅ fuerit q̃si naturale, ꝓinde difficile mutat̄. Aeris vo ꝑcussiōe licꝫ multi solite ꝑ calidissimū aerē deambulātes. ⁊ ī ca. regiōe habitātes nō ṽberētur: tn̄ multū dat eis nocumentū. Si aūt a fri. aere tacti fuerint: aut in fri. habitauerint regione nullo mō frigus sustinebūt: aut coacti sustinētes in aliques morbū incidēt: sicut austrini maris ripā incolētes ⁊ meridiane plage. Sūt q̄dā artifices cōsuescētes ignē: vt fabri. pistrinarij ca. nō ledunt̄ aut fabri ferrarij: acutos facilius q̄ frigidos sustinēt morbos. Sūt nōnulli fri. aere assuescētes. sicut qui habitāt in septētrionali plaga frigidis vel locis artificia etiā q̄rūdā sunt frigi. sicut piscari: pānos cādidare: nauigare his tn̄ nullā lesionē infert frigiditas. plurīq̃ frigidos q̄ calid. patiūtur morbos. Amplius sunt quidā morātes ī siccis locis sicut petrosis mōtanis ⁊ desertis: quoꝝ artificiū est venari ⁊ fodere neq̃ leduntur siccitate: siccos patiūtur infirmitates potius q̄ humidas. Sūt aūt diuersa officia opari intendētes. Sūt q̄dā fortia operātes exercitia: nullāq̃ in eis lesionē aut fatigationē hīt. qb⁹ aūt nō vtētes debilitabunt̄ ⁊ infirmabunt̄ ꝓpter copiā humoꝝ coadunatā interi⁹ ꝑ sudorē exire nō valētem. Sūt etiā alij quietē sanitatē hītes semꝑ: qui dū aliqd̄ opari sunt exercitiū eis sit modicū infirmitate incurrūt. Sūt ⁊ alio mō exercitia. sunt eni̅ q̄dā cū pedib⁹ operata sicut pedites aut viatici. Sunt qui cū manib⁹ sicut texere sagittare ⁊ silia. Hmōi exercitia sunt diuersa. q̄dā fortia sunt sicut ars fabroꝝ ⁊ ferrarioꝝ. Quedā debilia. sicut exercitiū pictorū sutoꝝ ⁊ scriptoꝝ. vnusq̃sq̃ hoꝝ artificū si ad inconsuetū officium trāsierit nequit illud pati. inde eni̅ infirmant̄ vnde hip. assueti assuetos ferre labores: facilius ferunt incōsuetis. membra eni̅ assuefacta laboꝛi indurant̄ ⁊ corroborantur. Eodē mō intelligēdū est de balneo: sunt eni̅ quidā q̄ sepissime balneantur: q̄ si balneo careant infirmantur: q̄ hu. copia per sudorem exire solens dissoluitur. Unde iubemus his feb. patiētib⁹ ingredi balnea. ⁊ aquā qua soliti sunt balneari abluant: quis nondū coctionis signum in vrina appareat. Sunt alij non assuetantes balneari aquā ca. qui si balneati fuerint angustiā ⁊ defectionē patiunt̄. ꝓinde oportet vt rorem⁹ faciē eorum cū aqua frigida: ⁊ cū fuerint egressi a balneo eis demus oxizaccaram cum aqua frigida. et panē in vino infusum. Sunt et alij post cibum balneo vtentes: qui si ante cibum se balneauerint deficient. plurimum hoc euenit largos poros habētib⁹ ꝓpter nimiā corporis dissolutionē et balneo ca. factā. Oportet q̄ medicū cibū accipiāt priusq̄ balnea ingrediant̄. ¶ Cibi potusq̃ ↄsuetudo est diuersa in q̄litate: quātitate: tp̄e: nūero. In q̄litate sic q̄b⁹ est ↄsuetudo ca. diugere cibaria neq̃ ab eis ledunt̄. sed si frigida sustepenit mox ledūt̄. Sūt ⁊ alij frigidis semꝑ vtētes cibarijs ⁊ ī eis delectātes: q̄b⁹ si calida dent̄ illico ledunt̄: ideoq̃ si ꝓpt ī cōsuetos infirmant̄ cibos: ↄuenit vt ad assuetos ↄuertant̄. Sūt ⁊ nōnulli grossis cibarijs assuescētes digestioni inobedictes sicut est azimus panis caro vaccina caprina ⁊ similia que facile digerunt: cibos subtiles non cōsuetos nequeunt digerere. q̄ stomach⁹ eoꝝ neq̃ recipit eos: neq̃ digerit. hi etiā neq̃ famē sentiūt. quā si patiātur multū nocet eis. vnde cum infirmant̄ non opoꝛtet eis ꝓhibere cibos sed dari fm vires eorum. Si enim famē cogantur pati: deficient. Sunt quoq̃ alij dieta subtili vtentes. sicut pull. gall. laganis: sed grossus cibus nequit ab eis digeri. vnde sumētes eum grauitatem ⁊ fastidiū patiuntur. q̄re si hoc eis contigerit ꝓuocent vomitū. Si autē nequeunt diu dormiāt et cohibeātur a cibo. Sunt ⁊ alij mediocribus vtentes: sicut laudabili carne et pane et fructibus. sicut sunt ficus vue ⁊ silia. Sȝ grossus et subtilis nocet eis. grossum enim nequeunt digerere et deficiunt subtili. Amplius sunt quidā vtentes cibis malū chimū generantibus: ⁊ in eis delectantur: in bonis autem minime: ꝓinde non opoꝛtet diu assuefacta mutari ⁊ qui boni sunt saporis: quia stomachus ⁊ oīa membra eoꝝ sunt mutata in naturaȝ illoꝝ ciboꝝ. q̄re sibi amant sic: ⁊ illis oblectē licet sit meli⁹. Causa: q̄ omnis res mutatur ad suum simile facilius q̄ ad suum cōtrarium: sȝ tamē si cibus sit pessimus mutetur. Multi eni̅ solito more vtunt̄ pessimis cibis pessimum sanguinem generantibus: secure tamē eos digerūt nullam eis in primis lesionem inferentes: sed in longo tpore in eorum corporibus malus chimus coadunatur pessimorum morborum generatiuus. Uerbi gr̄a. qui assuescunt cibo. ca. ḡnantib⁹ sicut allijs cepis porris sinapi senationis pipere croco zinzib. ⁊ forti vino ⁊ silib⁹: calidis. ca. [illegible] ⁊ sanguis exterminat̄ ⁊ desiccat̄: ⁊ ī cholerā ru. [illegible] diu assuefacit fm cibo. ca. morbos patiunt̄ sicut fe. tertianā [illegible] ditatē epatis ycteriā ⁊ silia: cib⁹ nō ḡnantib⁹ [illegible] sanguis aduritur: ⁊ ī cho. nig. mutat̄. ⁊ alia corpis [illegible] siccabuntur: ⁊ maxime si vtentes his calide nature fuerint. Sunt ⁊ alij frigide nature cibis phlegmaticis vtentes sicut fungis: piscib⁹ recētib⁹ lacte: cucu. citru. ⁊ silib⁹. [illegible] tpe fri. ⁊ hu. ⁊ crudi coadunant̄ in eis hu. qui non [illegible] tur: sed sequunt̄ morbi ad dissoluendū duri. sicut paralysis epilepsia ⁊ silia. Sunt ⁊ nōnulli melancholicis [illegible] sicut carne vaccina: caprina: camelina: carne [illegible] cib⁹ diuersificat̄ melācholici ḡnant̄ morbi. sic elephantia [illegible] mania ⁊ silia. necesse ē ḡ mutari ↄsuetudinē [illegible] ad [illegible] cibaria. s. mediocria vt securi sint a morbis [illegible]. Sūt q̄dam tenui dieta assuescentes ad custodiendam sanitatem vt semꝑ subtilib⁹ ⁊ paucis vtantur ⁊ cohibeant se a grossioribus suo repugnātes appetitui ob ū boni saporis [illegible] ti. assuescant ⁊ pharmacia: ⁊ diuersis corporis purgationibus. arbitrantur eni̅ a futuris morbis saluari et in sanitate custodiri: qd̄ est contrariū eis. quia cum hac dieta defecerit sanoꝝ ⁊ ca. naturalis extinguitur ꝓpter paucitatē cibi. corpus quoq̃ desiccatur ⁊ morbi ꝓinde ꝓueniunt. [illegible] sumus securi vt corpus redeat pristine sanitati: quia virtus corporis regitiua subtilitate diete deficiens cessat neque morborum repugnare. vnde hip. in apho. In tenuibus dietis peccant egrotantes ⁊c. et quia tenuis dieta [illegible] poris subtilitatē ⁊ minuit naturalē calorē: ꝓpt hoc [illegible] subtilem dietā assuetare: nisi qui grossos [illegible] hu. ⁊ qui humidi sunt naturaliter. ⁊ q̄ oppilatū [illegible] splenē ⁊ epar: ⁊ q̄ sunt quieti nullum opus [illegible]. ¶ Quātitas aūt diete multis modis est. Sūt eni̅ q̄dā consueti multū comedere. q̄ si parum comedāt deficiūt. Sunt ⁊ alij parum comedētes. q̄ si multū mādacāt stomach⁹ [illegible] aggrauat: magnāq̃ ei defectionē tribuit. ¶ Tpis [illegible] plex est. q̄dā eni̅ mane: q̄dā meridie: alij vespere [illegible] cūq̃ hoꝝ mutat suā ↄsuetudinē: vt prius [illegible] fit ei ↄtriū. Si eni̅ prius mādicauerit cib⁹ stoma. [illegible] tū corp⁹: si circa vespe postea comedāt neq̃ sua ↄsuetudo [illegible] rit: incidit ī angustiā inflatione rugitū ⁊ [illegible] in solutionē. Sī vo tardauerit ⁊ ꝓpriū tp̄s [illegible] tur defectionē: citrinā vrinā faciāt ⁊ egestionē [illegible] visceribus quasi rem suspensam ꝓpter stomachi [illegible] q̄ si plus tardauerint ad eū quā hip. in ꝓnosticis dicit [illegible] ent mensuraȝ: oculos. s. concauos habentes [illegible] extremitates frigidas. Si cenauerint neq̃ eis [illegible] suctum ḡrātur angustia ⁊ pigritiam patiuntur. ¶ Numerus comedēdi diuerso modo est. quidā eni̅ bis comedunt in die: ⁊ semel pati nequeūt. alij ter ⁊ bis mādicare [illegible] alij semel et leditur si bis in die comederint. Opꝫ itaq̃ [illegible] stigare qualiter in nūero hoc peccantes curētur. Qui [illegible] ter comedere solent: ⁊ ad semel redierint vel tardauerint ad comedēdū quiescant neq̃ per calo. ambulent ⁊ [illegible] rā accipiant vt eos refrigeret ⁊ tēperet cibo ad stomachū [illegible] nientē. q̄ autē tardauerit prandiū [illegible] cibū. stomachi eni̅ eoꝝ defecti sunt ꝓpt cibo. q̄ [illegible] ideoq̃ paucū ⁊ humidū accipiāt cibū sicut [illegible] grana: alia quoq̃ iura ⁊ oua sorbilia. pani vel modicum [illegible] tent: vt stomachus cōfortetur. In alio die ꝓpter [illegible] assumpserint parum prandeant. Qui semel in die comedere solent: si cibos bis aliq̄n̄do comederint [illegible] interius coadunato: humore vel cibus superfluus [illegible] tur: multum ⁊ suauiter ambulent. medicum [illegible] lum mixti bibant. in alio die minus q̄ soliti sunt manducent: laudabilius tamen est si in vno die. et alio semel comedant: vt stomachus pro bina digestione leuis fiat et fortis ad digerendum cibum permanentem, et alium [illegible]

cum. Item qui aliqd operant exercitium sicut diximus cum de exercitijs post cibū factis disputauim⁹: melior est cena q̄ prādiū: q: post cenā quiescunt ⁊ dormiūt cal. q̄ naturalis intrinsecus coadunatus cibū digerit: cena tamen vnū habet viciū: q: prouocat reuma: vnde reumaticos phibemus cenā nocturnam: fumus eñ cibi debilibus nocet oculis ⁊ capiti. hec patiētes si soliti sunt cenare añ solis occasuꝫ cenēt.

¶ De cōsuetudine potus. Cap. viij.

Consuetus potus multifariam diuidit. Quidā eñ sunt assueti aqua fri. ⁊ ex potu alio leduntur: qui si acutā fe. habēt nō sunt ab aqua frigidissima phibendi. Est eñ cōtra feb. ⁊ si viscera habuerint infirma. Sunt ⁊ alij aquā frigi. nō multū assuescentes: ſꝫ calidā q̄ꝰ frigida vt nix nocet: stomachū eñ ⁊ epar grauit ⁊ defectat q̄ cū aqua patiunt fe. nō eis aquā fri. damus: q̄uis viscera eoꝝ sint sanissima: q: nō fuerāt eis consueta. Sunt ⁊ alij aquā bibentes pluuialē: ⁊ alij aliam sicut sulphureā ⁊ aluminosam ⁊ sic es; oēs añt hi si ad incōsuetā permutent viscera eoꝝ leduntur: q: cōplexio eoꝝ mutat: precipue si ad insipidā cōuersi fuerint: vñ cū a regione in qua nati sunt mutent ad aliā ducāt secū de solita aqua ⁊ misceat cū aqua insolita quousq; assuescāt eā: aut terrā solite aque ⁊ misceant cū aqua incōsueta. Si calida sit cōsueta potēt incōsuetā cali. donec sit cōsueta. Sunt ⁊ alij puro vino vtētes alij vinis de multis rebus factis: alij amāt recēs. i. nouū: alij vetus: dulce quidā: acerbū: cōsulli: alij purū: ⁊ vnusquisq; lesionē patit si incōsuetum biberit. Sūt ⁊ alij nunq̄ vinum bibētes: q̄ si aliqñ biberint: magnū in capite patiunt dolorē ⁊ ebrietatē aliasq; pas. ideoq; illos decet custodiri in sua cōsuetudine: ſꝫ si volūt ea dimittere fiat paulatī quousq; icō sueta fuerint consueta. ¶ De cōsuetudine somni. Cap. ix.

Somni diuerso modo sunt: quidā eñ amant nimis dormire ⁊ vigilias pati nequeūt: q: si vigilauerint corpora eoꝝ calefiet ⁊ mēbra eoꝝ desiccant: figura corporis corrūpet: digestiua debilitabit: vult⁹ citrinabit ⁊ inflabit: oculi concauant. Sunt ⁊ alij vigilijs vtētes easq; bñ sustinēt: q̄ si multū dormiāt patiunt defectionē voluntarij mot⁹ ⁊ turbiditatē mentis: neq; possunt digerere. op; tēperamētū seruari in custodia sanitatis: op; si malā dietā assuescant paulatim ad bonam mutent. ¶ De consuetudine coitus. Cap. x.

Coitus multis modis est. Sunt eñ multū coeuntes ⁊ nequeūt se cōtinere: ⁊ alij nō vtētes eo: vñ si volūt agere nequeūt: debet tñ nō multū frequentari: multus eñ dissoluit ea. naturalē defectat. pectori pulmoni stomacho ⁊ epati nocet: totū corp⁹ infrigidat ⁊ desiccat melācholiā gñat: senectutē ⁊ seniū festinat: maxime quibus fri. ⁊ sic. cōplexio dominatur. Si cali. ⁊ hu. vti licet raro tamē coeant ⁊ naturaliter.

¶ De cōsuetudine purgatiōis. Cap. xi.

Consuetudo purgādi corpus diuersa est. Sunt eñ quidā sepe multa quātitate purgatiōis vtētes cū phlebo. ⁊ scalpell. q̄ si tēpus solite purgatiōis trāsierint grauitatem corporis cito patiunt: ⁊ fe. q̄ si morbū sanguini attinētē patiuntur medicus d; minuere citissime pculdubio ſm posse nature. Similiter quibus solite sanguis de narib⁹ vel emorroidib⁹ fluxerit necessitas expetit vt sanguis minuat. Sunt ⁊ alij in vnoquoq; anno sanguinē minuētes: alij ſo nō: q̄ si pter necessitatē aliquā minuti fuerint: cito debilitabunt. Ideoq; si infirment necesse est sanguinē minui ⁊ modicum currere. si nāq; phleboto. incōsueta exercet cōplexionē corrū pit epatis: ⁊ gñat morbū. s. hydropisim cardiacā stomachi defectionē epilepsiā ⁊ sila. maxie siccioribus ⁊ frigidā naturā habētibus. porro nō op; phlebo. solitis negligi consuetā q: pessimas gñat feb. sanguinolētas sic synochā ⁊ pleuresim phlegmonos squināciā sanguinis fluxū: maxime iuuenib⁹ ⁊ ca. ⁊ hu. natura. Op; q̄ facere phleboto. vt alleuient vene ⁊ arterie pcipue in vere: vt sint securi a morbis futuris. Similiter q̄ꝰ cōsuetudo est sang. fluendi p emor. ⁊ stringit malas gñat infirmitates. Eodē modo intelligēdū est de pharmacia. Sunt eñ quidā vtētes ea quā cū negligāt infirmantur: q: hu. p pharma. soliti exire cōstringunt ⁊ in corporib⁹ coadunantur ⁊ diuersos faciūt morbos ſm naturā eoꝝ. Sunt quidam assuescētes phar. ⁊ est eis facilis de qua si ad alia mutent eā nequeūt sustinere: q̄ bñ ad aliquā deuenerit infirmitatē de plenitudine possunt curari sine dubio solūmodo sumētes phar. Similiter faciendū est eis q̄ aliquā assuetam habuerint purgationē. Similiter ⁊ alij nunq̄ pharma. accipiētes quā sumētes nullo mō sustinēt eā. vñ his dare nō op; quātū vna vice sufficeret: sed paulatim multis vicibus detur. Volentes igit custodire sanitatē: caueāt ne sepe bibāt pharma. pcipue si sint macilēti. ⁊ si corp⁹ siccū sit ⁊ subtilia hīt hypocōdria. Hip. q̄b⁹ hypocōd. subtilia phar. est molesta. Rara hñtes corpa a pharma. se custodiāt: in duob⁹ tamen tēporibus assuetis deꝫ videlicet in vere ⁊ autūno: ⁊ cū sentiūt in se aliquā plenitudinē vadeāt q̄ pharma. sit vt solū hu. supfluitate purget. Sic intelligēdū est de vomitu: multi. eñ vomitū assuescūt: ⁊ est eis facilis: sed tñ licet corpora mūdificent est laudabilis: q: visum stomachū pectus ⁊ pulmonē defectat: ⁊ aliqñ ex eo aliqua vena in pectore crepat sicq; in pectore eā morbi emoptoici. Sunt ⁊ alij nunq̄ assuescētes vomitū: vñ cū vomere nequeūt nō tñ eis negeꝫ q: multū iuuat eos: maxime si in eis phlegmatici seu etiā vel cholerici coadunent humores. Op; ergo eos assuescere semel in mense: vel in duobus mēsibus. Alia quoq; multa homines ꝑpetrāt q̄ nō sunt scripta in libro hoc: pinde oportet medici inuestigare vnūquodq; singulariter: ⁊ si bonū ē mutari mutet. Si pessimū est sicut q̄ pessimis vtuntur dietis ⁊ malū chimū generantibus. Similiter ⁊ potib⁹ malos hu. facientibus ebrietate forti inanitiōe forti coitu labore cibi ⁊ potus abstinētia ⁊ similibus: vel in intēperatibus: id est vitra temperamentū egrediunt: op; mutari nō tamē cito: his eñ ita perfectis sanitas custodit. verbi gra. Si volumus alicui infirmo cibū ⁊ medicinā dare interrogādus an fuerit cōsuetus tūc dādū est securius. Si añt nō fuerit neq; facilis sit appetit⁹ negāda est: ⁊ cōcedēda q̄ cōsueta sunt ⁊ q̄ suo cōueniūt appetitui: licet nō tanti sint iuuamēti. Similiter est considerandū in phleboto. phar. dietis ⁊ similibus. ⁊ cū volum⁹ sanos vel egros de cōsuetis ad incōsueta mutare: nō fiat subito sed paulatim: q: melius est a ppria dimitti consuetudine licet sit mala q̄ in aliā subito mutari. Sic est pspiciēdū in cibo. Si eñ volum⁹ aliquē bis in die comedētem cōuertere ad semel: dabimus ei in prima die parū ⁊ tardius vna hora. in secūda die tardius duabus: in tertia. iij. ⁊ sic in ceteris adeo minuamus: vt ad semel redeat. Si añt semel in die comedente velim⁹ reducere ad bis: ascēdamus ad dietā put minuimus eā super⁹. Rursus si velim⁹ mutare aliquē de prādio ad cenā: ei in die prādiū vnius hore spacio tardemus quousq; ad horā cene tardet: vel sic ducat prima die prādiū vni⁹ hore spacio tardemus: scda duaꝝ: tertia triū. Sic et de alijs intelligendū est. sic est oīs diete ordinatio.

¶ De particulari regimēto sanitatis. Cap. xij.

Singulare regimentū sanitatis est ſm vniuscuiusq; cōplexiōis ppietatē. Et si regimē ē sicut iam dixim⁹: aut tēperata corpora custodit: aut intēperata. Est añt a tēperatis incipiēdū. Dicamus ergo sanitatē corpoꝝ tēperatoꝝ regi cum rebus sibi similib⁹. i. cū reb⁹ tēpatis ad sanos egrosq; pertinēti⁹. i. aere exercitio balneo cibis ⁊ potibus somno vigilijs coitu corpis mūdificatōe ac accidētib⁹. hec añt oīa q̄litate ⁊ quātitate ⁊ tpe temperatis tēperent: vt nō patiant cali. vel fri. aerē sed mediocrē sicut vernalē clarū suberē odoriferū: his sanitas custodit. hmōi eñ aer artificiosus in alijs tpib⁹ fiat. Exercitia ꝟo fiāt sicut sup⁹ dixim⁹. i. post digestio nē ⁊ corpis mūdificationē cū egestiōib⁹ ⁊ vrina. Fiāt tñ temperate ſm ppriā cōsuetudinē. Balneū fiat post exercitiū ⁊ post tēpatā fricationē: ⁊ habeāt aquā ca. ⁊ dulcē: deinde egressi aliquātulū quiescāt: ⁊ si habeāt sitim bibāt oxizac. aut mel ro. post cibos tēpatos comedāt sicut sunt agni annuales hedi iuuēculi gall. starni ⁊ silia cū tēpatis cōdimētis: cōdita sicut cū cinamo. garioff. ⁊ silib⁹ mādūcet lactucas scariolas cū modico mēte ⁊ apij ⁊ silia. de fructib⁹ comedāt ante cibū sic vuas pas. ⁊ ficus: post cibū añt mala pira coctana. de siccis vuas pas. pisticos amigdal. ficus siccas. decet ea dari que magno

appetūt desiderio: hi eñ semꝑ ficta appetunt ⁊ ipsi tēpera-
ti: tēperata ꝗ desiderant. Cū patiunꝭ famē cibenꝭ nec mo-
rent: hoꝝ eñ desideriū tēperatū est ꝓpter suaꝝ cōplexionū
tēperamētū. vinū tēperatū bibāt: sicut palmeū vel ro. qḋ est
inter nouū ⁊ vet⁹ mediocre: caueāt ebrietatē. Somn⁹ ꝟo ꝓut
ꝯuenit coꝝ naturis, ⁊ desiderijs ꝓcedat. corꝑis inanitio si-
militer custodita sit: qḋ necessariū est cū vrina ⁊ egestiōe vel
os. Sudoꝛ de tēperatis exercitijs ⁊ bal. fact⁹ sufficiet. ¶ Oia
aūt accidētia sunt negligēda: ꝑter leticiā q: cal. naturalē exci
tat: cōuenit tñ vt aliqñ cū cogitatiōe ⁊ disputatiōe misceaꝭ:
vt cōfortetꝭ mēs ⁊ interdū cū ira vt virtus cōfortetꝭ: coitū nō
ꝗ multū vicissim operenꝭ: ⁊ post digestionē fiat: sic ꝗ sana in
suis tēpamētis custodiantꝭ corꝑa. Caueāt ꝗ ne peccet in cibo
vel potu: cibus eñ malū chimū ꝑerat: tēperamētū cōplexio-
nis corrūpit: igiꝭ sicut in lib. de regimine sanitatis dicit Ga-
le. multi inquit tēperatā habētes cōplexionē ꝓpter gulā a
tēperamēto ad intēperamētū reducanꝭ: malisqꝫ pas. ⁊ cō-
uerso: sicut malā ꝯplexionē habētes cū bonis cibarijs ab in
temperamēto ad tēperamentum reducuntur.

¶ De corporib⁹ tēperamentū excedētibus. Cap. xiij.

Corpora temperamentū excedētia nōnūꝗ vt dixi
mus in suis actionib⁹ impedimentū habētia sunt
duplicia: aut eñ naturaliꝭ aut innaturaliter sunt
corrupta. Ea ꝗ naturaliter quoꝝ actio nō est im
pedita manifeste: illa ꝟo nō naturaliter sicut cor-
pora incipientia infirmari: quoꝝ infirmitas si infirmari inci-
piāt nō apparet. Incipiamus igiꝭ a corporibus tēperamen
tū naturaliter excedētib⁹ quoꝝ actio est impedita. Exire a
tēperamēto ad intēperamētū duplex est: aut in cōplexione
aut in cōpositiōe. In cōplexiōe aut in toto corꝑe: aut in qui
busdā mēbris. Sed illud prius dicendū est qḋ in toto corpo
re fit: aut in quibusdā mēbris. hmōi quoqꝫ est regimē corpo
ris in rebus sibi similib⁹ ꝗ sanis ⁊ infirmis cōmunes sunt. re
ganꝭ sic vt coꝝ ꝯplexiōes nō sint vltra tēperamētū: vt ī sua
qualitate ꝑmaneāt: verbi grā. cal. corpora exercitijs aere fri
catione bal. cibo potu somno coitu ⁊ accidētibus sic regan
tur vt cali. fiāt coꝝ corpora in eadē mēsura: in qua calor eo
rū est: sic fri. cū frigidis: hūida cū hūidis: sic cū siccis regan
tur. qꝫ ꝟo sic fieri oporteat aperte intelligi pōt: ex hoc qḋ di
ximus cū de cōplexiōis mutatiōe disputauimus. Cōplexio
nes igiꝭ inequales octo sunt: quattuoꝛ simplices ⁊ quattuoꝛ
cōposite. Incipiam⁹ igiꝭ a simplicibus que sunt ca. corpora
ꝟo que sunt cal. in hūidi. ⁊ sicci. equalia sunt necessario ab
initio natiuitatis sue vsqꝫ ad pueritiā tēperamēto vicina ꝓ
inde debēt tēperate ea corpora custodiri ⁊ sustentari rebus
similibus: sicut corꝑa tēperata cū ad iuuētutē venerint cal. qꝫ
coꝝ cōfortatas ⁊ augmētatus fuerit: necesse est eis vti re-
bus frigidis vt tēperamētū caloꝛqꝫ coꝝ qui egressus est tē-
pereꝭ: forti quippe caloꝛi multū frigi. res cōueniūt: ⁊ debili
debiles. In alijs ꝗ cōplexionibus idē ꝯsiderare debemus.
Calidos naturaliꝭ sic regamus: debēt manere vbi aer est fri.
⁊ septētrionalis: clarus naturaliter vel artificialiter: clarus
sit in estate maxime. solē ⁊ vigilias ⁊ laborē debēt euitare:
requiē assuescāt: sicut dixit Hip. in apho. ⁊ in li. de regēda sanita
te. ca. habētes naturas nō opꝫ laborare: ꝗ tñ exerceantꝭ mo
dicū si necesse fuerit. hmōi exercitiū calo. solet augmētare.
Gal. custodiui inquit sanitatē cuidā vnoquoqꝫ anno solito
infirmari precipiens ei aliquid nō operari: iste ꝟo cali. ⁊ sic.
erat. hmōi aūt hores balneenꝭ in aqua tepi. in hyeme et in
frigi. in estate: iuuenes maxime ne deficiāt: opꝫ tñ vt parū ca
lefaciamus corpora cū fricationibus vt pori aperianꝭ: dein-
de in aquā frigi. descendant: aut cū tepida balneenꝭ raro tñ
postqꝫ comederint nec ibi moreanꝭ: coꝝ corpora fricenꝭ: dein
de in fontē aque tepide descēdant in qua cocte sint ro⁊. vio.
nenufar: exeūtesqꝫ oleo ro. vio. nenufari. vngantur: deinde
hedulinā carnē ⁊ gall. cū lactu. portu. vel cucur. vel pisces cū
aceto coctos comedāt. de fructibus vuas pas. ꝑsica pruna ⁊
simi'ia. Vinū albū ⁊ subtile bibāt roseūqꝫ ⁊ citrinū fugiant:
vinūqꝫ nullū est eis vtile nisi al. ⁊ subtile. Corpora frig. in hu
midi. ⁊ sicci. equalia: calefactiōibus ⁊ exercitijs ad tēperamē
tū reducanꝭ: cātiqꝫ ꝑ loca ca. in aqꝫ in ꝗ sansucus mellissa et
similia cocta sint: diu balneenꝭ: ⁊ postea ꝑoleō ⁊ camomiꝭ.

vnganꝭ: carnēqꝫ caprinā ⁊ porcinā cum cimino aceto vel
pipere alijs ⁊ cepis ꝯditā accipiāt: coꝝ cauēt: quāꝗ
possunt. de herbis erucā apiū mētā radices menta ...
rub. ⁊ citri. aquā quā bibent cū mastice coquāt. ...
pora in locis cali. morētur: multis ⁊ fontibus ...
nijs: aquaꝝ salsarū aluminosarū ⁊ sulphurearū balneen-
tur: deinde castoreo: aut anetileon vnganꝭ ...
cooperianꝭ: carnes siluestres siccas precipue ⁊ salsas come
dāt aceto cōsomoga. ⁊ sinapi⁊ vetera: merū forte bibāt. ...
habētes corꝑa in aquosis locis habitent: ⁊ ab oī labore ab
stineāt: cibis cibenꝭ hūidis: ⁊ in aqua tepida balneenꝭ: ...
diu manētes in balneo oleorio. ⁊ amigda. vnganꝭ: ...
lactētes comedāt: ⁊ porcellos piscesqꝫ: ⁊ oēs fructus ...
cut cucur. cucu. ⁊ sicca. qꝫ si hec cōplexio ad vltimū ...
peruenerit eos sicut ethicos ⁊ cōsumptos ...
nit. Si aūt cōplexio eīl fuerit ꝯposita: eius ꝗ regimē ...
tum sit.

¶ De figuris corꝑis ⁊ carnis ꝗtitate. Ca. xiiij.

Figure corꝑis sunt sex: pinguedo: macies: gracili-
tas: raritas: tēperies: ⁊ mediocritas ... inter
pinguedinē ⁊ maciē tempata. Hec ...
ra ⁊ magis sufferētia sunt laudabiliora ... na
turalis cal. fortio est ⁊ digestio ꝑfecta. vñ ...
ad expellenda nociua qꝫ tēperata. Corpora ... pinguia ...
cipue si naturaliter sint hūida sunt pessima: ... corpora
sunt pessimis morbis apparata: qꝫ calor naturalis ...
defectus ꝓpter angustiā venaꝝ. Cā angustiarū venarū
duplex: aut eñ ex defectiōe calo. naturalis: vel ...
tur ⁊ coarctanꝭ vene ex carniū ...
autē parū viuunt: qꝫ angustia venarū est ...
calo. naturalē. Rursus cū defect⁹ eoꝝ est ...
eñ oīa sunt ex abundātia hu. in corꝑe ...
ria morboꝝ ꝑlicoꝝ sicut anhelitus apoplexia paralysis et
silia. Itē pingues suoꝝ grauitate exercitiū ...
si sufferrēt ad infirmitatē deuenirēt. ...
In exercitātib⁹ ad sūmū bone habitudines ...
vltimo fuerint: nō ꝗ pñt manere in eodē ...
citiū aūt calo. naturalē cōfortat: caloꝛqꝫ naturalis ...
bonā facit digestionē: bona aūt digestio ...
crassicies augmētaꝭ vene magis coarctenꝭ: ...
uenietē aditū quo ad totū ꝑueniat corꝑ⁹ ...
lē suffocādi morsqꝫ subitanea subsequiꝭ: ...
tibus corꝑa succurram⁹: ...
Macies ꝟo molesta est ⁊ sicca cōplexio. ...
nō sustinēt exercitia ꝗ calefaciūt ⁊ desiccāt. ...
di maciē. hi etiā nequeūt pati calo. vel fri. ...
interiora ꝓpter carniū paucitatē. si ceciderint ...
da: vel ipsa sup illos: cito magnā patianꝭ molestiā ...
coꝝ ossa nuda carne: ꝗbus pharma. est ...
si macra habuerint hypocūdria: sunt eñ ...
ti ꝓpter siccitatē corpoꝝ coꝝ. vñ Gal. macra ...
ra plus crassa sustinēt indigētiā: crassa ꝟo plus ...
uuntur: sicut videm⁹ hūida corꝑa semꝑ ...
lapides minime quoꝝ dissolutio si fuerit ...
due he figure sunt tāte malitie: opꝫ vt ...
⁊ crassum extenuemus. Macri enim fiunt ...
multa requie paruis exercitijs ⁊ fricationib⁹ ...
calor naturalis excitetꝭ: deinde vnganꝭ cū oleis ...
veanꝭ vestimēta eoꝝ sicut lenia ⁊ mollia: ...
mides sicut est caro porcina agni hedali gallīe ...
ris lac risi pisces recētes. comedant bis vel ter ...
cibum bis vel ter in die balneentur: ⁊ oleo vio. vngantur:
qꝫ si calidissime naturaliter accipiant ptisanā ⁊ ...
⁊ cucurbite ius cum lacte amigda. conditū. ...
incrassandum. ℞. frumenti ordei risi ...
equali pondere coctū: ⁊ cū lacte amigd. ...
℞. fasceolos cicercs lētes risi ordeū: omnia ...
cte amigda. coquantur. Crassissima extenuanda ...
multis exercitijs ⁊ laborib⁹ ante cibos ...
assuescant balnentur cum aqua sana sulphurea: ...
balnea ingrediantur fricētur: et cum anetileon et ...
ftoreꝭ. vngantur: deinde lauentur: ⁊ in balneo moreantur

exeuntes a balneo comedāt pauca cibaria multāq; quali-
tatē & quātitatē & modicū nutrimēti habētia: sicut panem
furfureū lagana spinar. cribr. assuescāt cali. & sic. stipticis &
salsis, & piguedinē nō habētib⁹: & exercitia sunt vtilia: q: de
pinguescūt corpora parū nutriant vigilijs vtant: in asperis
locis nudi dormiāt: asperis induant vestimentis: assuescant
tristitie cogitatiōi: & sepe bibāt pharma. grossum phleg. pur
gantē. Corpora q̄ sunt inter soliditatē & raritatē mediocria
minus sunt cetereis egra qm̄ modicū ex eis dissoluit: nō sicut
in corporibus raris: neq; in eis hu. sicut in solidis augmētā
tur: colores eorū sunt glauci prīosi sunt: alijs tn̄ minus lauda
bilia sunt corpora: quorū corporū sunt ista signa: pilos mul
tos & grossos habere & venas. Rara aūt corpa solidis sunt
meliora: q: grossiorē & maiorē cibū sustinēt q̄ solida: tolerāt
etiā laborē neq; cito fatigant: q: ppter corporū suorū rarita
tē superfluitas hu. dissoluit: q̄ cū sunt fatigatiōis cū laborauerint. Solidis corporibus hec sunt signa: pilorū paruitas: te-
nuitas corporū lenitas: & carniū multitudo: subtilitas vena
rū: copia vrine & egestionis parū in eis per sudorē dissol-
uit. adeo hmōi corpora sunt peiora: q: multū cibi nō sustinēt
ppter paucitatē dissolutionis corū: q: neq; penetrat cibus
grauant: q: mali hu. in ipsis clausi p sudorē nō dissoluūtur
vn̄ in lacertis permanētes sunt causa fatigatiōis: idcirco se-
pe infirmant fm̄ bonā naturā hu. in ipsis coadunatorū: q̄re
necesse est eis dare pauca cibaria & humida vt facilē habeant
digestionē: neq; in eis humorū superfluitas coadunet: q̄ si im
pinguari volunt cito incrassant ppter paruitatē dissolutio
nis eorū: solida habētes exteriora in interioribus semp in-
firmant vt de retētione malorū dicimorum: q: pauca cibario
rū superfluitate dissoluta mala egritudo generat: sed de ex
terioribus sicut aeris frigi. solis calore: & ceteris nō cito in-
firmant: illorū eñ accidentiū virtus ad exteriora nequit pe-
netrare ppter soliditatē corpis eorū. Rara aūt ꝯstipata sūt
semper & macra ppter nimiā solutionē eorū: q: cito accidē
tia exteriora q: rara sunt perforāt: vn̄ illorū rara corpora so-
lidis sunt meliora: minusq; infirmant de superfluis cibis: bene
eñ digerūt: plures tn̄ egritudines patiunt de exterioribus
accidētib⁹.

¶ De malis ꝯplexōib⁹ mēbrorū. Ca. xv.

Ulia regimen sanorū corporum ꝯplexionē natu-
ralem vitra tēperamētū in toto corpore habētiū
diximus: ops dicere custodiā corporū ꝯplexiōes in
eq̄liter i q̄busdā mēbris habētiū. i. vt nō ex eis eū
Dicim⁹ q̄ penū necesse esse dicere cōplexionē i cō
positione oim̄ mēbrorū vt si q̄dā inuenimus mēbra debilia
alicui modo dispositā: debet puideri morbo vēturo. hec eñ
neglecto morbū mēbra pculdubio inuadūt. verbi gratia. qui
venas epatis habēt angustas: necessario de bono pane et
bona carne ad oppilationē deueniūt: quātomagis de malo
cibo: vn̄ succurrēdū est eis cū apiūtiuis & diureticis. Mōdicē-
tes q̄ pthysi appe: cū humidis est succurrēdū. Incipiam⁹ q̄
a capite & ordinatim descēdamus. Si cōpositio capitis natu
raliter est mala: necessario in eo mali hu. coadunant eū⁹ com
plexionē corrūpētes. vn̄ cū p toto cōplexionē capitis cogno
scimus esse ca. cū rebus frigi. est subueniēdū cū cibis. f. & me
dicina. fomētē ro⁹ illos aq̄ tepi. in q̄ cocta sint ro. vio. ordeum
cortex papaueris & silia. Si etiā est vngant cū oleo vio. ro.
caphō. & silib⁹: abstineāt a cibis cali. & fumosis sicut multis
caseo veteri cepis porris eruca & silib⁹: caueāt oē vinū. q̄ si
meli⁹ nō possunt bibāt alb. & subtile. In hyeme vnguendi
sunt p̄ oleū petroleū mixtū cū oleo vio. foment caput in aq̄
ca. in q̄ cocta sint sansucus mellissa cina. camo. abrotan. vio.
ro. comedāt cibos in q̄litate & q̄ntitate temperatos. Si aūt cō
plexio capitis sit fri. regēdi sunt cū ca. cibis & potib⁹: & medica
minib⁹. coopiat caput marte l fri. tpib⁹: & vngat caput oleo
nardino costino & silib⁹. In estate regēdi sunt cū reb⁹ tēpe
ratis: sicut supius diximus. Si aūt arteriarū capita sint op-
pilata & dolorē capitis patiant vene vtriusq; tēporis incidā
tur. Si dolor est ex cōpo. ab ore stomachi ascēdēte cū neruus
a capite ad stomachū sit mādatus acuti sensus: qd̄ explana
bimus cū de stomacho loquemur. Sz ops puidere ne ex ca-
pitis dolore oculi & auricule dolorē cōpatiantur oculiq; ma-
gnū prestāt iuuamētū corpori cū acuti sint sensus: q: cito
patiunt: necesse est q̄ hu. capitis repugnare ne ad oculos &
aures descēdāt. hoc aūt faciendū est cū capitis purgatiōe p
nares & p palatū de narib⁹ cū sternutatiōe helleb. cōdiū ni
gella & silibus: de palato cū gargarismatibus de opimel. et
aqua ca. vbi cocta sint piretrū staphi. acorus & silia: h̄ tn̄ pri⁹
inuestigandū est si corpus totū mūdificet: sicut vene. Si au
tē nō sit purgatū purget cū reb⁹ totū corpus mūdificanti-
bus: & maxime caput: deinde regam⁹ ca. Oculi custodiant
a nimio calore frigi. aere nimio puluere solis splēdore splen
didis corporibus aut ferrūdis aut candidis sicut niue multū
legere: aut inspectiōe subtilis littere vel picture vel vitri sic
tu supine iacere maxiq; cibis visui nocētibus: sicut sunt cau
les lētes & silia: fabe caro sicca & dolorē capitis faciētia sicut
cepe porri allia: hec oīa capiti nocēt. Grossa enim cibaria q̄
digestioni sunt dura grossosq; humores generātia: & tarde
cenare: hec oīa dolorē oculorū faciūt: vn̄ sunt vitāda. Sed si
volumus hu. in oculis & auribus coadunatos dissoluere: su-
per fumū aque ca. vbi coctū sit melilotū oculos apertos te-
neāt. Collyriū qd̄. R. antimoniū tuthia indicā cum succo co
riandr. vel mirabo. citri. cū suc. vuarū agrestiū ꝯditi: aut litū
cū aq̄ pluuiali temparā. Aliud visum cōforās vel clarificās.
R. tuthie indie cadmiā aureā antimoniū. an. ꝯdita in aqua
vbi cocta sint beili. sumac suc. vue agre. Aliō. R. tuthiam in
dic cū suc. mara. cōditā. valet etiā piguedo sepie. Aliq̄n oculi
patiunt visus defectionē ex acuto morbo capitis ex sanguine
de narib⁹ fluēte: aut de vomitu: aut magnis vocibus & simi-
lib⁹: ex his cōcauant oculi desiccant & deficiūt: & si qd̄ est so
litū fluere de narib⁹ ꝯstringat & semp augmētetur cū iciu-
nāt aut laborāt vel fortē bibūt potionē: subueniendū est cū
rebus cerebrū mūdificātibus & humectātibus. vngant cū
oleo vio. & acuti hu. purgent: deinde dem⁹ ptisa. cicer. lactu.
& silia. comedāt de carnib⁹ hedulinā porci. oīa elixata. fomē-
temus caput & oīa mēbra cū aqua ro. vbi cocta sint ordeum
lactu. vio. & silia. lauent cū lacte mulieris puellā nutriētis.
Si aūt oculi foras exierint ppter aliquā cām vt vocis vel ali
cuius rei cephalicā minuam⁹ venā. cathaplasma oculis ap
ponamus. R. acatiā liciū ypocist. tēpera cū succo mirte. su
pini iaceāt donec cathaplasma sup oculos habuerint. absti
neāt ab alta voce sternutatiōe & tussi. de cibo paucā accipiāt
quātitatē. Si defectio visus fuerit ppter caliditatē hu. faciē
dū est colyriū de mac. gra. aut de mirabol. citri. Si hi oculi
habeāt pruritū lauēt lauētur cū aqua in qua infusum sit su
mac. Si aūt defectio sit ppter frigi. & hu. apponam⁹ eis col
lyriū qd̄. R. cinamo. cāeros mari. ciphe. xilob. amigda. ama.
piper. suc. cepar. aquā vbi coctū sit amcos. Qz si visus ppter
solis splēdorē deficit: vinū nō potēte diu dormiant. Si post
somnus oculi sint graues & aperiri nō possunt balneū assue
faciāt. Sz aures ꝓhibeant a magnis & acutis vocib⁹ & sono
sicut sunt tonitrua: & vitādū est ne vermes in eas cadāt aut
lapides: aut res sicut sunt reptilia: semp mundificent: et si
aliquā vētositatē in eis sentiāt ponāt aures sup fumū aq̄ ca
li. in qua coctū sit calamentū anetū. mittamus in aures p ex-
leō. vinū coquat & ex eo aures lauētur: h̄ caueāt ne intrent
in profundum.

¶ De cōseruādis dentibus. Ca. xvi.

Entes seruādi sunt cū fricatiōibus dicēdis. Si
catarrū patiūt a capite descēdētē ad pect⁹. diaco
diō vtant. q̄ si materia sit acuta sirupū papaue.
alb. accipiāt & sumāt gargaris. de rodomelle. Si
materia phleg. fuerit accipiant diacalamētū. eis
de q̄b⁹ dic. catarr⁹ a capite vsq̄ pectore ad stoma. descēdit sto
ma. existēte ca. subueniēdū ē cū reb⁹ illi materie repugnā-
tib⁹ deinde dem⁹ modicū cibū prius q̄ sopore patiant vt ca.
stomachi exiguat & catarro ad stoma. descēdēti repugnet
sic sunt mas. gra. acetosa pull. gall. in suc. vuarū agre. vel ma
ca. cocta. mūdād⁹ est stomach⁹ p vomitū & vētris solutionē
cū reb⁹ cho. purgātib⁹ & expellētib⁹ sicut mirab. citri. oxise.
capno sero & silibus. q̄ si materia fuerit phleg. & stoma. fri.
dem⁹ diatriō pipeō zinzi. ꝯditū muscatū. medem⁹ stomachū
cū hierap. nutriam⁹ eos cū desiccatiuis: sic carne ouina assa
aut elixa vel frita cōdita cū pipere caruī zinzi. cinamo. & sili-
bus. vinū citrinū bibant. vngendus est stomach⁹ cū oleo nar
dino aliisq; ca. Si aūt cho a capite descēdit ca. est & stomach⁹
frigi. fuerit tēperata sit medicina. Sz sciēdū est q̄ iste res di

uerſe.ſ.ſtomachi ⁊ capitis magnū inferūt corpori moleſtiā ꝑcipue ſi uētres eoꝝ ſtiptici ſint neq̄ ipſi facile vomāt. Quibus aūt ſtomachus ꝑ ſe ca. ⁊ caput frigi. neceſſario phleg. a capite deſcēdit ad ſtomachū. Sꝫ decꝫ eis curā abſq̄ calefactiōe adhibere: ſicut cū oximelle. vomit⁹ de oximelle de aqua ca. valet etiā electuariū qd. ℞. aniſi maratri in aceto infuſi maſti. ań. ʒ.j. ligni aloes ſpodij ſan᷑. alb. mirte ro. ań. ʒ. iij. ciperi carda. cubebe. ań. ʒ.j. cāpho. ʒ.ß. fac puluerē ⁊ adde mel. q. ſuffi. Si aūt vere ſit tēperat⁹ ſtomach⁹ ⁊ qd a capite deſcēdat ſit phlegma demus diacimi. Si vētrē hꝫ ſtipticū nitrū qd recipit̄ in diacimi. duplicem⁹. ſi ſint ſolutiōes nitri dimidiā quātitatē apponim⁹. Opꝫ ſi ſtomachus ſit debilis ⁊ patiat̄ abominatione: ⁊ vētrē hꝫ cōſtrictum: demus in initio prādij pultes ⁊ lachanū conditū aceto elixū in oleo ⁊ olſemogr. ⁊ carui. Poſtea demus q̄ ſtomachū cōfortēt ⁊ egeſtionē aſtringāt: ſicut citonia pira mala ⁊ ſilia. qui aūt frequēter patiunt̄ cardiacā ꝓhibeo. vtant̄ ⁊ accipiāt ſapā coctanoꝝ ⁊ mal. gra. pect⁹ de ſan᷑. ⁊ aqua ro. ⁊ cāpho. cathaplaſmet̄. q̄ ſi coꝛ habent defectū ⁊ ſtomachū aſſueſcāt ſirupū de malis modis cotranis alijſq̄ fructibus cōditis cū muſco ambra ligno aloes ꝓhibēdi ſunt ne multū ſubito accipiāt cibū vel aquā fri. et iterū vitandū eſt ne videāt terribilia. ꝓhibendi ſunt ab anguſtia ⁊ moleſtia ⁊ triſtitia: q: aliq̄ħ his accidentibus moriunt̄ ſuperuenientib⁹. Qui epar habet oppilatū accipiāt apozima de radicib⁹ pet. cimini origani dauci carui apij ſumac aniſi calamenti. diaciminū valet eis: parū comedāt: caueāt omnia dul. ſiue ſint cibi ſiue potus ⁊ omia cibaria groſſa ⁊ viſcoſa. Qui hūt paruū epar naturaliter calidum nō mādu cēt ſemel ſed bis vel ter in die vt paulatim deſcēdat cib⁹ ⁊ ſtomachus nō grauet̄: ſed cibi ſint tēperati digeſtioni faciles.

¶ De lapidibus qui generant̄ in renib⁹. Ca. xvj.

Quibus in renibus ſubito generant̄ lapides ꝑpter cōtinuū dolorē: hi ſunt macilenti. dietā accipiāt ſubtilē ad digerēdū facilē: ⁊ mediocrē accipiāt dietā: ſicut piſces recentes q̄ creant̄ in flumine claro petroſo fortiter currēte a ciuitate remoto etiā ſquamas habētes. gall. pdices ⁊ ſilia q̄ ſue rint craſſi ſubtiliter dietentur ſicut de piſcibus. de carnib⁹ ſtarnis pull. gall. ſpinar. criſol. ⁊ ſilibus. vtant̄ etiā ſe. cucu. cucur. cū ocimel. ¶ Qui calidos hūt teſticulos naturalr̄ ita vt multū ſpmatio gñent ⁊ ampli⁹ q̄ opꝫ coitū aſſueſcāt. etiā q̄ cū ſpma emiſerint virt⁹ eis deficit ⁊ ſtomachi debilitatione patiant̄ ex nimia delectatiōe laborāt: macie inde talia patiunt̄: caueāt coitū ⁊ cibaria ſperma augmētātia. Vtant̄ ſpma deſiccātib⁹: ſicut ieiunijs exercitijs: in q̄b⁹ magis inferiora q̄ ſupiora laborāt mēbra: ⁊ aſſueſcāt exercitijs: deinde cū aq̄ fri. balneent̄ ⁊ vngant̄ ibi ⁊ renes eoꝝ ⁊ femora opio cū ſuc. lactu. tēpato: vel ſuc. coriand. ⁊ ſpuīne cāpho. hēbāt. ligetur ſup femora eoꝝ plūbū ꝑforatū aſpergat̄ in lectis eoꝝ agnus caſtus ruta lactuca ⁊ ſilia. Et ſi ſperma coagulatum nocuit eis ſemel coeāt prius tū comedāt cibos laudabiles ſanguinis generatiuos.

¶ De mulieribus paruas vuluas habentibus. Cap. xviij.

Mulieres paruā vuluā habētes ꝓhibende ſunt a coitu ne cōcepti fetus magnitudinē vulue capere nequeāt: aut ꝑpter venarū oppreſſionē aer ſubintrare nō valeat: vñ mulieres aut pereūt nimio labore: aut ꝑpt̄ conatū infantis ꝑ anguſtū os exeūtis pdiūt̄. q̄ hūt neruos debiles naturalr̄ cū rebus calefacientib⁹ ⁊ deſiccātib⁹ regant̄. ꝓhibende ſunt a vino forti puro ⁊ multo coitu. abſtineāt ab acetoſis pomis malis a lacte a locis fri. q: hꝫ oīa ſunt eis Jcia. Qui aſſuete arteticū dolorē patiunt̄ ſicut ſupius diximus: ⁊ cōtingit ꝑpter articulorū dolorē ⁊ debilitatē ⁊ hu. plenitudinē a nimijs cibis abſtineāt macie ſi ſint groſſi ⁊ aſſueſcant q̄eti: exercitia negligant: nō vtant̄ coitu macie poſt cibū: opꝫ hꝫ oīa caueāt pot⁹ ⁊ aſſueſcāt tēperatis cibis boni chimi generātib⁹ digeſtioni facilibus añ cibū balne. fic. ⁊ fricatiōibus vtant̄: et appropinquante doloris tpe hu. qui ſunt materia doloris purgent̄ cū phleboto. ſi ſint ſanguinei: cū ſero caprino ⁊ mirabo. ſi ſit cho. cū pil. de hermodactil. ⁊ tapſia ſi ſit phlegma. cū apozima. thime vł epith. ſi ſit melācho. Si cū hmōi opati fuerim⁹ ſecuri erim⁹ q: nō augmētabit̄ materia illoꝝ hu. qd planius dicem⁹ cū de diuerſitate egritudinū diſputabim⁹. tñ inde diſputationē fecim⁹ cū diſputauim⁹ de cuſtodia ſanitatis mēbroꝝ ꝑut opꝫ. Igit̄ cū cōpleuimus diſputationē corporū regimina ſanitatis exeuntiū ⁊ cuſtodiā: neceſſario modo ꝓſequat̄ de regimine corpoꝝ ſuā ſanitatē ꝑpter aliquod impedimentū non cuſtodientium.

¶ De his quoq̄ corpora in ſuis cōplexionibus non poſſunt ꝑmanere neq̄ ad tēperamētū mutari. Ca. xx.

Multi nequeūt ſanitate ꝑpter impedimētū negocioꝝ vel negociationē aliquaꝝ reꝝ in hoc ſeculo operādo cuſtodire: q̄dā ꝑpter ſuā gulo ſitatē nequeūt ſumere cibaria moderate quecunq̄ opꝫ: ⁊ nec vnū diete ordinē tenēt. hec cū ſi facerēt ⁊ aliqd tpe neceſſitatī cuenerit: neceſſe eſt ad aliā dietā mutari: q̄ ſi inuiti mutent̄ diuerſas hūt egritudines proinde eos opꝫ fri. aut ca. cauere dietas: q̄ſi hās ſeruauerint: ⁊ ad Jciā aliqd deuenerint patiunt̄ illud abſq̄ nocumēto Jcio. vñ Gal. de cōſuetudine. Vidi mlīt q̄ſdā ſuſceptes balneum aq̄ fri. q̄ etiā parētes eoꝝ balneauerūt eos lac ſugerent: ⁊ capita eoꝝ diſcooperta dimittebāt: nullū indumētū ſeu veſtimentū habebāt: nulli tñ nocita paſſi ſunt: q: hec cōſuetudo eis fuerat ab infantia: ⁊ per hoc etiā te calorē ſolis nō paueāt. Ideo nō opꝫ eos cuſtodiri diligenter q̄ in ea nō poſſunt ꝑmanere. Exercitia vo ſolita nō mutent̄ oblimiōi: q: cā ſunt calo. naturalē cōfortādi: ⁊ bonā digeſtionē faciēdi: ⁊ hu. ſupfluitatē expellēdi. Sic cōſuetā ꝓpriā habeāt neq̄ aſſuetā horā comedēdi: aut negociandi aut ſuccedēdi q: ſicut comedētes a infirmarent̄ hoc re ſacta balneis aliiſq̄ reb⁹ nō ſemp ad vnū tps vtant̄: parū comedētes eoꝝ cū corpa diu. riſis hu. ſunt plena: q̄ ſi cōmoti cum fuerint ad aliqd mēbꝛū pncipale cōcurrūt: ⁊ ad diuerſas egritudines: aut ad mortē eos deducūt. Opꝫ ergo in ſpāc debilioꝛ pcib⁹ purgari cū phlebo. aut phar. aut vomitu. Si aūt quācūq̄ aliqua mēbra hūt debilia: cibos materiā augmētātes caueāt: q̄ſi inde mēbra deficiūt: verbi gratia capitis dolorē habētes cibos capiti nocētes caueāt ſic nuces porꝛa cepe ⁊ ſilia.

¶ De regimēto infantiū. Ca. xx.

Corpora infantiū. vel ſenū: vel egritudine cōſūpta: neceſſe eſt ꝓpriū hēre regimē cuſtodiēde ſanitatis ꝑpter defectionē coꝝ. Infantes ⁊ ſenectes naturalr̄ ſunt debiles q̄ coꝝ calor eſt defect⁹: neq̄ ſunt ſecuri q̄n in aliqua ꝑſeuerāt de modica occaſiōe: opꝫ eos regit cuſtodiri. egritudine exeūtes ſunt debiles ꝑpter paucitatē ſanguinis eoꝝ q̄ debet corpora nutrire qui eſt cā defectionis cal. vñ debet habere ſubſidiū ad excitandū ⁊ cōfortandū cal. naturalem.

¶ De regimine pregnantiū. Ca. xxj.

Pregnātes ꝑpter fetus grauatē ſunt debiles. Incipiendū ergo a pregnātib⁹: opꝫ igit̄ eū volum⁹ abſtrahi mulieribus ceſſare ⁊ cū incipiūt faſtidire cibū ⁊ abominationē ⁊ vomitū ⁊ ſputū ⁊ dolorē in ore ſtomachi habent: tūc malas res deſiderāt ſicut argillā cretā ⁊ ſilia: demus eis ſirupos maligra. ad cōfectandū appetitū cōditū cum nuce muſc. ligno aloes ⁊ ſimilib⁹ narib⁹ odorifera applicent̄: manducāt pillu. gallinas cū aceto vel cū ſucco vuarū agreſtiū comedant vſq̄ ad ſaturationē: ſed bis vel ter in die ⁊ modicū vt nulla grauitas ſtomacho inferat̄: potēt vinū ſubtile odoriferū paꝝ mixtū. ꝓhibēde ſunt a reb⁹ amaris ⁊ diuri. mibus ꝓuocātib⁹ ſicut a cicerib⁹ ruta faſeolis apio maratr. ⁊ ſilib⁹. Et ſi virt⁹ digeſtiua deficiat demus hūc pul. ſtomachi cōfortat ⁊ ventoſitatē expellit deſideriū mali appetit. ℞. cumini cinamo. carui aph. ań. ʒ. iij. ameos tiuris. ań. ʒ. ij. ⁊ ß. mite h. ſanā zedoarij galāge croc. ań. ʒ. ij. maſtig. ʒ. j. fac pul. de. ⁊ ß. Et ſi neceſſitas phlebo. vel phar. dandi ſit: cauēdū ne fiat in .j. vel .ij. vel .iij. vel .iiij. mēſe: tūc cū fet⁹ eſt debilis q: nutrimētū ē ſibi neceſſariū ⁊ catharti. ⁊ phlebo. minuūt nutrimētū ſang. q̄ ē ei⁹ nutrimētū. ſi neceſſariū ē vt fiat phleb. vł pharmacia. in .v. vel .vj. vel .vij. dꝫ fieri. viij. vel .ix. minime: q: fet⁹ tūc eſt magn⁹: vñ eſt neceſſari⁹ cib⁹ multus. phlebo. ⁊ pharma. nutrimētū minuūt: minuto nutrimēto fetus moriet̄: q: ſi mulier multū infirmet̄: ⁊ nequat abſq̄ phleboto. vel pharma. euadere: meli⁹ eſt vt ipſa ſanet̄ ⁊ fet⁹ moriat̄: q̄ vt ipſi pereāt ⁊ moriant̄: nō enim pedes eius tumēt: cū neceſſe eſt vt alumē cū aceto tēperet̄ qd pedib⁹ inuolutū ſuat. Et ſi modo alumē cū aceto coq̄t pānis in eo inuolutis pedes inuoluant̄: ⁊ cimolea cū aceto tēpata: ⁊ inducta pedib⁹ valet cū tps pariēdi appropinquauerit cū ſapa: vel cum aq̄ apii

da balneent: ⁊ in fonte calidū sedeāt: vmbilici ⁊ latera ⁊ lūbi cū sisameleō ytcleō anetileon vnguant: ⁊ latera manib⁹ fricent. accipiant pinguia mira ⁊ ius pinguiū gall: aut de pecoribus: ꝙ si ad partendū indurent diptami.ʒ.j.cū apozimate def ad bibendū. Nidus irundinis lotus ⁊ colatus valet bibit⁹ cū aq̄ tepi.apozi.fenugre. cū melle .ꝑdē.ʒ.ß.de diamargarito ꝯfectiōe ß sanē: valz serapinū in apozima.cicerī. rū. fasseoli ⁊ croci.cōfortāda est virt⁹ hoc mō: assef caro vituli ⁊ agni: deinde i mortario trita cū odorifero vino veteri ⁊ colata potui def. Sz si secūdina post partū remanserit sternutatio ꝓuocef cū rad.helleb. albi cōditi ⁊ silib⁹. potēt apozi. fiane fasseoli fenugre.cū.ʒ.j.⁊ ß. galbani.suffumigationē faciāt cū myrrha vel galbano ⁊ silib⁹. Si multa purgatiōe debilitanf stringāf cū reb⁹ sanguinis fluxū strīngētib⁹. ¶ Infantes de vulua egredientes in ro.cū sale tritis inuoluant vt eorū mēbra cōfortent: deinde os palati gingiue cū digito de melle inuncto fricent: aures eoꝝ inungant ⁊ duobus dieb⁹ inunctis cū zuccara ⁊ sisamel pistaco nutriant. omni die balneētur: oēs eoꝝ articuli cū puluere mirte inuoluant. Sepe ex oleo ro. vel mirti. vngant: oīa eoꝝ mēbra fricef: masculi pl⁹ ꝙ femie fricef q: masculi duriora mēbra hře dz ꝓpter exercitiū ⁊ labores: ⁊ somn⁹ in obscuro loco ꝓuocef: vt lumē oculoꝝ eoꝝ coadunef: lucidus em̄ locus lumē disgḡit. In fantib⁹ etiā solent euenire ꝓprie pas. sicut hip. dicit in aph. In fātes ocīs vlceratio. vigil. vomit⁹ tusses auriū hu. ⁊ ticees patiunf. cumq̄ dētes ꝓducūt tumores ⁊ pruritus in auribus ophthalmias spasmos maxime cōstipati. Oportet vnde veniāt intelligere ⁊ repugnare his pas. ne veniant. ꝙ si venerit curenf cū medicina ex veteratū de litar. cerusa oleo ro. ⁊ cera sufficienter vngatur: aut de sumac coriandro croco ⁊ cera: aut cū cortice libani ⁊ galla cū melle mixtis ⁊ tēperatis. Custodiēda ē nutrix a mala dieta nutriaf de carne postu.lactu. cū aceto. Si aūt vlceratiōes alb. fuerint vngant cū corticibus galle ro. sic.ʒ.ß.cere.ʒ.j.oleo ro. Si sint nigre sunt mortifere tā sūt curāde cū succo solatri coriādri cū oleo ro. vel vio. ⁊ cera. Vomitū vo si habuerit pueri potēt decoctiōes mēte calamēti cortici filici. cataplasmef stomachus de gall. sandalis ligno aloes acatia ⁊ aq̄ ro. Si vomitus sit phlegmaticus ℞. calamētū cro. aristo. lon. cū succo mēte bibāt. ꝓhibēda est a grossis cibis. Si vigilias patiuntur accipat nutrix de semi. papaue. lactu. pane asso. nutriatur ⁊ zuccara. Si tussiant accipiant electuarium hoc. ℞. dragagā. amid. ⁊ zuccara. aliud ꝙ si adsit tussis vngaf caput cū melle. Si fuerint pauidi custodiēda est nutrix cū bona dieta; ꝓhibēda est a grossis ⁊ melācho. cibis ⁊ a saturitate. Infantes etiam nō multū lactēt. Et si lac grossū habuerit subtiliari dz cū apio ocimef. maratro ⁊ similib⁹ ⁊ subtilē dietā accipiāt tāces vmbilici inunctiōibus curenf. s. litar. cerusie lith mēnite coriād. humidas aures curamus cū alumine cocto cū vino tēperatis: ⁊ spōgiā cis infusum aurib⁹ imittaf. Singulariū tumores ⁊ prurit⁹ sic curādus est: faciēde sunt inunctiōes cum adipe gall. vel pro cerebello leporis. Cū dentes ꝓducūt vngēde sunt maxille ⁊ collum cum oleo vio. calido sepe caput vngaf cum oleo viol. ca. ⁊ infundaf aq̄ ca. in qua cocta sint camo. melliloti ⁊ silia. minuendū est nutrimentū. caueāt fri. ⁊ cali. Si habeāt fe. nutriaf nutrix cū refrigeratiuis. Infantib⁹ vo spodiū se. por. ⁊ suc. maligra. detur. Si habeant solutionem vētris cataplasmef de sand. ro. galla acatia cū succo mente tēperatis. demus nutrici res stipticas. Si aūt pustulas habeāt lauenf in aq̄ vbi cocta sint mēta ro. ⁊ vnguanf cū litar. cerusa aceto. Oꝫ etiā vt et ceteris Iꝫ accidentib⁹ eis aduenientibus repugnetur. ¶ Bonū ⁊ laudabile videtur vt infans de lacte sue matris nutriaf: fet⁹ igif in matrice matris existēs de mēstruali sanguine nutrif: sz eo nascēte natura mādat sanguinē decoctū ad vbera: ⁊ in vberib⁹ in lac mutaf ad nutriendū infantē: vt de materia q̄ nutrit⁹ fuerat nutriaf. ideoq̄ lac matris laudabile est. ꝙ si ꝓpter necessitatē lac alteri⁹ mulieris accipiāt taf eligaf mulier q̄.xxv. vel.xxv. annoꝝ sit ⁊ optime cōpositionis ⁊ cōplexionis sanguinee ⁊ latū pectus habeat moderatas mamillas neq̄ multū vicina neq̄ multū remota a pectore: tēperatā habeat dietā exercitiis ⁊ balneis tēpat vtaf vt supius diximus. q̄ si modicū lac habeat nutriaf cū ciceribus fabis iuris⁹ frumēti cū lacte; lac capri

nū accipiat ⁊ bouinū. ꝓhibēda est nutrix ab acutis sicut cepis porris alliis ⁊ silibus: abstineat a coitu: q: magnū nocumētū infanti prestat. Trahit eñ menstrua ⁊ corrūpit ea: vñ ad vbera nō possunt ascēdere: q̄ si ꝯcipiat eo amplius deteri⁹ est: q: melior pars sanguinis vadit in nutrimentū fetus: mala aūt ad vbera ascēdit: ⁊ in lac ꝯuertif vñ malū infanti nutrimētū tribuit. Si aūt fiat grossū ad tēperiē reducaf ⁊ subtilief. Sz si subtile ⁊ grossū his signis decernif. Si vna gutta in vngue distillata coaguleř neq̄ fluat grossū est. Si aūt fluat neq̄ in vngue ꝑmaneat subtile est si sup vnguē nō moueaf neq̄ fluat neq̄ coagulaf mediocre est. Itē lacte in vase vitreo misso ⁊ vna nocte dimisso: si aquosa pars sursum ascēdēs multa sit: terrestrisq̄ modica subtile est: si vo terrestris sit multa ⁊ aquosa pauca mōstrabif esse grossus: qđ extenuare volētes modicū ⁊ subtilē dietā accipiāt: ⁊ ecōtrario faciāt si illud ingrossare voluerint. ¶ Pueri lac dimittentes regant cū balneis: bonos cibos accipiant et dētes ꝓmos ꝯgruentes: ⁊ q̄ sunt faciles digestiōi: neq̄ multū ⁊ subito: sed paulatim cibent: q: si multa diuersaq̄ cibaria accipiāt ducūtur ad spasmū de repletiōe: ⁊ grossam ⁊ viscosam dietā: q: est cā grandi lapidē in vesica: pustulas scrophulas ⁊ silia. non multū exercitent quousq̄ ad quartū annū veniat: post hūc bonū est si exercitent. Sz vini copia vitent: eoꝝ eñ corpora ca. ⁊ hu. natura: ⁊ vinū eoꝝ caliditatē ⁊ humi. augmētat: ⁊ capita eoꝝ fumo implet: maxie si cali. ⁊ hu. fuerint nature. vinū etiā eos cōmouet ad irā ⁊ ad malos mores: mētē deturbat: modicū q̄ bibāt qđ vrinā ꝓuocet ⁊ supfluos hu. expellat: aquā fri. post cibos maxie in cal. tēpibus nō caueāt. Et si necessitas phlebotomādi fuerit vētosent: trāsact. vij. annis fortioribus exercitiis vtanf: ⁊ post fricent in aqua ca. balneentur. cū. xij. annoꝝ fuerint multomagis exercitari debēt ⁊ ministerio diligēter adiungantur.

¶ De corporibus iuuenū. Cap.xxi.

Quia corpora iuuenū in augmēto sunt posita neq̄ magis crescere possunt in statu ꝑfecta: necessario in eorū corporibus supfluitas hu. coadunaf. vñ aliq̄n in q̄sdā incidūt pas. plenitudini ꝑtinētes natura eñ supfluitatē cibi nō diuidit: ⁊ nō mādat eā ad augmētū corporis: sicut in pueritia fecerat. Sz si in corpe coadunef: virt⁹ tñ mēbroꝝ morbos sustinet ⁊ eos excludere pōt. Oꝫ aūt nos dare cōuenietē dietā decet eos vel assuetio exercitiis: neq̄ balnea aqua cali. multum assuescant: neq̄ diu in eis moreant: sz in hyeme in aq̄ tepida: in estate in fri. Caueant cibos cho. ru. generātes: sicut allia porros cepas ⁊ silia. vnusquisq̄ bonū cū dcere quātitatē accipiat quā digerere possit: ⁊ quātū appetitus desiderat ⁊ qđ cōsuetū fuerat: sz bonū est vt cibos accipiant fri. ⁊ hu. pertinētes sicut sunt pisces hedeli fructus ⁊ silia. vinū bibāt nō vetus neq̄ nimiū cali.: sed hū cōmistū assuescāt phlebotomo. ꝑ pharma. vnoq̄ tpe quo ꝯsueuāt. ¶ Senes vo cali. ⁊ hu. assuescāt nec multū vtanf exercitiis ⁊ vti loꝝ debilitaf ⁊ hu. eoꝝ desiccanf: in aqua tepida balneent: ⁊ in fonte descēdāt cibis qualitates ⁊ quantitates tēperatas habētib⁹ vtanf. Caueāt fri. ⁊ sic. dietā melācholiā generātia: sicut carnē vaccinā lentes ⁊ silia ⁊ se oīno a coitu caueāt. phleboto. ⁊ pharma. in tēpoib⁹ anni in q̄bus oꝫ vtanf: nā si hac dieta nō hū custodiant ꝓ certo infirmanf. vñ hip. senes min⁹ ceteris infirmanf. vñ cōplexiōes eoꝝ nō cito sicut cetere ca. ⁊ hu. putrescunt.

¶ De corporibus seniorū. Cap.xxij.

Quia corpora senū in senectute ⁊ senio constituta sunt debiliora: necesse est vt de his disputatio sequaf. Dicam⁹ q̄ naturā eoꝝ esse fri. ⁊ sic. tamē hu. accidētaliter ꝓpter defectionē digestiōis eoꝝ hu. ꝙ superfluitatē in eis generatā. vnde in initio vitāda est hu. dieta. firmamsio eoꝝ sicca ⁊ humi. orientali plage opposita: parum meridiei pertinens. Cumq̄ a somno surrexerint: totum corpus anetileno ⁊ nardi. ⁊ masticef. vngatur. deinde parum exercitiis exercitentur. Caueant fatigationē post exercitiū quiescant: deinde in aqua ca. ⁊ sapida lauenf: sz tñ ne virtus eoꝝ deficiat ⁊ dissoluaf semel in mēse. Si aūt debiles fuerint semel: post balneū quiescāt: deinde tēperatos cibos digestiōi faciles comedāt ⁊ cali. ⁊ humi. ꝑtinēt: sicut panē fermentatū pisces squamosos alas gall. anseres hedulos agnos ānuales oua sorbilia q̄ cumq̄ lac poterūt digerere nō est eis negādū: maxie si oppi

latione͂ epatis nō habuerit. caueāt. carne͂ vaccinā capri. pane͂ azymū ꝛ desiccatos pisces his em̄ assuetis hydropisim incurrunt ꝛ in renibus ꝛ vesica lapide generāt: vinū citri. ꝛ aureū bibāt paruꝫ mixtū ꝛ modicū qd̄ virtus digerere possit: eoꝝ em̄ caput ꝛ neruī defecti sunt. vn̄ nequeunt vinū multū ferre: ꝙ si aliqn̄ grossaꝫ dietā acceperit in fine prādij accipiāt ca li. electu. sicut diaci. diatriōp. piꝑ. ꝛ silia. Caueāt acuta ciba ria cho. ru. gn̄antia sicut fungos ꝛ cho. ni. gn̄antia sicut lētes caules ꝛ similia ꝛ cito cōuertibilia sicut sunt mora mel ꝛ similia. Qꝫ de fructib⁹ assuescāt vuas pas. sicus sic. amigd. nu ces: bis igiť in die comedāt: ꝫ si fuerit defecti ter. natura em̄ eoꝝ defecta cibū semel acceptū nequit digerere: nōnunꝙ eis cū cibis miscēda sunt: solutius eoꝝ digestione͂ humectantia coitus ꝛ oīa accidētia aīe preter gaudiū sunt negāda. Pꝛo ro. q: hi ꝓpter calo. defectione͂ ciboꝫ acceptū digerere non possunt: necesse est vt in eis supflui hu. generentur frigida ꝫ grossiores vn̄ cōtingit vt ꝛ dietā cōueniētē ꝗ phlegma in eis generet donec⁹ nō tn̄ assuetis ꝛ etiā diuretica sicut oximel. vinū subtile comedāt apiū maratrū. Si venter ꝯstipeť humectat cū blitis olomogaro citris: ꝯdimus eis ficus sic. cū se. croci portulaca: qb⁹ nō solutis electu. solutiua ꝛ laxatiua. ꝫ. vel ꝫ. dellas ꝓuocātia sicut oxise. l. diaiuicon. ꝛ silia. multa em̄ solutio de virtus naturalis debilitať tyriacā magnā accipiāt: sepe clysterizenť cū bete oleo oblomoga. Caueāt acutū clystere: q: vētre͂ eoꝝ desicat. vn̄ Gal. in li. b. de custo. sani. Clystere cū oleo laudabile ꝛ vtile senib⁹ est: q: duros humores ꝛ humectat ꝛ indelcat: mebra sicca humectant. Caueāt fortes medicinas: sicut hierap. ꝛ silia. ꝛ nō nūꝙ sumāt mirabo. bell. cōditos: necꝫ opꝫ vti vino laxatiuo: natura em̄ assuete non obedit.

De exeūtibus ab egritudine. Cap. xxiiij.

Ostia quantū oportuit de regimine oīm etatum disputauim⁹: maxime infantiū ꝛ senioꝝ: de qb⁹ intētio fuerat in hoc lib. necesse est vt dicam⁹ de egritudine exeūtib⁹ de illis. s. qui a feb. ꝛ acutis morbis euaserunt. eoꝝ corpora sunt defecta et modicū sanitatꝫ hñtia ꝓpter nimiā sui dissolutione͂ et sc. facta. paucitas sanguinis est ꝓpter calo. multū exiccante͂ ꝛ cōsumente͂ ꝓpter modicū cibū: necesse ꝗ naturalis calo: paucus est ꝛ de frigidis: vn̄ debet aliqd̄ subsidiū habere calo. naturale͂ ꝛ virtute͂ eoꝝ excitās ꝛ augmētās ꝛ fortificās: q̄ aūt sic custodiēdi sunt trib⁹ dieb⁹ inicio cū cessauerit morb⁹ teneāt dietā qua in egritudine vtebanť. s. lachana iura panes lotum ꝛ similia: qd̄ io fieri dꝫ ne morbus recupereť: deinde ad grossiore͂ dietā ascēdamus paulatim fm̄ ordine͂ videlicet ad colla pulloꝝ gallina. starnoꝝ ꝛ coxas alas: ꝛ postea ad pedes ꝛ pisces fluminū laudabile͂ chimū gn̄antes: tande͂ deinde pedes ꝛ aliū agnoꝝ hedoꝝ ꝛ silia sitr ꝛ coste: deinde sic dieta ascēdat vsꝙ ad alias carnes ꝛ ordinatus ascēsus diete fiat prout virtus eoꝝ sustinebit donec ad cōsuetā dietā veniāt vinū in initio al. ac subtile ꝛ odoriferū bibāt ꝛ bn̄ cōmixtum deinde ad cōsuetū descendāt. caueant plenitudinem: calor eis neqt̄ digerere nimiū cibū. Sitr nō opꝫ eos nec fame͂ nec sitim sustinere: q: calo: naturalis debilitať extinguiť appetitus: corpora eoꝝ calefiunt ꝛ desiccantur: ꝛ postea infrigidātur: abstineāt se a cali. cibis balneenť in aqua tepida sapida tn̄ raro. caueāt fortia ꝛ multa exercitia solutione͂ vētris vigilias. hec em̄ calefaciūt ꝛ desiccāt virtutes eoꝝ. nō coeant coitus bonos hu. corpis dissoluit: vn̄ debilitanť. Oportet etiā pquirere an optime a morbo curati sunt ꝛ mūdati p qd̄ hec signa cognoscimus. Si em̄ videanť euasisse a morbo absꝙ vlla crisi sine purgatione apostematibus ꝛ silibus: ꝛ sic crisis imperfecta: pulsum eoꝝ veloce͂ ꝛ spissum sentiamus: aut vrinā tinctā: aut amaritudine͂ in ore suo dolore͂ in capite sitim fatigatione͂ grauitate͂ ꝛ multū sudore͂ maxime in somno: oīa hec similia conueniunt. vn̄ necesse ē eoꝝ corpa mūdificare. Si aūt fatigatione͂ in articulis aut dolore͂ in aliquib⁹ mēbris sentiūt: noscant apostema sibi esse futurū. ꝛ quodcūꝙ signū ex eis viderimꝰ sciāt morbū esse residuū: tūc aūt debēt tenere pristinā dietā quā in morbo vel parum post seruauerunt: vtanť ergo tenui dieta ꝛ purgatioē: maxie si debile͂ habeat appetitū: ꝛ qualis habeāt ꝛ comedāt: virtus eoꝝ est imbecillis: sicut hip. in apho. exeūtes egritu. si nō comederint: aut comedētibus sani nō apparet: significat ꝙ corpus habitioē indiget: hoc tn̄ fiat morbus recipiť. vn̄ hip. ait: pura corpa quāto plus nutries tāto magis ledes. Videndū aūt signū sanguinis appareat ꝛ minuatur sanguine͂ quantū necesse est: nā in corporib⁹ eoꝝ necessarius est sanguis: sanguis quātū opꝫ minuať. Si chole. sanguine͂ videmus purgemus eos cū cassia. oxise. ꝛ silibus. dietā etiā ordinemus. Si aūt post mūdificatione͂ nō aliquid sciāt ꝙ abstinere dīt acceptū: sicut dicit hip. in apho. decrescat cibo ꝛ accipiat oxise. cū em̄ iam dieta seruauerint: ad sanitate͂ deueniūt.

De obseruādis corpib⁹ a pestilētiali morbo. Cap. xxv.

Ostia custodiā debilis corpoꝝ. s. In aliqb⁹ parte sanitatis custodiēde declarauimus. Insequēdū est a regimine corpoꝝ morbos separantem ꝛ repugnatione͂ cause morboꝝ futuroꝝ ostēdimus. Dicimus em̄ occasione͂ pestilentialium morborum quā diximus bifariā diuidi: aut em̄ sic ꝯtrarias vt pestilētia quam hip. epidimiā vocauit: aut interdum q̄ aut est de mala cōplexione: aut de malorū hu. copia. Incipiamus ergo ab exteriori. Diximꝰ in primo lib. ꝗ ꝙ occasionem qualitatem vbi de aere disputauim⁹: ꝙ cōmutata aeris cōplexione: et temporibus anni extra naturam existentibus fiunt morbi si pertinētes mutationi. Ex mutatioē substantie aeris ꝛ ex corruptione ꝛ putrefactioē morbi generanť pessimi: contagiosi: sicut pestilentia inordinate feb. variole ꝛ silia. Dicimus etiā ꝙ morbi vniuersaliter de aeris mutatioē nascentes nō accidūt hoib⁹: q̄ si de mutatioē cōplexiōis aeris cōtingit manť nisi qui similes illi sunt cōplexione: ꝛ morbi q̄ fiūt ꝓpter mutatione͂ substantie aeris plurimū illis accidūt corpoꝝ rū hu. ad recipiendū aeris putrefactione͂ sūt similiter parati sunt: necesse est ꝗ cū morbū sentiam⁹ de cōplexiōe aeris mutatioē: repugnemus cū reb⁹ illi cōplexioni cōtrariis cibo ꝛ medicina: quā dicem⁹ cū de curis egritudinū disputabim⁹. Si fuerit ex corruptioē substātie aeris: ꝛ corpore sit multa ꝛ nasceť ex cali. ꝛ hu. aeri ꝯiūctib⁹ cū sudoribus putridus: necesse est vt repugnem⁹ ei cū phlebotomia ꝛ pharmacia hu. cali. purgante: ꝛ frig. ꝛ sic. vtanť: caueāt aerē cali. ꝛ sole͂: ꝛ quiescāt in frigi. mansionibus circa quas aque ꝛ parte septētrionali plage opposite sint: ꝛ domus eoꝝ sint in quarū pauimētis frondes ꝛ flores sternanť: ꝛ sepe aqua roreť: balneentur in aqua fri. ꝛ sapida: caueāt plenitudine͂ cibi ꝛ potus fame͂ ꝛ sitim ꝛ cibū malū chimū generantē. Et si alalia similiter pestilentiā patianť abstineāt ab eis: eodem modo gallinas pdices oīa intesellata: ꝛ cibētur cū aceto ꝛ aqua frigi. ꝛ sic. ꝛ acetosis comedāt: manducent fructus sicut poma malagrana. coctana pirica ceruilos ꝛ silia. Si eius febre patianť sitim trociscos cāphoratos accipiant cū aqua. Scire etiā oportet cali. ꝛ hu. cōplexione͂ habētes magis hmōi infirmari tpib⁹ ceteris: vn̄ necesse est eis succurrere cū phleb. ꝛ reb⁹. fri ꝛ sic. sic supi⁹ diximus. necesse aūt siccissim⁹ est nō pluuiosus: ꝛ estas calida: ꝛ nascunť pestilentia ꝗ dē causon tertiana. cū chole. vomitu cū angustia. ꝛ ideo pri⁹ subueniendū est eis cū fri. ꝛ hu. sicut ptisana ꝛ ro. cū psilio. dem⁹ melones palesti. cucur. ꝛ silia. Debemus ꝙ pas. venturas puidere ꝛ ne ad eas perueniant: ne si fiat sanguis. nōnūꝙ in squinantiam incidūt ꝛ pustulas in gula ꝛ silia patianť. vn̄ priusꝙ hi incurrāt subueniēdū est eis cū phlebotomo. ventosis in cruribus positis cū cib⁹ hu. deinde cum gargar. aq̄ ro. sumac cū sapa de mor. de suc. coriā. ꝛ silibus ꝛ silib⁹. Itē in hyeme fri. ꝛ phleg. morbi eueniunt ꝙ apople. epilep. ꝛ silia: necesse ē io vt succurrat vnicuiꝙ cū mūdificatiōe ꝛ dieta ca. viscoloꝝ hu. extenuatiua. Itē pestilētia cōtingit ꝓpter putridissimū fumū aeri ꝯiūctū sic de cadauerib⁹ ꝓbis vel pomis putridis dissolutū: dꝫ ꝗ ab illis locis ad loca mutari: qd̄ si nō possint facile mansiones in eo loco in quo sumus a vēto nō possit duci: aut habitent in atriis vbi nō possit multus aer intrare ꝛ ponanť ibi frondes ꝛ flores ꝛ sumigenť ex aromaticis. s. ligno aloes ambra ꝛ silib⁹. Oportet intelligi ꝙ quidā morbi ab vno adalium mutanť sicut lepra scabies ptisis frenesis vari. ophthalmie ꝛ silia. vn̄ sanguini sunt prohibendi ne cū eis comedant ꝛ bibant: ne ex eoꝝ spiritu cōtaminati ad eosdē veniant.

De causa morborum. Cap. xxvj.

Causa morborum q̄ ab interioribus mouent: aut est vni
uersalis aut particularis. Et est ab vniuersali a ma
la quidē cōplexiōe vniuscuiusq̄ morbi incipiēdū
et in multis locis scripsimus q̄ cū eius est rebus illi
cōplexioni cōtrarijs et oppositis sine sit medicina si
ue dieta. Plenitudo aūt chimorum nō fuerit mala nō purga
tionibus curetur: sed cū rebus eā desiccantibus: si vero ma
la partim purget et partim melioret. Purgatio aūt plenitu
dinis in mēbrorū sui cōcauitate pmanētis fiat cū phleboto
mia in paucitate: quia phlebotomia humectat et exiccat et ex
trahit ab oībus mēbris maxime sanguinolētos hūores q̄ si vir
tus corporis sit fortis cū phlebotomia et pharmacia curent et cibum
modicū accipiāt. Porro cū mali chimi purgādi sunt: cū cōue
niēti pharmacia cōgruisq̄ dietis: et abstinētia fieri dz plenī
tudo aūt corporis cū phlebotomia pharmacia balneisq̄ in
dulgētia. Sed si in corpore mala sit materia et vomitu et ca
thartico purget: bonaq̄ materia in corpore restauret: ergo
cū aliqd signū apparuerit de plenitudine sanguinis sicut in
lib. nro theorice diximus: vbi de significationibus fuimus lo
cuti: succurrēdū est aūt cū phlebotomia de vena media bra
chij et minuantur quantū opz. Si aūt virtus fuerit: etas iu
uenilis tēpus vernale regioq̄ tēperata sanguis vsq̄ ad de
fectionē extrahat: aut quo ad rub. co. si nig. fuerit cōtinuet et
maxime si cōsuetus fuerit phlebotomia: aut emorroide: aut
materia habita cessauerit: sicut Gal. de quadā muliere nar
rauit: cuius menstrua multis defecerūt mēsibus: et ducta ē ad
vltimā maciē et appetitus defectionē: quā incepi cū viderem mi
nui tribus diebus incisis sang. iiij. vel tres lib. qd cū fecissem cō
uersa est in paucis diebus in suā crassiciē. Ratio aūt mulieris
macies fuit ppter mēbrū paruū sang. abūdātiā et multitudi
nem sanguinis in venis et arterijs existētē. Et si vēr vel tēpus
vel aliud impedierit: paulatī sanguis minuat cū pharma.
vel phlebo. et si etas puerilis sit vētose apponant. Si autē
medicus vt opz quātitatē hu. corporis inuestigare nō poterit
ne tradat obliuioni: sz studeat circa eā quātū hūana natura p
cedere poterit. si plenitudinis signū appuerit nō oz tardari
phlebo. q̄ neglecta diuersi morbi generant: vt pustule phle
gmones purgatis hu. det corpori bona dieta: phibemus aūt eos
a nimio et grosso cibo: edant pull. gall. et similibus fructibus la
ganis et ceteris supradictis: assuescāt quieti: motus eñ calefa
cit corpus et eleuāt hu. q̄ ad q̄dā mēbra fluētes pncipalia et mul
ta diuersa faciūt pati. Similiter facit bal. deinde iterum vi
deamus: et si aliquā plenitudinē cognoscamus: alia vice mi
nuamus quousq̄ malā plenitudinis abūdātiā sentiamus. Et
si nobis aliqua repugnet actio vt nequeamus sanguinem mi
nuere: sicut defectio stomachi curet subtili dieta et pauca: vt
virtutē eorum cognoscimus esse. hoc eñ custodito natura ma
teriā illā digerit: et ad bonū cōuertit: q̄ subtiliat: et paucitas
diete ē cōueniēs materie plenitudini: dietā fri. et sic. accipiāt
et digestioni facilē sicut mali gra. suc. sirupū malorū acetosorū
opiseni. cibos insuccillatos fri. et sic. subtiles: et si vētus h patinon
poterit māducēt pullos gall. māsiōes sint fri. et septētriona
les: aspergātur in pauimēto frōdes et flores fri. hec seruan
da sunt quousq̄ sanitatis abūdātiā videamus minoratā et par
tim ppter cibi paucitatē digestam et corpus cōuersum in sui na
turā. Alij vō si abūdauerint hu. vel corrupti fuerint festina
re debemus cū eorum purgatiōe. Si sit chol. rub. et estas sit pre
cipue si abominationē et pūcturā patiant in stomacho cum
oximel. et aq̄ cal. alijs ve rebus vomitū puocemus. Si nō sit
estas catharticū de mirabol. citri. et similibus sm virtutem tē
pus etatē et regionē et cōsuetudinē. Ego q̄ dico ℞. ʒ. mira
bol. citri. oxi. ʒ. et sirupi ro. ʒ. ij. cho. rub. suauiter et bñ purga
re: deinde est necesse bonā in corpe materiā restaurare cū die
tis vt sunt gall. et similia. Si chol. ru. dñet purget cū vomitu
in estate de se. rad. castaneole. añ. ʒ. j. et ß. fac pul. da cum oxi
mel. et aq̄ cali. Si vō estas nō fuerit purget cū cathartico de
agarico. Si aūt cathar. nequeat accipe dande sunt he pill.
℞. agari. epi. poli. sticados. añ. ʒ. j. helleb. ni. sal nitri. añ. ʒ. ß.
petre lazuli. ʒ. j. fac pil. cū tpera. cū suc. ozimi da. ʒ. iiij. cū ca. dies
tā hāc accipiāt. s. agnos annales insuccillatos: aut pisces assos
de fructibus: aut vuas pas. ficus sic. et similia. de herbis men
tā ozimum et silia. vinū odoriferū cum decoctione gariofi. ozi
mo et similibus cōditū bibant. Sumāt quotidie de electuario
qd dicit letitia. ʒ. ij. Sirupus valēs melācholicis. ℞. suc. mali
gra. odorife. lib. iij. corticū. lib. v. vini odoriferi clari et puri
et mediocre tēpus habētis lib. ij. zuccare lib. j. gariofi. ʒ. j. et ß.
ligni aloes. ʒ. ij. frondiū citri. ʒ. v. ozimi decoc. añ. ʒ. iij. fac sirupū. Caueāt angustiā tristiciā irā. q̄z hijs diu obseruatis ad
sanitatē nō perducant ad alia tñ nō trāseāt. hi enim hu. du
ri sunt et inobedientes. vñ hip. oīa sm rationē facienti et c. Si sit
signū phlegma. purget in estate cū vomitu. Si aūt estas nō
sit purget cū pharma. et stomatico hierap. hierol. asa fetida
et similibus: neq̄ i initio: sed cū digestū fuerit et subtiliatum
qd si non sit subtile prius extenuet cū apo. imarc rad. deinde
purget. dietā cal. phlegmatis attenuatiuā accipiāt: vinū: citri
nū vel aureū bibāt purū et dietā subtilē accipiāt: tenuis eñ
dieta naturā cōfortat ad digerendū phlegma. Phleg. nō est
aliud nisi cibus modic coctus. vñ subtiliata dieta cal. naturalē
cōfortat et digerit et mutat illud in sang. in cho. aūt rub. aut
nig. nullo modo q̄ sunt sicce.

De regimine corporū suū cursū trāseūtiū. Ca. xxvij.

Diximus in theorica vbi de significationibus futu
rorum morborum disputauimus q̄ cū res naturales si
augmentent vel minuant: aut extra cursum suū
exeāt nūciāt morbū futurū aut neutrū: Sed si ap
pareat res extra naturā inuit morbū aut neutrū
futurum. Sed incipiendū est de regimine corporū: quorum
res naturalis cursū suū trāsierit. Dicamus ergo si quedā
res naturalis cursū suū exierit festināndū est vt ad cursū suū
naturalē reuocet cū rebus cōtrarijs illis accidentibus p q̄ a
cursu naturali exierit. verbigratia. Si augmētatus fuerit ap
petitus plusq̄ oporteat: intelligit mala cōplexio fri. oris sto
machi dñari: vñ damus vinū ciborūq̄ cal. aut si acetosū phle
gma videamus villis stomachi inuiscatū esse cibus necessarius est
vomitus q̄ si appetitus minuat os stomachi calefactū esse in
sinuat: quibus fri. damus: aut cho. hu. stomacho inuiscatos eua
cuamus. Ideoq̄ vomitū cū aq̄ et oximel. prouocabis. Si autē
appetit cali. acuta aut dulcia designat malā cōplexionē frig.
oris stomachi dñari: et damus frigida cal. extinguētia. Si aūt
appetit frig. scimus cali. cōplexionē oris stomachi dñari et damus
frigida calo. extinguētia. si sitim patiat cali. et sic. cōplexio oris
stomachi dominat: et damus fri. et hu. sicut sirupū zucca. et spo
diū. fri. et hu. cibos naturaliter et artificialiter sumāt p̄ter lac
et pisces q̄ caueāt. si appetitū nō habeāt bibēdi aquā fri. fri
gi. cōplexio oris stomachi dñat: aut eñ phleg. coadunatū est:
vnde damus calefaciētia sicut mel vinū vetus odoriferū electua
riū diacimīnū diatriō pipeō sacrigene vomitiuū de oximel.
cū aq̄ ca. aneto et rad. et silia accipiāt si phlegma fuerit aceto
sum. Si aūt egestio augmētata fuerit plusq̄ opz et sit pro
pter nimiū cibū minuat cibus. Si aūt actio nature sit expel
lentis abūdātiā materie adiuuet natura cum aliq̄ laxatiuo:
nā si citrina sit cū mirabol. citri. Si nigra cū mirabol. ind. po
lipo. epithi. et silibus. Si minuat egestio: et sit ppter paucita
tē cibi necesse est plus cibent. Si sit ppter stipticū cibū: acci
piant vnctuosa vina et pinguia cū oleo clisteria mixta cū obsono
garo ficubus sic. et silibus. Si aūt sit ppter phlegma viscosum
et paucitatē cho. ad intestina descēdētis humectādus ē ven
ter cū oxise. hierap. et silibus. Si aūt fuerit ppter ca. et sic. in
intestinis dñante humectat corpus cū cassiafi. māna viol. et si
milibus. Si egestio motum fecerit: celeriter exierit: aut cū
vnde fiat inuestigāda erit: deinde madefiat. Si vētositatem
stomachus et intestina habuerint: et sit ppter multitudinem
hu. exercitijs vtant tardeq̄ cibent. Si aūt sit ppter cibaria
vētositatē generātia accipiāt apiū origa. ameos diacalamētū
diaspiraticō. Vrina vltra modū augmentata ppter multam
aquā minuenda est. Si ppter actionē nature est sm crisim
nō cōstringat nisi defecti fuerit. Sic dādā est medicina in cu
ris egritudinū dicta. Si aūt ppter renū et vesice frigiditatē
aut ppter mollitiē criterā minoret demus: aut thus cū zucca.
Si vrina sit minor q̄ opz et sit ppter aq̄ paucitatē aquā fri.
bibāt. Si ppter caliditatē et sic. damus melones citru. et cocu
spermata. Si ppter hu. grosōrēs apiū anisum maratrū damus
cū ameos et similia. Si cū ardore sit: psilium cū zuccara se. cu
cume. cucur. et similibus.

¶ De menstruorum augmento. Cap. xxviij.

Menstrua si augmentent plusquam oportet: et fit de actione nature secundum crisim: aut propter sanguinis abundantiam: non constringantur nisi debilitas sibi propinquaverit. Et si propter vim expulsiue et debilitatem virtutis retentiue fiat: vel largitatem pororum vel viarum: aut organorum dissolutionem: extraque brachia ligentur: et sumant acetum cum succo portu. et bolo ar. et sumac. nutriantur cum carne pullina cum sumac. his non proficientibus cum medicina curentur quam in suo loco scripsimus. Si minuantur et constringantur in aqua calida: et vmbilicus et pecten fomententur: vulvam vngant cum oleo sambucino: coxe et crura eorum ligentur: basilicare na minuatur. Et si hec non proficiant cum medicinis in aliis locis dictis medicentur. Similiter debemus facere ad emorroides si fluant vel si fuerint constipate. Si sudor sit superfluus ex actione nature secundum crisim non constringatur. Si sit propter nimium cibum minuatur dieta. Si autem propter abundantiam humorum in corpore condensatam excludant cum pharmacia: sed si fetor signat fieri putridos humores: vnde investigandum est necessario cuius humoris sit putredo ista: et purgetur cum rebus cognitis quam constringere volentes det aquam cali. ad bibendum in qua cocta sint sumac coriandri sic. et similia: vnguatur corpus cum oleo vio. vel ro. vel mirti. Sudorem autem si volumus provocare vnguatur cum camel. anet. et si nardinum: et oleo vio. in quo cocta sint nitrum castor. i. caliaig. cinamo. Sternutatione sive coriza augmentata caput cum oleo caf. fomentetur in aqua decocta sint camomilla meliloto et similia. Si emunctio sit vltra modum naribus apponimus succum betonice et ligni aloes. Si sit constricta fomentetur caput cum aqua cali. in qua cocta sint cinamo. et melilo. Si sputum augmentetur gargarizet aquam ro. vel aquam decoc. mirte galle coriandri. Si constringatur gargarizent hierapi. piretrum et similia. Si somnus superfluus sit de hu. complexione cerebro dominante caput calefiat cum sinapi et piretro staphisag. camphora omnibus pulverizatis: et cum melle temperatis: similiter de his fiat gargarismus. Si autem fiat de materia phlegmatica in cerebro existente mundificetur caput cum hierap. vel pilulis aureis aut gargarismate prescripto. Si somnus minuatur vltra modum siccitas cerebro dominatur. fomentetur caput cum aqua tepida in qua cocta sint papauer lactu. cortex cucu. vio. nenufar. manducent papauer lactucas coriandrum. caput cum oleo vio. vngatur. Concupiscentia coitus augmentata cali. et hu. corpori dominatur. res que frigi. calo. extinguentes sicut papauer corianda. lactu. et similia accipiant. Si sit propter abundantiam sanguinis phlebotometur. Si coitus a propria consuetudine minuatur frigiditas et siccitas corpori dominatur: vnde calefaciendi et humectandi sunt cum carne porcina pecorina cum cepis vel cicerbus: aut accipiant ius tritici zinziber diasatirion et similia. Si mens turbatur aut gravatur phlegmatica materia puppi cerebri dominatur: ideoque purgetur cum hierapi. hieraf. et similibus. Similiter regenda sunt corpora a suis qualitatibus in parte mutata: et observanda ne augmentata suarum qualitatum mutatione ad morbum deveniant.

¶ De corporibus extra naturam mutatis. Cap. xxix.

De corporibus extra naturam mutatis et preparatis ad tolerandos morbos disputatio sequitur: igitur si quis sponte patitur laborem morbum habebit: vnde investigandum est vnde labor ipse: et curetur sicut in laboris disputatione diximus. Si enim fuerit ex plenitudine calida et hu. vena media incidatur in brachio: et minuatur. Si dolorem et fatigationem sentit in capite et pectus et brachium circumdante mediana incidatur in brachio. Si dolor sit in scapulis et ad caput ascendit: cephalica minuatur et tribus diebus . . . paulatim minuendo quousque sanguinem purget: balneetur in temperatis et similibus balneis: dietam subtilem et digestioni facilem accipiat. Iubemus eis vt quiescant donec cum egritudinis et fatigationis cessaverit: quam cessantem ex fortitudine pulsus et vrine cognoscimus digestione. Si fatigatio sit ex plenitudine frigidorum hu. purgentur frigi. hu. Si sudor vel vrina vel sputum augmentatur et putet copiam hu. in corpore putridorum significat esse: qui rebus supradictis purgetur. Si morphea in corpore appareat salsum phlegma minuatur: et congruam dietam accipiat. Si vox sit rauca et rubor in facie significat esse venturam lepram. festinandum est cum sang. detractione de vena que in fauibus est

aut de cephalica et paulatim cum epoforasibus . . . tur: demus dietam bonum chimum generantem: sicut . . . gal. et purget eos cum apozimate epithi. et agario. . . . eos a cibo choleram nigram generante: sicut sunt . . . ro caprina et similia. Hec enim dieta nisi caveant . . . lem morbum devenient. Si in corpore carbunculi aut apostemata nascantur vlcera indicant futura. Phlebotomentur . . . i. mediana et purgentur cum convenienti catharti. Si . . . gmentate fuerint intelligendum est esse de . . . phlegmatis abundantia: vnde purgentur ab illa materia: . . . dicentur: grossa autem dietam caveant. ¶ Dolor in capite . . . bus assuetus vel continuus ex . . . sint catharticis . . . stinentibus que subvenire cum pill. de hierap. hieraf. . . . quibus non proficientibus incidatur vena in tempore . . . ueant cibos dolorem capitis generantes: sicut . . . et lac et similia. Si autem oculos . . . muscae vel . . . apparent cataractas denuntiant: mundetur ergo caput cum hierap. hieraf. et similibus. cibos chole. nig. generantes caveant . . . exercitia: vel aliquem operentur laborem qui . . . ri oculorum. ¶ Iectigatio faciei paralysim signat: mundetur . . . go caput cum catapotiis: gargari. et supradictis . . . mulier fiat vbicumque iectigatio est. Cohibeantur a cibis . . . phlegma generantibus: cal. et sic. et fricationibus vtantur . . . et sensus gravitas epilepsiam signat: vnde si vene sint plene . . . tentur et dieta supradicta vtantur. Si tumor et rubor . . . et oculorum vene sint plene et quasi nigre et dolorem capitis . . . beat frenesim nuntiat. Succurratur ergo ad incidendum . . . cam: et si virtus sit fortis minuatur . . . et hu. digestioni obedientes manducent . . . sandatur: aqua ro. camphora et similibus . . . cassia fi. manna et similibus. Et si assidue tristitiam . . . focationem patiuntur maniaci fient: rationem . . . zima epithi hierap. hieraruffini. et similia. Si . . . sint plene mediana vena brachii incidatur . . . nis niger sit vsque ad defectionem fluere permittatur . . . sit claudatur. dieta sit cal. et hu. sicut . . . milia: caveant cho. ni. generantia: accipiant . . . cantia et animam confortantia: mater . . . tiam diversis musicorum instrumentis: et si . . . tiantur et corpora habent macilenta et pectora stricta . . . niam et phthysim venient: vnde os purgare . . . reto et aloe pill. de hiera. interdum cum apozimate . . . habent catarrhum dentur sirupum de papavere . . . propter ca. et humi. maxime generatus in autumno . . . da et impingueda sunt corpora eorum gravitas . . . aut hypocondrie nimia plenitudo vel extensio . . . demonstrat: vnde damus eis oxizaccara cum apozimate . . . ratti rad. et similia sirupum de absinthio . . . militer faciamus si extensionem habeant. Si . . . cali. apostema significat: ideo festinandum est . . . sanguis de basilica vena. damus eis cathartica . . . solatri et scario. albentur ex . . . ra eorum de sand. aqua ro. et campho. Si . . . ciam significat: quia per hoc significatur . . . fellis debens chole. portare ad stomachum . . . stionem et eo oppilato redundat ad epar: et . . . ne: et delata superius facit ytericiam . . . cut in epate calido diximus. Si facies et . . . tumescant hydropisim scimus esse venturam . . . dietam et modicam: prohibemus eos a duris . . . masse dulcibus sive sint cibus sive potus. . . . rentur ante cibum exercitia: et post cibum . . . rum cum hierap. et similibus solvatur. Dolor . . . continue timpanitem significat: quibus . . . ni marathri apium origani . . . caruecala . . . tum . . . cum vino odorifero medico. et similiter . . . tur ante cibum: et si habent abominationem . . . tatem in latere sub hypocondriis cum fastidio . . . denunciat: quare modice comedant: caveant aquam . . . bus balneis et somno vtantur. . . . Cum dolor et extensio est in femoribus apostema . . . renibus. Si vero est dolor: exterius apostema . . .

lateris

iacertis expectabis. Si interius: apostema nascitur in substantia renum. vnde basilica vena infirmi lateris incidatur: accipiat se.cucu.citru.cucur. & psilium.cum sirupo viola. emplastrentur de sandalis ro.camphora.litio.bolo ar.cum suc.sca. & coriandri temperatis: purget cum cathartico de cassiafist. & similibus. Si in fundo vrine arena fuerit: lapidem in renibus demonstrat. subtiliter que cibetur: tempore ante cibum exercitetur deinde materia purget. prohibeatur a multo & viscoso cibo. Sed si in vrina hypostasis sit sicut litargirium vel argilla: denunciat vesice lapides habere: prohibeatur a multo cibo grosso & viscoso maxime demus sibi dietam modicam, & diuretica vrine prouo. sicut se.cucur.apij: & similia. ardor vrine vulnera in vesica & in ventre innuit: & damus frigida & hu. sicut ptisanam cum amigdalis. psilium.se.cucu.cucur. & similia. Caueat grossum & dulcem dietam siue sit cibus siue potus. Punctura & dolor in intestinis vel stomacho cum solutione dissinteriam denunciat. vnde damus hanc dietam: que. Re. psilij.boli. &c. qui pruritum habent in pectine emorroydes sunt venture: prohibemus eos a melancholica dieta, vngamus ventrem cum oleo lini vel cum oleo crisomalorum.

De corporis ornamento. Capi.xxx.

Sonum est vt sana regamus corpora & eorum ornamentum & complexiones & compositionem custodiamus: vnde incipiendum est a capillis. oportet enim regi capillos ne cadant. cadunt enim aliquando propter impetigines aut vnnam sic. vnde caput lauari oportet cum suc. malue aut blete: myrto aut iure ciceris vel lupini: cum apozimate coloquintide: aut cum felle taurino: aut aloe cum suc. myrte: sed tamen primo vngatur cum oleo viola. deinde cum supradictis cum hebdomada semel aut bis in bal. masculi sepe caput radant & lauent cum supradictis. his factis securi erunt ab impetigine & capillorum casu. Sed si velimus eos confortare ne cadant & curare ne ad caniciem ducantur cum oleo myrtino cum oleo in quo cocti sint emblici mirab. indi. & suc. myrte: aut cum oleo lapdanino: aut absin. aut papaueris rubei inungatur. Si autem capilli cum acute pas. cadant tollendi sunt cum psilotro: & vngatur caput cum superioribus. Si capillorum radix desiccata fuerit: & ipsi defluant: vngatur oleo viol. amigd. lauetur cum mussilagine lini. Si pili barbe mouentur ad exeundum: aut supercilia sunt rara: vngantur cum mussilagine vel cum oleo pomi citri. caput etiam vngatur cum amigd. amaris vstis & baccis lauri cum oleo tempatis. Canicies si ante tempus venerit prohibemus eos a cibis phlegmaticis: & damus ea que sunt sicca naturaliter & artificialiter: vt assa: frixa: vetus vinum purum bibat. damus vnaquaque hebdomada tripheram magnam vel minorem: aut antidotum anacardinum: raro tamen. Et si canicies venerit in proprio tempore hec non possunt. vnde necesse est cum hoc vnguento vngatur. Re. gallarum i oleo vst.ij. & xl. erisvsti aluminis ana.ʒ.iiij. sal gem.ʒ.j. fac pul. cum aqua contempera & vngatur caput: ex eo in nocte & desuper flores bietarum & sambucorum ponantur. mane hoc cum aqua tepida lauet postea oleo myrtino vngatur. Item. Re. aliud floris nucis pulverizati ferruginis plumbi vsti: ana. cocta in aceto ad spissitudinem: papauer ru. flores fabe: ol. trita in mortario plumbeo & puluerizata cum oleo sisamino temperentur: postea spacio.xj. dierum ad solem dimittantur ol quarta die agitentur. Aliud Re. calcis viue.ʒ.j. litar.ʒ.j. & s. crete ru.ʒ.ij. cum ca. temperentur. Oleum lapdani tingit & confortat eos. Re. olei myrtini. lib.j. lapdani.ʒ.j. coquantur in duobus vasis quousque species liquefiant. Oleum emblici mundati myrte corticis: radicis pruni aspini ana: coquatur ad tertium cum aqua. deinde coletur & mittatur in eis eque pondus olei sisamini & coquantur in duplici vase quousque solum oleum remaneat. Oleum absin. idem valet. Re. baccarum lauri lapdani absin. pomorum cipressi ana. fac pul. & ligatum in panno dimitte in oleo myrtino spacio vnius hebdomade. deinde ex eo vngatur. Crispos capillos facimus: sicut in viatico diximus. planos autem curamus cum rebus quas diximus siccitati capillorum profuisse. Et si volunt aliqui ne pili sub alis vel alibi velociter nascantur: & pulcherrimam habeant faciem: faciant que in viatico scripsimus. & fissuras manuum & labiorum curemus cum oleo viol. adipe anseris & cera.

Explicit liber primus.

Capitula secunde particule practice.

De divisione curationum egritudinum. Capl. j.

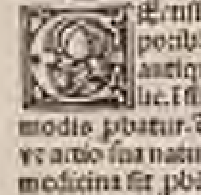
Quia disputationem custodiende sanitatis: ut oportet complevimus: ⁊ repugnationem futurorum morborum: in precedenti particula rationabiliter scripsimus: necesse est curas presentium morborum dicamus: primo tamen dividenda est cura egritudinum. Dicimus ergo quod curatio egritudinum tripliciter fit: aut cum dieta: aut pharmacia: aut chirurgia. Sed incipiendum est a dieta ⁊ medicina. Curationis itaque intentio tribus modis est. Unus est simplicis medicine disputatio: ⁊ uniuscuiusque medicine ostensio: videlicet cuius virtutis ⁊ nature sit. Secundus est uniuscuiusque morbi disputatio: et que medicina simplex: ⁊ que composita sit eorum curativa. Tertius modus est membrorum disputatio a capite incipiendum: ⁊ ordinate descendum est usque ad pedes: ut qui morbi quibus membris eveniant: ⁊ que sit eorum cura. His enim scriptis facillime inveniet quisque medicinam egritudinum. Incipiendum est igitur de vi medicina quis sit complexionis virtutis ⁊ iuvamenti.

Quod medicus scire debet vires simplicium medicinarum. Ca. ij.

Oportet autem medicum egritudines curare volentem prius studere ad sciendum simplicium medicinarum cuius sit nature iuvaminis ⁊ virtutis. Virtus itaque simplicis medicine tribus modis est: una est complexio ⁊ natura. Secunda est actio a prima procedens. i. maturativa: mollitiva: indurativa: dissolutiva: oris venarum apertiva: carnium minutiva: attenuativa: dolorum mitigativa. Tertia est lapides frangens: urinam ⁊ menstrua provocans: pectus mundificans: lac generans. Quicumque vult scire has virtutes: prius studeat qualiter possit eas probare. Cum hoc scierit oportet prius quam de simplici medicina disputemus: ostendamus quomodo probanda sit. Quarum ostendendarum. vj. vie sunt. Prima ut probemus eam in corporibus infirmantibus. Secunda velocitas ⁊ tarditas sue mutationis. Tertia sue coagulationis tarditas vel velocitas. Quarta sapor. Quinta odor. Sexta color.

De probatione medicine per experimentum. Capi. iij.

Certissima ⁊ veracissima medicine probatio est in corporibus probanda: sed tamen cum magna cautela: sicut antiqui dixerunt. Secundum hoc placitum confirmavit Galie. in simplicium libro medicinarum. Medicina ergo octo modis probatur. Unus quidem est: ut sit omnibus accidentibus munda: ut actio sua nature pateat. Alius ut sit morbus simplex: cui medicina sit probanda. Tertius vero modus est ut medicina probetur multo diversisque modis. Quartus ut nec debilior: nec fortior sit morbo. Quintus ut actio eius investigetur utrum citissima aut tardissima sit. Si enim tarde calefaciat corpus prius tamen illud infrigidans manifestum est actionem illius accidentaliter esse. Sic est intelligi in ceteris qualitatibus. Sextus ut perquiras utrum actio eius sit in omnibus corporibus equalis: an non. Si enim est equalis constat eam naturalem esse. nam si non est equalis accidentalis est. Septimus ut probetur in corporibus quibus comparatur. Nam non est necessarium corpora passerum infrigidari insquiamo eo quod humana ex eo infrigidantur corpora. iusquiamus enim non occidit passeres: sed eis iuvamentum est. causa quasi hec est: quia vene eorum ad cor euntes sunt anguste unde nequit iusquiamus ad cor penetrare: mortis ergo mutatur in naturam eorum: ⁊ bene digeritur. Item non est necesse homines ex helleboro nutriri sicut coturnices. his enim est iuvamentum. Octavus quidem modus ut ipsa medicina differat a cibo, nam medicina calefacit ⁊ refrigerat quanta

(?)tecibus vero cum tota sui substantia ⁊ crescit ⁊ augmentat propter similitatem quandam quam habet cum eo: unde eam his octo modis si probare tentaveris optimum esse dicens medicamentum in qualitate corporibus probari. virtus enim eius in ipsis probata oculis manifestatur quocirca temperata medicina qualiter in non temperatis operetur cognosces.

De probatione medicine per velocitatem ⁊ tarditatem sue alterationis. Capi. iiij.

Probatio medicine utrum velociter tardeve mutetur per suum calorem nobis ostendit. ea medicina que ad ignis calorem cito permutata calida esse probatur. [illegible] non concedimus omnes res in humana corpora mutari. Ea enim que sunt subtilis substantie obtuse ⁊ non rare possunt teri ⁊ pulverizari [illegible] ⁊ humana corpora calefacere. Sed si grosse sint substantie ⁊ necessario per ea corpora minime calefiunt: ad ignis [illegible] permutari. nam videtur ⁊ consumitur. calor enim humanus [illegible] operatur: ideoque humana corpora non calefacit. Verbi gratia. Si oleum ⁊ calamus seu pili ab igne tanguntur mox ipsis [illegible]. Sed si humanum corpus de eo sit inunctum non cito calefiet [illegible] apparet generabitur. Oleum enim grossum est ⁊ viscosum [illegible] corpori adeo iungitur cito ⁊ ab eo non separatur. Itemque [illegible] viscositatis non potest subtiliari ⁊ dividi. cum aere [illegible] humani corporis ingrediens calefaciat: sed corpore aqua infusa [illegible] dur ⁊ cum aere mixto corporis ingreditur ⁊ infrigidat. [illegible] cies olei ⁊ subtilitas aque aliter cognoscitur. Aqua enim [illegible] pta super ignem apposita priusquam oleum consumitur. [illegible] calamo ⁊ pilis mox ut ab igne tangantur consumitur. humanum tamen corpus non cito calefaciunt: quod duobus modis fit. uno propter essentiam [illegible] ignis: alio propter naturam materie. Essentia enim ignis [illegible] dissima ⁊ subtilissima est. unde velociter corpora penetrat [illegible] dissolvit: ⁊ convertit in suam naturam: calor autem humanus [illegible] quidam grossus est ⁊ debilis ⁊ fumosus: [illegible] tur corpus in suam naturam. Nam omne quod humanum corpus calefacit prius a corporis calore calefit: deinde in suam naturam [illegible] pus calefaciens. Ex natura materie: quia calamus ⁊ pili [illegible] ri ⁊ in pulverem redigi: nisi calor humanus [illegible].

De velocitate ⁊ tarditate coagulationis. Ca. v.

Velocitas ⁊ tarditas coagulationis medicine [illegible] grossitatem ostendunt. nam si sint due medicine in grossitie ⁊ subtilitate equales: ⁊ super frigida ponantur: [illegible] rum citius coagulatur frigidior est. Quod si fuerint [illegible] les. una tamen grossior: sit velut altera frigidior [illegible] ter coagulabuntur: grossa tamen propter sui grossitiem magis coagulabitur: quod si una minus sit grossa altera: quam altera frigidior ⁊ eque coagulabitur: que grossior est ⁊ frigidior. [illegible] frigida ⁊ grossa coagulabitur.

De temptatione medicine per saporem. Ca. vj.

Temptatio medicine per saporem [illegible] tionem ⁊ virtutem suam [illegible] quam per odorem. [illegible] piendum est ab eo. Sapores igitur principales [illegible] mus esse octo. i. dulcis: unctuosus: amarus: [illegible] tus: salsus: stipticus: acetosus: ponticus. insipidus [illegible] quo inter sapores non est [illegible]. Omne enim quod ad linguam venit: aut facit sensum pati [illegible] faciens pati dicitur insipidum sicut aqua pura: aut terra pura. [illegible] mus enim inter medicinas quasdam terrestres ⁊ quasdam aquaterrestres: ut est tuthia: cathimia: cerusa: amidum: ⁊ similia. [illegible] ut est albugo cui oleum sal non habet: cum eo [illegible] dicatur: ⁊ albugini ovi terrestris pars ⁊ aqua. que [illegible] gustui passionem. Eorum quidem quorum gustus patitur: alia [illegible] alia nocumentum infert. Delectationem inferentia [illegible] tioni sunt convenientia ⁊ conferentia: [illegible] cuiusque dicatur aquosus ⁊ unctuosum [illegible] ti substantie: dulce dicitur. Unde si aquosus ⁊ dulce [illegible] tum vel saporosum nuncupatur. Id ergo dulce [illegible] venerit suam implet concavitatem ⁊ asperitates eius leniens [illegible] obtundens. id quidem facit unctuosum cuius sapor [illegible] recipitur. Sapor igitur quidem inter dulce ⁊ unctuosum [illegible] Nocumenta lingue inferentia [illegible] ctura separantia: alia quidem sine acetositate ad dulcedinem [illegible] sicut dactili: dulcia mala ⁊ similia. Que [illegible] tia: eorum enim alia quedam omnes partes lingue [illegible] separant. Horum quidem que sunt separantia: alia grossa terrestria [illegible]

subtilia τ ignea. Grossa terrestria q̄dā linguā adeo separāt
τ lauāt donec eam exasperēt τ amara vocatur. Alia separāt
τ lauāt linguā: nō tū in vltimo. i. summa aspitate: τ dcnolant
salsa. Ea vo q̄ sunt subtilia τ ignea minuūt τ pungūt linguā
τ vocātur acuta. Itē grossorū terrestriū linguā coadunātius
alia adeo cōstringūt donec aspitatē gñent τ noiant pōtica.
Alia vo mi⁹ coadunāt τ ꝯstringūt τ dicūtur acetosa. Igit
octo sunt sapores gñaliter. s. vnctuosus: dulcis: salsus: amar⁹
acutus: stipticus: acetosus: pōtic⁹. insipidus vo nō est vt dici
mus noīandus. Omē dulce tēpate calidū est: vñ mollificat τ
coq̄t absq̄ calefactiōe. Omne vnctuosū ē aquosum τ aereū
ideo mollificat τ calefacit sine nimia calefactiōe. Oē salsum
est terreū calidū non tū igneū: q: mūdificat τ colat sine cale
factiōe. Omne amarū terrestre modicū hñs caliditatis: idcir
co mūdificat τ oppilationē aperit grossiciem extenuat absq̄
multa calefactiōe. Omne acutū calidū τ igneū: quocirca at
tenuat mūdificat τ vrit. Omne stipticū τ ponticū sunt frigi
da terrestria: hac de re coadunāt oppilāt: τ ingrossant: τ infri
gidāt: τ desiccāt. Oē acetosum ē aquosum τ subtile: ppter h̄
attenuat: apit: incidit: mūdificat infri. τ desiccat. Sed tū ops
scire φ q̄uis ca. τ sic frigida τ hu. dicim⁹ nō sunt oīa eq̄lia: s;
diuersa: sed q: sunt de q̄ttuor elemētis vbi pl⁹: vbi mi⁹ ex il
lis ꝯstitūta. Stipticū tū τ acetosum sunt in frigiditate eq̄lia
sed stipticū est grossum: terrestre. Acetosū: aq̄sus: τ subtile:
sensu: τ rōne intelligit. Sensu q: videm⁹ q̄sdā fruct⁹ ab ini
tio pōticos esse τ siccos stipticos sue arbori fixos: sicut sunt
vue coctana mala: q̄ paulatim a stipticitate τ pōticitate sua
ad hūiditatē τ maturitatē veniūt. Quedā vo prius ad aceto
sitatem veniūt τ ab acetositate redeūt ad dulcedinē: vt vue τ
sifia. Quedā vo sine acetositate ad dulcedinē mutant: sicut
dactili dulcia mala: τ sifia. Et fruct⁹ nō coquūtur nisi cū na
turali calore q̄ est intern⁹ aereo limpido q̄ est extern⁹. Stiptica
vero τ pōtica: q: frigida sunt τ grossa: τ mutatio eorū nō est
ad acetositatē nisi cū calore: mōstrat em̄ p calorē ea subtili
tate τ acetositate mutari. Rō est: q: pōtica τ stiptica sunt tar
da τ dura ad penetrādum corp⁹ hūanū: τ plurimū eorū actio
extern⁹ ē. q: coadunāt claudūt τ inspissant cutem: q: sigūt fri
giditatē τ grossiciē. nam frigiditas ꝯstringit τ cōstipat τ in
spissat cutē τ grossiciē hꝫ nō pforabilem: sed acetosa cito pe
netrare: τ in corpib⁹ interiora pforare videm⁹: pinde subti
lia dicim⁹. rursus acetosa dicim⁹ subtilia: q: de calore nō for
ti sunt: sicut videm⁹ cibū in stomacho mutari in acetositatē
cū a stomacho nō bñ digerit. Stomach⁹ em̄ infrigidat⁹ nō
valēs digerere cibū: ꝯuertit eū in acetositatē: sicut videm⁹ i
lienteria. Lac em̄ τ vinū si in frigidissimo stēt loco nō mutant
in acetositatē: sed si in aliq̄ acri calore tāgūtur: fiūt acetosa.
Preterea nullū acetosum est frigidissimū. calor em̄ est cā ace
tositatis: necq̄ repim⁹ aliqd̄ esse frigidissimū acetosum. Sti
ptica igit τ pōtica grossa sunt τ terrestria. Acetosa vo subti
lia τ aquosa. dulcia vo τ amara ca. sed dulcia ca. sunt τ hu. tē
perate. sic vnctuosa. amara vo calidiora sunt τ sicciora: qđ
sensu τ rōne intelligim⁹. sensu: q: si ad aliq̄d liq̄dus interiori
calori τ exteriori coquat ad dulcedinē immutat. Calore em̄
augmētato ꝯuertit in amaritudinē sicut fit i melle. Mel em̄
induratū in amaritudinē mutat: qđ si ad ignem coq̄tur fit
amari saporis. rō est: dulcia em̄ τ amara videt esse colatiua
τ mūdificatiua. Mel em̄ tēpate colat cū suauitate q̄dā: necq̄
saporat aut diuidit linguā. Amara vo fortiter colādo inuit
mūdant τ saporāt linguā cū horribilitate: vñ videm⁹ terre
stria esse grossa. Amara tū ppt h̄ dicim⁹ esse sicca: q: nō pu
trefiūt. Acuta calidiora τ subtiliora amaris: q: sūt ignea: idcq̄
rodūt τ incidūt τ eliquāt τ corpa faciūt tenera. amara vo q:
mi⁹ sunt calida sunt grossa ac terrestria: si exteri⁹ ponāt τ la
uabūt τ mūdificabūt. Interi⁹ aūt posita hūores grossos ex
tenuabūt oppilatiões venarū aperiēt: grossam capitis ac pe
ctoris hūiditatē mūdificāt: ideoq̄ paralytic⁹ subueniūt: cito
em̄ penetrāt sicut acuta: nec mollitur aut indurātur sicut pō
tica aut stiptica. Salsa ca. sunt τ terrea: minoris tū sunt cali
ditatis q̄ amara.

¶ De scīa virtu⁹ medicine p odorē. Ca. vii.
Scīētiā virtu⁹ medicine p odorē ops scire. Olfact⁹
em̄ patit p fumosa ala p fumū sicut gust⁹ p sapo
rem. nam videmus acutū et alia: τ sepe nō minus q̄ gustum
sapores: olfactū facere pati. Sūt multa q̄ limūda sūt τ putrē
tia nō gustant quorū naturas odoratu cognoui⁹: cū em̄ gustā
tur ppt malū odorē ipsa mali saporis esse ostēdūt: sed tū q̄dā
sunt q̄ naturas suas p odorē nō sūt demōstrantia. Causa em̄
hec est: q: vel ex diuersis q̄litatib⁹ cōposita sūt: aut q: nulli⁹
sunt odoris. diuersarū q̄litatū sunt odorifera: maxie rosa cui⁹
odor sue nature nō ꝯuenit. hoc ei⁹ sapor ptestat: est aūt cō
posit⁹ de amaritudie pōticitate τ aq̄litate. Pars vo amara
calida ē τ subtilis: ps vo pōtica frigida grossa τ aq̄sa insipi
da iter grossū τ subtile mediocris. Odor aūt nō ē nisi res fu
mosa aerea a corpe p caliditatē dissoluta: qđ em̄ aerē odorā
do dissoluit: nihil ē pter fumosum aerē. qđ em̄ a rosa dissol
uit nō est a tota sbā: sed ab ea pte q̄ subtilis ē. ppt hoc odo
res hñs odorē est calida: ei⁹ tū odor nō tota ei⁹ sbām ostēdit
esse calidā maxie i rosa. Que aūt nulli⁹ odoris sūt sicut salsa
τ dulcia nō ostēdūt suā ꝯplectionē nisi p saporē. fum⁹ em̄ qui
ab eis dissoluit: aut est pauc⁹: aut iter subtilitatē τ grossitu
dinē nō est tēpat⁹: pinde nō ꝯuenit odoratui: q̄re acetosa τ
acuta dāt odorē sapores suos ostēdētem: salsa vo τ pōtica mi
nime ipsa em̄ sūt pōtica grossa τ frigida: τ de frigidis nō dis
soluit fumosum: q̄ aūt odorē habēt caliditatē τ subtilitatē in
suis substātijs esse designāt: nō tū caliditatis τ subtilitatis
quātitatē: ideoq̄ rerum ꝯplexiōes τ naturas p ordinē cer
tissime nequiuimus cognoscere.

¶ De cognoscēda medicina p colorē. Ca. viij.

Colore mi⁹ φ odore cōplexionē ostēdit rerū. diuersas re
rū cōplexiōes vni⁹ coloris inuenim⁹: qui tū aliq̄ñ demon
strātur sicut videm⁹ in multis radicib⁹ τ seminib⁹. s. nigra vt
cepe: sisilarū q̄cūq̄ ē alba mi⁹ ē calida: q̄ vo rubea calidior
Sūt cicera fasceoli τ multa alia si nigra sunt calidiora esse di
cim⁹: si alba minoris caliditat⁹. Hec em̄ ē via p quā simplicē
medicinā tētare possum⁹: tētatio tū dꝫ fieri cū magna caute
la in corpib⁹: nō em̄ sum⁹ securi q̄n res pbāda mortifera sit.
Ops q̄ medicū si aliq̄d pbatū inuenerit ad curādos egros
sufficiēs non laborare in alijs pbādis molestū em̄ est. Item
oīa medicina qua nūc medici opant nō pri⁹ in hūanis corpi
bus ab āciq̄s pbata fuit: sed multis diuersisq̄ modis que
dā fuerūt cū inuētiōe pbata. Quedam spōte accipientes ca
lefacit eos aut infri. aut humec. aut exic. q: medici postea in
alijs corpib⁹ pbauerūt. Alij vo multū laborauerūt in cogitē
dis τ disputādis rōnib⁹: s; ipsi formidolosi nō ausi sunt pba
re: q: cūc multe cognitiōis ei⁹ in somnijs venerūt q̄ iter vigi
lādo eā inuestigauerūt: vñ cū sua audacia eam in corpib⁹ p
bauerūt: tādem inueniētes ea rei amāde esse vtilia scripserūt.
Quidā in quibusdā irrōnabilibus animalib⁹ pbauerūt q̄dā
que hūanis corpibus data iam fuerūt illius magni iuuami
nis cā⁹ in irrationabilib⁹ aīalib⁹ fuerāt: deinde indubitāter
ea scripserūt. Hippocrates aūt a quadā auc marina cōstere
facere didicit: q̄ dū vltra modū pisces comederat τ egestio
sua indurata esset: os suū fundāis iplebat aqua rōsarioq̄ ca
pite mittebat rostrū in anum deponebatq̄ aquā in eor cōce
ptam in culū. vñ statim fiebat solubilis. vñ Hip. illud in hoi
bus cōstipatos vētres habētib⁹ pbauit: τ cōstipationi vti
lissimū inuenit. Ampli⁹ reptilia sicut ty. τ serpētes i hyeme
frigidisq̄ tpibus intrāt interiora terre: τ supini iacēt vñ vi
sus eorū obscurat τ deficit: vere aūt veniēte foras egrediunt
visum defectū habētes: tūc cūtes inueniūt maratrum: cui⁹ vō
dib⁹ comestis vertūt oculos circa herbas visusq̄ eis restau
ratur: qđ olim medici explorātes succū illi⁹ herbe i collyrijs
oculorū miscuerūt: τ inueniētes eum magne vtilitatis esse
scripserūt. Dicūt itē q̄dam accipitrem dolorē vētris habē
tem: epar delphini comedere: moxq̄ a dolore liberari. Sunt
τ alia q̄plura p q̄ āciq̄ taliter medicinā in hoib⁹ pbauerūt
pinde hec ars nō in pauco tpe inuēta fuit: q: q̄dam e q̄bus
dā omissa sunt ab alijs pbata: τ ipsi illa τ multa alia cōperiē
tes alijs reliquerūt. Non em̄ multū tpis ē φ in pēia parui
fuerūt scorpiones qui si aliquē mordebāt mox moriebat: qđ
longi tpōris spacio fuerat: sed cū quadā die quēdam mor
derēt statim sufficiēter sanguinem minuit: τ vinū exasiū cū
plore bibēs est liberatus. ppter hoc nō oportet medicinā in
humanis corporibus tētare: sed que ab antiquis pbata sunt

nobis sufficiant: malum enim est. vnde Hippo. in apho. Uita breuis: ars vero longa rc. Hec autem dicit Hip. vt ostendat que necessitas est librum aphorismorum habendi: et demonstrat quod nullus artem medicine in vita sua complere valet. vnde necessario experimenta antiquorum tenentur: et alia probare incipiant. sic perfectio artis medicine compleri potens.

De singulis virtutibus medicinarum a prima procedentibus. Capi. ix.

Compleuimus disputationem qualiter medicine probentur: vt complexio sua intelligatur: ordo sequatur a secundis virtutibus a primis procedentibus. i. maturatiua oppilatiua rc. Quas virtutes possumus cognoscere intellectis earum complexionibus: que sunt ca. fri. hu. et sic. que in omnibus corporibus in quantitate et qualitate non sunt equaliter: sed necessario vna res non est eiusdem virtutis cuius alia: ideoque quedam medicina est aperitiua: quedam mollitiua: et quedam alterius virtutis. Quarum vnaqueque cuius virtutis est non opus dicere: sed dicamus eam complexionem a qua virtus medicine procedit vt querentes medicinam huiusmodi virtutem habentem propter suam complexionem eam inueniamus. Quare conuenit nobis noscere omnem rem in corporibus tripliciter mutari: aut enim ex actione caloris naturalis ad bonam medicinam corporique conuenientem mutatur et vocatur digestio: aut mutatur ex calore qui est extra naturam ad malam medicinam et corpori inconuenientem et putrefactio nuncupatur: aut eius mutatio est inter hec duo. i. inter digestionem et putrefactionem: et de coadunatio sicut aqua hydropicorum et sanies in apostematibus coadunatur. Causa quia natura volens mutare materiam in naturalem qualitatem non inuenit potestatem in qualitate ipsius materiei propter illius materie malignitatem. Illud quod est extra venas et arterias mutat eam aut in saniem: aut in rem quandam nature membrorum vicinam. que mutatio cum nequeat fieri nisi cum temperantia caliditatis naturalis: necesse est vt medicina saniei collectionem eiusque digestionem adiuuans temperate sit complexionis aut vicina temperamento paruo tamen calori pertinens. propterea vbi coadunare volumus saniem: facimus medicinam temperate caliditatis: sicut sunt humana corpora: quemadmodum est fomentatio aque caliditatis temperate aut tepide: vel farina frumenti cum aqua et oleo cocta: panis cum oleo et aqua coctus et similia. Aut facimus medicinam viscosam poros claudentem vel calore naturali intrinsecus coadunato et confortato vt apostematis materia digeratur: sicut fit ex axungia porcina anserina: et similibus. Et si apostema est calidum et tempus estiuum: psilium cum aqua frigida et oleo rosato iuuat: quia facit calorem naturalem interius coadunari. Aut facimus medicinam vtramque virtutem habentem. i. temperate caliditatis et viscosam sicut fit de lini semine vel cataplasmate decoctionis bletarum aque et olei. Sed si corpus vltra temperamentum in caliditate fuerit: decet medicinam in gradu esse frigidam quo calor corporis quod temperamentum excedit temperetur: si non est necesse vt medicina apostematis aperitiua sit calida et sic. poros enim aperit caliditatem naturalem dissoluit et apostematis materiam indurat: quod planius dicemus cum de curis apostematum dicemus.

De medicina mollitiua. Cap. x.

Medicinam mollitiuam oportet fieri prout est causa membrorum. indurata enim membra multis modis indurantur: aut quia desiccantur: aut quia coagulantur et fit in eis nodositas propter frigiditatem: aut quia ea plenitudine extenduntur: aut quia hec tria commiscentur. Medicina ergo mollitiua membris propter siccitatem induratis et humectatiua conueniunt. membris vero propter frigiditatem coagulatis calida sunt necessaria. Extensis quidem propter plenitudinem subuenit: aut refrigeratiua: vt expellat inde materiam: aut calefactiua vt eam dissoluat: et per poros excludat aut desiccat inviscoset: que duobus modis valet: quia humiditatem membrorum desiccat eorumque materiam in siccitatem naturalem conuertit. Medicina tamen qua siccitatem et extensionem membrorum curamus nondum mollitiua: sed attractiua: et maturatiua. Namque recte mollitiua dicitur que duram curat apostematis sicut scilirosim et duriciem extremitatum lacertorum et chordarum ex grosso phlegmate ortam. Huic enim medicina calida et sicca conuenit: non tamen calida multum et sicca: sed calida in secundo gradu: et sicca in primo. [illegible] calidissima et sicca est: subtilem partem apostematis [illegible] et dissoluit: de cetero vero desiccat et indurat. agitque [illegible] ignis in argillam. nam quod est humidum et subtile dissoluit [illegible] petrificat et indurat: diciturque later. Dura ergo apostemata non oportet cum calidissima et sicca medicina curari: [illegible] calor: sic fit apostematis duricies. Si enim medicina [illegible] dicina sit parum calida et sicca: sicut adeps caprarum et gallinarum: si enim est multa mollior: sic medicina sicut est [illegible] hirci pinguedo camomilla et medulla vitali. Hec [illegible] moderate sunt calida et sicca: non tamen oportet esse [illegible] ra. quanto enim adeps est vetustior tanto siccior [illegible] molliores vero sunt bdellium sagapenum galbanum [illegible] oleum vetustissimum: ysicon: adeps porcinus [illegible]

De induratiua medicina. Capi. xj.

Induratiua medicina mollitiue contraria est: ergo si illa calida et sicca est: decet istam esse frigidam et humidam sicut sempervivum psillium portulaca lens aque: hec omnia sunt induratiua quia ex sua frigiditate materiam coagulant et prohibent ne dissoluatur frigida vero et sicca indurant. siccitas tamen eorum quandam partem dissoluit.

De oppilatiua medicina. Capi. xij.

Oppilatiua frigida est et viscosa atque [illegible] sed acumine et punctione. res enim [illegible] ter perforat et dissoluit et quandam partem [illegible] membrorum exiquat: vel quia corpori [illegible] ricibus membrorum excludit.

De aperitiua medicina. Capi. xiij.

Aperitiua medicina est contraria oppilatiue que est attenuans et incidens et aliquantulum [illegible] amara et vitrea. hec enim aperit et [illegible] terius et exterius: que licet aliquid [illegible] rius: illud tamen non operatur exterius propter [illegible] porrorum cutis. Stipticitas enim poros quia sunt [illegible] mundificatiuam medicinam vt interius intret prohibet. [illegible] sua actione fortiter ambit. epar: splenem: renes: et [illegible] aperit et confortat et adiuuat aperitiuam medicinam [illegible] netrare: pinde absinthium interius multum valet [illegible] et aperit cum sua amaritudine et ponticitate. [illegible] operatur. vnde medicina amaritudinem habens et [illegible] ponticitate intrinsecus et extrinsecus aperit et mundificat [illegible] genus amigdale amare radice semen [illegible] grossos et viscosos humores aperiunt et [illegible] sunt in pectore et pulmone. Sanie enim mundificat [illegible] nis: oppilationem aperiunt si oppilatio fortis non fuerit [illegible] enim splenis oppilationi fortiori medicina [illegible] radix capparis scolopendria squilla tamariscus [illegible] singula epatis oppilationi proficiunt. splenis vero [illegible] aceto cocta. pectori et pulmoni valent cum ptisana aut [illegible] mellicrato vel cum oximelle cocta.

De mundificatiua medicina. Capi. xiiij.

Medicina que est mundificatiua est eiusdem [illegible] aperitiua: debilioris tamen. Sed et quedam que mundificant cutem extrinsecus ab impetigine serpigine [illegible] gine: et similibus. s. semen: melonis [illegible] costus calamus [illegible] conche marine [illegible] na. amigdale amare staphisagria helleborus [illegible] be: hec curant cutem cum vi mundificare sicut [illegible] in poris operantur. Mundificatiua nullam habet [illegible] qua virtute oppilationem aperiunt: grossos humores [illegible]

De rarificatiua medicina. Capi. xv.

Rarificatiua cutis poros aperiens calida [illegible] enim corporis substantiam dissoluit: non tamen opus vt [illegible] tum sit calida neque acuta huiusmodi enim [illegible] tangens rigorem et tremorem facit: neque multum [illegible] rem: neque multum sit grossa et terrestris: quia [illegible] rificatiua est camomilla malua sambuci radices [illegible] vetustissimum oleum abrotanum.

De solidatiua medicina. Capi. xvi.

Solidatiua poros cutis solidans est rarificatiue [illegible] sita necessario ergo frigida est et hu. aquosa [illegible]

fortiter oppilans est poros: sed mediocriter sicut est aqua frigida semperuiua portul. et spine que dicitur tribuli: et psilium et omne qd sine desiccatione infrigidat. Sim appposita agunt folia mandragore papauer iusquiamu si moderate ponuntur: sed multu apposita sensum auferunt.

¶ De largatiua medicina. Capi.xvij.

Largatiua oris venarum calida et sicca et grossa et ignea non tamen sit vstiua sicut allia: cepe: fel taurinum: oleum policarie: et similia. hec enim aperiunt ora venarum que sunt in ano: que sunt emoroydes.

¶ De constrictiua medicina. Capi.xviij.

Medicina constrictiua frigida est et grossa et stiptica nullam habens punctionem. hec enim quia grosse substantie est poros non penetrat: et quia frigida est condensat et constringit sicut galla balaustia tiocaracta cortex glandium et similia.

¶ De vstiua medicina. Capi.xix.

Vstiua calida est et sicca et grossa in substantia: que cum corpora tangit velociter perforat propter sui caliditatem et moratur propter suam grossitiem. vrit ergo corpus sicut ferrum candens vrit corpus.

¶ De putrefactiua medicina. Capi.xx.

Hec aliquantulum sit vstiua et est subtilis substantie: non enim tante dicitur esse vstionis vt carnem eliquet: aut cum dolore: aut sine dolore: quia ea non cito mutat corpus sicut scilla: neque perforat fortiter: sicut ea que est grosse substantie aut non facit magnum dolorem aut nullum. vnde non vrit sicut arsenicum et auripigmentum citrinum rubeum: sed hec abusiue dicitur putrefactiua: vere enim putrefactio non fit nisi cum caliditate et humiditate: et necesse est vt membra sint fetentia que sunt putrefactiua.

¶ De virtute medicine liquefacientis carnes. Ca.xxj.

Virtus huiusmodi medicine est quasi putrefactiue: sed tamen debilior: que posita super vulnera exterior: a malam carnem habentia eam desiccat: et corpus coequat. Intrinsecus tamen nullius actionis est: oportet autem hanc moderate poni. nam vltra modum posita sanam comedit carnem et eam concauat sicut es vstum: et cortex eris vsti operatur comincta et pulnerizata vulneribus sicut flos eris vsti et cetera faciunt.

¶ De cicatricatiua medicina. Ca.xxij.

Cicatricatiua medicina carnem vulneribus equat: sanat cutem et indurat et conuertit eam quasi in naturam cutis: que moderate stipticitatis est sicut balaustia: alumen: aloe: galla: et similia. Similiter facit es vstum si solum fuerit. Item quecumque medicina predicta: raro tamen et paulatim ponatur. que vero nullam omnino ponticitatem habent idem operantur: sicut litargirum: cadmia vsta: orobus: et similia.

¶ De medicina carnis curatiua. Capi.xxiij.

Medicine que carnes curant temperate mundificant nullam punctionem vel dolorem faciunt sicut yreos aristoloc. rotunda orobus et similia.

¶ De attractiua medicina. Ca.xxiiij.

Attractiua calide complexionis est subtilisque substantie: quia cum calore attrahit magis si subtilis est. nam sua subtilitate plus perforat: quarum naturam diximus cum de eis disputauimus vt serapinum: armoniacum: fermentum: stercus colombinum: anserinum: porcinum: et similia.

¶ De medicina laxatiua.

Preterea medicina laxatiua cum maturatiua calore adiuuante operatur: vnde quanto calidior est tanto fortius operatur vel agit.

¶ De expulsiua medicina. Capi.xxv.

Expulsiua vero medicina ab interioribus ad exteriora expellit: cuius complexio frigida est substantialiter grossa. res enim frigida est expulsiua: si vero sit grossa fortior erit.

¶ De medicina que custodit corpus a mortifera potione. Ca.xxvj.

Medicina que sanat corpus et custodit a mortifera potione: alia qualitatem veneni resistit: quia sibi contraria est: alia substantialiter: alia propter similitudinem. Quedam enim aut extraposita venenum expellit a membris: attrahendo ad se cum caliditate et subtilitate sue substantie: aut quia sua cum similis est substantie veneni. Cum enim omne venenosum et mortiferum humanis corporibus sit contrarium: nec possit excludi nisi cum medicina sibi simili illud ad se attrahente: necessario et hec medicine corporibus sunt contrarie: non tamen vt per eas perimantur. Est enim mediocris inter naturam corporis et veneni: et quasi ab vtraque eorum extremitate completa. i. inter viuificum et mortiferum. similiter enim nocet: multum enim ex eis bibitum lesionem infert: igitur tantum ex eis sumatur quod neque corpori noceat propter suam multitudinem: neque a veneno superetur causa sue paucitatis.

¶ De medicina mitigante dolorem. Ca.xxvij.

Mitigatiua doloris calida et subtiliatiua sunt: dissoluunt enim purgant: et attenuant leniter digerunt quod clausum est in membro infirmo: siue calidus sit siue viscosus chimus siue grossus: vel multus: vel quodlibet clausum in vijs angustis siue ventositas sit frigida grossa seu fumosa non potens egredi: ideoque hec medicine non possunt esse stiptice virtutis: hec passioni conueniunt: aliquando quidem et si dolorem mitigent passionem minime curant. Nonnunquam enim membra quibus infrigidantur et stupescunt somnusque prouocatur dicitur mitigatiua doloris que dolores non soluunt: sed dolor non sentitur ex somno et membrorum stupore. peior quoque medicina melior est ista. Nam que frigida et humida sunt sicut iusquiamus: mandragora: excepto cortice sue radicis frondes iusquiami et album semen eius. Melius enim est melius sit nigro: illa vero laudabilia sunt potius. nam nostris corporibus substantialiter sunt contraria: ideoque cum salubribus attendo non misceatur illa et hec alia. i. opium myrrha: stigia: crocus: et similia. Multum enim ex eis potatum maniam et mortem prouocant: sed moderate suscepta iuuant. Similiter faciunt ea que cerebro nocent: implent enim caput de pessimis fumis: grauitatem vertiginem et scotomiam generantibus. nocent quoque ori stomachi propter colligantiam cerebri et stomachi.

¶ De virtute tertia medicine lapidem frangente. Ca.xxviij.

Quemadmodum actionem secunde virtutis a prima diximus procedere: ita tertiam a secunda oriri dicamus: que quidem lapidem frangunt: vrinam et menstrua prouocant: pectus et pulmonem ad screandum adiuuant: lac et sperma augmentant: lapidem frangunt: vrinam prouocant: et hec cum medicina calida grossos humores incidente: non multum tamen calida: nimia enim caliditate et siccitate lapides siccantur: sed que renes mundificat minus ledit: et aliquantule humiditatis est: sicut est radix lupini et sparagi: et eorum sperma: potissimum nitrum vstum: acetum in quo cocta est squilla: petrosilini radix: cicer nigrum: amigdale amare et similia.

¶ De medicina vrinam prouocante. Capi.xxix.

Vrina prouocatur cum rebus calidis et acumen habentibus vt extenuent sanguinem et renes calefaciant: vt possint colamentum sanguinis ad se trahere: sicut faciunt sperma apij petroselini. marathri: apij amomi acorus. hec omnia sanguinem mundificant et subtiliant et diuidunt ab eo suam aquositatem sicut coagulum separat a lacte serum.

¶ De medicina menstrua prouocante. Capi.xxx.

Menstrua prouocantur cum medicinis potui datis et deforis positis. Que bibuntur sanguinem attenuant viasque pororum aperiunt que sunt quasi lactis prouocatiua: differunt tamen. hec enim calidiores sunt et plus incidentes: venam enim vulue plus oportet aperire quam eam que est in mamillis vt facile fluat sanguis: ipsa enim non adiuuat ad expellendum a se sanguinem. Mamille vero sanguinem sibi sufficientem ad se trahunt: ideoque que ad iuuant sanguinem ad mamillas venire iuuant menstrua: cum pauca sint: sed cum omnino cessata fuerint nihil prosunt. Que quidem menstruis cessantibus conueniunt sunt myrrha calamentum agreste et domesticum dipeam: assarum sauina cassialignea acorus: cinamomum: costus: et similia. Que ceterum posita aut cum solo calore proficiunt: vt ora venarum aperiant et sanguinem liquefaciant: aut cum sua similitudine vt sauina et alia multa.

¶ De medicina lac generante. Capi.xxxj.

Lactis generatio sit cum cibis et medicina. Cum medicina vero que calefacit phlegma et digerit illud et in sanguinem conuertit. Cum cibis vero que substantie lactis affines sunt. sicut est que laudabilem chimum generat: quorum humiditas est moderata: et calor est vt calor sanguinis. Calor enim sanguinis est temperatus atque lactis substantie similis. humidis quoque corporibus est conueniens. Calor autem cholere rubee est vltra temperamentum. phlegma autem frigidum est. Lac ergo inter sanguinem et phlegma mediocre. vicinius tamen sanguini quam phlegmati. vnde cum lac minuitur oportet sanguinem corporis inuestigari. Qui si minoratus fuerit necesse est seruare dietam sanguinis augmentatiuam

tariu uni.i.ca.ꝛ hu.ꝙ si cho.ru. dñatur purgẽtur: deinde cibos sanguinẽ generãtes accipiãt. Si aũt phlegma: accipiãt medicinas i scdo gradu calidas nullã facit desiccitatẽ: simele est dare cibaria sic est eruca maratrũ anetũ ꝛ silia. Multũ ca. ꝛ sic. dieta aut medicina lac extinguit. Calor eī nimi⁹ naturã sanguis extingat ꝛ corrũpit. siccitas vo quãtitatẽ ei⁹ decrescit: nos ꝙ diximꝰ in multꝭ locis materiã lactis nõ aliud esse nisi sanguinẽ coctũ: sanguie ꝙ minuto: necessario lac nõ gñatur.

¶ De medicina spma gñante vel augmẽtãte. Ca.xxxij.

Sperma gñatur aut ex cibis laudabilibꝰ ꝛ inflatiuis substãtialiter corpi cõuenietibꝰ: aut ex medicinis calida ꝛ inflãte. sperma eñ ꝙ de bona ꝛ spũali gñatur materia: necessario cũa spma augmẽtãtia sunt nutrẽtia ꝛ inflãtia sicut cicer: faba cepe. De medicina sicut siser ꝛ silia.

¶ De medicina lac auferẽte ꝛ desiccãte. Ca.xxxiij.

Lactis ablatiua calefaciũt ꝛ desiccãt aut infrigidãt Que calida sũt sanguis naturã corrũpũt. Que frigidãt ꝗtitatẽ sanguis minuũt. Que vo spma minuũt eiꝰ inde naturã corrũpũt sicut infrigidãtia ꝛ sic. facietia hoꝝ eñ cõplexio ꝯplexioni spmatis ꝯria est ꝛ opposita. Desiccatiua aũt ꝗ sint calida spma semꝑ destruũt: sicut facit ruta agriꝰ castꝰ ꝛ silia. Que spma ab interioribꝰ deducũt ad exteriora sunt sicut sanatiua ꝛ calefaciẽtia fine siccitate. Que vero spermati vt nõ ꝓuocetur repugnãt: sunt frigida. spma absꝗ sua frigiditate vel corruptiõe coagulãtia sunt lactuca: buris: trifolocãia: cucurbita: citrulus: cucumeres: ꝛ silia.

¶ De medicina pectꝰ ꝛ pulmonẽ mũdificãte. Ca.xxxiiij.

Pectoris ꝛ pulmõis mũdificatiua sunt apirina ꝛ inci sua nõ multũ calida: ꝗ ops dari cũ hũidis sirupis ꝛ cũ iuribꝰ: ꝗ sũt pinea maxie si recẽs sit: aut butyꝝ cum melle vel cũ zuccara: aut fabe cũ zuccara: castoꝛel aũt sumus iuuat cõtra hũores frigidos ꝛ hu. a capite ad pectꝰ descẽdẽtes: spica etiã eodẽ modo desiccat. ¶ Sufficiat de actione tertie vtutis. Hic aũt finitur nr̃a disputatio de vtĩ virtute simplicis medicine. Est aũt incipiẽda simpliciũ medicinaꝝ diuisio de naturis ꝛ disputatio deo adiuuãte.

¶ De diuisione simplicis medicine. Ca.xxxv.

Simplex medicina aut ẽ de existẽtibꝰ ꝑ se sic sunt lapides ꝛ metalla: aut de herbis aut membris aĩaliũ. Medicina ꝗ fit de nascẽtibꝰ terre sũt herba: semina: grana: frõdes: flores: fructus: cortices: succi: gũmi: ligna: radices: ꝛ silia. Medicina aũt ꝗ fit de terraꝝ venis ꝗdam sunt petre. alie luti: ꝛ alie sunt corpa mineralia: vt aurũ: argẽtum: es: plũbuꝝ: ferrũ: stagnũ: metallũ. Alie de mẽbris aĩaliũ vt cornua testiculi. Alie de hũiditate coꝝ vt lac sanguis serũ: butyrum: oua. Alie de supfluitatibus hoĩm: vt sudor sputũ: ꝛ his silia. Alie de vanis hoĩm ꝛ bestiaꝝ. Alie de capillis: pilis: vngulis: medullis: ossibꝰ: coꝛijs: pĩguedinibꝰ. Alie de telis araneaꝝ. Alie de fructu ꝛ ope vermiuꝝ: vt sericũ. Nos itaꝗ deo ꝯcedẽte vniꝯuiusꝗ supradictaꝝ vtutẽ ꝛ iuuamẽ mõstrabĩmꝰ

¶ De naturꝭ simpliciũ medicinaꝝ: ꝛ pmo de herbis. Ca.xxxvj

¶ De absinthio.

Absinthioꝝ meliꝰ citrinũ ꝛ nouellũ. qḋ est electius venit de nubia aut de tarso in natura sui ca. est in pmo gradu siccũ in scdo. sapor eiꝰ amarꝰ est ꝛ acutꝰ est in eo ꝛ põticitas: ideo valet frigido stomacho ꝙ: cõfortat eum cũ sua põticitate ꝛ caliditate: ꝛ purgat choleri. ob hũores de stomacho cũ sua amaritudine ꝛ subtilitate sua educit cholerã ru. Alterũ genꝰ absinthij est meliꝰ supradicto qḋ est boni odoris coloris aliquãtulũ albo calidũ in pmo gradu sic. in tertio hꝫ in se subtilitatẽ ꝛ amaritudinẽ: cuꝫ ista vtute incidit ꝛ dissoluit. Ascarides lũbricos ꝛ vermes necat in vẽtre hois bibitũ. Cinis eiꝰ cũ oleo amigdal. amara. idem simplex positꝰ sup alopiciã valet. Oleũ ex eo factũ valet stomacho in appetitu ꝯfortãdo ꝛ capiti patiẽti ex frigiditate: febribꝰ cũ rigore si patiẽs inũgat ante accessionẽ rigor cessabit: inũcti barbe pili citius nascũtur: ꝗ rarificat cutem ꝛ poros aperit cum subtilitate sua ꝛ pũctione.

¶ De absinthio põtico.

¶ Arestaben: idest absinthiũ ponticũ meliꝰ qḋ venit de romania sĩle absinthio in oibꝰ suis actiõibꝰ: sed differt in põticitate: ꝗ põticitas in eo dñatur: ideo ꝯfortat magis stomachum ꝛ epar.

¶ De epatica.

¶ Azezalsaker. i. herba epatica ꝗ in fontãis inueñ frigida hũida in scdo gradu: eiꝰ apozima caliditatẽ epatis extinguit. Si epithimetur idem facit. Caue eñ ne vltra tertiũ vel quartũ eiꝰ apozima: ꝗ epar multũ infrigidat.

¶ De assia.

¶ Sipaa. i. assia ca. ꝛ sic. in tertio gradu grossum phlegma attenuat: stomachi vẽtositatem dissoluit: lũbricos ꝛ alia genera vermiũ si cũ succo mororũ capelinũ data fuerit a corpe hoĩs excludit. Silr facit semen eiꝰ maxie puerꝭ valet ꝛ dolori vulue.

¶ De scelerata.

¶ Scelerata. i. apiũ risus initiꝭ medie ẽ. vna ꝗ solidat cutẽ et ignis: si cathaplasmet optima ẽ scrophulis: ꝗ ea comedit ꝛ incẽdit. Est qdã spẽs scelerate ꝗ manet iuxta aquã ꝛ cũ illa aqua oĩno cauendũ est. nã qui eã biberit aut comederit corrodit stomachũ ꝛ intestina: ꝛ hõ ꝓcedit maniacꝰ efficit ꝛ semꝑ ridet: ꝛ ita ridẽdo aĩam eiꝰ exhalat.

¶ De gramine.

¶ Gramen ca. ꝛ sic. ꝓpterea hꝫ interficiẽdi ꝛ expellẽdi lumbricos ascarides ꝛ vermes oẽs maxie si succꝰ eius cũ puluere cornu cerui bibatur. Congruit eñ pueris: ꝗ ipsi ꝓ ea maxime hoc reficit.

¶ De castragula.

¶ Castragula est herba ꝗdã interta ad modũ retha. ca. ꝛ sic. in scdo gradu: ꝗ si pisetur ꝛ in vino mittat ꝛ ponatur in diuo a sero vsꝗ ad mane deinde potui tribuatur omnes purgabũtur scropꝑule: ita ꝙ nec vna remanebit ꝗ vdebit in signũ.

¶ De enula.

¶ Arestengeship quã dicũt enulã est duobꝰ modis. vna habẽs flores citrinos: alia albũ. Sed melior est cũ flore citrino frõdibꝰ maximis. Radix eiꝰ ponit in medicinis: ca. in scdo gradu sicca in pmo. Succꝰ eiꝰ i aqua coctꝰ valet dolori capitꝭ ex frigiditate si ex ea lauet. valet ꝙ scotomie vertigini ꝛ humore grosso ꝗ est in capite: si cũ vino cocta bibat mẽdat lapides ꝗ sunt in renibꝰ: valet ꝙ frigiditati matricis. Cinis ex ea factꝰ ꝛ in vulnere vulue aspsus mundificat ꝛ desiccat. ꝛ cũ melle bibitus lũbricos expellit.

¶ De polio.

¶ Gaida. i. poliũ meliꝰ qḋ venit de tripoli calidũ ꝛ sic. in scdo gradu: hꝫ in se acuitatẽ ꝛ tenuitatẽ: saporis ẽ amari: ideo vrinã ꝛ menstrua ꝓuocat. Ascarides ꝛ lũbricos atꝗ vermes necat: pistatũ recẽs ꝛ sup vulnꝰ positum sanat ꝛ mũdat. valet cancerosis vulneribꝰ. silr ꝛ morsibꝰ scorpioñ eius potio bibitum aut superpositũ.

¶ De boragine.

¶ Risenator. i. boragomelior: recẽs ca. ꝛ hu. in pmo gradu valet in elãcholicis tristibꝰ fine cã maxie si bibat cũ vino ꝛ zuccara. lingua arabica dr̃ bederã bona. i. letificans.

¶ De siſeleos.

¶ Siseleos melior est ꝗ a roma venit ca. ꝛ sic. in tertio gradu vrinã ꝓuocat. valet epilepticis bibita. Melior in corpore de grosso phlegmate purgat.

¶ De fumoterre.

¶ Seterꝰ. i. fumꝰ terre melior est cinereꝰ coloris: folia melior sũt ramis: ca. ꝛ hu. in fine pmi gdus. hꝫ amaritudinẽ ꝛ põticitatẽ: stomachũ cuꝫ sua põticitate ꝯfortat: cũ sua amaritudine cholerã ru. purgat de stomacho ꝛ de melancholia corporis mũdat ꝑ solutionem.

¶ De menta.

¶ Menta melior ꝗ nascit in arena ꝗ in terra: ꝗdã viridis ꝛ folijs ãplis fri. ꝛ sic. in scdo gradu hꝫ in se põticitatẽ: ideo valet calidis apostematibꝰ maxie in oculis ꝛ in alijs mẽbris.

¶ De malua.

¶ Cathemia. i. malua melior viridis fri. in pmo gradu hu. in scdo ꝯcedit mollitiua dura apostemata ex caliditate dissoluit ꝗ in se aliquid caliditatis vnde mundificat lentigines ꝛ cutis vicus faciẽ.

¶ De thimo.

¶ Hasce. i. thimũ qḋ venit ex tripoli meliꝰ ca. ꝛ sic. in scdo gradu iusculũ ꝓuocat vrinã ꝛ menstrua: epar ꝛ stomachũ mũdat de phlegmate: vẽtositatẽ tollit maxie si tritũ cũ melle ꝛ aqua calida bibat. silr iuuat ꝛ purgat cantica pectoris ꝛ pulmonem de grosso phlegmate.

¶ De eupatorio.

¶ Assifigali vel gafe. i. eupatoriũ meliꝰ qḋ venit ex monte birotho nature tẽpate ca. ꝛ sic. i pmo gradu: amaritudinẽ hꝫ ꝛ tenuitatẽ ꝛ põticitatẽ ꝯfortat stomachũ cuꝫ sua põticitate ꝛ cũ sua tenuitate aperit eparis ꝛ splenis oppilationes. valet diuturne febri maxie si bibat cum radice capparis ꝛ syrupo acetoso: ꝛ hꝫ in se virtutem incisiuam: vnde vrinam ꝛ menstrua prouocat.

¶ De amomo.

¶ Cummenechi. i. amomũ facit velud grana rubea ...

venit a romania ca. et sic. in secundo gradu: hz in se ponticitatem epithimatum somnum inducit et dolorem placat: apostema dissolvit: et morsibus scorpionum et dolori matricis si subiciatur valet. Similiter si coctum fuerit in aqua et bibitum in dolore epatis et renum valet.

¶ De affodillo.

¶ Exebla .i. affodillus hz in se virtutem dissolutivam et stringentem: et coctio eius aut succus adustioni ignis: aut calido apostemati .i. phlegmoni sine dubio prodest: si masticetur gingivarum et palati excoriationem sanat.

¶ De capillis veneris.

¶ Barsiequarsem melius tirsum nigrum habens cum foliis viridibus et foliis apii similibus: cuius folia sunt temperata in caliditate et frigiditate in primo gradu: hz subtilitatem et siccitatem in se et virtutem dissolutivam. unde scrophulas dissolvit: si epithimetur cum oleo et aceto valet alopitiis grossos humores pectoris et pulmonis purgat lapidem in vesica frangit: urinam provocat: ex his .v. iii. propinatur. Cinis eius aspersus loco capillos facit renasci.

¶ De camomilla.

¶ Bebonigi .i. camomilla melior citrina et floris albi recens odorifera rosa sua mane ca. et sic. in primo gradu temperata in caliditate et sic. et subtilitate dissolutiva aliquantulum mollitiva. Oleum ex ea factum valet dolori ex labore: quia solvit et mitigat membra iecta. Similiter valet amphimerinis febribus ex oppilatione porrorum: durum apostema dissolvit: mitigat etiam apostema in diaphragmate: menstruis ipat. Si mulier sedeat in apozimate eius abortum facit: ex sessione urinam provocat: valet lapidibus renum si balneatur in aqua eius: urinam provocat: epatis apostema curat si ex eo epithimetur.

¶ De herba oppoponacis.

¶ Castilia vel herba sasinidest herba oppoponacis melior est recens que venit de romania calida et sic. in secundo gradu: habens in se subtilitatem unde multum dissolvit. virtus eius virtuti similis est camomille: aliquantulum tamen differt: quia calor eius est subtilior illa.

¶ De melliloto.

¶ Eclysemelich .i. corona regia quam nos mellilotum vocamus melior recens semen eius simile fenugreco temperatus in caliditate et hu. participat magis calore nimiumque dissolvit: parum hz ponticitatis.

¶ De prassio.

¶ Farison .i. prassium: melius coloris cineris et participans aliquantum ruboris: et quod venit a partibus rome: calidum in secundo gradu: et siccum in tertio: hz amaritudinem. unde oppilationes splenis aperit: purgat pectus et pulmonem de humiditate: menstrua provocat cum mulsa bibitum: succus eius in sole pistatus cum melle acuit oculos et confortat. Sternutatio facta cum succo eius curat ytericos.

¶ De ribes.

¶ Riberisu .i. ribes tersum nascens in montibus libie inter nives melius longum et grossum: frigidum est et sic. calorem acutarum febrium minuit: cho. ru. extinguit: et solutioni ex eadem cholera resistit: stomachum et epar calidum confortat. Succus cum farina ordei mixtus valet herisipile et stomacho calido.

¶ De ypericon.

¶ Iasaricon .i. ypericon: melius quod venit ex montibus tripoli calidum et sic. subtile: purgat venas de humoribus putrefactis: oppilationem epatis aperit: matricem purgat: ideo urinam et menstrua provocat: humida vulnera desiccat.

¶ De pipere nigro.

¶ Fulfulume .i. radix piperis nigri est sicca et multum calida: succus eius ex eo factus lentigines curat faciei: duritiem durum maris splenis dissolvit.

¶ De buchormarien.

¶ Buchormarien .i. suffumigatio quam gallici herbam thurio vocant: ca. et sic. in tertio gradu: mundificativum: dissolutivum: incisivum attractivum est: succus tamen eius ora venarum que in ano sunt aperit et sanguinem ex eis fluere facit. Et si licinium factum ex eius succo vingatur in ano infuso ventres dissolvit: aut si venter in umbilico vngatur: et si parum ex eo bibatur vermes et ascarides necat: menstrua provocat et abortum facit mortuumque fetum expellit: valet pectoris si cum sirupo acetoso bibatur et alopitias si fricetur ex eo locus faciei: lentigines mundat et scabiem totius corporis: duritiem splenis epithimatum curat.

¶ De bedeoard.

¶ Bedeoard .i. odor rose melior alba recens frigida in primo gradu: hz acuitatem unde dissolvit et mundat defectum stomachum adiuvat valet defectui febris: dolori dentium morsuique reptilium valet.

¶ De seecha.

¶ Seecha .i. samida melior recens et viridis similis in omni virtute bedeoard.

¶ De camedreos.

¶ Camedreos melior recens nascens in montibus: calidum et sic. in tertio gradu: hz in se amaritudinem unde humores grossos incidit et mundificat. valet splenis duritiei si bibatur: similiter apozima eius menstrua et urinam provocat.

¶ De camepitheos.

¶ Benesnos .i. camepitheos calidum et sic. in secundo gradu: hz in se amaritudinem unde incidit et purgat grossum phlegma: oppilationem splenis et epatis aperit: menstrua et urinam provocat: valet ictericis et sciaticis.

¶ De ramno.

¶ Hausigi vel ausegi .i. ramnum melius viride: ponticitas est in eo: flos eius masticatus vulneribus oris et palati valet.

¶ De virga pastoris.

¶ Afaragi .i. virga pastoris recens est melior et viridis: frigida et sic. in secundo gradu: hz ponticitatem unde lippitudini oculorum pistata supponatur. Clystere factum ex ea valet dissinterie et fluxui sanguinis resistit menstruis que ex ea fiunt. Similiter tenuem sanguinem mulieris stringit. calido apostemati et inflammationi valet. in quocumque membro calor fuerit valet. similiter supposita epati de mala complexione iuvat. vulnera sanat recentia.

¶ De sticados.

¶ Sticados melior recens habens colorem citrinum. ca. in primo gradu et sic. in secundo. sapor eius amarus et ponticus. aperit: dissolvit: mundificat: et maturat: confortat omnia membra. valet nigre cholere que est in cerebro et stomacho et hypocondriis.

¶ De farsion.

¶ Farasion calida et hu. pistata et supposita frigido apostemati dissolvit super morsus scorpionis valet.

¶ De centaurea.

¶ Cantoria .i. centaurea melior minor: et ibidem melior odorifera: hec calida et sic. cum ponticitate et acuitate: habens in se virtutem phlegma dissolvendi. Clystere factum ex eis valet cholericis. Dicitur quod deducit cho. ru. menstrua provocat fetus mortuos expellit: abortum facit maior in suppositorio fortius operatur.

¶ De pentafilon.

¶ Pentafilon .i. quinque folia alii semenquefolium dicunt: fri. et sic. multum sanguinem stringit de quocumque loco fluxerit.

¶ De tribulo marino.

¶ Hesecch .i. tribulus melior recens et viridis ca. temperate in primo gradu prohibet materiam superiorem membris .i. potentia in renibus lapides rumpit. valet colice passioni et stranguriosis dolorem que renum et dorsi dysteriatus valet.

¶ De psilio.

¶ Besterciceon .i. psilium frigidum et hu. in tertio gradu melius recens habens parum ponticitatis appositum calido apostemati valet succus eius potatus fluxum sanguinis stringit et pectoris. virtus eius similis est coriandro parum acceptum in tussi iuvat.

¶ De solatro.

¶ Hamebar .i. strignum melius recens fri. et sic. in secundo gradu hz in se aliquid ponticitatis: succus eius super aliquod apostema ca. infusus eius dissolvit. Similiter cum cassiafistula bibitus valet ca. apostema in epate habentibus: et de stomacho suaviter deducit cho. ru. valet hydropicis ca. apostema in epate habentibus cum cassiafistula semper si necesse fuerit cum ad bibendum dederis: coctus disponetur. si vero hoc modo non purificetur angustiam facit.

¶ De quodam genere cathaputie vel melius alkekingi.

¶ Recu .i. genus cathapucie cuius folia sunt similia foliis strigni melius citrinum ca. et sic. et ponticum aliquantulum. Succus eius cum cassiafistula potatus valet hydropicis et apostemati epatis.

¶ De barba hircina.

¶ Tarathit vel hechzees .i. barba hircina vel ypoquistidos frigi. et sic. in tertio gradu hz ponticitatem. valet fluxui sanguinis ex inferiori parte et sonantibus sanguinem. valet dissinteriis potata cum vino vel aqua similiter hectericis. vulnera consolidat masculi nervis incisis valet et confortat et corroborat testiculos tumentes: infusa si misceatur emplastris epar confortat et stomachum melior recens.

¶ De ysopo.

¶ Cusso .i. ysopum ca. et sic. in tertio gradu: valet diuturne tussi ex phlegmate et orthopnee.

¶ De sempviva.

¶ Buthalmon vel zoothalmon .i. sempviva melior dortiua et recens fri. in tertio gradu sic. in primo valet ca. apostemati supposita maxime phlegmoni herisipile ca. epatis et eius apostemati. succus eius cum cera et oleo mixtus et inunctus pectori phthysicis valet: cum oleo rosa. et aceto mixtus sedat dolorem capitis ex calore.

¶ De idico.

¶ Nil .i. indicum melior recens et participans ruborem fri. est temperate similiter mediocre inter hu. et sic. calido valet apostemati suppositus. Succus eius cum cassiafistula bibitus valet hydropicis.

¶ De cipero.

¶ Giurenil .i. gurguma a quibusdam vocatur: cum viride est si comedatur provocat urinam: radix eius est mundificativa et desiccativa atque subtiliativa calefacit aliquantulum valet duritiei epatis et splenis superposita cum ficubus siccis et cum aceto cocta similiter valet scabiei excoriationi.

¶ De sansuco.

¶ Mersemi .i. sansucus melior habens flores similes citrino colori et recens: est eius duobus modis: superdicto et alio foliis rubei coloris: hoc attenuat satis et sunt ca. et sic. appositus fractis vulneribus lignum sive spinam in eis fixam extrahit: succo eius vel apozimate caput lavatum iuvat paraliticos: hz virtutes desiccandi sive mor

dicatione: cōglutinat vulnera. valet putrescētibus mēbris.

¶ De mentastro.

¶ Anteghebeli. i. mētastrū mōtanū meli⁹ est odoriferū foliis paruis calidū est ⁊ desiccatiuū: attenuat grossā materiā: pectus purgat de grosso phlegmate: pulmonē mūdat: ⁊ menstrua puocat.

¶ De pulegio.

¶ Maseramaar. i. pulegiū meli⁹ pcipuū citrino colore: vi⁹ eius silis nepitē: sed tenuior: ⁊ ideo vrinā magis prouocat ⁊ abortum expellit.

¶ De mentastro.

¶ Finisogis. i. mētastrū de fluuiis ca. ⁊ sic. subtile. succ⁹ eius cū melle bibit⁹ facit sudorē: ⁊ cali. cū vino ppinat⁹ rigori febriū valet. sic̄ indict⁹ sciaticos liberat si de eo epithimef calefacit eū locū ⁊ materiā eijcit foras. mēstrua puocat: bibit⁹ sic̄ vulneribus valz: lepror⁹ de succo ei⁹ i pectore vnct⁹ liberaf q̄ attenuat ⁊ mūdificat. Succ⁹ ei⁹ lūbricos ⁊ vermes necat valz ortbopni: yctericis et oppilatōe epatis.

De sisimbrio.

¶ Anemendi. i. sisimbriū meli⁹ viride boni odoris ca. ⁊ sic. in tertio gdu: subtile dissolutiuū mēstrua ⁊ vrinā puocat. valet singultui ex plēitudie: lapidē frāgit apozimate bibito cū aceto ⁊ oleo ro. mixto valet dolori capitis ex frigiditate: ⁊ maxime in principio.

De menta.

¶ Menua. i. mēta melior recēs domestica ca. ⁊ sic. i scdo gdu hz i se hūiditatē ⁊ vnctuositatē. vñ vz coitui si cū aceto māducef vomitū abstinet ⁊ stomachi āgustiā tollit.

De origano.

¶ Ahasar. i. origanū ei⁹ duo sunt gña: vnū āplis foliis ⁊ est maioris vtutis ambo cali. ⁊ sic. in scdo gradu stomachū cōfortant ⁊ calefaciūt: ⁊ dissoluūt grossam vētositatē: ⁊ de visceribus grossos hūores attenuāt: si cū aceto coquātur: ⁊ in ore teneatur valēt dolori dētium.

De aneto.

¶ Scebet. i. anetū meli⁹ cū floresāt ⁊ recēs calidū i scdo gradu. sic. i tertio: si cū oleo coquaf fit oleū dissolutiuū valet laborē dolorisq: ⁊ dolorē capitis mitigat ⁊ somnū puocat apostema durū ⁊ crudū dissoluit ⁊ maturat ⁊ maxie valz apostematib⁹: multū eīm ē dissolutiuū: assum ⁊ puluerizatū valz ruptis apostematib⁹: ⁊ in exteriorib⁹ vulnerib⁹ ⁊ maxie q̄ sūt in pectine ⁊ mulieris vulua. apozima ei⁹ cum melle mūdat phlegma ⁊ cholerā rubeā.

De portulaca.

¶ Bachala bādecta. i. portulaca: melior: ramis vnūosis aliquātulū: fri. ⁊ hu. i tertio gdu hz aliquātulū pōticitatis: ideo valet dissintericis: q: phibet hūores discurrere maxie si sint cholerici. ifrigidat eīm si māducef vel bibaf. succ⁹ indict⁹ tēporibus valet calori ibi ɔsistēti: bibit⁹ fluxū san. strīgit de quocūq loco manantē: cū polline ordei mixtus ⁊ impositus prodest dolori capitis ex sole.

De atriplice.

¶ Asamar. i. atriplex: melior recēs tēpata in frigiditate ⁊ hu. in scdo gdu: ideoq cū tenera fuerit valet calido apostēati in statu: ⁊ ē cib⁹ bon⁹ tussiētibus si misceaf amygdaleon. Semen ei⁹ hz i se salsuginē vñ vomitū puocat.

De porro.

¶ Kurrat. i. porrū meli⁹ acre albis foliis ca. ⁊ sic. mūdificatiuū ⁊ subtile vrinā puocat pect⁹ ⁊ pulmonē purgat de grosso phlegmate maxie si cū oleo coqf. si vo cū butyro pistef ⁊ in ano ponaf: valet emorroydib⁹: succ⁹ ei⁹ bibit⁹ emorroydas sanat. strīgit hz i se aliquātulū strīgētis vtutis.

De coriandro.

¶ Alsboi. i. coriādrū frigidū ⁊ stipticū atq subtile. succ⁹ ei⁹ valet phlegmōi ⁊ herisipile indict⁹ apostema dissoluit molle. P. dixit succ⁹ ei⁹ si potef reddit hoiem isanū. Si vero multum bibatur: mortem infert.

De ruta.

¶ Sedeb. i. ruta melior viridis ⁊ hñs hūiditatem acutā: silvestris est ca. ⁊ sic. in fine ṫtii gdus multū desiccat: domestica aūt minoris ē ca. ⁊ sic. hz i se subtilitatē ⁊ mordicatiōes aliquātulū hñs amaritudinis: viscosos incidit hu. p vrinā vētositatē dissoluit: ideoq coitū phibet. succ⁹ ei⁹ bibit⁹ valz rigori febriū strāgurie vulue dysinteriza⁹ valet. Succ⁹ ei⁹ cū aloe mixtus oculis hūidis. cū oleo coct⁹ ⁊ sup pectinē posit⁹ valz: vrinā puocat: cuius apozima bibitum valet colicis de grossa vētositate.

De gūmi rute.

¶ Eclisic. i. gūma rute ca. ⁊ sic. in ṫrto gdu: calor eius acutus ē: qd colligif a latere vēti venietis stare oport; ne odor ei⁹ nares ingrediaf: narib⁹ eīm ingressus inflat faciē ⁊ pustulas facit cū sua acuitate: hz vim attrahēdi foras abit⁹ ⁊ dissoluit lactificiū ei⁹ i alopitia positū valet. si cū melle bibaf vomitū ⁊ vētrē ducit: iuuat hydropicos: lētiginē grossaz faciei curat ⁊ mūdificat: vt inde sup eā vna hora dimittaf: ꝑ pilia auferatur: ⁊ cū apozimate cātabri lauef.

De lactuca.

¶ Chaas. i. lactuca melior hortina tenera recēs fri. ⁊ hu. in tertio gdu: somnū puocat: sitim ɔpescit. succ⁹ ei⁹ sup apostema cali. posit⁹ iuuat libidinē tollit semē ei⁹ maxie ex̄ccatū qui vtūtur in cibis hebetat visum.

De mercuriali.

Kibleba. i. mercurialis melior cū magnis foliis fri. ⁊ hu. hz in se viscositatē ⁊ pōticitatē: cho. deducit ni fac⁹ [illegible] bibaf ⁊ melior sine coctiōe ē. si vo coqf cū oleo [illegible] dissintericis def vz. Si cū vino vz tussiētib⁹ ⁊ apostēatis [illegible] posita cācrosa vulnera sanat: ⁊ adustionē ignis. si coqf cū [illegible] tor ⁊ bibaf grossū attenuat splenē maxie flos facit [illegible] marb⁹ initilis purgat cerebrū: phibet [illegible] si lauef ex eo sanat vulnera antiq aurīū.

De caule.

Korob. i. caulis: ⁊ ē duob⁹ modis: maior ⁊ minor [illegible] est minus foliis diuersorū vtutis fri. ⁊ sic. aliquātulū [illegible] nis hz ⁊ hu. vulnera sanat: maxie nitrosa ⁊ [illegible] postēatis dissoluit: ocloꝝ scabiē mūdat q̄ fit cū [illegible] rat. ei⁹ apozima bibitū vētrē ducit: purgat [illegible] morsib⁹ reptiliū. succ⁹ ei⁹ bibit⁹ vel apozima [illegible] Suba comesta vētrē strīgit: nigrā cho. gnat.

De rumice.

¶ Achoma. i. rumex vel herba acetosa melior [illegible] ⁊ saporis acetosi: ⁊ fri. ⁊ sic. aliquātulū dissolutiua [illegible] apostēatib⁹ supposita phibet saguīne [illegible] si cruda vel cocta cōedaf valet dissintericis [illegible] acetositate tato debili⁹ opaf.

De malua.

Melochia alij cubebi. i. malua melior ortina ca. [illegible] hu. i scdo: est mollitiua ⁊ dissolutiua cocta cū oleo [illegible] dest tussiētib⁹: ⁊ si clystere; ex eo cū oleo [illegible] sintericis ventrēq̄ deducit.

De apio.

Kagaras. i. apiū ca. ⁊ sic. in scdo gdu vrinā ⁊ mēstrua puocat: grossā dissoluit vētositatē ei⁹ apozima oppilatiōes epatis ⁊ splenis aperit: valet ⁊ qtidianarijs cū rigore [illegible] ratri succo misceaf.

De scariola.

Hādeb. i. scariola melior ortina fri. i primo [illegible] let epatis oppilatiōi yctericie ac vulneri⁹ calido [illegible] xime si cū cassiā. bibaf: cū sandalo vo rubeo [illegible] ti supposita dissoluit.

De cuscuta.

Kusuite. i. podagra vl' graticula lini: q̄ĭ [illegible] li⁹ ē. scdo vo loco vz qd in lino fit fri. in primo [illegible] hz tñ aliquātulū caloris in se: eīm amara ē ideo [illegible] epatis oppilatiōes yctericisq̄ valet si cū cassiā bibaf. [illegible] let hydropicis ex calore.

De nasturcio.

Cardamū. i. nasturciū meli⁹ albū ⁊ ortinū ei⁹ [illegible] hypocōdrioꝝ dolori vz. hydropicos ⁊ strāguriosos [illegible] nā ⁊ mēstrua puocat: stomachū ɔfortat: frigidū [illegible] dissoluit vētositatē vz sincopi ex plenitudie [illegible] ei⁹ sup morsum serpētis [illegible] dolorē mitigat [illegible] succus cū melle mixt⁹ oculoꝝ acuit visum.

De melissa.

Bedarābia alij thugic. i. melissa letificās cor [illegible] est hñs odorē silē; citro calida tēpate [illegible] lāchōlicis tristes letificat bonā digestionē facit [illegible] cto cordi phibet: cor ɔfortat tremulū.

De ozimo.

Frāgemesuit alij cebat. i. ozimū cali. ⁊ sic. subtile [illegible] minor siccitate dederā: bona melācholicis [illegible] edatur.

De sansuco.

Marcemusum. i. sansuc⁹ calidus ⁊ sic. i tertio gdu valet dolorē capitis ex frigiditate: si odoretur. Si in aq coquat ⁊ caput lauef magis adiuuat. oleū ex eo factū [illegible] ei⁹ spiritui ⁊ dolori valet caput q̄ purgat ⁊ somnū inducit.

De squinanto.

Adechar. i. squināntū meli⁹ recēs [illegible] in primo gdu pōticitas atq subtilitas ē in co: vrinā ⁊ mēstrua puocat: vz epatis ⁊ stomachi apostematib⁹ [illegible] sanguis strīgit. Si vo odoraf grauat caput ⁊ somnū facit apozima ei⁹ bibitū lapidē frāgit.

De lentigine aque.

Lobar. i. lēticula amnis. i. aque frigi. ⁊ hu. in tertio gradu valet calori epatis.

De papyro.

Alburchei. i. papyr⁹ vñ antiq⁹ charte fiebāt: fri. ⁊ sic. in scdo gradu: vz fistulis i vino infusus i aceto ⁊ [illegible] ex eo facta ⁊ fistule imissa donec sicca fit [illegible] ei⁹ hūiditatē. Eius cinis excoriatiōi palatie [illegible] ctū dissintericis [illegible] pulmonis dolori [illegible] mineis coqf aliquātulū nutrit: [illegible] vt quidam eoꝝ camomillam.

De maratro.

Haienegi. i. maratrū meli⁹ hortinū recēs [illegible] sic. i primo lac facit. succ⁹ ei⁹ vz cataractis ocloꝝ: vrinā ⁊ mēstrua puocat vētositatē dissoluit: bibit⁹ cū melle [illegible]

nem epatis et hydropicos iuuat. De libanotide.

¶ Abiigat est duorum generum: vnum folijs latis et asperis: odorifera autem est melior: ca. in primo gradu: sic. in secundo: attenuat et dissoluit temperate: stomachum fri. et epar confortat: vomitum stringit: iuuat in sincopi: auget digestionem: minor est calidior: dissolutiua et attenuatiua. De rapa.

¶ Abada aldpocesena. i. rapa carnebi folijs assimilatur: fri. et sic. in secundo gradu: sapor eius acetosus cho. ru. extinguit: ventrem stringit: stomachum confortat: appetitiuam corroborat: et valet his qui ex calore patiuntur. De canapi.

¶ Assiadagin. i. canapis cali. et sic. grossum phlegma attenuat et in stomacho ventositatem dissoluit: lumbricos eijcit: valet vulue dolori. De basilicone.

¶ Albedaragum. i. basilicon ca. in secundo gradu habet humiditatis aliquantulum et dissolutionis magis. De visnea.

¶ Alstiue. i. visnea: melior est alba: odorifera: temperata in calore habet aliquantulum ponticitatis in se: valet dissinterice: vrinam prouocat: lapidem frangit: maxime si colligatur que nascitur prope pinum arborem aut quercus: aut nucis: vomitum abstinet: iuuat in sincopi: cocta et supposita splenem iuuat: vinum vbi coquitur si bibatur valet matricis dolori: et somnum facit: pistatum et sub assellis positum sudores facere vetat. De spica.

¶ Sinubel. i. spica inter herbas ponimus quia de genere est herbarum. Est enim quatuor modis: melior vero indica et boni odoris: ca. et sic. valet frigido stomacho et epati: vrinam prouocat: renes mundat: ictericis valet et hydropicis: quia prohibet humiditatem in ventre venientem: ventrem constipat. De scolopendria.

¶ Scolocodrion. i. scolopendria temperate ca. et sic. valet splenis duriciei: lapidesque frangit: in vino cocta et bibita stomachum confortat. De alcanfangeth.

¶ Alcafangeth ca. et sic. valet scabiosis cum aceto pistatum.

De alcanna.

¶ Alcanna ca. et sic. prodest ori fluenti sanguinem et carbunculis superposita: temperata cum cera: orisque infantium et dolori capitis de foris inuncta. De brusco.

¶ Bruscus temperati caloris est. Hippo. et Ga. testantur quod succus foliorum eius et in ore tentus oris vicia mundat: prodest stomacho et dolori ventris a cho. ru. procedenti: temperatus cum lacte mulieris et oculis iniectus oculorum vicia mundat: potatus cum zinzibere emoptoicos sanat et lapidem frangit: succus coctus et bibitus cho. ni. expellit. Radix eius super tegulam ad ignem siccata et in puluerem redacta vulnera bene sanat. De bethonica.

¶ Bethonica ca. et sic. in secundo valet emoptoycis cum melle cocta: hydropicos sanat cum vino et melle sumpta: cathar acte in oculis ab ictu lesis valet: succus eius dolorem aurium sanat: folia eius cum sale trita et attracta valet recentibus vulneribus: et capitis fracture potata: oculorum lachrymas stringit: epatis et splenis oppilationem aperit: lapidem frangit: vrinam prouocat cum melle sumpta tussim sedat: ventrem soluit vel mollit: puluis de folijs cum mulsa bibitus prodest ruptis: cum vino tepido sumpta a veneno obuiat: ictericos tamen cum mulsa soluit.

¶ De seminibus herbarum. Capitulum xxxvij.

¶ De semine apij.

Asarabatarab. i. semen apij ca. et sic. in secundo gradu: vrinam et menstrua prouocat: renum et epatis oppilationem aperit: valet singultui ex plenitudine.

De semine apij montani.

¶ Semen apij montani. i. petrosilini ca. et sic. in tertio gradu desiccatiuum est: et si odoretur interiora mundificat vt epar et uuluam et venas mundificat atque renes: vrinam et menstrua prouocat: oppilationem pectoris et pulmonis de grosso phlegmate aperit. De ameos.

¶ Enochio. i. ameos: melior odorifera: ca. et sic. in tertio gra. solutiua et attenuatiua: vrinas et menstrua prouocat: interiora membra mundificat: si odoretur valet coriziis: pistata et comesta valet dissinterice: oppilationem splenis et epatis aperit: ventositatem dissoluit: data cum melle valet quartanarijs in statu: similiter et quotidianarijs: apozima eius scorpionis morsibus superinfusum sanat. De dauco.

¶ Daucus ca. et sic. in secundo gra. vrinam et menstrua prouocat: mundat pectus de grosso phlegmate: valet tussientibus. De aniso.

¶ Anisum est sicut se. apij: sed maioris virtutis: ca. et sic. in tertio gra. vrinam et menstrua prouocat: si epithimetur sudorem cum temperie adducit: calefacit et desiccat: valet reptilium morsui: ventrem soluit: vrinam prouocat: et venerem stringit. Si suffumigetur valet dolori capitis ex frigiditate. De semine marathri.

¶ Asaragenidh. i. semen marathri calefacit modicum et desiccat parum: ideo lac generat: vrinam prouo. et ventositatem dissoluit: et est sicut aniso. et melius viride ponderosum. De psilio.

¶ Basarachanote. i. psilium: melius nigrum et ponderosum: quod si in aquam ponatur petit fundum: fri. et hu. in tertio gra. calorem extinguit: asperitatem leuit in ore et viscera et vulnera: si assetur valet cholerice excoriationi: musselago eius vs siccitati oris et lingue: ac febris et stomachi incendium aufert: et suppositum calido apostemati refrigerat et aperit: doloremque arteticum ex calore mitigat: et commixtum aq. rosa. ac oleo amigd. valet capitis dolori ex calore: vmbilico pueri exeunti appositum iuuat: magis vero valet si pistetur. De semine malue maioris.

¶ Besamalcheann. i. semen malue maioris: melius magnum et nigrum: fri. et hu. aliquantulum caliditatis habet: dissoluit et maturat calida apostema: pectus et pulmonem mundat de humiditate: faciei lentiginem curat: frangitque lapides renum: ponticitatis habet aliquantulum: ideo screantibus sanguinem valet: in pectore enim stringit sanguinem parum. De semine malue minoris.

¶ Basalenchoeti. idest malua minor: similis superadicte et paulo fortior. De semine vtrice.

¶ Basamachiro. i. se. vrtice: melius ponderosum: ca. in secundo gra. siccum magis quam ca. subtiliat et dissoluit grossam substantiam: ideo bibitum valet arteticis: appositum apostematibus post aures nascentibus subuenit habet ventositatem in se: valet coitui si cum vino bibatur: pistatum vero et superpositum cancrosa vulnera sanat.

De carui agresti.

¶ Basarachurchimini. i. carui siluestre: melius longum et ponderosum: ca. et sic. subtile habet aliquantulum amaritudinis: ideo vermes et lumbricos necat: et in cute positum exteriora vulnerat: cum aceto pistatum et inunctum scabiem capitis curat: et scorpionis morsibus si bibatur repugnat: idemque cum oleo operatur. De epithimo.

¶ Athemon. i. epithimum: oriozectian. i. rubeum boni odoris: virtus eius sicut est thimo et fortior: nigram purgat cho. stomachi et ventositatem dissoluit et intestinorum. De se. trifolij.

¶ Baladruma. i. semen trifolij: melius citrinum et ponderosum: calidum et humidum: habet ventositatem: valet grauitati ventris: generat et lac. ¶ De semine porri.

¶ Barsarachora. i. semen porri: melius ponderosum et recens ca. et hu. mundificatiuum valet pectori et renibus: suffumigatum valet emorroydis: assatum cum nasturcio et oleo valet phlegmatice dissinterie. De semine iusquiami albi.

¶ Basarayalbragi. i. semen iusquiami albi: melius: nigrum mortiferum: quod est inter album et nigrum non tamen pessimum est: quodlibet fri. et sic. album minus fri. facitholem insensibilem mitigat dolorem ex calore: virtus eius similis est opio. De semine linarie.

¶ Basarababi. i. se. linarie: melius grossum recens ca. et hu. temperate: apostema maturat tumens et rumpit. De se. lactuce.

¶ Basaruch. i. semen lactuce: melius nigrum et ponderosum fri. membra reddit insensibilia: valet dolori capitis ex ca. pistatum cum iusquiamo venerem purgare prohibet. De semine cicute.

¶ Barmeli. i. se. cicute: melius nigrum et ponderosum ca. et sic. in tertio gra. et tenue. i. grossos incidit hu. et viscosos multum dissoluit: vrinam et menstrua prouocat: pistatum et cum melle confectum: et cum felle galli. et cro. et cum suc. mara. vs cataractis. De se. trifolij.

¶ Asaphagunagenetos. i. trifolium: melius odoriferum: ca. in primo gra. sic. in secundo: valet duro splenis apostemati: si. ʒ. ij. ex coctura, acetoso bibantur. Coctum cum aceto et duro apostemati et duro spleni impositum facit sic. ʒ. ij. bibite venerem prohibent et sperma desiccant. De semine sinapis.

¶ Basarabadeo. i. se. sinapis grani grossi: melius est interius citrinum. aliud est album: ambo ca. et sic. sed citrinum in quarto gra. phlegma incidit: grossos attenuat hu. pistatum et cum aq. mistum expressum cum melle gargarizatum caput a phlegmate purgat: sternutatio ex eo facta valet epilepticis et stranguriosis: obliuiosis et lethargicis et sciaticis atque omnibus ex frigiditate infirmantibus: attrahit ab interiori ad exteriora. De lingua auis.

¶ Basarcalcomar. i. lingua auis fri. et sic. in secundo gra. valet vt rumex. i. lapatium acutum. De nasturcio.

¶ Basaraafarie. i. nasturcium: melius album: ca. et sic. valet dissinterice de phlegmate si cum oleo et aq. tepida bibatur: valet angustie stomachi: suppositum: iuuat sciaticos. clysterizatum valet dolori capitis de frigiditate. ʒ. ij. bibite valent colice passioni.

¶ De nigella.

¶ Sanussum.i.nigella: melior ponderosa: cali. et sicca in secundo gradu: subtilem ventositatem dissoluit in stomacho et in visceribus: cum aceto bibita lumbricos expellit: valet scabiei verrucis atque morphee: menstrua et grossa materia provocat assata et odorata valet corrize: cum aceto pistata valet antiquo dolori capitis ex frigiditate. ¶ De papavere.

¶ Castasum.i.papauer duo sunt genera: albu et nigru: album fri. et hu. in tertio gradu: nigru in quarto: albu valet tussicientibus ex calido reumate a capite ad pectus descendente: somnu facit. Cortex eius magis operatur in somno: eius semen si coquatur in aqua et inde caput lavetur: nigru pessima letargia inducit: dolore suppositu mitigat: aliquotiens hominem interficit. ¶ De aneto.

¶ Basasedeg.i.anetum calidu temperate et teperate virtutis simile herbe suppsius. ¶ De semine cepule.

¶ Basamalfasal.i.seme cepule: ca. et hu. habet aliquantulu siccitatis: valet coitui: semen augmentat: valet frigide complexioni hominis. ¶ De sisamo.

¶ Basangige.i.sisamu: calidu in primo gradu: siccu in secundo eius apozima dura dissoluit apostemata: valet timore capitis et pigritiue materie in stomacho: valet cholosis et acutis medicinis. ¶ De semine lini.

¶ Basaralchiten.i.semen lini: calidu in primo gradu: et humiditatem hz temperatu: apostema dissoluit: maxime cu melle et oleo viol. confectu: vrina et menstrua provocat: si in aqua coquatur et mulier supsedeat in ea vulue apostemata dissoluit.

¶ De fenugreco.

¶ Basarachbolle.i.fenugrecus primu nature lini seminis fortius illo dissoluit: valet in omnibus quibus semen lini: sed fortius operatur menstrua provocando: et in mundificatione sanguinis: post partu grossos humores et viscera purgat: maxime si sint phlegmatici: valet dolori renu et tussientibus de phlegmate: purgat pectus et pulmonem de grossis humoribus: si cu lacte coquatur ad spissitudinem et detur in modum electuarij. Super apostema duru cum semine lini positu soluit mirabiliter.

¶ De cimino.

¶ Carmu.i.ciminu: cuius duo sunt genera: vnu carmendi: et est nigru: aliud viride: ambo sunt carui in virtute: sed magis dissoluit ventositates: viride vero maioris est virtutis. Si masticetur et in oculis percussis ponatur: sanguinem de eis mundat

¶ De carui.

¶ Carnia.i.carui ca. et sic. in tertio gradu dissoluit ventositatem grossam stomachi et viscerum. ¶ De silere montano.

¶ Fesin.i.siler montanu: melius qd similatur leuistico sise est eidem sine actionibus: sed subtilius illo. ¶ De se. pastinace.

¶ Basamalgasasabasten.idest pastinaca hortensis similis dauco in virtute et actione: sed paulominus operatur: vrina et menstrua provocat: et in cancrosis vulneribus valet: in hydropicis et hypocondriorum dolore iuuat vrinam provocando: morsui scorpionis et reptilium valet. ¶ De semine portulace.

¶ Basaraalbata alchamica.i.semen portulace fri. et hu. valet calidis febribus et cho. ru. si pistetur cum zuccaro et aqua valet passi de calore: sitim extinguit: coitu prohibet si multu comedatur.

¶ De semine rute.

¶ Basara fedefalifaget.i.semen rute ca. et sic. in tertio gradu melius nigru: valet singultui de plenitudine. 3.ij. si accipiantur cu melle et vino stomachu calefacit: ventositatem soluit viscerum: et coitu prohibet. ¶ De semine sisimbrij.

¶ Basaratisea.i.seme sisimbrij melius nigru ca. et sic. vrinam et menstrua provocat: partu accelerat: ventositatem dissoluit grossam viscerum: valet singultui ex plenitudine. ¶ De coriandro.

¶ Casbo.i.coriandru melius odoriferu: quidam dicunt frigi. et sic. esse: Hippo. affirmat ca. et sic. esse: hz aliquantulu ponticitatis: cu aqua rosa. coctu et gargarizatu valet squinantie: si pistetur cu rosis: valet oris vulneribus: si 3.ij. bibantur prohibetur coitus: cu psillio bibitu statim compescit: valet in medicina calido apostemati. ¶ De semine atriplicis.

¶ Basarascobata.i.se. atriplicis teperatu in caliditate et humiditate mundificatiuu. valet ictericis et epatis oppilatione.

¶ De semine raphani.

¶ Basarafulge.i.se. raphani qd alij radicem dicunt: subnigru melius rubeo: calidu in secundo gra. et sic. in tertio: dissoluit humiditatem in cute: lentigines mundificat et morpheam [illegible] situm cu aceto positu tollit. ¶ De semine [illegible]

¶ Basaracheri.i.se. [illegible] melius [illegible] mundificatiuu: vrinam et menstrua provocat: [illegible] expellit [illegible] tum mortuu si pistatum cu melle bibatur. ¶ De semine [illegible]

¶ Basaramendar.i.seme rosaru fri. et sic. atque [illegible] ucrisatu et in ore missum valet oris vulneribus: [illegible] bibatur valet colice et lienterie. ¶ De semi. basiliconis.

¶ Basaraalchaba a fo scinbos.i.basilico: melius [illegible] seme: ponderosius ca. et sic. [illegible] epatis in ictericis et oppilatione: si assetur [illegible] let dissinteriis et vulneribus viscerum. ¶ De semine [illegible]

¶ Basaraarchimebede.i.seme [illegible] fri. et hu. [illegible] bet aliquantulu caliditatis et siccitatis et [illegible] aperit oppilationes: valet ictericis et oppilatione. ¶ De se. eruce.

¶ Basarasceceren.i.se. eruce ca. et sic. in tertio gradu: [illegible] mundat impetiginem nigram: si pistetur et [illegible] sperma auget: bibitu cu sirupo acetoso et aqua tepida phlegma vomere facit.

¶ De granis: et primo de frumento. Capitulum [illegible]

Nunc de granis dicendu est: et primo de tritico: qd arabes vocant alij hanie.i.frumentu temperatu in sua complexione: magis tamen est ca. Si masticetur et super apostema ponatur maturat: positu in lamina candenti [illegible] succus qui inde manat valet sacro igni. ¶ De [illegible]

¶ Aluchpala.i.cantabru ca. et dissolutiuu est [illegible] uum: valet colice passioni et dolori viscerum: [illegible] carbonibus impositu fumoque naribus accepto valet [illegible] cus eius expressus cu aqua et oleo amygdalarum pulte facta [illegible] pectoris asperitati et renum et pulmoni [illegible] phlegma de pectore purgat. ¶ De amilo.

¶ Aineh.i.amilu fri. et sicu: omnem superfluam humiditatem desiccat: cu sarcocolla mixtu: valet oculorum [illegible] facta pulte mitigat pulmonis asperitatem: [illegible]

¶ De ordeo.

¶ Saiar.i.ordeu fri. et sic. aliquantulum est sua siccitate: dissoluit et coclatu assatu super nervorum dolorem [illegible] calidu positu super apostema soluit. Si coquatur ut [illegible] in precedenti libro nostro valet acute passioni [illegible] bet etia ad vrinam provocandam: hz in se lubricitatem et [illegible] stomachu purgat cu temperamento: qd alia grana [illegible]

¶ De faba.

¶ Bacile.i.faba: melior grossa: alba: fri. et sic. [illegible] ditatis aliquantulu: mundificat: lentigines faciei [illegible] cocta et pistata cu oleo amygdalarum valet [illegible] sua siccitate stringit aliquantulum. Cu aqua et aceto [illegible] git ventrem: valet dissinterie: vomitum aufert: cocta [illegible] axungia porcina valet neruorum dolori testiculis [illegible] et mamillis: maxime si ex coagulato lacte tumescit. ¶ De lolio.

¶ Zitelon.i.loliu: melius nigru et ponderosum [illegible] gradu: siccu in secundo: multu dissoluit et est attractiuum [illegible] et supponatur spina: vel clauu: vel lignu [illegible]

¶ De quoda albo quod reperitur in semine lini.

¶ Damisel qd inuenitur in semine lini album [illegible] est lolij virtutum: vnde duru dissoluit apostema: valet [illegible] tre frigide: vbicunque supponatur infrigidat et desic. ¶ De milio.

¶ Albenaro vel aurelium.i.miliu: melius citrinu et ponderosum frigidu in primo gradu: siccu in secundo: subtile ventrem [illegible] tus in saccello suppositu dolori et tumori [illegible] sine molestia. ¶ De cicere.

¶ Alepo.i.cicer cuius duo sunt genera album et nigrum: sed nigru maioris est virtutis ca. et hu. lac et sperma generat: vrina provocat et menstrua: maxime nigru. Aqua vbi coquitur [illegible] dem frangit: virtus eius incisiua et attractiua: vnde epar purgat et renes: apostema post aures dissoluit: valet scabiei et sacro igni et intestinorum [illegible] pustulis valet [illegible] fectum. ¶ De lupino.

¶ Tumcas.i.lupinus melior grossus et magnus: calidus et siccus: sapor eius amarus: ideo lumbricos necat: si cum melle conficiatur et comedatur. In aceto maceratus et bibitus oppilationem epatis et splenis aperit: menstrua provocat: si fiat ex eo cum mirra et melle: valet [illegible] dissoluit et mundat [illegible] faciei lentigines: valet et impetigini

ex nigra cholera ⁊ morphee ⁊ pustulas i capite sine pdictiõe desiccat: linecẽ plagarũ clarificat: scrophulas dissoluit: puluerizatus et cũ aceto confectus sciaticos curat.

¶ De risi.

¶ Riza.i.risi habent aliquantulũ caloris ⁊ sunt cõstipatiui: rubei sunt maioris virtutis: ventrẽ stringũt: maxime cũ cortice assati: sed de aliis facte pultes valet stomachi morsdio ⁊ dissinterie. Clystere facto cũ restrictiuis aliis iuuat in vlceribus.

¶ De faseolis.

¶ Aludic.i.faseolus ca.in primo gradu: sic.in scdo: incidũt: aperiunt et mundificãt: et si multũ sumaᷣ ex eis sanguinem post partũ mundant: fetum mortuũ ⁊ secundinã expellunt.

¶ De orobo.

¶ Carsenna.i.orobus ca.in primo gradu: siccus in scdo: si multũ sumaᷣ ex eo sanguinẽ facit mingere: inducit carnẽ in vulneribus.

¶ De quodã genere cucumeris.

¶ Abotega.i.genus cucumeris: melius albũ: põderosum: habet in se vires mundificãdi: aperit ⁊ mundat oppilationẽ in renibus ⁊ arenã eorũ ⁊ vesice: vrinam pucat mundans lentiginẽ faciei.

¶ De cucurbita.

¶ Alberzara.i.cucurbita fri. ⁊ hu.in scdo gradu: valet tussi si nat ex caliditate ⁊ siccitate: si cũ zuccaro comedaᷣ valet febribus acutis: aut si bibaᷣ cum sirupo viol. vel de iuiubis.

¶ De melonibus.

¶ Disanucte.i.melones: meliores albi ⁊ ponderosi frigidi ⁊ humidi: mũdificatiui triti super ventrẽ faciũt cutem clarã reddunt ⁊ limpidã.

¶ De citrulis.

¶ Rear.i.citruli melonib⁹ similes in omnibus suis actionibus: similiter valent in renibus ⁊ vesica ⁊ vulneribus.

¶ De cataputiis.

¶ Catac.i.cataputie meliores magne frigide et temperate: vrinam pucit: valẽt vulnerib⁹ in renibus et vesica.

¶ De sparago.

¶ Alyon.i.sparagus ca. ⁊ humi.in scdo gradu: aperitiuus: ideoq̧ valet coitui: auget semen.

¶ De lingua auis.

¶ Risenalasifu.i.lingua auis: melior saporis amari et boni odoris: calida ⁊ humida: auget semen ⁊ coitum.

¶ De viticella.

¶ Rachelmachel.i.viticella: melior ponderosa ca. ⁊ sic. et habet aliquantulũ amaritudinis: dissoluit ⁊ mũdat: et ideo valet lentiginib⁹ faciei: lumbricos eijcit oppilationẽ epatis ⁊ splenis aperit: grossos humores pectoris ⁊ pulmonis screare facit.

¶ De ben.

¶ Abbedet de quo fit oleũ muscelinũ: melius grande ⁊ põderosum calidũ: multã tñ habet amaritudinẽ cũ põticitate. Ideo incidit ⁊ mundat atq̧ iuuat: et valet neruis ⁊ poris: mundat faciei lentigines: valet nigre morphee: oppilationẽ splenis ⁊ epatis aperit: coxarũ duricies mollit: maxime si cũ oleo orobi misceatur.

¶ De nuce muscata.

¶ Alhebene.i.nux muscata ca. ⁊ sic. valet oppilatiõi cerebri ⁊ aliorũ locorũ: sciaticos iuuat comesta.

¶ De cubebis.

¶ Cubebe melior odorifera et pungẽs linguã ca. ⁊ sic. aperitiua: oppilationẽ aperit ⁊ mũdat de phlegmate: vrinã prouocat. ventrẽ stringit: vocẽ clarificat ⁊ exraucat.

¶ De cardamomo.

¶ Cacule.i.cardamomũ cui⁹ duo sunt genera: maius ⁊ minus ca. ⁊ sic.in fine scdi gradus. valet dolori ex frigiditate: si per tres dies cõtinuos.ʒ.i.cũ sirupo acetoso accipiaᷣ in singulis: arenã renum mundat: et maxime bibitũ cum semine melonũ ⁊ citrulorũ.ʒ.ii.p singulos tres dies: valet epilepsie facta stomutatiõe ⁊ dolori capitis ex frigiditate.

¶ De ribes.

¶ Abrutes.i.grana de ribes ⁊ melius recens fri. ⁊ sic.constringẽs: valet hẽterie ⁊ dissinterie.

¶ De granis berberis.

¶ Albeletherbebi.i.granũ berberis fri. ⁊ sic. valet dissinterie: calorẽ extinguit: valet calori apostematis: ⁊ epatis male cõplexioni eius: vomitus incidit: cor confortat.

¶ De granis granatorum.

¶ Albelnision.i.granũ granatorũ: meli⁹ saporis acetosi: et põderosum: fri. ⁊ sic. cõstrictiuũ ventris ex ca.a vomitu quoq̧ abstinet: materiã que in vẽtre fluit pbibet.

¶ De granis citoniorum.

¶ Ablasarsifarger.i.mala citonia fri. ⁊ hu.in scdo gradu: valent tussi pistata cum zuccaro vel penidiis sumpta: viscositate eorũ inflationẽ refrigerãt ⁊ humectãt: calorẽ extinguũt. valent siccitati in ore ⁊ stomacho: si cũ zuccaro sumanᷣ ⁊ oleo amygdalino.

¶ De myrto.

¶ Abelefer.i.myrtus cõstrictiua est: mũdificatiua: calida: et valet tussi ⁊ solutiõi intestinali: valet expuentibus sanguinẽ de pectore et pulmone ⁊ vena rupta stomachi: valet vulnerib⁹ interiorũ membrorũ: interiora cõfortat. Succus eius cũ vino mixtus valet morsibus reptiliũ: et ardori vesice: aut sicca: aut viridis: si coquaᷣ cum vino valet vulnerib⁹ manuũ ⁊ pedum: viridis do pistata cũ lacte valet tumorib⁹ oculorũ. Similiter vulnerib⁹ in ano ⁊ apostematibus: valet excoriatiõi palati si pistet: ⁊ si vultui apponaᷣ lentigines mundat.

¶ De granis indicis.

¶ Abelsimi.i.grana indica: meli⁹ vnctuosũ: ca. ⁊ hu. valet volẽtib⁹ impinguari si pisteᷣ cum farina frumẽti: ⁊ misceaᷣ zuccaro ⁊ oleo sisami. valet frigidis ⁊ siccis corporibus: ipinguat eos.

¶ De granis vlmi.

¶ Abeldemen.i.grana vlmi: meliora alba: ca. ⁊ sic. humiditatis habet aliqd: ideo valet coitui ⁊ lac facit.

¶ De pipere albo.

¶ Abelfabel.i.triangulũ qd venit de mõte ferich ca.in primo gradu temperatũ in humiditate ⁊ siccitate auget sperma ⁊ coitum adducit.

¶ De fraxino.

¶ Abeldudar.i.fraxinus: melior rubea ⁊ odorifera: fri. ⁊ sic. attñ q: amara est videᷣ habere aliquantulũ caloris: sz olno stringit.ʒ.ii.cũ zuccaro bibite valẽt emorroydib⁹: si in aqua coquaᷣ ⁊ supsedeat curat eas et stringit: necnõ eas q in vulua sunt: puluerizata ⁊ cũ melle bibita lũbricos occidit.

¶ De granis lauri.

¶ Abelcandacar.i.grana lauri cal. et sic.in tertio gradu. si. ex aqua bibitis partũ accelerat: valet guttatim mingentib⁹: q: vrinã pucat: morsib⁹ do reptiliũ valet.

¶ De pineis.

¶ Abelsenobor.i.nuclei pinei: meliores albi ⁊ grossi: cali. ⁊ hu. si sunt virides aliquantulũ sunt amari. valẽt tussi pectoris et grosso phlegmate: sanguinẽ mundãt: si sicci fuerint et mollificenᷣ in aqua ⁊ mundificenᷣ valẽt vocis asperitati ex siccitate.

¶ De pineis minoribus.

¶ Abelscanbasacir idest grana pinei minoris valent vt maiores sed debilius operanᷣ.

¶ De semine citri.

¶ Abelacrone.i.grana citri ca.in scdo gradu dissoluũt: oleũ ex eis factũ valet emorroydib⁹. Si medulla eorũ comedatur idem operaᷣ: ex aqua bibito cum vino est cõtra oẽ venenũ: ⁊ pistata ⁊ sup morsum reptiliũ posita mitigant.

¶ De staphisagria.

¶ Abeldras.i.grana capitis.i.staphisagria: melior q venit a hierosolymis ca. ⁊ sic.in quarto gradu: masticata purgat caput: si abluaᷣ ex ea caput pbibet materiã ibi coadunari ⁊ capillos elongat.

¶ De foliis arborum ⁊ herbarũ. Cap. xxix.

¶ De foliis persicorum.

Orachono.i.folia persici fascia in vmbilico posita lũbricos necãt et ascarides. Succus eorũ in auribus instillatus vermes necat ⁊ dolorẽ tollit.

¶ De foliis mespili.

¶ Orachadalbe.i.folia mespili: fri. ⁊ sic. si supponantur calido apostemati qd in genu fit .i.idest: puluis do q colligiᷣ in eis oppilat nares: nocet mẽti. Sic etiã ⁊ auditui nocet: scabiẽ interimit ex odore eius: adusta ⁊ pistata valet ⁊ puluerizata humidis plagis: et vlceribus ignis.

¶ De foliis salicis.

¶ Oracalgarbe.i.salicis folia: nigra pistata ⁊ supposita incisionib⁹ cultri vel gladij non permittũt putrefacere ⁊ sanãtur cito. Succus eorũ gargarizatus proiicit irudines: inunctus verrucas fugat eas multũ sine morsdicatione. Succus eius cum oleo rosato in cortice maligrana. tẽperatus valet dolori auriũ ex calore: aqua vbi coquaᷣ lotio arteticorũ mẽbris valet.

¶ De foliis vitis.

¶ Orachacaritie.idest folia vitis ⁊ ligamina ei⁹ vel succus in capite positus: iuuant dolores capitis de calore: cum vino veteri epithimata stringunt gingiuarũ sanguinẽ.

¶ De thamarisco.

¶ Oracha charasa.i.thamariscus frigide ⁊ sicce: constrictiue ⁊ munditiue. Si coquatur in aceto ⁊ superponatur splení: valet et eadē decoctione gingiue et dentes abluti confortat eos ⁊ mundat.

¶ De folijs cypressi.

¶ Oracasamal.i.folia cypressi: multum stringunt stomachi mordicationē: tēperata sunt in caliditate ⁊ frigiditate: pistata ⁊ posita in recētibus vulneribus glutināt ⁊ sanant. Linis eorū valet vstionibus ignis ⁊ hu. aliisq; vulneribus: pistata in vmbilico eminēti vel rupto posita: valet similiter calido apostemati cum farina ordei.

¶ De iunipero.

¶ Abhel.i.iuniperū: melius viride ca. ⁊ acutū ⁊ desiccatiuū ⁊ constrictiuus: ideo vulnera putrida mundat et custodit: si cum melle bibatur vrinā ⁊ mēstrua pūocat ⁊ mortuū fetum ⁊ secundinā: purgat sanguinē post partū ⁊ facit abortum.

¶ De folijs nucum.

¶ Bodoot.i.nux: melior viridis: ca. ⁊ sic. sapor eius amarus: succus eius vomitū facit: est cōtra venenū si bibatur cum melle aut cum sapa: pistata ⁊ capite abluto ⁊ eius actio alopicias ⁊ alias capillorū passiones phibet: elongatq; illos et crescere facit.

¶ De folijs quercus.

¶ Orababerit.i.grana (credo q̄ vult dicere folia) quercus: fri. ⁊ sic. cōstrictiua ⁊ nimis desiccatiua ⁊ supposita vulneribus sanāt: puluerizata et putridis vulneribus posita purificāt ⁊ sanant. Quorū coctio in aqua fri. si mulier supersedeat vulue humiditatē stringit: ⁊ fluxum sanguinis: ⁊ tenasmon et antiquam lienteriā sanat.

¶ De folio.

¶ Redoindi.i.foliū odoriferū cum folijs strictis ⁊ lōgis similibus lauro: virtus eius per oīa similis est spice: vrinā prouocat: pistatū ⁊ suppositū panariciā digitorū minuit: puluerizatum subtiliter ⁊ aspersum valet fetentibus sudoribus.

¶ De folijs myrti.

¶ Orachaless.i.folia myrti fri. ⁊ sic. habent in se aliquantulum caliditatis ⁊ aliquantulū tenuitatis: et hoc testatur amaritudo eius. Succus eius apostematis putredinē mūdat in aure instillatus. Os ablutū ex succo eius valet mollicieī gingiuarum: fluxū sanguinis stringit ⁊ desiccat. Cocta in aqua ⁊ superfessio facta longaonē exeuntē ⁊ matricē pendentem confortāt ⁊ reducūt: fluxūq; sanguinis stringūt: valent pustulis capitis ⁊ volaticis: alopitie epithemata: humida cōfortant ⁊ solidant ossa fracta: et si in vino coquantur ⁊ inde vulnera abluantur ⁊ exiccāt et sanāt. Cū farina ordei cathaplasmata contusiones solidāt ⁊ confortāt: ⁊ calida apostemata phibēt. Aqua vbi coquuntur sudores stringit: valet sincopi: cōfortāt cor: puluerizata ⁊ cū oleo rosato cōmixta tumētes iuuāt testes.

¶ De oleandro.

¶ Celefer.i.oleandrū melius viride longis folijs calidū et siccum in tertio gradu: oē aīal interimit. Folia eius in aqua cocta durā apostema soluūt. Ex eius succo si fiat vnguentū et oleo et aceto valet scabiei: folia eius in aqua cocta dura dissoluunt apostemata: iuuant desiccata ⁊ puluerizata: ⁊ in vulnere posita siccant.

¶ De serpentaria.

¶ Orobaba.i.herba serpētina cuius folia valent plagis recentibus: q: sanant.

¶ De folijs lauri.

¶ Orachalcaire.i.folia lauri calida ⁊ desiccatiua habēt aliquantulum amaritudinis ⁊ parū ponticitatis. Ideo oppilationem epatis aperiūt ⁊ lapidē in renibus frangūt. Cū aceto cocta valent dentiū dolori.

¶ De ramistro.

¶ Orachaltimi.i.ramistrū tenues sunt: aliquantulū ponticitatis habent: desiccāt ⁊ valent alopitijs collectiōes ossiū maturant ⁊ dissoluūt oēs.

¶ De folijs yaroi.

¶ Orachalnabal.i.yaros fri. ⁊ sic. constrictiua: viridia cū aceto cocta valent excoriationi que videtur vt lepra: pistata ⁊ super vulnus posita recens solidāt: sup fractū os puluerizata et superposita: valet similiter si de eius decoctione lauetur.

¶ De mastice.

¶ Orachal.i.mastix ars similibus temperatum in calore et humiditate desiccat fortiter. Succus eius bibitus valet dissinterie ⁊ exeuntibus sanguinē: vel decessum mittentibus: puluerizatum et super exeuntē anum positū vel exeuntē matricem retro firmat.

¶ De kalendula.

¶ Orachachimia idest kalendula tēperata in frigiditate: pistata ⁊ superposita apostemati valet ⁊ dolorē sedat. Eius frondes masticate valēt vulneribus oris: puluerizata valet vstioni ignis. 3.i. ppinata valet spuentibus sanguinem.

¶ De sene.

¶ Sene melius est qd̄ venit de mecha ca. ⁊ sic. in secundo gradu: cholerā deducit rubeā ⁊ nigrā ⁊ cholerā adustā penetrat ad longinqua loca: cor confortat: dosis eius 3.ij. sim pte in apozimate. 3.vj. vel .v. fm virtutem.

¶ De lilio.

¶ Orachusen.i.lilium temperatū in caliditate ⁊ frigiditate in primo gradu siccū: puluerizatū ⁊ sup vulnus positū sanat.

¶ De thamarisco.

¶ Orachalchs.i.thamariscū frigidū ⁊ siccū habet amaritudinis aliquantulum ⁊ ponticitatis. Ideoq; valet oppilationi epatis eiusq; duritiei.

¶ De nuce.

¶ Orachalchet.i.nux ca. in tertio gradu temperata in siccitate ⁊ humiditate.

¶ De oliuis.

¶ Orachatenū idest oliue tēperate in calore et frigiditate ⁊ sicce in scd̄o gradu. valēt dolori dentiū si cū aceto coquantur.

¶ De spina babilonica.

¶ Orachocena.i.spina babilonie.i. cassia media: arbor odorifera cum ponticitate cali. ⁊ sic. in tertio gradu valet corrosiuis.

¶ De sisano.

¶ Orachasichen idest sisanū frigidum ⁊ humidū: q̄ si de succo si abluatur caput furfures purgat ⁊ capillos elongat.

¶ De cappara amara.

¶ Oracappar idest cappara amara: constrictiua: succus eius in aure instillatus vermes necat: cū farina ordei epithimata dissoluit: et super morpheā ⁊ impetiginē posita valet.

¶ De coloquintida.

¶ Orachaldel idest coloquintida ca. ⁊ sic. habens se virtutem deducēdi corpus: ⁊ purgat phlegma ⁊ choleram nigrā. Oportet autē eligere folia prima que sunt lata tenera in vmbra siccari: et dentur cum amido ⁊ gūmi arabico ⁊ misceantur cū purgantibus phlegma et choleram nigram.

¶ De folijs citri.

¶ Orachaltron idest folia citri ca. ⁊ sic. habent in se virtutem dissoluēdi ⁊ desiccādi: succus eorum valet humiditati stomachi ⁊ frigiditati: masticata fetorē oris purgant: odorēq; alij ⁊ ceparum compescunt.

¶ De folijs pruni.

¶ Oracalcies idest folia pruni cocta cum vino ⁊ gargarizata reuma capitis ⁊ asperitatē gutturis ⁊ sanguinē cetera stringunt: maxime si sint siluestria.

¶ De folijs celsi.

¶ Orachaparatur.i.folia celsi pistata et cum oleo mixta valent vstioni ignis: cocta cū pampinis vuarum ⁊ aqua pluuiali capillos denigrāt: in aqua cocta valēt dentiū dolori.

¶ De assa.

¶ Orachaltandeua.i.assa melior minutis folijs ca. ⁊ sic. pustulas dissoluit: pistata cū oleo ⁊ cera valet pustulis malis in facie: ⁊ oleo lini ⁊ cera cōfecta valet scabiei: est contra venenū: digestionē adiuuat post cibū sumpta: [illegible]

¶ De anabula.

¶ Onichalmesirā.i.anabula ca. Folia sunt similia myrti opiū minuta: melior ca. ⁊ sic. i tertio gra. acuta ⁊ pōtica: [illegible] deducit ventrē replectū aqua citrina ⁊ humiditate phlegmate. Caue ne sumatur in calidis regionibus ⁊ in calidis complexionibus: sanguinē facit. Cū dare illā volueris op; poni in aceto de integra ⁊ nocte: ⁊ postea desiccari ⁊ puluerizari ⁊ postea cū oleo amygdalino.

¶ De floribus plantarū. Capi.

¶ De rosa.

Elnardi.i.rosa: melior rubea: est diuerse virtutis: sz magis attinet frigiditati ⁊ ponticitati: habet subtilitatē et est odorifera: vnde confortat principalia mēbra et interiora: penetratq; ad loca longinqua ⁊ remota: ⁊ odorata calorē stomachi extinguit. Syrupus ex eius aqua sitim ⁊ acutam febrē extinguit. Siccata et puluerizata et imposita desiccat. Syrupus ex ea factus choleram ru. cōpescit. Cum lenticulis mixta ⁊ [illegible] ani vulneribus imposita valet. Flos eius in ore [illegible] vulnera sanat: et maxime cū lenticulis et [illegible]

¶De rubo.
¶Masterit idest rubus cali. et sic. odoratus eius valet fri-
gido cerebro: cathaplasmatus confortat frigidū stomachū.
⁊ epar. ¶De sambuco.
¶Gelinū. i. rosa vnde fit sambucū ca. ⁊ siccum in tertio gra
du: valet paraliticis: frigido ⁊ humido cerebro apte valet.
¶De narciso.
¶Narcisus tēperatus in caliditate ⁊ frigiditate ⁊ tenui-
tate: valet epolericis de frigiditate ⁊ multum dissoluit.
¶De viola.
¶Mufac. i. viola: melior coloris azuri fri. ⁊ hu. in tertio gra
du: valet cerebro calido ⁊ sicco de nimia vigilione. Pistata et
cum farina ordei cathaplasmata apostemati calido ⁊ stoma-
cho ⁊ epati valet. Cocta cum camomilla ⁊ caput ablutū va-
let capitis doloribus cū febre. Capite de floribus circūdato
somnū inducit. ʒ. iij. cum zuccara accepte ⁊ aqua ventrē de-
ducit. cum zuccara cōfectis valet tussib⁹ de calore. Sirupus
vero ex ea factus dolorē extinguit ⁊ ventrem deducit.
¶De nenufare.
¶Nenufar melior: rubeus et liuidus virtute similis viol.
sed frigidior: cathaplasma ei⁹ valet calido apostemati: odo-
ratus dolorē capitis curat: in aqua cocta et inde abluto capi
te valet dolori capitis ex calore. ¶De lilio.
¶Assusen. i. liliū et est multis modis: melius ireum calidū
in primo gradu: temperatū in siccitate ⁊ humiditate: habet
in se subtilitatē ⁊ ideo dissoluit. ¶De florib⁹ amygdale.
¶Zacar idest flos amygdale ¶Rusa. i. mala.
¶Assafrageus. i. mala citonia. ¶Cumeyere. i. pira.
¶De floribus salicis.
¶Alchilē. i. flos salicis. Oēs hi flores supradicti sunt frigidi
⁊ cerebrū cum odore confortant: meliores cēteris de salicib⁹.
¶De floribus enule.
¶Nauelaserchi. i. rosa enule: melior citrina ca. ⁊ sic. in secun
do gradu: dissoluit ⁊ attenuat grossitudinem: odorata valet
frigido ⁊ humido cerebro: fumum ergo grossum de cerebro
dissoluit. Cocta ⁊ bibita mēstrua prouocat ⁊ secūdinā expellit.
Super pectinē cathaplasmata apostema dissoluit matricis.
¶De floribus spine.
¶Omigalē. i. spina vnde fit gūma arabica: similis in virtu
te lucii. ¶De floribus croci.
¶Assur. i. crocus hortēsis calidus: aliquantulū stringit po-
status cum aceto. valet grosse scabiei cum melle mixtus.
¶De cardamomo.
¶Laracaphinia deburi. i. cardamomū ca. ⁊ sic. i secdo gradu.
temperate attenuat vt camomilla. ¶De cotula fetida.
¶Balcuien. i. cotula fetida ca. ⁊ sic. in secdo gradu: dissoluit
⁊ attenuat: valet vt camomilla: sed fortius operatur: valet
anhelitui. Eius apozima valet tussientibus ⁊ somnū inducit.
Similiter si odoretur apozima frondiū eius: valet lapidib⁹
renū ⁊ duriciei vulue incessioni valet: ⁊ in decimatiōe aposte
matis: albū ei⁹ dissoluit coagulatū sanguinē: sanguinē strin-
git in stomacho ⁊ in visceribus: si cum forti vino bibat. Folia
eius mixta cum vino similiter operantur.
¶De bulbo canino.
¶Guldarbair. i. bulbus caninus: melior citrinus cali. ⁊ sic.
dissoluit. Similis est copule in virtute: sed fortius dissoluit:
valet duris apostematib⁹: si cum butyro misceatur.
¶De affodillo.
¶Adrion. i. affodillus similis est bulbo: sed minoris virtutis.
¶De floribus fabarum.
¶Grad idest fabe rosa frigida ⁊ hu. mitigat calorē cerebri:
pistata in mortario ferri. Succus eius in eodē mortario ad
solē posit⁹ capillos denigrat: ⁊ mitigat ⁊ tēperat siccitatē. ca
piti epithimatus somnum facit.
¶De floribus papaueris.
¶Cacharmitasci. i. flos papaueris fri. ⁊ hu. odoratus calidi
tatem cerebri mitigat. ¶De flore rubei.
¶Aluard. i. flos rubi: melior q̄ assimilat croco multū clarifi-
cat ⁊ mūdat cū sua v̄tute mūdificatiua. ¶De flore malig.
¶Gulimar. i. flos maligranati fri. ⁊ sic. atq̄ ꝯstrictiu⁹: vul
nera humida exiccat: valet excoriatiōi palati: vētrē stringit:
⁊ mēstrua: stomachūq̄ cōfortat. ¶De capillis croci.
¶Gistriantosoran. i. capillus croci: melior grossus et odori-
ferus ca. ⁊ siccus ⁊ tenuis exiccat: habet pōticitatē in se ⁊ vir
tutem maturādi: olbus valet apostematib⁹ in visceribus habi
tus aut cathaplasmatus: oppilationē epatis aperit venas ⁊
mēbra interiora cōfortat. Medicinam in qua ponit ad lon-
ginqua facit loca penetrare. ¶De floribus squināti.
¶Fachaalchachir. i. flos squinātī ca. cum ponticitate atte-
nuatiua. Ideo vrinā ⁊ menstrua prouocat: valet frigido apo-
stemati. ¶De spina.
¶Alloas. i. spina frigida ⁊ cōstrictiua: valet lienterie: stoma
cho defecto ⁊ sanguinē spuentibus. ¶De polio.
¶Galdalgiada. i. poliū ca. ⁊ subtile: multū dissoluit: valet
oppilationi epatis ⁊ splenis ⁊ eorum apostematibus.
¶De flore papaueris siluestris.
¶Stachic. i. flos papaueris siluestris siccus h̄z in se virtutē
attrahēdi: mundificādi ⁊ aperiēdi. Succus ei⁹ excoriationi-
bus oculoꝝ valet: ⁊ vulnera putrida mūdat: valet scabiei et
mēstrua prouocat supposita: sternutamenta facit: caput pur-
gat ⁊ nares. ¶De flore enule.
¶Cambel. i. enule flos calidus ⁊ siccus: exiccat vulnera: va
let tinee ⁊ scabiei epatis.
¶De fructibus herbarum. Cap̄. xli. ¶De anacardo.
Biledariū. i. anacardus zamacara. i. fruct⁹ me-
lior: pōderosus niger intus habēs q̄si mel cali.
⁊ sic. in q̄rto gradu: valet phlegmaticis ⁊ mul-
tū humidis valet apoplecticis lethargicis: cau
te tñ sumi oportet: q: sepe maniā ⁊ melancholiam
inducit. ¶De nuce indica.
¶Albdidechebz. i. nux indica ca. ⁊ sic. confortat molles ner-
uos: valet paralysi ⁊ epilepsie. ¶De fructu thamarisci.
¶Alcumetis. i. fruct⁹ thamarisci fri. ⁊ sic. atq̄ ꝯstrictiu⁹: simi-
lis galle in virtute: sz galla est frigidior: valet gingiuarū ⁊ eoꝝ
vulneribus. ¶De fructibus cypressi.
¶Jencasamel. i. capitulū cypressi fri. ⁊ sic. atq̄ constrictiue:
carū apozima supsessum valet casui matricis ⁊ mollicie: si-
militer ano exeunti. Epithimate sup vmbilicum rupturas ⁊
intestinum infantiū stringit. ¶De fausel.
¶Fusel. i. fausel fri. ⁊ sic. simis in virtute sandal. valet gingi
uis mollib⁹ ⁊ oris ca. atq̄ in initio calidi apostemati: confor
tat eni membrū: ꝓhibet reuma superueniēs. ¶De galla.
¶Alaap. i. galla melior: viridis: acerba. fri. ⁊ sic. ꝯstrictiua: io
cōfortat mēbra: stringit eni ⁊ ꝓhibet materiā descēdere: ea
adusta ⁊ cū aceto extincta valet fluxui sanguinis: pulueri-
sata valet plagis humidis. ¶De glande.
¶Ballec. i. glās fri. ⁊ sic. cōstrictiu⁹: vētrē enī stringit: sic ⁊
castanee: sz debiliores sunt ⁊ dulciores. ¶De myrobalanis.
¶Elici. i. myrobalani: sunt eni quinq̄ modis: citrini: kebuli:
bellerici: embilici: indi: oēs isti sunt pōtici. Citrini meliores ⁊
virides aliquātulū pōderosi: desiccāt ⁊ calefaciūt chole. ru.
deducūt puluerizati ⁊ cū zuccara bibiti. ¶De kebulis.
¶Kebuli meliores grossi ⁊ pōderosi: habēt aliquātulū calo
ris pretir amaritudinē: cho. ru. deducūt: phlegma desiccāt:
aliquātulū q̄ adusti cho. ru. deducūt: pricipaliter vo nigrā.
¶De nigris.
¶Nigri sicci sunt kebulis in oī suo sapore: sed debili⁹ ope
rātur. albi meliores sunt nigris fri. ⁊ sicci ꝯstrictiui capillos
cōfortāt ⁊ radices illoꝝ firmāt ⁊ denigrāt: ꝓhibēt venire in
eos infirmitates si ex eis abluant: stomachū ꝯfortāt ⁊ ꝯser-
uāt interius aurum reducūt: valēt encoropdis puluerizati
⁊ in lacte caprino missi. ¶De emblicis.
¶Stebec. i. emblici minuti et pōticitate: extinguūt sangui
nem ca. appetitū ꝯfortāt: vomitū ⁊ sanguinis fluxū arcent ⁊
incidunt. ¶De bellyricis.
¶Bellyrici sicci sunt in virtute emblicis: sed parū debilio-
ris virtutis. ¶De cassiafistula.
¶Bemerambar. i. cassiafistula melior q̄ venit de india recēs
tēperata est parū habens caloris: ventrē deducit: apost. ma
epatis ⁊ viscerū dissoluit. Si cū succo apii gargarizata fuerit:
valet squināncie. valet sciatica: humores stomachi deducit: ⁊
valet cholericis. ¶De thamarindis.
¶Thamarindi frigidi ⁊ attenuāt calorē de cho. ru. vomitū
prohibēt: ventrē deducūt. ¶De castrangula.

¶ Gerabzacame.i.castrangula: cali. et sic. mūdat stomachū de humiditate et phlegmate: valet apoplexie paralyticis: similis est helleboro albo in actione sua.

¶ De castaneola.

¶ Benemestū.i.castaneola plana ad vomitū facit: membra lethargica confortat: vomitū quoque et ventrem deducit cū sincopi: multum sumpta mortem infert.

¶ De cataputia.

¶ Alkafa.i.cataputie ca. et sic. vomitū faciunt fortiter phlegmaticis: et stomacho valet et plenitudini vesicerū et humorū.

¶ De nuce muscata.

¶ Gebbene.i.nux muscata: melior nigra et grossa atque ponderosa: calida et sicca: ventrē stringit: valet stomacho et epati infirmo ex frigiditate. ¶ De amygdala amara.

¶ Lauzamar.i.amygdala amara: melior grossa: ca. et sicca: multū mūdificat et attenuat. Ideoque valet lentiginibus: et grossum phlegma de pectore et pulmone extrahere facit: oppilationes splenis: epatis et renū aperit: pistata cū aceto et capite inuncto valet tinee frigide. ¶ De amygdal. dulcib⁹.

¶ Strachele.i.amygdale dulces: ut ces amaris i actiōe sua: sed debilius operant: valēt sicce tussi. ¶ De mora spine.

¶ Camaralobydi.i.mora spine matura habēt in se aliquātulum caloris: acerba naturaliter fri. et sicca multū desiccāt: valent dissinterie: lienterie sanguinee et defectiōi stomachi ex calore: vulneribus oris et palati. ¶ De vua sicca.

¶ Arlum.i.vua sicca: melior dulcis et grossa: virtus ei⁹ naturaliter calida et desiccatiua vel dissolutiua: ex vuis coctis cum oleo viol. et amygd. facto sirupo: valet tussibus siccis et asperitati pectoris et stomacho. ¶ De fisticis.

¶ Fistici pistacee sunt ca. et tenuos: habent aliquātulū amaritudinis: et ideo valent ad aperiendū epatis oppilationē et pulmonis: etiam valent tussi phlegmatice.

¶ De carnebo seu corno.

¶ Cabor.i.cicer: virtus eius est desiccatiua et constrictiua: mūdificatiua acerbū deducit ventrē: et coctū in aqua et suffessum iuuat tenasmō: et vulue excitū valet: fluxū sanguinis et emorroydarū stringit. ¶ De vua agresti.

¶ Aluat recēs et viride frigidū et humidū phlegma gnāt et qd siccū est quoque cōplexiōis est frigide et sicce: si frigatur et teratur cum ossibus suis solutioni medetur.

¶ De iuiuba.

¶ Aumeb.i.iuiube teperate in caliditate et frigiditate et humiditate valent asperitati gutturis: et iterū apozima ei⁹ valet lienterie de cho.ru. et est pontica: rubee eminorus sunt virtutis. ¶ De sorba.

¶ Tecora.i.sorba acerba: frigida et sicca: ventrē stringit et stomachum et epar cōfortat. ¶ De malo mādragore.

¶ Aluphā.i.mala mādragore fri. multū habēt in cortice: tū habēt aliquantulū caloris: qd pts in rubore. Ideoque sunt diuersa in cōplexione: sed fri. et hu. sunt. Si odorent somnū faciunt. Comesta lethargiā generāt: et cerebrū infrigidant.

¶ De mora celsa.

¶ Tult.i.celsa: melior dulcis et magna et matura: vētrē stringit non matura. Matura vo soluit: siccata et pulverizata: sanguinē stringit. ¶ De satirione.

¶ Kasialeb ilab.i.satirion: melior albus et dulcis: calidus et hu. ventosus valet coitui. ¶ De cucumere asinino.

¶ Cethealchimo.i.cucumer asinus vel agrestis: melior viridis et amarus: calidus et siccus in tertio gradu: ventrē soluit: purgat phlegma et ni. cho. valet arteticis: podagricis et paralyticis: sumpto vno scropulo cū amido aut gūma arabica. Si recēs est clysteri facto vel. 3.j. valet sciaticis: si coquatur cū oleo cōmuni vel oleo sisamino desiccat emorroydes.

¶ De citro.

¶ Altrone.i.cortex citri vel citrus: cortex ei⁹ oci pstat odorem. Aceti decoctiōis eius valet in sincopi et calore: cholerā cū extinguit. ¶ De feu.

¶ Actibine uffu.i.flors ficee calefaciūt tēperate: molliunt et dissoluūt. Cocte et cathaplasmate dura soluūt apostemata: gargarismū ex eis factū iuuat squinanticā passionē.

¶ De coloquintida.

¶ Candel.i.coloquintida: pulpa eius ca. et sicca habet in se vires laxandi et deducēdi ventrē. 3.ß. sumpta cū melle et aqua [illegible] medicina accepta valet cho. ni. melancolie: epilepsie: [illegible] et veloci: citrina et collecta in autūno: [illegible] ticis et cholericis. Cū aceto cocta valet dolori dentiū [illegible] et ea factus valet emorroydis. ¶ De [illegible]

¶ Abetegendena.i.cocina vel spōsa solis: melior [illegible] inuenit trib⁹ modis. Una est sicut anticocalis [illegible] tia maior qz cathaputia: et venit ex india: melior est cathaputia. omnia grossum phlegma purgat et [illegible] cturis ossium inuenitur. ¶ De oliua matura.

¶ Zeitun.i.oliua matura: calida et sicca in primo gradu: [illegible] da: frigida et sicca in primo. Oliue de quibus oleū trahit [illegible] in vase vitreo ad spissitudinē mellis: valet [illegible] dentium: mista vel sapa aut hydromelle sup apostema [illegible] ea dissoluit et aperit: sup dētes posita [illegible]

¶ De oleis fructuū et radicū vel florū vel seminum vel [illegible] quilarum ossium. Capitulū. xiij.

¶ De oleo rosato.

Duellandardi.i.oleum rosatū frigidū et [illegible] valet dolori capitis ex calore si misceat cum aqua aceto: maxime cū fri. valet scabiebus: [illegible] da vulnera desiccat. ¶ De oleo violato.

¶ Duēbenefsengi.i.oleū violat. [illegible] humectat: valet dolori capitis calori et siccitati. Somnū inducit vigilantib⁹: maxime ex oleo factū cucurbitino vel amygdalis dulcibus. ¶ De oleo [illegible]

¶ Duēabeita.i.oleū de seminib⁹ cucurbite frigidū et humidum valet calori cerebri et siccitati: [illegible] melancholicos et maniacos si odoret et caput ungat [illegible] co aceto. ¶ De oleo nenufaris.

¶ Duēnenufar.i.oleus de nenufare [illegible] infrigidat: maxime valet dolori capitis ex calore.

¶ De oleo nucis persic.

¶ Duēzeinachohro.i.oleum de nuce persica [illegible] moniace frigide et temperate: multū hoc valet [illegible] asperitati pectoris et pulmonis: valet [illegible] si misceatur cū oleo amygd. dulci. ¶ De oleo sisamino.

¶ Duēsiragius.i.oleū de sisamo calidū est: valet [illegible] num: valet tussis asperitati et frigiditati stomachi [illegible] stomachi i. fastidiū gnāt. ¶ Oleum de nucibus.

¶ Duēalgeus.i.oleū de nucib⁹ multū calidū et [illegible]: valet paralyticis et thetano inuncto: [illegible] oibus passionibus ex frigiditate et dolori [illegible] capitis ex frigido humore. ¶ De oleo liliaceo.

¶ Duēasuseini.i.oleū liliaceū est calidum et [illegible] mollificat: valet dolori neruorū et dolori aurium ex frigido et sonitui earū. ¶ De oleo laurino.

¶ Duēatarit.i.oleū laurinū calidū et siccū valet paralyticis et oibus passionibus ex frigiditate et dolori neruorū et dolori capitis ex frigido humore. ¶ De oleo narcisi.

¶ Duēnarcis.i.narcisū oleū [illegible] dolori a calore. ¶ Oleum de radicibus.

¶ Duēafagel.i.oleū de radicib⁹ calidū et subtile [illegible] valet dolori aurium ex frigido. ¶ De oleo muscellino.

¶ Duēalbeti.i.oleū muscellinū calidū: neruos mollificat valet scissure cutis in hyemali tpe. ¶ De oleo [illegible]

¶ Duēcelet.i.oleū simile myrtino: capillos confortat: valet paralyticis et humorū plage: incendiū mitigat [illegible] gāt: et veinā prouocat: valet fissuris labior. et fissuris [illegible] ris ani et emorroydibus. ¶ De oleo sambucino.

¶ Duēsabuc.i.oleū de sambuco ca. et siccum: valet [illegible] humidis et renum dolori ex frigiditate [illegible]

¶ De oleo serinino.

¶ Duēsheri.i.oleum de serica: subtile et dissolutiuū valet in firmo cerebro ex frigiditate. ¶ De balsamo.

¶ Duēabelbelsey.i.balsamū: melius recens et [illegible] et non sit odor eius acetosus: et si aspergatur lacte coagulatur: cum in aqua proiectū fuerit album efficitur ad [illegible] hoc modo cognoscit: si nasum in aqua [illegible] tur vas. Bonū ita cognoscit: si gutta supposita [illegible] nime ferree ardet: calidū et siccū: subtile et dissolutiuū valet phlegmaticis passionib⁹ qz sunt diuturne et lōge ad [illegible]

lapidem frangit: mulieres facit concipere nascali facto ex eo ⁊ subiecto si fuerit sterilis: valet cōtra venenū ⁊ morsure ros fungos et opiū accipientes. .j. F. sumpta aqua vbi coquatur amidum.

¶ De oleo camomille.

¶ Dhseburi idest oleū de camomilla: calidum et dissolutiuum: valet vulneribꝰ musculoꝝ ⁊ neruorum positum super bōbacinum in plagis ⁊ musculis et neruis: vrinam et menstrua prouocat: idē facit inunctū et suppositū apostematibꝰ phlegmaticis vbicūq̄ fuerint: et vnde apostemati valet.

¶ De oleo squinanti.

¶ Dhnalchari idest oleū de squināto: valet omni generi scabiei in pectore inunctū: valet labori ⁊ dolori inunctum.

¶ De oleo citrino.

¶ Dhaleron .i. oleū citrinū: calidū ⁊ siccum: valet oībꝰ infirmitatibus ex frigiditate: et frigidis neruis et visceribus: valet dolori renum et vesice et dolori dentium ex frigiditate ⁊ capitis doloribus: inunctis locis non habētibus pilos eitꝰ facit nasci.

¶ De oleo amygdal. amararū.

¶ Dhnalauzamar idest oleū de amygdal. amaris calidum ⁊ siccum ⁊ tenue: oppilationes aperit: valet phlegmaticis et grossis humoribus bibitum cum apozimate radicū: dolorē capitis de frigiditate placat inunctum: valet odoratum.

¶ De oleo nucleorum persicorum.

¶ Dhnalmasmaci idest oleum de nucleis persici simile in virtute amygdal. amaris: valet emorroydis ⁊ dissinterie ex frigiditate ⁊ humiditate.

¶ De oleo alchanne.

¶ Dhnalchenna idest oleū de alchanna temperatū est in frigiditate ⁊ siccitate: capillos denigrat: corpa inūcta valet sua[ris] dictis et dolori neruorum.

¶ De oleo anetino.

¶ Dhnalsmachet idest oleum aneti desiccatiuū cum temperamento dissolutiuū ⁊ duriciem mollit: valet inunctū interclusis neruis.

¶ De oleo seminis carthami.

¶ Dhnaloctan idest de medullis seminū croci hortēsis: calidum ⁊ siccum ⁊ laxatiuum.

¶ Diximus in alia particula de simplicibus oleis ⁊ virtutibus eorūdem quantum sufficit qualiter componant: in prima particula dicemus aliorum compositiones.

¶ De succis ⁊ primo de aloe. Capitulū .xliij.

¶ De aloe.

Sinab idest aloe est tribus modis. Unus de scotra veniēs: melior est colore rubeo: cum frangit habet colorem epatis. cum fricatur inter duos digitos fit citrinū. Aliud est arabicū maioris virtutis qđ venit de cadrumedi. Tertiū veniens de semā peius omnibꝰ et est nigrū: difficile teritur et est durū: eius virtus: calidū in primo gradu siccū in secūdo: habet aliquantulū strictionis cum tēperamento. Aliud lacatiuū vade caput: stomachū ⁊ cetera membra purgat a phlegmate: epatis oppilationē aperit: visum confortat mixtū collyrijs recens vulnus glutinat et sanat vulnera: stomachū et pectinem et virgā mundificat: valet apostematibꝰ in eisdē locis natis: vulnerum humiditates exiccat.

¶ De litio.

¶ Alcolal idest litium temperatū in calore et frigiditate: habet in se strictionē ⁊ amaritudinē. Ideo valet calido apostemati qr dissoluit ⁊ coadunat et prohibet alia superuenire. In collyrijs oculoꝝ mixtū humiditatē desiccat et oculos clarificat: valet liuoribꝰ ⁊ maculis: sicr oībus vulneribꝰ: valet apostematibꝰ in ano ⁊ herisipile: et putredinibꝰ aurū: purgat panaritios digitorū cum aqua ro. mixtū et superpositum.

¶ De achatia.

¶ Alchachia idest achatia melior odorifera et ru. acetosa si lauet amittit acetositatē: sanguinis fluxui valet ex quocūq̄ loco: os ablutum ex ea valet vulneribꝰ eius et gingiuis: valet dissinterie: ventrē epithimata stringit ⁊ cōfortat: eiꝰ apozima neruos inde ablutos mollificat ⁊ cōfortat si debilit ex frigido.

¶ De viti hedere.

¶ Alchanus .i. vitis hedere cocta q̄n incidit valet scabiei: frangit lapidē in renibus ⁊ vesica.

¶ De ysopo hūida.

¶ Fusa .i. ancuba succus ouiū inter coxas idest ysopus humida: calida in tertio gradu: duricies membrorū et apostemata dura dissoluit: maxime in renibus ⁊ vesica ⁊ epate.

¶ De gallia muscata.

¶ Srmic .i. gallia: situm .i. muscata calida ⁊ sicca constrictiua: stomachū confortat: ventrē epithimata stringit: epar et interiora confortat.

¶ De gallia sine musco.

¶ Assuc .i. gallia sine musco ca. ⁊ sic. constrictiua valet et ar[o]mic: sed est maioris fortitudinis in confortādo epar ⁊ stomachum.

¶ De succo indici.

¶ Anil .i. indicus mugua exiccat sine mordicatione: hꝫ in se pōticitatē ⁊ amaritudinē vñ sanat vulnera: maxie ea q̄ sunt in musculis: sanguīs fluxū strigit: apostema molle dissoluit.

¶ De lactinchijs.

¶ Ebena .i. lactituar vel lactificiū fit multis modis vt labule vel cintimalisicus: et plurimi medici in medendo vtuntur cū scamonea q̄ multo lactificio in ramis ⁊ frōdibꝰ abūdat: virtus eiꝰ ca: ⁊ viens ventrē purgat de cho. ru. ⁊ phlegmate: ⁊ citrinā aquā ex hydropicis: sꝫ lactificiū alioꝝ pessimū est: q: mutat corpa ad malā cōplexionē etiā forinsecus incendit cutē corporis si gutta sup eā ceciderit vlcerat.

¶ De fece vini.

¶ Bardiasarab .i. fex vini ca. ⁊ sic. apostematis dissolutiua.

¶ De aceto.

¶ Alcal .i. acetū ex duabꝰ substātijs diuersis cōpositū. Una frigida: et alia ca. sed attinēs frigiditati nimis desiccat cum forte est.

¶ De aceto squillitico.

¶ Cayscaosel .i. acetū squilliticū: valet sciatice ⁊ orthomie. Si os abluat dētes cōfortat: ad putredinē in aure missus valet: et ad grauedinē auditꝰ: si ieiuno sumat visum acuit.

¶ De fece aceti.

¶ Bardialchal idest fex aceti dissoluit calida apostemata superposita.

¶ De fece olei.

¶ Bardisehel .i. fex olei cali. sine mordicatione.

¶ De fermento.

¶ Alchamira .i. fermentū hꝫ in se virtutē calefactiuā ⁊ dissolutiuā. Ideo desiccat ⁊ attrahit sine molestia ⁊ mordicatione ⁊ dissoluit ⁊ hꝫ in se diuersam virtutē: ⁊ hꝫ frigiditatē et acetositatē ⁊ calorē ex putredine quā habet ex calore substātiali q̄n hꝫ ex tritico: vñ maturat apostēata.

¶ De amilo.

¶ Elnesce .i. amilū frigidum ⁊ siccum vulnera oculorū exiccat: et lachrymas stringit: assatum ventrem stringit.

¶ Gal. dicit φ omnis gūma naturalr ē cali. ⁊ sic. ꝫ alia plus alia minꝰ.

¶ De virtutibus gūmarum. Capi. xliiij.

¶ De gumma arabica.

Samacalarabi .i. gūma arabica melior q̄ in oremissa stringit dētes: calor eiꝰ paruꝰ desiccat tēperate: hꝫ in se viscositatē vñ ventrē stringit: valet asperitati guttur[i]s ⁊ pulmonis: mitigat acuitatē medicaminū.

¶ De gūma amygdalarū.

¶ Gūma calaus .i. gūma amygdaloꝝ trahit in frigiditatē melior alba: valet tussibus siccis petericis febribus et impinguat.

¶ De gūma prunorum.

¶ Gūma culanari .i. gūma pruni ca. ⁊ sicca. Ideo valet lapidi in renibꝰ ⁊ vesica: vulnus recēs glutinat ⁊ sanat: mixta cū aceto valet vulneribꝰ calidis.

¶ De gūma dragagāti.

¶ Alchilia .i. dragagantū meliꝰ albū aliquātulū calidū: vicinum gūme arabice in cōplexione: sed humidiꝰ: valet tussibꝰ asperitati gutturis ⁊ vulneribꝰ in vesica.

¶ De resina pini.

¶ Gūma casatin .i. resina pini calida ⁊ sicca curat carnē: valet pustulis ⁊ scabiei.

¶ De gūma cypressi.

¶ Gūma casarmel .i. gūma cypressi silis gūme pini: ꝫ fortiꝰ stringit ⁊ maioris virtutis est.

¶ De mastice.

¶ Amasticbe .i. mastix ca. ⁊ sic. in scdo gradu: melior alba grossa ⁊ odorifera hꝫ inde vim stringēdi ⁊ mollificādi. Ideo valet apostemati epatis ⁊ stomachi ⁊ viscerum atq̄ tussi ex phlegmate: vētrē strīgit cū pōticitate.

¶ De gūma abietis.

¶ Assesab .i. picula .i. gūma abietis: melior citrina ca. ⁊ sic. i secūdo gradu: silis in virtute mastici: ꝫ differt q: nō strīgit: sed potiꝰ dissoluit: valet scabiosis mixta cū succo calamenti ⁊ aceto: corpus mūdat: valet tussibus et frigiditate: vrinam prouocat.

¶ De terebēthina.

¶ Alchalarabar .i. terebēthina ca. ⁊ sic. valet scabiei ⁊ soluit vulnera: trahit ab interioribꝰ ad exteriora humiditatē: cānas ⁊ silices ⁊ spinas fixas in corpibꝰ: carnē creat in vulneribus mixta vnguentis.

¶ De olibano.

¶ Cundar idest olibanũ calidũ ⁊ siccum constrictiuũ: ⁊ masticatus phlegma ⁊ humores attrahit a capite: puluerizatũ ⁊ aspersum super recentib⁹ vulneribus: sanat: sanguinem stringit bibitũ cum ameos valet dissintericis: mixtũ cũ myrrha ⁊ croco ⁊ nascale factũ valet ponderibus ⁊ dissintericis.

¶ De vernice.

¶ Audaros idest vernix calidũ ⁊ siccum: prohibet materiã discurrere a capite ad anum: si fumigetur ex ea valet emorroydibus.

¶ De charabe.

¶ Charabe idest vernice qđ in mari inuenit̃ frigida ⁊ sicca: sanguinẽ stringit in omni loco: valet cardiacis si exagiũ .j. bibatur cũ frigida aqua: prohibet medicinã fluere ad interiores partes: melior lucida ⁊ citrina habẽs colorẽ q̃si albũ.

¶ De myrrha.

¶ Mura idest myrrha: melior clara ⁊ rubicũda: calida ⁊ sicca: stringit: phlegma desiccat: mundat interiora: oppilationem epatis aperit cum sua amaritudine: epithemata cum mumia super ruptis ossibus: sanat ⁊ stringit. ʒ.ß. bibita fluxus mulieris sistit: vermes ⁊ lumbricos in visceribus necat: abortum facit: pectus ⁊ pulmonẽ purgat: valet dissinteriicis ex phlegmate.

¶ De serapino.

¶ Septabinis idest serapinũ melius albũ cum rubore acutum: calidũ ⁊ siccum in tertio gradu: ventositatem dissoluit de stomacho ⁊ de visceribus: vrinã et mẽstrua prouocat: citrinam aquã ex hydropicis purgat: lapidẽ renu⁊ ⁊ vesice rũpit: cholericis valet mixtũ collyriis oculorũ vt catharactis: sternutatio facta valet epilepticis: sup morsum scorpiõis positum valet: lumbricos ⁊ ascarides necat: odoratũ dolorem capitis sedat.

¶ De opoponaco.

¶ Gener idest opoponacũ melius in albus colorẽ trahẽs et qđ est amarũ desiccat vulnera stomachi: ⁊ incodinationẽ: valet vulneribus oculorum.

¶ De asa fetida.

¶ Alchantiti idest asa melior clara ⁊ citrina: odorifera: calida ⁊ desiccatiua. Ideo dissoluit ventositatẽ stomachi et viscerum valet colice passioni: mundat stomachũ: epar mũdat ⁊ splenẽ: et vrinam prouocat ⁊ menstrua: mortuũ fetum et similia extrahit: valet antique tussi ⁊ viscosis humoribus.

¶ De amoniaco.

¶ Vasac idest amoniacũ melius est album et odoriferũ calidum et siccu⁊: dissoluit duriciẽ splenis cathaplasmatũ. ʒ.j. bibita cum syrupo acetoso dissoluit scrophulas ⁊ lumbricos ⁊ ascarides necat: vrinam ⁊ menstrua ꝓuocat: humiditatẽ corporis trahit ad exteriora. ʒ.j. bibita cũ melle valet epilepsie. humiditati in pectore: grossiciẽ palpebrarum dissoluit. Et mixtum cum oleo valet omnibus duritiis dissoluẽdis ⁊ glandulas in summitate capitis natas dissoluit.

¶ De bdellio.

¶ Muchal idest bdelliũ calidum ⁊ siccum melius habens aliquantulũ odoris mollitiuũ ⁊ dissolutiuũ valet apostematibus in collo ⁊ scrophulis. Si cõficiat̃ cum saliua ieiuni hominis ventositatẽ viscerũ dissoluit. valet dolori diaphragmatis valet rupture masculorũ inunctum lapidẽ renum ⁊ vesice frãgit valet emorroydis bibitũ. Similiter inde vnguẽto facto cum oleo lini seminis valet emorroydis dysterizatũ similiter valet.

¶ De euforbio.

¶ Euforbium melius est recens ⁊ clarum: citrinũ: acutum habens odorẽ ⁊ saporem acutũ ⁊ incensiuũ: calidum ⁊ siccũ in tertio gradu: multũ est acutum ⁊ comestũ ⁊ bibitum euacuat de vẽtre aquam hydropicorũ: valet sciaticis si misceat̃ cum speciebus: morsibus reptiliũ inunctum valet. Similiter morsibus scorpionis ⁊ canis rabidi.

¶ De storace.

¶ Storax est vno modo sicca calida et maturatiua tussibus ⁊ thoracis frigiditati ⁊ vocis raucitati si bibatur aut dysterizetur in vuluã valet stranguirie vulue et eius duriciei. Ideoq; calefactiua ⁊ mollificatiua: ideo postulat vt prosit frigiditati grossicieiq; infirmitantibus.

¶ De storace liquida.

¶ Kasme asegila idest storax liq̃da: mollit calefacit ⁊ maturat. Ideo valet tussientib⁹ coriza ⁊ raucitatibus pectoris ex humiditate bibitũ valet. Masticatũ mẽstrua ꝓuocat.

¶ De galbano.

¶ Bessaulachena idest galbanũ melius clarum ⁊ [illegible] sine fustibus colorem habens albũ ⁊ melius coagulatum odoriferũ. ⁊ est tribus modis: vnũ qđ colligit̃ in [illegible] iuxta littus maris: aliud in mõtibus: [illegible] sicca sunt mollificant ⁊ dissoluunt.

¶ De gumma iuniperi.

¶ Sathagan hoc de gũma iuniperi melius odoriferũ [illegible] rum calidu⁊ ⁊ siccum in quarto gradu: [illegible] mortuã consumit: ventrem hydropici [illegible] mit ⁊ desiccat: ⁊ cadauera mortuorũ prohibet [illegible] pido in aure instillato vermes necat. [illegible] prouocat: fetum mortuum expellit: virga [illegible] erigere prohibet: valet scabiei ⁊ morsibus serpentũ. [illegible] ctum cum pauco sale valet contra lentigines: [illegible] corpore inuncto necat.

¶ De gũma rute.

¶ Samacafideb idest gũma rute: melior clara ⁊ [illegible] rubedinẽ aliquando venit ex persida acuta [illegible] subtilis: valet grosse ventositati in stomacho ⁊ in [illegible] attenuat et dissoluit grossum phlegma: digestionẽ [illegible] rat: similis est asẽ in suis actionibus differt in odore.

¶ De gumma ferule.

¶ Alchumear idest tapsia gũma ferule calida ⁊ humida [illegible] sipida: bibita cum aqua tepida vel acetoso syrupo [illegible] prouocat: aut cũ hydromelle si misceatur cum [illegible] neole multum facit vomitum.

¶ De gumma malue.

¶ Samachalcheris idest gũma malue [illegible] ca valet tussibus calidis: sitim compescit: ventrem stringit cholera rubea.

¶ De gentiana.

¶ Gentiana melior citrina ⁊ dura cum [illegible] calida ⁊ amara ⁊ subtilis. Ideo aperit oppilationẽ splenis et epatis: valet morsibus venenosis: superposita [illegible].

¶ De tapsia.

¶ Sitaregũ idest tapsia melior que venit [illegible] calida ⁊ sicca in quarto gradu: acuta valet morpheam [illegible] pta bibita cum medicinis valet dolori neruorũ.

¶ De polipodio.

¶ Besbaigum idest polipodiũ melius [illegible] gitur inuenitur interius viride: calidum ⁊ [illegible] purgat sine molestia.

¶ De virga pastoris.

¶ Asseragi idest virga pastoris: frigida ⁊ humida [illegible] ctiua valet fluxui sanguinis ex quocũq; loco: vinũ stringit.

¶ De piretro.

¶ Archetarcha alii archacasides idest piretrum melius [illegible] ⁊ ponderosum calidũ in quarto gradu: [illegible] humiditatẽ de interioribus mẽbris: gargarizatum [illegible] phlegmate purgat: phlegma ab ore ⁊ gutture purgat [illegible] rizatum ⁊ cum aceto mixtũ super dentem positũ [illegible] lit: oleum ex eo factũ ⁊ corpus inunctum valet [illegible] gore: sciaticis epithimatum valet.

¶ De reubarbaro.

¶ Reuedseni idest reubarbarũ: melius citrinũ [illegible] quantulũ nigredinis ⁊ soliditatis: [illegible] ⁊ siccum: habet in se põticitatẽ ⁊ acuitatẽ ⁊ amaritudinem. Ideo valet epati ⁊ eius oppilationi: valet cardiace ⁊ [illegible] nis fluxui: ⁊ morsibus reptilium.

¶ De cassialignea.

¶ Sales idest cassialignea melior cuius cortex [illegible] ra. calefactiuus ⁊ desiccatiuus: subtiliat ⁊ habet in se [illegible] citatem. Ideo incidit ⁊ dissoluit grossos humores ⁊ [illegible] confortat: vrinam ⁊ menstrua prouocat: valet stomacho et epati defecto ⁊ morsibus reptilium.

¶ De virtutibus lignorũ. Et primo de ligno aloes. Capitulum [illegible].

¶ De ligno aloes.

Aloguuz idest lignum aloes calidum ⁊ [illegible] valet stomacho ⁊ epati frigido ⁊ [illegible] bitum aut cathaplasmatũ: est cũ tribus [illegible] dis melius iudicium.

¶ De asaro.

¶ Assaron idest assarum melior [illegible]

celli boni odoris: linguã rodens: calidũ ⁊ siccũ in secũdo gradu: habet subtilitatẽ ⁊ acuitatẽ: vnde oppilationẽ epatis ⁊ splenis aperit ⁊ apostema frigidũ factũ in eis dissoluit: menstrua ꝓuocat ⁊ vulnera mũdificat. Diascori. dicit puluerizatum.ʒ.ß. ⁊ cũ hydromel. sumptũ phlegma ⁊ cholerã nig. purgat: ⁊ sciaticis.ʒ.ß. sumpta cum vino grossos humores attenuat ⁊ vrinã prouocat. tria exagia in.iij. libris musti posita per duos mẽses valet hydropicis ⁊ dolori epatis.

¶ De valeriana.

¶ Fu.i. valeriana: melior rubea ⁊ tenuis ⁊ que venit de armenia ⁊ est diuersa in sua cõplexione: sapor amarus ⁊ aliquãtulum calid. ⁊ sic. habet in se: oppilationem epatis ⁊ splenis aperit: vrinã ⁊ menstrua prouocat: pistata cuꝫ aqua ⁊ melle sciaticis cataplasmata valet.

¶ De turbith.

¶ Turbith melius candũ ⁊ solidũ aliquantulũ in capite gũmosum: calidũ ⁊ siccum in tertio gradu: phlegma purgat et viscosos humores ⁊ grossos.

¶ De spica.

¶ Cardasũ.i. spica calida ⁊ sicca valet dolori neruorũ in vino cocta ⁊ licinio intincto naribusq; immissũ valet fetori narium: valet stranguriae ⁊ vesice dolori.

¶ De xilobalsamo.

¶ Laude albesale.i. xilobalsamũ melius brunũ ⁊ boni odoris calidũ ⁊ siccuꝫ in tertio gradu calefacit ⁊ attenuat: valet frigiditati stomachi ⁊ epatis ⁊ viscerũ: mulieres steriles si suffumigentur ex eo pariunt ⁊ cõcipiunt.

¶ De galanga.

¶ Gelengen.i. galanga calida ⁊ sicca dissoluit ventrẽ: calefacit frigidas cõplexiones vrinã stringit que fit ex frigiditate renum ⁊ vesice. valet coitui.

¶ De ligno ebeno.

¶ Ebe.i. lignum ebeni: melius nigrũ habens quasi venas vt cornu intermixtas: super ignẽ positum nõ multuꝫ exustũ bonũ facit odorẽ calidũ ⁊ strictiuũ cũ mordicatione multũ mordicat: fricatũ cũ aqua super cutẽ: ⁊ oculis instillatũ valet cataractis: visum acuit: albas oculorũ mundat: diuturna vulnera sanat: vstionibus ignis puluerizatũ ⁊ superpositũ sanat. Item cum aqua mente fricatũ: ⁊ in oculis instillatũ oculos confortat: bibitum frangit lapidem in renibus ⁊ vesica.

¶ De pipere longo.

¶ Darfusel.i. piper lõgũ calidũ ⁊ siccũ in tertio gradu: melius grossum: puluerizatum ⁊ super epar hircinũ aspersuꝫ ⁊ assatum ⁊ gutta ex eo fluente in oculis missa valet ei qui ab occasu solis non videt: grossos humores ⁊ phlegmaticos subtiliat: erigit virgam.

¶ De cinamomo.

¶ Darsen.i. cinamomũ alithinũ calidũ ⁊ siccũ calefactiuum epar ⁊ stomachũ corroborat: cuꝫ succo hedere valet scabiei cũ aceto inunctum.

¶ De cinamomo gariofilato.

¶ Calsalalachꝫaroufal.i. cinamomũ gariofilatũ sic est in virtute alithino: sed maioris virtutis: ⁊ magis stomachũ ⁊ epar frigidum confortat.

¶ De sandalo albo.

¶ Sathalababiar.i. sandalũ albũ frigi. ⁊ sic. in tertio gradu valet dolori capitis ex calore si epithimetur ex eo: epar et stomachum confortat: calidũ ⁊ cataplasmatũ vel bibitũ aut comestuꝫ valet: epithimatũ calido apostemati valet in initio q: prohibet materiã abundare vel aliunde decurrẽtẽ maxime epatis ⁊ stomachi.

¶ De sandalo rubeo.

¶ Sandalamar.i. sandalũ rubeũ frigidum ⁊ siccum valet vt album. ¶ De gariofilis.

¶ Carũfar.i. gariofilus calidus ⁊ siccus in scđo gradu: cõfortat stomachũ frigidũ: ⁊ cor ⁊ principalia mẽbra: valet melãcholicis: spiritũ hois cõfortat ⁊ facit alacrẽ. ¶ De costo.

¶ Costũ hꝫ amaritudinẽ ⁊ horribilitatẽ cali. ⁊ siccũ in tertio gradu: coctũ in oleo cõmuni corpus inunctũ valet rigori febrisũ ante accessionẽ: grossos humores ab interioribus ad exteriora extrahit mẽbra: calefacit vrinã ⁊ menstrua prouocat: valet dolori musculorũ: lumbricos necat: habet in se aliquantulum humiditatis inflatiue vnde valet coitui: vultus inunctus ex eo cum melle lentiginẽ tollit: ventrem desiccat morsibus reptilium membra principalia confortat.

¶ De centaurea.

¶ Cantorius.i. cẽtaurea cali. ⁊ sic. valet oppilatiõi epatis ⁊ splenis ⁊ sciaticis neruos mundat.

¶ De cortice thuris.

¶ Chansichal cunda.i. cortex thuris calidus ⁊ siccus inunctus multũ desiccatus puluerizatus ⁊ super vulnera non sanientia aspersus cito sanat ⁊ recentia glutinat.

¶ De cortice thamarisci.

¶ Atãpha.i. tamariscus desiccat ⁊ stringit: infantes habentes variolas suffumigatos liberat.

¶ De virtutibus radicum arborũ vel herbarum. Capitu.xlvj.

¶ De radicibus apij.

Cortex radicis apij calidus ⁊ siccus est in secundo gradu: calefacit attenuat oppilationẽ aperit vrinam prouocat.

¶ De cortice radicis feniculi.

¶ Cortor: urchala ⁊ asienigi.i. cortex radicis feniculi calidus ⁊ siccus in secũdo gradu: vicinat in virtute apio: sed apij virtus fortior est. ¶ De cortice radicis capparis.

¶ Castior: althala alchappir.i. cortex radicis capparis calidus ⁊ siccus: hꝫ põticitatẽ ⁊ acuitatẽ: vñ incidit ⁊ mũdat solidat ⁊ stringit cũ põticitate: vñ aperit oppilationẽ epatis bibitũ cũ sirupo acetoso: coctũ cũ vino dolorem mitigat epithimatꝰ sup pulmonẽ.ʒ.j. bibita cũ sirupo acetoso incidit grossos humores: mũdat vẽtrẽ deducit: ⁊ mẽstrua ꝓuocat. Sciaticis cataplasmatus remediũ: est gargarizatꝰ humores palati: ⁊ caput purgat. puluerizatus ⁊ vulneribꝰ impositus desiccat: cũ aceto coctus ⁊ ore retentus dolorẽ dẽtiũ sedat.

¶ De cortice maligranati.

¶ Costior.i. althauli.i. cortex radicis maligranati frigidus ⁊ siccus: vermes ⁊ ascarides necat.

¶ De cortice radicis enule.

¶ Oscolasara.i. radix enule calida ⁊ sicca hꝫ aliquantulum humiditatis vñ valet coitui: grossos attenuat humores de pectore ⁊ de pulmone: pistatus ⁊ cũ oleo coctus valet sciaticis ⁊ neruis dolentibus ex frigiditate: valet grosse vẽtositati in stomacho: ⁊ purificat eũ a phlegmate.

¶ De radice squinãti.

¶ Ofela anarpir.i. radix squinanti cali. ⁊ sic. dissolutiua valet apostemati epatis ⁊ stomachi: ideo odorifera ⁊ subtilis est bibita.ʒ.j. cũ tantũdẽ piperis nigri valet hydropicis vel sincopi ex phlegmate: apozima eiꝰ valet apostemati vulue sessione in ea facta. ¶ De radice meu.

¶ Suchij.i. radix meu calid. ⁊ sic. valet stranguriae vrine bibitum: aut sup pectinẽ cataplasmati. ¶ De radice yreos.

¶ Rise.i. radix yreos calid. ⁊ sic. in primo gradu: habet in se virtutẽ multũ subtilẽ: purgat pectus ⁊ pulmonẽ de grossis humoribus: vrinã ⁊ menstrua prouocat: apostemata vulue dissoluit valet dolori neruoꝝ ⁊ serpẽtũ morsibus epithimata: aut cũ hydromelle bibita.

¶ De radice lilij.

¶ Assala apsuse.i. radix lilij tẽperata in caliditate ⁊ frigiditate hꝫ in se põticitatẽ ⁊ humiditatẽ: valet asperitati gutturis ⁊ pectoris ⁊ pulmonis: sitim aliquantulũ extinguit. Diascorides dicit: succus eius oculis missus valet vngulis ⁊ dolori neruoꝝ ⁊ tumori oculoꝝ. ¶ De radice acori.

¶ Egodrasmi.i. radix acori: cali. ⁊ sic. in scđo gradu hꝫ in se acuitatẽ ⁊ subtilitatẽ similis est assaro in ṽtute: oppilationẽ epatis ⁊ splenis aperit: ventositatẽ ventris dissoluit ⁊ viscerum: vrinã prouocat pistatus ⁊ succus eiꝰ expressus in oculis missus vnde visum ex humiditate minutũ acuit multum.

¶ De diptamo.

¶ Assasabeo alasar.i. est digiti citrini quod nos diptamum vocamꝰ: valet ꝯ venenũ ⁊ abortiũ facit. ¶ De aristologia.

¶ Saronedi.i. aristologia est duobꝰ modis: lõga ⁊ rotũda. rotũda magis odorifera ⁊ plus tenuis hꝫ amaritudinẽ: acuta est ⁊ tenuis ⁊ magis lõga: sed ambe valẽt potioni mortifere ⁊ reptiliũ morsui: oppilationẽ aperiunt ⁊ dissoluunt ventosi

tatem spinam silices aut cānam infixā in corporibus extra-hunt: putrida vulnera mundāt: valet spasmo neruorum cū aqua tepida.

De longa aristologia.

¶ Longa magis calida ascarides ⁊ vermes occidit: vrinam ⁊ mēstrua prouocat: abortū facit: ⁊ fetū mortuū expellit: grossitiem vuluę dissoluit: ⁊ cū oleo vncto corpore pediculos necat: puluerizata ⁊ vulneribus aspersa diuturna vulnera sanat cum melle confecta.

De curcuma.

¶ Curcuma est quasi celidonia calida ⁊ sicca in secūdo gradu: vulnera exiccat: succus eius in oculis missus cōfortat: dolorem dentium ex frigiditate superposita valet.

De radice celidonie.

¶ Emaymā .i. radix celidonie cali. ⁊ sic. in secūdo gradu duobus modis est: vna que venit de fene citrina ⁊ subtilis est: hec est melior: alia que venit ex corasen: ⁊ est liuidi coloris peior: polore: ambe sunt calide ⁊ sicce: virtus carū magis valet in mundificandis oculis quam in purgandis venis: cū aceto mixta valet lentiginibus.

De squilla.

¶ Bastara alphar .i. squilla calida ⁊ sicca in secūdo gradu habet in se subtilitatē ⁊ multū mūdificat nō sumit nisi cocta vel assata: quia hȝ in se mordicationē ⁊ acuitatē vnde purgat os stomachi ⁊ molesta est: assata ⁊ cū melle mixta ⁊ bibita valet asmati ⁊ tussi de grosso phlegmate. Antique tussi valet humiditatē pectoris ⁊ pulmonis mūdat: epithimata valet scissure pedū de frigido. valet hydropicis ytericis ⁊ dolori renum.

De aceto quillitico.

¶ Acetum squilliticū valet multis locis: visum acuit coctū cū aceto valet morsui tyri: de aceto factus syrupus purgat viscosum phlegma mixtū in potione purgat phlegma: ⁊ propter cauere dissintericis: quia excoriat intestina.

De narcisso.

¶ Basasabamigos .i. narcissus habet in se vires attrahēdi mollitē in apostematibus ⁊ pus tollit.

De cepa.

¶ Anisal .i. cepe calidū ⁊ siccū in fine tertij gradus habet in se aliquid humiditatis: vnde auget coitū ⁊ sperma: pistatum ⁊ cū melle positū sup lentigines mundat: ⁊ caput ablutum iuuat: ⁊ morsui serpētis valet: succus eius in oculis missus lachrymas siccat.

De radice porri.

¶ Assaladarasa .i. radix porri cali. ⁊ sicca habet aliquid humiditatis vñ sperma auget ⁊ coitū: fumigiū factū ex ea mēstrua educit: pistata cū melle ⁊ duobus exagijs bibitis incidit phlegma de pectore ⁊ pulmone: pistata ⁊ cū aceto confecta ⁊ sup sciā posita valet, morsui scorpionū valet: ⁊ ad dolorem neruorū valet: ⁊ dolorē tollit pistata ⁊ superposita.

De radice hellebori.

¶ Eleśdē .i. helleborus tirsim .i. radix eius cali. ⁊ sic. in quarto gradu habet acuitatē: mūdificat lentigines ⁊ impetigines grossas: vrinā ⁊ mēstrua prouocat bibitū: parū vomitū prouocat: ⁊ est pestiferū nisi cū cautela ⁊ ratione sumatur.

De allio.

¶ Thomē .i. allium calidū ⁊ siccū in quarto gradu: mēstrua prouocat: pistatū ⁊ cū aceto confectum valet locis: quibus phlegma cogerit locū alopitie fricatū iuuat cū melle pistatū in cauerna dentiū missum prodest dolorē sedat: siluatica fortiora sunt in actionibus suis.

De herba tauri.

¶ Alchimiata .i. herba tauri cali. ⁊ sic. in tertio gradu: pistata ⁊ parū bibita cum vino omni veneno valet ⁊ morsibus reptilium. Diasco. dicit masculā factū ⁊ in vulua missum abortum facit: nō cōcipientibus facit concipere.

De hermodactylis.

¶ Samuge .i. hermodactylus: albus ⁊ niger: sed melior est albus calidus ⁊ siccus: valet dolori neruorū ⁊ arteticis ⁊ sciaticis bibita .ʒ.j. vel exagium .j. cū yucca. superpositus sup predicta loca valet: rubeus inutilis est ⁊ corpus dissoluit.

De agarico.

¶ Agaricū melius albū: ⁊ quia cito dissoluit: cōpositum est de substātia terrea ⁊ subtili: ⁊ habet in se dulcorē ⁊ amaritudinē: ⁊ ideo mūdificat epar ⁊ splenem ⁊ viscera: ⁊ habet in se virtutē laxatiuā: vnde purgat cholerā adustā ⁊ cholerā nigrā ⁊ phlegma. valet rigori febriū ⁊ epilepticis: morsibus scorpionū .ʒ.j. si bibatur cū vino ⁊ cataplasmetur super toxicum vbicumque fuerit siccat ⁊ interiora mūdificat: vrinā prouocat. Si bibat cū sirupo acetoso valet stranguirie .i. exagium .j. bibitum valet cōtra venenū.

De helleboro nigro.

¶ Carabach .i. helleborus: est duobus modis: niger ⁊ albus: niger purgat cholerā: albus phlegma ⁊ humiditatē: ambo sunt calida ⁊ sicca in tertio gradu: fortiter laxant ⁊ pericolosi sunt: oportet sumi cū cautela: quia sepe faciūt spasmū: albus pistatus cū aceto positus super lentigines ⁊ impetigines valuit prurigenem ⁊ morpheā purgat: super cauernas dentium missus eos cadere facit.

De pastinaca.

¶ Algeos rabina .i. pastinace de india ambe calide ⁊ humide: ideo valet coitui: ventositatē stomachi ⁊ viscerū purgat: iter vuluę. valet sincopi ex frigiditate ⁊ morsibus serpentū.

De satureya.

¶ Comuvet .i. satureya cali. ⁊ sicca dissoluit grossam ventositatē digestiuā corroborat.

De radice canne.

¶ Assala alchasab .i. radix canne: habet in se vim attrahēdi pistata ⁊ superposita silices ⁊ truncos extrahit: pistata cū aceto valet dolori neruorū: pistata cū lupinis valet maculis faciei.

De radice serpentarie.

¶ Assala aspur .i. radix serpētarie cali. ⁊ sic. in tertio gradu: mūdificat ⁊ incidit grossos humores pectoris ⁊ pulmonis stomachi ⁊ viscerum: est autē vna dura: sed alia pura acuminis ⁊ acuta: habet aliquantulā amaritudinis ⁊ ponticitatis: ideo mūdificat ⁊ aperit oppilationes viscerū: incidit humores grossos ⁊ viscosos: valet cancrosis vulneribus ⁊ pthore si fit cū aceto posita.

De radice affodilli.

¶ Blaccosse .i. radix affodilli cali. ⁊ sic. est magis debilitat ⁊ calefacit similis serpētarie in omnibus accidentibus: valet alopitie superposita: trita ⁊ cū aqua bibita vrinā ⁊ menstrua prouocat: valet hypocondriis ⁊ sanguini crepato valet.

De radice plantaginis.

¶ Assala souachame .i. radix plantaginis frig. ⁊ sic. stringit sanguinē: masticata ⁊ gargarizata valet [illegible] re: pistata ⁊ bibita cū sirupo acetoso aperit oppilationē epatis.

De radice spine albe.

¶ Assala abollacha .i. radix spine albe frigi. ⁊ stomachicis lienterie valet ⁊ dissinterie lapidem frangit [illegible].

De radice peonie.

¶ Assala alphiema .i. radix peonie calida in primo gradu tertius desiccat ⁊ attenuat ⁊ mūdificat: cū melle bibita mēstrua prouocat: oppilationē epatis ⁊ splenis aperit ⁊ cū vino decocta prohibet humores fluere in stomacho: bibita vel collo suspensa valet epilepticis.

De cipero.

¶ Assala leodō .i. radix ciperi cali. ⁊ sic. ⁊ desiccat sine mordicatiōe: antiq vulnera sanat: valet vulneribus oris [illegible]: quia constringit: bonū odorē facit: hȝ in se vires [illegible] lapidē frangit: ⁊ vrinā prouocat.

De cortice [illegible].

¶ Casbioc assalatuca .i. cortex radicis ceci est [illegible] amara: ideo valet lumbricis: ⁊ ascaridibus .ʒ.j. [illegible] coctionis eius fit contra venenum.

De radice amygdalū amari.

¶ Assala alchusam .i. radix amygdalū amari cū [illegible] oleo trita ⁊ frontibus illinita valet dolori capitis ex frigidite.

¶ De mineris diuersis [illegible] medicine.

¶ Alie sunt: alie petra: alie sal: alie corpa [illegible] so modo naturā earum vnusquisque dicemus.

¶ De virtutibus terrarū ⁊ lutoꝝ. Cap. [illegible]

¶ De bolo armeno.

Teranlisā .i. bolus armenicus: melior est rubeus ⁊ mollis coloris rose ⁊ purus sine arena [illegible] frictiōe inter dētes missus tenet [illegible] sic. ⁊ desiccatiuus valet lienterie ⁊ [illegible] ⁊ sanguinē spuentibus ⁊ cancrosis vulneribus ⁊ ceteris calidis apostematibus valet superpositus: prohibet descendere a capite humores ad stomachū vulnera pectoris ⁊ pulmonis siccat: bibitus cū aqua frigida valet in [illegible] cū carta mixtus valet ruptis ossibus cataplasmatus valet.

De bolo.

¶ Atta cobcest .i. bolus: melior odoriferus [illegible] quod applicat: est frigidus ⁊ desiccatiuus ⁊ constringens [illegible] perat: valet spuentibus sanguinē ⁊ fluxui sanguinis [illegible] ris: valet dissinterie bibitus vel clysterizatus: [illegible]

est purgatiuis clysteribus. ℥.j. bibita cum vino vel aqua valet contra tussim: cum succo stringni aut portulace mixtus cancerosa vulnera sanat.

De sinopida.

¶ Macra.i. sinopida frigi. et sic. valet calidis apostematibus bibita lumbricos necat.

De emathite.

¶ Sedina.i. emathites melior lentiginosus fri. et sic. constrictiuus et desiccatiuus. valet fluxui sanguinis de quocunque loco: valet grossiciei palpebrarum: puluerizatus lauatusque in oculis missus apostematibus oculorum valet.

De gipso.

¶ Gebs.i. gipsus constrictiuus et consolidatiuus: valet fluxui sanguinis de arteria si misceatur cum albugine oui et pil. leporum: adustum magis valet et plus desiccat.

De cerusa.

¶ Sisedaruli.i. cerusa melior alba ponderosa frigi. et sic. et desiccatiua vulnerum: apostema calidum ex ea inunctum dolorem sedat.

De chimolea.

¶ Themalchimolta.i. chimolea terra est vbi aqua iacet: melior mollis et clara frigi. et sic. desiccat. valet calido apostemati mixta cum aceto.

De argilla.

¶ Tenaasome.i. argilla frigi. et sic. confecta cum aceto et fronti illinita fluxum sanguinis stringit: ossa rupta sanat.

¶ De calce.

¶ Nurota.i. calx non extincta multum vrit et consumit carnem: lota cum aqua vulnera desiccat: valet vstionibus ignis.

¶ De spodio.

¶ Alithabasir.i. spodium: licet non sit terra: tamen inter illas ponimus quia cinis est: et omnem materiam dimisit: melius album et frangibile leue frigidum et siccum. valet acutis febribus bibitum cum succa. et aqua frigida sitim extinguit et ventrem stringit ex cholera maxime si bibatur cum succo maligra. cum rosis pistatum valet vulneribus oris et gingiuarum.

De sapone.

¶ Sabo.i. sapo: ideo in hoc capitulo ponimus: quia fit de calce et cinere vrens et vulnera mundificans.

¶ De virtutibus lapidum. Cap. xviij.

De marchasita.

Marchasita.i. calcitheos similis emathiti: habet in se sulphur: ideo magis est calefactiuum et desiccatiuum valet ad fluxus sanguinis: et apostema dissoluit. Sic operatur huic petra molendini. i. achigeratatha. collyrium si ex ea fit soluit grossam lippitudinem oculorum.

¶ De petra lactea.

¶ Alchagemosoff albez.i. petra lactea: quia cum fricatur quasi lac emanatur: virtus eius est vt emathitis sed debilior.

De petra serpentina

¶ Alchageral chapa.i. petra serpentina: et est tribus modis: vna quasi nigra: alia quasi viridis et colore cinericio: alia quasi viridis immixta lineis albis. vsta valet lethargicis: et cum apozimate sparagi bibita lapidem frangit renum et vesice. valet morsibus hydrie superposita.

De petra lazuli.

¶ Alchalellara anaro.i. petra lazuli choleram nigram purgat: valet melancholicis.

De petra iudaica.

¶ Alchacer leuidi.i. petra iudaica: et est duobus modis: vna rotunda: alia plana: sed longa plana melior. valet stranguriе vrine. lapidem frangit in vesica. ℥.β. bibita cum vino temperata.

De lapide spongie.

¶ Alchacer fange.i. lapis spongie habet vim frangendi lapidem renum et vesice.

De magnete.

¶ Magnes lapis est similis emathiti: quidam dicunt si teneatur in manu mitigat dolorem artheticum manuum et pedum: valet spasmo.

De pumice.

¶ Alchate alchasitior.i. pumex vnde charte fricantur: habet siccitatem et subtilitatem vnde dentes mundat et albificat: super pilos radit vbicunque fuerit puluerizatus: et super vulnus asperius carnem rodit et super chartas litteras tollit.

De agathe.

¶ Alchateraibal gerben.i. agathes est niger cum odoratur redolet vt cera: virtus eius nimis sicca: ideo vulnus profundum cum fuerit recens solidat: suffumigium ex eo iuuat epilepticos. valet strangurie mulierum: fumigium ex eo factum fugat reptilia domus: mixtaque emplastris valet arteticis.

De myrrha.

¶ Alchacer arabegidi.i. myrrha magne virtutis est mundificatiua: et inde desiccat dentes a putredine.

De lepore marino.

¶ Alamabo bocharir.i. lepus marinus: cortex eius de genere ostrarum: nimis desiccat et mundificat dentes a putredine.

De antimonio.

¶ Alpimech.i. antimonium melius cum frangitur lucet: et planbei est coloris et constrictiuum. valet caliditati et humiditati oculorum: puluis eius immissus putridis vulneribus valet. bibitus valet fluxui mulierum: naribus immissus sanguinem de cerebro fluentem stringit: et in vulneribus missus ea sanat: et superfluam carnem minuit.

De cathimia.

¶ Glumia alfida: id est cathimia melior tenuis coloris lithargiri temperata in caliditate et frigiditate et siccitate in natura sui desiccatiua constrictiua mundificatiua: vsta visus mundificat et desiccat sine morsura vulnera oculorum: et alia vulnera sanat.

De thutia.

¶ Thutia melior alba que venit de india: secundo post hanc viridis.i. charamera frigi. et sic. sine morsione maxime lota in collyrijs mixta oculos siccat et clarificat: prohibet acutam materiam in oculis fluere. Gal. dicit in lib. de simplici medicina magis est desiccatiua quam omnes medicine intrantes in collyrijs oculorum.

De cathimia.

¶ Glumazep.i. cathimia auri melior: tenuis et coloris nitri est vt azurum similis est cathimie argenti in actionibus suis sed magis desiccat et clarificat. vsta et lota vulnera oculorum sanat sine molestia.

De lithargiro.

¶ Mardesagi.i. lithargirum melius frangibile clarum temperatum in frigiditate et caliditate et desiccatione: valet vulneribus scabiei et calido apostemati: mundificat et aliquantulum stringit: creat carnem nudam in vulneribus.

De ferrugine.

¶ Sadabalgadidit.i. ferrugo melior clara et tenuis multum desiccat: infusa in aceto et bibita cum vino et apozimate vue sicce: aut cum melle: valet stomacho et splenis dolori: pus aurium desiccat nasali facto fluxum sanguinis arctat panaricijs imposita valet.

De cancro marino.

¶ Saratabaeuri.i. cancer marinus melior: humor furcate frigidus et sic. desiccat humores oculorum et maculas mundat: visum acuit et clarificat: puluis ex eo factus dentes confortat.

De testa terrea.

¶ Cesater.i. testa terrea est desiccatiuum mundificatiuum: maxime lateres que in ignem mittuntur: illa enim vulnera sanant puluerizata et mixta cum aceto: et corpus inunctum scabiem curant.

¶ De salibus: et eorum virtutibus. Cap. xix.

¶ De amelech.

Melech.i. sal: omnis sal calidus est et siccus et mundificatiuus: diuiduntur actiones eorum secundum suam materiam.

De sale indico.

¶ Amelechindi: id est sal indicus calidior et siccior ceteris.

De sale nafthico.

¶ Melcamafti.i. nafticus: colorem habet fortem: est desiccatiuus et soluit choleram nigram.

¶ De sale quod comeditur.

¶ Melechula.i. sal quod manducatur melius et melioris saporis et ventris solutiuum.

De sale armoniaco.

¶ Mosciatir.i. sal armoniacus est subtilis calidus: valet ad casum vulue insufflatum: et ad cancrum eius.

De nitro.

¶ Nitrin.i. nitrum incidit et subtiliat humores grossos et viscosos.

De sale cocto.

¶ Melletali.i. sal factum quod fit de vasculis marinis calidum et mundificatiuum habet vim vt sal commune: sed fortius in aceto mixtum valet: corpus infectum a scabie mundat: pilos grossos attenuat.

De sale nitro armeniaco.

¶ Nitrum armenie fortius in virtute alter o nauseam stomachi compescit: pistatum cum vino et bibitum cum melle ventrem soluit et ventositatem: valet febribus cum rigore inuncto corpore ante accessionem maxime cum aceto: valet morphee: cum terebinthina mixtum apostemata maturat.

De spuma maris.

¶ Zebedelbaca.i.spuma marina mũdificatiua vulnꝰ ocu
lorum mũdat: vsta ꝛ puluerizata dentes mundat ꝛ albifi-
cat: cũ aceto mixta alopiciã tollit: ꝛ capillos crescere facit.

De vitriolo.

¶ Zelig.i. vitriolum fit multis modis melius babilonicũ
colo: quasi viridis: ꝛ cũ frangitur lucet vt aurũ attenuat ꝛ
vrit. De terra francigena.

¶ Alchatar.i. quasi terra francigena asuri.i. de suria alcha
za temperatio: est alchatar: virtus eius est adustiua ꝛ atte-
nuatiua plus vrens ꝛ attenuans ꝛ ardẽs: calchatar mul-
tum stringit cũ calore maxime carnẽ excecat.

De alumine.

¶ Sireb.i. alumẽ melius albũ frigidũ ꝛ siccũ cõstrictiuũ
ꝛ carnẽ mollẽ solidat: sanguinẽ stringit: gingiuas corrobo-
rat emittentes sanguinem: dentes confirmat ꝛ corroborat.

¶ De virtutibus metallorũ. Cap. i.

De ere vsto.

Nabas nichome.i. es arsum de vena melius ru-
beũ calidũ cõstrictiuũ: vulnera sanat in corpori-
bus: locum sanat in humidis corporibus.

De scoria eris.

¶ Thanebilanchas.i. scoria eris melior nigra ꝛ
rubea aliquantulũ tenuis: magis attenuat adusta: incidit
ꝛ mundat: oculos sanat ꝛ clarificat: grossitiem palpebrarũ
dissoluit. De solidatura auri.

¶ Affara asseem.i. solidatura auri: carnẽ sup̃fluã comedit
sine punctione: calida est ꝛ sicca ꝛ tenuis.

De limatura auri.

¶ Buiradaasceb.i. limatura auri ꝯfortat ꝛ spiritũ alacrẽ fa
cit: valet cardiacis mixta cum medicina.

De limatura argenti.

¶ Oxeda alfesa.i. limatura argenti bibita cũ medicina va
let emorroidis. De ere viridi.

¶ Smazar.i. viride es calidũ comedit sup̃fluã carnẽ ꝛ inci
dit mixtũ cum cera ꝛ oleo mundat putredinẽ vulnerũ sine
morsione: ꝛ carnẽ adducit. De stanno.

¶ Alchasia.i. stanũ melius qđ stridet inter dẽtes: habet in
se vim aque aliquantulũ: limatum ꝛ fricatũ super petrã cũ
vino ꝛ oleo valet apostematibus in pectine ꝛ ano.

De plumbo.

¶ Kalal.i. plũbũ similiter fricatũ super petrã: ꝛ cũ aqua va
let viciosis vulneribus ꝛ maxime oculorũ: humores eorum
desiccat: ꝛ carnem adducit.

De argento viuo.

¶ Ossac.i. argentũ viuũ melius nouũ nondũ operatũ ca
lidũ ꝛ humidũ in quarto gradu: si extingatur cum aceto ꝛ
oleo fit vnguentũ ad scabiẽ ꝛ necat pediculos maxime mix
tum cũ aristolo. rotunda.

¶ De vitriolis ꝛ sulphure. Cap. ij.

Zegeg.i. vitriũ tritum cũ vino secũ bibitum
lapidem frangit in renibus ꝛ vesica.

De sulphure.

¶ Cebrit.i. sulphur est duobus modis: citri-
nũ ꝛ albũ: melius citrinũ calidũ ꝛ subtile: va-
let scabiosis ꝛ excoriate morphee mundtũ: va
let puluerizatum morsibus reptilium.

De corallo.

¶ Bassed.i. corallus: melior rubeus ꝛ tenuis frigidus ꝛ sic
cus mũdificatiuus ꝛ constrictiuus replet vulnera ꝛ sanat:
lachrymas siccat: pãnũ oculorũ rodit: valet sanguineo flu
xui ex omni loco: puluerizatus ꝛ superpositus vrinã prouo
cat. De perla.

¶ Ally.i. perla lucida melior alba ꝛ rotunda ꝛ tenuis est
calida ꝛ sicca: humiditatẽ oculorũ desiccat ꝛ mundificat: va
let cardiace ꝛ sincopi.

De aspalto.

¶ Sobit bacarsen: id est aspaltum calidum ꝛ siccũ carnem
curat als creat ꝛ adducit vulneribus. De mumia.

¶ Mumia valet rupturis vbicunq̃ fuerint: concussio ossi-
bus: opthalmiaꝫ ex casu factum valet dolori capitis ex frigi
ditate: valet fluxui sanguinis. De petroleo.

¶ Naftbdiad.i. petroleũ albũ calidũ ꝛ siccũ: valet paralyti
cis ꝛ dolori neruorũ ex phlegmate: apoplexie valet [illegible]
vel inunctum: nasali facto grossam ventositatẽ [illegible]
uit: fetũ mortuũ ꝛ secũdinã educit si recipiatur: vermes ꝛ [illegible]
bricos necat: valet orthopnie et tussi ex phlegmate [illegible]

¶ De medicinis q̃ fiũt de aialibus: ꝛ primo de
sanguinibus. Capitu. iij.

Edicine que fiũt ex aialibus sunt diuerse: [illegible]
ex sup̃fluitatibꝰ: alie ex mẽbris eorũ: que sunt
ex superfluitatibus alie ex humiditatibꝰ: alie
ex humoribus: alie de stercoribus: alie de vri
na. Eorũ que sunt de humiditate sunt vt lac san
guis. Que sunt ex superfluitatibꝰ sunt vt su
dor: sputa. Que fit de humoribꝰ est vt sanguis [illegible]
igitur a sanguine.

Sanguis leporis.

¶ Sanguis leporis valet dissinterie [illegible] si [illegible]
inunctus faciei lentiginẽ ꝛ impetiginẽ expellit. Sanguis le
poris in patella frictus valet contra [illegible] in [illegible]
dissinterie longe: lienterie: bibitus cũ vino valet [illegible]
venenũ. Sanguis ceruinus idem facit.

De sanguine belue ꝛ mustele.

¶ Sanguis albumores.i. belue ꝛ mustele super [illegible]
las positus dissoluit.

¶ De sanguine columbino.

¶ Dematamen.i. sanguis columbinus valet [illegible]
guinis oculorũ: ꝛ naribus instillatus fluxũ sanguinis [illegible]
ribus sistit.

¶ De sanguine vaccino.

¶ Dematriban.i. sanguis vaccinus positus super [illegible]
manans sanguinem stringit.

¶ De virtutibus lactis animaliũ. Ca. iiij.

¶ De natura lactis.

Leben.i. lac melius albũ ꝛ mundũ [illegible]
ctũ.i. equalis de sano animali [illegible]
tui nec longe.

De lacte asine.

¶ Lera.i. lac asine valet cõtra [illegible]
dissinterie: similiter lusa.i. lac [illegible]

De lacte pecudum.

¶ Lac pecudum valet melancholice cõplexioni [illegible]
nerat. De lacte feminee.

¶ Almalac.i. lac femineũ valet angustatiõibus [illegible]
let ethicis ꝛ phthysicis: vulnera oculorũ [illegible]

De butyro.

¶ Zabd.i. butyrũ: melius recens: maturat ꝛ [illegible]
mata in corporibꝰ [illegible] similiter in pectore [illegible]
ꝛ interioribus ꝛ parotidis: aures ꝛ gingiuas [illegible]
ctat: ꝛ dẽtes crescere facit si fricent ꝛ [illegible]
le mixtũ pus spuere facit pectoris ꝛ pulmonis [illegible]
sic solũ comestũ magis sputũ maturat: ꝛ [illegible]
cũ melle ꝛ amigdalis mixtũ minus maturat ꝛ [illegible]

¶ De coagulo aialium. Capi. v.

Alfat.i. coagulũ meliꝰ [illegible]
lidũ ꝛ siccũ tenue: [illegible] dissoluit cũ [illegible]
coagulatũ i stomacho. ¶ De coagulo leporis.

¶ Ausenteaneb.i. coagulũ leporis [illegible]
let epilepsie: lac ꝛ sanguinem coagulat [illegible]
uit. ʒ. j. bibita valet morsibꝰ reptilium [illegible]
rie ꝛ lienterie: ꝛ fluxui sanguinis mulierũ ꝛ cũ [illegible]
pectore: masculũ facit et eo post menstrua [illegible]

De coagulo caballino.

¶ Amphealcar.i. coagulum caballinum valet dissinterie ꝛ
lienterie. De coagulo ceruino ꝛ hedulino ꝛc.

¶ Amphengidi.i. coagulum ceruinum: ꝛ [illegible]
nũ capreoli vituli pulli [illegible] [illegible]
ceati ꝛ asperitati gutturis ꝛ faucium [illegible]
vrsionibus. ¶ De diuersis virtutibus [illegible]

De vitello oui.

Vitellũ oui cum oleo rosato mixtus [illegible]
lo superpositũ valet: vel ferro [illegible]
rigat.

De ouis auium.

¶ Sabbit.i.oua assafar.i.auium sperma augent.

De cortice ouorum.

¶ Esira albia.i.cortex ouorū lotus ⁊ puluerizatus oculis immissus pānum rumpit ⁊ vulnera sanat: lentigines faciei cum semine melonis tollit.

¶ De sudore hominis ⁊ saliua eius. Cap.lvi.

Aaras.i.sudor cū motus exercet omē apostema calidū dissoluit: ⁊ maturat.

De saliua hominis.

¶ Asac.i.saliua hominis valet igni sacro. Similiter cum frumento ieiuno masticato maturat apostema: maculas vultus cū saliua hominis iuncta iuuat: ideo animali saliua hominis ieiuni venenosa est: ⁊ in ore proiecta mortifera est ei.

¶ De virtutibus fellis animaliū. Cap.lvii.

De felle porci.

Marara.i.fel caursir.i.porci valet vulneribus putridis auriū: sanat ⁊ mundat.

De felle vaccino.

¶ Marchitabar.i.fel vaccinū valet sonitui auriū instillatū: mixtū cū oleo rosato ⁊ in aurem missum dolorem sedat ex frigiditate aurium.

De fel hirci.

¶ Mararetis.i.fel hirci: valet in cataractis oculorum.

De felle vulpis ⁊ aliorum.

¶ Masfaras albel.i. fel vulpis ⁊ sabinti.i.castoris valet.

De felle aquile.

¶ Mucab.i. fel aqle valet in cataractis oculorū mixto feniculo cum melle: ⁊ similiter omne fel valet supradictis minutarum auium felicula que sunt temiora ⁊ maiora animaliū.

De felle gruis.

¶ Hamachu.i.fel gruis calidū ⁊ tenue sternutatoriū ex eo factū cū succo sambuci valet paralyticis.

De felle verucis.

¶ Manchebe.i.fel verucis valet dolori auriū ex frigiditate: ⁊ maculas ex vulnere mundat.

¶ De virtutibus vrinarum animaliū. Cap.lviii.

Eneraliter ois vrina animaliū bibita valet dolori neruorum. De vrina cameli.

¶ Baul.i. vrina gemel.i. cameli calefacit ⁊ desiccat: habet in se ponticitatē: vnde valet hydropisi ⁊ dolori splenis: si caput lauetur valet tinee ex calore: in aurē instillata valet vulneribus aurium; valet ⁊ ventositatibus grossis in stomacho: in visceribus ⁊ vulua si cū vino bibatur: sternutatoriū ex ea factū iuuat nares non sentientibus odorem. De vrina canis.

¶ Bul.i.vrina rubel.i.canis sup verrucas ⁊ porros posita valet. De vrina hominis.

¶ Basonasen.i. vrina hoīs valet excoriatis ⁊ putridis vulneribus et tinee.

De vrina puerorum.

¶ Baulalsabui.i.vrina puerorū: ⁊ est maioris virtutis: valet morsib⁹ tyrie ⁊ scorpionis marini ⁊ rabiosi canis: si cū vino misceatur valet prurigini scabiei ⁊ morphee lepre: pus ex aure desiccat: si cum cortice mali granati misceatur valet omnibus morsibus reptilium.

De vrina capre.

¶ Baulasinara.i. vrina capre valet hydropicis.

De vrina vaccarum.

¶ Baubalcara.i.vrina vaccarū valet dolori stomachi ex frigiditate ⁊ emorroydis.

De vrina bubali.

¶ Baul.i. vrina bubalorū mixta cū oleo ⁊ myrrha: ⁊ in aure instillata dolorē sedat ex frigiditate. De vrina porci.

¶ Baulochulain.i. vrina porcorum lapidē frangit in vesica.

¶ De virtutibus stercorum animalium ⁊ auium. Capitulum.lix.

Zbel.i.stercus. stercora generaliter calida ⁊ sicca sunt: differunt tamen sm naturā animalium ⁊ sm cibos sumentium.

De stercore puerorum.

¶ Zebe ⁊ sabin.i. stercus puerorum lac sugentium ⁊ non cibum sumentium valet squinanticis.

De stercore canis.

¶ Zebel alchideb.i.stercus canis calidū est ⁊ siccum mundificat ⁊ valet squinanticis de humiditate maxime canum ossa comedentium: puluerizatum stercus ⁊ per cānulam in faucib⁹ insufflatum deforis ⁊ deintus fricatū iuuat putredinem vulnerum in visceribus: mundat si cū lacte bibatur cum aqua tepida bibitum valet dolori yliis.

De stercore lupi.

¶ Zebel.i.lupinū stercus albos habēs pilos admixtos qd inuenit super spinas: si bibat valet colice passioni: si cum filo lane verucis quē lupus necauit vel capre tegatur supradictum stercus iuuat: ⁊ in corio ceruino inuolutum ⁊ tractū magis valet

De stercore equino.

¶ Zebela.i. bardoni stercus rōcini bibitum secūdinā ⁊ fetū mortuū expellit. De stercore asine.

¶ Zebelalchumat.i. stercus asine influentē sanguinem arteriarum narium superpositum stringit.

De stercore capre.

¶ Zebel.i.stercus capre calidum ⁊ siccum cum aceto positum siue mixtum ⁊ super splenem cataplasmatuz duriciem splenis dissoluit. Similiter alia dissoluit apostemata, si adiunctum cum aceto misceatur ⁊ caput vngiatur valet alopitiis. bibitum valet morsibus reptilium: cataplasmatum valet hydropicis ⁊ dolori neruorum.

De stercore soricino.

¶ Zebephera.i.stercus soricis pistatum cū aceto valet porris ⁊ verrucis. Similiter minuit omnē carnem superfluā. si cū oleo misceatur ⁊ inungat valet alopitie. pessarium factū et in anū pueri missum ventrē soluit: puluerizatum ⁊ in oculis missum valet albedinibus oculorum.

De stercore vaccino.

¶ Zebelbachara.i.stercus vaccinū positū super dura apostemata dissoluit: adustū ⁊ cinis ex eo factus in naribus missus fluxū sanguinis sistit: cū nitro mixtū ⁊ cataplasmatū ventri hydropicorum appositum iuuat: sup morsum serpentum cataplasmatum iuuat: cum aceto mixtū ⁊ tumori geniculorū positū tollit tumorem ⁊ dolorem fugat.

De stercore stellionis.

¶ Zebelsac.i.stercus stellionis album melius calidū acutū mundat lentigines faciei: valet albedinibus oculorum.

De stercore turdi.

¶ Zebelcosa.i. stercus turdi q̄ risū comedit: si cū aceto misceatur valet nigre impetigini faciei: similiter mulierū pustulis q: mundat. De stercore columbino.

¶ Zebelchame.i. stercus columbinū valet omni dolori ex frigiditate: valet hydropicis inunctū: ⁊ cū sirupo acetoso vel bitum: cū semine lini ⁊ aceto mixtū ⁊ super scrophulas positū valet: cū semine nasturcii mixtuz diuturno dolori capitis valet. De stercoribus auium.

¶ Zebel.i.stercora auium tollūt lētiginē faciei cū saliua hominis mixta: ⁊ super porros ⁊ verrucas posita valēt.

De stercore galline.

¶ Zebelnigasefeg.i.stercus galline vel galli si.3.ii.cum sirupo acetoso detur facit reiicere phlegma: cū melle gargarisatum valet squinantie: similiter valet fungis pestiferis ⁊ colice passioni. De stercore elephantis.

¶ Zebelfili.i.stercus elephantis si femina secum tulerit non generabit nec concipiet: suffumigatū valet febri diuturne.

¶ De tyriis marinis: ⁊ quibusdā aliis aīalibus. Cap.lx.

Portet hoīem cauere tyrias marinas: sed capte in locis tempore veris caro illa post incisionem premissis quattuor digitis a capite: ⁊ quattuor a pedibus: ⁊ illud qd remanet est cōtra omne venenum: mūdificat interiora de putridis humorib⁹: ⁊ eiicit ad exteriora ⁊ dissoluit a cute cū sudore: ⁊ quodcūq̄ sit plenū de malis humoribus eiicit illos: ⁊ qui comedit de carnib⁹ tyrie generat pediculos: ⁊ excoriat se vt serpēs: purgat corpus de grossis humoribus de quibus generat impetigo morphea ⁊ lepra: valet morsibus reptilium ⁊ omni veneno. De spolio serpentis.

¶ Salchadharia .i. spolium serpentis si siccũ ⁊ puluerizatũ fuerit ⁊ in oculis mittatur cũ vino clarificabit visum.

De hericio.

¶ Cosfead .i. hericius: caro eius cocta ⁊ in aceto missa valet leprosis ⁊ spasmo ex plenitudine: valet doloribus renum ⁊ hydropicis: quia dissoluit multum ⁊ desiccat nimis.

De belua.

¶ Cyoumenis .i. belua si cũ aceto squillitico misceatur valet epilepsie: interiora eius extracta ⁊ salita vel sine sale siccata ℥.ii. vel exigia duo bibita valẽt caducis ⁊ morsibus reptiliũ: ⁊ est ℥ om̃e venenũ: tota in vase eneo adusta valet dolori neruorũ. Sanguis eius sup scrophulas positus valet. Quidam affirmant solũ sanguinẽ eius valere doloribus neruorũ: si corpus eius findatur ⁊ coriandro impleatur: valet morsibus reptilium: ⁊ cum aceto bibitũ valet epilepsie.

De stellione.

¶ Gabra .i. stellio. si coquatur cũ aqua ⁊ aneto valet dolori neruorum.

De talpa.

¶ Guten .i. talpa fissa ⁊ calida super morsum scorpionis posita valet.

De ranunculis ⁊ rana.

¶ Esida .i. ranunculus vel rana coctus ⁊ super morsus scorpionum ⁊ serpentum positus valet: siccatus ⁊ puluerizatus ⁊ bibito exagio .i. valet morsibus omnium reptiliũ: cinis ex eo factus valet alopitie si cũ oleo inungatur: ⁊ sanguis ranunculi viridis: si cum eo gingiue fricentur dentes confirmat: cinis eius fluxũ sanguinis narium sistit.

De gallo ⁊ gallina.

¶ Adducasusct .i. gallus ⁊ gallina si finduntur ⁊ calidis morsibus venenatis supponuntur valet: ius galli pinguis cũ aceto ⁊ cinamomo alphinio ⁊ polipodio ventrẽ laxat.

De catto.

¶ Thianatus .i. cattus valet doloribus neruorũ ⁊ emorroidarũ: comestus renes calefacit ⁊ valet doloribus dorsi.

De stinco.

¶ Saganigur .i. stincus caro eius valet coitui: auget sperma: ⁊ desiderium adiuuat maxime vmbilicus eius: ⁊ pinguedo huiusmodi habet.

De lepore marino.

¶ Arnebatane .i. lepus marinus si comedatur facit empicos: oleum in quo coquitur capillos inunctos cadere facit.

De summitate caude ceruí.

¶ Sũmitas caude cerui mortifera est exagio .i. bibito.

De hirundine.

¶ Guatil .i. hirũdo cinis valet eius squinanticis cũ melle ℥.i. bibita: in oculis missus acuit visum: siccata ⁊ puluerizata ℥.i. bibita valet squinanticis.

De scorpione.

¶ Acrab .i. scorpio: pistatus ⁊ super morsum positus serpẽtis dolorem mitigat: puluerizatus ⁊ in oculis missus valet lapidem renum frangit.

De sanguisugis.

¶ Alac .i. sanguisuga: si ponatur super putridũ sanguinem attrahit ad se putredinẽ vel super tineã: oportet vt fiat precedente purgatione phlebotomie ⁊ pharmacie ne eius attractione ex humorũ putredine superflui concurrant humores.

De cantaridibus.

¶ Asephara .i. cantarides calide ⁊ acute sunt: scabiei valẽt ⁊ morphee. pediculos necant: mixte cum aceto ⁊ morphee superposite valent: in prouocando vrinam multum valent ⁊ mortificant.

De musca.

¶ Diaben .i. musca valet dolori oculorũ vel ordeolis ⁊ fluxui oculorũ: cinis factus ⁊ cũ melle mixtus valet alopitie.

De grillo.

¶ Gerad .i. grillus collo suspẽsus valet quartane febri.

De cancro.

¶ Saratan .i. cancer pistatus ⁊ vulneri superpositus ferrũ ⁊ silices extrahit. Similiter si ponatur cinis cũ aceto mixtus morsui rabiosi canis: superpositus valet morsibus scorpionis ⁊ tyrie ⁊ serpẽtis ⁊ locis venenatis: similiter ventre scisso ⁊ loco cum cinere ⁊ ptisano valet phthysicis.

De pisce.

¶ Sama .i. piscis quẽ alij dicunt trapedinẽ: si super frontẽ nimis ponatur dolorẽ stupefacit: quia reddit locũ insensibilẽ.

De salamandra.

¶ Oar .i. salamandra pistata ⁊ posita super locum sagittarum attrahit illas maxime quod est mecris.

¶ De virtutibus pinguedinis aĩaliũ ⁊ aliarum ⁊ medullis eorum. Capitulum

Quaican .i. pinguedo oĩs pinguedo generaliter calida ⁊ humida est: diuersis tamen virtutibus sm̃ aĩalia vnde fit: ⁊ etatem ⁊ corũ diuersitatem ⁊ eorũ genus sicut masculi vel femine siue castrata vel non.

De pinguedine leonis.

¶ Pinguedo leonis calidior est ⁊ humidior ceteris animalibus ⁊ fortior in dissoluendo apostemata.

De pinguedine porcina.

¶ Pinguedo porcina est humidior ceteris animalibus ⁊ calida minus leonis: est maturatiua ⁊ humectatiua valet dissinterie que fit in tenui intestino.

De pinguedine caprina.

¶ Pinguedo caprina minoris humiditatis est quam porcina valet dolori in visceribus. clystere factũ ex ea valet dissinterie.

De pinguedine vitellina.

¶ Vitellina minus est calida ⁊ sicca quam vaccina: cũ oleo lino valet dolori aurium ⁊ dentiũ.

De pinguedine vulpina.

¶ Vulpina dissolutiua est: cũ oleo yrino valet dolori aurium cũ licinio immisso. valet etiam dolori dentium.

De pinguedine pisciũ.

¶ Lamei .i. pinguedo piscium dissolutiua est: cũ melle mixta ⁊ in oculis missa eos clarificat: visum confortat. valet cataractis.

De medulla tibiarũ.

¶ Machc .i. medulla tibiarũ similiter est dissolutiua: dissolues oẽm duriciẽ: valet fissure manuũ ⁊ pedũ: melior ceruina: post vitellina: post bouina: deinde hircina: post hircina: albus.

¶ De virtutibus capitũ aĩaliũ. Capitulum

¶ De capite ouis.

Caput ouis si coquatur ⁊ fiat inde clystere valet in inferiori dissinteria: ⁊ in doloribus [illegible] impinguat: auget colorẽ in his [illegible] tate.

De capite leonis.

¶ Caput soricis siccatũ ⁊ adustũ ⁊ puluerizatũ cum melle mixtũ valet alopicie.

De medulla leporis.

¶ Medulla leporis gingiuas puerorũ [illegible] exire facit cito. Gal. dicit quod nõ operatur [illegible] cum sua virtute qua pinguedo ⁊ mel operantur [illegible] tur iuuat in tremore membrorum.

¶ De virtutibus in cornibus aĩaliũ. Capitulum

Cornua generaliter sunt desiccatiua. Cornua [illegible] ⁊ cerui adusta dentes [illegible] les stringunt: bene ⁊ subtiliter [illegible] lis missa clarificant ipsos: prohibent [illegible] oculos fluere: maxime post [illegible] mundãt dẽtes ⁊ cõfortãt. Cinis ex eis factus ⁊ [illegible] dissinterie bibitus. Cornua cocta in aceto ⁊ os [illegible] let dolori dentiũ. pistata ⁊ bibita valent morsibus reptiliũ. fumigiũ ex eis factũ serpẽtes fugat: fluxũ sanguinis [illegible] ⁊ sputum maxime si cũ dragaganto sumatur. valet [illegible] sice: si cũ sirupo acetoso bibatur valet yctericis.

De cornibus vacce.

Cornua vacce: cinis ex eis factus ⁊ bibitus fluxum sanguinis ex omni loco sistit.

De cornibus cerui.

¶ Cornua cerui: cinis vnũ exagiũ bibitus valet [illegible] rie ⁊ fumigiũ ex eis factum fugat reptilia.

¶ De virtutibus interiorũ bestiarũ. Capitulum

¶ De pulmone porci ⁊ arietis.

Pulmo porci ⁊ arietis adustus ⁊ [illegible] super [illegible] las pedũ factas ex strictis sotularibus [illegible].

De pulmone vulpis.

¶ Vulpinus coctus cũ aceto squillitico valet orthomie.

De pulmone asini siluestris.

¶ Asini siluestris pulmo siccatus [illegible] valet orthomie ⁊ tussibus.

De epate rabidi canis.

¶ Epar rabidi .i. rabiosi canis: ⁊ quẽ momorderit [illegible] rit sanabitur.

De epate caprino.

¶ Caprinũ si assetur cũ pipere longo [illegible] lis coctũ instillet prodest amittẽtibus visum [illegible] similiter coctum ⁊ fumus eius in oculis fumigatus [illegible]

stum idem facit: valet in quibusdā epilepticis.

De epate porcino.

¶ Porcinū cum aceto comestū valet morsibus reptilium.

De epate perdicis.

¶ Epar chalaar. i. epar perdicis puluerizatū cragiū vnū bibitū valet epilepticis.

De epate pecorino.

¶ Pecorinū assatum sine sale dissinteriam stringit.

De epate lupino.

¶ Epar chibi. i. lupinū epar siccatū ꝛ in antidotis ad dolorē epatis satis iuuat.

¶ De testiculis ꝛ vngulibus eorū. Cap. lxv.

¶ De testiculis cerui.

Osa. i. testiculus ceruinus siccatus ꝛ bibitus valet morsibus tyrie.

De testiculis vitulinis.

¶ Vitulinus siccatus ꝛ bibitus coitū auget.

De testiculis asini.

¶ Asini siccatus ꝛ bibit⁹ valet serpētis morsibus: idem facit ceruinus.

De testiculis castoris.

¶ Beudelbatuster. i. castoris tenuis ꝛ dissolutiuus: valet dolori neruorū de plenitudine grossorū ꝛ viscosorū humorū bibitus vel inunctus fortiter calefacit: ꝓdest grosse vētositati in stomacho ꝛ visceribus ꝛ vulua: valet paralyticis lethargicis: si cū mentastro bibat̄ mēstrua prouocat: fetū ꝛ secundinā expellit: fumigiū eius idē operat̄: valet tremori membrorū ꝛ singultui ex plenitudine maxime si cū sisimbrio bibat̄: cū sambucceleon mixtus ꝛ venter inunctus valet grosse vētositati in stomacho: ꝛ in virga iniect⁹ strāguriā sedat.

¶ De vngula caprina.

¶ Adalaphy. i. vngula caprina: cū aceto valet alopitie.

De vngula asini ꝛ equi.

¶ Vngula asini siluestris si comburat̄ ꝛ bibatur ꝓdest epilepsie: cinis ei⁹ si misceat̄ oleo oliue strophulas dissoluit: si fo cataplasmet̄ cū oleo oliue sup alopitiā ꝓdest. Equina idē facit.

¶ De ossibus aīaliū ꝛ corio serpētū. Ca. lxvj.

Ossa adusta dissoluunt ꝛ desiccāt.

De calcaneo porci.

¶ Calcaneum porci cōbustū ex eo dentes fricati confortat. valet inflationi stomachi ꝛ angustie.

De calcaneo vacce.

¶ Calcaneū vacce similiter adustū dētes cōfirmat: si cū acetoso sirupo bibatur splenē dissoluit: valet coitui ꝛ morphee.

¶ De ossibus tibiarū vacce.

¶ Ossa tibiarū vacce adusta valent dissinterie si bibantur siccata ꝛ trita valent alopitie.

De corio serpentis.

¶ Sedab. i. coriū serpētis cū aceto coctū dētibus ablutis fugat dolorem eorū.

De corio capre.

¶ Coriū capre nū ꝛ pecorinū cū recēs fuerit suppositū percussionibus ꝛ vulneribus valet: ꝛ variolis: valet ꝛ morsib⁹ reptilium.

De corio lupi.

¶ Ybenemie. i. coriū lupi suspensum collo valet hydrophobicis.

De soleis.

¶ Solee vste posite super ampullas q̄ fiūt ex angustijs calciamentorū valent: puluerisate ꝓsunt adustioni ignis ꝛ fricatis ꝛ excoriatis coxis insimul: colla que conficit̄ ex eis valet tinee: ꝛ si nut cypressina miscet̄ valet crepatis inguinib⁹

De squamis ostrearum.

¶ Squama ostrearū melior alba adusta: si dentes fricent̄ emūdat ꝛ albificat: oc̄ vulnus etiā desiccat: valet vulnerib⁹ oculorū ꝛ vstionibus ignis.

De lapar.

¶ Cadar. i. lapar. similiter agit: sed debilius.

De cancro marino.

¶ Saratan. i. cancer marinus: cinis eius super lentiginem positus pellit: valet bibitus morsui canis rabidi ꝛ alborib⁹ oculorū: similiter dentes mundat ꝛ albificat.

¶ De capillis ꝛ lana ꝛ pilis bolis. Ca. lxvij.

Lana adusta cal. ꝛ tenuis desiccatiua minuit malam carnem in vulnere: similiter capilli adusti in adustionibus positi valēt: in tenasmone positi reuocant intus. Capilli hoīs vsti ꝛ cū aceto micti valent morsibus canis.

¶ Si quis lanā ꝛ capillos vrere facit: hoc modo fiat: in olla rudi cooperta in cooperto: io foramine facto: ꝛ in igne vel in furno adurantur.

¶ De diuisione dissolutiuarū medicinarū. Ca. lxviij.

Ostq̄ diximus virtutē simplicis medicine ꝛ earum iuuamē: placet de dissolutiua tractare: ꝛ quomodo operari debeat: ꝛ q̄d virtus vniuscuiusq̄ in humanis corporibus operetur: ꝛ iuuamen vniuscuiusq̄: ꝛ quomodo impedimentum sedet: necessariū ergo suā regulā scire generaliter ostēdā: vt ignorātibus ꝛ scire volētibus qualiter operent̄ pateat.

¶ De dissolutiuis medicinis. Capi. lxix.

Icimus medicinas solutiuas nō vno modo: sed multis modis ventrem purgare. Alie cū expressione vel myrobalanis: alie cū salsugine ꝛ acumine dissoluunt ꝛ mundificant: alie cū salsugine ꝛ dulcedine dissoluunt: alie cum acumine vt euforbiū: alie cū viscositate vt mercurialis: alie cū vtute attractiua purgant sua similia: vt scamonea cholerā rubeā vt magnes attrahit ferrum: alie purgant materiā similē sibi hac eadem ratione: sed in attractiōe virtutis medicine in humoribus dissonant.

¶ De effectu dissolutiuis medicinis. Cap. lxx.

Uidā dicūt cū medicina dissolutiua trahit̄ in stomacho ꝛ exiēs de stomacho venit ad mēbrū habēs plenitudinē humorū similis medicine vbi attrahit sibi similes hūores: ꝛ attractos educit mēbris sibi adiuuantibus cū virtute expulsiua: sic q̄ in vnum redeunt ꝛ per viscera exeunt: sed hec ratio friuola est: quia quod attrahit non vadit ad illud quod trahitur: sicut ad ferrum magnetem non videmus ire. ¶ Alij affirmant cum medicina ad stomachum vadit: attrahit humores sibi similes de mēbris a se ad stomachū: vt magnes ferrum: ꝛ postea humores ꝛ medicina insimul egrediunt̄ p inferiora: nec hoc multū ratū est: q: si ita esset q̄ hūores ꝛ medicina in stomacho cōuenirēt: nō de stomacho egrederētur: vt ferrum ꝛ magnetem insimul iuncta nō mutare videm⁹. Alia similitudo. Alij dicunt postq̄ medicina ad stomachū venit: trahit ad se similes humores de membris proximo vel lōginquo naturam habens similē sibi: q̄ per venas sanguinis venit ad illud qui venit ab epate ad illud mēbrū sicut diximus in anathomia: ꝛ ita per venas illas humores currunt vsq̄ ad illū locū qui dicit̄ porta lactis: deinde decurrūt vsq̄ ad duodenum: ꝛ ieiunū intestinum eijcit a se cū solutione.

¶ Causa q̄re intestina eijciāt a se est: q: grauitatē humorum nequeūt ferre: iō eijciunt eos: ideoq̄ leniter h̄ facit natura. Nā vt dixim⁹ attrahit hūores de lactea ad ieiunū intestinū: ꝛ de ieiuno ad duodenū: deīde ad stomachū: ꝛ ibi aggregatos stomachus eos expellit a se cū alijs hūorib⁹ q̄ñ res nociua: vt hūores acuti ꝛ cholerici: idcirco videm⁹ q̄ pharmaciā accipiūt ꝓpter acutos humores syncopim pati. Similiter videmus alia pati accidētia cū acuti sint hūores in stomacho vt angustias spūs pati: ꝛ syncopim ꝓpter sensibilitatē stomachi ꝛ malos humores: hoc nō potest fieri nisi malos hūores trahat ad vētriculos: aut in faucib⁹ hoim: aut in pulmone. Si hūores sint in his locis medicina trahit illos hūores a duodeno ad stomachum: ꝛ de stomacho eijcit ad viscera. Si humores sint in venis q̄ sunt in cerebro corpus vt medicina attrahat illos p venas faucium organales: ꝛ postea p alias venas ad cōcauitatē epatis: ꝛ post p meseraicas venas ad duodenū intestinū vel ieiunū: ꝛ sic ad maiora intestina postea eijcit. Diasco. ois cū medicina attractiua q̄ cū virtute attractiua purgat: hꝫ substantiā velut toxicatā ꝛ nature cōtrariā. Oportet q̄ medicū cū operat̄ scire medicinā dissolutiuā ꝛ cū ratiōe oia facere ꝛ dare fm naturā tēpus sexū ꝛ etatē: ne si superfluat sic ꝓpter purgādos hūores alios attrahat ꝛ spasmū vel mortē faciat. q̄ si dat̄ i multa quātitate vel q̄litate aut extra tēp⁹ cōgruū interficit: aut nimiū purgat: vñ hō monet: aut multū tñ infirmat̄. vñ Ipp. dicit in epidimia. ꝛ in lib. de hūana natura. q: oia medicina cū ad stomachū venerit pri⁹ attrahit ad se de hūorib⁹ eros vꝫ ad se attrahere: si virt⁹ adhuc in medicina erit: post istos attrahit liquidos ꝛ tenues. verbi gratia: si cholere rub. purgatiuum dederis: prius par

gabit cholerã rubeã: q̃ in quantitate vel virtute purgata: at trahit phlegma statim: q: magis tenuis iste humor est ꝛ liq̃dus q̃ cholera nigra: post phlegma sequitur cholera nigra quam si adhuc virtuosa fuerit purgabit: ꝛ si virtuosa fuerit adhuc purgabit sanguinem. Quare post nigrã cholerã sanguinem ꝛ non prius: quia sanguis est amicus nature: ꝛ per eũ regitur donec eũ retinuerit. Sʒ cũ natura deficit ex qua cõtinebat̃ ex defectu ipsius erit: ꝛ est dubiũ ꝛ molestũ virũ hõ euadat. Si medicina fuerit nature chol. ni. purgãs p̃ꝰ nigrã: postea cho. ru. deinde phleg. postea sanguinẽ. Et ĩ sr̃e vt superiꝰ: q: natura est defecta: ꝛ ora venarũ sunt apta propter acumẽ medicine inde trãseũtis. Sed nõ in oĩ tp̃e cõuenit dari laxatiuũ maxime qd̃ cũ attractiõe eiꝰ v̄tutis liberat: q: si ex huiõi medicina sanguis exit moritur hõ: q: euacuat vnũ ex humorib' supradictis vel duos. nõ semp̃ hoc accidit nisi ex fortitudine v̄tutis: q: si hõ est v̄tuosus poterit ferre euacuationẽ plurimoꝝ huõꝝ. Et si medicina fuerit vt vnũ purget: sepe educit duos: tñ hoc accidit q: p̃pe sunt humores stomacho ꝛ in huõribus quos medicina purgare dʒ. Nã sepe in intestino: aut in meseraica vena: aut in ore stomachi sunt huõres ꝛ huõrib' deponẽdis ex medicina: tũc eũ cõtrarios p̃pinquos prius expellit q̃ qui longe remoti sunt a deponendis. a se nõ accidit nisi natura grauet̃ ab huõribꝰ ꝛ medicina odio teneat̃ cũ v̄tute expulsiua: ꝛ ita expellunt̃ nõ viribus medicine sed virib' expulsiue. ¶ Post euacuationẽ hoꝝ huõꝝ: attractione facta: medicina expellit ꝛ operat̃ huõres quos dʒ. Et q: ita est rationabiliter dʒ medicinã dari cũ rõne ꝛ cautela: ꝛ cõuenit medico scire quãtitatem ꝛ qualitatẽ medicine vbi cõueniãt vel nõ. ¶ Si ita rationabilr̃ dat̃ huõ. medicina deponit quos debet ꝛ purgat corpus ꝛ sanat̃. Si det̃ absq; ratiõe ꝛ plusq̃ oporteat absq; dubio vnũ duorũ efficiet: aut mutat corpus de cõplexiõe ad deterius periculũ. verbi gratia. Si scamonea detur absq; rõne vt plusq̃ oporteat: aut si scamonea fuerit de gñe malo: aut simplex detur sine admixtiõe alicuiꝰ speciei minuẽtis acumẽ aut si det̃ in estiuo tp̃e: magis purgat ꝛ fortiter: ꝛ p̃õ põt fieri quin minuat de naturali calore: ꝛ in sincopim deueniat et in angustiã oris stomachi maxime si det̃ cũ phlegma dñat̃: aut in etate senili: in hac eũ cholerã educit cũ potius phlegma purgãdũ esset q̃ iuuat eos retinere magis q̃ expellere ꝛ inde infirmant̃ remanẽte phlegmate faciẽte ipsis infirmitates. Si eũ postq̃ purgauerit chol. rub. ꝛ virtꝰ aliqua in ea remãsit purgat phlegma: ꝛ postea alios huõres: si virtuosa fuerit vt superius diximus. Si aũt det̃ cũ moderatiõe p̃ut oportet: ꝛ scamonea fuerit bona: ꝛ misceat̃ cũ sene ꝛ aniso ꝛ similibus q̃ acuitatẽ minuant: ꝛ detur in tp̃e veris ꝛ in iuuenili etate: ꝛ quibus dñatur cholera rub. purgat eũ: ꝛ prodest eis si fiat in certis speciebus laxatiuis. Oportet r̃ gulã supradictã habere in omnibus purgationibus: vt cõuenienter purget cum datur sicut dicemus in capitulo post illud.

¶ De dissolutiuis medicinis: ꝛ primo de scamonea. Capitulum. lxxi.

Scamonea calida est ꝛ sicca: cholerã rub. purgat maxĩe de lõginquis locis: stomacho ꝛ epati nocet debilia naturaliter mẽbra habẽtibꝰ: melior que venit de antiochia cuius color ad albedinẽ trahit ꝛ cito frangit̃: ꝛ cũ frangit̃ color eius est quasi nitri: peior nigra: ꝛ nõ ita trãslucẽs nec cito frãgibilis. oportet vt nõ ita cũ medicina mittat̃ ne dissinteriã generet ꝛ angustiam: eligatur ergo melior. dosis eiꝰ scamonee. ʒ. ß. ad plus. ʒ. i. mixta cũ cõueniente medicamine. Si quis plus eo dederit: aut mortẽ infert: aut dissinteriã generabit: aut nihil videbit̃ impedire cũ epar ꝛ stomachũ distẽperet. Sal. cũ ea anisum vel sene misceat̃: que simpliciter vel equaliter misceant̃. Si simplex detur s̃m rationẽ ita vt qui accipit sit sine labore: vel si fuerit calide cõplexionis: necesse est vt assetur in euacuato malo citonio vel alia re: ꝛ ita interposita et pasta inuoluta in fumo vel igne asset̃: deinde extrahat̃ ꝛ in vmbra siccetur: ꝛ prout cõuenit s̃m supradictas mensuras detur.

¶ De coloquintida.

¶ Sciandel. i. coloquintida calida ꝛ sicca purgat cũ acumine ꝛ cũ virtute attractiua: grossũ phlegma ꝛ viscosum purgat de iuncturis ꝛ chol. nig. de cerebro. melior aliquantulũ trina ꝛ collecta in autumno: in vere collecta fit acerba: plus angustiã ꝛ vomitũ ꝛ sincopim in stomacho generabit. Super illuc sumpta interficit. Cauẽdũ est ne det̃ sumpta de arbore vbi tantũ vnũ pomũ sit ꝛ nõ plus: q: aut suffocabit purgabit aut interficiet: nec det̃ in tp̃e calido: cũ misceat̃ medicine q̃ per se est nimiũ laxatiua: sed admixta dragaganto mitigabit̃ ꝛ minuetur eius malitia. Optima dosis eius. ʒ. ß. ꝛ post tres mẽses pulpa a pomo extrahit̃: vt virtutis malitia minuatur: quia quanto remotior est ab extractione tanto minoris est virtutis.

¶ De aloe.

¶ Sibar. i. aloe calid. ꝛ sic. cholerem rubeã ꝛ malos humores purgat: cerebrum de coagulato phlegmate p̃hibens nimis a stomacho ad cerebrũ ascendere: purgat neruos. debiles ipsũ ꝛ oculos clarificat: ꝛ est in duo modis. Unus est succotrĩus q̃ melior est ꝛ ceteris laudabilior vt glaucus boni odoris ꝛ frangibilis epatis colorem habens: ꝛ dulcis est: ꝛ sic. Est ꝛ citrinus minus valens ꝛ minoris virtutis ꝛ sic boni odoris. Et alius est caballinus inutilis magis ꝛ qui prodest nigri coloris ꝛ mali odoris infrangibilis. Nocet autẽ in maximo calore vel frigore: in his partibus propositis nocet emorroidibus ꝛ posterioribus. Mitigabit eius malitiã ꝛ nocumentũ si cũ eo misceas mastix ꝛ similia ꝛ detur dimidiũ exagiũ vsq; ad vnũ: si melius fuerit lotũ. Si lauetur cũ aqua aromatica melius est: debilius operatur ꝛ minus durat.

¶ De turbith.

¶ Turbith calidũ ꝛ sic. purgat phlegma sine molestia. melius cõcauũ vt calamus ꝛ deforis equale temperatũ medium inter grossum ꝛ tenue in capite albũ ꝛ gummosum: cũ teritur ꝛ cũ in ore mittit̃ mordet linguã. Pessimum est p̃fusum habẽs foramen qd̃ factũ est ab acu. quantum de foris donec veniat ad albedinẽ. tenuissime terit̃ cũ in medicinis ponit̃. ꝛ apozimatibꝰ mittitur: ne adhereat stomacho vel epati fricet̃ cũ oleo amigdalino. Dosis eius a medio exagio vsq; ad duo. in apozimate a duobus vsq; ad tria.

¶ De agarico.

¶ Agaricũ calidũ ꝛ siccum chol. rubeã ꝛ citrinam purgat phlegma sine molestia: mixtũ in medicinis de longinquis partibus purgat humores: est cõtra venenũ bibitũ: nocentibus prodest venenatis. Melius albũ qd̃ cito terit̃: ꝛ leue. Dosis eius exagiũ vnũ cũ medicinis mixtis medium vsq; ad vnum.

¶ De polipodio.

¶ Bissibegi. i. polipodiũ calidũ ꝛ siccũ: vel tertio purgat cholerã nig. melius recẽs ꝛ grossum deforis intus cũ trito cũ zuccara tritũ suauiter mouet ventrem: malũ cũ tortione. Dosis eius a. ʒ. ii. in medicinis: in apozimate vsq; ad ʒ.

¶ De epithimo.

¶ Phayarsinõ. i. epythimũ calid. ꝛ siccũ in sc̃o gradu cholerã nig. purgat. nõ det̃ cholericis nisi in re sincopi p̃ticulariter: huõ. vtiles habentibus ꝛ senibus cõueniẽt: melius recens ꝛ parũ rubeũ odorẽ thymi habens. Dosis eius a duobus ʒ. vsq; ad tres: in apozimate: a. v. vsq; ad x. cũ per se dat̃: ponitur in principio apozimatis cũ aliis medicinis ponitur ꝛ in fine decoctionis colatur.

¶ De granis nil.

¶ Albenil. i. grana nil cal. ꝛ sic. in sc̃o gradu acuit phlegma purgãt: faciũt sincopim: nõ dent̃ sola sed mixta cũ agarico ꝛ scamonea: iũcta cũ istis cito soluũt: exeũt facile ꝛ purgant cho. ru. ꝛ phlegma: mixta cũ turbith operantur fortius. dosis eius a media. ʒ. vsq; ad vnũ.

¶ De hermodactylis.

¶ Caurige. i. hermodactyli cal. in tertio gradu sic. in scdo: de iuncturis phlegma purgant: valẽt sciatice ꝛ arteticis ꝛ paralysi: meliores albi deforis intus ru. ꝛ vsq; dosis eorũ ab. i. ʒ. vsq; ad exagium. i. cũ zuccaro. mixti cum medicinis ʒ. ß. vsq; ad vnũ.

¶ De titimallo.

¶ Sembel. i. titimallus cal. ꝛ sic. in scdo gradu acute ꝛ fortiter adducit: habẽs lacticiniũ vt ceteri titimalli: ꝛ iuuat hydropicos: purgat phlegma de iuncturis ꝛ cholerã nigrã valet colice passioni: lacticiniũ eius laxatiuũ: melior rubeus ex lenis grossus: et lucidus durus ad pistandum.

lus facit angustiam in ore stomachi et sincopim. Cum datur oportet in lacte morari vna nocte: et extracto de lacte exiccato siccetur in vmbra postea misceatur cum aniso maratro cimino et myrob. hec minuunt eius maliciam: si detur colicis de grossa ventositate et grosso phlegmate: misceatur cum bdellio et serapino aut armoniaco: et fiant inde pilule. Si detur colicis misceatur cum stercore lupino. Si detur hydropicis postquam extiterit a lacte et siccatur: misceatur cum endiuia maratro et corallo et misceatur cum eis parum turbith et salis gemme et aloes et myrobal. valet hydropicis indubitanter. Meseron genus est tithymali.

¶ De cucumere asinino.

¶ Chokerima .i. cucumeres asinini vel siluestres similes cucurbis iunioribus ca. in secundo gradu sic. in tertio: amari sunt et acuti minus tamen coloquintida: sed acutiores: grossum et viscosum phlegma purgant: et cho. ni. et citrinam aquam. valent dolori neruorum de phlegmate et paralyticis. in colica pas. non dentur simplices, pro fortitudine sua. misceantur cum aloe: minori centaurea: aut cum hermodactylis vel camepiteos: et sic maturus mixtus cum vino et supradictis valet: melior si colligatur in tempore vindemie tunc maturus: et succus eius fortior extrait ita et expressus manibus et non pila. Contusus in vase positus ad solem aqua supernatante proiecta: de eo quod remanet in fundo fiant trocisci et post sal super tabulam aspsus siccetur in vmbra et inueteratum debilitatur. Dosis .ʒ.j. vel .ij. vt non noceant misceatur dimidia pars gummi arabici et quarta pars amidi.

¶ De elleboro nigro.

¶ Arbaccalmabe .i. helleborus nig. ca. et sic. in tertio gradu cho. nig. purgat et rubeam adustam: melior niger recens et non tenuis nec grossus. valet vt diximus impetiginibus et lentiginibus lepre: et omnibus passionibus ex cholera nigra. Dosis eius a media .ʒ. vsque ad dimidium exagii cum apozimate epithimi et agarici: aut sticados vt auferant maliciam ex eo: et vt non noceat misceatur cum tantundem origani aut nepite.

¶ De centaurea.

¶ Cantanon id est centaurea ca. et sic. melior minor: purgat choleram nigram et viscosum phlegma: valet sciaticis et dolori neruorum: bibita vel clysterizata valet colicis. Dosis eius exagia .ij. in apozimate .ʒ.v.

¶ De euforbio.

¶ Euforbium ca. et sic. in quarto gradu: acutum tenue et rotundum: melius recens et citrinum et lucidum odoriferum et acutum parum in sapore: citrinam aquam purgat et phlegmaticos humores de iuncturis et nodis. valet sciaticis paralyticis si misceatur cum alia medicina. Dosis eius cum medicina quinque vel nouem granorum ordei pensum grosse tritum: plus autem bibitum angustiam et sincopim facit: os stomachi stringit. sudorem frigidum facit. nocumentum tollitur si misceatur cum gummi arabica. valet phlegmaticis et grossas viscosas infirmitates patientibus: complexioni calide et sanguineis et cholericis rubeis et naturaliter pinguibus inconueniens est et molestum.

¶ De squama eris.

¶ Chibalanachas .i. squama eris melior de cupro tenui et rubeo: phlegma purgat et aquam citrinam hydropicorum. Dosis eius exagium .j. vel .ij. compositum cum terebenthina vt dicemus in compositione medicine.

¶ De alcanna.

¶ Alcanna id est corona solis: alij grana ebuli vel sambuci ca. et hu. purgat phlegma: valet colice passioni. Dosis eius a .x. granis ordei vsque ad .xx.

¶ De medulla croci hortensis.

¶ Zube adorem id est medulla croci hortensis ca. et sic. purgat phlegma: prodest colice passioni: valet hydropisi hyposarce phlegmatice passioni. Dosis eius exagia .v. cum pauco origani et salis gemme.

¶ De semine vrtice.

¶ Gassamagumi id est semen vrtice calidum et siccum: in primo purgat aquam citrinam et phlegma excoriatum .ʒ.ß. cum aqua tepida melius est.

¶ De bdellio.

¶ Mulcal idest bdellium ca. et sic. Dosis eius cum simplex fuerit .ʒ.ij. cum hydromelle vel cum myrob. indis aut bellericis exagium ß. valet principaliter emorroydibus.

¶ De armoniaco.

¶ Vsaac id est armoniacum ca. et sic. phlegma purgat: valet hydropicis: splenetico: paralyticis et similibus.

¶ De myrobalanis.

¶ Bellerici id est myrobalani: et sunt tribus modis: citrini nigri et indi. nigri ca. et sic. et amari aliquantulum: vnde pro amaritudine habent aliquid caloris: minorem tamen quam citrini: qui non sunt tantum amari: sed acetosi magis: cum certa proprietate purgant choleram rubeam: et aliquantulum humiditatem stomachi siccant.

¶ De indis.

¶ Indi sunt proximi in virtute et opere kebulis: sed choleram nigram magis deponunt: multis modis dantur, alij simplices: alij cum zuccara: alij cum manna puluerizati et tepefacti aqua. Dosis minor .ʒ.iij. maior .ʒ.v. citrini kebuli indi a tribus vsque ad quinque: alij puluerizari et in aqua tepida mollire faciunt vna nocte: et colatis bibunt. Ista bibitio fit a .ʒ.ij. vsque ad .ʒ.vij. Citrini kebuli et indi: ita preparati a .ʒ.vj. vsque ad .ix. Oportet scire quando ita sumuntur postquam decoxerunt faciunt sitim et desiccant: mixti cum alijs speciebus in apozimate de citrinis et de alijs .ʒ.vij. dentur secundum humorum virtutem et necessitatem.

¶ De emblicis et bellericis.

¶ Emblici et bellerici sunt similes in virtute et opere kebulis et indis: et ita dentur vt ipsi. Quicunque triferam maiorem ex supradictis generibus quinque conficiunt. valet infirmitatibus de phlegmate et cholera nigra naturali: facit bonum colorem confortat cor et prohibet canos. Emblici in lacte missi dimittuntur ex sua ponticitate et nominantur scoemblici.

¶ De absinthio.

¶ Absinthium ca. in initio primi gradus siccum in secundo ponticum et amarum: aperit oppilationem epatis: valet veteris icteris ex cho. ru. succus fortior frondibus. valet tertianis: humores de mery et stomacho et venis purgat de eisdem humoribus: cuius apozima si datur valet melancholicis. Et absinthium est multis modis: vnum melius de siria citrinum et quasi pilosum habens nodos vt origanum et odoriferum. Dosis in apozimate ab vna .ʒ. vsque ad .ʒ.ij. et de succo ab vno exagio vsque ad duo.

¶ De eupatorio.

¶ Eupatorium cho. nig. purgat: valet quartane febri: et quotidiane et apostemati interiori: de succo cum oleo ro. bibito .ʒ.j. et .j. de yrilliaca cum sirupo acetoso valet quartane. hec herba si .ʒ.v. vsque ad .vij. in apozimate bibantur valet quartane vt diximus.

¶ De sene.

¶ Sene ca. et sic. in primo gradu: cho. ru. purgat et aliquid nigre: perforat ex longinquis partibus: valet dolori neruorum sciaticis de cholera rubea et phlegmate. si coquantur .ʒ.vij. cum .xxx. et ß. siccarum vuarum et supermittatur parum olei amygdalini et tepidus bibatur purgat cho. ru. et phlegma si misceatur cum .ʒ.v. epithimi purgat nigram choleram.

¶ De fumoterre.

¶ Fumus terre generaliter fri. et sic. habet amaritudinem vel aliquantulum est ca. de stomacho purgat cho. ru. et hu. vitios. valet scabiei si de succo eius dimidia libra cum zuccara bibatur.

¶ De mercuriale.

¶ Mercurialis frigida et hu. habet viscositatem: vnde si bibantur .ʒ.vj. cum .ʒ.xx. de zuccara suauiter cho. ru. purgat maxime si zuccara fuerit ru. necesse est vt non coquatur: quia minuitur de fortitudine: in loco zuccare succus cassiefistule ponitur tantundem magis purgat: valet tussi sine materia. colice passioni de acutis hu. et de cho. complexione: valet male complexioni epatis: et ca. apostema in nodis dissoluit cum cassiafistula.

¶ De violis.

¶ Viola fri. et hu. cho. ru. purgat. quidam dicunt hoc facere cum viscositate: sed non est ita: sed facit virtute attractiua quam habet in se. Et hoc videri potest: cum manducatur sentitur punctio aliqua que facit vt dicit turbith: et alie medicine que purgant cum virtute attractiua. deducit cum aliqua fatigatione si .ʒ.iij. vel .iiij. misceatur cum zuccara cho. ru. purgant. Si addatur parum scamonee et turbith deducit phlegma et cho. ru. vt non noceat misceatur parum olei irini.

¶ De cassiafistula.

¶ Cassiafistula ca. et hu. purgat cum viscositate: habet vim dissolutiuã vel mundificatiuã et attractiuã: suauiter purgat stomachum et viscera de cholera rubea. Stercus durum eijcit de ventre: sepe deducit malam humiditatem maxime si misceatur pauco turbith. Si misceatur tamarindi purgat choleram rubeã. valet febri si detur cum succo endiuie. dol. neruorum vetericie apostemati epatis si misceatur cuscute. cũ succo coriandri subuenit squinantie: melius seruatur in cannula vsq; ad opus: oportet eius tenuis et non grossus.

¶ De malis granatis.

¶ Mala granata acerba pistata cum pulpa interiori. ℥. vj. cũ ℥. ℥. de zuccara bibitis purgãt cho. ru. cũ expressione. Oportet acetosa et dulcia simul misceri: magis purgant et magis extinguũt dolorẽ capitis et stomachi.

¶ De cotula.

¶ Cotula diascorides dicit: puluerizata et cũ melle mixta purgat choleram nigram.

¶ De vomitiuis medicinis. Cap. xxij.

Oportet scire vomitiuũ attrahere hu. ad stomachũ de longinquis locis vt laxatiua faciũt: excepto q vomitiuũ sursum: laxatiua deorsum: et in hoc differũt: q: laxatiua attrahunt de natura ad stomachũ cũ virtute attractiua et tarde attrahunt hu. et planius q vomitiuũ: q vomitiuũ attrahit de longinquis locis ad stomachũ: et viscera cũ virtute expulsiua eijciũt: et proijciũt a se necessario: et iure facit virtus expulsiua: q: quodcunq; nocumentũ vel contrariũ est sibi libenter expellit a se deorsum. Sed vomitiuũ diuerso operatur modo: quis conueniãt attractione: differunt tamen in proiectione: nã ista deorsum et naturaliter: istud vo sursum et ita contra naturã. in hoc cognoscitur q in vomitiuis fortior est virtus: cũq; hoc faciat vt operetur contra naturã: in laxatiuo fit cũ adiutorio nature: si ita est vt diximus: necesse est vt dicamus virtutes vniuscuiusq; vomitiui. ¶ Vomitiua q purgãt grossos humores: de longinquis partibus et obscuris locis attrahũt violenter: et deducunt grossos humores et viscosos vt facit helleborus albus: q: fortius hoc facit: post hunc condisi: deinde narcissus: postea catapucie: postea grana titimalli: deinde castaneole rotunde. oĩa predicta attrahũt grossos humores et viscosos. Oportet q dari cũ melle et aqua tepida vel coquatur anetũ et syrupus acetosus. ¶ Sunt et alia vomitũ facientia sed debilius vt sal indi. nitrũ semen radicis et sinapis cũ acetoso siru. et similia. Que chole. ru. et tenues hu. purgãt suauius sunt hec: semen atriplicis et frondes cocte in aqua: semen melonis aut cortex eius vel eius radix: aqua fasseoli: aut radix porros: aut malua cocta et data cũ sirupo acetoso. Itẽ aqua ordei cocta cum petro. aut oximel. cũ aneto aut radix narcissi cocta cum dicta aut pisces salsi: et similia. ¶ Sunt dicte medicine q faciũt vomitũ. et eijciũt humores de stomacho et de vicinis locis proximis: et attrahũt phlegma acetosum et cholerã ru. et nig. que est in stomacho. Medicinas vero compositas laxatiuas et vomitiuas in consequenti in suis locis dicemus.

¶ Quomodo accipiẽtes vel accepturi vel qui iam acceperunt laxatiuum vel vomitiuum se habeant. Capitulum xxiij.

Ui laxatiuũ forte vt scamoneã vel turbith et similia sunt accepturi cũ cautela et studio fiat. Quod si pro retinenda sanitate in tempore temperato vt vere fiat: neq; in regionibus multũ calidis vel multũ frigidis: neq; in hominibus siccas cõplexiones habẽtibus: q: sepe humiditate eorũ euacuata ad ethicam febrẽ deueniunt. Nullo tempore detur spasmũ vel dissinteriã habẽtibus: sed cũ superflui humores dñantur: et ne detur laxatiuũ purgãs hu. nisi superfluũ dñantẽ. Ubi q. ƚ. sicut si cholera dñatur phlegmatis purgatiuũ dederis: humiditatẽ euacuabit: et cho. ru. multiplicabit: vnde vel acuta febris vel mors sequitur. qd hippo. in aphorismis testatur. Si purgentur talia qualia oportet tc. ¶ Item nõ oportet dari laxatiuũ homini equalẽ et tẽperatã cõplexionẽ habẽti et non superfluũ humorẽ: q: per nociuũ iumamentũ expellitur et fit siccitas: et nulla erit euacuatio. Medicina enim bonos diligit humores et a se separare nõ possunt: remanet q in corpore et malam complexionem generat.

¶ De eisdẽ laxatiuis accipiendis tc. Ca. xxiiij.

Oportet volentẽ accipere laxatiuũ vt temperet se ante bibitionem biduo cũ sabulis [illegible] rata: et tepida aq balneari vt attenuet et [illegible] humores vt facilius currãt: abstineat a [illegible] pipere et similibus: et cum acceperit [illegible] vino: et olfaciat bolũ armeni cum aceto cõfectũ et faciat [illegible] te atq; similiter: et ne dormiat postq euacuare incipit [illegible] nus enim prohibet euacuationem: sed in initio absq; [illegible] rum dormire idem poterit. ¶ Et si medicina nõ bene [illegible] moueat corpus et bibat parũ aque tepide [illegible] ra: et scalpere faciat soleas pedũ vt humores [illegible] feriora. ¶ Et ne duo laxatiua detur: vnũ [illegible] de fortibus: ne ambo simul iuncta violenter [illegible] tura pati nõ valeat. ¶ Si sumpta medicina ad purgandum tardauerit et in stomacho molestiam senserit: tunc [illegible] ter aqua tepida detur et penna in oleo intincta et [illegible] vomitũ irritet vt stomachus a medicina [illegible] iuleb. ƚ. syrupũ simplicẽ cũ pharmacia. ¶ Et si medicina [illegible] tiua ceperit laxare: nõ resistat sed dimittat: donec [illegible] saporẽ medicine senserit. ¶ Et si multa superuenerit [illegible] rũ psilij et aquã frigidã cum sirupo potet. Si aut [illegible] gidus bibat ius galline et moretur parũ et postea [illegible] Et si medicina multũ laxauerit in iure qd bibit [illegible] syrupus vtriusq; mali granati aut ordei cum aq [illegible] succus cotti. Si parũ iteret ius galline cũ [illegible] criter sit syrupus iuleb. Si laxatiuũ phlegmati [illegible] vinũ citrinũ cum aqua mixtũ: aut potet ordei. Qui autem biberit laxatiuũ per tres dies se custodiat: et in [illegible] tũ comedat: ieiunus potet iuleb. ¶ Si fuerit phlegma purgatum sumat mel ro. ¶ Et si superflue laxauerit [illegible] grediatur et crura lauet: et manus aqua tepida. ¶ Et si propter hoc non sisteret: bolũ armenicum cum [illegible] citoniorũ: aut succo rubi: aut cũ alijs restrictiuis. Et si fuerit debilis detur lac vbi ferrũ ignitũ sit extinctũ. ¶ Sequatur singultus: sumat psiliũ cum [illegible] et oleo [illegible] gentur. Si in ore stomachi incendiũ senserit [illegible] num dulce cũ succo psilij detur aut cũ aqua [illegible] eis sunt posita. ¶ Si aũt alia accidentia superuenerint [illegible] tur medicina sicut inuenies scriptum in [illegible] buntur. ¶ Nam si accidens superuenerit: [illegible] tur: tunc detur lac cum aristologia rotunda [illegible] q confortent virtutẽ infirmi: et [illegible] ¶ Si accepte catapucie angustiã fecerint: detur succus [illegible] lij cum succo amygdalino et sirupo: iuleb et [illegible] detur cum aqua frigida. ¶ Et si lac [illegible] perit: lac cum butyro detur: postea detur [illegible] gida. ¶ Si vero euforbiũ sincopim inferat: detur [illegible] sirupo ro. et succus mali granati: et aqua ordei cum [illegible] arabica. olfaciãt sandalos cũ aqua ro. et camphora [illegible] sunt etiam in alijs laxatiuis calidis que superflue [illegible] ¶ Si autem in dissinteriam propter laxatiuum [illegible] detur bolum armenicum cũ oleo ro. et [illegible] tagine vt in suo loco dicemus. ¶ Et si vomitiuũ superflue purgauerit et angustiam et sincopim fecerit: et [illegible] ticosibus: dentur trocisci quos sumus dicturi [illegible] meditabimur: fiat clystere acutum cũ coloquintida [illegible] vt materia ad inferiora descendat. Sed si [illegible] vomuerit vel nihil et angustiã fecerit: detur aqua [illegible] coquatur anetum cum sale et melle et [illegible] ¶ Si vero ex helleboro albo: aut alio [illegible] rit bibat butyrum et oleum amygdalinũ cum [illegible] et vngantur mẽbra cum oleo violato et cera [illegible] tepida.

¶ De medicinis eligendis et qualiter inueniuntur. Capitulum xxv.

Ostquam virtutes et proprietates simplicium medicine: et eius iuuamentũ diximus: oportet [illegible] in eligendis medicinis: et qualiter [illegible] virtutes eaz deficiat et putrefiat: [illegible] re. ¶ Multi enim medici [illegible]

dicinas: et eas seruare ignorant: sic ꝙ debilitantur et euanescunt et pereunt: vnde in errorem incidunt.

¶ Vnaqueq3 aũt medicina fortem odorẽ seu delectabilem debet habere. Siĩr de saporib⁹: vt acetosum dulce vel amarũ. Que fortis est in suo sapore: illa melior est. Ibidem et de colorib⁹: vnaqq3 res suũ naturalẽ habet colorẽ: vt viole: rose: crocus: absinthium: ysopum: camedreos: sicca. ⁊c.

¶ Herbas ergo op3 colligere cum sint mature nõ multum sicce: neq3 multũ virides. ¶ Semina cũ fuerĩt matura ⁊ põderosa ⁊ non vana: si nõ habeãt semina: colligant̃ in tpe claro: ⁊ in locis mõtuosis. q: maioris virtutis sunt ꝙ de pratis vel paludib⁹ vel plano. ¶ Succus de recenti fiat herba. ¶ Radices colligãtur cũ frondes incipiunt cadere: ablute ⁊ in vmbra siccate non ponãtur in humecto loco: hic enĩ est modus eligendi. ¶ Seruãdi vero modus ita est: vt herbe ⁊ radices sint sicce: ⁊ nihil hũiditatis habeant: ⁊ reponãtur in arca de cypresso vel fraxino. Semina in vasis suis recondant̃. ¶ Si enucleata in chartis bõbicinis inuoluta vasis terreis seruẽtur. Si vt oportet seruentur: virtus eo⁊ pmanet in eis vsq3 ad .iij. vel .iiij. annos. ¶ Si fuerint de odoriferis in vasis argenteis vel terreis coopertis ⁊ sigillatis. Si medicine q̃ valent oculis ꝓ cataractis: seruẽtur in ereo vase. Si fuerit pinguedo vel axungia seruent̃ in vase terreo.

¶ Quia cõpleuimus doctrinã de electiõe et custodia simplicis medicine: necessariũ est vt medicus in electiõe et custodia simplicis medicine sit studiosus ⁊ nõ negligens: vt vnaqueq3 spẽs ꝑut oportet seruet̃ et custodiat̃. Nunc de gradib⁹ sequit̃ et de proprietate singularum medicinarum.

¶ Tractatus cõstantini de gradibus medicinarum scḋm ordinem alphabeti.

Quoniam simplicis medicine disputationẽ prout ratio postulauit expleuim⁹ restat vt ordo sequat̃ de vnaquaq3 spẽ singulariter. Vñ dicim⁹ ꝙ antiq̃ ꝯplexiones medicine in partes q̃tuor diuiserũt q̃ vocant̃ gradus. Nã oẽm medicinã dixerũt esse aut in p̃io gradu: aut in scḋo: aut in tertio: aut in q̃rto gradu. Quo⁊ etiã vnũquodq3 partiti sunt trib⁹ modis. s. pricipio: medio ⁊ fine. Et licet inter oẽs partes q̃dã extremitates ꝯtineant̃: eas tamẽ ꝙ nullatenus diffinire potuerũt: in scriptis reliq̃rũt. Verũtamẽ; q: quãtitatẽ illo⁊ graduũ indeterminatã reliquerunt credĩt forte eũ nesciuisse: aut scientes scribere nolle: q̃d falsũ est eam ignorasse. ¶ Sed gl̃osissim⁹ Ga. post eos veniens liquido graduũ quãtitatẽ in libro de simplici medicina intitulato ostendit. Diaũt q̃uis ei⁹ quãtitatis difficultatẽ nõ enudearent: sua tñ verba quãtitatẽ graduũ ostẽdũt. ꝓinde tanti viri sermones hẽ enarrare volum⁹: verũtñ quedã a nobis prius dicẽda sunt ꝑ que ei⁹ v̈ba intelligi valeãt. ¶ Palam itaq3 est ꝙ oẽs antiqui cum Ga. ꝯcordati sunt dicẽtes ꝯplexiones esse .ix. vnã equalẽ: ⁊ .viij. inequales. Ineq̃lium vero q̃tuor simplices. ⁊ q̃tuor ꝯposite. Ideoq3 necessario oẽ corpus de q̃tuor elemẽtis cõstructũ vna ea⁊ ꝯplexionũ indiget. v̈bi gr̃a: aut est calidũ vel fri. hu. vel sic. aut est cali. et sic. frigidũ ⁊ sic. vel calidũ ⁊ hu. vel frigidũ ⁊ hu. aut equale vt nulla qualitas alteri ꝯtiatur. Hũani autẽ corpis natura: aut est calida: aut fri. aut hu. aut sic. aut equalis in ꝯposito corpore. Sed q̃uis sensualiter inueniri nõ possit: intellectualiter tñ cognoscenda est. vnde corpus q̃d d̃r calidũ aut fri. non d̃r aliis indigere qualitatibus. Nomẽ enĩ ab ea que sibi ꝯtiatur accepit. ¶ Et q̃m intentio medico⁊ est hũana corpora in sanitate custodire: ⁊ infirma curare: ⁊ hoc absq3 cibis ⁊ medicinis nequeat fieri: ⁊ cibi ⁊ medicine sint corpa de q̃tuor elemẽtis ꝯposita: oportet primũ cibo⁊ ⁊ medicinarũ cognoscere naturã: vt q̃dã corpa tẽperamẽtũ trãsgredientia cũ medicinis curent̃ oppositis. ¶ Dicẽtes q̃ medicina⁊ alias esse calidas in primo gra. alias in scḋo. alias in tertio: alias in q̃rto, intelligim⁹ h̃ dici ad cõparationẽ hũane complexionis. ¶ Cõparatio v̈o alia simplex: alia ꝯposita. Cõposita v̈o eũ aliq̃d equali ꝯplexioni ꝯparat̃. Simplex v̈o eũ in q̃litate cuiuslibet equali ꝯplexioni ꝯparat̃ q̃libet. verbi gr̃a q̃d in p̃io gradu ca. est equali ꝯplexiõe calidius est: min⁹ tñ calidũ est calore illi⁹ cũ ꝯplexiõis: vñ nec calefacit eum: nec augmẽtat. Nã licz calor nõ sit calidior iuncto sibi alio calore eũ videmus calorẽ calidissime aq̃ minui tepida cũ sibi mixta eodẽ mõ intelligim⁹ de ceteris ca. fri. hu. vel sic. in p̃io gra. Ideo antiq̃ maxie Ga. eq̃lẽ cõplexionẽ infra duas extremitates dixerũt manere. i. inter p̃im ⁊ q̃rtũ gradũ. Nã cũ oĩs superficies de duab⁹ lineis sit ꝯtẽta: ⁊ ipse linee absq3 medio ꝯiungi nõ possint: necnon duo mediocria hñt: qua de re necessario q̃tuor gradus fuerunt. Igit̃ calidũ in p̃io gra. minus est ca. naturali calore. In scḋo calidũ est quasi ille calor. In tertio gradu maior illo calore. In q̃rto vltra eũ est. Eodẽ mõ frigi. hu. ⁊ sic. Et si aliq̃d sensualiter tẽtare volum⁹ gustare op3: cui si sensus ꝯtiatur in p̃io gradu est. Si eũ sensu est equale: vt vnus alteri nõ ꝯtiatur est in scḋo. Si aũt sensus ꝑ eũ mutet̃ suã tñ sustinẽs tolerãtiã: d̃r esse in tertio. Rursus si sensus ꝑ eã mutetur: vt nullatenus ei⁹ acumen pati valeat: cõstat eẽ in quarto gradu.

¶ De auro.

Aurũ tẽperatius est ceteris metallis: h3 ꝓprietatẽ subueniẽdi frigido stomacho: tremores et cardiacos confortat: ⁊ est contra melancholiam ⁊ alopitiam atq3 tyriam archeatis: ⁊ quibus chirurgia necessaria est: si fiat cum auro nullam carnis facit putredinem: de quo fuso visus est aristoteles pallicula. eu3 funditur remanet in loco quo fusum est q̃si spuma: ⁊ d̃r cathimia auri q̃ valet ꝯ oculorũ dolorẽ ⁊ pãnos hñtib⁹. hũorib⁹ ad oculos decurrẽtibus repugnat: palpebras confortat: ⁊ neruos eorum incolumes seruat.

¶ De argento.

Argentũ fri. est ⁊ tẽperatũ in humiditate: est cõtra humidũ ⁊ viscosum phlegma: cathimia eius idem operatur vt cathimia auri: cathimia tamen auri fortior est ⁊ vtilior in medicinis.

¶ De agarico.

Agaricus duob⁹ modis est: mascul⁹ ⁊ feminaa: laudabilior tñ est femina: cui⁹ forma sic cognoscit̃: intus in ea frustula inueniũtur vnũ sup aliud positum. Masculus vero rotundus intrinsecus lenis: qui vero calidi sunt in primo gradu: sic in secundo: grossos et viscosos humores attenuant et phlegma dissoluunt et purgant simul: et valent ꝯtra venenũ: de quib⁹ exagium vnu3 potatum contra dolorem epatis et inflationem valet. Stranguriam et renum dolorem et ytericiam auferunt. Cutis liuorem et matricis dolorem eiusq3 suffocationem curant. Cum sapa dati prosunt vulneribus pulmonis. Cum oxizaccara splenis tumores dissoluunt. Ga. dixit esse mundificatiuum et oppilationis aperitiuum: ideoq3 contra ytericiam de oppilatione valet. valet etiam epilepticis et febricitantibus cum rigore. Sciaticis et arteticis occurrit: grossam vulue ventositatem dissoluit: curat et omnem dolorem qui est intra corpus.

¶ De absinthio.

Absinthium calidum est in primo gradu: sic. in fine secundi: stomachum confortat: cholerã rubeam cum egestione purgat. vnde Gal. in epistola quam glauconi misit: absinthium inquit duas h3 v̈tutes ꝯtrias. scilicet laxatiuam ⁊ aliã stipticam: propter hoc si datur cibo nõdum digesto materiam vt fiat inobediens indurat vnde quasi bellũ facit. quia laxatiua virtus medicinã mouet: vt cum egestione exeat: et virtus stiptica eam indurat et cohibet ne moueatur quasi laborat natura. Quo dato cũ materia morbi digesta est fit obediens et facilis ad exeundũ duobus modis. vno quia virtus laxatiua naturam adiuuat ad excludendam materiam morbi que est in concauitate membrorum. Epar confortat: oppilationem aperit: appetitum irritat. Nullam actionem facit phlegmaticam. Cum vino potatum vrinam prouocat. Ebrietatiq3 repugnat. Cum siccicos aut spica hibitum dolorem stomachi et intestinorum de grossa ventositate factũ mitigat. Cũ aceto ꝑpinatũ suffocationes q̃ est et fungo⁊ comestione liberat. Cum melle tẽperatũ tumorẽ q̃ est sub lingua curat: et nigredinẽ q̃ est sub oculis expellit: visũ clarificat. Succus ei⁹ auribus instillatus humi-

dicatē ab eis fluentē deficcat. Cū felle taurino tritū ꝛ auri-bus iniectū cōfortat ꝛ sonitū ab eis excludit: cū oleo ro. et ce-ra stomacho inunctū cōfortat: ꝛ dolorē expellit: cataplasma-tū duriciē splenis mox dissoluit: tēperatū cum melle ꝛ in vul-uā missum mēstrua prouocat. Sirupus ex eo fact⁹ stomacho et epati subuenit: cū oleo coctū ꝛ stomacho inunctū iuuat. Dia. absinthiū si in arca ponaꝛ custodit frumentū ꝛ pannū a tineis. incaustum factū ex aqua vbi fuerit absinthiū seruat chartas incolumes cū eodē scriptas nec vermes nec mures eas rodere poterūt. Quidā precipiūt absinthio nō inuento poni pro eo sebem armeniacū. Alii testanꝛ ponium eiusdē vir-tutis esse cuius et absinthiū si pondus. ʒ. j. ꝛ ß. de polio ha-beatur. Bedagorus dixit si ponaꝛ assa fetida in eodē pōde-re quo absinthiū ꝛ iungaꝛ ei dimidiū pondus mirob. indi. silis erit efficacie: cui⁹ est absinthiū.

De acatia.

Acatia fri. est in primo gradu sic. I tertio. vnde dia. acatia herisipilā hītib⁹ cōuenit: ignē acrem ꝛ pu-stulas oēs purgat. Cū succo pectul. temperata et vmbilico supposita fluxū sanguinis stringit. valet ꝛ contra oculoꝝ crepaturas: anum ꝛ vuluā exeuntes et eadē ratione intus cōuertit: q̄ potui data: aut p clystere iniecta vētrē con-stipat ꝛ sanguinis fluxū arcet. Bedagorus acatia multum est vtilis cholericis ꝛ ca. apostema hītibus: p qua possunt poni lenteo absq̄ suis corticib⁹ eiꝰ pondere.

De acole.

Acole valet sicut cuscuta ca. et sic. in primo gradu citrinā aquā hydropicoꝝ ꝛ hyposarcā curat. Epar cōfortat ꝛ odoriferū ructū gnat. Succ⁹ ei⁹ hydro-picis calorē nō habentibus subuenit: stomacho tamē nocet quia aliquātulū mutatur.

De boragine.

Borago ca. ꝛ hu. in primo gradu: cho. ru. purgat. Cardia-cis subuenit ex cho. nig. patiētib⁹: missa in vino ꝛ potui data leticiā generat. Apozima ei⁹ cū melle vel zaccara bibi-tum asperitati pectoris ꝛ pulmonis et gutturis valet.

De bedegar.

Bedegar fri. in primo gradu: mediocris inter sicci-tatem ꝛ humiditatem: stomachū confortat: febrē diuturnā mitigat: eius puluis cū zuccara potatus stomachi phlegma ꝛ cholerā ru. ꝛ putrefactos humores ex-pellit: potat⁹ rigorib⁹ pdest: est contra spasmū qui est ex sto-machi defectiōe: masticatus ꝛ sup reptiliū morsus posit⁹ do-lorē mitigat. Radix eius valet cōtra fluxū sanguinis vētrisq̄ cataplasmata mēbra cōfortat ꝛ expellit humores in ea flue-tes: apostema dissoluit hu. de cuius apozimate si os fuerit lotū dolorē dētiū placat. Dui⁹ arboris cortex: ꝛ rama frigidi sunt ꝛ sic. in primo gradu: cui⁹ frōdib⁹ cū aceto cataplasmatꝛ scabies ꝛ pustule ꝛ plage curanꝛ: corticis ei⁹ exagio. j. cū aq̄ vel vino potui dato hūores stomachi purgabūtur. Cū aceto temperata cutem morphea habētē ex eo inunctā mūdificat Sup os fractum positū cito sanat.

De bolo.

Bolum fri. ꝛ sic. in primo gradu: valet ꝯtra fluxū ventris ꝛ diarriā fluxū sang. ꝛ dissinteriā emor-roydes tenasmon. ꝛ hūorib⁹ a capite ad pectus descendētib⁹ repugnat: pdest emoptoycis: vul-nera in pulmone ꝛ catarrū habētib⁹ ꝛ ossiū fracturā solidat vnde Ga. Boliū armeniacū valet cōtra pestilentiā: eiq̄ repu-gnat. vidi eñ q̄sdā bibere illud ꝛ illico a morbo euasisse. Illi autē qui nō iuuanꝛ: ideo cōtingit: q: febris est acuta ꝛ boliū nō valet nisi cum vino. vinū aūt feb. Ini⁹ est: pinde ops nos eligere vinū leuissimū et frigidum: raro eñ inuenimus pesti lentiā nisi cū acuta febre. Sꝫ quidā dicūt boliū armeniacū eē chimoleam: qḋ negat Dia. dicit eñ chimoleā duobus mo-dis eē: vnā albā: aliā porphiriticā vel purpureā q̄ habet am be ventositatē. Quecūq̄ harū cū aceto temperetur ꝛ super aures imponaꝛ apostema hūeos iuuat. Cataplasmata sup loca igne vsta mitigationē prestat: ꝛ duriciē testiculoꝝ emol lit. Calida apostemata ꝛ herisipilā curat. vñ ga. Chimolea inquit est cōposita ex diuersis virtutib⁹: hꝫ eñ ponticitatem constringentē ꝛ inde dissoluentem: sed lota caret his virtuti bus: non lota vtrasq̄ habet.

De terra sigillata.

Terra sigillata valet contra diuturna vulnera ꝛ putre-facta: siccat eñ ea: ꝛ facit cōtra morsus serpentū [illegible] repellit: mortifere quoq̄ potionē repugnat. [illegible] tiferam potionē bibatur: venenū per vomitū [illegible] Cum oleo ꝛ aceto mixta [illegible] calidum apostema iuuat. va-let contra fluxum sanguinis vndecunq̄ fluat: iuuat [illegible] diarriā et tenasmon. Cum aceto temperata ꝛ super morsū rabidi canis posita eum ad sanitatem perducit.

De brusco.

Bruscum tēperatum est in ca. vt hippo. ꝛ ga. [illegible] Succus folioꝝ eius expressus et in [illegible] tia emēdat: prodest stomacho ꝛ dolori ventris [illegible] denti: tēperatum cū lacte mulieris ꝛ iniectū [illegible] lorum emēdat: potatū cū zuccara emoptoycos [illegible] frangit. Succus ei⁹ bibitus ꝛ coct⁹ cho. ru. expellit. Radix eius super tegulam ad ignem siccata ꝛ puluerizata vulnera sanat vel solidat.

De cypresso.

Cypressus ca. est in primo gradu sic. in secundo ha-bet aliquātulū ponticitatis: [illegible] ca. ꝛ fri. esse mediocres. Cuius frondes ꝛ poma [illegible] medicina mittūtur. Que cū sunt recentia [illegible] solidāt. valent crepature intestini ad testiculos [illegible] si ex eis fiat emplaustrū sup testiculos: [illegible] bra desiccant: hūiditatē nō naturalē attrahūt ꝛ [illegible] duriciam eis postulant: frondes in puluerē redacte [illegible] myrrhe ꝛ cū aceto siue vino bibite vesicam [illegible] piat hūores confortāt et strangiriā curant. Gal. [illegible] q̄sdā herisipilā hītes cū cypresso ꝛ farina [illegible] pressi poma recētia potui data cum vino [illegible] vulnera intestinoꝝ curāt: hūoribus ad ea [illegible] orthomiā et tussim curant. apozima eius [illegible] Que cum aceto cocta ꝛ lupinis cōmixta [illegible] corū lenit asperitates. Frondes trite ꝛ cū aceto [illegible] los tingunt. Mixte cum cera ꝛ oleo et stomacho [illegible] eum cōfortant. vnde bedagorus [illegible] siccat: ꝛ intestinis ne ad testiculos descēdāt repugnat: [illegible] non inuento mittitur sarcocolla equaliter ꝛ pondus [illegible] malorum granatorum.

De cuscuta.

Cuscuta diuersaꝝ virtutum est: hꝫ eñ amaritudinē et ponticitatē: est ca. in primo gradu sic. in secundo vnde cum sua amaritudine [illegible] humorū quattuor extenuatiua maxime cho. [illegible] epatis ꝛ splenis ꝛ cistis fellis aperit: stomachū cū sua ama-ritudine ꝛ ponticitate confortat: venas ꝛ [illegible] putridis hūorib⁹ purgat. Cū oxizaccara bibita [illegible] diu febricitātib⁹ maxime pueris ꝛ hemitriteo laborantibus et veteribus.

De camomilla.

Camomilla ca. ꝛ sic. in primo gradu: [illegible] dissoluit: frondes ꝛ flores ꝛ radix [illegible] tis sunt: que potui data vrinā et menstrua [illegible] maxime si super aquam decoctionis eius mulieres [illegible] mitigat etiaꝫ mulieres difficile parturientes: [illegible] uocat: lapidem frangit: inflationem et [illegible] ictericiam curat: epatis dolores dissoluit. [illegible] maxime dandum est cum melle cocto periplemonicis [illegible] picis: ad mundificandum totum corpus. [illegible] contra febrē periodicā: si et eo epithemetur. [illegible] cetur oris vlcera sanat.

De cassiafistula.

Cassiafistula mediocris est inter ca. et fri. [illegible] medicina temperata equali complexioni [illegible] in ca. neq̄ in frigiditate hu. vel sic. [illegible] propter cho. ru. purgat: acutū acumen sanguinis [illegible] et apostema ex eo generatum dissoluit: gargarizata [illegible] mata gule vel faucū curat: precipue si misceatur [illegible] gni.

De cardamomo.

Cardamomi duo sunt genera: est eñ ma⁹ ꝛ minus ꝛ vtraq̄ sunt calida ꝛ sicca in primo gradu [illegible] minoris est calificatio et ponticitatis: [illegible] odoriferum. Ideoq̄ stomachum confortat: et digestionem

adiuuat cū siru.ro. mixtū vomitū cholere arcet. Cū mastice et ligno aloes et succo mēte pistatū phlegmaticū vomitū extinguit maxiē cū suis corticib⁹ bibatur. Cortex eius stiptice est et stomachi cōfortātior: minus vero plus valet ad stomachum confortandū et virtutē digestiuā adiuuād: et pectoris et gule stomachiq̧ humiditatē desiccat.

¶ De celtica.

Celticā dicit Ga. esse eiusdē virtutis cuius est spica: et ipsius actiōes: hec tū actio debilior: nisi q̄ ad prouocandū vrinā est fortior: que cum apozimate absinthij potata ventositatem stomachi et epatis et splenis destruit. yctericis valet. cum aceto bibita splenis apostema dissoluit: morsus reptiliū et dolorē renum ac vesice curat. Sepe aūt bibita pectus et pulmonē vesicā et vulnera mūdificat quia vrinā et mēstrua prouocat.

¶ De cubebis.

Cubebe inter caliditatē et fri. est tēperatū: ideo animā letificat: os et stomacho bonū odorē prestat: solutionē stomachi constipat: oppilationē interiorū membrorū aperit: vrinā prouocat lapidē renum frangit.

¶ De capillis veneris.

Capillus veneris testante Ga. mediocris est īter ca. et fri. vñ dia. Apozima capilli veneris valet in anhelosis ytericis et spleneticis strāguriosis: lapidem frangit: cū vino bibit⁹ veneno et hūcolib⁹ a stomacho fluentibus resistit: menstrua prouocat dolorē pectoris et pulmonis mitigat. In lixiuio coctus furfures eijcit: et capillos fluētes firmat: mixtus cū viola et in balneo inunctus pruriginē sanat. nā mundat et trahit grossos hūores ab eis: vñ quidam dicūt capillū veneris cho. ru. de stomacho et intestinis deponere. cataplasmat⁹ valet alopitie et scrophulis. Coctus cum aqua et ea capite loto pustulas et putredines mundificat: quo nō inuento mittatur equo pondere viola: et bis tantū liquiritie.

¶ De dactylis.

Dactyli ca. sunt et sic. in p̄io gradu: mixti cū pineis mundatis pectoris et pulmonis passiones curant et orthopniā et tussim: cū semē eorū cardiacis subueniunt: ossa eorū trita et in vmbilico infantis vel cuiusq̧ etatis sint posita solutionem stringunt.

¶ De eupatorio.

Eupatoriū ca. in primo gradu siccū in secūdo: extenuat et mūdificat: vñ dolorē epatis mitigat: duritiē eius dissoluit oppilationē aperit. Cui⁹ frōdes pistate cū axungia porcina vetustissima valēt cōtra vulnera ad sanandū difficilia. vñ Ga. eupatorium inquit curat diuturnā febrē maxime quartanā. Dia. dicit q̄ pro eupatorio ponēdū est asarū equali pondere aut absinthij semis: tū pondus de absinthio addatur.

¶ De endiuia.

Endiuia de amaritudine et pōticitate est composita fri. et sic. in primo gradu: cōfortat stomachū oppilationē epatis aperit. Succus eius coctus cū oxizacara bibitus despumat⁹ humores putridos expellit et diuturnam febrē curat. Qui mixtus cum succo marathri: et oxizaccara crieuulis febricitantib⁹: ytericis: spleneticis: epaticis propter oppilationē dolorē habentibus: de quo cataplasma factus calorē epatis et stomachi mitigat cumq̧ optime confortat mixtus cum polline ordei et oleo rosato sanat apostema calidum maxime si in oculis fuerit: antetico do. de calore facto mitigationē prestat.

¶ De fumo terre.

Fumus terre ca. in primo gradu sic. in secūdo. vñ stomachum confortat: appetitū irritat: vrinas prouocat: oppilationē epatis aperit. Succus ei⁹ potui datus corpus a scabie et prurigine et pustulis mūdificat: cho. ru. vstam purgat sanguinē clarificat maxime si cū myrobal. mixt⁹ fuerit. Dia. fum⁹ terre hui⁹ proprietatis est q̄ corpus ab oī putredine humorū mūdificat.

¶ De fu.

Fu naturā hꝫ sicut spica nardi: vesicā enī et vuluā et pect⁹ mūdificat: vñ mēstrua prouocat precipue valet contra apostema qd̄ in latere est.

¶ De fraxino.

Fraxini cortex et rami fri. sunt et sic. in p̄mo gradu frōdib⁹ ei⁹ cum aceto cataplasmatis scabies et pustule et plage vrūtur. Cortex ei⁹ cū vino vel aq̄ bibit⁹ phlegmaticos hydropicos purgat. Cū aceto tēperat⁹ et cutem morpheā habentē ex eo inunctam omni modo desiccat: sup ossiū fracturā positus eam cito solidat.

¶ De hyacincto.

Hyacinthi triplex sunt: rubei. s. et duri granati: citrini et veneti. granati sunt oib⁹ meliores: quorū hec ē proprietas: q̄ si mittant in igne: et ignis insufflet rubicūdiores efficiātur. Si enī aliqua nigredo depicta fuerit cū ignis destruet: eruntq̧ omnino clarissimi. Citrini raro ignē patiunt: veneti nullatenus ignē patiunt. Quos oēs aristo. dicit ca. et sic. esse. Alij dicūt venetos esse frigidos et ru. ca. citrinos mediocres. Oēs sunt cōfortatiui tristicie suspitiōis ablatiui. vtiles sunt contra fluxū sanguinis. vñ aristo. Qui granatos i collo vel i manu vel in aliquo portat mēbro: dicit si intrauerit aliquā pestilentē prouinciā nullatenus ei nocebit.

¶ De karabe.

Karabe fri. et sic. in p̄mo gradu: de qua s. ex agio bibito sanguinē fluentē de incisione venarū pectoris cōstringit: sanguinē vndecūq̧ defluat cōstipat. cū vino bibitū co. ru. purgat. cōuenit cardiacis propter colligantiā stomachi et cordis patiētib⁹: humiditates a capite et pectore ad stomachū fluētes arcet. Quidā etiā medici testantur cum stranguriosis valere.

¶ De laudano.

Laudanū ca. et hu. in p̄io gradu: ora venarū aperit apostema maturat dolorē vulue mitigat: si suffumiget ex eo secūdinā prouocat. Cū myrrha mixtū et oleo mirtino atq̧ pōtico vino capillos cōfortat: atq̧ cū oleo ro. mixtū aurib⁹ instillatū dolorē oīo tollit: cum veteri vino bibitum solutionē phlegmaticā arcet. Nōnunquā miscetur cū medicina doloris mitigatiua siue cum medicina tussis curatiua.

¶ De liquiritia.

Liquiritia tēperate ca. est et humectat moderate: hꝫ enī aliquātulū dulcedinis proinde valet tussientib⁹: pect⁹ guttur et canales pulmonis humectat sine mitigat. Eius apozima cū penidijs mixtū et in modum electuarij cōpositū pectora mūdat. Cocta in aqua cū recens est et succus abstract⁹ et desiccat⁹ succus liq̄ritie vocatur: qui optimus est asperis canalib⁹ pulmonis et tussi et stomacho perusto. vñ pectori cōuenit et instrumētis spūs. Si autē liquiritia non inueniatur tantūdē dragaganti ponatur et iungatur sibi ℥. pondus pinearum.

¶ De lino.

Linum ca. in primo gradu sic. in secūdo: lentiginē faciei mundat: pustulas oris et gingiuarū putrefactas curat oculos clarificat: valet cōtra scabiē et pruriginē oculorū: et humiditatē ab aurib⁹ extrahit: sic humores vulue fluētes cōsumit: potui datū aut suppositū diuturnā solutionē arcet: vulnera intestinorū sanat.

¶ De lingua auis.

Lingua auis ca. in primo gradu: sic. in secūdo proprietatē habet confortare coitum: paralyticis etiam propinata prodest cum frigida.

¶ De lupulo.

Lupulū ca. et sic. in primo gradu aliquātulū habet pōticitat⁹ cho. ru. purgat: prodest eis q̄ dolorē i epate patiunt: aut apostema: aut hydropisim: et cōstipatos ventres purgat. Succus ei⁹ crudus bibitus est magis laxatiuus minus tū oppilationis apertiuus: coctus autē et despumatus plus aperit. Mixtus cū succo solatri optim⁹ est cōtra phlegmones q̄ sunt in epate et splene: ytericiā curat: ventrē humectat ca. extinguit. Cataplasmatus sup splenem dolorē celeriter excludit: aurib⁹ instillatus mūdat eas ab oī putredine: sic operat in narib⁹. Succus eius cū oleo ro. tēperat⁹ loca pusta refrigerat.

¶ De myrobalanis.

Myrobalanorū quinq̧ sunt gña. citrini: indi: kebuli: emblici: bellirici. Citrini fri. sunt in p̄io gradu. sic. in secūdo cho. ru. purgāt: stomachum confortant. Costa luce filius dicit: myrobalani sunt gūmosi: ideoq̧ videntur esse laxatiui. Ideo si gummosi non sunt debilioris sunt virtutis. Nam si in aqua calida infundantur et aqua potetur: erunt fortius laxatiui. Si autem ad ignem coquantur erunt debilius laxatiui: ignis enim suam tollit gummositatem. Quidam dicunt q̄ citrini et indi vnius sunt arboris sed citrini sunt immaturi: indi vero maturi: qui frigidi sunt et sic. in primo gradu: vtriq̧ cholerā adustam purgāt et stomachum confortant.

¶ De kebulis.

Kebuli in quadã insula indie q̃ zebula nũcupat nascunt: sunt aũt fri. ⁊ sic. in p̃mo gradu q̃ sunt ceteris meliores cholerã nigrã purgãt atq; hũores: cõfortãt stomachũ ⁊ emotroydas valent ⁊ sup̃fluitates hũoꝝ desiccant. vñ visus obscuritatẽ ꝓpter fumũ a stomacho venientẽ clarificãt. Sunt etiã vtiles melancholicis et emoroydas patientibus.

¶ De emblicis.

Emblici sunt poma prunis similia: q̃ cum in sua arbore vel in aliquo loco desiccãtur tripliciter diuiduntur et ab ossibus separant. Quoꝝ sapor amarus ⁊ ponticus est. Natura eoꝝ fri. ⁊ sic. in p̃mo gradu: stomachũ cõfortant ⁊ animũ: emoroydas habentibus subueniunt et capillos cõfortant.

¶ De bellericis.

Bellerici eiusdẽ nature et iuuamẽti sunt cuius emblici: ideoq; adinuicẽ satis mutari possunt et poni.

¶ De mellilloto.

Mellilotum ca. est in primo gradu: est aliquãtulũ ponticitatis: dura et calida mollit apostemata maxime oculoꝝ vulue aut aurium. Cũ sapa cataplasmatus vel cũ vitello oui vel polline fenugreci ⁊ semine lini ꝓdest: in aqua coctum fumos capitis curat: succus eius cũ aceto mixtus dolorẽ capitis placat. Dia. vero testat mellilotum inter ca. ⁊ fri. temperatũ esse et ꝓprie grossos hũores eliquat. Quo nõ inuento mittatur eq̃le pondus ⁊ ℞. camomille ⁊ ℞. frondiũ ficus.

¶ De mirto.

Mirtus fri. in primo gradu sic. in secũdo cuius odor calido fumo ad caput salienti repugnat. Que puluerizata ca. desiccat apostemata. vita ⁊ cũ oleo tẽperata vulnera sanat. Succus eius aurib⁹ instillatus humiditatẽ eorũ desiccat. Sapa ei⁹ diarrinis ⁊ dissintericis valet q̃ etiã viridis trita et cum aceto mixta capitiq; imposita sanguinẽ de narib⁹ fluentẽ desiccat vel sedat. Semẽ ei⁹ habet q̃dã dulcedinis ⁊ põticitatis et amaritudinis: cũ sua dulcedine iuuat eos q̃ a tussi ca. molestãtur: neq; nocet pectori ⁊ pulmoni: cũ sua ponticitate valet cõtra fluxũ sanguinis et cholere solutionẽ. Stomachũ etiã ꝯfortat ⁊ intestina ⁊ vesicã ⁊ propter coadunationẽ dulcedinis ⁊ põticitatis vrinã prouocat dolorem ⁊ punctionẽ vesice mitigat de quo facto cataplasmate cũ frondib⁹ arteticũ placat dolorẽ ⁊ mẽbroꝝ mollitiem indurat: aqua decoctionis mirte vulue foras exeunti valet mulierib⁹ in ea sedẽtib⁹: hũores de matrice fluentes desiccat. Capite q̃ cum oleo loto capilli cõfortant ⁊ augmẽtãtur ⁊ caput a pustulis ⁊ furfurib⁹ mũdificabit. Dia. sapa mirte valet ad cholericã egestionẽ: dissinteriã ⁊ ad vulnera intestinoꝝ. Oleũ eius capillos cõfortat ⁊ augmentat. Raro etiã corpa habẽtibus ⁊ nimiũ sudãtib⁹ maxime ab egritudine exeuntibus ⁊ defectionẽ per nimietate sudoris patientibus cum oleo mirtino perunctis clauduntur pori et sudor: ne exeat prohibetur.

¶ De manna.

Manna inter ca. et fri. est temperata ventrẽ laxat. febris acumen extinguit pectora humectat cholericis ⁊ calidis natura cõuenit.

¶ De ozimo.

Ozimi duo sunt gña: gariofilatũ ⁊ citrinum. Gariofilatum ca. est in primo gradu sic. in secundo. Quidã tñ dicũt fri. et sic. esse in primo gradu ⁊ cõuenire calide nature. Ego tñ dico naturã eius ca. esse sed si frigida infundatur ⁊ narib⁹ applicetur: frigiditas aque cũ odore per nares deducet. ideoq; infrigidat ꝓpinde quidã medici autumãt illũ idẽ esse fri. Sperma ei⁹ stipticũ est de quo dimidio exagio potato egestio de calore facta stringit et mẽbra ꝯfortantur. Aliud aũt genus ozimi qđ vulgus citrinum appellat: Ga. mirifica corda letificans roborat: cuius natura ca. est in p̃mo gradu: de quo ieiunis esui dato fri. ⁊ hu. stomachũ cõfortat: opplationẽ cerebri aperit defectionem cordis amputat: vigilias ⁊ timorẽ et cordis tremorem et suspectionẽ q̃ fit propter cho. ni. ⁊ vrinam expellit eodem modo mandragora facit.

¶ De papauere rubeo.

Papauer ru. ca. ⁊ sic. in primo gradu. Succus eius cum oleo mirtino mixtus oculos mundificat. Radix eius masticata hũores de capite per nares purgat. Succus eius ꝓpinatus venas mundificat [illegible] curat menstrua et vrinã prouocat. Cum sapa coctum [illegible] lis cataplasmatum apostema dissoluit: ⁊ pustulas in [illegible] eas sanat: visum clarificat: somnũ facit temperatum.

¶ De perla.

Perla inter ca. ⁊ fri. temperata: maior est melior [illegible] noui: lucida etiam obscuriorib⁹: est equalis et rotunda: ꝓpter valet cardiacis: cordis tremori [illegible] rosis suspitiosis de cho. nig. cordis cũ ꝓpter [illegible] rificat: eiusq; grossiciẽ extenuat et hũorẽ in cordis [illegible] tum desiccat: ⁊ oculos neruos cõfortat. vnde [illegible] q̃dã hũores aliquas portantes gemmas [illegible] ra lota albe morphee plene liberati sunt. valet [illegible] sionẽ neruoꝝ oculoꝝ. Quidam tamen dicũt [illegible] marũ aliam suo loco posse mutari.

¶ De rosa.

Rosa fri. est in primo gradu sic. in fine [illegible] substãtiã et stipticã hz: valet stomacho [illegible] opilationẽq; aperit capitisq; dolorẽ ex fumo [illegible] vel sanguinis tollit: ei haustus naribus applicata fluxũ sanguinis sistit.

¶ De aqua rosarum.

Aqua ro. calorẽ epatis ⁊ stomachi mitigat [illegible] te sepe loto festinatur canicies.

¶ De sirupo rosato.

Sirupus ro. dolorẽ stomachi de ca. [illegible] febris ⁊ dolorẽ intestinorũ ⁊ colicã passiones [illegible] Etsi fiat rodozaccara cũ aceto [illegible] iuuat et caput ⁊ auriũ ⁊ gingiuarũ dolorẽ placat [illegible] lauetur aut gargarizetur. Cataplasmata facit [illegible] emoroydas: sperma eius puluerizatũ putridas [illegible] nat. Coiter potatus sanguinem [illegible] stringit.

¶ De oleo rosato.

Oleum ro. bibitum ventrẽ humectat calorẽ stomachi refrigerat. Cũ aceto mixtũ et capiti appositum dolorẽ causasq; caloris exterioris ⁊ interioris [illegible] re stillatũ calida sanat apostemata. cũ aqua [illegible] dissintericis subuenit. vniuersaliter valet cõtra [illegible] ra calida siue sint extrinsecus siue intrinsecus.

¶ De rhamno.

Rhamnus ca. in primo gradu sic. [illegible] stulis oris ventris dolorẽ stomachiq; [illegible] curat. cataplasmat⁹ herisipilã destruit [illegible] oculorũ collyrio mixtus siue solus [illegible] lorũ maxime pannorum albedinẽ: [illegible] git: vnde quidã dicunt eum valere leprosis.

¶ De rubea.

Rubea calida ⁊ sic. in fine primi gradus [illegible] amaritudinis et põticitatis [illegible] epar et splenẽ [illegible] dificat eiusq; opplationem aperit: [illegible] cat: menstrua augmentat, omnia corporis [illegible] tredine mundat. vnde dia. Radix rubee [illegible] sita mẽstrua prouocat: et mortuum fetum expellit [illegible] uerizata et cum aceto temperata morpheã mundificat [illegible] dant ad bibendum propter dolorem [illegible] aqua calida.

¶ De sciloca.

Sciloca est herba super terrã [illegible] saliens cui⁹ frondes sunt subtiles [illegible] si frondes camomille spirant [illegible] et virides: rami eius multos nodos habẽt [illegible] calida est in primo gradu: sic. in secundo [illegible] stomacho et epati defecto et est cõtra [illegible] stema stomachi curat.

¶ De spica.

Spica calida est in primo gradu sic. in secundo [illegible] epar ⁊ stomachũ confortat eiusq; dolorem [illegible] zima eius bibitum renes et vesicã [illegible] dine purgat: menstrua et vrinam prouocat [illegible] riciã ⁊ opplationẽ epatis ⁊ [illegible] ribus a capite ad pectus descẽdentibus [illegible] stomachi et ventositatem intestinorum [illegible] bus supposita fluxum sanguinis stringit. [illegible] retur in aqua in qua cocta sit: tollit dolorem et [illegible] dũ apostema vulue. Si suffumigetur ex ea aperit oppilationem [illegible]

tionē vulue ⁊ mēstrua ꝓuocat. sup impetigines fricata eas cito mūdificat. Cū aqua fri. potata abominationē tollit: libidinē augmentat. Cū vino ꝓpinata fit contra morsum scorpionis. Collyriū ex ea factū humiditatē salsi phlegmatis desiccat pilosq; palpebrarū cōfortat. ¶ De sarcocolla.

Sarcocolla ca. est ⁊ sic. in primo gradu: cuius h est ꝓprietas: plagas vbicūq; fuerint siue intus siue extra solidat: viscosum phlegma purgat: vñ iuuat sciaticos ⁊ arteticos: hūores ad oculos descēdētes cōstringit: valet cōtra ophthalmiā ⁊ pustulas oculoꝝ: oēm etiā maculam oculoꝝ purgat. Cū croco mixta si in modū vnguēti fiat scrophulas in collo natas curat. ¶ De sticados.

Sticados ca. ⁊ sic. in primo gradu aperit attenuat; et oīa viscera mūdat ⁊ mēbra interiora cōfortat: pectus ⁊ pulmonē mūdificat: valet cho. nig. q̄ est in stomacho ⁊ in cerebro ⁊ hypocūdrijs. ¶ De storace.

Storax duobꝰ modis est: liquida scilicet ⁊ dr̄ sigia: ⁊ est calamita: ⁊ vtraq; cōuenit medicine ca. in primo gradu sic. in scd̄o mollitiua digestionis adiuuatiua: valet tussientibꝰ et catarrū habētibꝰ si ex eo fumigetur aut i potu accipiat. vñ dia. Storax calefacit ⁊ mollit: ⁊ valet cōtra tussim catarrū atq; raucitatē potui datū atq; suppositū vulue inclusa ⁊ dure mēstrua ꝓuocat: de q̄ modicū inglutinatū egestionem curat. Quidā sigiā cum oleo ros. mixtā ꝯ pustulas ⁊ scabiē dicit valere. ¶ De sponsa solis.

Sponsa solis fri. ⁊ sic. in ꝑmo gradu stomachū cōfortat valet contra morsum scorpionis ⁊ alioꝝ reptiliū. Que mixta cū melle mulierisq; supposita mēstrua prouocat: ⁊ siīi mō etiā endiuia operatur. ¶ De viola.

Viola fri. est in fine primi gradus hu. in initio scd̄i cho. ru. de stomacho ⁊ de intestinis purgat calorē eoꝝ mitigat: potata iuuat pueros suffocationē habentes: pleureticos ⁊ pectoris asperitatē curat. Naribꝰ applicata dolorē capitis de calidis fumis mitigat. Cataplasmata cū polline ordei valet cōtra calida apostemata. ¶ De sirupo violar.

Sirupus viol. vētrē humectās tussim de ca. mitigat: calorē pectoris ⁊ pulmonis sedat: pleuresim curat. Siliter facit viola mixta cū zuccaro. ¶ De oleo violato.

Oleū violatū totius corporis calorē atq; feruorem aufert: maxime dolorē atq; feruorē totiꝰ corporis mitigat: de quo nasali facto ꝓuocat somnꝰ. ¶ De nitro.

Nitrum duobꝰ modis est, vnū affertur de armenia, alterū de arabia. Uniuersalr̄ nitrū est laxatiuū colatiuū ⁊ mūdificatiuū. Lauat etiā mēbra corporis ... si cū aceto misceat. Nitrū vꝫ calidū est in primo gradu: sic. in scd̄o: in maltis collyriis mittit. valet contra impetigines ⁊ furfures capitis ⁊ capillos subtiliat: stomacho tamē nocet: qḋ si subtiliter puluerizatū ⁊ cū aceto mixtū ⁊ bibitū frangit lapidē vesice. Cū potiōe laxatiua mixtū festināter facit eā de stomacho descēdere. Aristoteles dixit q̄ viscosum phlegma mūdificat si misceatur cū potiōe. Is q̄ morsionē ... nō oīno laudabile est: vētrē soluit: rigorē febris ... sudorē ꝓuocat. mixtū cū aceto ⁊ gargarizatū sanguisugā gule excludit. Cū oleo mixtū ⁊ auribꝰ iniectū grauitatē sonitus et ventositatē aufert hūores etiā ad eas fluentes desiccat. Mixtum cū aceto facit contra mortiferos fungos: et iuuat etiam mulieres de quarū vuluis putridi fluunt humores.

Uia sufficienter medicinas simplices in primo gradu caliditatis fri. sic. ⁊ hu. existētes explanauimus: sequitur de his quarū ỽtutes in secundo gradu existunt. Et primo de aloe.

¶ De aloe.

Aloe tribꝰ modis est. Unū est rubeū de q̄dā insula indie veniēs q̄ dr̄ scotra. Aliḋ est nigrū de psia veniēs. Tertiū est citrinū: ⁊ fit in arabia. q̄bꝰ oībꝰ laudabilius est scotrense p̄cipue si fuerit vnctuosū: pinguidū: ⁊ rubeū in colo: epatis cito frāgibile ⁊ odoriferū ⁊ amarissimū sed th̄ oē aloe calidū est ⁊ sic. i scd̄o gra. stomachū mūdificat caput ⁊ articulos de phlegmate purgat: ⁊ egestionē ꝓuocat epatis oppilationē aperit. colorē ictericie extirpat: sed th̄ si sepe ⁊ multū sumat stoma. ⁊ intestina excoriat opꝰ est igit̄ vt preparetur itavt cū eo mastix aut dragagantum aut bdelliū sm̄ proprietatē vniuscuiusq; sumētis. Nōnunq; etiā lauetur cū aromaticis ⁊ aromaticis ⁊ subtilissime terat vt optime lauet ⁊ mundificet stomachū: ꝓprietatē habet solidādi vulnera recentia ⁊ desiccandi ⁊ mundificandi putredinē eoꝝ ⁊ maxime vulnera testiculoꝝ ⁊ preputii sanat. Cū aqua tēperatū valet ad apostemata nariū labioꝝ ⁊ colloꝝ. Unde dia. aloe inquit cū melle temperatū aufert nigrorem qui est sub oculis. q̄ si misceatur cū oleo ros. ⁊ vngatur ex eo frons et tempora mitigat dolorē capitis ⁊ pruriginem oculoꝝ extinguit. Cū vino tēperatū capillos cad. nares cōfortat et retinet cū vino ⁊ melle apostemata lacertoꝝ lingue ⁊ gingiuarū et in toto ore existentia curat ¶ De arnoglossa.

Arnoglossa fri. ⁊ sic. in scd̄o gradu vulnera exiccat et putredinē eoꝝ mūdificat igni sacro repugnat ne ambiat corpus. valet emotroydis et omni calori qui est de ignis vstione: vtilis est emoptoycis dissintericis et quibꝰ mēstrua ⁊ emorroydes fluunt: vulnera pulmonis curat. Radix eiꝰ cocta in aq̄ dolorē dentiū mitigat ore ex ea loto. vñ gal. Succus quinq;neruie valet contra oppilationē epatis et renū. Bedagorus. Succus inq̄t quinq;neruie valet cōtra pustulas oris: qui mixtus cum cimolea aut cerusa fit optimus contra herisipilam. ¶ De acoro.

Acorus ca. ⁊ sic. in secundo gradu: splenis ventositatē expellit: stomachū mundificat: epar confortat et eius oppilationē aperit. Apozima eiꝰ valet contra dolorē lateris pectoris epatis ⁊ fracturā lacertoꝝ ⁊ duritiem splenis: vrinā ⁊ menstrua prouocat. Succus eiꝰ mundificat oculos ⁊ lumen oculoꝝ clarificat: mittitur pro eo pondus ꝫ. fustiū gariofiloꝝ aut cinnamomi equali pondere et pondus dimidium reubarbari. ¶ De aristologia.

Aristologia duplex est: longa ⁊ rotunda: vtraq; tñ calida est ⁊ sic. in scd̄o gradu: sed rotunda subtilior est ⁊ fortiorē hꝫ actionē. vnde Gal. parū humoris decet eū lōga mūdificari: multū decet cū rotunda. magnas oppilationē epatis aperit: ⁊ grossas ventositatē dissoluit. putredinē vulnerū intrinsecus seu extrinsecus existentiū curat venas inter dentes mundificat gingiuas confortat. Dia. aristol. lōge. i. exagiū propinatus cū vino fit cōtra venenū. Cū vino pipere ⁊ myrrha mixta sorditiē parturientiū mūdificat: et menstrua ꝓuocat. vnū exagiū cū vino bibitū ventris dolorē placat. Rotūda vero fortiꝰ et velocius idē operatur: valet etiā anhelosis ⁊ splenē durū hñtibꝰ febriū rigorē ⁊ lacertoꝝ cōtractionē ⁊ laterū dolorē amputat si cū aqua bibatur Ga. aristologia rotunda cū aqua bibita epilepticis podagricis ⁊ spasmū hñtibꝰ subuenit. p̄ qua ponat equale pondus et ꝫ. aristologie longe. ¶ De ambra.

Ambra de ventre cuiusdā bestie maris egreditur: quidā tamē dicūt in fundo maris nasci: alij dicunt esse sperma ceti q̄ ingens piscis dicitur. Melior et laudabilior est que est varij coloris et vnctuosa ca. ⁊ sic. in secundo gradu: stomachū cōfortat sensum ⁊ oīa interiora corroborat: est et senioꝝ ⁊ frigidas naturas habentum iuuatiua: maxime si in hyemali tpe detur. Quidā tamē dicūt p̄ ea posse poni cardamomū. i. siluestre carui. ¶ De abrotano.

Abrotanū ca. est in secundo gradu sic. in primo, in cuius apozimate mulieribꝰ sedētibꝰ menstrua ꝓuocat: secūdinā ⁊ mortuū fetū eijcit clausa vulnera aperit: apostema eius sanat lapidē frangit strāguriā soluit potatū lumbricos ⁊ ascarides occidit. Succus eius myrrhe mixtus ⁊ pessarizatus ⁊ sup pectinē cataplasmatꝰ menstrua ꝓuocat ⁊ putridos hūores vulue desiccat dolorē eiꝰ ⁊ phlegmatica apostemata in ea nascētia curat. puluerizatū ⁊ cum farina ordei mixtū dura soluit apostē. Cinis eiꝰ cū oleo veteri mixtꝰ alopiciā sanat: locis pilos nō hñtibꝰ occurrit: aborsū. epithimatū vel inunctū rigorē febris aufert: nocet tamen stomacho. ¶ De aneto.

Anetū ca. ⁊ sic. in scd̄o gradu: viride tamē minoris ca. et sic. est: apozima eius aut sperma eius bibitū vrinā ꝓuocat: torsionē et inflationē mitigat: vomitū ex cibo natū in stoma. depellit: singultū ex plenitudine amputat: coctū i oleo ⁊ epithimatū oppilatos poros apit. Somnū ꝓuocat ⁊ mollia apost. maturat: th̄ assuetū vētrē desiccat ⁊ sperma; dolorē vulue

mitigat mulieris l el⁹ apozimate fedētis. Semē e⁹ perustū
ꝛ emoꝛroydib⁹ cataplasmatū eas oino sanat: positū super
vuluā: aut mollia apostemata in testiculis matric: aut in ex
tremitate virge nascētia ea oino sanat ꝛ desiccat: anthicon
epithimatū rigoꝛē ꝑcedētē febꝛē curat: laboꝛē articuloꝛū
ꝛ doloꝛē amputat: pessarizatū doloꝛem vulue placat.

De amygdalis amaris.

Amygdale amare calide ꝛ sic. in scḋo gradu op
pilationē splenis ꝛ epatis aperiunt: pect⁹ ꝛ pul
monē de grosso phlegmate ꝛ viscoso mūdificant
renes purgāt: vrinā ꝓuocant: grossam ventosi
tatē colice inflationis dissoluūt: pessarizate mē
strua ꝓuocant: potate cum amidoꝛe menta fluxū sanguinis
arcent. Oleū eaꝝ ca. ē ꝛ sic. i scḋo gradu: oppilationē sple
nis aperit: pectus humectat: doloꝛē auriū ꝛ capitis ventosi
tatem curat: doloꝛē etiā vulue ꝛ e⁹ suffocationē ꝛ toꝛsionem
ꝛ apostemata in eo nata curat: sternutatio si fiat cū eo doloꝛ
rem renū ꝛ strāguriā amputat: mixtū cū melle ꝛ oleo ros.
duritiam splenis dissoluit. Oleum amygdalarum amararū
valet turbiditati oculoꝝ ꝛ defectioni visus. Radix puluerizata
ꝛ cū aceto tēperata fit bonū vnguētū contra lentiginē
oīmq; foꝛditatē cutis maxime moꝛpheā. Cū vino data tussim
curat ꝛ lapidē frangit. Paul⁹ dat absinthiū equiter ra ꝛc.

De affodillis.

Affodilli calidi sunt i scḋo gradu: apertiui sunt
vrinā ꝛ menstrua ꝓuocant: vomitū arcent. Ba ra
ni affodilloꝝ multū valent hydropicis: ꝛ frondes
et floꝛes eoꝝ cū modico myrrhe ꝛ croci i dulci veteri vel vino
cocti fit optimū collyriū contra humiditatem oculoꝛum et
palpebꝛas se inuersantes curat. Cū vino bibiti moꝛsus scoꝛ
pionū curant: similiter cataplasmati facilē ꝛ succus radicis
coctū: radices q̄ vste alopetie imposite pilos renasci faciunt
Valent etiā si moꝛphea ꝛ impetigo ad solem cū aspero pā
no fricata de cõungantur.

De balsamo.

Balsamus est arboꝛ nascens in india sallēs super
terrā vno brachio aut parū plus. cui⁹ rami per
fusi sunt rubeo viridiq; coloꝛe quasi rami titi
malli. frondes eoꝛū sunt tenues viridē coloꝛē ha
bētes nascūt in capite quasi gingibas paruas ꝓducētes gra
na in modum piperis. Ex cuius ramoꝝ scissuris q̄dā liquoꝛ
in canicularibus diebus egredit quasi lac titimalli exceptus
Unde dia. in vnoq; anno et hoc liquoꝛe aut. l. aut. ꝛ. libꝛe ꝛo
adunātur: neq; in aliq̄ parte mūdi illa arboꝛ est: nisi in quo
dam loco egypti. Cuius rami ꝛ carpos ꝛ liquoꝛ cõuenientia
sunt medicine: liquoꝛ ēm laudabilioꝛ est: carpos est laudabi
le. Rami vero minus ceteris laudandi sunt. Oēs tamē cali
di sunt ꝛ sic. in scḋo gradu: sed oleum ceteris calidius est
valet obscuritati oculoꝝ ꝛ vulue frigiditati: pessarium de eo
factum cum oleo ꝛ cera secundinā et fetum moꝛtuū expellit
vrinā ꝓuocat diuturnā tussim mitigat ꝛ anhelitus parago
rizat: materiā digerit eamq; per canalem pectoꝛis ꝛ pulmo
nis expellit: ꝓ quo poni pōt aqua camphoꝛe equali pōdere
Carpobalsamū bibitū valet pleuresi phlegmatice: tussien
tibus sciaticis epilepticis vertiginē et scotomiā ꝛ strangu
riā patientib⁹ subuenit: moꝛsus reptiliū curat. pꝛo quo pōt
poni pondus et ꝟ. xilobalsami.

De bdellio.

Bdellium calidū est in scḋo gradu hu. in pꝛio
ꝯ sententie de acuta pharmacia valet curat apo
stema: inteꝛi⁹ vel exteri⁹ iunctum sanat: frāgit
lapidē: tussim mitigat: moꝛsus reptiliū curat:
tēperatū cum aceto crepaturā et eo inunctam
sanat: cū cerusa vel ysopo vel sapa apostema te
sticuloꝛum sanat.

De berberis.

Berberis fri. est ꝛ sic. in scḋo gradu. Sitim de ca. extin
guit: epar ꝛ stomachū confoꝛtat: cataplasmatus calida
apostemata refrigerat: sanguinis fluxū stringit. codē mō va
let equale pondus rose ꝛ pondus ꝟ. sandaloꝛum.

De balaustia.

Balaustia fri. ꝛ sic. in scḋo gradu sanguis fluxū ar
cet et vulnera intestinoꝝ curat ꝛ ventrē confoꝛtat
humoꝛibus egredientib⁹ resistit: egestionē constipat
humoꝛibus cū sanguine egredientib⁹ resistit: pulueri[illegible]
super vulnera aut loca excoꝛiata cutis posita ea [illegible]
rat: oꝛe e⁹ apozimate loto humoꝛes de gingiuis [illegible]
siccat: ꝛ dentes mobiles confoꝛtat. cataplasmata [illegible]
paturam solidat.

De coralo.

Corallus fri. ꝛ sic. in secundo gradu: valet oculoꝝ [illegible]
ꝛ obscuritati ꝛ putrefactioni: ꝛ pilos oculoꝝ [illegible]
eos curat ꝛ mundificat: si mittat in collyrio [illegible]
et coq; dentes fricatos clarificat ꝛ gingiuas [illegible]
vade. Ga. Corallus inquit vstus et [illegible]
frigida potatus fluxū sanguinis arcet [illegible]
Item ga. pꝛobauit corallū in collo suspensum [illegible]
doloꝛem habenti valere.

De calamo aromatico.

Calamus aromaticus duobus modis [illegible]
citrinū habēs coloꝛē: ꝛ est concau⁹ q̄ [illegible]
digitis fricatus facile frangitur [illegible]
q̄ nascitur in india ꝛ persia. Laudabilioꝛ est [illegible]
ꝛ sic. in secundo gradu. valet doloꝛi stomachi ꝛ [illegible]
datus de quo cataplasma factū valet curat [illegible]
strua ꝓuocat: valet ꝛ veteri tussi si fumiget [illegible]

De cipero.

Ciperus ca. est ꝛ sic. in secundo gradu odoꝛ [illegible]
ideo attenuat et incidit: humoꝛes superfluos [illegible]
siccat: vrinā ꝓuocat maxime hydropicis lapi[illegible]
frangit: stomachū confoꝛtat: pustulas [illegible]
vulneribus putridis applicatus ea ꝯ [illegible]
frigiditatē vulue sanat ꝛ [illegible]
tus moꝛsus scoꝛpionis curat: sed tamen [illegible]
guinē coꝛrumpit et desiccat.

De centaurea.

Centaurea duplex est: maioꝛ ꝛ minoꝛ. [illegible]
eam ca. ꝛ sic. in secundo gradu. [illegible]
ris centauree diuersas dent [illegible]
sui sapoꝛē. vnde diuersas habet [illegible]
habet in se acumen et pōticitatē [illegible]
vnde ꝛ cum acumine menstrua ꝓuocat ꝛ [illegible]
li: cum ponticitate vulnus solidat ꝛ fluxum sanguinis [illegible]
git. Cū oibus tamē suis quantitatibus [illegible]
tussientibus mēbꝛa cõfoꝛtat: [illegible]
dit. Dia. radix maioꝛis centauree cocta [illegible]
carne incisa solidat cū radix minoꝛis est [illegible]
iuuamenti: q̄ tamē cataplasmata solidat [illegible]
ma clysterizatū doloꝛē [illegible] per phlegmaticos ꝛ [illegible]
dissoluit: sciaticis subuenit: succus e⁹ cū melle [illegible]
ficat obscuritatē: pessarizatus menstrua ꝓuocat [illegible]
tum expellit. Fit etiam cõueniēs [illegible]
et oppilato epati: ꝛ indurato spleni si cataplasmet [illegible]
de ꝟ. ii. i. ꝛ dragium cū vino ꝓpinetur [illegible]
pūctiōi de grossis hu. grossisq; ventositati [illegible]

De coconidio.

Coconidium cali. est ꝛ sic. in fine scḋi gradus [illegible]
tri aquā tamē citrinā pergat: phlegma [illegible]
ru. cõuenit hydropicis. Cuius frondes cū melle [illegible]
te putrida vulnera mūdificant: scabiem ꝛ impetiginem [illegible]

De capparis.

Cappari ca. sunt ꝛ sic. in secundo gradu. [illegible]
ma semen ꝛ frondes ꝛ radix [illegible]
nes: tamē frondes ꝛ poma magis [illegible]
dicine pertinet. Oia tamē splenē ꝛ [illegible]
aperiunt: sed radix foꝛtioꝛ est [illegible]
contra duritiē splenis eiusq; dissoluit [illegible]
cum aceto bibatur aut oxizaccara grossos ꝛ [illegible]
res eiicit ꝛ egestionē: ꝛ aliquando cum [illegible]
sanguis vstus: vnde quidā confidūt q̄ duritiē splenis [illegible]
uat. Cū melle ꝛ calida aqua potatus [illegible]
grosso humoꝛe soluit: cataplasmata cū melle [illegible]
nis curat. Puluerizata et cū melle ꝛ aceto [illegible]
moꝛpheam mundat: succus frondiū [illegible]
mes occidit. Cataplasmatus scrophas et [illegible]
soluit.

De cerasa.

Cerusa fri. et sic. in secundo gradu. valet ad sanandum vulnera et bonã carnem creãdam et superfluam rodit: cum oleo ro. mixta cõgruit pãnis oculorum et pustulis eorum et scabiei: carnes earum mũdificat et sanat: mixta equaliter cum pollo et pice liquida: vnguẽtum ex eis factum sit perfectum vulneribus vermes habentibus occidit eos et vulnera sanat.

¶ De dragagãto.

Dragagãtum fri. in secũdo gradu: hu. in primo mittitur in collyrio: valet contra tussim et asperitatem canalium pulmõis vocem clarificat et cõfortat: valet etiam cõtra puctiones renũ et vesice q̃ fit propter vulnera aut scabiem: asperitatẽ lingue lenit: repugnat et obstat acumini potus ne intestina vulnerentur. Mixtũ cum albugine oui fit optimum contra ignis vstionẽ.

¶ De emathite.

Emathitẽ dixit Ga. pa. esse calefactiuũ et attenuatiuũ et pustulas oculorum mundificatiuũ et asperitatem oculorum et palpebrarum lenit: si cũ melle tẽperatus fuerit. Cum lacte mulieris tẽpatus valet contra alopiciam ardorem et calcéis asperitates. D. emathistes quodãmõ habet põnticitatis et stipticitatis: ergo valet contra apostemata oculorum: si cum oui albugine temperetur.

¶ De folio.

Foliũ ca. est et sic. in scdo gradu stomaticis et epaticis cõuenit: confortatiuũ est inflationem dissoluit: vrinã prouocat: cataplasmatum apostema oculorum dissoluit eodem modo.

¶ De gariofilis.

Gariofili sunt cali. et sic. in scdo gradu: stomachum et epar et interiora confortãt cum sua aromaticitate: vẽtrem cõstipant: cibum digerũt. de quibus. ʒ. j. potui data cum lacte libido augetur.

¶ De gariofilato.

Gariofilatum ca. est et sic. in scdo gradu: frigidũ stomachum adiuuat: grossum cibũ digerit. valet epaticis cardiacis propter choleram aut phlegma patiẽtibus naribus applicatũ oppilationem cerebri et narium aperit.

¶ De gummis.

Gummi similiter vt dragagãti sunt: gũmi tũ sunt stiptici et sicci: proinde stomachũ confortãt et fluxum sanguinis arcent: mixti cum albugine oui fiunt optimi contra vstionem ignis. idem faciũt q̃d dragagãtum.

¶ De galla.

Galla frigida in scdo gradu: sic. in tertio: q̃ duobus modis est: q̃dam q̃ nõdum matura q̃ pustula est: et altera q̃ est matura et perforata puncto ruborei et tumoris: ideo maioris frigiditatis est et stipticitatis. vnde. D. aqua decoctionis galle vulue excessum repugnat: humores ex ea fluẽtes desiccat. Mulieribus ex ea fomẽtatis cataplasma super apostema factũ curat. valet vsta sanguinolẽte egestioni et sanguinis fluxui de quocunque loco manauerit: puluerizata et naribus sufflata sanguinis fluxum stringit. de qua. ʒ. iij. cũ vino seu cũ aqua potate vulneratis intestinis diuturneque solutioni valet: et scissuris calcaneorum prodest: si puluerizata cũ sepo caprino scissuras labiorum sanat si cũ gũmi lentisci tẽperetur. D. galla valet locis quibus repugnatio desiccatio et constipatio optima sunt. huius arboris cortex et rami frig. sunt et sic. in primo gradu. Sed cũ frondibus fraxini cũ aceto cataplasmatis scabies pustule et plage curãtur. corticis exagio. j. potato cũ vino et aqua phlegmatici hu. purgãtur. cũ aceto tẽpatus cutis morpheã habẽs ex ea inuncta citius mũdificabitur. super ossium fracturã positus eã cito solidat.

¶ De yerba specie alcotani.

Herba species est alcotani nascens in armenia q̃ ca. est in fine secũdi gradus: sic. in tertio: stomacho nocet. est tñ attenuatiua vrinã et mẽstrua prouocat oppilationẽ vulue aperiens: secũdinam et mortuũ fetũ expellit: si pregnãs ex ea suffumigetur. lũbricos et ascarides mortuos expellit si bibatur: aut cataplasmetur cũ vino cocta: et potui data fit contra venenum morsusque reptiliũ: que cataplasmata idem operatur: vsta et cũ oleo temperata curat capillos alopitiã habẽtes. pro qua ponũ põt calamẽtum agreste: aut absinthiũ.

¶ De ligno aloes.

Lignum aloes tribus modis est: verum cũ fit in quadam regiõe indie q̃ vocatur cume et ceteris est laudabilius. aliud fit in insula maris indie q̃ vocatur cumar. tertiũ fit in quadã regione indie q̃ vocatur sama. lignum tamen aloes vniuersaliter ca. est et sic. in secũdo gradu cerebrum confortat: et oĩa mẽbra interiora: superfluam corporis humiditatem expellit: maxime vẽtositatem de stomacho dissoluit: oppilationẽ aperit: vẽtrem constipat. fluxui vrine repugnat qui fit propter frigus et defectionem vrine.

¶ De litharg[i]ro.

Litharginũ quidã dicũt nec calefactiuũ: nec refrigeratiuũ esse: sed mediocre. D. refrigeratiuũ stipticũ solidatiuũ et oĩm cõcauorum mẽbrorum de bona carne repletiuũ. testatur carnem superfluam comedit infectos pruriginẽ eorum scabiem sudorẽ alarum et oĩa vulnera et pustulas curat. Nõnunq̃ distẽperatus et clysterizatũ fit optimũ vulneratis intestinis: cũ oleo ro. mixtũ pustulas nariũ et labiorum extirpat: coctũ cum oleo quousque in modum vnguẽti fuerit scissurã cutis diuturnã ex eo inunctam celeriter sanat et solidat: capite et dorso inde perũcto necãtur pediculi.

¶ De lacca.

Lacca ca. est et sic. in secũdo gradu: oppilationẽ epatis aperit: et ipsum confortat: ytericis prodest: q̃ si lota fuerit melius q̃ non lota operatur.

¶ De lapide lazuli.

Lapis lazuli frig. est et sic. in scdo gradu. valet oculis si mittatur in collyrio: pilos etiã palpebrarum cõfortat et multiplicat. de quo. j. ʒ. potatus cũ sirupo et aqua calida fit optimũ quartanarijs: propter eũ melãcholicos purgat humores: qui lotus et propinatus sine angustia vomitum prouocat.

¶ De musco.

Muscus est pustula in vẽtre cuiusdã aĩalis nascẽs ex proprio suo q̃d est idia: q̃ coagulati sanguinis plena ipso aĩali quẽdam palũ vel arborẽ scalpẽte necessario cadit: cuius natura ca. est et sic. in scdo gradu: ideoque congruit senioribus in hyeme: mẽbra siquidẽ defecta aromatizãdo cõfortat timorem melãcholicũ amputat: et audaciã prestat: oculorum quoque et oĩm mẽbrorum ventositatẽ tollit: sternuto ex eo facto cũ modico croco et cãphora dolorẽ capitis de fri. et hu. curat humore. Quidam tñ dicunt per se muscũ cũ oleo sambucino femoribus inunctũ vel ventri libidinẽ augmẽtare. Alij vero dicũt musco nõ mixto castoreum equo põdere valere.

¶ De mastice.

Mastix ca. ẽ et sic. in scdo gdu: põde phlegma dissoluit stomachũ calefacit appetitũ excitat vẽtositates apostemata et stomachi tumores epatis et intestinorum curat malas q̃ cogitatiões aufert: cũ oleo ro. inuncta stomachum confortat: cutẽque clarificat. vñ D. mastix valet emoptoicis et diu tussiẽtibus. Johãnes damascenus mastix cũ aq̃ fri. data stomachũ corroborat: superfluã humiditatẽ expellit: cũ calida tñ data nihil valet. Itẽ D. mastix tumẽtibus gingiuis et scissuris earũ atque putredini succurrit ex decoctiõis eius aqua ore loto. Itẽ cleopatras inquit squinã eũ tantũdem valere. Item. D. mastix gũmi est et gũmam lẽtisci pinee et cipri dicit eque valere.

¶ De mace.

Macis est cortex radicis nucis muscate q̃ venit ex india: cuius natura ca. et sic. in scdo gradu. Epar et splenem et stomachum confortat: et eorũ putredines mũdificat. sternutatione de eo facta cũ oleo violaceo curat hemicraneam de phlegmate.

¶ De myrrha.

Myrrha ca. est et sic. in secũdo gradu: valet ad lũbricos et ascarides excludẽdos: secũdinã et mortuum fetũ expellit. os vulue attenuat et aperit. Pessarium de ea cũ succo absinthij: aut rute factum menstrua prouocat. cum succo mirte temperata et superposita putridos humores vulue desiccat. in modũ fabe potui data diuturnã tussim et dolorem lateris et pectoris antiquitum tumorũ solutionem et vulnerata intestina curat: sub lingua missa dum dissoluitur et inglutitur asperitatem canalium pulmonis lenit et vocem clarificat. Andromachus dicit vulnera et pectus et guttur: et oĩa ipsius vasa myrrham mũdificare in modum fabe: ante horã accessionis rigorem febris paragoricat. Diodius testatur myrrham in vino temperatam in modũ epithimatis capitique inductã dolorẽ capitis placare et catarros in oculis cõstringere. Myr

rya cum collyriis oculorum mixta vulnera oculorum mundificat asperitatem palpebrarum lenit: visumque clarificat: pro qua potest poni amygdala amara: aut calamus aromaticus: aut costum amarum.

De menta.

Menta calida est et sic. in secundo gradu: stomachum confortat et eum reddit odoriferum: digestionem adiuvat: et abominationem et vomitum ex phlegmate aufert: ructum generat: succus eius bibitus valet frigido singulariter. propinatus cum aceto et succo malorumgranatorum acetosorum vel pomi citrini cholerico singulariter optimus erit. Sepe etiam comesta lumbricos occidit: et libidinem auget. apozima eius sanat apostemata testiculorum de eo lotorum et eorum dolorem: menta cataplasmata super ubera lac in eis coagulatum dissolvit. succus eius cum melle mixtus in auribus distillatus dolorem de frigido ac ventositatem amputat: et dolorem capitis amputat. Lingua cum frondibus eius fricata omnem amittit asperitatem. Cataplasmata cum sale morsus rabidi canis sanat. succus eius cum sapa praegnantibus potui datus facilem partum facit.

De maratro.

Maratri semen cali. est et sic. in secundo gradu: sed herba dum recens est ca. est in medio primi gradus: stomachum confortat: oppilationem renum et vesice aperit. Succus eius coctus et despumatus et cum oximelle: aut oxizaccara fit optimus diuturnas et periodicas febres habentibus: urinam provocat. Succus eius purus visum clarificat: et aquam in oculis coadunatam dispergit si ex ea oculi laventur. in multis collyriis etiam congruit. Sperma eius oppilationem epatis et renum et vesice aperit. inflationem et ventositatem removet: lapides frangit: et menstrua provocat. valet contra diuturnas febres potui datum cum aqua fri. abolationem et hu. humoribus amputat: temperatum cum melle morsum rabidi canis curat.

De malva.

Malva frig. in secundo gradu: hu. in primo: habet quiddam calidicatis accidentaliter. unde si in vino cocta et cataplasmata fuerit scrophulas et apostemata: et tumentes mamillas curat: pessarizata cum adipe anserino aperit vulve conclusionem et eiusdem apostema curat: parturientes mundificat succus eius cum vino potatus stranguriam dissolvit: lapidem renum frangit: sciaticis subvenit: et vulnerata intestina sanat: cum aceto cocta dolorem dentium mitigat.

De memita.

Memite est herba habens frondes longitudinis unius brachii aliquantulum latas duabus. s. unciis coloris est plumbei asperacoli? rami leves sunt et longitudo unius brachii: in cuius summitatibus sunt flores citrini: qui quasi vaginas seminibus plenas faciunt: quorum color est niger quasi sinapis quasi fri. est et sic. in secundo gradu. valet herisipile et omnibus calidis apostematibus: succus convenit collyriis et calide ophthalmie.

De nuce muscata.

Nux muscata cali. est et sic. in secundo gradu: os fetidum curat: digestivam virtutem adiuvat ventositatem expellit: stomachum et epar confortat et ventrem constipat. unde Ga. nux muscata cutem ab impetigine et serpigine curat et scabiem mundificat: splenis et epatis oppilationem et dolorem dissolvit.

De nucleis.

Nucleus cali. est in secundo gradu: sic. in tertio lapides renum et vesice frangit: urinam provocat: corpus de putridis humoribus mundificat.

De nenufare.

Nenufar sic. est et hu. in secundo gradu: est subtile et penetrabile dolorem capitis de calore naribus applicatum placat: choleris et sanguinolentis et omnibus calidis passionibus congruit. succus eius tussim calidam et febres calidas et sanguinolentas et sitim extinguit: somnum parat eo: et omnem dolorem capitis cataplasmatum aufert: oleum eius dolorem capitis tollit ex calido: vigilias aufert: omnibus acutis passionibus congruit.

De psilio.

Psilium frigidum est et hu. in secundo gradu. caliditatem refrigerat et sitim extinguit: asperitates lenit: cum aqua lotum bonet visco[si]tatem habere incipiat bibitum egrotationem humectat. siccata intestina propter dolorem mu. mollificat: maxime cum oleo viola. mixtum: assatum ventrem constipat: dolorem intestinorum propter acumen materie: vel propter acumen humorum ad intestina fluentes mitigat: maxime si cum oleo [illegible] misceatur. Cum succo solatri aut cum succo portulace [illegible] dis podagrizantibus apostematibus valet: de cuius [illegible] capite loco asperitas capillorum mollificatur: cum aceto et [illegible] ro. cataplasmatum apostemata in auriculis et [illegible] calido nascentia curat.

De plumbo.

Plumbum frigidum est in secundo gradu [illegible] humiditatem est [illegible] in coagulatione [illegible] dum partem aeream. unde Aristo. in libro de lapidibus intitulato: plumbum inquit esset argentum [illegible] talium tria accidentia paterentur [illegible] odorem: et mollitiem [illegible] et [illegible] te focum stare non potest: accidentia in terra [illegible] patitur: Cuius hec est proprietas. Si cum [illegible] et mortarium et in eo vinum cum oleo teratur: aut [illegible] semper: aut [illegible] aut [illegible] lidum aerem et tribus diebus agitetur: optimum unguentum [illegible] apostemata atque vulnera [illegible] pectoris [illegible] dos humores desiccat. Paulus dicit esse optimum [illegible] tum contra cancrum: et pessima apostemata: in quo [illegible] ra sigillata cum aceto: aut melle: aut sepo [illegible] na infectio ad vitia [illegible] cadentium [illegible] bula quedam componatur: et super scrophulas [illegible] et super femora ligata pollutionem aufert [illegible] tur sicut [illegible] sit iuvamentum.

De polio.

Polium ca. est in secundo gradu: sic. in tertio [illegible] mores attenuat: hydropicis et ictericis [illegible] pilationem epatis fellis splenis [illegible] struat et urinam provocat: ventrem solvit. cum aceto [illegible] duritiem splenis. Eius apozima [illegible] biricos et ascarides occidit. de quo [illegible] pestia fugantur. Capitis tamen dolorem generat [illegible] unde. D. pro polio potest poni [illegible] mus cassie.

De peonia.

Peonia ca. est et sic. in secundo gradu [illegible] tatis et quiddam dulcedinis: [illegible] ore cum modica amaritudine cum [illegible] unde menstrua provocat. Cum melle bibita [illegible] et splenis aperit: cum suo acumine et [illegible] pat: ideoque cum vino bibita diarriam curat [illegible] spensa timorem eorum aufert quod [illegible] quit puerum. viii. annorum: in cuius collo peonia [illegible] et contigit ut quadam die caderet: qua cadente [illegible] ram cecidit: sed peonia iterum ligata [illegible] sione cuasit. Item a collo pueri [illegible] igitur apposita incolumis relevatus est. [illegible] sum quippiam ut tenuissimus [illegible] cum flamine eo cerebrum petat. [illegible] ma oppilationem iuvat.

De passio.

Passium ca. est in secundo gradu: sic. in tertio [illegible] tionem splenis et epatis aperit: menstrua provocat [illegible] dos humores in pectore et pulmone [illegible] pulverizatum et cum melle mixtum putrida vulnera mundificat eius apozima visum clarificat: cum felle [illegible] maculas. xxx. annorum tollit: naribus instillatum [illegible] sanat: dolorem dentium ex eo lotorum placat: cum melle [illegible] diacodion factum et datum ex eo [illegible] phthysicis de frigido et putredinem habentibus [illegible] cum ponicia misceatur. Eius apozima [illegible] curat: sed tamen renibus et vesice est nocitivum [illegible] etiam facit mingere sanguinem. [illegible] cumentum eius restaurari cum seminibus [illegible] aceto acceptis.

De reu.

Reu aliud indicum: aliud ponticum [illegible] liua: calidum et siccum in secundo gradu [illegible] stipticitatis habet et acuminis. valet [illegible] machus. ventositatem epatis et dolorem [illegible] et duritiam ac hypocondriacam [illegible] rat: renum dolores ac vesice et matricis [illegible] pectore manantem constringit: anhelitum [illegible]

rumq intestinorum ac diuturnam solutionem ⁊ prolixam febrem amputat. Est contra morsus reptilium puluerizatus: ⁊ cum aceto temperatus: ⁊ faciem ⁊ cutem a lentiginibus ⁊ impetiginibus mundificat.

¶ De sumac.

Sumac frigidum est in secūdo gradu: sic. in tertio stomachum cōfortat: appetitum excitat: dolores epatis mitigat: valet cōtra solutionem ⁊ choleri cam vomitum: fluxum sanguinis ⁊ cholere vomitum arcet. De cuius apozimate ore perloto gingiue cōfortantur. Puluerizatum ⁊ cū melle temperatum pdest labijs: ⁊ fissuras habentibus. Galie. collyrium de sumac factum prurientibus oculis subuenit. Eius apozima vulnerata curat intestina. Quo non inuento radix herbe acetose ponatur.

¶ De semine croci hortēsis.

Semen croci hortēsis cali. est ⁊ sic. in secundo gradu: phlegma purgat: colicam passionem curat: tritum ⁊ in iure pinguis galline missum potuiq datum phlegma purgat: stomacho tū nocet.

¶ De squilla.

Squilla ca. ⁊ sic. in secūdo gradu: humores incidit: proinde vomitum ⁊ egestionem puocat: pectus ⁊ pulmonem mundificat de grossis viscosisq humoribus: ideoq valet anhelosis hydropicis ycte ricis de epatis oppilatione ppter grossos ⁊ viscosos humores patiētibus. Cataplasmata cum rhāno ⁊ oleo pedum scissuras curat: op; tū cauere squillā que sola in campis nascitur nec in circuitu eius alia est: hec em̄ mortifera est ideo nulli medicine admiscēda est.

¶ De salicibus.

Salices frigide sunt in secūdo gradu: sicce in primo: valēt dolori capitis de calore si naribꝰ mittātur: succus eius vulnera solidat. Cortex vstus: ⁊ cum aceto temperatus verrucas ⁊ poros aufert. Galie. lac inquit a salicibus florem habentibus ereptum visum clarificat oculos defectos cōfortat. Succus frōdium ⁊ ramoꝝ potatus mulierem cōcipere nō pmittit: bibitus etiam sanguinem stringit.

¶ De sisimbrio.

Sisimbrium calidū est ⁊ sic. in secūdo gradu: oppilationem capitis de grosso humore generatam soluit si caput postq fuerit lotum: de eo fricetur. Similiter eius apozima capiti iniectum narium oppilationem aperit. de quo ex agiam. j. cum oximelle sumptum valet cōtra morsum vespa rum. Siluestre sisimbrium dicitur calamentum esse qđ magis pertinet medicine. Fortius enim est eo: qđ potui datum: aut cataplasmatum menstrua ⁊ vrinam prouocat: dolorem ventris ⁊ duriciem epatis curat: cum aceto coctum: ⁊ oleo rosato mixtum capitiq cataplasmatum dolorem mitigat: et fumo a stomacho salienti ad caput repugnat.

¶ De sambuco.

Sambucꝰ est arbor habēs flores citrinos vel albos que calida est in secūdo gradu: sic. in primo: phlegmaticum humorē dissoluit dolorem capitis qui est ppter phlegma: aut cho. ni. amputat. valet paralyticis et hemicranicis trita et impetiginibus inuncta cūo curat easdem: oleū eius similiter opatur.

¶ De sambuco.

Sambuci cali. sunt in secundo: sic. in primo: sunt dissolutiui ⁊ neruoꝝ mollitiui: stomachum molliunt: ⁊ vomitum prouocant. Cataplasmati apostema mamillaꝝ sanant: vulnera si clausa sunt aperiunt: ⁊ ea ad suam naturam cōuertunt: dolorem aurium placant: bibiti lumbricos ⁊ ascarides excludant: phlegmaticos ⁊ melancholicos purgant humores.

¶ De sisileos.

Sisileos calidum est ⁊ siccum in secūdo gradu: digestionem adiuuat: vrinam prouocat: stranguriam ex frigiditate dissoluit: anhelitu osis ⁊ diu tussientibus valet: menstrua prouocat: suffocationem matricis curat: potatus cum vino ⁊ pipere calefacit eos qui in itinere frigescūt ppter hyemem.

¶ De strigno.

Strignum frigidum est ⁊ siccum in secundo gradu: crudum aut coctū esui datum: aut succus eius potatus calida apostemata in epate: aut in ceteris membris existentia curat: oppilationem epatis aperit. Cataplasmatū calida apostemata habentibus in exterioribus corporis est optimū: sanguinis fluxum in mulieribus stringit: succo eius potato aut pessarizato: cataplasmatum super stomachum calidum: mox eū infrigidat: omnibusq calidis apostematibus repugnat si solum aut cū alijs rebus fuerit mixtū.

¶ De thure.

Thus calidū est ⁊ siccum in secūdo gradu: cōstipat ⁊ calefacit: ⁊ visum clarificat. recentia vulnera sanat: fluxum sanguinis vndecūq fluat cōstringit: pessima quoq vulnera in ano: vel i alio loco nascentia dilatari non permittit: cum lacte temperatum super ea induratum grossum phlegma dissoluit: falsas cogitationes remouet: memoriam corroborat: masticatum cū origano vel staphisagria phlegma attrahēdo de capite dissoluit: grauitatem lingue alleuiat: cuꝫ vmbilico maris mixtum et agarico: et aceto temperatum: ⁊ super vbera puelle nondū magnificate cataplasmatum nō sinit ea crescere vel augeri: cum sepo anatis temperatum fit optimum ad vulnera desiccanda facta propter vstionem ignis: ⁊ si dissoluatur cum sapa et auribus instilleť mitigat dolorem. Cortex thuris fortior est thure: ideoq magis valet ad fluxū sanguinis stringendum: vtilior est vulue de qua feculenti humores fluunt: dolorem stomachi placat: diarriā ⁊ dissinteriam ⁊ vulnerata curat intestina: si extra cataplasmetur. Quo non inuento duplex pondus galbani ponatur.

¶ De tamarisco.

Tamariscꝰ ca. est ⁊ sic. in secūdo gradu. coctus cū aceto aut vino duritiā splenis ⁊ dolorē dētium curat. Ciphus de eis compositus potuq eo tributo duritiam splenis destruit. vnde Galie. vidi inquit capras tamariscum comedere: quibus occisis splenem in eis non inueni. Eius apozima. xl. diebus cum vino potatum omnem splenis duritiam amputat. Mulieres lota in eius apozimate humiditates vulue desiccat: pessariuꝫ ex eius cinere factum sanguinis fluxum cōstringit.

¶ De yreos.

Yreos calidus est in secūdo gradu: sic. in tertio ⁊ valet cōtra neruorū dolores de phlegmate ⁊ mitigat: tussim placat diuturnā ⁊ serenū faciem reddit: ⁊ grossos humores pectoris attenuat: cum aceto potatꝰ morsus curat reptiliū: splenetici iuuenit: spasmum ⁊ rigorem febrium sedat: dolorem quoq vulue mitigat: ⁊ cū vino bibitus menstrua puocat. pessarium de eo factū secundinā: ⁊ mortuū fetuꝫ educit: stomacho tamen nocet. Cum aqua calida bibitus ventris dolorem placat: qui elixus ⁊ potatus: vulue dolores curat: si tepidus supponatur. Coctus ⁊ cū oleo rosato mixtus vulnera ⁊ pustulas curat. puluis eius putrida vulnera mūdificat. bonam in eis carnem generat.

¶ De oleo yrino.

y Yreleon valet dolori neruorū de phlegmate: ⁊ dolori vulue. pessariuꝫ de eo factum valet vulue apertiōem ⁊ calefactiōe: apostema in canatū dissoluit: ⁊ dolorem aurium de frigido mitigat.

Quia sufficiēter de medicinis in scđo gradu dixímꝰ: necesse est vt disputemꝰ de his que in tertio gradu consistere videntur.

¶ De magnete.

Aristoteles dixit magnetem esse lapidem in ripa maris indie inuentum: cuius natura calida est ⁊ sic. in tertio gradu. Dixit etiam in libro de lapidibꝰ q naute non audent ingredi in mare cum nauibus clauos ferreos habentibus: aut aliquod artificium ferri in eis ducere. Naues etiam illis montibus appropinquantes omnis clauos ⁊ quicquid est ferreum a montanis trahitur. cum proprietate quā habet hic lapis potui datus pondere. ʒ. vnius: vel duarum cuꝫ lacte mulieris prodest eis qui infirmātur de ferrugine: aut de aliquo ferro venenato sunt sauciati in corpore suo optimū est: qui mixtus cū emplastris valet ad extrahendam sagittam de vulnere. Rufus

dicit magnetem confortare melancholicos ⁊ auferre ab eis omnem malam suspitionem. Similiter quartanarijs mira fecit.

De armoniaco.

Armoniacum calidum est in tertio gradu: siccum in secundo: mollitiue ⁊ dissolutiue virtutis est. valet sciaticis podagricis ⁊ ethicis de viscoso phlegmate. ℥. j. ex eo cum oximelle potata spleneticos curat. Emplastrum ex eo cum aceto compositum ⁊ supra durum epar: aut splenem impositum mox duriciam curat: ⁊ lumbricos et ascarides occidit: vrinam et menstrua prouocat. dura apostemata in neruis nascentia curat: ⁊ scrophulas dissoluit: si cataplasmatum cum melle ⁊ nitro fuerit.

De assaro.

Assarum calidum est ⁊ siccum in tertio gradu: vrinam ⁊ menstrua prouocat. valet hydropicis: epaticis: ⁊ sciaticis: ⁊ vulnera mundificat: hydropicos per vrinã expurgat: pro quo põt poni põdus ⁊ semis acori.

De ameos.

Ameos calidus est ⁊ sicc⁹ in tertio gradu: mẽstrua ⁊ vrinam de grosso phlegmate constipatam prouocat. Cum melle potatus lumbricos cucurbitinos curat: ⁊ ascarides occidit: grossam ventositatem dissoluit: lapidem frãgit: stomachum calefacit: epar ⁊ mesaraicas venas ⁊ renes: ⁊ vulnera mundificat: quia vrinam ⁊ menstrua prouocat. Tritus ⁊ cum melle temperatus potuiq; datus cum calida febrem phlegmaticam curat: ⁊ morsus reptilium: assuefactus tamen: aut cataplasmatus cuti colorem citrinum accõmodat.

De assa.

Assa calida est et sicca in tertio gradu: aperitiua ⁊ expulsiua ventositatis: febrem quartanam curat. Cum calida vel sapa potata putredines quartane febris mundificat. Cum ouis assis inglutita phlegmaticam tussim curat: posita in naribus valet epilepticis ex phlegmate patientibus: epatis duritiem ⁊ eius oppilationem dissoluit. Data cũ ficubus siccis prodest ycteris ⁊ hydropicis de viscoso phlegmate. mixta cum vino: aut aceto ⁊ allopetie imposita eam curat. Collyrium ex ea compositum cum melle acuit visum ⁊ cataractis repugnat. cum oximelle bibita lac in stomacho ⁊ mamillis coagulatum dissoluit. Bibita cum myrrha ⁊ pipere menstrua prouocat. Cum calida potata asperam vocem lenit: ⁊ in foramine dentium missa eius dolorem placat. valet contra morsus reptilium ⁊ rabidi canis: si emplastrum ex ea cõponatur: aut potui detur. Gargarizata cum aceto sanguisugã gutturi annexam a carne remouet impetiginem etiam curat. Et pro assa potest poni serapinum.

De amomo.

Amomum calidum ⁊ siccum in tertio gradu: mulieri in eius apozimate sedente dolorem vulue placat pessarizatum idem operatur: ⁊ menstrua prouocat: eius apozima potatum est optimum paralyticis: epilepticis: nefreticis: ⁊ podagricis.

De agno casto.

Agnus castus calidus est ⁊ siccus in tertio gradu: sperma ⁊ vrinam desiccat: voluptuosam libidinem mortificat: nõ solum potatus: sed etiam si quis super eum iacuerit: aut dormierit. Quidam tamen castitatis causa comedunt eum assum: crudus enim capitis dolorem generat. valet etiam diuturne oppilationi epatis ⁊ splenis: ⁊ est contra hydropisim: menstrua prouocat: cataplasmatus dolorem capitis de humiditate tollit.

De apio ⁊ eius speciebus.

Apium calidum est in initio tertij gradus: siccum in medio: oppilationem epatis aperit: vrinam ⁊ menstrua prouocat: maxime semen eius: ventrem constipat: habet proprietatem humores superfluos attrahendi ad stomachum: nocet capiti ⁊ mulierib⁹. vnde nocet epilepticis ⁊ fetui: quia cum malos trahat humores ad vuluam ⁊ misceãtur cum nutrimento fetus: generat humores putridos in corpore ⁊ pestilentiales. vnde Galie. pregnãtibus [illegible] apio necessario in corpe infantis apostemata [illegible] ra nascuntur: ideoq; medici prohibent pregnantes ⁊ [illegible] crentes ab apio: ne puer fiat insipiens: aut epilepticus. [illegible] cus apij amphimerine febri valet si [illegible] maratri sit potat⁹. Semen apij plus q̃ frõdes est [illegible] vnde Hippo. Frõdes apij vrinã plus prouocant q̃ [illegible] stipãt: ⁊ radix magis cibus humefacit: [illegible] fortioris actionis est q̃ frõdes: ⁊ radix [illegible]

Est ⁊ aliud genus apij qd vulgus [illegible] calidum est in tertio gradu: siccũ in secundo, [illegible] potui datũ vrinam ⁊ mẽstrua prouocat: lateris dolorem [illegible] ac vesice placat: ventris torsionem ⁊ grossam [illegible] tigat: ventositatem stomachi ⁊ epatis: ⁊ viscerũ [illegible] oppilationem aperit.

Aliud genus est apij qd petroselinũ vocatur: ⁊ est calidum ⁊ sic. in fine tertij gradus. vñ Galie. [illegible] cataplasmatum pustule vel morphee: vel scabiei [illegible] mũdat: semen eius vrinã ⁊ menstrua prouocat. ventositatem ⁊ inflationem dissoluit: valet hydropicis ⁊ periodicis febribus: dolorem renũ ⁊ vesice amputat: epar ⁊ [illegible] cat: oppilationem aperit maxime si fuerit in [illegible] tatem colice passionis dissoluit: vulue superpositum [illegible] prouocat: secũdinam ⁊ mortuũ fetũ expellit.

De aniso.

Anisum ca. ⁊ sic. i tertio gradu: grossos humores attenuat: ventositatẽq; ⁊ inflationẽ dissoluit: oppilationem epatis ⁊ splenis aperit: lac [illegible] gmẽtat: libidinẽ excitat: vrinã ⁊ mẽstrua prouocat. ⁊ sudorem ⁊ ventositatẽ cõstipat: maxime si [illegible] accipiatur: superfluis humorib⁹ ad vulnera [illegible] gnat: qd si naribus suffumigetur dolorem capitis de grossa ventositate: ⁊ reumate curat: tritũ cum oleo [illegible] busq; distillatum do. earũ propter locũ: aut [illegible]

De betonica.

Betonica ca. est ⁊ sic. in tertio gradu [illegible] data valet emoptoicis: cũ vino [illegible] le hydropicos curat: cataplasma [illegible] valet ad oculos ab ictu lesos: [illegible] auriũ dolori: eius folia cũ sale trita ⁊ cataplasmata valent recẽtibus vulneribus ⁊ [illegible] capitis: potata oculorũ lachrymas stringit: epatis ⁊ [illegible] oppilationem aperit: lapidem frãgit: vrinã prouocat: [illegible] sumpta tussim sedat: ⁊ ventrem mollit. De radice eius puluis factus: ⁊ cũ mulsa datus vomitũ prouocat: puluis herbe eius cũ mulsa bibitus prodest rupturis: cum mulsa vel vino sumpta obstat veneno: cũ tepido vino ytericos curat: cum mulsa menstrua soluit.

De borace.

Borax calidum est ⁊ siccũ in tertio gradu [illegible] oculos curat: vermes necat: ⁊ dolorem [illegible] lentissimum tñ est ⁊ fortissimum.

De bitumine iudaico.

Bitumen iudaicũ ca. est ⁊ sic. i tertio gradu: prodest phlegmaticis: ⁊ diuturna febre laborantibus [illegible] rizatum vulnerata loca solidat: fumus eius suffocationem matricis curat.

De camphora.

Camphora gũmi est cuiusdam arboris [illegible] indie nascẽtis: que fri. est ⁊ sic. in tertio gradu: [illegible] lorem ⁊ cephalcam cholericã vel sanguineam [illegible] naribus applicata: aut cũ sandalis [illegible] ta tẽperata: aut sola per se mitigat. [illegible] confectio medicina principalia ⁊ sensus propter calorẽ [illegible] confortat. Eius tamen odor assuefactus libidinem [illegible] potata melius operatur: pectori assueta caniciem [illegible] nire. aliquantulũ camphore cũ stiptica medicina mixtũ [illegible] git cholericã solutionem: [illegible] ex ea cũ [illegible] ligonie facta sanguinẽ de naribus fluentem cõstringit.

De cinamomo.

Cynamomũ diuersis modis est. grossum [illegible] ribus abscinditur pro quo põt poni piper album. est ⁊ aliud, qd est cortex ramorũ: est ⁊ gariofilatum: [illegible]

aliud quasi calamus subtilis q̄d alithimum dr. Omnia tamen calida sunt in tertio gradu: sicca in secūdo. Alithimum tamen q̄d est quasi calamus: ceteris est laudabilius: q: stomachum cōfortat ⁊ aromatizat: ⁊ eius desiccat humiditatez Oppilationem aperit: cibū bene digerit: phlegma dissoluit: vrinam ⁊ mēstrua ꝓuocat: tussim etiā de grossa humiditate ⁊ catarrum curat: renūq; dolorem placat: morsus reptiliuz curat: hydropisim tympanitem curat: in collyrio mixtum superfluam oculoꝝ humiditatem siccat. Tritum ⁊ cū aceto tēperatum impetiginem ⁊ lentigines extirpat. Grossum vero cinamomum quasdā habet ꝓprietates: q: duabus.ʒ.ex eo cum frigida ieiunis datis sanguinem emorroydaꝝ stringit: vt autez Ga. ⁊ Cleopatras testātur: pro eo casia ponitur: ⁊ ab aliis galaga idez valere dr. Cinamomū dictū est: q: cortex eius in modum cāne sit rotūdus ⁊ gracile: gignitur aūt in india ⁊ ethiopie finibus frutice breui: duoꝝ tm̄ cubitoꝝ colore subnigro vel citrino vel cinereo: tenuissimaꝝ virgarum. Nam q̄d in grossitudie extēditur despectui est. q̄d vero gracilius: cum frāgitur visibile spiramētum emittit ad magnitudinez nebule seu pulueris.

De casia lignea.

Casia lignea cali.est ⁊ sic. in tertio gradu: stomachum epar vulnera ⁊ omnia membra principalia confortat: oppilationem aperit: grossos humores ⁊ ventositatem dissoluit: vrinam ⁊ menstrua prouocat: muliere in eius apozimate sedentē: vulnera mox cōfirmat: fumigata ex ea dolorē vulue placat: etiam oppilationem aperit. Mixta cū medicina laxatiua adiuuat eijciendo grossos humores: cum melle temperata super dura ⁊ humida apostemata ca. dissoluit ⁊ curat. Cleopatras cinamomum alithimum pro casia: ⁊ casiam ꝓ cinamomo posuit D. dicit duplex poni cinamomum pro casia.

De costo.

Costum duobus modis est. Unum: quod rubeum est ⁊ graue amariq; saporis: est ⁊ aliud album: q̄d inuenitur in arabia: cuius pondus est leue nullam habens amaritudinem: vtrūq; tamen calidum ⁊ siccum in tertio gradu est: tamen laudabilius ⁊ subtilius: ⁊ calidius costum indie: Arabie vero temperatū est: vtrūq; tamen vrinam ⁊ menstrua prouocat: dolorem vulue placat: si pessariū vel calefactio vl cataplasmata ex eo fiāt. Mulieri ex eo fumigate menstrua prouocat: valet epati ⁊ spleni: eorum apostema dissoluit: oppilationem aperit: dolorem spasmi laterisq; curat: Cucurbitinos etiam cum sua amaritudine necat: impetiginem mūdificat: potatum cum vino: ⁊ melle libidinem commouet. D. dicit costum cum vino coctum ⁊ potatum pectoris ⁊ lacertorum fracturam ⁊ inflationes curat: cum sambuceleon epithimatum ⁊ coctum: rigorem aufert. valet etiā paralyticis ⁊ sciaticis: q: humores intus existentes extrahit puluerizatum vulnera putrida curat.

De coloquintida.

Coloquintida calida est in tertio gradu: sicca in secundo: phlegmaticos ⁊ viscosos purgat humores. torsionem tamen ⁊ dolorem in stomacho: ⁊ in intestinis generat: ⁊ ea excoriat: proinde non debet subtiliter puluerizari: ne puluere applicato in intestinis discoriet ea: Cum eis igitur admiscenda sunt dragagantū gūmi mastix: ⁊ his similia. Multū enim nociua est stomacho. q̄ si pomū vnū de coloquintida accipiat: ⁊ de seminibus: ⁊ de carne euacuetur: ⁊ de sambuceleon impleat ⁊ cum pasta operiatur ⁊ super ignem ponatur ⁊ bullire tribus vel quatuor vicibus dimittatur: fit optimum epithima ad capillos denigrandos ⁊ custodiēdos. caniciem venientem disturbat: q̄ si de aceto plenū coquatur dolorem dētium placat: Clysterizatū conuenit sciaticis podagricis ⁊ colicis de phlegmate: cataplasmatum sciaticos curat.

De carui.

Carui ca.est ⁊ sic.in tertio gradu: viscositatem ⁊ inflationem dissoluit: digestiuā virtutē cōfortat: vrinā prouocat: stomachū corroborat: lūbricos occidit.

De carui siluestri.

Cardamone. i. carui siluestre ca.est ⁊ sic. in tertio gradu valet epati diu tussientibus phlegmaticis ⁊ strāguriosis morsibus reptilium resistit: ventris torsionem ⁊ dolorem de grossa ventositate ex grosso phlegmate curat. Cum aceto mixtum scabiem ⁊ impetiginem ⁊ alopitiam sanat: de quo qui fumigatur sudor eius ꝓuocatur.

De camepitheos.

Camepitheos ca. est ⁊ sic. in tertio gradu: est laxatiuum ⁊ grossoꝝ humoꝝ attenuatiuum ⁊ mēbroꝝ interioꝝ mundificatiuū: oppilationis epatis ⁊ matricis aperitiuū: vrine atq; mēstruoꝝ prouocatiuū: yctericiā curat: de q̄ duo exagia cū ficub siccatū apozimate nefresim extirpat. i. exagiū cum vino coctū ⁊ potatū superiora mūdificat intestina. Eius apozima cū melle potatū dolores femoris ⁊ coxarum aufert: vulnera solidat: loca putrida siccat: duriciem mamillarū dissoluit: si cataplasmetur in vberibus.

De camedreos.

Camedreos ca.est ⁊ sic.in tertio gradu: grossos humores ⁊ putridos attenuat: splenis dissoluit oppilationem: ⁊ interioꝝ mēbroꝝ oppilationem aperit: Cuius apozima bibitum vrinā prouocat: pessarizatum menstrua educit.

De cimino.

Ciminum ca.est ⁊ sic.in tertio gradu: vētositatem ⁊ inflationem stomachi dissoluit: vrinā prouocat: valet cōtra frigiditatem epatis. q̄d in oleo coctū ⁊ clysterizatum torsionem ⁊ dolorē de grossa ventositate dissoluit ⁊ inflaturā curat. Cataplasmatum cū polline ordei eadem operatur: in aceto infusū ⁊ assum ventris solutionem ꝓpter liquidos humores cōstringit. porro ciminum cū aceto assum: ⁊ in aqua bullitum: valet contra orthomiā ⁊ tussim ⁊ anhelitū de grosso phlegmate curat: humores putridos a vulua fluētes desiccat. Cum vino bibitus morsus reptiliū curat. Pessarizatum cū oleo ventrem ⁊ fluxum sanguinis stringit: ⁊ fluxuz de naribus: assuete tm̄ quis ex eo lotus: vel illud sepe potatū citrinitatem in superficie corporis plūbeo colore mixtam patitur.

De cicuta.

Cicuta cali. ⁊ sic.in tertio gradu: grossos ⁊ viscosos humores attenuat: vn̄ ⁊ mēstrua ꝓuocat ⁊ augmētat: lumbricos ⁊ ascarides occidit: sciaticos ⁊ arteticos de viscoso phlegmate curat: si ex eius apozimate lauētur aut potētur: grossam quoq; intestinoꝝ expellit vētositatem: colicā passionem ⁊ yliū dolorē curat: pectus ⁊ pulmonē de grosso viscosoq; phlegmate curat. Si vero.xviij.ʒ. cicute cum libris.viij. vini super suauem ignem coquātur quousq; quarta pars vini cōsumatur: fit optimū apozima epilepticis. Si vnaquaq; die.ʒ.j.ex eo accipiatur quousq; xl. dies cōpleātur: si ex apozimate hoc datū fuerit mulieribus nō concipientibus vel semel pregnātibus eadē die ad visum cōcipiēdi eas cōuerteret: sed tn̄ signū quo principaliter cognosces impregnatas esse est vomitus illius apozimatis: ita q̄ nullatenus retinere valeāt.

De calamento.

Calamētum triplex est. aquosum: montanum: petrosum: oīa sunt ca. ⁊ sic.in tertio gradu. vnde Hippo. aquosum libidinē extinguit: q: sperma liquefacit ⁊ inuolūtarie expellit. vn̄ spmate finito corpora deficiūt. Terrestre ventrem humectat. Petrosum morsus reptiliū curat: cum vino bibitum ante potionem venenosam mortifero repugnat: in domibus suspēsum oīa reptilia fugat: cataplasmatum super morsus reptiliū venenum attrahit de interioribus ad exteriora cū sui subtilitate. Q̄d puluerizatum ⁊ cū melle temperatū ⁊ suppositum ventrem mollit: yctericis ⁊ febrem nō habentibus ⁊ melāch olicis veteri. ātibus. x. ij. diebus tribus cōtinuis potui date eos mūdificat. vnde D. calamentū valet lepre: q: dissolutiuā ⁊ attenuatiuā habet virtutem: q̄d sic testificatur. Uidimus em̄ superficiem corporis ab oībus maculis mūdificari. Si viride in vino coquatur et super maculis induatur. Succus eius auribus distillatus vermes occidit. Eodem modo vulnerū vermes occidit: menstrua prouocat: stomachum cōfortat: digestiuā virtutem adiuuat: oppilationem aperit: renū frigiditatem calefacit: vrinā prouocat: grossos ⁊ viscosos humores pectoris ⁊ pulmōis attenuat ⁊ mūdat: ideoq; spasmatis ⁊ anhelitu osis succurrit vomitū cōstringit: valet singultui de frigiditate. Sm̄ quosdā

in iniuriis congruit: quia choleram nigram cum egestione et urina purgat. Petrolium ceteris fortius: sed tamen in spermate desiccando fortius aquosum.

De ciclamine.

Ciclamen ca. ⁊ sic. in tertio gradu: potatum cum vino morsus reptilium curat: contra venenum facit visum: cum aceto temperatum ⁊ locis sciaticis appositum dolorem cito placat. super allopitiam positum eam optime curat. tussientibus valet.

De diagredio.

Diagredium ca. est ⁊ sic. in tertio gradu: proprie choleram rubeã purgat: p cõtrarium phlegma. Nocet tñ stomacho: epati: ⁊ splení: amputat appetitum: angustiam facit: et abominationem: ideoq; antiqui fuerũt cum eo anisum ⁊ daucum: ⁊ apium miscere: aut mastix vel oleum ro. admisceatur vel amygdaleon. Quidam coquũt illud cum citonio vel pomis: neq; debet teri subtilissime: ne villis stomachi annexum erodiet ⁊ lienteriam generet: in coctarea coctum: ⁊ cum aceto temperatum morpheam ⁊ scabiem acutam amputat. Malum tñ est si assidue fiat: ⁊ abortum facit. sepe enĩ euenit vt mulier inde moriatur: ⁊ ideo caue ne mulieri pgnãti detur.

De o[illegible]co.

Aucus ca. est in tertio gradu: sic. in secũdo: sit aũt actio fortior: vrinam ⁊ mẽstrua puocat: phlegmaticam hydropisim ⁊ morsus reptilium curat: oppilatões epatis ⁊ splenis aperit: vulnera aperit ⁊ mundificat: vrinã ⁊ menstrua pessarizatus similiter operatur. eius apozima potui datum mũdificat pectus cum sereatibus: ⁊ grossos humores intestinorũ dissoluit. vnde dolorẽ ventris ⁊ torsionem amputat. Mixtum cum semine apij fit eius actio fortior.

De veronicis.

Veronice sunt radices albe ⁊ subtiles in india nascẽtes: q̃ sunt ca. ⁊ sic. i tertio gradu: dolorẽ de inflatu rat grossa ventositate: maxime in vulua existente placãt: ⁊ morsum reptilium curant: ideo quidam miscẽt eas in magnis antidotis contra venena existentibus. Similiter galanga valet.

De dampnidijs.

Dampnidij cali. ⁊ sic. sunt in tertio gradu: dolorem epatis ⁊ splenis pp̃ter frigiditatẽ ⁊ hũiditatẽ ⁊ dolorem capitis pp̃ter phlegma ⁊ grossam ventositatem amputãt: frõdes eorũ lapides frãgunt: stomachum nõ desiccãt: vomitum irritãt: frõdes eorũ cataplasmate: morsus reptilium curãt. Mulieribus in eorũ apozimate sedentibus vesicam ⁊ vulnã iuuãt. Semina calidiora sunt frõdibus. Electuarium ex his cum melle: aut cum sapa cõpositum putrefactionem pulmonis ⁊ anhelitum extirpat: mixtũ cum vino ⁊ oleo ro. ⁊ guttatim auribus instillatum: dolor earum et sonitus atq; putredo curatur: radix eorũ oximelle potata dolorem epatis placat: eiusq; oppilationem aperit: renũq; ⁊ vesice lapidem frangit. Dampnideon est calefactiuum et humectiuum venarum apertiuum: liuorem aufert: ⁊ oẽm dolorem ⁊ oia que sunt de frigiditate extirpat: scabiem ⁊ pustulas impetiginem: vermes pediculos ⁊ furfures mundat: allopitiam curat. Caueant tamen ab eo cho. ru. habentes.

De draganto.

Dragãtum. i. vitreolum est quadruplex. est enim album vt sal: qd̃ fit in india: aliud venit de africa: cuius puluis citrinum habet colorem: ⁊ est aliud qd̃ fit in gallia: qd̃ terra francigena dicitur: quartum aliquantulum est viride: melius est ceteris: qd̃ fit in insula cypri: omne tamen dragantum ca. est ⁊ sic. in tertio gradu: oculorum extremitates mundificat ⁊ palpebrarum: putrida corrodit vulnera: cum succo porri mixtum sanguinẽ de naribus: aut vulnere fluentem constringit: superfluam carnem corrodit: ⁊ fetida vulnera mundat: vstum minus est vitiuum: ⁊ plus desiccatiuum: sanguinem vndecũq; fluat stringit.

De dipeamo.

Dyptamum ca. est ⁊ sic. in tertio gradu: vulnera de grossis ⁊ melancholicis humoribus purgat: bibitum: aut vulue suppositum menstrua prouocat: secundinam ⁊ mortuum fetum expellit: ferrum ⁊ lignum de vulnere extrahit.

De enula.

Enula calida est in medio tertij gradus: humida in primo: diuturnũ dolorem pp̃ter frigiditatem curat: pectus ⁊ pulmonẽ de grossis ⁊ viscosis humoribus mundat: Electuarium de ea [illegible] cum melle diuturnas tusses: ⁊ anhelitum ⁊ inflationem curat ventris: morsus reptilium ⁊ fracturas lacertorum curat: sciaticis ⁊ arteticis de phlegmate patientibus subuenit: assuete tñ sumpta dolorem capitis generat.

De epithimo.

Epithimum cali. est ⁊ sic. in tertio gradu: choleram nigram purgat: ⁊ in ventre ⁊ in [illegible] epithimi ⁊ liga in panno tenui ⁊ ture a prima hora noctis vsq; dum aurora apparuerit: deinde [illegible] nium calefactum cũ aliquantulo sirupo violarum [illegible] leon potetur: fit vtilissimũ melancholicis. purgat enĩ choleram ni. absq; vlla defectione. Gale. epozimi dari [illegible] licis. ʒ. ij. cum sero: maxime cui cãcer inest. Sed quia [illegible] angustiam generat: debet iungi cũ amygdaleon neq; [illegible] liter puluerizetur.

De elleboro albo.

Elleborus albus cali. est ⁊ sic. in tertio gradu: stomachum cũ vomitu mũdat: grossos ⁊ [illegible] humores expellit. Cui suppositum vomitũ prouocat. Malus tamen est: quia suffocationem ⁊ angustiam ⁊ [illegible] pim facit: ⁊ extremitatum frigiditatem generat: [illegible] os stomachi acutum sensum habeat: inde ante [illegible] modicum cibũ dari oportet: ne stomachus sit [illegible] os eius vacuũ. Quidã tamen accipiunt illum cũ [illegible] ci vel ordei vt nullum nocumentũ inferat. pessarizatus menstrua prouocat: cõmouet etiam sternutationem: [illegible] farina mixtus: ⁊ cum melle temperatus occidit mures si eo comederint. Puluerizatus ⁊ cũ lacte ⁊ aceto mixtus circuitu domus perfusus necat muscas. Mixtũ cũ [illegible] pitiã curat: miscetur aliqñ in collyrijs ad clarificandũ visum.

De elleboro nigro.

Elleborus niger calidus est et sic. in tertio gradu: morpheam scabiem ⁊ impetiginem curat: choleram nigram ⁊ phlegma purgat: epilepticis paralyticis melancholicis maniacis ⁊ arteticis cõuenit: menstrua prouocat. Qui tribus diebus continuis foeminibus [illegible] rum appositus aperit eas ⁊ mundificat. Similiter auribus grauiter audientibus succurrit. Coctus cũ aceto dolorẽ dentium ore ex coloto mitigat: cum melle temperatus ⁊ super rosuram dentiũ appositus eos celeriter curat: [illegible] ctus valet: mixtus cũ lupinis faciem ex eorũ aqua lota mũdificat a lentiginibus ⁊ impetigine. mixtus cum [illegible] ⁊ cum vino cataplasmatus aquam citrinam hydropicorum curat. Quidã dicunt multum esse laxatiuũ elleborũ [illegible] pra aquã nascentem ⁊ humido loco ⁊ obscuro.

De elacteride.

Elacterides cali. dus est ⁊ sic. in tertio gradu: de qua ʒ. j. potatus phlegma ⁊ cholerã nigrã purgat: valet cõtra hydropicos. radix similiter operatur. [illegible] eius auribus distillatus dolorẽ aufert. Cataplasmatus cum farina ordei diuturna ⁊ phlegmatica aposteata soluit: [illegible] positus cũ terebenthina apostema velociter rumpit. [illegible] ctus cum aceto ⁊ frigide podagre cataplasmatus [illegible] liter curat: ore ex coloto ⁊ aceto dolorem dentiũ aufert: [illegible] cus eius cum aceto mixtus scabiem morpheam: [illegible] culas corporis mundificat. Mixtus in medicinis [illegible] ⁊ egestionem: ⁊ menstrua prouocat. vnde fit [illegible] conueniens. Eius oleum frigida corpora calefacit: valet cõtra impetiginem ⁊ totius faciei foeditatem. Sonitum [illegible] ⁊ grauitatem auditus amputat.

De ferro candenti ⁊ ferrugine.

Ferrum candens in aqua vel vino extinctum [illegible] D. dicit: optimum est diuturne solutioni ⁊ [illegible] neribus intestinorum: apostemati splenis ⁊ stomachi mollitiei. Gale. aqua in qua ferrum candens est extinctum data egrotanti iuuat. Sed ferrugo frigida est ⁊ sicca in tertio gradu: que in vino [illegible]

⁊ bibita stomachum confortat. Cum aliquo antidoto mixta valet molliciei stomachi: eiusq; corruptioni: neruos enim cõfortat: emorroydas curat: plumbeum colorem aufert: qui est propter emorroydas. Sanguinis fluxum in mulieribus cõstringit: et mulieres nõ cõcipiãt prohibet. Cum aceto temperata ⁊ cocta humores ab auribus fluentes desiccat: sed tamen bibita grauitatem ⁊ dolorem stomachi generat ⁊ singultum. Que bibita cũ exagio semis magnetis lapidis temperati cum vino: si potui detur: mortem sine dubio generabit. Pessarium de ferrugine compositũ fluxum sanguinis stringit: temperata cum aceto ⁊ super calidas pustulas imposita siue emorroydas iuuat. Cataplasmata calidam podagram refrigerat: vncta vel imposita super allopiciam capillos restaurat.

De galanga.

Galanga cali. est ⁊ sic. in tertio gradu: stomachum phlegmaticum corroborat: inde digestiuam adiuuat: ventositatem dissoluit: colicam curat: renibus caliditatem ⁊ libidinem augmẽtat. Eo modo valet cinamomum.

De galbano.

Galbanum calidum est in tertio gradu: siccũ in secũdo. Si de eo pessarium aut fumigatio fiat menstrua prouocat: secũdinam ⁊ mortuum fetum expellit. Cataplasmatum cũ nitro ⁊ aceto sordiciem pustularum mũdificat: tussim ⁊ anhelitum sedat: mixtum cum melle ⁊ ficis equaliter ponderatis fit bonum electuariũ humide tussi ⁊ raucitati que fit propter grossos humores ad pectus descendentes. mulieribus autem epilepticis ex eo fumigatis suffocatio matricis ⁊ humiditas epilepsie sedatur. Eius autem suffumigium reptilia fugat. Epithimaceum super corpora custodit ea a morsibus reptilium: super dentes dolentes impositum dolorem mitigat: cum vino forti pregnanti datum celeriter mortuum fetum excludit laboriosis et spasmatis cõuenit. Similiter oppoponacum et serapinum facit.

De gentiana.

Gentiana calida est ⁊ sicca in tertio gradu: attenuat mũdificat ⁊ colorat: opilationẽ epatis ⁊ splenis aperit. ʒ. ij. de ea temperatis cum melle ⁊ aqua calida potuiq; datis, ⁊ et cataplasmatis morsum serpentum curat: pessarizata menstrua prouocat: secũdinam ⁊ mortuum fetum expellit. Asarum equo põdere idem operatur.

De hermodactylis.

Hermodactyli cali. sunt ⁊ sic. in tertio gradu: dolorem arteticum ⁊ sciaticum ⁊ podagricum curant: cum sua enim proprietate grossorum et viscosorũ humorum sunt dissolutiui: sed tamen molestissimi sunt: quia angustiam ⁊ dolorem stomachi generant.

De indico.

Indicus frigidus est ⁊ siccus in tertio gradu: sanguinem stringit: vulnera mũdificat: apostema dissoluit calorem refrigerat.

De leuistico.

Leuisticum calidum est ⁊ siccum in tertio gradu: cibum digerit: oppilationẽ epatis ex frigiditate humoris aperit: dolorem stomachi mitigat: vẽtositatem ⁊ inflationem rugitum ⁊ torsionem dissoluit: menstrua ⁊ vrinam prouocat.

De mumia.

Mumia quidam dicunt esse aspaltum: quedam tamen species est que inuenitur in sepulcris mortuorum. Antiqui enim mortuos ex ea vngebant ne cito putrescerent: aut vermes producerent: cali. ⁊ sic. est in tertio gradu. valet contra fracturam ossium: frigiditatem neruorum: percussionem: fracturam etiam capitis ⁊ interiorum membrorum: sanguinem de crepatura vel scissura: ⁊ in quocunq; loco interiori fuerit: sedat si cum terra sigillata potetur: que si detur cum modico sambuceleon sternutatio prouocatur: capitis dolorem de frigido mitigat.

De nigella.

Nigella calida est ⁊ sicca in tertio gradu: ventositatem ⁊ inflationem grossam stomachi ⁊ intestinorum dissoluit: superfluos humores desiccat: cũ mulsa temperata ⁊ potui data lapides renum ⁊ vesice frãgit: vrinam ⁊ menstrua prouocat: ⁊ est contra morpheam albam. Cataplasmata cum aceto fit contra scabiem ⁊ pustulas atq; dura apostemata. Cocta in oleo valet reumaticis de grossis humoribus sternutatiõe prouocata ex ea: potata lumbricos ⁊ ascarides necat: febrem phlegmaticam aufert: trita ⁊ cum oleo lentiscino mixta ⁊ in auribus distillata frigidã ventositatem ⁊ oppilationem curat. Mixta cum sanguine yrci: aut hirũdinis imposita super impetiginem: scabiem: aut qualecũq; apostema corporis optime curat. Sternutatio ex ea prouocata valet epilepticis ⁊ paralyticis. Fumus etiã nigellarum reptilia fugat. Multa tamen quantitas ex eis potata mortem inducit.

De ocifenitia.

Ocifenitia sunt dactyli indi: qui frigidi sunt et sicci in tertio gradu: purgant choleram rubeã ⁊ vitam: bullientem sanguinem ⁊ incẽdentem refrigerant: acutas febres ⁊ cholericum vomitum arcent.

De origano.

Origanum duplex est: domesticum et siluestre: vtrunq; ca. est ⁊ sic. in tertio gradu: siluestre tamen calidius: vrinam ⁊ menstrua prouocat: ventositatem ⁊ rugitum stomachi ⁊ intestinorum expellit maxime si sint ex grossis humoribus vel cibis indigestis: lumbricos ⁊ ascarides occidit ⁊ expellit si eius apozima potetur. masticatum dolorem dentium mitigat: stomachum pectus ⁊ pulmonem de grossis humoribus mundat: cum ficubus siccis manducatum sudorem prouocat: corpore ex eius apozimate loto scabiem ⁊ ictericiam sanat. Rursus origanum visum propter phlegma obscuratũ clarificat: succus eius cum lacte mulieris auribus instillatus dolorem mitigat.

De oppoponaco.

Oppoponacum cali. est ⁊ sic. in tertio gradu: dolorẽ arteticũ sciaticũ podagricũ de grossa vẽtositate ⁊ viscoso phlegmate placat: cum vino potatum periodicas febres ⁊ diuturnas egritudines curat: fracturas lacertorum solidat: dolorem laterum torsionem tussim strãguriam ⁊ scabiem vesice extirpat: pessarizatum aut cum melle potatum eis qui ex aliqua cogitatione tremescũt subuenit: ⁊ in foramine dentis missum dolorem mitigat: menstrua prouocat: mortuum fetũ expellit: ventositatem ⁊ duriciem vulue dissoluit. Collyrium ex eo factũ visum acuit. Emplastrum ex eo ⁊ pice compositũ morsum rabidi canis curat. Quo non inuento galbanum idem operatur.

De pipere longo.

Piper longum calidum est in tertio gradu: humidum in secundo: ideoq; sensum gustus cum velocitate non perforat sicut piper nigrum. Sue enim humiditatis grossitudo prohibet suam caliditatem penetrare: ⁊ sic probatur esse humidum: si diuidatur cito corrodit seipsum. Similiter zinziber vt piper longum digestiuã inde confortat: ventositatem a stomacho ⁊ intestinis dissoluit: libidinem augmentat.

De pice liquida.

Pix liquida calida est ⁊ sicca in tertio gradu: est contra venenum: de qua vnum coclear cũ melle acceptum valet vulneribus pectoris ⁊ pulmonis: tusses etiam diuturnas ⁊ anhelitus curat: Gargarizata apostemata vue et gutturis ⁊ suffocationem curat. Cum amygdaleon auribus distillata desiccat humiditates ab eis fluentes cataplasmata cum salice super loca a reptilibus vulnerata cum cera equali pondere mixta sanat: impetiginem et vulnera et etiam ani duriciam soluit. Mixta cum melle putrida vulnera mundat ⁊ sanat. cum sulphure mixta valet contra farsam: ei enim resistit ne corpus perambulet. Pix sicca omnia supradicta operatur licet debilius: sepius tamen miscetur cum emplastris ⁊ vnguentis valetrum.

De polipodio.

Polipodium calidum est in tertio gradu: siccum in secundo: choleram nigram ⁊ phlegma grossus pur gat: cum crassa gallina coctum placat dolorem yliij qui est de phlegmate viscoso: tribus. ʒ. de eo cum cassiafistula potatis psolant leprosis ⁊ melancholicis.

De policaria.

Policaria calida est in tertio gradu: sicca in secun do: aperitiua: attenuatiua: ⁊ stomachi conforta tiua: appetitum excitat. Puluerizata ⁊ cum oxi zaccara potata phlegma ⁊ cholerā nigrā pur gat: mulieribus in eius apozimate sedentibus duriciem vulue: ⁊ calida apostemata dissoluit: cataplasmata interiores curat emorroydes: eius oleum ca lefacit et mollificat: et ora venarum aperit: vrinam ⁊ men strua prouocat. Pessarizatus dura apostemata vulue dissol uit. Emorroydis ex eius oleo perunctis mox aperiuntur. Est etiam bonum neruis et lacertis vulneratis si lana su perponatur.

De sauina.

Sauina cali. est ⁊ sic. in tertio gradu: attenuat pro inde vrinam et menstrua prouocat. D. Sauina assuefacta sanguinem mingere facit. Cataplasma ta cutem ab omni sorditie mūdat. ʒ. i. sauine cum vj butyri coctis ad conseruationem butyri missis: quia cū eis. ʒ. i. zuccare potui cū caliditate datis fit optima propter dolorē emorroydarū: pro qua possunt poni equaliter frondes cypressi: ⁊ alij dicunt cassiam.

De sandalis.

Sandali tribus modis sunt: albus: niger: citrinus: qui omnes frigidi sunt in tertio gradu: sicci in se cūdo. Ga. calidis natura cōueniūt: defectū sto machum habentes et cardiacos iuuant: et ad omnes dolores qui nascuntur ex cholera rubea: ⁊ ad sanguinem qui est in stomacho. Temperati cū aqua ro sarum modicoq̄ cāphore, ⁊ temporibus impositi dolorem capitis de calido mitigant. Cum albugine oui ⁊ aliquantu lum scariole super tempora cataplasmati humoribus ad ocu los fluentibus repugnant. Temperati cum succo solatri vel semperuiue: vel portulace calidā in podagram refrigerant. Membra precea defecta cōfortant: herisipilam curāt.

De spodio.

Spodium est ossi onsa. quidam autē dicūt esse cine rem radicis calami in india nascentis: alij autem manifestant esse cinerem ossis elephātis: qd frigi dum est ⁊ siccum in tertio gradu: vētrem ⁊ vomi tum cholericum arcet: stomachum cōfortat: calo rem epatis refrigerat: sincopim de choleris ad os stoma chi fluentibus curat: putridas pustulas in ore pueri natas desiccat ⁊ sanat: si solū seu cum rodozaccara super eas pona tur. Cum calida potatum asperam vocem lenit: ⁊ foramini dentis immissum dolorem placat. D. pro spodio serapinum ponitur.

De sansuco.

Sansucus cali. est ⁊ sic. in tertio gradu: capitis dolo rem ⁊ hemicraneam de phlegmate ⁊ cholera nigra curat: si caput ex eius apozimate lauetur: aut nari bus applicetur: oppilationem ⁊ grossam ventositatem dissol uit: Eius apozima bibitum prodest hydropicis: stranguriam ventrisq̄ dolorem habentibus. Cataplasmatum cum aceto morsus reptilium curat: ⁊ cum melle cataplasmatum nigre dinem sub palpebris amputat. pessarizatum menstrua pro uocat: cum sambucelon laborem aufert. Cōuenit epilepticis: auribus instillatus dolorem ⁊ sonitū placat.

De staphisagria.

Staphisagria calida est ⁊ sicca in tertio gradu: que cum mastice: aut olibano masticata multum phle gma de capite purgat: linguam propter phlegma grauitatem attenuat vel alleuiat. Gargarizata ca put de viscoso ⁊ grosso phlegmate mūdat. Cocta cum aceto dolorem dentium ⁊ gingiuaꝝ putredinem curat. Sternutatio de ea ⁊ nigella cū aceto facta iuuat ytericos de oppilatione venarum: mixta cum auripigmento [illegible] tra scabiem ⁊ pediculos: pro qua piretrum potest poni.

De squinanto.

Squinantum calidū est ⁊ sic. in tertio gradu: vrinam ⁊ menstrua prouocat: apostema in epate [illegible] ore venaꝝ existens dissoluit. Epar renes ⁊ vulua ra mundificat: lapidem frangit: sanguinis fluxum arcet: dolorem stomachi curat: apozima eius apo stema vulue dissoluit: ⁊ hydropicis prodest: radix eius stoma chum confortat: appetitum auget.

De semperuiua.

Semperuiua fri. in tertio gradu: sic. in secundo [illegible] sipilam refrigerat: ⁊ carbunculum: ⁊ pessimas pustulas ca. curat. Si cataplasmetur in [illegible] ophthalmiā ⁊ apostemata oculoꝝ dissoluit: [illegible] pra dolorem capitis de calore soluit: aut de cholera [illegible] ad caput saliente curat: potatum cum vino [illegible] ascarides: pessarizata humores fluentes a vulua [illegible].

De sanguine draconis.

Sanguis draconis est gūma de quibusdā arboribus in india ⁊ persia nascentibus: qui frigidus est ⁊ siccus in initio tertij gradus: loca glabra ⁊ [illegible] bus solidat: ⁊ vulnera in interioribus existentia curat: ⁊ ven trem cōstipat. Galie. radices eius arboris viscera de grossis ⁊ viscosis humoribus mūdant. Cum aceto temperatus [illegible] curat: ⁊ impetiginem superpositus: fumus eius in [illegible] oculorū mixtus visum clarificat.

De satirione.

Satirion calidus est ⁊ sic. in tertio gradu: de quo bulbus exceptis potatis libidinem auget: ⁊ [illegible] denū corroborat. Galie. ⁊ D. [illegible] tes: satirionem esse paralyticis vtilissimū: ⁊ [illegible] cōuersa habētibus: si cū vino bibatur [illegible] tatem curat.

De thimo.

Thimum optimum est natura: [illegible] siccum in tertio: cum sale [illegible] phlegma salsum purgat: eius apozima [illegible] le coctū [illegible] de grosso phlegmate pe ctoris succurrit: mēstrua prouocat: [illegible] expellit: lumbricos occidit: oppilationem [illegible] tis aperit ⁊ interiorum membroꝝ.

De turbith.

Turbith est radix intus ⁊ extra [illegible] quando est albi ⁊ citrini coloris: ⁊ [illegible] arabia ⁊ syria: arbor eius quasi [illegible] est ⁊ sic. in tertio gradu: a quibusdā [illegible] in secundo: phlegma atq̄ frigidos [illegible] omnes viscosos humores purgat: proinde valet [illegible] podagre ⁊ dolori artetico: nocet tamen stomacho: [illegible] gustiam. oportet ergo vngi corpus cum oleo violaceo [illegible] gdalino.

De ysopo.

Ysopus calidum est ⁊ sicū in tertio gradu: [illegible] apozima cum ficubus siccis et melle ⁊ [illegible] ctum apostema pulmonis curat: ⁊ [illegible] diuturnam tussim ⁊ catarrum de capite ad gu lam ⁊ pectus descendentem curat: lumbricos occidit. Eius apozima cū melle bibitum grossos humores purgat: cum ficubus siccis manducatum ventrem [illegible] ⁊ cutem clarificat. Cum aceto coctū ⁊ ore loto dolorem den tium amputat. Auribus ex eo fumigatis dolorem mitigat pro quo potest poni sansucus.

De ypoquistidos.

Ypoquistidos sunt rami in siluis nascentes: quorum lon gitudo vnius palmi est: plures tamen sunt [illegible] ra q̄ in superficie: qui in superficie terre sunt [illegible] tudines trium vnciarum frondes habent [illegible] purpureum colorem habentes: quorum radix est [illegible] rumper nigredine perfusa: habet etiā [illegible] est ⁊ sic. in tertio gradu: sanguinem de quocūq̄ loco fluat [illegible] time mulierum constringit: valet diarrhis et dissinterie

cataplasmati membra confortant: et putrida vulnera mundificant et desiccant. Succus eorum fortius operatur.

¶ De ypericon.

y Ypericon calidum et frigidum in tertio gradu: vrinam et mēstrua prouocat. Epar venas et vesicā mundificat: femorum dolores curat: vulnera desiccat: venenuʒ superat. Cataplasmatum vulneribus ea celeriter curat.

¶ De zinziber.

Zinziber ca. est in tertio gradu: humi. in primo. Epar de frigido et humido oppilatum aperit: grossas stomachi et intestinorum ventositates dissoluit: ventrē humefacit. ʒ due ex eo cū calida accepte viscosos humores purgant.

¶ De zinzibere condito.

z Zinziber conditum libidinē augmentat: stomachum calefacit: cibum digerit: superfluam stomachi humiditatem de piscibus et fructibus desiccat: pro quo piper album vel longum potest poni.

¶ De zedoaria.

z Zedoaria calida est in tertio gradu: sicca in primo: est contra venenū et morsus reptiliū: inflationem et grossam ventositatē dissoluit: stomachū confortat: appetitū excitat: putredinem oris propter allia amputat: si post allia accipiat. Similiter etiā vini odorē ab ore aufert.

¶ De medicinis in quarto gradu repositis.

Postez nos primū de simplicibus medicinis: vel speciebus medicine disputare incipiamus: virtutē in quarto gradu existentē: disputare de antiquorum dictis qualiter ipsi de q̄rto gradu senserunt: necnō in his predictis particulis dicimus: artem medicine ingredientibus insufficiens videatur. Antiqui autem concordati sunt dicentes vnamquāqꝫ rem calidam: frigidam: humidam vel siccam esse. Quorū quidē intentio ad comparationē tēperantie humane complexionis fuit. Humana enī cōplexio ceteris animalibus tēperatior est: et mediocritati ꝓpinquior. Intentio enī medicorum est ad sanos custodiendos: ideoqꝫ medicinā cōparauerūt hūanis corporib⁹. Quocirca cū inuenim⁹ aliqd sensui gustus nullam faciēs passionē: sed si ex eo sensus delectetur vt in aqua tepida: intendimus intra quatuor qualitates esse: nulla enī qualitas dominari ꝯspicitur: quare temperamentū id esse dicimus. Et si sensus ex eo pati conspiciatur absqꝫ vllo nocumēto: cognoscimus illud a temperamento humane cōplexionis esse translatū in vna qualitate que ostenditur esse in mensura primi gradus. Si vero patitur gust⁹ ex illa re passionē ingerente: repugnatio appetit: nocumentū vꝫ aut dolorē sensui nō attribuit: cognoscit a tēperamento humane complexionis duobus gradibus esse extra. Rursus si illius rei qualitas plus augmentetur: eāqꝫ sensus pati nequiuerit: nisi cū magno dolore: aut nocumento: humane cōplexiōis temperiē tribus gradibus dignoscitur excessisse. Et si sensus super eam nullatenus preualere: sed etiam ab ea destruitur: vt cum magna separatione si fuerit ca. aut cum magna cōstrictione si fuerit frigida: credimus eam humane complexionis transiuisse temperantiā que cōsistit in quarto gradu. Et qm̄ sensualiter nequit comprehendi in quo res destructiua ascendere valeat: posuerūt antiqui in fine quartū gradum: qꝛ post destructionē rei nullam formam inuenit ratio quā possint comprehēdere medici: tamē hos quattuor gradus in tribus partibus diuisere: principio: medio et fine.

¶ De argento viuo.

¶ Argentū viuū calidissimū et humidissimū est in q̄rto gradu: ideoqꝫ pediculos necat et omnia reptilia. Mixtum cum litargiro: aceto et oleo fit optimū vnguentū ad curandā scabiem et pustulas. Diascori. inquit: argentū viuum bibitum mortem infert: ad quodcūqꝫ enī membrū adierit: percutit et rodit illud: euadere tamen poterit qui hoc biberit lac bibendo caprinum plurimū et mouendo se. Et si in igne ponatur destruetur et fumum faciet qui pessimus est in omnib⁹ animalibus. In hominibus percutit sensus et motum voluntarium: vnde surditas paralysis et tremor vel epilepsia aut mors sequitur. Cui fumo quisquis appropinquauerit mox mollificātur et deficiūt omnes nerui eius et lacerti. Omnia etiam membra que per motum voluntariū sunt composita: vnde pleriqꝫ incidunt paralysim: tremorē: surditatē et animate actionis corruptionē: et habent pessimū colorem et putridum os: et cerebri siccitatem. In quo loco fumus argenti viui fuerit: reptilia aut fugiunt: aut moriuntur.

¶ De antimonio.

¶ Antimoniū calidum est et siccum in quarto gradu: valet oculis si misceatur in collyriis: qꝛ neruos eorum confortat: et visum acuit: et superfluā carnem palpebrarū: et omne nocumentum ab eis aufert. Seniores et vtentes habent incolumes oculos: qꝛ omnem maculā curat: maxime si parū muscī cum eo misceatur: vulnera oculorum sanat: sanguinis fluxum de naribus stringit.

¶ De alumine.

¶ Alumen diuersis modis est: vniuersaliter tamen calidū est et siccum in quarto gradu: est stipticum: mundificatiuū: visum clarificat: superfluam carnem palpebrarū: aut alicui⁹ membri rodit: pessima vulnera sicut farsum desiccat: et inhibet ne totum corpus perambulet. Cum aceto et melle mixtū dentes infirmos confirmat: valet tumidis gingiuis: et sanguinem de ore fluentē stringit. Pustulas et scabiem sanat: si ex eo fricentur: aut ex aqua in qua infusum sit lauentur. Mixtum cum aceto et galla equali pondere valet ad cōstringendum farsum: ne sana loca perambulet.

¶ De anacardis.

¶ Anacardi calidi sunt et sicci in quarto gradu: valēt lethargie et omnibus doloribus capitis de frigiditate et humiditate venientibus: memoriam custodiunt: molles neruos cōfortant. Soli autem accepti mortes vel lepram inferūt: oportet ergo vt cum aliis speciebus odoriferis eos demus.

¶ De allio.

¶ Allium duplex est: domesticum et siluestre. Domesticū calidum est et siccum in medio quarti gradus: qđ nocet calidis natura: acutam enī choleram generat comburentē se: sed phlegmaticis prodest et eis qui parati sunt ad paralysim: sperma desiccat: oppilationē et grossam ventositatē dissoluit. vnde Hippo. allium solutionem facit et vrinam prouocat: visui tamen nocet: qꝛ propter multam dissolutionem et desiccationē quā generat visus deficit: valet contra morsus reptilium: et omnes frigidos humores quasi tyriaca magna. vnde quidam dicunt illud tyriacum rusticorum. Diascorides: allium grossam soluit ventositatē: ventrem humectat: lumbricos et ascarides occidit: vrinaꝫ prouocat: morsum rabidi canis curat. Eis autem qui malam potauerunt aquam subuenit. Cataplasmatū lacertis grossos humores habentibus dissoluit eos: dolorem dentium de frigiditate mitigat: sitim propter phlegma in stomacho coadunatuꝫ amputat: scabiem morpheam impetiginem et pustulas in quocunqꝫ loco sint curat: si ex eo fricentur. Cataplasmatū et menstrua et vrinam prouocat: et secundinā expellit cum in eius approximate sedet mulier. Siluestre allium virtutem habet sicut domesticum: calidius tamen est et siccius.

¶ De arsenico.

¶ Arsenicum duobus modis est: citrinum siccū et rubeū: vtrumqꝫ tamē calidū est et siccum in quarto gradu: rubeum tamen minoris est caliditatis: vnde Aristoteles in libro de lapidibus intitulato: qꝛ oportet inquit arsenicū ad ignē vratur donec fiat albi coloris: et cum eo aliquantulum nitri misceatur: deinde si eri rubeo madefacto superponatur mutat ea in albū colorē. Rursus inquit arsenicū cū serapino mixtū valet allopitie. Cum pice mixtum asperas vngulas lenit. Cum oleo mixtū pediculos necat. Cū oleo ro. mixtū pustulas et emorroydas ani sanat. Tritum et cum lacte mixtuꝫ mu-

fcas occidit. Et si rubeũ arsenicum teratur cum iusquiamo ꝛ vnguantur ex eo ale vel pecten pilis euulsis nũquam pili renascentur in eis locis.

De celidonia.

Celidonia est radix intus et extra citrina ꝛ perlucida: cuius sapor est amarus ꝛ ponticus: que nascit̃ in india. Quidaʒ dicunt esse radicẽ calami indie: cuius natura calida est ꝛ sicca in quarto gradu. Succus ei⁹ mũdat ꝛ acuit visum: grossos hu. oculoꝝ desiccat. Cum vino bibita valet yctericie de oppilatiõe epatis. Masticata dolorẽ dentiuʒ placat. p qua omnis celidonia poni potest.

De condisi.

Cõdisi ca. est ꝛ sic. in quarto gradu: puluerizatũ ꝛ narib⁹ insufflatũ sternutationẽ pꝛouocat: de quo etiam quantũ opꝫ potatum vomitũ irritat: vrinã et mẽstrua pꝛouocat: grossum phlegma dissoluit ꝛ purgat ꝛ cho. ni. attenuat ꝛ expellit. Cerebꝛum mũdificat: grossam capitis vẽtositatẽ dissoluit ꝛ indesiccat: fetũ post quattuoꝛ mẽses mortuũ eijcit si cũ melle temperatũ superponat̃ vulue.

De calce.

Calx calida est ꝛ sic. in quarto gradu: que mixt aceti sepo ꝛ oleo valet pustul. ꝛ putridis apostematib⁹: vulnera ꝛ ossea incisiones solidat.

De euforbio.

Euforbiũ ca. est et sic. in quarto gradu: attenuat et vrit. Ideoq; viscosum phlegma incidit et purgat in quocũq; loco coꝛpoꝛis: tamẽ angustiã: siccitatẽ ꝛ dislocationẽ generat. Ideo opꝫ eius acumẽ mitigare cũ bdellio: cinamo. spica: cassia: assaro et similib⁹. Euforbiũ cũ melle collyrizatũ valet cataractis oculoꝛũ: tẽperatũ cum oleo veteri aut amygdaloꝝ: veterem allopitiã curat.

De ere vsto.

Es vstũ ca. est et sic. in quarto gradu: vulnera mũdificat: tenebꝛositatẽ oculoꝝ clarificat: superfluã carnẽ vulneris destruit: pessimis vulnerib⁹ ne dilatent̃ repugnat: sed locũ fit vtile humidis natura sicut eunuchis pueris ꝛ mulieribus.

De floꝛe eris.

Flos eris ca. et sic. in quarto gradu: carnẽ superfluã coꝛrodit: visuꝫ clarificat: carnẽ natã in narib⁹: vel in ano incidit: ꝫ cum vino mixtus ꝛ tẽperatus cũ melle: et palato ex eo vncto putredinẽ palati excludit: sed loco eius ponit̃ barba aaron: que de ere ꝛ aceto cõponit̃: eiusdẽ em̃ nature est cuius flos eris: plus tñ vrit et incẽdit loca q̃ flos: p ea tñ ponitur cum ex eo vnguentũ ppter vulnera cõponim⁹.

De iusquiamo.

Iusquiamũ triplex est: nigrũ: rubeũ: albũ. Albũ conuenit medicine: a nigro cauendũ est oĩno: q: moꝛtiferũ est. albi. ꝫ. ꝫ. cum mellicrato bibita sanguinẽ vndecunq; fluit: stringit: somnũ pꝛestat: tussim sedat: doloꝛẽ dentiũ impositũ placat. Cataplasmatũ calidũ apostema ꝛ tumoꝛes calidos refrigerat: et in collyrijs mixtũ calidã ophthalmiã ꝛ tumoꝛes ꝛ caloꝛes oculoꝛum sedat.

De nitro.

Nitrũ duob⁹ modis est. Vnũ affertur de armenia. Alteꝝ de arabia: nitrum tñ vniuersaliter est laxatiuũ: colatiuum: ꝛ mundificatiuũ: calidũ est ꝛ siccũ in q̃rto gradu: iuuat etiã interioꝛa coꝛpoꝛis: maxime si cũ aceto misceat̃: puluerizatus ꝛ capillis aspersum eos subtiliat: stomacho tñ nocet: maxime neruositati: mixtũ cum potione laxatiua eã adiuuat: et facit eam festinanter descendere de stomacho. Aristoteles dicit. Illud phlegma mundificare viscosum si cum potiõe mixtum fuerit. Clysterizatũ ventrẽ soluit. Cum quibusdã oleis temperatũ coꝛpus ante rigoꝛẽ febꝛis inunctũ: febꝛẽ pꝛohibet ne veniat: sudoꝛẽ pꝛouocat. Cũ aceto gargarizatũ sanguisugas a gula excludit. Cum oleo: valet albedini oculoꝝ. Cum aceto auribus distillatũ sonitũ grauedinẽ et ventositatẽ aufert humoꝛes etiam ad eas currẽtes desiccat. Cum aceto potatum sic contra moꝛtiferos fungos: et nocumentum ab eis factum curat: et mulieres de quarũ vuluis putridi fluunt humoꝛes iuuat.

De nasturcio.

Nasturciũ duplex est: albuꝫ ꝛ nigrũ: vtrũq; calidum est ꝛ siccum in quarto gradu: pectus ꝛ pulmonẽ de viscoso phlegmate mũdat: de quo tritic. ꝫ. v. et cum calida potat. ventrẽ soluit: et ventositatẽ intestinoꝝ pꝛopter colicã passionẽ dissoluit. Assum ꝛ pꝛopinatũ ventreꝫ et nimiã egestionẽ constringit: valet etiã in tenasmone: ꝛ dissolutiõe intestinoꝝ de frigiditate. Diasco. Nasturciũ ascarides et lumbricos occidit: [illegible] mũdũ splenẽ dissoluit. Coꝛizam et pustulas curat: de quo seminibus fumigatis reptilia fugant̃: tritum et potui datum valet moꝛphee: coꝛpoꝛe quoq; ex eo lauato [illegible] temperatum cum aceto ꝛ sic impositũ [illegible] doloꝛem.

De opio.

Opium frigidum est in quarto gradu: et siccuꝫ in pꝛimo: de quo sumptũ in modũ venus ciceris stupefacit [illegible] sint sentire doloꝛẽ: pꝛouocat somnũ: valet etiã [illegible] et dissolutionẽ patientib⁹. Sumptũ etiam pꝛouocat somnũ moderatũ. Multa tamen ex eo quantitate accepta [illegible] naturalis caloꝛis extinguatur: maxime quibus calor naturalis est defectus et accidentalis dominatur [illegible] sicut ptericis: et insipientibus: his etiã moꝛtiferũ est: Sed si aliquantulũ opij cum oleo rosato temperetur et frontem temporibus inungatur: choleꝛicos doloꝛes capitis [illegible] Mandragoꝛa eodem modo facit.

De piretro.

Piretrum calidũ est ꝛ siccum in quarto gradu: linguam vrit nimium: phlegma attrahit: ideoq; dentibus de frigiditate ꝛ humiditate dolentibus valet: si calidũ imponat̃ dentibus aut gargarizet̃ mundificat etiã guttur: ꝛ vuã de phlegmatica humiditate: ꝛ linguã aggrauatã de phlegmate [illegible] leuiat. Alexãder ꝛ Stephan⁹ testant̃ piretrũ tritũ cũ melle potatum epilepticis valere. Collo etiã suspẽsum [illegible] bus applicatum subuenit infantib⁹ epilepticis [illegible] Cum oleo mixtum ꝛ doꝛso ꝛ pectoꝛi inunctum [illegible] accessionẽ eam venire pꝛohibet: valet etiam [illegible] moꝛum mollicie totius coꝛpoꝛis de frigido ꝛ humido: de coꝛpoꝛe eo perunucto ei sudoꝛ pꝛouocatur. Staphisagria [illegible] eo potest poni.

De petroleo.

Petroleum est oleũ cuiusdam lapidis [illegible] niger habẽs fetoꝛem ꝛ hoꝛribilem odoꝛem: calidũ ꝛ siccum in quarto gradu: pꝛopꝛietatem habet attrahendi [illegible] longinquis partibus: valet cataractis: ꝛ [illegible] cis suffocationẽ curat. Si narib⁹ applicet̃ [illegible] aut vulue superponatur humoꝛes fluites a [illegible] habentes suspitionẽ epilepsie si ex eo fumigẽtur [illegible] tiuntur: potatũ cũ castoꝛeo ꝛ vino mẽstrua pꝛouocat: doloꝛ lateris placat. Cum aceto potatum sanguinem [illegible] vbicũq; cuquat.

De pipere.

Piper est semen cuiusdã arboꝛis in india nascentis [illegible] habet radices quasi costum: cui⁹ fructus sunt quasi [illegible] fascoli. ꝛ dicitur piper longũ quoꝫ [illegible] sicut est miliũ impletur: q̃ cum tẽpus maturandi [illegible] fiunt eis quasi iuniperi: vel grangiae seminibus [illegible] tur piper. Sed quotquot ex siliquis ante cõplendi maturationẽ ab arboꝛe auferuntur fiunt albi coloꝛis [illegible] superficiei ꝛ vocatur piper album. Quod aũt que maturatur in arboꝛe: fit coloꝛ niger ꝛ superficies aspera. [illegible] nigrum calidius ꝛ siccius est albo: ꝛ pꝛopter hoc [illegible] derunt piper album ad confoꝛtandũ ꝛ parum calefaciendum et nigrum ad incidendum et [illegible] dum: album enim calidum est in initio [illegible] in fine quarti. Nigrũ enim calidum est in medio quarti [illegible] cum in initio eiusdem: vtrunq; tamen in [illegible] cis stomatichis de frigiditate patientibus [illegible] placat: stomachum pulmonem ꝛ pectus mundificat [illegible] cum frondibus lauri toꝛsionem ventris [illegible] phlegma viscosuꝫ dissoluit: mixtũ cũ collyrijs [illegible] ti oculoꝛum de phlegmate. Cũ oleo mixtum ꝛ coꝛpoꝛi [illegible] unctum ante febꝛiũ rigoꝛem cum [illegible]

De ruta.

¶ Ruta duob⁹ modis est: scz domestica et silvestris. Silvestris calida est et sicca in quarto gradu. Domestica in tertio: veraqz grossum phlegma et ventositatē stomachi et intestinorum et inflationem et singultū dissolvit. Eius oximelle bibita sperma desiccat: et desideriū coitus mortificat. Est enim cōvenientis inferioribus intestinis: q: vētositatē et inflationē ab eis excludit. Cocta cū aceto eiusqz apozimate sumpto omnē ventositatē et viscositatē phlegmaticā dissolvit. Cocta cum oleo et clysterizata melius operatur eadē: q: si invenerit lūbricos et ascarides occidit vel excludit. Cum vino cocta et pota valet hyposarce: mixta cū succo maratri et melle et collyrio ex ea cōposito valet obscuritati oculorum et incipientibus cataractis. Manducata urinā et mēstrua provocat et morsus reptilium curat. Cataplasmata cum melle valet impetigini morphee et scabiei.

¶ De sale.

¶ Sal quattuor modis est: est enim qd fit in salina cōe: et est sal gēma: et est indicum: cuius color pertinet nigredini. est et aliud qd dicit napticū. i. aqua coagulata fluxa de petroleo. Omne tn̄ sal ca. est et sic. in quarto gradu: sed non equaliter corpora custodit et putredinē ab eis mūdat. In auro etiā rubo: em augmētat: et in argēto albedinē: grossos et duros humores eliquat et desiccat: cōdudit corpora: prohibet naturalem colorē ne dissolvat et corrūpatur: pessimis vulneribus impositus eis ne dilatent repugnat: mixtū cum oleo et mēbris pre labore fatigatis inunctū omē dolorē ab eis aufert. Cataplasmatū cū ysopo et aceto prohibet farsin ne sana loca perambulet: cum semine lini cataplasmatū morsus curat reptiliū. Sal gēma purgat phlegma suaviter: et est vtilius q̄ sal cōe. Indicum purgat phlegma et cho. ni. et diversos putridosqz humores, velociter facit a stomacho potionē descēdere. Napticum calidius et siccius est ceteris: mūdificat et dissolvit: corporis pruriginē amputat: superfluā carnē palpebrarum corrodit.

¶ De sulphure.

¶ Sulphur calidū est et siccū in quarto gradu. Diasco. Sulphur calefacit et diuturnā tussim maturat et mitigat: saniē pectoris excludit. Cum aceto mixtū valet scabiei et impetigini et allopitie: arbore ex eo fumigata ostia poma ab ea decidunt. Et si rosa aut rubei panni ex eo fumigent fiunt albi coloris. Mixtū cū melle et nitro scabiei valet et pustulis. Pulverizatum corporiqz stratū sudorē egredi prohibet: reuma et catarrū curat. Cum aqua et nitro mixtū calidā podagrā mitigat. Aristoteles dicit aquā sulphureā pustulis: scabiei: impetigini valere corporib⁹ inde lavatis. Morsus reptiliū et leonum et diuturnas febres melācholicas atqz dolorem vulve placat. Mulieres cōcipere nequeūtes propter humores accumulatos vulve excludit.

¶ De semine papaveris.

¶ Semē papaveris nigri frigidū est in initio tertii gradus: siccum in medio: bibitū constipationē gnat: naturalē calorē dissipat: eiusqz lumē obscurat: proinde nocet quib⁹ calor defectus est sicut ptericis insipientib⁹: quib⁹ humiditas cerebri desiccata est: naturalē enim capitis calorē desiccat: et sensus defecat: atqz alalē interficit virtutē: vñ aliqñ ex eo medicā dam⁹ quātitatē cū vino scz eis q̄ solutionē patiunt: et mulierib⁹: de quarū vulvis multi manant humores: et illud nonnūqz in frontib⁹ cataplasmamus vigilias patiētib⁹.

¶ De sinapi.

¶ Sinapis ca. est et sic. in medio quarti gradus: humiditatē capitis et stomachi et gravitatē lingue et tumorem splenis dissolvit. Capiti cataplasmata lethargiā et alopitias curat: gargarizata et masticata phlegma capitis et oim instrumētorum lingue excludit: narib⁹ applicata sternutationē provocat: epilepticos excitat et vētrē dissolvit: valet enim dolori qui est de phlegmate et cho. ni. humores interi⁹ existētes extra ducit.

¶ De tithimallis.

¶ Tithimalli ca. sunt et sic. in quarto gradu: cho. ni. et phlegma grossum et viscosum purgant et aquā citrinā hydropicorum: sunt tn̄ angustiosi: q̄m multa quātitate accepta procul dubio mortē inferūt: debent ergo cōdiri cum rosis dragaganti mastice: cum melle potent.

¶ De thutia.

¶ Thutia fri. est et sic. in quarto gradu: superfluā carnē vulnerum desiccat et bonā carnē generat: humorib⁹ ad oculos fluentib⁹ repugnat. Mixta collyriis curat vulnera: tumores et pustulas scissurā manuum constringit.

Hactenus compēdiosam disputationē simplicis medicine: et iuvamentum uniuscuiusqz cuius nature sit: ostendimus: dehinc disputationē uniuscuiusqz morbi: et que medicina simplex sive cōposita sit. Eorūqz curationes deo annuente subscribemus.

¶ Capitula libri tertii.

¶ Incipit tertius liber.

¶ De origine diete. Capitulum primum.

Omnis sapiētia: et ois scientia: oisqz pietas ab ipso sunt: qui vivit in eternū: q creavit oia simul: visibilia et invisibilia: et qui formavit hoīem ad suā imaginē et similitudinē: et inspiravit in faciē eius spiraculum vite: ipsum in paradiso constituit: cui salubrē dietā dedit: vt de oi ligno paradisi comederet: sed de ligno sciētie boni et mali nequaq̄ tētaret. Quā dietā si servavisset ab aliq egritudine nō lederet. Cui dictū est. In quacūqz die comederis ex hoc: morte morieris. At q: primus homo dietā omnipotētis salubrem suadente diabolo non servavit: in mortifera egritudine per multa tempora iacendo permansit. Filiosqz ipsius participes egritudinis genuit: quorum quidā in dei digito hominem de virgine nasciturum: dietamqz omnipo-

ctis seruare: vel seruaturū dicerit. Quidā in humano spū hāc egritudinē mortiferā nō aperte cognoscētes: a qua omnes corporis egritudines intrinsecas: et extrinsecas procedentes: eas nōnullis medicaminibus curare tentātes: naturas rerū: virtutes simpliciū: quantitatē graduū vtilitates specierū ignorantes: per tēpus et tēpora inutilia medicamina cōposuerūt. Quidā ecōtra supradictis ratione fideliter diuino auxilio cognoscētes: egritudines alias extrinsecas: alias intrinsecas: et extrinsecas et intrinsecas esse dixerunt. Egritudines igitur quedā sola dieta: quedā simplici: quedā cōposita: quedam diuino medicamine curantur. vn̄ Galienus. Democritus inquit magis diuinis q̄ humanis medicaminibus curatur.

¶ Cum omnis egritudo mēbro vni corporis accidat: et non omnibus: febris autē ecōtrario: quia corpus per eam intus et extra patitur: et nocet spiritibus et virtutibus et actionibus naturalibus omnibus: operepreciū est vt de curis febriū disputemus. Sed quia operatio medicine tribus modis cōstat: dieta: pharmacia et chirurgia: et dieta omniū medicinarum pars sit dignior: merito ab ipsa est incipiēdū. vn̄ Galenus. Sanaui multos phreneticos paralyticos: fere etiā epilepticos necnō et diuersis morbis apparatos sola dieta. Dieta ergo duobus modis est necessaria. Uno in sanitate custodiēda: cuius tēpus et ordinem et qualitatē: et quātitatē: et numerū in suo loco diximus: cū de custodia sanitatis disputauimus. Secūdo in infirmitatibus curandis et maxime febribus est necessaria: de qua in cōpetentibus locis disputaturi sumus. Si quis questionem q̄d differat inter cibū et medicinā: ita respondendū est: medicina per qualitatē calefacit et refrigerat corpus: cibus vero crescit et augmentat corpus propter cōmunitatē quā cum eo habet. Febres itaq; aliquā dieta: aliquā pharmacia: quādoq; chirurgia curantur. Sed cum olim rerū conditor et cognitor: in cuius iurisditione oīa sunt posita: omnes dies seculi per septēnarium numerū distinguere voluisset: qui in septimo in hoīem adā spm̄ veritatis diffudit: q̄ solē et lunā et stellas in annos et mēsiū vtilitatē: vt ex elemētis substātia corpora sm̄ magis et minus essent diuersa cōstituit. Quoq; varietate egritudines quedā in. vij. quedā in. xiiij. quedā in. xxj. terminantur: quorum ambiguitates aliquas in libris superioribus enucleauimus: de qua in vltimo capitulo decime particule theorice disputauimus.

¶ Quod dictū est in creticorū numero: illud idē in dieta et in oībus medicinis et pharmacijs et medicinarū operationibus obliuioni ne tradas. Numero itaq; cōputato vniuscuiusq; sm̄ dantis et accipiētis: et lune et planetarū per septēnarium numerū creticorū sapientiā dietarū omniū egritudinū scientiam in arcana tui cordis deo annuente firmiter p̄ualebunt.

¶ De dietis omniū egritudinū. Cap. ij.

Egritudines itaq; quedā vniuersales: et quedam particulares dicuntur. Uniuersaliū quedā cōtinue: et quedā interpolate. Particulariū quedā intrinsecus consistūt: quedā vo extrinsecus apparent: de quibus oībus satis in theorica disputauimus. Similiter et dieta tribus modis fit: alia subtilis: alia grossa: quedā vo mediocris. Subtilis boni et mali nutrimentum prestat corpori. Grossa cōuenit laborantibus et calidū stomachum habētibus. In infirmitate curāda nullo modo est necessaria nisi infirmus vīos fuerit et. Mediocris tēperate cōplexioni est vtilis. Gal. in lib. subtilis voluminis. Cum hmōi inquit et sana corpora conseruaui: et infirmitates multas et diuersas curaui: vt nō alie essent in corpore (alie necessarie) medicine. Oīs itaq; cibus in corpore receptus: aut mutat corpus: aut mutatur a corpore. Qui corpus mutat aut actualiter aut potestatiue. Opz ergo medicū naturas et qualitates diuersas noscere ciborū et potuū. Decet etiā omniū egritudinū suarumq; causarū accidentiū habere noticiam. Congruit enī ei quibus medicaminibus vel simplicibus vel cōpositis oēs egritudines curentur. Sed de his oībus satis in theorica disputauimus: nunc de curis omniū egritudinū disputemus.

¶ De simplicibus medicinis et compositis. Ca. iij.

Icimus ergo q̄ scientia simpliciū medicinarū nō solū ad infirmitates curādas: verūetiā ad cōponēdas medicinas est p̄cidēda. Uarū quedā humores de ore extrahūt vt piretrū: lapatiū: staphisagria: capparus: ficus mature: laudanū: mel: papauer: absinthiū: origanū: staphisacra: ruta fine semine: [illegible] rum album: elacteriū: thimū: enfacios: [illegible] alphita: rubea: balsamū: amenone: ficus: [illegible]

¶ De purgatiuis per nares.

¶ Quedā per nares humores educūt et [illegible] cus ciclaminus: cortices de radicibus: [illegible] dium: a menone: helleborū album: [illegible] rum molliū. ¶ De purgatione per oculos.

¶ Quedā vo de oculis producūt vt [illegible] spōgia gallin: enatia: oleum nardinū: [illegible] opiū: serapinū: dauci: spiū: malagranata: [illegible] al. anetū: ruta: castoreū: lithos: enatites: [illegible] fel: sinirma: calcothos: sulphur: stipterea [illegible] tes: libanū: thus: armoniacū: squilla. ¶ De purgatione aurium.

¶ Sunt et alia que per aures educūt humores [illegible] num: piper: fel leonis: ciclamen: [illegible] ces: cocognidiū: bdeliū: [illegible] galbanū: [illegible] tion: argilla. ¶ De purgatione per vrinā.

¶ Que vrinā mouent multa sunt et diuersa: de quibus supra diximus in precedēti particula. [illegible] ducit sanguinē per vrinā. Lapacion vel [illegible] per vrinā educit. Si quis eam coctā cum vino et [illegible] mulsa bibat: euacuat et bene purgat.

¶ De purgatione splenis.

¶ Similiter sunt quedā que per vrinā de splene [illegible] ticimalis semen: carcos: gerti: [illegible] paris radix: scolopendrie succus: [illegible] gani radix: et pulegiū: coloquinda agrestis [illegible] portulaca: scorpio marinus et suffocatus in [illegible] num potatū. ¶ De purgatione epatis.

¶ Que epar purgāt per vrinā sunt hec: [illegible] dauci: marathri: basilis. capinos: anisum: [illegible] folia: absinthiū: sinirma: anagalis: [illegible] ler: iringi radix: epithimi decoctio: asari.

¶ De purgatione renum.

¶ Sunt et q̄ renes purgāt vt apij semē: piper [illegible] retrum: portus: dauci cretici: peonie radix: [illegible] albū: semen melonis et cucumeris et alia multa.

¶ De purgatione pectoris et pulmonis.

¶ Sunt autē que de thorace humores educunt [illegible] sup carbones fumigatū si trahatur intrinsecus [illegible] monem et cerebrū: [illegible] frigida et hu. [illegible] nardi p electuario data desiccat reumata capitis [illegible] stiphiū: et quedā alia. ¶ De rarificantibus corpus.

¶ Sūt et q̄ rarificant corpus vt camomilla: [illegible] libanū: cucumeris agrestis radix: [illegible] visum. ¶ De condensantibus [illegible]

¶ Sunt et que condēsant cutē vt oīa frigida [illegible] psilium: portulaca et similia. ¶ De vlcerantibus cutem.

¶ Sunt et q̄ vulnerāt cutē vt cātarides: [illegible] none: q̄ habēt flores vt palma: [illegible] cemenon: stipterea: serici [illegible] auripigmentū: sinapis: calx viua non extincta.

¶ De cicatrizantibus.

¶ Que cicatrizant hec sunt: sinphitū: spodiū [illegible] et his similia. ¶ De egritudinibus exterioribus partibus corporis contingentibus et earum curis.

¶ In exterioribus corporis partibus quedā egritudines [illegible] niunt que simplicibus medicaminibus curantur: [illegible] positis. Simplici quoq; medicina lēgines [illegible] porino sanguine vngant. Fistule et cācri [illegible] nis superapposito mirabiliter curant. [illegible] rum succo papaueris nigri in oculis misso [illegible] mus: et perfectissime curat. vetus [illegible] supposito sanat. Similiter et de intestinis [illegible] brorum dicimus. vnde Ga. si peonia collo [illegible] epilepsia liberatur. Amplius corallū in collo [illegible] oēi stomachi dolētia p̄cedit. Cinabriū q̄ [illegible] mulierem a fluxu sanguinis liberat. [illegible] licis: terebenthina: radices cāncri: diptamum: [illegible] rum: spinarum: lignum: si in corpore [illegible]

attrahunt siue simplicia siue cōposita superponant. Et cū curā oīm egritudinum ex simplici medicina impossibile est fieri: necesse est vt de cōpositis medicinis disputemus.

¶ De compositis medicinis.

¶ Cōpositarū quedā acutas febres extinguūt vt sirupus de ribes: electuariū psiticū: sirup⁹ nenufarinus: rosaceus viol. ⁊ his similia. Quedā interpolatas febres extinguūt: vt mirja rubea: enea: adrianū ⁊ hmōi. Quedā venenatos liberant vt tyriaca: metridatū: ⁊ de simplicibus vt alliū: pimpinella. Queda vō paralyticos adiuuāt vt opopira: esdra: sciethe: ⁊ de simplicib⁹: castoreū: costū: et alia multa. Quedā cephalargicos: epilepticos: apoplecticos: scotomaticos adiuuāt vt selite: sotyra: sethenite: hieralogodiū arabicū: theodoricon: eupteristicon: ⁊ qdā alia. Quedā vō spiritualiū mēbrorum passiones auferūt vt diaprassiū: dialacca: leticia galieni: diacucurma: elemiferās ⁊ his similia. Sūt ⁊ alie que passiōes cibariorū membroꝝ excludūt vt diasilicon: diarodon: omo: usia: trifera saracenica: triasandali: diacostus: antidotum scorpionis: crithe ⁊ multa alia. Sunt ⁊ q̄ passiōes genitaliū extirpāt: vt sethenite: diamarte ⁊ similia. Que artenicos ⁊ sciaticos curāt: hec sunt vt bndicta: hieralogodiō: oleū petreleū: et de simplicib⁹ vt ciconie stercus: et si p. xx. annos passio fuerit tapsus barbassus stricta folia habēs: et multa alia.

¶ De simplicib⁹ medicinis oculoꝝ. Cap. iiij.

Culi cū q̄ in excellētiori atq; digniori parte nostri corporis sunt positi: necesse est vt de eoꝝ curis simplicib⁹ ⁊ cōpositis differamus: incipiendū a simplicib⁹. Assa calidior est ceteris gūmis: incidit ⁊ dissoluit. Serapinū calidū ⁊ subtile mūdificat ⁊ extenuat maculas oculoꝝ: valet cataractis oculoꝝ ⁊ obscuritatibus q̄ fiunt ex turbiditate. Euforbiū subtile ⁊ incensiuum. Myrrha ca. ⁊ sic. est in secūdo gradu. Opiū fri. ⁊ sic. in quarto gradu. Gūma fri. ⁊ sic. oppilatiua. Dragagantum similr. Sarcocola desiccat ⁊ solidat sine nocumēto. Armoniacum apostema oculoꝝ mollificat ⁊ dissoluit. Galbanū valet vt serapinū. Thus ⁊ opoponacū similiter. Hec de gūmis sufficiant

¶ De succis.

¶ Succ⁹ ypoqstidos cōfortat ⁊ refrigerat. Acatia similiter. Mādragora refrigerat ⁊ dolorē placat. Maratrū valet cataractis ⁊ maculas oculoꝝ mundificat. Feniginū tumorem oculoꝝ dissoluit. Camomilla dissoluit. Altea vulnera solidat ⁊ maculas mūdificat. Amidū oppilat ⁊ refrigerat. Oculi linq; calidi in scdo gradu tēperatius in humiditate qddā stipticitatis habēs: ꝑn mūdificat ⁊ attenuāt grossitatē sup pupillā oculoꝝ nascētē. Hec de succis dicta sufficiāt.

¶ De floib⁹

¶ Rosa refrigerat ⁊ dissoluit. Memite similiter. Balaustia desiccat ⁊ cōfortat. Flos papaueris siluestris valet excoriationi oculoꝝ. Crocus tumorē oculoꝝ dissoluit ⁊ sanguinē aufert. Hec de floribus dicta sufficiant.

¶ De folijs.

¶ Foliū apostema oculoꝝ dissoluit. Asarū dissoluit ⁊ carnē minuit. Laurū in vino coctū dolorē ⁊ tumorē oculoꝝ dissoluit potenter. Betonica percussos oculos curat. Hec oīa folia et frondes sunt.

¶ De lignis.

¶ Macis ⁊ spica attenuāt ⁊ dissoluunt. Cinamomū mūdificat. Lignū ebeni valet cataract⁹ oculoꝝ: ⁊ ruborē (albi ardorē) oculoꝝ mūdificat. Sādali cū albugine oui ⁊ sarcocola tēperati in temporib⁹ positi humoribus ad oculos fluētib⁹ repugnāt. Ista de virtutibus lignoꝝ sufficiāt.

¶ De seminibus.

¶ Ocimi semē tritū ⁊ in oculis missum pānū aufert. Ciminum puluerisatū ⁊ mixtum cū albugine oui: ad pruritum et mordicationē oculoꝝ certa salus est. Sclaree semen pānum oculorum tollit. Semen lapule vel succus eiusdē q̄ nō potest euelli de pannis nisi cum pilis pannorum: et eius semen est quasi grossi pediculi, expressas et in oculis missus vngulas et pannos oculorum tollit. Galla repugnat humoribus ad oculos fluentibus. Piper longum prodest eis qui ab hora nona incipiunt nihil videre. Hec de seminibus sufficiant.

¶ De metallis.

¶ Smathites desiccat ⁊ valet asperitati palpebrarum: carnem superfluam mundificat. Arsenicū rodit ⁊ incendit. Es vstum vulnera solidat. Calcantum constringit ⁊ desiccat et calefacit. Eris erugo carnem minuit ⁊ attenuat. Jar⁹ multum rodit. Cerusa desiccat ⁊ infrigidat. Plūbum desiccat. Ferrugo desiccat ⁊ constringit valetq; contra pustulas spumosas. Cathimia cōstringit ⁊ desiccat ⁊ mundificat: q̄ incensa et lota agit vt superiora sine punctione: lauat etiam oculorum vulnera q̄ia ea desiccat maxime si sint humida. Antimonium stringit ⁊ desiccat. Scoria eris grossitiē palpebrarum dissoluit. De virtutibus metallorum hec dicta sufficiūt.

¶ De natura ⁊ speciebus salis.

¶ Sal mūdificat ⁊ desiccat. Similr sal armoniacum. Nitrū colatiuū ⁊ mundificatiuū valet albedini oculorum. Spuma maris vulnera oculorum mundificat. Sal napticum calidi⁹ ⁊ siccius ceteris mundificat dissoluit ⁊ superfluam carnem palpebrarum corrodit. De natura salis hec sufficiant.

¶ De petris ⁊ terris.

¶ Tutia desiccat ⁊ infrigidat sine dolore: maxime si lota est valet etiam vulneribus ⁊ pustulis: ⁊ lachrymis oculorum. Petra molendini soluit grossam lippitudinem oculorum si in collyrio mittat. Cācer marin⁹ humiditatē oculoꝝ dissoluit vel desiccat. ⁊ eoꝝ maculas mūdificat visuq; curat ⁊ clarificat. Dragantū .i. vitreolum extremitates oculoꝝ mundificat: et palpebrarum putrida corrodit vulnera. De natura petraꝝ et terrarum hec dicta sufficiant

¶ De medicinis sumptis ab animalibus et auibus.

Sanguis columbinus ⁊ turturis pelliū sanguinis ⁊ ipsum sanguinem oculorum tollit. Stercus columbarum omnē tumorē oculorum aufert. Fel perdicis maculas oculorum tollit. Omnes felliculi et maxime auium de rapina viuentium sunt calidi ⁊ sicci ⁊ attenuatiui: sed perdicis ⁊ vulturis velociores: quia maculas triginta annorū extirpāt. Albugo oui cōfortat et oppilat. Lac mūdat ⁊ lauat. Castoreū ca. ⁊ siccū maturat ⁊ incidit. Stercus muris grossitudinem palpebrarum potētissime tollit. Stercus lacertarum albedem oculorū potētissime soluit. Cornu cerui oculos clarificat ⁊ materiam ad eos fluere prohibet. Musca cocleolos curat. Vngula asini incensa ⁊ in subtilissimum puluerē redacta oculorū maculas tollit. Herba que vocatur pes columbinus super frōtē cataplasmata lachrymas oculorum stringit. Vrina puerorū oculos clarificat. Sericum mundificatiuum ⁊ colatiuum est.

¶ De medicinis compositis oculorum. Cap. v.

Ognitis virtutibus simplicium ad curas oculoꝝ pertinētium: de compositis medicinis sermo habeatur.

Omposita medicina est multimoda: vt collyria emplastra fumigia vnguenta: de quibus omnib⁹ in suis locis dicemus. Sed quia in medicinis oculorum sunt sepe metallica: quia oculi acutissimū sensum habēt: cum eoꝝ medicinis humida vise sa misceant et metallina confirment: ⁊ quātū conuenit immisericiq; debeat: leniusq; fiat ne aliquā asperitatē faciat. Cō facit fenugrecum: lac albugo oui: gūmi dragagantū ⁊ similia. Passiones aurium: narium aliorumq; membrorum magis compositis medicinis q̄ simplicibus curantur: de quibus in sequētibus practice particulis disputabim⁹. In hac particula .xxiiij. continens capitula: de febribus et apostematibus sequitur disputatio futura.

¶ De his que dominātur medicine.

Vattuor sunt que dominantur medicine. i. materia: forma: artifex ⁊ perfectio. Materia medicine sunt humana corpa ei videlicet subiecta. Forma medicine: temperamētum est complexionis corporis suiq; compositionis perfectio. Artifex est cibus ⁊ medicina cum eis operata. Perfectio eiꝰ est regimēn sanitatē custodiēs: ⁊ infirmitatē ad sanitatē pducēs. Multis questio vꝫ esse rōnioni opposita: ⁊ sm vnicā q̄nis debet fieri vnicus responsionis: vnde Aristoteles Inuestigatio inquit rerum cum equalis sit numero. Sed q̄ hec sophistica est disputatio: de his hec dicta sufficiant.

¶ De cura febris ephimere q̄ fit propter calorem solis. Capitulum. vj.

[F]Ebris itaq; ephimera q̄ fit ꝓpter cal. solis differt ab illa q̄ fit ꝓpter calorē estiui aeris: q2 illa que est de calore solis maiorē capitis infert calorē ꝙ toti corpori. Illa vero q̄ fit ꝓpter estiuum calorē aeris plus calefacit corp9 ꝙ caput. vnde huius febris vtilior hec est cura: vt aerē q̄ subtilis est: ⁊ cibū infrigidem9 ⁊ humefaciamus ⁊ in pauimēto dom9 sternamus flores refrigerātes ⁊ frōdes calidosq; fumos extinguētes sicut violā rosam nenufar frōdes psilij sempuiuā: salicis frōdes: vel frondes basilicō. hec oīa semp sunt cū aqua frigida vel rosata infundēda. Et licet basilicō sit calidū in tertio gradu tñ ꝓprietatē habet inducēdi frigiditatē aque p nares. Sed oportet nos patientū nares sepe humectare cum oleo viol. ⁊ nenufarino in aceto mixtis ⁊ similib9. Vngenda sunt tempora de sandalis cāphora ⁊ aqua ro. si nō habēt reuma. Et si habuerint reuma cauēdū sunt ab aceto ⁊ cāphora. Ad nares eorū apponam9 fumū aque calide vbi cocta sint viola ⁊ camomilla: caueāt ab omnib9 olei inunctionib9. Et si nō habuerint capita de humoꝝ fumositate plena. neq; reumate bonū est vt capita eoꝝ rorem9 post declinationē febris aqua in q̄ decocta sint viola ⁊ camomilla: q2 si capita eoꝝ plenitudinē habuerint abstineāt se ab hac aq̄ ⁊ solūmodo fumū eius odor. ⁊c. Succū vtriusq; gñis malorū granatoꝝ accipiāt. Comedāt melones palestinos: vuas hyemales: medullam tritici ⁊ cucumeris: oīa cū niue refrigerata si niue fuerint assueti. Vinū bibāt mixtū cum sirupo malorū gra. ⁊ viol. Si egestio eoꝝ fuerit sicca humectāda erit cū sirupo viol. vel de prunis ⁊ oxisenicia facto ⁊ his similib9. Post febris declinationē bonū est si balneētur in tēperato balneo aerē ⁊ aquā habēte tēperata. Mādacēt in initio prādij medullas citruli et cucumeris cū zuccaro: ⁊ micā panis in aqua lotā. Mūdificato autē stomacho de humoꝝ copia ⁊ febris fumositate expulsa: demus pullos gallinaceos pdices coctas cū iure condito de succo maligra. et aceto vuarum agrestium ⁊ cum ramis portulace: et similibus.

De cura feb. ephimere ꝓpter aeris frigiditatē. Ca. vij.

Patientes ephimerā ꝓpter aeris frigiditatē oportet eos ante oīa cauere a balneis priusq; morbi fiat digestio et violētia febris sit declinata. Cū q; morbū videris digestum esse ⁊ febrē declinatā: mittendi sunt pedes eoꝝ vsq; ad genua in aquā calidā in qua cocta sint camomilla: sansucus: ysopus: sisimbriū: abrotanū: ⁊ silia. Inclinent sup fumū eī9: deinde balneū tēperatū ingrediant ⁊ fricent ibi: vt pori eoꝝ sint aperti: ⁊ calor q̄ ad corporis interiora coadunat9 fuerat dispertitus sit ⁊ dilatat9: quedā pars etiā eius sit ad exteriora corporis egressa: lauabim9 capita eoꝝ cū aqua calida in qua cocta sunt camomilla: anetū: ⁊ misceant in aq̄ q̄dā olea virtutē dissolutiuā habētia: vt sūt camomilleū: yrileū: anetileū: ⁊ cauēdi sunt ab epithimatib9: nisi cum omnis sudor fuerit egressus: ne cū epithimatū pori claudant ⁊ materia quā necesse est cū sudore exire nō possit exire: sꝫ pmanēs i interiorib9 corporis maximū generet nocumētū: ⁊ ducat patientē ad magnā molestiā pditionis. Caueāt ne diu in solio moretur: q2 aqua licet sit humectatiua magis ceteris reb9: ei9 tñ caliditas pforat corp9 vsq; ad interiora: vñ fumi cū sunt in corpore existētes calefiūt: repugnat eis grossities aque: ⁊ ideo melius est si i aere moreant ꝙ in solio: q2 soliū ipsi poros ⁊ claudit eos cū humiditate aque. Aer vero balnei poros aperit ⁊ fumositatē corporis dissoluit. Idcirco exercitia sunt istis cōuenientia: q2 exercitia tēperata dissoluunt et rarificant corpus sunt ⁊ via q̄ fumi eoꝝ trāseūt. Oportet illos accipe subtiles cibos ⁊ laudabilē chimū generātes: ⁊ nullā eis frigidationē facientes: sicut sunt hedulina caro ⁊ annualis agnus ⁊ similia. Et q2 sm nostrā intentionē opꝫ eoꝝ corpora nō humectari cū artificio ɔuenientī: ⁊ iura sint cōdita cū albumine oui paucis cepis et modico cimino carui cinamomo ⁊ similib9: abstineant se a grossis cibis ⁊ viscosis: potēt vinū cū aq̄ cali. multū: multis operiant indumētis: ⁊ iuxta eoꝝ lat9 apponātur carbones ignis vt repugnēt aeris frigiditati. Narib9 odorifera applicent q̄ tēperate sint calefacientia sicut sunt sansucus: ysopus: sisimbriū: ⁊ de fructibus, sicut sunt citruli ⁊ similia. Quicunq; eorum reuma habuerint: caueant sibi a balneo nisi morbo cessante.

De cura ephimere ꝓpter balneū Cap. viij.

Si ephimera fit ꝓpter balneū aque stiptice siue vitree sulphuree alumi[illegible]: cū aūt habuit [illegible] ciorē ⁊ magis oppilatā ꝙ superior: et eius curatio similis est superiori. Oportet vt sic dixim9 ne balneent nisi febre declinata: postq̄ declinata fuerit deponāt pedes eoꝝ vsq; ad genua in aquā quā dixim9: deinde in tēperato balneo balneent. Cauendi sunt ab omni olei inunctione: bonū est si aliquātulū vngantur. Cibos leues accipiāt q̄ sint faciles ad digerēdū ⁊ bonū generēt chimū: ⁊ aliquātulū frigiditati [illegible] leant fumoꝝ ad interiora coadunatorū [illegible]. Vinū non bibant nisi corporis plenitudine [illegible] omnis fumositas a corpore fuerit expulsa.

De cura fe. ephimere ꝓpter cibos ⁊ potus. Cap. ix.

Oportet patientes ephimerā ꝓpter cibos ⁊ potus calidū epar in sitio curare [illegible] co maligra. cū aqua ro. ⁊ camphora ⁊ [illegible] piāt. Potū sit eis accipere [illegible] nas cucurbitā ⁊ similia. Cataplasmemus [illegible] cibis inanito: de sandalis: rosis farina ordei: aqua ro. camphora ⁊ similib9. Comedāt melones palestinos malagranata: citrini pomi medullā coctana mespilaria [illegible].

De cura ephimere propter ieiuniū Cap. x.

Illi statu ephimere q̄ fit propter ieiuniū [illegible] cibū opꝫ dari: sed succū accipiāt malagra. ⁊ vuarū hyemaliū succū sorbeāt. Et si [illegible] sufficiāt ⁊ fames eos grauat: [illegible] mice panis cū zuccara lote. Deinde [illegible] die si viderim9 succū esse digestū [illegible] sanam calidam ⁊ expectabimus quousq; [illegible] mittem9 eos in balneū: ⁊ cū corpus calefieri ceperit ⁊ sudorem emittet omnino vngēdus erit oleo viol. [illegible] ros repugnet humiditati corporis ne [illegible] inde dicentur leuibus cibis ⁊ subtilibus ⁊ [illegible] facilibus atq; sanguinem tenuem generantibus.

De cura febris ephimere propter laborē. Cap. xi.

Si ephimera fit propter laborē sicut [illegible] laborare ambulare opꝫ ingeniū [illegible]. Deinde oleo viol. vel nenufarino vngant. Et si labor modicus extiterit fricent [illegible] multū: si autē multus fricāda sunt [illegible] in tēperato balneo sepe lauētur: neq; illā [illegible] ne substātialis humiditas eoꝝ cōsumat ⁊ in [illegible]. In soliū descendāt vt corpora eoꝝ humectēt: [illegible] soliū cū oleo viol. vel nenufarino vngant et [illegible] potius humiditas accidētaliter acq̄sita [illegible] permaneat. Caueāt coitū ne corpora eoꝝ [illegible] sturnas: pdices: pullos: gallinas: hedulos [illegible] pisces laudabiles digestioni obedientes. [illegible] ⁊ multū mixtū quod mēbra eoꝝ humectet. [illegible] potius penetratiuū est: quo eunte aqua [illegible] bria humefacit. De fructibus comedāt malagranata: [illegible] pruna: mala et similia.

De cura febris ephimere ꝓpter bubones. Cap. xii.

Ephimera que fit ꝓpter bubones oportet [illegible] ante oīa studere ad curādos [illegible] mata: q̄ cū bubonib9 fuerit [illegible] in aere balnei moreant vt humor [illegible] tim dissoluat: nec aliq̄ oleo vngant [illegible] in soliū descēdere nec in eo morent: [illegible] piāt subtilē ⁊ ad digerēdū facilē: ⁊ [illegible].

De cura febris ephimere ꝓpter vigilias. Cap. xiii.

Illi ephimera ꝓpter vigilias opꝫ magnā [illegible] dium vt procurem9 somnū cū [illegible] cū trahit vapores in capite existētes: [illegible] mo ad caput ascēdēti. Cibū accipiāt modicū [illegible] gerendū: q2 natura ꝓpter defectionē nō [illegible] vinū bibāt tēpatū in quātitate ⁊ [illegible] ueant quousq; ad ꝓpriū eoꝝ statū ⁊ [illegible]

¶ De cura febris ephimere propter iram Cap. xiiij.

Quando ephimera fit ppter irā: necesse ē vt in eius initio ingeniemus quomō cor eorū confortetur ⁊ calor extinguatur: q̄ fit cū expulsione ire quā ipsi obtinent: deinde in tēperatū mittantur balneū. s. prout eorum fuerat cōsuetudo: ⁊ post sudorē vngant oleo viol. ⁊ camomil. ⁊ postea descendant in solium ibi tamē diu nō morent. Egredientes a balneo comedāt frigida ⁊ humida: abstineāt a vino quousq̄ calor eorū declinet: sinautē multum mixtū illud accipiāt. Caueant sibi a coitu ne putrefactis eorū humoribus in putridas incidāt febres: aut ne humores ab eorū capite descendētes apostemata generent.

¶ De cura febris ephimere propter angustiā. Ca. xv.

Inter angustiā ⁊ tristiciā est differentia: q: tristicia ad rationalem pertinet: virtutē in cerebro existentem: angustia vo ad spirituale virtutē in corde existētē: ideo angustia fit magis causa phthysis q̄ tristicia. Igitur: q: perfecta medicina est que causam egritudinis tollit: necesse est ab ea incipiamus ⁊ ingeniemus quomodo possimus ab eis auferre cogitationē ⁊ suspitionē cum diuersis generibus musicorū: et cum omni causa leticiā prouocāte vt obliuioni tradāt tristiciā: et quiescat aīa eorum a laboribus: aīa pre cogitationis nimietate debilitat atq̄ infirmatur. Similiter et corpus infirmatur ppter animā. sicut dicit Aristoteles: viciū anime sequitur complexionē corporis: ⁊ corporis cōplexio animā comitatur. Proinde oportet non negligere corpus: sed adiuuemus illud cū rebus humefacientibus. Caueant sibi ab omnibus cibis desiccatiuis ne causa eorū veniant ad phthysim: q: ethica magis pertinet ad istā q̄ ad ceteras ephimeras. Siccitas est istorū corporibus dominatur: ⁊ corda eorū sunt calidiora: vnde oportet illos humectari: scz cum balneo tēperato ⁊ descendant in soliū: deinde vngant ex oleo viol. Dietā accipiant frigidā ⁊ humidā q̄ sit facilis ad digerēdū sicut ptisana: beduli: cucurbita: atriplex: portulaca: blitis. Uinum bibāt qđ non sit vetus ⁊ multum mixtū. De fructibus vo humectātibus concedatur sicut sunt vue: melones palestini: et similia.

¶ De phthysi ⁊ ethica et eius cura. Capitu. xvi.

Secundū vniuersali disputatiōe de omnibus ephimeris: oīmodo expedit vt de cura phthysis et ethice disputemus. Sed q: phthysis alia naturalis ⁊ fit in senibus decrepita etate: alia nō naturalis que duobus modis fit: aut cum febre: aut sine febre. Sine febre aut calida aut frigida. Frigida phthysis consumit corpus: et fit vel ppter diuturna apostemata: vel ppt alios diuturnos morbos. Illi em̄ morbi qui sunt diuturni nimiū de substātiali corporis hūiditate dissoluūt: vn̄ infrigidato corpore virtus digestiua debilitatur. Ideoq̄ cibaria cruda ⁊ indigesta pmanēt. Phthysis que est calida ⁊ sine febre fit ppter calidos chimos cordi oppositos: quorū fumus ad cor ascendēs mutat eius cōplexiones eiq̄ accidentalem parat calorē: vnde sanguis corrūpitur: ⁊ mēbra ab eo non nutrita consumunt. Oportet ergo vt in frigida phthysi primitus epar confortemus vt cibaria digerantur: et hoc cum rebus digestiuā adiuuātibus virtutē sicut ligno aloes galanga ⁊ zinzibere: pipere lōgo: cinamomo: spica: gariofi. ⁊ similibus. Dieta similiter virtutes digestiuā adiuuet sicut caro pullorū: perdicū ⁊ hyrndi. Uinū bibāt rosēū vel dactylicū vel palmeū vel cū sup:adictis rebus factū. Balneentur aliqn̄ post cibū q: digestiue cōuenit virtuti. Nōnunq̄ exerceātur ante cibum vt virtus fortior fit in digerendo.

¶ De signis ⁊ causis ethice ⁊ phthysis. Cap. xvij.

Cum in theorica de ethica ⁊ phthysi sufficiēter disputauimus: placet hic de ea parū disserere vt in eius cura non erremus. Phthysis itaq̄ que est cum febre duobus modis est: aut ipsa est per se morbus: aut per aliud. Que vo per se est morbus fit a rebus calefacientibus ⁊ desiccātibus. Altera vo causa eius est ephimera: maxime si propter anime accidētia fuerit sicut ppter vigilias ⁊ cogitatiōes tristiciā aut angustiā legere ⁊ inuestigare. Phthysis vo que cū febre fit ⁊ ppter alium morbus quattuor fit modis. Aut de ephimera cum propriū terminū trāsit: aut ppter acutā febrē cum calefacit: ⁊ vltra modum exiccat: aut ppter putridas febres: aut propter diuturnas egritudines sicut tussim dolorē pectoris diaphragmatis et his similia: q̄ si plire fuerint corpus calefaciunt ⁊ desiccant.

¶ De diuisione ethice Cap. xviij.

Ethica tribus fit modis. Unus est in vasis sanguineis ⁊ in venis humorū existens: ⁊ dicitur ros aereus. Secūdus est humiditas in membrorū concauitate in qbus nōdum natura pfecit tertiam digestionē ⁊ dicitur cābiū. Tertius est substātialis humiditas qua regitur ⁊ custodiunt mēbra q̄ in vasis sanguineis existit: ⁊ dicitur glutē siue humiditas spermatica. Est prima species leuior ethice: proinde hec species est ad curādū facilis si patiēs in sapiētis manū incidat. Medicus enim si incipiat calorē extinguere velociter cū frigidis ⁊ humidis: sicut cibis ⁊ potibus aere ⁊ similibus: citissime sanabit infirmū. Qr si calor humiditatē membrorū desiccet q̄ coagulationi est vicina: fit secūda spēs ethice que dura est ad sanandū. Qr si calor membrorū iā pfectorū humiditatē exiccet: fit tertia spēs ethice que incurabilis est: quod possumus ppēdere ex calore solis ⁊ ignis q̄ in lōgo tēpore humiditatē lignorū exiccat ⁊ separat. Calor enim ignis humiditatē lampadis exiccat ⁊ in calorē conuertit: he sunt cause ethice propter aliū morbū. Causa ethice q̄ nō est ppter aliū morbum humiditas est in cōcauitate cordis venis ⁊ arterijs inhabitans: q̄ si calefiat ⁊ in caliditatē ⁊ siccitatē ppter anime exercitia mutetur: fiet prima ⁊ simplex spēs ethice que per se est morbus: hec itaq̄ facile curatur. Sed si calor augmētetur vt humiditatē cordis arteriarū atq̄ venarum desiccet: fit secunda pars ethice q̄ nō cito curatur. Qr si calorē substātialē cordis arteriarū ⁊ venarum humiditatē desiccet: fit tertia spēs ethice eritq̄ incurabilis. Oportet aūt intelligi quia si oīa mēbra fuerint desiccata ⁊ infrigidata: nullā faciemus eis curā quia molestū est. Sed si hec febris cōposita fuerit cū febre de putredine difficilis est ⁊ dura ad sanandū: q: sunt contrarie ⁊ opposite: febri em̄ putride necessaria est res lauatiua ⁊ colatiua ⁊ desiccatiua vt lauet corpus ⁊ desiccet humores qui sunt causa putredinis: ⁊ ethice cōuenit res refrigerās ⁊ humefaciens vt infrigidet ⁊ humectet calorē febris ⁊ laudabilē corpori prestet humiditatē: vn̄ vtraq̄ cura est inter se opposita. Bonū est ergo vt cura ethice auferatur p cōtrariū sicut labor cū quiete: vigilia cū somno: tristicia cū leticia: ira cū patientia. Danda est sola aqua calida cū accessio putride febris venerit videlicet cū rigore incipit. Qr si vomitus spōte veniat bonum est: sed si nō cū leuistico prouocemus. Nomine febris cessante ⁊ angustia infirmi quiescente ⁊ appetitu cibi surgēte damus ptisanā ⁊ panē bis vel ter lotū in aq̄ frigida cū zuccaro Damus eodem cū lētibus coctū: sed lētes sint mūdate ⁊ elixate ⁊ prima decoctiōis aqua auferatur: deinde cū eodem misceantur. Similiter ramos portulace: lactuce cū modico coriādri recētis aut veteris cū aceto ⁊ zuccaro ⁊ modico croco. Si vo sit feb. de putredine phlegmatis ponēdū erit in vice portulace ⁊ lactu. paꝝ mēte ⁊ apij ⁊ blitis: summo mane accipiāt rodocacarā ⁊ violā cū zuccaro mixtā. Sed si ca. f. febris ethice nō dū venerit ad humiditatē q̄ coagulatiōi est vicina: demus succū scariole lupuli ⁊ apij: sz tñ raro ne assuescāt illos sepe maxime succo apij q: calorē habet ⁊ siccitatē. Dādi sunt trocisci de rosis ⁊ de berberis: quādoq̄ mastic ⁊ maratrū cū rodo zaccara raro tñ tribuantur. Oportet ab aq̄ frigida eīno caueri Sed si necesse fuerit coquatur cū modico masticis: mixta cum aliquo sirupo dec. Qr si apostemata patiuntur in visceribus eīno abstineant ab aq̄ frigida ⁊ phibeāt eā ne ad cor veniat qm̄ si ad cor veniret cū sua frigidi. extingueret calorē naturalē. Oportet iterū ne cibus in accessiōe putride febris tribuatur neq̄ paꝝ aliq: q: angustiā dabit infirmo ⁊ fe. augmētabit. Sz si accessio fit mane ca. aquā damus rigore incipiēte: ⁊ prīcipium infirmū malūq̄. fugere ī ipse accessiōis: accessiōe vo cessāte dabimus ptisanā: digesta ptisana offeremus cibū. Sz si fe. ī medietate diei incipit augmētari: mane dāda erit ptisana: sz rigore incipiēte ca. dabimus aquā vt vomitus prouocetur. Recedēte q̄dē fe. damus ptisanā. cūq̄ digesta fuerit cibū donamus post op; sed tñ minorē quantitatē cibi q̄ natura digerere valeat Incipiēte quidē rigore: vomitū cū aqua ca. prouocabimus.

¶ De ethica simplici et eius cura. Cap. xix.

Si ethica fit simplex bonum est vt curam illius cause incipiamus per contrarium: sicut tristicia cum leticia: ira cum patientia: vigilia cum sompno: labor cum quiete: et similia cum suis contrariis. Deinde expellamus materiam putrescere incipientem cum medicaminibus mundificantibus absque caliditate et siccitate sicut est succus lupuli cum rodozaccara viol. suc. myrobal. manna. casiafistu. et similibus mixtis. Materia vero purgata conuenit aer: quia necesse est vt sit frigidus et humidus: et locus sit septentrionalis. ¶ Indumenta sint fri. et hu. sicut linea: et sint lota et aromatizata cum sandal. et aq. ro. Cibaria sumant infrigidantia: et extraneum calorem extinguentia: et naturalem confortantia: et substantialem corporis humiditatem custodientia: sicut sunt ptisana: panis lotus bis aut ter in aqua frigida: aut panis albissimus infusus in vino albissimo et bene mixto: et olera sint sicut lactuca: portulaca: cucurbita: bleta: atriplex: omnia condita cum amygdalis. ¶ De fructibus sicut sunt malag. vtriusque generis: melones palestini: mala murgar: pira: vue hyemales et similia. ¶ De siruppis: siruppum malorum gra. et iulep accipiant: mittamus in aquam quam bibere volunt spodium: sandalos albos: semen portulace et sicca. ¶ De aromatibus sicut sunt trodes et flores confectarum: refrigerantium sicut sunt rose: salices: myrte: viole: nenufar et sandal. Caueant camphoram propter siccitatem quam habet: nisi sint herbe in suis capitibus substantiam humidam habentibus que repugnent siccitati camphore. Non enim humiditas capitis siccitati valet repugnare camphore nisi cum maioris quantitatis fuerit quam siccitas camphore. ¶ Cataplasmata vero que epati sunt apponenda concedamus vt habeant camphoram: quia naturalis humiditas epatis repugnat siccitati camphore et conuertit eam ad temperamentum. Sed de hoc reprehendimur a sophistis: quare inquiunt humiditas cerebri siccitati camphore non repugnat: cum cerebrum naturaliter sit humidius ceteris membris corporis. Quibus ita respondemus. Cerebrum semper moueri propter imaginationes et rationes: quia est fundamentum sensuum et voluntarii motus: et fumi semper ascendunt ad illud: et calorem etiam aeris plus patitur quam epar: et ideo cerebrum accidentaliter est siccius quam epar: licet ceteris membris sit humidius naturaliter. Atque damus trociscos de spodio et bolo cum siruppis quos diximus. damus ptisanam si egestio sit humida. Solutio enim ventris in hac passione pessima est: quia membra defecta humores non possunt expellere per poros: qui in interioribus corporis clausi reuoluuntur ad intestina: et in eis duras faciunt actiones et lubricationem vt egestionem nequeant retinere: aut excorient ea et nascitur dissinteria. ¶ Si autem tempus fuerit hyemale et frigidissimum pannis cooperiantur: ne frigiditas aeris cutem desiccet et fumos claudat in interiora. Sed si tempus sit estiuum domus infirmi sit spaciosa et septentrionalis: et porte sint septentrionales: et in pauimento domus sternamus rosas viol. nenufar: salices: basilicon: semperuiuam: ramos vitium et carui: modicum aque super eas roremus. Et si corpus eorum inducit materiam ad putredinem preparatam: vngimus corpora eorum de succis lactuce portulace: vuarum solat. cum oleo rosato mixtis. Hec tamen vnctio super eorum pectoribus non diu moretur: quia instrumentorum spiritus est percussiua. Et si virtus eorum fuerit defecta et membra dissoluta et vene apparent albe propter sanguinis inanitionem: ossa quoque brachiorum subtilissima: costarum concatenatio manifesta prima perdidit mora.

¶ De ethica que fit propter alios morbos. Cap. xx.

Sed si ethica fuerit propter alios morbos sicut frenesis: tussis: acuta febris: et huiusmodi: prohibemus patientes ab aqua et frigidis: et ab inunctione succorum quos superius diximus: nisi cum apostema per quod est febris futura sit calidissimum: quia calidum apostema trahit ad se humiditatem aque et prohibet eam neva dat ad cor et noceat calori naturali. vnde Gal. aqua inquit frigida in ethica que est propter alium morbum pessima est: precipue si morbus fuerit diuturnus. Palam est ergo quod non debet dari aqua in ethica. Debiles caueant aquam: necesse est ergo vt festinemus ad restaurandum eorum corpora in virtute nutrimenti tam cibis et potibus qui sint faciles: et subito et multum nutribiles: sicut est vinum album et grossum [illegible] grossum: sicut Hippo. in apho. facilius est repleri [illegible] bo. sed tamen non dandum est purum in ethicis [illegible] me stomacho prestaret caliditatem et siccitatem [illegible] tum dandum: quia sic velociter membra non nutrit [illegible] et grossum faciendo moram in angustis locis oppilationem generat: vnde oportet nos illud negare in egritudine [illegible] vel cum exercitiis: et maxime ethicis. Cibum accipiant [illegible] facile nutrientem et quiddam grossiciei habentem [illegible] membris nutriat et conforter. Iractio [illegible] lute: vt hedis ciceris absolutis: de [illegible] uiter nutrientibus sicut sunt vina [illegible] in membris permanentia: nutrimentum [illegible] nutrimentum de cibis facile nutrientibus et [illegible] sicut sunt lac: ptisana: panis lotus: et similia. Sed [illegible] uerimus corpori eorum nullam habere materiam [illegible] qui sint ad putredinem parati: caueant [illegible] do ptisanam et panem lotum accipiant. Vniuersaliter [illegible] et vinum ponticum: perdices et similia non [illegible] tissime sciamus febrem ab eis esse ablatam. [illegible] damus mane lac caprinum statim emulsum: [illegible] aqua calida: ad suauem ignem coquatur vsque ad [illegible] ptionem: deinde calidum prout ab vberibus [illegible] accipiat: quo digesto demus starnas perdices: pullos [illegible] naceos omnia insuccata: vinum album et ponticum [illegible] mixtum. Sed si non potuerint lac bibere [illegible] deo vel similia tritici. Deinde balneemus eos in [illegible] lapide in temperato aere: et calor aque sit quasi [illegible] cum ab vberibus est emulsum. Et [illegible] clausi et oppilati naturaliter: et nostra intentio est [illegible] tur: et cum nulla res possit inueniri que poros [illegible] latet et cutem mollificet sicut aqua calida: [illegible] vtilitate et quo tempore et qualitate ipsius [illegible] et quantum morari debeat est differendum.

¶ De balneo aque calide Cap. xxi.

Oportet autem cum in solio morari [illegible] temperata et solium sit spaciosum [illegible] nei vicinum: et aqua non sit multum calida [illegible] suo calore nimio cutem indurat [illegible] gida quia in corporibus debilibus calorem [illegible] et cutem oppilabit. Mora balnei: quia si videmus [illegible] et inflata corpora fieri et incipiant [illegible] bemus: quia si dimittamus eos plusquam [illegible] tur. Ideoque si volumus carnem in corpore [illegible] mittamus in balneo quousque fiant rubicunda [illegible] ro eam minuere volumus post inflationem [illegible] in balneo donec inflatio transeat: et ipsi ad suum [illegible] rint reuersi. Egredientibus itaque a balneo [illegible] corpora cum oleis frigidis et humidis vt custodiant humiditas quam ab aqua susceperunt ne aer illam [illegible] oportet vt in diuersis temporibus balneentur [illegible] neum sit mane: prius quam lac aut ptisanam accipiant. [illegible] dum vespere postquam lac et cibus sint digesta: sed [illegible] balneentur optimum est si virtus eorum sit fortis. [illegible] si lac super infirmum fuerit emulsum prius quam in solio [illegible] huiusmodi flores et frondes mittantur et viole [illegible] milia. ¶ Si autem infirmus est ab humoribus [illegible] ad putredinem se preparantibus: demus eis balneum [illegible] tibus lac asininum cum ab vberibus fuerit emulsum. [illegible] enim lac huic passioni optimum est: quia ceteris [illegible] et tardius ad coagulationem. Nisi sit inuentum [illegible] bum mediocre inter liquidum et spissum. [illegible] ad balneum mittantur. Et si in eo delectentur [illegible] tum fuerit: tertio ad balneum dirigantur: sed [illegible] alio semper sit horis. postea comedant pullos: [illegible] et alas gall. Sed si videmus eorum corpora [illegible] tate carere: dabimus lac vaccinum: [illegible] prius sit extractum primarie: duas [illegible] ad decem. Sed quia lac ceteris cibis facilius [illegible] membra nutrit: erit eis laudabilius ad [illegible] mulieris puellam lactantis: post hoc [illegible] caprinum. Capra vero nutriatur cum [illegible]

coriandro frondibus cedit et his similibus. ¶ Si solutionem patiantur extinguatur lapis ca. bis vel ter in lacte vel aquitas eius consumatur. Et si tenus eorum coffocata fuerit demus cancros fluuiales coctos in ordeo vel similia vel try. ¶ Palam est quod si ethica sit simplex et corpus sit absque vlla putredinis materia: damus aquam frigidam et cetera infrigidantia et humectantia maxime si ventriculus imbecillis non fuerit. ¶ Si ethica sit propter aliquod supradictorum: prohibemus aquam frigidam: et cetera infrigidantia. vinum tamen eis concedimus: quia naturalem confortat calorem: sit tamen mixtum et album et lene. Sed quia phthysis est consumptio totius corporis: et maxime pulmonis: oportet vt de cura pulmonis parum disputemus.

¶ De cura pulmonis vlcerati. Cap. xxii.

Vlmo si vulneretur ex cholera et emittat saniem da farinam ordei conditam cum lacte amygdalarum dulcium vel risis purgatis passis. Aristoteles in libro secretorum aureissime scripto: dicit quod non solum pulmonis defectionem et siccitatem: verum et totius corporis humiditatem possumus restaurare. ¶ Ordeum excorticatum ponamus super tegulam siccam: donec rubere incipiat. deinde laua et pugillum pienum cum gallina crassa pone in magna olla et tamdiu bulliat donec caro separetur ab ossibus: et aquam illi da bibere: et fac etiam sirupum de succo cucurbite in pasta inuolute et cocte cum zuccara.

¶ De phthysi sine febre. Cap. xxiii.

In phthysi que est sine febre damus sirupum factum de zucca. et iringi radices: precocinam carnem non multum veterem: vinum non multum vetus. Sedeant in aqua vbi cocta sint sansucus basilicon: rosas frondes citrulli. fumigentur de ligno aloes: caueant a coitu: prouocetur eis somnus.

¶ De phthysi calida. Cap. xxiiii.

Si phthysi calida si habuerint tussim et screant album viscosum et grossum phlegma: damus apozima de ysopo: et electuarium quod. ℞. sebesten .l. iuiubas. xxx. liquiritie. ℥. i. vuarum passarum enucleatarum. ʒ. xxv. capill. ve. ℥. i. ficus. x. omnia in. x. lib. aque coquantur: donec redeant ad duas: deinde da ℥. iiii. ad bibendum eis. ℥. i. rodozac. postea comedant iura frumenti et fenugreci. Accipiant et hoc electuario. ℞. marathri radi. apij radi. ana. ℥. i. seminis marathri anisi ana. ʒ. ii. malue seminis ʒ. iii. lini seminis iuiube ana. ʒ. xx. ficus siccas septem: vuarum passarum enucleatarum. ʒ. v. omnia in. vi. lib. aque coquantur: quousque ad duas redierint: dabis omni die ad bibendum. ℥. iii. cum rodo zaccara viol. zuccara ana. ℥. i. Et si calorem non habeant tempusque fuerit hyemale cum melle. ʒ. v. accipiant illud. Trocisci qui valent ad phthysicos epaticos cardiacos. ℞. gummi arab. berberis boli ana. ʒ. iiii. basilicon arnoglosse ana. ʒ. ii. coriandri sicci. ʒ. ii. et ß. infusi in aceto et ad solem siccati: dragaganti amidi seminis citroli cucu. ana. ʒ. ii. seminis mirte. ʒ. iiii. seminis malorum citoniorum seminis herbe acetose ana. ʒ. ii. ß. ʒ. iii. reub. ʒ. i. et ß. karabe gemme non perforate ana. ʒ. ii. Omnia trita cum aqua ro. temperentur et trocisci ex eis fiant: dabis ex eis. ʒ. ß. Electuarium conueniens phthysicis tussim habentibus maxime quibus in pulmone et pectore humores descendunt gros. et viscosi. ℞. sebesten centum. iuiubas .l. vuarum passarum enucleatarum. ʒ. xx. capilli veneris arnoglosse ana. ʒ. v. liquir. ʒ. ß. omnia in. vii. lib. aque coquantur tandiu donec redeant ad duas: deinde. ℥. iiii. sape adde et zuccari. iiii. et omnia coquantur ad spissitudinem mel. deinde adde puluerem istarum rerum. ℞. gummi dragaganti seminis citoniorum. ℥. viii. se. cucu. ʒ. i. amygd. dulcis. ʒ. viii. se. port. ʒ. vi. amidi. ʒ. vii. se. papauer. al. ʒ. v. fac puluerem tritum cum aqua ro.

¶ De febre que dicitur causon. Cap. xxv.

Primus in theorica: quod duo. xii. alia naturalis: alia innaturalis. Duo. xii. habitans in felle et virtus eius in epate. Hec cum dilatatur corpus generat febrem que dicitur causon .i. incendium huius enim materia est ignea acutissima in concauitatibus coadunata videlicet arteriarum venarum cordi vicinarum: et maxime venarum oris stomachi et in concauitate epatis et pulmonis. Sed quia vt dicit hip. in apho. acutorum morborum non omnino certe sunt sanitatis prenunciationes. de signis huius febris placet hoc repetere vt in curis non erremus. Rigor in initio morbi gutte sanguinis per nares maxime in secunda die: singultus: dolor inuisceribus. hec omnia signa timorem in causon nunciant. quia rigor in secunda die timorem in. vi. longinquitatem morbi significant: subita sitis et ablatio: omnia ista signa timorem in causon nunciant. Palam ergo est quod vbi sanguis per nares exit non est rigor: et vbi rigor non est sanguinis fluxus per nares in acuta febre. Sed quia pulsus in hac febre aliquando est magnus et velox: significat apostema in cerebro: aut in diaphragmate etc. Differunt inter vtraque: quia apostema cerebri sequitur alienatio mentis et rubor oculorum. Apostema diaphragmatis habet angustiam spiritus et pectoris strictura. Sudor fri. si in quarta die appareat: aut longitudinem morbi aut mortem in sexta die prenunciabit. Medicus licet sit peritus: tamen sit studiosus ad cognoscenda quatuor tempora morbi. s. principium augmentum statum et declinationem: et videat quomodo possit dietare et curare morbos secundum quatuor tempora. Si enim videmus quod crisis in quarta die veniat: negetur cibus in his quatuor diebus nisi forsan et aliquid accidat sicut puericia ca. complexio infirmi vel rari consuetudo multum comedendi. in his complexionibus non oportet multos cibos prohibere. vnde hip. In tenuibus dietis peccant egrotantes. Si ergo crisis sit in quarta die: damus mellicratum si complexio stomachi patientis sit frigida. Si autem ca. sirupum rosatum concedamus eis aut viol. succum maiorum gra. et his similia. Que si eis non sufficerit ad virtutem regendam dari conuenit ptisanam colatum: sed tamen non multum: quia natura defecta nequit eam degerere: vnde dimittit eam: sicque cam perendi infirmum. Nam si infirmus sit rari corporis vel puer: aut sit complexio calida: vel sit consuetus multum comedere: accipiat ptisanum colatum primo et secundo die: in tertio et quarto prohibeatur. Et si crisis sit in septima die: damus ptisanum colatum a prima die vsque ad quartam: in sexta et septima negamus et solos sirupos eis tribuimus. Similiter modo facimus in omni statu acuti morbi: licet sit longus aut breuis. Eodem modo in periodicis faciendum est. nec tribuamus cibum in die accessionis: neque concedamus cibum nisi desistente febre. ¶ Sed quia vtrique morbi molesti sunt et suspecti secundum sententiam hippocratis dicentis. Oportet inquit non solum seipsum prebere quod oportet facientem: obliuioni ne tradamus. Medicus quod si in initio morbi viderit quod necessaria sit pharmacia vel phlebotomia: festinanter eas agat priusque morbus confortatus augmentetur: et natura debilitetur. Si vero fuerit necessitas purgandi liberius fiat purgatio cum oximellina pulpis iniub. viol. cassiafist. manna rodozac. et similibus. Si materia leuis et natatilis appareat: et dolorem in capite: et imaginationem ante oculos habeat: prouocanda erit cum vomitu videlicet cum succo atriplicis et oxizaccara: et modico salis et ptisana cum oxizaccara. Et si febris leuis fuerit et virtus fortis accipiant hoc catarticum quod. ℞. ʒ. septem myrob. citrinorum mundatorum hec enim non fiant nisi in morbi initio. Et si impediant nos aliqua sicut virtutis debilitas: demus dietam ad digerendum facilem et laudabilem chimum facientem et virtutem infirmi custodientem sicut ptisana. et mica panis lota. hec tamen facienda sunt in extremitatibus olei et maxime in aurora propter aeris frigiditatem. febris in illa hora repugnantem. Sed cum hec febris ab initio vsque ad statum venerit: fueritque acuta et dura: necesse est vt in omnibus eius temporibus subtilem demus dietam: sic enim conuenit fieri in omni morbo qui velocem habet motionem et statum breuem. Si vero autem et tardior si fuerit: ingressum dietam in initio vt virtus custodiatur: appropinquante eundem statu subtiliamus eam. Bonum est etiam si ca. extinguamus in illis temporibus videlicet cum succo maligra: et vua hyemali melone palestino et similibus. Et si stiptice fuerit nature: humectaciamus eam ante statum cum manna viol. zuccara solutis in aqua ca. aut in succo cucurbite assate. et si fortius volumus humectare: damus. ℥. ii. cassiafist. mundate. Si autem hec non sufficiant dystere faciamus humidum quod. ℞. spine egyptiace malue ordei mundati ana ℥. i. furfuris frumenti quantum in vtraque manu potest capi: siele. i. biete frondes duas cucurbite agrestis frondes. x. sebesten. xxx. iuiubas. xx. omnia coquantur in. iiii. lib. aque vsque ad. iii. Deinde colatis in viii. eius vnciis mittantur. ℥. ß. olei violati: vel. ℥. i. oxizaccare olisomogari. ℥. i. sal. ʒ. ii. nitri. ʒ. i. et fac clystere. Damus etiam ad refrigerandum stomachi calorem psilium cum succo malgranati: aut cum succo melonis palestini. Si autem dolorem capitis patiantur humectamus nares cum viol. et nenufarino. Similiter crura et plante pedum fricentur cum plantis

manuū puellarum vnctis de oleo nenufarino ⁊ viol. In tē-
poribus ponimus cataplasma qđ. ℞. sandali albi ro. farine
ordei assati. oīa puluerizata cū succo semperuiue temperētur
aut cum aqua ro. aut oleo ro. cū modico aceti mixto rotādū
est fronti ⁊ tēporib⁹. ¶ Cataplasma ponim⁹ super epar et
stoma. qđ. ℞. sandali albi ⁊ ru. an. ʒ. ii. ro. ʒ. iii. ⁊ ß. corticū cu-
curbite. ʒ. iiii. frondiū viridiū violarū. ʒ. iii. caphō. ʒ. i. tēpa cū
succo semperuiue. Similr̄ in pauimēto frigide frondes po-
nantur vt salices mirte rose ⁊ similes: ⁊ sepe roxem⁹ sup eas
aquā. Ponimus ante infirmū vasa magna argillosa et cla-
rissima aqua plena: ⁊ mittimus aquā vnius in aliud. Cauen-
dum est quoqꝫ ne vngatur aut cataplasmet caput de oleo
alijsve cataplasmatib⁹. Et si vigilias habuerint iungimus in
cataplasmate quod super frontem ponimus ⁊ tēporib⁹ se-
men papaueris ⁊ lactuce. Si aūt dolor capitis nō cessauerit
neqꝫ infirmus reuma aut tussim habuerit: fomētem⁹ caput
cum aqua calida in qua cocta sint viola camomilla ro. ordeū
mūdatū. Et si adhuc dolor nō quieuerit infundimus sup ca-
put eorū lac caprinū aut asininū: postea fomētem⁹ aliud: ca-
uendū est tñ ne aliqua istarū fomentationū aut aliquā rem
quā superius diximus in statu faciamus: neqꝫ cū sentim⁹ ca-
put humido fumo plenum. hec aūt si fecerimus augmenta-
tur ⁊ grauatur dolor in capite. Debemus etiā scire vtrū fum⁹
sit humidus aut siccus. Si humidus sentiūt dolorē ⁊ graue-
dinē. Si siccus sentiunt dolorē cum vacuitate capitis et leui-
tate ⁊ inde negamus fomentū lac et vnctionē. Hec enī oīa
nō desinūt in fumos humores dissolui ⁊ maxime oleū: qr po-
ros cū sua viscositate oppilat. Infundimus autē manus ⁊
pedes in aqua calida in qua cocta sint viola. camomilla. Fri-
camus plantas pedū positas in hac aqua cū oleo viol. frica-
mus etiā ⁊ crura: ⁊ ligamus ea a superiori vsqꝫ inferius: hoc
enī sepe fiat quia deponit materiā ⁊ dissoluit. Bonū est etiā
si dolor capitis nō cessauerit: vt ligem⁹ fundamentū testicu-
loꝝ. Descēdente aūt materia ⁊ dolore capitis quiescente po-
nimus caput infirmi super fumū aque superius dicte. Sed
si dolor capitis sit cū leuitate ⁊ acuitate: scimus illū fumum
esse acutum ⁊ siccum: vnde ponim⁹ in capite oleum ro. ⁊ ace-
tum. Acetū enī attenuat ⁊ aperit: oleū aūt refrigerat. Et si
dolor non cessauerit: frigidiora in capite apponamus: sicut
succū semperuiue: ⁊ ea que superius diximus. Cauēda est ta-
mē camphora in cataplasmationib⁹ frontis et tēporū: ꝫ in
cataplasmationib⁹ stomachi ⁊ epatis est ponenda. Et si ar-
dorem ⁊ calorē nimiū senserint in stomacho ⁊ pulmitus pe-
ctus habuerint sanū: ⁊ tussi careant: dam⁹ sirupū maloꝝ
gra. aut de oxisaccara aut de prunis. Si pectus habuerint in-
firmū et tussim dam⁹ sirupū viol. cum psilio. Sꝫ si patiatur
siccitatē ⁊ asperitatē in lingua: lauam⁹ eā cū psilio ⁊ succo
cucurbite assate hoc mō: inuoluatur in folijs eiusdem: ⁊ sub
cinere coquatur calidissimo: deinde mundetur a cortice et
exprimatur: cōpetit in oībus acutis febribus. Dam⁹ etiam
si sitim habēt magnā sirupū squilliticū cū succo factū. Da-
mus et electuariū psilliticū ⁊ hmōi. Si autem dietā necesse
fuerit ingrossari dam⁹ ptisanā nō colatum ⁊ panē nō lotum
Caueant amygdalas: qr vt Ga. dicit: cerebrū petūt: dam⁹
quoqꝫ pruna ⁊ mora celsi: oīa tamē sunt cōcedenda in auro-
ra dū febre mitigante. Et si patiant cordis tremorē tribua-
mus psilium cū succo cucumeris ⁊ sirupo acetoso pomi citri-
ni ⁊ de succo vuarū agrestiū. Si tussim habuerint dam⁹ eis
hoc electuariū. ℞. gūmi dragagāti seminis citoniorū mūda-
ti an. ʒ. ii. amidi. ʒ. i. ⁊ ß. seminis cucumeris. ʒ. ii. ⁊ ß. tempere-
tur cū sirupo viol. si constipatus fuerit. Si solubilis erit cū ro-
sato. ⁊ fac pilulas in modū fabe ⁊ vnam sub lingua teneat
Vngimus pectus cū hoc vnguēto. ℞. dragagāti. ʒ. i. succi
malue ⁊ violarie quātū sufficit: ponātur in mortario ⁊ agita
quousqꝫ ad mellis spissitudinē redierint: deinde cere albe
ʒ. iiii. olei viol. ʒ. i. liquefac super cinerē ⁊ misce omia ⁊ agita
quousqꝫ ad modum vnguenti fiant. postqꝫ vero stat⁹ transie-
rit et febris ordinauerit: damus cucurbitam carnes pullo-
rum perdicum ⁊ hmōi. Si autē crisis non venerit vt oportet
debet primā retinere dietā qua dietauerat ante statū donec
alia crisis veniat. ¶ Oportet aūt intelligi quia alienatio que
fit propter apostema diaphragmatis non est continua: sed

alienatio que fit propter apostema cerebri incipit in [illegible]
to sui tota modicum continuatione: neqꝫ febre cessante [illegible]
tigata quiescit ipsa: quia passio est in cerebro [illegible]
flatus eius insensibilis paruissimus: sudor ⁊ caput [illegible]
mum patiunt dolorē ⁊ calorem. oculi [illegible]
aquā distillant: ⁊ ex eorū emittit liquorem. Dicit [illegible]
fumus de ebullitione sanguinis qui ascendit ad caput [illegible]
lidus ⁊ humidus: qđ falsū: qr fum⁹ ad caput ascendens [illegible]
rit humidus cōquabit in pectoris cōcauitatē [illegible]
de pectore in diaphragma ⁊ ibi apostema generabit [illegible]
ra pleuresis nūcupatur: pars vero fumi q̄ in capite [illegible]
dissoluta per poros cū sudore ⁊ fumo egreditur. [illegible]
mus qꝫ fumus qui fit ex ebullitiōe sanguinis est [illegible]
⁊ siccissim⁹ de gñe cho. ru. vñ non pōt cōquari [illegible]
phragma: sed in cerebri pelliculis inuiscat ⁊ generat [illegible]
stema qđ frenesis dicitur. Aliquādo est ex [illegible]
in ventriculis cerebri existentia qđ peius est ⁊ [illegible]
lam itaqꝫ est qꝫ causa frenesis est de fumo igneo [illegible]
sis vero pleuresis est ca. fumus ⁊ sanguinolent⁹ [illegible]
qui febrē frenesis appellauerant [illegible]
acutam. Quandoqꝫ fit frenesis propter colligantiā [illegible]
quā habet cerebrum cū diaphragmate. Aliquando propter
passionē matricis. Quandoqꝫ fit propter putredinē [illegible]
de phlegmate. Nonnunqꝫ fit propter [illegible]
mutationē eius ad cho. ru. hoc genus frenesis pessimum [illegible]
⁊ difficile ad curandū. Si autē frenesis fit ex [illegible]
ru. in ventriculis cerebri: sequitur cordis tremor [illegible]
ctio: mutatio faciei a naturali ad nō naturalē [illegible]
citrinitatē. Et si fit ex ebullitione sanguinis [illegible]
ralis mutatio faciei ad ruborē. Medicus [illegible]
tamē dicta apud se nō negligat: ⁊ maxime in [illegible]
siue enī in diaphragmate siue in cerebro [illegible]
Sed si queratur quid interest inter febrem [illegible]
sinocham q̄ inflāmatiua dicit: Respondem⁹ [illegible]
tissima ⁊ rubicūdissima: sed vrina sinoche [illegible]
[illegible] hanc febrem igitur curemus [illegible]
superius diximus: frenesis vero curetur sicut in [illegible]
vt fumus. Sed si ex ignorantia medici et [illegible]
siue ex materie malignitate. vii. die vel [illegible]
tomia: aut vertigo: aut lethargia sequitur [illegible]
infra dicturi sumus. Si sincopis ⁊ [illegible]

¶ De sincopi et eius cura. Capitulum.

incopis est cordis defectio [illegible]
in se coadunatio et humore [illegible]
Sincopsa autē huic febri nō accidit nisi [illegible]
nitudine: vel fanitiōe. Si ex [illegible]
stoma. aut in intestinis: aut in toto corpore [illegible]
rit in stoma. hꝫ imaginatiōnē [illegible]
stoma. ⁊ capite: vñ puocam⁹ vomitū [illegible]
sale ⁊ succo [illegible]
perioribus intestinis: sentimus dolorē ⁊ [illegible]
si cholerica fuerit materia. cū grauitate ⁊ [illegible]
rit melancholica. s. purgetur cum succo [illegible]
cassiafist. oxisaccara prunis ⁊ sifebus. Et si [illegible]
inferiorib⁹ intestinis dysentere faciamus [illegible]
camomillā ordeū malua [illegible]
mentū ⁊ fista. Si autē sincopis fit propter [illegible]
est fieri aut ex nimio vomitu: aut nimio sudore [illegible]
fluxu per nares: vel nimia solutione. Si ex [illegible]
succum maloꝝ grā. aut coꝝ sapam: [illegible]
agrestiū: et damus summitatē [illegible]
aloes masticem equo pondere puluerizata [illegible]
perioribus. cataplasmam⁹ stomachū cum sandalis [illegible]
no ligno aloes cāphora: omnib⁹ cum aqua ro. [illegible]
mirte temperatis. Et si fit propter nimiū sudorē [illegible]
corpus cum oleo mirtino salicino ro. ⁊ sandalis. [illegible]
fit propter sanguinem de naribus fluentem [illegible]
in suo loco dicturi sumus: vel panno [illegible]
portulace vuarū agrestiū maloꝝ gra. acetosi [illegible]
nimus: manus ⁊ pedes a genu vsqꝫ ad inferius [illegible]
si fortis febris non fuerit: accipe gallas [illegible]
sas ad ignē ⁊ in aceto extinctas: deinde puluerizatas [illegible]

fiet modicum camphore et licinium lineum in encausto infusum et illi pulueri inuolutum naribus inice. Si vero sit propter solutionem cho. damus psilium assatum et spodiu cu sirupo citonio: cu et aqua frigida. Et si no habuerint ventre lanu tribuimus sirupu mirte: damus et ptisana cu oleo vel ordeo assato et amygdalas cu suis corticibus assatis. Pane lotum cum amygdalis assatis. Succum accipiat mespilor piror citonior. Utatur hoc electuario qd. R. citonior purgator interius et exterius lib. ii. malor et piror mudator: ana lib. s. coquatur cum aqua ro. lib. simplici lib. s. omnia coquantur ad spissitudine. deinde adde puluere berberis ʒ. ii. da. ʒ. iiii. cum sirupo vuaru agrestiu. Et si egestio fuerit quasi lotura carnis: significat consectiuam virtute in epate esse defectam. Da hunc puluere. R. berberis spodii ana ʒ. ii. coriandri infusi in succo vuaru agrestium: aut malor gra. assatorum ʒ. iiii. gumi boli ana ʒ. ii. seminis herbe acetose ʒ. iiii. se. mirte ʒ. ii. et s. omnib9 puluerizatis da ʒ. iii. cum sirupo citonior et aqua frigida. Sed si ad dissinteriam vel lienteria vel diarriam deuenerint, curentur sicut in suis locis dicturi sumus.

De ictericia et eius cura. Cap. xxvi.

Nomen ictericie sumptu est a quada aue aurei colores habente in monumentis et locis desertis habitante: et in nullo tepore apparente: nisi in media estate: q tota die dormit et somnu terribiles facit. Omnis ictericia cu febre pessima est nisi cum in die cretica sit. Illa vero que est ppter passione fellis aut epatis pessima est: cui succurrimus cu dieta et medicina cho. ra. mundificante sicut cartatico de prunis oxifenicia succo malor gra. oxizacara: ptisana et similib9. Et si febris declinauerit purgetur cum succo lupuli cuscute solatri manna viola zuccara. Et si vomitus ei acciderit damus succu malorum gra. cum spodio et oxifenicia cu modico lactis et aceto malígranati. Sorbeat mespila citonia sorbas et hmoi. cataplasmata et dieta sint competentia sicut in septima practice particula dicturi sumus.

De febre inflatiua et eius cura et de frenesi. Ca. xxvii.

Feracuta febris de puro calidoque nascitur sanguine intra vasa. i. intra venas et arterias absque vlla putrefactione: proinde facies patientis est mollis rubicunda et humida quasi facies balneum egredientis. Proprium hmoi febris est semper generare inflatione: ideoque faciunt spiritu angustum anhelitum et orthomiam. Ideoque hanc febre antiqui vocant inflatiuam: quia causa inflationis spus est calor pectoris pulsusque defectio. hmoi febris materia cum ascendit ad caput: et a capite in diaphragma descendit: generat apostema qd dr pleuresis: qnque eade materia a capite ad pulmonem descendit. quandoque ad lacertos quib9 coste sunt indute quod abusiue dicitur pleuresis. Vera pleuresis. i. diaphragmatis habet duritiem febris angustiam spus et punctione dolorem lateris continuu et tussim et orthomia. plurimu cu apostemata sequitur frenesis et alienatio ppter colligantia neruor qua habet diaphragma cu cerebro. Sputu in initio huius morbi exiens in tertio aut quarto die est laudandu precipue si fuerit paucu leue sictum: album: et faciliter cum vna aut duabus tussibus exeat: qr significat perfectam salute in die septima esse venturam. Sed oibus colorib9 laudabilior est rubeus: quia materia eius est sanguis. Sputu igitur rubeu cum albedine mixtum melius est q citrinum. Si aute citrinu in initio appareat sputu: demonstrat vel crisim esse futura in. xl. vel. lx. dieb9. Et si infirmus cu screauerit et siccitate oris habuerit duritia spus anhelitu orthomia febre incensum inter mortuos coputatur. Si aute screauerit saniem neque prout ops mundificetur an. xl. vel. lx. ab illo die q apertu fuerat apostema: futura est mors aut piplemonia. Non vera pleuresis habet grauitatem lateris absque tussi et sputo. Et si apostema sit in epate et sit calidum cognoscitur per citrinitate vultus infirmi et sicce tussiunt: quia est fundamentu sanguinis. Et si apostema sit in pulmone: labia sunt plumbea: supini iacent: grauiter somno detinentur: os habent apertu: de quoru signis satis in theorica disputauim9. Hec itaque febris curatur cum minutione sanguinis de mediana vena brachii priusque incensio augmentetur: si sanu pect9 habuerit. Si aute infirmus de basilica vena minuatur: vbi passio est. hoc enim facto febris extinguitur. proinde antiqui hanc febrem epphimera vocauerunt: quia multotiens in vno die dissoluitur. vnde Ga. dicit in megategni: se multos homines sanasse cum minutione sanguinis vsque ad defectione et inuestigata tamen virtute et etate et hmoi. Virtus enim si in initio imbecillis sit: negetur phlebotomia: minus tame est mala q si in statu sit. qr si in initio fiat perditio infirmi longa erit in. vii. die vel. xiiii. in statu vero nunciat perditionem in illo die aut in tertio. Et si ex naribus emanabit sanguis: et si virtus fuerit bona: quiescit infirmus maxime si fuerit in die cretica. Et si virt9 sit debilis morbus augmentatur et natura debilitatur: vnde periculum ostenditur maxime si no fuerit in die cretica. Et si propter hoc sanguinem minuere non audemus: extinguam9 acume sanguinis cum succo malorum gra. prunis oxifenicia. et bona est aqua frigida si ieiuno dabis: sed tamen no temere nisi cu scimus pectus et viscera et membra principalia esse sana. Sed si apostemata tanti fuerint caloris vt frigiditati aque valeant repugnare: damus parum aque: prius tamen egestionem necesse est fieri liquidam cum rebus acumen sanguinis extinguentib9. Demus psilium cum succo malorum gra. sirupum viol. q si no pfuerint: et sanguis in sua permanserit vstione: dem9 catarticum de oxifenicia et prunis: si tame pectus habuerit sanu quia acetositas nocet pectori et neruis stomachi. Et si sanguis non fuerit multum vstus aut calidus: negemus aqua frigidam et humefaciamus ventrem cum manna cassia fistula an. ʒ. i. temperatis cum succo cucurbite assate. Si sudore capitis patiantur: medicemur cum oleo et cataplasmatib9 in temporibus ponendis in causon dictis: ligemus crura cu fascia. Sed quia in hac febre sepe euenit tarditas anhelitus capiti nullu cataplasma aut fomentum faciamus. Si patiatur stuporem mentis et grauitatem oculoru: aut os no possint aperire nec loqui valeant: non est faciendu aliquod cataplasma vel inunctio capiti: neque naribus aliquod fomentum appropinquatur: sed manus et pedes in aqua mittantur: in qua cocta sint camomilla et viola. fricentur quoque manus et crura fortiter et plante pedum intus in aqua cum oleo et sale fricentur: deinde panem lotum cum succo malorum gra. sumant. Et si infirmus excitetur a stupore subito et vertat se ad sinistru vel dextru: venter etia sonet quasi tonitruu: et post ventris solutione illa inflatio non soluatur: mortem pronunciat. Sed si hec febris apostema fecerit in diaphragmate: sit spiritus leuior et dolor est fortior. Si in pulmone erit dolor leuior: spiritus autem angustior. Et si materia apostematis fuerit sanguinolenta et dolor ascendit vsque ad furculas: ante omnia cum phlebotomia occurre. deinde cataplasmatibus acumen sanguinis extinguentibus et dissolutiuam virtutem habentibus: sicut est succus malaustri. succus violarum: ordeum mundatum omnia cocta et colata. deinde oleu viola. misce et pannus infusus loco patienti apponatur: si tepus fuerit frigidu. qr si calidum et febris non est fortis: addimus cataplasmati camomillam. Item si virtus sit fortis et eius complexio infirmi regio consuetudoque conueniant: fiat phlebotomia postq morbus incipiat augmentari. Si vero virt9 sit debilis: molestissimu est. qr si minuatur: caue ne sit de basilica vena de latere infirmo. Sed quia de hmoi passionis cura sexta practice particula disputaturi sumus: ideo ad aliam transeamus. Est et alia pleuresis que non est cum febre acuta. est enim de materia phlegmatica vel melancholica: hec curetur cu cataplasmatib9. R. seminis lini ʒ. iiii. fenugreci ʒ. v. radic. malue ʒ. iii. ordei mudati ʒ. ii. Oia coquantur et coletur. deinde misceatur cum amygdaleon aut yreleon. Spongia infusa in illo cataplasmate loco patienti superponatur. Et si. xl. dies transierint et apostema non mudificetur: mutatur in peripleumoniam: vnde accipiatur hoc apozima mundificatiuu. R. cancror fluuineor mundator ʒ. i. sebesten. xx. iuiubarum. xx. liquiritie ʒ. v. ficus. v. radic. maratri apii gramis ana ʒ. s. seminis malue ʒ. ii. amygdale amare et dulcis ana ʒ. v. ysopi ʒ. ii. capill. veneris ʒ. v. yreos ʒ. iiii. seminis lini assi ʒ. iii. folii pinear ana ʒ. ii. grana mali granati medulle seminu

bombacis.ʒ.iij.et ß. Oīa coque in .vj.lib.aque ad medietatē que colata cum .ʒ.vj.penidiorū potetur. Pilule. ℞.succi liquiritie.ʒ.j.croci.ʒ.j.amidi seminis lini assi an.ʒ.ij. et ß. medulle seminis bombacis.ʒ.ij.tēpera cum lacte asine: et fac pilulas in modū ciceris: quarū vnā sub lingua teneat: donec fuerit cōsūpta: deīde aliā accipiat. Cataplasma valēs ɔtra pleuresim que est ex febre acuta. ℞.malue polinis ordei an.ʒ.v. viol. sandali al.an.ʒ.ij.seminis portulace.ʒ.x. omnibus puluerizatis accipe cere albe.ʒ.v.olei ro.ʒ.xv. q̄ liq̄facta pulueres misceantur. Dieta sit succus ordei: zuccara vel alice.

¶ De putridis febribus et earū curis. Cap.xix.

Oūa de curis acutarū febrium ex pura cḣo. et ex puro sanguine nascentiū disputauimus: cōsequens est vt de curis febriū ex putredine nascentiū tractatus habeatur: et prius de causa putredinē generante vt in curis nō erremus. Unde dicim⁹ q̄ maior causa putredinē generans est constipatio corporis et oppilatio pororū: et in eis fumorū cōclusio. Constipationis pororū causa est bifariā. Una de exterioribus: sicut balneū stiptice aque. vt sulphuree: nitree: aluminose. Scdā est de interioribus quorū ca est quinaria. Prima causa eorū est coadunatio grossorū humorū et viscosorum in interioribus corporis et nimia requies: quia nimia requies corpora refrigerat. Secunda est ablatio exercitij ante cibum. Tertia est exercitium post cibum. Quarta est assiduitas ciborū grossorū et viscosorū et multe quantitatis: et non sm ordinē acceptorum: nec q̄ cū stomachus est inanitus. Quinta est balneū post cibum antequā cibus digeratur. hec omnia poros claudūt et cōstipant: vnde sanguis et alij humores in interioribus corporis clausi putrescunt. De his eī in theorica in tractatu accidētiū et causarum sufficienter disputauimus.

¶ De sinocho et putredine sanguinis. Cap.xx.

Sanguis cum putrescit in toto corpore facit febrē sinochā: quā curare debem⁹ cum phlebotomia et ß ante stateā: nisi aliq̄d nobis obuiauerit sicut debilitas virtutis et hmōi quā doctrinā satis aperte ostendimus in tractatu de sinocho sine putredine. Et si debilitas virtutis nobis obuiauerit: aut aliq̄d aliud ad minuēdū sanguinē: extinguam⁹ acumē sanguinis cum succo ma.gra. oxifencia et similibus. Demus ptisanam cū amygdaleon et zucca. Quia h febris licet sit acuta: putredo tamen sua oppilationem generat: vnde nisi attenuatiua dissolutiua et refrigeratiua dederimus: putredo augetur et morbus necessario augmentatur et confortatur. Si autem materia sanguinis fuerit acutissima: demus refrigerantia sicut ptisanam succus ma.gra. oxifencia sirupus de prunis et viol. casiafist. manna et his similia. hec enim acutum sanguinem extinguūt. Dandum est ptisanā colatū et panis lotus. Et si sanguis fuerit mediocris dāde sunt iniube in vice oxifencie: et ptisanā: et panis lotus. Si autem sanguis grossus et phlegmaticus fuerit: demus succum lupuli et succum endiuie cum manna casiafist. et similib⁹. Si dolorē capitis patiantur humectemus nares cum oleo viol. nenufarino. temporibus imponamus oleum ro. cū aceto. pedes in aqua calida imponamus: in qua cocta sint camomilla et viol. Si vigilias patiantur fronti roremus aquā vbi cocta sint cortices papaueris semen lactuce viol. et similia. Si vero habuerint angustiā spūs infundendum est caput hac aqua. Et si senserint in ventre acumen aut punctionē accipiant succū cucumeris et ma.gra. Damus etiam succū melonis palestini eiusq̄ carnē. Dolore capitis non cessante fundam⁹ in eo lac mulieris cum oleo violato mixtum. Pedes eorū et crura mittantur in aquā in qua cocta sint camomilla viole: ligentur eorū crura: q: trahit materiā a superiorib⁹ ad inferiora. Si habuerint stuporē mētis neq̄ oculos aperire valuerint: calefiāt eorū capita cū aqua in qua cocta sint camomilla cētaurea mellilotū viole et similia. Si virt⁹ fuerit defecta et calor fortis cum viola et camomilla solūmō fiat calefactio. Fiāt iuxta infirmū sonitus delectabiles de musicorū gēribus vt anima delectet et cōfortetur. Et si patiens a stupore mentis surgens vertit se ad dextrā siue ad sinistrā: et h cū magna angustia: pessimū est signum et mortis nunciatiuū. Et si habuerint inflationē quasi tympanū habentē post ventris solutionē [illegible] cessauerit: fit tertius et velocius signū mortis: [illegible] corpore vesice videant liuide aut nigre et [illegible] vicine. Si istis accidētibus careāt et patiantur [illegible] naribus et virtus fuerit bona febrisq̄ mitigetur et [illegible] fuerit in declinatiōe cephalicā venā incidim⁹. Et si sanguinis fluxus fuerit nimius: stringatur sicut in [illegible] autē patiātur cordis tremorē: ponam⁹ sup [illegible] los et farinā ordei maluam cāphorā [illegible] oīa tēpera cū succo portulace semperuiue [illegible] et aceto. In eorū mansione sternantur frondes [illegible] gidi: et vasa ponātur aqua plena: sicut in [illegible] si hec febris fuerit pp̄ter apostemata vt [illegible] ant succum solatri. vel cucumeris [illegible] casiafist. manna viol. zucca. ponant super apostemata [illegible] li ro. malue menitāe solatrū coriādri. Si calor [illegible] tis aliq̄d de croco misceam⁹. Et si apostema fuerit [illegible] ne nature sm crisim ponam⁹ dissolutiua: sicut [illegible] uā camomillā crocum solatrū et silia. Si autē hec febris fuerit pp̄ter variolas et desudationes: q̄d potest [illegible] gnis in theorica dixtis: ligētur oculi cū oleo [illegible] malo gra. aceto si: et mundificetur eorū [illegible] tur cū aqua ro. et sumac. scaridine et camphora [illegible] andri tēperata. Adiuuetur etiā natura ad [illegible] las in exteriorib⁹ cū hoc apozimate. ℞.lacte [illegible] date.ʒ.vij. draga.ʒ.iiij. oīa coque [illegible] et da potui guttatim. Et q: in hac febre solutio [illegible] cauendū est ne artificialiter fiat. Et si tpe hyemali [illegible] dum fuerit: facim⁹ focum in hospitio infirmi [illegible] tium et thamarisci. Et si variole desiccentur [illegible] nisi balneari: lauetur cū farina ordei [illegible]

¶ De tertiana febre et eius cura. Cap.xxj.

Febris tertiana molestior est [illegible] pp̄ter acumē materie eius: et [illegible] cina: vnde opꝫ medici in [illegible] ab initio vt non det [illegible] ne materia calefacta [illegible] saliat et frenesim generet. Bonū est etiā [illegible] fortis et materia furiosa vt demus catartica [illegible] eiusq̄ acumen extinguens: sicut est oxisac. [illegible] citrini casiafist. māna et similia. Si autē necesse [illegible] eorū humefieri: aliquantulū diagredij [illegible] Caue tñ in die accessionis ne catartica [illegible] da aut in q̄rta die. de cibo dēs: sufficit [illegible] ptisanā cū succo malorū gra. vel aliqs sirupus [illegible] nō sunt danda nisi cū calor fuerit [illegible] mia: q: ptisanā aliquādo coagulat et [illegible] solus sirupus. Si autē accessio fuerit post [illegible] rupum dare in mane. Febre autē transacta [illegible] vespere panis lotus cum zucca. Et si accessio [illegible] inceperit: nihil sumat nisi febris cessauerit: [illegible] de febre panē cū zucca. lotum accipiat. Si autē [illegible] re: aut in prima hora noctis inceperit: mane sumat [illegible] et cū febris cessauerit panē lotū. Sꝫ cauere oportet [illegible] ra accessionis aliq̄d ei tribuatur: neq̄ [illegible] q: si tunc aliq̄d acceperit stomach⁹ [illegible] eū mouetur in tpe accessiōis ad expellēdū [illegible] in eo ɔtētā: vnde si tūc aliq̄d dati fuerit [illegible] tatiuā erit et materiā ingrossabit. Est eū febris [illegible] pedes ardēti. Si autē dolorē capitis patiuntur: [illegible] augmētetur et infirm⁹ alienationē patiatur fac [illegible] plasma in tēporib⁹ cum oleo et lacte sicut [illegible] Opꝫ nos etiā mitigare incensionē stomachi [illegible] lorum gra. aut succo ceteum et spodio.

¶ De quotidiana febre et eius cura. Cap.xxij.

Tophimerina i. q̄tidiana: q: nascitur de phlegmatica materia et q: phlegma naturaliter [illegible] necesse erit hec febris curet [illegible] ribus et dissolutib⁹. Sꝫ q: phlegma [illegible] rale: aliud acetosum: aliud salsum: aliud vitreū [illegible] Acetosum frigidi⁹ ceteris. salsum calidi⁹. [illegible] sunt diuersa: q: q̄dā eū nimio calore et [illegible]

tiua sicut radices origani calamenti zinzib. ⁊ similia. Sunt ⁊ quedam que extenuant absq; calore ⁊ fri. quemadmodum maratrum apium lupulus ⁊ similia. Sunt ⁊ quedam que attenuant acumine ca. ex unguentis sicut ptisana ordeacea. ⁊ his similia. Si igitur de febris ex frigiditate ⁊ grosso phlegmate fit: medicetur cum re attenuatiua calefactiua ⁊ dissolutiua. Si phlegma fuerit calidius ciens: curetur cum re extenuatiua ⁊ refrigeratiua. Febre mitigari incipiente curetur cum re attenuatiua ⁊ non calefactiua: aut aliquantulum caliditati attineat. Bonum est etiam vt medicina sit mediocris. i. attenuans sine calore ⁊ cum modico calore. ⁊ hoc fiat ab initio vsquequo materia sit digesta. Cumq; signum coctionis in vrina aliisue locis apparuerit: festinandum est ad expellendam materiam. Si autem phlegma fuerit salsum: damus catarticum de mirob. citrinis kebul. absint. bedegare succo absinthii cuscuta eupatorio cassiafist. manna: ⁊ cum pil. de hierapi. ⁊ similibus. Et si acetosum fuerit phlegma purgamus cum pilulis stomachicis sed tamen non omnino: sed paulopost purgetur materia. quia si omnino purgetur conuertitur potio ad substantialem corporis humiditatem ⁊ natura iterum repugnat ei ex quo certamine perit infirmus. Eo modo est faciendum in omni passione de graui materia ⁊ dura ad dissoluendum. Salsa materia cognoscitur ab acetosa his signis: quia si fuerit acetosa parua erit sitis: grauitas in ventre et stomacho: ventrem habent constipatum. Si fuerit salsa sit sitis nimia: venter soluitur: punctio in stomacho: ⁊ dolor: habent os siccum ⁊ salsum cum nimia siti: frigiditas sit minor: calor fortior: ⁊ accessio breuior: propter leuitatem ⁊ acumen materie contraria sunt signa: si fuerit acetosa. Et si virtus infirmi nequeat pharmaciam tolerare oportet ingeniari vt extenuetur materia absq; vllo labore nature: verbi gratia. Si materia fuerit in epate donetur medicina epatis mundificatiua cum vrina: sicut trocisci de rosis. berberis ⁊ oximelle cum succo herbarum. si materia fuerit acetosa: quia si salsa sit donentur trocisci de spodio cum oriza cca. Sed si materia fuerit aggrauata erga stomachum mundificetur stomachus cum lupulo melle rosato: si fuerit acetosa. si salsa cum rodozaccara.

De particulari cura febris Cap. xxxiii.

Diximus de vniuersali cura: nunc dicendum est de particulari: vnde dicimus quod si materia fuerit salsa ab initio morbi: demus ordeaccaram cum aqua calida veniente quidem accessione ⁊ frigore incipiente ponantur pedes patientis in aqua ca. in qua cocta sint camomilla viola anetum: fricentur plante pedum cum oleo viol. et sale. Et si vomitus sponte venerit bonum est signum: si autem non: cogatur in initio morbi: quia magnum infert stomacho nocumentum: proinde non debemus facere curam stomacho lesionem inferentem: sed dare conuenit rodozaccaram cum calida. Aqua enim calida in hac febre est ebullitio ⁊ putrefactio materie: vnde cum fuerit extenuata propter aquam calidam sitis extinguitur. Deinde demus ptisanam cum ordeaccara. Si autem febris septimam diem transierit ⁊ materia digeri inceperit: demus in initio accessionis ordeaccaram cum apozimate aneti: ⁊ prouocabimus vomitum sine angustia. Et si venter fuerit constipatus clystere fiat de viol. camomilla spinis egyptiacis ana ℥.j. seminis croci hortensis ʒ.xx. furfuris blete centauree maioris sebesten omnia coque in iiij. lib. aque donec ad vnam redeant. Quibus colatis adde olei viol. zucca. oblomogari ana ℥.j. salis com. nitri ana ʒ.ij. Si autem febris. xiiij. diem transierit ⁊ patiens sentit fumum calidum de corpore exeuntem: aut patitur abominationem nature aut ventris rugitum: signum est quod materia est commota: ⁊ vult exire per sudorem si fumositas sentitur. cum vomitu si abominatio: vel hoc cum egestione si rugitum passus fuerit. Expellatur quod materia cum hoc catartico. ℞. mirob. keb. citrini ana ℥.j. bedegar. ʒ.vi. sicaba absinth. eupatorii ana ʒ.ij. vuarum passarum enucleatarum ℥.j. iuiubas. xx. pruna. xx. omnia in tribus lib. aque coquantur ad medium: deinde manne rodozacca. ana ℥.j. adde et colatis omnibus potum dabis. Et si materia fuerit acetosa in initio morbi dabis melicratum: aut oximel cum calida: multum enim prodest. Caueat aquam fri. quia materiam ingrossat ⁊ congelat accipiat ptisanam coctum cum radice maratri aneti calamenti et modico piperis. Cumq; frigus accesserit ponantur pedes in aqua calida in qua cocta sint camomilla anetum sansucus abrotanum ⁊ similia. Et si frigus sit quasi glacies epithima facimus dorso et ventri cum oleo in quo cocta sint piretrum staphisagria nitrum ⁊ calamentum: damus etiam oximel cum calida. Si vomitus non sponte venerit: prouocemus cum oximelle de radicibus aneto ⁊ apozimate fasciolorum sale communi: quod omnia ca. accipiantur. Damus has confectiones. ℞. ciperi spic. mastic. ana ʒ.ij. fac puluerem da. ʒ.j. ℞. gallie ligni aloes ani. ana ʒ.ij. fac puluerem da. ʒ.j. cum odorifero vino. Si patiantur grauitatem capitis: inclinetur caput super fumum aque calide in qua cocta sint camomilla mellilotum ⁊ sansucus. Caueat ab vsu infusione lactis vel aliarum rerum vt olei in omni parte corporis. Dieta sint iura ciceris blete: panem comedant. Si febre accipiant ad mediam diem mane accipiat ptisanam. Incipiente vero frigore oximel cum calida sumat. Si mane febris accesserit nihil accipiat quousq; febris cessauerit. Uniuersaliter dicimus quod inter cibum ⁊ accessionem. vj. horarum sit spatium. Et si virtus patientis defecerit in accipienda pharmacia: da ei rem suauiter extenuatiuam ⁊ mundificatiuam: verbi gratia. Si materia fuerit epati vicina dabis rem epar mundificantem. Et si fuerit in stomacho dabis apozima de absinthio de aloe de hierapi. ⁊ similia. quemadmodum videris materiam esse grossam aut subtilem. Bona autem sunt cataplasmata: aut epithimata calefactiua et dissolutiua in stomacho ⁊ epate: sed tamen post mundificationem cum certissime nouerimus materiam esse dissolutiuam ⁊ liquefactiuam: apparente signo coctionis in vrina dabis inuicem oximel rodozacca. ⁊ medicinam cum sirupis miscemus. Et quia huius febris proprietas est dolor stomachi: oportet stomachum confortare cum cataplasmatibus que sint facta de mastice spica: absinthio: cinamo. ⁊ his similibus. Et si stomachus defecerit ⁊ careat appetitu: confortabimus eum cum oleo nardino ⁊ absinthino. Si duritiam splenis habuerit: curetur cum medicina splenitica. Si patiatur in stomacho frigiditatem ⁊ acetositatem: mundifica stomachum cum his pilulis cum de corruptis humoribus manientibus. ℞. hebulorum ʒ.iiij. hierapi. ʒ.ij. ⁊ ℈. turbith ʒ.iiij. agarici ʒ.j. ⁊ ℈. succi eupatorii succi absinthii ana ʒ.ij. fac puluerem ⁊ cum aqua calida tempera ⁊ pilulas fac. Et si vis eas fortiores fieri adde modicum scamonee. Et si nimius in hac febre rigor fuerit epithima super dorsum frigore ascendente imponatur cum oleo vbi cocta sint piretrum staphisagria piper calamentum. alio sic. ℞. masculi thuris piretri equale pondus: fac puluerem tempera cum oleo ex quo vngas dorsum.

De hemitriteo et eius cura. Cap. xxxiiij.

Hemitriteus quia de materia cho. ⁊ phlegmatica est commixta: necesse est vt sit curamentum eius medicine inter rem calefactiuam ⁊ refrigeratiuam. Et quia omnis commixtio aut est in potentia: aut in actu: aut vna est fortior altera: oportet vtrasq; huius hemitritei materiam aut esse equalem aut inequalem. Si autem equalis sit: fit verus hemitriteus: cuius curatio est cum rebus attenuantibus ⁊ dissoluentibus nullam caliditatem aut frigiditatem facientibus sicut cum succo lupuli maratri apii manna viol. zucca rodozaccara ptisana cum oximelle. Et si cho. fuerit maior: fit facilior et leuior quam curari decet cum rebus mundificantibus ⁊ modicum refrigerantibus sicut cum endiuie succo maratri rodozaccara violis zucca. manna prunis. Si autem phlegma videatur dominari sit hemitriteus molestior: qui medicetur cum mundificatiuis ⁊ dissoluentibus ⁊ aliquantulum ex phlegmate plus calefactiuis quemadmodum mellicrato cum aqua calida sirupo de absinthio ptisana in quo cocta sint radices apii ⁊ maratri: anetum: calamentum oximel accipiat ⁊ trociscos de rosis de berberis omnia cum succo maratri ⁊ oximelle. Sumat mel ro. cum mastice maratro aniso et aqua ca. Si videris materiam attenuari ⁊ moueri ⁊ signum coctionis in vrina apparuerit: dabis pharmaciam suauiter solutionem facientem. Etiam bonum est si post cibum vomitus prouocetur ⁊ diuretica tribuantur: sicut sunt trocisci de absinthio de lacca cum succo maratri apii ⁊ endiuie. Pilule valentes. ℞. hierapi. calamenti ana ʒ.v. anisi: maratri: apii: succi absinthii succi eupatorii ana ʒ.iiij. tempera cum succo fumiterre: et fac pilulas: dabis potui ʒ.ij. cum aqua calida.

De febre quartana ⁊ eius cura. Cap. xxxv.

Quartana febris quia fit de materia grossa et dura oportet medicum prouidere quattuor res. Prima quarum est quod in initio non debet dare rem nimium

calefactiuã: ne calefacta materia due generẽtur febres: vna videlicet interpolata ⁊ diuturna: ⁊ alia acuta ꝯtinua: quib⁹ virt⁹ patientis deficiat: ⁊ infirmus ad periculum deueniat. Natura enim non est tante virtutis vt possit morbi acumen eiusq; prolixitatẽ tolerare. Secũda ne det refrigeratiua: ne congelet materiã: vnde induref ⁊ moref ad digerendum et dissoluendũ fiatq; causa prolixi morbi ⁊ eius pessimitatis. Tertia ne cõsumat ⁊ debile corpus faciat cũ subtilitate diete et abstinẽtia q̃ causa faciat mutari patiẽtem ad ethicam vel ptisysim. Quarta ne ꝯfundat corp⁹ cũ pharmacia maxime in initio morbi priusq; materia morbi eũquaf et fit obediẽs actioni nature. Tribuat ergo medicus rem maturãtem ⁊ digerentẽ et cito expellentẽ: ⁊ ingeniet purgare materiã acutaꝫ modicum cum leni vomitu. studeat ⁊ in regimine: ⁊ in cõfortatione epatis ⁊ splenis ne deficiãt: quia epar generat sanguinem: splen mundificat eum. Et si defecerit epar: ⁊ nõ purgauerit: permanet cõmixtus cũ aliis hũoribus putridis ⁊ putrefit ipse ⁊ incendif. Splen vero q̃ trahit fecẽ sanguinis ⁊ turbiditatẽ si defecerit ꝑmanet fex in sanguine ⁊ corrũpif vnde idem sanguis corrũpif putrefit ⁊ incendif. hac de causa vtilissima huius febris est curatio vt donef oximel cũ apozimate radicum ⁊ herbaꝝ ⁊ sirupus absinthij: trocisci de cupatorio de scolopendria: aut de reubarbaro. Ops ne binõs trocisci in initio dentur: ne desiccent ⁊ indurent materiã ad obediẽdũ nature. sed cõuenit dari postq; materia fuerit maturata. Abstineant a pullis gallinis flamis ꝑdicib⁹ per tres hebdomadas in initio febris. Unctuositas est febris quasi vt oleum in lucerna. Et si materia non fuerit maturata ꝑ illas tres hebdomadas abstineãt vsq; ad .xl. dies. si virtus patiẽtis hoc pati valeat. ¶ Quod si hec febris fuerit de adustione sanguinis: da in initio rem dissoluentẽ ⁊ attenuantẽ: ⁊ si non calefaciẽtẽ sicut ptisana cũ oxizaccara rodozacca. viol. zucca. cum aqua ca. Uomitũ ꝓuocabis in initio accessionis cũ frigiditas incipit. Infundanf etiã pedes in aqua ca. vbi cocta sint camomilla ⁊ viola. Accipiant succũ maloꝝ gra. ⁊ vuas hyemales. Et si materia icipit digeri festinãter extrahe sanguinem de basilica vena sinistri brachij aut de mediana: et minue quousq; clarũ ⁊ purũ sanguinẽ egredi videas virtute hoc patiẽte. Prouoca egestionẽ si necesse ẽ cũ hoc catartico ℞. mirobalanos citrinos kebulos indos ꝑunas vuas passas enucleatas semen fumiterre cassiãfist. mãnã rodozaccarã radices maratri apij ⁊ endiuie. Et si febris elongabif. vt .xx. transeat dies: ieiunet infirmus per oẽm diem accessionis et in alio die nõ multũ comedat: q: sanguis ꝓpter abstinentiã extenuatur. Utatur dieta subtili que facillime digeratur.

¶ Et si quartana de incẽsiõe colere fuerit: dabis in initio rem refrigerantẽ: q: materia ꝓpter calorẽ ingrossata nõ attenuatur nisi cũ frigidis: ꝓinde in initio dabis succũ malorũ gra. cum oxizaccara ⁊ ptisana. Et si constipata fuerit egestio humectat cũ mãna rodozaccara prunis succo endiuie cassiafist. Et si nõdũ per hec fuerit humefacta: caue ne dones catarticum priusq; materia digeratur: sed fac clystere. Et si materia incipit digeri ⁊ de loco in locũ moueri: purgetur cũ catartico de mirob. citrinis: kebul: oxifenicia: ꝑunis: eupatorio: violaccassiafist. mãna: rodozacca. absinthio: cuscute semine fumiterre: ⁊ radicib⁹ endiuie. Et si materia fuerit intra vasa purgabif bis vel ter cum catartico. Bonũ est etiam si phlebotometur de basilica vena sinistri brachij: cauendũq; tñ est ne fiat anteq; materia digeri incipiat. In fine autem morbi lauef in aqua calida i qua cocta sint mellilotũ camomilla absinthiũ. Et si dolorẽ capitis patianf humefiant nares eorum cum oleo viol. Si vigilias habuerint: lauẽtur pedes eorum et crura cum aqua in qua cocta sint papauer lactuce viol. ⁊ his similia. Et si incessiua fuerit materia phlegmatica: dabis in initio mel ro. ⁊ violatum cum calida. apparente coctionis signo de succo maratri ⁊ apij cũ semine croci hortẽsis et succo lupuli. Si egestionem vis humefacere fac clystere de floribus siccis spinis egyptiacis camomilla senine croci hortẽsis fisameleon oblomogato zucca. nitro sale cõmuni coloq̃ntida ⁊ his similibus. Nutriatur de iure cicerum et lactucis. Et si febris .xl. dies transierit accipiãt carnes: sed tamẽ caueant viscosam carnẽ ⁊ vnctuosam ac multum pinguedinis habentem. abstineant in die accessionis ⁊ [illegible] die tranquilla consuetũ accipiant cibum: sed tamen [illegible] tum. caueant igif a frigidis ⁊ humidis. Da eis galla [illegible] modo preparatã. ℞. folioꝝ petroselini .ʒ. vij. oua [illegible] substantiam vitius excepto cortice: sanguinis [illegible] lib. ß. salis quãtum sufficit. Oia terantur et [illegible] ne vasũ aeneũ nõ habentes mittantur ⁊ [illegible] uoluãtur in pasta ⁊ optime sub testa coquantur. [illegible] eũ tertianarijs quotidianarijs ⁊ q̃rtanarijs [illegible] febrẽ aufert: virtutẽ ꝯfortat. Similiter potest [illegible] basilici. Lozimi: quia appetitũ irritant: [illegible] tant. Caue tamẽ ne totã vnavice comedant: sed paulatim [illegible] solũ modo plenũ ⁊ carnẽ: de pasta minime: [illegible] tamẽ accipienda sunt in die trãquilla. [illegible] in calore tẽperatũ. de auib⁹ comedant eas [illegible] bent carnes ⁊ facile digeruntur. vomitus [illegible] cibus sumant diacimini diatrionpipereon. [illegible] cedente ⁊ coctionis signo in vrina apparente [illegible] ta: purgetur cũ pharmacia de yꝑeribus. dabis deinde [illegible] ca: ⁊ vomitum omni die accessionis stomacho [illegible] cabis: ⁊ in die qua nõ venerit accessio ꝓuocetur [illegible] postq; comederint: abstineant a pullis ⁊ aliis [illegible] per tres hebdomadas ⁊ plus donec materia fuerit [illegible] deinde si virtus permiserit: dabis [illegible]. Et si febris nõ fuerit fortis: neq; virtus defecta da [illegible] cum ptisana: et prouoca vomitũ cum succo radicis [illegible] oximelle: assuefaciãt tyriacã magnã diatrionpiperẽ. [illegible] phur ⁊ similia. Trocisci valẽtes contra colorem [illegible] mas ⁊ febrem quartanã. ℞. lacce reub. maratri [illegible] eupato. absinthij succi ambrosii spodij ã. ʒ. [illegible] scolopendrie .ʒ. vj. seminis portulace spice [illegible] ã. ʒ. iij. tẽpera cũ succo maratri. ℞. maratri [illegible] albi mundi ã. ʒ. iij. se. mali gra. capparis radi [illegible] pera cũ succo apij. Ad idẽ contra quartanã [illegible] ne phlegmatis. ℞. myrrhe .ʒ. vij. spice [illegible] stolo. rotun. reub. ã. ʒ. vj. opij .ʒ. iiij. anisi apij [illegible] ã. ʒ. j. castorei .ʒ. v. squinãti piperis al. cassie [illegible] ris nigri .ʒ. vij. amcos .ʒ. j. storacis .ʒ. vj. cro. [illegible] viij. fisteleos .ʒ. iiij. ydiceri .ʒ. v. mellis quod sufficit [illegible] cũ calida. Trocisci ydiceri. ℞. floris herbe policarie [illegible] trine myrrhe ã. ʒ. ij. dauci calami aromatici [illegible] assari ligni aloes ã. ʒ. iiij. rubee costi spice [illegible] ʒ. v. tẽpera cum odorifero vino ⁊ fac trociscos. [illegible] me. ℞. hierepi. epithi. ã. ʒ. v. agarici .ʒ. iiij. [illegible] sinthij .ʒ. iij. sulphuris albi amcos ã. ʒ. iiij. [illegible] ratri anisi apij ã. ʒ. j. ⁊ ß. tempera cum succo [illegible] lulas: quarũ due donentur in die tranquilla.

¶ De epialos ⁊ eius cura. Cap. [illegible]

Epialos quia de vitreo nascitur phlegmate [illegible] cesse est vt curetur sicut amphimerina [illegible] phlegma quod est in epialos quia est frigidũ [illegible] medicinã fieri calidiorem [illegible] gida. Sed decet ab initio incipi a [illegible] debiliter sunt calefacientes donec eas assuefaciat [illegible] latim ad calidiores ascendi. Plurimũ ẽ [illegible] febre vt mundificef stomachus cũ repetitione [illegible] purgetur etiã materia per vomitũ et vinũ cum [illegible] aqua calida in qua cocta sint spica anisũ ⁊ similia. Et si materia inceperit se mouere: et signum coctionis [illegible] fuerit: purgetur materia cũ apozimate de aloe [illegible] de hierapi. et pil. de stomati. ⁊ pil. de fetida. [illegible] cis in quo intrabit semen croci hortẽsis centaurii [illegible] abrotanũ herba policaria amcos bdelliũ [illegible] da ⁊ his similia. post purgationẽ materie [illegible] tum vbi assarum et castoreum ponantur: et [illegible] eupatorium mastic absinthium aristo. ro. ⁊ [illegible] cus et similia intrant. Dietam accipiant que [illegible] diuretica sicut est ius cicerum obsomogaro [illegible] blitis radice sparagi porris comestibus condita. [illegible] mel squilliticum cum aqua calida. Accipiant [illegible] ciminum diatrionpiperon diacalamentum ⁊ similia.

¶ De liparios ⁊ eius cura. Cap. [illegible]

Iparios autem quia materia eius cholera est cū phlegmate mixta: dari oportet mini⁹ calida ꝙ in epialos sicut mel ro. oxizaccara apozima de aloe de hierapigra oxizaccara cū succo marutri apij maltice ꝛ similibus.

De febre q̄ alios morbos sequitur. Cap. xxxviij.

Aliquando est febris propter epatis dolorē aut splenis cerebri lateris pulmonis renū aut similium: ꝛ cessante morbo qui est causa febris: cessat et ipsa: vnde huiꝰ febris vtilis curatio est vt certissime causam eius curemus. i. sanemus membrū cuiꝰ occasione est febris generata: sed prius opꝫ intelligi quia hec febris que alios sequit̄ morbos: aliquādo est debilis: aliquando est fortis. Debilis sicut ea que fit propter splenē: aut renes: aut propter vesicā. Aut est fortis et molesta sicut ea q̄ fit ꝑpter cerebrū epar ꝛ latus: et nōnunq̄ est debilis sicut ꝛ aliquādo fortis sicut ea q̄ fit ꝑpter pulmonē: dolor enī pulmonis si fuerit ꝑpter sanguinē aut cho. fit eius febris molesta. Et si dolor fuerit ꝑpter phlegma ꝛ cho. nig. febris erit lenis. Molestatio aūt febris q̄ fit ꝑpter epar ē ꝑpter materiam q̄ est sanguis: leuitas autē eius q̄ fit ꝑpter splenem est propter cho. nig. q̄ est eiꝰ materia. Molestatio aūt febris que fit causa cerebri est ꝑpter neruos ꝛ sensuū acumē. Lateris aūt molestatio fit propter sanguinem qui est eius materia propter vicinitatem cordis.

De dispositione interpolatarū febriū. Cap. xxxix.

Omnis cōplexio que est extra naturam ꝛ temperamentū est quadruplex. Prima calida ꝛ humida. Secūda calida ꝛ sic. Tertia frigida ꝛ humida Quarta frigida ꝛ sic. Quarū nulla putredinē generare potest: nisi calida ꝛ humida. Hic q̄ritur quomodo cho. ru. et nig. suscipiūt putrefactionē cum eorum natura non sit parata ad putredinē suscipiendam. Solutio. Siccitas tribus modis fit: aut enī est res sicca in natura et substantia eius liquida sicut mel vinū cho. nig. aqua salsa et similia. Quedā in natura humida et in substantia sicca: sicut piper longum crocus zinzib. ꝛ similia. Sunt et alia in natura et substantia sicca sicut ferrum lapis ꝛ similia. Quecunq̄ autē in substātia sunt sicca et in natura humida: recipiūt putrefactionē. Que aūt in natura et substātia sicca sunt: nūquā recipiūt putrefactionē. Palā itaq̄ ē ꝙ cholera nigra ꝛ rub. nō recipiūt putredinē ꝑpter earū cōplexionē ꝛ naturā: sed propter substantialē humiditatē illarū atq̄ liquorem. Sanguis enī quia cum vtraq̄ qualitate conuenit putrefactioni: extraneo obedit calori vnde fit febris cōtinua. Cholera rubea quia cum vna qualitate cōuenit putredini. i. cū caliditate. ꝛ cum alia. i. siccitate nō obedit extraneo calori: vñ habet xij. horas in labore et in requie. xxxvj. Et si eius accessio. xij. horas trāsierit: ꝛ. vij. periodos q̄ sunt. xiiij. dies: dicit̄ notha . i. non vera. Febris quartana: quia cū duabus qualitatibꝰ non conuenit putredini: durat. xxiiij. horis ꝛ quiescit. xlviij. Quotidiana febris quia cū vna qualitate. i. humiditate conuenit putredini: habet. xviij. horas in labore ꝛ sex in quiete. Hic querit̄ quare terminus fit in quartana. xxiiij. horis ꝛ non plus aut minus. Respondemus ꝙ omne qđ construitur sub lunari circulo fit propter repugnantiā. iiij. elemētoꝝ ad inuicē oppositoꝝ. Destructio enī nihil aliud est nisi cōuersio vnius rei ad aliam: verbi grā. Elementa mutantur in cibum cibus in membra. Corpus aūt destruitur humor ad aquā ipsa ad aerē: ꝛ aer ad terram cōuertuntur. Hec enim actio elemētoꝝ adinuicē facta non est nisi propter motum solis ꝛ lune ꝛ oīm stellarū motum habentiū: ꝛ sol est causa ceteraꝝ et earū dñator: et cursus eius a loco ꝑcedens quo oritur et rediens vsq̄ ad eundē: nō est nisi. xxiiij. horis: proinde fit vt mitas accessionis q̄rtane. xxiiij. horis. Rursus si fuerimꝰ interrogati quare calor extraneus in quartana. xviij. horis moueatur ad vnam qualitatē. i. siccitatē ꝛ. xxiiij. ꝑmaneat. Respondemus siccitas corporis duobus modis fit: aut cum calore: aut cū fri. Calor desiccat corpus: q: illud rarificat ꝛ humores desiccat. frigiditas aūt nō sic: q: materiam coadunat ꝛ congelat ad quā extraneo calore accedente materia congelata aperitur et fit perflua ꝛ obediēs putredini. Siccitas vero que fit ꝑpter calorē: q: non in ea hu. sunt clausi vel coagulati: necessario calor extraneus tardatur in eo qđ liquefacit. Interpolatio nil aliud est ꝙ qualitas materiā impediēs cū sua duricia. Et si predicti humores intra vasa putrefiant: faciunt febres cōtinuas sine interpolatione: q: sunt cum sanguine in vasis: neq̄ patiunt̄ rigorem vt in tertiana: neq̄ frigidorem vt in quotidiana vel quartana. Rigor enim non est aliud nisi materia membra pungens sensibilia. Rigor differt a frigore: quia in rigore sentit̄ patiens punctionem quasi acus vel spine sint in eo fixe. q: causa ipsius sunt acuti fumi. Frigus sentiunt egri quasi niuis congelatio: quia causa eiꝰ sunt graues fumi ꝛ tardi ad mouendū. Itē si dixerit quare cholera ru. in liparia calefacit exteriora ꝛ interiora minime In tertiana vero simplici non simili mō agit cho. ru. Rñdemus cho. ru. in tertiana est simplex: in liparios est mixta cū phlegmate. Item q̄ritur quare vitreum phlegma et liparios nō gn̄ant febrē sicut in epialos. Rñdemꝰ q: phlegma non est in toto corpore equale: sed in epialos est phlegma ꝑ totum corpus equale. Merito ergo ex premissis infertur q: q̄litates nō sunt nisi quattuor. i. cali. fri. sic. ꝛ hū. Humana enim corpora non videmus mutari nisi ad eas: ꝛ non sanantur: neq̄ restaurantur: nisi per eas. Quia medicina nil aliud est nisi repugnatio vniꝰ cōtrarij ad aliud contrariū. Nos q̄ non inuenimus nr̄a corpora mutari ac cōuerti: nisi ad ca. fri. sic ꝛ hu. neq̄ videmus ea restaurari nisi cum ca. fri. hu. et sic. vnde aristoteles in quarta particula micro cosmi: per contrariū inquit curamur: ꝑ sile augmentamur. Quattuor igit̄ sunt q̄litates: neq̄ plēs: neq̄ pauciores: q̄rū due sunt actiue ca. et fri. et due passiue. i. hu. ꝛ sic. Quia ca. semper facit sic. fri. vero humiditatem: quā sententiā Johēs damascenꝰ nō approbauit: aristoteles eōtra. Palam intelligimꝰ quia caliditas fortior est actiua et sic. fortior passiua. Hac de causa tertiana febris habet. xij. horas in requie: quia siccitas repugnat calori vt non fiat febris continua: et tardat eam vsq̄ ad tertiā diē. Et quia in quotidiana est debilior ꝛ actiua. i. frigiditas ꝛ debilior passiua. i. humiditas est modica interpolatio. i. sex horas. Et quia cho. ni. debilior est actiua. i. frigiditas et fortior est passiua. i. siccitas: necessario inducat̄ vñ requies est. xlviij. horis ad minus. Materia enim cholerica quia pauca est in q̄ntitate: ꝛ quia fortiorem hꝫ actiuam. i. calorē naturalē vel actiualē facit febrem cōtinuā. i. sinochā. Materia enī cholerica: quia pauca est in quantitate: et quia fortiorē habet actiuā. i. calorē et fortiorē passiuā. i. siccitatem facit febrem interpolatā. Materia enī phlegmatica quia est multa et grossa et hūida: paruā facit interpolationem. Melancholica vero materia: q: est pauca in quantitate ꝛ habet vnam fortem actiuā. i. frigiditatē: et fortem passiuā. i. siccitatem habet longā interpolationē. Ois enī calor aut est naturalis aut non naturalis vel accidētalis. Calor naturalis cibū digerit subtiliat mundificat feces per propria loca: sed calor febris operatur cum sua natura in materiā que est putrefacta per vnāquāq̄ exacerbationem vt eius humiditatem per vnamquāq̄ accessionem consumat. Ideoq̄ cessante materia transit et febris.

De tertiana interpolata ꝛ eiꝰ cura. Cap. xl.

Sicut si tertiana febris non sit cōtinua: cōueniētius facile curat̄. Rx. se. atriplicis. ʒ. ij. ꝛ s. tritū. ʒ. in panno raro missum et in aqua ca. mollificatum fricetur in cipho. Lac vero quod egredit̄ sumat̄ cum sirupo acetoso. vel semē infundat̄ in aqua in qua cocte sunt radices cucumeris agrestis aut cū oximelle. Rubea ad tertianā probata. Rx. opij. ʒ. iiij. croci anisi cardamomi storac. rubee iusquiami baccarū lauri aā. ʒ. j. cōfice cū melle da duabus vel tribus horis ante accessionem. Si tertiana fuerit cōtinua medicetur sicut acuta febris.

De tertiana notha ꝛ eius cura. Cap. xlj.

Si tertiana notha fuerit: cū hoc vomitu medicetur: misce mel et acetū seminis atriplicis. ʒ. iij. huic misce frica ꝛ cola ꝛ da patienti. Si tertiana fuerit duplex: dabis hydrotopion pāchristū cum balsamo et rubea ꝛ musi. Si solutionem patiat̄ dabis mel citoniatū ita cōfectū. Rx. succi mali citonij

partē vnam mellis vnā coq̄ lento igne ad spissitudinē mellis. Si aūt tertiana in autūno venerit: curabis eā cum diatessa ron distēperato cū vino calido: cum rubea: aut musa. Cibi q̄di sunt temperati: vt far granū bene coctū lactuca spinar chia cucurbita assata ⁊ similia.

De cura quotidiane febris. Cap. xlij.

Quotidiana hec febris curet̄ cū vomitu. R. capsie lib. j. elacterij lib. ß. cinamomi ʒ. iij. da cū oximelle ʒ. ij. vel fm virtutē patiētis. Si stomachus plen⁹ sit ħ̄ocab⁹ dēt oximel vt vomāt. R. aceti phialas duas mellis vnā seminis radic. raphani seminis atriplicis añ. ʒ. ß. et coquantur ad mediū et bibant ante ac cessionē ⁊ ieiunēt vna hora postea. Si vero non vomuerint accipiant aquā ca. Si vero q̄tidiana sit acuta: ferant vsq̄ ad septimū diē: dieta sit ptisanum. Si quotidiana admisceat tertiane: detur pandiaslit ⁊ rubea tro. ⁊ ydropion quasi po tione vna ex aceto. Si vero non profuerit detur tyriaca. Si quotidiana in experto fuerit: curabis pāchaslito rubea ⁊ estra. Cataplasmata vero. R. micas panis fel terre equo pondere cōtice cum ouo molli asso cum oleo cypressino aut laurino ⁊ pāno induto suprā stomachū pone. pbatū est.

De cura quartane febris. Cap. xliij.

Si quartanam nullus mod⁹ precesserit: in prin cipio tribus dieb⁹ vinctis dabim⁹ tyriacam ma gnam in modum auellane cum oximelle squilli tico: postea dabis laxatiuū sicut pigram: theodo ricon: aut hieralogodii: aut vomitiuum superi⁹ scriptum. Corpore purgato mittatur in tinā aqua plenā in qua cocta sint nepita: puleg. lauruum absinthii. ibiq̄ bibat tyriacā magnā cum oximelle squillitico aut diatessaron aut atrimisi: aut diatrionpipereon. aut vnū illoꝝ q̄ in antidota rio sumus dicturi. In die accessionis nihil manducet: ⁊ in duabus horis ante accessionem intret tinam.

De cura duplicis quartane. Cap. xliiij.

In duplici quartana detur pandiaslit ⁊ adrianū tēperatū cum succo balsamite. In hyeme curet̄ cum cētramicta cum potione sancti pauli ⁊ mu sa enea. In estate cum potione mirea rubee cū tyriaca mūdissima ⁊ vino tēperata. ⁊ fumigium facimus. R. gipsi spolii serpētis pellis vituli marini hyeme cū mulsa adriano ⁊ cū trocis. ad q̄rtanā. pbatis. Olēū po trolei dabis bibere: ⁊ vngatur dorsum cū calidis oleis ⁊ vn guentis.

De curis apostematū ex sanguine. Cap. xlv.

Quia de apostematib⁹ intrinsecus nascētib⁹ cum febrib⁹ existentib⁹ necnon ⁊ de eoꝝ curis disputauim⁹: ordo expetiter de curis apostema tū extrinsecus apparentiū disputem⁹. Incipiēdū: a apostematib⁹ ex sanguine nascētibus. Bonū est enī si sanguis cum phlebotomo de vena basilica brachij extrahatur ꝯsiderata virtute etate ⁊ ħ̄oi: postea vero sunt ponēda q̄ acumē sanguinis extīguāt sicut oxisenicia cassiafist. mānā ⁊ silia. Corpe purgato ad medicādū apostema redea mus. Cū sandalis viol. ro. bolo mixta apio ⁊ silib⁹. In statu vero apostematis dissolutiua misceant̄ sicut linū croc⁹ ⁊ silia Diaf. vitellū oui cū oleo ro. ⁊ pauco croco ⁊ mirrha aposte. de grosso sanguine dissoluit superpositū. Itē vitellum oui cum oleo viol. suppositum dolorem mitigat: et ad digeren dum accelerat dissoluens nondum collecta.

De triplici materia apostematū. Cap. xlvj.

In septimo capitulo secunde practice meminimus nos dixisse q̄ materia apostematis trib⁹ modis fie ri debet: aut tēperate ca. ⁊ hu. sicut fomētum aque ca. temperate ⁊ sapide: ⁊ farina frumenti cum oleo ⁊ aqua cocta ⁊ silia. Aut viscosam medicinā facim⁹ poros claudentē vt ca. intus coadunato apostematis materia digerat̄: sicut axungia porcina anserina ⁊ silia. Aut cōponim⁹ medicinam vtrāq̄ vim hñtem. temperate ca. ⁊ viscosam sicut fit de lini semine de apozimate dictaꝝ aq̄ ⁊ olei. Et si calor apostema tis modū excesserit: decet medicinā in eo gradu eē factā quo calor corpis a tēperamēto exierit. Sȝ necesse est si colericā sit apostema vt primitus purgetur cho. ru. deinde solatrū coriandrum semperuiua portulaca psilium iusquiamus la ctuca endiuia et similia apponantur.

De cura apostematū ex phlegmate. Cap. xlvij.

In phlegmatico apostemate phlegma purget̄: postea spōgiam aque tepide infusam aut lanā [illegible] et vinum oportet superponere.

De cura melācholici apostematis. Cap. xlviij.

Apostema vero q̄d scliros dicit̄ ad curā [illegible] nit incurabile est: vñ op⁹ q̄ cho. nig. purget̄. Sup apostema cauli cū butyro [illegible] ponat̄. Si apostema sit cū fermento [illegible] curratur. Dem⁹ igitur tyriacā ad potādū [illegible] venenū hic morb⁹ sanguinē cordis ꝯgelat: ⁊ tyriaca [illegible] sanguinē cordis ⁊ defendit totū corpus: ⁊ [illegible] apostematis vngat̄. Sȝ si tyriaca [illegible] pinellā cū gētiana bibāt. Sup aposte⁹ [illegible] cina pistata ponat̄. Aliud pbatū. R. [illegible] pōdere cū sputo hois ieiuni cōfice. hec oīa [illegible] berāt. Sed si aliq̄d aposte. melācholicū [illegible] deuenerit: curet̄ sicut in sequēti pticula dicturi [illegible] oliue cū melle pistata cancrū ⁊ fartum [illegible] appo. vbicūq̄ cācri sūt nō curare [illegible] q̄ si medicina nō pfuerit: curet̄ sic i cirurgia dicturi [illegible]. Vnguēta dialtee ⁊ populeō valēt [illegible] aperisse siue molestatiō. Aliud valet aposte. [illegible] seminis lini fenugreci stercoris colūbini añ. ʒ. [illegible] sit ⁊ bñ puluerizati. ʒ. xx. oīa cū oleo [illegible] Ioh̄. damas. ad mūdificādū ca. aposte. R. [illegible] quiami. ʒ. xv. mirte. ʒ. xiv. fenugreci se. lini añ. ʒ. [illegible] ⁊ oīa pone i aq̄ ca. deinde accipe spumas [illegible] ⁊ litargiro. Aliud sclirosi splenis ⁊ [illegible] moniaci. ʒ. iiij. aceti lib. j. dimitte p totā [illegible] fiat q̄si medulla: deinde olei ro. ʒ. iiij. [illegible]

De cura scrophularū ⁊ verrucarū. Cap. xlix.

Scrophule si sunt de viscoso phlegmate [illegible] medicamine expto. R. succi [illegible] ʒ. ij. pulueriza ⁊ tēpera simul. ⁊ [illegible] et eo fetiis i mane p. xx. dies [illegible] las: nec vna remanet. Aliud. R. [illegible] inserte in modū testiculi tere in mortario ⁊ [illegible] pone sub diuo aere vsq̄ mane: ⁊ da patiēti [illegible] vrinā purgabitur si dederis luna ignis. Et si [illegible] incidant̄: sicut in cirurgia dicturi sum⁹. Si [illegible] pori appareāt: medicent̄ sicut in sequenti pticula dicturi sumus: sin autem cirurgia curentur.

Finis libri tertij.

Liber quartus de passionib⁹ in [illegible] bus euenientibus: et earum curis.

Capitula quarti libri.

¶ De curis passionū in exterioribus mēbris corporis. Cap.j.

In secunda practice particula curationis intentionē trifariam esse diximus ⁊ de duabus simplices ⁊ vniuersales curas continentibus cōpendiose disputauimus: restat vt de tertio modo: scȝ de curis passionū in exteriorib⁹ membris nascentiū disputemus. Sed qꝛ passiones in exterioribus membris nascētes: alie sunt in toto corpore apparētes vt variole lepra ⁊ cōs alie quas in theorica diximus: quedā vō particulares ⁊ nō in toto corpore apparētes: bonū est etiam vt a curis passionum totum corpus circundantiū dicamus. Et primo de lepra: qꝛ de huiusmodi passiōis origine ⁊ significatione eiusdē in theorica nō ad plenitudinē disputauimus. In hac particula iterum de eius origine ⁊ cura ⁊ significatiōe: vt in curis nō erremꝰ: aliquantulū volumus disserere. Cū enī oīm passionū in toto corpore apparentiū hec sit deterior: ⁊ ad curandū grauior: ⁊ merito vniuersitatis curā scribere nō dedignor. Passiōes in exterioribus mēbris nascentes quedā potionibus ⁊ vnguētis curant: vt lepra morphea: quedā vō chirurgia curantur vt apostema: quedā puncturā scorpionis curant vt sputū hominis ieiuni ⁊ galline vrine anno: q̄dā morsus canis rabidi vt nuces ⁊ sulphur. Sunt ⁊ alia quedā que incendium ignis vel aque curant: vt pili leporis si incidantur.

¶ De cura lepre ⁊ eius significatione. Cap.ij.

Oportet medicū diligenter inuestigare quomodo putrediones que ex quattuor nascitur humoribus cū naturam suā siue simplices sint siue compositi egrediuntur. Putredinū autē causa aut ex corruptione est spermatis masculi siue femine siue vtriusqȝ aut ex corruptione aeris siue cibi ⁊ potus. Ex his enim humoribus corruptis nascitur infirmitas que lepra solet vocari: cuius morbi inuestigatio difficilis ⁊ laboriosa est in sui initio. Postq̄ vō erit in ꝑpatulū dura est ad sanandum. Cū ergo hic morbus vt diximus ex quattuor humoribus nascat: a sanguinis corruptione qui quasi dignior est incipiamus. Si igitur causa lepre ex sanguinis corruptiōe fit: designat ex rubore ⁊ calore vel calido apostemate ⁊ sanguis cū minuat putredine cognoscit. Si ex rub. chole. est corruptiōe est siccitas ⁊ asperitas macieiqȝ: ⁊ hec notant in pectore: pustule etiam sicce in corpore: fissure in manibus siue pedibus: cutis color citrinus. Si vō ex cholere nig. putredine similiter succedit siccitas: ⁊ manuū ⁊ pedū fissura: ⁊ venarū extensio: spasmꝰ ⁊ digitorū contractio: ⁊ totius corporis titillatio cutisqȝ nigredo. Si de phlegmatis exitio corpus glandulosum efficitur ⁊ nimia humiditas per totū corpus: caroqȝ emollit cutis alba videtur. Si aūt humores ad se inuicē componuntur: hūōē causa ex cōpositis colitur. Si cōmixtio sanguinis ⁊ cho. rub. fuerit: apostema calidū multū erit: pectio nimia est ⁊ incisio vnde cū scalpatur putredo subsequitur. Quorū duorum caloribus augmētatis vene inciduntur ⁊ nerui: caroqȝ cōsumit ⁊ membrorū iuncture separant. Siccitate quoqȝ crescente putredinis fluxus minuit: si aūt nō cōtrariū comitat. Sanguinis aūt ⁊ phlegmatis cōmixtio glādes ⁊ apostemata facit in toto corpore. Sȝ si calor humiditatē superauerit: putredo citius albescit quasi cocta sit sanies. Si aūt frigiditas phlegmatis ardorē sanguinis superauerit: apostema inde nascens in longo tempore nō maturescit. Cū aūt maturauerit sanies albescit. Si vero cho. rub. cū chole. nig. mixta fuerit asperitas oritur pectoris ⁊ siccatio vocis ⁊ fissura pedū ⁊ spasmus digitorū. Et si calor chole. rub. frigiditatē excellit cho. nig. incēdiū maius fit ⁊ membra citius scissuras patiuntur ⁊ membrorū cōcatenatio dissoluit. Si aūt ecōtrario ꝯtrariū comitat. Et si cho. nig. cōmiscet phlegmati: siccitas glādulosa: pustule sicce: ⁊ falsē sunt: mutatiōes cutis liuide sunt aut nigre aut albe aut virides. Et si humiditas augmentat glādes etiā multiplicant: si aūt nō cōtrariū cōtingit. Morbus q̄ nascitur ex sanguine alopicia vocat. Qui vō ex cho. ru. percat leonina nuncupat. Ex chole. nig. elephantia dr. De phlegmate tyria nūcupat. Qui morbi cū in corpore emanauerint: necesse est maximū periculū faciāt. Quidam tñ eorū maxie in cerebro desinūt: quidā vō in corpe solo: ⁊ q̄dā in vtroqȝ. Sūt ⁊ alij in quibusdā mēbris sicut in manibꝰ ⁊ pedibꝰ: quidā pilos deponūt: quidā vō nō: alij carnē cōsumūt: alij prurigine ⁊ scabie pruriunt et fissurā: alij morpheas nigras siue rufas seu albas: alij impetiginē latā gignūt nigrā ⁊ pessimā. Quidā etiā cutē crepant ⁊ eā reddūt fluidā: alij non: quidam ⁊ vngulas deponunt: quidā corpꝰ deficere totū: alij pustulas emittūt fluētes qd ex quātitate cōtingit putredinū. Peior aūt his oīꝰ vbi sanguis augmentat ꝓpter velocitatē putredinis eiꝰ est qui de cho. ru. gignit: qꝛ hec ex nimia sui incēsione peiorat maxime si sanguini misceat. Chole. aūt nig. atqȝ phleg. paulatim putrefaciūt sibi subiecta. Explētis huiꝰ significationibꝰ atqȝ causis: opꝫ vt subijciatur cura.

¶ De origine lepre ⁊ eius cura. Cap.iij.

Conuenit q̄ dximꝰ certificari vnō oriat. Si enī ex sanguine est q̄ in supma pte corpis est: et hō si expetit tpꝰ atqȝ etas phlebotomandus est eger de cephalica: aut de vena q̄ est in fronte: aut in occipitio ponēda est vētosa ⁊ dādū est catarticū qd iā dicturus sū. Si q̄ sanguis in pectore dñet siue cubitꝰ siue manꝰ de basilica sinistre manꝰ est minuēdus aut de ea q̄ inter mediū ⁊ auricularē digitū cōtinet: aut de ea q̄ inter radicē ⁊ mediū hȝ i dextra manu. vētosandus est q̄ƺ subter scapulas manꝰ vtriusqȝ. Si aūt de sanguine inferiori dñaturqȝ phlebotomādus est sup calcaneū vtriusqȝ pedis: ⁊ vētosa in vtroqȝ crure eiꝰ est leuo palmo adhibēda. Si autem ex cho. ru. fuit cā morbi: incipiēdū erit a catartico aut phlebotomia. Sȝ si in toto corpore iā infirmitas dilatat aū catarticū de media vena est minuēdus. qd siḿr in ceteris obseruat humoribus. Si aliqua post catarticū sanguinis corruptio remanebit: aliquātulū cū phlebotomia aut vētosa erit labeēdum ⁊ postea adhibēdū erit hō catarticū. ℞. mirob. citri. ʒ.x. bell. emblic. cuscute. aā. ʒ.v. fumiter. ʒ.vij. ozife. ʒ.xx. q̄ oīa in duabꝰ lib. aq̄ excocta vsqȝ ad. viij. ℥. redigant ⁊ colent ⁊ media. ʒ. aloes minutissime puluerizati misceat ⁊ ad bibēdū egro det: post vō dieb. vij. cū stiptica dieta est nutriēdus sicut pdicē faseano ⁊ silibꝰ: deinde iste puluis erit dādus. ℞. mirobo. citri. ʒ.x. fumiter. eupatorij marati se. lactuce. aā. ʒ.ß. succa. quantū oēs spēs habebūt: ⁊ de his facto puluere cū aq̄ cal. ʒ.iij. da quotidie. Et siḿr aliud catarticū adhibēdū est qd calorē sanguinis extiguit. ℞. absinth. cuscu. aā. ʒ.iij. mirob. citri. ʒ.vij. marathri ʒ.j. ⁊ ß. oriseni. ʒ.xj. rose. ʒ.ij. aq̄ lib.ij. coq̄ quousqȝ ad. vij. ℥. redigant ⁊ hō colent: ⁊ de maioribꝰ potionibꝰ addant q̄s dicturi sumꝰ. ʒ.j. ⁊ ß. det ad bibēdū. Sȝ si cho. ru. vel corruptio pdñat ꝯtra in pmis phleb. aū catarticū tribuat ⁊ phlebotomet sm q̄ in sanguinis corruptiōe diximꝰ. ℞. mirobo. citri. ʒ.xj. q̄ coquant ⁊ colent in lib.j. primo: ꝑ sex dies ibi p die ⁊ nocte remaneant integrā q̄ntā. ʒ.vij. cassie fistule. adhibe ⁊ post colans adiūge. ʒ.ij. vio. ⁊ mediā aloe ⁊ da bibere de hō. v. diebꝰ: sꝫ nutriat cū dieta humida sicut carne agnina cucurbita crisolocāna gallina humili portula. malua carne ericij: ⁊ eiꝰ pinguedine hedulis aut bobꝰ lactētibꝰ ⁊ silibꝰ: postea phlebotomet sm q̄ diximus. Que vō chole. ru. iuuāt: siḿr cōtra corruptū sanguinē

adiuuant et econuerso. Rx. cuscute absinthij. an. ʒ. iij. maratri capil. veneris. an. ʒ. ij. mirobala. citrini. ʒ. x. casiefi. ʒ. v. et lib. j. et ß. aque adhibe que ad. viij. ℥. redigantur et colatis adiunge. ʒ. iiij. radicis et zinzibe. ʒ. viij. vio. x. ʒ. ß. pulverizati aloe et da bibere. Aliud catarticum similiter valet ℥ cyrose. rub. incensionem Rx. absinthij cuscute. an. ʒ. v. mirobala. citrini viola. an. ʒ. x. casiefi. ʒ. viij. epithi. ʒ. xv. fumiterre maratri. an. ʒ. j. et ß. facto puluere da bibere. Aliud catarticum. Rx. folij. prassij cuscute capillorum veneris absinthij maratri. an. ʒ. iij. vio. ʒ. v. casiefi. ʒ. viij. oxifeni. ʒ. xv. fumiterre maratri. an. ʒ. j. et ß. in tribus lib. aque coque quousque ad. viij. ℥. redigantur: quibus colatis adhibe ʒ. ß. agarici: aloe. ʒ. ß. facto puluerem dabis bibere. Aliud catarticum. Rx. folij prassij cuscu. capillorum veneris apij absinthij maratri. an. ʒ. iij. viole. ʒ. v. oxifeni. ʒ. xx. casiefistu. ʒ. vij. rose. ʒ. ij. lacce. ʒ. j. et ß. fumiterre. ʒ. iij. miroba. citrini. ʒ. x. duas adhibe lib. aque quas ad. viij. ℥. redige colatis. ʒ. j. et ß. de maiori adiunge potione. Puluis tantundem valens. Rx. miroba. citrini. ʒ. xx. maratri. ʒ. v. masticis. ʒ. vij. psilij. ʒ. x. zucca. ʒ. xxx. de his omnibus preter psilium puluis efficiatur et bibere detur circiter ʒ. ij. aut. iij. Corpore autem mundificato detur ei sternutatio cum oleo vio. et qui albugine oculi lauentur cum aqua sumac mali gra. dulcis et acidi. Si autem in corpore habeantur pustule aliquem et he sint fluide: cum stipticis sunt medicande sicut acatia rosa gummi arabico carabe balaustia litargi. cerusa alumine myrrha bolo cipresso psil. gall. et similibus. Unguentum hoc mundificat totum corpus a putredine. Rx. litargiri ℥. iiij. aluminis argenti viui. an. ℥. iij. rosarum. ʒ. j. sauine sigie calcumine. an. ℥. j. et ß. ciceris lentis et calcanti. an. ℥. j. hec omnia cum succo mirte fructus distemperentur. que coquantur vsque ad consumptionem tertie partis: et cum oleo ro. quantum sufficit. Deinde totum corpus vngatur in diebus septem. et in octauo die cum oleo rosa: nono cum aceto vue agrestis: decimo balneo vtatur. Aliud. Rx. ceruse litargiri. an. ℥. ij. argenti viui ℥. j. sigie fenugreci ypoquistidos sauine acatie. an. ʒ. j. olei ro. ℥. iiij. de his omnibus vnguentum conficiatur cum sapa mirte et aceto. Si autem pustule sicce fuerint et aspere et cum pruригine propter chole. rub. fac vnguentum illud. Rx. litargiri ℥. ij. ceruse. ℥. j. vio. capillorum veneris. an. ℥. j. cere albe axungie galline et ericij sigie. an. ℥. j. et ß. Aliud quod ad digitorum contractionem valet. Rx. malue capillorum veneris sauine ro. viole aristo. lon. an. ℥. j. colopho. cere albe. an. ℥. ij. argenti viui. ℥. j. ceruse. ℥. j. et ß. litargiri. ℥. iij. axungie galline et vituli et ericij axungie medulle vaccine olei sisami et vio. an. ℥. iij. calciteos ℥. j. aluminis sarcocole. an. ℥. iij. butiri. ℥. ij. sigie. ℥. ij. de his omnibus vnguentum fiat. Aliud. Rx. butyri ℥. j. cere albe. ℥. iiij. argenti viui dragaganti gummi arabi. masticis colopho. sarcocole aluminis. an. ℥. j. ceruse viol. an. ℥. iij. olei sisami. ℥. ij. et inde fac vnguentum. Aliud. Rx. butyri ℥. ij. cere albe. ℥. iiij. argenti viui. ℥. ij. dragaganti. ʒ. iiij. capil. veneris ceruse. an. ℥. j. olei sisami. ℥. ij. fac vnguentum. Sufficit dixisse de morbo huiusmodi a sanguine et a chole. nascente.

De cura lepre a cholera nigra et phlegmate causate. Cap. iiij.

Incipiamus ab illa que a cholera nigra vel phlegmate nascitur: contra quam optimum est et perfectissimum antidotum quod nominatur hierapaulisum vel paulinum theodoricum euperiston hieralogodion merificon et aliud maius antidotum quod dicturus sum cum hoc catartico quod. Rx. miroba. kebu. nigri. an. ʒ. vij. epithimi. ʒ. v. polipodij amceos. an. ʒ. iij. polij. ʒ. ij. et duas lib. aque vsque ad. viij. ℥. redacte: hec colata bibenda da cum quantitate rosi luteis sirupo et hiera. ʒ. j. et ß. Aliud. Rx. kebu. nig. camedreos an. ʒ. v. ameos epithi. an. ʒ. iij. polij. ʒ. ij. fac catarticum superiori simile: et egro cum aliqua hiera da bibere. Aliud. Rx. kebuli. ʒ. xx. nigri. ʒ. x. fumiterre sene. an. ʒ. x. epithi. ameos. an. ʒ. iij. polipodij turbith. an. ʒ. iij. vue passe mundate. ʒ. xx. que excocta in. vij. lib. aque redacta vsque ad vnam cola et in duas partes diuide: et in vna parte illarum pone puluerem hierepi. et agarici ameos epithi. an. ʒ. j. que composita egro da bibere. Pillule stomatice ad hunc morbum valent mor. Rx. hierepi. ʒ. x. epithi. ʒ. vij. turbith. ʒ. v. salis indi. ʒ. vij. anisi ameos apij seminis maratri. an. ʒ. ij. polipodij. ʒ. vij. turbith. ʒ. v. salis indi. ʒ. vij. anisi ameos apij semi. maratri. an. ʒ. ij. polipodij. ʒ. vij. scamonee assate. ʒ. v. hellebo. nigri bdellij. an. ʒ. vij. [illegible] puluerem distempera cum succo maratri: et fac pillulas in modum piperis et da inde bibere. ʒ. iij. vel. v. quod [illegible] catarticum de hiera fortiori: deinde da bibere de antidoto quod dicturi sumus: et bibat cum aqua qua [illegible] Rx. epithi. ʒ. x. kebuli. ʒ. viij. polipodij. ʒ. iij. camedreos. ʒ. [illegible] passe mundate. ʒ. x. aque. lib. iiij. in vnam redacte: [illegible] bibere. Potio mire ad lepram valens et eius [illegible] ruptionem et complexionem corporis moderandam [illegible] candam. Rx. agarici coloquintide [illegible] nec polipodij hellebo. nigri piperis al. [illegible] camepitheos centauree. an. ʒ. j. [illegible] gentiane euforbij polij absinthij cicute [illegible] nis aristo. lo. et rotunde. an. ʒ. xv. [illegible] picos fumiterre petroselini armoniaci oppopona. [illegible] di casielignee assari cinamomi [illegible] matici mirte folij scordeon [illegible] gri croci spice celtice squinanti carpobalsami [illegible] seminis radi. semi. apij castorei. an. ʒ. x. serapini bdelli. an. ʒ. xx. carnis tyrie. ʒ. xx. hirundinis [illegible] aloe. ʒ. xxx. facto puluere de his que possunt puluerizari liqua sapa liquabis puluerem superiora admisce [illegible] ne: mel. quod sufficit appone et in vase vitreo pone: [illegible] tia pars vacua remaneat quod postea in [illegible] kalen. iulij vsque ad kalen. aprilis: deinde perfectum [illegible] ne dato inde bibere. ʒ. v. cum aqua hoc modo [illegible] robala. kebuli. ʒ. vij. ameos epithi. polipodij [illegible] ytei. an. ʒ. vij. vue passe enudeate. ʒ. iij. aque. lib. [illegible] dactas. Aliud antidotum valens ad choleram nig. [illegible] lepra. Rx. thuris. ʒ. v. mirte. ʒ. vij. opobalsami [illegible] ʒ. vij. scamonee. ʒ. v. musti. ʒ. j. et ß. [illegible] detur. Aliud. Rx. ambre. ʒ. iij. musti balsami [illegible] scamonee agarici fellis vacce nigre. an. ʒ. [illegible] ad bibendum cum aqua cali. ʒ. v. et ß. Unguentum [illegible] putredinem et pustulas de cholera nig. et phlegmate [illegible] teo. Rx. medulle vaccine butyri. an. lib. j. [illegible] lauro. an. ℥. iij. cere al. lib. ß. sulphuris [illegible] gunis draconis sarcocole floris eris [illegible] nian oppopona. bdellij. an. ℥. j. aristo. lo. litargi. [illegible] an. ℥. colophonii. lib. j. fac vnguentum. Potio [illegible] non frequenter: sed danda est interuallo aliquando [illegible] cilie maior: et diapithimum. Rx. miroba. kebu. [illegible] polipodij ameos. an. ʒ. v. vue passe [illegible] Alius puluis similiter valens. Rx. fumiterre. ʒ. xx. [illegible] quantum erunt omnes alie species. Aliud. Rx. kebuli [illegible] thi. maratri fumiterre. zinzibe. an. ʒ. x. zucca. [illegible] alie species. Aliud. Rx. kebuli indi. ʒ. xx. epithi. ameos. [illegible] facto puluerem distempera cum. ʒ. x. amigdalarum [illegible] accipiatur. ʒ. xx. cuscute. xx. passe enucleate [illegible] medulla fiat: et cum his distemperentur omnes alie species [illegible] tunda et vnusquodque habeat. ʒ. v. lib. vij. [illegible] polipodij. Aliud. Rx. kebu. nigrarum epithi. an. [illegible] ni. ʒ. vj. zucca. masticis. an. ʒ. vij. facto puluere [illegible] vua passa. Alius puluis. Rx. kebu. indi [illegible] an. ʒ. iij. turbith. ʒ. vij. zucca. quantum omnes alie species. Pillule valentes similiter. Rx. coloquintide. ʒ. [illegible] aloes [illegible] monee fellis vacce nig. epithi. agarici. an. ʒ. [illegible] an. ʒ. vj. armoniaci serapi. oppopona. [illegible] bij castorei. an. ʒ. j. piperis lo. et ni. spice [illegible] masticis reubar. assari squinanti carpobalsami calami aromati. an. ʒ. j. et ß. distempera cum succo porri et fac inde pill. in modum ciceris et da. ʒ. iij. Aliud. Rx. kebu. bellirici embli. [illegible] sal gemme. acori costi enule pipe. ni. et al. [illegible] seleos nigelle cicute semi. tapsie sauine. an. ʒ. [illegible] pi. masti. an. ʒ. iiij. oppopo. ʒ. [illegible] dictas omnes species: [illegible] vnde: deinde tempera cum succo porri et fac pillu. in modum [illegible] ris et da. ʒ. ij. Aliud. Rx. agarici epithi. polipodij [illegible] nici. an. ʒ. v. aristo. lon. et rotun. helle. nig. an. [illegible] tee. an. ʒ. xv. turbith [illegible] pi kebu. gentiane cicute semi. an. ʒ. x. fac puluerem [illegible] succo solatri et fac pillu. in modum ciceris et da inde. ʒ. ij.

¶ De medicaminibus lepre siue morphee. Cap. v.

Medicamen lepre taliter fit: tollimus gemellas .iij. de farina spelte: deinde mittimus in aquā dictis nouē: ⁊ nō mutamus ibidē aq̄ trib⁹ gemellis vel ℥.iiij. de germano .i. soluendo ⁊ agitando. Itē tollimus de terra q̄ frandigena vocat. ℥.iiij. sulphuris ℥.vj. axungie lib. iij. ⁊ ponim⁹ cū supradicto germano et defricamus illud in ficio ⁊ colamus illud vicibus trib⁹ p pānum spissum: deinde tollimus sicut tollimus de supradicto farre ⁊ semel etiamus: deinde ponimus illa ad ignē vsq̄quo soluat axungia: sed anteq̄ vngat ipso vnguento facimus illud. Tollimus pugillū vnū de puluere stagni ⁊ gemellā vnā de tartaro: ⁊.℥.ij.sal. hec oīa terimus ⁊ mittim⁹ cū.ch. phial. aque: ⁊ tamdiu bullire facimus vsq̄ dū tingit ipsuz lignū colā cū manu miscēdo cum ipso ligno super focū. Et q̄ passionē lepre habet pūgimus cū acu putredinē eius donec sanguis exeat cū illa putredine: ⁊ lauamus cū ipsa aqua quā dixim⁹ per oēs venas: deinde vngimus cū supradicto vnguēto. Deinde potionem hanc illi damus que .i. ℞. mali terranei ⁊ mali storacis ⁊ cucurbite spice grece aloes picule cassie aloes. aā. ʒ.j. cere. ʒ.j. succi radicis herbe serpentarie radicis sisami et coque cum oleo quod sufficit. Alia potio. ℞. atriplic. s. semi nis rape se. aneti. aā. ʒ. ij. myrrhe nigre croci orientalis. aā. ʒ.ß. agarici albi epithimi camedreos folij condumen sinoni yperici prassij pulegij cassioli. aā. ʒ.j. mellis quod sufficit. Item pustulas que sunt super carnē cū acu pūgimus ⁊ frequenter infundimus cū supradicta aq̄: ⁊ iterū oculorus cilia p pilis nascentibus pungimus ⁊ cū melle vngimus ⁊ spargimus super ipsa puluerē. Item vngimus de ipso vnguento qd̄ est factum cū sandalis. Iterū pungimus ⁊ spargimus puluerē qui factus est ex iaro in ossibus curis lib. j. ante: si noli terere: ponimusq̄ phialā mellis .j. deinde implem⁹ cacabum de optimo vino ⁊ facimus bullire malū terraneum cuz ipso cucurbitino: ⁊ dimittim⁹ illū donec finē habeat infirmitas ipsa. Vnguētū ad leprā siue pruritū: florēs tithimalli cū aceto coque fortiter ⁊ oleo modico ⁊ vnge vsq̄ dū sanet. Vnguētū ad hoc vtile nimis: apprehēsis tribus serpentibus nigris ⁊ capitibus ⁊ caudis ad mensurā triū digitorū abiectis ⁊ media eoruz in olla noua incīde. Primo addat sapo albus ⁊ oleū in mortario tādiu agitet donec ad spissitudinē mellis veniat ⁊ vtere p tres dies. Expletis aūt trib⁹ diebus ad balneū ducat ⁊ lauet. Si aūt adhuc aliq̄d infirmitatis inest patienti: incide caput testudinis ⁊ sanguinē ei⁹ collige ⁊ loca dolētia ex eo vnge cū pēna: deinde fac foueā ⁊ cū ligaturis cōtege ⁊ pānis cooperi: intus accende ignē cum vitibus ⁊ ingrediat patiens ter in die ⁊ exiēs cooperiat panno nouo: ⁊ hoc fiat biduo: ⁊ quotiēs exierit de fouea inungat vnguēto hoc qd̄. ℞. adipis caponi. porci. vulpini. aā. ℥.v. igne solutis addant sauine saluie satureie rute rosmarini absinthij. aā. marrubij. ß. ⁊ pulueres harū herbarum in tripodio ad ignē cū supradictis adipib⁹ mixtos fortiter cola p linteolū: post adpibe puluerē myrrhe thuris masticis aloes sanguinis draconis. aā. ʒ.ij. vel. iij.

¶ De morphea ⁊ eius cura. Cap. vj.

Galienus morpheā medicari precepit post mundificationē corporis: vngat ergo corpus cum lacte calce ⁊ anacardo et cassia aloe litargiro acatia sulphure ⁊ helleboro al. simplicibus seu cōpositis cum aceto temperatis. Itē Gal. apud siluatici succus valet cū lacte ficuū mixtus. ⁊ sulphur ⁊ dragagan. idē facisse. sanguis leporis valet: capparisq̄ radix cū aceto similiter. Habent aūt de hoc antidoto. ℞. mirobal. citri. kebu. ⁊ bell. ⁊ embli. aā. ʒ.xv. pulueris hierepi. ʒ. xviij. fisseleos. ʒ. xv. fumiter. ʒ.xxx. sene. ʒ.xx. agarici turbith. aā. ʒ. xxx. tapsie. ʒ. x. scoti. ʒ. viij. fac puluerē adde mell. quātum sufficit. Alij addunt huic. ʒ.xv. hellebo. nigri. Aliud. ℞. kebuli. ʒ.xxx. belli. embli. aā. ʒ.xx. epithi. ʒ.xx. mastice. ʒ.xij. aneos calamenti. aā. ʒ.x. hierepi. ʒ.xx. colloquinti. ʒ. x. nigelle sinapis. aā. ʒ. v. tapsie. ʒ. viij. fac puluerē adde mell. quātum sufficit da. ʒ. iij. diebus tribus cōtinuis ⁊ tribus intermissis. Vnguētuz morphee valet oīni cholere. ℞. cassie cōdisi sinapis nigelle se. radicis pirethri rubee. aā. ʒ.iij. costi colloq̄n. hellebo. nig. capparis radicum rute alumi. staphisagrie. aā. ʒ. j. ⁊ ß. euforbij seg monee salis armoniaci. sanguis draconis aneos. aā. ʒ. ij. fac puluerem tempera cum aceto: ⁊ ex eo vnguantur. Aliud vnguentum: tpe maij aut iunij collige muscas maiores ⁊ pone in sextario cum oleo ⁊ multis collectis iaceant in oleo ⁊ marcescant ⁊ sic vnge leprosum inde ⁊ mundabitur vsq̄ ad ossa tamen: ⁊ caro mala ⁊ vngule mundabuntur.

¶ De impetigine ⁊ eius cura. Cap. vij.

Impetigo si fit ex sanguine: medicabitur cū phlebotomia ⁊ pharmacia humorū incensos mundificantibus. Secunda species est medicine chole. rub. purgatiua .s. hiera rufi: ⁊ maxime sumpta cū sirupo de fumo terre. balneuz assuefaciat aque dulcis. lauet cū furfure farine vel fabe. Vnguētū oleo frumenti aceto pomi citrini cathimia pestata sulphur cū aceto cineri. cum semineo lacte gūmi prunoz farina ciceris cuz lacte ficuū hellebori nig. cū aceto acatie. ʒ. vij gūmi arabi. ʒ. viij. cuz aceto: post lauetur cum aqua dulci ⁊ vngatur cum oleo ro. Sed si hec non pfuerint vngatur de oleo ligni qd̄ vocatur cornus vel de oleo iuniperi: vel de hoc. ℞. ceruse litargiri nitri de butte sinapis cum aceto vnguat ad ignem. Aliud vnguentū probatum ad impetiginē omnemq̄ serpiginem. ℞. olei lentisci. pil. serapini auripigmenti misceantur. Aliud ad impetigines siluaticas. ℞. lapatij radicem nitri aā auripigmēti spice allij terre cum aceto ⁊ fac vnguentum.

¶ De scabie ⁊ prurigine. Cap. viij.

Si scabies ⁊ prurigo de sanguine ⁊ chole. rub. cōprehendantur esse: phlebotometur de vena media. Si autem aliq̄d nobis obuiet in minutione purgem⁹ cū catartico de cassia. ⁊ succo fumiterre ⁊ mirobā. citri. ⁊ simili⁹. Frequēter fiāt balnea in quibus sudēt: non tangantur epithimatibus: viscositate enim sua prohibent dissolutionem pfecā ⁊ poros claudunt sed tamen paru olei ro. est adhibendū. Si scabies fit ex chimis phlegmaticis purgemus phlegma cū catartico de epithimo siue agarico ⁊ similibus: assuefaciam⁹ balneū in quo sudent: deinde vnguant apij succo vel calamēti: purgatis aūt corporibus ad exteriora vnguēta redeamus. vnde Gal. litargirū cum oleo valet. cinis caulium cum petroleo similiter. Diasco. vinū cū aceto valere dixit. Sulphur cum lentibus et oleo multū valet scabiei ⁊ impetigini vnguiū ⁊ inguinuz masculis. sulphur cum aceto idē facit. Similiter nitrū cū melle ⁊ sulphure valet. Sal quoq̄ cū oleo ⁊ aceto si nō sudent accedant foco: mitigat dolorem ⁊ iuuat scabiem ⁊ impetiginē. Gal. aqua sulphurea vel marina cum sale cocta vel cum frondibus oliuarū iuuat veteres pustulas scabiem ⁊ pruriginem ⁊ similia. frondes quoq̄ olee vel canne cum aqua et aceto. similiter ⁊ frondes canne valent scabiei de calore. Vnguentum valens scabiei ⁊ prurigini de ca. ℞. litargiri. ʒ. x. ceruse cathimie argentee. aā. ʒ. iij. celidonie fulig. argenti viui. aā. ʒ. iij. olei ro. ⁊ aceti quantum sufficit. Aliud desiccans pustulas ⁊ vulnera de ca. ℞. acatie gūmi ara. aā. ʒ. ij. litargiri cathimie argentee. aā. ʒ. j. ⁊ ß. tempera cum aqua rosa. Vnguentum quod curat scabiosos leprosos de salso phlegmate ⁊ pingues attenuat. ℞. nitrū salē myrrhā pumicē assentur ad ignem ⁊ puluerizentur: quibus adde piretrum cameleuntam piper maioranā prassium peucedanum tartaruz nigellam aristolo. rotundā helleborum album yreos fenugrecum orobum: hec omnia terantur cum oleo ⁊ cera vel axungia: vnde vngantur. Quidam addunt nitrum ciminum cardamomū bolum gūmam hedere coloquintide corticem sinapis litargirum baccas lauri gallam et saginem.

¶ De pediculis. Capitulū. ix.

Pediculi si sint in corpore calido: hoc vnguento vngitur: argentū viuū cineres filicis cum aceto tempera ⁊ oleo: vel litargirū ⁊ argentū viuū cū aceto ⁊ oleo tēpera ⁊ vnge. In frigido corpore hoc vnguēto vtere. Staphisagriā nitrū auripigmētū cū oleo ⁊ aceto tēpera: ⁊ caput vngito. Item auripigmentum rub. capiti inunge cū oleo. Similiter acetū cū aq̄ marina occidit pediculos: ⁊ si nō habes aquā marinam: sal

⁊ aqua cū modico aceto idem facit. Et si post infirmitatem pediculi nascantur: fac vnguentum de semine croci porten sis: vnge quotidie ⁊ laua cū aqua vbi cocte sint rose vel folia pini pista: ⁊ isto succo similiter vnge.

¶ De pustulis in capite nascentibus. Cap. x.

Pustulas capitis sic curamus: primo hu. ejcimus ⁊ capite raso vnguentum adhibemus. frondes cipressi eiusdemq; fructus: frōdes tamarisci vel lig. de quocūq; vos volueris fac puluerē tēpera cū aceto ⁊ oleo: ⁊ vnge. Aliud vnguētū. ℞. litargiri ceruse. an. ʒ. iij. sucen. ʒ. iij. galle. ʒ. j. puluerisa ⁊ tēpera cum forti aceto: postea adiunge cera alba oleum rosa. et fac vnguentū. Aliud. ℞. ceruse. ʒ. vij. litargiri cere albe. an. ʒ. iiij. furfuris nitri. an. ʒ. vij. olei ro. quātū suf. Aliud qđ crato affirmauit valere si nascantur ex phlegmate. ℞. litargirum rutā siccā puluerisa ⁊ tempera cū oleo ⁊ vnge. Aliud. ℞. cortices malgra. acatiā: gallā puluerisa: ⁊ tempera cū aceto ⁊ vnge. Aliud tolle ramos ⁊ frondes ficus virides: ⁊ cū aqua pista quousq; efficiantur quasi medulla ⁊ vnge. Si passio sit diuturna vice aque acetū pone. Si noua: loco aceti aquam mitte. Si fuerint vulnera oleū ro. cum albugine oui pone. Aliud tolle amigdalas amaras munda cū aqua cali. ⁊ pista vt vnguentum fiat rasumq; caput vngas.

¶ De pustulis in facie nascentibus. Ca. xi.

Si pustule sint in facie ⁊ rubee: prius phlebotomo purgetur de vena cephalica: deinde purgabis hoc sirupo. ℞. mirabo. kebulo. mīdaro. indoꝝ. citri: ⁊ sandali albi ⁊ viol. an. ʒ. ij. reubar. gallie bellerico: ū cuscu. e. squinātī diagagāti masticis seme turbith agarici ligni aloes spice casieq;. salis gēme lapid. lazuli seminis maratri. an. ʒ. j. cinamo gari. an. ʒ. j. mellis quātū sufficit: da cū scamonea. prodest manie ⁊ melācholie ⁊ timidis ex chole. nig. pdest sarco cancro oris ⁊ pectoris ⁊ fico qui nascitur in aliquo membro. hoc finito fac vnguentū qđ. ℞. ceruse litargiri. an. ʒ. iij. plumbi vsti. ʒ. ij. tempera cum oleo ro. ⁊ aliquātulo aceto. Si pustule sint hūidiores adde. ʒ. j. boli ⁊ misce cū oleo ro. ⁊ succo solatri. Si autē sint pruriginose adde. ʒ. ß. argēti viui: pone in occipitio ventosas sepe. Abstineant a forti vino alliis acutis herbis ⁊ cepis vel cibis. Aliud ad vesicas que fiūt in facie ⁊ in aliis membris ⁊ crepaturis: maxime si sint de cali. ℞. succi radi. vitre succi radi. maratri succi morelle: succi solatri: succi herbe venti. an. ʒ. j. aloes. ʒ. v. vitella ouorū triam: tempera vt liquida sint pēna inunge ter in die vsq; in diem tertium: postea laua cū spōgia ⁊ iterum inunge.

¶ De pustulis que herpes miliū dicuntur. Cap. xij.

Pustule que dicuntur herpes miliū nascētes ex desudatione sunt quattuor modis. Sunt enī quedā calidissime quas aqua frigida adiuuat cū de chole. nascunt ignea. Quedā sunt de cholera sed tamen grossa quas balneū iuuat in aqua. Alie inter has duas mediocres. Quarta species de cho. nig. nascit que pessima est: ⁊ ad sanandū dura In curādis trib9 generib9 cholera purgetur. In quarta vo specie chole. nig. balneū patiens assuefaciat. Vngamus cū succo solatri coriandro cōmixto vel sandal ⁊ croco: vel frōdes iusquiami cū melle: medulla melonis cum succo apii in balneo post sudorem iuuat. frondes oliue pistati cū aqua cocta valent. He desudationes plurimū nascuntur in estate cū calor sit nimi9 q̄ fit ex negligētia balnei ⁊ mundificatiōe cutis ⁊ fatigatione corporis. Si aūt augmententur ⁊ veterescāt ad scabiē deueniūt: vnde festinandū est ad purgandū cholerā rub. Vngat deforis cū medulla ⁊ corticibus melonis: cū succo solatri. vt. f assiduis balneis. Similiter ro. ⁊ mirta cocta ⁊ in balneo posita valent.

¶ De poris ⁊ verrucis. Capi. xiij.

Pori ⁊ verruce sic sunt medicāda. primo chimos vnde fiūt purgemus: post desiccatiuo medicamine extra posito curent vt est oleū mirtinum ro. cinis ramorum vitis cū aceto temperatus acatia cū oleo ro. nigella. stercus ouinū vel caprinū cū vino tēperatū valet. Diasco. dicit lac sicut cū pinguedine temperatū desuper positū valet. Si [illegible] nō pfuerint: incisiua ponant. ℞. eruginis eris. ʒ. [illegible] quinci. ʒ. x. nitri. ʒ. ix. sal. armoniaci. ʒ. vj alu[illegible] ti. an. ʒ. iiij. fellis tauri. ʒ. ix. calcis nō extincte. ʒ. [illegible] liciuio ⁊ suppone. Aliud. ℞. sandarace auripigmenti [illegible] rine equo pondere: tēpera cū succo lapa. Si vero [illegible] rint: curent sicut in chirurgia dicturi sum9. [illegible] sanat verrucas si sm vnicuiq; verruci granū accipias [illegible] bus adiunatis ⁊ in panno ligatis post in [illegible] infirmus retro piciat. Ut verrucas de facie tollas [illegible] gredinē: radice cucumeris agrestis sicca ⁊ puluerisata [illegible] sic cū aqua ⁊ fiant linies. Alia vo de facie laua cū aqua [illegible] da: hec si triduo feceris mirabēris. Ite itruso [illegible] litteris scripto. ℞. ficcos enia masticis [illegible] decoq; ⁊ fac vnguētū: nō solū porris [illegible]

¶ De vulneribus in sanguine. Cap. xiiij.

Si vulnera ex sanguine fuerit phlebotomia [illegible] ad defectionē nimiā sanguinis [illegible] rit. Mundificet ergo corpus [illegible] ibus dietis frigidis ⁊ hūidis: deinde ad [illegible] ra exteriora redeamus. Unguentū valet vulneribus ca. ℞. ceruse litargiri cathimie argēti. an. ʒ. j. [illegible] olei ro. an. lib. iij. fiat vnguentū. Aliud. ℞. [illegible] ri ceruse sirici cathimie argētee. an. ʒ. v. olei. ʒ. v [illegible] buginis oui. an. ʒ. vij. vini [illegible] let humidis vulneribus. ℞. litargiri. ʒ. x. argēti [illegible] pacis. an. ʒ. iij. celidonie. ʒ. j. ⁊ ß. olei ⁊ [illegible] Aliud desiccans vulnera ⁊ pustulas. ℞. boli. ʒ. [illegible] te. ʒ. j. camphore croci. an. ʒ. ß. tempera cum aceto [illegible] Aliud valēs vulneribus crurū. ℞. nigellā [illegible] postea desiccatam: fiat puluis cum oleo ro. tempera cum aceto laua ⁊ vnge. Idē valet litargiri [illegible] men eruce temperatū cū melle idem facit. [illegible] apii si cū cera ⁊ oleo ro. cum aceto ⁊ aqua [illegible]

¶ De cura apostematis qđ apostema vocat. Cap. xv.

Apostema qđ vocat apostemat [illegible] cit ad sanādū: q: nec simplici nec cōposito medicamine curari pōt: nec pharmacia nec [illegible] gia tū curat citi9: cuius doctrina in [illegible] diter apparebit.

¶ De sudore. Cap. xvj.

Sudor itaq; si adeo augmentet [illegible] virt9: oportet restringat ⁊ [illegible] mirtino salicino citonino ro. vngat. [illegible] valēs in restringendo sudore mirto. ℞. [illegible] sandal balaustie. an. ʒ. j. ⁊ galle. ʒ. [illegible] mirte. an. ʒ. j. coquant in. q. lib. ß. aque quousq; [illegible] rint: deinde colent ⁊ lib. ß. de oleo ro. misceat ⁊ coquat donec aqua desiciat ⁊ solū oleū remaneat: postea inde vngat. [illegible] quādo ponant infirmo vasa frigida aqua plena [illegible] frōdes mirte salices ro. Sirup9 ro. cum aqua frigida [illegible] prohibeamus nimium exercitium.

¶ De sudore prouocando. Cap. xvij.

Si incitādus sit sudor ex necessitate: vngat [illegible] cum cameleon miscelcon anemone [illegible] gat corpus ⁊ tecū decisū sudor prouocat. [illegible] cinamomū aliptimū calam9 aromaticus [illegible] casia costū reubar. carpob. sansucus. quodcunq; [illegible] ris simplex vel cōpositū in oleo coctū corpori [illegible] prouocat. Fumigatiōes etiā adiuuāt de casto [illegible] ce semine cali. oītis9 pistatus ⁊ corpo. fumiga [illegible] sed tū non temere sunt agēda nisi quia febre [illegible] tumas: ⁊ maxime prouocatione sudoris indiget [illegible] firmi salus.

¶ De sacro igne. Cap. xviij.

Sacer ignis sic curatur: ouo crudo [illegible] vbi feruor fuerit: sup folia [illegible] re tū purgato prius ex [illegible] raberis sanitatē. Capre etiam [illegible] corticem qui exurgit [illegible] co ⁊ illinico mirifice sanat. [illegible] eruum ignem si papule lauare fuerint. [illegible] lumbricus cū oleo solutus et linteolo imbut9 [illegible]

⁊ superpositus: fortius medicamen̄ ad ignem sacrum vel cō
bustura non inuenimus.

¶ De variolis ⁊ earū cura. Cap. xix.

Variole sunt medicāde cū cali. ⁊ humi. reb⁹ q̄ ma
teriā euolant ⁊ extrinsecus expellant. Caue aūt
frigidā medicinā que humores claudat ⁊ cōgelet.
Medicina ho cito eÿciens variolas ⁊ sine mole
statione est succus apÿ marathri cum oxizaccara.
Accipiāt de hac cōfectione arabica probata. ℞. ficus sicce lē
tis mūdate. aā. ʒ. x. lacce dragaganti. aā. ʒ. v. marathri. ʒ. iij. oīa
coquant in lib. j. ⁊ ß. aque vsqꝫ ad. iiij. ℥. deinde cola ⁊ mitte
ʒ. j. de croco ⁊ da ad bibendū añ cibū ieiuno ⁊ hora dormi
tatiōis donec tote apparuerint: ⁊ deinde cessent. Aliud. ℞.
rose lētis mundate. aā. ʒ. iij. lacce. ʒ. ij. marathri seminis citro
niorum dragaganti. aā. ʒ. j. ⁊ ß. mastices. ʒ. j. omnia coquātur
⁊ colentur ⁊ dentur bibere. ʒ. ij. cū zuccara. Deinus psiliū
cū dolore cannā cucurbitā vlitā. Epithimata omnia vitent ne
foras intra reuertant ⁊ cadētes in cardiacā moriātur. Stu
dēdū est in initio ne in oculis pustule nascantur: sed lauet cū
aqua oliue oculos mūdificantes his mūdificatiuis. imponē
da est aqua ro. cū succo maligra. aut cū sumac. Si circundā
do os exierit lauet cū visco psilÿ ⁊ zuccara: post octo dies
oportet custodiri de dieta vel medicinis solutiuis: q̄ hec pas
sio prona est solutioni ventris superuenienti. Que si veniat
oportet eā stringi cū medicinis quas in diarria ⁊ in alÿs lo
cis dicturi sumus. pustulis effluentibus ⁊ incipientibus de
siccari impleatur culcitra vbi infirmus iacere debet: de rizi
farina vel milÿ cum croco.

¶ De alopitia ⁊ eius cura. Cap. xx.

Dictis curis illarū passionū quibus oīa mēbra
circundantur: dicendū est de curis illarum pas
sionū que sunt in quibusdā membris: ⁊ incipiē
dum ab alopitia. Si ergo alopitia ex incensiōe
sanguinis fuerit: venā cephalicā dextri brachÿ
incidimus: ⁊ sanguinem extrahimus sm̄ vires patientis vt
puta tempore etate et hm̄oi inuestigatis. Signa sanguinei
humoris q: loci sunt rubei coloris. post hec potiōes refrige
rantes ⁊ sanguinem euacuantes exhibeamus vt sunt oxisc
nitia prona intube sebestē viole cafiestula. mā na ⁊ simila. Si
curis est citrina calida ⁊ sicca: non dubitamus ex cholera ru
bea esse: ⁊ medicanda est cū mirobolā. citrinis violis scamo
nea absinthiō. ⁊ his similibus cholerā rub. purgantibus. Et
si niger fuerit locus: ⁊ velut plumbeas squamas emiserit: ex
cho. ni. est que purgāda est cū epithimo stomaticho hierapi
gra hieralogodī. hiera Gal. ⁊ similib⁹. Si aūt locus albus
fuerit ⁊ mollis: ⁊ ex eo humor sicut oleū exierit: ex infecto est
phlegmate: purgetur ergo cū agarico hiera forti Gal. theo
doricon cū nuce muscata facto ⁊ similibus. Garganismos fa
cim⁹ cū oximel. puluerē pigre adiūgētes. Vomitū etiā pro
uocem⁹ cū oximelle admixta aqua cū aneto salegēma ⁊ simi
libus. his etiā Gal. pegrā prodesse experimētū testatur. Humo
ribus purgatis ad expellēdā porosū putredinem inclusam
laborem⁹. Vnguēta igitur lenia sunt adhibēda: ⁊ cauendū
ne cutem corrumpāt: imponimus vbi caput radim⁹ illud pānis
tergimus nimia asperitate vel mollicie carentibus. Gal. te
statur si post fricationē cutis citius rubuerit celerius potest
sanari. Si ex calid. sit hu. totum caput per loca scarificemus
⁊ ex testis auellanaꝝ incensis puluerē leniter superaspergi
mus: vel ex puluere stercoris caprini: ⁊ vngularū capraꝝ pul
uere cum aceto. Deinde caput cū hm̄oi lauetur rebus: qui
bus furfura ex calore nascentia purgentur: vt in prima pra
ctice particula diximus. Si ex frigido hu. patiātur: similiter
caput radimus ⁊ scarificatum simul cum sanguine ⁊ alio pi
stato inungimus. Quo abluto cafe dinū cū oleo laurino vel
simplici superponimus vel illinimus distēperatum. Radix
quoqꝫ eine vel nasturciū in puluerē redactū ⁊ oleo mixtum
prodest: vel spuma marina: ⁊ quidā admiscēt nitrum cū amī
gdaleo amaro: ficus folia. simū colūbinū. helleborū alb. vel
nig. nitrū: coloquintide pulpas. staphisagriā. simū sorice
thas. quodlibet horū puluerizatum ⁊ cū aceto temperatum
⁊ illinitum valet. Castaneaꝝ teste incense ⁊ vino mixte pro
sunt infantibus vt capita emundentur atqꝫ capilli nascant
in alopitia. Diascori. laudanū cū vino ⁊ oleo mirtino distem
peratū prodest supercilÿs. Similiter condiū puluerizatum
⁊ cum aceto distemperatum supercilÿs prodesse Diasco. te
statur. Super oīa hec consideremus q̄ omnibus supradi
ctis vnguētis ꝓpter austeritatem ceram vel sepum mitigan
dam vel aliquod vnctuosum humectatiuū vel oleū calidum
anetinum siue laurinum adiūgendū est: ⁊ oleū pentadacti
li: aut oleum de cadina. Et vt barbe libere nascantur supra
dictis vnguētis similiter vtēdum credimus. supercilÿs simi
liter prodest omne fel. Vnguētum ad has res probatum. ℞.
euforbÿ spume marine simi colūbini. aā. ʒ. iiij. helleb. al. ru
te semi. corticū auellane spice indice taspie nasturcÿ. aā. ʒ. j.
ß. fac puluerem: ⁊ cum vino cocto vel oleo radicū: vel aneti
leon siue laurino distempera: ⁊ caput inunge: totaqꝫ no
cte inunctum dimitte: sequenti vero die memineris esse la
uandū cum aqua vbi bete: vel fabe sint cocte: quod sepius
est faciendum.

¶ De casu capillorum ⁊ cura eius. Capitulum. xxi.

Si capilli cadunt ex paruitate cibi: mediocriter
cibi dentur: ⁊ in balneis temperatis balnen
tur: ab omnibus salsis abstineant: vngant oleo
laudanino vel yrino. Si cadant propter poros
clausos vngimus oleo ex amigdal. amaris in
censis: vel oleo ex semine radicū: vel oleo laurino: vel camo
mileon. Si propter apertionem pororum cum constrictiuis
oleis vngāt: vt mirtino folÿs oliuaꝝ vstis ⁊ incensis. et his
omnibus fac puluerem equaliter: ⁊ in panno leniter ligatis
impone in oleo per dies septē. inde locū semꝑ vngito supra
dictum. Item ad caluos. ℞. laudani adipis vrsini adiari po
litrici vsti olei lentiscini equo pōdere: tere ad spissitudinem
mellis. Aliud. ℞. laudanī. ʒ. j. arthemesie. ʒ. ij. adianthos sue
ex ferule taspie adipis vrsini. aā. ʒ. j. olei mirtini. ʒ. xj. nouem
italici: cōchas. iij. omnia tere cuꝫ oleo mirtino. Si capilli sint
asperi ⁊ in summitate denasētur: cū frigidis ⁊ hu. mundi
ficent: psilium enī multū valet huic passioni: similiter aqua
ordei. Et si cani sint curētur vt supra de ornamento corpo
ris diximus. Vel fac hoc probatū: ouū coruī tādiu moueā
tur in vase cuprino donec mutet colorem: capite raso ex eo
vngatur donec ouū cōsumatur. in ore suo oleum teneat do
nec oui vnctio desiccetur: dentes enī nigri fierēt nisi sic age
retur: deinde caput liga cū fascia: ⁊ post quartum diē solua
tur: cani amplius non exibunt. Si capillos rubeos facere
volueris lupinos ⁊ nitrū pulueriza: maneatqꝫ in aqua cali
da per dies quinqꝫ: ⁊ laua exinde. Aliud. feces vini cocti in
cende ⁊ sūmi hedere. tēpera cū oleo squinanti. ⁊ vnge. Si
molles facere volueris ⁊ subtiles laua ex puluere nitri ⁊ oco
bi cum aqua marina confecto. Si volueris non nasci pilos
sub ascellis vel alÿs locis: vnge sanguine testudinis: aut ra
ne vel de ouis formicarum cū oleo confectis in quo coct⁹ est
ericius. Similiter vnguenda sunt cum opio iusquiamo et si
milibus. Si crispos facere volueris. ℞. calcis viue. ʒ. j. litar
giri emblici galle. aā. ʒ. ij. ⁊ fac puluerē: ⁊ tempera cum suc
co mirte: deinde vngātur ⁊ ligentur cum filo: deinde plus
vngātur ⁊ tribus diebus dimitte eos: deinde lauentur cū
aqua calida in qua cocta sit alcāna. Si furfures sint in capi
te: curētur sicut in penultimo capitulo custodie sanitatis di
ximus. Pustule capitis sic medicentur vt supra in tracta
tu pustularum diximus.

¶ De fauo capitis et eius cura. Capitulum. xxii.

Fauo ho qui fit ex phlegmate salso: primo pur
gemus humorem cuꝫ hierapigra: hiera Gal.
hiera rufi: theodoricon ⁊ hm̄oi. gargarismus
fiat: qui phlegma depellat: post hec fac hoc vn
guētum. ℞. litargiri charte bombacis incense
cum aceto tempera ⁊ vnge: vel libanum cum aceto pone.
Aliud. ℞. cantari. ʒ. j. incende: calcis viue. ʒ. ij. ⁊ cum aceto
tempera: subtrahe cibum qui phlegma generat. Aliud. ℞.
cathimie litargirī: tempera cum aceto.

¶ De tinea capitis puerorum et eius cura. Capitulum. xxiii.

Aristoteles in libro aureis litteris scripto facit ad tineam hoc vnguentum. ℞. salis fuliginis olei oliue pecia liq̄de equo pōdere: tere h oīa ⁊ facvnguentū ⁊ tinioso capiti de quo fuerint capilli extracti: quotidie pone ⁊ miraberis sanitatē ipsius ⁊ redūdantiā capillorū. Item galle pertuse. ʒ. v. vini tauri aceti. aā. phialā vnā fac coq̄ quousq̄ venerit ad spissitudinē fac vnguentū ⁊ vnge. Aliud. ℞. litargiri ceruse. aā. ʒ. iij. pulueris sarmenti gūmi arabi. galle pondus equale: tempera puluerē cum oleo ro. ⁊ aceto ⁊ vnge. Aliud. ℞. galle nō pertusate. ʒ. x. amigdala. amara. cū corticibus. ʒ. v. tempera cū aceto ⁊ vnge. Aliud. ℞. litargiri ceruse bo'. aā. ʒ. ij. acatie sulphuris argenti viui. aā. ʒ. ij. tempera cum oleo ro. ⁊ aceto. Sternutamēta facies tribus diebus infanti ex oleo amigdalino amaro binas guttas per vtrasq̄ auriculas infundens. Si aqua coadunetur in capitibus puerorū: curetur sicut in chirurgia dictum sum⁹. Capitis magnitudo fortitudo ⁊ torsio cum medicinis ⁊ dieta ventositatem dissoluentibus ad tēperiē reducaꝫ. Apostema qḋ fit sub cute capitis si alia medicina ei nō profuerit chirurgia cureꝫ. Farina ciceris aqua fenugre. succus folioꝝ sisami nitrum fel caprinū arietinū ⁊ taurinū: hec omnia mundificāt capitis furfures.

De lentiginibus in facie: ⁊ earū cura. Cap. xxiiij.

Lentigines faciei sic curamus. Primo cephalicā minuimus: ⁊ si in toto corpore sint de mediana vena phlebotomem⁹. Et si aliud nobis obuiauerit humo. cū catartico ⁊ pharmacia dissoluamus. deinde ad vnguenta redeamus. Sanguis vespertilionis cū nitro ⁊ sapone mixtus eas mūdat statim. amigdale amare bene pistate semen eruce. Similiter farina orobi cū melle distēperata: vel cū succo citri: vel maligrana. acidi. farina lupinoꝝ. lac ficuum. stercus soricis vetus. semen melonis cum cortice ipsorum: hec omnia lentigines mundant sanguis leporis similiter. Aliud Iohan. damasceni. ℞. farine lupi. ⁊ frumēti amigdale amare mūdate zuccari. aā. cragū vnū. liquiritie gūmi arab. aā. ʒ. ij. myrrhe nitri costi. aā. cragium vnū: tempera cū lacte mulieris. Aliud. ℞. farine fabarū frumenti. aā. ʒ. iiij. costi. ʒ. ij. tempera cū aqua vbi cocta sit fenugre. Aliud pauli. ℞. risi lib. ß. libani. ℥. ß. nitri. lib. j. masticis. ℥. iiij. albumina ouoꝝ. xx. cū corticibus eorū: mellis quantū sufficit. Aliud mundificās faciē. ℞. lupinoꝝ farinā fabe semen melonis equo pondere: lētis mundate medietatē olim: fac puluerē ⁊ vnge cū lacte mulieris vel asine. Aliud ℞. farinā lupini fabaꝝ vel lentiū amigda. ama. aā. ʒ. iij. seminis mel. cucumeris risi dragagā. aā. cragiū. j. mellilieti cōdiū croci costi. aā. cragia. ij. fac puluerem: tempera cum albugine oui. vngatur in nocte ⁊ lauet in die.

De cura pustularū in facie. Cap. xxv.

Si in facie pustule nascanꝫ dure ⁊ sicce parue. ℞. aluminis gūmi arabici lētes puluerizenꝫ: ⁊ inde facies laueꝫ. Similiter gūmi arabi. ⁊ nitrū cū aceto temperata faciē de omni re mūdificant. Aliud ℞. cathimie argētee aragiū. j. chimolee boli terre armenice. aā. ʒ. j. sandarace. ʒ. ij. tēpera cū aqua ro. Si incisio fit in maxillis vel aliqua incensio siue in manibus: cura sicut super⁹ diximus cū de pustulis tractauimus. Si nō pfuerit: cureꝫ sicut in chirurgia dictum sumus.

De apostemate calcanei quod elephantia dicitur. Cap. xxvj.

Apostema quod elephantia dicit: cū dieta ⁊ medicina cholerā nigrā purgātibus medicetur. Et si nō profuerit: chirurgia cureꝫ. Caueat que melancholiam generant: ⁊ ab omnibus cibis viscosis.

De varicibus cruriū ⁊ earū cura. Cap. xxvij.

Varices cruriū difficile curanꝫ: nisi corp⁹ ab humore cholerico purgetur quo facto incidantur ⁊ extrahatur sanguis vsq̄ ad defectionem adiuuātibus etate virtute tempore ⁊ consuetudine.

De carbunculis ⁊ cura eorum. Capitulum. xxviij.

Carbunculi: q̄ de sanguine grosso nascūtur [illegible] cū dissolutiuo medicamine cureꝫ: [illegible] interius mundificetur: desuper ponēdum [illegible] mētū masticatū vt matureꝫ sine desiccaꝫ. [illegible] granum aque infusum nō valere [illegible] autē pōest per infusionē saliue. Valet ⁊ ficus [illegible] te pistate cum cera. masticatū cum oleo pistatum ⁊ [illegible] maturat eū ⁊ aperit. Abrotanum cum oleo [illegible] passe cum sale pistate similiter. Fermentum cū sale ⁊ [illegible] militer valet. farina fabilis temperata cū oleo ⁊ [illegible] rū cimini similiter facit. Si aūt saniem habuerit [illegible] dei vel orobi cū butyro ⁊ sale ⁊ caulis [illegible] chit. illiniū cū terebēthina carbunculū [illegible]

De carbunculis ⁊ alijs vulneribus que [illegible] cuntur. Capitu. xxix.

Si carbuncul⁹ vel aliud quodlibet apostema [illegible] simū vulnus faciat: ⁊ durū ad [illegible] pharmacū qḋ est basilicō [illegible] ⁊ replebis vulnus. Secū⁹ medicamen [illegible] ca replenda nō inuenim⁹. [illegible] la cera cum cortice maligrani [illegible] tricē inducit: tolle ea q̄ ℥ [illegible]

De fistulis ⁊ cura earum. Cap. xx[illegible]

Vinus si. xl. dies transeat appellatur fistula fac hoc medicamē. ℞. [illegible] dere: tere ⁊ cū melle confice: [illegible] Cinis de capite canis in fistulā [illegible] cū ragadijs fistulam ⁊ omnes [illegible] rat. Si fistula vel aliquod vulnus [illegible] cataplasmata ex stercore capino cū melle [illegible] lum tumorē dissoluit: verū etiā fistulā [illegible] nat: ⁊ etiam tumorē dissoluit: ⁊ saniem ⁊ putridum [illegible] hit ⁊ excludit ⁊ dolorē mitigat: ⁊ [illegible] Si os fistule clausum sit aperiatur cū hermodactylis [illegible] mania stercore. Si fistula multa ora habuerit [illegible] vt medicina intrare possit: nihil est melius q̄ [illegible] stercore caprino supradictum.

De vulneribus planis ⁊ cōcauis. Cap. xx[illegible]

Vulnera alia concaua: alia plana: [illegible] si scissura tantū. In scissura tantū [illegible] uenit nisi puluis rose vel mirre: [illegible] tur: videat tū ne inter vulneris labia [illegible] aliqd aliō. In ea q̄ sola cutis est [illegible] reducanꝫ et galla cortices malorūgra. [illegible] oleo ro. Vulnera sordida ⁊ non cruenta [illegible] ⁊ sordida desiccatiuis egēt ⁊ nō tēperamentis [illegible] nua ordei orobi p̄cios aristo. ro. litarg. ⁊ [illegible] hoc valēs. ℞. libani amili aloes. aā. ʒ. j. mellis quātū sufficit. Si aūt sicca sint humectenꝫ cū oleo ⁊ cera. Puluis ad [illegible] desiccādū ⁊ malā carnē corrodēdū. ℞. myrrhe [illegible] colophonie picis [illegible] auripigmenti aloes boli [illegible] ro. Alius min⁹ desiccās optim⁹. ℞. [illegible] pē ⁊ cerā. Aliud pallidis vulneribus ⁊ [illegible] ceruse. ʒ. ß. cere alb. ʒ. vij. olei ro. ʒ. ij. Vnguentū qḋ [illegible] neribus ⁊ cācro ⁊ his de q̄b⁹ sanguis fluit [illegible] carbūculis q̄ pestilētiales dicunꝫ ⁊ eis q̄ [illegible] ℞. adipis vetustissimi lib. ij. olei veteris lib. [illegible] Adeps cū fundaꝫ ⁊ sup ignē mittaꝫ. oleū [illegible] daꝫ ⁊ in mortario sic medulla diu ducta q̄ [illegible] quantum sufficit.

De cū separationis [illegible] Cap. xx[illegible]

Separatio [illegible] quocūq̄ modo fiat: [illegible] inde effluat: stringaꝫ supponēdo [illegible] do pāniculū donec sanguis coaguleꝫ [illegible] ceat: deinde supponaꝫ medicina [illegible] strictiua q̄ duobus fit modis: vel cū [illegible] sanguinem ⁊ carnem non reducit sicut farina [illegible] sium ⁊ similia. Vel stringit et carnem facit sicut [illegible] albugo oui pili leporis. Gal. in megategni [illegible] nem dicit tribus modis esse debere. Vel cū [illegible] ⁊ thus ⁊ albugo sunt ponenda: q̄ [illegible] stiptica cū his sunt necessaria. Vel [illegible]

ratur: ⁊ ibus vnctuosum ⁊ gũmosum eligat: que confectio valis est mollibus corporibus que multis rebus indiget cõfortatiuis. Tertius modus est vt ibus plus q de aloe ponatur: non tamen duplum: hoc conuenit corporibus mediocribus. Albugo vo oui apponit vt in similitudine mellis muscet: ⁊ pili leporis quantum oportet. Deinde curetur cum vnguẽtis et puluerib⁹ ⁊ emplastris in chirurgia scribẽdis. Paul. Jo. dama. stringẽs ⁊ desiccans sanguinẽ vulneris. ℞. aloe. ℥. j. spumis corticum. ℥. ij. sangui. draco. sarcocole. añ. ʒ. iij. ramorũ cruce rute. añ. ʒ. iij. tempera cũ albugine oui ⁊ pone pil. lepo ris. Separatio iũcture ossium cũ ligamẽtis⁹ ossa circũdantibus ligat: sꝫ cũ mediocriter vel fortia tumorẽ generãt in circuitu ⁊ pustulas: mollia nõ bene iuncturã custodiũt: de quibus in chirurgia dicturi sumus. Dia. farina ordei ⁊ malue seminis cũ oleo tẽperata valet. Aliud. ℞. aloes acatie mirte betonice malue thuris. añ. ʒ. iij. masticis. añ. ʒ. j. ⁊ ß. pulueris molẽdini quãtũ cetera tẽpera cũ duo vnge neruos ⁊ venas circumdantes fracturas cũ vnguẽtis mollientibus de cera medullis bouinis pinguedine vulturis pinguedine renũ pecudis oleo ro. ⁊ similibus.

¶ De incendio ignis vel aque. Cap. xxxiij.

Separatio iuncture si fit ex igne vel aqua bulliẽti: oportet refrigerare cũ rebus frigidis ne ad vesicas perueniat: videlicet cum frondibus mirte incensis cũ cera ⁊ oleo ro. vel gũmi arabico cũ albugine oui: vel cinabrio cũ aceto ⁊ aqua rosa. vel scariole succo: vel cũ farina ordei oleo ro. ⁊ albugine oui vel oleo ro. cũ acatia: stercore agnino cũ oleo ro. malua cum oleo ro. Et si vesicauerit succus portulace siue carbones ferramorũ siue chimolea siue simplicia siue cõposita cũ oleo ro. ⁊ cera valẽt: alumẽ cũ oleo ro. idem facit. Jota oliue salsa iuuat. Itẽ cerã ⁊ oleum nucũ equo pondere liquefac ⁊ vnge mirum est. Item radices filicis combure: ⁊ in cinerẽ redige ⁊ cũ oui albugine misce: mirifice sanat. Si separatio iuncture fiat ex aqua bullienti pilos leporis cũ forcipibus minutatim scissos supasperge: ⁊ cũ crustã fecerit in primo die tolle: ⁊ iterũ pilos leporis vbi prius superasperge ⁊ sic facias vsq ad pfectissimã sanitatẽ: sed prius accipe mercedem.

¶ De vulneribus cruriũ vel pedũ propter ocreas. Capitulum. xxxiiij.

Separatio iuncture in crure vel pede si fit ex strictura ocrearũ vel calciamentorũ: ⁊ fit cũ tumore: pulmonẽ verucis vel arnalis agni siue vulpis superpone. Si aũt vulnera sint sine tumore galla incensa: balaustia cortices maligranati sumac acatia: quodlibet horũ puluerizatũ superponatur.

¶ De scissuris manuũ ⁊ pedum. Cap. xxxv.

Si pedes scissurã patiant: prius purgãdi sunt medicina hũiores: ⁊ post vngat cũ oleo vio. ⁊ cera: vel cera ⁊ medulla bouina cũ oleo sisamino. vel oleũ fenugreci cũ cera mixtũ valet scissuris pedũ de frigiditate aeris. Cõfectio valẽs scissuris manuũ ⁊ pedum. ℞. medulle bouine pinguedinis galline. añ. ℥. ß. draga. cere myrrhe. añ. ℥. ß. olei sericini. ʒ. j. vnguẽtũ fiat. Aliud. ℞. bacce lauri aristo. lõge medulle bouine põdus eq̃le. Aliud valentissimũ scissuris. ℞. picule sisameleõ põdus eq̃le. Cancri fluminei cũ sisameleõ incensi valent. Cepe cocte pistate cũ oleo ro. mixte ad idẽ valent. Cõcule marine incense cum oleo ro. multum valent.

¶ De albedine ⁊ grossitudine vnguiũ. Cap. xxxvj.

Basconides. alumen temperatum cũ aqua valet albedini ⁊ grossitudini vnguiũ: ⁊ vulneratiõi vnguiũ. Feces aceti incẽse cũ taurino felle idem faciunt. Medulle ossium oliue cũ pinguedine ⁊ farina admixte valent superflue carni in vnguibus ⁊ tumoribus siue apostematibus circũdantibus. Galla pistata ⁊ cum melle temperata valet. lẽtes cum aqua similiter. Stercus palumbinũ coctũ cũ farina ordei valet. assa cũ lacte similiter. Citrinitati vnguium semen betice temperatum cũ taurino felle valet. Alumen cũ pinguedine anatis iuuat. Feces vini incense malos vngues cadere faciunt.

¶ De morsu canis rabidi. ¶ Cap. xxxvij.

Diximus in theorica vbi de passionibus exterioribus disputauimus: q passiões exteriores quedam de inanimatis corporibus: quedã de animatis sunt: ⁊ cum inalatarũ passionum sufficienter scripsimus: ordo expetit vt curas rabidi canis necnon ⁊ aliorum describamus. Oportet igitur vbi morsum rabidi canis ante aque timorem medicemur. Aperiantur vulnera cum igne vel ferro fortiter vt cum sanguine venenũ effluat: apponantur igitur sanguisuge que venenũ extrahant. Dentur ⁊ acuta medicamina que vulnera aperiant sicut allium sinapis sal acetũ cepe calamẽtũ. simplicia vel composita cum aceto temperata sunt superponenda: vel fac hoc experimentum: accipe gallinã viuam ⁊ pone culum illius vbi morsure locus est: tenendo eam in manu: gallina attrahẽdo venenum inflabitur ⁊ morietur ⁊ liberabitur homo sine dubio certum est: fac etiam hoc ad morsuram omnium animalium. Et si mala signa preoccupauerint: oportet dari medicamen cholere rubee purgatiuũ: ⁊ nutriat cũ dieta subtili ⁊ ad digerendũ facili. Demus tyriacum ⁊ medicinã in qua cancri ponant fluminei. Diasco. dixit cineris eorum accipiatur. ʒ. iij. ⁊ gentiane. ʒ. ij. ⁊ bibant cũ vino. Gal. his adiunxit laudanum: hoc modo composuit. ℞. cancri incensi. ʒ. x. gentiane. ʒ. iij. terre sigillate. ʒ. vj. laudani. ʒ. iij. fac puluerem et da bibere. ʒ. ij. cum aqua vbi cancri cocti sint. Altera quam Eraclides fecit. ℞. cancri incensi. ʒ. xv. mirte. ʒ. iij. croci. ʒ. ij. gentiane. ʒ. j. ⁊ ß. piperis albi. ʒ. x. vini quantũ sufficit: da. ʒ. j. et ß. cũ vino. Alia Gal. ℞. basiliconis aristolo. lõge. añ. ʒ. vij. gentiane. ʒ. viij. piperis opoponaci. añ. ʒ. j. ⁊ ß. cum aqua calida. dentur nuces ad comedendum. Nuces etiam cũ sale pistate ⁊ vulneri superposite valent. Si aquam timeãt oportet machinari quo detur nescienti. Faciat ergo cãnulam qua gule apposita occulte aquam infundat. Quidã dixerũt iecur canis assatum datum comedere iuuat cõtra timorem aque. Item iuuat aqua ferrarij vbi sua instrumẽta extinguit infebris ablata. Item medicina morsui canis rabidi est hec: superposita liniũ opopponacũ cepe sal ruta nuces frumẽti frõdes ficus menta orobum sulphur: simplicia vel composita cum aceto vel melle superponatur.

¶ De morsu hominis simie vel mustele. Capi. xxxviij.

Morsui hominis vel simie vel mustele possunt ossa vituli incensa ⁊ cum melle temperata ⁊ superposita. Item tarinum fel similitum morsum simie ⁊ hominis curat: similiter facit folium.

¶ De morsu serpentis vel tyrie. Ca. xxxix.

Si serpẽs vel tyrus aliquẽ momorderit ita succurratur: ligetur locus morsure stricte ne venenum venas perforet ad principalia mẽbra: primo ore sugatur: sugens sit satur: ⁊ os eius cum vino ⁊ oleo lauetur: locus tactus cum spongia cali. suffumigetur: vulnusq scarificetur vt venenum egrediatur: vtilis autem est incisio illius loci si in loco sit qui incidi possit: sicut in digitis ⁊ similibus locis. Detur de tyriaca maiori vt sanguinem coagulari prohibeat: q venenum sanguinem cordis coagulat sicut coagulum lac sed caliditate tyriace dissoluitur: ⁊ cor in expellendo cõfortat sicut ⁊ flamma scilicet cõfortatur ignis in expulsione fumi. Et si tyriacam non inueneris: demus hoc qd sumus dicturi. Succũ de frõdibus maligranati cũ vino coctũ mixtũ: vel aqua vbi stercus caprinũ vel agninũ coctum sit: ʒ. j. ⁊ ß. de turbith cum lacte pecudis ⁊ succi de frondibus mirte ⁊ succi sansuci. añ. lib. ß. gẽtiane. ʒ. v. costi. ʒ. j. ⁊ ß. omnia coquãtur ad medietatem: ⁊ dentur bibenda. Detur cerebrũ galline cum vino ⁊ semen caulium: manducet cepas porros allia ⁊ similia. Item iuuat pullus galline scissus per medium ⁊ loco inde suffumigato. Similiter squilla in aceto cocta et frondes malorũgranatorũ pistate ⁊ superposite. Itẽ ficus ⁊ allia pistata similiter valent. Gal. hanc confectionem iuuare affirmat. ℞. serapini pipis asse opoponaci. añ. ʒ. ij. galbani sulphuris. añ. ʒ. j. ⁊ ß. tempera cum vino et superpone. Sepum caprinum cum pice sulphure et cera mixtum ⁊ morsui serpentis appositum perfecte medetur. Leonis adipe si totum corpus perunxeris serpentes non timebis.

¶ De punctura scorpionis: et eius cura. Cap. xl.

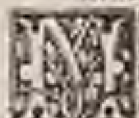
Scorpij puncturã medicabimur cum tyriaca maiore vel secrugene, ex quibus vngendus est ille locus: dent ex aristo. longa et rotũda. ʒ. ij. cum vino baccarũ lauri: butyrũ bouinũ cũ melle: cãcri pistati cũ lacte asinino mittant in vino: agarici radix croci hortẽsis vel frõdes eius cum vino hec omnia prosunt. Quidam medici dicũt dum infirmus illam radicẽ tenuerit in manibus nullũ dolorẽ sentiet. Confectio quam diapancius fecit valet ad morsuȝ scorpionis et aranee. ℞. aristo. longe. ʒ. vj. pipe. ʒ. iij. opij. ʒ. j. et ℥. piretri. ʒ. v. tempera cũ vino et fac pil. in modũ fabe et da. ʒ. ij. bibendas. Aliud. ℞. calamẽti agrestis et domestici piperis mirte rute seminis põdus equale: tẽpera cuȝ melle da. ʒ. j. bibere. Aliud. ℞. rute se. eruce piretri storacis sulphuris. añ. ʒ. x. castorei. ʒ. iij. fac puluerẽ et tẽpera cum sanguine testudinis: et da bibere. Aliud mitigãs dolorẽ de morsu reptiliũ quã diapancius dicit se probasse. ℞. castorei piperis albi. mirte opij pondus eq̃le: tẽpera cũ vino da in modũ fabe sicut dicit Gal. Diapiceus sic alio mõ. ℞. mandragore piperis albi castorei opij pondus equale: et tempera cũ vino sicut diximus. Gal. oportet q̃ dẽtur allia pistata cũ vino comedenda: bibant vinũ forte: in balneo assuescãt sudare: auellane cũ melle comeste iuuãt vel stomacho inde cataplasmato. Gal. dicit frõdes lauri coctas in vino valere: vel facto inde cataplasmate. Diasco. basilicõ sic valere dicit. Sulphur et rami malue sic semen lini: similiter valere dicit sãbucũ cũ aceto et sale. eã valent si pistentur. Quidã medici dicũt si accipias castoreũ et alliũ et pistes: et cum oleo temperes: et cataplas. facias valet. Ego autẽ dico si pimpinella cũ vino bibat: et cum puluere gentiane allij cinamomi centauree ab omni veneno hec homĩs defendit. ¶ Itẽ dico si stercus galline vel corpus ipsius ictui scorpionis apponat: fere super oĩa valet. Similiter si cũ sputo eiusdẽ hõis locus puncture fricet cũ digitis nil melius. Itẽ si scorpio pistetur et cũ oleo coquat et superponatur in initio venenũ attrahit: et p certo liberat. mirũ est. ¶ Itẽ lac de ficu vel cortex eius cuȝ sale tritus et superpositus si estas est aranee morsum et ictum scorpij curat.

¶ De morsura vesparũ et apum. Cap. xlj.

Vespe et apes si quẽq̃ã momorderint alchãnam cũ ordei farina et aceto tẽperatã superponimus. Lac ficuũ necnon frondes basilicõ bletis frõdes malue. hec oĩa valẽt siue simplicia siue cõposita pistata et superposita ad oẽm puncturã vbi dolor est. Telam aranee cum cera alba tere et cum sale et cimino impone calidã. ¶ Itẽ ex succo malue si quis vngat nõ mordebitur a vespis vel apibus. ¶ Itẽ musca manibus fricata et morsure vel puncture superposita iuuat.

¶ De medicina custodiente corpus a mortifera potione. Cap. xlij.

Medicina vniuersalis hominibus venenatis iuuatiua hec est: suspitiosos homĩes cauere: et inde ipsi suspecti iuuent ne famelici vel sitibundi accipiant ab eis aliquid qđ aperte sit qualitatis sicut dulcedo in dulcibus: acetositas i acetosis: salsuȝ in salsis: vitent abominabilia et fetentia. Diasco. dicit si quis aquam frig. sufficiẽter ante cibũ biberit: bene has qualitates discernere poterit. Cũ autẽ tetigerit cibũ vel potũ arsura vel icticatio siue spasmus seu tumor: in digito siue in vngue fuerit mortale venenosuȝ est. Similiter si col euenerit et saliua fluere ceperit: et labia formicauerint: in lingua fuerit ardor et ouritios in dentibus: venenosum esse intelligit. Et si cũ ad stomachũ peruenerit et angustiã generauerit atq̃ sudauerit ac vomuerit vel insufflauerit: colores mutauerit: riguerit: arsura affuerit: precordia strinxerit: oculi obtinebrauerint: os festinare vt medicent: alioq̃n morient. Gal. et Dia. precepert quo prouideat si res venenosa timeat. Accipiant q̃ ficus siccas cũ nucibus qb⁹ venenosa añ comesta cõsumũtur: post comestione nõ minus subueniũt. Sic castanee cũ ficubus siccis et parũ rute faciũt. Idem faciunt auellane ante cibus cũ pauco vino comeste. Nuces quoq̃ virides cũ ruta faciũt similiter. Itẽ calamentũ cũ vino valet. Diasco. terram sigillatã multum valere dicit in venenosis potionibus. Et si antea [illegible] ea quis biberit nihil oberit: q̃ [illegible] Gal. [illegible] dicit q̃ a mortalibus custodit illos qui [illegible] cit accipere solitũ cũ suspitionem habebat. ℞. [illegible] terre sigillate. añ. ʒ. iij. fac puluerẽ tẽpera cũ [illegible] bus. ʒ. mellicratũ in modũ auellane: [illegible] deris permanens in stomacho venenata [illegible] quã si quis negligat et periculũ [illegible] oportet venenosis expellendis laborare [illegible] in corpore [illegible] pellantur vel cũ vomitu vel cũ egestionibus [illegible] do vomitus in his expellẽdis adiuuat: sed [illegible] litatis fuerit denotat: liquor enim vel odor [illegible] vomitu quale venenũ fuerit ostẽdit. Si cũ [illegible] rit vel odor in abominabilis fuerit: [illegible] na vel lepus marinus fuerit. Si coagulatus [illegible] intelligit sanguis esse bouin⁹. De odore [illegible] fuerit. De colore si cerusa vel gipsum. Et si [illegible] pinus: argẽtũ viuũ esse designat: cui nec [illegible] simplex medicina proficit preter lardum crudum. [illegible] cunq̃ membrorũ interiorũ est perassũ: vt os [illegible] epar cerebrum: lardum crudũ comestũ [illegible] nat. Et si venenũ ex mortiferis herbis [illegible] nibus cõfectum fuerit: cũ aureo vel [illegible] et succo cicute cõpositũ fuerit: allia comedant. [illegible] ex aĩalibus vt scorpij serpẽtes vel palagi: [illegible] rum tyriaca det. Sed si ex fumo [illegible] patiatur medeorus: grillos quotidie [illegible] maxime iuuat in expellẽda materia nociua, [illegible] cum oleo vel aqua calida melle et oleo. [illegible] cit. Si arsura in ventre fuerit demus [illegible] stomacho mundato et arsura et dolore [illegible] stibulia: cum clysteri mundificentur intestina [illegible] venenosis. deinde dem⁹ lac post mundificationẽ [illegible] ferũ. Nutriat cum rebus calidis et [illegible] siccis nucibus auellanis fisticis [illegible] mus iuribus galline carnalis agni [illegible] Si interiora ventris ardeant vel pungant [illegible] gallina grossa coquatur quousq̃ in [illegible] autẽ illud bibat. Balsamum cũ lacte [illegible] arsure vel dolori venenis ex rebus venenosis. [illegible] ca maior: q̃ cãm cõficiẽdi tyriacã [illegible] nõ fuisse: nisi ob causam destruendi res venenosas. [illegible] bus modis facit: vel desiccatione veneni vel [illegible] vel expulsione de principalibus membris [illegible] re: vel q̃ membra principalia in veneno expellendo [illegible] tat. Qualiter tyriaca cõponatur: et in quibus [illegible] danda: quibusq̃ deficiat: in xx. particula totius [illegible] ostendemus. Et sicut andromacus rufus et [illegible] accipiat: nõ solũ post venenũ: sed etiã [illegible] expendis corpus defendatur. Et si nõ [illegible] confectionẽ pimpinelle cum vino in tractatu [illegible] quia nullus valet eam appreciare si in [illegible] ficiatur: quia non solum venenum extinguit: sed [illegible] monium ab homine expellit: vt in codicibus [illegible] ius artis auctorum inueni.

¶ De dolore totius corporis. Cap. xliij.

Galienus super epidimia inquit: cui [illegible] nitate dolor superuenit [illegible] mus vt sic ad iacendam [illegible] ipsa die prima festinetur phlebotomia [illegible] tur deficiat et auferri non possit [illegible] tum sufficit: vt in viatico diximus.

¶ Finitur liber quartus practice pantegni.

¶ Liber quintus practice de passionibus contingentibus membris interioribus: et earum curis.

¶ Capitula quinti libri.

¶ Que in hoc libro de passionibus membrorum interiorum et earum curis tractabit. Capi.j.

In secunda practice particula curationis intentionem trifariam esse diximus: de omnibus simplicibus.s.medicinis exteriorum passionum curationibus: febrium atque apostematum universales ac compendiosam disputationem fecimus: restat ut de tertio de curis passionum interiorum membrorum: deo annuente disputemus: et incipiendum est a cerebro quod est principale membrum capitis descendendo usque ad pedes. ¶ Et sciendum quod antidotorum collyriorum et ceterorum compositiones in.x.particula describentur. ibi enim qualitatem et quantitatem omnium in compositis ponendorum necnon comburendorum evidentissime monstrabimus. in ista vero.xv.totius libri particula: quedam medicinis simplicibus curantur egritudines: ut oculorum: quedam vero cum compositis et magnis antidotis. Quedam enim simplicium omnibus nocent nervis et cerebro: ut acetum et oxizaccara et huiusmodi. Quedam vero principalibus omnibus et non principalibus membris interioribus congruunt: ut carpobal. xilobal. Compositorum alia spiritualibus membris congruunt: ut electuaria, et muscata maior: alia cerebro et procedentibus ab eo: ut epppopira et celite.: alia cibalibus conveniunt: ut diarcubar. diaaldin: et his similia: quedam vero genitalibus membris: ut diasene: myrrhe: diamirthe: et his similia.

¶ De cephalea et eius cura. Capi.ij.

Cephalea itaque si fit ex sanguine vel cholera rubea incidatur cephalica consideratis etate: regione: virtute et consuetudine: sed si phlebotomia non sufficit scarificemus pleno palmo ab utrisque pedis calcaneo. Que purgant sanguinem: purgant et cholere rubee. que purgant phlegmati: purgant et cholere nigre. Que si dolor capitis sit ex cholera ru. purgetur cum cassiafistula iuiub. prunis viol. manna, mirobala.citri. et similibus. Que si feb. non affuerit catarticum de mirobala.citri.e dandum cum hierapi. que ex aloe loto conficit. Si vero sit cum feb. dandus est sirupus viola. vel acetosus: succus maligra. Corpore mundificato: caput manus: pedes aqua tepi. infundatur: in qua cocta sint camomilla viola. cordem exco: ticatum et ro. Sed si vigilias patitur incipiente infirmitate papaver adiungimus decoctioni: et oleum ro. cum aceto: vel oleum viola. cum suc. portulace vel cucur. super caput unfirmi infundimus. ungimus frontem capitis cum sandalis ro. camphora: ordeo temperatis cum succo psilij et aqua ro. D. dicit: si frontem et tempora cum oleo ro. unxeris et opio simpliciter dolorem et calorem refrigerabit: et dormire facit. Item dicit: si folia capreoli vitis tollas: et fortiter pistes: et caput ungas: valet humoribus depellendis. Sternutationes procuremus cum suc. portu. cucur. oleo viol. cum lacte mulieris puellam nutrientis mixto. Si dolor capitis fuerit cum coriza et reumate: nullum cataplasma vel epithima: Galie. teste in libro capitulari apponendum erit: neque ro. vel salices: cucur. vel portu. neque sternutationes vel illinitiones nisi prius humor decidatur. Cibi sint cucurbite blete atriplices portulace. Si sine febre: comedant pullos columbinos: perdices: et similia: custodiant se a lacte et acuminibus omnibus et ventositatem facientibus. unde Hippocrates. lac dare etc. malum maxime febricitantibus: quia convertibile est. Si dolor capitis fit ex phlegmate demus hierapi. fo. Ga. hieralo. theodo. pilulas stomachas: pilu. de hierapigra sinapim piretrum distemperatas cum aqua ubi camomil. maratrum maiorana et similia sint cocta. Ungimus caput melancholicum amygda. amaris cucur. cucu. et similibus phlegmaticis convenientibus Caput cum oleo sambucino: nardino: camomel. vel muscellino ubi humor: decidit fluxus hu. defecerit sternutamenta provocemus cum suc. caulium: blete: vel camo. Si post sternutationem ardorem in naribus sentiat: ungamus caput cum lacte mulieris puellam nutrientis. Si non sternutaverint iterum ponimus in naribus nigellam: simum asininum. Galie. dicit prodesse capiti si sepe balneetur. Cibus sint volatilia et huiusmodi. Emplastrum de grano arabico myrrha eufor. croco hortensi capiti apponamus. hoc modo medicandi sunt qui dolorem capitis ex grossa ventositate incurrunt. Que si dolor capitis ex percussione vel percussione: vel reumate vel apostemate sit: incidamus cephalicam et fun vires patientis bis vel ter subtrahe. Sed si aliquid nobis obviaverit: damus potum ex ipse. prunis: mirobal. viola. uvas pas. iuiubas cassiafistu. mannam: et similia. de quibus bibat.℥.ij. Aliquando cum succo solatri cocti et colati cassiefistule munde. an.℥.iiij. cum hierapigra vel aloe epatice.℥.ß. Cataplasma cum sandalis ro. solatro salice violis farina ordei temperatis cum succo psilij et aqua rosa. capiti apponimus. Sternutatio fiat cum succo solatri et lacte mulieris puellam nutrientis. Aliud de sandalis albis et rubeis bolo croco temperatis cum succo solatri. Potes psilium vel ptisanam cum succo maligranati; sirupum viola. vel iuleb:

cum aqua temperatum bibant. ¶ Si tumor siue plaga ex supradictis euenerit: aqua calida in qua cocte sint lentes ro. mirta laua: et vnge cum oleo ro. et albumine oui. odorent epithoram ro. viol. mirtam. Cibos damus cucur. atriplices pullos gallinaceos vitella ouorum pisces aspaltices: et similia. Si dolor capitis ex stomacho fuerit: maxime ex cholericis humoribus in stomacho collectis: vomitu expellantur: veluti cum succo radicis elacterii: vel aliis vomitiuis chole. ru. purgantibus in vltima particula scribendis. ieiuno vero sumatur stomacho maxime in estiuo tempore. Si aliquid obuiauerit nobis vt frigiditas aeris vel niuis: vel tempus hyemis: purgemus cum miroba. manna cassiafistu. sirupo ro. vio. et huiusmodi. Caueant sibi ab omnibus acruminibus et ex [illegible]: et lacte: et nucibus: quia conuertibile est. vt Hippo. in apho. lac dare etc. Si vero dolor capitis ex putrefacto in stomacho phlegmate fuerit: cum competentibus vomitibus purgetur: videlicet cum aneto elleboro al. et similibus: et si non profuerimus demus pigram et stomatichon vel diamoron saracenicam et huiusmodi. Si dolor capitis ex multa nascitur comestione cibi: vomitus prouocabis: et sepe. et si careat appetitu conforta cum oleo nardino absinth. et quia in hac pas. est stomachus defectus: confortetur cum aromatibus et similibus. Si dolor capitis sit ex nimia potatione vini: ante omnia cerebrum confortetur: quia in hac pas. deficit. accipiat diambra: dialignum aloes: xilobal: et comedat caules cum carne crassa: quia omnibus dolentibus ex ebrietate conueniunt. Si autem dolor capitis ex calore solis fuerit: vngatur caput cum oleo rosa. aqua frigida mixta cum aqua rosacea. Si dolor capitis fuerit nimius: misceatur cum oleo rosa. suc. portulace vel cucur. vel semperuiue. potent sirupum viola. vel succum malgranati. ponantur pedes in aqua calida. Si dolor capitis ex siccitate sit aeris: aquam calidam per phialam vitream capiti infundamus: in qua cocta sint anetum rosmarinus mellilotum: vngimus etiam caput cum oleo nardino: sambucleon: dampsileon. Si dolor capitis ex nimiis vigiliis fuerit: fumigetur caput ex aqua in qua cocta sint iusquiamus papauer lupinus: camomil. acetum caueat. Si dolor capitis sit ex somno multo: purgetur totum corpus cum hierapigra et similibus. Si sanguis sit in causa phlebotometur de mediana: et prouocentur sternutationes: fiant cum celite vel condisi et similibus. Hieralogodion datum in dolore capitis: qui ex cholera nigra nascitur: vel phlegmate stomachum mundificat: epar confortat. Rx. carpobalsami. xilo. cassie lignee: cinamomi. absinthii: spice. mastic. asari: iuiube macis cubebe nucis musca. squinanti. viola. gariofi. ana. ʒ. v. croci. ʒ. iii. aloes epatici. ʒ. x. fac puluerem tempera cum melle: da fortioribus. ʒ. v. et debilioribus. ʒ. iii. cum aqua calida. Cibi leues sint pulli: perdices: leue vinum. Antidotum eiusdem iohannis damasce. facit grosse ventositati et visus obscuritati et grauitati totius corporis propter ventositatem et phlegmate et cho. nig. Rx. aloes. ʒ. x. iii. epithimi costi. ana. ʒ. v. euforbii spice croci camedreos. ana. ʒ. vi. gariofi. ʒ. x. calami aromatici masticis. ana. ʒ. viii. diagredii cocti. ʒ. ii. mellis quod sufficit da pondus trium solidorum cum aqua calida. Stomatichon iohannis damasceni purgans choleram nigram et rubeam et phlegma sine molestatione villa. Rx. hiere pigre miroba. citri. ana. ʒ. iiii. nitri agarici. ana. ʒ. ii. scamo. ʒ. i. turbit. salis gem. epithimi ameos. ana. ʒ. ii. tempera cum succo scario. et fac pilulas in modum piperis: da bibere cum aqua calida. Hierapigra Galieni de libro decolagogi stomachum mundificat: et caput et totum corpus de cholera rubea et phlegmate. Rx. croci. viola. absin. spice squinanti xilocassie. et asari masticis carpobal. xilobal. cinamomi absinthii: pondus equale: aloes quantum cetera omnia tempera cum succo scario. fac pilulas in modum piperis. Phlegmaticis turbith coloquintide agarici anisi petro. feni. masticis ro. ana. ʒ. i. fac pilulas cum succo maratri vel apii.

¶ De dolore medii capitis. Capi. iii.

Dolor medii capitis si sit ex sanguine: phlebotometur de cephalica vena. Si sit ex cholera purget cum vomitu competenti. Si autem nobis aliquid obuiauerit: purgetur cum cassiafistula prunis mirobalanis citri. sicut in cephalica diximus. sternutationes faciende cum oleo violaceo et lacte mulieris puellam nutrientis. appenatur de succo coriandri. Si de frigida patiatur humoribus cum hierapigra fortis Galieni. theodoricon: hieralogodion: et similibus purgetur: sternutationes fiant cum oleo nardino vel camomil. custodiat se a lacte et caseo et ab omnibus acruminibus. Si hec non profuerint: et dolor sit cum interpolatione cum gargarismis caputpurgiis in vltima particula huius libri scriptis: quia caputpurgium Hippocratis in quo mittit castoreum euforbium et huiusmodi: [illegible] craneam et cephalicam supradictam dissoluit. Et si [illegible] in hac passione deficit: et fit propter sanguinis [illegible] naribus constringatur: et epar confortetur cum aromatibus vt ligno aloes. nuce musca. vino camphora vel aqua rosacea vel sirupo aromatico. Accipiant hieram nostram [illegible] ad visum acuendum et clarificandum et confortandum probatam. fumigetur cum epate caprino: et idem comedatur cum pipere albo. Si patiantur ex abundantia menstruorum constringantur cum medicinis in suis locis dicendis: et vt superius diximus fumigentur et confortentur. Similiter [illegible] dum est si hemicraneus dolor vel cecitas sit ex multa effusione sanguinis parturientis. Si ex fluxu ventris [illegible] cum psillio assa et aliis medicinis competentibus. Si autem dolor capitis sit propter coitum: oportet in hac passione cerebrum confortari cum musco ambra camphora ligno aloes. Et si inueterata fuerit passio: ita quod ad nihilum [illegible] incipiant quotidie de electuario quod letitia vocatur: et elenferatis. ʒ. ii. medicus licet sit peritus: tamen [illegible] semper ad causam huiusmodi cognoscendam: si [illegible] et epar sint defecta: quia perfecta medicina est quando [illegible] dinis tollat: et quia in hac passione nonnulli modo [illegible] tur: infirmum non dedignentur interrogare. Si dolor capitis est ex multitudine fumi caput ascendentis: purgetur [illegible] apostematibus antidotis pillulis phlegma et choleram nigram purgantibus: solis theodoricon emperiston hierapigra [illegible]. Et si dolor capitis sit ex calido apostemate curetur vt in septima particula dicturi sumus. Si in [illegible] capitis dolor: et mulier sit pregnans: nec [illegible] intercidit. ʒ. i. et f. de sechenete. Et si dolor capitis [illegible] mius: et vox auferatur: curetur vt in squinantia [illegible] mus. hi mox phlebotomentur de cephalica vena [illegible] sanguis extrahatur: deinde si virtus permiserit [illegible] cidantur secus nares vel sub lingua: vel vena que est inter pollicem pedis. Capiti imponatur vinum et oleum [illegible] capite raso: cataplasmantibus cum pane et farina in aqua [illegible] cocta. de lini se. similiter cocto. Et sciendum est quod in cephalea: et hemicranea: si epar et cerebrum defectione patiantur: et venter minime soluatur: hoc facto [illegible].

¶ De dolore cranei. Capi. iiii.

Dolor cranei si sit intolerabilis: vt nec [illegible] nec sonitum: nec splendorem ferre possit [illegible] ex sanguinolentis et cholericis humoribus [illegible] ex grossa ventositate: et cerebrum [illegible] cate et sapienter medicetur. accipiant quotidie de electuario de letitia et grossa ventositas dissoluatur: et cholera rubea purgetur [illegible] fortes. misceatur cum elenferatis: vel de electuario quod [illegible] cia vocatur. parum musci: vel mastic: et [illegible] lia bene mundata et pullis gallinarum. vinum album [illegible] et abstineant se a coitu et aceto et lacte. cerebro [illegible] gentur superflui humores cum purgationibus [illegible] bus: lauetur caput cum aqua vbi coctum sit psillium [illegible] papaueris viola. ordeum: frondes salicis: et similia. Si dolor sit ex ventositate demus theodoricon: hieram Galieni vel rufini: hieram archigenis. vnaquaque [illegible] lauandum est caput cum aqua: vbi camomilla [illegible] mellilotum sint cocta. Sternutationes fiant de oleo [illegible] anetino: nardino: et camomillino: lauentur frequenter et balneentur. A cibis abstineant: salsis [illegible] cis. Et tanta sufficiant industrie sapientis.

¶ De dolore intercutaneo. Capi.v.

Si dolor sit intercutaneus et in summitate capitis: purgetur stomachus cum pigra et pilulis aureis frequenter. Si autem dolor capitis sive intercutaneus: sive extra cutem sit: ⁊ ex supradictis medicinis non mitigetur: scias ex retentione nimia urine: vel menstruorum vel sanguinis emorroydarum esse vel emunctorio nariunc: quorum omnium fumus urine est deterior: de qua passione satis diximus ubi de accidentibus disputavimus: curam quorum in libris antiquorum non inveni. Si enim fit ex retentione menstruorum: vel sanguinis emorroydarum: curetur sicut in locis suis dicturi sumus. Si ex emunctoriorum narium constipatione procedatur sternutatio sicut diximus in custodia sanitatis. Si aut fit ex fumo urine caput petente vel menstrui sangui. vel spermatis: vel cōstipatione pororum: vel venarum: curetur cum hoc medicamine experto removente dolorē capitis. ℞. hellebori nigri. cuscute epithimi polipodii. añ. ℥. iij. absinthii. castorei cētaureo sticados. añ. ℥. vij. anisi maratri: petro. apii. añ. ℥. ij. pistentur ⁊ coquantur in hyeme cum vino: in estate cum succo maratri apii fumiterre: vel lupuli ⁊ coquatur: ⁊ huic colature misceatur. ℥. ij. castorei: ⁊ tribuatur post cenam. deinde eant dormitum. competit enim viris ⁊ mulieribus: qd non solum cephaleam diuturnam vel hemicraneā destruit: sed etiā scotomiā ⁊ vertiginem ⁊ omnes passiones melancholicas destruit.

¶ De dolore qui accidit post somnum. Capi.vj.

Si dolor capitis post somnum acciderit: caveat sibi ab oleo olivarum: a lacte: cepis: porris: alliis: eruca: nucibus: caseo: leguminibus ⁊ similibus. Accipiāt pilulas aureas in somno post cibum. ix. vel. xj. vel. xiij. vel ƺm virtutes. his itaque peractis si nullum predictum medicamē profuerit procetur sudor in capite vel exercitio: vel stuphis vel balneis. Sed si ita inveteraverit ut ad perniciem ducat: sopeectur sicut in chirurgia dicturi sumus. Incidatur cutis ab una aure usque ad aliā totumque corium a puppi usque ad frontem separetur ferro: rasoque capite usque ad ossa: ita q nihil ibi remaneat ut generet spasmum: corio cum bono vino abluto bene: ⁊ oleo laurino perfecto operietur: ut prius fuerat in capite: ⁊ serico filo suatur: ⁊ unguento solidativo ungatur: post tres horas fumigetur cum aceto: ut cuiglicet. capite enim optime ligato: et cum pullis gallinatiis ⁊ aliis similibus dietetur per septem dies: hoc non est faciēdum nisi his in quorum capitibus fuerit passio inveterata: que nec dieta vel pharmacia vel phlebotomia. vel scarificatione: vel sudore: vel alio medicamine curari poterit. scarificationes namque in nulla parte corporis fiant nisi precedente purgatione. qualiter ⁊ quando in dolore capitis cōveniāt in chirurgia docemus. at quia a capite incipit mors ⁊ hec passio si inveteraverit ad cecitatem deducit: ideo hic ⁊ in theorica de dolore capitis et eius cura universaliter disputavimus.

¶ De frenesi. Capi.vij.

Si frenesim calidam curare volueris: si virtus et etas ⁊ tempus ⁊ consuedo permiserint: cum phlebotomia curabis de vena cephalica. Si vigilie assint capite raso hoc apponamus. ℞. castoreum mādragore. iusquiami. se. lactuce singulorum. pondus. opii tertia pars omnium. tempera cum lacte mulieris: et repetat scarificentur crura. Si autem fuerit stipticus: clistere fiat cū aqua: in qua coquantur bleta cum oleo viola. optimum est in omni dolore capitis clistere: aut accipiāt apozima prunorum tamarindorum. viola. cassiefist. Oleum de hedera valet ad dolorem capitis et frenesim. Dandum est electuarium de cassiafist. ut in cura spiritualium dicendū. ut electuarium psiliticum. Et quia frenesis fit cum feb. acu. de eius cura satis universaliter diximus: cum de causone satis evidēter disputavimus: nō est necesse ut eius curam recapitulemus. Sed quia alienationem patiuntur: ista adiungantur pulmo recens pecoris capiti alligatus valet. Si stipticus est cataplasma eius caput cum se. lini ⁊ farina ordei pone cuphas: idest ventosas quattuor circa loca capitis vel in cruribus ⁊ coxis. Sed labia ⁊ oculi et nares odoferis unguētis ungantur sicut mirtal: castoreo: opio: sto: acc: iusquiamo: cū musa decoctis: statim ut miseris quiescunt. vinum omnino caveant. amygda. non comedant: quia dicit Galienus cerebrum petunt. Dietetur usque ad tertium diem: sicut in causon diximus. Unguentum ad hoc. ℞. peucedani: castorei: olei rosa. equale pondus. fac unguentum ⁊ unge totū caput: ⁊ statim dormit. Aliud. ℞. opii ℈. ij. fermenti. ℈. iiij. tritis commisce cum aceto: ⁊ unge omnes pulsus: ⁊ quiescit. Item anacardum tritum cum vino bibat et dormit statim.

¶ De frigida frenesi. Capi.viij.

Si frigidam frenesim curare volueris: da potionē caput ex frigidis humoribus purgantes sicut theodoricon pilulas cochias stomaticon ⁊ similia. corpore ⁊ capite mundificatis: faciemus epithima calidum ⁊ dissolutivum capitis sicut nardileon: costileon: piretroleon: castoreleon: sisimeleon: sambuceleon: dampeleon: et similia. Cataplasmentur cum sinapi ⁊ euforbio temperatis cum succo rute: vel de castoreo in cineribus capillorum humanorum cum aceto distemperatis. Cataplasma Iohannis damasceni valet ad lethargiā mētem acuit. ℞. sinapis piretri affrodill. añ. ℥. xv. castorei eufor. ℈. añ. ℥. xij. tempera cum succo sansuci puppim cerebri sepe inungito: sternutatio fiat cum celite vel condisi: vel castoreo: gargarismum cum sinapi: origano piretro: staphisagria galāga. propria huius medicina est anacardum. Alia potio anacardina unaquaque die. ℥. j. ieiunus bibat si solum sit anacardinum modicum. ℥. bibat. utatur diatriōpipereon: diagalanga: diacostor: trifera magna sine opio. Si inveteraverit infirmitas diacastoreon detur quotidie. ℥. j. cum aqua calida. accipiant oximel. ⁊ melliciatum aromaticū. Abstineāt a scarificatione ⁊ in puppi capitis maxime ⁊ a fructibus: ⁊ omnibus cibis maxime frigidis ⁊ humidis: iaceant in loco luminoso: ⁊ ante eos fer. atur omnia genera musicorum: nomen eius frequenter vocetur. Capre pili vel lethargicos excitant: et cum aceto naribus apponantur. Fumus ferule incense: ⁊ in oleo extincte valet. Ruta vel sisimb. cum aceto tritum ⁊ naribus applicatum valet: aut illine frontem ex sanguine testudinis. pulmo pecoris calidus circa caput ligatus valet mire. Fumus galbani ⁊ cornu cervini naribus applicatus super omnia valet.

¶ De stupore mentis Capi.ix.

Si stupor ex humiditate sit: ponantur pedes infirmi in aqua calida in qua cocta sint camomilla ro. viol. mellilotum et similia naribus apponantur: ⁊ ex illa aqua prora capitis lavetur. deinde cum oleo rosaceo et aceto ungatur. Si ex frigiditate sit sola: oportet proram capitis calefacias cum aqua calida: ubi camo. cētaurea mellilotum calamentum et similia sint cocta. deinde ungatur ex oleo muscelino: nardino: ⁊ similibus. Si ex frigidi. ⁊ humidi. fiat: infirmus excitetur: ⁊ sternutatio fiat cum castoreo condisi: pipere: nigella: quibus cerebrum calefaciat: ⁊ cōmoveatur. alia fiat cum celite rosileon: muscelleon: nardileon. odorent rutam castoreum: ⁊ fumigatio fiat cum lichinio bombacino prius accenso ⁊ extincto. detur melliciatum aromaticum ⁊ oximel ad bibendum cum siruppo calamētino. Medicetur hec infirmitas sicut lethargia: sed in lethargia puppis: ⁊ in hoc morbo prora cerebri. Si ex dissolutione ⁊ defectione fit virtutis: ungatur cum oleo rosaceo viola. camomil. in aqua coctis. cum sandalis coque ⁊ aqua rosacea ⁊ oleo rosa. ante infirmum dulcis sonitus fiat de musicorum generibus: sicut cū viella: lyra: simphonia: psalterio: ⁊ huiusmodi. his autem ala delectatur: ⁊ ex delectatione virtus naturalis excitatur. Si

stupor fit ex neruis concussione: vel ex mala complexione cerebri: aut compressione: aut ex fractura ossium capitis: sapiens medicus non intrinsecus sed extrinsecus pro posse laborabit.

De vigiliis. Capi. x.

Si vigilie fuerint ex cholera rubea: lauandum est caput vbi papauer se. lactu. et vio. sint cocta. sternutatio est facienda. Cataplasma. R. opium lactu. cum se. iusquiami ad libitum puluerizentur cum succo portulace et fronti apponamus. Mulgeamus super caput eius lac mulieris puellam nutrientis. Dioscorides dixit: si suppositorium facias ex oleo viola. et opio somnum facit. Danda sunt catartica. chole. rub. extinguentia. Danda sunt se. lactu. papaueris iusquiami si sint necessaria. Si vigilie sint ex siccitate cholere rubee: iuuat aqua calida capiti infusa in qua cocta sint camo. mellilotum anetum cortices papaueris se. malue. post capite raso lac mulieris vel asine aspergatur. Sternutationes fiant cum lacte mulieris. Si vigilie sint ex phlegmate salso sternutationes faciamus cum oleo croci anetileon. camomil. lauandum est caput cum aqua vbi camomil. anetum: sansucus sint cocta. Si vigilie sint ex calido cibo et calida potione: medicetur prout medico disponendum esse videbitur cum rebus somnum facientibus. R. castorei: opii: croci: iusquiami: hellebori nig. mādragore. se. papaueris equale pondus: fac puluerem cum mandragora et distempera cum succo mandragore. deinde olei sambucini adiunge quantum sufficit: misso autem in vase vitreo ad solem per viginti dies: sunt iterum soli reddenda post: partim de isto et partim de musceleon frontem et nares illinies. Aliud. R. opii. ℥. x. lactu. se. mundatum mādragore iusquiami. ana. ℥. v. que pistata in. iii. lib. succi mandragore sunt apponēda: et ita posita. et cum ipso vase aqua bullienti sunt mittēda et ibi coquenda. quibus. ℥. ß. olei sencial superadiunge et tādiu excoquenda sunt quoad solum oleum videatur remansisse et inde frontem et caput inunge. Aliud. R. opii iusquiami mandragore pondus equale. facto puluere aquā admisce: et soli per. xv. dies expone: et inde caput et frontem vnge. Trocisci valētes similiter ad idem. R. iusquiami se. lactu. se. papaueris albi. ana. ℥. v. cucume. se. portulace. ana. ℥. ii. et ß. opii croci. ana. ℥. i. fac puluerem: et tempera cum succo lactu. et fac trociscos. ii. vnusquisque habeat. ℥. iii. da bibere cum dormitum. Similiter alterum cōfice et cum lacte se. distempera et inde caput vngi precipue precipimus.

De passione que chuma vocatur. Capi. xi.

Diximus in theorica quod si cause vigilie et stuporis misceantur: fit quedā passio que chuma vocatur. medicus: licet sit perfectus: tamen studiosus sit ad differentias harum passionum cognoscendas: cum ad medicum inierit: tamen chymiam cum vult medicari: videat an chymia sit an epilepsia: an scotomia: an apoplexia: an suffocatio matricis vt cōtingit mulieribus: quarum differentias in theorica euidentissime demonstrauimus. Et quia hec passio ex stupore et vigiliis est composita: videndum est si in compositione sint equalia: et tunc medicādum partim cum medicinis in stupore scriptis: videlicet cum celite et huiusmodi: partim cum medicaminibus in vigilia prescriptis. Si sint inequalia videlicet si preualeāt vigilie: curetur hec passio in vigiliis scriptis et econuerso. Si stupor mentis maior sit cum fumigiis et aliis medicinis in stupore scriptis medicetur.

De congelatione cerebri. Capi. xii.

Si autem scothecos: idest congelatio et oppilatione ventriculorum cerebri puppis fit: purget cum theodoricon hieralog. et similibus: et cum apozimate in dolore capitis scripto. prouocentur sternutationes cum sinapi condisi. nigella et his similibus. Similiter est faciendum de humore frigido humi. et sic. Si autem hec passio fit ex nimia potatione aque fri. vel in ea balneatione: adhibēda sunt [illegible] toria calefacientia fumigia et dissolutiua. Similiter bonum est si pa. inter duos ignes ponatur et vngatur eius caput ex oleo laurino: et de eo in narib. vel aure mittatur. Si [illegible] gi. humo. vel fructibus hec passio alicui cōtingat purgetur cum caputpurgiis et sternutationibus: gargarismis [illegible] huius libri scribendis: et dandum de coliret [illegible] quo mittatur stercus vulpinum: quod in aliis phlegmaticis et frigidis passionibus melancholie cōgruit. [illegible] tenere: quia multum huic passio prodest: [illegible] fiat. Sirupus absin. multum prodest. [illegible] ominavalet. similiter balnea. Sirupus de [illegible] do valet. Sed quia hec passio capitis est grauis [illegible] gandum est caput cum hieralogo. archi. [illegible] theodoricon: emperiston: vel scafe. vel [illegible] confectam cum balsamo in. xi. ponatur [illegible]. Post mundificationem puppis cerebri [illegible] aqua vbi cocta sint camomil. et anetum et mellilot. [illegible] cus viola rosa. et similia sint cocta. vngatur puppis [illegible] cum vnguento de menta facto vel menta [illegible] cum albo oui. Vngatur cum [illegible] leon: anetileon: et similib. farinam cum thure [illegible] quod in hac passiōe oculi sunt aperti: et est mortuus [illegible] sit medicus: sed statim percutiat eum et [illegible] tissimus fumigiis et sternutationibus cum [illegible] de vt diximus curare satagat.

De corruptione memorie. Capi. xiii.

Corruptio rationis et memorie [illegible] complexione cum calidis medicinis [illegible] retur: si enim patiatur grauitatem [illegible] mentis: aut abominationē et [illegible] mūdificetur sicut in stupore. [illegible] te et sicci. fit hec passio: et infirmus vigilias patiatur [illegible] dicine in vigiliis scripte. Accipiant vomitum [illegible] bo in antidotario scriptum: quia albos et [illegible] purgat. Similiter valet in congelatione. Accipiant [illegible] hec recipientia: quia thus falsas cogitationes remouet [illegible] moriam corroborat. Muscata minor [illegible] fioni: conficiatur cerebrum cum rebus aromaticis [illegible] reo vel cinamomo ligno aloes: [illegible] bi. blanca: et muscata: super omnia valent. [illegible] catarticis gargarismis sternutationib. et vomitibus [illegible] quotidie de electuario quod vocatur [illegible] tis. ℥. ii. cum apozimate decoctionis thuris.

De scotomia et vertigine. Capi. xiiii.

Scotomia et vertigo si tantūmodo fiat [illegible] li capiti studium oportet adhibere. Si [illegible] feb. radat caput et capiti [illegible] lida capiti apponatur. Si vigilias patiatur lac mulieris [illegible] per caput est mulgendum. Si sunt sine feb. [illegible] cum stomatich. on. hiera fortissima [illegible] demus pigram: in qua due partes sint aloes et [illegible] corum. pedes infirmi in aqua calida sunt ponenda [illegible] stineant: caulibus lentibus lactu lacte et [illegible] macho fit scotomia catarticum de absinthio et [illegible] de hierapigra. iuuat quod si incidatur vena [illegible] extrahatur: si virtus et etas permiserint. [illegible] ventositatem generantibus: vomitum prouocent. [illegible] ro hec passio fit ex colligentia cerebri cum [illegible] de vene incidantur que sunt post aures. [illegible] capitino: et ab his que generant humores grossos [illegible] guentum ad vertiginem probatum. R. fellis [illegible] perdicis: fellis mustele. ana. ℥. iii. castorei. ℥. i. [illegible] omnia in aceto optime terantur et detur [illegible] melle vel aceto. Si scotomia fit ex stomachi [illegible] per frigidam complexionem: vel phlegmaticam [illegible] nem: et infirmus patiatur abominationem et [illegible] rem: medicetur sicut in sincopi diximus. Si scotomia fit [illegible]

acutis et continuis febribus: curetur cuȝ mirobalanis citri-
nis manna sirupo de absinthio ⁊ similibus, maxime si ven-
ter sit constipatus.

De ebrietate ⁊ eius cura. Capi.xv.

Si ebriosus calide nature sit: mittam sibi oleuȝ rosaceum in capite: ⁊ viol. cum succo cucurbi. et portula. cum aqua viola. et detur ad bibendum succus maligranati cuȝ sirupo ro. vomitus prouocetur cuȝ sirupo: vt vinū digeratur: post in balneum temperatum ingrediatur: et aqua calida pedes fricentur cum sale ⁊ oleo viola. vt fumus petens caput inferius distrahatur: vomitus prouocetur. absinth. cum aqua frigida bibat vel mentam ⁊ absinth. cum oleo viola. vel rosato. Si autem dolorē precordiorum patiatur: vomitus prouocetur cum aqua rosa. psilium potet. cotum vitet ante ⁊ post potum: refocilletur cuȝ perdicibus ⁊ pullis. portulacis cum aceto vatur maligranati: nutriatur cum piris ⁊ mespil. ⁊ cotanis ⁊ similibus: infundantur testiculi in aceto ⁊ multum valet. Si ebriosus frigi. nature fuerit: bibat oximel. ante balneum dormiat: pedes fricentur cum aqua calida ⁊ sale. absinth. cum cum vino: ⁊ caules cum carne crassa cocti dissoluunt ebrietatem: ⁊ fumum grossum ad cerebrum ascendere non permittunt: nutriatur cum frixis ⁊ assis rebus ⁊ cum omnibus medicinis in custodia sanitatis dictis.

De sternutatione. Capi.xvi.

Sternutatio si excedat modū: caput lauetur cum aqua vbi cocta sint camomil. ro. ordeum mundatum sisimbrium psiliuȝ succus eorum. oximum naribus apponatur cuius proprietate sternutatio auferatur. Si caput sit cali. nature cū oleo rosaceo ⁊ viola. vngatur vel aqua ro. Si fri. nature: sicut irelcon camomileon ⁊ similia appone.

De epilepsia ⁊ eius cura. Capi.xvii.

Epilepsia cum catarticis humores capitis dissoluentibus ⁊ purgantibus medicetur: videlicet cum hiera Galieni. theodoricon. hieralog. stomaticon: in quo sit coloquinoda et similia cum sternutationibus ⁊ gargarismis calidis et dissoluentibus lauetur caput: ⁊ cum eis que in lethargia diximus. capite purgato cum aqua salsa vel sulphurea balneetur. Interdum detur tyriaca maior vel diatesseron vel celite: vel metridatum imperatoꝝ: vel quoddā melius anadotum: in quo aurum ⁊ argentum stercus vulpinum intrāt: vel diatrionpipereon: aut diapharsa ⁊ similia. Sunt enim quedam simplicia si collo patientis suspendantur: valent vt peonia piretrum pili canis albi nullam nigredinem habentis: ⁊ de lapidibus vt cacabre: vel lapides parui rubei in ventriculis hirundinis inuenti. qui si collo pa. suspendantur in perpetuum liberāt. Apprehensis hirūdinib⁹ de nido fissis eorum ventriculis aufer lapides in medio die. velles enim sunt: quia epilepticos insanos ⁊ lunaticos sanāt si in collo suspendantur siue bibantur. gagantis fumus repentinos casus epilepticorum liberat. Sunt etiam quedam alia que quocūq3 modo accipiantur valēt vt coagulum leporis: cerebrū ceruı: cor leporis ⁊ vulturis: fel vrsi: testiculi apri hec omnia multum valent si in mane accipiantur. Sunt et alia composita ⁊ simplicia que si inungātur valent: ⁊ omnia olea que in apoplexia sunt dicenda. Abstineant a lacte caseo caulibus: lentibus: ebrietate: opio: ⁊ similibus. Et a carnibus possunt abstineāt per annum bonum erit eis. Si ex stomacho sit hec passio: cū vomitiuis purgetur in hoc loco dicendo. vnde dubium verū lunaticus siue epilepticus sit eger. Quidam dicunt ꝙ si cornu caprinum aduratur: ⁊ ex eo epilepticus fumigetur: mox cadet. similiter epar caprinum facit si comedatur. Alij dicunt si pelles induant caprinas statim cadent. Est ⁊ aliud experimentum ⁊ est ꝓbatum: dic homo nomen in aure suspecti pa. Recede demon: quia dec famulieri precipiunt. Si lunaticus vel demoniacus: ibi statim efficitur velut mortuus fere per vnam horam: eo surgente interroga eum de quacūq3 re volueris: ⁊ dicet tibi: ⁊ si vero ceciderit statim audito hoc nomine esse epilepticum. Quodcūq3 horū supradictorū patiatur: hoc firmissimo medicamine medicetur. Si patrem habet aut matrem ducat eum ad ecclesiam in die quatuor tēporum: ⁊ audiat missam in sexta feria similiter in die sabbati faciat: die dominico veniente sacerdos vel vir religiosus scribat euāgelium vbi dicitur: Hoc genus nō eijcitur nisi in oratione ⁊ ieiunio: siue sit epilepticus siue lunaticus vel demoniac⁹ curabitur absq3 dubio. Et notandum ꝙ ex incestuosis coniugationibus natis nō valet. Quidam autem dicunt ꝙ si capie cerebrum per anulum aureum tractum: ⁊ infanti datum anteq3 lac sugat transglutiri datū nec caducus fieri nec phātasticus potest. Quādoq3 epilepsia fit a nucha de qua in suo loco dicturi sumus.

De apoplexia ⁊ eius cura. Capi.xviii.

Apoplexie due sunt species: de quibus Hippocras. in aphorismis dicit. Apoplexiam si sit fortis impossibile est curari: debilis non faciliter curatur. Antiqui preceperunt cum maioribus antidotis curari hanc: sicut theodoricon hieralogo. Galieni hierapi. pilulis tapsie fetidis eufor bio: interdum tyriaca vel socrugene anacardino ⁊ similibus. Si sit in parte epithima ponatur in loco nō sentienti de calidis rebus factum. Similiter cuȝ gargarismis theodoricon ⁊ similibus ⁊ sternutationibus. Item capiti faciamus epithima de anetileon: castoreleon: euforbio. Lauādum est caput ⁊ spondilia si medi. videlicet ex aqua vbi cocta sunt camomilla: aneti: melliloti: sansucus: iuniperus. Cibi sint calidissimi: vinum forte atq3 vetus post .xx. diem balneentur post balneum detur vinum. Si ex nostra virtute medicina infirmus febrem inciderit: feb. ipsa sit tibi perfecta medicina: que cum corpus calefacit: dissoluuntur humores. Si virtus custodiatur ⁊ eius plenitudo appareat phlebotometur. Si virtus sit defecta caueant phlebotomiā: sufficit enim altera atua medicina. Et si nō supuenerit fe. vngatur eius pulsus cum vnguento scorpionato feb. enim prouocat. Et si hec febris artificialem modum excedat: ita vt deficeret infirmum mittantur brachia in aqua calida: vel infirmus balneum intret. Ita dico humorib⁹ coctis ⁊ digestis. Oleum Iohānis damasceni valet paralyticis epilepticis apoplecticis si fiat inde vnguentum vel sternutatio. ℞. nigel. ℥.ij. super laterem assate ⁊ pistate sicut medulla: deinde accipe aquam vbi infusum fuerit fenugre. per noctem ⁊ diem cola: postea calefac mittens nigellam fac bullire bis vel ter. deinde deponēs a foco dimitte quiescere quousq3 oleum natet super aquam post in vase repone. postea castoreum ⁊ galangam coque in aqua ⁊ colatis mitte. ℥.v. predicti olei in aquam istam da bibere. Aliud valet appoplecticis ⁊ paralyticis ⁊ omnibus mēbris vel morbis frigi. ℞. omfacion. ℥.j. euforbion. ℥.v. castoreon. ℥.ij. terantur ⁊ coquantur in omfacion fortiter postq3 resederit da bibere cum aqua vbi anisum ⁊ mastic sint cocta. Aliud valēs frigidis passio. gibboso dolori artetico epileptico: ⁊ spleneticis ex frigiditate apostematibus duris ⁊ viscosis ⁊ grossis ⁊ frigidis. ℞. sambuceleon: sisamelcon: dampnaleon. ana. ℥.iij. olei sisami sambuci. ana. ℥.iij. cōmisce cum lib. ij. aque: celidonie costi masticis. ana. ℥.iiij. piretri bdelij: thuris nardi cu scute. sc. ana. ℥.ij. pista coque donec aqua pereat: ⁊ solū oleum remaneat ⁊ coque. Aliud. ℞. olei lentisci: olei sambuci. ana. ℥.iiij. signe galbani. ana. ℥.ij. omnia cōmisce in libra vna succi calamenti: aneti: camomil. et coque quousq3 aqua ambiletur. Vnguentum valens similiter. ℞. piretri olei lauri. sansuci: staphisagrie. ana. ℥.ij. nitri sinapis. ana. ℥.ij. euforbij. ℥.j. piperis. ℥.ij. castorei. ℥.iiij. olei ⁊ cere quātū sufficit. Sternutatio valēs apoplecticis paralyticis epilepticis: quia cerebrū mūdificat de grossis humoribus. ℞. condisi castorei piperis nigel. pondus equale: fac puluerem tempera cuȝ succo lini ⁊ fac pilulas

in modum lentis: dimitte siccari: ex quibus ℥.j. in oleo sansu ci distempera, et sternutatio fiat. Gargarismus. ℞. piretri: sinapis: piperis staphisagrie calamenti zinziberis ana ℥.j. et ß. fac puluerem tempera cum melle. fac gargarismum cum oximelle in modum auellane. Aliud similiter origani: sinapis: calamenti: piretri: hierapigre: ysopi: piperis longi: pondus equale. fac puluerem: tempera cum oximelle in modum auellane.

De comitatione et eius cura. Capi. xix.

Omitationem curabis cum celite mitridato romano cum antidoto in sene probato: et cum castoreo olens sternutationibus et aliis medicinis in lethargia et epilepsia scriptis: et dandum est de sechenete et oppopira: necnon et esdra: et ea que in nucha sunt dicenda.

De melancholia et eius cura. Capi. xx.

Primus in theorica quod melancholie due sunt species. vna in ore stomachi que vocatur hypocondriaca: altera vero in cerebri essentia que si cum feb. fit: medicanda erit cum cassia manna mirobala. citri. et omnibus medicaminibus in causon: et frenesi dictis. catulus fissus capiti supponatur vel gallina fissa: quia multum valet. Et si dormire nequiuerit: faciamus mulgere lac mulieris super caput eius: et adiutoria in vigiliis suprascripta. Similiter faciendum est si somnia timorosa viderint: que sine feb. in primis auferenda sunt: et false suspitiones cum rationabilibus et notabilibus et gratis verbis: et vino odorifero: quod multum letificat corda. bibat apozima boraginis et epithimi: vt interdum resoluantur humo. Si hypocundriaci sunt: cum sirupo de sticados vel absinthio et sirupis hypocondriacis appropriatis: vt apozimatibus in nostro antidotario scribendis. Et si in essentia sit cerebri: soli cerebro studium est adhibendum: vt post rasum caput lac mulieris vel asine calidum super caput ponatur. sternutatio fiat cum lacte mulie. et oleo viola. et rosa. quod si non iuuerit et somnia viderit timorosa: vngatur mollicies manuum et pedum: brachia cubiti pedes crura suauiter fricentur oleo viola. sed si hoc non minuerit: et somnia viderint timorosa: faciamus lac mulieris mulgere sup caput eius. sternutationes de eodem fiant. purgetur cum sirupis et apozimatibus in antidotario scribendis et expertis. et ad omnes melancholie species. Succus polij: maratri: sansuci: sisimbrij camedreos et fisciei: camepiteos: ameos: ypericon: mente absinthij lupuli: hi omnes succi cocti et colati valet huic passioni cum amygda. vel sirupo vio. vel cassiafist. siue simplicia siue componantur.

De amore qui hereos dicitur. Capi. xxi.

Anc passionem cum vino odorifero et gratis verbis et diuersis musicorum generibus curabis colloquijs amicorum dilectissimis: fontis: fructiferos videre hortos et odoriferos et lucidos: et aquam currentem videre et claram: spaciari cum pluribus mulieribus seu maribus. hec omnia tristiciam et timorem auferunt. Rufus inquit. vinum est fortis medicina tristibus timidis curiosis et hereosis: similiter balneum. vnde fit cum quidam balneum intrant ad cantandum excitantur vel animantur. sicut lupinorum amaritudo tollitur si in aqua infundatur. Galie. colloqui cum sapientibus et amicis dilectissimis animus delectatur et gaudet: et de ira ad mansuetudinem: de tristicia ad leticiam: de auaricia ad largitatem: et de timore ad audaciam excitantur. hec est ordinatio organorum musicorum: atque vini circa anime sanitatem expertissimum esse dignoscitur si boni socij aggregentur. Galie. colloqui inquit cum amantibus laborem exuit et gaudium elicit a membris interioribus. Similiter cibaria letificantia sicut borago: basilicon: crocus: vinum odoriferum: ambra: ligna aloes: ciperus sericum crudum: esum: aurum: muscus: electuarium quod letificia vocatur: et antidoton helniferatum vel muscata [illegible] omnia animam letificant.

De mania et alienatione mentis. Capi. xxii.

Si mania et alienatione mentis curam impendere debemus: sicut in freneticis et acutis passio. in accessione lenis sit cura sicut in [illegible] mibus: in demersione fortiora adhibenda [illegible]. Sacellus et farina vino cocta cum absinthio capiti apponatur et stomacho pectori et cordi: vt et vapore [illegible] dent. Aliud. ℞. farine se. lini et visci de agrifolio [illegible] cum aceto vel vino in olla rudi quousque bulliat. Item ad de nitrum et fac bullire ad spissitudinem. Capiti [illegible] ad cutem raso hoc emplastrum appone [illegible] ter valet ad inflationem ventris et cito sanat. [illegible] rizentur si vires et etas permiserint et bene [illegible] botementur vsque ad lippotomiam: idest defectionem [illegible] litatem: post triduum infundatur caput oleo [illegible] esdra: vel peucedanum vel poligonia in oleo rosato [illegible] tur: et inde caput infundatur anodinis: idest soporiferis inunctionibus: omnes potiones vel trociscos [illegible] bemus potare. Item anodinis: idest soporiferis inunctionibus nares inungantur vt somnus prouocetur. [illegible] terdum prouocetur cum raphano: et phlegma vel melancholia purgetur. Cibum leuem dato in ipso interdum [illegible] accessionis tempus: vt oua sorbilia: vel [illegible] missionis tempore fortiorem cibum accipiant. et capiti [illegible] riatur lana tincta in oleo anetino: et [illegible] pilij. dein purgetur cum hierapi. rufi. [illegible] arterie capitis incidantur: sinapismo [illegible] prouocetur. his non proficientibus vngatur caput [illegible] ra et cantaridibus: vt cutis rumpatur et humor [illegible] tur: et potum accipiant lac caprinum cum [illegible] si plus peccant vel insaniant: caput vngatur [illegible] natijs: idest calidis. hec omnia faciunt [illegible] bus. post curam apoco: vel miracepe. de [illegible] machus peringantur: vt omnis inquietudo [illegible] ppetuum expellat. Se mentis insania vel alienatio fit [illegible] vel comestione pessima: vt est succus [illegible] mi mandragore et cerebrum cate. [illegible] uerizetur et detur potui. Omnem enim alienationem [illegible] saniam curat sine dubio. Et sciendum est quod si [illegible] rabidi hec passio alicui contingat: et [illegible] sine dubio die. vij. moritur

De mollicie nuche. Capi. [illegible]

Ectis medicaminibus illarum passionum que in cerebro: dicendum est de his que [illegible] neruorum et primo de mollicie. Si [illegible] et plenitudine: curabis cum [illegible] laxatiuis: sed theodoricon pigra [illegible] cum pilulis de hermodactylis vel serapino. ℞. [illegible] ro. diapendij garioff. piperis albi: camedreos [illegible] cis vniuscuiusque pondus: castorei duplum: mellis quod [illegible] modum auellane cum optimo vino: da pilulas de [illegible] assa fetida: omnia que epilepticis [illegible]: [illegible] paucum accipiant et subtilem: vtatur exercitio [illegible] et sulfureis et fricationibus aperientibus.

De epilepsia spasmi. Capi. [illegible]

Primus in theorica si oppilatio neruorum [illegible] bus vbi neruorum: epilepsia de spasmo [illegible] sensum et voluntarium motum aufert: [illegible] dicetur sicut apoplexia. Constituatur inter [illegible] inungatur cum oleis in apoplexia dictis et [illegible] medulla ceruina: adipe anserino gallinaceo. [illegible] nende sunt ad solem vel in loco calido: qui [illegible] da. ℞. olei partem: idest aque calide partem. [illegible] duo: nitrum: vnum da potui: in aqua calida et [illegible]

nam in oleo tinctam in ore mitte: ⁊ vomitum prouoca. Scopaceos in omnibus passionibus frigidis ⁊ pigris vtiles sunt: ꝙ si cõficiantur ante vnũ diem infundas in aqua tepida. altera die fortiter exprime: vt nullus humor ibi remaneat: tunc teras diligenter: sinapim cũ aceto citri: ⁊ commisce caricas. Si autem prouocare volueris: due partes caricarũ sinapis vna pars. cum volueris vt non vulneretur: linteũ infusum in aqua calida ⁊ oleo rosaceo superpone.

¶ De paralysi ⁊ eius cura. Capi. xxv.

Primus enim ꝙ paralysis aliquãdo fit in toto corpore: de cuius cura sufficienter dictum est: aliquando in aliqua parte corporis: vt in capite lingua ⁊ aliis pluribus membris: que si fit in maiori parte corporis: multum fricetur: ⁊ euaporatiões fiant ex acopis ⁊ vnguẽta etiam mantica cum fricatione fortissima: euaporationes in sole calido: ⁊ vngantur, cum odoriferis: vt spica: resina pipe: euforbio. adarche adhibeatur: ⁊ illis locis cũ fortissimis vngãtur sicut cum squilla tapsia asa: piretro: sinapi: adarche. Si appetitum nõ habuerint oximel potẽt. Si in aliqua parte fuerint cõtracta membra vel extensa cum mollibus fricentur: id est medullis ceruorũ ⁊ vnguẽtis ⁊ adipibus cõpositis ⁊ cibis humidis. Sed si membra dormitationem vel stuporem vel contractionem patiãtur: ⁊ sine dolore, ⁊ hoc ex sanguine fuerit: phlebotomet ex brachio alteri⁹ ptis. Sed si paralysis in dextra pte fuerit: phlebotomet de dextro brachio. Si aliqd nobis obuiauerit cũ diopace lauetur. cũ vomitu et hellebo ro curabis. Si paralysis caput temptauerit: omnes regiões eius subuerterit: idest omnia labia oculos: cilia linguam nares: quod cognoscitur si caput formicet. Si etas permiserit phlebotometur ⁊ caput euaporetur ex saccello cum farina tritici cocta in vino. deinde vngatur cum anetileon ⁊ desuper lana carpinata loca cooperiãtur: ⁊ postea ex acopis termachio vngantur: ⁊ potest accipi aut oximel cũ castoreo. gargarisinũ ex sinapi: pipere: piretro: staphisagria: origano: agarico: ysopo: theodo. nitro: tusis cum oximelle ad solem. hic gargarismus fiat per triduum: vt omnis humorũ grossicies per os eiiciatur. Si paralysis sit in labiis piretrum masticent ⁊ castoreum: sub lingua teneãt nucem muscatam integrã: ⁊ carbones lentiscinos viuos sufficere: vt labia vel cilia: vel oculi ad suam naturam redeant: si sit in naribus vt odoratum recipiãt: sternutatio fiat ex nasturcio: piretro: euforbio: sinapi: equo pondere tritis. cum aceto vngãtur nares. Et si memoriam vel sensum amiserint: vel sint alienati: stomachum curent: ⁊ inter spatulas scarificetur: ⁊ caput vngatur ex vnguẽtis acopis termãticis. purgetur cũ hellebore ⁊ sambuceleon ⁊ fabulis exerceantur: vt sermones componãt: ⁊ ad sensum pristinum veniãt. Si lingua paralytizetur ita vt nullum sensum sentiat: vel sit impedita ad loquendum: vti debet offerigia: idest collutione oris: vel collauatione oris: pipere: sinapi: origano: ysopo. castoreũ sub lingua teneãt: ⁊ omnia acrumina comedant ⁊ larȝate trito cum oximelle cum penna linguam inungito ⁊ os apertum teneãt: vt humores decurrãt. Si manus vel pes neq; calorem: neq; frigus sentiant: vel motu careant: oportet fricari loca illa cum vnguẽto modiaci squilla: sinapi: pipere: piretro: calce: baccis lauri: ⁊ ex oleo ⁊ aceto. Et si stupor in illis locis permãserit: balneo sinapismo vtantur: aut ad solem diopace vngãtur. vngamus ceruicem ⁊ spinam dorsi ex acopis vel miracopis: quia omnes vires ⁊ iuncture nostri corporis ibi sunt vnite. Et si paralysis ex plaga nisi corporis euenerit: ista vero phlebotometur: ⁊ supradictis adiutoriis vtatur. Et si paralysis temptauerit pedum gressum: vtendum est vnctione ex oleo rutaceleon ordeo cũ adipe anserino ⁊ oleo laurino: prius tamen ex oleo rutaceo fiat: ⁊ sic fiat confectio diuersa ex bitumine auripigmento piretro acatia adarche castoreo: ⁊ similibus. vtatur dyaspermate: hydropace: dyaphodon: vel dyarodon: post potum accipiant castoreon aut radicem bradeos cum vino ⁊ alia adiutoria supradicta. Si paralysis in gutture ⁊ in ore stomachi fuerit: oximel detur cum pipere trito mane coclear vnum acruminibus omnibus vtatur, Stomach⁹ sinapizetur in balneo cũ paralysis stomachum temptauerit vt nullum saporem sentiat: nec appetitum habeat quã passionẽ relinquimus pro nunc. Si paralysis vesicam temptauerit: quod sentitur ex gomorrea vel veretri erectione: renes foueantur cum medulla ceruina tota spina dorsi vngatur: succum aloes accipiant: vel panẽ in mulsa: primo tamen stomachus curetur: ⁊ post phlebotometur: ⁊ sic alia adiutoria adhibeãtur. Dormitio curetur: sicut emollities: ⁊ cum antidotis in antidotario nostro scriptis.

¶ De spasmo ⁊ thetano ⁊ eorum cura. Cap. xxvi.

Spasmus enim ⁊ thetanus si subito sano homini subuenerit: ex plenitudine intelligitur esse: quibus si febris quartana subuenerit perfecte medet: si vero fuerit ex sanguine phlebotomia curetur. Si autẽ ex aliis humoribus curetur cũ hierapigra: theodoricon: hieralogodion: stomaticõ ponẽ ⁊ cum oleis: gargarismis: sternutationibus: clysteribus in apoplexia scriptis. Si sit ex manitione: lac asininum ouinum: lac mulieris puellam nutrientis super caput mulgeamus: caput lauandum est cum aqua vbi decoctum malua viola, rosa, stercus caprinũ sint cocta: ⁊ si sit febricitans reganur in aqua tep. ⁊ dulci ponatur. Si pueri patiantur spasmum et defectione neruorũ: faciliter curantur.

¶ De tremore et scotigatione. Cap. xxvii.

Tremor scotigatio et dormitio sunt passiones quarum omnium eadem est cura: donemus que calefaciant ⁊ dissoluant superfluitatem ni mutant sicut mitridatũ imperatoris celite theodoricon: hieralogo. arabicum vel latinum: ⁊ similia. hec oĩa fiant post balnea sulphurea ⁊ nitrea ⁊ fricationes: quotidie grillos comedant: quod paralyticis valet multum: accipiant esdrã opopiram. Descriptio antidoti picsirimon quod miro modo valet paralyticis: arteticis: ⁊ matricis multiplicem infirmitatem emendat ⁊ epilepticos curat. Rx. castorei herbe paralysis. ana ℥ iii. bombacee: betonice: aurigie: costi: ios interioris grisacie: verbene venti minoris artetice: lacce gũmi hedere antimonii. ana ʒ iiii sal gemme ℥ iiii. mellis quod sufficit oĩa cum succo bombacis vel romanace vel verbene: vel saluie calide. hoc autem Alexan. inuenit in libro litteris aureis scripto. ⁊ expertũ est. Si quis questionetur quid differt inter sensum animale rationalẽ ⁊ naturalẽ. Solutio sensus alius animalis: alius naturalis: ⁊ alius rationalis. naturalis est in omnibus mẽbris naturalibus: que sentiunt materiã que in eis est simul. vnde eam ad se trahit: sicut folliculus qui sentit amaritudinẽ sanguis ⁊ eam ad se trahit. similiter caro ⁊ cerebrum trahunt ad se nutrimentum similiter lacerti ⁊ caro quod calidius ⁊ humidius: cerebrum quod est frigidius ⁊ humidi⁹. Animalis autẽ sensus sicut lingua que sentit sapores: oculi qui vident colorẽ. formã figurã. aures sonitum ⁊ similia. Rationalis autẽ sensus ptinet rationali aĩe vt apprehendat virtutem rerum.

¶ De gibbositate. Cap. xxviii.

Gibbositas quocũq; modo fiat: nõ curatur. Gal. tamen dicit ꝙ satirion est vtilissimũ paralyticis: ⁊ colla post terga habentibus: ⁊ gibbosis ex ventositate in nucha inclusa patientibus. affirmauit autem Galie. ⁊ Dia. ꝙ ventositatem ⁊ gibbositatem curat si cũ vino bibat. Deinde de passionib⁹ oculorũ est differendum: ⁊ primo de opthalmia.

¶ De ophthalmia. Cap. xxix.

Quia de curis passionum cerebri ⁊ nuche: ⁊ ab his procedentibus vniuersalem ac cõpendiosam disputationem scripsimus: ordo expetit: vt de curis ocu

hoc differamus: ⁊ incipiamus de passionibus in coniunctiua nascentibus: ⁊ primo de ophthalmia: si fit a causa primitiua .s. calore solis fumo puluere oleo calido: ⁊ similibus: precipiatur infirmo ne se moueat ⁊ alto capite dormiat: lumen ⁊ splendorem fugiat: coitum non exerceat: cibus sit frig. facile digestibilis: potus sit aqua calida clara: neque fumo neque pulueri vel foco neque soli appropinquet. vtatur balneis aque dulcis temperatis. his obseruatis non oportet medicari aliter. Si si contingat ex causa interiori: idest de humoribus a capite descendentibus ⁊ humores sint sang. cephalicam venam incidamus: vel medianam: vel venam capitis adiuuantibus virtute ⁊ etate: ⁊ similibus. Si si non sanguis fecimus. si humores sint cholerici demus catarticum de mirobala. citri. vio. cassie. absinth. cassiafistu. manna ⁊ similibus chole. ru. purgantibus. Aliud preciosius omnibus aliis. ℞. mirobala. citri munda. ʒ. ij. kebulorum munda. ʒ. j. terantur ⁊ temperentur cum isto sirupo. ℞. zuccari lib. ij. succi maratri. lib. j. aque rosa. lib. ß. fac sirupum ⁊ tempera. Capite purgato mittatur in oculis mane ⁊ sero lac mulieris ⁊ oui album. Item succus rute cum puluere cimini ⁊ albumine oui sanguinem ab oculis excludit. Precipiendum est vt quiescant: ⁊ in loco obscuro maneant: pedes in aqua calida ponantur: caneat coitum: paruo cibo vtantur: in oculis album collyrium cum aqua rosa. mittamus roseum collyrium cum lacte asine vel femine est apponendum neque calidum: neque calefactiuum: neque dissolutiuum. nam si hoc fecerimus plus hu. ad illum locum trahimus quam a loco dissoluimus. Iterum debemus scire quod humores ad oculum venientes: quandoque de totius corporis partibus veniunt: aliquando de solo capite. Si de toto corpore totum corpus est purgandum: ⁊ debet confortari. ⁊ ad temperiem duci. Nonnunquam dolor oculorum fit propter sanguinem in oculo coagulatum cum venis conclusum. vnde oculorum vene plene videntur ⁊ oculorum essentia mollis: que passio meri potione: balneo tamen precedente curatur. vnde Hippocrates in aphorismis. Dolorem oculorum meri potio sanat: aut lauacrum: aut phlebotomia aut pharmacia soluit. Vbi dicit quod phlebotomia sanguineis ⁊ cholericis valet: balneum melancholicis: vinum phlegmaticis: pharmacia quibus abundat vitiosus humor. Sed sciendum quod in initio agendum est cum medicinis oculorum confortatiuis: ⁊ humorum constrictiuis. in augmento vel in statu oportet mediocriter confortatiuis ⁊ dissolutiuis: in declinatione cum solidatiuis agatur. Infundendi sunt oculi cum aqua rosacea: vbi coquatur camomil. fenugre. oportet inuestigari collyrium: quod si fuerit siphicum humectat cum albo oui: lacte mulieris vel apozimate fenugre. quod si fecerimus in vno die mitigabitur passio: aut declinabit. passione declinante balneum succedat. deinde collyrium fortius pone: vt oculos constringat ⁊ conforter. Si si ophthalmia in initio cum nimio dolore fuerit: ponamus collyrium: quod dicitur diarodon asperum: apostemate declinante diarion citrinum ponamus: cataplasmetur meliloto: coriandro: vitello oui pone in vino loto. Si si dolor sit nimius: misceamus de apozimate opij: corticis papaueris cocti: vel seario. pistatam cum oleo rosacco: vel farina ordei: vel portulace vitello oui vel croco. hec omnia cum oleo rosaceo vel psilium aqua rosa. infusum oculis superpone. similiter ro. virides ⁊ lenticule aque super aquam natantis. ana. ʒ. iij. tere ⁊ oculis appone. emplastrum fiat de menitha: crocostito: gummi aloe: ⁊ ponatur super frontem. Si calidissimi sint humores sue. porcu. psilij: celidonie: sirgni: ⁊ similia ponantur. Si calor non fuerit multus puluis modicum minutus thus ⁊ albu. oui ponatur. humoribus existentibus frigi. sulphur: pix: colophonia ⁊ similia ponantur. Si autem de cholera nigra vel phlegmate patiantur: purgentur cum hierapigra ⁊ ponatur in oculis hec. ℞. aceti fortissimi: ⁊ mittatur in vase feruenti cum aliquantulis frustis vel nucleis mirobala. citri. et dimittatur donec fiat vas viride: eiecto aceto viride accipiatur: ⁊ in oculis mittatur quotidie. Tumore in oculis patientibus fiat cataplasma ex vuis passis mellicrato ⁊ aceto. Si hec appositis non dissoluatur: misceatur radix trita: tumore: neque non dissoluto stercus columbinum apponatur. Si tumor vel duricia sit ex apostemate: curetur cum purgatione corporis ⁊ dissolutione materiei ⁊ cum collyrijs ⁊ cataplasmatibus dissoluentibus tumorem ⁊ liquefacientibus [illegible] per oculos oua mixta cum oleo rosa. ⁊ sepum anatis.

De grauedine oculorum. Ca. [illegible]

Si oculi sint graues: ita quod aperiri non possint post somnum: assuescant balneo: [illegible] amputat balneum ⁊ oleum rosa. temperate [illegible] si pruritus sit nimio fluxu [illegible] medicamentis [illegible] ctiua curatur: etiam lacte mulieris calido: [illegible] thuris oculis iniecto: vel cum sanguine turturis [illegible] lumbini oculis immisso curamus: aut cum aqua fenugre. [illegible] tello oui in aqua vel vino cocto oculis apposito: [illegible] cum lana succida oleo rosaceo infusa: quandoque cum [illegible] aqua rosa. cocto: ⁊ panno lineo asperso: vel [illegible] infusum oculis est apponendum. Ad petram sanguinis [illegible] sanguis columbinus sufficit. apozima de [illegible] po: ⁊ de thure misceatur ⁊ calidum supponatur [illegible]. Si lachryme ex venis cranei inferioribus sint: vene [illegible] vel he que post aures sunt incidantur: ⁊ super frontem [illegible] desiccatiuum imponamus. Si a venis sint interioribus [illegible] intelligitur quando lachryme fluunt cum sternutationibus [illegible] mus pilulas coch. de hierapigra: vel pilulas [illegible] do. hieralog. ⁊ similia. cataplasma capiti apponamus [illegible] mores desiccentur: ⁊ collyrijs in antidotario dictis [illegible] tur. Vngule si dure ⁊ veteres sint [illegible] oportet: [illegible] cturi sumus in chirurgia. Si autem sint [illegible] vstum calcantum fel porcinum sal armo. [illegible] proficientibus: medicina putrefactiua ⁊ [illegible] vt arsenicum: iarus: calamentum: ⁊ similia. hoc [illegible] num medicamina in coniunctiua nascentium.

De passionibus cornee. Ca. [illegible]

Passiones cornee sunt cancer: vulnus: [illegible] in theorica sunt dicta. Cancri [illegible] nisi incidantur: quod non est faciendum [illegible] bet corpus adduci ad temperamentum [illegible] macia dieta ⁊ phlebotomia. [illegible] vniformia multimoda debent esse medicamina. Si enim est fissura: nihil aliud est necessarium nisi [illegible] pars fissuretur ⁊ vngatur. Si si caro ex vulnere [illegible] ta: in initio medicamen carnem causans vel [illegible] gruit. Si si vulnus reddat carnem: caput ⁊ corpus purgetur ab humoribus. Si si vulnus sit cum tumore [illegible] re: collyria in quibus thus mittatur: et [illegible] ponatur. ⁊ collyria desiccatiua [illegible] sicut collyria que cerusam recipiunt: ⁊ [illegible] cte: aut apozimate fenugre. Pustulas cum [illegible] gne ⁊ spumose cum maturatiuis ⁊ aperitiuis [illegible] medicaminibus: sicut fenugre. assa. serapino [illegible] niaco: cinamo. acoro. cassiafistu. folio: spica: ⁊ similibus. Si sint parue cum medicaminibus modice [illegible] colantibus sicut est cathimia: [illegible] vstum. Galienus dicit antimonium valere cum [illegible] collyrijs dicendis. Pustulas cocinas ⁊ putridas [illegible] similiter. pustula in albedine oculi nascens [illegible] curatur. Panni oculorum si ex vulneribus ⁊ pustulis [illegible] borum vtrumque minus est curabilis. Si si fuerint ex humoribus inter tunicam crystallinam se collocantibus: [illegible] ⁊ subtiles fuerint: solus succus papaueris [illegible] zima malocis centauree cum melle. Si grossi [illegible] est fortius medicamen dari. [illegible] cus marinus: armoniacum: ⁊ similia. Si si in [illegible] ferit appone galbanum: acantis: calcantum: ⁊ similia [illegible] tum: ⁊ in oculis missum: valet super omnia.

De cecitate ⁊ cura. Ca. [illegible]

Cecitas quoque si fuerit a stomacho: [illegible] pigre. si ex defectione stomachi [illegible] aureas ⁊ cochias. Si autem [illegible] fit a capite: videndum est si sit ex mollicie [illegible]

cam visum deferentis: vnde prius medicandus est stomachus et caput cum hierapi. maiore: hieralo.. arab. vel latino: aliisque antidotis cerebrum mundificantibus. Deinde facienda sunt medicamina in capitis molliente et epilepsia dicta. Sed si visus defectio fit ex apostemate neruum comprimente et cum oppilatione: mundificetur sicut frenesis et lethargia. Si fit ex contusione vel percussione vel capitis collisione: perspicax medicus non intromittat se de talibus nisi cum magna discretione: et assidua in theorica nostra lectione. Si cataracta sit curabilis capite et stomacho purgatis: cum collyriis et succo marathri: serapinum assarum: thus carpob. vel opop. amoniac. et similia recipientibus curetur: et dieta sit tenuis: valet quoque si incidantur vene crurum: et sanguisuge temporibus apponantur. Et si ex grosso humore interueniente et crystallinum hu. cecitas fiat: cephalica est incidenda: et inde sanguis auferendus est quantum infirmi virtus expetit: oculis deo egredientibus purgetur cum pharmacia et phlebotomia: deinde ventosa in collo apponatur: oculi ligentur et cum aqua salsa fumigentur. Si autem cecitas vel visus minoratio fit ex solis splendore: vel acutis cibariis dolorem capitis inferentibus: aut ex nimio vomitu: aut ex fluxu sanguinis e naribus: aut ex nimia solutione ventris: aut propter ieiunium vel laborem vel frigidum hu. vel ca. et sic mundificetur sicut in .ix. capi. de custodia sanitatis diximus. Et si visus deficiat ex neruis vel lacertis mouentibus oculos: sicut in curis neruorum diximus curetur. Qualiter cataracta et utrum curabilis sit vel non: cognoscitur in nona practice particula euidentissime ostendetur. Qualiter cataracta vel leporine passiones chirurgia curentur: in .x. practice particula euidentissime apparebit.

De his qui non vident ab hora nona in antea. Capitulum .xxxiii.

Unt quidam a vespere vel ab hora nona in antea non videntes: quibus cephalica vena est incidenda de brachio: et danda est hierapigra vel pilule de stomaticon: et leui cibo sunt nutriendi: et caput cum gargarismis et sternutationibus mundetur. vena curis incidatur: oculis mel cum alumine et sale armo. apponatur. Accipiant epar caprinum in igne assatum cum pipere lon. imponant tamen humectationem fluentem in oculis et carnem illam manducent: similiter in aqua coctum non minus iuuat si oculi ex decoctione illa fumigentur: abstineant a cena de nocte.

De palpebris et primo de amatu curatus. Cap. xxxiiii.

Cripetis curis passionum oculorum: ad curas palpebrarum est transcendendum: et primo de amatu curatus quod in interiori palpebra nascitur et desuper: curetur sicut ophthalmia. His non proficientibus curetur sicut in chirurgia dicturi sumus. Scabiem vero cum slipeicis medicinis curamus: et collyriis in antidotario scriptis. Et si est cum vulnere et magno pudore conuertatur palpebre et cum cortice maligrani excorientur: hoc facto cum collyriis archiltrati curentur. Quando et petrositas non curatur nisi ferro ut in chirurgia dicturi sumus. Viscositas cum hoc collyrio curatur. Rx. succi rad. affrodilli: .ii. .s. .iii. mirre: croci. ana .ʒ. .i. coque in dulci et veteri vino: fit collyrium optimum ad palpebras se inuiscantes. Et si palpebra sit inuiscata: cum albumine oui medicetur sicut in chirurgia explanabimus. Turbiditas que fit ex grossa ventositate cum dissoluentibus medicaminibus et balneis purgationibus precedentibus curetur. Si pili in palpebra superflui fiunt auferendi sunt et lauentur cum aqua salsa et aluminosa et lauentur loca pilorum et palpebre cum alumine et staphisagria et farina et stercore equino. Si autem pilis cadentibus grossitudo palpebrarum appareat: stercus muris cum melle temperatum valet. Superfluis pilis cadentibus vel amputatis aiunt quidam pilos non vltra renasci: si radice iam extracto rum cum sanguine testudinis vngas vel cum lendinibus calumnis. Ordeolum curatur cum dissolutiuis vt armoniaco cum aceto vel ordeo vel zedoario vel cum galbano: fricetur cum capitibus muscarum: vel musce cum cera alba cataplasmetur. Pediculi cum carne corporis cataplasmentur in balneis sepe factis curentur: prosunt medicamina in predicta particula scripta: preter argentum viuum: quia visum aufert. Porrus cum filo ligetur: et auferatur phlebotomia precedente vel congrua purgatione: arnus et formica cum collyriis archiltrati vel oribasii. Si palpebre cadunt ora cum oleo muscellino curentur phlebotomia vel purgatione precedente. Pili in interiori palpebra nascentes et oculos pungentes: purgetur corpus de humoribus: et caput similiter: deinde auferantur et curentur: sicut prediximus. Si casus aliorum est ex acutis humoribus: purgetur cum mirobalanis citri. necnon et aliis catarticis acutos humores purgantibus. Si ex allopicia cum medicaminibus dictis in allopicia curentur. Si ex palpebrarum grossitudine cum stercore muris cum melle temperato: deinde cum melle et oleo muscellino quotidie vngatur. Si glans nascitur in palpebra: curetur sicut in chirurgia dicturi sumus. et sicut que sunt in alia parte corporis. Passio nascens inter nares et palpebrarum oculos vocatur grossus: que nisi cito curetur fiet ex ea fistula putrefaciens ossa: que fistula sic curatur. Rx. carice pinguis. libani lasari: pondus equale et cum vino tempera fac pastillos. ex quo reple cupulam glandis: et pone in die ac nocte. Aliud. Rx. aloes thuris lazari equale pondus et suppone: non solum oculorum: sed etiam omnem fistulam curat.

De dolore aurium. Cap. xxxv.

Xpletis medicaminibus oculorum: de curis passionum in auribus nascentium differendum est et primo de dolore aurium. Si ergo sit ex calore ol. ro. albumi. oui admisce. vel oleum cum albu. oui vel lacte mulieris cum succo cucur. vel aceto vel oleo vio. opii. vel myrrha: vel croco. cum oleo viola. vel ros. Si aures dolent ex frigore siue apostemate siue ventositate: oleum laurinum: anetinum camomillinum: oleum de amigdalis amaris: nardileon: rutaceleon. et similia olea calida apponantur: aliquando bouinam siue ouinam admisce vrinam. Item. Rx. medulle ceruine cere ad ignem liquefacte. oleum de nucleis succi poligonie. ana .ʒ. .vii. confice et a foris vnge per girum aurium et miraberis.

De sanie exeunte ab aure. Cap. xxxvi.

I sanies de auribus exit: et fit cum dolore nimio ante omnia dolor extinguatur cum oleo ro. et cum opio et cera. aut cum succo solatri cum oleo ros. et albumine oui cocto et licinio auribus infuso. extincto: dolore tamen mitigato tale quid apponatur vnde sanies mundificetur: sicut est vinum: myrrha: mel. alumen atque mirta cum alumine et cum aceto cocto: vel sal cum lacte mulieris: similiter ouinum et bouinum. Hec omnia cum licinio sunt apponenda. Al. Rx. thuris .ʒ. .ii. myrrhe. aluminis costi ana .ʒ. .i. fac pulueres tempera cum vino. Aliud. Rx. opii. menitre nitri cum melle temperatum. Idem succum bibet corticum rad. succus cum absinthia coctus: et in auriculis missus iuuat. Similiter rutaceus: opium mirta castoreum equaliter pulverizata et cum aceto mixta et auribus cum licinio imposita.

De sanguine exeunte ab aure. Cap. xxxvii.

I san. exit subito et sine dolore: natura eum expellit: oportet ergo vt aures eorum mundificentur cum succo porri mixta et aceto aut galla in aceto cocta: vel cum corticibus malorum gra. cum aceto coctis: vel cum succo rafani cum aceto et galla. Si sanguis ex percussione vel vulneribus et similibus exeat: renes boum in aqua et sale cocti et parum assati quorum humiditas in auriculis est imponenda. Si dolor sit ex percussione exteriori: anisum pistatum cum oleo ro. coctum intus valet his, item thus cum libano. i. thure minuto et albo vel libano. i. cortice libani. Si autem ex percussione interiori vulnerosa sit: fel bouinum pistatum cum oleo nardino mixtum auribus apponatur.

De aliqua re cadente in aures. Cap. xxxviii.

Si in auribus aliquid ceciderit: puluis seu lapis siue aqua siue sanguisuga vel aliud in auribus ceciderit: cimices pone super carbones: et ore a perro patiens fumum recipiat. Si alia reptilia ibi ceciderint: succus frondium

persicorum inficiatur calidus: terebenthina cum lana apponatur: attrahit quicquid in auribus ⁊ in oculis ceciderit. Et si non profuerit: accipiat cannulam de canna et vna parte in aurem mitte: et ex altera in ore tene et suge fortiter: siue sit lapis siue granum leuiter extrahere poteris: sin autem incide sicut in chirurgia dicturi sumus. Si vermes sint in auribus: vinum in quo coctum sit absinthium vel oleum persicorum vel succus foliorum persici siue succus calamenti siue radicis in auribus mittatur. Si aqua in aure sit desiccetur: accipiatur arundo ⁊ auri imponatur: cuius caput extrinsecus oleo inunctum foco accendatur vt aqua desiccetur: vel lana calida cum oleo calido infusa auribus apposita: vel quodlibet bdellium rotundum in terebenthina inuolutum auribus imponas: deinde sternutamenta sunt facienda.

De auditus diminutione. Cap. xxxix.

Si auditus minuatur non patiente aure: ⁊ contingat ex apoplexia: vel febre acutissima: impossibile est curari. Si contingit aliter monstratur quod fit ex passione cerebri vel eius neruorum. Si ex plenitudine contingat: purgetur caput cum hierapigra: stomaticon: pilulis cochiis: fumiganda sunt capita cum aqua vbi cocte sint herbe ca. ⁊ diuretice: sternutationes ⁊ gargarismata ex calidis ⁊ diureticis sunt facienda. olea calida in auribus sunt ponenda: sicut anetileon: camomilleon: oleum de amigda. amaris. ⁊ similia. oua formicarum ⁊ oleum de nucleis persicorum: oleum laurinum in cepa al. calefactum valet: vel quod melius est muscelinum cum pinguedine que fit de anguilla dum assatur. quodcunque istorum in auribus mittatur valet multum. Fumigetur auris cum fumo aque vbi cocte sint frondes lauri: menta: absinthium: mellilotum: fenugre. anisum. Aliud. ℞. succi semperuiue: olei oliuarum: succi teste porro: ana lactis mulieris puellam nutrientis. ana. ʒ. vij. olla tribus diebus ⁊ noctibus suspende ad solem serenum ⁊ vtere. Apollonium ⁊ auribus immissum surdos perfecte sanat: vel eam medetur. Aliud. ℞. hellebori albi: castorei. ana. ʒ. j. nitri. ʒ. ß. coquantur in bono vino ⁊ mitte in aures: aures etiam prohibeantur a magnis vocibus ⁊ asperis ⁊ velocissimis: vbicunque hec tria conueniunt: necesse est vt auferant auditum: sicut ⁊ tonitruum Ga. testante.

De sonitu aurium. Capitulum. xl.

Si sonitus aurium fit ex grossis humoribus ⁊ ventositate: sic inde medicabitur vt surditas: sed tamen stomaticon: hierapigra: gargarismis ⁊ sternutationibus oleo cum aceto ⁊ castoreo ponatur eodem modo myrrha: nitrum cum oleo ro. distemperatum: in quo penna infusa ter vel bis infundatur in auricula. fel capre distemperatum cum succo ro. aut cum succo porri tepefacto: in auribus instillato aures sanat: et dolorem tollit. Si aures intrinsecus fiat: rutam et fel capre ⁊ lac mulieris tempera cum melle ⁊ infunde ⁊ commisce ⁊ vtere. summam medicinam inuenies. Succus porri cum lacte mulieris ⁊ succus radicis cum oleo ro. valet. castoreum cum oleis calidis prodest. Si patiatur ex defectione nerui acetum calidum cum succo absinthij prodest. oleum ro. cum oleo rafani: fel ouinum cum succo porri prodest: omnia etiam huiusmodi sunt ponenda calida. species non pure sed solum si optime colate sint. Unguentum Johan. damasceni valens ad grauitatem auditus in sonitu ⁊ vocibus et ventositate grossa vel frigiditate venientibus. ℞. castorei: bdellij albi: costi. ana. ʒ. j. rute: mirte: nitri: piperis. ana. ʒ. ij. cus fo: bdellij. ʒ. j. fac puluerem ⁊ mitte. ʒ. iiij. succi: rafani: vel amigd. amara. anetileon: camomilleon: nardileon. ana. ℥. iiij. quodlibet horum coquatur quoad solum oleum remaneat: coletur et in aurem mittatur. Et si verruca vel porrus vel caro superflua sit in auribus ⁊ potest fieri incidatur: sin autem corpus purgetur: ⁊ sicut de his ⁊ aliis membris nascentibus in precedenti particula diximus: medicetur.

De fetore narium. Capitulum. xlj.

Aliquando homines in naribus fetores patiuntur horrendos: qui multipliciter eueniunt [illegible] humoribus salsis ⁊ fetidis a capite descendentibus: siue ex aliis non salsis humoribus vel vlceribus vel pustulis siue apostematibus [illegible]. In naribus autem considerantes nihil [illegible] pendimus quod a capite sunt egredientes: caput [illegible] cum hierapigra [illegible] hiera. arab. theodoricon [illegible] te mundificato ad nares redeundum est: in quibus [illegible] humores designantur quod sunt ardentes ⁊ pungentes [illegible] apponendum vnde refrigerentur. sternutationes faciende sunt cum oleo ro. vel viola. in capite ponendum est aqua in qua ro. mirta viol. cortic. papaueris sint cocta. Si ex pustulis [illegible] naribus fit: cephalicam venam incidimus nisi aliquid contrarium sentiamus: si phlebotomare nequeamus [illegible] a summitate narium minuamus. neque digitis vel [illegible] pustulas fricemus. Si pustule sint nimium [illegible] oleo mirtino vel ro. vel viola. sunt vngende. [illegible] est adhibendum. ℞. litargiri cerusse cathimie argenti [illegible] ʒ. acatie: gall. sand. rub. gummi arab. ana. ʒ. ß. fiat vnguentum cum oleo ⁊ cera. Si pustule sint sicce cum oleo viola. ⁊ aliis viscosis sicut semine citoniorum: psilij: dragaganti: [illegible] similibus sunt humectande. Unguentum Johan. damasceni [illegible] naribus narium ⁊ pustulis labiorum: si carnibus superfluis [illegible] let maxime siccis. ℞. cere al. ʒ. iiij. medulle [illegible] arab. dragagan. ana. ʒ. ß. olei vio. [illegible] se. citonij aut psilij. vnguento hoc vngende sunt [illegible]. Puluis calamenti naribus insufflatus [illegible] tentibus fetentes pustulas similiter [illegible] le distemperatum de quo vnum [illegible]. Si naribus pustule: vel porri: vel caro superflua [illegible] pus nascatur: perfectior medicina [illegible] rurgia dicturi sumus: deinde mirte [illegible] j. cortic. coloquintid. ʒ. j. ⁊ ß. fac puluerem ⁊ [illegible] naribus apposito puluerem superaspergito. Et [illegible] latio quelibet innascatur: accipiantur nigelle [illegible] ana. ʒ. ß. omnia in sambuci succo distemperentur [illegible] sternutatio conficiatur.

De coriza. Capitu. xlij.

Si autem coriza fit ex calore: cum frigidum [illegible] cetur. caput inclinet super aquam [illegible] mirta sint cocta: similiter super lapidem [illegible] fusum fumigetur cum charta bombicina [illegible] periatur vt fumus perforet cerebrum [illegible] furfure codiaceo est fumigandum [illegible] ro. ⁊ camomil. ponatur. capitium cum oleo ro. [illegible] dum caput cum aqua vbi mirta balaustia ro. [illegible] piendum est ne de naribus humores [illegible] timendum enim est ne in pulmonem ⁊ guttur descendat [illegible] sa maioris morbi fiat: neque supinus vel in lateribus [illegible] neum in aqua seu in aere temperatum habeat [illegible] facilem digestioni comedat. Si coriza fit ex frigida causa [illegible] subtilis est adhibenda sicut inclinat caput super aquam [illegible] vbi camo. anetum: mellilotum: furfur [illegible] sunt cum thure: ligno aloes: caput studiose cooperiatur [illegible] nimio somno vtatur: somnus enim catarrhos auget. [illegible] tur caput cum anetileon: piganeleon: ⁊ mittatur in naribus [illegible] gellam: ⁊ balneum non intret: aqua capiti non [illegible] coriza sternutatio fiat: nigellam assam ⁊ [illegible] mitte: cibum ca. accipiat: plenitudinem caueat.

De fluxu sanguinis e naribus. Capitu. xliij.

Sanguinis fluxus e naribus aliquando est [illegible] do non est bonus. Utilis si in [illegible] contingat: et menstruus et cataractis [illegible] motu nature. Et fluxus sanguinis non bonus [illegible] calore nimio in corpore existente: qui [illegible] fumum ascendere facit ad capitis superiora ⁊ [illegible] nas crepat eas et fit fluxus sanguinis. Si autem [illegible] fluxus seu cursus augmentetur: venam cephalicam [illegible]

Si sanguis fluit ad dextram narem: a dextro brachio est minuendus. Si a sinistra: a sinistra phlebotomandus erit: ligetur extremitas corporis cum pannis lineis. quod si his omnibus sanguis non constringitur: cum rebus stipticis erit medicandus: cortices oui incensos naribus insufflemus vel lichinum incausto infusum: gallam non perforatam in aceto infusam. Item cataplasma cum galla puluis inde factus cum lichino naribus imponatur. sternutatio fiat cum camphora et oleo rosa. cum succo hypoquistidos: camphora et oleo ro. imponatur fronti et cera cum aceto distemperata. Cataplasma faciamus de sandal. ro. ordei farina: mirta cum succo portul. aqua ro. et aceto temperata. Infirmus iaceat supinus et in facie mittamus aquam frigidam cum aceto mixtam. Quidam dicunt quod stercus asininum cum aceto infusum naribus odoratum sanguinem stringit: si sic non stringatur manus a summo usque ad extremum ligemus: ex parte naris fluctis vena tollatur sine scarificatione.

De fissuris labiorum. Capitulum. xliij.

Si labia patiantur fissuras vel pustulas seu vulnera: medicentur cum oleo ro. vel viola. vel cum cera: et si pustule sint hu. ro. sicca cum gummi temperata unge labia vel cum sandal. ru. Aliud ℞. gummi arab. ceruse equale pondus: tempera cum aqua rosa. Aliud. ℞. gummi arab. ro. ceruse. an. ʒ. s. cere. ʒ. iij. litargiri: cathimie argentee: emathi tis: an. ʒ. ij. croci. ʒ. s. olei ro. quod sufficit et unge. Si cum multa sit concauitate axungia anseris: capre: vel medulla bouina labia inungantur.

De paralysi lingue. Cap. xlv.

Si lingua paralysim patiatur ita ut loquela ablata sit: si plenitudo corporis sit: cephalicam venam phlebotomo incidamus: et est faciendum secundum vires pa. quod hu. cum sanguine sunt mixti. Si morbus sit ex cerebro vel neruo per quem transit virtus: dandum est aliquid per quod cerebrum mundificetur sicut hiera fe. Ga. hieralo. mephi. theodorico: emperiston: hiera archigenis. Hiera. per interualla purget cum gargarismis: sternutationibus calidis et odoriferis: fumigetur caput ubi camo. mellilotum. anetum et similia sint cocta: postungamus caput unguentis calidis et dissolutiuis. Si sit in lingua mala complexio cali. phlebotomande sunt ambe vene sub lingua: purgandum est caput cum mirobo. citri. cassiafist. in apostemate calido faciemus gargarisma cum succo portu. solatri. coriandri: maligrana. cum aceto. similiter gargarizent aquam ubi lentes ordeum liquiri. sint cocta. Si durum apostema sit gargarismus fiat cum lacte mulieris et sapa et aqua ubi ficus sicce maratri sint cocta. In fri. et hu. apostemate quod albedo et mollicies perdidit: demus hieras quas superius diximus: et tyriacam maiorem. fricemus linguam cum sacrugene florido: balneandus est sepe in aere calido. gargarismus fiat cum sinapi et melle. Aliud gargarisma Iohan. damasceni quod dissoluit phlegma lingue: ad capitis dolorem valet et ad paralysim. ℞. origani: piretri: zinziberis: piperis nigri et albi et longi cinnamomi: ysopi: nigelle: stinsuci: costi: pondus equale: fac puluerem tempera cum sapa et fac gargarismum cum oximelle. Si pustule vel vulnera sint in lingua: precipiatur ut succus cuius sub lingua teneatur vel arnoglosse solatri: cum quibus sand. ru. misceantur: vel aqua ubi sumac siue balaustia sint cocta: lentes: mirta ro. qui medicandus est prope de bucca diximus. Si vulnera sint in lingua farina lentium cum oleo vel cum albumine oui indicamus esse superponenda. Unguentum Io. damasceni predictum multum valet.

De mollicie lingue. Cap. xlvj.

Si lingua molliciem patiatur: cephalica minuatur: vel collum scarificemus consideratis virtute et etate et aliis: deinde lauetur bucca cum succo arnoglosse sumac: mirte: balaustiarum: rosarum: siue simplices: siue composite in aqua cocta sint: deinde vero est balneanda cum aqua rosacea et aceto. Si patiatur apostema calidum oportet scarificari et catarticum de cassiafistu. dari benedicta cum succo solatri vel coriandri vel cum aceto vel arnoglosse succo vel lacte acido vel iusquiamo cum aceto cocto. Si apostema sit ex frigiditate et sic. ex plenitudine lauemus buccam cum aqua ubi cocta sint mastix: vel cum aceto in quo cocta sit squilla: vel vino in quo coctum sit semen: vel aqua cum melle ca. vel oliuarum iota. Si gingiue patiantur pustulas et vulnera: cum aqua ro. vel aceto ubi rose sint cocte: et balaustie bucca lauetur: si sint cum siccitate aqua ro. cum psilio vel cum semine citoniorum videtur prodesse. Si ex diminutione carnis: detur medicina solidatiua et carnis repletiua sicut sanguis draconis: thus: farina orobi: mel: acetum squilliticum aristo. ro. et similia. Si de super gingiuas caro crescit superflua: sal et costum cum pipere tritum super gingiuas pone vel asperge.

De dolore dentium. Cap. xlvij.

Dentes si dolorem patiuntur ex calidis et acutis humoribus a capite descendentibus: cephalica phlebotometur. Si aliquid sit contrarium minuantur ambe vene sub lingua. dandum est catarticum de hierapigra vel cassiafistu. Si sint ex frigido et calido: pilule de stomaticon et auree sunt dande. catarticum de mirobal. citri. et oxisaccara et vomitus iniungatur. Dolores dentium ex grossis humoribus a capite descendentibus cum theodorico et similibus purgari volunt: et similiter dolores a stomacho venientes: gargarismos faciamus et sternutationes grossos humores purgantes. Purgatis humoribus capitis vel stomachi redeundum est ad medicandum dentes cum stipticis confortantibus dentes: et humori repugnantibus curent. In bucca succum solatri potest. scariolus est apponendus vel mirta cum aceto cocta. Si dolor sit ex frigiditate dentes fricentur cum zinzibere et melle. Si ex frigiditate et humiditate cum piretro: staphisagria: ysopo puluerizatis: et cum melle et aceto temperatis fricentur. acetum et sal in bucca positum: helleborum nigrum cum piretro: ysopo staphisagria cum aceto et melle temperata et super dentes posita. Aliud valens ad dolorem dentium propter frigidam et grossam ventositatem. ℞. piretri: ysopi: hellebori nigri: rad. calamenti: cucu. agrest. rad. ceparum. an. ʒ. j. coque cum oleo et aceto tandiu quousque solum oleum remaneat. Inde dentes fomentato dolentes: partem tamen tolles cum oleo ro. mixtam et parte dentium dolentium mitte in auriculam. Si dolor tamen non mitigetur: filonium vel socrugene vel tyriacam magnam super dentes ponimus. Si vero dolor cessat res alia doloris mitigatiua ponatur ut opium: iusquiamus et similia. Si dolor ex phlegmate sit: rad. cucu. agrest. castor. super dentes sunt apponende. quod in principio morbi: vel in statu est obseruandum. Aliud lac ficuum caricas pingues sinapis equo pondere et ponantur in cubito alterius partis. Aliud similiter physicum: allium cum vite al. et sale tere: et pone in dorso brachij illius per totam diem donec vesica surgat. Aliud physicum. ℞. cornu cerui: de sil. lunietis. ʒ. iij. coque in forti aceto donec mollescat: ex quo aceto gargarismum sepe fac. Cortex de mora bullita cum vino ad medium gargarizetur. Item auriculam incide in summa qua dolet in terram tingat in guttam sanguinis. Ut nunquam amplius dentes doleant: incide hederam et in crastino resinam que inde exierit tolle: et in dentes mitte: et de genesta viridi diuisionem fac: et dentes tunc cline.

De dentibus putridis. Capitu. xlv.

Si dentes putridi sunt vel perforati et humiditas superabundauerit: a dentibus medicandis est incipiendum cum competentibus purgationibus. quod si non abundauerit: sed

si in radicibus dentium comestio vel perforatio videatur: gallam non perforatã puluerizemus: et cum oleo litij calido post terebẽtinã distemperemus ⁊ dentibus superponam⁹. Similiter mel. ⁊ piretrũ cũ cu₃ meb̃e tantũ valet. nigella assata ⁊ cum aceto tẽperata valet. Similiter lac ficuum cum pãno lineo colatũ ⁊ pilulam in dente ponamus. Si cum aceto masticatur ⁊ inde bucca lauetur similiter videtur prodesse. Si dẽtes sint perforati ⁊ dolor nõ minuit vermes habere sunt intelligendi. vnde myrrha ⁊ storace foramina sunt implenda. similiter pipere: piretro: silonio vel opio: rad. colo quintide ⁊ semine eius infirmus fumigetur: os habeat apertũ: vel cũ sinapi: iusquiamo vel dẽte canino: hec cũ dolorẽ mitigant et vermes expellant. Aliud. ℞. iusquiami se. bõ. ⁊ ro. poori tẽpera cum picula ⁊ dentiũ imple foramina. Aliud. ℞. sandarace: arsenici. añ. exagiũ. j. aluminis: galle: añ. ʒ. ß. spume marine: piretri: myrrhe: añ. ʒ. ß. olei litij: gũmi arab. ʒ. j. et ß. tempera cum vino ⁊ mitte in eodẽ foramine. si non proficit ferro extrahant. Qz si aliqd nob̃s obuiauerit incidatur radices dentium: ⁊ hec medicamẽ mittimus. ℞. farine fumenti. ʒ. j. tẽpera cum lacte tithimalli et impone denti. si nõ frangitur eradicetur. Similiter fecem olei cum oleo ⁊ vino coctã in spissitudinẽ redactã impone. Idem facit cortex rad. celsi et piretri equo pondere temperata cum aceto ⁊ sale super dentem infirmi pone. ne sanos tangat: fac cassulam vnã de cera: et sapienter cum cassula pone. Item rad. colo quintide cum aceto temperata facit. hec non tangantur a sanis dentibus. Item si stercus corui dẽti apponatur dẽtes rumpit ⁊ dolorem tollit.

De motione dentium. Cap. xlix.

In dentium motione si acuti humores abũdauerint purgentur: postea cephalica minuatur: aut scarificetur in ceruice: postea acatia dentibus superponatur: galla: cortices maligra. sumac: balaustia: que omnia dentes constringũt: et cum aceto coquantur ⁊ gargarizetur. Aliud ℞. galle: alumi. catapuc. cortic. maligra. equale põdus: pulueriza mitte interius ⁊ exterius. Qz si motus dẽtiũ sit ex frigiditate ⁊ humiditate: aluminis. ʒ. iiij. sal. ʒ. ij. pulueriza sup dentes pone: et cum alumine dentes fumigem⁹. Aliud. ℞. aluminis incensi: cinerem tamarisci salis equo pondere: pulueriзata sup dẽtes pone. in auriculas pgcõda sunt olea ca. Si dẽtes patiant ex ciboꝝ acuminib⁹ ꝓpotu. vel succ⁹ eius vel radicule sunt masticande: siue cepe ⁊ amigdal.

De dolore dentium alterato. Cap. l.

Si dolor dentium sit alteratus: fricentur his fricationibus. ℞. sulphuris cõbusti spume marine. añ. ʒ. xv. sal. gem. ʒ. xxx. facto puluere frica dentes. Aliud dentes confectans ⁊ mũdificans. ℞. farinam ordei ⁊ sal que posita in barba bõbicina cũ melle distemperata ⁊ cũ sapa postea ⁊ cum sale desiccatos frica. Aliud dentes mũdificans ⁊ albificans: sanguinẽ gingiuaꝝ stringit: bonũ odorẽ facit. ℞. galle mus. spume marine: cornu ceruini vsti. añ. ʒ. iiij. aluminis vitri: cortic. maligrana. galle: balaustie: añ. ʒ. ij. spodij: spice: costi: ligni aloes: cardamomi. añ. ʒ. j. fac puluerem. Aliud dentes mundificans: bonum odorem reddens: vuulã cadentem leuat: dolorẽ gule: oris: dentiũ alleuiat. ℞. cornu ceruini vsti. ʒ. iij. ciperi: piperis. añ. ʒ. iij. myrrhe exagium. j. aluminis: salis armoniaci: añ. ʒ. j. fac puluerẽ ⁊ tẽpera cum sapa: temperatũ pone super carbones: assa ⁊ iterum pulueriza. Aliud. ℞. farine ordei ⁊ salis cum melle tẽperata ⁊ incẽsi. añ. ʒ. xv. cõchilie marine incense: spume marine. añ. ʒ. x. spodij: cineris marmoris al. lateris veteris ⁊ al. añ. ʒ. iij. sandal. ru. galle musca. se. ro. spice. añ. exagiũ. j. fac puluerẽ. Aliud ℞. vnule: capoline: ossium dactyl. cornu caponis: cõchule marine: ossium miroba. equale pondus. hec omnia prosunt incensa spuma marina: galla mus. equo põdere puluerizata.

De fetore oris propter gingiuas. Cap. li.

Si fetor oris ex putredine gingiuarũ vel dentium nascatur: detur medicina [illegible] carnẽ putridam corrodens ⁊ carnem sanam oro producens: bucca lauetur cum aceto vbi mirta coquatur balaustia: dentes studeat lauare ⁊ gingiuas [illegible] cibi ibi remaneat: ⁊ fricationib⁹ vtatur superioribus: cibos humidos caueat: maxime lac: ⁊ ex lacte fera [illegible] ca prout diximus odorificetur. Si autem fetor oris non est ex gingiuis: sed si sit ex phlegmate in stomacho putrido cum vomitu sepe stomachus mundificet: ⁊ cum pil. de hiera pigra vel cochijs vel aurea ⁊ stomachus [illegible] ab omni genere piscium et grossis carnibus [illegible] phlegma generantibus: gingiuas ⁊ os mundet cum panno aspero: ⁊ cum vino odorifero lauet: masticet [illegible] pillu. Jo. damasce. odorando valentibus [illegible] ℞. gariofi. nucis mus. cinamõ. añ. ʒ. ß. sandal. ro. añ. ʒ. [illegible] cardamomi. ʒ. iiij. ligni aloes. ʒ. j. gallie mus. ʒ. [illegible] fac puluerem tempera cum succo maleꝛtagra. et aqua. ro. postea fac pilulas in modũ ciceris ⁊ sub lingua vnã vel duas teneat. Aliud [illegible] ℞. ciperi: cinamõ. alithimi: cardamon: nucis mus. gariof. añ. ʒ. ß. galle non pertusate: gũmi arab. gallie mus. [illegible] mac. añ. ʒ. j. hierapi. ʒ. iij. fac puluerem et cum [illegible] tempera cum vino odorifero: fac pilulas: os [illegible] Aliud ℞. cinnami alithimi: gariofi. nucis mus. ligni aloes: [illegible] galle: cãphore. añ. ʒ. j. fac puluerẽ tẽpera cũ vino odorifero: fac pilulas et eas in bucca teneat: os etiam lauetur [illegible] vbi anisum vel mirte succus ⁊ vinũ odoriferũ [illegible]

De vulneribus nascentibus in ore. Cap. lij.

Si vulnera in ore nascantur: gargarismus fiat ex oleo rosa. cum aqua calida: succus [illegible] plantaginis vel folia eiusdem in vino cocta in ore teneantur: vel rad. eius si masticetur vulnera sanat: similiter cineres: et stercus caprinum cum vino [illegible] est prodest. Si autem vulnera in labijs fiunt [illegible] pime lactentibus fiant vementia de lactis [illegible] labor est eis: cum stiptica enim medicina curantur in paruo tempore: ⁊ in perfecta etate si nascantur [illegible] magna pars lingue auferatur inde homines perierunt. [illegible] tet ergo prout videbitur humores dissoluant cum medicina repugnatiua: in initio talis est danda: sapa et [illegible] fecta: sapa ex vino et aqua vbi cocta sint [illegible] balaustia ⁊ solatrum: hu. minui incipientib⁹: [illegible] dissolutiõ⁹ supradict; myrrha crocus [illegible] Item apostemate non ex corporis humore: in primis [illegible] dissolutiua curantur: neq; dari debẽt de repugnatiua [illegible] Si solo ore sint vulnera vel pustule toto corpore [illegible] rente: lauetur bucca cum succo solatri: [illegible] sandal. rubei: croci: et sicut dictum est in gingiuis [illegible] Medicamẽ Joh. damasceni valet pustulis oris: vulneribus ⁊ vlcerationib⁹. ℞. lentium mundatarũ [illegible] coriandri: menthe: sandal. ru. añ. ʒ. iij. spodij [illegible] se. ro. hec. añ. ʒ. iiij. citri balaust. [illegible] fac puluere superpone et cum aqua ro. laua ⁊ [illegible] na. vel coriandri. Aliud valẽs calori pustularũ in gingiuis ⁊ palato vuula ⁊ gula et maxime pueris et corpore [illegible] ℞. amidi. ʒ. vj. spodij: menthe. añ. ʒ. ij. se. ro. [illegible] zuccari. ʒ. iiij. cardamomi. ʒ. ß. camphore. ʒ. j. fac sicut de prioribus diximus. Aliud Joh. damasceni. ℞. [illegible] amidi: spice: ciperi: nucis musca. cinamõ alithimi. añ. [illegible] j. camphore: aluminis: croci [illegible] cut de alijs. Aliud valẽs similiter. ℞. zuccari: amidi: [illegible] pectula. seminis ro. añ. exagium. j. galle non pertusate: [illegible] seminis cucu. munde. seminis lentis munde. añ. ʒ. j. [illegible] croci: spodij. añ. ʒ. j. fac puluerem cum aqua ro. et [illegible] maligrana. ablue sicut superius. Si vlcerationes [illegible] euenerint: masticent: lentes ⁊ micas panis [illegible] vlcera ponãt. Item amidam cum aqua ro. temperatã [illegible]

se.ro.dicta eorum sit stipticor: sicut mala: pira: citonia. Si os fractum vel calorē habeat diamoron prodest. ℞.succi moro-rum acerborū duas partes: mellis.j.coquantur vsq; ad con-sumptionē succi: et teneantur in ore. Aliud. ℞.succi moro: ū agrestiū acerbor: lib.iij.balaustie: liquiri.ana.ʒ.j.et f.coquā tur ad mediū: deinde colatis adde mel et calidū gargarizet. Diamoroō. ℞.succi mori agrestis: lib.ij.mel.lib.j.passi secta riū lib.succi acerbi sextā coque in vase duplici. Et si vulne-ra oris ad cancrū vel ad farsuz deuenerint: medicentur sicut in octauo capitulo quarte particule practice dixim⁹. Si lin-gua tumescat primo cum phlebotomo occurras: deinde pur gabis cum pil.cochijs adiunctis mirob.sm mensurā et sca-mon.vel hierapigra et trifera magna et sufficiētia scamonea: deide gargarizet sup: adicta. Aliud ad pustulas oris. ℞.suc ci vue acerbe: vini cocti: suc.pirorum acerborū: succi moro: ū acerborū: succi coctanor; cum aliquāto liquir.et aliquāto alu minis: calidū teneat in ore ter in die. mirus est. Aliud ad vni uersa faucium vulnera: nigra vel alba. ℞.corticis maligra. balaustie equale pondus: aluminis: masticis quartā partē: fac puluerem desuper sparge. Aliud faucū vlceribus et liqui nantie et ori valēs. ℞.succi cortic.nucū.lib.iij.vini cocti: lib. j.et f.myrrhe.ʒ.ij.aluminis: lici: cinami.ana.ʒ.ij.fac pulueres qui ligatus in panno ponatur et coquatur ad spissitudinem et gargarizetur vel inungat. Si autem vulnera sint ex sal so phlegmate: qđ intelligitur q: dolor nō est acutus et facies tumescit: cum hierapi.purgetur: deinde superiora gargari-zet vel vngat: si tumor sit in fauce intus et extra. Renes vul pi cū melle cocti faucū dolorē et tumorē tollunt ita vt melle decocto perfricetur. Si sanguis fit in faucibus: fel anserinū cum melle optime tritum et genis illinitum: succurrit veloci ter. Hirūdo comesta: et lapis qui in ventriculis pullorum est inuentus in cinere ipsis adustis: faucium morbis medetur. Hirūdo cum melle et mulsa cocta optime lingue labiorum et palati vulnera sanat.

De apostemate vuule. Capitu.iiij.

Vula enim si apostema patiatur vel inflationē et hoc ex plenitudine venaruz: de cephalica mi-nuamus quantū virtus patiatur. Si ex chole-ra fit: qđ ardor et siccitas et sitis nimia certificat purgetur cum cassiafistu.manna viol.oxise. et si milib⁹. Si ex phlegmate: qđ paucitas sitis ca lor et siccitas certificant: phlegma purget: deide detur medi cina repugnatiua et dissolutiua sicut galla cum aceto. Vn-gatur vua cum digito interius siue pēna. Idem faciunt su-mac: cortic.malo: ū grana.balaustia: mirta ro. Si hec nō suffi ciant: et vuula in fundamēto subtilis sit: et in extremitatibus grossa et tumida: et q sanē albā habeat: cū ferro siue acu-ta medicina equiualenti est incidenda. Si cū sit rubea: et ma gna: molestissima. Unde Hippocra.in pronosti. Vuulam tu mentem et c. Unde nimium studendus est quoad superiora subtilientur et extrema ingrossentur et liuicant: et tunc incida tur. Vtilius est tamē non incidi ante purgationē si tempus expetit: et suffocationē expectando non timeas: quis glorio sissimus Hippocra.parum locut⁹ fuerit: auctoritatē tñ ma-gnam dedit. Oportet ergo vt non incidatur: et si dolor sub-sequatur nimius timentes ne apostema cali succedat et flu-xus nimius sequatur. Aliquando tamen cum rubea incidat causa squinantie moritur: sed vtendū est isto medicamine: vi delicet cinere palme et cathimie: quo tēperato fortiter cum aqua postea cola: deinde accipiat alumen: gallam: sumac: et fac puluerem: quibus cum frigidiori aqua mixtis fiat gar-garismus. Aliud valens casui vuule. ℞.mirti.sal.armonia. piperis lō.zinziberis equale pondus: fac puluerem in gula sufla. Aliud preciosius valens casui vuule. ℞.succi corticū nucum: vini cocti equale pondus: mellis tertiā partē: aceti sextā: coque ad spissitudinē et gargarizet. Si gule glandes coadunatas aliquas habuerit: fiat gargarism⁹ de aqua vbi ficus dactyl.fenugre.et similia sint cocta.deinde exterius cū dissolutiuis vngimus sicut intus cum sal.armoniaco: succo caulium: centauree cum melle: omnibus distēperatis.

Explicit quintus liber practice.

Liber sextus de passionibus in membris spiritualibus nascentibus et earū curis.

Capitula sexti libri.

Prologus in librum sextum.

Voniam in quinta practice particu-la medicinas passionū in animat; membris nascentium sufficienter ostendimus: ne-cesse est vt eas que morbis spiritualium membrorum sunt resistētes: in ista sexta par ticula describam⁹. Primo tñ de curis fau-cium dicemus.

De apostematibus que in faucibus nascuntur. Capitulū primum.

I in faucib⁹ calida apostema nascant cephali-cam necesse est phlebotomari: et materiā cū ca-siafistu.et māna et succo lupuli soluimus: et in guttur insufflemus huiu' puluerē. ℞.ro.ba-laust.carpobal.gal.sanō.al.sumac: memithe: lentis frondiū: liquir.omniū equale pōdus: et insuffletur cum calamo. Gargarism⁹ fiat cū succo arnoglos-se ro.solatri et coriādri: et omniū eorum succus misceatur su-mac et gargarizet. Si autem ceciderit vuula et mollificetur mittatur in gulā medicina que dicit testiculi regales: q. ℞. succi memithe ro.et se.ei⁹ sumac et croci: sal.ar.et succi liquir. origani: piretri: piper.ni.et lon.staphisagrie flor granatorū: rad.cathemie: miro. citri.myrrhe: galle: aluminis: lilij: carda momi: calami aro.auripigmēti et costi: stercoris canis al.nu-triti triduo ex ossib⁹ cauernosis hirūdinis vste pōdus equa le: id multum valet casui vuule et apostemati gule ex humi ditate. Aliud. ℞.aluminis: balaustie: pondus equale: in gu-lam insuffletur: deinde cū subtilissimo cocleari de ordeo sup vuulam iniciat. Ireos ro.decoctio in vino valet. His autem non proficientibus: vua in fundamēto eius grossa et rotun-da apparēte incidatur sicut in chirurgia dicturi sumus.

De squinanchia. Capi.ij.

Dimus ass squinanchiā esse apostema ortuz aut in gula: aut in gutture: aut mery. Verū in quocū q loco eius extiterit: succurrat ei cito: cum phlebo-tomia de vena cephalica extrahatur san.abunda-ter si virtus et etas et tēpus permiserit: id q die pri mo faciēdū est. Secūdo die virtute permittente in squinanciā non subito sed paulatim extrahatur: quoniam [illegible] passione sanguine multo extracto virtus subito cum[illegible] materia q mollificetur cum manna viol.cassiafistu. prun[illegible] sebe-sten. Hec autem fiant si eger transglutire poterit [illegible] autem non vltimū est clystere vt materia a superiorib⁹ a[illegible] adducat. Verū existēte fe.fiat clystere mollitiuū et [illegible] bestē: colel.vio.furfu.māna: ficu: et ordeo decurso. Egro cum inglutire valuerit dabis ptisanā in quo coquant lētes: succ⁹

maligranata et macianorum. Dabis quoque pultes et similia: zuccari et amidi. paruissime nutriatur: paruo tamen gargarismo stipticus ut repugnet materie ad locum dolentem fluenti: sicut ex succo arnoglosse ro. amidi: portula. spodij: zuccari: balaustie: pondere equali: fiat tamen infrigidatiuo: dabis deinde succum coriandri et aquam in qua cocte sint lentes: sapa mororum et oleum viol. Fiat gargarismus ex succo solatri: in quo coquantur rose: semen lact. cassiafistu. et parum sapa mororum: quibus non valentibus: stercus canis predictum cum galla in gula insuffletur cum pēna: et desuper mittatur: quia mirabilissimum est iuuamentum: valet quoque vulneribus membrorum. similiter valet aposte-mati quod est in gula. His autem positis si apostema non cessat: et infirmus dolorem patiatur: incide vtrasque venas que sunt sub lingua: deinde cetera fiant que diximus. Item si apostema ex his que diximus non extiterit maturatum: sitque esse in saniem futurum: oportet fieri gargarismum maturatiuum: sicut ex ficu cocta cum frumento: cassiafistu. semine lini pistato et temperato cum lacte caprino et fermento: aut cepe lilij pistata et succus extrahatur: aut cum ficu: aut cum lacte pecorino: et fermento: hec enim medicina sua proprietate apostema maturat et rumpit. Cum si cognoueris apostema esse maturum: et rumpi tardatur: fiat de stipticis insufflatio in gula sicut galla: balaustia: staphisagria: corticibus: pumice: vel peneis zaluminis: omnia admisceantur: ego enim hec probaui in rebus maturatiuis que non poterant rumpi et rupta sunt. Cum autem ruptum extiterit: opus est vt fiat gargarismus cum lacte ac vino et aqua calida. Deinde alius ex similia penidiarum et oleo amigda. Verum si apostema fuerit phlegmaticum myrrha tunc gargarizetur: stercus quoque canis cum myrrha vel lacte licio et croco et hirundinibus assis: et paruum succi maratri: dabis quoque ʒ. ß. de dirundine: gargarismus fiat de pirettro frenugre. similiter mellicrato et croco cum sansuco lentibus: vngatur palatum interius et exterius cum stercore canino temperato cum melle. Item storac. ʒ. j. croci. ʒ. ß. ro. ʒ. j. omnibus pulnerizatis. ʒ. j. soluatur in mellicrato et succo maratri. Aliud stercoris canis: myrrhe: croci: zinziber: sinapis: galle: balaustie pondus equale: tere et gargulioni insuffla. Si apostema exterius appareat: curetur sicut in predictis apostematibus diximus. Cochlee trite collo apposite super omnia valent: maxime que in arboribus inueniuntur.

De his que gutturi inherent. Capitu. iij.

Ucellam magne quantitatis sine masticatione transglutire iubebis: aquam gargarizent in qua coquantur ficus cum pauco fermento. Item gargarismus fiat ex sapa: pars quedam carnis assa et cum filo ligata transglutiatur: et transglutita extrahatur: et dabis vomitum. Item spongiam cum filo serico ligatam in melle inunge vsque ad tertiam vicem in gulam mitte: extrahit enim arestam: et ossa eijcit. Item stercus catte recens faucibus illinitum statim difficultatem extrahit. Si autem quod inheret in meri sanguisuga extiterit: dabis allia et muscas que in fabis inueniuntur: mitte in forte acetum: illudque bibat acerrimum: que si apparuerit cum forpicibus erit extrahenda. Qui autem in aqua necantur: subuerso corpore suspendantur: et in gulam mittatur acetum: in quo coquatur piper et ius ciceris. Qui autem cum fune prefocantur si spuma ab ore eorum exierit: nullam spem expectabis. Si autem nihil emittat: fiat gargarismus cum oleo viola. et aqua tepida et iure similato. Abstineat a vocis emissione: et nimia loquacitate et cibis calidis et acutis.

De tussi que fit propter asperitatem gutturis. Capitulum. iiij.

Uibus tussis propter asperitatem canalium pulmonis contingit: dabis cibum et medicamen lenitiuum: sicut oximel: zuccarum cum oleo amigd. visco se. citoniorum et penidiarum. Iura quoque fiant ex simila. et amigda. condita cum penidiis zuccara et oleo amigdal. oua mollia: butyrum cum zuccaro: sirupum viola. cum visco citoniorum. amigdalarum de bene trite: gummi arab. amigdala. ana ʒ. ij. temperentur cum visco cocta. aut psilij pauco zuccaro aut penidijs addito: sed diuersis temporibus utere his duobus electuariis. similiter leniunt asperitatem cere al. ʒ. ij. olei viola. ʒ. iij. liquefiant et penidijs adiunctis fiat electuarium. Si vero dicta tussis extiterit: in initio vena cephalica minuatur: et decoctio giida et hu. vtatur in qua coquatur sebesten: iuiub. et pars olei viola. et zuccari cum oleo. Cibi sint humidi cicer. ordeum et atriplices: malue cum oleo amigda. maligranata. cum melle: amigda. recentes cum zuccaro: persicorum. citrulorum tamen omnium medullam: abstineant ab aceto et salsis et magna voce et assidua loquela et fumo: sepe transglutiat viscum psilij cum zuccara et penidijs accipiat de electuario. R. cucur. citru. cucu. cectanorum psilij. ʒ. ij. amigd. dragagan. gummi amigda. ana ʒ. iij. spodij. ʒ. j. penidi ʒ. v. fiat electuarium addito pauco oleo amigdal. His autem non proficientibus: hoc infirmus manifestabit. Si autem tussis ex frigiditate et siccitate fit sicut contingit in hyeme et septentrionali vento: dabis ius similaceum cum melle et gargarismus fistulis. mannam coctam in aqua: et semen maratri et liquiritie accipiant cum succo maratri et electuario. R. fenu. fenugreci: pondus equale: gummi pruno. terantur: vel cum sapa temperentur. Pediale. R. fistici pineorum medullam ana. ʒ. v. gummi prunorum: dragagan. ana ʒ. iij. adde zuccarum. fac electuarium: dicta coctum sint pulli cum vino bene decocti: anneto et cinamo. aliter hyssopo: amigda. dulces: dabis vel vinum fistice. vinum nouum quod habeat dulcedinem: abstineat a frigidis: et supradicta vitentur dicta.

De raucitate et vocis emissione. Cap. v.

Aucitas et grauitate: seu vocum emissione proueniens ex his que diximus curatur solidam operante. Cum si propter hu. siue asperitatem fuerit: gargarismus fiat ex aqua in qua cocta sint endiuie. maratri et oleo amigda. pultes bene cum melle et oleo. gargarizent aquam in qua cocta sint pars passi prassij et centaurea: zuccari candidi et parum mellis cum aqua: gargarizent sinapim. Vtantur etiam isto electuario. R. se. lini. fenugre. ana ʒ. x. se. bombicini pistati ana ʒ. ij. temperantur cum melle. Raucitate vero morum faciente et ab capite ad transeunte: humiditate quoque gutturis extiterit: detur apozima radicum apij: maratri. ana ʒ. x. anisi ʒ. iij. hysopi. ʒ. v. ana rifolij. ana ʒ. ij. centaurea vtriusque prassij. ana ʒ. iij. hysopi. ʒ. v. ytcon. ʒ. iij. ficus al. x. vuarum passarum mundatarum x. omnia coquantur in quatuor libris aque ad medietatem deinde in quatuor ʒ. mittatur eragium. j. de dulcis. dicto illud illi potui. Manducet perdices cum pipere vel auiculas assatos: et frequenter fistic. pistis condiantur amigdalis.

De tussi que fit propter calorem pectoris et pulmonis. Capitulum. vj.

Si tussis extiterit propter pectus et pulmonem et est ex calore: purgetur. basilicam vena incidens sanguinem secundum posse virtutis extrahens: dabis ptisanum in quo cocta sint sebesten et iuiub. et similia. vngatur pectus cum oleo viola. et cum cera al. in oleo liquefacta: similiter et cerotum frigido sanda. strisa: si autem fuerit ex frigore: vngatur ex oleo ytrino et cera pectori inducantur. Cum autem tussis diuturna et materia ad pectus descendente: iudicatur infirmus tolerabilis expuere nihil screans: dabis enim aliqua quibus materia pectori inherens purgetur sicut apozima recipe quod. R. iuiub. sebesten ana. pugillos. ij. passulorum. x. ficus al. x. capilli ve. liquiritie. ana ʒ. v. semi malue. ʒ. v. viol. ʒ. iij. coquantur in quatuor libris aque donec redeat ad medium: cola dein ʒ. ij. diluat v. zuccari viol. et in eis frica: et pauco oleo amigd. liquefacto olei viol. et eragum. j. et tepida hec bibe. Dabis etiam electuarium spinarchiam: pultes similaceas: et fabarum et pistas

in quo coctum est ptisanum et zuccara. Comedant pullos et ficus cum amigdal. et fisticos: butyrum cum zuccara: vel mel: si nullum calorem habeant. hec omnia mundant pectus et pulmonem cum screatu: materiam emundat et emittunt. Electuarium de casiafi. quod in aqua resolue et colata imponatur ad teparum ignem: deinde parum draga. gummi prunorum superponatur: coque in modum electuarii: teneat in ore frequenter succum liquiritie. Bonum est ut has pilu. accipiant. ℞. se. cucurbi. melonis ana ʒ. iii. pollinis fabarum ʒ. v. dragagan. gummi prunorum: ana ʒ. ii. penidii secundum pondus omnium: fac pilulas sub lingua teneat. Si vero ille fluxus fuerit subtilis et acute materiei: et sepe distillet deorsum: sanguis minuatur secundum virtutem et etatem. Dabis ptisanum in quo sint cocta iuiub. et papauer. sirupum papaueris: pultes facte de papauere trito et fricato in aqua: colatoque cum amido et zuccara. et electuarium diapapaueris: vtatur farina ciceris lentis. Hoc electuarium valet ad hoc. ℞. papa. cum corticibus: lib. i. iuiub. lib. i. sebesten lib. i. coquantur in. v. lib. vsque ad medium: cola et mitte penid. lib. i. ad modum electuarii: adde dragaganti: gummi ara. ana ʒ. iiii. amid. ʒ. iii. Aliud valens ad hoc. ℞. papaueris al. et ni. ana ʒ. ix. amid. dragaga. gummi ara. ʒ. iiii. semi. cucurbe. citoniorum ana ʒ. iii. tempera cum penidiis et aqua ro. Aliud valet subtili et acuto ad pect. descendenti. ℞. papaueris albi et nigri. ana ʒ. xx. liquiri. ʒ. xxx. semi. citoniorum. ʒ. xv. coquantur in. v. lib. aque vsque ad medium: deinde adde dragagan. ʒ. iiii. gummi. ʒ. v. semi. citonio. ʒ. v. zuccare. ʒ. ii. et ß. coque eas. Si autem calorem habeat fac electuarium cum sapa. His autem non valentibus caput radatur et frons et tempora terra sigillata vnguantur: et armenica: et succo arnogiosse et oleo salicino: in quo coctum sit papauer cum corticibus et frondibus mirte: hec enim omnia cerebrum confortant et materiam illam ingrossant. Idem facit nasturcium cum stercore colombino: istis temperatis cum succo staphisagrie. Acetum naribus applicetur in quo farina fabarum et cantabrum cocta sint: aut educatur fumus aceti: in quo lapis extinguatur. Idem facit odor: sand. et camphora: hec omnia materiam desiccant et ingrossant: somnus multus minuatur: et vt magis poterit puluinar in altum constituatur. Cibus sit amigd. amidum et similia. Si hoc sufficere non videtur: dabis electuarium diapapauer. quod fit cum medicina hac. ℞. corticum papaueris lib. v. coque ad tertiam partem: cola mitte mellis lib. i. sape lib. ii. Si autem catarrus sit cum calore loco mellis penidi et addatur: et mox ab igne deponatur: adde acatie: gall. sumac: balau. croci: ypoquist. ana ʒ. i. coquantur donec fiat electuarium. Alii addunt parum opii. quod si non proficuerit fac fumigium in reumate dicendum. Hoc autem si non adiuuauerit incide sicut in cirurgia dicemus. Item si tussis ex fri. grossa et viscosa sit materia: curetur cum dissolutiuis et incisiuis et mundificatiuis. Medicina et cibus sicut est perdix: cum obsomogaro et aceto subfrito et vino: origano: calamento citrino. Ius ciceris cum aneto: cinamomo: galanga: dabis mel et oximel: mulsam de oximelle: sirupum dabis: pisces salsos cum sinapi. bonum erit: radix porri: blete et similia bene conueniunt: fistici quoque et pinee: dabis vinum moderatum: temperatum: purum: parum cibentur: balneum post exercitia temperata: et ante cibum fiat: medicina vero sit apozima ysopi: centauree: cyrinis cum pauco diacosti. Apozima quoque iuiub. sebesten. ana xx. ficus. xx. capill. vene. liquir. viol. malue. ana ʒ. iiii. squinanti ʒ. iii. aristo. ro. mastic. ana ʒ. ii. squille asse: coquantur in. iii. lib. aque vsque ad vnam: quotidie dabis. ʒ. iiii. cum. ʒ. iii. dialtaea adde guttas olei amigda. dabis hoc triduo aut diebus. v. Si materia mutari inceperit et subtiliari dabis laxatiuum deponens phlegma et grossos humores sicut id. ℞. turbit. ʒ. i. agari. ʒ. ii. sal. gem. ℈. i. opii. ℈. ii. coloquintid. ʒ. ß. fac pilulas: tempera et dabis eminus. Aliud. ℞. turbit: agarici: hierepigre ana ʒ. i. succi coloquintid. ʒ. ß. sarcocol. ℈. ii. fac pilulas: da. ʒ. iii. cum aqua calida. vtatur oximelle si estas sit: assuescat vomitum cum radicibus et oximelle et aqua calida: hec autem fiant semel in hebdomada secundum quod est materia. Abstineant a vino et a frequenti potu aque frigide: bibant mellicratum: manducent electuarium de semine lini. quod si parum piperis addatur melius erit. Si autem grossissima et frigidissima: accipiant ex hoc electuario. ℞. semi. lini quoddam pondus thuris. ß. carui quadrans. tempera cum melle et quacunque die codear vnum accipiat: bonum enim est ad incidendum phlegma grossum in pectore. Aliud valens humidis ad pectus descendentibus: febre non existente. ℞. aloes loti. ʒ. iiii. turbit. ʒ. ii. succi liquiri. ʒ. i. fac pilulas. dabis. ʒ. ii. vel. iii. de hoc puluere. ℞. nasturcii. ʒ. x. nigel. ʒ. iiii. anisi: maratri. ʒ. ii. arist. lo. et ro. exagii. i. calamenti. ʒ. iii. origani. ʒ. vii. dabis. ʒ. i. cum ʒ. i. oximellis. vngatur pectus cum oleo nocte: et mane lauetur cum aqua decoctionis calamenti: melliloti. calefiat caput cataplasmate milii: et panici et pannorum calidorum. infirmus applicet nares super fumum vini veteris in quo extinctus est lapis predictus hac ratione vt materia descendens ad nares superius trahatur: similiter faciendum est tussientibus ex grossis humoribus pectori et pulmoni adherentibus.

De asmate. Capitu. vii.

Hec passio: que de viscoso et grosso phlegmate nascitur: videlicet canalibus pulmonis annexo: sicut diximus in libris nostris de causis morborum intitulatis: curetur ex attenuatiua et desiccatiua cui virtus incisionis est et mundificationis: sicut oximelle squillitico et hierapigra: aristo. ro. cum melle. Centaurea minor: si coquatur in aqua et herba eius tincta cum oximelle aqua eius bibatur. Idem facit ysopus: yreos: nigella: puluerizate temperentur: et cum oximelle squillitico bibant. similiter farina orobi lupuli: amigdal. amare. puluerizate et temperate cum melle iuuant vel cum oximelle squillitico sumpta: aut cum sapa: si nimium calorem eger pati non valeat. Idem facit pinea cum melle et semi. lentisci galbani. ana ʒ. i. infusa in aqua donec fiat album cum oleo amigdalarum amararum dabis triduo. Item oportet omnia predicta fieri corpore prius mundificato pharmacia que corpus purget a phlegmatico humore sicut fit a turbit: agarico et sale petrelei. Si autem cum vomitu purgetur vtilius erit. Hoc electuarium valet ad hoc. ℞. prassii: squille: asse: pondus. i. yreos semis: tempera cum melle. Apozima ysopi. ℞. iuiubas. xx. sebesten. xxx. ficus. x. passi. ʒ. xx. semi. malue. ʒ. iii. liquiri. ʒ. v. centauree: radicis capparis: ameos: calamenti: abrotani. ana ʒ. iii. cortic. maratri: apii: ana ʒ. v. ysopi. ʒ. iiii. yreos: prassii. aniso. ro. ana ʒ. iii. mastic. folii. ana ʒ. ii. coquantur in quinque libris aque vsque ad vnam libram et ß. colatis da ʒ. iii. cum dialthea. ʒ. i. Si vero fortius medicamen conuenit: adde diatessaron. Hoc electuarium similiter valet. ℞. orobi capill. vene. succi liquir. ana ʒ. vii. maratri: prassii: ysopi ana ʒ. iii. sisic: gummi lentisci. ana ʒ. ii. agarici. ʒ. iii. passi mund. ʒ. xx. terenda terantur. passi autem et gummi lentisci in sapa infundantur: demum in mortario omnia mixta tundantur: donec fiat quasi medulla: postea cum melle temperentur: detur exagium. i. Aliud similiter valet. ℞. pinee: fistici: amigda. mund. ana ʒ. v. seminis vitice: maratri: orobi: fenugreci: ana ʒ. iii. medulle bombac. ʒ. iii. tempera cum sapa: dabis exagium. i. Aliud. ℞. fenugre. partes. ii. pinee. i. coquantur: deinde terantur vt fiant quasi medulla: deinde mitte lib. vnam mellis et aquam quantum operari possit: coque aquam ad spissitudinem mellis: deinde adde penidiorum lib. ß. Aliud electuarium idem. ℞. squille nimium trite: succum cum melle tantundem admisce: coque donec fiat electuarium. Aliud. ℞. passorum mundorum fenugre. pondus eque mittantur in aqua pluuiali: coque eas: deinde in melle mitte: coque iterum. Sirupus ad idem. ℞. sape prassii. radicis apii: maratri: calamenti: rute: ana ʒ. v. masticis folii: ana ʒ. iii. ficuum al. ʒ. i. coque omnia in sex libris aque vsque ad duas: postea mitte sape libras tres: mellis lib. i. coque donec fiat temperamentum quoddam. Cataplasmetur ex hoc pectus. ℞. farine orobi: fenugrec. ana ʒ. v. nigell. liquir. ana ʒ. ii. piretri ʒ. i. et ß. pulueriza et ceram ysteleon liquefacta: aut oleum laurinum: vnguentum fiat pectori ad mitigandum. Et his medicinis huiusmodi passio curatur. Dieta sit similis complexioni medicinarum quibus curatur. i. cali. et sic. vel subtilis et tenuis. Oportet ergo dare perdices et sturnos coctos in apozimate ciceris: cimini: aneti: cinami: galange. piperis aut saxifrage: cum oleo carui aut staphilagria: cum oleo carui: cinamum cum obsomogaro. et aceto et similibus. Sed autem magis desiccatum fuerit necesse complexioni: vt des lepores et vulpes; maxime pulmonem earum

Si preter sal desiccatus fuerit. pulverizent quoque et dentur
pondere ʒ. ii. cum apozimate passularum. Item pulmo vervecis bo
nus est. De herbis autem comedat apium: rutam: nasturcium:
bletam: sinapim. De fructibus ficus siccas: passulas: lentiscum: pi
nea cum melle condita. Abstineat a cibis phlegmaticis sicut
pinguibus et piscibus recentibus: lacte et omnibus granis: nam
sunt inflativa et passionem istam augmentant. Vinum sit subtilissi
mum: vetus: forte: et non subito nimium detur: ne impleus
stomachum et diaphragma anhelitum constringat: paulatim est
dandum quatenus ad venas et ab eis ad membra pectoris pau
latim penetrare valeat. Abstineat etiam a grossis cibis et vul
cibus: non enim penetrant sed in stomacho remanent: nisi cibo
iam inferius descendente. Item non diu dormiat: neque post som
num se exercitet: quia oppilationem generat: sed cibo iam diu
sumpto exercitium eius sit temperatum: non videlicet forte neque
velox: quia huiusmodi phlegma augmentat: vel angustat: quiete autem
exercitio peracto: fricetur cum panno aliquantulum aspero: sa
le quoque et nitro: fomentetur corpus cum aqua salsa: quia humores
consumunt: et poros aperit: deinde in duritiem que ex aspera fri
catione orta est solvatur: cum oleo viol. ungatur.

¶ De peripleumonia et eius cura: Cap. viii.

Eripleumonia est calidum apostema in pulmone si
cut in alio loco diximus: quam passionem febris comita
tur: unde oportet sicut apostema curari: cum die
ta et regimento et cibis: unde quia huiusmodi apostema
est in membro spiritum ministrante: et ipsum membrum
est tenerum et molle: necesse est in cibis et medicamentis ius dissolutiva et mollitiva applicari. Primo ergo vena basilica inci
datur: et sanguis secundum virtutem et etatem extrahatur. materia cum ca
sia fistula et manna et violis mollificetur: vel succo iuiube lenitivo: cum
casiafistula. fisticis et similibus. Dieta sit ptisana in quo coquantur
iuiube: sebesten atque liquiricia. hoc fiat in principio: tribus itaque
horis transactis: dabis ʒ. ss. sirupi viol. cum aqua calida. Cataplasme
tur pectus cum his in initio morbi. ℞ sand. al. farina ordei:
tempera cum succo sempervive: portulace. solatri: et oleo modico viol.
In quarto vero die passionis iam incipiente tumore declinari: fiat
huiusmodi cataplasma. ℞ sand. al. farine ordei: malue viol. sicce: ca
momille. meliloti equale pondus: fac pulverem. cera liquefacta in
oleo viol. ex pulvere addito cataplasma fiat. ungatur etiam pectus.
Si autem tardaverit maturari adde farinam fabe: seminis lini. fenu
greci equale pondus. Dabis etiam hoc apozima. ℞ iuiub. xx.
sebesten passul. an. ʒ. x. ficus al. v. capill. ve. ʒ. iiii. malue vio. an. ʒ.
iii. ordei mundi ʒ. x. coquantur cum iiii. libris aque donec ad unam
redeant: cola dans quotidie ʒ. iiii. adde in eo viol. zucca. et pa
rum olei amigd. detur sirupo viol. cum succo citoniorum: man
ducent pultes similaceas cum zuccara et oleo amigd. spinar
chiam quoque et solatrum cum oleo amigd. assuescat. Item in cibis
febribus que sunt in tussi convenientibus.

¶ De screatu sanguinis et eius cura. Cap. ix.

Ignificationes sanguinis excreantibus et eius utrum
ex quo membro emittatur: in libris aliis osten
dimus. Unde si fuerit in gula vel in gutture: minuatur
vena cephalica: et fiat gargarismus cum succo portu.
sumac sempervive: arnoglosse: parum boli ar. ad
de. Abstineat a confabulatione et magna voce. Si autem a mery
et stomacho exeunt: minuatur mediana: dabis exagium. i. de
terra arabica: vel de terra sigillata ʒ. ss. cum ʒ. ss. succi arnogl.
in quo sit admixtus sumac. aut succus ro. aut balau. aut terra
cum aqua sumac: et rosata cum succo racemorum vitis. Trocisci san
guinis de stomacho et mery influenti valentes. ℞ balaust. ro.
sumac: sanda. al. an. ʒ. iiii. thuris semi herbe acetose: an. ʒ. iii.
mirte ℈. ii. aluminis: acatie: ypoquistidos: carab. an. ʒ. ss. fac
pulverem: tempera et da cum rosata pondere exagii i. fiat trocisci
cum aqua ro. manducet portulacam stomacho imponantur sand. ro.
an. ʒ. v. gall. ʒ. iii. acatie. ʒ. ii. tempera cum aqua ro. et pauco ace
to: et pone super stomachum: continue da succum vue agrestis
berberis et similium. Si autem sit ex pectore vel pulmone vena
basilica incidatur: et taciturnitas et requies et silentium adhi
beatur: medicina quoque stiptica tribuatur: cui virtus est so
lidativa: ne cum stipticitate sua noceat spirituali instrumento
ex eo quod naturaliter est lene. Et si sanguis ex aliquo membro
manaverit eum intrinsecus existente: sicut extecaticis et simi

libus: dabis trociscos de sand. et terra sigillata: succum quoque
ypoquistidos. gummi ara. dragaganti: amidi cum succo portulace su
mac et sempervive: et vitellum psilii sumendum. Tertio possunt ci
talasinabis cum acatia: terra armeniaca: sanguine draconis. ypoquistide
et similibus temperatis cum succo mirte: prohibeatur a nimia fabu
latione: garrulatione: et nimia inspiratione en[illegible]. Item si san
guis huiusmodi membri fuerit ex apertione vene: inquirere utrum
sit ex plenitudine: quo existente succurre ei cum phlebotomia
ex basilica vena: hoc faciat autem si plenitudo [illegible]. Si
autem evenerit humorum existentia post phlebotomiam detur phlegma
[illegible]: sicut catarticum pollarum: cum casiafistula, mirobalanis citrinis. Do
bis de trociscis de carab. ʒ. i. cum ʒ. ss. terre sigillate cum succo
arnoglos. vel portu. aut sumac. dabis de terra sigil. ʒ. i. cum
de: reubar. sigil. sirupo mirab. vel de papavere [illegible]. Tro
cisci valentes ad hoc. ℞ carabe: coralli: margaritarum: [illegible]
cervini: concule marine: emathitis cum vitello [illegible]
ʒ. iii. ro. portu. coriandri assi sumac amigd. [illegible]
dii: acatie: succi: ypoquistidos an. ʒ. ii. pulverizentur [illegible]
in qua infundantur balaust. temperentur vel portu. Si autem ca
non fortis fuerit cum succo arnoglosse dentur. Pulvis sanguini
fluxui valet. ℞ gummi terre sigil. an. ʒ. i. [illegible]
gaganti: cornu cervi: amigd. psilii an. ʒ. v. [illegible]
be acetose: carab. spodii an. ʒ. iii. pulverizentur et dentur
cum succo papaveris: vel de iuiub. Cataplasmetur pectus [illegible]
aqua ro. cerotum ex aqua ro. et cera al. fiant. Cibus sit [illegible]
stente sit pullus: aut perdix cum sumac vel cum berberis: [illegible]
[illegible]: panis similaceus et similia: dabis [illegible]
Abstineat ab acetosis salsis: balneo quoque [illegible]
fiat in loco sano. Item si tussis acciderit [illegible]
sit debilis: bibatur terra armenica: cum spodio [illegible]. Et si san
guis [illegible] propter frigus aut portes pectoris pulmonis [illegible]
sa frigiditatis cui dantur non est phlebotomia [illegible]
dicina in calore temperata: sicut spica: thure: [illegible].
Confectio valet. ℞ mastic. croci: spice an. ʒ. [illegible]
ris: masticis: acatie: ypoquistidos. ros. an. an. ʒ. [illegible]
ti: abrotani an. ʒ. iiii. castorei. ʒ. i. balau. [illegible]
pulverem et tempera cum vino stiptico: vel succo portulace [illegible]
cisoium pondere ʒ. exagii cum sirupo mirtino detur. Cata
plasmetur pectus: galla: aqua mirtina ro. aut [illegible]
tino: in quo parum myrrhe et thuris misceantur. Si autem fu
xus fuerit propter arsuram in pectore vel pulmone materia [illegible]
ta a capite descendente: sinistre manus basilica incidatur et
materia a pectore trahatur: de manu quoque dextra cephalica
minuatur: quatinus a cerebro materiam [illegible]
secundum patientis virtutem minuatur: cerebrum cum [illegible]
materiam purgantibus: sicut ex eo quod [illegible] ex aloe et [illegible].
Dabis quoque catarticum de casiafistula et clisterizetur [illegible]
trociscos de carab. dones et de papavere: succum [illegible]
sempervive: portula. dabis ptisanam in quo coquantur [illegible]
fluviales cum pauco terre sigilate: cum spodio: gummi [illegible]
portu. Confectio acatie valet ad hoc. ℞ acatie: [illegible]
me coralli: succi ypoquistidos an. ʒ. iii. ro. [illegible] ʒ. x.
terre sigil. gummi amidi: dragaganti an. ʒ. iii. [illegible]
an. ʒ. iii. tempera cum suc. arnogl. fac trociscos. Aliud. ℞ [illegible]
spodii. an. ʒ. iiii. margaritarum: carabe: [illegible]
paveris ro. se. arnogl. an. ʒ. iii. acatie: ypoquistidos an. ʒ. [illegible]
visco psilii tempera: fac trociscos et da potum. Dabis etiam hoc
electuarium diapapaveris cum [illegible]. ℞ galle [illegible]
ciscorum de acatia. an. ʒ. ii. ro. ʒ. iiii. florum granat: gummi [illegible]
ganti. an. ʒ. ii. tempera cum aqua pluviali. hoc detur potui in
sanguinis fluxu. Cibus autem febris non existente sit [illegible]
sumac pull. cum portula. parum habens olei amigd. [illegible]
na: pira et similia: uva passa et dactyli [illegible]
tunc dandum est papaver cum zuccara: ab aliis [illegible]
stineant: quia sunt pessimi et nocivi. ¶ De ptisi. Cap. x.

Aniem ex vulnere pectoris excuntem curare [illegible]
ramus. Si autem ex vulnere pulmonis [illegible]
difficulter poterit curari. Incurabilem [illegible]
quoque ptisim credimus: maxime [illegible]
nervibus propter situm instabilem [illegible]
unde pulmonem materia [illegible]
se est et febris concomitatur. In senibus vero [illegible]

viuūt nō cito ꝓpter hoc percussores: sicca enī sunt mēbra. Si aūt sanies sit sine feb. dabis puluerē dicendū. ℞. cancrorū ab aqua excussū cruribus ꝛ dentibus abscissis ventre quoqꝫ abscisso ꝛ loto: cum cinere ꝛ sale emundētur: deinde mittatur in vase: ꝛ os eius claudatur: ꝛ misso pauco sale assent in fornace fabri: et inde abstractis ꝛ mūdatis accipe. ʒ.x. gūmi arabi. terre cipri. aā. ʒ.v. dragagan. ʒ.iij. papaueris albi et nigri. ʒ. aā. v. dabis. ʒ.ij. ad bibēdū mane cū aqua ca. lactis asinini. ʒ.ß. aut sirupi iuiub. ℥.ij. in fine dici exagium. j. cū ℥.ij. sirupi papaueris: sed ꝛ papaue. dabis trociscos exagium. j. cancrorū adustorum. ʒ. cū. ℥. iiij. vel. vj. lactis asine: si hoc nō inueniꝫ dabis caprinū ex iuuēcula. Et si excreat quod emiserint est grossum cū angustia ꝛ labore electuariū qd. ℞. amigdala. mūda. medulle bōbicine. aā. ʒ.x. pistaciorū dobi. aā. ʒ.iij. fabe. ʒ.v. tempera cū penidijs detur mane ꝛ sero. Aliud. ℞. fenugre. ℥.ß. se. lini. ℥.j. ꝛ ß. oxobi. ℥.ß. bōbacis granorū. ℥.ß. succi liquiri. ℥.ij. ireos. ℥.j. cum pinea mixta temperenꝫ cū melle. Aliud valet saniei grosse ꝛ viscose ad excreādū difficili. ℞. succi caulis lib. iij. mellis lib. j. coquanꝫ ad spissitudinē mellis: deīde adde pinearū bōbacis. aā. ℥.ij. se. lini fenugre. aā. ʒ.v. fistici mūdi. ʒ.xv. faba. mūda. ʒ.x. pista cū melle da mane ꝛ sero. ʒ.v. cū lacte caprino vel asinino. Si aūt materia augeꝫ non deficiens dabis hoc qd. ℞. rosarū. ʒ.v. cancrorū vstorū se. portula. solatri. aā. ʒ.x. boli cipri. ʒ.iij. carab. coralli gūmi. aā. ʒ.v. dragagā. gūmi spodij ceale. lapid. aā. ʒ.iiij. succi liquiri. cōchularū. ʒ.v. puluerizata temperenꝫ cū viso psilij: fac ꝙ trociscos dans exagiū. j. cum sirupo de papauere. cibus accipiāt lac caprinū cū pane similacco: oua mollia extremitates capreolorū paratas cum riso: ꝛ polentā da q̄ fit cum papauere ꝛ amilo cum zucca. ꝛ oleo amigdala. medullā lactuce portulace. Pis autē si nō extinguatur materia ipsa pre sui magnitudine virtute non deficiente fac mansionē quam dicturi sumus: vt materia purgetur de pectore et desiccetur.

¶ Passio supradicta cū euenerit difficulter curaꝫ: ꝛ in suspitiōe est infirmꝫ: phthysis enī sicut alias diximꝫ est vulnꝫ in pectore vel pulmone qd sequitur feb. cōsumens: verū si sit in pectore faciliter curatur ꝛ minoris est suspitionis: qd aūt in pulmone difficulter curatur ꝛ male suspitiōes est: paucissimi enī ex eo saluanꝫ maxime iuuenes ꝛ qui sunt in augmento qm̄ in consumptionē deueniunt. Causa vo quare vulnꝫ pectoris citius sanaꝫ quadruplex est. Prima q: pectus mēbrū est carnosum: sanguis quoqꝫ eius est grossior ꝙ qui est in pulmone: vn̄ vulnera eius cito solidanꝫ. Alia cā est: q: medicina cōueniens desiccatiua est: locus aūt pulmonis ab ore ꝛ stomacho remotus est: ideo necessario p̄ mēbra transiens anteꝙ ad pulmonem pertingat: admiscetur itaqꝫ cum eorū humiditate ꝛ virtus eius minoratur. Tertia vo causa est: q: pulmo semper est in motu: vulnus aūt eius cū tussi: materiam putredinis mederi oportet ꝛ mēbra que vulnerantur quatenus solidentur necesse est adhiberi quietem. Quarta enī cā est: q: vene pectoris sunt subtiles ꝛ cū aperiūtur cito solidātur: vene autem pulmonis sunt magne: ꝛ magne furcationis existētes: ꝛ ideo difficile solidanꝫ: maxime si eius causa sint humores subtiles ꝛ acuti descendentes ꝛ eū rodentes: hec enī species est incurabilis: q: pulmo in huiōi ꝓpter materiā acutā putrescit. Que igiꝫ ex alijs rebus nascꝫ: etsi in initio extiterit exercatus: ꝛ medicus vtiliter operatus fuerit cū cibis ꝛ medicinis possibiꝫ erit curari. Si aūt lōgo tpe trāsacto ad huiusmodi venerit scias eū minime posse curari: ne tamē ei augmentetur custodiri poterit: post etiā ꝙ viuat seruari poterit. Vtilior autē medicina huius passionis feb. nō existēte forsitan nisi lac: lac erit asininū ꝛ muliebre: quo nō inuento: aut fastidio egro id habente: dabis lac caprinum recens: vt ab vberibus exierit: prius tamen spuma auferatur: de hoc tamen quotidie dabēs lib. ß. cum trociscis diapapaue. aut gūmi arabi. amidi dragaganti pondere exagiū. j. aut. ʒ.ij. aut cū puluere in empicio scripto quotidie cū. ℥.j. addaꝫ donec ascēdatur ad lib. j. Si vo fiat cibus cum simila ex lacte bonū erit dabis quoqꝫ lac hoc modo: succū portu. ꝛ se. melonis palestini ꝛ citruꝫ. aā. ʒ.v. lactis caprini quantū cetera: coquanꝫ donec consumpta aqua ꝛ lac remaneat: deturqꝫ ad bibēdū: vtilis enī erit phthysicis ꝛ emoptoycis. dabis trociscos draga-gan. diapapa. sirupū: ptisanū quoqꝫ in quo coquanꝫ iuiub. cancri ꝛ carnes eorum super carbones assatas coctas in iure studeas quoqꝫ in quiescenda tussi: q: tussis cā non solitandi vulneris. Dabis ꝛ hūc puluerem. ℞. papaue. ʒ.x. gūmi amidi dragagā. aā. ʒ.iiij. portu. malue. aā. ʒ.v. se. cucu. citru. cucurbi. aā. ʒ.v. spodij succi liqui. aā. ʒ.iij. fac puluē. dans. ʒ.ij. cū sirupo iuiub. aut papaueris aut nenufa. dabis etiā gūmi assū cum oleo vio. tantūdē zucca. addito. Pilule ꝙ ꝓ tussi f. etc. ℞. se. citruꝫ cucur. cucu. mel. citonio. aā. ʒ.v. se. papa. portu. aā. ʒ.vij. gūmi amidi draga. spodij. aā. ʒ.iij. ꝛ istis tritis penidiorū tantūdē. s. pondus addatur: ꝛ cum visco cotrano: tum magne pilule informētur ꝛ sub lingua teneanꝫ. dabis ius de papauere trito ꝛ amigd. accipe perdices starnos iuscellatos cum spinarchis extremitates agnorū hedulorū risi ꝛ cucur. sene solatri spinarchia trita cocta: vitella ouorū in aqua cocta: ctorum. Electuariū quoqꝫ valet ad hoc. ℞. iuiub. xx. sebest. xx. vua. passaꝫ mūda. ʒ.x. liquiri. ʒ.v. papaue. ʒ.xx. capillorū veneris. ʒ.v. coquantur in. v. lib. aque vsqꝫ ad mediū colata cōuertantur ad caldariam. ꝛ. j. lib. penidiorū addita ꝛ vna la-pe coquantur ad spissitudinē: deinde mitte se. citoniorū mūda. amidi dragagan. gūmi papaue. albi amigda. dul. fac electuariū temperate accipiant ante cibū ꝛ post cibū. Inquire verū a capite qd ad pectus descendat: ꝛ vn̄ sit studendum sit vt amputetur: vide ergo virtutē qualiter extiterit: si virtus permittat cephalicā incide: sanguinē minue fm̄ etatē ꝛ virtutē. ꝙ si virtus bona extiterit dabis cassiam iuiub. sebestē ꝛ similia: aut diadamascena. vide ne dederis turbith vel agari. qd magis nocet ꝙ iuuat. Et si eger non velit accipere catarticum fac clystere sicut diximus. ꝙ si peruenerit regatur conseruatiuo sicut ethica feb. mittaꝫ in fontē aq̄ tepi. dabis lac asininū: ꝛ post descendat in fontem: cumqꝫ exierit de fonte vngaꝫ oleo vio. aut nenufa. quiescant in medio diei: aut dabis gallinas aut pullos iuscellatos cum crisolocāna ꝛ tritico pistos ꝛ medullas panis similacci: vitella ouorū iuscellatorū papauer cū aqua ro. ꝛ cū zucca. iuo valet ꝛ ꝓprium est phthysicis. ℞. ordei mundati. ʒ.xx. papa. al. ʒ.x. se. melonū cucume. citonio: ꝛ cocta motum. aā. ʒ.x. mitte triplū aque pōdus coquas ad mediū: deinde parū draga. gūmi amigdaleō infunde. Aliud. ℞. papaueris ordei munda. faba. aā. x. ʒ. melonis tritici mūda. ꝛ panē similaceū cū zuccara manducet. Si egestio induratur dabis cassiā. aut oleū ipsius: aut electuarium prunorū: huiōes tamen retenti sunt sicut ethici: nā si venerit solo stude vt constringatur: dabis igitur ꝛ que solutionē cōpescunt ꝛ tussim mitigant sicut trociscū de ipbore. ℞. sand. al. rosa. aā. ʒ.iiij. papaue. al. ꝛ nig. aā. ʒ.v. terre cipsine spodij. aā. ʒ.iiij. se. cucur. cucu. citruꝫ frici. aā. ʒ.iij. gūmi. amili frici. aā. ʒ.iij. teranꝫ addita. ʒ.ß. capho. fac trociscū exagiū. j. dabis vtiles enī sunt. Et si dederis trociscos de spodio eis videlicet q̄ sunt stiptici cū sapa mirte bene erit eis. Dabis etiā huiōi puluerem qui. ℞. se. oximi. portu. asari. aā. ʒ.x. se. herbe aceto. gūmi amidi boli ar. aā. ʒ.iiij. fac puluerē dandū mane ꝛ sero cū siru. mirtino ꝛ aqua fri. dieta sit perdic pulli assati vitella eorum assata vel elixa in aceto condita risi ꝛ milium assata et cetera que in feb. ethica sunt dicta.

¶ De pleuresi ꝛ eius cura. Cap. xj.

Ntea diximus esse pleuresim cali. apostema in pelliculis costarū ꝛ lacertis inter costas existentibus hanc passionē sequiꝫ feb. punginitiua: anhelitꝫ angustia: atqꝫ tussis indeficiens: vn̄ necesse est curationem sicut superius diximus fieri vt in peripleumonia eo ꝙ quandā habent colligantiam. Oportet in initio si dolor furculas salierit basilicā per antipasim phlebotomari vt materia ad opposita diuertatur. Si vo materia quiescat phlebotomari fm̄ infirmū locum. Oportet multus sanguis extrahaꝫ: fiat semel ꝛ iterū fiat si vires permiserint patiētis. sanguis autem quousqꝫ sui mutet colo: minuatur. nam sanguis qui est in capite niger est: vnde si calor febris nō obsisterit rubicundissimus erit: extrahatur igiꝫ id totū qd est putrefactum. Si vo in initio extrahatur ꝛ niger apparuerit: minuatur quousqꝫ clarificetur. Si vo nihil claritatis apparuerit extrahendus est vsqꝫ ad defectionē. Item si interiora circa hypocundria dolor versauerit: dabis catarticū sic cōfectū

et lupulo cassiam magnam: et post ptisanam in quo coquantur iuiube sebe. et liquiri. vio. zucca. Caue tamen ne detur ptisanam ante purgationem et phlebotomiam et catarticum maxime si natura sit stiptica: hoc enim si dederis non statim ad intestinum penetrabit: sed calefactum a calore pectoris fumum emittet: vnde nocumentum infirmo eueniet: purgato corpore existente dabis ptisanam. Et si nihil screatur emittit infirmus dabis ani ptisani. ℥. ij. sirupi papaueris vio. amigda. vt humectet et adiuuent screare. Si autem dolor magis extiterit vngatur pectus ex oleo vio. et cera: et locus calefiat cum vitre aque pleno. Dolore autem quiescente locum ex milio et furfure calefieri oportet. Et si materia eius et grossa et viscosa fuerit locus cocto cum sale trito calefiat vel aceto mixto. Si autem mediocris sit dolor cum farina ordei et furfure et aceto coctis et lacte locum cataplasmabis. Cauendum tamen est ne calefactiones ante purgationem fiant hec non faciens egrum in magnum languorem adducet: dolor enim augmentatur: vnde si calefactio fuerit dissolutiua ad locum infirmum ex toto corpore adducens materiam multiplicat dolorem: dolore tamen non quiescente corpus phlebotomia vel catartico purgetur. Cumque cognoueris dolorem mitigari: calefactiones fiant cum dissolutiuis et maturatiuis et mundificatiuis: hec autem fiant si screatus paruus et liquidus appareat. Cataplasma igitur maturans ad pleuresim inducatur. Rx. sand. al. farine ordei vio. furfu. melliloti pondus equale: puluerisa et cum oleo vio. et cera in vnguentum reducantur. Si autem magis maturatiuum et dissolutiuum esse cognoueris necesse: addatur farina fabarum fenugre. se. lini sicut oportet. dabis tunc cum si milla zucca. et amigda. Et si coctio tardauerit screatus indurauerit: dabis ysopi apoz. quod sic fit. Rx. iuiube sebesten. ani. ℥. xx. passu. ℥. xx. ficus. d. liqui. ℥. iij. capillorum veneris. ℥. iiij. ordei munda. ℥. v. coquantur in. iiij. lib. aque vsque ad. j. colentur. et ℥. iiij. cum. ℥. v. vio. zucca. et amidi exagium. j. donetur. Hippo. in peri toxicon. Si screatus inquit est durus et sputum est viscosum dabis oximel quod materiam grossam incidat: et non permittat sputum canalibus pulmonis adherere: propter hoc anhelitus bonus fit. Idem ait idem quod si calidum bibatur: aut temperati caloris est velle ad id quod incidi necesse est. Cumque in latere egri apparuerit rubor: exterius aut tumor: oportet eundem locum scarificari aut cataplasmari ex succo sinapis quatenus vulneretur. Cum corpus est mundificatum et morbum cognoueris maturatum esse: ducatur ad balneum temperatum sedeatque in solio temperato cali. aque: hoc enim morbum maturat screatum facilem reddit: anhelitumque leuem dolorem compescit: magnum enim facit iuuamentum precipue si eger eo assuetus fuerit. Cauendum tamen est ne aqua cali. capiti infundatur: quoniam humoris eius calor liquefacit impetu descensiuos. Omne enim medicamen fieri necesse est in periplemonia et tussi semper: frigida tamen non assuete sunt danda: sed que calida sunt admiscenda: sicut ex naturam febris cognoueris.

De cura furunculorum pectoris. Cap. xij.

Os oportet curari sicut piplemonicos et pleureticos cum maturatiuis. R. cum cataplasmate fenugre. se. lini malue. ani. ℥. x. farine faba. ℥. iiij. cum cauibus quoque et ficubus coctis. Si autem materia sit grossa addantur terebentina stercus columbinum nitrum et similia. Cataplasma maturans. Rx. farine fenugre. se. lini. ani. ℥. x. fari. faba. malue sambuci contusorum. ani. ℥. v. cepe liliorum. ℥. iiij. terebentine. ℥. v. ysiopo cleirio. ani. ℥. x. liquefiat terebentina cum oleo et cum ea species temperabuntur et super pectus inducantur. Aliud fermenti cepe liliorum equale pondus fenugre. se. lini medium pondus: ola pistentur et cum apozimate ficuum temperentur. dabis potui ysopi apozima in quo iuiub. sebe. sint cocte: et ficus capillorum vene. se. lini fenugre. ani. ℥. vij. se. vetice. ℥. iij. misceantur: et cum apozimate ficuum temperentur: et si sitieriorem. dabis etiam ptisanam in quo coquantur yreos pendic. cataplasmetur cum cataplasmatibus in periplemonia et pleuresi scriptis.

De cura frenesis. Cap. xiij.

Renesis cum sit calidum aposthema nascens in diaphragmate sicut pleuresis erit curanda: siue sit cum tussi siue non. Si vero non habeat tussim curetur sicut dictum est in capitulo frenesis: et febre acuta: sed non phlebotomari basilicam oportet.

De calida complexione cordis et eius cura. Cap. xiiij.

I complexio cordis calida fuerit basilica sinistre minus incidatur. Si enim alio impedimento fuerit impeditus in scapulis vel spatulis scarificabis. dabis quoque apozima diaporicon. Rx. [illegible] gnam. dandum est ptisanam cum succo malegranati: lac quoque limbulcum cum bono coriandro. ani. ℥. ij. spodi carab. ani. ℥. ß. ciphio. ℥. j. hec triduo fiant. Dieta eorum [illegible] habeat sit cucur. cum malagra. Si vero non sit eis [illegible] cum malagra. aut aceto vuarum: aut aceto pomi citri. Item si [illegible] uum mittatur in loco frigido in quo ponantur [illegible] dos cottanorum malorum: mirtus quoque nenufar aqua ro. sand. etc. Aliud. Rx. ex succo portu. semperuiue frondium vite [illegible] cataplasma fiat cum succo cottanorum et sand. Cauenter [illegible] tram laborem coitum tristitiam et angustiam. Item [illegible] di dabis trociscos de camphora cum succo gra. et [illegible]. Clystere fiat cum apozimate in quo coquantur iuiube [illegible] portula. calefaciant manus et pedes et vngantur cum oleo. et cera. Si autem complexio cordis in frigiditate maneat: dabis sirupum malorum gra. cum musco aromatico: et gallia. dabis diapectica. muscatum muscatumque dulce cum vino odorife. et aqua ro. in qua coquantur lignum aloes: et mastix: et aqua cortices pomi citri. et dandus est sirupus de yreos: panno [illegible] calefactus pectori inducatur: abstineat a potu aque frigide: dabis etiam diambram tyriacam. Et si mala complexio [illegible] contigerit: curetur cum medicina ethica: sicut lacte [illegible] asinino ptisano. pectus cataplasmetur cerotto humectatiuo: dabis sirupum nenufar. viol. et similia. Item si tremor cordis acciderit: inquire vtrum sit ex mala complexione aut plenitudine sanguinolenta: et tunc festinanter basilicam vene incide. Hali in megategni narrat hanc pas. cuidam homini contigisse [illegible] anno: sed eo phlebotomato passio cessauit: hocque et quam pluribus viribus fecit: et passio propter hanc [illegible] sanatus est. hoc igitur Gal. precepit percipitis augmentum passionis fieri. dabis post phlebotomiam succum malagra. cum [illegible] diximus in mala complexione cordis. pulues ad id. Rx. [illegible] ci. citru. cucur. portula. ani. ℥. v. berberis [illegible] diagarabe. ani. ℥. ß. ciphio. quadrantem: dabis potui. Et si a frigiditate fuerit passio curetur sicut passio de frig. [illegible] cut muscata diambra et similibus. Confectionibus ad [illegible] gidi. Rx. se. basilico. ligni aloes gariof. castor. ani. ℥. j. carabe corticis citri terre cipol. ani. ℥. iiij. musci. ℈. j. mel [illegible] dabis ℥. ij. vel. ℥. ß. cum succo ozimi. Et si acciderit [illegible] dabis muscatam amaram et puluerem huiusmodi. Rx. [illegible] embl. se. basiliconis boca. sticados [illegible] ligni aloes [illegible] riandri sicca. ani. ℥. iij. carabe corall. [illegible] serici [illegible] ani. ℥. ß. portu. se. cucur. ani. ℥. iiij. fac pul. dabis ℥. j. cum sirupo malorum. et apozima se. iuuat ex simplicibus ligni aloes galia mastic carabe cocti. gemma [illegible] serici basilico embl. [illegible].

De sincopi et eius cura. Cap. xv.

Incopis fit ex vno accidente. scilicet [illegible] spiritualium dissolutione: et causa eius est [illegible]. Medicina enim non est aliud nisi [illegible]. Causa enim sincopis vt ala diximus est [illegible] ma inanitio. Secunda plenitudo. Tertia [illegible] rio. Dolor autem inanitioni supponitur eo quod [illegible] in causis accidentium diximus. Incipiendum est autem a [illegible] sit ex inanitione: oportet igitur si sit ex [illegible] retur cum aqua frigi. infusa in superficie: vt spiritus [illegible] turalis redeat in interiora: spiritus excitentur: [illegible] desinat quasi dormientibus. oportet quod vt nares [illegible] aer exeat quod cum anhelitu intrauit: natura [illegible] exeat reuertitur ad calorem naturalem [illegible] trans stringit. spatule etiam fortiter et [illegible] detrahantur ad opposita loca. Vomitus etiam [illegible] ab inferioribus ad superiora trahatur. eo stomachi [illegible] et calefiat: vt calor naturalis confortetur: [illegible] stomachi vicinum est cordi. dabis vinum cum aqua [illegible] panem in eo infusum: vt a stomacho ad epar penetret: [illegible] ad cetera membra mittatur: quia cito penetrat: [illegible] naribus basilicon. ro. nenufar et [illegible] applicentur vt [illegible]

tetur. Res enim odorifera animã confortat: et spiritũ animalem nutrit: et quod dissoluit ex inanitiõe ad interiora deducit: sicut diuus confortat. Similiter si euenerit propter emissionẽ alterius materiei: res odorifera erit appropinquanda sicut frondes frigide fumigatio ex sand. et caphora. cibus sit laudabilis citra et facilis digestionis sicut pulli starni hedulu: nam sincopis que extiterit: et que fit ex inanitiõe sic curetur: et nõ oportet hmõi dolorẽ ex colica aliove mẽbro principali venientẽ: aut ex apostemate locũ doloris calefieri. aqua ro. vnguant: manus et pedes ligent et fortiter fricent. Itẽ si fit ex ieiunio istis est predicte et cum predictis curet. Et si venerit ex labore fac quiescẽ et infundant manus et pedes in aqua fri. et totũ corpus oleis frigidis: odorifera naribus applicetur. Sincopis que fit ex ieiunio et abstinentia cum vino mixto pullis ossis et hedulis faciès apozimata: nõ subito sed paulatim donec confortet stomachus ad digerẽdũ: odorifera appropinquẽtur. Rursus sincopis que fit ex gaudio sic curetur: spũs enim manif: vnde odorifera sunt apponenda vt aĩa confortetur: stomachus teneatur vt spũs coaduneutur et ne exeat, prohibeatur calor naturalis confortetur: nã intra ex leticia dissoluunt spũs. In timore vo ex angustia quia naturalis calor petit interiora: quia exire nõ potest: oportet dari medicinam sicut in ea que fit ex inanitiõe: que dũ fit ex plenitudine sic curet: manꝰ et pedes ligẽtur fricentur quoque et calidi fiant vt materia ab interioribus ad exteriora trahat et a nobili mẽbro ad ignobile. minuatur cibus et potus ne materia augmentetur. Si aũt ex eo fit feb. balneũ caueat. Si autẽ nõ: balneet: quia materiã minuit. Abstineat ab aqua in qua cocta sint ameos vel calamentum nã materiam subtiliari oportet: deinde purgari: dabis igitur oximel quia subtiliat materiam et penetrat. Et si sincopis fit ex humo. in stomacho coadunatis: et materia sit calida: facies aqua fri. rosẽ flat: spũsq; ne emittat aliquantulum cohibeatur et nares fricent: oximel quoque cum aqua ca. det et vomitũ excitari precipiatur: deinde vinũ subtile mixtũ detur: malagra, et maciana fugat. Itẽ si materia predicta fuerit purgata vomitꝰ cum oleo et aqua missa in ore pẽna prouocet. Et si vomere nõ poterit facias suppositoriũ laxatiuũ: et dabis aquã absinthij: sup stomachũ precedente purgatiõe sand. ro. caphora. applicabis: et semperuiuã aut portulacã aut virgam pastoris. Si vo materia fit phlegmatica similiter aquã frigidã in faciẽ mittes linguã quoque frica et vomitũ excita cum oximelle et aqua ca. in qua sit anetũ sal. rad. dabis dyatesserõ diatrionpiperon muscatã diambra. stomachus cataplasmet ex aloe absinthio spica mastice cera et sambucef. nardileon oleũ vñ materiã propter oppilationẽ clausam exeat. dandũ est oximel in quo coctus sit succus maligra. cum origano ameos et calamento: et que vrinam prouocent: sicut anisum apium matratum: dabis cibos subtiles subtiliantes phlegma: et ad digerendũ facies sicut in quibus mittatur sinapis origanum calamentũ acetũ obsomoga. rad. capparus et similia. Preterea sincopis que ex matricis suffocatiõe fit: curet sicut passio de plenitudine. aqua facies aspergatur extremitates ligẽtur et fricentur. mel cum ysopo et calamento detur: et cum origano et ameos et ceteris subtiliantibus: et dabis etiam parum diambre vel sorrugene et muscatam diamarcam et similia: dandum est quoque vinum cum oleis cali. sicut sambuceleon costileon nardileon: vt dicturi sumus in cura istius passiõis. nõ dabis oximel: quia vulue sunt neruose oximel autem nocet neruis et acetum. ventose quoque apponantur. Et si vulua erga aliquod latus torqueat ventosa in cona alterã applicetur. Si aũt sursum ascenderit res horribilis naribus applicetur sicut oppoponax, et galbanũ et similia. vulue aũt odorifera: quia ad res odoriferas mouet et fugat a fetentibus. Sincopis que contingit in initio feb. interpola. que ex humo. grossis qualiter curari debeat: dictũ est in tractatu accidẽtiũ fe. concomitantiũ. Hec est cura sincopis ex plenitudine. In ea vo que fit ex mala cõplexiõe inquirẽdũ cui mẽbro mala cõplexio debet: nã si cordi debet cum medicinis curet et cibis in eiusdẽ scriptis. Si aũt epati cum medicinis que dicturi sumꝰ curet. Si aũt stomacho dabis cõfia sicut est cordi fari sa confortatina hmõi. fiat cõpatio in hijs que sincopim patiuntur repugnando cause vnde oritur.

Explicit sextus liber.

Liber. vij. de passionibus membrorũ cibalium: et earum curis.

Capitula eiusdem libri. vij.

De passionibꝰ mery et eiꝰ cura. Cap. j.

Quoniam in sexta practice particula medicinas et curas membrorum spũalium pro posse demonstrauimus: ordo exposcit vt in ista subsequenti particula de curis passionum cibalium mẽbrorũ disseramus: et incipiendũ est a mery ingrediẽtiũ sic ex ma

la cōplexione: vel ex apostemate: aut ex scissure separatiōe. Si fit ex mala cōplexione calida: dabis sirupū iulab cū visco psilij mali gra. et paulatim trāsglutiatur: et dabis opiz. et hoc paulatim: quū per mery decurrit: ideo cū via sit medicine in eo non potest manere. Cataplasma inter spatulas ponēs de sand. et aqua ro. cataplasma cum succo portula. et lactuce. Et si mala cōplexio frigida fuerit: dabis sendenticon cū aqua et pauco hierepi. et in aqua mastix coquatur et frica: maratrū anisum et anetum dabis. hec cū sapa. dāda sunt iura cali. ex pullis cocta cū aneto et cinamomo et cimino galanga et similibus. vngantur inter spatulas cum sambu. et costi. fiat cataplasma ex absinthio aloe spica et mastice. Itē si mery patiatur ex siccitate: dabis viscum psilij se. cū citoni. sirupū vio. nenu. et amigdal. dabis iura in quibus sit sepe gallinę et anatum cū malua et crisolocan. et similibus: aut coque in lacte asinino vel caprino. Vnguantur inter spatulas ex oleo et cera. Si autem passio fuerit ex humid. dabis oxizaccaram et vinum conditum cū pigmentis muscatisq; et triferā paruam: et mirobalanos conditos: hec autem paulatim transglutiat.

De apostemate mery. Cap. ij.

Ferius si causa passiōis sit calidū apostema: incide venam mediā sanguis. quantū sufficit extra venis: dabis sirupū cū granatis. vnguantur inter spatulas de sand. endi. et luc. solatri. dabis ptisanā cū sirupo vio. cataplasmabis inter spatulas ex farina ordei malua vio. camo. et meliloto. Et si videris apostema colligere materiā si nō sit rigor fe. dabis apozima ficuū cū sapa: et cataplasmabis inter spatulas ex farina fenug. se. lini fermēti cū sapa. dabis ius similaginis et fabarū cū oleo vio. et zucca. Si apostema factum fuerit inter spatulas: vnguatur oleo lini et anetino: et transglutiat aquam in qua coquantur anetum meliloto. camo. fenugre. se. lini cum sapa: et iura cali. in quibus coquātur anetū caules et similia. Preterea si patiantur ex incisione vel fractura: vt sanguis emittatur curētur sicut emoptoici: sed paulatim detur eis medicina: q dolori in ore stomachi conuenit propter colligātiam cerebri et cordis: de quibus dictum est in precedēti particula de his vtrisq; membris intitulata. Passiones vero que appropriata est ori stomachi; ad presens dicemus. Incipiendum est autem a mala complexione calida et sicca.

De mala complexione calida oris stomachi. Ca. iij.

Si q mala cōplexio stomachi fuerit cal. dabis sirupū cū mali gra. dabis etiā hunc puluerem cū eis. R. ro. portu. se. cucu. citru. ana. ʒ. iij. spodij sand. alb. terre armenie. ana. ʒ. iij. cucu. coriand. berbe. ana. ʒ. ß. et ß. capho. ligni aloes. ana. ʒ. j. dabis exagium. j. dabis et trociscos hos cum lacte caprino. R. spodij gūmi dragagan. se. citru cucu. portu. suc. liquiri. sand. al. ana. ʒ. ß. capho. ʒ. j. quadrantē: tempera cum succo psilij et fac trociscū. ʒ. j. dabis exagium. j. cum lacte bubalino. dabis etiam trociscos de spodio laxatiuos: trociscū de campho. cū eodē lacte: aut sirupum malogra. suc. citoniorū sapā vue acerbe sm fortitudinem caloris dādo. pone super os stomachi portu. endi. sempui. corian. lactu. hoc ū dico succū cum sanda. et campho. ponendū: cum pauco aceto dabis: cibos pisces cum aceto. Si autē cōplexio ipsa fuerit cū materia cholerica precipe infirmo vt vomat si facilis est ei vomitus: hoc ū fiat cū oximelle et aq cali. Si autē materia fuerit in superiori parte stomachi dabis hierā ter aut quater in mane: et dabis post vomitū sirupū refrigeratiuū. Et si non leuis ad vomitū fuerit dabis apozi. de mirobal. fumiter. ro. passis oxife. et pauco oleo. Dabis hierāpi. si feb. non habeat: et de pilu. istis. R. mirob. citri. ʒ. iij. fac pul. tempera cum. ʒ. j. hierepi. da cum sirupo vio. Item apozima ad hoc. R. ro. ʒ. vij. fumiterr. ʒ. x. absin. ʒ. v. pass. passi. ana. ʒ. xx. coque in. xx. lib. aque vsq; ad. ij. cola. et da. ʒ. iij. cū exagio v. ar. Cataplasmabis stomachū cum ro. sand. gallia campho. cum aqua ro. hec autē curatio male cōplexiōis oris stomachi cum materia cho. Preterea hanc cōfectionē testatur Gal. futurā esse in inmundo stomacho ex humo. chole. in eo innuiscatis. R. absin. ʒ. v. ro. ʒ. x. coquantur in. ij. lib. aque vsq; ad. ß. dabis potui cum exagio. i. ar. quo nō inuento dandū est cū zuccara. Si autē cho. ad epar descenderit: aut ab alijs ad totū corpus incide basilicā: et potest purgari cū his pilulis. R. mirob. citri. ʒ. v. alo. ʒ. vij. absin. ʒ. iiij. ro. ʒ. v. scamo. cocti in cotono. ʒ. tempera cum oxizacca. ʒ. j. et. ß. aut. ʒ. j. In his vero quibus est mala complexio frigi. studendum. Incipiendum est ita: dabis mel ro. cum troci. de ro. et post bibat aquam ro. in qua cocta sint ligni aloes mastic gariofi. anisum et se. api. non quiescente autē dolore dabis forte quem in sendenticon metridatū aut tyriacā. hec dabis cū aqua cinamo. mastic. anisi spice. super os stomachi cataplasma ex mastice galia ligno aloes absin. impone. tēperabis cū succo menthe contusa cū masticatione: vel misceantur: aut cum zuccara rubea et alba.

De mala cōplexiōe frigida stomachi. Cap. iiij.

Item si mala cōplexio frigida fuerit in stomacho tota: dabis apozima radicū metridatū aut forma gene et similia stomacho valentia. cibos sit pulli columbini vel perdices pullos passerū cum piper. et fenicula. et forti vino: et iura quoq; recenti et vinum vetus et odoriferum. Preterea si mala cōplexio fuerit phlegmatica dabis pilulas de aloe myrrha: aut pilu. aromaticas: aut de hiera. aut cochias: aut apozi. de aloe. vomitum prouoca cum purgatiuis conuenientibus phlegmati sicut est radix mesto oximelle: dabis post vomitū zinziber cōditū. et cum cognoueris stomachū esse mundatum: dabis stiptica vt nō vltra recipiat ad eum veniētia sicut troci. de ro. et pauco mastice. cataplasmabis stomachū ex aloe absin. fenugloci. ʒ. v. masti. spice folij gariofi. ana. ʒ. j. et ß. alipera cū sambuci. ʒ. ix. cū. ʒ. iij. cere liquefacte: et spiss temperabis: et ponantur sup os stomachi et in fundamento eius. Si fortius ei nimia frigiditas extiterit phlegmatisq; dabis opozi. radi. cū sambuci. camomilla. tyriaca. ʒ. iij. aut metridatum cū cimino et succo mente. Et dāda est aqua in qua coquantur mastic. spica gari. cinamo. ligni aloes. R. masticis troci. de rosa. ana. ʒ. iij. cardamomi ligni aloe. ana. ʒ. iij. fac puluerē da exagiū. j. cū aqua ro. Et dabis sm fortitudinem pa. nā si debilis fuerit sufficit minus. troci. de ro. cū masti. et aqua ro. in q cocta sint ligni aloes et gariofi. Si vero pas. sit fortis dabis sapericon. Et hiera. Gal. Hip. in epist. calidā inquit conuenire debere stomacho: hec ipse met indicant fore dandū equaliter vinū mixtū. vinū autē neq; nouū neq; vetus sit: hoc ū stomachū calefacit et digestionē adiuuat. Si vero cibus in eo diutius moretur in stomacho: dabis cinamo. squinan. cardamomū. equaliter dabis et piper: puluerizētur et. ʒ. j. cū vino tribuatur. Aliud. R. ro. ʒ. ß. cinamo. ʒ. j. et ß. aneti dabis exagiū. j. cum aqua vel vino. Rursus vero si cōplexio q ori stomachi vel fundamento eius dominatur sit humida tribuatur medicina in frigida cōplexione data ipsa enī calefacit et desiccat stomachū. calefiat stomachus cū aq et sale ro. spica calamēto: et cū hoc cataplasmetur. R. aloes bolu armeni aluminis sameni. ana. ʒ. iij. nitri boracis amomi spice cardamomi. ana. ʒ. j. ß. tere omnia diligenter et fac puluerē et tempera cum aceto. Cibus sit ius decoctis cū aneto. a. aneto oleum lotū. perdices infrixantur cum aceto dabis et apio et passeres. Item si mala complexio stomachi sicca fuerit etabis quantum poteris: q: hic morbus maliciosus protenditur qui vocatur senium: vnde si calor ei superaui dabis ethicam: oportet igitur dari lac asininum et seruntiorum cū incrassatiuo puluere in ethica dicto. Item cum lacte balneo lauetur in aq ca. vel tepida in qua coquantur se. melo. ro. cucu. lactu. ordeū mālua. et similia. Et sic fortius ethicos superno laui: pulli videlicet cocti cum cucur. lactu. spinac. et atriplice. Super stomachum cataplasma ex cera et oleo vio. et ponendum: et nenufar cum cera alba et succo sempervivi et psilij. studendum tamen est ne cadat in ethicam. Hic pul. valet dolori stomachi propter frigiditatē. R. spice masti. cinda. nucis mus. ana. ʒ. ß. cyperi anisi api. ana. ʒ. iij. ro. ʒ. iij. fac puluerem da exagiū. j. cum vino veteri. Aliud. R. masti. spice gariofi. ligni macis musca. ana. ʒ. j. anisi api. amomi cimi. calam. ana. ʒ. ß. dabis. ʒ. j. cum vino odorifero. Troci. rosa. R. ro. ʒ. vi. spice. ʒ. ß. succi liqui. ana. ʒ. iij. masti. ligni alo. ana. ʒ. ß. croci. ʒ. j. tempera cū vino odorifero. fac troci. exagiū. j. dabis de melle ro. ʒ. iij. cū aqua ro. in qua cocta sint mastic et gariofi.

¶ De apostemate cali. oris stomachi et eius cura. Ca.v.

Calidis in ore stomachi nascentibus apostema tibus mediana incidatur: et sanguis si etas virtus tempus et cetera permiserint sufficienter extrahatur: dabis ptisanum cum succo maligra. et sirupum vio. et nenufar. stomachus in initio cataplasmetur ex sand. ro. bolo. memithe. suc. endi. litio coriandro et coctanis. Cataplasmata in initio huiusmodi apostematis fiant. Rx. succi mirte aquam ro. coctana portu. semp. uf. maligra. cum cera et oleo addito pauco campho. in his panni infundantur et stomacho inducantur. deinde applicentur farina ordei vio. sand. al. solatri amogio. cortex cucur. Cibus sit spinar. atriplicea: in his panis similaceus infundatur. Item eo maturari incipiente et dissolui cataplasma facies ex farina ordei malua camo. melilo. sand. rub. ut virtus stomachi custodiatur cum succo solatri cauli. temperetur: dabis ptisanum in potu cum sirupo vio. suc. solatri et endi. cocte: et de spuma dabis. ʒ. iij. in his mittantur casief. ʒ. v. et olei amigda. ʒ. ij. dabis de hoc per. xij. dies. vel p. vij. Si non fit fe. addatur aliquantulum succi maratri et apij. ʒ. ß. et troci de ro. dabis cibum huiusmodi iura furfurea cum amigd. in suc. mica panis infusa de. Si autem non dissoluatur et saniem colligere incipiat, dandum erit hoc. Rx. se. lini malue pondus equale: dabis mane et meridie et sero. ʒ. iij. cum. ʒ. iiij. lactis asine vel capre. Aliud. Rx. fenugre. ʒ. iij. apozimatis ficus fermenti. ʒ. ij. sed. autem non habentes faniant de apozimate ficus in quo apozimate fermentum lenias muscellini fenug. ana. ʒ. x. croci. ʒ. ß. cumque rumpetur apostema et sanies exire incipiet: dentur lactis asini et capre. ana. ʒ. iij. cum sirupo papaueris aut iulub. cum bolo ar. gummi arabi. ana. ʒ. ij. Aliud. Rx. risi pondus. j. ordei. munda. ß. et misce: gummi dragagan. ana. ʒ. ij. detur cal. Aliud. Rx. risi pondus. j. ordei. mundati ß. facit pauo. Refrigeratiua super stomachum imponantur panni suberis in concha infusis refrigeratiuis super ninat stomacho inducatur.

¶ De apostemate frigido oris stomachi et eius cura. Capi. vj.

Huiusmodi apostema si fit in ore stomachi vel meri vel eius nascatur fundamento: inquire utrum sit molle: quo sic existente: dabis apozima radi. cum diacuimina aut homousia cum oleo sambucino. socruge. quoque aut diatessaron: tyriacam metridatum cum aqua squinanti. Item sambuleon cum aqua maratri apij apozimate. calefaciat os stomachi cum aqua calida in qua coquatur cinamo. cimi. resina ruta squinanti cum pauco sale et pauco aceto. Cataplasma. Rx. aloes. ʒ. v. absin. carda. ana. ʒ. iij. spice masti. ana. ʒ. ij. fac pul. deinde sume sambuceleo nardi. ana. ʒ. x. cere. ʒ. v. in oleo cera liquefiat: et fac cataplasma. dabis cibos calidos et siccos sicut ciceris apozi. olei cimi. aneti. cinamo. galang. perdices frictas cum aceto carui pipere. Si autem apostema durum extiterit: dabis dialogedion hiera pigra archige. cum succo maratri et solatri. Item si estas fuerit et eger iuuenis sit dabis succum maratri apij aneti cum. ʒ. v. casief. apozi. quoque rad. quod. Rx. apij maratri. ana. ʒ. x. anisi se. maratri. ana. ʒ. iii. lig. melilo. ana. ʒ. vij. fenug. ʒ. vij. ficus alb. et passi. ʒ. x. coque. in iij. lib. aque usque ad. j. cola. dans. ʒ. iiij. cum casiaf. et sambucel. Et si duricia eius maxima fuerit detur hoc apozi. Rx. nitri squinan. ana. ʒ. vij. melilo. malue lique ri. tribulo. ana. ʒ. x. camedre. camepi. se. lini fenugre. ana. ʒ. v. malue. ʒ. vj. masti. ʒ. j. amo. oppopona. se. rape bdelli. ana. ʒ. j. terebenthine. ʒ. iiij. passi. ʒ. xx. ficus. xxx. coquantur in. v. li. aque usque ad. j. cola. dans. ʒ. iiij. cum. ʒ. j. sambu. exagium. j. homo ... dabis hec triduo: vel per. v. dies. Aliud. Rx. absinthij spice, casief. ana. ʒ. iij. aloes sigle. ana. ʒ. iiij. fenugre. se. lini. ana. ʒ. v. croci mirte. ana. ʒ. j. puluerizentur et cera in oleo costino vel sambu. soluta fac vnguentum stomacho inungendum. Aliud. Rx. camo. melilo. absin. cauli. aneti fenug. se. lini. se. croci hectensia. ana. ʒ. v. masti. casief. carda. ana. ʒ. ß. mirte croci. ana. ʒ. iij. aloes thuris. ana. ʒ. iiij. malue ro. vio. bdelli. ana. ʒ. v. amo. serapi. ana. ʒ. j. terenda teratur: gummis autem liquefactis cum succo cauli. cum sepo galline et anatis: et medulla cruris bouini oleum cum freleon. Aut vnguentum. Item ex dialtea vngatur: aut costi. aut nardino mirtis cum casia croco spica et similibus odoriferis et confortatiuis per stomachum vngere valent.

¶ De corruptione appetitus. Ca. vij.

Quibus appetitus corrumpitur: et desiderium eorum fit in luto et carbonibus: et fit ex materia phlegmatica: stomachus mundificetur cum vomitu cum subtiliantibus et incidentibus: ut cum melicrato et oximelle rad. cum aneto et sale dabis pisces salsos. et si fortioribus uti opus est da costi. sed in hebdomada semel: vel de. x. in. x. diebus fiat. Unde sunt pilule de aloe vel de aromatibus que. Rx. cinamo. ali. calami aroma. casie. xilobalsa. squinanti. cordu. ana. ʒ. xx. grosse puluerizentur: et in caldario aque plu. missis cum eis coquantur: et acceptis. ʒ. x. aloes lauentur cum ipsa aqua: deinde ad solem per. xx. dies donec siccentur et in augusto: tandem adde myrrhe masti. ana. ʒ. v. fac pilu. dans. ʒ. ij. vel. iij. tempera cum melle da. ʒ. iij. cum ca. Si autem corruptio propter materiam acutam vel salsam fuerit: da vomitiuum cum oximelle et cum aqua cali. tantum. Cum stomachus est mundificatus dabis hec quod valet malum appetitum habentibus: et desiderantibus. Rx. cupule glandium ʒ. ij. passo. munda. ʒ. vj. anisi mirоba. rad. bdeli. embli. ana. ʒ. v. ferruginis cum aceto cocte et asse. ʒ. x. coquantur in lib. j. vini stiptici lib. ß. aque dulcis usque ad medium cola: da quotidie mane. ʒ. ij. Item si malus appetitus fit in muliere propter conceptionem: caueat vomitum: quia vomitus mouet fetum: et non fit securitas quin abortus fiat: dabis ergo hunc puluerem. Rx. carda. veriusque macis pondus equale: zucca. quantum omnia dabis exagium. j. cum aqua cali. vel cum vino odorifero. Aliud. Rx. cimi. ameos. ana. ʒ. iij. cardamo. masti. ana. ʒ. j. da cum vino odorifero. Aliud ad conceptum expellit ventositatem et malum curat appetitum. Rx. cinamo. anisi apij. ana. ʒ. v. cyperi mente calamenti. ana. ʒ. iij. zedo. carda. gar. ana. ʒ. j. sisami ʒ. vij. dabis. ʒ. ij. cum aqua frigi. Aliud. Rx. cupularum glandium anisi. ana. ʒ. iij. kebu. embli. ana. ʒ. v. ferruginis in aceto infuse et asse. ʒ. v. passi. munda. ʒ. vij. coque cum. ℥. viij. vini veteris usque ad medium cola et da quotidie. ʒ. vj.

¶ De bolismo et eius cura. Cap. viij.

Hanc passionem si sequatur sincopis: infundatur aqua frigida vel ro. naribus odorifera vel calefactiua ut muscus ambra applicentur: vinum odoriferum fundimus: ambra memitha ligni aloes stomacho inducitur gallia muscata et mirtus: manus et pedes fricentur. aliquando pili extrahantur: aures torqueantur. ita corpus purgetur: ut talis generetur. cum excitatus fuerit dabis panem infusum in vino: aut sirupo malorum gra. ut a stomacho et intestinis ad epar velociter transeat: nutrit quoque et confortat: dabis cibos velociter digestibiles: et etiam brodium factum ex gallinarum pullis starnis perdicibus et similibus cum odoriferis condimentis: et vinum bibat ut membra confortentur.

¶ De canino appetitu. Cap. ix.

Passio ista si ex acetosa fuerit materia: curabis cum mundificantibus stomachum ex phlegmate acetoso sicut pilu. de hiera. de aromatibus de aloe et similibus. dabis cibos unctuosos vinum rubeum purum vetus. vinum enim in passionis huius cura forte est. unde Hip. in apho. testatus est quod per indigentiam soluit: quia calefacit os stomachi phlegma subtiliat: et vue tamen stipticum pontici: hoc enim appetitum auget. Et si cibus descenderit de stomacho cum murmure gratulans: dabis cadarusum et grossas carnes et unctuosas que molliant mel coctum cum butyro vel sisame: caue acetosa vel stiptica: quia appetitum confortant. Si mollities ventris abundauerit: dabis cibos citoniatos muscatos inferam ferruginatum coctana. Et si hec passio ex inanitione contigerit: dabis ea que multum nutriunt ter aut quater paulatim in die: ut stomachus digerat et confortetur. Stude ne aliquid a corpore dissoluatur. postea igitur oppilentur cum lauacro in aquis frigidis ubi alumen sit positum: nec tamen in aquis aluminosis: nube ut sedeant in loco frigido: vngantur oleo mirtino ro. salicino et similibus. Si ergo contigerit oxirемia bonum signum est: ostendit enim quod in stomacho cibus permanet.

¶ De ablatione appetitus. Cap. x.

Uiusmodi egritudine ex mala quadã cõplexione existente cali. da frigida stomachũ cõfortantia sicut sirupũ vue acerbe et maligra. cibus sit lactu. endi. portu. et similia. comedat iura cũ succo vue agrestis et granatorũ. Si vero fit ex mala complexione frigi. dabis citoniatũ muscatã diamilõ diagal. oxizacca. et citoniten qd. ℞. succi coctani põdus. j. mellis. j. coquatur ad spissitudinem. Pul. ℞. cimi. marathri apij careagani anicos calamenti acori pondus equale: nucis muscate gar. añ. quadrans ponderis: tempera cum vino odorifero. Item si contigerit ex fluxu chole. rubee ad stomachum: provocet vomitum cum mundificantibus cho. extingue eam sicut dictum est in mala complexione calida. Si vero propter phlegma viscosum: vomitus mundans ei detur: dabis et pilulas aloes: et aromatica citoniẽ lapatiuũ diatriõpiperõ trife. mag. ferrugi. mesta. et hãc cõfectionẽ. ℞. squinã. pondus. j. spice ligni aloes. añ. pondus ß. fac pul. da. ʒ. ij. cũ aqua cal. cũ pipere zinzibe. galang. obsomoga. et similibus stomachũ confortãtib9.

De passione que precordia dicitur. Capitu. xj.

Assio hec precordia vocatur: quia materia ei9 est cholerica a capite ad os stomachi descendens subscriptis curari oportet. vomitum provocabis cum oximelle et cũ aqua calida: deinde dabis sirupũ de maligra. et similib9. Ysip. in epi. d. mulierẽ quandã precordiorum dolore veratam sola ordei farina cum aqua granatorum curatam extitisse testatur. ordeum mundet: deinde infundatur et siccetur et pulverizetur: farina enim ordei hãc choleram in stomacho desiccat: aqua vero granatorum calorẽ extinguũt et sitim procurat.

De siti. Capitulum. xij.

Abenti sitim ex mala complexione calida sine materia: dabis oxizacca. cũ aqua frigida et aquã granatorum cum succo portu. vue passe agrestis vel malorum prunorum maiorũ etc. dabis cũ succo cucur. asse. troci. istos quoque cum sirupo vio. mane et meridie. ℞. se. cucur. cucu. citru. portu. añ. ʒ. iiij. gũmi dragagan. amidi spodij psilij sand. albi. añ. ʒ. ij. camphor. ʒ. j. da quadrantem cum aqua frigida et visco psilij: et de se. cito. dabis quoque sepe preparatam confectionẽ vbi cum aqua confortet: cum aqua cucur. sup niuem refrigerata. Trocisci ro. cũ aqua eadẽ. Teneat in ore has pilulas. ℞. se. cucur. melo. cucu. citru. portula. coct. añ. ʒ. v. gummi amidi dragagan. añ. ʒ. iij. suc. liquiri. ʒ. j. fac pulverem: tempera cum suc. psilij fac pilulas magnas sub lingua infirmi tenẽdas. nutriatur cũ pullis coctis cum aceto et agresta: dabis aquam semper niuem refrigeratam: super stomachũ ponatur pannus infusus in cerato refrigerato super niuem. Item si sit propter malam complexionẽ cordis vel pulmonis vel pectoris: sedeat eger in loco frigido vbi sit mir. et aque fluxus: et septẽtrionales venti: caput discooperiatur: aer cũ naribus attrahatur. sup stomachum et pectus ceratum refrigeratiuum imponatur: cuius frigiditas sit actualis.

De mala digestione. Cap. xiij.

Abentibus malam digestionem cũ fumosa eructatiõe quod palam est esse de cal. dabis trociscos de ro. qui fiunt cũ spodio cũ sirupo maligra. melius tamẽ cum oxizac. facta cum eis. Troci. de spodi. ℞. sand. alb. se. psilij se. cucur. cucu. citru. portu. añ. ʒ. j. ro. ʒ. vij. camphor. ʒ. j. berbe. ʒ. vj. boli. ʒ. iiij. tempera cum succo psilij dans ʒ. j. fac troci. et da cũ sirupo cocta. aut cũ sirupo de vua acerba. Aliud ℞. berbe. ro. añ. ʒ. iij. portu. cucu. citru. añ. ʒ. iij. boli. ʒ. iij. camphor. ʒ. j. tempera cum aqua da ʒ. j. Pulvis. ℞. ro. berbe. corian. añ. ʒ. vj. carui cimi. in aceto infusi portu. se. cucu. citru. añ. ʒ. iiij. spodij galan. añ. ʒ. ij. ligni aloes. ʒ. j. fac pul. dans ʒ. ij. cũ bolo et lacte bubalino calido da in meridie de hoc sirupo. ℞. suc. maligra. malorũ coctanorũ. añ. lib. v. aque ro. lib. iij. coquantur in caldario cum melle addito mente galle sand. añ. ʒ. v. ponantur in panno et ligentur in medio [illegible] donec ad mediũ coquantur: deinde [illegible] tur coquantur fiat sirupus da potu. Electuarium [illegible] spodij. ʒ. iij. ligni aloes. ʒ. ij. et ß. fac electuariũ cũ melle. [illegible] ℞. malorum coctanorũ. lib. iij. cũ aceto coque [illegible] inde terantur et addito dupliciter pondere. ʒ. [illegible] spodij ro. [illegible] ligni aloes. añ. ʒ. v. masticis galle carda. añ. [illegible] infusi. ʒ. iij. Cibus sit pull. gallina. perdix [illegible] obsomog. carui et coriandro. Sugat [illegible] similia: caueat vinum et coitũ. Cataplasma in mala cõplexione oris stomachi predictũ stomacho [illegible] la complexio ex frigida. extiterit dabis [illegible] aloes. Et si nõ profuerit dabis diambrã diamoschi. Apozima de radi. cũ pauco hõmelle [illegible] cũ melle ro. Item si hec mala cõplexio [illegible] triacam muscatam metriõ. ziperõ. et similia. [illegible] do stomacho cõuenientes. ℞. cimi. anisi se. apij [illegible] añ. ʒ. vij. spice masticis gar. card. macis. añ. [illegible] gri et lõgi. añ. ʒ. v. ligni aloes. ʒ. iiij. mellis qd sufficit. [illegible] diamilon valet defecto stomacho. ℞. malorũ [illegible] iiij infundantur in vino odorifero die et nocte: deinde [illegible] ter cocta pistent: et adde tãtũ mellis coquantur [illegible] lentur: deinde ligni aloes mente agari. [illegible] j. zinzibe. ʒ. j. musci. ʒ. j. Pulvis valens [illegible] sti. card. añ. ʒ. ij. ligni aloes galang. [illegible] añ. ʒ. iij. da ex egiũ. ʒ. Alius. ℞. masti. spice [illegible] j. apen. mente cimi. anisi. añ. ʒ. ij. [illegible] Sirupus de ligno aloes. ℞. aque rosa. [illegible] pulverizetur grossa et in eodem mittantur spica [illegible] carice. añ. in panno grosso ligentur et coquantur donec partes defecerint: et immitte zucca. [illegible] sirupum et adde. ʒ. j. musci. Alius valet digestioni [illegible] gidiitate. ℞. aque malorũ cocta. lib. iij. aceti [illegible] seri coquantur ad tertiam partem cola et adde zinzibe. masti. piperis. añ. ʒ. iij. croci. ʒ. j. musci. ʒ. ß. pulverizentur [illegible] re misceantur et seruentur. Cõfectio [illegible] pauperis. ʒ. ij. ro. ʒ. j. se. aneti cimi. añ. ʒ. ß. fac [illegible] no odorifero. Item iuuat oxiromiũ diatriõpiperõ. [illegible] nõ digerẽtibus propter frigiditatẽ et siccitatẽ [illegible] stiõis sicut panis furfureus: caro auiũ [illegible] perdices starni pulli galli. cocti cum [illegible] rui pipere vino odorifero zucca. passis. [illegible] de zuccara: masticent ligni aloes cum mastic [illegible] sa et dura: assuescant exercitia ante cibũ [illegible] lida in qua coquantur [illegible] similia.

De digestione cum dolore. Cap. xiiij.

Portet materiã huiusmodi purgari cum medicina que eam trahere valeat: nã si sit in fundo stomachi [illegible] loci vicinitatẽ erit purganda. Secundũ si tẽpus fuerit estiuum ac calidum [illegible] tet: tũc medicina est naturalis: et materia ad inferiorem partem mobilis: necesse est igitur vt [illegible] teria sit cholerica: et si sit dabis catarticũ [illegible] lio sene ro. vio. bedegar prunis passis [illegible] tet. cũ scamo. Si aũt eger nõ sit facilis: dabis sirupũ [illegible] oxizac. vel mirobal. citri. ex agiũ. j. dabis pulverizatũ [illegible] ʒ. j. et scamõ. ʒ. j. fac pilu. dabis apozima de aloe [illegible] det stomachum de materia cholerica. ℞. [illegible] absin. ʒ. vij. mirobal. citri. ʒ. x. sean. [illegible] in quo vase ad solem ponantur: quotidie dabis. ʒ. iiij. [illegible] j. de aloe et amigda. ʒ. j. stomacho aũt mundificato [illegible] da sirupum granatorum et similia. Et si materia phlegmatica in stomacho fuerit contenta: dabis ea que purgant [illegible] sunt pilu. de hierapi. cochie stomaticõ [illegible] et similia. Et si fuerit dura et viscosa dabis apozima de radi. [illegible] gra vt materia subtilietur: deinde danda est [illegible] et post hierapi. maior: sicut hieralogo. hierapi. galie. [illegible] in cocta sint anisum apij se. et similia. [illegible] macho mũdificato dabis troci. de spod. ʒ. j. [illegible] pistatorũ. añ. ʒ. ij. rodozacca. [illegible] bibat aqua in qua cocta sint anisum apiũ amos: da zedu. conditus cum [illegible]

fura ciceris cũ cimino cinamo. ališ thimo galã. pdicc s starnos ⁊ sirup⁹ de rad. valet frigido stomacho cũ materia est viscosa. ℞. rad. apij marathri. añ. ʒ. vij. anisi. ameos cimi. añ. ʒ. iiij. masti. spice carda. casie assari carpobo. añ. ʒ. iij. passi. ʒ. xx. coque in. iiij. lib. aque vsq; ad. j. o ʒ. iiij. cum. ʒ. j. pigre. Si autẽ phlegma adhereret villis stomachi da hierãpi. pul. de aloe apozima hocum. ℞. rad. apij. marathri. añ. ʒ. x. absin. ro. añ. ʒ. v. spice masticis. añ. ʒ. ij. asari carpobal. xilobal. casie. añ. ʒ. iiij. passi. ʒ. xxx. coquantur in. iiij. lib. aque vsq; ad mediũ ponantur ad solem: da. ʒ. iiij. cũ eragio. ʒ. j. aloes triduo aut. v. diebꝰ post occasum solis da melis rosa. ʒ. vij. troci. de ro. ʒ. j. si hec sufficiãt: ⁊ stomachum noueris mundificatũ esse: bonũ esse. Sinaũt dabis trocisc. de ligno aloes pondere eragiũ. j. cum sirupo vio. odorifero. Gal. dicit hos trociscos in quiescendo stomachi dolorẽ nimium valere videlicet ex humiditate. Si patiantur ceirentiã torsionẽ ⁊ dolorẽ stomachi ac vertigine. si fuerit a stomacho procura. Pilule que mũdãt stomachũ. ℞. hierepi. ʒ. j. ⁊ ß. turbith. ʒ. j. agarici. ʒ. iij. kebu. citri. añ. ʒ. coloquinti. ʒ. salis napetici. ʒ. ß. tempera cum succo apij. da. ʒ. ß. Aliud. ℞. agari. hierepi. turbith. añ. ʒ. ij. mirab. citri. kebu. salis. añ. ʒ. j. coloquinti. ʒ. ß. scamo. ʒ. iiij. bdellij. ʒ. ß. fac pul. tempera cum aqua in qua coctuz sit bdellium. Aliud. ℞. turbith ʒ. j. ⁊ ß. agari. kebu. citri. añ. ʒ. iij. aloes. ʒ. ß. sal. ʒ. ij. scamo. quadrantem: tempera cum aqua cali. da. ʒ. ij. vel. iij. Aliud. ℞. mirobal. citri. kebu. añ. ʒ. ij. apij anisi masticis croci. añ. ʒ. viij. serapi. cicute. añ. quadrantem: coloquinti. ʒ. ß. fac pilulas. Electuariũ cõfortatiuũ mundans stomachum de phlegmate sicut fariata citoniten ⁊ similia. Electuariuz sanacii mũdat stomachum a phlegmatico humore: ⁊ ipsum cõfortat. ℞. cimi. cinamo. caride. añ. ʒ. iij. ligni aloes garioff. masti. cube. croci añ. eragium. ß. turbith eragia. xx. scamo. ʒ. v. zucca. ʒ. xv. fac puluerem: liquefiat ambra in balsamo: deinde modicum fricetur ⁊ post temperetur cum melle: da. ʒ. iiij. vel. v.

De mala digestione propter choleram nigram. Capitu. xv.

Si autem malã digestionẽ videris esse ex melancholia: dabis apozima epithi. dialaccam muscatã antidotum letitie sirupum absin. kebu. conditos mentam calamentũ: cibum laudabilem accipiãt temperatum digestibilem: abstineat a cibis choleram nigram generãtibus sicut lentibus caulibus carne bubalina siluestri. Pilule iste mundãt stomachum a cho. nig. ℞. kebu. pigre. añ. ʒ. ij. polipo. salis napti. sticados. añ. ʒ. ß. tempera cuz suc. ozimi fac pilulas. Aliud. ℞. kebu. pigre. añ. ʒ. ij. polipo. turbith epithimi. añ. ʒ. iij. sal. napei. stica. añ. ʒ. ß. gar. ozimi. añ. ʒ. ß. tẽpera cum succo calamẽti. Aliud. ℞. hierepi. ʒ. j. agari. epi. añ. ʒ. ß. colocin. scamo. añ. ʒ. j. quadrãtẽ: anisi salis. añ. ʒ. ß. turbith. ʒ. ß. gar. calamenti. añ. ʒ. j. quadrãtẽ: tempera cum succo basilico. Apozima de aloe mũdat stomachũ de cho. nig. ℞. absin. ʒ. vj. ro. ʒ. vj. asari folij calamenti basilico j. borag. añ. ʒ. iiij. kebu. indi. añ. ʒ. vj. stica. camed. camepi. polipo. añ. ʒ. iij. gar. ʒ. ß. hellebori nig. ʒ. ß. passi. ʒ. xx. coque in. v. li. aque vsq; ad tertiã partem ⁊ pone ad solẽ: da quotidie. ʒ. iij. cũ eragio. j. aloes ⁊ amigda. ʒ. j. Serũ valet cũ subscripto puluere. si detur. ℞. polipo. epi. añ. ʒ. iij. kebu. indi. añ. ʒ. v. salis lapi. lazuli. añ. ʒ. j. fac pulue. da in primo die. ʒ. ij. cum lib. ß. seri in secundo. ʒ. iiij. cũ. ʒ. vj. seri. in tertio. ʒ. ʒ. ⁊ ß. cum. ʒ. x. seri. in quarto. ʒ. ij. cum lib. seri: hoc fac vsq; in diẽ. vij. Si autem mala digestio sit ꝑpter apostema: curetur sicut dictũ est in apostematibus stomachi. Si aũt ex iuncture separatione sit ⁊ sanguinis fluxu: curabis sicut qui sanguinẽ emittunt. s. si comedamus sicut in viatico diximus: que calor naturalis nequeat digerere fastidiũ generatur. Etenim est magnũ nocumentum ad sanguinem corrumpendũ ⁊ morbum generandũ: oportet ergo fastidiũ habẽtes festinare ad vomitum antequam cibus corrumpatur ⁊ mutetur in cibum corruptum: quo mutato optimũ est cuz aqua cali. vt euomat. qꝫ si nõ potest detur potio: si autem sit ex mala cibi qualitate: sicut lactis vel piscis vel grossitudine sue substantie: sicut carnis bubaline ⁊ similiũ: da vomitũ si facilis fuerit ei: ⁊ electuaria confortatiua. similiter faciendum si male cibãdi ordo teneatur sicut si subtiles añ grossos cibos aliquis acceperit: aut stipticos añ solutiuos etiã ꝗmõi cibis corrũpitur digestio. Vomitus ergo prouocetur vt stomachus eo ꝗ corruptus est cibo euacuetur ⁊ mundetur. sicut de cibo ita ⁊ de potu iudicamus. Stomacho mundificato detur citonia pira mala vt cõfortẽt. Et si susceptus fuerit stipticus cibus ⁊ ventrem constiper: oportet dari electuariũ laxatiuum cum amigda. Crapulationem vo: id est corruptionem digestionis: sic curabis: festinus igitur dabis aquam calidam cum melle vt vomitum prouocet: diaciminũ dabis ⁊ famem adhibeas: si etas est in frigida infundatur vt calor naturalis ad interiora rediens digerat id quod habetur in stomacho: si autẽ non sit facilis ad vomẽdum sumat electuarium laxatiuũ sicut sarriacõ ⁊ stomaticõ laxatiuũ: aut ex turbith eragiũ. j. hierepi. ʒ. j. misceatur cum melle ⁊ bibatur: cibus eius sit paucus: potus eius sit vinũ vetus odoriferũ temperatum: ⁊ somnꝰ fiat prolixus: deinde alia die exercitijs vtatur ante prandium ⁊ cibis temperatis ⁊ bal. os stomachi fricetur ⁊ calefiat de panno cali. vel lana: vngatur cum calidis oleis.

De crapula ⁊ vomitu. Cap. xvj.

Crapulatiõe quidẽ alicui contingente caue ne vomitus constringatur donec virtus sustinuerit: sed imitanda in hoc natura. dabis aquam calidam cum amigda. vnde si solutio abundauerit: dabis sirupum grana: factum cum menta aqua coctanorũ piroꝝ: sirupuz quoqꝫ mirtinũ extremitates coctioñ fisti. marathri crudas ⁊ siccas pistatas cũ aqua frigida. Apozima bulegi. ℞. maligra. sic. lib. ß. mente calamenti se. apij. añ. ʒ. iij. coquãt in. ij. lib. aque vsq; ad j. cola ⁊ da paulatim transglutire: pone super ventrem pistatam ⁊ coctana ⁊ parum aceti cum oleo ro. ⁊ bolo paribꝰ odorifero. propinabis sicut sand. ⁊ aqua ro. campho. ⁊ succo coctanũ: ⁊ similiter iube dormire. Et si plus hec passio abundauerit vt exteriora refrigerentur ⁊ sincopis oriatur: facies aspergatur aqua rosa. liga lacertos brachij ⁊ crura ⁊ plantas ⁊ volas manuum frica: vngatur ex samouceleõ et nifticeleõ in quo salis sit parum ⁊ nitri castorij ⁊ piperis. eo autem de sincopi surgente dabis parũ diacitoniten: panẽ infusum in vino aut succo maligra. cum passimacis passi. mantia cũ iure galline vel starni starnos coctos cũ maligra. aut sumac vel maligra. vel cocta. nõ parũ ne vini odoriferi cũ aqua ro. Et si eger in stomacho nimiũ senserit dolorẽ. vel in lacertis super stomachum ⁊ latus pone pãnos infusos in aqua ro. ⁊ sand. cerotiũq; refrigeratiuum troci. refrigeratiuos: ⁊ sirupũ dabis de maligra. ⁊ suc. de ordeo ⁊ aquã refrigeratam super niuem: fac cataplasma ex coctanis ⁊ farina ordei ⁊ floribus vitis ⁊ acatia: sand. aqua ro. campho. ⁊ pauco croco: si autem hoc quod cum vomitu emittitur vel egestione sit phlegmaticũ: dabis sirupum de malis odoriferis ⁊ troci. de libano qui. ℞. thuris terre cipri. añ. ʒ. v. corticis fisti. ʒ. iii. lig. aloes cubebe carda. añ. ʒ. j. camphore gari. gallie. ana. ʒ. ß. fac troci. da cũ sirupo maligra. Hic puluis valet vomitui phlegmatico ⁊ cholerico. ℞. maligra. ʒ. x. berbe. ro. añ. ʒ. iij. cipe ri. ʒ. iij. masticis spodij spice mente corticis fistici. añ. ʒ. ij. Si autem vomitus sit phlegmaticus: gallie ligni al. añ. ʒ. v. fac puluerem dans. ʒ. ß. si autem vomitus per hoc non constringatur: liga crura ⁊ brachia ⁊ frica plantas pedum vngẽs cũ bolo cum aqua mirte ⁊ aceto mixto. Item si nondum stringitur: pone super ventrem magnam ventosam. Seriecto autem vomitu ⁊ solutione: nihil dabis egro vsq; ad mane: dabis parum ⁊ digestibile factum cum maligra. ⁊ vuis acerbis ⁊ similibus: deinde mutetur ad grossiorem dietã paulatim donec ad naturalem dietam patiẽs reducatur.

De abominatione ⁊ eius cura. Cap. xvij.

Cum homo antequam cibum accipiat abominationem patiatur: mali chymi in stomacho esse intelligantur ut in viatico diximus: qui si sint in spaciositate stomachi facile cum vomitu possunt expelli, si inclusi sunt in suis pelliculis abominatio inde: neque vomitum facit: qui si inviscati sunt ori stomachi et calidi generant sitim et fumosam ructuationem, si sint frigidi appetitus sit nimius si ne siti. Medicina humorum inclusorum in stomacho triplex est: una est decoctio humorum; secunda temperamentum humorum eorum; tertia purgatio ipsorum. Decoctio propria est phlegmaticorum et crudorum: quam adiuvat quies: maturitas: somnus: abstinentia: res subtiliative et dissolutive: humores cholerici vel melancholici quos natura in sanguinem non potest mutare. Si subtiles sint nec mali si in stomacho vi[s]cati: solo vomitu possunt eiici cum ptisano mellicrato et aqua calida. grossi etiam substantie stomachi nimium inviscati abominationem nimiam faciunt: unde oportet eis rem subtiliantem et maturantem dari sicut radices ozimei et similia. Postquam purgabuntur a pelliculis extrahantur cum hierapi. que tertiam partem habeat ro. de mal. sive de citoniis sive de malisgranatis. cum menta confectis et similibus.

De diarria. Cap. xviii.

Si hec passio evenerit secundum causam cum natura materiam nocivam expellat ad stomachum et intestina: non oportet ut stringatur nisi augmentetur ultra modum et sincopim generet: tunc dandus est succus ordei vel ordeum sumat addimus citonia: dabis et sapam malorumgranatorum: troci. de spodio constrictivos sirupum nucleorum passorum cum pauco spodio: terra ciptina. sumat uvam acerbam lentes coctas cum aceto et aqua granatorum et amino et coriandro: muscata: coctanorum vel malorum granatorum assatorum. ʒ. xx. mirtillorum herbe. assorum sumac. an. ʒ. x. coriandri in aceto infusi xilocaracte. an. ʒ. v. herbe ace. ʒ. xvi. spodii. ʒ. iii. fac pulverem da ʒ. ii. mane et meridie cum sirupis stipticis. Aliud. ℞. se. herbe aceto. herbe. nuclei passorum. an. ʒ. vi. sumac coriandri. an. ʒ. iii. xilocaracte castanee. an. ʒ. v. nucleorum granatorum assorum. ʒ. xx. mirtillorum. ʒ. x. da mane et meridie ʒ. iii. post dabis mirtinum et coctaninum sirupum vel sapas eorum. Aliter. ℞. cortic. gra. gallie. an. ʒ. iiii. mirtillo. sumac. an. ʒ. vii. dabis ex eis ℈. i. semel aut. ʒ. ii. cum aqua calida. Fiat cataplasma super stomachum de ro. sand. bolo floribus vitis acatia ex aqua mirtina vel coctanina. Aliter. ℞. acatie sumac suc. hypoquisti. et sanda. Aliter. ℞. galle viridis calami aromati. boli passomacii pondus equale: tempera cum succo coctanorum et frondium vitis atque mirte: da cibum videlicet lentes mundatas tripliciter elixatas: deinde coctas in aceto et suc. coctano. et malorum granatorum acetosorum. cum coriandri farina: dabis perdices et starnas coctas cum sumac et pedes hedulorum coctana ante cibum pira et mala et similia sand. ro. camphoram mirtam et stiptica naribus applicabis. Si calorem habent seu febrem: solutio si non stringatur dabis lactis bubalini libram ℔. in quo lapis calidus est extinctus cum passemacha paulatim usque ad unam descendens. Solutione autem existente phlegmatica de mideste et pubestium. ℞. mirtillo. ʒ. x. nuclei granatorum mundata. ʒ. xvi. anisi apii. an. ʒ. viii. spice masti. caro. an. ʒ. ii. nuclei pas. ʒ. x. xilocaracte. ʒ. vii. gallie ligni aloes. an. ʒ. iii. dragagan. ʒ. ii. da. ʒ. ii. cum mirtino vel malino. Aliter. ℞. ameos thuris balaustie. an. pondus ʒ. granorum passi. pondus ℔. da potui. Aliud. ℞. malorumgranato. mirtillorum. an. ʒ. x. carui. ʒ. vii. masti. spice apii. an. ʒ. iii. granatorum passi. ʒ. vii. ligni aloes. ciperi thuris. an. ʒ. ℔. ro. ʒ. iii. camphora. ʒ. ℔. da. ʒ. ℔. Electuarium. ℞. apii calami aro. ameos cassie masti. an. ʒ. viii. carda. gallie. an. ʒ. iiii. ro. ʒ. v. anisi. ʒ. iii. cimini. ʒ. iiii. croci. ʒ. v. campho. piperis xilobal. squinan. an. ʒ. ii. rubee. ʒ. iii. sanda. ʒ. v. cinamo. alithimus. an. ʒ. iii. mirtilli. ʒ. vi. mellis quod sufficit. Item si solutio paulatim eveniat diversi coloris existens aut interpolatim: scias materiam invenis condemnatam: aut in quibusdam membris quam non potest natura infirmal expellere: igitur oportet egrum adiuvare: dabis ergo laxativum ut materia purget. Si igitur materia est cholerica da suc. gra. cum [illegible] ru. ro. ʒ. iiii. cum oxi. melle. ʒ. ii. melius est tamen si de dermus mirobo. citri. cum kebulis vel cum ʒ. ii. [illegible]. Si vero materia fuerit phlegmatica da ei kebulos cum [illegible] natura purget eum id quod est in intestinis quadam expulsione, [illegible] citius temperatis et cibo pauco et subtili. Item si hoc propter oppilationem existat da aperitivam medicinam: [illegible] et cibos sicut apium maratrum ciminum ameos et troci. [illegible] dabis cum zuccara coctana: vina grossa caveant: et [illegible] viscosos cibos sive pultes et idque fit ex amido: et similibus medicinam quoque stipticam et cibos caveat stipticos: quia oppilationem augmentarent. Si non adest feb. da apozima de radicibus quod. ℞. corticum rad. apii. maratri [illegible] apii se. anisi cimini dauci. an. ʒ. v. spice masti. [illegible] ʒ. i. xiloal. cassie. an. ʒ. iii. passe mi[n]de. ʒ. xx. [illegible] usque ad. i. cola da. ʒ. iiii. cum hemotrite exagon. i. Et si solum fuerit ex materia a capite ad stomachum et intestina [illegible] non erit studendum in ea stringenda: sed [illegible] grandum. mundificetur quoque caput et [illegible] tamen prius utrum illa materia ex cerebri calore descendat: nam si propter hoc extiterit fiat cataplasma factum de sand. ro. acatia cortice papaveris mixta lino [illegible] thesolatri lactu. portu. fac gargarismum cum succo [illegible] et aqua rosa. et succo granatorum: hec autem fiant corpore phlebotomia purgato si sanguinis signum appareat. Et si materia fuerit cholerica: mundetur cerebrum cum aloe mirobo. citri. absin. cibus sit sumac suc. uve acerbe berberis [illegible] perdices pulli et starni: feb. autem cum materia [illegible] gabis carnem. Item si materia sit acuta et pungitiva dabis sirupum de papavere et electuarium diacodi. factum de balaust. sumac: acatia fac gargaris. cum lentibus [illegible] liquiri. cum succo arnoglo. et portula. cum [illegible] metur caput ex frigidis: naribus sand. applicetur [illegible] aqua ro. mixtis: super fumum aceti caput [illegible] pis calidus est iniectus: hec omnia cerebrum [illegible] ad suam reducunt naturam: post hec dabis pulverem stipticum omnia sedant fluxum. Si autem materia fuerit phlegmatica cerebrum mundetur a phlegmate cum medicina in qua sit kebuli aloe masti. ro. pillule aro. fac sternutationem cum [illegible] lirio costo. croco et myrrha: item cum condi [illegible] fac gargarismus cum sirupo et melle in quo [illegible] gallia cube. caput fomentetur cum aqua calida in qua cocta sint camo. sambucus et similia: da pul. stringentem phlegmaticam materiam: caveant cibos frigidos et grossos.

De lienteria et eius cura. Cap. xx.

Lienteria si fuerit ex grossa [illegible] sunt cibi: et medicina sine desiccativa [illegible] rium cilosaccaratam [illegible] pul. stipticus diaferrugo [illegible] gine et similia. Iste pulvis valet. ℞. [illegible] sumac hypoquisti. bar. [illegible] aceto extincte se. herbe ace. xilocaracte cupule glan. [illegible] mini in aceto infusi et assi. ʒ. iii. masti. spice ligni aloes. [illegible] ℔. da. ʒ. ii. triduo cum sirupo mirti. Aliter. ℞. se. granat. mirtillorum assorum [illegible]. an. ʒ. x. sumac xilocaracte, cupule glan. bdellii grani passi. an. ʒ. xv. coriand. cimini spice masti. [illegible] cupressi lig. al. se. porri cimini [illegible]. an. ʒ. iii. da potui. Aliter. ℞. balaust. galle. an. ʒ. iiii. thuris cupule glan. an. ʒ. [illegible] pulverem coquatur in aceto donec [illegible] da. ʒ. [illegible]. Aliter. ℞. corticis libani granatorum balaust. ro. se. herbe ace. cupule glan. xilocaracte carda. macia. an. ʒ. i. ferruginis [illegible] omnia tempera cum succo sumac: et fac pillu. Trocisci. ℞. balaust. rosa. semi. herbe aceto. cupule glan. xilocaracte [illegible] da. macri. an. ʒ. x. ferruginis quantum omnia tempera cum succo sumac et fac pillu. Troci. ℞. balaust. ro. se. herbe ace. an. ʒ. [illegible] sumac galle hypoquisti. acatie. thuris. an. ʒ. ii. et [illegible] tempera cum

succo mirte: et fac trociscos da cum sirupo aromatico. Cataplasmetur stomachus et ro. balaust. sumac sand. alb. et rub. an. ʒ.iiij. hypoquisti. cupularum glandium an. ʒ.ij. gallie ligni aloes spice ana. ʒ.j. et ß. ciperi calami aromatici ana. ʒ.iij. corticum libani gallie acatie ana. ʒ. duas. fac puluerem: et cera in oleo liquefacta cum nardileon temperabis spetica in stomacho ponantur. Aliter. ℞. gallarum absinthij. masti. cassie ciperi squinanti. assari an. ʒ.iij. nucismusca. stora. ligni aloes amomi costi mente: macis. cubebe: calami aro. an. ʒ.j. gallie: lapdani: croci: garioff. ana. ʒ.j. et ß. acatie hypoquisti. cupula. gland. an. ʒ.ij. gallie. ʒ.iij. tempera cum succo mente et pauco nardileon. cibus sit stamus perdic cum succo acetose. Si autem licteria fit propter pustulas vel vulnera in pelliculis interioribus nata: dabis cibum stipticum et stipticam medicinam et refrigeratiuam sicut sunt trocisci de spodio balaustie et sapa mirtina sirupus de berberis sumac. da croci cum succo mirte et coctanum gummi portu. psilium assum cum oleo rosaceo et sapa coctanina. Aliter. ℞. ro. ʒ.vj. ß. herbe acc. berberi arnoglosse carabe corali an. ʒ.j. gummi: terre sigillate: spodij amidi. an. ʒ.iij. succi hypoquisti. acatie an. ʒ.j. et ß. tempera cum suc. psilij: fac trocisc. Aliter. ℞. balau. ʒ.v. ro. terre cipri. gummi seminis herbe acc. an. ʒ.iij. acatie: succi hypoquisti an. ʒ.j. et ß. tempera cum succo portu. fac trociscos. Aliter. ℞. ro. seminis herbe acc. an. ʒ.v. amidi spodij. an. ʒ.ij. tempera cum succo psilij: fac. Aliter. ℞. terre cipri. gummi an. ʒ.v. sang. draco. ʒ.j. tempera cum succo portu. fiat cataplasma prefatum ex sand. ro. balau. bolo. acatia: licio hypoquisti. cortice papaueris suc. frondium vitis semperuiua aqua rosa. cibus sit candarusius milium: lentes: portulaca: coctana: pire: mala: et castanee.

De vomitu. Capitulum .xx.

Vomitus si sit propter abominationem vel cibi multitudinem: aut si propter sui saporis horribilitatem fastidiantur: dabis vt vomat oximel. igitur detur cum aqua calida. Si autem fuerit propter phlegma da oximel. de rafano cum aqua calida: vel oximelle cum pauco sale. Item atriplex cum se. melonum rad. an. manducent pisces recentes cum fabaria vel faseolis et semine melonum: deinde oximel cum sale: deinde sebulos conditos: zinziber conditum diambram: muscatum. Item oportet vt post multos dies mundificetur cum apozimate aloes et triferia et similibus. caueant sibi ab eis que phlegma generant: vtatur exercitijs ante cibum cibisque subtiliantibus: comedant volatilia digestioni facilia: sumac cum acuto obsonio. carui menta galanga apio et similibus. Si autem vomitus fuerit secundum crisim: non constringatur nisi vltra modum augeatur. si vero non sit in die crisis et sit cholericus: da sirupum granatorum cum menta factum succum granati opiseniorum coctana: singulorum pondus vnum: coquantur cum menta cola et da potui. Si virtus defuerit: da aquam carnium pecorum pullorum gallinarum cum passematio: aquam quoque coctanorum et malorum in qua sit spodium dabis. cataplasmetur stomachus cum coctanis: malis: sandalis: camphora aqua rosacea. Puluis iste valet. ℞. granatorum berberis an. ʒ.v. sumac. ʒ.iiij. corticum fistici rosarum spodij an. ʒ.ij. reubarbari carabe ligni aloes masticis an. ʒ.j. da. ʒ.ij. cum sirupo de ligno aloes. Aliter. ℞. corticum fistici pondus vnum: masticis ligni aloes pondus ß. maci: mente an. ʒ.iij. da potui cum aqua coctanina. Item si natura sit stiptica fac clystere aut suppositoria: pro cibis dabis volatilia facilis digestionis: sicut perdices: starni cum aceto ruta: apio: coriandro: menta: piperi: cinnamomo aliisque: galanga. Si autem propter hoc non extinguatur et materia sit melancholica: incide basilicam sinistre manus: vel ponantur ventose in crure et sub vmbilico vel in costis. frica pedes nimium vt materia trahatur inferius. Si propter hoc non extinguitur: ventose in spatulis imponantur. he enim fiant sine scalpellatione. Hec confectio valet vomitui cholerico. ℞. ligni aloes gallie spodij sumac rosarum an. ʒ.iij. malorum granatorum. ʒ.x. berberis mirte an. ʒ.v. confite. ʒ.iij. galange. ʒ.j. et ß. fac puluerem. da exagium vnum cum oxizaccara. Sirupus valens cholerico vomitui. ℞. aque coctanorum malorum granatorum an. lib. j. aque rosacee opiseni. ana lib. ß. mente phialam vnam coque donec tertia pars deficiat: deinde adde ligni aloes masti. gallie ana. ʒ.ß. posita in panno in caldario ponantur donec ad medium coquatur: post adde lib. j. zucca. coque et fiat sirupus magistralis. Sirupus extinguens vomitum. ℞. aque coctanorum malorum vini odoriferi an. lib. j. mente gemellam vnam: calamenti j. coque ad medium mittens ligni aloes masti. spice gario. carda. an. ʒ.j. zinziber. ʒ.iij. fac puluerem mitte in sirupo dum est calidus. Inquire si corpus sit plenum: nam si sic extiterit da proprium laxatiuum. Si autem materia in stomacho permanserit: fac clystere sine acumine. Si materia est cholerica: fiat temperamentum: corpore autem purgato da confortatiua stomachi.

De singultu. Capitulum .xxi.

In singultu ex inanitione vel cal. da aquam rosaceam cum visco. psilij: vel rosarum vel violarum aquam cucumeris palestini: aquam citruli cucurbite portulace. dabis et hunc sirupum cum oleo violaceo et amigda. et similiter ptisanam cum amigdalis et zuccara. similiter cerotum stomacho inducatur factum ex aqua cucur. et semperuiue. et sternutatio ex frigidis rebus prouocetur. Si autem sit ex plenitudine: da vomitiuum cum aqua calida et oximelle cum aqua de radicibus aneto et similibus mundificatiuis. Aut dabis hunc puluerem. ℞. cimini. anisi: apij: ameos an. pondus vnum castorei vel carui ana. quadrans pondus: da exagium. Et trocisci valentes similiter. ℞. myrrhe aloes: assari: squinanti: calamenti mente ro. apij thuris absin. an. ʒ.ij. opij. ʒ.j. tempera cum vino: fac trociscum exagium dans cum aqua mente. Item castorei. ʒ.j. cum aceto propinata valet. si non quieuerit hac medicina: fac sternutationem cum condisi: pipere: et similibus. teneant flatum quia propter hoc effunditur singultus. Item detur ex trocisc. ligneis. ʒ.j. multum valet. Electuarium Io. damasce. valet contra singultum ex frigiditate stomachi. ℞. rute. ʒ.xx. fenugre. ʒ.xv. aneti se. anisi. an. ʒ.viij. olei lib. ß. omnia trita in vino et aqua lib. ß. calidissima die ac nocte permaneant: deinde cola. coquantur cum oleo donec sufficiat quod potui dabis cum suc. rute et aqua calida. Sternutatio prouocetur cum pipere condisi synapi et similibus. ligentur digiti manuum vel pedum.

De ventositate stomachi. Cap. xxij.

Si ventositas et inflatio stomachi ex nimio cibo sint exorta: oportet cauere cibos grossos et ventosos sicut fabas: cicera: faseolos: ficus: vuas et similia. vtantur balneis precedente exercitio: et ante cibum stomachus fricetur: calefiat quoque cum sale et cimino. dabisque ei seminum puluerem. ℞. ameos aneti marathri anisi an. ʒ.v. seminis rute carda. zinziber. piperis: cinnamo. aliisque cimini: absinthij: thuris: acori an. ʒ.ij. ciperi calamenti nigelle an. ʒ.j. cum vino veteri tempera. Item nastur. ameos anisi apij an. ʒ.ij. zedoar. carpobalsami an. ʒ.j. castorei. ʒ.ß. da. ʒ.ß. cum vino odorifero. Item idem facit terra sigillata. dabis fidenticon diaciminum cum calida. dissoluunt enim ventositatem et digestionem adiuuant. Hoc electuarium valet. ℞. cimini: ameos: apij an. ʒ.iij. nigelle xilobalsami carpobalsami masticis an. ʒ.ß. seminis rute. ʒ.j. et ß. castorei galbani. an. ʒ.j. liquefienda cum balsamo lichniant. mellis quod sufficit cum vino odorifero dabis. Item democriti probatum experimentum. ventosas maiores vmbilico apponas: que subito multos liberant. Calx porcinus combustus et potui datus idem facit. a multis

tū expertum. Aristologie. ℈.j. datus cum ca. fortius aliquid non inuenimus.

¶ De eructuatione. Cap. xxiij.

Causa eructuationis ventositas est inflatiua: quā p os expellit natura. ventositas hec est ex defectio ne stomachi: vel ex mala complexione ex humo rum oñatiōe. Si hu. sint calidi: fumose eructua bitur: si frigidi sint acetose vt in viatico legitur. Si ructatus sit ex calida complexione: stomachus refrigerandus est cum frigidis sirupis ro. l. ꝛ viol. Si ex calidis chimis: purget cū apozimate absinth. vel aloes: vel ceriseni. cum oxizacca. siue ptisano cum suc. malorū gra. ꝛ similibus. Si ex frigida fit cōple xione sine materia: calefaciamus cum rebus calidis sicut cor tice pomi citrini: pipere: gario. tyriaca maiore: diagalan. so cragene ꝛ similibus. Si ex frigidis chimis: dent hierāpi. dia zinziber diaspermaton diaco. l. Si insirmus stomachus ita ven tositate impleatur nec eructuatio fiat: detur vnde eructua tio fiat: sicut mastix ciminū: leuistici: anisi: squinā. zinziber carui: caride: piper lon. ꝛ similia: sapam: diacitonitē. Oscitatio nem nimiā patientes similiter adiuuantur cum sirupis an tidotis apozimate que in tractatu melancholie ꝛ nostro an tidotario scripsimus.

¶ De lacte in stomacho coagulato. Cap. xxiiij.

Si lac in stomacho coaguletur: da coagulū lepo ris: aut assam fetidam: aut cum aceto: aut cū vi no veteri. Ad sanguinē coagulatū da nasturcij ℈.iij. vel.iiij. cū aqua calida. Si dolor fuerit ī sto macho vt in libro litteris aureis scripto ex secre tis secretorū aristotelis ꝛ alexander testantur: da triferam magnā cum aqua calida: ꝛ fac hoc vnguentum. ℞. colofonie j. ꝛ bene costi. masti. añ. omnia terant ꝛ in lib. j. olei viol. coquā tur: ꝛ parū cere apponatur ꝛ ca. stomacho impone: qd nō so lū dolorē aufert: sed etiā appetitū irritat.

¶ De dissinteria. Cap. xxv.

In vulnere intestinorū maxime superiorū dabis in initio pul. carabe: dabis sirupum mirtinum ꝛ trocisc. de balau. cum sirupo mirtino vel cū suc. quinquenerue: siue trocisc de corall. Cōfectio va let dissinterie. ℞. terre cipti gummi añ. pondus vnū: san. dra co. suc. ypoquisti. añ. ℈.j. fac pilulas dans. ℈.ij. cū sirupo mirtino vel cum succo arnoglosse: dabis lac in quo lapis fluuialis sit extinctus vel ferrū. Si fuerit fe. non dabis lac sed trocisc. de spodio cum sapa mirtina vel coctanina ꝛ interuallo cum terra cipti. post scdam autē horam dabis hunc puluerē. ℞. spodij terre cipoline armeniace amili añ. ℈.iij. ro. carabe añ ℈.ij assentur ꝛ puluerizentur: da. ℈.iij. cum sapa coctanina ꝛ mir tina. da perdices: starnos ꝛ similia cocta cum succo malorū gra. extremitates hedulorū cum potu. Si aūt fe. adest detur panis in aqua rosacea infusus: iura mihi vitellū oui in aceto coctum milij cum lacte. ꝙ si detur sus rizi cum sero caprino sus passemacij: amigdal. assatarum cum oleo rosaceo. sus rizi cum sumac sumatur. Item si sit fe. sit dieta cum aceto ꝛ sumat coctana pira: mala: mespila: castaneas ꝛ similia. in aqua bibenda spodiū mittatur ꝛ boli atque gūmi. caueant acetosa salsa ꝛ omnia cibaria ventositatem habentia ꝛ leuitatem: si cut est bolum amili: volatilia ergo ꝛ grana viscosa demus. Pul. iste celeriter dissinteriis ꝛ vulneribus intestinorū me detē. ℞. psilij añ. ℈.vj. mirtillorū berberis castanee portu. añ. ℈.iij. herbe ace. ꝗque. boli: gūmi: terre cipti. chimolee amidi añ. ℈.v. corallij: carabe: balau. spod. añ. ℈.iiij. cāeri: cōchule ma rine: acatie: ypoquisti. añ. ℈.ij. coriandri ro. añ. ℈.iij. assata pis strentur preter psiliū: da. ℈.ij. cū sapa coctanina vel mirtina. Fe. aūt nō existente: da lac bubalinū in quo lapis vel ferrum candēs extinguatur cū pauco passemacij. Et si vulnera in in testinis accidant non fortiter stiptica dabis: sed pulue. istum

℞. se. malue. ℈.v. boli gū. añ. ℈.x fac pul. da ℈.ij. cū sapa. Ve ro propter hoc solutio non accidat: addantur psi [illegible] castiss. Si aūt vulnera sint in intestinis inferioribus [illegible] seu medicina nō valeat: fac clyste. [illegible] nitate neq. deficiet. vnde oportet sang. vel bol. [illegible] ꝛ puncturam clysteri curari quod. ℞. succi [illegible] aut virge pastoris singulorum lib. l. in his [illegible] cui assam cum aceto boli ꝛ gūmi añ. ℈.j. acatie ypoquisti san. draco. añ. ℈.ij fac pulue. ꝛ mitte olei viol. ꝛ fac clyste. Si autē dolor sit ꝛ angustia: ponatur aqua [illegible] ꝛ [illegible] psilij cum humid. tempera. Item si san. emittitur cum dol. ꝛ punctione ꝛ intestinorum rasura: fiat clystere cum [illegible] tibus dolorem sicut. ℞. risi lentis excor. ordei [illegible] añ. ℈.v. mirtillorū balau. añ. ℈.iij. coquantur in iij. lib. aque: accepta vna addat gūmi terre cipoline san. draco. acatie [illegible] te bombicine vste. añ. ℈.j. vitella cocta in aceto [illegible] dinis renū capie. fac pul. mittens cum vitellis ouorū ꝛ [illegible] deinde in aqua calida omnia tempera ꝛ fac clyster. hoc [illegible] cies semel aut bis. aut fortius. ℞. rizi lentis mundat. [illegible] te añ. ℈.x. farine ordei assati ꝛ milij balau. [illegible] gra. [illegible] gland. mirtillorum ypoquistid. añ. ℈.v. coque in iij. lib. aque vsque ad vnā: cola ꝛ da ꝛ accepta lib. ß. adde terre cipti [illegible] lee: gūmi assati: ro. añ. ℈.ij. acatie san. draco. ypoquistid. [illegible] se plumbi vsti carabe corall chartè asse añ. ℈.j. fac pul. [illegible] pris. ℈.iiij. ꝛ vitellis ouorū iiij. in aceto coctis olei ro. [illegible] psilij misceatur cū pauco aque ꝛ facies clystere [illegible]. Al ter. ℞. rizi farine ordei assati añ. ℈.x. ro. balau. mirtillorū [illegible] ℈.v. coque in iij. lib. aque cola ꝛ accepta lib. ß. addantur charte bombine vste san. draco. gūmi terre cipti. ceruse añ. ℈.j. vi [illegible] lū oui. j. ro. ℈.iij. fac pulue. admiscendū cum aqua. hoc facies tādiu donec passio ꝛ egri virtus permiserit. Item oportet cibum minui vt stercus minuatur: da lentes preparatas si cut in ethica diximus. Si autem passio prolongetur et fiat quasi farsa nec possit ex hoc clysteri [illegible] qd egreditur est sanies siue san. fac clystere de auripigmento acutū ꝛ incidens ꝛ desiccans [illegible] vulneribus exterioribus: quibus vnguenta [illegible] bus ignē apponi iudicamus: vnde cōueniunt [illegible] censiua sicut ignis. Prolongante tamen passione [illegible] lēt de auripigmēto ru. ℞. charte asse. acatie san. draco. [illegible] galle chimolee añ. ℈.iiij. tempera cum suc. mirti [illegible] Aliter. ℞. auripig. ru. ꝛ citri. aluminis galle [illegible] draco. añ. ℈.iij. opij gūmi ceruse añ. ℈.ij. fac pul. tempera [illegible] succo mirte et fac trocisc. ex quibus cum necesse fuerit ac cipias ℈.ij. miscens cum. ʒ.iij. aque in qua cocta fuerint rizi farina ordei: fac clystere. Si autem vulnera [illegible] intestino fuerint: fac suppositorium qd posse attingere [illegible] cum. Suppositorium. ℞. acatie succi ypoquistid. balau. ce ruse terre cipoline añ. pondus vnum: fac suppositorium cum succo mirte. Aliter. ℞. auripig. vtriusque añ. ℈.j. [illegible] ℈. iij. san. draco. acatie: litar. cathimie [illegible] ypoquistid. añ. ℈.ß. tempera cum aqua gūmi: fac suppositorium. Item si in superiori intestino vulnera fuerint: da potabilē medici nā. Si vero in superioribus et inferioribus [illegible] tur et clysteri vtendū est. vnde hi possūt [illegible] catiuum maxime scamoneā ꝛ coloquintid. Si autem [illegible] ant laxatiue: dabis mirobal. sene. fumiterre ro. [illegible] lupulos et similia. Emplastrū: cinerem et acetū [illegible] ve acetum deficiat: ꝛ de vino per iij. vices superfundatur: ꝛ exinde stomachum cataplasma mirum est.

¶ De dissinteria epatis. Cap. xxvi.

Hanc passionem difficile curare poteris: diffi cilē sanatur propter epatis defectionē [illegible] re defectio sit epatis difficulter cognoscitur [illegible] saepe qua debilitatur. Sit Gal. cognouit [illegible] hoies hātes hanc passionem et epatis defectio ideoque p stultitiā medicorū perire: nā hī passio [illegible] ta materia descēdēre ab epate ad intestia: [illegible]

quã stulti medici vulnera putant eẽ intestinorũ: ⁊ curãt sicut vulnera intestinorum neglecto epatis medicamine: et ideo perit infirmus. vnde opoꝛtet bene inuestigari cum signis epati pertinentibus: cũqꝫ cognouerint studeãt primo i epate cõfoꝛtãdo malãqꝫ ꝯplexionẽ mutãdo: o:ide ꝯstrictiua sanguinis dando ⁊ ꝓhibẽdo passionẽ cũ puluere in q̃ ponitur berberis lacca rubea terra sigillata spod. ⁊ similia. Trocisc. de spod. stiptici valẽt. Puluis iste valet. ℞. ro. ʒ. vj. berberis ʒ. iiij. lacce lote ʒ. iij. spod. ʒ. j. ⁊ ß. sand. herbe ace. reubar. aã. ʒ. iij. amidi: croci: gummi aã. ʒ. ij. fac puluerem: da cum lacte exagiũ vnũ. Si de trocisc. de spod. dederis infirmo cũ sipa granatorum fit iuuatiuum. Cataplasmetur epar cum rebus confoꝛtatiuis ⁊ sanguinẽ stringẽtib⁹ sicut cum istis. ℞. sand. al. ⁊ rub. aã. ʒ. vj. sumac balau. aã. ʒ. iiij. terre sigil. suc. ypoquisti. aã. ʒ. ij. fac puluerem tempera cum suc. quinquenerue vel virge pastoris ⁊ supponatur epati. sirupũ constrictiuũ similiter ex his facias rebus: vel ex sand. omnibus sumac ypoquisti. balau. poligonia ⁊ similibus.

De tenasmone. Cap. xxvij.

Anc passionem ex pungitiua materia exoꝛtam curamus psilio ⁊ oleo violato vel nenufar. fumibus quoqꝫ vnctuosis fomentationibus ventris cum aqua calida: inunctionibus ex oleo violato vel nenufar. si autem solutio sit cholerica dabis pulue. de terra sigillata. Item si sit ex humiditate viscosa ad intestina fluente: caueat sibi a frigidis: dabisqꝫ micleta et parum de se. apij et poꝛri cum aqua calida: da. ʒ. ij. nasturcij cũ aqua calida. similiter trocisci ligni valent: dabis suppositoriũ hoc ℞. mirre pondus vnũ: opij croci aã. pondus ß. tempera cũ aqua pluuiali. Aliter. ℞. myrrhe: stoꝛacis: thuris: opij: croci aã. pondus equale: fac suppositoꝛiũ. Trocisc. valẽt similiter ℞. ameos apij aã. ʒ. iij. spice: asari: myrrhe cro. aã. ʒ. j. ⁊ ß. opij casto: et iusquiami aã. ʒ. j. fac trocisc. ʒ. ß. Aliter. ℞. nucis assẽ. ʒ. iij. thuris: masti. spice: nucis mus. zinz. sauine aã. ʒ. ß. ciperi ʒ. v. iusquiami. ʒ. ij. da. ʒ. iij. cum ca. Aliter. ℞. apij ciperi spice aã. ʒ. v. lig. al. carde gallie aã. ʒ. j. ⁊ ß. Si autem solutio sit phlegmatica dabis hunc puluc. ℞. nucis asse sauine balau. spice gari. ciperi: thuris: lapdani: cimini ru. aã. ʒ. ij. gallie masti. calami aro. macis carda. anisi: apij: galle. reubar. aã. ʒ. j. granoꝝ granatoꝝ. ʒ. vj. da cum aqua calida. Philoniũ ꝑ se valet: opoꝛtet tamen eum qui ex humiditate patitur sibi cauere a cibis frigidis: manducet cicera vel cicera cum pullis columbi: dieta sit subtilis. Si autem tenasmõ sit ex apostemate in intestinis ⁊ sit in extremitate recti intestini: fac suppositoꝛiũ de malua ⁊ semine lini: tempera cum suc. fenugre. quod suppositoꝛiũ si nõ possit ibi pertingere: fac clystere cũ aqua cauf. fenugre. ⁊ malue furfuris seminis lini ficus ordei mundati sisamini olei. precipe egro vt ipse sustineat clystere fecem quoqꝫ vini supponat. Istud quoqꝫ cataplasma applicetur. ℞. cauf. elixi: olei rosacei: vitelli oui: misceantur. et in loco extra ponantur infirmo. Si autẽ calor apostematis sit foꝛtis adde solatrũ vitellum oui. clysteriza quoqꝫ caulem et solatrum vitellum oui cum oleo rosaceo. Si autem fuerit ꝓpter stercus in intestinis clausum: dabis satiriasiã diafenicõ trociscos viol. ꝙ si calor illic extiterit da cassiãfistu. cum pauco turbith. dyamascena vel dyamuscum cum pauco scamo. fac suppositoꝛiũ ex malua ⁊ nitro ⁊ zucca. cibi sint iura anni dieta cũ pauco polip. seminis croci hoꝛtensis ⁊ similib⁹ ventrem soluentibus. Ra. vidi inquit tenasmonem patientem lapidẽ emisisse sanus factus est. Item Ra. a nullo medico: ũ liberato fecit trociscos arsenicos: ⁊ exiuit multa sanies: vnde intellexi vulnera esse mundificata. festinaui ad̃ humidis ⁊ liberatus est eodẽ die. Similiter liberaui aliam romanã videns egestionem esse multum saniosã: cui feci clystere cum oxisemogaro ⁊ melle cum quo multa quantitas sanici egressa est: iussi autem alia vice fieri ⁊ exiuit cũ eo lapis i foꝛma oui galline. tunc iussi clystere fieri cũ. ʒ. iiij. trocisc. arsenic ⁊ sanata est. caue ne hoc facias cum videris aliquid de substantia intestini egredi.

De colica passione. Cap. xxviij.

Olica si sit ex materia grossa phlegmatica: satiriasa curabis aut diafenicon: aut cito. lapatiuis: ⁊ cũ aqua calida: locus vbi dolet calefiat cum sale calefacto. in fontẽ bal. descendat in quo cocta sint camomil. cauf. tribuli ⁊ silla. vngatur ex oleo tribuli ⁊ similibus. soluta materia ⁊ doloꝛe quiescente da pilulas de serapino. ʒ. ij. vel. iij. vel pilulas fetidas cum aqua calida si hoc nõ sustinuerit ꝓpter etatis ⁊ regionis caloꝛem ⁊ tempus da cassiefistu. ʒ. x. mell. ro. ʒ. xv. liquefiant in aq̃ decoctionis maratri ⁊ misceantur cũ ʒ. j. turbith. vel hierepigre. que pillulas dabis. ℞. hierepi. turbith aã. ʒ. j. coloquinti. ʒ. quadrantẽ: sal indi. ℈. ij. scamo. ℈. j. bdel. ʒ. ß. tempera fac pilulas. Aliter valet colice phlegmatice. ℞. oppoponã. tithimal. aã. pondus vnũ: soluatur oppoponacũ in aqua calida ⁊ ponat parum croci da ei exagiũ vnũ. ℞. tithimalli. ℈. ij. serapi. oppobal. bdellij castoꝛei aã. ʒ. ij. agar. ʒ. ij. cũ aq̃ vbi cocta sint maratri ⁊ anisũ da. Alr. ℞. turbith. ʒ. ij. aloes. ʒ. iij. tẽpera cum melle da exagiũ vnũ cũ aqua rad. sambuci. Valet aqua rad. ℞. coꝛticis apij: maratri aã. ʒ. iiij. masti. spice aã. ʒ. ij. centaurino. ʒ. v. capill. vene. seminis maluꝫ aã. ʒ. iiij. ficus. x. passas xx. coque in iiij. lib. aque vsqꝫ ad j. vel ij. da. ʒ. iiij. cũ exagijs duob⁹ hierepi. ⁊ exagio vno sambuci. Si aũt ad vice sambu. ponatur bene erit. ℞. tithimalli. ʒ. xx. coconidij. ʒ. x. carpobo. ʒ. xx. turbith. ʒ. x. carpob. sambuci. ʒ. xx. contũdens coque ea in quinqꝫ lib. aque vsqꝫ ad medium: ⁊ mitte lib. j. olei sysicini coque donec deficiat aqua: da exagi duo: aut vnũ cũ aqua rad. Item si detur cum aqua vbi cocta sint ficus fenugrecũ maratum semen lini passi capilli vener. fiet bonum. Item clystere ex eis bonum fiat. Item si ex eis nullum iuuamen factum apparuerit nec doloꝛ quiescat maxime si in inferioribus intestinis sit passio: tamẽ transierit clystere multum proficiet primo tamen mollificatiuum. Clystere mollitiuum valẽs colice pas. nõ foꝛti. ℞. ficus. x. sebi. hirci aã. ʒ. xxx. passu. ʒ. xv. tribuli camomille melil. aneti aã. ʒ. x. blete cauf. aã. ʒ. ij. viol. malue furfuris aã. ʒ. iiij. coque in iij. lib. aq̃ vsqꝫ ad med. cum sepo anatis oxisimo. aã. ʒ. iij. rubee zuccare nitri. aã. ʒ. j. clysterizetur calidus. Aliud ad idẽ si sit ꝓpter phlegma. ℞. ficus. x. centaur. malcis ⁊ mino. aã. ʒ. v. capill. veneris. ʒ. iij. cauf. blete aã. ʒ. x. mell. ʒ. vij. coloquinti. ʒ. iij. fenugre. se. lini aã. ʒ. v. apij: anisi: maratri: cimini aã. ʒ. iij. fenugre. seminis lini aã. ʒ. v. apij: anisi: maratri cimini aã. ʒ. iij. coque in ij lib. aq̃ vsqꝫ ad med. lib. ⁊ mitte. ʒ. ß. olei sysicini. ⁊ adipis colũbe. oxisemogari aã. ʒ. j. nitri exagiũ vnũ. Si passio sit foꝛtis ex phlegmatica vice sysicini mittatur sambuc. vice zucca. mel. oppopon. amo. aã. ʒ. ß. fell' tauri. hec addantur vel minuantur fm foꝛtitudinem patientis ⁊ imbecillitatem. Aliquando sufficit hoc suppositoꝛium. ℞. malue rute aã. pondus vnum: coloquinti. pondus ß. scamo. quadrans: tempera cum zuccaro. Aliter. ℞. coloquinti. fellis caprini: ⁊ tauri: malue aã. pondus vnum. Si autem his exhibitis passio nõ mitigetur: fiat medicamen in quo mittatur stercus lupi. hoc enim ꝓpter ꝓprietatem eius. Ga. in libro compositarum medicinarũ inquit: qui partẽ vnam stercoꝛis lupi acceperit ⁊ ad coxã in firmi ligatam suspenderit: aut pectinem eius perungẽrit soluitur egestio. hoc ides sepius se probasse testat. Accipiat ex eodem stercoꝛe qđ super spinas inuenitur. ʒ. iij. cimini anisi maratri zinzibe. piperis salis napi. aã. ʒ. j. aloes. ʒ. ij. fac puluerem tempera cũ melle qđ sufficit da. Confectio de stercoꝛe lupi valet. ℞. stercoꝛis lupi turbith aã. ʒ. v. apij: maratri: aã. ʒ. iij. fac puluerem da. ʒ. iij. cum aqua calida cum clysteri facto vel suppositoꝛio soluatur natura. Tamẽ si quedã pars remaneat dabis hoc apozima quod mundat intestina ab eo qđ remansit. ℞. coꝛticis apij: maratri aã. ʒ. v. ficus. x. passul. xx. coquãtur in. x. lib. aque vsqꝫ ad vnas: accipe mediũ ⁊ mitte mellis. ʒ. x. cassiefistule peni. sãrã aã. ʒ. xx. turbith. ʒ. j. sambuci eiꝰ exagium vnum: da calidum de die in diem. Si hec passio sit ex grossa ventositate dabis pilulas de fetida pondere. iij. ʒ. serapi. ʒ. j. dabis hanc confectionem. ℞. hierepigre: turbith aã. ʒ. j. seminis apij: anisi: ameos aã. ʒ. ß. castoꝛei

eufoebq aн. quadrantē exagh: fac pilulas tempera cum suc. apii: da exagiū vnū. Aliter. ℞. tithimalli: coloquintidi. an. pondus vnū: opoponacis pondus vnū et ß. castorei zinziberis piperis bdel. an. pondus. ß. da. ʒ. ij. Dabis etiam hanc radicū aquam. ℞. corticum rad. apii feniculi ana. ʒ. x. seminis apii: feniculi: anisi: ameos: sulphe fenugreci ana. ʒ. iij. seminis rute: ordei: ana. ʒ. ß. rafani: aneti: yreos: squinanti ana. ʒ. v. calamenti: origani: cumini an. ʒ. iij. masti. casiefist. spice nard. assari an. ʒ. ij. passularum. ʒ. xx. ficus. x. iuiube. xx. coquantur in v. lib. aque vsq ad vnam cola. et accipe. ʒ. xij. cum exagio vno sambucel. ʒ. j. et ß. foenugene. q si dederis. ʒ. ß. yeriace in aqua in qua cocti sit ciminum: aut apium: valet. Ungatur venter et circumstantia oleo isto. ℞. aque succi rute apii ani. maratri an. lib. ß. cimini ameos an. ʒ. v. coque cum succo maratri: apii: et rute. donec deficiant tres partes: deinde adde oleum onfacion et syricō coque donec solum remaneat oleū vngatur. Bibatur exagium vnū cum penidijs seu cū melle. Clystere. ℞. tribuli aneti rute calamenti camomil. ameos abro. maiorane an. gomellam vnā: se. apii ani. maratri an. ʒ. v. ficus. x. blit: iuiube: sebesten an. ʒ. xx. coque in quinq lib. aque: vsq ad vnam et ß. cola medietatem: et adde nitri bdelli serapini oppoponaci ana. ʒ. ß. castorei. ʒ. iij. mell. ʒ. x. dissoluantur in colatura ponatur. ʒ. x. obsemog. et costileō fac clystere. Si autem clysteri fortiori necesse fuerit vti: fac iterum clystere donec mundetur. Aliter valet grosse ventositati. ℞. succi porri: blete: calamenti: rute an. ʒ. xx. olei nucum mandil. costileō an. ʒ. x. v. mellis. ʒ. x. castoreo. coloquinti. an. ʒ. j. fac clystere Aliter. ℞. aque rute lib. ß. seminis apii: ani. maratri: nigelle an. ʒ. v. casto. ʒ. j. olei lib. ß. coque donec deficiat aqua et lib. ß. dabis sepi galine. ʒ. ij. fac clystere cum oleo et melle. Si autē dolor conficiatur neq quiescat cum laxatiuo vel clysteri: da philoni exagiū vnū: sedeat in aqua decoctionis camo. abro. rute mellilo. frondium lauri et similiū. stomacho inanito sedeat i aqua. Colica si fit ex vētositate vl' phlegmate cibi sint iura ciceris cum cimino: aneto cinamo. ali. galā. pipere porris: perdicibꝰ: pullis: gallinis: et columbis. iura quoq gall. in quo si mittatur parum polipo. iuuat. similiter si mittatur parum de semine croci hortensis et dampnil. parum manducent. abstineant se a carnibus ambulantium animalium: et aqua frigida temperata cum melle. Si autem sitim nō sustinuerint: da parum vini veteris odoriferi. Si hūc ordinem tenuerint in ea colica que est ex ventositate et non valet: pone ventosam in inguine super ventrem ad locum infirmum: quia iuuat multum. Item si fuerit ex materia cholerica pungitiua ad intestina descendente nihil potus dari oportet: qui calida sunt: da ergo lupili. ʒ. viij. cum. ʒ. xx. casiefistu. ʒ. v. turbith. et olei amigd. da etiam succi solatri malue an. ʒ. iij. casiefist. ʒ. xx. iuiub. sebesten. capill. veneris se. malue an. ʒ. iij. coque in. iij. lib. aque vsq ad vnam: accipe. ʒ. viij. et casiefistu. ʒ. v. et amigda. exagiū vnū: iura gallinarum assatarum solutis da calidū: potui da aquam calidam cum amigd. iura gallinarum assatarū cū mica panis et amigd. Item viciū psilij cū se. cocta nō. ʒ. iiij. aut vicū de casiafistu. cū amigd. electuariū caeur. dulc. ʒ. ij. et ß. turbith. ʒ. j. scamonee. ʒ. ß. Clystere. ℞. sebestē iuiub. an. ʒ. xx. ordei mundati. ʒ. xx. furfuris malue an. gomellam vnam: coquantur in quinq lib. aque vsq ad vnā: mitte. ʒ. x. casiefistu. zucca. ʒ. v. olei viol. ʒ. ij. obsemij. ʒ. j. et ß. fac clystere cum aposimate ordei: in quo cocte sint iuiube. sebe. malua: oleum violarū nenufar. an. ʒ. xx. fiat clystere. Cibꝰ sit ius galline vnctuosum cum oleo amigd. spinar. atriplex bliti lupuli viol. nenufar. et similia. Sedeat in aqua in qua viol. malue: ordeum: et similia sint cocta. Si colica ex calido fit apostemate: nō dabis in initio laxatiuum: quia in futurū in yleos conuerteretur: sed ex basilica extrahe sanguinem paulatim prout oportet: multotiēs da prisanum et calefiat locus cum malue solatri viol. an. ʒ. xx. pistentur et adde farinam ordei fan. malue mellil. camomil. an. ʒ. iij. pistētur: et cum supradictis misceantur. adde oleum viol. pistetur sepū an. tris et desuper applicabis. Si propter hoc dolor non quiescat da solat. lupuli an. ʒ. xx. casiefistu. ʒ. x. amigda. ʒ. x. Et fac clystere hoc. ℞. amigd. ʒ. j. melil. viol. nenufar. capill. veneris an. ʒ. x. blitis lupuli malue an. ʒ. ß. iuiub. ʒ. xx. sebestē xx. coquāt in. iij. lib. aq. vsq ad vnā. Ordeo autē vsq ad statum accidentis da apozima ficuū viol. et malue et dictum in colica acuta semper. Sed is aliquādo difficultas vrine accidit: eo q apostema vesicam comprimit: vnde valet vt incidatur vena saphena: et super pectinem et femur predicta olea calida oleum viola. camomil. et similia inungantur.

De yliaca passione. Cap. xix.

Yleos difficile curatur: illud tamen qd' ex calido fit apostemate: curari debet cum incisione vene basilice vel mediane: si tempus etatis et virtus permiserint. da sinapum in calido apostemate: dictum in colica: tamen nō est phlebotomandū nisi certissime cognoueris ex apostemate esse factum. Scias enī q si habens huiusmodi apostema phlebotomatus fuerit in initio moritur. Si sit ex grossis humoribus phlegmaticis in subtilissimo intestino contentis: da medicinam phlegmati conuenientem: sicut apozima de radicibus cum hierapi. et foenugene cum sambucel. mol. [illegible] cum aque decoctione ani. apii maratri. Si dolor [illegible] diaslonii cum acanisto et epecō. multum valet cum hiera. tyriaca ma. et similia. vnde debet sibi cauere a frigido [illegible] lore non mitigato: quia illaudabiliter erit in futurum generare defectionē caloris naturalis et medicum [illegible] Hippo. in secūda epidi. particula. Bonum est inquit in hac passione si de phlegmate fuerit: dari vinum vetus et purum et hoc paulatim et somnum prouocet cui addat [illegible] in pedibus. intentio enim est in calefacienda et digerenda materia et intestinus cōfortandus: et in ea expedit [illegible] Si passio fuerit propter stercus in subtili intestino clausum: necesse est dari laxatiuū electuarium et pilulas: sine quibus clysteria fieri. Si autem propter medicinam mortiferam: da quod est contrarium illi veneno. vomitum quoq et [illegible] et similia. Item si contigerit ex abstinentia dolor [illegible] sa cū crassa carne micā panis in ea mixtam paulatim tamen donetur: viscera quoq cū oleo ro. infunde. Si autē sit eruptura intestini: ad sua reducantur loca et ligature et [illegible] constrictione curent. In hac etiā iliaca passione [illegible] non oportet ad consuetam dietam duci: sed crescendus est [illegible] grossus: vtātur penidijs zuccara quoq [illegible] re melle ro. in quo coctū erit anisum et se. apii [illegible] crostis et ventris et intestinorum [illegible] quo coctum sit ciminū: aut apium: aut anetum: deinde paulatim cibus augeatur curata passione. Si vero [illegible] passio bis augmentetur cibus: et manducent [illegible] reum amigda. et zucca iura cum pull. aut sepe [illegible] nat cum amigd. manducet poma in sirupo viol. [illegible] album. ij. vel. iij horis: vno quoq die tertie [illegible] Aut illud apozima. ℞. ficus. vij passi. ʒ. xv. viol. [illegible] lib. aque ad. iij. quotidie da. ʒ. iij. cum amigd.

De torsione intestinorum. Cap. xx.

Hec passio si fit ex ventositate grossa: cum [illegible] seminis apii: ani. carabis. ℞. [illegible] equali pondere fac puluerem: da. ʒ. j. cum [illegible] vino odorifero. Si autē ventositas non [illegible] fuerit grossa: da calamentum cū aqua calida [illegible] si solutio extiterit: da nasturcium aut [illegible] stente solutione da nastur. ʒ. ij. seminis apii [illegible] da penid. ʒ. j. fac puluerem dans cum aqua calida: da foenugene. ʒ. ß. cū hierapigra: soluatur aste turbith. ʒ. j. cum aqua calida in qua coctū sit anisum. Si autem [illegible] stercus clausum in intestino: da laxatiuum: sicut pilulas de hierapigra: pilulas de violis: vel diaserīcon cum [illegible] vel diamasceron. Item si stercus sit in inferioribus [illegible] nis: fac clystere. si autem sit ex mala complexione [illegible] ris. ʒ. ij. cū aqua et oleo rosaceo. Item si sit propter [illegible] materiam in intestinis: da ei psiliū cū ij [illegible]

Item. ℞. psilii: portu. cucurbite cucumeris an. pondus vnius spodij. ʒ. ij. puluerentur preter psilium: et cum oleo rosaceo tempera vel cum sirupo violaceo.

De probatis experimentis ad reptilia ejicienda a corpore. Capitulum. xxx.

Herbam basilicam cum radice simul tere: et cum noua ceruisia cola et da bibere ieiuno: et si fastidiu facit: sal masticet. Sed si magnus serpens propter hec non expellitur: accipe succum mori terrestris nigri coclearia. iij. da cum. xv. granis canabis: si autem desit semine tolle cimas. iij. de canabo et da bibere cum supradicto succo. Item si idem crassantus et supradictis non exierit: fac hoc sex carbones roborinos ardentes in vase pertuso mitte: lac quoque caprinum superasperge vaseque cooperto vt fumus in ore egroti per fistulam ingrediatur: et cum transglutiat si scarabeus fortis est exit. si serpens sibilans egreditur. Si rana vel crassantes vel tortuca vel lacerta sit mortua exit. Et hec omnia expellit basilicum: siue sint in precordio: siue in stomacho. siue in intestinis: si cum melle et ceruisia plenus ciphus sumatur: que in montibus et locis petrosis et arduis nascitur folia habet porro similia et satis viridia et crispa et fistulata melior. postquam eiecta fuerit statim ipsa die antequam manducet accipiat vinum calidum aut ex oleo et aceto. Si rane et crassantes propter hoc non exierint: fac quod superius diximus de moris vel sem. canabi: quod medicamen ad omnia genera lumbricorum valet. Si mora desint lac caprinum sume: quia cantaridem et lincitrem et serpentem et salamandram expellit. Si basilica non valet ad lacertas et scaridios herba marco similis mmoris eos expellit. Si colubri vel lumbrici oua fecerint in ventre vel in intestinis: herbam demacia accipe cuius radices habent testiculos ad modum nucis auellane. et quibus si lapsus fuerit homo vsque ad. iij. grana in mero nouello p. viij. dies: die tamen interpolata morietur. Sed si aliquod venenum nouellum mortiferum alicui datum sit cuiuscunque generis sit: da terre sigillate. ʒ. iij. cum vino mero per vomitum venenum foras emittitur. Et si aliqua rubigo veneni in corpore remanserit vel intestinis et quo aliter sit agnoscetur: deinde cutis incisa cum bifurcatis lignis aperta teneatur: et vinum calidum cum penna anseris super caput animalis illius aspergatur vt inebriet. caue tamen si rubea fuerit maxime iuxta cor et pulmonem ne caput eius tangas cum penna: nisi inebriatus fuerit: postea extrahe deinde ablue locum. Qualiter soporetur homo ad eius incisionem in cirurgia dicetur.

De lumbricis. Capitu. xxxi.

Hos curandos esse dico cum rebus contrariis eos occidentibus et cum egestione eos expellentibus hec autem faciunt ea. et sicca et acuta: nam hec passio non fit nisi de materia frigida et hu. Amarissima quoque quibus virtus est laxatiua: hoc idem operatur. nam amaritudo horum confusa est et vermica: occidit enim et expellit eos. hec enim medicina est absin. lupin. epithi: costus amarus et similia. siue simplicia: siue composita sint data cum melle et aqua ca. occidunt enim hec et expellunt aliquando viua et defecta: et etiam mortiuicina: his datis emittuntur da lupini. ʒ. iij. vel. ʒ. ij. turbith cum melle. Aliter. ℞. absin. abro. lupini an. pondus vnum: tempera cum melle da. ʒ. iij. cum aceto et aqua. Aliter. ℞. squille absin. abro. an. tempera cum melle da. ʒ. iij. cum aceto et aqua. Aliter. ℞. costi. ʒ. iij. turbith. ʒ. iij. tempera cum melle da. ʒ. v. cum aqua calida. Aliter. ℞. sigie. abro. an. pondus vnum lapuli. ʒ. ij. da cum melle temperatus. Item vniuersaliter dico hec quod medicina dicenda si detur cum aceto occidit lumbricos et ascarides. ℞. lupini: ysope. abro. absinth. costi amari: calamenti: sauine. hec debent dari stomacho inanito triduo ante dato lacte caprino: deinde dabis hec stomacho vacuo existente.

De lumbricis ascaridibus et cucurbitinis. Capitulum. xxxij.

Lumbricorum quidam dominantur in superioribus intestinis. s. in intestino subtili: et hi vocantur lumbrici: quia sunt longi: quidam in grosso intestino sunt quod est sub vmbilico et ascarides et cucurbitini vocantur: sunt et alij nascentes in inferiori intestino quod est vicinum ano: hi sunt vermes minuti qui teneriores sunt alijs: oportet ergo vt occidantur et occisi expellantur. Ga. dicit quod cortex malagra. si bibatur lumbricos et ascarides et vermes occidit. Item succus frondium persici idem facit. ascaridibus fortior est medicina sicut abro. absin. armoniac. lupini et huiusmodi. Alij dicunt quod os calcanei combustum et puluerizatum cum melle datum lumbricos occidit. Pueri medicandi sunt cum succo abro. vel absinth. vel armoniaco cum pauco oleo. Confectio valens lumbric. vermibus et ascaridibus vbicunque sint. ℞. absinth. sticados. armoniaci calamenti an. ʒ. iiij. polij: porrisij: myrrhe an. ʒ. ij. se. apij: ani. mara. aloes an. ʒ. j. fac puluer. da. ʒ. iij. bibere cum. ʒ. iij. lactis vel aceti: vel cum apozimate sticados vel camepiteos. Si huic medicine admisceatur fel taurinum et vngatur croco vmbilicus occidentur lumbrici et ascari. et vermes vt in initio diximus. Democritus physicus dicit de miris experimentis et alij mortenda vocant: hoc per triduum bibatur: fortiusque adiutorium ad omnia genera lumbricorum non inuenimus.

De emorroidis. Capitulum. xxxiij.

Emorroide sanguinem emittentes subscriptis curari oportet: eger assuefaciat vomitum et desiccatiuam medicinam: sicut carabe corallus gumma: et viscosis et solidatiuis sicut terra sigillata. bolo. et sommifero sicut philonio persico. trociscis de campho. et carabe. Medicamen vtile emorroydibus quibus sanguis defluit. ℞. trociscorum de carabe. ʒ. j. s. mirobala. indi. bellir. embli. an. ʒ. v. succi porri. ʒ. iij. corall. carabe: conchule asse. an. ʒ. j. et s. bdellij. ʒ. x. fac puluerem soluatque bdellium in succo porri temperetur medicina fac pil. ʒ. iij. Aliter. ℞. mirobalano. indi. bellerico. embli. an. ʒ. iij. seminis mirte siccum glandi. hypoquistidos balausti. an. ʒ. ij. masti. spice carda. gal. an. ʒ. j. seminis porri. ʒ. iij. bdellij. ʒ. x. bdellium liquefactum cum succo cypressi fac pilulas da. ʒ. iij. cum aqua calida. Emorroydes et quibus sanguis non emittitur aperiantur et sanguis exeat: in his enim malus est sanguis: cholera nigra existente dolor erit. vt igitur aperiantur cum acuta re vngantur sicut succo allij: cepe. et similibus. apertis autem sumant mirobalanos indos. et kebulos conditos. pill. de bdellio et triferam minorem. Pul. valens emorroyd. dolori et ventositati. ℞. mirobala. ind. embli. frixorum cum oleo. an. ʒ. x. se. porri. se. nastur. frixi. aniceos. an. ʒ. xv. cicute ferrugin. an. ʒ. vij. sauine amygdalarum amararum ossium cessomdo. an. ʒ. v. masticis nucis muscate an. ʒ. ij. card. ʒ. j. fac puluerem da ʒ. iij. cum aqua calida. Et si dederis succum porri cum. ʒ. j. olei nucum valet. Item si locus vngatur cum oleo veteri valet. Item mirobala. frixa in butyro bouino et se. maratri an. pondus vnum: nastur. duo: vnaquaque die tria da cum vino valet. Pilule mitigantes dolorem et ventrem soluunt. ℞. mirobola. indi. kebulorum. bellirico. bdellij an. ʒ. j. et s. cinamo. sal. indi. origani. y. cos. cicute: capparis: aniceos: cassia fist. masti. an. ʒ. j. et s. penid. turbith: an. ʒ. iij. aloes. ʒ. xx. serap. ʒ. ij. fac puluerem et gummis in aqua porri solutis fac pilu. da. ʒ. iij. cum vino. Catapl. valens dol. ani. propter emorroyd. ℞. bdellij dissoluti in oleo lini: porri: aneti: malue an. gemellam vnam: coctis in butyro vaccino et pistatis: adde vitelli oui cataplasma et mitte in ano. Pul. valet. ℞. sauine tribuli amigda. amar. aniceos an. pondus vnum seminis porri: vtriusque aristologie pireteri an. pondus. s. pistatis farina ordei addatur cum aqua coquantur in furno: deinde pistentur: et cum oleo nucum temperetur da cum vino. Item si cum eis sit apostema ca. cataplasma fac. ℞. ceruse. ʒ. v. litar. ʒ. iij. masticis. ʒ. ij. tempera cum vitello oui in oleo violato. Aliud valens apostemati calido et emorroydis. ℞. camomille: malue: melliloti ana gemellam

vnã fenugre.se.lini añ.ʒ.iij. lentis.ʒ.x.coquantur et additis ij.vitell.ouorum fac cataplasma. Aliud desiccãs emor.ani. ℞.puluer.nucis cipressi.ne coloquintide cinerem:in ano ponas:sed prius lauetur anus cum vino stiptico mane et sero. Aliud mitigans dolorẽ emorroyd.si non sit cũ fe.allia mundata pistentur ⁊ in oleo lini in modum vnguẽti téperentur. Aliud. ℞.corticum maligranati nucũ cipressi. florũ glanõ. añ.gomellam vnã: pistentur et in vino stiptico coquantur: cola et eo lauetur anus mane et sero. Unguentum desiccãs emorroyd. ℞.myrrhe.ʒ.j.succi hypoquistidos.ʒ.ij.thuris.ʒ.iij.pistentur et cum vino téperentur.fac vnguentum. Aliud ℞.celidonie litar.añ.ʒ.v.fac puluer.cum oleo rosaceo:misce donec fiat vnguentũ additis cere.ʒ.ij. Aliud desiccans emorroyd. ℞.picis.ʒ.x.olei nucis:opij thuris añ.ʒ.j.casie.pumicis argenti triturati cum argento viuo añ.ʒ.j.misceantur cum pice ⁊ oleo ⁊ licinio infuso loco firmo inducatur. Oleum valẽs emorroyd. ℞.suc.porri.lib.j.se.cicute corticum papaueris añ.ʒ.x.rute gomellã vnã:coquantur ⁊ immissa lib.j.olei sysamini coque donec remaneat oleum solũ. Aliter. ℞.[illegible] libani corticũ capparis:corticum papaueris cicute costi omnium añ pondus vnũ:sulphuris ℥.fac puluer.misce olei sambuci triplex pondus coque sufficienter. Et si bibatur vel inungatur valet. ℞.aque porri.lib.j.cort.capparum cicute añ.ʒ.x.anisi.lon.costi.añ.ʒ.v.sinaui.ʒ.iij.pistentur addito oleo crisomolecum lini añ.lib.℥.coque donec deficiat aqua et da ʒ.j.vel vnge. Suffumigatio. ℞.bdelli seminis porri.corticũ capparis thuris bdelliũ añ.pondus vnũ. Si autẽ emorroid. sta ingrossentur vt pocsata nihil adiuuent: fac incisiua sicut calcem viuam auripi.i balneo. ardorẽq; sustineãt donec incidantur: deinde lauentur cum vino et suppone cortices coloquin. et lupinos assos equali pondere. hec enim maxime desiccant. Si autem non sufficiant pone desuper vitreolum es vistũ mane ⁊ sero:et cum hec eleuabis laua cum vino:⁊ desuper pone iterum. hec sufficiant donec nigrescant: tunc auferatur medicina et vnguentum de cerusa mittatur: donec refrigeretur: vitellũ oui:farina ordei oleũ rosaceũ:postea applicabis ad refrigerandum. Si autem hec que sunt acuta minime sustinuerint: incidantur cum ferro: et ligentur. de quibus qualiter incidimus ostendemus. Ga.atrici inq̃t sunt quasi canales cãne opertorium intus et extra habẽtes sed non sanantur nisi chirurgico ferro.

¶ De passionibus natium. Cap.xxxv.

Si in natibus alique incidant passiones: vt emorroyd. vel apostemata: vel aliquid aliud oportet quid ⁊ vnde sit intelligamus: vt sic ꝑ opoztet medicetur. Apostemati igitur calido in natibus siue emorroyd. crocito frondes malue ⁊ solatr. superponant: viole quoq; et lentes mundate in aqua cocte. deinde pone oleum rosatum ⁊ vitellum oui temperata. Aliter. ℞.ceruse.ʒ.v.olibani.ʒ.vj.cathimie argentee.ʒ.ij.fac puluer.misce cũ oleo rosato ⁊ cera aqua scariole malue ⁊ desuper inducatur. Unguentũ fissuris manuũ ⁊ ani valẽs. ℞.medull. cruris bouis ⁊ ceruí adipis eorum añ.ʒ.x.mumie.ʒ.iij.cere.ʒ.ij.liquefiant in oleo rosaceo. deinde cetera misceantur ⁊ vnge basilicon desuper collocando. Aliud. ℞.resine:picis añ.pondus equale:liquefiat cum oleo viola.⁊ adipe galline:vitello oui:⁊ pauco opij et inungatur. si autem ea.sit cum ipsa fissura vngatur cum vnguẽto de cerusa qđ fit cum albugine oui ⁊ pauco campho. atq; fola.malue ⁊ portu.cum oleo rosato ⁊ cera fiat vnguentum: deinde vngatur: sedeant in aqua calida: exeuntibus desuper aspergatur puluis subscriptus. ℞.nucũ cipressi nitri. acatie suc.ypoquistidos galle añ.pondus vnũ: fac puluerẽ et desuper ponatur. Aliud. ℞.cathimie argẽ.succi ro.sumac añ.ʒ.iiij.mirte.ʒ.ij.fac puluer. ⁊ desuper asperge.prius tamẽ lauetur cum vino stiptico. Paul. ℞.litar.libani añ.pondus vnũ:micum cypressi pondus ℥.rasure plumbi:cõbuste asse. añ.ʒ.j.fac puluer. Si tumor exiuerit anusq; exierit: accipe lentis:corticum granati florum glandiũ añ. pondus vnũ: coquantur cum succo mirte: deinde mistura oleũ rosaceum in mortario mittes ⁊ applicabis. Item si anus paralysim patiatur fac quod Gal. dicit in libro passionum ⁊ est in fine.

¶ De dolore epatis ex caliditate. Cap.xxxvj.

Cum dolor sit in epate ex complexione calida primo basilicam dextre manus incide: ⁊ sang. quantum oportet extrahe: deinde succus [illegible] cum mirob. citrina detur: aut succus lupuli cũ zuccara ⁊ cassiafistu. postea ordiatum cum [illegible] viola summo mane: tandẽ post vel decoctũ [illegible] pelliana. cataplasmetur cum sanda. et [illegible] cadi. cum portu. et semperuiua cortice cucur. cum oleo et cera. His non proficientibus da trociscos de spo. cum [illegible] endiuie serum cum succo cucurbite ⁊ oxizacra [illegible] cum hoc puluere. ℞.mirob.citrin.ʒ.x.lacce lote.ʒ.iij.spodij.ʒ.iij. maratri.ʒ.j.fac puluerem da.ʒ.iij.cum lib.℥.seri in primo die in secūdo die cum.℥.viij.in tertio cum.ʒ.x.hoc fiat decem continuis diebus. capra sit [illegible] tione nec multum vicina: nutriatur ex [illegible] rina ordei lactucis ⁊ similibus. His non proficientibus da camelinum primo die [illegible] ℥.iiij. deinde octo diebus [illegible] vel adde cum hoc puluer. ℞.mirob.citrin.ʒ.x.ro.lacce [illegible] añ.ʒ.v.reubar.ʒ.iij.nitri.anisi añ.ʒ.j.da cum lacte [illegible] iij. ⁊ cum zuccara. Si autem contrarium [illegible] pleuo in vnaquaq; die addantur viole ⁊ nutriatur ex pullis iusellatis ⁊ maligrana. Si autem calor fortis [illegible] balsaminum ⁊ trociscos de spodio ⁊ campho. [illegible] calor. epar cataplasmet' ex ro.sand. [illegible] frond. vitis succo ro. addito pauco masti. ⁊ spi. [illegible] epatico custodiatur. Cataplasma. ℞.sand. [illegible] ro.ʒ.v.nenufar.viol.añ.ʒ.iij.sulphuris: [illegible] casieligne.ʒ.j.masti.folij añ.ʒ.j.fac puluerem [illegible] oleo rosaceo vel nenufar.liquefacta puluis [illegible] cataplasma. Aliud. ℞.sand.al.et ru.farine ordei [illegible] malue añ.ʒ.iij.ro.ʒ.iiij.casieligne. croci [illegible] tempera cum oleo et cera. Trocisci ad dolorem epatis. ℞. ro.se.scariole.cuscute seminis citruli cucurbite [illegible] lactu.portu.añ.ʒ.iiij.sand. al. spodij añ.ʒ.ij.reubar.maratri anisi añ.ʒ.j.tempera cũ succo scariole. da cũ oxizac. Aliud ℞.ro.ʒ.iiij.berberis.ʒ.iij.se.scar.cuscute añ.ʒ.ij. [illegible] spodij.ʒ.j.lacce reub.añ.ʒ.j.se.cucumeris melo.añ.ʒ.ij. [illegible] croci.ʒ.℥.tempera cum suc.scario. da cum oxizac. ⁊ aqua calida. Si autem feb.sit et tussis addatur [illegible] di amidi añ.ʒ.j.succi liquiricie.ʒ.ij.da cũ sirupo viol. Si vero sit feb.non existente tus pellecum cum granatis: [illegible] ba cum pauco cinamomo al.spica.coriandro [illegible] aspargos cum zuccara ⁊ aceto iusellatos: [illegible] rusiam si habent fe. diacuruma cum oleo rosato [illegible] ne: si tussis existit da maluam. Item si sit [illegible] da trociscum de spodio cum sirupo stiptico [illegible] et anino. cataplasmetur venter ex frigidis ⁊ [illegible] sanda. balau. bolo. equali pondere: soluantur [illegible] neruie. cibus sit stipticus.

¶ De dolore epatis ex frigiditate. Cap.xxxvij.

Si patiatur epar dolorẽ ex frigida complexione dabis trociscos de reubar. ex fed. de absin. de lacca ⁊ [illegible] cum oximelle squilitico [illegible] pia. cataplasmet' epar ex dialtea [illegible] dabis apozima de rad. [illegible] cum amigd. arpanasia [illegible] qui dicunt ex parum epatis lupi datũ cum reubar. [illegible] dolorẽ epatis siue sit ex frigiditate: siue ex caliditate. [illegible] fiat epar ieiuno stomacho cum parmo infuso in aqua [illegible] spice assari siue foenind. Trocisc. ad dolorẽ epatis ex frigiditate. ℞.masti. spice assari lacce lote añ.ʒ.iij.ro. [illegible] squinãti absinthij reubarbari añ.ʒ.ij.croci.ʒ.j.tempera cum suc.apij. fac.ʒ.j.⁊ ℥.da cum oximelle squilitico [illegible]

amare. Item suc.endi. valet contra dolorem epatis ex frigi
ditate vel cali.q: est penetrabilis ppt amaritudinē. Trocisci
valentes ad dolorem ex frigiditate. ℞. berberis.ʒ.iij.masti.
spice.suc.squinā.aā.ʒ.iij.reub.croci.aā.ʒ.ß.liquiri.lacce lote.
aā.ʒ.iiij.absinth.ʒ.ij.tempera cum suc.apij. aut marathri.fac
trocis. da cum oxizacra: frigiditate forti existente da suc.
yreos. Apozima valēs ad idem. ℞.radi. apij marathri aā.ʒ.
v.se.apij anisi.marathri aā.ʒ.iiij.masti.spice ana.ʒ.ij. squinan
ti.cupato. absinth.amomi:cost.sofoli: calami.aro.ana.ʒ.xv.lacce.
reubar.costi.rubee aā.ʒ.iij.passu.mūda.ʒ.xx.coque i q̄tuor
lib.aque vsq ad.j.cola.dans.ʒ.xl.cum paucissimo amygdal.
et olei laurini: et cum athanasia.da pulu. de aloe. Si stiptici
cas fit cataplasmetur et camo.melil.aloe.absinth. aā.ʒ.xv.
masti. assari.costi.casie. carabe.mirob.aā. ʒ.iiij.croci.ʒ. ij.fac.
pul.tempera cum yxeleon et nardi.addita cera. Aliter. ℞.
masti.absinth.spice squinanti.aloes.aā.ʒ.iiij.carpob. flocus
casie. aā.ʒ.ij.ro.ʒ. vj.sand.ʒ.iiij.lini gal.ʒ.ij.lauda. ʒ.j.et ß.ga
lange.ʒ.ij.fac pul.tempera cum yxeleon. et cera. Dieta sit star
nos cuius iure ciceris aneto cinnamo.galan.panis infusus in
vino odorifero bono: da apium nastur.rutam marathrum.et
similia. Si mala complexio fuerit humida: da medicamina
hydropicorum. Item si sicca da medicamina ethicorum: adde
mus in ea parum stiptici et odoriferum vt confortetur.

De apostemate calido epatis. Capi.xxxviij.

Apostema epatis si sit calidum: oportet basili
cam dextre manus curando incidi. Et si visus
phlebotomie magis existat minuendo sang.
iubendus erit. dabis ptisanam cum zuccara
natura humectetur cum suc.lupuli et cassiafistu.
clysterizetur cum iuiub.seb.zucca. et oleo viol.
Si apostema fit in gibbo epatis: stude in his que vrinam p
uocant. da igitur trociscos de berberis cum oxizacra: et suc.
endiuie cuscute solat. omnia coquantur et colentur. da.ʒ.xv.
singulorum in hora dormiendi. Puluis. ℞.cucumeris cu
cur.citru.mel.aā.ʒ.v.se.scar.cuscute.aā.ʒ.iij.ro.berberis aā.
ʒ.iij.reubar.ʒ.ß.fac puluerē. et dabis. Trocisc. valēs otra apo
stemata epatis calida existentia in gibbo. ℞.ro.ʒ.vj.berbe
ris.ʒ.iiij.seminis scar. cuscute: seminis citruli cucumeris mel.
aā.ʒ.ij.suc.liquiri.spod.aā.ʒ.ij.reubar.lacce aā.ʒ.j.et ß. se.cro
ci.spice masti.aā.ʒ.j.tempera cum succo solatri bibat.apozi
ma rad.cum zuccara. Trocisc. valent ad idem. ℞.ro.ʒ.v.ber
bena.ʒ.iiij.spod.ʒ.j.et ß.seminum citru.cucumeris lacce reub.
aā.ʒ.j.croci spice absinth.aā.ʒ.ß.tempera cum succo endiuie
Si vero calor fortissimus sit adde.ʒ.ß.campho. Item dabis
serum cum zuccara et puluerē compositum ex se. cucur.apij:
anisi marathri. dieta sit apium marathrum endiuia et similia.
Et si apostema sit in concauitate epatis studium in solutio
ne inducamus. etenim locus iste colligantiam habet cum inte
stinis: oportet igitur dari succum lupuli endiuie solatri cum
cassiafistu.iuiub. et de hoc puluere da.ʒ.ij.cū sufficienti sero.
Oportet ventrem in istis mollificari: et fiat clystere mollifica
tiuum: vt materia inferius deducatur. Item dabis lac capri
num camelinum et hunc pul. ℞. mirob.citri.kebul. aā.ʒ.
v.bel.embli. aā.ʒ.iij.se.scar.cuscu.marathri aā.ʒ.ij.dabis.ʒ.
ij.cum predicto lacte. Item die lune veniente minuatur san
guis de vena sinistri brachij.i.de epatica: et trahe multum
summo mane accipiat ex trocis.cum aqua in qua tamarindi
sint liquefacti: et cum.ʒ.j.sirupi soluatur predic in sero capri
no postq coctum est seri: serum autem coquatur donec non
habeat spumam: post diem lune vsq ad dominicum deinde
omni die summo mane sumat vnū ex trocis. cum sirupo et
sero et tamarin.aut succo scar.succus despumetur. Si non
habes tamarindos da trocis.cum sero. si non habes serum
da cum succis quos diximus et sirupo ad med. da cum aqua
frigida post diem tertium. de tertio in tertium: vsq ad dies
xv. da hunc pulue. cum sero caprino. ℞. mirob. citrini.ʒ. v.
scar.cuscute berberis se.cucume.citru. spod.aā.ʒ.ij.reubar.
lacce aā.ʒ.ß.et ß.bene pistent. dā vadit dormitū pannum in
succo herbe que stat super aquam infunde micta in eo fari
na ordei et ro.pulue.succus prius coquatur et coletur; vespe
re nihil manducet nisi duas scar. et vnam coxam galline et
micam panis: et bibat semel: ad prandium manducet prius
scar. postea folia lupuli: aut atriplices cum malua et bleta:
deinde sturnos: et coctionem porcinam non multum man
ducet: et manducet. viij.ʒ.panis et bibat. omni hebdomada
accipiat laxatiua de mirob.et mirob.sint.ʒ.iij.et in tertia die
post balneetur: in quarta die san.minuat de vena epatica.
vna vice de vno brachio: altera die de alio.si aliquando ha
beat dolorem: da sibi de trocis. odorife.per.xl. dies. donec
finiat: excepto q de tertio ad terciū de puluere pscripto cū
sero detur. pulais autem iste quem dixi esse accepturū: vsq
ad.xx.dies: in prima die accipiatur cum lib.ß.seri caprini mū
di in scḋa die cum.ʒ.viij.seri: in tertia cum.ʒ.x.seri de pul.dē
tur.ʒ.iiij.postq sumuntur trocis. fac istos trocis. ℞.berbe
ris.ʒ.vij.mirob.citri.ʒ.x.liquiri.ro.cucume. spod. spice cup.
masti. aā.ʒ.v.reubar.croci dauci. lacce aā.ʒ.ij. Si videris q
multum fecerit assellare et calor sit: da sibi de trocis.odorife
ris: et de quarto in quartum diem prefatum pulue. Trocis.
odorife. ℞.spodij.ro.aā.ʒ.vj.sand.al.ru.dragagā. pectu.suc.
liquiri.aā.ʒ.iiij.cucume. ligni aloes croci campho.aā.ʒ.j.da
cum succo scar.aut solatri aut lupuli.

De mala complexione epatis. Cap.xxxix.

Si mala complexio epatis sit ex calore: opor
tet basilicam phlebotomari si tempus: etas:
virtus et consuetudo nos adiuuēt. Et si nō
refrigeremus cum spod. zuccaro: psilio: siru
po: al.oxizacra: demus serum cum oxizac.
succus herbarum endiuie solatri bene coctū
et colatum: demus trocis.de spod.trocis.campho.trocis.li
gni aloes et huiusmodi: dem⁹ catartica suauia: et leuia: sicut
illud quod. ℞.succi cucur.maligranati aā.ʒ.ij.zuccare man
ne aā.ʒ.vj.spod.dragaganti se.cito.aā.ʒ.iij.omnia pistata po
nantur in succo illo die ac nocte: postea frica et da bibere.ab
stine lentes: erisolo.lactu.portu.bliti.solatrum cucur. si nō ha
bet feb.demus hec cocta cum pullis: perdicibus: fasianis:
custodiat se a lacte et melle et factis ab eis et grossis carnib⁹
in aqua bibenda misceamus frigidos sirupos.cataplasma
ponamus supra epar calorem extinguens: sicut lactu. portu.
cucur.psiliu: lentigo aque: malue: viol.omnia pistentur cū
oleo rosa. et aqua rosacea fiat cataplasma. Si epar vltra mo
dum debilitetur: et color infirmi liuidus plumbeus vel palli
dus sit: da confectionem incognitam in nostro antidotario
scriptam: in qua intrant reubarbarum fenugrecū. et conficī
antur cum aqua rosacea: et sirupo rosacco: et aqua endiuie.
Et si defectio epatis ex mala complexione frigida sit: dem⁹
firmo de reub. et trocis.inde factos dialaccā cū suis trocis.
diacucur.ma.et mi.diacost.quecunq hor inueneris da.ʒ.j.et ß.
cū succo apij: marathri: cocto et colato.sirupū absinth.et siru.
rad. vel apozima calamenti cum apozimate de aniso: apio
marathro: mastice: spica: folio et squinanto.demus diagalan
gā: diaciminum.demus similiter trociscos de aniso squinan
to: absinthio et similibus.caueant sibi a cibarijs ad digeren
dum duris. nutriantur cum subtili dieta et leui cum calidis
aromatibus apparata manducent vuas pas. habent enim
seruare defectionē epatis.similiter fistici quia valēt frigido
epati.caueāt sibi ab omni dulcedine: quia nocet epati et sple
ni: facit enim sibi oppilationem: amara bibant maxime si sint
pōtica. Et si infirmus pallidi sit coloris accipiatur quotidie
de antidoto quod dicitur elmiferans.ʒ.j.cum apozimate lu
puli vel absinth.vel reubar. si frigiditas et humiditas epati
dominetur: cum compositis antidotis in nostro antidotario
scriptis medicetur.

De oppilatione epatis. Cap.xl.

Si epar oppiletur a sanguine grosso ab epate ad
membra decurrente: auferamus sanguinē de ba
silica dextre manus: vel de vena que est inter in
dicē et pollicē si tpus: etas: virt⁹. et cōsuetudo nos
adiuuēt. Si nō da leue catarticū sic qḋ ℞.mirob.
citri. viol.cuscute. absinth.fumiter.aā.ʒ.x. capillorū veneris

ro.sic. radi.api maratri.anisi masti.spice.ana.ʒ.iiij. prunorum sumac.ana.ʒ.xx.omnia in.viij.lib.aque usque ad tertiam coque et cola.deinde accipe mane.ʒ.xx.cassiefistu.ʒ.x.quas iterum cola et mitte lib.ij.zucca.recoque in suaui igne usquequo fiat sirupus da.ʒ.iiij.cum.iij.amigd.et adde diagredii.ʒ.j.vel.ij.secundum virtutem infirmi. Si infirmus sit debilis vt sirupum istum sumere non valeat:nec alia tantam valentiam:sicut apozima de absin.fumoterre de radi.et similia catartica:potopiamus vt accipiat suc.endiuie et maratri coctum et colatum.ʒ.j.cum oxise.cum sibi dec. Et si sit fortis bibat prius sirupum sine intermissione. Item si sit debilis demus succum malorum gra.cum oxise.succus solat.quinquenervie cum zucca. demus diarodon trocis.de berberis.nutriatur cum cibis leuibus et subtilibus:sicut pulli:perdicibus:fasianis et similibus.pessima demus vbi radi.apii:et maratri cocte sint cum oxise. Si oppilatio de grossis hu. et visco.hu.sit:demus infirmo hierapigram. hieralogodion theodo.stomaticon et similia grossos hu.purgantia maxime si sint in concauitate epatis propter illius loci vicinitatem aduenerit. Si hu.sint in superiori parte epatis:demus infirmo diuretica vrinam prouocantia et aperientia superiorem epatis oppilationem.vene enim epatis sicut diximus in anato.sunt coniuncte vijs vrinalibus.diuretica sunt absinthium.squinan.asarum.cost. amcos et similia.horum simplicium siue compositorum da infirmo ʒ.j.et ß.cum oximelle.succo maratri:apii:yrope:absin. quecunque inueneris horum simplex vel compositum da cum oximel.vel.amyg. si fuerit necesse plus calefacere vel aperiri:quia nimis est frigidum demus serrugene filonium athanasia.diarcuma.tyriaca.diacost. et similia.demus apozima de calamento de ysopo de spermatibus cum amygdal.vel sambucei.vel nardi.troc.demus de lacca et similia.nutriatur cum spargis sicca carnibus volatilium. Si oppilatio epatis sit ex ablatis menstruis:phlebotomemus ambas venas de cruribus:demus succos herbarum coctos et colatos cum amygd. demus et apozima de calamento de radice cum diamarte et similibus. Si oppilatio sit ex mutilatione aliquorum membrorum precipimus phlebotomari et demus diuretica iam dicta.

De apostemate epatis ex frigiditate. Cap.xli.

Si apostema epatis sit ex frigiditate:demus apozima de radicibus:de calamento:ysopo cum amygd. samb.dialacca.diarcuma.diacurcu.quodcunque horum inueneris.ʒ.j.et ß.dabis cum succo apii vel maratri cocto et colato.vel apozima de radicibus vel sirupum de squinanto.de absin.cum oximelle. Si attendeamus in vrina esse hypostasim:intelligitur maturum esse apostema:deinde damus rem aperientem oppilationem et lauatiuam oris venarum. Si autem apostema sit in inferiori gibbo epatis:demus diuretica sicut spica:anisum:apium:absin.reub.squinant.ysopum.et similia. Si autem apostema in superiori parte sit epatis:purgemus corpus cum apozimate de agar.hierapi.et similibus. Si hec minime profuerint:demus absinthium.quia multum valet cum apozimatibus supradictis. Si apostemata sint inueterata et indurata:extremo sit magis de his Ga.in lib.ad glauconem.dura inquit apostemata si inueterascant nunquam curare potui:nec alios facere vidi.et eis cum huiusmodi patiens futurus est hydropicus:et plurimi licet post longum tempus inde moriuntur. Vidi autem multos in breui tempore morientes:qui scilicet breuem et nimiam habuerunt solutionem. Sed tamen ops eorum dicere curationem:duritiem epatis veterem iuuat res aperiens:sicut cupa.spica.rad.lauri:succus apii:maratri et similia.et de compositis sicut dialacca.diacost.diafenicon et similia in v.particula practice scripta.de simplicibus omne quod est ponticum et amarum. Epithimemus de oleo nardino.yreo.costi.masti.et similibus. nutriamus cum leui cibo:custodiamus a grauibus. Si autem apostema sit ex ventositate grossa et fumosa epati interclusa:demus suc.scar.apii maratri cum amygd.et oxise.troc.de absin. sirupum de squinanto.apozima de rad. Si autem apostema sit de percussione vel casu vel collisione curetur de pul.et trocis. in antidotario scriptis. Si infirmus cum apostemate patiatur cal. in epate:demus balau.bolum arme.cum suc.arnoglosse et solatri.

De fluxu san.ex venarum epatis apertione. Cap.xlij.

Si san.fluxus si sit ex apertione venarum demus quod sanguinem stringat et epar confortet:sicut balau.ro. spod.acatia.bolum.terra sigillata.carabe.gummi. hipoq.et similia.quecunque horum inuenimus:demus.ʒ.ij.et ß.cum suc.arnogl.vel frondium ritis.in aqua bibere da misceamus suc.malorum gra.sirupum mirte:sapam cibo. Si fluxus san. ex defectione mutabilis virtutis in epate et defectio sit ex corruptione complexionis sue:quod intelligitur ex liuidinta et ablatione virtutis appetitiue et col.citrino [illegible] demus stiptica et frigida:vnde ea extinguamus:epar confortemus:et sint odorifera sicut ro.sand.al.et rub.balau.spod.et similia. Similiter sapa de malis gra.cum trocis de spod. balau.suc.rodostomate et similia. Si egestio sit sicut carnis lotura sine tortura dolore et ardore:et color in albedinem vel liuiditatem:intelligendum est epati ofuari frigiditate:et virtutem eius facientem san.deficiat.vnde medicandum est cum confortantibus parum stipticitatis:sicut galla muscata.nuces spica.reub.gario.lig.al.carda.et similibus.hec simplicia vel composita demus cum aqua vbi cortices fistici sint positi.trociscis de istarum specierum data fuerint valet huic spod egestioni. Item iuuat anisi.ʒ.ij.et ß.parum assati cum suc.apii.Epithimamus faciamus epati.R.masticen.vel nardi. Nutrimus cum pullis starnis:fasianis:pull.cum aromatibus preparatis.custodiamus ab omni cibo duro ad digerendum nocet [illegible] Si egestio san.sit de crepatura apostematis vel de matricis vulnere epatis.et san.sit turbidus et saniosus per hoc intelligimus quod apostema prius habuerat:opus dari quod a sanie putredinis vulnera mundificent et confortent epar:sicut ro.balau.san.dra. mastic.carabe.bolum.croci.et similia.hec siue simplicia siue composita sint da.ʒ.ij.cum suc.coctanorum vel arno.et vulnera mundificent a putredine sua et solidant ea et confortant epar. Iuuat cum lacte amidi risi.et cum vitello oui lenibus arnogl.[illegible]

De hydropisi. Capitulum.xliij.

Diximus in theorica vbi de pas.locuti fuimus omnis hydropisis de defectione nascitur virtutis generatiue san. Et quia hec pas.aliquando ab epate:aliquando a vitiis membrorum sequitur que sit ex defectione virtutis digestiue. Si cum calor sit vnde digestiua deficiat:demus que calorem refrigeret sicut trocis.de campho.de spod. de berberis cum suc.scari. endi.maratri.cassiafist.purgemus humiditatem cum [illegible] vel suc.fumiterre:vel cum suc.herbe [illegible] aborum [illegible] tis. Si frigoris causa vna et eadem deficiat virtus:quod ex [illegible] col.intelligitur:et sitis paruitate:demus medicinas calefacientes sicut diarubar.dialac.diacur.diacost.tyriacam ma.vel mitrida.trocis. de cup.de aniso.de absinthio.athanasia.sirupum de squinan. de absin.de ysopo.de rad.et similibus. Si aqua continuus hydropico detecetur et multiplicetur:ita vt virtute patiens aggrauetur non in virtute confortanda laboremus:sed ad purgandam aquam festinemus que purgatio quatuor modis fit. Primo cum [illegible] tiola cum vrina expellentibus sicut spica.cassia.[illegible] sto.reub.aristo.lon.ro.squinan.croco.asaro.maratro.apio. myrrha dauco.et similibus simplicibus.de compositis demus dialacca. diacurcu.diacost.athanasia honorificam.trocis.de aniso de absin.et similia.si hec non profuerint:demus parum de [illegible] cum suc.asari. Secunda medicina aquam cum [illegible] sudore et solutione educit quod cum bal.efficitur [illegible] bus:velut si fumigetur cum aqua vbi cocta sint [illegible] melilo.abro.sansucus et quibus venter [illegible] natur vnctionibus et stercore bouino:caprino [illegible]. Tertia medicina quod hanc eandem purgat est [illegible] vrina eius et serum. Que purgant cum virtute attractiua [illegible] vt tithimallus elacterius et coconidium.serapi.stercus [illegible] eterium rad.calchidicos:yreos:eufor.colloquinti.scamo.et similia. Quarta medicina est cum incisione ventris et perforatione facta:hoc autem est crebrenter impletur. Ideo opus medicum [illegible] de hac medicina se intromittere:nisi cum magna sit cautela et in vno solo genere quod vocatur hydropos.vt autem hec incisio fiat vt scilicet in chirurgia dictum sumus. Incisio non valet in [illegible] sarce.et aliquando hidropicis:vt doctrina in chirurgia [illegible] Phlebotomia nulli generi hydropisis conuenit nisi [illegible] habentibus hanc pas.propter ablationem menstruorum [illegible] tes eam propter ablationem que ab earum corporibus [illegible] di vt de emoroidis.vel narium emissione [illegible] non [illegible] cum virtus non deficit. M.dicit vrina caprina [illegible] ea.cum spica sumpta dissoluit hyposarcam cum [illegible] Alii dicunt quod vrina pecudis nig.vel [illegible] similiter [illegible]

si per pas.

Si hec passio sit ex colligantia aliquorum membrorum: curetur cum aperitiuis diureticis sicut suc. ebuli: maratri, vitice, et si milium. Quidam dicunt si succi ebuli: marat. ana. ʒ. vij. tribuantur ad potandum hydropico siue patiatur ex stomacho: siue ex splene liberatur. Si autem propter apostema splenis: aut de frigida complexione stomachi: aut de humoribus grossis oppilationem facientibus in via epatis patiatur: dem⁹ stercoris columbini. ʒ. i. pigre. ʒ. ij. cum oximelle, tribuatur et ea que stomachum confortent: sicut sirupus nardi et absinthij. Si aut hydropisis sit ex defectione pulmonis seu renum: seu splenis: curetur cum hoc medicamine probato: et maxime illi qui habent aquam intercutaneam: quod. Rx. stercorum vulturis ac stercoris canis ana. ʒ. vij. macerentur in tribus sextarijs aque: quibus colatis dentur hydropico bibere. illis vero qui habent aquam intercutaneam alpersis in potione lilifagi. ʒ. iiij. capparis. ʒ. iiij. hoc magnum est. Item si sit aliqua species hydropisis ex defectione ieiuni et meseraice: demus. ij. ʒ. de ieration cum succo cuscute: vel succo lupuli colato cum reubarbaro temperato. Et nota quod medicamen superius dictum scilicet stercoris columbi et pigami. valet multum omnibus hydropicis et maxime illis qui patiuntur ascites: calcucecmenon: idest bat titura eris decies vel pluries lota: et oblata cum quolibet medicina prodest mire hydropicis: et purgat eos suauiter. similiter si demus sambucum cum oximelle statim prodest. Et quandoque fit vitio renum et vesice: sicut contingit in illis qui multo tempore habent lapidem vel arenam in vesica: et contingit ex grossis et viscosis humoribus: qui cum possint liberari non dimittantur: sed fiducialiter medicentur cum aperitiuis et diureticis: et lapidem frangentibus: et omnes fere hydropicos liberantibus fere dixi: quia si hydropisis ex acuta passione fit vel calida complexione epatis et virtutis solutione vel defectione non valentis sanguinem generare: non curatur: sicut in theorica exprimus: cum natura nec calida nec frigida accipere possit: choleris augmentantibus sed frigidis hydropisim. dem⁹ igitur. ʒ. vij. antidoti scorpionatij cum diureticis apozimatibus que lapidem frangunt: et vrinam mouent in omnibus passionibus quibus conuenit: quia proprium est scorpioni vrinam prouocare et aperire vias vrine: et hoc age in eis quos scamonea in intestinis: si taliter comburatur et dictu ... vigesima particula dicetur. Demetrius dicit: si cataplasmemus stomachum hydropici ex farina ex spelta mixta cum sapa et tant... eadem ebuli suc. tepefacto cum ipsa farina per viginti dies quamuis impossibile videatur: tamen liberatur. Idem facit succus fumiter. Item fimum agni siccum tere et coque cum oximelle et sulphure: vinum autem comisce et line totum ventrem: aut cunas capoinas cum vrina infantis masculi: hydropisim creditur euacuare.

De passionibus splenis. Cap. xliiij.

Splenis vero medicine sunt multimode: in quibus nonnulli decipiuntur: cum enim splen sit sedimen et receptaculum cholere nigre eam attrahendo ab epate et sibi fit quasi cibus: quod cum non habeat: nec attrahere possit ex defectione virtutis appetitiue. hoc autem cum remaneat in epate distemperatur epar et omnia ab eo sanguinem recipientia. Item nigra generatur yctericia quam multi medici quidam putant speciem hydropisis esse propter tumorem faciei: et ventris et pedum et mutationem coloris vrine in albedinem: de quibus liquide tractauimus in theorica: vbi de colore vrine et maxime nigre locuti fuimus: quam passionem facile curamus apozimate hoc. Rx. capillorum veneris: ceterach. adianti. boraginis: pimpinelle. ana. ʒ. vij. sulphur: quantum cetera: coquantur ad tertiam: et bibat quotidie vsque ad diem septimum. Si hec passio sit cum feb. curetur cum apozimatibus corticum salicis in nostro antidotario scriptis: quia defectionem splenis et calorem epatis auferunt. Si hec passio inueterata sit ita quod appetitus stomachi deficiat: cataplasmetur stomachus et splen cum absinthio: costo: amomo: spica: temperatis cum suc. verbenace. similiter ex illis fiat sirupus.

De oppilatione splenis. Cap. xlv.

Si splen oppiletur: curetur in initio cum diureticis potionis amaris: non cum cataplasmatibus: sed cum potionibus competentibus: facile erit in curatione et obediens in medicamine. que passio potest curari cum omnibus amaris: vt absinthio, centaurea, et similibus. cauendum est ante curam et post curam a melle: et ab omnibus dulcibus cibis et potibus: quam causam satis ostendimus in secunda practice particula: cum de sapocibus necnon aperitiuis disputauimus.

De apostemate scliriotico splenis. Cap. xlvj.

Quod si apostema indurauerit: ita quod ad sclirosim deueniat: durum fit ad curandum: et longum ad sanandum: et cum habeat duriciem non oportet curari cum cataplasmate vel epithimate: vel emplastro extrinsecus apposito: sed in forti fotus detur medicina ad bibendum: quia splen medicinam epate recipit fortiorem. Et si apostema fit cum feb. phlebotometur basilica sinistre manus vel vena que est inter auricularem et medicum: si tamen cum tempore et etate adiuuemur. Scarificatio sub sinistra spatula multum valet duriciei splenis. similiter scarificatio sinistri cubiti dolorem splenis: et febrem quartanam aufert. dem⁹ etiam suc. folia eri tamarisci. vel coctos et colatos cum trocis. de cap. vel de lacca cum oxi. Et si calor sit fortis et longi temporis curetur cum apozimatibus corticum salicis in nostro antidotario scriptis. Utilissimus est splen canis coctus siue crudus tritus et splenetico ieiuno datus: non solum scliroisim dissoluit: sed etiam splenem mirifice minuit. Et si apostema sit sine febre: quia plurima passio splenis de frigiditate fit et grossis humoribus: oportet fortiorem medicinam dare: et duram sicut epithimum agar. sticados: polium: prassium: centauream: capparis: radices absinthij: scilla: scolop. et similia. fac apozima secundum virtutem da. Et si hec passio inueterauerit dentur. ʒ. ij. de antido. scorpio. non quotidie: sed de septem in septem: et sine dubio liberabitur.

De ventositate splenis. Cap. xlvij.

Si ventositas sit in splene inclusa: curetur cum diacosto: homoriusia: diarcubar. dialacca: et cum antidoto: quo. G. curauit patientem herbarii inuentorem: et cum trociscis confectis cum suc. tamarisci: in nostro antidotario scriptis: quia multum valent duriciei et tumori: et apostemati splenis et ventositatis. vtatur quotidie sirupo absinthij et oximelle squillitico: purgetur interdum cum hiera rufi latina theodoricon commiscemus. confectio enim hec antidota in. xx. pantegni particula sunt scripta. Dicit quidam si. ʒ. j. amoniaci detur cum oximelle: curat omnem duriciem splenis et epatis: et hoc verum est si hec passio sine febre fuerit: si cum febre minime valet. sanguisuge super splenem ponantur. Et nota quod in nulla epatis et splenis passione est trahendus sanguis nisi prius humores purgentur: sed si passio epatis et splenis sit cum scabie cutis superuenienter: purgetur corpus cum hoc antidoto vel apozimate super inuento. Rx. sticados hellebori ni. polip. centaur. camedreos: camepi. ana. ʒ. ix. succi fumiter ℥ ß. suc. lupuli suc. maratri: suc. scari. suc. pimpi. suc. pslij: suc. geneste. ana. ʒ. xvij. epi. cuscute. ana. ʒ. xliiij. coquantur omnia in. vij. lib. aque: pariter colentur: da splenetico et epatico ad bibendum. vij. partes huius decoctionis: et quod in panno remanet proiciatur: et sic de. vij. in. vij. detur quousque dies fuerit expleti: et certissime liberabitur: siue sit cum feb. siue sine febre. Hec passio epatis et splenis: si sit. xl. annorum eradicari potest: sed postquam liberatus est caueat sibi a dulcibus cibis et potibus et ab omni medicina facta cum melle: et etiam ab amido et caseo: et ab omnibus ventositatem facientibus. Et si non possit vel propter paupertatem vel quamlibet aliam rem: misceatur in eius comestione pul. iste. Rx. se. maratri: se. geneste. ana. ʒ. j. agarici: cinamo. ana. ʒ. ij. et in vino sic ponantur: vtatur etiam quotidie diureticis ciceris in apozimate anisi maratri epi. brusci. sparag. capil. vene. polit. reubarba. rubee agrestis. se. borag. et similia. Et sciendum quod in nulla passione epatis siue splenis vtendum est cataplasmatibus: nisi prius diuretica et amara sepissime tribuantur: quorum nocumentum et quid amara prosint interius: et quid obsint exterius: in secu-

de practice particula: cum de sapotibus aperitiuis tractaui mus ostendimus. Epithima Johannis damasceni et electua rium valens ad splenis corruptionem et sui duriciem et humo rum grossitudinem: et oppilationes aperit. ℞. rad. ʒ. xxx. cor di. ʒ. xv. aque. ʒ. xx. tamar. ʒ. xv. sambuceʒ. ʒ. lx. coque ad sua uem ignem donec solum remaneat oleum: et cola: deinde ar mo. ʒ. vij. et ß. die ac nocte in forti aceto infusi mitte in morta rium et moue vsquequo fiat quasi medulla et mitte cum supra dicto oleo coque igne lento donec commisceatur: et sic cum opus fuerit vel bibatur. vel inungatur. Iuuat similiter aqua vbi ferrum infunditur si bibatur per. vij. dies: vel sola cum vino vel aposimate aliquo supradicto. Si hec passio sit de emotoy. curabis eam cum trifera magna ysiace: et cum aliis triferis in vltima particula huius libri scriptis. Habeant secum sple netici ciphum vel parapsidem tamarisci: et alia instrumenta ad bibendum et comedendum vtilia. Dia. dicit: farina fenug. cum nitro et aceto cataplasmata valet ad duriciem splenis. Idem dicit: cinis ramorum vitis cum oleo et aceto et ruta valet ad calidum apostema splenis. Galie. dicit. emplastrum vini vel aceti cum stercore caprino: valet ad omnem duriciem splenis. Item dicit alosantus in vesica inclusus similiter spleni supe positus fortius medicamen non inuenimus: quia non solum mollesfit: sed etiam desperatum pre duricie ad sanitatem per ducit. Alii dicunt armoniacum cum oximelle si tumori epatis et splenis superponatur potenter duriciem soluit. Puluis ad omnem infirmitatem splenis et epatis cardiacis et constipa tis paralyticis et cephalicis. ℞. costi. reupon. ana. ℥. j. se. ma ratri. ℥. j. piperis fenugre. ana. ʒ. iij. aloe: centauree: gentiane: baccarum lauri: marrubij. ana. ℥. iiij. fac puluerem da cum vi no calido aut sero quantum tribus digitis cape poteris: omni tempore epar incolume seruabit. Emplastrum valens ad sple nem et grossos humores: et emotrop. ventositatem viscerum frigidorum et arteriarum ventositatem. ℞. zinzib. capparis: ra dicum casie. piretri: polipodij: piperis long. liquiri. ana. ʒ. vj. reubarbari: galange: asari: masticis. cinamo. acori: squinan ti: costi: cimini. ana. ʒ. iiij. mellis quod sufficit.

De ycteritia. Cap. xliiij.

Ycteritia si fit ex oppilatione splenis cum diu reticis et aperitiuis medicetur: vt absin. sirupis: et huiusmodi. Si fit ex defectione virtutis apperi tiue: cum sirupo de absinthio et nardino medice tur. Si fit propter actionem nature in die crisis optima est: medicetur cum mitigantibus choleram rubeam sicut aposimate de prunis: orizac. malisgr. cucur. et similibus. Cum autem morbus incipit declinare et acumen feb. extinguatur choleram rubeam deponamus cum succo cuscute vel solatri: vel cassiaf. et manna. demus ptisanum cum zuccara. nutriamus eum cum cucur. lentibus dictis: et similibus. Cataplasma super epar de sanda. ro. campho. cordei farina cum succo solatri et portulace. feb. autem cessante: et ycteritia manente: demus infirmo suc. solatri: maratri: cuscute: cum orizacara. demus et troc. de spodio. de sanda. de lacca. nutriamus cum pullis pul cibus fasianis. omnia coquantur cum aceto et suc. coriandri vel aceto: vel lacte mulieris. Si autem feb. careat minuatur de basilica dextre manus adiuuantibus etate: virtute: tempo re: et consuetudine: deinde purgemus cho. cum cassiafistu. mi robala. citri. vio. cuscuta: absin. prunis iuiub. cerfe. et similibus: et pillulis antedictis chole. rub. purgantibus. Si autem phle botomie obuiauerit propter defectionem virtutis et tempo ris frigiditatem et etatem: demus succum solatri: cuscute: en diuie: maratri: bene coctum et colatum cum orizaccara. Si calor sit nimius: demus de spodio: de compho. cum orizac. demus ptisanum: pisces recentes: pullos cum aceto et zuccara: de mus secum spod. radi. mirte: cum succo maratri cuscute se lutri: et modico aloe. crocus multum valet huic passioni. Tro cisci valentes ad hanc passionem. ℞. ro. spod. ana. ʒ. ij. suc. eu po. se. portula. ana. ʒ. ij. et ß. croci. ʒ. j. et ß. anisi: maratri: reubar ra. ana. ʒ. j. puluerizata cum succo lupuli maratri et oximelle temperentur: potenter stringunt. Et si non est sin crisim ve luti si ante septimum diem appareat: timorem innuit: quia natura non est assueta ante septimum diem ycteritiam fa cere. Signa: cutis tingitur: vrina rubicunda vel rubea multa et spumosa egestio citri. Sis ycteritia cum liber pessi ma nisi propter actionem nature sit: vt in die cretica: ea autem que est propter passionem epatis pessima est: tamen cura mus cum dieta et medicina choleram rubeam purgantibus et extinguentibus. Et si vomitus acciderit contrahamus eum et sorbeat mespila: sorbas et huiusmodi: ius ciceris rag. bibat. et sirupum talem fac. ℞. iuris lactu. lib. ij. zuccari lib. j. Sed si ycteritia sit propter calorem epatis vel calorem [illegible] na turali: curetur cum sirupo de fumoterre in nostro antidotario scripto: quia non solum ycteritiam: sed etiam epaticam curat po tenter. Et si ycteritia sit de mutatione quacumque humorum aut ex rebus calidis et venenosis: curetur cum aposimate si phij lupuli et maratri. Si vero sit ex potione calida venenosa: curetur cum electuario squillitico. Si autem sit ex com plexione membri calidissima: cum puluere de cornu cerui cure tur cum vino admixto. Si sit ex defectione appetitus [illegible] le: cum sirupo absinthij vel succo medicetur: aut cum hiis mutationibus quas dicturi sumus. Democritus dicit medi cum infunde ante septem dies in aceto et in alio die tere et tri bus infunde: ycteritiam liberabit. Item pinonum saxifraga agrimonia: radix capparis: radix malli cure: [illegible] vigorem. Si ycteritia cesset de corpore: citrinitate in oculis re manente sternutationem faciamus cum succo bete: vel cum nigella: vel lacte mulieris vel aceto cum oleo rosaceo et simi libus. Trocisci valentes ad ycteritiam oppilationes splenis et epa tis. ℞. bierepig. absin. suc. eup. ana. ʒ. ij. ro. spo. squinanti fi ri folij. ana. ʒ. j. et ß. lacce reubarba. ana. ʒ. j. croci [illegible] ana. ʒ. ß. tempera cum succo endiuie. fac troci. pondus. ʒ. j. et ß. da ʒ. j. cum suc. endiuie et orizaccara. Troci. valentes ycteritie chole. ni gre materiam purgant. ℞. ro. absin. spod. ana. ʒ. iij. lacce rea bar. suc. eupo. maratri: anisi: se. portula. squinanti. ana. ʒ. j. et ß. scamonee: dragaganti. ana. ʒ. ij. croci. ʒ. ß. [illegible] tem pera cum suc. solatri. fac trociscos. ʒ. j. et ß. da cum suc. endi. et maratri bene cocto et colato.

De arena vel lapide in renibus. Cap. xlv.

Cum arena vel lapis fit in renibus: [illegible] per quiri an corpora abundent acutis humoribus: quod si ita sit purgentur: et postea balneari assidue omni die faciamus bis vel ter: egredientibus aposima de apio vel aniso vel feniculo. demus et de lapide qui in tra spongiam inuenitur. Rufus et Philagrius dicunt la pidem qui est intra spongiam puluerizari debere et cum vi no dari vel aqua calida: quia lapidem frangit. demus etiam ptisanum vel aposima de rafano et cocto. et capparis radice quodcumque horum inueneris vel in vino vel aqua calida detur. et omnia diuretica sicut acorus: spica: calamus aromaticus: cicer radices apij: petro. cassia. silobal. carpobal. calamentum: ciper rus: asarum: et similia simplicia vel composita cum succo [illegible] culi apij vel aposimate ciceris nigri. scorpionis combusti ʒ. ß. cum vino prodest Antidotum Galieni valens ad idem. ℞. dauci carpobal. spice. asari. petrosel. anisi: [illegible] mil. cinamo. ana pondus equale. fac puluerem: mellis quod sufficit. Abstineant se a grossis cibis et saturitate et multa co estione. assuefaciant post cenam vomere et mundificare cor pus sirupo de absinthio communi diuretico. assuefaciant vinum non bibant: nisi clarum et subtile: [illegible] assuescat exercitia temperata: nec ea negligant. Si dolor per maneat nec cesset: calefaciamus locum cum aqua calida vbi cocta sint camomilla ruta: pultes cum farina et vino pone si per hanchas dorsum et pectinem clystere faciamus de malua et camo. furfur: fenugre. ordeo: oleo vio. camo. et similibus. Se deant in aqua sulphurea.

De dolore renum. Cap. l.

Si dolor renum vel defectio coitus sit ex mala com plexione calida: detur lac asininum cum ceruisi to vel caprinum. similiter et serum: [illegible] cur. potetur. ordeo: psillio: violis: liquir. quodcumque horum inueneris: cum oleo vio. vel [illegible]

amygda.tēpera. Si dolor sit ex frigiditate: medicetur cū calidis epithimatibus & dissolutiuis cataplasmatibus: maxime fo cū oleis sicut daphnileon: camomilleon: anetileon: & similibus, cum butyro bouino: & herbarum succo: sicut apij maratri: camomille. Galie. supra epidimia: dolor renum velissime curatur cum exercitijs & abstinentia ciborum humidorum & acceptione diureticorum: quod vniuersale est dolori renum. Dolor renum cū venit iuuenibus propter pharmaciam vel phlebotomiam: exercitia iniūcta a Galieno sufficiunt: purgant enim humorum superfluitatem: & phlegmaticam digerunt humiditatem: membra confortant. Diuretica bibita phlegma viscosum de renibus mūdificant. vnde Hippocrates in aphorismis: dolorē renum post .xl. annos patientes nunq̄ curantur: q: diuturne passiones in renibus cōtingentes permanere habēt cum ipsis.

De apostemate in renibus. Capi.lj.

Apostema in renibus si sit ex calore: dem⁹ psilium loti cū oleo ro. & zuccara iulebos & se. cucum. demus mannam cū succis solatri maratri coctis: suc. endiuie cocti calicū. & omnes. Si ventrem habuerit constipatum: fiat clystere cum viol. ordeo: malua: oleo rosato & similibus: nutriatur cū humida dieta: quā cito digerere valeat sicut ptisano: abstineant se a coitu: equitatione: labore: & calidis cibis: sicut nigella: & simlib⁹. Si vēter infirmi sit solut⁹ vltra modum: demus psilij. se. papaueris. ana. ʒ.j. et f. cum sirupo rosa. vel mirtino. Demus hos trociscos: q: valent in statu apostematis. ℞. papaueris: dragaganti: cucu. citruli: melo. cucur. portula. ana. ʒ.iij. amidi. se. malue, boli. ana. ʒ.j. & f. croci. ʒ.j. tempera cum succo maratri fac trociscum. ʒ.j. da bibere cum aqua rosata. Cataplasma mollitiuum pone sup apostema. Et si de humoribus frigidis sit apostema: dem⁹ oleum amigda. cū apozimate fenugre. & de ficubus siccis cū medicina dig.rili & dissolubili. cathaplasma fit exterius de fenugreco: frondibus caulis: & simlib⁹. Et si ipsum maturatum cognoueris: rūpi tamen tardetur: fiat cataplasma ex stiptico: quod expertū est. ℞. galle balau. staphisagrie cornicis pinearum pondus equale: omnia misceantur. Stercus caninum optimum est in omnibus cataplasmatibus: quia phlegmaticū vel melancholicū apostema siue exterius siue interius sit eliquat. Et si cum lacte caprino bibatur omnes putredines viscerū & vulnera mūdat. Si sanies inde fluxerit & apertū sit: opꝫ in solidatiōe vulneris festinare: dem⁹ ergo trociscos supradictos vulnerū solidatiuos cū lacte caprino vel asinino: decoctis vel spōgia: vel cataplasmata ponātur de coctis ficubus & sapa facta: q: maturant apostemata & saniem educunt. Si vulnus sit pessimum clysterizetur cū oleo rosato & lacte & ordeo. sedeant in aqua vbi cocta sint ordeum & malua: quia ista medicina saniem subtiliat & currere facit. Si sanies sit grossa nimium: demus succum maratri apij et absinthij bene coctum: post lac asininum detur: vel iumentinum: q: habent vt mūdificent. Si sanie loca & vulnere mūdificato permanet arsura in vrina: demus lac vaccinum: q: multum valet siue sit interius siue sit exterius: nutriamus cum tritico amido: gummi arabico: iure: risi: & similibus. Si saniem ablatam videris & vulnus mūdificatum: quod intelligitur ex febrium mitigationibus: & dolorū ablationibus vrine albedine et eius liquiditate et sui putoris ablatione: oportet infirmum nutriri ex cibis facilis digestionis sicut lacte & iure de lacte & farina facto amido ac iuribus crassarum gallinarum: et herbis vt malua: acida: portulaca: omnibus coctis: hec cibaria ardorem vrine mitigat & plagas solidāt. Cum vero feb. est tota ablata nutriamus cū carne arietina hedulina: pullina: piscibus petrosis & similibus: abstineāt se a labore: assuescant quiescere.

De vulnere in renibus. Capi.lij.

Vulnera si sint in renibus: non ad ea mundificanda differamus: quia si inueterata sint: non amplius possunt curari. renes enī tenere sunt substantie: in quibus si sanies immisceatur vel inuiscatur: medicina nō recipitur: quā medicinā incipere debemus cum spōgia aqua calida & oleo rosato infusa. postea fiat cataplasma. ℞. rosas lētes mirtam puluerem molendini: oleum rosatum: & similia: demus suc. cucu. bolū armē. cū lacte asinino. vniuersaliter omne lac hāc passionem iuuat: demus se. melo. cucume. cucurbi. citruli: cerasi. malue: quodcūq; horum inueneris da coctū cum iuiub. vel ptisano vel in lacte asinino vel caprino. Et de compositis etiam demus trociscos. ℞. semi. lini dragaganti. ana. ʒ.iij. amidi. ʒ.vj. boli. gummi arabici. ana. ʒ.j. & f. fac trociscum. demus de troci. & pul. in antidotario scriptis. nutriatur cum amygda. ptisano: oui vitello: rizo: & similibus.

De fluxu sanguinis renum. Cap.liij.

Si sanguis sine dolore exit: intelligimus q̄ de epate sit. vnde incidenda est vena basilica dextre manus: & cum subtili dieta dietetur. precipiam⁹ ei laborare & a coitu cauere. medicina est danda in fluxu sanguinis ab epate dicta. Si sanguis exierit sine causa precedenti cum dolore: intelligitur quia vene in renibus sint aperte: quoquomodo mingatur sanguis: incidēda est vena basilica & extrahendus est sanguis adiuuātibus etate: tempore: virtute: et consuetudine. precipienda est quies & minuenda sunt exercitia: motus: coitus: requirantur cibaria: dieta: & medicina: quas in fluxu sanguinis ab epate diximus: demus trociscos psiliticos & alios trociscos ad hanc passionem probatos in xx. particula huius libri scriptos. Galieni trocisci liquefaciunt sanguinem coagulatum de incisione venarū epatis & renum: qui fluit in vesicā patientis & vrine exitū prohibet: & a sanguine coagulatum intra stomachum: quod descendit de sanguinis fluxu narium. ℞. absin. radi. maratri se. apij. dauci michee. se. melo. frondiū rami. pondus equale: da bibere cū lacte asinino: vel apozimate radicū vel ciceris.

De eodem Capi.liiij.

Hanc passionem habētes si ad medicādum non festinent: maceratur nimium corpus & consumitur: venter constipatur & cito periclitatur: oportet ergo dari frigidam & stipticam medicinam renes confortantem & calorē extinguētem sicut ptisanū cū sapa mirtina vel citonina cum psilio loto & aqua frigida vel oleo ro. vel orizaccara. demus trociscos cum sirupo frigido & stiptico. Nutriamus cum frigida dieta sicut lactu. portu. mespil. piris: sorb. carne hedulina. & etiam stiptica omnia danda sunt: vt poligonie suc. dragagantum: & similia. aut sulphu. radi. cum vino & lacte coctas bibāt & strictiorum crudum manducent: studeamus vt sudent & ponamus cathaplasma super renes de solatro: frondes vitis: cū oleo rosato: & similia.

De lapide in vesica. Cap.lv.

Si lapis sit in vesica sicut de renibus debet mūdificari: Dicunt quidam si de sanguine vulpis liniatur statim rumpitur lapis: quod probatur: quia si lapis in illo sanguine triduo dimittatur soluitur. Bacce hedere. vij. vel. ix. trite cū aqua calida vel vino potui date calculos vesice frangūt & vrinam potenter ducunt. Leporis sang. & totam pelles in latere crudo comburere: & in cinerem conuerte & da coclear vnū in aqua calida ieiuno stomacho: rūpit lapidē & eijcit foras. hircū iiij. anorū & nō castratum occide. primum sanguinem dimitte. secūdum collige: & sicca diligenter. partes vnam in aqua calida solue: & da dolenti & sanatur. Sed vt dicit Hippocrates. experimentum fallax. Quis incredibilia videbantur: tamen sm aliud cūa sm rationem facienti non opꝫ transire ad aliud. Et si su sceptis expertis medicaminibus non rumpatur: demus ʒ. iij. de antidoto scorpionato: in nostro antidotario scripto.

Et si adeo sit magnus vt exire non possit vrina: festinemus lapidem de suo loco mouere: non enim sanabimus: nisi chirurgica incisione: et lapidem efferre: sicut Galie. in megategni lapidem auferre de via vrine cum argalia facage siue aurea siue argētea facta vt subula: sed in capite plana que mittatur per virgam ad auferēdum de loco suo petram. qualiter extrahatur in chirurgia apparebit si in. ix. practice particula legeris. Et si calculos chirurgia sublatos cū ciatho aceti et vini vno dederimus calculosis: calculos frāgit et vrinā potēter educit. Si sit in ore vesice: oportet infirmū iacere supinum et pedes sursum erigere: et huc et illuc mouere: vt lapis de ore vesice moueatur.

De vulneribus vesice. Capi. lvi.

Irramus aquam et mel. se. citrulli cum albu. oui et visco se. ciconi. psilium fugat similiter si per argaliam mittamus cum oleo viola. et lacte mulierio vel asine: vel albu. oui. Epithima faciamus cum cera alba: oleo rosato vel viola. diagan. se. malue et spungia vulturis. Aliter. ℞. cere picis butyri et axūgie anseris: psidie: pōdus equale. Democritus physicus: dicit nasturcij se. et orobi farina: cū melle data soluit apostema vesice. Anserinus adeps vel gallinaceus solutio. prop. cerotum cū oleo et lana intincta vulue mulieris per dystere trahicos vel cataplasma statim dolorem tollit: febres mitigat: somnum prestat: si phlebotometur in initio prodest.

De diabete. Capi. lvij.

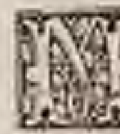
Hec passio si fit ex dominio caliditatis: demus frigida: sicut oleum rosatum: psilium: aquam frigidam vel dragagātum se. cucu. cucur. ana. ʒ. j. cum oleo rosato aquā frigidam: vel spodij. ʒ. j. et ℞. cū aqua frigida et sirupo rosa. in virgam mittamus oleum rosatum: cum lacte mulieris. similiter argaliam faciamus cum oleo rosa. et albumine oui. Confectio valēs ad calorem vesice et ardorem vrine atque guttationes. ℞. dragagāti: gūmi: portulace: se. cucu. melo. lactu. cucur. ana. ʒ. iij. fac puluerem frica cum oleo rosa. da. ʒ. ij. vel. iij. cū sirupo ro. nutriamus cum lactu. portula. cucur. ptisano: et similibus. Si vrine mutatio ex defectione sit vesice. vel complexionis humiditate: demus tyriacā magnā: mithridatum: athanasiam: triferā magnam: diarodon: et similia. In comestionibus eorum aromatice species misceantur: vinum bibant forte odoriferum. Antidotum valēs ad lubricam vrinam. ℞. galle ga. carabe. asari: mastici: thuris: galan. cinamo. casie. ciperi. ro. carda. ma. et mi. piperis long. zinzib. spice. costu. pigre. pōdus equale: tempera cum succo cito. da. ʒ. ij. vel. iij. Aliud valēs similiter. ℞ mirobo. indo. ʒ. xx. kebu. emblico. papaueris albi. ana. ʒ. x. ciperi. sauine. ros. succi liquiri. sic. hypoquisti. opij: thuris masculi: bdel. ana. ʒ. v. fac puluerem. deinde ferrum indicū accipe et calefac: qd in aqua extingue: in qua fac coqui piloceta: quod est dulcissimum vsque ad consumptionem: deinde cola coquens ad spissitudinem mellis: et cum illa aqua calida species tempera: da. ʒ. v. cum aqua vbi extinctum fit illo. Aliud. ℞. corticis interioris iecoris galline. ʒ. ij. thuris: ciperi cupularum glandium balau. ana. ʒ. v. nucis. ʒ. iij. puluerizza: et cum oleo rosa. frica et da b. bere.

De stranguria. Capi. lviij.

Si strāguria sit ex defectione expulsiue in vesica infundatur aqua calida: et rectus sedeat: vt collum vesice ad inferiora tendat: precipiatur sibi vt supra pectinem manum fricet: postea costu. acorus: masti. spica. casia. cinamo. et similia odorifera sibi donentur. de cōpositis tyriaca ma. athanasia diale. et similia. balneum assuefaciat in quo cocta sint hec herbe: sus: sparagus: petro. macedo. penta. anet. absin. brāca vrsina: saxifraga: grand. folio. et accipiat de sustino vel de electuario ducis: et vngat pectinem et dorsum cum oleo nardino camomil. muscel. calefiat de spica squinanto camomilla meliloto. Si stranguria sit ex sanguine coagulato vel sanguine vel pustulis: demus medicinam solidantem vulnera sicut supra scriptum est: sedeat in aqua calida: de solatro [illegible] vngat. fiat dystere cū lacte mulieris et oleo viola. Si ex apostemate: in initio basilica vena incidatur. suc. solatri et endi. detur: calefiat in aqua calida: vbi cocta sint camo. viol. malua. et similia: cataplasma fiat de solatro: et oleo rosa. farina ordei. Si passio in fortitudine sit: oportet venam vicinam calcaneo phlebotomari: calefaciamus cum spongia aqua calida infusa: vbi cocta sit camo. anet. et similia. clysterizetur virga cū lacte mulieris: aqua codei: axungia anatis: et oleo rosato. epithima de cera: oleo nardino et rosa. propter et [illegible] sedeat in aqua calida decoctionis nasturtij aquatici: vt mingat vesica cum temperate comprimat. apostema cū crepauerit detur ad bibendum se. me. cucur. medicetur sicut vulnera [illegible] et apostemata: nec negligat aquā calidam vel epithima. Si ex lapide sit: prout dixi: oportet medicari. Dicunt quidam si centum capita in aqua coquātur et oleum per se cum cimino et de illa aqua potet et centum capita mādaret et oleum cum cimino: et de illa aqua in stupa positum et semper pectinem ligatum strāguriam sine dubio soluit. Similiter saxifraga et milium siluestre in aqua coquatur et colatura bibatur lapides frangit et vrinam educit: et maxime pueris.

De inuoluntarie mingētibus in lecto. Ca. lix.

Mingentes in lecto per se facum velle medicine demus tyriacam ma. mentam et [illegible] cum vino odorifero: et valent. ruta cocta cum vino bibita: iuuat. glanō. mirti: et [illegible] que pōdere equatur in vino et bibantur: et cum [illegible] vesica apri: aut ouis: aut tauri incensa detur bibentem cocto et aqua cum dormitum vadit. de terra [illegible] cum felle tauri temperetur et virgam vngat: et [illegible] electuaria calida et odorifera. Si hec nō profuerint vesicam piscis fluuialis per octo dies luna crescente et [illegible] glutiat et liberabitur. Et si seniores hoc patiantur [illegible] teste non sanantur.

De exitu vmbilici et syphac. Ca. lx.

Si vmbilicus vel syphac exit: resina et alumen cum melle coquātur: et cū folijs hedere super vmbilicum inducantur. Emplastrum ad eos quibus vmbilicus exit. ℞. cere: bituminis: sulphuris: et picis. ana. ʒ. ij. coque et super vmbilicum pone. psilium facit similiter et maxime pueris si cū pice temperetur.

De fissura syphac. Ca. lxi.

Si syphac scidatur siue aliquod in eo [illegible] caput et pedum cū pilis in aqua decoquatur [illegible] si bibatur omnia interiora solidat. Si crepauerit syphac iuxta pectinem in primis pili fortiter [illegible] pinus faceat in loco secreto leuatis cruribus [illegible] fiat ei cataplasma de vitellis ouorū caseo et vtraque [illegible] da et detur ad manducandum: itaque dies fiat [illegible] emplastrum de terrenis vermibus per septem dies. [illegible] le de pilis leporis cum melle vsque ad spissitudinem [illegible] et fiat potio de vtraque consolida: boragine [illegible] anaglodi: post octo vero dies super crepaturam [illegible] apponatur vsque ad sanitatem. similiter poma [illegible] valent. similiter stercus leporinum cum melle [illegible] gritudine fabe frequēter acceptū mirabili sanitate [illegible] consolidat. Et si fissura vel crepatura: vel ruptura [illegible] dicaminibus non cōglutinetur: opus est chirurgica [illegible] rentur: quorū doctrinā in. ix. capitulo chirurgie [illegible].

Finitur liber septimus practice.

Liber octauus practice de passionibus generatiuorum membrorum.

Capitula libri octaui.

De defectione coitus. Capi. i.

Quoniam in nona theorice particula passionem interiorum membrorum quadripartitam fecimus: idest animatorum spiritualium cibalium & genitalium: & curas simplices seu compositas: nobilium principalium tamen aliquod officium habentium: pro posse nostro ostendimus: optimum est vt de curis genitalium membrorum disputationem compendiosam describamus. Si testiculi patiantur ex complexione frigida & sicca: aut ex ablatione cibi: que causa paruitatem facit spermatis: adiuuentur cum cibis & medicinis calefacientibus & humectantibus & ventositatem generantibus. vbicunque hec adunantur: idest calor: humiditas: & ventositas: siue in cibo: siue in medicina: sperma generant: coitum augmentant. Qui autem has virtutes cognouerat bene ex duabus siue tribus componere poterit: vt coitus confortetur & sperma augmentetur: sicut est cicer: in quo hec tria adunantur: quia calidum est & humidum & ventositatis generatiuum & multum nutrimentum: cui non est necesse aliud ad hoc opus commisceri. Similiter frumentum coctum: & maxime cum medulla ossium. similiter & iura fabarum ventositatem faciunt & multum nutriunt: sed tamen frigiditati pertinet carnium nutrimentum. Qui perfectus vult esse huic officio mittat cum ipsis calida frigiditatem earum temperantia. Causa que sperma generat cibus est sicut recens caro: cerebella: oui vitellum: & pinee: & similia. Medicina sperma generans est sicut satirion: zinziber: galanga: been album & ru. crocus costus: nastur. & eruce se. anisi lini. Est & quidam cibus & medicina: ex omnibus ad hoc valens: sicut rapa: eruca: se. eius: baucia & similia. Ex his simplicibus medicina tantundem valens componatur. ℞. baccarum lauri se. eruce: siler coris cost. piperis: satirionis: croci: terebenthine. ana. ʒ. i. olei libras. ii. omnia commisce: libos & inguina perunge. Electuarium io. da. valet ad coitum confortandum. ℞. zinziberis: piperis longi. ana. ʒ. viii. se. ceparum: bauci: eruce: se. eruce: se. anisi liguu occelle. ana. ʒ. vii. se. sparagi (vel salis) caude stinci & vmbilici eius satirionis. ana. ʒ. xv. pinearum. ʒ. xvi. fac pul. mellis quantum sufficit. Demum & benedictam: satirion. Si coitus propter calorem & siccitatem prohibeatur: auferatur omnis medicina superius dicta. accipiat igitur lac vaccinum: pisces recentes: butyrum: crisolo. cucurbi. & simila. Clystere faciamus cum frigidis & humidis oleis. siccitas curetur: humectetur: & caliditas refrigeretur.

De ablatione generandi. Cap. ii.

Si ablatio generandi facta sit ex mala complexione testiculis dominante siue frigida siue sicca: temperetur cum calidis & humidis: videlicet cum ficubus recentibus maturis: carne recenti porcina: ciceribus: & his similibus. Abstineat a frigidis siccis & desiccatiuis vel frictis: ab aceto & allijs: quia sperma desiccant. vtatur cerebellis ouorum vitellis & his similibus: & coagulo leporis. Si acceperit de masculo masculum .ij. femina vero de feminino lepore & coeat: concipit masculum: et post coitum abstineat ab omnibus acuminibus balneis fumigijs et inunctionibus. Item Placitus dicit. gruis cerebrum cum adipe anserino & leonis ʒ. iij. mirte ʒ. ij. cum folio ponantur in auro & in argento: & inde vir naturam suam colliniat ante coitum concipiet. Item pinguedo gruis cum adipe anserino remissas duricies locorum conceptionis discutit. Lapis qui in cerebro vel ventriculo illius inuenitur filaterium est quoddam non cibus: sed animalis illius qui plumis indiget & vocatur ofimus: vnde & nomen eius dices ei: si accipiatur in cibo vel potu: vel brachio dextro ligetur viri vel mulieris ante coitum concipere facit. lapis enim qui inuenitur in vulua vel ventriculis filaterium est. pregnanti cum eum tenet quod partum ferat. Et si complexio testiculorum sit calida quod spermatis materia incendatur: cum frigidis et humidis temperetur. Si nimis sit frigida vt sperma congeletur: medicetur sicut in suffocatione matricis dicturi sumus de spermate coagulato. Si nimis sit humida & sicca: cum dictis et medicinis competentibus temperetur.

De generare nolentibus. Cap. iii.

Sunt generare nolentes: aut propter nocumentum filiorum lactentium: quia concubitus valde nociuus est lactantibus vt in custodia sanitatis diximus: maxime si conceperit: aut propter timorem patris: aut matris: vt puelle: vel propter pessimas matricis passiones vt cancrum in matrice habentes: quia si talis conceperit periculum mortis inducit. de quibus nolumus librum nostrum denudare. Pueri dens annorum octo: auro vel argento inclusus & brachio suspensus efficit vt non concipiat mulier. muri viuenti cor exemptum & brachio mulieris suspensum efficit vt non concipiat. Leone vulue particulam si in brachio suspensam habuerit mulier non concipiet. ossicula que inueniuntur in corde aut in vulua ceruorum efficiunt vt mulier non concipiat.

De gomorrea. Cap. iiii.

Sperma si inuoluntarie exierit: cum frigidis cibis & medicinis constringatur: sicut lactu. portula. crisolocana cucurbi. cucume. citru. melo. & omnibus frigidis & humidis: vel frigidis & siccis vt cum sumac & aceto: & similibus. Et si epileptico hoc contingat: allia comedat: quia sper

ma desiccant, vngamus dorsum ⁊ virgam cum frigidis rebus sicut succo solatri: iusquiami: oleo rosaceo: portulaca: litarg. ℞. portulace: cum succo lactuce balau. portula. aneti rute. arnoglo. omnium horum se. valent sive cum vino sive cum frigida sanantur. ruta ⁊ iusquiamus cum sirupo de mirta possunt ⁊ aceto. agni spermatis rute. ana. ʒ. ß. balau. ʒ. j. da cum aqua: semperque infundatur aqua fri. a cibis calidis abstineat.

De pollutione. Capi. v.

Pollutio non est aliud quam cum somnus elongatur: et corpora fordat. Pollutionem sepe habentes cum frigidis medicinis ⁊ cibis vel vnguentis: sicut dictum est sumus in propria passione: que manasitinea dicitur: idest sepe erigentibus curentur.

De apostemate testiculorum. Capi. vj.

Apostema testiculorum si sit ex cal. minuatur de vena sophene ⁊ in dorso scarificetur: ⁊ post humores ea cum pharmacia purgemus: post hec ad apostemata redeamus cum epithimatibus ⁊ cataplasmatibus de rhamno cum oleo rosaceo apostemati supponatur ireleon cum succo solatri ⁊ croco: ⁊ farina ordei cocta cum melle ⁊ aqua. Cataplasma valens ad apostemata calida in testiculis. ℞. rosa. vio. sanda. alb. ⁊ rub. ana. ʒ. iij. radicis malue: ⁊ eius se. ana. ʒ. v. memite. ʒ. iij. tempera cum succo solatri. Si ex frigore sit apostema ponamus vuas passas cimini fabas coctas: vel mellilo. cum sapa coctum. vitellum oui: farina tritici. Aliud cataplasma valens similiter. ℞. balau. farine fabe: ⁊ ciceris: camomil. ana. ʒ. vj. thuris: cro: myrrhe: cimini. ana. ʒ. j. axungie renum capreoli: cere sisamel. medulle bouine: vitelli oui: fac vnguentum. Si apostema sit durum multum accipe bdellium: ⁊ misceatur cerusa: ⁊ sapa. ⁊ impone bolum super duriciem testiculorum ⁊ mollit. Sed si ventrem habuerit inflatum ⁊ testes fac minutionem in vna venula sub mentula: ⁊ fabam fractam bene temperatam cal. superpone si testiculi cal. tempore sint inflati: sed si faba fracta cum succo radicis ebuli temperetur ⁊ calida supponatur: omnem inflationem testiculorum aufert.

De crepatura testium. Capi. vij.

Si adunatio aquose humiditatis fit inter substantiam testiculorum ⁊ eorum pelliculas: super crepaturam ponamus plumbum concauum cum acatia ⁊ ligetur plumbum panno bombicino: sub quo plumbum vngamus vnguento solidatiuo et ventositatis expulsiuo sicut aloe: myrrha: thure: lino: acatia: suc. hypocisti. bdellio. ⁊ similibus. Si magnificetur crepatura ⁊ aliquid viscerum illuc descendat: erit molestissima: ⁊ ad medicandum dura: nec aliquid possunt proficere medici nisi cum solutione ventris ⁊ dissolutione sue ventositatis sicut pilulis fetidis: pilulis de serapino: bdellio: diaroma: focrugene: triffera magna. vnguenta sint stiptica. abstineant se a grossis cibis ⁊ ventositatem generantibus: a coitu: a saturitate: a labore ab exercitio quantum possunt. Cataplasma valens ad idem. ℞. masticis: thuris: nucis cipressi: frondium tithimalli: myrrhe: sarcocole equali pondere tempera cum aceto. Aliter. ℞. balau. acatie: nucis: cipressi: pondus equale: masticis: thuris: myrrhe: croci: sarco. sangui. draco. ana tempera cum oleo rosaceo et aceto.

De tumore testiculorum. Capi. viij.

Tumor carnosus inter spaticulas ⁊ cutem testiculorum ex grossis humoribus ortus: curetur cum dissolutiuis liquefacientibus sicut est armoniacum: nitrum: fermentum: stercus columbinum ⁊ caninum: purgentur grossi humores qui sunt causa huius passionis. horum enim perfecta est medicina que causam egritudinis tollit.

De testiculis varicosis. Capi. ix.

Si testiculi varicosas venas habeant: purgentur melancholici humores qui sunt in stomacho: dietam accipiant bonum sanguinem generantem: caueant a melancholicis cibis ⁊ potibus: coitu vtantur.

De vulneribus testiculorum. Capi. x.

Vulnera testiculorum ⁊ pruriginem ⁊ pustulas si sint ex calidis sic sunt medicanda: cimolea cum aqua ca. est supponenda: acatia: cerusa: cum oleo ro. litar. cathimia argentea cum oleo ro. Vnguentum ad pruriginem testiculorum ex cho. ru. ⁊ sim. adusto. ℞. medulle bouine ʒ. ß. olei ro. ʒ. j. ceruse. ʒ. vj. sulphuris extincti. ʒ. ß. cere. ʒ. ß. acatie se. rosarum. ana. ʒ. ß. oppi. ʒ. j. fac vnguentum. Aliud valens similiter. ℞. ceruse. ʒ. v. sulphuris viui. ʒ. ß. oph. ʒ. j. tepperenter cum aceto. Si testiculi ex sedore sint vulnerati: fac vnguentum de alumine ⁊ galla: ⁊ desuper insper. Si fissuram habuerint: accipe thus minutum ⁊ pannum cum oleo rosato ⁊ oui vitello: ⁊ fac vnguentum. Et si calorem tumorem ⁊ inflamationem patiatur sine apostemate: curetur cum vnguento de albumine oui ⁊ oleo classarum: quod inflamationem soluit ⁊ maxime refrigerat.

De satiriasi. Capi. xj.

Galienus omnis inquit medicina vel cibus que virtutem augmentat: huic passioni est nociua. adhibeant ergo mitigantia ⁊ refrigerantia nullam ventositatem facientia: vngamus virgam dorsum anum ⁊ testiculos cum suc. solatri portula. lentigi. aque sempuiue: iusquiami: lactu. ro. ceruse: acatie: ⁊ similibus. cingulum plumbeum renibus superponamus. se. rute. lactu. portula. cum suc. coriandri ⁊ parum campho. agni sperma facit similiter si superponatur. assuefaciat sedere ⁊ dormire super frigidum cuscitram. Galie. dicit quod mulieres athenienses in festiuitatibus suis vbi sedent ⁊ dormiunt ponunt agnum herbam propter castitatem. Iaceant semper in latere vel supinus: dorsum enim cum calefit arterie ⁊ nerui renum calefiant: ⁊ ad virgam calor conueniat: ⁊ ex desiderio coitus eam moueat. Item opium sanat: ⁊ campho. cum oleo rosato temperata: ⁊ virga inde infecta.

De apostemate virge. Capi. xij.

Apostema in virga curatur sicut alia apostemata corporis. Si enim apostema sit cholericum vel sanguineum fermentum ⁊ vitellum oui misceantur ⁊ supponantur. Si phlegmaticum sit vel melancholicum: cum aloe oui vitellum crudum. armoniacum equo pondere misceantur: ⁊ superponantur. ad omnem inflationem virge: ⁊ ad omne malum bonum est ⁊ probatum.

De vulneribus virge. Capi. xiij.

Vulnera virge sic sunt curanda sicut vulnera testiculorum: videlicet cum aloe. semine aneti viso. aristol. longa ⁊ rotunda ⁊ similibus. Et si virga sit contusa folia oliuarum terantur cum melle ⁊ superponantur. Si vulnera sine apostemate fuerint dicentur cum ceruse litar. ana. ʒ. j. ⁊ ß. cum oleo rosato. Si sint humida mittamus cortices cipressi ⁊ cathimiam. Similiter virga si pruriat mittamus crocum carpob. ex quo solemus dissere in virga: ⁊ si apostema videmus: vnguento vtamur quod. ℞. thuris. ʒ. ceruse. ʒ. iiij. tempera cum aqua vel se. vngat ⁊ postea lauetur cum aqua maratri. vlcera virge ⁊ turbidinem pruriginem. aloe cum vino lotum ⁊ tritum mire vulnera sanat. myrrha cum aloe trita mire vlcera sanat. cera cum portula. ⁊ oleo rosa mixta ad idem probata est. Ad ventris dolorem et tumorem betonicam cum vino tritam ca. superpone lenticulas quoque in aqua cocte cum oleo rosa. idem faciunt. Si ventris fomentetur cum aqua in qua saluia sit cocta pruriginem tollit ⁊ tumorem. farina ordei in mulsa cocta: dolorem ⁊ tumorem intestinorum tollit. Si autem nimium rubeat: cimolea cum aq. ro. lamiam ⁊ cum desiccata fuerit: cum aqua ca. testiculi abluantur. Vua passa cum cimino ⁊ melle ⁊ farina fabe trita: ⁊ in linteo subducta testiculorum tumorem in pueris optime sanat.

De oppilatione vel constrictione virge. Capi. xiiij.

Si oppilatio vel constipatio fit ex lapide vel sanie vel sanguine: curetur cum medicinis ⁊ cibis in figuris ⁊ passionibus renum ⁊ vesice dictis sicut cum diureticis ⁊ lapidem frangentibus ⁊ aperitiuis.

De retentione menstruorum. Capi. xv.

Menstruis mulieribus deficientibus succurrendum est: prouocanda enim sunt cum phlebotomia sophene vel de venis sub crure existentibus. scarificatio que ante fiant ante tempus menstruorum. scarificatio quoque dum valet. similiter ⁊ coitus. cum phlebotomia

mus vel scarificamus parum sanguinis extrahatur: et in alio die similiter fiat de alio pede. Galienus in epidimia: femina cui per quattuor menses ablata erant menstrua: ⁊ facta est iam multū macida ⁊ appetitum perdiderat quā cum vidi tribus diebus sanguinem minui: in prima die libram .j. ⁊ ß. in secunda lib. j. in tertia. viij. ℥. quod cum fecerim paulo post sigura redijt prout fuerat. Similiter valet menstruis calamentum agreste ⁊ domesticū cum aqua ⁊ melle coctum de q̄ aqua da bibere. assuefacit balneare ⁊ post accipiat. ʒ. ij. diatesseron et castorei. ℈. j. cum aqua mellis: aliquādo potest dari hierapig. maxime que facta est cū cinamo. ali. dem⁹ etiā que vrinā prouocant: sicut maratrū: anisum: ciminum: apiū: cassiā: spicam: squinantū: ⁊ silia. Demus apozima de radicibus de absinthō. ⁊ de fasceol. ℥. iij. olei nardi. ʒ. j. galb. ʒ. ß. cū apozimate de sauina vel de aniso. Apozima valēs ad menstrua prouocāda. ℞. calamēti: sticados: petro. sauine: prassij: camedreos: camepi. polij: ana. ʒ. iij. maratri: anisi: apij: ameos: dauci cretici: squinanti: cuscute. ana. ʒ. j. casie. aristolo. long. genciane: baccarum lauri: reupō. ana. ʒ. ß. ⁊ ß. omnia in aqua coque: ⁊ da bibere. ʒ. iij. Pilule valētes similiter. ℞. hierepi. ʒ. iij. absinthō. turbith. ana. ʒ. iij. scamo. amio. oppopo. serapini bdellij castorei. ana. ʒ. j. ⁊ ß. tempera cū succo apij. fac pilulas da bibere. ʒ. iij. cum apozimate de calamento. Nastale faciamus de calamento: genciana: alumine: myrrha temperatis cum irelcon. similiter absinthij: nitrum: yopum. lac ficuum oui vitellum irelcon. Electuarium ad hoc valet. ℞. myrrhe nigelle: calamenti. ana. ʒ. ß. mellis quātū sufficit. Oportet vt mulier interiora vulue inungat cū oleo rosaceo vel irelcon: ne fortitudo medicīe apostema generet: vel vulnera. Calefactio vero non minus est iuuamentum de calamento: camomilla: sansuco: melilo. casia. aneto. calamēto aromatico: mēta irelcon. ⁊ similibus siue simplicibus siue cōpositis: hec coquantur in aqua ⁊ spongia infusa calefiat cum ipsa. similiter his coctis in vase mulier supersedeat: vt totus fumus in teriora vulue penetret. Si ista minime profuerint: fac pessariū in nostro antidotario scriptū: q̄d si nō profuerit: fac fumigiū ibidē scriptum.

De superfluo fluxu menstruorū. Capi. xvi.

Sanguinis fluxum si restringere volumus: phlebotomem⁹ mulierē in superioribus: vt materia ad superiora trahatur. hec fiant si sanguis in causa fuerit: fiat scarificatio inter mamillas et cuphas illic ponamus: vt dicit Hippocrates. menstrua si velis retinere situam maiorem mamill. appone. vel scarificemus sub femoribus. Si cholera rubea sit in causa dāda sunt catartica et antidota que eam purgent. Si phlegma sit in causa vel cholera nigra: faciamus catartica: vel demus antidota sibi attinētia: deinde redeamus ad medicinā sang. stringentem: vt est acatia corallus gummi mirta. sc. balau. pectula. sc. cornu cerui. bolum. cōchula marina ⁊ similia. Uniuersaliter itidem medicandum est: sicut in fluxu sanguinis de pectore ⁊ alijs membris. Cibos demus: perdices: fasianos: ⁊ similia. Mulier sedeat in aqua vbi cocta sint tamarisci: cortices granatorum: galle: mirta rosa. ⁊ similia. ventosam apponamus mamillis: ⁊ exugamus sanguinem sine scarificatione. nastale faciamus de galla alumine: thure: galle: equo pōdere tempera cum aceto. Trosci. valent similiter. ℞. balau. cōchule marine acatie. ana. ʒ. ij. galle. sanō. sauine cupularum glanō. boli: violarum: gummi: aluminis. ana. ʒ. j. ⁊ ß. fac cum succo virge pastoris: ⁊ da bibere. similiter fac nastale. Puluis valet similiter. ℞. cōchule marine: cornu cerui. ana. ʒ. vj. balau. carabe coral. spodij rosʒ. ana. ʒ. iij. fac puluerē ⁊ da bibere. Silphiū tritū: ⁊ cū vino potui datū valet. Hec si nō profuerit fac hoc experimētū sinapis. ʒ. j. tere ⁊ da potui cū vino.

De sordicie matricis. Capi. xvij.

Si de vulua pessimi humores fluant: cum cibis et medicinis curentur. Si humores sint rusi phlebotomētur ⁊ scarificentur. Si citrini cholera rubeā purgetur. Si nigri vel liuidi melancholia. Si viscosi vel albi cum fetira purgentur: ⁊ cum alijs antidotis phlegma purgantibus. Ualet etiā hoc apozima. ℞. acatie lini sc. balau. coralli: arnoglosse: mirte: ⁊ similiū. Aqua decoctionis galle humores grossos vulue desiccat. Similiter apozima tamarisci multum valet. Cortex thuris: diptamus: ciminum: nitrum: latium: tamariscus: squinanti: ciperus: anetū: anetilcon: abrota. mirtus. hec oīa valent huic passioni: siue composita: siue simplicia donentur: siue cataplasmentur: siue fomentētur: sed diptamus ⁊ cortex thuris et tamariscus velliceos sunt ad expellendos ⁊ desiccandos humores vulue feculentos.

De suffocatione matricis. Cap. xviij.

De hac passione Galien⁹ inquit: vidi mulierem patientem suffocationem matricis: nec flatum nec pulsum habentem: quā cū vidissē quasi mortuam ⁊ parum differentem a mortuis: multiq̄ medicorum astantium mortuam esse putauerūt tamen aliquantulū motus in medio corporis erat: q̄d certificare volentes lanam rarissimam carpinatam acceperunt: et eam naribus applicauerūt: de cuius motu eam viuere certificati sunt: quia flatum habebat: ⁊ animal flatum habens viuit. Prima medicina huic morbo est machināda: fricem⁹ manus ⁊ pedes illi⁹ mulieris cū dialtheon: arib⁹ applicemus res abominabiles odores habentes: sicut castoreū galbanū. picilam: lanam combustam: lichnū accensum ⁊ extinctum: fumū pilorum: vel quod melius est: oleū petro. ⁊ huiusmodi inferius fumigētur cū odoriferis fumigationib⁹: sicut ligno aloes musco: costo: odoriferis ponam⁹ in vulua: sicut irelcon: muscel. camomil. nardil. vt sperma trahatur ad inferiora: ventosas ponamus in pectine vel in inguine vngamus vuluam cum oleis odoriferis interius et exterius: demus de diacimino cum succo apij calamenti: siropū hierāpigram cum succo absinthij demus. ʒ. ij. de agarico cū vino odorifero lauemus vuluam de absinthio: squinan. camomil. sansuco: aneto: calamento. Sed quia hec passio grauissima est ⁊ dure sunt eius cause: videlicet retentio spermatis ⁊ ablatio menstruorum: quorum fumus ascendit ad diaphragma quod est coniunctū cum gula: ⁊ gula est instrumētum vocis. vnde hec passio fit cum sincopi: medicetur sicut in illa passione dixim⁹. Si cū hec passio fit ex ablatione menstruorum: demus parum de diamarte: caueant ab oximelle: quia vulua neruosa est et oximel neruis nocet ⁊ acetū similiter. Et si vulua erga aliquod latus distorqueatur vel sursum vel inferius: medicetur sicut in tractatu de sincopi diximus. Et si hec passio sepissime cōtingat: demus de diaspermaton ʒ. ij. ⁊ ß. de diambra: de resciphenete: quia multum valent his passionibus. Item confectio valēs ad suffocationem matricis. ℞. succi iusquiami. ʒ. ß. ⁊ ß. castorei piperis alb. costi myrrhe opij. ana. ʒ. j. ⁊ ß. tēpera cū vino dul. ⁊ da bibere. Urtice sc. vulue inflationem statim iuuat.

De ventositate vulue. Cap. xix.

Uentositas vulue ⁊ inflatio si fit ex complexione frigida: curetur cum cimino: aniso: betonica: myrrha: origano: cipero: ⁊ his similib⁹. demus quotidie tiriacā magnā cū vino vel succo betonice: vel decoctione galan. Puluis valēs ad hoc ℞. zedoarie: doronici: betonice: sc. apij. ana. ʒ. ß. castorei. ʒ. j. ameos. ʒ. iij. zuccari. ʒ. xx. fac puluerem. Rescephenete omnem matricum ventositatem extirpat. Danda sunt omnia confortatiua: vt gallia: lignum aloes spica ⁊ similia. Et si hec passio fit ex aborsu: sucurratur hoc medicamine experto. ℞. succum diptami: siue puluerē da febricitāti cū aqua calida: non febricitāti cum vino: fetum mortuum eijcit. Sed si volumus q̄ mater cum puero liberetur antequā puer sit penitus abortiuus: lac camelinum cum vino demus: ⁊ melle equali mensura: liberabitur. Sed si hec passio fit ex sanguine circa vuluam oppilante: demus trocis. Galie. quos scripsimus in passione renum: qui experti sunt ad coagulatum sanguinē

vbicunq; sit. similiter oleum petro. operatur ⁊ certius. Itē si sit propter parturiendi duriciem: medicetur sicut in prima practice particula diximus: cum de custodia sanitatis diximus. Si enim ventositas vulue ⁊ inflatio sit propter oris eius conclusionem: vngatur cū sambucel. daphnil. ireleon ⁊ his similib⁹. abrotanum: ciperus myrrha. hec omnia vuluā clausam aperiunt siue bibantur: siue suffumigentur: siue cataplasmentur.

De apostemate vulue. Capi. xx.

Si apostema sit in vulua: perquirendum est vnde sit: quia si sit ex calore basilica vel mediana est incidēda: ⁊ hoc sm virtutē pa. Galien⁹ mulieres in vulua habentes apostemata venā pedum oportet minuere: melius enim iuuat q̄ si in alio loco fiat. Item dixit: passionibus vulue nocet super manum minuere. menstrua enim cōstringit: tractus sanguinis ad superiora corporis fit. Si mulier est fortis auferatur bis in die sanguis: si debilis semel: post danda est medicina que in acuto apostemate valet sicut succus solatri cum cassiafistu. manna: mel. rosa. ⁊ similia. Cataplasmetur in primis cum repugnantibus calori membri illius: et cum confortatiuis sicut portula. solatro sempervina: psilio: arnoglo. endi. oleo rosaceo: ⁊ similib⁹. post dissolutiua ponamus: sicut endiuiam: caules: oleum violatum: se. lini: maluā: fenugre. axungiam anseris: galline: mellilo. albu. oui: ⁊ similia. de omnibus siue simplicibus: siue compositis fiat cataplasma vel nastale. Diascorides dicit. spica nardi cocta in aqua valet si in ea sedeat mulier. Nastale pauli valet ad calidam vuluam ⁊ duriciem suam ⁊ inflationem et inuersionem ac ventositatem. ℞ axungie porci. medulle vituli. ana. ʒ. vii. croci: axūgie galline. ana. ʒ. iii. masticis mellis. ana. ʒ. ii. ysopi. ʒ. ii. ⁊ ß. tempera cum lacte mulieris et oleo rosaceo. Si apostema sit frigidum: cum dissolutiuis est medicādum sicut fenugreco: mellilote: semine lini: menta: sansuco: ⁊ similib⁹. ⁊ epithima faciamus. ⁊ nastale de eisdem. similiter demus apozima de radicib⁹ ad bibendum: ⁊ de squinanto: qr squinantum apostema vulue destruit. pilulas de serapino ⁊ balnea assuescant: epithimata danda sunt. similiter cibaria leuia ⁊ grossos humores non generantia. interdum demus ʒ. i. sorpie: vel. ʒ. i. ⁊ ß. effatelē. quia multum valet cum apozimate squinanti: ⁊ si certificemur in apostemate collectam esse saniem: primo danda sunt ipsa cataplasmata maturatiua ⁊ aperitiua sicut ex fenugreco: semine lini: farina tritici: ficub⁹ vino passibino coctis. Si crepuerit apostema ⁊ sanies in vesica effluat: lac detur asininum: caponum: se. cucume lo. clysterizemus in vulua cum ptisano ⁊ melle. Cōsecto vnguenti vel nastalis. ℞ axungiam anseris: galline: vituli: cere. ana. ʒ. x. vitelli oui assi. ʒ. v. bdellii: myrrhe. ana. ʒ. i. ⁊ ß. croci irel. ana. ʒ. i. nardil. quātum sufficit.

De cancro matricis. Capi. xxi.

Hec passio si non amittitur in principio cadit mulier in hydropisim: qr ex cholera nigra fit: succurrendum est igitur in primis vt causa morbi auferatur cum medicinis cholerā nigrā purgantibus in antidotario scriptis: ⁊ cū cataplasmatib⁹ in tertia particula scriptis: caueant ab omnibus choleram nigram generantibus ⁊ grossam ventositatem facientibus. in omnibus eorum medicaminibus: stercus caninum ⁊ columbinum ponantur: quia omnem duriciem dissoluūt.

De apostemate melācholico matricis. Capi. xxii.

Apostem a melācholicū matricis si in cācrū mutetur: difficile curat: qr nec dieta: nec pharmacia: nec chirurgia medicat. Sed qr ipo patientium hāc passionē est longū ⁊ desiderāt mori: et fugit mors ab eis: maxie fit ex melancholia de cholera nigra adusta: ⁊ vita eorum est misera: purgentur cum supradictis sirupis melancholiam purgantibus in antidotario scriptis: atq; qr dieta maior pars est medicine: cum dictis ergo bonum sanguinem generantibus dietentur: et cum vino albo. Squinantū multum valet omnibus vulue apostematibus. Fac vnguētum hoc. ℞ alumis scissi. vitis silvatice nitri pōdus equale: ⁊ cataplasma impone. Facit em ad omnem passionem tam in matrice q̄ in toto corpore. post ea impone succū solatri cum adipe anserino equali pōdere. Item rafanū tempera cū melle ⁊ superpone. Si cancer melancholicus sit ex mēstruo sanguine est incurabilis: tamen sicut diximus curetur. a coitu sibi mulier caueat: q; si conceperit in secūdo vel tertio mense peribit nisi pemitus liberetur: ⁊ postq̄ sanata est si conceperit partum custodiat ⁊ bibat quoad tempus pariendi venerit: sed si maturus sit appetitus comedendi vel bibēdi: phlebotometur in quinto vel sexto mense.

De separatione matricis. Cap. xxiii.

In passione que vocatur separatio: dādū est de diamarte: resechenete: ⁊ effatelē: sicut supra. Sed si hec passio mutetur in hydropisim curetur cū medicina hydropicorū: vtantur quoq; apozimate staphisagrie: pirum: balsamite: ⁊ his similibus. confortetur appetitus earū cum nardil. costil. ⁊ his similibus. tamen manifestū curetur sicut in sequentibus dicemus.

De cōclusione matricis. Cap. xxiiii.

Conclusio matricis: vt phlegmone curatur cū aperientibus ⁊ dissoluentibus sicut cū porfirmeleon: oleū amygda. sambucini: abr. ⁊ similia. danda sunt epithimata iam dicta: vsq; ad maturitatem peruenerit: detur lac asininū vel caprinū: ⁊ si post dissolutionem saniei os vulue ingrossetur ⁊ duratur ⁊ inueterascat: iniunge cum oleo amygda. ⁊ cum vnguētis supradictis.

De emotroydibus eiusdē. Cap. xxv.

Emotroydes i vulua curētur cū antedictis vnguentis aliisq; medicaminib⁹ in passionib⁹ anū iam dictis: dandū est mitlete: resechenete: effatelē. ⁊ quādoq; de sorpie: ⁊ similiter si vulua ex cōpressione post sindatur: sanguis cū apozimate hypoquisti. balau. ⁊ huiusmodi. vngatur cū oleo mirtino ⁊ rosa. abluatur vulua cū aqua vbi cocta sint mirta balau. lentes mūdate cortices malorū gra.

De vulnere matricis. Cap. xxvi.

Mulieres patiētes vulnera in vulua mūdificanē: ⁊ calor extinguatur: dolorq; mitigetur sicut cū succo solatri: arnoglo. oleo rosaceo cū albu. oui. lacte mulieris sic. portu. ⁊ similib⁹. sedeant in aqua vbi cocta sint mirta: fenugre. ro. balau. lentes: cortices malo: granato. ⁊ similia. nutriamus cū carne porci. ⁊ similib⁹. Si vene sint corrose: dem⁹ sangui. dracō. myrrha. spica bolū: croci: aristol. long. de quibus omnibus clystere faciamus: vel nastale. similiter valet lini: acatia: vnde nastale fiat. vnde Dia. dicit. fenugre. cū axūgia anseris valet ad porrigi nem matricis. valet ⁊ lac ficuū vel asininū cū oui vitello. inde faciamus nastale.

De exitu vulue. Cap. xxvii.

Si vulua de loco suo exierit: medicādū est cū stipticis vt nuce cipressi: galla. hypoquisti. balau. lini. acatia. ⁊ his similibus: vel fenugrecū: vel in ea ponantur

deant in aqua vbi cocta sint stiptica: epithima cum oleo rosmirtino: comedetur obstetrici vt reponat in interiora: deinde faciamus puluerem de stipticis rebus et supponamus: sternutationem faciamus: quia aliquādo reducit vuluam in interio: z. Diascorides dicit: merda bouina valet ad vuluam egressam: si inde fumigetur mulier: prodest eadem medicina: que ano exeunti profuit. Tortura vulue medicaminibus in sincopi dictis curetur.

¶ De sterilitate. Capitulum.xxviij.

Si sterilitas fit ex mala complexione ꝓpter malos humores purgetur: nihil ad hoc vtilius ꝙ theod. nostrum ⁊ hierapig. ⁊ margariton: hec autem dabis cum menstrua proxime ventura noueris. Si tamen non cōcipiat propter frigiditatem matricis: qđ scitur quādo menstrua sunt recenta: dicta fuerit frigida: pinguis: humida: matricis stupor sub lumbos et crura: et ablatio concupiscentie veneris: huic conueniunt labor ⁊ ca. fomenta ⁊ sint de aromatibus: nihil vtilius ꝙ castoreū si sibi detur: ⁊ redolentia semina sicut anisum: ciminum: pulegium: thimū. Antidotū ad hoc valet. ℞. epi. cuforbij: piperis: petro. dauci: facto puluere da. ʒ. ij. hoc ventrē deducit: matricē calefacit: menstrua purgat. In sella sedeat perforata ⁊ fumum suscipiat aque in qua cocta sint athanasia: ruta: operis: acorus: ⁊ se. redolentis: cataplasmetur pectini eius et vmbilico. Suppositorium ori vulue apponatur: scʒ illud quod fit de mirta: ruta: galbano ⁊ castoreo: prius tamen fomenta cum aqua maratri: ⁊ post fomentū cum bombace appone medicamen. Si autem sterilitas fit ex calore nimio: qđ significat paruitas menstruorū cum dolore exiens ⁊ vlcere pudendorū ⁊ calore totius corporis: dabis q̄ mediocriter humectant ⁊ infrigidant vt lactuca: malua: bliti: portulace: atriplices. Si vo propter humores fuerit: qđ significatur: q: humectatur in coitu: menstrua sunt tenuia ⁊ multa ⁊ his sicca fiat dieta: superiora membra laborent ⁊ fricētur: sumant vomitiuū: cibis siccis vtantur: os matricis cōfortetur sicut cū ca. apozimate lentisci: mirte: ro. balau. cinnamum: thūs ⁊ galle: matrice existēte siccior: zeraria fiant: sicut balnea: vnguenta: humidi cibi: vinum etiam temperatū ⁊ paucum sit. Si autē ex humoribus non fit conceptio: purgetur cum theod. nostro ⁊ pigra: dabisqʒ superius antidotum contrariū in quo mittitur castoreū: piper ⁊ similia. Si ablatio fit propter musculum ex mala cōplexione frigida spermatis temperetur cum calidis antidotis: cibis ⁊ medicaminibus. Si sit ex mala complexione calida: similiter ad temperiē reducatur cum frigidis ⁊ humidis ⁊ phlebotomia necnon dietis conuenientibus cōmisceantur cessante purgatione. Et si ventositas prohibeat conceptionē: his certificabitur: inflationeʒ habet circa matricē: his ergo cibus minuatur primo: dabis quoqʒ anisum: ciminū: rutam: anetum: se. maratri: et similia: butyrum: oleum ⁊ mel: vel sectionibus vt athanasia: calamento: pulegio: cameo. in vulua mittatur terebenthina: nitrum: ficus sic. cassiafistu. elacterium ⁊ picula. Si autē matricis os sit apertum: dieta sit stiptica: fomenta ⁊ medicamēta sicut cortices granati ⁊ lentisci: radix rubi: mirtus ⁊ galle. Si autē torqueatur matrix curetur. ℞. nebul. ind. cuforbe. ana. ʒ. j. cassie l. ʒ. ß. ro. mastic. pire. croci. añ. ʒ. iij. carice. ʒ. ij. cardamo. ʒ. ß. sambuci. ʒ. iij. fac puluerem: temperentur cum ℥. iiij. mellis: quarta pars pulueris misceatur cum. ℥. j. aluminis quadrāte: ex his accipe. ʒ. ß. ⁊ de quarto in quartū diem ad balneum fumigiū faciat de sexta parte quadrantis: vel ℥. j. rediens ad modum auellane cum vino vel ca. ⁊ tunc suppone in vulua frustum lane in melle extinctum et pauco piretro cum muscellino vsqʒ ad horam coeundi: prodest quoqʒ trifera magna.

¶ De his qui coire non possunt. Capitulum.xxix.

Sunt quidam qui maleficijs impediti cum vxoribus suis coire non possunt: de quorum suffragio librum nostrum nolumus denudare: ꝙ medicamē (nisi fallor) sanctissimū est. Igitur si cui cōtigerit speret in deo: ⁊ ipse dabit benignitatem. Sed q: maleficia sunt multimoda: oportet vt de eis disputemus. Maleficiorū quedam de animatis fiunt vt de testiculis gallorum: qui superpositi in lecto cum ipsius sanguine efficiunt ne coeāt lecto iacētes. Quedam de caracterib9 scriptis de sanguine vespertilionis. Quedam vo de inanimatis sicut si nux vel glans separētur: quorum medietas ab vna parte vie ponatur: et alia ab alia: qua sponsus et sponsa pergere debent. Sūt et alia que de granis fabarum conficiūtur: que nec aqua calida mollificātur: nec igne coquātur: quod maleficiū est pessimum: si aūt illarum vel in lecto vel in via: vel supra ostium vel infra ponantur. Sunt ⁊ alia que sunt metallica sicuti sunt que fiunt ex ferro vel plumbo. Ex ferro sicut ex acu cum qua mortui vel mortue suuntur. Sed quia hec sunt diabolica et maxime fiunt mulieribus: aliquando diuinis: aliquādo humanis auxilijs curantur. Item si sponsus et sponsa maleficijs supradictis conturbentur: satius est de his dicere ꝙ silere: quia si non succurrantur separantur ⁊ sic deijciuntur: et hoc maleficium exercentes nō solum in proximos: sed etiam in creatorem peccare videntur. Si enim maleficiū recte extirpare volumus: videndū est si supradictuʒ maleficium sit super lectum ⁊ auferat. Sed si auctor illius maleficij in die auferat: ⁊ in nocte ponat: vel econuerso: aliam domum acquirāt sponsus ⁊ sponsa vbiqʒ iaceāt. Si caracterib9 hoc maleficiū quod cognoscitur: quia sponsus et sponsa non diligunt se adinuicem: queratur si supra limen ostij vel infra sint: ⁊ si quid inueniatur deferatur ad sacerdotem: sed si que inferius ponuntur non faciant. Si nux vel glans sit causa huius maleficij: accipiat quilibet nucem vel glandem: separentqʒ eam: cumqʒ vna medietate spargat vir ex vna parte aliam9 vie vel illius per quam venerunt: ⁊ ibi ponat medietatem suam: mulier vo ex alia parte aliam ponat partem nucis: testa non extracta: et postea testa nux reintegretur: ⁊ sic seruetur per septē dies: hoc facto coeant. Si autem propter fabas: magis diuinis ꝙ humanis curari possunt. Si sit propter acus mortuorum: q̄rant maleficia in culcitra vel puluinari: si nō inueniātur: alia domo et lecto cubēt. Fel canis masculi nigri domui aspersuʒ domū purgat ⁊ efficit ne vllū maleficiū domui inferatur. Canino sanguine dom9 parietes asperge: ab omni maleficio liberaf. Fel alicuius piscis ⁊ maxime sangarini si sponsus et sponsa secum habuerint in parapside iuniperi ⁊ eant decimitū ⁊ ponatur supra carbones viuos vt inde fumigentur: omnia supradicta maleficia euanescunt. Similiter si argentum viuū accipiatur ⁊ in calamo cum cera cooperto nesciente sponso ⁊ sponsa lecto ponatur: nullum maleficiū eis obest. Sed si peccatis imminentibus: predicta non profuerint: accedant ad sacerdotem vel episcopū ⁊ confiteantur: ⁊ si nullum remediū inueniatur facta confessione ab episcopo vel aliquo religioso sacerdote in die resurrectionis vel ascentionis domini vel pentecostes communicent: corpore et sanguine domini accepto sponsus ⁊ sponsa dent inter se oscula pacis: ⁊ accepta benedictione ab episcopo vel sacerdote: det sibi episcopus vel sacerdos huncversum prophetiū in charta scriptum: Vox domini super aquas ⁊c. deinde cum venerint domum a copulatione per tres dies ⁊ noctes abstineāt postea rem agant. idest coeant: et sic omnis diabolica actio destructur.

¶ De regimine pregnantium. ¶ Capitulum.xxx.

Oportet ergo vt de dieta mulierum pregnantium disputemus: cauendum est enim vt non ad memoriam reducant cibari a rebus que inueniri non possunt: ne forte desideranti et non inuenienti causa fiat abortiendi: et si desiderant id quod inueniri potest: festinanter ei acquiratur et tribuatur. Regant autem extrinsecus pregnantes cum rebus stomachum confortantibus sicut oleo nardino: mastice. absin. et odoriferis cataplasmatibus maxime in principio conceptus: et si habet appetitum inconuenientium ciborum: instigatur exercitium moderatum: odoriferum vinum bibat: dieta sit temperata: post cibum accipiat succum malorum granatorum: citonia: pira siluestria: si lutum vel carbones quesierint: dentur cicera et fabe assate: epithimata et cataplasmata stomacho sunt apponenda. Si humores sint furiosi et pectus grauauerint: oportet pharmaciam dari postquam fetus quattuor menses compleuerit et vsque ad septimum peruenerit: hoc enim est medium inter tempora concipiendi fetus iam formati et perfecte ligati in vulua: tunc medicus in medicina danda non sit temerarius: quam nisi et leuem et securam oportet dari. Si grauitatem de ventositate patiantur oportet festinanter expellere ventositatem: da puluerem supra scriptum in quo mittuntur doronici. R. zedoa. doron. se. apii: ana. ʒ. ii. castor. ʒ. i. ameos. ʒ. iii. zuccare. ʒ. xx. fac puluerem: da ʒ. i. Puluis pregnantibus conueniens: stomachum proprie confortat: ventositatem expellit et malum desiderium amputat. R. cimini: carui: apii: ana. ʒ. iii. ameos: thuris: mente: sisami: ana. ʒ. ss. et ss. zedoar. acori. ana. ʒ. ii. granorum malorum gra. ʒ. i. fac puluerem et da. ʒ. ii. Antidotum valens ad dolorem matricis et ventositatem et stomachi grauitatem: aufert enim aborsum. R. semi. apii maratri: ameos: zinziberis. ana. ʒ. iii. mastic. gario. cardamo. assari. ana. ʒ. i. et ss. casto. cinamo. zedoa. doron. acori. ana. ʒ. ii. zuccari. ʒ. vi. puluerem mulieri da. ʒ. i. cum vino. Cum appropinquat partus nutriatur assidue: fac balneari et vnge mollibus oleis: nutriatur nutrimentis mollibus. Si inflatio pedum superuenerit: vngantur oleo ro. oleo nardino et aceto: si rigentur crura cum aqua et aceto: et postea cimolea cum aceto temperata est superponenda: pedes fumigentur cum apozimate de caulibus et aneo. phlebotomia non fiat nisi quinto vel septimo mense sicut in custodia sanitatis diximus.

De abortiuis. Capitulum xxi.

Si causa abortiendi sit extrinsecus: curabitur custoditis causis quibus efficitur. Si sit intrinsecus et sit propter humiditatem coadunatam in ore stomachi vulue: et ob hoc lubricat et exit foras: inquire an totum corpus plenum sit humoribus: deinde euacuetur cum his que purgant phlegma vt cum hierapig. turbith: coloquintid. sale napeico. De compositis dentur pilule de hierapi. hiera lo. hiera. R. primo tamen dabis apozima de radicibus cum sambucel. et amygd. Dabis etiam hoc. R. se magro. tribuli: anisi: seminis apii: maratri: ana. ʒ. v. ameos. ʒ. v. coctis cum quattuor libris aque vsque ad. iii. et dabis pilulas de serapino tribus vicibus. ʒ. i. et tyriaca ma. Clystere desiccans humiditatem prefatam valet ad ventositatem vulue: emundat eam. R. coloquintid. pomum. i. recise caua: et abiectis que in eo sunt impleatur idre: eon. i. oleo liliorum: et obturetur foramen cum pasta et cum eadem quam abstulisti partem et in carbone positum: bulliat bis vel ter: deinde coletur et clysterizetur. Et etiam fiat clystere cum sambucel. arec. et postea cum succo mirte et aqua in qua decocte sint galle: balaust. et galla. Aliud. R. olei balsami. ʒ. ii. castor. tyriace. ana. ʒ. i. et ss. oppopona. ʒ. i. et ss. zedoar. betonice. ana. ʒ. ii. temperentur cum balsamo et tyriaca: da in modum auellane tenendum in vulua: et da ex eo. ʒ. ss. potui quinque diebus continuis: hoc enim confortat fetum et aborsum prohibet et adiuuat etiam ad concipiendum. Si vero sit abortus ex ventositate dabis hunc puluerem. R. anisi: apii: ameos: maratri: origani: calamenti: ciperi: mente: zedoar. cimini: fac puluerem da. ʒ. i. et ss. cum odorifero vino: dabisque pillulas de diatesseron: et diasatirion. Puluis. R. apii: cimini. ana. pondus. i. zinziberis: galange: pondus. s. ana. quadrantem: zuccari quantum omnia da. ʒ. ii. cum odorifero vino. Electuarium. R. zedoar. betonice: carda. cardamo. gar. ameos apii: zinziberis: galange. ana. ʒ. ii. cimi. ʒ. vi. castor. ʒ. i. mellis quantum sufficit. Et si abortus sit ex debilitate retentiue in matrice dabis carabe: terram sigillatam: spodii: et corporum equali pondere: da. ʒ. i. et ss. cum vino odorifero stiptico.

De laborantibus in partu. Capitulum xxii.

Oportet igitur si videris mulierem in partu laborantem vt precipiamus eam balneari in aqua vbi cocta sint fenugre. malue: semen lini: cobum: mellilotum. vngamus coxas: et ventris inferiora hum[e]dis et dissolutiuis epithimatibus: femora latera et femora oleis dissolutiuis: deinde ad sternutandum accipiamus capillos ve. menta: absinthii de quibus puluere facto detur. ʒ. i. cum vino: sternutationem faciamus et faciat: ambulet per loca decliuia suauiter: deinde. ʒ. i. deptam detur cum aqua fenugre. Ilidus hirundinis cum aqua decocte colatus et bibitus: vel apozima fenugre. cum melle per os diamargariton bibitum: nitrum: serapinum cum aqua decoctio vel fasceolis et muscelino prodest.

De retentione secundine. Capitulum xxiii.

Postquam iam peperit si secundina non exierit: in ea expellenda oportet festinari cum sternutatione tenendo os et nares: cinerem quoque infusum aqua: et post colatum cum. ʒ. i. se. malue puluerizati detur mus ad bibendum: et post vomere faciamus similiter crocum puluerizatum demus cum aqua calida et vomere cogatur. Item valent ad emittendum sanguinem post partum remanentem et secundinam fumigationes oculorum piscium siccorum: vel de vngulis equorum: vel de stercore canino sicco cum cicuta vel sinapi. fiat sternutatio cum helleboro albo vel nigro. dandum est apozima ciceris nigri et sauine stringe. cum. ʒ. i. galba. fumigentur cum myrrha et galbano. Aliud ad duriciem partus quod Galie. ad mensum scripsit et vere valere dicit. R. piperis al. grana. xx. myrrhe. castor. ana. ʒ. i. et ss. fac puluerem: tempera cum vino da bibere. ʒ. i. cum aqua decoctionis calamenti. Si sanguis post partum non exierit: medicemus eum medicina menstrua prouocante. De parturientis et infantis custodia in prima parte practice sufficienter disputauimus.

De apostemate in mamillis et cura. Capitulum xxiiii.

Si apostema mamillarum fit ex sanguine vel colera: flos galle cum oleo ro. pistatus vel aqua est ponendus: vel fabe cum albumine ouorum pistate: vel cum succo solatri: menthe: vel album cum succo coriandri vel oleo ro. ouum integrum cum oleo ro. non solum mamillas tumentes sed etiam omnes durities dissoluit. Si fit ex frigiditate: micam panis superponamus cum apii fronde: vel stercus bouis vel nigre. cum melli. sisamel. vel crocum cum lacte mulieris. Si durum sit apostema: fecem aceti superponas et fecem fermenti et totum molendini. Si ex coagulatione sit lactis: similiter leues farinatas et cum oleo ro. pistatas superponas: et siue superponamus oua cum corticibus suis trita et superposita valent: ciminum temperatum cum melle et radix caulium et farina fabarum: hec omnia apostemata dissoluunt et lac constringunt. similiter sal facit et fabe. Item oportet dedicando lacte siue extrahendo laborare.

De fetore ascellarum. Capitulum xxv.

Multi patiuntur fetorem ascellarum ex calore et humore: vnde humores significantur esse putridi

cōuenit ergo corpus purgari: deinde litargirus accipiamus temperatum cum sola aqua ꝛ apponamus. Item alumē si-ue myrrha: siue yreos. quodcūq3 horū cum aqua temperet: ꝛ locus ille inungatur adiuuat. Aliter. ℞. litargiri. ʒ. ij. alu-minis. ʒ. j. ro. mirte. an. ceragum ℈. fac puluerem: tēpera cum aqua ꝛ vnge. idem facit mirta sicca.

¶ De fistula in mamillis ꝛ cancro. Cap. xxxvj.

Si mamille fistulam vel cancrū patiantur: sic cu-rantur: stercus caprinum cum melle tempera-tum interficit. cinis de capite canis aspersus fi-stulam interficit ꝛ cancrū ꝛ omnē spurcitiā au-fert: solū caput mamillarū cum balsamo vnctū dolorem aufert. Hippo. fel ꝛ butyrum misce ꝛ superpone: cancrū ꝛ fistulam mamillarū aufert. Item scoa-nus dicit suc. herbe nepite impositus: vel ipsa herba trita et imposita cancrum mamillarū mirifice sanat. Item radix far-ri sicca vel adusta valet ad omnē cancrum. Item ad farsum mamillarū vel alius membri vermes de nuce puluerizatos superpone. certū est. Folia oliuarū pistata cū3 melle farsum ꝛ cancrum ꝛ formicā vbicūq3 interficiunt superposita. Homi-nis stercus combustū vlcera cancrosa et insanabilia spargit eo pro magno remedio vetere: qđ melius est appellatur bryo-nie. Si capita mamillarū ceciderint vel cancrosa sint: medicē-tur cum oleo fraxini vel iuniperi.

¶ De magnitudine mamillarum. Capitulum. xxxvij.

Si mamille alicuius viri crescant vltra modū vta-tur coitu: et medicent sicut in chirurgia dicturi sumus. Sed si puellaꝫ mamille excedāt modū: [illegible] cum vmbilico maris ꝛ aceti: aceto tempe-ratum ꝛ super vbera cataplasmatū non finit ea magnificari. Sed si lac ad nutriendū puerū nō sufficit: pro-uocetur sicut in prima practice particula de custodia sanita-tis diximus.

¶ De cura sciatice passionis. Capitulum. xxxviij.

Sciatica si ex calidis certificetur esse hu. vena mi-nuatur de calcaneo q̄ sophena vocatur. Si passio sit in vtraq3 parte phlebotomentur vtreq3 vene. Gale. dicit: aliquū valet hec phlebotomia vt vna die infirmus euadat: aliquādo ro erit vena in me-dio brachio phlebotomanda in parte infirma. hoc maxime fiat in initio si nos adiuuent tēpus: virtus: etas: regio: ꝛ cō-suetudo: post dāda est pharmacia cho. rubeā purgās. simili-ter clystere faciamus: nutriamus cum dieta calorē extinguē-te. sepe balneetur in aqua dulci. demus pilulas de aloe ma-stice: vngamus cum frigidis epithimatibus: demus etiam dyamarte: vel purgem9 cum myroba. citri. apozimate ꝛ cū ʒ. 5. turbith: ꝛ. ʒ. j. hermod. qđ ita fiat. ℞. corticū: myrobala. citri. ʒ. ij. absinthij. ʒ. j. viola. ʒ. ß. ponantur in aqua feruēte pō-dere lib. j. ꝛ ß. ꝛ maneat ibi die ac nocte vase cooperto mane calefac ꝛ cum manibus frica adde pul. turbith hoc modo et bibat ꝛ non comedat patiēs vsq3 ad vesperum. Dyamartis dolorem omnium membrorū remouens. ℞. hermoda. māne viola. an. ʒ. x. diagridij. ʒ. v. myroba. citri. kebul. indorū: em-bli. cuscute. an. ʒ. iij. maratri: coriādri: gal. spice. an. ʒ. ij. mellis vel sirupi qđ. s. mel autē postq3 despumatū fuerit coquat cū tātūdē aque in qua cocta sint pruna rō. ꝛ similia: puluis tū antequā temperetur fricetur cum olei ro. ʒ. j. Si dolor sit cū3 inflatiōe fabe farina cocta cū aqua ꝛ adipe porci cataplasme-tur. radix violarū cū aceto cocta pdest. Si aūt dolor sit intro-lerabilis appone opij pōdus. ʒ. croci duplū: tempera cum la-cte vaccino vel caprino: vel mica panis cum oleo ro. et vnge desuper pone maluā ꝛ bletam vel lactucā vel apiū cū lacte tritum ꝛ admixto cerotro vel oleo. Aliud. ℞. farine fabe. ʒ. iiij. vitella ouorū. v. croci. ʒ. ij. olei ro. ʒ. iiij. cera soluta in hoc oleo ad ignem misceatur in mortario: prodest ꝛ ad geniculorum dolorem ꝛ pedū inflationem ꝛ calorē si tepida cataplasmet. Si sciatica sit de frigidis humoribus ꝛ viscosis: dem9 phar-maciam suauiter malos chymos purgantē sicut pilulas de hermod. de sapsia: de fetida: vel cum pilulis de stomatichō theod. ꝛ similia frigidos ꝛ viscosos humores purgantia. cly-sterizemus cū centaurea: se. lini: fenugre. ꝛ similib9. nutria-mus cum cibis bonos chymos generantibus: caueant a ple-nitudine cibi ꝛ potus: maxime si grossi sint ad digerendum duri: cautissime vitent coitum: et maxime post cibum cum purgabit clysteri pharmacia balneo: ꝛ cū corp9 mundifica tum de materia morbi interioris cognoueris: redeundū est ad epithimata vel cataplasmata q̄ alicui membro suppone-da sunt: vnde membrū perpenditur esse calefaciendum vel grossa materia de ipso dissoluenda: oportet precessisse pur-gationē cum phlebotomia vel pharmacia totius corporis: certificato corpore mundificato ꝛ passione remanēte in vno solo membro ꝑpter humores in ipso clausos: si materia ali-qua non fuerit que eos aliūde effluens augmentauerit: tūc tantū supponant epithemata ꝛ alia: sed si corpus plenū sit humoribus oportet hoc fortiter caueant: quia potius humo-res ad infirmum membrū trahuntur q̄ dissoluant. Gale. hec passio si inueterauerit venas oportet incidi ꝛ post incen-di ꝛ multum profuit. Item circa locū infirmū ponatur mer-da bouina ꝛ valet: dāda est infirmo medicina calida ꝛ diffo-lutiua vt tyriaca: philoniū: fecrugene: diatrionpiperon et similia. fumigemus cum aqua calida vbi calamentū: origa-num: camo. metum: melilotū: sansucus: frondes lauri et si-milia sint cocta. Epithima Iohan. damasceni valet sciaticis podagricis de frigiditate. ℞. coloquintid. ʒ. lxxv. euforbij. ʒ. lxv. lactis tithymali. ʒ. xxxv. omnia terantur: et in quinq3 li-bris aque ponantur per triduū: ꝛ in quarto die librā vnam olei veteris mitte ꝛ suauiter coque donec due partes aque remaneant: deinde cola ꝛ mitte ad focū coquens quousq3 so-lum remaneat oleum: postea pone. ʒ. iiij. cere qua liquefacta mitte euforbium bene pistatū ꝛ lac tithymali ꝛ fortiter tem-pera: deinde infirma loca vnge: scꝫ calcaneū ꝛ pedum plan-tas. Si fortius operari volueris: da infirmo. ʒ. j. de serapino ꝛ mane vnge. Suppositoriū deponēs phlegma viscosum va-let ad dolorem dorsi ꝛ colicā passionē de frigiditate. ℞. sera-pini. ʒ. ij. bdellij: sarcocole: coloquintid. scamo. nitri: lith: fel-lis tauri: myrrhe. an. ʒ. ij. tempera cum melle cocto: fac pilu-las in modū glādis: pone. j. ꝛ postq3 exierit aliam pone vsq3 ad. iij. fac similiter. Stomatichō valēs ad dolorē artetice mē-bra frigida calefacit: similiter vesicam et renes: dura aposte-mata destruit. ℞. sisamel. caulū. an. ʒ. j. storacis. ʒ. iij. coque suauiter vt dissoluatur storachia ꝛ calidū epithima: viscosita-tem cōnodestruit in membris adunatā: humores grossos dige-rit ꝛ dissoluit: membra frigida calefacit. fortissima sunt cla-terium: damsul. castore. sambucē. cicutelē: anetis. yrei. balsamū ꝛ similia. Si quis velit fortiora ad dissoluendū ven-tositatem ꝛ expellendū. coque pirethrū in quocūq3 horū ve-lueris castor. anacard. euforb. cinn. storachia: costū: calamē-tum: serapinum ꝛ similia. quantitas horum ponendorum in hoc oleo. ʒ. j. ꝛ ß. neq3 facienda sunt ea frequēter. cauēda sunt nisi post mundificationes interioris corporis: ne passio prio-retur vel augmentetur. Sed si ex sola sit frigiditate vel indu-ra ventositate in membris sine materia valent hec epithima ta ibi imposita. Pilule valentes ad arteticū dolorē et hu-moribus frigidis ꝛ grossis ꝛ ad sciaticos ꝛ podagricos dolo-res ꝛ ventositatem neruorū. ℞. armo. serapini: bdellij: op-poponia. aloes: sarcocole: assē: cicute: anisi: apij: an. ʒ. j. colo-quintid. ʒ. ij. turbith. ʒ. iij. scamo. aceti. an. ʒ. ij. tempera cū suc-co porri: factis pilulis: da. ʒ. j. ꝛ ß. vel. ij. vel. iij. fm virtutem patientis. psunt blanca ꝛ dyacostū super omnia. Antidotū sciaticis proprium. ℞. hanceos. ʒ. ij. trisagogen: herbas in vino cum ydrole: dabis. ʒ. j. sed prius recipe mercedē. proba tum est. Si vero hec passio inueterauerit efficiuntur claudi: ideoq3 diligenter attende curas et medicinas circa coxas. vtaris infusiōib9 ea. ꝛ cataplasmatib9: dropace: cucur. sicio. circa coxas. vtatur et clysteri acuto et acerrimo. ℞. mercur. surfu. pōd9 eqle coquant in aq̄ colat3 adde mel ꝛ oleū ꝛ sal

armo. et euforb. vel scamonea: et facias clystere. Aliter vtilius ℞. squinanti ʒ. ii. hermo. malue mercurialis sandarace coquantur in aqua marina: et colentur deinde addatur pul. iste. ℞. nitri. salis gēme. pireth. agar. polip. coloquint. et fac clystere. Et si hec pas. sit propter strangurā sedeat in apozimate in precedenti particula scripto. Et si sit propter testiculorum tumorem: solet multum valere saccellus cum milio ca. et sale cocto: et vesica oleo calido plena: postea vngatur ex hoc acceptio. ℞. terebenthine. ʒ. ii. olei fusionia. ʒ. iiii. aloes. epatic. an. ʒ. i. oppoponacis. cere adarchis. an. ʒ. i. confice cū oleo ad solē vtere. vtantur benedicta vel iustino vel electuario ducis. Et si hec minime profuerint sinapismo aliquo circa loca vtantur assidue sicut isbo. ℞. fenugre. altee: areti. abrotani: eruce: nasturcii: papauerꝭ agrestis multū valet: deinde accipe stercus columbinū et cum oleo viola. fac emplastrū et superpone. Si hec minime profuerint mordicatiuis variis medicaminibus: et cauteriis sm locū in modum trianguli: vbi vo circūflectit coxa sibi cauteriū fiat cum sinapi et aloe: yaro vel cantaridibus: et cū aliis desiccatiuis medicaminibus que in dynamidibus scripta sunt: sed si hec ad plenum non profuerint: vngatur cum vnguento ex cornu cerui qd probatissimum est et vetustissimos sciaticos curare poteris. Sed si non profuerit scias ex peccato neruorū a nucha venientiū esse: vnde sepissime cum oleo laurino: et cum aliis inunctionibus in passionibus nuche dictis vngatur. Alterā. dicit si accipiant eboli de sale naptino. i. de petrol. albu. in ouo. ʒ. vii. pannis cooperiatur vt sudor prouocetur: et deforis vngatur hoc vnguento ℞. olei: anisi: iuniperi: muscelini. an. ʒ. i. et ß. fac vnguentū et euaporatio fiat cum stercore bouis calido.

¶ De dolore genuum. Capitu. xxxix.

Si genua dolorē patiātur: curentur cum catarticis et pillulis in sciatica dictis: deinde cū apozimate seminis iuniperi fomententur maxime in vino cocta sint: vel fac hoc cataplasma. ℞. calas viue cribrate: lib. ii. adipis porci. ʒ. ii. picis liquide. ʒ. iii. in modū ceroti cōfice: vt efficacissimum appone. Aliud. ℞. fellis caprini: non manu sed pēna vnge: statim dolor cessat. Aliud. ℞. adipis leonis. i. lib. cere. ii. olei lētisc. ʒ. ii. liquefac in oleo et cōmisce: nō solū genuū dolorē vel tumorē: sed etiā omnem dolorē penitus excludit. Aliud. ℞. adipis vrsini et vnge genua inde: dorsum vo et neruos cū oleo laurino sic calefaciendo liberabitur. Aliud. ℞. adipis marmotte et vnge: geniculorū sciaticorū et podagricorū penitus extirpat dolor. Aliud. ℞. adipis piscū et maxime caudanorū et vnge valet multū. Si ex caliditate patiantur prodest dyamoros: et pfectio ex faba fracta et vitello ouorū et alia q in sciaticorū curis dicta diximus pdesse. Aliud. ℞. simphonace radicē tere cum canino stercore et modico sale: tamq̄ malaxata impone vel rutam viridē cum melle et sale tere statim dolorē tollit.

¶ De cura podagre. Capitu. xl.

Podagra inquit Hippo. passio incipiens in vere vel estate curatur in. xl. diebus vel antea. Si in autūno vel hyeme durauerit durum est eā curare: et quando oportet eos curari phlebotomemus eos si multū sanguinem habuerint et maxime super manū: si tū causa fuerit sanguinea abundantia: deinde hec sunt apponenda vt psilium: oleū ros. succus solatri: portula. farina ordei: lentigo aque: cucur. succus coriandri: succus lactuce: albugo oui: sandal. ro. carpobal. et similia. Stercus ciconie cum adipe porci mixtum curat podagricos: et si. xl. annis passi fuerint superponatur vel vngatur. Aliud. ℞. fecis aceti: psilias quattuor: ouorū vitella assata. iiii. nitri: cerusi: alum. an. ʒ. i. mastic. ʒ. ß. olei ro. qd sufficit cōfice et superpone. Et si feruor fuerit grandis cum dolore et rubore et tumore: farina lenticule cocta in mulsa cum oleo ros. cataplasmetur. Ga. in speculo medicine: carnis caulis: cū axungia noua trita: et quo podagricus vngatur in die sanatur. Vnguentum dyagal. inunctū ita prodest q vno die facit patientem de lecto surgere. oleum vulpinum sic fit. Sic habetur minuta et stricticea habens folia et vino coctus et cataplasmatus ipso die facit hominē ambulare. Vnguentum qd primo die vel tertio dolorē aufert vetustissimē. ℞. vini [illegible] li quantū sufficit. ʒ. ii. litar. puluerisa cū vino paulatim agitando ad spissitudinē confice et repone: dolori impone: probatum est. Et si sint humores phlegmatici fiat pharmacia phlegmatis purgatiua sicut pilul. de tapsia. vel hermod. vel serapi. Cū certificat q materia sit expulsa [illegible] des cum epithimate et suffumigatione et incipiendo a rebus repugnantibus: et illos humores a pedibus expellentibus: sicut suc. caulis: ciute origani. an. cataplasmata que adiuuant sunt dicenda: calida demus antidota: sicut [illegible] ne: diacimini: diatrionpipereon: filonii et similia. Nutrimus eos cum leui dieta et temperatis [illegible] fectione demus quā iam experti sumus. pillulas [illegible] do q valēt arteticis et podagris de frigiditate. ℞. aloes hermodactyl. mirobal. citri. coloquintid. turbith: bdelli: seminis rape. an. ʒ. iii. sarcoco. castor. euforb. oppopo. [illegible] se. an. ʒ. i. et ß. croci. ʒ. i. tempera cum succo marrubii et fac pillulas. Aliud. ℞. hermodactyl. mirobala. citri. an. ʒ. iii. turbith. ʒ. i. et ß. aloes. ʒ. vi. tempera cum succo porri. Aliud. ℞. [illegible] piperis al. et longi: tapsie: zinziberis. an. ʒ. i. et ß. [illegible] ʒ. iiii. masticis. ʒ. vi. hermodactyl. ʒ. x. tempera cum [illegible] pillulas. Aliud. ℞. aloes: succotri. an. ʒ. x. serapini [illegible] bdellii: hermodactyl. an. ʒ. v. piperis nigri et long. an. ʒ. i. [illegible] seme. ʒ. iii. assi: oppopo. an. ʒ. i. fenechi. ʒ. ii. tapsie. ʒ. ii. tempera cū succo porri: fac pillulas. Aliud. ℞. mirobala. citri. belli. emblici: zinziberis. an. ʒ. vi. origani. ʒ. vi. tapsie. [illegible] hermod. ʒ. xxx. penidii. ʒ. xv. bdellii. ʒ. xxii. tempera cum succo solatri et fac pillulas. Aliud. ℞. coloquintid. aloes: [illegible] bdellii: euforbii: scamo. turbith: mastic. [illegible] anisi: an. ʒ. iii. tempera cum succo caulis. da. ʒ. [illegible] sm virtutē patientis cū ca. Cataplasmentur [illegible] de cal. vngamus manus et pedes atq genua [illegible] podagra. ℞. farine ordei. ʒ. x. sand. ru. ʒ. v. acatie. ʒ. ii. [illegible] cissoph. an. ʒ. i. tēpera cū suc. sola. Aliud valēs [illegible] sthematibus et calide podagre. ℞. farine ordei [illegible] omnia puluerizentur et cum succo portula. et oleo ro. temperentur. Aliud. ℞. arena in aceto cocta cū farina ordei. Dioscorides dicit opiū: crocum: papauer cum lacte temperatum mitigat dolorē podagrici. Aliud. ℞. sand. al. ru. [illegible] farine ordei. an. ʒ. iii. opii: croci: acatie: farine: lentium [illegible] tempera cum suc. solatri vel coriandri. Podagricis ex phlegmate valet scordion cum aceto temperatum. vue passe [illegible] de et ruta insimul pistata et commixta valent. Armoniacum [illegible] vino cum stercore pecudū valet. Similiter cum [illegible] elacterii in aceto cocta valet: et oīa vnguenta [illegible] ca. valent. farina lentium cum mulsa et oleo ro. [illegible] cataplasmata ad tumorem et feruorē et ruborem podagre valet. Aliud. ℞. fimi bouis recentis bene expressi et [illegible] lib. i. cere: succi brassice ouorum crudorum. an. [illegible] mixta dolori applicabis. Folia apii in aqua cocta [illegible] fece aceti et ouorum assorum vitellis et oleo ro. [illegible] ta ad idem valent. Potio mirifice proficiens podagricis et artetic. ℞. hermodactyl. ʒ. iiii. cimini. ʒ. ix. zinziberis. ʒ. [illegible] anisi. ʒ. ii. da. ʒ. i. vtantur oleo in quo cocta sit caro vulpis. benedicta quoq potio eius valet.

¶ Finitur liber octauus.

¶ Incipit liber nonus practice de chirurgia tractans.

¶ Capitula eiusdem noni libri.

¶ De diuisione operationis medicine. Capitulum primum.

Voniamquidem operatio medicine tribus modis consistit: in dieta: pharmacia: et chirurgia. Dieta quidem et pharmacia quibus infirmantes curantur: sufficienter docuimus: Sequens ordo est vt qualiter per chirurgiam curatio egritudinum fiat: persequimur. Oportet quidem chirurgie premanatum obtinere volentes huiusmodi operationis peritos inspicere et operari assuescentes et permanere audaces. Chirurgia quidem aut fit in venis: aut in carne: aut in osse. In venis quidem non pulsantibus appellatur phlebotomia. In venis pulsantibus sectio aut incisio nuncupatur. In ossibus vero aut dissinctorum coniunctio et fractorum consolidatio. Hic itaque ad phlebotomiam que ad sanandas infirmitates maior est: incipiamus.

¶ De phlebotomia in quibus venis sit facienda. C.ij.

Oportet quidem neque paruulos neque decrepitos phlebotomari nisi passione sanguinea iminente vt est squinantia: pleuresis et similia: hoc tamen cum consensu parentum et amicorum. Item nec seruum nec ancillam nisi ex dominorum licentia: quisque phlebotomare presumat: nec tenebroso loco illud faciendum est. Item chirurgicus verum colligitis competentibus: bis in mense aut semel in hebdomada: pelluatur hierap. et stibio firmum purgatiuo: phlebotomus quidem non sit eruginosus nec asper: nec longus nec breuis: sed mediocris nec recisus sed tenuis: phlebotomatorem tactu carnis venam agnoscere et neruos visui non apparentes conetur. cum illud, propter crassitudinem corporis: aut venarum subtilitatem visui non appareat: brachium ante spatio .iiij. digitorum ligetur: ligamine non nimis stricto nec fortiter si corpus sit pingue, Si vero macilentum mediocriter: vt

vena appareat manu fricetur ⁊ grauia sustinere cogatur. Si vena fuerit absondita: pone digitū vbi venam esse arbitraris ⁊ sanguinē extrahe: ⁊ si vena eminuerit punge suauiter: si autem minime. Item vena ligata si non appareat: soluatur ⁊ iterū ligef: grauia ad sustinendū debis: apparēs phlebotomef. Basilicā vero q̄ in cubito est fonte: nemo incidat nisi prius vbi sit neruus cognoscat: pulsus vero sub vena stat. Si aūt vena ⁊ neruus iuncta sint cum basilicā phlebotomare volueris. necesse est foramen longum pungendo fieri. Qui vero cephalicam incidit: lacertum caueat: ⁊ brachiū nō multū stringatur ne forte tumescat. Qui autem medianā pungit venā: neruo parcat ⁊ brachium multū relaxet nec nimiū stringat. Si eñ multū stringatur: purior sanguis exit: ⁊ quādoq̄ causa tumoris erit ⁊ liuoris: solidaturq̄ erit tarde. Si brachiū lapsum fuerit: si sanguis in primo ictu non exeat: bis aut tersere licebit. Si vero subtilis est: phlebotometur in longitudine: si grossa in latitudine: si sub vena sit neruus lōga sit incisio. Si eñ neruus percutiatur securius in longitudine incidatur: eo nāq̄ per latitudinē inciso spasmus generaf. Secundinam vero brachij in longitudinē phlebotomari oportet: venamq̄ pollicis q̄ sub ea neruus est similiter. Venā quoq̄ frontis: temporū ⁊ que post auriculas sunt. Venā lingue ⁊ faucium cum quis voluerit phlebotomare: in infirmi gula ne suffocetur: liga molli ligamine: locusq̄ vene vt ipsa appareat manu fricari oportet. Frōtis vena ⁊ brachij cū phlebotomo incidantur: aut si venam non inueneris cum sagitta: non tamen profunde ne os percutiat: sitq̄ causa cephalee. Temporū vene similiter phlebotomande sunt ne lacerti aut chorde vlcerētur: vnde hemicranea visusq̄ debilitatio procreetur. Si lacertus aut neruus quis incisus sit sub vena lingue grauitas inde accidit. Si autem lacertus oculum mouens in phlebotomatione vene que sub angulo est oculi fuerit lesus: strabonē facit. Faucium neruus aut lacertus collum mouens si phlebotomando ledaf: spasmū vel torsionē colli facit. De vero eas que sunt sub genibus phlebotomare oportuerit: crus forti ligamine ligetur et erecto pede infirmi qui supinus collocandus: in longitudinē incidatur. Sophena autē que sub calcaneo est: si phlebotomia necessaria sit: spacio quattuor digitorum super cauillam ligetur fortiter: ⁊ infirmo ponente pedem super lapidē vel super firmum locum vt vena appareat inde phlebotomef. Sciatica que sub talo est exterior: cum phlebotomāda fuerit: totā coxam ⁊ tibiam vsq̄ ad spacium quattuor digitorū a talo fortiter ligari conuenit: sicq̄ pede ligato et funestato: phlebotomo vena aperiatur: sanguis autem inde exiens: quia phlegmaticus factus est: phlebotomatā itaq̄ omnem tibiam paulatim cū coxa vsq̄ ad summū oportet dissolui. Vene que sunt in pectine pedum: similiter tibia stricta super cauillam in longitudinē sicut cetere vene omnes tibiarū phlebotomo aperianf. Nerui autem ⁊ chorde spasmū generāt si per latitudinē incidantur. His autē venis incisis si sanguis non exit pre sua grossitudine: vulnus inūgatur oleo: deinde in aqua calida ponatur pes. Qui autem venarū inanitione indigent: intestina purgēt antequā phlebotomenf: si eñ plena intestina fuerint mali chimi: qui sunt diuersorū morborū causa: non extrahentur. Cum ergo necesse fuerit prius suppositorio aut clysteri purgentur. Febricitantes quoq̄ quorum febres sunt interpolate: in die accessionis nō conuenit phlebotomari. Quibus autem febris inest cōtinua: hos summo mane cum calor est quietus ⁊ virtus integra phlebotomari conuenit: sicut ⁊ calidas habentes naturas eadem hora in estiuo tempore: frigidas naturas habētes cum hyems fuerit in meridie: infirmo quoq̄ phlebotomato sirupū aut electuarium confortatiuum dandum est. Qui autem stomachū debilem habent et epar defectū: ⁊ quibus frigiditas dominaf: aut quibus corpus porosum fuerit: vel quibus corpora sint candida vel liuida: phlebotomenf minime: nisi fuerit morbus periculosus vt squinantia: pleuresis: peripleumonia ⁊ similia. conuenit ⁊ tunc cauere cū phlebotomenf ne quantū sanguinis expedit in vna phlebotomia: sed pluribus extrahaf vicibus: infirmi autem si fortis sit virtus: sanguis extrahatur donec mutef: vel donec infirmus ad defectionē ducaf. Qui assuete phlebotomari deficiunt: prius cibo confortētur: ⁊ si sanguis extrahatur: mutationē sanguinis quā diximus in his qui calida habēt apostemata vt est pleuresis: peripleumonia: ⁊ similia cōuenit expectare: si tempus: vel etas: aut [illegible] virtus valida: aut si de rubore in nigredinē: aut [illegible] aut de turbiditate vel claritate. Si vero virtus defecta sit: vel etas decrepita vel puerilis: tempusq̄ calidissimū vel frigidissimū ratione considerata: paulatim aūt sepe minuatur. Iuuenis: homo .xxx. annorum pinguis ⁊ corpulentus macro [illegible] ne fortior inuenif: virtus ⁊ animositas in vtroq̄ cōsiderenf.

De numero venarum phlebotomandarū. Cap. ij.

Vene phlebotomande maiori cōsilii inuestigatione ac solertia. xxxiij. nominanf: sunt eñ in brachijs .vj. quarum .ij. cephalice: due mediane .ij. basilice .ij. ascillares .ij. quoq̄ brachiorū funis nuncupantur. In capite q̄ ⁊ collo .xvij. distinguunf: due hinc in temporibus: post aures bine collocantur: in oculorum angulis bine: in faucibus bine. In cranio vna: in fronte vna: in puppi capitis vna: sub mento vna: sub lingua .ij. In partibus gressui pertinentibus .viij. inueniunf: sub genibus .ij. sub calcaneis .ij. que sophene vocanf. In tractatibus vero .ij. vocantur: quarum omnium iuuamentū dicemus. Cephalice iuuant egritudines sub faucibus existētes: ⁊ sursum aūt. Mediane vero omnem dolorē ab auriculis vsq̄ ad hypocondria extirpant: basilice vero iuuāt egritudines [illegible] ⁊ [illegible] nis: fluxumq̄ sanguinis stringunt: abstrahūt eñ [illegible] ab inferioribus ad superiora. Ascillares aūt inferius [illegible] ⁊ iuuant esse probabiliores. nam dolor pectoris ⁊ pulmonis ⁊ diaphragmatis ⁊ anhelitū ⁊ ethericā curāt. Frōtis vena dolori capitis ⁊ maxime puppi subuenit. vnde Hippocras in aphorismis: puppis inquit capitis dolorē [illegible] mian: diuturnamq̄ hemicraneā siue in vna parte [illegible] vtraq̄: phlebotomia frontis soluit. Vena cranij ⁊ q̄ est post auriculas valēt pustulis ⁊ scabiei capitis. Que autem in angulis oculorum sunt: ophthalmiā diuturnā egritudinē [illegible] ⁊ lippitudinē sanāt. Sub mento autem phlebotomia dolorem oculorū pruritū ⁊ pustulas in naribus ⁊ impetiginem in facie: incēdiū eñ in maxillis extinguit. Vene lingue [illegible] vtraq̄ parte squinantie subueniunt. Similiter et que sunt sub cruribus pedū: tanū de .xiij. venarum [illegible] fiat phlebotomia. Sciendū aūt est q̄ matrici [illegible] existēte fit phlebotomia. Sciendū tamen q̄ si phlebotomia sit in medio sanguisuge apponanf: sed in intercutibus [illegible] ficatio magis conuenit: phlebotomia est fortior: q̄ sanguisugis: sanguisuge fortiores scarificatione. Quibus aūt phlebotomia conuenit vbicunq̄ rubedines ⁊ [illegible] sanguis superabundauerit: vt dicit Hippocras. [illegible] magna cautela ⁊ necessitate incidere debemus.

De incisione arteriarum. Cap. iij.

Aliquando chirurgici errant in basilice phlebotomia aperientes arteriā: q̄d cognoscitur [illegible] ne purissimo ⁊ rubicundissimo cum saltu [illegible] ter exeunte: q̄ oportet fissa cute [illegible] ex vtraq̄ parte arteria incisa ligatur [illegible] abscidaf ⁊ medicine solidatiue vt sarcocolla: sanguis draconis ⁊ similia superponanf: sed eñ incensiuis prius adhibitis [illegible] sic poteris curare.

De incisione ypocismatis. Cap. v.

Est quoddam apostema quod ypocisma dicitur [illegible] ius causas ⁊ significationes cum de passionibus locuti fuimus: explanauimus: diximus eñ q̄ ypocisma aut de fluxu arterie: aut de [illegible] de vulnere sit. Et si in vulua: aut in faucibus: [illegible] vbicūq̄ magnus pulsus habef: [illegible] ita sanguinis emissione perdidef. Si vero paruus [illegible] rit pulsus: cute per lōgū fissa ⁊ toto sanguine ablato [illegible]

parte arteria: vt supra diximus: cū fortissimo filo ligetur: medium arterie proijciatur: postea panno vino infuso prius intromisso et ablato solidatiua apponantur: et si de ruptura arterie contigerit: prius filo cum subtilissima acu ex vtraque parte apostematis arteria stringatur: filo prius apostemate sanguis extrahatur: mediumque arterie proijciatur: et solidatiuis: vt supra diximus: restringatur panno cū oleo et vino infuso vnius hore spacio ibi dimisso deinde sublato.

De incisione arteriarū post aures. Cap. vj.

Incisione arteriarū post aures existentiū capitis scabiē: ophthalmiā diuturnā: hemicraneā quoque et stuporē diximus curari: debemus enim prius pilos incidere et radere: deinde arteria iuncta spacio trium digitorū signata ex vtraque parte vsque ad os incide: medium autem fissa cute proijce: arteriaque capta panniculis stringe: et quod ossi cōiungitur extrahatur: ne forte si remanserit spasmū generet: postea solidatiua ponantur.

De incisione arteriarū in temporibus. Cap. vij.

Omnium arteriarū maxime in temporibus manentium timenda est incisio: que tamē si aliqua medicina non subuenerit ingruente necessitate nō est refutāda: curat enim ophthalmiā: hemicraneam: calidūque catarrū acutum a capite descendentem: apostemata in lacertis temporū nascentia: fiat autem sic: temporibus visis tādiu cum aqua calida fomentetur locus manibusque fricetur: donec arteria appareat: tunc autem leuatam cutem findasque ex vtraque parte: arteriā remanentē a carne separatam si subtilis sit trium digitorum mensura abscindas et solidatiua apponas. Si vero grossa fuerit: illam findas et quantū sufficit sanguinis extrahas: et arteriam trium digitorum spacio ex vtraque parte incisionis ligata parte incidas et mediū proijcias: tunc pone ibi citrinū puluerē qui conficitur ex arsenico et croco: vel medicinā ex sarcocolla: aloe et sanguine draco. cōpositā: vel suppone emplastrū solidatiuū Rx. thuris. ℥. ß. aloes. ℥. ß. horū puluere distēperato cum albumine oui: pilos leporis adiunge incisioque arterie impone et quousque sponte cadat dimitte.

De scarificatione. Cap. viij.

Chirurgia que fit in carne vt incensio et incisio et similia: aut omnibus membris est cōmunis: aut aliquibus est propria. cōmunis autem vt scarificare: tela extrahere. propria: vt oculi vngulā radere: superfluam carnem narium incidere: et alia que longum est narrare. Nūc igitur a scarificatiōe incipiamus. Scarificatio alia fit cum incisione sola: alia fit cum incisione et ventosa et igne: que vero fit sola incisione: pueris: aliquādo etiam conuenit hominibus sanguineā passionem habentibus.

De ventosa. Capitulum ix.

Ventosa quoque si passio sit in tēporibus capitis: aut in oculis: et similiter puppi capitis apponatur cutisque incidatur. Si autem de profunditate membrorū corporis malū sanguinem trahere oportuerit: cum igne fiant incisiones: sic autem non solū san. imo mali humores extrahuntur. Qui vero san. multū effundere necesse habet profunde scarificetur: spissus quoque sanguis a quo trahendus est similiter incidatur. Scarificatio siquidē quia per diuersa loca corporis fit vniuscuiusque iuuamentū dicere conueniet.

De locis scarificandis. Cap. x.

Frontem igitur capitis cum ventosa (eā imponere vnius palmi mēsura lōge a naso) scarificare lepre valet munciātiū: ac totius corporis grauedini: imo calori capitis: sanguinolente vertigini: scotomie quoque ac renū dolori: ac testiculorum pustulis cutis: locus autem iste quia est magno pulsui vicinus caute scarificetur: pulsus enim si incisus fuerit: aut san. incessanter effunditur: aut eo cessante mētis audit⁹ visusque nocumentū subsequitur. Que autē in summa capitis fit scarificatio: faciei hu. et sensuum turbiditatē clarificat: oculorum infirmitates: scabiem: pustulas et excoriationes sanat: stuporem: auditus grauitatē: pruritus aurium: fetorem narium: oris et dolorem capitis extirpat. Alia trium digitorū super spondiles in puppi capitis facta ophthalmiā puerorum: auriumque dolentiū pustulas palpebrarūque grauitatē et scabiē earum et impetiginem emēdat. Alia rursus in lateribus fit scarificatio dolori dentiū et lingue valens ac gingiuarum tumori et oculorū lippitudini. Si autē assuete fiat gignit tremorem. Qui autē sub mento scarificatur a pustulis et vulneribus oris et vuule liberabitur apostemate. Summitas quoque spondilium scarificata melancholie prodest et anxietati spirit⁹ et cardiacis et dolorem patientibus. Scarificatio que fit sub spatulis: nasceque ab arabibus appellata: manu sub cubito posita brachio circa latus extenso vbi fieri debeat designatur: locus enim scarificationis summitatē manus attingit. Valet autem que sub sinistra fit spatula bibenti potionē mortiferā: tumorique et apostemati splenis. Alia que fit sub dextra calori et apostemati epatis valet. Est et alia que fit sub femoribus emorroyd. fluxui sanguinis tenasmon ac tumori ani: dolorique vesice: et apostemati et fluxui sanguinis menstruorū subueniens et narium emunctioni et sanguinis egestioni: calori renum: imo et ardori vrine et vulneribus pruritus et scabiei que sunt inter anum et testiculos proficiēs ac testiculorū apostemati: hec enim scarificatio necessaria non nocet coitui: nō vero necessaria coitum aufert aut desidum deficere facit: pinguedinē ac crassitiem renū consumit. Alia vero mensura vnius palmi super cauillam pedis: vel genibus quattuor digitorum spacio facta et in tibia melancholicis: false cogitationi: impetigini: pruritui: epilepticis vel sciaticis existit vtilis: sed oportet vt infirmus balnetur et extenuetur sanguis: tibiasque calefaciat cum cautis rerum scarificationibus: oportet ventosas apponi. Que autē in mamillis mulierū scarificatio fit ad sanguinis fluxum valet tm̄: vnde Hippocra. menstrua si velis retinere &c. Alia vero que in coxis fit coxarū ac testiculorū pruritui ac menstruorū ablationi valet. Oportetque multū locū illum scarificari pedibus iunctis sedētibus: quibus hec in summo coxe fit: alia quoque interiori parte geniculorū: tortionique ardori atque grauitati narium: articulorū doloris: alia in manuū cruribus fit et earum fissure valet et scabiei et pustulis et pruritui. Scarificatio super anum facta eius dolorem et ardorem extinguit: emorroyd. matricis ad intestina descendētes occidit: apostema dissipat coxarum et nariū et fe. magnitudinem reprimit. menstrua prouocat: dorso et femori subuenit dolentibus. Que vero inter cauillam fit: effusioni pedū valet et fissure calcanei et eius ardori et menstruis tardantibus. Scarificatio autem cubiti dolorē splenis mitigat et quartanā feb. ex abundantia cholere nigre minuit: lib. j. vel. ij. sanguinis corruptio consideretur: quia sanguine minuto plusque oportet stomachus et epar infirmantur et debilitantur. cutis corporis citrina fit: cor deficit: hydropisis generatur. paralysis et morphea alba accidit: visusque inde cōtrahitur: puppi tm̄ capitis maior ventosa quam que in faucib⁹: ceterū ventosa sit mediocris. scarificatio quia sicut phlebotomia et cetere minutiones plus in vere et autūno debēt fieri quam in ceteris anni temporibus.

De vtilitate scarificationis. Cap. xj.

Quante vtilitatis sit: quibusque locis vacua ventosa apponi debeat: nō supersedemus noscere. licet enim fructuosa videatur: ea tamē ad medicine motionē de loco ad locū: vt in lapide renū: vel in detractione ab interioribus ad exteriora: siue enim ad sanguinis tractionē: vt ad infrigidata loca vel membra et infectionibus motu voluntario carentia: sed tamen sensibilia: necnon ad ventositatis dissolutionem probauimus. Si ergo manus motu voluntario careat: ventosa primum in cubito per tres dies ponēda est: maxime manuum: ac in pedibus et in aliis mēbris voluntariū motū nō habētibus: semel in mēse faciamus. Et si fluxus narium alicui superuenerit: ventosam super splenē ponimus: si ex

sinistra nare fluxerit: si a dextera sup epar posita attrahendo a superioribus ad inferiora: fluxum sanguinis sistit. In mulieribus quoq; fluxum sanguinis patientibus ventosa sub mamillis posita: idem facit. costam τ interius plicatam: aurium fistulã sugendo attrahit: fistulas quoq; in cavernosis locis existẽtes: licet materia sit inclusa: ventosa tamen τ dystere curat τ purgat. Sciendu; nullã ventose speciẽ ante mundificationem corporis valere: nam si corpore nondum mundificato ventosa vtamur: materiã ad debiliora loca attrahendo: non modicũ nocumentũ ministrabimus.

De appositione ventosarum. Cap. xij.

Ultarũ valitudinũ vacuatiuã ventosam esse diximus: restat vt illarum que cum igne appendũtur doctrinã τ opportunitatẽ subiũgamus. M. si ventosa cum igne stupa accensa in aliquibus locis apponatur: materiã de profunditate mẽbrorum attrahit: cauendũ tamen ne materiam aliis locis coagulatã illuc attrahamus: quare sciendũ q̃ ignis q̃litate attractioni cõparat. Si eñ magnus fuerit magna: si paruus parua fiet attractio. Si hec sup vmbilico ponatur ventris torsionẽ: colicãq; passionẽ ex grossa ventositate factam extirpat: fluxum sistit menstruorũ: vulue vẽtositatem fugit: menstrui sanguinis grossiciẽ attenuat: defectionẽ ex fluxu sanguinis factã curat: vulue frigiditati subuenit: τ eius putredinẽ mundificat: superposita stomacho eius grossam ventositatẽ de frigiditate factã: ac de viscosis humoribus purgat. Oportet tamẽ sm membrorũ diuersitates τ eas apponi: sicut eñ diuerse habitudines membrorum: sic diuerse varieq; ventosarũ forme sunt necessarie.

De curatione apostematis. Cap. xiij.

Apostemata in carnosis locis existẽtia vsq; ad plenam maturitatẽ: maturatiuis τ mollitiuis curentur: postq̃ mollia sunt incidant: quecũq; eñ taliũ ante maturitatẽ inciduntur: ad curãdũ elongant τ ad sanandũ morant: aliquãdo indurantur ora τ cõcauitas incisionis τ in diuturnitatẽ tendit: in pdacenatiõe vo membrorũ aut in loco ligationis primo: vt sunt musculi: neruli: si superuenerint apostemata: non expectes incisionẽ donec maturent: ne materia ibi manẽs musculos et neruos putrefaciat: sic q̃ faciens a sano loco vsq; ad saniẽ fundes: τ quicq̃d inuenias putride carnis abijcies: concauitate carnis mundificata pãno subtili τ veteri prima die: secũdo bõbicino oleo ter infuso: tertio bõbicino: butyro infuso implebis quousq; vulnus mũdetur: magno: si vo apostematũ materia; ne infirmus deficiat: totã simul extrahere caueas: in quibus omnibus virtutes necesse est custodias in articulis: aut in inguinibus apostemata sm latitudinem: findens. Si tamẽ lacertũ aut neruũ inuenies; nõ ips; ex vtraq; parte incide: post supradicta pone: deinde emplastra et vnguenta ad hanc curam inuenta.

De embrocis. Cap. xiiij.

Embroca contra omne vulnus ad stringendum sanguinem τ dolorẽ mitigandu; τ inflationem auferendã. R. cepulas: ciminũ: micã panis: τ salis posita simul τ coque cũ oleo vel axungia pauca τ superpone plage superaddito panno vel stupa. Si autẽ sanguinẽ recentẽ emiserit: per tres dies nõ mutetur: vngatur mane τ sero cum vnguento fusco: si in capite fuerit qd. R. olei lib. iiij. sepi hircini: sepi arietis. añ. lib. ij. cere: masti. oliba. colofo. añ. lib. j. picis liquide lib. ß. therbintina. ʒ. ij. omnia insimul coquant vsq; dura cera τ cepũ liquefiant τ cum ceteris cũ patella agitent. Si vo in ceteris mẽbris cum pulueribus. Si vo plaga fuerit in profundo prius imponatur lardum cum sale et embroca desuper: cito enim comedit τ perfecte sanat τ est constrictiuũ ad fracturas. Aliter ad idem embrocã: tolle pãnum cõbure τ cõmisce cũ oleo τ vino et insimul omnia calefacta superpones. Si caro sup excrescat fac hoc medicamẽ probatũ: quod. R. pentafilon τ sal. tere simul τ suppone: cito eñ comedit τ perfecte sanat. Cõstrictiuũ ad fracturas ossium brachiorum τ femorũ. R. mastic. olibani: aloes: añ. ʒ. j. colofo. ʒ. ij. boli. ʒ. v. oĩa in puluerem redacta temperent ad spissitudinẽ cum albumine oui.

Ad idem cãtinũ cerebrũ tolle τ fracturã line τ superpone τ lanam succidã ex stiliga τ desuper infunde [illegible] batum est: vbicũq; posueris prius locũ bene [illegible] ea. postq̃ posueris fortiter cũ ligno [illegible] per [illegible] Unguentũ ad sanãdas citas τ omnes plagas. R. [illegible] iij. litar. flor. pisci: oliba. masti. aceti τ [illegible] si vis. ʒ. j. argenti viui: tempera in mortario τ [illegible] est. Contra emotroy cõbure antiquas stupas [illegible] rem impone capitibus illarũ. Ad oẽs plagas [illegible] plagã capitis. R. vinũ τ farinã tritici τ [illegible] poni τ misceant: plus tamẽ vini τ farine addatur. Si hyems fuerit addatur arthemesia: saluia: ruta τ [illegible] τ igne lento coquant τ calida superponat. Si [illegible] rit pantaria τ violana. Hec eedẽ pulces [illegible] mata maturãda adiiciens [illegible] branca [illegible] dibus viol. Ut apostemata maturent: viole [illegible] beance vrsine: malue: iusquiami: [illegible] τ libanũ pistent cum axungia in aqua: [illegible] De canceris τ fistulis interficiẽdis flos eris [illegible] de hermodã. vel simplex superponat. De [illegible] vitellũ oui cum oleo temperet τ superponat cum [illegible] pa: si in pfundo fuerit cũ lichinio: si [illegible] natur. Ad idẽ. Radix falicis cõbusta τ cũ oleo [illegible] rat. Itẽ ad cocturã que fit. fundit: accipe [illegible] ue τ cum stupa de lino pone desuper. De fracturis [illegible] qualiter fomententur: coquant malua [illegible] potest branca τ cum tepida fiant fomenta: τ hoc [illegible] hyeme ex arthemesia: saluia: ruta fiat fomentatio. Ad [illegible] neris brachiũ statiz fractũ: vel q̃dlibet os: vt caro [illegible] rat coque mel τ sal. et superpone fracture cũ stupa. De vulneribus qualiter lauent τ purgent: coque radicẽ [illegible] trosilini cum vino τ laua vulnera.

De nodis τ glandulis. Cap. xv.

Ut noduli τ glandule extrahant: [illegible] non solũ nodus: s; etiã sacculus [illegible] integer extirpetur. Si autẽ aliquãdo [illegible] tamen prius maturatum euellas: post [illegible] τ cura vt supra.

De scrophulis. Capitu. xvi.

Scrophule quibus aliquod medicamen non [illegible] chirurgia si sit necessaria: caro per lõgitudinẽ vsq; ad scrophulas incidatur τ cũ [illegible] rente extrahant: caue tamẽ ne pulsus aut neruus [illegible] rurgia ledant: q̃ si sic eis ex vtraq; parte [illegible] vulneratũ est rumpant: cum autem scrophula [illegible] ne quid ex ea remaneat diligenter inquirant. Si quid autem remanserit renascet: loco aũt pfecte mũdificato [illegible] seruatur: et desuper citrinus puluis imponatur: deinde vt cetera vulnera curentur.

De cancro vulue. Cap. xvij.

Cancer fit aliquãdo in omnibus [illegible] tamen in vulua τ in mamillis [illegible] ua sit per chirurgiã nõ curatur. [illegible] alis sive locis nascantur: arteriã vel venas eos habentibus totũ incide: et cũ rasorio [illegible] est concaua. Si autẽ sanguis spissus τ melancholicus [illegible] exprime venas: post hoc vnguentis τ aliis [illegible]

De verrucis τ porris. Cap. xviij.

Verruce porri τ formice: hec omnia [illegible] euellantur: locũ carum ferro calido [illegible] coque: stringant sine ferro: aliquãdo [illegible] diu stricturã patiantur. porri: quibus [illegible] dicina nõ pficit: similiter euellant. [illegible] parue sunt pustule in exteriori [illegible] que cum alia non prodest sibi medicina: vt [illegible] primum circũfodiamus: deinde vnguentis τ aliis plagis sanemus.

De vulneribus curandis. Cap. xix.

Ulnera que sanari differunt: locũ [illegible] τ sane carnis: vt cancerũ: abscindas: [illegible] mundificato loco vsq; ad defectionem [illegible] hoc tñ fiat si fortis sit infirmus: finaliẽ bono vino et fortis

aliis

cho, vino oleo o dorifero confortetur: deinde vulnus vt cetera vulnera curetur.

De extractione telorum. Cap. xx.

Telum in interiori parte corporis si lignum habeat per illud extrahatur: si nō forcipibus in vulnere missis ferrū educatur: et si vulnus sit strictū: dilatetur. Si autē telū coherēat ossi cōmoueatur: et cōmotione facta laxatū euellatur. si autē cōmoueri nequeat: caro vsq ad os incidatur: et os circa illud vt euelli possit corrodatur. Et si barbatū fuerit: cum summa cautela discoopertū extrahi cōuenit. Et si trifurcatū fuerit et in profunditate carnis adherens: vidimus autē nos a scientibus cirurgiā nō posse extrahi: nos tamē incidi dicimus pennis anterioris extremis musculis et tenaculis acceptis leniter extrahimus. Item telū carens ligno si in profundo lateat et foramē per qd intrauit nō pateat: sanciatur sicut erat: et digito exploretur et ā illa carne trahatur. Si autem senserit illud opposita loca transire: ex illa parte trahatur foramine facto. tractū telum si non sit integrū necesse est vt inquiras illud qd remansit. Si autē telū arterie vel neruo vel alicui nobili membro vicinū sit: caue ne cū extrahere volueris ea ledantur. Aliquādo ꝓpe meliusest ꝙ remaneāt ꝙ extrahantur. Hō quidā gerens sagittā in corpore inter stomachū et gibbū penetrato sic hac diu permāsit infirmus: tamē dolorē patiebatur cum stomachus implebatur. Sagitta si nobili mēbro adhereat vt est cerebrum cor: epar: et pulmo: stomachus: et renes: et similia. si mortale signum appareat: non ibi ponas manū. Si autē non: oportet moliri qualiter suauissime extrahi possit: multotiens contingit inde non mori homines. Homo quidā in intestinis sagittam habens eā cum egestione eiecit sicq euasit: alij fructus expatis: alij virbū per vulnus emiserūt nec mortui sunt. Si autē vulis inquirere locū interiorē sagitte quo latitat: significationes deberes prefecte cognoscere. Si autē ferrū sit in dura matre cerebri: infirmo nimius dolor est capitis: rubent oculi et incendunt: alienatio instat et lingua nigrescit. Si vero sit in pia matre virtutis adest defectio: et vocis ablatio subsequitur. si stule in facie crescit: sanguis et sanies inde exibit. Si in corde niger sanguis exit: frigiditas extremitatū sequitur sudorq et sincopis que nunciatiua sunt future mortis. si autē in pulmone spumosus emittitur sanguis. si in diaphragmate spiritus et magnus anhelitus habetur: et subito infirmi moriuntur. Si autē in stomacho cibus per plagā exit. Si in intestinis stercus emittitur. Si in vesica vrina ꝓfunditur. In his omnibus si mortalia signa nō appareāt artē exerce: nā si telū fuerit in capite: osse illud circūdāte perforato suauiter extrahe: si sit in pectore necesse est vt pars coste incidatur et sub ea aliqd ponatur vt pellicula non rumpatur. In vulnere pulmonis et vesice et similibus: simile est exercendū ingeniū. Si in magna vena et arteria fixa fuerit sagitta: extracta per vulneris post ꝙ extrahitur vena ligetur: vide tamē ne venenosa sit qd ex colore loci cognoscitur: qꝛ vel niger: vel plumbeus: vel liuidus. Si enim vulnus toxico fedatum sit: mundetur suauitere potius vitalia curētur. Et si in vulnere infirmus dolorē et tumorē patiatur: sicut ignē sacrū phlebotometur. et ro. et sand. et suc. endiuie coriādri solatri sempuiue et similia loco applicentur.

De aqua in capitibus puerorum. Cap. xxi.

Plerūq infantiū capitibus incongrue strictis: aut si in eis vena rupta sit san. putridus sanies generatiuus coadunatur: huiusmodi autem adunatio: aut fit inter cutē capitis et cranei pelliculā exteriorem: aut inter craneum et pelliculā sibi ꝓpinquiorem: aut inter ossa cranei et duram matrē: materia vero inter cutem capitis et cranei pelliculam exteriorem coadunata: tumor tactui mollis cutis colliq simul ac dolor carnis sibi nascitur: quā si tangas tactus in patiente cito diuiditur. Humoribus autē inter cranei pelliculam sibi ꝓpinquiorē collectis significationes predictis sunt similes: tumor tamen factus ad citius tactum fugit quia mollior est. dolorq in osse capitis magnus habetur: frons q et oculi eminent: lachryme effunduntur: que morbi species non leuiter curetur. tertia vero incurabilis ruptura. Materia si inter cutem capitis et exteriorem cranei pelliculā coadunetur: in duobus: aut in tribus locis findatur cutis: eaq fissa panno lineo via loci impleatur: ac deinde quarta die soluto capite pannus extrahatur: post hoc vt alia vulnera curetur.

De incisione frontis. Cap. xxii.

Descendēte ad oculos catarro sentiuntur quasi formice per frontem et tempora ambulantes: et assidue rubet facies in hac egritudine: rasis temporibus frontis vt lacerti temporū appareant moueāturq gene cultanisq lacertis cutisq in tribus locis incidatur vsq ad ossa equaliter: et recte incisiones: aut duorū digitorū longitudinē habeant: et tribus digitis inter se differant. hoc facto de incisione ad incisionem inter ossa et cutē ducatur ferrum: ferriq acumine ad cutē conuerso quicquid arteriarum seu venarum ibi repertum fuerit incidatur: ac remanēte cute integra san. exire dimittatur: et vt inde nihil remaneat cutis exprimatur: locus autem mundificetur panno oleo et vino infuso impleatur: pannusq simul intinctus desuper ponatur: et alius super lacertos temporū sandalis ro. de thoro mate infusus mittatur: quibus die tertia resolutis vt alia vulnera curetur.

De eodem. Capitulū xxiii.

Frons incisa per latitudinem his valet: quibus per multas venas humores ad oculos effluunt: cuius egritudinis significatio huiusmodi est: oculi eorū macri: oculi corrosi: visus est defectio: et calor nimius cum nimijs lachrymis: pili palpebrarum cadunt: acutum dolor in profundo capitis sentitur cōtinuo: his itaq visis caput infirmi radatur et lacerti temporū caueātur frons a dextro latere vsq ad sinistrum incidatur. Incisio autem ꝓfunda sit adeo vt caro appareat: deinde arteriarum et venarū extremitates diuidantur et pannus lineus vino et oleo infusus imponatur desup. Secundo autē die soluto capite si tumorē minoratū nō videris: quousq minoretur religabis et post hoc vnaquaq die ossa rades: et cū caro creari ceperit medicamen pone carnis creatiuū. caro autē crescens in his locis cōiungetur et dura fiet. sicq catarrū ad oculos venire solitum replet.

De cura palpebrarum. Cap. xxiiii.

Necessarium est superiorē palpebrā pilorū superfluitate depressam reuelare: et qualiter leuari possit indicare: qui cum facere volueris eā inuersas discipulo tenere cōmittatur: pilisq qui super ipsa sunt incisis: mastice ops de angulo ad angulū super pilos fundatur vt pilorum multitudo extrinsecus cōuertatur: illorū vero fissurā vsq ad cutē cū ferro scindas ac deinde in sua iunctura citrinū pul. aspergas et aquā in qua ciminū et sal infundantur: et per tres dies ad instar vulnerum illudq custodies sicq curabis.

De passione leporina. Cap. xxv.

Leporine pas. causas certas alias diximus: quā qui patitur vt lepus dormit: qd quidē si in vulnere contingente acciderit: palpebrā per latitudinem incidamus: deinde in incisione ipsa lichinū cum medicamine carnis creatiuo imponatur. Si forte per inferiorem palpebre incisionē similiter acciderit: abscindas citri. pul. posito oculi in aqua in qua sal et ciminū infusa sint lauentur: et si tumor innascatur ophthalmie medicamine curetur.

De pinguedine palpebre. Cap. xxvi.

Pinguedine sub palpebra superiori nascente oportet inuersari: et duobus digitis sub vtroq oculo ibi vt ita pinguedo appareat exprimatur: qua quidē apparente cutē per longū quasi phlebotomādo scinde: extraheq eā: deinde pannum veterem aceto infusum superpone. Alij autem vt obturādū qd de pinguedine remāsit: sal tenuissime tritū et pannū mitē superligant vnius diei spatio dimittendum: postea si tumor et calor ibi permaneant: refrigeratiua et stiptica sicut menthe et sand. al. bol. litium cum coriandro et endiuie suc. temperata supponimus.

De cura cornee. Cap. xxvii.

SI cornee aut cōiunctiue tunice palpebre cōiungātur: instrumēto ferreo inter palpebrā et oculū misso cum hamo apprehēsa eleuētur: et pānis oculi euitatis causa coniunctiuus abscindatur. Hoc facto ciminū et sal masticata in oculo expuamus: et inter palpebrā pannū cū vitello imbutū superligemus: et die tertio resoluentes al. collyriū procuremus.

¶ De cura glandularum. Cap. xxviij.

GRanis fissa palpebrarū apparēs instrumēto ferreo extrahatur: et grādis si fuerit fissura suatur et puluis citri superponatur. Si vero parua fuerit puluere curetur.

¶ De verrucis oculorum. Cap. xxix.

VErruce et glandule oculorū vnco apprehēse curari poterunt: forpice findantur oui quoque vitellū et oleum ro. superponatur. si vero calor innascatur: scdo die resoluentes de memithe collyriū imponamus, si calor defuerit: dragagā. pul. et citri. imponamus.

¶ De cura vngule oculorum. Cap. xxx.

SI vngula oculorum adeo grandis fuerit et pupillā tangat: pēna colūbina inter illam et oculū missa leni acu ab oculo separetur et circūcisa extrahatur et sale cimino quoque impositis vitellū oui superponatur. et secūdo die si calor adsit albo collyrio sicut ophthalmia curetur.

¶ De vuea exeunte. Cap. xxxi.

EXeunte vuea non est spes vt visus restituatur: adiuuādum tamen est vt putredo auferatur: vt ergo oculus plenus fiat et planus vuea rescindatur et sicut plaga curetur.

¶ De cura humoris. Cap. xxxij.

HErtardus et theodorus medicus multos homines de hu. sub cornea creatis curasse: infirmo recepto huiusmodi ante te sedēte capite agitato et omni parte: materia quippe descendēs videbatur leuiter excusso capite. Alij autē corneā scindunt et illā findant et plagā illā sicut vulnera oculorum curant. ¶ De cataractis oculorum. Cap. xxxiij.

CAtaractarū diuersitates causasque et significationes alibi diximus, Hic autē curā per chirurgiam exponemus: in cataractis sibi curabilibus inuentis vt oculos claudat infirmus precipe: deinde duobus pollicibus palpebras cōmoue: et si subito apertis oculis aqua super pupillā fusa fuerit a pupilla separata nondū curandū intellige: si vero quasi calx coagulatissima incurabilis est. Itē si quātitatē pupillarū non tantā inspexeris si altero oculo clauso alterius pupilla dilatetur curabilis est. Infirmo autem ante medicū in lucidissimo loco sedēte si oculum vnū q̄ sanus sit cōcludat medicus et apponitur parū tū altius sedēs vsque ad minora sub pupilla impingat: et cū illud per mediū cornee viderit secus pupillā inferius premat aquā aūt ad locū non currentē: si infirmus rem sibi ministrat aut perspexerit instrumētū paulatim extorquendo extrahatur. si vero ad locū redeat bis aut ter: vt omnis aqua exeat ibidē reponatur: quo facto sal et ciminus masticata in oculū expuamus et bombacē in vitello infusum suppone. deinde infirmus in obscuro loco maneat oculos ligatos habens: a tussi et sternutatiōe caueat: subtiliter dietetur: sicut pult. gall. et similibus neque vsque ad septimum diem: nisi causa doloris vel caloris soluatur. ¶ De cura moti in facie. Cap. xxxiiij.

SEpe in facie sub genis pustule quedam ad similitudinē celsi nominate sunt: quas excoriari oportet cum foccorel aliu instrumento idoneo quousque ad multam sanguinis effusionem perueniatur: et sanguine excusso pul. qui dicitur mechinco supponatur: deinde butyro bouino mundificata cū vnguēto de erugine eris curetur: benedicta potione vtatur nimis valet.

¶ De opplatione aurium. Cap. xxxv.

AUrium opplatio naturaliter vel accidentaliter si profunde contigerit vix curatur. Si vero fuerit in exterioribus cum acuto ferro perforetur: puluis citrinus mittatur intus: ca. vel tumore innascente aqua ro. sic. portu. et similibus refrigeremus.

¶ De cura alicuius rei infra aurem. Cap. xxxvi.

SI in aurē lapis vel frumentū vel aliquid aliud ceciderit: retro incidatur et cum forpice extractū [illegible] pul. citrinus mittatur.

¶ De cura polipi. Cap. xxxvij.

POlipus est caro superflua inter nares coagulata: q̄ si sit mollis et carnosa cū subtilissimo cultro incidatur: et cum nodoso filo per narem intromisso cum acu: et per os tracto [illegible] de illa carne mūdificetur: deinde [illegible] siccatiua vt vnguētū viride: pulueris [illegible] diminuto curetur. si vero caro liuida fuerit vel nigra [illegible] tur et melancholia nasci que vix aut nunquam curari potest.

¶ De carne superflua gingiuarum. Cap. xxxviij.

NOn solum in naribus: verūetiā in gingiuis caro superflua vel pustula vulnus faciens innascitur: que [illegible] trahatur: et cū ferro incidatur: post [illegible] pone vulnere ex aceto vel vino lauato.

¶ De extractione dentium. Cap. xxxix.

DEntium extractionem nullus nisi carne ab eis separata facere presumat. Dentem super dentē si dolor accidat melius est limare q̄ extrahere.

¶ De nodis lingue incidendibus. Cap. xl.

NOdosum sub lingua propter ligam in grossum naturaliter existēte post ligamentū incisio [illegible] phlebotomo vtilius est accidētū [illegible] di sub lingua separatio sic fit: infirmū ante te constituas: os apertū linguā sursum [illegible] cias: nodum cum vnco cape arteria intacta [illegible] incidas: et a lingua separes: post solidatiua appones.

¶ De amigdalarū apostematis cura. Cap. xlj.

AUribus intus tumescentibus et quā [illegible] gdalas creantibus cū difficili [illegible] angia spiritus attractiōe: si gargarismata [illegible] nō sufficiūt adhibita incisio [illegible]. Infirmo ante te cōstituto aperto ore lingua infrius [illegible] sa cum vnco captas incide: pelliculas ante [illegible] aquam rosa. cum aceto fac gargarizare vel [illegible] oleū cum albugine oui si sang. fluxerit vel [illegible] guedinem sereaccet. ¶ De vuula incidenda. Cap. xlij.

QUamuis in omnibus mēbris cura chirurgie [illegible] fiolis: tumenti vuule si [illegible] suffocationis non negatur. Si ergo vuula [illegible] tumore inclinata subtilis est et [illegible] cam remnēs cauato apprehensam cum forpice partim abscindatur: sequitur dolor [illegible] tio vocis: deinde acetum gargarizent et aquam ro. et [illegible] hippo. in principio. vuam rotundam et [illegible] colore nigram incidere caue.

¶ De incisione gutturis. Cap. xliij.

INcisio gutturis in modū .c. littere [illegible] bus pulmonis existētibus liberat [illegible] te calido innascente in ore gurgulationis [illegible] summitate merj. Loris stomachi [illegible] tis ergo apprehensa cū vnco ad hoc facto [illegible] tur vt cartilagines vene et arterie appareāt: deinde [illegible] viratis pellicule infra canales pulmonis [illegible] tur: vulnus apertū quousque a suffocatione [illegible] sis dimittatur. post vnco vel acu [illegible] apponatur.

¶ De digitorum superfluitate. Cap. xliiij.

SI digitorum superfluitas in [illegible] tantūlis infirmo nocumentum non [illegible] decens est: cum chirurgia curetur. Si enim [illegible] la cum rasorio incidatur. si sit os et caro [illegible] incisa os cum ferra secetur et vt vulnus curetur.

¶ De cura pinguedinis mamillarum. Cap. xlv.

ALiquando accidit vt mamille [illegible] manibus propter causam pinguedinis que [illegible] ter cutem et costas. Si quis autem auferre [illegible] rit in modum .c. littere findere oportet et pinguedines extrahat: et sicut alia vulnera curetur.

¶ De cura hydropicorum. Cap.xlvj.

Nulli hydropici nisi que ab aquoso hu. creat : chirurgiam cõuenire diximus superius: namq͂ humor inter siphac ꝛ intestina colligit. Si quis aũt illũ extrahere voluerit: statute infirmi cõsiderata ventre cum manib⁹ vt materia inferius descendat: forti ter pressio ab vmbilico inferius q͂ttuor digitis cũ acuto ferro vsq͂ ad inferius siphac incisionẽ facias. Si tñ pas. epatis precesserit in dextra parte. si splenis in sinistra: eadẽ ab vmbilico infer⁹ mensura scindat: deinde cutẽ excoriatã cũ ferro penetret ꝛ fistulã aureã vel argẽteã vel eneã: postq͂ aquam extraxerit in ea ponat: cauẽdum tñ est ne vna vice totam extrahat aquã: ne subita inanitiõe infirmus deficiat: spũs enĩ cum aqua exiens egrũ debilitat. canali ergo extracto plagã cum pãno oppilet: dictam cõfortatiuã sicut ius carnis ꝛ similia odorifera cõdimẽta ei prebeat. sc͂da autẽ die soluat plagã et canalẽ apponat ꝛ aquam extrahat: hoc ter aut quater faciat tamẽ aq͂ partẽ dimittat: quã post alleuiationẽ infirmi cũ cartartico aque citri. purgatiuo purget: deinde desiccatiua dieta ꝛ arena ca. in sole calido vtatur. aliquãdo vice incisionis cõ coctura vtuntur cui⁹ doctrinã dicem⁹ in sequenti.

¶ De incisione vmbilici. Cap.xlvij.

Vmbilicũ si prope zirbũ et intestina exierit: sic incidere op3 : tumore in circuitu cu3 est tam cito desiccato ꝛ infirmo supino collocato designationis mediclata cum filo ligata : talis incisio fiat q͂ digitis capere queat: digitoq͂ imisso zirbũ ꝛ intestina inferius premat vel intus. si pars zirbi sursum remaneat incidat: postea vuln⁹ suat ꝛ vt ceteris vulneribus cura adhibeatur.

¶ De incisione zirbi. Cap.xlviij.

Sepe accidit causa vulneris intra vẽtrem facti et zirbum et intestina exire: vix aut grauiter nisi cũ medicitate si vulnus iminuerit possunt intus reuocari. plagam ergo tumescentem cũ vino nigro et pontico vel spõgia aqua ca. infusa lauemus: si hmõi vinũ non inuenerus cum alijs mitigatiuis : donec tumor decrescat calefacere debemus: siue etiã infirmũ. si iterũ post factum redeat p manus pendentẽ in balneo ca. ponere seu oleo ro. seu violaceo ca. cũ cera vngat: postremo autẽ si supradicta nõ sufficiãt plagã findе: post zirbũ ꝛ intestinũ int⁹ mitte. zirbum cũ nigrũ vel liuidũ factũ est: qd vnius diei mora fieri solet: ligat⁹ venis ꝛ arterijs op3 incidi ꝛ sanguinẽ tñ dimitti: post filo serico nõ multũ grosso ne cutẽ rumpat: nec multũ subtili ne rumpatur: plagã statim resuere acu. s. in exteriori cute: deinde lacertos post siphac punge ꝛ p cõtrariũ ex vtraq͂ parte icturas q͂ distãtes vno facere digito: postea citri. pul. suppone: ligatãq͂ donec detumescat dimitte: post cõsolidationẽ filũ extrahe. Si ca. patit cũ frigidis vnguẽtis refrigerare op3 : vel supinũ statue: tenui dieta refice: quãtitatem vẽtositatem caue. et pannos oleo ro. infusos circa plagam ꝛ inguina ꝛ titillatos mitte. cũ oleo cũ ca. vel vino ni. vel pontico clysterizare. Sz sciendũ est q͂ hmõi vulnus in grossis intestinis leuius q͂ in gracilibus curat: intestinũ vero ieiunum diuiditur ppter multitudinẽ venarũ ꝛ arteriarũ atq͂ neruorũ: nec ppter eoꝝ multitudinẽ ꝛ ipsius subtilitatẽ ꝛ epatis vicinitatẽ icurabile est: in inferiori vero stomacho: quia loca ibi sunt ampla ꝛ medicina petit inferiora dicit eẽ incurabile Si in ore stomachi ppter suã sensibilitatẽ pati nõ potest penam: neq͂ ibi moratur medicina. ꝛ si adhibeantur: nulla pficiunt apposita.

¶ De cura viri qui non habet foramen in capite virge. Capitulum.xlix.

Primus in precedẽte libro: quare mulieres sunt steriles et quot modis: cur etiã hoies gignere nequeunt: nũc autẽ dicamus iterũ quare fiat ꝛ adhibeatur medicamina eoꝝ. Uiri quoq͂ in recto capite foramen virge nõ habẽtes: aut si aliũ torqueat caput virge gignere nequeũt: quia semẽ in vulua recte pijcere non possunt: nec exit cum impetu sed paulatim: nec sperma cõtingere potest ad locum cõceptionis. Ponat igitur talis vir super tabulã extensus fortiter: ꝛ cuj sinistra manu virga eius super ventrem eius erecta: et alius sub ventre manum teneat firmam ne infra recedat: et tunc incide pelliculam vẽtris vsq͂ ad carnem viuã: ꝛ si bene incisa fuerit: mox cognosces: q: recte minget: si vero nõ: nõ recte minget. Iterũ incide caute tñ ne chorda virge incidat ꝛ torqueatur vt supra. Si mult⁹ sanguis exit de incisione: apponant constrictiua: si ob hoc non stringatur: ferro ignito locus coquatur.

¶ De homine cum cannula mingente. Cap.l.

Si vrina vesicam non egredit: aut ppter apostema moratur i collo vesice: aut ex sanguine coagulato: aut ex grosso phlegmate: aut ex lapide faciamus instrumentũ qd cataterum dicitur. i. pens factus vt calamus argenteus sm hominis etatem: pueris paruus: iuuenib⁹ longus ꝛ grossus sm foramẽ virge: sedeatq͂ infirmus sup scãnũ et fomẽtetur femur ꝛ virga cũ aqua tepida: ꝛ vngatur oleo viol. tepido supra: deinde clystere in foramine virge mittat recte donec perueniat ad fundũ virge: deinde suspende veretrum cũ clysteri: ideoq͂ virge foramen est tortuosus : ꝛ cũ senseris clystere ppinquũ posteriori parti sine veretrũ ꝛ clystere pendere a forijs donec illũ transire senserit vsq͂ ad vacuũ : ita vt clystere oppilatũ in foramine cũ lana ex oppiletur vt ventus exiens trahat vrinam sicut pueri in cannis oppilatis trahũt aquã. Sepe sanguis egreditur cũ vrina vt de vulnere fit aut de scarificatione: cũ autem vrina egressa fuerit: op3 albũ collyrium per illud instrumentũ imittere dissolutum cum lacte mulieris: et ingeniabis vt supra cum tenui faldia teneat.

¶ De cura lapidis p chirurgiã. Cap.lj.

Primus petre occasionẽ ꝛ eius significationem ꝛ medicinã: si non supradictis cuarerint cũ chirurgia curentur ꝛ cũ ferro incidantur et extrahatur citissime: sciasq͂ in pueris esse facile: s3 quãdo pubescunt est difficile. in pueris ideo q: membra eorum sunt tenera ꝛ humida : et ab incisione sanantur leuius tamẽ sustinẽt in incisione dolorẽ: ꝛ p consuetudine lapis inuenitur citius : quia p grauedine cadit foras. quanto lapis est grossior ꝛ maior: tãto incisio et extractio leuior est: in paruo lapide fit ecõtra. Dum petram extrahere volumus puerũ per ascellas suspendamus rectus in terra cũ calcaneis: senex vero faciat saltũ vt lapis ad vesice collum descendat: deinde se incuruans caput in terra teneat manus inter coxas vt vesica supra collum pendeat: ꝛ tunc super vesicam manũ extẽde vt ducas petram ad collũ vesice ꝛ inquire a pudico vsq͂ ad testiculos: ꝛ si inueneris lapidẽ ad vesice collũ descẽdisse tunc incide vt dicemus: suauiter prius illuc deducatur. Si vero inuenire non poteris: oportet si puer est index digitus in pudicũ mittatur: ꝛ sagaciter interius lapis queratur: ꝛ inuentus digitis adducatur ad collũ vesice. Si senex est medius digitus hoc faciet: ꝛ cum perductus fuerit ad superficiẽ cutis vt sensu videatur: iube ministro vt foris cũ dextra manu conculcet lapidẽ ad locum superiorẽ: ꝛ tunc ferro incide acuto inter testiculũ et podicẽ tñ vt digitus intus retineat petram. vulnus autem fiat ab vna parte lapidis iuxta podicẽ in superficie amplum vt lapis exire possit: ꝛ in fundo angustetur vt cito sanari possit: si fefelleris in petre exitu ferro cauo extrahatur: si vero teneatur aliquo panniculo digitis intromissis ne rumpatur extrahatur : postea sanabitur cum pulue. citri. aut pul. olibani ꝛ aloes ꝛ sanguine dracõ. ꝛ similib⁹ pone super locum pannũ duplicem et liga cum ligamine qd vocatur fenũ . si vero sanguis non steterit: pannus infusus oleo ꝛ aqua rosacea et albumine in pectis superponatur illi supino et superligetur: sicq͂ ligatura in ore vulneris exeat in diem tertium ligatura non soluatur: tamen per diem parum laxetur vt vrina non stringatur: in die tertia soluatur ꝛ impo

ne vnguentū nigrum vsq̄ ad diem tertiū alium. Si locꝰ cal. fiat vt apostema fiat: vnge cum prohibentibus apostema et mitte in vesicā butyrū: aut oleū camomil. ⁊ liga coxas simł vt medicamen nō exeat ⁊ vulnus solidetur: sed si ex accidēti cancer causet: curetur vt diximus in cācroso vulnere: at si lapis paruus fuerit ⁊ in virgā ceciderit: liget virga a parte inferiori liga ⁊ in medio incide ⁊ sic lapidē extrahe: cū do ligaueris extendes pellem a superiori parte ligature vt cum absolueris descendat cutis ⁊ cooperiatur vulnus: ⁊ mūda virgam a sanguine ne remaneat coagulatus: ⁊ festina sanare cum cito sanatiuis.

De hernia aquosa. Cap. lij.

In primo nostro libro recordati sumus infirmitates: et earū occasiones. diximꝰ de hernia ⁊ eius significatiōe ⁊ de eiꝰ medicina cū potioꝰ nunc dicamus qō medicina nequit facere quasi per chirurgia fiat. iaceat eger i lata tabula pulmnari sub natibꝰ habito: ⁊ sub testiculis lana carpinata: aut spongia: aut panno duplici: ⁊ medicus stet in sinistro latere: famuli in dextre: virga infirmi retineat supra pectinē: aut in vno latere. deinde accipe ferrū in modū phlebotomi latus in summo: ⁊ finde saccellum testiculorū rescindēs vsq̄ ad mediū sacculi: ⁊ manū intromitte donec venias ad peniculū vbi sunt testiculi inuoluti. Si autem humiditas et aqua intus fuerit: accipe fiscoria ⁊ intinge in labijs fissuret precipe ministris vbi teneāt: extrahant cum his fiscorijs vulnus apertū intus rade cū phlebotomo vel penitꝰ incide carnem vel excoria donec venias ad panniculū vbi est aqua tunc saccellū findes a parte caua testiculi: ⁊ extrahe totam humiditatem vel maiorem partem. Item fiscoria in labijs fissis panniculis iunge et suspēdantur sursum: ⁊ ita lectulꝰ aque excoriatꝰ extrahatur. Antiqui medici suebant vulnus ⁊ dimittebant pulue. siccare: noui autē suere nolunt: sed ponunt medicinam sanātem et carnem inducentem.

De hernia carnea. Cap. liij.

In alio loco nostri libri dixi mꝰ q̄ hernia quedā fit caro superflua nascens in testiculorum panniculis: caro autem est dura vt apostema: aut dura vt lapis: vnde patitur dolorem nimiū: sꝫ si ferro mederi volumus: faciamus vt supradiximus in aquosa. et scindens per mediū sacci testiculorum donec venias ad testiculi panniculos vbi sunt testiculi inuoluti. Si caro fuerit nata super testiculos: oportet incidere testiculorum panniculos et excoriari vt supradiximus: et ita aptabis cum fiscorijs. Quidam medici prohibuerunt hanc medicari ferro quia multi propter nimiā euacuationem sanguinis moriunt: sed sapientes medici hoc modo medicant vbi caro nata fuerit: incidūt sollicite ne arteriam tangāt: ita leua sursum testiculum extrahe de panniculo vbi inuoluuntur: ⁊ caue ne incidas vbi adheret neruus vel vnde pendet arteria ⁊ ita superfluā carnē natam abscindes. Si autem caro in testiculis sit vt non possit separari penitus: extrahe testiculum cum tota carne: sed si caro inter venas ⁊ panniculū sit: paulatim expediatur et extrahatur caro cum sacculo vt diximꝰ. Si vero nata fuerit in panniculo qui est post testiculum: explicetur a panno et neruis et testiculi incidantur et extrahantur cū tota carne in eo nata. Nequit enī testiculus sistere sine carne in eo nata. Si autem fuerit ibi durū apostema: ⁊ inde fuerit sclirosis aut in testiculo aut in panniculo. Differētia inter sclirosim et carnem est: quia sclirosis est durior: ⁊ alterius facture: sed medicina vtrorūq̄ est vna.

De hernia q̄ fit cum distensione. Cap. liiij.

Infirmꝰ iacens supinus teneat coxas altas: et palpando totum inuenies testiculum vnde pendet ligatus: ⁊ duc eum in deorsum vel sursum: ⁊ hernia in sursum leniter cogatur: quia vena est subeliec ⁊ durice ⁊ fortis: circunstantibus venis ⁊ cū stringitur homo inde dolet: teneatur ergo testiculus cū vena deorsum ministri suspendant cetera sursum et excoria: scinde circum vsq̄ ad pannū testiculi. si autem findas vt diximus in [illegible] ra arteriarū temporum: tolle acum cū duplici filo ⁊ liga in loco sano vnde varix est nata: ⁊ quere alterum caput vnde perfundatur ⁊ liga similiter: ⁊ inter duas ligaturas finde p medium et extrahe cholericum sanguinem qui est in vena varice ⁊ appone sanatiuū medicamen: donec fila cadant cū panniculo: hoc est medicamꝰ aperum varis in venis arteria. Si autem varix est nata in omnibus panniculis [illegible] ca testiculo et panniculi cum testiculo abscindantur. ⁊ si hernia fuerit cum vento erit de genere apostematis [illegible] medicina talis sit: vt cū varice excepta q̄ [illegible] in quinta practice hernie particula cum diximꝰ de apostemate nomine apostima.

De ruptura inguinum. Cap. lv.

Hanc infirmitatem ⁊ suam significationem diximꝰ ⁊ suam occasionem vnde est de genere rupture siphac. Si autē fuerit de ruptura siphac post pueritiam fit incurabilis. Si autem fuerit cum extensione siphac: oportet vt ita curetur cū ferro. Supino igitur iacente ministri pellem inguinis extēdant sursum ad ventrē et infinde eā per transuersum: vt alibi diximus q̄dam in longum findant fiscorijs sitis vtriusq̄ partibus [illegible] re vt teneatur vulnus apertum. modus fissure [illegible] culus extrahi possit fiscoria sine mulier bene [illegible] nus incissionis: postea siphac excoriabis ⁊ separabis a [illegible] corio inguinis: alia fissura interius fige vt [illegible] pedientia. cū autem siphac fuerit explicata a [illegible] dicem digitum sinistre manus inter panniculum [illegible] siphac vbi continetur siphac. ⁊ mitte indicē [illegible] de testiculum cum siphac ⁊ palpando inuenies [illegible] ⁊ reduc supra ventrem ⁊ tunc mitte acū cum filo vbi siphac fissum ⁊ mitte filum: ita vt quattuor capita habeat in modū crucis: ⁊ liga cum siphac cum his capitibꝰ ne [illegible] et apostema faciat: ⁊ facies aliam ligaturam longe ab eo spacio digitorum duorū: post scinde pellē testiculi [illegible] donec post sanguis non exeat: super vulnus pone pannū cū rosaceo infusum ⁊ ligetur. Antiqui faciebant illos sedere in balneo post nouē dies bis i die matine puerū ne apostema calidum nasceretur ⁊ ligatura citius caderet.

De pelle testium nimis extensa. Cap. lvi.

Solum incide per transuersum [illegible] digitorum: ministri teneant siphac ⁊ [illegible] vsq̄ videris siphac apertū [illegible] ⁊ intestinū intus ⁊ consue vtrāq̄ partē siphac et tentule pars si fit intus: et [illegible] partē siphac ne exiliat donec [illegible] tenacula vt extrahi possit. ⁊ caue in [illegible] scindas quicq̄ de siphac: quo facto curetur vulnus [illegible] nus iaceat supinus ⁊ mitte coriam in superflua [illegible] culi et accipe superfluam pellem testiculi ⁊ abscinde cū [illegible] pice ⁊ cū serico sue ⁊ pulue. cicri. superpone.

De castratione. Cap. lvij.

Castratio est res preter naturam: quia qō natura le est facit esse contra naturam: sed quia potentibus placuit habere eunuchos: ideo debemꝰ hoc facere vt sufficiat liber. Castratio fit duobus modis: aut ventri et testiculorum: aut testiculis [illegible]. Per constrictionem fit in pueris: nā dum in balneo tenentur et cum pellis distenta fuerit: inter manus [illegible] nec deficiāt testiculi. Per incisionem sic: liga testiculos [illegible] tus redeant ⁊ scinde pellem et extrahe ⁊ sue ⁊ pul. [illegible] superpone. Item aliter ligentur super penem ⁊ [illegible] tur ⁊ suantur et puluis strictiuus superponatur. [illegible]

sarcocol. sanguis draco. et pāno liga donec sang. stet: postea vnguentis sanatiuis curentur.

¶ De hermophroditis. Cap. lviij.

H

Oc licet tempore sit naturale: in viro tñ turpius in viro et muliere sit quattuor modis: trib⁹ in viro: vno in femina. viris sit in pectine ⁊ in testiculis velut vulua vna mulieris pilosa vt in feminis tertius modus est grauior: quia per virgā ⁊ vuluam mingūt. mulieris⁹ vulua sit in pectine: ⁊ sub vulua post veretrū marimi testiculi. de his hermophroditis vnde mingunt nō est opus mihi dicere: quia incurabilis est. Illi autē hermophroditi qui non mingunt: medicari possunt incisione ⁊ adustione: ⁊ cū vnguentis sanatiuis curare: similiter in mulieribus.

¶ De verrucis ⁊ porris vulue. Cap. lix.

A

Liquando innascuntur hec in vulua mulieris: sed cum hamiculis superflua extrahantur et foras extracta forpice incidantur ⁊ pul. sanatiu⁹ apponat.

¶ De apertione vulue. Cap. lx.

C

Laudit os vulue: aut naturalr: aut pter naturā. Naturalr cū ita nascit. extra naturā fit vel ex percussione: aut ex re aliqua ibi nascēte: ⁊ fit sup pectinem ⁊ in medio: ⁊ hec prohibent coitum ⁊ conceptum et purgationem. Sit ergo obstetrix que sagaciter inquirat in vulua que sit vncta manu oleo tepido ⁊ vbi sit qđ obstat: ⁊ si digito nequit cū tenacula querat: quo inuento hamo extrahatur et incidatur: ⁊ si panniculus fuerit quē nos siphac vocamus: similiter hamo extrahatur et stringentia sanguinem superponantur.

¶ De apostemate vulue. Cap. lxj.

A

Postema si est in vulua incidatur ferro: vel si nō putridū fuerit maturatiua apponatur: ⁊ obstetrix intus inspiciens videat vt cū phlebotomo pungat ⁊ poenat ⁊ tentulā mitte ⁊ vulnus apostematis oleo rosa. tepido inunctū superpone ⁊ liga fenestra vsq̄ in tertiū diem: post tertiū diem solue: ⁊ sedeat i balneo et tentulam vnctā vnguēto basilicon liquefacto cum butyro oleo ro. mitte foris: i femore superpone emplastrū de sand. ⁊ memito ne superueniat ea apostema. si vulnus per supradicta mūdatū nō fuerit: lauetur apostema apozimate ex decoc. aristologie rotun. et cum clysteri mitte: deinde cum vnguentis medicetur: si vero apostema fuerit intus tendens vsq̄ ad collū matricis non tangatur ferro nec aperiatur.

¶ De fetu mortuo extrahendo. Cap. lxij.

S

I mulier tolerare potest vt non sit nimis debilis: nec sincopim patiatur: nec pulsus deficiat teneat supina a mulieribus ⁊ sustentēt pectus ⁊ obstetrix aperiat vuluā: ⁊ vulue collum: manuq̄ sinistra oleo violato vncta tres digitos extensos ponat in vuluā et perquirat vbi infans consistit: ⁊ si caput pendeat hamo fixo in oculis: aut in occipitio: vel sub mento: vel in collo: vel in spondilibus extrahatur. ⁊ si pre magnitudine alicuius sui membri extrahi nequeat incidatur et eiciatur vel humerus: vel quod nocet.

¶ De secūdina extrahenda. Cap. lxiij.

M

Anu vncta oleo sisamino vel violaceo: secundina extrahatur: si non potest extrahi: ne timeas: quia per se marcescet et exibit.

¶ De emorroydibus ani. Cap. lxiiij.

S

Unt emorroyde mltis modis: alie enī tendūt ad vesicā: alie ad nodū coxe: alie ad itestinū grossū: q̄ oēs sunt incurabiles: similiter que sunt fistulate: aut que sunt quasi mēbra vbi sunt multe vene ⁊ mēbra iuxta ossa cōsistūt: cetera gn̄a emorroydarū facile ferro curāt sic: supin⁹ iaceat: genua erigant supra pect⁹ ⁊ suspēdant tentula in emorroide posita mitte digitū in posteriori ⁊ si tenacula digito stigatur scias recte ab intestino procedere: hanc findere aut scindere nec debes: quia hō inde spasmū pateret: ⁊ preter velle stercus exiret. si adest missa tentula: nec intus introire pōt: cultro finde sup tentulā vsq̄ ad radicē: ⁊ melior est incisio q̄ fit cultro facto in modū falcis inquire tunc digito aut ferro: tere panniculos si potes que sunt in spongia et excoriabis ⁊ extrahes: caue tñ ne musculos incidas ⁊ peior īfirmitas inde oriat. nā preter velle exiret stercus: ⁊ facies genus fistularū facta incisione de bombace veteri tentulam factā immitte per oīe vnū: ⁊ altero die fac tentā vnguēto basilicon intinctā ⁊ immitte. Si adest apostema superuenerit: epithimabis supradictis vt mitescat: apostemate sedato ex vnguento basilicon curabis.

¶ De cura ⁊ eradicatione emorroydarū. Cap. lxv.

S

I medicus nō pōt curare: iaceat vt supra cape cū burcellis vnā emorroidarū: et a radice seca vnā vel duas dimittēs vt dixit hip. ipsis superpone pul. hdc. ℞. bol. arme. cornu cerui: ꝑarte hōs. sanguini cutu. ligamen appone vt nō soluatur. quidā non incidūt: sed cū burcellis extendūt ⁊ cū filo serico torto ligāt a radice ⁊ siunt donec cadāt: cū incidunt pannū infusum oleo tepido suppone ⁊ liga ⁊ homo non exercitetur nimis locum oleo ro. vnge ⁊ super oleū medullā bouinam cū pul. cimini pone: et tertio die lauetur cū vino pontico rubeo.

¶ De glandulis ⁊ nodis in ano. Cap. lxvj.

G

Landule ⁊ nodi in ano vt in vulua nascuntur et emorroidē. ⁊ postea fit nodosa sicq̄ mūdet: his vt dixim⁹ in vulua. i. cū burcellis capiās excidas radicē medicamen superponas decisio. Ragadie vero magne si non curentur medicamine fricentur ferro aspero: donec asperitas cadat fissure: tunc vnguentis curentur.

¶ De clauso ano infantis. Cap. lxvij.

N

Ato infante ano clauso: obstetrix cum vngula vel digito vel ferro aperiat ⁊ tentulā in vino calido intinctā sepe infigat ⁊ extrahat quotidie: donec consolidet: vel plumbeā rastam vel cannā. Si vo contigerit pro vulnere neglecto apostema sendatur cū cautero ⁊ spongia infusa in vino atro imponatur ⁊ ligetur. alia die vnguēto sanatiuo vnge. ⁊ semper imbutus predict⁹ plūbeus sit intus vsq̄ ad perfectam sanationem.

¶ De elephantia in calcaneo. Cap. lxviij.

U

Ligatur cum tyriaca ⁊ hu. melancholicus purgetur: si non profuerit incidatur sicut de cancero diximus.

¶ De vulnere dactylico. Cap. lxix.

D

Actylica vulnera vt getam ad curandū difficilia sanent vt supra de canceroso vulnere.

¶ De varicibus crurium. Cap. lxx.

O

Portet varices ligari in cute natas: aut in carne ab vtraq̄ parte in loco sano cū filo serico et inter ligaturas scindere ⁊ emūdare putrida: deinde medicentur sicut diximus in medicina arteriarū temporum.

¶ De vena mediana. Cap. lxxj.

V

Enā autē medianā in capite finde: ⁊ extrahe caput vene sollicit⁹ et leniter vt ex ea parum appareat. si vero tenta foris exiret vt possit retorqueri cum plumbo retorqueatur: ⁊ liga cum filo vt non retro cadat tortura ad crus: ⁊ omni die torqueāt donec exiliat tota: ⁊ ita fit in brachio. Si vero in principio torqueri non possit cū plūbeo cū filo aut seta fiat ⁊ omni die torqueat donec plumbū possit immitti ⁊ lauetur omni die aqua tepida donec sanetur.

¶ De incisione membrorū putridorū. Cap. lxxij.

A

Liquādo putrescunt extremitates corporum vt manus ⁊ pedes: prius caro: deinde ossa: ⁊ accidit ex acutis egritudinibus natura expellente ad superficiem corporis a nobilibus membris: ⁊ fit hoc: aut ex concussione: aut ex apostemate: aut ex niue que extinguūt calorē. rescindatur ergo putrida caro prius et ossa cum serra: ⁊ hoc totum paulatim et caute et particulatim: ne sanguis effluēs incidere impediat ne vene aut arterie rumpantur et hō inde moriatur: cum rescindis putrida vel secas ponatur in sectione linteolū aqua infusum ne sanguis superueniens serre impediat ⁊ ne serra incidat sanam carnē faciatq̄ dolorem post sectionē arterie

et vene ligentur: vt sanguis stringatur: deinde vnguentis sanetur.

¶ De putrida vngula. Cap.lxxiij.

Vngulis putrida caro scidat̃ et cancrosa: in carne vero que super vnguẽ replicatur superponatur puluis stringens et comedens: quia si multa est rescindatur et pul. galle et mirte et similia apponantur.

¶ De vngula cõtusa. Cap.lxxiiij.

Vrgetur ex corrupto san. et dolor sedetur: nõ inciso vngue post duos dies iterum preme vt putredo exeat et superpone medicam̃ẽ qd dissoluat apostema et mitiget dolo.

¶ De cocturis quib' mẽbris cõueniant. Cap.lxxv.

Diximus in manuali operatiõe que fit cum incisione: hoc conuenit locis illis in quibus putrida nimium dominatur humiditas: vel econuerso mala frigida que non potest purgari desiccatiuis: dicam' etiã infirmitates in quibus cõmunicat et conueniat vstio ignis: et qualiter fiat in vnaquaq; et incipiam' a capite et primũ de incisione capitis eorum qui patiuntur coriçam.

¶ De cocturis capitis. Cap.lxxvi.

Antiqui medici vtebantur vstione ignis in capite eorum qui humidos habẽt oculos: et qui habẽt orthomiã ex humiditate descẽdente a capite ad pectus: vnde pulmo vulneratur et pectus molestatur: cutis cum ferro ignito vsq; ad ossa perforetur i modũ medie o[illegible] caro et cutis pertusa fuerint ferro rotundo in capite secto vt luna ossa circũuoluẽdo radantur. si humiditas fuerit multa necesse est vt ossa incidantur donec cadat escara ex osse vt humiditas capitis huiusmodi post loca dissoluta purgetur: incensio vero sit multis dieb' aperta: et cũ humiditas desiccata fuerit sanabis cum vnguentis congruis vulneribus.

¶ De cocturis propter lepram. Cap.lxxvij.

Eos quos times i leprinã cadere: in quinq; partibus capitis incende. Vna in fronte vnde fit casus principij. Secunda in medio capitis vbi e mollicies puerorũ. Tertia super cõcauũ colli retro in occipitio. Quarta in dextra parte in iunctura super auriculam. Quinta in sinistra parte in iunctura super auriculaz. Omnes supradicte incisiones cum cauterio fiant rotundo et fiant vsq; ad ossa vt leuetur inde escara et putridi fumi eorum penetreo cerebri et faciem habeant locum exhalationis: quia si humiditas a cerebro in oculos descenderit per hec loca purgare certe valaeris.

¶ De incensione arteriarũ temporũ. Cap.lxxviij.

Quidam malunt incendi arterias temporum q̃ extrahi ne fluxũ incurrãt: et cũ cauterio tenui et amplo quantũ fuerit arteria incendantur: tunc arteria constringat̃ vt san. non exeat: et incisiones ille stent aperte donec ille ab oculorũ pas. liberatus sit: deinde cũ supradictis vnguentis medicetur.

¶ De incensione palpebrarum. Cap.lxxix.

Si pili nascant̃ transuersi in palpebris euellãtur cum burcellis: et circa loca vtantur cauterio aureo vel argenteo: vel eneo subtili. Quidã nõ incendunt: sed speciebus cõbustiuis vtunt̃ et altero dieinguunt cum oleo locum et iterũ illud ponũt sicq; per tres dies: donec satis sit: deinde lauant cum tepida et sanant cum vnguento.

¶ De incisione oculorum corrosorũ. Cap.lxxx.

Scim' in alio loco nostri libri q̃ quãdo est apostema nascens in lacri. prĩali oculorũ destruẽs ossa nasi vt fistula fiat: hoc apostemate nõdum in f[illegible] conuerso in circuitu perscindere et ad oumarũ: et cutisa carne putrida sequire ossa si fuerint viridia vel nigra: et cum cauterio incẽdantur iterum donec perforentur ossa naris penitus. Si fuerint perforata sic proba: oppilãs nares et si fumus per foramen exit pforata sunt ossa. cũ aũt i pdicto loco incẽderis linteolũ aqua infusum super oculũ pone vt nõ obsit oculis: tunc tentulam munctã de vnguento viridi desperato immitte vt circundet putredinẽ et ossa pura fiat: inter vtrius diebus [illegible] tentulam et aliquis pone bombicinum vetus donec sanetur.

¶ De incensione titillari. Cap.lxxxi.

Aliquotiens ossa hominũ [illegible] et [illegible] labore nimio: aut nimia humiditate [illegible] bricum eo. Si autem titillus [illegible] sepe resiliat et dislungatur incendi oportet. Accat ergo in latere altero et [illegible] suspẽso et pellẽ que sub ascella est [illegible] enim spatio interposito inquire per foramen [illegible] cauterio: aut cum plumbea testa. Si autem [illegible] vociatum esse desinẽ: si vix sentitur [illegible] ossa [illegible] dimia precipit huiusmodi fieri: coctura non [illegible] pter musculos et neruos ne apostema oriatur. Sufficit tunc perforatio: deinde porros fritos suppone cum [illegible] tur a putredine: caueat a labore dieb' multis donec [illegible].

¶ De incensione apostematis quod in picurell accidit. Cap.lxxxij.

Hoc apostema non debet incendi: [illegible] sequitur: aut in fistulam cõuertitur: [illegible] curabilis. cũ ergo inuenitur post [illegible] datur cum rad. aristol. le[illegible] in oleo [illegible] accensa: in catena [illegible] incende [illegible] censionem vel duas paruas: et super mamillas [illegible] stas priores a prima que est sub gula [illegible] subtus ad mamillas: et inter quartam et [illegible] coste incende super mamillas ambas et versus [illegible] dorso coquantur quinta et sexta costa: duo [illegible] apostematis et vna coctio in medio stomachi [illegible] tus: quando autem sanare volueris cum vnguento [illegible] sanabis.

¶ De incensione apostematis epatis. Cap.lxxxiij.

Si apostema fuerit in epate cum dolore et gr[illegible] edine dextri lateris patet: quia [illegible] epatis. Si vero dolor fit nimius [illegible] ipse epatis: si hoc medicine non [illegible] olatiue incendantur cum cauterio ignito [illegible] de quattuor digitis super inguẽ et [illegible] duobus digitis incende cum cauterio ignito [illegible] tes perforabis: et sic hoc vt pus egrediatur: quo [illegible] pone lenticulã pistatam cum melle deinde [illegible] sanatur.

¶ De incensione apostematis splenis. Cap.lxxxiiij.

Si vero in splene durities fuerit [illegible] dicimus suis: incendatur cauterio: quidam [illegible] dãt cũ cauterio rotũdo: quidã cũ cauterio [illegible] lato: quidam incendũt in sex locis: quidã [illegible] plici: quidam cum triplici vel septuplo [illegible] dimittunt donec splen curetur.

¶ De incensione stomachi. Cap.lxxxv.

Si stomach' propter [illegible] [illegible] flegmatica humiditate et putredine [illegible] cantib' et calefacientib' nõ curetur: [illegible] tenero esse pectoris cũ ferro ignito nõ [illegible] tenui: si si fuerit humiditas versa in [illegible] tredinẽ et infirmus incipit iam [illegible] praeter predictam. vna in vno latere: alia in altero: [illegible] si per hoc nec tangat̃ cauterio cũ incẽdatur ne [illegible] locus enĩ neruosus est et sufficit perforatio [illegible] stigmata cũ nodis et multo tpe perseuerent: quidã [illegible] modo stomachũ incendũt cũ gumma de quercu [illegible] cũ qua incisa superstillãdo colamẽ et accenso [illegible] tur. psitentur enĩ huiusmodi desiccare humiditatem.

¶ De cocturis hydropicorum. Cap.lxxxvi.

Hydropicus si potionibus non curatur [illegible] nõ valet: vt extractio fiat per artificiũ: fiat [illegible] ramus vna in stomacho incensio: alia supra [illegible] alia in splene: alia sup pectinẽ et [illegible] vna. si fuerit ferrum nimis patitur [illegible] ficis accensa: sepe enĩ huiusmodi incisio valet.

¶ De cocturis testiculorum. Cap.lxxxvij.

T Quosa hernia quãdoq; curatur cũ incensione in cendit: aut cũ ferro in modũ crucis facto: postea cũ cauterio sic facto incẽdit in medio testiculorũ: ⁊ postq̃ cũ cauterio incensum ignitum est excoquetur vt siphac appareat: ⁊ vtraq; cauteria faciat vt crux signita in vno ponantur testiculo: et reliqua duo in alio et in ligatur tamdiu donec ad humiditatem perueniat: exclusa; siquidẽ panniculũ inuolutũ in testiculo: cũ hamo apprehenso suspende incende cũ cauterio facto in modũ cultri falcati.

¶ De coctura ꝓpter crepaturam inguinum. Capitulũ.lxxviij.

Separatio in inguine aut fit ex distẽsiõe siphac aut eius ruptura. incisionẽ supradiximus: quidã autẽ maluit incisionẽ: fac infirmũ paulatim exercitari: ⁊ tũc stet erect⁹ ante te: fortiterq; tussiat et extẽdat brachia sursũ: ⁊ si videas in inguine velut apostema leuari: tũc locũ signa cũ scilo vel cũ alia re et in trib⁹ locis incẽdatur: in supiori parte inguinis vbi apostema consistit pone duo cauteria: in inferiori parte apostematis hoc modo: inde iaceat supinus ⁊ inferior pars incendatur cum cauterio fctõ vt bulla facta in capite. Iterũ cauterio facto vt crux pone vt teneat caput in medio ferri facti in modum lenticule ⁊ nimiũ findaẽ. famuli qui adsint humiditatem sẽp abstergentes in temperatis sic vsq; ad siphac vt nõ veniãt ad terp anũ vel calida apostemata: in crassis ꝓfundius fiat: postea porri cũ sale triti supponãtur cũ opus fuerit sanandũ cũ lenticulis ⁊ melle et similibus.

¶ De cocturis ꝓpter emorroydas. Cap.lxxix.

Emorroydis si alie medicine non ꝓsunt: inter anũ ⁊ finem ossium spondiles incẽdant cũ auro aut ligno mirtino.

¶ De cocturis sciaticoꝝ ⁊ podagricoꝝ. Ca.xc.

Sciaticus longi tpis tybie tumescunt ⁊ claudicãt: qꝛ humiditas adunata in nodis lubricũ facit eũ vt exiliat iuncturã. anteq̃ igitur calefcãt ⁊ claudicent cauterizentur in vertebro cauterio quasi clauũ in capite habẽte ⁊ sic cutis perforetur vt hũiditas excludatur. q̃dã cũ in tribus locis cauterizant sup anchã ⁊ sup genu ⁊ sub eo: et similiter cauillã exteriorẽ q̃tuor digitis: q̃dam faciunt instrumentũ cum cataractis cauterĩ hmõi hñs interpositos musculos de eodẽ ferro: quidã faciũt.iiij. in circuitu ⁊ iaceat infirmus super sanũ latus: cauterizato porrũ tritũ cũ sale supponatur donec pus siccetur sit apertum: post hoc sanabis sanatiuis remedijs.

¶ De ꝯtusiõe ossium. Cap.xcj.

Post chirurgiã que est in carne cũ inciditur sinditur suitur: q̃ fuerit in osse cum latatur rũpitur et ꝯtenditur dicamus. Cognoscere aũt opꝫ iũcturas ossiũ ⁊ loca eoꝝ ⁊ figuras, qualiter consistunt ⁊ sunt facte: ⁊ quomõ cum alijs coniunguntur mẽbris. ⁊ noscere musculos ossa coopeꝛiẽtes vt sciat quod illis cõuenit tãgendo vtrũ in locis suis sint aut rupta aut lata: aut aliud patiunẽ. In sequenti vero dicemus singularem vniuscuiusq; medicinã ⁊ lesionẽ: nũc vero dabim⁹ vniuersalem regulã in his tractandis.

¶ De vniuersali canone membroꝝ. Cap.xcij.

Sciendum est igitur in pmo q̃ ruptura simplex est cum os tãtũ ruptũ fuerit: cõposita cum caro habuerit apostema sordidũ duricies superuenientes rupture que nõ ꝓmittunt expedire i pñcipio necesse est minui sanguinẽ: dabis ad bibẽdũ bolũ arme. exagiũ vnũ cum sirupo viol. postea dabis laxatiuũ vt est manna tamarindi aposima prunoꝝ: aut cũ lebelabu. l. mercurialis: aut cũ aposimate viol. fm virtutem infirmi: dietare necesse est dietis frigidis ⁊ parum efficientibus caloris vt lact. portu. scari castanie. carnis. vt nõ superueniat mẽbro infirmo apostema. Si autem locus est percussus sine ruptura ⁊ separatione alia: supradicta non sunt necessaria: sufficit aut epithima de mumia bolo. arme. cũ aqua mirte. Si autẽ simplex fuerit ruptura carnis ⁊ sine apostemate: opꝫ locum extendi suauiter ab vtraq; parte caute ne violenter facias: quia sepe inde accidit apostema: cum autem reducta fuerint ossa in locum suum linteoluꝫ tinctum herbis sanatiuis in locis ruptis circumuolues ⁊ super cauillas in modum crucis aptatas cum filo: deinde superligabis cum faciolis nec mollibus nimis: ⁊ incipe ligare a medio ⁊ stringere: ⁊ capitibus vero latius liga: ⁊ ita vt equalis sit non montuosa ligatura: ⁊ fm loca rupta fiant cannule in coxis late quoq; ⁊ fortes: in alijs locis tenuibus tenues ⁊ debiles ⁊ longiores sint rupturis quattuor digitis vel tribus: ⁊ in coxis etiã plus sint remote abinuicẽ in medio digito vno: in gibbo rupture sit ligamen fortius: caue ne capita cannarum sint super nodos ossium: oportet cannas vel tabulas ligari duplici filo: ⁊ filũ subteruenit et aliud superueniẽs ambas illas, cotrectat in modum crucis: cum locus ꝓurit solue et aqua tepida laua et polipod. linteolis oleo infusum ⁊ aqua rosa. superpone prima die scda ⁊ tertia lenius liga: donec cõglutinetur post hoc lenius donec sanus sit.

¶ De ossibus fractis. Cap.xciij.

Rupture cũ apostemate aut epithima suppone de sanõ. ro. scar. aut suc. coriandri sempuiue: et supliga cũ ligamine leni in crastino aliud ⁊ recens epithima superpone, si fuerit in brachio apostema magnũ tãtũ solua ad inquirendam rupturã donec dissoluatur apostema. Si autem sit caro contusa medicetur vt diximus in putredinibus. Si autem in ruptura ossium caro vulnerata fuerit super arterias aut venas multum san. fundens: stringatur san. cum aloe incenso sang. draco. Si ossa in vulnere nõ sint discooperta sutione retentũ erit ⁊ ligatione que vulneris labia adunet: ⁊ cũ cicatrizantibus curabis. Cũ aũt in vulnere parua sunt ossa q̃ pungunt locũ suere nõ expedit: sed tene apertũ vt ossa excutianẽ vt dicã i loco suo: ⁊ cũ vuln⁹ ab ossib⁹ fuerit mũdatũ cum linteolo mixtu bñ supliga ⁊ super vuln⁹ dimitte vt superius ⁊ leniter liga ⁊ quotidie ligat solue ⁊ bombicinũ vetus super vulnus pone: ⁊ cũ ꝓpter eris pus multuꝫ ⁊ secur⁹ sit ne ca. apostema superueniat vnguẽto sanatiuo vtere. Si apostema sit illõ prius cura: deinde dirige ossa. si os sup illud stat dirige cum ferro qd dicitur lama longo palmo vno: ⁊ sit planũ ⁊ grossum ne duplicetur caput: acutũ ⁊ eleuatũ parũ reuolutũ vt ossa que sunt impressa reuelenẽ: min⁹ declinẽtur vt dirigatur: vt supradiximus: si non possunt equari ossa secẽtur ⁊ abscidatur deinde dirige membrũ. Si autẽ vulnus magnũ fuerit cum tentula ⁊ vnguẽto curabitur hoc modo nõ sanatur: sed prius egreditur: vel si caro mollis fuerit ⁊ non solida: scias propter ossa fracta latentia hoc esse tunc iterũ tentula plumbea inquire vbi sint ⁊ inuenta cum buccellis extrahe: deinde medicaberis vt prius ⁊ sparso puluere sanõ. vsq; ad octo dies sup leniter ligabis linteolo ac de. ij. in. iij. diẽ mutabis vel de. v. in. viij. donec noueris esse solidatum. Si vero fractura ossis fuerit in frustulis tã minutis oẽs micas ossium intus putrefientium extrahe: postea dirige ⁊ liga sicut diximus in ossium fracturis cum vulneribus.

¶ De impedientibus ossa cõglutinari. Cap.xciiij.

Et si ossa fracta non ꝯglutinẽtur ⁊ tẽp⁹ preterierat conglutinandi: post vetustatẽ scias non posse sanari multis modis: aut multa humiditate locuꝫ lubricum faciente: vel quia homo nimis mouet membrum: aut ligaturis opprimentibus membrum ne solidari possit: aut nimia ciborum abstinentia: aut quia membrũ tenue non possit sanari: aut laxatione nimia dissoluẽte. Videbis ergo qua occasione non sanantur ⁊ studeas reformare. Si fuerit ex cibis tenuib⁹ ⁊ paucis post tertiũ diem rupture cibã infirmũ vel post quartum diem: excepto q̃ si habuerit apostema quia tũc abstinebit a cibis. q̃ si non habet: et iam incipit membrum consolidari grossis vtatur cibis vt est caro vituloꝝ et venter et frumentum coctum et caro verucis veteris et pisciũ viscosorum: quod prodest ad conglutinandum ossa. Si vero negligentia deficiat: ⁊ tenuetur membrũ, lauetur aqua tepida; et ciba illum cibis vi scosis ⁊ vino albo grosso donec sanetur.

¶ De signis sanationis ossium. Cap.xcv.

Si sanguinem super ligamen videas: sana-
ri scias si sit sine vulnere: quia materiam bo-
nam coadunauit natura vnde sanatio fit et
ideo per poros egreditur. Si autem supra
rupturam apparet materia velut nodus: essi
ue cum duobus modis, tempore enim est vt offi
cium suum amittat: sed si supernatatio recens fuerit: vtatur
medicinis stringentibus et stricto ligamine stringe: aut lami
na plumbi. Si vero duricia non dissoluatur: ferro rodatur
donec deficiat.

De ossibus male
sanatis. Cap. xcvi.

Ossa male sanata qualibet culpa medici: vel egri
non quieti: quidam disiungunt male iuncta et in-
compesita: sed his multi periere, ideo debemus p
tempus longum vngere adipe galline: aut anseris vel
ossium medulla. multi dactylos constrictiuos vel [illegible]
adhiberi et intermisso die lauet aqua dulci ca. et oleo viol. et iteru
suauiter manibus frica locum. si hoc non profuerit pone super
contusionem bombacem veterem inuolutum vnguento viridi nimis
admixto butyro: cum autem locus a carne mundatus fuerit: com
pone si potes ossa in suis locis deinde sanabis. Si vero caro
fuerit dura: nec molliatur a medicinis predictis vel comedi
tur cultro acuto incidatur: vel os dirige in locum suum et suppo
ne medicamen quod restringat et liga. His vniuersaliter de ruptu
ris et de fracturis ossium dictis: particulariter expediendum est de
singulis membris et a capite incipiendum.

De ossibus capitis ruptis. Cap. xcvii.

Ruptura ossis capitis: alia simplex: alia composita
simplex fit in cutis fissura et ossis ruptura que
nec superius neque inferius erit: et dicitur grece
darea (alias razamia) alia ruptura fit de qua os
elongatur et eleuatur sursum: et dicitur angin
(alias aberia) si autem os separatur penitus di-
citur catematon (alias apostatismos) Inuenitur alius modus
rupture quum in multis comminuitur partibus: et ita permanent
contusa: etsi panniculum vsque peruenerint: et grece vocatur an
tiaca (alias empiasima) fit et alius modus rupture ossis con-
tusi interius pringens vsque ad siphac: et dicitur a grecis gelsim
(alias genissima) est alius modus inferius tamen habens ossa rupta
et dicitur a grecis monestis (alias maruska) quidam addiderunt
alterum modum. Tenuem fissuram cranei veluti pilus curuus in mo
dum lune: et vix discernitur plicatura vel ruptura ossis sine
ruptura que fit duobus modis: aut curuatura in panniculo
cerebri residens: aut curuatura non habens panniculi lesionem
vel rupturam. hec sunt genera simplicium vulnerum capi-
tis. Genera vulnerum compositorum capitis sunt multis mo
dis: quandoque cum octo supradictis iungitur fractura matris
que dicitur tumida: aut apostema adsit de quibus alibi dice-
mus. Cognitio autem vulnerum capitis aut ab ea re habe
tur qua vulneratur vt est lignum: lapis: ferrum et similia. aut
ex duritie vel mollicie hominis percussi vel membri: aut ex
percussione leni vel forti: aut ex accidentibus vulnerato cum
vt est vertigo vel epilepsia vel loquele amissio. hec enim sunt
accidentia que superueniunt vulnerato cum vulnus vel os
imprimit vel sedet super matrem tumidam vel piam: aut cum
ipsa mater aliquantulum vulneratur: aut compressa est ab
osse vulneris capitis in osse interius cerebri non valens se
mutare: sed stricta et immutabilis permanet. Aliter quoque
cognoscitur si ruptura illius loci sit pauca: plumbeato instru-
mento intus misso quere: aut intro aspice si ruptura ossis
sit ibi aliqua. Si ergo ruptura fuerit que vt superius di-
ximus: tenuis est vt pilus: mitte incaustum vel aliam tin-
cturam in vulnus fricans ossa ex illa tinctura cum manu vel
digitis. Si vero os ruptum fuerit: in sanguine testa infusa
vel ruptatorio vnge illum digito et fortius frica. si [illegible]
a tinctura penitus perfora: et vide an lesa sit mater [illegible]
sit ossibus an disiuncta. cognito asse si fuerit lesa aut ex apo
stemate ca. aut ex vertigine: aut epilepsia: aut ex paruo apo
stemate. nam si sit ex paruo parum scietis: si maxime [illegible]
cognoscitur ex humiditate exeunte. Si autem humiditas
parua fuerit et decta scias siphac ab osse minime separari.
si feb. fuerit et nimius erit dolor et ossis color mutatur [illegible]
ridem: vel si pus egrediens tenue fuerit et non [illegible]
pos certo matrem tumidam ab osse separari: propter [illegible]
dere antequam vomitus superueniat infirmo: aut [illegible]
natio aut sincopis: aut acuta fe. Si autem a quolibet [illegible]
supradictorum molestatur infirmus: dimitte [illegible]
a nullo molestatur medicetur. Si vero siphac non fuerit se
parata et os fissum: frica cum ferro ab vtraque parte [illegible]
ta deleatur ab osse fissura. si vero non deleatur quia [illegible]
tum est vel ruptum: os abstrahe fortis cum instrumento [illegible]
hendi. Si vero siphac ab osse separata est: et ab initio [illegible]
infirmo fueris: trahe ossa ante decimumquartum diem. si [illegible]
fuerit ante septimum. Si vero hic terminus [illegible]
pe veniens supradicta accidentia et inde [illegible]
dicina sic fit: primus radatur caput: findatur cutis in modum
crucis: excoriem ossa vt bene videas que sunt [illegible]
fluxus sanguinis impedit ad videndum: [illegible]
infusum et aceto superpone aut linteolum [illegible]. Si
dolor fuerit multus cum fluxu: linteolum [illegible]
pone eo et oleo superpone et liga et dimitte per [illegible]
ctem in crastino solue. Si autem nil predictorum [illegible]
habuerit scilicet epilepsiam vertiginem et spasmum: [illegible]
ossa rupta: et ne differas ne rugatio facta [illegible]
tre: infirmus ergo sedeat et teneatur ab hominibus [illegible]
oppilentur bombace ne sonum scalpelli audiat [illegible]
ratur ab osse: et tunc soluatur pellis capitis [illegible]
ta vt in suis locis conuertatur: et erige [illegible]
ant pellem capitis in quattuor partibus: et [illegible]
ra capitis: et si ossis ruptura parua fuerit [illegible]
cum ferro facto in modum falcis. si ossa rupta [illegible]
tus mota separari non possunt cum scarpello: in circuitu ossa
percute vt non possint transire penitus [illegible]
gatur pia mater: cum scarpello in circuitu ossis [illegible]
separetur ab osse: et similiter extrahe incipiendo ab [illegible]
ri loco. Si autem sint grossa et in capite [illegible]
nodum vt non possit plus introire nisi quantum [illegible]
situdo: in circuitu ossis pertunde quantum tibi videtur vel
de osse trahe: et sic cum scarpello post percussionem [illegible]
percussum et parum recinde os leniter et frag[illegible]
cum burcellis et munda vulnus: aspera quoque [illegible]
perpone zebel lucidum quod. R. rasuram [illegible]
brium cadat: post hoc linteolum oleo infusum [illegible]
pone et pellem capitis deduc in locum suum [illegible]
perpone linteolum infusum oleo rosaceo et aceto [illegible]
dat. tritos cum aqua rosacea confectos et aqua [illegible]
semperuiue et sta. simul superpone ne apostemata [illegible]
niant: et bis fac in die epithima: infunde [illegible]
cum oleo rosaceo: et post diem tertium dissolue [illegible]
vulnus: et tunc curabis vnguentis carnem [illegible]
super os desiccatiuum puluerem superpone: [illegible]
sus: sanguis draco. et circumpone que prohibent [illegible]
ma vt supradiximus: supradicta omnia bene [illegible]
ete operaberis.

De apostemate facto ex chi-
rurgia. Capitulum. xcviii.

Aliquando apostema callidum accidit [illegible]
incisionem capitis vt videas eleuari [illegible]
pitis exasperantur: aliquando sequuntur [illegible]
dicta accidentia: et sedeat mox. hoc [illegible]
stema ex duobus [illegible] fit: ex osse [illegible]
aut ligamine multum stricto: aut ex multa [illegible]

do frigore. Inspice ergo cerebrū: et si est ibi fragmētū ossis extrahe: si vero p ligamine stricto solue. Si ex nimia comestiōe abstineat a cibis ⁊ vtatur tenuibus: si ex frigore linteū aqua tepida infusum ⁊ aceto superpone: aut si apostema fuerit nimis cali. sanō. ro. succū solatri superpone circum. rursus oleū tepidū cum malua meliloto lini se. fenugreci: post hoc epithima de farina ordei aqua tepida oleum ro. adipe galline ⁊ linteolo in his infuso superpone ⁊ fascia caput ⁊ collū circūda ⁊ iniicies oleo ro. viol. ⁊ nenufa. in auribus vel vnguētis istorum. Si autem virtus adest minue sanguinē de vena cephalica: postea da laxatiuū de cassiafis. ⁊ da mercurial. apozima. Scias iterum si panniculus cerebri fuerit liuidus inde morietur.

¶ De osse narium fracto. Cap. xcix.

Oportet vt scias in summitate narium fieri contusionē q: nō est ex osse: sed est cartilago: sed in medio nasi vel supra rūpitur os vel cōtunditur: quod cum fit in nares digito immisso subleua ossa concussa: vel immisso plūbeo vel ereo instrumento: deinde tentulā lineā bōbace inuolutā ⁊ aqua intinctā acacia vel mumiā quā notā agarē vocant: immitte nari ⁊ charta bōbacina in eadē medicina de fascia: ⁊ hoc fac paucis diebus: q: citius hic locus sanatur ceteris cōtusis mēbris. si flatus non recte exit: vel loquela: rūpatur ⁊ solidet: fistula fiat de calamo vel pēna pennā vt inde expiret. Si torquet nasus chartā ⁊ ligamen cū cola piscium suppone vt dirigatur deforis nasus. vnge medicamine quod dixi in fracturis ossium: ⁊ cū vis auferre per cānulam immitte aquam tepidā vt mollescat ⁊ auferri ⁊ extrahi possit.

¶ De genis vel maxillis fractis. Cap. c.

Si ossa genarū nō penitus sint rupta: si sint in sinistra parte indicem ⁊ mediū dextre manus immitte: ⁊ ossa foras impinge cū altera manu foris iuxta genas plane sit ne rūpatur: si sint in dextra ecōtrario facies. Si vero maxille subtiliores sint rupte tunc extrahe ossa rupta superius ministri sagaciter extendant inferius vt in eodē cōiungant ⁊ tunc cum filo serico texto sue: ⁊ solidatiuo medicamine extenso in linteolo ligabis ⁊ curabis sagaciter a loco suo ne exsistere tenta canara ⁊ immisso linteolo in maxillis apponatur ⁊ ligetur. sanatiua appone eger quietus sit: non manducet: nō loquatur: dieta sit sorbilis vt sūt cōdita: sue frumēti ⁊ amili: post septē dies solue: si nō est bene rectum iterum dirige ⁊ vnge: ⁊ est solidatio maxillarū. xx. dierum. Si autē apostema calidum acciderit vtere supradictis.

¶ De ossibus spondiliū fractis. Cap. cj.

Si ossa furcularū propinqua neruo sint rupta: ⁊ pendeant leuius curantur. Si vero non ex toto disiuncta fuerint: difficilius et molestius: q: que non separantur nequeunt sic bene reformari: cū herent cum osse fracto pendent partim: ministri extrahant ⁊ eleuent sursum: alius teneat collum infirmi: cum reliqua parte ossis: ⁊ tunc reiunge. Si ossa infirmātur cum manibus reduc supra ⁊ ita positis liga. si vero sic non reducantur extendatur adhuc humerus et supponatur asselle globus subleuando ⁊ sic dirigantur ossa. Si autem ossa intus conuersa fuerint: iaceat supinus: puluinar paruum sub spatula habeat: humerū preme. Si vero fissum fuerit ⁊ non ruptum pungēs locum finge carneo desuper: ⁊ qd pungit extrahe ⁊ os remaneat: et vt diximus zebel lucidus. i. cortex testudinis maxime valet vngis sub rasura ponatur colligenda: ne intus siphac vel in pulmone cadat: qua extracta sue locum fissum ⁊ superpone solidatiua ⁊ liga. Si vero apostema fuerit anteq ligetur vnge oleo rosa. si vero non ligetur adsit sane globus sub asella ⁊ liga cum humero fascia super humerū ⁊ per pectus ducta ⁊ reducta seruet dietam: supinus vel conuenienter iaceat: post tertium diem solue ⁊ solidatiua appone ⁊ euadent saltem in mense vno.

¶ De spatulis fractis. Cap. cij.

Spatularum ruptura que fit in latitudine ossis ⁊ non spina que in medio spatularum aliquando rumpitur aliquādo finditur. Si intus rumpitur tactu noscitur ex membro sibi iacto: sentit paralysim ⁊ dolorem in spatulis. Si fissum est ⁊ locus cum tangitur asper est ⁊ hoc superpone solidatur. Si vero rumpitur cū manu noscitur a pūcturis ossium in fissuris ⁊ asperitatibus: ⁊ tunc findatur cutis ⁊ fragmentis ossium extractis sanatiuis curetur. Si vero os nō est lesum vel contusum: cum sanatiuis appositis curetur vel sanetur sine incisione ⁊ apertione.

¶ De fissuris ossis pectoris. Cap. ciij.

In fissuris ossium pectoris cum intus contrahitur sentitur dolor ⁊ manu supposita facit gurgulationes: sed si tortura sit in costa pectoris: scitur ex magno anhelitu ⁊ ex orthomia vt i pleuresi. Si aūt expuit sanguinē difficilius curatur: ergo his medicinis quas diximus in fracturis ossium furcularū succurratur. Si autem ossa pectoris ex contusione vel ictu interius cōuersa sint vt si vis in modū lune sint: iaceat eger supinus habens puluinar sub spatula contra ossa curuata: vel ita superiacendo ⁊ cutem lateraliter premendo: ⁊ ministris spatulam deorsum prementibus dirigatur superpone solidatiua ⁊ liga: si autem costa intus curuata fuerit: ligetur pes quasi in longum ab vtraq parte ex transuerso lana succida cum his ligetur: ⁊ suspende inferius ⁊ descendat ⁊ dissoluatur lana que sit ex transuerso.

¶ De ruptura ossis diaphragmatis. Cap. ciiij.

Ossa pectoris aliquando finduntur in omnibus suis partibus: ossa diaphragmatis non rumpūtur nisi prope spinam: quia sunt cartilaginosa intus prope spinam vero sunt sicca vt ossa lata vnde facilius rumpuntur. Si ruptura est sentitur locus vel asper vel concauus. si penitus ruptū fuerit sentitur gurgulatio: si autem foris eminet bene sentitur ⁊ videtur intus conuersa. feb. habent dolorem ⁊ punctionem et spūs angustiam ⁊ sputū vt in pleuresi: intus non conuersum vero dirigitur: si foris emineat leuiter curatur: nam dirigens vt diximus ⁊ sanatiua superpones ⁊ ligabis vt supra: quidā iubēt hūc grossis vel obis ⁊ inflatiuis: sed hoc est inutile: q: stomachi inflatio non pertinet ad ossa pectoris: ⁊ nimia plenitudo apostema generat vbicūq sit ad ossa pectoris intus conuersa. quidam iubent cuffas superponere ne foris attrahendo disgregentur: qd bonum esset si ⁊ ventosa alimenta traherēt quod mēbrum generaret ne foras rediret: melius est similiter succidam lanam paucam oleo vnctam superponere ⁊ cānulas vel tabellas vt dirigi possit. Si autē punctura velut acus sentitur sup diaphragma finde cutē ⁊ submitte zebel lucidum vt eleuetur: ⁊ tenellis ossa fracta vel fissa extrahe ⁊ dirige locum vt alibi docuimus: ⁊ superpone medicinam creantem ⁊ augmentantem carnem: ⁊ si apostema superuenerit linteolum oleo tepido infusum superpone et cura vt diximus in apostemate calido: ⁊ super latus iaceat.

¶ De spondilibus fractis. Cap. cv.

Spondilia quoq rumpunt̄ raro: sepe contunduntur ⁊ multū aggrauāt vnde fit insensibilitas inferioris partis: ⁊ sepe inde moriuntur ⁊ maxime de spōdilis colli: vel si spasmū habēt: aut orthomiam aut paralysim: aut alienationem non sunt euasuri: si vero nō affuerint euadent: scinde locum extrahe os quod est cōtusum. Si apostema superuenerit vt diximus cura cū oleo tepido ⁊ aqua tepida ⁊ apozimate supradicto: cum autem os rectum in spondilis lesum fuerit: tactu scitur. Similiter scinde cutem ⁊ lesum os dirige vel extrahe vel locum sue ⁊ sanatiua vulneri superpone.

De fracto osse pectinis. Cap. cvi.

Rupto osse pectinis vel vicinorum locorum digito ꝑ posteriora immisso inquire vtrū retro vel ante ruptum sit: illo prono stante: quo nō inuēto foras preme ⁊ dirige ⁊ sanatiua vtere si vo prius sint rupta finde cutē os extrahe sue sanatiua appone: fissure ⁊ rupture ossium tactu agnoscuntur.

De ossibus lacertorum. Cap. cvii.

Vos lacerti rumpitur cito curatur: extēde superiorem superius ⁊ inferio: ē inferius quousq; intromissa sint ossa corrupta ⁊ cōiungi ⁊ dirigi possint. loco itaq; directo superpone pānū cū solidatiuis ⁊ desuper pone cannulas vel tabulas aptas in modum crucis ⁊ cum panno lato liga nō in similibus omnibus agendū. liga non fortiter ne apostema ibi fiat: nec nimis laxe ꝗ conglutinetur ibi liges que apponātur: facias tabulas ⁊ sanatiua: ⁊ sit sup apostema brachij rupti linteolum oleo ro. infusum: ⁊ suppone pul. sand. aut suc. solano. ⁊ coriādri vt ꝓhibeāt materiā currere. cū apostema dissolutū fuerit secure liga tabulas ⁊ ligaturas egri digitos: ⁊ manus appensa sit collo: post tres dies solue post vo septimū diē nō soluatur nisi per septem semel nisi contrarium aliquod accidat vt dolor pruritus ligature dissolutio erit aut solidatio fracture ossis lacertorū: nisi negligas intra dies .xv. dissolue ⁊ cū tepida balnea ⁊ laua. Si vo post hos dies apostema nō fuerit cū cibo grosso frigido ⁊ sic nutriaƚ vt materia fiat similis medio ad quod descēdit: ⁊ vt melius cū hac materia ad suā conuertatur cōplexionē: q: cōplexio eius frigida est ⁊ sicca.

De ossibus brachiorum. Cap. cviii.

Brachium est compositum ex duobus ossibus ex vno grossiori alio tenui, grossum est subiectū tenue non. fractura eorum duobus modis fit: aut enim vnū rūpitur aut ambo. Si ambo difficile curatur maius: tarde vo tenue. superius cito curatur q: inferius illud sustentat: igitur extendatur brachium infra ⁊ supra vt in locū suū redeat. Si vo contāditur: ⁊ gurgulatio siue bolismus sentitur. Si vo pruritus sentitur finde cutē ⁊ laua: ⁊ ossa extrahe ⁊ sanatiuis vtere ⁊ cū linteolo infuso solidatiuis per tres dies liga ⁊ nō solue nisi accidāt supradicta: post septē dies de septimo in septimū diē dieta vtaƚ grossa: vt est caro neruosa ⁊ capita ⁊ frumentum coctū: super pollicē intus flectat si ossa fracta reiungantur: si foris sint rupta foris voluat: si intus intro. Si os grossum quod est inferius ruptū est: fac vt de alio: excepto ꝙ digitos non mouebit: sed quietus erit ne ex motione materia aliunde currat.

De crate manuū ⁊ digitorū. Cap. cix.

Ossa in crate manuū ⁊ digitorū raro rumpunƚ: sz contundunƚ duabus de causis: q: concaua sunt et tenera. Si aūt contusio rupturā habuerit manū sup tabulā extensam palpa vt si os lesum sit scias deinde inter duas manus digitos illi tenēs tabulam appone ⁊ desuper solidatiua: si vero os digiti ruptū fuerit dirige ⁊ liga cum propinquiori.

De ruptura coxe. Cap. cx.

Coxā ruptā medicabimur vt lacertū sicut diximus in dirigēdo ⁊ ligando: ⁊ hoc fit in medio. Si vo iuxta pectinē rumpiƚ: pannū appone in modū plumaceoli ⁊ liga a superiori parte vsq; ad genu prius tamē extende ⁊ dirige ⁊ fascia liga: si fissura est ⁊ pungit finde cutem ⁊ extrahe os deinde cura.

De patella geniculi. Cap. cxi.

Sopicer vel patella geniculi sunt tenerrima ossa raro rumpiƚtur: cognoscitur cū crepatiōe ⁊ sonitu vel gurgulatione: igitur dirige extende ⁊ solidatiua appone: infirmus quiescat ne mouendo salat.

De ossibus tibiarū ruptis. Ca. cxii.

Ruptura ossium tibiarum fit vt ruptura brachiorum et ita curatur: est enim ex duobus ossibus.

De calcaneo ⁊ crate pedum. Cap. cxiii.

Calcaneū non ex toto rumpitur: quia multis est ligamentis munitum. de crate ⁊ articulis digitorum pedum ita fac vt de manibus.

De disiunctione genarū. Cap. cxiiii.

Disiunctio genarum est quando egreditur a iunctura vbi voluitur. quando non ex toto exit a loco: sed parum motio dicitur ex separatione transgrediatur. Si vo penitus a coniunctione ... minus licet raro accidat ⁊ ... duabus de causis: vel q: ossis iunctura illius loci os superius sedet ⁊ sic dupliciter: vel q: nerui ligature desuper ... tunt. fit autem ex humiditate multa loci ... lubricus fit: ⁊ maxime pueris accidit: ... rare in dirigēdo: q: per se mouendo ... penitus soluitur sic scitur: dentes inferiores non ... periculibus ⁊ vacillant cum premantur manibus ... ras: ⁊ in iunctura vbi os voluitur capita foris ... aperire possunt: aut stringere buccā. sedeat ergo ... riat quātū potest: ⁊ tu tene mentū ⁊ agita donec ... deat locū: ⁊ cum vno digito intus adequa ⁊ pollice ... illi os ⁊ absterge cum palma tua iuncturam ... queat dirigi pannū aqua tepida ⁊ oleo ro. vel ... perpone vt molliscāt nerui: deinde ... reductum in locum suū: quod scitur q: dētes inferiores superioribus conueniunt: pannum cum cera ⁊ oleo superpone ⁊ liga dulciter: ne differas genis dissolutis ... non accidit: capitrosa enim in suis locis ... duunt ⁊ aliquotiēs fit inde vomitus ⁊ solutio ...

De disiunctione furcularū. Cap. cxv.

Disiunctio furcularū nequit fieri in interiori parte quia continetur intus collo: ⁊ q: ligata est ... nis locis: ⁊ ideo non videtur posse moueri intus vel foras huc ⁊ illuc: excepto ꝙ videmus ... percussum vel vulneratū ꝙ iunctura ... cis iuncti humeri in eo disiūgitur: q: ... biccema ideoq; ꝓhibēt disiungi: nec locus ... nis nisi cōcrabitur flatus mouetur ... esse enim sit in humero nō in aliis mēbris: ... reiunge ⁊ aliga plumaceolū cū necessariis: ... caberis ea quod subsidet humeris q: ligatura ... humeris sit ⁊ osse.

De disiunctione humerorū. Cap. cxvi.

Humeri caput separatū est a concauitate humeri: sepe cū a loco suo egreditur: nō tamen ... pra q: obstat os super ... neruī ⁊ ligature vetant: ... retrorsū motio parua est: cadit enim ... sum: ⁊ in macris maxime ... ⁊ redit: ad cognoscēdum ergo si sit intus ... sit eger vt inde vtriusq; humeri quomodo ... habena. Si locus videris vacuū ... Item humerus supra erit acutus: sub ascella ... leuabit manum ad aurem: nec plicabit ... facile manibus restituitur in locum suum ... dimia: ⁊ Gal. ego etiam Constantinus sic ... mū diē ⁊ post secūdū. Si vero dissolutio est ... balneetur homo ⁊ super humerum sepe aqua ... calidā infunde: post hoc supinū extende ⁊ ... ma mitte sub ascella. pila nō sit multū ... latere infirmi ꝯ faciem eius: iaceat a sinistro latere ... humero est disiunctio pedem sinistrum pone super ... manu sinistra: manum eius sinistra tenens ... lam super pedem in ascella positā: ... locum prendendo humerū deorsum ... pellat: ⁊ manus in furcula teneat vt ... te vnat. Similiter homo illo maior supponit humerum suum sub ascella illius: ⁊ subleuet a terra ... datur ei ad pedes aliquid contra. Aliter etiam ... cio disiectū est cum palo ligneo ... meris in capite ⁊ est longior ... nature gro ⁊ suspende cum paulatim. Aliter ... du superiori supponatur superposito plumaceolo ...

possit palo supradicto supposito panno molli vel lana: manus eius ab aliquo inferius trahatur fortiter: relicto ergo humero globus lane cōsolidatiue apponatur ⁊ ligetur multipliciter ⁊ ad collum suspēdatur: post septem dies solue: deinde sit tenuis septem diebus ⁊ septima grossa. si apostema superuenerit aqua olei␣q; tepido vt dixi lauabis. Pueris aūt p nimia teneritate ⁊ humiditate sic medetur: sed si infans nascitur ⁊ sepe dissoluitur: titellus qđ muscellin⁹ vocatur: ⁊ fit ex mala complexione similiter fit mancus ⁊ sic curatur: et tales tabescunt et moriuntur.

¶ De disiunctione ossium cubitorum. Cap. xvij.

Ossa cubitorum sunt duo vacua intus sicut canna ⁊ cōmissure eorum sunt diuerse: vna eīm est supra altera infra: ⁊ vna longior altera: ideo␣q; ad curādum difficilia: quia disiunctio est grauis ⁊ cōiunctio mollis: vno modo q: ossa sunt duo ⁊ nō sunt vno modo iuncta: alio␣q; q: panni ⁊ musculi sunt: ⁊ panniculi aliquando mouentur a loco suo ⁊ non exit nec disiungit prorsus os: aliquotiens penitus ipsius loci motio fit multiformis: ⁊ maxime dissoluitur ante ⁊ retro: quod facile scitur vidēdo ⁊ tangendo: quia locus vnde exiuit os vacuus est et concauus ostensili␣q; brachij vnde discordat: in disiūctione ergo cubiti cito restituas ne superueniat apostema: raro eīm postea euadēt maxime si retro est dissolutio. vnus ergo ministrorum teneat brachium egri deorsum: alter humerū sursum ⁊ iterum percute cum planta man⁹ in coniunctione cubiti: ⁊ reuocabitur in locum suū. Hip. in disiunctiōe inferioris vel superioris ossis faciebat extēdere manū cum brachio ⁊ sic replicare ad humerū retro. non paruā extensionem iubet fieri: ⁊ hoc ideo quia extensio superioris ossis brachij cū disiungitur protelatur ante ⁊ retro ideo retro applicetur et sic non disiungitur. Iubet Hip. super tabulā ligari brachium in duobus locis: ⁊ ibi habeāt plumaceos sub tabula in vtrā␣q; ligaturam: et trahe sursum ac deorsum donec directa sit.

¶ De disiunctione manus. Cap. xviij.

Manum dissiectam a brachio extende ⁊ dirige ⁊ modum cautis stringe: ⁊ infirmo claudere manum iube: deinde solidatiua alliga vt mos est.

¶ De disiunctione spondilium. Cap. xix.

Disiunctio spōdilium cito mortem infert maxime spondilis colli: quia medulla que nucha vocatur veniens a cerebro stricta pendere de loco suo exit ⁊ a grecis dicitur ardosis. Si retro fit gibbus vocatur. Si vo dorsa curuant aut vt pristis ⁊ nō possint recto dorso: ire a grecis vocatur scliresis. Quidam stulti asserunt hoc a suo loco non esse excisio: ⁊ moreretur: si autem spondile interius conuertatur incurabile fit: q: nullo ingenio resoluitur: vnde dirigatur: sed multi conati sunt mederi ligantes supra tabulā ⁊ pedes extendentes: dederunt␣q; ophthalmicū ⁊ tussim prouocantia: ⁊ cibos inflatiuos etiā superposuerunt cuffas ⁊ nō profuerunt. Gal. redarguit illos in libro de ingenio sanitatis. Aliquotiēs ossa erecta in medio spondili rumpuntur: vnde locus vacuus remanet: quidā stulti dicūt ossa mota ante ⁊ retro ideo cito posse curari quod falsum est q: incurabile est: mingere enim nequeunt ne␣q; erigere se: in frigidātur extremitates ⁊ mors subsequitur: q: neruī ab extremitates ad vesicam ad anū tendunt ⁊ cum eis ligantur: neruī vero fiunt insensibiles maxime si fuerint de posterioribus cerebro. Si autem fuerit gibbus ⁊ accidat casu: medet sicut Gal. precipit: egrediens ergo a balneo tepido collocet in tabulata ad modum illius cubans super eam: ne spiritus sit angustus vel impeditus habeat sub pectore plumaceolum: deinde liga eum super tabulam: in dorso vero alia ponatur lata tribus digitis cuius caput submittat ligature infirmi que circundet infirmum ligatum cum tabula: ministri suspendāt tabulam vbi iaceat capite eger. insimul cū eo: tu preme lini-

niter tabulam paruam ⁊ altera manu sub tabula ducta ossa dirige. Item super eandem tabulam in qua iacet: ligetur in genibus ⁊ coxis ⁊ capita ligature sint imposita ad tabulam que est supra dorsum. Si vo loca nō sint plana: ⁊ ossa nō sint ad sua loca regressa: si inuenis fuerit sede super tabulam indubitanter: et ita premendo replicabitur: quidā medici laudant hoc fieri in curatione spondilis colli vel dorsi que superius dicitur ardosis. Alij vtūtur artificio ⁊ est quē est columna quadrata lōga ad mediū hominis in terra fixa: ⁊ firma sit cui alia tabula tantūdem longa vt possit replicari ad columnam ad modum granule mac'le. infirmus de balneo exiēs inter vtram␣q; rectus locetur complectens rectam columnā ⁊ indue manum per dorsum ⁊ ossa dirige: ministri aūt tabulam in dorso premendo ligent: aut in ligno: aut in vtro␣q; fac vt Hippo. docet: vnde artificium ad curandum ⁊ maxime interius: cum autem spōdile erectum fuerit tabulam latam tribus digitis superligabis per dies nouem: sic␣q; fiet: nisi accidet aliqđ incōueniens (qđ absit) p dies. ix. vtere solidatiuis de septē in septem tabula absit. cibis vtatur temperatis nō multū grossis: si autem de gibbo aliquid remanet vtere vnguētis dissolutiuis: tabulam nō auferas. quidā apponūt laminam plumbi et sufficit.

¶ De disiunctione coxarum. Cap. xx.

Disiunctio coxarum fit citius ꝙ alicubi: quia ossiū iunctura coxaꝝ vnū est concauū: alterū rotundū: dissoluit aūt modis quattuor: foris intus ante ⁊ retro. ante raro: retro sepe exit. Si aūt intus exit sic sit: adiuncto pede cum sano ⁊ cruribus extēsis infirmū latus lōgius est sano: nec infirmus ad alterum se reuoluere valet: ⁊ inuenies supra pectinē cū tetigeris quasi apostema cum apostema nō sit: sed os rotundum egressum a loco suo. Si vo foras exit in pectine est grauitas: in ancha mons: ⁊ genu vertitur: et transuerso non potest crus replicare: si autē exit bene crus bene extēdit: sed non ex toto: retrahendo molestatur in inguine: venter est rugosus: caro etiā diminuta: at si ex toto exierit genu non extenditur nec replicatur crus hui⁹. altera caro inguinis pendebit sup ventrē: circa ventrē caput ossis inuenies. Si passio hec in pueris si morat est incurabilis: ⁊ in ceteris: cito ergo curetur. Vniuersalis medicina est sicut dicit Hip. vt homo iaceat supra tabulam ⁊ crus cū pede agitet huc ⁊ illuc vt redeat ad locum suū. Si autem motio fit preme manum in inguine egri: ministri vero crus cum pede eleuent ventre verso vt egredi valeat. si sic non erigatur ministri teneant coxam cum genu: ⁊ alij teneant infirmū: ⁊ tu interius liga coxam cum ligamine vt coxe non valeat nocere: ⁊ duo capita ligaminis tenēāt infirmū sursum: et sic facile redit in locum suum. hec medicina est cōueniens modis quattuor dissolutiōis coxarum ⁊ tibiarum ⁊ ancharum: et est alius modus: si motio fit intus liga ante ⁊ retro ibi vbi coxa cū nate applicat: duo capita ligature sint ante ministri teneant eam sursum ad caput egri extensis ligaminibus: alius fortis manibus ventri␣q; coxam teneat firmiter: et alij teneant ligamina sursum: et sic redeat ad locum suum.

¶ De dissolutione geniculi et eius cura. Capitulum. xxj.

Dissolutio geniculi fit trib⁹ modis intus foras retro: ante vo nequit exire pro patella geniculi superposita que est quasi ligamentum: medicetur sicuti in ancha ⁊ coxa dixim⁹ in ligaturis et in omnibus solidatiuis. calcaneus a loco suo motum facile reducitur: si ex toto exit multum supra et infra extendatur difficulter eīm reiungitur. si nō reuertitur manuali extensione eger supinus iaceat: palum ligneum in terra fixum inter coxas vs␣q; ad anū teneat ne deorsum veniat cum extenditur a ministris. Sm autem artificiū quod iussit Galienus quod est palus: in tabula firmiter

crus in qua iste supinus iaceat: palum vero inter coxas habeat iuxta ante ministri calcaneū teneant: et tu bene crus superius et utrasque cauillas vel corrigas et illi agitent huc et illuc trahendo: et sic reducatur: post hoc solidatius strictius vere et liga fortiter ne inde ledatur nerui: per dies nouem quiescant ne causa sit apostematis: si apostema cali. supuenerit medeatur ut diximus aqua cali. et oleo tepido et liga. Et si in digitis pedū vel in coxarum crate dissolutio venerit: fac ut de digitis manuū in crate earum diximus.

Finitur liber nonus practice.

Liber decimus practice qui antidotariū dicitur: in duas diuisus partes.

Tabula capitu. eiusdem.

Finitur tabula capitulorum.

Inchoatur tractatus principalis.

De disputatione antiquorum medicorum experientium et rationabilium: et que scientia eorum sit verior. Cap. i.

Antiqui medici bifariam intendit medicine cōpositionem: scilicet experientes et rationabiles. Experientes ergo in cōposita medicina in somnis est admonitus quedam sibi fortuna velut si quis in eadem infirmitate dederit sibi multo precedente: vnū duas tres vel causas simplices seu compositas: et ipse vero videns hoc profuisse: memorie tradidit et ordinauit cōpositū. Illorum vero alii cum diuersa probassent: et simplicia et eadem certificassent in iuuamentis firma et stabilia: in compositione ea reddiderunt: et infirmis dantes quilibet compositum casualiter profuturum opinati sunt: quorū opinio fuit fatua et inanis. Rationabiles autem naturis corporum perspicaciter considerans: et qualitatum diuersitatibus accidentibus morbos sequentibus de notatis virtutibus et compositione simplicis medicine tractatuum et quantitatibus suis cognitis: actionibus vero suis in quolibet corpore seu membris et vtilitatibus in singulis morbis compositis: et quomodo operari oporteat in singulis etatibus complexionibus: et anni temporibus ac regionibus: consuetudinibus et actionibus: perpenderunt singularem medicinam non sufficere morbis sanandis omnibus morbis et re bus. Una ex morborum natura: vnde et necessitate ad eā compositas reddiderunt et simplicibus medicinis: vt in omnibus passionibus omnium corporum perfecte omnis ter sanandis intentiones sue possent expleri. Actiones vero composite medicine ex morborum naturis quattuor considerant fuisse et causis. Prima ex diuersis qualitatibus malarum cōplexionū: secunda ex multitudine ipsorum morborum: tertia ex diuersitate qualitatum: quarta ex repugnantia et diuersorum morborum. Ex diuersis qualitatibus malarum complexionū cōposita est medicina vna. Cognitis cōpositione

ne in ea quantitate que quantitati complexionis male pos-
sit repugnare: verbi gratia: mala complexio si in secundo gra
du est calida: in eodem gradu simplex medicina non inueniatur
frigida opposita; accipiantur due. vna in primo gradu cali. al-
tera in tertio gradu fri. et hec composita in secundo gradu fri. erit
Idonee enim liquide claret quod si aqua tepida cali. admisceatur
quod ea quoquo modo refrigeret: vnde simplex primi simplex
quam mediana tertij videtur in secundo gradu dirigi: cum magni
tudinis et fortitudinis morbi medicina consilatur: quia cum
aliquando maximus et fortis innascitur morbus: neque sim
plex vna videtur sufficere: oportet due vel tres seu plures
componantur: quibus commixtis et simul cum iuuantibus
morbus compugnetur. ¶Causa diuersarum qualitatum morbi
componitur medicina: aliquando enim corporibus morbus inna-
scitur compositus: cui contrariarum virtutum medicamine resi
stitur: sicut passio ira videtur: cui insimul et refrigeratiua et dis-
solutiua medicina succurritur vt phlegmonibus. Aliquando etiam
morbus quolibet medicamine mundificante calefactorio indi
get: sicut in morbis pectoris et pulmonis. Inueniuntur et alij
morbi huic rationi congrui: in quibus medicine contrariarum
virtutum sunt inueniende: que cum non inueniantur in sim
plicibus: ex necessitate ad coadunandum eas cogimur vt com
posite contrarijs fungantur actionibus. Propter repugnatio-
nem diuersorum morborum medicina conficitur: quia aliquan
do vno et eodem medicamine morbo resistitur diuerso natura
et qualitate repugnatur. Item veneno reptilium morifero
que causa maxima tyriace magne conficiende: hec enim ha-
bet in se magnam virtutem resistendi infirmitati magne et
diuerse et venenis multipliciter moriferis. Secunda enim has
precedentium quattuor: id est ex membris infirmis eorum medicami-
na cogit conficere: vna ex membrorum locis: altera ex nobilitate
sui et sue actionis. Ex locis quia si membrum infirmum a stoma-
cho sit remotum: necesse est medicamen aliquod habens iuuamen
tum apponi: ne forte deficiens ex vie longinquitate illuc vsque
non possit pertingere: et velociter pertingens valeat pene-
trare quod crocus orientalis facere solet. Ex membris propter
nobilitatem sue actionis: si stomachus vel epar patiatur apo
stema: necessaria est medicina dissolutiua: cui medicina alia
est apponenda odorifera et stiptica: vt virtus illius membri
custodiatur ne ex dissolutiuo medicamine nimium dissoluatur.
Tertia que est ex simplicis medicine naturis octo consideraui
mus causas. Vna vt apiatur potionis horribilitas: alte-
ra vt vis eius et grauitas mitigetur: tertia vt sua nocumen-
ta restaurentur: quarta vt sue virtutis confortetur debilitas:
quinta vt minuatur sua vis: sexta vt in qualitate seruetur: sep-
tima operandorum diuersitas: octaua est defectus simpli-
cis medicine oppoitune. Et abolitio iuuamenti seu medica
minis ex horribilitate medicine: quia cum necesse sit horribi-
lem medicinam et abominabilem dari: neque infirmus: vel accipe-
re vel in stomacho retinere possit: oportet odoriferum et sa-
porosum ei admisceri: vnde abominatio sua mitiganda: sit si
cut Hip. fecit admiscens helleboro nigro daucum. et Galenus
scamonea anisum. Mitigatione grauitatis: quia cum medici-
na danda sit fortis sicut opium ad dolorem aliquando miti-
gandum: timens medicus de nimia auferenda sensibilitate
cogitur calefactorium aliquod sicut castoreum admiscere vt for
titudo mitigetur in dormitione. Restauratione sui nocumen-
ti: quia aliquando oportet mederi alicui: obuiatur ad infirmi
tati: et inde nocumentum alicui membro illaturam sicut scamo
neam nocentem stomacho: vnde necesse est scilicet piper vel ani-
sum admisceri. Confortatione medicaminis: cum enim medi
co sit necesse duratiua conficere: oportet virtutis augmenta
tiua: et ne desinat custoditiua apponi: sicut in tyriaca ytcos
est apposita acorus et agaricus. Virtuti sue infirmande vel mi
norande imminoratione: quia quandoque calidissime et acutis-
sime medicine oportet admisceri mitigatiua et minoratiua ca
loris eius acumine: sicut gummi arabicum tyriace admixtum vt
erugo eris in collyrijs apponitur. Custodiendo virtutem me
dicina ne deficiat longo tempore custodita: vnde oportet ap-
poni alia eam custodientia sicut opium in antidotis. Diuer
sitate operandorum: quia cum quandoque solam medicinam obuiam

tem infirmitati medicus querat neque eam inueniat nisi alie
medicine eam admisceat: quod in emplastris expetit necessitas
oportuit cum oleo: aliquando cum cera: aliquando pice ex-
coqui vt membra cui apponenda sunt possint immisceri: quod
nisi fiat neque insiccantur neque morantur ibi: et ita nihil profi-
cui et eis confertur. Ablatione iuuamenti simplicis medici-
ne solius: quia cum in simplici medicina sola nullum cuiusque in
firmitatis iuuamentum inueniatur: oportet multe et diuer-
se inuestigentur: vt ex diuersis et contrarijs vnum quiddam iu
uans efficiatur: et tamen compositorum nullum simpliciter
ad quod nitebantur est iuuatiuum: sed in sola compositione
acquiritur iuuamentum sicut in vulneribus medicina solidans
et carnem generans sit necessaria: neque id inueniatur nisi in
myrrha thure et orobo maxime: neque hec aliquando medici in
uenire valeant: medicabimur cum eris erugine cera et oleo
emplastrum facientes: hoc enim vulneribus recarnandis va
let: quorum tamen singulariter medicamina operata ne dicam
iuuatiua: sed maxime nocitiua: sicut cera sola cum oleo vul-
neri apponatur: putredo ibidem maxima aduratur et caro
corroditur: et si sola erugo ponitur: maxime rodens et mordens
contrahit carnem crescentem recentem: vnde rationabilibus
medicis vtilem fuit ex simplicibus compositas fieri. Experien
tes vero non potuerunt hoc cognoscere vel comprehendere
cum semper fere vno et eodem medicamine multo et longo
experto tempore et infirmorum multiplicitate. palam est intelli
gi ex simplicibus solum infirmitates multas non posse cura
ri: si enim hoc fieret non componi necessitas expeteret. Dicunt
autem in experimentis solum positis: si potio accepta ad sto
machum primum veniat: et deinde ad subtile intestinum post
quam ad meseraycas venas: inde vero ad epar sicque per cetera
corporis membra: quomodo dicimus quandam medicinam mul
tis prodesse morbis et diuersis membris? Quibus ex inuesti-
gata virtute oportet respondere cum multi rationabiles in-
de quesierint: alij enim fatentur quod sola medicine virtus ad
infirma membra progreditur: sui vero substantia in stomacho
remaneat: alij vero virtutem dicunt medicine per se penetra
re: sed debilia membra ad se illam trahere: nos autem dici-
mus impossibile esse qualitatem cuiuslibet substantie pre-
sertim inherentis ab eis secedere: et relicta sola substantia
ad alia concurrere: videmus enim magnetem substantiam fer
ri non qualitatem solam ferri sibi trahentem: et carabem tritici
corticem non solum suam virtutem: triticum vero aquam non
virtutem aque: fel vero choleram rubeam: renes et vesica sangui
guinis colamentum: epar cibi succum et virtutes solas ipso-
rum. vnde si medicina ad membra trahatur singula non vir
tus sola: sed ipsa quoque trahitur substantia: si vero membra
debiliora non sibi eam attrahunt: sed medicinam per se ip-
sam expetunt: necesse est substantias ipsas illuc ire: non tan-
tum virtutes earum: hoc autem dubitatur. ¶Item cum
impossibile fieret nobis obijcitur: an virtus medicine per sin
gula membra deriuatur cum anima et spiritu: et sicut odores
aromatici per aera feruntur ad diuersos meatus odorantium
quod liquido constat esse falsum: si hoc enim esset: ad mem-
bra debilia quoque propter multiplices diuisiones vix perueni-
ret: et si membra debilia re extra naturam debilitata medici
na hoc faciente ad naturalem statum reducantur: tunc et for-
tia et sana eadem hoc experiente vi extra naturam mutaren
tur. Hoc autem sic soluitur: sicut enim de cibo quodlibet mem
brum suam trahit similitudinem: sic et de medicina mem-
bra debilia singula et ea sola iuuamenta sibi expetunt. Et op-
ponitur iterum nobis a sophistis: cum membra sola inde si-
bi trahant similia: debilia quomodo medicinam appetunt que
est dissimilis et contraria? Respondemus quia membra in
cursu nature posita semper sibi querunt vnde nutriantur si
milia: cum autem exeunt contraria sibi appetunt et sibi tra-
hunt: sicut palam videtur quod infrigidati calefacere: calefacti
refrigerare appetimus. ¶Item et membra debilia medi-
cina suscepta vnde sanantur querunt et trahunt sibi contra
ria: adhuc quiddam remanet dubium soluendum: quia membra
infirma sibi attrahunt potiones solutiuas cum non deside-
rent: sed potius horreant illas. potiones inquam solutiue hant

proprietatē habent sole vt virtutes eaꝝ a remotis secedant ⁊ ad loca hec lōge remota vbi hūores mali sunt coadunati et cōmotos et quasi fumosos factos intolerabiles mēbris vbi erāt eas reddūt: vñ p easdē vias qbus eis ob⁹ venerat expel lunt: neqꝫ ad stomachū ⁊ intestina reuertunt: vbi cū adunari nequeāt sustineri possunt quedā sui seqūt inde emitti. Palam ergo est necessarium fuisse rationabilibus medicinis cō positas fieri vt perfecte per eorum curari posset quelibet infirmitas diuersa. Sufficit de his disputasse: nūc ģ incipiendū de cōpositiōe medicine in diuersis ⁊ compositis infirmitatibus probare: sed oportet premonstrare de canone quātitatis ponderis simplicis medicine in composita ponende.

¶ De canone quantitatis ponderis simplicis medicine in composita ponende. Cap. ij.

Oportet medicum simplicū in cōpositis maxime necessitatis studio considerare ponendarū pondus ⁊ quantitatē cū cā. Cū omnis simplex medicina in qualitatibus iuuamentis ⁊ virtutibus sit diuersa: necessitas expetit de quibusdam parum de alijs multum: de alijs vero mediocriter poni. Causa vero simplicis pōderis in composita duplex erit: alia cū simplex alia cōposita. Simplex in septem diuiditur. Una est virtus seu debilitas: secunda multitudo iuuamenti siue paucitas: tertia nobilitas iuuamenti siue ignobilitas: quarta colligantia eius cum alio iuuamēto ⁊ singularitas: quinta locus infirmi membri: sexta nocumentū singularis medicine: septima vt composita medicina admixtū habeat vnū iuuamentū alterius virtutis que deficiat fm virtutē ⁊ defectionē. talis erit si simplex in vtute fortissima fuerit sicut calidissima fm hoc. Ctepore euforbi. opiū pottula. vnū ⁊ similia: oportet parū poni in medicina cōposita. q̄ si fuerit debilis multū vt ex multa quātitate suppleat qđ vtuti deerat q̄ ex multitudine sui iuuamenti seu paruitate talis est. Si multū habeat iuuamentū multū cōposite medicine erit apponendū vt cū multa quantitate compleatur quantū iuuamenti sui volumus. Si vero paruum fuerit iuuamentum parum erit apponēdū ne qualitas cōposite medicine et non iuuatiuis rebus deficiat. ¶ Intentio mea est ex multis iuuamētis qđ ad multas adiuuat res sicut agari. piones ⁊ similia. parum iuuantia: que sunt vnius iuuamenti tantū cōtentiua. Ex nobilitate iuuamenti multum oportet plus admisceri q̄ si ignobile in iuuamento fuerit. nobile intēdo qđ principaliter membra cōfortat. Ex colligātia sui cum alia cum qualibet simplex proprietate: non nisi cum alia habeat cum qua multum est apponēdum vt cōfortet potionem per suū multū iuuamētū. Si autem in eadem potione aliquid fuerit qđ idem explere possit mediocriter ponēdū erit. Ex loco membri: q̄ si infirmū mēbrum a stomacho sit remotū: oportet multū apponi ne ex lōginquitate vie deficiat prius q̄ ad infirmū mēbrum perueniat: disturbatur enim aliquibus in via offensis humorib⁹. Ut si mēbrum infirmū stomacho sit vicinū: quantum sufficiat erit ei dandum: cum nō in via inueniat obstaculū. Ex nocumento medicine: q̄ si simplex medicina quedā mēbra adiuuet: quibusdā vo noceat: ⁊ iuuamētum alterius adiuuat parua hmōi ponenda erit quantitas. Si composita medicina admixtū habeat vnū iuuamentum alterius virtutis deficiat: oportet de iuuatiua multa detur quantitas: hec est causa simplex simplicis ponderis simplicis medicine in cōposita ponende. Si autem causas volumus vnde fuerit necesse simplicis medicine multam quantitatem ponere: erunt sex. vna: q̄ debilis est virtus: scda vt multorū sit iuuatiua: tertia vt iuuamentū sit nobile: quarta q̄ membrum medicandum a stomacho sit remotū: quinta q̄ proprietatem adiuuat qđ nō facit quelibet alia sexta q̄ quodlibet admixtū habeat vnde virtus sua non deficiat. Cur autem simplicis medicine paucam quantitatem in composita oporteat ponere similiter sunt sex cause priorib⁹ opposite: virtus fortissima iuuamētum paucum: ignobile iuuamentū: locus mēbri infirmi vicinus: aliquid aliud admixtum itidem vt illud iuuamentum in medicina non habeatur: vnde [illegible] tur. Causa ordinande quātitatis simplicis medicine in composita multipliciter est ordināda. Una si fortis sit [illegible] menti de qua mediocriter debet poni non est [illegible] fortitudinem: sui neqꝫ parū ponendū [illegible] uamentum. Secunda cum sit fortis ⁊ [illegible] qua parum est ponendum: non multum [illegible] vel quia parū iuuat. Si aūt virtus est debilis ⁊ iuuamenti multi plurimū est apponendū: quia duo sunt [illegible] est apponendam: debilitas virtutis ⁊ multitudo [illegible] Quarta: q̄ virtus debilis parum habens iuuamentum mediocriter debet poni cū nec virtus defecta sit [illegible] ponēda quantitas vt ex multa faciat [illegible] ceret cuꝫ paruitate. Quinta cum sit iuuamenti [illegible] ne iuuamentum nobile videt hic multam quantitatē oportet apponere. Sexta cū paruum sed nobile iuuamentū [illegible] de mediocriter est ponēdū. Septima cum [illegible] nobiliter: ⁊ locus infirmi mēbri sit remotus vnde ⁊ moderate erit apponendū. Octaua cum iuuamentū sit [illegible] bile: ⁊ virtus erit debilis de qua multū debet poni. Nona si locus infirmi membri sit longe ⁊ iuuamentū [illegible] alia medicina simplici: oportet nimium apponi. Decima virtus eius sit fortis iuuamentum multum ⁊ nobile [illegible] cus mēbri vicinus: moderate debet poni. Undecima [illegible] nia predicta adsint: sed iuuamentum [illegible] ibidē sit: oportet de quātitate moderate minus q̄ si [illegible] quid assumit cōuenit sibi ingi. His autē modis oportet [illegible] dere in mixtiōe simplicis medicine in cōposita. Si autem [illegible] nuuentur que de simplici medicina in composita. Si autem adiuuentur que de simplici medicina necesse fit tota ⁊ [illegible] ma apponi in cōposita medicina: oportet apponi [illegible] quātitatis. q̄si tota vel plurima de quibus [illegible] te composita admixtione adiuuentur [illegible]. Sed si equaliter exmoderari. Tu asit potentis intelligere [illegible] et defectionem seu iuuamentum simplicis medicine de particula practice nostri libri in libro graduum.

¶ De cōposita medicina ⁊ qualiter sit simplex in ea locanda. Cap. iij.

Rursusqꝫ de composita incipiam⁹ medicina: bonum est vt dicamus qualiter simplex in ea sit locanda: debet enim esse electa ab omni corruptione semota: neqꝫ puluis: neqꝫ terrarū aliarū macula sunt adiungenda: nec parnās que autem sicce erunt ⁊ pistande molendino mediocriter de erunt: si autem de petra in mortario vel [illegible] ro secernetur: aut bis vel ter cum subtilissimo cribello. quanto enim sunt subtiliora tanto iuuantiora ⁊ [illegible] machō et in epate. Salic. tamen precepit [illegible] tilissime puluerizari: subtilia enim dicit non [illegible] la enim singulariter pistentur: deinde certo pondere admisceantur gummi. Si medicina vnū sapam vel [illegible] piat: oportet hoc duob⁹ vel tribus diebus [illegible] tur: deinde admisceatur. Si autem potio cum melle [illegible] perretur: oportet vt mundificetur ⁊ a cera deputetur [illegible] sit triplum dicatur speciebus: si tempus hyemale fuerit [illegible] estas duplex ⁊ medium. potius asit mel apponendum [illegible] per quodlibet gūmi liquidum: deinde puluis paulatim [illegible] natur ⁊ sic tarde distemperetur: post in vasis [illegible] genteis vel stanneis: neqꝫ impleatur: [illegible] est ebullire potest ⁊ inflare: vt fumus exeat duobus [illegible] bus diebus discooperias. ¶ Si vero [illegible] puluerizentur subtilissime: ⁊ cum succo [illegible] rentur sibi competenti: deinde in [illegible] re et mane remouēdi infusi enim repositi [illegible] ri. ¶ Si autē [illegible] introicere debet prius [illegible] a fustibus suis ⁊ pistetur subtilissime et secernatur [illegible] cipiatur aqua vbi reubarba. coquatur ⁊ radix [illegible] mortario moueatur: deinde cum spissis pannis [illegible] superent reddatur mortario itidem sicut prius [illegible] tumqꝫ per pannos extrecogendo puluerem [illegible]

aquam proijcies & in vmbra persiccabis: tandem inde accipies quantum necesse fuerit. ¶ Si autem pillule sint faciende siue laxatiue siue non: & gummi intrauerit cum succo, pillule iterum in aqua cali. debent dissolui & in vmbra exiccari. ¶ Catartica debent decoqui cum multo temperamento: ne forte virtutem suam amittant. Si autem epithymus receperit non cum speciebus excoquatur alijs: sed cum completa fuerit decoctio: dimittatur aliquantulum: & sic coquatur. Si autem cassiam, vel mannam: receperint postquam colata fuerint imponas & secundo cola. ¶ Si serum dandum sit ad bibendum: & cum oxizacca, est apparandum sic erit faciendum: lactis caprini lib. ij. accipe non longe nec prope a parturitione: deinde temperato igne excoque & oximel. ʒ. ij. vel. iij. bullienti misce: & vacuitatem caldarij cum spongia infusa in aqua extingue antequam oxizaccaram inijcias: tandem de foco depone & sacculo imposita quousque colentur suspende: & deinde effundendo aquam caldario repone cum coagio. j. saxis gemme bene pistati: & bullienti spumam tolle siccque colatam da bibere. Et si cum medulla croci portolani facere volueris: pistatam bullienti mitte & cum suste ficuum vel palme resolue: siccque tandem fac sicut de priore. Si cum coagulo bullienti mediam. ʒ. coaguli distemperatam supermisce: & inde sicut prius age. ¶ Si epithimata sint cibi facienda: vbi oleum & cera intrantur in hyeme vtriusque. ʒ. olei cere. ʒ. j. in estate. iij. impone: species autem alias bene puluerizatas suppone & in mortario intermisce si casibus vel facturis cera & oleum in mortario ponantur: deinde paulatim succis impositis distemperentur & singulari. ʒ. olei. ʒ. & ℞. imponatur. ¶ Si pulueres sint faciendi de spermatibus assatis super lapidem vel terream testam prius calefactam assanda sunt spermata: & vsque quo odor exeat resoluenda & ne comburantur cauenda. Si autem mirobalanorum puluerem intrauerint coquantur in succo coctanorum quousque consumatur & cum oleo & butyro assentur: ne tamen ardeat caueatur. ¶ Medicamina de lapidibus sicut antimo, tuthia magnifilia litargiro, cathymia & similibus subtilissime pistentur & secernantur: deinde secundo pistentur & cum succo vel succis si forte intrauerint septem diebus maneant: deinde in vmbra siccentur & tertio pistentur vt quasi atomi confidantur. ¶ Ita lauetur sedes. hoc et tuthia subtilissime trita cum aqua clara fontis donec clarificentur moueantur: deinde aqua colata quod residet in vmbra siccetur: siccque fiat de omni lapidea & metallina medicina. ¶ Viscum si intrauerit medicaminibus in aquam primo? ... decoquitur: & in mortario contunde sc. sambuci mundati mittatur: & cum melle mixtis medicamina cum eis distemperentur. ¶ Plumbum sic comburitur: mittatur in coclearo ferreo in olla cum aliquantulo sulphuris & in fornace ponatur donec comburatur. ¶ Scorpio si forte intrauerit in olla erea de pasta vndique cooperta mittatur & in pistrino pluribus vicibus calefacto carbonibus extractis per vnam noctem dimittatur ere pistrini fabricato tandem extrahatur & quantum opus infrigidetur in vase vitreo recondatur. ¶ Vitrum sic comburitur: mittatur in fornace fabrorum donec vitrum sit liquefactum: deinde extrahatur & in puluerem redigatur. ¶ Cancros propter phthisicos & emoptoicos sic preparabis: incisis pedibus illisque vetre lauentur & in olla terrea ex creta & luto illinita immissi mittantur in pistrino in quo panes cocti sunt & nocte vna maneant: caue tamen ne puluerizentur donec desiccentur: hoc fiat cum sol est in leone. ¶ Karabe & karabaida sic vtantur: missi in olla terrea de pasta cooptat in furno de quo panes sint egressi maneant per vnam noctem. ¶ Cancri fluminis sic preparentur: cruribus eorum abscissis findantur venter & lauetur cum cinere quercus sale & aqua: deinde cum aqua bulliant donec nihil salsuginis habeant: postea cum rafano sufficienter coquantur. ¶ Cantarides in vase os strictum habente mittantur: & os panno lineo ligetur: deinde in os alterius vasis forte acetum habentis & bullientis mittantur vt necantur. ¶ Olea autem sic fiant: contusis speciebus in eis mittendis addatur tantum aque quam possit cooperiri & plus parum: deinde oleum super addatur: & sic coquatur donec aqua consumatur. ¶ Hoc autem facit scorpio in vrina prouocanda & purgandis vasis vrine quod sereatur in stercore: et intestinis comburatur vt superius ligetur & puluerizetur: & puluis eius misceatur cum diureticis vt apio maratro petro. aniso & similibus.

¶ De antidotis conficiendis: & primo de tyriaca & qui fuerint inuentores. Cap. iiij.

Tyriaca est gloriosissima antidotorum: quos cum mortifera sauciant alia procurant. Hoc antidotum inuentor fuit Andosius medicus inclytissimus medicus Idroque denominauit a tyris serpentibus tyriacam Andromachus eos primus huic antidoto adiunxit vt veneno magis repugnaret: caro enim tyrorum: quia similis est veneno illud adeo desiccat. Ar Gal. singularum medicinarum rationem perpendens dicit hoc iuuamen esse non solum cum carne: sed cum speciebus principalia medicina confecta fibus: ideo sanitatem custodit & causam morbi pellit. ℞. trociscorum squille. ʒ. xlviij. Democritus vel demetrius gal. tempore xij. posuit troci. tyri. ʒ. xxxiiij. troc. ydiori. ab auctore verbe pipis: opij. ana. ʒ. xxxiiij. cinam. ʒ. xij. & hoc ab antiquioribus autem in tempore Gal. princeps medicorum duplus pondus mittebat de eo. ʒ. xxiiij. ro. sc. rape siluestris. scordei yreos agarici succi liqui. olei balsami. ana. ʒ. xij. myrrhe croci zinziber. reubar. pentaphilon. quidam dicunt agni casti calamenti agrestis piassi petrosi. sticados costi piperis al. & longi thuris diptami sauine gummi lentisci casie polij spice. ana. ʒ. vj. stoca. apij siseleos. nastur. camepi. ameos camedre. sur. ypoquisti. celtice longe. i. sethe spice celtice. ana. ʒ. vj. meu gentiane marateri terre sigillate vitreoli parum visti amomi acori carpobal. ypericon su carda. gummi arabi acatie. ana. ʒ. iiij. dauci galbani galle bdellij sin alios bitume iuda. centaur. mi. aristolog. lon. sin nos rotunda quia est fortior. ana. ʒ. ij. zenocrates hoc democri. ponebant ex nigella. ʒ. ij. mellis apum flores tibi pascentium despu. lib. x. sape quod sufficit. gummis solutis & terendis tritis & cum balsamo motis: deinde cum melle temperatis in vase optimo ponantur: non tamen omnino impleatur.

¶ De tyriaca andromachi. Cap. v.

Aliter andromachus quam Gal. operabatur. ℞. trocis. squille. ʒ. xlviij. troci. tyri. ʒ. xxiij. rosa. ire. liqui. sc. raphi. cinamo. scordio opij agari. ana ʒ. xij. carpobal. ʒ. x. piperis al. meu mirre croci casie diptami spice piassi squinanti calamenti thuris polij sticados petro. zinziberis radicis pentafilon. ana. ʒ. vj. apij camepi. sigie amomi spice cel. terre sigillate folij camedre vitreoli visti gentiane carpobalsa. ana. succi ypoquisti. acatie gummi marateri siseleos ipid nastur. al. ameos sagapini. ana. ʒ. iiij. casto. aristolo. lon. dauci bitumi. iudaici opobal. centaur. mi. galbani. ana. ʒ. ij. puluerizanda puluerizentur: gumme in sapa vel in vino seu in melle liquefiant & puluere fricato cum balsamo gumme addantur: deinde cum melle temperentur: detur post. v. vel. vij. annos: seruatur forte per xx. annos: curat autem venena siue morsum: & hoc quod accidit ex mortifera potione. Sed ad hoc post septem menses detur: & post annum vnam mensura vnius exagij: vel ad plus vsque ad. iiij. alij dant. j. vel. ij.

¶ Trocisci ydiori.

Trocisci ydriori supradicti. ℞. calami aroma. cyperi fu. assari xilocasie masti. ana. ʒ. vij. squinanti croci. ana. ʒ. ij. policarie ana. ʒ. xx. puluerizentur: & cum vino vetustissimo vel sapa temperentur: & trocisci ad vnius exagij informentur: manus tamen vngatur balsamo: trocisci vero in vmbra siccentur.

¶ De trociscis ydiori & squille & de modo conficiendi eos. Capi. vj.

Trocisci squille: parue squille non multum humide cum pasta fermentata cooperiantur: decoquantur: deinde cum tantundem pulueris orobi fatis pistentur: & cum vino troci. informentur vncta manu cum oleo ro. deinde non infra mictatur donec exiccentur. Andromachus autem duplum pondus orobi ponebat: magnus autem medicus cetera: democritus equaliter. Causa fortitudo est squille in multa fecti modicum. Ideo considerauimus in tyriorum troci. pane porectes paruas squillas eligamus: quia minus sunt humide: et ideo minus acute: assentur vt magis desiccant: cooperiantur ne incendantur: & fermentata pasta: quia natura eius subtiliatiua & dissolutiua: cum orobo misceantur vt ab eo desiccentur

ur cū oribus mundet intestina: ꝛ fit contra venenum.

De electione tyrorū serpentū. Ca. vij.

Tyri do sint iuuenes ꝛ femine. feminis sunt dentes. iiij. masculis. ij. iuuenes do qui velociores sunt caput erectum portantes color in eis est rufus citrino rubori pertinēs: oculi rubei: aspect⁹ terribilis: caput latū: venter rufus ꝛ coniunctus hi accipiātur qui sunt temperati inter fortitudinem ꝛ imbecillitatem neqꝫ montani sed communi: ꝛ hi qui in quercu inueniūtur: nec debiles sicut domestici: ꝛ ideo femine eligantur. q: defectiores sunt masculis ꝛ nō tam male qualitatis. rubei: q: venenū in nigris est pessimum: in albis est color debilis: in rubeis mediocris: velox motusqꝫ sursum: hoc eīm significat eos sanos ꝛ calidos ꝛ paucos humores esse in eis. latitudo capitis significat cerebri fortitudinem. coniunctio ventris eiusqꝫ duritia virtutem notant: ꝛ paucas in eis esse superfluitates: vere capiātur cum sol est in fine arietis ꝛ in medio tauri initio. sc. circa ripas maris vbi arbores existunt ꝛ aliqua nascētia: que enim in estate capiuntur venenū habent acutū ꝛ incensiuū: horum qui sunt autumnales venenū est paruū propter estatem consumptū: hyemales autem sunt debiliss imi mouere se nequeunt adherētes terre: igitur in vere tēperati more ut capiuntur aptent: morantes nihil valebūt cū eorum venenū acutius est ꝛ corruptū: qui tamen in cauernis capiuntur per aliquot dies exerceri permittātur vt calor cōforteretur: humoresqꝫ depellātur: deinde caput ꝛ cauda digitorum quattuor mensura incidantur: q: ab eis mali humores fiūt: ꝛ in eis venenū existit: in corpore do parū: ꝛ tandem cutis auferatur: ꝛ ventre fisso viscera eijciantur: cutis enim susceptrix est humorū a mēbris expulsorum. venter vero semper humidi. choleris ꝛ melācholicis subditus: postea in dulci aqua lauentur nimis: ꝛ siccati in ollā lapideam vel stāneā mittantur ex aqua clarissima ꝛ dulcissima fontis orientalis leuissime fluentis: vnde cooperiant adiunctis aliquantulis fustib⁹ tithimali ꝛ sale ꝛ sic suauiter coquātur donec caro a spina separetur: deinde spina eiecta caro in mortario lapideo cōteratur vt pul. panis bñ fermētat⁹ postea paulati addendo de iure donec conficiatur massa quedā: post troci. fiūt cies exagij vn⁹: ꝛ vncta manu ex balsamo: ꝛ ad vmbrā siccētur qualibet die reuoluendo ex balsamo parū iungendo. olla sit noua vel stānea vt nihil putredinis habeat: calidissima vt nulla qualitate extranea sit infecta: sal ponitur vt venenū in carne desiccet: ꝛ istr amentū: q: dissolutiuū ꝛ mundificatiuū est: ignis sit suauis vt non incendat: panis mittitur vt carnis desiccet humiditatem ꝛ ne putrefiat custodiat: sola enim caro putrefit: ponitur balsamum vt ab aere non ledatur: caro in his mittit: vt humo. ab interiorib⁹ ad exteriora expellat. propter hoc antidotum istud superfluos humores interiores ꝛ exteriores euacuat.

De pessimis humoribus contra quos tyriaca datur. Cap. viij.

Quibus ergo pessimi superabūdāt humores: quibus etiam generātur pediculi: ꝛ quibus cutis excoriatur: ꝛ qui grossos habent humores ꝛ melancholiā seu leprā: morpheā: curant hac bibita iuuamentū cuius est multiplex quia ex diuersis simplicib⁹ ꝛ cōpositis est. Simplicium aūt alia desiccāt vt vitreolum: alia principalia mēbra confortāt: vt sticados ypoquist. quedā mūdant vt diuretica ꝛ menstrua prouocātia: epatis ꝛ splenis oppilationē aperientia ꝛ apostematū q̄ sunt in eis fecib⁹ dissolutiua: nōnulla mūdāt instrumenta spūs sic gummi sigia prassiū: ꝛ alia q̄dā purgāt sensuū mēbra. s. cerebrū ꝛ neruos velut agaricū galbanū serapinū. Cōpositorū do alia desiccant ꝛ mūdificant vt caro tyrorū: alia desiccāt ꝛ confortant sicut spica: aliaqꝫ mūdificāt sensus stomachū ꝛ spūs: vt aristol. lon. ꝛ alia mundant ꝛ inaniūt instrumenta cibi ꝛ sensus vt agaricū: alia purificant cetera corporis mēbra vt carpobalsamum qđ stomachū purgat per vrinā ꝛ instrumēta spiritus q: anhelitū dissoluit: ꝛ euacuat cerebrum valetqꝫ epilepsie: principalia membra confortat: q: est aromaticus: venenū desiccat. Vnā proprietas tyriace est veneno resistere ideo composita ex multis simplicibus: aut ideo vt extraneas humiditates desiccet: vesicam confortet: membra cibi et spūs mundet: humores a cerebro depellat: oculis cōfert nebulosos curat: cōtra venenū valet q: desiccatiua est: quia corporis humores sanat: ꝛ vulnera intestinorū ꝛ epaticorum fluxum sanguinis arcet: emorroi. medetur: ꝛ quartanā confortat: prodest male digestioni: curat q̄ apostemata oppilationes agit: morbos membrorū occultorū sanat qui stomachū ꝛ epar confortat: ꝛ humores mundificat. Hec cum speciebus mundificantibus mundat tussim antiquā: asthma pectus ꝛ pulmonē per ea que depellit humo. ab instrumentis cibi ꝛ sanat inflationes stomachi ꝛ intestinorum torsiones ꝛ yliacū dolorem. Cū his autē q̄ vrinam prouocant ꝛ menstrua prouocat ictericiā hydropē renum oppilationē ꝛ vesice ac matricis apostemata lūbricos ascarides ac cucurbitinos. Cū his q̄ cerebrum mūdant: curat epilepsiā hemicra. ꝛ cephalea oculorum duritiē ꝛ diminutionē visus ꝛ defectionē. Cū aliis plus: curat morbos frigidos ꝛ humi. ꝛ melācholicos etiam cronicos curat sicut lepram arteticā podagrā ꝛ similia morbis autem colericis ꝛ sanguineis min⁹ prodest. In morsu tyri vel morsu rorū serpētū cum. ʒ. iij. vini odoriferi. in morsu canis rabidi ℈. j. cum. ʒ. j. cancrorū fluuiorū. ad scorpionis morsum. ʒ. j. ex vino ꝛ vngatur morsus cum oleo eius. Et super ad morsum vespe. ℈. j. cum aceto. ad toxicati: aut qui bibit mortiferam potionem sicut elacteriū opiū euforbium. iusquiamum. cantarides ꝛ similia. ℈. j. ꝛ ß. cum vini odoriferi. ʒ. j. ꝛ aliqui craspia ꝛ olei sunt. ad tussim ꝛ dolorē pectoris atqꝫ costarum in modum lupini cū melle. ad inflationē stomachi ꝛ intestinorū ʒ. j. ꝛ cū apozimate cimini. ad carentū appetitū in modū nucis ꝛ rigorē habēti sine feb. ℈. j. cū cali. ad scotomiā ꝛ fluxū sanguinis eijciendū in modū lupini cum sapa mixtā. cū apozimate nature diptami ꝛ sauine ꝛ lupini. ictericis cum apozimate absinthii si ictericia fit propter splenem: hydropicis in modū auellane cum aceto diebus cōtinuis sanguinis fluxui in modū lupini cum aceto mixtū vulneribus renū cum sapa. vulneribus intestinorum cum apozimate mali. nefreticis in modum auellane. cū apozimate petro. apij anselitum in modum lupinorum ʒ. j. oximellis squille. diebus cōtinuis epilepticis in modum fabe cum apozimate siseleos ꝛ cum oximelle: ꝛ ad. ʒ. j. cum apozimate squille. Crapulosam solutionem habenti. ʒ. j. cum sirupo malorū si phlegmatica est. ysiacis in modū fabe vel auellane cū apozimate marathri ꝛ cumini. lūbricos ascarides cucurbitinos cū apozimate abrotani. cephalee in modū lupini cum apozimate ozimi vel lenticli. epilepsie parafysionis apozimate radicis ꝛ mellicrato.

De probatione tyriace. Cap. ix.

Sic autē probatur: si sumatur post ingestā escamoneā sauit coloquinti. et similia in modū minime fabe ꝛ solutionē constringat: bona est et bona: si autē non. Item sic probatur: quia si gallus a tyro vel serpēte alio morsus fuerit data sibi tyriaca si nō moriatur bona est tyriaca. similiter si post sumatur mortifera, ꝛ illi data tyriacā idem contingit bona est.

Quibus temporibus tamen est danda: ꝛ per quot annos seruetur eius fortitudo. Cap. x.

Tyriaca non est danda nisi post. iij. annos: vel ad minus post. vij. seruatur autē fortis vsqꝫ ad. xx. annos post deficit vsqꝫ in. l. post hoc dispensatio in nino. Cū fortis est datur in morsum reptilium: cum vero di ꝛ mortifere potioni. debilis ceteris passionibus danda est.

De tempore durationis trociscorum squille ꝛ tyriace ꝛ plurium aliarum medicinarum cōpositarum. Cap. xi.

Trocisci squillitici de tyro ꝛ tyriaci a mensibus duobus vsqꝫ in annum possunt seruari; cum electuarii philoniū a tribus mensibus vsqꝫ in quattuor annos. Diasulphur: rosatum eius a septem vsqꝫ ad duos annos. diacucurma: dialacca: ꝛ mithridatum a tribus mensibus vsqꝫ ad annū et dimidiū. sorauque a tribus mensibus vsqꝫ ad annū ꝛ dimidiū. Hiera ꝛ vtraqꝫ trifera a duobus mensib⁹ vsqꝫ ad tres annos. pillule vsqꝫ ad trilo. a sex mensibus vsqꝫ in quattuor annos. pillule vsqꝫ ad duos annos. pul. aut trocis. vsqꝫ in sex menses. trocisci aut vsqꝫ in annum

vsq; in annos duos. epithimata donec odorez amittant. opobal. atq; camphora quanto vetustiora: tanto meliora sunt: emplastra et vnguenta vsq; in septem. sirupi vsq; in annos quattuor. Gal. testatur q succuz centaurez vsq; ad septem annos seruasset incorruptum.

¶ De esdra maiore. Capi. xij.

Esdra maior. ℞. amomi: myrrhe: spice: lacce: foly: spodij: gariofilorum. menanthe: reu. chimolee: costi: genciane: galbani: bdellij: ana. ℈. xij. squinantis: succi hypoquistidos. ana. ℈. viij. piretri cinamo sulphuris vulcanei: splenis: veneris mergule: equini: euforbij: opij: celtice: foliorum nucis: florum ousios. iiij. ana. ʒ. vij. croci trag. xxxvj. petro. dauci: epithi: floris: celtice. ana. ℈. xiij. dragaganti: piperis albi et lõgi ana. ℈. ij. seminis rute. ℈. ij. yreos. ℈. xv. thuris. ℈. xxij. masquiami. ℈. xxviij. casie. trocisci ydiocri. ana. ℈. viij. seminis pomorum citrini mundati: sumac. ana. ℈. ij. opobalsa. ℈. xiiij. et ß. succi abrotani: radicis endiuie. ana. trag. xx. frondium citrini. ℈. xx. puluerizanda puluerizẽtur addenda reliqua: da in modum tyriace. quidam addunt armoniaci. ℈. ij. alij dicunt nocere stomacho. ¶ Trocisci ydiocri. ℞. camomille albe et rubee semac. assari: myrrhe: musquiami albi. xilobal. equale põdus: fac trociscos ex agij vinis.

¶ De pluribus descriptionibus mithridati. Capi. xiij.

Mithridatum a mithridate rege: et Ga. dicit in quibusdam venenum suscipientibus: eo q dicta erant morte tentati: tamen euaserunt huiusmodi antidoti grana. Galie. cõsiderans species eius vidit q quedã species eius vtilissime essent morsui aranee: et lupi suffocati qui lepus marinus dicitur: et nõnullis aliorum venenosorum morsibus: ideoq; credidit cõtra omnium reptilium valere venena. Andromacus vero pondus in quibusdam minuens: in alijs augens mensuram et eo tyriacam composuit carne tyrorum post addita. Tyriaca igitur valentior est mithridato cõtra solum venenum tyrorum. ℞. liquiricij. ℈. vj. et karabe. ℈. vj. et kes. vj. castorei. ℈. vj. et kes. vj. polij. ℈. vj. et kes. vj. costi. ℈. iiij. et kes. vj. piperis lon. ℈. vj. et kes. ij. celtice. ℈. vj. kes. viij. hypoquistid. ℈. vj. acori. scordeon. ana. ℈. ij. et kes. vj. casie. ℈. v. et kes. vij. thur. ℈. vj. sisel. ℈. vj. folij. ℈. v. salis. ℈. vj. et ßm quosdam. v. et kes. vj. myrrhe. ℈. vj. croci. ℈. vij. et kes. vij. lhef. ℈. vj. et kes. viij. cinami. ℈. vij. et kes. vj. dauci cretici. ℈. vj. et kes. viij. zinziberis. ℈. vj. et kes. vj. fu. ethiopie. ℈. ij. petro. maratri spice. ana. ℈. iiij. ypici. ℈. ij. acatie. ℈. ij. genci. ℈. iiij. anisi. ℈. ij. diptami. ℈. vj. et kes. xij. meu. ℈. iiij. et ßm quosdam. ℈. ij. squinanti. ℈. et kes. vj. vini moticlensis: mellis quod sufficit. Coquion mithridati predicti. ℞. passo enucleatorum. ʒ. iiij. terebẽtine. ʒ. xiiij. myrrhe squinan. ana. ʒ. ij. cinamo. vngule. mas. aro. casie: celtice: mellilo. cipe. daphnidis. ana. ℈. iiij. calami. aroma. ʒ. viij. croci. ʒ. j. demus sisam: idest bitumis iudaici. ʒ. ij. et ß. vinum et mel. hec sunt quindecim species. ¶ Mithridatus romanum. prodest oppilato epati: duro apostemati veteri pectoris: sanguinis fluxibus ex interioribus corporis: putredini: egestioni: inflationi: dolori stomachi: coituz excitat: tusse clarificat: appetitũ irritat. lapides in vesica frangit: fetum custodit: et est contra venenum et propinquum tyriace ßm iuuamen. prodest etiaz nimie frigiditati: et maxime senescentibus: et senescẽtibus senibus: anhelitui: asmati tussi: diuturne: sinici in pectore: et corruptis humoribus: diarrie: appetitui: melancholiam curat et prohibet cephal. visum clarificat: venenum destruit et omne morti ferum: ideoq; dicitur athanatos. ℞. myrrhe croci agar. zinziberis cinamomi dragaganti. ana. ʒ. ß. spice. thuris sinapis albi. xilobalsa. sticad. costi: sisel. camep. galbani terebẽthine diptami: piperis longi: succi hypoquistis. castoreum: folij: storax. ana. ℈. viij. casie. piperis albi et nigri: hermod. scord. polij

dauci: mellilo. genciane: balsami: carpobalsami: bdellij. ana ʒ. vij. rute. ʒ. viij. amomi: celtice: masticis: gummi: petro. cordu. maratri: apij: opij: rosarum. ana. ʒ. vj. anisi: acori: meu: asari: serapi. ana. ʒ. iij. fu. acatie: sinici: yperici. ana. ʒ. iiij. vinum et mel: et oleum laurinum. ¶ Coquion mithridati. ℞. passulis. ʒ. iij. thuris. ʒ. xiiij. myrrhe squinanti. ana. ʒ. iij. cinamo. bdellij: vngule: mara. celtice: mellilo. ciperi: daphnidis. ana ʒ. iij. calami aroma. ʒ. ix. croci. ʒ. bitumi iudaici. ʒ. ij. et ß. vinum et mel. ¶ Mithridatum imperatorum que potio est caput omnium potionum sicut macedonici testantur: prodest his qui venenum acceperunt si detur in modum fabe: cum vini puri vel mixti emina a serpente percussis: cum multis quibus iecur est durum vel torquetur: diuisionem et vrinam facit. ad fabe magnitudinem tussientibus vel oculis laborantibus et ore dolentibus: ad ciceris magnitudinem ysiosis: prodest febricitantibus ante horam accessionis ad auellane quãtitatem: tetanicis: epistotanicis: corruptisq; spasmo ad lupini mensuram: cum emina aque sit contra venenum mortiferum: contra morsum serpentium et aliorum venenosorum animalium: sicut basilisci: aspidis: scorpionis: et vermiculi qui occidunt: prodest etiam ad omnem capitis dolorem. vagis mentibus et sensuz amittentibus: tremulis: et qui stare nõ possunt et quibus caligo descendit ad oculos: et quibus surdescunt aures: podagre: pedum dolori: neruorum dolori: glandibus colli: renibus: epati: ysiosis: dolori costarum: omni tussi: sanguinem fundentibus et phlegma: et plagatis: paralysi: et qui se corrumpunt manibus per omne tempus feb. et ad maculas corporis melancholici: et ad omne malum ledens in corpore: et ad vitium vulue cui sanguis fecundine cum ad tempus non venit menstruale: his detur ad magnitudinem fabe egyptiace cum melle. ℞. squille: piperis longi: opij rosa. liquiricij. ana. ʒ. iiij. yreos ozimi. ana. ʒ. j. et ß. folij myrrhe casie. ana. ʒ. j. scordeon: assari: balsami: cinamomi alkibine: agar. costi: celti. croci: squinanti: libani: piperis albi et nigri. diptami: prassij: rupontici: id est polip. petro. ßm quosdam ciclaminis: cappa. floris agni: macedo. ßm quosdam peonie. camedre. camep. ana. ʒ. ß. ßm quosdam psidie: carpobalsami: gummi cedri: dragaganti: marathri: carda. sisel. acatie: serapini idest seminis sinapis. ypericon amcos ietisci raphani abro. opobalsami castorei leuistici: seminis rute: miconis ysopi: codiani: eleni: pini: nitri: rami cedri: daphnidis: balan. ana. ʒ. ß. dauci: aspalti: galbani: centri: sulphuris: mellis: lactis: serapi. ana. ʒ. j. peucedani. aristo. longe. ana. ʒ. ß. zarnabo: idest rosis marini: gencia. zingi: radic. ana. ʒ. ß. rape acori. ana. ʒ. ij. ßm quosdam calami silphij damphnorota croci. ana. ʒ. ß. amoglo. carda. malabac: idest foliorum hedere. ana. ʒ. j. coloquinti. reupon. sticad. arthemisie. nepi. terebẽthi. zinziberis. pentafilonis. storacis. seminis vitice. amomi. ana. ʒ. j. corticis granatorum: ciclaminum mirte: spice: terre sigillate. armo. apij. epi. petro. ana. ʒ. ß. mel et vinum quãtum sufficit. terantur terenda et per quattuor dies cum spatula moueantur.

¶ De tyriaca cuiusdam indi et eius vtilitatibus. Capi. xiiij.

Tyriaca indi cuius virtus dum est recens non est fortis: sicut vetusta: caro enim serpentis dum recens est calida est et humida: ideoq; debilis: cuz autem inueterascit calida est et sicca: dum datur considera tempus etatem et regionem: et ex ordinum. ad morsum serpentis et scorpionis: et contra malum medicamen da in modum auellane cum vino. ad capitis dolorem. ʒ. j. huiusmodi cū. ʒ. j. et ß. passul. et olei. ʒ. iij. simul misceantur et in cerebro fundatur. ad oĩa vicia arsuras et faucium tumorem vtere stipticis: vt succi cisti. ʒ. ij. mellis. ʒ. vj. cum ʒ. j. et ß. vini. ad elephantiam cum succo squille. ʒ. vj. croci margaritis. ʒ. vj. vini. dabis autem hec mane et sero per multos dies in quãtitate predicta. ad epilepticos et stomaticos et paralysim: da in modum auellane cũ decoctione rute camomil. ad ytericos ad modum fabe egyptiace cuz decoctione assari: mane ad hydropisim sola detur: ad raucedinem da. ʒ. ij.

cum dragaganti ⁊ cimini.ana.ʒ.ij. artetice teneatur in manu. ad apostemasim oculorum.ʒ.iiij.hos cum dragaganti et cimi.ana.ʒ.ij. in modum collyrij pone in oculis ad modum fabe egiptiace cum mulsa ad dissinteriā.ad modum fabe triduo ⁊ mane et sero.cum aqua rosis sinaci:aque sextarium unum ⁊ ß.coque ad ß.ad colicā sine febre in modum auellane cum vino.febricitantibus cum decoctione aneti.ad nefreticos cum camomil.ad calculos cū decoctione aneti:apij:sparagi:politri.ad stranguriam cum succo feniculi:ad empicos cum butyri partibus.ij.⁊ mellis.j.⁊ tibaperi: coquatur idest tyriace in modum fabe egyptiace in mane et sero: ⁊ deambulet: ad empicos cum oximelle.ad splenem cū apozimate capparis cocti cum aqua ⁊ aceto. ad vitia stomachi.ʒ.ij.cum vino sine febre: si febris sit cum aqua calida:ad stomachū ⁊ reumatismum cum acrimo.humorū.cum nō potest digerere: da cum decoctione thimi mane ⁊ sero: ad fastidium cum oxizaccara: et maxime deambulet.ad anhelitum et dissnam cum aceti squillitici cocleario uno ⁊ mox curat.ad tussim humidam cathaputia insirmetur et fumatur. ad epilepsiam cum sinapi ⁊ aceto gargarizemus et nocte in modum fabe egyptiace in qua mulsam dabis. ad quartanam cū apozimate epi.quattuor diebus.ad tertianā cū apozimate de radicibus apij: ⁊ absinthij.ad quotidianam cū oximelle.ad suffocationē matricis supponatur.ʒ.j.adipis tauri.℥.j.vi.rosarum.℥.ij. et ß. ℞.troci.squille.ʒ.xj.tyri.ydiocri.ana.ʒ.iiij.opij.ʒ.iij.ro. bitimacos idest pule.agrestis:spermatis.ana.ʒ.j.⁊ ß. storace crete.ʒ.ij.⁊ ß.yris:agarici:lactindes:carcami.ana.ʒ.ij.mirte.ʒ.vj.croci:zinziberis:calami:risi:prassij:sticados:reupon.piperis albi ⁊ lon.pentaphilonis:costi:diptami:squinanti: libani:catronos:terebentine:casie:strignicnapdastici.an.ʒ.vj. ⁊ sticacos:siseleos:ameos:nasperos:camedreos:camepi.iucci:ypoquistidos:malabati:nardi:genti.anisi:maratri:lepinafregi.idest auripi.capite:amomi:acori:balsami:yperici fu:acatie:ameos:carda.ana.ʒ.iiij. prassij: libanostidos.ana.ʒ.viij.liquirici. castorei. ana.ʒ.xij. cinnamomi.ʒ.xxiiij. polij.ʒ.iiij. dauci:galbani:balsami:serapi.opoponaci:aspalti:aristolo. vtriusqȝ. ana.ʒ.ij.mellis attici: libras decem: vini falerni: ciathos.ij.terenda tere et cōmisce cū melle muscon:mitte in cacabo super carbones: ⁊ sic superadde per triginta dies ad solem cōmisceantur.deinde sume. ¶ Tyriaca probata contra venenum et morsum serpentis:scorpionis:reptilium: ⁊ contra omnia venena mortifera et stupefacientia:infrigidantia et desiccantia: ⁊ contra melācholiam et ventositatem:emorroydas ⁊ matricis dolorē:epatis et splenis:cutis liuori:cardiacis: epilep. et arteticis: ⁊ nefreticis subuenit. ℞.aristologie vtriusqȝ:genciane: costi: daphnidis. ana.ʒ.x.myrrhe: camedre. camepi. ciperi: reupontici.ana.ʒ.v.carpobalsami: xilobalsami:zedoarie:betonice.ana.ʒ.iiij.balsami.℥.j.fricetur cum eo postea temperetur: da.ʒ.j. vel exagium vnum.

¶ De diatessaron ⁊ aliis pluribus antidotis. Capi.xv.

Diatessaron prodest grosse ventositati intestinorum: dolori epatis ⁊ splenis:empicis:cardiacis: ⁊ est contra venenum. ℞.myrrhe:genciane:daphnidis:aristologie longe:ana pondus equale: mellis qd sufficit. ¶ Diolitice vel feliche contra oēm phlegmaticam ⁊ melancholicam passionem: sicut epilepsiam: apoplexiam ⁊ paralysim. ℞. amomi:spice:eufo:bij:nasturcij: apij:rute: sinisne idest floris:storis:stercoris bouis et hirci silvestris: sulphuris: camepi.bellebori albi:ciperi: storace, celide mi.sparagi seminis xilobalsami:gemme nō perforate.croci:folij:acatie:storacis: eruce seminis:ysopi:squinanti:radi.ana.ʒ.x.carui: auri: argenti: carpobalsami: dragaganti:masticis: vncule: stercoris vulpis: capparis: radicis: terre quadrium . alij ponunt aquam de quattuor annis:serici vstu:zedoari:betonice:zinziberis:piperis albi.se.⁊ radi.aneti:genciane:flos squinan. salis indi:psilin: costi:alcanne: colgani. ana.ʒ.iiij.gariofi. spice:carda.costi:capillos ve.yratio:ysoos:casie.ana.ʒ.viij. piperis nigri ⁊ longi:opij:aristolo.rotū.⁊ long.iusquiami.ana.ʒ.xx.auellane indice.ʒ.iiij.extremitatum salicis radicis [illegible]nie:bituminis iudaici.ana.ʒ.iij.mellilot.ʒ.iij.⁊ ß. cimi.ʒ.iiij.serapi.coriandri.ana.ʒ.j.terenda terantur: et storacis da soluantur in vino: ⁊ mellis quod sufficit: da post septimanes in modum ciceris cum apozimate radi. [illegible] quoque de eo fiat cum succo mantacine in modum fabe [illegible]nicularis decoctis. ¶ Antidotū probatissimū: epilepticis paralyticis:cardiacis:spasmo: suspectis:tremulis [illegible] gre: lunatice:grosse ventositati:vertigini: [illegible] bis:vulue dolori: abcessui:fetū custodit. ℞.[illegible] pobalsami:nigelle:stercoris vulpis.capparis:radicis.ana.ʒ.x.agari.costi:spice:seminis cuscute:carda.ana.ʒ.iiij.[illegible] iij:casie:castorei: squinanti: seminis eruce:gemme.ana.ʒ.ij. amomi:xilobalsami:euforbij:apij:seminis [illegible] stercoris bouis ⁊ hirci:camepi.hellebori albi:ciperi [illegible] celidonie:sparagi:seminis endiuie silvestris: radicis [illegible] musca.sinapis:seminis ana.ʒ.ij.mādragore:piperis [illegible] ziberis:aneti:genciane:lingue auis:salis gemme [illegible] uine:piretri:auellane indice:seminis vrtice:storacis [illegible] li.ana.ʒ.iiij.iusquiami:papaueris: opij: aristolo.longe.ana.ʒ.xx.reupon.ʒ.viij maratri:ysopi.ana.ʒ.xij.mellilot.ʒ.[illegible] ⁊ ß.masticis.ʒ.iij. macis.ʒ.j.mellis quod sufficit. ¶ Lamdre articulorum dolorē: ⁊ podagram mitigat: ⁊ [illegible] pugnat: valet dolori splenis: grosse ventositati [illegible] colice: oppilationi:anhelitui: vulneratis intestinis [illegible] fectioni: squinantie: sanitatem custodit: plurimos infirmos venire prohibet. ℞. seminis rute: prassij [illegible] opoponaci:sticad.genciane: costu.[illegible] mirte:costi:piperis albi:squinanti: spice:[illegible] gore: amomi:calamen.maratri:dauci.ro.costi: [illegible] ana. exagia.iij. cinamo.exagia.viij. casie: exagia.ij.galbani:succi:cupa lenissi.gemme: amygdalarum amarum exagia quattuor.opij:iusquiami. ana.exagium [illegible] sufficit. ¶ Alcarithū valet ad ptisim: dolori [illegible] tice seu colice: ⁊ dolori matricis. ℞. euforbij [illegible] mi:acatie.costi: spice:myrrhe:galbani: seminis [illegible] sambuci: mundati sulphuris:storacis piperis albi.ana.exagia vi.ro.piretri:seminis rute: apij. ana. exagia [illegible] mandragore. ana.exagium vnum: seminis citri [illegible] ameos:seminis cicute. ana.exagia quattuor. [illegible] lis: zinziberis.ana.exagia.ij. mellis qd sufficit.

¶ De philonio probato ⁊ aliis pluribus opiatis. Capi.xvj.

Philonium valet dolori epatis: tussi: dolori dentium ⁊ eorum corrosioni [illegible] ℞.citri.ʒ.xij. papaueris: iusquiami.ana.ʒ.xx. opij.ʒ.x.petro.ʒ.iiij.apij.ʒ.iij.spice.ʒ.iij. [illegible] se:piretri:carpobalsami: euforbij.ana.ʒ.[illegible] cū cum balsamo: da in modum ciceris. ¶ Ad [illegible] let ylisis:sanguinis fluxui de vulua:abcessui [illegible] git:egestionem vomitum infamiam curat. ⁊ sanitatem custodit. ℞. iusquiami:papaueris albi.ana.ʒ.xx.terre sigillate croci.ʒ.v.spice: mirte: piretri:euforbij. ana.exagium [illegible] camphore.ʒ.j.mellis quod sufficit. Superius phylonium [illegible] datur cum apozimate apij.⁊ aneti prodest colice [illegible] zimate polij: cum apozimate radicis capparis splenetic[illegible] cum apozimate apij ⁊ maratri renibus: ⁊ stranguriae [illegible] squilla anhelitui: cum ptisano vel apozimate ysopi [illegible] ¶ Athanasia maior que fit cum epate lupi: prodest dolori epatis et splenis: ⁊ stomachi ventositati: diuturne [illegible] turne tussi: sanguinis fluxui et superiori [illegible] valet ut philoniū. ℞.croci:myrrhe:opij:castorei: [illegible] costi:coriandri:seminis papaueris nigri:spice:[illegible] tis lupi: cornu cerui deustū equale pōdus: mellis quod sufficit. ⁊ da post sex menses.ʒ.j.⁊ ß. vel in modum ciceris [illegible] uenienti potu. Galienus in libro de decem partibus [illegible] bile est inquit iuuamentum: quod fit ab epate lupi [illegible] tota substantia fieri: non cum sumpsi cum [illegible]

litatibus: et simpliciter ita dabitur: teratur et exagiis vnius cum vino dulci sumatur. vinum enim dulce suauiter tangit epar cibus portat: et medium est inter calidum et frigidum. et quia est tota sua substantia iuuat: ideoque iuuat oppilationem necessario, calidis enim prodest et frigidis non nocet: non tamen prodest ethicis epaticis igitur prodest cum aqua datum: aut sapa: aut succo sicut endiuie: coctani: et similium. Galienus in libro simplicis medicine testatur se multotiens epar lupi in his medicinis que fiunt de epate immisisse: que tamen ob hoc melius operarentur non agnouisse. ¶ Item athanasia minor ad idem. ℞. storac. costi: spice: apii: casie: ana. ʒ. iiii. succi eupa. ʒ. x. liquiricie. ʒ. ii. mellis quod sufficit. ¶ Caritum vrinam prouocat: lapidem frangit et est imperiale. ℞. eufor biii: opii: castorei: spice: cinami: zinziberis: piperis longi: croci: ana. ʒ. iiii. iusquiami. ʒ. ii. balsami. ʒ. xxx. ¶ Diasulphur prodest diuturne feb. veteri tussi cum humiditate: diuturno dolori morsui serpentis et scorpionis: vrinam prouocat: et lapidem frangit. ℞. papaueris albi. ʒ. vi. iusquiami: cordu. thuris: meu. ana. ʒ. xii. opii: croci. ana. ʒ. x. sulphuris: piperis longi: costi: myrrhe: aristolon. eufor bii: mandragore. ana. ʒ. iii. mellis quod sufficit. detur de eo in modum auellane. ¶ Aliud diasulphur valet rigori feb. anhelitui: tussi suspiriose: et vitiis vesice. ℞. piperis longi: mandragore: eufor bii. ana. ʒ. iiii. opii. ʒ. iiii. croci. ʒ. xii. sulphuris. ʒ. viii. mellis quod sufficit: da in modum auellane.

¶ De diasotira et aliis duobus antidotis. Capi. xvii.

Diasotira valet cephalee: vertigini: epilepsie: insanie: diuturne feb. oculorum dolori: sternutationi: vel collum fractis: dolori dentium: passioni pulmonis: et lateris: hypocundrie: epati: catarro: anhelitui: necnon grosse ventositati cum apozimate maratri: intestinorum dolori et epati: et male cogitationi ex melancholia: tremori, dolori splenis ventrem prouocat. renum et vesice abundantiam minuit bibita et inuncta molliciem testiculorum confortat: coitum auget: exterius inuncta podagricis: empicis ex frigido: subuenit spasmo de plenitudine: raucedini: morsui reptilium dolori ventris ex frigido clysterizatus cum apozimate fenugreci. ℞. casie: mirte: squinanti. ana. ℥. i. et ß. petro. x. v. apii. ʒ. ii. siseleos: exagii. i. croci: myrrhe: cinamo. curmagmatis: sigie assari. ana. exagia. vi. anisi exagia. x. piperis albi exagia. xii. piperis longi. ʒ. iiii. opii. exagia. x. ¶ Cromagnia fortis. ℞. costi: myrrhe: calami aromatici: piperis albi: gario. amomi: ana. exagia. iii. spice: folii. ana. exagia. vii. cinamo. croci: meu: masticis: ana. exagia. vi. fu. exagii. i. tempera cum vino. ¶ Diastoracheia valet egestioni: et tenasmon: et solutioni. ℞. castorei: opii: sigie: iusquiami: croci: assari: mirte: apii: casie: anisi: spice: boli: balaustiarum. ana. pondus equale: mellis quantum sufficit: da. ʒ. ß. cum apozimate sumac: vel sapa mirte.

¶ De soerugena et aliis pluribus antidotis. Capi. xviii.

Soerugena dolorem stomachi propter frigiditatem et indigestibilitatem dolorem: cholericum soluit stranguriam: et omnem phlegmaticam passionem et grossam ventositatem: et multa alia curat. ℞. castorei: opii: cinami. ana. ʒ. i. et ß. myrrhe: leuscorpionis: et ni. galbani: costi: ana. ʒ. i. et ß. tempera cum melle. ¶ Antidotum contra solutionem ventris et dolores: et tussim diuturnam. ℞. castorei: storac. opii: iusquiami: assari: croci: equaliter: da in modum orobi. ¶ Scolidos ad vulnera renum et vesice: et sanguinis fluxum et mictum. ℞. iusquiami: apii: maratri. ana. ʒ. vii. citruli. ʒ. v. seminis herbe acetose: opii: pinee: croci: auellane asse: amygda. amara. ana. ʒ. iii. seminis scolidos: idest vmbilici ve. numero triginta: dragaganti. ʒ. iii. sape quod sufficit. da post septem menses.

¶ Trifacium valet melancholice ventositati: melancholie: cardiace: passioni puerorum et vulue. ℞. piperis albi: zinziberis: salis indi. ana. ʒ. vi. opii: eufor bii: castorei: croci: gariofi. masticis: piretri. ana. ʒ. v. costi. ʒ. xii. ciperi: zedoar. beronici: aristologie longe. ana. ʒ. ii. balsami: aque camphore. ana. ʒ. iii. mellis et vini quantum sufficit.

¶ De reseschenete et aliis pluribus antidotis. Capi. xix.

Reseschenete valet epilepsie paralysi et colice spasmo: menstruatis: pregnantibus et suffocationibus matricis: cholici: et mulieri ex ventositate murmuranti. ℞. casie: ysopi: mandragore: cicute: maratri: carpobalsami: aristolo. vtriusque: musci: ambre. ana. ʒ. iiii. carda. ma. et mi. ana. ʒ. xiiii. opii: beronia: myrrhe. ana. ʒ. vi. ozimi curani: macis: ciperi: croci. ana. ʒ. x. magarth. quedam species est terre. ʒ. xv. sigie. ʒ. v. nucis cipressi: sauine: ana. ʒ. iiii. mellis quod sufficit. ¶ Labcie. ℞. calami aroma. vngule mar. thuris. ana. ʒ. iiii. vince: cumini: croci. ana. ʒ. i. sigie. ʒ. iiii. musci: ligni aloes. ana. ʒ. ß. fac trociscos cum vino vetustissimo. ¶ Antidotum datum contra rigorem feb. ℞. aristologie longe. ʒ. vii. piperis. ʒ. iii. opii. ʒ. ß. piretri. ʒ. vi. mellis quod sufficit. da in modum lupini. ¶ Electuarium de assa ad idem. ℞. asse: piperis: rute: equale pondus. ad scorpionem da cum vino: ad feb. cum oximelle ante horam accessionis vna hora. ¶ Aliter ad scorpionem. ℞. aristologie longe: et ro. zinziberis. ana. ʒ. ii. calamenti: rute siluestris. ana. ʒ. ß. tempera cum sanguine testudinis. da. ʒ. ii. cum vino: et cataplasmetur locus cum foliis lauri coctis in vino.

¶ Aliter ad idem. ℞. calamenti domestici et siluestris: gentiane. ana. ʒ. vi. piperis. ʒ. i. da. ʒ. i. cum vino. ¶ Aliter de chimolea contra venenum et morsum reptilium. ℞. chimolee: gumme: diaconides: que est quedam species cipressi. ana. ʒ. iii. coaguli leporis. ʒ. vi. gentiane: daphnidis: aristolo. ro. rute siluestris. ana. exagii. i. da in modum fabe. ¶ Experimentum probatissimum ad epilepsiam. ℞. piperis albi. ʒ. iii. peonie. ʒ. iiii. scamonee: amonia. sebesten. ana. ʒ. i. croci. ʒ. i. casie. ʒ. viii. gentiane: bacce lauri: barbe iouis: salis armonia. ana. ʒ. i. aristologie ro. squille asse. equale pondus: mellis attici quod sufficit. da. ʒ. i. quotidie mane et sero cum hydromelle.

¶ Antidotum de terra sigillata contra omnia venena. ℞. terre sigillate: daphnidis. ana. ʒ. ii. vellor leporis. ʒ. vi. gentiane: aristologie ro. sinapi: myrrhe: foliorum lauri. ana. ʒ. i. mellis quod sufficit. da. ʒ. iii. cum frigida. ¶ Diacominon prodest veteriae diuturnis feb. ℞. reu. succi absinthii: succi eupa. ana. ʒ. x. cinamomi: spice: squinanti: cassia. amygdale amare casie. ana. ʒ. v. myrrhe: croci. ana. ʒ. iiii. mellis quod sufficit.

¶ Diathanache mirabile ad menstrua prouocanda. ℞. croci: storac. ana. ʒ. xviii. fenugreci. ʒ. xii. spice: zedoarii: costi: casie: betonice: aspalti: oppoponaci: castorei: opii: iusquiami: piperis longi et nigri. ana. ʒ. vii. gemme. ʒ. iii. mellis quod sufficit. ¶ Al. cum margaritis. ℞. zedoarii: costi: beronici: castorei. opii: piperis nigri et longi: casie: aspalti: iusquiami: spice: oppoponaci: sigie: croci. ana. ʒ. ix. margaritarum. ʒ. iii. galbani: myrrhe. ana. ʒ. xiiii. mellis quod sufficit. ¶ Alphatemi: phlegma purgat: ventrem curat. et ventositatem dissoluit. ℞. opii: castorei: eufor bii: casie: spice: croci: carcuti: idest carda. hellebori albi: papaueris albi: iusquiami: cinami: reu. oppoponaci: opobalsami. ana. partes equales: mellis quod sufficit in vitreo vase missum: et in ordeo quadraginta diebus manens melius operatur. da. ʒ. ii. ¶ Musa valet dolori renum ventositati et ylii dolori. ℞. croci: opii. ana. ʒ. ii. myrrhe: gentiane: aristologie: vtriusque: piperis. ana. ʒ. ii. libani: ac eufor bii. ana. ʒ. i. iusquiami. ʒ. i. da. ʒ. i. cum calida.

¶ De soerugene et aliis pluribus antidotis. Cap. xx.

Serugene contra punctionem ⁊ durum iecur: et stomachi indigestionem tollit. ℞. castorei: opij: cinami. ana. ʒ. ij. piperis nigri ⁊ longi: costi. ana. ʒ. ij. croci. ʒ. iiij. sulphuris: dauci: asari. ana. ʒ. ij. mellis quod sufficit. in vitreo vase repositum sub ordeo sex mensibus maneat: da. ʒ. vnam et semis cum calida. ¶ Antidotum cesaris cōtra nimium pulsum cordis: epilepticum febricitantibus dolori ⁊ indigestioni stomachi: orthomie singultui. ⁊ putredini sanguinis prodest. ℞. castorei: liquiricie: casie: piperis nigri ⁊ lōgi: stora. opij: croci: spice nardi: ana. ʒ. ij. serapi. ʒ. ß. zedoarij: beronice: perle perforate. ana. ʒ. ß. mirte. ʒ. ij. mellis quod sufficit. da scrupulum vnum cum calida. ¶ Antidotum quod prodest nefreticis: apostemati renum sanguinem purum ⁊ guttatim mingentibus cum ardore ⁊ dolore. ℞. pince. amygdalarum. auellane: seminis lini assi: oragaganti: gummi: succi liquiricie: pentaphilonis. ana. ʒ. j. granatorum ... idest solatri: amygdalarum amararum. seminis melonis citruli: cucu. maturi: cucur. ana. ʒ. v. granorum coctanorum: seminis altee minoris portulace minoris: seminis papaueris albi: ciceris nigri: gummi: amygd. dulcium: seminis herbe acetose ⁊ altee maioris: boli: spodij: ro. seminis cōmerutie ana. ʒ. vj. vnoce: idest seminis bombacis: opij: anisi: petro. iusquiami: seminis lactuce: psillia. geter: idest eruce: croci: opij. ana. ʒ. iij. confice cum rubo. da. ʒ. iij. cum aqua vbi cocta sint liquiricia ⁊ arnoglossa. ¶ Dialacca maior prodest dolori epatis: hydropisi noue: frigido stomacho ⁊ oppilato: vrinam prouocat: ⁊ lapidem frangit. ℞. lacce. ℥. viij. amygda. amara. folij: garioff. cinamo. ana. ℥. vj. camepi. meu: fu: myrrhe: ysopi. ana. ℥. iij. spice libram vnam: genciane: aristologie longe. ana. ℥. j. aloes. ℥. iiij. dauci: apij: petro. cimini. ana. ℥. viij. croci. ℥. iij. asari. ℥. vj. reubarba ʒ. xv. bdellij: carpobalsami: casie: thuris. ana. ℥. iij. ß. piperis longi: aristolo. lon. ana. ʒ. vj. calami aromatici ℥. iiij. ⁊ ß. balsami ℥. iij. mellis quod suffit.

¶ Dialacca minor. ℞. cinami. ʒ. j. ⁊ ß. lacce: costi: myrrhe: squinanti: daphnidos: epatis lupi: fenugreci: piperis nigri: ana. ʒ. j. mellis quod sufficit. ¶ Diareu cōueniens epati: stomacho: renibus: durum splenem ex frigiditate patientibus aque citrine nouelle et qua fit alchites: ventositati: debilitati: calori naturali: lapidi renum ⁊ vesice atque inflationi. ℞. masticis. croci: aristo. lon. absinthij: costi dulcis ⁊ amare: celn. spice: vggi: idest calamenti: myrrhe: genciane: assari: galan. casie: carpobalsami: xilobalsami: marathri: anisi: apij: florum squinanti: lacce: piperis longi: gariofi. cubebe: caride: cuparorum: folij. ana. ʒ. j. ⁊ ß. reu. quantum de ceteris: da. ʒ. j. ieiuno cum aqua masticis: marathri: anisi. ana. ʒ. j. cum calida: vel cum aqua in qua predicte species coquātur: ⁊ cum sirupo absin.

¶ Diacucurma valet dolori epatis et splenis: defectioni stomachi: diuturno morbo: aque citrine: ⁊ colorem ⁊ visum clarificat. ℞. spice croci: casie. ana. ʒ. ij. cinami: mirte: costi: squinanti. ana. ʒ. j. mellis. ¶ Diamorusia dolorē epatis ⁊ splenis ⁊ stomachi curat ex frigido: indigestionem: inflationem ⁊ corporis sanat defectionem. ℞. dauci: cimini: xilobalsami: casie: cardamomi: squinanti: apij. ana. ʒ. j. piperis: costi: papaueris albi. ana. ʒ. ß. mirte. ʒ. iiij. daphnidis numero triginta: accori croci. ana. ʒ. ij. mellis quod sufficit. ¶ Diacoston: iecoris: ⁊ splenis ⁊ stomachi dolorem curat ex frigiditate: ventositatem: sclirosim: splenis melancoliam: ⁊ frigiditatem: quartane frigus: constipationem venarum sanat: ⁊ malum colorem. ℞. costi: cinami: meos. ana. ʒ. x. spice: casie. ana. ʒ. x. cinamomi: folij: calami aroma. absinthij: lacce: piperis longi. ana. ʒ. x. garioff. calcali: idest cardamomi. maioris: vggi: zocalsem: idest calamenti: reubarba. croci: cube. aloes. ana. ʒ. iij. da. ʒ. j. cum calida vel cum aqua vbi cocta sint semina marathri: anisi: floris squinanti: masticis. ana. ʒ. j. quidam non ponunt cube. sed cumeni. ¶ Aliter diacostum valet duro epati siue oppilationi. ℞. costi: cimini. ana. ʒ. ix. apij: anisi: squinanti. ana. ʒ. viij. et ß. asari: croci. ana. ʒ. iiij. aristologie lōge. ʒ. iij. tempera cum melle. ¶ Antidotum conueniens stomacho ⁊ debilitati epatis ventositati que fit ex indigestione: acri ructatui: colori subpallido: vlceribus manuum ⁊ pedum: hydropisi nouelle: constipationi epatis: ⁊ interioribus ... ℞. masticis ... na. squinanti: marathri: anisi: absinthij: asari. ana. ʒ. ... costi vtriusque: lacce: apij: casie: spice: aristologie. ana. ʒ. iij. croci: myrrhe: garioff. vggi: corali: calami ... ana. ʒ. j. da cum aqua in qua cocte sint predicte radices et cum sirupo squinanti vel absinthij.

¶ De diaspermaton et alijs pluribus antidotis. Cap. iij.

Diaspermaton faciens ad ventositatem phlegmaticam in stomacho ⁊ in visceribus: dolorem iecoris ⁊ splenis. ℞. casie: spice nardi. apij: marathri: anisi: costi vtriusque: libani: aneti: siseleos: ... ana. ʒ. j. carui: maioris ⁊ minoris. gariofi. zinziberis: piperis albi nigri ⁊ longi. ana. ʒ. ß. ... ʒ. ij. ¶ De occultis ventositatem ⁊ punctiones ... splenis curant prodest hydropicis in initio ⁊ ... ex frigiditate. ℞. reu. spice: croci: squinanti. ana. ʒ. v. ... aristolo. rotū. casie: folij: macis: ... diane: apij: genciane: carpobalsami: lacce. ana. ʒ. iij. ... vtriusque masticis. ana. ʒ. iij. da. ʒ. j. cum herba ... ¶ Antidotum prodest stomacho frigido: indigestioni epatis: splenis: hydropisi. ℞. dauci: cinami: xilocasie: costi: squinanti: apij: anisi: spice: mente: ameos. ana. ʒ. ij. piperis albi et longi: costi: myrrhe. ana. ʒ. j. ⁊ ß. daphnidis numero decem: ... croci. ana. ʒ. ij. da in modum auellane cum caldario ... ¶ Antidotum Galieni cum quo curatur ... ventorem. ℞. croci exagi. ij. asari: meu. fu: dauci: petro. ana. exagia. iiij. carpobalsami: exagia. ij. et ß. reu. ... liquiricie: scolopen. polij: rupof. balsami. ana. exagia ... exagia. vj. mellis quod sufficit. da in modum auellane. ¶ Antidotum ad prouocandam vrinam: dolorem epatis: oppilationem ex frigiditate indigestionem tollit: ... squinanti: dauci: carpobalsami: anisi: assari: petro ... spice: croci: casie: meu: fu: camepi. agrimo. ana. ʒ. ... mente. ʒ. j. mellis quod suffit. ¶ Ad idem ⁊ ad ... num ⁊ vesice apostemata. ℞. assari: fu: meu: petro. ... ri: dauci: carpobalsami: anisi: apij: dragagant. ana. ʒ. ... sufficit. da cum apozimate capillorum vene. ¶ Antidotum valet hydropisi. ℞. apij: anisi: dauci: petro. spice: assari: squinanti: casie: mente: absinthij: costi: ... croci ... aristologie: genciane: polij: sileris: calami: masticis: succi liquiricie: ... amygda. amara: ysopi: folij: marathri: ... bdellij: salis indi. ana. ʒ. ij. aloes. ʒ. xv. da. ʒ. j. cum ... pesino. ¶ Antidotum valet in initio hydropisis: ⁊ ... apostemata epatis curat. ℞. reu. folij: aromatici: asari. ana. ... ce. ʒ. iiij. petro. fu: marathri: apij: accori. ana. ʒ. iij. ... ra cum zuccaro. da. ʒ. ij. cum succo endiuie ⁊ ... ¶ Antidotum valens oppilationi epatis ⁊ ventositati ⁊ ... rat anhelitum ex spiritualibus membris ... ℞. myrrhe: terebenthine. ana. ʒ. iij. spice: croci: cinamomi ... ʒ. iij. anisi: assari: apij: folij. ana. ʒ. j. aloes. ʒ. x. da. ... da. ¶ Diamarte ad constipationem epatis ⁊ splenis ex frigiditatem matricis menstrua prouocat: quartanam ... tussim phlegmaticam: orthomie. prodest ycterice ⁊ ... tioni membrorum. ℞. seminis cicute: ... masticis: carpobalsami: casie: rotis marini: croci: piperis nigri: spice. ana. ʒ. x. zedoar. aristologie vtriusque. ana. ʒ. xx. beronice ... mi: zinziberis: costi. ana. ʒ. xij. hellebori albi ... ana. ʒ. vj. aiperi. ʒ. xxx. aloes. ʒ. xv. da. ʒ. j. post ... ¶ Aliud. ℞. seminis cicute libras quattuor: thuris. ʒ. x. aristologie vtriusque. ana. ʒ. xx. anisi: zinziberis: costi: casie: myrrhe. ana. ʒ. xx. beroni. ʒ. iiij. croci: masticis: carpobalsami ... ana. ʒ. x. garioff. ʒ. vj. hellebori albi: rosarum: nigelle. ana. ʒ. ... alij addunt rotis marini: piperis nigri. ana. ʒ. x. ... mellis quod suffit. ¶ Diafenicon faciens epati ... tussi: pleuresi: ab egyptijs primo inuentum. ℞. reubarbe ... ne. ʒ. iij. spice: croci: cinamomi: zinziberis: casie: ana. ʒ. j. squinanti: calami aroma. bdellij. ana. ʒ. j. ⁊ ß. passule ʒ. j. ...

mate apij infusis tempera cum melle.

¶ De pluribus descriptionibus electuarij diarodon. Capi.xxij.

Diarodon reubarba. ad iecur debile: valet constipationi et ventositati precordiorum et debilitati digestiue. ℞.costi croci: cinami: spice. ana.ʒ.j. reu.ʒ.iiij.asari: myrrhe: squinanti: costi dul.casie: spodij: ana.ʒ.v.masticis.ʒ.x.v. succi absinthij et capill. ana.ʒ.v.et ß.rosarum.ʒ.iij.da.ʒ.j.et ß. ¶ Aliter Galie. ℞.croci: casie: masticis: portulace: sanda. citrini: asari: zuccari: costi: squinanti: spice: cinamomi: carpobalsami: xilobalsami. ana.ʒ.ij.rosarum libram ß. camphore.℈.ij.sirupi albi: quod sufficit.da.ʒ.j.et ß. ¶ Aliter Galie. ℞.rosarum.ʒ.xx. sandali rubei et citrini. ana.ʒ.xij.sandali albi: spodij. ana.ʒ.viij.cimini: gariofi.ligni aloes: reubarba.masticis: croci: portulace: lactuce: citruli: cucurbite: melonis: cucumeris. ana.ʒ.iij.marathri: croci: spice: boli: berberis: anisi: ozimi.ana.ʒ.iiij. galle: margaritarum: caride: asari: dragaganti: cardamomi. ameos.an.ʒ.ij.camphore.℈.iij.musci.ʒ.ij.sirupi albi: qd sufficit. ¶ Aliter. ℞. rosarum.ʒ.xl.sandali citrini et rubei: spodij: reubarba.croci: succi liquiricie: masticis: dragaganti: ligni aloes: cimini: gariofi.spice: galan.squinanti: carda. xilobalsami: ozimi: marathri: citruli: melonis: cucurbite. ana ℥.ix.camphore.℈.iiij. ¶ Aliter ad dolorem epatis et splenis ex frigiditate. ℞.cina.casie: masti.assari: squinanti: xilob.croci: spice. ana.ʒ.j.carpobalsami.ʒ. ß.rosarum.ʒ.x. ¶ Aliter ad dolorem stomachi febricitan. ex cholera rubea digestiuam virtutem confortat. ℞.spice: croci: asari: casie: costi: cimini: squinanti: spodij: masticis. ana.℥.iiij.rosarum ℥.x.alij ponunt tot rosa. quot species. ¶ Aliter. ℞.spodij: cimini: croci: carpobalsami xilobalsami: casie: masticis: asari: spice. ana.ʒ.iij rosa.ʒ.v.candi.℥.vj.camphore.ʒ.ß. ¶ Cōfectio ad stomachi debilitatem ventositatem: inflationem: vomitū: valēs confectionibus in cognitis stomacho et epati: et fonitui ventris pallido colori: et ceteris que sunt ex debilitate digestiue. ℞.reubarba.squinanti: masticis: spice: cimini: absinthij: costi dul.ana.ʒ.iiij.endiuie: fenugreci: anisi: caculi: cubebe: carpobalsami: xilobalsami: croci: asari.ana.ʒ.ij.spodij: sandali albi: berberis.ana.ʒ.iij.rosarum.ʒ.x.zuccare pondus duplex: confice cum hoc sirupo: aque rosarum libras duas: succi endiuie libras decem coque.da.ʒ.ij.vel.iij. ¶ Aliter iuuans feb.acutas in tempore mortalitatis ventrem strictum soluit: dabis inde post.cinq. dies feb. ℞.mane: zuccare.an.ʒ.vj.rosa.viola.spodij: mellis: cucurbite: portulace: succi liquiricie. ana. ʒ.ij.camphore.℈.j. confice cum sirupo de prunis.da.ʒ.iij.cum frigida. ¶ Aliter ad stomachum ca.extremiam cum ardore et asmaticam. ℞.ro. zuccare.ana.ʒ.xv. spodij: sandali citrini: portulace. ana.ʒ.iiij. masticis: succi liquiricie: dragaganti: fenugreci. ana.ʒ.j.et ß. croci: camphore.ana.ʒ j.sirupi albi quantum sufficit. da.ʒ.ij cum succo pomi: vel maligra.vel cum sirupo.

¶ De diacamphorato imperiali et nōnullis alijs electuarijs. Cap.xxiij.

Diacamphoratum imperiale cōfortat stomachum et digestionem et inflationem et ventositatem a toto corpore fugat. ℞.celtici: masticis: gariofi.cimini: rosa.ana.ʒ.iiij.sanda.citri.spodij.ana.ʒ.iij. zuccare.ʒ.x.anisi: marathri.ana.ʒ.ij.cortuli mino. cubebe: macis: caride: xilobalsami: aloes: asari: calami aromatici casie.ana.ʒ.iij.camphore.ʒ.ij.tempera cum melle cocto cum succo maligranati et cortano.ʒ.j.da cum frigida ante cibum et post. ¶ Confectio imperialis digestiue et appetitiue subuenit phlegma et ventositatem tollit in stomacho sensum acuit et colorem clarificat. ℞.cimini: masticis rosarum.ana.ʒ.x.sanda.citri.xiloaloes: calami aromatici: caride: squinanti: xilob.carpob.costi: macis.an.ʒ.x.cina.spice: gariofi.ana.ʒ.x.gallie: ozimi: mirtillorum: mente. ana.ʒ.ij.ciperi ʒ.iiij.zuccari.ʒ.xxx.sirupi cortano.quod sufficit. ¶ Diarodon abbatis. ℞.lacce: viola.citruli: cucumeris: cucurbite: berberis: viola.spodij.ana.ʒ.ß.sanda.albi.ʒ.j.et ß.reu.ʒ.vj.masticis gariofi.xiloaloes: croci: cinamomi: spice: gallie: asari: basilici: marathri.anisi: tropine: portulace. ana.ʒ.ij.dragaganti.ʒ.j.gumme: camphore.ana.ʒ.j.zuccari candi.ʒ.vj.rosarum.ʒ.viij.aque rosa.et sirupi quod sufficit. tollit calorem epatis et stomachi prodest cardiacis ex calore tristibus: debilibus: fum ex dolore rubee ventositati stomachi et epatis et splenis et hypocundrie: lapidem frangit: vrinam prouocat: colorem clarificat: fetorem oris tollit: sitim amputat. ¶ Rosata cōfectio ad idem. ℞.rosarum zuccare.ana.ʒ.iiij.spodij sand. ru.ana.ʒ.iij.sanda. albi.ʒ.xij.portulace.ʒ.vj.masticis: suc.liquiricie: dragaganti: berberis gummi.ana.ʒ.iij.cube.carda.ligni aloes: gariofi.an. ʒ.j.et ß.cucurbi.citruli. ana.ʒ.j.camphore.ʒ.j.et ß.sirupi viola. quod sufficit.

¶ De pluribus descriptionibus electuarij triasandali. Cap.xxiiij.

Triasandalū cōtra dolorē stomachi et epatis: valēs pthysicis: preterite calori atq; dolori epatis ventositati stomachi et debilitati. ℞.sanda.triū generum: rosarum: berberis viola.zuccari. ana. solidos quattuor: reu.spod.suc. liquiricie: portulace. an.solidum vnum: camphore.ʒ.j.alij addunt rosa.quadrupliciter. ¶ Aliter triasanda. ℞.sanda.triū generum zuccare.ana.ʒ.iij.dragagāti: reu.camphore: citruli: melonis.an. ʒ.ß.rosarū quātum omnia: temperabis cum sirupo. ¶ Antidotum ad vitium splenis epatis et stomachi prob. ex frigido constipationem et ventositate curat. ℞.croci: spice: cinamomi: asari.ana.ʒ.iij.costi: squinanti: myrrhe.ana.ʒ.j.et ß.da.℈.ij. cum succo herbarum et sirupo acetoso. ¶ Elmiferzā: idest letificans pauorem et indigestionem aufert col. reddit: corpus augmentat: fetorem oris fugat et nimium pulsum cordis mitigat. ℞.croci.ʒ.vj.ciperi: gariofi. masticis: spice: asari. an.ʒ.j. coque libram j.embilicorum cum. vj.lib. aque. vsq; ad tertiā cola: et iterum coque cū tantūdem mellis: et tempera species da.ʒ.ij. ¶ Aliter ad dolorem stomachi et fumum sanguinis eructuationem et oris ardorem. ℞.ro. zuccare.an.ʒ.xv.spodij sanda.al. et citri.portula. an.ʒ.vj.masticis: suc.liquiri.dragaganti: ciperi: berberis.an.ʒ.iiij.cubebe: carda.ma.ligni aloes cucu.an.ʒ.ß. cāphore: croci.an.ʒ.j.tempera cum sirupo ro.da in modum auellane cū sirupo al.

¶ De pluribus confectionibus et primo stomachi. Cap.xxv.

Confectio vtilissima confortās et dolorem stomachi propter calorem tollens. ℞.succi vtriusq; maligra.an.lib.ij.et vnā.zuccare quātum sufficit.coquātur ad spissitudinem: ex quo tēperabis hunc puluer. ℞.ro.spod.portu. sanda.al. an.ʒ.x.masticis: dragagāti: liquiri. an.ʒ.v.gallie: carabe: berberis: vince. an.ʒ.iij. cāphore: cubebe: caride: croci: spice: ligni aloes. an.ʒ.j.zuccari.ʒ.ij.da cum frigida. ¶ Diacitoniten in quibusdā iuuenibus pbatū qui patiebātur in stomacho calorem ex cholera rub.ita q stomachus eorū debilitabatur. Solutio et sitis ob hoc erāt eis et aliquādo abominatio et cardiaca et indigestione cibi q; corruptela in stomacho et colorem mutatum in citrinitatem reparat. ℞.citoni. libras.iiij.zuccare. lib.j.succi gra. ace.lib.ß.et.ʒ.j. croci: coquantur ad spissitudinem: et adde pul. spod.berberis ro.sanð.ana.ʒ.iiij.cube.masti.portu.gemmarum ozimi: cimini: gariofi.ana.ʒ.j.et ß.cāphore.℈.ij.da.ʒ.iij.cum frigida. Idem fac de mal.acc.et dul. ¶ Diamilon cōtra cholerā rubeam. ℞.mal. dul.libras quattuor: coque in tāto aque: vt quattuor digitos supereminent cola et tere. Item coque.iiij. lib.zuccare vel mellis semper agitando cum spatula donec in modum masse adhereat: postea adde pul.san.al.spod. masticis.ʒ.j.et ß.et si vis adde croci.ʒ.j. ¶ Diacitoniten solutionem stringit: stomachum confortat. ℞.citonia munda: posita in aqua bullienti: donec mollificentur: et tunc addes huic tan-

tundem zuccare vel mellis: coque: post adde spodij: sandali albi: masticis. ana. ʒ. iij. da cum frigida. ¶ Diapoira ad stomachum debilem et choleram rubeam. ℞. coctanorum malorum dul. coctorum cum aqua dulci. ana. libram unam: frigida recoque cum duabus libris succi malagra. ace. et cum duabus libris zuccare: amygda. ℥. ij. tere et mitte aque ro. ℥. iiij. his inspissatis adde. ʒ. j. croci cum pauco aque ro. et camphore. ℈. ß. et coque sufficienter. ¶ Propria diapoira fit cum quinque fructibus istis. s. malis piris citonijs mespilis sorbis et puluere egritudini conueniente. ¶ Diapoira ad choleram rubeam incensam et calorem epatis. ℞. poma dulcium cocta cum tantundem zuccare: et sic deinde coque cum nouem libris aque: et adde amidi ℥. iiij. distemperentur in aqua ro. et suc. vue acerbe: deinde superinfunde oleum de amygda. ¶ Diacitoniten ad solonem ex cholera rubea cum siti et debili appetitu. ℞. cocta. neq. lib. ß. malorum pirorum immaturorum. ana. ℥. iiij. coque cum aceto vel apozimate sumac: tunc addita zuccara coque ad spissitudinem: et mala iterum coquatur sufficienter: post adde succi. ℥. ij. spodij herbe ace. ana. ʒ. j. da. ʒ. iij. ¶ Diamilon. ℞. malorum dul. zuccare. ana libras quattuor: amygda. ℥. iij. liquefactarum in suc. malagra. croci. ʒ. ij. amygda. quod sufficit.

¶ De diapora et pluribus alijs antidotis. Capi. xxvj.

Diapora pro quodam iuuene qui patiebatur vomitum soluit omnem stomachi caloris defectionem. ℞. malorum coctanorum. ana. lib. j. zuccare: lib. ij. succi gra. ace. lib. j. rodostomatis libram ß. amigda. dul. ℥. iiij. camphore: sanda. spodij. ana. ℈. ij. amigda. quod sufficit. ¶ Diapora imperialis pro quodam iuuene cui erat solutio caloris sitis. ℞. zuccare malagra. vuarum agresti. ana. libram. ß. amigda. assatarum et tritarum. ℥. iiij. camphore. ℈. ß. sanda. spodij. ana. ʒ. ij. ¶ Diacitoniten cuidam seniori cui stomachus erat defectus ex phlegmate frigido et humido: vnde vomitus erat. i. ventositas defectio appetitus solutio et oblatio stomachi defectio et cordis ex frigiditate. ℞. coctanorum libras quattuor: coquatur in vino odorifero sufficienter: deinde trita et purgata coquatur cum quattuor libris mellis: et superaddes. ʒ. iij. croci: coctis adde masticis: zinziberis: cinamomi: galan. calami aromatici: mente: carda. ana. ʒ. iij. caride: ligni aloes: piperis: spice: assari: macis: cube. anisi: gallie: casie. ana. ʒ. j. et ß. musci. ʒ. ij. fac vt supra.

¶ De diaromate et pluribus alijs antidotis. Cap. xxvij.

Diaroma ad frigiditatem stomachi ex phlegmate: humiditatem copiose ostreniam inflationem indigestionem debilitatem appetitus: emoroy. et omnem morbum frigidum: et lethargiam curat. ℞. masticis: zinziberis: cinamomi: spice: casie. ana. ʒ. v. gariofi. asari: galange: calami: anisi: mente: ana. ʒ. iiij. piperis nigri et lon. croci carui: caride: folij: carui: ciperi: ameos: macis. ana. ʒ. iiij. carpobalsami: xilobalsami: seminis apij: ligni aloes: calami aromatici. costi dul. cube. cimini: maratri. ana. ʒ. j. gallie: musci ana. ℈. j. da. ʒ. iij. ieiuno cum calida. ¶ Diaroma imperiale stomachum phlegmaticum confortat: inflationem et indigestibilitatem tollit. ℞. spice: casie: masticis: gariofi. cinamomi: assari. ana. ʒ. j. calculi mi. croci: sanda. cube. costi dul. macis: gallie: zinziberis: maratri: anisi. ana. ℥. ß. caride: xiloaloes: calami aro. ana. ʒ. ij. et ß. confice cum sirupo de citro. et de prunis: aut granatis. ¶ Diatrionpipereon phlegma soluit: stomachi ventositatem et frigiditatem aufert: que sunt causa indigestionis: paralyticis senibus et podagricis subuenit. ℞. piperis trium generum: zinziberis: spice: xilob. petro. ameos: maratri. ana. ʒ. j. casie: liquiricie: absinthij: gariofi. croci: cinamo. ciperi. ana. ʒ. v. anisi: fiseleos: aristologie ro. asari: masticis. ana. ʒ. iiij. costi macis. ana. ʒ. j. da in modum auellane. ¶ Aliter prodest humulis et crudis in stomacho frigido. ℞. piperis trium generum. ana. ex agium. j. mente: anisi: zinziberis: thimi. ana. exagium vnum: mellis quod sufficit. ¶ Aliud Galie. apium frigido stomacho renibus grosse ventositati: indigestioni: ventositati phlegmati caniculi repugnat: tussim phlegmaticam curat. ℞. piperis trium generum zinziberis galan. casie: maratri: anisi. ana. ʒ. iij. spice: ciperi: xilobalsami: carpobalsami: cardamomi. cubebe: caride: ligni aloes: macis: calami aro. [illegible] yringi: squinanti: piretri: folij: stringi: radi. ana. libram vnam et ß. zuccare: penidij. ana. ʒ. ij. da in modum auellane ante cibum et post cum vino.

¶ De diaspermaton et alijs pluribus antidotis. Cap. xxviij.

Diaspermaton valet inflationi stomachi dissolutioni et indigestionem curat. ℞. [illegible] cinamo. carda. macis: apij: ameos. ana. ʒ. ij. gariofi. carda. mi. ana. ʒ. ij. zinziberis piperis lon. ana. ʒ. iiij. zuccare exag. xx. ¶ Aliud Iohannis Mesue. ad idem: fastidium abominationem ostreniam spasmum stomachi et caninum appetitum curat. ℞. [illegible] piperis nigri et lon. gariofi. ligni aloes: croci: casie: spice: assari: squinanti gallie: calami aro. carpobal. xilobal. ameos zinziberis. ana. ʒ. iij. masticis. ʒ. j. aristologie rotunde [illegible] polij: liquiricie: amo. ana. ʒ. iij. et ß. mellis quod sufficit. ¶ Diaroma. basilica ad stomachum frigidum: dolorem ex frigido: indigestionem aufert: colorem reddit et [illegible]: renes calefacit: luxuriam mouet. ostreniam et caninum appetitum curat. ℞. masticis: cimini. gariofi. croci: zinziberis: [illegible] quiricie: casie: seminis feniculi: anisi. ana. ʒ. iij. spice: ciperi: piperis nigri et lon. asari: xilobal. carpobalsami. [illegible] sarum. ana. ʒ. j. et ß. ameos: apij: carda. cubebe: caride: [illegible] aloes: calami: costi: cumene idest amomi [illegible] piretri: squinanti: folij: secacul. i. yringi: radi. ana. ʒ. j. et ß. zinziberis: penidij: zuccari. ana. ʒ. xv. da. ʒ. j. cum calido vino.

¶ Dianisum frigiditatem et ventositatem [illegible] tussim phlegmaticam sedat. ℞. anisi. ʒ. xx. liquiricie: masticis. ana. ʒ. xx. zinziberis: galan. feniculi: carui. ana. ʒ. ij. alij [illegible] ana. ʒ. v. gariofi. cubebe: carcuili mi. spice: croci. ana. ʒ. j. et [illegible] mich. ʒ. xl. quidam addunt calami: casie: piretri: piperis nigri et lon. ana. ʒ. iij. da. ʒ. j. cum calida. ¶ Dianisum. ℞. anisi. ʒ. iij. zinziberis: cimini: croci. ana. ʒ. j. et ß. gariofi. masticis: piperis nigri. ana. ʒ. ij. carouli: spice: xiloaloes: carda. mi. galange: macis: gallie. ana. ʒ. ß. mellis vel sirupi. quantum sufficit. ¶ Diamacis stomacho frigido ventositati ventris indigestioni valet. ℞. macis: gariofi. carda. ana. ʒ. j. piperis albi. ʒ. iij. zuccari. ℥. iij.

¶ De diacimino et pluribus alijs electuarijs. Cap. xxix.

Diaciminum Galieni prodest indigestioni grosse frigidorumque humorum et ventositatem et inflationem ac singultum ex humoribus grossis [illegible] ostreniam et caninum appetitum curat. ℞. cimini in aceto infusi et assi. ʒ. xl. piperis: zinziberis: rute: nitri. ana. ʒ. [illegible] mellis quod sufficit. ¶ Aliud Galie. conueniens ceuni [illegible] et stomachi indigestioni: constipationem ventrum [illegible] aperit: corpus calefacit dolorem splenis ex frigiditate et phlegmate soluit. ℞. cimini: masticis: [illegible] caride: [illegible] feniculi: casie: ameos: apij: seminis rute: carpobalsami. [illegible] vinj. da in modum auellane. ¶ Diacalamentum valet stomacho et epati frigido rigori febris. ℞. calamenti domestici silvestris: apij: thuris: zinziberis: [illegible] ana. [illegible] piperis: plei. origani. ʒ. viij. mellis quod sufficit. ¶ Aliud ad ventositatem frigidi stomachi: procedentium inflationem [illegible] dest: digestionem confortat: constipationem ventris [illegible] aperit: ventrem calefacit. ℞. cimini. maratri. anisi: carui. ana. ʒ. x. macis: petro. apij: ameos: [illegible] ana. ʒ. [illegible] piretri: zinziberis: gala. piperis ni. ana. ʒ. ß. [illegible] sirupo. ℞. maratri: calamenti: origani. ana. [illegible] coque in [illegible] libris aque ad medium: et recoque cum. ʒ. ß. mellis.

¶ De diambra cum alijs quattuor electuarijs. Capi.xxx.

Dyambra valet frigiditati et senectuti doloris stomachi: tremori cordis ex frigiditate: longe stionem et passionem matricis curat. ℞. cina. carda. mac. ana. ʒ. iiij. piperis long. zinzi. ana. iiij. cimi. gal. croci. ana. ʒ. xx. carice. xxx. spice. masti. ana. ʒ. ij. musci. iusquiami. ana. ʒ. j. balsami. ʒ. iiij. ¶ Diaspinaton ad idem. ℞. cimi. maratri: anisi: carui. ana. ʒ. x. petro. apij. ameos: sesario. meot. ana. ʒ. v. piretri: zinzi. gal. ʒ. pi peris nigri et lon. ana. ʒ. iiij. masti. croci: asari: amo. cina. spice: squinanti: ciperi. ana. ʒ. iij. carda. cube. gario. cario. thuris: folij ana. ʒ. ij. ¶ Aliter ad dolorem stomachi fri. et omnia eius vitia: sicut opiremiam: bolismum: singultum ex abundanti phlegmate: ven tositatem et inflationem. ℞. cimi. piperis long. zinzi. galange ana. ʒ. x. costi: asari: ameos: celti. carpo. gario. cube. folij. xilo bal. ana. ʒ. iij. tempera cum decoctione hac. ℞. maratri de iuxta fluuium: et montanum: liquiri. ana. ʒ. x. filoz maiora. ana. ʒ. v. rute ʒ. iij. coque in quattuor lib. aque ad medium cola. et iterum co que cum. ʒ. f. mellis. ¶ Diapenidion iuuans stomachum frig. et epar: et valet frigidis defectis ventositati et indigestioni. ℞. zinzi. anisi: apij: maratri: spice. ana. ʒ. vj. ameos. ʒ. iiij. mente. ca lamen. ana. ʒ. vj. casie: cimi. carpo. piretri. ana. ʒ. ij. folij. ʒ. j. mel lis: quod sufficit. ¶ Dialignum aloes calefacit et confortat stoma chum. ℞. gario. ʒ. vj. card. vtriusque. ana. ʒ. iiij. cimi. ligni alo. ana. ʒ. v. zinzi. ʒ. viij. piperis long. ʒ. vij. asari. cina. carpo. ana. ʒ. ij. zuccare. ʒ. vj.

¶ De confectionibus probatis in senibus Cap. xxxj.

Confectio probata in sene cui dominabatur phlegma et melancholia: valens frigidis: et carne frigide obdo mitationi: ventositati. paralysi: dolori articulorum: et defectioni stomachi: libidinem excitat. lethargi. emor roy. et omne vitium ex phlegmate frigido curat. ℞. anisi: menthastri: masti. thuris: origani. ana. ʒ. x. galan. cina. feniculi: apij: ciperi: ameos: squinanti: casie: folij: asari. vggi. coral. ana. ʒ. v. spice: calculi mi. cube. piretri: piperis m. lacte: costi. bul. dendocoba. cordu. casto: folij. ceelti. cimi. maratri. ra pske. da ieiuno. ʒ. ij. cum calida. ¶ Aliter ad senem habentem suspi tionem paral. def. articulorum emor. inflationes: rugitum epi remiam: et hydropisim curat. ℞. masti. cimi. zinzi. calami: ori ga. maratri: anisi: carui: cina. ameos. ana. ʒ. x. ciperi: thuris: apij: piperis ni. et albi et lon. ana. ʒ. iiij. piretri: costi: galan. yrin gi: rad. ana. ʒ. ij. gario. carda. cube. caride. mac. asari. carpo. xilobal. casie calami aromatici arist. lon. squinan. folij: dauci: spice: rcu. celti. ligni. ana. ʒ. ij. penidij. xl. ¶ Confectio. ad. faciens ad frigidum stomachum et renes ventositatem: indigestio nem: phlegma grossum et crudum de stomacho eijcit: tussim phlegmaticam et lepar. curat: canitiei repugnat. ℞. pipin. iiij. generum: zin. iij. galan. cina. casie. ciperi. gario. croci. anisi. ana. ʒ. f. penidij masticis. ana. ʒ. ij. spice calculi mi. asari. xilobal. car pobal. mirobe: seminis costi dul. ana. ʒ. f. calami aroma. ma cis: caride. ana. ʒ. ij. et f. da. ʒ. ij. ¶ Aliter curans frigiditatem: de bilitatem: et humiditatem stomachi. ℞. folij gario. casie: ci na. ana. ʒ. ij. asari piperis. ana. ʒ. iij. masti. spice. ana. ʒ. iij. da. ʒ. iij. cum calida. ¶ Aliter ad omnem passionem stomachi ex superflui tate: indigestionem ex frigiditate: phlegma et ventositates tol lit. ℞. masti. zinzi. galan. cina. spice. gario. piperis. cipi. ana. ʒ. vj. apij: casie. asari. sileris. ana. ʒ. iij. piretri. maratri. calculi mi. cube. caride. mac. costi. origani. ana. ʒ. ij. et f. da. ʒ. iij. cum cali da. ¶ Aliter ad dolorem frig. stomachi. et omnia eius vitia: sicut otiremiam: bolismum: hoc est in alia colisna proxima. ¶ Diab sinthi. ad stomachum frigidum. ℞. absin. apij: anisi: asari: amy gda. cujusliber: mel quod sufficit. da. ʒ. iiij. cum cali. ¶ Diacucurma ad idem. ℞. zuccare amygda. amara. ana. ʒ. x. se. croci boren sia. ʒ. iiij. croci. ʒ. ij. da. ʒ. iiij. cum cali. ¶ Stomaticon conueniens corrupte complexioni frigide et defectioni stomachi. ℞. amo mi. spice: casie. masticis. ana. ʒ. vij. aristo. lon. piperis al. aneti:

anisi: ameos: cimi. dauci. petro. siseleos leuist. asari. absin. ca lami. mente. ana. ʒ. iiij. zuccari. lib. f. succara trita bulliat cum aqua super ignem ad melius spissitudinem: postea imponat specierum pul.

¶ De benedicta et alijs pluribus confectionibus. Capi.xxxij.

Benedicta laxatiua frigido stomacho valens. ℞. croci. leuistic. se. rute. zinzi. apij. cimi. pinee. ana. ʒ. vj. amygda. amara. thuris. ana. ʒ. ij. piperis. ʒ. viij. ¶ Electuarium Joha. dama. dissoluit ven tositatem: acetosum phlegma incidit: in stoma cho: col prestato dolorem et mentem acuit. ℞. zin zib. masti. cimi. ro. spice. gario. ana. ʒ. x. galan. piperis lon. asa ri. croci. casie. anisi. ana. ʒ. vj. sand. citri. ligni alo. carda. cube. macis. calami. aro. caride. squinan. carpobal. xilobal. costi. ana. ʒ. iij. ciperi. ʒ. iiij. zuccari. ʒ. xxx. tempera cum melle cocto et cum succo coctanorum dabis ante cibum et post in mo dum auellane. ¶ Confectio adiuuans omnes febres acutas et variolas et ventris solutionem. ℞. spod. sand. citri. berberis. ana. ʒ. vij. se. herbe. ace. portula. asari. gummi. boli. dragagan ti: chimolee: acatie: suc. liquiri. ana. ʒ. iiij. confice cum sirupo ro. vel cum granatis da cum frigida. ¶ Aliter crapulatis. ℞. caulis. ʒ. vj. boli. carabe. ana. ʒ. iij. berberis cuscute: borag. ana. ʒ. vj. se. portulace. ʒ. iiij. camphore. ʒ. vj. tempera. ¶ Aliter cardia cis et crapulatis. ℞. berberis: citruli: cucu. ana. ʒ. iiij. spod. ca rabe. ana. ʒ. iij. ro. ʒ. ij. folij. ʒ. ij. et f. cuscute. ligni aloes. ana. ʒ. v. seminis portulace. ʒ. iiij. et f. coralli. gemme. ana. ʒ. ij. masti cis. ʒ. ij. se. arno. ʒ. ij. et f. camphore ex aq. vini: tempera cum sapa coctanorum pomorum et melle. ¶ Aliter ad solutiones quibus sanguis egreditur. ℞. anisi: ameos. ana. ʒ. ij. bo lan. boli. ana. ʒ. v. mirrhe. ʒ. ij. opij. ʒ. j. et f. da cum frigida. ¶ Aliter ad solutionem propter frigiditatem stomachi et defe ctiones. ℞. sileris. ʒ. iij. cimi. maratri. anisi. ana. ʒ. x. apij: ameos carui. ana. ʒ. v. cimi. spice. piperis: gario. croci. masti. sisami. mente. ana. ʒ. x. seminis sparagi: eruce: dauci: cepardi: radi. ra pistri. vitice. ana. ʒ. v. piperis long. satirion. penid. pinearum. ana. ʒ. iij. tempera cum melle. da. ʒ. iij. cum vino. ¶ Aliter quod feci cuidam iuueni solutionem cholericam habenti et defe ctionem: multisque medicinis bibitis: non est adiutus. ℞. si mile farine. ʒ. vj. mespilorum: agrest. sumac: nucleorum ma ligranati. ana. ʒ. ij. berberis se. herbe ace. castanee. ana. ʒ. f. tempera cum vua agresti: et factis pastenachis ex assatis cu ius opus fuerit pul. coctus iterum terendorum ponderis. ʒ. j. cum aqua. ¶ Alia vomitum aufert et solutionem stomachi dicit con fortat et omnem dolorem et solutionem aufert. ℞. nuclei gra. assi. sumac. ana. ʒ. j. spod. masti. galan. cube. carda. corallo. asa ri. cimi. ciperi. ana. ʒ. j. portula. asse. ʒ. v. anisi. maratri. ana. ʒ. ij. et f. tempera cum sapa coctanorum et sirupo rosa. ¶ Alia con fortat stomachum: ventris ex defectione vel frigiditate so lutionem stringit. ℞. zinzib. ʒ. vj. carda. vtriusque: cimi. ana. ʒ. iiij. gario. ʒ. iij. vitice ciperi. cina. ana. ʒ. ij. ameos: apij: mirtillo rum ana. ʒ. xxx. tempera cum sapa.

¶ De pluribus descriptionibus meliete. Cap. xxxiij.

Meleta ad dissinteriam: diarriam: stomachum confortat. ℞. kebulorum: anisi. ana. ʒ. v. bels. embli. ana. ʒ. iiij. fracti cum oleo rosato fricen tur: deinde assentur. nastur. ʒ. v. cimini: anisi: ma ratri: ameos carui. ana. ʒ. ij. infusa sint in aceto per horas viginti quattuor: deinde assentur et puluerizentur: tunc addatur pulue. spod. balaust. masti. boli. sumac. gummi. ana. ʒ. j. et f. fricentur: cum rodol. post tempe rentur cum sapa cito. da. ʒ. iij. cum sirupo mirtino. ¶ Valet ad tenasmonem: tortura et rugitum. emorroy. ℞. nastur. assi. ʒ. xxx. cimi. in aceto infusi et assi. seminis lini. semi. porri. omnium assorum. ana. ʒ. iij. masti. ʒ. iij. mirobala. indi. pilus

assi. & in butyro bouino infusi. ʒ. viij. mellis quod sufficit. ¶ Ali-
ter contra solutionem et defectione stomachi factam & lien-
teriã. ℞. indorum kebulorum assorum: cum oleo rosaceo fricato
rum. ana. ʒ. x. mirtillorum sic. ʒ. iiij. xilocaracte: balaust. hypo-
quisti. ana. ʒ. x. mirtillo. sic. arnoglo. ana. ʒ. vj. nastur. ʒ. x. coctano.
in vino stiptico infusi & assi. ʒ. iiij. ligni al. squinan. ciperi gal
lie. sumac. ana. ʒ. iij. galle non perforate. ʒ. ij. da. ʒ. iij. cum fri-
gida. ¶ Confectio ad vomitum cholericũ et solutionem. ℞.
nucleorum grana. assorum sumac. ana. ʒ. x. rosa. spodij. sanda.
citrini. seminis portulace. ana. ʒ. v. gallie. masticis. ana. ʒ. iij. an-
tifolij: cubebe: cardamomi: ligni aloes. ana. ʒ. ij. tempera cum
succo coctanorum. da. ʒ. iij. alij addunt berberis. ʒ. v. seminis
herbe acetose. ʒ. ij. ¶ Alia Johannis damasceni ad solutio
nem et frigiditate stomachi. ℞. nucleorum gra. assorum. ʒ.
xx. sumac. ʒ. x. zinziberis: ameos: masticis: galle. ana. ʒ. v. tem
pera cum succo coctanorum. ¶ Aliter ad inflationem & debi
litatem appetitus et vomitum prohibet. ℞. kebulorum indo
rum. ana. ʒ. iij. belliricorum: emblicorum rosarum. ana. ʒ. v. fri
ca cum pauco rodel. deinde adde masti. carui. feniculi: spice:
folij: squinanti. ana. ʒ. ij. v. ligni aloes: reu. gariofilorum
calculi mi. cubebe: macis: caride: assari: croci: casie. ana. ʒ. ij.
tere & vnge puluere supradicto: deinde temperetur cum hoc
sirupo. ℞. zuccare lib. an. iiij. succi malorum granatorum enduie.
ana. librã ß. ¶ Diamirtũ valet ad solutionem vomitũ et
indigestiones. ℞. seminis rute. lib. an. ij. mirobala. embli. bel
leri. ana. ʒ. x. gariofi. cina. calami aromati. carda. maio. carpo
balsa. ana. ʒ. xij. piperis nigri et longi: zinziberis. ana. ʒ. xx.
masticis: cordu. carui: anisi: cinamo. spice: casie: carda. mi. co-
sti. ana. ʒ. v. caride: apij: ameos. ana. ʒ. v. folij: amomi. ana. ʒ. ß.
mellis quantum sufficit. semen rute prius ponatur in aqua
per diem: et postea coquatur et coletur: & colatura recoqua
tur ad spissitudinem cum aqua: post mel coquatur et tem-
perẽtur species. ¶ Diacolin frigido conueniens stomacho
inflationi rugitui fastidio egestioni crude: mollitiei stoma-
chi: ventositati: emorroy. defectuique coitus. ℞. zinziberis:
masticis: piperis nigri & longi: spice: asari: anisi: carpobalsi.
xilobal. cimini. ana. ʒ. x. gario. gallie: casie: costi vtriusque: gal
bani. ana. ʒ. v. ligni aloes: croci: carda. rapsie: cubebe: caride:
calami aromati. squinanti: melil. ana. ʒ. iij. ameos: reu. ari-
sto. rotũ. vince: macis: apij: dauci: ozimi: citrini: & gariofi.
ana. ʒ. ij. rosa. ʒ. ij. belil. embli. ana. ʒ. viij. indorum. ʒ. xij. ciperi. ʒ.
x. mirtil. ʒ. x. da cum calida. alij ponunt. ʒ. ß. de rosis nõ addũt
eos squinanti. melil. ameos: arsi. macis: dauci: apij: gariofi.
mirtil. nec rosa. ¶ Diacosin prodest crude solutioni & indi
gestioni et frigiditate defecte. ℞. costi: cimini: & gario. spice:
carpobalsa. xilobal. casie. ana. ʒ. xij. caride: calami aromati. car
da. melil. anisi: ceterac. basil. ana. ʒ. iiij. macis. ʒ. iij. aniso. ro.
reubarba. ana. ʒ. ij. ciperi. ʒ. xx. piperis longi. ʒ. xv. zinziberis. ʒ.
xx. mirobala. indi. ʒ. xx. belliri. ʒ. vj. mirtillo. libram vnam: mel
lis quod sufficit.

¶ De pluribus descriptionibus puluerum strin
gentium vomitũ & solutionem. Cap. xxxiij.

Puluis curans solutionem in senibus: ponderis
et vulnera interiora ex calidi. & sanguinem cum
dolore exeuntem sedat. ℞. boli. ʒ. xvj. spodii. se-
minis herbe aceto. amidi assi. ana. ʒ. iij. malue.
acatie. ana. ʒ. j. et ß. frica cum oleo rosaceo: psil-
lij assi & trici. ʒ. ij. & ß. si vis tempera cum siru-
po mirtino et coctanino: da cum aqua de bolo et gummi.
¶ Aliter ad vulnera interiora ex salso phlegmate. ℞. seminis
porri assi. ʒ. v. boli. ʒ. vj. glandis sicce. ozimi assi: gummi: amy-
di. seminis feniculi: croci: sangui. draconis: balausti. ana. ʒ. ij.
da cum sirupo coctani. ¶ Aliter ad solutionem ventris et
pondus cum sanguine: & vulnera interiora stomachum dis-
solutum confortat: & vtilissimus valde est. ℞. kebul. indi. ana.
ʒ. vj. belliri. emblicorum. ana. ʒ. iiij. fricentur cum rodel. & assen
tur. cimini assi. ʒ. vj. anisi: maratri: carui: ameos in aceto in-
fusi et assi. ana. ʒ. v. fricentur cum oleo rosato vel amygda.

da. ʒ. iij. cum vino cocto: & sirupo coctanor. ¶ Aliter ad so-
lutionem vomitum et stomachum confortat. ℞. seminis [illegible]
mi. nucleorum passorum. sumac. ana. ʒ. x. gland. [illegible]
nec: ceterac: balaust. ana. ʒ. vj. seminis coriandri. ʒ. iij. seminis
herbe acetose: spodij. mirtill. assi. galle. ana. ʒ. iij. da cũ [illegible]
coctanorum. ¶ Aliter vomitui cholerico & phlegmatico. ℞. [illegible]
gra. aloes: spodij. ana. ʒ. iij. rosa. mirte: berberis. ana. ʒ. ij. su-
mac. ʒ. iiij. nucleorum gra. assorum. ʒ. x. ¶ Aliter febricitan
ti cũ solutione & dolore epatis propter stomachum & disente-
riam & cholericam solutionem soluit. ℞. lacce: spice. ana. ʒ. ij.
reu. ʒ. ij. squinanti: anisi: fecis vini: apij: masticis. ana. [illegible]
gium vnũ. kebu. assi. ʒ. iiij. ferruginis in aceto infuse & assi. ʒ.
vj. da cum sapa coctanorum. ¶ Aliter lienterie conueniẽs pro
pter stomachum. ℞. granorum aceto. ʒ. x. [illegible] in aceto in-
fusi & assi: mirtilli: xilocaracte: coriandri assi: sumac. glan
dis. ana. ʒ. x. balaust. ʒ. xix. masticis. ʒ. ij. ¶ Alius [illegible]
turnis. ℞. balausti. sumac. glandis: xilocaracte: [illegible]
li granati acetosi: iusquiami: spice: hypoquistidos: ligni aloes
coriandri assi: nucleorum vuarũ passarum: coctionis [illegible]
galle. ana. ʒ. vj. farine ciceris assi: diaphenic. ¶ Alius [illegible]
dissenterie: q̃ fuerit in intestinis. ℞. psilij. ʒ. ij. seminis ace.
portulace: arnogl. ro. amigda. amidi. gũmi. ana. ʒ. ij. [illegible]
gillate. ʒ. ij. assorum omnium. ¶ Alius stringens sanguinem
ex ano vel vulua fluentem. ℞. sumac. coriandri. ana. ʒ. j. glan
dis: & galle in aceto infuse. et gariof. assorum balausti. ana.
ʒ. j. castorei. ʒ. ij. & ß. cochlearum assari: carabe: corall. ana. ʒ.
iij. ¶ Alius eijcientibus sanguinem cum singultu. ℞. carabe
cl: lacce: aluminis. ana. ʒ. j. boli. ʒ. ij. da cum vino. ¶ Aliter
ad eos qui cadunt ex equo vel alijs locis. ℞. lacce: [illegible]
ana. ʒ. ij. fenugreci: castorei: ana. ʒ. j. & ß. boli. ʒ. iij. da cũ [illegible]
¶ Aliter ad splenem et percussionem. ℞. boli. [illegible]
late reu. ana. ʒ. iij. mirtillorum. ʒ. iiij. croci: calami aroma. [illegible]
ana. ʒ. ij. da cum succo solatri. ¶ Aliter ad eos qui [illegible]
patitur epar: aut stomachus. ℞. boli. balausti: amygda.
amara. ana. ʒ. iij. sang. draconis: mirte. ana. ʒ. j. & ß. cum suc
co arnoglo. ¶ Aliter ad grossam ventositatem [illegible]
humores in stomacho. ℞. ameos: apij: anisi: ana. ʒ. j. [illegible]
cis: squinanti: costi: ana. ʒ. iij. thuris. ʒ. iij. nastur. [illegible]
ʒ. iij. cum calida. ¶ Aliter de ligno aloes frigido et humido
stomacho & grosse ventositati conueniens. ℞. masticis: ga-
riofi. cubebe. ana. ʒ. xv. ligni aloes. ʒ. xx. galie. [illegible]
xxx. ¶ Aliter ad dolorẽ stomachi ex calidi. ℞. carabe. [illegible]
ʒ. v. ligni aloes: masticis: spodij: galle. ana. ʒ. iij. berberis. ʒ. [illegible]
spice: camphore. ana. ʒ. ij. croci: cimini. ana. ʒ. iij. da. ʒ. j. [illegible]
¶ Aliter ad idem cum frigiditate stomachũ confortat. ℞.
masticis: trociscorum de rosa. ana. ʒ. iij. carabe: [illegible]
ana. ʒ. ij. ¶ Aliter ad frigiditatem stomachi: & perditum ap
petitum. ℞. piperis albi & nigri: gariofili: cim. ana. ʒ. [illegible]
nech: zuccare. ana. ʒ. xxx. ¶ Aliter digerit cibum & stomachum
confortat & appetitum. ℞. squinanti. ʒ. j. spice. ʒ. ß. [illegible]
gida. ¶ Aliter ad yliј dolorem qui fit ex phlegmate [illegible]
tate aquam citrinã purgat. ℞. ligni aloes [illegible]
da. ʒ. iiij. cum calida. ¶ Aliter ad idem. ℞. [illegible]
absinthij: oppoponaci: seminis apij: maratri: squinanti [illegible]
ana. ʒ. iij. da. ʒ. iij. cũ aqua oppoponaci. ¶ Aliter ad stomachũ
frigidum digestionem confortat: [illegible]
curat: constipationem epatis & splenis aperit: [illegible]
lissimus valde. ℞. zinziberis. ʒ. vj. ozimi: masticis. [illegible]
beam vnam. carui: cimi. piperis. ana. ʒ. iij. anisi: maratri: apij
dauci: ana. ʒ. j. & ß. frica cum oleo sisami. tunc addes [illegible]
care: da. ʒ. iij. cũ aqua decoctis vel mulsa. ¶ Aliter ad [illegible]
tionẽ & debilitatem epatis & noue hydropisi valet. ℞. [illegible]
croci: spice: casie: assari: carpo. ana. ʒ. ij. maratri: apij [illegible]
ana. ʒ. ij. da. ʒ. ij. cũ ca. vel cũ sirupo ace. vt aqua citri [illegible]
que initium est hydropisis: adde. ʒ. j. oppoponaci [illegible]
ca. ¶ Al. ad stomachi defectionẽ & frigiditatẽ [illegible]
nem. ℞. masti. gariofi. cina. cube. zinziberis: carda. [illegible]
ana. ʒ. ij. caride: se. vtriusque ozimi: asari. ana. ʒ. j. ligni aloes. ʒ.
iij. fricent cum oleo ro. & cum tantũdẽ zuccari [illegible]
¶ Al. ad hydropisim q̃ dicit hydropisis [illegible]

ra interiora. ℞. reu. turbith: absinthij: an. ʒ. vj. yreos: ligni aloes: tithimalli: apij: aristo. ro. masticis: ro. squinã. an. ʒ. iij. dragagãti: acori: yreos: coralli: apij: anisi: fenicu. lacce: assari: folij: an. ʒ. ij. et ß. da. ʒ. j. cum succo scaf. fenicu. solatri cũ sirupo ace. vel cum aceto cocto cum speciebus his squinan. eupato. fenicu. anisi: ana. ʒ. ij. vel cum sirupo absin. de tertio in tertium: da si debilis de diagagãto dulceũ. cum succo harum herbarum et sirupo squinãti. cum cõfortatus fuerit sumat predictũ puluerẽ donec aqua purget. ¶ Al. purgat aquã citrinã vulnera interiora curat et epar confortat. ℞. absin. turbith: oppo. ana. ʒ. v. maratri: anisi: apij: macis: capsie: ana. ʒ. ij. ligni: tithimalli: masti. squinan. cinamo. an. ʒ. ij. da cũ aqua in qua cocta sit radix squinã. feni. apij: anisi. ¶ Al. ad emorroydas et debilitatẽ stomachi ex phlegmate. ℞. masti. cube. gal. an. ʒ. v. ligni aloes. ʒ. xxx. gallie. ʒ. iiij. zuccari. ʒ. xl. da. ʒ. iij. cum sirupo cociano: ti. ¶ Al. ad idem epaticis habentibus stomachũ dissolutũ et pallidum colorem. ℞. masti. gario. casie: assari: ro. ozimi. citri. et garioff. an. ʒ. iij. zuccare: lib. ß. cum oleo amigda. da. ʒ. ij. cũ ca. ¶ Al. torsioni siue egestioni excelenti. ℞. carpo. ʒ. j. apij. ʒ. iij. da. ʒ. j. cum ca. ad ytericos: dolores epatis et vomitum cholericum aufert.

¶ De pluribus descriptionibus puluerum ad cardiacam passionem. Cap. xxxv.

Puluis ad cardiacos siue calidos. ℞. flor: cõdum ʒ. vj. carabe: corallij: gemme non perforate: lete crude. ana. ʒ. ij. boli: aluminis: coriãdri. ana. ʒ. v. basilici: ciperi: ozimi: garioff. an. ʒ. iij. ¶ Al. ad nimium pulsum cordis. ℞. lingue auis. ʒ. xl. alu minis scissi assi. ana. ʒ. iiij. ro. gallie. an. ʒ. iij. ligni aloes. ʒ. viij. da. ʒ. iij. cum vino vel sirupo aceto. ¶ Al. cor confortans: sitim: cogitationẽ: pulsum cordis nimiũ et vacillum melancholicũ tollit. ℞. ro. spod. portula. an. ʒ. v. casie. suc. ameos: boraginis: carui: corallij: zedoa. bero. lacce non lote: asse: masticis: an. ʒ. iij. musci. ʒ. j. zuccare. ʒ. xl. da. ʒ. iij. cum frigida. ¶ Al. ad idem. ℞. berberis ro. spodij: portula. boragi. ana. ʒ. iij. boli: ozimi citrini: masticis: ana. ʒ. ij. croci. garioff. carabe: cucu. gẽme: camphore. ana. ʒ. ij. frica cum oleo ro. zuccare. ℥. j. da. ʒ. iij. cum succo granatorũ. ¶ Puluis ad dolorẽ renũ et vesice et mictũ q̃ fit cũ ardore. ℞. cucu. citrul. cucur. dragaganti: succi liquiri. papaueris albi: portu. ana. ʒ. v. amigdu. dulciũ. ʒ. vj. seminis malue: apij: ana. ʒ. ij. da. ʒ. iij. cum sirupo. ¶ Al. puluis ad vulnera renum et vesice dissur. et ardorem ex hu. ca. fedit. ℞. cucur. cucu. melo. citruli. ana. ʒ. v. portula. dragaganti: malue: succi liquiri. papaueris albi. an. ʒ. iij. scaf. maratri: maris: lactu. ana. ʒ. ij. semi. citonio. ro. spod. an. ʒ. ij. pinee: amigda. ana. ʒ. x. penidi. ʒ. xl. da. ʒ. iiij. cum sapa vel cũ sirupo viola. ¶ Al. ad idem. ℞. citrul. cucume. melonis: portulace: dragaganti: seminis malue: papaueris al. an. ʒ. v. amigdala. lactuce: viol. spodij: boli: ana. ʒ. iiij. psilij non triti. ʒ. x. zuccare. ʒ. xx. da. ʒ. v. cũ sirupo viola. ¶ Al. ad calorem renũ et vesice ardorem et pũctionẽ vrine tollit. ℞. pinee: melonis: penidi. ana. ʒ. v. cucurbite: dragaganti: succi liquiri. papaueris: portu. ana. ʒ. v. amigd. dulcium. ʒ. vj. seminis malue: apij: ana. ʒ. ij. da. ʒ. ij. cum sirupo ro. ¶ Al. ad diabetẽ. ℞. spod. ro. an. ʒ. vj. sumac: lactu. dragagã. succi liquir. sanũ. al. gũmi portula. lentiũ mundo. coriãdri i aceto infusi: se. ro. an. ʒ. j. et ß. zuccari. ʒ. viij. da. ʒ. iij. cum sapa vel sirupo ro. ¶ Al. ad idem. ℞. spice: ciperi: sticados: thuris equale põdus. ¶ Al. ad diuturnam tussim. ℞. zucca. ℥. j. maratri. ʒ. ij. da cum sirupo iulep. i. simplici. ¶ Puluis valẽs pregnãtibus. ℞. thuris. ʒ. vij. apij: cinamo. casto: an. ʒ. ij. et ß. zuccare. ¶ Al. ad podagrã. ℞. hermod. ʒ. vj. cimi. calami aro. an. ʒ. ij. piperis albi. ʒ. j. zuccare. ℥. iiij. ¶ Al. prodest colicis iuuat appetitũ. ℞. sal. gẽme qd cũ assatur sepe in aceto infundit: maligra. assi: sumac. an. ʒ. iij. panis coriandri assi: succi berberis cum tantũdẽ foliorum citri. ¶ Al. humide nasi. ℞. terebẽ. ℥. j. penidi. ʒ. ij. ¶ Al. frigidis a natura. ℞. salis gẽme seruassi: origa. nigelle asse: galang. an. ¶ Al. paralyticis. ℞. salis cũ aceto seuille asse: sina. asse nigelle: piperis: zinziberis equaliter. ¶ Al. ad dolorẽ epatis ℞. sal. assi: apij: maratri: sumac: pireti. an.

¶ De pluribus triferarũ descriptionibus. Ca. xxxvi.

Trifera mollicie et humiditati conueniẽs et emoroidis cutem clarificat. ℞. hebuloꝝ: belliric: emblic: piperis albi longi et nigri equale pondus: frica cum amigda. tempera cũ melle. ¶ Trifera maior valet mollicie ventositati: emor. cutem clarificat: auget libidinẽ. ℞. heb. belli. embl. piperis. ni. et lõgi: an. ʒ. iij. zinzib. ceterac. an. ʒ. j. capsie: iringi: mac. an. ʒ. j. lingue auis: sisami mũdati: zuccare: an. ʒ. iiij. been albi et ru. an. ʒ. ij. frica cũ butyro. ¶ Al. emor. et phlegma et stom calefacit ℞. hebul. belli. embli. anisi: masticis: ana. ʒ. x. ameos. ʒ. x. frica cum oleo de ossibus crisomilorũ: deinde adde belli. ʒ. xx. solue in succo porri et species tempera. ¶ Al. emorroid. frigido stomacho et ventoso defecto. ℞. hebul. belli. embli. liqui. zinziberis: ligni aloes: nucis musca. gallie ro. spice: squinan. masticis: ana. ʒ. x. musci. ʒ. j. limature acus quantũ cetera: limatura vo. vij. diebus in vino odorifero maneat: deinde assetur et teratur: et cum amigd. fricetur et cum melle temperet. ¶ Al. de ferrugine ad idem. ℞. hebul. ℥. iij. belli. embli. liquiricie: ligni aloes: zinziberis: galagan. carda. ro. spice: squinã. masticis: ana. ʒ. x. musci. ʒ. j. limature acus: lib. j. amigd. ℥. iiij. ¶ Al. ferruginis ad idẽ. ℞. ind. emblic. ceterac. ame: apij: origani: ana. ʒ. x. spice: amomi: cinamomi: muscel. piperis nigri et albi: nasturcij. an. ʒ. ij. acori. ʒ. iij. cubebe. ʒ. j. et ß. ferrugi. ʒ. xxxv. frica cum butyro tempera cum melle: da. ʒ. j. et ß. limatura diu trita septẽ diebus in aceto missa mittat in ollã donec fiat ignea: deinde mittatur in aceto extinguẽdo septies. ¶ Al. de ferrugine stomachũ calefacit: ventrem stringit: valet emorroid. ℞. ind. belliri. embli. ceterac: zinziberis. piperis longi: ciperi: spice. ana. ʒ. x. seminis aneti: et porri. ana. ʒ. iiij. ferruginis in aceto infuse. xiiij. diebus et post adde butyri et mellis quod sufficit. ¶ Trifera minor stomachum cõfortat: emorroidas curat: naturam in sanitate conseruat. ℞. hebu. embli. belli. ind. ana. ʒ. iij. frica cum butyro bouino: sed vt multũ psit emorroid. et dolori stomachi: adde bdellij: gũmi: mirtil. assi: ro. an. ʒ. vj. masticis: anisi: garioff. ana. ʒ. iij. vt pulsum cordis nimiũ auferat adde ligni al. ʒ. v. vt phlegma purget: adde turbith. ʒ. x. vt luxuriã suscitet et inflationẽ auferat: misce zinziberis: galan. piperis longi: ceterac. cina. an. ʒ. ij. croci. ʒ. ij. amigd. ʒ. iij. mellis quod sufficit. ¶ Al. mundificans stomachũ de cho. ru. et phlegmate. ℞. cimi. belli. embli. an. ʒ. x. liqui. zinziberis. an. ʒ. v. turbith. ʒ. vij. ana. carda. mac. ana. ʒ. ij. amigda. quod sufficit.

Trifera magna ysaac valet vt tyriaca magna in cõseruando corpore: ventositatẽ etiã stomachi: dolorem aufert: digestionẽ adiuuat: colorẽ clarificat: elephantiã mũdat: sclirosim et epatis constipationẽ et ventositatem dissoluit: libidinẽ stimulat: sanguinẽ purgat: mẽbra cõfortat: dissolutionẽ stringit: fetorẽ stomachi tollit: et simul multe passiones veniẽt: repugnat. ℞. heb. belli. embli. ind. an. ʒ. vi. zinzib. piperis nigri et lon. secacu. i. iringi. gallie: folij spice: casie: calcanthi: mirtil: ceterac: garioff. lingue auis: asse: ciperi: been al. et ru. an. ʒ. ij. papaueris al. et sisammi: musci et flor: sambu. an. ʒ. iiij. amigd. vtriusque: mirtil. an. ʒ. x. cuscu. reu. an. ʒ. x. caride. ʒ. j. et ß. mara. anisi: masti. an. ʒ. ij. ozimi. citri. fusimbrij: mẽte. an. ʒ. ß. et ß. turbith: zucca. an. ʒ. iiij. frica cum. ℥. j. amigd. dulcium. da. ʒ. iij. maioribus: iuuenibus vo. ʒ. j. toto tẽpore cum diagredio. ¶ Trifera ad meophea. ℞. cimi. ʒ. x. ind. belf. emb. an. ʒ. xv. liquiri. passi. an. ʒ. xv. masti. cinamo. an. ʒ. xij. butyri. et mellis quod sufficit. ¶ Alia imperialis stomachum defectũ ex frigiditate: ventositatẽ: inflationẽ: dolores et omnem passionẽ intestinorum sanat: extremã curat: digestionem confortat: bonum colorẽ reddit. ℞. hebul. ℥. xx. belf. embli. an. ʒ. x. frica cum oleo rosa. cimi. zinziberis: spice: masticis: maratri: anisi: mẽtastri. mente: piperis lon. ceterac. an. ʒ. v. gario. caride: pilosel. casie. calcu. ma. ozimi: costo. galang: apij: ana. mac. an. ʒ. iij. calami aro. cimi. assari: origani: thuris: carui: bucbe. i. ameos. ana. ʒ. ij. casto. musci. an. ʒ. j. da. ʒ. j. et ß. ¶ Alia ad frigiditatẽ et phlegma: vẽtositatẽ prorsiorum: extremitã: pallidũ colorẽ: emorroid. nimiam humiditatẽ et oẽ vitium ex frigido et humido ortum sanat. ℞. ind. hebul. bel. an. ʒ. xv. frica cum amigd. dul. vel butyro: zinzib. mẽtastri. masti. maratri: anisi: ana. ʒ. xv. cimi. apij: ameos: assari: costi: squinant. acori: capsie: reu: antidotal. lõ. ligni aloes: spice: caride:

ciperi: gal. folij: carda. piperis: croci. ana. ʒ. iij. da ʒ. iij. velamis
cum ca. ¶ Al. confortans stomachum: phlegma dissoluit: et ve
tositatem: ventrem purgat et inflationem: sonitum ventris: stoma
chi dolorem et indigestionem: venas et phlegmate purgat: resi
stit nocumento diuersarum regionum: et aquarum. ℞. ind.
kebul. ana. ʒ. xv. belli. embli. turbith: reu. aristo. ana. ʒ. iiij. ca
lami aro. tapsie: squinan. assari: piperis nigri et lon. costi dul.
ameos: apij: croci: spice: casie: ciperi: xiloal. an. ʒ. iiij. gariofi.
calcul. mi. carde: cube. folij casto. ana. ʒ. j. et ß. da. ʒ. iij. cum ca.
¶ Al. confortans stomachum ex frigiditate et humiditate: extre
miam: ventositatem cum inflatione: bonum colorem et memoriam
facit: morsui canis resistit. ℞. ind. kebu. an. ʒ. x. belli. embli.
ana. ʒ. v. absinthij. mirtil. ro. ana. ʒ. iiij. mentastri: origani: folij:
cubebe: an. ʒ. iiij. croci: acori: zinzi: aristo. ro. squinan. ana. ʒ. ij.
da ʒ. iij. ¶ Al. Ba. ad idem: acetosos ructus amputat: vento
sitatem: digestionem confortat et appetitum: colorem malum pro
pter frigiditatem stomachi curat. ℞. miroba. citri. kebul. in
di. bell. embli. ana. ʒ. x. zinziberis: masti. cimi. gario. ana. ʒ. vj.
calami: apij: anisi: marat. amoos: spice: assari: croci: an. ʒ. iiij.
piperis nigri et longi: tapsie: ana. ʒ. iij. carde: mac. carda. cala
mi aro. ligni aloes: ana. ʒ. ij. penidi. ℥. j. da in modum auellane.
¶ Al. ad stomachum debilem morphea habentem et humores pessi
mos: ardorem stomachi et corporis aufert. ℞. citri. ʒ. x. keb. belli.
embli. an. ʒ. v. frica cum oleo: sand. citri. mirtil. spod. ana. ʒ. iiij.
croci: masti. berberi: vinee: carabe: capeoli: spice. ana. ʒ. j. si
rupi ro. iij. ß. da ʒ. iij. cum succo vue acerbe: vel cum aqua ros.
¶ Al. quam feci cuidam habenti calorem ex chole. ru. cum incensio
ne et cardiacam propter colligantiam stomachi et cordis. ℞. citri.
ʒ. xx. keb. embli. an. ʒ. x. ro. boragi. spod. an. ʒ. xv. berb. sanda.
masti. scal. ana. ʒ. iij. ligni aloes: cube. carda. spice: portu. ana
ʒ. ij. tempera cum sirupo de succo endi. et mal. gra. ¶ Al. ad san
guinem oculorum. ℞. citri. ℥. vj. kebul. ℥. ij. ind. belli. embli. an.
℥. casief. ℥. viij. manne. ℥. ß. masti. ʒ. v. anisi: maratri: viol. an.
℥. iij. ¶ Enfera dionysij abbatis. ℞. kebul. ℥. iij. citri. indi.
ana. ʒ. iij. zuccare lib. iij. ro. ℥. j. belli. embli. ana. ʒ. iij. gariofi.
cimi. croci: spice: carda. masti. ligni aloes: maratri: anisi: ana
ʒ. j. mellis quod sufficit.

¶ De pluribus descriptionibus trociscorum camphoratorum. Capitu. xxxvij.

Trocisci camphorati facti cuidam iuueni in sto
macho et epate calorem habenti: cardiacam: appeti
tus defectionem et nimiam sitim. ℞. ro. ʒ. x. zuccare:
spodij: sand. ana. ʒ. v. liquir. dragagan. portula.
ana. ʒ. iij. carda. masti. ligni aloes: croci: cinamo.
cucu. ana. ʒ. j. camphore. ʒ. j. tempera cum succo psilij: fac tro
ciscos. ¶ Trocisci camphore ad nimium calorem et maxime epa
tis. ℞. ro. ʒ. vj. spodij: dragaganti. ana. ʒ. iiij. cucu. viola. por
tula. liquiri. an. ʒ. viij. croci. ʒ. ij. amidi. ʒ. ij. campho. ʒ. ß. spume
psilij ʒ. ß. fac trociscos. ʒ. j. ß. da. ʒ. j. ¶ Trocisci camphorati vtilio
res. ℞. spodij. zuccare. ana. ʒ. vj. cucu. xiloal. croci: camphore:
ana. ʒ. j. cum spuma psilij et rodostomate: tempera. da cum siru
po albo vel cum succo granatorum dul. vel aceto. ¶ Al. campho
rati ad idem: dolorem ex calore et sitim tollunt. ℞. spod. ro.
ana. ʒ. vj. zuccare: manne: ana. ʒ. iij. succi liquir. dragagan. por
tula. sand. gumme. an. ʒ. ij. camphore: amidi: cucur. cucu. citrul.
masti. ligni aloes: croci: carda. ana. ʒ. j. da cum siru. ro. ¶ Tro
cisci de spod. in quodam iuuene probati habente calorem in epa
te: siccam tussim et consumptionem curant. ℞. spod. suc. liqui.
ana. ʒ. v. amidi: portula. end. an. ʒ. iiij. cucu. cucur. melon. san
dal. ana. ʒ. j. cum succo psilij: da cum iulep. ¶ Al. de spod. ad ven
tris solutionem que fit ex calore: stomacho debili prosunt et ethi
ce. ℞. ro. ʒ. x. spod. se. berbe aceto. viola. vuarum acer. nuclei:
assi. ana. ʒ. vj. berberis gummi assi: boli: amidi assi: semi. mal
ue: mirtil. portula. seminis plan. dragagan. singulorum assorum:
ana. ʒ. iij. acatie: carabe: croci: an. ʒ. ij. cum rodostomate: fac tro
ciscos da. ʒ. j. cum siru. ro. vel mirtino. ¶ Al. de spod. se. her
be ace. ro. ana. ʒ. x. gummi assi: boli: seminis mirte: ana. ʒ. v. gal
le: balau. amidi: assi: sumac: ana. ʒ. iij. acatie: portula. herbe
ace. ana. ʒ. j. tempera cum succo mali gra. aut aqua ros. ¶ Al.
de spod. valent febricitantibus. ℞. ro. ʒ. vj. manne. ʒ. iij. gum

mi: dragaganti: spod. croci: ana. ʒ. ij. ¶ Alij de spod. ℞. spodij
berberis: seminis ace. masticis: galle: ana. [illegible] ℥. j. dimi.
exagia. iij. ro. exagia. v. tempera cum aqua rosata. ¶ Alij de
ro. refrigerant et confortant stomachum. ℞. ro. exagia. ij. li
quiri. exagia. iiij. spice: exagium. j. ¶ Al. de ro. ad calorem stoma
chi et eius apostema. ℞. ro. ʒ. vj. spice: liquiri. ana. ʒ. iij. [illegible]
lon: squinan. scarii. ana. ʒ. j. masti. ʒ. ij. ¶ Alij de ro. laxatiui. ℞.
ro. ʒ. x. spice: liquiri. ana. ʒ. v. scamo. ʒ. iij. tempera cum melle.
¶ Al. de ro. ad tertianarios cum siti dolorem capitis [illegible]
tionem aufert. ℞. ro. citonior: alphite: zuccare: [illegible]
equaliter. ¶ Al. de manna stipti. et calidis [illegible] ℞. [illegible]
tu. manne: endiuie: liquir. viol. ana. ʒ. vj. berberis: masti [illegible]
gredij: rosa. an. ʒ. iiij. spod. citru. melo. an. ʒ. j. ß. [illegible]
ʒ. ß. fac trociscos. ʒ. j. cum aqua ro. da cum tamarind. ¶ Troci.
de eupatorio diuturnis febribus: dolori epatis: [illegible]
℞. ro. ʒ. v. spice. ʒ. v. succi eupatorij. ʒ. viij. tempera cum man
na. ¶ Trocis. de berberis presumpta post [illegible] epatis cum
feb. et siti. ℞. berberis: masticis: zuccar. spod. an. [illegible]
bar. masti. ana. ʒ. j. ro. ʒ. xij. croci. ʒ. j. spice: liquiri. [illegible]
manne. ana. ʒ. ij. ¶ Al. berberis ad diuturnas febres et dolo
rem epatis et splenis et stomachi et nimiam hydropisim ve
tositatem. ℞. ʒ. x. berberis: calcante: absinthij: [illegible]
lacce: liquiri. masticis: squinan. spod. endi. [illegible]
ʒ. iij. spice: folij: celti. croci: assari: succi eupatorij: apij: [illegible]
ganti: cucu. cucur. ana. ʒ. ij. gariofi. carda. ana. ʒ. j. tempera cum
succo endiuie vel maratri: da cum succo berberis. ¶ Alij
reub. valentes duro epati et spleni et eorum apostemati. ℞. reub.
ʒ. viij. rubee: lacce: ana. ʒ. ix. apij: succi eupato. [illegible]
mellis quod sufficit. ¶ Al. de lacca oppilato epati et splen [illegible]
grauitate et febri diuturne: vrinam prouocant. ℞. lacce. [illegible]
anisi: absinthij: assari: amigda. ama. costi. [illegible]
patorij: suc. liqu. succi berberis: equale pondus. ¶ Al. de ab
sinth. valentes oppilato epati. feb. diuturne: vrinam prouocant.
℞. absinth. anisi: assari: amigd. amara. apij: [illegible]
aneti. an. ʒ. j. eupat. ʒ. iij. aloes. ʒ. iiij. ¶ Al. de rubea tinc
tu: dolori epatis ac diuturne febri. ℞. rubee. ʒ. j. [illegible]
paris: armo. ana. ʒ. xxx. aristo. ʒ. vj. ¶ Al. de cappare splen.
℞. radi. capparis: armo. ana. ʒ. xxx. aristo. [illegible]
nan. ana. ʒ. iij. soluc armo. cum aceto [illegible]
bis. ¶ Al. de cappare. ℞. capparis: rubee: [illegible]
lon. assari: masticis: succi: absinthij et eupatorij: [illegible]
epithimi: spodij: amigdal. amarar. [illegible]
tiane: anisi: lolatri: apij: an. partes equales: tempera [illegible]
to. ¶ Al. capparis. ℞. spice: assari: masticis: ana. ʒ. j. [illegible]
patorij et absinthij. an. ʒ. ij. rad. capparis: rubee: [illegible]
aristo. longe: ypoquistidos. ana. ʒ. iij. opoponacis. ʒ. [illegible] ¶ Alij
cappare dolorem splenis qui fit de grosso humore et ven
tositate curat. ℞. seminis tamarisci: [illegible]
pendrie: celti. carda. liquiri. ana. ʒ. ij. assari: [illegible]
semi. cuscute: camepi. lacce: costi dul. ana. [illegible] cum suc
tamarisci. ¶ Al. de cappare valentes dolori epatis et splen
et sciroso. ℞. cappari. absinth. assari: apij: aristo. [illegible]
ce: reupon. calami. spice: costi: anisi: se. tamarisci: [illegible]
croci. squinan. scolop. [illegible] masticis. ana. ʒ. j. et tempera
cum succo tamar. ¶ Al. de spino ad idem. ℞. [illegible]
ana. ʒ. vj. piperis albi. spice. armo. ana. ʒ. iij. tempera cum ace
to squil. ¶ Al. ad idem. ℞. armo. spina. tamar. ana. ʒ. [illegible]
cis capparis. ʒ. vj. squille: piperis albi. ana. ʒ. ij. ¶ Trocisci
[illegible] valent ad defectionem stomachi [illegible]
pientis: opireniam: doloremque capitis [illegible]
[illegible] curant sanguinis fluxum dissinteriam: [illegible]
cum succo rute accepti sanant: tussim: diuturnam febrem [illegible]
dicam coxam et dolorem auris cum succo [illegible]
mirte casto. spice terre sigillate mandrago. an. ʒ. [illegible]
costi. an. ʒ. v. papaueris. ʒ. vj. dauci [illegible]
gie apij. an. ʒ. j. [illegible] ʒ. iij. soluenda cum vino [illegible]
puluis temperetur. fiantque trocisci. ʒ. j. et ß. ¶ Troci. [illegible]
spermato ad fluxum ventris propter [illegible]
vulnerata que intestina tocturam ventris aut indigestionem [illegible]
nationem et fluxum ventris et matricis. ℞. [illegible]
ratri: amoos: apij: iusquiami: dauci: an. ʒ. j. [illegible]
ciscos cum. ʒ. j. et ß. da post septem menses. ¶ Al. [illegible]

ad solutā naturā sanguineā egestionē et tenasmonem. ℞. balaust. sumac: glandiū assoc: nucleorū vuarū agrestiū: se. mirte. ana. ʒ. viij. galle asse: cimi. in aceto infusi et assi. añ. ʒ. iiij.

¶ De pluribus descriptionibus trociscorū cōtra fluxum facientiū qui satiri dicuntur. Cap. xxviij.

Trocisci satiri qui ponunt in clysteri congruūt tenasmoni: lienterie: dissinterie. ℞. panis assi. ʒ. iij. sanda. rubee: eris vsti: aluminis: galle: calcis viue. ana. ʒ. x. opij. ʒ. vj. acatie: glandiū: gummi: san. dra. añ. ʒ. iiij. cū sapa mirtina fiāt trocis. ʒ. j. et ß. ¶ Alij de corallo ad idem. ℞. coralli. ʒ. xij. acatie: balaustie. añ. ʒ. iiij. gūmi. ʒ. j. tēpera cum succo mirte. ¶ Alij de sumac. ℞. tamar. mirtil. sumac: gummi: balau. ana. ʒ. j. acatie. ʒ. ß. opij. ʒ. ij. cum aqua ro. fiant trocisci. ¶ Alij ad idem. ℞. vtriusq; sandarace. añ. lib. j. calcis viue. ʒ. ij. acatie: charte bomb. vste. añ. ʒ. viij. fac cum succo arnoglosse: da in hac aqua. ℞. vue passe: ro. ruī. ana. ʒ. v. aque lib. ij. coque et adde. ¶ Alij de auripigmēto ad prescripta. ℞. vtriusq; auripigmē. añ. ʒ. j. et ß. calcis vi. ʒ. iij. māne: ac. ʒ. añ. ʒ. j. vstā mafor. ʒ. ij. et ß. fac trociscos cum suc. plantagi. pōdere. ʒ. j. et ß. fac clystere cui admisce vnū cum. ʒ. j. risi triti et vitelli oui cocti: et. ʒ. j. olei ro. fac clystere cū his vel cum modico vini cocti si infirmus non est debilis nec habet fastidiū vel tussim, qui ex frigido humore patitur vtiles sunt. ¶ Alij. ℞. arsenici vtriusq; fecis aceti vste: acatie: gūmi. ana. ʒ. iij. charte bōb. vste: calcis viue. ana. ʒ. iiij. aluminis. ʒ. ij. opij. ʒ. j. tempera cum vino. ¶ Alij de auripigmento ad gingiuas vlcerosas. ℞. vtriusq; auripigmēti: vtriusq; aluminis scissi: charte bōb. vste: galle. ana. ʒ. j. et ß. cum vino cocte: pone super gingiuas lauās cum aceto. vtiles sunt. ¶ Alij diamil. ad solutionē ventris. ℞. sumac. ʒ. ß. mirtil. ʒ. vj. galle: corti. vtriusq; granatorū. añ. ʒ. iij. confice in vino odorifero: da. ʒ. j. cum sirupo mirtillorū. ¶ Alij diaspermatō. ℞. cācri fluuialis brācis abscissis et vētre abloto. ʒ. v. portula. lactu. papaueris. ana. ʒ. ij. spodij: cucu. citru. melo. ana. ʒ. j. cucur. cocta. malue: carabe: boli. añ. ʒ. j. et ß. fac trocis. ʒ. j. cū spuma psilij: da cum sirupo de sand. ¶ Alij ad idem. ℞. gēme ro. carabe. añ. ʒ. ij. spod. amigd. terre sigil. balsami. añ. ʒ. j. tempera cum succo psilij. ¶ Alij ad idem. ℞. dragaganti: gūmi: sand. piperis lon. ana. ʒ. vj. amidi: acatie: terre sigillate: sonron. ana. ʒ. j. et ß. fac trocis. cum suc. arnoglosse. ¶ Alij diapapa. ad sangui. fluxum feb. et tussim. ℞. ro. gummi. ana. ʒ. iij. amidi: dragagan. suc. liquiri. papaueris albi. ana. ʒ. ij. spodij: croci. ana. ʒ. j. tempera cum aqua. ¶ Alij diapapa. ad æstum caloris in renibus et vulnera. ℞. se. papaueris albi cucu. amidi: dragaganti. añ. ʒ. j. fac trocis. ʒ. j. et ß. tempera cum aqua: da. ʒ. j. ¶ Alius dissinterie fluxui sanguinis et pectoris. ℞. armonij: emathit. sanguinis dra. añ. ʒ. xxiiij. galle: lapdan. croci. ana. ʒ. iiij. balaustie: galle. ana. ʒ. xx. tempera cū succo arnoglosse et impone lxiij: cornu cerui vsti: acatie. ana. ʒ. x. ¶ Al. ad menstrua. ℞. balau. sumac. añ. ʒ. iiij. acatie. ʒ. ij. tempera cum succo arnoglosse. ¶ Alij ad sanguinis mictū et ad emoptoicos. ℞. citru. cucu. cucur. mel. portu. spodij: succi liquiri. ana. ʒ. vj. lactuce: malue: ro. gummi: amidi: dragaganti: papaueris al. ana. ʒ. iiij. mirte: coctano. herbe acetose. ana. ʒ. ij. boli: acatie. añ. ʒ. j. et ß. croci. ʒ. j. cum succo psilij: fac trociscū. ʒ. j. et da. ʒ. j. cum suc. plan. vel sirupo coctano. ¶ Alius ad idē. ℞. cucu. draga. papaueris albi: therrabit: boli: carabe. ana. ʒ. v. confice cum aqua. ¶ Alius ad idē. ℞. balsami: amigdala. ana. ʒ. ß. aluminis scissi. ʒ. j. dragaganti. ʒ. iij. cōfice cum aqua ro. ¶ Al. ad emoptoicos rupturā venarū: pectoris: epar: renes et matricē: da cū lacte et ptisano. ℞. spodij. ʒ. iiij. citru. portu. cucur. boli: carabe: pōdus equale cōfice cū poligonie suc. ʒ. j. et ß. ¶ Alius dissinterie inueterate. ℞. auripigmēti: citri. ʒ. j. calcis viue. ʒ. ij. panis assi: charte vste: opij. añ. ʒ. ß. acatie: ypoquistiđ. añ. ʒ. iij. tēpera cū suc. plan. ¶ Al. tenasmoni lienterie vomitui. ℞. sumac. ʒ. iiij. iusquia. ʒ. j. balaustie: acatie. añ. ʒ. ß. opij. ʒ. ß. tēpera cū suc. plan. ¶ Al. ad cursalidos ad vulnera renū et vesice et sangui. mingētis stringunt. ℞. iusquiami: apij: marathri. ana. ʒ. vj. croci: spice: semi. herbe acetose: opij: carpo. resolhenete. i. spetici solatri: se. citri. añ. ʒ. xij. thuris. ʒ. j. ¶ Ad idem. ℞. citru. cucu. port. cortinis: lini: marathri. ana. ʒ. j. dragagan. amidi gūmi. añ. ʒ. ij. pince. ʒ. v. papaueris nigri. ʒ. iij. mirte croci. ana. ʒ. ß. da cum sapa. ¶ Alius apostemati in ano et vulneri renū et vesice mictui sang. ℞. auella munde amigd. citru. añ. ʒ. iiij. iusquiami: se. croci folia. opij. añ. ʒ. vj. cum melle tempera. ¶ Alius nimie incensioni in vesica et vulneribus eius ca. ℞. citruli: cucu. cucur. portu. malue: papa. ni. añ. ʒ. iiij. se. coctano munda. ʒ. v. succoli quiri. ʒ. vj. amidi. ʒ. iiij. melon. cucurbi. ana. ʒ. vj. lenete: sileris. ana ʒ. x. tēpera cum sapa. ¶ Alius mictui san. ex vesica et renibus. ℞. amidi: dragaganti: citruli: añ. ʒ. iij. balau. ʒ. ij. aluminis. ʒ. ß. tempera cum sapa mirtina. ¶ Alius ad vulnera renum et vesice ex calore. ℞. cornu cerui vsti: dragagan papaueris albi: citruli: cimi. cucumeris: melon. cucur. ana. ʒ. iij. amigdalarum: malue: boli. ana. ʒ. j. et ß. croci. ʒ. j. fac trociscum cum succo marathri. ʒ. j. et ß. da. ʒ. j. cum aqua sebesten. ¶ Alius probatus in quodam iuuene qui mingebat sanguinē propter venā in renibus ruptam vnde orta est ei excoriatio et incensio. ℞. boli: gemme: dragaganti: amidi. añ. ʒ. vj. malue: balsami: sanguinis draconis: portulace. añ. ʒ. iiij. thuris: galle: melo. citru. cucu. apij. ana. ʒ. j. et ß. tempera cū suc. plā. ¶ Al. prouocās vrinam: lapidē frangit. ℞. assari: petro. ana. ʒ. iiij. meu. su. acori. ana. ʒ. vj. dauci. ʒ. iij. apij: anisi: carpobal. dragagan. añ. ʒ. iiij. citru. cucu. añ. ʒ. v. melo. ʒ. x. tēpa cū sapa. ¶ Al. vetusto apostemati stomachi et epatis. ℞. scamo. iusquiami añ. ʒ. x. sanda. ru. ʒ. viij. sulphuris. ʒ. v. liquiri. ʒ. viij. pomorum. ʒ. viij. yreos: spice: squinan. ana. ʒ. iij. et ß. ro. ʒ. v. tempera cum sapa. ¶ Alius andromachi. ℞. corticis grana. ʒ. x. aluminis: mirte. ana. ʒ. iiij. calamenti. ʒ. xij. thuris. ʒ. viij. aristo. ʒ. xij. tempera cum sapa. ¶ Al. trocisci. ℞. cortic. grana. ʒ. x. myrrhe: aloes. ana. ʒ. viij. aluminis. ʒ. ij. thuris. ʒ. iiij. calcanti. ʒ. iij. fellis tauri: tēpera cum sapa. ¶ Trocisci ad defectionē epatis propter calorē: et renum dolorē propter lapidē vnde fit appetitus defectio: mala digestio: virtutū naturalium defectio et omniū membrorū cōsumptio. ℞. berberis ro. cuscute. añ. ʒ. v. spodij. succi liquiri. scario. portu. ana. ʒ. iij. reu. lacce: masticis assari: spice. ana. ʒ. x. croci: cardamo. gariofi. folij: dragaganti: citruli cucume. melo. squinan. cucur. añ. ʒ. j. fac trocis. ʒ. j. et ß. exagij cum succo endiuie: da. ʒ. j. cum sirupo isto: quem studiose sm auctoritates antiquorū cōposui et eum optimū inueni in cōfortatione epatis aperiendo oppilationē et dolorē renū mitigando et feb. resistendo et ventositatē in intestinis clausam dissoluendo. ℞. rad. marathri: endiuie: apij. añ. ʒ. xx. liqui. bora. capillorū ve. viola. cuscute absin. ro. anisi squinā. añ. ʒ. v. petro. spice folij masticis dauci sparagi se. cucu. melo. cucur. ana. ʒ. ij. coque et cola et admisce. iiij. lib. zuccare et recoquant ad perfectionem: et sicut diximus accipe in omnibus predictis. est enim expertū in frigidis añi tēporibus et emorroid. preualuerunt: et si tumor fit in lateribus: dolor in femoribus: rubea q; fex ex renibus exierit sume hanc triferā que temperate cōplexionis est: nimisq; adiutoria. ℞. zebul. belli. emb. ana. ʒ. x. spice cimi. squinā. apij petro. assari casie aristologie lō. cordu. se. vrtice nucleorū munda. cucur. melo. ana. ʒ. j. frace cum oleo amigd. dulcium: tempera cum melle da. ʒ. iij. ieiunus bibat: comedat ius starnorum cum menta et cimino conditum vel ius ciceris: dorsum et renes irelcō vngē. ¶ Horū te stantibus antiqs mala digestio ventositatē generat in visceribus et digestiuā nociuam et malorum humorū generatiuā maxime estate neglectus exercitijs et postposita pharmacia maxime passio eorum elongatur et inclinatur medicina data illa bona: verūetiam hec que sequit confortat et adiuuat stomachum et indigestionē et viscerum ventositatē curat renibus et epati congruit. ℞. masticis squinan. spice croci spodij assari cimi. sanda. marathri scario. anisi berberis. añ. ʒ. ij. ß. cedri dul. carda. cubebe folij casie carpo. cicobal. añ. ʒ. j. ro. ʒ. x. zuccare: triplum ponderis spodij succi marathri et scariole: coque ad medium et spissitudinem: pulueremq; temperabis: ante cibum et post cibum accipias quia optimū est. ¶ Trocisci facti cuidam iuueni habenti cholericam febrem: epar calefactum et sitim nimiam. ℞. rosarum. spodij: zuccare. ʒ. vj. succi

liquiri.berberis:cuscute:sanda.scar.portula.dragaganti.añ.
ʒ.iiij.amidi:cucurbi.cucu.lactu.ana.ʒ.ij.campho.ʒ.ß.tempe-
ra cum succo lupulo℞:da.ʒ.j.cum oxizac. ¶ Alij cuidã iuue-
ni cholericã feb:ẽ habenti in quo recedente febre remãsit ca
lor in epate vnde rubea erat vrina ex eo. ℞.ro.spod.zuccare viola.
ana.ʒ.vj.berberis:sand.liquiri.añ.ʒ.iiij.dragaganti:portula.
endiuie:amidi:eupatorij:cucur.lactu.malue.ana.ʒ.j.tempe
ra cum viscо psilij. ¶ Alij probati in cholerico iuuene in esta
te habente calorem ⁊ constipationẽ. ℞.cuscute:boragi.añ.
ʒ.vj.malue:seminis fumiterre.ana.ʒ.v.ro.spodij:portu.añ.ʒ.
iij.cucurbi.succi liqui.scar.ana.ʒ.j.⁊ ß.tempera cum succo lu
puli:da.ʒ.j.cum endiuia ⁊ maratro. ¶ Alij contra splenẽ ⁊
febrem diuturnã propter grossiciẽ ⁊ corruptionẽ humo. ℞.
ro.cuscute.ana.ʒ.vj.maratri:endiuie:berberis:spodij:ana.ʒ.
iiij.liquiri.seminis fumiterre.ana.ʒ.iij.dragagãti:masticis:
gũmi:cucumeris:cucurbi.portula.ana.ʒ.ij.spice:assari:ani-
si:apij:eupatorij:squinã.ana.ʒ.j.tempera cum scirupo da cũ
oxizaccara. ¶ Alij probati in quodã iuuene soluto ex de-
fectione ꝓpter hemitriteũ cui transacta tumor remansit in
pedibus:cruribꝰ ⁊ testiculis:citrinitas in facie:rubor in vri-
na continuus propter defectionẽ epatis. ℞.ro.herbe.spod.
sandal.albi ⁊ rubei:herbe acetose:seminis solatri:gũmi nu
cleorum assorũ.ana.ʒ.iiij.spice:scariole:cime.lacce:masticis:
squinan.añ.ʒ.ij.calami.aro.carabe:ligni aloes:cardamo.ga-
riofi.ana.ʒ.j.tempera cum aqua ro.dabis.ʒ.j.cum sirupo ma
lorum muzorum. ¶ Alij cuidam iuueni cholerico patienti in
stomacho ⁊ epate calorẽ:vnde cutis immutata ⁊ appetitus
minutus. ℞.ro.ʒ.x.viola.absinthij:cuscute:zuccare.ana.ʒ.v.
reubar.masticis:liquiri.scario.ana.ʒ.iiij.spodij:portula.dra-
gagan.squinan.ana.ʒ.j.tempera cum succo sileris vel endi.
da cum sirupo de pomis. ¶ Alij probati in quodam iuue-
ne patiente in epate calorẽ:stomachi defectionem:⁊ hoc ob
incensionẽ ⁊ cõstipationẽ. ℞.ro.ʒ.iiij.spodij:absinthij:cuscu
te:reu.viola.ana.ʒ.ij.sanda.ru.scario.fenicuſi:masticis:squi-
nan.liquiri.scamo.dragagan.portula.spice:croci:ana.ʒ.j.tẽ-
pera cum succo psilij:da cum sirupo herbarum. ¶ Alij pro-
bati propter quendam iuuenẽ febrem patientẽ cum siccitate
⁊ solutionẽ. ℞.spodij:dragagãti:amidi:ro.seminis malue:
⁊ mirorum visto:ũ.ana.ʒ.x.succi liquiri.portula.boli.amigd.
dulcium ⁊ amararũ:gũmi.ana.ʒ.v.cucu.citru.seminis cotta
norum:arnoglosse:carabe.ana.ʒ.iij.tempera cum visco psilij
da cum iulep. ¶ Alij.qui curauerũt quendã duriciẽ splenis
habentem frigiditatem in latere dolorem:omnia propter fe
brem quartanã. ℞.reubar.aristo.lon.capparis:lacce:absin
thij:costi:masticis:squinan.assari.folij:spice celti.reuponti.
anisi:apij:casie:eupa.gen.añ.ʒ.ij.croci:gario.añ.ʒ.j.bdelij.
ʒ.x.fac trocis.cũ succo herbe acetose. ¶ Alij ad dolorem sto
machi ⁊ epatis febricitãtibꝰ feb.cholerica vel sanguinea sitim
auferunt:ventrẽ purgant. ℞.spod.malue.añ.ʒ.xv.viola.cu-
cume.boragi.añ.ʒ.iiij.dragaganti:portula.scario.succi liqui.
amidi:cucur.añ.ʒ.ij.confice trocis.ʒ.j.cum spuma psilij:da
ʒ.j.cum sirupo albo vel viola. ¶ Alij ad idem cum calore sto
machi ⁊ epatis. ℞.liquiri.ʒ.v.liquiri.squinan.ʒ.vj.spice:ma
ratri:spodij:draga.añ.ʒ.ij.fac trocis.ʒ.j.cum suc.gra. ¶ Alij
ad feb.acutas ex phlegmate ⁊ cho. ℞.ro.ʒ.xx.spice:liqui.añ.
ʒ.x.confice cũ oleo ⁊ aqua ⁊ melle mutis.añ.ʒ.j.⁊ ß. ¶ Alij
ad emorroydas. ℞.porro℞.ʒ.v.cornu cerui assi:draga.gũmi
añ.ʒ.iiij.iusquiami albi:sceleuc.ana.ʒ.ij.fac trociscũ cũ aqua
ro.⁊ mirtina:da cum sirupo mirtino.

¶ De pluribus descriptionibꝰ trociscorũ contra sputũ san
guinis facientium. Cap.xxix.

Trocisci probati in quodã iuuene screãte san.ca-
lorẽ in pectore habẽte. ℞.gũmi:boli poet.se.mal.
⁊ cottano.añ.ʒ.vj.croci:incensi:cornu cerui ⁊ con
chule omniũ vsto℞:amidi:dragagã.añ.ʒ.iiij.cara
be:aca.se.arnoglosse:spod.cucur.añ.ʒ.ij.fac tro-
cis.cũ suc.arno.da.ʒ.j.cũ sirupo mirtino vel iulep:sed quĩ ti
mebat ne fluxus sanguinis reuerteretur:eo℞ quod post erat
strictus ⁊ calore assiduo molestabatur:feci ei hos trocis. ℞.
draga.gũmi:suc.liqui.portu.amigd.dul.se.malue:cãcri.añ.
ʒ.vj.cucu.cucur.melo.citru.spod.amidi:se.cottañ.lactu.pa-
paueris al.añ.ʒ.iiij.carabe se.arnogl.añ.ʒ.j.⁊ ß.cõfice cũ visco
psilij ⁊ da.ʒ.j.cũ iulep vel ptisano. ¶ Al.visco pulmo-
monis pectoris ⁊ vesice tussi screãti san.⁊ phthysi...
gũmi boli.añ.ʒ.vj.cancro℞ vstorũ.ʒ.x.draga.amidi.
cuscute ⁊ malue asso℞ nucleo℞ vuarũ se.arnogl.añ.ʒ.iij.ber
beris.kakabre se.herbe ace.portu.asso℞.añ.ʒ.iij.
suc.grana.dulciũ:da.ʒ.j.cũ sirupo mirtino. ¶ Alij pbati in
iuuene phthysico tussiẽte san.screante solutionẽ patiente ⁊
corporis cõsumptione ⁊ fe. ℞.cancri assi:sicci liquiri.draga.
gũmi.añ.ʒ.x.boli portu.se.arnoglosse spod.amidi se.malue
añ.ʒ.v.se.cottano.cucurbi.cucu.citru.melo.papaueris al.
ʒ.ij.kakabre ro.boragi.añ.ʒ.iiij.lacce malue amigd.ana.ʒ.
tẽpera cum visco psilij:da cũ ptisano colato ⁊ zuccara. ¶ Al
san.spuẽtibꝰ ꝓpter passionẽ epatis. ℞.absin.croci papaue
ris albi dauci masticis kakabre.ana.ʒ.x.epij.ʒ.ij.da.j.post
sex menses. ¶ Alius pbatꝰ in quodã...
bente tussim fluxum vrine ⁊ diabetẽ. ℞.ro.croci spod.añ.ʒ.
x.portula.succi liquiri.boli.añ.ʒ.v.sand.lactu.berberis.añ.ʒ.
iij.campho.ʒ.ß.cõfice cum aqua ro.da.ʒ.j.cum sirupo grana.
vel sapa. ¶ Alius probatꝰ in quodã iuuene san.spuente pa
tiente:⁊ ad eos qui suspectionẽ phthysis habent. ℞.gũmi
boli spodij se.malue portula.suc.liquiri.añ.ʒ.v.cancri vsti
ʒ.x.corralli cõchule marine incense amborũ vsto℞ draga.
se.mirte.añ.ʒ.iij.semi.arnoglosse amidi kakabre ro.sa.ip
quistidos.acatie emast.ana.ʒ.ij.cucume.cucurbi.melo.citru
no.um se.ana.ʒ.j.tempera cum succo arnoglo. ¶ Alius ad
pondus renum ⁊ calorẽ vesice. ℞.melo.citru.cucur.portu.
amidi boli.añ.ʒ.iij.dragagã.gũmi spod.ro.adde see...
niorum malue.ana.ʒ.ij.lactuce papaue.albi iusquiami.ps
lij.ana.ʒ.iij.cõfice cũ aqua ro.ca.vel cum aqua de sero vel
cum lacte caprino.

¶ De diapapauere ⁊ alijs pluribus electuarijs
ad catarrum ⁊ asma facientibus. Cap.xl.

Diapapauer probatũ in catarro asmate ⁊ ptisi-
libus. ℞.papaueris albi liqui.amigd.dulcium
penidij.añ.ʒ.xx.suc.liquir.gũmi amidi.cum ma
ratri.ana.ʒ.x.seminis portu.se.cicero℞.ana.ʒ.
iiij.calidis in estate cum sapa:temporatis in
hyeme cum melle frigidis. ¶ Diapenidij ad tussim ⁊ rau
cedinem de siccitate. ℞.spodij.ʒ.vj.caride.ʒ.j.⁊ ß.zuccare.
ʒ.x.v.cõfice cũ mel.⁊ buty.boni.da coclear.j. ¶ Diapinei ad
idẽ. ℞.pinee liqui.gũmi dragagan.ana.ʒ.ij.se.iusquiami da
ctylorũ.ʒ.j.⁊ ß.zuccare.ʒ.xx.da.ʒ.iij. ¶ Diapinea ꝓdest ape
litui tussi nimio sputo. ℞.pinee draga.succi.vis gũmi.ana.
lib.j.se.lini dactyl.ana.ʒ.vij.mel.⁊ butyrũ. ¶ Aliud ꝓdest
diuturne tussi asmatis orthomie. ℞.pinee draga.citra.gũmi
fenicuſi fenugre.amigd.dul.liquiri.amidi capillo.ve.ana.
ʒ.amigd.ama.ʒ.ij.dactyl.ʒ.xx.ro.ʒ.xx.mellis quod sufficit.
¶ Aliud mũdãs pectus. ℞.suc.liquir.draga.afrumigdia.
ana.assari equaliter:mellis qđ sufficit. ¶ Aliud siccitati ho-
ris gũmi draga.penidij.añ.ʒ.iiij.cocta.ʒ.j.mellis et butyri.
¶ Aliud ad calorẽ. ℞.se.citru.ʒ.v.amigd.ʒ.vj.se.malue.ʒ.ij.
amidi gũmi dragagã.se.cicero℞.añ.ʒ.ij.suc.liquiri.portu.
añ.ʒ.iij.mellis ⁊ butyri. ¶ Aliud ꝓdest febricitãtibus phthysi
cis materiei repugnat pectus ⁊ pulmonẽ mũdat. ℞.semi.
cottano.dragagã.gũmi amidi.añ.ʒ.vj.papaueris albi spod.
seminis lini assi croci amigd.dulciũ.añ.ʒ.ij.mel.al.⁊ boni
amigd.ama.fabe.ana.ʒ.ß.penidij.ʒ.x. ¶ Al.lini assum cũ
mel.despuma. ¶ Diamarod ꝓdest sicce tussi ⁊ raucedini.
vtriusq℞ sigie se.lini anisi drag.gũmi.añ.ʒ.iiij.hđ.ʒ.j.penidij
ʒ.v.tẽpera cũ suc.solatri. ¶ Aliud raucedini screãti sanguinem
ꝓdest. ℞.lini assi passi mũda.añ.lib.j.pinee amigd.vtriusq℞
añ.ʒ.vj.auell.terebẽ.liqr.ozimi gũmi.añ.ʒ.ij.draga.fenugre.
añ.ʒ.iij.piperis al.⁊ fabe ciceris reu.amomi ameos auel.
sigie liqr.ana.ʒ.j.myrrhe thu.croci.añ.ʒ.ß.fac cum lacte ab
ne post pul.tẽperetur cũ melle despumato. ¶ Aliud pbatum
ꝓ quodã iuuene q℞ solidos ꝓ nimio ingluuies passus est
citatẽ in gutture ⁊ pectore cũ asperitate:ideo℞ inglutiẽ
da cũ difficultate inglutiẽs:guttur eo ⁊ stomachus erãt
cotiata ⁊ ob hoc tussis sicca. ℞.suc.liqri.draga.gũmi amigd.al
nee papaue.añ.ʒ.x.se.mal.⁊ cotta.⁊ boli.mũda.pen.
añ.ʒ.v.cucu.citru.mel.gũmi amig.psili.amidi.añ.ʒ.iij.cũ

trita cum hoc sirupo temperentur. ℞. sebestē.xv. viola.ca-
pillorum ve.malue. ana.ʒ.x. hec omnia coque in trib⁹ libris
aque ad mediū: quibus fricatis ⁊ colatis fac sirupū cum du-
plo pondere zuccare et puluerē temperabis: da mane et se-
ro sub lingua tenendū. ¶ Diapenidiō. ℞. penidi.℥.ß. pinee:
amigda.papaueris.ana.ʒ.x.cimi.gariofi. zinziberis: succi li-
quiri.dragagan.gummi: amidi: citru.melo.cucurbi. ana.ʒ.x.
campho.ʒ.iij.sirupi viola. quod sufficit. ¶ Aliud: ℞. zinzibe-
ris: dragaganti: pinee: amidi: citru.melo.cucume.cucurbite:
ana.ʒ.xij.spice: croci.ana.ʒ.vij. ¶ Diamicomū. ℞. comidio-
nis.ʒ.x.amidi: macis lauē.flo. idest flusij.ana.ʒ.xv.gariofi.
croci: boli.ana.ʒ.x.cimi.sanguinis draco.seminis amoglosse
ana.ʒ.vij.sirupi ro.℥.iij.emoptoic.cū vino in quo infusus sit
puluis emarpi.detur. yliacis cū rodostomate in quo tiride.
idest galle fracte coquātur. ¶ Aliud. ℞. cocenidionis.ʒ.lxxx.
succi liquiri.citru.meloñ. croci.ana.ʒ.xx.camphore.ʒ.j.sirupi
viola.quod sufficit. ¶ Aliud pro tussi sicca pectoris asperita-
te pro cholera rubea vulneribus pulmonis ⁊ vesice. ℞. sebe-
sten nūero.c.passi.ʒ.xx. liquir.ʒ.xx.coque in sex libris aque ad
medium colatis: fac sirupum cum penidijs ⁊ zuccara singu-
lorum.ana.℥.ij.deinde tempera supradicta dragagāti: gum-
mi pectula.succi liquiri.papaueris.ana.ʒ.x.seminis coctano.
amigda.amara.ana.ʒ.v.cucume.cucurbi.citru.seminis mal-
ue.ana.ʒ.iij.lactuce: amigdala.fricentur ⁊ terant. ¶ Dias-
quilla Ga. prodest orthomicis anhelitui. ℞. melon.6: succi
squille.ana.coque ad spissitudinē. ¶ Diapinea. ℞. pinee.ʒ.
ß.cinamomi: gariofi.zinziberis: ana.ʒ.x.ligni aloes: croci: ze-
doar.liquir.piperis.ana.ʒ.xv.macis: caride: alipte: filoal.car-
damo.ana.ʒ.x.musci.ʒ.j.mellis ro.quod sufficit. ¶ Diaiso-
pus adiuuans veteriosos. ℞. ysopi: yris: cimi.ana.ʒ.xx.ficuū:
dactyloꝝ: passi: maratri: ana.ʒ.x. zinzibe.anisi: carui: leuist.
ana.ʒ.v.mellis ⁊ sirupi.ana.℥.ij. ¶ Diaconion. ℞. dragagā-
ti.ʒ.ß.seminis lini: fenugreci: succo liquiri. ana.ʒ.vij. gariofi.
cimi.spice: zinziberis: piretri: carui.ana.ʒ.ij.thimi.ysopi: cala-
menti: poligo.piperis longi: anisi: maratri. ana.ʒ.ij. ¶ Dia-
chimion valet ad tussim: dolori epatis: instrumentis spirit⁹
vocem clarificat: vrinam prouocat: splenis dolorem curat.
℞. passi.ʒ.xv.spice: casie: cimi.ciperi: ana.ʒ.j.calami aro.squi-
nant. terebenthi. bdellij.ana.ʒ.ij.⁊ ß. mirte.ʒ.iij. mellis.ʒ.x.
¶ Aliud humide tussi ⁊ vētositati. ℞. crnus.ʒ.x. opij.ʒ.iij.
leuistici.arseni.amomi.aristo.longe: aluminis: cicute: semi-
nis mirte: liquir.casie: croci.ana.ʒ.j.crogmaginatis ro.vl' se.
cium. ana.ʒ.ij.costi: cineris hirundinum vstarum. ana.ʒ.iij.
spice: amidi.ana.℥.j.galle numero.ix. vel.x.in mellicrato vel
ptisano vel ozimelle ro. vel lentium ⁊ liquiricie liquefactis:
ad medietatē bibatur vel gargarizetur: ⁊ desoris ter vl' qua-
ter in die vngatur. ¶ Crogmaginatis. ℞. cinamo.croci.aū.
ʒ.ß.ro.amomi.costi: mirte.ana.ʒ.iij. yreos: folij.ana.ʒ.j. ⁊ ß.
fac trociscum cū vino. Superiorē confectionē dicit Ga.esse
de medijs cōpositis: compositā de dissolutiuis ⁊ constipati-
uis: quis dissolutiua sint plura. Vidus hirūdinis cōbust⁹
acutior est non combusto. ¶ Cicuta calida est in secūdo gra-
du: ideoqꝫ dissolutiua est: squinā.calefacit ⁊ cōstringit: quia
mediocriter. galla cōstringit sicut alumen. ro.passū: amiḋ.li-
quiri.leniunt ⁊ molliunt asperitatē. ¶ De nido hirundinis
Ga.⁊ origenes occulte disputauerūt: aliquando vō aperte:
non tamen fuerūt vnius conco: dic.quidam eū dixerunt ni-
dum hirūdinis debere incendi. Alij vō hirundines: nonnulli
pullos earum vt bene laudo. Filimūdus dicit pullos hirudi-
num vel hirundines cōburendos ⁊ non nidos: ⁊ hoc ita: pul-
li cum pēnis cum sale mittantur in ollam bene coopertā su-
per carbones non habētes fumū ponantur ⁊ incendant.

¶ De pluribus descriptionib⁹ diabutyri ⁊ aliorū antidotorum ad tussim facientiū. Capitulū.cxi.

Diabutyrū magnum faciens arteticis dissinteri-
cis: stomaticis: ptisicis: pleureticis: inuamē-
tum: tussim siccā ⁊ apostemata interiora maturat
⁊ rumpit ⁊ purgat. ℞. butyri recētis nouicsablu-
ti: dactyli nuclei. ana.ʒ.viij.caricarum pinguium
passorum: amigda.amararū ⁊ dulcium.ana.ʒ.iiij.succi liqui-
ri.dragaganti: casie.ana.ʒ.iij.gariofi.spice: zinziberis.ana.ʒ.
ij.galange.zedoar.thimia.ysopi.ana.ʒ.ij.cardamo.saturcie:
fenugreci.aū.℥.j.masticis: maratri: casto.petro.ana.ʒ.ij. Cō-
ficitur sic: butyrum: amigdala.ficus passe.herbas singulas
semotim contusas in aqua die infundes. alio vō die in stan-
nato vase lento igne coque ad.iij.et cola per saccum: deinde
casto.in eo fricabis ⁊ iterum colabis: post adde libras octo
mellis ad sui spissitudinē coquens: tandē carnem dactyli in
modum electuarij tritam cum specierum puluere tempera.
¶ Aliud nimis faciēs ad tussim ⁊ ad reuma pectoris eiusqꝫ
cōstipationē. ℞. butyri recentis sine sale nouies loti: liquir.
dactyli: aneti.ana.ʒ.iiij.cinamomi: spice: pine.ana.ʒ.iij.cro-
ci: anisi: feniculi: zinziberis.ana.ʒ.iij.gariofi.piretri: carui: le-
uisti.se. lini.ana.ʒ.j.mel.da.℥.iij. ¶ Anfragatio ad idē. ℞. bu-
tyri: cerebrorum passerū.ana.ʒ.xxvj.dactyli.pinee: amigḋ.
amararū.ana.ʒ.xx.succi liquiri. draga. ysopi.ana.ʒ.xv. yrio:
thuris: saturcie.aū.ʒ.xij.casto.glitonij: pigami.ana.ʒ.x.cimi.
zinziberis: piretri.aū.ʒ.xx.ligni aloes: caride: spice.ana.ʒ.j.⁊
ß.mel ⁊ aqua: caricas passas ⁊ dactylos bene tritos tribus
diebus infunde: post ad medium coque ⁊ cola: deinde cum
eodem succo tepefacto solue ⁊ cum sex libris mellis iterum
coque ad spissitudinē: post amig.pineas tritas adhibe: dein-
de specierum pul. da mane et sero cum aqua. ¶ Aliud. ℞.
butyri.℥.ij.galle: zedoar.zinziberis: liquir.leuist.ana.ʒ.j.yso-
pi: anisi.ana.ʒ.j.gariofi.spice.ana.ʒ.iij.da.℥.ij. ¶ Diahysop
valet ad tussim veterem ⁊ nouam solitā ⁊ siccā. ℞. myr-
rhe: pigami: yreos: thimi.epithimi: ysopi: piperis.aū.ʒ.x.da
in modū auella. ¶ Aliud ad idem arterias ex asperitate le-
nit siccas ⁊ phthysicis medetur. ℞. amigḋ. amara.℥.j.draga-
ganti: succi liquiri.fabe: papaueris: seminis bomba. portul.
cucume.melo.citru.ana.℥.ß.seminis lini.℥.ij.sirupi ro.quod
sufficit. ¶ Aliud ad tussim pect⁹ et pulmonē: epaticis sple-
neticis nefreticis ⁊ arteticis prodest. ℞. aristo.ro.ciperi: ori-
gani: pulegij: eupatorij: camedre.gētiane: piperis nigri: ani-
si: aneti: feniculi: similis: cimi.ana.℥.j.da in modum nucis cum
ea. ¶ Diachiton ad tussim veterem. ℞. galbani: opo: terebē-
thi.ana.ʒ.vj. stora.yreos.ana.ʒ.iij.myrrhe.ʒ.ij.mellis quod
sufficit.

¶ De muscata ⁊ aliorum plurium antidotorū descriptionibus. Capitulum.cxij.

Muscata conueniēs melancholie: memoriā perdi-
tam reducit. ℞. liebul.borragi.ro.aū.ʒ.x. lizabōe
berberis: terre sigilla.spodij: ligni aloes: coralli.
ana.ʒ.v.seminis ocimi: trium generū gēme: serte
masticis: squinant.reubar.ana.ʒ.iij.cimi. gariofi.
gala.cardamo.vtriusqꝫ.aū.ʒ.ij.campho.folij: zedoar. calami
aro.doronī.caride: assari: amomi: macis: petrosiluli. ana.ʒ.ß.
musci.ʒ.ij.tempera cum melle. ¶ Aliud catarticū anhelitui.
℞. zinziberis: zedoa.doro.ana.ʒ.ij.serte.ʒ.j.⁊ ß.been albi ⁊ ru-
bei: spice: cardamo.gariofi.casto.folij.ana.ʒ.ij.piperis lon.ʒ.
ß.tēpera cum melle crudo: in modum ciceris cum vino odo-
rifero prodest melancholice defectioni cordis ⁊ stomachi vē-
tositati: pregnātiū colorem clarificat. ¶ Muscata amara va-
let ad choleram nigrā ex adustione factam. ℞. masticis: cro-
ci.ana.ʒ.ß.squinan.absinthij: seminis basil. gariofi.epi.ana.ʒ.
j.musci.ʒ.ß.zedoa.doronī.ana.ʒ.ij.gemme perforate: lazul: aboe
serte.ana.ʒ.ij.aloes.ʒ.xiiij. ¶ Aliud ad cholerā nigram cū ti-
more. ℞. coralli: lazul. aluminis.aū.ʒ.j.galā.ro.aū.ʒ.ij.papa-
ueris ni.ʒ.iij.myrob.indi.ʒ.x.belli.ʒ.ij. terre sigil.ʒ.x. tempera
cū diacodion. ¶ Aliud ad idē. ℞. myrob.inḋ.ʒ.ij.epi.ʒ.ß. ma-
sti.ʒ.j.folio inḋ.passularū.aū.ʒ.vj.da.ʒ.iiij. ¶ Aliud ad cho.ni.
propter adustionē cho.ru. ℞. turbith: gēme: lazul: aboe: liquir.
ana.ʒ.ß.borag.ʒ.viij.epi.ʒ.xiij.zuccare.ʒ.lxxiij.tēpera cū zuc-
cara: da.ʒ.ij. ¶ Aliud ad cho.ni.cū timore ⁊ cardiaca. ℞. ma-
sti.musci.aū.ʒ.ß.squinan.absin.se.ocimi: gariofi.epi.ana.ʒ.j.li-
gni aloes.ʒ.j.⁊ ß.zedoa.doron.ana.ʒ.ij.gēme lizabōe: coral.
serte.aū.ʒ.iij.aloes.ʒ.xiiij.da.ʒ.ij.cū ea. ¶ Aliud oppilationē
aperit virtutē spiritualē cōfortat ⁊ chole.nigrā subtiliat. ℞.
assari: squinant. anisi: spice: masticis.ana.ʒ.iij.cardamo. ga-
riofilorum.ana.ʒ.ij.zedoar.doron.gemme non perforate: ca-
rabe: musci.ana.ʒ.j.camphore.ʒ.ß.da.ʒ.ij.cum calida. ¶ Mi-
thridatum trison valet melancholicis et timidis ex cholera

nigra incensa. ℞.hebul.citri.indi.sand.citri. viola. ana.ʒ.iij. reu.gallie:bell.embli.cuscute:squinant. dragaganti. masti. turbith:sene:agarici:epithimi: assari: absinthij: ameos:ro. ana.ʒ.ij.cimini: gariofi.ligni aloes:spice:castorei:sali gemme:lapidis lazuli: marathri:ana.ʒ.j. sirupi: qui sequitur. ℞. zuccare lib.iiij.aque lib.ij.s. & radi.apij & ozimi.ana.ʒ.v.capillorum vene.seminis lactu.ana.ʒ.ij. ❡ Puluis seu antidotum ad senes:nimium pulsum patientes:pauorem & debilitatem ex cholera nigra. ℞.hebul.ind.s.epi.boragi. ana.ʒ.iiij. absinthij: mente:ozimi:citri.& gar.ciperi:ziloal.frondium citri. ana.ʒ.ij.zedoar.dero.spice:cina.gallie: masticis.ana.ʒ.ij. zuccari.ʒ.x.musci.ʒ.ij. da.ʒ.iij.cum sirupo absinthij vel boragi. ❡ Antidotum ad vrinam prouocandam. ℞.dauci:reu.squinan.carpobalsa. anisi:spice:casie: croci:cimi.assari.ana.ʒ.ij.pinee.ʒ.iiij.myrrhe. ʒ.iij. ❡ Al. ℞.reu.dauci:squinan.carpobal.spice:anisi:croci:apij su.costi.assari:camepi.calami. gentia.liquiri. petrosilij: scordeo.camedreos:aristo.ro.ameos: enule: mastic : yreos meu.casto.origani:carui:similis:mo.capparis rad.gario. cimi.squille vste sinapis.ana.ʒ.j.pinee.ʒ.x. mellis quod sufficit. ❡ Al.quod probaui in quodam sene lapidem habente: & frigidorem in membris: durante vrine stillat & coitus defectionem. ℞.zinziberis:anisi:dauci:spice: squinan.assari: petro.casie: aristo.lon. reu.myrrhe:acori:carpobal.se.apij: piperis lon.ana.ʒ.iij.da cum ca. ❡ Aliud nefretic vtile ex apostemate passionis do loci renum: & his qui guttatim mingunt et post cum ardore & dolore. ℞.pinee: amygda.auella. seminis lini: dragaganti: gummi:succi liquiri.penith.ana.ʒ.x.granorum solatri:amygdal. ana.seminis cuscute:melo.citru.cucur.ana.ʒ.v. semi. cocta. altee mi.portu.papaueris albi:ciceris ni.gummi.ana.ʒ.iij. muze:marathri: apij:anisi: petro. iusquiami: lactu. dauci: croci: eruce:opij:ana.ʒ.ij.vel.iij.confice cum sirupo viola.da.ʒ.iij. cum aqua vbi coquitur liquiri. & arno. ❡ Al.conueniens senibus lapidem & fragus in renibus habentibus difficultatem:constipationem & defectionem coitus. ℞.zinziberis: anisi: dauci: spice:squinan.assari:casie:petro.aristo.longe.ana.ʒ.vj.cimi. croci:myrrhe: ragi:carpobal.xilobal.apij:piperis lon:celti. ana.ʒ.iij.da.ʒ.iij.cum aq vbi cocta sint se.apij: ameos: anisi.ana. ʒ.j. ❡ Al.ad lapidem. ℞.coloquintidam.pom.tere & cooperi cum aqua in qua nocte vna dimittatur : deinde coquatur in aqua vbi butyrum coquitur: bibatur post butyrum bouinum:bibatur cum melle bis vel ter vel amplius. ❡ Aliud prouocans vrinam dolorem epatis soluit oppilationem: frigiditatem & indigestionem curat: coitum excitat. ℞.squille: dauci:xilobal.carpo. assari:anisi:petro.reu. spice:croci:casie: meu: su.camepi. cina.ana.ʒ.iij.pinee.ʒ.iij.mente.ʒ.x. mellis quod sufficit. coitum & perditam libidinem excitat. ❡ Aliud ad dura renum & vesice apostemata. ℞.assari.meu.su.petro.ana.ʒ.ij.acori: dauci: carpobal.anisi: apij:dragagan.ana.ʒ.j.mellis quod sufficit:da ʒ.ij.da cum apozimate capillorum ve. ❡ Al.scolidos renum & vesice vulneribus & sanguinem mingentibus. ℞.apij.iusquiami marathri.ana.ʒ.vij.citru.ʒ. v.semi. herbe ace.opij:croci: pinee: auella.assi.amigda.ana.ana.ʒ.iij.seminis scolidos: numero xx.dragaga.ʒ.iiij.sapecii se.da post tres menses. ❡ Aliud ad fluxum propter renum & vesice dolorem: & propter frigiditatem:maxime congruit senibus & in hyeme. ℞. masticis: ciperi:zinziberis:galle: ameos:marathri: anisi : ana.ʒ.x. cinamomi:thuris:casie.ana.ʒ.v.carda.cube.piperis:assari:spice: ana.ʒ.iij.ligni aloes.ʒ.j.mellis quod sufficit:da.ʒ.ij.cum melle ro.vel vino odorifero. ❡ Aliud ad dolorem dorsi & renum ℞. squinant. nasturcij:apij.ana.ʒ.ij. penith: zuccare. ana.ʒ.x. da.ʒ.iiij.cum ca.

❡ De pluribus descriptionibus electuariorum ad defectionem coitus facientium. Capitulum.xiiij.

Electuarium probatum in quodam iuuene qui defectionem coitus habebat propter frigiditatem complexionis renum & testiculorum & spermatis paucitatem. ℞.iringi radicis : piperis longi:cinamomi:pinee:anisi : ana.ʒ.x.seminis eruce : dauci : seminis sparagi: & cepe: pollinis ciceris.ana.ʒ.v.lingue canis:croci:costi:dau.been albi & rubei.ana.ʒ.iij.da in modum nucis cum hydromelle vel aure ciceris:mandacere arnales agnos [illegible] rapa:sparage:cetere & similibus:nubentis vt fiunt [illegible] et oleo muscelli.vel sambucelli.ana.ʒ.j.casie.piperis [illegible] gallie:costi:ana.ʒ.j. puluerizanda pulueri[illegible]tur: deinde predictis oleis temperentur:et tepefactis [illegible]. ❡ Al. ad frigiditatem renum & venerem excitandam ad sperma[illegible] fectiones. ℞.penith:pine. auella.nucis pistac.[illegible] sisami.satirionis.ana.ʒ.xv.gallie.secacul.iringi.caude [illegible] rum.i.rad.sparagi:anisi: piperis albi:bauce:bulbi [illegible] seminis vstice:pinee.ana.ʒ.vj.& ß.been vtriusque.piperis: [illegible] niculi.ana.ʒ.iij.& ß.gariofi.caride:[illegible]. ana.ʒ.ij. ❡ Aliud. ℞.satirionis:enule: piperis:[illegible] popona.cinamo.zinziberis:[illegible] ana.ʒ.x.caude stinci:satirionis:[illegible].ana.ʒ.j.seminis [illegible] coriandri:nasturcij: sinapis.ana.ʒ.ß. ❡ Pulueriza[illegible] nis testiculos:baucie: pinearum. ana.ʒ.x.[illegible] ana.ʒ.ß.cinamo.caude stinci viridis:seminis bulbi [illegible] rine.ana.ʒ.xx.musci testiculos & baucium [illegible] coque:cauda stinci & semine bulbi [illegible] dico bene tritis decoctioni adde:& ab igne deposito [illegible] rem supermitte:& da mane & sero. ❡ Aliud [illegible] coitu defecti: valet phlegmaticis et sperma augmentat. [illegible] baucie asse in calido cinere mundate: & et [illegible] bras.iiij.mellis lib.iiij. anisi in aure baucie [illegible] cti.lib.j.croci.ʒ.iij.nucis: amigdala [illegible] pinearum.ana.ʒ.ij.piperis nigri & longi:zinziberis:galan.[illegible] & ß.olei amigda.quod sufficit. ❡ Aliud [illegible] rantia de coitus defectione:renum & testiculorum frigiditate et spermatis immutatione ex abundantia frigiditatis. ℞. [illegible] baucie coloti.lib.iiij.mellis.lib.iiij piperis [illegible] momi:piperis longi:cardamo.iringi:costi: [illegible] ana.ʒ.j.positis in panno fac vt superius [illegible]. ❡ Al. cuiusdam senis cui phlegma destringebatur [illegible] nibus frigiditas & defectio coitus. ℞.[illegible] gani.ana.ʒ.x.passorum munda.baucie munda [illegible] ʒ.x.ficus.l.coquatur in decem libris aque [illegible] & mittantur in quattuor libras mellis: [illegible] bras.ij.tunc zinziberis:gario.cinamo.croci:assari:[illegible] scate:masticis.ana.ʒ.j.puluerizatis fac lapicei more. ❡ Diascordeon ad ventositatem eme:[illegible] renes calefacit. ℞.[illegible] libras.vij.alliorum mundatorum & aliquantulum in [illegible] catorum lib.ij.mellis quod sufficit: & in [illegible] facta ad solem inducitur quousque liquefacta [illegible] dum vnius masse:da in modum nucis in hyeme [illegible] nuo. ❡ Electuarium confortans libidinem. ℞.[illegible] bulionis:lingue auis:been rubei:zuccari.ana.ʒ.j.[illegible] cis:masticis:portula.gariofi.coralli:[illegible] raginis:seminis ruce:satirionis & gallie:ligni aloes:[illegible] marga.ana.ʒ.ij.croci.ʒ.ß.musci.ʒ.j.coquatur cum [illegible] timo vel zuccaro. ❡ Antidotum contra frigiditatem libidinem excitat. ℞.pinearum:amigda.dulcium:[illegible] dati:ligni assi:penith:ana.ʒ.xv.gariofi.[illegible] cis: anisi.piperis albi:pastinace:se.cepe:se.[illegible] seminis fascle.idest trifolij.ana.ʒ.vij.[illegible] gri:costi dulcis:ligni aloes: croci: [illegible] dequoque.i.nasturcij & rute:carui:[illegible] ana.ʒ.v.calenda malo.ʒ.iiij.seminis malabetri.idest [illegible] riofi.olibani:caride.ana.ʒ.iij.da.ʒ.ij.cum decoctione [illegible] vel radicis: vel cum vino cocto.

❡ Qualiter laxatiuum euacuet humores. Cap.xv.

Si laxatiuum ad stomachum venit [illegible] trahendam cum sua virtute attrahit [illegible] enim materia medicinam sequitur [illegible] magnetem. Item si medicina vsque ad [illegible] penetraret:necessario in commune [illegible] garetur: sed in stomacho manet [illegible] pp:ria est attrahit materiam. Causa quare [illegible] hec est: quoniam nil inuenitur a [illegible]

peretur: cumq3 hec materia adunet in stomacho: cohibet expulsiuā: ea que acuta est ⁊ multa: ⁊ vbi ab ea expoliaf: vnde primū qd̄ proprium est in expellendo expellit: postea qd̄ subtilissimū est: deinde sanguinē qui propinquior est ⁊ amicabilior nature. Verbi gratia. si detur qd̄ cholerā rubeā purgat: primum eam: deinde phlegma: postea cholerā nigrā: et tandē sanguinē. ꝙ si chole. ni. purgatiuum dederis: primus ipsam: deinde rubeā: deinde phlegma: ⁊ tādem sanguinē: q̄ omnia ex suis foraminibus propria deponuntur: q2 propter punctionē medicine ⁊ eius horribilitatē deficiūt o2ē venaꝝ: qd̄ testatur dolor ⁊ angustia.

¶ De pluribus descriptionib9 pluriū hierarū. Cap. xlv.

Hierapigra est tripliciter constituta: quidam eñ sunt secuti andromachū ponētes .c. et. vij. exagia aloes. ʒ. vj. de vnaquaq3 .c. ceterarū specierū istarū: cina. xilobal. casie: croci: assari: masticis: ⁊ hoc est publica ratione. M. in tertio libro de regimine sanitatis ait posse poni carpob. p xilobal. andromachus addidit squinan. aloen vero non ponebat nisi lotū melius esse in solutione prouocāda: quia stomachū cōfortet min9: ideoq3 lotum minus purgat ⁊ plus cōfortat: securius ⁊ plus de eo potest dari in se. ꝙ de alio. nam si lauetur aloe materie contrariū est sz ca. ⁊ sic simpliciter. Uariie cōponitur hec medicina: aliqñ eñ ponitur pondus caldarū specierū minime: ⁊ aliqñ augem9: aliqñ in. lxxx. exagijs: aliqñ. xl. vnius cuiusq3 aliorū mittif: aliqñ vero pondus augef ⁊ pōdus aliorum minuitur: aliquādo. ccc exagia aloes ad. vj. de vnaquaq3 mittimus: alij vero. vj. de alijs singulis mittētes. c. mittunt de aloe que igitur. xl. exagia de aloe habet: parum est laxatiua: que autē. c. multū. lxxx. habens mediocriter laxat. Itē aliqñ quidem necessitate exagiū. j. de croco mittimus ad eos quorum ventriculi cerebri croci virtutē non sustinēt: tunc igif de croco in libris quattuor: ponimus exagiū. j. si cinamo. non inuenitur casia duplici pōdere ponaf: casia eñ debilior est cinamomo. Item pro assaro mittatur cube. ¶ Pigra valet contra humores ad stomachū fluentes: est eñ mundificatiua ⁊ maxime quibus est abominatio fectura ⁊ fastidiū: hu. tamē non excludit nisi solū aloe: vnde si multū de ea sumatur vsq3 ad epar descendet: q2 aloe non omnē purgat humorē. Reliquarū autē medicinarū illud est iuuamentū: mastix confortat stomachū ⁊ acumen aloes obtūdit ⁊ est aromaticū. cinamomon: q2 subtile est ⁊ aromaticū iuuat stomachū: aperit ⁊ mundat ⁊ subtiliat grossos humores ⁊ viscosos: non est eñ multū laxatiuū: ideoq3 bonū est in stomacho colicā passionē habentib9: q2 nōnunq3 infra die sanantur: ⁊ maxime q̄ patiuntur in stomacho ex diuersis ⁊ malis humorib9. Itē cinamomum mutat malā et corruptā materiā: crocus digerit ⁊ confortat: q2 stipticus est: assarū malos humores expellit cū vrina: ceterarū vero specierū virtutes sunt cōmixte: nā aloe cōfortat stomachū: ⁊ alie subtiliāt ⁊ mundificāt: omnia tamē sunt minora in virtute cinamo. l3 eiusdē sint actionis. ¶ Hierapigra publica deponit humores a capite ⁊ stomacho ⁊ dolorē arteticū soluit: colicā: paralysim: grauitatē lingue ⁊ mēbrorum melliorē curat. ℞. masti. cinamo. spice: carpobal. croci: assari. añ. ʒ. ij. xilob. casie. añ. ʒ. j. aloes dupli pondus: da ʒ. ij. cum mellicrato.

Hierapigra ruffini coloquintid. congruit fistulā incē sionem habentib9: cerebriq3 grossos humores de capite purgat: epilepsiā: maniā: lethargiā: stomachū ⁊ indigestionē confortat: veterē soluit. ℞. coloquin. ʒ. ij. camedre. agarici. añ. ℈. xj. serap. oppopona. ℈. viij. sticad. ℈. viij. mellis qd̄ sufficit. Hiera ruffi. latina: epil. cepha. asmaticis pleuretic. pthysic. colic. dolori antiq̄ splenis auriginosis poda. ⁊ artetic. valet: nō tñ detur tenuissimū retētiuā habētī in vētre: aut mulieri non pregnāti. valet qui crurus penā tuncē sī bidis et elephantiosis impetigini ⁊ alphi. ℞. coloquintid. minoris: piperis: camedre. masticis: aloes: ana ʒ. iij. agaric. casie: helleboꝛi al. ⁊ nigri: salis armo. epi. polipo. ana ℥. ij. crocimyrrhe: salis: eufor. ana ʒ. iiij. diagridij ℥. ij. mellis quod sufficit.

Hieralogodion mundat corpus a diuersis humoribus sine defectione: curat diuturnas passiones capitis: vt hemicraneam: dolorem cranei: maniam: vertiginem: surditatem: epilepsiam: asma: dolorem venientem propter frigiditatem: sciaticum dolorem et arteticum: podagricum, tremorē: mollicie membrorū: leprā: morphea: scabie: impetiginem: pruritū: scrophas: cancrū: dolorē aurū ⁊ oculorum: menstrua prouocat: diuturnā febrem: allopiciā: ypsiā: vulnera capitis veterata: ⁊ oēm passionē de melācholia: phlegma purgat. ℞. coloquintid. ʒ. x. squille: agari. scamo: hellebori nigri: scordeō. ana. ʒ. iiij. ⁊ ß. epi. camedreos: bdellij: aloes: añ. ʒ. iij. amei: ypericon: folij: poli. casie: piperis nigri ⁊ longi et albi: gūmi: croci: cinamo. spice: oppopona. petro. aristo. fuc. absinthij: castoreū: spice: zinzib. añ. ʒ. ij. genciana. strigi. añ. ʒ. ij. mellis quod sufficit. ¶ Hieralogodiō latinū. ℞. agar. amo. spice: thimiatis: folij: squille: asse: diagridij: ana ʒ. j. aloes ʒ. ij. thymi. castori. camedre: yperic. bdellij: prassij: ana ʒ. j. cinamo. oppopona. castor. aristo. longe: piperis lōgi ⁊ nigri ⁊ al. croci: serap. petro. ana ʒ. v. coloquintid. interioris ʒ. j. ⁊ ß. euforbij: polipo. cocconidij. ana. ℥. ij. epi. ʒ. viij. hellebo. nigri ⁊ al. añ. ʒ. j. octom. ℥. j. mellis qd̄ sufficit: da ʒ. j. vel. ij. pōdest manie: melācholie: epilepsie: scotomie: caducis: frigini: ⁊ q̄ linguā sibi mordēt: cephal. ⁊ hemicranicis: ⁊ qui videnf habere demonium: ⁊ qui ex passione sua se coinquinant: paralyticis: tremul. stomatichis: menstrua ducit: nefreti. artetic. venenose potiōi: lepre: serne ⁊ morphee: cardia. indigestiōi epatis ⁊ splenis. ¶ Hieralogodiū arabicū valet cephalee ex melācholia ⁊ phlegmate incipiēte: epil. paral. tenebrositati: linque grauitati: hemicranee: lethargi. morphee: īpetigini ⁊ similiter podagricis ⁊ sciatic. ℞. agari. ʒ. xij. salis gēme: elaterij: absinthij: ameos: folij: hellebori nigri: alij ponūt helleb. albū. añ. ʒ. j. myrrhe. ʒ. iiij. aloes: scamo. eufor. ana ʒ. j. ⁊ ß. polij: camedre. casie: ypericon. centau. prassij: bdellij: ana ʒ. x. oppopona. cinamo. serap. piperis longi: croci: piretri: petro. ana ʒ. viij. piperis al. ʒ. ix. stora. aristo. ro. papaueris: albi ana ʒ. vij. epi. ʒ. xiij. coloquint. viij. spice: polij. añ. ʒ. ij. daphni. ʒ. xiij. fuc. centau. ʒ. ix. fene. cimi. salis armo. ana ʒ. xvij. mellis qd̄ sufficit. ¶ Diospolitarū latinū magnū epil. pdest in modū fabe egyptiace sumpt. demoniacis stomatichis: phātasmaticis. timidis cephali. yliō dolori: renib9: dētibus: palate: tussibus: squinanticis: apo. tussientib9: asmati. emoptoyčae. dissinteriis: tethano: spasmo: paraly. hypocondrie: renū ⁊ vesice: calculū ⁊ menstrua puocat: scie: podagre: venenum bibentibus: stipticis: ⁊ erraticis fe. ℞. stora. ʒ. xxvj. gar. nardi. lacce: xilob. diagagā. masticis: galbani: gūme cedri. aspalti: cast. ocer. i. gūme hedere: bdellij: terre sigil. mellilo. lapdo. serap. ana ℥. j. oppopona. amo. apij: liquiri. sulphuris: nitri: ypoquistid. acatie ro. camedre. rami cedri. daphnid. aristol. lon. cupato peucedā. centau. rosismarini: yringi: balaustie: mirte: alij cimas mirte: psidie: raphani: squille: carpobalsa. anisi: git: iusquiami: feniculi: card. sileris: sinapis: ameos: sinoni. leuis. rute. se. armo. añ. ʒ. xvj. acori: lapa. ciclami: capparis: tritorarie. i. flos agni casti: cataricī. i. rasure cornu ceruí. ana ʒ. xviij. balsami: cimi. croci: squinan. costi: zinziberis: folij: terebentine: cube: myrrhe: agari. celti. reupon. yreos assari: diptam. prassij: coloquintid. interioris: sticad. arthenic calami. gen. scordei: silphij: camepit. dauci: piperis vtriusq3 ozimi: petro. seminis anagadami. i. sumac: malabastri: cardamomi: pentaf. ana ℥. ix. diapnicon. ʒ. ij. aph. ʒ. iiij. ⁊ ß. vini vetustissimi: lib. mellis quod sufficit: da in modum auellane febrientibus cum vino. alij addunt alpi. cornu. ana ℥. ß. operi. ℥. j. hermod. ʒ. vij. polii. ʒ. vij. ¶ Hierastloge .m. ℞. coloquintid. agarici: ameos: hellebori nigri: ypericonis. ana ℈. x. polipo. epi. aloes: camedre. prassij: casie. añ. ℈. viij. pipe. vtriusq3: cinamo. croci: serap. casto. petro. aristo. longe. ana ℈. viij. mellis quod sufficit. ¶ Hiera fm paulum. ℞. coloquintid. ℈. xx. squille: agarici: ameos: hellebori nigri: scamo. ypericō: ana ℈. x. polip. epi. bdellij: aloes: camedre. prassij: casie. ana ℈. viij. myrrhe: oppopona. serap. petro. piperis vtriusq3: cinamo. croci: casto. aristo. ana ʒ. viij. ¶ Hiera archigenis ad omnem diuturnam passionem ex phlegmate et melancholia: vertiginem: vitium cataractarum: raucedinem: suffocationem: spasmum: colicam: hydropisim: vulnera: im-

petiginē.morsus canis rabidi: et vt non ad hec deueniant vt timeant aquā sic mundet: cum puluere cancroꝝ vstoꝝ ponedere.ʒ.j.qui timent aquā sumant hec cum succo ypoquistid. dolorē stomachi placat et vulnera cum apozimate curat: et dolori femorum occurrit. ℞.coloquintid.ʒ.xxiiij.prassij:sticad. hellebori ni.came.scam.piperis albi.ni.an.ʒ.ij.squille:ypericon: croci:aloes:gentiane:amo.armo.oppoponaci.ana.ʒ.ß.aristo.ʒ.ß.mellis qd sufficit. ¶Al.archigenis sm paulū.℞.prassij: agaric.camedre.coloquintid.sticad.an.℈.xx.oppo.serap.petro.aristo.ro.piperis albi:ana.ʒ.v.cina.spice:polij:myrrhe:croci:an.ʒ.iiij. ¶Hiera.M. vniuersaliter valet paraly.spasmo:mollificat corpus mūdat ex diuersis et malis humoribꝰ et putridis et hoc sine angustia: et non tenentibus vrinā.℞. coloquinti.squille:amo.scamo.yperico: hellebo.ni.an.ʒ.iiij. myrrhe:serap.aristo.lon.piperis vtriusqꝫ:cinamo.opob.castor:petro.ana.ʒ.iiij.mellis quod sufficit. ¶Hiera sm paulum.℞.came.piperis albi:agar.sticad.hellebori ni.scam.spice:squille:epi.an.ʒ.vij. ¶Hiera sm aroon: curat malos humores: debiles emendat: egros sanat: sanitatē custodit.℞. coloquintid.ʒ.iiij.camedre.squille:agar.hellebori ni.sticad. amomi.ypericon.scam.ana.ʒ.iij.epi.bdellij:camepi:prassij: aloes:casie:scolop.ana.ʒ.j.et ß.piperis vtriusqꝫ:myrrhe:cinamo.croci:oppopo.casto.petro.aristo.ro.cuscu.gentiane.an. ʒ.j.mellis quod sufficit.

¶De pluribus descriptionibus confectionis theodoricon. Capitulū.xvj.

Theodoricō de nuce musca. diuturnas passiones capitis curat: valet visui obscuro: manie: cephalee: vertigini: epilepsie: scabiei: et omni passioni: melancholie: febri diuturne: dolori epatis et splenis et renū: colice: podagrice: femorū dolori: sciatice: menstrua prouocat et mundat suffocationem matricis et est catarticū sine angustia.℞.aloes.ʒ.xl.agari.ʒ.xxiiij.croci.ʒ.vj.reu.ʒ.iiij.assari:y:eos:scordin:[illegible]: balsamicarpob.ana.ʒ.iiij.costi.ʒ.vij.acori:masticis:garioff. cina.an.ʒ.vj.casie:nucis musca.t.carde.ana.ʒ.iij.epi.ʒ.xviij. spod.ʒ.vij.camedrio.ʒ.viij.myrrhe.ʒ.ij.piperis trium generū: cuscu.ana.ʒ.iiij.squinan.ʒ.ij.gentiane.ʒ.iiij.ameos:scam.an. xviij. ¶Theodoricō emperiton.i.bene aperiens.℞.aloes ʒ.iiij.et.℈.ij.agari.ʒ.j.et ß.assari.ʒ.iij.costi.ʒ.iij.acori.ʒ.iiij.cinā.ʒ.iij.et.℈.j.viola.ʒ.j.spice.ʒ.j.et ß.casie.ʒ.iij.et.℈.ij.reupon. ʒ.iij.squinan.ʒ.j.zinziberis.ʒ.j.coloquintid.ʒ.j.et ß.ameos.ʒ. ij.diagredij.ʒ.gētia.ʒ.j.pireti.ʒ.j.absin.ʒ.ij.squille.ʒ.v.hellebori nigri:stiphi:ypericon:ana.℈.j.serap.opob.casto.an.℈. ij.epithi.ʒ.j.brassice.ʒ.j.et.℈.ij.polip.bdel.ana.ʒ.j.et.℈.j.masticis:sticados:turbith.ana.ʒ.ij. ¶Theodoricō anacardinū valet cū melle lethar.℞.zuccare.ʒ.xx.keb.embli.bdellij:piperis nigri et longi.ana.ʒ.x.zinziberis:mellis:anacar.ana.ʒ.vij. gal.stoca.casto.ana.ʒ.v.cinamomi:operi:daphū.an.ʒ.iij.triti anacardi et in aceto sufficienter septē diebus infusi: in vino ad medium coquant et colent: fex siccetur et nō coquatur anacardi misceant in aceto: mel sufficienter misceatur.

Theodoricō anacardinū.℞.aloes.ʒ.ij.y:eos:casie.an. ʒ.vj.zinziberis: anacard.carpo.ana.ʒ.iij.psilij:spice: myroba.kebu.masti.ana.ʒ.ij.mellis qd sufficit. Item rad.feni.lib.viij.aceti.lib.v.cortices in aceto per septem dies infusos ad.iij.coque et cola et.iiij.ptes aque mellis adde: coque sufficienter et species tempera et da.ʒ.iiij.cum ca. ¶Theodoricon empericō prodest ad omnia vicia mulierꝫ elephan. hydropi.poda.artet.paraly.reumatis: ad guttā oculorꝫ arteriam purgat: vocem clarificat. febrientibus vt miretur patiens: in theriace fastidiosis: dolori stomachi egrotantis: discoloratis et colori pallido: menstrua prouocat: viciꝫ splenis emendat: sitim tollit: famem compescit: da.ʒ.ß.super cibum potest accipi si feceris pilu.ʒ.v.vel.vij.vel.xj.vel.xiiij.vel xl.in duros ventres habentibus.℞.aloes.ʒ.iiij.cina.camedre.acori.ana.ʒ.xxv.casie:croci:reupō.ana.ʒ.xxix.agar.ʒ. xviij.costi:masticis:assari:stiphi:squille:armo.bdellij:hellebori nigri:nardi:ypericon:epi.polip.succi brassice:piperis albi et longi:ana.ʒ.xviij.squinant.zinziberis:myrobal.citri. coloquintid.serap.oppopo.castor.absin.aristo.lon.petro.gentiane.amo.ana.ʒ.ij.diagri.piperis.ana.ʒ.iij.mellis qd suffi

¶Hiera frigiditatē stomachi et epatis ad equalitatē [illegible]ni.purgat: colicam soluit.℞.zinzibe.cinamo.[illegible] gario.su.sal.casie:spice:caride:carda.vtriusqꝫ[illegible] pobal.croci:ana.ʒ.iiij.et ß.scam.ʒ.iij.turbith.ʒ.vij.[illegible] viij.zuccare quantū cetera: aut p catapucias pone.

Tarcan nimiū contractas frigore epatis et stomachi et hydropisi.℞.myroba.beli.embli.piperis[illegible] zinziberis.ana.ʒ.iiij.cina.ʒ.j.carda.vtriusqꝫ gario ʒ.j.et ß.caride.ʒ.j.ceterac: dipeam.an.ʒ.iij.turbith.ʒ.[illegible] ʒ.iiij.croci.ʒ.j.mellis quod sufficit. ¶Al.tarcan.℞.carui vtriusqꝫ:piperis lon.dipeam.zinziberis:cinamo.[illegible]ana ʒ.iiij.scamo.exagium.j.turbith exagia.xx.mellis quod sufficit. ¶Xaranium ad yliū dolorē.℞.myrob.indi et citrini: zinziberis:piperis nigri et longi:cinam o.al.gario.carda. vtriusqꝫ:cimi.olpta.seminis casie:masticis:ameos:[illegible] ratri:an.anisi:exagiū.vj.scam.exagia.iij.turbith exagia.[illegible] mac.exagia.ij.spice:mēte: ana exagia.iij.penid.[illegible] mellis quod sufficit. ¶Al.simile.℞.scamō.exagia.[illegible] bith: exagia.v.macis: carda.zinziberis.an.exagi.[illegible] sambuci. ¶Al.simile valet stomacho et indigestioni.℞. myrobala.indi.ʒ.vj.piperis nigri et lōgi: zinziberis:ana.ʒ.[illegible] carda.gario.ana.ʒ.j.cum penid.tēperant. ¶Al.℞.turbith exagiū.j.scamo.℈.j.ro.spod.croci:ana.℈.j.et ß.zuccare quantum cetera. ¶Al.℞.turbith.ʒ.ß.caride:garioff.ligni aloes ana.ʒ.j.scamo.ʒ.ß.zuccari.ʒ.ij. ¶Al.℞.zuccare.ʒ.[illegible] iij.confice diligenter. ¶Al.℞.amigdal.munda.[illegible] iij.turbith.ʒ.ij.scamo.℈.j.da cum zuccara. ¶Al.℞.turbith: zuccare:zinziberis equale pondus:mellis qd sufficit. ¶Al. ℞.zinziberis.ʒ.xxiiij.preos:anisi:masticis:[illegible] vitriē.i.casie odorifere.ʒ.xviij.ameos:api:ana.ʒ.[illegible] ¶Al. ℞.sisami:anisi:ana.ʒ.j.cina.salis indi.scamo.ana.ʒ.j.[illegible]re.ʒ.iiij.da cū ca. ¶Xaraniū de dactyl.prodest[illegible] hyeme et estate.℞.zinziberis:piperis albi:ana.ʒ.j.[illegible] ij.et ß.medulle dactylorum et extra mundatorū:[illegible] ʒ.iij.mellis quod sufficit. ¶Electuariū purgans[illegible] turbith:squin.aristo.lon.serap.oppoponac:api:[illegible] dus: in vino missa ponantur ad solē liquefacta[illegible] ¶Al.prodest ictericis.℞.scamo.aloes.citrinus[illegible] equaliter: da.ʒ.j.cum melle. ¶Al.ad idem.℞.scamo.[illegible] myrobal.citri.ʒ.vj.eupato:ij ʒ.ij.da cum succo fel. ¶Al. ℞.mali stoca.ʒ.iij.zuccare lib.ij.coque ad tertiā. ¶Al.prurius: hydropicis insipientibus detur cum [illegible] succ.scario.solatri et lupuli.℞.eupatorij:croci:ana.ʒ.j.[illegible]ce: cuscute:an.ʒ.ij.squinā.citru.petro.scamo.ana.ʒ.[illegible] ¶Al.citonidij: epi.ana.ʒ.j.salis indi.myroba.citri.ana.ʒ. ¶Al.℞.tithimalli.ʒ.j.myrob.citri.ʒ.ij.fac puluerē misce dum cum succo margeri vel solatri et ad desiccandum[illegible] ¶Al.prodest cardiacis stomachū confortans cibos[illegible]rit: ventrem soluit.℞.kebul.ʒ.xv.masticis: zedoar.[illegible] namo.ana.ʒ.iiij.turbith.ʒ.xx.scamo.ʒ.iij. ¶Al.[illegible] machum: prodest indigestioni eructationi et colori.℞.myrobal. indi.citrini:zuccare.an.ʒ.j.zinziberis.ʒ.ß.da.ʒ.ij. ¶Al.℞.succi coctanio:ū:lib.iij.mellis.ij.aceti.ʒ.j.scamo.ʒ.[illegible] fac[illegible] ¶Al.℞.succum coctanorū in pane fermentato[illegible] zinziberis:piperis:ana.ʒ.ij.scamo.ʒ.j.mellis quod sufficit da.ʒ.ij. ¶Al.℞.porfatoꝝ lib.j.mellis.ij.zinziberis piperis lon.ana.ʒ.iiij.cimi.ʒ.ij.carda.ʒ.iij.masticis.ʒ.[illegible] scamo.ʒ.x.et fac trociscos. ¶Al.qd feci cuidam[illegible] machum habenti et constipationē et ventositatē[illegible] ptionem digestionis.℞.masticis:croci:spice:cinamo.[illegible] gario fl.mac.anisi:assari:ro.salis gemme.ana.℈.j.et ß.[illegible] zinziberis.ana.ʒ.iiij.turbith:zuccare:ana.ʒ.xv.scamo.ʒ.[illegible] mellis quod sufficit da cum ca. ¶Al.℞.carda.[illegible] ris nigri longi et albi:scamo.ana.ʒ.iiij.[illegible] zinziberis.[illegible] ʒ.vj.penid.ʒ.ß.cum amigd.friantur et cum melle temperetur. ¶Xaraniū purgat phlegma frigidū stomachi[illegible] uat: colicā propter phlegma viscosum et grossum[illegible] tatem curat.℞.passi lib.j.calami:marathi:[illegible] api rad.ana.ʒ.xv.carpobal.xilobal.galle:[illegible] cocta in decem libris aque vsqꝫ ad.iij.et colata ad [illegible] nem coquatur.turbith:zuccare.an.ʒ.xv.zinziberis.[illegible] spice:caride: cardamo.vtriusqꝫ: croci: cube.piperis[illegible] ʒ.ß.masticis:

ʒ.i.ß.masticis scamo.ana.ʒ.vj.mellis quod sufficit. ¶ Electuarium purgans cholerã rub.incẽsam phlegma quoq;. ℞.turbith viola.ana.ʒ.xx.manne.ʒ.x.ro.liquiri.scamo.ana.ʒ.iiij.croci sandali spodij masticis spice cimi.maratri anisi gariofi.asari cucu,cucur.melo.dragaganti.ana.ʒ.ij.fac puluerem: et accipias prunis iuiube sebe.ana.ʒ.ß.opisteni.passu.ana.℥.j.coquant cum.iiij.lib.aque vsq; ad.j.colentur: et cum tantũdẽ zucca.misceantur et puluis temperetur. ¶ Electuarium vio.ꝓdest ad choleram rubeam et incensam. ℞.miroba.citri.viola.absin.cuscute se.feniculi.ana.ʒ.xv.turbith.rosa.ana.ʒ.iiij.puluerizentur: deinde pruna iuiube sebesten.ana.ʒ.iij.coque cum tanta aqua vt cooperiri possint vsq; ad.iiij.et missa zuccara coque ad spissitudinem. ¶ Electuariũ valẽs stomaticis artetricis epaticis dolori pectoris et lateris. ℞.absin.viola.turbith eupa.ana.ʒ.x.rea.succi liquiri.squinan.spodij.ana.ʒ.v.spice masticis.ana.ʒ.iiij.mellis.℥.j.et.ß.tempera cum iulep.

¶ De diafenicon cum pluribus alijs descriptionibus aliorum antidotorum laxatiuorum. Cap. xlvij.

Diafenicon. ℞.dactylorũ.ʒ.c.d.agredij zinzibe.zucca.ana.ʒ.xxiij.et.ʒ.ij.zedoa.gariofi.liquiri.ana.ʒ.ix.musci.ʒ.ij. ¶ Hoc dosen phlegma pigre dividit: stomachũ releuat: appetitũ et digestionẽ confortat. ℞.casie croci masticis cimi.gario.galan.carui macis carculi.mi.piperis longi.ana.ʒ.ij.deroni.zedoarij euforbij vggi corax serici indi asari squinã.costi.dul.amcos ciperi ziloba.ana.ʒ.j.turbith cum amigda.insucta.ʒ.xxiij.zucca.ʒ.lxx.da.ʒ.iiij.cum pauco diagredij et aqua calida. ¶ Antidotũ ad iuuenes cholericos et constipatos dolorẽ in capite habentes appetitu carentes sitim et siccitatem frequenter pa.et potionem bibere nõ valentes. ℞.vio.manne zucca.ana.ʒ.x.rosa.succi liquiritie cuscute cubebe.ana.ʒ.xv.masticis draga.diagre.ana.ʒ.iij.musci.ʒ.j.tempera cũ sirupo de prunis. ¶ Aliud ad cholerã rub.vitã et phlegma et fumũ nociuũ ad caput a stomacho salientem sedat. ℞.turbith.viol.ana.ʒ.xx.manne.ʒ.x.ro.liquiri.diagre.ana.ʒ.v.croci sand.citrini spodij masticis spice cina.maratri anisi garion.asari cucur.dragagã.ana.ʒ.iij.confice cum sirupo qui. ℞.pruna iuiubas ana.c.tamarin.vuc.ana.℥.j.coque in.iiij.lib.aque ad med.et cola deinde cum.iiij.lib.zucca.coque. ¶ Aliud ad stomachum frigidũ phlegma purgat: ventositatẽ tollit et dolorẽ. ℞.cinamo.pipe.lon.spice masti.asari casie.ana.ʒ.ij.caride carculi mi.amcos anisi macis costi.dul.cubebe squinan.ana.ʒ.ß.zinzibe.gala.ana.ʒ.iij.turbith.ʒ.xv.olei amig.dul.ʒ.j.zucca.ʒ.xx.mellis: da.ʒ.iij.cum cali. ¶ Aliud quod purgat phlegma et dolorẽ stomachi placat: ventositatem et inflationem extremam vomitum et singultum ex abundanti phlegmate curat et colorem clarificat. ℞.turbith muncti cum amigdali.dulci.ʒ.xxx.kebu.ro.vio.ana.ʒ.x.liquiri.absin.ana.ʒ.vij.zinzibe.cinamo.maratri anisi spice asari gariofi.masticis.ana.ʒ.iiij.ciperi squinã.galan.sand.citri calcuĩ mi.macis vggi corax carde camedre calami.ana.ʒ.j.zucca.ʒ.xl.da.ʒ.iij.cum cali.ante cibum in apto modo.ʒ.vj.diagre. ¶ Aliud vtile phlegma purgat. ℞.turbith scamo.ana.ʒ.iiij.amcos zinzib,nitri.ana.ʒ.j.et.ß.zucca.ʒ.xx. ¶ Aliud ꝓbatum cõtra podagrã. ℞.hermodactil.ʒ.xx.diagredij.ʒ.ij.cinamo.ali.been al.ana.ʒ.ij.capparis.ʒ.iij.piperis ni.et lon.zinzibe.cinamo.cimi.ana.ʒ.ij. ¶ Aliud. ℞.mirobalano.citrinorum.ʒ.v.piretri.ʒ.iiij.piperis albi.ʒ.j.hermodactil.ʒ.j.cimi.ʒ.j.da.ʒ.iij.in nocte. ¶ Aliud endogene ad idẽ. ℞.zinzibe.piretri spice piperis lõ.ana.ʒ.v.salis gemme ro.ana.ʒ.j.scamo.turbith.ana.ʒ.vij.masticis.ʒ.j.et.ß.zucca.ʒ.xl. ¶ Diarcuñ.choleram rubeã vitam purgat sanguinẽ et phlegma. ℞.kebu.turbith.ana.ʒ.vij.indi.bellẽ.embli.bdellii.ana.ʒ.x.sene cuscute boragi.ana.ʒ.v.absin.anisi maratri.ana.ʒ.iij.frica cũ oleo amigda.mellis quod sufficit: da.ʒ.iij. ¶ Diatriton. ℞.mirobal.citrino.ro.liquiri.diagre.ana.ʒ.vij.masticis spodij sand.citri.nardi croci cinamo.anisi maratri gariofilo.asari dragaganti alece cucu.cucurbi.melo.ana.ʒ.iij.tere et cerne.tamar.passi.manne.ana.ʒ.j.coque in.iiij.lib.succi gra.dul.et ace.ad spissitudinem mellis et pul.tempera: da.ʒ.iij.de tertio in tertium diem. ¶ Aliud antidotũ de vua pas.ad chole.phlegma incensum ventrem purgat. ℞.kebu.ind.citrino.ana.ʒ.vj.cuscute turbith.ana.ʒ.iij.et omnibus adde.ʒ.iiij.diagre.cum rodol.confice: da cum sirupo de cuscute.ʒ.iiij. ¶ Aliud ad choleram rubeam vstam iecur curat: et stomachi phlegma quoq; deponit. ℞.kebu.indo.citrino.ana.ʒ.ß.viola.rosa.amcos cuscute boragi.bell.sene bdellij turbith polipo.absin.sticados vel cuscute liquiri.ana.ʒ.ij.epithimi agarici masticis sal alexandri.ana.ʒ.ij.et.ß.aloes reubar.maratri.ana.ʒ.j.frica cũ oleo amigda.dul.et rosa.deinde triplex pondus vue passe.tere cum puluere et superadde.ʒ.v.diagre.cocti et misti cum pauco oleo viola.vel rosa.tempera cum sapa vue: da.ʒ.iiij.vel.vij.cum aqua in qua pruna mechite iuiube tamarin.polipo.passi vio.rosa.equaliter sint cocta: fumiterre pugillum j.coque in.iij.lib.aque ad.iij. ¶ Aliud ad choleram rubeã et nigrã vstam: et omnem morbũ ex incendio chole.ortum purgat. ℞.kebu.indo.epi.ana.ʒ.xxv.agari.polipo.absintũ cuscute turbith.ana.ʒ.x.masticis salis armonia.maratri anisi.ana.ʒ.iij.frica cũ amigda.coque cũ tantũdem fumiterre: et pulue.tempera: da.ʒ.v. ¶ Aliud ad emorroi.morbũ phlegmaticũ stomachum et epar curat incendium cho.rub.cum phlegmate mitigat. ℞.kebul.bell.embli.ana.ʒ.iij.turbith.ʒ.xx.ro.ʒ.x.ligni aloes spice.carda.ana.ʒ.iiij.frica cum oleo amigda.dulc.iij.da in modum auella.cum ea de tertio in tertium diem. ¶ Aliud ad choleram nigrã et phlegma. ℞.miroba.citrino.bdemullis epi.turbith.ana.ʒ.x.masticis salis armonia.maratri anisi.ana.ʒ.iiij.frica cum amigda.dul.tempera cum rubo.ʒ.ß.da cum.ʒ.j.diagre.sine diagre.ʒ.iiij. ¶ Aliud quod feci cuidam seni emorroi.antiquas habenti cum malo colore frigiditate interiorum membrorum sicut renum et vesice et testiculorum. ℞.kebu.indo.belli.embli.ana.ʒ.xx.origa.acori capsie piperis nigri et longi cinamo.amcos.ana.ʒ.iij.amomi spice croci gariofilo.folij carda.casie sinapis masticis nasturcij se.eruce se.sparagi.ana.ʒ.ij.puluerizatis et cũ amigdalis fricatis: mellis quod sufficit adde. ¶ Dyabolicon vtile mollificato stomacho et eius corruptioni propter diuturnas febres frigiditatẽ sincopim strangurĩã morphee manifestationẽ sine cã manifesta aufert: hydropisi ptisi sine fe.frigiditati totius corporis emorroi.dolori splenis pregnantiũ pas.matricis suffocationi articulorum ventositati inflationi femorum genuũ: et dorsi dolori valet. ℞.bell.embli.indo.piperis nig.et lõ.salis indi et rub petro.salis gẽme et cõto lingue auis fraxini flori thimi.carda.maio.cinamo.bonici origani carpo.radicis cimi.folij api coriandri.ana.ʒ.iiij.casie.ʒ.vij.turbith et passorũ.ana.℥.ij.embli.℥.j.penidij.lib.vj.et.ß.olei sisciani lib.iij.puluerizanda puluerizentur: vuas quoq; in.iiij.lib.aque coque et cola: et casiam in ea liquefac: postea tantũdẽ embli.coquens eos cum aqua predicta donec ad.vij.lib.redeant: tunc cola: deinde fricabis eos cum manu: et iterum cola mittensq; penidij oleum coques ad spissitudinem: et pulue.temperabis. ¶ Dianarcard. ℞.embli.bell.indi.ana.ʒ.xxxvj.zingel.ʒ.cb.carda.ma.ʒ.vij.ciperi.ʒ.vj.et pul.temperetur et in eo duos per septẽ menses maneat: dabis in temporibus: sed tamen ante diem.vij.pul.de tapsia sumat cum sambucei.deinde cum dianacardi.℥.j.in suis temporibus detur.ʒ.j.et.ß.secundum bibẽtis virtutẽ. ¶ Aliud prodest vertigini propter phlegma et chole.nig.stomachum mundat. ℞.embli.ʒ.c.indi.kebu.sticados.ana.ʒ.iij.epi.ʒ.iiij.salis indi.ʒ.ij.bierep.ʒ.x.agari.ʒ.iiij.tempera cum oximel.da.ʒ.ij.cũ cali.mane. ¶ Aliud ad cho.nigrã cum fero dandũ. ℞.miroba.citri.et indi.ana.ʒ.j.tempera cum zuccara. ¶ Aliud purgat cholerã et phlegma: et omnes qui sunt in stomacho. ℞.triũ miroba.vio.cuscute ro.cucu.citru.melo.ana.ʒ.j.bell.embli.cupa.succi absin.agari.ana.ʒ.ß.spodij boragi.ana.ʒ.j.reubar.masti.ana.ʒ.j.tempera cum sirupo vio. ¶ Aliũ.vtile. ℞.kebu.citri.indi.ana.ʒ.j.turbith agari.anisi.ana.ʒ.j.nitri bdel.masti.ana.ʒ.j.diagre.ʒ.ß.confice cum sirupo vio.da.ʒ.v.

¶ De blanca experta et alijs antidotis laxatiuis. Cap. xlviij.

Blanca vtilis cephalargicis et oculorum dolori sanguini.humori et lippis optime facit: et contra omnia que turbãt phantasiam rationem et memoriam mentẽ: paralyticis spleneticis hydropi

cis singulariter medetur. ℞. oppoponac. terebenthi. galbani asse. serapi. casto. armo. sulphuris bdellij antimo. sigic carnis leonis: scamo. euforbij agari. coloquintide helleboꝛi nig. polipo. tapsie pireti scamo. pentafi. asari ciperi peonie dero. came. amo. leuisti. se. rute sangui. draconis poli. ana. ʒ. i. cinamo. masticis carda. marathri macis balsami anisi. ana. ʒ. i. ꝫ ß. aloe. ℈. ij. alij addunt caude porci storacis petro. ash. ʒ. i. ꝫ ß. ¶ Puluis purgans cho. rub. ꝫ phlegma. ℞. citri. kebu. indi. ana. ʒ. iij. turbith belli. ash. ʒ. i. ꝫ ß. frica cũ amigda. da. ʒ. iij. cum tepida post die. ¶ Alius ad choleram nigrã incensam: ꝫ stomachum debilem ad totum corpus viriliter facit. ℞. kebu. indo. citri. se. feniculi cuscute scario. viol. poꝛtula. ana. ʒ. iij. sanda. citri. ꝫ al. spodij. ana. ʒ. i. ꝫ ß. marathri anisi croci masticis garioфilo. spice. ana. ʒ. i. cum amigda. frica ꝫ adde. ʒ. xxx. zucca. da. ʒ. iiij. die post diem cum aqua in qua sint pruna iuiube sesteben tama. ana. ʒ. i. polipo. ʒ. ij. viol. ʒ. vij. coque in. ij. lib. aque ad medium ꝫ cola: da predictũ pulverem cum succo vue acerbe vel maligranati. vel cum calida. ¶ Alius ad idem purgat phlegma. ℞. miroba. indo. ʒ. vij. vio. sene. cartam i boꝛagi sucche. ana. ʒ. iiij. liquiri. polipo. scario. poꝛr. la. cuscute malue. ana. ʒ. iij. sticados absin. epi. ana. ʒ. i. ꝫ ß. turbith. nucis gariofilo. spice cimi. masticis marathri anisi. ana. ʒ. i. bdellij. ʒ. i. ꝫ ß. frica cum oleo rosa. zinzibe. ʒ. xxx. da. ʒ. iij. die post diem. ¶ Alius ad phlegma vtrũq; chole. stomachum frigidum confoꝛtat. ℞. miroba. citrinoꝝ indo. ana. ʒ. iiij. kebulo. embli. cuscu. turbith. epi. sene. ana. ʒ. iij. fenicu. violarũ polipo. ana. ʒ. i. ꝫ ß. absin. folij. ana. ʒ. i. cimi. spice gariofilo. carda. mino. masticis diagaganti. ana. ʒ. i. cum amigdalis frica zucca. ʒ. i. da. ʒ. i. cum cali.

¶ De diversis descriptionibus pilularũ. Cap. xlv.

Pilule auree ad phlegma capitis ꝫ stomachi ꝫ ceteros humoꝛes. ℞. ro. ʒ. vj. ℈. iiij. ocimi. masticis. ana. ʒ. iiij. diagre. croci. ana. ʒ. ß. ꝫ ß. hierepi. ʒ. x. fac pilu. cũ succo scario. vel marathri. da. ʒ. ij. ꝫ ß. vel pilu. ix. vel. xj. ¶ Alie de hiera. Galie. caput ꝫ stomachum purgãs ex chole. ꝫ phlegmate. ℞. croci spice ro. viola. absin. squinan. casie assari masticis carpo. xilobalsa. cinamo. ana. ʒ. i. aloes. ʒ. xij. confice cum succo scario. da. ʒ. ij. cũ melle temperentur da. ʒ. iiij. si plegmaticus est adde nuci coloquĩtide interioꝛis agarici turbith diagredij. ana. ʒ. iiij. ¶ Alie in sene pꝛobate pa. doloꝛẽ in cap. ꝫ stomachi defectionẽ hydropisim ventositatẽ colicam: hec omnia venientia sunt propter cholerã rubeam incẽsam ꝫ in melancholiam mutatã. ℞. kebu. absin. epi. reu. ana. ʒ. ij. se. feniculi cuscute embli. embli. masticis ro. marathri anisi squinã. salis gemme. ana. ʒ. i. pulverizata cum tantũdem pul. hierepi. misceantur. ꝫ cum succo endiuie vel marathri temperetur: da. ʒ. iij. ¶ Alie stomacho vtiles chole. rub. purgant ꝫ nig. et phlegma sine impedimento. ℞. hierepi. ʒ. i. mirobala. citrino. ʒ. ß. indi agarici. ana. ℈. ß. turbith. ʒ. i. epi. amoos anisi. ash. ʒ. ß. diagredij ob. i. confice cum succo scario. da. ʒ. ij. cum cali. ¶ Alie diamastice caput ꝫ stomachum purgant. ℞. aloes masticis. ana. ʒ. vj. turbith. ʒ. x. ro. ʒ. iiij. confice cum succo feniculi in modum ciceris. ʒ. i. dabis. ¶ Alie diamasti. stomachum mundant: doloꝛem capitis auferunt: dantur omni tempore. ℞. aloes. ʒ. iij. masticis. ʒ. i. confice cum succo solatri: da ʒ. ij. ¶ Alie caput ꝫ stomachum purgant doloꝛẽ articuloꝛum soluunt. ℞. aloes turbith mirobala. citrino. ind. absin. ana. ʒ. i. ꝫ ß. diagre. coloquintide interioꝛ. bdellij anisi masticis. ash. ʒ. i. confice cum succo marathri in modum piperis: da. ʒ. iij. cum calida. ¶ Pilule valentes contra fumos a stomacho ad caput salientes ꝫ obscurum visum: ꝫ viscosis humoꝛibus. ℞. mirobala. citrinoꝛum indo. ana. ʒ. iiij. succi liquiritie lilij. ana. ʒ. ij. folij casie squinã. ro. masti. coloq. agarici. ana. ʒ. i. aloes. xxx.

Alie caput ꝫ stomachum purgant omni conueniẽte tempoꝛe estate ꝫ hyeme. ℞. piperis nigri ꝫ longi zinzibe. mirobalano. citrino. ana. ʒ. i. ꝫ ß. tempera cum succo scario. da. ʒ. ij. ¶ Alie diuturnio doloꝛi capitis. ℞. pigre. ʒ. i. apij masticis nasturcij. ana ℈. ß. coloquintide. ʒ. ß. scamo. ℈. ij. salis gemme. ℈. i. absin. ℈. ij.

¶ Alie Gal. cochie. ℞. absin. cole quĩtide masticis [illegible] scamo. equaliter tẽpera cum succo absin. ¶ Pilule [illegible] album mundant stomachum ex phlegmate: ꝫ [illegible] purgant crudos humoꝛes ꝫ indigestos. ℞. mirob. [illegible] masticis anisi ꝫ memithe apij. ana. ʒ. ij. salis. i. ß. aloes quantum cetera: tempera cũ succo coꝛtani. ¶ Pilule de aloe [illegible] marice. ℞. cimi. calami aroma. cinamo. casie xilobalsami squinan. gariofi. ana. ʒ. iiij. coque. in. iij. libris aque pluuialis ad medũ: deinde lauabis. ℥. i. aloes: ꝫ adde croci masticis myrrhe. ana. ʒ. ij. ¶ Alie cõfoꝛtantes stomachũ. ℞. absin. ʒ. v. [illegible] ro. masticis squinan. ana. ʒ. ij. salis. ʒ. i. aloes quantũ cetera: tempera cum succo coꝛtanꝙ. ¶ Alie de [illegible] laua mirobala. cum aqua pluuiali perfecta aromatis [illegible] cum aloe loto fac pilu. ¶ Alie ad doloꝛem stomachi ꝫ [illegible] tum. ℞. aloes loti. ʒ. i. ꝫ ß. spice. ʒ. i. masti. ℈. ß. tempera cum vino puro odoꝛifero. ¶ Alie humoꝛes stomachi [illegible] vel a capite ad eum descendentes deponant. ℞. [illegible] casto. assari spice folij squinan. reu. ana. ʒ. ij. apij [illegible] cos capparis. aristologie rotũde succi absin. ana. ʒ. i. [illegible] aloes. ʒ. x. coloquinti. ʒ. iiij. fac pilu. ¶ Alie apte stomacho ꝫ malo odoꝛi. cerebrum mundant: coitum augẽt. ℞. gariofi. carda. caride macis ligni aloes folij crẽ. sanda. al. [illegible] quedam species carpo. cube. ana. [illegible] campboꝛe [illegible] tempera cum [illegible] ¶ Alie de [illegible] mundant stomachum ꝫ prohibent fumũ ad caput [illegible] hierepi. ʒ. v. turbith. ʒ. viij. salis. ʒ. i. ꝫ ß. [illegible] ʒ. v. scamo. ʒ. vij. aloes. ʒ. xx. fac pulue. tempera cum [illegible] ¶ Alie stomatice. ℞. turbith. ʒ. viij. sal. ʒ. iii. epi. [illegible] ana. ʒ. x. sarcoco. ʒ. vij. coloqnti. ʒ. vij. scamo. ʒ. vi. aloes [illegible] ¶ Alie de hierapi. ℞. hierepi. ʒ. x. mirobala. citri. [illegible] polipo. salis indi. carpo. scamo. ana. ʒ. iij. turbith aloes [illegible] ʒ. ij. bdellij. ʒ. i. ¶ Alie de bdellio propter emoꝛroi. [illegible] lano. citrino. embli. indo. bdellij. ana. ʒ. ij. bdelli [illegible] in succo poꝛri. ¶ Alie de bdellio ad idẽ stringẽtes [illegible] tem ex testiculis ꝫ matrice. ℞. kebu. indo. bel. embl. [illegible] incẽse carabe. ana. ʒ. v. amoos. ʒ. vj. bdellij. ʒ. iij. tempera cum succo poꝛri. ¶ Alie de bdel. propter emoꝛroidas [illegible] ad eas fluẽtem. ℞. kebu. cum oleo [illegible] embli. bell. carabe. ana. ʒ. iiij. cõchule incẽse. ʒ. ij. [illegible] ʒ. ij. bdel. ʒ. v. tempera cum succo poꝛri. ¶ Alie [illegible] dum pessarij ponende in anum sanguinis fluxum [illegible] lent ꝫ ad tenasmonẽ. ℞. acatie [illegible] myrrhe. ʒ. iiij. ꝫ ß. hypoquist. gummi [illegible] ra cum oui vitello. ¶ Alie ad stomachum mundant ꝫ [illegible] sam pollutionẽ veterem ꝫ assiduam. ℞. aloes [illegible] amoos apij bdel. masticis serapi. miroba. citri. ana. ʒ. i. [illegible] gemme. ℈. ʒ. hierepi. ʒ. i. turbith. ʒ. iij. ¶ Alie mundant stomachum ex cho. ꝫ grossis humoꝛibus ꝫ viscosis. ℞. mirob. citri. ceterae masticis zinzibe. miroba. indi. bell. embl. [illegible] mi serap. hiere. ana. ʒ. ij. bdellij. ʒ. v. coloquinti. agari. [illegible] ʒ. i. turbith. ʒ. vij. ¶ Alie ad ventositatem intrinsecam. ℞. [illegible] galle myrrhe. ana. ʒ. i. capparis ceterac. ana. ʒ. ß. [illegible] supponẽdo in ano. ¶ Alie ad hydropẽ ꝫ grossam [illegible] tem. ℞. apij anisi masticis. ana. ʒ. i. aristolo. rotunde [illegible] tiane. ana. ʒ. ij. salis [illegible] ana. ʒ. v. bdel. ʒ. i. tempera cum [illegible] feniculi. ¶ Alie ad hydropisim. ℞. lactis [illegible] pondus coque donec inspissetur ꝫ pilule [illegible] dum ciceris. ¶ Alie ad idem. ℞. [illegible] post desiccati turbith. ana. ʒ. i. apij miroba. citrino. ana. ʒ. i. ¶ Alie ad hydropem yli doloꝛem ꝫ ventositatem ꝫ [illegible] loꝛũ doloꝛẽ ex frigiditate podagrã ꝫ [illegible] ℞. oppo[illegible] naci aloes turbith. ana. ʒ. v. kebu. [illegible] polip. [illegible] ana. ʒ. ij. se. cuscute casto. bdel. mentastri. serap. ana. ʒ. [illegible] li. cum succo mentastri. vel persic. i. maioꝛane. da. ʒ. i. cum [illegible] ¶ Pilule ad yli doloꝛẽ decẽ dãde cum [illegible] ℞. [illegible] ʒ. xxx. amoos kebu. ana. ʒ. x. anisi apij. ana. ʒ. ß. ¶ Alie [illegible] gantes doloꝛẽ. ℞. opobal. casto. ana. ʒ. ij. sapponi [illegible] vitello: bibe. ʒ. ij. vel. ʒ. i. ꝫ. ß. ¶ Alie ad doloꝛem yli. ℞. [illegible] robalano. indo. bell. embli. ana. ʒ. ij. piperis amoos [illegible] bdel. amo. oppopo. ana. ʒ. i. ꝫ ß. salis. ʒ. ß. [illegible] aloes [illegible] ʒ. ix. agarici. ʒ. iiij. ꝫ ß. cum vino albo temperabis. ¶ [illegible] de gallia. ℞. spice folij galan. gariofilo. cinamo. [illegible]

ʒ.ſ.ꝛ ß.ſcamo.croci.ana.ʒ.ſ.epi.ʒ.iij.aloes.ʒ.iiij. ¶ Alie ad ylii
dolorem. ℞.tithimalli.ʒ.ij.ſerapi.rute.ana.ʒ.j. tempera cū
ſucco tithymalli: da.ʒ.ij. ¶ Alie ad idem. ℞.mirobala.citri.
ſe.malue ro.ana.ʒ.x.lingue auis pinee ſe.eruce.zinzibe.yrin
gi mirobala.indo.ſquille aſſe.ana.ʒ.iiij.cū ſucco eruce tempe
ra. ¶ Alie valētes viſcoſis hūorib⁹ inflationi ſtomachi ꝛ ven
tris emot.ylij dolori ꝛ artetice: vrinā: ꝓuocāt: lapidē renū frā
gunt: ſciaticis ꝛ podagricis proſunt. ℞.mirobala.indo.bel.
embli.bdelij.ana.ʒ.iiij.apij aniſi maratri carui ameos origa
ni ro.ceterac ſe.cuſcute hermodactilo.indo.maſticis amomi
ana.ʒ.ſ.zinziberis cinamo.carda.acori ſpice croci caſie.ana.ʒ.
ß.ſerapi.ʒ.iij.pereth turbith.ana.ʒ.viij.aloes.ʒ.xij.tempera
cum ſucco porri.

Alie fetide ad ylij dolorē. ℞.bdel.ſerapi.oppopo
na.amomi.armo.naſturcij coloquinti.aloes epi.
ana.ʒ.x.ſcamo.ʒ.vj.cimi.ſpice croci caſto.aā.ʒ.ij.
euforbij.ʒ.j.tempera cum ſucco porri vel maratri
¶ Alie ad idē. ℞. ſerapi.armo.oppopona. bdel
lij.ana.ʒ.x.turbith.ʒ.xx.coloquintide.ʒ.ij.tempera cum ſucco
porri. ¶ Alie fetide ad omne vicium quod fit ex phlegmate
groſſo ꝛ humido: frigiditatem ꝛ ventoſitatem articulorū cu
rant: membra diſſoluta confortāt: ſciaticis poda.vtiles. ℞.
turbith coloquintide interio.aloes.ana.ʒ.iiij.ſerapi.oppo
pona.galb.bdelij aſe.vergentis ſarcha.diagre.caſto.euforbij
ligni tithimalli ſe.apij ꝛ cicute ſinapij naſturcij ygi.ana.ʒ.
j.confice cū ſucco porri vel braſſice: da.ʒ.ij.cum aqua calida.
¶ Alie de ſerapi.ad hydropiſim ꝛ colicam que fit propter
groſſam ventoſitatē artetic.podagri. ꝛ ſciati. ex groſſis hu
moribus ꝛ vētoſitatē patiētibus proſunt. ℞. ſerapi.turbith
aloes.ana.ʒ.v.lebulo.ſuſtiū tithimalli polipo.ſticados.ana
ʒ.ij.ſe.cicute caſto.bdelij amomi calamenti oppoponaci ani
ſi apij maratri tapſie croci ſcamo.ana.ʒ.j. tempera cum ſuc
co calamenti. ¶ Alie ad dolorem epatis: ſeptericis pro
ſunt. ℞.aloes ſucci eupa.mirobala.citrino.ana. tempera cum
ſucco apij. ¶ Alie ad epatis ꝛ ſplenis oppilationem hydro
pi. ℞.reu.ʒ.vj.ſerapi.bdelij.armo.ana.ʒ.x.oppopona.ʒ.iij.co
conidij in aceto infuſi ꝛ poſt deſiccati cō.iij.turbith.ʒ.x. ſpi
ce polij aloes.ana.ʒ.v.maſticis.ʒ.ij.mirobala.citrino.ʒ.x. em
bli.ʒ.iiij.tempera cum vino. ¶ Alie aperiunt oppilationem
ſplenis ꝛ epatis: proſunt hydropicis. ℞.ſpice.ʒ.iij.agarici
reu.armo.epi.maratri croci camed.ana.ʒ.iij.myrrhe cinamo.
gariofilo.ſquinan.ana.ʒ.ß.aloes.ʒ.vij.confice cum vino vete
ri. ¶ Alie ventoſitati magne dolori epatis ꝛ ſtomachi cum
febre. ℞.aloes.ʒ.v.ſucci eupa.ʒ.j.abſin.ʒ.ß. maſticis cini.ca
ſsie nenuchar apij aniſi.ana.ʒ.j.gariofilo.ʒ.ſ.tempera cum vi
no. ¶ Alie oppilationē aperiūt groſſos humores ꝛ viſcoſos
expellunt. ℞.folij meu myrrhe ſquinan. abſin.maſticis cro
ci.ana.ʒ.ß.apij aniſi bdelij ſerap.ana.ʒ.ſ.aloes.ʒ.viij.turbith
agarici.ana.ʒ.iiij.ꝛ ß.confice cum vino forti. ¶ Alie. ℞. mi
robala.aloes turbith.ana.ʒ.x.ro. ſpice maſticis. ana.ʒ.v. ro.
maſticis ſal indi croci.ana.ʒ.ic.ſcamo.ʒ.ß.aniſi.ʒ.ß. ¶ Alie
℞.ſcamo.bdel.ana.exagiū.j.aloes exagia.ij. ¶ Alie. ℞.epi.
turbith mirobala.citri.ana.ʒ.ij.ſalis indi.ſcamo.ana.ʒ.j.cro
ci.ʒ.ß. ¶ Alie ad oppilationem epatis pectoris ꝛ pulmonis
ꝛ aſmati. ℞.aloes.ʒ.iiij.ſucci liquiritie.ʒ.iij.ſarca.gūmi aniſi
apij.ana.ʒ.j.reu.ariſtolo.lōge.ana.ʒ.j.caſto.ʒ.ß.ſcamo.pinee
ana.ʒ.ij.agarici ſerapi.ana.ʒ.iij.piperis.ʒ.j.tempera cum vi
ſco pſilij. ¶ Alie ad vocem clarificādam. ℞.amigda.vtriuſ
q; ſe.lini pinee penidij.ana.ʒ.ij.dragaganti aniſi gummi liqui
ritie.ana.ʒ.j.tēpera cuꝫ ſucco porri. ¶ Alie ad tuſſim. ℞. dra
gaganti gummi citur.ana.ʒ.ij.liquiritie.ʒ.iiij.tempera cum
decoctione liquiritie.

Alie ad tuſſim ſic ponēde ſub lingua. ℞.paſſi. ſuc.
liquiritie pinee cucu.dactilo.ana.ʒ.iij.yreos poaſſij
ana.ʒ.j.pigre.ʒ.iiij.coloquintide ſtarcoco.ana.ʒ.ij.
tempera cum ſapa. ¶ Alie ad idem. ℞. malue cucu.melo.
citru.cucurbi.amigda.farine fabarum ſe.altee.ana.ʒ.iiij.gū
mi dragaganti.ana.ʒ.v. frica cum amigda.da cū ſuc.pſilij ſi
autem habent dolorem ꝛ anguſtiam addatur ſe.lactu.ꝛ pa
pauerís albi.ana.ʒ.v. ¶ Alie ad epilepſiā. ℞.coloquinti. ſti
cados caſto.ana.ʒ.j. hierepi.ʒ.iiij.da cum ſucco ſquille ad bi

bendum.ʒ.ij. ¶ Alie ad idem. ℞. hierepi.ʒ.ij.ſcamo.coloqn
tide.ana.ʒ.iij.mirobala.indo.ʒ.x.maſticis.ʒ.ij.tempera cum
ſucco epi. ¶ Alie. ℞.ſilſe.ariſtologie vtriuſq; caſto.ſalis in
di.ana.ʒ.iij.peonie trociſci ſquille.aā.ʒ.vj.agarici.ʒ.xij.hiere
pi.ſticados epi.ana.ʒ.x.polipo.ʒ.vj.coloquintide.ʒ.xj.turbith
ʒ.xv.mirobala.indorū bell.ana.ʒ.iij.lapid lazuli.ʒ.xij.mirobà
lano.citrinorū hellebori nigri. camedre camepi.ana.ʒ.vij.tē
pera cum aceto da ſm vires pa. ¶ Alie ad morphea epilep.
choleram nigrā purgāt. ℞.hierepi.ʒ.vj.epi.ʒ.x.lazuli.ʒ.vij.
ſcamo.coloquinti.hellebo.ni.ſpice.ana.ʒ.ij.tempera cū mel
le. ¶ Alie diatapſie.i.ceterac.i.herba ſimilis polipodio ad
paralyſim ꝛ omnē torſionē ꝛ omnes infirmitates podag.ylij
dolorē ventoſitates ex frigido curat. ℞.aloes.ʒ.x.mirobala
no.citrino.ʒ.v.ſciaſci ygi.coral.coloquinti.interioris.ana.
ʒ.iij.cōfice cum ſucco porri.da.ʒ.ij.cum calida. ¶ Alie.diata
pſie valent mollitiei paraly.dolori genuū ꝛ femorū. ℞.miro
bala.ʒ.x.aloes ceterac ſalis indi. coloquintide.ana.ʒ.ij.pe
nidij.ʒ.iiij. tempera cum ſucco porri. ¶ Alie valent morbo
phlegmati.ꝛ dolori genuū ꝛ dorſi ꝛ paralyſi. ℞.zinzibe.pi
peris nigri ꝛ longi coloquin. ceterac ameos mirobala. citri
norū bell.embli.turbith.ſcamo.croci caſto.aā.ʒ.ij.armo.her
moda.ſerapi.bdelij.ana.ʒ.x.aloes.ʒ.xx.tempera cum ſucco
porri. ¶ Alie tremori. ℞.pirethri caſtorei ſalis ceterac.ana.ʒ.
ij.ſerapi.ʒ.iiij.ſuc.coloquinti.elacterij.yrc.ana.ʒ.ij. ¶ Alie
ad idem. ℞.hierepi.ʒ.x. centaur. coloquinti.caſto.ſalis.ana.
ʒ.iiij.nitri.ʒ.v. ¶ Alie mollitiei membrorū. ℞.hierepi.ʒ.x.cē
tauree.ʒ.iij.coloquinti.caſto.ana.ʒ.ij. ¶ Alie ad idem. ℞.co
loquinti.agari.euforbij ſerapi.bdelij.ana.ʒ.j.aloes.ʒ.ij.tem
pera cum ſucco porri. ¶ Alie mollitiei dolori dorſi ꝛ poda.
℞.armo.oppopona.naſturcij.ana.ʒ.iiij.coloquintide.ʒ.vj.
¶ Alie de euforbio valent epilepſie paralyſi de materia fri
gida ꝛ groſſa. ℞.turbith coloquinti.mirobala.indo.ana.ʒ.iij.
eufor.ʒ.vj.hierepi.ʒ.viij.bdel.armo.oppopo.ſerapi.aſe. ſar
cocole.ana.ʒ.ſ.tēpera cuꝫ ſucco porri. ¶ Alie de eufor. ad pa
ralyſim ꝛ dolorem articulorum qui fit ex humore frigido ꝛ
groſſo.mollitiem membrorū diſſoluit: ꝛ tremorem curat. ℞.
turbith zinzibe.coloquinti. mirobala.indo.ana.ʒ.iij. eufor.
ʒ.vj.yerc.ʒ.ic.piperis nigri del.armo.galbani oppopona.ſa
lis gemme ſerapi.aſe.ſarca.maſti.caſto.diagre. apij ameos
ſe.cute.ſinapij ygi cocas aniſi.ana.ʒ.j.ꝛ ß.confice cum ſucco
porri vel mente vel apij da.ʒ.ij.cum calida. ¶ Alie hermo
dacti.articulorum dolorē ex humore groſſo ꝛ viſcoſo curant
podagricī ꝛ ſciaticis dolo.dorſi ex phlegmate ſubueniūt. ℞.
turbith lebulo. ſicomche coloquintide euforbij agarici reu.
ana.ʒ.ij.aloes.ʒ.iij.diagre.ſarco.caſto.ſerapi.oppopo.bdelij
armo.galbani.ana.ʒ.j.croci ſquinan.maſticis ſalis petro.ſe.
apij ſe.cicute ygi.ana.ʒ.ß.cōfice cuꝫ ſucco feniculi: da.ʒ.ſ.cū
calida. ¶ Alie hermodactilorū pſunt artetícis podagricis de
materia frigida ꝛ groſſa ꝛ ventoſa pa. ℞. lebulo. turbith
hermo.agari.reu.ana.ʒ.j.aloes.ʒ.iij.ſcamo.euforbij ſarco.ca
ſto.oppopona.ſerapi.bdel.armo.ana.ʒ.ſ.croci. ſquinan.ma
ſticis caſie ſalis gemme apij aniſi ſe.cicute acori. ana.ʒ.ß.tē
pera cum ſucco feniculi. ¶ Alie podag. ℞. mirobalano.citri
norum hermodactilorū.ana.tempera cū ſucco fenicu. ¶ Alie
℞.ſalis indi.origani.aā.ʒ.ij.mirobalanorū citrinorum embli.
belli.zinziberis.ana.ʒ.iij.bdelij.ʒ.vij.hermoda.ʒ.xij.penidij
ʒ.xv.ceterac.ʒ.xiiij.turbith.ʒ.xx.aloes.ʒ.x.tempera cum ſuc
co porri. ¶ Alie dolori artetico. ℞.aloes.ʒ.xv. maſtic. carpo.
indi.ana.ʒ.v. mirobalano.ʒ.viij.dragagan.piperis albi. ana.
ʒ.ij.pirethri.ʒ.iij.turbith.ʒ.xx. ¶ Alie. ℞. aloes.ʒ.ſ.mirobala
norum indo.gariofilorū.ana.ʒ.iij.tempera cum ſucco caulium.
¶ Alie ad dolorē femorū ꝛ matricū mēſtrua ꝓuocāt. ℞.apij
ameos aniſi naſturcij.ana.ʒ.ij.ceterac acori polipo.calamen
ti cētauree coſti.ſalis gemme.ana.ʒ.ß. ¶ Alie ad dolorē ge
nuū. ℞.ſerapi.bdelij apij ariſtologie rotunde myrrhe cro
ci cini.ana.ʒ.j.acori ſinapij piperis longi zinziberis.ana.ʒ.ſ.
ceterac.ʒ.iiij.aloes.ʒ.xx.pereth.ʒ.xj. ¶ Alie ad dolorem den
tium dorſi ventris vulue veſice frigiditati inteſtinorum pro
ſunt ꝛ ſtomachi. ℞. aloes agari.ana.ʒ.j.ꝛ ß.naſturcij.ʒ.ij.co
loquinti.ʒ.ij.ꝛ ß.turbith.ʒ.ſ.tempera cū ſucco caulium. ¶ Alie
proſunt artetícis podagricis dolori genuum ꝛ dorſi. ℞. ori

gari salis gemme nigelle.ana.exagiū.j.nasturcij.ʒ.iij.masti/cis.ʒ.ix.tempera cum succo caulium. ¶ Alie arteticas poda/gricas. ℞.mirobalanorum citrinorū belli.embli.ʒinʒiberis.ʒ.ij.ceterac.exagia.xiiij.ozaga . exagia.vj.hermodactilo.xij.pe/nidij exagia.iiij.gummi exagia.vij.bdellij.exagiū.j. tempera cū succo porri. ¶ Alie ad dolorē renū femorū sciaticā. ℞.se/rapi.armo.bdellij.castorei oppoponaci.pipe.lōgi cinamo.ʒin/ʒibe.apij ameos anisi myrrhe croci.ana.ʒ.j.aloes epi.agarici ana.ʒ.j.⁊ ß.aristologie longe cētaurec cassie.ana.ʒ.ij. miroba/lanorū citrinorū hermodac.ana.ʒ.ij.⁊ ß.ceterac coloquintide acori salis gēme.ana.ʒ.j.tempera cū succo acori. ¶ Alie ad idem. ℞.mirobalanorū.ʒ.x.aloes.ʒ.xx.ceterac salis coloq̄n/tide.ana.ʒ.ij.serapi.ʒ.iij.penidij.ʒ.iiij.piperis nig.⁊ longi.ali. ʒ.j.tempera cum succo porri. ¶ Alie ad poda. ℞.turbith.ʒ.xxx.epi.ʒ.xij.carpo.indi. ʒ.x.sarco.ʒ.viij. coloquinti.ʒ. vj.sca/mo.ʒ.vj.aloes.ʒ.xx. ¶ Alie. ℞.turbith.ʒ.xj.coloquintide.ʒ.xx.diagre.ʒ.x.sarca.ʒ.v. ¶ Alie phlegma. ℞.aloes.ʒ.iiij.mirobalanorū citrinorum indo.ana.ʒ.j.salis.ʒ.ß.agari.ʒ. iij. cōfice cum succo scario.vel brassice. ¶ Alie ad cholerā rubeā. ℞.mirobalanorum citrinorū hiere.ana.ʒ.ij.scamo.ʒ.ß.scarpenidij.ʒ.j. ¶ Alie ad idem. ℞.mirobalanorum citrinorū.ʒ.vj.belli.embli.ali.ʒ.ij.ro.ʒ.iij.succi absin.ʒ.iij. apij salis.ali. ʒ.ij.hiere cum aloe loco.ʒ.v.scamo.alie in coctano.ʒ.iij.agarici fumuli.ana.ʒ.iiij.tempera cum succo scario. ¶ Pillule pro/sunt cholere nigre. ℞.hiere.epi.ana.ʒ.iiij.agarici.ʒ.ij.helle/bori nigri.ʒ.j.scamo.ʒ.ß. ¶ Alie ad cholerā nigrā durum ad dissoluendū. ℞.hiere coloquintide scamo.agari.lapid lazuli epi.bdellij turbith.ana.ʒ.vj. ¶ Alie ad idē. ℞.aloes epi. po/lipo.coloquintide agari.ana.ʒ.j.mirobalanorum indo.ʒ.x.v.cinamo.spice scamo.carpo.croci.ana.ʒ.ij. ¶ Alie. ℞.epi. gar/iofilo.ana.ʒ.iiij. polipo.hierepi.ana.ʒ. viij.mirobalanorū in/dorū lumulū folij.ali.ʒ.v.petro.ʒ.ij.lapid lazu.lon.ʒ.iij. ¶ Al. ad choleram nigrā. ℞.turbith.ʒ.iij.salis indi.ʒ.ß. scamo. ℈.j.epi.ʒ.ß.tempera cum succo caulium. ¶ Alie. ℞.apij.ʒ.j. aga/ri.aloes.ana.ʒ.ß. coloquintide salis indi. ana. ℈ .j.tempera cum succo serapi. ¶ Alie de lazulo melācholi. ℞. piretri lazu/li loti.ana.ʒ. iij.gariofilo.anisi.ana.ʒ.ij.scamo.ʒ.ß.agari.ʒ.v.epi.ʒ.iiij.hierepi.ʒ.viij. ¶ Alie ad scabiem ⁊ pruderē. ℞.epi. agarici mirobalanorū citrinorum.ana.ʒ. v.aloes coloquinti de fellis tauri.ana.ʒ.ij.scamo.alcine.ana.ʒ.ij. ¶ Alie ad sca/biem. ℞.oppopo.armo.serapi.bdellij sarce.ana.ʒ.v.aloes.ʒ.xv.agari.ʒ.vij.coloquintide.ʒ.iiij. ¶ Alie periodicis febribus prosunt dolori epatis. ℞.aloes succi eupato.absin.miroba/lanorum citrinorū.ana.ʒ.iij.masticis.ʒ.j.croci.ʒ.j.reu.ʒ.ij.tē/pera cum succo saf.da.ʒ.ij.in nocte. ¶ Alie diuturnis febri/bus et humoribus diuersis. ℞.masticis succi absin.eupato. liquiricie.ana.ʒ.j.mirobalanorum citrinorū.ʒ.j.⁊ ß.apij mara/tri anisi.ʒ.ß.croci rosa.ana.ʒ.ij.⁊ ß. hierepi.ʒ.x. tempera cum succo maratri:da.ʒ.ij.cum calida in nocte. ¶ Alie diuturnis febribus dolori epatis notie hydropisi. ℞.succi absin. succi eupatorij mirobalanorum citrinorū aloes masticis croci reu/bar.lacce lote anisi fumuli pigre equale pondus:tempera cū succo solatri:da.ʒ.j.in nocte cum calida:si habeant tussim ad datur liquiritie parum. ¶ Alie diuturnis febribus. ℞.de ro. troci.lacca.succi eupa.bedegar.ana.ʒ.iij. absin. sconche. ali. ʒ.j.⁊ ß.mirobalanorum citrinorum cuscute.ana.ʒ.iiij.turbith ʒ.x.agari.aloes.ana.ʒ.ix.salis indi.ʒ.ix.tempera cū succo ma/ratri da.ʒ.j.⁊ ß. ¶ Alie febrientibus dolori epatis ⁊ splenis. ℞.trociscos de berberis succi eupato. succi absin . mirobala/norū citrinorū equale pondus:tempera cum succo solatri . ¶ Alie ad quartanā febrem. ℞. costi spice myrrhe came. ci/namo.croci assari squinan. carpo. amo.scordei folij aristolo/gie rotunde mastice gariofilo.hellebo.nigri genci. ana.ʒ.ß. agarici polipo.ana.ʒ.ij.⁊ ß. aloes loti.ʒ.vij.da.ʒ. ij. cum cali. ¶ Alie ad idem. ℞. mirobalanorum succi eupato.ana.ʒ.ij.na/sturcij.ʒ.ij.ase.ʒ.ß.da sm virtutem. ¶ Alie ad idem. ℞. epi. mirobalanorum indo , anisi maratri hellebori succi eupato. ana.ʒ.ij.salis.ʒ.ß.aloes.ʒ.vj.⁊ ß.da sm virtutem. ¶ Pillule colicis prosunt ⁊ cōplexioni frigide ⁊ humide ⁊ quartane et dolori splenis. ℞.aloes coloquintide.ana.ʒ.v.nasturcij nigel/le sinapis mirobalanorum indorum.ana.ʒ.ß.ase.ʒ.j.tempera cum succo porri.

Hic dibus febribus cholericis hūidis stomacho ⁊ ablato appetitui psunt. ℞.ros.ʒ.j.citri.rub. ana.ʒ.j.⁊ ß.masticis.ʒ.ß.succi eupato.mirobalano/rum citrinorum.ana.ʒ.ij.hiere.ʒ.v. ¶ Alie ex ga/riofilo. ℞.carda. gariofilo.caride carpobalsamo. ana.ʒ.x.musci.ʒ.ij.ligni aloes.ʒ.ij.tēpera cum oleo rosaceo. ¶ Alie purgant cholerā rubeā ⁊ nigrā ⁊ phlegma sine mo/lestia. ℞.sera.turbith hermodactil.vel ro.capillo.dragagā. squinātum apij anisi mara. epithi.cuscute absin.alc.eupato.gal/bani serapi. croci iecu gariofilo.vggi.costi.ana.ʒ.ß.mirobalanorū citrino.ʒ.j.belli.embli.liquiritie.polipo.ana.ʒ.j.confi/ce cum succo scario.da.ʒ.iij.cum calida. ¶ Alie ad fluxum ventris stringendū. ℞.ameos.apij.myrrhe croci thuris.ali. ʒ.ß.da.ʒ.j.vel.ij.cum ouo sorbili. ¶ Alie ad tussim psunt. ℞. myrrhe casto.galbani dragagan.opij stoca.ana.ʒ.j.ind. ʒ. iiij. ¶ Alie purgant stomachum a cholera ⁊ phlegmate ⁊ di/gestionē cōfortat. ℞.mirobalanorū citrinorū lacca.ana.ʒ.v. belli.embli.ro.vio.lene cuscute epi.polipo.liquiri.⁊ fumu/li absin.calculū mi.ana.ʒ.vj.calculi ma.croci mara. anisi squi/nanti. vggi bdel.dragagan. salis agarici sarco.ana.ʒ.ß.con/fice cum succo scaf.da.ʒ.iiij.cum diagre.ad libitū. ¶ Alie p/fuerūt cuidam iuueni nullisq3 medicinā nisi has pillulas accipi/ebat:acutā febrem et cholera habentis:⁊ incensione fumuli lec/tiuū enim abominabatur. ℞. vio.ro.cuscute fumuli borag. ʒucca.ana.ʒ.ij.dragagān masticis spodij.ana.ʒ.j.spice gario/filo.ana.ana.℈.j.confice in aqua in modum piperis:da ex/agia.v.vel.ʒ.ij.cum calida. ¶ Bandoni. ℞.caride berbe.lo li.spod.ligni aloes corali.ana.ʒ.v.lebul.ro.borag.ali.ʒ.ß. cyani purpuree gemme masticis squinan.ana.ʒ.ij.gariofi/lo.cinamo.gallie calculi carda.zeruṁq3.ana.ʒ.j.sempervi/uij.ʒedoar.doro.caride.asari amo.meumad petr.lapid.ali. ʒ.j.musci.ʒ.ß.formidolosam cogitationē delet:mentem pa/stat:cardiace cordi ponderosi stomacho ⁊ epati ypochon/potomiā:⁊ inflationem ventris soluit:singultū ⁊ abomina/tionem soluit:acetosum ructatum veneris:suffocationem ma/tricis que non impregnatur pre nimio hu. curat.ʒ.j.

Alie cibum ⁊ post apojima de aloe valent contra dolorē in capite patienti:⁊ in stomacho corruptio/nem propter humores cholericos ⁊ phlegmaticos in eo coadunatos:⁊ ventositatem propter debilitatem dige/stiue. ℞.mirobalanorū citrinorū lebu.ana.ʒ.ij.absin.calce te se.fumuli belli.embli.ana.ʒ.ij.ro.masti.mara.anisi.ali.ʒ.j.coquantur in.iij.lib. aque ad.iij. ⁊ colentur : cum ad ʒ.iij.aloes admisceātur atq3 mane nimis.ʒ.ij.potū detur. ¶ Apozima valet cuidā seni pa.epilep.paralis.ventositatē in articulis scotomiā ⁊ vertiginem duritiem opilationis pro melancholicos ⁊ phlegmaticos humores. ℞.lebu.indo.sti/cados.ana.ʒ.x.ʒinʒiberis turbith reu.aristologie longe colo/quinti.agari.sene piretri.ana.ʒ.ij.squinan.masticis.ameos asari cassie costi maratri anisi spice carda.cube.gariofilo.ana. ʒ.j.coquantur in.vij.lib.aque ad.iij.⁊ colata addantur.lib. ʒucca.ʒ.iiij.potentur:sed bis bibitis renes ⁊ in eius ingua grauitas faciei tortura rubee in capite:vnde fiat ... has pillulas acciperet:optime enim sunt in mundificando a pite ⁊ in curandis ceteris passionibus phlegmati. ⁊ venād tate oculorum. ℞.turbith.lebu.agari.sticados epithi.ana. ʒ.ij.reu.aristolo.lon.ʒinʒibe.bdellij.ana.ʒ.j.⁊ ß.masticis ana sinapis se.cicute apij anisi ameos piperis longi piretri lilo petro.ana.℈.j.pulueris hierepi.ʒ.vj.tempera cum succo ma/ratri:da.ʒ.j.vel.ij. ¶ Apozima cuidā hydropisim patienti stomacho corruptionem duritiē egestionis. ℞.rute calami et absin.borag.liquiritie scadhe.ana.ʒ.v.masticis maratri ani si squinam.polij.ana.ʒ.ij.cum.vj.lib.aque ad.iij.coque:deinde ʒ.vi.pul.hierepi.da.ʒ.iiij.cum exagijs.iij.amigda. ¶ Apozi/ma de aloe mundat stomachū ⁊ caput ⁊ dolorē frontis ⁊ ... pitis foetem ⁊ continuū soluit hemicraneā ⁊ febres diutur/nas. ℞.mirobala.citrino.ʒ.ij.belli.embli.indi.lebu.ana.ʒ.j. masticis.ʒ.iiij.cuscute.ʒ.v.ceterac.ʒ.x.bedegar.ʒ.iij.absin. v.in.iiij.lib.aque coquantur ad medi.⁊ colatae addantur ʒ.v.hierepi.⁊ ad solē in vase vitreo ponatur:da...

tio in tertium diem: ad omnia supradicta mirabiliter prodest. ¶ Aliud de agari. et epi. ℞. epi. miroba. citri. indo. ana. ʒ. x. coque in tribus lib. aque usque ad. j. et cola. ¶ Al. dolori stomachi et vomitui et colice passioni epatis et splenis dolori, et feb. phlegmati. ℞. anisi. ʒ. vj. masticis spice. ana. ʒ. j. ¶ Al. oppilato epati et ycterice et spleni. ℞. cupa. absin. spice asari masticis rub. capil. vene. reu. eiloibal. ana. ¶ Al. spleneticis ieureticis duritiei stomachi. ℞. cassie spice costi. ana. ʒ. j. squinanti anisi api. ana. ʒ. iij. capil. vene. reu. eiloibal. ana. ʒ. j. ¶ Al. oppila. epatis ictericis spleneticis. ℞. cupa. absin. spice asari masticis rubee. ana. ʒ. j. ¶ Al. hydropi. ℞. camedre. camepi. petro. libani ysopi squinan. spice aristologie longe genciane. epi. dauci. ana. ʒ. j. aloes. ℥. iij. coque in. iij. lib. aque usque ad tertiam da. ʒ. iij. ¶ Apozima valens hydropi sine feb. ℞. yreos. ℥. j. urine capre. ℥. ij. da cum apozimate aloes. ʒ. ij. ¶ Apozima de cupa. valet quartane et quotidiane. ℞. indo. passorum mundatorum fumuli bedegar cupa. scudhe equaliter. ¶ Al. de ranis feb. continue epati et stomacho et difficultati urine. ℞. apij marathri rad. squinan. capillorum vene. anisi masticis equaliter. ¶ Apozima de absin. diuturnis feb. urinam et menstrua provocat. ℞. apij anisi asari absin. marathri squinan. masticis equale pondus. ¶ Apozima valet nimio rigori cum febre diuturna. ℞. ro. coriandri. ana. ʒ. ij. apij origani seseleos. ana. ʒ. iij. da. ʒ. iij. ¶ Al. nimio rigori cum feb. ℞. ciperi silio gemme. ana. ʒ. v. ¶ Al. rigori cum febre. ℞. ciperi calamenti equaliter: dabis. ℥. cum succa. ¶ Apozima ysopi ad tussim dolori pectoris et coste. ℞. liquiri. ʒ. x. capillorum vene. ʒ. xiiij. sebe. ʒ. iij. passorum. ʒ. xx. iuiuba. xxx. ficus. viij. ysopi. M. j. coque in vino albo postea cola. ¶ Apozima ad tussim et debilitatem pectoris. ℞. liquiritie. ℥. j. nucleorum se. bombi. ana. ʒ. iij. amigdala. amararum fenugre. ana. ℥. ß. reu. lacce fenicu. ana. ℥. ß. in. ij. lib. aque ad medium coquitur: da cum sirupo vel sol. bibat. ¶ Apozima ad reliquias hemitritei. ℞. liquiri. apij radicis marathri ana. ʒ. ij. scudhe cupa. ana. ʒ. ij. origani masticis mentastri. ana. ʒ. iiij. manne. ʒ. xx. in. iij. lib. aque coquantur ad medium, et. ℥. ij. bibantur. ¶ Apozima de aloe valet al. morphee. ℞. ysopi ameos masticis epi. ana. ʒ. v. mirobala. indo. sene. ana. ʒ. v. belli. embli. turbith. ana. ʒ. vij. passi munda. ʒ. xx. coquatur in. iij. lib. aque ad medium et cola: deinde. ʒ. v. bulliant bibatur cum hierapi. ¶ Apozima catarti. cholera rubeam purgat et phlegma et corpus calidum. ℞. trium mirobalanorum. ana. ʒ. v. viola. ro. ana. viij. boragi. spoli citri. liquiritie. ana. ʒ. iiij. se. feniculi scudhe bedegar sand. alb. et ru. berbe po: tu. ana. ʒ. ß. se. cuscute fumuli epi. ana. ʒ. j. liiij bdellij. ana. ʒ. j. coque cum. ij. lib. aque donec tota consumatur: inde succi solatri sinapeos. ana. lib. ß. coque ad tertiam. ¶ Aliud ad idem. ℞. mirobala. indo. ana. ʒ. iij. ro. vio. dragagan. ana. ʒ. ij. polipo. epi. absin. turbith sene. ana. ʒ. j. se. fenicu. apij anisi. ana. ʒ. ß. prunorum iuiuba. mechite ana. ʒ. xx. uve passe. ʒ. xx. tamarin. ʒ. x. coque in. iiij. lib. aque usque ad quartam partem: deinde cola et mitte super reubar. dragagan. bdellij masticis. ana. ob. ß. dragaganti fm placitum zuc ca. ℥. ¶ Aliud quod choleram rubeam purgat. ℞. iuiub. mechite prunorum. ana. grana. xx. boragi. ʒ. v. liquiritie. ʒ. v. se. malue. ʒ. j. coque in. ij. lib. aque ad medium et cola et cum calidum fuerit supermitte mirobalanorum citrinorum indo. ana. ʒ. v. se. cuscute fumuli vio. ana. ʒ. iiij. ro. ʒ. ß. absin. sand. albi port. se. ß. ana. ʒ. iij. cassie fi. tama. ana. ʒ. x. hec die ac nocte in aqua maneat. inde coquantur colentur et addatur. ʒ. j. de zuccara. ¶ Aliud ad ventositatem epatis et cordis et stomachi et splenis valet et calefacit. ℞. radi. feniculi. sca rio. apij ana. ʒ. x. ligni aloes cuscute fumuli. ʒ. vj. scudhe capillorum vene. rosa. ʒ. ß. absin. ʒ. j. coque in iiij. lib. aque usque ad. ij. et maneat die. j. postea adde miroba. indo. bebu. ana. ʒ. v. manne. ʒ. x. zucca. ℥. j. ¶ Al. ad melancholicum dolor. ex frigiditate et choleram rub. aufert. ℞. passi. ʒ. xxj. se. croci hortensis. ʒ. vj. coque cum. ℥. viij. aque ad medium mittens desuper bebu. indo. ana. ʒ. vij. rosa. vio. sebest. ana. ʒ. iiij. bedegi. fistu. capillorum vene. enula. M. j. se. fumiterre scariole. ana. ʒ. iij. preme et cola et dissolue ibi manne cassie. ana. ʒ. v. cola ad dens reub. bdel. ana. ob. j. zuccari. ℥. j.

¶ De diversorum sirupporum descriptionibus et aliorum plurium antidotorum. Capitu. xlv.

Irupus quem cuidam iuveni feci habenti continuam febrem et acutam de sanguinea materia febricitans cum incensione et acutam complexionem patiebatur: qui in omni calida et acuta passione probatus magne utilitatis inventus est. ℞. pruno. iuiub. sebest. singulorum numero. c. ozicteni. ʒ. xl. vio. manne. ana. ʒ. xxx. omnia in. x. lib. aque coquantur ad medium: et in. iij. lib. zucca. cum calamento misceantur: et lib. j. succi maligra. acc. et sufficienter recoquatur: da. ʒ. j. cum aqua frigida: et siticulosis etiam et in estate aquam cum eo temperatam dabis. ¶ Sirupus compositus siccitate in nostris partibus supervenientie causa non ex flatis pluvie quem quidem vento septentrionali assuefecit et quam plurimi enim sint calidi: catarrus tussis et acuta corriza pleureticis qui vero iuvativus eorum existit. ℞. iuiube sebest. ambor. c. vio. manne. ana. ʒ. xx. liquiri. boragi. ana. ʒ. x. se. malue se. citonior. ana. ʒ. v. omnia in. vj. lib. cocta ad medium colentur: et in colamento. ij. lib. de zucca. mittantur: et suc. maligra. aceto. lib. j. et sufficienter coquantur. da. ℥. j. cum aqua frigida: et aqua cum eo temperata statim habentibus tribuatur et tussientibus propter ptisim consumptis optimus est. ¶ Electuarium ad stranguriam urine propter renum et vesice frigiditatem maxime congruum senibus et hyemali tempore. ℞. masticis zinzibe. ciperi gala. marathri. ana. ℥. x. thuris cassie olibani pulverizatis mel quod suf. da. ʒ. j. cum melle ro. vel vino odorifero. ¶ Pulvis congruus in renibus et vesica calorem habentibus: ardorem, etiam et punctionem urine amputat suspectionem quoque stranguria. ℞. melo. se. pinee pend. ana. ʒ. x. se. cucu. draga. liquiri. succi porri. ana. ʒ. j. amigda. ʒ. vij. malue se. apij ana. ʒ. ß. omnibus pulverizatis. ʒ. j. cum sirupo ro. dabis. ¶ Pulvis valens ad diabetem. ℞. spodij ro. ana. ʒ. vij. sumac lactu. se. dragagan. succi liquiri. sand. alb. gumi se. porri lentium munda. coriandri in aceto infusi se. ro. ana. ʒ. j. et ß. yucca. ʒ. v. omnibus pulverizatis. ʒ. iij. cum sapa vel sirupo dabis. ¶ Electuarium expertum in quodam iuvene defectionem coitus habente propter complexionem frigidam et defectionem spermatis quoque paucitatem propter testiculorum frigiditatem. ℞. iringi radi. zinzibe. piperis longi cinamo. pinee. ana. ʒ. x. eruce se. sparagi se. cepe se. pol. ciceris. ana. ʒ. v. lingue avis costi dul. croci been alb. et ru. ana. ʒ. iiij. fac pulvere, mel quod suffi. da cum hydromelle in modum nucis: vel cum isto ciceris: comedant annuales agnos cum rapis sparagis decoctis et assa: iubeas quoque ut femur et testiculi cum apozimate iungatur. quod. ℞. sambucci. muscel. ana. ℥. j. casto. piperis piretri galang. costi. ana. ʒ. j. pulverizanda pulverizentur: et cum oleis his temperetur et calefacto inungantur. ¶ Pessarium in quadam iuvene muliere probatum que non poterat concipere propter pinguedinem multam in vulva. ℞. aluminis castor. sagapeni galbani galan. piperis oppo. ana. ʒ. j. musci ambre. ana. ʒ. ß. tempera cum vino veteri: et in modum glandium formentur: et unum a medio die usque ad vesperam positum maneat: assuescat diatrion piperion.

Lectuarium quoddam iuvenem adiuvans tussim patientem cal. et sicca. et asperitate corporis consumptionem absque emissione sereatus. ℞. iuiub. sebeste. ana. c. liquiri. ʒ. xx. coctio in. vij. lib. aque ad. iij. et colatis adde penid lib. j. et coque ad mellis spissitudinem: deinde draga. succi liquiri. amigd. dul. ana. ʒ. x. se. po: tu. cucu. cucur. melo. amigda. amara. ana. ʒ. iiij. se. lactu. ʒ. ij. pulverizata cum sirupo confectione temperabis: mane. ʒ. iij. dabis et comitum cum tussi ex eo in modum avellane sub lingua tenendum. ¶ Pulvis ad sanguinem stringendum. ℞. simphiti sand. drag. reu. ana. ʒ. j. ceratis corallis cornu cervi usti. ana. ʒ. ß. dabis. ʒ. ij. vel. iij. cum suc. plantagi. ¶ Emplastrum ad idem: cera lapda. bolus cum scotula positum et stipulas cum simphito manducatum non mundificato et cum gravem odorem habentibus posthac. ℞. acatie. ʒ. x. ro. squinanti sanda. ciperi sand. frond. pomorum citri. lauri. ana. ʒ. x. gallie musci. ana. ʒ. iiij. pulverizata cum aque ro. temperabis: quibus et siccatis in pul. redactis lavent ex eis. ¶ Aliud valde bonum. ℞. nucum vel acatie ʒ. xxx. corticis malorum. melo. et malo. citoniorum pomorum citri sicca torum sinfuci theca. calami. ana. ʒ. v. costi. nucleorum macis cardamomi, cube. gariofilo. ligni aloes. ana. ʒ. iij. campho. ʒ. j. et ß. gallie. ʒ. ß. musci. ʒ. iij. fac pul. superiori modo. ¶ Sirupus valens defectu stomacho quod est causa ex coctitatis sue complexionis corruptio

nis quib9 hec causis sequitur dolor inflatio lateris τ hypocū
driaca pas. mutatio vrine in ruborē nec clarā: dolor vsq ad
diaphragma ascēdēs τ vsq ad renes descēdit assueti appeti
tus corruptio digestionisq defectio. ℞. radi. mara. endiuie
apij. aā. ʒ. xx. liquiri. squi. cuscu. absin. ro. aā. ʒ. x. masti. reub.
ana. ʒ. iij. spice asari folij. aā. ʒ. ij. oīa stricta coque. in. xx. lib. aq
ad. iij. colatis mitte lib. v. zucca. τ fac sirupum dabis ℥. ß. cum
℥. iij. succi endi. cocti τ colati cū succo marathri mixti cū vno
horū troci. quos studiose feci ꝓpter epaticos stomaticos
ex indigestibilitate τ ventositate laterū pa. τ viscerū oppi
latione ne his permanentibus hydropisim incurrant: ampu
tant quoq ruborē vrine τ liuorē τ defectionē digestionis in
epate existētis: signa ꝓdicta curant: qui. ℞. ro. berbe. ana. ʒ.
vj. spodij reub. absin. cuscu. ana. ʒ. iiij. lacce liqui. masti. squi
nanti. ana. ʒ. j. garioffi. croci asari apij se. cesti. cucu. cucur. aā.
ʒ. iij. tempera cum succo endi. fac troci. j. exagij. da. ʒ. j. cū suc
cis τ sirupis quos diximus. ❡ Si aūt virtus infirmi custodi
ta remanserit: neq vinū ex pharmacia contrariū venerit: da
bimus hoc catarticū: optimū est enim τ probatū in egritudi
nibus dictis. ℞. rad. marathri apij endi. ana. ʒ. x. bora. absin. cu
scute. aā. ʒ. v. fumiter. ʒ. vj. fenicheba capillorū vene. ro. ana.
ʒ. ij. omnia in. iij. lib. aque quousq ad tertiā partē redierint
coquant: colato adde. iij. generū mirobala. ana. ʒ. v. manne.
ʒ. x. hec vna nocte maneant: τ colato. ʒ. x. zucca. iunge. ❡ Ad
vomitū post cibum datū adiuuat digestionē ventositatē so
lum stomachū cōfortat. ℞. zucca. lib. ij. aque ro. pōdus suffi
ciens coque ad mellis spissitudinē: deinde masticis cina. spi
ce garioffi. ana. ʒ. ij. ligni aloes carda. croci macis zinzibe. se.
ozimi. ana. ʒ. j. puluerizata in cōfectione ista mittes sup mar
mor: inijcies. ❡ Diamicconū frigidis pas. ℞. comidionis. ʒ.
c. masio anuli pantis florū. ana. ʒ. x. ana. sand. se. amogl. aā.
ʒ. viij. dabis. ʒ. iij. ex optoyci cū vino infusiōis ematubis pul
ue. rodostomate in quo galle fracte coquant. ❡ Al. ℞. co
midionis. ʒ. xl. suc. liquiri. se. citru. cucu. cucur. ana. ʒ. iij. cam
phore. ʒ. j. sirupi vio. q̄ꝫ sufficit. ❡ Sirupus vtilissim9 cuidā
iuueni acutā cholerā in epate τ stomacho habenti appetit9
defectionem τ nimiā siccitatē in ore: τ ardorem stomachi car
diacā maxime cum forte vinū biberet. ℞. succi endi. colati
lib. ʒ. ß. manne. ʒ. iij. temperatis τ colatis lib. j. accipe suc. mali
grana. rodostomatis. ana. ʒ. vj. zucca. ʒ. iij. fac sirupū cū dimi
dio. ʒ. camphore cōdiēdū: da. ʒ. ß. cū frigida. Sed cuidā iuue
ni pa. cal. in stomacho τ epate hunc sirupū cum his troci. tri
buiqui. ℞. ro. ʒ. v. spodij zucca. berbe. vio. cuscute. ana. ʒ. iij.
sanda. searso. se. liquiri. portula. ana. ʒ. ij. dragagan. amidi ma
sticis cucur. ana. ʒ. x. camphore croci spice garioffi. ana. ʒ. ß. tem
pera cum succo endi. fac troci. j. exagij dabis. j. cū sirupo su
periori. ❡ Orizacara valet acute feb. cholerice sanguinolē
te: τ iuuenibus in estate: τ q̄ cal. in epate τ stomacho patiū
tur. ℞. orize. ʒ. c. prunorū. c. in. vj. lib. aque coque τ colatis ad
de aque ro. suc. vuarū agrestium succi coctanorū malorū ace.
suc. maligra. ana. lib. j. aceti lib. ij. zucca. lib. x. fac sirupum cuȝ
ʒ. j. campho. dabis. ℥. j. cum aqua cucurbi. vel melo. palesti.
❡ Sirupus melinus valet senioribus frigidis stomachis
τ phlegmati. extremie ventositati emoroi. ℞. calamēti do
mestici τ agrestis. ana. ʒ. x. masticis zinzibe. anisi. aā. ʒ. xv. pas.
munda. ℈. c. oīa in. xx. lib. aque medū coque ad τ colatis ad
de tantūdē mellis τ coque: τ acceptis ligni aloes croci asari
piperis nig. τ longi carda. ana. ʒ. j. τ ß. fac puluerē τ in pāno
ligetur τ in caldario bullienti sepe deponatur τ eleuetur et
qualibet vice exprimatur.

Sirupus factus cuidā iuueni cholerico incēsionē pa
tienti sanguinis. ℞. prunorū iniuba. singulorū nume
ro. c. vio. ro. aā. ʒ. xx. in. viij. lib. aque cocta ad mediū
colabis: τ accepto succo maligrana. ace. τ malorū vuarum
agrestiū. ana. lib. j. zucca. lib. iiij. fac sirupū quē condies cum
℈. j. camphore. ❡ Sirupus valēs calidis naturis τ cūi acu
te pas. propter choleram rubeā existētem. ℞. oxifeni. ʒ. c. mā
ne. ʒ. xl. vio. ʒ. xx. omnibus in. xij. lib. aque ad. iij. coctis τ cola
tis mitte lib. ß. rodostomatis τ zucca. τ fac sirupū cuȝ. ʒ. ß. cā
phore condiendū. ❡ Sirupus in quodā iuuene ꝓbatus cō
tinuam febrem habente de sanguinea materia existente: qui
in omni passione acuta fuit probat9. ℞. sist. iuiub. sebest. oxi

fenicie singulorum. ʒ. x. viol. ʒ. xx. in. xl. lib. aque ad mediū [illegible]
que frica τ cola: τ additis. iij. lib. zuccare. τ lib. j. succi gra[illegible]
ace. coquantur. da. ℥. j. cum aqua frigida [illegible]
te cum aqua temperatis dabis. ❡ Alius prodest febrici
bus τ sicce tussientibus asperitati pectoris [illegible]
tris phthysicis τ inebriori cholere reub. ℞. iuiub. sebe. ana.
ʒ. c. manne. ʒ. c. vio. se. cito. malue cucur. ana. ʒ. iij. omnibus in
iiij. lib. aque ad mediū coctis τ colatis adde lib. j. [illegible]
mellis lib. ij. zucca. coque ad perfectionem. ❡ Alius con
gruens splenetici tussientibus acutis febribus [illegible]
ticulosis phthysicis. ℞. iuiub. sebe. ana. c. māne. ʒ. xl. se. lact
ce τ malue cito. dragagan. cucu. cucur. ana. ʒ. iij. omnia in v.
lib. aque coque ad. iij. quibus colatis adde lib. ij. zucca. τ fac
sirupum: pota. lib. j. decoctionis cucur. ❡ Alius [illegible]
τ sic. corporibus propter calorem τ siccitatem [illegible]
vnde accidebant ei acute febres τ tussis: [illegible]
nis. ℞. aque decoctionis cucur. lib. iij. manne [illegible]
ana. ʒ. xxx. cassiefistu. munda. ʒ. x. omnibus [illegible]
de rodostomatis. ℥. iiij. succi maligrana. [illegible]. ana. ℥. [illegible]
lib. ij. fac sirupum: da. ℥. ij. ❡ Sirupus ysopi valet [illegible]
tus asperitati pectoris catarro [illegible]
cat. ℞. ysopi. ʒ. xxx. vio. papaueris [illegible]
ʒ. x. se. coctano. cucur lactu. ana. ʒ. v. capil. vene. [illegible]
j. sicuū. xl. iuiub. sebest. ana. c. omnia [illegible]
latis coque cuȝ. iij. lib. zucca. vel mellis. ❡ Antidotū [illegible]
qui post acutas febres habent dolorē capitis [illegible]
ex cal. v. tercios dolori ventris epatis τ stomachi. ℞. [illegible]
mirobalano. citrinorū kebu. indo. aā. ʒ. xx. [illegible]
sti. ʒ. vj. rad. erotune. polltri. ana. ℈. ij. [illegible]
❡ Antidotuȝ enlon melancholicis τ [illegible]
censa. ℞. mirobalanorū citrinorū kebu. indo. [illegible]
ana. ʒ. iij. reu. galle bdelij belli. [illegible]
sin. asari amcos. ro. ana. ʒ. ij. cimi. gariofilo. [illegible]
cassie salis gēme petro lasuli se. marathri. ana. ʒ. j. [illegible]
ficit. ℞. zucca. lib. iiij. aque. ij. radicis apij τ [illegible]
capillorū vene. se. lactuce. ana. ʒ. ij. ❡ Sirupus [illegible]
dam iuuenē factus morbo laborantē [illegible]
stipatione. ℞. sebe. iuiub. ana. c. viol. ʒ. xx. [illegible]
ctanorū cucur. ana. ʒ. v. orisā in. vij. lib. aque ad mediū [illegible]
tur: quibus colatis adde māne. ʒ. xx. zucca. lib. ij. fac sirupū
dabis ℥. j. sed valentior erit si cū vino hoc [illegible]
℞. spodij succi liquiri. viola. ana. ʒ. v. dragaganti [illegible]
tu. se. papaueris. ana. ʒ. iij. lialab: e amidi se. [illegible]
gi. malue cucurbi. viola. ana. ʒ. j. cum vino [illegible]
troci. informatis vnus potui tribuat. ❡ [illegible]
stic melancholicis phlegmaticis [illegible]
flationem tollit: lumē lucidat: canos retardat [illegible]
τ confortat. ℞. spice cinamomi gariofi. [illegible]
loballa. zinziberis asari piperis albi τ longi [illegible]
mi aromati. caride ciperi se. mirte macis mastic. ana. ʒ. j.
❡ Puluis expertus in cholerico patiēte [illegible]
in vrina punctionem in vesica propter cholericos [illegible]
ad eam fluentes: sed eo dato via vrine aperta [illegible]
melonum citru. cucurbite comuū mundatorum [illegible]
portula. se. malue succi liquirine piperis albi. ana. ʒ. [illegible]
diaie marathri anisi nucleorū munda. se. lactu. ana [illegible]
ro. cocta. se. ana. ʒ. iij. pinee amigda. dul. [illegible]
ʒ. xv. omnia in mortario commisceantur τ in mortario [illegible]
dum auellane conduntur: dabis. ʒ. vj. cum [illegible]
po viola. ❡ Alius pul. ad quendam iuuenem [illegible]
miū patiētē quē sequebatur mictus sanguinis. ℞. [illegible]
gaganti boli portula. se. malue spodij. ana. ʒ. iij. [illegible]
ce lialab: e amidi coctanorū se. succi liquirit. ana [illegible]
te cimuli viola. cucurbite. ana. ℈. ij. apij [illegible]
gdalarū mundatarū. ʒ. v. zucca. ʒ. [illegible] omnium [illegible]
dabis. ʒ. v. cū sirupo rosaceo. ❡ Electuariū factum [illegible]
dam iuuenem habentē frigiditatem [illegible]
dolorē quoq arteticū emoroi. inflationē [illegible]
tussim humidam hydropem. j. phlegmaticam. ℞. [illegible]
mi. zinzibe. calamē. origani marathri anisi carui [illegible]
mo. ana. ʒ. x. thuris ciperi piperis albi [illegible]
iiij. gariofilo. carda. nucis musca. macis asari [illegible]

psilobal.casto.calami aromati. aristologie longe squinan. folij dauci spice cel. ligni aloes reubar. an.ʒ.j.penidi ʒ.xl.mellis quod sufficit. ¶ Sirupus valet epaticis et splenis oppilationem aperit vrinam prouocat ventositatem dissoluit frigiditatem stomachi curat menstrua prouocat renes mundificat. ℞.absinthij squinā.cupa.an.ʒ.x.maratri liqui.an.ʒ.v. sebesten masticis reubar.spice.asari folij.an.ʒ.iij.omnia tusa et cocta in.vj.lib.vini odoriferi veteris vsque ad mediū: et colata superp.iiij.lib. zucca. fac sirupū quē condies cū.ʒ.j.croci: dabis potui cum apozimate herbarū. ¶ Sirupus valet cal. epati veteranie defectioni epatis oppilationem aperit: vrinam prouocat grossos humores attenuat. ℞.cuscute ro.an.ʒ.xx.liquiritie capillorū vene. an.ʒ.x. squinan. fumiter.an.ʒ.v.reu.masticis anisi.an.ʒ.ij.omnia tusa et cocta in.vij.lib. succi endiuie et maratri vsque ad mediū: quibus colatis accipe lib.j.maligranati aceto. et zucca.iij.lib. et coque ad perfectionē condiens cum.ʒ.j.croci dabis potui cū frigida. ¶ Sirupus thimi valet frigiditati melancho. phlegma.hypocundrie ventositati male digestiōi maxime seniorū assuetactorū qui in neruis dolorē propter frigiditatē patiunt: congruit frigidis tēporibus et regionibus. ℞.thimi.ʒ.xl.calamenti mente.an.ʒ.x. maratri anisi apij dauci.an.ʒ.x.passu: mūnda.ʒ.c.omnia coquantur in.v.lib.aque ad.iij. deinde colatis adde mellis. lib. iiij. acceptis quoque masti.cinamo.piperis nig. lon. croci zinzibe. spice.an.ʒ.j.et ß.puluerizatis: et in panno raro et molli ligatis in coctione illa ab initio deponatur et ad perfectionē coquatur et quasi in nocte species in panno ligate: et in illa decoctione mittant et sepe digitis ꝑmisceant. sic faciēdū est de origano.

Sirupus de calamēto valet ventositati inflationi stomachi phlegma tollit appetitum excitat ytericiam propter splenem curat: vrinā ꝑuocat: suspectionē lepre tremorem et paralysim amputat. ℞.calamenti domestici et siluestris.an.ʒ.xl.liquiri.ʒ.xx.squinan.radi. et feois maratri. an.ʒ.x.spice: masti.polij.zinzibe.an.ʒ.v.pas.munda.ʒ.c.omnibus coctis in.xx.lib.aque ad.iij. et colatis: adde mellis lib.v.quibus coctis accipe carda.gario.croci galan. asari piperis nig. et longi.an.ʒ.j.fac puluerē in panno ligatis: et facsuperiori modo. ¶ Sirupus aroma. valet frigi.stomacho propter phlegma et defectionē digestionis inflationi et ventositati rigori catarro dolori pectoris et pulmonis lateris omni pas.renū et vesice que est propter frigiditatē. ℞.masti.spice casie asari folij squinā.an.ʒ.vj. costi ciperi carpo.xilo.amomi an.ʒ.iiij.gariofi.carda.cube.nucis musca. croci macis calami aroma.zinzibe. an.ʒ.j.et ß.omnia tusa sufficienter infundantur in.x.lib. vini veteris odoriferi tribus diebus: deinde ad tres coquantur et fricata colentur: et dimissa in.iiij.lib.mellis perfecte coquantur: et cum.ʒ.j. musci condiantur: commisceebis et fecem cum.ij.ʒ.calamen. et oximi.ij.et dimidia passorū munda.omnia coquantur in.x.lib. aque ad mediū: et colatis iiij.lib.mellis misceant: acceptisque pulue.piperis ni. et long. zinzibe. galan. ad pensum.ʒ.j. fac pul. qui in panno ligatus decoctione vt dictum est deponatur: et coque ad perfectionē.
¶ Sirupus de sticad. valēs frigiditati et phlegmatice pas. dolori neruorū et oppilationi sticulosis paraly. vētositati instatiōi matricis et emor. ℞.sticados munda.ʒ.xl.thimi epi.calamēti origani.an.ʒ.xx.maratri anisi petroseli carui.an.ʒ.x.pas. munda.ʒ.c.omnia in.x.lib.aque ad.iij. coquantur. lib.ʒ. mellis accipe piperis nigri et long.zinzibe. calami aromati. spice croci.an.ʒ.j.et ß.puluerizata ligentur in panno in decoctione ab initio deponenda: et sufficienter decoquantur. ¶ Electuariū adiuuans libidinem inferiorū membrorū paucitatē spermatis auget. ℞. pince amigd. fisti.nucis sisami indi.se.lini assi.an.ʒ.xv.gal.zinzi.radi.anisi piperis al.se.radi.cepe rū radi.sparagi triū foliū.an.ʒ.viij.cinamo.piperis lon.et ni. costi.dul.lingue auis pirethri nastur.alb.carui origani calculi ma.et mi.nuclei mundi gariofi. thuris alb. nucis musca. an.ʒ.iij.mellis.q.s.da in modū auelle. cū iure ciceris: aut cū vino. ¶ Sirupus liquiri.congruus veteribus tussibus omni frigide pas.pectoris catarro anhelitui vrinā prouocat: oppilationē aperit. ℞.liquiri.ʒ.xl.capillorūvene. papaueris.an.ʒ.xx.ysopi maratri malue anisi.an.ʒ.x.iuiube. sebest.an.c. omnia in.iiij.lib. aque coquantur ad.iij. et colatis superadde.iij. lib.zucce et penitus sufficienter coquantur. ¶ Sirupus asari vtilis epaticis stomaticis de frigi.pas.oppilationē et suspectionē hydropisim ytericiā de frigiditate curat: vrinā prouocat oppilationē et inflationē dissoluit. ℞.asari.ʒ.xx. maratri sicario.anisi absin.an.ʒ.xx.spice.cel.folij aristo. long. an.ʒ.iiij. omnia tusa posita in aqua cali. die et nocte coque ad.iij.cola et accipe suc.endi. apij maratri coctos et colatos ad pensum lib.j.zucca.coque ad perfectionē. ¶ Sirupus fumiter. cuidā iuueni cōueniens qui patiebatur pruritū et scabiem propter humo.incensos et salsum phlegma cū defectione stomachi et epatis et oppilatione. ℞. mirobo.indo.an.ʒ.xx. viol.cuscute absin.boragi. an.ʒ. x.ro.liquiri.scolope.an.ʒ.v. prunorū iuiuba.an.numero.c.omnia in.iiij.lib. aque ad.iij.coque et colatis adde lib.iiij.suc.fumiter.ʒ.v.lib.zucca. et coctis ad perfectionem: dabis ʒ.ij.vel.iij.ad bibēdū.si vis vt fiat laxatiuus adde scamo. sufficiēter. ¶ Sirup⁹ epi.cuidā pa. suspitionē lepre propter chole.nig.i.elephantiā impetiginem et serpiginē aspreitatem et duriciem vertiginē vngularū fissurā manuū et pedum. ℞.epi.ʒ.xl.thimi agarici polipo.sticados calamēti. an.ʒ.x.passorū purgatorū.an.c.coques in.xx.lib.aque vsque ad.iij. quibus colatis adde.iij.lib.zucca.ʒ.ij. coque sepe ad perfectionē: dabis potui.ʒ.iiij.cū.cali.ʒ.ß.scamonee. ¶ Diario.ad emfrasim specialiū pectoris ad phthysicos et ad cardiacos. ℞. gariofi.cinamo.zinzibe.liquiri.an.ʒ.viij.ligni aloes galan.carride nardi zedoar. viol.an.ʒ.ix. reu. macis croci alipte costi ciperi cardamo.oximi leuisti.ebori. an.ʒ.vij.et ß.mellis quod sufficit: da in modū auelle. ¶ Oxizacca cōueniēs cuidā pa. cali.in epate et stomacho defectionē appetitus abominationem et incensionē propter humores incensos cholericos. ℞. endi.radi.maratri.an.ʒ.xx.ro.squinan.an.ʒ.xl. masticis spice an.ʒ.ij.omnia ponātur in.vj.lib.aque ocimi aceti: vel.ij.ʒ.succi endiuie de die et nocte: tunc coctis ad.iij. et colatis accipe suc.coctani.mali acc.aceti pomi citri.maligra.acc.an.lib.j.zucca.lib.iiij.coquantur ad perfectionē: et cum.ʒ.j. senioris camphore.cōdiantur. ¶ Sirupus mellin⁹ valēs cuidam senioris cuius naturalis calor defectus erat appetitus amputatus: cui phlegma dn̄abatur stomachus et renes defecti: vnde patiebatur inflationē ventositatē maxime in hyeme. ℞.mellis optimi lib.x.musci optimi: aut vini veter.lib.xj. cinamo. masti.galan.zinzibe.piperis nigri et long. croci carda.spice asari.costi.caride xalto.carpobal. an.ʒ.j.fac pulue. quē in pāno ligabis et depones in decoctione ab initio: et decoctus ad perfectionem cōdiatur.ʒ.j.musci dabis omni hora. ¶ Sirupus adiuuās quendā iuuenē in epate calido pa. ytericiā in stomacho inessionem appetitus defectionē. ℞.prunorū iniubarū sebestē singulorū. c. violarū mūne.an.ʒ.ix.cuscute.ʒ.x.coctis in.viij.lib.aque ad.iij. et colatis: accipe maligra.acc. lib.j.rodostomatis.lib.ß.zucca.lib.iiij.coque ad perfectionē cōdiendo cum.ʒ.j.camphore. ¶ Sirupus adiuuans quendā iuuenem habentem in stomacho corruptionē et dolorē et constipationē hypocundriorū cum ventositate. ℞.maratri endiuie. an.ʒ.ix.rosa.cuscute asari folij cardamo.an.ʒ.ij. coque in. v. lib.aq. vsque ad.iij. et colatis fac sirupū cū.iiij.lib. zucca. ¶ Sirupus curans defectionē in stomacho et duriciem digestiōis vnde generatur hypocundriorū cum ventositate inflatio liuor in cute. ℞.rad.maratri apij amidi absin.cuscute.an.ʒ.xx. squinanti.rosa. boragi. liquiritie capillorū vene.an.ʒ.x. reu. eupato.se.scari.maratri.an.ʒ.v.masticis spice gariofi. caride casie.an.ʒ.ij. coque in.x.lib.aque ad.iij. colatis adde lib. v. zucca. et fac sirupum: da cum apozimate rad. et aliquā cū diarodon. ¶ Puluis aptus cuidā pati. in vrina arsurā excoriationē in renibus vesica et virga. ℞.cucu. cucurb.citru.melo. portu.dragagā.gūmi malue papaueris.an.ʒ.v. lactu. amidi vio.spod.boli.an.ʒ.iij.fac pulue. cui cōmisce.ʒ.x.psilli non triti zucca.ʒ.xx.dabis.ʒ.v.cum aqua frigida vel iulep. ¶ Sirupus valens ad extinguendū calorē et ebullitionē sanguinis prohibet maxime quando aer est corruptus: venti quoque calidi et australi et pestilentia inflāmauit: similiter quoque curat si iuuenes vel pueri ei assuefecerit delitiosi: siue sint masculi siue femine prohibet desiccationē oreandā et variolas. ℞.suc.maligra.acc.vuarū immaturarū et dia.rodostomatis et aceti.an.li.j.suc.maligra.acc.lib.ß.zucca.li.iiij.coque ad per

fectionẽ: ꝛ condies cum.ʒ.ß.campho. ¶ Sirupus expertus in quodam iuuene sanguinolento ꝛ coꝛioso vnde patiebat caloꝛẽ in epate: ꝛ acutas febꝛes maxime in cali. tempoꝛibus quare precepi vt precedente phlebotomia in vere hoc oꝛdine curationis assuefaceret: qui suspectionem variol ꝛ desudationis habebat propter ebullitionẽ ꝛ multitudinẽ sanguinis. ℞.oxis. pruno. iniuba. añ.c.ro.manne vio.añ.ʒ.xx.herbe rio.ʒ.xv. coquantur in.vj.lib. aque ad mediũ: ꝛ cola ꝛ adde suc.mali grana.ace.vel aceti lib.j. aque rosa. lib.ß. suc.endi. lib.j.zucca.ʒ.iiij.coques sufficienter: dabis cum aqua frigi. eũ his meliꝰ esset trocis. ℞.ro.zucca.spodij. añ.ʒ.x. sanda.herberis poꝛtula.añ.ʒ.j.dragaganti amidi.añ.ʒ.iij.se.lactu.endi. malue cucur.añ.ʒ.ij. camphoꝛe kakabre.añ.ʒ.ß.tempera cũ aqua rosarum.

¶ De duabus descriptionibus oxizaccare. Capitulum.j.

Oxizaccara valet extinguende sanguinis ebullitioni acutisq; febꝛibꝰ in incẽsione epatis: etiã est optima iuuenibus in estate ꝛ pestilentiali tempoꝛe ꝛ omnibus calidis naturis. ℞.aceti lib.v.succi endiuie mali gra.ace. coctano. aque ro. vuarum inmaturarũ.añ.lib.j.rosa.ʒ.xxx.spo.sand.herb.añ.ʒ.v.oxisc.ʒ.xxx.terenda terantur: ꝛ in succo istoꝝ die noctuq; demittant: deinde modicũ cocta ꝛ colata cum.vj.lib.zuccari misceant: ꝛ cum.ʒ.j.camphoꝛe condiantur. ¶ Oxizaccara valet abundantie phlegmatis ꝛ humiditatis in venis ꝛ pectoꝛe existentis: oppilationẽ aperit: ꝛ stomachũ mundat: appetitũ excitat antiquitũ fetidum curat in crassicie magna attenuat: senioribus: valet maxime in hyeme: durã materiam febꝛis digerit. ℞.radi.apij maratri endi.añ.ʒ.xx. calamenti oꝛigani mente squinan.añ.ʒ.x.zinzibe.apij.añ.ʒ.v. reu costi aristo.lõ.amo.añ.ʒ.iij. spice cel.folij asari masti.carda. casie xilobal.cina.caride se.apij sileris. añ.ʒ.ij.coquantur in.xij.lib.aque ad.iiij.ꝛ colatis adde lib.vj.apozimatis squilitici mellis.viij.ꝛ coq; sufficienter: et condies cum.ʒ.j.croci.

¶ De dentifricio cum pluribus descriptionibꝰ aliarum antidotarum. Capitu.ij.

Dentifriciũ ad lapos dẽtes ꝛ carnem moꝛtuam restaurãdam: ꝛ nudas gingiuas carne replet: ꝛ caua vulnera. ℞. libani ossium dactil.pista. añ.gra.iij.ossa oliue.ij.sal ꝛ oꝛdeũ assa ꝛ puluerizata cancri marini pul. ꝛ deinceps vtat. ¶ Puluis ad oculos clarificãdos ꝛ pulchꝛos reddẽdos. ℞.tuthie delipte ro.margari.siue smaragdo.ossis sepie.petre deliphate nuze eq poꝺere: pistata simul puluerizent: sola tuthia pꝛimis calefiat ꝛ infrigidet in puluerẽ redacta in succo de vino acerbioꝛ: ꝛ sic deinde foꝛtiter pistetur ꝛ pul.sero in oculis inijciat. ¶ Sirupus vtilis cuidã iuueni phebrisi laboꝛãti: ꝛ stipticitate egestiõis siccitate ꝛ tussi. ℞. iuiube.sebe.añ.c.viol.mãne.añ.ʒ.vj.casiesi.ʒ.ix.passoꝝ munda.ʒ.xx.se.coctano. ꝛ malue cucur.melo.cucu. boꝛagi.ana.ʒ.v.coquantur in.vij.lib.aque.ad.iiij. ꝛ colatis mitte lib.iiij.zucca.fac sirupũ. ꝛ feci huic iuueni sirupũ vtilẽ. ℞. succi liquiri. dragagãti gũmi penidij amigda.dul. ana.ʒ.ix.se.melo.citru.cucu.poꝛtula.cocta.ana.ʒ.v.vio.ʒ.iij.puluerizentur ꝛ temperentur cũ pꝛioꝛi sirupo: da vt sub lingua teneatur: ꝛ post potum sirupi accipiãt: deinde dabis pessarũ in quo cocta sunt iuiube ꝛ similia. ¶ Electuarium congruũ iuuenibus ꝛ delicatis choleericis laxatiuũ sumere nequeuntibus. ℞. zucca.manne viol.ana.ʒ.j.ro.scamo. masti. dragaganti.ana.ʒ.ß.tempera cum succo pꝛunoꝝ. ¶ Electuarium vtile cuidã iuueni pa. coꝛruptionem in stomacho. ℞.croci cinamo. carda. gariofi. spice maratri anisi asari ro.salis gẽme.ana.ʒ.j. ꝛ ß. viol.ʒ.iij. zucca.turbith.ana.ʒ.xv.scamo.ʒ.viij.mellis qꝺ sufficit: da.ʒ.iij.ieiunis cum ea. ¶ Electuariũ cuidam iuueni sanato de febꝛe acuta quã insecute sunt variole ꝛ in declinatione moꝛbi ei cõtigit solutio. ℞.ro. spodij.sand.citri.berbe.ana.ʒ.iiij.se.ace. poꝛtula.assorũ omnium: gũmi boli.chimolee acatie suc.cĩ liquiri.ana.ʒ.iij.tempera cum succo granatoꝛum vel malorũ da.ʒ.iij. ¶ Sirupus propter caloꝛẽ repaimẽdũ. ℞.oxiscre

ni.lib.j.pꝛunoꝝ lib.ß.iuiube.lib.ß.viol.spo.ana.ʒ.ß.coquatur in.x.lib.aque ad.iij. ꝛ colatis adde lib.v.zucca.coquatur. ¶ Sirupus propter quẽdam iuuenem cholericũ pa. in stomacho coꝛruptionem cũ caloꝛe epatis ꝛ incendium sitim ꝛ vomitũ: ꝛ appetitus defectionẽ. ℞.coctanoꝝ maturoꝝ agrestium vuaruꝫ rododafnatis.añ.lib.zucca.lib.iij.sanda.citrini galle spodij masticis ligni aloes gariofi.ana.ʒ.v.fiat puluis qui in panno ligatus in decoctiõe deponatur: ꝛ cum.ʒ.ß.camphoꝛe condiatur. tunc iuuenis ille sirupũ electuarioꝝ tiuum nolebat sumere eo q solitus erat cameram sequere: potionem tamẽ accepẽ nullatenꝰ valebat sustinere: vnde hunc sirupum studiose compositũ. ℞.oxiscoꝛ.ʒ.ß. pꝛunorum iuiuba.ana.c. viol.nuscu.manne.ana.ʒ.xx.roseũ boragi.scariole.ana.ʒ.x.coquantur in.x.lib.aque coctis ad.iiij. ꝛ colatis recipe.lib.j.mali grana.dul.ace.omniũ.ʒ.ij.zucca. ꝛ coq; ad perfectionem: ꝛ.ʒ.ij.pulue.scamo. cum eis mittas dabis.ʒ.j.ad potandum.

Antidotũ ad frigidos lũbos ꝛ ventrem ꝛ deductionem spermatis. ℞.pento.pincarũ auella.amigdala.nucũ pistatarum sisami se.lini asi semẽ lini ana.ʒ.xj.gala.zinzibe.sparagi anisi se.papaueris albi ꝛ nigri vitalis se.vitice ꝛ eruce.ana.ʒ.vij. ꝛ ß.carde.kari.cardamo.fructus nere: arboꝛ est in calabria radix.Siseris polypo.ana.ʒ.iiij. ¶ Hiera valet ad mũdificandũ caput ꝛ stomachũ ꝛ oppilationem epatis aperit: vẽtositatem ꝛ colicam dissoluit. ℞.masti.absin.reu. costi.squinan.sticados aristo.longe calamẽ.ana.ʒ.iiij.zinzibe.asari cinn. croci spodij.bdelij ce apij casie maratri anisi calamẽ aroma.ana.ʒ.ij.agari.polipo.thimi.epithi. ana.ʒ.vj.scamo.ʒ.iij.carpobal.piole.gariofi.piperis nigri ꝛ longi.ana.ʒ.j.aloes.ʒ.xx.mellis quod sufficit: dabis.ʒ.vj.vel minus.

Pilule facte propter quẽdam senem pa. in splenis doloꝛẽ stomachi defectionem et hypocondriorum vẽtositatem ꝛ colicam: hec omnia eueniũt propter choleream materiam incensam: et in melancholiam versatam. ℞.mirobo.kebul.absin.epi.reubar.ana.ʒ.ß.fumoꝛe se.cuscute bels.embli.masticis ro.maratri anisi squinã salis gẽme.ana.ʒ.j.puluerizata cum tãtundẽ pulue.hiere misceantur cũ succo endi.vel maratri temperentur de.ʒ.ß. ¶ Electuarium valẽs stomacho frigido desolato fortasse propter indigestibilitatem: ꝛ acidã eructationẽ: cum nimia cutis tumoꝛe manuum ꝛ pedum: ꝛ suspicione hydropisis ꝛ emoꝛroi.curat. ℞.masticis cinamo.squinã maratri anisi absin.asari.ana.ʒ.vij.reu.apij spice aristo.longe.ana.ʒ.iiij.myrrhe croci calami aromati.gariofilo.ana.ʒ.iij.mellis qꝺ sufficit: da.ʒ.j.cum apozimate radi.vel cum sirupo acetoso. ¶ Electuarium cuidam iuueni aptum: qui pa. in stomacho vomitũ defectionem appetitus solutionem propter intemperantiam stomachi ꝛ intestinorum. ℞.rosa masticem gariofilo.ana.ʒ.v.galie masticis poꝛtulace ligni aloes gariofilo.cinamo.cubebe.thuris lacte.folij nucis musca.macis.ana.ʒ.j.hiere pigre.ʒ.x.tempera cum vino odorifero fac pil. in notum dicerio: da.ʒ.iij.eunti doꝛmitũ. ¶ Pilule adiuuantes quẽdam hydropicũ. ℞.turbith reu.absint.ana.ʒ. ij. sal ammoniaci piretri serapi.epi.ana.ʒ.ij.ꝛ ß.croci masticis apij anisi salis gẽme.ana.ʒ.ß.hierepi.ʒ.vj.tempera cum succo maratri. ¶ Pilule hermodactil.valent artẽti.podagri.sciatice de materia grossa ꝛ frigida. ℞.turbith herbe.hermodacti.coloquin.agarici.reu.aloes.ana.ʒ.ij.scamo.castoꝛ.sarco.casto.oppoponac.serapi.bdel.armo.ana.ʒ.j.croci squinan.masticis salis gẽme apij anisi cicute aceti.ana.ʒ.ß.tempera cum succo maratri. ¶ Pilule serapini valent hydropisi colice que fit propter grossam vẽtositatẽ arteticis podagricis sciaticis et grossis humoꝛibus ꝛ ventositate pa. ℞.serapin turbith aloes ana.ʒ.v.kebu.bels.fastu.tithim ali polipodij sticados.ana.ʒ.j.cicute casto. bdelij amoni calamen. sarca.oppoponac.ana.ʒ.j.tempera cum succo masticis anisi tapsie croci scamone.ana.ʒ.j.tempera cum succo calamẽ. ¶ Quidã iuuenis murmurabat se nimis debilitari propter cho.rub. ꝛ defectione stomachi et alijs medicinis habitis ei nihil pꝛofuit: vñ hanc medicinã ordinaui. ℞. similiter

farine melonū agre.anā.℥.j.berberis se.herbe ace.castaneā.anā.ʒ.ß.omnia puluerizata cum suc.vuarū agre.temperentur et facto puluere assentur. ¶ Item in puluerē redactis dabis.ʒ.j.cū frigida. ¶ Itē alter murmurauit de solutione ꝓpter frigiditatē stomachi et defectionē: cui operatꝰ sum. ℞.panis simulacei lib.iij.cimi.anisi: maratri:ana.ʒ.x.apij.ameos carui anā.ʒ.v.cina.papa.masti.gari.croci sisami mēte anā.ʒ.x.se.sparagi se.eruce dauci capparis rad.rapist.vetice anā.ʒ.v.piperis lon.et ni.satirionis penidij pinearū anā.ʒ.iij.puluerizatis adde.m.q.s.da.ʒ.iij.cum vino.

Electuarium pro quodā sene lapidē et frigidorē in renibus habente durā egestionē et coitus defectionem. ℞.zinzi.anisi.dauci:spice:squinā.petro.casie.arist.lon.mirte reu.acori carpo.apij:se.ro.piperis lon.anā.ʒ.iij.m.q.s.da cum ca. ¶ Sirupus valens in confortādo stomachum et cardiacā que fit propter cal. ℞.frondiū pomi citri.lib.j.tusa ponantur in.vj.lib.vini odoriferi et dimittant.vj.diebus:deinde parū coquant et colatis adde lib.j.suc.mali grana.acc.et ß.rodostomatis.ʒ.iij.zucca.lib.j.tunc accipe masti.spice gal.ligni aloes carda.cina.anā.ʒ.v.his ī pāno ligatis et in decoctiōe positis: fac sirupū. ¶ Electuariū pro qdā iuuene pa.ca.in epate. ℞.zucca.lib.ij.liquefiant cū sufficiēti aqua: deinde suaui igne coque quousq; ad spissitudinē veniat cum.℥.j.amigd.mūda.et tere in modū medulle: tunc accipe ro.spod.sand.anā.ʒ.j.et ß.gallie campho.cacabre anā.ʒ.j.fac pul. et mitte desuper et fac marmoreas. ¶ Sirupus ꝓ quodā cholerico calide nature existente qui bibito catartico patiebat dol.torsionē defectionē vomitū: neq; bibebat vinū: vn̄ hūc sirupū cū aq̄ bibēda nuscui. ℞.zucca.mell.anā.lib.ij.suc.vuarū imaturaꝝ lib.iiij.suc.mali gra.ace.lib.ß.rodostomatis.℥.iiij.deinde accipe masti.sand.ro.anā.ʒ.j.croci ligni aloes gal. spice anā.ʒ.ß.fac supradicto modo ¶ Confectio dul.et sapocifera et cōueniens nobilibus et delicatis ca.et dulcia cibaria diligentibus. ℞. amidi lib.j.et aq̄ lib.iiij.rodostomatis.lib.j.zucca.lib.iiij.coque ad pfectionē; suauiter aliquātulū olei amigd.in caldario fundat et ī modū citoniorꝫ cocta marmori oleo amigd.distillato cōfectio deponatur et subtiliter magis rotūde inodant. ¶ Al.similiter valet in calidis tēporibus et regionibꝰ atq; naturis. ℞.cucur.citrate et in modū medulle pistate lib.j.succi malorū dul.et ace.lib.j.amidi lib.j.eliquate l.ij.lib.aque zucca.lib.iij.rodostomatis.℥.iij.campho.℈.j.masti.ʒ.ß.spod.ʒ.ij.et ß.amigd.q.s. ¶ Al. ℞.malorum dul.mūdatorū citrorum et tritorum.lib.iiij.faciendo:fiat decoctionis zucca.lib.iiij.amidi.ʒ.iiij.liq̄facti in succo maligra.croci.ʒ.ß.amigd.q.s. ¶ Al.ꝓ quodam iuuene qui patiebatur tussim asperitatē et siccitatē in pectore. ℞.iuiub.sebe.anā.c.coquātur et colata pistentur in modū medulle: penid.lib.j.amidi liq̄facti in aq̄ cucur.℥.iiij.amigd.mūdate.℥.j.cucu.cucur.melo.anā.℥.ij.amigd.q.s. ¶ Al.ꝓ quodam iuuene pa.solutionē et vomitū sitim cal.stomachiq; defectionē. ℞.maloꝝ cocta.neq; citrorū et in modū auell.tritoꝝ anā.lib.j.zuccari lib.ij.suc.maligrana.ace.lib.ij.rodostomatis lib.ß.amigda.dul.℥.iij.campho.℈.ß.spod.℈.ij.amigdal.q.s. ¶ Al.pro quodā iuuene pa.solutionē sitim cal.defectionē; stomachi. ℞.suc.malorū acetosoꝝ et maloꝝ dul.vuarū agrestis zucca.anā lib.j.amigd.munda.assatarū tritarū.℥.iiij.sand.℈.ß.spod.℈.ij.amigd.q.s. ¶ Al.pro quodā seniore defecto ꝓ coitu: valet quoq; phlegmati sperma augmentat. ℞.baucie asse in calido cinere mūdate et in modū paste pistate medul.lib.iij.mell.lib.iiij.amidi in aq̄ baucie liquefacti lib.j.croci ℈.j.nuc.amigd.auell.pinearū mundatarū vt medulla tritarū anā.℥.iiij.piperis ni.et lon.zinz.galan.masti.gario.anā.ʒ.j.et ß.olei amigd.sambuccicon.q.s.

¶ De diuersis descriptionibus optimelis: et aliorum antidotorum. Capitulum.iij.

Ximel pro quodā sene pa.fe.quartanā ī autumno splenis duritiem frigiditatem in epate et stomacho cibiq; indigestibilitatē. ℞.rad.maratri apij ana.ʒ.xx.calamen.squinan. anisi epi.ana.ʒ.x.v.zinzibe.origani liquiri.anā.ʒ.vj. spice cel.capparis rad.reupō.costi dauci folij casie. assari arist. longi.anā.ʒ.iij.omnibus tusis positisq; in.x.lib.aceti coctis ad mediū et colatis adde lib.x.mell.deinde accipe croci gario.carda.cina.piperis ni.et lon.anā.ʒ.iij.ligatis in panno decoctioni apponātur. ¶ Similiter eidem seni emphimerinā pa.tribus de hoc optimelle cum his trocis. ℞.cina.absinth.maratri anisi squinan.masti.amigda.amar.anā.ʒ.vj.cusp.spice assari apij aristo.lon.costi lacce anā.ʒ.iij.calami aro myrrhe croci gario.dauci.carpo.piloba.mac.anā.ʒ.ij.tempera cum suc.maratri. ¶ Quidam senex murmurabat se nimis de emoroitricis cuꝫ mutatione cutis et frigiditate inferiorum membroꝝ sicut renum vesice et testiculorū vnde operatꝰ sum ei hanc triferam optimā. ℞.miroba.indi.emb.hebu.bel.anā.ʒ.x.origani acori piperiani.et lon.cina.ameosaph anā.ʒ.iij.amomi.spice gario.croci folij carda.sinapi.nastur.semi.eruce se.sparagi anā.ʒ.ij.puluerizatis et cum oleo amigda.fricatis mellis qd̄ sufficit.

Quidam delicatus in epate calorē patiebatur et appetitus defectionem sitim et siccam tussim ꝓpter vicinitatem epatis ad diaphragma: et cardiacam q; fuerat assuetus cibis calidoꝝ ciborū et potuū: his ergo factis a me troc.et sirupis curatꝰ est. ℞.spod.ʒ.vj.berbe. viol.manne.ana.ʒ.iiij.dragaganti sand.citri.portula.suc.liquiri.amidi anā.ʒ.j.et ß.spice cucurbite cucu.anā.℈.ij.tēpera cū suc.psilij in aqua rosacea infusi. ¶ Sirupus. ℞.suc.endiuie cocti et colati lib.j.vuarum agrestiū.aceti pomi citrini suc.maligranati anā.lib.ß.zucca.lib.iij.coque ad perfectionem quem cōdies cum.℈.j.campho. ¶ Quidam patiebat cal.de cholera rubea cum incensione et cardiacam propter colligantiam stomachi et cordis: feci ei ergo hanc triferam. ℞.miroba.citrini.ʒ.xx.hebul.bell.embli.ana.ʒ.x. puluerizata cum oleo rosacco fricentur: tunc accipiantur borago.ro.spo.anā.ʒ.v.berbe.sand.masti.scar.seminis:anā.ʒ.iiij.ligni aloes cubebe carda.spice portu.ana.ʒ.ij.zucca.cum succo endiuie: et maligranati atq; mali ad spissitudinem mellis coquantur temperentur vt superiora. ¶ Al.ad calorē stomachi et epatis atq; fibricantibus. ℞.prunoꝝ iuiub.sebe.anā.c.tamarindi.ʒ.xl.viol.ʒ.xx.omnia cocta in.ix.lib.aque ad.iij.colentur: deinde lib.j.suc.scar.cocti et colati maligranati acc.rodostomatis aceti pomi citrini et vuaruꝫ agrestiū anā lib.j.zinzi.ʒ.iij. ¶ Electuarium pro quodam sene murmurāte de coitus defectione renumq; et testiculorum frigiditate spermatis diminutione et abundantia phlegmatis. ℞.turis baucie colati lib.iiij mellis lib.iiij.deinde accipe piperis zinzi.galā.cimi.piperis lon.carda.yringi costi spice anisi calamenti anā.ʒ.j.positis in panno: fac vt superius dictum est. ¶ Al.pro quodam sene cui dominabatur phlegma ventositas in renibus defectio coitus. ℞.mente calamenti:origani:anisi ana.ʒ.x.passoꝝ mūdatorum baucie mundate ciceris albi anā.ʒ.c.omnia cocta in.xx.libris aque ad.iij.colentur et mitte sibi.iiij.lib.mell.vini cocti odoriferi lib.v.tunc accipe zinzibe.galā.cimi.croci nucismusca.assari masticis ana.ʒ.j.puluerizatis: fac superiori modo.

Confectio nuncupata conchilon. ℞.carda.casie.piperis nigri et longi zinziberis turbith scamonee: anā.ʒ.v.puluerizatis cum scamonea accipe penidij ʒ.xl.mellis.x.species temperabis puluerizatas. ¶ Al.dolorem de frigido placans. ℞.nucismuscate turbith piperis albi et longi scamonee anā.ʒ.vij.rapsie zinziberis anā.ʒ.vj.puluerizatis et cum amigdal.fricatis.m.q.s. ¶ Diacodeon valet ventositati emoroyd.renes calefac. ℞.mellis lib.iij.alliorum mundatorum aliquātulū in vmbra siccatorum pondere sufficienti: ponantur ad solem quousq; liquefacta fuerint in modum.j.masse: dabis in hyeme in modum nucis auellane et minus in estate. ¶ Medicamen valens tumori oris et gingiue. ℞.sumac rosarum anā.ʒ.j.et ß.costi.ʒ.ij.tempera cū melle et gargarizetur vel in ore teneatur. ¶ Al.valens scabiei pudori excoriatōi et lachrymis. ℞.ramoꝝ mirti viridiū cocti.maligra.equale pōdus: aq̄ pluuialis quātū cooperire ea valeat: in suauissimo igne coquantur quousq; liquefiant: tunc

colatis colamentũ in caldario reuersum ad mellis spissitud. ¶ Al. valens ppter dolorẽ auriũ. ℞. galbanũ [illegible] in pe[illegible] butyro liquefactũ auribꝰ instillet. ¶ Al. valet scab. emor. prudori ꝛ siccitati ī ano. ℞. fenugre. nigel. añ. ʒ.j. coctis in butyro bouino mitte. ¶ Al. butyrũ bis vel ter colatis vngatur ꝛ clysterizetur: deinde fumiget cũ rad. capparis ꝛ tamarind. cum melle tẽperatoꝝ. ¶ Al. valet ventositati frigiditati emor. lepre: morphee: dolori articuloꝝ cutẽ clarificat ꝛ colorẽ augmentat. ℞. kebul. bellir. emb. añ. ʒ.xlv. cube. piperi: añ. ʒ.iij. puluerizans pemd. ʒ.x. liquefiant in aqua: ꝛ coquant: venientibꝰ ad spissitudinẽ mitte pul. suauiter et misceantur factis pilulis in modũ auell. da. ʒ.j. mane. ¶ Experimentũ ad mitigandũ sitim q̃ est in pectore ꝛ pulmone. ℞. bdel. arsenici: terebẽthi. cordu. i. carui calarũ. sic. stercoris leporis ꝛ piloꝝ eius: picis liq̃de elacterij rad. centau. mi. matricarie: oĩm horum sigillatim fumigatoꝝ. sic vtile medicamen ad vulnera pectoris ꝛ pulmõis: ꝛ tussi q̃ est ppt frigidos et grossos hu. ¶ Fumigatio valẽs emor. ℞. nasturcij se. bdel. sarco. equale põdus: fac pul. tẽpera cũ medulla crurisbouis et exiccatis q̃ vt auellane: fac pilulas ꝛ vna suscepta fumiget ꝛ sic liberabit. ¶ Medicamẽ valẽs ad molliciẽ membri nõ valẽtis se erigere. ℞. nitri. ame. cũ melle tẽperati ꝛ inungat: postea cũ sambucileo mixto cũ piretro. ¶ Al. valẽs ad lapidẽ. ℞. coloquint. pomũ vnũ tritũ ꝛ coopertũ in aqua ꝛ dimissum in ea p. j. noctẽ coquat: ꝛ dabis de hac ad bibẽdũ ꝛ postea butyrũ bouinũ cũ melle bibat: fac hoc bis vel ter donec necesse erit. ¶ Al. valet crepaturis puerꝛ suppositum vmbilico ppt lacertos: vel ppter rẽtositatẽ. ℞. amcos pulverizati cũ albu. oui tẽperati ꝛ in loco vulneris inuncti ꝛ desup pul. subtilissimꝰ in panno molli aspergat: deinde ligetur vsq̃ ad tres dies nõ soluat. ¶ Al. ℞. lupini myrrhe thuris incensoꝝ ꝛ puluerizatoꝝ equale põdus tẽperata imponant ꝛ desupe lini in vino infuse supponant. ¶ Al. ℞. aluminis. ʒ.v. galle. ʒ.iij. puluerizata tẽperent cũ vino ꝛ desup impositus pul. supaspergatur cũ suc. quinq̃ neruie. ¶ Al. ad mictũ san. de renibꝰ ꝛ vesica. ℞. aluminis. ʒ.j. dragaganti gũmi añ. ʒ.ß. tẽpera cũ vino dabis. ʒ.j. cũ suc. quinq̃ neruie. ¶ Al. simẽ ꝛ san. mingentibus vtile. ℞. dragaganti. ʒ.v. se. coctani. ʒ.ß. cornu cerui vsti. ʒ.vij. puluerizati ad potum: da cũ aqua tepi. ¶ Al. ad herpetẽ mordia deambulãtẽ. ℞. fuliginis furni. ʒ.j. picis liquid. ʒ.ß. vitelli oui crudi parũ aceti tẽpera facto vnguẽto perungat. si limatura ferri apponat cũ eis erit vtilꝰ.

¶ Incipit liber secundus: vel secunda pars antidotarij. Capitulum. iiij.

Sciẽdũ q̃ antiqui medici quadã necessitate coacti studiũ ꝛ ingeniũ in cõponendis medicinis posuerunt ꝛ in coadunãdis curã de simplicibꝰ solerti cũ inuestigatiõe attribuitur: qđ dico quinq̃ modis fieri. Unus est q̃litas corpoꝝ extra tẽperamẽtũ existẽtiũ. primũ enĩ opꝫ nos vt q̃dã corpa calefaciamus neq̃ ex simplicibꝰ medicinis aliquã inuenire possumꝰ eã. s. caloris quãtitatẽ hñtẽ q̃ sit illi frigiditati opposita: fuit g̃ necesse vt altera in perficiẽda sua quãtitate ponat: sicut videmꝰ aliqđ opus p se pficere nequeũtẽ: iuuenit g̃ sibi aliqđ in adiutoriũ suũ alterũ et opus ceptũ ab vtrisq̃ cõplet. Secũdus vo est de diuersitate artificioꝝ ꝛ cõpositiõe medicinaꝝ: plres enĩ medicinas sigillati nõ audemꝰ dare nisi cũ alijs misceat. sicut ponimꝰ oleũ in vnctionibꝰ ꝛ succa. in puluerib. Tertius in expugnãdis pas. diuersis ꝛ oppositis: q: aliq̃ necesse est nobis medicina repugnatiua ꝛ dissolutiua hu. ꝛ ingrossatiua aliq̃ quoq̃ hu. dissolutiua siue attenuatiua: ꝛ hec fuit maior necessitas vt cõponerent ex simplicibꝰ medicinis. nã sicuti simplici medicina nõ possumꝰ pas. diuersis repugnare: opꝫ medicinã ad hoc cõgruã ex simplicibꝰ ꝛ diuersis cõponere. Quartꝰ q: inuenta vna medicina cõposita ad multas valente pas. cõfidit medicus in ea velut si quẽdam habeat thesaurũ cum subito preoccupatur cogitatione multarũ pas. ꝛ diuersarum: sed cuꝫ non veniat de simplicibꝰ medicinis aliqđ adiutoriũ festinanter oportet componere: sicut est tyriaca et multa similia. Quintus est: q: plures medicine sunt mali saporis ꝛ odoris: fuit ergo necesse vt cum eis quedam misceantur saporifera ꝛ odorifera eorum repugnantia sicut misceverunt cum helleboro nigro dauc. apium anisũ: q: ita quoq̃ magnum studium fuit in arte medicine. ¶ Item [illegible] tionem medicorũ in capienda forti medicina duobꝰ modis fuisse. vno vt facile ab infirmo recipiat: alio vt in stomacho remaneri valeat: q: multis videmus medicinis a stomacho repugnari ppt abominationẽ sui vt iã medicina [illegible] eiciatur. vnde Ra. velocior inquit medicina est ꝛ ad [illegible] dũ passionibꝰ: proptera q̃ absq̃ fastidio ꝛ abominatione sumatur. qđ non possumus inuenire nisi in medicinis quas antiqui studuerunt in mitigãdo ꝛ [illegible] nibus: ipse enĩ a nobis hoc in libro sunt cõposite [illegible] fecerunt eas eẽ pbas nobilibꝰ ꝛ delicatis: q: delicatis sapor[illegible] ris eaꝝ sensui gustus est ppinqua. R. eñ dicit omnis bona medicina ꝛ renutritiua necesse ẽ vt [illegible] habeat quãtũ vtilitatis ꝛ nutrimẽti est partium. [illegible] medicinã vel huic mõ propinquã: vel in eo [illegible] biliorem. nõne vides q̃ aqua calidissima vel frigidissima [illegible] sui tactus est repugnatiua: [illegible] sum tẽperantia [illegible] facit sensum in ea delectari. ¶ [illegible] Ra. nõ saporita inq̃t cibaria ꝛ delectationẽ [illegible] necesse medicinis: q: eas antiq̃ cõposuerant. [illegible] magis pertinere sirupis qui duobus modis fiunt [illegible] enĩ sunt sapores. vnaliter in refrigerãdo cal. [illegible] ꝛ stom achũ confortandũ: sicut resatus [illegible] ꝛ similes q̃ fiũt de suc. fructuũ. Sunt ꝛ alij [illegible] tionem habentꝰ: vt sirupi laxatiui [illegible].

¶ Sirupus ro. da. valet ad cho. ru. extinguẽdã [illegible] mectat cal. destruit. ℞. opiie. ʒ.xl. iuiub. [illegible] viol. ʒ.xx. mirobal. citri. spod. casie. turbith. [illegible] ʒ.iij. omnia in sex lib. aque coquant ad. ij. colatis mitte [illegible] maligra. vuaꝝ agresti. succa. añ. lib. ß. fac sirupũ. ¶ Sirupus laxatiuus suauiter [illegible] calorẽ extinguit [illegible] mundificat. ℞. opiie. passo: ũ munda. añ. ʒ.x. [illegible] seb. añ. ʒ.x. miroba. citri. absin. cuscute [illegible] ro. malue. añ. ʒ.x. omnibus in. xxx. lib. aque ad. ij. [illegible] latis accipe manne casie. añ. ʒ.j. liquefiant ꝛ [illegible] sex lib. succa. fac sirupũ. ¶ Sirupus ro. da. cho. ru. [illegible] ꝛ corpus humectat. ℞. pruna. c. iuiub. j. opiie. [illegible] bul. ʒ.j. viol. ʒ.xx. berberis spod. casie. añ. ʒ.vij. [illegible] añ. ʒ.v. absin. ʒ.ß. citru. draga. manne. ana ʒ.xlv. [illegible] lib. aque ad. iij. colatis mittatur zucca. lib. ij. [illegible]. ¶ Syrupꝰ [illegible] cho. ru. ℞. pruna. j. opiie. ʒ.xx. [illegible] ne. ʒ.xx. berbe. spod. añ. ʒ.vj. lupuli lib. ß. zucca lib. ß. ¶ [illegible] cho. ru. ℞. aque ro. lib. x. suc. vuarũ agresti. lib. ij. [illegible] maloꝝ gra. acc. lib. ij. aceti pomi citri. lib. j. zuc. lib. [illegible] ¶ [illegible] propter cal. repmimentũ. ℞. opiie. lib. j. prune [illegible] j. viol. ʒ.j. spod. ʒ.viij. coquant in. x. lib. aque ad medietatẽ mitte zucca. lib. ij. ꝛ coquant. ¶ Al. ℞. prune [illegible] lib. ij. iuiub. j. miroba. citri. ʒ.v. spod. casie. [illegible] xxij. lib. aque vsq̃ ad. ij. coquantur: maligra. [illegible] ʒ.x. ¶ Sirupus viol. conueniens calidis [illegible] ℞. viol. ʒ.xx. coquantur in. vj. lib. aque ad. iij. ꝛ [illegible] zucca. ¶ Sirupus cho. ru. extinguit se. mitigat. ℞. [illegible] iuiub. xx. miroba. citri. ʒ.x. [illegible] coquant in. iiij. lib. aque ad. iij. mitte zucca. lib. ij. fac sirupũ. ¶ Sirupus nenuf. ℞. aque. lib. vj. in quarum [illegible] deinde colatis adde zucca. q. s. ¶ Sirupus [illegible] nimiũ et pleuresim sitim ꝛ phthysim. ℞. viol. [illegible] malue añ. ʒ.x. cucume. mel. [illegible] añ. ʒ.xl. coctis in. v. lib. aque ad. iij. adde. lib. j. ꝛ ß. [illegible] mati zucca. lib. j. ꝛ ß. fac sirupum. ¶ Al. cal. [illegible] tionem sang. curat sitim in febre extinguit. ℞. suc. [illegible] immaturarũ lib. ß. ꝛ maligranati lib. iij. suc. [illegible] lib. j. zucca. lib. ij. ¶ Al. cal. extinguens [illegible] ens calidum stomachum refrigerat et confortat. ℞. [illegible] diuie solatri: marathri: lupuli cocti ꝛ colati: añ. lib. [illegible] citri. viol. añ. ʒ.x. cuscute absinth. ana. ʒ.v. herbe [illegible] ana. ʒ.iij. omnia [illegible] in aqua cocta ꝛ [illegible] quantur. ¶ Sirupus ro. ℞. zucca. aque ro. [illegible] tur ꝛ cum. ʒ.j. camphore ꝛ gallie muscate [illegible].

¶ De pluribus antidotis probatis. Cap. iiij.

Ufficit q̄d diximus de sirupis calidis cōue-
nientibus maturis. Antiqui ꝯcordati sunt di
centes eos frigidos quivalent cho.ru. ⁊ san.
valere ꝓpter concordiam eoꝝ in actiua qua
litate .i. calore, non sunt eñ discordati: nisi in
qualitate passiua .i. hu. et siccitate: sed sciens
dum est nu... ... horum siruporum et antidotorum scriptum
fuisse nisi postq̄ illud tentaui et illud probaui. ¶ Oxizacca-
ra Jo. da. acutas fe. ⁊ sinochā in causone sitim extinguit. ℞.
aceti suc. malig. ace. añ. lib. iiij. aceti pomi citri. lib. ij. suc. lib.
xl. fac sirupum ⁊ condiatur cū ʒ. ij. sanda. ⁊ ß. campho. ¶ Al.
valet sitī. ℞. suc. vue agrestis maligra. aque ro. aceti añ. lib. j.
zuccare lib. v. condiat cum san. ⁊ campho. ¶ Al. valet in
fe. incensionem epatis ⁊ stomachi ⁊ ablationem appetit⁹. ℞. oxi-
feni. prunorum añ. ʒ. xl. rad. endiuie. ʒ. xx. ro. ʒ. vj. sand. ʒ. v. po
ficas cum suc. vue agrest. lib. iij. coquantur ad. iij. ⁊ colatis
intromisso tantūdē de zucca. coquātur. ¶ Al. purgans hu. in
census coleris incensiones mitigat oppilationem splē-
nis et epatis aperit stomachum ⁊ epar de coleribus mūdat
valetq̄ yctericie. ℞. absinth. viol. turbith rad. apij ⁊ maratri
squina. anisi se. fumiterre añ. ʒ. x. spice reu. añ. ʒ. iij. capparis
ʒ. viij. coquantur in. xx. lib. aceti. ad. iij. missisq̄ zucca. tātūdē
coquantur: croci. ʒ. ij. scamo. ʒ. j. in panno posita in decoctiōe
deponatur. ¶ Al. io. da. valet in acutis fe. oppilationē ape-
rit. ℞. aceti lib. v. apij maratri rad. añ. ℥. iij. asari. squinā. apij
añ. ℥. j. spice ß. coquantur in aceto ad. iij. tunc acceptus suc. mali
gra. coctanoꝝ ⁊ pomi citri. añ. lib. ß. mixta cū tantūdē zuccari
coquātur. ¶ Oximel valet phlegmaticis ⁊ appetitū excitat
corp⁹ calefacit egestionē tēperat. ℞. maratri apij rad. petro
calam. dauci ani. zinzi. ana. ℥. j. ameoi. cuꝑ. absin. gar. carda.
draga. spice leuisti. carui. añ. ℥. j. coquantur in. x. lib. aque ad. iij.
missoq̄ tanto melle coquātur. ¶ Oxizaccara oppilationes
epatis ⁊ stomachi aperit ventū purgat grossos hu. ⁊ putri-
dos chimos attenuat et expellit. ℞. aceti lib. x. suc. endi. apij
maratri strigni lupuli coctorū ⁊ colatoꝝ añ. lib. j. cum aceto
misceantur ⁊ accipe squinā. maratri apij rad. añ. ℥. j. spice ma
sti. dauci petro. absin. añ. ℥. ß. reu. carda. añ. ʒ. iij. oībus in suc.
vel ad mediū coctis ⁊ colatis mitte tantūdē zucca. ⁊ fac oxi-
zaccarā. Si vis vt laxatiuū sit scamo. impone ligatā in deco
ctione cum deponatur. ¶ Sirupus de epi. valet cōtra cho.
ru. ⁊ nig. ⁊ omnē sui passio. sicut lepā: cancrū: scabiē: impeti
ginē: maniā ⁊ epil. ⁊ alia. ℞. epi. ʒ. c. bebu. indi. añ. ʒ. xxv. co-
quantur in. c. lib. aque ad. iij. colatis mitte. vij. lib. sape: dabis
℥. v. ¶ Sirupus ꝑ quodam pa. cho. ru. incensam ⁊ in melā-
choliam mutatā: vnde patiebatur pustulas ca. vulnera ⁊ qua-
si suspectionē et timorē cum timorosis ⁊ terribilib⁹ somnijs
℞. miroba. triū generū epi. añ. ʒ. x. fumiterre cuscute absin.
añ. ʒ. xx. boragi. thimi calam. bell. embl. liquiri. polip. añ. ʒ. x.
saube se. ro. maratri ani. añ. ʒ. v. oxife. ʒ. cl. passoꝝ enucleato
rū. ʒ. c. coquantur in. xx. lib. aque quousq̄ tertia pars deficiat
⁊ missis. iij. lib. zucca. ⁊ sape. ij. coquātur lente ⁊ diligēter co
lent ⁊ deponant deponēda in decoctione ⁊ decoquātur bñ.
¶ Sirupus mellinus valet frigido stomacho ⁊ multo phle
gmati corpa senioꝝ calefacit maxime in hyeme oppilatio
nē aperit ventositatē dissoluit. ℞. mellis lib. x. vini odorifere
xx. masti. cinam. gar. croci spice carda. nucismusca. zinzi. galā.
anisi añ. ℥. j. puluerizata in pāno ligent ⁊ decoctioni apponā
tur. ¶ Al. valet sicut prior ⁊ tussim ⁊ fe. phlegmaticā sedat.
℞. apij mara. petro. añ. ʒ. x. ameos dauci carui añ. ʒ. v. tapsie
mac. masti. carda. piperis ni. ana. ʒ. ij. passorum enucleatorū
℥. ij. coquant in. vj. lib. aq̄ ad mediū ⁊ colatis mitte tantūdē
mellis: croci ligni aloes gariofiloꝝ añ. ʒ. j. ⁊ in pāno missa in
decoctione ponantur.

Irupus calamēti valet ad humiditatē epatis ⁊
splenis oppilationē ⁊ ventositatē dissoluit. ℞.
calamēti domestici ⁊ siluestris squinā. polip. dauci.
añ. ʒ. x. passoꝝ enucleatoꝝ lib. j. coquātur in. c. lib.
aque ad mediū ⁊ colatis mitte tantundē mellis
masti. spice gar. carda. cina. croci zinzi. galan. casie. añ. ʒ. j. liga
ta in panno in decoctione pone. ¶ Sirupus absinth. maior
valet passio. epatis ⁊ stomachi coxisq̄ defectioni oppilatio-
ni colice vētositati yctericie splenis ventū ꝓuocat. ℞. absin.
ʒ. xx. maratri endi. liquir. rad. cuscute añ. ʒ. x. capilloꝝ ve. squinā.
ameos prassij ro. añ. ʒ. vij. mara. ani. añ. ʒ. iiij. cuꝑ. masti. maio.
calam. añ. ʒ. iij. reu. costi. asari casie. añ. ʒ. ij. coctis in. xij. lib.
aque ⁊ colatis mitte tantūdē zucca. ⁊ fac sirupū: tunc accipe
cimi. ⁊ carda. añ. ʒ. ij. ⁊ ligata in panno in decoctione depenā
tur. ¶ Al. absin. valet oppilationi epatis ⁊ splenis ⁊ renū.
mollitiei ⁊ frigiditati purgat putrid. chimos. ℞. vini odori-
feri lib. xx. mell. iij. absin. ʒ. x. spice folij squinan. masti. costi.
agari. prassij. ana. ʒ. v. aloes. ʒ. ij. croci. ʒ. ß. tusis speciebus et
in panno positis ⁊ ad sole. x. diebus in extremitatibus diei
⁊ noctis eleuatis. ¶ Al. de pico valet pas. epatis que est ex
frigiditate que est ex defectione stomachi. ℞. picos. ʒ. xx. po
lij prassij liquiri. añ. ʒ. x. rad. capparis calamēti costi casie. ari-
stolo. lon. dauci rute domesti. añ. ʒ. iiij. coquātur in. xx. lib. aq̄
ad mediū ⁊ colatis adde zuccari mellis. añ. lib. v. ⁊ accipe cro
ci masti. gar. cimi. spice piperis asari añ. ʒ. j. missis in panno
in decoctione deponātur. ¶ Sirupus valēs ventositati op-
pilationi viscerū grossos attenuat hu. duritiē epatis vulue ⁊
splenis mēstrua ꝓuocat: renes mūdificat hypostasiā vētosi-
tatem expellit. ℞. masti. apij endi. radi. liquiri. squan. absin.
cuscute ani. añ. ʒ. x. capilloꝝ ve. ro. fuchie añ. ʒ. v. spice cuꝑ. fo-
lij apij. ameos masti. asari añ. ʒ. ij. coctis in. v. lib. aque ad me
diū ⁊ tantūdē zuc. apposito coque diligēter ⁊ cū ʒ. ß. croci. cō
diantur. ¶ Sirupus de squināto valet oppilationi epatis ⁊
ventositati stomachi hypocondrie ⁊ inflationi hydropi. ℞.
squinā. absin. cuscu. añ. ʒ. xx. mara. anisi ro. cuꝑ. añ. ʒ. x. spice
casie calami aro. carpobal. reu. masti. añ. ʒ. ij. coquant cū. x.
lib. aq̄ ad mediū cola ⁊ coque vtrāq̄ fecem cū. v. lib. aque
ad medium vt mixtio vtrisq̄ aque mitte zuc. lib. aque ⁊ coq̄.
¶ Sirupus de ysopo valēs tussi catarro pectora humectat
⁊ asma. tanhelitū curat. ℞. liqri. ʒ. xx. mara. apij capilloꝝ ve.
ysopi ana. ʒ. x. citonioꝝ malue. cucu. cocōs. ordei mūdi drag.
se. citru. ana. ʒ. v. iuiuba. sebesten ana. ʒ. xl. passoꝝ mūdatoꝝ
ʒ. xj. ficus al. ʒ. x. coquantur in. xx. libris aque ad medium et
ij. lib. zuccare coquantur. ¶ Sirupus de prassio valet asma
ticis et anhelosis propter phlegma. ℞. prassij. ʒ. xl. ysopi li-
quiri. capillorum vene. añ. ʒ. xx. apij mara. rad. añ. ʒ. x. amigd.
pinearum munda. fenugre. maratri anisi añ. ʒ. v. masti. cimi.
zinziberis ana. ʒ. ij. passi. ʒ. c. iuiube. sebesten ana. c. ficus. xx.
cocta in. xx. lib. aque vsq̄ ad decem cola ⁊ mitte mellis sape
penid. añ. lib. et condiantur cū vna zuccare. Sufficiant siru-
pi qui scripti sunt ad alia transeamus.

Onfectio valēs cho. ru. incēse et suspectioni lepre
omnisq̄ pas. cho. nig. que ex cho. ru. fuerit. ℞. oxi-
feni. passorum iuiub. añ. ℥. vj. prunoꝝ lib. x. casie
fistu. manne ana. ʒ. l. cocta in. xx. lib. aque vsq̄ ad
x. colentur: et cum. ij. lib. zuccare coquātur ad spis-
situdinem. ¶ Al. ℞. prunoꝝ oxifeni. añ. ʒ. j. coquantur in. xx.
lib. aque vsq̄ ad. iiij. colentur: et cum. ij. lib. zucca. coquantur
ad spissitudinem et sicut citonia inscindantur. ¶ Al. valet
incensioni cho. ru. ℞. iuiub. sebesten ana. c. oxifeni. passorū rū.
c. casie. ℥. j. manne. ʒ. xx. coquantur in. x. lib. aque donec ad
meditatem redeant et colentur ⁊ mitte zucca. lib. ij. misce-
antur et acceptis spod. dragagan. ana. ʒ. iiij. scamo. asse. ʒ. ij.
puluerizatis: fac similiter. ¶ Al. ℞. oxifeni. lib. ß. iuiub. lib. ß.
pruna. c. sebesten l. mirobal. citri. ʒ. xx. absinth. cuscute ana.
ʒ. cl. ro. ʒ. x. malue maratri anisi ana. ʒ. v. coquantur in. xij. lib.
aque ad. iij. manna casiafistu. eliquatis in eis colentur zucca
ri lib. ij. viol. ʒ. x. scamo. dragagan. ana. ʒ. ij. puluerizentur et
in eis mittantur. ¶ Al. purgans cho. ru. ℞. triū miroba. añ.
c. casiefistu. ʒ. cl. manne. ʒ. x. coquantur in. c. lib. ad. iij. coque ⁊
mitte. iiij. scamo. ʒ. j. ¶ Al. valet omni passio. de cho. nig. si-
cut elephantie morphee impetigini scabiei cancro ⁊ melan-
cholie ⁊ obliuioni q̄ est propter fumū. ℞. bebu. indi. epi. añ.
ʒ. j. fumiterre absin. añ. ʒ. xx. sticados. camepitheos bedegar.

an.ʒ.v.prunorum iniube.sebesten.ana.ʒ.v.passorum lib.j.coquantur in.xx.lib. aque ad tres ꝛ cola: ꝛ mitte duas lape et coctis adde.ʒ.j.scamo. ¶ Potio laxatiua purgans phlegma et stomachum adiuuat: colicam que est propter viscosum phlegma et grossam ventositatem curat. ℞.passorum lib.j.calami maratri squinan.liquiri.api rad.ana.ʒ.xv.carpobalsa.xilobalsa.galan.mente ana.ʒ.v.cocta in duodecim lib. aque vsq ad tres: ꝛ colata ad spissitudinē coquantur: ꝛ accipe turbith zucca.an.ʒ.xv.zinziberis.ʒ.viij.cimi.spice nucis muscate carda.vtriusq croci cubebe piperis lug. ꝛ lon.ana.ʒ.iij.ꝛ ß. masticis.ʒ.iij.scamonee.ʒ.vj.puluerizata temperentur. ¶ Al. valet tussibus siccis pectoris asperitati propter choleram rubeam siue incensionem: vulnera pulmonis ꝛ vesice curat. ℞.iuiub.sebesten an.c.passorum.ʒ.xxx.liquir.ʒ.x.coquantur in sex lib.aque ad mediū: ꝛ colatis mitte penith.zucca.an.ʒ.ij.coquantur ad spissitudinem: deinde accipe gummi dragaganti pectu.suc.liquiri.seminis papaueris al.an.ʒ.iij.citonio.seminis lactu.an.ʒ.ij.amidi ana.ʒ.v.cucurbite cucumeris citrulli an.ʒ.iij.malue seminis lactu. ana.ʒ.ij. fac pulue.fricandū cum amigda.temperentur. ¶ Al. valet paralysi epilepsie omni phlegmatice passioni. ℞. olei sincini lib.ij.oleiq.v.castorei piassii ana.ʒ.ij.cyperi squinan. zinziberis casie ana.ʒ.j.piperis costi xilobal.carpobal.bdellii bori nigri amomi.serap.aristo.lon.et ro.an.ʒ.j.pistata ponātur in aqua et oleo et coquantur sufficienter. ¶ Oleum ad calorē stomachi vomitum incensionem et abominationem. ℞. succi endiuie solatr.aque rosacee rute agrestis.an.ʒ.vj.olei rosacei lib.j.sanda.citrini ꝛ ru.florum vitis spodij an.ʒ.ij.berberis masticis gallie spani emblici.ana.ʒ.j.ꝛ ß. coquantur in aqua et oleo donec aqua consumatur. ¶ Electuarium purgans acutam chol.incensam et phlegma. ℞. turbith viol. ana.ʒ.xx.manne.ʒ.x.ro.liquiritie scamo.ana.ʒ.v.croci spod. sandi.cimi.masti.maratri gario.assari cucur.citru.melo.dragā.an.ʒ.ij.fac pulue.et acceptis prunis iuiub.sebesten.an.c.ociseniae passorum ana.ʒ.j.coquantur in.iiij.lib.aque vt redeant ad vnam ꝛ col.ita cum tantūdem zucca.misceant puluerea specierū temperabis. ¶ Electuarium viol. valet choleri rubee incēse. ℞.viol.mirob.citrini cuscute seminis fumiterre an.ʒ.xv.turbith ro. an.ʒ.iiij.puluerizatis accipe pruna sebesten an.c.coquantur in tanto aque vt cooperiri possint ꝛ missa zuccara coque ad spissitudinem. ¶ Electuarium valēs stomaticis epaticis pectori et lateri. ℞.absinth.viol. turbith eupa.ana.ʒ.c.reu.squinan.suc.liquiri.spod.ana.ʒ.v. lacce masti.spice assari ana.ʒ.iij.mellis.ʒ.j.ꝛ ß.tempera cum iulep. ¶ Electuarium aufert vomitum et solutionem stomachum confortat: ꝛ omnem solutionem de cho.ru.existentem sedat. ℞.seminis maligranati assi.sumac an.ʒ.x. masticis spodij gallie gario.cubebe carda.co du.assari cimi.ciperi an.ʒ.j.ꝛ ß. fac puluerem tempera cū suc.coctanor vel cum sirupo rosaceo. ¶ Al. cōfortās libidinē ꝛ calorē naturalē. ℞. ro.cacabre spodij tribulionis lingue auis been zuccare.an.ʒ.ij.ysing.rad.masti.pectu.gario.corallii.seminis ocimi croci ana.ʒ.j.boragi. seminis eruce satinonum gallie ligni aloes margi.ana.ʒ.j.zinziberis.ʒ.j.musci.ʒ.ij.coquantur cū sirupo mellino vel citoniorum. ¶ Oleum sic formice alas habentes mittantur in vitreo vase in quo sit sambucel. ꝛ decē diebus ad solem maneant: tunc accipe cimi.gario.zinziberis.piretri ana.ʒ.iij. galan.mente ciperi ana.ʒ.j.ꝛ ß. omnia cocta in iiij.ʒ.succi maiorane et aque.ʒ.xx.et coctis ad medium misceantur calida et coquantur donec aqua cōsumatur: vngūtur renes postea ꝛ femur ꝛ fistula mūda in lacte cocta ꝛ colata coquātur ad spissitudinē: tūc accipe cim.gar.spice tribulionis an.ʒ.ij.puluerizata sup lac mittant.piretrū tritū ꝛ coctū valet si vngitur. ¶ Al. valet ad san.fluxū. ℞. cortic.malig. suc.ypoq.puluerizata cū suc.mēte tēperent: fac pessarium. Stercus capri.cū thure: valet sic.rad.herbe ace.ad idē valet puluerizata.sic sumat puluerizatū valet. ¶ Diahermos valet artetico dol. poda.dol.femorum sciat.duriciei splenis et epat. hydrop.curat yctericie frigidi ꝛ epilepsie cōuenit ꝛ sed pueris et frigiditate pa.lꝫ potius artetico subuenit dol. et

grosso ꝛ viscoso phlegmate existenti. ℞.agil.aloes ialapi aro.corda.se.rute castor.fu.ysopi an.ʒ.j.agar.anetto an.ʒ.iij. centauree mi.ʒ.viij.casie costi aristolo.lō.an.ʒ.iij.cameōreos camepi.scordeō an.ʒ. viij.m.q.s.ꝑbe pistē cū bendine camedre.dabis.ʒ.ij. vel epagi.j.aurere. q̄ sinis expertū vel podagricus curet: vide si est p̄s sedauerit q̄ sic sanat si nō: nō sanabit. ¶ Apozima ad cho.ru.incl.an.ʒ.viol. nec an.ʒ.v.ro.se.citru.stat.portulace.ad.pugilla. iuiub.prunorū. ana.ʒ.xx.tamar.ʒ.xx.coque cū.ix.lib.aque ad.iij. cola ꝛ mitte in ea spēs die ac nocte mirob.citri.xx.lib.ana.ʒ.v.cola.ꝛ sugmitte.ʒ.j. sirupi ro.dabis bis tamperm. ¶ Antidotū expertū illius. ℞.diagred.coloqui.tap.aro. lon.daphinō.an.ʒ.j.sal armo.gencī gith.carda.nigelle capparis pul.cornu cerui an.ʒ.ij.mellis ꝛ lactis tripuncti quod sufficit: dabis.ʒ.ij.vel.iij.cū decoctōe foliorū pū. ¶ Gargarismus. ℞. pirec piperis lon.zingi.an.ʒ. ... acc.enucle.ʒ.iiij.fac pul.tēpera cū melle. ¶ Al. ℞. ... siaci aceti scillis.q.s. ¶ Al. ℞.masti.ʒ.v.staphi.pon ... ana.ʒ.ß.tempera cū oximelle ꝛ ca. ¶ Al. pul. ℞. ... ij.pire.staphi.calam.ana.ʒ.iij.salis armo.ʒ.ij.ꝛ ß ... tēpera cū oximelle. ¶ Al.ad idē. ℞.sinap.copa ... al.ꝛ lon.piretri an.ʒ.j.nitri.ʒ.iij.se.ysop.vacos rapparuū staphi.an.ʒ.j.nucleorū granatorū assorū an.ʒ.v.tēperetur mel. ¶ Unguētū ad naturā vel bellicū: accipe oleū vnd. vnguentū ꝛ saponē ꝛ spumā habeas equalitere ꝛ misce. ¶ Collyria ad oculos. ℞. tuthie petre sec.spine agrē.pista ... ue in aceto sup addito septies ꝛ plus post mitte ... piperis lon.fel piscis gennisc. ¶ Oleū nardi.frigidis ... ꝓdest matrici febricti dolori auriū colice ꝛ dolori ... sit ꝓpter ventositatē in intestinis clausam ... iniecta prodest frigiditati vesice. ℞. calami ... diam lauri.xilo.folio:ū enule.squinā.sauine ... sarsis.an.ʒ.ij. ... vinū odoriferū ꝛ aqua ... inde olei sincini lib.iij.ꝛ ß.adde: coq̄ in vase duplici ... per sex horas mouēdo cū cocleari: postea depōsito ... oleū ab aqua: tūc accipe ro. cassieli.suc. mirte an.ʒ.ij. ... ʒ.contusa in vino ꝛ aqua infundant: ꝛ cū ... coquatur p tres horas: nouissime separato ab aqua oleū ... ce g.ar.sp.ice an.ʒ.iij.carda.ʒ.v.balsami.ʒ.vj.coque ... lefactis mitte oleū ... deinde balsamū ꝛ post ... coq̄ donec aqua cōsumpta fuerit. ¶ Oleū mirtinū. ℞.olei ricini lib.iiij.frondiū mirte lib.j.contundant ꝛ in vino ... tur: ꝛ cū oleo coquātur vsq ad cōsumptionē aque. ¶ Oleū de sicgia valet artetico dol. calefacit lacertos frigida ... ma. dissoluit vulnera frigida calefacit vesicas ... olei sisicini lib.j.ꝛ ß.fenugre.florū camerū.an.ʒ.ß. ... se vitreo ad solē.xl.diebus. ¶ Oleū masti. ℞.olei ... masti.ʒ.vj.tundat mastix ꝛ mittat in oleo duplici ... quantur: donec liquefiant.d.diebus. ... et cetera olea de floribus.

Oleum costinū. ℞.costi.ʒ.c.casie.ʒ.v. ... vino die.j.deinde addito oleo sisicino ... ter. ¶ Oleū ꝓdest epilepsie ꝛ apoplexie ... cien. ℞.costi.ʒ.xxx.daphnō.ʒ.xv.ficie.ʒ.xx.pista ... ꝛ oleū sisici. ꝛ coq. ¶ Oleū lo.da. valet paraly.epi. ꝛ phlegma. ℞.olei sisicini lib.x.aq lib.v.piassij casto.an.ʒ.x. ... zibe.squinā.casie.an.ʒ.j.pistata mitte in aqua ꝛ oleū ꝛ coque sufficienter. ¶ Oleū lo.da. valet ad hicrosis. ꝛ ... cho.nig. ꝛ ad lepā ꝛ spasm.de cho.nig. ... ℞.coloq̄.ꝛ c.ʒ.xx.aloes.ʒ.x.squille.ʒ.v.genci.petrosi ... carapo.an.ʒ.v.amo.spice xilobalsā.gar.cimi.piperis lon.ꝛ ro.casie.poly spicā.epi.petro.an.ʒ.v.sirup. ... iusquiami zinzi.an.ʒ.iij.pone in duabus lib.aque ꝛ olei rini ꝛ sisicini ana.lib.j.coque donec aqua consumatur.

Antidotum de scorpione valet lapidē ... lefacit vrinam mouet. ℞.cineris scorpionis ... vij.et ß.meleos citru. ... 5.v.pinee.ʒ.x.opij.ʒ.ß.aceti.piretri castoreū.casie ... iusq̄ami galan.tribulio.an.ʒ.ij.cimi.zinzi.piperis al.ꝛ ...

dauci costi mirte camedre, nepi. de flumine et montane gentiane radi. lib. domesti. rubee: sileris monta. gario. maratri meu viti sinap. anisi carpobo. seminis eruce origani carda. se. rute nigelle daphnidio squinã. ana. ʒ. viij. frica puluerem cum balsamo tempera cum melle. ¶ Clistere lienterie et dissinterie. ℞. ro. se. mirte ana. ʒ. ix. coque cum. iiij. lib. aque vsq; ad mediam: & cum lib. ß. eiusdem addito vitello oui assi. ℥. j. et olei ro. ij. & clisterizetur. ¶ Al. ℞. sang. draco. ceruse char te incense gummi ana. ʒ. j. vitella trium ouorum olei rosacei ʒ. xxx. ptisani cum sepo caprino: quod est de renibus & misce lib. ß. ¶ Al. dissinte. inferioris intestini & venenositati emor. ℞. succi malue cum apozimate ro. vitelli oui et olei qđ suffi cit. ¶ Al. colice. ℞. oppo. serap. castorei amo. coloquin. ana. ʒ. v. mirobala. ficus seminis lini camo. aneti radi. malue fenu gre. ana. ʒ. iij. coque cum. x. lib. aque ad. ij. et additis. ʒ. iij. ni tri et salis. ℥. j. sambucei. clisterizabis. ¶ Al. frigide matrici. ℞. amo. bdel. serap. ana. ʒ. v. oppopona. castorei ana. ʒ. ß. maratri rusti: apicana. ʒ. iiij. fenugre. camo. tribuli ana. ʒ. iiij. coque in iij. lib. aque vsq; ad vnã cola. & cum lib. j. eiusdem addas mel lis et olei sisicami qđ sufficit clisterizabis. ¶ Al. ad dolorem emor. renib;. ℞. suc. rute suc. porri olei nardi. butyri ana. ℥. ß. apozimatis fenugre. lib. ß. ¶ Al. interioribus emor: renib; ℞. olei sambucini lib. iiij. succi porri succi rute ana. ℥. ß. oxi mellis quantum cetera. ¶ Electuarium accipe. c. pruna ru bea vel nigra acetosa & immatura coquantur cũ tanto aque quod digitus supereminent et coquatur donec soluantur: deinde colentur et mundentur ab ossibus et pelle & postea terantur deinde in aqua in qua cocta sunt recoquantur vsq; ad ali quam spissitudinem: deinde accipe duplum pondus quam sint ipsa pruna de zuccaro: et fac sirupum cum aqua. vel facto si rupo mittatur caro prunorum et recoquatur vsq; ad spissi tudinem: incipiente inspissari mittatur suc. vtriusq; granati singulorum. viij. deinde fac bullire eos: inspissari incipiente mitte lib. ß. aque rosacee in qua misse sint oxifenicie. ʒ. v. ca sie fistule. ℥. ij. post colentur & mittantur: cum ad spissitudinẽ venerit adde. ℥. ß. spodij sandal. alb. et rub. ana. ʒ. iiij. ro. dra ga. ana. ʒ. vij. seminis portula. ʒ. iij. camphore. ʒ. ij. soluatur cũ aqua rosacea et sic dimittatur & vsui reseruetur. prodest cau son tertiane sinoche pleuresi et puncture epatis: et si fuerit cõstipati cum scamo. si soluti sine ca: & aliquacutis sicci & ethi ce. si tamen ethica sit cum trociscis addatur. ℥. j. liquiri. & ℥. ß. succi eius: yctericis cum scamo. datũ soluit egritudinem.

Ataplasma prodest hydropicis spleneticis et sto machicis. ℞. amomi. spice piperis lon. casie thu ris costi mirte masti. piretri bdel. carpobal. ana. partes equales: soluantur cum balsamo. ¶ Al. simile. ℞. sigie aristolo. ro. ciperi mellis cocti gar. yreos balsami ana. ℥. j. croci. ℥. ß. tereben. cere ana. ʒ. xx. soluan tur cum balsamo. ¶ Al. prodest dolori stomachi & epatis et passioni matricis. ℞. croci. ʒ. ij. bdel. masti. amo. aloes si gie ana. ʒ. viij. pinguedinis anatis. ʒ. xx. olei nardini qđ suf ficit. ¶ Al. apostemati calido epatis & stomachi. ℞. melilot. fenugreci camomil. daphnidis ana. ʒ. iiij. absinthij. ʒ. iij. bdel. amo. ana. ʒ. iiij. ficus. xx. coquantur in aceto & fac cataplasma ¶ Al. lienterie propter defectionem stomachi. ℞. frondium rhãni frondium citoniorũ: frõdiũ pirorum malorum & galle florum vitis mirte ro. sumac sandal. al. calami aro. lapdani ana partes equales. ¶ Al. stomachi defectioni. ℞. lapdani masti. absin. aloes cimi. in aceto infusi thuris balau. myrrhe bdellij equali põdere. ¶ Al. ad idẽ & ad poda. si sit ex frigore ℞. oppo. castorei thuris ana. ʒ. ij. agni spma. piretri eufor. ana. ʒ. ß. rhãni. ʒ. vj. olei viride lau. ana. ℥. j. ¶ Al. ad mulierẽ emittẽtẽ san. ℞. san. drac. boli coral. drag. ana. ʒ. iiij. libani simpliti gum mi arab. opij emasti. ana. ʒ. ij. fac pul. da. ʒ. j. & ß. cũ suc. plan. vel mirte. de hoc pul. da. ℥. j. cũ diacodio. ℥. iiij. ¶ Al. ad emor. bi be hoc. ℞. acori carui anisi se. feni. equaliter: mirob. citri. iiij. paro limature acus septies extincte in aceto. vj. paro da quo tidie ablue oculos mane: da. ʒ. ij. vel. j. & ß. cum calida.

¶ De aqua radicũ ad passiones oculorum.

Ad oculos: quotidie ablue eos cũ aq̃ ca. in qua co cta sint rad. feni. absin. & betonica. pone pul. istũ in oculo qñ vadit dormitũ: petra tuthie septies cale facta extinguat in suc. rhãni. agresti. suc. gra. masti. ace. & pul. mirob. citri. in hoc suc. mittant fracti die noctuq; maneãt si mul: deinde calefacti manibusq; fricati colent: & in ipsa cola tura & i suc. rhãni agrestis equaliter mixti extinguat petra tuthie deinde accipiant piperis lon. & al. gar. nucis musc. mirob. ci tri. ana. ʒ. ij. hermod. ʒ. j. salis gemme. ʒ. j. & ß. antimonij. ʒ. j. fac pul. tẽpera cũ aqua ro. & pone ad solẽ vt siccet aqua: quo facto cõdiatur cu; aliquãtulo cãphora. mitte in oculos qñ vadit dor mitũ siue sero siue post prandiũ. ¶ Itẽ ad oculos. ℞. colchi. aloes absin. masti. origani ana. ana. ebu. equaliter cũ vino dena rio scam. & istorum: fac pilulas. ablue oculos cũ aqua cocta cum rad. feni. absin. & beto. ¶ Item ad oculos quotidie accipe mãne mirob. citri. ana. lib. ß. kebu. ℥. iij. indi. ℥. j. & ß. beli. embli. ana. ʒ. v. anisi feni. carda. masti. ro. ana. ℥. j. casiẽ. ℥. ij. mãne. ℥. ß. tempera cũ suc. & melle i modũ nuc. cũ ca. ad matutinũ. aliqñ semper aliqñ cũ. iij. parte pigre. ¶ Ad oculos nõ videntes lip pos & excecatos: sang. pruritũ tollit. ℞. opij litij ana. ʒ. j. croci origani ana. ʒ. j. cõfice cũ aqua oculos intus & extra inunge. ¶ Al. caligini & omni dol. aquã de ruta cũ vitello oui misce & sup eos pone sanguinẽ et lippitudinẽ de oculis tollit. ¶ Itẽ ruta trita cũ vino & posita sup oculos iuuat q lippos habẽt omnes hu. stringit: oculos clarificat. ¶ Opiũ tritũ & distẽ peratũ cũ aqua ca. & inunctũ pilos inuersos in oculis tollit. ¶ Al. ad idem: fel caprinũ cũ aqua de hedera & gũma eius cõ fice & tere. ¶ Itẽ vt pili in oculis nõ renascãtur san. rane su per oculos ponat. ¶ Item ferruginẽ cum saliua cõfice & su perpone nõ renascent. Itẽ calcẽ viuã mũdã cum picula cõ fice. ¶ Item ad idem cinerem hedere cum picula confice. ¶ Item ad idem vt capilli non cadãt rasurã de rhãno aqua tico atramentum vitum cum aqua porro & melle confice et vnge mane et sero. ¶ Item ad oculos qui foras infulu; ha bent quare cõstipati. ℞. cere albe rhãni pone ad solem vt sic cetur: tere cõfice cum albumine oui & aceto cum nigella quo tidie suppone. ¶ Ad nimiũ pruritũ & carnẽ malã propassionũ de rhãno tere & sparge desup rodet mapas & caliginẽ tollet ¶ Al. tereben. fellis vacce mellis ana. ʒ. v. balsami. ʒ. ij. suppo ne. ¶ Ad oculos dolentes san. & lachrymas & ardorem tol lit. ℞. auripigmenti. ʒ. ij. ozimi. ʒ. j. tere cum veteri vino pone ¶ Grana ad oculos dol. et sang. tollit. ℞. ro. viridium croci colentalis ana. ʒ. v. opij. ʒ. vij. mirte. ʒ. iiij. gummi. ʒ. xx. confice cum aqua rosacea & dissolue cum aqua pluuiali. ¶ Al. san. et dol. & tumorem tollit et est probatissimum. ℞. alcine colo quint. balsami salis litij croci ana. ʒ. ij. mellis & olei fenicoli mit te in ampullas ad solem per decem dies manet sero inunge ¶ Ad eos qui in nocte non vident & caliginem non habẽt. ℞. fel. vitu. ʒ. iiij. opopocis olei veteris balsami olei feni. ana. ʒ. iij. mellis. ʒ. j. omnia misce in ampulla per decem dies ad solem cum dragaria in oculos mitte. ¶ Ad eos qui longe non vi dent. ℞. piperis al. & lon. ana. ʒ. ij. epar de capra: fac offellas et scentur in foraminibus mittantur & assentur non multũ et manducentur: dũ assantur qđ fluit de eis collige: & in ocu lis mitte mirabile est. ¶ Al. lachrymis dol. & ardori. ℞. salis cocti cum lacte asinino triti: ita vt labilis sit in vase sub vm bra diebus. viij. maneat peragitando: citare lachryme fundẽ do post dies. viij. dimitte vt siccentur: deinde teratur et pul uerisetur et vtere. probatum est. ¶ Al. probatum dolori la chrymis et tumori congruit. ℞. aloes opij croci suc. endiuie cucume. ro. viridiũ ana. ʒ. v. confice cum aceto: sed ad dolorem cum vino vnge quia in secũa vice sanat. ¶ Al. caldacis et la chrymantibus. ℞. margiri croci ceruse mitte in oculis tertia die sanat. ¶ Ad eos qui de vento dolent & cisu. ℞. iusquia mi mirte ana. ʒ. iiij. vitella ouorum assata amidi ana. ʒ. v. tere cũ aqua & aceto confice: fac trociscos. sicca & cum aqua dissolue in gyro oculi vnge. ¶ Grana ad oĩa oculorum infirmitates seu arsuram pruritũ & visus restaurant. ℞. opij castorei ana. ʒ. iij. spice croci piperis al. ana. ʒ. ij. ¶ Ad maculas & maf. pal. habẽ tes: fel vacce vel bouis sicca et puluerisa et in oculis mitte.

¶ Ad eos qui longe non vident. ℞. croci fel. perdic. an. ʒ. iij. aque fenugre. ʒ. j. mellis. ʒ. ß. aque gra. ʒ. iij. cum ampulla et cooperta maneant ad solem dieb9. xv. in estate: in hyeme. xl. ¶ Ad eos qui in nocte non vident: nec in longe: caliginem et pannum habentes. ℞. fellis corui: perdic. galli: vulturis: gruis: capo: misce: mell. ʒ. iij. balsami. ʒ. j. in ampulla repone per dies. xl. ad solē cū dragario in oculis mitte. ¶ Collyriū ad albulam. ℞. lith. ʒ. iiij. saponis veteris ℥. ij. tuthie. ℥. j. tere cū lacte mulieris cōfice in oculos mitte. ¶ Al. ad clarificādū visum et tollendum viniū de oculis. ℞. castorei cū melle mitte ¶ Grana ad maculas et lachrymas oculoꝝ. ℞. amo. ʒ. iij. galbani. ʒ. ß. spice. ʒ. ß. pipe. ʒ. ß. sal lucidi nitri. an. ʒ. j. eris vsti. ʒ. ij dragaganti combusti. ʒ. ß. fellis vulturis aut capo: gūmi hedere. an. ʒ. j. ossis sepie. ʒ. ß. castorei. ʒ. ß. piasith. ʒ. iiij. tere et cerne pollinem: opij. ʒ. ß. balsami. ʒ. j. confice inviuꝫ cū aqua basilice fac gra. dissolue cū lacte mulierꝭ et induc in oclis. ¶ Puluis nigelle lachrymas constringit et caliginem tollit. ℞. ceph. i. libani tere confice sub testa pone cum igne accenso fumū collige in oculos mitte. ¶ Ad dolorem et nimiuꝫ ardorē: ōua cum bombace vel stupa super oculos pone refrigerat. cardū cum albu. oui pone. ¶ Al. aquā de caule cum vitello oui pone. ¶ Al. ad oculos tumidos sanguinem et pruriginem tollit. ℞. myrrhe croci an. ʒ. j. ceruse. ʒ. iij. acatie. ʒ. ß. ro. dragagā. lapda. an. ʒ. ß. gummi hedere. ʒ. iiij. sarca. ʒ. ß. tere et pollinem cum aqua confice et sicca. Item cum vti volueris dissolue cū aqua pul. intus in gyro mitte. ad oculos hemicranicos q̄ dolent cito: cum aqua rosacea confice in frontem pone et sup stupam: hemicraneū dolorē tollit. ¶ Al. ad albulam veterē rad. cine sicca et pulueriza de melle asso tere solue cū suc. hedere terrestre et oliue super maculā pone. ¶ Ad oculos qui dolent tument et rubent de cal. ℞. aloē cim. arsuꝫ tere cum vitello oui tempera et aqua de caule confice cum pannis illine. ¶ Al. centauree pentafilon albenāsuco. i. apium viride absinth. equaliter misce cum aloe et cum panno vnge. ¶ Ad eos qui pruritū et sang. habent. ℞. arsure ranie. ʒ. j. tere cū oleo et aceto in oculis mitte. ¶ Qui caliginē habēt et ardorē et videre non possunt et lachrymantur vt cito sanentur. ℞. opij croci lith equaliter: confice vt opus est: cum aqua dissolue et mitte. ¶ Al. ad cal. et melancholiā oculoꝝ hoc pdest visui ex longa senectute. ℞. opij aloes myrrhe lith ana. ʒ. iij. croci. ʒ. ß. celido. ℥. j. confice cum aceto soluendum cum vino albo. ¶ Al. ad mapas et maculas. ℞. ossis sepie. ℥. ß. piperis al. salis lucidi ana. ʒ. v. nitri. ʒ. iiij. maratri. ʒ. iij. fenugre. ʒ. iiij. ¶ Al. ad maculas et pannū et san. gummi lentisci pone super carbones et fumiga oculos per dies quinqꝫ. Item gūmi hedere cum melle lachrymas dissoluit. Aqua granato: si visum clarificat. ¶ Ad maculas fel perdicis vulturis accipitris vel scorpionis pone. ¶ Unguentū pbatum ad albuginem oculorum. ℞. aloes ro. distēpara cū vino albo. ¶ Al. decoctio rad. beto. prodest similiter. ¶ Al. ℞. apium maratrum rutam leuistici. succum horum mitte insimul cum lacte mulieris vnge. ¶ Al. lachrymis maculis et pannis. ℞. thuris. ʒ. j. amo. fellis leporis vulturis carui maratri an. ʒ. j. auripigmēti ʒ. ß. nitri. musci. an. ʒ. ij. camphore. ʒ. j. tempera cuꝫ lacte mulieris vel vino albo. ¶ Al. ad pannum cum vitello cocto pone lachrymas stringit. frondes hedere. ß. cum melle desuper pone. ¶ Al. aquam restringens maculas et sanguinē tollit. ℞. citoniorum gra. codei tritici an. ʒ. x. croci tere ponantur in aqua die ac nocte cola et mitte in oculum. ¶ Quisa valet vetustis vulneribus palpebrarum. ℞. aluminis myrrhe an. ʒ. iij. aloes. ʒ. viij. croci calcanti. i. floris eris ecceh malagrana. an. ʒ. vj. terenda terant et in vino commisceantur et seruentur in vase ereo. prodest ad turbos et ad oculos quibus caro superuenit: et ad fistulas que secus oculos fiunt: et vicijs eorum: et si necesse fuerit misceatur mel. ¶ Al. valens oculorum caligini lachrymis et arsure. ℞. mirobala. corticis mali granati zinziberis ceruse eris vsti ana. ʒ. v. fac pulue. ¶ Cataplasma ad oculos inflatos qui dormire non possunt. ℞. adipis anseris suc. strigni et myrrhe ana. infusa linteola oculis superpone. ¶ Unguentum ad albulam et ad pannum.

℞. saponis vsti mel cum aqua ardia. in oculum mitte [illegible] guttas. ¶ Al. caligini. ℞. aloē mel et [illegible] in aquam mittantur die vna in matutinis in oculum [illegible] na mitte super hederam et centauream [illegible] in vase ereo reseruetur. ¶ Al. ad pannum. ℞. [illegible] pic. idem faciunt succus hedere terrestre: succus [illegible] lini. ¶ Al. ℞. lith dragaganti aloes ana. ℥. j. plumbi vsti loti. ʒ. j. olei aceti ana. ʒ. j. auripigmen. ʒ. j. [illegible] ad oculos [illegible] duros grossas palpebras suffocationes oculorum et qui [illegible] mos habent. in vase vitreo ponatur et sero in oculum [illegible] catur. ¶ Al. piperis salis sinapis stercoris gallin. ana. ʒ. j. succe herbe granante guttas tres mel [illegible] quod sufficit pulue. pone in vase vitreo cum penna misce et mitte in albulam vbi sang. adest. ¶ Ad oculorum dol. et caliginem: [illegible] ordei cum rore suo collige et tunc in mortario marmoreo pone: tere et exprime per linteolum mundum: et mellis quantum sufficit misceatur et cum penna mitte. ¶ Al. ad [illegible] mata. i. albulam fel testudinis cum melle [illegible] prodest. ¶ Ad caliginem. ℞. celido. suc. fen. an. ℥. j. [illegible] mi. ʒ. ß. fellis vultur. coclear. ʒ. rute agre. ro. [illegible] attici. ℥. j. tere. ¶ Ad duricie palpebre et ad pilos oculi [illegible] primum cum melle mixtum mire prodest. ¶ [illegible] cum et myrrham piper et mel admisceri [illegible] donec coquatur. His quib9 pili in palpebras [illegible] euulsis et abiectis succo basilice [illegible] ¶ Ad caliginē oculorum. ℞. feni. rad. [illegible] cocta sepe oculos foue. probatum. ¶ Ad lachrymas [illegible] rem ardorem sanguineū. ℞. albumina ouorū [illegible] ne in concha erea vel caldario: et de bono vino albo [illegible] zas: salis cōis teridē fac globum et claram [illegible] do vsqꝫ ad dies nouem: cola et qđ exierit in vase [illegible] ereo: et cum penna mitte duas guttas in oculos [illegible] pone. probatum est. ¶ Ad idem. ℞. garo. [illegible] robalani citrini kebuli indi bellirici emblici an. [illegible] stiob. spice squinan. casie. masti. cap. pelp. [illegible] iiij. prodest visui. ¶ Diamarūi prodest [illegible] punctioni interiori sputui sang. superiori [illegible] sis et dissint. pdest. ℞. libani. ℥. ß. amidi. [illegible] emathetis. ℥. j. boli. ʒ. vj. san. draco. ʒ. ß. ro. [illegible] qđ sufficit: et inde medicetur. ¶ Diagragāti [illegible] sim pectorum pectus strictū: et vocem clarificandum [illegible] ga. gūmi an. ʒ. xx. spodij amidi masti. an. ʒ. [illegible] po al. calidis: et frigi. cū melle. ¶ Diasgenaton [illegible] ctumqꝫ pectus cum calidi. ℞. cinni. inde. [illegible] nori. ʒ. j. draga. gūmi. an. ʒ. x. confice cum siropo. [illegible] ʒ. iiij. amidi. ʒ. xx. zucca. lib. j. cum. ℥. vj. [illegible] ¶ Experimentum ad impregandum mulierem. ℞. [illegible] casie. ℥. ß. lebu. ℥. j. cuscute. ʒ. j. ro. masti. an. ʒ. iij. [illegible] ana. ʒ. iiij. caride. ʒ. ß. carda. ℥. ß. sambuci. ℥. iij. [illegible] ueris cū. ℥. iij. mellis: quarta pars huius pulueris [illegible] cum. ℥. j. aluminis: et misceatur quarta pars de [illegible] ß. et de. iiij. in. iiij. diem ad bal. faciat. ¶ Electuarium [illegible] tis curans quendam senem ex diuturnis tussibus [illegible] hu. a capite descendentibus frigidisqꝫ ventis [illegible] ℞. passi munda. ʒ. lxxx. ficus sic. ʒ. xx. liquiri. ʒ. xx. [illegible] loꝫ ve. ysop. piasith amo. anisi. an. ʒ. x. coque in. vj. lib. aque [illegible] iij. et cola tantūdē mellis misce: iterū coque ad spissitudinem deinde amigd. dulciū et amararū pinearū [illegible] anisi singulorum. ʒ. x. croci masti. carda. an. ʒ. ij. [illegible] linis. ʒ. xv. puluerizentur: et cum superiori confectione [illegible] perentur: da. ʒ. iij. ieiuno. ¶ Electuarium [illegible] nem stomachi et epatis: indigestionem ex defectu [illegible] stine existentem: ventositatem inflationem [illegible] vomitum coloris corruptionem rugitum et [illegible] subari masticis spice cinamo. squinan. absinth. [illegible] sisi. endiuie maratri anisi cubebe ligni aloes carpobalsami xilobalsami croci assari ana. ʒ. ß. sandal. herbe. an. [illegible] zucca. duplex pondus aque rosacee. ℥. vj. [illegible] coque zuccarum ad spissitudinem mellis et pulueres tempera.

Pilule ad tussim probate. ℞. mirte castorei galbani dragag. opij stor. ana ʒ.j. croci ℈.iij. ¶ Electuariū valens ad vētositatē inferiorem indigestibilitatem ⁊ vomitum stomachi. ℞. bebu. indi. añ. ʒ.x. bell. embli. añ. ʒ.vj. ro. ʒ.vj. pulverizata cū oleo rosacco fricentur: deinde adde masti. cina. manne anisi spice squinan. añ. ʒ.iij. calami aro. ligni aloes reu. gario. cardā. cube. macis caride assari casie. croci añ. ʒ.iij. fac pul. tunc accipe triplex pōdus zucce. coque cum suc. gra. endi. ⁊ maratri: singulorū ℥.vj. ad mell' spissitudinē tēperabis. ¶ Electuariū cōueniēs iuueni cholerico stipetico habēti dolorē in capite appetit⁹ defectionē sitim ⁊ siccitatē: nec catarticū sumere valebat. ℞. viol. manne zucce. añ. ʒ.x. ro. suc. liquiri. cassie cuscu. añ. ʒ.v. masti. scam. dragagan. añ. ʒ.ij. croci ʒ.j. tempera cū sirupo prunorū: da. ʒ.iiij. cum aqua in qua cocta sunt pruna. ¶ Sirupus qui ꝓfuit cuidā iuueni qui patiebatur calorem de cholera ru. siccitatē ⁊ constipationē appetit⁹ defectionē ⁊ nimiā sitī ꝓpter nimiā aquā quā emisit. ℞. ocife. ʒ.x. prunorū iuiub. añ. c. viol. cassie añ. ʒ.xx. ro. decagi. scathe añ. ʒ.x. ola in. xx. lib. aque ad. iij. coque ⁊ colatis mitte suc. maligra. ace. endi. amborū lib. singulas zucce. lib. iiij. fac sirupus da. ℥.j. cū ℥.iiij. aque. ¶ Sirupus expertus in quodā iuuene pa. cal. in epate ⁊ stomacho sitim acutam et incensionē vnde accidit ei nimius vomitus sitis et angustia. ℞. mirtillorū ʒ.xx. sand. al. sumac balausti berberis spod. añ. ʒ.xl. mespil. ʒ.ß. omnib⁹ in xx. lib. aq̄ coctis ad. iij. ⁊ colatis adde suc. maligra. ⁊ malorum vuarū agrestiū. añ. lib. j. zuc. lib. v. fac sirupū. ¶ Sirup⁹ expertus in quodam iuuene qui habebat calorem ⁊ sitim de acumine cho. incēsē stomachi ⁊ siccitatē oris. ℞. ocife. ʒ.xl. ro. ʒ.xx. pruna. c. se. citon. dragagan. spod. añ. ʒ.ij. omnibus in. vj. lib. aque ad mediū coctis ⁊ colatis mitte lib. j. suc. maligra. ace. zucca. lib. ij. coque ad perfectionem quē cōdies cum ℈.j. camphore da. ʒ.j. cum ℥.iiij. aque frigide. ¶ Al. valēs calidā naturam pa. ex adustione cholere et sanguis ebullitione profuitq; in pestilentiali tempore epati ⁊ varijs desudantib⁹ ne appareant repugnat: apparere incipiētia prohibet ne multiplicētur. ℞. pruna iuiub. sebest. añ. c. omnia in. iiij. lib. aque coque ad medium ⁊ colatis adde lib. ß suc. maligranati ace. ⁊ ℥.iiij. rodostomatis ⁊. ij. lib. zucca. fac sirupū quē cōdies cum ℈.j. camphore da. ℥.j. cum frigida. ¶ Al. probat⁹ in quodam iuuene pa. in stomacho phlegmaticam frigiditatem ventositatem circa omnia viscera se mouentem: emorey. cum inflatione ⁊ rugitu: oxiremiam. i. vomitum acetosum et cholericum ab oxi. qd̄ est acetum: ⁊ remos qd̄ est vomit⁹: liuorem cutis abundantiam cruditatum hu. ℞. mirobala. indi. kebu. bell. añ. ʒ.xv. pulverizata cum oleo et butyro temperentur: deinde accipe zinzi. calam. masti. maratri gario. anisi. añ. cum sufficienti melle tēperabis da. ʒ.ij. ieiuno cum calida. ¶ Electuarium propter quēdam senē cui phlegma ⁊ cho. ni. dominabatur frigida cōtinua tinnitatio multitudo obliuiōis emor. qui reputabat min⁹ certorū curationē. ℞. zinzi. calam. masti. anisi thimi galā. cina. añ. ʒ.x. apij ciperi ameos squinā. casie. folij calami aro. añ. ʒ.v. spice cerda. cube. piretri. piperis añ. ʒ.iiij. croci costi thuris cordu. casto. celti. casie. cimi. ana ʒ.iij. mellis quantum sufficit: da. ʒ.ij. vel. iiij. ieiunis cum calida.

¶ Finitur decimus liber practice: ⁊ obinde totum volumen pantechni ysaac.

¶ Viaticū ysaac: in septem partitū libros: quod Constantinus aphricanus: montis cassinensis monachus latinum fecit (vt pleraq; alia ipsius opera) sibiq; id arrogare non erubuit.

¶ Prohemium Constantini.

Quoniamquidem vt in rhetoricis ait Tullius: omne inquit expetēdū vel ꝓpter se vel aliud vel propter vtrūq; expetitur. Quidā vero medicinā ꝓpter sese expetendam autumant: vtpote qui principaliter expetūt theoricam. Quidam etiam ꝓpter aliud: vt qui artē nō ꝓpter artem: sed propter secularē dignitatē insectātur. Alij quibusdā studētib⁹ sibi ꝓpter vtrūq; in ea allaborāt. Unde ego Constantin⁹ aphrican⁹ mōtis cassinēsis monachus: cōmunem vtilitati inseruiēs: studui vnicuiq; horū ad velle suū satagere. ꝓpter se enim: ⁊ ꝓpter vtrūq; artem querētib⁹ litteratiorib⁹ ⁊ ꝓuectiorib⁹ liber pātechni a nobis est propositus in quo primū theoricā: secūdū theoricā ⁊ practicā habeāt. verūtamē ꝓpter aliud ad ꝓfectū q̄stus festinātibus: q: in illius magnitudine forsan tediosū esse videāt: hmōi cōpatiēs quoquo modo me vt exinanitū formam serui accipiēs simplicitatis. Qui ēm si huic libro studiose acquieuerint: nō male suc cedet eorū exercitio. Infirmitates enim hic primitus diffiniuntur: signa eorū postmodū adhibentur: curationes sic subsequentur. Sapientū igit̄ inter ꝑfectos loqui destinauimus: lac etiā sugētib⁹: semēcula nō crustam subministram⁹. Quem nostrū laborē si qui dente canino corroserint: in nugis suis inueterati torpescere ⁊ dormitare sunt dimittendi. Nostrū aūt nomē huic opusculo apponi cēsui: q: quidā horū alieno emulātes labori: cū in eorū manus labor alienus venerit: sua furtim: ⁊ quasi ex latrocinio supponūt nōia. Viaticū intitulaui: ⁊ p̄ breuitate sui neq; laboriosus: neq; tediosus est intuētī. Liber totus in. vij. libros diuidit: quorū in principio posui capitula: vnicuiq; tñ postea libro ꝓponēda: vt cum quis querēs aliqua per sui singula allaboraturus esset volumina: modo in initio habeat in quoto ⁊ quo libro inueniat.

¶ Liber primus de capitis ⁊ cerebri egris passionibus: et earūdem curis. xxvj. complectitur capitula.

¶ De allopicia. Capitulū. j.

Capillus ex grosso fumo et calido nascitur qui ex igneis et incensiuis est humoribus: quo crescente fumo: crescunt capilli: vtpote ab ipso nutriti: hunc fumum qui perdiderint ⁊ capillos perdunt pro qualitate ergo fumi erunt capilli: vtpote in herbis videmus ex terre humore vel siccitate arescētib⁹ et perēūtib⁹ vel augmētātib⁹. Qui fum⁹ si oīno nō fuerit perit oīno capilli ⁊ fiunt calui: quib⁹ q: nulle medicine cōuenūt: iā nō amplius come crescere pñt. ¶ Si aūt fumus non ex toto amittat: sed solū ex aliquo humore inficiat: infirmitas quedam nascitur q̄ allopicia nominat. hic autem morbus: ideo allopicia dr: q: vulpes que grece allopide nuncupantur: hoc sepe patiunt. ¶ Ex colore cutis loci ipsius cognoscere poterimus ex quo humore hec passio oriat. Si em̄ cutis citrina et calida et sicca sit: nō dubitam⁹ ex cholera ortā esse rubea: Proinde huic humori medicabimur ex subscriptis. f. viol. mirobala. citri. scamon. absinthio coctis in aqua: et his similibus. ¶ Si rubei coloris: ex infectione sanguinis esse cognoscimus. Deinde si etas tēpus vel virtus patiētis permiserint: venā cephalicam dextri brachij minuimus et sanguinem extrahimus sm̄ vires patientis. post hoc potiones refrigeratiuas damus et sanguinē euacuātes vt sunt he: manna: oxisenicia: pruna: iuiube: viole: sebesten: cassiafistu. et similia. ¶ At si niger locus fuerit et velut plūbeas squamas emiserit: ex cholera nigra ortas esse credimus. hūc humorē expellim⁹ aq̄ cocta epithimo pill. stomaticō. hiera ruf. hiera. G. hieralo. ⁊ his similibus. hec oīa bibe cum aqua epithimi. ¶ Si vō locus erit alb⁹: ⁊ mollis: ⁊ ex eo humor velut oleū exierit: cognoscim⁹ ex phlegmate infecto nasci. cui medēdum est ex subscriptis. aqua cocta: agarico. stomaticō. hiera fortissima. G. theodoricō in q̄ nux muscata sit ⁊ ceteris similibus

¶ Gargarismos faciamus ex oximelle et aqua calida: puluere picre pigre adiungentes. Uomitum prouocemus cum oximelle: cui admisceamus aquam cum aneto et sal gemme: et similibus his. Cum. M. pigram prodesse se expertum testatur: adiungens ibi medicamina ad deponendos malos humores: ex quibus oritur allopicia.

¶ Postquam humorem ablatum coperiemus: ad excludendam putredinem poris inclusam allaboremus. Vnguenta igitur lenia adhibeamus et radamus caput cum nouacula vel psillotro: diligenter caueres ne per hoc cutis rumpatur. In primis igitur totum caput dolet radimus: postea illud pannis extergimus nimia asperitate vel mollitie carentibus. M. testatur si post fricationem cutis mediocriter citius rubuerit celerius posse sanari. Si vero non: tardius. ¶ Medicabimur autem sic. Si ex calido sit humore totum caput per loca scarificemus ita ut sanguis exeat: et ex auellanarum assatarum et castanearum et amigdalarum testis puluerem superaspergentes leniter inducamus: ex similibus loco prius illinito cum melle: sicut ex puluere caprini stercoris et vngularum caprinorum cum aceto: deinde caput cum huiusmodi rebus lauetur quibus furfura ex calore nascentia purgentur. ¶ Si ex frigido humore patiatur: similiter caput radimus et scarificatur usque ad sanguinem simul cum sanguine et alio prestato inungimus: quo adhibito euforbium cum oleo laurino vel simplici distemperantes illinimus. Radix quoque canne vel nasturtium in puluerem redacta et oleo mixta prosunt vel spuma marina: quibus quidam admiscent sal nitrum: et cum oleo amigdalino amaro: vel ficus folia puluerizata cum oleo et aceto mixta pro vnguento adhibeamus: vel fimum columbinum simul distemperatum. Amigdalas quoque amaras cum corticibus suis incensas melli admiscemus et caput inungimus. Pigam. cum aceto vel eius sperma. helleborum album vel nigrum: vel natrum puluerizatum et cum hoc cum pulueribus locum illum aspergite: prius tamen panno aspero fricato: coloquintide pulpas: staphisagriam fimum soricum: et ipsos: quodlibet horum ex cum aceto forti mixtum pro vnguento illinendum est. Alij admiscent helleborum album. Sinapis quoque vel nasturtij semen ana ʒ. j. cum aceto temperatis line et inunge. Diascorides dicit castanearum teste incense: et cum vino mixte: prosunt infantibus vt capita mundentur et capilli nascantur: neque alopitia oritur. D. testatur supercilijs prodesse si laudano cum vino et oleo myrtino distemperato inungatur. Similiter condisi puluerizatus et cum aceto temperatus eisdem supercilijs prodesse videtur. Omne fel prodesse isti passioni videtur, idem Diasco. testatur. ¶ Super omnia hic considera omnibus supradictis vnguentis propter austeritatem mitigandam ceram vel cepum seu aliquod vnctuosum humectatum: vel oleum calidum anetinum siue laurinum est inungendum: et oleum penthadactili aut oleum de camomilla: et vt barbe libere nascantur supradictis est vtendum. Vnguentum ad has res probatum. ℞. euforbij spume marine. fimi columbini ana ʒ. iij. hellebori al. seminis eruce agrestis corticis auell. spice nar. capsie nasturtij ana ʒ. j. et ß. fac puluerem et cum vino coque vel oleo rosaceo: vel anetino: vel cum oleo laurino distempera et caput inunge tota nocte inunctum dimitte. Sequenti vero die memineris cum aqua lauandum vbi fabe vel blete sint cocte vel lauatura furfuris: quod sepius est faciendum.

¶ De capillis cadentibus. Cap. ij.

Capillorum amissio non eadem passio est que et superior: est enim minor et non sic subita. Est autem multiplex: fit enim aliquando propter abstinentiam cibi cum fumus ad sua loca transire non possit: ex quo fumo capilli dicuntur vegetari. Aliquando propter infectos humores: sicut solet euenire diu patientibus infirmis siue leprosis: aliquando fit ex poris clausis propter soliditatem cutis: aliquando ex eisdem apertis. ¶ Quod si propter abstinentiam cibi eueniat: ducendus est ad balnea temperata et cibi mediocriter dandi: et ab omnibus salsis abstinendus: cui iniungendum est vt oleis vtatur his quibus humor temperatus radices attrahat pilorum. Sepius ergo vngamus oleo laudanino et myrtino. Si sit propter poros et soliditate cutis clausos: vngamus oleo ex amigdalis incisis amaris: vel ex oleo ex semine radicum oleo laurino vel camomillino. Si vero ceciderint incessanter: scimus quia propter apertionem porosum est. vnde oleo quod stringat vngimus. Troschiscos myrtinos foliis oliue puluerizatis: succo foliorum [illegible] cum oleo rosaceo vel myrtino temperatis. Item folia myrti incensa tempera cum oleo rosaceo et caput vnge: velocius crescunt capilli et stringit poros. Aliud. tolle folia de [illegible] dra. i. canna incende et pista et tempera cum oleo [illegible] vnge caput: inde capilli nascuntur et crescunt. Ius [illegible] te prodest si caput ex eo lauetur. Lini semen et radix [illegible] sum: et fenugrecum admixtum iuuat si caput vngatur. [illegible] vstum et cum aqua mixtum proficit. Item folia capparis [illegible] et cum feminino lacte pistata. Item [illegible] sic et cum oleo myrtino temperatus iuuat. In [illegible] fumus prodesse testatur. ℞. corticum [illegible] iij. absinthij galle. ana ʒ. ij. aluminis. [illegible] rum. ana ʒ. iij. seminis myr. ℥. v. fac puluerem [illegible] oleo myrtino coque et vnge. Aliud tolle laudanum [illegible] ossa dactylorum: et his omnibus incensis et [illegible] ter fac puluerem: et in panno leniter collige [illegible] per dies. viij. inde locum sepe inunge [illegible] dicens celsi. ossa dactylorum incensa et puluerizata cum [illegible] myrtino tempera et locum vnge.

¶ De prestura et asperitate capillorum. Cap. iij.

Nascitur et alia passio in capillis id est fractio [illegible] iuuenibus calidi corporis propter calidum fumum et siccum caput ascendentem euenit: aliquando ex capillorum negligentia: si non vngantur [illegible] netur. ¶ Vnde medicamina frigida que calorem fumum reprimere possint adhibeantur et sine [illegible] eta de conserua viole mirobalanorum citrinorum prunis [illegible] de cassiafistula et similibus. ¶ Si tempus vel etas permiserint venam cephalicam incide: aut detur de sirupo frigido: extinguatur calor. frigidis et optimis cibis [illegible] ta: portula. atriplice: pullis galline: perdicibus [illegible]. Calore extincto locum inunge psilio aque [illegible] ad spissitudinem veniat. Inunge oleo viol. aut ros. [illegible] et suppone loco inducta per vnam noctem [illegible] aqua cocta: sic facies et [illegible] seminibus [illegible] cucurbite infuderis frigidius erit. [illegible] per noctem missus fuerit prodest. Sepius quoque oleo [illegible] violaceo vngatur et pectinetur. Folia [illegible] cocta cum aqua caput inde lauetur et pectinetur [illegible] predicto oleo misce: et caput inde laua. Capilli quoque [illegible] fumo cholere ru. scinduntur sic medicantur. [illegible] cum in. iij. lib. aque quousque ad. ij. lib. redigatur [illegible] colatum: caput inde lotum: deinde balneo [illegible] violaceo perunctum prodest.

¶ De canis et ipsis pilis tingendis. Cap. iiij.

Cani ante tempus nascuntur ex phlegmate [illegible] macho erit vel capite. Inde physici monent [illegible] uere velis ne nascantur tibi pili cani [illegible] gantibus vtaris: sicut hierapigra: [illegible] ma. M. theodoricon: psilio [illegible] ℞. pulpe coloquintide turbith: sticados: [illegible] lis gemme: scamonee pondus equale: [illegible] filini: sc. hellebori nig. zinzi. piperis nigri ana ʒ. ß. vel [illegible] uerisa et tempera cum succo absinthij: [illegible] theodoricon vel pil. ex aloe: mastice: et [illegible] prouoca: frequenter solutus. frequenter balnea. et [illegible] rismata valent de sirupo acetoso et similibus. ¶ [illegible] subuenienimus vnguentis: si vero nigros facere volueris [illegible] na et cortice fabe atque galla puluerem fac et cum [illegible] pera. Aliud. tolle galle ℥. v. cum oleo ro. [illegible] eris vsti. ʒ. ij. salis armoniaci pensi. ʒ. j. fac puluerem [illegible] aqua calida vnge et folia blete suppone. Aliud [illegible] recentem in aqua calida et postquam [illegible] aceti ex vino nigro appone sup ipsas [illegible] que per triduum vnge. Aliud pille ex [illegible] ris in vino seu in aceto coquantur et inde caput lauetur. [illegible] ris facere rubeos: lupinos [illegible] in puluerem redige [illegible] aqua calida repone: et p. v. dies ibi dimitte: et laua caput [illegible] de. Aliud feces vini [illegible] hedere fac puluerem [illegible] temperato cum oleo squinantico et vnge. ¶ Si [illegible]

tam

facere volueris: ex puluere nitri ⁊ ouidi ⁊ spume marine confice: ⁊ cū aqua calida laua: aut cū succo malue aut blete: aut cum nitro: aut cū farina ciceris vel lupini: aut cū apozimate coloquintide: aut cum felle taurino vel aloe: cū succo mirte sed cū prius lauef caput cū oleo violaceo. Cōfectio valēs ad capillos subtiliādos. Accipe cucumeris agrestis vilis ⁊ tēperati cū oleo nigelle vite cū sepo lupino vel vilino tēperate capillis creduntur pficere. ❡ Quod si volueris ne pili nascātur in capite vel in aliis locis: vngātur sanguine testudinis aut rane: vel de ouis formicarū cū oleo: pfectis ī quo coct⁹ est entius vngendi sunt. Sic vngēdus est cū iusquiamo cēpo ⁊ nigris. ❡ Aliud ad faciēdū crispos. ℞. calcis. ℥. j. litargiri cembili: galle. añ. ℥. ij. fac pulueres: ⁊ tēpera cū succo mirte deide vngātur ⁊ ligētur cū alo: deide scōa die vngātur: ⁊ tribus diebus dimitte eos: deinde lauentur cū aqua: vbi alcāna et huiusmodi cocta sint.

❡ De furfuribus in capite nascētibus. Cap. v.

Furfura capillorū susima faciūt dānata vt ex capite eos eruāt: sūt aūt albe squame grani furfuribus simillime: q̄ ex duabus causis fiunt: vna ppter ex cerebro erit. altera ex fumo cuiuslibet humoris caput ascēdentis. ❡ Curentur aūt sic ex cōtrariis. Si ex calidis sint: dam⁹ frigida. Si ex frigidis calida. Deinde ex his capita sunt lauāda. c. farina ciceris cū succo blete. ⁊ folia sisami pistata tēperata cū succo blete purgāt furfura capitis. malue succus cū aceto idē facit. Itē mirta si coquitur cū succo blete purgat furfura capitis. D. dixit succo foliorū sisami si caput laueris furfura eius: mollescūt: ⁊ elōgātur capilli. succus malue ⁊ blete idē faciūt. Sic fenugrecū in aqua coctū iuuat si capillos idē laues. Aliud mitte. ij. lib. furfuris in aq̄ calida p diē ⁊ noctē integrā et furfur eū opiatur: ⁊ forciter cū manu motū in manu collige: cui⁹ succū exprimēs tātūdē aceti iūgeo: deinde coque ⁊ laua. Al. ℞. mirobal. citri. corticis. ℥. x. puluerisa. ⁊ cū succo solatri tēpera ⁊ inde laua. Si patiens frigide nature fuerit: pulueres lupini ⁊ fenugreci accipiātur: ⁊ hec oīa simul cū aceto pistētur: ⁊ caput inde lauef. Item aquā lupini ⁊ fenugreci cū succo blete tēpera: ⁊ cum oleo yrino vnge. Aliud nitrū fel caprinū ⁊ succus blete cōmista iuuāt. Fel arietis vel bouis cū nitro. ⁊ fel caprinū cum nitro mūdificāt caput ex furfure: si ex frigida fuerit natura.

❡ De pustulis capitis. Cap. vi.

Pustule in capite nascuntur ex nimio calido humore vel ex infecto phlegmate. Necesse est q̄ vt primum humorē eiciamus: post raso capite vnguēta adhibeamus. Frōdes cipsi ⁊ eiusdē arboris pillas: frōdes tamarisci: bellirici: emblici. de quocūq; horū volueris fac pulueres ⁊ tēperās cū oleo ⁊ aceto vnge. Aliud. ℞. litargiri: cerusse: succi hypoqistidos. añ. ℥. iij. zuccari. ℥. iij. galle muscate. ℥. j. gūmi arab. dragagāti. añ. ℥. ij. puluerisata tēpa cū forti aceto: postea iūge cerā albā: oleū ro. ⁊ fac vnguētū. Aliud. ℞. cerusse. ℥. vj. litar. cere al. añ. ℥. iiij. sulphuris viui ⁊ nitri. ana. ℥. vij. oleū ro. quātū sufficit. Aliud qd̄ Auicen affirmauit valere si nascātur ex phlegmate. ℞. litargi. rutā siccā vel viridē puluerisa ⁊ tēpera cū oleo ⁊ vnge. Aliud. ℞. corticem malgra. acatia: galla puluerisata tēperētur cū aceto ⁊ vngatur. Aliud. tolle ramos ficus ⁊ frōdes virides: ⁊ cū aqua pista quousq; efficiatur sicut medulla ⁊ vnge. Si passio fuerit diuturna vice aq̄ acetum pone. Si noua: aqua loco aceti vtere. Si fuerint vulnera oleum ro. ⁊ albumen oui apponas. Aliud: tolle amigdalas amaras. mūdifica cum aqua calida ⁊ pista vt vnguētum fiat: rasumq; caput inde inungas.

❡ De fauis. Cap. vij.

Aliud genus scabiei sustinet cutis capitis foramina habēs minuta: vñ lues egreditur quasi mel: ⁊ ideo iste morbus appellaf fauus: q2 sicut mel ex fauo, ita lues exprimitur. nascitur do ex phlegmate salso. Optimum vero est primum humorem purgare cum hierapigra: cū hiera fortissima galieni: piera ruffi. stomatico theodoritō Margaritā ex calidis facies quo phlegma depellaf. Lauetur caput cū aqua in qua cocte sint lentes: ro. mēta: aīs mirta: post hoc vnguēto subueniamus. ℞. litargi. vel chartā incensam bombicinā cū aceto tēpera ⁊ vnge: vel olibanū cum

aceto pone. Aliud. ℞. tartari. i. fecis vini incēsi. ℥. j. cū calcis viue. ℥. ij. ⁊ cū aceto tēpera. Subtrahe cibū qui phlegma faciat crescere. Aliud litargirū hypoquistidos tēpa cū aceto. Nā acetū forte phlegma necat. Caput radaf ⁊ scarificetur ⁊ lauetur cū aqua vbi cocta sint mēta: aīs mirta ro. ⁊ vngaf supradictis vnguētis. Aliud. litargirū: cathimiā auri tēpera cum aceto. phlegma purgat. herba vitri cū aceto pistata: loca mūdi gantur.

❡ De tineis. Cap. viij.

Semotim in cute capitis scabies vel carbūculi nascūtur ⁊ nata immiscētur: aīs nimis crescit vel inuiscātur. Nascūtur aūt ex cholerib⁹ incensis ⁊ ex putrido sanguine: fit autem pruritus nō modicus: de quo pruritu quasi squame nō modice: sed maiores nascuntur sicut delabūtur. hoc sepe euenit infantibus ppter superabūdātiam sanguinis ⁊ molliciem cutis. His vero primum cibos nocios ⁊ calidos subtrahimus: ⁊ humore nociuo sublato vnguēta adhibem⁹. Si lactēs fuerit q̄ nō possit recipere medicinā: incidimus retrorsum auriculis ambas venas: ⁊ ex sanguine subtracto sit calido vngimus. nutrici do malos auferim⁹ cibos: ⁊ succos scariole ⁊ feniculi atq; zuccari potādos dam⁹: infanti quoq; caput radētes tali vngimus vnguēto. ℞. litargiri cerusse. añ. ℥. iij. pulueris sarmēti trocisc. memithe: gummi arabi. galle pōdus equale: puluerisa: ⁊ cū oleo ro. ⁊ aceto tēpera ⁊ vnge. Itē tolle galle nō pforate. ℥. x. amigdalarū amararū cū cortici bus. ℥. v. tēpera cū aceto ⁊ vnge. Itē galle nō perforate. ℥. v. vrine tauri: aceti. añ. phialā j. fac coquere vsq; quo spissentur ⁊ facias vnguētum ⁊ inde vnges sic. Aliud: medullam seminis bombacis pista: ⁊ cū aqua ro. tēpera aut cū aceto ⁊ mitte ad solē: ⁊ vnge caput. Item litargiri: boli: cerusse. añ. ℥. ij. acatie. i. succus prunorū immaturorū: sulphuris argenti viui. añ. ℥. j. fac pulueres ⁊ cū oleo ro. ⁊ aceto tēpera ⁊ vnge. ⁊ postea cū aqua calida laua. ❡ Sternutamēta infantibus tribus diebus facies ex oleo amigdalino amaro binas guttas per vtrasq; infundēs nariculas: ⁊ caput vngam⁹ cum litargiro seu cū cinere argētali tēpera cū oleo ro. ⁊ vino: hūcq; puluerem potādum dabis. ℞. spodi: zuccari rosati. añ. ℥. ij. gariofi. cardamomi: iuiube. añ. ℥. j. gallie muscate: croci orietalis carthamie argētalis: cāphore. añ. ℥. ß. fac pulueres: da infantibus pōdus medii exagij: cū aqua frigida vel cū lacte nutricis.

❡ De pediculis ⁊ lendinibus. Cap. ix.

Sepe pediculi ⁊ lēdines nascūtur in capite vel in toto corpe ex purgationibus: quas natura eiciēs cū sudore facit inter cutem ⁊ carnē. ❡ Qd̄ si fit in calido corpe hoc vnguēto inūge: argentū viuū ⁊ cinerem filici cū aceto ⁊ oleo tēpera: vel litargirū ⁊ argētum viuū cum aceto ⁊ oleo tēpera sicq; inūge. ❡ In frigido corpe hoc vnguento vtere. Staphisagriā nitrū: auripigmētū ru. cū aceto ⁊ oleo tēpera ⁊ caput inūge in balneo. Aliud. helleborū albumi: staphisagriā nitrum cū aceto tēpa ⁊ caput inungito in balneo. Itē auripigmēto ru. caput inūge cū oleo tēprato in balneo. Sic acetum cum aqua marina occidit pediculos: ⁊ si deest aqua marina: sal ⁊ aqua cū modico aceto mixta idē facit. Et si post infirmitatē nascūtur pediculi fac vnguētū de gnico. i. semine croci orietalis ⁊ quotidie inūge: ⁊ laua cū aqua marina vbi cocte sint rose ⁊ mirte. Aliud: tolle folia pini ⁊ tere: et succum exprime ⁊ vnge.

❡ De cephalea. Cap. x.

Dolor capitis duob⁹ modis puenit: vel ex se ppie vel ex aliis mēbris: sicut a stomacho. Qui ii modo pfenā: modo recedēs fit: aliūde pculdubio venit. vñ Ga. si dolor est in capite nulla certa causa extrinsecus veniēte: humore collecti pro grauis stomachum: ⁊ maxime acuti. dolor aūt est in summitate capitis ex regione stomachi. Qui si sine intermissione fuerit: ppie a capite venit: ⁊ ex quolibet humorū quattuor. Si sit ex sanguine: calorē patif: in capite grauitatē: in fronte: oculorū rubescit vene cū tota facie: ⁊ vene faciei sunt plene: vrina ru. ⁊ pinguis: ⁊ corpus molle: ⁊ pulsus mollis. Si ex cholera rub. infra nares nimiū hz calorem ⁊ in lingua siccitatem: vigilie ⁊ sitis nō desunt: ⁊ maior dolor est in dextra pte. Si ex cholera nigra: in sinistra parte erit dolor cū frigore: vigiliis ⁊ grauitate. Si de phlegmate: sustinet grauedinem ⁊ spūs grauem

retentionem cum querela: et dolorem in occipitio. Galie. in libro institutionum. Nosse oportet caput diuidi in quattuor partes. Sanguis in fronte dñatur: cholera ru. in dextra parte: phlegma in occipite: cholera ni. in sinistra. in quibus modis cognoscendis medicus operã dabit. ¶ Aliquã tamen ex calore solis vel aeris dolor est in capite. vñ G. in lib. de accidenti et morbo. si caput ex aere frigueri: per quasdã venas quasi cataractas intrat q frigoris illius sunt causa: frigus per totum ppellitur corp⁹. Si ex calore solis vel aeris patiatur cerebrũ humores ad se ex toto corpe: sicut vẽtosa attrahit: post qđ in vicina mẽbra debilia pcit. ¶ Iste dolor euenit pluribus ex nimio vini potu: vel capitis occasionibus: sicut vulnere apostemate: vel passione vel casu. Oportet aũt intueri etatem et egrotãtis cõsuetudinem: et vñ dolor natus sit. ¶ Si pprie sit ex capite: cõsiderãdum est ex quo sit hũore. Si ex sanguine vel cholera ru. mouiatur cephalica: nisi etatis cõtrarietas vel tpis: cõsuetudinis et virtutis occurrãt. Si ergo ad phlebotomãdum nõ sufficiat: scarificemus plena palma ab vtriusq pedis calcaneo. Que vero psunt cholere ru. psunt et sanguini. Que vero phlegmati: et cholere nigre pderũt. Singulis tamen p se sua medicamẽta meli⁹ adhibeãtur. ¶ Cholerã ru. medicabimur si plusq sanguis dicitur: cassia fi. iuiubis prunis: viola. mãna: miroba. citrinis: et siĩlibus. Si vero febris non fuerit: catartica de miroba. citri. dãda sunt cũ. ʒ. j. de hierapigra: que ex aloe loto cõficitur. In febribus sirupũ violaceum vel acetosum et malgranati demus succum: et postq corpus interius mũdificatum esse certificabitur: caput: man⁹ pedes aqua tepida infundamus: et aqua habeat violas: camomillã: ordeũ decorticatũ atq rosas. Qđ si vigilias patitur papauer adiũgimus. Incipiente vero infirmitate: oleum ro. cum aceto damus: vel aqua ro. cum aceto: vel oleũ viola. et portula. succũ: vel cucurbite succũ sup caput infundamus. Unges prorã capitis cũ sandalis albis: rosa: ciphora: codeque temperabis cum succo psilii: et aqua ro. P. ouit. Si cum oleo ro. frõtem et tempora vnxeris et opio vel papauere: simplicem dolorem ex calore refrigerabis et dormire facies. Idẽ dicit: si folia capitiolos vitis tollas: et fortiter pistes et caput vngas. valet ad depellẽdos hũores. Sternutamẽta puocemus cum succo lactuce et portulace: cucur. oleo vio. cum lacte mulieris mixto: qđ fugat puella: vel cum succo zuccari. Si vigilias patitur: sternutamẽta puocamus cum oleo vio. opio vel papaueris oleo: vel violaceo: et similibus. ¶ Si dolor capitis cum coriza fuerit: nullũ cataplasma vel epithima apponendum erit: neq aqua capiti infundatur nisi rosacea vel salicis: vel portulace: vel cucurbite: qđ auctorizat Ga. in lib. cataplasmatum: nec sternutamẽta: nec emplastra recipiat: nisi humor prius descendat: cibi sint cucurbita: atriplices portulaca bleta. Si nõ habuerit febres: pullos comedat columbarũ: perdices: et similia. ¶ Si ex frigido sit humore dolor: scilicet ex phlegmate vel melãcholia: pspicimus q iam diximus signa et damus hierã fortissimã Ga. et logodion et theodoricon: pilulas Iohã. dama. vel stomaticon: pilulas de hierapigra: vel faciamus vomitũ de radiolus cũ oximelle: et gargarismum cũ hierapigra: sinapi: piretro: et cũ oximelle: et distempera cum aqua vbi maiorana: camomilla: et similia sint decocta. debet lauare caput cũ aqua vbi coctũ sit anetum: rosmarin⁹: vbi maiorana: camomilla: et similia sint cocta. Ungim⁹ caput melãcholicum cũ oleo keiri: cum oximelle: amygdalis amaris: cucurbita ama. phlegmaticũ vngamus cũ oleo sambucino vel nardino: camomillino vel muscellino: Emplastrũ imponimus ex gũmi arabico: euforbio: myrrha croco orientali. Ubi humores descẽderint: sternutamẽta puocemus cum succo caulis: blete: camomille: oleo: et similibus. Si post sternutamẽta in naribus ardores sentiat: inũgimus lacte mulieris puerum lactãtis. Si nõ senserit: nitrum naribus imponimus: et nigellam ac fumum cõdiũ Ga. cõfirmat pdesse capiti. Idem facit mente succus si nares et tempora vngamus. Se prius ad balnea ire cogatur: cibi sint volatilia calida: acer coctum ¶ Hoc modo medicãdi sunt qui dolores capitis ex vẽtositate grossa incurrũt: a parte opposita si materia nõdum sit collecta: si sit materia collecta a parte infirma. ¶ In dolore ex percussione vel ruina: vel apostemate: cephalicam incide: et fm vires bis vel ter subtrahen. si vires negauerint: potui dam⁹ oxisaccharum: prunas: iuiubas: violas: [illegible] cassiamfistulam: mãnam: et similia. de his singulis bibat [illegible] singulis diebus. Aliud succi solatri cocti et colati [illegible] mundate. ana. ʒ. iiij. cum hierapigra: vel aloe epatica [illegible] le cataplasma capiti imponimus. de sandalis rub. [illegible] salicis: viola. farina ordei: et similib⁹. Sternutamẽta [illegible] cum succo solatri et lacte mulieris puellam nutrientis. Aliud de sandalis albis et rub. croco: bolo: temperatis cum succo solatri. ad bibẽdum detur ptisana cum succo malgranati: in aqua salicis bibẽda sirupũ violatum vel [illegible] sirupum factum de sola aqua et zuccaro vel [illegible] iuiube [illegible]. Si tumor sine plaga ex supradictis eueniet: aqua [illegible] re in qua decocte sint lentes: rosa: mirta. laua et [illegible] oleo rosato et albumine oui: ordeum cãphoram: rosam violam et mirtam: [illegible] damus cucurbitas atriplices: [illegible] pullos: vitella ouorum. ¶ Si dolor capitis ex stomacho [illegible] ex humoribus ibi collectis: sic colligitur. Si nauseam [illegible] turam in ventre vel [illegible] passus fuerit [illegible] bis. fieri autem nõ potest quin cholera vel phlegma [illegible] tur. Si vero vomitũ pro tpe vel pper dolorem pruocari [illegible] qualiueris: potiones de hierapigra: vel aloes et mastic [illegible] mul dabis vel stomatichon et similia. vnges stomachũ ex oleo ro. aqua ro. mirte succo. ¶ Si ex calore solis [illegible] caput oleo ro. aqua frigida vel aceto. Si vitro vehementer doluerit et ardor fuerit: vnguẽdus est oleo ro. portulace [illegible] vel cucurbite: vel sempuiue. Potus erit illi sirupus vio. malgranati succus: in aqua calida pedes imponitur. ¶ In dolore ex frigore aeris: capiti aqua calida in qua decocta sint [illegible] tum: rosmarinus: sansucus: mellilotum: p [illegible] infundimus [illegible]: et caput oleo nardino inũgimus. [illegible] tanta sufficiat. ¶ Deinde ordine m⁹ antidota [illegible] lia. hiera. Iohan. dama. iuuat dolorẽ capitis qui [illegible] phlegmate vel cholera nascitur nigra: stomachũ mũdificat [illegible] confortat: da fortioribus. ʒ. v. imbecillioribus ʒ. [illegible] lida: cibi postea sint pulli: pdices: vinum leue. ¶ Antidotum ℞. carpobal. cassie lignee: cinamomi: absinthii: spice [illegible] sticis: iuiube: cubebe: macis: nucis muscate: squinãti: [illegible] ana. ʒ. v. croci. ʒ. iiij. aloes epatici lib. j. fac puluerem [illegible] cum melle. ¶ Aliud antidotum Io. dama. facit [illegible] grosse. visus obscuritati: grauitati totius corporis [illegible] tositatem ex phlegmate et cholera nigra. ℞. aloe. [illegible] mi: costi. ana. ʒ. v. euforbii: croci: spice: camedreos. ana [illegible] rio. ʒ. x. acori: calami aromatici: mastic. ana ʒ. vij. [illegible] ʒ. viij. mirobal. ʒ. iiij. piperis albi et ni. [illegible] aloes epatici: diagridii cocti. ana ʒ. ij. mellis quod sufficit [illegible] pensum iij. sol. cum aqua calida. ¶ Pilule Ga. ad phlegma deponẽdum et ad omnem grauem fumum caput ascendentem: oculos purgat et stomachum. ℞. aloes: diagridii: coloquintide interioris: absinthii: masticis. ana. ʒ. iij. tempera cum succo solatri vel scariole. fac pilulas in modũ ciceris [illegible] ante cibũ vel post. ¶ Pilule Ioh. dama. valet ad mũdificationem capitis et stomachi: accipiantur omni tpe. ℞. aloes [illegible] masticis. ʒ. iiij. turbith ʒ. x. rosar. ʒ. iij. fac pilulas in modũ ciceris. da. xj. vel. xiij. ante somnum cũ aqua calida. ¶ Stomatichon mũdificans caput et stomachum: valet [illegible] ex grosso phlegmate. ℞. aloes: turbith: mirobalani [illegible] indi: et absinthii. ana. ʒ. iij. scamonee: coloquintide: [illegible] epithimi: masticis. ana. ʒ. ij. tempera cũ succo [illegible] pilulas in modum piperis. da. ʒ. ij. cum aqua calida [illegible] ratiuum celebra. ¶ Aliud Ioh. dama. stomachum purgans cholerã ru. et ni. et phlegma sine aliqua molestia. ℞. [illegible] epigre: miroba. citri. ana ʒ. iij. nitri: agarici: ana ʒ. [illegible] vj. salis gẽme: epithimi: anisi: asari. ana ʒ. ij. [illegible] pera cum succo scariole: et fac pilulas [illegible] piperis grana: [illegible] cum aqua calida. ¶ Hiera Ga. de libro [illegible] stomachum mundat atq caput: immo totũ corpus [illegible] de cholera rubea et phlegmate. ℞. croci: spice vio. absinthii [illegible] asari: masticis: carpobal. xilobal. cinamomi [illegible] equale: aloes quãtum sint cetere species. fac pilulas cum succo scariole. sicut piper. da et [illegible] phlegmatico addatur coloquintidas: turbith agaricum [illegible]

pone equali pondere. ¶ Pilule auree valentes ad easdem infirmitates: sed tñ leuiores. ℞. aloes.ʒ.iij.scamonee.ʒ.iiij. coloquintide interioris: agarici: feniculi: petrosilini: masticis: rose. ana.ʒ.j.⁊.ß. fac pilulas in modum ciceris.

¶ De hemicranea. Cap.xj.

CErebus diuiditur in.iiij. ptes: in lōgitudine: ⁊ diuisitate: in dextrā ⁊ in sinistrā partem: habetq̄ lineā mediā: qua vētriculi medij differūt. Si in capite aliquoꝝ humoꝝ ascendat fumus: ⁊ a natura in dextra parte ꝓpellatur: dolor ibi gñatur. Si in sinistra: idem patitur: ⁊ hemicranea vocatur. Quā passionē sic curare disponimus. videndum est vtrū sit de calidis humoribus vel de frigidis: qḋ quidem intelligitur vt in capitulo de cephalea diximꝰ. Si de ca. sit humore: phlebotomāda est cephalica vena: ex ea pte in qua patitur: ⁊ cū catartico purgabitur quo acuta chole. ru. deponitur. Sternutatiōes sunt faciēde cum oleo ro. vel viola. ⁊ lacte mulieris puellā nutriētis. sternutatio infirmo apponetur loco de coriandri succo: Uniuersaliter purgatio adhibēda est eadem rōne qua dedimus de cephalea. Si de frigidis patiatur hūoribꝰ: cū hiera fortissima Ga. hieralog. theodoricon: ⁊ similibꝰ purgabitur. Sternutatio fiet cum oleo nardino vel camo. ⁊ de hoc oleo in ipsa aure: vbi dolor est: parum iacta.

¶ De dolore cranei. Cap.xij.

ALiquando craneum cum molestatione magna dolorem patitur nimiū vt quasi malleationem quādam infirmus in capite sentiat: nec vocem nec sonitum aliquē pati possit: neq̄ lumen neq̄ splēdorem. Et ex cholera ru. cōtingit: vel ex ventositate grossa. si caput debilitatū inueniat. Si ex cho. rub. nimiā ꝑcussionem sentit calidā. Si ex grossa ventositate grauitatē ⁊ extinositatē. ¶ Si ex chole. ru. esse certificabitur: opꝫ vt capurgetur: ⁊ caput lauetur cum aqua vbi papaueris cortices viole eodē psilij frondes: ⁊ silia sint cocta. Sternutatio fiat cum oleo ro. ⁊ vio. Si ex nimijs vigilijs patiatur: cū oleo vio. ⁊ succo papaueris ⁊ lact. sternutatio ꝯficiatur. Epithima capiti est apponēdum. Sādali q̄ cuꝫ aqua ro. ⁊ oleo ro. ⁊ silia. Nutriatur cum crisolocāna: portulaca: cucurbita: ⁊ similibꝰ. ¶ Si dolor fit ex grossa ventositate: damus theodoricon. hierā Ga. vel ruffini: hierā pasidos. dabis vnaquaq̄ nocte ʒ.j.⁊.ß. de hierapigra vel Ga. pilu. vel archige. hiera. danda est.ʒ.j.⁊.ß. damus sambuceleon cū anetino catartico. demus ⁊ pilulas cochias. Caput lauādum est cū aqua: vbi camomilla: sansucus: mellilotū sint coct. damus ⁊ epithima de aloe: myrrha: croco: ⁊ similibus. Gargarisma de hierapi. cū aqua ca. ⁊ melle fiat. Sternutationes de musceleon: anetileon: camomilleon: nardileon: balneū fiat frequēter: a cibis malis abstineat: cimino: aromatibus ⁊ anisio vtatur: in potibus vtatur vino odorifero ⁊ veteri.

¶ De vertigine ⁊ scothomia. Cap.xiij.

VErtigo vel scothomia visus est corruptela: ⁊ subito apparēt patientibus oīa quasi volubilia nebulosa seu tenebrosa. ¶ Causa istoꝝ nimia est humorum abundātia cū ventositate mixta. Hi vapores ibi cum ventositate mouentur: vel fumo in capite de quolibet membro sicut stomacho ascēdente. ¶ Si hec passio in solo fit cerebro: sentit grauitatem in capite ascēdentem: et sonitum in auditu: corruptionem in odoratu. Uertigo est durabilis neq̄ dimittit. Si est ex stomacho: sentit abominationem: ⁊ in ore stomachi dolorem: ad tēpus scothomiā habēt siue vertiginem ad tēpus dimittētem. hec fit cū fumus a stomacho ascendit: dimittit cum fumus a stomacho nō ascēdit. ¶ Uertigo ꝓprie certificata a cerebro: cephalicā innuit debere phlebotomari venā: ⁊ sanguinem minui quātum sufficit. si nō oberit defectio virtutis vel frigiditas aeris: consuetudo tempus ⁊ etas. Damus his in cura hierāpigram Ga. in qua due ptes aloes: ⁊ vna aromatica: sicut pilulas aureas vel que diximus cerebrum mūdificātia: sicut hiera. H. ⁊ Iohan. dama. stomaticon: pedes infirmi in aqua calida sunt ponēdi: a vino abstineāt: caulibus: lētibus: lactucis: ⁊ similibus. Si fit ex stomacho scothomia catarticum de agarico damus: vel pilulas de hiera. sirupum de absinthio; cum hierapigra: ⁊ vomitum ꝓuocamus: a cibis abstineant in stomacho inflationem facientibus.

¶ De lethargia. Cap.xiiij.

PErfectio memorie ⁊ facilitas recordationis ad substātialeꝫ cerebri puppis stabilitatem ⁊ eius innuit ꝑfectionem. Econtra hoīem obliuiosū ⁊ dure intelligētie necesse est faciat. Qḋ sit cum in puppi cerebri humor: eo nascitur phlegmatici qui fere nihil hoꝝ ꝑmittūt memorie. Si ex vicino sit tpe cuꝫ multa oscitatione ⁊ oris apertione: neq̄ meminerint os claudere: ex multa phlegmatis frigiditate ⁊ humiditate cum in puppi cerebri superat: ⁊ alatum spm̄ suffocat. hec infirmitas vocatur lethargia. G. tamen vocat frigidā frenesim: que sepius cōtingit senibus in frigidis ⁊ humidis regionibus. ¶ Si hāc curare volumꝰ: potionem damus caput mundificātem ex frigidis ⁊ grossis humoribus: sicut theodoricon. pilu. cochias: stomachon ⁊ silia. He q̄ pilule sunt similiter iuuatiue ⁊ valētes ad grossos ⁊ phlegmaticos humores dolores capitis facientes: ⁊ ad lethargiā. ℞. aloes.ʒ.x. agarici: sticados. ana.ʒ.iij. coloquintide: masticis: casie: spice: cinamomi: gariofili: squinanti: ꝫinziberis: anisi. ana.ʒ.j.⁊.ß. fac pilulas in modū piperis. da.ʒ.iij. cū aqua calida. Post hanc mūdificationem capitis epithima faciēdum est in eadem puppi, calidum ⁊ dissolutiuum: sicut nardileon: castoreleon: ⁊ puretrileon: sisamileon: sambuceleon: laurinum: sambucinum: ⁊ silia. Similiter cataplasma de sinapi ⁊ eufobio tēperatis cū succo rute: vel de castoreo ⁊ cinere hūanoꝝ capilloꝝ cū aceto distēpatis. Cataplasma Iohā. da. valet lethargicis memoriam acuit. ℞. sinapis piretri affodili. ana.ʒ.xv. castorei: eufoꝛbij. an.ʒ.vij. tēpera cuꝫ sansuci succo: puppim cerebri sepe vngito inde. Sternutatio cū selitho fiat: vel cum cōditi vel castoreo. Gargarismum cū sinapi: origano: piretro: staphisagria: galāga. ⁊ similiter cū hierapigra ⁊ oximelle squilit. co ⁊ aqua cali. Propria huiꝰ morbi medicina potio est anacardina: vna quaq̄ die.ʒ.j.⁊.ß. ieiunus bibat. si solū sit anacardinū.ʒ.ß. accipiat. vtatur diatrionpipereon: diagalāga: diacimino: trifera magna ⁊ similibꝰ. Si inueterata fuerit infirmitas: de castoreo det quotidie.ʒ.j. cū aqua ca. Infrigatur puppis capitis naribus q̄ idem castoreū apponatur. Sternutatio similiter fiat cum castoreo cōditi nigella pipere: ⁊ similibus. mastice thure cū piretro vel origeno: staphisagria: vel cortice radicis capparis. accipiat oximel: melliceratum aromaticum: abstineat a scarificatione: ⁊ in puppi capitis maxime: ⁊ a fructibꝰ ⁊ cibis humidis ⁊ frigidis omnibus.

¶ De expergefactione a somno. Cap.xv.

SI patiat puppis cerebri de phlegmate ⁊ de cholera ru. cōmixtis: redditur infirmꝰ quasi mortuus oculos tñ habet apertos: anima nullā molestationem tolerat. Quiescit cum phlegma infrigidetur ⁊ humectetur: expgiscitur ex siccitate ac acredine cholere rubee. Unde Ga. intētio nr̄a in hac infirmitate medicanda: est mūdificatio cerebri ex his duobus humoribus sibi substātialiter oppositis. Dāda sunt catartica vel quodlibet aliud sm̄ ea que magis dāri videbūtur: sed si sunt equaliter: equaliter fiat medicina. Post mūdificationem puppis cerebella vetur caput cū aqua: vbi camomilla: anetū ⁊ mellilotū: sansucꝰ: ⁊ similia sint decocta: sicut viola ros: ⁊ silia. Ungatur puppis capitꝭ vnguēto de myrrha facto: aloe: croco: rosa ⁊ sandalis: menthe cū albugine oui: ⁊ oleo ro. cum aceto temperatis. vngatur etiam cuꝫ camomillino: nardino: anetino: costo: nig. sil. ⁊ similibus. misceātur his alia genera olei frigida: sicut oleū ro. vio. ⁊ nenufarinum.

¶ De stupore mentis. Cap.xvj.

STupor mētis est quasi somnus oculis clausis: qḋ fit duobus modis: vel cū infirmus nimiū est somnulosus: vel parum. Nimia somnicalositas tribus modis constat: vel de sola humiditate: sicut ebriosi patiūtur: vel de sola frigiditate: sicut in niuem vel glaciem cadētes sustinēt: vel de vtroq̄: sicut in apoplecticis videmus ⁊ lethargicis. Secūda: parua scilꝫ somnulositas nō est somnus: sed q̄si pigritādo dormitio: qḋ non cōtingit: nisi ex defectione ⁊ dissolutione virtutis. ¶ Hec infir

mitas vix aut nunquam curatur. verum autem ex frigiditate aut ex humiditate sit cerebri preuideatur. Si ex humiditate: pedes infirmi in aqua ca. imponantur: et cum sale fricentur: camomilla: mellilotum: rosa: in aqua decocta infirmo apponatur: ut per nares fumus eorum ingrediatur. pro capitis: illa aqua lauetur: et deinde cum oleo ro. et aceto vngatur. ¶ Si ex frigiditate sit sola: oportet ut pro cerebro calefiat cum aqua: vbi camomilla: centaurea: mellilotum: calamentum: ruta: et similia sint decocta. Deinceps vngatur ex muscelino: nardino oleo: et similibus. ¶ Si ex frigiditate et humiditate: infirmo iniungatur exercitium. sternutatio cum castoreo fiat cum condisi: nigella: et pipere: quibus cerebrum moueatur et calefiat. Sternutatio alia cum feniculo et muscelino: et oleo nardino. odoretur castoreum et ruta: fumigatio fiat cum lichino bombicino prius accenso et extincto. Mellicratum aromaticum et oximel detur ad bibendum cum sirupo calamentino. Medicatur hec infirmitas itidem ut lethargia. Sed tamen in lethargia purgatur: et in hoc morbo pro cerebri curetur. ¶ Si ex defectione et dissolutione virtutis: cum camomilla: rosa: viola: in aqua coctis vngatur. cum sandalis et oleo ros. et aqua ro. ante infirmum dulcis sonitus fiat de musicorum generibus sicut campanula: rota: giga: et similibus. his enim omnibus alia delectatur: et ex delectatione excitatur natura.

¶ De vigiliis. Cap. xvii.

Vigilare est duobus modis. vnum naturale et vocatur expergefactio somni: vel extra naturam et vigilie vocatur. ¶ Vigilie sunt ex nimio motu cerebri: et ex siccitate cholere ru. seu ni. vel ex non temperato calore: vel ex salsis humoribus: vel ex his omnibus in cerebro nascentibus. ¶ Si ex siccitate sint vigilie: sequentur angustie et siccitas et mutatio coloris in cute: et inanitio. Si ex cholera ru. sic fit color citrinus: quia vigilie choleram ru. mouentes in exteriora proiiciunt corporis. Si ex cholera ni. fit color liuidus. Si cum calore sit: succedunt angustie: sollicitudo alienationes: cogitationes. Si ex salso humore phlegmatico: fit quies: et mentis suspitiones: vigilie: hec proprie agunt: et substantialia desiccant membra corporis: et perfectionem corrumpunt digestiue virtutis. Cum autem cibus in corpore non bene coctus permaneat: totus vel plurimi eius per eos malos chimos generant. vnde et eorum palpebre vel facies tumescunt colores mutantur similesque hydropicis creantur. ¶ Oportet ergo festinanter medicari has infirmitates: quia magnarum sunt causa passionum. Conuenit enim prius cognoscere si ex cho. ru. sint vigilie. in his enim caput lauandum est cum aqua: vbi papauer lactu. semen viole sint decocte. Sternutatio facienda est cum oleo vio. vel lactuce succo et oleo iusquiami: cum succo portul. in fronte eius opium: succum: lactuce se. iusquiamus sunt ponenda: que omnia debent pistari: et cum succo portulace temperari et vngi. Bulgeamus super caput eius lac mulieris puellam nutrientis. Dia. dicit. si suppositoriam facias ex opio: vel oleo vio. somnum generat. danda etiam sunt catartica cho. ru. extinguentia: danda sunt etiam semina lactu. papauer: iusquiami semen et his similia in aqua cocta si sint necessaria. ¶ Si vigilie ex siccitate sine cho. ru. aquam tiuat capiti infundi: vbi camomilla: mellilotum: anetum: cortices papaueris: semen malue cocta sint: post rasum caput lac mulieris: vel pecorinum aspergimus: sternutationem faciamus de lacte mulieris cum oleo de cucurbite semine. ¶ Si vigilie sint de salso phlegmate: sternutationes de oleo ro. crocino: anetino: vel camomillino: sunt faciende: lauandum est caput cum aqua: vbi camomilla: sansucus: anetum: sint cocta. ¶ Si vigilie ex calido sint cibo siue ca. potione: medicabitur prout medico disponendum esse videbitur cum rebus somnum facientibus: quarum vna. ℞. opii: castoreum: croci: iusquiami: hellebori ni. mandragoram: papaueris semen: oculos bouis equali pondere: vnde facto puluere cum succo mandragore debes distemperare: quibus supponendum est oleum sambucinum prout sufficiat et missum intra vas vitreum in sole per dies decem dimittendum: et cum baculo quotidie mouendum: post colatum opium: quantum sufficit: pistatum cum supradicto oleo est apponendum: et iterum soli per alios .x. dies ponendum: et cum baculo reuoluendum: fece colata: et ita liquore redacta: per dies .x. iterum soli sunt reddenda: postea partim de isto: partim de muscellino nares et frontem illinies. ¶ Aliud. ℞. opii. ʒ. x. se. lactu. et tantidem: iusquiami: mandragore. ana. ʒ. v. que pistata in

libra succi mandragore sunt appenenda: et ita simul imposita cum ipso vase cum aqua bulienti sunt ponenda: et [illegible] est. quibus deinde. c. ʒ. olei [illegible] sunt addenda et [illegible] coquenda: quo ad solum oleum videatur venisse. [illegible] caput vnge. ¶ Aliud. ℞. opii: iusquiami: mandragore [illegible] equale: factum puluerem aque admisce et [illegible] et frontem vnge. ¶ Trocisci [illegible] ad idem valet. [illegible] seminis. papaueris al. seminis. ana. ʒ. v. [illegible] seminis portulace. ana. ʒ. ii. et ℞. opii. croci. ana. ʒ. [illegible] puluerem cum succo lactu. distempera: fac trociscos [illegible] patienti dabis bibere vinum cum iam dormiat. [illegible] rum cum lacte femine distempera inde caput vngi [illegible].

¶ De frenesi. Cap. xviii.

Frenesis ut absolute diffiniatur: [illegible] apostema: in quibusdam cerebri pelliculis: quibus [illegible] quitur vigilie: alienationes. [illegible] est in cerebri substantia: quod pessimum est et [illegible] mum. ¶ Nascitur duobus modis. vel ex motione cho. ru. cerebrum ascendentis: vel de sanguinis [illegible] de cuius fumus cum ascenderit cerebrum fit apostema. deinde vigilie et alienationes comitantur et dolores. [illegible] augmentatur: et ad statum peruingat passio: terribilia infirmus accidentia patitur: sicut sitim nimiam: [illegible] lingue: asperitatem: molestationem: angustiam: [illegible] nem: et sincopim mutationem cutis [illegible] siue ruborem: si sanguis cordis sit in causa: [illegible] si cho. ru. ¶ Ex maxima vero parte hec infirmitas solet [illegible] re his qui magno et subito exercitantur labore: et [illegible] calida et sicca: et maxime tempore estiuo. ¶ Frenesis que ex [illegible] alia passione nascitur: vel est ex diaphragmatis apostemate vel ex stomachi passione: siue ex matrice: et quorum [illegible] neruos cerebrum patitur. Membris quibus his in [illegible] recedentibus: et cerebrum sanatur: et alienatio [illegible] contingit vitio: paulatim augmentatur: [illegible] febris extinguitur: morbus non [illegible] stantia esse certificatur. vnde eorum status debilis est [illegible]. ¶ Alienatio autem illa que in augmento febris acute est: ex fumo [illegible] caput ascendente acuto et pungente: febre quiescit: et alienatio quiescit. Si econtrario: certificatur apostema esse [illegible] ipsius pelliculis. Ga. enim inquit. alienationem sequitur [illegible] ti humores pungitiui propter maniam vel melancholiam: [illegible] modis est: vel in cerebri substantia: vel in stomacho: [illegible] mentibus: sicut hypocondria cum inflantur. ex chole. [illegible] tasmatibus: et in aliis accidentibus est diuersus [illegible] comitatur: ut Hip. in apho. testatur. Si timor [illegible] retur sine causa: passio eius est melancholica. vnde omnes hanc passionem habentes: sine causa semper sunt tristes: qui interrogati cur tristatur non habent quid respondeant. Alii mortem timent: vel quilibet aliam rem patiuntur irrationabilem. Alii mortem [illegible] miam eandem desiderant. G. in lib. passionum. non [illegible] randum si cholera nigra in fundamento [illegible] ut timorem et tristiciam: aut mortis suspitionem [illegible] corporibus exterioribus nihil obscuritate sit timidus: [illegible] aliquid obscurum rationalis anime [illegible] patiens timeat: quia [illegible] potius [illegible] timeat. [illegible] rius ex obscuritate huiusmodi acris patitur: [illegible] ut chole. ni. cum ad cerebrum venit melancholia [illegible] cum ascendat eius fumus: sicut in hypocondriacis videmus.

¶ Sufficit ergo nobis dixisse de frenesi [illegible] nacione: nunc ad medicinam transeamus: oportet ergo ante [illegible] omnium phlebotomari freneticos: et sanguis extrahatur [illegible] quod virtus patitur: si non aliqua nobis cucurbit [illegible]. Post minutionem cum catartico est subueniendum. [illegible] na: iuiubas: vio. cassiam. mannam: et similia. [illegible] est augmentanda: incensio cho. ru. extinguenda [illegible] tarticum. ℞. mane violati mellis. cassie. ana. ʒ. v. [illegible] ieiuno damus in aqua cucurbitina: vespere cum aqua [illegible] dulcis et acidi: cum sirupo vio. vel zuccaro. [illegible] ptisana zuccaro vel de pane lauato cum [illegible] sicat autem semper aquam cum sirupo vio. vel de [illegible] ra. Mittamus oleum ro. super caput eius cum aceto vel [illegible] co vel semperuiue et cucurbite cum oleo ro. vel vio. [illegible]

lig. caput eius frōdes salicis vel potius caput vngamus cū succo apij: si vociferet. Si habeat vigilias vngamus frōtē et tempora cū lactuce et papaueris succo et oleo vio. sternutatio fiat cū lacte mulieris et oleo ro. vel vio. ¶ Si siccitas oris crescat et lingue asperitas: lauetur os cū aqua psilij et oleo vio. et si minuer lingua: in domo vbi iacet mittamus frōdes herbarum viridium: sicut salicis: mirte: rose. ¶ Si potionem bibere non possit quā sumus dicturi: clystere mādamus fieri de malua vio. vel de ordeo mūdato: iuiu. furfure in aqua coctis. ʒ. ij. apponatur de nitro. ʒ. f. et vna de oleo vio. succa. ʒ. c. et fiat quotidie. ¶ Melācholicorum cerebrū opꝫ de nigra chole mūdificari ſm suas qualitates cū catartico de epithymo et agarico: et sicut hieralogodion: theodoricon: hiera. G. et similibꝰ. Si morbus sit molestus: virtutē leuioribꝰ paulꝰ regamꝰ: postea catarticum demus: et abstinētia ei iniūgatur de cibarijs cholerā generātibus. Galie. opꝫ inquit in omni morbo cōsiderare que medicina fortior siue debilior: in initio debeat dari. Item dicit: si morbus nō adeo sit molestus nec suspecto habeatur: a debilibus ad fortiora ascēdatur: et econtrario ꝯtrarijs. Idem et hippo. sentit.

¶ De ebrietate. Cap. xix.

Oportet vini bibētes quātitatem vel qualitatē cauere que eos valeat inebriare: consideret ergo quilibet sui corporis qualitates et membrorum motum voluntarium habētia: memoriā et rōnem suā. Que si videat cito immutari et debilitari: caueat et prouideat vt vino dñetur: et nō vinū sibi. ¶ Si ex grosso ebrietas nascitur fumo et indigesto: qui cū cerebrū ascendit ipsum operit: sicut nebula operimētū est solis: et interstitiū melius est: et sue splēdide intētionis. vñ oīa membra debilitātur et emolliūtur. Similiter nerui ac sensus et memoria turbātur et intellectus. Incipiātur igitur medicari: si ebriosus calide nature fuerit: mittatur sibi oleū ro. in capite: et viola. cū succo cucurbite et portu. cū aqua vio. detur ad bibēdum maligra. succus cum sirupo. Ingeneretur medicꝰ in somno reducēdo: vt vini fiat digestio: postea balneū temperatū paretur: et cū aqua calida pedes fricemus cū sale et oleo vio. que fumū a capite deponant et trahāt inferius: ebrioso vomitū prouocemus: deinde bibat absinthiū cū aqua frigida vel metum et absinthiū cū sirupo ro. ¶ Si quis aūt causa ebrietatis dolorem patiatur circa precordia: vomitum prouocet: et psilium cū aqua ro. potet. Coitum euitet et ante saturitatem et potū: et post refocillādus est cū perdicibus: pullis: et portula. et aceto maligra. vtatur maligra. mespil. malis citonijs: et similibus. ¶ Si ebriosus frigide fuerit nature: oximel ei detur: ante balneū et post dormiat: pedes fricet cū sale et aq. ca. optimū est absinthiū ebriosis: si phlegmatici sint: proprietate enim sua dissoluitur ebrietas. vñ si ante vinū vel cū vino bibatur ꝯtra ebrietatē certificatur valere: nutriēdi sunt cū fricis et assatis rebꝰ: caulibꝰ cū carne crassa vel carnibꝰ in aqua coctis cū obsomogaro: et oleo est enim proprius caulibꝰ vt ebrietas p eos remoueat: qꝛ fumū vini grossum ascēdere nō permittit ad cerebrum.

¶ De amore qui dr̄ hereos. Cap. xx.

Amor qui dr̄ hereos morbꝰ est cerebro cōtiguus. est aūt magnum desideriū cū magna ꝯcupiscentia et afflictiōe cogitationum. vñ quidam philosophi dicūt hereos enim est nomen magne dilectionis. aīs delectationis designatiuum: sicut enī fidelitas est dilectionis extremitas: ita et hereos dilectionis. aīs delectationis est quedā extremitas. Aliqñ huius amoris causa nimia nature est necessitas in multa humorum superfluitate expellēda. vñ de ruffus coitus inquit valere videt quibus nig. cho. et melācholia dñantur: eis sensus reddit et molestatio hereosis tollitur si cū dilectis loquatur. aīs locitur aliqñ etiā hereos causa pulchra est formositas cōsiderata. quā si in sibi forma consimili ꝯspiciat: quasi insanit aīa eius in eas adipiscendas et adipiscēdam. Cū hec infirmitas fortiora aīe sabsequētia habeat. i. cogitatiōes nimias sunt eorum oculi semp cōcaui cito mobiles ꝓpter aīe cogitatiōes: solicitudines ad inueniēda et habēda ea que desiderāt: palpebre eorum graues: citrini sunt ipsorum colores: hoc ex caloris fit motu qui ex vigilijs ꝯsequitur: pulsus induratꝰ: nec naturaliter dilatatur: nec sua percussio ſm q̄ opꝫ custoditur. Si in cogitationibus ꝓfundatur: actio aīe et corporis corrumpetur: qꝛ corpus aīam in sua actiōe ꝯsequitur: aīa corpꝰ in sua passione cōmitat. Ga. aīe in quit virtꝰ cōplexiones sequitur corporis. vñ si nō hereosis succurratur: vt cogitatio eis auferat: et aīa leuigetur: in passionem melācholicam necesse est vt incidāt: et sicut ex nimio labore corporis in passiones laboriosam incidūt hoīes: vt in ethicam: ita ex labore aīe in melācholicā. Quid melius hereosis adiuuat ne in cogitatiōes ꝓfundētur nimias: vinū tēperatum et odoriferū dandū est: et audire gn̄a musicorum: colloqui dilectis amicis: versuū recitatio: luciferos videre hortos odoriferos et fructiferos: currētes habētes aquā et clarā: spaciari seu deducere cū femina seu maritꝰ pulchre psone. Ruffus vinū inquit: est medicina fortis tristibꝰ et timidis et hereosis. ¶ Gal. quicūq̄ primo vinū est molitꝰ ducere de vitibꝰ: inter sapientissimos est cōputādus. Zenon dicit: sicut lupinorum amaritudo tollit si in aqua infundātur: sic animi asperitas cū bito vino in dulcedinē est mutata. Itē ruffus nō solū modo vinum tēpate bibitū aufert tristiciā: sed et alia quidē sibi similia: sicut balneū tempatum. vñ fit vt cū quidā balneū ingrediātur ad cātandū animātur. Quidā vero philosophi dicūt sonitū esse quasi spm: vinū quasi corpus: quorum alterum ab altero adiuuatur. Dicūt alij: q̄ Orpheus dixit: imperatores me inuitant ad cōuiuia: vt ex me se delectēt: et ego quidem cōdelector ex ipsis: cū quo velim alios eorum flectere possim: sicut de ira ad mansuetudinem: de tristicia ad leticiam: de auaricia ad largitatem: de timore ad audaciā. hec est ordinatio organicorum musicorum atq̄ vini circa sanitatem aīe. Qd̄ perfectissimum sibi esse dinoscitur: si bonū cōsortiū aggregētur: qui et in pulchritudine valeāt sciētia et moribus: dicūt enim q̄ hec est maxima delectatio. s. vt vinum bibatur: et colloqui cū sapiētibus. G. colloqui inquit sapiētibus se amātibus: laborem eijcit et mēbris fecerioribꝰ: qd̄ si fiat in hortis lucētibꝰ odoriferis seu fructiferis: optimū et iocūdissimum fit: similiter eorum caminata vbi sessuri sunt mūda sit et lucida: apponātur rose et mirte: salices basilicum: et similia. ab ebrietate caueāt: et cū oporteat dormiāt post somnū vero in balneū delectētur cum aqua et aere tēperato et lucido: nec eis accedat quod animꝰ abhorreat. Interrogatus aūt quidam e philosophis quare horribilis homo eis grauior esset q̄ quodlibet podus: taliter respondisse fertur: homo inquit horribilis podus est solius animi. alia vero pondera corporis et anime sunt cōmunia. hec est via medicine circa hereosos exercenda.

¶ De sternutatione. Cap. xxi.

Sternutatio de diuersis nascitur hōibus: aliqñ enim natura operatur cū humores adunatos siue fumos expellere satagit a cerebro: qui iam vel sunt morbi vel causa futuri vitij: humanum enim cerebrū humidius est cerebris ceterorum aīantium vnde humores adunātur: qui cooperāte natura expelluntur cum sternutationibus: aliqñ enī fit sternutatio vi morbi: non nature expulsione: sicut in coriza videtur et in peripleumonia: aliqñ quoq̄ magis fit abūde q̄ ex qualibet infirmitate: canales enim narium humanarum curte sunt. vñ cito extrinsecus nocitiua ad cerebrum veniūt: sicut puluis: frigiditas aeris: splēdor solis et similia q̄ cū ad cerebrum veniūt: a cerebro motu suo expellūtur cōtinuo: et inde fit sternutatio. ¶ Que si diu permaneat postq̄ cerebri expulsa sit superfluitas: succurratur lauatione capitis cū aqua: vbi camomilla rosa ordeū mūdum similibꝰ: et similia cocta sint: apponat naribus basilici succꝰ cuius ꝓprietate sternutatio auferet. Si sternutātis caput calide fuerit nature: cū oleo ro. vio. et aqua ro. vngat. Si frigide oleū yreos et nigelle: cameleon: et similia capiti appone.

¶ De epilepsia. Cap. xxij.

Passionē qua subito homo cadit: antiqui habuerūt et pessimū morbū vocauerūt. vulgus vo dicit acuharū et iram dei esse. vñ opꝫ vt diffinitio sabidiatur et diuisio et medicina sui ex auctoritate. G. hec inqt passio q̄ epilepsia vocat: humor est frigidus humidus: quo vētriculi cerebri non perfecte oppilātur: ꝯhibēs aīam ad declarādam actiones quoad natura vias cerebri ex illo hūore exoppilauerit. ¶ Est

autem epilepsia apoplexie vicina. locus enim est idem: et materia unde nascuntur frigida est et grossa. Sed tamen apoplexia totius virtutis per membra discurrentis ablativa est. Epilepsia vero cum motu est disturbatio. unde medici epilepsiam vocant apoplexiam parvam. ¶ Que tribus ex causis est: vel ex phlegmaticis humoribus: vel ex melancholicis nascentibus in parte cerebri: vel ex ventositate frigida et grossa obstante cerebro: vel ex humoribus cuilibet alii membro obstantibus: sicut stomacho: cum enim humor aliquis nascitur in hiis membris fumus eius per nervos ascendit ad cerebrum: grossitudine cuius vie oppilantur ipsius animalis: unde caducus morbus creatur sine ullis accidentibus antecedentibus et ore spumant. Epilepsiam ex humoribus in parte cerebri: tumor et gravitas capitis precedunt: et pigritia atque tenebrositas in oculis. Accidentia vicina sensus ablativa et voluntarii motus sunt hec. mens cito corrumpitur: et patiens spasmatur: sed tamen cito sanatur. Aliquando et egestio et pollutio hanc passionem comitantur: et urina preter voluntatem emittitur. ¶ Hec passio semper temporibus venit determinatis. unde Ga. epilepsia que crescente luna evenerit: suam materiam significat humidissimam. Omne enim humidum luna crescente habet incrementum. Que vero venit deficiente luna: frigidissima quidem est: sed parum humida.

¶ Cuius quoniam magna huius morbi gravia: vel accidentia intelliguntur: oportet ut taliter medicetur. Incipiendum est a calefacientibus dissolventibus et purgantibus humores cerebri: cum hiera Ga. theodoricon: hieralogodion: et similibus. Stomaticon [illegible] que sunt coloquintide: et que cerebrum a grossis humoribus purgant. Gargarismum faciemus cum calidis potionibus vel hierapigra: sternutationem cum calidis oleis: caput lavandum cum eisdem que in lethargia diximus. Cum purgatum esse caput perfectissime certificabitur: cum sulphurea vel salsa aqua balneetur. nimia exercitatio devitetur. bibat vinum. postquam exierit balneum dormiat. post somnum vero in balneum delectetur cum aqua tepida et aere lucido: neque eis accedat: quod animus abhorreat. Si clysterizare oportuerit: faciendum est cum camomilla aneto: centaurea: meliloto: coloquintida: et similibus. Intervallatim do dei tyriaca maior: diatesseron et calida antidota: sicut anacardinum diatrionpipereon: et similia. Diasco. dixit si epilepticus bibat coagulum leporis iuvat. Similiter asininum epar si assetur et bibatur: et eius ungule incense. da. ʒ. ii. et ß. quotidie. Caprinum epar si detur epileptico: epilepsia apparet: post idem dixit: piretrum accipiat: et cum melle temperet. quod si naribus apponatur et collo suspendatur valde iuvat: cerebrum cervinum cum oleo ro. accipiatur: et frons epileptici ungatur: pili quoque canina albi nullam nigredinem habentis collo si fuerint suspensi valet: fel vulturum similiter suspende. ¶ Epilepticus cum calidis est nutriendus quibus grossi humores dissolvuntur. bis vel ter in die manducet vinum vetustissimum bibat subtile atque clarum: abstineat a somno prolixo et a nocturno. a lacte: caseo: lentibus: caulibus: apio: bletis: et similibus. ¶ Si ex stomacho esse certificabitur: vomitus ei detur cum hierapigra: stomachus mundificetur: et cum aqua calida vel melle aromatico: et cum erit ab humoribus mundificatus a debilioribus ad maiora secundum ordinem ascendatur. ¶ Si puero hec contingat vel adolescentulo: quia his sepius contingit propter humiditatem corporis: duobus fit modis: vel de frigida et humida complexione obstante cerebro: vel ex mala ordinatione diete. Si unquam in vitio nativitas fuerit: vel mala complexio obstans cerebro causa fuerit et ipsa frigida et humida: vel utrumque sit: huiusmodi sanantur in puericia vel adolescentia mutationibus: quia horum complexiones mutantur in sicciores et calidiores. Si vero ab initio nativitatis cepit: vel a mala nutrimento incipit fieri: vel a quibusdam aliis extraneis causis: huiusmodi oportet medicari: sicut diximus: et secundum quod eorum etas et virtus patiuntur. unde Ga. peonia si collo pueri suspendatur ab epilepsia iuvatur. testatur enim se vidisse puerum. viii. annorum habentem hunc morbum: et tamen peonia eius collo erat suspensa: quod cum a collo caderet: illico hac infirmitate vexatus est: quod cum esset apposita: liberatus est. Ga. secundo inquit a collo sustuli: et vides ut prius cecidit Deinde reddita collo sanavit eum tertio: et intellexit: quia ex hac medicina per humoris minoratur: et si minima pars per odoratum intrat: loca sanat infirma. Item percepit: quia aeres in naturam sui mutat medicina: et intrans per nares infirmos sanat.

¶ De apoplexia. Cap. xiiii.

Si ergo ventriculi cerebri impleantur humiditate solius sanguinis sive phlegmatis: seu mixtorum cum aliis humoribus: et ex hac materia oppilentur ventriculi cerebri totius corporis sensus atque motus auferuntur: et est quasi non intelligens: non videns neque audiens: et quasi [illegible] sensus anime corrumpuntur nisi solum motus [illegible] qui si auferatur: efficitur infirmitas molestior et [illegible] mitatem vocant physici apoplexiam magnam [illegible] ne parvitas ex qualitate anhelitus est intelligenda. Si enim apoplectici cum maiori angustia: et quasi cum impossibilitate [illegible] morbum quidem esse gravissimum [illegible] sed cum sine ordinatione suspirat: et aliquando [illegible] quidem fortis est: sed tamen non est periculosa. Si suspiratione ordinata et non angustiosa: parva est infirmitas [illegible] Apoplexia si sit fortis: impossibile est curari. [illegible] non facilis est cura. ¶ Si autem humores descendentes a capite [illegible] in qualibet partem dextram seu sinistram apoplexiam [illegible] vocant: et secundum locum ubi est sicut in ore vel lingua [illegible] tur: et si constipatio illa in venis tamen descendat [illegible] in illo membro cui nervus ille servit. Si oppilatio [illegible] spondili est in initio aufert sensus: et voluntarius motus [illegible] vertebres: et omnia spondilia supposita sunt [illegible] renti: facies vero sana. Si faciei tortura vel [illegible] to corpore: vel aliqua pars fuerit: necesse est intelligi [illegible] oppilatum esse. Hec nimio: apoplexia: [illegible] dura. Dura sermonem aufert et virtutem: et voluntarium motum totius illius lateris: et maxime si in dextro latere fit. In nio quidem habet sermonem secundum dentem paralisis [illegible] dam membris: immo et toti lateri illi aufert: et [illegible] tur: et maxime si sensus et motus in pedes [illegible] dies. iii. vel. iiii. in manus post dies. xx. seu in loca [illegible] dem nervo. ¶ Cum hic morbus ex humoribus grossis [illegible] scosis nascitur: preceperunt antecessores nostri [illegible] gationibus humorum. incipere cum mitioribus [illegible] cia: sicut theodoricon: hiera. G. hieralogo. hierapigra [illegible] mulis. Item caphie cum pilis de caphia seu pila [illegible] fetidas intervallo: cum nullis antidotis [illegible] socrugenam dabimus et antidotum anacardium [illegible] teat clysterizari cum rebus sint calidis. Gargarismus [illegible] vel melle cum piretro: staphisagria: hierapigra [illegible] In capite faciamus epithima de anetho [illegible] vel euforbio: et similibus. lavandum est caput [illegible] si morbus in illis est: cum aqua ubi cocta sint camomilla [illegible] tum: meliloti: savina: semen iuniperi: [illegible] in loca non sentientia: et in locis calidis. [illegible] sunt similiter ut cerebrum moveatur. Cibi [illegible] forte et vetus: post. xxx. diem balneetur: et post [illegible] detur. Si ex ista medicina infirmus [illegible] fit sibi perfecta medicina: quod cum corpus calefacit [illegible] ren. Si virtus custodiatur et plenus esse videatur [illegible] mandus. Si in etate magna: et virtute debilitata [illegible] botomia: sufficit enim altera medicina. ¶ Pilule [illegible] tes apoplecticis: epilepticis: paraliticis: [illegible] grosse ventositati: [illegible] dolori: nefreticis: [illegible] lieici: menstrua provocat. Rx. aloes: bdellii: coloquintide [illegible] ni: armoniaci: oppoponacis: [illegible] inde parvissime pilule cum succo porri. detur. ʒ. [illegible] ca. Et si plus volueris calefacere et desiccare [illegible] forbium et castoreum. ¶ Caphie pilule similiter valent. Rx. [illegible] mirobalani citrini. ʒ. v. caphie: calami aromatici [illegible] ana. ʒ. i. et ß. piperis ni. et lon. coloquintide [illegible] cum succo porri: et da ut supra. ¶ Alie pilule. Jo. da. Rx. [illegible] pig. ʒ. xv. zinzi. piretri: sinapis. ana. ʒ. i. et ß. [illegible] peris ni. et lon. ana. ʒ. ii. caphie: calami aromatici [illegible] lis indici. ʒ. i. et ß. penidii. ʒ. iii. [illegible] la. dos. ʒ. ii. ¶ Alie pilule. Rx. euforbii: coloquin. [illegible] monee: bdellii. ana. ʒ. ii. armoniaci: serapini: oppoponacis [illegible] bii. ana. ʒ. i. castorei: sarcocolle: aloes: anisi [illegible] minis: cicute seminis. ana. ʒ. ß. cum succo apii vel porri [illegible] bis. ʒ. ii. ¶ Hiera. Jo. da. valet ad mundificandum caput de phlegmate: et apoplexie phlegmatice: [illegible] passionibus oculorum: cataractis. Rx. turbith. ʒ. [illegible] cados: ellebori ni. ana. ʒ. iiii. aloes: coloquin. ana. ʒ. [illegible] peris: piretri: mandragore: squinanti: zinzi. ana. ʒ. [illegible] mi: spice. polii: petrosilini: croci: euforbii. ana. ʒ. ß. piperis [illegible]

z ni. z lon. cardamomi: macis. ana.ʒ.iij.agarici: polipodij: epitimi.ana.ʒ.iiij.z ß.absinthij.ʒ.xv.penidij.ʒ.vj.nigelle:ca stozei.ana.ʒ.iiij.aristologie lõge z rotũde.ana.ʒ.iij.fac puluerem adiungens mellis qð sufficit. dande sunt.ʒ.ij.ieiuno cũ aqua cal. ¶ Aliud. ℞.turbith.ʒ.vj.scamonee:zapsie:masticis:zinzibe.galãge:spice:cinamomi:aristo.lon. ana.ʒ.iij.assari:carpobalsami: pilobal.costi:myr:rhe:croci: squinãti:nucis musce.ana.ʒ.ij.mellis qð sufficit:da vt supra. ¶ Puluis valens similiter. ℞.turbith:serapini: hermod.citpimalli:coloquintide:seminis cicute:aph:anisi:sticados: acori:diagridij zinzibe.ana.ʒ.j.z ß.fac puluerem:tẽpera cũ amigdaleon: da ʒ.ij.cũ aqua ca. ¶ Oleum Jo.da.valet paralyticis: apoplecticis:epilepticis:si fiat inde vnguẽtũ vel sternutatio. ℞.nigelle.ʒ.ij.sup laterem assate z pistate sicut medulle. deinde accipe aquã: vbi infusum fuerit fenugrecũ p noctem z diem: atq3 cola: postea calefac mittens nigellã fac bullire. hoc aũt deinde deponens a foco pmitte quiescere quousq3 oleũ sup aquã appareat: postea accipiles vasculũ: deinde repone castozeum: z galãgam in aqua. fac coquere z cola z mitte.ʒ.v. pilocis olei in aquã istã: z da bibere. ¶ Aliud valet paralyticis:apopleticis: z oĩbus morbis frigidis. ℞.confacileon.ʒ.xj. eufozb.ʒ.vij. castozei.ʒ.ij.fac pistare z in oleo coque fortiter. postq3 resederit: da bibere aquã:in qua anisus z mastix cocta sint. ¶ Aliud oleũ valẽs frigidis passionib⁹ z gibbositati: artetico dolozi: z epilepticis: z epaticis:splenetecis ex frigiditate: apostematib⁹ duris frigidis z grossis. ℞. sambuceleon: laurinum:sisameleon: aũ.ʒ.iiij.olei sisamini.ʒ.iij.oĩa cõmisce cũ.ʒ.ij.lib.aque: z post accipe celidonie:costi: masticis.ana.ʒ.iiij.piretri:bdellij:thyris masculi:cicute feminis.aũ.ʒ.ij.pista oĩa z cõmisce:coque quoad aqua pereat: z solũ oleum remaneat. ¶ Aliud. ℞.olei lentiscini:sambucini.ana.ʒ.iiij.ficic. galbani:storacis liquide.ana.ʒ.ij.oĩa cõmisce in lib.j.succi calamẽti:aneti:camomille: z coque quousq3 aqua annihiletur. ¶ Vnguẽtum valẽs similiter. ℞.piretri:olei laurini:sansuci:staphisagrie.ana.℥.j.nitri:sinapis.ana.ʒ.ij.piperis.℥.ß.eufozbij.℥.j.castozei.℥.iiij.olei z cere: quãtũ sufficit. ¶ Sternutatio fiat valẽs apopleticis:epilepticis:eo q mũdat cerebrũ a grossis hũozibus. ℞.cõditi:castozei:piperis:nigelle: equali põdere. fac puluerem cũ succo oculi liti: tẽpera z fac pilu. in modum lẽtis: z dimitte siccari vna die: in oleo sambucino distẽpera: z sternutatio fiat. ¶ Aliud similiter. ℞.conditi.ʒ.vij.piperis al. z ni. castozei.ana.ʒ.j.rute:sinapis. aũ.ʒ.ij.aloes nigelle.ana.ʒ.ij.z ß.fac puluerem z narib⁹ appone. ¶ Gargarismum. ℞.piretri:sinapis:piperis:staphisagrie:galãge calamẽti:zinzib.ana.℥.j.z ß.fac puluerem: z cũ melle tẽpera: fiatq3 inde gargarismum cũ oximelle. ¶ Aliud valẽs similiter. ℞.origani:sansuci:sinapis:piretri:calamẽti: hierepigre piperis:ysopi:piperis lõ.podus equale:fac pul. vt supra. distẽpera cum oximelle in modũ auellane.

¶ De spasmo z thetano. Cap.xxiiij.

Spasmus z thetanus sunt nõ voluntarij mot⁹:quos mẽbra voluntarium motũ habẽtia: patiũtur pp̃ter repletionem neruoꝝ vel inanitionẽ eoꝝ. Est aũt triplex: velem spasmus est anterioz: vel posterioz: vel tũ thetanus.q: spasmus thetanus. S. thetan⁹ a spasmo specificatur sed tñ in mẽbris nõ apparet spasmus: q: antẽ z retro equaliter nerui cõstringũtur: vñ hoc nomen pp̃rie sortitur. ¶ Ops autẽ vt intelligam⁹ q si sano hoi subito euenerit spasm⁹: ex plenitudine necesse est q efficiat. Si post acutã febrẽ fiat: labor z vigilie: z sitis ãtecedãt: ex inanitõe esse itelligim⁹. Hãc spẽm spasmi post acutissimã febrem nascẽtem scito esse incurabilem: q: nerui vbi post lõgũ tp̃s nõ curãtur: neq3 acutus morbus tãc tp̃is etiã eum dimittit: q: ꝟtus dissoluit. Sed si cum febrib⁹ vel in febriũ sit initio: spasm⁹ est curabilis. calore cũ febrium dissoluitur hũoze: vñ spasm⁹ fieret: z p mẽbra dispgit eos. Si spasm⁹ vel thetanus sit sine febribus maxime tñ si febres succedãt quoquo modo curãtur. febrib⁹ cũ oĩs humoz dissoluitur z a corpe expellitur. vñ Hip. in apho. thetanum vel spasmum si quis habuerit: z post febris venerit: quoquo modo morbus ille põt dissolui: maxime itelligamus spasmũ post febrem esse incurabilem: cũ febribus dubium est: sed sine febribus curat. ¶ Cum ergo spasmũ sine febribus viderimus: z hũoꝝ sanguineũ esse intellexerimus de media vena phlebotomãdus erit: si nihil cõtrarietur. Si ex alijs sit frigidis hũozib⁹: tũ purgetur cũ hierapi. theodoricon: hiera. R. stomaticon: z silibus. Clysterizari vngi et balneari opz z sternutationes fieri vel gargarismos sicut in apoplexia dixim⁹: nutriẽdus est cibis subtilibus. ¶ Si ex inanitione fit spasm⁹: capiti infirmo lac asininũ mulgeam⁹: cũ plurimũ humectat: z ouinũ z mulieris puellã nutrictis: lauãdus est caput cũ aqua vbi viole:malue:ozdeũ: sint cocte z stercus caprinũ. post insigamus oleo rio. infirmo medicina ac cibus detur vñ humectatio pficiatur: z sicut febricitãs in firmus regat. in aqua tepida z dulci ponat. Aliquando pueri spasmũ patiũtur ex neruoꝝ cõtingẽtem defectione. vñ ex qualibet leui occasione patiẽtes facile curãtur.

¶ De tremoze z iectigatione. Cap.xxv.

Tremoz z iectigatio sunt accidẽtia ex morbis z natura cõposita: qui duo morbi sic sunt sibi oppositi vt vnus sursum: z alius deorsum. Supiozem natura opatur: inferiozem morb⁹: sicq3 iectigatio z tremoz cõcreãtur. Sed cũ tremoris icipiẽtis defectio ꝟtutis lacertos mouẽtis: q in semetipsa deficit cũ male cõplexionis: vel ex accidentibus aĩe: sicut timoze: vel ex motus volũtarij grauitate vel ex grauitate põderis virtutem vincẽtis.

¶ De stupoze membroꝝ. Cap.xxvj.

Ormitatio membroꝝ cõposita est inter naturã z morbũ: cuius cã est frigiditas subam neruoꝝ coagulãs infrigidãs z cõstipans ne virtus sensibilis eam penetrare possit. Quorum oĩm medicina est vna: demus q calefaciãt dissoluãt z supfluitatem minuãt: sicut theodoricon: hieralogo. z similia. olea vel vnguẽta supioribus fiant silia: z de dissolutiuis. hec oĩa fiant post balnea sulphurea z nitrea: multe fiãt fricationes: cibos demus faciliozes: z malas nõ habẽtes qualitates.

¶ Finitur liber primus.

¶ Prohemium in librum secũdum: in quo de morbis faciei membris accidẽtibus agitur. z xxvij. continet capitula.

Superioz particula capitis z cerebri cõtinuit infirmitates z curas: cõsequẽs est morbos in mẽbris faciei factos nõ esse pretermittẽdos. ¶ Incipiamus q ab oculis: q dignioz est pars faciei: deinde quoq3 morbos decuiter destinauimus tãgere frequentiozes z sepius in oculis contingentes.

¶ De ophthalmia. Cap.j.

Ophthalmia est calidũ apostema nascẽs sup pelliculas albuginis oculoꝝ: cui⁹ cã interioz est vel exterioz. Exterioz est maioz vel minoz: cã cũ eius est fumus: caloz solis: siue puluis. Interioz: est ex humozib⁹ ad coniũctiuam tunicã confluẽtibus: vnde oculi patiũtur apostema: sicut z cetera corpis mẽbra. ¶ Causa est defectio recipiẽtium mẽbroꝝ. i. oculoꝝ: z abũdantia humoꝝ a capite manãtium. Differẽtia hoꝝ duoꝝ est ex causa exterioꝝ: q: apostema exteri⁹ discedẽte sua causa: remanet salus oculoꝝ: alteri⁹ cõtra. Exterioz: duas spẽs habz maiozem. s. z minozem. minoz differt a maioze: q: nullã similitudinem apostematis vidẽtur hẽre in tumoze z duritia: sz altera dura est z tumet. Interioz tumet z dolet. dura est z lachrymosa z plenitudinem hz venaꝝ. ¶ Significatio humorum p venas ad cõiũctiuam descẽdẽtium talis est. Si sanguinolẽta sit materia: oculoꝝ nimia est grauitas: rubẽt oculi z fiunt tumidi z calẽt liquoꝝ emissione: grauatur frõs: lachryme sunt nimie. Si sit ex cholera ru. sentiũt quasi acubus pũgerẽtur: rubẽt z calẽt asperitatem sentiũt. Si ex frigidis sit humorib⁹ vel grossis vel ex vẽtositatib⁹: thetinositas sentitur in oculis: nimiũ sine multo laboze vel ruboze grauãtur: in nocte inuiscãtur. hũozes nimij effundũt: ipsi sunt viscosi. ¶ Hãc ophthalmiã eius curare disponimus: si ex cã sit qua discedẽte sanitas remaneat videam⁹: tũc tãdẽ infirmo pcipiamus vt

se non moueat: et vt alto capite dormiat. luminis splendorem fugiat. nec vocem emittat: cib⁹ detur frigidus et facile digestibilis: pot⁹ sit aqua ca. nec fumo: nec pulueri appropinquet siue soli: sed vtatur balneis aereis et aqua dulci temperatis. His obseruatis nō opꝫ aliter medicari. Sed si ꝯtigat ex humoribus a capite descēdētibus: si sanguis abūdāter videamus: et cephalicā venam vel mediā phlebotomemus. Si tamen etas tps et ꝯsuetudo et virtus patiātur. Si nō: scarificemus in occipitio vel sub mēto cum vētosa. ❡ Qd si humores sint cholerici et rubei: detur infirmo catarticū de mirobala. citri. viol. ꝯfectiōe absinthio: cassiafist. māna: et similib⁹ cholerā ru. purgātibus: pcipiatur quiescere nō mouere: et in obscuro loco morari: maxime pedes in aqua cali. ponātur: caueat a coitu: paruo cibo vtatur. Sepe post purgationem cum phlebotomia seu catarticis balneetur: in oculis albū collyrium cū aqua rosa. mittamus: roseum vo collyrium cū lacte asinino seu feminino apponēdū est in initio: postea alie res apponātur a quib⁹ humor dissoluatur et excoquatur. sed tamen paus purgetur corp⁹: vnde Hippo. in apho. Dolores oculorū vinū purum potatum: phlebotomia: pharmacia: et balneū curāt. Intētio Hippo. talis fuit. vinū phlegmaticis: phlebotomia valet sanguinolētis et cholericis: balneū melācholicis: pharmacia his qui humoribus mixtis pleni sunt.

❡ Postea opꝫ inquiri an infirmitas ꝓpter illius loci sit: an aliunde veniat. Si aliūde: medicādū est prius mēbrum mādans: et postea illud cui mādatur: et incipiēdum est a medicina oculorū cōfortatiua: et humorū cōstrictiua. In declinatiōe dissoluēdo. In augmēto siue statu mediocriter inter cōfortatiuam et dissolutiuam agatur. ❡ In dolore forti infundēdi sunt oculi cū aqua: vbi cocta sunt mellilotus: fenugre. Si dolor adeo sit magn⁹: vt pati nequeat infirm⁹: dolori repugnatiua dare cogimur: sicut fomētationem opij et corticis papaueris cocti: et similium. accipiamus scariolā pistatā: et oleo ro. mixtam: et oculis apponam⁹ hāc. Si dolor sit nimius: farina cocta cōmisceatur. fiāt poetula cū oleo ro. psilium quoqꝫ in aqua ro. oculis suppone. vitellū oui: oleū ro. atqꝫ crocū oculis imposita valēt. ❡ Ad ipsorū apostemata accipiatur rosa viridis et lenticula innatās aqua pōdere equali pistata oculis suppone. ❡ Si calor oculorū fuerit nimius: cū mūdo bombacino: oleo ro. et albugine oui infuso oculis imposito refrigeremus: et cū dicēdis collyrijs medicētur. ❡ Collyriū album valēs ophthalmie cal. Si sit cū dolore. ℞. gūmi arabici: dragagāti: amidi. aā. ʒ. iiij. ceruse. ʒ. vj. opij. ʒ. j. fac pulueres distēpera cū albugine oui faciēs collyrium in modū piperis al. et fiant pilule et resolue vnā in aqua pluuiali: vel rosata: et mitte in oclis. ❡ Aliud. ℞. sarcocole tēperate i lacte asinino. ʒ. viij. amidi. ʒ. vj. gummi arabici: dragagāti. ana. ʒ. vj. cathimie argētee. ʒ. iiij. ceruse. ʒ. vj. thuris opij. aā. ʒ. ij. tēpera cū albugine oui. ❡ Aliud valēs pustulis et vulneribus. ℞. sarcocole tēperate cū lacte asinino: dragagāti: opij. ana. ʒ. j. ceruse. ʒ. vij. gūmi arabici. ʒ. iiij. thuris. ʒ. j. et ß. tēpera cū aqua pluuiali. ❡ Aliud similiter valēs ad opus veniūs dicēbat autem sanctus Paulus scripsit. ℞. dragagāti exagium. j. croci exagia ij. sarcocole exagia. iiij. memithe exagia. vij. tempera cum aqua. ❡ Aliud valēs in augmēto ophthalmie ad expellendum dolorem. ℞. ceruse. ʒ. ij. sarcocole. ʒ. ß. cathimie exagia. ß. euthie: dragaganti: gūmi arabici: amidi. ana. ʒ. j. acatie: opij. ana. ʒ. ß. cū aqua plu. solue. ❡ Aliud roseum in augmēto dandum. ℞. cathimie: rose: gūmi: ana. exagia. iiij. ceruse: costi. aā. exagia. ij. opij exag. ß. tēpera cum aqua plu. ❡ Aliud roseum ℞. rose exagia. iiij. costi exagia. ij. acatie exag. j. opij exagiū semis tēpera cum aqua pluuiali. ❡ Puluis cali. ophthalmie valens. ℞. memithe. ʒ. j. sarcocole. ʒ. ij. fac puluerem et in oculos mitte refrigerās cum albugine oui. ❡ Aliud. ℞. sarcocole temperate cum lacte asinino. ʒ. v. amidi. ʒ. ß. spume marine: zuccari. ana. ʒ. ij. costi. ʒ. j. et ß. fac puluerem: et in oculos mitte. ❡ Aliud. ℞. sarcocole. ʒ. v. opij: costi. ana. ʒ. j. fac puluerē. ❡ Aliud valēs calide ophthalmie et vētositati. ℞. sarcocole. ʒ. vj. zuccari: ceruse: amidi. ana. ʒ. iiij. costi: opij. aā. ʒ. j. ❡ Aliud. ℞. sarcocole tēperate cum asinino lacte. ʒ. vj. amidi. ʒ. iij. zuccari. ʒ. ij. fac puluerem.

❡ De albugine siue de pānis in oculis. Cap. ij.

Anni in oculis et albugines fiunt ex vulneribus vel pustulis: quorū vtrūqꝫ est curabile. ❡ Fiunt autem ex humoribus interueniēt crystallinē locantibus et coagulantibus: quā si sint subtiles: succus papaueris rufi sufficit ad medicandum. Sed si grossior fuerit: medicina est necessaria. Puluis valens. ℞. zuccari. ʒ. j. spume marine. ʒ. ß. fac puluerem. ❡ Aliud. ℞. zuccari. ʒ. j. amidi. ʒ. ß. ❡ Aliud. [illegible] spume marine pondus equale. ❡ Aliud valens obscuritati [illegible] locum vngulis et pānis, vngulas consumentibus. ℞. conchulam marinam incensam et siccatam. Similiter valet vetustis pannis et pruriginis limatura eris temperata cum aceto: et post septem dies soli apposita postqꝫ desiccata. ❡ Collyrium valens pannis oculorum. ℞. ceruse cathimie auri incense: et cum aqua pluuiali tribus diebus lote. ana. exag. ß. calcucemenon: piperis lon. spume marine aloes [illegible] lithargyri. ana. ʒ. ß. tempera cum aqua rosarum: vbi [illegible] fuerit infusum: fac pilulas in modum lentis: dissolue in lacte mulieris puellam nutrientis: et impone in oculis. ❡ Aliud puluis. ℞. amidi. ʒ. iij. ceruse cathimie: [illegible] ana. ʒ. j. ❡ Aliud collyrium. ℞. ceruse. ʒ. iij. sarcocole temperate. ʒ. ij. dragaganti: gummi: zuccari: camphore. ana. ʒ. ß. spume marine. ʒ. j. gemme non perforate. ʒ. ß. tempera cum albumine oui. ❡ Dicunt etiam philosophi quidam sanguinem hyrundinum calidum tantum valere: et sanguinem [illegible] columbrum eiusdem siccatum. ❡ Aliud. ℞. nitrum rubeum cum oleo laurino similiter valet.

❡ De sanguine in oculis. Cap. iij.

Astula est sanguis qui ad coniunctiuam oculi descendit arterijs cum ipse crepauerit: sit autem duobus modis: scilicet ex oculi percussione et fissura coniunctiue: vel ex apostemate in coniunctiua et non ex sui fissura. ❡ Medicina est ut mittatur calidum cum puluere thuris in oculis: vel sanguis turturis siue pulli columbini cum calidus sit. sub [illegible] mari sub alis et illum calidū sanguinem pone oculis. ❡ Aliud aqua fenugreci valet sibi. ❡ Aliud [illegible] in aqua coctum: et cū vino temperatū oculis impositū valet: [illegible] cida oleo ro. infusa. ❡ Item ysopum in aqua coctum: et panno lineo aspersum ꝓdesse fertur: vel acetum calidū [illegible] infusum oculis impositum. ❡ Ad dolorem oculi et sanguinem in eis coagulatum thus: mastix: [illegible] succo apij et albumine oui temperata iuuant si superponatur. ❡ Si sanguis in oculis fuerit ex percussione [illegible] statum cum cera sepius calefac ad ignem et pone super oculos donec sanguis fugiat. ❡ Aliud caseus [illegible] melle cōmixtus ad idem valet.

❡ De lachrymis. Cap. iiij.

Achrymę cūm exteriorem nō habētes [illegible] bus a capite descēdētibus ad oculos [illegible] gūtur: hi humores ꝑ venas cranei descēdentes subteriores siue superiores: qui cū sint [illegible] infirmus patitur ebetudinem: in frigidis vero et temporibus. Si ex venis sint subterioribus: fiant lachrymae [illegible] stermutationib⁹. ❡ Si vero videatur qꝫ sint ex venis superioribus: vene in tēporib⁹: vel post aures [illegible] super frōtem desiccatiuū cataplasma apponamus. Si [illegible] sit subtilioribus: pilu. de hierapig. dam⁹ vel pilu. cochias vel aureas: vel maiora antidota sicut theodoriton et [illegible] pite tale qđ sit cōfortatiuum est ponēdum: vt humor [illegible] desiccetur. In oculis hoc collyrium imponatur. ℞. amidi dragagāti: foliorū rose pōdus equale. distempera cū aqua pluuiali. ❡ Aliud desiccās lachrymas valēs obscuritati [illegible] dori. ℞. ematitē: calcitheos: aās calcideas. ana. ʒ. ij. [illegible] thie: galāge: cathimie. aā. ʒ. j. costi opij aloes [illegible] ctum puluerem cū succo marathri distēpera. ❡ Aliud. ℞. [illegible] mi: thuris: ceruse. aā. ʒ. ß. amidi: opij. aā. ʒ. ß. dragag. [illegible] ra cū aqua plu. ❡ Aliud. ℞. aca. ʒ. v. opij. ʒ. j. et ß. [illegible] ʒ. ij. et ß. myrrhe: aloes. ana. exag. j. fac puluerem: [illegible] rateri distempera. ❡ Aliud. ℞. conchulas incensas: gemme non perforate. ana. ʒ. ß. amidi antimo. aā. ʒ. j. [illegible] iiij. camphore. ʒ. ß.

¶ De amittentibus visum ab occasu solis. Cap.v.

Sunt quidā a vespere in antea nō videntes: quib⁹ vena cephalica est incidēda: ⁊ danda hierapi. vel pill. stomaticō: ⁊ levi cibo nutriēdi sunt: abstineant a cena in nocte: accipiāt epar caprinū igne assatum cū piper lon. apponat ⁊ gariofi. humectationē inde effluentē mittant in oculis: carnē illā manducent: similiter in aqua coctū iuuat si oculi suffumigent in coctura illa.

¶ De defectione visus. Cap.vj.

Visus defectio ex mala cōplexione est: vł de fumo a stomacho ascendente. Si sit a stomacho: dande sunt. ℥.ij. hierap. infirmo. Si trāseat: a stomacho eē intelligas. Si nō: ex mala cōplexiōe oculoꝝ ē. In defectiōe a stomacho veniēte dāda est hierap. pill. auree ⁊ pill. cochie: vtat assidue vomitu: levi cibo ⁊ subtili. ¶ Solet etiā contingere ex grosso humore inter crystallinū hu. ⁊ tunicā vueā se coadunāte: vnde cephalica vena est incidenda: tñ auferendū est sanguinis quantū virtus expetit patientis. Maiores etiā hītē sunt dāde cerebri mundificātes: ⁊ ex venis q̄ sunt in oculoꝝ angulis auferendus est sanguis. In tēporib⁹ sanguisuge sunt ponēde: deinde collyria de felliculis facta. oē aūt felliculū terreū siue aereus ad hoc est bonū: maxime autē carnes comedentiū ⁊ ex rapinarū viuētium: qualecūq3 hoꝝ invenias cum melle bene cocto ⁊ colato misceas ⁊ oculis imponas. ¶ Collyriū valēs obscuritati oculoꝝ ⁊ ad lachrymas: mundificat eū putredinē ⁊ clarificat visionē. ℞. antimo. tuthie indice. añ. ℥.iiij. salis gēme. ℥.ij. succi memithe. ℥.ij. myrrhe: costi: zinziberis. añ. ℥.j. cāphore ℥.ß. tuthiam ⁊ antimoniū: miro. citri. tēpera cum aqua: ⁊ hoc tribus vicib⁹ fac. De aliis oībus pulvis fiat ⁊ misceatur: et postea desiccet. ¶ Aliud valēs obscuritati: lachrymis: pruriginī: siccitati palpebrarū ex cholerico fumo. ℞. sarcocole cū lacte mulieris tēperate. ℥.ij. tuthie exagiū.j. ceruse: amidi. añ. ℥.j. dragagā. calciteos: thuris: gēme nō pertusate. añ. ℥.ß. spice: cathimie auree ⁊ argentee: spume marine: acatie. añ. ℥.iiij. pulvis fiat ⁊ tēpera cum aqua ro. ⁊ acumine succi malsigra. ⁊ cum aqua vbi calamus aromaticus fuerit posit⁹ ⁊ cum succo marathri: postq3 per tres dies hec omnia fuerint tēperata mitte. ℥.ß. camphore. ℥.ß. yocca. ¶ Aliud. ℞. costi. ℥.ij. piperis lon. ℥.j. piperis al. exagiū.j. galle. ℥.iij. salis armoniaci. ℥.ß. De oībus his pulvis efficiat. ¶ Aliud. ℞. ceruse. ℥.ij. calciteos exagiū.j. ematithe: draga. gūmi arab. añ. ℥.ß. cathimie auree: acatie. añ. ℥.j. spice: opq. añ. ℥.ß. cāphore. ℥.ß. fac pulverē ⁊ tēpera cum aqua ro. fac pilulas in similitudinē lētis ⁊ quādocūq3 cū aqua ro. vel cū lacte feminino distēpera vel cū albugine ovi ⁊ spone.

¶ De ablatiōe audit⁹. Ca.vij.

Auditū obsurdari ex maiori parte est mētē auferri: vñ quidā phi auditū portā mētis vocaverunt. Passio ho auditus triplex esse videt: vel cū ex toto aufert ⁊ surditas vocat: vel etiā pars aufertur: ⁊ audit⁹ fit gravitas: vel fit extra naturā sicut cum audit mordētini sonus: siue cuiuslibet rei sibilus: qd multis de causis ↄtingit. ¶ Hec aūt passio aliq̄ñ sentit: aliquando nō: vñ ex toto vel partim ops patiētis auriculas soli apponi: ⁊ in die lucido intro aspici. Vñ si videam⁹ apostema seu pustulas vł verrucas: seu eas mussidas vł res exterioris aliquas: sicut pulverē aquā lapidē seu vermē aliquē: intelligendū est esse causas passionū: ⁊ sicut dicet medicandū. Et si foramina videant sana esse nec aliqd hoꝝ habētia: intelligitur q: nerv⁹ audibilis patit: ⁊ si fit ex grossis hūorib⁹ frigidis: viscosis: vł ex vētositate grossa seu ꝑpter frigidū apostema patientiū verba ex audit⁹ gravitate nō sunt intelligibilia: absq3 oblivionē hñt. Ops ḡ eius medicina subuenire caput mundificāte: sicut stomaticō ⁊ hierap. fumigāda sunt capita cū aqua ca. vbi herbe calide ⁊ diuretice sint cocte: sternutatiōes ⁊ gargarismata ex calidis ⁊ diureticis faciēda sunt olea calida sunt ponēda i auriculas: sicut anetinū: camomillinū: amigdā. ama. ⁊ sisa. ¶ Aliud accipiat helle. al. ⁊ casto. añ. ℥.j. nitri. ℥.ß. ⁊ fiat in bono vino fortiter coquant ⁊ in auriculas iniciat: vel de radice hell. fiat subtilissim⁹ pulvis in aceto tēperat⁹ in auriculas cū lichinio infuso mittat: neq3 ops medicinā diu morari intra auriculā cū sit nervosa: neq3 diu tolerare. Aliq̄ñ auricula ex voce patit aspera magna q3 seu velocissima. vñ Ga. vocis q3 hec tria cōueniūt necesse est vt auferant auditū sicut ⁊ tonitruū.

¶ De tinnitu auriū. Cap.viij.

Si apostemate vel aliis supradictis carcāt auricule tñ sonitū videant retinere: intelligēdū est ex grossa esse vētositate: vel ex viscosis humoribus: vel ex audit⁹ defectiōe: vel qualibet alia re intercidēte: aliq̄ñ etiā patiunt ex acumine sui sensus. ¶ Si ex grossa fit vētositate ↄtinuū erit: si ex grossis fit humorib⁹ vel viscosis: gravitas infirmo gignit: nō tñ tam gravis sicut prior. ¶ Ex ventositate vel grossis hūorib⁹ itidē vt surditas medicabit cū stomaticō: hierapig. gargarismis ⁊ sternutationib⁹. ponent intra auriculas oleū ro. cum aceto: ⁊ castoreū eodē modo myrrha ⁊ nitrum cū oleo ro. distēperata q̄ cū pēna infusa bis vel ter infunditur i auriculas. Succus radicis cū oleo ro. valet. Succus folioꝝ porri cū lacte mulieris ⁊ oleo ro. valet. Castoreus valet cū oleis aliis calidis. Si ex defectiōe nervi accidit: acetum calidū cū succo absinthii ꝓficit. oleū rafani cū oleo ro. ꝓficit. Fel ovinū cum succo porri ꝓdest. oīa etiā huiōi calida in auriculas ponēda sunt. Species nō pure vel sole sed optime sint colate. ¶ Unguentū valēs ad gravitatē audit⁹ cum sonitu ⁊ vocib⁹ ex vētositate grossa sine dolore vel frigiditate venientibus. Est aūt Jo. dam. ℞. hellebori al. castorei: costi. añ. ℥.j. rute: myrrhe: nitri: piperis lon. añ. ℥.ij. eufor. ℥.j. fac pulverē ⁊ mitte: illeoi rute modicū ⁊ amigd. vel anatileō nardi. camomil. ℥.iiij. quelibet hoꝝ coquant quoad solū oleum remaneat: colent ⁊ in auriculis ponantur.

¶ De dolore auriū ex cōplexionis mutatione. Cap.ix.

Aliq̄ñ auricule ex cōplexionis patiunt mutatione in frigiditatē: siue calorē: vel de reb⁹ internis nascentibus sicut humorib⁹: vel de exteriorib⁹: sicut aeris frigiditate vel caliditate. Ex calore sentit ardorē nimiū: ⁊ refrigeratur frigore aeris ⁊ cōtrario in frigido. Si ergo fit ex caliditate oleū ro. cū albugine ovi misce: vel oleū ro. cū lacte mulieris siue cum succo cucurbite vel aceto vel oleo vio. Si dolor fit minus opium cum oleo ro. vel viol. imponatur: vel opiū cū myrrha: croco: amigdaleo. Si autē aures doluerint ex frigiditate seu apostemate vel vētositate: oleū laurinum: anetinū: cameleon: amigd. ama. nardi. rutaceū. aliq̄ñ bovinā vrinā admisce. Si aures doluerint ex frigiditate seu apostemate: seu vētositate: oleū lauri. aneti. camel. amig. ama. nar. rutaceū ⁊ similia ca. appone. aliq̄ñ fel bovinū: vel ovinū vel bovinā seu ovinā vrinā admisce.

¶ De sanie auriū. Ca.x.

Aliq̄ñ auricule patiunt ex sanie: si autē doluerint nimis ea medicaminib⁹ incipiat dolorē extinguentib⁹: qd faciūt opiū: oleū ro. ⁊ cera: solatri succus cū oleo ro. ⁊ vio. ⁊ ovi albugine coctus q̄ cum lichinio auricule infundant. ¶ Extincto dolore tale quid apponat: vnde sanies mūdificetur sicut est nitrum: myrrha: mel ⁊ alumē mixta ⁊ i aceto cocta: ⁊ sal cū lacte mulieris: similiter fel ovinū vel bovinū. hec oīa simul cum lichinio imponenda sunt. ¶ Aliud. ℞. casto. ℥.ij. thuris: myrrhe: aluminis: costi. añ. ℥.ij. fac pulverē tēpera cū vino al. ¶ Aliud. ℞. opiū: memithe: nitrū cū melle tēperatū: absinthii succus ponat. Si fit calidus: corticis radicis succus cū omfaceleō coctus ⁊ in auriculas immissus iuuat. similiter rutace⁹ succus: myrrha ⁊ opiū ⁊ casto: cū equaliter pulverizata ⁊ cum aceto mixta: auribusq3 cum lichinio imposita iuuat.

¶ De sanguine aurium. Capi.xj.

Si sanguis subito ⁊ sine dolore ab aurib⁹ exeat: nec aliquid aliud extrinsecus siue intrinsecus antecedat: intelligit causa esse in capite: quā natura laborat expellere. Ops igit auriculas mūdificare ne remanēte sanguine nō mūdificent: fiat autē ablutio cum succo porri ⁊ aceto: galla similiter cū aceto cocta corticib⁹ malīgranati cū aceto coctus: succi ravini cum aceto ⁊ galla cocto. ¶ Si sanguis ex percussura vel vulnerib⁹ ⁊ similibus exeat: renes bovini sunt apponēdi cū aqua ⁊ sale cocti ⁊ parū assati: quoꝝ humiditas est in auriculis apponenda. Si dolor ex percussura fit exteriori: thus imponat cū lichinio bōbicino: anisum pistatū ⁊ cū oleo ro. coctū. Si dolor

sit ex percussione vulnerosa interiori: vel berinū pistatū ⁊ cum oleo nardino mixtum auribus imponas.

¶ De omni re cadente in aure. Cap. xij.

Si dolor sit in auriculis propter aliquid quod ibi ceciderit: siue lapis: siue pulsis: oportet auriculā apponi soli vt videas quid intus habeat: si infirmus aliquid sentiat: quod a sursum descendat ad visum signatur: quia ibi se aqua coadunat quā oportet desiccari prout valeas. ¶ Si humor tantus sit vt nō possit desiccari: accipiatur arūdo: et auricule imponatur: cuius caput oleo vnctū extrinsecus foco accendatur: vt sic saltē humor ille desiccetur: vel cū lana oleo calido infusa ⁊ auricule īposita: vel quodlibet bōbicinū inuolutū quod rotundū sit ⁊ subtilissimū: ita vt sit in summo posita terebenthina: paulatim auriculis imponas. Ille enī interior humor inuiscabitur illi rotundo inuoluto. et si propter hoc non exeat sternutatio naribus oppilatis inijcienda est. ¶ Si reptile ceciderit in auribus: frondium persicorum succus calidus inijciatur. ¶ Si vero ex vermibus ibidem nascentibus dolor sit in auribus: cānula subtilis imponatur ⁊ sugatur: si neque sic exeant: vinum in quo absinthiū vel absinthij succus cocta sint: similiter oleū persici vel succus calamenti siue radices infundatur.

¶ De fetore nariū ⁊ pustulis ⁊ carne superflua. Cap. xiij.

Aliquādo homines fetores in naribus patiuntur horrēdos: qui multipliciter esse videntur: vel cum ex humoribus salsis ⁊ fetidis a capite descēdētibus: seu ex alijs non salsis humoribus: ex vulneribus pustulis: seu apostematibus existētibus fetentibus generantur. ¶ In naribus autē consideratis locis nullis horū ibi videntes: pp̄endimus quod a capite egrediatur: caput ergo mūdificemus cū hierapi. hieralogo. theodoricō ⁊ similibus. Capite vero mūdificato ad nares est redeundū: in quibus si calidi sint humores: designantur quia nares sentiuntur ardētes ⁊ pūgētes: erit ergo ponendū aliquid vnde nares refrigerentur: sternutatiōes cū oleo ro. sunt faciende ⁊ cum violato. In capite ponēda est aqua in qua mirta: viola. ro. ⁊ cortices papaueris sint cocta. ¶ Si ex pustulis ⁊ vulneribus sint: cephalicā venam incidemus nisi quid contrariū sentiamus. Si phlebotomare nequeamus: scarificemus: ⁊ a summitate nariū minuamus: neque digitis: neque manibus pustulā attractemus seu fricemus. Si pustula sit nimium humida vel liquida: oleo mirtino vel ro. est perungēda. Hoc vnguentū est vngendū. ℞. litargi. cerusse. cathimie argentee. ana. ʒ. ij. acatie: galle: sandali: rose: gummi arab. ana. ʒ. ß. fac vnguentū cum oleo ro. ⁊ viol. ⁊ cera. Si pustule sint sicce: cū oleo viol. ⁊ alijs viscosis sicut semine citonij: psilio: draga. cera ⁊ similibus humectāde sunt. ¶ Unguentum Jo. dam. vulneribus nariū vel pustulis labiorū carnibus superfluis valet ⁊ maxime siccis. ℞. cere albe. ʒ. iiij. medulle bouine. ʒ. ij. dragagan. gūmi arabici. ana. ʒ. ß. olei viol. sisami: amigda. quantū sufficit: ⁊ semen cito. ⁊ psilij: vbi vngendi sunt interius ⁊ exterius hoc vnguēto. ¶ Puluis calamenti naribus insufflatus succurrit fetētibus pustulis si sint humide: vel ex phlegmate: similiter iuuat alumen cū melle distēperatū. vnde lichiniū vnctū est naribus apponēdū. ¶ Si naribus: pustule: pori vel caro superflua nascantur: perfectior medicina est vt incidatur. Deinde myrrhe: aluminis. ana. ʒ. j. mittamus: corticis coloquinti. ʒ. j. nitri. ʒ. ß. fac pulueres inde ⁊ lichiniū aceto infundēs naribus imponito puluerē supsparges. ¶ Et si oppilatio quelibet in naribus innascatur: oculi lith: nigelle: cōdisi: costi. ana. ʒ. j. omnia in sambuci succo distemperentur ⁊ cū oleo viola. sternutatio conficiatur.

¶ De coriza. Capi. xiiij.

Coriza est humiditas preter naturā descendens a prora capitis p nares: que semper frigore vel calore augmētatur: sed multomagis ex frigore. Causa cuius est mutatio aeris assidua: et autē aer est in autūno mutabilior: ⁊ coriza est in hoc tempore frequentior: si hoc sit ex calidis humoribus ⁊ acutis: infirmus calorē ⁊ asperitatē in naribus sentit quasi fumū ignis. si ex frigiditate econtrario erit. ¶ Si ergo videamus stillā per nares exeuntē liquidā nimiū vel acutissimā: perpēditur in initio morbi humores esse indigestos: si spissari incipientes et ab acumine suo desistentes: morbū dant intelligi augmētari ⁊ incipientē digeri: cum augmētari desistat neque declinari incipiat: statū medicus perpendat: si humiditas omittitur morbi declinatio est intelligenda: ⁊ tunc medicina est incipienda: tamē intelligatur vnde sit morbus. ¶ Si sit ex calore: medicabitur cū frigiditate: sicut super aquā [illegible] vbi camomilla: rosa: mirta sint cocta: similiter super lapidē calidū aceto infusū: suffumigetur cum sacca. ⁊ cooperta bōbicino capite cooperiatur vt cerebrū perfocet fumus: si sit ex frigore cum thure ⁊ aceto infuso est fumigādus. Epithima in capite cū oleo ro. camomilleon imponatur: in naribus cāphora cū oleo ro. ⁊ aqua ro. sunt odorāda: lauandū est caput cum aqua vbi mirtus: laustie rose sint cocte: precipiendū ne tenere humores a naribus audeat extrahere: timēdū enī ne in pulmonē a guttur descendāt: ⁊ causa peioris morbi fiat: neque supinus infirmus iaceat: balneū in aere seu in aqua temperatū: cibum leuē ⁊ facile digestibilē comedant. ¶ Si coriza sit ex frigore: cura calida ⁊ subtilis est adhibēda sicut [illegible] per aquā: vbi camomilla: melliloti: aneti: [illegible] cta: fumigāda sunt cū thure: ligno aloes. caput [illegible] cooperiatur: neque nimio somno vtatur: somnus enī [illegible] aperit: vngat caput cū anetiō: camomel. [illegible] costileon: ⁊ mittat in naribus nigellā [illegible] piti non aspergat: si ex coriza sternutatio fiat: nigellā [illegible] ⁊ subtilissimā cū oleo in aures mittat: cibum calidum comedat: plenitudinem caueat.

¶ De fluxu sanguinis a naribus. Cap. xv.

Sanguinis fluxus e naribus: aliquādo est vtilis aliquā non vtilis: vt in crisione ⁊ frenesi contingit ⁊ in mēstruis ⁊ catarris calidis. Et notatur ⁊ sanguinis: nō bonus est fluxus. Si enim nimio est calore in corpore interiori qui cum ebulliat fumū ascēdere facit ad capitis superiora ⁊ implens venas crepat ⁊ eas currere facit: aliquā in venis p se crepans fluxus fit sanguinis. ¶ Si autē sanguis in cursu augmētetur cephalicā venā minuamus. si sanguis ex dextris fit naribus dextra est minuēda: si a sinistris inde cū phlebotomādo ligentur extremitas corporis cū pānis lineis. et si cū his sanguis nō stringatur: cōstipatiuis ⁊ stipticis rebus est medicādum [illegible] eos cui incēsis naribus insufflemus: vel lichiniū [illegible] infusum: gallā non pertusā ⁊ aceto infusam. Vel cāphora ⁊ galla puluis inde factus cū lichinio naribus imponatur. sternutatio fiat cum cāphora: oleo ro. cū succo hypoquistidos. In fronte ponamus cretā cū aceto distemperatā: cataplasma de [illegible] faciamus: rosa: ordei farina mixta cū succo [illegible] aceto tēperata: infirmus iaceat supinus ⁊ in faciem [illegible] aquā frigidā cum aceto mixtā. Quidā dicūt quod stercus [illegible] num aceto infusum: vel stercus porcinū ⁊ naribus [illegible] sanguinē stringit: si nō stringatur: manus a summo vsque ad extrema ligemus: a parte naris effluctus ventosetur sine scarificatione.

¶ De fissura labiorum. Cap. xvi.

Labia aliquā fissuras: aliquādo pustulas patiuntur seu vulnera: quod ex acutis contingit humoribus. ¶ Labio autē sic est subueniendū cum oleo ro. vel viol. vel cū cerato oleo ro. si pustule [illegible] de rosa sicca cū gumma tēperata labia [illegible] sanda. rub. rosa: gūmi arabici: cerusse [illegible] ta cū aqua ro. ¶ Aliud. ℞. rose: cerusse: ana. ʒ. [illegible] gi. cathimie argētee: ematitis. ana. ʒ. [illegible] olei ro. quantum sufficit. Si multa sit siccitas: axungia [illegible] vel medulle bouine labia inungat.

¶ De grauedine lingue. Cap. xvij.

Lingua aliquādo motum perdit: vnde ⁊ sermonem amittit sermonis. cuius causa est ex defectione virtutis motiue a cerebro venientis. vel ex nerui quo virtus ipsa transit cōstipato ex apostemate vel quolibet alia re: vel propter vitia in ipsa lingue substātia sunt: sicut cōplexio mala ex calore: seu ex frigore: humiditate: siccitate: vel apostema: tumor: ⁊ similia. ¶ Si lingua nimiū videatur rubea: nimiū calorē significat: alba frigiditatem. Si mollis humiditatē: si sicca ⁊ retracta siccitatē: si sint apostemata vel vulnera: pustule siue tumores [illegible]

intelligimus: ⁊ qꝛ his sermo impeditur. ¶ Si lingua sit sana nullas habens maculas: loquela tamē sit ablata: ⁊ alia quedam corporis membra laxata: de cerebro erit infirmitas. Si sermo auferat̄ nullis aliis mēbris patientib⁹: ex neruorū est cōstipationib⁹. Aliqñ perditio loquele est ex perdita mēte. ¶ Que oīa cum disponamus curare: in corporis vniuersali plenitudine: mediā vel cephalicā venam debemus minuere nisi quid videamus contrariū obuiare: est aūt faciendū ꝑm virtutes patientium: qꝛ humores sunt mixti cum sanguine: post tamē humoribus dominātibus: maturgendū est medicaminibus. Si morbus est ex cerebro vel neruo per quē trāsit virtus: dandū est vnde cerebrum mundificet̄: sicut hiera fortissima Ga. hieralogo. mēphiton: theodoricon: euperiston: hiera archigenis. hierap. ⁊ internallis purget̄: cū gargarismis ⁊ sternutationibus calidis ⁊ odoriferis: fumiget̄ caput cum aqua vbi camomilla: anetū: mellilotū ⁊ similia sint cocta: vngamus post caput vnguētis calidis ⁊ dissolutiuis. ¶ Si sit in lingua cōplexio mala ⁊ calida: phlebotomāde sunt ambe vene sub lingua: purgandū est corpus cum miroba. citri. ⁊ cassiafistu. ¶ In apostemate calido gargarismū faciam⁹ cum succo solatri: borragine: portula. coriandi. succo mali grana. cum aceto. Similiter gargarizanda est aqua vbi ro. liquiri. ordeū lentes sint cocta: si dura sint apostemata: gargarismus cum lacte fiat ⁊ sapa et aqua vbi ficus sicca ⁊ maratrum sint cocta. ¶ In frigiditate ⁊ humiditate apostematis quod mollicies portendit ⁊ albedo: demus hierā quā diximus ⁊ tyriacā maiorē: fricem⁹ linguā cū saerugena: philonio: sepe balneādus est calido aere sine aqua: gargarismus fiat cum sinapi ⁊ melle. ¶ Alius gargarismus Johan. dama. qui dissoluens phlegma lingue valet ad dolorē capitis ⁊ paralysim. ℞. origani: piretri. zinziberis: piperis nigri et al. ⁊ longi: cinamo. ysopi: nigelle: sansuci: costi: pōdus equale: fac puluerē ⁊ tempera cum sapa: facies gargarismū cum oximelle. ¶ Si pustule vel vulnera sint in lingua: precipiat̄ vt succus celsi sub lingua teneat̄: vel arnoglosse ⁊ solatri cum quib⁹ sandali admisceantur rub. vel aqua vbi sumac: balaustia: lentes: mirta ⁊ rosa sint decocta: quibus est medicandū vtpote de bucca dicendum est: si vulnera sint sub lingua: farina lentiū: oleum ro. crocus: oui albugine iudicamus superponēda: hec confitentur: ⁊ vnguētum Johan. dam. fiat.

¶ De dolore dentium. Cap. xviij.

Entiū magnum est iuuamentū: ⁊ cum iuuamento magnū ornamentū ipsis qui non patiuntur: qꝛ in patientibus actio corrumpit̄: quorū passio est diuersa: cuius diuersitatis pars palam est visui: sicut putredines fetores rupture perforationes motiones limositates: ⁊ similia: est ⁊ alia visui nō apparens: sicut cum dolorē nimiū sentiunt: ⁊ tamen dentes sani apparent. Causa est nimiq̄ hu. a capite descendētes seu a stomacho ascendētes: vel humores acuti pungitiui mordificatiui in gingiuis: vel paruitas cibi ex acutis humorib⁹. Dolores nimis ⁊ pulsus sentiunt̄ ꝓpter acredinē humorū: ex paruitate cibi dentes sunt sicci: gingiue quales videmus in decrepita etate. f. rugose. ¶ Significant̄ dentes causa capitis dolere: qꝛ grauitas est in capite: rubor ⁊ calor in facie: quib⁹ intelligantur esse cause sanguis ⁊ cholera descendētes a capite ex stomacho: qꝛ calor et fumus ascendentes ab eo: vel bucce amaritudo: portendūt morbū esse certus a stomacho. In dolore non adeo magno: facie inflata capite grauato: humores phlegmatici seu melācholici a capite designant̄ egredi: dolor in stomacho ⁊ acida ructatio certificant morbū esse ex frigidis humoribus in eo. ¶ Ex calore solis vel frigore si dentes patiantur: nō tamē tantū dolent sicut ex humorib⁹. Aliquando dolēt ex cibo siue potu actualiter calidis siue frigidis. ¶ Si ergo dolent ꝓpter humores: quales sint oportet inquirere: qꝛ si a stomacho vel capite venientes cū humores calidi a capite ⁊ etiam acuti descenderint: phlebotomanda cephalica erit: nisi aliquod obuiet contrariū sicut virt⁹ et etas. Que si contraria sint minuantur ambe vene sub lingua: dādū est catarticū: hierapi. cassiafi. Si sint ex stomacho ⁊ calidi: pill. de stomatichon: ⁊ auree sunt dāde: catarticum de mirob. ⁊ oxisenitia ⁊ vomitus iniungant̄. Dolores dētiū ex grossis humorib⁹ a capite descendētibus cū theodoricon ⁊ similib⁹ purgari volūt: ⁊ similiter dolores ex stomacho venientes: gargarismos faciamus ⁊ sternutatiōes grossos humores capitis purgātes. ¶ Purgatis humoribus capitis siue stomachi: redeundū est ad dētes curandos: cū stipticis dentes confortāntib⁹ ⁊ humori repugnātibus curent̄. Calori in bucca existenti: succus solatri: portula. sarcole est apponendus: vel mirta cū aceto cocta. In dolore ꝓueniente ex frigore dentes fricemus cū zinzibere: ⁊ melle. In frigiditate ⁊ humectatione piretrū: staphisagriā ⁊ ysopū puluerizatū et aceto tēperatū: acetū ⁊ sal in bucca posito: cappari radices ⁊ coloquint. cū aceto staphisagriā: piretrū: ysopū: helleborū nigrū puluerizata: ⁊ cū aceto sine melle tēperata super dentes ponito. ¶ Aliud valens ad dentiū dolorē ꝓpter frigiditatem ⁊ grossam ventositatē. ℞. piretri: ysopi: hellebori nigri: radices calamēti: cucu. siluestris: rad. cappari. añ. ʒ. j. coq̄ cum oleo ⁊ aceto tādiu quoad solū oleū remaneat. vnde fomentato dentes dolētes: partē tñ tollēs cum oleo ro. mirrā ex parte dentiū dolentiū mitte in auriculā. Si inde dolor nō mitiget̄: philoniū sup dentes ponam⁹ vel saerugenā vel tyriacam maiorē. Si nec dolor sic quiescit: res aliqua ponatur mitigatiua: sicut opiū iusquiamū ⁊ similia. Si dolor ex frigiditate sit: radix cucumeris siluestris: hellebo. eufor: biū super dentes ponenda sunt. qḋ in principio morbi vel in statu est cōseruandum.

¶ De ruptura dentium. Cap. xix.

Entes aliqñ perforant̄: aliqñ rumpuntur: aliquando in colorē citrinū ex humorib⁹ vel in colorem viridē seu nigrū mutātur. Que oīa ex humiditate putredinis nascuntur pessima: que ex malis cibos intra stomachum generata per venas ⁊ per neruos currit ad ligamenta dentiuꝫ. ¶ Et cū medicari volumus: corpus infirmi consideremus: vt abundātes humores purgemus: ⁊ post cū re cōfortatiua ⁊ mundificatiua ad dentes curādos redeamus. Si corpus hac abundātia careat: a dentiū incipiat̄ medicina. In dentium radicibus si perforatio vel corrosio esse videat̄: gallā non perforatā puluerizemus: ⁊ cū oculo linx vel terebenthina distēperemus: ⁊ dentib⁹ superimponamus. Similiter piretrum vel meu ⁊ nitrum cum melle temperata valent: nigella assata et cum aceto temperata. Similiter lac ficuum cum panno lineo ⁊ picisam videntes ponamus cum aceto misceamus ⁊ buccam inde lauemus: similiter prodesse videtur. ¶ Si dentes sint perforati ⁊ dolores nimii: vermes habere sunt intelligendi: vnde myrrha storace impleātur foramina. Similiter pipere: piretro vel philonio: vel opio radicibus coloquintide ⁊ semine eius infirmus suffumigetur: os habeat apertū: vel cum sinapi iusquiamo: vel cum dente caprino vel caballino: hec eñ dolorē mitigāt: vermes expellūt. ¶ Aliud. ℞. iusquiamū: sem. rose: se. porri: tempera cum picula ⁊ dentiū imple foramina. ¶ Aliud. ℞. arse. sandarace. añ. eragium vrdi: aluminis: galle. añ. ʒ. j. spume marine: piretri: myrrhe. an. ʒ. ß. oculi linx: gummi. añ. ʒ. ß. tempera cuꝫ vino ⁊ mitte in eadē foramina. ¶ Si p huiusmodi res dolorem non mitigas: oportet vt dentes extrahātur ferro: quos si ex aliquo cōtrario extrahere nequeamus: ferro incidam⁹ radices dentium et mittamus hoc medicamentū. ℞. farine de frumento. ʒ. j. tempera cum lacte tithimalli ⁊ impone eo loci dentiuꝫ: que si denti circumponant̄ sine ferro eradicat̄: similiter fecem olei cum melle coctā ⁊ vt in spissum mel redactam impone. ⁊ idem facit radix coloquintide cum aceto tēperata. Idem faciunt radicis celsi cortices ⁊ piretri equali pondere temperata cum aceto ⁊ sale faciūt his similia: hec non tangantur a sanis dentibus.

¶ De dentibus commotis. Cap. xx.

Entes aliquādo mouent̄: ⁊ causa motus sunt humores in dentiū radicibus descēdētes: qui si sint acuti: necesse est in dentibus foramina ⁊ putredines effici. qḋ si non fit: erit contrarius: ¶ Si humoribus his infirmus sit plenus: purgandus est ⁊ mundificādus: ⁊ post cū re stiptica ⁊ desiccatiua ad dentes curandos redeamus. In acutis vero humoribus cephalica vena minuatur: aut in ceruice scarificetur:

deinde acatia accipiatur et dentibus imponatur: gallam cum aceto coctam gargariza: cortices maligranati, et sumach: balaustia stringunt dentes cum aceto cocte: libra galle in aceto posita et exiccata atque pulverizata super dentes est ponenda. ¶ Aliud. ℞. galle aluminis: cataputie: cortices mali grani, equale pondus: tempera pulveres mittens interius et exterius. ¶ Si dentium motus fit ex phlegmaticis humoribus aluminis. ʒ. iiij. salis. ʒ. iiij. pulverem factum super dentes ponamus: cum alumine dentes suffumigemus. Aliud alumen incensum cinerem tamarisci salem equali pondere pulverizabis et super dentes pones: in auriculas proiicienda olea ca. dentes sunt fricandi de his que sumus dicturi.

¶ De dentibus putridis. Capitu. xxi.

Dentes patiuntur ex ciborum acuminibus: in quibus pro medicina portulace succus: cepe vel nuces vel nucleа vel amigdale sunt masticande.

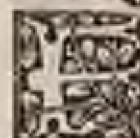
¶ De dentibus fricandis. Cap. xxii.

Dentium colores aliquando propter dentium mutantur putredines et limositates. Quos oportet ut fricemus. ℞. sulfuris combusti: spume marine. ana. ʒ. xv. salis gemme. ʒ. xxx. facto pulvere inde fricato dentes. ¶ Aliud dentes confortans et mundificans. ℞. ordei farinam et salem: que posita in charta bombicina cum melle prius distemperata et cum charta combusta distempera cum sapa et cum sale exiccatis dentibus frica. ¶ Aliud dentes albificans: et sanguinem gingivarum constringens: bonum odorem faciens. ℞. galle muscate: spume marine: salis incensi: cornu cervini similiter incensi. ana. ʒ. iiij. aluminis: nitri: corticis maligranati. galle: balaustie. ana. ʒ. ij. spodij: spice: costi: cardamomi: ligni aloes. ana. ʒ. j. fac pulverem. ¶ Aliud mundificans dentes et bonum odorem faciens: uvam cadentem levat: dolorem gule oris et dentium alleviat. ℞. cornu cervini incensi. ʒ. iij. piperis: piperis albi. ana. ʒ. iij. myrrhe exagium. j. aluminis. ʒ. j. salis armoniaci. ʒ. j. fac pulveres cum sapa tempera: super carbones assa: post iterum pulveriza. ¶ Aliud. ℞. ordei farine et salis cum melle temperati et incensi. ana. ʒ. xj. cortice marine incense: spume marine. ana. ʒ. viij. spodij: nitri: cineris: boli: marmoris albi: lateris veteris et albi. ana. ʒ. iiij. sandali rub. gallie musca. se. ro. spice. ana. exagium. j. fac pulverem. ¶ Aliud. ℞. ungule capone: ossium dactylorum: cornu capri: cortice marine: ossium mirobalani. pondus equale. hec omnia prosunt incensa: spuma marina: gallia muscata equali pondere pulveriza et impone.

¶ De egritudinibus gingivarum. Cap. xxiij.

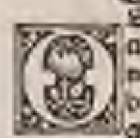
Gingiva aliquando patitur multiformiter ex putredine et mollicie: ex pustulis: ex vulneribus: ex apostematibus. gingiva patiente et corpus pati necesse est: patiuntur ex humoribus corruptis et putrescentibus et malum odorem facientibus. ¶ Mollicies sanguinis facit fluxum: apostema ex calidis humoribus dolorem nimium et pulsum: ex frigidis neque dolorem neque pulsum facit: minorationem carnis et eius decisionem frustatim ex acutis humoribus dicit esse Gal. ¶ Sit autem quattuor modis: vel cum ex toto cadit caro: vel interior vicina dentibus: vel extremitas vel inter dentes conculcata. ¶ In mollicie curanda cephalica minuatur: hoc si contrarium non permittat fieri: collum scarificandum esse sciat: deinde bucca lavanda est cum re humiditatis constrictiva: sicut cum succo arnoglosse: sumac: mirte: balaustie simul vel separatim coctorum in aqua. Iterum lavandum est os cum aqua ro. vel puro aceto. ¶ In apostemate calido oportet scarificari et catarticum de cassiafistula dari: buccam cum succo solatri lavari: vel coriandri: vel cum aceto vel arnoglosse succo mirte vel lacte acido vel iusquiamo in aceto cocto. ¶ In apostemate frigido si sit ex plenitudine bucca lavetur cum aqua ubi coquatur mastix: vel cum aceto ubi cocta sit squilla vel vino in quo sumac: vel aqua calida cum melle vel olivarum fare. ¶ In pustulis et vulneribus aqua ro. bucca lavetur: vel cum aceto ubi rosa sit cocta vel balaustia. In vulneribus vel pustulis ex siccitate aqua ros. cum psilio vel semine citonij videtur prodesse. ¶ Si ex diminutione sit carnis: detur medicina solidativa et carnis completiva: sicut sanguis draconis: thus: farina orobi: myrrha: mel: acetum squilliticum aristo. ro. et similia.

¶ De fetore oris. Cap. xxiiij.

Fetor in ore ex putredine nascitur gingivarum et dentium. Si inferius admotis digitis et in his dentibus nihil fetoris invenerit: intelligi potest quod ex putredine sit phlegmatis in stomacho. Si autem invenerit esse de gingivis detur medicina humorem desiccans et carnem comedens putridam: carnem sanam revocans: bucca lavetur cum aceto ubi mirta coquatur et balaustia. Studeat dentes lavare et gingivas ne quid cibi remaneat: fricationibus utatur superioribus: cibum [illegible] dum caveat: maxime lac et ex lacte facta: medicina [illegible] bucca prout diximus odorificetur. ¶ Si non de gingivis sed de putredinibus est phlegmaticis desiccandus [illegible] stomachus: hoc sepe cum vomitu: et pilulis de hierapigra: et cochijs et aureis: et stomaticon maiori: abstineat ab omni genere piscium: grossis carnibus herbis phlegma generantibus: gingivas et os mundet cum panno aspero: et cum vino lavet odorifero: masticet cortices citri. utatur pilulis [illegible] damasce. odorando valentibus oris. ℞. gariofili, [illegible] namomi: macis. ana. ʒ. viij. sanda. rose. ana. ʒ. x. cubebe. ʒ. [illegible] damomi. ʒ. vj. ligni aloes. ʒ. j. galie. ʒ. j. fac pulverem tempera succo malorum et aqua ro. postea pilulas in modum ciceris et sub lingua unam vel duas teneas. ¶ Aliud eiusdem similis. ℞. [illegible] peri: cinamomi: aluminis: cardamomi maioris: gariofili. ana. ʒ. ij. galle non pertusate: gummi arabici: galle musca. spica musce: rose. ana. ʒ. j. hierepigre. ʒ. ij. fac pulverem cum succo apij tempera faciens pilulas os cum aqua ros. ¶ Aliud. ℞. cinamomi [illegible]: gariofili. nucis musca. mastic. ligni aloes: squinanti: ros. ana. exagium. j. sandali albi. spice. cubebe: cardamomi: galle: caphoree. ana. ʒ. j. fac pulverem tempera cum vino odorifero: et fac pilulas et eas in bucca teneat os lavetur cum aqua ubi anisum: vel mirte [illegible] et vinum odoriferum commisceantur.

¶ De passionibus oris. Cap. xxv.

Os aliquando infirmatur multis aliis modis sibi et omnis infirmantibus: patitur autem pustulas vulnera: et similia que sequuntur ex corruptis humoribus aliunde ad buccam defluentibus. Si vero quasi nigredinem fere attingat: caleat: dolorem [illegible] deat: sanguis erit in causa vel cholera rubea. Si autem parum doleat: caleat: ardeat: intelligitur esse phlegma. Si in [illegible] nigredinem transducitur: tanto est molestius [illegible] ad farsum devenitur. ¶ Aliquando vlcera in [illegible] quibus oleum ro. cum aqua calida gargarizari [illegible] cus quoque plantaginis eiusque folia in vino cocta [illegible] neantur: et radix sua si masticetur: oris ulcera [illegible] erum iuvat: et etiam stercus caprarum cum vino [illegible] prodest. ¶ Sunt autem vulnera in labiis sive in lingua [illegible] tima maxime lactentibus evenientia de acumine [illegible] salubre est eis: cum stiptica autem medicina in [illegible] re sanantur. In perfecta etate si nascitur pessimum [illegible] de pessimis nascuntur humoribus: huiusmodi [illegible] innascitur pessima sunt. Si pars magna lingue [illegible] de cum omnes homines perditantur. ¶ In [illegible] mitatibus medicina repugnans humoribus incipientibus in principijs maxime debet fieri in medio repugnativa et etiam desiccativa: neque dissolutiva [illegible] Oportet ergo prout videbitur humores catartico vel phlebotomia dissolui. ¶ Medicina repugnativa in [illegible] est danda. Sapa ex mora confecta. Sapa ex vino et aqua ubi coctum sit sumac: mirta: balaustia: vel solatri [illegible] bus minus incipientibus: sed non ex toto [illegible] supradictis: myrrha: et crocus admisceantur. ¶ In [illegible] stemate non ex corporis humore in primis [illegible] dissolutiva: neque curandum est de repugnativa. Si in [illegible] ore sint vulnera vel pustule toto corpore plenitudine [illegible] te: lavetur bucca cum succo solatri: coriandri [illegible] croci: et secundum quod dictum est in gingivis medicinur. [illegible] medicamentum Iohannis Damasceni est [illegible] pustulis oris: vulneribus et ulcerationibus. ℞. [illegible] mundatarum boli. ana. ʒ. v. coriandri: [illegible] ʒ. iij. spodij: se. rose: semi. portula. boraginis. ana. ʒ. iij. [illegible]

laustie: nitri: amoglosse.ana.ʒ.j.fac puluerē ꝛ superpone: ꝛ cū aqua ro.laua: vel cum succo maligrana.vel cū succo coriādri. ¶ Aliud valens calori: pustulis in gingiuis ꝛ palato: vuule ꝛ gule: ꝛ maxime in pueris ꝛ corpib⁹ delicatis. ℞.amidi.ʒ.vj.spodij: memithe.ana.ʒ.ij.sc.rose.ʒ.iij.croci.ʒ.ß.zuccari.ʒ.iiij.cardamomi.ʒ.ß.caphore.ʒ.ß.fac sicut de prioribus Joh. dama.diximus. ¶ Aliud eiusdē Jo.dam.valet similiter. ℞. sc.rose: liquiri.amati: spice: ciperi: nucis muscate: cinamomi: alithimi.ana.ctagij.j.caphore: alumi.croci hortulani.ana.ʒ.ß. folij.ʒ.j.deinde fac puluerē: sicut de aliis. ¶ Aliud valēs similiter. ℞.zuccari: amidi: sc.portula.sc.rose.ana.ctagij.j.galle non perforate: sc.boragi.sc.cucumeris viridis: lentis munde.ana.ʒ.j.caphore: croci: spodij.ana.ʒ.j.fac puluerē cū aqua ro. ꝛ succo malogra.abluc sicut superius. ¶ Si vlcerationes lactentibus eueniant: mater eius lentes ꝛ micam panis accipiat ꝛ sup vlcerationes ponat: amidū cum aqua ro.temperatum: crocus: sc.rose: detur ad manducādū res cantū stipica sicut mala: pira: citonia.

¶ De lentiginibus in facie. Cap.xxvj.

Lentigines in facie nascunt maxime: ꝛ tamen qñq; apparent in toto corpore: sed tamen plus in facie: siue sana sit siue infirma. Aliqñ de lentigines propter solis eueniūt ardorem. Aliquando puellis eueniunt cum mēstrua melancholica non per locum suum exeūt: sed cum egrediātur per totū corpus se dispergūt: he solis vnguētis possunt sanari: sed que masculis subito eueniūt: vel causa morbi difficiles sunt curari: cū enī ex cholera nigra oriunt ea non putrescente qualitates cutis mutātur. ¶ Si autē in sola facie videantur: cephalica vena minuatur: sed si totū corpus aspergitur: de mediana phlebotomet. Qd si minuere nequeam⁹: humores cum catarticis ꝛ pharmacia dissoluamus: deinde ad vnguenta redeamus. Amigdalas amaras bñ pistatas: ꝛ eis imponamus semen eruce: similiter farinam orobi cum melle distēperatam: vel cum succo mali citrini acidi: farinam lupinorū in aqua coctā: lac ficuū: mirte fructū pistatū: stercus sturnorū vetus cū aqua distēperetur. Diasco.semen melonis cum carne ipsorū ad hoc laudat. ¶ Aliud Johan.dam. ℞. farinā lupini ꝛ frumenti amigda.ama.munda.zucca.ana. ctagium.j.liquiri. gūmi ara.ana.ʒ.ß. myrrhe: nitri: costi.ana.ctagium.j.tēpera cum lacte ꝛ frica faciem. ¶ Aliud. ℞.farinam fabarū ꝛ frumēti.ana.ʒ.ij.croci.ʒ.j.tēpera cum aqua vbi fenugrecum sit coctū. ¶ Aliud pauli. ℞.lib.x.nisi: libani.ʒ.sc.nitri lib.j.masti.ʒ.iij.albugines ouorū.xx.cum corticibus corticis melonū quantū sufficit. ¶ Aliud mūdificans faciem. ℞.lupinorū fabe: sc.melonis equali pondere: lentiū mediecatem: fac puluc.vnge cum lacte mulieris vel asine. ¶ Aliud ℞.farine lupini: fabarū: lentium: amidi: amigd.amara.ana.ʒ.iij.seminis michonis al.melonis: cucu.nisi: dragagā.ana.ctagium.j.mellilott: condisi: croci: costi.ana.ctagia.x.fac puluerē temperans cum albugine: vngat autē in nocte: in die lauet.

¶ De pustulis in facie. Cap.xxvij.

Si in facie pustule nascunt dure: sicce atq; parue: alumen: gūmi: lentes puluerizent: ꝛ inde facies lauetur. Similiter gūmi arabicū ꝛ nitrum cum aceto tēpera: faciē de re omni mundificat. ¶ Aliud. ℞.cathimie argētee ctagiū.j.chimolee: boli: terre armenice.ana.ʒ.j.sandarace.ʒ.ij.tempera cū aqua ro. ꝛ lini faciem.

¶ Liber tertius de morbis mēbrorū spiritualiū: ꝛ eorūdem cura: ꝛ complectitur.xvj.capitula.

¶ De squinantia. Capitu.primum.

In duobus libris precedētibus trimodo dictū est de infirmitatibus capitis ꝛ faciei accidentibus: modo dicant morbi mēbrorum ministrantiū cordi: cor: enī lucerna est corporis: dicantur ergo morbi ꝛ eorum cause ꝛ significationes subdigantur ꝛ medicine: ꝛ incipiendū est a molestioribus ꝛ suspectioribus: vt est squinantia. Unde Ga.qualiscūq; inq̄t morbus in gula venerit: ꝛ inflatione sua spiritum tenuerit: squinantia idest suffocatio vocanda erit: sed tamen hic n oribus a seinuicē diuersatur. ¶ Squinātia enī passio aliquando est ex humoribus a capite ad guttur descendentibus: aliquando eadē die mortificās: vel secūda: vel tertia: qr enī est peracuta ꝛ mortifera: ideo hominē subito mortificat ꝛ suffocat. Unde squinantia est vocata: qr angustat flatum: vt infirmus neq; cibus neq; potū recipere possit: vel si recipiat paruissimum est: humores autē descendētes sanguinolēti sunt vel cholerici: vel phlegmatici: vel salsi: vel viscosi. Ex melācholia enī nunq̄ hoc apostema fit: qr hic morbus cito preualet cum sit peracutissimus: sed melancholia per longū tempus operatur: vnde impossibile est esse de nigra cholera. ¶ Flatus squinanticorum proprie est longus: causa sue longitudinis est strictura gutturis. Qr cū quātū sibi sufficiat aere in impetu trahere sibi non valeat: longo spacio necesse est vt expirat: anhelitus ergo breuis laudabile signum est squinanticis: vnde sm Galienū in cōmento super pnostica Hippocratis: pessimū est genus squinantie qd infirmum ad orthopniam insequitur: neq; nimiū dolorem vel angustiam sentire videtur exterius. In gula siue in collo si tumor nō apparet neq; rubor: minor in pessimitate est: al. si non anhelitum habet angustū: illa que non anhelitū habet angustum. Si cum tumore ꝛ rubore in gula ꝛ collo facit dolorem nimiū: minor est in gradu tertio: cuius non nimius dolor neq; flatus angustiosus: hic ergo non in gutture: sed in collo: vel in gula vel in vtroq; est. ¶ Oportet ergo vt signa huius dicantur: vnde sc; hic morbus contrahat. Si fit ex sanguine: infirmus apparet plenus corpore: ruber in facie: vene faciei sunt plene sanguine: plenus pulsus: tumor calidus ꝛ rubeus: monstrat eger quasi vinum in gula sapore. Dicta sua multi sanguinis fuit generatiua. ¶ Ex cholera rubea est fortis dolor: angustia nimia: calor: atq; sitis maxima: fumositas in gula: pulsus vacuus et fortis. ¶ Ex viscoso phlegmate dolor non est nimius: neq; predicta signa in eo videtur: tumet lingua ꝛ mollescit: dolet paru. ¶ Ex salso phlegmate saporat amarum: salem sentit in gula: vox eius sicut catulorum parrorum. In huiusmodi medicandis perquirendi sunt humores. In sanguine vena cephalica est minuenda. Hippocrates in epidimijs inquit: in squinantia vel orthopnia oportet incidere venas. Galie.semper incidere precepit venam sm qd oporteat idest quantū virtus pati valeat: dat autē intelligi duobus debere incidi: sm magnitudinē morbi vel quantitatem virtutis. Squinātia autem est de maioribus morbis. ¶ Si sanguis cum cholera rubea esse mictus perpenditur ventrem humectare debemus cum catartico de cassiafistul. oxisencia: iuiuba: viola: ꝛ semie malue: camomilleō: iuiubis prunis viol. ꝛ similibus. Extincto acumine cholere rubee: ꝛ egrediente cum cholerica egestione: cephalica phlebotometur vt exeat sanguis a cholera rubea incensus: post phlebotomiam ꝛ purgationē redeundem est ad membra vbi maxime morbus regnat. ¶ In principio morbi medicemur cum his que repugnant humoribus ad guttur descendētibus: ꝛ ipsum guttur confortantibus: sicut sapa de moris: cum succo solatri vel amoglosse. Detur deinde gargarismus: surfur quoq; eodē aceto infusum ꝛ colatum: ꝛ aqua vbi balaustia sumac: galla: ros: sint cocta: lentes: solatri succus siue psilij: omnia sunt stiptica et repugnātia. Que cum fecerimus et extenuauerimus: ad humores dissoluendos in infirmis mēbris clausos redeamus cum gargarismis de sapa mori: ꝛ sapa vini commixta et pauca n yrrha: vel ptisana cum zuccaro vel lacte capri. siue asinino cū zuccaro et pauco croco: vel cassiafistula et sapa in aqua calida vel cum succo porr. Ducecunq; hoc inuenerimus: inde infirmo fiat gargarismus: qr ex his humores dissoluuntur. Cibum paruissimum demus qui sit solubilis: sicut iusculū aliquod: vel succus detur mūdati seminis melonū atq; cucumeris: vel medulla pistata: amidum: dragagan.cum amigdaleo: de his oībus ius conficiat ieiuno detur: vel amid.cum lacte et penidijs ꝛ amigdaleo: nutriendus est cum crisocarna: blitis: portula: que cum amigdaleo parata sint. ¶ Si apostema sit phlegmaticum: quod ex predictis signis intelligendū est: cum catartico phlegma

tis depositiuis erit purgandū. Similiter cū dysteri. ⁊ gargarismis in morbi principio: fiet autē de sapa nucis cū aceto: vel menthe: vel vbi cortices nucum sint: vel vbi mora vel succus solatri: vel oculo lincis vel aloe. humoribus hꝰ diss. iā ad membra curāda redeamus vbi mali humores includuntur. Gargarismū faciemus cū sapa nucū apposito pyretro: vel sola sapa: vel oximelle: vel sapa mirtina: vel aqua vbi ficus sicce sint cocte: vel cum caprino lacte: ⁊ stercus canis albi pista subtiliter: ⁊ cū melle distēpera: his oībus vngamus ora interiora cum pennis. Gal. dicit hec omnia esse vtilia. Recipiamus iterū caninū stercus ⁊ puluerizatū in os proijciatur cum felle taurino: melle buccā vngamus. gargarismū faciamus. ❡ Ioā. D. fel inquit taurinū suffocationē vue cadentis est adiutoriū: similiter fel ouinū: cineres radicis caulium: cum melle faciamus gargarismū: similiter succus radicis iuuat cum oximelle. ❡ Alius gargarismus valēs squinantico phlegmatico. ℞. liqui. ʒ. iii. pir. tri: casiē fi. squinā. cucute se. ana. ʒ. ii. fenugre. myrrhe. ana. ragiū. i. croci: piperis: spice: sansuci. aā. ʒ. i. fac puluerē: distēpera cū melle ⁊ in modum auellane accipiat: ⁊ cū aqua vbi cortex malogra. sit coctus: tēpera cū vino odorifero forti: vel cū oximelle. ❡ Aliud valēs similiter. ℞. rose. ʒ. ii. stercoris canini: croci. aā. ragiū. vnū: tēpera cū melle: inde os vnge ⁊ fac gargarizari. ❡ Aliud. ℞. rose liquiri. aā. ragiū. i. cinamomi. alibani: piperis longi: croci. aā. ʒ. i. aluminis scissi: cardamomi. myrrhe: sinapis: zinziberis. costi. aā. ʒ. ii. fac puluerē: adde mel quod sciis accipiat in modū auellane vel cū sapa: vel aqua vbi cocta sit galla: vel cū succo solatri: vel cū oximelle ⁊ aqua calida.

❡ De apostemate in gula. Capitu. ii.

Um apostema decoctū esse intelligimus in gula ⁊ coadunatā saniē in corpore: et vt cū facilitate aperire illud moliamur: non cū incipiendū est a fortibus medicinis: fiat ergo gargarismus cū lacte caprino vel asinino vel psilio: vel cum yreos: vel cū fermento ⁊ oleo vio. vel butyro calido cum farina. Alia confectio. ℞. semen citoniorū: viscū malue ⁊ frumentū: lac caprinum equali pōdere: deinde liquir. accipe radicē ⁊ radic. malue: vnde facto puluere cum aliis oībus confice et da bibere vt gargarizet. ❡ Alius Iohan. damasce. valet ad apostema facile aperiendū in gula. ℞. dragagan. ʒ. iiii. amigdalcō dul. olei viol. quantū sufficit: aqua vbi ordeū coctū sit: liquiritia: ⁊ malua: oīa in aqua cocta: succusqꝫ cotur. arnoglo. equali pondere: aqua vbi casiafi. sit cocta: oīa sint cōmixta et bene confecta: ⁊ infirmo dentur gargarizanda colata ⁊ calida. ❡ Si infirmus sit fortis ⁊ cito velimus aperire: fiat gargarismus cū aqua vbi ficus sint cocte ⁊ misceant cuꝫ farina vel stercore canino: ⁊ cum lacte asinino. ❡ Fisso apostemate oportet ei dare vitellū oui nō coctū cum amigda. ⁊ dragagā. ⁊ oleo viola. vel cum succo se. citoniorū ⁊ arnoglosse: vel aqua vbi ordeum ⁊ liquiri. sint cocta: similiter ficus sicce casiafi. oleuꝫ viola. sint apposita. ❡ Nutriēdus est cū iure facto de furfure ⁊ amigda. viol. penid. vel cum malua: crisolocana: bliti: cucur. ❡ Vngamus gulā exterius cum cera: vel cum oleo vio. dragagan. ⁊ crudi oui vitello. ⁊ hoc vnguentū valet ad aperiendum gule apostema facile. ❡ Aliud. ℞. cere albe: olei vio. aā. ʒ. x. butyri. ʒ. viii. dragagan. ʒ. iii. se. lini. ʒ. vi. fac pista et in pul. subtilissimū: ⁊ cōmiscens fac vnguentum.

❡ De apostemate vuule. Capitu. iii.

Liquando inflatio vel apostema nascitur in partibus gule: et in vuula vel in partibus gule intra vel extra que fit ex humoribus capitis illuc descēdentibus: vel a fumo a stomacho ascendente: vnde nimium dolorē patiuntur cum cibus transglutitur: aliquando nō glutiunt saliuā nisi cum magno dolore. ❡ Oportet ergo vt perquiramus si adsit rubor calor: venarum plenitudo pulsus nimius ⁊ plenus: vnde sanguis certificatur esse in causa. De cephalica minuamus quantum patientis virtus patiatur. ❡ Si ardor nimius sit ⁊ siccitas et nimia sitis: cho. ru. erit purganda cum casiafis. manna viol. oxifenicia ⁊ similibus. In dolore vo molli sine ardore ⁊ siccitate atqꝫ siti: intelligit morbus esse de phlegmate: deinde precipiamus vt phlegma purgetur: et medicina repercussiua dissolutiua est danda: sicut galla cum aceto: vngatur interius cum digito vel cum penna. Idem faciunt ⁊ cortex malogranati. balaust. rosa. mirta. ❡ Si hec ad salutē infirmi non sufficiunt: de vuula est videndū. Vuula si sit subtilis in fundo: in extremitatibus sit grossa ⁊ tumida: ⁊ quasi habens similitudinem albedinis: cum ferro sine acuto medicamine erit incidenda. Hippocrates in tertia prognosti. particula: vuula si sit rubea ⁊ magna ad incidendū est molestissima: quam sequantur apostemata: fluxus sanguinis: vnde nimiū est studendū vt ad superna subtilietur: ⁊ extrema ingrossetur ⁊ liuescat: ⁊ tunc tandem incidatur: vtilius tamen est non incidere ante purgationem vētris si tempus expectet: ⁊ si suffocationē nō timetis. Hec autem ex auctoritate hippocratis recepta esse inuenit qualiter tumida vuula sit medicanda. Qui cum parū incisam fecerit: auctoritatē tamen maximā inde dedit: oportet ergo vt incidatur: ⁊ si dolor nimius subsequatur: timendum ne apostema calidum succedat ⁊ fluxus nimius. Aliquando quoqꝫ si est rubea inciditur: causa squinātie inde curetur: sed prouidum est infirmo vti medicamine isto. ℞. cineres palme ⁊ iā ne que tempera fortiter cum aqua postea cola: deinde accipe gallam: alumen: simul ⁊ puluerē fac: quibus cum liquiritia aqua mixtis gargarismū faciat. ❡ Aliud ad vuulam valet. ℞. myrrhe armoniaci: salis: piperis nigri ⁊ longi equaliter inde pul. in gulā insufflatur. ❡ Si gule glandes apostema habuerint: ⁊ coadunatione co: gargarismus bandus est cum aqua vbi ficus: dactyli: fenugreci ⁊ similia sint cocta. Deinde de vnguentis dissolutiuis exterius vngatur: sicut armoniaco solle armo. succo caulino ⁊ centaurea: cum melle tēperata.

❡ De raucedine ⁊ vocis amissione. Cap. iiii.

Aucedo est ex humiditate instrumentū vocis infundente: hec autē humiditas: vel phlegmatica vel sanguinea: que cum aliquā descēderit: ⁊ instrumentū vocis inladet: planā aufert loquelā: ⁊ aliquando vocem omnino extinguit. ❡ Si ex sanguine appareat esse per rubor: ostendit ⁊ plenitudo in facie: cephalicā minuamus quantum virtus patientis expetit minuere: ⁊ purgetur cū casiafistula: manna: viol. oxifenicia ⁊ similibꝰ. Has pilulas ponimus sub lingua. ℞. gūmi arabi. dragagan. liquiri. seminis cucumeris: cucurbite: portula. ana. ʒ. i. penid. ʒ. ii. fac pilulas quas sub lingua teneat. Nutriatur cum iure ex farina facto cum amigdalarum mollibus ⁊ similibus. ❡ In humoribus phlegmaticis gargarismū cum sinapi ⁊ melle vel mulsa est dandū. Electuariū. ℞. liquiritiam: mel bene coctum ⁊ sit bene spissum. ❡ Aliud valet similiter. ℞. liquiri. dragagan. piperis albi: nucis myrrhe. gummi: thuris. ana. ʒ. ii. spice ragium. i. penid. ⁊ sapa: mel quantum sufficit. ❡ Aliud valet similiter. ℞. seminis lini assati: amigda. munde dulces ⁊ amare. aā. ʒ. x. penid. croci: cinamomi: piperis. ana. ragium. i. fac puluerē: adde mel quantū sufficit: da cum aqua vbi liqui. sit cocta. ❡ Aliud idem valet. ℞. ficus siccas: calamentū parum: coquantur in spissitudinē mellis. ❡ Aliud electuarium. ℞. fenugreci: amigdalarū dulcium ⁊ amara. ana. ʒ. xii. seminis lini aā. ʒ. viii. amigdalarū: dragagan. liquiritie: pinearum ʒ. ii. tempera cum sapa.

❡ De asperitate vocis vel eius ablatione. Cap. v.

I instrumentum vocis siccitatem patiatur necesse est vt vox asperetur vel auferatur. Siccitas autem vel nascitur ex frigiditate: vel ex labore: vel a nimia siccitate: vel cibi ⁊ potus siccitate. ❡ Diffinitio huius siccitatis vocis est in corpore leni. idest est inequalitas in corpore leni: medicandus est. in aqua calida ⁊ dulci sepe balneetur: sub lingua semina citonii: liquiri. citroli: psilii: dragagan: sint ponenda. Demus sirupum viola. cum amigda. aqua calida: sirupum acceptat semel in scutella de furfure cum amigdalis cum penid. ❡ Electuariū Iohan. damasce. valens ad asperitati ⁊ raucitati. ℞. dragaganti. ʒ. x. gūmi amigdalarū

ciminiamidi: se. cucu. ana ʒ. iiij. se. citoniꝫ: liquiri. se. citru. ana. ʒ. ß. penid. ʒ. xx. mellis quod sufficit. Similiter electuaria in tussi dicenda danda sunt.

¶ De tussi. Capitulum. vj.

Tussis est mot⁹ animate virtutis ⁊ naturalis fun ctus s̄m cursum nature circa instrumēta spiritus operantis ad expellēdū superflua sibi nocentia: vir tus ēnim naturalis causa sui nocumēti instrumēta spiritus mouere incipit. Et cum per se expellere non possit: a virtute animata adiuuari expetit: quia cartilagi nes pulmonis ⁊ canales ⁊ lacerti pectoris inobediētes sunt virtuti naturali. Si a virtute aīata moti lacerti pulmonis cō strictiui aerem expellēdo a pulmone coguntur expellere q̄ na turali virtuti videbātur nocere ⁊ obuiare. ¶ Nascitur tussis ex omni passione pectoris: vt̄ tamē ex mala cōplexione cali da ⁊ frigida que instrumētis spiritus dominatur: vel ex ma teria mala que intus est vel extra. Preterea a sursum descē dens sicut a capite reuma in pectore: vel ab imo ascendens superius: sicut humor superfluitas a gibbo epatis ad supe riora pectoris. Aliq̄ñ hec materia p̄prie per spiritus spargit̄ instrumenta: sicut in peripleumonicis ⁊ pleureticis videmus. Item hec materia est calida ⁊ sanguinolenta: cholerica vel phlegmatica: vel si solū futurū sit apostema: exterior: quia aer quē accepim⁹ cū fumo vel puluere cōmiscetur: vel cū subito frigidus aer trahitur. Sequitur autē tussim dolor pectoris cu ius causa est tussis. Aliq̄ñ tamen dolor pectoris est sine tussi quod fit duobus modis: vel ex vētositate grossa pectoris suspē sius: vel constipatiōe pelliculaꝝ de posterioribus costis: que si oppilentur non necesse est vt tussis sequatur. Oportet autē intelligi quia a capite descendē⁊ tussis: vel a vulneribus in spi ritus instrumētis. vel ab apostematib⁹: vt a pectoris coadu nationibus: peior est omnib⁹ alijs passionib⁹ tussis. nō mo lesta ex instrumento: vt spiritus cōplexione mala vel guttu ris ⁊ canalium pulmonis asperitate. Mala tussis nō est sine screatu. ¶ Tussis sicca que nihil screat est triplex: vel ēm est ex asperitate gutturis: vel ex mala cōplexione in spiritus in strumentis: vel ex incōuenienti materia quā elaborat expel lere natura: que aut grossa est aut viscosa vt a canalibus pul monis seiungi nequeat: vel multa liquida vt antequā congule tur ⁊ coadunetur se dissoluat. ¶ Cum ergo tussim incipimus medicari: vnde fiat necesse est perq̄rere. Si ex calore fit: ⁊ si gnum eius similiter est cū asperitate pectoris dolore nimia sit: ⁊ infirm⁹ in frigido aere trahēdo delectetur: basilica vena minuatur si nobis tp̄s: etas: cōsuetudo cōueniat. Quod si nō: sca rificemus loca vicina morbo: deinde danda sunt p̄sopus iu iub. sirupus viola. post tres horas detur ptisana cū amigda leo: ⁊ penidijs cum melle viola. Itē detur cucur. succus ma ratri cū melle viola. ⁊ zucca. vel malogra. succus vel sirupus: vel semē citoniꝫ: ⁊ succus malue cū zucca. penid. ⁊ dragagā. Iura etiam sunt dāda sicut ptisana de furfure: ⁊ de amido: cibi eius sint malua: bliti: crisolocana: cucurbita. oūa detur cum amigdaleon. Si comedāt pullos cū quibuslibet supradi ctis herbis condiantur: pectus afforis vnge cū cera alba ⁊ oleo viola. ⁊ cedei farina: sic. portula. ⁊ cucur. Aliq̄ñ oua sorbilia sunt danda: si post hoc calor non minuatur: cū catartico de ca siafi. purgemus. Hec electuaria ad hoc sunt vtilia: diapapa uer. ¶ Electuariū ad dolorē pectoris nimiū bonum. R. suc ci liquiri. dragagan. gūmi arab. aū. ʒ. x. se. papaueris albi: pe nid. aū. ʒ. xx. amigd. dul. ⁊ mun. ʒ. x. amidi: seminis citoniorū: se. portula. aū. ʒ. xv. se. cucu. melo. citru. cucur. lactuce: malue: aū. ʒ. vij. fac puluerē tēpera cū sirupo viola. vel cū sapa. Pil lu. Iohan. damasceni valētes tussi. R. se. cito. cucur. amigd. dul. fabe se. malue. ana. ʒ. vj. tēpera cū succo psilij: fac pilulas in modū fabe. ¶ Si infirmus tussim ex vigilijs patitur: his pilulis. vtatur se. lactuce: papaueris insani⁹. aū. ʒ. v. ¶ Alie pilu. lingue supponēde. R. gūmi draga. se. psil. cito. aū. ʒ. v. se. cucu. munda. ʒ. v. amidi. ʒ. iiij. amigdalarū mūda. ʒ. vj. fabe munde dragagā. aū. ʒ. ij. tēpera cū succo malue: fac pilulas. ¶ Sirupus iuiubinus valet similiter. R. iuiub. ʒ. ß. liquiri. ʒ. xx. capil. ve. vio. se. malue. aū. ʒ. x. ordei. se. melonis: papa. la ctuce. dragagan. ordei mundi: amidi. ana. ʒ. vj. aque. lib. x. pe nid. vel zucca. vel sape. lib. iiij. fac sirupū. ¶ Sirupus de ysso po ad tussim colicā: dolorē laterū ⁊ anhelitus. R. radi. mara tri: apij: liquiri. aū. ʒ. x. ysopi: capil. vene. se. cito. se. malue: dra gaganti. aū. ʒ. iij. ordei mund. ʒ. v. iuiub. ʒ. xxx. vue ⁊ passe al be ⁊ munde. ʒ. j. ficus. iij. coque in sex libris aque vsq̄ quo in duas redigantur: deinde libram. j. penid. pone ⁊ cōfice siru pum. ¶ Oleum Iohan. dam. ad calidā tussim. R. se. mal. viola. liquiri. vue passe. aū. ʒ. xv. succi maligranati. dul. ʒ. cl. fac pistari: ⁊ olei viola. appone. ʒ. lxxx. ⁊ fac oleū. ¶ Si āt tussis ex dolore pectoris ⁊ ex frigiditate ⁊ humiditate: cui⁹ rei est signum paruitas sitis: et lenitas doloris: et infirmus mani festat rem calidā sibi p̄desse: mel ro. dādū est cū aqua prassij apij maratri bene cocta ⁊ colata. Iura dāda sunt ex frumen to cum amigd. pineas: ficus. amigd. deinus comedēda: mel liratum bibāt cū aromatibus: ius ciceris cū vua passa come dant: pectus vngamus cū cera sambuceleon: fenugreci co ctum cum ficubus: dactyli cum melle valent. ¶ Dialcool. di xit: ficus cocta cū ysopo mundat pul. ⁊ ad frigidā valet tus sim. Item myrrha in modū fabe frigide ventositati ⁊ veteri tussi dixit p̄desse. ¶ Sa. sigia ieiuno data valet frigide tussi ⁊ coiꝫe: similiter se. lini coctū ⁊ pistatū cū melle: quod seris va let. ¶ Electuariū quod valet frigide tussi: ventositati pectoris ⁊ anhelitui. R. liq. se. lini aū. amigd. dul. pinee. aū. ʒ. j. penid. ʒ. x. aneti: maratri: ysopi: capil. ve. prassij. ana. ʒ. vj. croci: zinzi beris: calamēti. aū. ʒ. iiij. fac puluerē ⁊ adde mel quod sufficit: da. ʒ. ij. ¶ Aliud. R. spodij. ʒ. vij. boli exagiū. j. nucis musca. exagiū. j. piperis lon. ʒ. iij. zuccare. ʒ. xxx. mel. ⁊ butyri quod suffi cit: vnū cocleaꝛ valet sicce tussi. ¶ Pilule valētes frigidita ti: ventositati ⁊ anhelitui in phlegmaticis. R. liquiri. amig. dul. ⁊ amara. se. lini. aū. ʒ. iij. aneti: maratri: farine fabe: pinee aū. iij. myrrhe: olibani: croci: cinamo. aliꝫbi. aū. exagiū. j. tem pera cum sapa: fac pilulas in modū fabe ponens sub lingua vnam. ¶ Sirupus de prassio valet frigide tussi de phlegma te ⁊ ventositate ⁊ fastidio: ⁊ omni passioni pectoris senum. R. prassij. ʒ. xx. liquiri. ʒ. x. apij rad. ⁊ maratri: aneti: calamen ti: ysopi: capillorū vene. aū. ʒ. vj. fenugre. se. lini. aū. ʒ. iij. vue passe ⁊ mūde. ʒ. c. ficus. ʒ. xx. penidij. ʒ. vj. mel quod sufficit: fac sirupū. ¶ Si tussis ex humoribus a capite vel alijs mem bris venientibus fit: oportet vt festinem⁹ q̄ humores dige rantur: quod si non fecerimus in ptysim labitur: deinde hu morum collectiōes perquirantur: qui si sint liquidi vel grossi: aquosi vel viscosi cholerici seu phlegmatici. Si pectus infir mi calidū sit ⁊ quasi fumū senserit: ⁊ asperitatē nimiā sentie rit ⁊ sitim ⁊ parū screat: color eius liuidus sit vel citrinus: sapor salsus: calidā ⁊ subtilē intelligimus materiā esse: labo randum tunc est vt ingrossetur: si prout manifestat nullū bonū sentiat: sed frigidū nocere: calidū āo adiuuare fateatur: in telligimus frigidā ⁊ viscosam esse materiā: est ergo subtiliā da vt mediocris fit. Si sit multū liquida vel multū spissa in extra est molesta atq̄ parua cum tussi multa: si sit calida ⁊ li quida: dandus est sirupus viola. iuiub. Et sirupus papaue ris. R. papaueris albi. ʒ. vj. liqui. ʒ. xx. capillo. vene. malue se. cito. cuos. aū. ʒ. vj. iuiub. ʒ. xj. coquantur in aque lib. viij. quoad redigātur in tres cola ⁊ postea penid. zaccare: sape pone quod sufficit: vnaquaq̄ die se. papaueris cum zuccara. ʒ. ij. tribue. Ius de amido detur cum penid. amigdaleō: similiter de fur fure ⁊ penid. nutriēdus est infirmus cum amigdaleon: por tula. blito. malua: atripli. ⁊ similibus. vnguatur exterius in pectore cum cera alba: oleo viola. ¶ Si ex phlegmate gros so ⁊ viscoso fit: subtilietur cum sirupo de prassio: sirupo de radice feniculi ⁊ similium: de aniso: electuario de spodio: ty riaca magna: trifera maior: et thus pistatū cum melle viola. pinea similiter. Succus maratri bene colatus ⁊ coctus cum amigdaleo: detur fasi. aut perdicē cum ciminio: pipere: ru ta: porris: amigdaleo amaro. vngamus caput cum calidis ⁊ confortatiuis ⁊ ḣdoribus repugnatiuis. ¶ Hoc electua rium recipiat. R. seminis lini aū. amigda. dulciū: pinee. aū. ʒ. x. liquiri. ʒ. x. maratri: ysopi: zinziberis. ana. ʒ. iiij. piperis lō gi: calamenti: thuris: croci: cinamomi. ana. ʒ. iij. equaliter fac puluerem ⁊ mitte mellis quod sufficit. Aliquando suffumi gandus est infirmus vt dissoluatur phlegma viscosum in pe ctore cum cala. aro. solo. vel terebenthina: vel auripigmento cum sepo renum caprino cum: vel butyro.

De phthysi et periplemonia. Cap. vij.

Phthysis est consumptio humectationis cor-
poris et mutatio augmentationis in diminutio-
nem. Nascitur enim multis modis: vel ex cōsum
ptione pulmonis: et hec est certa phthysis que
fit tribus modis: vel ex humoribus cholericis
a capite descendentibus siue phlegmaticis et nitrosis et sal-
sis in substantia pulmonis existentibus vulnerantibus eum
et putrefacientibus. Secundus est ex quibusdā passionibus
in substantia pulmonis nascentibus: hoc genus antecedit
sanguinis screatus ex venis aliquorū instrumentorū ruptis
in pulmone: in qua fissura nascuntur vulnera empica et pthy
sis postea. Tertius modus est ex humoribus ad pulmonem
aliunde q̄ a capite currentibus: qđ duobus modis cōtingit:
vel ex mutatione vicinorū locorū: sicut in pleuresi: squinan-
tia: vel ex aliis locis nō vicinis: sicut epate: corde et similib⁹.
Humores hi si calidi et acuti sint: patitur infirm⁹ ruborē in
maxillis strictură inflatiui fitim febres quiescit in trahendo
aerē frigidiorē. Si apostema periplemonie fit de phlegma-
te salso: strictus et angustus est anhelitus cum grauitate:
neq̄ dolorem sentit: pulmo enī non habet neruū: vnde per-
fectum habeat sensum: sed tamē tussim cū paruitate anheli
tus: screant in tussi cū apostema se ruperit: et tunc tandē apo
stema cernitur et febris adest: et etiā corpus minuitur vngues
incuruantur maxille rubent. Que omnia pulmonis vulnera
designāt: vnde phthysis est. ¶ Ga. inquit: phthysis que ex
vulneribus est pulmonis pessima est duobus modis. Unus
modus est pessimus: q: ad periculū est velocissim⁹. Alius
tardior q: leuior: primus cito mortificans: q: pessimus nullū
signū curationis ostendit in screatibus: et si aliquis videat
paruus erit screatus cū angustia et duricia: si leuior fit: hu-
mores in pulmone mordāo ex quo quid et leuiter emittit.
¶ Discordant medici in vulneribus pulmonis. Alii incura
bilia fatentur. Gal. enī sic testatur. Si quis periplemonicis
vult succurrere: succurrat anteq̄ apostema marcescat et pu-
trescat: et sanabitur apostema. Si quis tā diu negligat quo-
ad saniē putridā vulnera colligant sunt incurabilia: omne enī
vulnus difficulter curatur nisi mundetur: mūdari non potest
nisi per tussim: tussis inimica est solidādo vulneri: dilatat enī
et aperit: vnde magis putredines colligit: cū enī partim pur
gat et partim colligat: insanabile reddit apostema: dum ita
circinat. Cōstat igit si periplemonie succurratur anteq̄ apo
stema marcescat: primū curabit: si non cōtrario. ¶ Medici-
na sic erit incipienda: perquirendū est vnde fiat. Si ex calidi
tate: phlebotomāda erit basilica vel vena que inter auricula
rem et medicū consistit: sanguis minuatur prout virtus patitur:
cū sanguis infirmi quantitas intelligitur: si parua sit nutrien-
dus erit cibis bonis generātibus bonū sanguinē: post phle-
botomandus et iterū nutriendus. Si tertia minuēdi videas
tur necessitas: et hoc maxime si sanguis turbidus et grossus sit:
iterū minuere incipias. Si ab initio morbi multa inuenitur
quantitas sanguinis: ab initio est minuendū et auferendum
quantū videatur nobis: nutriēdus est dieta que refrigerat et
solidat: et cito sit digerēda: sicut ptisana perfecta que cū can-
cris fluminis sit cocta: a quibus exteriora sint piecta et in-
teriora mūdificata bis vel ter cū cinere et dulci aqua: deinde
pistata et ptisana bene cocta. Que oīa dū colata fuerint circi
ter tertiā partem libre dentur sepe et quotidie. Si infirmus
febricitet cū ℥ j. succi maligra. dulcis dentur: et nutriatur cum
cucurbita et blitis citru. vel cū amigdaleo: et que ab eo bibitur
aqua cū sirupo viola. vel psilii sirupo misceatur. In sero psiliū
misceatur: et gūmi ar. detur etiā dragagan. bolū cum succo
arnoglosse. bolū etiam valet phthysicis: humectationē enī
desiccat vulnerū pulmonis et carnē reducit: dentur autē fri-
gida calorē febrilē desiccatiua. ¶ Si screare nō possit: detur
ysopus cū melle viola. coctus: vel electuariū istud. ℞. iuiu-
be. ʒ. xl. vue passe munde. ʒ. xxx. seminis malue. ʒ. iiij. cicri flu
minei. ʒ. x. capil. ve. virge pastoris: arnoglosse. ana. ʒ. v. liquí.
℥ j. omnia coquantur in tribus libris aque vsq̄ ad. iij. partem
redigantur: sape. iij. pars libre adiungatur: zuccare. ij. partes ex-
coquantur vsq̄ ad spissitudinē mellis. deinde gummi accipe
dragagan. seminis citoniorū. ana. ʒ. viij. amidi seminis portu.
ana. ʒ. viij. seminis papaueris. ʒ. v. fac puluerem tempera cum
supradictis: da tunc cum stomachus non sit plenus cibo.
¶ Si patitur constipationē infirmus: natura tunc nō tangi
cū impetu: in mollitiē mutetur cū sirupis et epithemis mol
lientibus pectus cū oleo viola. et ro. vngitur quantū magis
possumus: et ne venter soluatur multū studeamus: phthysi
ci enī et empici si ad solutionē deuenerint cito moriuntur. ¶ Si
euenerit detur succus coctus et mirti assatus: deinde lac de-
cto: in mortui adiungatur gūmi arab. et mica panis et amigdal
et zucca. ouis assatis. in aqua quā bibit ponantur gumi
arabi. bolū spodiū. Si perseuerent solutio: puluerē illum de-
to. ℞. gūmi arabi. bolū: se. mirte. omnia ana.
amidi arti. canceri medii: se. portula. ana. ʒ. ij. spodii. se. milii.
arse. ana. ex agiū. j. oīa hec puluerizentur et cū eis mixta
dentur cū sirupo mirtino et aqua frigida quantum sufficit.
¶ Si screatus fetorē horribilē habeat cū superpositis car-
bonibus: mors denunciatur. Si capilli cadūt ad mortē appro
pinquāt: ablationē enī portendit nutrimenti. ¶ Sequen-
do etiā corruptiones humoris et apostema pulmonis in
morbus phlegmaticis fieri intelligimus: vnde in initio mor-
bi danda est maturatiua medicina: sicut liquiri. capil. ve.
fenugre. se. lini vel cice. ficus: vue passe: oliva nota. Danda
est etiā diaireos et diaphenicon: diatragaganthū. Si apo-
stema maturauerit aut crepuerit: ysopus cocta cum mel-
ro. dandus erit. Si infirmus screare non possit et apostema
indurauerit: dentur calefactiua sanguinem soluentia mundifica-
tiua et tussim adducentia sicut orobi farina et anisi: ruta
atq̄ lon. piper lō. cinamomū aliud: acori: galanga
spica: et similia. ¶ Si si inueterauerit apostema vel pulmo
induresceat: qđ ex parte substātie pulmonis mortificatur et
screatu proiecta: desiccatiua dentur atq̄ subtilia que de-
siccent atq̄ subtilient vulnera humectationem sicut trifera:
athanasia: aromatica: mithridatū et similia odoribus suis
adhibeāt naribus: et sepe cū aere et aqua temperata vta-
tur: edentur cibis chimos laudabiles generātibus: et vinum
tum bibant: omnē medicinā cū melle mixtā et mundificatiua
demus. Si securi fuerimus q̄ humectatio apostematis de-
siccetur et materia auferatur: deinde vulneris desiccatiua
mūdificatiua demus: sicut ro. balas. acaciā: gūmi: dragā
masti. karabe: bolū: sangui. draco. emathi. mirte: arno-
glossam et similia. G. inquit. Si periplemonici ad screa-
tum venerint: vel ab initio eas habeant: eos impossibile est cu-
rari posse: sed tamen si superiorē sequuntur institutionē aliquan-
diu viuere possunt: hec enī medicina desiccat et indurat vt
diu permaneāt. ¶ Trocisci Iohan. damasc. ad hoc sunt ap-
ti si vene in pectore vel pulmone rupte fuerint soluentes.
℞. boli: amidi. ana. ʒ. iij. carabe: se. mirte: coralli: spodii: cas-
siteria. ana. ʒ. v. gūmi arab. liquir. succi. ana. ʒ. vj. electuarii ro
sarum: se. portula. ana. ʒ. x. fac puluerē: tēpera cum succo ar-
glosse fiat trociscus ex agiū j. detur mane cū succo arno. et
portula. ¶ Aliud. ℞. croci. ʒ. iij. mirte: cinamomi: ginziberis:
tistli: spice: cassielig. dragagā. spume: carabe. ana. masti: al-
bus puluerizatis mel sufficienter adiungatur et in modū
dactili pill. fiant et sub lingua ponantur. ¶ Alia valent pul-
lis pulmonis et vulneribus mundificatiua et solidatiua. ℞. bo-
laustie ro. ana. ʒ. ij. sangui. draco. mirte: thuris. ana. ʒ. j. carabe:
croci. ana. ʒ. ss. tempera cum succo citoniorū: et fac trocis-
ex agiū. j. da bibere cū aqua frigida. ¶ Al. ℞. gūmi dragag-
ti: masticis. ana. ex agium. j. acacie: mirte: sangui. draco. ana. ʒ. j.
fac puluerē: tēpera cū succo mirte et fac trociscos.

De reiectione sanguinis. Cap. viij.

Sanguinis reiectio duobus modis efficitur. A
tussi: et cū rascatione. cū tussi a pectore erit et a
adiacentibus membris: cū rascatione ex gutture
et ex adiacentibus membris venit. ¶ Screatus
sanguinis est vel ex vulneribus pectoris siue pul
monis: siue diaphragmatis: vel ex apertione venarū pecto-
ris siue membrorū suī. Sanguis ex venarū apertione
citer: vel ex sui consumptione venarū: et dicitur
ex eius carū apertione et anastomosis dicitur: vel
et ratis appellatur. Consumptio autem ex humoribus
cholericis vel salsis vel phlegmaticis: hoc genere
est

exit de sanguine. Apertio oris earum ex nimio est motu virtutis expulsiue: vel ex defectione virtutis continentie in venarum ore: vel ex humorum nimia quantitate. Virtus expulsiua nimium mouetur ex acutis humoribus et pungentibus: vel ex salsis et putrescentibus. Defectio continentie in venarum ore ex nimia est humiditatis emollitione. humorum cum quantitas venarum insequitur ora: vt ea coacta aperiatur: sicut videmus multum facere feruidum: quod exit cum apertum vas inuenit: vel clausum vi aperit vt ebulliat. In hoc genere nullus videtur esse dolor: et tamen multum videtur exire. Venarum incisio vel interior fit vel exterior. Exterior: ex vulneribus vel carnis excretionibus. vulnera fiunt ex percussione: vel ex casu succedente: distentio vel ex saltu vel ex nimiis clamoribus. Interior ex quantitate humorum est sicut diximus in quo genere multo ceteris peior sanguis multus exit / sepissime et cum nimio dolore: multus enim sanguis ex vena incisa egreditur. ¶ Medicando sanguinem screanti opus est here indigi: neque multum statim emittat. Quod si strenuosus et temperatum sit tempus et ætas conueniens: basilica erit incidenda et bis vel ter minuendus sanguis quousque totam superfluitatem exisse cognoscamus: et in latere illo si sit dolor: de vena que inter auricularem et medicum est minuatur et de eiusdem lateris basilica. Extractio autem sanguinis sit quantum sufficiat. Si infirmus caleat: licet tamen fortiter valeat: digestio eius fiat cum cassiafistula. manna iusiub. prunis et sisibus: vt acumen sanguinis minuatur et subtilietur: deinde medicina detur conueniens infirmitati. hoc faciamus si screatum ex venarum consumptione persenserimus. medicinam viscosam demus: sicut portulac. mal. ptisanam cum cancris fluminëis draga. pullos: perdices: fasianos: cum portu. et amigd. coctos: aqua quam bibit cum sirupo viol. et iuiub. mixta sit. ¶ Si sit ex apertione oris venarum: detur stiptica medicina: sicut balau. flores maligra. sumac: cortices maligra. hypoquisti. sanguis draco. flores celsi et similia. Cibus sit granum coctum cum extremitatibus animalium: tri vel oua persana de fac. ordei vel de ordeo asso cum amido: gummi arab. et amigd. In aqua quam bibit sapa mirtina ponatur cum gummi arab. et spodio. ¶ Si ex venarum sit incisione: detur medicina parum stiptica: et multum consolidatiua sicut boli ar. amidi spodium cacabre: al. charabe: concula incensa: sc. citonior: et silia. Nutriatur cum tri: et cum animalium extremitatibus ouorum vitellis assatis vel in aqua coctis. in aqua mittamus gummi arab. draga. spodium vt bibat. ¶ Medicina detur confecta que sibi valeat: sicut trocisci screantibus sanguinem valentes. et consolidantes: quos Ga. in antido. suo andromache fecisse testatur. R. acatie. ʒ. iiij. rose. balaust. ana. ʒ. ij. gummi arab. ʒ. ij. draga. ʒ. i. tempera cum aqua pluui. ¶ Aliud mirabile. R. gummi arab. draga. sc. portu. ana. ʒ. v. boli chimolee terre armenie ana. ʒ. vj. hypo. acatie: cornu ceruini incensi balaust. cupularum celsi corticum ana. ʒ. iiij. cacabre. al. charabe. sc. rose mirte ana. ʒ. iiij. ematithis lotn. ʒ. iiij. papaue. sc. ʒ. vj. elleri incensi. ʒ. xv. coriandri assi. ʒ. vij. fac pul. et cum succo ro. vel aq ro. vel arnoglo. tempa. da bibere cum succo arnoglo. vel cum aqua ro. ¶ Aliud pauli trocisci solidantes et mitigantes. R. hypoquisti. acatie: balaust. florum maligra. ana. ʒ. iij. galle. ʒ. ij. opij croci ana. ʒ. vj. tempera cum aqua pluuiali et da bibere cum aqua frigida. ¶ Alij confortatiui et desiccatiui. R. gummi arab. boli dragagan. sc. portu. spodij cancrorum incensorum ana. ʒ. iij. cornu ceruini: concule marine coralli rub. pecora incensa confice. ¶ Aliud R. acatie balau. amidi assi. ematithis sc. mirte ana. ʒ. ij. sc. acedi: seminis citoniorum: seminis arnoglo. cucurbi. cucu. ana. drag. i. psilij assi. ʒ. v. tempera cum succo arnoglo. fac trociscos. ¶ Alij similiter valentes. R. rose gummi arab. ana. ʒ. iiij. amidi papauer nigri: seminis balaust. ana. ʒ. ij. spodij croci ana. ʒ. ß. succi liquir. succi arnoglo. ana. ʒ. ij. tempera cum aqua pluuiali. ¶ Aliud valens screatui sanguinis fissuris venarum pectoris et epatis. R. spodij. ʒ. iiij. sc. citruli: portul. cucurb. boli. cacabre. al. charabe ana. ʒ. ij. tempera cum aqua virge pastoris. ¶ Aliud R. gummi draga. acatie: sc. citoni. ana. ʒ. iiij. boli ʒ. v. cancri incensi ʒ. vj. amidi concule marine ana. ʒ. iij. cornu cerui incensi spodij ana. ʒ. ij. fac puluerem: da. ʒ. iiij. cum sirupo mirtino. ¶ Puluis ad idem. R. concule marine cornu cerui ana. ʒ. x. cacabre. al. charabe. coralli: ana. ʒ. x. boli. ʒ. xv. psilii assi. ʒ. xx. fac puluerem: et da. ʒ. iij. ¶ Idem faciunt flores vitis. ʒ. ß. cum aqua frigida mane et meridie. Similiter succus rosarum vel succus hypoquisti. Item sc. arnoglo. ʒ. ij. Item aqua semperuiue et virge pastoris: vbi sandali rose apponantur ana. ʒ. ij. camphore. ʒ. ß. omnia commisce et panno lineo infuso pectori suppone. Sicut aqua agrestium vuarum valet: deinde super pectus pone cortices maligranati. ¶ Electuarium mundificans pectus de sanguine coagulato. R. amidi. ʒ. v. farine fabarum. ʒ. vij. sc. melonum: malue ana. ʒ. vj. ordei mundati. ʒ. x. gummi draga. ana. ʒ. iiij. boli sc. citoni. dorag. ana. ʒ. v. fac pul. adde mellis quantum sufficit.

¶ De rasicatione sanguinis. Cap. ix.

Sanguinem cum rasicatione de vuula exiguum re diximus exire: quod aliquando contingit fieri ex sanguisugis in aqua transglutitis: que sanguinem remanentes in gutture faciunt expuere. aliquando multum: aliquando parum: vnde decipiuntur multotiens medici: qui cum de sanguisugis certificauerint esse opponant infirmum soli: et os eius aperiatur. Si eas in palato vel in vicinis partibus videant: trahant eas cum forficibus. Si non viderint dent hanc medicinam: gargarismum cum aceto et sale vinum allium et acetum detur ad manducandum: prohibeatur aquam bibere: mittamus vasa vitrea in sole aqua plena: moueamus ante os infirmi. dragagan. puluerem insufflemus ori: carbonem nigelle asse vel absinthium: fiat et sapa et aceto gargarismus: sulphur et ysopum puluerizatum mittamus gule: vel ysopum et sal cum rana captiua misceamus. postquam exierint si sanguis superabundauerit cum medicina quam diximus in refectione sanguinis solidandus et restringendus erit et curandus.

¶ De screatu saniei. Cap. x.

Sanies screatur pluribus modis: vel ex apostemate in ipsis instrumentis cum crepuerit sanies a pulmone effluit: vel ex humoribus in vacuitate pectoris et pulmonis collectis: vel post screatum sanguinis illa sanies subsequitur: sed tamen non omnem screatum sanguinis. Quod si subsequatur screatus precessit molestissimus: vnde hypo. si post sanguinem sequatur sanies pessimum est. ¶ Festinetur ergo vt sanies pectoris mundificetur ne coaguletur et spissetur et vias spiritus oppilet et mors subsequatur. Iuuat electuarium Io. Dam. inventum tussi et screatu saniei. R. piretri amigd. ana. lauri radicis pondus equale fac puluerem: mellis quantum sufficit. da in modum auellane mane et sero. ¶ Aliud. R. fenugre. pinee ana. ʒ. ij. sc. lini assi amigd. dul. ana. ʒ. i. piperis. ʒ. ß. fac pulue. adde mellis quantum sufficit. ¶ Aliud. R. prassij ordei ana. ʒ. iij. croci myrrhe zinziberis ysopi piperis lon. anisi ana. drag. i. fac puluerem: adde mellis quantum sufficit. ¶ Aliud. R. liquiri. ʒ. i. pinee sc. lini assi amigda. dul. et amararum sc. bombicis ana. ʒ. vij. fac puluerem: vuas pas. mundas speciebus aliis duplas et sic medullas pistatas adiunge penidiis. quantum omnes species alie: deinde sape quantum sufficit. ¶ Aliud. R. seminis lini assi amigda. dul. pinee dragagan. zinzibe. ana. ʒ. x. piperis lon. liquiri. costi terebenthine reubar. zinzibe. ana. ʒ. iiij. mellis quod sufficit.

¶ De malicia anhelitus. Cap. xi.

Oportet intelligi cor nullatenus posse pati carentiam trahendi aeris. Si enim vno momento quiescat aerem trahere: extinguetur a calore: quia ebullitionem sui caloris necesse est extra venientem aere refrigerari et expellere ardorem prioris aeris. vnde motus duos habuit contrarios scilicet dilatandi et constringendi: dilatando aerem frigidum trahit: constringendo aerem calidum expellit. Sanis ergo spiritus instrumentis et temperata virtute sui anhelitus secundum cursum nature fit. patiente eorum quolibet patitur anhelitus: et cursum nature egreditur. quantitas passionis secundum quantitatem fit patientis instrumenti. i. extra naturalem cursum exit anhelitus. ¶ Impossibile est pati anhelitum sine dolore quorumlibet instrumentorum: dolor enim eorum vel est ex parte sui: vel ex communitate membrorum. Si doleat stomachus vel meri vel gibbus epatis: vel caput splenis: vel si sub diaphragmate apostema vel dolor sit: anhelitus paruus et spissus fit. Vniuersaliter est cum aliquod membrum patitur vicinum spiritus instrumentis: cuius motu ipsum instrumentum mouetur: vel si apostema instrumentum comprimat: his duobus erit anhelitus paruus et spissus: anhelitu alto cogitur infir

mus spisse mouere totū pectus: qui motus orthomia vocatur. Fit autem motus triplex: vel ex necessitate nimia anhelantis sicut in sanis nimij exercitij: vel ex angusto spacio pectoris: sicut in apostematibus et in pectore vulneratis: vel ex angustia in capite viarum spiritus: sicut patiuntur qui in lacertis gutturis apostemantur que ex tertio sunt pessima. Hanc speciē hippo. orthomiam vocauit: quia homini in sanitate sua pectoris tantum mouetur inferiora: patienti alterutrum horum trium: mouetur superiora et inferiora: et vsque ad spatulas. Potest aliter intelligi et orthomia vocari. qui enim eam patiuntur: erigi et stare coguntur: cum infirmus anhelosius totum pectus vsque ad spatulas: et a spatulis vsque ad cubitos moueat: et cubiti in motu lateantur. tribus ex causis intelligitur: sicut testatur Ga. vel ex defectione virtutis lacertos pectoris mouentis: et in infirmitate sua: vel ex constipatione instrumentorum spiritus: vel ex calore nimio cordi et pulmoni dominante. Defectio virtutis lacertos pectoris mouentis et mala complexione calida vel frigida solet fieri. Constipatio instrumētorum spiritus ex grossis et viscosis humoribus est: vel ex grossa ventositate vias anhelitus oppilante: vel ex apostemate in diaphragmate: que aliquando omnia in vno loco adunantur: aliquādo duo insimul: raro euadunt: qui hec oīa coadunata incurrūt. ¶ Oportet antequam medicemur vt studiose discernamus si infirmus cum angustia et labore anhelauerit: et anhelitus debilis et rarus fuerit extremitates narium graciles erunt: et quasi ad inferiora contracte sint: ex defectione virtutis est lacertos pectoris mouentis: si aer ex magno desiderio appetatur et spisse pectusque inflectur: constipatio instrumentorum spiritus intelligitur. Si fit ex apostemate cum tussi et screatu erit: sine screamento tumendū erit. Si constipatio ex humoribus fit: orthomia fit et inflatio pectoris: appetitus maior spūs emittendi quam attrahendi. Si anhelitus velox et cum maiori inflatione fit et magis trahere quam emittere velit: esse intelligimus cum magno calore et cum incensione: maxime si eius tactus sit calidus: vel exiccatio et sitis lingue habeatur: et caput incendatur. Qui anhelitus velox et paruus calorē alienum significat: qui virtutem suffocat et extinguit. Anhelitus paruus et tardus calorem cito extinguit: iste ex necessitate semper est frigidus: vñ certum signum mortis est. Sufficit nobis dixisse de signis anhelitus: nunc a medicina incipiamus. ¶ Si passio sit ex membris instrumentis spūs vicinis: medici incipiamus medicari: vnde infirmitas oritur: et post anhelitus curetur. Si ex defectu sit virtutis lacertos pectoris mouentis: et ex humoribus sit calidis: refrigeremus. Si ex frigiditate: calefaciamus prout dicturi sumus. Si ex constipatione instrumētorum spūs sit: et hoc ex grossis humoribus: medicina dissolutiua et subtiliatiua detur sine desiccationibus: sicut oximel cum squilla: vel solū oximel. vel ysopus cum melle coctus vel sirupus prassicus: semper vinū subtile et clarū bibatur. Electuariū semper accipiat vbi sit ysopus yreos aristol. rot. orobus calamentū cassia radix centauree mi. costus spica: et similia: pectus cum aneticon vngatur et camomilleon et similibus. ¶ Si sit ex apostematibus vel vulneribus prout iā diximus medicetur. ¶ Si ex cōplexiōe sit calida: et infirmo sit firmitas: atque tpe cōueniēte basilicā minuat: et si tps fuerit [illegible]: scariole et marubii succus cū melle viol. coctus [illegible]: et cū aq̄ cucur. sirupus viol. et cū suc. maligra. succus. Cū humōr [illegible] est: sicut ptisano: pul. pdict. po. [illegible] vngamus pectus cū oleo vio. cucur. et portu. succo. Iube vel autūno purget cū cassia fi. viol. [illegible] mal ve: iuiub. manna et similibus. ¶ Si cōplō pectoris frigida sit et humida: detur oxizacharū cū aqua calida: vel maiorē [illegible] mellicratū cū aromaticis. aquā mara. et apij vel bñ coctā cū mel. simplici vel melle ro. siue mel ro. cū ysopo in aqua cocta. nutriendus est cum cibis calidis: sicut in sculis calidis: et vngatur pectus cū camomilleon et aneto oleo [illegible] etiā sirupi anhelitui tussi et vulneribus in renibus vel vesica valentes. Sunt autē Jo. dam. R. ficus siccar lib. j. iuiube. et aque lib. iii. coq̄ vsque ad tertiā: cola adde sape lib. s. zucca lib. j. ¶ Aliud. R. ficuum lib. j. aque quantū sufficit: capil. ve. basilico añ. ʒ. vij. rute prassi liquiri. ana. ʒ. iij. sape quod sufficit: fac sirupum. ¶ Aliud valet tussi anhelitui: et mundat pectus et pulmonem de grossis humoribus. R. maratri rad. et apij añ. ʒ. [illegible] quin. ʒ. vj. amigda. dul. et ama. añ. ʒ. iij. [illegible] seminis malue añ. ʒ. iij. iuiube. xxx. ficus. vj. coque in [illegible] et ad tertiam redige: et da bibere. ¶ Aliud [illegible] ʒ. j. butyri. ʒ. iiij. mellis. ʒ. ij. da bibere. ¶ Aliud eiusdem. R. croci mirre apij añ. ʒ. iij. [illegible] spice [illegible] ʒ. v. bdellii [illegible] añ. ʒ. iiij. carui. ʒ. viij. sulphuris [illegible] ʒ. iij. piperis. ʒ. v. fac pill. in modum [illegible] ¶ Aliud valet similiter. R. thuris dragagan. añ. ʒ. ij. [illegible] ʒ. j. pone in aqua vbi se dissoluant: cola et cum succo [illegible] da bibere. ¶ Similiter iuuat puluis vulpis [illegible] pulmo [illegible] in pul. da [illegible] ʒ. j. cum aqua similiter cōdita [illegible] inferiora incensa cū melle et pipere valet multum.

¶ De pleuresi. Cap. xi.

Sanguis augmentatus et calor interior [illegible] potius feruidus capiti ascēdentē fumum [illegible] qui cum inueniat clausurā capitis et poros [illegible] latos non permittitur exire: [illegible] cerebri [illegible] descendit ad inferiora corporis: sicut videmus in [illegible] balnei: qui fumus cum tecta penetrare nequeat redit ad inferiora. ¶ Si aqua a capite distillat ad diaphragma [illegible] apostema generat: et inde fit pleuresis vera. si in lacertos [illegible] vel carnes que sunt inter costas: pleuresis nō vera fit. ¶ Pleuresis vera hz ppria signa: sicut febris continua [illegible] puncturā in latere [illegible] de latere in latus [illegible] tussim continuā et anhelitū orthomiā quā hz pleureticus propter nimiū dolorē lateris et morbi [illegible] orthomiā. i. lōgā respirationē hz pleureticus propter nimium dolorem lateris: puncturā lateris [illegible] neruosum [illegible] hz sensus propter colligationem [illegible] cōtinuitas tussis [illegible] materia apostematis [illegible] aliud oppilare vias spūs [illegible] cū tussi quod impedit expellat. [illegible] instrumētū spūale dignius. i. diaphragma [illegible] occupauit. ¶ Sepe pleuresis inuadit [illegible] in vere naturaliter: in hyeme accidentaliter. ¶ Pleuresis nō vera hec hz signa: grauitatē lateris sine tussi [illegible] screatū emittit: q: morbus extra spūs instrumēta [illegible] exterior manu tactus dolorē parit infirmo. aliqñ extra apparet tumor. ¶ Plurima pleuresis ex [illegible] sanguinis. aliqñ ex sanguine calido et colerico. aliqñ [illegible] melancholico. aliqñ humido et phlegmatico. aliqñ ex colera [illegible] ex quibusdā humoribus. ¶ Intelligitur ex colore screatus quo humore fit morbus. si sit rubeus signatur sanguis. si citrinus [illegible] sanguini ōnatur. si niger sanguinis [illegible] cōcremationē: et in cho. [illegible] si albus signatur esse phlegmaticus. [illegible] si materia sit solus sanguis [illegible] tussis: parū screat. Si materia sit colerica [illegible] tussis sicca sitis nimia. si melācholica [illegible] et tardus: [illegible] si phlegmatica [illegible] humida: parū screat. Si cōposita erit: screatus erit [illegible] compositionem suam: et similiter infirmi qualitates [illegible] colerice: et laudabilior est color subrubeus. i. [illegible] screatu. sanguis enim esse signatur: sanguis est [illegible] et amabilior nature omnibus aliis humoribus [illegible] enim est sue actioni: et ad digerendū facilior. [illegible] screatus in initio morbi est sicut dic. iii. vel iiii. vel vi. [illegible] materie signatur: facile morbus dissoluitur [illegible] sit paruus et leuis et iunctus: [illegible] Aliquando screare moritur ex grossitudine [illegible] sua duritia inobediente nature: vnde morbus [illegible] et eiusdē diuturnitas. Qd si huiusmodi screatus [illegible] cū multa tussi creat et angustia et fortiter infirmus [illegible] defectio virtutis signatur et pigritia sua. [illegible] Sufficiant ergo signa [illegible] morbū virtus infirmi pati nō possit. [illegible] medicinā subsequi. ¶ Si ergo videmus [illegible] diaphragmatis sit sanguinem: si sequatur [illegible] tudo: et virtus infirmi: festinemus vt de basilica [illegible] mus de latere vbi infirmus patitur antequam augmentetur [illegible] me si dolor ascendat vsque ad furculas: [illegible]

precipit hippo. cum loca superiora lateri doloroso sint colli
gata: basilica vena incidenda erit: si inferiora loca dolorosa
lateri in dolore sint colligata: pharmacia est danda: si infirmus
sit virtuosus nō est cura alia adhibēda q̄ q̄ in phlebotomia
precepimus obseruāda. sz phlebotomādus est magis si sit san
guinea morbi species: etiā si virtus defecerit non opz phleboto
mari: sz quātomagis possumus virtutē custodiri: phlebotomia
eni est molestissima cū defectiōe virtutis: opz ergo epithima
ta q̄ri z cataplasmata acumē sanguinis mitigantia z dissol
uentia: sicut sunt malue: viole radic. ordeū mundum in aqua
coctū z colatū cū oleo viol. mixtū. deinde pāni lini subtiles
infundant. z loco dolēti superponātur frigidi: si tpūs calidus
sit: tepidi si tempus frigidū sit. Si febris non adeo sit fortis
parū est admiscendū camomilleon. cū ptisana nutriēdus est
et cum zucca. si febris sit fortis z dura egestio cū sirupo viol.
si febris mollis sit z tussis fortis sit: dande sunt iuiube. liqui
ri. se. cito. cocti. In fine dieti demus micas panis lotas i aqua
cum amigda. z zuc. Si infirmus in consuetudine habuerit
multū comedere dum sanus fuerit: neqz hec dieta ei suffece
rit: dentur fili cucurbite malue. crisolocanna cū amigdaleo
et si dies sit prolixatius oia cibaria sunt retrahēda preter ptisa
nā: z mica panis danda tm̄. Si tussis sit fortis detur sirupus
iuiubinus: z pil. quas in tussi ca. diximus sunt dāde. Si sit sti
pticus: eius natura est humectanda cū māna cassia. z simili
bus. Si materia sit acutissima z cholerica: cataplasmata frigi
da mollia parum dissolutiua sunt facienda: sicut de radice
mal. viol. sandali al. ordei farina: corticibus cucur. oribus pi
stacis z cum succo semperuiue distēperatis. vel cū succo por
tula. z oleo viol. Si sit stipticus mollificāda natura est cum
succo cucur. manna: melle viol. cassiis. Multum cauenda est
mollicies nature in hoc morbo: nisi cum multum sit necesse:
hunc enim morbum solet sequi semper solutio ventris que
vix potest constringi. ¶ Si tussis sit cum constipatione ven
tris: viola danda est z manna cum aqua vbi iuiube sint co
cte: z sirupus viol. quez dicturi sumus. Si egestio temperata
fuerit mane demus ptisanā cum succo maligrana. dul. et siru
po viol. et parum olei viol. post duas horas ptisanā cū ami
gdaleo z zucca. In fine demus vuas z maligrana. sugenda.
vnguatur locus cum oleo viol. ro. cera al. dragagan. similis
ter facienda sunt cataplasmata de psilio z portu. z oleo viol.
¶ Sirupus viol. valet pleureticis: et calori pectoris: tussi
bus siccis: z in initijs ptisicis. ℞. viol. draga. seminis ci
tonij: ordei mundi se. mal. cucur. cucum. añ. ʒ. vj. iuiube. ʒ. xx.
omnia in iiij. lib. aque cucurbitine vsqz dum redigantur ad
medium: cola pone zuccari lib. j. et fac sirupum. ¶ Si mate
ria morbi sit ex sanguine humido z phlegmatico vel grosso
z melācholico: opz superponi loco hec cataplasmata. ℞. se.
lini. ʒ. iij. malue radi. ʒ. iij. fenugre. ordei mundi ana. ʒ. ij. forti
ter coquantur atqz colentur: z post camomilleō apponat et
spongia ibi infusa dolēti loco superponatur: z milium et sal
assum superponat in sacculo z camomilleon mixtū: mellilo
tum se. lini fenugre. malua ordeum: oia pista. cataplasma fa
cito cum camomilleo sansuleo. ¶ Si tussis sit fortis detur
ysopus cū melle ro. vel prassicus sirupus: dent electuaria z
medicina in frigida tussi data. ¶ Si morbus in declinatiōe sit
sapam demus z mellicratū: vnguat cū camomilleo anetino
dasphaneo. Nutriendus est cū ciceris iure z amigdaleo.

¶ De tremore cordis. Cap. xiij.

Tremor cordis ex humiditate est coadunata in
circumdantibus cor pelliculis. hic morbus sit sa
nis z infirmis subito cum hec humiditas influit
cordi. ¶ Si humiditas sanguinea vel cholerica
sit: sit cum tremore cordis: et calor et sitis et altus
anhelitus inest. Si ex grosso sanguine z melancholico: sit ti
mor et tristitia et pigritia sine siti. Aliqñ sit cardiacus morbus
cum necessaria cordi minuuntur: sicut sanguis subtilis z cla
rus ab epate egrediens: quod intelligimus in epate: vel in
locis vicinis infirmantibus sicut in stomacho. Aliquando
humores coadunantur in stomacho acuti: pungētes fortiter
vnde morbus cardiacus nascitur. ¶ Cordi ergo medice
mur cum hoc membrum sit dignius: consideretur ex quibus
sit humoribus: si sit ex sanguine vel cho. basilica vena est in

cidenda: si tempus etas: consuetudo conueniāt. z c. Si non
scarificemus vicina loca: demus catarticum ex cassia fistu. su
ib. prunis oxisaccara viol. et similibus: detur boraginis suc
cus scariol. maligrana. In aquam bibendam sirupus iulep
ponamus sapā maligrana. oxizaccaram. Nutriamus cum ci
bis bonarum qualitatū: sicut hedulor pullor cū maligra.
zucca. aceto. aqua ro. cū camphora z silibus. ¶ Si cardiaca
sit ex malis humoribus melācholicis: electuaria purgantia
demus: quibus sanguis purificetur sicut hiera. G. fortissima
stomaticon magnum catarticū epidimiarū. Sepe dent epithi
mata et antidota odorifera. scz sciliche muscate. diamargari
ton: socrugene z silia. vinū odoriferū: mellicraton aromati
cum: sepe temperato balneo vtantur. postea tyriaca maior
detur vel muscata: vnguatur pectus cum calidis et odorife
ris oleis z vnguentis: volatilia calida z ad digerendū faci
lia dentur cū aromatibus cocta. ¶ Si cardiaca ex dimina
tione sit nutrimenti ab epate cordi venientis: z epar inuenia
tur infirmum: epati prius est medicandū: vt in priorem redi
gat sanitatē et virtutem. Sz si ex stomacho sit: purgādus est
stomachus ex acutis humoribus cum vomitu et catartico. scz
de aloe. vel absinthio miroba. citrini: vel succi vuarum agre
stiū cū mirob. vel succi maligra. cum miroba. A foris vngua
mus cum sandalis: farina ordei: cinere ferrarij: corticibus cu
curbi. aqua ro. z similibus. ¶ Puluis so. da. valet cardiacis
℞. floris cori. i. lingue osellū. ʒ. xv. aluminis scissi. ʒ. v. cacab. i.
al. carabe. coralli gemme petre armenie añ. ʒ. v. coriādri assi.
ʒ. v. spodij ro. gallie añ. ʒ. iij. ligni aloes. ʒ. vij. fac puluerē: dās
exagiū vnū cum odorifero vino: vel oxizaccara. ¶ Aliud. ℞.
boragi. seminis portu. añ. ʒ. vij. coralli cacabre. vel carabe. añ.
ʒ. ij. gemme aluminis ciperi añ. exagi. j. se. basil. sandali al. et
ru. gallie musca. terre armenice: serici puri et crudi. ana. ʒ. ij.
z i. tantundem zuccari: quante sunt et alie species: fac pul
uerem z da. ʒ. ij. cum succo maligrana. vel odorifero vino: vel
oxizaccara. ¶ Aliud. ℞. rose spodij ana. ʒ. v. semi. portula. ʒ. x.
ameos: succi bedegar: zodoarie: beronice: serici: malli. gēme
cacabre: vel carabe: coralli añ. ʒ. iij. musci. quadrantem. ʒ. zuc
ca. quantū omes alie species: fac puluerem et da exagi. i. cū
aqua frigida: valet in initio melancholie et cor confortat.
¶ Aliud. ℞. berberis ro. spodij: semi. portu. borag. añ. ʒ. iij.
terre armenice: se. basilicō añ. ʒ. ij. ligni aloes: gar. añ. ʒ. i. elei
ro. qđ sufficit. zuc. quātū oēs alie species: fac pul. da. ʒ. iij. cū
suc. maligra. acidi. ¶ Sirupus valēs cardiacis cū caliditate
z siccitate. ℞. succi prunor maligrana. acidi: mali citonij aci
di ana. lib. j. oxisemi. lib. s. fac sirup. ¶ Aliud valēs cardiacis
timidis splenetic(is) propter stomachum et cor. ℞. spice: cina
momi: alipei: zedoar. et beronice añ. ʒ. ij. corti. pomi citri. ʒ.
s. aneti semi. exagium vnū: fac pul. da. ʒ. j. cum vino. vbi dora
gines fuerint posite: per mensem vnum bibat.

¶ De sincopi. Cap. xiiij.

Sincopis est absoluta defectio cordis z coaduna
tio totius sue virtutis in se: atqz ablatio fumi sui
expellendi. Impossibile enim est esse sincopim
sine passione cordis. ¶ Fit ergo diuersis mo
dis: scz ex plenitudine nimia: vel multa inanitio
ne: vel subita caloris mutatione in frigidum: vel frigidi in
nimia caloris mutatione. Plenitudo enim fit vel ex humori
bus totius corporis: vel solius stomachi: vel intestinorum: vel
matricis. Si sit ex toto corpore: monstratur ex fatigatione:
grauitate per oia membra corporis. Si de stomacho cum diu
turna imaginatione est ante oculos: ructatio. vomitus do
lor in prora capitis. Si de intestinis sit: grauitas z inflatio
melancholicis: dolor et punctura cholericis: grauitas sine in
flatione phlegmaticis. Inanitio est ex nimia ventris solutio
ne: vel fluxu sanguinis e naribus: vel vomitu: vel sudore.
Mulieribus autē a menstruis: vel emoroydis. Quecūqz ha
rum nimia est z fortis: corpus dissoluit: mēbra aggrauat: ca
lor naturalis extinguit: splendor deficit: vñ necesse est vt cor
patiatur. Mutatio subita caloris in frigiditatē poros oppi
lat. fumū in interiori corpore claudit: z calorem naturalē suf
focat: vnde cor patitur et sincopis concreatur. Mutatio sub
ita frigoris in calidum corpus rarificat: calorē naturalē dis
soluit: vnde calor cordis minuitur et deficit. ¶ Aliqñ sinco

pis ex anime accidētibus est: sicut subito timore vel gaudio plurimū hoc patiūtur decrepiti vel defecti: multi enī horum cum subito timeant vel gaudeant in sincopim tendunt. Cor enī eorum cum timeat nimiū constringitur: et calor suus naturalis coadunatur et nō dilatatur: vnde patiuntur et deficiunt. In leticia dilatatur cor subito et aperitur: et calor naturalis suus in exteriora exit corporis: et ita deficit dum refrigeratur. ¶ Aliquādo dolor nimius sincopim sequitur: maxime si in membris sit sensibilibus: sicut in yleos videmus. Hec sunt sincopis cause et significatiōes sue: cum vnaqueque ipsarum suas medicinas habere videtur: vniuersaliter sua medicina taliter erit facienda: sed vnde fiat morbus in primis videatur quorsum medēdimus qd facere debeamus. ¶ Si fit ex plenitudine: mitigādo sincopim aquā mittimus frigidā in faciē infirmi. stomachus perfricetur: nares teneantur: crura ligemus. pennā vel digitū in os mittamus: vt vomitus prouocetur. Cū defectio finierit hoc mō medēdū erit. Si plenitudo in corpore sit: cataractica dādū erit: et pillule: et oē qd abundātiā illā sentiatur deponere. dabitur oximel et mellicratū. oximel laxatiuū tyriaca. scilicet ferugene cū succo aneti et aqua. Cibi dandi leuiores sicut in ra ciceris cū aneto. vinū subtile et clarū et purū. Si plenitudo sit in stomacho: dādus est vomitus diatrionpipereon: et diacimimū. Si ex caliditate sit humorib⁹ refrigeremus cū sirupo et succis refrigerantibus: si plenitudo sit in intestinis maxime in inferioribus clystere faciamus sepe. ¶ Si sincopis ex inanitione sit: aqua refrigeretur in facie: nares teneantur: stomachū perfricemus: manus et pedes ligemus. Si ex superioribus sit membris: sicut ex sanguine e naribus et vomitu: inferiora membra plus erunt ligāda: sicut crura. si in inferioribus sicut menstrua et emorroydes: superiora mēbra ligētur: sicut manus deinde vinū subtile detur et clarum cū aqua frigida mixtū. vnde. G. omnē inquit defectionē ex inanitiōe mitigat vinū aque frigide mixtū: maxime si ex acutis sit humoribus a stomacho et a sui pertinentia descendentibus. Si infirmus dolet caput: vel nimiā febrem habeat: vel calidū sit apostema in visceribus: vel mens sua alienetur: vinū nullatenus hic detur multum enī nocet. Itē sincopim ex inanitione iuuat odorifera in manibus habere: sicut ros. mirta: mala citonia: vinum mixtū cū sandalis. et aqua ro. Sincopi transeunte et infirmo in vigorem pristinum redeunte: eam sincopis laborem curare. Medicabimur ergo medicaminibus q̄ suo loco quibusdā iā dedimus: et quibusdā iā dabimus suo loco. Precipiēdū est ex inanitione sanguinis nō balneari. similiter et in sudore. Intentio nostra est poros cōstipari et oppilari et non rarificari. et mollificari. Molliendum est in loco vbi iacent stipticum et frigidum aerem creare vel attrahere: et in domo aspergantur salices mirte vitium extremitates: rose: et similia. vngiantur cū oleo mirtino ro. precipiatur quiescere in pace. Nihil bonū iuuat hos eos quibus in stomacho acuti currūt humores: augmentatur eorum dissolutio: quāto magis eorū claudimus poros In huiusmodi dispōne sincopi subueniēdū est ex inanit. ōe. ¶ Sincopis si ex calore sit nimio: vel ex mora in balneo: vel ex aere interclusso: aq̄ frigida ponēda est in facie. Sunt etiam quibus dande in aqua frigida: vinū leue et subtile cū aqua eadem: facies euoluenda in parte illa vnde ventus flatauit. faciem eius cum flabello faciamus ventū. frigida et odorifera odorētur: demus mala grana: et medullas cucumeris. Dias. scr. odores inquit cucumerū sincopi vtilissimi sunt. ¶ Si ex nimio sit frigore: opz calefacere quātum plus possumus: cū vino muscatam demus: tyriacā maiorem: demus et mellicratū aro. balnea odorifera et calida et aromatica adhibeamus. ¶ Si sincopis ex accidētibus alie fit: odorifera sibi faciamus odorare: causam morbi ingenięmur auferre et mentē et intentionē suam in balneis occupare atque in vinis odoriferis: et musicis instrumentis et similibus.

¶ De apostematibus mamillarū. Cap. xv.

In mamillis aliquādo nascuntur apostemata siue tumores: que diuersis fiunt modis: vel ex corrupto et putrefacto sanguine: vel ex quolibet alio humore: vel ex lactis coagulatione et eius putredine. ¶ Ex colore saniei vñ fit apostema pōt intelligi: si enī albū ē et liuidū: ex coagulatiōe lactis fit: cui opz subuenire cū medicina ne sanies se ibi colligat. ¶ Si ex sanguine sit: vel si color eius rubet et calet: tūc fortiter galla [illegible] le vel quercus pistata cū oleo ro. desuper est ponēda: vel [illegible] cū albugine oui ben pistate: vel cū succo solatri [illegible] vel bolū et succū coriādri et oleū ro. ¶ Si ex frigiditate [illegible] ex panis supponatur cū apij frōde: vel flores [illegible] et mellilotū cū fenugreco: vel crocus cū lacte mulieris. Si [illegible] rū fit apostema: fece ū aceti supponere vel frondes [illegible] molēdini. ¶ Si ex coagulatiōe lactis: lentes et [illegible] farinā et oleū ro. et croci superponas atque [illegible] fusis in oleo ro. insimul pistata: et cinerem [illegible] tēperatū: caulium radices: menta: fabarū farina. hec apostemata dissoluūt et lac constringunt: [illegible] Item oportet in desiccando lacte siue extrahendo [illegible] re. Spōgia africana vel marina infusa in aqua [illegible] omnia valet vitia. ¶ Aliud dolorē vel tumorē [illegible] sanat: enule folia sugillata prius parū [illegible] ¶ [illegible] rina fabarū ebriata et oui vitello cōmixta [illegible] mores oīm locorū superimposita mitigat. ¶ [illegible] marrubiū cū axungia veteri tritū dolorē [illegible] ¶ Aliud: stercus colūbinū cum melle et [illegible] tum dolorē mamillarū et inflationē dissoluit: et q̄ [illegible] scant idē facit. ¶ Aliud maratrū tritū cū axungia [illegible] linteo superpositū lactis coagulationē dissoluit.

¶ De fetore assellarum. Cap. xvi.

Uiri patiuntur in calore vel estu assellarum fetorem: vnde humores in corpore significantur [illegible] di esse. Cū [illegible] ergo purgare corpus: deinde litargirū accipiamus temperatū cum succo solatri: vel cū sola aqua: vel aqua ro. et inde [illegible] gamus. Sidē facit ro. cū aqua. Itē [illegible] myrrha: siue porros: odoriferi decocti cū aqua [illegible] vnctus adiuuatur. ¶ Aliud. R. litargi. [illegible] mirre añ. exagi. j. myrrhe exagi. [illegible] fac pul. [illegible] no et pul. hunc inspersito. idem facit mirta sicca et [illegible]

¶ Finitur liber tertius.

¶ Liber quartus de passionibus et curis [illegible] trituceruum: et comprehendit. xx. capitula.

¶ De difficultate trāsglutiēdi in gutture. Cap. j.

Quoniā in tertio libro superiori [illegible] bos et medicinas [illegible] membrorū spiritualium: cōsequens est capitulis tractare de mēbris nutritiuis eorumque curis medicinis. ¶ Incipiemus ergo [illegible] risque ab ore cibus ad stomachum [illegible] est autem totus liber iste. xx. capitulorum. Illud meri magnū [illegible] ris cum porrexit cibū ad stomachū et potum. hec [illegible] tribus modis: vel ex mutatione cōplexionis: vel ex apostemate: vel vulnere: vnde eius actio mutatur et trāsglutitio [illegible] fertur. ¶ Si ex mutatiōe cōtingat cōplexionis [illegible] mora aliqua transglutit. et hoc cū labore: cum [illegible] nec clausum sit. Si ex calida complexione fit: [illegible] tatem patitur cum fumositate. Si ex frigiditate: [illegible] neque est aspra. Si apostema fit ei: apostematis loco [illegible] tur et angustia cū cibū transglutit. In apostemate [illegible] fit transglutio cibi: sed cū trāsient dolor et angustia [illegible] Si apostema sit calidū: cū dolore sitis et calor sentitur [illegible] Si frigidū: grauitatē et sine pulsatione et [illegible] sentit dolorem. ¶ Si in gula sint vulnera: puncturā cum dolore sentit [illegible] xime si salsa et acida comederit: quapropter [illegible] opz vt subsequatur cito medicina. ¶ Si ex mutatiōe [illegible] nis sit cū solo dolore vel calore et ardore: [illegible] gere: post solutio est procurāda: et cū frigida [illegible] rupo viol. prunorum sirupo mirtinorum. [illegible] triatur cū potu [illegible] Sunt de sunt pilule ad hec valētes dolorem [illegible] re mitigātes. R. gūmi arab. dragagāti. [illegible] rios añ. [illegible] liquiri. suc. exag. j. [illegible] lactuce: gūmi [illegible] [illegible] fac pul. et cum sirupo viol. tempera in modum [illegible] ciens pill. et sub lingua ponat: que cum dissoluuntur [illegible] tiat. Trociscos camphoratos et trociscos [illegible]

loco stomachi in libro stomachi inuenies. ¶ Si impedimentum transglutiendi fit ex frigore & frigiditate complexionis dentur succi scariole & apij bene cocti cū melle ro. detur etiā dianisum & pil. quas in frigida tussi diximus. Nutriatur cū calidis et mollescentibus siue carne siue alia re: dentur tura ciceruna bene condita. ¶ Si apostema transglutiendi moram fecerit: an calidum sit videamus: & si sit calidū tunc cassiā. et mannam cum oleo viol. demus et succum solatri bene coctum et colatū. demus etiam pil. quas sub lingua diximus tenendas. Nutriamus eum cum sifaulis & refrigerantibus sicut cum ptisano cucur. poctula, ensolocina cum amigda. ¶ Si ex frigido sit apostemate: demus ysopum coctū cum melle: prassioū sirupum: & pil. quas fecimus in frigida tussi. Si crepuerint interius apostemata & infirmꝰ febricitat: detur ptisana cum amigda. & zucca. Si cibū medicinalē querimus colamentum ptisane cum zuccaro demus & amigdaleo. si vir tus deficiat: detur lac caprinum in quo petra iniciatur calidissima. ¶ Si apostema sit exterius & calidū esse videat: cataplasma de psilio faciamus: et lini semine cū lacte caprino tēperato: et si nō sit ex calore: fenugrecū & se. bōbicinū demꝰ. ¶ Si fit ex vulneribus: demus quibus vulnera solidentur sicut succū arnoglo. cum bolo: & terebentinā cū melle: & maxime si vulnera sint vetera. Nutriamus eū scariola & mica panis. si fit sine febribus mellicratū demus. si fit cum febribus ptisanā demus: et vulnera meri medicentur et canalis pulmonis atꝫ gutturis. Quecūqꝫ in his membris nascitur infirmitas: non subito: sed paulatim dāda est medicina: non enī his damus vt maneat: sed vt trāseundo subueniat.

¶ De defectione appetitus. Cap. ij.

Desideriū cibi & potus esse intelligimus sensum stomachi exinaniti in venis recepta sugentibus. ¶ Corruptio desiderij fit tribus modis. Ex humoribus crudis: vel cholericis ori stomachi dominantibus: vel ex ablatione virtutis desiderabilis & sensibilis mortificatione sui: vel ex corruptiōe mentis appetitum nullius cibi necessariū intelligētis. ¶ Si ex crudis fit humoribus: acida ructuatio sequit: & stomachus sine siti inflatur et parū digerit. Si ex cholericis fit humoribꝰ: fumositatē sentit ructuationis cum ardore stomachi et siti: et cum velocitate grossum cibū digerendi & difficultate subtilem cibū emittēdi al. immutādi. Si ex defectiōe desiderabilis virtutis fit ex mortificatione sui: infirmus cibum prius appetitum & amatū abhorret saporandum: neqꝫ vult accipere eum: et qđ peius est: nullū ciborū habet desideriū. ¶ Ablatio enī desiderij ciborū in omnibus morbis diuturnis pessima est: maxime in dissinterijs. ¶ Qđ si fit ex corruptione mentis: palā fit visui: cuius medicina mētis tantūmodo erit cura. ¶ Si ex humoribus fit crudis: opꝫ cum vomitu & solutione purgare. si nō humores mali in bonas qualitates mutandi sunt: dandus est cibus & potus quibus humores clausi purificentur. ¶ Trifera. M. stomachū confortans: digestionem & appetitum adiuuans ventositatē dissoluens colorem malū ꝑpter frigiditatē stomachi siue emorroydarū existentem emendās. ℞. mirob. ci. kebu. indo. embl. belli. ana. ℥. x. fac puluē. cum amigdaleo fricandum: deinde mixtis pulueribus zinzib. masticis cinamomi ciperi gario. aā. ℥. vj. galange apij: mara. anisi: amomi: asari: spice: croci aā. ℥. vij. costi piperis ni. & lon. rapsic aā. ℥. iij. nucis musc. macis penid. cardamomi tantūdem: addat mel quod sufficit. in modū auellane detur ieiunis cū aqua cali. ¶ Aliud valens ad idem. ℞. miroba. indo. belli. embli. aā. ℥. ß. hec trita cum amigda. fricabis: deinde puluerizatis anisi: cimini: cinamomi gariofi. galange carui masticis zinzi. aā. ℥. iij. absinth. mirte: seminis ro. aā. ℥. iiij. calamenti orig. folij amidi: ana. ℥. iij. acori: stringul. i. morelle: yringorum radi. aristolo. ro. sticados croci. ana. ℥. ß. mellis quantum sufficit: in modum auellane: vel castanee cū aqua calida ieiunis detur. ¶ Trifera magna detur his qui defectum patiuntur et incendium siue calorem in stomacho. ℞. miroba. ci. ℥. x. kebul. embli. ana. ℥. v. hec puluerizata cū aqua rosacea temperent: deinde puluerizatis ro. spodij aā. ℥. iiij. sandali albi & rub. seminis mirte se. portul. galle liquir. aā. ℥. ß. croci masti. carabe al. carabe camphore aā. ℥. ʒ. prioris confectioni admisce. ℥. iij. cum sirupo ro. detur. ¶ Si ex defectione fit virtutis: diatrionpipe. valet ad dissoluendum humiditatem stomachi phlegma calefacit & desiccat: & omnes frigidas pas. viscerum curat. ℞. piperis al. nig. et lon. zinzib. cimini marathri apij croci gariofi. costi masti. aā. ℥. iij. asari. ℥. j. xilobalsami carpobal. cassie: spice: amomi: ana. ℥. ß. mellis quantum sufficit. ¶ Valet etiam oleum lentiscinū ad punctionē & caliditatē stomachi: & incisionē q̄ fit de cholera ru. ℞. rosarū sandali albi & rub. ana. ℥. iiij. spodij: gallarum masti. aā. ℥. j. omnia ista trita coq̄ in lib. j. succi solatri vsqꝫ ad medietatē: quo colato mitte. ℥. iiij. olei ro. Item coquant quousqꝫ solū oleū remaneat: deinde stomachū vnge. ℞. rod. stomaticon. Aque ros. succi solatri vue agrestis: succi mirte ana. ℥. j. olei ro. violaci aā. ℥. ß. sandali al. gal. aā. ℥. tragi. j. omnia coque donec solum remaneat oleū. ¶ Si ex cholericis fit hūoribꝰ res frigida & stiptica detur & acida postꝫ purgabitur: omne enim refrigerans confortat appetitū: calefaciēs econtra: qr frigiditas adunat & partes sanguinis dispersas p stomachum et venas coagulat & inanit loca antea plena: que dum natura implere querat appetitū generat replentiū ciborum: calor enī facit econtra: cum enī calefaciat & dispergendo calefacta loca impleat exinanita: necesse est vt fastidium faciat. Item frigdor pungit stomachū dum exiccat eū: sicut superius dictū est. ¶ Si fit ex defectione virtutis appetitiue: queramꝰ ex qua sit complexione membro appetitiuo & deficiente dominante: ꝙ ex contrarijs medicari contingit: ois enim defectio virtutis naturalis ex mala est complexione membrorum cuius virtus est dominante et superante ipsum.

¶ De bolismo. Cap. iij.

Frigiditatem stomachi maiorem habere appetitum ꝙ calorem: intelligit quilibet rem discernens. sicut enim iam diximus: cum dispersa per stomachum in vnū ex frigiditate coadunātur: loca autē plena euacuantur: et ita appetitus efficitur: que frigiditas cum augmentata naturalē modū excedat: vltimitatem appetēdi necesse est vt faciat: vnde suo nomine appellata vocatur appetitus canina. Qđ tribus modis fit: vel ex frigida cōplexione oris stomachi dominātē: vel ex acidis humoribus ibidē coadunantibꝰ: vel ex vltimitate etiam: endiquā patitur vis corporis ex frigida complexione. de aliquo acido humore nimiā sequi solutionē est videre: vnde corpus debilitatur: & plusꝙ digerat manducat: omnis enī digestio ex calore fit temperato vel nimio: cum ergo aliquis hac laborat īfirmitate: quia caret calore: plusꝙ digerat potest mā ducare. Cum enim ex defectione contingit virtutis contentiue: quod manducat in stomacho non digeritur: sed fere sicut intrat crudū & indigestū iīdem emittit per secessum. ¶ Cum ergo certificatur vnde hec infirmitas oriatur: tunc tandē alla boerandū est: vt medicetur. Si fit ex cōplexione frigida: vel ex acido humore stomachi: infirmo precipiendū est bibere vinū purū & forte & multis vicibus & multum: vnde Hip. vinū inde ebibentī & multū famis est expulsiuū. oportet autē vinū eē rubicūdissimū: qđ in hac infirmitate magis est iuuatiuū: caueat ab acerbo. Si voluntas appetat comedere vnctuosa pdesset eis dare. In hoc est elaborandū vt quicqđ comederit sit vnctuosum. post cibū dandū est quod precipimus vinū: neqꝫ in cibo vel potu acida vel pontica demus: medicamina calida sunt danda: sicut dianisum: diazinziber diagalanga: diatrionpipereon: maior trifera et similia calorem naturalem ad digerendū iuuatiua: & a malis humoribꝰ stomachum mūdificatiua. ¶ Si hec passio est ex defectione contentiue virtutis: vnctuosa videat nocere: oportet ergo medicinā dare odoriferam sicut citoniatū: diamiron: diabassilicon: electuariū malogra. & alia pontica & confortatiua.

¶ De irrationabili appetitu. Cap. iiij.

Aliquando quidā homines appetunt manducare irrationabiliter: sicut cretā: lateres: carbones et similia corpus nō adiuuātia. hec sepius fiunt in mulieribus frigide nature: et pregnantibus: maximeqꝫ fit ex malis et putridis humoribꝰ stomachum inuiscantibus: vel ex alijs membris ad ipsum confluentibus: sicut menstrua in mulieribus: que dū concipiūt

spsarñ mẽstrua ad stomachũ veniunt. ¶ Diuersitas huius appetitus fm qualitates humorũ in stomacho sic coadunãtium consideratur. Quos cum medicari velimus: anetum cum melle coctum demus: vt sine labore euomãt: pisces recẽtes sine sale dentur: et plures manducent radices coctas in oximelle: et post cibum vinum bonum bibant. Nutriantur cum bono pane et volanlium iuscul. ¶ Si cretam appetant: cicer demus et fabas et grana assata. Similiter his medicabimur si humores nociuos expellere laboremus sine labore et angustia cum suaui vomitu hierapig. et pilulis aureis: et stomachum exterius epithimate confortemus cum mastice: spica ro. absinthio: oleo nardino. masticent anisum et masticent: et ameos ciminũ mentã. Ante cibũ et post cibum de hac confectione oportet eum accipere. ℞. cardamomũ maius et minus cubebas equali pondere: zucca. quantũ sunt oẽs alie species fac puluerem: et da quantũ pati possit.

¶ De defectu appetendi potum. Cap. v.

Aliquando rursus bibendi aufertur appetitus: quod similiter tribus modis efficit: vel ex nimiis et humidis humoribus in stomacho dñantibus: vel ex defectione virtutis sensibilis: vel ex corruptione mentis. ¶ Quod velimus medicari opz ɔsiderare humores. Si humores sint nimij in ore stomachi: cum vomitu vel solutione sunt purgãdi: et cũ medicina cibi et potus dãdi sunt qui malorũ humorũ sunt mũdificatiui: et malarũ qualitatũ in bonas mutatiui. Si ex frigiditate sint que dominetur ori stomachi: calefaciendus est stomachus cum calidis medicaminibus et antidotis odoriferis et similibus cibis. Si sit ex mortificatione sensibilis virtutis in stomacho: pessimũ est et mortis designatiuum.

¶ De siti. Cap. vi.

Aliquando sitis augmentatur ex complexione calidorum humorũ membrorũ pectoris dominatiua vel epatis: siue ex apostematibus calidis in eis. ¶ Qui autem sitim habent ex membris pectoris: plus adiuuantur in attrahendo frigiditatem aeris quam si aquam biberint. ¶ Quod si ex epate sentiunt dolorem in dextro latere: post aquam ebibitam: maxime amabilent. ¶ Plurimum desiderij potus inter mẽbra est a stomacho. Sitis stomachi duobus modis augmentatur: vel fm qualitatẽ: si patiat ebullitionem et ardorẽ sicut videmus in febricitantibus ex cibum et potum potestatiue calidũ accipientibus: vel fm quantitatem repente si stomachus multos humores cholericos habuerit vel phlegma salsũ. ¶ Si mutatio stomachi ex solo calore sit: bibendo aquam frigidã extinguitur sitis. Si ex cholericis interclusis: infirmus in bucca sentit amaritudinem aqua ebibita: et summum gulã incendentem aqua ebibita cito calescit in stomacho. ¶ Si ex salso phlegmate: sentit salsedinẽ in sapore. si aqua calida bibatur: sitis extinguitur. ¶ Cum ergo aliquem videamus sitientem vltra quãtitatem naturalẽ: oportet vt inquiratur. Si ex sola complexione calida sit: dabitur infirmo res refrigeratiua: sicut succus cucurbite cum zucca. et psilliũ et sirupus viol. nutriamus cum ptisana et portula. cucur. lactu. bliti: detur paruus cibus: labor diminuat: quies et taciturnitas ore clauso obseruentur. frigiditas aeris trahatur. cataplasma de foris ponatur de cucurbita corticibus et portu. et similibus. Sub lingua teneant trociscos huiusmodi valentes ad sitim et calori febris: et viatoribus in estate euntibus per loca vbi non inuenitur aqua. ℞. portu. semi. dragagan. ana. ʒ. iij. se. meloñ. cucur. lactu. ana. ʒ. ij. sandali gummi arab. ana. ʒ. ij. psilli. ʒ. ij. zucce. ʒ. iij. viol. ʒ. ij. fac pulue. et tempera cuz aqua ro. in modum fabe: et sub lingua pone. ¶ Si sitis fuerit ex chole. ru. stomacho inclusa: purgetur cũ pharmacia vomitu ptisano, et oriza. detur cũ succo maligra. vel sirupo viol. Sirupus ad eũdẽ sitim: et ad extinguendũ calorẽ digestionẽ humectãs et sitim extinguẽs. ℞. viol. ʒ. xx. prunorũ sumb. oxisc. ana. ʒ. x. c. spodij. ʒ. ij. omnia coquanf in x. lib. aque quousqz deueniãt ad tertias: coleñf: deinde succi maligrana. dul. accipiatur lib. j. zucca. lib. ij. fac sirupũ dans. ʒ. j. cum aqua frigida. ¶ Apozima valens ad eadẽ. ℞. rosẽ sicce. ʒ. v. oxisc. ʒ. ij. casiefistu. ʒ. iij. se. atonij: draga. ana. ʒ. ij. maratri. ʒ. j. omnia ponanf in. ij. lib. aque calidissime xij diei et noctis: postea cola: da ieiuno bibere lib. f. ¶ Aliud. ℞. lactuce. ʒ. ij. lentis. rose sic. ana. ʒ. iij. [illegible] feni. ʒ. ij. omnia ponanf in. j. lib. aque ca. die ac nocte: [illegible] da bibere. ¶ In siti ex salso phlegmate in stomacho [illegible] te vomitus vel pharmacia erit purgatio: deinde [illegible] ratri apij coctus et colatus: vel melicratũ cum aqua ca. vel oximel. vel apozima vbi maratrũ et anisum coquantur. So la aqua calida valet: sic vinũ albũ et subtile. nutriatur cibis colatiuis et mundificatiuis.

¶ De eructuatione. Cap. vij.

Ructuatio si sit extra temperamentum naturale nocet cibarijs intra stomachũ cum ponuntur ad digerẽdũ: cuius causa ventositas inflatiua est: quã per os expellit natura. ventositas hec ex stomachi defectiõe. hec stomachi defectio est ex mala cõplexione: vel ex cacochimia humorũ dñatione. Si humores sint calidi: fumose ructuabunt. si frigidi acide. ¶ Acida ructuatio, ait, ex causis est. Ex frigiditate stomachi: vel ex adunatione cibi. et [illegible] natura frigidissima. Vniuersaliter causa ructuandi est [illegible] fectione caloris in stomacho cum cibus [illegible] ni. sicut videmus in paruo foco si multa ligna [illegible] ponamus. ¶ Vnde cum vltra modum ructare videmus si sit ex calida complexione inquiramus: quia refrigerandus erit stomachus cum frigidis sirupis: sicut sirupo ro. viol. Si ex cacochimia sit: purgandus est cum apozimate [illegible] et aloe vel oxisen. sero caprino sirupo acetoso cum [illegible] seu ptisana cuz succo maligrana. et similibus. ¶ Si ex frigida sit cõplexione sine materia: calefaciamus cũ calidis [illegible] cum corticibus pomi citrini pipere gariof. [illegible] momo athã. tyriaca magna: [illegible] percon: diagal. sorugine: et similibus. Si ex frigidis humoribus: demus hierãpigrã. hieram [illegible] diazinzib. diaga. diaspermaton: garioff. diacalamẽ. Si stomachus infirmi ista ventositate impleatur. vt eructatio fiat: detur vũ eructuatio fiat: sicut [illegible] anisum squinam, zinzi, carui; piper longum et similia.

¶ De singultu. Cap. viij.

Singultus est malus motus virtutis desiderans expellere rem nociuam: qui multis modis fit. De repletione: de inanitione: de corruptione cibi intra stomachũ et sui permutatione in pungitiuas qualitates: de frigiditate oris stomachi de ventositate inflatiua stomachi: ex repletione et multis humoribus humidis: vel ex multitudine potus et cibi. ¶ In singultu de repletione grauitas sentitur in stomacho superioris repletio: digestiue virtutis defectio: plurimum hec patiuntur senices et quieti ex humidis cibis nutriti. Qui singultus ex inanitione efficiuntur: vel ex nimio vomitu vel indigestione: vel ex febre acuta: et hec plurimum patiuntur iuuenes et laborantes in acuta febre. Si ex frigiditate oris stomachi: nihil horũ sentitur que dixi. Ex ventositate inflatur stomachus et venter extenditur. singultus autem debile et dure medetur: sicut qui ex inanitione generatur: sed hic est rarus. ¶ Qui cuz medicabitur: videat si ex plenitudine sit: et vnde plurimum venerit: purgetur repletio pharmacia vel vomitu si virtus et tempus conuenerint. Faciamus demus rem dissoluentem atqz calefacientem [illegible] cantem os stomachi. castorei da. ʒ. f. cum succo mentastri. et masti. ana. ʒ. f. cum aqua vbi cocta sint carui et ruta detur cum vino veteri: vel aqua vbi cocta sit ruta [illegible] co melle. Ex composita medicina oximel detur [illegible] rifera antidota: sicut garioff. diagal. diazinzib. [illegible] diacastoreum diapiretrum [illegible] cunqz horum inueriãs: da cum aqua calida: vbi cocta sint [illegible] a foris stomachum cum aqua calida: vbi cocta sint [illegible] num: origanum: saxifragum: et similia. omnia hec in aqua pluuiali cocta calefaciant. Epithima imponatur cum oleo costino laurino camomel. et similibus. In repletione et sanguine detur aqua calida cũ casiafistula: vel succo [illegible] maligranati: vel malorum succo [illegible] ¶ Si vero sit ex inanitione cum accenuit et calore: timendum est suspitiosum. danda est aqua frigida: rodatur stomachus cum

rodoleon: demus ptisanum cum oleo viol. cataplasma apponatur frigidum stomacho: et similiter epithima. ¶ In solutione ventris nutriamus cum lentibus et aceto agrestium vuarum et alijs his similibus. ¶ In singultu ex corruptione cibi in stomacho et mutatione sui in malas qualitates: vtilior est medicina: scilicet vomitus: quo singultus aufertur. ¶ In frigiditate oris stomachi vel ventositate dentur calefacientia: sicut vinum vbi cocta sit ruta vel nitrum cum melle vel sr. apij: ciminum: anisum: calamentum: abrotanum: mastix: cinamomum: aliud. reubarba. carui: zinziber. conditum: vel aliquod antidotorum in singultu ex repletione dictorum. Menta in singultu ex frigiditate iuuat. Succus maligrana. qui masticatus est: et acumen mali citri iuuat singultum ex choleram. epithima supponatur oleum anisinum anetinum laur. et nardinum. ¶ In singultu ex cibis calidis et siccis incendentibus et nimia siccitate in stomacho facientibus: aquam frigidam demus et amigdaleon cum aqua frigida: oleo ro. cum aceto oxizacca. cum aqua frigida sirupo viol. pruno: rum. Extinguitur omne genus singultuum: si infirmo timenda vel angustia nuncietur: natura enim ex cogitatione singultum impedit. Sternutationes fiant cum gariofi. rosa: pipere calamento condito. Sternutatio enim mouet stomachum et expellit ventositatem. Item iuuatur singultus: manuum pedumque cubitorum ligationibus. Iuuat tenere flatum ad singultum et oscitationem anhelitus enim si stringitur: et longo tempore pectori includatur dissoluitur: quia ex necessitate calefit: deinde perforans strictas vias in quibus si inueniat ventositatem expellit et eijcit.

¶ De fastidio. Cap. ix.

Quicunque continuam vult custodire sanitatem: stomachum custodiat. ne cum sibi necessarium sit cibum prohibeat: neque plus det quam digerere valeat. Quesitum enim fuit a Gal. quare parum manducaret. Respondit: intendo enim manducare vt viuam: alij intendunt viuere vt manducent. dicit Porphirius. differentia inter me et vos est in vita huius mundi. Ego enim non comedo nisi vt viuam: vos viuere mundo amatis vt comedatis. Interrogauit iterum Gal. quidam. que medicina est perfecta. Respondit: abstinentia. Plato dixit. Abstinentia est duobus modis: vel enim est vniuersalis: vel particularis. Vniuersalis vt non manducet: nisi cum vehemens et magnus fuerit appetitus. particularis: vt consideratis elementis cibi obstantibus vtatur sibi oppositis conuenientibus. Antiqui parum comedere precepere vt calor naturalis obtinetur sue digestioni. Si enim comedamus hec que calor naturalis nequeat digerere: fastidium generatur. Fastidium magnum est nocumentum ad sanguinem corrumpendum et morbum generandum. Quod si fit ex malis cibis grossis generantibus chimos grossos: morbi duri et diuturni generantur. ¶ Morbi nascentes ex fastidio. iij. modis fiunt vel ex magnitudine fastidiorum: vel ex mutatione quam in corpore faciunt: vel ex natura fastidientium: vel ex virtutibus singulorum membrorum. Ex magnitudine fastidiorum multa fiunt accidentia molestationum: si parua sunt econtrario. Diuersantur in mutatione. Si cibi vnde fastidium fit in phlegma mutentur: oscitationem faciunt siue gingnit: si in choleram: fumosa eructuatio efficitur. Ex natura fastidientium: qui non bene sensibilem habent stomachum: non puncturam: neque dolorem sentiunt: neque multam solutionem: vel cordis tremorem: neque capitis dolorem. Si stomachus sit sensibilissimus: omnia predicta sentit: et patitur ex membrorum corporis virtutibus: quia debiliora membra de fastidio sentiunt dolorem. verbi gratia. si caput est debile: sentit dolorem: grauitatem: vigilias: alienationes mentis. Idem patiuntur singula membra debilia. si totum corpus debile sit: magnam febris et rigoris passionem habebit. ¶ Vnde oportet fastidiosos: et qui sanitatem custodire volunt: vt caueant fastidium: et cum sentiunt: festinent ad vomitum antequam corrumpatur et mutetur cibus. Si vomere nequeunt: studeamus facere solutionem ventris. in cibo mutato et corrupto optima est aqua calida: et vt omnes cibos corruptos euomant. Et si nec cum aqua calida euomuerit: detur potio vomica. Certificati stomachum corruptis esse cibariis mundatum: demus citoniatum. diamirilon. Epithima superponatur stomacho cum oleo nardino: vel masticeleo. Si vomitus non possit dari: fiat clystere. et similiter de potu sicut et de cibo iudicamus.

¶ De abominatione. Cap. x.

Cum homo antequam cibum accipiat abominationem patiatur: malos chimos in stomacho esse intelligimus: qui si sint in spaciositate stomachi facile cum vomitu possunt expelli. Si concauitati in tunis pellicularis: abominatio fit inde: neque vomitum faciunt: quia humores illi inclusi sunt et inuiscati ori stomachi. si sint calidi: generant sitim et fumosos faciunt ructuari. si sint frigidi appetitus nimius fit sine siti. ¶ Medicina horum in stomacho inclusorum triplex est: vna coctio humorum: secunda temperamentum coctorum: tertia purgatio coctorum. Coctio est phlegmaticorum proprie et crudorum quam adiuuat tacaurnitas: somnus: quies: abstinentia. et dari rem subtiliatiuam conuenit et dissolutiuam. humores chol. nigri vel phlegmatici: vel melancholici: quos natura non potest immutare in sanguinem: si subtiles sint neque multum in stomacho viscosi: solo vomitu possunt emitti. cum ptisana: mellicrato: aliquando cum aqua ca. si sint grossi et substantie stomachi nimium inuiscati: abominationem faciunt nimiam: vnde oportet eis rem incidentem et subtiliantem dari: sicut radic. et oximel et similia postquam a pelliculis stomachi humores extrahentur cum hierapigra purgabuntur que tertiam partem aromatum habeat. et duas aloes pil. aur. valet. ¶ Si stomachus de malis humoribus sit plenus purgabitur: deinde suam complexionem reficiamus et confortemus cum mastice: menta corticibus fistici. galia. gariofil. spica: cardamomo: et similibus aromaticis et confortatiuis. demus similiter trociscos confortantes: sicut trociscos rosa. camphoratos: de spodio. de sandalis: cum sirup. similiter confortatiuis: sicut sirupo ro. melle ro. sirupo de malis siue citonijs. de malligrana. cum menta facto: et omnibus que in vomitu dicentur: abominatio iuuatur.

¶ De vomitu. Cap. xi.

Bonum est corpori si vomitus non necessarius sit debilis: et si necesse habeat: vt sua crisis fiat. ¶ Est autem vomitus cum os stomachi moueatur in expellendis cum grauantibus vel pungentibus cibis: siue humoribus: aliquando fit vomitus ex stomachi defectionibus: cum retinere cibos vel humores non valeat: quos natura sursum eleuat cum pars stomachi inferior: debilior sit fortior: vel inferius natura deprimat cum os stomachi sit fortius parte inferiori. In vomitu sine malo: si vel malo. si ciborum acceptionibus: malos humores esse pungitiuos intelligimus in ore stomachi. quorum significationes perpenduntur in his que euomuntur. si ex cibo. sicut cum calore inuenitur in illius cibi digestione: si ex phlegmate et frigiditate inueniatur cibus non coctus et crudus. G. cholera inquit facit abominationem et appetitiue virtutis defectionem: sicut in phlegmate salso abominationem faciente et sitis defectionem. ¶ Si sanguinem euomat: rupturam alicuius vene in ysofago vel in stomacho significat vel incisionem: vel sui putrefactionem: quod vel ex causa primitiua: fit vel accidente. Si sanguis sine dolore cum vomitu exeat: apertam venam in meri vel in stomacho significat. Et si exit cum dolore et colore rubeo vel claro: ostendit in meri incisionem vene vel in stomacho. Qui postero iam dolore egreditur et difficilis est in exitu: et color suus niger est: vulnera significat venam corrodentia et putrefacientia: aliquando sanguis euomitur: qui ab alijs membris ad stomachum confluit: et est malum signum: hic autem exit mixtus cum quibusdam humoribus stomachi. ¶ Si medicari velimus vomitum: an ex causa sit os stomachi grauante et pungente perquiramus: tunc non oportet vomitum constringi: neque prohibere ipsum: nisi postquam stomachus de malis humoribus mundificatur: qui cum vomitu egrediuntur: sed si timeamus vt vomitus augmentetur et deficiat sirup: oportet digestionem inquiramus: quod si sit mollis: demus sapam citoniorum sirupum mirtinum: sirupum malorum gra. sirupum pomorum: pirorum cum spodio. vel trociscos de balaustia. detur etiam galla. spodium cum sirupo stiptico: mespil. demus ius nisi coctum amigdala. ola autem assentur: ponantur in aqua quam bibant: spodium cortices fisticorum: ponatur super stomachum cataplasma stipticum et odoriferum. si sint stiptici: demus cassiafistu. pruna: sirup. de prunis. Clystere faciamus lene et suaue. ¶ Si de cholera rubea sit vomitus et virtus custodiatur: cum oxizacra et absin-

thio et viol. ꝛ ſimilibus purgemus. ſi virtus: etas: cõſuetudo. tẽpus nos adiuuent: phlebotomem⁹ baſilicã de dextra manu. ¶ Si de phlegmate hierapig. demus ꝛ apozima calamenti. tyriace. ʒ.j. cũ ſucco mente: demus mentã ligni aloes maſticem galliam. ¶ Si vomitus de cholera nigra fuerit: phlebotomemus baſilicã. ſi vires: etas: cõſuetudo: tempus nos adiuuent. ſi nõ poſſumus: vẽtoſas in ambo latera ponamus: cẽ̃ꝑ̃ere faciamus de camomil. croci ſe. ſucco aneti: furfure: meli: oxiſmo garo: iſſamcico: ꝛ ſimilibus: demus oximel. ¶ Si vomitus ſit ex ſanguine: phlebotomemus baſilicam: ſi nõ aliqd cõtrariũ impediat. ſi aliq̃d impedierit: vẽtoſas in vtroq̃ ponamus crure: medicinã illã ponamus. vel faciamus que in ſanguinis ſcreatu diximus: qui de pectore egreditur. Cui inquit in ſtomacho cibus nõ remanet: ſed ſemper vomit: accipiat ſumac. ciminũ. que inſimul piſtata cum aqua ro. bibat: multũ eũ iuuat. ¶ Si vomitus ex defectione ſtomachi ſit: neq̃ cibũ cõuenientẽ retinere poſſit: accipiat omne ſtipticum ꝛ odoriferũ medicamen ſeu cibum. Iuuat mẽta piſtata cum oleo roſ. tẽperata: vnde inungatur cor ꝛ nares.

¶ De inflatione ſtomachi. Cap. xij.

Inflatio ſtomachi eſt aer non coctus frigidus et groſſus naſcẽs propter in ſtomacho de inordinata dieta. Aliquando in capite fit ventoſitas: quia venti motio naturaliter petit ſuperiora: naſcitur et tunc in toto corpore: contingit ut in hydropicos. ¶ Eſt autem inflatio vel de humoribus crudis: vel melãcholicis: ſed differunt adinuicem: quia de crudis humoribus mollis et humida: de melãcholicis ſicca ꝛ dura. ¶ Hec inflatio cum veniat op3 vt ſibi ſuccurratur cũ medicina vẽtoſitatis ventris diſſolutiua: ſicut cũ cimino in oleo cocto inunge os ſtomachi. ſimiliter maratrũ apium dauc. petroſil. aniſum valent. ſi ſtomachus fuerit infrigidatus cũ oleo vbi coctũ eſt ciminũ: qd facimus de ſe. rute: ꝛ baccis lauri. vngimus vel daphnileo: maſticeleo: oleo nardino: oleo nig. ſe: cicuta piſtata cuꝫ melle temperata detur ad bibendum in modũ ciceris cũ ſucco api calido: et. ʒ. ſ. ſimiliter valet: demus etiã carui cũ aqua ca. vel cum vino cocto: demus antidotũ: olanſi. diaſpermaton dianiſum ſocru zenc dialacca. Item poleium montani calamenti an. ʒ. v. fac coquere in. iij. lib. aque: vel eius vino: ꝛ ad vnam redige: cola ꝛ da bibere tertiã partem lib. cum oleo nardino ſuccus maratri cum caſſialigni. ſimiliter valet ſuccus mente ꝛ ſiſimbrium: calamen. camedreos ſimplex ſeu compoſitus coctus et colatus cũ amigdaleo valet inflationi hypocondrice et ventoſitati melancholice: ventoſam in medio ventris ponamus: circũdemus vmbilicũ ſine ſcarificatione: multis videtur iuuare. Iuuat iterũ ſomnus et balneũ. ¶ Epithima valens ad inflationẽ ſtomachi: hypocondrie et vẽtoſitati frigide. Re. aniſi: maratri: cimini: an. ʒ. vj. ariſtol. lon. ſquinanti. carpobal. an. ʒ. iij. calamen. amomi ſpice: polij. ana. ʒ. ij. croci maſti. g. moſt. an. ʒ. j. oĩa piſtentur: et in. iiij. lib. ſucci maratri ponantur et ad. j. lib. coquantur: deinde accipe amigda. lib. j. omnia coque quouſq̃ ad oleum redigantur. da bibere. ʒ. iij. in ſuccis herbarum ſupradictarum.

¶ De obuolutione inteſtinorum. Cap. xiij.

Torturam ſepe patitur inteſtinũ: vel ex groſſis chimis inuiſcatis: vel cholericis quandã facientibus egritudinem: ſicut patiũtur qui ſepe poris vtuntur et ſimilibus. Ex groſſis chimis eſſe intelligimus ex magno dolore in inteſtinis ſentiente: vel ibi permanente cũ grauitate. ſi ex humorib⁹ cholericis ſit: dolor nimius ſentit cũ calore ꝛ ſiti. ſi ex ventoſitate groſſa: mutat dolor de loco ad locũ. gurgulatio eſt in inferioribus ventris: aliq̃ñ tortura cũ digeſtione eſt: aliq̃ñ non. ¶ Si ex groſſis ſit chimis: qd ex ſignificationib⁹ intelligit dictis: dãdũ eſt carpobal. ꝛ mẽte an. exagi. j. piſtentur et demus. ʒ. ij. cum aqua cal. ſiir ſocrugent. ʒ. ij. cum apozimate dauci ꝛ centauree an. exag. j. cũ ſapa: ſiir valent. ¶ Si ex cholera ſit rubea: detur pſilium lotũ cum ſe. pectu. oleo ro. aq̃ frigida ſe. citruli ꝛ malue cũ ſirupo ac. ꝛ oleo roſa. ꝛ aqua frigida. ¶ Si ex ventoſitate ſit groſſa: dem⁹ ſe. naſturtij aſſatũ ſi ſolubilis ſit: nõ aſſatũ. ſi ſtiptic⁹: ſiir api ſe. aniſi. cũ aq̃ cal. ¶ Medicina valens inflatiue vẽtoſitati inteſtinorũ ꝛ tortioni. Re. aniſi acori carui eſſe pondus: fac puluerẽ. ſit a[illegible] oleo amigdaleo: dans exagi. j. ieiuno. ¶ [illegible] valens cholerice paſſioni torture ꝛ inflationi [illegible] Re. api aniſi an. ʒ. iij. bdel. ʒ. vj. mirte. ʒ. ij. fac pul. [illegible] aqua faciens trociſcos: da bibere ieiuno. ¶ Apozima valens molliciei ſtomachi: ꝛ vẽtoſitati: torture dolori. Re. [illegible] ri. ʒ. j. piperis lon. ʒ. j. carpob. carui. an. ʒ. j. [illegible] fac trociſ in aq̃: ꝛ da bibere. ¶ Aliud ſimiliter valens [illegible] ſtomachi ventoſitati: dolori laterum torture: frigiditati [illegible] Re. carpobal. carui an. exag. j. ſinzi. galange [illegible] an. ʒ. j. oĩa piſtentur: ꝛ coquantur in. j. lib. aque: coletur. ꝛ cũ [illegible] detur de abſinthio vel aniſo vel [illegible] ¶ Si tortura ſit ex paſſione cholerica: medicabitur ſicut in paſſione cholerica [illegible] ſi cũ pondere ꝛ lotatio: medicabit ſicut in diſſinteria [illegible]

¶ De lienteria. Capitulũ. xiiij.

Lienteria eſt egeſtio comeſtorum vel bibitorum [illegible] qualitate qua ſunt accepta. Hanc paſſionem diffiniuit breuiſſime dicens. Lienteria eſt [illegible] nis ablatio cũ cibus in ſtomacho [illegible] tetur in liquorem: nec in colorem [illegible] ¶ Hec paſſio naſcitur ex defectione [illegible] in ſtomacho vel ex vulneribus in ſuperficie ſtomachi [illegible] rũ. Defectio contẽtiue eſt ex mala cõplexione ſtomachi [illegible] te: vel inteſtinis. hec cõplexio ſit frigida ꝛ humida: [illegible] nequeat: aliq̃ñ inter ſtomachũ ꝛ inteſtina [illegible] naſcitur eſt phlegma: patitur infirm⁹ ſen [illegible] rabile accidens: erit dolus illico cum [illegible] geſtione vel expulſione [illegible] vulnera in ſuperficie ſtomachi vel inteſtinorum: cauſam hẽt humores acutos [illegible] uos inſequẽtes cõtentiuã virtutẽ velociter [illegible] incipiat: hoc mõ infirmus ſentit [illegible] ſtinem⁹ medicinã in diſſinteriã mutatur: hec [illegible] nõ hꝫ oſtenſiuã in principio: que ſi [illegible] in ſtomacho tãdiu [illegible] eſſe ſignificat: [illegible] ſũ mutat: vñ naturã intelligim⁹ in [illegible] ¶ Si cũ videat infirm⁹ nihil tenere intra ſtomachũ [illegible] quirendũ eſt: aut enĩ eſt ex defectiõe virtutis [illegible] machi: vel inteſtinis: vel ex vulnerib⁹. Si ex defectione ſit virtutis contentiue: videndũ eſt vñ defectio ſit: aut ex mala cõplexione ſibi dominante: aut de materia ibi adunata. Si de materia ibi coadunata: mundificandi ſunt humores cum medicina que eũ expulſione deponat. Si ex mala cõplexione ſola: interrogem⁹ infirmũ verum ardorem ſentiat in ſtomachũ et ſitim ꝛ fumoſam eructationem: [illegible] gimus: qꝛ ex inceſſione caloris [illegible] ederint et parum digeſſerint: perpendim⁹ q ex frigore [illegible] deinde medicanda ſunt cõtraria cõtrariis. ¶ Si ex calore [illegible] mus ſe. citoniorum: ꝛ pirorũ: ſirupum ro. [illegible] vel neſpil. Quecũq̃ hor. volueris danda eſt [illegible] vel trociſcis de ſandal. vel de ro. [illegible] Cataplaſmata ponamus frigida et odorifera [illegible] camphorea et ſicca. Nutriamus eũ pul. [illegible] rum vitell. que omnia cõficiantur cum aceto [illegible] vel acidarum: cũ malagrana. acidi ſucco. vel [illegible] pomi citri. ſi hec omnia habueris coquantur [illegible] iuuantior medicina. ſedeat infirmus in aqua vbi [illegible] hypoquiſti. celſi cortices: caſtanee ſlecoꝛ malogranata [illegible] et ſimilia. ¶ Si ex frigiditate ſit: detur infirmo [illegible] grana. cum menta diacoſtin [illegible] dẽmaſti. cataplaſma [illegible] ſuperponamus cum laudano: oleo nardino: oleo [illegible] cibaria demus ſtiptica et aromatica ſtomachi [illegible] ¶ Si ſolutionẽ continentiue virtutis ex defectione [illegible] nibus habuerit: op3 dari infirmo [illegible] comeſtiua male carnis de vulneribus: ſicut [illegible] cratum ꝛ ſimilia. Cum vero certificetur q̃ vulnera ſint [illegible] dificata: et materia eorũ purgata: detur deinde [illegible] ſubſtitiatiua: ſicut ro. amidũ: vel bolus armenicus [illegible] maſtix: ſanguis draconis: ſuccus arnoglo. croci [illegible] ſimilia. In ſero demus pſilium cum oleo ro. et aqua [illegible] Nutriamus eos cum perdicibus: ſturnis: [illegible] mus de cibis duris ad digerendũ. ¶ Cõpleto que volumus de curanda lienteria ſm curam medicinalem: ꝛ artificialem

cognitionem: oportet hic medicinam dici compositam sua͂d tem omnimode genus solutionis: et intestinorum lenitatis: et defectionis stomachi que recipit retinere nõ valentis. Dicemus ergo aliã medicinã cõpositã valentẽ ad vomitũ et abominationẽ: huic enim loco pertinet. ¶ Trociscivalentes ad omnem solutionẽ ventris licterie et lenitati intestinorũ. ℞. rosa. spodij. ana. ʒ. iiij. berberis se. herbe acide. ana. ʒ. vj. hypoquistidos. gũmi thuris se. mirte coriãdri infusi in aceto die et nocte: omnia assa: et fac puluerẽ: tẽpera cũ succo citoniorũ: fac inde trociscos: da bibere cum sirupo citoniorum. Alij quos similiter Paulus dixit valere. ℞. cocti. malagra. gallie. ana. ʒ. viij. se. mirte. ʒ. iij. sumac. ʒ. xxiiij. fac inde puluerẽ: tempera cum vino acido: fac trociscos pensantes. ʒ. ij. et da cum aqua frigida. ¶ Alij valentes ad cholericã passionẽ et stomachi defectionem: et ad vomitũ continuũ. ℞. ro. se. herbe acide. ana. ʒ. iij. spodij balaustie. ana. ʒ. ij. se. portu. boli. amidi gũmi arabi. mirte se. ana. ʒ. ij. spodij exagiũ. j. omnia coquantur cũ sumac croci. ana. ʒ. ij. fac puluerem: tempera cũ succo citoniorũ: fac trociscos pensantes. ʒ. ß. ¶ Alij. ℞. gummi boli. coriandri assati ana. ʒ. j. tempera cum succo mirte: fac trociscos. ʒ. j. da. j. cum sirupo stiptico. ¶ Puluis Ioh. damas. valet fluxui sanguinis et defectioni stomachi de frigiditate. ℞. masticis cube. gariofi. ana. ʒ. v. ligni aloes puri. ʒ. xx. gallie. ʒ. iiij. zucca. ʒ. xl. fiat puluis detur ad bibendum. ʒ. iij. cum odoriferis sirupis. ¶ Alius valẽs ad solutionem nimiam et vomitũ stomachũ confortat. ℞. ossium staphide. ʒ. j. vue pas. assate sumac. ana. ʒ. x. celsi castanee hypoquisti. ana. ʒ. vij. coriandri sicci cimini albi infusi in aceto et desiccati atq; cocti psilij cocti. ana. ʒ. iiij. se. acide spodij se. mirte cocte gallie. ana. ʒ. iiij. malagra. acidi cocti. ʒ. xv. fac puluerem et da bibere. ʒ. iij. cum aqua frigida: vel cum quibusdã sirupis stipticis: vel succis. ¶ Alius sirupus valens ad defectionem stomachi: et debilitatem appetitiue virtutis: ad vomitũ: et ad defectionẽ virtutis digestiue que est cum fortitudine sensus stomachi: his etiã valet qui patiuntur aliquid post pharmaciam: vel ebrietatem: vel ingluuiẽ. ℞. rose spodij masti. gallie. ana. ʒ. iij. se. portu. berberis sumac. ana. ʒ. ij. gariofi. masti. cubebe cardamomi. ana. ʒ. j. et ß. ligni aloes puri carabe se. acide coralli incensi boli. ana. ʒ. j. spice cinamomi alithei asari. ana. ʒ. j. et ß. fac pulue. frica cum oleo rosa. deinde pone zucca. ʒ. xx. da bibere. ʒ. iij. cum aqua frigida: vel cũ sirupis iã dictis: si quis velit temperare temperet cũ sirupo ro. ¶ Sirupus valẽs ad stomachi defectionem lienteriã: vomitũ: ardorẽ. ℞. sumac cocti. mali. se. mirte. ana. ʒ. xx. omnia coquantur in. iij. lib. aque donec redigantur in. j. colentur: deinde succus pirorũ accipiatur: vel mespilorũ citoniorũ: misceanẽ cũ ipsis equali põdere: et zucca. lib. j. et ß. fac sirupum da bibere. ℥. j. cum aqua frigida. ¶ Alius valẽs ad singultũ ex frigidis humoribus siue calidis ad vomitũ de cholera rub. vel de phlegmate: vel de cholericis humoribus et viscosis in ore stomachi melãcholicis vel phlegmaticis. ℞. succi maligra. cũ pulpa sua interiori lib. v. succi calamẽti. lib. iiij. vini odoriferi lib. iiij. oĩa coquantur vsq; ad medietatẽ: deinde colentur: mitte zucca. vel sape lib. iij. postea coque donec fiat sirupus: deinde pone in vase vitreo ad solẽ per dies. viij. ore vasis bene oppilato ne aer intus cat: postea da. ℥. j. vel ß. ¶ Epithima valens stomacho mollis et defecto: et ad vomitũ de calore incensionis cum ardore stomachi exterius vnge inde: vel da bibere. ʒ. iij. cum succo maligra. vel sirupo stiptico. ℞. sandal. alb. et ru. ana. ʒ. iiij. balaustie. ʒ. iij. terre sigillate spodij masti. ana. ʒ. j. gariofilo. cardamomi. ana. ʒ. j. omnia pistentur: et in oleo rosa. ponantur: succi solatri succi frondiũ vitis. ana lib. j. cum suaui igne coquantur: vt solũ oleũ remaneat pone in vase. ¶ Diascorides dixit: et de flore vitis accipias et mustidiũ duobus diebus facias et in oleum onfacinum ponas et aliquantulum olei rosa. valet: et valet quantum oleum rosaceum.

¶ De dissinteria. Cap. xx.

Dissinteria est egestio sanguinis cũ excoriatione vel vulneratione sui. ¶ Causa eius vel interior est: vel exterior. Interior sicut degestio al. egestio cholerica acuta pungitiua quam patitur infirmus cum per intestina cholera acuta transeat perforans et excorians: vel ex suo acumine vulnerans: vel ex salsi phlegmatis acumine et sua salsugine idem in intestino faciente: sicut videmus in vitri actione vel in vitreo phlegmate vel aquosa humiditate. Exterior sicut de pharmacia que ex virtute sua et acumine facit simile. Cum enim intestinũ inueniat defectũ et discoopertũ excoriat velociter ipsum. ¶ Uniuersalis significatio dissinterie est tortura et angustia: et egestio sanguinolenta mixta cum cholera rub. vel cum re alia coagulata alba et viscosa in interiori quasi vestimentum intestini. ¶ Particularis significatio dissinterie est cũ hec apparẽt in egestione: si enim est cholerica: intelligimus esse ex cholera rub. Si phlegmatica cognoscimus esse ex phlegmate salso. Si exterior sit causa ex inquisitione infirmi est intelligenda. ¶ Cũ ergo dissinteria fit in inferiori intestino medio vel in superiori: necesse est vt intelligatur significatio vnde a seinuicem differant: quod intelligimus ex loco doloris: et ex qualitate rei cõmixte egestioni: et multitudine cõmixtionis: id est si sentit infirmus dolorẽ in superiori stomacho: ibi morbũ esse intelligimus. Egestio in huiusmodi infirmo mixta est cũ subtili sanguine cum quadã rasura abominabilis odoris. Si in medio fit intestino: fit dolor in superiori vmbilico: egestio mixta est cum illa re q̃ dissinterie est causa. Si in inferiori fit intestino: quasi sanguis vel rasura exit in initio cũ pondere et tortura et incisura: dolor sentitur in inferiori vmbilico: et postea stercus sanguineũ a rasura mundificatũ egreditur. ¶ Oportet autem festinemus vt dissinterie medicemur: ne forte inueterẽt: et in vulnera mutetur: saniesq; exeatur: et intestinum findatur et mors sequatur. Cũ autẽ medicari disponimus: vnde et vbi sit perquiramus. Si fit in intestino superiori: demus medicinam bibendam: fit enim ex propinquitate intestini ad stomachũ et colligantia sui ad ipsum. Si in inferiori fit intestino: medicandũ est cũ clysteri ꝓpter vicinitatẽ huius intestini ad anũ. Si in medio intestino: medicabitur cũ medicina et cum clysteri. Si in superiori perpẽditur intestino: perquirendũ est vnde fuerit: siue de cholericis humoribus: siue de phlegmaticis. ¶ Si fit de cholericis acutis: demus omni mane infirmo. ʒ. iij. de gummi arabi. cum sirupo mirtino et aqua frigida: vel. ʒ. ij. psilij assati. et ℥. ß. de oleo rosa. cum aqua frigida et succo portula. et arnoglosse. cum quolibet horũ volueris da bibere. ℥. j. succi citoniorũ gũmi arabi. cum lacte caprino. ʒ. ß. accipe lac caprinum et risi equali pondere: et fac coqui ad medietatẽ lactis. In aqua quam sunt bibituri: pone gũmi arabi. assatum boli et spodium: et da bibere cum sirupo de mirta vel ro. et similibus: demus micam panis assi: et parũ gummi arabi. et amigd. assatas: demus iura de risi: et amido asso vel oua in aqua cocta: vel accipiamus amidũ et micã panis assatam: faciamus inde iura ad bibendum danda: si febre ꝙ nõ habent pullos perdices sturnos comedant fasianos et similia. ¶ Puluis valens ad excoriationẽ et vlcerationẽ intestinorum ex cholera rub. et acuta et ad egestionẽ sanguinis et dolorem et pondus et torturam. ℞. boli. ʒ. vj. gũmi se. portu. se. mirte. ana. ʒ. iiij. et ß. et omnia assata sint: spodij se. acide amidi assi. ana. ʒ. iiij. se. malue assi acatie. ana. ʒ. j. et ß. fac pulue. fricans cum oleo rosa. deinde mitte. ʒ. iiij. et ß. psilij assati: et da bibere ʒ. ij. cum sirupo mirtino vel citoniorũ: sicut cum aqua frigida. ¶ Si dissinteria fit de grossis humoribus et phlegmaticis: demus. ʒ. ij. nasturcij assati cũ aqua cali. vel castanearũ. ʒ. iij. cũ aqua frigida masti. ʒ. j. et ß. cum aqua frigida vel acidorũ staphide assatorum. ʒ. iij. cum aqua cali. ¶ Puluis valens ad dissinteriam de salso phlegmate. ℞. nasturcij assati. ʒ. vj. boli. ʒ. v. celsi gũmi arabi. amidi se. basiliconis. ana. ʒ. iiij. oĩa assata croci sanguinis dracon. balaust. ana. ʒ. j. fac pulue. et da bibere. ʒ. iij. cũ sirupo mirtino vel citoniorũ vespe et mane. ¶ Trocisci valentes similiter ad sanguinis fluxum a superiori: sicut a pectore pulmone: et ad fluxum menstruorũ. ℞. boli se. portula. ana. ʒ. iiij. spodij se. acide rosarũ. balau. mirte coriandri assi amidi. ana. ʒ. iij. acatie hypoquist. coralli rubei assi. ana. ʒ. iij. sumac. ʒ. iij. et ß. dragagan. carabe se. malue vtriusq; assi. ana. ʒ. j. fac puluerẽ: tempera cum succo arnoglosse faciens trociscos. ʒ. j. et ß. da bibere vnum cum succo citoniorum: vel sirupo aliquo stipticorum. ¶ Aliud valet similiter. ℞. gallie ba

laust. corti. maligrana. ana. ʒ. j. et ß. rose cubebe gallic. ana. ʒ. ij. gūmi opij croci. ana. ʒ. ß. fac puluerē: tēpera cū succo mirte: fac trociscos. ʒ. ß. da bibere vinū cū quibusdā sirupis. ¶ Oxi-cleire valet ad dissinteriā diariā pondus tenasmon excoriatio-nem intestinorū vulnera et confortationem stomachi. ℞. mi-robalano. lebu. indorū. ana. ʒ. vj. belli. embli. ana. ʒ. iiij. fac ola frangi: et cū oleo ro. frica: deinde assa: postea accipe nastur-tij assi. ʒ. j. cimini marati anisi ameos carui. ana. ʒ. ij. omnia infunde aceto. p iiij. horis: deinde frica et assa: misceasq cus prioribus: fac puluerem: deinde accipe spodij balaust. ma-sti. boli sumac gūmi. ana. ʒ. j. et ß. fac puluerem: mitte omnia priora et ptisa: et cum oleo rosaceo frīcans tempera cum si-rupo citoniorū: dās bibere. ʒ. iij. cū sirupo mirte. ¶ Si vul-nera et excoriatio in inferiori intestino sint videndū est. et si sint si enim ex materia cholerica sint et acuta: clystere est ei opti-ma medicina propter propinquitatem loci: hoc in initio cly-stere est eis faciendū: apozima de rosis vitellis ouorū oleo ro. de his fac clystere et ij. vinus appone portula. coctū mūda-tum: omnia coque in. ij. lib. aque: deinde accipe lib. ß. et mit-te oui vitell. olei ro. ʒ. j. fac clystere. ¶ Aliud. ℞. succi por-tula. succi acide: succi virge pastoris succi arnoglose. ana. lib. j. olei ro. ʒ. v. vitell. vnius oui terre sigillate. ʒ. j. omnibus ap-paratis fac clystere. ¶ Aliud. ℞. ordei mundi lentiū. ana. ʒ. vj. omnia assentur balaust. ro. corti. maligra. ana. ʒ. iiij. rizi laua-ti. ʒ. x. sept de renibus capitulis. ʒ. vj. omnia coquantur in tri-bus lib. aq quousq veniat ad vna: cola et accipe boli gūmi arabi. acatiam cerusam: omnia puluerizata: deinde sume vi-tell. oui. et ʒ. ß. olei rosa. et fac clystere. ¶ Aliud sanans vulne-ra intestini. ℞. codei rizi lauati. ana. ʒ. j. balaust. ic. ro. ana. ʒ. v. cupularum glandium. ʒ. iij. arnog esse boli gūmi. ana. ʒ. ij. omnia coquantur in tribus libris aque quousq ad. j. veniāt deinde mitte vitell. oui: olei ro. ʒ. ß. coralli acatie. ana. ʒ. ß. om-nibus assatis clystere facto. ¶ Nutriantur pull. perdicibus starnis: omnia coque cū sumac: demus mirū rizi et similia. ¶ Si excoriatio intestinorū vel vulnera ex humoribus sint phlegmaticis: precipiamus clystere fieri cum rizo loto bene decocto: albumine vitellis ouorum assatis oleo nardino vi-no et similibus. ¶ Si tenasmō habeat: faciamus lauari anū cum re stiptica: vt sunt trocisci maligranā. cupule glandiū rosa galla in aqua cocta: et anus inde lauetur: vngamus an-te anum cum oleo ro. ponamus cataplasma de concula ma-rina assata lit argiro cerusa oleo ro. et similib⁹. ¶ Si exiēs de vulneribus intestini grossum et album sit: vel grossa sanies cū sanguine: oportet bene perquiri. Si enim infirmus neq febres habeat neq sitim neq defectionem virtutis neq ap-petitus minoratur: faciamus clystere cum trociscis arsenici quos dicturi sumus in fine huius capituli. Si virtus defece-rit et febris fortis fuerit et appetit⁹ aufertur: maxime si vsq in sui substantia intestinū perforatum patiatur: et quod exit est quasi corrigia subtilis sine pili: oportet magis caueri tro-ciscos arsenici. ¶ Clystere aliud erit vero. ℞. rizi lauati ba-laust. rose mirte cupularum glan. ana. ʒ. ß. omnia coquantur in. iiij. lib. aque: et ad j. redige colentur et aufer. ʒ. v. deinde ac-cipe de trociscis arsenici. ʒ. j. et ß. vel. ij. fm quantitas infirmi pa-ti poterit: et fm albedinē et cutis rei. si qd exit sanguis fue-rit: et necesse fuerit hoc clystere fieri: iungamus succi arno-glosse. ʒ. iij. si augmentetur putredo vulneri et sanies: opor-tet. ʒ. iiij. arsenici accipi: et. ʒ. ij. rizi vitell. j. oui. ʒ. j. olei ro. me-dicatē de sapa: et faciamus clystere. Si medicina exierit mū-dificato vlcere de sanie festinemus subuenire cum altero su-pradictorum clysterū. Si do vulnus mundificatum nō fue-rit cum hmōi medicamine: oportet aliud clystere fieri cū oly-somogaro et melle statim sine mora. Mundificato autē vul-nere: qcitius possimus clystere molle faciam⁹: quod supra iam diximus antequ sanies illa in vulnere intestini adducet. ¶ Trocisci arsenici quos proposuim⁹. ℞. arsenici sandara-ce. ana. ʒ. j. et ß. calcis viue. ʒ. iij. charte bombicine assate acatie. ana. ʒ. j. fac pulue. tempera cus succo arnoglosse faciens inde trociscos. ¶ Aliud. ℞. arsenici sandarac. fecis aceti assate acatie: gūmi. ana. ʒ. j. et fac pulue. calcis viue charte bombici-ne incense. ana. ʒ. ij. aluminis opij. ana. ʒ. ij. et ß. fac pulue. tēpe-ra cum vino rub. fac inde trociscos.

¶ De dolore yle. Cap. xv.

Ileos est dolor intestinorum: prohibens ventum exire ad inferiori parte: et aliquando cogit ea vo-mere: cuius causa est bifaria: vel de calido apo-stemate in subtili intestino nascente: vel de hu-moribus frigidis grossis et crudis intestina ex-cedentia sua inseparabilia sunt vomitus spissus: ... bit euomit: dolor est nimius: tortura in ventre ... de apostemate habet tumorē in ventre ... sitim: qui de humoribus frigidis est: neq tumorem: neq ex-tensionem: neq sitim habet: neq febrem: sed accidētia post succedentia sunt frigiditas extremitatū ... vigilie: instabilitas: vniuersaliter hic morbus est ... et mortalis: aliquando in secunda die interficiens: aliquādo in tertia: raro sanantur. ¶ Cum pacientem curari volumus an ex apostemate calido sit perquiramus: demus ... et cassiāfistu. et mānam cum. ʒ. j. et ß. de hierapi. ... cum decocto: et oleo viola. ʒ. j. vel demus succū ... ne coctum et colatum: cassiāfistu. mannā cum. ʒ. j. de hierapig. Si alicuius sit virtutis: et tempus temperatū fuerit ... iuuenilis: phlebotometur de basilica vena quantum suffi-cit: deinde demus apozima cum viol. cassiafistu. manna ... stersetur cum malua codeo lini se. ro. et similib⁹. Aliud ... succi cucur. cum amigdaleo et succo ... vērē cū oleis dissolutiuis. Et de humoribus ... fri-gidis: demus potionem quā cutogonemeo vocant: vel ... feniciā: vel da apozima de lagapino vel pil. de hierapi. ... lutis ... Gal. dicit cum solo vino medicasse. Clystere fac ... anis camomil. fenugre. ... ¶ Aliud clystere de ... fenugreco camomil. calamento et similibus ... trociscos valentes ad yleon de frigido humore. ℞. ... api ic. anisi cimini castichistu. ana. ʒ. iij. mirte ... et ß. piperis longi opij croci. ana. ʒ. j. fac pul. et tempera fac trociscos: da. ʒ. j. et ß. ¶ Si hec passio contingit ... po-tionem bibere nō valet: fel tauri cū vino ... et vmbilico appositū: hmōi egritudinem soluit. ... epi-thima et cataplasma clystere et similia.

¶ De colica passione. Cap. xvj.

Olicam passionem multi patiuntur: est autē pas-sio nascens in quinto intestino quod vocatur co-lon: et interpretatur concauitas: locus eius in dex-tera parte est inferioris ventris: circumgirans se-cut zona vsq in partem sinistrā: hoc intestinū est vnum de grossis. ¶ Causa huius passionis ... fecimus. Prima est cum augmentatur calor igneus et cholo-ricus super stercus: vnde et siccitas stercoris ... durat: ideoq nō egredit. Secunda est cibus ... est siccus et stipticus egestionē exire prohibēs. Tertia ... phlegma viscosum intra illud augmentatur ... ... icatur: et oppilet vias eius: et prohibeat exire ... ta cum grossa ventositas in hoc intestino ... sa frigide complexionis: vel ex defectione ... gerendum vel spatis vel ex cibo in sua essentia ... flatiuo. Et si inueniat intestinū ... parandi: gnat colicā passionē ppter constrictionē ... in egestione stercoris. Quinta cum nascit apostema in intesti-no prohibens exire stercus. Sexta est augmentum ... lūbricorum et ascaridum: qui inuiscatis intra stercus ... exire: vnde in colicam incidant passionē. Septima ... sus intestini deficit: neq nocumentum ... stercus in intestino remanens nō exit. ¶ Multi ... dixerunt hanc passionem esse ex defectione ... siue virtutis: vel ex defectione sensus intestini ... ua ad expellendū digestionē ab inferiori parte ... bet ex causa: vel sensus intestinorū lateris ... permittat: neq ex vtroq latere ... inferiora deponat: necesse est vt prout ... ueniat. ¶ Hec passio et vniuersalia et particularia ... tia habet. vniuersalia sunt vomitus ... mius dolor: tortura magnā partem ventris ... lo: aliquando augmentatur in vtroq latere et ...

chis: ꝛ constipatio ventris fit vsq ad tertiũ diem passionis transeũtis adeo magna: vt neq sursum neq deorsum exeat penitus aliquid. Iterũ ppria habet accidentia: vnde a medicis sigillatim species diuiduntur vel discernunt. ¶ Si fit ex chole. rubea sitis erit continua: vomitus cholericus: acumen ꝛ magnitudo doloris: vt sentiat ventrem quasi acu pũgi: tempus morbi breue: sed molestissimũ erit: si infirm⁹ fit iuuenis ꝛ tempus estatis. ¶ Si ex duricie ꝛ stercoris siccitate: fit dolor in intestino inferiori: ꝛ grauat ac si grauis res comprimeret intestinũ: ꝛ ipsum finderet anũ. Manifestatio fit ex calido cibo quẽ comedit anteq hec passio euenerit. ¶ Si fit ex phlegmate viscoso: sitis aufertur: pulsus tardus: morbus diuturnus: leuis dolor. Si tamen nimiam habet grauitatem: dolor ꝛ grauitas de loco vno non mouetur. Aliquando in egestione eorũ humores apparent phlegmatici vitrei. ¶ Que passio cũ ex grossa ventositate fit: intelligit de dolore de loco ad locum mutato cũ gurgulatiõe ꝛ vẽtris inflatione: ꝛ aliis signis pertinentibus phlegmati. ¶ Si fit ex apostemate: ex tactu est intelligere: ꝛ apparet extrinsecus inventris inferioribus. Qđ si in tactu est calidũ: ꝛ color rubeus ex sitis adsit cũ febre: ꝛ asperitas in lingua cum magno dolore: apostema calidũ ꝛ incensiuũ cõstat esse. Si tactu frigidũ sit: neq sitim vel febrem vel magnũ dolorem habeat: ex frigiditate apostema intelligendũ est esse. ¶ Si ex lumbricis vel ascaridibus: infirmus dolorem vel torturam ꝛ abominationem sentit: ꝛ aliquando eos per os euomit. ¶ Si ex ablatione sensus intestini: oportet inquiri an vnq egestionem vltra tempus tenuerit: vel aliquid fecerit qđ intestini pertineat defectioni. ¶ Errant aliquando medici in colica passione ꝛ renũ dolore ppter suorũ accidentium cõmunionẽ putantes esse easdem: ꝛ medicantur renibus cũ medicina colice passioni attinenti: vnde peccatũ incurrũt. Galen. inter colicã veracẽ ꝛ renũ dolorẽ differentiã facit: dicẽs dolor colicus in latera vẽtris mutat dextrorsũ sinistrorsum ante ꝛ retro. dolor renũ nunq mutat: sed eodẽ loco permanens ꝛ guttatim vrinam faciens: ꝛ vomitus dolorẽ mitigat. In colica vero passione talis nulla passio est: neq vomitus videtur prodesse. Hec sunt signa colicorum ꝛ cause quas a physicis canonibus et physicis monstrauimus auctoritatibus.

¶ Iam nũc incipiamus curas: necesse est enim omni volẽti curare aliquã passionem vt intendat auferre materiã morbi ꝛ expellere: si tamen accidentia morbi sint molesta ꝛ timorosa ꝛ suspitiosa: necesse est vt in antea a regimento illorum magnorum accidentiũ incipiat mitigando: refrigerando: ꝛ vt quiescant extinguẽdo: deinde reuertatur ad mundificandum corpus. ¶ Cũ aũt aliqua passio maxima habeat accidẽtia ꝛ nimiũ dolorẽ: sitq fiat timorosa: prius est medicĩa dãda vt cause doloris mitigent: dissoluant ꝛ destruant infusiõe aq̃ dulcis ꝛ tepide: ꝛ balneis temperatis ꝛ calefactione cum camomill. aneto mellitoto malua vio. furfa. ordeo ꝛ similibus. Si fit ex causa calida post epithimata vngamus dissolutoriis ꝛ liquefactoriis: sicut anetino yrino ꝛ pdroleo camomilleo ꝛ daphnileo castoreleo ꝛ simil.: hec regimẽta faciam⁹ vsq tertiũ diẽ: q: hoc est min⁹ tẽp⁹ in acuta egritudine. Si his medicaminibus molestatio nõ mitigetur: ꝛ tertia die transeunte in quartam ingredit: oportet vñ passio sit inquiri. ¶ Si ex cho. rub. minuat in dextra parte de basilica: ꝛ maxime si nimis calidũ sit epar. vt ex basilice phlebotomia dolor auferat veniẽs ad intestina: demus hierãpi. factã cũ loto aloe: ꝛ catarticũ de cassiafi. ℞. prunoꝝ iuiub. ana. ʒ. iii. vue passi mũdem ãnc. an. ʒ. x. cassief. vio. an. ʒ. v. oĩa in ii. lib. aque coque ad medietatẽ: cola ꝛ pone. ʒ. i. ꝛ ß. de hierapi. ¶ Si infirm⁹ virtutẽ habeat: iungamus. ʒ. i. scamonee assate: ꝛ si demus cum. ʒ. x. huius olei melius valebit. ℞. se. citoniorũ se. cucurbi. croci hortul. an. ʒ. x. vio. ʒ. x. psilii. ℥. i. omnia ponãtur in. ii. lib. aque cali. die ac nocte: postea fricans ꝛ colans accipe. ℥. viii. sisam eleoi: ꝛ coque cũ suaui foco vsq quo deficiat aqua ꝛ oleum remaneat: deinde sicut diximus dona. ¶ Item demus scariole succũ cum. ʒ. x. cassief. ꝛ cũ oleo misceam⁹ aquã quã bibent cũ sirupo ro. vio. ꝛ similibus: demus serũ caprini lactis cũ aloe loto ꝛ scamonea assata: faciamus suppositoria de vio. sale cõmuni melle ꝛ scamonea: hoc ordine prodest ventrem solui. Si non: clystere faciamus. ℞. viola. malue ordei mundi liquiri. pruno. iuiub. camomil. ficus sic. pondus equale: omnia coque in aqua: ꝛ cocta cola. tolle inde. ℥. iiii. et mitte. ℥. i. succi sicle. vio. an. ℥. ß. salis cõis. ʒ. ii. Nutriatur cũ ptisana crisolocãna blito ꝛ malua cũ amigdaleo oĩa coque. Sedeat infirmus in aqua vbi cocta sint vio. malua: ordei farina camomilla ꝛ similia. ¶ In passione colica frigida vel vẽtosa vel stercorosa: fortioris deõ medicina phlegmatico: ꝛ humorum purgatiua ꝛ grosse ventositatis dissolutiua: sicut pill. de serap. pill. de asa fetida: pilule de spermatibus .i. se. diureticis. pill. de squinanto: pill. de masti. ꝛ aloe: de his da exag. i. vel. ii. sm virtutem infirmi. tribus diebus demus de hierapig. ʒ. iii. cũ aqua ca. G. dicit se sanasse hanc passionẽ cũ sola hierapig. si necesse est hieralogodion detur: tamen raro. Si aliquis passiõis remãsisse in corpore dubitemus: sepe catarticũ detur de hierapi. detur cũ sirupo de absinthio. Et si non valeat: detur catarticũ cum theodo. ꝛ sambucelo cum apozimate rad. diuret. demus quoq de antidoto quod factum est de stercore lupino. Accipe stercus lupi da bibere cũ vino: hoc enĩ stercus maximã habet ppᵉietatẽ circa hãc passionem siue bibitũ: siue fiat vnguentum in loco doloroso cum yrelco vel muscelco. infirmi venter vnguatur cum oleo nardino aniteleo camomilleo: his oleis vngamus cũ sederit in aqua vbi cocta sint camomilla anetum frõdes lauri abrotani ꝛ similia. demus ad bibendum apozima de galanga: de spermatibus. demus tyriacam philonium eulogemeum: misceamus aquam bibendam cũ sirupo yꝛcos siue mellicratũ cum sirupo calamenti ꝛ aromaticis. Nutriamus cũ perdicibus in cicere coctis ꝛ aneto: pull. colũbinis gall. veteribus plenis aneto cimino ruta sale gemma menta sisamelco: demus iterum spumam sinapis fracte cum amigdaleo aceto squillitico. ponamus in cibariis eorum medullam. se. croci hortul. bibant prassiũ sepnico vel obsomagar. si necesse sit post hec omnia clyster: fac vel suppositoria stercus emittentia ꝛ dissolutiua faciamus. ¶ Hoc clystere valet ad colicam frigidam: ꝛ ex grossa ventositate: ꝛ ad omnem frigidã passionem que in concatenatione corporis est. ℞. camomille aneti. an. ʒ. x. centauree liquiri. se. lini. fenugre. an. ʒ. x. aph casiamẽ. se. croci hortul. aneos. an. ʒ. iii. ꝛ. vii. ficus siccas: omnia coquantur in. iiii. lib. aque vsq ad tertiam partem. cola ꝛ accipe de illa aqua lib. ii. mittens mel ꝛ obsomagarum oliue: an. ʒ. v. sambuceleo lentiscelo. an. ℥. ß. nitri. ʒ. ß. omnia conficiantur ꝛ clystere fiat. si vẽter a prima vice non moueat: fac secũda ꝛ tertia. ¶ Aliud valẽs ad strangur. ꝛ frigidã colicã ꝛ vẽtosam. ℞. succi api. ʒ. iii. apozimati de semine croci hortul. ℥. iii. mellis ꝛ vacca. sisamelei obsomagari. an. ℥. i. saga pini. ℥. iii. nitri coloqnti. salis gemme: lith. an. ʒ. i. ꝛ. ß. fac inde clystere. Quod si proficiat ꝛ ventrẽ infirmi moueat ꝛ dolorẽ quiescere faciat ꝛ vẽtositatem dissoluat adiuuat: si autem ex infirmus fortis fuerit: iungamus his clysterib⁹ sagapin. oppopona. amoniacũ litium: fel taurinum sisileon. si hec nõ sufficiant: iungamus coloquintidã elacterium scamoneã castro. de his iungatur vel minuat sm ꝙ fortitudinem vel debilitatẽ viderit infirmorũ medicus. ¶ Fiant hec suppositoria. ℞. lith. ʒ. iii. nitri. ʒ. i. bdellii. ʒ. i. coloquinti. scamonee. ana. ʒ. ß. mellis quantum sufficit. ¶ Aliud. ℞. lith sagapini fellis taurini. ana. ʒ. i. ꝛ ß. bdellii nitri sarcocole. ana. ʒ. ii. coloqntide scamonee salis gemme. ana. ʒ. ß. mellis quantũ sufficit. ¶ Cataplasma valens ad colicam passionẽ frigidam et ventosam. ℞. elacterium scamoneam fel tauri equali pondere cere ꝛ olei quod sufficit. ¶ Aliud vnguentum vnde vngãtur nates: ꝛ moueatur venter. ℞. staphisagrie nitri fell. tauri equaliter: mellis quod sufficit. ¶ Si de apostemate calido colica fuerit passio sicut diximus: et si sit de cholera rubea phlebotometur de vena basilica: et de sanguine multotiẽs paulatim trahatur: sed tamẽ augẽdo quantitatem: demus ad bibendum solatri succum bene coctum ꝛ colatum: ꝛ cum cassiafi. oleo viola. vel amigdaleo. faciamus clystere mollificatiuum sicut illud qđ in colica calida diximus. Cataplasma refrigeratiuum ꝛ mollitiuum. Pullos demus ad manducãdũ cũ solatro: ptisanã quoq demus: aquã quã bibẽt misceam⁹ cũ sirupo vio. ¶ Qđ si sit apostema frigidũ: dem⁹ apo

zima de radicibus cum sambuceleo: sirupo absinth. cū amigdaleo: z mellicrate aromatico. Illustriamus cū pullis columbinis cū ficu coctis. Clysterē faciamus calidū z dissolutiuū: tamen temperatū. ¶ De libdicis si passio sit sicut diximus demus medicinā lumbricos occidentem z a ventre eĳcientem quā dicturi sumus. ¶ Si aliqua accidentia euenerint de colica passione: sicut vomitus nimius: tortura: sitis: stranguria: ythenasmon z similia: oportet medicari accidentia secundum medicinam suo loco illis datam: ablatis illis accidentibus ad colicam passionem redeamus.

¶ De ascaridibus z lumbricis. Cap. xviii.

AScarides z lumbrici solēt nasci in intestinis: qui vniuersaliter ad rem extra naturā pertinent: vnde expelli oportet. ¶ Causa eorū est saturitas: multitudo: z indigestibiliū ciborū acceptio: de quibus in intestino crudi adunantur chimi: quibus cum calor dominetur excoquuntur: z inde animalia illa generantur. ¶ Sunt qui dominantur in subtili intestino superiori: hi vocantur libdici: quia longi sunt: z quidā nascuntur in grosso intestino quod est sub vmbilico: z ascarides vocantur z cucurbitini. Qui hanc habent speciem multū comedunt: z si non comedant: sentiunt puncturā z incisionē sub vmbilico z in ventre. ¶ Sunt quidam nascentes in inferiori intestino quod vicinū est ano. hi sunt vermes minuti: qui si ibi remaneant vel crescant: patitur infirmus molestationē ceteris prioribus maiorē: sicut ablationē desiderĳ cibi: stuporem: mentis alienationē: febrem: z aliquando stridorem dentium in somno: maxime si nō saturentur cibo: aliquando dormientes garriūt: z cū excitantur trementes surgunt: plurimi linguā emittunt ab ore: z quasi masticant cum nihil in ore habeant. ¶ Oportet ergo vt festinemus ad eos emittēdos: quia si in visceribus remaneant: corpus consumūt: membra emolliūt: neq expellent nisi prius interficiant. Dū enim viui inuenti sunt in intestinis nō exeūt: sed mortui cū egestione emittuntur: aliquādo tamen viui exeunt cū inebriantur: z quasi mortui efficiuntur: occidunt autē cum omni re amara: sicut absinthio z similib'. Ascaridibus fortior medicina est necessaria sicut abrotanū z absin. sichen armenicū menta lupinū amarum. Gal. dicit proprium est maligra. cortex quā cum vino coctus occidit libdicos z ascarides. Alĳ dicunt quod Diascorides dixit. Os calcanei tauri cōbustū z pistati datū cū melle occidit lumbricos z ascarides. Alĳ dicunt ameos cum melle facere similiter. Gal. dicit succū frondiū persici similiter facere. Pueris medicandū de lumbricis z ascaridib' cū succo abrotani: vel sichen armenico cū pauco zuccaro. centonica etiam valet precipue blita. ¶ Confectio valēs similiter lumbricis z ascaridibus vermibus vbicunq sint. ℞. lupini amari turbith in albo. an. ʒ. iĳ. sichen ar. an. ʒ. j. salis nitri costi amari calamenti polĳ. an. ʒ. j. fac puluer. z da. ʒ. iĳ. cum lacte. ¶ Aliud. ℞. turb. costi. an. ʒ. iiĳ. abrotani lupini absinthĳ. ana. ʒ. ij. nigelle enule anisi. an. ʒ. j. z ß. fac puluerē da bibere cum lacte. ¶ Aliud. ℞. absin. sichen armeni. calamenti. ana. ʒ. iiĳ. polĳ prassĳ mēte. an. ʒ. j. opĳ sc. anisi maratri aloes. an. ʒ. ij. fac puluerē da bibere. ʒ. ij. cum lactis. ℥. iiĳ. vel cum apozimate de sticados: vel camepitheos vel camedreos. hāc medicinā simplicem z compositā si operatus sis secundum quod oportet multū valet: z si aqua coquatur z detur bibere similiter facit. si de aqua illa clystere facias cū nitro z melle similiter valet. Huic medicine si misceas fel taurinū: z vngatur subtus vmbilicum: occidantur lumbrici z ascarides z vermes.

¶ De emorroidibus. Cap. xix.

EMorroia est apertio oris fluus vene que est in ano vnde sanguis effluit: sicut videmus in mulieris suis temporibus interpolatis. ¶ Causa hui' humores sunt grossi z viscosi in intestinis: quos virtus expulsiua expellit: z a naribus eĳcit: sicq fit emorrois apostema z vulnera. Aliquando emorrois est propter acutos z pungitiuos humores de potione acuta z forti malos humores ad nates trahenti: z has passiones efficienti. ¶ Emorroides semper sequuntur ista accidētia: mutatio coloris in citrinitatem: z maxime si inueterascant: angustia in precordĳs: dolor dorsi: grauitas in coxis z in cruribus: inflatio in lateribus. Que si fiat ex grossis humoribus z viscosis: nimiam gurgulationem z inflationē in ventre habent: si ex acutis humorib': fit pruritus in naribus: z dolor. Aliquando putat infirmus se debere egerere cum nihil habeat. Vniuersaliter ad medicandū hec infirmitas dura est: sed incipiendū a purgatiōe materiei z corporis mundificatione. Si videmus infirmum fortem: purgemus cum medicina que cum expressione purgat: vt sunt mirobo. citrini. z indi. kebu. bel. emblici z similia. videamus ne acutam medicinā demus: sicut aloe scamo. coloquin. Demus triferam maiorem z minorem: antidotum cum ferrugine factū: vel apozima [illegible] pillu. de nucemusca. diacolon diatriasandalū z simi. Si de humoribus acutis sit: oportet eorum acumen refrigi cū phlebotomia de basilica: vel de [illegible]. Interiora medicātes ad exteriora vertamur cū medicina desiccatiua sicut rubigine ferri plumbo vsto: fac puluerē z suppone. Si eius demittere volumus cū oleo [illegible] vngamus. Item si stringere volumus acatie. ʒ. iĳ. cerusse. ʒ. ij. draga. ʒ. j. [illegible] tempera cum aqua mirte in pānū pones super nates. [illegible] cis quoque maligra. acidi. fac puluer. tempera cū aqua [illegible] ter. Si emorrois sit interior: fac de his liquidū [illegible] due hac medicina cōposita vtaf. pilu. de bdellio valentes ad emorroidas. ℞. kebu. bellirici. emblici. ana. ʒ. ij. bdelli ʒ. [illegible] pera cum succo porri faciens pillu. in modū piperis: da [illegible] iĳ. quidā tamen iungunt. ʒ. j. de sc. opĳ. [illegible] dantes ei bibere cum aqua calida. ¶ Trifera valet [illegible] vel stomachū cōfortans. ℞. kebu. beli. embli. [illegible] le: fac pul. frica cū butyro bouino: adde mel q. sufficit [illegible] ʒ. iĳ. vel. v. si velis perfectā medicinā ad emorroi. iunge pul. bdellĳ: z si velis vt valeat ad fluxū sanguinis [illegible] sum z sc. mirte iunge. si velis vt stomachū [illegible] uet: adde ro. masti. an. partem. j. anisi gariof. [illegible] si propter cardiacam mitte partem ligni aloes [illegible] lancholiā partem epithimi. ¶ Antidotum valēs ad emorroides interiores de re frigida. ℞. carui. ʒ. j. [illegible] vĳ. costi. cinamomi galāge zinziber. an. ʒ. v. polipodĳ [illegible] ʒ. iĳ. fac pul. adde mel. q. sufficit: da in modū [illegible] ¶ Aliud valet ad ventositatem inflatiuā [illegible] emorroidū. ℞. acori carui. ana. ʒ. iĳ. vel. vj. polĳ [illegible] et ro. an. ʒ. iĳ. fac pulue. fricans cum axungia [illegible] sufficit: da. ʒ. ij. vel. iĳ. cum aqua calida. Quidam [illegible] gūt galle zinziber. croci. zucca. ana. ʒ. j. da bibere. [illegible] bdellĳ. ¶ Vel accipe sticados. ʒ. v. prassĳ. ʒ. iĳ. [illegible] coque in vino vel aqua vsq ad medietatem. ¶ Aliud. ℞. sticados. ʒ. x. calamēt. ʒ. v. tapsie. ʒ. iĳ. [illegible] r. ¶ Oportet vt clystere faciamus de [illegible] bouis de dapphnileos: post vicē tertiam fumigemus de betonica [illegible] costo capparis radice. Cum medicina predicta non proficit: sed [illegible] intelligendum est esse incurabiles: nisi cum chirurgia. [illegible] mus in tali loco fuerit vbi nō fuerit magister chirurgie [illegible] tam medicinam et incensiuam quasi ferrum ponamus. [illegible] licenus acrici sunt quasi carne canales apertos [illegible] tra habentes: neq sanātur nisi chirurgico ferro. [illegible] hanc medicinam acutam extra locum patientem ponamus: quia si fecerimus cōburit z incendit: z maiorem [illegible] antea fuerit adducit: sed oportet accipere [illegible] z puluerem facere: tempera cum aqua [illegible] cunquaq emorroidibus. ¶ Sed si in naribus [illegible] emorrois nascitur: oportet quid z vnde sit intelligamus [illegible] apostema ibi: mittamus hoc cataplasma. ℞. [illegible] pera cum succo solatri oleo ro. z inde fiat cataplasma. [illegible] apostema sit forte z incendens: vitellum oui [illegible] po rosarū: quia statim extinguitur dolor. ¶ Aliud. ℞. [illegible] des iusquiami portula. micam panis [illegible] plasma z pone desuper. ¶ Si in naribus habeat [illegible] et arsuram mitte viscum de semine [illegible] axungiam gallinē: anatis: oleū violatum [illegible] dullā vituli: oleū rosarū: z album oui [illegible] detur ad bibēdum psilium cum sirupo rosa. [illegible] ¶ Si vulnera sint sine apostemate in naribus [illegible] desiccatiua faciam' de charta bombicina [illegible]

τ coloquinti. Similiter si humiditas sit nimia: ponam⁹ aloē cū ematithe pistato: si cōcauitas affuerit ponamus libanū: si sit corrosura: ponamus lentes balaust. acatiam sandal. ro.
¶ Si in natibus sit dolor sine vulnere vel apostemate: vngamus cū hoc vnguento. ℞. cere al. ʒ. v. amigdaleos. ʒ. x. medull. boui. ʒ. iij. olei ro. ʒ. x. cerusse. ʒ. ij. ¶ Aliud. ℞. litargi. cerusse. ana. ʒ. v. croci. ʒ. ß. olei ro. qđ sufficit. ¶ Aliud. ℞. cerusam plumbum incensum vitellum oui iuuat emorroi. vbicunq habeant τ vulnera τ apostemata in natibus. ¶ Aliud. ℞. acatiam litargirū cerusam petiam. ß. de cucurbi. veteribus τ vicariis incensis: omnia pistata in mortario plumbino cuȝ oleo ro. ve fiat q̄si mel τ vngatur. ¶ Si sanguinis fluxus de emorroi. augmentatur: medicemur sicut in dissintericis τ fluxu sanguinis diximus.

¶ De exitu ani. Cap. xx.

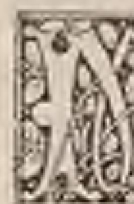

Fissiones ani sicut emorrois apostema vulnera τ fissura nocent: τ dolorem faciunt: nates infirmum exprimere cogentes quasi ex quadā suauitate: vnde exit anus: aliquādo quoq egreditur ex mollitie lacerti volūtarii. ideoq̄ stercus infirmi sine voluntate exit. ¶ Oportet ergo vt videatur vnde nascatur. Si ex depositione sunt: dolorem nimiū faciūt. Infirmus ergo sedeat in aqua vbi cocta sunt stipitica: gall. balaust. cortex maligra. sumac glādes hypoquist. τ similia: dem⁹ infirmo diacosim ematitē mixtē diarlodaracta diacotonitē triferā maiorem τ minorem: pist. ce bdellio: accipe viscum malue τ oleū: vnge inde man⁹: redde anū intra: similiter cum vitello oui τ visco pistiq: qui postq̄ intus erit: fomentemus cum re stiptica iam dicta. Deinde accipe galle cōcule marine incense. añ. ʒ. j. τ ß. nucū cipressi balaust. corticem maligra. acatie hypoquist. ʒ. j. fac pul. pone sup anū vna hora post aliā horā: fomentemus cum re stiptica iam dicta: accipe cortices arboris lētisci. ʒ. iij. nucis cypssi. añ. ʒ. ij. cerusse: fac puluerem super anum mittens: hi omnes pulueres quos diximus: τ oēs species post ani reuersionē: siue puluerizate sint: siue epithimate: siue fomētationes multū valēt.

¶ Finitur liber quartus.

¶ Liber quintus de passionibus epatis: τ earuȝ curis: et continet. xxij. capitula.

¶ De mala cōplexione epatis. Cap. j.

Multis modis gloriosissimi medici digestibilem virtutem tria loca corporis obtinere. Primū in stomacho: secūdum in epate: tertium in omnibus membris corporis. Nos in quarta particula diximus: quos morbos prima digestibilitas pateretur. In hac q̄nta dicere dispositum⁹: quos morbos in epate secūda patiatur: τ significationes τ curas sm antiquorum auctoritates. ¶ Incipiamus ergo a mala cōplexione epatis: τ dicamus epar duobus modis pati: sȝ ex sue essentie proprietate: vel ex aliorum membrorum vicinitate. Ex sui proprietate tribus morborum generibus: sicut τ omnia membra corporis patiuntur. Mutatiōe cōplexionis sicut si refrigescat: vel calefiat: humectetur: vel desiccetur: simpliciter seu composite. Secundū genus ho morbi officiales vocantur: sicut oppilationes vel apostemata. Tertium dissolutio in partibus idest separatio incture appellatur: sicut sunt vulnera: excoriationes: incisiones: τ similia: he aūt passiones generant hydropisim: hos ℏo morbos in suis locis dicturi sum⁹. In presenti aūt a mala cōplexiōe incipiam⁹. ¶ Si epati diuersarū cōplexionū vna dominet: qua virtus sua naturalis superet: durities τ tumores in ipso conficiuntur: hec mala cōplexio vel est sine materia: vel cū materia. Si ℏo complexio mutet in calorē: infirm⁹ nimiā sitim sentit: vel ardorē: chole. ru. vomit. Calor eius in siccitatē mutat: siccitatē hȝ lingue: palati τ narīū: appetitus ei⁹ in cibis defect⁹: vrina citrina cholerica. Si in frigiditudinē sit mutata: nihil hȝ hoȝ q̄ dixim⁹: sȝ famē nimiā patit sine digestiōe: grauitatē in epate: color faciei corrūpit τ mutat: labra τ lingua inalbescūt: sanguis minuit. Mutatiōe epatis in siccitatē: spasmus circūdans epar sentit: siccitas est in lingua: subtilis vrina: digestio parua τ sicca: corpus macilentū. Si mutet in humiditatē faciens tumescit τ inflat: nec sitit ꝑpter hūiditatē: vrina alba τ clara sine tinctura aliqua: τ quasi aqua intelligit. Itē mutatio complexiōis epatis intelligitur ex infirmi natura: etate: tēpore: τ dieta ante infirmitatē habita. Itē si he cōplexiones dicantur cōpposite sm naturā cōpositiōis sue: opȝ festinare in medicanda cōplexiōis epatis mutatiōe vt ad suā naturalē proprietatē valeat redire antēq̄ induret τ intumuerit. ¶ Gal. eriā in lib. iuuamēti mēbroȝ dixit. Intētio dei in creādis aīalium mēbris fuit tribus modis: quedā pars vt viuerent aīalia per ipsam: sicut cerebrū: cor: epar. altera vt bene viuerent p ipsam: sicut oculi: auricule: man⁹ τ pedes: τ similia; alia quibus gnantur aīalia vt testiculi. ¶ Cum ergo epar vnum sit de illis mēbris: quibus aīalia viuūt: cū corrumpit cōplexio sua: videūđ est vñ corruptio fiat. Si ex calore fit: oportet basilicā phlebotomari: si tēpus: etas: cōsuetudo: nos adiuuēt. Qđ si non: refrigeremus cū spodio zucca, psilio sirupo albo ozizacca. Demus serū cū opzacca. succū herbarū endiuie. s. scariole solatri bene coctū τ colatū. Demus trociscos cōpositos epatis refrigeratiuos: quos in hac particula sumus dicturi cū frigidis sirupis. Demus suauia τ leuia catartica sicut istud qđ. ℞. succi cucur. maligra. ana. ʒ. ij. zucca. mane. añ. ʒ. vj. spodij dragagā. se. citoniorū. añ. ʒ. iij. oīa pistata ponant in succo illo die ac nocte: postea frica τ cola dans ei bibere. Libet crisolocāna lactu. blitis portula. solatro, cucurb. Si febrem nō habeat: demus hec cocta cū pullis pdicibus fasianis: custodiat se de lacte: τ factis ab cornelle: τ de offibus grossis carnib⁹. In aqua bibēda misceat sirupus frigidus. Cataplasma faciam⁹ ponendo supra epar calorē extinguēs sicut portu. cucurbi. solatrū psiliū lenngines lactucā malūā vuo, oīa pistent cum oleo ro, τ cataplasma fiat. ¶ Si epar in frigitudinē mutet: demus infirmo diarcubar. τ trociscos inde factos. dialaccā cum suis trociscis: diacurcumā maiorem τ minorē: cmorusiā athanasiā diacostum, quodcūq̄ horū inuenīat medicus: detur. ʒ. j. τ ß. cum succo diureticarū herbarum: sicut apij marathri cocto τ colato cū oximelle: sirupo absinthij: sirupo radicis: vel apozima calamenti cū apozimate de aniso marathro apio mastice spica folio squinanto. Si medicus inuenerit simplex vel cōpositum: detur cum oxogdaleo. Demus diagalā. diaciminū dianisum diarodon. De trociscis demus quos dicturi sumus: trociscos de aniso marathro apio mastice spica folio squinanto: vel de absinthio et similibus. Cataplasma superponamus epati quo calefiat. Similiter epithima sicut oleū nardinum anethiū τ similia. obseruet se de duris cibis ad digerendū. Nutriatur cū subtili τ leui dieta cum calidis aromatibus preparata. manducet vuas pas. habent enim proprium iuuare epatis defectionē vbicunq̄ sit. similiter sissic. bibetum quod valet frigido epati. Caueant sibi ab omni dulcedine qđ nocet epati τ spleni faciens oppilationem: amara bibāt maxime si sint cōposita τ pontica: vt est absinthiū tamariscus τ scolopendria. ¶ Si epati hūiditas τ frigiditas: vel caliditas τ hūiditas dñet: cū frigidis medicemur refrigerātibus vel calefacīetibus: nos in hac particula dicemus de medicinis quantū sufficiat.

¶ De oppilatione epatis. Cap. ij.

Epar oppilat multis modis: vel ex grosso sanguine ab epate ad membra currente cum non debet currere: vñ cū non potest exire: remanet clausus in vijs epatis: τ eius venis oppilatis claudit eas ex grossitie sua. Vel ex humorib⁹ grossis τ viscosis in venarū extremitatibus inuiscatis que de maiori vena egrediuntur: τ ibi generat oppilatio. Itē epar oppilat de quorūdā membroȝ incisione: si enim manus vel pes incidat: permanet sanguis ille in epate solēs membrū illud nutrire: τ ita epar oppilat. Similiter oppilatio in muliere nascit cū mēstrua sua aīi tēpus auferūtur: sanguis enim solens exire cū menstruis oppilatur in ei⁹ vijs τ venis: vnde epar constipationem patit: cū succus ob sui quod oportet ab eo non recipiatur: vnde infirmus grauitatem nimiam sub hypocundrijs a parte dextra sentit. ¶ Si fumus in epate adunetur: nec exire possit: non solum gra

ultas sentitur: et extensio et obstinatio et dolor: sentitur inter furculas et epar: et cum ambulant vel saliunt: maxime post aquam ebibitam sentiunt puncturam: dolorem: gravitatem: furcule semper moventur: neque a pulsione quiescunt: urina eorum subtilis et clara citrina vel glauca: si oppilatio fit ex calore incensa: vel nigra vel alba: si ex frigiditate: et si oppilatio fit ex menstruis abiatis vel membris incisis palam fit visui. ¶ In oppilatione epatis ex calore basilicam in dextra manu minue: vel venam inter pollicem et indicem: et auferamus secundum virtutis possibilitatem: si aliquam tempus: etas consuetudo: nos adiuvent: si non leve demus catarticum: sicut est istud. ℞. mirobalano. citrinorum vio. cuscu. absinthij fumiterre. ana. ʒ. xx. capillo. vene. rose flore succi rad. apij mara. endi. ana. ʒ. x. se. scario. mara. anisi spice masti. sicpen. ana. ʒ. iiij. pruno. iuiube. ana. ʒ. xx. omnia coque in. vij. lib. aque usque ad tertiam partem et cola: deinde accipe manne. ʒ. xx. cassiefistu. ʒ. x. quas iterum cola et mitte lib. ij. zucca. coque foco suavi usquequo fiat sirupus: da. ℥. iij. vel iiij. cum amigdala. ℥. j. diagredii. ʒ. ß. secundum virtutem infirmi. Si infirmus fuerit debilis: ut sirupum istum bibere non possit: nec alia tantundem valentia: sicut aposima de absinthio vel de fumo terre vel de radice et similibus: precipiamus ut assuefaciat succum endivie scariole et maratri coctum et colatum. ℥. vj. cum oxizacca omni die. Quod si sit fortis bibat priorem sirupum cum intermissione. Item si debilis sit demus succum maligra. cum oxizacca. et succum solatri: et quinquenervie cum zuccara. Demus diarodon: trociscos de berberis. Nutriatur cum cibis levibus et subtilibus: sicut pullis perdicibus fasianis et similibus scario. lactu. solatro blito et similibus. ptisanam demus ubi radices mara. et apij cocte sint cum oxizaccara. ¶ Si oppilatio sit de humoribus grossis et viscosis: detur infirmo hierapi. hierak. theod. stomaticon et similia grossos humores purgantia: maxime si sint in concavitate et profunditate epatis propter illius loci vicinitatem ad ventrem. Si humores sint in superiori parte epatis: demus infirmo diuretica urinam purgantia aperientia epatis superiorem oppilationem: vene enim superiores epatis iuncte sunt vijs urine. Diuretica autem sunt absin. squinantum asarum spica costum ameos et similia: pocum simplicium sive compositorum: da infirmo. ʒ. j. et ß. cum oximelle et succo maratri apij ysopi absinthij: qualecumque pocum vel simplex vel compositum: dabis cum oximelle vel cum amigdalis. si fuerit necesse plus aperiri et calefieri: quia nimis est frigidum: demus sacrugenem philonium athanasiam omo: usiam tyriacam diarcubar. diacostum et similia. Apozimata demus: de calamento: de ysopo: de spermatibus cum amigdalis: vel sambuceleo vel oleo nardino. trociscos demus de lacca et similia. Nutriamus cum sparagis sicla et carnibus volatilium. ¶ Si oppilatio epatis sit ex abiatis menstruis phlebotomemus ambas venas in cruribus et balneemus: succos herbarum coctos et colatos cum amigdaleo demus et aposima de calamento et de radicibus: de diamarte et similibus. ¶ Si ex incisione aliquorum membrorum corporis sit: precipiemus phlebotomari: et demus diuretica iam dicta.

¶ De apostemate in epate. Cap. iij.

Apostemata in epate nascentia duobus modis fiunt: vel de causa exteriori: sicut percussione vel collisione et similibus: quibus sanguis in loco suo clauditur: et apostema efficitur: vel de interiori: sicut si in epate quidam humores includuntur: et de ipsis putrefactis generantur apostemata. Qui si fuerint sanguinolenti: generantur apostemata que phlegmones appellantur: si calidi sint et cholerici: generant herisipilas: si melancholici generant dura apostemata que in cancrum mutantur: si phlegmatici apostemata faciunt tumida et mollia. Aliquando etiam apostema in epate nascitur ex grossa ventositate que ibi clauditur: neque inde exire potest: cuius causa est comestio nimia: et digestio parva. ¶ Apostema nascitur in epate duobus locis. s. in superiori parte: vel inferiori. Si sit in superiori: cum tactu sentitur: maxime si sit magnum. Si in inferiori: intelligitur ex suis accidentibus. Accidentia quibus consideratur in parte superiori epatis apostemata: talia sunt: infirmus sentit gravitatem nimiam in dextro latere: et dolorem nimium inter epar et furculas cum suspirium [illegible]geat: vel cum cibum et potum recipiat: vel ex itinere [illegible] et patitur in anhelitu angustias: epatis enim superiora cum diaphragmate sunt coniuncta: [illegible] extra spiritus est instrumenta. ¶ Si calidum sit apostema [illegible] his significationibus febris iungitur propter nimiam [illegible] tem cordis ad superiora epatis: augmentatur secundum [illegible] passionis: lingua infirmi subrubicunda est: et post in nigredinem vertitur. In initio cholera rubea emittitur: et post in viriditatem et eruginem mutatur. ¶ Si sit apostema frigidum sentit dolorem nimium: neque sitim: febris tarde est [illegible]. ¶ Si apostema sit in inferiori parte epatis: sentit gravitatem [illegible] parum digerit: dolor quem sentit cum suspirium [illegible] quam hic quem sentit in parte superiori: egestio est [illegible] abominatio est multa: et dolor: eius [illegible]. Quod si apostema fuerit ex ventositate: gravitatem sub hypocondrio a dextra parte sentit: et constrictionem: cum epar sit [illegible] tum sanguinis: necesse est ut cum defectum [illegible] sanguine secundum quod oportet propter apostema vel propter oppilationes vel malas complexiones: sanguis perdit colorem [illegible] splendorem et suam pulchritudinem: unde [illegible] nitatem mutatur: et lividitatem. ¶ Si autem epatis apostemata disponamus medicandum oportet unde sint [illegible] Si enim ex calidis humoribus: basilica est incidenda [illegible] nu dextra: et secundum plenitudinem corporis trahendus est sanguis: quia omne apostema in quolibet membro nascens est [illegible] sione sanguinis solentis ad membrum illud defluere. ¶ Et si sanguinem minuendo aliquid obstiterit: [illegible] initio apostematis usque ad statum sui cum [illegible] et stipticis: sive bibenda sive extraponenda: ut epar [illegible] beat ne materiam illam accipiat: unde fit apostema. Cum apostema ad statum pervenerit: oportet [illegible] medicine rei dissolutive et mitigative: et sic [illegible] ut rem refrigerantem et repugnantem minuamus: dissolventem et mitigantem augeamus: et cum ad finem [illegible] nerimus: medicamina nostra ab illis que fuerint [illegible] siderant. Sic enim precepit qui hanc artem nobis [illegible] uit: Gal. magister noster in libro [illegible] sex in megatechni. hanc auctoritatem et fundamentum nobis [illegible] litudinem in medicando omni apostemate debemus. Medicina refrigerativa et repugnativa in primis est danda: [illegible] cus solatri endivie arnoglosse virge pastoris [illegible] rum villa: quodcumque horum inveneris: dabis [illegible] latum cum quo miscenda est res aliqua epatis confortativa sicut spodium sandali rose oleum rosarum et similia [illegible] solutiva erit incipienda miscemus stiptica et repugnativa. In primis danda sunt causam epatis dissolventia: sunt [illegible] fistu. manna mel vio. rodozacca. et similia: sicut [illegible] sionis videbitur: et qualitas infirmi: et similiter [illegible] de composito medicamine calido apostemati [illegible] sunt trocisci de berberis et de camphora: vel de [illegible] da. et similia. ¶ Si calor augmentetur [illegible] acetosi demus cum zucca. offeratur manna [illegible] sirupum vio. cum amigdaleo et coriandro: precipiat [illegible] observet se a melle et ex melle factis et carne: [illegible] re cal. si in initio cataplasmate indigemus: [illegible] sicut portulace corticeos cucurbi. lenticulas aque [illegible] storis: farinam ordei solatrum psillium et similia [illegible] mata apponamus odorifera: confortativa: et [illegible] cut de sandal. ℞. rosa. ʒ. v. croci sandal. albi et rubei [illegible] camphore. ʒ. ß. Quidam medici supponunt [illegible] cere albe. ʒ. iij. olei rosa. quantum sufficit. Epithima [illegible] quod. ℞. olei mirtinum citonio. masti. et similia. [illegible] utilia ad curandum apostemata cal. epatis secundum [illegible] ciales. ¶ Si apostema sit ex frigore: demus aposima [illegible] dicibus calamenti ysopi cum amigdaleo [illegible] dotum diagalan. dialacca: diarcubarbe. [illegible] cumque inveneris. ʒ. j. et ß. dabis cum succo solatri [illegible] apij cocto et colato: vel apozimate de radicibus: [illegible] de squinanto de absinth. vel oximelle. Si [illegible] hypostasim: intelligitur apostema esse maturatum [illegible] mus rem oppilationum aperitivam: et [illegible]

venarum. ¶ Si apostema in superiori gibbo epatis fit: demus diuretica & vrine prouocatiua: sicut spicam apium anisum maratrum absin. reubar. squinantum yssopu & similia. ¶ Si apostema in inferiori parte epatis fit: purgemus corpus cũ apozimate de agarico hierapi. ¶ Si inueterata sunt apostemata & indurata & tumẽtia: de his Gal. in libro ad glauconẽ inquit: dura apostemata in epate si inueterascant ea nunq̃ potui curare: neq; alios facere vidi. Omnis eñ huiusmodi patiẽs est futurꝰ hydropicus: & plurimi licet lõgũ tempus post, tamen inde moriunt: vidi enim multos in hoc ui tempore: qui scz breuẽ & nimiã habuerũt ventris solutionem. Sed tamẽ oportet dicere eorum curationes. Duritiẽ epatis veterẽ iuuat omne aperiens: sicut spica eupatorium lauri rad. succus apij maratri endiuie & similia. Spice. ʒ.ij. cũ succo maratri iuuant: agarici. ʒ.j. ß. similiter epar lupi siccum cũ vino iuuat: similiter costus: similiter dialacca: diacucumer diacostum philonium tyriaca & similia. De simplici medicina omne qđ parũ est ponticum iuuat cum amaritudine sua duritiem epatis stomachi splenis: siue cocta sit in aqua & bibita siue cum vino. Epithima faciamus cũ oleo nardi. cicleõ castoroleon masticeõ & similibꝰ. Cataplasma de absinthio spica camomilla & silibꝰ. Nutriatꝰ cũ leui cibo custodiamus a grauibꝰ. ¶ Si apostema fit de vẽtositate grossa & fumosa epati inclusa: demus succum scariole maratri apij cũ amigdaleo & oxizacca. trocisco de absinthio sirupo de squinãto apozimate de rad. ¶ Si apostema fit de percussione vel casu vel collisione: detur reubar. ʒ.ij. cum vino vel lacte vel herba rubea. ana. ʒ.j. & ß. cum vino vel aristolo. lon. ʒ.j. cum aqua cali. Si infirmus cũ apostemate patit̃ in epate calorẽ: demꝰ balausti. boli armeni cum aqua arnoglo. vel solatri succo. Puluis valẽs ad percussionẽ epatis vel casum. ℞. balaust. rosa. viola. boli armeni. ana. ʒ.iiij. sanguinis draconis reubar. lacce mirte. ana. ʒ.j. & ß. fac puluerẽ: da. ʒ.j. cũ apozimate de ro. masticis & arnoglosse.

¶ De fluxu sanguinis ab epate. Capi. iiij.

Sanguinis fluxus multis modis fit ab epate: sed sanguis exit diuersificanter quãtũ ad causas: vel enim ex separatione iuncture: sicut cũ substantia eius est vulnerata: vel ex venarum apertionibus: que duo inter se differũt: q; sanguis de venis apertis purus est & rubicundus: de vulneribus niger grossus putrefactus. exit vtrũq; in intestinis: neq; pũctura: neq; tortura facit. Est & alia species: vnde sanguis purus emanat: verbi gratia: si de corpore manus vel pes incisa fuerint: sanguis vnde nutrita fuerãt: ad epar redit: quẽ epar deficiens emittit: similiter si nimia sint soliti habere exercitia: & post quorũ lõgã fiat dissolutio longa sanguinẽ ex nimis collectũ exercitys ad naturã epatis trãsmittit: quẽ collectũ emittit: & cum egestione exit: hec species: sicut dixit Gal. interpolatim venit: sicut epilepsia & febris periodica. Est & alia species que a medicis dissinteria vocatur epatica in qua dissinteria cum egestione nimius exit sanguis: & quasi lauatura carnis recentis. Causa est defectio digestiue ṽtutis que mutare debet in epate succum cibi in sanguinem. Est & alia species egrẽs ab epate cum egestione: in qua sanguis est niger & liuidus: hec aũt est cum epar in perfectum sanguinẽ cibũ mutet: sed tamen contrariũ habet vt cum ad membra reqciat sicut cũ sibi obuiant oppilationes & constipatiões. Sanguis eñ permanens in epate longo tempore: neq; diuisus per membra: necesse est vt calore epatis incendatur & corrũpatur: quem postea virtus expulsiua epatis ad intestina expellit: & cum egestione emittit. ¶ Cum ergo intellexerimꝰ cuiusmodi fuerit fluxus sanguinis: fm suam oppositatẽ erit medicandus. Si ex apertiõe sit venarum: demus qđ sanguinẽ stringat: epar cõfortet: sicut balausti. ro. spodiũ acatiã boli arme. terram sigillatam charabe gũmi hypoquisti. & similia: quodcũq; bonum inueneris. ʒ.j. & ß. demus cum succo arnoglo. vel vinis frondium. medicemur prout in sanguinis fluxu de epate diximus. In bibenda aqua misceamus sirupum mirte sapã citon. maligra. sirupũ. De composita medicina: demus hos troniscos. ℞. spodij ro. boli. ana. ʒ.v. sang. draco. balaust. sumac concħe marine incense copularũ glandium. ana. ʒ.iiij. charabe gũmi cõrali incensi acacie reubar. ana. ʒ.ij. croci spice camphore hypoquis. ana. ʒ.j. fac puluerẽ: tempera cũ succo arnoglosse fac troci. dõs inde. ʒ.j. da bibere cũ aqua frigida. ¶ Si fluxus sanguinis fit ex mutatione & defectione mutabilis virtutis in epate: & defectio ex corruptione sue cõplexiõis: videamus cũ si infirmus nimiã sitim habeat: & ablationẽ virtutis appetitiue: & colorẽ citrinum & vrinam rubeã: de quibus intelligitur q; defectio fit ex calore oportet ergo causam refrigerandi dare & stipticã: vnde calor extinguatur & epar confortetur: & maxime si sint odorifera sicut est ro. sandal. al. & rub. balaust. spod. & similia: sicut sapa de vio. & maligra. mixta cũ trociscis de spodio. Cataplasma faciamus de sandal. rosa. balaust. mirta succo solatri rodostoma. & similibꝰ. ¶ Si egestio erit quasi lauatura carnis sine tortura & dolore aliquo viscerum infirmi: & color eius in albedinem mutetur vel in liuiditatẽ: intelligenda est epati dominari frigiditas: & q; virtus eius sanguinẽ faciens deficiat vnde medicãdus est cõfortatiuis & parũ habentibus caloris sicut galla musc. mastic. spice reubar. lacca gario. ligno aloes cardamomo & similibus: hec simplicia demus seu composita cum aqua: vbi cortices fistici sint positi: vel vbi aliqua harum specierum cocta fuerit: valet huic speciei digestiorãs. Item iuuant anis. ʒ.ij. & ß. parũ assati: & cum succo apij. Epithima faciamus epati. ℞. masticeleon nardileon. Nutriantur cum perdicibus starnis turdis fasianis pullis cum aromatibus paratis. Custodiatur ab omni cibo ad digerendũ duro: nocet enim multũ si egestio sanguinis fit de crepatura apostematis: vbi de maturatiõe vulneris: & sanguis exiẽs sit turbidus & saniosus: quod intelligere possumꝰ q; apostema habuerint. Oportet ergo dari que de suis putredinibꝰ mundificent vulnera & confortent epar: sicut ro. balaust. sanguis draconis mastix charabe boli croci arnoglo. & similia. Hec si simplicia vel cõposita sint: da. ʒ.ij. cum succo citoniorũ vel arnoglo. quia mundificant vulnera de putredine sua & solidant ea & confortant ea & epar. Nutriantur cum iure amidi riji & vitellis oui lentibus arnoglossa cocta.

¶ De hydropisi. Capitu. v.

Hydropisis est error virtutẽ in epate naturalem: virtus enim digestiua epatis cũ mutare cibũ solet cos in sanguinolentos humores deserit: cũ quibus & tres humores alij sunt: cum inquã hec virtus pegrescat in cõplenda actione sua necesse est sanguinem corrũpat: qui indigestus corpus male nutrit: vnde fit vt totũ corpus tumescat. Hydropisis ergo ex sola defectiõe virtutis est mutabilis: corruptio enim sanguinis ex infirmitate est huius virtutis. ¶ Nos aũt in principio huius libri diximus passiones epatis que ab ipso solo sunt: vel ex societate alterius mẽbri: sicut stomachi splenis intestinorũ renũ vel matricis. Ideo dicimus q; passiones ꝓpie epatis nõ excedũt tria gña morboꝝ: quos dixit medici oĩa mẽbra patĩ corporis. i. malã cõplexionẽ: officinales morbos: iuncture separationẽ. Gal. dixit impossibile est hydropisim sine passione epatis esse. Nõ eñ nascit̃ nisi ex debilitate ṽtutis digestiue & sanguinis gñatiue: qđ ꝓpriũ est epatis. Sz eñ nõ qñcũ q; epar in sua ꝓprietate deficit: vel in alioꝝ mẽbroꝝ vicinitate: deficit hec ṽtꝰ: & nõ cessat a cõplemẽto sue actiõis. Epar eñ aliqñ patit̃: & tamẽ hec virtꝰ actionẽ suã naturalẽ nõ pretergredit̃: augmentata tamen ipsius passione & maxime dominãte: necesse est hãc deficere. Neq; succum cibi mutat: vt sanguinẽ inde faciat. Qui cũ sit crudus & indigestus permanebit: hydropisim faciet. ¶ Si humor ille aliquas virtutes inuenerit in digestiua virtute aliquantulum mutatur: sed tamen non incorruptissimum fit: vnde quoddã genus hydropisis concreatur: qđ & hyposarca vocatur: cuius tumor eque per totum corpus diffunditur: hec species facilis est ad curandũ. Cã sue facilitatis est materiei benignitas: et diuisio sua ꝑ oĩa corporis mẽbra: vnde vnũquodq; mẽbrũ tantã vim hz quanta eidẽ sufficere possit. ¶ Sed si humor deserit virtutẽ inuenerit pigerrimã in mutãdo sanguinẽ: gñat̃ humiditas citrina salsa atq; mala: que cũ grauet epar vt diuidere eã nequeat neq; mundificet: neq; mandet alijs mẽbris: ne

uesse est: vt calor ex spatio tandē se dissoluat: ⁊ fumū faciat: quē post ad ventris pelliculas emittat: vel pelliculā circundantē ventrē ⁊ intestina quā vocāt siphac vbi collecta superfluitas in humiditatē aquosam vertit. vñ spatia inter intestina ⁊ pelliculam que siphac dr̄ implent. ¶ Si humiditas huius fumi maior q̄ ventositas sit: generatur species q̄ hydropisis vocat. Infirmus cū mouetur ⁊ aqua illa ventris mouet: sicut aqua vtre inclusa: hec species frigidior est ceteris. Si humiditas minor sit ventositate ⁊ fumo: generat spēs illa q̄ vocat sicca propter siccitatē sue ventositatis: ⁊ dr̄ tympanites. Si enī ventrē infirmi percutias quasi tympanū sonat: possibile est enī hanc spēm hydropisis de minori frigiditate nasci: q2 humiditas grossa nō potest fieri aerea. Si multa sit frigiditas: hec spēs ad curandū dura est ⁊ lōga ad sanandū. Sz tñ op3 vt duobus modis intēdam⁹ ad curādū hydropisim: sicut dicit G. Vna est intētio nr̄a in virtute digestiua cōfortāda vt auferant sibi nocitura. Altera materie ill⁹ purgatio: ⁊ ab ipsa corporis mundificatio. Si calor sit cū vñ digestiua deficiat: intelligit ex sin infirmi febrilisq3 velocitate pulsus: ⁊ citrinitate coloris corporis sui. precipiendū est vt bibat qd̄ calorem corporis refrigeret: sicut trocisci de camphora: de spodio: de berberi cū succo solatri endiuie ⁊ marathri ⁊ casien. purgemus humiditatem eius succo cucurbite vel succo fumiterre: vel succo herbe memithe arboream [illegible]. Si frigidor sit in causa: vñ virtus eadem deficiat: qd̄ ex liuiditate coloris infirmi certificatur: ⁊ sitis paruitate: ⁊ febrium ablatione: pulsus ablata velocitate: medicinā demus calidā: sicut diacurcu. diacurcumā dialaccā diacostum diarodō tyriacam maiorē: trociscos de eupatorio: trociscos de aniso: de absinthio: athanasiā [illegible] de squinanto yreos ⁊ absinthio de rad. ⁊ similia. ¶ Si aqua ⁊ humiditas cōmiscetur ⁊ multiplicetur: ⁊ apparens virtutem grauet: nō in virtute confortanda impediamur: sz ad purgādū illā aquā festinemus. Purgatur hec aqua quatuor modis: vel diureticis eam per vrinam expellentibus: sicut spica celtica. asaro costo reub. aristol. lon. ⁊ ro. squinā. croco aniso mara. apio myrrha dauco ⁊ siliseos: de simplici medicina. de cōpositis dem⁹: dialaccā diacurcumā diacostū athanasiam omocusiā trocis. de aniso: absin. ⁊ similia. Secūda medicina citrinā aquā purgās cū sudore ⁊ dissolutiōe educit: qd̄ fit balneis ⁊ suffumigatiōib⁹: sicut camomil. Accipiam⁹ anetū melilotū abrotanū sansucum cocta in aqua cum quibus ventrem infirmi suffumigemus: aliquando sufficit aqua sulphurea vel marina. Tertia que hanc eandē aquā purgat est lac camelinū: vrina cameli et serū: hec aquā istā que est humida ex similitudine ⁊ societate sua expellit: vt hec aqua que est extranea: que est humida ⁊ fluida: obuiet aque que similiter est fluida ⁊ humida: ⁊ cōpellat secū exire ex quadā sui similitudine que purgat cū virtute trahendi: similiter vt est tithimal⁹ cū lacte suo: ⁊ succus cocomer. serapini [illegible] palumbini rad. elaterij. cathiceos yreos euforbij coloquintide scamonea ⁊ similia. Quarta medicina est cū incisione vmbilici ⁊ perforatione sui: hoc aūt est cū impletur: ⁊ aqua augmentatur: nec oportet tenere de hac medicina se intromittere nisi cū maiore suspitiōe: ⁊ in illo genere solo q̄ vocatur hydrops. ¶ Incisio non valet nisi soli hyposarce: ⁊ aliqñ hydropi: phlebotomia nulli generi hydropisis cōuenit nisi tantum mulieribus hoc habentibus: q2 menstrua auferunt hanc habētib⁹ passionē propter sanguinis ablationē q̄ de eorum corporib⁹ solet egredi: vel cū emorroi. vel narium emissiōe minuant: neq3 tū semp nisi cū virt⁹ nondū defecerit. Dyasco. dicit: vrina caprina vnaq3 die in aqua cali. cū spica dissoluat hyposarcā cū vrina ⁊ egestiōe. Aliq dicūt vrina pecudis rufe vel nigre cū spica cocta ad spissitudinē: sufficere.

¶ De antidotis epatis. Cap. vj.

Dictis passionibus quas epar patitur: ⁊ earū causis: ⁊ quomodo sm̄ regulas artificiales curantur placuit vt medicinā cōpositā posteri⁹ epatis passiones iuuantem dicteremus: ⁊ sibi cōuicinantiū sicut stomachi ⁊ viscerū: ⁊ curatiōes nō taceam⁹. quorundam passionū in hac particula: ⁊ in quarta diximus. Iterum q̄ hec sunt maxime necessaria vulgo ⁊ maioribus propter cōmunionem iuuamenti in vsu omnibus epatis ⁊ visceribus passionibus. Sunt autem in artificio [illegible] dam enim sunt electuaria: quedam trocisci: quedam pillule: quedam pulueres: alia vo apozimata: vñ oportet nos vnicuiusq3 artificium proprio attribuere capitulo. ¶ Diacurcubarū valet defectioni epatis ⁊ sine oppilatiōe [illegible] scerum ⁊ indigestibilitati. R. croci costi cinamo. spice. ana. ʒ. j. reub. ʒ. iij. casie assari myrrhe squinan. aristolo. lon. ⁊ rot. ana. ʒ. ß. fac puluerē: adde mellis qd̄ sufficit: da ʒ. ß. vel ʒ. j. ⁊ ß. cum apozimate de aniso vel de radicibus. ¶ Diacurcuma valet ad epatis passionē cum frigiditate. [illegible] stomachi ad apertionē ⁊ mundificatione ventositati. R. [illegible] spice cinamomi assari casie. ana. ʒ. ij. costi squinan. myrrhe ana. ʒ. j. ⁊ ß. fac puluerē: adde mellis qd̄ sufficit: da ʒ. j. vel ʒ. j. ⁊ ß. sm̄ virtutem patientis cum succo herbarum [illegible]. ¶ Dialacca valet ad oppilationē epatis de frigiditate [illegible] ⁊ apostemate in stomacho vel epate: ⁊ ad dolorē splenis: ⁊ [illegible] suspitionem hydropisis: ⁊ ad ventositatē hypocondrie. R. lacce. ʒ. x. costi spice carpobal. [illegible] cinamo. croci squinanti reubar. masticis aristolo. rotūde ⁊ lōge. ana. ʒ. ij. myrrhe gentiane marathri anisi apij petro. [illegible] lo. cimini eupato. absinthij macis ma. cardamo. [illegible] ana. ʒ. iij. fac pulue. adde mellis quod sufficit: dans ʒ. j. vel ʒ. ij. [illegible] succo herbarū vel apozimate de radi. ¶ Diarodon valet dolori epatis ⁊ stomachi puncture cholere rubee ⁊ febribus: corruptiōi digestibilis virtutis. R. spice croci assari [illegible] squinanti cinamomi spodij masticis equale pondus [illegible] quantū alie species: fac pulue. conficetur cum sirupo [illegible] dum auellane cum mellicrato. ¶ Antidotum valens dolori epatis de frigiditate cōplexionis ⁊ ventris inflationi [illegible] hydropisis: ⁊ contra venenum. R. myrrhe. ʒ. [illegible] mi. ʒ. iiij. ⁊ ß. piperis albi. ʒ. ij. thuris costi. ana. ʒ. j. ⁊ ß. [illegible] tempera cum melle qd̄ sufficit: dans in modū auellane cum mellicrato. ¶ Aliud antidotū operatiōis ad dolorem epatis probatū. R. cimini costi casie squinā. zinziberis. ana. ʒ. [illegible] carpobal. croci. ana. ʒ. ß. opij. ʒ. iij. mellis qd̄ sufficit: da cum aqua calida. ¶ Aliud valens grosse ventositati stomachi [illegible] scentibus: dolori epatis ⁊ splenis: ⁊ est. R. casie [illegible] spice nardi apij marathri anisi assari ⁊ siseleos aristolo. lon. ⁊ rotū. [illegible] aneti se. carui cimini. ana. ʒ. j. cardamomi minoris ⁊ maioris cinamo. gariofilo. zinziber. piperis alb. ⁊ nig. ⁊ longi ana. ʒ. j. mellis qd̄ sufficit: dans ʒ. j. ⁊ ß. cū puro vino. ¶ [illegible] chimenon Gal. in lib. complexionis valet ad omnē dolorem ventris qui ex frigiditate est: stomachū sanat: digerit [illegible] oppilationē epatis aperit: totum corpus calefacit [illegible] dolorē splenis qui est de ventositate grossa ⁊ phlegmatica. R. cimini. ʒ. xxx. infusi in aceto die ac nocte: ⁊ post desiccati assati: croci galange spice amomi assari zinzibe. gariofi. piperis lō. cinamomi macis masti. reub. ma. cardamo. amomi casie marathri apij carui carpobal. folij. ana. ʒ. vj. ⁊ ß. [illegible] mellis qd̄ sufficit: da in modū auellane. ¶ [illegible] Iohā. damasce. valet ad dolorē stomachi de phlegmate ad ventositatem grossam: oppilationem epatis aperiendo. ʒ. j. ⁊ ß. R. zinzibe. piperis albi ⁊ ni. ⁊ lon. spice casie carpobal. pireteri folij cardamomi maio. gariofi. masti. amomi ana. ʒ. [illegible] apij anisi mente. ana. ʒ. iij. mellis quod sufficit. ¶ [illegible] valet oppilationi epatis splenis puncture epatis [illegible] hydropisis ⁊ vniuersaliter dolori viscerū de frigiditate. R. croci cinamo. spice assari squinan. ana. ʒ. vj. costi aristolo. ro. ⁊ lon. casie folij masticis cinamo. marathri se. apij [illegible] gentiane carpobal. lacce. ana. ʒ. iij. calami aroma. ⁊ gariofi. cardamo. maioris ⁊ minoris macis. ana. ʒ. ij. fac puluerē: mellis qd̄ sufficit. ¶ Aliud similiter antidotū Gal. qd̄ vocat diatrionpiperon: valet ad vitreum phlegma in stomacho [illegible] vomitum phlegmaticū aufert: stomachum frigidū ⁊ non digerentē confortat: cōuenit epilepticis [illegible] de phlegmate senibus ⁊ putredinem in corpore habentibus collectam. R. piperis alb. ⁊ nig. ⁊ lon. zinzibe. spice [illegible] apij petrosi. anisi amomi marathri. ana. ʒ. ß. [illegible] sinthij casie. ana. ʒ. vij. cardamo. gariofilo. cinamomi [illegible] ana. ʒ. v. anisi siseleos aristolo. longe ⁊ rotunde assari [illegible] ana. ʒ. iij. costi. macis. ana. ʒ. ij. mell. qd̄ sufficit. ¶ [illegible] valet ad grossitudinem phlegmatis stomachi [illegible]

gestum cōfortat: inflationem aufert: clarificat colorem: mentem acuit: ventositatem laterum tollit: ante cibum ⁊ post cibum da. ℞. spice: casie: masti. gariofi. cinamomi: assari. ana. ʒ. j. cardamomi minoris ⁊ maioris: croci: sandalorum citri. cubebe: costi: macis: gallie musca. zinzi. maratri: anisi. ana. ʒ. ß. nucis musca. ligni aloes: calami aroma. ana. ʒ. iiij. fac puluerem accipiēs mel despumatum: mitte tantidem citoniorum: vel malorum maziorum coque ad spissitudinem mellis: tempera cum his speciebus abas.

De trociscis. Cap. vij.

Trocisci de lacca valēt ad epatis ⁊ splenis passionem de calore ⁊ apostemate. ℞. lacce: spodij ros. absinthij zucca. eupatorij succi. ana. ʒ. iij. reubar. ʒ. iiij. squinanti. ʒ. ij. tempera cū succo maratri vel endiuie: fac trociscos. ʒ. j. ⁊ ß. da bibere cum succo predictarum herbarum ⁊ oxizaccara. Trociscus de reubarba. valet ad constipationem epatis: splenis: stomachum confortat. ℞. ro. absinthij. reubarba. ana. ʒ. iij. spodij: spice: squinanti: lacce: eupatorij succi. ana. ʒ. j. sandali citrini: croci: casie: dragaganti: masticis. ana. ʒ. ij. tempera cum succo maratri: fac trociscos. ʒ. j. da cum succo herbarum predictarum ⁊ oxizaccara. Trocisci de aniso valent ad frigiditatem splenis: epatis: stomachi: ⁊ ventositati hypocondrie. ℞. anisi ro. maratri. ana. ʒ. vij. liquiri. ʒ. vj. succi liquiri. squinanti: lacce: masti. spice. ana. ʒ. viij. eupatorij. ʒ. iij. costi: casie: assari: absinthij: spodij. ana. ʒ. ij. tempera cum succo apij: fac trociscos. ʒ. j. ⁊ ß. da cum succo herbarum. Trocisci de absinthio valent ad dolorem epatis: ⁊ stomachi oppilationem soluūt. iuuāt febrem phlegmaticā. ℞. absinthij maratri anisi ro. amigda. amara. ana. ʒ. iij. assari: spice: squinanti apij se. ana. ʒ. ij. reubar. succi eupatorij. ana. ʒ. j. tempera cum succo endiuie: ⁊ fac trociscos. ʒ. j. ⁊ da cum succo herbarum. Trocisci de eupato. valent ad stomachum: epatis oppilationem aperiūt: rigorem phlegmatice febris mitigāt. ℞. absinthij: squinanti: succi eupatorij: rose maratri: masticis. ana. ʒ. iiij. anisi: dragaganti: sandali citri. spodij. ana. ʒ. j. ⁊ ß. tempera cum succo endiuie. fac troci. ʒ. j. ⁊ ß. da cum succo endiuie ⁊ oxizaccara. Trocisci de rosis cōfortant epar ⁊ stomachus. ℞. rosarum. ʒ. x. liquiri. ʒ. vj. squināti: spice: maratri: spodij: dragaganti. ana. ʒ. ij. tēpera cum succo endiuie trocis. fac. ʒ. j. da bibere cum succo herbarum vel maligra. Trocisci de spodio valent febribus acutis de calore epatis: ⁊ ad continuam sitim. ℞. rose. ʒ. vj. spodij se. portu. succi liquiri. ana. ʒ. ij. dragaganti: amidi. ana. ʒ. j. zuccara. ʒ. iiij. tempera cum succo psilij. fac trociscos. ʒ. j. da bibere cum succo maligra. Alij trocis. de spodio laxatiui. i. aperitiui valent ad veras tertianas: sitim: calorem epatis ⁊ stomachi: ⁊ sunt Jo. da. ⁊ sunt in libro quem intitulauit ꝑperatum. ℞. spodij: rose: croci. ana. ʒ. iij. amidi: dragaganti: gūmi arabi. scariole se. citruli cucurbi. cucumeris: melonis: olium mūda torum: se. portu. ana. ʒ. j. ⁊ ß. tempera cum succo citoniorum: et aqua rosa. fac trocis. ʒ. j. ⁊ ß. Trocisci de camphora refrigerant incensionem epatis: calorem acutam febrium. ℞. ro. ʒ. iij. gummi arabi. dragaganti: spodij. ana. ʒ. iiij. se. cucumeris citru. portula. ⁊ liquiri. ana. ʒ. viij. croci: ligni aloes: camphore. ana. ʒ. j. tempera cum succo psilij facto cum aqua ro. fac trocis. ʒ. j. Trocisci de berberis valent ad cōstipationem splenis: epatis in initio hydropisis cum calore. ℞. berberis. ʒ. vij. rose et spodij: lacce: croci. ana. ʒ. v. sulphuris spice gariofi. squinanti. ana. ʒ. iij. reubarb. maratri sandalorum. ana. ʒ. iij. cuscute. ʒ. v. fac trocis. ʒ. j. da bibere cum succo maratri ⁊ endiuie cum oxizaccara. Alij similiter valēt febribus acutis: siti. apostematibus epatis ⁊ stomachi. ℞. berberis. ʒ. iij. ros. ʒ. xij. māne: liquiri. se. cucumeris: spodij: spice: masti. eupatorij succi. ana. ʒ. ß. reubar. lacce: croci. ana. ʒ. j. tēpera cum visco psilij. fac trociscos. ʒ. j. da bibere cū succo maratri. Trocisci de viol. mitigantes incensionem de cholera ru. vt neque epar: neque stomachum pūgat: soluūt calidissimam naturam: ⁊ qui abominati sunt medicinam. ℞. viole. ʒ. iiij. rose. zuccare. ana. ʒ. ij. spodij. succi liquiri. se. portula. sanda. citri. ana. ʒ. j. ⁊ ß. draga. se. cucumeris: masti. scamonee. ana. ʒ. ij. fac trocis. da bibere cum siruppo prunorum: vel apozimate de māna casie. vel oxisenitis. Trocisci de sandalis valēt febribus ⁊ siti: nimio calori epatis ⁊ stomachi: linguę siccitati. ℞. rose spodij: zuccare. ana. ʒ. iij. sandalorum: citri. al. ⁊ ru. se. portu. succi liquiri. se. cucumeris citruli: camphore: draga. ana. ʒ. j. ⁊ ß. tēpera cum visco psilij. fac trocis. cum aqua ro. da bibere cū succo maligra. vel cucumeris: vel apozimate oxisenitis: vel casief. ⁊ mane. Qui sunt calidissimi ⁊ ventres eorum ꝓpter calorē stiptici: accipe medietatem huius cōfectionis ⁊ iunge scamonee assate. ʒ. ß. dans bibere cū succo prunorum vel vio. Alij trocis. laxatiui valent ad dolorem epatis ⁊ ictericie: acumini cholere ru. incensioni nimie: apostemati sanguinolēto. ℞. rose: spodij: sandali citri. absinthij. ana. ʒ. v. reubar. squinanti: spice. ana. ʒ. ij. scamonee succi eupatorij: succi liquiri. ana. ʒ. ij. tempera cum succo maratri: fac trocis. dans bibere. ʒ. j. cum succo herbarum ⁊ oxizac. ⁊ hec de trociscis sufficiant.

De pilulis. Capitulū. viij.

Pilule de aromaticis Jo. dama. valent ad dolorem stomachi de phlegmate: mundificāt stomachum de humoribus grossis putridis a cerebro ad ipsum descendētibus: da. ʒ. iij. ieiuno cū aqua ca. ℞. calami aromatici: cinami: cubebe. nucis musca. macis cinamomi spice carpobal. squinanti masti. asari gariofi. ana. ʒ. j. croci. ʒ. iiij. ⁊ ß. fac coquere oēs istas species. in. xij. libris aque vsque ad tertiā partem: cola superaddēs. ʒ. xviij. aloes. ʒ. vj. ʒ. myrrhe: oīa puluerisa ⁊ ad soles dimitte: semper que moue donec possint formari pilule. Alie eiusdem valentes ad dolorem epatis: ⁊ ad hydropisim. ℞. hierepi. succi eupatorij: mirobalano. citrino. ana. ʒ. iij. turbith. ʒ. iiij. lacce. ʒ. ij. reubarba. carpobalsa. spice. ana. ʒ. j. ⁊ ß. anisi: apij: squinanti. ana. ʒ. j. tempera cum succo solatri. da. ʒ. ij. cum aqua calida. Alie valent ictericis ⁊ eijciende putredini de stomacho ⁊ epate: constipationem splenis aperiūt: caput mundificant. ℞. hierepig. ʒ. vij. absinthij. ʒ. v. reubar. ʒ. iiij. squinanti. ʒ. iij. spice: scamonee. ana. ʒ. ij. cum succo apij tēpera dans. ʒ. ij. cum aqua ca. ieiuno. Alie de libro ꝑfectionis Johā. da. valent diuturnis febribus de diuersis materijs: dolori epatis in initio hydropisis. ℞. succi absinthij: miroba. citri. succi eupatorij: aloes: croci: masti. reubarb. lacce: anisi: fumiterre: hierep. equale pōdus: tempera cum succo solatri. da. ʒ. j. de nocte. Alie de euforbio valent ad purgationem aque citrine: et omni materie hydropisis: ⁊ ad dolores dorsi: ⁊ podagrā que de frigida fit materia. ℞. eufo. ʒ. ij. fustis tithimalli. ʒ. j. armoniaci: serapini: opoponacis: bdellij: apij: se. petrosili. meu: spice: casie: anisi: masti. ana. ʒ. j. fac puluerem: ⁊ frica cum amigdaleo: tempera cum succo solatri vel maratri. da. ʒ. j. Pilule de serapino purgātes aquam citrinam: valet ad dolorem stomachi: dorsi: ventositatem intestinorum: ylijs dolores de frigore. ℞. serapini: turbith: fustis tithimalli. ana. ʒ. ij. apij: bdellij: anisi: maratri: kebuli. ana. ʒ. iij. aloe. ʒ. ij. armo. opoponacis: ase. cinamomi. ana. ʒ. j. tempera cum succo calamenti faciens pilulas. da. ʒ. j. ⁊ ß. vel. iij.

De pulueribus. Cap. ix.

Puluis purgās aquā citrinā: apostemata dissoluens: epar cōfortans. ℞. absinthij: turbith: serapini. ana. ʒ. v. apij: se. petrosili. maratri: anisi: picos. ana. ʒ. ij. scamonee: tithimalli fustis: masti. squināti cinamo. ana. ʒ. j. fac puluerem: dans cum succo maratri. Alius valēs ad frigiditatem epatis: emorroydas: corruptiones stomachi: ⁊ ad mutationē coloris. ℞. masti. gariofi. casief. rose: asari. ana. ʒ. iij. cimini: maratri: anisi: absinthij. ana. ʒ. ij. cardamomi: cinamomi manne: squinanti: se. basiliconis. ana. ʒ. j. ⁊ ß. fac puluerem frica cum amigdaleo. ⁊ zucca. quātum omnes alie species. da. ʒ. iij. cum aqua ca. ieiuno. Alius purgās aquam citrinam: et valens humide nature passioni colice de viscoso phlegmate ⁊ ventositati. ℞. serapini: tithimalli fustis: apij se. equale pōdus: fac puluerem: ⁊ da. ʒ. ij. vel. iij. cum aqua calida. Alius valens ad frigiditatem stomachi: ⁊ indigestibilitatem fastidium: extremitatem: inflationem ventris: oppilationem epatis ⁊ splenis aperit. ℞. zinzi. ʒ. ij. origani. masticis: thuris: carui: cimini. piperis. ana. ʒ. iij. maratri: apij: anisi: dauci: ameos. ana. ʒ. j. ⁊ ß. fac puluerem: frica cum sisameleo: ⁊ zucca. quantum alie species. da. ʒ. iij. cum aqua calida vel mellicrate.

Puluis confortans epar: oppilationes epatis aperiens valet in initio hydropisis. ℞. myrrhe: costi: casie: spice: asari: carpobal. equale pondus: marathri apij scariole: se. aneti: duplum de puluere. da. ʒ. j. et ß. cum aqua calida. Si velis propter vetericiam iunge decem partes de hierapigra. da. ʒ. ij. cum aqua calida et oxizaccara. Si velis propter aquam citrinam iunge quinque partes serapini.

De apozimate. Cap. x.

Apozima de radicibus confortando valet epati: spleni: et renibus. splenis et epatis oppilationes soluit et renum humores grossos liquefacit. ℞. corti. radi. apij. ʒ. x. radicum endiuie et marathri. ana. ʒ. vj. cuscute. ʒ. v. viol. fiaben: absinthij: liquiri. capilli. vene. ana. ʒ. iij. marathri: se. anisi: apij: spice: eupatorij. ana. ʒ. j. omnia pistata coque in. iij. lib. aque ad medietatem: cola: deinde mitte mane. ʒ. xx. cassie. ʒ. xv. Item coque ad tertiam partem cum. ℥. iij. succi absinthij. deinde addito amigda. ʒ. iij. cola: et da. iij. diebus continuis. Alius de radicibus valet frigido epati: oppilationem ipsius aperit: et splenis humores grossos cum vrina educit: contra quartanas iuuat. ℞. apij radicis marathri. ana. ʒ. x. absinthij: squinanti. ana. ʒ. viij. reubar. ysopi: calamenti. ana. ʒ. iij. marathri: anisi: asari: cassie. ana. ʒ. iij. coque in. iiij. lib. aque vsque ad. ij. et ß. da. iij. ℥. et ß. cum quibusdam trocis. et amigdaleo.

De sirupis. Cap. xj.

Sirupus de squinanto valet oppilationi epatis: splenis: vetericiam hypocondrice in initio hydropisis. ℞. squinanti: absinthij: cuscute. ana. ʒ. xx. marathri: anisi: apij. ana. ʒ. x. omnia coque in. vij. lib. aque vsque ad. iij. deinde cola: et post feces suas mitte in. vij. lib. aque: et vsque ad tertiam coque: et postea cola: et aduna vtraque colamenta: et pone tantundem zuccare coquendo ad perfectionem sirupi. da. ʒ. ij. cum succo endiuie et marathri: bene cocto et colato. Alius de oxizacca. valet ad calida corporis et febres sanguinolentas: atque cholericas: prodest epaticis: spleneticis de calore. ℞. marathri radi. et endiuie. ana. ʒ. xx. emanthis ro. marathri se. anisi. ana. ʒ. x. spice: apij. ana. ʒ. v. coque: ista in. v. lib. aceti. et. iij. aque: ad medietatem: post cola mittens tantundem zuccare: et coque ad perfectionem. da. ℥. j. cum aqua frigida. Oximel valet ad frigiditatem epatis: stomachi: diuturnas febres: tumorem splenis: et duritiem viscerum. grossos humores incidit: putredinem antiquam desiccat. ℞. radi. marathri: squinanti. ana. ʒ. ij. se. anisi: apij. ana. ʒ. j. spice: masti. asari: casie: calamenti agrestis et domestici petrosil. dauci. ana. ʒ. v. gariofi. cardamomi: zinziber. ana. ʒ. iij. omnia in. x. lib. aceti. et. x. aque coque ad medietatem: cola et pone tantundem mellis cocti et despumati: coque vsque ad perfectionem sirupi. Sirupus de absinthio valet epaticis: stomaticis: grossitudini splenis: et vetericie de calore: colice: similiter oppilationem aperit. ℞. absinthij. ʒ. xx. cuscute: vio. liquiri. ana. ʒ. x. capil. ve. squinanti: prassij: marathri: anisi. ana. ʒ. v. spice: eupatorij: casie: costi: apij se. folij: calamenti. ana. ʒ. iij. coque omnia in. vij. lib. aque vsque ad quatuor: cola et mitte feces in. vij. lib. aque vsque ad. iij. aduna ambo colamenta mittens in. iij. lib. zucca. et. iij. de sapa. deinde coque: accipe in initio coctionis: cardamomi: croci: masti. cinamomi: asari. fac puluerem de omnibus: et mitte in rarum pannum: pone intra vt coquatur vsque ad perfectionem da bibere. ℥. j. cum aqua calida. Qui vult laxatiuum accipiat ʒ. iij. scamo. et ponat secundum quod oportet: da bibere laxatiuum. Sirupus de fumoterre valet incensioni cholere rub. scabiei: pustulis: oppilationi epatis aperiendo: ictericos iuuat colorem clarificat. ℞. mirobo. citri. vio. absinthij: cuscute. ana. ℥. ij. omnia coque in. viij. lib. aque vsque ad. iij. deinde cola et accipe fumiterre bene colati: zuccari quantum colature aque fuerint: et iterum coque vsque ad perfectionem dans. ʒ. ij. vel. iij. vel laxatiuum sit: si vis adde. ʒ. j. scamonee ab igne cum amigdaleo. Sirupus de yreos valet ad frigiditatem epatis: splenis: hydropisis: et ad apostema: ventositatem nimiam dissoluit. ℞. yreos. ʒ. xxx. squinanti: liquiri. calamenti: prassij. ana. ʒ. xv. spodij: tamarisci: marathri: anisi: apij: petrosel. ana. ʒ. viij. dauci: ameos: eupatorij: asari: spice: ana. ʒ. iij. omnia coque in. xx. lib. aque vsque ad mediam: et cola: et omnia colamenta aduna: deinde pone sape. lib. x. mellis. v. mitte in principio decoctione: masti. piperis lon. cinamomi: gariof. ana. ʒ. j. et ß. cum pulueriza. ita subtilissime in panno raro pone: vsque ad perfectionem coque dans post bibere. ʒ. j. cum aqua cal. Sirupus de calamento valet spleneticis stomaticis: et vniuersaliter habentibus viscera frigida. ℞. calamenti agrestis et domestici. ana. ʒ. xx. marathri apij anisi petrosel. capparis radi. dauci polij: prassij: squinanti. ana. ʒ. viij. omnia coque in. x. lib. aque vsque ad medium. cola: et pone feces in. v. lib. aque: et coque vsque ad medium colamenta vtraque coaduna ponens tantundem mellis: et in initio coquendi mitte spice: casie: asari: gariofi. cinamomi: zinziber masti. croci. ana. ʒ. j. omnia subtiliter puluerizata in pannum rarum pone: et vsque ad perfectionem coque: da. ʒ. j. cum aqua ca. Sirupus acetosus prodest calidis corporibus et febribus de sanguine vel cholera: constipationem stomachi et epatis aperit. ℞. corticis radi. feniculi: apij: et scariole. ana. ʒ. xx. ... se. feniculi. ana. ʒ. x. spice: squinanti: se. apij. ana. ʒ. v. ... in. vj. lib. aceti: et. iij. aque dulcis biduo maneat: deinde lento igne coquantur ad medium: et per saccum ... iterum ad focum cum zuccaro eiusdem quantitatis ... et sufficienter coquatur: sed vt frigidius fiat ... aquam cucurbitinam: aquam granatorum acetosorum vel ... ma. quod si. ʒ. ij. vel. iij. diagridij puluerizati in panno ligaueris et in sirupum bullientem deposueris: cholera. ru. putridam de epate et stomacho educit humores. Aliud ... aromatibus valens ad frigidam et humidam complexionem et quibus phlegma dominatur: et frigidis temporibus vel regionibus stomachum confortat: calorem naturalem excitat: ventositatem expellit: frigiditudinem renum et viscerum calefacit. ℞. mellis perfecte cocti. lib. x. aque. xxx. coque cum ... et despuma: mitte in initio coctionis: masti. croci: spice: cinamomi: zinzib. galange: casie: gariofi. cardamomi: costi: asari: piperis lon. ana. ʒ. j. et ß. omnibus simul pistatis: pone in ... pannum: et coquens ad perfectionem ad vltimum mitte. ʒ. j. vel ij. de musco: de quo da bibere ℥. j. vel. ij. cum aqua. Apozima Iohan. da. valet epaticis. ℞. folij: cuscute: absinthij: squinanti: capillorum vene. ana. ʒ. ij. prassij. ʒ. iij. camedreos: ameos ana. ʒ. j. et ß. omnia coque in aqua: et colata da bibere. Aliud valet inflatione corporis: hydropicis: frigiditati epatis et ... ℞. camedreos. ʒ. iij. prassij. ʒ. ß. succi ... ʒ. j. et ß. ... nio. siue fumiterre. ʒ. j. et ß. omnia coquantur et colata bibere da.

De yctericia. Cap. xij.

Nomen yctericie a similitudine sumptum est a mustela aurei vel crocei coloris: que media est ... in sole deserta: sed distinctio yctericie proprie constans differentijs a sui essentia sumptis: et complementis sue actionis talis erit. Yctericia est commixtio cholere et sanguinis diffundens se per omnia membra corporis cum sanguine et apparens in corporis superficie. Est autem duobus modis: aut de causa presenti et exteriori aut de precenta et interiori. De presenti causa quando ... exterius: sicut reptilium terre venenosorum ... nosa potio: consuetudo cibi et potus calidissimi sanguinem incendentia et cholericum facientia. Iracundia ... sitione infirmi et manifestatione sui. Preterea ... tripliciter diuiditur: quedam fit a natura ... in febribus cholericis diffunditur: et in superficie corporis pellitur: vnde generatur yctericia: in febribus ... salutis: et liberationis morbi ... rit: tunc est apparitio sui non ex actione ... sed potius de acumine morbi: et de fortitudine ... quantum persecutus est morbus: ... tempore ostendatur. vnde Hippo. in apho. yctericia que in febribus acutis ante. vij. dies apparuit ... dies salutes. Vel yctericia ex alia est causa, de ... epatis corrupta propter quodlibet sui morbum in ... iam dictum. vnde eius virtutes deficiunt naturales in ... actionibus suis supradictis secundum quod oportet. ... pars cholerica a sanguine diuisa: et ad fel ... neat in epate clausa: ibique multiplicata ... cum faciat. hec species yctericie ... naturalis actionis ... siue corruptionem actionis naturalis ...

maciem corporis: dolorem ⁊ grauitatem lateris dextri. Est
⁊ alia species in qua patitur fellis substa ⁊ sua virtus deficiat
solens ab epate chole. ru. trahere: nec in ipso cholera rema-
neat. vnde sanguis tingitur. ¶ Alia est de oppilatione pro-
pter apostema in vijs per quas cholera transit ad fel: vnde
fit vt ad epar redeat: ⁊ inde per totum corpus cum sanguine
se diffundat. Qz si inferior via oppilata sit: ascendit ad su-
periorem viam: que ad stomachū tendit: vnde citrinitas fa-
ciei fit ⁊ amaritudo oris: saliue siccitas: in stomacho calor
⁊ sitis: vrine color albescit: ⁊ digestionis propter ablationē
cholere eas tingentis. Si oppilatio in superiori via sit que ad
stomachum tendit: augmētatur cursus ad intestina choleri-
cus. vrina ⁊ egestio tingitur: apparet in vrina lutum rufū:
vel quasi cinnabrium: ⁊ spuma superius citrina: ⁊ egestio cor-
rupta ⁊ plurima: yctericia ex passione fellis est subita: nec
plus choleram corrumpit quāuis citrinus sit: nec epar ab
actione sua contrahitur. ¶ Iterum quarta est yctericia que
ex complexione venarum est corrupta cum vltra quātitatē
naturalem calefiant. Inde eius incenditur sanguis: qui ab
epate ad ipsas tendit: ⁊ cholericus fit: ⁊ sic yctericia gignit.
¶ Aliquando yctericia in corpore apparet nigra: que causa
defectionis splenis euenit in trahenda fece sanguinis ⁊ tur-
bulentia sui. ¶ Videntes yctericiam ⁊ eius intelligētes cau-
sam: vidēdum est si habeat febres: quas si habuerit: ⁊ icteri-
tia ante septem dies apparuerit: ⁊ antequā emineat signū
decoctionis ⁊ digestionis morbi: pessima est: ⁊ timorem mor-
tis nunciat. nec intromittēdum est de curatione sua: ⁊ si in
die cretica appareat sicut. vij. vel. ix. vel. xj. vel. xiiij. ⁊ post ap-
paritionem signum erit decoctionis: ⁊ leuitas morbi lauda-
bilis est: ⁊ salutem nūciat. ¶ Hec yctericia opz vt medicetur
cum minuentibus choleram ⁊ refrigerātibus: sicut sunt apo-
zimata de prunis: oxizaccari. malagra. succo cucurbi. ⁊ similib⁹.
Cum morbus autē incipit declinare ⁊ acumen febris extin-
guitur: choleram rub. purgemus cum succo cuscute: vel sola-
tri: vel cassiafist. ⁊ māna. demus ptisanam cum oxizac. Nu-
triamus cum cucurbi. lentibus: bliti. ⁊ similibus. cataplasma
ponamus super epar de sanda. ros. ordei farina. cataplasma
temperamus cū succo solatri: portula. Febribus cessantibus
⁊ in corpore yctericia permanente: demus infirmo succum so-
latri: marathri: cuscute cū oxizac. Trociscos de camphora: de
spodio: de sandalis: de ro. de lacca. Nutriamus perdicibus:
fasianis: pullis: oīa cum aceto coquantur: ⁊ zucca. lauemus
oculos cū aceto ⁊ succo coriādri: vel aceto ⁊ lacte mulieris.
Si febribus careat: basilica minuat in dextra manu quātū
sufficit: adiuuātibus etate ⁊ ꝯsuetudine: deinde cholerā pur-
gemus cum cassiafi. mirobal. citri. vio. cuscuta: absinthio: epti-
mis: iuiub. oxizacri. ⁊ similibus. ⁊ cū sirupis: antidotis chole-
re purgatiuis. Si aliqd phlebotomie obuiauerit ꝓpter vir-
tutis defectionē: vel frigiditatem vel etatē: dem⁹ succū so-
latri: cuscute ⁊ endiuie: atq marathri bene cocti ⁊ colati cum
oxizacca. Itē demus succos herbarū cū trociscis de lacca: de
absinthio: de eupatorio. Si calor sit nimius: dem⁹ trociscos
de spodio: de cāphora cū oxizacca. Nutriam⁹ cū cristolocina
portula. bliti. cū amigdaleo: demus ptisanam: pisces recen-
tes: pullos cū aceto ⁊ zucca. ¶ Trocisci valētes ad yctericiā
oppilationem epatis: splenis. ℞. hierepigre: absinthij: eupa-
torij succi. ana. ʒ. ij. rose: spodij: squinan. asari: folij. ana. ʒ. j. ⁊ ß.
lacce: reubar. ana. ʒ. j. croci: scamonee. ana. ʒ. ß. tēpera cū succo
endiuie. fac trocis. ʒ. j. ⁊ ß. ⁊ da. j. cū succo endiuie ⁊ oxizac.
¶ Alij trocis. valēt ictericie: cholerā naturalem purgātes.
℞. rose: absin. spodij: anisi. ana. ʒ. iij. lacce: reubar. succi eupa-
torij: marathri. ani. portula. se. squinan. ana. ʒ. j. ⁊ ß. scamonee.
dragagan. ana. ʒ. ij. croci. ʒ. ß. mānne. ʒ. ij. tempera cū succo sola-
tri. fac trociscos. ʒ. j. ⁊ ß. dans cum succo endiuie ⁊ oxizacca. ⁊
succo marathri bene cocto ⁊ colato. ¶ Confectio Io. da. si-
militer valet. ℞. lacce: spodij. ana. ʒ. ij. croci. ℈. j. reubar. quar-
tam partem. ʒ. ß. campho. ʒ. ß. omnia puluerisa dans bibere
cū apozimate de prunis vel oxizac. Si yctericia cesset de cor-
pore citrinitate in oculis remanēte: sternutationē faciamus
cum succo sicle: vel cum nigella: vel lacte mulieris: aceto.
vel oleo ro. et similibus.

¶ De passionibus splenis. Cap. xiij.

Assio splenis multum assimilatur passioni epa-
tis: patitur aūt ex trib⁹ morbox generibus: sicut
diximus ⁊ alia membra corporis pati: idest ex
mala cōplexiōe: morbo officiali: iūcture separa-
tione plurima. ¶ Splenis passio durities est
sui que in ypocundrio est sensu: quia facile potest
tangi: vnde fit vt non alia significatio necessaria sit: ⁊ cum
splen magis magnificatur: multo plus corp⁹ maceratur. Ali-
quādo splenetici vomūt sanguinem cholere nigre nitētem: et
aliqn emittitur cū egestione: aliqn eorum appetitus ad come-
stionem augmētatur: ⁊ aliqn pigritia totius corporis cū tri-
sticia ⁊ risus paruitate cōtingit ex sanguinis corruptione et
paruitate eius in eorum corporib⁹. vñ steclius vel feledius ale-
xandrinus. Splen inquit est instrumētum risus: cui⁹ actio est
turbulētiam sanguinis trahere sibi. Cum aūt virtus deficit
in turbulētiā trahēdo sanguinis: remanet in sanguine clau-
sa: ⁊ obscuricatem cū nigredine prestat. vnde p totum corp⁹
obscurus vadit: ⁊ melācholicus est: ⁊ ideo color naturalis im-
mutatur ⁊ niger efficitur. Cum aūt splen trahat sanguinis
turbulentiam: ⁊ fecem clarificet sui subiecti: necesse est vt
fit clari⁹ ⁊ tēperatius: ⁊ p totū corpus dispergatur sanguis: cuius
huius tēperamēti fit atq clarificationis aīam nō solicitam
⁊ gaudētem reddit: qd steclius intelligit cū splenem esse in-
strumētum risus dixit. ¶ Si splenis passio certificetur antequā
confortatio: ⁊ durus: sit: facilius fit in curatione ⁊ obediens
in medicamine. Quod si neglexeris donec in oppilationē vel
apostema indurauerit: durus est ad curādum ⁊ longus ad sa-
nādū. Et cum splen habet duritiem: medicari opz cum cata-
plasmate: ⁊ epithimate: ⁊ emplastris nō solum exterius: sed
fortis ad bibendum detur medicina: qz splen medicinā accipit
epate fortiorem ⁊ grossiorem. Oportet ergo cū curare incipe-
rim⁹ dolorē splenis perquiram⁹. Si significatio caloris ibi
videatur: tūc in sinistra manu venā basilicā phlebotomem⁹:
vel venam illā que inter medicū ⁊ auricularem continetur. si
tamen etate ꝓpere. adiuuemur. demus succū solatri marathri
tamarisci bene cocti ⁊ colati cum trocis. eupatorij vel de lac-
ca cum oxizac. Si nobis significatio frigide complexionis ap-
paruerit: sicut Gal. dixit: quia plurima passio splenis fit de
frigiditate ⁊ humorib⁹ grossis: oportet fortē medicinā dare et
diureticā: sicut epithimū agaricum sticados camepitheos
camedreos prassium poliū centaureā cappar. rad. absinth. et
similiter apozima fac: ⁊ infirmo ſm virtutē da. demus oxi-
mel cum succis herbarum mente tamarisci rad. mirte sal.
apij: petroselini ⁊ similia. demus etiam sirupum de yreos
calamento. antidota diarcub. dialaccam diapulca: diaco-
stum diamoscusiam. ¶ Trocisci de cappar. valent ad duritiē
splenis. ℞. cappar. rad. costi: lacce spice polij reuponticū ari-
stol. longe et ro. casie squinanti hierepig. aā. ʒ. iij. tempera cū
succo apij vel aceto fac trocis. ʒ. j. et. ß. da. j. cum succo abrotani
vel oximellis. ¶ Alij similiter. ℞. rubee polij cappari rad.
spermatis rad. squinanti nasti ⁊ sinap. yreos equali pondere
tempera cum succo tamarisci. ¶ Alij ad dolorem ⁊ duritiē
splenis. ℞. cappar. rad. absinthij asari aristol. ro. polij reu-
pontici calamenti spice costi anisi tamarisci feni eupatorij.
croci scolopendrie lacce squinanti apij prassij casie mastic.
aā. ʒ. j. ⁊. ß. tempera cum succo tamarisci. ¶ Epithima Io.
dama. et est oleum. valet ad splenis corruptionem ⁊ sui du-
ritiem ⁊ humorum grossitudinem: aperit oppilationem siue
bibitum siue inunctum. ℞. cappar. radic. ʒ. xx. corticum ci-
namomi. aā. ʒ. xv. carui tamarisci aā. ʒ. x. aque. ʒ. xxx. sambuce-
leon. ʒ. ix. coque aā suauem focum donec remaneat oleum et
cola: deinde accipe armoniaci. ʒ. ir. et. ß. et mitte in forti ace-
to die ac nocte. post mitte in mortario meum vsq quo fiat q̄si
medulla et misce cum supradicto oleo: ⁊ ibi mitte armonia-
cum coquens ad suauem focum donec admisceantur: bibat
vel vnguentum fiat. ¶ Item valet ad dolorem splenis suc-
cus tamarisci cum aceto et oximelle: ⁊ si coquatur in aqua et
misceatur cum vino valet similiter: vel accipe. ʒ. j. ⁊. ß. de rad.
et spermatibus cum aceto et da bibere. facit similiter aqua
vbi ferrum calidum infundatur. da eam bibere siue solam:
siue cum vino per. vij. dies. Quidam medici dicunt splenetī-
cū si accipiant cyphum tamarisci seu scutellam ad bibēdū vel

ad comedendum per.lx.dies splenis duritics soluitur. Itez
dicit si lac caprinum per.lx.dies in huiusmodi vase biberint
vel comederint nil habebūt splenis. Diasco.dixit.farina de
fenugreco et nitro ⁊ aceto in cataplasmate valet ad splenis
duritiem. Iteruȝ dixit. cinis ramorum vitis cum oleo rosato
⁊ aceto ⁊ ruta valet ad calidum apostema splenis. ¶ Ele-
ctuarium valens ad splenem: ⁊ ad grossos humores vento-
sitatem ⁊ emorroyd.viscerum frigiditatem: arteriarum vene-
tositatem. ℞.zinziberis: cappa.radi.tapsie polipodij: pipe.
long.liquiri.anisi.ana.ʒ.vij.galange: assari: masticis: cinamo-
mi: acori: squinanti: costi: cimini. ana.ʒ.iij.fac puluereȝ adde
mellis quātum sufficit. ¶ Emplastrum valens ad duritiem
splenis. ℞.bdellij armoniaci.ana.ʒ.x.pone in forti aceto: vt
emolliatur: deinde accipe fisameleon. ℥.iij.cere colate.℥.j.
myrrhe croci. ana.ʒ.ß.omnia cōmisce ⁊ emplastrum fiat. Si
acceperis de armoniaco bdellio thure myrrha. ana.℥.j.⁊ po-
sueris in forti aceto: deinde miscueris cū fenugreco ⁊ sinapi
farinam ordei ⁊ facies emplastrum valet similiter.

¶ De passionibus renum. Cap.xiiij.

Renes tripliciter patiūtur sicut ⁊ alia mēbra cor-
poris: de mala complexiōe: morbo officiali ⁊ sun-
cture separatione: quecūq; horum patiātur: do-
lorem nimium sentit infirmus: sicut yliū pro-
pter societatem siphac: circundantem ventrem.
¶ Differentia est inter yliū ⁊ renum dolorem. dolor re-
num stabilis est: neq; ab vno loco se mouet: ylij vero dolor p
ventrem vagatur. Iterum qui dolorem habent in renibus
sentiunt dormitationem pedis suppositi dolenti reni pro-
pter societatem dolentis renis ⁊ pedis ex nervis ⁊ venis
supra dorsum positis. ¶ Si dolor renum ⁊ defectio eorum
ex mala complexione fit: videatur si fit de calore. inde enim
incensio fit spermatis ⁊ subtilitas sui et consumptio in reni-
bus crassitiei: vrina rubea vel citrina: vnde oportet infirmo
dari lac asininum vel caprinum cum dragagāti similiter de-
tur ⁊ serum. Nutriatur cum cucurbita: portulaca: malua.
Clystere faciamus cū succo cucurbite: portula.ordei: psilio
viola.liquiri.vel cum qualicunq; horum volueris: cum oleo
viola.sisameleo: amigdaleo. ¶ Si corruptio fit ex frigiditate
sequitur ablatio cōcupiscentie libidinis: defectio dorsi: femo-
rum reparatio sicut in senioribus: vrina alba est. Cum calidis
ergo cataplasmatibus: ⁊ epithymatibus medicemur ⁊ dis-
solutiuis ⁊ dysteribus: maxime cum oleis: sicut amigdaleo
anethino camomilleo: et similiter cum butyro bouino: et her-
barum succis sicut calamenti maratri apij camomille. Gale-
nus super epidimiam. dolor enim renum inquit facillime cu-
ratur exercitijs ⁊ abstinentia abundantium ciborum ⁊ acce-
ptione diureticorum. quod vniuersale est dolori renum. Si
contingat iuuenibus propria est phlebotomia de cruribus:
et etiam fortis medicina. Qui morbus cum inueterascat nō
debem⁹ vti phlebotomia: exercitia a Ga. inuēta sufficiant.
purgant enim humorꝫ superfluitatem: ⁊ phlegmaticam dige-
runt humiditatem ⁊ membra cōfortāt: diuretica bibita phle-
gma viscosum purgāt de renibus. vñ Hippo.in apho. dolo-
rem renum post.l.annos patiētes nunq̄ curātur: q: diutur-
ne passiones senibus cōtingētes cū ipsis diu pmanebūt.

¶ De apostemate renum. Cap.xv.

Apostemata in renibus fiunt ex humoribus ad
ipsos descendētibus: vnde dolor in anchis senti-
tur ⁊ rigor cum febribus. Iaceat ergo infirmus
super sinistrū latus si doleat in dextro: ⁊ cōuer-
so. Et q̄s suspēsos ⁊ graues sentit renes ex apo-
stemate est. si nimium grauatur sanies ibi colligitur: ⁊ cito
aperitur: sanies ⁊ sanguis cum vrina egredietur. ¶ Si apo-
stema fit ex cholericis humorib⁹: nimia sitis ⁊ dolores maxi-
mi sequūtur: vrina rubea: febris acuta. Si ex frigidis humori-
bus: paruus dolor est in renibus: ⁊ febris leuis ⁊ vrina alba.
¶ Unde visis causis ⁊ significationibus in renibus aposte-
matum ad medicādum festinemus: q: renes duri sunt ad sa-
nandum: neq; virtus medicine: nisi defecta ad ipsos venit
propter longam viam. Videamus ergo si apostema fit ex ca-
lore: ⁊ tūc demus psilium cum oleo ro. ⁊ iuiub. ⁊ succa.se.cu-
cumeris mūdam.demus etiam succum solatri: endiuie: ma-

ratri coctus ⁊ colatū cum rosaū. ⁊ amigdaleo. Si ventrem
strictum habuerint: iuuat facere clystere cum vio.cederoni
ua: oleo ro. ⁊ similibus. Nutriamus cū dieta humidā que
cito digeri habeat: sicut pessana: a coitu abstineant: ab equi-
tatiōe ⁊ labore: a calidis cibis: sicut melle ⁊ similib⁹. Si ven-
ter infirmi solutus sit plusq̄ oportet: demus psiliū se.papa-
ueris.ʒ.j.⁊ ß.cum syrupo ro.vel de mirta. Demus pos tro-
ciscos qui valent in statu apostematum. ℞.dragaganti papa-
ueris: cucumeris: citruli: melonis: cucurbi.portula.se.ana.ʒ.
iij.amidi malue.se.boli.ana.ʒ.j.⁊ ß.croci.ʒ.j.tempera cum suc-
co maratri.fac trocis.ʒ.j.da bibere cum aqua rosa. Catapla-
mata mollitiua pone exterius super apostemata. ¶ Q si ex
humoribus frigidis fuerint: demus amigdaleon cum oxy-
zimate fenugre. vel de ficubus siccis est medicina digestiua
et dissolubilis. Cataplasma exterius de fenugre. ficubus
caulis ⁊ similibus. ¶ Si apertum fit apostema ⁊ sanies in-
de fluxerit: oportet festinare in solidatione vulneris. demus
ergo trocis. iam supradictos solidatiuos vulneris cum lacte
asinino. Calefaciamus dorsum cum spongia vel cataplasma-
te de ordeo ⁊ ficubus cum sapa: quia ista semper maturant
apostemata ⁊ saniem educunt. Si vulnus sit pessandum de-
rigetur cum ordeo lacte oleo rosa. Sedeat infirmus in aqua
vbi cocta sint malua ⁊ ordeum: quia ista medicina saniem
subducit ⁊ currere facit. Si sanies nimium sit grossa: demus
succum absinthij ⁊ maratri: bene coctum ⁊ colatum.post de-
tur lac asininum ⁊ tumsimum: q: habent in se vt mūdificent.
Sanie lota ⁊ vulnere mundificato permanente earsura in vri-
na: demus lac vaccinum: q: multum ad hoc valet: sue vul-
nus sit interius siue exterius. Nutriatur cum amido: gūmi
arabi.vel cum risi sure. Si saniem ablatā viderit: ⁊ vulnus
mundificatum: q̄d intelliges ex febrium mitigationibus et
ablationibus: vrine albedine: ⁊ eius leuitate ⁊ sui pruritus
ablatione: oportet infirmum nutrire cum cibis facile dige-
stibilibus: sicut lacte: ⁊ iure facto de lacte ⁊ farina ⁊ amido:
atq; iuribus grossarum gallinarum cum herbis maluis cre-
da portula.blita cucurbi.cucume.citru.melo.lactu.omnibus
coctis. hec cibaria ardorem vrine mitigant: plagas solidant.
Cum febris tota ablata fuerit: nutriatur cum carne arietis:
hedulorum pullorum piscibus fluuialibus ⁊ portio diuti-
neant a labore ⁊ affluentam quietem faciunt.

¶ De vulneribus renum Cap.xvi.

Aliquando humores calidi ⁊ acuti descēdunt ad
renes ⁊ inuiscantur in eis faciunt vulnera et
acuminibus suis. Idem faciunt humores ad ve-
sicam descendentes. Medicina eorum est equa-
lis et dieta similis: sed tamen discernenda sunt
vulnera in renib⁹ vel vesica nascētia: q: in renibus dolor sen-
titur in femoribus: vrina est sanie grossa est cōmixta: aliquan-
do cum ea exeunt minima frustula carnis ⁊ facile vrina exit.
In vulneribus de vesica sentitur dolor in pectine ⁊ perine-
eo: ⁊ angustia in vrina: post horam vrina redditur cū mi-
ctu ardore: ⁊ in vrina quasi squame ⁊ cortices sunt: ⁊ vrina est
mali odoris. Sic intelligitur de vulnerib⁹ in vijs inter ve-
sicam ⁊ penem: sicut de vulneribus illis que in renibus et
vesica. ¶ Oportet festinanter medicemur vulnera in reni-
bus. Nā si inueterauerint: non amplius poterunt curari. Re-
nes enim sunt tenere substantie in quibus si fuerit inuiscata
medicina nō recipitur: quā medicinā incipere debemus de
spongia aqua calida ⁊ oleo infuso: post fiat cataplasma. ℞.
rosas lentes mirtam pul.molendini oleum ros. ⁊ simile. De-
mus se.cucume.bolum cū lacte asinino. vulneribus
lac hāc passionem iuuat. demus se.melonis cucumeris citru-
li cucurbi.citoniu̅ malue. Quodcūq; horum in cocto-
coctum cum iuiub. in pessano vel in lacte asinino. Detur et
hec cōposita medicina. ℞.se.lini dragagan.ana.ʒ.ij.amidi.ʒ.
vj.boli gūmi arabi.ana.ʒ.j.⁊ ß.fac trociscos. Alij trocisci de
papauere valētes ad caloris incēsionem ⁊ vulnera in renibus
vel vesica. ℞.se.papaueris lini cucumeris dragagan.medul-
le tritici pondus equale: fac trociscos. Alij valent ad vulne-
ra renum vel vesice. ℞.se.citruli cucumeris cucurbi.melonis
portula. amidi boli.ana. ʒ.ß.lactu.se. papaueris
psilij.ana.ʒ.j.⁊ ß.dragag.gūmi arab.spodij mirte.se.

malue. ana.ʒ.ß.lactu. se.papaueris iusquiami psilij. ana.ʒ.j. z ß. Nutriatur cum amido amigdalico ptisano tri.rije: z simi libus. ¶ Si in vesica sint vulnera: aquam mittamus: z lac z mel: z se.citruli cum albumine oui z visco.se.citonij.psilium iuuat similiter si in argaliam mittamus cum oleo vio. z cum lacte mulieris vel asini vel albumine oui. epithima faciamus cum cera alba: z oleo ro. vel vio. dragagan. se.malue z apun gia vulturis. ¶ Aliud. ℞. cere albe: picis: butyri: axungie anseris sicce: pondus equale.

¶ De mictu sanguinis. Cap.xvij.

Sanguinis egressio cum vrina quattuor modis fit vel de apertione vene epatis rupte: vel de apertione epatis solum: vel de incisione venarum in renibus: vel de incisione venarum inter renes z vesicam. ¶ Si sanguis sine dolore exit: intelligere quod de epate fit. si rubeus fuerit z cito exierit z sine causa precedente: intendas quod de renibus vesice sunt rupte: vel ex forti saltu vel casu vel percussione: vel ex sanguinis multitudine z suo acumine cum exit purus z rubeus: sicut diximus: sed venarum ora cum aperiuntur non exit subito: maxime si parua sit earum apertio paruus z subtilis exit: z vrina apparet quasi cum sanguine mixta. Aliquando sanguis egreditur lapides in renibus habentibus: cum enim lapis transeat per vias inter renes z vesicam excoriat eas: vnde sanguis emanat maxime si lapis sit asper: aliquando de venis grossis exit vesice: sed tamen antecedit signum vulneris in vesica. dolet enim vesica z sanguis quiescit. Aliquando exeunt frusta de vesice substantia. Que cum medicari volueris: videndum est si ex epate sit. incidendum est de basilica in manu dextra: deinde subtilem dietam: precipiamus eum a labore cauere z coitu. medicina danda est in sanguinis fluxu ab epate iam dicta. Si sit de venis in renibus incisis: vel de vijs inter renes z vesicam: vel de apertione vene: similiter de basilica vena est minuendus: adiuuantibus tempore consuetudine zc. precipienda est quies: prohibenda sunt exercitia motus z coitus. Regatur cibarijs et dieta quas diximus in sanguinis fluxu ab epate: Danda sunt isti trocisci qui valent ad sanguinis micturam z saniei. ℞. se. citruli.se. melonis: cucumeris: portula. spodij: succi liquiri. ana.ʒ.vj.se.lactuce z malue gummi arabi. ro. amidi: dragagan ti: se.papaueris. ana.ʒ.iij. sicbe: ass michee: vel endiuie: se. castoniorum z acide. ana.ʒ.ij. boli: acatie. ana.ʒ.j. z ß. croci.℈.ij. pulueriza tempera cum succo arnog. fac trociscos: da bibere. ¶ Alij valentes similiter. ℞. medulle tritici balaust. ana.ʒ.ij. aluminis.ʒ.j. dragagan. se. cucumeris. ana.ʒ.iij. fac pul. tempera cum aqua ro. ¶ Antidotum valens ad sanguinis micturam z ad vulnera in renibus vel vesica. ℞. se.cucu. portu.cucurbi. ana.ʒ.x. papaue.ʒ.xv. dragagan. boli gummi se.malue. ana.ʒ.x. apij: croci. ana.ʒ.iij. pulueriza: z cum sirupo vio. tempera das in modum nucis. ¶ Trocisci. B. liquefaciunt sanguinem coagulatum de incisione venarum epatis z renum qui fluit in vesice spacium z vrine prohibet exitum: z ad sanguinem intra stomachum coagulatum qui descendit de fluxu sanguinis narium. ℞. absinthij radi. maratri: se.apij: dauci: miechee: sparagi: melonis seminis: frondium rhami pondus equale: fac trociscos dans bibere cum lacte asini z apozimate de radicibus vel cicere.

¶ De lapide in renibus z in vesica. Cap.xviij.

Generatur lapis in renibus vel vesica duobus modis: vt si coquantur humores grossi z viscosi ex calore igneo in renibus in calorem extra naturam existentibus: vel si in renibus nascantur vulnera: vnde sanies efficitur: nec purgetur: sed remanens in renibus coaguletur: lapisque efficiatur. ¶ Plurimum iuuenibus lapides nascuntur in renibus: pueris in vesica: cuius collum in eis strictum est: prohibens materiam exire vnde lapis concreatur: z item vesica eorum calidior est. Maior causa lapidum in pueris est grossities vrine naturaliter grosse z ex grossitie viscosa: quia calor eorum naturalis bene digerit z excoquit. Res autem viscosa coagulatur magis z conglutinatur. In mulieribus vero raro nascitur: quia materia vnde lapis concreatur: non adunatur multis ex causis in mulieribus: quia collum vesice earum curtum est z foramina sunt larga z non multum tortuosa sunt: z minus bibunt aquam quam pueri: lapis tamen maxime nascitur quando aqua diuersa z turbida bibitur: ex qua humores grossi z viscosi ad concreandum lapidem coadunantur. ¶ Quem hec accidentia inseparabilia sequuntur. s. febris z angustia vrine: dolor continuus. Si in renibus z in ancas quasi punctura acus intolerabilis sentitur: cuius certa significatio in vrina ipsius lapidis visio. Si in vesica sit: sentitur dolor in pectine: prurigo in virga: ita vt puer eam scalpere cogatur z tenere in manibus: quod facere dolor eum cogit: z semper virga erigitur. ¶ Si lapidem medicamur: aut in vesica: aut in renibus sit perquiramus: z an corpora acutis abundent humoribus: qui prius sunt purgandi: z postea infirmo balnea assidue facienda omni die bis vel ter: egredientibus a balneo apozima de aniso vel apio: vel scariola demus z de lapide qui intra spongiam est. Ruffus etiam dicit lapidem qui intra spongiam inuenitur puluerizari debere: z cum vino dari vel cum aqua qui lapidem frangit. Demus etiam prassium cum vino: vel de apozimate de rhamno: z calamentum cum capparis radi. quodcumque horum inueniatur cum vino vel aqua detur. detur z omnia diuretica: sicut acorus: spica: calamus aro. apij se.petrosili. cassia. xiloba. carpobal. calamentum: ciperus: assarum: z ista composita vel simplicia cum succo feniculi apij: vel apozimate ciceris nigri. scorpionis combusti.ʒ.j. z ß. cum vino prodest. ¶ Antidotum Gal. ad idem valet. ℞. dauci: carpob. spice: assari: petrosili. anisi: croci: cinamo. casie: amomi: cimini: pondus equale: fac pul. adde mell. quod sufficit: abstineat se a grossis cibarijs: saturitate z multa comestione: assuefaciat post cenam vomere z corpus mundificare: z cum sirupo de absinthio: omnia consuescat diuretica: vinum non bibat nisi subtile: sapore acutum z clarum tyriacam maiorem raro demus: consuescat temperata exercitia: nec ea negligat. ¶ Si dolor permaneat nec cesset: calefaciamus cum aqua ca. z vino vbi coquantur camomilla: ruta: pultes faciamus cum farina z vino coctas: z ponantur super anchas z dorsum z pectinem: clystere faciamus de malua camomilla furfure fenugre. oleo vio. camomilleo: z similibus. Sedeant in aqua cali. sulphurea. ¶ Si in vesica sit lapis: sicut z de renibus debet medicari. quod si adeo sit magnus vt vrina exire prohibeatur: festinemus lapidem illinc de loco illo remouere: nec sanabitur nisi chirurgica incisione: z lapidis eiectione: sicut Galie. in lib. megatechni ait. lapidem auferre de via cum enea argentea siue argentea fistula: que mittatur per virgam ad auferendum de loco suo petram. Si in ore sit vesice: oportet infirmum supinum iacere: z pedes sursum erigere: z illos huc illucque mouere: vnde lapis de ore vesice remoueatur.

¶ De passione diabetica. Cap.xix.

Passionem diabeticam habent renes ex defectu contentiue virtutis. vnde semper sitiunt infirmi: nec aqua possunt saturari: quam z quantum bibunt: similiter eam mingunt: sicut videmus in canino appetitu: quicquid enim comeditur cum ferre nequeat mouetur natura z eijcit foras. sic cum retentiua in renibus deficiat non potest retineri: quam habet aquosa humiditas: necesse est ergo ad vesicam effluat. Renes enim cum humiditate exinaniuntur z mouentur: z aquosa humiditas de venis sibi attrahitur: sanguis in venis desiccatur: humiditas ab epate cum appetitiua trahitur virtute: z epar sic sugit a stomacho sicque pars a parte sibi sumit donec perueniatur ad os stomachi: vbi inde generatur sitis: cum aquam biberit: vene exeuntes epar a stomacho sibi eam appetunt: z sic vicina a vicinis quousque peruenerit ad renes: qui ex calore sui cito trahunt sibi z ex defectione sue contentiue expellunt eam ad vesicam: et inde exit cum vrina. vnde fit vt aqua nequeat saturari: nec cesset sitis. ¶ Sed si ad medicandum hanc passionem non festinetur: infirmus nimium maceratur z corpore consumitur: z venter constipatur: cito periclitatur: oportet ergo dare rem frigidam z stipticam renes confortantes z calorem extinguentem: sicut ptisanam cum sapa mirtina: vel sapa citoniorum: z cum psilio loco in aqua frigida: z oleo ro. cum oxifenitia. demus trocisc. refrigeratiuos de sandal. de spodio: de camphora: de ro. cum sirupo frigido z stiptico. Nutriamus cum frigida dieta: sicut portula. ordeo: mespil. carne hedulina pinis. studeamus vt sudet: ponamus cataplasma super renes de solatro: fronde vit. z oleo ro. z similibus: vel laminam plumbeam minutissime perforatam superponamus.

¶ De distillatione vrine: siue guttatim emissione. Cap. xx.

Virtus vesice in expellēda vrina antequā multa coadunetur quātitas: appellatur guttata vrina: quod duobus fit modis: vel quia vesica qualitatem vrine nō potuit pati: quia acuta et pōginosa: vel quia defecta sit vt grauetur antequā vrina coadunetur. Sed que ex acumine qualitatis cōtingit vrine: subsequitur ardor nimius: punctura vesice: quod duobus modis fit: vel de passione renum: vel secundum crisim in quā natura expellit materiā morbi vnde morbus fuerat: et trāsit per renes et vesicam. ¶ Quem morbum medicaturi perquiramus si ex acumine sit qualitatis: et demus frigida: sicut psilium cum oleo ro. et aqua frigida: vel dragag. et se. cucumeris. ana ʒ. j. cum oleo ro. et aqua frigida: vel spodij ʒ. j. et ß. cū aqua frigida: et sirupo ro. In virgam mittamus oleū ro. cum lacte mulieris: similiter energaliam cū oleo ro. et albugine oui. ¶ Confectio valēs ad calorem vesice et ardorem vrine atque guttationem. ℞. dragag. portula. se. cucumeris: melonis: lactuce: cucur. ana ʒ. iij. fac pul. cum oleo ro. frigidis cōdās ʒ. ij. vel iij. cū sirupo ro. Nutriamus cum cucurbi. portula. lactu. persano: et similibus. ¶ Si vrine guttatio ex defectione sit vesice: vel ex cōplexionis humiditate: demus tyriacā maiorem: atque anasiam: diaroma: et similia. Epithima supponamus pectini. ℞. oleū nardinū: castoreleon: et similia. Obsecamus cū predictis suis aromaticas spēs: vinum bibāt forte et odoriferū. ¶ Antidotū valēs ad lubricam vrinam. ℞. gallie: gariofi. cubebe: assari: masti. thuris: galāge. ana ʒ. ij. cinamomi: cassie: ciperi: ro. cardamomi maioris et minoris: piperis lon. ziniz. spice: cordumeni: pigre: pōdus equale: tēpera cum succo citonio: et da ʒ. ij. vel iij. ¶ Aliud similiter. ℞. mirobalanorum ʒ. x. beliri. papaueris al. cu. blici. ass. ʒ. x. ciperi: samine ro. succi hypoquistid. ozo: thuris masculi. bdellij: ana ʒ. v. fac pul. accipe ferrū indaicum et calefac: quod in aqua extinguas in qua fac coquere riscoracte vsque ad consumptionem: deinde cola coquēs vsque ad mellis spissitudinem: et cū ipso tempera species dās ʒ. v. cum aqua vbi infusum fuerit illud ferrum. ¶ Aliud. ℞. interioris corti. iecoris galline: thuris ciperi balaust. glādu. ana ʒ. v. nucis ʒ. iij. puluerisa, et cum oleo ro. frica et da bibere.

¶ De cōmingētibus in lecto. Cap. xxi.

Quidam ignoranter lectos cōmingunt non sentiētes: quod pueri plurimum patiuntur propter grauitatem somni et multitudinem humiditatis: naturalis quando in maiori etate contingit cum cōplexio sit humida: maxime senioribus: quia vesice corum mollica sunt propter humiditatem corporum. ¶ Quos cum medicemur: tyriacā maiorem demus cū menta et mirta in odorifero vino. Sic ruta agrestis in vino cocta et bibita iuuat. Glandes mirta: et pars equali pōdere in vino coquātur: et vinū cū oleo mirtino detur. Vesica apri vel tauri incēsa detur bibere cū aceto et aqua cū ad dormiēdum venerit. De terra chimolea accipiat: quā cum felle taurino tēperet: et virgā inungat: assuefaciat electuaria calida et odorifera.

¶ De exitu vrine. Cap. xxij.

Vrina aliquā impeditur exire de vesica vel renibus sed in iuuenibus plurimū de renibus propter calorem cōplexionis sue: pueris vero de vesica ex inordinata dieta. Quod si sit de vesica: vel ex toto aufertur: vel minoratur vrina. Totā auferri ex mortificatione est expulsiue virtutis in vesica. intelligitur: quia neque dolor: neque morbus alius in vesica sentitur: vel ex constrictione vie vrine vnde exit: vel ex vtroque sicut patiuntur constringētes vrinam aliquā diu de causa aliqua: et postea mingere nō possunt. Strictio vie vnde vrina exit de vesica: ex oppilatiōe est lapidis sanguinis re coagulati: vel grossi humoris vel saniei: vel cuiuslibet in renibus nascētis: sicut verruce: vel carnis superflue: vel propter constrictionem in vesica ex apostemate. Quod si in collo sit vesice: grauatur et dolet infirmus in illo loco habet febrem incendētem: vigilias nimias: vrine strāguriam: duritiem super vesicā cum maiori dolore et pulsatione. hoc cito mortificat nisi succurrerint medici. ¶ Si ex via sit oppilata: nihil horum est que sunt dicta: intelligitur ex preterito dolore in renibus vel vesica. Verbigratia. Si sanguinem vel saniem primus minxerit: vel scabiem in vesica habuerit: et postea vrina stricta fuerit: intelligimus sanguinem vel saniem coagulatā oppilasse loca illa. ablationis vrine minorate eadē causa que et totius: sed tū hec minoratur: illa ex toto aufertur: de quo vidēdum est vnde nascatur. ¶ Si ex defectione expulsiue virtutis in vesica: infundatur in aqua ca. et recte sedeat vt colla vesice in inferiora tēdat: precipiatur sibi vt super pectine manu fricet: postea detur sibi calida et odorifera: sicut spica: costus: cinamomum: acorus: macis: et similia. De compositis tyriaca maior: athanasia: dialacca: et similia. balneum assiduet: vbi sudet: pectinem vngat et dorsum cū oleo nardino: camelino: muscelino: calefiat de spica: squinanto: camomilla: rore: et similibus. ¶ Si strangurie ex sanguine coagulato sit vel sanie: vel pustula: medicāda sunt renum vulnera sicut dictum est: sedeat in aqua cal. dissolutiuis: electa se vngat: clisterizetur in virga cū lacte mulieris et oleo vio. Si ex apostemate sit: in initio basilica minuatur: fiat cataplasma de solatro: oleo ro. farina ordei. Intelligitur locus ex apostematis dolore grauitatis sui quā ex tactu sentit. Si passio in fortitudine sit: saphena vel calcaneo vicinā phlebotomiam: calefaciamus cū spōgiis aqua infusa: vbi cocta sint camomilla: anetum: et similia: clistericiamus in virga cū lacte mulieris: aqua ordei: axungia anatis: oleo ro. epithima faciamus de cera: ysopo: oleo nardino aut de malua: oleo ro. et axūgia anseris et galline: sedeat in aqua calida vbi mingat tēperate: vesicam cōprimat. apostema cum crepuerit detur ad bibēdum dragag. se. melonis: cucumeris: medicemur sicut vulnera renum et apostemata: non negligat aquam calidā vel epithima. Si ex lapide sit: prout diximus: debet medicari.

¶ Finitur liber quintus.

¶ Liber sextus de passionibus membrorum generatiuorum: et earum cura: et continet xx. capitula.

¶ De paucitate coitus. Cap. j.

Deus ad animalium gñis custodia creatis membra vnde essent peremda: quibus proprie virtutem indidit natura et ex qua multū delectari possent: et operari in ipsis membris. Animalibus etiā amabile fecit cū multa: concupiscentia et desiderio: et in coitu admirabilem dedit delectationē et inseparabilem vt genus eorum repararetur: ne forte abominatiōe coitus ab animalibus generatio amitteretur. Quod cū fiat: necesse est duo coire animalia: masculos. s. et feminas: quibus deus huiusmodi opera instituit vt alterum sperma emitteret: alterū reciperet: taliter cū formata sunt ad opus suum: neque meliora possent esse: neque perfectiora. Hec aliquā diuersa patiuntur vt eorum actiones immutentur: quarum particula passiōes eorum cause et significatiōes sunt dicende. ¶ Incipiamus ergo de coitu defectu: cuius virtus posita fuit in veretro naturalis et propria actio quā et alia habet membra corporis secundum naturā sui. Cū ergo homo coire cogitat: vel imaginatur subito venit ad ventrē ventus propulsus quasi sibi a corde longe et per quendā neruū intrat cōcauum qui inflat et erigit vt actionem suā explere possit: quia erigere sibi venit a corde: ex cuius mādat toti corpori ventū spūalē. veretrū recipit sperma a cerebro: desideriū ab epate. ¶ Inueniuntur etiā homines multi veretrum habētes: vnde fit vt sepe erigatur: neque tū sperma emittatur. Inueniuntur et multi habētes hoc vicium: sine inflatione veretri: a quibus sperma effluit sine voluntate et erectiōe. Reperiuntur etiā nimiū habētes concupiscentiā: qui nec erigunt neque sperma ab eis emittitur. ¶ Quod autē a cerebro perueniat spiritus sensibilis et motiuus voluntarius per neruos: et a corde virtus spiritualis et vitalis per arterias. Similiter de testiculis ad totum corpus exit virtus que in masculis est cū masculinitate: et in feminis feminationis mouēs ab ipsis nimiū calorē toti corpori propter hoc castrati nō habēt barbā: neque in multis locis pilos: et vene eorum sunt sicut vene femine: neque concupiscentiam habēt ad coitum: quia testiculi nimium calorem et virtutem porrigunt.

posi: ꝛ sunt cause gñationis ꝑmanētis: quos Gal. de principalibus dixit esse mēbris: q2 spma ibi adunatur: ꝛ mutatur: ꝛ inde ad virgā emittitur. virtus h̄o coitus nō est tēperata: nisi cuꝫ cōplexio coꝝ sit calida ꝛ hu. s̄m tēperamēta: q2 cū calore augmētatur ꝯcupiscētia: ꝛ cū humiditate spma. Si cōplexio testiculoꝝ mutetur maxime virtus coitus nō fit ꝑfecta. si calor ꝛ siccitas eis dominentur: paruum sperma ꝛ magnam ꝯcupiscētiam habēt. si frigiditas ꝛ siccitas ꝑualuerint fiet paruū spma ꝛ defecta ꝯcupiscētia. si dn̄entur frigiditas ꝛ hūiditas multū habent sperma: sed parua est ꝯcupiscētia. Arist. dixit q̄ si multos habēt pilos viri in corpe: vel multas pennas volucres: quecūq3 sint aīalia hmōi multum habent coitū: q2 multitudo piloꝝ est ex nimio calore: ꝛ multa hūiditate: et quib9 duob9 necesse est vt exerceat̄ aīa exercitē coit9.

¶ Tertiū est q̄ sua actio impleatur. s. inflatiu9 vētus: vnde antiqui medici dixerūt: vbicūq3 hec tria adunātur: siue in cibo: siue potu: siue in medicina: sperma generāt: coitum augmentāt. s. calor: humiditas: ꝛ vētositas: q2 si nō oīa: sed tm̄ duo adunētur: melius est q̄ si vnū solum habeatur. Qui h̄o hoꝝ virtutes agnouerit: bene ex duab9 siue tribus rebus cōponere poterit: quibus sperma augmētetur ꝛ coitus ꝯfortetur: sicut est cicer in quo hec tria adunātur: q2 calidū est ꝛ humidū ꝛ vētositatis gñatiuum: ꝛ multi nutrimēti: cui non necesse est aliud ad hoc opus cōmisceri. similiter frumētum coctum maxime cū medulla ossium: ꝛ similiter rape. fabe vētositatem faciunt: multum nutriūt: sed tñ frigiditati ꝑtinet coꝝ nutrimētuꝫ. Qui ꝑfectus vult esse hoc officio: mittat cū ipsis calida frigiditatem coꝝ tēperātia. Causa q̄ spma gñat est cibus: sicut recēs caro: cerebella: ouoꝝ vitella: nucꝫ pinee: et talia. Medicina sperma generans est satirion: stincus: ẓinziber: galāga: been albū ꝛ rufum: costum: croci: nasturtium vitice semen: anisum: lini semen. Est etiam quoddā ꝛ cibus ꝛ medicina ad hoc valens: sicut rapa: sparagi: eruce semen: pastinaca: daucia: ꝛ talia. ex his simplicibus medicina tanti̇dem vartēs cōponitur. ¶ Vnguētum ad eos qui spmate indigēt. ℞. baccaꝝ lauri: se. eruce: stercoris coludᷓ: piperis: satirion: croci: terebētine. an̄. ʒ. j. olei lib. ij. oīa cōmisce. lūbos ꝛ inguina punge. ¶ Item piperis satirionis stinci. se. eruce ex equo trita ꝛ cū vino potata valde iuuat ante cibū. ¶ Electuariuꝫ Ioh. da. ad forte coitū. ℞. ẓinẓi. piperis lon. an̄. ʒ. viij. se. cepaꝝ: dauci: eruce se. vitice se. anisi: lingue auis: oculi. ana. ʒ. viij. salis stinci ꝛ vmbilici eius satirionis. an̄. ʒ. xv. pinee. ʒ. xxj. fac pul. mellis addēs q̄ꝺ sufficit. ¶ Aliud valet sifr ꝛ ad frigiditateꝫ renū: ꝛ emoroydas. ℞. ẓinẓi. galāge: yringi radi. cinamo. pipis lō. se. lini. an̄. ʒ. xv. penidi: amigd. dul. an̄. ʒ. x. eruce se. dauci: anisi. an̄. ʒ. vj. cardamomi croci gariofi. piperis piretri nucis musca. macis. an̄. ʒ. iij. fac pul. adde mellis q̄ꝺ sufficit. da ante cibum ꝛ post cibum in modū auellane.

¶ Aliud valet sifr. ℞. cinamo. costi. spice: croci: marati: ẓinẓi. mēte: origani: calamēti: casie. ana. ʒ. viij. polii: pipis lon. ꝛ ni. ꝛ alb. assari: vitice semen: carui: gariofi. galāge: ꝛ yringi: radi. piretri: cardamomi: spmatis radi. ꝛ rapulaꝝ. an̄. ʒ. iij. sisami: radi. nucis sisti. amigd. pinee mūdatoꝝ penidi. an̄. ʒ. xv. mellis q̄ꝺ sufficit. ¶ Iuuat itez lac bouinū ꝛ ꝯsuetudo bibēdi spmaꝫ cinamo. gariofi. galāg. ꝛ simili9. ¶ Aliud valet sifr. ℞. se. lini: anisi: penidi: sisami: anisi: amigda. ana. ʒ. j. yringi: galan. calamēti. ana. ʒ. ß. fac pul. adde mellis quātum sufficit. ¶ Sirupus valet sifr. ℞. marati anisi eruce se. dauci croci mente calamēti: origani. ana. ʒ. xx. vue pas. c. ʒ. oīa coque in. xx. lib. aque vsq3 ad medietatem: deīde cola mitte tantūdem zuccari vel mellis: ꝛ fac sifr in finitio coctionis: mitte croci. ʒ. v. galange gariofi. piperis lon. cinamonū yringi cardamomi costi macis. ana. ʒ. j. ꝛ oīa puluerizata in pāno ligentur. ¶ Si coitus ꝑpter calorem ꝛ siccitatem auferatur ꝓhibeatur medicina oīs ꝛ dieta supradicta: ꝛ ꝑcipiatur vt accipiat lac vaccinū: pisces recētes blitim crisolocānam cucurb. ꝛ talia: clystere cū frigidis ꝛ hu. oleis succo cucurbi. vt humectetur siccitas: ꝛ calor refrigeretur.

¶ De satiriasi. Cap. ij.

Si arterie ꝛ neruī virge implēātur vētositate: necesse est virgā erigere ꝛ erectā diu ꝑmanere. q̄ si diu permaneat: neq3 residēat: sine tñ volūtate ꝛ ꝯcupiscētia coitus: passio est que porgesimos vocatur: cuius causa est vētositas inflatiua ꝛ grossa humiditas viscosa ꝛ calor moderatus. Galie. omnis inquit medicina vel dieta que coituꝫ augmētat huic passioni est nociua: cui medicādum est dando ꝯtraria vētositatem mitigātia ꝛ refrigerātia: vngamus dorsum ꝛ virgam ꝛ anum ꝛ testiculos succo solatri portula. lentiginis aque sempuiue iusquiamo lactuca oleo ro. cerusa acacia. ꝛ similibus. cingulū plūbeū renibus supꝑponatur. Accipe semen rute lactu. portula. cum succo coriādri ꝛ paruꝫ cāphore. agni casti spma idēꝫ facit. Similiter assuefaciat semper sedere ꝛ dormire super frigidam culturam. Galie. dixit: q̄ mulieres athenienses in festis suis ponūt vbi sedēt ꝛ dormiunt agnum herbam ꝑpter castitatem: quia nomen illius herbe denotatum est a castitate. Iaceant in latere ꝛ non supini. dorsum eīn cum calefiat: arterie ꝛ nerui necesse est calefiant: et calor ad virgam veniat: et ex desiderio coitus eam moueat. Item opium iuuat ꝛ camphora cum oleo ro. temperata ꝛ virga inde vncta.

¶ De gomorrea. Cap. iij.

Sperma sine voluntate ꝛ concupiscentia vel delectatione exiens ex defectione fit virtutis contentiue que in vasis est spermatis: ꝛ hoc sine erectione fit: vel ex passione valdꝫ spermatis: sicut spasmo quo virtus expulsiua mouetur: vt sperma foras eijciatur: sicut in epilepticis videmus q̄ꝺ cum erectione efficitur. ¶ Iterum vel est ex spermatis quātitate: vel ex eius qualitate. Ex quātitate si multiplicatuꝫ vel augmētatum vasa impleat. Ex qualitate si i calore qualitatiue mutetur: ꝛ in liquiditatem ꝛ aquositatem. ¶ In medicādā hmōi passione cum frigida nutriamus dieta: sicut lactuca portula. crisolocāna bliti cucurbi. citrulis cucumerib9 melonibus: ꝛ cibus frigidis ꝛ hu. vel frigidis ꝛ sic. vt sumach: aceto ꝛc. vngamus dorsum ꝛ virgā frigidis rebus: sicut succo solatri iusquiamo oleo ro. portula. litargiro cerusa: culcitra semper sit frigida: herbe frigide in domo ponēde. Accipe farine glādium cum acerbo vino omni die: similiter lactuce se. cū succo portula. accipiat. ¶ Aliud. ℞. se. balaustie se. portula. se. lactu. ana. ʒ. iij. aneti se. rute: se. arnoglo. ana. ʒ. j. ꝛ ß. fac pulue. da bibere ieiuno cum aqua frigida. Ruta ꝛ iusquiamus cū sirupo de mirta ꝛ aceto ꝛ agni casti spmatis rute. ana. ʒ. ij. balaustie. ʒ. j. da bibere cū aqua. aqua semꝑ infundatur frigida. s. sup virgam ꝛ sup pudēda: ꝛ a cibis ꝛ potibus calidis sibi caueat.

¶ De effusione spmatis in somno. Cap. iiij.

Veteri nō patiūtur pollutionem: q2 vene eorum sunt stricte ꝛ hūiditate plene: neq3 calor est ꝑfectus: sed cuꝫ venīt ad etatem gñatur materia spermatis: q2 perfectio: ꝛ augmentatio: est caloris eoꝝ: veneꝗ largiores: vnde mouetur natura: vt materiā augmētatam expellat: ꝛ eam cuꝫ pollutiōe in somno euacuat: sed tñ hec pollutio que venit ex abundātia spermatis non est similis ei que ex cōcupiscentia amoris ꝑcedit: in ea eīn que ex cōcupiscētia: imaginatur animaꝑsonam amatā quasi sit vicina: vnde ad coitū mouetur natura vt pollutioneꝫ faciat. Aliquādo vero homo videt mulierem ꝛ ꝯcupiscit eam: quam cum dormit imaginatur sibi quasi cum ea dormiat: ꝛ inde pollutio venit: q2 imaginatio anime nō est nisi ex cōplexione corporis: multa enim in somnis vidēt homines cum in corporibus eoꝝ multiplicētur humores quasi in collo suo portēt res graues. si hūoribus sint exinaniti videntur sibi volitare vel ambulare ꝛc. pollutio vero non est aliud nisi q̄ cum somnus elongetur et corpora sudent. ¶ Pollutionem sepe habentes cum frigida medicina siue cibariis siue vnguentis: sicut diximus in sepe erigentibus: curentur.

¶ De apostemate virge. Cap. v.

Apostemata ꝛ vulnera virge seu pustule fiunt ex humoribus a corpore descendentibus: quod palam est sentiri: cum hoc membrum in ꝓpatulo sit intelligendum vnde nascatur: eīn ex infirmorum cōplexionibus. ¶ Si vulnera sint sine apostemate: medicemur cuꝫ cerusa litargi. ana. ʒ. iij. cucurbi pulueris memithe. ana. ʒ. j. ꝛ ß. cuꝫ oleo ro. Si humida sint vul-

nera: mittamus cortices cipressi cobustos ⁊ ematithem: sed si virga pruriat: mittamus croci ⁊ camphoram et quo facia mus clystere in virga. ¶ Et si ibi apostema videamus: cuꝫ hoc vnguento medicemur. ℞. cathimie argētee ceruse litargi. memithe. ana. ʒ. i. ⁊ ß. croci acatie balaust. ana. ʒ. ß. fac puluerem ⁊ cōfice cum oleo rosa. ⁊ cera. ¶ Aliud. ℞. cineris frondium vitis thuris. ana. ʒ. i. ceruse. ʒ. iij. tempera cum aqua et inde se vngat ⁊ postea lauet cum aqua mirtina vel marina. ¶ Aliud. ℞. albumen oui oleum ro. croci mirtam: fac vnguentum. ¶ Aliud. ℞. nitrum cinerꝭ frondium vitis: tempera cum aqua: ⁊ inde vngatur.

¶ De apostemate testiculoꝝ. Cap. vj.

Humores a corpe ad testiculos descēdētes apostema ibi facere solēt: qui si sint acuti vel calidi color rubeus vel citrinus inde erit cum ardore dolore ⁊ pulsatione. si materia sit frigida color apostematis fit talis: qualis est color corporis ⁊ sine dolore. Si vo ex percussiōe vel scissura fuerit infirmitas manifestabit. ¶ In medicādo apostema ex calore minuatur de vena basilica vel saphena: ⁊ in dorso scarificetur: ⁊ postea humores calidos cum pharmacia purgemus. deinde ad apostema redeamus cum epithimatibus ⁊ cataplasmatibus. puluerem de fronde rhāni fac cum oleo ro. apostemati imponatur: vel chimolea cū succo solatri ⁊ croco: vel farina ordei cocta cum melle ⁊ aqua: vel etiam fabe cuꝫ vino cocte. ¶ Cataplasma valēs ad apostema calidū in testiculis. ℞. rose viole sandali rubei ⁊ albi. ana. ʒ. iij. malue radi. ⁊ eius seminis. ʒ. v. memithe. ʒ. iij. tempera cum succo solatri ⁊ oleo ro. ¶ Si ex frigore fit apostema: ponamus vuā passam mūdatam: ⁊ ciminum ⁊ fabas coctas: vel mellilotum cum sapa cocta: vitellum oui: farinā tritici. ¶ Cataplasma valēs similiter. ℞. baulastie fabe farinate ⁊ ciceris camomille. ana. ʒ. vj. thuris: croci myrrhe acatie cimini. ana. ʒ. i. ⁊ axūgie renum caproli cere sisameleon medulle bouine vitellum oui: fac vnguentum. farinam ordeacei in melle coctā superpone. ¶ Si autem rubeāt nimium testiculi: chimolea cū aqua ro. liniantur: qui cū desiccati fuerint abluātur cum aqua ca. ⁊ fiat emplastrum de absinthio ⁊ ficubus tritis insimul ⁊ in pāno superpositis. valet ad hoc vua passa: cum cimino ⁊ melle: ⁊ farina fabe trita ⁊ super linteum inducta testiculorū tumorem in pueris maxime sanat.

¶ De vulneribus testiculoꝝ. Cap. vij.

Vulnera in testiculis deuenientia si sint calida sic sunt medicāda. Accipiatur chimolea cū aqua et acatia ceruse cū oleo ro. litargi. cathimia argentea oleū ro. ⁊ supponātur. ¶ Vnguentū valēs ad pruriginem in testiculis ex cholera ru. ⁊ sanguine adusto. ℞. medulle bouine. ʒ. ß. olei rosa. ʒ. i. ceruse. ʒ. vj. sulphuris extincti. ʒ. i. cere. ʒ. ß. acatie se. rosaꝝ. ana. ʒ. ß. fiat vnguentum. ¶ Aliud valēs similiter. ℞. ceruse. ʒ. vj. sulphuris viui. ʒ. ß. opij. ʒ. i. tempera cū aceto. ¶ Si testiculi ex sudore sint vulnerati: fac vnguentum de alumine ⁊ galla ⁊ desup iniice. ¶ Si fissuram habuerint: accipe thus minus. rhānum cum oleo ro. ⁊ oui vitello: ⁊ fac vnguentum.

¶ De ruptura siphac. Cap. viij.

Omnis crepatura in pelliculis ventris ⁊ testiculoꝝ existens circundatoriis est ex motu forti: sicut si post saturitatem graue tollatur pōdus: vel fortiter tussiat: seu alte vociferetur: vel post saturitatem coeat seu luctetur vel pter subitā humiditatē: vnde ⁊ membrū lubricum fit: ⁊ sic locū suum dimittēs: ⁊ aliū nō suū accipiēs: vnde ⁊ pellicula illius loci est fissa. s. ita qꝫ si neruus crepuerit nō solidatur. ¶ Sed tū quedā crepatura est leuior altera: q̄ cuꝫ incensione curatur ⁊ ad dilatationem retardatur pter colligātiam extremi nerui seu pellicule: qḋ maxie ꝯtingit in pueris plusq̄ in aliis etatibꝰ. Itē preciendū est ne saturēt se neqꝫ coeāt vel laborēt seu se moueant: ⁊ sup illā crepaturā plumbū concauū cum acatia semper apponāt ⁊ ligēt cum plūbo [illegible] pleno: subtus plumbum vngamus vnguētis dissolutiuis ⁊ expulsiuis ventositatis sicut aloe myrrha thure lino acatia succo hypoquist. bdellio vel talibus. ¶ Si vero magnificetur crepatura ⁊ aliquid illuc descēdat: erit molestissima adeo vt infirmus a motu ⁊ grauitate retrahat: etiā si fit ad medicādū dura: ita qꝫ aliquid nō possint pficere medici nisi cum solatione ventris ⁊ dissolutione siue ventositatis: sicut fiant pilule de serapino vel bdellio vel diaromate diacimino succagine. [illegible] vnguēta fiant stiptica: abstineāt se a grossis cibis [illegible] tatem facientibus. Cataplasma valēs ad idem. ℞. [illegible] thus nucem musca. cipressi frondem [illegible] colam equali pōdere tempera cū aceto. ¶ Aliud. ℞. [illegible] balaust. nucis musc. cipressi [illegible] equali pondere [illegible] thuris myrrhe croci sarcocole draganti sang. draco. ana. ʒ. ß. tempera cum oleo ro. ⁊ aceto.

¶ De retētione menstruoꝝ. Cap. ix.

Menstrua mulieribus eueniūt cum etatem. xij. annoꝝ subeūt: sed tamen si festinauerint menstrua in. xij. hoc faciet natura: que sic purgat mulieribus: sicut pollutio naturalis. Causa eorum est: qꝛ corpora mulierum frigida ⁊ humida sunt: vnde de multos humores colligūt: qui cū ad inferiora descenderint cū menstruis exeūt sicut in arboribꝰ sepe videmus quarū humores cū gūmis egrediūtur. Cum ergo menstrua fiūt qꝫ ops in quātitate ⁊ tpe: purgātur humorum superfluitates: qꝫ si fiat ꝯtra in quātitate siue tempore vel si auferātur: diuersitates passionum generantur. ¶ Eorum ablatio aut est naturalis: aut non naturalis que mulieribus post. l. annos contingit: aliis in. xl. aliis in. xxx. maxime mulierum pinguibꝰ ⁊ carnosis. Ablatio accidētalis est vel ex virtute: vel ex organis vel ex materia. Ex virtute: vt si mēbris dominentur alique cōplexiones male. s. naturaliter vel accidentaliter. Ex organis propter substantiam vulue vel venarum suarum. Ex substātia vulue: vt si sit spissa ⁊ viscosa naturaliter vel accidētaliter. Ex venarum substantia si sint strictis: sicut pinguibus euenit: quibus venarum ora sunt constricta naturaliter vel accidentaliter: sicut ex oppilatione que nascitur eis ex humoribus grossis ⁊ viscosis. De materia sui quātitatem vel qualitatem vel ex motu suo. De quātitate si sit parua: q̄ paruitas vel est ex subtili dieta vel ex magnis exercitiis. Rursus mulieres se exercentes ⁊ [illegible] tes non multum habēt mēstrua: sed que quiescūt ⁊ multum comedūt ⁊ suauiter viuūt: multa indigent purgatione menstruoꝝ. Ex qualitate materie vel ex grossitudine et viscositate vel de frigiditate ⁊ siccitate: sanguis cum ingrossatus claudit vias: neqꝫ faciliter exit: similiter infrigidatus vel exsiccatus nō currit per venas facile. Ex motu materie in alia membra se mouentis: sicut et in oculum et dicitur emoptoys. vel in nares: ⁊ dr fluxus sanguinis. Rursus si quedā mulieres multū fluxum sanguinis habuerint: ⁊ quedā ab emoroydibus vel de pectore vel de venis que crepuerint multū emiserint. he oēs ⁊ similes menstrua descendentia non habent. Item menstrua auferūtur ⁊ constipantur ex continua tristicia motu gemitu timore ira: ⁊ aliis talibꝰ anime passionibus. ¶ Cum vero ablatio mēstruorum ab eis diu contingat: passionem in stomacho patiuntur repote defectionem appetitiue virtutis ⁊ abominationem: malam appetitum sunt pulueris terre carbonū laterum ⁊ similiū. Alia etiaꝫ passio sequitur maior: sicut colla doeri capitis: ⁊ oculorum dolor: generantur etiam acutas febres: vana earuꝫ pertinet nigredo vel rubedo. aliqū est sicut lauatura carnis recētis. multū enim eaꝝ corpa morbis magnis sunt apparata: sicut ptisi hydropisi manie melancholie ⁊ talibus: phlebotometur a vena media donec causa menstruorum ablata erit mot.

¶ Rursus si medicus bene intelligat causam mēstruorum ablatorum: facilior erit curatio eorū ergo vt nos medicemur auferendo res illas: vnde ablatio venire solebat: ⁊ incipiendum est a curis: fiat ergo phlebotomia de vena saphena: hoc autē in die tertia vel quarta antequā veniūt menstrua ⁊ scarificari calcaneum valet similiter: cū phlebotomemur scarificemus parum sanguinis auferatur: ⁊ in alio die fiat similiter de alio pede. Ga. in epidimia. Femina cui per. vj. menses ablata sunt menstrua facta multū macida ⁊ appetitum

lam perdiderat: quā cum vidissem trib⁹ dieb⁹ sanguinē pur
gaui: in die prima abstraxi lib.j. et ß. in scda lib.j. in tertia. viij.
℥. qđ cum fecerim paulopost figura redijt ꝓut fuerat. Simi
liter menstruis multū valet calamentū agreste et domesticū
cum aqua mellis: de qua aqua da bibere post balneū: assue
faciant balneare: et postea accipiant. ʒ. ij. de diatesseron et de
castoreo. ʒ. j. cū aqua mellis. Aliqñ dare ꝓdest hierampi. maxi
me que confecta est cū cinamomo alchymo. Demus etiā ea
que vrinam prouocent: sicut maratrū anisum ciminū apium
anetum cassiam spicā squinantum et talia. Demus apozima
de absinthio: et de radicibus: vel apozimata de fasceolo. ℥. iij.
olei nardini. ʒ. j. galbani. ʒ. ß. vel demus diamarte. ʒ. j. cū apo
zimate de sauina: et de aniso. ¶ Apozima valēs ad mēstrua
prouocāda. ℞. calamenti: sticados: petrosilini: sauine: prassij
camedreos: camepitheos: polij. ana. ʒ. iij. maratri anisi apij
ameos dauci squinanti cuscute. aā. ʒ. ij. arthemisie ysopi no
pite tuthie. aā. ʒ. ij. casie aristo. lon. gentiane bacce lauri reu
pontici. ana. ʒ. j. et ß. omnia coque in aqua et da bibere. ʒ. iiij.
¶ Aliud apozima valet similiter. ℞. rubee maioris. ʒ. vj. ma
ratri radicis apij. aā. ʒ. xv. anisi. ʒ. v. dauci. ʒ. viij. fasceoli rubei.
ʒ. xv. mastic. ʒ. v. calamenti ameos. aā. ʒ. v. omnia coque in. v.
lib. aque vsq; ad vnā da bibere. ʒ. iiij. cum amigdaleo ama
ro. ¶ Puluis valet similiter. ℞. sauine apij. aā. ʒ. x. cinamo
mi alchymi. ʒ. v. casie spice absinthij. aā. ʒ. iij. squinā. maratri
anisi. aā. ʒ. j. et ß. turbith quantū omnes alie species: fac pul
uerem cum amigdaleo amaro: da bibere. ʒ. iij. et ß. cum apozi
mate de calamento. ¶ Pilule valent similiter. ℞. serapini
ʒ. iij. absinthij turbith. aā. ʒ. iij. scamonee armoniaci oppopo
nacis seraphinos bdelij. aā. ʒ. j. et ß. casie sauine maratri anisi
apij calamenti squinanti. aā. ʒ. ß. distempera cum succo apij fa
ciens pilulas da bibere. ʒ. iij. cum apozimate de calamento.
¶ Nascale faciamus de calamento centaurea gentiana et
talibus: alumē. myrrhā tempera cum yrelco. similiter valet
nitrum absinthiū ysopus lac ficuum oui vitellum yreleon:
similiter facit elacteriū. myrrha nigella calamentū cum mel
le similiter facit: oportet vt mulier vngat vulue interiora cū
oleo ro. vel yreleone fortitudo medicine generet apostema
vel vulnera. Calefactio fo non minus est iuuamentū de ca
momilla sansuco mellilo to cassia aneto calamo aromatico
yreos calamento ruta et similibus cōpositis siue simplicib⁹
fac coquere in aqua in qua spongia infusa fit: calefactio cum
ipsa similiter iuuat: si his coctis in vase mulieri totus medi
cine fumus introeat vulue interiora.

¶ De superfluo fluxu menstruorum. Cap. x.

Fluxus sanguinis exiens cū mēstruis pluriꝫ opor
tet: vel de organis erit: vel apertis venis vulue. s.
crepatis: et tunc sanguis subito et velociter exit
rubeus et clarus: vel ex materia cum augmentet
sua quātitas ꝓpter multam suauitatē et nimiam
comestionē: vel ꝓpter qualitatē: vt si fit acuta cholerica vel
salsa phlegmatica: vel ex acumine sanguinis: quē vulua reti
nere non potest et festinat vt expellat. ¶ Si materia sit cho
lerica: color eius citrinus fit: si phlegmatica albus: si sangui
nea rubeus: hoc fit cum totus corporis corrūpitur sanguis
et descendēs ad vuluā effluit: qđ non possunt cōpati mēbra
corporis propter corruptionē sui: et malignitatē sue qualita
tis. ¶ Si augmentet fluxus iste: neqꝫ cesset: patiunt mulie
res colorū mutationes: fastidia: maciem: ydropisim: q:
epar propter hoc necesse est refrigescat et actio sua deficiat:
vnde oportet vt si augmentet: et cum extinguere velimus:
mulieres in superioribus phlebotomemus vt materia ad su
periora trahat: hoc fit si sanguis causa fuerit. Si cholera ru
bea fit: dandū est catarticū et antidotū qđ eā purgare debeat
et similiter in phlegmate: vel in cholera nigra: faciamus ca
tartica et antidota sibi cōuenientia. Deinde redeamus ad
medicinā stringentē sanguinē: sicut acatiā: corall. gūmi: mir
te sc. balaust. semi. portula. bolum: cornu cerui. cōchulā mari
nam et similia: vniuersaliter est itidem medicandū: sicut in
fluxu sanguinis de pectore: vel de aliis mēbris: cibos dem⁹
sicut perdices fasianos et similia: mulier sedeat in aqua vbi
cocta sint tamariscus cortex maligrana. galla: mirta ro. et si
milia: ventosam ponamus mamill. et sugamus cum scarifi

catione. ¶ Nascale faciamus de galla: alumine: thure: gal
lia equali pondere: tempera cum aceto. ¶ Aliud. ℞. acatiā
hypoquistid. thus yngib. acetum. ¶ Trocisci valēt similiter.
℞. balaust. conchule marine acatie. aā. ʒ. iij. san. dra. sumac
cupularū gland. viol. boli gūmi aluminis. aā. ʒ. j. et ß. succi hy
poquistid. ʒ. j. camphore canabi. aā. ʒ. ß. fac trocisc. cum succo
virge pasto. da bibere: et similiter fac nascale. ¶ Puluis
valens similiter. ℞. conchule marine cornu cerui. ana. ʒ. vj.
balaust. carab. coralli spodij ros. ana. ʒ. iij. facias puluerem et
da bibere.

¶ De suffocatione matricis. Cap. xj.

Aliquando mulieres patiunt suffocationē matri
cis: vnde earū appetitus deficit et corpus refrige
scit: sepe mulieres inde deficiūt et subtiliant: pul
sus earum paruissimus et debilissimus, aliquādo
ex toto aufertur: aliquando mulieres adeo coar
ctantur vt earum capita gemibus impleantur: vnde Ga. vi
di mulierem huiusmodi patientē que et flatum perdiderat
fere et pulsum: quasi mortua esset: neqꝫ distulit a mortua: nisi
q: parum erat in medio corporis calida: multi medicorū eā
mortuā esse putabāt. Qđ certificare volētes lanam carpina
tam rarissime acceperūt et narib⁹ apposuerūt: de cuius mo
tu eam viuere certificati: q: flatum habebat: et omne alal fla
tum habens viuit. ¶ Causa cuius passionis multitudo est
spermatis vel corruptio sui. hec cōtingūt q: diu remote fue
runt a virorum coniunctione: vnde necesse est vt augmente
tur sperma et corrūpatur: et quasi venenū efficiatur: hoc plu
rimum vidue patiuntur maxime prius maritate et parturien
tes sepissime. Similiter puelle patiunt cum ad etatem ve
niunt: neqꝫ cohabitent cum masculis: sperma enī coadunat
in ipsis: qđ expellere: sicut et masculis necesse est: hoc enī na
ture actio expetit: cum mulier habere masculum non valeat
adunatur in ea sperma: et ab ipso factus fumus ascendit ad
diaphragma: q: diaphragma et vulua coniūcta sunt: q: fo
diaphragma coniunctū est cum gula et instrumentis vocis:
suffocatio hicinde contingit. ¶ Iterum hic morbus est ex
mēstruorū ablationibus: nam si mēstrua auferant et sperma
augmentetur multoplus peioratur et maxime in autūno et
hyeme. ¶ Prima enī medicina huic morbo est machinādū
vt manus et pedes mulieris fricemus: tamen moderatius
est cum daphnico naribus apponamus abominabilē odorē
sicut castorei galbani picule lane cōbuste licinij extincti pilo
rum fumi et similiū. Inferius fumigemus cum odoriferis
fumigationib⁹: sicut aloes ligno musco costo et similib⁹: odori
fera olea ponam⁹ in vulua: sicut yreleon muscelēō camelēō
nardileon. vt sperma trahatur ad inferiora: ventosas in pecti
ne ponamus et in inguine: vngamus os vulue cū oleis odo
riferis intrinsecus et extrinsecus: demus diaciminū: cum apij
succo calamenti sirupū. hierapi. cum succo absinthij: demus
ʒ. j. de agarico cum vino odorifero: lauemus vuluam de ab
sinthio camomilla sansuco aneto calamento. Item valēt ad
suffocationē matricis. ʒ. ij. de succo iusquiami castorei piper
ris albi costi myrrhe opij. aā. ʒ. j. et ß. tempera cum vino dul
ci et da bibere.

¶ De apostemate matricis. Cap. xij.

Aliquando apostemata nascuntur in vulua multi
femina. Si ergo adsit cholera rubea: calidum ge
neratur apostema: quod tamen fit de ventositate
grossa: vel de percussione: vel de menstruorꝫ abla
tione. ¶ Si enī apostema in vulue sit prora: sequi
tur dolor cum stranguria. si in ore vulue: vmbilici et natium
aderit dolor. si in eius puppa: sequitur dolor dorsi: cōstipa
tio digestionis: dolorqꝫ sub hypocondriis. ¶ Si apostema
fit cholericū vel sanguineū: febres habet acutas: sitim et do
lorem. Si de humorib⁹ fit grossis: tumor et duricies et gra
uitas in anchis et coxis vbi opꝫ succurri. ¶ Si apostema in
vulua sit: ꝓcurandū est vnde fit: q: si ex calore: basilica vel me
diana erit incidēda et sanguinanda ſm virtutē patientis nisi
aliquid sit contrarium. Sal. mulieri in vulua apostema ha
benti venā pedū cōuenit minuere: melius enī iuuat hoc ꝙ si
in alio loco fiat. Idē dixit: in vulue passione necesse est super

manū minuere. Menstrua enim stringit sanguis detractus ad superiora corporis. Si mulier fortis sit: bis in die attrahatur sanguis. Si debilis semel: postea danda est medicina que in acuto apostemate valet: sicut succus solatri: cassiafistu. manna: medi ro. & similia. Cataplasment in primis cum repugnātibus calori & mēbra simul confortantibus: sicut portula. solatro: sempiuiua: psilio: arnogl. endiuia: oleo ros. & similibus: postea dissolutiua ponamus: sicut endiuia: oleū viol. caules: se. lini maluā: se. fenugre. axungiā anseris: galline: mellilotū: albumen oui et similia: de quibus nascarizemus siue simpliciter siue cōpositis. Diascori. dicit: spica nardi cocta in aqua valet si in ea sedeat mulier. ¶ Nascale pauli valet ad calidam vuluā et duritiē suam: & inuersationē suam & inflationē & ventositatem: accipe axungie anseris: medulle vituli: medulle cerui. an. ʒ. vj. anseris: galline: croci. an. ʒ. iiij. masti. mell. an. ʒ. ij. ysopi. ʒ. ij. & s. tēpera cū lacte mulieris & oleo ro. ¶ Si apostema sit frigidū et grossum: quod dissoluatur erit faciendū: sicut fenugre. mellilotū: se. lini: menta: sambucus: et similia sunt apponēda. epithēma faciamus & nascale similiter: demus apozima de radicibus diureti. ad bibendū: de squinan. et past. de serapino: balnea assidue et epithimata leuia: danda sunt cibaria grossa humorē nō generātia. ¶ Si certificemur saniē ibi esse collectam: ponenda sunt cataplasmata maturatiua & aperitiua: sicut de fenugre. se. lini: farina tritici: farina ordei: ficubus cū fimo colūbino coctis. Si crepuerit apostema & sanies inde effluxerit: in eneā vesicā detur lac asine & capre: se. cucumeris & melonis. Clysterizemus cū ptisano et melle in vuluā. Cōfectio vnguenti & nascalis. R. axungie anseris & galline: vituli: cere. an. ʒ. x. vitelli oui an. ʒ. v. bdellij: myrrhe an. ʒ. j. croci. ʒ. ß. ysicleos & olei nardi. qđ sufficit.

¶ De vulnere matricis. Capitu. xiij.

Vlnera in vulua generant de acutis apostematibus: et aliqū de acutis medicaminibus: vel de aborsu: que certificant ex sanie inde effluenti: et ex dolore & ex pulsatione in matrice. Si sit putrefacta: saniēs fit ex cholera nigra cum putredine horribili & ardore nimio: vnde mulieri est precipiendū: vt in vuluā ponat illa quibus vulnera mundificent: et calor extinguatur et dolor mitiget sicut succus solatri: arnoglos. oleum ro. cum albumine oui: lacte mulieris: succo portul. & similia. Demus mulieri ad bibendū catarticū de iuiub. se. papaueris: liquiri. & similia. Nutriamus cū cucurbi. portula. et similibus. Sedeat in aqua vbi cocta sint mirta: se. rose: fenugre. balaust. lentes: cortices malagra. ¶ Si vene sint corrose: demus san. draco. myrrhā: thus: bolum: croci: aristolo. lon. de quibus oībus clystere faciamus vel nascale. Similiter valet litargiri: acatia: vnde nascale fiat. valet ad pruriginē vulue: crocus: elīpdo. litargi. bacca lauri. albumen oui: oleū ro. seu clystere seu nascale fiat. ¶ Johan. dam. dicit: farina fenugre. cum sanguine anseris valet ad dolorem matricis: valet etiā lac ficuum cum vitello oui si factus inde nascale.

¶ De mollicie matricis. Capitu. xiiij.

Vlua aliqū patitur molliciē propter humiditatem nimiā: vt in loco frigido multā sessionē: siue aque frigide infusionē: his enim emollitur et a suo loco egreditur: aliqū egredit propter nimiā expulsionē in partu. Ubi medicādo ypoquisti. cipssam. vel balau. in vulua sunt ponēda. Sedeat in aq vbi cocta sint stiptica: epithima fiat cum oleo ro. et mirtino: cōmandetur obstetrici vt matricem reponat in interiora. Deinde faciamus puluerē de rebus stipticis: et desuper ponamus: sternutatiōes faciamus: que aliqū reddunt vuluā in interioribus. Diascori. merda bouina valet ad vuluā egressam si inde fumiget mulier: eadē medicina prodest que & ano exeunti prodest.

¶ De dieta pregnantium. Cap. xv.

Sicut Gal. in multis suis libris profitet: ligatio fetus in matrice est sicut ligatio fructus in arbore: fructus enim in arbore cū generat: primū debilis eē approbat: vnde facile labit: si arbor quolibet vento moueatur: vt quibus sibet aliis similibus: cum autē iam in arbore firmat: vt iam tēpus suū medicetur: ligat firmiter: & a timore cadendi remouet: cum autem iam ad maturitatē cōpleatur cadit sine vlo motu: et ab arbore separat. Similiter in vulua fetus cum sperma in vuluā incidit ligatio eiusdē debilis est. vnde si mulier patit in saltu vel in subleuatione: vel pharmacia: vel phlebotomia vel menarū fluxum emorroid. siue in collo: vel nimio corporis motu seu anime: ligatio fetus dissoluit: et de vulua facile labitur: similiter cum perfecte iam cōpletur: tēpore horum medio fortior et solidior est eius ligatio: vnde que grauidat sine nocumēto fetus aliquo modo moueatur. Oportet ergo vt in principio conceptus nullus femine ad memoriā reducat cibaria que in illo tēpore inueniri nequeant: ne fiant desiderantī et non inuentā causa sit abortiendi: si desiderent inueniēda querentis ad eā ducenda festinemus. ¶ Regat autē stomachus grauide extrinsecus cū rebus cōfortatiuis: sicut oleo nardino: masticeleon: absinthelcon et odoriferis cataplasmatibus maxime in principio cōceptus: cum vero appropinquat partui assuefaciat balneari: et vngat se mollibus oleis et nutriatur cibis mollibus. ¶ Si inflatio pedibus superuenit: oleo nardino: masticeleo ro. vngatur & aceto fumigentur crura cum aqua: postea cimolea cum aceto tēperata cruribus perponenda: pedes fumigemus cū apozimate de caulibus vel de abrotano. ¶ Si habeat appetitū inconpetenti: in gatur moderatū exercitiū: odoriferū bibat vinum: si perusa fit dieta: post cibū accipiat malagra. citonia pira. Si autem vel carbonem quesierit: dentur cicer. fabe assate: epithimata: cataplasmata odorifera et aromatica sunt apponēda pectori vel stomacho. ¶ Si humores fuerint grauitati potest: oportet pharmaciā dari postq̄ fetus quattuor mēses expleuerit et vsq ad. vij. peruenerit: hoc enim tempus est mediū inter tempora concipiendi: fetus etiā cum fortiter & perfecte in vulua ligatur tunc medicus in pharmacia dāda non formidet: quā si dederit: leuē & securā dari oportet. ¶ Si grauitatē ventositatem stomachi patiant siue vulue: oportet tēperare ad solutionē ventositatis: ne causa sit abortiū. Est autem ad hoc puluis iste vtilis: qui valet ad ventositatē matricis. R. zedoar. betonice: se. aph. an. ʒ. ij. castor. ʒ. j. ameos. ʒ. [illegible] ex puluerizā et da. ʒ. j. ¶ Antidotū valens ad dolorē matricis et ventositatē sui & grauitatē stomachi: grauidarum etiā aborsum aufert. R. se. apii: marat. ameos. iusquiami an. ʒ. iij. masti. gariofi. cardamomi: assari. an. ʒ. j. & s. cinamomi: nucis mus. casto. zedoar. betonice: aceti. an. ʒ. ß. [illegible] puluerisa & adde mellis quod sufficit. da. ʒ. j. cū vino. ¶ Aliud valens ad duritiē partus: qđ Gal. ad medium [illegible] que sunt venenosa: dixit valere. R. piperis [illegible] myrrhe: castorei: storac. an. ʒ. j. [illegible] ameos: anisi: sisameleos an. ʒ. iiij. & s. fac puluerem [illegible] ra cum vino: da bibere. ʒ. j. ß. cum [illegible] vini.

¶ De difficultate partus. Cap. xvj.

Cum mulier tempus naturale pariendi expleuerit: mouet fetus motu forti: vnde vuluā necesse est dilatari et virtute sua expulsiua fetum de se cundissa emitti. ¶ Sed aliquando grauiter pariunt: neq etiam parere possunt: quod multis fit causis: vel ex calore subito et extraneo ledēte mulierem: vel ex angustiis viarum vulue: vel ex nimia mulieris pinguedine: vel si sit fetus mortuus: neq se ad expellendū iuuerit: et quando si cōcipiat aliqua que adhuc sit paruula: et si in hyeme sit: aeris enim nimia frigiditas vulue vias constringit: in estate contigerit: calor aeris ventrē dissoluit qui fetum sic adiuuare egredi. Oportet ergo si viderimus mulierē in partu laborantem: precipiamus eam balneari in aqua vbi sint fenugre. malu. se. lini: ordeum mundū cocta sint: vngamus pectine et ventris inferiora cum oleo et dissolutiuo epithimate: demus [illegible] latera et femora cum oleis dissolutiuis: demus apozima [illegible] caram ad bibendum & capill. vene. mentam et absinthium [illegible] quibus puluere facto detur cum vino. ʒ. j. sternutationes [illegible] ciamus cum thure: ambulet per declivia loca similiter.

¶ De exitu secundine. Cap. xvij.

Postquā mulier peperit si secundina remanserit in ea expellenda oportet festinare cum sternutatione tenēdo os & nares: etiā quoqz aqua [illegible]

et postea colatū cum .ʒ.j. pulverizati se. malue: demus ad bibendum cum aqua calida et post vomere faciamus: similiter crocum pulverizatū demus cum aqua calida et vomere cogatur. Item valent ad emittendū secundinā et sanguinē a partu remanentē fumigatiōes vulue cum oculis fallorum piscium: vel vngulis equorum: vel stercore camino: sive cum cicuta: sive sinapi. ¶ Si sanguis post partū non exierit: medicetur cum medicina provocante menstrua.

¶ De sciatica passione. Cap.xviij.

Passio sciatica nascitur ex humoribus in nervū illum grossum descendētibus qui scia vocat: hec inter lacertos est coxe. ¶ Fit autē plurimū ex humoribus phlegmaticis et viscosis in concavitate coxe se adunātibus: aliquando ex humoribus sanguineis cum cholera rubea mixtis et ibidē collectis: vnde patiunt dolorē in coxis: aliquādo descendit dolor vsq ad crura et calcaneū: et vsq ad paruum pedis digitū: aliqn est in vna parte: aliquando in vtraq. si autem fit in sinistra peior et molestior est q in dextra. ¶ Si ex humoribus sanguinolentis et cholericis: sequitur nimietas doloris et cōtinuatio pulsationis et ardor et incensio: qd maxime contingit in venibus. ¶ Si ex calidis certificet esse humoribus: vena minuatur q saphena vocat de calcaneo. Si passio fit in vtraq parte: phlebotomentur vtreq vene. Gal. dixit: tantū valet hec phlebotomia vt vna die infirmus euadat. Aliqn etiā vena in medio brachij est phlebotomāda de parte infirma: et maxime in initio hoc fiat: si nos adiuuerint tēpus: etas: consuetudo et regio: postea danda est pharmacia que cholerā rubeā purgat: similiter clystere faciamus: nutriamus cū dieta caloris extinctiua: sepe balneent in aqua dulci: dentur ei pillulas de mastice et aloe: vngamus epithimatib9 frigidis. ¶ Si de humorib9 frigidis fit et viscosis: demus pharmaciam chimos illos malos purgantē: sicut pilule de hermodactil. de tapsia vel fetidan: vel demus de stomaticon: pilul. de coloquintid. theodoricon: et similia: frigidos et viscosos humores purgantia: clystere faciamus de centaurea: se. lini: fenugreco: coloquintid. et similibus. Nutriamus cum cibis bonorum chimorū generatiuis: caueant a plenitudine cibi et potus: maxime si grossi sint cibi: et ad digerendū duri: cautissime coitum vitet: maxime post cibū. cū purgabunt pharmacia: clysteri balneis: et cū corp9 mūdificatū e et de materia morbi interioris certi fuerimus: redeundū est ad epithimata exteriora et cataplasmata: vnde Costus filius luce dixit in lib. quē de iectigatione fecit: vbicunq inqt epithimata: emplastra seu cataplasmata alicui morbo (aīs mēbro) supponenda sunt vel mēbrū pāpiē eē calefaciēdū: vel materia grossa de illo dissoluenda: opz precessisse purgationē toti9 corporis cum pharmacia et phlebotomia: certificato do corpore et mūdificato et passione remanēte in vno solo mēbro ppter humores in ipso clausos: si materia alia non fuerit q eos alium de effluens augmētauerit: tunc tantū apponant epithimata et alia similia: sed si corpus plenū sit humorib9 opz vt caueāt q: multomagis attrahit ad membrū infirmū q dissoluerit. ¶ Ga. dixit: h passio si scuteravuerit opz venas incidi: et post incendi. ¶ Diascor. dixit: vidi multotiēs incendi cū stercore pecudū et multū profuit. Iterū si calefaciamus locum infirmum cum merda bouina valet. medicina calida danda est infirmo et dissolutiua: sicut tyriaca: philonii: sacrugene: diatrionpiperō et similia: fumigemus cum aqua calida vbi calamentū: anetum: camomilla: origanū: melilotū: sansucus: frondes lauri: et similia sint cocta. ¶ Pilule valētes ad arteticum dolorem ex frigidis humorib9 grossis et viscosis: et ad sciaticos podagricos et ad ventositatē neruorū. R. ammoniaci: serapini: bdellij: oppoponacis: aloes: sarcocole: assefe. cicute: apij: anisi. aā. ʒ.j. coloquintid. ʒ.ij. turbith. ʒ.iij. scamonee: acori. aā. ʒ.v. tēpera cum succo porri: et factis pillulis: da ʒ.j. et ß. vel .ij. vel .iij. sm virtutē patientis. ¶ Pilule de serapino valent similiter. R. serap. turbith. aā. ʒ.v. bdellij: apij: semi. acori. ana. ʒ.ij. sansuci: calamenti: cicute. ana. ʒ.j. scamonee: castor. spice: tapsie. aā. ʒ.ß. tempera cum succo apij: et da bibere. ¶ Pilule alie valent similiter. R. sene. ʒ.v. bdellij. ʒ.iij. serap. sarcocol. ammo. aā. ʒ.ij. mastic. acori: coloquintid. scamonee. ana. ʒ.j. et ß. calamenti: apij: seminis anisi: marathri: cicute: spice: sticados: salis armoniaci. ana. ℈.j. et ß. tēpera cum succo apij: et da. ʒ.iij. cum apozimate de nigro cicere. ¶ Epithima Io. dam. valet ad sciaticos podagricos de frigiditate vel phlegmate. R. coloquintid. ʒ.lxv. eufor. ʒ.lxv. lactis tithimalli. ʒ.xxxv. omnia terātur et in tribus libris aque ponātur p triduū et in quarto die olei veteris lib. j. mitte et suauiter coque donec due partes aque remaneant: deinde cola et mitte ad focum coquens quousq solū remaneat oleū: postea pone. ʒ.iiij. cere liquefacte et mitte eufor. bīn bene pistatū et lac tithymalli et tempera fortiter: deinde vnge infirma loca calcaneum scz et plantas pedū. Si fortius operari volueris da infirmo sero. ʒ.j. de serap. in mane inunge. ¶ Suppositoria deponentia phlegma viscosum valent ad dolorem dorsi: et ad cholericam passionē de frigiditate. R. serap. ʒ.ij. bdellij sarcocole: coloquinti. scamonee: nitri: lith: fellis taurini: myrrhe. ana. ʒ.j. tempera cum melle cocto: et fac in modum glandis suppone vnam: et postq exierit pone alteram vsq ad tertiam. ¶ Stomaticon valēs ad dolorem artetice membra frigida calefacit: similiter vesicam et renes et dura apostemata destruit. R. sisamelcon caulium. ana. ℥.j. storacis. ℥. iiij. coque suauiter vt dissoluatur storax: deinde cola et vnge. ¶ Calida epithimata ventositatem dissoluunt in membris adunatam: humores grossos digerūt et dissoluūt: membra calida faciunt frigida: fortius epithima est elacterion: post costileon: daphnileon: cicuteleon: sambuceleon: anetleō: yreleon: pyganeleon: oleum de balsamita: et similia. ¶ Si aliqua velis ad dissoluendū grossos humores et ventositatem fortiora: coque piretrum in quocūq volueris hoc: macedo. castor. eufor. bīn: cicutam: storacem: costum: calamentum et similia: quantitas horum ponendorū in his oleis. ʒ.ij. vel. ʒ. et ß. neq frequenter facienda sunt ista: cauēdū eni post mūdificationem interioris corporis ne passio peioretur et augmētetur. ¶ Sed si ex sola sit frigiditate vel membris inclusa ventositate et sine materia: valent quantocūq epithimata ibi imposita.

¶ De podagra. Cap.xix.

Podagra est dolor calcanei: et plāte pedis cum distensione nerui et pulsatione sui nascens ex malis humoribus ad calcaneū descendētibus. ¶ Qui si calidi sint et acuti: dolor nimius erit et pulsatio continua incidens calcaneū: si sint frigidi et grossi: fit grauitas nimia et extēsio et sine dolore acuto et pulsatione: non est tumor. ¶ Apostemata autem podagrice et artetice passionis non sunt tumentia: q: tumor in solis membris carnosis nascitur: et multū sanguinis habentibus: horum membrorū humiditas viscosa et frigida est nutrimentum. Iterum q: sunt carne nuda non sunt tumentia. ¶ Plurimū nascitur hec passio suauiter et quiete viuentib9 et exercitia negligentibus: vel purgationes et mundificationes corporis nolentibus: maxime cum multū comedāt atq bibant: he enī res in corpore creant humores. ¶ Si autem materia aīs natura pedes inuenerit debiles: descendent ad eos humores: membra do cum sint debilia: nō possunt eos expellere ex defectione sua: vn hec passio venit maxime principibus et suauiter viuentibus et corpora humida habentibus: maxime si multo coitu vtuntur: et cibis nimijs implētur: concatenatio membrorū calefit cum motus ad coitum fit et calor humores sibi attrahit. Item assuefactiōe coitus nerui laxantur et rumpuntur. Plante pedū et calcaneū membra neruosa esse videntur: vnde fit vt q: nō coeunt eunuchi non patiuntur hanc molestiā et si habuerint tamen raro: qd fit eis ex multitudine humorū propter inordinationem diete. Sicut etiam pueri nō fiunt podagrici nisi ex inordinatione diete et ciborum multitudine. Mulieres do non fiūt podagrice: q: non laborant in coitu: sicut masculi: et omni mense purgantur menstruis. quicquid diximus de podagricis: illud intelligendum est de arteticis. Galie. podagra inquit est passio incipiens in vere vel in estate: et sanatur in quadraginta diebus vel antea. Si in autūno et vsq ad hyemē durauerit: durum est eam curare: et quādo oportet nos eā curare phlebotomem9 eos si multū sanguinē habuerint et maxime super manū si in eis sanguinis abundātia vl chole. fit causa: q si h̃ores sint phlegmatici pharmacia phlegmat. purga

tiua sunt purgandi sicut pill. de tapsia vel hermodactil. vel de serap. Cum certificet quod materia sit expulsa: reuertamur ad pedes cum cataplasmate et epithimate cum suffumigatione: et incipiendum est cum rebus repugnatiuis et illos humores a pede expellentibus. Si calidi sint humores: psilium demus cum oleo ro. succum solatri: portula. farinam ordei: lentigines aque: cortices cucurbi. succum coriandri: albumen oui: sandal. ro. camphora et similia sunt superponenda. Si frigidi sint: succus caul. cicute: origani: et alia cataplasmata sunt superponenda, que adhuc sunt dicenda calida demus antidota: sicut sirupum scecruge. diacimini: diatrionpipereon: philonium et similia. Nutriamus cum leui dieta: et temperata inuigamus exercitia: et de hac medicina demus quam experti sumus. ¶ Pilule de hermodactil. valentes ad arteticum dolorem et podagricum de frigiditate. R. aloes: hermodactil. mirobal. citri. coloquinti. turbith: bdellii: serapini. ana. ʒ. iii. sarcocole: casto. euforb. oppopona. cicute: se. apii. ana. ʒ. i. et ß. croci. ʒ. i. tempera cum succo marathri: fac pilulas. ¶ Alie. R. hermodactil. mirobala. citri. ana. ʒ. iii. turbith. ʒ. i. et ß. aloes. ʒ. vi. tempera cum succo porri. ¶ Alie. R. sisameleos: anisi: piperis albi et lon. tapsie: zinziberis. ana. ʒ. i. et ß. agarici. ʒ. iiii. mastic. ʒ. vi. hermoda. ʒ. xx. tempera cum vino et fac pilulas. ¶ Alie. R. aloe: suc. ana. ʒ. x. serapi. mirobal. citri. bellirici: hermod. ana. ʒ. v. piperis nig. et lon. ana. ʒ. ii. et ß. asse: oppopona. ana. ʒ. i. feneci. ʒ. ii. tapsie. ʒ. ii. tempera cum succo porri. ¶ Alie. R. mirobalani: citrini: bellirici et emblici: zinziber. ana. ʒ. vi. origani. ʒ. xi. tapsie. ʒ. iii. hermodactil. ʒ. xxxiii. penidi: ʒ. xx. bdellii. ʒ. xxi. tempera cum succo solatri fac pilulas. ¶ Alie R. hermodactil. hierepig. mirobala. citri. turbith equale pondus: tempera cum succo solatri. ¶ Alie. R. coloquinti. aloes: sarcocole: serap. bdellii: euforb. scamonee: turbith: mastice: frond. basilicon: anisi. ana. ʒ. iii. tempera cum succo caul. et fac pilulas de omnibus his: da. ʒ. i. et ß. vel. ii. vel. iii. secundum virtutem patientis cum aqua ca. ¶ Cataplasma valens podagricis de calida causa: si vngant manus et pedes atque genua et vbicumque sit podagra. R. farine ordei. ʒ. x. sandal. rub. ʒ. v. acatie. ʒ. iii. mirthe: croci: apii. ana. ʒ. i. tempera cum succo solatri. ¶ Aliud valens sanguinolentis apostematibus et calide podagre. R. mirtae: farine ordei: psilii: omnia puluerisent cum succo porr. et oleo ro. temperentur. ¶ Aliud. R. citonia cum aceto cocta: farinam ordei. ¶ Diascori. dixit: opium et crocum parum cum lacte temperata: quia mitigat dolorem calide podagre apostematum. ¶ Aliud. R. simo. al. cru. memithe: farine ordei. ana. ʒ. iii. opii: acatie: croci: farine lentium. ana. ʒ. i. tempera cum suc. solatri vel coriandri. ¶ Frigidis podagricis valet scordeon cum aceto temperatum: vue passe mundate et ruta insimul pistata et commixta valent: axungia vulturis cum stercore pecudum valet. similiter et axungia caprina: radix elacterii in aceto cocta valet: et omnia epithimata et vnguenta calida valent similiter vt predicta.

¶ Finitur liber sextus.

¶ Prohemium in librum septimum: in quo primo agitur de febribus: deinde de passionibus exterius apparentibus: et earum curis. Et continet xxx. capitula.

Expletis in superiori particula membrorum interiorum passionibus: et eorum expositis curationibus secundum antiquorum nostrorum canones: prout sufficientia expetebat breuiarium: consequitur vt in hac septima particula: que finem nostro libello est impositura: dicamus quod exterius corpus patitur: et quod appareat sensibus. Licet quod cum sit exterius: tamen tum nocet interioribus: subsequenter curationes eorum secundum auctoritatem Hippo. et Ga. qui fundatores extiterunt huius artis. Incipiendum est autem a febribus ephimeris. Ga. dixit: molestiores esse omnibus aliis passionibus: quia inde interiora et exteriora patiuntur: et nocent spiritibus et animatis virtutibus et naturalibus actionibus. Igitur incipiamus ab ephimeris febribus que innascuntur spiritibus: he enim febres ex paruis nascuntur causis: et aliquorum aliarum sunt cause febrium: et nulle alie sunt cause ipsarum: vt dicemus.

¶ De ephimera. Cap. i.

Ephimera ergo febris ex calore nascitur simpliciter sine materia: et spiritus sine materia vel putredine calefacit: vnde sic vt non duret vltra vna die. Spiritus tres sunt. s. vitalis spiritus qui fundamentum est et materia caloris naturalis: animalis qui fundamentum est sensus et voluntarii motus: naturalis autem spiritus qui fundamentum est quattuor virtutum naturalium: que sunt appetitiua: retentiua: digestiua: expulsiua. ¶ Hec feb. duobus modis diuiditur: vel enim ipsa est morbus: vel accidens morbi. s. tale quod ex alio morbo consequitur. Si apostema est morbus sit ex causa morbi: [illegible] qua corpus patitur extrinsecus: sicut calorem solis estiui et venenum et frigus nimium et balnea aquarum extrinseca corpus [illegible] suis desiccantium et oppilantium: sicut vitrea aqua et aluminosa vel sulphurea. Secunda est motus nimius corporis: sicut labor et exercitia et ambulatio nimia et similia: vel motus animatus: sicut ira: cogitationes: tristitia: angustia: et similia. Tertia est consuetudo ciborum et potuum calidorum sanguinem calefacientium. Ephimera feb. que accidens est morbi alterius est sicut apostema sequens inguinis et assellarum et colli et similium. Sanguis collectus in apostemate nisi cito dissoluitur: necesse est vt [illegible] fiat. Deinde cor calescit propter [illegible] arteriarum et cordis: ex quo generatur febris ephimera: he sunt cause ephimere. ¶ Ops ergo vt vniuscuiusque earum dicamus et significationes et planissimas curationes. Intelligitur ergo feb. ephimera que est ex calore solis: quia capita corporibus sunt calidiora et nimia dolentia: et facies est rubicundissima: et aliquando patitur nimium reuma calidum et incendens. ¶ Febris propter venenum corpora magis quam capita calefacit: interiora desiccat et [illegible]: quia calor veneni desiccat humectationem corporis et nimia frigiditate: mutat colorem et aufert pulchritudinem: mutatur enim in liuiditatem et obscuritatem: et sic corpus extrinsecus refrigerat et desiccat. in capitibus grauitas cum frigiditate sentitur. ¶ Febris ex balneis aque stiptice et desiccatiue cutis duritiem et siccitatem reddit: quia illa ephimera que ex frigiditate fit [illegible] enim si manibus tangatur: apparet quasi infusa [illegible] cum maligranati corticibus. Cum autem manus in locis [illegible] aliquibus que ex impositione manus ipsius calefacit: sentitur fumus exiens a corpore acutus. ¶ Febris ex cibis et potibus calidis incendit sanguinem calore sui et spiritum naturalem qui in epate habitat: et ita calor cordis impeditur: et a corde per totum corpus reliquum diuiditur: vnde rubicundior est [illegible] in aliis ephimeris: quia vrina est colamentum sanguinis et totorum humorum: et quia calor est in sanguine: [illegible] calorem in epate. ¶ Febris ex labore corporis corpus fatigatum debile et siccum facit: in articulis nimium debilitatem: [illegible] calorem. Sudor in statu minor est quam in ceteris ephimeris: hec enim febris cum declinauerit dissoluitur cum sudore humiditatem de superficie corporis: sicut in exeuntibus a balneis. [illegible] sudore laudabili: et si non sudauerint fumus de interioribus partes corporis ascendit. ¶ Febris ex ira intelligitur ex [illegible] cunda: et egressione oculorum et velocitate motus [illegible] catione palpebrarum et fortitudine et magnitudine [illegible] aliquando color citrinatur et tremorem patiuntur: [illegible] mixta timori. ¶ Febris ex tristitia et angustia colore [illegible] uat et inquietat: colorem aufert: corpus debilitat: [illegible] liat: vrina fit acuta: he significationes angustie et tristitie sunt in omnibus angustiis qualescumque sint. ¶ Ad ergo medicus intellexerit: vnde febris ephimera sit: ad curandum est facilis: et si ex calore sit vel ex venenis: balneandus est in declinatione febris: neque in balneo debet morari: et aqua tepida et dulcis sit: post quam balneum exierit loco floreo frigido [illegible] fumorum extinctiui sunt anteponendi: sicut viole: [illegible] psilium et mirta et similia: huiusmodi sunt [illegible] cum oleo viol. tempora vnge cum oleo ro. et aceto: [illegible] da sunt capita eorum post declinationem febris [illegible] vbi viole et camomille sint cocte: si inquam [illegible] rint neque caput doleat. Si humores sint in capite [illegible] ueant hec: et quidque nares fumo huiusmodi [illegible] Demus succum maligra. cum zuccaro et cucurbi. et [illegible] et viola. Nutriamus cum mica panis lota cum [illegible] et cucurbi. portula. cucumere: lactuc. maligra. post [illegible] bris perdicibus: fasianis: et similibus. Si ex frigiditate sit febris [illegible] ponatur post declinationem febris aqua vbi camomilla [illegible]

lucus: aneti: basilicon sint cocta capite inclinato sup eorum fumum: post balneetur in aqua tepida ⁊ dulci. Moref plus in aere balnei q̄ in solio: quia calor humus aeris facit sudare: humectationē dissoluit: poros aperit. Si catarrū habuerit caueant fortiter balneari nisi postq̄ catarrus ad dissolutionem venerit vel maturationem: odores odorifera: sicut sansucum: sambucum: abrotanum ⁊ similia: calidis operiatur vestimentis: vicinos habeat carbones: focum sine fumo vt prohibeat frigiditatem. vngamus corpus vnguentis temperatis: sicut camomeleo: anetino: yrino ⁊ similibus. ¶ Si febris fit ex aquis stipticis ⁊ desiccatiuis corporis: oportet balneum prohiberi nisi post declinationē febris: scrutura impenamus in aqua vbi cocta sit camomilla: aneti: sansucus ⁊ similia: fumos horū odoret: post balnea faciamus vbi cum suauiter fricemus: ⁊ cū aqua dulci et tepida fumigemus: hoc enim cutē emollit et poros aperit: caueāt vnguenta in balneis: quia poros corporis claudūt et fumū includūt in interiora sui: temperata hunc adiuuant exercitia corpus dissoluentia et poros aperientia: vitet cutis refrigeratiua. Nutriatur cū dicta facile digestiua. ¶ Si ex calidis fit cibarijs et potib⁹: oxizaccaram demus cū succo malgra. sirupos aceto. ⁊ ro. demus post declinationē febris: demus trocisc. de spodio vel cāphora cū sirupo viol. vel ro. cataplasma supponas epati de portu. lentigine aque psilio: cortice cucurbi. farina ordei: oleo ro. et similibus. Nutriamus cū portul. endiuia: crisolocana: misceatur aqua cum sitient cū sirupo de psilio vel malogra. ¶ Si de labore fit corporis: oportet vt studeamus eius quieti et suauitati: fricemus cū suauiter cū oleo ro. et viol. balneetur cum tēperato balneo: ⁊ cū exierit vngat cū oleo rof. ⁊ viola. Nutriamus cū humidis cibarijs: sicut pull. hedul. piscium. ¶ Si febris fit ex animato motu contrarijs repugnetur: vt anima mitiget ⁊ delectet cū sermonibus ⁊ actionibus ⁊ diuersorum musicorū generibus et vidēdis diuersis rebus et odoriferis ⁊ pulchris formis. Studeamus in humectatione corporis cum tēperatis balneis: vngamus postq̄ balneum exierit cum oleo rof. vel viola. neq̄ moretur in balneo: neq̄ appropinquet coitui. Nutriatur cum ptisana: crisolocanna: portula. cucurbi. blit. febre deficiente vel discedēte: demus perdices: pullos: starnos: fasianos: vinum temperatū: odorent sandal. campho. ro. viol. vniuersaliter caueāt a desiccatiuis: ⁊ humectatiuis vtant sm etatem ⁊ cōsuetudinem sui anni et tempora et similia. ¶ Si febris fit ex apostemate inguinis vel cuiuslibet alterius loci: studeamus in medicādis apostematib⁹ que cause febris esse videntur.

¶ De causone. Capitulum. ij.

Causon est febris magnum corpori prestās incendium: cuius signa sunt hec: sitis nimia et extrema: dolor incensiuus ⁊ molestissim⁹: nature repugnatiuus: et ab initio corruptiuus ppter acumen materie vñ gñat: materia enim acuta est ⁊ ignea ⁊ cholerica in cōcauitate venarū que cordi vicine sunt adunata: maxime in venis oris stomachi: ⁊ concauitate epatis et pulmonis. Accidentia hanc febrē concomitantia sunt: calor nimius: sitis continua. ¶ Causa fortitudinis caloris in hac febre est cholera rubea intra venas: durities febris et cōtinuitas ex plurima sunt cholera in venis cordi vicinis collecta: huiusmodi generatiua est febris: cū sit venarū oris stomachi et cōtinuit ius epatis ppola: necesse est sitis cōfortetur ⁊ cōtinuet. ¶ Hec autē febris duobus modis diuidit: vnus est purus ⁊ molestissimus: alius nō purus ⁊ minus molestus. Purus et molestissimus est de cholera rubea ⁊ incēsiua: pura ⁊ acuta. nascitur vt plurimū in iuuenibus: quorum cōplexio naturaliter calida ⁊ sicca est: ⁊ maxime in estiuo tēpore: estiuum enim tēpus hanc cōfortat naturaliter ⁊ augmentat. Alius modus nō purus: neq̄ adeo molestus: et cholera rubea citrina cum humiditate phlegmatica mixta ⁊ fumo cholerico nascitur que moderata sunt vtraq̄. ¶ Cum hanc febrē molestissimam timor comitatur: oportet ab initio non negligat. Sed studeat medicus vt quattuor tēpora sua pfecte intelligat: ⁊ in vnoquoq̄ operetur sm q̄ ops. Si viderit in initio morbi q̄ natura indigeat vt purgetur ⁊ remoueat materia morbi purget morbus cū oxizacia: prunis: iuiub. cassiafist. manna:

viola. ⁊ similibus. et si quid habet contrarij: sicut defectionem virtutis et cruditatē ⁊ viscositatē materie: caueat quāto plus valeat ne in augmento morbi faciat qd disturbet naturam et impedrat a regimento morbi. Sed oportet notitiā morbi ⁊ motus in initio non fugere cum vt adiuuet naturā in regimento sue virtutis cum dicta facili ad digerendū: et in substātia laudabili: sicut ptisano cocto perfecte: panis mica cum aqua frigida bis vel ter lota. ¶ Gal. in l.b. periorisicos: innuit quomodo in acuta egritudine infirm⁹ debeat nutriri. In nutriendo inquit infirmo intentio nostra triplex est in acuta egritudine: vel enim cōsideranda est virtutis quātitas infirmi: vel tēpus infirmitatis: vt etiā qualitas morbi. Quātitas virtutis necessaria est sciri vt bene custodiat: virtus enim repugnatiua est morbi: vnde aliqñ plurimus detur cibus cum defectio virtutis ambigitur: neq̄ aliquando tempus morbi considerat. Tempus morbi consideret vt sm viciditatem status cibum ordinemus. Verbi gratia: si sit vicinus: dicta subtilissima: ⁊ aliquādo nulla dabitur. si remot⁹ grossior cibus detur ⁊ paulatim sm ordinē vsq̄ in statū subtiliabitur. Qualitas morbi est sciēda: q: omnis febris acuta liquida indiget dicta. ¶ Qui febrē habet corporis cōsumptiuam: querit habere quātitatem plurimā ciborum: ⁊ aliquādo in tempore accessionis. Et si febris nullā quietem habuerit: et infirmū nutrire necesse sit: eligenda est hora in qua sanus comedere solebat: et conueniens tempus diei est frigidum tempore aurora in qua natura est excitata: aer subtilis ⁊ clarus: febris mitigata. Quia frigida aurora calide febri repugnat. Hi sunt sermōes Gal. in dicta infirmi ordināda cū acuta egritudo fuerit: ⁊ hic apponunt cause sue actionis: q: vero ab initio vsq̄ ad finem est causon pericul. sic oportet famulari huic dicte subtili ptisano: et mica panis in aqua lota bis vel ter detur: vel quater et cum zuccaro. ¶ Si febricitās sitiat: aqua detur cū zuccaro facta vel mulsa: sugat malagrana. vuas hyemales: mollitiem cucumeris vt citrulli: vel sirupum rof. ⁊ viola. et similia. In vespere da. ʒ. q. psilij cū aqua frigida loti. ⁊. ʒ. j. sem. portula. Si autem cibum oportuerit dare: mica panis lota danda erit in vespere cum modico grasi. et hoc fiat cum mitiget febris. ¶ Custodiatur autem quāto plus potuerimus ne cibus detur cum febris augmentatur nisi cum magna necessitate cogamur. Si digestio fit stiptica cū succo cucurb. molliat: et cum manna viola. cassiafist. sirupo viola. et similibus. Qd si non valeat: suppositoriū fiat de viola. mercurialis: camomilla: lino ⁊ similibus. ⁊ si hoc non valeat: clistere faciamus de succo blitis: furfure: herba ordeacea arboreum: sicut hedera viol. malua et similib⁹. Et in augmento febris studeamus ad inanitionē stomachi quantū poterimus nisi aliquid impediat: sicut suspitio defectus virtutis in repugnatiōe morbi: tūc enim aliquantulū recreādus erit cū dicta subtili sicut ptisano: ⁊ mica panis lota: et demus parū quantum sufficiat virtuti sustentande ⁊ non plus. ¶ Si dolor capitis superueniat: oleum rof. cum aceto dandum est: ⁊ succus portula. vngātur his frons ⁊ tempora: fomentationem faciamus cum oleo viola. calcaneū et crura infundant aqua tepida ⁊ dulci: postq̄ vngantur plante pedū cum oleo viol. ligentur crura cum mollibus pannis: cataplasmabunt frons ⁊ tempora cum sandal. ro. ordei farina: cum aqua ro. temperata cum succo cucurbi. vel portula. ¶ Vigilijs infirmo ingruentibus iungendū est hoc cataplasma: sc. lactu. papaueris: que temperāda sunt cum succo lactuce. ¶ Si siccitas sit in ore ⁊ asperitas in lingua: lauentur vtraq̄ cum psilio ⁊ sc. citoniorum oleo viola. ¶ Si autem cor tremat: psilium demus cum succo cucumeris et sirup. de iulep: vel de vuis agrestibus: vel de aceto: vel de pomo citrino: cataplasmentur de sandalis: farina ordei et succo cucur. vel aqua rosa. temperatis: quod superponendū est stomacho inanito. Nutriendus est cum cucurbi. portula. lentibus mondatis. hec omnia coquantur cum aceto vuarum agrestium: amigdal. ⁊ similib. Apponantur sibi frondes mirte: salicis ⁊ similia. ¶ Hanc febrem patiētes plurimum incidunt in frenesim: que medicanda est: sicut in prima particula diximus. ¶ Similiter et tussim siccam patiuntur et sintesim: et peteriniam: que sunt medicāda: sicut diximus per sua loca singula abundanter.

De tertiana febre. Capitulum.iij.

Tertiana febris quā greci triteon vocant: nascitur ex chymis cholericis imutatis et putrefactis. Si tamē putredo fit extra venas et arterias: generatur tertiana interpolata cum rigore et tremore. Et si putredo fit intra venas et arterias concreatur tertiana cōtinua: vel causon. Reprehēdimur tamen a quibusdā obijcientibus nobis. vnde inquiūt: tertiana vel causon conueniūt vel differunt: quibus respōdebitur q̄ conueniunt in hoc q̄ materia est vna scȝ cholerici humores: et intra venas et arterias concrescūt: differunt s̄m locum vbi humores nō conueniūt. Incēsiones autem causon proprie in venis sunt vicinis cordi: maxime in venis oris stomachi: epatis atq̄ pulmonis specialiꝰ q̄ in alijs locis corporis. Incensiones autem tertiane continue in omnibus venis totius corporis equales sunt. ¶ Intelligunt autem tertiane continue esse tribus modis: vel de re naturali: vel de nō naturali: vel de re extra naturā. De re nō naturali. verbi grā: q: q̄plurimū in estate nascunt: maxime si aer calidior sit et siccior: et cōplexiones et regiones sint similes et exercitia infirmorum dum sani sunt. in labore nimio: siue fatigatione. vel de re naturali: q: plurimū nascunt illis quibus complexiones calidissime et siccissime dominant: maxime si in corpe sint macilenti: per iuuētute. xxv. annorum: vsq̄ ad. xxxvj. vel de re extra naturā. scȝ de accidentibus infirmo: et significationibꝰ medico. ¶ Cum autem hec febris de humoribus nascatur acutis et cholericis: necesse est semper vt sequatur rigor nimius: quasi pūctura spine siue acus: acuta enī illa materia sensibilibus mēbris est vicina. Et cum effluat et mēbra pungat sensibilia: acumine sui puncturā et tremorē gñat: enī in vsū nō habeat sic effluere. qđ fit si hec materia extra venas et arterias sit: proprius autem est huic febri vomitus cholericus: egestio tincta: maxime in tercia periodo: vel in quarta: vrina eorum rufa vel ignea subtilis. Sepe tamen febrem acutam inde habent: et in epate puncturā propter cholerā rubeam et sanguinis mixturā. Et si sit vera: duodecim tenet horis et dimittit. xxxvj. et in periodo finitur. vij. i. in die. xiiij. Et si. xij. excesserit horas: neq̄ die. xiiij. finiatur: intelligitur esse nō vera: hec ergo cum non sit vera: et cum alia sit mixta transit terminū predictū et diutius durat: aliquādo in autūno incipiens et in vere finiens. Et in febre hac molestissimus est genus putredinis: vnde oportet cauere ne dentur res calide: ne forte cholera rubea cum acumine suo cerebrū ascendat et apostema ibi faciat: et inde infirmꝰ frenesim incurrat: que febris timidior: est et molestior: q: cholera rubea ex mobilitate et velocitate sua cum acumine suo non patitur peccare infirmū nec errare medicū: vnde oportet medicū prouidere morbi initiū: vt si virtus infirmi sit idonea: humores furiosi et mobiles: detur pharmacia de prunis: oxisencia viol. mirabola. citri. cassiafistu. manna et similia in die interpolationis demus: et hoc s̄m virtutem et etatem: et succus maligra. et quedaȝ catartica in libro nostro iam predicta: que cholere rubee sunt purgatiua. Cauendū autem est ne in die accessionis dentur: ne forte natura impediatur in morbi repugnationibus. Detur ergo in die accessionis succus maligra. cum sirupo viola. vel ro. vel psilio: vitetur ergo cibus in accessionis temporibꝰ: vtatur in die accessionis cibis tēperatis: neq̄ etiam detur tribus horis precedētibus: sed subtētetur cum sirupo ro. vel viola. vsq̄ ad declinationē vel discessuȝ febris: deinde detur ptisanā in vespere: et panis cum zucca. lotus. Si sint stiptici: neq̄ catartica possint ab initio dari: sicut diximꝰ enī quedā nos impediant: vtpote corruptio aeris: vel defectio virtutum: demus in die interpolationis oxisenitiā: mannam: cassiafistu. sirupum viola. Si autem digestio nō humectetur: suppositoria conficiant cum mel mithe viol. scamonea: mirodinio. similiter et clysteres faciamꝰ de prunis: iuiub. vio. furfure: ordeo mundato. ¶ Custodiamus dies. vj. precedentes diem afflictionis tanq̄ dies accessionis: vt inueniantur die. vij. corpora mundificata et preparata ad obediēdum nature in morbi repugnatione: neq̄ impediatur cibo vel medicamine aliquo. Si autem infirmus in augmento febris murmuret de siti: et de siccatione labiorum et palati: demus psilium in aqua cucumeris cum sirupo viola. Similiter succus de malis grana. misceatur: aqua bibēda misceatur cum sirupo et similibus. ¶ Cessante autē febris incensione: et febris mitigato acumine: si murmuret de punctura stomachi danda est mica panis ter lota cum zucca. Nutriendus est cibis [illegible] solocamna: portula. malua: spinach. cucurbita. lactuca: que [illegible] coquantur cum amigdaleo. Ista tamen sunt facienda cum febris cessare incipiat. ¶ Si caput doleat: supra frontē et [illegible] pora ponamus oleum ros. temperatū cum [illegible] mectande sunt cum oleo ros. ¶ Siccitate capitis [illegible] sim inciderit: sternutatio fiat cum oleo ro. vel viola. cum lacte mulieris puerū nutrientis: capiti rasato imponamus [illegible] et aquam tepidā: vbi papauer et lactuce sint cocte [illegible] des et crura imponens in aqua tepida et [illegible] viola. calcanei et plante pedum vngantur. ¶ Si [illegible] vomitus mouetur: vel egestio superuenit [illegible] ne nature: non erit stringenda: sed dimittenda [illegible] infirmi id pati valeat: danda sunt mitigantia et calorem [illegible] extinguentia: sicut sirupus maligrana. vel ro. vel [illegible] ca. ponendum est in aqua bibenda spod. sandal. [illegible] et similia. ¶ Si vero egestio augmentet [illegible] tis dubitemus: ad stringendū festinemus cum [illegible] nita: trocis. de spodio: sicut diximus in diarias et [illegible] similiter si in yteriā inciderit medicabimur: sicut in [illegible] pitulo diximus. Iūgat autē medicus sue [illegible] necessitate cogetur.

¶ De sinocho et sinocha putrida. Ca. iiij.

Cum sanguis est omnibus humoribꝰ naturaliter temperatior: et sapore dulcior atq̄ [illegible] plexioni: inde et nature familiarior: [illegible] est natura materiā nutrit enī totum corporis [illegible] tamen si augmentet quātitatiue et qualitatiue [illegible] tetur: diminuitur a natura neq̄ regitur [illegible] aliquid sicut pater filiū inobedientē: remanet ergo [illegible] duus et indigestus: extenso q̄ tempore [illegible] vt putrefiat et generet febris que sinocha vocatur: et [illegible] tinua: q: sanguis naturaliter intra venas et arterias [illegible] per que sunt vie sibi ad omnia mēbra corporis. ¶ [illegible] de febribus diuidit febrē putridam duplicem: altera [illegible] putrida intra venas et arterias: altera [illegible] de priori q̄ ex necessitate continua fit: [illegible] extra venas: [illegible] terpolata. ¶ Nascitur item febris continua de puro sanguine cum intra vasa: non tamen putrescens calefiat: [illegible] propriū est inflare: q: sicut diximus de puro sanguine [illegible] tur: cuius in corde et pulmone plurima est virtus: [illegible] inflatiuus ista febris ab antiquis vocatur: q: calor [illegible] siue pulmonis est causa sue inflationis. ¶ Differt autem [illegible] scens de sanguinis putredine: et que nascitur de [illegible] litione: q: prioris febris fetet vrina: pallida est [illegible] constringi se vult magis et sepius q̄ dilatari propter [illegible] tiam nature in expellendā superfluitatē vel [illegible] dinem. Altera nulla habet huiusmodi accidentia: [illegible] eam futurā pronunciatiua antequā appareat [illegible] vitas membrorum: plenitudo corporis: rubor [illegible] ciei corporis. hec autē signa sequuntur eam: [illegible] censio: grauitas sui: tumor tēporum: egressio oculorum [illegible] sitis: et stupor assiduus: imaginatio rufa ante oculos [illegible] velox et fortis: vrina rubicunda vel [illegible] sequuntur variole. Que cum sint: oportet ante [illegible] virtute infirmā perquiri: et etate atq̄ cōplexione: tempore [illegible] re: consuetudine: que si conueniāt et virtus [illegible] tomandus est infirmus: de sanguine quantū [illegible] tur. Si autem morbi initiū propter [illegible] derat infirmus et adhuc in vētre sit [illegible] in die scda vel altera suspendat phlebotomia [illegible] gerēdo cibo cōfortet natura et a vētre [illegible] naturaliter faciamus artificialiter: si autē [illegible] larium conueniāt signa nisi virtus sola: [illegible] phlebotomiā: nobis vero alijs congruentibꝰ [illegible] te dissonāte: neq̄ phlebotomari: neq̄ scarificari [illegible] q: virtus sola semp morbo repugnat: [illegible] da et obseruanda: confortanda quoq̄: et [illegible]

nostro. Si vero obuiet phlebotomie quedã ex causis quas
debem⁹ dicere: caueat maxime in statu: vel in augmentatiõe
etsi virtus videat cõgruere. In his enĩ duob⁹ tẽporib⁹ vir-
tuti non confidimus adeo laborãti in morbi repugnationi-
bus: oportet ergo extinguere calorẽ ⁊ acumẽ sanguinis cũ
ptisi: succo maligra. sirup. vio. sirup. de prunis. q si egestio
obuiet erit humectãda cũ oxisencia: cassiafi. viola. mãna ⁊ si-
milibus. ¶ Si in pectore habeant antiquã tussim: vt febre
superueniente passionẽ nouellã: demus iuiubas: vio. se. por
tula. ⁊ similia. Nutriamus cibis leuib⁹ digestioni in substã
tia laudabilibus: sicut ptisano ⁊ panis mica. ¶ Si autẽ san
guis non sit cholericus vel nimis acutus: vẽter ab initio hu-
mectetur: sicut ante iam diximus: si hoc non proficit supposi-
torium fiat ⁊ clisterizemus. ¶ Capiti dolore superueniente:
olei ro. apponatur cũ aceto: nares humecteñt cũ oleo vio.
pedes atq; crura in aqua ponant tepida: vbi camomil. viol.
sint cocte: ⁊ similia. Iugent etiã crura mollibus pannis. dolo
re capitis nõ cessante: ⁊ catarro vel tussi carente pectore: lac
mulieris vt aliue capiti infundamus: lauetur q; cũ aqua vbi
viol. ordeũ ⁊ camomil. sint cocta: sternutatio fiat cum oleo
viola. ¶ Angustia vero vel incẽsione superuenientib⁹: ptisanã
demus ⁊ succũ maligrana. ⁊ sirup. viol. ⁊ similia. ¶ Si men
te stupeat ⁊ oculos aperire non valeat: cessandũ est a supra-
dicta capitis medicina: ⁊ pedes p̃dicta aqua infundere suffi
ciat. Nutriẽdus est cum malis gra. ⁊ pane loto. Si autẽ car
diacam inciderit: cataplasma stomacho debet superponi de
sandal. farina ordei ro. camphora ⁊ aqua ro. ¶ Sanguine
de naribus effluente: superponant tẽporibus ⁊ fronti cata-
plasmata in cardiaca dicta. Si autẽ necesse sit in fine hu⁹ fe
bris extinguere qd remanet incẽsionis: demus hoc electua-
rium quod probauim⁹. Rx. spod. sanda. citri. semi. portu. suc
ci liquiri. aã. ʒ. iij. se. cucumeris: mel. cucurbi. munda. aã. ʒ. ij.
dragagan. gũmi arab. amomi: amidi. aã. ʒ. j. cubebe: campho
re. aã. ʒ. ß. candi. ʒ. vj. fac puluerẽ tempera cum succo ros. dis
ʒ. iij. multum valet.

¶ De quartana febre. Cap. v.

Febris quartana de putrida cholera nigra nascit: que si sit intra vasa: generatur sine rigore quarta na que vocatur continua: si extra vasa: generat interpolata. ¶ Vera autẽ quartana. xxiiij. horis te- net ⁊ intermittit. xlviij. que ex signis tribus: sicut tertiana intelligit. A re naturali: ⁊ nõ naturali: atq; extra na- turam. De re naturali: q plurimũ hã: patiunt qui comple- xionem habent frigidã: ⁊ siccam etate. i. senes maxime frigi- di: sicut macri: ⁊ subtiles habẽtes venas atq; vacuas: aliis cõ causis ex defectu carnositatis. De re non naturali sicut de tẽporibus anni: si sit autũnus et aer frigidus et siccus tunc fuerit: ⁊ regiones similiter. De re extra naturã vt in initio accessionis cum materia incipit putrescere: minus erit rigor laboriosius corpori ⁊ frangitiuus ossiũ corporis: cholera est nigra que huius febris est materia: propter suam frigidita tem ⁊ grossiciẽ super sensibilia mẽbra effluens: grauat: fati- gat ⁊ frangit ea. Color febricitãtis liuidus est: cutis sicca: huic febri duricies ⁊ dolor splenis ꝓpria sunt: vrina in principio feb. alba ⁊ aquosa: ⁊ in declinatione ⁊ in cessatiõe ⁊ materie digestione fit nigra. ¶ Quedam quartana de pura nascit cholera nigra q frigida est et sicca: ⁊ iterũ alia est de cholera nigra q de incensionibus est aliorũ humorũ: sicut san. ⁊ cho lere rubee ⁊ phlegmatis: ꝙ vero suis ꝓprietatib⁹ vtrãq; diffinit: et medicina sua singulis ordinetur. Diascori. dicit: si significationes dicte de pura cholera nigra habẽt intelli- gere: regatur infirmus digestibilib⁹ ⁊ cibis diureticis: sicut succo scariole: maratri: apij: que omnia coquant ⁊ colentur cum oximelle aromatico ⁊ melle ro. Apozima detur de rad. cum sirupo de absinthio: purgetur q; materia cum vomitu paulatim moueatur sudor: cum camomilleo: aneti leo: calamẽ- tileo. non purgetur corpus in principio cum virtus sit: in de- clinatione febris ⁊ apparentib⁹ signis coctionis eius: chole ram nigram oportet purgari cum pharmacia ⁊ clisteri pro- prijs huic humori conuenientẽr. Deinde demus trociscos de eupatorio: reubar. vel amisõ: sicut in quinta particula dicẽ sirupo de squinanto vel calamento vel cum apozimate de ra dicibus. Aliquãdo autem in fine febris: demus tyriacã ma- diacimineũ. Caueamus tamen hanc in estate ⁊ calida regio- ne ⁊ iuuenili etate. In hyeme ergo danda est ⁊ regione fri- gida: etate vetula: complexione frigida: vitanda sunt refri- geratiua: quia materia crudificatur ⁊ prohibetur digeren- da: vnde fit causa diuturni morbi. ¶ Quam quartanã si ter tiana antecedit: ⁊ infirmus iuuenis existat macer ⁊ choleri- ce complexionis: cum vrina sit rufa vel ignea: sitis ⁊ nimieri gilie: tempore anni estate: natura aeris calida ⁊ sicca: intelli gitur febris esse de incẽsione cholere rubee: vnde in primis medicabitur cum refrigeratiuis: sicut succo maligrana. ⁊ oxi zacca. si sit stipticus cum prunis mãna viol. ⁊ similib⁹ humec- tetur venter: que si non sufficiant: clistere faciendum est: si autem materia digeri incipiat: demus catarticũ cholere ru- bee incense purgatiuũ: sicut pruna: oxisencia ⁊ similia. De- mus malagrana. vuas passas: portula. bli. crisoloc. balneẽ in aqua tepida cessante feb. ⁊ aqua vbi cocta sint camomil. viola. melliloti ⁊ similia: toti corpori post balneũ epithima faciamus cum vino ⁊ oleo viola. ¶ Si hanc febrẽ morbus sanguinolentus precesserit: ⁊ cõplexio infirmi similis sit: et vrine rufa ⁊ grossa: vene quoq; plene sint: sapor in ore dul- cis sit: somnus multus: tempus vernale: intelligendũ est fe brem esse de incensione sanguinis: danda ergo sunt digesti- ua et materiã sine calefactione excoquentia: sicut oxizacca. ptisanã: redozac. mel viol. succus scariole. Infirmi pedes et crura ponantur in aqua calida vbi camomil. viol. sint cocta vomitus moueatur in principio accessionis: cũ rigere cepe- rit demus malagrana. misceatur aqua bibenda cum oxizac- ca. materia digesta ⁊ excocta phlebotometur de basilica ve- na vel mediana: vt sanguis grossus ⁊ incensus exeat: simili- ter ⁊ pharmacia est danda sanguinis subtiliatiua ⁊ sue incẽ- sionis extinctiua. Si autem hec feb. viginti dies transit: ab- stinendum est infirmo de cibis omni die accessionis: in alio vero die parum comedat. ¶ Si hanc febrẽ phlegmatici mor bi precesserint: ⁊ infirmus senior fuerit: cuius cõplexio frigi da ⁊ humida sit: tẽpus hyems: pulsus tardus: vrina cruda ⁊ grossa vel alba: sitis parua: intelligitur esse febris ex incen sione phlegmatis: dandus est in initio succus scariole: ma- ratri: apij: que omnia coquantur ⁊ colentur: detur autem lib. media cum. ʒ. ʒ. mell. ro. vel viola. Si autem sint stiptici mo- ueantur cũ pharmacia siue clisterib⁹ depositiuis phlegma tis. Incitetur sudor cum calido epithimate et diuretico: ab- stineãt a cibis in die accessionis nisi cũ virtus defecerit: nec; pati possit: deinde parum comedant: vinum subtile bibant album ⁊ clarum: ⁊ in colore temperatũ: de volatilib⁹ come- dant que carnes teneras ⁊ ad digerendũ facillimas habeãt: manducent lotam cicram cum bliti. Caueant autem omnia refrigeratiua: accipiant post cibum diaciminũ: diatrionpipe reon: diani. vtilis est vomitus cũ radicibus: frõdibus ⁊ ani so et oximelle ⁊ aqua calida: sepe accipiant tyriacam maiorẽ diacostum: diarcub. diasulphur. et similia febre cessante iam per tres hebdomadas. nutriantur cum pullis: fasianis: per- dicibus. post. xx. diem agnum comedant annualẽ: sumant q; semper medicinam diureticam ⁊ principalium membrorum confortatiuam.

¶ De febre amphimerina. Cap. vj.

Febris que quotidiana dicitur: de putredine hu morum phlegmaticorũ nascitur. Antiqui vero concordant omnem materiã phlegmaticã cho- lericam siue melancholicã putrescere ⁊ ebullire ⁊ inde febrem ⁊ calorem causari. Idem facit et phlegma: si enĩ putrescat ⁊ fit intra vasa: continuam generat amphimerinã sine rigore: ⁊ si extra vasa sit: fit amphimeri- na interpolata. xviij. tenens horas: ⁊. vi. dimittens. ¶ Que tribus signis intelligit: sicut ⁊ cetere. De re naturali: ⁊ nõ naturali: ⁊ de re q est extra naturã. Ex re naturali: q pluri- mum nascit complexionem frigidã: ⁊ humidã habentibus. ⁊ etate senioribus vel pueris de dominatiõe phlegmatis: senioribus naturaliter: pueris accidẽtaliter. De re nõ natu- rali: quia plurimum in hyeme fit: ⁊ in regione et in aere na- turaliter frigidis ⁊ humidis: maxime si in quiete ⁊ in sanita te sua quieuerit et suauiter vixerit. De re extra naturam: q re hanc febrẽ semp nimius sequit rigor: vt totum corpus con-

geletur: maxime extremitates: putrescente autem phlegmate calor sentitur paulatim ascendere et febrem lentam facere: sed tamen diuturnam. ¶ Hec febris semper familiaris dolori stomachi: quia phlegma plurimum in stomacho regnat: maxime in ore stomachi: vnde et humores phlegmatici eueniunt: et infirmus subtiliatur: facies tumet: color plumbinus vel liuidus est: os humidum habet et non sitit. Unde oportet medicum inuestigare naturam phlegmatis: vnde fit ista febris. Quoddam enim phlegma veraciter frigidum est et humidum: que species naturaliter alia naturalis est nascens de colamento sanguinis. Quoddam frigidius est et grossius: sed humidum minus: sicut acetosum: quod est nascens ex dominantia frigoris in colamento sanguinis. Alia species leuior et calidior: sicut salsum phlegma nascens ex dominantia caloris in colamento sanguinis. Unde si quis videat egrotantem sitim patientem et siccum os habentem: de salso phlegmate intelligitur esse. Danda est ergo oxizaccara cum aqua calida in hora accessionis: pedes et crura ponantur in aqua calida vbi camomilla, viole, anetum sint cocta: fricemus plantas pedum cum sale et oleo viola. Si vomitus venerit spontaneus in initio morbi: leuitatem et subtilitatem materie portendit. Et si non veniat: non artificialiter fiat: quia motari in initio morbi vomitum: grossiciem materie significat et coagulationem et ad digerendum tarditatem. Danda est oxizaccara cum aqua calida: quia valet multum in febre ista: quia dissoluit materiam et subtiliat: postea dandum est ptisanam cum oxizaccara vt digestibilis velocius fiat artificialiter: vel cum pharmacia: vel cum clysteri. Si de inflatione intestinorum et gurgulatione murmuret infirmus: et de stomachi abominationibus: materiam dissolutam et subtiliatam ad exeundum intelligimus: vnde natura cum leui catartico siue pilulis est adiuuanda in expellendis illa materia. In stomachi abominationibus vomitus cum leuibus est incitandus: vt fit cum semine rape: atriplicis: radicis vitalis: que decoquantur in aqua et colentur et succus inde expressus detur. Si autem infirmus propter debili virtute catarticum non possit suscipere: laborandum est leuiter in subtilianda materia: et ista facienda sunt secundum materie naturam: et membri vbi illa materia regnat: vt si sit illa materia salsa phlegmatica et circa epar: detur medicina purgando epati propria: que cum vrina superfluitatem expellat: sicut trocisci de spodio, de camphora: de sandalis cum oxizaccara. ¶ Si phlegma sit acetosum dentur trocisci de ro. berberis: de aniso: cum succo feniculi, maratri et apii: et cum oximelle. sic medicandus est per vnam septimanam. Si autem febris diuturnior fiat: dandum est apozima de radicibus: sirupus de squinanto et sirupus de absintho. Si materia sit in stomacho de phlegmate acetoso: detur in morbi initio melliratum aromaticum vel oximel cum aqua calida. Nutriatur cum ptisana cum cocitalibus maratri et apii coctis cum oximelle. In hora accessionis cum iam rigor inceperit incitetur vomitus cum oximelle et aqua calida vbi anetum et radices sint cocte: pedes imponendi sunt in aqua vbi cocta sint camomilla, anetum: mellilotum: sansucum: abrotanum et similia: demus mel ro. cum aqua calida. Et materia iam digestioni vicinante: demus apozima de aloe et de hierapigra de absintho, siue de pilulis aureis. Et si virtus infirmi pati nequit: dentur trocisci de eupatorio: de absintho, de reubarbaro cum apozimate de radicibus et oximelle. Incitetur vomitus in initio accessionis: neque comedat nisi febris molestia quiescat: neque subtiliter dietetur: ne virtus infirmi molestetur. Apparente autem signo decoctionis in vrina: calefaciamus et vngamus stomachum cum rebus calidis sicut oleo nardino masticino: anetino: absinthino et similibus. fumigemus cum aqua calida vbi cocta sit camomilla. spica: mastic: absinthium et similia. cataplasmata sunt super stomachum ponenda ca. moderata et odorifera: aquam bibendam misceamus cum odorifero vino et mellicrate aromatico. Demus stomacho confortantia siue cibum siue potum: hec enim febris propria est oris stomachi.

¶ De nimio sudore. Cap. vij.

Sudor alius naturalis: alius innaturalis. Naturalis in crisi venit laudabilis et in moderatis exercitiis in tempore estatis: in quo sudore emittuntur nociua et non valentia. Innaturalis est de consumptione carnis: quia nulla alia emittit nisi inutilia. ¶ Sudor autem hic naturam suam exit in qualitate: vel in quantitate. In qualitate secundum naturam emanantis a qua emittitur materie: vnde et mutatur in colore: sicut videmus cum sit rubeus vel citrinus viridis et albus: iudicatur [illegible] mentum ex materie suorum humorum: vnde mutatur in odore sicut fetentissimo vel econtrario. Item in sapore dulci salso vel amaro siue acetoso. In quantitate multa siue pauca. Multa autem ex multitudine humiditatis vel eius liquiditate: vel de pororum largitate siue de expulsiue virtutis fortitudine: paruitas sua: vel de humiditatis paucitate: vel de sua grossitudine: vel de pororum oppilatione siue constrictione vel virtutis [illegible] tudine vel debilitate. Cum sudor autem adeo augmentatur vt virtus inde deficiat: tunc oportet vt restringatur: et infirmi corpus vngatur oleo mirti. salici. citoni. ro. Epithima valens in stringendo sudorem: quod. R. ro. ʒ. x. balausti. sandal. ana ʒ. x. [illegible] mirte. ʒ. i. [illegible] coquantur in duabus libris aque quousque ad tertiam partem redigantur: deinde colentur et media libra aceti ro. admisceatur: et coquatur donec aqua deficiat et solum oleum remaneat: post inde vngatur. ante ponantur infirmo vasa frigida aqua plena: et in domo sint frondes [illegible] ro. et [illegible] sirupus ro. cum aqua frigida detur: [illegible] tur. ¶ Si incitandus sit sudor ex necessitate: vngatur infirmus cum camomilleo et nitro et pipere. [illegible] muscelleon: anetileon: yreleon: si vngatur dorsum totum corpus sudor erit. Idem facit cinamomum: alipti. calamus aromaticus: piretrum: calamentum: castaligneum: costum: reubar. carpobalsa. sansucus. opoleccos. decoctum [illegible] simplex siue [illegible] positum in oleo coctum: et inde toto corpore vncto sudor prouocatur. fumigationes etiam adiuuant de casto. calamento. carpobal. vrtica. se. carui. omnibus pistatis: et corpore fumigato excitatur sudor: sed tamen non temere agenda sunt [illegible] nisi quis febres habuerit diuturnas: et maxime sudoris prouocatiuo indigeat virtute infirmi salua.

¶ De variolis. Capitulum. viij.

Uariole de sanguinis putredi nascuntur corruptione: et sunt de accidentibus [illegible]. ¶ Quarum signa sunt febris fortitudo: corporis rubor: oculorum: et faciei plenitudo: vocis grauitas: dolor in gula: et in pectore tussis: prurigo in naribus: sternutatio et punctura in superficie corporis: quia materia querens exitum pungit carnem et cutem separans [illegible] ras earum ad exeundum. quod cum videris: certa signa sunt huiusmodi passionis venture. ¶ Medicandus est ergo in initio cum calidis et humidis: que intus naturam dissoluunt et extrinsecus expellant. Caueatur frigida medicina que humores claudit et congelat. Medicina de variolas cito educens: sine molestatione: est succus maratri: apii cum oxizaccara. ¶ Recipiant de hac confectione a nobis probata. R. ficus siccas: lentis munda ʒ. x. lacce. ʒ. v. dragagan. [illegible] ana ʒ. ii. omnia coquantur in vna libra aque et f. vsque ad ʒ. iii. deinde cola et mitte. ʒ. i. croci et da bibere ante [illegible] mitionis donec tote appareant: et deinde cessa. ¶ Aliud. R. rosarum: lentis munda. ana ʒ. iii. lacce ʒ. ii. maratri semen ana [illegible] dragagan. ana ʒ. i. et f. masticis. ʒ. i. omnia coquantur et colatur: colature dentur ʒ. iii. cum oxizaccara. Demus ptisanam [illegible] cucur. ¶ Epithimata vtitur [illegible] nera reuertantur intra et cadentes in cardiaci mociantur. Studendum est in initio ne in oculis pustule nascantur: et lauetur cum lotura oliue oculos mundificate: his mundificatis ingeniandum est aqua ro. cum succo mali grana. vel aqua ro. et sumac. ¶ Si os circumdando exierint: lauetur cum [illegible] ra. Post septem dies oportet custodiri de medicina vel dieta dissolutiua: quia hec passio propria est solutioni ventris superuenienti: que si adueniat oportet eam constringi cum medicina in diarria dicta: vel in aliis locis libri nostri. ¶ Pustulis effluentibus et desiccari incipientibus: [illegible] vbi infirmus iacet de risi farina: superponatur [illegible] farina risi vel milii cum croco.

¶ De medicina contra venenum. Cap. ix.

Medicina autem vniuersaliter omnibus [illegible] venenatis hec erit: quod suspitiosos decipiendi causa [illegible] re omnes homines: vnde suspiciosi timent vt [illegible]

[illegible]

famelici: vel sitibundi ab eis aliquid accipiãt: quod compertum sit optime qualitatis: sicut dulcis in dulcib9: acetoſ in acetoſis: salſi in salſis: vitet abominosa vel fetentia. dixit Diaſco. Si quis aquã frigidam sufficiẽter ante cibũ biberit: bene has qualitates diſcernere poterit. ¶ Cũ aũt cõtigerit in cibo vel potu arſura: vndecunq3 veneriu: vel tectigatio siue spasmus: seu tumor in digito seu in vngue mortale ꝛ venenoſum est. Similiter si ori advenerit ꝛ saliua fluere ceperit: ꝛ labiũ formicauerit: ꝛ in lingua ardor fuerit ꝛ durities in dentibus: venenosum esse intelligitur. Qđ si ad stomachum venerit ꝛ angustiã genuerit atq3 sudauerit: precordia strinxerit: obtenebrauerit oculos: vomuerit: inflat9 fuerit color eius mutauerit: riguerit: arſura affuerit: oportet festinari vt medicetur: alioquin morietur. Gal. ꝛ Diaſco. preceperũt quomodo prouideatur: si res venenosa timeatur. Accipiant ergo ficus siccas cum nucibus quibus venenosa ante comesta confundantur: post comestionẽ nõ nimis subuenĩt. Similiter castanee cum ficubus siccis ꝛ parum rute idem faciunt: auellane cum pauco vino comeste: nuces quoq3 virides cum ruta faciunt idẽ: calamentũ cum vino idem facit. Diaſco. terram sigillatã multũ dixit valere in venenosa prohibitione: quam si antea vel postea quis biberit: tunc nil obsunt venenosa: quia euomentur. Gal. cõfectionẽ dicit q̃ a mortalibus custodit cibis quã Nicomedem regem dicit accipere solitum cũ suspitionẽ haberet. ℞. baccas lauri: terre sigillate. añ. ʒ. iij. fac puluerẽ temperans cum oleo: ꝛ da. ʒ. iij. cum. iij. ℥. melicrati in specie auellane. hanc enim ante venenũ si dederis permanẽs in stomacho venientia venena expellit cũ vomitu: quem si quis negligat: ꝛ peri. uiũ hoc incidat: oportet in venenosis expellendis laborare antequã dominent in corpore: expelluntur autem cum vomitu: vel egestionibus. Nec3 solum vomitus in his expellẽdis adiuuat: sed etiã cui9 qualitatis fuerit denotat: liquore enim siue odore siue sapore in vomitu quale venenosum fuerit ostenditur: si enim vnctuosum fuerit et saporis abominabilis ꝛ odoris: intelligitur quia rana marina fuerit: siue lupus marinus. si coagulatus ꝛ petsiatus fuerit: intelligitur esse sanguis bouinus. De odore intelligitur si opium fuerit. de colore si cerusa fuerit vel gipsum. Egestio maxime iuuat in expellenda a corpore nociuua materia: vomitus aũt incitetur cũ oleo in aqua calida: vel cum melle ꝛ oleo. aqua de aneto idem facit: si arsura in ventre fuerit demus oleũ ro. cũ aqua frigida. ¶ Certificato q2 stomachus sit mundificatus: ꝛ arsura atq3 dolor cessauerit: demus digestibilia cum clysteri vt mundificentur intestina de rebus illis venenosis: detur deinde lac post mundificationes certas vel serum. Nutriatur cũ calidis rebus ꝛ vnctuosis: sicut ficubus siccis nucib9 auellanis pisti. vuis passis sisamo. Nutriatur iuribus galli. annualis agni hedili piscibus crassis. Si inferiora ventris ardeant vel pungantur clysterizentur: gallina crassa coquatur quousq3 in decoctione deficiat: sus autem illud bibat. balsamum cũ lacte mulieris multum valet arsure vel dolori vẽtris ꝛ rebus venenosis. Detur tyriaca maior: q2 causam cõficiẽdi tyriacã maiorẽ. Andromachus dixit non fuisse nisi causam destruendi res venenosas: quod tribus modis fit: vel desiccatione veneni: vel mundificatione veneni expulsiua de principalibus membris: id est a corde: epate: pulmone: cerebro: vel q2 hec tyriaca membra principalia in venenosis expellendis confortat. Rursus: Androma. ꝛ Gal. concorditer dicunt q hec tyriaca magna ex carnibus tyri facta non contra morsus tyri solum: ꝛ serpentũ iam factos adiuuat: vel contra venena exhibita: sed etiam pri9 accepta hec ab eis ꝛ ab aliis accipiendis defendat.

¶ De morsu tyri serpentis. Cap. x.

Quem tyrus momorderit: in initio in albedinẽ mutatur color: ꝛ tumescit locus morsure nimiũ apparẽs q̃si incẽsio ignis: patiẽs deficit: stupescit sudor frigescit: stranguria tortura vẽtris: vomitus cholericus subsequit̃: ꝛ nisi succurrat̃ veneno cor incenditur ꝛ periclitatur. ¶ Incipiendum est a medicina vt loca morsure stricte ligẽtur statim ne venenum vias perforet ad membra principalia: post ore sugatur: ꝛ cum sugens sic [illegible] atur: os eius cum oleo ꝛ vino lauetur: locus tactus cum spongia calida fumigetur: nimisq3 scarificetur vt venenũ egrediatur. vtilis autem est incisio illius loci si in loco sit qui incidi possit: sicut in digitis: ꝛ in similib9 locis. Detur etiã tyriaca maior vt sanguinẽ dissoluat: ꝛ coagulari prohibeat: q2 venenũ sanguinẽ cordis coagulat: sicut lac coagulatur. Ex calore tyriace dissoluit̃: ꝛ cor inde expellendo confortatur: sicut flamma ignis in expulsione fumi. ¶ Or si tyriacam nusq3 inueneris: demus hoc quod sum9 dicturi: succus de frondibus maligrana. cum vino cocto mixtus: vel cum aqua vbi stercus agninum sit coctum: vel. ʒ. j. et ℥. detur de turbith cum lacte pecudis ꝛ succi de frondibus mirte: ꝛ succi sansuci. ana. ʒ. ℥. gentiane. ʒ. v. costi. ʒ. ℥. omnia coquantur ad medium ꝛ dentur bibenda: vel detur cerebrũ galline cũ vino: ꝛ se. caulium. manducent cepas: porros: allia: et similia. Item iuuat pullus galline scissus per mediũ: ꝛ loco inde suffumigato: similiter squilla in aceto cocta: ꝛ frõdes maligrana. pistate et superposite. Item ficus et allia pistate iuuant. Confectionem hanc iuuare Galie. confirmat. ℞. serapini piperis assc. oppopo. añ. ʒ. ij. galbani sulphu. añ. ʒ. j. tempera cum vino ꝛ superpone vulneri.

¶ De morsu scorpionis. Cap. xj.

Quem scorpio momorderit: dolorẽ maximũ patitur quasi puncturã acus: aliquando calet: aliquãdo frigescit: aliquãdo dolor augmentatur: aliquãdo non. Rigorem patitur et frigiditate in corporis extremitatibus: tument in illis locis: aliquando frigide sudant. ¶ Medicandũ est cũ tyriaca maiore vel foetugene quibus vngendus erit ille locus: detur aristo. rotun. ʒ. j. ꝛ ℥. cum vino decoctiõis baccarũ lauri. Similiter bouinũ butyrũ: ꝛ mel bibatur: canceres pistatos demus bibẽdos cũ lacte asinino: mixtam cum vino. idem facit agaricus radix croci horti. vel frondes eius bibere cum vino dentur. Quidam medici dixerũt dum infirmus hanc radicem in manibus tenuerit: nullus dolorem sentit. ¶ Confectio quam diapantus fecit valet ad morsus scorpionis ꝛ arance. ℞. aristolo. lon. ʒ. vj. piperis nig. ʒ. iij. opij. ʒ. j. ꝛ ℥. pireti. ʒ. v. tempera cum vino ꝛ fac in modum fabe: da pil. ij. ¶ Aliud. ℞. calamenti agrestis ꝛ domestici piperis myrrhe rute pondus equale: tempera cum melle ꝛ da. ʒ. j. bibere. ¶ Aliud. ℞. rute se. eruce pireti flo. sulphuris. ana. ʒ. ix. castorei. ʒ. iij. fac puluerem ꝛ tempera cum sanguine testudinum ꝛ da bibere.

¶ Aliud mitigans dolorem de morsu reptilium quã diapãtus dixit se probasse. ℞. madrago. castorei piperis albi myrrhe opij pondus equale: tempera sicut diximus. ¶ Oportet vt dent allia pistata cũ vino comedẽda. bibat vinũ forte in balneo assuescant sudare: auellane iuuant comeste: vel facto inde cataplasmate. Diaſco. dixit basiliconem similiter valere. Galie. dixit frondes lauri coctas in vino ꝛ pistatas valere: facto inde cataplasmate. sulphur ruta pistata ꝛ superimposita valet: ꝛ malue se. ꝛ lini valet similiter. Maiorana pistata cum aceto ꝛ sale idem facit. Quidam medicorum dicunt: si accipias castoreum ꝛ allium ꝛ pistes: ꝛ cum oleo ros. temperes ꝛ cataplasma facias iuuat.

¶ De morsu vesparum ꝛ apum. Cap. xij.

Quos apes pupugerint: vel vespe: venenũ habent: acutam enim patiuntur incẽsionem ꝛ dolorem nimiũ: fiuntq3 ibi vesice nigre: vñ oportet superponi alcamã cum farina ordei ꝛ aceto temperatam: lac ficuum valet: vel nucem pistate cum aceto: ꝛ frondes basilicon: ꝛ blete pistate atq3 superposite. Quidam medici dicunt malue frondes pistatas ꝛ superpositas valere. Item si cũ succo malue quis vngatur: nõ mordebitur a vespis vel apibus. Itẽ musca manibus fricata ꝛ morsure superposita valet.

¶ De morsu canis rabidi. Cap. xiij.

Canis naturaliter frigidus est ꝛ sicc9: cui nigra dominatur cholera: vñ ex sui abundantia immutata ꝛ putrefacta: ꝛ toti corpori dominans ita corrupta necesse est rabidos canes faciat: maxime in autumno ꝛ vere. ¶ Signa cognoscẽdi rabidũ canem sunt: quia alij canes cum fugiunt: ꝛ semper profugus est ꝛ solivagus: ꝛ nutat quasi ebrius: ore aperto: lingua de

pendente: saliua nimia de ore currit semper: sunt oculi inuer
si et rubicundi: aures retracte: cauda inter coxas: oculi aper
ti: et tamen de lapide siue de quolibet alio obiecto offendi
tur: et cuilibet rei esse repugnat: et etiam vn hoc sue latrat. quem
cum canes vident fugiunt cum timore latrantes super ipsum.
Certum autem hoc signum est vt buccella panis tingatur in mor
sura sanguine exeunte et proiiciatur canibus: quam si refuta
uerint: intelligimus canem rabidum esse: si non est econtra. Ac
cidentia patiuntur: inde sunt terribilia somnia. In somno et per
gefactione sunt timorosi sine causa. Irascuntur stupidi et con
tinue circumspicientes inspici ab alio non patientes. Quicum
incidant in passionem timendi aquam quasi canes latrant et rau
cescunt timentes cum aquam inspiciunt vt trementes cadant.
Quibus nisi medicamentis succurratur: moritur. ¶ Incipia
mus ergo medicari ante horum accidentium apparitionem: et
aperiantur vulnera vel cum ferro: vel cum igne fortiter: vt
cum sanguine venenum effluat: apponantur etiam sanguisuge
que venenum educant. Detur et acuta medicina que vulnera
aperiat: sicut aliud sinap. sal acetum cepe calamentum: simplicia
vel composita cum aceto vel melle temperata sunt superponen
da. quod faciendum est in preoccupando mala signa. Si autem appa
ruerit: dari oportet medicinam cholere nigre purgatiuam. Illu
minatur cum dieta subtili: et ad digerendum facili: demus tyriac
cam et medicinam: in qua cancri ponantur fluuiales. Diascor.
dicit: oneris cornu accipiemus. ʒ. iii. gentiane. ʒ. ii. et bibantur cum
vino. Gal. bis ad dicit terram sigillatam: olibanum: et hoc mo
do composuit. ℞. cancri incensi. ʒ. v. gentiane. ʒ. iii. olibani ter
re sigillate. ana. ʒ. vi. fac puluerem. da bibere cum aqua vbi cancri
incensi sint cocti ʒ. ii. ¶ Aliud quod cratippus fecit valet similiter.
℞. cancri incensi. ʒ. xv. et semen mirte. ʒ. iii. croci. ʒ. ii. gentiane. ʒ. ß.
et semen piperis alb. gra. x. vini quod sufficit: da. ʒ. ß. et semen cum vino.
¶ Aliud Gal. ℞. bacce lauri aristolo. lon. ana. ʒ. vii. gentiane.
ʒ. ix. piperis oppopona. ana. ʒ. ß. mellis quod sufficit: da. ʒ. ß. et
semen cum aqua calida. ¶ Dentur nuces ad manducandum. nu
ces etiam pistate cum sale et vulneri supposite valent. Si aquam
timeant: oportet machinari quomodo detur nescienti: fiat er
go canalis: quo gule apposito aquam occulte infundat. Quidam
medici dicunt quod iecur canis assatum iuuat: detur come
dere contra timorem aque. Item iuuat aqua vbi ferrarii extin
guunt suum ferrum et insipido oblata. ¶ Medicina morsus ca
nis rabidi siue alicuius iumenti erit ista: iuuat oppopona. cepe
sal ruta nuces frumentum frondes ficus menta coctum siue sim
plicia siue composita cum aceto: vel cum melle temperata et
superposita valent. ¶ Morsibus etiam humanis valent ossa
vituli incensa et cum melle temperata et superposita.

¶ De labore et dolore. Cap. xiiii.

Laborem et dolorem patiuntur corpora ex nimio mo
tu: vel ex humoribus intrinsecus se mouentibus.
Fit autem quattuor modis. Primus dicitur grauis
alter calefactiuus: tertius rheumatiuus. i. collectiuus:
quartus dolorosus. ¶ Grauis est cuius corpus
redundat humoribus grossis pertinentibus frigiditati et hu
miditati qui ex nimio soluuntur motu: et digestus et subtilis
efficitur sanguis: vel aquosus: deinde vasa implentur et gra
uantur: quod fit cum virtus naturalis defecta sit: neque pati eum
possit. ¶ Rheumaticus est quasi primus: sed tamen virtus na
turalis est fortis quam humores illi ad mouendum insequun
tur vnde rheumaticitas tandem sequitur. ¶ Horum duorum
medicina cum extenuatione fiat: sicut pharmacia phleboto
mia epithimate: vel oleis temperatis: sicut yreleon sambuce
leon anetileon: et hec fiant in balneis temperatis cum frica
tionibus. ¶ Alie due species: scilicet dolorosus et calefactiuus
ex humoribus sunt acutis et igneis in corpore adunatis: ex
quorum nimio motu efficiuntur fluidi: et calor cum dolore in
de generatur: et aliquando febris ephimera efficitur. Si enim
materie putrescunt: calefactorius labor creatur: et inde febris
oritur. Si autem ebulliant nec putrescant: dolorosus gignitur:
vnde dolor in tota superficie corporis quasi dolor vulneris
est: et punctura quasi acu facta: vnde mederi oportet cum epi
thimate et oleo ro. in balneo aque dulcis temperate. Infun
datur aqua tepida que duo facit proficua: vel enim acutas
fumositates: et pungentes cum sudore expellit: vel corporum hu
mectationem tribuit: quia quod a naturali calore [illegible]
potest restauratur. ¶ Doloris autem causa est materia [illegible]
ex complexione calida vel frigida: vel ex [illegible]
vnde sua causa est inuestiganda: si sit [illegible]
Item perquiratur si plenum sit corpus ex [illegible]
multitudine: vel purgationes [illegible]
bus certificatis purgabitur cum phlebotomia [illegible]
post redeundum est ad medicinam repugnatiuam [illegible]
et sine timore. Si autem nullum corum apparuerit [illegible] et
fumigatio sunt facienda temperantia et repugnantia et do
lorem mitigantia cum rebus calidis et humidis temperatis sic
cut anetileo camomileo et similibus. Si quando dolor fit
extrinsecus: neque tamen sentit infirmus: sicut si [illegible]
fuerint membra dormientis [illegible]
vel fuerint infrigidata: et si calefactio [illegible]
autem ad purgationem redeatur cum pharmacia aut phleboto
mia: ne forte plenitudo sit causa [illegible]
si cibus in quantitate vel qualitate extra temperamentum
accipiatur: neque tamen paulatim adunata a quolibet [illegible]
gatur: vel ne conclusio poros sit causa [illegible]
membra sint [illegible]
pus non sentitur. Cum subito in sanitate [illegible]
superuenerit: et fortissimus et [illegible]
tet vt ipso die [illegible] ad phlebotomiam [illegible]
ficiat: et non possit auferri sanguinis quantum sufficit.

¶ De apostematibus. Cap. xv.

Omnia apostemata nascuntur de humoribus ad me
bra in quibus sunt effluentibus. Que de causa sunt
exteriori vel interiori. Exteriori fiunt [illegible]
vulnere contusione fractura ictu [illegible]
qualecumque horum accidit mouetur humor
[illegible] membri: quod cum defectum et debile [illegible]
nantur ibi. Causa interior est de abundantia humorum et
corruptionibus eorum et preparatione membrorum [illegible]
tium. ¶ Materia autem apostematis [illegible]
tuor humorum essentia est: vel de ventositate [illegible]
ex sanguine phlegmon vocatur: cuius signa [illegible]
bor: calor: tumor: humectatio. Quod de cholera [illegible] ap
pellatur herisipila: et color eius citrinus est: [illegible]
est in tactu: durus pulsus [illegible] et pungitiuus. De phle
gmate nascens apostema est [illegible] De
cholera nigra [illegible] quod apostema est durum [illegible]
le colore liuido: vel viride sine dolore et pulsatione: sed cum
magis mouetur cancer efficitur. ¶ [illegible]
ri apostema: vt sit apostema videamus. Si de sanguine na
scitur: tunc tandem phlebotomemus: et de sanguine [illegible]
quantum virtus infirmi patitur: post demus vnde calor san
guinis extinguatur: sicut oxisaccara [illegible]
iuba. vio. et similia. purgato toto corpore ad infirmum membrum
redeamus cum rebus morbo repugnantibus: sicut [illegible]
bolo. viola. memithe opio et similibus. In statu apostematis
cum dissolutiua admisceatur [illegible] sicut lini crocus [illegible]
Diasco. vitellum oui cum pauco croco et myrrha [illegible] apo
stema de grosso sanguine ipsum dissoluit et similiter [illegible]
oui cum oleo viola. super calidum apostema [illegible]
digerendum accelerat dissolutionem [illegible] collecta sunt. In apo
stemate de cholera rub. incipiendum est ad purgationem [illegible]
cholerarum: et ad membrum infirmum cum repugnantibus [illegible]
postea sicut psilio coriandro semperuiua portula. [illegible]
squinanto lactuca endiuia: et similibus. [illegible]
bi. lentibus duri portu. et similibus. ¶ In apostemate phle
gmatico danda sunt phlegma purgantia: et post membrum
defectum medicandum ponamus spongiam aqua tepida [illegible]
et aceto: si spongia nequeat inueniri: lana cum superponenda
¶ [illegible]
aliquam cum aqua calida nitrum oportet superponere. ¶ Apo
stemati de cholera nig. nondum cancro effecto medicina [illegible]
ponenda: sed cancer incurabile est malum: medicina [illegible]
nigre erit purgatiua. ¶ Et si apostema quodlibet [illegible]
ligat cum hoc cataplasmate aperiatur. [illegible]
ro. cocta: quod super apostema erit ponendum: et [illegible]
ro bouino. ¶ Vnguentum [illegible] et populeon valet [illegible]
tioni duri apostematis aperiens et [illegible]

nugre.malue.añ.lib.ß.olei.lib.i ß.litargi.ʒ.vj.fac coquere le to foco. ¶ Aliud valens apostemati sine capite. ℞.se.lini fenugre.stercoris palumbi.añ.ʒ.xx.sisami cõbusti.ʒ.xxx.fac sisamũ pistari quasi medullã: deinde cuʒ ipso alias species tẽperati plus mũdificare volueris pone de oleo sisami. ¶ Aliud in apertione apostematis. ℞.ficus siccas in aqua coctas et panũ nitri ⁊ olei. ¶ Dialtea Johã. damasce. valet mundificando calido apostemati. ℞.psiliij.ʒ.xx.iusquiami.ʒ.xv. myrhe.ʒ.lxv.fenugre.se.lini.ana.ʒ.xxx.malue se.ʒ.x. omnia coquãtur in aqua ca. deinde accipe spumas eorũ ⁊ tempera cum oleo ⁊ litargi.vt sufficiat. ¶ Aliud valens apostemati vbicunq; in corpore sit: ⁊ maxime in splenis grossitudine vel epatis. ℞.armoniaci.ʒ.iiij.aceti lib.j.dimitte simul vno die: et post pista in mortario: vt efficiatur sicut medulla: deinde accipe croci.ʒ.iij.olei ro.ʒ.iiij.cere.ʒ.j.coque ad focũ suauẽ quo ad omnia dissoluantur: ⁊ in mortario tempera.

¶ De porris ⁊ verrucis. Cap.xvj.

Verruce sunt caro egressa spissa ⁊ dura per totũ corpus nata: sed tñ maxime in manibꝰ ⁊ pedibꝰ quas expellit natura in corporis exteriora. Sũt aũt de phlegma.de cho.ni. Que q̃ mollis est ⁊ sine dolore: intelligit̃ esse de phlegma. dura ⁊ spissa ꝑpendit̃ esse de chole.nig. ¶ Ops q̃ eã medicari voluerimus primo ad purgãdũ illos chimos vñ fuerint: incipiamꝰ: postea exterius ponamꝰ medicinã illorũ desiccatiuã: q̃ si nõ valet: apponẽda sunt calida vñ incidant̃ ⁊ corrũpant̃: desiccatiua sunt olei ro.mirtini ramorũ vitis cinis cũ aceto tẽperatus: acatia cũ oleo ro. ⁊ aceto facit sili. ⁊ nigella: stercꝰ caninũ vel caprinũ cũ vino tẽperata valet. Diasco. lac sicuũ cuʒ pinguedine porci tẽperatũ suppone. Incisiua vo sunt hec. ℞. eruginis eris.ʒ.viij. coloq̃.ʒ.x.nitri.ʒ.ij.fellis tauri.ʒ.x. salis armo.ʒ.vj.aluminis.auripigmẽti spume marine.añ.ʒ.ij. calcis viue.ʒ.xv.tẽpera cũ lexiuia ⁊ desuper pone. ¶ Aliud. ℞.sandarace auripigmẽti spume maris.añ. tempera cũ succo lupinorũ nõ sufficiãt incide cũ ferro. Diasco. dicit cicer sanat verrucas: cũ sm̃ vnãquãq; verrucã granũ accipias ⁊ adunes in frustũ panni ligans: ⁊ hoc in kalen.mensis infirmus retro proijciat.

¶ De lepra. Capi.xvij.

Lepra est nascens passio de chole.ni. incẽsa ⁊ putrefacta apparẽs in corporis supficie: ⁊ nascens de quattuor: hũoribꝰ: sed tñ incẽsis ⁊ corruptis: ⁊ in chole.ni.mutatis. ¶ Est aũt quadrifaria: vel eñi est de corruptione sanguinis: ⁊ vocat̃ allopicia: altera de chole.rub. ⁊ dicit̃ leonina: alia de chole.ni. ⁊ dr̃ elephãtia: quarta de phlegmate: ⁊ dr̃ tyria. De corruptiõe sanguinis rubet cutis ⁊ putrida est nimis: tumet sanguis: et sanies inde fluit. De chole.rub.est pectus siccũ fissure manuũ ⁊ pedũ cõtractio ⁊ macilẽtia: huius calor si augmentet̃ magis q̃ siccitas articuli separant̃ ⁊ cadũt. Si de cho.nig.fit: color erit niger ⁊ putrescit ⁊ grossescit: grauescunt: sensus findunt̃ manus ⁊ pedes: corrũpunt̃ digiti. Si de phlegmate: hũe sũt corpus: glandes nascunt̃: color est albꝰ: oculorũ fluxus. ¶ Oportet aũt cũ medicari disposuerimꝰ: incipiamꝰ a purgandis humoribus illis corruptis. Gal. diuturnũ morbum medicaturi incipiũt a medicãda sua materia ⁊ a corpore expellenda. Et si de corruptione fit sanguinis: phlebotomemus de vena mediana. Qd faciẽdũ erit cũ materia intra vasa fit: si eñi fit extra vasa: phlebotomia erit cauẽda: cũ multũ huic noceat. Intelligitur extra venas esse de corruptione figure infirmi: ⁊ pustulis in facie ⁊ putredine in toto corpore: vñ dimittẽda est phlebotomia: ⁊ accipienda pharmacia. Nutriamus cũ dieta subtili nõ conuertibili neq; corrũpenda. Gal. in quadã suꝑparticula vbi de melãcholia loquit̃. De melancholia inq̃t sm̃ q̃ expertus sũ: si q̃s voluerit purgare hãc materiã ⁊ mũdificare corpꝰ inde: a fortissima medicina incipiat ⁊ ita forsan ne augmentet̃ materia ꝓhibet̃: ⁊ si fuerit cãcer idẽ oportet nos facere: si medicina nostra corpori ꝓficiat: et color meliorẽt̃ morbusq; declinet: ⁊ infirmus cõfortet̃ medicinã hoc faciente assuefaciamꝰ: ⁊ cũ magnis medicaminibus adiuuemꝰ: sicut hieralo. ⁊ apozimate de epithimo: theodo.magñ. hiera hermetis: siru.de epithi. sero cum epithi. vtat̃. In intermissiõe: ⁊ cũ nõ sit tps dare catarticũ: demus tyriacã magnã factã cũ pinguedine ⁊ carne tyri. Gal. nunq̃ inquit: vidi in vita mea hoiem hac infirmitate plenarie liberatum nisi q̃ biberit vinũ in quo tyrum ceciderit: ⁊ ibi cõputruerit: hunc enim vidi excoriari: ⁊ cute expoliari cũ vinũ illud ebiberit: vnde certificaui cũ testimonio visus: qd dicere sic antiqui de carne tyri: vel de pinguedine ⁊ sui iuuamenti magnitudine in hac ⁊ in oĩ dura passiõe. ¶ Purgato aũt corpore supradicto medicamine: demꝰ scilʒ hec tyriacã ⁊ similia corpus custodientia: putredinẽ mundificantia: precipiat̃ vt balneetur: sed nõ tamen aquis dulcibus. Iterũ iuuat incessio ⁊ diete obseruatio: ⁊ cibi paruitas. Interrogatꝰ autem Gal. que medicina summa habeatur: inquit: abstinentia.

¶ De morphea. Cap.xviij.

Morphea est corruptio sanguinis: vñ nutritur corporis cutis sine macula intercutanea carnis: cuꝰ causa est vniuersalis defectio virtutis digestiue: q̃ cũ defecerit sanguinẽ corrũpit: ⁊ ad cutẽ veniẽs eã nutrit: si aũt eius qualitas sit phlegmatica alba fit morphea: si de chol.nig.nig.erit morphea. ¶ Est aũt morphea triplex: vel eñi est huidi coloris nascens de cholera ⁊ sanguine: vel nigra nascens de sanguine melãcholico: vel alba: ⁊ est de phlegmate salso: in quibus tribus generibus sanguis nõ est minuẽdus: ʒ oportet vt forti purgent̃ medicamine: sicut theod. hierapi. hiralo. ⁊ similibꝰ: vomitꝰ detur semel in mense: abstineãt a cibis malos chimos generantibus ⁊ dure digestibilibus: sepe balneent̃. Gal. morpheã medicari precepit post mũdificationẽ corporis. vngat̃ aũt corpus cum calce ⁊ anacardo ⁊ tapsia aloe litargiro acatia sulphure helleboro al. simplicibꝰ seu cõpositis: ⁊ cũ aceto tẽperatis. Itẽ Gal. apij siluatici succus valet cũ lacte ficuũ mixtꝰ. sulphur ⁊ dragagan. idẽ facit. sanguis leporinus valet: cappa ris radix valet sili cũ aceto. Bibat aũt de hoc antidoto. ℞. mirob.citri.kebu.bellirici.embli.añ.ʒ.xv.pul.hierepi.ʒ.xviij. fiseleos.ʒ.xv.fumaterre.ʒ.xxx.sene.ʒ.xx.agarici turbith.añ.ʒ. xxx.tapsie aceti.añ.ʒ.viij.fac puluer. adde mell. qd sufficit das ʒ.ij.vel.iij. Alij iũgũt huic.ʒ.xv.hellebo.nig. ¶ Aliud. ℞.kebu.ʒ.xxx.belli.embli.epithi.añ.ʒ.x.masti.ʒ.ij. ameos.ʒ.x.calamẽ.ʒ.x.hierepi.ʒ.xx.coloquin.ʒ.x.nigelle sin apis.añ.ʒ.v.tapsie.ʒ.vij.fac puluer.adde mellis qd sufficit.da. ʒ.iij. tribꝰ diebus cõtinuis ⁊ tribus intermissis. ¶ Vnguentũ morphee valẽs oĩs coloris. ℞.tapsie radicũ rubee sinapis nigelle se.radicis piretri.añ.ʒ.iij.coloquin.hellebo.nig.capparis rad.rute aluminis staphisagrie nitri añ.ʒ.j. ⁊ ß.eufor.scamo.salis armo.sandarace ameos.añ.ʒ.ij.fac pul. tẽpera cũ aceto vnge.

¶ De impetigine. Cap.xix.

Impetigo duobus modis fit: vel eñi est equalis in superficie corporis: ⁊ fit de chole. nig. ⁊ fece sanguinis: aliqñ cũ prurigine vel supficietenꝰ cõbusta: cuꝰ color est citrinꝰ: vel rubori cõtinuus: aliis contiguus: ⁊ est furfurea fissa ⁊ pruriginosa: nascens de materia melãcho. vel chole. nimis incẽsa. ¶ Prima ipsõ medicabit̃ cũ phlebotomia ⁊ pharmacia hũores incẽsos medicantibus. Secũda cũ medicina cholere ni. purgatiua. balneũ aque dulcis assuescat: lauet̃ cũ furfure farine fabe. vngat̃ oleo frumenti aceto pomi citri. caruí pistata furfure cũ aceto cinere cũ feminino lacte gũmi prunorũ farina ciceris cũ lacte feminino helleboro.nig.cũ aceto ⁊ acatie.ʒ.vij.gũmi ara.ʒ.vj. cum aceto vnge post lauet̃ cũ aqua dulci: ⁊ vngat̃ cũ oleo ro. ⁊ lapatium acutũ mixtũ cum aceto oĩa extirpat.

¶ De scabie ⁊ prurítu. Cap.xx.

Scabies natura malos hũores expellit ad superficie corporis et mũdificet interiora: q̃ si sint tenues ⁊ nimiũ liquidi dissoluunt̃ de cute cũ sudore et fumo. Si grossi sint pmanent sub cute. Si mediocres: pruriginẽ gignũt. Grossi scabiẽ faciũt Scabies sicca ⁊ nõ saniosa cũ prurigine ⁊ pictura ⁊ fissura de cholerico chimis esse videt̃. Vulnerosa ⁊ grossa in supficie corporis: neq; prurigine forti: ⁊ cũ scalpit̃ cutis excoriat̃ sicut alba squama significat salsum ⁊ incensum phlegma: et plurimũ hoc innascitur senioribus propter collectionẽ salsi phlegmatis: ⁊ defectionẽ cutis. Scabies humida ⁊ saniosa ⁊ cũ delectatione pruriginosa: incẽsuʒ sanguinẽ cũ chole.rub.

esse demonstrat. Si sanies fit grossa: maiorē abūdātiā significat sanguinis. Si subtilis aquosa et citrina: chole. abundantem significat. ¶ Cū vo scabies de sanguine et cho. rub. cōperiat esse: phlebotomādū est de mediana vena. Si aliquid obuiet nobis in minutione: purgemus cū cartatico de cassia fistu. et succo fumiter. et mirobo. citrinis et similibus: frequētent balnea in quibus sudēt: nō tangant corpora epithimatibus: q: viscositate sua dissolutionē prohibēt humorū: et poros claudunt: sed tm parū olei ro. est adhibendū. ¶ Si scabies fit ex chimus phlegmaticis: purgemus phlegma cū cartatico de epithimo siue de agarico et silib⁹. assuescat balneū in quo sudet: deinde vngat cū apij succo vel calamēti. Purgatis aūt corporib⁹ ad exteriora, vnguenta redeam⁹: vn Ga. litarg. cū oleo valet: cinis cauliū cū petroselico sifr. Diasco. carui cū aceto valere dixit. Sulphur et lēticulo oleo multū valet scabiei et impetigini vng.: cū et inguinū masculis. sulphur cū aceto sifr valet. sifr nitrū cū melle et sulphure iuuat: sal quoq: cū oleo et aceto si accedāt foco vt sudent: mitigat dolorē et scabiē iuuat et impetiginē. Gal. aqua sulphurea vel marina cū sale cocta: vel cū frondibus oliuaꝝ iuuat veteres pustulas scabiē et p:uriginē et fissa: frōdes q: oliue cocte cū aq et aceto: sifr et frōdes cine. ¶ Vnguētū valet scabiei et pruri gini de calore. ℞. litarg. ʒ. x. cerusie cadmie argētee. aā. ʒ. iii. celidonie sigie argēti viui. aā. ʒ. ij. olei ro. et aceti qd̄ sufficit. ¶ Aliud desiccās pustulas et vulnera de calore. ℞. acatie gūmi ara. aā. ʒ. ij. litargi. cadmie argentee. aā. ʒ. j. et ß. tēpera cū aqua rosa.

¶ De carbūculis. Cap. xxj.

Carbūculi de sanguine grosso nascunt et corrupto vnde desoris est ponēda res dissolutiua: cū tamē corpus interi⁹ mūdificet: desup ponēdū est frumentū masticatū vt maturent siue dissoluātur. Gal. granū in aqua infusum nō valere dixit: masticatū aūt pdesse ppter infusionē saliue. valet etiā ficus nō mature pistate cū cera. Diasco. nasturciū cū oleo et sale pistatū valet: vue passe cū sale pistate valēt sifr: frumētum cū oleo et sale sifr: maturat enī et aper. ebulū cū oleo valet sifr: farina subtilis tēpata cū oleo et melle et paꝝ cimi. sifr facit. Si aūt saniē habuerit: farina ordei cū burgio et sale et caulibus ciibus pistatis saniē expellit. Nitrū cū terebenthina carbūculum aperit et saniem trahit.

¶ De vulneribus in corpore. Cap. xxij.

Vulnera in corpore ex sanguinis nascunt corruptiōe maxime rubicūda: et molestā febrē generātia: quoq: color est rubicūdus et citrinus. si sanguis chole. rub. fit admixtus: vulnera siccat pustulosa generant: si cū cho. ni. fuerit: vulnera erūt variosa: si cū phlegmate erūt humida alba et spumosa. ¶ Si q̄ vulnera de sanguine fiūt: phlebotomemus: et vsq: ad defectionē minuat sanguis: tū aliqd obuiauerit: mundificet etiā corp⁹ cū catartico: dicet sirgi. et hu. deinde ad vnguēda exteriora redeat. ¶ Vnguētū valet vulneribus cali. ℞. cerusie litargi. cathimie argē. aā. ʒ. vij. cere al. olei ro. aā. lb. iiij. fiat vnguētū. ¶ Aliud. ℞. celidonie litarg. cerusie serici cathimie arg. aā. ʒ. v. acatie albu. oui. aā. ʒ. ix. visci pis. ʒ. x. v. fac vnguētū. ¶ Aliud valet humidis vulnerib⁹. ℞. litargi. ʒ. x. arge. viui lap. fusci. aā. ʒ. iij. celidonie. ʒ. j. et ß. olei et aceti qd̄ sufficit. ¶ Aliud desiccans vulnera et pustulas. ℞. boli. ʒ. j. terre sigil. ʒ. j. cāpho. zucca. aā. ʒ. ß. tēpera cū aceto et aq ro. ¶ Aliud valet humidis vulneribus cruris. ℞. nigel. coctā in aqua et post desiccatā: fiat puluis quē cū oleo ro. tēpera et crura cū aceto laua et vnge. Itē valet litargi. cū oleo ro. et aceto: et fe. eruce tēperatū cū melle idē facit: sifr succus apij et cera et oleū ro. cum aceto et aqua fiat vnguentū.

¶ De scrophulis. Cap. xxiij.

Scrophule sunt dura apostemata ī melli carne nascentia: q̄ sunt medicāda vnguētis emollientibus sicut illud qd̄. xij. causis effinē: et emollitiua sunt superponenda putride carnis corrosiua: deinde alia medicamina desiccatiua et claudētia. Diasco. pricos cocta et cataplasmata valet: q: humectat: sifr ficus nō mature et cocte: yreos cū axūgio. et dialtea mixta ad mundificandas scrophulas valet: farina lupini cū aqua tēperata idē facit. elacterij radix pistata cū rhodino valet. capparis radix cocta et pistata valet. Nitrū et frumentū emolliūt. ¶ Cōtra valēs apostemati in collo et scrophu. ℞. anis ʒ. [illegible] tēpera cū aqua et desuper pone. ¶ Aliud. ℞. [illegible] armoniaci. ʒ. iij. sarcocol. ʒ. j. et ß. sacpni. tempera cū melle et cum licinio impone. ¶ Itē cineris vitis [illegible] aā. ʒ. x. olei quod sufficit: fac vnguentum.

¶ De pustulis et de sudamine. Cap. xxiiij.

Pustule nascētes ex desudatione sunt quattuor modis. Sūt enī q̄dā calidissime quas aqua frigida adiuuat: cū de chole. rubea ignea causantur. Que dā sunt de chole. [illegible] quas balneū iuuat in aqua cali. Alie inter has duas mediocres. Quarta spēs de chole. nalol. [illegible] pessima est: et ad sanādū dura. ¶ In curādis tribus generib⁹ chole. rub. purget: et in quarto nig. balneū assuescat pendat: vngat cū succo solatri cū coriandro mixto: vel sāda. et cera et frōde lasqulami cum melle: medulla melonū cū succo apij in balneo post sudorē valet: frōdes oliue pistate in aqua cocte valent. ¶ He desudationes plurimū nascuntur in estate et nascuntur cū calor fit nimius. Causa eoꝝ supfluitas cutis cū sudore semper adunās se sup cutē et congulās: cū diligētia balnei et mūdificatiōe cutis. Si aūt neglectum fuerit et inveterascit in scabiē deuenit: vnde sestinādū est ad purgationē chole. rub. de corpore: vngat deforis medulla et seminibus melonū cum succo solatri et assiduis balneis: similiter rosa et mirta cocta in balneo posita valet.

¶ De separatione iuncture. Cap. xxv.

Si aliqua mēbra separatioē iuncture patiunt in ossibus: corpus medicū estimare et separatio scidet: et sanet iunctura in solidādo: videret et ne iterū seiungant prouideat. Ossa et ligamentibus ossa circundantibus: q̄ sunt bene sunt cōsiderāda: q: fortia et cōstringant ne apostema nascatur: sed tm tumorē generant: mollia neutrū hoꝝ faciūt: sed nec bene iuncturā custodiūt: maxime in sompnis et in motu: ligamina ergo sunt faciēda mediocria: et interi⁹ vinū q: vinū supradictū euadat. Soluant aūt post diē tertiū vel ante: vt locus ille quiescat: postq: ligent ne forte via ligata cū nō medēt illud assueuerit: aut dissoluēda per poros natura prohibeāt: vn pcurago oriat et infirmum suspēt sua corruptione illud cogat. Solutū mēbrū aq ca. est balneādū: vt poros aperiat et supflua emittat. Cū aūt dissolueris in die. iij. et in mēbro: neq: tumorē videris: neq: pustulas sed mē⁹ q̄ in sanitate fuerit: ponēda sunt solidātia et carnē reducētia. Gal. in megatechni inquit: incipiēdū est ad medicādū fracturā et separationē iuncture in ossibus minuēdo superfluitates corporis cū phleboto. et pharma. Dieteri⁹ aūt infirmū cū subtilib⁹ et paucis cibarijs: dū certificamur timorem siue pustulas vel quelibet alia deturpātia nō superuēturas propter loci debilitatē et materiā abūdantē: postea vero cibū dē solidatiuā et mēbri augmētatiuā. i. multam quātitatē grossi: cibo aūt subtili non solēt ossa solidari. ¶ Separationē aūt cōcatenatiōis lauet cū aqua cali. et reponat sicut fuerit ligeturq: sicut fractura: deinde superponēt illi de [illegible] eniōe valēt fracture et separatiōi iuncture. ℞. sumac [illegible] te. aā. ʒ. x. myrrhe aloes. aā. ʒ. vj. tuuie. ʒ. x. tēpera cū aqua et vnge. ¶ Aliud. ℞. mirte. ʒ. vij. cāne. ʒ. viij. [illegible] terre sigil. aā. ʒ. xx. tuuie. ʒ. xij. yreos. ʒ. xv. ebor. ʒ. x. ¶ [illegible] farina ordei cū farina malue cū oleo tēperata valet. ¶ Aliud. ℞. laudani. ʒ. xv. aloes. ʒ. vij. cro. ʒ. v. boli. ʒ. xv. galle. ʒ. [illegible] nucis cipr. aā. ʒ. v. tēpera cū oleo et vnge. ¶ Aliud. ℞. aloes myrrhe betonice acatie malue thuris. aā. ʒ. [illegible] et ß. pul. molendini quātū alie species fuerint: tēpera cū [illegible] ge neruos et venas circūdātes fracturas cū vnguētis emollientibus de cera: medulla bouis: pinguedine [illegible] guedine renum pecudis: et oleo ro. et similibus.

¶ De fluxu sanguinis ab incisiōe gladij. Cap. xxvj.

Si fluxu sanguinis de incisiōe gladij fiat vel telli sagitte vel similium. Primū in principio luxu sanguinē erit studēdū superponēdo [illegible] do panniculū donec sanguis cōgelatur in [illegible]

vnde exierat: deinde superponēda est medicina sanguinis restrictiua: que duobus modis fit: vel cū cōstringit et carnē nō reducit: sicut farina frumēti terebenthina gipsum et similia: vel constringit et carnē facit: sicut thus aloe albu. oui: pili leporis. Gal. in megatech. hāc cōfectionē dicit debere esse tribus modis: vel enī vt equale sit pondus aloes: et thuris et corticis: et pul. et etiā puluerea electi sunt ponēdi: qui duris corporib⁹ vtiles sunt: stiptica enī his sunt necessaria: vel vt thus q̄ aloe duplū ponat: et thus vnctuosum et gūmosum est gal.: q̄ cōfectio vtilis est mollib⁹ corporib⁹ q̄ reb⁹ mollib⁹ indigent et confortatiuis. Tertius modus est vt de thure plus ponat q̄ aloe: nō tamē duplū. hoc cōuenit corporib⁹ mediocribus. Albugo oui apponat: vt in similitudinē mellis inuiscet et mittat de pilis leporis quātū op⁹: hec medicina essentie vene superponat: vñ sanguis effluit: et postea multa quātitas medicine toti vulneri supponat; atq; ligādo cū pānis lineis ter vel quater inuolutis: et fiat strictura circa vene initia: ligamenta oīa die tertio soluant. Si aūt medicina sup vulnus nimis fuerit viscosa: et iō vulneris cōstrictiua: nō tū auferas: q: forsitā vi ablata locū iā fere solidatū aperiet. Appone ergo multā quātitatē de eadē vt emolliat illā desiccatā: et mollitā paulatim subtrahas. Sed vñ subtraxeris digitū vene effluēti suppone: ne exeat sanguis. Qd̄ si nec sic poteris ligāda est vena: sic enim p̄cepit. Gal. in megatech. ¶ Puluis Johā. da. stringens et desiccans sanguinē vulneris. ℞. aloes thuris corticis. añ. ʒ. ij. sanguinis draco. sarco. añ. ʒ. iij. ramoū eruce. ʒ. viij. tēpera cū albumine ouoꝝ: et pone pilos leporis. ¶ Aliud stringens et solidās vulnera de gladio vel cultello facta. ℞. sarcocol. ℥. ij. sangui. draco. balaust. corticis olibani. añ. ℥. ß. ¶ Aliud. ℞. sarcocol. aloes myrrhe armoniaci. añ. ℥. j. eruce. zucca. añ. ℥. iij. fac pului. imple vulnera inde; deinde pannos desup ponēdos infunde saliua. ¶ Aliud. ℞. sarcoco. oliba. draga. sangui. draco. gūmi pōdus equale: fac puluē. et inde imple vulnera. ¶ Si aūt vulnera crepuerit et sanguis inde fluxerit. ℞. albumē oui: oleū ro. rosas et maluā et lētes: q̄ oīa pista. et tēpera: et infundēs bōbicinū suppone.

¶ De grossitie vnguiū. Cap. xxvij.

Aliquando in vnguibus grossa albedo vel grossities innascitur: et inde caro digitoꝝ quasi vulnerosa efficit. ¶ Medicādi sunt sic. sc. lini cera et mel in modū vnguēti vngulis supponat. Aliud sandaraca cū aceto idē facit. Dial. alumē de pluma temperatū cum aqua valet albedini et grossitudini et vnguibus vulneratis. Item feces aceti incense cū rhāno idē faciunt. medulle ossiū oliue cū pinguedine et farina mixta valēt similiter. Superflue carni in vnguibus et tumori siue apostemati circūdantibus galla pistata et cū melle tēperata valet: lentes cū aqua idem faciunt: stercus colūbinū coctū cū farina ordei et cataplasmate inde facto valet similiter. Aliud alumen cū pinguedine anatis iuuat: assa cū lacte tithimalli similiter. ¶ Extremitati vnguiū sc. eruce temperatū cū taurino felle valet. feces vini incense faciūt malos vngues cadere.

¶ De incendio ignis. Cap. xxviij.

Quocunq; modo focus corpori inciderit: oportet rebus frigidis refrigerari ne ad vesicas perueniat: cū frōde mirte incēse: cū cera et oleo ro. vel gūmi arabi. cū albumine oui: vel tumabro cū aceto siue bolo cū aceto: vel aqua ro. vel succo scariole: farina ordei: oleo ro. et albumine oui: vel oleo ro. cū acatia stercore agnino cū oleo ro. et cera: hec oīa valēt. malua pistata cū oleo ro. similiter facit. Cū sō vesice erūt succ⁹ portulace vel frondes mirte seu carbones ferrarioꝝ: cremo lea: omnia composita siue simplicia cum oleo ro. et cera mixta valēt. Alumē cū oleo ro. idē facit. loca oliue salsa idē facit.

¶ De vulnere p̄pter ocreas. Cap. xxix.

Aliquādo in pede vel in crure nascunt vulnera de angustia ocreaꝝ: que si sint cū tumore pulmonē veruecis superpone: vel agni annualis siue vulpis. Si aūt vulnera sint sine tumore: galla incensa balaust. corticea malūgranat. sumac acatia: q̄libet horū puluerizata superponantur.

¶ De fissura manuum et pedum. Cap. xxx.

Aliquādo sanguis nutriēs corpus cū cholera grossa vel rubea acuta miscet. Sed cū nigra ex grauitate sua et grossitudine descendit ad inferiora: et findit pedes. Chole. vo rub. ex subtilitate et leuitate findit manus. ¶ Cū purgādi sunt humores corporibus dominātes: et postea redeūdū est ad loca vnguēda cū oleo vio. vel cera et medulla bouina cum oleo sisaminee vel oleo fenugre. cū cera mixto: valet cū fissure pedū de frigiditate aeris. ¶ Fissure etiā manuū et pedū cōfectio valēs. ℞. medulle bouine pinguedinis gal. añ. ʒ. ß. dragagan. cere myrrhe. añ. ℥. ß. olei syriani. ℥. ß. vnguentū fiat. ¶ Aliud. ℞. bacce lauri aristo. lōg. medulle bouine pōdus eq̄le. ¶ Aliud valētissimū fissure. ℞. picule et sisameleos pondus equale. ¶ Cancri fluminei cū sisam oleo incēsi idē faciunt. Cepe cocte et cum oleo ro. mixte: et pistate ad idē faciunt. cōchule marine incense cum oleo rosa. multum valent.

¶ Finitur septimus: et vltimus liber Viatici ysaac.

¶ Tabula p̄elibati Viatici ysaac a Constantino (vt p̄re habitū est) traducti: quod in septē partitū est libros partiales.

¶ Tabula capitulorum primi libri.

¶ Tabula capitulorū secundi libri.

Tabula capitulorum tertij libri.

Tabula capitulorum libri quarti.

Tabula capitulorum libri quinti.

Tabula capitulorum libri sexti.

Tabula capitulorum libri septimi.

Finitur tabula seu index viatici ysaac.

¶ Sequitur tabula seu index in librum (vt aiūt) Cōstantini de oculis.

¶ Liber constantini de oculis: prohemiū eiusdem.

Dolentes oculorū infirmitates curare: decet sanorū naturam cognoscere: omne quippe membrū qd infirmat: vt ad propriā sanitatis recuperantiā necesse est conuertatur. Natura vero nullius cōpositi membri pōt cōprehendi: nisi tot⁹ membri partes colligantur cōprehensis partibus diuersis: quare qui naturā oculorum scire desiderant: prius oēs partes quibus sunt cōstructi intelligant. Noscant etiā actionem quā vnaquaqꝫ eorū pars operatur: ꝗ necessitas illi⁹ actiōis fuerit: quomō vnaqueqꝫ sit cōposita: vnde procedit: ⁊ quousqꝫ tendit: ⁊ in quo loco permanet: quare de his difficilioribus incipiamus narrare. ¶ Scimus itaqꝫ ꝙ omne cōpositū mēbrū propriam habet actionē propter quā fuerat cōpositū: quoꝝ vna suarū partiū operat cetere vero illi operanti parti ministrant: sic credim⁹ oculos esse: sunt enim diuersis multisqꝫ partib⁹ cōpositi: visus enim non fit nisi cū vna suarū partiū. i. humore ꝗ crystalloydes vocatur: ceteri vero humores ⁊ panniculi sunt propter adiumentum ⁊ iuuamē crystalloydes: quod explanabimus cū sigillatim de singulis disputabimus: at pri⁹ de crystalloyde dicamus.

¶ De partibus oculos cōponentibus. et primo de humoribus. Cap.j.

Est autē crystalloydos humor albus ⁊ lucidus non omnino rotūdus: sed aliquātulū planus: qui quia locat in medio oculoꝝ. est albus ⁊ splēdidus vt cito varios suscipiat colores. Album enim ⁊ splēdidū corpus coloribus velociter opponit: sicut enim videmus fieri in claro vitro. rotūdus ne cito patiat. Sua enim forma nō rotūda citius patit propter suos angulos. parua quoqꝫ latitudo fuit vt lumē sumere possit: omnino enim rotūdū lumē recipere nō valet: quia enim in vno loco nisi esset mouabilis: ⁊ in medio locat vt cetere partes sibi ministrent. Quedā etiā eū defendūt ⁊ quedā adiuuāt: vnde necessario in medio sibi ministrātiū fuit statut⁹. in hoc qd est crystalloydos flexus quod videm⁹ esse in cataractis: aqua enim cū inter crystalloyden ⁊ spinā steterit nō pōt ipsūs ad crystalloyden pꝯcurare lumē visus ab eo āputat: sꝫ aqua ab oculo ablata mox lumē reparat: crystalloydos autē in medio duoꝝ humoꝝ locat: quorū vnus qui liquidū vitrū stās retro: ⁊ dr ypalaidos. i. vitrea alter quasi albumē oui stat añ vocat: qꝫ euagaidos: post vitreā sunt tres panniculi: quoꝝ primus eā circūdat quasi rete vñ dr retina: post hūc est ali⁹ ꝗ similat secūdine: ⁊ dr secundina: iuxta quē est ali⁹ qui est ossio⁹ ictus durus ⁊ solidus: ⁊ dr scliros aut euagaidos: sunt tres panniculi quoꝝ vn⁹ cum eo iungit: ipsumqꝫ circūdat ꝗ est quasi vua cuius color: ingrediens ptinet: vñ vocat eū ragaydos. i. vuea: añ hūc est alius humor: similiter dictus keraydos: idest cornea: iuxta hūc est alius quo penitus nō circūdat sicut alteri adinuicē recēdet si enim keraydos penit⁹ ab eo operiret nō posset eā ipsūs perforare. ¶ Sꝫ scipiēda est disputatio de iuuamine vniuscuiusqꝫ istorū. Sit ergo pri⁹ dicendū de vitrea ⁊ tribus panniculis post eā existentibus. Omne corporis mēbrū necesse est vt habeat cibū propter calorē naturalē ⁊ accidentalē intus ⁊ extra illud minuentē. Cib⁹ enim mēbro dꝫ esse cōueniēs qd nō pōt esse nisi mēbrū eū assimilet: quare huic cristalloydos humori cibus necessarius est: cūqꝫ crystalloydos sit humor clarissimus et albissimus: nō pōt sanguinē suscipere: sic enim in sua natura proinde necessario mediatricē. i. vitreā habuit. Mediocris enim inter crystalloyden ⁊ naturā sanguinis: albior est enim sanguine ⁊ min⁹ alba ꝙ crystalloydos: vñ media pars crystalloydos in medio vitree collocat. Hic autē vitreus humor est de sanguine in subtilibus venis ⁊ arterijs digestus: vnde est mutatus a suo colore in spēm vitri. Ipse enim vene ⁊ arterie sunt de panniculo ꝗ dr arenū procedētes a panniculis subtilib⁹ cerebri neruū propē quē ducit ipsūs circūdātib⁹: ꝗ neruus cōcauus est: qd planius dicem⁹ et facili⁹ intelligat. Scim⁹ igit quia cerebrū est fons oīm sensuū ⁊ voluntarij motus: cū ab eo sensus ⁊ voluntarius mot⁹ p neruos ad oīa mēbra vt sentiāt ⁊ moueant procedūt: ⁊ oculi sunt mēbra sensus ⁊ motū hētia: ideoqꝫ a cerebro duo nerui veniūt ad eos: quoꝝ vn⁹ dur⁹ est: vñ fit mot⁹: qd explanabimus in disputatiōe lacertorū oculos mouentiū: alter neruus est mollis ⁊ cōcauus: nec est in toto corpore neruus preter hūc cōcauus: qd fuit vt claritas ipsūs visum faciēs per eū duceret. Cerebrū autē est coopertū duob⁹ panniculis: vno subtili ⁊ molli: altero duro ⁊ grosso. subtilis autē similat secūdine: quia venas ⁊ arterias hꝫ qd pcedit cerebro quia nutrit ⁊ defendit illud cū suis venis ⁊ arterijs: grossus enim solūmodo ipsum ab ossibus capitis ei propinquis. Omnes etiā nerui a cerebro procedentes sunt illis duobus panniculis cooperti quousqꝫ ab ossib⁹ capitis egrediūtur: similiter nerui ad oculos venientes illis duobus panniculis circūdant: vnde mollis panniculus cōcauos neruos circūtegit ⁊ extendit se in modū rete cū suis venis. est enim rete vitreū humorē cooperiēs. vitreus autē mediū crystalloydos cooperit ⁊ retina portat eū suis venis sensuū ⁊ spūm visibilē ad crystalloyden. Subtilis iterū panniculus ꝗ secūdina dicit: quo neruus circūtegitur cū alio ꝗ retina dicit iungit in loco ꝗ quo crystalloydos mutatus est ꝗ secundina dr hoc est subsidiū: parat ⁊ portat nutrimētū cū suis venis ⁊ arterijs ⁊ defendit ne rumpatur. Durus autē panniculus et grossus iungit cū subtili. retina eūqꝫ cooperit: facitqꝫ oculis iuuamētū quia eos ab osse defendit in quo sunt locati ne ei cum sua duritie noceat: est enim quasi ligamentum oculorum.

¶ De diuisione panniculorum. Cap.ij.

Sufficit qd diximus de tribus panniculis ⁊ humoribus post crystalloyden existētibus. humores autē ⁊ tres panniculi añ crystalloyden stantes taliter sūt. Diximus ꝙ duo panniculi cerebrū operiūt ⁊ neruos ad oculos venientes circūdant. Sꝫ cū in oculis existētes diuidūt ⁊ duos panniculos faciūt in oculis vtriqꝫ cū ad mediū crystalloidos iungit in loco ꝗ dr petus. Super cornea vero est panicul⁹ cerebrū cooperiēs ꝗ a panniculo procedit ꝗ secūdina dr quē diximus iungi cū retina. Panniculus ꝗ cornea dr iungit cū duro mēbro cū secūdina. Panicul⁹ autē

exterior. Coniunctiua procedit a panniculo qui est supra craneum. Cornea vero necessaria fuit vt defenderet crystallinam ne extrinsecus: quia mollis est: pateret: que subtilissima est et dura et alba. alba fuit et subtilis vt cito eam posset spiritus penetrare. Dura fuit ne propter subtilitatem cito frangeret. Uuea tribus modis fuit necessaria. vno vt corneam nutriret. Cornea enim est subtilis et dura: et non habet venas quibus nutriatur. altero quia est media inter corneam et crystallinam: ne cornea cum sua duritie noceat crystalline: tertio vt adunaret lumen cum suo colore nigredini pertinente. Omne enim lucidum dispergit lumen: et nigrum coadunat illud. Idcirco aliquantulum nigredini prenuit vt lumen non dispergeret: sed coadunaret. Uuea ergo multitudinem venarum et arteriarum habuit vt corneam nutriret. Mollis fuit ne nocumentum aliquod crystalline inferret: proinde habet villos in quibus aliquando aqua coadunatur ex cataracta. est etiam lenis exterius ne cornea sibi noceat. Color autem eius est quasi sicut color celi vt coadunet lumen sicut diximus: in medio cuius est quoddam foramen per quod lumen egreditur. Etiam intrinsecus est plena humore qui dicitur egaidos: vt faciat crystallinam a cornea differre. Egaidos alterius nutrimentum est quod humefaciat crystallinam ne ab exteriori aere deficeret: et humectat vueam ne crystalline noceat. Et inter crystallinam et egaidos est subtilissimus panniculus sicut tenuissimum cepe vel aranee tela: qui medium crystalline cooperit vt eam ab vuea defendat. Unde quidam medici dixerunt panniculos oculorum esse septem: alii sex: quidam vero quinque: alii quatuor: et nonnulli tres: quidam duos: quorum discordia non erat nisi in vno: quia qui septem dicebant computabant retinam secundinam: scliros araneam telam vueam corneam et coniunctiuam. Qui sex crediderunt: dicebant retinam non esse panniculum. Dicebant enim panniculum rem esse defensoriam: et retina potius nutrit non defendit. Qui dicebant quinque: annumerabant aranee telam non esse panniculum: sed partem crystalline. Qui dicebant quatuor: credebant coniunctiuam non esse panniculum sed ligamentum oculorum. Credentes tres esse: dicebant vueam et secundinam esse vnum panniculum: quia vuea a secundina procedit. Qui duos affirmabant scliros et corneam vnam esse dicebant. intentio igitur antiquorum vna fuit. Et cum explanauimus humores et panniculos: sed de coniunctiua tacuimus: quia nondum tempus fuit de ea disputandi: de qua deinceps narrare incipiam. Unde oportet sciri quod lacerti sunt oculis necessarii quibus possint ferri: et rebus visibilibus opponi. adeoque nouem habet lacertos. Quorum vnus mouet oculos: nares alter mouet et tempora. tertius sursum: quartus deorsum: quintus firmat et corroborat neruum vnde visus procedit. Duo alii alligant coniunctiuam et tendunt vsque ad corneam et cooperiunt lacertos existentes in angulis oculorum: et coniunguntur illi lacerti tres. Iterum lacerti superiores palpebras mouent. Quorum vnus mouet eas superius et duo inferius. Inferiores vero palpebre nullum habent motum.

De natura cerebri et eius actione cum instrumento. Cap. iii.

Debet cum qui naturam oculorum vult scire prius naturam cerebri cognoscere: visus enim ab eo procedit et futuram eius actionem ad se conuertit. Cerebrum autem frigidius et humidius est ceteris membris quod prius explanabimus. Cerebrum est initium et fundamentum sensus et voluntarii motus regitiueque virtutis: nullum est aliud membrum preter cerebrum quod hac fungitur actione. Sed cerebrum suam actionem duobus modis facit: quedam enim per se solum operatur: quedam cum instrumento illud adiuuante. Actio autem instrumento adiuuante operata est sensum et voluntarium motum. Instrumenta autem ipsius sunt nerui: qui duobus modis sunt: quidam enim duri: quidam enim molles. Duri autem duobus modis sunt: quidam enim a cerebro procedunt: et quidam a nucha que tantum a cerebro est. Cerebrum ergo est initium et fundamentum omnium neruorum: sed cum duris neruis voluntarius motus efficitur dum nerui cum lacertis componuntur. Lacerti enim sunt de neruis carne et ligamento compositi: et ligamenta a neruis procedunt. Molles nerui sunt quibus fit sensus: quibus subtilior et acutior est sensus visus: cuiusque sensus est igneus igneam habens naturam. i. splendorem ruborem et lumen. Testatur lumen esse ignee nature: quia dum coadunatur in vitreo aliquo si corpore sol fulserit inde ignis

ex eo succenditur. Post visum est auditus: per quem sentitur aereum et quod aeri pertinet est vox: vox enim non est aliud nisi ictus vel ictus aeris. Post auditum est odoratus cuius sensus est fumus: fumus enim est res inter aquam et aerem tribus ... ri commixta. Post odoratum est gustus qui est sensus rei aquosi et aque pertinet. Sapor qui sentitur nihil est aliud nisi aqua cuius rei siccitati commixta calore in ea operante. Antiqui autem saporem vocauerunt chimum. i. liquorem. Ceteris sensibus tactus est grossior: quia quod sentit est terrenum: et quod terre pertinet. i. durum molle calidum frigidum siccum et que ex his procedunt. Omnes enim nerui sensum habent tactualem: sed non voluntarium motum sicut diximus: quia solummodo duri nerui voluntario motu funguntur: sed molles dura sensibiliores sunt quia a prora cerebri procedunt: et duri a puppi et nucha.

De optico neruo procedente a cerebro. Cap. iiii.

A Cerebro autem procedunt septem paria neruorum: quorum primum et secundum par ad oculos venit: alterum illorum est concauus per quem sensus visus fit: quem animatus spiritus ad oculos tendit: vnde fit visus: quod plenius dicam de animato spiritu tractatus. Secundum par neruorum oculorum lacertos et palpebras mouet. Tertium venit ad linguam dans ei sensum gustabilem saporabilem. Quartum ad palatum dans ei sensum gustabilem. Quintum ad aures sensum auditus faciens eis donans. Sextum descendit ad viscera: et diuiditur per ea: dans eis sensum per quem fit tactus. Septimum mouet lacertos lingue. Ceteri autem quibus mouentur manus pes pectus dorsum et caput de nucha procedunt. Istud est quod volumus dicere de sensu et motu quod facit cerebrum cum instrumento: id est neruis.

De virtute cerebri et eius actione per se sine instrumento. Capitu. v.

Sed regitiuam actionem per se solum agit quibus modis est: phantasia. ratio et memoria. Phantasia vero operatur in prora: ratio in medio et memoria in puppi. Cerebrum vero habet quatuor concauitates que dicuntur ventriculi. Duo sunt in prora et vnus in puppi: et vnus inter proram et puppim in quibus semper est aliquis spiritus cum quo fit actio quam diximus. Fit autem spiritus animatus de vitali qui generatur in corde: quia a corde due vene ad cerebrum ascendunt que subter cerebrum venientes multis modis diuiduntur posteaque faciunt quasi rete: vnde spiritus vitalis a corde per illas venas ad cerebrum ductus in illo reti mouetur quousque mundificetur et subtilietur: deinde penetrat ad vtrosque ventriculos prore: moraturque in eis vt amplius attenuetur: et quicquid feculentia cum eo mixtum fuerit excluditur per nares et palatum: deinde purificatus ad medium cerebri ventriculum statim venit quasi aliquantulum permanens subtiliatur: postea ad ventriculum puppis vadit. Sed via que est in medio a prora ad puppim non est aperta: habet enim portam in qua quoddam est obstaculum: cuius forma est in modum pinee quod ... mice neruum est nominatum quod semper clauditur: quandoque natura spiritum animatum dirigit puppi. Sed spiritu veniente mox aperitur quo vt fuerit transactus: deinde clauditur. vnde cum spiritu qui est in puppi fiunt et motus et memoria et cum spiritu qui est in prora phantasia et sensus: et cum spiritu qui est in medio horum ratio et intellectus fit. Supra cerebrum autem sicut diximus: sunt duo panniculi: quorum vnus: id est durus craneo iunctus est: alter autem: id est mollis ligatur sub craneo cerebri. hic finitur disputatio cerebri et sue actionis.

De natura cerebri. Capitu. vi.

Cui autem natura est frigida et humida: natura frigiditas duobus modis fuit necessaria: vno propter multitudinem sui motus et motionis que ab eo dirigitur. Cum suo enim motu imaginatio et intellectus fit: cum eius enim motione que ... sensus

et voluntarius motus: ideoq; necessario cerebrum nō fuit calidum ne causa sue motionis calidissimū factū incenderetur et consumeretur. frigidū ergo fuit ne calefaceret illud motio amplius. ¶ Si enī cerebrū esset calidū: memoria instabilis fuisset. Caliditas quidē naturaliter est mobilis: frigiditas ex contrario et memorie necnō requies et stabilitas conueniunt. Hoc testificatur φ qui calidū habēt cerebrū: mobiles sunt et instabiles. ¶ Humiditas autē cerebri duobus modis fuit necessaria. vno ne ex nimia sui motiōe desiccaretur. Motus enī facit calorē et calor desiccat humiditatē: alio vt velociter imaginatio formaretur et cito qd a sensibus ei dirigitur: suscipere posset et velociter ad res differendas moueretur. Rursus vt molles nerui ab eo procederent. Impossibile enī est a duro molle generari et a molli durū: proinde prora mollior puppi: quia de prora molles nerui procedunt: et de puppi duri: quibus voluntarius motus fit. Sufficit de natura cerebri.

¶ De conuenientia et disconuenientia neruorum opticorum cum aliis neruis. Cap. vii.

Qui optime instrumentū visus scire desiderat: prius superiori capitulo cognito naturā vtriusq; nerui visus inuestiget: vt bene noscat vbi cum ceteris neruis conueniat et vbi discrepat: deinde de spiritu visibili perquirat quatenus sciat in quo cum spiritu in ceteris neruis existente conueniat: et in quo dissonat. post de ipso visu qd sit et quomodo fit inuestiget: qd in hoc capitulo describam. ¶ Primū itaq; par neruorū qd diximus cum de natura cerebri disputauimus: ab vtroq; cerebri panniculo descendere et secum visibilem spiritum trahere: vt intelligitur cum ceteris neruis sensum facientibus conuenit duobus modis. vno quia omnes a prora procedūt cerebri. alio quia molles sunt. Sz quodāmodo ab eis differe pat sex modis. vno qz maior ceteris a cerebro vel nucha procedentibus: magnus quia concauus: si enī concauus et paruus esset necessario subtilis fuisset vnde cito frangibilis: cuius concauitas necessario fuit larga vt omnino nullam habeat oppilationem: ideoq; magnus fuit: secundusq; ipse solus est concauus; cuius concauitas sensui ostenditur: que concauitas tenditur vsq; ad locū in quo panniculus oculorum que retina dicitur: incipit se prelare qd facile sensui patet si anatomia cernatur: sed ipsa concauitas inchoatur ab vtroq; panniculo qui est in prora cerebri in quo. Loco illius paris nerui concauitas nō potest videri: qz subtilissima est et angusta: sed tamen qui per foramē illud vult aspicere: querat in cerebro magnorū aīaliū in hora qua aīalia occiduntur. Caueat tamen ne in estate calido vel tempore fiat: deinde vtrosq; panniculos prore caute scrutetur ne frangatur et in fundo eorū inueniet illud parē neruum ab vtroq; panniculo ventriculi egredientē et videbit qualiter concauitas ipsius ab ipsis ventriculis inchoatur. ¶ Tertio qz hic vterq; neruus intrinsecus est mollissimus vt facile sentire valeat et extra solidus aliquantulū vt sit ab aliqua passiōe illesus. ¶ Quarto qz per hunc parē neruū a cerebro ad oculos de substātia visibilis spūs multa venit quātitas. Et licet iste visibilis spūs per omnes neruos sensum et voluntariū motū facientes ducatur: ipse tamen nō subaliter: sz sola eius virtute per eos vehitur. In illo autē pari neruo quātitas sue essentie geritur. Oculi enī cum nobilissime sint actionis semperq; vadit ad eos multū de substātia spūs vsq; ad locū panniculorū qui dicitur vuea: hoc fuit necessariū ad confundendū visus. ¶ Quinto quia cū ceteri nerui quāto sint remoti a cerebro tanto sunt duri et a prora natura eorū mutatur. Sed istū parem neruū natura intrinsecus mollissimū fecit et extrinsecus solidum vt interanea mollicies exteriori teneatur duricia: ne aliquando desiccaretur: cuius etiā mollicies si aliquātulū causa in neruis induratur ipso pari neruo ad oculos veniente in natura quā in neruo habuerat existens conuertitur. Neruus enī ipse cū panniculo qui retina dicitur fuerit: mollis efficitur et in naturā cerebri conuersus perlatus ipsi rete ideoq; retina dicitur. Ceteri nerui etiā cuiuis retine si coadunantur nullo a cerebro adeo sibi sibi sunt velut secernuntur. ¶ Sexto qz laudabilior eius proprietas hec est: par enī neruus cū de fine laterum vtriusq; ventriculi prore egreditur separatim nisi directo itinere sicut exierat dirigitur: sed vterq; ad interiora ossa capitis retorquetur: ad os nariū perueniēs miscentur vtraq; eorū foramina et fiunt vnū. Ab eo vero loco separantur et recto sicut egressi fuerāt itinere vadūt. Verbi gratia: neruus qui de latere dextri ventriculi exierat ad dextrum oculū tēdit: et sinister ad sinistrū: de quorū quidē neruorū coniunctiōe et separatiōe. plures antiquorū diuerse disputauerūt: quorū intentiones quinq; notabimus: quarū due nō affirmantur. tertia est possibilis. quarta vera. quinta necessaria. ¶ Quidā enī dixerunt tortionē et coniunctionē illorū neruorū ad hoc esse necessariaz vt si quedā eis passio contingeret: alteri ab altero subueniret. Alij dixerūt ideo eē coniunctos: qz oēs sensus ab vno fundamēto procedit. Quorum intentio non consequitur: natura enī tam optime et fortiter mēbra cōposuit vt nullā timeat passionis occasionem: et nō solū nerui visum ferentes ab vno loco exeunt: sed ab eodē loco egrediuntur oēs alij et tamen postea non coniungūtur. Nonnulli qz credunt eos ideo coniungi vt vnus ab alio confortetur. si enī separati essent ambo propter itineris lōgitudinē rumperentur: quorū intentio possibilis esset: sz tamen nō est tanta longitudo vt in eo posset rumpi. Quarta vero intētio est vt vera sit. Spūs visibilis ad oculos a cerebro veniēs videtur φ vno oculo clauso vel ceco idē ad aliū veniat: qd non posset esse nisi nerui cōiungerentur et postea separētur: qd huiusmodi experimento testificatur. Si enī planta manus vel aliquod aliud corpus super nasum ponatur vt non possit vterq; oculus ad intuendū incedere: fit visus vtriusq; oculi debilior: et obscurior: sed vno oculo clauso lumē eius vsq; ad alterum qui vtriusq; fuerat reperitur. et quecūq; vterq; cernere nequerat ipse solus rarissime alis acutissime aspicit: hoc ergo testificatur quia spūs qui in vtroq; oculo ferebatur ad vnū conuertitur: vno enī clauso alterius pupilla clarior efficitur. Quinta autem antiquorū intentio sit prelata: necessaria enī fuit nerui ad oculos venientes in quodā loco coniungerentur et in alio separarentur: vna res dupla visui appareret: quia cū res visibilis nō possit videri nec visu ab oculorū pupillis per rectas lineas egrediente et ante se cū recto tramite percutiēte: sicut videmus radiū solis per angustū foramē domus ingredi et linee anguste sint in exordio sui: deinde paulatim vsq; quo finis eorum est dilatantur. Sic in vtroq; oculo fit quedā forma sicut pinea vnde necesse est vt vterq; visus lineatim directus et in loco vbi res videnda est coniunctus eā equaliter percutiat rectoq; itinere quo venerat: et conuertatur ad pupillā. Necesse est enī vt exordia vtriusq; visus a pupilla eorū egrediantur: et per vnā superficiem ambo ambulent: quorū exordia sunt in loco vbi vterq; neruus coniungitur: et fuit vnus inde q; incipiens ab vtraq; pupilla egrediens videt rē videndā eāq; sicut ē comprehēdit. Et si vna pupilla a suo loco siue superius vel inferius mutetur res cū superiori pupilla eius superius videtur: et cū altera inferius vnde dupla apparet. Idcirco tria eorū sunt necessaria. i. pupille initiū fundamētū visus: et locus vbi vterq; neruus vtriq; coniungitur per modū recte linee: et visus per eas recte transiens. Ideoq; exordiū vtriusq; neruos ad oculos ducens ab vno loco egreditur. Sed tamen a quibusdam nobis obijcitur vera inquirit intentio: sed si vera est vt nerui ab vno loco cerebri exeuntes postea coniungantur: quare nō fuit vnus vt ab vno loco exiret. quibus est post. Taceat maxime si magnus fuisset sicut vterq; sunt. Quedā enī est concauitas vt foramina coniungantur per que cerebri huiusmodi suā expellit superfluitatē. vtraq; etiam via que ducitur ad nares ibi consistat. concauitas ergo et vtraq; via nō esset ibi si neruus locaretur illic. Nares etiā sunt in media facie. Tamen nisi earum foramina essent in cerebro recte opposita olfactus nō esset: ergo qz hec loco huius cerebri sunt cōprehēsa fuitq; necesse vt nerui visum ferētes ab vno loco egrederentur. Natura cū loco cōstituit foramē habere faciēs: deinde vt separatim ad vtrūq; oculū irent seiungit.

¶ De natura spūs visibilis. Cap. viii.

Visibilis spiritus de animali nascitur: is enim spiritus ē animatus a ventriculis prore cerebri procedens: quem in eis modificari et clarificari diximus alias cum de natura cerebri disputauimus in disputatione cerebri supra: qui spiritus spiritualiter est sensibilis. Visus enī vnus ex sensibus est ceteris dignior et nobilior. Porro ipsemet habet hanc proprietatē: est enī magis clarus

et lucidus q̄ visus animatus spūs a cerebro procedens. Nam spūs aiatus in ventriculis cerebri existens mandat oībus membris sensum et voluntariū motū. Nā cū a ventriculis exierit et eo loca inanita fuerint: oīa membra fiunt absq̄ sensu et voluntario motu: vnde mōstrat q̄ oīa mēbra sensum et voluntariū motū ab illis locis acquirant: sed aut virtus huius spūs per oīa mēbra dirigit: et eius essentia stat in suo proprio loco sicut splendor solis per totū aerem diuidit: et tñ substātia eius in suo permanet loco: aut substātia eius per neruos dirigitur et penetrat. Quod necesse est duobus modis fieri. vel enī substātialiter per neruos vsq̄ ad oīa membra qui sentiūt et mouētur dirigit: vel plurimā partē neruorū eos in sua natura conuertēs: deinde ipsis mēbris oībus dat sensum et voluntariū motū. hoc ipsis in neruis operat. ¶ Sensus vero per quē mēbra rem sentiendā sentiūt: nō ad cerebrū venit vt ab eo sentiatur vel discernatur. hoc enī nullo modo passio vel sensibilis rei motio ab eo sentiretur: sed sensu mēbrū caret. Neruus enī nō ē aliud nisi pars cerebri sicut ramū arboris ab eius radice procedens eo: nam mēbrum in naturā mutatur sibi cōiunctā: vnde fit sensibile. Palā ergo est quia iterum caro sentit propter vim sensus in ea existentis q̄ sibi a neruo tributa est. Sed virtus visibilis spūs non sola ipsa a ventriculis cerebri ad oculos dirigitur: sed ipsum spiritū essentialiter ad oculos ire demōstrat ratio: et tanta eius quātitas illuc ducitur quāta necessaria est: qđ vtriusq̄ cōcauitate testatur. Ex hoc enī certificat q̄ vno oculo clauso alterius pupilla dilatatur: quo apto dilatata pupilla ad qđ fuerat reuertitur. Causa q̄ nerui cū sint in vno loco vniti: in quo vtriusq̄ eorum foramē iunctū est necessario vnius oculi pupilla clausa spiritus qui ad eū ferebatur: ad locum quo vterq̄ neruus iungitur veniens per ipsius foramen ad alterius oculi pupillam qui apertus est ducitur. vnde foramen panniculi qui dicitur vuea per multitudinē substātie spūs necessario dilatatur. Aperto tamen oculo spiritus ad eum reuertitur: quare foramen illius panniculi dilatatum ad modū in quo fuerat redit. ¶ Huiusmodi significatione cataracta an possit sanari necne cognoscit: vno oculo clauso alterius pupilla effecta latior: i eo spūm visibilem esse significat. vnde aqua ab eo amputata spūs visibilis ad eam redit et videre incipit: sicut cum sanus fuerat videbatur: et innuit quasi cōtrariū apparuerit. Nam quibusdam hoc accidit: cum vnus clauditur alterius pupilla nō dilatatur: cuius causa hec est: neruus quidē per quē spiritus ducitur est oppilatus: ideoq̄ hic vterq̄ neruus cōcauus fuerat vt per eū substātialiter ipsis posset transire: sz ceteri nerui nullam habēt cōcauitatē: virtus enī animati spiritus absq̄ sui essentia per neruos vadit. ¶ Sophiste tamē contraire conātur: si possibile est inquiūt animatū spūm per neruos nō concauos ad oīa mēbra duci: quare vterq̄ neruus cōcauus fuit: quibus respōdemus dupliti necessitate hoc fuisse. vna: quia per cōcauos nerui ducunt: et substātialiter in modū pili a suo fundamēto remouētur: qui si cōcaui essent rumperentur: neq̄ in paruissima eorū subtilitate posset esse concauitas: neq̄ tanta spūs quātitas sensui motuiq̄ necessaria ē voluntario: quanta visui est necessaria. Omnis enim sensus preter visum nō rem sentiendā sentit: nisi vtrisq̄ cōiungatur visus autē pupillā egrediens per remota loca vadit et rem sentiendā sentit: proinde multa quātitas spūs visum facientis necessaria fuit. Fuere ergo nerui vtiliter concaui vt spiritus multitudo per eos transiret.

¶ De visu quomodo fiat an extra mittendo an intus suscipiendo. Capitulum. ix.

Res aūt visibilis est necesse vt vna harum trium rerum cōprehēdat: aut enī aliqđ ex ea visui dirigitur per qđ ipsa q̄d sit cognoscit: aut virtus visus ad eā vadit et cōprehēdit quēadmodū est: aut neq̄ ipsa ad ipsū neq̄ virtus visus ad eā mandat: sed quoddā est mediū stās inter hec et illā: per qđ ipsa cognoscitur vnūquodq̄ istorū inuestigare qđ horū verū sit. Dicimus ergo oēs phi cōcorditer dixerūt nō posse videri nisi per foramē pupille ad qđ ex re sentienda venerit: videlicet vel huius vel forma eius vel spiritus: sicut quidā dicūt. Obscura tñ quantitas magne rei nō pōt ibi diuidi: sicut quātitas montis vel arborū et similiū

que ergo huius in re magna pōt eē q̄ durat quātitas: si ad oculos diuersorū hoīm in vno momento: ipsa cū [illegible] magnitudo cū angustū foramē pupille pōt ingredi: [illegible] nobis patet eē impossibile: ad tertiā intentionē redeamus [illegible] q̄ impossibile est vt spūs visibilis pupillā exiens solū ad rem sentiendā vadat: sicq̄ quātitatis magnitudinē cōprehendat et circuidet. Ipse enī spūs nō est tāte quātitatis vt possit adeo dilatari: donec totius rei quātitatē ambiat: q̄ immo in vno momento multa et diuersa indiuidua et magna cōprehendimus. Ad tertiā ergo intentionē cōuertamur et redeamus. Aer aliqñ corpora circūdans: si clarus et lucidus fuerit: aliud supplemētū visui faciet qđ nerui faciūt corpori: virtutē illius spūs suscipiēs sicut splēdorē solis. Sicut enī superiorē aeris extremitatē splendor solis percutiens: deinde totū aerē penetrat: sicq̄ clarus fit et visibilis spūs mox vero vt pupillā ingredit: totū penetrat aerē: et eius per remota loca mutat eū in suā naturā: [illegible] cū aer in toto lucidus est. hoc enī palā videmus in sole: [illegible] si aliqđ corpus in aere ponimus separatū est et solis splēdor illud penetrare nequeunte: forma illius corporis obscura posse apparet: eaq̄ lumē nō suscipit: [illegible] aeris de solis splēdore nō sit ab eo separata: quod si aeris splendor fortiter in aere operata fuisset: posset in eadē actione permanere splendore solis absente. Sed vtrūq̄ hoc [illegible] naturā: q̄ nec splēdor suā actionē aeri ipso absente pōt dimittere: neq̄ idē aer illā actionē ab eo valet accipere. Sicut ergo luminis fonte datiua oblata ipso momento lumē ab aere [illegible] fert: eodē mō oportet intelligi de neruis: q̄ si [illegible] a cerebro diuisus: illico mēbrū cui sensum dederat: fit insensibile: propterea [illegible] dico debet eē cōiecta et cōtinuata. Aer spūs neruusq̄ mēbrū et cerebrū. et quēadmodū aer in alterā mutat actionē sicut cū calefit vel infrigidat: et in ea q̄litate post separationē rei eū calefacientis vel infrigidātis permaneat: lumē tñ [illegible] absente lumē ab aere amputat. Proinde necesse est vt aer semp illuminet cōtinuati. [illegible] Sic et nerui a cerebro supplemētū necesse est habeant. Et sunt nerui de sua substātia: videlicet cerebri sunt: tñ sunt [illegible] vt passioni inobediāt: proinde aliquātulū sunt mutati a natura cerebri. Sed nerui duobus modis sunt: quidā enī sunt motū facientes: sunt et alteri sensuz facientes. nerui autē q̄ sensuz faciūt sunt molles et [illegible] et motū operātes duri sunt. Causaq̄ sensus nō pōt fieri nisi neruus aliquātulū [illegible] mutatione ad naturā rei sentiēde mutet. Motus autē nō ē aliud nisi actio neruorū facta absq̄ vlla sui immutatiōe. Necessario ergo nerui sensuz facientes sunt molles: et motum operantes sunt duri. et q̄uis q̄dā ex duris neruis motū facientibus sensum tactualē habeāt: molles autē nerui nullā cū duris [illegible] societatē habere: sed ipsi duri ideirco tactū [illegible] q̄ tactus ceteris sensibus grossior est. Sensus autē visibilis q̄ ceteris subtilior est et acutior: ideirco vterq̄ neruus visibilis [illegible] ceteris neruis cerebro propinquior est. Natura enī cerebri nulli sensuali instrumēto propinquior est q̄ oculi [illegible] voluerāt habere. Nā sicut cerebrū in neruis: [illegible] in aerē agit: necessario q̄ de spū multā haberent quātitatē [illegible] vt aerē suā rē faciūt eē: sic nerui [illegible] primū qđ visus principaliter sentit sunt colores: [illegible] propter absq̄ ceteris sensibus: deinde sentit corpus [illegible] sunt: sicut gustus primo sentit sapores postea corpus [illegible] gustus et ceteriq̄ sensus preter visuz rē sentiēdā [illegible] se vetturā. Visus autē ab oculis elōgat et [illegible] diuersitatē q̄usq̄ ad illud corpus [illegible] lus visus sentit formā corporis et quātitatē [illegible] colore: motū rōnaliter nō sensualiter sentit [illegible] alis corporū his nisi tactus accidentaliter [illegible] Si quis per tenebras ambulauerit et fustē in manū tenuerit: [illegible] penetrare sentiet: [illegible] nō posset sentiri nisi in sua memoria haberet: [illegible] lare eāq̄ penetrare. sed per solidū corpus [illegible] hec est. Visus iterū alterā habet proprietatē [illegible] ne solidū et lucidū corpus retro ad pupillam [illegible] uertit: propter hoc enim in speculo [illegible] formā [illegible] aut statim nobis ad dextrā [illegible] strā vel retro: et si aliquis studiose in oculo alterius [illegible]

in eo suam facit. Et quia visus ad pupillā conuertit ꝓpter panniculi splendorē qui dr̄ aranee tela: cū sup̄ crystallinū sicut adeps sup̄ aquā coagulat⁹: que minus rutilat ⁊ clara est. ¶ Verūtamē quis solus visus preter ceteros ꝑ mediū aerem motū rei sentiēdo sentit: non est tñ arbitrandū: sicut cecus eam cōfuse sentire: q: mox aer vt rem sentit eam visui ministrat: q̄ proprietas soli visui est. Laer in eius naturā mutari posse alterius ꝓprietatis ⁊ dignitatis est: quia nō solum recte sed ex trāsuerso cōspicit vnde necessario multus spūs de cerebro ad oculos dirigit. Rursus ipse spūs pupillā egrediens ⁊ aerem ꝑcutiens mutat eū in suā naturā. Recte ergo visus igneus dr̄: ⁊ audit⁹ aereus: gust⁹ aquosus: tact⁹ terreus odoratus fumosus. Elemēta eni q: quattuor sunt: et sensus quattuor: vt vnusquisq: horū vnūquodq: illorū elemētorū cōprehēdat: ⁊ vt ea in natura sua: ⁊ nō eū in aliud mutātur vel aliqua accidētia patiunt: discernat. Fuit etiā preter hos ali⁹ sensus vt sensualiter fumosa cōprehēderet: fumus in sua natura existens est mediocris inter aerē ⁊ aquā: proinde quinq: sensus fuerūt: cū elementa nō sint quinq:. Et visus quia ad hoc est vt colores cōprehēdat necessario fuit luminens: sola eni lucida corpa s̄m colores cōuertūtur. Hoc testificat q: si aer fuerit clarissim⁹ vel lucidus: facile et cito s̄m colores mutat. Palā eni est q: cum aliquis candidis vestimētis indut⁹ sub arbore iacuerit: color fuerit vestimētorū in colorē frondiū illius arboris mutat: vnde ostēditur aerē tunc eē mutatū ad illū colorē. Sepissime eni videm⁹ aerē in colorē pariet ſi lucidus fit: mutari: eiusq: colorē ꝑ aerē ad aliud corp⁹ portari. maxime si paries viridis fuerit vel rubei aut alterius coloris: Et sicut splēdor solis aerē penetrās eū ad suam naturā conuertit: sic ⁊ in colorib⁹ passibilē qualitatē generātib⁹ cōuertitur: sic et lumen visibilis spūs q̄ ad oculos a cerebro dirigitur: mox cū aerem percusserit eū mutabit. Sed cū aer ex his trib⁹ vlo sine tpis spatio mutat: aut lumie solis: aut colorib⁹ et lumine visibilis spūs. Palā q̄ erit visū nō fieri nisi cū aeris mediocritate: qd̄ sensus testificat. Antiq etiā cōcordati sunt dicētes aerē velut ramos (alij radios) ⁊ cōueniens instrumētū eē visui cū lucidus fuerit ex lumine solis vel quorundā corporū rutilātiū: vt visui etiā quēadmodū neruū cerebro ꝑ que visibilis spūs ad oculos ducit ⁊ cōgruit ⁊ seruit. Sicut eni cerebrū non sentit qd̄ ab oculis cōprehēdit: nisi neruis mediātib⁹: sic ⁊ oculi nō sentiūt: nisi cū lucidi aeris mediocritate.

¶ De rebus naturalibus nō naturalib⁹ ⁊ preter naturam a medico considerabilibus. Cap. x.

Oportet medicū pre oībus p̄mū ⁊ vniuersalē medicine intētionē studiose preuidere: ⁊ eā particulariter preuidēdo ad indiuiduū ducere. Palā autē medicine intētio est sanitas: q̄ bifarie diuiditur aut eni in sanis: ⁊ sib⁹ custodit: aut egris ⁊ contrarijs reddit. Quarū prime vnū est necessariū. i. rerū naturaliū sciā. rebus eni naturalib⁹ agnitis: ⁊ que sunt sanitati similia patefiunt: ⁊ similia cognoscūtur: ⁊ cōtraria nota fient similibus ergo ꝯpatis: ⁊ cōtrarijs ꝓhibitis sanitas custodit. Secunde aūt duo sunt necessaria: naturalis videlicet res et extra naturā: sanitas q̄dem infirmis cum quadā mutatione reddit. ⁊ qui vult aliqd mutare necesse vt sciat vnde et quo illud cōuertere debeat: nisi eni scierit a q̄ illud mutauerit: nō est securus qn vertat illud de hoc qd̄ nō cōuenit mutari: et nisi cognouerit ad qd̄ illud cōuertere debeat: nō est certus qn minus aut plus q̄ cōuenit illud mutet. Sanitas ergo infirmis redditur cū mutatiōe rerū extra naturā ad naturales qd̄ si quis scire voluerit: necessario duo illa sciat. i. rē naturalē ad quā debet duci: ⁊ rem extra naturā que debet auferri. Res aūt naturalis duob⁹ mōis est: gn̄alr videlicet ⁊ specialr. Gn̄aliter iterū duob⁹ modis: est eni cōplexio h̄ūani corporis: ⁊ cōplexio vniuscuiusq: corporis membri suaq: cōpositio. Causa eni cōplexionis quadruplex est. i. natura: etas: consuetudo: aer. Natura cum dr̄ s̄m cōstitutionē: sicut est maris et femine differētia: aut s̄m euentū: sicut est complexio spermatū ⁊ spirituū: de q̄bus ipi gn̄ati sunt. Consuetudo sex mōis. Primo ex aere eiusq: mutatiōe: q̄ cōsuetudo vel est localis vel tpalis: aut eni aliqd in tempore cōtingit. Secundo ex motu. Tertio ex repletiōe ⁊ inanitiōe. Quarto ex somno ⁊ vigilijs Quinto ex coitu. Sexto ex accidentib⁹ anime. Specialr vt est virtus que est trina. i. naturalis: vitalis: ⁊ aīalis. Naturalem aūt ⁊ aīalem diximus supra cū de cerebro disputauim⁹. Vitalis aūt est q̄ cor ⁊ arterias pulsare facit. Naturalis aūt triplex est. s. gn̄atiua: nutritiua: ⁊ pulsitiua. Pulsatiua autē est quadruplex. s. appetitiua: digestiua: retētiua: ⁊ expulsiua. Res aūt extra naturā: aut est nocumētū actiōis: aut qd̄ ex eo gn̄atur. Nocumentū actionis est duplex: aut eni ē sine mediatione ⁊ dicit morbus: vel cum mediatione ⁊ vocatur causa: qd̄ aūt ex actiōis nocumēto generatur, vel cōsequit dicitur accidēs: qd̄ iterū est dupliciter: aut ex diuersis qualitatibus corporis: aut ex qualitatibus corpus egrediētibus. Quarū corporis diuersitas qualitatū quinq: mōis est sicut quinq: qualitates que sentiūtur. ¶ Medicus igitur si sanitatē egris vult restituere: decē res debet inuestigare: quarū septē sunt naturales. i. elemētū: cōplexio: cōpositio: spūs: virtus: mēbrū qd̄ est infirmū: operatio. ⁊ tres eē naturā. i. morb⁹ ⁊ cā ei⁹: ⁊ accidētia morbū cōcomitantia. Morb⁹ aūt gn̄aliter triplex est: q: cōpositio corporis trina est. Prima eni cū simplicibus mēbris ab elemētis cōpositis: in q̄bus quedā spēs morbi gn̄atur q̄ mala cōplexio vocat. In cōpositis fit quattuor modis: aut s̄m horū formam: s̄m positionem: vel s̄m magnitudinem vel s̄m naturam. Scd̄m autē formā quinq: modis aut fit in figura: aut in foramine: vel in asperitate: vel lenitate. Scd̄m cōpositionē dupliciter: aut eni a suo loco mutat. aut ē in suo loco male cōposita. Scd̄m magnitudinē bifarie vel eni vltra modū sunt vel infra sunt. vltra modū: vel est naturaliter vel extra naturā. Tertia cōpositio est totius corporis de compositione ex cōpositis mēbris: q̄dā morbi spēs gn̄atur et dr̄ separatio. Hec sunt gn̄a et spēs morborum. Causa aūt morbi est gn̄aliter sicut genus. sed specialiter est multiplex. Causa eni simplicis morbi aut calidum morbum facit et est sextupla. p̄ma nimi⁹ mot⁹ anime vel corporis. secunda obturatio calidi corporis: angustia pororū: putredo: acceptio rerū acutarū: multitudo cibi. Aut facit frigidū morbum qd̄ est vj. mōis. p̄ma tact⁹ frigidarū rerū. scd̄a acceptio carū. tertia paucitas cibi. quarta oppilatio pororū ⁊ eorū raritas. quīta nimius motus. sexta quies. Aut facit siccū morbū: ⁊ est quadruplr. p̄ma ꝑcussio sicce rei. scd̄a paucitas cibi. iij. vius cibi sicci. iiij. nimius coit⁹. Aut facit humidū morbū: ⁊ sunt contraria priori. Sed simplices quidā morbi cū materia existentes sicut sunt eis qs diximus cū ꝓpter iterātes alij alterātes cās corporis hi fiant cōmixtim. i. ꝓpter vtutē mēbri expellētis ⁊ debilitatē recipientis: ⁊ multitudinem materie: defectionē passiue virtutis ⁊ largitatē pororū. Cā autē cōpositi morbi vel est s̄m figuram vel cōcauitatē siue s̄m asperitatem vel lenitatē. Scd̄m figurā vel s̄m formam vel ꝓpter qualitatē spermatis vel propter accidens qd̄ infans cum nascitur patitur vel cum lac sugit: vel ali. s̄m foramē: vel ꝓpter oppilationē aut ꝓpter cōiunctionē. Oppilatio aūt fit vel ꝓpter fortitudinem motus contentiue virtutis: aut defectionem expulsiue vel propter frigiditatē vel siccitatem vel propter stricturam ligamēti. Cōiunctio vel fit aliq vel nascens in eo. In illud incidēs vel q̄cūmus est vel lapis. Qd̄ in eis nascit: aut est in spē carnis aut verruce. Largitas foraminis est cōtraria cōiunctioni. Asperitas est de gn̄e separationis iuncture cū non est in viri mitate qd̄ post plan⁹ dicem⁹ lenitas est asperitati cōtraria. Corruptio loci vel fit cū mēbra a suis locis naturalib⁹ mutant vt separatiōe: vel mollicie cōcatenatiōis mēbrorū: seu magnitudine mēbrorū in forma vel nūero. Quorū cā multitudo est materie: ⁊ fortitudo nature. Paruitas aūt mēbrorū est ecōtrario aut ꝓpter lesionē q̄ consistit vt magnitudo i nūero ⁊ forma aut est naturalr ⁊ de bona materia aut ecōtrario. Separatio aūt iuncture ē triplr: aut eni ex lesiōe facta exteri⁹: sicut ense gladio igne: aut interiori sicut acuti chimi: vel de rel⁹ exteri⁹ tendētib⁹ sicut fune: vel de interiorib⁹ sic grossi ventositate: aut fractura exteriori sic ē lapis. aut interiori: sic ē grossus chim⁹. Accidētia aūt dixim⁹ eē triplr: est eni actiōis nocumētū ⁊ diuersitas eorū q̄ a corpe egrediunt: ⁊ diuersitas q̄litatū corporū sensibiliū. Cā quorū duorū est nocumētū actiōis. Nocumētū actiōis ē morb⁹. Morb⁹ eni est cā nō actiōis. Actiōes aūt sunt triplr: ē eni aīalis naturalis ⁊ vitalis. Heru⁹ aūt actiōes

nocumenti tripliciter est: in vnaquaq; actione etiā tria nocumēta nascuntur: vel enī actio oīo aufertur: vel minuit: vel mutatur. verbi gratia. Sensus actualis aut amputat̄ ꝛ dr̄ pelliperatio: aut minuit̄ ꝛ dr̄ titillatio: aut a sua natura mutat̄ ꝛ dicit̄ dolor: causa hoꝝ duoꝝ est frigiditas: sed tertii est separatio iuncture. Palam ergo est causam nocumēti actiōis esse morbū. Morbus enī nocet actioni sine mediatiōe. ꝑpter hoc nocumentū actiōis ꝛ significationē: nulla differentia est inter morbū ꝛ significationē: nisi in nr̄a intentiōe cū ea nolam⁹: q2 nostra intentio est in nocumēto actionis ꝛ eo qd̄ illud sequitur nocumentū vocamus morbū: ꝛ illud sequētia dicim⁹ accidētia. morbū etiā dicim⁹ causaꝫ accidētiū. vn̄ cognoscim⁹ morbos: ꝛ cū accidētia eos cōcomitātia sint: volum⁹ dicam⁹ accidentia significatiōes. ¶ Sꝫ intentio huius libri breuitati parcēs ei: in significatiōes morboꝝ oculoꝝ: post tñ ops sciri oculoꝝ accidētia vt vie q̄bus ad morbi materiā puenim⁹ note fiāt.

¶ De accidentibus oculorum. Cap. xi.

Accidentia oculoꝝ sunt triplr̄. est enī nocumētuꝫ actionis: ꝛ diuersitas sensualiū qualitatū: et diuersitas ab eis exeūtiū: causa quoꝝ duoꝝ ē morbus oculoꝝ. Nocumentū aūt actionis est oculorū s̄m quantitatē actiōis eoꝝ. Quorum actio aut naturalis est vel aīalis. Naturalis vero actiōis nocumētū est illud qd̄ quattuor̄ v̄tutib⁹ accidit. Aīalis vero sensus ꝛ voluntario motui. Oculi enī duas spēs sensus habent. Nocumētū aūt actiōis naturalis: nō ops in hoc loco nosari. Nulla enī est differētia inter oculos ꝛ totum corpus in hoc modo. Sed ꝛ nocumētū tactualis sensus: sicut mollicies titillatio et dolor: ita sunt oculis quēadmodū corpori. Accidētia vero que patitur oculū in sensu visibili ꝛ voluntario motu: necesse est nosari: hec enī ꝑpria sunt oculis: vnde incipiendū a visu. Scimus aūt q2 accidētia q̄ visui contingūt: aut sunt in ei⁹ instrumento: vel in sua v̄tute: vel in suis ministris. Instrumentū aūt visus est crystallinus humor: q̄ vel patit̄ simplicem morbū. i. vnū ex octo: vl̄ cōpositū: aut a suo loco naturali mutatur: aut separationē iuncture. Mutat̄ a suo loco naturali vel sursuꝫ vel deorsuꝫ vel dextrorsuꝫ vel sinistrorsum. Sī mutatur sursum vel deorsum in vtroq; oculo videt rē duplā. q2 si mutat̄ ad latꝰ nō apparet res dupla. ¶ Virt⁹ aūt visus q2 de cerebro cōcauus neruus procedit: proinde passio eius aut fit de infirmitate cerebri vel cōcaui nerui: quoꝝ infirmitas fit triplr̄: aut enī simplex: que est vna de octo: vel est officialis sicut apostema oppilatio aut separatio iuncture. Ministri visus sunt humores ꝛ pāniculi ꝛ spūs qui in oculis habentur: sed enī quoddā hoꝝ naturaliter visui nocet: hi videlicet qui ante crystallinū sunt: est enī foramen vuee. i. pupilla albumen oculi spūs q̄ est in pupilla: ꝛ quātitas pupille que cornea dr̄. In foramine vero q̄ttuor accidūt. Largitas: angustia: mutatio de loco suo: ꝛ tortuositas. Largitas vel est naturalis: vel est accidētalis vt extensione pāniculi q̄ inuoluit̄ cuius extensio duob⁹ modis fit: aut de extēsiōe vuee vel multitudinis albuginis oculi. Extēsio vuee aut est simplex morbus sicut siccitas: aut cōponit̄ sicut apostema. Angustia i pupilla: aut est naturalr̄: vl̄ accidētaliter sicut de mollicie vuee que fit duob⁹ modis: aut de nimia hūiditate sibi obuiante et eam laxiosaꝫ faciēte: vel de prauitate albuginis. ꝑpterea ops intelligi largitatē pupille semꝑ esse malā: siue sit naturalis vel accidētalis. lumē enī visibilis spūs dispergit̄. Angustia eius si fuerit naturalis bona est: q2 coadunat spūs. sed si fit accidētalis: molesta: nō tñ ideo mala q2 angusta: sꝫ ꝑpter rem de q̄ fuerat stricta. nā si fuit propter paruitatē albuginee hoc sigt duo mala: vnū quia crystallina ē discooꝑta ad exterius lumē: aliud q2 desiccatur ex albuginee paruitate. Mutatio pupille a suo loco vel est naturalis vel accidētalis. Accidētaliter cū pāniculi scindunt̄ q2 sunt iuxta pupillā: ꝛ tumefiunt ꝛ vulnerati cōsolidātur: sed tñ mutatio pupille nō multum est mala. Separatio iuncture si fit in vuea ꝛ est imperforata nō multū nocet visui: sed penetrata currit albugineus humor ꝛ vuea tāgit crystallinū. vnde duo generātur accidentia: vnū q2 vuea crystalline ꝑpinquat nec hꝫ q̄ cooperiatur: aliud q2 visibilis spūs q̄ de cerebro ꝑcedit: nō condensatur in pupilla: sed egredit̄ ꝛ ab ea dispergit̄. Albuginea patitur vel in quantitate vel in qualitate. In quantitate sicut si augmentet̄ vel minuat̄. si augmentatur visus obscurat̄. si minuitur: neq; oīno crystallinū operiet. In q̄litate aut i liquore aut i colore. In liquore si fuerit spissata: ex grossitudine aut fuerit mixta: aut fuerit parua. Si fuerit parua ꝑhibentur suam longinqua videre ꝛ propenqua bene discernere. q2 si fit grossissima: ꝛ i toto visuꝫ amputat: ꝛ cataracta vocat̄. Si autē mediavel in mstis locis dispersa fit: vel in vno loco: si est in medio pupille vel circa eam. si est in medio videbit [illegible] omnia esse perforata: putat enī parietē quā videt [illegible] cauā esse. si autē fuerit circa pupillā ꝑhibet ne multum videat ꝑpter quātitatē pinceris. q2 si illa grossitudo dispersa est particulariter diuisa fuerit: q̄ videt putat [illegible] lut cimices: vel panicē cernit sicut muscas pilos vel [illegible] qd̄ plurimū pueri ꝛ febricitātes patiūtur. In colore de [illegible] est in toto corpe: ꝛ videnda ee putat [illegible] quasi si fuerit plumbeus: oīa apparēt illius colore [illegible] rantia parati sunt: eis q; quorū de stomacho fumus ascēdit: et patiētib⁹ sanguinis fluxū de naribus. Spūs visibilis vel in quātitate vel in q̄litate. In qualitate si fuerit grossus in quātitate si minuat̄. Nā si multus fuerit [illegible] mota loca penetrabit ꝛ lōginqua videt: si est paruus ꝑpe solūmō cernet. subtilis aūt bn̄ discernit ꝛ res apparentes deprehendit: grossus vero econtrario. ¶ Pars aūt corne q̄ pupilla cooperit̄: si fuerit citrina oīa citrini coloris videntur quēadmodū fit eisqui ictericiā patiunt̄. Cornee [illegible] ꝛ eius nocumētū vel fit ꝑpter se: vel ꝑpter aliud. ꝑpter se tria patitur: qm̄ morbū simplicē videlicet ꝛ cōpositū ꝛ separationē iuncture. Simplex hūiditas est vel siccitas. hūiditas aūt visui nocet in quātitate: si multa fuerit: q2 eis humor quasi nebula apparēt. In qualitate sicut i colore: si est sic rubei coloris: oīa apparent rubea sicut contingit his q̄ passionē que petra dr̄ patiuntur. sed aliq̄n spissat̄ cornea propter diminutionē albuginee q̄ ex pupille angustia [illegible] deficit nocetq; multū: igit̄ visus aliq̄n ex toto amputatur. ¶ Separatio quidē iuncture si fit perforata visui duob⁹ modis nocet: vno ꝑpter putredinē i illo vulnere [illegible] q2 crystallina est exteriori lumini vicina. Passio aūt cornee q̄ fit ꝑpter aliud: vel est ꝑpter cōiunctiuā: vel est ꝑpter palpebraꝫ. propter cōiunctiuā si vngula nascat̄ in ea sicut in ea apostema corneā cooperiēs. ꝑpter palpebrā si in ea nascat̄ apostema locū cornee cooperiēs: sed passio cōiunctiue ꝛ cornee ꝛ aliaꝝ partiū oculoꝝ non nocet visui nisi accidētaliter. Passio vero voluntarij mot⁹ est triplex. vel enī est amputatꝰ ꝛ dr̄ mollicies: vel minuit̄ ꝛ dr̄ titilatio ꝛ tremor: aut mouetur nō vt ops et dr̄ spasmus. quoꝝ triū vnūquodq; est vel ꝑpter cerebrū: vel ꝑpter neruos oculoꝝ motiuos: aut ꝑpter lacertos: sed diuersitas mollicie ac spasmi lacertoꝝ oculos mouentiū est s̄m diuersitatē motionis eoꝝ: vt post planius dicetur in fine. xvi. capituli libri huius.

¶ De morbis oculorū sensui apparentib⁹. Cap. xij.

Orbi oculis venientes vel sensui apparent et facillime cognoscūtur: vel latent ꝛ eoꝝ [illegible] sensu ꝛ eoꝝ significationes intellectuali inuestigatione comprehendunt̄. ¶ Incipiemus ergo a morbis sensui apparentib⁹ dimittentes eos cōes membroꝝ aliorꝝ fictione: disputabimus modo de his: quoꝝ fictio ab aliorꝝ fictione membroꝝ [illegible] mōstrātes in q̄ loco oculoꝝ nascunt̄. Morbi ipsi q̄ sensui apparēt: vl̄ in cōiunctiua sunt: aut sunt i palpebris: aut in angulis oculoꝝ aut in cornea seu in vuea aut i [illegible] crystallinū. In cōiunctiua vo septē passiōes sunt: q̄ sunt [illegible] tia: vngula: ophthalmia: tumor: duriciē: prurigo: ꝛ [illegible]. Petra est sanguinis fluxū de aliq̄ vena: vel arteria [illegible] plurimū patiunt̄ ex aliquo ictu. Vngula ē superfluitas neruosa carnis modo piēs a maiori angulo: tēdēs vsq; ad pupillam [illegible] riteq; eā ꝛ visuꝫ ꝑhibet. Ophthalmia ē triplex. [illegible] sum: cū ei⁹ exteri⁹ est sicut fum⁹: [illegible] molestior ē: q̄dā fit de interiorib⁹ vel de exteriorib⁹ [illegible] rioribus: sic de vno supioꝝ: sꝫ tñ tertie est de [illegible] de humorib⁹ ad cōiunctiuā defluētib⁹ ꝛ apostema [illegible] Cū humores fluere faciēs defectio ē [illegible]

ad est oculi & multitudo materiei accepte ad oculos mādata Sed prima ophthalmia a secūda hoc differt: quia cū prime ablata morbus amputatur: secūda vero postquā eius causa amputatur: permanet morbus. ¶ Ophthalmia has hʒ significatiōes: quas cetera mēbra habēt cū apostema patiunt: que sunt: tumor: inflatio: duricies: rubor: lachryme: plenitudo venarum oculorum Tertia ceteris est acerbior: quia hʒ significationes cholere: et hʒ alias: quia acumē & palpebre inuertunt extrinsecus: cuiusque motio fit grauis: & albuginea ascēdit supra nigredinē. ¶ Tumor fit quadruplex: primus fit ex ventositate. secūdus ex phlegmatico humore nō grosso. tertius ex grosso phlegmate: et dicitur edimia quartus ex melancholico & dicitur scliros. Qui possunt hoc modo discerni: quia primus subito euenit: sicut videmus seniores in etate pati propter morsus muscarum: aut cuius color est sicut apostema. Secūdus tamē est similis: sed tamē est fortis. Tertius quasi a digito pforatur: in ea tamē pforatione nō adeo pmanet dolor cuius color est sicut color totius corporis. Quartus fit plurimū in angulis oculorum & dilatatur aliquando & ascendit usque ad supercilia: est etiā durus nullū habēs dolorē: cuius color est plūbeus: & multotiens sequitur variolas et diuturnas ophthalmias precipue mulieribus contingit. ¶ Duricies nascitur i oculo & palpebris: & motificatū facit eē graue cum dolore & rubore: neque pōt patiens oculos aperire cum a somno surrexerit: et aliquando nascitur apostema paruū & durū: cuius hec sunt accidētia: lachryme. s. salse & vitree: & manet pruditor & rubor: i toto oculo & palpebris. Sebel est vena grossa sanguine plena: que cum inflatur fit rubei coloris: & est perflua facit pruditū & tumorē ¶ Palpebre passiones quedā sunt cōes membris totius corporis: sicut verruce scrophule: & his similes: quas nō est necesse dicere in hoc lib. Intentio huius libri est de morbis oculorum propris. ¶ Passio itē palpebre vel nascitur intrinsecus vel extrinsecus. Extrinsecus sicut grossities que est quasi quedā pinguedo viscosa. Tela est cū neruus & pelliculus que nascitur in superiori palpebra. Intrinsecus fiūt scabies grādo petrositas & viscositas Scabies quatuor modis fit. prima dicitur dictios. secūda trisos. tertia serosis. quarta pos. prima lenior est secūda: quia secūda est magna aspera. secūda dolorē & grauitatē facit: vtraque tamē oculis humiditatē generāt. Tertia est durior & asperior: quia in interioribus palpebre quasi sicura est. Quarta ceteris deterior est: quia ad sanandū longior & duritiē hʒ. ¶ Grādo est humor grossus in interioribus palpebre induratus: fact⁹ quasi lapis. Inuiscatio quedā est viscositas palpebrā cū pupilla cōiūgens: siue in eius albedine vel nigre. vel vtraque palpebra: que fit aut propter vulnera oculo nascētia: aut propter curationē vngule. ¶ In angulis oculorum fiūt tegmē tolura & vulnus. Tegmē triplex est: vnū exigua superiorē palpebrā: ne albedo oculi possit aperi quod aut naturaliter vel cū sicura palpebre fit: aliud breuitas est palpebre. tertiū est inuersio palpebre in exteriorē partē: quod fit propter aliquod vulnus: vel propter superfluā carnē in palpebris natā. ¶ Rotula & vulnus nascunt in eis quēadmodū in toto corpore. Nascuntur & in extremitate palpebre pili superflui ad interiora vel ad exteriora conuersi. & pili aliquo modo de palpebris cadūt: & nascuntur ibi pediculi et ordeum. Superflui pili nascunt in interioribus palpebris: qui pungūt & attrahūt ad oculos humores. ¶ Pili cadūt de palpebris: aut propter humores ad eas fluētes: vel propter alopitiā: & aliquando cadūt cum grossitie duritie & rubore palpebre. ¶ Pediculi fiūt de humoribus putrefactis & nascuntur i palpebris: quos patiunt illi qui multū comedūt: & habēt negligētiā balneādi & exercitādi. ¶ Ordeū est apostema nascēs i extremitate palpebre: cuius forma similatur ordeo. ¶ Nascitur etiam in angulis palpebre: corsum & grādo & lachryme. Corsum est vulnus pmanēs inter angulos & nares: quod patiēs si neglexerit fiet ex eo fistula putrefaciens ossa: & aliquando fluit putredo ad nares pforamē oculi & nasi: & aliquando currit ad palpebrā eiusque cartilaginē putrefacit: & si palpebra fuerit digito tacta fluit ab ea putredo. ¶ Grādo & lachryme fiunt pprie angulis palpebre: cuius cā existit caro i foramine inter oculos & nares existens: quā habētes semp patiunt vel ex curamine medicorum acutas medicinas in vngulā & scabiem ponētium. ¶ Passio vero in cornea nascēs vel est cōis passioni in toto corpore veniēti: aut oculorum propria. verbi grā: cū morbus mēbris corporis nascitur: in oculis tamē infirmus nimiū patitur dolorē: in

venis extensionem: in panniculis oculorum pelliculisque ruborē & pulsationem vsque ad tempora ascendentē: maxime si ambulat vel mouet. Capitis enī dolorem patiuntur: et ab oculis acuti subtilesque humores atque distillant: & nequeūt acuta pati cibaria: nec eis valent oculis imposita. ¶ Passio que est cornee propria: aut vulnus est: vel macula: vel obscuritas sanies & alia vlcera: septē nobis nuncupata: quorum tria sunt intrinsecus: & quatuor superficietenus. Que sunt extrinsecus hec sunt. Primū est vulnus: cuius color est quasi fumus: quādā tamē partem nigredinis opent. Secūdum est vulnus magnū: primo concauū forte: sed tamē albius et prauius. Tertiū est vulnus partē albedinis & nigredinis operiens. pars tamē qua tegit albedo est rubei coloris: que vero super nigrām stat est alba. Quartū est quoddā vulnus i modū furcule putrefactū. Passiōes interiores hec sunt. Prima est quoddā vulnus cōcauū et angustum Secūda est aliud quoddā vulnus cōcauū & largius. Tertia est aliud magis ceteris putrefactū: quo obliuioni tradito panniculi oculi putrescūt. Que oēs cornee passiones: aliquando sunt curabiles: aliquando nō. Quarum cā duplex est: aut enī propter diuersitatē vulnerosorum locorū: aut propter diuersitatē materiei i vulnere existētis. Et quia cornea cōposita est de multis corticibus: vno super aliū locato: aliquando in secūdo nascitur cortice vel post tertiū propter materias: quia aut est in multa quātitate: aut i pauca quātitate vel est diuersa sm colorē vel liquorē vel virtutē. In quo colore aliquando est alba: aliquando nigra. in liquore aūt grossa vel subtilis: In virtute aūt est calida vel acuta vel salsa vel vitrea vel dulcis. Sʒ salubrius ceteris vulneribus est quod post primū nascitur corticē: molestius aūt quod post tertiū oritur: cuius color est albus: quia vulnus visum cooperit: & vsque ad nigredinē oculi diuiditur: quod aūt post primū corticē nascitur nigri coloris est: quo inter tertiū & primū existēte fit color inter albū & nigrū. Materia aūt si fit multa subtilis & calida patiēs nimiū & molestissimū habebit dolorē. Multitudo enī materiei facit extēsionē calorē & dolorē. Salubrius aūt ceteris fit in superficie cornee nō in loco pupille: quia si scindatur vulnus non summū secum que vuea extrinsecus egrediatur & humiditas oculorum dessicat. Et si vulnus super pupillā fuerit sanato vulnere visus offenditur. verbi gratia. Egressio aūt cornee grossa est & dura: differt tamē a vulneribus quia vulnera faciūt rubore in oculorum albugine: lachrymas prouocāt: nisi cornea scindatur vuea extrinsecus egreditur. Egressio aūt vuee quatuor modis fit: vno quia aliquando parū egreditur quā videntes eē pustulā putāt: cuius noticia sic cognoscitur. Teneat vuea sani oculi cuius coloris sit: & vuee alterius oculi cōparet quarturum colores si sint similes: scias vueam exterius egressam Si aūt sunt dissimiles post eā est morbus. Secūdo quia aliquādo exit post: & procul dubio demōstrat vueā foris esse egressam Tertio quia quādo exit & a medio eius egreditur ex palpebre nimia porculeat: quia pili palpebre pungūt maximū dolorem patitur. Quartū dicitur primos quod latine dicitur clauus: que sic diffinitur. nā egrediens pelliculas vuee superficietenus operit: vnde fit forma quasi caput alicuius claui. ¶ Passio aūt quā patitur vuea: aut est dilatatio vel cōstrictio. Dilatatio duobus est modis: primus cuilibet palā demōstratur: alius fit propter percussionē vel aliā passionē vel aliquod apostema. ¶ Inter vueā & crystallinā crassitie. i. aqua nascitur coagulata spiritū visibilē prohibēs ex pupilla exeuntem: que passio pfecta facillime cognoscitur: sed initio sui nimis est obscura. Qui ad hanc passionem sunt venturi ante oculos eorum forme quasi cimicum volantium apparent: et squame quasi volantes: & nōnullis quasi flāme: quibus hanc passionem incidentibus visus amputabitur: & color pupillarum mutatur. vnde visibilis spūs nequit penetrare: cuius aquē color mutatio pupillā diuersificat: quidā enī aeri similatur: & quidam vitreo colori: & alter colorē albū habēs est: & alius quasi colori celi: & alter viridis: & alius quasi venetus: hinc que antiqui cataractas venetinos oculos vocauerūt. Sʒ tamē omne venetū quod patitur est aqua: quia oculorū venetū est duobus modis: vnus propter aquā si nimiū fuerit coagulata: alius propter siccitatē quā patitur crystalloides: vnde nō opus aquā oculorū venetalē absolute nūcupari. Prima vtique species aque que in colore aeri assimilatur: facile pōt curari: licet in posterito eius accidētia fuerāt ea que supra diximus. Secūda species vtique aliquando est curabilis: cui si medicina fit profutura: hac significatiōe ostendit. Nā si vno clauso

alterius pupilla dilatatur: possibile est sanitati restitui. alioquin incurabilis est. Causa quia neruus concauus quo visibilis spiritus ducitur ad pupillam est oppilatus. Alioquin etiam huic catarate accidentia ex passione stomachi vel cerebri eueniunt: que sic dignoscuntur. Si apparitio in oculo vno fuerit vel in vtroque diuerse tamen: cataractam venturam intellige: sed si in vtroque oculo equaliter apparet: cognosce ex stomacho fieri. Item si modo plus modo minus apparuerit: et maxime cum stomacho indigestibilitas augmentauerit: et stomacho facile digerente minorauerit et patiens de stomachi mordicatione vel ardore murmurauerit: et ex pigra imaginatio illa decreuerit: cura et huius pigra: sed cataracte est perfecta. Si vero fuerit propter cerebrum plurimum ex frenetica nascitur passione. Frenesis enim quia calidum est apostema nascens in prora cerebri: fitque quasi fuligo calore feruidis humorem quo nascitur desiccante et per venas inter cerebrum et oculos existentes ad oculorum substantiam penetrat: et talia eis apparere facit. ¶ Sufficit nobis dixisse de passionibus oculorum visui apparentibus: oportet de illis dicere que difficillime intelliguntur: quia intrinsecus nascuntur.

¶ De morbis oculorum que intrinsecus latent. Cap. xiij.

Passiones in interioribus oculorum nascentes: vel sunt in neruis visus ferentibus: que duobus modis sunt. Una emollitio et dicitur paralysis: altera est desiccatio et spasmus nominatur. Paralysis est triplex aut enim motum amputat: vel minuit: vel vtrumque. Sed visu absque causa manifesta amputato vel minuto: notatur fieri vel propter nerui concaui passionem: vel propter paruitatem visibilis spiritus a cerebro mandati. Neruo autem concauo passionem patiente ex simplicibus octo consistentem vel compositis: sicut constipationem constrictionem et iuncture separationem: necessario visus corrumpitur nec manifesta oculis apparent. verbi gratia si videmus visum esse minutum vel ablatum absque causa manifesta: interrogemus infirmum an sentiat grauitatem in puppi capitis erga collum que parti huic manifesta: scias crudos humores frigidos et viscosos ad concauum neruum fluere vel oppilantes vel apostema ibidem generantes. Possumus quoque aliter inuestigare vno scilicet oculo clauso: si alterius pupilla non dilatetur: neruus oppilatur. Item interrogetur an patiens antequam inciderit passionem si in capite fuerit percussus: aut propter aliquem casum caput vulneratum. Cum pupilla egrediente post modum magis solito coarctauerit: scias neruum esse fractum. Si autem viderit propinqua et minime longinqua: magna quoque corpora aspexerit: parua vero econtrario: scias spiritum esse defectum. qui nisi longinqua intuetur et propinqua nequaquam et in meridie et vesperi non videat sicut patiuntur senio: scias hoc fieri cum grossi spiritus sunt que commixtionis cum turbidis humoribus hec sunt accidentia infidantia oculorum latitantia. Sed passiones in motibus oculorum nascentes: aut sunt propter cerebrum vel propter neruos vel propter lacertos. si sunt propter cerebrum necessario motus in vtroque corripitur oculo: si propter neruum eadem pars oculorum offenditur: cuique ab illo neruus passio dirigitur: quia si neruus non in toto: sed in parte patitur: motus lacerti qui eidem neruo pertinet corripitur: et nonnunquam passio non in neruo sed in essentia lacerti oritur. ¶ Et supius diximus oculos .vi. habere: quorum .vi. oculi ipsi mouentur: et tribus fundamentum veniasque nerui corroborantur: et per eos oculi sursum eleuantur: reliqui tres palpebras mouent. Ostendimus etiam quod passio neruorum et lacertorum duplex est. nam mollicies scilicet et spasmus. vnde .vi. lacerti motum oculis ferentes si molles fuerint oculi causa sue magne grauitatis ponderati inferius descendunt: et cum palpebris se inungunt. Si autem spasmauerit: mouet oculos erga suos magnos angulos. Neruis quidem mollificantibus et spasmum patientibus oculi in eadem parte in qua mollificantur vel spasmantur retorquentur. Tres vero lacerti fundamentum veniasque nerui corroborantes oculosque superius eleuantes si spasmantur oculi non patiuntur: quia inde confortantur. si autem mollificentur oculis nocent: absque vlla passione visu permanente cognosces neruum esse mollificatum. quod si fuerit ex passione scias esse neruorum fieri fracturam. Reliquorum trium lacertorum palpebras mouentium: vnus mouet eas supius et duo inferius. Si neruus mouens palpebras supius mollis efficitur: palpebras sursum nequit eleuare: si spasmatur non valet oculum claudere duo autem lacerti inferius palpebras mouentes mollificati non claudunt oculos: spasmatis non eleuantur: palpebre in parte eas mollificante patiuntur palpebre in loco [illegible] parti ponente. Diuersorum vero ad oculos fluxus aut per venas que sub cranco sunt: aut per venas super cranium existentes defluunt. Si ex venis que super cranium sunt manauerit hoc signo intelligentur: nam vene frontis et temporum sunt grosse et extente vnde si incidantur multum valet: vel siccitas plasmetur vel emplastretur desiccatiuis et acutoribus. Si autem [illegible] humores: scias per venas que subtus cerebrum sunt: manare.

¶ De noticia medicinarum habita per sensum et rationem. Capitulum .xiiij.

Cum sanitas est intentio medicorum necesse est eis causam sanitatis noscere: que duobus modis est: vna est subiecta sanitati. i. humana corpora: altera est medicina. Qui ergo oculos volunt curare: oportet eos scire oculorum medicinam et cuius naturalis sit: quam virtutem per saporem ostendant: sapor enim sal virtutem innuit. Igitur noscant quod omnia que ad linguam veniunt: aut faciunt in ea insipida vocantur: que aut simplicia sunt sicut aqua et cetera elementa: aut composita vel a qualitate in eis ponitur si vero preualuerit et erit aliquantulum attinens frigidum sicut medicina que est oppilatiua: que duobus modis fiunt tenuis et sicca sicut cum aetheris turbia et cerusa [illegible] et his similia. vel viscosa humida cum aqua cum terra diluitur et aliquid aer sicut insipidum oleum, albugine cum terra diluitur et insipido oleo aer: aut linguam pati faciunt: vel cum delectatione: vel cum nocumento. Que delectationem faciunt necessario sunt similia eis quibus delectationem faciunt. Ideo que lingue delectationem ingerunt: sunt humane complexioni similia: humana enim complexio moderate calida est et humida. Iccirco que delectationem faciunt calida et humida sunt temperate humana etiam corpora delectantur aqua tepida. Cum itaque delectationem lingue facientibus: si aqua dominatur: dulcedo eis est: si enim aer vnctuosa erunt. Ideoque omnia nutrimenta: vel sunt vnctuosa: vel dulcia: vel ex vtroque composita. Quibus autem alter sapor preter istos datur: non solum modo non nutriunt: verumetiam propter medicinam accipitur. Que vero nocent lingue passionem faciunt: et patiente est spiritus separationis iuncture: que vel fit cum nimia [illegible] aut nimia constrictione. Que autem cum nimia faciunt [illegible] sunt calida: et que cum constrictione idem operantur frigida sunt sicca Inter ea quibus lingua separatur: aut sunt grossa terrestria multum lingue separatiua: et dicuntur amara: aut que adeo linguam separant et vocantur salsa: que vero sunt subtilia ignea nominantur acuta: que autem stringunt vel sunt grossa terrestria aut subtilia aquosa. terrestria et grossa multum constringentia pontica dicuntur: que autem minus constringunt vocantur stiptica: subtilia et aquosa acetosa vocantur. Octo ergo sunt sapores. s. dulcis: vnctuosus: amarus: salsus: acutus: ponticus: stipticus: acetosus. Ponticus condensat et premit linguam non solum superficietenus: verumetiam intrinsecus. vnde oppilat et exasperat. stipticus similiter sed tamen debilius. Salsus lauat et mundificat. Amarus autem magis salso mundificat: quia vltra modum mundificat exasperat et excoriat. Acutus vero incidit pungit et calefacit. Salsus sine vlla calefactione pungit et purgat. Dulcis humectat et lenit asperitatem lingue et delectationem tribuit. Unctuosus similiter operatur: sed tamen debilius. Stipticus autem de genere est habens aquositatem sibi [illegible]. Ideo dulcedo tantilla in eis sentitur: proinde fructus a terra [illegible] mea sunt dulces: et propinqui saporibus: quia humiditas eorum vicina aquositati terre. Ponticus ergo est terrestris et frigidus. Acetosus aquosus et frigidus. Amarus calidus et igneus Salsus terrestris calidus: non tamen igneus. Dulcis calidus et temperatus. Unctuosus aereus et aquosus. Ponticum quoque scimus preceteris condensatiuum et constrictiuum ingrossantium refrigerantium et desiccantium. Acetosus incidit subtiliat asperat mundificat et refrigerat. Amarus [illegible] mundificat attrahit dissoluit et incidit. Amarus mundificat et deoppilat lauat: attenuat: calefacit. Salsus condensat oppilat et desiccat: nec multum calefacit. Dulcis mollificat: lenit [illegible] perate calefacit. Unctuosus humectat emollit sine calefactione

¶ Sciendum est etiã ponticum & acetosum in frigiditate esse equales: sed pōticus terrestris: acetosus vero aquosus: qḋ certificat̃ sensu & intellectu: q: videmus fructus in initio ponticos esse siccos & asperos succo arbori fixos sicut oliuas vuam citonia granata & similia. quorũ quidã quãto sunt longioris tempor: is: tanto humescũt cũ sua humiditate & ponticitate acetositatem recipiũt: deinde sapo: paulatim mutatur quousq̃ fiunt dulces. Sunt etiã nõnulli ad dulcedinem venientes nulla mediante acetositate. Sʒ maturatio fructuũ fit cũ calore duobus modis: q̃dã enĩ fit naturaliter & in essentia fructuũ: altera ex calore solis. Item sensualiter videmus ponticũ linguam constringere & desiccare. Constrictio & desiccatio fiunt cũ frigiditate. Palã ergo intelligimus ponticum esse frigide complexionis. Item acetosum subtile & penetrabile est: causa eius est calor in eo bulliẽs: patet ergo pōticũ grossum eẽ & terrestre: acetosũ subtile & aquosũ. sic certificatũ. Inuenim⁹ enĩ fructus initio pōticos et frigidos & sue ponticitatis minoratio est ꝓpter calorẽ: aut ꝓpter humiditatẽ: vel ꝓpt̃ vtrũq̃. Qui ꝓpter calorẽ solũ mutat̃ terrestres duri enucleant̃ sicut castanee. Si autẽ mutẽtur ꝓpter humiditatẽ grossam. s. & aquosam fiunt pōtici. Rursus hũiditate aquosa existẽte q̃si substantia fruct⁹ acetosi erit. Qui autẽ causa caloris & hũiditatis mutãtur: & hũiditas est aqua siue dulces: q̃ si hũiditas sit aerea erit vnctuosa. Itẽ dulcia omnia sunt calida: dulcia tñ sunt calore tẽperata: sũt vnctuosa: pinde vtraq̃ humane nature ꝯueniũt. Hũana enĩ natura in calore & hũiditate tẽperata est. Amara aũt calidiora et frigidiora sunt dulcib⁹: qḋ ratio testatur. Uidemus enĩ hos liquores si naturali vel extraneo excoquunt̃ calore: i initio dulces: aucto & calore in eis augmẽtato fiunt amari saporis sicut mel cũ inueterat̃: vel cũ nimium sup̃ prunas excoq̃tur. Idcirco dulcia etiã amara sunt mũdificatiua & lauatiua: sed dulcia tamẽ hoc faciũt cũ quadam moderatione & delectatione: amara nõ moderate: quia iuncturas separãt: vnde videtur terrestreitas & siccitas in eis dñari. ¶ Acuta vero & salsa calida sunt et sicca. acuta vero sunt calidiora & subtiliora: quia ignea: ꝓinde incidũt et rodunt & eliquãt. Amara vero minus calida q̃ acuta: sunt etiã grossa & terrestria: ideoq̃ posita exterius mũdificãt et superfluam carnem vulnerũ⁹ natam rodunt: potui data tenues humores ingrossant: & mẽstrua ꝓuocant: grossos humores de pectore & capite extrinsecus educunt: epilepsie repugnãt: nec velocit̃ vt acuta penetrant: nec tanta est in eis grossitudo vt diu ingredi moreentur sicut pontica. Salsa vero terrestria calida sunt: sed tamẽ non quãtũ amara. Sic aũt ratiõe inuestigant̃ sapores. ¶ Uirtus medicine sic intelligit̃: est enĩ prima secunda & tertia a natura. Prima quattuor medicñt: quedã calida: quedam est frigida: alia humida: alia sicca. quarũ vnaqueq̃ quattuor hʒ gradus: & vnicuiq̃ gradui est initiũ: finis: & medium. Que ergo est p̃mi gradus: corpus a sui tẽperamẽto mutat: cuius tñ mutatio nõ patet sensualiter. Que aũt in scḋo est corpus a temperie mouet sensualiter: licet nõ multũ pateat. In tertio gradu consistens corpus mutat: sed tamẽ non corrũpit illud. Que vero in q̃rto gradu est: mutat & corrũpit corpus sed tamẽ calida cũ incensiõe destruũt: frigida cum decimatione. Que vero in quarto gradu sunt calida aut sicca: iuncturas separãt necessario. hec p̃uilegia hʒ virtutis. ¶ Scḋam virtutem habẽtia vocant̃ maturatiua: mollitiua: induratiua: oppilatiua: apertiua: colatiua: dissolutiua hũorũ: vulnerũ acceẽsiua: ap̃itiua: putrefactiua: carnis depositiua carnis solidatiua: ꝯfirmatiua: detractiua: doloris mitigatiua. Maturatiua & mollitiua calida sunt & hũida. ¶ Maturatiua tñ necesse est vt habeãt caloris quãtũ necessariũ est membro curando: ne minuat̃ vel augmentetur in suã naturalem hũiditatẽ. ¶ Mollitiua ops parum esse ea q̃ duriciem habent: causa cui⁹ duriciei est humor grossus frigidus & viscosus. Unde necessaria est ei calida medicina q̃ grossitiem & coagulationem illius ebim dissoluat: sed tamẽ non oportet vt calor ei⁹ sit nimius: ne sicca illius ꝑximi subtilitate qḋ grossum est in durescat & petrescat. Idcirco necesse est calorẽ esse in fine primi gradus sicut bdelliũ: sigia: galbanũ: armoniacũ: ceruina medulla: vitulina: caprina: bouina: & similia. ¶ Maturatiua vero licet membro cui imponenda sunt cum caliditate & humiditate conueniunt: ea tamen quandam oppilationem habent: potis tamen oppilatis naturalis calor interius coadunatur et corroboratur. vnde digestiua virtus: et cetere actiones naturales vigent: sicut facit oleum cum aqua calida: pollen frumenti cum aqua: mica panis: seuum porcinum & camelinum: adips agninum: piperatum. i. gumma q̃ ꝑsii cera cũ oleo thus & similia. Oportet quoq̃ mollitiua oppilationẽ habere tanta simastratiua ne dispositionis causas sue oppilationis repugnet. Igitur si mollitiua hoc modo oportet esse: necesse est vt induratiua sint frigida et humida sicut portulaca psiliũ lens aqua stringẽs & similia. ¶ Oppilatiua adeo constipãt poros vt non facile possint aperiri: que necesse est vel esse terrestria: aut viscosa nullam punctionem facientia. Si enim pungunt: membra nequeunt ea tollerare & materia attenuatur potiq̃ aperiatur: oportet ergo ea esse absq̃ forti calore nimioq̃ frigore. ¶ Apertiua decet huic esse opposita vt grossam materiam attenuẽt & v: ãt quorum virtus in amaris & igneis inuenitur sicut pocos squilla amigdala amara rocbo lupino abrotano. ¶ Apertiuarum etiam medicinarum que cunq̃ ponticitatẽ seu stipticitatem habẽt extra posita: sed potui data cogunt oppilationẽ viscerũ aperire. ¶ Medicine desiccatiue necesse est vt sint q̃si apertiue: sed tamen debiliores vt laxent & mũdificent absq̃ dissipatione: vt mel faba ordeum amigdale dulces et similia. ¶ Medicina cutis corporis mundificans & dissoluens temperate calefacit et non desiccat: neq̃ grossitiem habet: sicut camomilla: malua: sambacus: omnia dissoluẽtia & similia. Medicina corrosiua quasi oppilatiua ora venarum larga faciens est grossa & acuta vt aleum & fel taurinũ & similia. Constrictiua oris venarum est grossa frigida & stiptica punctione carens. Incensiua multũ est grossa & calida. Putrefactiua calidissima et sabdissima. ¶ Minutiua est superflue carnis in vulnere nascentis quasi putrefactiua: sed tamen debilior. Cicatrizatiua est sicca & stiptica temperate: sed aliquando medicina incensiua carnem & cicatrizat modice si imponatur. Attractiua dupliciter est: aut enim cũ qualitate attrahẽt: aut similitudine sicut facit pharmacia. Cuʒ q̃litate sua attractio fit calore & subtilitate: qui calor aut est in ipsa medicina naturalr: aut fit ꝓpter putredinẽ qua ipsa ꝯfirmatur naturalr: sicut est in serapino asa. ꝓpter putredinẽ sicut fermentũ & stercus colũbinũ. Caloris mitigatiua necesse est vt habeat calorẽ similẽ calori corporis dolẽtis: vel in primo consistẽs gradu. hec scḋam virtutẽ hñt. Tertiã virtutẽ habẽtia sunt vt lapidẽ frãgens pectus & pulmonẽ ad screandũ adiuuans lac generãs mẽstrua & vrinã ꝓuocans. Medicina attenuans & incidẽs siue nimis caloris ettã lapidẽ frangit: sicut sparagi radix: calami radix: nitrũ vitrum: acetũ squilliticum. Si autem multũ habeat calorem: lapidem potius indurat: q̃ frangat. Et si nimiũ caloris non habuerit: & cum aliquo humido accipiatur: ad screãdum fit vtile. q̃ si aliquãtulum sit calidior supra tamẽ tẽperamentũ ꝑmaneat siccitatemq̃ non habet: lac generat. Si aũt multo plus calidior fuerit: & non in vltimitate: sic cũ mẽstrua ꝓuocat: hec omnia ꝓuocãt vrinam: & si calidiora sint & sicciora: sicut apiũ: daucũ: ameos: assarũ: acorus: petroselinum: et siseleos & similia.

¶ De doctrina medicinarũ ad oculos. Cap.xv.

Oportet illos qui medicinam oculorũ volunt scire: vt primo cognoscant virtutem suarũ medicinarũ: & quid vnaqueq̃ operat̃: qḋ hoc modo ostenditur. Scio itaq̃ q̃ medicaminũ oculorũ: quedã sunt de nascentib⁹: et quedã de metallis: & q̃dã de animalibus. De nascẽtibus autem sunt gũme: sicut asa serapinũ: euforbiũ: myrrha: & thus: opium: dragagantũ: galbanum: sarcocola: liniũ: armoniacũ: aut rosarum: memithe: aloe: amidũ: aut est fruct⁹: sicut galla: aut flos sicut balaustia: rosa: liliũ: aut frondes foliũ vel lignũ vt cassia cinamomũ: aut bimũ: vel cortex vel metallũ sicut cin atithe sal armoniacũ: eris erugo: arsenicum: nitrum: dragagantum: calcantum plumbum: antimoniũ: cerusa: siricum: tucia atq̃ ferrugo. De animalibus aliquando de humorib⁹ sicut fel sicut lacte albugine oui: & nõnunq̃ de mẽbris eoꝝ sicut cornua ceruoꝝ:

quorū naturas sigillatim et ordinatim ostendā addiscentibus. Alla caliditor est ceteris gūmis: incidit. Serapinū calidū dissoluit subtiliat et exiccans et extenuans eorum maculas. valet quoq cataractis oculorum et obscuritati: q fiunt ex turbiditate. Euforbiū est subtiliat et icēsiuū. Myrrha calida est et sicca in scdo gradu: vnde pustulas oculorum absq dolore mūdificat. Thus calidū est in scdo gradu siccū in primo: sed cortex eius siccus in secūdo. Opium frigidū est et siccū in quarto gradu. Coriandrū frigidū et siccū oppilatiuū. Dragagātū similiter. Sarcocola desiccat et soluit solidat sine nocumento. Litium siccum est in secūdo gradu temperatum: q: in calore subtilitatis: vnde mūdificat et attenuat grossitudinē super pupillā nascentē oculorū. Armoniacū applanat et mollit et dissoluit. Fenugrecū dura apostemata oculorum dissoluit. Rosa infrigidat et dissoluit. memithe similiter. Succus ypoquisti. cōfortat et infrigidat dormitationē prouocat. Acatia refrigerat et cōfortat. Mādragora refrigerat et dolorē placat. Margaritū valet cataracte et maculas oculorum mūdificat. Camomilla dissoluit. Aloe vulnera solidat maculasq mūdificat. Amidū oppilat et refrigerat. Sal mūdificat et dissoluit. Galla repugnat humoribus ad oculos fluctibus: et mēbra confortat. Crocus maturat et dolorem placat. Mace et spica attenuāt et dissoluunt. Cinabriū aliepiū similiter mūdificant. Amomū calefacit maturat et desiccat: similiter armoniacū salq fortius. Arsenici rodunt et incendunt. Car dissoluit: et carnem minuit. Cathimia desiccat et stringit et mūdat: iuuat etiam vulnera oculorum: maxime si sint humida: quia ea desiccat. Plūbus desiccat. Antimoniū desiccat et cōstringit. Calcātū desiccat constringit et calefacit. Cerusa desiccat et infrigidat. Tuthia desiccat infrigidat sine dolore: maxime si lota est. valet etiā pustulis vulneribus lachrymis oculorū. Ferrugo constringit. Ematithes desiccat: valet asperitati palpebrarum et superfluam carnem rodit et desiccat. valetq ad saniosas pustulas. Eris erugo carnē minuit et attenuat. ¶ Oportet te scire q omnes feniculi sunt calidi et sicci attenuatiui qui in ptradis maritimis cōmixti visum acuūt. Lac mundificat et lauat. Castoreū calidum est et siccū incendit et maturat. ¶ Hec est diuersitas specierū medicine oculorū pertinentium. Scio tū q virtutē earū septiformiter itelligi. Est enī oppilatiua mūdificatiua aperitiua terrestris sicca humida et viscosa. Terrestris desiccat humores calidos et subtiles ad oculos fluētes: maxie si sint ibi vulnera: sed tamen hoc oportet fieri mūdato capite et corpore fm q ops cursusq humorum descendētiū cessante: hec enī medicina leniter et mediocriter desiccat et humores in oculorū venis latitantes phibet ne oculorū panniculos penetrare possint: trāsacto humorum cursu et eā corū fluētium cōsūmpta: hec medicina nō debet amplius dari: ne medicina vltra modū data dolor oculorum augmētaretur: q: oculorum panniculi de nimia multitudine humorum eos includēte extendūtur: vnde aliquādo scindūtur. Huius tamē medicine proprietas nō in toeni declaratur tpe quā aliquando operamur: fm q ratio expostulat vulneribus in oculis apparentibus: vel concussione in cornea existente: seu vuea apparente extra vel ingrediente: acutisq humoribus ad eos fluentibus: nil enī desiccatiuū audemus illic ponere: nam stiptidis ibi positis humores fluere prohibentur: quare dolor augmētat: sed si calida imponit medicina augmētat acumen humoris ad oculos fluentis. Medicina vo mollitiua data seu dissolutiua vel maturatiua humorū inaugmētantur in vulneribus tamē caro nō generatur: neq vulnera sanantur. Acetosis vero frigidis illic applicatis vel interius pūctura: mordura: tumor in oculis generatur. nulla igitur medicina huic cōuenit passioni: neq inter calidū et frigidū temperata vel temperamento vicina. hec enī non pungūt qd facit tutia lota: amigdala: cathimia vsta et lota. similiter plumbum cerusa lota alia mior. Medicina q oppilatiua quā dixi valet in hoc loco duobus modis. vno: q: nō pungit neq dolorem mitigat vel generat. altero q: lenit asperitatem generatam de fluxu humorū: vulnera etiā lauat: vnde ea taliter agente dolor mitigatur: grossi acutiq humores mūdificātur. Sz enī medicina oculorū sepissime metallina est: et quia oculi acutissimum sensum habent: cū oculorū medicina humida et viscosa misceantur et metallina fermentet: et qd [illegible] re valeat leuiter qd fiat ne asperitatē faciat qd fuit [illegible] oui fenugrecū lac gūmi dragagāti et similia. ¶ Medicina q dicitur aperitiua et dissolutiua: necesse est vt [illegible]: qui non oportet poni in pustulis corrigēdis nisi [illegible] maturatiua et propter suam duriciē non valuere. similiter cū apostemata tunicarū panniculorū: maturatiuo nō curantur [illegible] riocacuta imponantur: sed tamen cū maturatiua [illegible] vt sūt serapinū: euforbiū: armoniacū [illegible] casia folium spica. ¶ Mundificatiuarum et colatiuarum medicinarum quedam medicinis mundificant et colant: valent contra paruas pustulas et vlcera: sicut cathimia [illegible] cerumnū et caprinū visum. Rosas dicimus [illegible] valere. hec sunt temperata: nec colant neq mūdificāt. Sunt [illegible] um mundificantes et colantes. valentq contra regulas et scabies pruritū doloresq palpebrarū et grossas pustulas [illegible] cut sunt erugo: dragagantum: salarmo. [illegible] sunt pungitiua: eis tamē lotis punctio eorū minuit. ¶ Putrefactiua valent grosse et vetuste scabiei et asperitati [illegible] enī vngula que vetusta est et pruriginē [illegible] gi temporis est et arsenicū calcatū et sila. ¶ [illegible] vero medicina est actiōis temperate et humores [illegible] phibet fluctes et ophthalmiā pustulas et vulnera [illegible] ca memithe thus. vel fortiter cōstringit qd [illegible] morū incongrue amputat magnū quādā dolorem faciunt constringit et condunat oculos. est etiā apta cōtra asperitatē palpebrarum: sicut balaustia cortex thuris ferrago calcantum succus ypoquisti. succus vue agrestis acatia: hec lauāt et mūdificant et asperitatē leniūt. ¶ Maturatiua [illegible] pitiatiuus et dolorem oculorum propter humores in interioribus corum dulcos expellūt: sicut castoreū [illegible] litiū sarcocola melilotus. ¶ Sepe [illegible] rem patientis: tunc cum sciscitabemur cām magni doloris operire: sz tamen fiat cautela: visum enī debilitat et [illegible] amputat. Idcirco ne sepe cataplasmē [illegible] lefactionibus sumas que sunt opiū mandragora et similia.

¶ De ophthalmia et eius cura. Cap. [illegible]

Magno studio necesse est passionū curatiōnē [illegible] dere: quas in sepenia scriptimas [illegible] prius de ophthalmia quā primam [illegible] minauimus passionū. Ophthalmia igit est de genere apostematū: magisq facit dolorem [illegible] oet me de apostematibus disputare et [illegible] deinde recto rationis tramite ad ea q in oculis fiunt [illegible] re: dicens autē q causa omniū apostematum sunt humores ad quedam mēbra defluentes. Causa humorum fluxus est quidem duplicitet: vel intrinsecus vel extrinsecus: que est intrinsecus multitudines materiei demonstratā: [illegible] secus est ex percussione fractura casu vulnere et similibus. [illegible] ea si fuerit locus ad humores recipiēdos preparatus. Preparatio membri quattuor modis est: aut enī propter [illegible] ctionē: vel propter raritatē vicq largitatē in membris [illegible] dentis attractiue: aut propter sue virtutis [illegible] propter sui naturalē loci. Defectio mēbrorū [illegible] sibi sicuti natura pedis: aut defectio et defectiō [illegible] vt si aliqua superfluitas ab interioribus [illegible] preparat precipue si a nobilibus mēbris expellit: vel [illegible] cidentaliter vt est infirmitas raritas in mēbris [illegible] licet carnisq in collo sub ascellis et inguine. ¶ [illegible] virtus est membris fortius propter nimiū calorē [illegible] multitudo vel enī naturalis sicut calor carnium [illegible] talis propter nimiū dolorem. Mēbro autē naturaliter [illegible] fectio: si sit inferius locatū semp quidē humores ad inferiora descendunt. Idcirco humoribus in corpore [illegible] pedes podagricū morbū subeunt aut dolorem [illegible] defluit: aut est humor vel ventositas. si humor aut sanguineus aut phlegmaticus aut cholericus vel melācholicus. [illegible] rubeus propter suam subtilitatem nō generat [illegible] quia si tēperati caloris est herisipilam generat [illegible] dissimus est ignē sacrum facit et variolas: et si [illegible] stema qd tumor hydropisis generat: phlegma [illegible] lis est: si autē grossus et putridus apostema generat [illegible] [illegible]

terius est quasi mel coctũ quasi pulta: vel sicut pingue sepuz
siue intrinsecus duritiem habeat ſm diuersitatẽ putredinis
materiei grossitudinis ⁊ subtilitatis. Ex melancholica mate
ria cãcer gñatur. Ventositas vero si fuerit tumor. hec est diuer
sitas apostematũ. ¶ Cura opthalmie ergo necessaria est di
uersa ⁊ multimoda. Que apostemata fiũt ex sanguine calidis
simo: si causa eoꝝ extrinsec⁹ fuerit nullaq; corporis plenitudo
extiterit: bonũq; est medicari vt dissolutio ⁊ repugnatio: ⁊ si
scalpellatio vel scissio fuerit opportuna fiat. Qꝛ si cũ apostema
tum sit intranea: nõ ab initio ponãtur dissolutiua: etenĩ dis
solutio paulꝰ dissoluat a locis ab apostemate remotis at
trahit: nec etiã repugnatiua ponere audem⁹ et eis repugnã
tibus materia ad pñcipalia mẽbra ꝯuertaĩ. Initio ergo cu
rationis corp⁹ pharmatia purgetur. Deinde ponãtur repu
gnatiua ⁊ desiccatiua ⁊ teporem facientia. humoresq; cũ sua
siccitate qñ ad tumoris locũ veniãt ꝓhibẽtia: ⁊ ꝯfortẽt locũ
que vincãt materia sibi dñante q̃ tẽperatur tẽperata sui cõ
plexiõe. ¶ Sciẽdũ est ꝙ apostemata quattuor habẽt tẽpora
videlꝫ augmẽtum principiũ statum ⁊ declinationẽ. Cõuenit
etiã initio repugnatiua poni solũmodo: in declinatiõe vero ca
lore. s. repugnãte tenuiq; materiei ꝑte dissolutiua: grossaq;
remanẽte tũ dissolutiua ponãtur: in mediocribus vero tẽpo
ribus dissolutiuũ mixtũ fiat medicamen: hec tũ plus in au
gmẽto: in statu min⁹ ponũtur: nunq̃ in initio. de loco magis
exeũte stipticam medicinam ⁊ restringitiuã ponimus. Vnde
initio coacti dolore soporiferã imposuimus medicinam san
guinolẽti apostematis: qđ herisipila dr. Si causa fuerit intrin
secus ⁊ extrinsec⁹ extiterit: prius pharmatiã dam⁹ cho. rub.
purgãtes: ⁊ si opportunũ fuerit phlebotometur: deinde me
dicina fiat que infrigidet ⁊ humectet: transacto vero calore
dissolutiuũ medicamen apetur. apostemata vero cuꝫ materia
est grossus sanguis sicut i vulnere putredis pñctione q̃ fiũt
initio phlegma subueniat: deinde vulnera cũ medicina redi
tiua mũdificatiua ⁊ desiccatiua curẽtur. ¶ Opꝫ tñ cõsiderari
magnitudinem ⁊ calorẽ apostematis: qꝛ si magnũ fuerit me
dicamen repugnatiuũ pone. Si aũt calidissimũ est caue for
tem medicinã. Aquosum aũt apostema vel cũ incisione vel
solutiõe curaĩ. ¶ Prima aũt apostematis spẽs: qꝛ est quasi
mel coctũ: cõcuretur medicamine. i. cõstrictiuo ⁊ dissolutiuo
sicut aceto mixto: et nitro ⁊ bctiua. Opꝫ tñ a leuioribus inci
pi ⁊ sic ad fortiora ꝓgredi: qđ si inueteratur ꝯa incidimuã et
dissolutiuam solas: superius ligetur fortiter: inferiusq; leni
ter. Scđm aũt genus apostematis curatur tripliciter dissolu
tiuis. s. putrefactiuis ⁊ incisiuis. Tertiũ genus dupliciter pu
trefacientibus ⁊ incidẽtibus: dissolutiuum medicamen nihil
valet. Quartũ genus nec dissolutiuo: nec putrefactiuo cura
tur medicamine: sed solo incisiuo. ¶ Durities que de grossa
siccaq; fuerit materia non multum putrefactione ⁊ incisione
soluetur. Melãcholicus apostema. i. cãcer: curaĩ difficile nisi
incidatur: que incisio tribus modis fit: vel incõueniẽs: quia
sincopis generatur si oculus multas venas habuerit: quia
principalia membra compatiũtur: nec põt membrum ligari
si multas habeat venas nec sanguinẽ cõstringi: nisi cũ caute
rio: qđ cauterium nõ audemus ibi ponere. In huius ergo
passionis initio debet cor ad tẽperamẽtum reduci ad bonũ
cõtẽplari: si pharmatia data fuerit: ⁊ subit⁹ iuuari. Aposte
ma qđ ex vẽtositate fit: dissolutiuo curaĩ me dicamie. Dolor
vero duob⁹ modis est: vel est sub qualitatis mutatiõe: quã
iuncture separationẽ nominamus: vel fit de calore vel frigo
re. vnde nos opꝫ cãm ei⁹ inuestigare. Separatio enĩ iunctu
re tribus modis fit: vel incisione vel fractura: vel crepatura.
Incisio vero fit cum gladio vel qualitate humorum acuta.
Fractura fit de exterioribus sicut grossis solidisq; corpibus
grossis põderosis: aut vtrisq; sicut lapidibus: aut de interio
ribus: sicut apostemate: lapis tñ locũ quem incidit cõcauãs
ꝓpter vtrũq; illius eoꝝ extendunt lapidem ad offendẽdum
locum deprimẽtem necessario locus eadem lapidis cõcaua
tione depssus extẽditur: vnde extẽsionis sue tenuitate rũpi
tur iunctura separatur. de interioribus vero taliter fit au
gmẽtata ꝙ materia membroꝝ cõcauitates replet: dolorem
generat: qꝛ materia vel est humor: vel ventositas: vel qua
litas in subiecto materiam illã recipiẽte. Ideoq; causa dolo
ris particulariter septẽ modis est: aut nimius chimus: aut
ventositas non habẽs aditũ quo exeat: vel magnum aposte
ma: vel etiã durum: aut acutus chimus: aut vicina siccitas
vel vicia frigiditas vel calor. Si dolor ꝓpter nimiũ chimũ
fuerit: in initio medicina eius est: ꝙ a membro quo mate
ria illa procedit purgetur: si vero hoc fiat ⁊ data medicina
dolor ille permãserit: materia in loco illo est clausa: vnde ite
rum oportet purgari. Qꝛ si ꝓpter grossam ventositatem fit
subtiliem potum cibũq; donabis calefiat fomentetur ⁊ cata
plasmetur. Si aũt apostema fuerit causa: curatio apostema
tis est doloris amputatio: quorũ curã sepius diximus. Do
lore aũt ꝓpter acutum chimũ incidẽte acutũ chimum pur
gari necesse est: aut in bonũ mutetur medicina doloris miti
gatiua: qđ si sufficere nõ videatur: soporiferam imponere de
bemus: vt dolor mitigetur. Qđ si de frigidis ⁊ viscosis gros
sisq; humoribus: soporiferam caueamus medicinã: non enim
necessariũ est: qꝛ nõ in vicinitate est dolor qui de his nasci
tur humoribus nisi accidẽtaliter. si illi grossi hũores grossaꝫ
generãt vẽtositatem: aditũ exeũdi non habet: opꝫ etiam
nõ solũ ꝓhiberi soporiferam: sed etiã calida euaporatoria.
Res enĩ generat ventositatem aditum exeundi nõ habẽtem.
Opꝫ etiã non solũ ꝓhiberi: vnde doloris cã augmẽtatur. de
cet ergo vel attenuatiua ⁊ dissolutiua nec multũ calefactiua
vt ventositatem dissoluat: hũoresq; desiccet. Qꝛ si dolor cũ
hũiditat⁹ fuerit sicco cureĩ medicamie: siccitatis hũido: calo
ris frigido: frigiditatis calido. Nimiũ vero calorẽ patiũtur
oculi ex apostemate ꝓpter acutos hũores ad ipm fluẽtes ꝓ
pter suarum pelliculaꝝ extẽsionem: ⁊ humorũ plenitudinẽ
factam: aut ꝯdulsionem grossorum hũorꝫ: ⁊ viscosoꝝ grossi
tiem: aut vẽtositatẽ in illo loco. Si aũt fit ꝓpter acutos hu
mores pharmatia purgetur: aut materia deorsum ducatur:
lachrymas oculoꝝ cũ oui albumine lauem⁹: purgatoq; cor
pore: apostemate maturari incipiẽte balneum diligẽter ap
tetur. Qꝛ si dolor fuerit ꝓpter humores iterius clausos: ite
rum totũ corpus purgetur maxime caput: materia ducatur
inferius: deinde calefactionibus vtatur: cum decoctione fe
nugreci lauetur. Sed ante tot⁹ corporis purgationeꝫ nihil
in oculis ponatur nec dissolutiuũ: nec mũdificatiuum: naꝫ si
hoc fecerim⁹ plus humoris ad illum locũ trahimus q̃ ab eo
dissoluamus. ¶ Sciẽdum quoq; est hũores ad oculos aliqñ
venire vel de tot⁹ corporis partib⁹: vel de solo capite. Si fue
rit de solo capite: solũ caput expedit purgari ⁊ cõfortetur et
ad temperiem ducatur vt nõ vltra malos generet humores
qui humores vel sunt frigidi vel humidi: vel vtrũq;: ⁊ aliqñ
sunt calidi: ideoq; opꝫ vniuscuiusq; cõplexionem eoꝝ p contra
rium repurgari. Plerũq; solum cerebrũ generat illos humo
res: vnde decet illud confortare et temperare ne malos
generet hũores: aliqñ vene ⁊ arterie illã malam cõplexioneꝫ
humoꝝ generãt: eãq; ad oculos secum sunt diriguntq;. Arte
rie si sup craneum sunt ponãtur ibi desiccatiuũ emplastrum
⁊ cataplasma: his aũt nil ꝓficientibus incidãtur. Nõnunq̃
etiam dolor oculoꝝ fit ꝓpter sanguinem coagulatũ in oculo
rum venis cõdulum: vnde vene oculorum videntur plene et
oculorum essentia: maximeq; passio curatur meri potione:
balneo tamen precedẽte. ¶ Superius diximus ꝙ opthal
mia est calidum apostema nascens in coniunctiua. ostẽdimus
apostematis curationem: rerum quoq; solis oculis pertinẽ
tiũ. Cũq; oculi acutissimum sensum habẽt: ⁊ dolorẽ tolera
re nequeũt: necessario ne temerarie eos cũ forti curem⁹ me
dicamine: sed si necessariũ fuerit cum dolorem mitigãtibus
temperetur: itaq; qđ apponẽdum erit humidum ⁊ viscosuꝫ
vt loco quo cõgruit inuiscetur: ⁊ palpebra sua interleuata
medicina oculis iniciatur. Ab initio existẽte dolore ponatur
medicamen quippiam stipticitatis habens sicut collyriuꝫ in
q̃ est acacia: ponaĩ medicamẽ dissolutiuũ ⁊ maturatiuũ sicut
crocus ⁊ liniũ. sunt medicinã nõ stiptica: sicut myrrha castoreũ
thus masculũ. Oportet inuestigari collyriũ: qđ similiter fue
rit stipticum humefacit cum albugine oui: lacte: apozimate:
fenugreco: hoc si fecerimus in vno die mitigabitur passio ne
declinabitur: passiõe declinãte balneum succedat: deinde col
lyrium ponatur fortius priore sicut netrimon: ⁊ cõfortet ocu
los ⁊ constringat parum: tamen oculorum collyrium cum co

misceamus: sed cōmixtio acutoꝝ a medico paulatim ascendat. Et si ophthalmia fuerit cū nimio dolore: ab initio ponamus collyrium qḋ dicitur diarodon asperū: apostemate vero descendente diarodon citrinū ponamus: talia nāq̄ sepissime si nimio pungitur dolore. si aūt dolor nō multus sit: sufficit semel aut bis: que calefactio necesse est de meliloto ꝛ fenugreco fiat: cataplasmetur croco melilito coriandro vitello oui pāno in vino loto. Et si dolor fuerit nimius: misceamus cataplasmatibus apozima papaueris. Unguētū de croco memithe litio gūmi ꝛ aloe ponatur supra frōtem. Si calidi sint humores: cape succū portulace celidonie psilii: ꝛ similia. Et si calor nō sit multus: puluis molēdini myrrha thus albumen oui ponantur humoribus frigidis existētibus sulphur piretri colophoniam ꝛ similia pone.

De petia in oculo ꝛ tumore. Cap. xvii.

Sanguis columbinus vel turturis curat petiā. similiter lac mulieris: ꝛ oīa ista calida possunt si modicum thuris misceatur. Apozima de emblicis: ꝛ calefactio decoctiōis ordei ꝛ ꝑlope prosunt. Oculis vero tumorem habentibus: fiat cataplasma ex vuis passis ꝛ mellicrate vel aceto: si his appositis non dissoluatur misceatur ei radix circa tumore quidem nōdum dissoluto: stercus columbinū apponatur. Tumor si sit apostema curetur cum purgatione corporis ꝛ dissolutione materiei superflue in oculis clause: factis cum collyriis ꝛ cum cataplasmatibus tumorem dissoluētibus ꝛ maturātibus: atq̄ curetur cū fomētis aque calide: ꝛ ponātur supra oculos oua mixta cū oleo ro. ac sepum anatis.

De prurore oculoꝝ. Cap. xviii.

PRurorem autem amputat balneum olei ro. ꝛ temperatū. ꝛ plerūq̄ in oculis ponimus medicinam calidā: vt lachrymas ꝓuocātis lauētur ꝛ mūdificentur: prurore aūt cum nimio fluxu humorum medicina ꝯstrictiua curatur.

De dactylis seu vngulis post vulnera remanentibus. Cap. xix.

SI dactyli ꝓpter vulnera fuerint: nō curātur nisi chirurgia: qḋ facit supfluitas carnis. Si subtiles sint: sanātur medicamine sicut eris erugine sulphure: ꝛ similibus. Si aūt superfluitas maior carnis in oculis excreuerit: nō curabitur nisi cum chirurgia. q̄ si locus tumidus fuerit: valet crocus memithe alumen gūmi ꝛ vinum.

De carbone nascente in oculis. Cap. xx.

NAscitur etiam in oculis qḋ dicitur carbo: qḋ curatur sicut apostema. cumq̄ saniem habuerit sicut vulnus medicetur. quidam etiā medici ponūt in ista passione memithe dragagantū crocum rutam succum maligra. lanā vstam ꝛ aloen.

De ordeolo. Cap. xxi.

DE ordeolo. huic passioni valet armoniacum cū aceto dissolutum: ꝛ aliq̄ miscemus cū eis de ordeo ꝛ bedeguare: hec frigātur cū capitibus muscarum ꝛ cera alba cataplasmētur ꝛ lauētur oculi loca cum aquis salsis vel aluminosis.

De supfluitate piloꝝ palpebraꝝ. Cap. xxii.

VNgantur loca piloꝝ palpebrarum cū alumine stapphisagria farina ꝛ equino stercore cate des coꝝ ossium. ℥. iii. darsene carbūnce ℥. ii. R. antimonii calcanti dragaganti equale pondus: hec omnia ꝛ impera cū melle vtantur: deinde puluerizatis collyrium fac. Si aūt pilis cadentibus palpebre grossitudo appareat: stercus muris cū melle temperatū valet. Superflui pili a palpebris sunt amputādi. Quidam dicūt pilos nō vltra nasci si radices piloꝝ iam extractoꝝ inungantur cū sanguine testudinis vel lendinibus calmentis.

De vulneribus in vniuersali. Cap. xxiii.

OPortet primum de vulneribus vniuersalibus disputare: deinde de his que in oculorum palpebris fiunt. Ergo omne vulnus vel est tantū concauum: aut fissum. Si multū fissum: tūc curatur hac intētione: iungamus vtraq̄ partes fissure: ꝛ fasciis eas studiose curemus ne in eo aliquid recidat: sicut oleum plus vel puluis. Et si vulnus magnū fuerit: nō possumus vtraq̄ partem cū iungere. Si enī eas simul iūgere volumus in medio remanet pars concauū permanebit cū sanie coadunata ꝓpter infectionem ꝛ dolorē inferni mēbri. hec enī duo sunt causa humorem ad membrū attrahens. Unde necessarium est desiccatiuo medicamine vt materia saniei finita: vulnera carne repleantur. Si aūt vulnus concauū fuerit: eius [illegible] est etiam causa: aut morbus vel accidens. Causa enim si humores ad illud fluant: corpus primo purgari [illegible] tia vel phlebotomia: dieta quoq̄ tēperetur: deinde cū desiccatiuo desiccetur medicamine. Et si fuerit morbus: vel simplex est vel cōpositus. si est simplex membrū ad suam temperiem redeat: q̄ si est cōpositus sicut si membrū natura sua egrediatur: ꝛ vulnus est concauū multū: duplex medicina est ei necessaria. vna qua membrū ad suā temperiem reducat: alia qua concauū vulnus medicamine desiccatiuo ꝛ mūdificatiuo impleatur: humoꝝ in vulnere coadunatoꝝ desiccantium naturā vulneris ꝛ carnem gñare ꝓhibitam mūdificatiuo adeo: vt vulnus a putredine mūdificet. Sciendū est enim duo supflua per poros corporis egredi. vnū subtile: continuo egrediens: qḋ sensum latet: qḋ aliquā naturalis calor desiccat sentimus: vel ex multitudine eius aggregatur. est et aliud grossum vt sudor in corpore aliud efficitur atq̄ adunatur hec duo superflua necessario plus in vulneribus q̄ aliis adunantur: propter defectionem ꝛ dolorem illius loci necessaria est ei mūdificatiua ꝛ desiccatiua medicina: vt illis superfluitatis sordities desiccata finiatur. [illegible] vulnus sicut diximus: aut est fissura cui nihil aliud necessariū est nisi vt vtraq̄ pars fissure ligatur. si vero medicina illa frigidam vnciā vel mediā nimis nisi magnū etiā si membrū est nobile sicut oculi: aut locus vulneris aliquam sui partem amiserit: que est aut solūmodo cutis vel caro vel vtrumq̄. Si est cutis ponātur stiptica medicamina vel desiccatiua vt locus induretur: ꝛ cuti assimiletur: [illegible] desiccatiua per idem facile qḋ medicina calida facit accidentaliter [illegible] medicina paulatim imposita locū cū sua calefactione indurat: multa vero ex ea qualitate apposita locū in quo ponitur [illegible] carnemq̄ minuit. Et si caro vulneris amota fuerit [illegible] medicina carnē ꝓcreās cōuenit. deinde q̄ carnē ꝛ cutem solidet. Et si vtrumq̄ habuerit sicut in vulneribus [illegible] primū ponimus qḋ carnē creet: deinde qḋ locū induret ꝛ cuti assimilet: sed oīs medicina que vulneribus pertinet: [illegible] sit sicca parum: ne pre nimia sui siccitate multū defluat carnis generari prohibeat. Siccitas ergo in primo gradu debet esse vt superfluitatem vulneris desiccet carnisq̄ creationem ꝓhibeat. Oportet ergo eam esse mūdificatiuam vt putredinem vulneris mūdet. Medicina vulnera solidans debet esse [illegible] tio: ea que carnem generat: nec mūdificatiua nec [illegible] sed stiptica vt caro induretur: fiatq̄ quasi cutis. Hec de vniuersali medicina vulnerum.

De vulneribus palpebraꝝ. Cap. xxiiii.

IN membris vero oculoꝝ medicina [illegible] calefaciens congruit: q̄ humores tunc [illegible] citiq̄ fluūt ad oculos propter [illegible] Et si vulnus fuerit cum tumore [illegible] collyria in quibus thus intrat ꝛ similiter [illegible] ista ꝛ loca ponantur: ꝛ cataplasmate [illegible] gitiuo cataplasmetur: ꝛ nōnunq̄ si putredo est in vulnere ponantur colatiua: sed paulatim. Oportet tamen [illegible] ri ante si vulnus corneam tetigerit: ꝛ optime [illegible] humores ab aliquibus locis ad oculos [illegible] tissimum ꝓspecto purgandi corporis maxime caput [illegible] te cogit: deinde appone collyria desiccatiua [illegible] facientia sicut collyria cerusam recipientia [illegible] lacte vel apozimate fenugreci. Si dolor [illegible] ex soporiferis medicinis adiūgantur. [illegible] stiptica ponātur: post modū est studendū ne [illegible] diaf: ꝛ egrediētī vuee stipticū [illegible] stētes I cornea curētur cū medicina maturatiua [illegible] colatiua sicut collyria recipienti thus myrrha [illegible]

apodma.i.fenugrecū.q si tumuerit ⁊ non dissoluatur: cerotum calidum ⁊ aperitiuum appone sicut serapinum eufor bium asam ⁊ similia.

¶ De panno in oculo. Cap.xxv.

Pannus oritur in oculorum albedine: cum colatiuo ⁊ desiccatiuo curatur: causa si fuerit subtilis sufficit succus rubei papaueris: apozima miteois centauree cū melle: sed si grossior apparuerit: necesse est fortius dari medicamen: sicut picem liquidam: es vstum: vitrum: stercus muris: mirrham: armoniacum: ranas: cancros marinos vstos: sal armoniacum: ⁊ similia. Et si ex eo remanserit aliquid: pone gallam acaciam calcantum.

¶ De vngula ⁊ scabie. Cap.xxvj.

Vngula et scabies si sunt dure: veteres incidendum ⁊ excoriarū eas. Si aūt sunt subtiles impone es vstum: calcantum: fel porcinū vel capriniū: sal armonia. his nondū pficientibus medicamina pone putrefactiua ⁊ corrosiua. Scabies vero cum stipticis curanda est: que si est cum vulnere magnoq pruritu: conuertantur palpebre: et cum cortice granati excorientur.

¶ De his qui vespere non vident. Cap.xxvij.

Est et quedā passio oculorū qua homines vespere non vidēt. illos oportet phlebotomari de cephalica brachij: ⁊ vtatur pharmacia et clystere et gargarismate ⁊ sternutatione: inscindatur vena cruris: inspiciant oculis mel ⁊ cū albumine et sale armoniaco imponatur: ⁊ cū epate caprino fumigetur: hec oia prosunt.

¶ De cataracta et visus defectione. Cap.xxviij.

Cataracta visusq defectio sic curatur: caput totumq corpus sicut diximus purgetur: ⁊ dieta fiat tenuis: deinde collirijs vtatur feniculi: succi marati mel serapinū assam thus opobalsamū armoniacum: ⁊ similia recipientibus: valentq si incidatur vene cruris: sanguisuge temporibus applicentur.

¶ De oculis egredientibus. Cap.xxix.

Oculis extra egredientibus corpus cum pharmacia purgetur ⁊ phlebotometur: deinde ventosa in collo ponatur: oculiq ligentur et aqua salsa fumigentur.

¶ De cura petie in oculis. Cap.xxx.

Petia curatur sanguine columbino oculis instillato deinde cum albumine oui oleoq roseo lauentur: ⁊ collyrium: qđ dicitur diarodon: in modum piperis valet in augmento doloris ophthalmie.

¶ Explicit liber Constantini de oculis.

¶ Incipit liber Constantini de stomacho.

¶ Reuerendissimo dño Salernitane ecclesie Archipresuli: Constātinus Aphricanus Cassinensis monachus: debitum subiectionis obsequium.

Vestre sanctitati ⁊ solicitudini dilectissime pater cōfiteor: qm tanta huiusq pusillanimitatis inertia coactus fueram: ne tāto venerabili dño mihi sepissime de stomacho murmuranti: nullum medicine subsidium: nullumq vtilitatis afferrem remediū. Qua de re huius culpe temeritatem magno animaduersionis respectu cōsiderās hūc libellum de elegātioribus multorū dictis antiquorū multo interstitio tpis coadunaui: nimiaq studiositate ⁊ rōne: causa vestre gratie illū vobis edidi. Omnium enī antiquorū volumina summa inquisitionis cura inquirēs plegi: librū tamen stomachū nullatenus, pprium inuenire potui: sed in diuersis diuersas stomachi sparsim reperi disputatiōes. Cuius rei intētionem vltra modū mirari nō neglexi: qua intētione antiqui de charissimo ac pncipali mēbro. i. stomacho: pprium librum nō composuerūt: cū toti vniuersali corpori eius actio necessaria sit ⁊ cōueniēs: et per eum omnia membra robusta consistāt dum ipse in sanitate pmāserit: ⁊ debilitatē patiātur cū aliquā infirmitatem vel egritudinem subierit. Hac de causa igitur vestre sanctitatis dignitas: meoq seruitutis debitum: adeo animū meum magno charitatis desiderio pculerit: vt excellētissimo satisfactionis studio verba que in libris sparsa fuerant coadunarem: et multa rōnis inuestigatione librum curiose ordinatum vobis cōponerē. Qđ ⁊ feci vt suspicionis culpe veniā vobis indulgētibus cōsequi valeā.

¶ Tituli capitum huius de stomacho.

¶ De stomachi cōplexione ⁊ vtilitate. Cap.j.

Oportet intelligere: qđ prima actio nature que fit in corpe. i. cibi digestio agitur in stomacho: cui videlicet actioni os est ministrans: in eo enī cibi masticātur ⁊ stomacho dirigūtur: quos stomachus digerit causa sue necessitatis: quibus nimirum digestis: ⁊ in ptisani similitudinem cōuersis: qđ et eis ꝯuenit sumit digerēs ⁊ mutans illud in suam naturam: reliquum aūt expellit per aditū sui inferioris oris. Duo enī sunt ora: vnum superius meri cōnexum: ⁊ aliud inferius per qđ fex cibi ad intestina trāsit: que fex licet a stomacho expellatur: ceteris tñ mēbris fit i nutrimētū. Sed stomachus nō ad hoc illud a se rehicit: vt nutriat mēbra: sed qđ sibi est superfluum: proinde quidā dixerūt fore necessariam oibus mēbris sanitatē stomachi: suarūq actionis pfectionem. vñ Ga. stomachus cella est in medio corporis posita. Est etiā instrumentū ad digerēdos cibos ꝯditus: sed cōuenit scire nos: qđ eius essentia est neruosa: cuius natura frigida ē ⁊ sicca. Caput vero stomachi neruosius est: reuera, pPter vtriusq magnū neruū a cerebro sibi missū: vt ei sensum pstet: vñ fit desideriū cibi ⁊ pot. Fūdus quidē stomachi carnosus ē in quo fit cibi digestio: propterea cū hec stomachi ps nō scḋm cursum naturalē fuerit: erit cā male digestiōis. Stomachus aūt sub pectore ⁊ corde locatus est: stat enī infra splenē ⁊ euernam epar est sibi iūctū in dextro latere: splen vo i sinistro: in

cuius fundo sunt vene nō multe: in ore suo tñ pauciores: aut ꝓpter sue neruositatis frigiditatem necesse est calor tribuatur sue essentie: vt cibo ad eum venienti calefactio doneť. Illius ergo necessitatis cā epar circūcingit eū ⁊ amplectitur cū totis suis quinqȝ frustis vt eū calefaciat suo calore. Splen ꝟo a sinistra pte calorē tribuit: vñ stomach⁹ digerit cibū cuȝ vapore quem sumit ab epate: splene: corde: ⁊ folliculo: ipse eñ essentialē nullū hȝ calorem: q: est neruose substātie frigidā ⁊ siccā habēs naturā. Solus etiā secoris vapor ei sufficeret: ȝ isticto ceteroꝝ mēbroꝝ calore meliorē operatur digestionē. Forma stomachi rotūda est inferi⁹: ⁊ aliquātulum lōga. Rotūda vt sit impassibilis. longitudo ⁊ magnitudo ei sunt necessaria vt possit se extendere circa ciboꝝ ⁊ potuum copiā. Sic est forma stomachi: cui⁹ actionem sic decet intelligi: cum ꝟo san⁹ fuerit: ⁊ in sua qualitate ꝑmāserit: q: infirmato ⁊ a sua valitudine remoto: ⁊ in digerēdo cibum defecto: ⁊ alimētis crudis ab eo ⁊ indigestis descēdentibus: ⁊ cū phlegmate volupratis puncturā ⁊ ardorē facientibus: lesio oībus membris corporis datur. Videm⁹ eñ ꝑ stomachi dolorem: cephaleam hemicraneā: vertiginem: sonū in auriculis: oculoꝝ tenebrositatem: sincopim: cardiacā: ⁊ alia multa gñari. Proinde q̄ sanitatē obtinere desiderāt: ante oīa studiū īpēdāt in custodiēda sanitate stomachi. vñ q̄dam antiq̄ dixerūt. Quicūqȝ voluit suā regere sanitatē: incolumitatem stomachi pre oībus gubernare nō paruipēdant: neqȝ a ciboꝝ refectōe se aliquo modo abstineant: cū stomach⁹ summa desideratiōes necessitate cibū appetierit: neqȝ tot alimētoꝝ copia se farciāt: q̄ a natura nō poterit tolerari. vñ Plato q̄ sanitatē custodire desiderāt: necesse est sciāt mēbra totius corpis particulariter .i. neruos: ossa: venas: lacertos: medullā: carnem ⁊c. Noscant quoqȝ eoꝝ cōpositiones nō esse equales: q: vniuscuiusqȝ mēbroꝝ ꝓpria cōpositio est. Mēbra etiā cōposita sibi diuersantur .i. cerebrū: cor: epar: pulmo: splen: in cōpositionibus sunt dissimilia. Que mēbra quis sapiēs ⁊ studiosus in sua natura ⁊ cōpositione regere pōt: cū sola stomachi sanitate: ipse eñ est toti⁹ corpis fūdamētū. quo ī sanitate existēte cetera dicuntur sana.

C De causa appetitiue virtutis stomachi. Cap. ij.

Appetitus est sensus stomachi suā inanitiones sentiēs ⁊ pulsationes suaꝝ venaꝝ. Palā est eñ intelligi: q: ex aere extrinsecus corp⁹ ꝑcutiēte: mēbra q̄ cuti sunt vicina dissoluūtur .i. caro ⁊ lacerti: q̄ dissoluta hūores attrahūt a mēbris sibi ꝓpinquātibus: vene aūt inanite hūiditatē sibi alliciūt a venis remotiorib⁹: his nimirū (aīo nimiū) extenuatis necesse ē vt hūiditas eis ab epate veniat. Epar aūt inanitū liquorē a venis inter se ⁊ stomachū existētibus trahit: tādem his venis euacuatis: stomach⁹ sentit inanitionē ⁊ pulsationē earū qui sensus appetit⁹ nūcupatur: id circo cib⁹ sit necessari⁹ ⁊ cōueniēs: vt qd dissoluitur ex membris: eo subueniēte restauretur: ⁊ corpus in sua integritate integrū ꝑmaneat. vñ Aristo. Nutrimētum nō est aliud nisi assimilatio nutriētis cibi in corpe accipiētis. Sed cā stabilitatis appetitus triplex est. Prima ꝓpter sensum stomachi in ore ipsius existētem. Scda ꝓpter virtutem desideratiuam q̄ est in mēbris: sibi cōuenibile nutrimētuȝ desiderās: q̄ in epate maxie existit ⁊ in venis. Tertia ꝓpter inanitionem factā ex dissolutiōe superi⁹ memorata. Sed Galie. dixit in quodā libro cām appetit⁹ quinqȝ modis esse: ⁊ vnā occasionem esse alteri⁹. Prima dissolutio mēbroꝝ est hūiditas ꝑ poros. Secūda naturale desideriū in mēbris existēs: cogēs ea cibū appetere. Tertia stomachi ꝯuulsatio passiones tolerātis: mesaraicis eū sugētib⁹. Quarta sensus stomachi sui inanitionē ⁊ cibi pauperiē sentiēs. Quinta virt⁹ naturalis desideriū obī generās: cui⁹ cā est humor melācholic⁹ a splene ad os stomachi semꝑ fluēs: quo hūore neruū stomachi pungēte: appetitus illico irritatur. Galie. iterum in libro de accidētib⁹ intitulato. Virt⁹ inquit appetitiua cōposita est de aīali actiōe .i. sensu: ⁊ duab⁹ naturalib⁹ .i. corpis inanitione: ⁊ hūoris mēbroꝝ attractiōe: maxie epatis et venaꝝ. Dixit etiā sup epidi. Hippo. Desideriū appetitus nequim⁹ absolute dicere: an sit de aīali: vel naturali actiōe: q: est cōposita de vtroqȝ: q: sensus qui est cū famis: nō ꝑtinet soli animate virtuti: sed etiam naturali nutrimētum corpori ministrāti.

C De sincopi ⁊ cardiaca ꝓpter colligātiam cordis ⁊ stomachi. Cap. iij.

Sincopis impossibile est gñetur corde nō patiēte. Sincopis itēȝ ⁊ cardiaca etsi fuerit ꝓpter os stomachi: tñ causari nō credunť nisi cor ⁊ arterie cōpatiātur ꝓpter colligātiā quā habet cū stomacho. cor etiā patiť stomacho patiēte: maxie si in supiori pte patiť. vñ si videm⁹ eos q̄ de sincopi molestātur spōte vomere: aut ꝓpter aliquā medicinā: ꝓculdubio ad pristinā redeūt sanitatē. Sic ⁊ stomachus patiť ꝓpter cordis passionē cū vicinitatis ⁊ colligātie eoꝝ: ⁊ ꝓpť caloris paruitatē cibos digerere nequit. Sed tñ nō oīs passio q̄ fit ī ore stomachi necessario gñat sincopin ⁊ cardiacā: q: sincopis de stomachi passiōe gñata ꝯtrario dicitur. Vno cū stomach⁹ nimiū habuerit caliditatis (ascolorie). Alio cū eius acutus sensus fuerit. Tertio ꝓpter defectionem arteriaꝝ ī ore stomachi existētiū. vñ stomach⁹ facile patitur. Quarto ꝓpter defectionē cordis: q: ... vñ Ga. sup epi. Hippo. in q̄ corrūpitur os stomachi ... tranco calefacto. Fit eñ passio iracūdus cū ... vexatur .i. calore ī ore stomachi augmētato. Hec ꝟo ꝓ ꝓprietatē hȝ ꝯuertēdi vitia aīe in suā cōplexionē: vt cū qui frigide fuerit nature: faciat pigrum ⁊ tardū ad intelligēdum ⁊ calidissimā cōplexionē habētib⁹ ꝓter audaciā ⁊ ...

C De passiōe cerebri ꝓpter colligātiā cū stomacho. Cap. iiij.

Cerebrū (q̄d natura ē frigidū ⁊ humidū) colligātiam hȝ cū ore stomachi ꝓpť neruos q̄s stomacho mittit. Epar etiā ⁊ vene colligātiā habent cū stomacho: q: cib⁹ a stomacho ad epar ꝑ venas transfertur. vñ necessitas exposcit vt cerebrū ⁊ epar ꝓpť stomachū patiunť. sic stomach⁹ ꝓpter cerebrū ⁊ epar egrotat. Cerebrū aūt patiť ꝓpť os stomachi: q: fum⁹ ab eo ad cerebrū ascēdit stomachus q̄ eius sentit ex eo qd a cerebro sibi ꝓfluit. vñ Hippo. ... bus cerebrū iuriis ꝯuertit: necesse est ... tum superuenire. Galie. sup hoc. vomitū inqt patiť stomach⁹ ꝓpter neruoꝝ colligātiā: maxie os stomachi ... cui duo magni nerui descēdunt: cholera est ... os stomachi cū nimiū patiť dolorem: aut ... aut defectionē. Mēbra eñ cū habuerint defectionē: sunt ad ea superfluitates hūoꝝ ex mēbris sibi vicinis: maxie si fuerint cholerici: aquosi: ⁊ tubedes. Sic epar ꝓpter stomachū patitur: cum cib⁹ nō ꝓut opȝ digerit⁹ epati mittitur nō etiā stomach⁹ ꝓpter epar patitur: cum debet fortis in attrahēdis cibis: ... q̄ opȝ cū ... vñ stomach⁹ digestionē hȝ q̄ opȝ neqȝ operari aut cū .i. epar ... vñ stomachus vt ꝯuenit digestionē epati neqt. Passiōes aūt q̄ siūt in cerebro ꝓpter colligātiā eius stomacho: sunt ... stupor: obliuio: melācholia: cephalea: epilepsia: ⁊ vertigo. Uniuersaliter etiā dico aīalem pati actionē ex stomacho patiēte. vñ Ga. mētis aīt alienatio ꝓpť stomachi passiones facta ꝯtruo: est medicatur eñ ꝓpter nimiū dolorem ꝓpter acutū sensū: vel q: vereqȝ neru⁹ sic stomach⁹ sentiat acut⁹ est defect⁹ ⁊ acutū hȝ sensū: aut q: cerebrū naturaliter vel accidētaliter est defectum vñ velocius patiť. Lente do egritudines q̄ dicim⁹ pati cerebrū ꝓpť os stomachi nō nisi ꝓpter fumos ad eū a stomacho ascēdētes. vñ Ga. dicit inqt capitis affligi ... abs manifesta ... tos in stomacho esse coaduna tos. Dixit iterū nō minus plus multis affligi passionib⁹ ꝓpter stomachi dolorē. Mēbra eñ principalia eo dolēte dolorē habēt: ⁊ alia passiones ... habuerint cōpatiētur: sicut cerebrū: cor: epar: ... mētuȝ q̄ stomachi sicut eū mēbris ... mētuȝ oīb⁹ nocet. Sufficit quātū disputauim⁹ de colligātia stomachi cū principalib⁹ mēbris: ⁊ passione ... cho patitur.

C De q̄tuor virtutib⁹ naturalib⁹. Cap. v.

Quattuor sunt virtutes naturales. Appetitiua: digestiua: retentiua: ⁊ expulsiua: q̄s oīa mēbra ... ne pūs hec credēduȝ ē. Has etiā ... ī se ptinēt: ȝ tñ in stomacho ⁊ epate sunt ... mēbra has virtutes hñt ad nutrimētū sic stomachus ⁊ epar nō solū vt se nutriāt: ȝ vt ceteris mēbris ... m⁹ accōmodet. Antiq̄ ꝟo discordāt sunt in ... virtutū. Quidā eñ dixerūt appetitiuā caliditatē esse ...

igni assimilauerũt. Dixerũt etiã ignem ⁊ soles naturalr rez hũiditatem attrahere ⁊ eã cũz suo calore ⁊ siccitate desiccare virtutes vo ɔtẽtiuã crediderũt frigide ⁊ sicce cõplexiõis esse, q: ɔstrictio ⁊ expsso nõ fiunt nisi frigido ⁊ sicco. Digestiuã virtutẽ affirmauerũt esse calidã ⁊ hũidam. Dixerũt etiam digestiue vtutis actionẽ esse liqfactiuã ⁊ substantiuã rez digerendaz. dicẽtes huic vtuti nullã qualitatẽ fore ɔgruã nisi calidã ⁊ hũidã: q: caliditas ceteris est fortior qlitatib⁹ in rerũ actiõe ⁊ mutatiõe. Hũiditas vo fit sibi necessaria: q: humefactiua est: ⁊ ɔsolidatiua: citoqz assimilãdaz rerũ assimilatiua. i. cibi i corpe accidẽtis (alr accipiẽtis) est ⁊ illis cibis nutriẽdis. oĩs eñ cib⁹ hũidus ẽ. Rursus q: oĩa corpa diuisiõni cito famulãtia necesse est vt sint hũida. Fortior igit ceteris qualitatib⁹ digestiua virt⁹ intelligit in pfectiõe actiõis ⁊ rez cõuersiõis. i. in ɔuertẽdis cibis eisqz medioz naturis assimilãdis: q: appetitiua nihil aliud facere videt nisi cibaria cibãdis attrahere. Contẽtiua vo ɔtinet ea aliquo tpis spacio donec digestiua totã suã in eis expleuerit actionẽ. Expulsiua expellit fecẽ ⁊ supfluitatem ciboz: q̃ digestiue supflue ⁊ nõ necessarie videtur: cui⁹ cõplexio est frigida ⁊ hũida. Hũiditas eñ q: est lubricatiua: ciboz fecẽ lubricãdo facile expellit. Frigiditas eñ mẽbra exprimit: vt fex in eis ɔtẽta virtute sue expressionis foras psiliat. Sed qdaz medici dicũt expulsiuam frigidã esse ⁊ siccã: quoqz intẽtio videt palã esse falsissima. credũt expulsiuã ⁊ ɔtẽtiuam esse vni⁹ nature quaz actiões sunt diuerse: ⁊ vt ita dicã: ɔrie. Ga. vo dixit appetitiuã: ɔtẽtiuaz atqz expulsiuã esse calide ⁊ sicce cõplexiõis: qd ɔ phos videtur esse cã hui⁹ intẽtiõis. In digestiua tñ cũ illis ɔcordat eã dicẽs calidã ⁊ hũidaz cõplexionẽ hre. Indiget eñ illis virtutib⁹ calorẽ necessariũ esse: q: cã caloris est mot⁹. Appetitiuã tñ dixit calidiorẽ esse: q: nõ solũ mot⁹ fuit ei necessari⁹: sz etiã attractio. contẽtiua ⁊ expulsiua ideo min⁹ sunt calide q̃ appetitiua: q: calor nõ fuit eis ɔueniẽs nisi vt fiãt mobiles: sz siccitas fuit eis necessaria: mot⁹ eñ eaz cũ sit localis necessitas expetit vt sit in loco stabilis: cui⁹ stabilitas nõ põt fieri absqz siccitate: idcirco his trib⁹ virtutib⁹ fuit siccitas oppotuna. Contẽtiue vo plus necessaria: q: tps sue actiõis est lõgi⁹: cui calor nõ multus sed moderate ɔuenit. Digestiue vo calor ⁊ hũiditas put diximus sunt necessaria. expulsiue calor ⁊ siccitas fuerũt necessaria: sz tñ moderate: q: tps sue actiõis breue est: sed frigiditatẽ necessariã esse nulli actioni naturali testat Ga. q: sonniferã ⁊ (vt ita dicã) mortiferã: neqz cibũ in naturã corpis cõuertit: sz in ɔriuz. Pcter hoc oĩs virt⁹ naturalis in sensib⁹ defecta est ppt frigiditatẽ ⁊ siccitatẽ eoz cõplexionib⁹ dñantes. Sic fuerat intẽtio Ga. quã crediderũt et testant sapiẽtes phi ⁊ physici. Unaqueqz videlz supioz vtutum trib⁹ modis patit: dum actio ei⁹ erit ablata: vel defecta: vel in corruptionẽ mutata. Quia appetitiua aut mortificat: vt stomachus nihil desideret: ⁊ nuncupatur stomachi mollicies: aut est defecta vt non appetat nisi lõgo tpe ⁊ angustioso dolore: sicut videm⁹ in initio mollificati stomachi: nãz appetit nõ sm ꝙ opz: sicut cũ cibũ attrahit cũ spasmo titillatione ⁊ tremore: que passio aut de mala fit cõplexiõe: ⁊ magne erit qntitatis, cibo desiderũ appetẽdi spũtis: aut nõ magne quãtitatis ⁊ actionẽ appetitiue facit minui: aut ppt officialẽ morbũ. sicut apostema seu supfluitas carnis via p quã trãsit cib⁹ obturatiua: q̃ si cibo aditum illũ obturat: appetitũ auferũt. si vo in pte: minuitur appetit⁹. Contẽtiuam sit tripliciter dicim⁹ pati: aut eñ actio amputat vt stomach⁹ cibũ retinere neqat: sicut videm⁹ in lienteria fieri: aut detrimentũ patit: ⁊ est duplex: aut eñ sub a stomachi cibũ cibo nõ circũdat: vt inter se ⁊ cibũ aliqd remaneat spaciũ vacuitatis: ⁊ rugit⁹ ⁊ illatio oritur inde vel vtrũqz: vñ eñ neqt tanto tpis interuallo cõtinere quousqz digestiua suã cõpleuerit actionẽ: q: tps ɔtinẽdi cibũ oportet: sic debẽt digerẽdi: qd eũ dissic fuerit: ghaf passio. i. indigestibilitas. Cũ necesse ẽ hãc passionẽ duo accidẽtia sedã. i. citam expulsionẽ egestioni: ⁊ nõ paruã nutrimenti penuriã: atqz ɔtinuã in egestiõe liqditatez: aut corruptionẽ cibi sub stõacho. vñ fetor: i egestiõe ghaf: ⁊ nõnũqz ventositas siue pctio aut vtrũqz: aut stõach⁹ circũdat cibũ nõ vt opz: q: eũ spasmo: aut titillatiõe: aut tremore. vñ in lib. de accidẽti ⁊ morbo Galie. cũ inqt disputãdo de mutatiõe ɔtẽtiue vtutis ostẽdaz qualr hãc passionẽ certificare valeas. Q: si cibũ accipias: ⁊ nullã in stomacho sentias inflationez: neqz pctiones aut rugitũ: titillationẽ: siue singultũ: sz angustiã ⁊ laborẽ: q̃ tibi fuerũt incõsueta: grauitatẽ ⁊ fatigationẽ ⁊ desideriũ eructãdi: aut ea q̃ circa stõachuz habes: expellẽdi: ⁊ aliqñ patenti spũs angustiã vt cibũ nequeas tolerare: certissime noscas cibũ a stõacho nõ vt opz circũdari: q: tenet cum eũ tremore ⁊ spasmo. Digestiua trib⁹ modis patit: aut eñ ei⁹ actio ẽ mortificata vt cibũ penit⁹ mutare neqat: ⁊ fit ex dñantia frigiditatis. Aut minuit ⁊ mutat ⁊ assimilat cibũ corpi p lõgius tñ tps: ⁊ eũ qdã duritia: ⁊ cognoscit pigra digestio: q̃ passio fit ex frigiditate nõ magna. Aut corrupta: ⁊ imutat cibũ non vt opz: sicut i acetositatẽ si cã est frigiditas: aut in fumositatẽ si cã fuerit calor: ⁊ vocat mala digestio. Expulsiua vo actio est pmortua: ⁊ nõ cibo expellere põt: sicut fit habẽtib⁹ yleos p pter defectionẽ stõachi ⁊ intestinoz: aut defecta ⁊ cib⁹ tarde egredit (alr egerit) aut nõ est vt ɔsueuit (alr ɔsueuerat) queadmodũ si moueat ad egerẽdũ ãte solitũ tps. i. pusqz digestũ fuerit. Hec sunt accidẽtia singulatim vnicuiqz pdictaz virtutũ euenictia: q̃ planissime descripsim⁹ sm sẽtẽtionẽ Ga. Q: si due vtutes simul ɔpatiatur cõmitta significatiões habebũt: q̃ poterũ colligere ex simplicib⁹ signis si ea ɔmiseeas.

Ⓒ De custodia virtutũ naturaliũ ⁊ eaz reuocatione ad suam cõplexionem. Cap. vj.

Opz has vtutes custodiri vt i suo tẽparãto pmaneãt cũ cibarijs potib⁹ ⁊ medicĩs sibi assimilãtib⁹. Que si corruptiões icidãt siue deficiãt: eaz ɔplexiões cũ reb⁹ ɔriis ad eoz cõplexionẽ siue tẽperatiã ducãtur: sicut si appetit⁹ defect⁹ fuerit: ⁊ sic de calida ⁊ frigida dari ei⁹ adiutoria ɔfortationẽ facẽtia: quẽadmodũ sirupũ rosatũ: cũ succo maloz: aut malgranati sirpũ: vuã acerbã: aut sapã cocta nouẽ mirtiloz: denetur trocisci sandalini: aut de spodio cũ sirupo albo: aut cũ sirupo de fructib⁹: ⁊ his silib⁹ infrigidatione ⁊ ɔfortationẽ facietib⁹. Cataplasmẽt stõach⁹ cũ sandalis rosis: succo coctanoz maloz. ⁊ silib⁹. Q: si defectio fuerit ex pritate caloris: ⁊ dñantia frigiditatis: accipiat calida nuãtia ⁊ ɔfortãtia: sicut sapã grauato ⁊ cũ mẽta factã. Electuariũ diacorriten ⁊ diacostum. i. de papauere sirupũ fructuũ: ⁊ sirupũ recipiẽs. masticẽ spicã gariofilos macis menta nucẽ muscatã. calamũ aromaticũ lignũ aloes cardamomi: ⁊ silia. Cataplasmem⁹ stõachuz de absinthio mastice ligno aloes calamo aromatico cũ oleo nardi. dietã eoz sint passeres ⁊ calide aues odorifera ⁊ ɔfortãtia cõmetaria (alr cõmesurata) si ɔtẽtiua deficit stiptica dari necesse est: vt rosas spodiũ balaustinã mespila ⁊ diacosin (alr diacostũ) ⁊ silia. Dixim⁹ eñ ɔtẽtiuas necessario ceteris esse siccior. ẽ. Cataplasim ẽ stõach⁹ cũ mirta rhamno: succo coctanõ. oleo nardino polline ordei ⁊ silib⁹. Accipiam⁹ absinthiũ ⁊ spicã: ⁊ in pontico vino ea die ac nocte infũdam⁹: deinde pãni i eo madefacti stõacho applicẽt. Digestiue adit vtutis defectio itelligit de frigiditate ghari: q: de calore nõ deficit. calor eñ digestionẽ vigere facit. vñ necesse ẽ dare rem calefacientẽ ⁊ humefacientẽ: sicut ɔinziber piper longũ: ɔingi radi. ⁊ eruci. Q: si fortior⁹ calorẽ ɔfortare velim⁹: dabim⁹ cyperũ cynamo. macis maratrũ anisum apij: et silia. Sed si huic vtuti nimia dñet frigiditas: dem⁹ tyriacã magnã: cõmo: sitiã muscatã cũ apozim ice masti. garofi. ⁊ sciniti: accipiat diacimunũ diaromaten ⁊ silia. Nutrimẽta eoz sint pdic fasianus sturni fries aut assata. vinũ bibãt odoriferũ mutũ ligno aloes croco ⁊ mastice. Q: si deficiat expulsiua ⁊ ei⁹ dñatio fuerit de caliditate ⁊ siccitate: frigida ⁊ hu. dõne m⁹ sicut cucurbita portulaca endi. ⁊ silia. Q: si ei⁹ defect⁹ p pter frigiditatẽ ⁊ hu. fuerit: reuocet ad tẽpamẽtuz. i. ad moderamen sue caliditatis ⁊ sicci. cũ reb⁹ tẽpate calefacientib⁹ ⁊ desiccãtib⁹: sicut mastice spica mace ligno alo. mẽta calamo aromatico casia maratro ⁊ aniso. comedãt pdices ⁊ fasianos fritos vel assatos. vinũ vet⁹ sit ⁊ odoriferum.

Ⓒ De signis cõplexionis stomachi. Cap. vij.

Stomach⁹ trib⁹ modis patit. Pmo eñ ppt malã cõplexionẽ: sicut cũ dñat ei calor vel frigiditas hũiditas vel siccitas simplr aut cõposite. Scdo ppt officialẽ morbũ. i. apostema vel obturationẽ. Tertio ppt sicture sepationẽ: sicut vuln⁹ ⁊ descoriationẽ. vñ opz nos inuestigãdo ppẽdere naturã stõachi cũ in sanitate psistente: ⁊ ei⁹ varietates. vñ his nimirũ agnitis: ei⁹ accidẽtia ac mutatões poterũ

agnoscem⁹. Dicim⁹ q̃ ꝙ cuiuscũq; stomach⁹ naturalr̃ calide
fuerit cõplexiõis: ei⁹ digestio ẽ robustissima ꝛ velocissima: ꝛ
plus digerit ꝙ appetat: ꝓpͥue si dura cõederit cibaria: q: in
hmõi stõacho lenia ꝛ ꝯuersioni facilia cito corrũpunt. Ma-
gna cũ solicitudĩe ꝛ anhelositate calidos cibos potus'ue ac-
cipit: neq; frigida ei nocumentũ inferũt: si vt opꝫ accipiãtur.
Porro stõach⁹ naturaliter frigidus plus appetit ꝙ digerat
frigida ꝛ dura cibaria eũ aggrauãt: digestionẽq; lõbedũt: ci
to ꝯuertũtur ĩ acetositatẽ: neq; nimiã patiũtur sitim. Sto-
mach⁹ ꝟo naturalr̃ sicc⁹: velociter sitim patit: ꝛ paru⁹ cib⁹ ei
sufficit: q: cib⁹ ei videt grauis. stõacho qͥdẽ hũido nulla sitĩ
gñatur: ꝫ nimia sit anhelositas ĩ appetẽdis hũidis cibarijs.
Possum⁹ etiã alio mõ diuersitatẽ stõachi ꝑscrutari cũ ꝟbis
Ha. auctoꝛizãtis. Possũt inqͭt pariter ꝑpẽdi varietates
nature vniuscuiusq; mẽbri cũ extrinsecis reb⁹ passionẽ ingerẽ
tib⁹. Si eñ viderim⁹ aliq̃ mẽbra cito calorẽ pati: agnoscim⁹
ꝙ calor eis dñat. Nõ si velociter infrigidãtur: frigiditatẽ eis
dñari agnoscim⁹. vñ cuꝫ hmõi cõplexio stõacho q̃ĩtatiue vel
q̃ĩtatiue dñet: ꝛ suũ naturalẽ terminũ corrũpat: ꝛ natura
stõachi molestatiõẽ patit: sua actio necesse ẽ vt corrũpat.
Eodẽ mõ ꝯsiderat. opꝫ in siccitate ꝛ hũiditate: cui⁹ ꝑfecto
dñatia nõnunq̃ sit ex vna q̃litate: ꝛ aliq̃n ex duab⁹: ꝫ ṫn ex
hijs trib⁹ q̃litatib⁹ vna põt dñari: q: hũiditas absq; materia
nunq̃ dñatur: ideirco Ha. ĩ megatechni ostẽdit differẽtias
male cõplexiõis q̃ naturalr̃ est in stomacho: ꝛ ei⁹ q̃ accidẽta-
liter: sic inquiẽs. Mala inqͭt cõplexio stomachi accidẽtalr̃ fa
cta: facit infirmũ sẽp optare sua ꝯraria: ꝫ si naturalr̃ fuerit:
sua silia desiderat. verbigr̃a. Quoꝝ stõachis calor ꝛ siccitas ac
cidẽtalr̃ dñat: aquã desiderãt: ꝛ aq̃ frigida est ꝛ hũida: sic in-
tẽdi opꝫ de ceteris q̃litatib⁹. ꝫ cuiuscũq; stõacho mala ꝯple-
xio dñat naturalr̃: sẽp illud sibi desiderat. Et si dñantia fue
rit ꝑpẽ calorẽ: sequitur eã defectio appetit⁹: nimia sitis: fu-
mosa ructuatio ꝛ amaritudo. Si aũt cõplexio stõachi sit ĩ fri
giditate: necessario fortiter cibũ desiderãt: nimiã patiũtur fa
mem: ꝛ putrescunt digestiões: sitis modica ꝛ acidus ruct⁹. Si
aũt cõplexio mutata fuerit in siccitatẽ: passione q̃ dr̃ cõsum-
ptio: necesse ẽ periclitet. Si ꝟo ad hũiditatẽ cõuersa fuerit:
hydropisis necesse ẽ seq̃tur. Sed si he q̃litates fuerit cõposi
te: possum⁹ eas ꝑ signa simpliciũ cognoscere. Nõnũq̃ eñ fit
mutatio cõplexiõis ꝑpẽ abũdantiã hũoꝝ vel maloꝝ chimo
rum in stomacho coadunatoꝝ: qui aut ĩ eo creãtur: aut aliũ-
de fluũt ad eũ. Et aliq̃n mutatio sue cõplexiõis fit absq; chi-
mosa q̃litate: quã ꝑpͥue his significationib⁹ cõprehẽdere
possum⁹ ex vomitu. s. quo patiẽs sepe vexat. Talis ei passio si
cũ chimosa fuerit q̃litate: vomit⁹ cũ illa malicia fiet cõmixt⁹.
Silr̃ ꝛ egestio cũ ea obuoluta erit. Nõ si hec apparuerint cũ
vomitu ꝛ egestionib⁹: intelligim⁹ illã malã cõplexionẽ ex so
la stõachi fore essentia. Eger itaq; si absolutionẽ habeat: ꝛ vo
mere nullatenus possit: ꝛ vera scim⁹ chimos ĩ villis stõachi. vñ
dr̃ ĩ li. cõplexiõis. Cõplexio inqͭt vniuscuiusq; mẽbri ex sua
intelligit actione. verbigr̃a. Si stomach⁹ ꝑfecte digerit: scis
mus q: ꝑfectã ꝛ tẽperatã hꝫ cõplexionem. ꝯrium econtrario.
Nõ si cib⁹ ĩ stõacho corrũpit: ꝛ in fumositatẽ vertit: neq;
hoc ꝑpẽ naturã cibi fuerit: ptꝫ q: causa fumositatis: aut est
ex calore stõacho dñante: aut cholera ab epate ad eũ fluẽte.
Cib⁹ aũt in acetositatẽ mutat⁹: cõplexionẽ stõachi leuit esse
frigidã: aut phlegma a capite ad eũ esse manãs. Cibo itaq;
in stõacho corrupto: ꝛ in corruptiõẽ ꝯuerso: ꝑ malã cõplexio
nem calidã stõacho naturaliter dñantẽ: ostẽdũtur dura di
geri ꝛ lenia corrũpi. Si ꝟo cõplexio sit frigida: ꝯriũ indicat.
Galie. etiã in eodẽ lib. Possum⁹ inqͭt ciboꝝ corruptelã ꝑpẽ
malã ꝯplexionẽ calidã stomacho naturalr̃ dñantẽ: secerne-
re sex modis: aliã ea q̃ sit ꝑpter cholerã ab epate ad stõachũ
fluẽtẽ. Pro his qͥdẽ si videm⁹ aliquẽ cui phlegma dñat cho-
lerã vomere: intelligim⁹ cholericã ad stõachũ ab epate fluẽ-
tẽ. Si aũt cõplexio ei⁹ calida fuerit ꝛ sicca: scim⁹ ipsã chole
rã in stõacho gñari. Scđo q: si egestio fuerit cũ cholera mix
ta: ptꝫ q̃ĩ in stomacho causata est: ꝙ si sit alba: certum est ꝙ
ab epate ad stomachũ manauerat. Cholera eñ ab epate ad
stomachũ descẽdẽs nõ trãsit ꝑ intestina. Tertio q: si color vo
mit⁹ est q̃si prassin⁹ significat in stõacho esse creatã. Si aũt
fuerit rufus aut citrin⁹: ab epate fore fluxũ certissime credi
tur. Quarto dũ corpus nutritur: si boni chimi fuerit: ꝛ delas

ab epate choleram venisse: ꝙ si malã chimũ h̃ buerit: in
stomacho esse creatã intẽdas. Quinto q: si stomach⁹ dura di
gerẽte cibaria: cholericã esse ei⁹ cõplexionẽ dicim⁹: ꝛ cho
rã in eo gñari. Si aũt lenia digerit: ꝛ dura redire fuerit cho
leram epatis fuisse. Sexto q: si cholera cum vomitu fuerit
cõmixta: ꝛ egrediant post vnã horam vel duas horas durã ꝛc
cepti: manifestat in stomacho creata fuisse. Si ꝟo post qͥnq;
vel sex horas vt certificem⁹ cibũ esse in stomacho digestũ:
epatiq; mandatũ: rõne ostẽditur cholerã in epate fuisse in
ceñ. Opꝫ etiã stomachũ magna regi diligẽtia: cũ calide dñe-
tur naturalis: cũ rebus videlꝫ calidis ꝛ tẽperatis ꝛ ꝯsimilibus
cibis ꝛ potib⁹. Si aũt dñium naturale fuerit ex frigiditate:
similiter cũ calidis custodiat: ꝛ ꝯuertetur aliqͥ cum reb⁹ ali
quãtulũ infrigidatiuis ꝛ tẽperatiuis. Eadẽ intẽdat inten
tione dñiũ si de ceteris fuerit q̃litatibus: cũ siccis cũ aliquã
tulum siccitatẽ habẽtibus ꝛ tẽpatis aliq̃ntuluꝫ ꝯtrarie ne
cesse est. ꝛ humidũ cuꝫ hũidis. Nõ si mutatur: ꝛ vna ex his
qualitatib⁹ in eo augmẽtabit: aut detrimẽtũ habuerit: opꝫ
ad suã tẽperamẽtuꝫ ꝑ ꝯriũ reuocari. cũ reb⁹ eis ꝯrie op
positis: sicut cũ infrigidata fuerit stomachi cõplexio: necesse
est eã calefaciam⁹: econtrario calefactã refrigerãdo mitigem⁹.
humidã desiccem⁹: ꝛ siccam humefaciam⁹: sicut Hippo. In
digẽtiam repletio soluit: ꝛ ex repletiõe q̃cũq; egritudines
fiunt: inanitio sanat: ꝛ aliꝫ cõtrarietas.

❡ De varijs antidotis diuersis stomachi com plexionibus cõuenientibus. Cap. vij.

Ufficienter quantũ disputauim⁹ de diuersitate cõple
xionis stomachi: ꝛ de signis ei⁹ varietatis nos
tris patefecimus: ꝯuenit vt modo de cibus an
dotis supra memoratis ꝯuenientibus disseram⁹.
Trifera cõstãtini ꝯgrua est stomacho calorẽ de-
fectionẽ ꝛ punctionẽ amputat. ℞. mirobalanoꝝ citrinoꝝ. ꝫ. ʒ.
kebuloꝝ embilicoꝝ bellirico ꝝ. ãã. ʒ. v. oĩa in puluerẽ redacta
cum oleo ro. tẽperabis: deinde cõmiscens pul. rosarũ spodij.
ana. ʒ. iiij. sandali ru. ꝛ alb. se. mĩte portulace liquirĩ. ana. ʒ. ij.
croci masti. berberis karabe cãphore spice. ãã. ʒ. j. ꝛ suscipitis
cũ sirupo ro. dabis. ❡ Electuarium valẽs ad oẽm calorẽ sto
machi ꝛ fumosam ructuationẽ ꝛ ardorẽ eius: vel eius. ℞. ro
sarũ zuccari. ana. ʒ. xv. spodij sandaloꝝ citrinoꝝ. se. portula.
ana. ʒ. vj. masticis succi liquirĩ. dragag. berberis. ana. ʒ. ij. cu
bebe cardamomi maioris: ligni alo. se. cucume. ꝛ cucurb. cin
namomi. ana. ʒ. vj. croci cãphore. ana. ʒ. ß. fac puluerẽ tẽpera cũ
sirupo rosato: da potui cũ sirupo al. in modũ acetosi cũ fri
gida. ❡ Aliud vtilissimũ ꝯtra calorẽ stomachi: cuiq; ꝯtinuit
ꝛ doloreꝫ q̃ sit ꝑpter caliditatẽ refrigerat ꝛ mitigat. ℞. succ
maligra. dulcis ꝛ acetosi spodij se. portula sandal al. ana. ʒ.
zuccari lib. ij. coquãtur ad mellis spissitudinẽ. deinde accipe ro
se. masti. dragag. liquiri. ana. ʒ. v. galie mirobal. kabulc ꝛ be
be. ana. ʒ. iij. cãphore cube. cardamo. maioris croci spice ligni
alo. ana. ʒ. j. zuc. ʒ. ij. pul. hoc tẽpa cũ illa decoctiõe. ❡ Tripe
ra ꝯgrua calidõ stõacho defectiõẽ ꝛ motũ pectori reprimi
tat. ℞. mirobal. citrinoꝝ. ʒ. x. kebu. bel. embil. ana. ʒ. v. oĩa in
pul. redacta cũ oleo ro. tẽpabis: deĩde accipe ro. spodij. ana. ʒ.
iij. sand. al. ꝛ ru. se. rute pecce. gal. liq. ãã. ʒ. ij. masti. ro. berb.
flos vini vsnee kakab. spice cãpho. ãã. ʒ. j. q̃ cõmisce cũ prim
ꝯfectiõe: deinde oĩa cuꝫ sirũ. ro. tẽpera: ꝛ in modũ tarlaci
eodẽ sirũ. dabis. ❡ Trocisci Hop. da. valẽt ꝯtra calorẽ stoma
chi. ℞. spodij sand. al. boli armenici. ãã. ʒ. v. rosaꝝ. ʒ. vj. berbe
ris. vj. croci casie cãphore rhãnos gale garioffi. gallie. ãã. ʒ. j.
se. portul. citroli cucurb. mace. psilij radicis liquir. maꝝ. ãã.
ʒ. iij. ligni aloes. ʒ. j. ꝯfice cum aqua rosa. ꝛ trociscos informa
dispodij. t. erag. quoꝝ vnusquisq; potus detur. ❡ Trocisci ꝯstã
tini facisse ꝯ calorẽ stõachi ꝛ epatis inositatẽ ꝛ dolorẽ qͥ
sit ꝑpter calorẽ mitigãt sitim extinguũt: febricitãtib⁹ ꝑsunt.
℞. spodij rosa. ãã. ʒ. vj. zuccare ma. ãã. ʒ. iij. sand. ligni. ꝛ ꝯ
gũ se. portul. sand. citrini gũmi arab. ana. ʒ. iij. cãphore an
se. cucume. cucur. ꝛ citroli masti. ligni alo. cro. carda. ãã. ʒ. ij. oĩa
in pul. redacta tẽperentur cũ mucilagine psilij aq̃ ro. vel ma
facti: deĩde trociscos informa: ꝛ da vnũ cũ sirũ. ro. vel cũ a
cidũ habẽtib⁹ stõachũ: sumãtur sirupi refrigeratiui cũ aq̃
frigida: sicut sirup⁹ vuaꝝ agrestiũ: seu violaꝝ vel granatoꝝ
similiũ. Nõ si calor stõachi fuerit ꝑpẽ choleras in stõacho cõ
fatas (aliq̃ creatas) siue ab epate illuc illatas: opꝫ dari laxa

malorūgrana. acetosoꝝ ⁊ dulciū cuꝫ succo caricē vel cuꝫ sua
carne tritorū amboꝝ lib.iij.ʒ.vj.zuccari.℥.j.aut accipiāt apo
zima absinthij:aut mirobalanoꝝ:aut oxifenicioꝝ. Que oīa
hoꝝ vtiliora esse cogitam⁹: illa donem⁹ pōdere.℥.iiij.cū.ʒ.j.
aloes loti:aut puluere hierepigre cū aqua ca.vel fri.si neces
se fuerit addēs calidā. ¶ Sirup⁹ valēs ad purgādū chole.
ru.de stōacho ⁊ refrigerat epar atq; viscera:⁊ vētrem siccū
humefacit suauiter:⁊ calorē stōachi refrigerat q̄ erat ex cho.
ru. ℞.mirobalanoꝝ citrinoꝝ absin.ana.ʒ.xj.pedagre lini cu
scute fumiterre viole rose. anā.ʒ.x.oxifenicie.ʒ.xxxj. pruna.c.
iuiube.ic.masti.spodij sanda.anisi.anā.ʒ.iij.endiuie quantū in
manu pōt amplecti.oīa ponūtur in.x.lib.aq̄ ca.p vnā diem ⁊
noctē. deinde coctis et colatis. accipe māne cassiefistule.anā.
xv.ʒ.⁊ misce supioꝝ aq̄ fricētur manib⁹ ⁊ colētur:postmodū
same lib.j.vtriusq; maligra. zaccare. anā.℥.iij.⁊ fac sirupū. de
quo dabis potui cū aqua fri.℥.ij.Si aūt lapatiuū facere volu
mus: damus cū aqua ca.illū sirupū cū sicamo.diagag.anā.ʒ.j.
⁊ modico oleo viol. ¶ Sirupus Jo.da.valēs ad extinguē
dū cho.ru.stōachi calorē reficit appetitū ↄfortat. ℞.aceti po
moꝝ citri.lib.iij.succi granati acetosi lib.v.aceti lib.iij.prunoꝝ
damasce. vel iuiubaꝝ vel vio.māne. ana.ʒ.xxx.mirobo.citri.
ʒ.x.spodij sand.citri.⁊ albi. ana.ʒ.x.oīa in lib.xv.aq̄ coquātur
vsq; ad pfectionē.deinde colētur:colatiꝭ appone zuc.in eodē
pōdere qō est aq̄. cūq; vic illū coqueris:pone tot scrupulos oīa
gredij ī malis cotoneis assati:q̄t libre ibi fuerint:⁊ dabis.℥.ij.
vel.iij.fm̄ virtutes patiētis. ¶ Trocisci valētes ↄ calorē stōa
chi. ℞.violaꝝ ro.zaccare. anā.ʒ.iiij.spodij sand.citri.se.portu.
succi liquiri.absin.ana.ʒ.ij.succi fumiterre dragag.masti.sca
mo.se.cucu.⁊ cucur.anā.ʒ.j.ligni alo.cro.cāphore. ana.ʒ.j.oīa
puluerizata cū succo lupu.tēpera:⁊ trociscū informabis:sed
semp opꝫ vt assuefaciāt vomitū cuꝫ reb⁹ stomachū bene mū
dificātib⁹ q̄s sumus dicturi:⁊ vngat stomach⁹ cū oleo vio.
vel rosa. deinde purget. ¶ Epithima valēs ad pfectionem
stomachi ⁊ calorē ⁊ incēsiones q̄ fiunt ꝑpter cholerā ⁊ vomi
tum arcet. ℞.rosarū sandali al.⁊ ru.anā.ʒ.iij.spodij gallie ma
sti.anā.ʒ.j.⁊ ß.oīa trita coquātur in vna libra succi solatri vsq;
ad mediū:quo colato mitte.℥.iij.ol.ro. deinde iterū coquātur
quousq; remaneat solū oleū: tāges patiētis stōachuꝫ vnge.
¶ Aliud. ℞.rodostomatis succi solatri succi vue agrestis
succi mirte. ana.exagiū.j.oīa coquātur vsq; solū oleū rema
neat. ¶ Epithimata vel cataplasmata valētia ↄ calorē stōa
chi ⁊ epatis vstionē cholere ru.refrigerāt ⁊ sunt febricitātib⁹
vtilia. ℞.sandali al.⁊ ru.polinis ordei.ana.ʒ.iiij.rose viole.
anā.ʒ.ij.memit.opij galle boli armeni cāphore. anā.ʒ.j. fac pul.
⁊ tēpera cū mucilagine psilij aut succo solatri.

¶ De cibarijs q̄bus vti debēt cal.hītes stōachuꝫ. Cap.ix.

Cibaria vō q̄bus ↄuenit vti calidū habētib⁹ stoma
chū:hec sunt:pisces iuscellati ↄditi cū rosis aceto su
iubis:⁊ his silib⁹. Pulli etiā gallinacei pdices star
ne.oīa iuscellata ⁊ ↄdita cū aceto pomi citri.siue vuaꝝ agre
stiū damascenoꝝ:succo maligra.oxifenicijs amigdalis:⁊ simi
bus. Et frius lentiū cucurbita cū amigdalis ⁊ rodoleon. De
fructibus mala pira citrōne. pruna. abstineant a melle:⁊ ab
cib⁹ cū melle cōpositis:⁊ calidis ⁊ vnctuosis cibarijs:⁊ ab
his q̄ facile digerūtur. Hec ⁊ hmōi in stomacho calido cito
in choleram rubeā ↄuertūtur.

¶ De custodia cal.⁊ hu.stomachi. Cap.x.

Quod si ↄplexio stōachi in calorē ⁊ hūiditatē ↄuer
sa fuerit:dam⁹ ⁊ stiptica adiutoria:q: stipticis hūi
da:⁊ calida frigidis curātur (aliō curātur) sicut
spodiū rosa sandali eq̄li pōdere:quoꝝ stipticoꝝ pōdus.iij.ʒ.
donet cū sirupo agrestis vuaꝝ dormitū cātib⁹.℥.ij.olei ro.
cuꝫ sirupo maligra.tribuātur. Accipiāt oxizaccarā cocta.ↄdi
ta sirupū de fructib⁹:⁊ silia cum trocis. de rosis ⁊ spodio.

¶ De significatione cōplexionis stomachi:⁊
regimine fri. stomachi. Cap.xi.

Quod si mutatio ↄplexiōis stōachi fit ex frigiditate
significatiōes supe⁹ dictē patefiūt.i.indigestio:⁊
paruitas naturalis caloris.vn̄ Ga. frigidū inquit
stomachū hec accidētia sequūtur:dolor vētris:tortio:colo:is
liuor:acidus ruct⁹:labioꝝ liuiditas:⁊ silia. vn̄ opꝫ hūc cale
fieri stomachū cuꝫ aromaticis medicinis sicuti spica carda

momo mastice mace gariofi.cassia:⁊ silib⁹. Ga.testat̄ mēbra
interiora debere ↄfortari de odoriferis medicinis. Antidota
accipiat q̄ antiqui huic cōplexioni cōposuerūt frigiditatem
stomachi calefaciētia:quēadmoduꝫ tyriaca magna:sierogo
ne:philoniū cenotusia muscata dialacca magna:diacosti dia
rodon.⁊ electuaria alia calida:⁊ his silia:sicut diatrionpipe
reon diaminū diagalāga zinzi.conditū diaolibanū ↄditaꝫ:
⁊ his silia. ¶ Electuariū Ga.qō est valēs ↄ frigiditatē stōa
chi ⁊ renū:grossam dissoluit vētositatē:digestiuā ↄfortat
grossuꝫ phlegma attenuat qō in stōacho nascit̄:memoriam
corroborat caniciē venire retardat tussim ex phlegmate cau
satā curat. ℞.piperis al.⁊ ni.⁊ lō.zinzi.galāge cinamo.cassie
ciperi gariofi.cro.anisi.anā.℥.j.masti.petrosilioꝝ.ana.℥.ij.spice
assari carpob.xilob.se.mirte carda.mirobo costi dulcis.ana.
℥.ß.calami aro.ligni alo.nucis muscate.anā.℥.iij.fac pul.pone
mellis qō sufficit. Dabis āte cibū in modū auel.⁊ post cibū
cuꝫ aq̄ ca. ¶ Electuariū stomachū calefaciēs inflationē tor
tionē ⁊ vētositates dissoluēs:digestiuā ↄfortat:mētem acuit
colorē clarificās:rugitū in stōacho mitigās:renes calefacit:
libidinē ↄfortat:acidos curat ruct⁹. ℞.masticis cinamo.zinz.
galan.liqui.cassie maratri anisi.anā.ʒ.vj.spice ciperi pipis lon.
⁊ ni.assari carpobal.xiloaloes carui cina.cimini. anā.ʒ.iiij.ga
riofi.ʒ.iij.rosarū.ʒ.iiij.⁊ ß.ameos apij se.carda.minoris cube
be nucis musca.ligni alo.masti calami aro.costi calamēti ori
gani squināti pireti folij iūci radi.zinzi. anā.ʒ.j.ß.zaccare pe
nidioꝝ.anā.ʒ.xv.oīa in pul.redacta tēperētur:mellis qō suffi
cit.dabis in modū auel.āte cibū cuꝫ aq̄ vel vino. ¶ Electua
rium diatrionpipereon valet ad dissoluēdas grossas vētosi
tates de stōacho:calefacit ⁊ desiccat phlegmata oēs frigidas
passiōes ī visceribus ↄsistētes curat. ℞.pipis al.⁊ ni.⁊ lō.cina.
zinzi.maratri.anā.ʒ.iij.masti.assari.anā.℥.j.xilobal.carpobal.ca
sie spice amomi.anā.ʒ.j.ß.carda.apij ameos croci gariofi.costi
macis.anā.℥.j.⁊ ß.fac pul.mellis qō sufficit. ¶ Electuariū Jo.
da.ↄtra frigiditatē stomachi vtilissimū.phlegmata viscosa in
cidit:fastidium tollit:abolationes acetositates ructuatiōes
spasmū stomachi ⁊ caninū appetitū curat ⁊ ↄfortat:os odo
riferū reddit ⁊ putorē āputat. ℞.cimi.pipis lō.ni.⁊ al. gario.
ligni alo.cassie croci spice assari squināti cina.gariofilati galā
ge calami aro.carpobal.xilobalsa.ameos zinzi. anā.ʒ.iij.zacca
re.℥.iiij.masti.ʒ.j.ß.aristolo.rotūde:macis polij iāci.amomi.
anā.ʒ.iij.⁊ ß.oībus in pul.redactis:mellis qō sufficit. ¶ Ele
ctuariū diacosti maioris ↄueniens oībus frigidū stomachū
habētib⁹ inflationē fastidiū vomitū egestiones:defectiones
stomachi:mollitiē ⁊ ventositatē tollit:⁊ emorroydas curat:
⁊ coitū ↄfortat. ℞.masticis zinz.pipis al.⁊ ni.⁊ lon.spice aro.
carpobalsami pilob.cina.anā.ʒ.x.gariofi.cassie gallie costi maio
ri ⁊ dulcis galāge.ana.ʒ.v.ligni aloes croci carda.tapsie cu
bebe.macis musce.calami aro. squinanti mellilloti. ana.ʒ.iij.
amicon reubarb.aristolo.rotūde vince macis apij dauci basi
lici gariofilati ⁊ saracenici. anā.ʒ.ij.rosaꝝ.ʒ.vj.bellirici emboli
ci.ana.ʒ.viij.mirobala.nigroꝝ.ʒ.xij. ciperi.xx.se.mirte.ʒ.x.fac
pul.mellis qō sufficit.⁊ dabis pōdere.ij.ʒ.cū aqua ca. ¶ Ele
ctuariū diacason vtile est ↄ frigiditatē stōachi vētosam ⁊ in
flationē dissoluit phlegma ⁊ tussim ↄpescit. ℞.anisi.ʒ.xx.liq
ricie masti.ana.ʒ.iij.zinzi galāge cinamo.maratri carui. ana.
ʒ.v.calamēti cassie piretri pipis lōgi ⁊ ni.ana.ʒ.iij.gariofi.cu
bebe cardamo.spice croci.ana.ʒ.ij.ß.mellis qō sufficit. ¶ Sto
maticon Joh.da.ↄtra frigiditatē stomachi humidā ⁊ desi
cētem. ℞.gariofiloꝝ folij cassie cina.ana.ʒ.v. assari pipis lō.
cimini.anā.ʒ.iiij.masti.spice.ana.ʒ.iij.gariofi.ʒ.iij.piperis al.⁊
ni.calami aro.anā.ʒ.iij.zuc.℥.x. accipe zuccaꝝ ⁊ coq̄ ipsm quē
admodū si velles coq̄re marmoratū:⁊ facere stomaticon
deīde tēpabis specierū puluerē:mellis qō sufficit. ¶ Aliud
stomachū calefaciēs ⁊ odoriferū faciēs stomachū. ℞.cinamo
mi.ʒ.j.zinzi.piperis cardamomi galāge vel nucis mus. ligni
aloes cāphore.anā.ʒ.ij.zuc.ʒ.xxx.croci.ʒ.j. ¶ Aliud stomatico
chon. ℞.zaccare lib.j.zinzi.cro.cina.anā.exagiū.j.gariofi.ma
sti.piperis lon.ana.ʒ.j.cardamo.spice ligni aloes nucis mus.
gallie galāge in eodem pōdere. his tritis fac stomaticon.
¶ Electuariū valēs ad dissoluēdum vētositatem:vētosum
phlegma in stomacho ↄsistēs:os reddit odoriferū ⁊ mētem
acuit. ℞.zinzi.cinamo.masti.rosarum spice gariofi. ana.ʒ.x.

galãge piperis lõgi asari croci casie anisi. ana. vj. ʒ. sandali ci-trini z ru. ligni alo. cardamo. cube. macis cala. aro. nucis mus. squinanti carpobalsami xilobalsami costi. ana. ʒ. iij. gallie se-minis basilico. gariofilo$_{4}$ saracenice mẽte. añ. ʒ. iiij. ciperi. ʒ. iiij. oĩbus in pul. redactis: me lis despumati qđ sufficit. qđ coquatur cũ succo coctano$_{4}$ quousq; ad spissitudinẽ veniat: deinde tẽperabis species: dabis ante cibũ z post in modum auellane. ¶ Trifera Sa. valẽs ad cõfortãdũ stomachũ: aci-dos ruct^{9} amputat: vẽtositatẽ dissoluit: digestionẽ z appe-titũ cõfortat: calo$_{4}$ malũ pp̃ter frigiditatẽ stomachi z emor-roydum curat. ℞. mirobalano$_{4}$ citri. z indo$_{4}$ bellirico$_{4}$ em-blico$_{4}$ kebul. ana. ʒ. x. fac puluerẽ quem cũ amigdaleo frica-bis: deinde accipe. ʒin$_{3}$. masticis cina. ciperi gariofi. ana. ʒ. v. galãge marathri anisi apij ameos spice asari croci. ana. ʒ. iij. co-sti piperis ni. z lon. capsie casie. añ. ʒ. ij. nucis muscate macis calami aro. ligni alo. cardamo. ana. ʒ. ij. pendioti. ℥. j. oĩbus his cũ stirpio. ib^{9} cõmixtis addatur mel. qđ sufficit. dabis ieiu-nis i modũ auella. cũ aqua cali. ¶ Trifera valẽs ad oĩa supio-ra. ℞. kebuli ĩdi. añ. ℥. ij. bellirico$_{4}$ emblico$_{4}$. añ. ℥. j. oĩa trita cum amigdaleon fricẽtur: deinde anisi cina. cinamo. gariofi. carui masti. ʒinʒib. ana. ʒ. v. absinthij se. mirte rosa. ana. ʒ. iiij. calamẽti origani folij onamo. ana. ʒ. ij. asari acori yrengi rad. aristolo. rotũ. sticados croci. ana. ʒ. ij. fac pulue. da in modũ ca-stanee: ieiunis cũ aqua ca. me lis quãtum suffici. ¶ Trocisci valẽtes cõtra frigiditatem stomachi ac defectionẽ: singultũ amputãt oppilatiões aperiũt. ℞. anisi marathri cimini masti. ana. ʒ. iij. apij carui absin. se. scariole aneti se. ameos dauci ga-riofi. spice casie. añ. ʒ. j. ß. fac pulue. tẽpera cũ apozimate squi-nanti z mẽte: deinde trociscos informabis: quos$_{4}$ vnũ acci-piat cũ mellicrato. ¶ Pilule iuuãtes stõachũ ex frigiditate molestãtem quas Iohã. dama. cõdidit. ℞. carui leuistici origa-ni asse cimini. ana. ℥. j. Ex his oĩbus fac apozima z cola: z acce-ptis casia gariofilis spica gẽtiana agarico. añ. ʒ. iiij. ß. masti. ʒ. vj. rose anisi amomi. añ. ʒ. iij. tẽpera cum aqua z fac pilulas.

¶ Puluis cõtra frigiditatẽ defectionem corruptionẽ z sto-machi vẽtositatem. ℞. masti. gariofi. cardamo. cubebe ʒinʒi. cinamo. spice. añ. ʒ. ij. nucis musca. se. vtriusq; basiliconis asari ana. ʒ. j. ligni aloes. ʒ. iij. hoꝝ pulueꝛem fricabis cũ oleo rosa. deinde misce eq̃li põdere cũ ʒuccara: de qua dabis põdus. ʒ. iij. cum aq̃ ca. Hoc enim valet cõtra inflationem rugitũ et acidos ructus: atq; vẽtositatem in inferiorib^{9} vẽtris vel inte-stinis cashẽtem. ¶ Et si corruptio stomachi fuerit pp̃ter phlegma in eo natũ siue de aliis locis fluẽs: mũdificari op$_{3}$ inferius z superius: z accipiat theodoricon: hierapigrã. hie-rã galieni stomaticon: z his silia stomachum de grossis z viscosis humoribus mũdificantia. Damus item pilulas Sa-lerni q̃ cochie dicũtur: z pilulas aureas. ¶ Antidotum lapa-tinum valẽs cõ passionẽ stomachi frigiditatẽ humores corru-ptos mũdificat: z oẽs dolores inflatiões vẽtositatem curat cholericas passiões etiã singultũ potẽter extirpat. ℞. rosa$_{4}$ gariofi. cinamo. spice casie hypocistidis ciperi. ana. xv. ʒ. sandali citri. ℥. j. ligni. alo. ʒ. x. nucis mus. macis. añ. ʒ. x. turb. ʒ. xxxvj. pe-nidio$_{4}$. ʒ. xxx. diagredij asari masti. cardamomi minoris z ma-ioris. galãge. ana. ʒ. vj. oĩa trita in q̃tuor. ℥. amigda. fricabis deinde accipe succi coctano$_{4}$. ℥. iij. succi granato$_{4}$. lib. j. suc-ci apij marathri. añ. ℥. j. q̃ oĩa mixta cũ melle quãtũ sufficit: co-que donec ad spissitudinẽ mellis redeat. ¶ Electuariũ lapa-tinũ valet ad mũdificãdum cholerã ru. in substãtia stõachi z putredinẽ ab eo expellẽdam: iuuat frigiditatẽ: renes vẽtosi-tatem: ructũ fastidiũ amputat: z emoroydas z singultũ: et cholericã passionẽ curat: colorem clarificat. ℞. turbith. ℥. j. ex amigdaleon. ʒ. xxx. kebuli violarũ rosa. añ. ʒ. x. ligni absin. añ. ʒ. vj. ʒinʒ. anisi marathri cina. spice assari gariofi. masti. añ. ʒ. iiij. squinãti ciperi galãge sanda. citri. spodij. ana. ʒ. iij. apij casie ameos pipe. lõ. carpob. xilob. ligni alo. aro. costi. ana. ʒ. ij. car-damo. cube. acori macis nucis mus. folij amomi cala. aro. ga-riofi. ana. ʒ. j. suc. ʒ. xl. mellis qđ sufficit. dabis. ʒ. ij. cũ calida ¶ Sirup^{9} valẽs cõ frigiditatẽ stomachi: vẽtositatem dissol-uit z mollit: pstrati phlegma oppilatiões aperit appetitũ z digestiuã virtutẽ cõfortat. ℞. marathri anisi squinã. calamẽti ana. ℥. ß. sansuci mẽte. ana. ℥. j. spice assari folij. ʒinʒib. costi. añ. ℥. ij. z ß. cassas. añ. ʒ. ij. ß. ypasso$_{4}$ camelcateo$_{4}$. lib. ß. oĩa mittãt in. x. lib. aque cali. z nocte ac die ibi pmaneãt: deinde coquã-tur ad medietatẽ: z colẽtur: de fece vero simili modo faciat: postremo vtrũq; apozima cõmisce cũ tantũ de melle quãtũ vtrũq; fuerit apozima: qđ iterũ coquas quousq; ad spissitu-dinẽ puenerit: tandem cõdies cũ his pulueribus galie muscate masti. cro. anisi. añ. ʒ. j. de quo potui dabis. ℥. j. cũ aqua calida ¶ Sirup^{9} valẽs cõ frigiditatẽ stõachi z ad incisionem pp̃ter phlegma: appetitũ cõfortat debilẽ: z oẽm frigidã passionem in oĩb^{9} mẽbris causatã curat. ℞. vini vetustissimi z odorife-ri. lib. x. mellis lib. v. coque optime: deinde masti. spice croci gariofi. ana. ʒ. j. accipe puluerẽ in pãno ligatũ: z pone in ista decoctiõe in initio coquit^{9} extractis desine: z frequẽter coq̃ris ad pfectionẽ: z dabis potui. ¶ Oximel ad corrupcõẽ stõ stomachi pp̃t phlegma: defectõem appetit^{9} confortat. ℞. ra-dicu$_{3}$ marathri apij. añ. ℥. ij. squinãti anisi. añ. ℥. j. spice asari ca-sie amomi ʒinʒi. cala. añ. ℥. ß. mẽte piperis masti. gariof. cina. carui folij. añ. ʒ. iij. oĩa coquãtur in. x. lib. aceti z aq̃ ad me-diũ: deinde tãtu$_{3}$ de melle cũ eo cõmisce: z fac inde ad pfectio-nem mellis coq̃: tãdem cõdiatur cũ. ʒ. j. musci. ¶ Sirup^{9} sto-machũ calefacit: z phlegma viscosũ: digestiuã virtutẽ z co-lorẽ naturalẽ cõfortãs os odoriferũ reddit. ℞. mira bolano$_{4}$ pomo$_{4}$ citonio$_{4}$ mẽte sansuci. ana. ʒ. x. casie sand. citri. ma. ʒ. iij. nucis mus. spice assari squinã. añ. ʒ. iij. z ß. masti. garo. cina. marathri anisi casie cube. carda. folij. ana. ʒ. j. z ß. ciperi. ʒ. vj. costi. ʒ. j. oĩa tusa z in. x. lib. aq̃ cali. posita die ac nocte ma-neant ad mediũ coque z colata: tandem misceas z ad pfectionem coquãtur z cõdiãtur cũ. ʒ. j. musci z ligno alo. qđ sufficit. Hu-usq; de antidotis z electuarijs frigido stõacho cõuenientibus z sufficienter tractauim^{9}: necesse est vt de oleis dicamus.

¶ De oleis calidis z quibusdã aliis antido-tis eiusdem intẽtionis. Cap. iij.

Olea ad frigidũ stomachũ valẽtia sunt preciosa vn-dinũ: yreleon: cameleon: amigdaleon: daphno-leon: ydoleon: catholeon: absintholeon: nardeleõ antileon: anetileon. hec enim olea simplr calida sũt et simplr cõtra frigiditatẽ stõachi sunt valẽtia. ¶ Epithimata cõ fri-giditatẽ stõachi z epatis: z cõ dolores matricis: z similia. ℞. camomille aneti sansuci. añ. ʒ. vj. ʒinʒi. pipe. cipe. añ. ʒ. iiij. pe-tr. masti. cina. amomi carpo. añ. ʒ. ij. oĩa tusa ponãtur i vna libra veteris vini z odoriferi z in. ij. lib. aq̃ z libra amigdalo$_{4}$ amari sansu. libra. j. coquãtur donec oleũ solum remaneat. ¶ Epithima valẽs cõ frigiditatẽ stõachi z epatis ac etiã vi-scerũ. ℞. costi spice squinã. cala. sansuci absin. añ. ʒ. ij. asari ca-sie nucis mus. gariofi. folij castorei. añ. ʒ. j. oĩa tusa ponantur in duab^{9} libris aq̃ cali. die vna z nocte pmaneãt: deinde iterũ iaceat vna lib. olei citonij sisami. z coquatur sagitter quousq; solũ oleũ remaneat. ¶ Epithima Ioh. da. ℞. olei nard. lib. ß. rute. ℥. j. castorei. ℥. j. ß. casie. ℥. ß. oĩa trita in oleo mgli z colata cataplasmetur. ¶ Cataplasma calefaciẽs stõachũ z cõfortãs. ℞. gario. cro. xilob. costi. masti. camo. meli. añ. ʒ. j. cala. aro. absin. ligni alo. casto. sand. ru. mirte thuris. añ. ʒ. j. oĩ-bus in pulue. redactis tẽpabis cũ sambuco z cera qđ sufficit cataplasmet. ¶ Cataplasma. ℞. gariofi. casie ciperi piperis absin. ligni alo. spice costi cala. aro. carda. ana. ʒ. x. farpa. tẽ-pera cum vino vetustissimo z odorifero z oleo sambucino. ¶ Aliud cataplasma. ℞. croci rosa$_{4}$ masti. ana. ʒ. v. frondiũ mirta$_{4}$. sansuci. añ. ʒ. iij. cucu. carda. gariofi. masti. spice cala. aro. macis ciperi. añ. ʒ. j. z ß. fac pul. z tẽpera cũ z absinthio z vetustissimo vino. ¶ Cibaria eo q̃ frigidos op$_{3}$ vti frigidũ habẽ-tes stomachũ decet esse calida z subtilia sicut sunt perdices z fasiano$_{4}$ sturno$_{4}$. passerũ cõdita cũ aromatib^{9} calidis: pulli gallinacei cocti cũ vino vetustissimo z odorifero z cõdita cum aromatib^{9}. s. cũ pipe. gariofilis cina. gariofilata. Et si frigidi-tas fuerit cũ humiditate mixta assata cũ oxizacchara vtantur: vinũ vetustissimũ bibãt: aut mellicratũ cum aromatib^{9}. Si aũt mutatio cõplexiõis in solã siccitatẽ fuerit: vt natura-tas sibi sit cõmixta: tũc significatiões pdictas patientis op$_{3}$ vt studiũ ipẽdam^{9} cũ reb^{9} humectantib^{9} z pdictas patiẽtes a cibis simplicitate habẽtib^{9}: ne desiciat de nutrimento qđ de substãtiali humiditate remãsit. Galie. in. v. particula me gatechni: si aliqs eger cui^{9} stomacho humiditas cõsumpta multo$_{4}$ medico$_{4}$ inciderit: medicinã exhalantem subsequentium pendẽtium: stõacho esse pculdubio cõfectatiuã atq; etiam op$_{3}$ citissima velocitatis festinatione cocum creed occurrere

τ qđ in aditu membrorũ medicina clauserat aperire: τ suaui
ter τ diligẽter p ꝯgruas partes attrahere ad sua loca qđ ab
eis alis superat: τ vnũquodq; sic membrũ cum humidis re
pleatur cibarijs bonã τ acceptabilẽ humiditatẽ habẽtibus.
Idẽ in eadẽ particula. Si calor siue frigiditas stomacho do
minet: huiꝰ passio facile curat. Ꝙ si cõplexio stomachi mu
tetur in humiditatẽ vel siccitatẽ: molestia erit ad curandũ: q:
euacuatio fit cũ debili τ passiua qualitate: maxime si volue
rimus siccũ humefacere: mẽbra humefacta si p longũ tẽpus
desiccent: quãto per lõgissimũ τ difficilimo studio desiccata
humectant: q: vene stomacho siccitatẽ habẽte ꝯstringunt τ
clauduntur ꝑpter penuriã suorũ humorũ: vnde cibus neq; ve
nas penetrare vt in eis humiditatẽ restauret. Sic fuit inten
tio gloriosissimi Ga. circa molestiã huiꝰ passionis. Sed nos
monstrabimꝰ qualiter in septima particula megatechni dic
tam huiꝰ passionis ostẽdit sic dicẽs. Imprimis incipiamꝰ stu
dium impẽdere de lecto infirmi vt sit ꝓpinquꝰ balneo: cũq;
in balneũ introducere voluerimꝰ: in pãno videlz mollissimo
suauiter ferat: ne motio siccitatẽ augmẽtet: τ defectionẽ ge
neret: deponat i fontẽ in quo magꝭ q̃ in balneo moret. Op;
etiã nos intueri ne fumꝰ sit in balneo vel calidus aer: fons q̃
sit vicinior: ianue balnei: q: aer balnei eiꝰ humiditatẽ desiccat.
Aqua fontis dulcissima τ adeo tẽperatissima vt i ea eger de
lectari possit: quãto em̃ delectabilior sibi fuerit: tãto meliꝰ.
Natura circa extremitates mẽbrorũ excitet: τ quãto natura
fugit intrĩsecusq; occultat rebꝰ nociuibꝰ mordẽtibꝰ: eã trãsit:
tãto sit ꝓpinqua extremitati mẽbrorũ rebꝰ ei delectationẽ fa
cientibꝰ: vñ in fonte moret quousq; delectauerit: deinde ac
cipiat lac: sz laudabiliꝰ muliebre. Ꝙ si infirmꝰ ꝑpter abomi
nationẽ fuerit inobediẽs: dabis ei asininũ lac: sed cauendus
ne ab aere tangat. Sed vas q̃ vbi lac mulgendũ est sit patiẽ
ti vicinũ: vt mulgẽdo τ potui dando vno momẽto stãt: aere
em̃ ꝑcusso in stõ caseat. Ꝙ si vis liberari a casiationis suspi
tione: misce cũ eo vnũ coclear mellis. Cũq; certissime lac no
ueris esse digestũ: τ huiꝰ videris signũ. i. nõ de lacte ructa
ri: neq; in stõ inflationes: mittẽdus est in balneũ scdo. Ꝙ si
ipse balneũ assuetũ habuerit: τ eũ amauerit: tertio eũ in bal
neum introducas: sin autẽ diuiso die duabꝰ vicibꝰ sufficit is
eũ in balneũ ducito: τ vnaquaq; vice balneũ exiẽs vngatur
oleo tepido: scz violaceo vel ro. τ sibi bis. Ꝙ si lac in sani
tate amauerat: dabis ei lac bis in die: sin autẽ accipiat ptisa
nam: deinde tertio in balneũ ducat si opz: aut ei cenam ap
pone. Cibos hos bis in die comedat: panẽ optime fermẽta
tum: pisces pelagineos de ꝓfũdo mari: petrosos: alas pullo
rũ frumẽto nutritorũ. Opz etiã ꝓuidere ne cibaria sint de faci
li digestibilia τ multũ nutritiua: neq; decet studiũ impẽdi in dã
dis cibis quantũ necessariũ fuerit: sz qđ pot bene digeri: q:
cibus quãto faciliꝰ digestibilis: tãto minus nutribiliꝰ: τ quã
to dure τ tarde digerit: tanto abundãtius nutrit. Proinde
attẽtius debet vtrũq; ꝯsiderari. Egro aũt quãto ad melius
ire ꝓspexeris: tãto dieta ingrossari debet: quatinꝰ ad pristinã
sanitatẽ: ꝯsuetudinẽq; reuocet. Decet etiã dari sibi cibũ ali
quantulũ plus: τ duriusculũ ad cenã q̃ mane ꝑpter ꝯfecta
tionẽ digestiue in somno. Opz iterũ p multas vices dari ci
bum: multũ em̃ cibũ per vnã vicẽ sumptũ nequit digerere.
Porro Ga. suã dictionẽ huc usq; ꝓlongãs: in eodẽ loco ait.
Nullũ mihi videt huic patiẽti vinũ esse bonũ: nisi qđ Hip. in
peritoneo cõnominatõ rimorolus vocauit: qđ nullã aq̃ tolerat
admixtionẽ: nisi valde paruissimã: cui aq̃ modicũ admisceas
sic aũt aduertendũ est: ne sibi vinũ sit inacceptabile: τ nõ boniꝰ
odor. Aqua em̃ idcirco fugiẽda ẽ: q: morat sub diaphragma
te: atq; vẽtositatẽ τ dolorẽ invẽtre ꝑstat: τ corrũpendo stom
virtus eius deficit: cibũ q; venas ꝓhibet penetrare: hec oia
operat cum sua frigiditate cui vinũ est oppositũ τ ꝯtrariũ: q: si
ventositatẽ τ dolorẽ sub diaphragmate inuenit: eã vino dis
soluit τ placat: ventrẽ extenuat p temperamentũ sui caloris
vias aperit per quas cibus penetraturus est: etiã mandãdo
per mẽbra adiuuat eum. Ꝙ si malos in stomacho inuenerit
humores: tẽperat τ in bonos eos ꝯuertit: putridos et malos
humores in stomacho seu in quocũq; loco fuerint procul du
bio expellit τ dissoluit: idcirco vinum est prouocatiuũ maxime
non acerbũ neq; ponticũ. Rursus in eo libro: non opz dari
egritudinẽ excuntibꝰ: vel defectũ stomachi habentibꝰ vinũ
cum manducãt: sed finita cibi digestione: q: tũc vino sumpto
idest dum comedũt vel in principio cibus in ore stomachi na
tans a stomacho non circundatur neq; digerit. Ꝙ si habuerit
sitim: modicũ vini accipiat vt mitiget sitim: cibo em̃ cũ vino dige
sto: vinũ quantũ sufficit potet. Hec sunt dicta Gal. verbũ de
verbo in megatechni dicta vel scripta. Ego insup dico hũc pa
tientẽ debere cauere a coitu: labore: angustia: tristicia τ ira. His
oibꝰ em̃ siccitas augmentat: τ humiditas minuit. Cataplasmet
stomachus cũ polline ordei: succo portul. cucurbite: malue: cu
cumeris: virge pastoris: violarie: olei viola. τ similibus. Si autẽ
cũ siccitate aliquantulũ stomacho dominet frigiditas: necesse
est dari humida cibaria aliquantulũ calidũ habẽtia: multũ em̃
calida siccitatẽ vehemẽtius generãt: τ intẽtio nostra nũc est in
subueniẽdo stomachi siccitati. Gal. igitur cũ superioribꝰ alimẽ
tis quedã aliquantulũ caloris habẽtia. i. fm mensurã frigidita
tis stomacho dominãtis. i. misceamus cũ lacte mel: τ vinũ pa
rum sit. Cibaria non solũ in virtute sint calida: sed etiã in actu.
Epithima applicet stomacho de oleo nardi. τ masticeleon: se
pissima balneorũ frequentatione vtatur dulcissimã τ tepidam
aquã habentiũ. Iuxta latꝰ patiẽtis ponat infans nitidissimã τ
mundã carnẽ habens. Calor em̃ infantis calefacit τ humectat
stom. Damꝰ etiã cibaria substãtia τ actiõe moderate calida.

De complexione stomachi custodienda τ ad tem
peramentum reuocanda. Cap. xiii.

Oportet eos qui sanitatẽ stomachi custodire volue
rint ne in morbũ incidant: et eius actio deficiat aut
corrũpatur: vt eorũ intentio in dãdis cibis τ potibꝰ
sit eadẽ: que perpẽdit in sumẽda medicina. Inten
tio em̃ medicine: non in multa quãtitate ꝯsiderat:
neq; vt sit delectabilis saporis: sed solũmodo vt adiutoriũ pa
tienti inferat. Eodem modo non debemus in cibis quantita
tem attendere: nisi solũ qui in stomacho pot digeri: q: si deda
rimus cibũ plusq; a stomacho digerat: dilatatur: extendit: sub
tiliatur: refrigerat τ stomacho defectionẽ generat: vñ stoma
chus defectionẽ patitur. Proinde hãc medicinã stomachi pre
omnibꝰ esse conuenientẽ testamur. i. vt a cibis τ potibꝰ si q̃sq;
non abstineat: cum in eis desideriũ appetẽdi habuerit. Dioge
nes interrogatus a quodã qualis esset modus vel hora come
dendi: ait. Quibꝰ adsunt cibaria: cũ desideriũ habuerint come
dant: non habẽtes alimẽta: cum habuerint ea manducẽt. Ego
autẽ dico ex desiderio adiuuari: vñ Hippo. in apho. parũ dete
rior cibus: et potus delectabilis: melioribus quidem τ dele
ctabiles ante magis est appetẽdus. Cuius auctoritatẽ oportet
nos sequi: q: si duo viderimus cibaria: vnũ parũ deterius alte
roq; desideriũ τ appetitus in deteriori: est sz deterius lau
dabilius eorũ parũ meliore ꝑpter desideriũ qđ in eo est. Sed
tñ debemus cibos metiri malignitatẽ cũ fortitudine stomachi:
verũ illam malignitatẽ possit ꝯsumere ꝑpter magnũ appetiꝰ
desideriũ. Palam ergo est magnũ iuuamentũ desideriũ facere
digestioni: et idcirco diximus: Oportet stomacho τ qui sanita
tem custodire desiderãt vt a cibo se abstineãt cum in eo adhuc
desideriũ non fuerit. Nõne tu vides q multi aliquẽ cibum ni
mis desiderantes: et summa desiderij cupiditate adeo stoma
chũ ex eo farciant vt eũ nullatenꝰ digerere valeãt: quo nimirũ
indigesto ipe cibus quẽ desiderauerãt: in fastidiũ conuertit: τ
admiriũ iam amabilis in horribilitatẽ postea permutat. Proin
de Hippo. in apho. Non repletio neq; indigẽtia: neq; aliquid
natura magis: magis factũ sit. Nos etiã superius multa reple
tionis vomitũ ostendimus. Inanitio atq; fames: q: cum mo
uetur stomachus in appetendis cibis: τ tamẽ nihil accipit cau
sa sue debilitatis: quidã humores in mẽbris latitãtes ad eum
profluunt: qui τ desideriũ appetendi cõsumunt: et cibaria ad
eum venientia corrũpũt. vnd Galie. super epidimiã. Sanitas
inquit bifarie diuidit. Saturitatis videlz abstinentia: τ solicita
laboris τ exercitij ꝑpetratiõe. Exercitij qui cibũ sumpserit trãsa
cta exercitationũ perfectiõe: τ forte habuerint appetẽdi cibum
desideriũ: cibus naturalẽ calorẽ stomachi q̃si ignẽ inueniet sue
consum. Qui vo cibũ acceperit nulla exercitij actiõe ꝑcedẽte: τ
absq; desiderio: calorẽ stomachi inueniet occultũ τ quasi extin
ctum. Post cibũ vo qui exercitauerit: necessario cibus egredie
tur τ venas crudus penetrãs: stomacho pectori ac toti corpi
gñat passionẽ. Et Ga. Sicut exercitia añ cibũ iuuãtia: sic post

cibū nocibilitatē sunt facientia in custodienda sanitate. Rursus op; cū q̄ fortē habuerit stom̄ in digerendo: vt nullatenus presumat calidissima accipe cibaria: ne inflāmationē stomachi ardorē generēt. Et cohibendus est ab aq̄: ne frigiditate aq̄ substantiā stomachi prudentē funditus deficiat: q: neruosus est: nō valēs frigiditatē aq̄ tolerare: neq; cibū frigidissimū z durū sumat ad digerendū ne sit occasio defectiōis stomachi. Et si cibū acceperit calidissimū: post cū frigidissimā z humidā sumat medicinā: vt sit cōfusio caloris illi9 cibi. Frigido vo cibo iā comesto: calidū donet medicamē: vt sit nocumēti restitutio. Decet iterū ab alimentis caueri digestiōi inobedientib9: lz ea in sanitate digerantur: q: in diuturno tpe corrūpūt stom̄: eiq; defectionē accōmodāt. Silr z pp̄ vitādi sunt a medicinis stō nocētib9: sicut colōquintida: spodio: turbith: diagridio z silib9. Et quātomagis abstinentiā ferre potuerit: tāto salubri9 eop sanitas custodit. Sed quidā inquit: medici abstinentiā pot9 z cibi nocumentū inferentiū medicine caput esse. Fuit Ga. interrogat9: quali modo minorasset quotidie cibū: ait: meā intentionē in cibarijs accipiendis hmōi esse manifestū est: vt vitam mīh possim sustinere. Porphirius: differentia est inter me z vos in vita hui9 seculi: q: ego solūmodo hac de causa vescor vt viuā: vos vitā queritis vt cibis reficiamini. Plato iterū ait. Abstinētia duplr est: vlr z particulariter. Uniuersalr vt nullatenus cib9 accipiat nisi cū desiderio. Particulariter vt inq̄sitiu elemētis nobis dstantib9: q̄ eis cōsilia fuerint accipiam9. vñ Ga. Op; inq̄t custodiam hec sanitati volentes: vt cibos humidos: et lenes egressiōe facillimos: ante oīa cibaria accipiāt. Hoc em̄ pcurato cibi humidi velocit9 descēdūt de stō: z viā faciūt reliq̄s vt possint descēdere: q; si in fine fuerit accepti corrūpunt: quop corruptiōe z alia cibaria cōuertunt. Op; iterū intelligi q; bis i die comedēdi vsū habētes: molestū est si ad semel redierit. Silr z q̄ semel ad bis cōuerti malū est. Et si a cōsuetudo comedēdi se pmutauerit: pessimū est. Et si fuerit magna necessitas: paulatim pmutare necesse est. Decet etiā obseruari ne cibū inordinate sumāt si sanū stom̄ hēre desiderāt: vt q̄ pri9 deberet accipi: posteri9: z q̄ posterius: pri9 sumāt: tali em̄ comestiōe ordine passio plurimū generat. Antiq̄ ante Ga. existētes os stomachi precordia vocauerunt: z nullū corpis mēbrū: si dixerūt velocius sentire dolorē q̄ os stomachi. vñ lib. de accidē. Bonū inq̄t esset si os stomachi cū quinq; sensib9 nominarem9. Sensibilissimū est: q: si aliqd sentit nocumentū: cito patit vnū de trib9 accidētib9 supi9 notatis. s. desiderij ablatiōe ac sui mutatiōe: vl corruptiōe. Corruptio do est vel in q̄ntitate: vel in qualitate. In q̄ntitate: si appetit9 fuerit plusq̄ op;. In qualitate: si appetat lutū: cretā: carbones: cineres z silia. Qd plenius narrabim9 in lib. quē sum9 dicturi.

¶ De apostematib9 i ore stomachi nascētib9 z eop cura. C. xiiij.

Oportet intelligi q: os stomachi aliqñ patit apostemata ex humorib9 calid9 nascētia: quēadmodū fiūt in ceteris mēbris: quop significatiōes ppēdunt sensu tactuq;. Quia si apostema fit de calidis hu. ad os stomachi defluentib9: patiēs nimiū sentiet dolorē: febrē: sitim: ardorē z incensionē habebit in quo loco manu apposita calorē ibi adesse sentiet: z aliqñ singultū patiet. Et si apostema fuerit de frigida materia: grauitas z nō mult9 dolor erūt infirmo absq; etiā ardore. Spūs etiā fit spissus z paru9 pp̄ter diaphragmatis stō vicinitatem. vñ Ga. Si dolor inq̄t vel apostema in aliq̄ fuerit mēbro spūali instrumēto vicinitate: vt mēbro cū doloris cōmoto: z spiritu ale instrumē mouetur: necesse est ipsū fiat spissius z rarus. Et aliqñ infirm9 patit angustiā: abominationē: pectoris: spatularum z cubitorum frigiditatē: strictionē cū apostemate diu plōgato z ipso infirmo saniē spuere incipiēte sanitatē posse restaurari aut īpossibile est aut raro. Op; infirmū phiberi in situ z statu passionis a vomitu: vētrisq; solutiōe: z pquirendū est de significatiōib9 hoiq supra diximus. Et si certissima rōnis veritas nouerit apostema fuisse de calidis hu. dāde sunt succi solatri cocti ʒ. vj. cum cassiafistula mūdate z māne. añ. ʒ. vj. Accipiāt ʒ. iiij. succi endiuie cocti z colati cū violis zucca. z rodo accare. añ. ʒ. vj. aut potu. vel endi. siue sola cū oleo ro. Et si infirm9 patit sitim accipiat sirupū vio. z ro. cū aqua frigida. Si pūctionē senserit: sumat electuarij rosat. ʒ. iij. cū. ʒ. ß zucca. Apostemate in statū trāsiliente: donent succi arnogl. ʒ. iiij. succi camelēo. ʒ. ij. cū cassiafistu. mūdate. ʒ. v. olei viol. aut amigd. et tragiā. j. dam9 ptisanā in qua cocte sint. z lo. endiuie. Dietam9 eos cū cucurbitis: biātis: trifolocānis: lattucis: malis cū oleo amigd. z coriandria. Et si infirm9 febrē nō habuerit: accipiat pullos gallinaceos cū cucurbitis z amigda. cōditos. Dam9 etiā de pōcionib9: qs ad pñs dicem9. ¶ Trocisci Jo. da. valētes ꝯ calida apostemata in ore stomachi nascētia. R. rosaꝝ ʒ. v. sā. rub. lacab: mastices. añ. ʒ. iij. melliloti: se. malue: psilij: sanḋ. al. z ru. spice. añ. ʒ. iij. endiuie. ʒ. j. ß. liquiri. apij. añ. ʒ. j. tēpera cū suc. solatri z fac trocis. z da cū frigida vel. ¶ Aliud ad idē. R. rose. ʒ. vj. spice: liqri. apij: mellilo. añ. ʒ. iij. croci ʒ. ß. masticis: lacab. añ. ʒ. iij. spodij: malue. añ. ʒ. ij. tēpera cū vino et da cū suc. solatri. ¶ Aliud optimū ꝯ apostemata dolorē et fluxū cholericū habētis. R. rose: liquiri. añ. ʒ. ij. berbe. mastici. añ. ʒ. j. ß. se. cucu. spice: masticis: lacab. borag. añ. ʒ. j. sand. citrini et ru. añ. ʒ. iij. spodij: malue. añ. ʒ. ij. croci ʒ. ß. fac trocis. da eis cū suc. endiuie vel sola. ¶ Cataplasmādus est stomachus frigidis z stipticis. Per q̄ram9 si patiēs nimiū hz calorē vel sitim: cui tūc refrigerātia ponam9 adiacentia: sicut cortices cucurbite cū polline ordei et oleo ro. aut portu. aut endiuie: lauēsolatri cū oleo viola. aut cōtrito malagma sicut colocintide z silia in aqua coquunt: et exinde stomach9 fomentet. ¶ Cataplasma valēs ꝯ apostemata ca. stomachi et vtiliter est z cōgruū passioni epatis et stomachi pp̄ter cholericos humores ad eos fluētes z dissoluētes. R. pollinis ordei. ʒ. ij. sand. ru. ʒ. v. violarū: radicū malue. añ. ʒ. ij. menthe: rosarū añ. ʒ. j. z ß. camphore: acacie. añ. ʒ. ß. tēpera cū suc. sola. ¶ Cataplasma optimū ꝯ apostemati epatis et passioni stomachi. R. rosarū ʒ. vij. croci: sand. ru. añ. ʒ. ß. sand. al. ʒ. iij. cāpho. ʒ. ß. tēpera puluerē cū oleo ro. z cera al. ¶ Cataplasma pdiciens ꝯ dura ac grossa apostemata phlegmatica: splenis ac epatis duritiē dissoluēs. R. armoniaci. ʒ. x. bdelij. ʒ. x. aceti ʒ. vj. z ß. que soluēda sunt ad suauē ignē: deinde mitte cere. ʒ. x. fenugreci: melēos: codeanū. ʒ. z ß. Et si per medicamina cognoueris nullatenus pualēria intelligēdū est apostema interius esse conuersum: vnde op; dari catartica per dolorē veneris mūdificātia sicut est hierapi. q̄ cū melle tēperet: sucapium: ptisana: in q̄ cocta fuerit liquiritia: donec dolor cessat sucortanop. Et si in venis stomachi alia fuerit oppilatio: accipiēda sunt aperitiua: sicut hierapi. sirupus absin. feniculi z sirup. radi. Si apostēa stomachi aliq̄b9 accidētibus patentibus: neq; cū medicinis superi9 notatis destrui vel minui possit: reuera cognoscas q: in saniē pmutabit: q̄ saniēs interiora stomachi suasq; cōcauitates petēs: vilos ei9 putrefaciens in eis pustulas generabit. Cū ab infirmo desiderij appetitus aufert: et ei9 stomachus deficiat vt nulla cibaria retinere valeat: et cuius a etiā putredine fum9 ad os patiētis ascēdēs: generat in eo siccitatē z corruptā odorē: vnde eructat patiēs z hūmo sumit sicut odor piscis crudop: z sicut cū fetor humi oleū in igne pustop: cui9 putredo cū vulneris putredinē exit. Aliqñ tamē vulnus in stō nascit ex cholericis vilos eius z substantiā vicētib9: et pustulas sicut vlcera eis parere generātib9. Quā sequit patientē i ore stomachi sitis magna pūctio: siccitas in ore: fumosa ructuatio z fluxus. Sed post vulneri nisi velociter succurrat: paulatim patiēs laterū i cur diximus sedet. ¶ De curis vulnep i stō nascētiū C. xv.

Oportet vt incipiam9 de curis vulnep in stō nascētium. Decet itaq; dari catartica putredinis z sanguinis stomachi mūdificatiua: sicut est hierapi. cum melle tēperata: mel em̄ e num9 mūdificatiue actiōis. Ratione dam9 tyriacā magnā: emoullū cū diacodio: diamora z similia. Hec em̄ humiditatē vulneri deficcat: z odorē ab eo tollit z putredinē mūdificat: z stom̄ cōfortat. Balneū z cibis parum tib9 reficiant: sicut vitellis ouop: farinacis: pullis gallinaceis: sturnis: arnogl. elixa z cōdita cū amigd. aut rio. z amilo ex farina cū hēgn. cocta z silib9. Post eop fit hyeramētis ad mellit. Et sic certissime noueri9 patre. purgatū odorē abundātia. ¶ Trocisc valētes vulneri stomachi. R. ro. boli arme. cū lacte añ. ʒ. iij. se. mirte: borag. spo. balau. acatie. ana ʒ. j. cū lacte boe: croci: masti. succi hypoquistid. amidi: se. por. se. ram. sicci vsti: ematitis. Sanguinis dra. cū pluribus cū succo arnogl. tēperent: z trocisci cōpositis da eis cū frigida. ¶ Trociscus ad idē. R. boli: spo. añ. ʒ. iij. borag. galange: ol. ʒ. iij. se. mi. coralli vsti: succi arnogl. se. cucu. z portu. z capitis gallinacei herbe ace. succi lign. lentiū mūda. z absinthij: acacie: galle.

ʒ.v.pulvis oīm in aq̄ ro.tēperēt. Damꝰ ꝗ̄ bolū cū suc.cocta. aut dulciū granato.vel arnogl.succū cū oleo ro. Sumāt (alā fugāt) coctana:mala:poma granata ⁊ silia. ¶ Cataplasmē tur ex rosis mirta ⁊ sandalis: acatia:galla, temperatis cū aq̄ ro.vel succo cocta. Aquā quā potauerint sit mixta cū sirupo ro.mirtino ⁊ silibꝰ stipticis sirupis. Uulnere non de acutis humoribꝰ nascēte si eorū materia fuerit cessata:infirmꝰ eua dere poterit cū superiori dieta. Qꝛ si causa adhuc ꝑmāserit: significat in dissinteriaꝫ ꝑmutari:quā itaqꝫ materiā si de stō mūdificare velimꝰ:demus mirobo.īria ḡna:cassiā.mānā:sc. malue ⁊ silia exprimēdo. Cauendū ab acutis excoriātibꝰ et stomacho defectionē faciētibꝰ sicut scamonea ⁊ silibꝰ calidi tatem habētibꝰ. Qꝛ si ab imperito medico data fuerit: sub ueniendū est eoꝝ calefactiōi cū stipticis solidatiuis:scꝫ bolo arme.arnogl.herba acc.siru.ro.rodoꝫacca.spodio:sc.portu. sandal.⁊ masti. Si vō patiēs nō habuerit sitim: ⁊ stomachꝰ fuerit frigidus:dādi sunt citonioꝝ sirupe:deinde mel ros.cū mastice:gario.spica:carda.mēta ⁊ silibꝰ. Nō opꝫ vomitū se pissime ꝓuocare:bonū ⁊ cōgruū est si nō vomuerit:qꝛ incō gruum est:idarco nō decet ꝓuocare nisi eis q̄ magna vini vl ciboꝝ quātitate repleti fuerit eis incōsueta:aut illis qbꝰ hec accidētia euenīūt.i.corpis grauitas:sonnus:inertia: abominatio:venaꝝ extēsio:abūdātia phlegmatis i stō:rigor cum caliditate ⁊ silia. Hec oīa plenitudinē ꝓculdubio signi ficant:sicut Hippo.testaṫ. Opꝫ hec accidētia ab Hippo.dis cta cōsiderari.q̄ ostēdūt medico quale corpus purgari de beat cū vomitu:qꝛ hec accidētia sunt vniuersaliṫ oīm hūoꝝ abundantiā demōstrantia.vñ Gal. Bñ inquit ab antiqs vi sum est vomitū ꝓuocare in vnoquoqꝫ mēse post cibū quos dam semel:et qbusdā bis:quoꝝ merito cōs:data fuit: dicē tium fieri vomitū cum cibarijs acutos sapores ⁊ lauatiuā ⁊ mundificatiuā qualitatē habētibꝰ:ita vt mūdificando stom corpori cū suo acumine nullū nocumentū inferant. Hec eñ alimēta acute cholere sunt ḡatiua:et mali nutrimenti actio na. Sed tñ qꝛ sunt lauatiue q̄litatis:nō diu in corꝑe perma nent.vñ Rufus in lib.de publica dieta intitulato. Opꝫ ut qꝫ vomere volētes:vt nō sint cibarijs repleti:vētre eñ multis cibarijs farcito:difficile vomitꝰ ꝓuocaṫ:sicut vesica fundiṫ repleta vrina nequit egredi. Qui quidē si nullatenꝰ vomere possint:⁊ cibaria penitꝰ digesserint: significat eis in futuro molestiꝰ euenire. Proinde decet mediocriter cibū accipere. Qui ⁊ cupiētibꝰ stom de phlegmate mūdare:in cena dētur radices:pisces salsi:porri:modicū cepe:⁊ aliquātulū anetus ⁊ sinapis aut pisces salsi aut panis:cūqꝫ mādicauerint ꝓbi bendi sunt ab aqua:quousqꝫ cibū in fundo stomachi deijce re ꝑnotauerint:tūc eis bona quātitas aque tepide tribuaṫ: sicut aq̄ in qua cocta fuerit radix aneti:⁊ postremo sumatur oximel. Deīde cū cognouerīs hec eis sufficere:lauabis coꝝ faciē ⁊ os cū aqua ⁊ aceto mixta. Hec eñ lotio ꝓdest oculis ⁊ capiti:et ꝓhibet dētibꝰ corruptionē fieri:quā nōnunq̄ vo mentes patiunṫ. Qꝛ si ad vomitū fuerint difficiles:caueāt a frequēti vomitꝰ ꝓuocatōe:nisi cū nimiū eis fuerit necessaria ⁊ cōueniēs.vñ Ga.sup aph.macilentos ⁊ graciles et facile vomētes: decet frigidis superiꝰ purgari in estate cū vomitu autūno:et vere:in hyeme vō nullo mō:qꝛ maciētes vt multū sunt cholerici:hi vō quidē ⁊ difficile vomunt. Et sunt etiam carnosi iferiꝰ purgādi. Qꝛ si necessitas supꝰ erit cū vomitu fiat hmōi purgatio solūmodo in estate:in alijs vō tēpibꝰ ab sit. Decet eñ corpa ꝑ cōgrua loca purgari:ꝑ q̄ facilis fiat purgatio:et ꝑ ea mēbra q̄ posita sunt ad purgandū. Si aūt velimꝰ ꝓuocare vomitū:demꝰ apoꝫima anetinū cū ꝑxeleō: vngtamꝰ pectora eoꝝ ꝑxeleō:mittamꝰ ꝑēnā in ore eoꝝ. infu sam in hisameleō:aut demꝰ radices cū se.melonū ⁊ melle:aut demꝰ radicē cucu.cū melle ca.mixtā. Cū ꝑxeleō vngaṫ in pa lato ⁊ in ꝓfundo lingue:vñ Hip.in epi. Qui facile vult vo mere: accipiat cepas liij duas vel tres:cū cibis q̄s comedit. Ga.inq̄t. Intētio Hippo.ad eos fuit:quibꝰ ꝯuenit post ci bum vomitꝰ:vt his cepis datis vomāt absqꝫ vlla molesta tionis grauedine. Hec eñ cepe ꝓprie vomitū sunt ꝓuocan tes sine vlla impetꝰ malignitate. Nitrū etiā in aq̄ cali.lique factū:⁊ cū eo modicū olei mixtū:facile ⁊ suauiter vomitū ꝓ uocabit. Dabimꝰ etiā succi apij.ʒ.iij.mellis.ʒ.j.post cibū vel ante. ¶ Aliud. ℞.sinapis.ʒ.ß.nitri.ʒ.j.cōditi.℈.j.da potui cū

mell:crato:stom mūdificat de humoribꝰ i villis eiꝰ imuiscatis. Assuefiāt apoꝫima aneti cū oleo qd̄ purgat stom. Qꝛ si hi q̄ sunt purgādi sunt cholerici ieiuni accipiāt medicamina cho. rub.purgātia:sicut succos radicū melonū:cucum.an.ʒ.iij.et pēna ori imissa vomāt. Qꝛ si vomitꝰ ꝑ hec aut ꝑ alia accidē tia nō cessauerit:succurramꝰ cū rebꝰ stom ꝯfortātibꝰ,aut siru po granatoꝝ: aut rodoꝫaccara aut his silibꝰ q̄ in ꝯstrictiōe vomitus supra scripsimus.

¶ De custodia sanitatis ⁊ cibi digestione. Cap̄.xxj.

Quia superiꝰ ostēdimus in initio huiꝰ libri: stoma chum eē vtilissimū mēbrū:eo q̄ eiꝰ sanitas ceteris ꝑrimuū est necessaria:et disputauimꝰ de ore stoma chi in quo fit appetitꝰ:⁊ passiōes in eo nascētes nolauimꝰ.i. carentiā appetitꝰ:corruptionē ⁊ ablationē appetitꝰ:sitim:sin gultū:vomitū:eructuationē ⁊ ceteras:ꝗ̄s vt opꝫ diximꝰ. Opꝫ igiṫ nos incipere ſm intētionē antiquoꝝ curas. Dicimꝰ ꝗ̄ q̄ actio.i.stomacho ꝓpria est digestio cibi: proinde q̄ voluerit sanitatē custodire:necesse est vt regant stomachi sanitatē:qꝛ cū eius sanitate oē corpus erit incolume:eoꝝ infirmāte:ne cesse est totū corpus infirmari. Sanitas autē stomachi custo ditur studēdo ne cibꝰ corrūpaṫ:cuiꝰ corruptiōis cā triplex ē. Una ꝓpter passionē digestiue. Alia ꝓpter superfluitatē hu. in stō coadunatā. Tertia ꝓpter naturā ciboꝝ:quarū vnaq̄qꝫ in multas ac diuersas diuidiṫ species. Unñ necesse est de vna quaqꝫ disputare sigillatim. Quapropter dicimꝰ q̄ si digestio fuerit corrupta:decet nos ꝑquirere vtrū cibi sint tēperati:⁊ oēs ordines eoꝝ vt opꝫ. Quibꝰ autē talibꝰ existētibꝰ:intelli gendū est q̄ occasiōe est indigestio:cuiꝰ passio aut fit ꝓpter sue mutationē cōplexiōis:aut ꝓpter alia accidētia sicut pro pter duriciē vel apostemata in eo nata:cuiꝰ cōplexionis mu tatio si fuerit in calorē:infirmꝰ habebit sitim:febrē: ⁊ corrū pitur cibꝰ in fumositatē ⁊ odoris grauitatē vl fetorē. Si aūt mutaṫ in frigiditatē:patiēs neqꝫ sitim neqꝫ feb.sentiet:ſꝫ tñ si h̄ frigiditas digestiuā mortificauerit vt nullatenꝰ digerere possit:cibꝰ nō corrūpiṫ:ſꝫ qualiṫ intrauerit egrediṫ sicut fit i lienteria. Qꝛ si adeo dīcēt vt nec aliquātulum possit digerere, sitqꝫ cibꝰ in sua natura frigidus:fit ei corruptio in acetosita tem. Qꝛ si calori ꝑmeat:inflationē ⁊ grossam faciet vētositā tem.hec est pas.in essentia digestiue. Sed si mutatio sue cō plexionis ꝓpter officiālē fuerit morbū:fit ei cā duplicis pas sionis. Una qꝛ mutaṫ sua eēntialis cōplexio:qꝛ sua actio eēt cū il: morbo ꝑpediṫ.i.apostemate ⁊ duritia. Scd̄a digestiōis corruptio fit ꝓpter adunationē male materie in stō: cuiꝰ cā superfluitates sunt ciboꝝ ⁊ inordinate diete:aut ꝓpter eiꝰ de cursionē a capite siue quolibet mēbro alio:⁊ ad stom coadu natur cū eiꝰ superfluitatis. Nos etiā in q̄busdā locis diximꝰ:q̄ si cibꝰ in fumositatē mutaṫ ⁊ nō fit culpa eiꝰ:ostēdit stom eē calide cōplexionis. Si vō in acetositatē cū nulla re offendente: ostēdit stom frigidū esse. Sed cū his significatiōibꝰ solūmō nequimus scire vtrū fit ex sola cōplexiōis stomachi mutatiōe: aut ex alia re ad eū veniēte:vñ opꝫ imitari nos auctoritates Ga.in septima particula megatechni:ostēdētis debere dari cibaria illā ꝯtra corruptiōi. Uerbi ḡra. Ut si cibi in fumositatē vertanṫ:deṫ in aq̄ oxiꝫaccara aut ius ordei infusum. Si vō in acetositatē permutenṫ:demꝰ panē ⁊ mel:⁊ iubeamus vt vomāt:quibꝰ vomētibꝰ vomitꝰ inspiciaṫ:qꝛ si in eorū stō cholerica fuerit materia:eiꝰ vomēt cholericos ⁊ calidos chi mos:et in quoꝝ stō phlegma fuerit inuiscatū:vomitus erit chimosus ⁊ phlegmaticꝰ:⁊ cibaria egrediunṫ vncta ⁊ colora ta ex chimis in stō existētibꝰ. Qꝛ si corruptio fit ꝓpter malā cōplexionē sine materia:videbimꝰ illū panē vt ius ordei paruꝫ digestū egredi.si illa cōplexio fuerit ca.si illa fuerit frigida ⁊ do minēṫ ei sic stomachi absqꝫ materia:exiet cibꝰ vt intrauit:nul la manēte in eo mutatiōe:qd̄ liq̄do in eoꝝ vomitu ꝑcipiṫ:q̄ facile vomūt:si difficile vomāt ⁊ eis ꝯsuetudo vomēdi nō fue rat:opꝫ eoꝝ digestiones videri:qd̄ poterimꝰ cognoscere cū in stomachi ꝯcauitate eadē fuerit materia: sed si occulta in eius villis fuerit:vomere nullatenus possunt:abominatiōe sepissime absqꝫ vomitu perturbātur. Quis itaqꝫ cuius natu re sit itelligere poterit:qꝛ si calide fuerit:generat sitim:si vō frigide magnū facit appetitū. Tertia vō corruptiōis cā sicut de mōstrabiṫ:qꝛ ante vidēmꝰ digestionē deficere absqꝫ stoma chi vlla passiōe.i.defectiōe. Sꝫ causa corruptiōis est eēntia

cibi. Cibaria enim digestiua virtute quattuor modis corrumpuntur. Aut propter qualitatem: aut quantitatem: aut tempus: aut eorum inordinationem. Propter quantitatem: si dederimus plus quam oportet calida habentibus complexionem stomachi: in cholericam materiam necessario permutantur. Et etiam si vltra modum accipiantur in eandem qualitatem conuertuntur. Sed si dura et difficilia ad corruptionem fuerint: virtus quam fortis: et somnus longissimus: tardius digestio fiet. Et si cibus facile corrumpitur: etiam virtus fortis in stomacho in corruptionem permutatur. Si vero corruptio fit inobediens: virtus autem debilis: et somnus paruus: cibus induratur et non digeritur. Propter qualitatem: quia si cibi sint calidi: et stomachus sit calidus: quemadmodum cholerici cum mel comedunt: cibi in fumositatem conuertuntur. Si vero frigidi et stomachus frigidus sicut lac vel frigidi fructus frigidas habentibus naturas donentur: necesse est vt in acetositatem permutentur. Propter tempus: quia si cibus nondum peruenerit digestioni: vterque corrumpitur necessario: sicut si cibus sumatur quando cum in digestione mediauerit: alter sumatur priore vero digesto exire parato: secundus erit indigestus et crudus. Propter inordinationem: quemadmodum aliquis comedens coctana: mala: pira et similia stipticam naturam habentia: et deinde comedat lagana elixa cum oleo et oblomogaro et cetera laxatiuam vim habentia: vnde necessario generentur in stomacho inflatio et dolor: quia laxatiua festinant vt egrediantur: stiptica vero ea exire prohibent: qua de causa nascitur ventositas corrumpens digestionem et debilitans. Sed nonnunquam corruptio digestionis fit propter paruum somnum: quia virtus aucta in somno quiescit: sed naturalis virtus suam operari diminuit actionem. His modis digestiua corrumpitur: sed oportet intelligere corruptionem digestiue diuersa generare accidentia: et secundum eorum quantitatem ad curandum dura vel leuia: quia si multa fuerint difficile: si pauca facile curantur: et secundum materiam in quam cibi conuertuntur. Si enim cibi permutantur in phlegma acetosum ructuationem generant: si vero in choleram faciunt fumum et punctionem et nonnunquam ventositatem et inflationem. Rursus secundum naturam infirmi: quia si stomachus non habet acutum sensum: non generatur nimia punctio neque debilitas, neque cardiaca: neque capitis dolor. Et si acuti fuerint sensus: velociter supradicta patiuntur accidentia. Item secundum virtutem et debilitatem vniuscuiusque membri sunt accidentia. Verbi gratia. Quibus caput naturaliter fuerit debile: illo corrumpente stomachum digestiua: patiuntur capitis dolorem: vigilias: epilepsiam: maniam: stuporem: melancholiam et similia. Si autem intestina sint debilia: dolorem habent. Si renes aut splen vel epar vel pectus vel articuli sint debiles: dolorem habebunt. Si autem totum corpus fuerit languidum: sentiet eger rigorem: tumorem: febres. sicut dicit Ga. in libro de accidentibus et morbo.

De corruptione digestiue virtutis. Cap. xvij.

Corruptio digestionis de multis ac diuersis oritur. Huius ob hoc passionis curam oportet hoc modo incipi: vt perquiramus corruptionem de qua occasione sit orta: quia si fuerit propter qualitates ciborum vel eorum multitudinem: seu eorum inordinationem: prouocetur vomitus cum aqua calida. quia propositum est ei mundificare omnem malam stomachi corruptionem. Et si patiens non facile vomuerit: demus medicinam vomitus prouocatiuam. Cumque certissime nouerimus omnem ciborum corruptionem a stomacho esse mundificatam: vngendus est stomachus cum nardileo: costaleo: masticeleo: et similibus. Et cataplasmatibus odoriferis cataplasmemus stomachum et confortatiuis: demus cibos iam stomachi confortatiua: et facile digestibilia: laudabilis chimi generatiua. Cohibendi sunt ab omnibus cibis conuertibilibus et indigestibilibus. Iubeamus eos temperate exercitari: fricari et balneo: vinum accipiant purum et odoriferum: aut parum mixtum: cum paulo in libro custodiende sanitatis. Si aliquis cibum eructuat: quem transacto vno die sumpserat: et sentit dolorem sub diaphragmate: monstratur cibus non esse digestus: vnde oportet vt longo tempore dormiat et euigilatus exercitetur: deinde vinum accipiat parum mixtum. Dietam accipiant minoris quantitatis quam ea sit: quam soliti sunt accipere: quia palam est quod stomachus debilis nequit multa cibaria digerere. Quidam autem medici dicunt mollificato illo et defecto fastidium sepissime generatur absque manifesta causa: proinde confortari oportet cum rebus odoriferis confortatiuis. Cibos vero quos semel sunt accepturi bis aut ter aut quater comedant. Abstineant a cibis tam calidis bonis: quia calor aeris naturalem calorem extrahit exterius. vnde decoctionis locus frigidus permanens deficit. Idcirco antiqui plus laudauerunt cenam quam prandium: quia naturalis calor iterum coadunatur propter somnum. vnde Ga. Vidi medicos cum quibus bis [illegible] iam in estate balneum aque frigide percipiens, [illegible] quod si [illegible] in ciborum qualitate quam sumpserat [illegible] tenus digerere possent: quia calore naturali [illegible] frigide intus coadunato digestio confirmatur. quorum [illegible] non certificarem nisi in me prius actualiter [illegible] vera confessi sunt liquido percipiens [illegible] esse in estiuo tempore ad confortandum digestiuam virtutem et [illegible] turitatem digerendam: nec vnquam vidi aquam frigidam [illegible] nitatem facere quam illam. Si autem corruptio digestionis non fit propter cibaria: oportet nos perscrutari de qua sit occasione. Si enim [illegible] propter malam stomachi complexionem: curari oportet et complexionem ad temperamentum reuocare. Si autem propter apostema vel [illegible] curetur cum medicina apostematis vel vulneris: quas superius [illegible] primus. Et si fuerit propter humorum corruptionem [illegible] natorum: certificatur per significationes superius memoratas: [illegible] gentur illi humores cum rebus illas [illegible]. Sed si aliquis [illegible] dandam impedierit: vt eger in vomitu et egestione [illegible] corruptio illorum humorum egrediatur: decet naturam [illegible] quousque videbimus virtutem non esse defectam: neque materiam [illegible] tam. Et si infirmus sentit dolorem: ardorem et punctionem: demus [illegible] rupum ro. vt mitigetur arsura: demus etiam aquam calidam in modico amigdaleo. Si vero venit egestio modum [illegible] ne virtus dissoluatur: ligetur cubita eorum et crura: [illegible] strictiua vomitus et egestionis adiutoria [illegible] catem. Et si est cholerica et infirmus [illegible] rodo saccaro et siru. granatorum. Dietam [illegible] cibus fastiario conditis cum [illegible]. Si autem [illegible] et materia phlegmatica: diacoriandri [illegible] cum menta factum. et cataplasmetur [illegible] timus. Electuarium valens ad confortandum [illegible] corruptionem digestiue restaurat: inflationem [illegible] emendat: colorem clarificat: et stomachum [illegible] odoriferum facit. Recipe: masti. gal. cina. ro. [illegible] spodij. ana. ʒ. ij. zucca. ʒ. x. maratri [illegible] norio: cube. macis. anisi. nucis muscate [illegible] lami aromatici. ana. ʒ. j. ape. se. rute [illegible] cum ʒ. q. campho. et dimidium musti adde et [illegible] succo et sirupo granatorum et coctanorum. Ga. [illegible] nec vniuersaliter vocans cam indigestionem [illegible] cibus operatur. Hanc patiens egritudinem neque [illegible] aut alia qualitate cibi immutatio fit. Causa huius egritudinis [illegible] fectio concretiue virtutis: aut digestiue: vel vlcera in interiori superficie stomachi nascentia. Defectio autem concretiue aut fit propter malam stomachi complexionem: aut propter materiam [illegible] dunatam: cuius defectionis significationes habes: quia cibus [illegible] bilis chimi generatiuus ad stomachum veniens [illegible] flatione egreditur prius quam octo hore transeant. Et si defectio [illegible] tentiue fuerit propter nimium calorem: patiens in stomacho habet ardorem et arsuram: sitim: et fumose ructuat: et cibus egreditur [illegible] quanta confusus citrinitate. Si vero defectio fit propter frigiditatem in principio morbi hoc accidens [illegible] tio: sed passione diu prolongata: cibus ructuatio [illegible]. Si vero defectio digestiue aut est propter malam complexionem [illegible] aut propter malam materiam in eo coadunatam: cuius defectionem duplicem cognoscimus. Et si cibus absque villa sua alteratione egreditur: demonstrat frigiditatem. Si autem fuerit [illegible] fecto demonstrat calorem. Sed oportet nos cognoscere differentiam defectionis concretiue et defectionis digestiue. quod [illegible] me poterit: quia si cibus [illegible] vt intrauit [illegible] fectam esse. Si vero cibus permanens crudus et non [illegible] ostenditur digestiuam habere defectionem. Causa [illegible] ca. et [illegible]: quod si in toto stomacho fuerint [illegible] lociter egrediatur: quia si cibus per illa loca egrediatur [illegible] tenere propter nimium dolorem: quam passionem sequitur [illegible] ctio. Et si vlcera non circa totum sed in parte stomachi [illegible] cibus aliquanto temporis spacio continetur neque tamen [illegible] nem: que vulnera curentur cum medicinis vulnerum [illegible] memoratis. Oportet nos incipere curam defectionis stomachi [illegible] vel potum continere nequeuntis. Prius enim perquiramus de qua occasione sit orta defectio: quia si propter defectionem [illegible] sit: perscrutemur vtrum sit ex nimio calore: deinde [illegible] guamus cum frigidis et stipticis adiutoriis: sicut [illegible]

aut granatorum. aut citoniorum aut vuarum agre. damus sirup. de fructibus: aut rosatum: qñ ciñq; horum velis cognouerit donec pondere. ʒ.j. cum trociscis de spodio vel balau. vel hypoquistidos. romenius et puluere granatorum. et electuarium diacito. diasumac: rodozaccaram: mespilas: pira: cocta. et similia. Cataplasmemus stomachum de frigidis et stipticis: sicut mirta: rosis: galla: sand. et capparos. Dicitur et starnis et vitellis ouorum cum aceto. Lentes etiam mundate cum aceto cocte prosunt. Quod si defectio fuerit propter frigiditatem: damus diacosim: diacito. Epithimamus stomachum de oleo nar. masti. et similibus confortationem stomachi facientibus. Dietam eis impendimus stipticam et odoriferam. ¶ Puluis malorum granatorum lientericis stomachum confortat: cholericam egestionem arcet: sitim mitigat. ℞. granatorum in aceto agrestis vue infusorum vna die ac nocte: deinde exiccatorum et assatorum. ʒ.xxx. sumach: bdellij: se. mirte. ana. ʒ.xv. nucleorum vue passe assatorum: glandule in aceto infuse et assate et cimini. ana. ʒ.viij. seminum herbe acetose assate: spodij. ana. ʒ.v. rosarum: balau. gallic: galle non perforate: gummi: se. portu. hortu. vij. assatorum. ana. ʒ.j. ß. fac puluerem quem potui dabis pondere. ʒ.iij. cum sapa citoniorum. ¶ Trocisci de spod. cum se. herbe acetose valentes lientericis et vomitum propter choleram habentibus. ℞. spodij: se. herbe acc. rosarum. ana. ʒ.x. boli ar. gummi assati: se. mirtillorum. ana. ʒ.v. gallie: balau. amidi: asse: sumach. ana. ʒ.iij. acatie: se. port. assi: herbe. ana. ʒ.j. tempera cum suc. malorum aut aq. ro. ¶ Trocisci sunt valentes. ℞. nucleorum granatorum assorum: boli: spod. rosarum: se. herbe acet. ana. ʒ.vj. herbe. cocta in aceto infusi: se. mirte: gummi. ana. ʒ.v. sumach: balau. gallic: gallarum non perfo. ana. ʒ.ij. tempera cum suc. malorum. ¶ Electuarium lienteriam constringens: stomachum confortans: et diarrhis valens propter choleram patientibus et vomitum compescit. ℞. nucleorum granatorum assorum: sumach: rosarum: spodij: sand. al. et ru. ana. ʒ.x. gallie: se. portu. assi: se. acetose: se. mirte: nucleorum: vuarum. ana. ʒ.vj. herbe. ʒ.iij. gallie: gummi: bele. ana. ʒ.ij. castanearum assarum: xilocaractarum. ana. ʒ.vj. masti. garion. spice. ana. ʒ.j. tempera cum suc. cocta. et dabis potui cum sirupo stiptico.

¶ De ablatione desiderabilis virtutis. Ca. xviij.

Deputatio desiderij cibi fit propter passionem sui instrumenti. i. oris stomachi: quam passionem habentes nullatenus desiderant cibum: sed si medicum habent desiderium vocant defectio appetitus. Cuius ablationis causa est triplex: aut quia os stomachi non sentit suam inanitionem et venarum pulsationem. Aut quia venis miseraicis a stomacho nihil trahentibus stomachus non manitur: quod desiderium Ga. diffiniuit hoc modo. Desiderium inquit est stomachi sensus suam exinanitionem et venarum pulsationem sentiens. Aut quia corpus non euacuatur per dissolutionem: neque inanitur per pororum oppilationem. Os stomachi non sentit suam exinanitionem tribus modis. vel propter cerebrum: sicut videmus pati freneticos: hi enim cibum non desiderant: aut propter passionem neruorum in ore stomachi de sexto et tertio pari descendentium: de ligamento videlicet: siue ex ferri incisione patientium: aut propter egritudinem stomachi de mala complexione: vel de vitreo phlegmate naturalem calorem stomachi extinguente vt nihil digerere possit: aut de acutis chimis acetositate: per quam fit appetitus reprimens: sicut in recentibus febribus videmus. Si vero stomachi mala complexio fit propter vitreum phlegma: necesse est vt eam sequatur defectio digestionis: et acetosa ructuatio sine causa manifesta: inflatio: sitis ablatio. Quod si fuerit propter calidos chimos: erit sitis incensio: punctio atque fumosa ructuatio: et motus quasi tremor stomachi propter cho. ru. in concauitate stomachi bullientem: proinde deficit appetitus cibi et sitis confortatur et semper sentitur incensio in ore stomachi. Oppilatio pororum cutis prohibet humores dissolui: quibus non dissolutis: humoris attractio non fit necessaria: vnde fames nullatenus generatur: quia cibus ad hoc fuit necessarius vt dissoluta a corpore restauraret. Palam ergo est quod defectio appetitus non est nisi ex mala complexione stomachi. Antiqui etiam sunt concordati vt vniuscuiusque virtutis defectio non fit nisi ex distemperantia membrorum in quibus residet illa virtus. Sed mortificatio appetitus virtutis eorum concordationem nobis affirmat. Videmus enim infirmum querere cibum: quem solitus erat amare et appetere: quem itaque mox vt gustauerit: videtur esse mali et abominabilis saporis: vnde respuit et odio tenet eum. Sed deteriores sunt hi qui nullum desiderant nutrimentum. Unde Hip. in apho. Ablatio cibi ex toto in lienteria diuturna molesta: cum febre vero mala et pessima: sitis et in omnibus morbis diuturnis mala. Oportet vt intente perpendamus causam ablationis desiderij. Quod si fuerit propter frigidos et grossos humores: mundificetur cum medicaminibus mundificatiuis: sicut vomitum prouocantibus et pharmacia: que superius nominauimus. Quos si purgare nequimus propter aliquod impedimentum: eorum qualitates temperemus: aut ad temperiem perducantur cum sirupis videlicet aut electuarijs et similibus adiutorijs: sicut diacito. diaci. diatrispi. tyriaca: oximelle et similibus phlegma de stomacho mundificantibus. ¶ Electuarium valens contra omnem passionem stomachi frigidam: de fastidio et frigiditate rugitum et inflationem et acidam ructuationem amputat. et phlegma et omnem putredinem de stomacho mundificat. ℞. masti. zinzibe. galange: cinamo. spice: gariofi. piperis ni. et lo. ciperi. ana. ʒ.vj. casie: anisi: asari: cimini: carpobalsami: xiloba. carui: ameos: mara. ana. ʒ.iij. piretri: calamenti: cardamo. cube. nucis musca. macis: calami aroma. amomi: folij: thimi: origa. ana. ʒ.j. et ß. mellis quod sufficit. Quod si causa ablationis desiderij fit propter cholericos hu. oportet eos purgari cum vomitu et pharmacia choleram purgante: sicut apozimate absinthij: sero cum oximelle et oxizaccara: et ceteris medicinis: cuscutam: violas: fumumterre: oxifenicam recipientibus: siue sint apozimata siue electuaria. Sunt et sirupi sunt optimi qui calorem extinguunt et sitim: cholerámque rub. purgant. ¶ Sirupus Jo. dam. valens contra stomachi calorem: et desiderij ablationem propter nimium calorem: vomitum cholericum stringit. ℞. prunorum acetosorum lib. j. vel pruna. c. succi vue agrestis: succi pomorum agre. aceti pomi citri. ana. lib. ß. se. cucu. melon. citru. ana. ʒ.j. aceti lib. v. coquantur sufficienter et colatis pone zucca. et fac sirupum qui condiatur cum modico camphore. ¶ Sirupus de extremis contra calorem stomachi propter cho. ru. eius appetitu deficere facientem: sitim extinguit: vomitum cholericum arcet et egestionem humefacit: valet etiam contra febrem. ℞. ... lib. j. iuiub. lib. ß. rosa. ʒ.xx. sandalorum: viol. spodij. ana. ʒ.x. ... in x. lib. aque ad medietatem cocta colentur: deinde commisce succi granatorum lib. j. succi malorum acc. et vuarum agrestium. ana. lib. ß. zucca. lib. iiij. ¶ Trocisci appetitum confortantes et calorem extinguentes. ℞. spod. rosarum ana. ʒ.vj. zucca. ʒ.v. succi liqui. se. port. sand. al. et citrino. herbe. doraga. se. citru. cucur. melo. lactu. ana. ʒ.j. iusquiami albi et camphore. ana. ʒ.ß. tempera cum aq. ros. Quod si hec passio fuerit propter oppilationem cutis: et patefiat nobis per predictam dictam: damus adiutoria pororum cutis aperientia: sicut ca. epithima. et balnea hanc virtutem facientia: stomachum confortant: et poros aperiunt. Damus etiam medicinam diureticam et aperitiuam sicut sirupum de absin. et de squina. Damus quod apozima radicum et oxizac. Vigilias vtatur temperatas et mediocriter: quia in vigilijs naturalis calor ab interioribus ad exteriora progreditur: vnde quia cutis corpus et viscera humorum fuerit solida: calor naturalis egredi volens illico dissoluit humores: et poros aperit. Item quia in vigilia semper fit motus: motus vero est causa caloris: quia calore humores in poris existentes dissoluuntur. Sunt etiam antiqui concordati: quia frigiditas oris stomachi dominans eius naturalem extinguit calorem: vnde cibi desiderium amputatur. Fitque cum defectionis totius corporis virtutis: quia membrorum concauitates sunt de cibis inanite: et quod ab eis dissolutum est ciborum supplemento non restauratur: qua de causa corpus de cibo remanet inanitum. Ideirco accidit ei sincopis et defectio: et postremo patiuntur bolismum. Proinde oportet eis succurrere cum corporis calefactione et humectatione et restaurare defectionem virtutis eorum cum cibarijs confortatiuis. Et epithimata et cataplasmata super stomachum eorum inducantur calefactionem et confortationem facientia.

¶ De irrationabili appetitu. Cap. xix.

Nonnunquam accidit vt stomachus non naturalem habeat appetitum: sicut cum acuta desiderat cibaria: aut pontica: aut acetosa: lutum vel carbones: terram et similia: quam passionem vocauerunt antiqui malum desiderium: cuius causa humores sunt corrupti et putrefacti in pelliculis et villis stomachi inclusi. Inde vero passione diuersitas desiderij est secundum humorum materiam coadunatorum: qui aut in eo sunt creati: vel de alio loco ad eum fluxerunt. Sed hanc pas. mulieres incidunt: maxime frigidas naturas habentes: et pregnantes hanc pas. patiuntur in primo vel secundo vel tertio mense. Causa quia fetus est paruus et materia que ad eum nutriendum in vulua confluit: non omnino in suo nutrimento consumitur. Cumque menstrua coadunatur in vulua concipientium abundant et ascendentia ad stomachum coadunantur:

vñ fit causa coadunādi in eo corruptos hūores. hunc videlʒ malū humoꝝ generātes: sed tñ in septimo mēse cessant. fetus eñ tunc magnificat⁹ attrahit sibi illā materiā ad nutrimentū. Masculis vo hec passio nō accidit: nisi p lōgū tēpus malā sumpserint dietā: vñ mali ꝛ putridi in stomacho chimi generanť ꝛ coadunanť ꝛ malū generāt appetitū. Sed opʒ nos mūdificare stom. eoꝝ de illa hūoꝝ putredie: vt ꝯuertat ad naturalitatē: sed vtilior est oib⁹ medicinis vomit⁹ puocatio cū pharmacia nullā laboris molestiā stomacho inferēte: sicut hierap. pliu. an. firu. de absin. stomatichō cū suc⁹. ℂ Cōfectio mūdificās stomachū de corruptis hu. ꝛ malū appetitum amputās. ℞. hierep. ʒ. j. mirob. citri. indoꝝ: kebu. emblic. añ. ʒ. ß. ʒinʒib. ʒ. j. gariofi. salsagēme: squinā. añ. ʒ. ß. fac puluerem quē tēperabis cū aposimate ciperi ꝛ mēte: ꝛ fac pillas. de quib⁹. ʒ. j. ß. cū aqua tepida deť. ℂ Cōfectio valēs ad eiciendam putredinē humoꝝ de stomacho: ꝛ ad restaurandū appetitū: acidā ructuationē amputat. ℞. hierepi. ʒ. x. kebu. agari. añ. ʒ. iiij. masticis: scamonee. mara. rosa. anisi. añ. ʒ. ß. tēperabis cū aposimate masti. cipe. cina. gario. ℂ Cōfectio vtilis ꝯ fetorē ꝛ fumosam ructuationē atqʒ malū appetitū. ℞. aloes. ʒ. iij. mirob. citrinoꝝ: kebu. añ. ʒ. j. ꝛ ß. rosarū. masti. añ. ʒ. j. cardamo. ligni aloes. sandal. citrinoꝝ: cube. gariofi. squinan. nuc. musca. añ. ʒ. ß. tēpera cū vino odorifero ꝛ fac pillas in modū ciceris de quib⁹ omni die. vij. dabis. ℂ Puluis valens ꝯtra desideriū lutiꝛ carbonis stomachū corroborat malos hūores desiccat. ℞. carda. cimi. cube. mara. anisi: rosarū: assari: spice: masti. antofili: cinamo. ligni aloes: squinant. frōdium pomi citri. sansuci: ʒinʒiberis. añ. ʒ. j. ꝛ ß. zuccari quantum oium specierū. oib⁹ puluerisatis doneť. ʒ. iij. potui cū aqua tepida. Sed opʒ hos īfirmos tēperata exercitia assuescere: maxime mulieres. bibāt apoʒima aneti cū melle. Potent etiā oximel vt grossos hūores attenuēt. Utile qʒ est vinum vetus rubeū ꝛ odoriferū: panē accipiant bene fermentatum: ꝛ aues uiscellatas cum odoriferis cōditis: animalia agnoꝝ: endiuiā ꝛ lactucā. In fine cibi coctana: granata: pira ꝛ silia. Cataplasmeť stomachus cū odoriferis ꝛ epithimeť cū oleo nardi. ℂ Pil. valētes ꝯ putorē de corruptiōe phlegmatis ꝛ bonū odorē prestāt. ℞. piretri. squinant. ciperi: cinamo. añ. ʒ. j. ꝛ ß. masticis. ʒ. j. tēpera cū aq rosa. ꝛ fac pillas in modū ciceris de quib⁹. ʒ. j. ꝛ ß. dabis. ℂ Pil. alie valētes ad idē. ℞. masti. garofi. carda. nucis musca. rosaꝝ: sand. añ. ʒ. ß. squinā. macis. galie musca. cube. ligni aloes: cipe. cina. añ. ʒ. j. ꝛ ß. cipho. spice: croci. flora. cala. thuris. añ. ʒ. i. Oia puluerisa ꝛ cū suc. pomi citri. tēperabis. ℂ Electuariū ꝯ frigiditatem stomachi grossos ꝛ phlegmaticos hu. ꝛ corruptos purgat: bonū odorē prestat ꝛ malū appetitū curat. ℞. cinamo. pipe. lon. spice: gariofi. masti. assari. casie. añ. ʒ. ß. croci: nucis musca. carda. amomi: anisi: macis: costi: cube. squind. añ. ʒ. j. ʒinʒibe. galange. añ. ʒ. iij. turbith. ʒ. v. fac puluerē quem fricabis cum ℥. j. olei amigdalarum.

ℂ De mala appetitus quantitate: idest canino appetitu et eius cura. Capitu. xx.

Primus in hoc libro: qꝛ stomach⁹ cui frigiditas dominať fortiorē hʒ appetitū qʒ si fuerit calefact⁹. Dicimus etiā qꝛ vigilia augmētat appetitū: qꝛ causa vigilie corpus dissolviť: vñ opʒ intelligi adhuc qꝛ acetosi hūores si ori stomachi dñabunť crescit appetitus trib⁹ modis. Uno qꝛ cū sua acetositate pungūt ꝛ cōmouent stom. quēadmodū moueť venis cū sugētib⁹. Proinde moueť cinllat⁹ in appetēdis cibis sicut in venis sanis sugentib⁹ totum stomachū. Alio cū sua frigiditate coadunāt ꝛ ꝯstringūt ita cibū vt in paruo stomachi loco cōgelat⁹ existat: vñ reliqs partib⁹ vacuis existētib⁹: querit natura cibū appetere quo impleať. Ideo oēs antiq ꝛ maxime Ga. ꝯcordati dixit oē acetosum esse appetit⁹ augmentatiuū. ꝛ omne vnctuosum calidū dulce esse velociter saturatiuū: qꝛ calore dissoluto ꝯcauitatem fugiūt. Tertio qꝛ sua frigiditate substanciā stomachi rugādo coadunāt vñ fit cā appetit⁹. His itaqʒ causis coadunatis ꝛ multiplicatis moueť stomachus in appetēdo plusqʒ opʒ ꝛ fit caninus appetit⁹. Cui⁹ cā tripliciter diuiť. Aut frigida cōplexio qʒ ori stomachi dñatur. Aut qꝛ acetosi hūores in stomacho coadunati. Aut qꝛ corp⁹ nimiā patiť inanitionē: qʒ inanitio aut ꝓpter calorem fit: aut propter defectionē contentiue.

ℂ De appetitu ꝯtra naturam: ꝛ eius cura. Capi. xxi.

Porro canin⁹ appetit⁹ fit ꝓpter frigiditatem oris stomachi dominantē: vel ꝓpter acetosos hu. in stomacho coadunatos: sequiť eñ nimia virtutis solutio ꝛ corporis defectio. Hic eñ frigiditatē habentes: causa frigiditatis multū comedūt ꝛ parum digerūt ex caloris paruitate. Qui cū nimiū comederit: plusqʒ calor eoꝝ digerere valeat: tūc necesse est indigestius egrediať: quo sʒ stomachū exeūte: stomach⁹ cū sic inanitus sit appetit cibū vt sic paupertatis inanitionem restauret: vñ stomacho semp appetitū habēte cibo magna velocitate festinanter egrediēte: neqʒ fames cessat neqʒ defectio diminuiť: corpus añt minuiť ꝛ nō nutriť. Et si ei⁹ passionis dissolutio corporis ꝓpter calorē fuerit: non minima vētris solutio cā sequiť: qꝛ quantū appetit tantū p egestionē diuidiť. Calor corporis dñans poros aperit: ꝛ hūoꝝ dissolutio: necesse corpus desiccet adeo quousqʒ desiccatio ad os stomachi perueniēs appetitū generet. Et si fuerit ꝓpter defectionē ꝯtentiue: cibi quos acceperit in ore stomachi retinentur: ꝯ citissimo velocitatis cursu egrediunť: vñ fit causa iterum appetendi. ℂ Decet nos cū inuite suscipere huic sanie passionis: qʒ si fuerit ꝓpter frigiditatē oris stomachi dominantē: siue ꝓpter frigidos ꝛ acetosos hu. in eo existētes: dabimus purū vinū forte: sicut dicit Hip. in apho. Gal. super. Non inqt fuit intētio Hip. in hoc loco de fame. Loqui intentione: neqʒ de illa qʒ fit naturali appetitu: ſʒ de nō naturali: videlicet vehementissimo quē antiq appellauerūt caninū. Sic iterū multis inqt vicib⁹ donaui his qʒ caninū appetitū patiebātur vinū forte ꝛ calefactoriū: vino pōtico fames nō amputať: qꝛ nō calefaciť: ſʒ decet dari rubicūdissimū ꝛ calefactiuū: qꝛ cū hec pas. fit ꝓpť frigiditatē oris stoma. siue etiā ꝓpter frigidos ꝛ acetosos hu. i stomacho existētes necesse est huiꝰ vinū exhibēs curet hāc passionē ex vtroqʒ calefactioe etenī vinū cito ꝯuertiť in sanguinē: ꝛ spiritus eo toto corpus cito nutriť. Sed opʒ vt cibaria eoꝝ sint vnctuosa ꝛ oleagina sicut butyrū: lac: crassam carnē: ꝛ quecūqʒ alia cibaria comedāt sint vnctuosa: caueāt a pōticis: vinū nō bibant potent. Accipiāt ea electuaria ꝛ odorifera: sicut diatrispi. diamara: diacosin ꝛ silia. Studeam⁹ nimiū vt oēs cibi eoꝝ sint vnctuosi: sicut Hippo. Ois inqt cib⁹ vnctuosus velocissime saturatiu⁹ est: qꝛ venas infiat ꝛ iplet: vñ fit cū quotidie appetitū: acuti vo cibi ꝛ amari pōtici vel stiptici malū appetitum: qꝛ acumine eoꝝ ꝛ amaritudine vene aperiunť: cibi intra terminanť ꝛ exiccanť: stiptica vo ꝛ pōtica coadunāt cibū i paruo loco: vñ hec oia sunt cā ꝯtrarij appetiti. ℂ Electuariū valēs ꝯ dolorē stomachi de frigiditate: acetosam ructuationem emēdat: caninū appetitū amputat: singultū inflationē ꝛ vētositatē curat: colorē clarificat. ℞. cina. pipe. lo. ʒinʒibe. galāge. añ. ʒ. x. masti. casie: croci: mara. anisi. añ. ʒ. v. costi: assari: amomi: spice: aspha: carpo. xilobal. gal. carda. cube. añ. ʒ. iij. fac puluerē: deinde accipe cala. aroma. ʒ. j. ꝛ ß. agrestis liquiritie. añ. ʒ. x. mēte: cimi. sansu. añ. ʒ. v. ꝛ ß. nuc. ʒ. ß. psilii. oleastri ℥. j. Coquanť oia in. iiij. lib. aq ad spissitudinē: ꝛ melius si vsqʒ ad medietatē: qb⁹ oib⁹ colatis tripliū mellis adde ꝛ coquanť donec ad spissitudinē redierint: ꝛ colatis et temperata superiorē puluerē. Et si passio hec ꝓpter calorē corpus dissoluentē fit: vngaſ patiēs cū oleo vio. ro. Uino aūt vtatur sit frigidus: doneť ꝛ medicamina sint multa ꝯtectiua. Inbemus qʒ etiā infirmū habere ꝛ dormire: sicut dixit hippo. in apho. vbi indigētia nō opʒ laborare. Et si fuerit hec pas. ꝓpter defectū ꝯtentiue: dam⁹ electuariū ꝯtentiuū sicut diacitoni. diacosim: triferā qʒ superi⁹ diximus ꝛ silia. Alio preterea nimium aque oino amputaf: causa est nimia frigiditas vel humiditas multa ori stomachi dominās: aut est culpa sensus stomachi. Unde Ga. sup epidi. Ablatio potus inqt sit ꝓpter humiditatem: aut ꝓpť multitudinē in stomacho habitanť: aut ꝓpť ablationē sensibilis virtutis in stō existētis: aut ꝓpter perditā mentis. Que vo passio nasciť ꝓpter defectū superius molesta est: peior vo si nō desiderauerit: qꝛ signū est virtutem esse perditā: que consistit in stomacho. Et sicut videmus arbores desiccari cū nō habuerint humiditatem: ita corpus desiccatur cum potum non desiderauerit: quibus ra

pociter succurrendū. Nimiā inuestigationis curam opꝫ nos
habere circa huius passiōis noticiā: q: si fuerit ꝓpter nimiā
humiditatē oris stomachi dominātē: purgāda est materia cū
vomitu et pharmacia: stomachū de humidis humoribꝰ sicut
diximus mūdificātibꝰ. Or si aliqḋ impedimentū nobis ob-
stiterit: demus rē suauiter purgantē: ꝛ eius qualitatē mūdi-
ficātē: sicut oximel: apozima radicū: sirupū ieromaticū ꝛ silia.
Or si hec passio fuerit ꝓpter frigiditatē oris stomachi dn̄antē
donamꝰ adiutoria calefactiua: sicut diatrionpipereō dianisū
diaciminū: ꝛ silia. Si desideriū aq̄ frigide appetēde et natu-
rā excreuerit: cognoscamus q: sit cū eius passio interiorū mē-
brorum: sed plus ceteris manet oris stomachi: post mery: de-
mum pulmoni: post hec epati: postremo ieiuno intestino.
❡ Augmētatio sitis ꝓpter stomachū duobꝰ modis fit: aut
cū in eo multi fuerint humores cholerici: salsi siue phlegmati-
ci: aut cū multū habēt calorē ꝛ ebullitionē: sicut sit febricitā-
tibus calida ꝛ salsa cibaria assuefacientibꝰ. Si aūt sitis est pro-
pter cho.ru. in ore stomachi; vel in suis pelliculis infixa:
sentiet patiens cū aquā potauerit in ore amaritudinē: ꝛ fu-
mum vsq̄ ad gulā ascendentē: cito etiā que sumēt in eoꝝ sto-
macho calefiunt. Or si fuerit propter salsa phlegmata: i ore
bibentiū sentiē salsedo q̄ quiescit bibita aqua calida. Si aūt
sitis fuerit ꝓpter instrumentū pectoris: causa eiꝰ est calida
cōplexio dominās illi mēbro: vel calida apostemata in eo na-
scentia: quā passionē habentes: cū aquā bibūt sentiunt dolo-
rem in dextro latere maxime si exercitauerint vel ambulaue-
rint. nōnunq̄ cōstringit eorū spiritꝰ. Plerūq̄ etiā fit sitis ni-
mia: cuius causa nō est de illis de quibꝰ diximus: sed ꝓpter
siccitatē et calorem meatus per quem humiditas humoris
vsq̄ ad stomachū fluit. Et aliqñ fit sitis ex renibus patienti-
bus ꝛ defectionē habētibꝰ: quā passionē habētes nōnunq̄
curanē ab aqua: neq̄ sitis deficit que nuncupaē diabetes.
Oportet nimiam minui sitim que fit ex passione interiorum
membrorum. Iubeamus ergo patiēti requiē habendo silere
iniungamusꝰ vt aer sit frigidus maxime in estate: potus eoꝝ
sit frigidus: caloris extinctiuus: sicut aq̄ cucur.cami.cū syc.
aut palestinos melones accipiāt cū sirupo ro. Cibus eoꝝ sit
portulaca: lactuca: blitis: cucurbita: ꝛ similia. Or si sitis fue-
rit ꝓpter cholerā in villis stomachi infixā: purgeē cū vo-
mitu: et catarticis suauiter purgātibus ꝛ calorē infrigidāti-
bus. ❡ Sirupus valēs ad refrigerādū calorē stomachi ꝛ ar-
dorem mitigās. ℞. vio.ro.aā.ʒ.x.sandalorū alborū et ru.aā.
ʒ.v.prunorū:iniuba.aā.ʒ.xx. Oīa in tribus libris aque ad
medietatē coquanē: quibus colatis adde lib.j.succi granato-
rum ꝛ duas libras zuccari. ❡ Sirupus sitis valēs. ℞. pruna
pl.oxifenicie: māne.aā.ʒ.ij.se.cucumeris: melo. ꝛ cucurbi.aā.
ʒ.iij.spodij.ʒ.iij. Oīa in tribus lib. aque ad medietatē coquans
ꝛ cola.cui adde lib.j.succi granatoꝝ ꝛ dimidiam rodostoma-
tis ꝛ zuccari lib.iij.fac sirupū. ❡ Sirupus sitim extinguēs:
punctionē amputās. ℞. aque cucurbi.lib.j.manne.ʒ.j.succi
granatorū lib.j.rodostomatis lib.ß.zuccari lib.ij.fac sirupus.
❡ Apozima Io.dam. valet similiter. ℞. rosarū.ʒ.v.oxifeni.
ʒ.x.cassie.ʒ.iij.semi.cocramoꝝ: dragaganti.aā.ʒ.ij.maratri.ʒ.
j. Oīa in tribus lib. aque calide vna die ac nocte permaneāt:
deinde colatis da potui.ʒ.vj. ❡ Apozima valet sitis. ℞. oxife.
ʒ.v.cassiefistu.ʒ.iij.lentiū mundata.ʒ.iij.rosarū: lactuce.aā.ʒ.
ij. Oīa in tribus libris aque calidissime die ac nocte iaceant:
quibus colatis da potui. ❡ Trocisci sitis valeo. ℞. spodij: ro-
sarū.aā.ʒ.v.draga. gūmi se.portula. succi liquiri.amidi: se.
melonis: citruli: cucurb.aā.ʒ.j.fac puluerē: quē cū aqua ro.
tēperabis. ❡ Pil. ℞. croci.ʒ.iij.drag.ʒ.v.dragagātū liq̄fac
in succo ordei: deinde puluerē superiorē tēperabis et fac pi-
lulas. Dāda sunt infirmo ordiacea.ptisana: succus granato-
rum. Unde Paulus in regimēto sanitatis: qui inq̄t nimiam
habuerit sitim non nimiū comedat: et abstineat se a labore.
Or si sitis fuerit ꝓpter salsa phlegmata i stomacho existētia
eiicienda sunt vomitu: ꝛ pharmacijs mundificātibꝰ: deinde
demus adiutoria phlegmata leuiter expellētia: sicut de suc-
co endiuie: marathri: apij: colato ꝛ cocto.aā.ʒ.ij.cū oximelle:
aut.ʒ.j.rodomellis. ❡ Trocisci de rosis valent contra do-
lorem stomachi defectionē: febrē diuturnā ꝛ sitim q̄ fit ꝓ-
pter salsa phlegmata. ℞. rosarū.ʒ.x.liq̄ritie.ʒ.v.spice: mara-
thi: cardamomi: croci: pibebe: ligni aloes: squinanti.aā.ʒ.iiij.

spodij: sandalorū: dragaganti.aā.ʒ.j.ß. tempera cum suc. en-
diuie et fac trociscos de quibus vnus potui detur cū oxizac-
cara. Qui vero sitiunt propter siccitatē adiutus saluē somnus
eis indicaē: sed si propter calorē illius loci sitis fuerit: dāda
sunt que superius diximus.

❡ De singultu innaturali et eius cura. Cap.xxij.

Singultus est naturalis motus stomachi ꝓpter
desideriū virtutis nociuis expellentis. vt Ga.
in lib. de accidēti ꝛ morbo. Singultꝰ est impor-
tunus motus prius ab expulsiua: deinde a con-
tentiua peractus: actio tū contētiue in singultū
est quasi voluntaria. Sꝫ differētia est inter vomitū ꝛ singultū
q: vomitu expellitur ea que sunt clausa in concauitate stoma-
chi et expulsa sensui apparēt: singultu vero nō expellitur nisi
qḋ est in essentia stomachi ꝛ sensui occultaē. Causa quidem
singultus res est nocumentū virtuti inferēs: aut cū sua frigi-
ditate: sicut videmꝰ fieri in rigore: aut cū suo calore: sicut vi-
demus fieri piper accipiētibꝰ: maxime si subtiliter pulueri-
zetur: facile ad os stomachi penetrat. Porro singultus est
multiplex ꝛ causa eius diuersa: que aliqñ fit ex plenitudine:
aliqñ ex inanitione oris stomachi domināte: ꝛ nōnunq̄ de ci-
borum repletiōe ꝛ vētositate stomachū inflante ꝛ spiritum
claudente ꝛ extinguente: vnde fit singultus. Plerūq̄ etiam
fit de apostemate nascente in ore stomachi: ꝛ nōnunq̄ de ci-
borum corruptiōe: ꝛ eorum cōuersione in malam pungitiuā
qualitatē: quoꝝ vniuscuiusq̄ significatōes supra vt oportet
ostēdimus. Cū singultus generaē de plenitudine: sentit pa-
tiens grauitatē in stomacho ꝛ plenitudinē ꝛ digestionis de-
fectionē: qḋ plurimū patiunē senes: ꝛ illi qui delectationibꝰ
in requie vtunē: ꝛ humidā assuefaciūt dietā: qḋ testatur: q:
plurimos pueros hac passione molestari cōspicimus maxime
cum ciborū multitudine refecti frigus aere infrigidato pa-
tiuntur: aeris enī frigiditas dissolutioni materiei repugnat.
Or si fuerit singultus de inanitiōe: sicut nimio vomitu: ven-
tris solutiōe vel ingenti ꝛ acuta febre: patiē infirmus in sto-
macho siccitatē extensionē ꝛ nimiū calorē: quē plurimi iuue-
nes ꝛ nimiū laborantes patiunē sed raro tū. Unde Hippo.
in apho. Spasmus aut singultus ex inanitione malū. Ostē-
dit iterum Hippo. in alio loco q: spasmus ex inanitione ma-
lum. ergo in hoc loco Hippo. nobis insinuat q: singultus
post inanitionē factus fit spasmus in ore stomachi et mery
existens. Dicit etiā alibi: innatus sanguinis fluxus: spasmꝰ
vel singultus malū. Singultꝰ si fuerit ꝓpter frigiditatē oris
stomachi dominātē: nihil supioꝝ patiē: sed augmentaē cū
patiēs stat in aere discooptꝰ: aut cū frigidā potauerit aquā:
qḋ manifestaē ex frigiditate quā patiē. Singultu vero ex ven-
tositate stomachi nascēte: sentit eger in vētre ventositatē in-
flationem aut extensionem. Or si fit propter apostema in
ore stomachi generatum: patitur grauedinem in ore stoma-
chi ꝛ dolorē infra spatulas: ꝛ contactu percipitur esse apo-
stema. Quē singultū sequiē spissitudo spiritus: q: apostema
prohibet spiritū in suo naturali loco trāsire ꝛ aerē: vn̄ coadu-
natus in stomacho suffocaē ꝛ eū singultu egrediē: ideirco hu-
ius singultus fit plurius fm̄ materie grossiciē: ꝛ apostematꝭ
magnitudinē: qḋ non videē trāsire nisi apostema transierit:
ꝛ apostema non transit nisi in lōgo tpe. Propter hoc ergo
iste singultus molestꝰ est ꝛ malū sigt sicut ait Hip. in apho.
Singultus ꝛ oculorū rubor post vomitū malū. vn̄ Ga. Sin-
gultus inq̄t nisi cū vomitu cessauerit: duobꝰ modis signifi-
cat: aut enim fundamentū neruorum patitur: idest cerebrū
apostema vel stomachus. Rubor oculorum ad vtrūq̄ est si-
gnum: sed tamē magis ad cerebrum. Or si fuerit singultus
de cibis corruptis ꝛ in acutā qualitatē cōuersis: vel ꝓpter ca-
lida alimēta: sentit infirmꝰ nimiū ardorē in ore stomachi ꝛ
nimiā sitim. Opꝫ nos ꝓpēdere primū cām vn̄ fit singultꝰ: q:
si fuerit ꝓpter plenitudinē optima sunt ei medicamina que
purgāt materiā: siue inferius cum pharmacia. vel superiꝰ cū
vomitu: sed tū si etas: virtus vel tēpus permiserint. Or si fuit
cōtraria: demus medicamina illā materiā incidētia: dissoluē-
tia ꝛ colantia: quēadmodū castorei.℈.j.cū aromatibus pipe-
ranꝰ: aut cū suc.si.mb. vngaē stomachꝰ exteriꝰ cū oleo vetu-
stissimo ꝛ castoreo: valet etiā si moueē stomachꝰ cū sternuta-
tiōibꝰ. vn̄ Hip. i apho. sternutatōe mitigaē singultꝰ. vn̄ Ga.

singultus de inanitiõe ꝛ plenitudine est sicut spasmus: sepe tamē fit de plenitudine: ideirco iuuat nimiū motus vt dissol uat ꝛ educat illam materiā q̄ facit sternutatio. Singultus ḡo ex inanitione raro cōtingit: neq̄ cū sternutatiōe tollit. Singultui etiā qui fit de repletione valet petrosilini cimini. añ. ʒ. iij. puluerizata cū succo sisimbrij ppinent. Ualet etiā contra singultū qui fit de plenitudine grosso: ū viscoso: ū et frigidorū humorū tyriaca: ferugene: philonii: diantisum: dia ciminū: diacalamētū: diatrionpipereō: dialacca maio: dia curcuma et similia: propinata pōdere. ʒ. j. cū aqua calida. Ca lefiat stomachus ē cū aqua calida in qua cocta sunt sansucus: menta: origanū: laurus: calamentū: abrotanū: anetū: meli lotum simpliciter vel cōposite cocte in aqua panno madefa cto vel spongia stomacho applicent. Deinde apponim⁹ epi thima stomacho de oleo nardino: daphnileo et similibus.

¶ Trocisci valentes cōtra singultū de plenitudine grossam ventositatē ꝛ stomachi frigiditatē curāt. ℞. anisi: cimini: ca rui: masticis: cinamome: asari. añ. ʒ. iij. calamenti: mēte: rute: añ. ʒ. ij. apij: ameos: cro. spice: casie: squinā. costi: ligni aloes garioffi. basilici: eupatorij folij. añ. ʒ. j. tempera cū vino odori fero et fac trociscos de quibus vnum cum mellicrato dabis.

¶ Epithima valens contra singultū de plenitudine stoma chi ventositatē ꝛ oppilationē aperit. ℞. calamenti: rute: mē te. añ. ʒ. vj. carui: ameos: abrotani: absinthij. ana. ʒ. iij. dauci: reubar. anisi. ana. ʒ. j. ꝛ ß. oīa cōtusa in lib. j. aque calide no cte et die permaneant: deinde adde dimidiū librā amigdal. ꝛ daphneleon. ʒ. ij. Et totum suauiter coquat quousq̄ me dietas aque consumat: quib⁹ infrigidatio coadunata sufficie ter⁹. Oleū Jo. da. valet cōtra singultū de frigiditate stoma chi ꝛ grossaꝫ vētositatē. ℞. rute. ʒ. ccc. fenug. ʒ. xv. aneti se. ʒ. xv. anisi. ʒ. viij. omnia cōtusa in lib. j. ꝛ ß. calidissime aque po nantur. adde olei lib. ß. Omnia coquatur quoadvsq̄ solum oleū remaneat: q̄ potui dabis cum succo rute ꝛ calida. Da bis etiā sambucceleon: daphneleō: castoleō et similia cum ca lida aqua potentur: sternutatio prouocet cum pipere: sina pi: condiū ꝛ similib⁹. Damus quoq̄ castoleō: aneticō et si milia cum calida. Si autē singultus fuerit ꝓpter inanitionē ꝛ patiens acumē habuerit ꝛ calorē: oportet eum cauere a su pradicta dieta: ꝛ vtatur ptisana et aqua ordei: sirupo rosato violis et similibus: succis etiā granatorum: acetum pomorū citri. cibos humidos assuefaciat: sicut portulacā: cucumeres blites cum amigdalis vel oleo viola. Et si patiēs habuerit solutionē: oportet frigida et stiptica dari: sicut sirupū mirti num aut maiorū vel pirorū. reficiant cibis stipticis. ¶ Oleū cōtra singultū de inanitione ꝛ calore factum. ℞. semi. portu lace: dragaganti: se. citruli: meloñ. zuccari. añ. ʒ. vj. amigdal. purgatarū. ʒ. v. omnia puluerizata cum oleo vel sirupo viol. tēperabis et fricabis: deinde cum sirupo viola. ppinabis. Singultus autē si fuerit ꝓpter acuta cibaria: sicut piper: sinapis: allia ꝛ similia: demus sirupum acetosum cū aqua frigida violata. Et si fuerit ꝓpter cibaria in stomacho corru pta: purgetur illa materia. Si autē fuerit ex frigiditate sto machi ꝛ ventositate: accipiant calida antidota que d pimus in singultis de plenitudine. Damus zinziber: coliganū ꝛ mē tam et omnia similia condita. Ungatur quoq̄ deforis cum oleo rutaceo vel costino: nardino et similibus. Ligent digi ti manuū et pedum: et prouocet sternutatio cum rebus cali dis. Ualet etiam aliquando si constringatur flatus. vñ Ga lienus. Anhelitus inquit conclusus magna medicina singul tibus de pura ventositate ꝛ frigiditate: spiritu eius conclu so: et egredi nequeunte: coq̄ in pectoris concauitate coadu nato calor suscitatur ꝛ calefacit illa loca atq̄ attenuat: dissol uit et dōnerit videlicet illam materiā: que singultus est gene ratiua. Et si fuerit ꝓpter apostema i ore stomachi nascens: nullo modo curari poterit: nisi apostema transierit: ideir co huiusmodi singultus difficile curat. Singultus augmen tatus ꝛ modū temperamēti excedens prohibet in stomacho cibaria digeri: vnde ventus in ore stomachi augmentat⁹ per os stomachi expellitur: causa cuius ventositatis est defectio stomachi: aut est propter malam complexionē cum materia: aut sine materia sicut diximus: cuius medicinā supra osten dimus. Sed tunc Galienus defectionē naturalis caloris di

cit esse causam vniuersalis ructuationis: q̄ naturali calore deficiente cibus non vt oportet digeritur: sicut videmus in paruo igne cui grossa et viridia superponant ligna. Di uersitas huius ructatus est ꝓpter varietatē rerum natura lem calorem deficere facientiū. Fumose quidē ructuationis causa triplex est: aut enī fortitudo caloris stomachi aut cho lerici humoris in eo coadunati: aut natura ciborū q̄ sum ptorum calidissima: sicut mellis allei ꝛ similium. Acetosa ru ctuatio similiter est triplex: aut propter frigiditatem stoma chi: aut ꝓpter phlegmata in eo coadunata: aut ꝓpter frigi da cibaria sicut fructus et similia. Oportet nos intente per scrutari causam vnde ructatus augmentat ꝛ modū medendi q: si fuerit propter calorē stomachi dominantem: detur aqua frigida ꝛ stomachū confortantia: sicut sirupus rosatus ꝛ me lotum mastiano: ū: ꝛ sirupum iulep: aquā rosatam: ꝛ cibaria frigida stomachū confortantia: sicut superius diximus. Et si fuerit ꝓpter cholerā rubeā in stomacho coadunatā purge tur cum hierapigra: apozimate absinthij: aloe: sero et simili b⁹. Et si fuerit ꝓpter frigiditatē stomachi dominātē dent adiutoria stomachū confortantia: sicut tyriaca: ferugenem diacimini: diazinzib. diagalāgā ꝛ similia. Si autē fuerit ꝓ pter phlegmaticā materiā in eo accumulatā: purget cū hie ra galieni: hierapigra: hieralogodion ꝛ siliibus. ¶ Antidotū valens contra nimiam ructuationē que fit propter stomachi defectionē: acetosam etiam ructuationē et grossam ventosi tatem curat. ℞. masticis: anisi: casie: asari: costi: spic. ana. ʒ. iij. zinziberis: cinamomi: piperis longi et nigri: garioff. añ. ʒ. ij. dauci: apij: cardamomi: nucis muscate: galange: amo mi: maratri: carui. añ. ʒ. j. ꝛ ß. folij: acori: ligni aloes: iu... ci: castorei: squinanti. añ. ʒ. ß. penidiarū ʒ. j. mellis quod suffi cit: dabis cum calida.

¶ De inflatione stomachi ꝛ eius cura. Capitulum.

Uitio que dicitur inflatio stomachi fit propter grossam ventositatē ꝛ indigestiā tempore in sto macho propter inordinatū dietam aliquando fit a capite: et nōnunq̄ a ceteris membris cor poris maxime hydropisim patientib⁹. Si aūt natura corporis fuerit frigida: non generat inflationē: sicut videmus in aere septentrionali nebulā non generari: que si fuerit calida et ubi non fuerint naturaliter inflationem fa ciunt inflationem sicut videmus estiualem aera nebulam non generare: calor estiuus aeris attenuat et dissoluit. Si autē ci baria sunt facientia inflationē: generant inflationē sed par uam que ructatibus dissoluitur. Et si stomachus neq̄ mul tum sit calidus neq̄ frigidus: ibi fiunt humores q̄ in eo sunt et paucitate caloris dissoluti et indigesti ingrossantur: et in fumum conuertunt: vnde grossa ventositas generat infla tio: sed aliquando ructando purgatur: aliq̄n inferius cū vē tositate: que nisi superius vel inferius aliquādo egrediatur: inflationē et ructuationē in vno tempore generat: que infla tio aut fit propter humores melancholicos: vel phlegmati cos: que inter se differūt: q̄ autē phlegmate fit est humida et q̄ de melancholia generatur est sicca. Porro melācholica ventositas molesta est et pessima magis generās nocumē mentum anime ꝛ corporis. Anime enī infirmitatem: suspi tionem mortis: ꝛ cogitationē rerum non existentiū propter melancholiā in cerebro existentē: quia cerebrum totius cor poris est celum: suscipit fumositatē: ꝛ eā maxime que ab ore procedit stomachi ꝓpter colligantiā quam habent inter se vt diximus. Unde Gal. in lib. de accidenti et morbo. Si qua pars rationalis anime tenebroso fumo operitur: necesse est vt homo sit suspitiosus et timorosus: q: semper est sicut fu rosus: qua timor ꝛ suspitio generant: nōne videmus q̄ cum am bulamus per loca tenebrosa atq̄ obscura: timorē patimur atq̄ suspitionem: eodē modo patiunt timorem mansueti et melācholici: multo videlicet fumo ad caput ascendente: sicut vi demus fieri in illa melancholie specie q̄ hypocondriaca dicit. Corpori ideo generat nocumentū: q: prohibet digestionem suam actionē complere vnde corrumpitur cibus: et in malam mutatur qualitatē: que in inflationē in stomacho mutata et augmentata: ventositas in stomacho et in ... augmenta tur et ingrossantur ꝛ indurātur: quorū generatur ...

fitas et ...

ficas ꝛ extensio ꝛ dolor sub diaphragmate: ꝛ aliquādo hec ventositas eleuat cibū a fundo stomachi: q̄ est locus coctionis ad superiora: vñ fit indigestio. Rursus si deficit stomachus per hmōi occasionē: fit causa recipiendi humores totius corporis: vnde mēbris nutrimēto pauperatis: fit nocumētū multipliciter. Cū hanc passionē que inflatio dr̄: videm⁹ esse certam: opꝫ nos magna velocitate ei succurrere: neq̄ vllam corporis pigritiā habeamus: cuius vtilissima est curatio: vt studiū impēdamus ad cōfortandā digestiuā virtutē: ꝛ ingeniemus ꝑut melius scimus: ne cibi in stomacho cōuertant̄ in malā qualitatē. Inuente etiā curā imponam⁹ circa corum dietā vt sit humida actu ꝛ potētia: sed aliq̄ misceamus eis quedā aliquātulū acuminis habētia: vt vētositas possit expelli: sicut calamētū mentā ꝛ hmōi: ꝛ tā diu nō assuefaciant: ne sanguinis substātia corrūpat̄. Et quēadmodū humida cibaria citius q̄ sicca digeruntur: ita ꝛ calida citius frigidis digeri possunt. Porro medicina vētositatis expulsiua ea est: q̄ attenuat ꝛ dissoluit: sicut cimi. apii: ꝛ anisum: leuisticum: daucus ꝛ sisla cocta in q̄busdā oleis: deinde sup stomachuꝫ ꝛ diaphragma inunctis aut dysterizatis. Et si cōsideras calidiora eē necessaria: pone rutā baccas lauri daphnileon aretilcon absinthi licon ꝛ sisla. simili mō operatur aristologia lōga: valent calida ꝛ odorifera antidota: sicut diaspermaton diaciminū dianisuꝫ diatrionpipereō tyriaca. ¶ Pilule ioh. dam. cōtra inflationē ꝛ vētositatē stomachi. ℞. spice gario. piperis longi costi ligni aloes spodij ana. ʒ.j. ꝛ ß. galan. croci myrrhe aloes añ. ʒ.ſ. tempera cū vino odorifero ꝛ vetusto: ꝛ factis pilulis dabis. ʒ.j. ¶ Trocisci ioh. dam. valent ꝯtra inflationē ꝛ dolorē stomachi ꝛ vētositatē acetosaꝫ etiā ructuationē curāt: ꝛ sunt cōtra venenū: sanguis etiā ꝯstringit̄: si ꝓpter defectionē ꝛ mollitiē venarū fuerit: ventris solutionem ꝓpter frigiditatē ꝛ humiditatē ꝛ grossam ventositatē curant menstrua ꝓuocāt q̄ ꝓpt grossos humores retinētur. ℞. castorei spice celtice gentiane boli terre sigillate casie cinamomi mandragore añ. ʒ. vij. croci opij costi añ. ʒ. viij. papa. al. ꝛ ni. añ. ʒ. viij. dauci anisi siseleos apij mara. iusq̄a. gūmi granati medulle se. citri. diptami prassij añ. ʒ. x. cimini ameos leuistici calamēti basilic añ. ʒ. viij. omnib⁹ tritis gūmā in vino liq̄fac ꝛ cū ea puluerē specierū tēperabis: ꝛ trociscos informa pōderis. ʒ.j. ꝛ ß. cū sicca fuerint pōsent. ʒ.j. in mēsa potui dentur ¶ Apozima valēs ad dissoluendā ventositatē ꝛ inflationem atq̄ dolorē stomachi. ℞. galāge ʒinʒi. gar. masticis añ. ʒ.ſ. et ß. cōtrita ponant̄ in lib. aque calidissime: deinde cocta sufficiēter colent̄ ꝛ potui dentur. ¶ Apozima de radicib⁹ cum amigdalis amaris ꝛ dulcib⁹ bibat̄. valet enī cōtra vētositatem hypocūdrioꝝ: oppilationē epatis stomachi ꝛ oīm viscerū aperit. ℞. radicū apij maratri añ. ʒ. x. endiuie scariole absin. añ. ʒ. iij. masti. cup. 1. asa. añ. ʒ. ij. folij ysopi añ. ʒ. ij. Omnia in libra vna aque nocte ꝛ die iaceant: deinde cocta ad tertiā colētur. Postremo accipe māne casiefi. añ. ʒ. x. ꝛ liquefiant in superiori aqua: deinde colatis da potui. añ. ʒ. cū olei amigdalarū dulciū ꝛ ama. ana. ʒ. ij. ¶ Sirupus calamēti competit frigido stomacho ꝛ epati ꝛ deficiēti digestiue grossam ꝛ phlegmaticā ventositatē siue melācholicā digerit oppilationem aperit. valet etiā senibus hypocūdrioꝝ causa vētositatē patientib⁹: tortionē que fit in ventre propter stomachi ventositatē curat spleneticis subuenit. ℞. calamēti domestici ꝛ siluestris ana. ʒ. xxx. folij squinātij liquiritie radicū maratri ꝛ apij añ. ʒ. x. apij petrosilij maratri anisi dauci ameos prassij sansuci añ. ʒ. v. thymi epi. mente cētauree minoris añ. ʒ. iij. Omnia cōtusa in. x. libris aq̄ coquantur ad medietatem: colans fortiter cum. vj. libris aque ad medietatem coque: deinde cola et cōmisce vtrunq̄ apozima cum tantūdem mellis. Iterū coq̄ illa: ßꝫ in initio coctionis accipe spice cinamomi gariofilorꝫ masticis croci ʒinʒi. galange assari casie piperis longi. añ. ʒ.ſ. que nō subtiliter teras: sed in quodā panno ligentur: ꝛ in decoctione ponātur: deinde dimitte eum super prunas q̄usq̄ sirupus perfectus fuerit. Item similiter ventosa vmbilicuꝫ vndiq̄ circūdans valet contra ventositatē si imposita fuerit absq̄ scalpellatione. Similiter balneū aque in qua fuerint absinthiū camomilla sansucus anetū ꝛ similia. epithimata etiam cum calidis. ¶ Electuariū diaspermaton valet contra grossam vētositatem in stomacho existentē: inflationem stomachi que fit de vētositate ꝛ frigiditate curat. ℞. cimini maratri anisi carui añ. ʒ. x. petrosilij ameos se. scariole aneti añ. ʒ. v. piretri ʒinʒi. galange piperis longi ꝛ nigri: ana. ʒ. iij. masticis croci assari cinamomi amomi spice squinanti ciperi costi añ. ʒ. iij. cardamomi cubebe garioff. nucis muscate thymi folij añ. ʒ. ij. fac puluerē. mellis quantū sufficit.

¶ De vomitu ꝛ eius cura. Cap. xxiiij.

Oportet intelligi q꞉ stomachus cū in suo naturali cursu fuerit: appetit cibum ꝛ cū in suo fundo depositū vt digeratur: qui suū cursum egrediens diuersas ꝛ multas patitur passiones: quarꝫ vna est vomitus. Uomitus non est aliud nisi motio oris stomachi rem expellere volētis cū aggrauantē ꝓpter multitudinē cibi eū aggrauātis: que motio nascit̄ ꝓpter mala cibaria: aut propter malā qualitatē: vt si fuerit acuta pungitiua: aut acetosa: sicut videmus fieri cū stomachi complexio mutatur in acetositatē vel fumositatē: aut propter humores phlegmaticos vel aquosos in stomacho coadunatos: aut ꝓpter cholericos: sed plurimū sequitur stomachi defectionē. Membris enī deficiente currunt ad eū humores reliqui: maxime phlegmatici ꝛ cholerici: sicut videmus in stomacho famē habēte fluere humores: maxime q̄bus naturaliter cholera rubea dominat̄: hoc certificat̄ per eoꝝ vomitū: q꞉ cholerici colericis est. Unde cū vomitū ꝛ abominationē habuerit aliquis: neq̄ vllū sumpserit cibuꝫ hoc faciente: intelligam⁹ humores acutos esse in eius stomacho coadunatos substātiā stomachi pungētes. q̄ si fuerint cholerici per vomitū cholericū perpēdet̄. q̄ si fuerint phlegmatici: vomit⁹ erit crudus malā ostendēs digestionē. Sanguis aūt egrediens cum vomitu fit: ꝓpter crepaturā: aut propter rasuram: aut incisionem vene: aut nerui in stomacho aut meri existentis. Et si sanguis absq̄ dolore fuerit: insinuat venā de qua egreditur apertam esse. Et si fuerit rubicūdissimus aut clarus demōstrat vene incisionē. Siuero tardus exierit dolore cū precedente: ꝛ color eius fuerit niger: ostendit in stomacho vulnera cōfortata. Sꝫ aliquando fit egressio sanguinis ꝓpter incisioneꝫ alicui⁹ vene in epate: q̄d potest cognosci de qua parte veniat per dolorem quem sentit: ꝛ per eiusdeꝫ sanguinis colorem. Porro aliquādo stomachus a sua natura exiens ꝛ deficit ꝛ suscipit q̄d ad eū ex inferiori parte venerit nō eo illud attrahente: sed virt⁹ expulsiua interior per partem superiorē volens expellere eū ex inferiori nequiuerit sibi mittit: vt videmus in yliacis. Similiter aliquis desideriū egerendi h̄ꝫ: sed causa pudoris magni verā egestionis horā tolerat vnde superius ascendēs ꝛ sese in stomacho propinquans: ꝛ feto: atq̄ ventositas inferius nequiens egredi ad stomachū saliens generat vomitū ꝛ abominationē. ¶ Aliquādo aūt quidam patiunt̄ sine vomitu abominationem. Causa: q꞉ est materia modica: ꝛ villis stomachi inuiscata: aut in eius substantia clausa: quēadmodū aqua in spongia latitās: vnde fit difficilis ad purgandū maxime si viscosa fuerit. Et si fit cholerica sitim generat. si vero frigida: appetitū augmentat et confortat. Si cibaria exierint cū vomitu indigesta: ꝛ nō mutata: ostendūt digestiuam in stomacho esse defectam: vnde dari opꝫ stiptica ꝛ odorifera stomachum cōfortantia: sicut superius scripsim⁹. Et si vomit⁹ fuerit propter materiam stomachū pungentē ꝛ supaggrauantē ꝓpter humores corruptos: aut propter cibaria in malā qualitatē conuersa: nō decet vomitū constringi: maxime in initio nisi dubitaremus infirmū in defectionē venire. Et si eger fuerit fortis: necesse est dare medicamina illam materiā destructiua: si videtur in stomacho gñata esse materia: q̄ si illa materia fuerit cholerica clystere faciam⁹ de viol iuiubis eodeo purgato camomilleō succo lupuli ꝛ similib⁹ materiā infer⁹ ducētib⁹. Et si phlebotomia necessaria fit: vena basilica scidat̄ q̄ stat in dextro brachio. Si aūt vomitus fit cū inferioris vētris ꝯstipatiōe: donam⁹ catarticū de prunis oxisenicijs succo maloꝝ granatoꝝ ꝛ amigdaleon: ꝛ similib⁹. dietam⁹ eos cū pullis galline iuscellatis ꝛ conditis cū prunis ꝛ amigdaleō ¶ Sirupus valens ad restringēdū stomachū sitim mitigat febrem amputat vomitū cholericū extinguit. ℞. succi granatoꝝ acetosorū lib. j.

dulciũ ℞. succi prunorũ acetosorũ lib. j. aceti pomi citrini succi oxifc. añ. lib. j. oĩa coquanť in modũ sape de quo dabis. ʒ. j. Et si sit vomitus cũ egestione: accipiat sapã mirtinã malorũ granatorũ: sirupũ rosatũ citonia pondere. ʒ. j. cũ spodij galle vł gallie. ʒ. j. Dictã accipiat pullos galline sufocilatos cũ succo malorũ acetosorũ coriandri vel succo granatorũ ⁊ pomorũ citrinorũ. Cataplasmeť stomachus de rosis sandalis: polline ordei: cãphora. gallia: aqua ro. ⁊ similib⁹. ¶ Electuariũ ℈ cholericũ vomitũ ⁊ egestionẽ: stomachũ cõfortat. ℞. granatorũ assorũ malorũ sumach añ. ʒ. x. rosarũ spodij sandalorũ al. ⁊ citrinorũ se. portulace añ. ʒ. v. gallie musca. ʒ. iij. anthosũ cubebe cardamomi ligni aloes añ. ʒ. j. tẽpera cũ sirupo coctanorũ ⁊ dabis. ʒ. iij. ¶ Trociscus similiter valẽs. ℞. rosarũ. ʒ. x. sandalorũ citrinorũ balaustie mirtillorũ spice mẽte masticis añ. ʒ. j. ⁊ ℞. pollinis grana. ʒ. v. cũ aqua ro. fac trociscos. Uñ hip. in epi. quedã inquit mulier dolens in precordijs ⁊ nimiã habens angustiã sanata est cũ polline ordei ⁊ succo granatorũ. ¶ Sirupus cõueniẽs defectioni stomachi habẽtib⁹ choleri cũ vomitũ: ⁊ egestionẽ cõpescit. ℞. rosarũ. ʒ. x. sanẽ. citri. spo. mirtillorũ añ. ʒ. v. berbe. masti. sumach añ. ʒ. iij. oĩa coquãtur in lib. ʒ. aque ad medietatẽ ⁊ colatis adde succi granatorum acetri lib. j. succi malorũ pirorũ lib. ℞. zuccari lib. ij. fac sirupũ. ¶ Et si vomit⁹ propter phlegma fuerit: purgeť stomach⁹ cũ hierapig. dam⁹ ⁊ has pilulas: q̃ ℞. hierepigre. ʒ. iij. kebuli indi. ʒ. ij. masticis rosarũ mẽte ligni aloes ana. añ. ʒ. j. salis gẽme bdellij: añ. ʒ. j. tẽpera cũ succo mirte ⁊ sforma pilulas in modũ ciceris. ¶ Sapa granatorũ facta cũ succo mẽte. ℞. succi vtriusq̃ granatorũ añ. lib. ij. succi mẽte lib. j. mell' despumati lib. ij. coquať vsq̃ ad spissitudinẽ: deinde adde ligni al. gal. masti. añ. ʒ. j. ¶ Sirupus cõfortans stomachũ vomitũ phlegmaticũq̃ abominationẽ ⁊ singultũ cõpescit: digestiuã corroborat. ℞. calamẽti mente añ. ʒ. x. masticis spice añ. ʒ. iij. corti cũ fisticorũ. ʒ. iij. oĩa coq̃ in lib. iij. vini odoriferi ad medietatẽ ⁊ colatis adde succi grana. lib. j. suc. coctanorũ. ij. zuc. iij. deinde condiantur cum gallia: nucis musca. gario. cinamo. cardam. añ. ʒ. x. ¶ Et si vomitus fuerit ꝑpter cho. dam⁹ hierã ako sirupũ factũ cũ oximel. mirob. indi. ⁊ kebu. Clystere etiã facim⁹ cis cholerã nigrã purgãs. mũdificeť stomachus cũ hierapi. Si aũt virtus egri fortis extiterit: basilica sinistri brachij incidatur. Et si vomitus fuerit sanguinolẽtus: basilica dextri brachij incidať: et confortet stomachus cũ trociscis cãphor. rodozac. ⁊ silib⁹. Scalpelleť crura si vire⁹ fuerit fortis: ⁊ curenť sm modũ sanguinis de pectore fluẽtis: ⁊ cũ medicina vulnerato stomacho subueniẽt. ¶ Cataplasma valẽs vulneratũ stomachũ habẽtib⁹: morsionẽ vomitũ ⁊ defectionem curat. ℞. sanð. al. ⁊ ru. añ. ʒ. v. galle mirte añ. ʒ. iij. boli balau. masti. berbe. spod. añ. ʒ. j. cãphor. gal. croci añ. ʒ. ℞. tempera cũ oleo ro. ⁊ aqua ro. ¶ Et si abominatio fuerit absq̃ vomitu: intelligẽdũ est humores eẽ inuiscatos in villis stomachi: cui⁹ curationẽ intẽdi opꝫ tripłr. primo vt materia illa digeratur scdo vt tẽpereť. tertio vt expellať. Si aũt materia sit liquida cũ vomitu eijciať: aut inferius cũ apozimate absinthij: piera pi. stomati. ⁊ silib⁹. Et si fuerit grossa ⁊ viscosa ⁊ difficilis ad egrediendũ: dam⁹ oximel cũ aq̃ ca. ⁊ radi. deinde dam⁹ hierapi. Ga. dicit diatrionpipereon ad h̃ esse vtilissimũ. ¶ Cũq̃ certificauerim⁹ materiã eẽ purgatã: cõfortem⁹ stom. Electuariũ iob. dam. valẽs ℈ solutionẽ factã de frigiditate stomachi ℞. grana. asso. ʒ. xx. zinzi. anisi masti. gal. añ. ʒ. v. tẽpera cũ suc. cocta. ¶ Electuariũ stomachũ cõfortãs solutionẽ ⁊ citrã atq̃ vomitũ calorẽ stomachi cõpescit ⁊ febrẽ declinat. ℞. coctanorũ enucle. ʒ. x. mala ⁊ pira. x. oĩbus coctis in aq̃ ro. accipe suc. ⁊ croci: coquanť cũ tantũdẽ suc. gra. vsq̃ ad spissitudinẽ: deinde oĩb⁹ cõmixtis in modũ diacitonitẽ coquať ⁊ condiať cũ spodij sanð. berbe. añ. ʒ. vj. gal. masti. añ. ʒ. ij. se. por. ʒ. iij. croci ligni al. spice añ. ʒ. j. ¶ Dieleta ℈ validissimã solutionẽ factã ꝑpter debilitatẽ stoma. ⁊ lienteriã. ℞. kebul. indorũ asso. cũ oleo ro. añ. ʒ. x. cimini ī aceto suc. mẽte die ac nocte madefacti ⁊ assi. ʒ. x. se. aph ani. assa. ana. ʒ. iiij. xilocaracte balau. hypoq. añ. ʒ. v. se. mirte se. amog. assa. añ. ʒ. v. nasturcij assati. ʒ. x. coriandri die ac nocte in stiptico vino infusi ⁊ assi. ʒ. iiij. ligni aloes masticis aperi sauine gallie sumach añ. ʒ. iij. gallarũ perforatarũ. ʒ. ij. fac puluerẽ dabis. ʒ. ij. cum aqua fri.

¶ Cataplasma cõueniens ℈ solutionẽ factã ꝑpter defectionẽ stomachi. ℞. aloes absin. acacie balau. ana. ʒ. v. masti. spice laudani añ. ʒ. ij. croci. ʒ. ℞. tẽpera cũ suc. mente. ¶ Aliud valet cõtra solutionẽ ⁊ vomitũ. ℞. absin. masti. al. ʒ. j. aloes ʒ. iij. tẽpera cum suc. cocta. Jus solutiuẽ nitie cõstringens ⁊c. ℞. mirte mili mũdati et assati añ. ʒ. j. pistentur ⁊ cũ apozimate sumach pistenť fricabis illud: deinde coquãtur ⁊ cũ malis coctanis ⁊ modico coriandro condiantur.

¶ De dietis seu cibarijs diuersis: stomacho conuenientibus vel non. Cap. xxv.

Cibaria stomacho cõuenientia sunt stiptica: sunt coctana oliue dulcorate in aqua sola marine que sunt in aceto cõdite: pasti: pontici: dactili immaturi: vinũ odori. ponticũ: mirtilli: acetosa mala. maxime stomachũ habentib⁹ calidũ. Pontica vero cõueniunt stomacho defecto ꝑpter caloris debilitatẽ. Dulcia sunt optima frigido stomacho. vnde Diosc. viride inquit fenugrecũ cum aceto sumptũ prodest defecto stomacho: aut si vulnera habuerit. Lactuce etiã necessarũ stomachũ mitigãt. Samustherre cũ aceto stomachũ cõfortat. Ga. cibaria in virtute equalia in sanitate reddenda vel custodienda: que sapori sunt magis cõuenientia: ⁊ facile digerunť meliora dicit idem Gal. Oĩs cibus acumẽ habẽs si sitro declinet ⁊ sapidus: digestionẽ cõfortat. Rursus duo cibaria si fuerint in cõplexione equalia exemplo saporis: saporosissimũ magis cõuenit et habil. Omne etiã alimentũ siue sapidũ siue insipidũ cũ accipientib⁹ prestet vt in eo delectauerint: neq̃ a stomacho ... eiciaf: sed facit abominationẽ. ⁊ aliquãdo coadunaf in stomacho viscosum phlegma: ⁊ facit cũ insipidũ vel laborem: vnde in eo appetitus deficit. proinde bonũ cũ huiũ stomacho qd̃ cedit: qd̃ attenuet: qd̃ incidat phlegma et stomachũ omni immũditia purget: sicut facit sinapis radix siracium vinũ forte misceatur cũ ficub⁹ ⁊ silia. Et si cibus grossus congeratur stomachũ exierit: opꝫ etiã dari caseum ... ⁊ fecam: sicut pira: mespila: lentes mũdatas; glãdes castaneas vinũ ponticũ: pollines ordei assi. cũm etiam ... sunt malagra. ⁊ silia. si inuenerint in stomacho grossum chimum mũdant cũ: ⁊ ventrẽ humectant. Et si cũ purũ inuenerint: cõstringũt eum. In quo q̃ quidẽ stomacho cibaria cito corrũpuntur: grossum ⁊ bonũ accipiant cibũ: durũ ad digerendũ vt panẽ similaceũ: aut azymũ vaccinã carnem ⁊ silia. q̃ quidã inuenimus cibos duros digerentes ⁊ grossos: sicut bouinam carnẽ: panẽ similaceũ: ⁊ silia: melius q̃ pullos gallinaceos ⁊ pisces: hec etiã si comederint: generant in eorũ stomacho fumosam ructuationẽ: aut meseram: ... arist. Causa est inquit: q̃ acute ⁊ cholerici humores in stomacho fluentes coadunãtur ⁊ accumulaň ibi: aut mali ... dã habent cõplexionem: aut ꝑpter eorũ fortẽ ... fellis que debet ire ad stomachũ vadat ad intestina: ⁊ malis intestinorũ tendit ad stomachũ: aut cõplexio eorum ... calida: sicut in febricitantib⁹: demus eis pullorũ gallinaceorũ simplex ad tẽperandũ malos humores stomachi: ⁊ ad tẽperandũ calorẽ. ¶ Cibaria vero in stomacho facilis corruptionẽ sunt hec. mora melones coctana ⁊ silia. Ops autẽ initio refectionis mũdificato iã stomacho mãducare. ... leuiter eijciaň: ⁊ viam facit sequẽti cibario: q̃ si in fine ... duceť: ⁊ reliqua corrũpunt alimenta. Sicca pessima ... stomacho: q̃ viscositate pingit cũ. Jura cito digeriň ... parũ morantia corrũpunť: ⁊ in malũ chimũ cõuertuntur. ... famus ꝑpter suam viscositatẽ malus est stomacho: ... geritur: abominationẽ generat: malũ facit odorẽ. ... pessimũ est stomacho: quia difficile est ad digerendũ: ⁊ ... Cucumeres citrulli facilea ad cõuertẽdum in corruptionẽ incidunt ⁊ putrefiunt. Hince dure sunt digesti. ... neo mali ⁊ nociui stomacho: frondes ... similiter frondes sinapis. Lactuce. ... chum temperatũ aut frigidũ: cito digeritur ... sit calid⁹: cito ī fumositatẽ cõuertunť ⁊ ... lane vero sunt moleste. Juiube dure digesti ⁊ male ... cho. Poma dulcia stomacho nociua. Rape ... tur indigestibiles sunt ⁊ viscositatẽ ... tẽ ⁊ inflationẽ faciũt in capite stomachi ⁊ ... digestiuã

inobedientes. Caules estiui nocent stomacho. Radices omnium herbarum vniuersaliter nocent stomacho: ⁊ digestioni parum obedirunt. Lac in calido stomacho cito conuertitur in corruptionem. Mel cōmestum puncturam in stomacho ⁊ abominationem facit. Caseꝰ grossus est durus stomacho ad digerendum. Butyrum stomachum mollificat ⁊ humectat. Cerebella stomacho lenitatem ablationem appetitꝰ faciunt: sicut medulla. Oua mala sunt stomacho. Uinum nouum ⁊ grossum stomacho incongruum: cito enim in acetositatem conuertitur. Pisces cito corruptioni obediunt: sicut melones: tritici: lupini: cepe: ⁊ locaracta: oīa indigestibilia.

¶ De electuarijs sirupis ⁊ emplastris diuersis stomacho conuenientibus. Cap. xxvj.

Electuarium valens contra calorem in stomacho ⁊ fumosam ructuationem ⁊ ardorem stomachi. ℞. rosarum suc. ana. ʒ. xv. spodij sand. citri. se. por. ana. ʒ. vj. masticis suc. liqui. draga. berbe. ana. ʒ. iiij. cubebarum cardamomi ligni al. se. cucume. cucur. oīm mundatorum. ʒ. ß. croci gariofi. cinamo. ana. ʒ. j. fac puluerem tēpera cum sirupo ro. da potui cū sirupo albo. ¶ Aliud vtilissimum cōtra calorem stomachi ⁊ dolorem ex calore refrigerat ⁊ mitigat stomachumq; cōfortat. ℞. succi mali gra. dulcis ⁊ acetosi ana. lib. ij. coquantur ad spissitudinem. deinde accipe rosarum spodij se. por. sand. al. ana. ʒ. x. masti. draga. liq. ana. ʒ. v. gallie lialabze berbe. ana. ʒ. iij. campho. cube. cardamomi croci spice ligni al. ana. ʒ. j. suc. ʒ. iij. fac pulue. ⁊ tēpera cū illa coctione cū aqua fri. ꝓponetur. ¶ Trifera magna stomachi calorem habēti: defectionem punctionemq; incēdium mitigat. ℞. miroba. citri. ʒ. x. kebu. bellericorum emblicorum ana. ʒ. v. oīa in puluerem redacta cū oleo ro. tēperabis: deinde accipe rosarum spodij ana. ʒ. iiij. sand. ru. al. se. mirte se. portulace gallarum liquir. ana. ʒ. ij. croci masti. ambre cāpho. spice ana. ʒ. j. fac puluerem: quē misce cū priori cōfectione deinde oīa cum succo ro. tēpera: ⁊ in modum auellane cū sirupo rosa. dabis. ¶ Trocisci ioh. dam. cōtra calorem stomachi. ℞. spodij sanda. albi boli armeni ana. ʒ. v. rosarum ʒ. vij. berberis. ʒ. vj. croci cāpho. casie carui gallie galle ana. ʒ. j. ⁊ ß. se. por. cucume. cucur. radicum psilij manne ana. ʒ. iij. ligni al. ʒ. j. fac puluerē tēperabis cum aqua ro. ⁊ trocisci informentur pōdere vnius cuiusq; quorum vnus cum aqua fri. tribuatur. ¶ Trocisci camphora. cōtra calorem stomachi ⁊ epatis incensionem: dolorem qui fit ꝓpter cal. mitigāt: ⁊ sitim extinguūt. ℞. spodij rosarum ana. ʒ. vj. suc. manne ana. ʒ. iiij. succi liquir. draga. se. portu. sandal. citri. gūmi ana. ʒ. ij. campho. amidi se. cucur. citrulorum masticis croci cardamo. ana. ʒ. j. Oia puluerizata tēperent cū mussilagine psilij in aqua rosata madefacti: deinde trociscos informabis ⁊ dabis in modo priori cū sirupo rosa. Uale est etiam calidum stomachum habētibꝰ. sepe vtantur sirupis factis cū aqua frigida: sicut sirupo vuarum agrestium. ¶ Sirupus valens ad purgandam cho. ru. de stomacho ⁊ refrigerat epar atq; viscera ventrem humectat calorem stomachi q̄ est propter cho. ru. refrigerat. ℞. miroba. citri. absin. ana. ʒ. xij. cuscute fumiterre violarum rosarum ana. ʒ. viij. cassie. ʒ. xx. pruna. iuiube ana. ʒ. xl. masticis spodij sanda. anisi ana. ʒ. iij. endiuie quātum in manu stringitur. Oia ponātur in. x. libris aque calidissime p noctē ⁊ noctē deinde coctis ad tertiā ⁊ colatis: accipe manne cassie fist. mūdate ana. ʒ. x. ⁊ in superiori aqua manibꝰ cōfricetur ⁊ colentur postea sume lib. ij. vtriusq; mali gra. suc. iij. et fac sirupum ⁊ dabis potui. ʒ. iij. cum frigida. Si aūt lauatiuum facere volueris da cum aqua tepida illum sirupum cū scamonea draga. ʒ. ß. ⁊ modico olei violarum. ¶ Sirupus ioh. dam. valēs ad extinguendam cho. stomachi calorem refrigerat: appetitum cōfortat. ℞. aceti pomorum citri. lib. iij. prunorum damas. iuiube violarum ana. ʒ. xxx. mānc. ʒ. xx. spodij. ʒ. x. sanda. citri. ⁊ albi ana. ʒ. iii. mirob. citrinorum. ʒ. x. oīa in. v. lib. aque coquantur ad spissitudinem: deinde colentur appone suc. in eodē pondere quo aqua. Cumq; coquere inceperit: pone. ʒ. tot scilicet dragmas in coctionis assumptionemque ibi fuerint ac. ⁊ dabis. ʒ. ij. vel. iij. fm virtutem accipientis. ¶ Trocisci valētes cōtra calorem stomachi. ℞. rosa. viol. suc. ana. ʒ. iiij. spodij sand. citri. se. portu. succi liquir. absin. ana. ʒ. ij. succi fumiterre draga. masti. scamo. se. cucumeris cupir. ana. ʒ. j. ligni al. croci cāpho. anisi ana. ʒ. j. oīa puluerisata cum suc. lupini tēperentur: ⁊ trociscos informabis. Sed semp oportet vt assuefaciāt vomitum cum rebus stomachum mundificantibꝰ: quas sumus dicturi: ⁊ vngatur stomachus cum oleo ro. vel viol. ¶ Epithima valēs ad punctionem caloris stomachi: ⁊ incensione que fit ꝓpter cho. ru. ℞. rosarum sanda. al. ⁊ ru. ana. ʒ. iij. spodij gallie masti. ana. ʒ. j. ⁊ ß. oīa trita coquantur in vna lib. succi solatri vsq; ad medietatem: quo colato mitte olei ros. ʒ. iiij. deinde iterum coquatur quousq; remanserit solum oleum: vngatur tandem stomachus ex eo. ¶ Aliud ℞. succi solatri succi vue agrestis succi mirte ana. ʒ. j. olei rosa. ⁊ viol. ana. ʒ. ij. sanda. al. ⁊ citri. gallie ana. ʒ. ij. omnia coquātur quousq; solum oleum remaneat. ¶ Cataplasma valēs cōtra calorem stomachi ⁊ epatis vstionem colere ru. refrigerat et est febricitantibꝰ vtile. ℞. sanda. al. et ru. polinis ordei ana. ʒ. iiij. rosarum. vio. ana. ʒ. ij. menthe apij gallie boli armeni camphor. ana. ʒ. j. fac pulue. tēpera cū mussilagine psilij: aut succo solatri: aut cucurbite. ¶ Electuarium galieni valēs cōtra frigiditatem stomachi ⁊ renum: grossam dissoluit vētositatem: digestionem cōfortat: grossum phlegma attenuat qđ in stomacho moratur: memoriam corroborat: caniciē retardat: tussim ex phlegmate factā curat. ℞. piperis albi nigri ⁊ longi zinzi. galan. cynamo. casie ciperi gario. croci anisi ana. ʒ. j. masticis penidiarum ana. ʒ. ij. spice cardamomi mi. assari carpobal. se. mirte costi dulcis ana. ʒ. ß. calami aromati. ligni al. nucis muscate macis ana. ʒ. iiij. fac pulue. mellis quantum sufficit. dabis ante cibum et post cibum in modum auellane. ¶ Electuarium stomachum confortans ⁊ calefaciēs: inflationem tortionem ⁊ ventositatem dissoluens: digestionem cōfortans: mentem acuit: colorem perficit: visum clarificat: rugitum in stomacho mitigat: renes calefacit libidinem excitat ⁊ cōfortat: acidos ructꝰ curat. ℞. cynamo. galā. zinzi. gario. liquir. casie marathri anisi ana. ʒ. vj. piperis albi et longi: assari carpobal. xilobal. carui cimini gariofi. ana. ʒ. iij. rosarum. ʒ. iij. ⁊ ß. ameos apij se. cardamo. mi. cubebe nucis mus. ligni al. calami aromatici costi amomi calamenti origani squinanti. petrosilij folij pangord radicis ana. ʒ. ß. suc. penidiarum ana. ʒ. xv. fac pulue. tempera cū melle. dabis in modum auellane ante cibum cū tepida ⁊ vino. ¶ Diatrionpipereon ad dissoluendum grossam ventositatem de stomacho: calefacit ⁊ desiccat phlegmata ⁊ oēs frigidas passiones in visceribꝰ existentes curat. ℞. piperis nigri albi ⁊ longi cynamomi zinzi. marathri anisi masti. assari ana. ʒ. j. xilobalsami carpo. casie spice amomi ana. ʒ. ß. cardamo. apij ameos croci gariofi. costi macis ana. ʒ. iij. ⁊ ℈. j. fac pulue. mellis quantum sufficit. ¶ Electuarium ioh. da. cōtra frigiditatem stomachi viscosum phlegma incidit: fastidium: acetosam ructuationem spasmum stomachi ⁊ caninum appetitum cōfortat. os odoriferum reddit ⁊ fetorem amputat. ℞. cynamo. piperis nigri ⁊ longi gariofi. ligni al. casie croci spice assari squinanti cynamo. gariofi. galange calami aromatici carpobal. ameos zinzi. ana. ʒ. iiij. masti. aniso. f. longe macis petrosilij liquiricie amomi ana. ʒ. iiij. ⁊ ß. oīa puluerizata tēperentur cum melle quantum sufficit. ¶ Electuarium diacostis maius cōueniēs frigido stomacho inflationem. fastidium: vomitum: egestionem: stomachi mollicie tollit: emorroidas curat: ⁊ coitum cōfortat. ℞. masticis zinzi. piperis ni. ⁊ lon. spice anisi carpo. xilobal. cynamomi ana. ʒ. x. gariofi. gallie casie costi amari ⁊ dulcis galā. ana ʒ. v. ligni aloes croci cardamomi cubebe nucis mus. calami aromatici squinanti. mellilloti ana. ʒ. iij. ameos reubarb. aristol. rotunde macis apij dauci basilici gariofi. ⁊ saracenici ana. ʒ. iiij. mirob. ℈. xx. semi. mirte. ℈. c. fac pulue. mellis quantum sufficit. da pensum. ʒ. ij. cum calida. Trifera galieni valet ad idem. ¶ Sirupus valens contra frigiditatem stomachi et mollitiem ꝓpter phlegmata. appetitum debilem confortat ⁊ frigidam passionem in omnibus membris curat. ℞. vini odoriferi ⁊ vetustissimi lib. x. mellis lib. v. coquantur optime. deinde masticis croci gariofilorum ana. ʒ. j. puluerizata et in panno ligata deponantur in illa decoctione in initio, quibus extractis fine decoqui sirupum quousq; ad perfectionem ducatur: ⁊ dabis potui. ¶ Oximel valens ad corruptum stomachum propter phlegmata defectionem appetitiue confortat. ℞. radicis marathri apij ana. ʒ. ij. spice assari casie amomi zinzi. calamenti ana. ʒ. ß. menthe ysopi masticis gariofilorum cimini dauci folij ana. ʒ. iij. omnia coquātur in decem libris aceti ad medietatem: deinde tantūdem mellis in eo misce: vsq; ad perfectionem coquatur: tandem condiatur cum. ℈. x. musci.

¶ Epithima valens ad stomachum distemperatum in frigiditate ℞. olei veteris lib. j. rute. ℥. j. castorei. ℥ ß. o[mni]a trita in oleo coquantur: et colata cataplasmentur. ¶ Apozima in frigida aposte mata stomachi. ℞. mellis. radicum apii mar. ani. masti. spice sam suci basilici cimini apii cardamo. an. ʒ. j. et ß. passarum enucleatarum ʒ. x. squi. radicum malue liqui. an. ʒ. v. reubar. ʒ. j. o[mni]a in tribus lib. aq[ue] ad tertium coquantur colatur da. ℥. j. cum amigd. ¶ Trocisci contra stomachum veteris. ℞. boli arme. spod. an. ʒ. iiij. draga. gummi ro. an. ʒ. ij. se. malue seu alterius succi armog. se. cucume. et portu. capita glandium se. herbe acetose succo liq. seminis mundatorum et assarum: acatie galle an. ʒ. j. o[mni]a in puluerem redacta cum aq[ua] ro. temperabis. ¶ Antidotum ad o[mn]ia que ledunt stomachum. ℞. g. ntiane. ℥. v. piretri. ℥. ij. zinzi. ʒ. vj. piperis. ʒ. ij. mellis quantum sufficit. ¶ Pro dolore accipiat diuinum in balneo et post dormiat. succum feniculi et radices decoctas in vino sepius bibat ¶ Ad ventositatem stomachi coque in vino puluerem cimini anisi costi parum zedoarie zinz. ¶ Fit debilitas post mictum in stomacho ex defectione vesice: que neruosa est: frigida et humida non sufferens euacuationem vrine: qua sustentatur dum repletur: debilitatur cum euacuatur ex inanitione et concatenatione cui condebilitatur stomachus. ¶ Debilitatur etiam stomachus post solutionem vel secessum: quia stomachus sustentatiuis carens humoribus: et ciborum emittens suffocationem incurrit debilitatem. ¶ Debilitatur etiam stomachus post ciborum repletionem quia carens calore proprio puram non habet digestionem: curabis sic Accipiat calidas et saporiferas herbas et electuaria. ¶ Debilitas etiam mane fit in stomacho: propter abundantiam crudi humoris vel phlegmatis viscosi vel eius penuria: vnde naturalis virtus non habens quod consumat: consumit humores et inde fit febris frenis. Curabis sic: accipiat electuaria confortatiua non refrigeratiua. hierapi. et modico vino et bono vtatur Somnus potest ledere si corpus sit phlegmaticum et virtus debilis: et in initio quidem acute egritudinis malum est: non tamen mortale. In augmento vero et statu signum mortiferum est: maxime in declinatione: presertim in cetera pestifera sint. Somnus vltra modum plenitudinem significat humorum: et virtutis debilitatem: et auget ipsam materie plenitudinem: non permittens fieri diaforesim: que in vigilando fit. Vigilie vero siccitatem significant ex diaforesi.

¶ Explicit liber constantini de stomacho.

¶ Liber constantini de virtutibus simplicium medicinarum.

Ogitanti mihi de simplicium medicinarum virtutibus: earum que idem operantur nomina in vnum colligere visum est vtile: quatinus medicinas medico variare volenti pro diuersitate etatum temporum anni regionum et similium cito plurima occurrerent. Atque quod vna pro tempore vel vario climate mundi deficiens deme(r)etur ex positis suppleret. Legens itaque in dianamidijs gal. pene ita huic inueni scriptorum errore: et vitio depravatum: vt potius auctores quam correctorem exigeret. Accessit ad hoc sociorum laudanda impulsio exigentium id me in opus reducere: quibus satisfaciens non steriles et fragiles sectatus subtilitates: sed fecundas et robustas sequens sententias: diuino inuocato auxilio compilare aggredior. ¶ Virtus medicine est potentia naturalis: qua ipsa medicina suscepta intrinsecus: vel apposita extrinsecus: corpus immutat humanum. hec triplex est. prima nomen complexionis. secunda virtutis vocabulum specialiter. tertia vero operationis suscipit vicem. Sunt autem complexiones. ix. vna equalis. octo inequales. calida: frigida: sicca: humida. calida et sicca: calida et humida: frigida et sicca: frigida et humida. Virtutes vero sunt hec. attractiua laxatiua et similes. Operationes sunt iste: prouocare somnum clarificare visum et similia. Primo itaque colligenda sunt nomina simplicium medicinarum: que in eadem complexione conueniunt: prepositis tamen capitulis: quatinus id de quo dubitatur: facilius manibus legentum occurrat.

¶ De perfecte temperatis. Cap. j.

Perfecte temperata dicuntur que nullius qualitatis habent excessum. In quibus. s. caliditatis: frigiditatis: siccitatis: humiditatis: non inuenitur dominium vt aurum: parina: cathimia aurea: capillus veneris: radix liquiritie: cassiafistula: manna.

¶ De calidis in primo gradu. Cap. ij.

Calida sunt in quibus omnis est caliditas: sed in quibusdam adeo parum excedit caliditas quam ei res eius complexionis dominatur: et dicitur calida in primo gradu. Quorundam vero immutatio sensum adequat: que sunt in secundo gradu. Quorundam immutatio sensum ledit: sed non destruit: ipsa sunt in tertio gradu. Quedam sensum destruunt: et sunt in quarto gradu. ¶ Calida in primo gradu hec sunt. de herbis. absinthium: borago: fumusterre: altea: eupatorium: camomilla: sticados: tribulus: coriandrum: cuscuta: ozimum: spica nardi: celtica. ¶ De seminibus: semen altee: trifolij: sisamu: lini: coriandri: atriplicis: ozimi cuscute. De floribus. flos narcissi: lilij: croci: camomille: cenule. De radicibus. radix ireos: aristol. vtriusque et agarici. De lignis: sandalum. De frondibus. folia lauri. et gariofi. De fructibus amigdale dulces. mora matura: iuiube. oliue mature: ficus castanee: musa: cannamellis: auellane: cappari: lentisci: cortex mali granati. De granis tritici: cicer album: risi: orobi: lingua auis: cucube: cardamomum. De gummis et succis: linum: sarcocolle: laudani: musti: storax: sigia. De venis: nitrum. De carnibus caro porcina: equina: camelina: pullina: caro irici. passerum iuuenum: colubarum: anatum: anserum: fasianorum: piscium salsatorum.

¶ De calidis in secundo gradu. Cap. iij.

De herbis polium: amomum: affodillus: ponax: prassium: centaurea: cathapucia: ciper: sisimbrium: menta: anetum: feniculum allia. De seminibus: semen apij: dauci: maratri: vrtice aneti: fenugreci: pastinace: sisimbrij: rafani: croci hortensis. De floribus: flos croci hortensis: bulbi camini: cotule affodilli. De radicibus: radix apij: feniculi: pastinace: capparis: acori siue gladioli: asari: squille: affodilli: peonie: cipi. De lignis reub. lignum al. mirobalanorum: ebenum: gario. cortex thuris tamari. De frondibus folia citri tamar. sene. De fructibus nux muscata. macis amig. amare: vue mature: vue passe fistici ficus passe dactili pinee nuces. De granis: cantabrum cicer nigrum lupini faseoli aspagi: grana citri. De gummis et succis: aloe balsamum mel vinum mastix thus myrrha bdellium lacca. De venis sal. De superfluitatibus animalium: stercus vrina muscus ambra.

¶ De calidis in tertio gradu. Cap. iiij.

De calidis in tertio gra. De herbis flamula sisileos thimum ypericon camedreos camepitheos ysopus sansucum menta: stastrum calamentum pulegium origanum porrum ruta domestica apium squinantum. De seminibus: se. petrosilini: sumach anisi: cordamo carui: epithi. porri: nigelle: cimini: sileris: rute domestice: eruce. De floribus: flos sambuci: squinanti. De radicibus: radix enule squinanti meu dipcami ceparum porri ellebori vtriusque hermodactili serpentarie zedoarie veronici zinzi. centauree. De lignis gentiana polipodium casia lignea asarus turbith galanga piper longum cinamomum costum. De frondibus folia oleandri nucis coloquintida labulle. De fructibus: nux indica catapucie cucumeres agrestes coloquinti. De granis piper longum lolium staphisagria. De gummis et succis ysopum cerotum scamonea pix liquida pix naualis pix greca serapini oppopanax assa amonia. euforbium galba. gummi iunipi. De venis: magnes sal gemma nitrum aspaltum. De medijs animalium: castoreum.

¶ De calidis in quarto. Cap. v.

De calidis in quarto gradu. Herbe calide in quarto gradu he sunt: ruta siluestris nasturtium. Semina: semen sinapis nasturtij ceparum rute agrestis. Lignum: tapsia piretri. Fructus anacardi. Grana piper nigrum bacce lauri. Vene argentum viuum sulphur calx sapo. sal armoniacum vitreolum es vstum flos eris petroleum.

¶ De frigidis in primo gradu. Cap. vj.

Frigide herbe in primo gradu sunt iste. rhamnus atriplex mercurialis caulis herba acetosa malua scariola. Semina semen malue plantaginis rose scariole citruli melonis cucurbite. Flores: flos rose amigdale malorum citoniorum pirorum salicis. Folia mirt. Fructus: glandes ocs mirobal. tamarindi caro pomi citrini oliua acerba pruna coctana pira cerasa. Grana: ordeum fabe virides et sicce milium panic. mirtilli amidum. Succus acatia acetum. Vene bolus cimolea argilla lithargirum cathimia argentea. Carnes caro porcina caprina bouina ceruina leporina asinina mulina apriana: caro quoque coturnicum et piscium recentium.

¶ De frigidis in secundo gradu. Cap. vij.

Iste sunt herbe frigide in secundo gradu. memithe pentafilon stringens lactuca domestica papauer. Semina: semen lactuce. Flores flos viole nenufar fabe balaustia. Radices radix mali gra. arnoglo. Frondes folia salicis. Fructus galla immatura mora sorba mespila acetum pomi citrini citonia persica cucumeres cucur. melones citruli. Grana: berberis sumach: grana citoniorum. Gummi draga. et gummi arabic. Vene emathites cerusa lapis lazuli litargirum alumen plumbum corallus.

¶ De frigidis in tertio gradu. Cap. viij.

Herbe: virga pastoris hypoquistidos. semperuiua portulaca. De seminibus: semen psilij papaueris albi portulace. De lignis: virga pastoris sandali. De fructibus: pomum mandragore. De floribus flos papaueris albi. De gummis et succis camphora sang. draga. ypoquistidos. De venis gipsum spodium ferrugo.

¶ De frigidis in quarto gradu. Cap. ix.

Semina sunt hec: semen iusquiami papaueris nigri. Succi opium verbasci. Vene antimonium tuchie.

¶ De siccis in primo gradu. Cap. x.

Herbe sunt sic. in primo gra. camomilla sticados semperuiua caulis feniculus. Semina: semen iusquiami fenugreci. Flores flos narcissi croci camomille mule. Radices: radix ireos porrorum zedoarie. Frondes folia lilij. Fructus nux indica mirobalani kebuli bellirici emblici indi tamarindi vue passe ficus sicce: oliue mature et acerbe auellane grana ordeum fabe sicce cicer nig. cubebe cardamomus. Grana citri cantabrum amidum. Gummi et succi mustum sarcocole opium. Vene bolum cimolea argilla. Carnes: caro caprina bouina ceruina leporina equina asinina camelina vrsina mulina leonina caro irici passerum turturum perdicum pauonum iuuenum colubarum.

¶ De siccis in secundo gradu. Cap. xj.

De herbis absinthium fumusterre memithe eupatorium amomum affodillus ponax rhamnus virga pastoris centaurea pentafilon stringens capparus ciperus mentastrum sisimbrium menta anetum porrum coriandrum herba acetosa scariola cuscute ozimum papirus allia: vtraque spica. De seminibus: semen apij dauci maratri porri trifolij plantaginis aneti sisimbrij coriandri rose ozimi scariole cuscute citruli melonis cucurbite croci hortensis. De floribus flos rose croci hortensis cotule bulbi canini affodilli balaustia. De radicibus: radix apij feniculi. capparis maiorane. meu acori assari aristol. vtriusque squille affodilli arnogl. peonie cipi centauree et agaric. ¶ Est aliud quadrifarium diuiditur ad quodcunque contingens: vt rosa calida dicitur respectu carne rose. i. maioris caloris habens: ad contrarius superabundans in commixtione: vt piper ad perfecte considerationem homogeneos vel homoidemeos vbi et pure et simpliciter calid. per se: similiter frigidum et humidum et siccum quadrifarium dicitur. De lignis polipodio reub. lignum aloes fu. xilobalsamum ebenum cinamo. ocs sand. gario. cortex thuris tamarisci. De frondibus folium salicis mirti folia oleandri serpentarie lauri sene tamarisci: oliue coloquintidarum citri. De fructibus glandes mirobal. citrini catapucie: nux muscata macis amigdal. amare mora immatura fistici sorba mespila cortex et acetum pomi citrini coloquintida coctana pira castanee pinee. De granis lolium milium: panicum lupinum risi orobi berberi: mirtilli. De gummis et succis: aloes balsamum mel. De venis emathites gipsum cerusa lapis lazuli litargirum lateres nitrum corallus. De carnibus et superfluitatibus animalium caro piscium salsorum muscus ambra.

¶ De siccis in tertio gradu. Cap. xij.

Herbe sunt: polium sisileos thymum prassium ypericon camedreos camepitheos hypoquistidos ysopus sansucus calamentum pulegium origanum ruta domestica apium squinantum. Semina: semen petroselini ameos anisi vrtice cordameni carui epithi. nigelle cimini sileris rute domestice rafani eruce. Flores flos sambuci squinanti. Radices radix

squinanti diptami ceparū ellebori vtriusqȝ hermod. serpentarie derone. Ligna: gentiana capsia virga pastoris cassia lignea asaȝ turbith galanga piper lōgū costū. Frōdes folia labrusce. Fructus: galla cucumeres agrestes cappari lentisci. Grana bacce lauri staphisagria sumach. Gūmi ⁊ suc. acatia scamonea acetū ⁊ ola pic. serapinū oppoponac euforb. asa gūmi iuniperi ciphora hypoquistidos. Uene: magnes ferrugo spodium sapo sal gēma nitrum aspaltū antimonium. Omnium eas decem.

De siccis in quarto gradu. Cap. xiij.

Iste herbe sunt: ruta silvestris nasturtium. Semina: semen sinapis nasturcij papaueris nigri. Lignū piretruȝ. Fructus anacardi. Grana: piper nigrū. Uene: antimonium tuthia calx sal armoniacū nitrū caustic flos eris: sulphur petroleū.

De humidis in primo gradu. Cap. xiiij.

Sunt herbe enula borago mercurial. Semina: semē altee pastinace atriplex. Flores fabe. Radices zinzi. pastinaca. Lignū aloe. Fructus amig. dulces mora matura vue mature iuiube caro pomi citri. pruna musa cāna mellis. Grana fabe virides cicer albū lingua auis pip lōguȝ. Gūmi: laud. gūmi arab. draga. datylū. Uene: plūbū argētū cathimia argētea. Carnes caro porcina pecorina pullina anatū columbarū struthionū anserū fasianorum coturnicū piscium recentium.

De humidis in scdo gradu. Cap. xv.

De herbis: altea psiliū portulaca atriplex lactuca domestica malua. De seminibus: semen malue lactuce sisami portulace. De floribus nenufar. De fruc. crisomila persica dactili cerasa nuces cucumeres cucurb. melōes citruli. De granis faseoli sparagi grana citoniorum.

De humidis in tertio gradu. Cap. xvj.

Semina: semen psilii papaueris albi ceparum. Flores: flos viole papaueris albi.

De humidis in quarto gradu. Cap. xvij.

Istud argentum viuum. De potibus: etc.

De attractiuis. Cap. xviij.

Attractiua necesse est esse calida ⁊ leptomera: vt partiū subtilitate facilius penetrent: ⁊ calore suo attrahant: siue ferrum: siue lignū intra infixum: siue humorem: hec operantur exterius posita. vt magnes serapinum asa fetida marsiatum apium piretrū petroleum sulphur armoniacū loliuȝ anisi. Et radix cane diptami. capsia ciclamē. cum putrefactiōe attrahunt: vt cicer pistacū omne stercus vsum fermētum sanguisuge etiam attrahunt.

De laxatiuis. Cap. xix.

Laxatiua dicuntur que ventrem soluunt: siue vomitū prouocant. Earū vero quedā purgāt dissoluendo ⁊ attrahēdo: vt scamonea que recepta in stomacho famositatē subtilem facile penetratiuam a se emittit: ⁊ humores sibi similes dissoluens abominabiles reddit nature. Attrahitqȝ eos iuuante expulsiua virtute membrorum ad stomachum ⁊ ad intestina: atqȝ stomachus ⁊ intestina impedimentum ferre nequeūtes: humores a se expellunt. Quedā purgāt cum viscositate vt mercurialis. quedā cum acumie vt euforbiū. quedam cū expressione vt mirob. qdam cum salsugine vt semen atriplicis: quedā cū dulcedine vt cassiafistula. sed eorū: qdā purgant hūc humo: ⁊ qdam hūc. Sanguinē purgant cassiafistu. manna succus aranilli mercurialis malua agrestis viola. Choleram purgāt aloe epati. aloe serot case mirob. citrini absin. capillus veneris reubarb. mercurialis viole pruna serū lactis cassiafistu. tamarindi. Phlegma traducūt sarcocola sambucus anacardi crocus hortensis. coccognidiū turbith coloquintida thimū. staphisagria hermodactili piretrū capsia sal gēma. Melancholiam expellūt mirob. indi. kebuli lapis lazuli: lapis armenicus epitim. sticados sene camepitheos cuscute squinātū. ⁊ aqsos humores expellūt esule euforb. coccognidiū radix cucumeris agrestis succus ebuli. Cholerā ⁊ phlegma purgant coloquintide scamonea agaricus. Phlegma ⁊ melancoliam polipodiū elleborus vterqȝ policaria catapucia elacterium cōdilū tithimallus cētaurea minor agaricus. Cholerā nig. ⁊ rub. purgant mirob. indi succus caul. fumiterre esula sene elleborus niger.

De constrictiuis. Cap. xx.

Constrictiua sunt frigida ⁊ in substā grossa. Nam frigiditate condensant et partium suarum grossitudine penetrare prohibentur vt galla: quedā constringunt: ⁊ grossos gignunt humores non lubricos: ⁊ quia maiorem partē nutrimentum retentiuā confortant virtutem vt sorba. Sed stipticorū: quedā sunt precipua ad constringendum sanguinem: qdā ad constringendum ventrem. Hec sunt q constringūt sanguinē: corall. bol. terra sigillata carabe poma cipressi mirtus acatia hipocistis galla sumach emathites plantago sauz salicis draga. gummi arab. amis tamarisci balaustia mastix hypoquistidos ferrugo virga pastoris alumē. mespila pomarion portulaca sanguis columbe: sanguis vacce: fermū assum cinis cornu vaccini: pili leporis vsti: stercus equi gipsum argilla: antimoniū: atramentū vstū. Quedā constringūt sanguinem cōsolidādo ⁊ carnē reparādo vt thus. Uentrē constringunt citonia coctona sorba: mora celsi: ⁊ spine immature martilli: caulis pira immatura mala pōtica olei locusta marine teste coclearum coagulum leporis: lac mersum lac aliud caseus amidū simila: tri: riȝi: milie: glandes fabe: semen papaueris argilla menta cum aceto rosa. folia cipressi bolum terra sigillata mastic corallus sumach berbe. sanguis dra. hypoquistidos acatia balaustia spodium fraxinus. plantago alumen litargirum draga. gūmi arab. Quedā stringūt stipticitate sua ⁊ confortando vt cubebe gariofili.

De induratiuis. Cap. xxj.

Induratiua sunt q vel carnē coagulant ⁊ frigida nimis: humida vel mēbra indurant: ⁊ sunt frigida et sicca. Sunt ergo h induratiua psilium sempervivum portulaca: aqua lentis solatrum iusquiamum.

De mollificatiuis. Cap. xxij.

Mollificatiua sunt que nec fortiter calefaciunt nec fortiter siccāt: si enī multū calefacerent vel exsiccarent potius exhauriendo liquidiores partes indurant q mollificent: tenētur tamen ea esse calida. hec vero sunt que mollificant camomilla absinth. cupatorū melilotū storax liquida mastix ammoniacum bdelliū galbanū oppoponacū carice radix altee oleum vetus adeps caprinus pullinus anserinus hircinus medulla ceruina et vitulina.

De maturatiuis. Cap. xxiij.

Maturant ⁊ ad finē ducunt: que vel tēperata sunt vel vicina temperamento caloris naturalis. Hec sua viscositate claudētia poros: quaproper calor naturalis cōfortatus intus apostematis materiā digerit: saniē cū nō possit fieri a calore accidētali et reliqua putrefactio: si a calore naturali et accidentali. Ideoqȝ sanies in corpore membris assimilat et hec sunt: laudanū storax liqda ancrā branca vrsina flos aloe altee radix. ⁊ semē lini fenugreci farina tritici cū sale coloe frumētū vua passa butyrum: sadō: bolis assa se carnimis farina hominis frumenti cum frumento: pinguedo porci: fermentum tritici cum oleo ⁊ aqua cocta panis optimus cum aqua ⁊ oleo coctus: aqua tepida superfusa, pro eo: tepidam atque aliis nimus vitulinus storax calamita.

De oppilatiuis. Cap. xxiiij.

Oppilāt que terrestria sunt ⁊ viscosa et precipue q grossos et spissos gignūt humores vt panis azimus ⁊ pulle granū fracxū simila dactili musa caseus glandes pulmis collectus in foliis mespili siluestrum.

De aperitiuis. Cap. xxv.

Que aperiunt attenuatiuā ⁊ incisiuā: ⁊ mundificatiuam virtutem decet habere: aperiunt enī fortificantes oppilatos attenuando incidendo humores viscosos ⁊ spissos et mūdificando eorum superfluitates atqȝ expurgando vrinas: fesiditatem: sed eorū quedam aperiūt intus ⁊ exterius: ea que intra amaritudinem siue ponticitatem habent: vt amigdale amare. quedam tm intus operātur plargitatem interiorum et exterius operari non possunt: vt iunci angustifolium: ea que ponticitatem habent admixtā vt absinth. Scienduꝫ q quedā in esse vehementer aperitiua: que precipue valent ad quodam oppilationem splenis: vt scolopendria. Quedam ad fortem oppilationem splenis: et scolopendria. Quedam debiliora sunt in suis actionibus que ad debiliorem tamen oppilationem: vt semen vrtice. Aperitiua hec sunt oppilationem: vt semen vince. Aperitiua hec sunt cappari affodilli costū gentiana zinzi. cinamomū mirob. cassia

diureū bacce lauri ysopus camedreos camepitheos anisū policaria calamētū ipericō apium cerfoliū petrosiliū leuisticū celidonia sticados tapsia solatrum scariola absinthiū cuscuta acaria eupatoriū spica ozimū cubebe fumusterre rubea silo aloe siue acor' aristo.rotū.polipod.peonia sisimbriū myrrha sambucus prassiū lacca ciperus marathrū mēta strof. porrus cepe fermentū cum sale et oleo: orobi siseli cucumeres asparagus croc' bulbi squilla lupinus semen vetice yreos abrotanum scolopendria amigdale amare.

¶ De mundificatiuis. Cap.xxvj.

Mundificant medicine vel dissoluendo vt calamentū: vel mollificando vt cassiafi. malua: vel terrestreitate siue viscositate partiū: dū em fricat cū huiōi corpus mūdificatur eius superfluitas p adherentia partiū rei cum q̄ fricatur et in arena videm': hec aūt q̄ mūdificant nullam habēt ponticitatē: vt ellebor al. amigdale farina ordei et fabe agaricum alumē vitreolū es vstum: sal armoniacum: sal nitri. eupatorium sticados fu fumusterre rubea aloe epaticū aloe scrotēse semē atriplicis porrū orobū macis punce rafan' myrrha frumentum prassiū cucumeres anctum coccognidiū sapo tamariscus pruna marisca gentiana calamētū lac femine pix liquida petrosiliū diptamū tapsia staphisagria fel porci stercus canis semē melonis liquir. cassiafi. mel et vinū dulce.

¶ De generātib' bonā carnē in vulnere. Cap.xxvij.

Dē generātib' bonā carnem in vulnere. q̄ sine mordica-ne vulnera tēperate mundificāt: carnem in vulneribus reparāt: vt thus aristol. yreos orobū litargirū cerusa plūbū aspaltus myrrha semen atriplicis cinis tamarisci simphitū mel et aloe.

¶ De corrosiuis. Cap.xxviij.

Corrosiua vlcerantia superficiē et vstiua in hoc differūt q̄ corrosiua siue sint calida siue non: decet ea esse sicca et substātiā habere subtilē et ponūtur supra malā carnē: vlcerantia superficiem aliquātulū vehemētiora necesse est esse. hec nāq̄ cutim vlcerant que carne est durior: et sicut supradicta carnem corrodūt. Ustiua vero sunt valde calida: vt cito perforent et grossa in substā: vt diutius immorādo carnē eliquēt in quo ostendit ignē qui est elementū: vstiuā nō habere virtutē cū sit subtilissime substātie: de hoc aūt elemento ignem dicim': qui vstiuā nō habet virtutē nisi esset grossities substā in quā agit et que est eius fomētū et q̄ sua violētia ignem tenet infer'. Unde ē q̄ ignis ille superior vstiuā nō hz vtutē: tā etsi forrassis sciet[nō videaf: nō em arbitror oēs capere vbū illud. Sunt autē hec corrosiua es vstū sal gēma cerusa flos eris alumē vitreolū tutia antimoniū arsenicum.

¶ De vlcerantibus superficiē. Cap.xxix.

Ulcerantia superficiem ponunt ad rūpendum: cutem vt expellat humor superfluus: et sunt hec: sapo cantarides alliū adarcis radix affodilli os sepie oīa salsa acria et amara.

¶ De vstiuis. Cap.xxx.

Urunt allia piretrū euforbium adarcis piper nigrum calx viua sinapis argētum viuum sapo cinis foliorum ficus flamula.

¶ De cicatrizantibus. Cap.xxxj.

Cicatrizantia stiptica sunt: et sine mordicatione desiccant: que si cū mordicatione pauca exiccent sufficiūt cicatricem inducere. inde raro sunt apponenda: sunt aūtē hec es vstū lotū galla alumē balaustia spodiū pumex vstus aloe litargirum cum cerbo plūbum vstum cerusa.

¶ De conglutinantibus. Cap.xxxij.

Conglutināt medicine vel sua viscositate vel mundificando vulnera et reparando carnem vel constringendo distantia labia solutorum adinuicem: vt gipsum folia cupressi sarcocola bolus aloe. cortex thuris myrrha. bdelliū litargirū balaustia mumia. sanguis dra. aspaltum amidū grana quercus serpentaria regulauita testa oui simphitum filtrum vstū pili leporis vsti.

¶ De attenuantibus Cap.xxxiij.

Attenuant medicine et dissoluūt calore suo. separant naturā et partes rei in quas agunt suo calore: vt videmus ignem mel aut allium dissoluere. Flamma enim dissolut' in temperie sua partē a parte separat: hec vero sunt que precipue operātur hec in humano corpore: affodilli cuscuta abrotanum aristol. ameos armoniacū asa fetida agaricū amomū alliū balsamum cepe ciperus camedreos camepitheos cicuta camomilla cappari cortice cinamomi. coriand. calamētū bulb' caninus eupatoriū eruca et eius semē critimus euforbiū fenugrecum: fex vini fex aceti galbanum grana citrini gentiana yreos ysopus furfur mastix mētastr. vitreolū nitrū sc. vrtice silo diusā. poliū pinee peonia sauina policaria petroleū tapsia ruta nitrū sambuc' zinzi. serapi. terebētina oppoponacum. narcis. pix liquida. pix naual. sticados scolopendria sisami. se lini vua passa sanguis mustele: stercus soriē. stercus vacce pinguedo leonis castoreum.

¶ De incisiuis. Cap.xxxiiij.

Incidunt medicine et diuidunt subtilitate sue substātie tamē calore cooperante: partiū em minimarū interpositione cōgestio humorū diuiditur: hoc faciūt omnia acetosa et precipue acetū qđ ex forti vino est factū: hoc etenī p nimia sui subtilitate in vicino et in remotis operatur locis. Ceteri liquores acetosi simili carent subtilitate: vnde in vicinis maxime operantur locis: hec sunt ergo incisiua: eupatoriū squilla ciperus camedreos petroleū camepitheos piper nigrum nitrū ruta mel cepula ius ciceris orobū sal acetū.

¶ De rarificatiuis. Cap.xxxv.

Que cunq̄ rarificant calida decet esse: sed non multū: nec grossa: aut terrestrē debēt habere substātiā: vt absin. cepe camomilla radix sambuci radix cucume. agrestis altea abrotanū vetus oleum costum rosmarinus.

¶ De diaforeticis. Cap.xxxvj.

Diaforetica necesse est eē calida vtute: vt p poros aperos in fumū extenuatū euaporare faciant superflua: vt farina ordei anisum asa ruta piretrū pix nitrū galbanum. ficus sicce sal maiorana prassium adiantū scen. vrtice sauina brionia vetus oleum mentastrū mel cepe rafan' baucia stiucas petrosiliū abrotanum agaricū aristol. radix affodilli radix cucumeris agrestis.

¶ De repercussiuis. Cap.xxxvij.

Repercussiua et ea que humores a parte patiente repellunt: frigide sunt nature vt constringendo mēbra retinendo spiritum virtutē membri expulsiuam cōfortent. Sūt aūt hec: cimolea galla glandes iusquiamū papauer rhamnus mercurialis plumbum sola. memithe semperuiua hypoquistidos acatia capreoli vitis.

¶ De obdormitantibus. Cap.xxxviij.

Obdormitant que nimia frigiditate sua constringendo neruos obturando aditus aialis spiritus stuporē parti inducūt: vt papauer nigrū opium mādragora iusquiamū superpositus piscis viuus qui dicitur tripedo: salamandra pistata aqua frigida lenticula aquatica semperuiua portulaca psiliūm.

¶ De mordicantibus. Cap.xxxix.

Mordicant que salsuginem habent multā siue acumen vt oliue cū sale et aque cōdite porrū arsenicum cātarides elleborum siccus radicum cucumeris agrestis.

¶ De confortantibus. Cap.xl.

Que confortant humores in cerebro vel in corde abundantes ppriē purgant: vt sene sticados cuscute sarcocola oēs mirob. fumusterre. Confortant etiā que sanguinē cordis clarificant: vt aurum argentum parna. Confortāt q̄q̄ q̄ ponticitatē aliquā habēt: q: pōticitate sua et grossitudine sue substantie partes membrorum condensant et spiritum retinent cui' adminiculo vtutes operantur: vt absinth. et q̄ virtutem stomachi digestiuā confortant vt cinamomū. Ceterū preter supradicta: hec sunt confortantia ambra camphora croci sumach berberis mēta folium ciperus xiloca. sandali galanga carui zedoaria ozimū spica cubebe flores calamita scariola sponsa folia mastix muscus xiloaloes nux muscata macis gariofi. calamus aromaticus.

¶ De repugnantibus veneno. Cap.xlj.

Quedam repugnant veneno attrahendo ipsum ab interioribus calore et subtilitate sue substantie: vt gallus vel gallina scissa superposita. Quedam repugnant similitudine sue substātie cum substātia veneni: ideoq̄ sua similitudine

venenū attrahunt: vt caro tiri. Preterea hec repugnant veneno calamentum siccū canf. cocob⁹ grana citri siluici pix liquida yperico cidamē euforbium nasturtiū ruta sal porrum aristolo. nuces comeste cū ruta: radix asparagi: semen eruce tus balsamū: sanguis leporis: lac asine vrina puerorū enula testiculi ceruini ⁊ asinini siccati ⁊ bibiti alliū ⁊ diptamum.

De mitigantibus dolorē ex calore. Cap. xlij.

Mitigant dolorē ex calore que frigida sunt ⁊ repercussiua: quia ⁊ distrasias alterāt ⁊ materiā calidā a parte paciente repellūt: vt rosa viola rhānus salices cerusa nenufar sandalū menthe sandali semperuiua virga pastoris folia vitis portulaca lactuca vmbilicus veneris. herba acetosa folia mespili oleum rosarū oleū violatū aqua rosea succus rosarū agrestiū albumē ⁊ vitellū oui. Uerū quedā sunt que nimia frigiditate stupefaciunt partes: inde est ꝙ tam dolorē ex calore ꝙ dolorē ex frigiditate videnf auferre: tamen passiones nō curant: vt opiū iusquiamū papauer nigrū madragora: hec ergo nō sunt apponēda: nisi cū dolor est intolerabilis mortisqꝫ periculū timeatur: ⁊ reliqua auxilia minime valent.

De mitigātibus dolorē ex frigiditate. Cap. xliij.

Hec calida sunt ⁊ subtilia: dissoluunt enim et attenuant humores viscosos et spissos vt centaurea: aut dissoluunt grossam ventositatem vt ciminū: aut purgant grossos humores in aliquibus membris clausos: vt hermodactili agaricus: horū exempla plura subiaceant. absinthiū ruta nigella silobal. carpob. ⁊ opobalsamū: thus calamentū sambucus prassium cerefoliū petroselinū leuisticū enula bacce lauri maiorana herba camphorata allia carui piretrū euforbiū piper sulphur sinapis nasturtiū castoreū stercus columbinū asa fetida galbanum serapinum oppopenacū petroleum oleū de nucibus oleū laurinum pulegiū musceleon ⁊ similia.

De aperientibus ora venarum. Cap. xliiij.

Ista calida sunt ⁊ ignea: non tñ multū vrētiua: ⁊ prouocant emorroidas si supponātur: vt oleū policarie cepe allia fel taurinū fel cricii.

De lenientibus. Cap. xlv.

Leniunt q̄ viscositatem habent aliquā vt viola psilium māna liquir. decago pinee draga. gūmi arab. amidum semina coctanorū ⁊ iuiube.

De prouocantibus somnum. Cap. xlvj.

Somnus prouocatur cū his q̄ nimia frigiditate sua cerebrū obstupefaciunt vt opiū mandragora iusquiamū: ⁊ cum his q̄ frigiditatem ⁊ humiditatē cerebro prestant: vt ē viola nenufar semen papaueris lactuca semperuiua: quedā prouocant somnum: quia auferunt laborē ⁊ dolorē q̄ est causa vigiliarum vt anetum ⁊ amomum.

De clarificantibus visum. Cap. xlvij.

Clarificant visum que pannos oculorū auferūt: ⁊ alia q̄ in oculis nascunf: ⁊ q̄ caput ⁊ stomachū a corruptis purgant humoribus: ⁊ que oculos a capnosis fumis defendunt. sunt aūt hec absinthium aloe ruta mirob. kebuli papauer rubeum alumen tuthia litiū ligniū ebeni succus acacie antimoniū thuscathimia aurea ⁊ argētea lac corticis salicis celidonia succus centauree succus prassii succus feniculi nasturtiū cancer marinus spoliū serpentis cinis hirundinis oē fel ⁊ precipue fel aquile flos eris es vstum.

De necātibus lūbricos vermes vel pediculos. Ca. xlviij.

Amara salsa ⁊ acuta habētia qualitates hec faciūt vt absinthiū farina lupinoꝝ polium aristolo. lon. ruta allium nasturtiū menta sambucus mētastr. iuerba cētaurea abrotanū siccū armenicū petroleū fraxin⁹ folia persici thimus ameos origanū nigella carui armoniacū cortex radicū mali granati cortex radicis celsi. Ad pediculos specialiter argētū viuum arseniciū pix liquida ⁊ staphisagria.

De mundificantibus pect⁹. Cap. xlix.

Hec aperitiua ⁊ incisiua non tamē multū calefactiua vt pinee recentes butyrū yreos sic prassium squilla fiseleos amigdale amare ⁊ dulces enula daucus ysopus origanum calamentum nasturtiū porrum. castoreum quoqꝫ q; confortatiuum est neruorū ⁊ calidum est ⁊ siccum valet ad reuma frigidum ⁊ humidum descendens in pulmonē ⁊ sulphur ad thoracē nimis infrigidatum.

De generantibus lac. Cap. l.

Lac nihil aliud est ꝙ sanguis secundo coctus: ideoqꝫ calida dāda sunt que laudabiles chimos generāt ⁊ calorem naturalē confortant vt semen aneti marati anisi eruca vini hec tamen non sint valde calida aut valde sicca. Si abundat cholera purganda est: ⁊ detur lactuca nouella. Si phlegma purgef phlegma. valet etiā ea q̄ multū nutriūt. vt faba cicer

De confortantibus coitum. Cap. lj.

Confortāt coitum ubi multū nutriūt ⁊ inflant ⁊ ea q̄ calorem naturalem cōfortant: hec sunt itaqꝫ dicit cepa alba ⁊ semen eius eruca cocta daucus ziziliane dactili lingua auis costum dulce zinzi. conditū piper longum galanga anisum satirion porrū lactuce nouelle semē eruce asparagi testiculi vituli cerebella oua anisi grana pinearum lūba ficc.

De auferentibus libidinē ⁊ sperma. Cap. lij.

Ea hoc operantur que calefaciunt nimis ⁊ siccant ⁊ diminuunt ⁊ materiā lactis ⁊ spermatis vt agnus castus calamentū anetū ruta alliū: ⁊ ea que infrigidant multum et coagulant sperma vt citruli cucumer. cucurbita semper lactuca vetus ⁊ semen eius ⁊ camphora.

De diureticis. Cap. liij.

Ista attenuatiua sunt ⁊ acumen aliqd habēt: sanguinē nāqꝫ extenuant ⁊ renes calefaciunt vt vinū ad se trahūt sicut asparagus bruscus asarū ameos daucus iuniperus squinantum carui nigella anisum policaria calamētū yperico apiū cerefoliū petroselinū leuisticū alliū nasturtiū porrū cepe cicer daucia meu. eupatoriū spica vtraqꝫ fu radix capillus veneris fumusterre rubea acori aristol. lon. polium calamentum folium ciperus amigdale amare affodilli siccū armeniacum costū sauina thimū silocasia. seminationes ocimi ameos maratrum siseleos. Quedā sunt que frigiditate sua subtilitate substantie humores spissos diuidūt ⁊ oppilatas vias aperiunt vt semen citruli melonis cucumeris ⁊ cucurbite.

De frangentibus lapidem. Cap. liiij.

Frangunt lapides medicine calide grossos humores incidentes: tamen non debent esse multum calide: lapides potius crearent ꝙ frangerent. Sunt aūt hec sinoden bdeliū ciperus abrotanū maratrum ameos bacce lauri squinātū nigella tribulus scolopēdria sax. ciceris filix basiliconi lignū ebeni asparagus puluis nitri vitri acetum squilliticum radix lapuli.

De prouocātibus menstrua. Cap. lv.

Prouocantur menstrua aut aberta pessis: aut a bibitis. Que exterius ponuntur: aut sua similitudine menstrua attrahunt: aut ora venarum aperiunt: aut sanguinem extenuant ⁊ dissoluunt. Ea vero que bibita menstrua prouocāt: habent extenuatiuam ⁊ aperitiuam virtutē vt sanguinem extenuent ⁊ vias aperiant: tñ plus valent ea que exterius apponunf igif: hec sunt q̄ menstrua prouocant laudanum storax calamita absinthiū agaricus capparum camomilla vtraqꝫ spica fu sc. lini rubea farina lupinorum spōsa solis acorus fenugrecū aristo. lon. calamus aromaticus polium nigella peonia yreos ameos. calamentum mentastrum myrrha armoniacū cepe prassium centaurea sedi abrotanū maratrum siseleos amigdale amare affodilli sicci armoniacum costum sauina gentiana cinamomum thimus silocasia asarum ameos daucus maiorana elleborus vtriqꝫ origanum galbanum oppoponacū serapinum asa fetida milium medreos camepitheos anisum cicuta policaria. agnus castus iuniperus castoreum apium cerefolium petroselinum leuisticū diptamū petroleū cōdiū allia nasturtium squinātū ruta daucia cicer yperico silobal. carpobal. ⁊ opobalsamum.

De cibis qui cito digeruntur. Cap. lvj.

Hi cibi tenerā habent substantiam: faciles ad dissoluē dū vt vua sicca amigdale dulces extremitates lactuca spinachia scariola nouella ordeum coctum caro porcina pullus perdices athaginee oua volatilium pisces qui degunt in petrosis locis oculi labia lingua ⁊ auricule pulmo pedes.

De cibis qui tarde digeruntur. Cap. lvij.

Isti durā seu viscosā habent substātiā: ⁊ ad dissoluēdū difficilē: vt panis azim⁹: triticū amidū: faba cicer fabacei: fructus silique; fecil: lupini dulcorati: pruna alba: ciconie viridesqꝫ silique;

glandes: castanee: oliue: auellane: iuiube: poma citrina: cucumeres: feniculi: caules: rapa: radix: baucia: coriandrum: melongiana: fungi: caro hyrcina: bouina: bubulina: ceruina: vrsina: leonina: anates: anseres: struthius: pulli colūbini: grues: pauones: nares: guttur: cor: epar: splē: renes: stomach⁹: intestina: venter volatiliū: caseus vetus: miliū: ⁊ panicum.

De generantibus bonos humores. Cap. lviij.

Bonos humores generant cibi bene temperati: ⁊ non tantum habent substantiā tenerā: vt facillime in stomacho corrumpantur. Cibi quoq; illi bonos generant humores: qui mediocriter sunt temperati ⁊ substantiam habent parum durā non repugnantem nimiū digestioni: vt panis bene fermentatus ⁊ bene coctus: granū fractū: simila: ptisana: rizi: rubelle mundate: ficus: vua: ⁊ malagranata: mel in frigidis corporibus: fistici: pinee: lactuca: ⁊ scariole nouelle: borago: blitis: caro porcina annualis: ouina: arietina: hedulina: vitulina: epar pulli: perdices: fasiani: ale pullorum: oua sorbilia: pisces pelagi: ⁊ qui nascuntur in petrosis locis: lac caprinum mox mulsum: vinum odoriferū.

De generantibus malos humores. Cap. lix.

Malos humores gignunt cibi valde distēperati in caliditate ⁊ siccitate: vt allia: vel in frigiditate ⁊ humiditate: vt cucumeres ⁊ fungi: vel in frigiditate ⁊ siccitate: vt poma immatura. In cibos qui viscosam habēt nimium substātiā: vt caro porcellina: vel valde durā: vt bouina: aut facile cōuertibilem: vt crisolomina. Preter supradictos aūt cibos malū gignunt humorem: panis non fermētatus: nec bene coctus: cepule: fabe: lenticula: miliū: lolium: faseoli: lupini dulcorati pira immatura: recentes silique: nuces: auellane: iuiube: caro pomi citrini: mel in calidis corporibus: persica: citonia: mespila: dactili: musa: citroli: cucurbita: rapa: baucia: blites: caules: radix melongiana: capparis: cepe: sinapis: omnis caro siluestris: pter capreolinā: caro caprina: angellina: ceruina: leporina: asinina: eqna: mulina: camelina: vrsina: caro pinguis: cerebrum: medulla spine: ⁊ reliquorū ossiū: pinguedo pullina: splen: stomachus: ⁊ intestina: renes: caseus: et pisces lacuum: vel aquarum turbidarū: ⁊ aquarum que sunt in quiete: anates: anseres: turtures: grues: pauones: passeres: pulli columbini paruuli.

De cibis qui facile corrumpuntur in corpore. Capi. lx.

Facile corrumpuntur in stomacho cibi nimium humidi ⁊ qui conuertibilis sunt substantie: si contingat eos nō velociter egredi: vt vua: ficus immatura: mora celsi matura: cerasa: coccina: persica: melones: caro pinguis: lac cerebrū medulla spine: ⁊ reliquorum ossium pinguedo.

De his qui difficile corrumpuntur. Cap. lxi.

Cibi qui substantiā habent siccam ⁊ durā: vt cicer per se cocte: ostrea coderiuata: caro vaccina: ⁊ similia.

De cito exeuntibus. Cap. lxij.

Cito exeūt cibi propter lenitatē ⁊ raritatem sue substātie: emolliūt enim villos stomachi: ⁊ lubricant indigesti. Interdū cito exeunt p sui acumine: mordent enī stomachū ⁊ intestina. Sunt autem hi vua atriplex mora celsi: oliue spinachia: caro porcina: caro pinguis: pinguedo: pulmo.

De tarde exeuntibus. Cap. lxiij.

Tarde exeunt pira immatura: silique: glādes: dactili: cucumeres: fabe: caro bouina: cor ⁊ splen.

De eustomachicis. Cap. lxiiij.

Hec stomachū reddūt bonū atq; robustū: vt lactuca scariola nouella: mēta: asparagus: carui: piper: zinziber: cinamomū: crocus: mastix: acetū: mala citonia: oliue cum sale ⁊ aceto condite: capparis salita: cortex citri.

De cacostomachicis. Cap. lxv.

Ista malū ⁊ fastidiosum stomachum reddūt: ⁊ sepe subuertunt ipsum: vt cerusa: pruna alba: blete: musa: nuces auellane: cucumeres: citroli: porrum: radix capparis: melones: sisamū: fenugrecū: anates: anseres: struthiones cerebella: ⁊ omēs medulle: pira quoq; immatura: ⁊ virides silique stomachum ledunt.

De inflatiuis. Cap. lxvj.

Inflāt cibi dulces: ⁊ grana indigestibilia: ⁊ cibi qui magis dissoluūt q consumant si inuenerint phlegma cōgestum in stomacho: sunt ergo hi cāna mellis: castanee: vue comeste in cortice: vinū dulce: mustū: mel: baucia: rapa: radix cepe: porrū: eruca: fabe: lenticula: faseoli.

De auferentibus ventositatē. Cap. lxvij.

Hi sunt valde extenuatiui vt apiū: cerefoliū: petrosilinū: ruta: ciminum: nigella: anetum: carui: piper: mel despumatum.

De parum nutrientibus. Cap. lxviij.

Parum nutriūt cibi qui facile ex membris dissoluuntur ⁊ ex quibus subtiles nimiū ⁊ liquidi generant hūores ⁊ qui acutas nimium ⁊ violentas habent qualitates: ⁊ q durā valde: aut plurimū raram habēt substantiam: vt mora celsi matura: pruna: malagranata: ⁊ iuiube: oliue: mespila: ordeum: miliū: panicū: triticū albū ⁊ non ponderosum: panis azimus: panis furfureus: capparis: radix: cucurbita: atriplex: spinachia: blitus: allia: pinguedo: nares: aures: guttur: pulmo: vēter: intestina: ale pullorū: lac camelinum: caseus vetus.

De multū nutrientibus. Cap. lxix.

Multum nutriunt cibi bene temperati: q diuti⁹ in mēbris immorant: ⁊ difficili mō ab eis dissoluunt vt triticum durū ⁊ ponderosum grossum: sed non album. Cibi quoq; aliquantulum distemperati: ⁊ duram habentes substantiam si bene digeruntur multū nutriunt: vt caro bouina: nutrit itaq; multum granū fractū ⁊ simila: maxime si cū lacte coquant: rizi: lupini dulcorati: glandes: castanee: auellane: asparag⁹: rapa: caro porcina: cerebrū: spinalis medulla: ⁊ reliquorū ossium: cor: epar: testiculi: lac caprinū: caseus recēs oua volatiliū: locuste marine: cancri: sepie: virgines: ⁊ cibi dulces omnes: precipue qui spissos gignūt humores: vt musa dactili dulces: vue dulces ⁊ pingues: vinum dulce rubeū ⁊ spissum: ⁊ similia.

De impinguantibus. Cap. lxx.

Impinguāt que sanguinē bonū ⁊ laudabilem generāt: aut moderate grossum ⁊ multum nutriūt. verū ad hoc precipuus est panis triticeus bene confectus: lac caprinū coctū: simila: rizi: tricarnes vicine ossib⁹: caro porcina: ⁊ iuscellum eius: caro agnina: cerebella: oua sorbilia. Et de potibus vinum dulce ⁊ spissum. Ceterū ficus mature recentes: ⁊ vue dulces recentes: q: inflationem habent in sui substantia cōedentium corpora inflant. Ideoq; pinguis ⁊ clare cutis reddunt homines.

Perorotatio.

Hoc itaq; opusculū librū virtutū intitulaui: q: in eo medicinarū simplicium virtutes fm dicta antiquorum ad calcem sum executus: ⁊ ad vnguē explicaui. Hoc tamē recolo: q: medicine actio fm proprietatem subiecti frequēter immutatur. Verūenimuero prouectis ⁊ introductis hunc librū expone: neophitos ⁊ introducendos ab eius separās cōmunione. Sciendū quoq; est hunc librum virtutum nō solū breuiario nostro quē pauloante perscripsimus: verū in viatico ⁊ passionario: ⁊ pluribus alijs libris nō modicam parere vtilitatem.

Explicit liber virtutum. Deo gratias.

Terapeutica: megatechni: seu de ingenio sanitatis libri (vt ei hec sibi volunt) Galenica Cōstantino aphricano: montis cassinensis monacho studiose abbreuiati: et ad epitomatis formam accuratissime reducti: et eamobrē Cōpendium megatechni a plurimis preclare artis non parue existimationis professoribus presens opusculum in decem sectum particulas dictum est.

Prologus eiusdem Constantini in sequens opusculum.

Distichon.

Si cupis in modico docti bona dicta galeni:
Quam sitiendam cernis: hec tibi charta dabit.

Quamuis fili iohannes charissime ingenium in litteris acutissimum habeas: in naturis etiam rerum indagandis: vt expertus sum: mirabiliter valeas: quosdam tamen presertim tue etatis existentium corporum patefaciam. Antiquorum enim volumina non solum: quia multa et particularia manent: obsunt: verum etiam que non sunt addenda addunt: et que sunt tenenda despiciunt. Mos etenim antiquorum maxime gloriosissimi Galieni fuit: ab vniuersalibus ad indiuiduum multipliciter diuidendo descendere: et diuisa vt memorie introducendo firmiter solidarentur: sepius sepiusque repetere. Quocirca te dilectissime fili sincero paternitatis affectu monui et moneo: vt verba librorum Galieni precipue megatechni: etsi magne sint vtilitatis: nullatenus habeas odio: ne vnde ea in fastidio habere cogitas: inde in erroris deuium in fine improuisus decidas. Quanto enim velocioris et inuestigabilioris es intellectus: eo amplius in libris philosophicis sepissime legis: et intellecta clarius vides: et nondum attentata ppendere incipies. Sed tamen quia megatechni pre nimia sui quantitate non oportet vbique portari: eo vt facillime quouis feratur: eum tibi competenter abbreuiabo. In cuius verbis si frequenter studiose desudaueris: et que legis in fundamento memorie firmissime fundata seruaueris: procul dubio et noticiam et curas egritudinum aptissima ratione scies.

Prologi finis.

Quoniam intentio gloriosissimi Galieni in hoc libro fuit ad redarguendā quandam sectam medicorum: id est suorum quorundam magistrorum: quorum quidam Thessalus nuncupabatur: oportet nos de eorum discordia: quemadmodum huic nostro libro conuenit: disputare propter magnitudinem erroris ignorantium medicorum falsitati illius secte credentium: etsi non nisi rari in his nostris temporibus: eorum annexi intentioni reperiantur. Non enim certe rationis falsitas longa post tempora ostensa sumpta est. vnde eorum libri ad legendum et ad scribendum vilea effecti: necessario sunt destructi. Eorum autem intentio tempore Galieni nouitia et desiderabilis fuit: promittentium quippe et spondentium artē medicine spacio sex mensium competenter compleri: et paruipendentium et deridentium dicta gloriosissimi Hippocratis: eo quod tam prolixe quod non debebat: et quod arti medicine nō necessarium erat: scripserat. Cognito tandem sue repromissionis experimento: mox totus inopinate falsitatis error apparuit: et pura longiorum veritas abscōdi vltra non valuit. Quanto enim latius horum auctoritatem animaduerterunt: eo amplius et certiorem et vtiliorem eam inuenerunt: vnde et post se venturis scriptis denotatam reliquerunt. Huius rationis causa et eorum libri deleti sunt: et Galieni et gloriosissimi Hippocratis retenti ac dilecti sunt.

Particula prima.

Secta autem medicorum triplex est. Vna logica dicitur: alia methodica: tertia emperica. Logicorum vero intentio hec est. Studium in cognoscendis infirmorum et medicine naturis: et quomodo curare debeant: et cum quibus medicine viribus sanitatem impendant: studiose inuestigant: et quantum humana natura rationabiliter comprehendere potest: in considerandis que optima sunt non deficiunt. Quotquot autem ex his sunt studiosiores inuestigabiliores magisque [illegible] et medullitus penetrabiliores: sapientiores et doctiores ceteris dicuntur. Emperici vero sunt huius studii: que ex egris plurimis probata fuerint: memorie commendata seruant: et qui horum plura probauerit: et probatorum recordatus fuit: doctior cunctis habetur. Methodici vero in medicina que sunt vniuersalia contemplantur: particularia autem negligunt: et qui multa particularia ad vnum colligere potest: sapientior inter eos habetur. Vides ne quantum ars apud logicos est ampla et longa: ad inuestigandum omnia que particulariter huic arti congruunt: id est ad diuisiones vniuersales contemplandas: et quantum est breuis et finita apud empericos. Sufficit enim eis vt irrationabiliter probata memorie commendent. Et vides qualiter methodici in errorem incidunt. Vniuersalia enim colligunt: et particularia negligunt. verbi gratia. Cum enim rationabiliter accipitur in corpore locum esse vulneratum: et sciunt duas superfluitates ibi natas et fece tertie digestionis: que sepe emergit in corporibus sanis: maxime in loco qui vulneratus est: pro certo credidit sanam et optimam carnem in vulneribus nō posse curari: nisi curatis eorum superfluitatibus: vna videlicet cum desiccatiuis: et alia cum mundificatiuis. His enim festinanter non expulsis: procul dubio sanies augmentabitur: vnde et carnem in eo restituere difficile est. Galienus ergo vt logicorum intentionem firmam esse ostenderet: testatus est non posse carnem vulneribus creari: nisi sanies mundificetur: et sudor desiccetur: que due sunt superfluitates quas diximus. Ideoque Galienus in hoc medicinā mundificatiuam quandam desiccationem habentem qualitatibus demum inuestigatis: rationabiliter naturam medicine prouidit: non solum ad hec: verum etiam et ad altiora ratiōe trāscendens: nouit eris eruginē non mundificare: sed cum quadam arsura carnem rodere et mordere: ceram vero et oleum: non solum vulnus non mundificare: sed in eo putredinem generare. Considerauit ergo quod his commixtis: cera et oleum atque eris erugine [illegible]: vnde et oportet mūdificatiuā quorum [illegible] simpliciter carnem generare experimento conspicimus. Que commixta et probata actualiter veluti rationis opinione animaduersus fuerat: inuēta sunt. Vides ne igitur quomodo ars est longa et lata quantum ad logicos: et finita et breuis quantum ad empericos? Emperici enim nō vltra sensum et inuestigationem attendunt: et scientia sensuum medica est. Rationalis vero scientia est infinita. verbi gratia. Emperici probauerunt et a magistris didicerunt: thus: aloe: sarcocollam: sanguinem draconis: cortices arboris opoponacis: pollinem ordei: yringi radicem: aristologiam: carnem vulneribus creare: sed cur et qua ratiōe hoc faciat penitus ignorant. Ego autem dico hec fieri ideo: quia mundificatiue et desiccatiue sunt. Quocirca sapientior et doctior est qui vulneris rationabiliter medicinā cōspicit quam qui solū irrationabiliter experimentaliter a magistris audita ppēdit: hi enim et semper errant: et [illegible] pferendū decidit: qui mundificatio et desiccatio [illegible] medicina

quantitatiue diuersa est. Complexiones iterum corporum curandorum diuerse sunt: propter hoc ille qui medicinam cõposuit: queratiuus appellatur: que bona est ad curandã carnem in vulneribus. Cũ actualiter inuenit quodcunque supradictorum in vulneribus carnem creare: et aliquando rodere et corrosiuare; dixit. Si hec omnia cõmisceantur: forsitan aliquid horũ cõplexioni vulnerati corporis cõueniet. Cuius intẽtio debilissima et incerte rationis fuit. Galienus vero inuestigata et contemplata complexione corporum: certissime nouit carnem vulneribus nõ generari: nisi cum medicina que illi complexioni vicina est: vnde sicce complexioni siccam: et humide humidã elegit. Quare sua intentiõe non deceptus est: ad superiora etiam penetrans de multis medicinam carnis quam in se non habent; generantibus composuit. Nonne conspicis quod magna est differentia inter hos duos artifices: id est inter studiositatem et scientiam logicorum et odiositatem et inscitiam empericorum. Methodoici vero quia apostema globatum esse morbũ intellexerunt: et omni globositati et duritiei dissolutionem fore necessariam: in nõ minimũ occiderunt errorem infirmis magnum nocumentum inferentem. Quia apostema in inguine et glãdibus existẽs: facile cum dissolutiuis et mollitiuis sine aliis commixtis curamus. In epate vero: vel in ore stomachi nascentia: cũ mollitiuis et dissolutiuis sine commixtione aliorum stipticorum confortatiuorum molestum est curari. Solis enim mollitiuis operantibus virtus epatis et stomachi deficiunt: quibus deficientibus: et animalis virtus necessario perit: via enim eorum magnum adiutorium est in conseruanda humana vita. Nã sicut Gal. in eodẽ libro narrat de quadam thessali intentione qui cum diogenem de duro apostemate epatis non solum mollitiuis et dissolutiuis curaret: monitusque a Galieno: vt cum eas aliquantulum stiptica et confortatiua misceret: increpando eis dixisset a se dicit: huiusmodi medicina quam dicis: fuerat hac nõdũ inuenta; quia certa medicina nõ est. Cui Galienus: videtur inquit mihi infirmus si paruum et viscosum emiserit sudorem: subito quidem morietur: desine hãc intẽtionem; quẽ despiciens medicus tumido animo abijt. Tandem ad egrum rediens cum sicut Gal. nunciauit mortuum inuenit. Porro huiusmodi homines non deuertunt se a sua insania: quia in eorum corde fundata est. Credunt quoque mollitiem et duritiem esse contrariam: et omnem duritiem extra naturam existentem: debere mollem fieri. Similiter et mollitiem que est extra naturã indurari: et quod cunque peccatum de particularibus contingit: non auertunt se ab hac intẽtiõe. Credũt enĩ illud aliunde venire: ideoque eorũ errore nocumentum et peccatum semper abundant.

Hic est primus sermo Galieni: quem in hac particula dixit. Sequitur cũ nostre sit intentionis adiutoria ad omnes morbos curantia inuestigare: tunc nobis necesse est prius omnes morbos cognoscere: et cum impossibile sit differentias: vel cuiuscunque generis species: absque generis noticia intelligi: per quas et in quas diuiditur: necesse est vt primum de diffinitione morbi dicamus: vt eũ per specificas vt oportet in species diuidere possimus. Ea enim diffinitio bona: et non fallax: que demonstrat generalissimum quid sit: quod postea tamen per specificas differentias in species diuidere debemus. Morbus vero nomen est absolute omnes morbos significãs, quẽ nos certa veraque diffinitiõe diffinientes: post eam diuidentes per specificas differentias ostẽdimus oẽs morbos illa diffinitione contineri. Ego quoque dico: etsi hac diffinitione et diuisione sit molestum: hoc tamẽ certam et veram nobis viam necessario declarat. Gal. vero absolute diffiniens morbum dixit: Morbus est res faciens nocumentũ actioni membrorum: plura autem dixit et repugnauit morbũ diffinitione diffinientibus. Dico etiam ego hanc esse vtiliorem et meliorem ceteris diffinitionibus morbi: minus tamẽ continens est. Bonũ est enim vt dicamus morbum esse rem quorundam: vel omnium membrorum actioni in toto vel in parte nocentem: dictam ad comparationem naturalis complexionis vniuscuiusque illud nocumentum nondum habentis cum dolore. Quia cum dicimus nocumentum actionis: facimus differentiam inter sanos et egros: et cum dicimus quibusdam vel omnibus membris: ostendimus ne credatur infirmus esse cuius omnia membra infirma tantũ sunt: et cum dicitur in toto: vel in parte: declaratur esse membrum nõ solum cũ actio membri in toto aufertur: et cum dicitur ad operationẽ vniuscuiusque nature priusque morbum habet: docetur vt non credantur esse infirmi: quibus est mala complexio vel intemperata compositio: et cum dolore: vel sine dolore ostenditur: ne putent eos esse infirmos: quibus sunt pustule in naribus: vel in auribus cum dolore et auditus et olfactus non minuunt. Et propter tempus ne cogitent senes propter membrorum debilitatem esse infirmos. Sed ne arbitrẽ nos aliquid diffinitioni gloriosissimi Gal. addidisse sed quod ipse difficiliter: id est absconse dixerat: lucide explanauimus. i. quicquid diximus vel dicemus eius auctoritatem sequemur. Sed hec prima nihil particula nisi hec duo continet: id est diuersam intentionem medicorum: et morbi diffinitionem.

¶ Particula secunda.

In hac secũda particula Gal. lucide nos edocet dicens quod clarius et pulchrius sit rem nocumentũ actioni naturali facientem morbum nominari. quod cũ medicina ei obuiamus: quatinus eã funditus euertam?. Ipsa enĩ penit? extirpata: nocumentum ab actione nihilominus amputatur. Nocumentum vero actionis dicatur accidens. Illam enim rem: id est morbum videmus consequi illud: et cum ea inuenitur: ipsa quoque ablata illud nõ remanere manifestum est: et quod illam rem generauit: bonum est vt occasio nuncupetur. verbi gratia. Quidã forte super costã cecidit: cuius cõcatenatio separata: et vulnerata est. Sed casum esse dicimus vel causam vel occasionem. Concatenationis vero separationem morbum appellamus: vulnus etiam accidens. Similiter de mala cõplexione intelligatur. Si enim quispiam multum zinziber vel piper comedens nimioque calore epar calefiat: cui? causa in yeteritiã incidat: zinziber comestionẽ occasionẽ fuisse dicim? mutationis complexionis epatis in nimium calorem vt nõ bonum: sed cholericũ generet sanguinem: morbum nũcupam? yeteritiam vero accidẽs. Iterum dixit Gal. quia morbi sunt multi: et ab hominibus diuersis nominibus nominantur. Quidam enim a membris in quibus nascuntur: nomen sibi sumunt sicut pleuresis: alij vero similibus forma et cause: nonnulli vero ab accidentibus suis sicut scotomia et vertigo. Omnia enĩ huiusmodi trãsiliẽtes: quosdã morbos quibusdam nominibus nuncupauerunt ab eorum natura omnino distantibus sicut desudationẽ filiam noctis appellauerunt: eo quod sepius in nocte accidit et augmẽtatur: propter hoc qui veritatem perpendere volunt: ne eas ex suis nominibus sed ex ipsarum essentijs ipsas inuestigare conẽt. Quocirca oportet morbos cõprehendere volentem: non per sua noĩa: sed per naturas suarum essentiarum eos comprehendat. Studeat enim inuestigare et scire quantitatem actioni naturali in corpore existẽti: sicut in libro de accidentibus et morbo titulato perhibetur. Sed nos quãdam in quodam membro similitudinem ostendamus: vt per hanc non possit aliquis in mẽbris alijs decipi. verbi gratia. Oculus videndi et membris est corporis: actio cuius est videre videnda: ad quẽ multa aliquando veniũt eũ a sua actione prohibentia: vel in toto vt non videat. vel in parte et actio eius minuit: que multis nominib? nuncupantur: sicut si dicam? cataractã: opthalmiã: dilatationẽ: albedinẽ: pilos: scabiẽ: et multa alia: que oĩa colligere non possumus: nisi naturã et essentiã et cõpositionẽ oculorum: et cuius actiõis iuuamẽta sint inuestigemus. verbi gratia. Si noscis vueã esse perforatã: et foramẽ ei? ad hoc esse vt species visibiles ad crystallinũ per illud transire possint: intelligere poteris quod foramẽ illud si vltra modũ vel dilatatũ: vel districtũ sine oĩno clausum fuerit: visibilẽ spiritũ procul dubio sinquod a sue cõpositionis modo egressus est. Si enĩ aptius quam ops: dilatatio dr. Si aũt cũ aqua claudat: cataracta vocat. Si do cõstringat: nomine caret. Et si cognoueris de quot rebus constrictio vel dilatatio: siue oppilatio oriatur: dixeris sic qui com

prehendit omnes morbos oculorũ de foramine huiꝰ solius panniculi: id est vuee contingẽtes: que tibi nunq̃ nominentur tibi non nocebunt. Iterum si scire poteris de vnoquoq; oculorũ instrumento: quamq̃ de illo scientiam cõprehendisti: sepe me omnes passiones oculorum colligere valebis. Hec est recta via ⁊ artificialis ostensio ad cognoscendum rerũ essentiã naturã ⁊ adiuuamentum. de quo Gal. gloriosissimus in libro de accidentibus ⁊ morbo titulato: diligenter locutus est. vnde super ceteros sublimiter exaltatus est. Dixit iterũ in megatechni prolixius ⁊ iracundius circa empericos. Omnis res nocumentum actioni naturali faciens: duobus est modis. aut enim mutat illud membrum in quo nocibilitas est sm complexionem: vel sm formam ⁊ cõpositionem. Complexionem eius vt sure permanente: quẽ verũ dixisse testamur. Quia ossa indiuidua siue aialia sint: siue arbores: nequeũt permanere: nisi eorum complexiones ⁊ cõpositiones veluti vnicuiq; eorum pertinent: permanserint. verbi gratia. arbores minuta earum humiditate: non fructum ferunt. Similiter si frangantur vel incidantur. Homo ṽo si calefiat vel infrigidetur vltra modum: corrũpitur eius actio. Similiter si incidatur vel frangatur. Hec sunt prima genera morborum sub quibus cetera morborum genera ⁊ sunt ⁊ ab eis diuiduntur.

¶ Tertia particula.

In hac particula gloriosissimus Galie. nos sic alloquitur. Natura inquit morborum quia suã ostẽdit curationem: nõ oportet vt curramus ab fide: sed ex natura morborũ vt melius inuestigare poteris perquirere studeas. Significatio enim a natura ⁊ essentia rerum inuestigata: certior ⁊ melior est: sed quia vtriq; cũ cum experimento inueuire inuestigamus: eam perpendere nequimus. Sicut enĩ experimentũ sine rõne est debile: sic ⁊ ratio non iuncta experimento fallax est. Significationes vero que a natura morbi sunt sumpte: sicut lapis: lumbrici: verruce ⁊ similia: que ostendunt corpus nullam de se necessitatem habere: oportet a corpore auferri. Membrũ autẽ cuiꝰ cõtinuatio est separata: quia corpori est necessaria: non necesse est auferri: sed ad suũ locũ reddi. Hec tamen significatio nõ est clara: vulgis autem patet. Clarũ autẽ ⁊ optimũ est: vt sciamus qualiter eam faciamus. Nõ cum ratione: ⁊ experimento possumus intelligere. Experimento aũt necessariũ est longum tempus cum tentatione rei. Scientia vero morbi de natura sue essentie sic sumitur. preuidenda est natura ⁊ essentia: forma: cõpositio: ⁊ actio iuuamenti: ceteraq; vniuscuiusq; membri sibius pertinẽtia morbi. His enim bene ⁊ perfecte cognitis: sciet quis ex morbis sic curabilis et quis incurabilis. Nam qui bene scit naturam membrorum: ⁊ qui bene intelligit ꝙ est impossibile incisionem intestinorũ vel diaphragmatis: vel ossis fracturam solidari: sed sup eos quoddam quasi porus nascitur vtrãq; partem coniungens. vulnera quoq; de quibus hoc ceciderit necessario sm ossis illius quantitatem sciet concaua remanere: fracturam etiam capitis ossium cognoscet vel alia solidare non posse propter molestationem accidentium priusq̃ solidentur ea comitantiũ vt alienatio ⁊ spasmus: que fiunt ꝓpter saniem in fractura coadunatam: ⁊ ad durã matrem fluentem. Quare oportet vt incidatur ⁊ expellant: vt hec accidentia non oriantur. Incipiendũ est igitur a simplici incisionis similitudine. qõ sic in carne vulnus: nisi autem fuerit cõcauum: prima eius essentia: vel significatio nobis nõ aliud nisi illud solidare insinuat. Si vero concauum est debere impleri manifestũ est. Sꝫ aliquãdo nequimus agere quod significatio nobis ostẽdit: sicut vulnus a quo os ceciderit: carne sicut diximus repleri. manifestum est impossibile esse: sed concauum sm modum ossis: qui ceciderit permanere. Hec est prima significatio que nobis ab vniuscuiusq; membri essentia insinuatur. Secunda vero significatio: id est quomodo vulnus impleatur: vel solidetur: non potest comprehendi: nisi aut cum experimento: aut cum ratione. Methodoici vero nihil horum duum aspiciunt: neq; aliquod aliud quod perpendant inueniunt. Quocirca eos interrogemus qualiter ipsi vulnera concaua in carne curent. Qui dicent huic vulneri necessariũ est medicina carnis creatiua. Quibus respondemus: hec prima intentio nullum iuuamen inferens: ⁊ vulgis patet. Querimus ergo que est medicina que carnem generat. Si dixerint thus: porros: interrogemꝰ eos: vnde scirent hec generarent: hec sunt nobis notificata cum experimento. Non estis ergo methodoici sicut nunc audimus: eoq; hec cum ratione inuestigare non valeatis. ¶ Hic conuertimur ad empericos dicentes solum experimentũ sufficere. Dicite quomodo inuestigatis que composita de pluralis solo. modo: thure: corticibus oppoponacis ⁊ cassiis lignea. Tunc diu cogitantes dicent forsitan: p formam vel sortem inuenta sunt: ⁊ nihil aliud habeãt quid respondeãt: cum nõ est aliud a forma: aliquid tamen eorũ imperfectũ dicunt. Quedam enim ex his probans vniuscuiusq; speciem ipsius cõpositionis medicine: videtur in quibusdam carnem generare: ⁊ in quibusdam minime: ex in quibus thus non generat carnem: aristologia eam facit: ⁊ in quibus aristologia nequit: thus eam generat: que probatio tandem exegit eũ ad rationem aliquantulum se conuertere dicens. Sit mixtio cũ illa forsan in vnoquoq; corpore ex eis que cõtinue carnẽ operabitur. Et si naturã vniuscuiusq; corporis ⁊ medicinarum optime cognouisset: nõ dubia sed certissima ratione que in porri conuenirẽt: oportune apponeret. Iterum si medicinã de diuersis habentibus virtutes propter iuuamentũ; nos componere: forsan cetera cui vnum prodent: nocet. sed: cuius maioris nocumenti ꝙ iuuaminis. Palam enim videmus oleum vulneribus concauis putredinem augmentare: pcipue in calidis temporibus ⁊ calidis ⁊ siccis vel humidis cõplexionibus. similiter cera inuenitur. Eris etiam in plerisq; non videmus putrefacere: sed vlcera vulnera tamen corrodere: ⁊ calorem nimium ⁊ dolorem generare: vnde ꝓpter ad spasmum ducitur. Qui ergo in solo experimento nituntur: hec non nascent: quia nullum horum videre absq; sit possibile eum. Logici vero non solũ hec sed multa alia ⁊ diuersa cõmiscet. Naturas enim ⁊ virtutes variarum rerum optime scit. vnde scit quedam quibusdam apponere. Rursus si de vna medicina non proficiente: ad aliam vt oportet noscant mutari. Solo enim fortuita erit maioris nocumenti ꝙ iuuaminis. Palam enim videmus oleo vulneribus concauis putredinem augmentari. putant non prodesse: ideo aliã bonam apponere. nonnunq̃ etiam cõsiderant cum est in longiuo tempore operatur. huiusmodi enim scientiam nullus nisi cũ ratione perpẽdere potest. Quare Gal. dixit scis quibusdam temporibus oculorum dolorem cũ balnei curasse: ⁊ in quibusdam cum vino: ⁊ calefactoribus: ⁊ in aliis cum phlebotomia ⁊ pharmacia propter variam scientiam diuersi curationis. Dixit iterum medicos oculorum nihil aliud scire: nisi collyria in quibus opium est ⁊ mandragora ⁊ similia. quorum autem nocumentum non noscunt videmus quia nisi multam horum somniferorum quantitatem habeant: dolor non mitigabitur: ex pluribus quorum visus deficit: et aliquando in cataractas incidunt propter stupefactionem horum collyriorum. Quibusdam enim pupille foramen propter huiusmodi collyria quã oculorum debilitas: constringitur. Sufficit ergo quod de imbecillitate methodoicorũ et inscitia cõ periciorũ diximus. Conuertimus autem ad curanda vulnera concaua artificialem cineam sicut diximus. vnde diximus concaua vulnera: necesse est sm nostram intentionem carne impleri. Sed perpendendũ est non posse carnem creari: nisi ex sanguine per eum a medicina corpus ad nutrimentum sit destinato generatum: vero hec sua sanguinis vel carnis: non est aliud nisi natura. Cũ aũt est de calido frigido ⁊ humido: vel sicco: vel per has cõplexiones regitur: vnde oportet pre omnibus cõplexionem membri vulnerati in qua caro creanda est custodiri: est cõplexio sit operatiua. Oportet autẽ custodiri in instrumẽto quo sanguis generatur: quia sanguis est materia. docet similiter in toto corpore custodiri: membra enĩ ꝓpter colligationem alterũ compatiuntur: sicut cõplexio epatis stomacho, ꝓpter

corrumpitur: vnde nõ bonũ sanguinem generat. Chimus enim a stomacho corrupto ad epar veniens: corruptus est. Iterum ne renes vrinam vt oporteat attrahant; aut fel et splen: vt non decet cholerã sibi alliciant: et sanguis per membra diuisus fit: vel cholericus: vel aquosus: quare caro non generatur. Multa etiam alia decet inuestigare. Et si ea que diximus vt oportet inueneris: intentio tua vna erit: id est carnẽ creare. Morbus enim vnus est. Nãq si ista si non vt oportet: vel in toto: vel in parte fuerit: tunc necessario nec vnus est morbus; vnde neq nostra intentio vna erit. Sed tamen in hoc loco volumus dicere medicinam vulnerũ sectũ nõ habentium alium morbũ nisi carnis indigentiam: quam necesse est eis generari. verbi gratia. vulnera in quibusdam sana corpora habentibus inuenimus: quibus non aliud nisi vt carne repleantur necessarium. Quocirca considerari oportet carnẽ in membro vulnerato non posse generari: nisi ex sanguine sibi mandato: et ad sui naturam conuerso: et assimilato. Sciri etiam oportet membrum illud omnino sanguinem illum nõ posse sibi assimilare propter vtrãq fecem: grossam scz et subtilem in eo existentem: sicut in superiori particula diximus. Sed causa qua manet duplex est. Vna quia natura non in eis: sicut ignis in oleo preualet. Alia quia ipse non sunt talis materiei vt facile conuertantur in sanguinem. Hoc enim naturale et necessarium est omni sano corpori. Porro alia etiã etsi consueta sint: diximus. Quidam enim aliquando vltra modum cibantur vel exercitantur: vnde natura in eis expellendis deficiente: necessario he due superfluitates in vulnere oriuntur et augmẽtantur. Medicina ergo mundificatiua et desiccatiua vulneri imponatur: cuius virtutis scientia in libro simplicis medicine descripta est. Nolumus enim intellectum nostrum ad chariora intendẽtem de eorum disputatione impediri: in eo enim libro illa sicut amas inuenies.

Oportet tamen vt earum siccitas vel non primum gradum excedat: aut sit vicina complexioni membri vulnerati. Ipsa enim in siccitate preualens: modum excedens non solum superfluitatem: sed etiam materiam carnis generatiuam desiccat et consumit: neq in mundificatione preualet. Que omnia etsi carnem generent: diuerse tamen virtutis sunt: quia que multum desiccant: siccis cõplexionibus cõueniunt: que autem paruz: humidis necessaria sunt. Caro enim quam generare volumus: carni totius corporis necesse est similari. Humida ergo corpora cum humidis: sicca cum siccis curari oportet. Sed tamen si vulnera essentialiter humidiora fuerint: siccior medicina fiat. Cõtrarijs cõtraria aptentur. Res enim naturales cum cõsimilibus custodiri debent: et q̃ sunt extra naturam: cum contrarijs expelli. Et si duo inuenimus vulnera in sanie equalia: et vnũ in sicco corpore et aliud in humido: qđ est in humido cũ parũ desiccatiuis oportet curari: et qđ est in sicco cũ magis desiccatiuis. propter hoc thus et eius similia humidis corporibus conueniunt. cuius enim siccitas non est multa. Aristologia dyreos et similia: quia multe siccitatis sunt: siccis corporibus sunt opportuna. Posteris autem qualitatem et quantitatem complexionis intelligere lecto libro complexionum. Sed qualitas apponendorum litteris nullatenus denotari potest: sufficit tamen vt ibi apponatur sm qđ sibi ppinquior est. Mirabilis enim natura ex rebus sibi appropinquioribus adiuuata: qđ minus habet supplet: et quod superfluũ est expellit: nisi nimis modum excesserint. Modum enim nimis excedentibus necessario deficit. Sz assuefactio artis rerumq frequentatio que propinquiora sunt ostendit. Quarum quantitatum modus licet lingua explicare nequeamus: dicimus tamen que viciniora sunt. verbi gratia. Medicinarũ quedam parum desiccatiua: alia desiccatior: et alia desiccatissima. Similiter putredinum: alia parum humida: alia humidior: alia humidissima. ad quarum vniuscuiusq quantitatem aliquod ponderis intellectuali inuestigatione appone: que cum eis vt melius considerare poteris operare. his enim perspectis: non eris deceptus. Et si aliqđ ad creandũ carnem inueneris probatum: et vulnus aliquod cui cõuenerit: cum eo curaueris neq caro vt considerasti generetur: scias illud: aut vulnus vltra modum desiccare: aut multum minime siccitatis esse.

Oportet ergo te illud intueri: quia si multum saniei habent et putribilissima et humidissima fuerint: scias apposita debilem siccitatem habere. Et si vulnus purum et siccum apparuerit: patet nimis esse desiccatiuũ. Si autem plus est concauum et circa illud rubedines apposita vltra modum illud calefacere et desiccare. Et si viridis color vel liuor circa illud fuerit: ostendunt vltra modum illud esse infrigidatum. Tunc applicãda est alia medicina: quẽadmodũ tibi significatio declarabit. Illi vero q̃ nesciunt hos canones: qualiter de vno ad aliud se vertant ignorant. Debes etiam scire carnem nõ posse generari vulneribus quibus mala materia a quodam membro vel ab omnibus fluit: vel quibus mala complexio est. huiusmodi enim morbus non est simplex: sed multipliciter compositus: vnde oportet nos acutissimam inuestigare significationem omniũ significantium: et curam velut ipse viã curãdi ostẽdunt impẽdere. Iterũ si hoc cõcauũ vulnus nullam ex illis significationem habeat: nisi quia concauum est: insinuat nobis non simplicem: sed duplicem morbum. Non enim solam carnẽ: verũ etiam cutim spatium sui amisit. Duplex q̃ curandi nostra intentio est: idest vt carne impleatur: et vt superficietenus cutis operiatur: cutem tamen velut carnem restaurari impossibile est: quia materia carnis sanguis est: cuius quantitas in corpore est multa. Materia vero cutis sperma est: quod paruissime quantitatis est. Quid ergo de cute facere debemus? Oportet omnino autẽ superficietenus carnem indurem9: vt fiat in tegmine quasi cutis: etsi cuti durior fiat: sicut in vulneribus cum sanantur fieri videmus. Locus enim ille durissimus permanet: vnde pilus ibi non nascitur. Sed in carnem indurari non potest fieri: nisi cum medicina desiccatissima carnis creatiua et solidatiua in desiccatione. Solidatiua enim desiccatior esse debet q̃ carnis creatiua. Ista sc: id est induratiua vtrisq siccior eam esse necessarium est. Hec autem sunt tres species. Vna est stiptica sicut galla: cortex malorum granatorũ: balaustia: thocarata: et similia. Est et alia species preter illam mordicatiuẽ desiccans: sicut cathimia lota: bolũ et similia. Est et tertia species morsuram et rosuram faciẽs: sicut es vstum: vitreolũ: alumẽ et similia. Simplicius autem ceteris vulneribus est illud qđ cum acuto re ictum est: de quo neq caro: neq cutis amputata est: ad quod curandũ: nõ est alia intentio: nisi vt solidetur q: neq carnem creari: neq cutẽ restaurari necesse. Unde dicimus q: si huiusmodi vulnus paruissimũ est: per se solidatur: si modico tẽpe quin separetur aliquo modo teneatur. Si autẽ magnũ fuerit: oz ligari: vt vtraq pars ei9 cõiungatur et solidetur. Qđ si maius fuerit: postq̃ ligetur: debet sui: ne cũ sue magnitudinis partes diuise maneãt: ligandũ autẽ qđ ei cõgruit: fiat hmõi. Mediũ lintei super vulnus: et trãsuersũ ponatur: cuiusq extremitas vtraq: vna videlz descẽdat: et alia in modũ crucis ascendat: quousq ipsis cõstrictis: et vtraq vulneris pars cõiungatur. Et aliquã necessariũ est vt plumaceola imponamus ibi: q̃ sic sunt applicãda: prius vno apposito et linteo super eo strictim euoluto: aliud cũ alia parte lintei similiter euolutũ appone: vt melius vtreq partes cutis coniungantur. Si autẽ nimis magne fuerit scissionis: prius suatur: qđ nec ignoranter suas videndũ est: sicut quidã faciũt q̃ totũ vulnus cum vno filo suunt. Illã enim hmõi sutura filũ in aliqua parte rumpitur: mox in toto ipso mollificato: vulnus diffluit. Sz tu hoc modo facies: prius vtrasq suas extremitates nodum in eis faciẽs: postea ex vtraq parte dimisso vni9 digiti spacio sue: et nodos facies inde in medio: vt superiori vel inferiori extremitate enodata et diffluta: alie partes nõ sute vel cõsumpte permaneant. Sutura etiã nec multum sit fortis: nec multum sit debilis: si adeo enim sit stricta vt dolorem generet: calidum faciet apostema: et tumorem. Si autem multum fuerit debilis: partes vulneris nõ bene cõiungi possunt: mensura tamẽ ligandi talis sit: vt aliquantulũ doloris sentiat patiens. Oportet te cauere ne puluis vel pilus: vel aliquis humor ibi cadat: q: hmõi in eo cadentibus: sue partes nõ cõiungunt. Uidem9 enim quosdã phlebotomatores suũ instrumentũ oleo vngere: vt suauius et sine dolore vulnerẽt: vñ vulnus tarde solidatur. Et si vulnus aliquãtulum cõcauum sit: non solũ ligatura: et sutura sufficiet: quia non vt oportet partes

coniungat: sub vulnere enim quedam manet concavitas in qua sanies necessario coadunatur: quam de superfluitate ordinamus esse tertie digestionis. Quare huic vulneri res aliqua talis carnem generans necessaria est: ut partes separate bene iungantur. Sufficit ergo huic vulneri caro que in duobus vel tribus diebus creatur. Medicina est ei necessaria saniei desiccativa: ut et saniem desiccet: et locum confortando: saniei ne illuc descendat: repugnet. Ideoque investigemus illam medicinam: quam diximus carnem creare: verum nobis sufficiat hoc nunc. Sed prima intentio huius medici ostendit nobis eam non sufficere: quia medicina que carnem generat: si materiam ad membrum pro nutrimento venientem penitus consummaverit: nihil ex materia remanet unde caro generetur. unde non oportet esse multum desiccativam. Huic etiam vulneri que non est ei multum carnis generativa: sed qua solidetur est necessaria. neque decet esse eam mundificativam: quia non habet saniem ut mundari debeat: sed intentio nostra est ut partes vulneris iungantur et solidentur: quod in medicina que dicitur stiptica invenitur. Huius enim actio est separata constringere et coniungere: propterea hanc medicinam cavere debemus in vulneribus in quibus sanies est: ne sanies cum vulnere solidetur. At quoniam in locis quorundam vulnerum medicinam ponere non valeamus: oportet ut medicinas preparemus unicuique vulneri secundum quod mea intentio differere poterit. i. quibusdam subtilem: quibusdam aliis grossam: aliis liquidam: et aliis viscosam faciamus. quorum artificiorum ingenium in libro catagenos invenitur. Porro quia in quibusdam vulneribus aliquando superflua nascitur caro: et aliquando pinguedo: dicimus quod prima significatio horum ostendit ea debere auferri: quia extra naturam sunt: et quomodo faciamus ad presens dicemus. Scimus autem quia actio nature nihil in his operatur. Actio enim eius est creare carnem. Nature est ergo hec artificialiter amputare ut palam est carnem non posse evelli: nisi cum medicinis: que multum mundificative: et etiam mordicative sunt. Est autem actio harum: quia dissolvenda dissolvit et liquefacit et destruit: sed ex his que sunt debiliores: humidis corporibus conveniunt: sicut pueris et mulieribus et eunuchis: humidis etiam universaliter complexionibus. Contraria autem contrariis: eque vitreolum in humidis corporibus carnem minuit: in siccis vero non minuit: sed findit. Erugo in siccissimis carnem minuit: et non solidat: sed comedit et rodit. fortior autem in hac actione est sandarica: id est auripigmentum. Huic vero et calx non extincta sana corpora et rodit et vulnerat: propter hoc pustulas emorroydarum: superfluam carnem apposita evellit. Sepiusque ignorantes medici videntes vulnera multum saniei habere: in errorem inciderunt: quia ponunt medicinam non mundificantem saniem: que plus mundificat quam ei convenit: unde necessario caro liquescit et sanies augmentatur. Tunc misit medicus aspiciens multitudinem saniei: putat suam medicinam debilem esse. Aptat ergo mundificatiorem medicinam: cuius occasione vulnus ad peius dilabitur. Differentia vero que est inter saniem propter fortem medicinam: et eius que est propter debilem: hec est. Cum enim videris vulnus magis solito concavum esse: et circa illud ruborem: duritiem et calorem: scias medicinam ultra modum mundificativam esse. Si vero saniosum fuerit: preter has significationes medicinam debilem esse cognoscas. Per saniei etiam essentiam poteris illud perpendere. Si enim grossa et viscosa est: non est ex forti medicamine. Si vero subtilis et rubori pertineat monstratur esse ex liquefactione tenere carnis propter acumen medicine: maxime si paucus dolor: et arsuram pati se manifestaverit. Tunc convertendus es ad aliud agendum secundum quod tibi he significationes monstraverint. Rursus si carnem vulneris in quodam tempore calidiorem esse perpenderis: de superioribus medicinis que frigidiores sunt elige et appone: et contra si contrarium apparuerit applica. quod poteris cognoscere supradictis significationibus investigatis. i. calore tactus: et rubore coloris: et grossitie extremitatum. Color est de significationibus: vel viriditate: vel nigredine: vel livore: vel albedine: et frigiditate tactus frigiditatem insinuantibus. Oportet etiam scire non posse carnem generari et solidari in loco vulneris extra naturam existentis. Illa enim ex actione fiunt nature: que per complexiones sicut diximus fiunt: velisse sunt primum instrumentum eius. Impossibile enim est ut actio eius sit temperata: et ipsa intemperata. Unde mundificatio vel carnis minutio non fiunt ex actione nature: unde possunt fieri in complexione non temperata. Quare oportet te studere cum carnem vis creare vel solidare: ut carnem vulnus circumdantem: totius etiam corporis temperes. neque aliquid horum facias: cum calidum apostema seu aliqua alia accidentia sicut diximus prius visa fuerint: quoniam impossibile est tuam intentionem in eo perficere: nisi ad temperamentum conversum fuerit. Eligenda est ergo in illis vulneribus calori pertinentibus frigidior medicina: sicut etiam econverso contraria est operatio. Oportet iterum cum carnem vis creare et solidare ut caveas medicinam: cuius actio in ultimitate caloris vel frigoris est: sicut iusquiamum: mandragora: et opium: per liquida: racinum: etc. cum enim actio sic ut tu desideras: [illegible] membrorum vulneratorum ultime extra naturam seu in calore seu in frigore fuerit: tunc autem misce de his in medicina quam operaturus es: cum investigabili ingenio. Stude etiam temperare aerem in loco ubi infirmus est. Rursus elige sicut etiam [illegible] in estate frigidiores medicinas: in hyeme calidiores. Quin etiam complexionem membrorum investiga: quia cura vulnerum secundum membrorum diversitatem diversa est: unde sicut oportet curare debes: humida cum siccis et sicca cum humidis: calida cum frigidis: et frigida cum calidis. tua enim intentio non est in aliis: nisi ut convertas membrum ad suam naturalem complexionem. Sicca autem membra sunt: quibus parum carnis et pinguedinis est sicut digiti: concatenationes: nares: aures [illegible]. Ubi autem membra carnis habentia sunt [illegible] ta: et nervi. Ut si vulnera sint in siccis membris humidorum corporum: et sint ex humiditate corporis: humida medicina necessaria est. Sicca vero si propter siccitatem [illegible] dem vulnera fuerint: oportet te ergo scire tum medicinas harum differentie: et quantomagis nature [illegible] poteris laborare. Stude etiam in curandis vulneribus accidentia: quibus cura magis necessaria. verbi gratia. si invenerimus vulnera cum calidis apostematibus et multa sanie: et multa concavitate: necesse est prius calida apostemata curare: quia impossibile est ut proficuum vulneri facias: nisi ablato apostemate: deinde saniem mundifica. Impossibile est enim carnem non mundificata sanie creare: tamen que carnem creant apponere. Nullatenus enim vulnus solidetur nisi quod carne vacuum est impleatur. Nonnunquam solidari oportet. Similiter fac si timorosa et molestiosa accidentia inveneris: verbi gratia. si vulnera sint in capite: lacerti ducunt patientem ad spasmum. Oportet ut dimittamus curam vulneris: aliquando enim incidere debes lacertum ut sit a spasmo securus et cautus. Ut si infirmo in futuro malum contingat: medicus causam esse non habeat quod moriatur. Similiter aliquando extrahimus venas et arterias propter timorem fluxus sanguinis [illegible]. Porro cum invenimus separationem concatenationis cum apostemate et vulneribus: prius hec curamus quam illam coniungamus. Ut si membrum extendimus ut concatenatio solidetur: timemus ne ex extensionis spasmus proveniat. Sic si nervus [illegible]: non est necesse: ut mox solidetur: si aliqui debemus [illegible] vel cum medicina amplius quam apertum sit apponere: et apertum dimittere ut sit securus et cautus ab apostemate futuro et tumore. Nonnunquam accidit in vulneribus sanies augmentata [illegible] medicina non sufficit: ubi opus fieri foveam [illegible] aliquid inferius facere possumus: aliquid minime [illegible] fieri non potest: tota vulneris concavitas findatur. Ut si in medio vulneris fuerit vena: vel nervus non illud findere [illegible] inferius foramen faciamus: et custodiamus ne aliquo modo claudatur. Illud enim cum bombicino [illegible] oppilamus: et unoquoque die extracto bombicino [illegible] premimus: ut sanies excludatur. Que autem vulnera in latitudinem corporis fuerint: in illis videlicet locis in quibus extremitates multum separantur: sui et ligari necesse est. [illegible] ligamen forte fieri debet secundum magnitudinem [illegible] eius. magnus etiam vulneribus [illegible] quam parvis: et secundum horum accidentium diversitatem est varianda medicina: si vis actionem tuam ut oportet congruam fieri.

¶ Quarta particula.

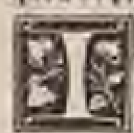
IN hac particula testatur Gal. vulnera ad curandum morari: vel propter cōplexionem carnis eorum: vel propter sanguinem ad illud ꝑ nutrimento venientē: in qualitate: etiā quātitate corruptū. In qualitate vero sicut si fuerit acutus: vel grossus: vel subtilis. Quia acutus sanguis sanas vulnerat carnes: quāto magis infirmas? Similiter si fit grossus: vel subtilis vltra ꝙ oportet. In quantitate vero sicut si fit plus vel minus ꝙ oportet. Si enim plus fuerit: saniem in vulneribus augmentat: si autem minus ꝙ oporteat: natura materiā vnde carnem creet: non inuenit: ⁊ corruptio carnis in qua vulnus est si fit ex calore: sequuntur eā calor ⁊ rubor ⁊ crassities extremitatum: ⁊ nimia sanies ⁊ subtilis: contraria autē contrarijs. Si autem de siccitate: hec apparent: durities scʒ ⁊ asperitas. Si autem ex humiditate: mollities ⁊ grossa ⁊ multa sanies. vnde oportet te studere ad cataplasmāda ea que vulnus circundant. Si enim calida sunt: frigida appone. Si vero frigida ꝯtraria. Si sunt humida: desiccatiua: sicut argillam mixtam cum aceto ⁊ similia que dicturi sumus. Si vero sicca: fomentamus ea cum aqua dulci in calore temperata quousqʒ videbimus membrum rubescere ⁊ inflare. tunc autem fomentū auferendum est. Nō cessato autē fomento: membrum plus attenuari necesse est. Hoc etiā valet vulneribus que ad curandum propter sanguinis paupertatē difficilia sunt. Huiusmodi enim artificio sanguis ad illud membrum attrahitur. omnia enim vnguenta ⁊ emplastra illud curantia: humidiora debēt esse. Similiter si caro vulnerata est humida ⁊ vnguenta sicca fiant: ⁊ caueant fomentum aque calide. Et si oportebit te vulnus lauare: cum vino si calore indigeat: quodam tempore lauetur. Si autem calorem habeat cum aceto ⁊ aqua. vel cum apozimate corticum malorū granatorū mirte ⁊ similium. Si vero putridissimū est: siue cum calore vel frigiditate: manifestabit eger se pati vel incensionem: vel frigiditatem: ⁊ delectatur in contrarijs. Calor similiter certum signum est. Necesse est enim vt calida vulnera ruborem vel nigredinem habeant: frigida vero albedinē vel liuorem. aliquando autem caro vulnerū maxime sue extremitatis induratur: vnde medicina ei non preualet causa magne indurationis: quare oportet te eam incidere omnino quousqʒ incidendo ad bonam ⁊ sanam carnem veneris: vel rade eam cum aspera re donec sanam carnem reperias. Et si sanguis ad illud membrum fluens inconueniens fuerit: ⁊ vis ei resistere: pone sup illud frigida ⁊ stiptica: aquā etiam frigidā: incipe ponere ligamen ab ipso: ⁊ nimium constringe. Cūqʒ ab eo ligamen ꝓlongatum fuerit: laxū remaneat. Quibus non sufficientibus: phlebotomia vel pharmacia prout tibi melius videbitur: subuenito. Si autem nō ex abūdantia: sed ex membri defectiōis cā fuerit: inuestigata membri complexione illius sanitatē restaura: sed plurimum calida ⁊ humida membra defectionem recipiunt. Item aliquando mali humores fluunt ad vulnera de locis sibi vicinis: vnde debes loca illa de quibus fluūt temperare. Si variole in medio sup membrū vulneratū existente fuerint: stude eas purgare ⁊ expellere. similiter si alie male vene sup illud fuerint: deinde conforta membrum in quo fuerint: ne malā materiam vulneri mandet. Si splen vel epar infirma fuerint: curentur: quia impossibile est vulnꝰ curari: nisi sanitas eis restauretur. Oportet te etiam intelligere causam actiuam: vt si est: eam auferas. Et si ipsa non existēte eius actio permaneat: amputetur. verbi gratia. Si sanguis fluat de putridis membris: stude putredinē abijcere. Si aūt fuerit de cissura vel de incisione: solidentur. Causa enim primitiua sepissime in multis locis tibi curationē ostendit: que aliquādo necessaria est: sicut morsus canis rabidi. Curatio cuius ab eo nobis declaratur: quia si cognoscimus eum esse rabiosum: festinemus ad dilatandum vulnus: vt ab eo venenum excludamꝰ. Si autem nō fuerit rabiosus: nō ad dilatandū sʒ solidandū vulnus intendimus. Si autē morsus ex scorpione fuerit: succurrimus illi loco cū calefactionibus: neqʒ inuestigamus: si calidus locus: siue frigidus fuerit. Similiter si videmus pustulas cito vulnerari: ⁊ circundat eas rubor: vel citrinitas: ⁊ serpunt: ⁊ carnē corrodunt: cito festinamus cū phlebotomia si corpus plenū esse videbimus. qđ si plenum esse nō cōspicitur: subuenimus ad purgandū vtraqʒ cholerā cum pharmacia. Negligentia enim in loco postea: ad corruptionē ducitur membrū. Si autem vulnera fuerint cū contusione: festinemus cōtusionem curare cū cataplasmate medicinarum maturatiuarū: precedente tamē phlebotomia ⁊ pharmacia. His enim peractis: non tumescit vulnus sanie ad illud fluente. ⁊ si tumor inde sibi accidat: paruus erit. Inutile enim est vt vulneris saniem ⁊ cōtusionē negligamus: quia omnis cōtusio carnis necessario putrescit: cuius putredo ad vulnus fluit: ⁊ repugnat ne cito in ea generetur neqʒ solidetur. Medicinā vero maturatiuā poteris scire in suis locis descriptam ꝙ coadunat ⁊ custodit naturalē calorē in corpore: sicut est mica panis: farina tritici: massa cera oleū ⁊ similia. ¶ Vniuersaliter quoqʒ dico omnibus vulneribus medicinam desiccatiuam ab initio vsqʒ ad finē esse necessariā: exceptis quibus cōtusio carnis est: q2 propter sui cōtusionē necesse est humefieri ⁊ saniē in eo generari: deinde mūdificari: postea vero vulnus desiccari. Et si ꝓpter calidū apostema sui circūdātia fuerint: vel viridia: vel nigra: opꝫ vt ꝓfundissime scarificent: et sanguinē ne in scarificatiōe coaguletur: frequēter exicca: deinde pone ꝙ putrefactiōi repugnēt: sicut bolū rodostoma: acetū ⁊ silia. Et si locus ille ad putredinē ⁊ fetorē se festinauerit: abscindat oīno cū ferro aut putrefactiua sup eū ponātur: vt penitꝰ tota putrida caro vsqʒ ad sanā amputet: deinde cū creātibus carnē curet. Multū aūt valet pharmacia et vomitus ad mala ⁊ pessima ac putrida vulnera. Corpore eīm de malis hūoribus purgato: materia vulnerū de loco tū in locū mouet. Sed in qbus vulnus est inferiꝰ: dabis vomitū ⁊ qbus est superiꝰ: dabis catarticū maxie cū mouent de loco in locū: vel diuturnū erit: qbus sepe prouocatis si totam materiā purgatā esse cognoueris: ad vulnꝰ cū medicinis prouocātibus saniē cōuertere: vt eo maturato: mali hūores eiꝰ valeāt penitꝰ fluere. Deinde eo lauato: medicinā ꝙ carnem generet ac solidet appone. Opꝫ aūt intelligere qñ vulnꝰ cōcauitates vētris penetrauit: siue cōcauitatē instrumētorū spūs: vel cibi instrumēta: ducit infirmꝰ ad molestissimam desperationē. Similiter ⁊ vulnꝰ qđ est in cōcatenatione: pessimū. Salubriꝰ aūt qđ fit in carnosis locis: paucos neruos: venas: pelliculas: ac ligamēta habētibus: ⁊ qđ est remotum a magna cōcauitate: cōtraria aūt cōtrarijs. Pessima vero sunt que in venosis locis fiūt: vel neruosis vicinisqʒ: vel ꝙ magne cōcauitatis sunt. Hec eīm fluxus sanguinis semꝑ sequunt: spasmus ⁊ alienatiōes. Vulnera quoqʒ de quibus in initio multum sanguinis fluit: secura sunt a tumore: citoqʒ in eis caro generatur ⁊ solidatur: exceptis que in ventre sunt. Et si parum ex eis: vel nihil fluxerit: ne tardes phlebotomiam. Rursus nōnunꝙ de putridis humoribus vel corporibus: oportet radendo ⁊ scalpellando sanguinem extrahi: de illis scilicet que tument ⁊ rubent: sed tamen hec fiant post phlebotomiam: maxime si multum sanguinis in eis coadunatum esse videris. Nascentia vero in locis sensibilibus: ex his oportet vt ea curentur cum medicinis dolorem ⁊ morsurā nō facientibus: etsi medicine debiles sunt. que vero in parte insensibili oriuntur: cum fortioribus curentur. Iterū si membrum cui vulnus est: actionē habet toti corpori magnum adiutorium impendentem: oportet custodiri ne vis deficiat: vt dicturi sumus. Sed membra quorū actio corpori nō est multum necessaria: cum fortibus medicinis curāda sunt. aliquādo tamē qualitate ⁊ oppositione locorū membrorū curatio nobis ostenditur. verbi gratia. Vulneribus in inferioribus intestinis existētibus: dysteria fiant. Sed si in superioribus id est in subtilibus intestinis oriuntur: potiones dāde sunt. Que autem in medioribus fiunt: ex vtraqʒ parte ea curentur. Si enim sunt in stomacho: cū potionibus: si in meri: medicinam multis vicibus damus paulatim. Non eīm sibi proficua est nisi cum transierit. vnde ingeniemus vt aliquantulū sit grossitiei ⁊ viscositatis: vt possit in eo immorari. Illud enim est via ⁊ transitorium: cum cibis abundantis ablutiōis curentur: aut cū medicinis nullū nocumentū eis faciētibus. Que vero in inferioribus intestinis: possumus ea cu-

rare cū medicinis metallinis: vt est cerusa ⁊ eris erugo. si ad stomachum veniūt: mortem inferunt: que multotiens ad intestina dirigim⁹: ⁊ prosunt. quā multis ⁊ diuersis modis in libro complexionis inuenies. Et si oportet, te vulnera ventris mūdificare: cū hydrozaccara aut mellicrato ⁊ similibus ea mundifica. Si autē vis sanare ⁊ solidare: cū stipticis fructib⁹: ⁊ sirupis sicut cū sirupo coctanorū hypoquistidos corticibus malorū granatorū: terra sigillata rosis acatia ⁊ similibus. Hec omnia sunt securiter iuuatiua vulnerū que sunt in ventre. Uinum iterum valet in vulneribus ventris curandis: cum febris abest. Uulnera autem que sunt in canalibus pulmonis: vel in directe rebus mordicatiuam ⁊ tussim mitigantibus iuuantur: sicut gummi arabi. dragagantis et similib⁹. que ori apposita sorbeant paulatim. Iaceāt supini: ⁊ lacertos collatos desinant: qz medicina liquefit: ⁊ aliquāta ex ea quāntitas in pulmonis canales descendit. Si autem vulnera sint in inferioribus oris: ea gargarisimate curentur. Si autē sint in stomacho: nō est necesse ea cū medicinis misceri: quibus ad stomachum dirigantur: qz ipsas per se ad stomachum ire manifestū est. Sed si in pulmone sunt: quedam viam facientia medicine miscenda sunt. Similiter fiat si sunt in renibus vel in vesica: sicut scriptum inuenies in libro de compositis medicinis titulato. Cōtusioni iterū medicina putrefactiua est necessaria: vt subtiliet ⁊ liquefaciat sanguinem: qui in ea coagulat⁹ est: post eam dissolutiuam medicinam appone. Et si contusio magis inferius sit: fortiora ⁊ lōgius tempus ei necessaria sunt. ⁊ aliquando ventose ⁊ sanguisuge: vt omo sanguis eius dissoluatur: deinde cū stipticis curetur. Quia si hoc neglexeris: vnū ex his duobus infirmus patitur: aut enim tumefiet ⁊ corrūpetur vulneratū membrum: aut sanguis iterū ex ea contusiōe fluet: propter aliquā paruam motionē: vel plenitudinē: aut incōculcationē: ⁊ similia in futuro ad corruptionē veniet. Quia ꝙ feda manauerint: acuta sanies necessaria est. vnde nunꝙ illud membrum sanatur: etsi visui sanum appareat.

Quinta particula.

Decet vulnerū curationes sēm rectum ordinē ostēdimus: bonū est tamen vt de his iterū cōmuniter disputemus: vt facili⁹ intelligatur. Dicimus ergo quidē omnib⁹ vulneribus desiccatiua sunt necessaria: cōcauis tamen minus ꝙ conueniunt desiccatiua: ⁊ que etiā sunt mundificatiua. Uulneribus verom quibus sunt large ⁊ bone incisiones: non est aliud conueniens: nisi qd̄ ea solidet: ⁊ eorum extremitates iūgat: que scz vulnera medici vocant recentia ⁊ sanguinolenta: quoniā medicina nō est mundificationis: sed parum stipticitatis habeat. Ea vero que sanari ⁊ solidari necesse est: multum desiccatiua ⁊ stiptica decēt. Quibus autem carnem minuere necesse est: danda sunt corrosiua ⁊ acuta que necessario sunt calida ⁊ sicca. Ea vero que cum aliis accidentibus sunt: ad presens dicemus. Igitur ea que saniem habent: decet cum saniem mundificātibus curare: que scz multum sint mundificatiua: plus ea ꝙ que carnem generant. Que vero sunt humidissima multum desiccatiuis debent curari: non tamen modū excuntibus: ⁊ desiccatiuis ⁊ stipticis. Carnis autem creatiua sunt ⁊ desiccatiua ⁊ mundificatiua: sed si vulnera cum mala complexione fuerint: oportet eam prius curari. sicca cum humidis: calida cum frigidis: cōtraria cum contrariis. Hec sunt facienda vel in toto corpore: vel in membro vulnerato. Et si membrum siccum est naturaliter: magis oportet desiccari minus vero si humidū est. Similiter intelligimus de aliis qualitatib⁹. Oportet etiam significatiōes curandi ex mēbris nobilibus ⁊ ignobilibus multum sensibilibus perpendi. Sufficit quod de huiusmodi disputauim⁹. ¶ Oportet nos incipere de vulneribus venarum: arteriarum: neruorum: ⁊ similium. Dicimus autem si scissura est in vena: vel arteria necessario sequuntur sanguinis fluxus ⁊ indigestiones. Cuius vtilior medicina est vt sanguis non fluat. Cohibeas autem foramen vulneris cum digito: aut plumaceolo seu ligamine: aut medicina tenere: aut materiam eius cum phlebotomia diuertere: ⁊ cum ligaturis impositis locis: aut cū refrigerantibus totum corpus: sicut aqua frigida. aliquādo sub ita aque bibitio sanguinis fluxum restringit: ⁊ aliquando erigendum est membrū vt vulnus sit superius: tūc quandoque [illegible] vena: vel arteria in qua vulnus est: aut opplendū est os eius cum medicinis de cola factis: aut incensiuis: que in ore vulneris corticem faciunt. Quorum curas particulariter dicere nunc monstram⁹. ¶ Si sanguinis fluxus propter punctionem vel phlebotomiam fuerit: primum leniter ponendus est digitus super illud foramen: et paulatim ⁊ suauiter cum digito illud premimus. Hoc enim cito liberat. [illegible] quia sanguinem fluere prohibet: et sanguinis fluxu prohibito: sanies non coadunatur: neqꝫ virtus infirmi deficit: ⁊ forsitan contingit vt aliqua gutta super foramen eius coagulet: que sanguinem egredi prohibeat. Quare contra cū hoc euenit precipue cum foramen vene angustum est: ⁊ non est in arteria. Illis autem non sufficientibus: superiora vulneris cum fortibus ligaminibus liga: ⁊ sit preparata medicina de thure. nulla enim vtilior est: ꝙ recipit thuris masculi ℥. i. pinguiolum ad pondus vnum: aloes ℥. fac puluerem ⁊ tempera cum albugine oui ad mellis spissitudinem. deinde accipe pilos leporinos: vel aranee telam: aut molle bombicinē sed pili leporini sunt meliores: in quibus inuoluenda est medicina: et foramini vulneris ⁊ circa illud applicanda: et liga eam cum ligamine: quod incipiat superius: ⁊ inferius procedit vsqꝫ super locum foraminis illud cum ⁊ cum hec feris: tene digitum super foramen ne fluat sanguis: ⁊ ligamē quod prius ligasti: solue: tenens manū leniter super vulnus quousqꝫ poteris: nullū sibi dolorem faciens. Cumqꝫ manū eleues ⁊ sanguinem fluere non videas: aut paruissimus: vt nullus timor: sit: manatus fuerit: dimittatur. Si non contrarium videris: solue ligamen quod ligasti: ⁊ superius liga sicut fecisti prius: sed tamen membrum infirmum ne spaciaret aliquantulū quiescere dimitte. Et si nullū accidens aduersū videas: ligamen super medicamen appositum vsqꝫ ad tertiū diē ne soluas: quo soluto: si medicamē vulneri applicatū est ne vi illud abtrahere velis: sed desuper pone eiusdē generis medicamen: aliquantulum tamē humidius: ⁊ modo priori eam religa. Ipsum enim membrū taliter pone: vt nullum dolorē patiatur. Nulla enim res est nocibilior ⁊ sanguinis fluxus prouocātior: ꝙ dolor: ⁊ indignatio membri. hoc etiam plurimum calida apostemata generat. Fac quoqꝫ in siccis corporibus aloes plus mittere: ⁊ in humidis minus. Thus vero necesse est vt sit viscosum albissimum. Dicit etiam [illegible] Gal. nullā medicinam hac vtiliorē esse: propter hoc operatur illam in sanguine de pelliculis cerebri fluente: ⁊ de vulnere colli fluēte faucium ⁊ arteriarum. Apposita enim illis venis ⁊ arteriis: absqꝫ ligamine sanguinem prohibuit: vt laudo eam: quia omnino viscosa ⁊ solidatiua est: ⁊ [illegible] manter carnem generat. Medicina vero que incensiua est: possibile est vt citius sanguinem stringat: quia in eo quasi corticem nebulosum facit: sed tamen non est idonea: qui non [illegible] mus securi: quin eleuato cortice sanguinis fluxus reuertatur quia veniens prior peior est: vnde non oportet tunc huic medicine familiari: nisi cum sanguis fluxerit et aliqua [illegible] ra: vel putrefactione in illo membro existentibus. hec enim putrefactioni congrua est: sicut incensio fiat cum igne: sine ignis medicina. Plurimum etiam hanc medicinam operamur in passionibus ani ⁊ testiculorum virorum propter putredinem in his membris festinantem: quia huiusmodi membrū naturaliter calidum est. Iterum est via fortum in tempore [illegible] lendarum: sed tamen cum operatus fueris: medicamen apponendum est ne pure incensio insit: sicut calx viua: [illegible] raca: erugo eris: ⁊ sulphur: ⁊ similia: sed misce cum eis stiptica: sicut galla ⁊ elige alia que hoc opus naturaliter faciūt vt vitreolū. calcanthū. Si autē vis medicinā pro [illegible] rosiuam solūmodo calidā appone: hec enim putrefactionē rodit. Que autem mixta est cum stiptica: cortex quem generat ad cadendum moratur: quod magnum facit adiutorium quia cortex prius ꝙ cadat: caro generatur: ⁊ vulnus solidatur: quam scriptam inuenies in libris de simplicibus medicinis. neqꝫ tollas eam si sanguinē fluere perspexeris. Et si intentio tua in mūdificanda sanie fuerit: cito ablato cortice vsqꝫ ad sanum locum amputa. Si autem hoc non sufficit [illegible]

tibi:incide venam:maxime si magna vel arteria est:⁊ hoc fac
si latum nõ est vuln⁹:cũ ferro dilata:⁊ extrahe venã:vel arte
riã cũ vncino:⁊ totã carnem sup eam existẽtẽ excoria:deinde
bis vel ter cũ manu tua eam torque. Q: si hec ad stringẽdũ
sanguinem sufficere videris:pone medicinam:⁊ desup eam
liga. Si vero hoc opus nõ sufficiat:liga vtrãq extremitatẽ
cum tenuissimo filo serico:maxime extremitatẽ cordi vel epa
ti ꝓximiorem.aliqñ enim sufficit vt illa pars ligetur:postea ve
ro pone de medicina quã diximus:aut si illa non proficuum
fecerit:liga vtrãq extremitatẽ ⁊ ignem superpone:sꝫ tñ cum
supiora tibi nõ sufficiãt:hoc operare.venã etiã extrahere:⁊
ligare securius est: ꝙ ignem ponere:quia vena incisa vtraq
eius extremitas corrugatur:⁊ in medio quia vacuum est:re
stat:caro generatur.vnde sanguis ꝓhibetur absq vlla mo
lestatione. Cum vero sanguinis fluxum cum igne constrin
gas:nascitur caro super venam nõdum solidatam:quia hu
midus tumor quasi nux ibi generatur:q: complens sangui
nem:propter hoc infirmus semp est suspicax:quia ex parua
occasione tumor rũpitur:⁊ sanguis sicut fluxerat ante fluit.
Quidam mihi dixit ꝙ seruus suus propter minutionẽ ba
silice vene ad hoc deuenerat vel acciderat: de cuius tumore
rugitum ⁊ sonum audiebat. Sed quidam vulgus amicus il
lius serui precepit:vt sepe super vuln⁹ niuem apponeret.vn
de sanus factus est. Galie.iterum multi medici putauerunt
impossibile esse arterie substantiam solidari ꝓpter duritiem
suarum pellicularũ. Sed ego dico multas arterias me soli
dari vidisse:maxime in humidis corporibus:⁊ non in humi
dis multum. Puer quidam medicus ad quẽdam vulgum
minuendum accersitus abijt: qui cum eius brachium liga
ret:maxime arteria inflata est:tunc ipse cogitãs eam esse ve
nam percussit. Ad qđ ego deueniẽs: ⁊ sanguinẽ fluere cum
constrictione ⁊ dilatatione pulsus aspiciens:mox puerũ ex
puli:⁊ plagam vt oportet constrinxi:atq medicinam quam
diximus apposui:qua etiã ligata: precepi vsq ad quartum
diem ne dissolueretur:sꝫ eam refrigeraret: ac infunderet:
quã in quarto die dissoluens: solidatam vt oportet reperi:
deinde eam religaui ⁊ religatam spacio multorum dierum
dimisi:quo facto sanus factus est:neq tumorem quẽ medi
cus matrẽ sanguinis vocat passus est. Ceteri vero in arteria
phlebotomati huiusmodi tumorem non euasi sunt. Sufficit
quod de his diximus.

Incipiendum est autem de ceteris sanguinis flu
xibus. Dicimus ergo ꝙ fluxus sanguinis: aut
est ex incisione vene: vel apertione sue extremi
tatis: vel propter largitatem pororum. Curam
autem incisionis diximus. Apertionis vero sue
extremitatis ad presens dicemus: aut ꝙ est propter defe
ctionem venarum: aut ꝓpter nimiam sanguinis plenitudi
nem subito suas extremitates implẽtem: aut propter aliqua
corrosiua:vel incensiua extrinsecus venientia. aliquãdo etiã
vena quasi cum sudore sanguinem emittit:qđ fit cum eius
pellicule deficiunt ⁊ rarificãtur: ⁊ sanguis est tenuissimus:
nõnunꝙ ⁊ pellicule rumpũtur:maxime que sunt in pulmo
ne ex magnis vocibus ⁊ in ceteris membris: ex palestra:vel
oneroso pondere:vel lõga flatus constrictione:aut saltu vel
casu:aut multitudine sanguinis ꝓpter calorem bullientis:si
cut in vere:vel in olla musto plena fieri videmus. Musto enim
bullire incipiẽte:neq aditum quo exeat inueniẽte:necessa
rio vter rumpitur. Quocirca curas eius cuiuscũq modi sit:
sic incipias. Causam enim eius si exstat amputa. Si vero ab
est: conuertere ad fluxum:cuius materiam alibi ducito:dein
de foramen diligẽter solida:⁊ conforta:atq constringe ora
venarum:vbicũq fuerint:materiam autem alibi dirige vici
nius.si aliud facere nequiueris. Verbigratia. Si sanguis ex
superioribus partibus oris manatus fuerit:sanguinem ex na
ribus fluere facias. Quod si ad longa loca poteris eum
ducere bonum est:sicut sanguinem fluentem ex naribus ad
emorroydas vel menstrua ducas. faciẽdum est cum phlebo
tomia vel ventosis in huiusmodi locis applicatis:siue cũ scal
pello:vel absq scalpellis:necnõ ⁊ cũ ligaminibus. Quia san
guinem ex naribus fluẽtẽ magna stringit ventosa in dextro
latere super hypocondriam apposita in dextra. Si de sinistra

nare in sinistra.in vtraq:si de vtraq nare fluxus fuerit. Si
militer phlebotomia per antipasim facta:valet:tamen cũ vir
tus custodita est: oportet etiã sanguis multis epochesibus
paulatim abstrahi. Valent etiã ligamina sup armum appo
sita in dextro vel sinistro:si dextra vel sinistra parte fluxerit.
Similiter si in coxa ligetur. Scriptum enim ligamen multum
valet ad extrahẽdam materiã sibi:⁊ refrigerẽtur mẽbra: de
quibus sanguis fluit. Vidi enim in quodã minuto sanguinem
sub lingua fluere:cui ꝑcepi vt niuẽ ibi apponeret:⁊ liberat⁹
est. Multos etiam aspexi sudorem in toto corpe pati:quorũ
corpus sanguineũ sudorem emittebat: eosq defectio ⁊ an
gustia sequebãtur:neq cũ vllo alio curati sunt: nisi cũ potu
aque frigide ⁊ sessione in ea. Dico iterum:q: cuiuscũq sangui
nis fluxus nõ de superficie corporis manatus fuerit: vtilitas sue
curationis est vt ad alia loca sanguis dirigatur: ⁊ cibi ⁊ po
tus sint refrigeratiui collyriatiui ⁊ stiptici sm ꝙ tibi videtur
aut sm membrorũ necessitatem:modũq quãtitatem. Nec
ops negligi membrorũ cõpositionem ⁊ ꝓpinquitatem sicut
diximus. Necesse est iterũ diuersa argalia ⁊ instrumẽta inue
niri sm diuersitatem membrorũ:sicut vulue vesice ⁊ similium.
Quedã mulier passa est fluxũ sanguinis ꝑ vuluam:cui nulla
medicina ꝓfuit:nisi succus arnoglosse:q: iste succus multũ
valet ad sanguinis fluxũ ꝓpter rosurã existẽtem. Nam in se
⁊ stipticitatẽ ⁊ collyriositatem habet. Mea tñ cõsuetudo est
cum eo fortiorem medicinã miscere sm ꝙ intelligo naturã
morbi. verbigrã. Si sanguinis fluxus de vesica vel intestinis
multus ⁊ forti impetu fluat: intelligitur ꝙ fluat de maiori
vena.vñ ops curari cũ medicamine multum ⁊ fortiter stipti
co sicut balaustia:hypoquistidos:sumach:acatia:gallis viri
dibus:corticib⁹ malogranati.⁊ similib⁹. Si aũt paruũ fluat
ex parua vena egrodi manifestum est. Quare sufficiũt nobis
tpus:ratmam:terra sigillata:hematites: varũ nigrũ ⁊ portu
cum:succus arnoglosse:sanguis:extremitates ꝑfecte arborũ
ola cocta in aqua.similiter mirtus ⁊ mespila. Si aũt fluxus
paulatim manabitur:⁊ color ⁊ odor eius non veluti sani sit:
certũ est nõ ex incisione:sꝫ ex ruptura ⁊ vulnere esse. Quoar
ca ops tuc dari troncis.andronichi ⁊ polini mantos cuꝫ pdictis
succis Porro aliqñ ꝓpter frigiditatẽ exteriorẽ corpi quorũ
dam extrinsecus appositorũ vene implentur: quare ops te
bene hãc rõnem perscrutari: q: cũ fluxum sanguinis frigidis
appositis augmẽtare videris: auferenda sunt frigida. Vidi
enim pleriq sanguinis fluxum de pulmone manãtem infri
gidato pectore augmẽtari:⁊ quibusdã sanguinẽ multũ fiue
re vidi:q: frigida stomacho applicabãt:⁊ aliis ꝑ nares capiti
eorum frigidis applicatis. Oportet ergo de quibus sanguis
fluit nequaqꝫ refrigerari:nisi prius ꝙ ad alias ptes duct⁹ fue
rit. verbigrã. Non decet caput si sanguis ex naribus fluat re
frigerari:nisi ꝑcedẽte phlebotomia:⁊ fricatione manuum et
pedũ ⁊ membrorũ ligamine atq ventosa in ventre vel ceruice
apposita.his enim prius factis:caput ⁊ frõs refrigerẽtur. San
guinis aũt destillatio curet cũ refrigeratiuis ⁊ stipticis ⁊ ci
bis siue cibus sit vel medicina sanguinem ingrossantibus.
que videlꝫ stiptica ⁊ viscosa sunt. ¶ Finita ergo disputatiõe
curationis vulnerũ exteriorũ: incipiamus de vulnerib⁹ inte
rioribus dicere. Igitur dicim⁹ vulnera pulmonis molestiora
⁊ duriora ad curãdũ ceteris ⁊ difficiliora esse:sicut experi
mẽto:⁊ rõne manifestatur. pulmo enim mẽbrũ est semp motũ
habẽs:⁊ vulnerata mẽbra necesse est vt quiescant:si autem
vulnera nullatenus solidãtur:q: in motu partes vulneris se
parãtur ⁊ extẽdũtur.vnde neq cõiungi nec solidari possunt.
Ideoq multi medici desꝑati sunt vulnera pulmonis sanare
de quo nõ debent desꝑare:maxime si vulnera sint recentia.
plures enim vidim⁹ quibus sanguinis fluxus erat:cum tussi
ꝓpter nimias voces:vel casus:vel ꝑcussionem:qui tussiẽdo
screãdoq libram vel plus vel minus parum screauerint.qui
dam sine dolore pectoris: alij cũ pauco dolore. Sed qui dolo
rem passi sunt:minus screauerũt:⁊ minorem habuerũt calo
rem: vnde significabatur de longinquo screatũ venisse. Que
autem sine dolore fuerit multa quantitas: ⁊ subita est ⁊ ru
bicũdior ⁊ calidior est: qui significabatur de propinquo ve
nisse. Sed cũ sanguinẽ screari videris ꝓpter voces nimias
vel casum:aut percussionem in pectore: ⁊ nimiam tussim:et

multus ꝛ calidus est: preter illum dolorem: intellige eum de pulmone esse. Et si neqꝫ multus: neqꝫ calidus est: neqꝫ rubicundus fuerit: ꝛ paulatim cum tussi exierit: scias eum de pectore egredi: ꝫ qualiter de pulmone ad pect⁹ sanguis fiat: in libro de interiorib⁹ mēbris intitulato ostēditur. Quibus signis apparētibus: ne de possibilitate sue curationis te desperes. nos enī curauim⁹ neqꝫ decepti sumus. hmōi ergo facienda sunt. Egro ne aliqd agat: quo spūs laboret: preterea: ꝛ minuo basilicā minue: ꝛ sanguinē trib⁹ vel quattuor detractionibus deme: huiusmodi enim actione sanguis de pulmone excluditur. liga etiam superiora brachii: ꝛ frica manus ꝛ pedes: easqꝫ eō ligamine liga sanguinem fluere ꝓhibente. i. ligatione in superiorib⁹ brachii ꝛ in coxa ligato. hoc enim facto da potui acetū cum multo aque mixtum: ꝛ paulatim cū multis interuallis bibitionib⁹ illud sorbeat. hoc enī faciēdum est: vt si sanguis in pulmone coagulatur: liquefiat ꝛ excludatur. deinde ad causam colligatiuā ꝛ oppilatiuam aliquid stipticitatis habentem: que potāda sunt cum aceto multum cū aqua mixto: aut cum sola aqua in qua cocta sunt coctana semen mirti: ꝛ alii fructus sic stiptici: ꝛ ꝓp. bēdus est in illa die ꝛ nocte: si inde habuit: a cibo. Si aūt defect⁹ est parum liquidi sumat accipiat ꝛ stiptici. Et si scda die sanguines minuas: si virt⁹ sufficeat: bonū est: minue etiā eidē eius vsqꝫ ad quartā diem: ꝛ vnge pect⁹. Si estas est cū oleo coctanor. Si hyems cū nardino ꝛ similibus. Iterum cataplasmata cum sua stipticitate penetrātia iuuāt: que in aliis scripta habemus. Fac semꝑ que sunt molliora et in humidis corporibus maxime pirimis apponātur: ꝛ q̄ sunt duriora in siccis: multi hoim cum hmōi curatiōe a me curati sunt: ꝛ pre oibus saniosi: quibus vena rumpitur in pulmōe: vt prius tumefiat ꝛ saniem colligat: eaꝫ solidare studeas. Nam si negligētiam inde habueris: ꝛ putredinē colligere incipiat: scias eam aut nunqꝫ posse sanari: aut cū magna difficultate. Sanies enim non mūdificat nisi cū tussi: ꝛ tussis vulnus dilatat. ꝓhibet ne solidari valeat. est etiā causa alteri⁹ vulneris. Que aūt in pectore ē facilioris curatiōis est: q: vene pectoris veris pulmonis paruiores sunt. Rursus q: sanies in vulnere pectoris ꝑ spaciositatem fluit. Iterū q: pect⁹ carnosum est ad pulmonis cōparationē. pulmo enī plenus est vndiqꝫ canalib⁹: qui qm̄ cartilaginosi sunt: carne nudi ꝛ siccissimi sunt. Sunt et alie spēs sanguinis de pulmone fluētis: qui ē parū⁹ nō calidus nec rubicundus. cui⁹ causa contusio neruorū est. Quē fluxū multi quidē: q: parue quātitatis est: ad curādum facilio: ē esse cogitāt. Sed ego dico eū ceteris esse molestiorē ꝛ peiorem. Contusio enī difficilis sicura solidatur. Qō vuln⁹ est in diaphragmate: i. in carnositate: sanatur ꝛ solidatur. Sed qō est in neruosa parte impossibile est solidari. Sed in vulneribus ac diaphragmate vel in interiorib⁹ siphac: opꝫ studeri vt quātomagis fieri pōt desiccētur: siue cū emplastris extra positis: vel cū potionib⁹: sed oibus exterior est diaspermaton ꝛ diacassia: quā sepius in vulnerib⁹ pectoris operamur: ꝛ mūdificāda sunt si saniem habeāt: cū mellicrate: aut mel detur ad lingēdum. Non enī queūt mūdificari cū adiutoriis vulnera exteriora mūdificātibus: q: si aliquis arbitratus fuisset: dari putrida vulnera in pulmone habētibus: vnguētum de eris erugine: pariēs moreretur: ꝛ de mediana hmōi ridiculū esset. Ideo qꝫ opꝫ te studiose ꝓpēdere: ea q̄ sunt opportuna ꝛ ad dādum possibilia: ea videlꝫ q̄ sunt quasi cib⁹ ꝛ potus. Cauendū etiam est vt in oibus mēbris ꝛ locis: q̄ sibi conueniūt facias sm̄ q: sibi mēbrorū natura actio ꝛ cōpositio: sicut multotiēs dixi: ostendit. Neqꝫ vnū ꝛ equale in oibus membris iudicium differas: ne in errorem incidas: sicut ignari methodyci. Quocirca errorē cuiusdā methodyci narrabo. Fuit quidā vir habēs vulnus putridū in aure: quē quidā de secta thesali cepit curare cū diacathimia. hmōi enī medicamē optime vulnera exteriora sanat. maxime carnosa: sicut que sunt in coxa ꝛ brachiis: de quo quotidie in aurē distillabat: ꝫ quātomagis in aurem de eo inducebat: eo amplius vulnus ꝛ saniem ꝛ putorē colligebat. vulnera aūt aurium cū hac medicina nequeūt curari: neqꝫ fuit ei potēdi hāc medicinam durius nam ꝛ siccius cōuenit adiutoriū sm̄ siccitatem aurū siccitati eorū cōparatam. Apponēda etiam sunt que saniem

prius lauent ꝛ mūdificent. Qō cum spacio multorū dierum fecisset: ꝛ auris quotidie ad detrimentum semper declinasset: in interioribus auris apostema ortū est. Quare insipiēs, tetrapharmacon cepit apponere: qō est cōpositū de oleo ꝛ pice ꝛ seuo ꝛ cera: qō sciuerat apostematū hume factiuum ꝛ maturatiuū. Considerauit enī huic morbo esse obstrictionem: ꝛ constrictionem esse necessariam deesse lationem. Cuius inuestigatio ꝛ intentio infirmo fuit opposita. Infirmus enī putridū vulnus in aure vel os habebat: cui siccissima medicina cōueniens erat: corrosiua ꝛ desiccatiua. vnde cum hmōi mollitiuū vnguētū apponeret: vulneri non spacio mul⁹ diei fuit qm̄ sanies ꝛ putor: abūdātior sunt vulneri augmentata. Tandem famule infirmi dixit ad periculū se cernētes. medicum irato corde increpauerūt: ꝛ ne vltra veniret preceperūt. Sed ipse magis ꝛ magis orabat vt saltē dimitterēt illud vnguētum apponere aurib⁹. Quib⁹ Ga. precepit vt ꝑ vnā diem se interesse cū medico sinerēt vt eius aurē sanitas ex examine esse putrefacturā rationabiliter ostēderet. Cuius verbis obedientes fuerūt: Deinde Ga. obuius cōtra medicum cepit sibi suū errorem ostēdere dicens ei. Certificasti in istius aure esse apostema. Qui rūdit vtiqꝫ: ideoqꝫ vnguentū mollitiuū ibi apposui. Cui Ga. qō tibi videtur si oleum ꝛ acetū ibi apponim⁹: Cui rūdit hec enī sunt stiptica. ꝛ apostema constrictū est. Cui iterum Ga. quidnā tibi videtur erit si hec etiā constrictiora sicut trociscos andronii apponimus: rūdit pessimū. hoc enī medicū ꝑ certo ꝓpinquū est necessario eger pre nimia constrictione spasmabiter. Tunc Ga. nisi cōsuetudinem aspicerem: ꝛ scirem q: hoc meus tunc cum tua medicina mollificatū esset: mox trociscos andronii absqꝫ vllo timore apponerem: ꝫ q: multo tēpore hoc membrum mollificasti desiccatiua paulatim ad desiccatiora addendo apponam. vnū hodie apponam menthā ꝛ acetū: cras trociscos andronii: cras aūt desiccatiora. desicia aūt eū hoc cū mea cataplasmatio: sed sola mentha ꝛ aceto apposita eger sanus factus est nō indigēs alio adiutorio. quare oportet te hmōi vulnera cōsiderare: quibus si eo amplius siccitera sunt necessaria: nō timidus ea cōponas. Valet enī multis de dentibus aurū vulnerib⁹ vnū ꝛ duos annos existēdib⁹ cum hac medicina desiccatiua cur antiqs. ex hac oibus illa que fit de ferrugine ferri. auri enim que est siccissima necessario medicina q̄ est siccissima fieri debet: ferruginem subtilissime tere: deinde cū aceto locā cum tanta quātitate aceti coques sm̄ q: complexionem patientis siccam esse cognoueris: postea spissitudinem mellis quinetiā ab igne eieas. Nos etiam vulnera aurium si sensibilia sunt cum ferrugine curauimus: vulnera autem oculorū cum thure. hec enim humidior est quātum ad cōparationem medicine ferruginis: ꝛ curamus vulnera aurū cum medicinis oculorū medicinis siccioribus: ꝛ aur. si minus siccitatem habētibus. Vulnera vero q̄ sunt in ore: si sunt humidissima: multūqꝫ saniē habuerint: necesse est desiccatissima habeant adiutoria sicut libros eris marchasidie vsta: aut cū melle: aut cum vino dulcissimo mixtis puluere etiā pigre. Valet iterum in his locis succus malorum agrestiū: ꝛ sumach: ꝛ similium. Si aūt minus sint humiditatis minus his humida: tibi sufficiant: sicut lapis mororum ꝛ cortici thuris. Sed vellōr in hec locorū medicina que fit de sapa ꝛ succo cipressi apponatur: que vero parte factissima sunt: maxime si vicina sint ossibus: timemus ne ossa ꝓpter humiditatem eorū corrumpāt: necesse desiccatiuū mum medicinem apponi: sicut trociscos andronii cū aceto. Quibus nōdum sufficiētibus: incinerestus ꝛ radicus applicatur. Ecce que vnicuiqꝫ membro cōueniant: diximus. Opera re ergo ea sm̄ q: vtilius agere poteris: considerando diuersitates membrorū eorūqꝫ complexionem secūdū ꝛ locū: ꝛ qō instrumentum medicine cōueniat: ꝛ quō detur sicut puluerizata: siue temperata: siue liquida: ꝛ qualiter aūt ad locum infirmum veniat. Que enī superius ostensa sunt: bonum est vt eadem repetam⁹. verbigratia. Si in stomacho sint vulnera: ꝛ velimus eorum saniem mūdificare: sicut mundificamus stomachum de viscoso phlegmate cum mulsibus sicut ꝛ oximelle: fiet hec medicina molesta: sed horum est saniem mūdificari cum rebus eam inferius deponentibus.

cat cum moderatis laxatiuis. vomitu enim prouocato: vulnus necessario saniem vndique sibi coadunat et dilatatur. Moderatiuum vero laxatiuum non similiter. Non enim vt commotio vomitus stomachum commouet: sed suauiter inferius saniem deponit: vnde securus est neruus vt non patiatur: quia omnis acutus est: et neruis sensibilibus. Vulnera vero que sunt in canalibus pulmonis: bonum est exterius cum desiccatiuis cataplasmari: et egrum quantomagis poterit cohibere se a tussi prohiberi superius (ab supinus) iaceat: atque desiccatiua ponantur: et laxet lacertos colli vt medicamen paulatim descendat. Lac vero in canalibus pulmonis magne actionis est: sed laudabilius quod de animalibus alta loca incolentibus siccum aerem et herbas laudabiles: sicut temperatas et stipticas habentia: que sunt ad septentrionalem plagam discooperta et a meridie apta: a mari et lacubus remota. Lac vero vaccinum grossum est: asininum vero subtile: caprinum vero mediocre. Antiqui autem medici iubebant sugere ptisicum vbera mulierum: qui ideo bene fecerunt: quia ceteris conuenientius et in pulmone ptisici: quia antequam infrigidetur penetrabile: quia viuum est. Lac caprinum antequam infrigidetur quibus necessarium est: dari cum modico melle: ne forte in stomacho coagulетur. Sed si vis vt ocius descendat: aliquantulum salis in eo misce. Sed Ga. testatur quendam in gutture vulnera propter catarrum habuisse: qui tussim et non multum sanguinis rubei: sed cum quadam parte pelliculari screatus est: eiusque vox corrupta est. vnde arbitratus est illam partem pelliculam esse gutturis quem cum sapientibus medicinis curauit et curatus est. Sed qui cumque hanc passionem passus est propter pestilentiam factus sanatus est: quia pestilentia corpus desiccat: et desiccatio vtilis est in hac passione. i. in vulneribus pulmonis: quibus licet non cito ad solidanda vulnera succurramus: sed hec que diximus faciamus: multo cum temporis spatio viuent. Hec sunt dicta gloriosissimi Ga. de cura vulnerum pulmonis: que sunt de voce casu palestris: et similibus. Que vero fiunt propter acutum catarrum: oportet sicut diximus cum medicina succurramus priusquam sanies colligatur: vel apostema generetur. Nam si hec non fecerimus: sanies et apostema generabuntur: et tunc nil aliud nisi vitam custodire facere poterimus. Quorum curam sic oportet incipere. primum sicut diximus phlebotomemus: sed si multis diebus non manducauit. pre defectu est: quousque cor confortetur: phlebotomiam omittere: deinde manus et pedes fricentur: et vt sanies a pulmone remoueatur: sicut diximus ligentur postea caput radendum est: et cum vulnerantibus cataplasmandum sicut stercore columbino et sinapi et similibus. et hoc cauendum ne oleum capiti ponatur: et balneum ingrediatur. Cauendum etiam ne capita vltra modum vel calefiant: vel infrigidentur: iuribus humidis et viscosis alatur sicut diximus: et quibusdam stipticis. Tyriacam magnam demus: et que recens est eligatur. Recens enim virtutem habet opij: et opium somnum prouocat: et humores a capite descendere prohibet: reuma enim desiccat: et sanguinem ingrossat. cetere etiam species sunt desiccatiue. huiusmodi facienda sunt quousque reuma transeat. Medicinam vero vulneratiuam apponimus: vt et cutim aperiat: et reuma a pulmone cum suo calore sibi alliciat. Reumate vero cessante: et cum tussi ragadia existente: scias pulmonem debere mundificari: quem purga si ipsum angustiosum et molestum videris esse. Si non apparent: bonum est primum preceptum teneas. i. silere quiescere: extremitates fricare: parum manducare: et dactyrnam in modum fabe. Quod si nihil aliud nisi mundificare facere poteris propter angustiam spiritus et multitudinem ragadiarum: purgari oportet cum mellicrato: et nutriri cum ptisano et modico panis. Sed in quodam tempore mundificetur: et in quodam reuma prohibeatur: et in alio vulnus desiccetur: quousque patiens ad sanitatem redierit. Porro aliquando ex nimia frigiditate vena in pulmone rumpitur: sed tamen phlebotomo succurrimus et mouemus sanguinem de pulmone. Extremitates fricamus et ligamus et vngimus cum calefactiuis et vulneratiuis et desiccatiuis adiutoria damus: sicut tyriacam: et diaspermaton: diacalamentum et similia. damus etiam que solident sicut trocisc. de carabe: corallis: bolo: thure et similibus. Cibi sine fastidio digestiui sicut iura: ptisanus: parui pisces: pedes paruorum animalium bonis propter suam viscositatem. Ga. dixit se multum ex emoptoicis cum huiusmodi in primo vel secundo die. hoc nondum apostemate existente curauisse: quin sanitati omnino redditus fuisset. Sed quidam hoc tempus transeuntes non fuerunt curati: quia in pulmone eorum apostema collectum est et febris generata est. Alij vero sanati sunt: eo quod ad febrem non deuenerunt. Sed qui non sanantur cum consilio Ga. vulnera eorum non dilatantur: sed indurata diu permanent. vnde longo tempore viuunt: et sic Ga. dixit: plurimi de vulneribus pulmonis moriuntur mortem propter malos humores patientibus. Et infirmi manifestant saporem illorum humorum in saliua existentem: ideoque multum valet tyriaca: illos humores temperat: et ingrossat corpus: vulnera mundificat et lauat a sanie. vtilis etiam est in omnibus emoptoicis: vt non tussiant fortiter: et nihil a capite descendat: que facienda sunt cum rebus catarticis et medicinis catarrum prohibentibus sicut diaisgmaton: et semnifertis sicut opiatis: et viscosis omnis sicut amido polline fabarum et similibus. Caput fricetur: et cum calefactiuis vngatur. Catarticum vero dandum quod diuersos humores purget sicut est aloe: bdellium: myrrha: scamonea: coloquintida: agaricus: epithimum: et similia. Iterum oportet te intelligere: quia plus est necessarium lac emoptoicis: quibus catarrus a capite cum malis et acutis humoribus ad corpus descendit. vnde festinanter dandum est. Sed tamen cauendum est ne febrem habeant: seu malam complexionem: lac in eis in malam qualitatem conuertetur. vnde prius frigidis curanda est febris: et mali humores temperandi: deinde lac dandum. Similiter si sunt defecti: non phlebotomentur: nisi prius nutrimento reficiatur et confortentur. Sed prius necessaria est phlebotomia: quibus est sanguis niger et turbidus: et qui frigide sunt nature. Nam Ga. testatur se omnia que dixit experimento comprobasse. Oportet etiam te in omnibus passionibus pulmonis maxime in maioribus: et his similibus cauere inertiam: et ne a debilioribus medicinis incipias: sed a fortioribus sicut Hippo. in aphoris. huiusmodi enim passionibus nisi cum fortioribus subueneris: et patiens ad hoc venerit: non euadet. Diximus quidem fundamentum curationis sanguinis. de pulmone fluentis sit motio eius: ab eo custodiatur ne multum sanguinis emittatur: quidem agri etiam ne tussiant. Quocirca oportet te studere in quiescenda tussi. que si fuerit propter catarrum capitis: stringatur. Si autem propter malam complexionem in instrumentis spiritus existentem: tempera eam et redde ad id quod fuerat: quia quies pulmonis vt moueatur ad tussiendum est prima curatio. Diximus iterum quod medicina vulnerum diuersa est propter diuersitates nature membrorum: quia aliquando in quibusdam locis et membris siccior quam in alijs ponitur. verbigratia. Vulneribus in veretro et vulua siccior competit. vnde multotiens ea cum cinere bombicinarum chartarum curamus: et cinere cucurbite: aneti et similibus. et similiter etiam cum cinere cerebrum marinarum vstarum: quia aliquando sunt vulnera in veretro recentia: aliquando in preputio cui siccior conuenit: que vero vulnerum horum non sunt vetusta: neque multum humida: aloe vtilis est si pulueri zetur et desuper mittatur. vulnera vero que sunt in ano et naribus cum carpinia lota mixta cum vino: vel litargiro vel tuthia curantur. hec enim non generant dolorem: quod si hec vulnera sine humiditate: cum corticibus pini et emathite: cum talibus. Si autem aliquid concauitatis habeant: misce cum illis etiam thuris: quantum ad creandum carnem necessarium fuerit.

Sexta particula.

Onstraui inquit Ga. quantum errores arti medicine accidit de inscitia methodicorum propter eorum fiduciam in vniuersalibus: et negligentiam in particularibus: vnde nunc similitudinem ostendere volo. verbigratia. Si aliquis cum facili percussione percutiatur solam cutim perforante: vt fit aut cum acu aut stilo et similibus: et ad sanandum carnem faciem habeat: sicut illi videlicet quibus vulnus cito solidatur: huic medicine nihil est necessarium. Ceteris vero equa se habentibus si contingat: neque vt oportet curentur: necessario primum dolorem generat: deinde tumorem et punctionem. Methodici vero huiusmodi egrum de sua qualitate interrogant: eisque sicut illis ostenditur: conantur secundum suam complexionem et secundum sua experimenta incipiunt curare. Logici vero non solum sufficit infirmos interrogare: sed rationabiliter et qualitates et complexiones infirmi inuestigant. huiusmodi enim si plenus est: vel malos habet humores: vel membra sensibilissima: necessarium in illa percussura et tumorem et dolorem est generari. vnde non oportet festinanter solidari: sed prius mitigari dolorem et materiam ab illo ma

tari: quia nihil vtilius est parue puncture q̄ vt in tumorem non deueniat. His enim studiose obseruatis: solidatiua sicut magno vulneri sunt necessaria. Methodoici vero nihil aliud nisi hoc solūmodo intelligūt sicut Thessalus eoꝝ magister et auctor fuit et dixit: vulnera inquit recētia solidari opꝫ: neqꝫ vllam inter magna et parua differētiam posuit: neqꝫ inter ea q̄ sunt in neruo que sunt molestissima: et ea q̄ sunt in carne: sed in ponēdis solidatiuis festinant. Quibus factis si vulnus in carne fuerit: necessario tumorē et apostema generat. Si vō in neruo: plurimi in spasmum cadūt. Quidam punctionem passus est: que neruū intus in vola manus existētē penetrauit. Quem cū quidam de secta thessali vidisset: citissime vnguentum magnis vulneribꝰ vtilissimū apposuit. Cūqꝫ locus illum tumefieri cerneret: cataplasmauit cū polline frumēti: vnde manꝰ tota tumefacta: in spasmū incidēs ante septimū diem mortuus est. Plurimi enī hoꝝ hāc passionem habentium: et ab huius secte medicis se curari volētium: in spasmum inciderūt: et mortui sunt: et quidā in putrefactionē. Qui vt sui magistri sequuntur auctoritatem: huiꝰ erroris intētionem non desinūt. vulnera enī recētia solidari oportere testantur. Sed nullus punctionem: vel vulnꝰ habēs: vel passus in neruis: et medicinā quam Ga. pcepit apponēs: spasmum vel tumorem habuit magnū. Cum enī cuꝫ optima rōne instaurauit dicta. Neruꝰ q: sensibilissimꝰ: si pūgatur necesse est ceteris mēbris maiores habeat dolores. vñ ꝯsequitur tumor: et apostema: nisi ad mitigādū dolorē succurras: ideoqꝫ nō opꝫ cū solidari: sed vt sanies in ea coadunata excludatur: aperiri: et sanguinē et ab ea aliū mutari poterit opꝫ: et corpus totū de malis humoribꝰ mūdari: et vt dolor in vulnere non gñetur: studiū impēde: que sunt faciēda cum vnguētis et cataplasmatibus sanguinē funditus mūdificātibꝰ. Bonū est etiā si vbi est vulnus: cutim aperiamꝰ. Aqua vō calida: fusis ols doloris sit mitigatiua: apostematū vulneribus tū neruoꝝ est nociuissima. Nerꝰ enī est ex materia hūida et frigiditate coagulata. vñ qđ hmōi nature est: et calidoꝝ hu. putrefit. Quocirca opꝫ te cauere aquā calidā ne huic mēbro appropinquetur. Et si egrū te balneare opꝫ: stude ne membrū illud aqua calida tāgatur: pannis ergo ceratis: vel aliqua re optime inuoluatur: dolorē quoqꝫ cū infusione calidi olei mitigamus: Frigidum enī poros oppilat: et calidū aperit. Oppilare vero poros illꝰ mēbri malū: aperire aūt bonuꝫ est: q: sup̄fluitas dissoluitur. Sed eligenda sunt olea que stipticitatem non habeant: et que sunt subtilis substātie. Sed vetustiora sunt dissolubilioꝝ: recētia vō doloris mitigatiora: mediocria aūt vtiliora. Porro decet medicinā qua curādum est hmōi vulnus esse tēperati caloris: vt mitiget dolorem: et esse subtilissimam vt ab sup̄ dolore penetret: q: si hec ꝑspexerimus: hoc medicamen in attrahēdo saniem ab interno: ꝯsueto corpis: siue dolorē nobis sufficiet. vñ Ga. qđ primū huic passioni fecit: solla terebētina fuit: sed i paruis mulieribꝰ (alis vulneribꝰ) et hūidas naturas habētibꝰ et aliqn̄ cū modico euforbio i duris siccisqꝫ corpibus. fec etiā cere aliqn̄ sola: et aliqn̄ cuꝫ modico euforbio serapino: in durissimis et siccis corpibꝰ cū oleo: vel cum terebētina opponatqꝫ. Dicit p̄terea Ga. alam bonam esse si emplastrū de ea fiat. Illud tū non sicut cetera q̄ diximus pbibuit. Neqꝫ debet aliquis in sola rōne cōfidere: nisi ab experimēto firmata sit. Sulphur vō ab igne infectuꝫ q: subtilissimū est: desiccatiuissimū est. vñ bonum est ad vulnera neruoꝫ si cū modico olei in modū vnguenti fiat. Calx lota mixta cuꝫ oleo et marie si cū aqua marina vel salsa lauetur in calidissimo tpe bis vel ter: bona est. q̄ medicamina in suis locis descripta multiplr̄ inuenies. Cōuertamur ergo ad hoc qđ volumus dicere. Dicimus aūt q̄ puncturā vel fissuram neruoꝝ: vel mēbroꝝ neruosoꝝ opꝫ curari cū medicinis medicre calefaciētibus et multū desiccatiuis: sed in calidā et subtilissimā habētibus: et calefaciēde vel infrigidāde sunt: sm̄ q̄ natura membri infirmi tibi ostēderit. vbi g̃ sa. Cum ponens medicamen sup illud membrū: neqꝫ patiēs tepiduꝫ sentit ea locomotias illum minoris q̄ opꝫ caloris esse. Si aūt nimiū calorem: nimij caloris est: vnde timēdum est ne tumorem et dolorem generet. Et aliqn̄ sub a medicine in qualitate defecta est pp̄ter vetustatē aliasve occasiones: q̄ re opꝫ quātitatiue sm̄ q̄ necesse ē: multiplicari. ideoqꝫ nihil hoꝝ debes negligere: quoꝝ mēsurā p suspicē rōnem perpēdere poteris. Gaude iteruꝫ in dictis mirum: vt sint bone et tenaces. Qđ si videris neruū esse incisuꝫ: opꝫ te cōsiderare si incisio est in latitudine: et quātuꝫ cutis ē regio neruū aperte patēns. sō g̃a. Si incisio cutis tāta sit longitudo vt nō incisio appareat: et si est in lōgitudine: dico q̄ huic vulneri medicamen nullo: et si multū nō debeat apponi: q: nō pōt ipm̄ ferre: sicut ipsa que cutim habēt medicatricem. vñ his locis dico debere poni calcem lotā cū multa olei mixtura: vel tuthiā mixtam cū oleo rosato. cauēdum tū ne oleū sit aliquꝰ: s̄ sit tenue: q: incisio nostra est vt sine mora cū desiccetꝰ. Vesicata cū tumorē et apostema gñat. Sed calx multis vicibꝰ cū aq dulci lota vtilior est. Quādoqꝫ etiā his locis medicamen appones: necesse est: vt sit lotū etiā et oleū dulce et gūmi lota. Porro medicinā cauens: maxie in humidis corporibus: in siccis vero non tantū. Ga. enī dicit se sup neruos incisos trociscos polidos cū sapa tepede apposuisse. Opꝫ etiam ante olē calore ne tamen nisi tepida apponātur: frigida enī spasmum pcreant. Qđ si vulnera i mentibꝰ sint: insūde sepe ceratū et alioꝝ oleo ros. In inguine vō si vulnera sunt: in calcaneo: vel in pede. his enī actis securus esto q̄ nō gñatur spasmus: neqꝫ infundas largū vulnꝰ vero vinū cū oleo putrefaciat sicut ps. curā vero cum oleo infunde. Et si vulnus illud lauare volueris: terge prius saniem siue cum bōbicino: siue cum velīre: et infunde bombicinū in sapa: aut melicratū: vel in vino dulci aut pontico. Cauēdum quoqꝫ ne aqua huic vulneri apponatur: vel medicamen mollitiuū vel maturatiuū. hec enī membrū putrefaciunt: sed stude semp desiccatiua applicare in estate cū oleo ro. in hyeme cū oleo. Si incisio nerui sit in latitudine: molestius est et ppinquius ad spasmū: q: apostema est sanctum parti inale. vñ p nō incisam passio ad medulā ducitur et spasmū in eo gñat. Ideoqꝫ medicina hoꝝ molesta est: sed tū opꝫ vt sanguinē poterit vllā materiā mutare: et medicinā dictā demus. Requirem etiā sicut et plenā: hoꝝ et sepe collū alam et inguinem quidē calido oleo infundas ea. Si nerui collisio cū cutis incisione fuerit: opꝫ medicamentū vulneris desiccatiuū esse: vt cōstringat sicut stipticū cum modice calefactiuo mixtū. Si neruus collisionē habeat sine cutis incisione: et infundatur cū oleo calido stiptico: nō habēte: et studiū impēdamꝰ materiā aliū mouere et dictā solidare. hoc si fecerimꝰ facile curaf. Fracturā vō nerui sine cutis incisione: methodoici cōsiliūt se curare cū cataplasmate pollinis fabaꝝ et mellis: qđ vtile esse dico. Si vō cū nimio fuerit dolore: et mitte medicā piceam: et coque decoc viscosam farinā calidāqꝫ appone. Qđ si nūs desiccatiuus fit: misce farinā ordei vel orobi. Si nervꝰ incisione seqꝫ: cura cū sm̄ cetera plura vulnera sine timore spasmi. Motus tū et sensus ab eo auferuntur. Ligamēta vō si sint de specie chordaꝝ: sed: medicamē sustinēt: q: neqꝫ ista cerebro neqꝫ sensibilissima sunt. Chorde vō q: de ligamēto et neruo sunt cōpositę: mag̃ spasmum generāt: ppter hoc opꝫ te scire anatomiā vt scias ligamentum differre a neruo: et pauci cognoscunt ligamenta esse neruum et lata pelliculā. vnde tū cur modo errorem incidunt. Vulnera vero in ligamētis nulla molestia sequitur. maxime si ab vno osse enerit: et ab alio ligetur: q̄ sicut cetera curare poteris sine vllo timore: q̄ si cū neruo iunctum fuerit: sit timor sm̄ q̄ cōiunctum est. Incipiēdum est aūt de incisionibus ventris. Dicimꝰ ergo si intestina: aut sirbum exierit: oportet te scire an possis ea intus cōuertere: et an de sirbo opportet incidi: necne: et quā debeat suo et ligari: pp̄ter hoc necesse est: vt per anatomiam scias hec loca vt possis scrutare quot diuersitates sibi habeāt. Sed facilior locus et minus molestus ad cōuertēda intestina si egressa fuerint: si in inferiorib' hypocondrie sit: q: in hoc loco nulla neruosę extremitatis latitudo habetur. In medio autem ventris intestina maiorem egrediuntur: q: nō est ibi fortis lacertus eos cōstringens: propter hoc difficilius intus cōuertuntur. Qđ si vulnus paruū est: multo difficilius intus mittuntur: nisi ad ea mittenda sufficit: q: inflantur et ingrossantur: et ventositatem propter frigiditatem habēt: proinde vulnus aliquādo oportet dilatari: si vllam ventositatem nō possumus dissoluere. Et

quia inflatio intestinorum non fit: nisi propter frigiditatem
sit eius curatio cū calidis. vnde fomentādi sunt cū aqua cali
da in qua spōgia: vel vellus infundēdū est: ⁊ ibi apponen-
dum est. vinū etiam calidū ⁊ ponticum vtilissimū est: qr calo
rem facit ⁊ cōfortat. Quibus nō sufficiētibus vulnus dilate
tur. Galie. autem nullā medicinam pter istam ostēdit. Sed
quidam medici cū lacte calido ⁊ oleo calido ⁊ milio ⁊ sale: et
similibus in balneo calefaciūt. Item dicit Gal. ventositate
dissoluta suspēde infirmū p quattuor eī9 extremitates vt gib
bato dorso venter cōcauetur: deinde intestina ⁊ zirbus intus
mittātur. Tandem vuln9 cum digitis teneas: ⁊ suere sicut di
ximus incipias. postea eger supinus iaceat: ⁊ ingenia lectus
sibi facere per qđ extremitates sint suspense: ⁊ venter subia
ceat: s3 vtilior medicina est solidatiua. Ligamina etiā in hoc
loco vtilia sunt: ⁊ clistere fieri bonū est: vt fex que remansit
in intestinis excludatur: ⁊ in inguine cum oleo calido ad do-
lores mitigādum infundatur. Qđ si ex vulnere aliquod inte
stinum putrefactum est: nō facimus acutum clistere: sed de
vino nigro ⁊ pōtico ⁊ calido. Et quoq3 scire op3 subtilia inte
stina grossis esse difficiliora. Maiora eīn sunt incurabilia p
pter multas res. Vna: qr multas venas habēt: que vie sunt
cibis trāseūtibus: ⁊ substa eo3 subtilis: ⁊ in natura neruosa: ⁊
semp ad ea ab epate cholera currit. Si aūt zirbus egrediēs
infrigidetur: qđ nigri ⁊ viridis coloris fuerit abscindatur: qr
desperati de sua curatione sumus. Qđ si taliter intus mit-
tatur: necessario in toto putrefiet. Sed cum illud incideris:
liga vtrāq3 eius extremitatem cum filo. desine extremitates
fili extra vulnus pendere. Magnas eīn multasq3 venas ha-
bet. vnde non sumus securi si nō ligentur: dū sanguis fluat
vēterq3 putrefiat. ¶ Nūc aūt ab ossib9 incipiēdū est. Di-
cimus ergo si fractura ossis est in latitudine: pars a parte se
paretur. Prima sicut diximus intētio est vt ea solidemus.
Sed tū qr impossibile est solidari ossa pter eo3 siccitatem
maxime in senioib9: in ceteris etiam nisi rarissime: in adole
scētibus: oportet has vtrasq3 partes aliquo modo inuiscari
qđ nō pōt fieri nisi cū viscosis cibarijs: q3 tū ab initio priusq3
vnam partē aliquā appropinquauimus: dare nō audemus:
qđ faciēdum est eas extrahēdo ⁊ directas faciendo: aliquādo
fortiter: aliquādo debiliter: ⁊ nōnunq3 mediocriter: fm ma-
gnitudinem ⁊ paruitatem ossium. Sed plurime fortis exten
sio necessaria est: cū in fractura sint quasi dētes: hic necesse
est nimium extēdi: ⁊ vnam partem alteri apponi: et vt dētes
eorum interserātur ingeniari: ⁊ op3 te studium habere: ne
causa multe extensionis dens frangatur aliquis: ⁊ ibi re-
maneat. Illo enim illic remanente: caro nimiam sentit pun-
cturam: quadecausa ⁊ tumor ⁊ apostema generātur: ⁊ ali-
quando spasmus. Sed molestior est ceteris fracturis que dē
tes non habet: veluti que cū serra facta est. huiusmodi post-
q3 sanabitur: nō est firma. nam ex parua occasiōe sicut prius
diiūgitur. vnde oportet nos vtrasq3 partes quātomagis po
terimus extendamus: siue cum tenalibus: vel cū instrumen
to: qđ iussit Hippo. ⁊ paulatim vnam partem alteri coniun-
gamus: ⁊ desuper fricem9 manibus vt si aliquid sanguinis
ibi sit exprimatur: deinde ligetur ⁊ egrum quiescere precipe
sed multū in ligam̄e studeri oportet ne fractura moueatur
cohibere poterit. decimē autem cum ad egrendum se sub
leuauerit: minime. Molle quidē ligamen custodiende non
sufficit fracture: strictum vero tumorem ⁊ dolorem generat.
vnde debet esse vt oportet. Qđ si hoc modo fiat vt aliquid
doloris eger patiatur: ⁊ quiddam tumoris apparet: nō suffi
cit membro. In vltimitate strictu3 malū est: qđ nisi fuisset p
pter membrorum diuersitatem: compositionem ⁊ formam
atq3 quātitatem: bonum esset ligamen cum lato linteolo li-
gare vt multū spacium comprehēdat. Sed tamen in quodā
loco sicut pectore ⁊ latere potest poni: ⁊ in quibusda3 sicut ma
nibus digitis furculis minime valet. oportet te studium ha-
bere: vt in locis omnibus quāto latius poteris componas:
⁊ cauendum ne in ligamine aliquid duplicatum remaneat:
sed penitus sit extēsum. Strictas vero ligaminis ex trāsuer
so vtrasq3 extremitates inuolue multipliciter: vnam. s. infe-
rius ⁊ aliam superius multum inuoluēdo pone: vt modo la

ti ligaminis valeat: ⁊ ne stricto ligamine sanguis a loco vl-
nis stricto ad latus impellatur. Oportet vbi fractura est: stri
cte ligari: etiam circa eius extremitates debiliter: hoc nisi fe
cerimus: sanguis ad loca fracture veniet et saniem ⁊ aposte
ma generaturus. vnde timendum ne membrum putrefiat.
Dico etiam vt semper intendas in mitigando dolorem. hoc
eīn obseruato mēbru3 ab apostemate ⁊ tumore securū erit.
Qđ faciendum est cum mutatione mantici ad alium locum:
⁊ infusionibus ac cataplasmatibus dolorem mitigantibus
sicut est cera ⁊ oleum: ⁊ cum locum refrigerantibus ligatu3
sicut aqua frigida. Cum etiam membru3 positione quiescat
que non generet dolorem. Qđ si patiens aliquid angustie ex
ligamine vel prudore eū cogēte patiatur: soluatur: ⁊ oppor
tune coaptetur. Si autem multum est strictum: laxa illud. si
prudorem habeat fomentis aque in calore temperatis il-
lud fumiga. Si autem prudore hoc faciente permaneāt post
quartum vel septimum diem similiter facias. vtile est enim
ligamen quousq3 sanetur dimitti. Si vero nihil accidentiu3
patiatur: bonum est vt ligamētum quousq3 sanetur desinas
quia Hippocra. iussit solidatiua vsq3 ad septimum diem nō
debere poni: quousq3 etiam securus fieret q non generetur
apostema ⁊ tumor: s3 in hoc tempore ab initio solidatiua po
namus. Sed cum hec membra festinanter tumescere cepe-
rint: ⁊ nimium pati dolorem ⁊ ruborem ⁊ calorem: bonum
est vt nihil ei faciamus: nisi materiā inuitare: ⁊ quātomagis
possumus refrigerare. Qđ si calidus non est: ⁊ dolor fit pro-
pter nimiam extensionem: cum oleo ⁊ cera ⁊ aliis cataplas-
matib9 mollitiuis mitigetur. At quoniā postq3 securi sum9
de apostemate q non veniat: intentio nostra est in ligamine
vt nō solu3 sanguinem cū fractura expellat: verum etiam vt
eam custodiat: neq3 phibeat causam illā qua fractura solide
tur. necesse est super fracturam nō tantu3 fortiter sicut ante
ligetur: ⁊ stude ne ossa moueantur: ⁊ materia fracturā soli-
datam expellat: neq3 ligata permaneat: ligamine enim diu
permanēte: materia illa desiccatur. Cum tamen ea3 videris
desiccatam: fac fomentum cum aqua calida quousq3 mem-
brum tumefieri inceperit. Similiter si multum tumidum et
humidum fuerit: fomētetur cu3 aqua calida quousq3 tumor
⁊ humiditas cessauerit. si tamen necesse est vt aqua sit calidior
⁊ vnge siccis. Qđ si intentio tota est in ligamēto vt sanguinē
in mēbro vulnerato cōcretū expellat: extremitates ligamēti
laxas dimitte. Si aūt vis vt in fractura sanguis attrahatur
extremitates ligamenti strictius liga. Cumq3 securus es q
nō veniet apostema: egrum cū cibis grossum ⁊ viscosum san
guinem generantibus nutrias: que dāda sunt quousq3 scie-
ris ossa esse solidata. Qđ si tempus solidandi transierit: ⁊ so
lidatiua plusq3 oporteat superdata: qđ poteris cognoscere
cum tactu manus duriciem quasi glandinis sentientis: opor
tet fomentum aque calide fieri ⁊ medicinam dissolutiuam.
Que eīn vnguentorum sunt viscosa solidatiuam generant
materiam. Que vero sunt dissolutiua eam minuūt. Fractu-
ra vero in qua spacium remaneat: seruanda est ne tangatur
oleo maxime in estate: sed quāto magis poteris eam desicca
bis. Fissura vero que est in ossibus capitis: a ceteris aliorum
ossium est dissimilis: quia impossibile est eam solidari: neq3
vllum ligamen poterit ibi ligari quod non generet aposte-
ma ⁊ tumorem. vnde oportet qđ in eo fractum est amputari
nimis grossam pelliculam cauendo: ⁊ festinanda sunt que
ibidem carnem crescant: que siccatiua medicina sunt: ⁊ prohi-
benda sunt que mollificant ⁊ putrefaciunt sicut oleum: cera
et similia. hoc nisi fecerimus: non sumus securi quin mole-
stissima ⁊ mortifera colantur accidentia. Ossa vero que sunt
expellenda cum magno timore ⁊ cautela extrahātur: eīn ne-
quimus dicere qualiter extrahi debeāt: si tamen fieri posset
dicere incipiamus. Vnde dicimus fracturā cranei: quia ali-
quando est separata et facile potest expelli. Caueas tamen
pelliculas ne tangas eas cum fecilabus. Si vero non est se-
parata: necesse vt eam radas cum instrumēto aliquo: suaui-
ter tamen ne tāgas pelliculas ⁊ cerebru3. Si vero fissura est
molestissimum erit: necesse est enim vt totum os incidatur:
aliquando tamen nō totum. Tunc eīn videremus saniem ex

terius et interius posse expelli. hec enim si pspexerimus: necesse est vt toti os illius fissure abscindatur: qd est molestissimum: quia necesse est vt cerebrum moueatur. vnde cum terebello cautius perforari debet: et foraminibus factis cuius instrumentis ossa fracta amputare. hoc tamen adeo suauiter est faciendum: vt pellicule nullatenus tangatur: neque cerebrum moueant: et aliquam aliquam tabulam argenti sub cranco ponimus. Porro intentio tua semper sit in desiccanda sanie ne ad pelliculas fluat: et quietum esse infirmum precipe. Cumque securus es de apostemate: pone medicinam carnis creatiuas. Quidam errauerunt totam fissuram putantes debere auferri. Sed Ga. quedam curans de ossibus expulit quantum saniei expellende pertinuit: aliud vero solidauit: et sic ossium expulsorum locis natura carnem creauit: quia si possumus saniem desiccare: et expellere absque ossium expellendorum expulsione: melius est: minus enim nocumentum cerebro infertur. Quidam enim medicus cum hec ossa radebat: assuetus erat stipticum sup duram matrem medicinam ponere: et multos hoc modo sanauit. Galie. vero huiusmodi facere timuit: ne ob hanc rem infirmus in spasmum caderet. Sed et medicine auris recordatus est: quia siccissima et stipticissima sit: et sciuit neruum in auribus existentem cerebro de quo procedit esse propinquissimum: nec vllam cerebro ex medicina auris molestationes fieri: credidit illius medicamini secundum rationem nihil malignare: firmauit etiam illud optimum esse apostemate absente. Ita etiam pelliculaque substantia siccissima est. vnde medicamen nimis desiccatiuum ei congruit: quod eam confortet et saniem generari prohibeat: atque quod generatum est: desiccando consumat.

¶ Septima particula.

Methodoicorum inquit Gal. est verba multiplicare. Dicunt enim defectionem membri et cetera. Et si interrogati fuerint: sunt eorum verbis mox impediti nesciunt quid respondeant. verbi gratia. Dicunt enim defectionem epatis stomachi et aliorum membrorum quorum forma et compositio non mutatur: sed sicut prius fuerat absque apostemate et vulnere permaneat quia defectio ex mutatione complexionis est ex calido vel frigido: humido vel sicco. vnde oportet nos hoc: quecunque fuerit vt ad suam redeat qualitatem siue sit composita vel non composita: repugnare. Calide cum frigido: et humide cum sicco. composite cum frigido et humido: si calida est et sicca. Contrarie vero et contrariis. Methodoici vero intendunt in curando stomacho stipticum dare cibum. et vina parum amaritudinis habentia. Medicinam etiam absinthii vel coctanorum epithimant sup stomachum cum stiptico epithimate sicut oleo omfacion: absinthileon: mastichileon: nardileon: coctanileon. Quibus non sufficientibus: ascendunt ad cataplasmata ponenda de spica amomo calamo aromatico yreos folio storace opobalsamo carpobalsamo: his etiam non sufficientibus ponunt emplastra ruborem facientia facta cum pice sinapi: et similibus. et ducunt eum ad febrem: Conuitus vero murmurantibus se non posse cibum digerere: vel defectam habere digestionem iubebat exercitiis assuetare si insueti erant: assuetis quoque multomagis exercitare precipiebat: et cibum leuiorem et digestioni faciliorem et pauciorem accipere. Quo sibi non sufficiente ad curam methodoicorum quam diximus se conuertebat. Ait Ga. medicinam eorum et istius sibi sufficere aspiciens nihil ei addidit. Sed tamen prius investigauit rationabiliter stomachum habentis defectionem propter mutationem sue complexionis: cuius complexiones sunt octo modis. Quatuor: scilicet simplices: et quatuor composite. i. calidum frigidum humidum et siccum. aut calidum et humidum: calidum et siccum: frigidum et humidum: frigidum et siccum. et multos defectionem stomachi habentes cum aqua frigida in vna hora sanauit. Dedit quoque eis frigidos fructus sup niuem infrigidatos et lac acetosum psillanum et similia. Aliorum enim stomachi defectio ex calido et sicco fuit vnde humectatio et infrigidatio eis necessaria fuerunt: et prohibuit eos ab absinthio et omnibus stipticis. Alios vero cum veteri vino curauit. Intentio enim fuit in calefaciendo eorum stomacho. Quibusdam desiccare stomachum intendens dedit eis cibaria stiptica et multum assi: et paucum potum. Cibaria etiam stiptica tribuit: que sola methodoici in defectione stomachi dant. Porro quendam curauit: quem quidam medici eorum stipticorum exhibitione consummauerunt. Ipsius enim stomachus sicce complexionis erat. vnde parum infrigidatiue humectantia ei sufficiebant. Qui enim suam passionem non intendebant eum cum sua vniuersali medicina curauerunt. i. stiptica et desiccatiua amaritudinem et ponticitatem habentia dederunt enim absinthium coctana sumach: et stomachum cum quibus diximus cataplasmauerunt. i. cum stomachum desiccantibus. vnde duxerunt eum ad ptisim. Quem cum Ga. curare incepisset sicque stomachi interiorem inuestigasset: cibus medicinis et potum cuius humectauit. Ideoque oportet te intelligere stomachum non solum ex frigiditate et humiditate deficere: sed potius ex eis patiatur: propter hoc semper contra electuaria stomacho conuenientia inuenimus: non solum de calido et stiptico esse composita: sed etiam de calido et sicco. Debes etiam scire: quia calefacere stomachum si infrigidatur: vel infrigidare si calefit: facilius et breuiori tempore fiunt: quam humectare si desiccatus sit: vel desiccare si humectat. Calefactio enim et infrigidatio fiunt ex actiua qualitate. i. cum caliditate et frigiditate: humectatio vero et desiccatio cum passiuis. i. siccitate et humectatione. maxime siccum humectare difficilius est: et aliquando incurabile.

¶ Tempus vero quod necesse est in calefaciendo frigido stomacho breuius est quam in refrigerando calidum: verum tamen hec molestius est: quia si volumus stomachum refrigerare: membra sibi vicina non sunt fortia: non sumus securi quin magnum incurgerent nocumentum. At quum particulares significationes in auctoritate magni iuuaminis sunt narrabimus medicinam G. quam infirmo fecit. Eum vt ipse testatur balneo propinquauit: et iussit balneum ingredi: neque dimisit eum ambulare: vt virtus eius non deficeret: quia balneum virtutem eius necessario deficeret. vnde in eius infirmo seruauit: et prius si in balneo et in aqua calida moraretur: quia cum corpus humefaciendo non est necessarius calor balnei: sed humiditas aque: propter hoc oportet eum in fonte balnei morari: et necesse est vt fons non sit calido. et ducatur: quia necesse est vt aqua sit temperata. Si enim calida est virtus deficit et in futuro desiccabitur et infrigidabitur corpus propter nimiam sui dissolutionem. Si aut frigida est poros claudit: et humiditatem corporis interiorem penetrare prohibet. Temperata vero aperit poros et dilatat: non solum cum calore: sed cum temperamento. Temperata enim aqua nature similis est. de qua cum corpus tangitur natura circa exteriora iterum mouetur propter presentiam rei sibi similis: et non fugit seseque abscondit de calidissima vnde pori clauduntur: rigorque generatur de balneo egredienti. Lac afininum tribuit pocul sed afinam sibi propinquissimam esse precepit. dum eius melius si patiens eius vbera sugerit. Lac enim cito sicut sperma corrumpitur: quia sperma extra sua vasa non oportet vno momento manere: sed de vasis in vuluam expelli: si necessitas sit precipiti. Dixit iterum nullam rem vtilem ad reficiendum inueni: sicut lac si hoc vno bibatur. de ptisi etiam curabitur. quia si lac mulieris fastidio non haberetur: vtilius ceteris esset: et lac asininum cum melius excepto feminino: quia lac saucius et nature temperatum est facile enim penetrat et nutrit: et minus coagulatur: quam que magne bonitatis sunt. quia si in stomacho coagulabitur magnum nocumentum faceret. facilitas sue penetrationis magnum facit iuuamentum: nihil est velius consumptis: quam quod facile penetrat et nutrit: horum enim membra deficientissima sunt: et vie clause et constricte. dandum vero est cum medico melle. debet temperatum liquore et grossitie mediocre absinthium et hortum. vnde studendum est in accipienda asina: vt sit iuuenis: bene nutriatur pascuis quam bene digerat. Cuius digestionem perpendere poteris de proprio sui stercoris: et de temperamento sue humiditatis et siccitatis: fetor et liquor superfluus bene fecta ostendit. contraria vero contrariam: herbas aliquas herbas et ordeum debet pascere: tamen quantum oportet. Et si quando eam humectare videris stercus: in altero die pascua sibi minue. Si aut desiccatum est: auge ei aquas: et herbas et ordeum debet pascere. Et si videas eam habere vetositatem et inflationem fac eam amplius exercitare. Postquam vero lac bibit tribuit ei spacio quatuor: horarum iussit vt requiesceret: et fricatus iaceret. Deinde vt balneum intraret precepit: sed post eius sumptionem

inuestigauit:neqꝫ lactis odorem olfecit:vnde certificauit lac bene digestū esse. Et si eger in balneo delectatur: fac illud secūdo ingrediatur:q: sanatiuū est. Ops vt vnguatur corp⁹ eius cū epithimatibus: vt hūiditas ab aqua acquisita custodiatur: τ stude vt scias quātum in aqua morari debeat:q: si modū τ horam transieris:plus hūiditatis dissoluetur ꝙ acquisiuit. Eius termin⁹ sic dignoscitur. Nam cū corpus infla re incepit:neqꝫ amplius corp⁹ manere nō presumat: hoc eñ termino trāsceūte multū de suo corpe dissoluetur: τ tua operatio ꝯtraria fiet. ꝓpter hoc igitur vt tua operatio fiat vtilissima caue ne hūc terminū transeas. Sic corpus eius frigidū est donec calor surrexerit:nō adeo sicut corpa eoꝝ de quib⁹ humores dissoluere volumus: τ bonū est vt hec corpa cum epithimatibus vnguātur:vt qd dissolui incipit custodiat. Et si aliquā negligētiam in balneo habuisti:succurre eam emēdare. Si vo lacte delectetur:da ei secūdo postꝙ balneū egressus fuerit. Si vo nō:ptisanū τ panē dū factum cū paruis piscibus τ carnem volatium saxatilium:sicut pdices:starne:fasiani τ silia:q̄ sunt ad digerēdū facilia. Sed cū hos infirmos q: cōsumpti sunt:necesse est repleri velociter:tūc cibaria multū nutribilia optima sunt: que sunt grossa τ viscosa: agnina vitulina. Sed tñ ꝓpter virtutis defectiōes nō possunt hec digeri, vñ nō ꝯgruūt. Confortata tñ carne τ sanguine in eis reuersis τ calore naturali augmētato:possum⁹ sm ꝙ viderimus grossiora τ nutribiliora dare. Sciēdum est etiā nullum potū sit esse cōgruū quib⁹ refectio est necessaria sicut vinum:febre tñ absente. Sed vinū qd est amarū τ subtile:pene trabilius τ digestibili⁹ τ vētositatis dissolutiui⁹:minoris tñ nutrimēti est. Qd vo grossius durū est ad penetrādum:sed tñ nutribilius:qd vero aqꝫ nō sustētatiuū est τ aquosum minus est calefactiuū:minusqꝫ capiti nocet. Quare cū hmōi infirmos vis infrigidare:vel humectare:elige hoc vinū qd est aquosum τ ponticū. Hoc enī vinū : neqꝫ multū calorem facit neqꝫ multū nocet vt aqua ad grauādum cibū. Quātitas vo cibo sit q̄ nō aggrauet stomachū.i.q̄ neqꝫ inflatiōes:neqꝫ extensiones gñet: τ pquire horā cum descēdit:vtrū eger vomitum vel abolationem habeat:ꝙ si vna die hec habeat : in secūda die quātitatem minue. Si vo hec nō patiatur:adde in scđo:siue taliter addas:vel minuas:vt opportunā mensurā non trāseas. Cūqꝫ viū cōfortari τ digestiuā corroborari videas:cresce cibū sm qualitatem τ quātitatē:vbi maioris sit nutrimēti:vel exercitari siue cū equo:vel cum pedibus ꝑcipias. Sic eis hac dieta egritudine exeūtes regātur:deinde a lacte τ ptisano auferēdi sunt: τ dāda volatilia hedus:extremitates porcoꝝ τ agnoꝝ bene ꝑparate:ꝙ si cibus semel datus eū aggrauauerit: eū in duab⁹ vicibus dabis. Studeas etiā grossiorem dare:cū quies τ somn⁹ lōgus ē. Caueas ꝙ ne cib⁹ in eoꝝ stomacho ꝓpter potū aque natet. Sed si multum sitiuerint:da sibi modicū cum vino mixtū:quo nō oīno sitis extinguatur. Cūqꝫ stomach⁹ alleuiari cepit: τ cib⁹ inferius descēdere:quātū eis ad sitim extinguēdū sufficiat:da hmōi enī dieta τ cibū descēdere: τ digestiuā operari adiuuat: τ appetitū excitat. mane ad latrinā exeas:fac vt deambulatum eat. τ equitēt τ fricētur vt tibi videbitur. τ stude de eoꝝ mansione:vt nō sit calidior ꝙ ops : τ frigiditati nō τ hūiditati ptineat. Imitētur ꝙ suam ꝯsuetudinem : q̄ā in sanitate habuerūt:non multū ꝯtrarietatis inde cōtingat.i.solitū tps manducādi:equitādi τ exercitādi τ cetera:neqꝫ cogas eū aliquem ex cibis accipe ex quo:vel abolationem:vel fastidium vel acetositates:vel mala accidētia vidisti gñata: τ si quoquo modo sanatiuū sit. Ops etiā te intelligere siccitatem ad vltimitatem ascēsuram.i.ad phthysim incurabilē esse:maxime si in cordesit eoꝝ qui vsqꝫ ad phthysim pducti sunt:incurabiles sunt. Sed qui subito consumpti τ defecti sunt:sicut ex subitaneo sanguinis fluxu:diteria:ceterisqꝫ impetuosis purgationib⁹ possunt in trib⁹ vel in duob⁹ dieb⁹ restaurari. virtus enī membroꝝ suoꝝ custodita est: τ nō est ab eis aliud diminutum nisi hūores:vñ possum⁹ eos in pauco tpe cū abundanti cibo restaurare. Quibus autem siccitas nō ex sensuali abundat purgatione:sed ex virtutum defectione nō multū τ subitū ferunt cibū:sed paulatim cū confortatione virtutus. Qui vero ad tātam siccitatis quātitatem sunt ducti vt calor

eoꝝ naturalis extinctioni vicinetur:corpora eorum quasi senioꝝ:medicinam nō suscipiūt. Sufficit qd de sola siccitate disputauim⁹. Ponam⁹ ꝙ ac si frigiditas cū ea misceatur vnde ops τ calida frigidis misceri dicere sm frigiditatis quātitatem cuilibet.i.plus mellis in lacte miscēdum: τ cibaria ceteraqꝫ calefactiua: τ vinū forte τ calefactiuum: τ calidū faciamus τ cataplasmemus stomachū cum oleo nardino:mastici uel epobalsamo:si necesse est: qdsiqꝫ horum vis cū cera misceas:si ops morari in stomacho : τ cataplasmetur cū spica τ mastice. Caueas enī dare medicinā calefactiuam dissolutionem habentem:sed da que stipticitatem habeat:dissolutiua enī τ poros aperit: τ corpus desiccat. multū etiam stiptium incōueniēs est. Sure ꝙ te ops hūc malam cōplexionem.i.frigidam τ siccā ceteris ad curādum deteriorem esse. frigiditate vero augmētante τ calefactio augeatur. Mel vo frigidas in stomacho cōplexionem habentibus ꝯueniēs est cibus: calidis vero multū nociuus. Si necesse est stomachus cum calefactionibus sicut pice τ similib⁹ cataplasmetur:q̄ bis in die stomacho apponātur: τ priusꝙ sint infrigidata leuētur:q: si morata fuerint vel multis apponātur vicib⁹: plus de loco illo dissoluit ꝙ ab eo sibi attrahant. Qd nostro intētioni contrarium. Nam τ ops nos qualitatem sui caloris custodire: τ quātitatiue eū augmētare:faciēdum tamen est vt calor naturalis τ nō extraneus calor augeātur:qd fiat cū cibis τ potibus ꝑcipue eoꝝ vino:qd in hoc loco vtilissimū est: τ cū aliis temperatis calefactiuis iuxta stomachū τ ventrem:sicut est puer moderate carnis calorisqꝫ tēpati. Multi vero in sua sanitate catulas stomacho applicant:intētio quoꝝ est in confortanda sui digestione ꝓpter augmētandū calorem naturales. Sed studiū habeatis ne puer sudet. Si enī sudauerit plus refrigerat ꝙ calefaciat. Calefactiones vero in hoc loco non sunt vtiles. siccum enī desiccat: τ humidum dissoluit: τ poros aperit. Sic ponamus quod sit cum hac siccitate non multi caloris:cui primū hec facienda sunt:nil tamen auferam⁹: τ studeamus cū vino vt sit aquosum: τ cibaria in hyeme temperata τ in estate frigida. vētriqꝫ stipticū oleis cataplasmem⁹ vel epithimemus:sicut cū faceleon:cocta leon:calorem q̄deꝫ augmētante vinū misceant τ frigidum dent:nō tamen cum nimia frigiditate. Narramus de quodā malam cōplexionem stomachi patiente:qui fecturis cum vna medicamine curatus est. τ de alio quē Gal. curauit. bonū enim est vt in hoc loco ad dandā auctoritatem dicatur. quem Gal. testatur quadraginta annoꝝ esse: τ corporis in carne mediocris magnas habebat sitim: τ aquam frigidā desiderabat: τ omnia calida odio habebat: τ vt pusillum aque frigide haberet sitibunde rogitabat medicos:qui eo amplius quo rogabat : prohibebāt: τ cib⁹ quē suscipiebat nō nisi tribus vel quattuor horis in stomacho manebat. Nam vinum susceptū surgens multus euomebat:vnde cōsumptus ac desiccatus est. τ quarto cum stiptico medicauerūt medicamine nihil ꝓficui fecerunt. Tandem sitim amplius ferre nō valēs sumpsit aquā frigidā ad suum bibēs arbitrium : magis tamen ꝙ semel bibere debere. vnde statim sitis extincta est τ magis vomuit ꝙ comederat: τ cōturbato eius alo cepit rigorem frigitudinū haberet quare se cooperuit: sꝫ coperimētum pauo ferre nequiuerat: τ in illa nocte perturbato ventre:fecit egestionem moderatam quorū: τ sitis eius mitigata: τ penitus ablata est. Mane vero melioris caloris τ vtilioris habitudinis. Medici autem vt balneū ingrederetur ꝑceperūt: quo postea comedēte solito melius cibus digestus est. Conquestus est inde eo ꝙ difficile ingluttiebat. vnde medici putauerūt meri lesum ex vomitu sibi insolito: dicētes eū ꝓpter accidēs cito dissoluēdus. Cūqꝫ viderent illud morari:intellexerunt stomachū ex aqua frigida esse infrigidatum. vnde sanus fuit de illa mala cōplexione: τ inde mala meri olfacta sunt. Aliter vero malā in stomacho cōplexionem sicut iste videbat:non tñ adeo fuit desiccatus τ ꝯsumptus. τ ñ aliaduersus sum stomachū nō festināter debere refrigerari:ne in passionē alterius caderet. primū ergo eū cataplasmatib⁹ frigidis stomachū cataplasmaui vt tentarē quātū frigitudinis ferre valeret: τ an absqꝫ nocumēto potū aque frigide sustinere posset. Ille vñ aliter in vita sua cū defectione meri permāsit:eiqꝫ cataplasmaui. Arsi

ra quam in stomacho habebat mitigata est: spiritus tamen
eius disturbatus est: vñ ɔsideraui pelliculas pectoris ꝛ dia-
phragma ex cataplasmate infrigidari. dedi ei q̃ ꝛ cū calidis epi
thematibus cum vnxi. vñ reuersus est spūs eius ad suū mo-
dum: deinde diu cepi stomachū eius paulatim refrigerare:
ne diaphragma infirmaretur: ꝛ studiū habui ꝙ cataplasma
sup diaphragma caderet: neq; multū refrigeraui cibū ꝛ po
tum: quare sanus factus est sine nocumento alicuius membri.
Iterū opz vt intelligas q̃ cūq; membrū a suo tēperamēto
exierit in calore sez multū ꝛ humiditate parū: dico hmōi sto-
machū aquā frigidā posse pati: vtile est etiā ei: q: medica sto
machū circūdātia ꝑpter hāc malam cōplexionez nō deficiūt
qm̄ nō est sicca: sed ex sicco necessario deficit: vñ nō i securi
ter damus aquā frigidam: q: cū hac cōplexione stomachus
non deficit. Ideoq; aquā frigidā nō timem⁹ dare. Corpori
bus vero frigidis ꝛ cōsumptis ꝓhiberi opz. Et si cōplexio
corporis tāti caloris sit: vt cor calefaciat: necessario febrē ge-
nerat. vnde cū eius medicina medicamina febriū misceam⁹
calidā stomachi cōplexionē aqua frigida curam⁹: sz nō tā est
vtilis veluti cū calido: hūido ꝑpter illud q̄d diximus. Sed
humida cōplexio facilioris ꝙ cetere curationis est: siue sit
simplex vel cōposita cū calore vel frigiditate: q: medicamina
eius sunt q̃ desiccāt: vel refrigerāt sine calefactione: sed tñ si
cum calore vel frigiditate aliquod misceant: taliter prepara
ei medicamen vt ei sit oppositum. At qm̄ ꝑpter hanc cōple
xionem. i. humidā potius patitur stomach⁹: necesse est vt cū
medicamine desiccatiuo q̃ curant acuta et pōtica misceatur
potus aque sit panc⁹ ꝛ cōmixtus cū vino fortissimo. ¶ Hic
autem volumus dicere malam cōplexionez cū materia equiē
tem: vñ dicimus ꝙ aliqñ in stomacho est materia cum cale-
faciens vel infrigidans: humefaciēs vel desiccans: aut calefa
ciens ꝛ desiccans: vel calefaciēs ꝛ humectans: vel infrigidās
ꝛ desiccans: vel infrigidās ꝛ humectās: ꝛ cum substātia in
suo temperamēto est: ꝛ cōplexio que materia est ꝓlua: ꝛ cir
ca stomachi cōcauitatez mobilis: aut est in eius essentie sub-
stantia inuiscata ꝛ eruccata. Si aūt est ꝓlua ꝛ circa stoma
chi cōcauitatem mobilis: sufficit in ea curāda vomitus. cito
enim ꝛ facillime eā expellit. Vomitu autez dato si passio re
uertatur: perquire de quo loco fluat: ꝛ prohibe ne vltro ma
net: sed cū si de nobilibus veniat membris sicut cerebro
vel corde: bonum est vt dimittas eam currere: ꝙ in cerebro
dimittatur. Confortetur stomachus ne eam suscipiat: atq;
fluxū illū cū purgatione totius corporis prohibeas: vel cum
expulsione illius humoris. Confortatio stomachi fit cū cata-
plasmatibus ꝛ similibus cōfortationem facientibus. Totius
etiā corporis habitudine inuestigata: ne tēpus purgationū
consuetarum trāseat: vel ꝑtermittatur: si cum phlebotomia
pharmacia emorropdes sanguis fluxus e naribus ꝛ similia:
longo tpis spacio non fuerunt: q: multi hoc modo purgan-
tur. Quidam repleti sunt propter requiem ꝛ suauitatem ꝛ
ꝑpter dimissionem ꝛ negligētiam exercitioꝝ ꝛ laboꝝ assue-
factoꝝ: maxime si cibis repletionem generātibus assuescant
vnde hec oīa opz te inuestigare: ꝛ cura sm̄ hoc quod tibi ma
gis aptū videbitur. Sed aliqñ catarrus ꝛ coriza causa hu-
ius male cōplexionis est cum de capite ad stomachū descen
dunt: vnde si videris aliquem de catarro quem habuit sa-
num esse: ꝛ stomachi passiones habere: scias eum inde pati.
Similiter si aliqñ morbum videas esse cessatum: sicut arteti
cum dolorez cephaleam: ꝛ postea stomachus patitur: hoc in
tendas: vnde facies sicut diximus: prohibe ne illa materia
fluat ad stomachum: neq; eam ꝓsumas a nobilibus ad igno
bilia mouere. Qd̄ si aliquid facere nequeas vtrūq; curabis.
q̄d in libris nostris huic pertinētibus inuenies. Et nōnunq̄
diu fluentes humores mutant ꝛ substātiam in malam com-
plexionem: vnde illis ꝓhibitis studēdum est in stomacho vt
ad suum temperamētum ducatur. Sirupus aūt absinthij ꝛ
succus eius siue cataplasma stomachū confortat. Et si mate
ria stomacho sit inuiscata ꝛ eruccata nō sufficit ei vomitus:
sed necesse est suaue dari catarticum: sicut de mirobolanis
aloe absinthio ꝛ similibus. Hiera q̄ in hac passione optima est
Similiter q̄ facta est cum lato aloe: q̄ minoris caloris est: sed
tamen aloe nō hoc magis ɔfortat stomachos. Adiuuat hos

infirmos vomitus post balneum cuz rebus mundificatiuis
viciniis sicut cū ptisano: ꝛ sepe hoc accipiūt: nāq; q̄cunq;
vice minuit de illis humoribus. valet itaq; iterū aqua calida ꝛ
melicrate: ꝛ iuuabit si calor adest. Hiera pigra si nō est cum
melle tēperata magis cōfortat stomachum: q̄ si humores illi
sunt viscosi damus ante pigrā multis diebus quā incidat. Si
autem vomitus facilis sit infirmo: faciēdum est cum eis q̄ ra
diximus. Si ho nec grossi nec viscosi sunt: sufficit aqua calida
cū ptisano. Excludēdi sunt iterū hi humores cū sirupo absin
thij cū melle facto. ꝛ aliqñ he tres passiōes sunt in stomacho. i.
mala cōplexio in sui subā: ꝛ humores fluidi in eius cōcauitate
se mouētes ꝛ attrahēdi sugentur a sui suba. vñ opz sollicite
ad curādum q̄d magis necessariū est: ꝛ q̄d est via alterius. Ver
gra. Si he tres passiones sunt in stōacho: ꝛ humores illi sunt
acuti ꝛ mordeāt os stomachi ꝛ sincopin gñant: dico aūt vt
sincopim curemus qm̄ malū est. deinde humores in cōcaui
tates currētes purgētur: quis nō possum⁹ peruenire ad illud
q̄d est in sui subā si nō prius q̄d est in cōcauitate expellam⁹
ꝛ aliqñ ꝑpter multitudinem ꝛ molestationez morbi nocua
damus egro. Si sincopis fuerit cū febre: necesse est infirmo
vinū ꝛ ius carniū dare. Propter hoc oportet vt semp ad q̄d
magis necessariū est festines. Eodēq; mō ꝛ in ceteris morbis
facias perpēdere significatiōes et suas locis curandi ibi
ostensuras. i. cōplexiones membri: actiōes formā cōpositio-
nem ꝛ colligātiam eius ad aliud ꝛ sensum: q: membrū q̄d est
calidius etiā sua cōplexione si infirmetur dico necessariū est ei
calor in qualitate fortis. Que ho naturaliter frigidi sunt ꝛ ca
lorem patiuntur: necesse ē lōgo tpis spatio multū frigida dari
Sic de aliis qualitatib⁹ intelligimus. Cōtrario ho cōtra-
rium. Si membrū naturaliter calidū est: ꝛ patiatur calorem:
parū frigiditatis ꝛ in pauco tpe fieri opz. Sed si frigidū sit
naturaliter fieri opz: hac etiam similitudine ceteras qualita-
tes intēdimus: ꝑinde morbus infirmi nature cōtrariū ma-
ioris molestie est. De actiōe vero membroꝝ significatio sic
perpēditur. Nam si actio alicui⁹ membri totius corporis necessa
ria minuatur: ꝛ que facere volum⁹: vt oporteat faciamus ne
semp dissoluatur virtutem custodiēdo: q̄d membrū q: diui
sum est in sua actione ꝛ dignitate in cōseruāda vita aialis ne
cessario ꝛ sm̄ sue actionis dignitatem opz cautela exerceri: et
in studendis studiū impendi. Cor aūt ceteris in hac intentio
ne nobilius est: excepto cerebro: q: infirmi nō habent neces
tatem in actione cerebri: nisi solum ad moderandum pectoris la
certos ꝑpter spūm: ꝛ pauca virtus cerebri eis sufficeret. Cor
vero eis multum necessariū est vt ꝛ pulsus ꝛ calor naturalis
in suo temperamēto maneant. hōis in suo tēperamēto nō ma
nentibus: ꝛ quedam accidentia oriuntur: ꝛ medicina qua fa
ctum sumus nullus erit profectus: ꝛ ideo morbus curari non
potest: post hoc debemus curare epar ꝛ stomachum: ꝛ post
ista renes vesicam folliculum coꝛ: q: vias: q: hec actiones
habent corporis totius vniuersalem: quā poteris scire ꝑ
quirens in libris quibus denotata est. Eumq; cum purgaue
ris: scias quin quāta necessitas est in custodienda eoꝝ for
te. Sunt ꝛ alia membra actionē habentia vite humane ma
nendi: nō necessariam: sed eis sunt sicut vie: ꝛ secundarie que
sunt canales pulmonis ꝛ intestina. Nam quando volumus
materiam contentam purgare vidimus: de forma verō ostē
dunt nobis quomodo curare debeamus. Verbi gratia. Sto
machum presuminus curare per vomitum et egestionem.
inferiora intestina solum cum egestione. concauitatem epa
tis cum egestione. gibbositatem epatis renum ꝛ vesice: si
multa non sit materia cum diureticis: si vero cū multa ege
stione ꝛ diureticis. cerebrū vero mūdificātum est ꝑ palatum
ꝛ nares. pulmonem vero per suas canales purgam⁹. De cō-
positione vero hoc intelligimus. Nam si est in exterioribus
corporis vel eis vicina: ponimus tantam medicine quan
titatem: quanta necessaria est. Si vero longe est sō epate et
stomacho: studemus scire longinquitatem vie: ꝛ addimus
de medicina: q̄d in longinquitate vie non deficiat: nec in
qualitate: nec in quantitate. De colligantia ꝛ societate oportet
nos scire: q: cerebrum ꝑpter os stomachi multis modis
patitur. ꝛ vbera ꝑpter passiones matricis: ꝛ similia. Sed no
bilissimo: cū membro: cū sensum opz intelligere: membrū q̄d par-

sensibile est: possumus curare cum forti medicina: mediocri ua et acuta. Sensibilissimu vero minime. cu forti medicina curati: virtus eius dissoluitur et actio deficit.

¶ Octaua particula.

In hac particula curandaru febriu artificiu dicere volumus Ga. dicetis. febris ex numero male cōplexionis est: q morbus calore naturali actioni nocitiuu augmentans. Caloris em naturalis augmētatio non dicit febris: nisi adeo augmentet: vt actioni naturali noceat. Et qm ois mutatio triplex est: aut parua et non pfecta et separabilis: aut multa perfecta et non separabilis: aut mediocris: fit necesse vt genus febriu tripliciter sit. Verbi gra. Febris ethica mutationi multe pfecte et nō separabili pertinet. Ephimera vo parue nō perfecte et separabili: putrida vo medio cri. Sed q: pma nostra intētio est in febribus: necesse est vt nō sint morbi auferant: et vñ sint morbi de mala cōplexione vt illam emēdemus: sed emendatio male cōplexionis necessario fit per contrariu: vt si mala cōplexio sit ex calore: necessario cu frigidis curat. Sz causa febris adhuc pmanente sicut in putrida febre: necesse est primo putredine excludi: deinde mala cōplexione curari. Cuiq3 causa eius trāsacta sicut in ephimera q fit pp̄ter labore et similia: opz vt reuertamur ad mala cōplexione: vt qd calefactum est opportune refrigeremus: pp̄ter hoc necesse est te scire causas et corpora: et opus qd es operaturus rationabiliter operis. Verbi gra. Oppilatio poroz aliqu febre generat: aliquādo minime: q: corpora de quib9 capnosus fumus dissoluitur: si ex aliq claudant occasiōe febre generant. Corpora vo de quibus calidus et humidissimus vtpote aereus dissoluitur: cum oppilant febris nisi rarissime oriť: sed tunc cu fumus multiplicat: et oppilatio firmissima est: vnde opz nos de quib9 capnosus dissoluit fumus vt febre nō generet balneari cum aqua tepida et suauiter fricari. Multa enim et fortis fricatio corpus indurat: mollis vo corpus humefacit: similiter faciut exercitia: q: fortia eodē modo faciut: et cibaria humida et vectuosa boni chimi gnatiua: et cauens acuta et calidissima: oia etiā q corporis poros claudunt: sicut balneum aquaru frigidaru: vt stipticas qualitates habentiu sicut aluminosarum: vitreolosaru: vigilie: ire: labores: et multas in sole quies et similia. Q: si hmōi in manus ignorantiu medicorum ceciderint: et ex poroz oppilatiōe febres habuerint: et pcipiant eis pp̄ter accessionem febris tertiane: q vsq3 ad certu diē non comedat: in acutissima et molestissima febrem necessario cadit: q: abstinētia in eis et corruptionem et acumen humoz augmentat: et pori q: clausi sunt: febris augmētatur: h qd his vtilissime ꝯuenit balneu est: vt fiat febris p agenzante. Q: si in poris aperiēdis semel nō sufficit: fiat doneč aperiant: sed tu si eger eo consuetus est. Quidā balneauit se in aluminosa aqua vñ pori ei9 clausi sunt: etiā totū corpus cōstipatu: ad que duo defamati medici venere: de illorū secta qui iubēt abstinentiā in febrib9 seruari: et cōcordāter abstinentiā ei imponētes abierut. Quib9 egredietib9 Gal. intrauit: citoq3 corpus eius tepido vnxit epithimate: cumq3 facili fricuit fricatore: deinde misit in balneu et iussit et in fonte moraret: de fonte vo egrediete cu aq frigida nō tn frigidissima infudit: dēde donec virt9 ei9 repararet iussit qesceře. Tandē eadē facere dixit: et ericcauit eu cum pānis et paru aque potui tribuit: et transacto pauco tēporis spacio sibi ptisanā tribuit: qui postq certissime sciuit esse digestu: pisces recētissimos et teneros ei et iura obtulit: sed tēpus eu hoc fuerat estas erat: et p itē macer in sua sanitate calidu habuit tactum et semp pungitiuu sensit calore: vrinā in sanitate rubeam habuit: et cōsuetudo erat vinum rubeu et acutu facere si aliquāto tēporis spatio ieiuniu ferret: semp erat stipticus studiosus: iracūdus et solicitus. Postq vo hec sibi Ga. fecit: dormiuit i illa nocte: diluculo aūt illi medici venerut: iterūq3 abstinētiā habere pceperūt. Exter aūt hoc audiēs in risuz cōuersus est. Sed Ga. in illa. i. scda die misit euz in balneu tribus vicibus. Ipse em in aluminosa aqua q: aliā nō inuenit: ibi lotus est eūdo et redeūdo: forti a sole vberatus est: quoz omniū occasione pori clausi sunt. In eadē quoq3 die vinum sibi mixtu tribuit: vespere autem ad eum medici venere: sed ipse quasi febricitans in lecto se pstrauit. Que aspicietes dixerunt ad quam hora accessione febris habuisti: fueritne cu rigore aut cum frigore. Que tangētes humefactu inuenere propter balneu et operimēta: et collaudātes eu; dixerūt. Rigor: inquiūt citissime transit: et sudor accessit pp̄ter abstinētiā quā passus es: et ceperūt sudorē ne infrigidaret tergere: et pmiserūt ei: vt summo mane venirēt: neq3 licentiā manducādi nisi cessante sibi dederūt sudore: eo q ꝯfidebāt se in nocte bonitate. Tunc em estas erat. Mane em venietes eu nō inuenere: iuerat ad quoddā pficiendu seruitiu: vnde mirātes dicere hmōi ceperūt: que sibi equitandi fuerat necessitas. Nōne duo dies sunt q nō comedit. Ecu nō aliud ex indoctis medicis generaret nisi vt triu3 dieru spacio egros sanitati redditos abstinētia constringerēt malu esset: min9 tn quibusdā deterioib9 que faciunt: humores em eorum acuunt et ducunt ad eum febrem: que difficilis est ad curandu: proinde sunt cause non minimi: sed multi mali: q: hec corpora abstinentiā cibi non sustinēt: sicut faciunt humida corpora: neq3 balnei diuturnā prohibitionē sicut tolerant corpora de quibus pcendus fumus dissoluit: sed propter abstinentiam cibi et balnei acutissimā et siccissimā febrem patiunt: de qua citissime ad ethicā deducunt et inde ab ethica ad phthysim. Q: si os stomachi defectu habēt: cito in sincopim deueniunt: q: hoz cōplexiōes in sanitate sui febricitabāt: quāto magis cum febre habuerint. Sed tn hoc eis ꝯtingit quib9 c. lor et siccitas vltra temperamentu fuit sicut forma illi9 que superius nominaui: his em corporibus non semel sed b s in die cibus sufficiet: et multu valet eis frigida et humida: sed tn si non sint viscosa neq3 multu3 nutrientia: hec em viscosa et grossa non possunt optime digerere: q: digestio non fit nisi in corporibus calidis et humidis et carnosis. Que tamen cu digerūt necessario oppilatiōes generātur: propter hoc vtile est eis ptisanu: et que sunt digestioni facilia et nō sunt stiptica neq3 vrinā prouocantia: neq3 oppilatiua: ideoq3 ptisanum est vtile. Nam nec ventrē constipat: nec vētrem prohibet. Non em est stipticum: sed huic rei sit contrariu: q: collatiuum et laxatiuu. Melicrate quoq3 iuuat ad purgādos humores et ad dilatandas et aperiendas vias: nocet tamen eis propter calorem: sed dico hydrozaccaru bonu esse: quia non est minoris mundificationis nec tanti caloris: maxime si parum rodostomatis cum eo misceatur. Non em multu constipat Gal. testante: qui dicit melliratum hos calefacere: sitim generare et in cholerā esse conuertibile. Studendu ergo est vt potus eorum sit frigitudini pertinēs: propter hoc ptisanus magis eos iuuat. Cura quoq3 tēperata sicut frumēti: eodem: panis optimi: pisces teneri et hūidi et odore horribile non habētes. In his em corporibus vt dixim9 febris cito generatur propter oppilatione pororum et negligentiam balnei. Nam si lutum in eorum corporibus manserit: pori oppilātur: neq3 aliqd ponticu vel viscosum: vel puluere: vel stiptici cuiusq3 superficiei corporis oportet appropinquari: neq3 in sole morari. Qui dum aliquid nocumenti senserint ex his: festinanter balneum aque dulcis et tepide ingrediantur et moderate fricentur. Quo semel facto si molestatio non transierit fiat bis. Cum hac enim ratione possunt custodiri quin ad febrem non deueniant. Caueant etiam iram: quia humores perturbantur et acuūtur: vigilias quoq3 quoniā eos desiccant. vnde hinc res peiores efficiuntur. Similiter et solem: quia ex humoribus qd est subtile et liquidu3 dissoluit: grossum vero et quod durius est permanet. Item vitent laborem et frigitudinem q: constipant corpora: hi enim de his omnibus que diximus citissime veniūt ad febrem: sed febre declinante oportet eos curari sicut diximus: cum balneo scz et ceteris. Qui vo de stipticitate febricitauerit: p9 fricare necesse est. Qui vo pp̄ter irā vel angustiam vel vigilias nō multum cum tepido vngantur epithimate: stipticitatem non habente: et paru fricent et balneentur. Qui autem pp̄ter solis incensione paru cum aqua frigida infundantur: eam quoq3 potēt et frigidos fruct9 comedāt: deide in tepida balneent et nō multu epithiment vel fricent: sed capiti oleu ro. frigidu

aut balneū fundatur: febre que q̃ cessante balneū ingrediā-
tur. Qui vero ex frigiditate febricitant balneent: ⁊ in calidiori
loco balnei ponant. Si reuma ⁊ coriza habeāt: balneum nisi
humores incipiāt digeri non est bonū: ⁊ ante balneū ⁊ post
capita eoꝝ infundi debent cum calefactiuis oleis sicut yri-
leon. Necꝫ balneū nisi febre mitigāte ingrediant: ⁊ studea-
mus miscere epithimatib' capiti apponendis res frigidas:
si de solis calore patiant. Si vero ꝓpter frigiditatē: sint cali-
da actualiter ⁊ parū potestatiue: q: ꝓpter febrē parue cale-
factionis opꝫ esse: ⁊ q̃ potestatiue sunt calida sunt permanē-
tia. Sed vniuersaliter in horuꝫ febricitantiū cibarijs vt sint
digestibilia: donicꝫ sanguinis gñatiua: oportet nos particu-
lariter studere: vt refrigeremus ⁊ humectem': qui ꝓpter ca-
lorem solis vel iram febricitāt. Qui vero ꝓpter frigiditatē cū
tēperate calefacientibus curent. Qui vero ꝓpter vigilias ⁊ an-
gustiā magis humectāt ⁊ somn' eis inducat. Qui labore ⁊ fa-
tigatiōe mēbra sue cōcatenatiōis epithimatib' humectent
⁊ cibos nutribiliores accipiāt. Qui vero ex frigiditate minorē
cibū sumāt. Quib' autē humidū aliter vinū dari opꝫ: qđ debile
est ⁊ aquosum eligat. Meli' est eñ ꝙ aqua ad cōmiscēdū di-
gestionē ⁊ vrinā vel sudorē prouocandū: febris eñ si calidissi-
ma est: aquā frigidissimā damus. Nam melior est cū corpus
eius multū vltra tēperamentū exuit in calore: ⁊ corporib' q̃
diu febrē habētibus aqua frigida ꝯgrua est: maxime si in sa-
nitate eā cōsuetā habuerint: sed tñ nō multa nec frigidissi-
ma detur sicut datur eis: quos cū aqua frigida curam': pau-
ca igitur q̃ statim extinguat oꝫ donec q̃ certificāda sunt cer-
ta fiant: ⁊ inuestigāda inuestigent. Tunc curādi sunt cū po-
tu aque frigide. Iuuamē aūt aque frigide in febrib' scire po-
teris si eos q̃ patiunt feruorē in estate ꝓpter solis calorē in-
uestigaueris qualiter oīno estus ⁊ angustia ab eis aq̃ bibita
cessant: stomachusꝫ ꝯfortat atꝫ venter liquefit cum chole-
rica egestione q̃ creata fuerat ꝓpter estū. Cibaria quocꝫ me-
lius digerunt: ⁊ appetit' desiderium eoꝝ confortant. Et si in
his corporib' parua fuerit oppilatio: ⁊ bonā dietā seruaue-
rint: cito febris illa cessabit. Si vero multa: nō cito eneruabit.
Si vero plurima: non ꝑmanebit species ephimere: sed ad pu-
tridam ⁊ continuā acutā egritudinē in his corporib'. Cōple-
xiones vero ⁊ corpora bonos humores habētia de quib' fum'
aereus dissoluit: si multam habēt oppilationē ⁊ fortē: duce-
tur ad febrē continuam sanguinolentā: q̃ sinocha dr: q: ma-
li ⁊ acuti humores cū calefiant ad putredinē festināter inci-
dunt: boni vero ⁊ temperati nō cito sed tarde nisi festinata sit
purgatio: ꝓpter hoc i sinochā incidētes opꝫ festināter ꝓfle-
botomari: nisi puer vel senex sit: et significatiōes plenitudi-
nis nō appareant: ⁊ illis q̃ malos habēt humores: festinan-
ter succurras cū purgatiōe: deinde eoꝝ oppilationē aperire
incipias. Nā si ceperis oppilationē aperire: nōdū facta pur-
gatione: timendū est ne humoꝝ multitudo exterius fluens
cōculcata maiorē illā gñet oppilationē ⁊ augmentet. Itē q:
purgatio quantitatē illoꝝ minuit humoꝝ: necesse est vt mi-
nuto calore febres decrescāt: ⁊ molestatio non festinet. Et si
prima feb. declinatio sine sudore: vel purgatiōe fuerit: necꝫ bñ
ēē corpus mūdificet: necꝫ feb. aliq̃ manifesta aīo accidētia
habuerit: sicut vigilias ⁊ ira: intellige q: cū eius oppilatio
est: ⁊ possibile est vel ex oppilatiōe: vel ex aliquo alio manife-
sto oriat. Et si causa ei' est primitiua: necessario febre decli-
nāte purgatio appeat: ꝓpter hoc si purgatio nō ostēdat: nō
pigeam' phlebotomare eos: q̃ sic necesse sunt apparatiue ca-
tarticū dare eis: q: in acutā febrē sunt vētuti. Cū eñ hoc or-
dine possum' ephimerā ꝓhibere: quin ad has duas species
veniat. ⁊ fm quantitatē febris durātē oppilatiōis intellige-
re. post purgationē da ex cibis ⁊ medicina q̃ mundificatiua
sunt: ⁊ elige ea q̃ calefactiua nō sunt sicut ptisanā ⁊ orizace-
ra: deinde perpēde febrē quantum minuta est: ⁊ fm diminu-
tionis quantitatē actio curatiōis fit. Si videris multū descē-
disse: necꝫ in pulsu vel vrina signū putredinis appareat: secu-
rius eū in balneū declināte febre introducas: ⁊ debes meti-
ri ab hora qua de balneo egredit: vsqꝫ dū accessio febris ve-
niet sit spacio quattuor horarū: ⁊ fricet ⁊ tergeatur in balneo
cū reb' mundificantib': sicut farina ordei ⁊ fabe. Si vero non
multū habet caloris: cū nitro ⁊ melle: nutriat si estas nō est
⁊ febris nō cito sit ventura per duas vel tres horas ⁊ vsqꝫ ad
quintā cū ptisana. Si vero estas est post vnā vel duas horas
da orizaceā cū apozimate apij ⁊ expecta accessionē: que si
non venerit: scđo mittas iterū in balneū: deinde secunda vice
veniēte ea nutriat. Et si venerit metiat eam cū prima acces-
sione: vnde si multū minor est: postq̃ cessauerit mitte egrū
in balneū sine illo timore. Et si accidētia eꝫ fuerint magna ⁊ for-
tia: scias de gñe ephimere febris esse egressurā: sunt diuer-
⁊ siue in acutā vel sinochā conuersurā. Rursus opꝫ te intel-
ligere q: hāc cōplexionē cholericā ⁊ siccam habētia in febre
ex inordinatiōe cibi ⁊ potus inordinate: maxime si in famē sta-
tem conuertant: q: in accessiōe mutant: q: si ꝑuertant nō
est molestū: q: cū ab hac plenitudine febricitauerit ⁊ eoꝝ di-
gestio mouet: fit febris facilior. Cōtrarijs fit cōtrariū. Nec
eñ corpora si huiōi cibis repleātur: ⁊ venter eoꝝ nō cōmoueat ad
egestionē: scias eū acutissime febricitare: maxime si laborat
⁊ exercet se. Aliqñ eñ febricitāt ex frequēti egestione ꝓpter
sepissimā assellandi motionē. Si vero morsurā in stomacho vel
intestinis habuerint: fit causa augmētādi caloris: vñ si videris
hanc febrē esse cū solutione ⁊ qđ exit nō aliud ꝙ cibus corru-
ptus: balneādus est eger declināte febre: atꝫ nutriat ⁊ cū
fortetur stomachus: ⁊ morsurā illam mitiga cū reb' nō mul-
tum calefacientibus sicut rodosaccara: orizata, cocta. Epi-
thimata vero sint coctaneiō ⁊ sila. ⁊ si soluto alteros hume-
res habuerit: ⁊ times q: nō nutrit' deficiat: nutri eū ⁊ absol
necetur: ⁊ studiū habe in stomacho vt potas sicca solutio-
ne vellus infusum in oleo in quo coctū est absinthiū: si vas
in quo coquit ne fumatur: in alio vase aqua pleno mittat et
sup ignē ponat: vel in oleo nardino sicut tibi videtur. Si vero
calor nimius est cum rodoleō: ⁊ hec oīa calidissima ponant:
q: stomachus ex oliu' tepidis mollificat: vnde calefaciendi
sunt in vase aquatico: sicut diximus: q: si alio modo fuerit:
nihil ꝓderit. Si autē sentiūt in ore stomachi ardorē: cata-
plasmētur cum stipticis ⁊ refrigeratiuis sicut rosa ⁊ cum
villum: succo hypoquistidos: dactilis acerbis: balaustijs ⁊ si-
milibus. Nutriant pane cū suco passe aceto tēperata sit ⁊ cū
piris: coctanis: malis ⁊ horum sirupis. Si vero egestio esset
damus volatilia ⁊ pisces cōgruos cum stipticis succis p-
paratos: ⁊ si appetitus defectus est da electuaria cōposita
de succo coctanorū ⁊ sumach ⁊ similib'. Qui vero stipsi sen-
tiunt dolorē ⁊ inflatione in hypocōdrio perquirat ab eis
de stomacho ad intestina sit descensus ⁊ fac clystere. Si aūt
multū inflatiōis habēt: epithimet venter cū oleo in quo co-
cta est ruta aut spermata ventositatē dissoluētia. Egressa aūt
egestione nutriat: sed caue ne dura cibaria vel indigestibi-
lia vel stiptica: ⁊ sex horis transactis mitte eos in balneum.
Et si molestatio alleuiata fuerit: ⁊ similiter declinare cepit:
scias eos sanos esse. Si autem in secunda die aliquid febris
senserit: ne timeas sed balnea ⁊ nutri eos sicut prius fecisti:
plenitudo vero que conuertitur in acetositatem raro i-
his corporibus contingit: ⁊ si eueniat non sequatur eam fe-
bris: que si venerit: intellige causam febris esse cum oppila-
tione ⁊ putrefactione. In ephimera vero que fit propter apo-
stema inguinis alarum ⁊ similiū: non est ponendū studium
nisi tñ vnde apostema cum epithimate ⁊ cataplasmate dis-
soluatur: ⁊ balneētur febre declinante atꝫ nutriant: et ad
suam cōsuetudinē cōuertantur. Similiter facimus in ephi-
mera que fit propter causam primitiuā manifestam sicut
laborem et similia. Quidam fuit in cōtinētia qui multū come-
dit et bibit: vnde vomuit: et in illa nocte calefactus est vt fe-
brem passus est. Mane vero in prima hora balneauit se:
exiens aūt balneum: moderatum cibum comedit: ⁊ idem fe-
cit in secūdo die: cepitꝫ deridere eos qui preceperāt nō vsꝫ
ad tertiam diem comederet. In tertio aūt comedit ⁊ bibit
quo sibi necesse fuerat: qui si sustinuisset quousꝫ ad tertiā
diem ieiunasset fame cruciatus esset. Oportet etiā intellige-
re calidas ⁊ humidas cōplexiones habētes nimis ꝙ su-
periores malorū esse humorū: sicut putrefactiū sunt prepa-
ratiores: q: in sua sanitate putrefactiōi sunt preparati. Te-
statur hoc sudoris punctura coriū ⁊ vrine ⁊ egestionis: vnde hu-
iusmodi corpora nō sunt secura a febrib' si oppilata fuerint
⁊ cibis impleātur vel calefiāt ex oleo ⁊ similibus. De tumo-

due cõplexiones sunt ꝓpinquiores ad patiẽdas febres propter accidẽtia que diximus: ⁊ mutatio eorũ in acutã ⁊ putrefactam: sed tamẽ hec corpora q̃ calida sunt ⁊ humida tolerabiliora sunt cholericis in patiẽda fame ⁊ siti: propter hoc cũ visum erit triduanũ sustinere ieiuniũ: nõ nocet eis sicut cholericis: sed tamẽ oppilatio eis festinãtius oritur ꝓpter multitudinem fumi eorũ ⁊ viscositates eius: vnde magis opus habẽt balneo ad aperiẽdos poros: q̃ vt humectent. Porro quicquid diximus aut dicturi sumus de naturali cõplexione idem intelligendũ est de accidẽtali. Verbi gratia. Hõ quidã venit in calidã regionẽ in estiuo tpe et comedit ⁊ bibit calida: vigilat: laborat: solo coituq; assuescit. Hunc dico etsi nõ est cõplexionis calide ⁊ sicce acquirit eam: qui si febrẽ inciderit oportet curari: dictari ⁊ caueri veluti si naturaliter calide siccequ cõplexionis fuisset. Similiter de aliis cõplexionibus oportet nos intelligere: q: cuius complexio neq; calida neq; humida est: et dicatur calefactiuis ⁊ hũectatiuis atq; in calida ⁊ humida regione est: fit paratus putredini morborum. Cõplexiones sicut diximus sunt octo: sed festinantius in febrem cadũt qui sunt calidi et sicci: qui si non dietã seruant quã diximus: deueniũt in acutã febrẽ: post hos calidi ⁊ humidi sunt preparati ad febrẽ: sed tamẽ hi magis in putredinem cadunt: et famẽ et sitim plus sustinẽt. Post hos etiam qui soli calidi ⁊ sicci sunt: hi eñ mutant ad febrẽ que multarum dierũ est: hec tamẽ naturalis illis duabus molesta est: post illos qui sicce complexionis sunt: nouissime post hos: quibus equalis cõplexio est. Qui aũt frigidi sunt ⁊ humidi: vel frigidi ⁊ sicci: non ex illis occasionibꝰ quas diximus superius febres festinãt: neq; si ephimerã habẽt: et a cibis se abstinent in febrẽ multarũ dierũ mutant. Quidã tamẽ ex istis si abstinentiã habent iuuant: sed si sunt qui plenitudinẽ habent humorũ non corruptorũ: quantitatiue eñ abundãtes: velliorẽ eñ istis abstinẽtia est frigidis videlicet et humidis q̃ ceteris: post hos humidis: post hos frigidis et siccis. Qui vo solũmodo frigidi ⁊ febrem ephimerã habẽt ⁊ abstinent se a cibis ⁊ balneo: nõ cadunt in alteram febrem. Sed si cũ frigiditate fuerit siccitas: nocet eis abstinẽtia: ⁊ necessariũ est longum tempus vt ad suam naturã conuertant: in febrẽ tamẽ multarũ dierũ nõ cadũt nisi forte in eorũ corporibꝰ malus chimus accidentaliter sit acquisitus: quocirca necessario in febrem multorũ dierũ cadunt. Sicca vo corpora citius q̃ frigida ⁊ sicca ꝓpter abstinentiã consumunt. nutrita tamẽ velociter conuertent. Rursus oportet intelligere vnicuiq; harũ complexionũ necessariũ esse illud qđ est oppositũ rei quã patiuntur: necnon etiam qđ est simile sue cõplexioni naturali: vnde oportet te taliter preparare ordinẽ quẽ in arte medicine diximus. Hec est recta ⁊ vniuersalis canonũ regula. i. eñ contraria expellẽda expellere: ⁊ cum similibus seruãda seruare. Corporibus vo equalẽ complexionẽ habẽtibꝰ: non est aliud necessariũ cũ in febre consistũt: nisi illud solũmodo qđ febrẽ oppugnet. Eorũ eñ cõplexionẽ nec oportet minui nec augmẽtari: sed febri solũmodo repugnari: ⁊ quibꝰ mala complexio est: nõ est necessariũ cũ infirmant eorũ cõplexionẽ mutari: sed cũ in sanitate sunt. Idcirco perpẽde significatiões ex ꝯsuetudine ⁊ etate ſm similitudinẽ ⁊ non ſm contrariũ: etsi nõ naturales sunt: ⁊ cõpara vnã significationẽ alteri in virtute sua ⁊ in multitudine vt opus tuum valeat. Sm q̃ ex significationibꝰ tibi videbit admisce eas mũdare: aut in quodam tẽpore vnam: ⁊ in quodã aliã perpende. Ordo vo curationis compositorũ vel simpliciũ membrorũ que oportet curari: que cum eis que naturali vel accidẽtali cõplexioni ⁊ etati ⁊ regioni ꝯtraria sunt: que etsi vniuersaliter sit dictum: bonum est vt eis particulares significatiões repetamꝰ: vt facilius menti introducendorum appropinquat. Verbi gratia. Duo homines in febrẽ ceciderũt qui ⁊ nati ⁊ nutriti sunt in tẽperata regione. vnus vo in eo tẽpore in regione calida et sicca: alter vo in regione calida ⁊ humida: qui diuersi fuerũt etate: in natura ⁊ cõplexione ⁊ ꝯsuetudine. i. vnus caloris erat ⁊ siccitatis: ⁊ alter frigiditatis ⁊ humiditatis. Sed dico significationẽ a febribus inuestigatã his ambobus esse vniuersalẽ: q: vtriq; necessariũ erat refrigeratiuũ ⁊ humectatiuum: dietarũ vo significationũ nec vnam habebãt cõmunẽ: q: illi primo ꝓpter suam naturã: etatẽ ⁊ consuetudinẽ: quia oĩa sunt calida ⁊ sicca: necessaria erant frigida ⁊ humida: et propter etatẽ ⁊ regionẽ contraria erãt illi vtilia. Idcirco cũ cõponi oportet ordinẽ ex his duabꝰ significationibꝰ: contendendum est: etsi alie plus in numero fuerũt. Verbi gratia. inuestigatio febris nobis ostẽsa est infrigidare ⁊ hũectare. Ille autem que sunt ex etate ⁊ cõsuetudine ⁊ regione cõplexhense multe sunt. Sed tamẽ illa sola magis necessaria est: maxime si febris multũ a natura fuerit remota. i. multum fortissima est: magis enim studeri oportet in sciendo illa q̃ in ceteris. Contrarijs vo contraria. Nã si febris pauce quantitatis est poteris perpẽdere per ceteras significatões. ⁊ misceẽdus est ordo diete ſm q̃ tibi videbit: aut equaliter: aut quoddã plus minusve alio. Significatiões etiã diuturne febris ops scire. i. quãtitatis virtutis egri: in ephimera vo minime. Similiter inuestigatiões causarũ febris generatiuarũ: eo q̃ aliquando sunt transacte: sed tamen qđ ab eis actũ est permanet sicut in ethica. vnde oportet nos vt qđ permanet auferamus. Causa eñ eius ablata est: nam ⁊ qđ actuz ex ea est: diutali permanet constantia: qđ difficiliter amputatur.

¶ Nona particula.

In illa alia particula diximꝰ q̃ ephimera febris si de accidẽte re fuerit: si cum vigilijs: ira: labore: apostẽate inguine ⁊ similibꝰ nõ tertiũ diẽ trãsierit: nisi eũ error in ordine curatiõis fuerit. Sed si fit ꝓpter angustiã pororũ ex frigiditudine vel lauatione in stipticis aquis vel frigidis: aut puluere: calore solis seu fricatiõe ⁊ similibus: ⁊ curata ſm rationẽ fuerit: tertium diem non trãsiet. Qđ si ꝓpter oppilationẽ in interioribus carnibus sit ex grossis: suiz fumis: possibile est vt tertium diem transeat: ⁊ multis interuallis veniat. Sed cũ hec oppilatio est fortis: egredit eciã de genere ephimere: fietq; inter putridã ⁊ ephimerã: que nisi rationabiliter curetur: in putridã conuertet. Si autẽ oppilatio parua fuerit: nõ trãsit tertium diem: et curatio eius est sicut diximus in ephimera. Sed q̃ genus febriũ triplex est. i. ephimera putrida ⁊ ethica: necesse est vt ephimera mutet vel in putridã: vel in ethicam: sed plurimũ in calidis siccisq; corporibus mutat. Si errant medici cũ abstinẽtia ⁊ negligentia humide diete in acutam ⁊ post in ethicã mutatur. In calidis vo ⁊ humidis quas sunt putrefactioni ꝑparata in sinochũ mutatur: etsi diu permaneat ⁊ nõ curetur vt oportet: in ethicã necessariũ est conuerti. Febris iterum que ꝓpter forte oppilationẽ sit: est inter ephimerã ⁊ putrefactam. Cui si opportune succurratur priusq; humores putrefiãt amputet. Qđ si erratin eis q̃ opportuna sunt: in putridã necessario mutat. Rursus opz te intelligere qđ inter hec q̃ diximꝰ. i. ꝯclusionẽ ⁊ oppilationẽ magna est differẽtia. Cũ eñ conclusionẽ dicimꝰ solũmodo exteriorẽ cutim ꝯclusam esse intelligimꝰ. Cũ vo oppilationẽ intelligimꝰ vas ⁊ foramina de quibꝰ fumus dissoluitur esse oppilata. Neq; arbitreris ea adeo eẽ oppilata: vt ideo fumus ab his egrediat maxie subtilissimꝰ: hoc eñ impossibile est fieri in oĩbꝰ: quãtomagis in carne: sz q: fumꝰ in ea cõculcatus nõ põt egredi quantũ opz: eñ necesse est vt calefiat ⁊ febrẽ gñet: ⁊ q: fumꝰ ille augmẽtat in corpore: cũ sui conculcatione calefit: neq; venit ad eũ frigiditas aeris propter sui oppilationẽ: necesse est vt sanguis ⁊ humores magis calefiãt ⁊ fumꝰ augmẽtet: febrisq; augeat: ⁊ nõ põt oĩno curari nisi cũ apertiõe pororũ ⁊ dissolutiõe illꝰ fumi: vt qđ solutũ est ex illis poris egrediatur: ideoq; febris in istis augmentatur ⁊ continuatur: donec oppilatio pororum: fumiq; conculcatio ꝑmanẽt: vñ eius augmẽtatio ⁊ ꝯtinuatio vsq; ad declinatõ fuerit sit tribus modis. Aut eñ ab initio sui vsq; ad declinationem augmentabitur: aut ab initio vsq; ad declinationem minuetur: aut erit equale. Cum aũt ab initio: aut vsq; in finem augmentatur: significat minus esse quod de fumo dissoluitur q̃ quod creatur. Si vo ab initio vsq; ad finem minuitur: innuit plus de fumo dissolui q̃ creari. Si vo equalis ostendit tantũ dissolui quantũ creatur. Hec est vna species vnius continue ⁊ est de specie ephimere: quousq; nec in pul

su: nec in vrina significatio putredinis apparuerit. Et si multis diebus vno modo permaneat: non est propter aliud nisi propter quantitatē fumorū ex febribus humores incendentibus creatorū: et propter eos qui creati sunt per poros dissolutos. Est et alia species continue: que fit cum omnes humores equaliter putrescūt in venis scz que magne concauitatis sunt: neque aliqua harum cōtinuarū fit in frigidis corporibus: vel macilentis: sed plurime in grossis sanguinolētis et carnosis: quia in huiusmodi corporibus fumus augmentatur et putredo generatur: raro etiam in raris corporibus oritur. Raritas enim causa est dissolutionis illius fumi: et dissolutio fumi est causa qua putredo amputatur: nec est propter aliud nisi propter exclusionem illius fumi: vnde pulsus eorum est maximus: fortis: equalis in duricie et mollicie: stabilis secundum magnitudinem et paruitatē febris. Porro he significatōes sunt vniuersales his duabus febribus: sed tamen vna significationū putredinis in vrina calore et pulsu discernitur. In vrina vero quia colore: liquore: hypostasi et odore: a sana mutatur vrina. In pulsu autē quia in ordinatione et stabilitate egreditur. In calore quia pungitiui tactus est. Ga. vero fecit similitudinē harum duarum febrium ad duos iuuenes. Vnus quidē habuit febrem cōtinuā cum putredine: et alter sine putredine. Vnde bonū est vt dicamus qualiter Gal. vnamquāque harū curauit. Vnus inquit horū erat assuetus exercitijs liberi: alter seruus qui exercitijs propter necessitatē vsus est. Sed qui exercitijs ad regendā sanitatē vtebatur: febrem acutā sine putredine passus est: alter vero cum putredine. Cepit autem febris que sine putredine erat: in tertia hora noctis: quem Ga. in tertia hora diei illius noctis aspiciens: inuenit eum febrem habentē calidissimā: pulsum vero equalē: velocem: magnū: spissum et fortem et calorem in tactu non mordicatiuū: vrinā vero in calore et liquore sane vicinam: et sciuit per suos quod assuetū exercitiū spacio. xxx. dierum dimisisset: et in die febris precedente fortiter exercitatus erat: sed non tantū in eo moratus est: et comederat omnia que solitus erat comedere eaque digessit: sed tamen cum durida: quia vespere illius diei cepit febris: qui rursus erat plenus venarū grossique corporis. dixitque in illa se pati extensionē et plenitudinem. Unde quidam medici qui cum eo erāt: vt minueretur preceperūt: quibus annuit Ga. voluit tamen phlebotomiā suspendere: donec febris cuius generis esset notificaretur. Iterumque cibus nondū bene digestus erat. Et nisi febris eius vsque ad vesperā permansisset: certissime notum est ei sinochā esse de oppilatione propter multitudinē sanguinis ortam: et prohibitionē dissolutionis propter grossiciem corporis et multitudinem carnis. Ac postque febris sic fuerat in illa nocte permansit. Cōuenerūt vna medici ad phlebotomandū eum: sed discordati sunt ad quam horam debeant eum phlebotomare: vnde permansit non phlebotomatus vsque ad alium diem et duricies febris augmētata est. Ad tertiā autē noctē passus est intolerabilē incensionē et extensionē: et in toto corpore dolorē in capite: vigilias et angustiā: vnde ex angustia coactus eger: voluebat se de vno latere in aliud: et de forma in formam mutabatur. In octaua noctis hora venit ad eum Ga. pulsumque et cetera sicut diximus putredinē non ostēdere repperit: nam equalis erat pulsus vrina sane vicina. calor multus et fumus: et non pungitiuus et aduersus est cum confestim et nō tarde debere phlebotomari. Timuit tardare phlebotomiam ne putrefactis humoribus febris in putridā cōuerteretur: vnde phlebotomauit eum et dimisit sanguinē fluere vsque ad defectionem: deinde curā circa eum habuit: quia secundum rationem et experimentū notificatū est ei sanguinē vsque ad defectionem in his auferre vtilissimū esse: si virtus tolerabilis erit: quia non solum purgat: sed etiam propter defectionē corpus refrigerat. vnde febris aut cessat aut refrigeratur: quocirca vel vomitus vel egestio cholerica eos sequitur: totumque corpus sudore infunditur. Taliter autem huic euro contigit: vnde quidam ex famulis dixerūt Gal. inclite vir multū subito febrem domini nostri abstulisti. Transactis vero duabus horis dedit ei parum cibi: iussitque vt quiesceret et dormiret. In quinta quidē hora reuersus inuenit illū grauissimo somno teneri: exiccare enim cepit eius sudorē: et ipse non sentiebat: quod famulis vt sudorem tergerent precipiens abijt: sentit enim Ga. febrem cessatā esse. Sed in decima hora reuersus inuenit eū dormientē: abijt ergo. in prima hora noctis veniens repperit eum dormientē et excitās eū dedit ei ptisanā: deinde per totam noctē eum dimisit. Mane vero missus in balneū sanus factus est. ¶ Alter vero iuuenis qui febrē continuā habuit cū putredine: causa fuerat fortis labor per totum diem: deinde postea lauit se cum aqua frigida parumque comedit: atque sic die in illa nocte vexatus est: sed febris in nocte ac die continuata fuit: quem in alia die Ga. videns perpendit omnes qualitates eius esse similes prioribus: nisi tamē quod putredinem denotabant: ex incensione febris et mordicatione pulsus inordinatione et vrine multa in innaturalē mutatione: quē mox phlebotomauit sanguinē vsque ad defectionē dimittens: aliquāto autē spacio trāsacto dedit ei melicratū et postmodū horum ptisanā. Sed bonū est dari si est febris acuta hydrorosaca cum aqua rosata: maxime in calida regiōe. quē inquit postque aspexi arbitratus sum sinochā esse cū putredine: que fuit ita: postea vero in tertia hora noctis magnitudinem eius aspiciens nullam suarū qualitatū habentis mirandū non vltra dubitaui: sed tamen volui eam inuestigare: an in tempore accessionis tertiane cōfortaretur: et tempore accessionis tertiane in septima hora noctis ad quam horā rediens inueni sicut arbitratus fuerā: quia tantū non augmentatā: sed parum minoratā: vnde certissimē sciui eam esse quandam speciem sinoche: que dicitur epaumastica. Minui ergo illū in illa hora sicut primo feci. In quarta autē nocte inueni eum valde declinatā. Videns eum cepitque declinatio et digestio in vrina apparere: quare certissime putaui febrem in septima die terminandā: quod sicut cōsideraui euenit. Porro oportet intelligere: quia sunt quedā febres quarū putredo in prima die apparet: et quedā quarū apparet in tertia etiā et in quarta: nisi eger phlebotomatus fuerit. et multas febres vidi ex oppilationem sine putredine et phlebotomatus conuersa est in putredinē: propter hoc dico in hac febre nihil vtilius esse phlebotomia et extractione sanguinis: et si etas virtusque sustinuerit vsque ad defectionē sit. Si autem minuamus sanguinem duabus apostasibus quarū iuuamen mirari debemus: quibus nisi ministrando phlebotomiā succurratur: veniens in magnā molestiā et timorē: nisi eis natura fortunata fuerit cum nimio sanguinis fluxu per nares vel per nimium sudorē. Sufficeret autem stultis medicis vt ex hoc quod in hoc morbo aspiciūt fieri actione nature curaretur neque phlebotomiā facerent et fugerent: in quo experimentū et rationem aspiciunt. ¶ Rursus oportet te intelligere putredinem: nam si fuerit in totis maioribus venis: sit febris continua. Si vero in quibusdā medijs sit tertiana periodica. Oportet etiam nō dimittere quin phlebotomes eos: qui patiuntur febrē ex fumis propter negligentiam exercicij et continuationem dictorū non dissolutis: et maxime secundum posse virtutis: si quando video rubedinē coloris et plenitudinē venarū et carnositatē membrorū. Tunc enim nisi hoc fecerim: subito maiorem aut nimiam molestiā et timorē venient: nisi fortuna et virtus eis faueat: sicut diximus cum fluxu sanguinis ex naribus vel sudore nimio: necesse est etiā vt in his plenitudinē in venis habentibus sanguis putrefiat: nisi purgati fuerint: quia porositas non sufficit in expellendo ex eis tantā sanguinis abundantiam et fumi: quāta ex ductis cōuenit: vnde oportet eos quandā minui quantitatē vt fumus minuatur, et tunc natura permanet et custodit ius sue cōplexionis dissolutione: et inflāmatione et refrigeratiōe ex sanguinis detractiōe acquisitis. Tunc enim confortatur in superando malos humores et ad custodiendū sanguinē in sua naturali qualitate. Nam illa in his defectu necessario sanguis putrefit: et calor febris mittit ei passionem mutans eam et in malam complexionē vertit. Ideoque si nūc phlebotomiā suspēdimus: eos toto medicine penitus destruitur. In morbus nō est aliud nisi plenitudo et calor: plenitudinē autem oportet minui et calorem refrigerari. Et si stultus medicus cogitat hanc minuere cum lenitiuo et diuretico necessario calorē augmentat: hec enim medicina calida est. Iterum quia impossibile est plenitudinē in

venis existentē laxatiuo purgari. Nam hoc non attrahitur nisi ea que sunt extra venas. Rursus si arbitrat̄ calorē debere refrigerari: cū reb⁹ frigidis oppilatio augmentat̄: vñ fit causa plenitudinē augmentādi ppter oppilationē sumptorum se adinuicē in interioribus corporis conculcantiū: propter hoc consiliū horum insipientiū ne auscultes: neq; credas dieb⁹ trāsactis: sed phlebotomia succurre: etsi post decimum vel septimū diē ad eū veneris: sed tñ cū signa febris ⁊ virtutem nature permanere cōprehēderis: deinde incipe que agēda sunt opportune agere. Et si in quodā tempore coactus nequeas curare cum phlebotomia: cū aqua frigida cura eum: eius tamen viscera ne sibi noceat: studiose perquire ⁊ metire quantū fiat inde nocumentū. Si autem non noceat ⁊ eger assuetus ea in sanitate fuerat: audacter eam tribue: nocumētū etiā etsi paruum faciat: liberare eū a morte contēpto nocumento non inutile est. Et si nocumentū multum ⁊ insuccurribile ex ea sequatur: sicut si perdat̄ spatia virtus: vel stomachi: dimittat̄ ⁊ conuertere ad aperiēdos poros ⁊ purgāda sunt abūdātia: si studeas dare ea q̄ frigidiora sunt. Nocumentū autem aque frigide quo non expedit membris debile est: q: prohibet humores dissolui ⁊ subtiliari ⁊ apostema maturari ⁊ dissolui: propter hoc si febres sint ppter malos humores vel apostemata: non solūmodo sicut sunt permanebunt sed diu morant̄ ad se subtiliandos: maturandos: purgandos. Aqua etiā non purgat eos: sed cruditatē augmētat: quāuis cum bibatur: quiddā quietis et refrigerij eger patiatur. Nāq; causa febris ⁊ apostematis non solum permanet: sed etiam augmētata a digestione remota est. Necessarium est iterum vt aqua illa incendat̄ ⁊ calefiat: cum frigiditas eius non fiet ante fortitudinē: vnde necessario febris cōfortatur ⁊ induratur magis q̄ si fit ppter oppilationē quā in poris et vijs fecit et conculcationem rerum dissoluendarū: quocirca fit diuturna febris. Hoc est vnum ex nocumētis frigidorum. Aliquando etiam virtutem quorūdam membrorū magnam in corpore actionē habentiū defectat: si ea debilia inuenerit siue ex generatiōe: seu in illo tēpore vnde penitus actionē ab illis amputat. Vidi autem in quibusdā aquā frigidam adeo nocere intantū vt non possent glutiendi gluttire nisi cum magna angustia ⁊ duricia. Alijs vero in stomacho vnde non valuerūt digerere: nōnullis in ore stomachi ⁊ quibusdam in epate: alijs in colon: atq; alijs in diaphragmate: alijs in pulmone: alijs etiā in renibus ⁊ vesica: ceterisq; mēbris vnde priuata eorum actio defecta est. Quibusdā etiā hic me anhelitū generauit ⁊ spasmū ⁊ tremorē in neruis. Quare dico: q: qui hec audisse formidant aquam frigidā febricitantibus dare: sed qui viderunt me sepissime eam febricitātib⁹ dare: eosq; a timore ⁊ suspectione mortis liberare: nequaq̄ eam expauescunt: et qui scit qualiter dari debeat non timet eam. Illis ergo non oportet dari qui quedam mēbra habēt debilia: et in quibusdā nobiliū membrorū apostemata: siue calida siue mollia siue dura: ⁊ qui oppilationē habēt aut humores crudos ⁊ putrefactos. Sed tamē si digestionis significatio appareat apostemate absente da aquam frigidā: maxime si quedā membra non habeāt frigida vnde suspicetur actionē eorum defectionē esse passurā. Neq; nocet herisipilato apostemati si purū sine alterius cōmixtione fit: sed etiā curatio eius est: q: hoc apostema nō est necesse maturari sed refrigerari. Et si cum herisipila aliud apostema calidū est ne des aquam frigidā: nisi post eius maturitatē. Cum febris est sine putredine: da eam sine timore inquisitis superioribus. Si autem cum putredine ne des eam: nisi prius q̄ coctionis signū apparuerit: etiam etsi paruum ostensum fuerit intrepidus eam da: q: tunc fundamenta membrorū confortātur: ⁊ humores qui subtiliores sunt expellūt ex vijs ⁊ poris. Cōsidera etiam eis nocituram non esse qui in sanitate ea assueti erant: neq; eis nocuerat. Si eñ eam biberint: neq; multū calorem habuerint: ⁊ mēbra eorū tunc refrigerata nō fuerint: quanto magis ea cum febre incensa est non refrigerabit: q: iste calor frigiditati aque repugnat ⁊ phibet quin ad substantiam fundamentorū membrorū penetret: sicut cum sani fuerant: penetrauerat. Propterea aqua frigida in corporibus carnosis ⁊ sanguinolētis bona est: q: fumus ⁊ calor in illis corporibus abundāter sunt. In corporibus q̄ paupera sunt de carne ⁊ sanguine: frigiditas aque vsq; in fundamenta membrorū cito penetrat: neq; prius q̄ illuc veniat est aliquid qđ eā penetraturā prohibeat. Propter hoc ethicis ⁊ phthysicis nō dāda est aqua frigidissima sicut acute febricitātib⁹: neq; in quātitate: neq; in qualitate: q: corpora eorum macilenta ⁊ paupera sanguine sunt. Acute autem .i. sinoche febris vtilior curatio duplex est .i. phlebotomia ⁊ aqua frigida: sed tamen phlebotomia in omni tempore iuuatiua est si virtus tolerabilis est. Aqua vero frigida ex rebus quas diximus inuestigetur. Quia nō debemus eam dare in putredine nisi prius q̄ signū decoctionis appareat. Eodē modo in apostematib⁹. Caueam⁹ etiā defectionē mēbrorū: neq; detur cum febris in vltimitate .i. summitate caloris est: phlebotomia vero in saturitate suspēdenda est donec cibi digerant̄. Et si eger aliquā habeat purgationē sicut menstrua vel emorroydas expectāda est: donec videamus vtrum sufficiat nostre intētioni: quibus sufficiētibus naturā suam cōplere actionē dimittamus. Si autē nō sufficiant cum artificio medicine suppleamus qđ minus est. Rursus oportet ante phlebotomiā inuestigari aerē corpora ⁊ etatem: q: calidū tempus ⁊ humidis ⁊ raris corporib⁹ ⁊ senioribus ⁊ quibus sepe in ore stomachi cholera generat̄: ⁊ qui cito fastidiūt ⁊ vomūt ac deficiunt velociter cōtraria est phlebotomia. contrarijs vero cōueniens. Diximus etiā adhuc de nocumēto frigide aque: aliquādo dare frigidā aquam in acutis febribus vnde febris statim extinguit̄: iuuat. Sed tñ non op; vt ab infirmo amputet̄. Nam pmanet indurata et pigra effecta vsq; ad .xl. dies vel vltra morat̄. Prohibet aquā etiā fluxus sanguinis per nares ⁊ sudor: que natura vt egrederentur preparauit. Ideoq; cū hec natura cooperāte ad exeūdum preparata videris: nequaq̄ frigidā aquam des: ne propter humorū occasionē crisis impedita remoueat̄: ⁊ sanitas nequaq̄ nisi cum occulta dissolutiōe in longo tēpore eueniat. Et si nulla ex his significatiōib⁹ apparet bonū est dari aquā frigidā: q: nihil peccati inde eueniet: nisi q: febris pigra efficitur: longisq; diebus morat̄: magnū etiā peccatū facimus si eam non dederimus: q: non sumus certi vt natura bonam crisim faciat. Namq; vtra vel nonū vel .xj. in multis: hoc modo febricitantib⁹ aquā dedi frigidam: vnde febris eorū extincta est quodāmodo: sed tñ pigra effecta: non cito cessata est durans vsq; ad .xl. dies. Vidi eñ hoc eis esse vtilius q̄ dimitti eos in illa molestia ⁊ timore. Significatio etiā eius cōmixta ⁊ dubia erat. ¶ Litigatio vero que est inter medicos de virtute ⁊ significationes curandi non ostēdit: sophisticis pertinet. veritas tamen hec est. Nam aliq̄n non est necessariū vt virtutem infirmi perpendamus: sicut in ephimeris fieri nō est necesse: ⁊ aliquādo necessarium vt inuestigetur: q: sine ea nihil proficui facimus: sicut cum incipimus multū euacuare: vel complexionē mutare: q: curatio qua morbi expellunt̄: non est vite animalis regitiua vel custoditiua substātialiter sed accidētaliter: q̄uis euacuatio etsi morbos excludat: tñ si in vltimitate fuerit: virtus deficiet: et animal aut peribit aut in magnā pessimitatē deueniet. Similiter ⁊ medicina que cōplexiōis est mutatiua: vnde in hoc loco magnū necessitatis est adiutoriū vt inuestigetur virtus. Iterū aliquando nimia euacuatio neq; nocet: neq; virtutē defectat: etsi infirmo defectio sicut in hac febre diximus contingit. Est interdū defectio que fit ex phlebotomia: siue in talibus locis fit incessabilis permanet: ⁊ aliquando ex nimia sanguinis detractiōe frigiditas toti accidit corpori sicut hydropisis mollicia. Et vniuersaliter dico euacuationē: etsi multū sit necessaria: nō debere fieri vbi virtus deficiet: vt verbi gratia: si accidit febris putrida cum virtute defecta: dico necessariū esse vt curetur febris cum purgatione illorum humorū putrefactorū. Sed tñ non audemus febrem pharmaciā dare: vel phlebotomo succurrere: si virtus defecta est. Oportet q̄ taliter fieret tolerabilis sit. ⁊ magna sit intentio tua in mutāda complexione. Et aliquando oportet nos confortare virtutē cum reb⁹ morbo nocentibus: et confortata virtute siue ad purgandos illos humores putridos cōuertamur: vel ad mutādā cōplexionē vnū ops medicū esse studiosum vigilantē ⁊ constantē: cū viderit significationes contrarias ⁊ oppositas: porro minutio sanguis magis

ceteris minutionib⁹ virtuti defectionē impēdit. vñ non ops minui: nisi cū multus est in quātitate: et malus in qualitate. Multū in quātitate: si opportune minuamus: nō gñat molestiam. malum in qualitate paulatim minui oportet: et in loco ei⁹ gñari bonū. Et aliqñ in sanguinis detractiōe necesse est vt a suo loco aliqd mutet: pīde ops quātitatē morbi et virtutem inuestigari: q: si est necessitas vt multū extrahatur et virtus defecta sit: non semel sed paulatim in multis detractionibus minuatur. Si autē fortis: semel et multus extrahēdus est. Ita oportet in curando perpendi significationes ex cōsuetudine: etate: cōplexiōe: tēpore. Verbi gratia. Quia in sua sanitate solitus erat aquam bibere frigidā: neq3 ei nocebat: securi sumus q͞ ei nō nocebit cū febrē habuerit. Et pueri q: humidi corporis sunt: et res humide in parte sunt dissolutiue: non debes eos velut alias etates habētes purgare: similiter humide cōplexionis existētes intelligim⁹. Aer iterum cum calidus est de corporibus multū dissoluit quantitatem non oportet vt tunc euacuemus. Eodē modo intelligendum est de regione.

¶ Decima particula.

Quando causa ethice et ephimere ipsis existentibus abest: necesse solū morbū curemus. In putridis vō q: ipsis permanētibus occasio eorum permanet: oportet occasionē .i. putredinē expelli et cōplexionē mutari. Et si rem aliquā inuenimus qua cōplexio mutetur: et febris extinguatur et putredo minuatur: festināter eam operemur. Si autē aliud est qd febrem extinguat et putredinē augmētet: aut qd putredinē minuat et calorē febris augeat: oportet nos constāter inuestigare: et qd vtilius est operari operemur: q: si ea que febrem extinguūt dederimus: et materiā minuere: que causa sue incensionis est: neglexerim⁹: febris tunc extinguet: sed postea cū incēsiōe reuertet: et aliqñ maior q͞ fuerat. erit hmōi. ordo est causa sue longinquitatis et suspectionis perituri infirmi. Et si in putredine minuēda studiū impenderimus: et extinguenda febri minime: nō omni febri expediet. Et si aliqñ febris adeo fortis est vt infirmus pereat nisi citissime et fortissime febri extinguēde occurramus: quantomagis ergo confortamus eam et augmētamus eam cum rebus calefacientib⁹. Quocirca hmōi ordo nō expedit: nisi illi febri que est nō tante violentie vt pereat infirmus in illo tempore cum putredinem minuere satagimus. Ideo oportet nos studiose curare qd magis necessariū est ex vtrisq3: neq3 iō aliud curare negligamus: q: plurime inuenim⁹ causam incensionis febris fortiorem: vnde magis necessariū est vt tollatur: et raro febrem reperimus in seipsam tantā habere violentiā vt timeamus egrum esse periturū: nisi fortissime et velocissime ei vt extinguatur occurramus. Sed cū hoc fuerit necessitas nos compulit vt eam mitigemus: deinde putredinem decrescamus: propterea ops te intelligere significatiōes magnitudinis febris et quātitatis putredinis et virtutis: et his expertis virtutem custodi: deinde illa vtraq3 curare satage: et cōpara virtutis quantitatē ad magnitudinē febris: et ad tempus putredinis: que si cōuenerint festināter qd faciendū est vtiliter fac. Si autem in his aliquid cōtrariū esse videris: succurre ad faciendum qd magis necessariū est. Alia tñ ne pretermittas: q: plurimum hec sicut diximus significationes inuenimus nobis eam incensionis febris expellendā ostēdētes: et eam virtutis custodiendā et corroratiuā magis eē necessariā. Vñ debes hec rationabiliter perpēdere: quia si virtutē pmanere videris cum putredo minuta est natura expellet eā. Et si defecta non sustineat euacuationē humorū vel abstinētiā cibi: seu alia similia putredinē expellentia: primū confortet: deinde ad putredinē expellendā cōuertere. Ergo si febris tante magnitudinis est vt secum multa et pessima habeat accidētia: prius ad eam mitigandā studeamus: deinde ad id qd necessariū est. Porro ephimerarum febriū quedā sunt: in quib⁹ qd solutū est dissolui inseparabiliter liniat: et quedā cum quibus constāt plurime: et nonnulle e quibus raro fiunt. Ille vero quibus dissoluenda inseparabiliter sunt: fiunt ex lauacro aluminoso et ceteris stipticis aquis vel frigidissimis aut condensione pororum. Hevero cum quibus plurime consistunt: fiunt ex assiduitate solis. Extre vō cū quibus dissoluenda raro existunt: fiunt ex tristicia: vigiliis: saturitate: et inguine apostemate. Sed omnibus his febrib⁹ dissolutio et poroꝝ apertio conuenit. He etiam cetere nō nisi in spacio viii. horarum permanēt: neq3 hoc tempus transferūt nisi cum etatem decta est: aut cum tempus frigidissimū: aut cum cataplasmata vel epithimata in exterioribus corporis applicantur.

Cessatio quoq3 earum vel fit cum sudore: vel cum alia aliqua dissolutione: et sentit eger suam cessationē. Medici etiam et nobiles transacta hac febre: balneū ingrediunt et vngunt: deinde comedūt et dietam seruant. Vulgi vō absq3 balneatione et vnctiōe comedūt. Palam ergo intelligimus ephimeram febrem cessare: cuius causa .i. calor solis cessata est. Est et alia cuius occasio cum ea permanet: sicut viarū conclusio q: duob⁹ modis ē: aut ppter oppilationē: aut ppter stricturā. Cōclusio vō aliqñ est ppter siccitatē: sicut ex vel aere frigidissimi: aliquādo ppter stipticitatē sicut aluminosarū aquarum: et aliquādo propter multitudinē humorum vel eorum viscositatē. Que autem propter humorū multitudinē est vilis et laudabilis: eius curatio phlebotomia erit. Que vō propter humorū viscositatē: cura incisiua: attenuatiua et mundatiua curetur. Inuestigare etiam virtutē in ephimera febre non multū necesse est: in ea que multorū dierum est virtutem perpendere necessariū est: maxime si perspecta est: vnde si virtus permaneat ne dimittas quin purges in febrib⁹ paucorum dierum. Si autem cōtraria. idest defecta fuerit: cōuertere ad purgationē fm eius defectionē: raro etiam virtutem in prima vel secunda die defectam inuenimus. Et si fuerit: non est propter aliud: nisi propter malam cōplexionē infirmi vel etatem sicut senū et puerorū. Aliquando accidit infirmo nimius labor ppter deambulationē per solem: angustiam: vigilias: ieiuniū. Et si ordia etiā vni fuerint ex vespere illius diei priusq3 eger comedat febricitauerit: et in ea nocte vigilauerit: neq3 propter febrē comederit: vt debeas necessario dissoluet: maxime si calidissima esset eger in similitate macer erat: vnde hanc similitudinē que Gal. contingit tibi ostendam. Quidam iuuenis .xv. annorū magnitudinis ie corporis calidissime et siccissime nature existens: quodā castellū egressus est: et quādā exactus legatione ad ciuitatem quandā abijt. vnde per totū diē laborando fessus est: postea balneat⁹ cenauit. In nocte vō ppter legatiōis cogitationē que sibi data fuerat: vigilauit: et mane facto velociter per siccum iter et calidum solem ambulauit. Ingrediens autē vrbem quandam vidit et inde amicus eius quesiuit. Tunc euolās ad balneū per locum palestre transiuit: et quendā magnum laborē ludere cepit: postea autem transiēdo quosdā certantes separauit. Quare venit in aliam laborē et accessū et propter garrulitatis et ire motionē nimis fessus est. Rediens autem ad mansionē nimiū eius corpus desiccatū et fatigatum est et angustia captus: vnde bibit aquam: aqua ebibita: augmentata est angustia: donec vomendo eam reddidit. Qui cum se taliter sentiret propter timorem et suspectionem febris ne ei veniret manducare noluit. In lecto ergo se prostrauit in illius diei vespere: febrem habens per totam noctem vigilauit propter febrem. Mane autem cepit dormire vsq3 ad mediū diem: vt vigilias quas in nocte passus est restauraret: neq3 expergefactus est. Tunc quidā ex illis medicis ad eum venere qui dicunt non debere febricitantibus victum dare: nisi post tertium diem. Cui dixerunt in hac hora non est bonum tibi ad comedendū: nos autem vespere ei dabimus. Vespere autem redeuntes febrem declinare viderunt: neq3 horam cibandi opportunam aspexerunt. Sed quidā ex illis volens ei victum dare ab illis increpatus est: dicebāt enim si febris esset omnino ablata: bonum esset vt comederet: sed febre adhuc existente comedere molestum: quam sententes altero die. idest tertio summo mane venerūt: neq3 ei licentiam comedendi dederunt: expectabāt enim horam accessionis: quia erat in fine diei. Et in illa hora Gal. ad eum venit: sicut Hippo. in pronosti. dicit: illum reperit habentē nares acutas: oculos concauos: tēpora plana et cetera. Vñ manifestū est ei q͞ in ethicā et post in phthisim cecidit: nisi cibū acciperet: festinanter q͞ sibi viscosam

[illegible]

Accessione autem incipiente manus et pedes infrigidari cõ
cepit: adeo diu moraretur ad calefaciendũ: pulsum etiam
paruũ defecerũ: vñ arbitratus est eũ esse periturũ: nisi ab eo
cibaret. In quarto quidẽ die mane ꝛ sero illũ cibauit: ꝛ co-
gnouit virtutẽ eius paulatim excitari et corpus humefieri:
q: figura eius prius erat siccissima quasi siccum coriũ. Et q̄
in quinta die febris: sicut prius fuerat cõspexisset: misit mil
lo iure grana malorũgrana. Hic enim cibus his infirmis bo-
nus: q: stomacho eorũ multa cholera dominat: ꝛ malagranata
eum cõfortant ꝛ cholerã extinguũt: ꝛ prohibent ne cibus in
stomacho ↄuertat in fumositatẽ vel in acetositatẽ: ꝛ vt nõ
nataret in ore stomachi. Mala enim gra. in his cibus valẽt. Cõ
tinent etiã ꝛ in stomacho illud quoad paulatim digestũ erit.
Ptisanã quoq̄ cum malisgrana. mixtã his bonũ est. Acces-
sio iterum in quinta die eodẽ modo venit: ꝛ cibauit illũ in. vj.
ꝛ vij. sitr ꝛ accessio in. vij. sitr venit. Tunc q̄ noluit errorẽ me-
dicorum vulgi notificare egro quin mãducaret ꝓhibentiũ.
Quintã febrẽ molestã accipiẽtes fuerãt egrum ad illũ diem
esse venturũ: nisi in tertio die Ga. illum cibaret. Illi simili-
ter dicebãt Ga. nõ bene fecisse: eo q̄ febre nondũ mitigata
eum cibasset. Illam gra. noluit eũ tradere sed liberare ꝛ medi
cos illos vitup̃are. Et q̄ ante accessionẽ eum vnaquaq̄ die
cibasset: ꝛ ex pulsu aliquid fortitudinis esti debilis erat: sen
sisset: nequiuit garrulitatẽ eorũ amplius ferre. Dixit ergo fa
milie infirmi. Scito certissime q̄ iste hodie non viueret nisi p
dietã meam: quã ꝛ hi garruli vituperant. Tũc in illo die nõ
dedit victum ꝛ expectãs quousq̄ accessio transiret. Incipien
te autem accessione cessauit pulsus ꝛ eger deficiẽs: nõ loque
batur neq̄ sentiebat eũ quo tangebat. Tunc Gal. clamauit
familiã ꝛ medicos illos: famuli illi pre dolore tumultuose su
per illos irati sunt. Sed gal. cõfisus q̄ ex eo qd̄ fecerat eger
non moreret: nihil timoris habuit. Illi autẽ cognito suo er-
rore fugere volebãt: quos gal. vi tenebat: ꝛ clamando dice-
re cepit. Modo apparet ille qui huius vitã vsq̄ modo custo
diuit: ꝛ liberabo eum a morte: securus enim erat gal. q̄ ipse ex
ista accessione ꝛ abstinẽtia non moreret: eo q̄ hactenus eũ nu
trierat. Itẽ q: senserat per pulsum aliquãtulũ virtutẽ: neq̄
cibum ꝓpter aliud: sed ad eorũ vituperiũ prohibuerat: etsi
eger aliquã passus est molestationẽ: dixit quoq̄ ad eos: mo
do vos intelligere oportet non solũ ante accessionẽ febricitã
tibus cibũ dari: sed etiã in accessiõe. Deinde igit̃ egrotus ape
ruit: mittens in illud ptisanã: post mediã autẽ horam vinum
subtilissimũ album aque mixtũ. vnde eger suos aperuit ocu
los ꝛ cepit videre: audire: ꝛ loqui: ꝛ scire eos qui vndiq̄ sta
bant: ante enim velut mortuus fuerat: postea vo dedit ei panẽ
infusum in vino: vnde tota vis cõuersa est. Tunc ergo cõuer
sus ad suã primã dietam: cibans eum ante accessionẽ. Qua-
re decimatertia die facilius eger accessionẽ sustinuit. In. xiiij.
die autẽ dedit ei cibũ prima hora diei: ꝛ in octaua balneauit
eum: dedit ei grossius nutrimentũ. Initium enim accessionis
in fine diei venturũ erat ꝛ tribuit ei vinũ ꝛ seruauit hãc die
tam vsq̄ in. xix. diem. Et q̄ alleuiari feb. cepisset eum velut
ab egritudine conualescentẽ dieta custodiuit: vnde per eum
multi castigati sunt: ꝛ didicerũt debere dari febricitantibus:
non solum ante accessionẽ: sed etiã in accessione. Quinetiam
notũ sit q: his quorũ cõplexio calida ꝛ sicca est: nihil magis
est velius q̄ ante accessionẽ eos cibari. Qđ experimẽto ꝛ ra
tione testificat̃. Experimẽto: q: palã est hmõi corpora febre
corripi si duobus diebus abstinentiã habuerint. Ratiõe: q:
aer nos circũdans: ꝛ interior calor quotidie eõ subtilius est
dissoluit. propter hoc refectio nobis necessaria magis fuit:
ergo q: hec dissolutio semper est cõtinua: si quantum dissol
uitur refectione non restaurat̃: non sanguinis neq̄ ceterorũ
humorũ massa in sua manebit qualitate: sed mutatur ꝛ com
buritur: sicut in rebus coquinãdis aspicimus. Nam si in co
ctione morãtur: ꝛ aque adiutorio indigent: generat̃ ab eis
capitnosus fumus ꝛ pingitudo. Unde hi humores et fumi
pungitiui si circa exteriora ad lacertos veniunt: rigores fa-
ciunt: ꝛ ꝓpter rigorẽ pori corrugati clauduntur: quare dissol-
uenda dissolui prohibet̃: ꝛ in exterioribus ea conculcat: que
q: calida ꝛ acuta sunt: febrẽ generant. Quibus ergo si labor
ꝛ angustia ꝛ similia coniungant̃ febris augmẽtatur. Quibus

iterum si abstinentia cibi eis adiuncta fuerit: deterior fit. Et
quid dicã: etiã sola abstinentia in calidis ꝛ siccis cholerã ge-
nerari. Qui dum aliquid cõmoti fuerint exercendũ necessa-
rio: et illi humores cholerici ꝛ acuti fumosi circa exteriora cõ
moueantur. Unde si motus est grandis: necessario tremor
generatur. si autem non: rigorẽ facit: ꝛ sm̃ bonum humorũ
multitudinẽ sueq̄ qualitatis malignitatis: ac eorum motio
nem circa exteriora et acumen sensuum corporis ꝛ virtutis
qualitatẽ ꝛ acumen sensuum causam esse maximi tremoris.
Uerbi gratia. Si quis calide ꝛ sicce cõplexionis sensum ha-
bens acutum in corpe: acumẽ enim sensus magis ceteris est
causa maximi tremoris: ꝛ macer in cuius stomacho cõsueta
cholera generat̃: a cibo se abstineat: ꝛ vigiliã ꝛ angustiã pa-
tiatur ꝛ longũ iter ambulat. Dico ergo corpus illius pertur
bari ꝛ rigorẽ ꝛ febrem generari: nisi ad cibũ sumendũ festi
natus fuerit presertim si diuturnã egritudinẽ passus est et
egressus. Ideoq̄ multos huic similes inueni: qui dum rigo
rem pati ceperunt: suaq̄ accidentia mihi narrauerunt: eos
festinanter cibaui cum pane in vino mixto: vnde statim per-
turbatione ꝛ rigore quietis non febrem inciderũt: neq̄ eos
ad suam mãsionẽ ire permisi: sed in hospitio quo sibi obuia
ui: eos introduxi. Quibusdã etiam rigorem ꝛ tremorẽ habẽ
tibus victum tribui: ꝛ febrem ab eis pepuli: ꝛ quãto citius
eos cibaui: tanto minus ad febrẽ ducti sunt. In quibus ob-
seruandis si medici negligentiã habuerint: cessante rigore ꝛ
tremore quendã patientur calorem: qui non est dignus vt fe
bris nominetur. Et si postq̄ rigor inceperit. ij. hore fuerint
cibum eis in illa hora affer: scias eos ad febrem non mole-
stam esse venturos: citoq̄ cum aliquanta corporis infusione
amputabitur. Et cum videris eum mox balnea ꝛ balneato
secundo da ei cibum. Qđ si non veneris ad eum nisi rigore
cessante: ꝛ febre incipiente: nõ oportet eos in illa hora ciba
re: sed cum febris declinare ceperit: neq̄ expectes quousq̄
febris transeat: quia ab his corporibus non auferetur nisi
prius vel cum cibis vel cum balneis humecta fuerint. Nihil
iterum calidis ꝛ siccis cõplexionibus est nocibilius q̄ absti-
nentia: siue ipse cõplexiones substantialiter vel accidentali-
ter sint propter aeris scꝫ calorem: laborem ꝛ similia: proinde
qui huius suspectionis sunt: festinanter cibum sumãt: et q:
plurima de hac febre in ethicam cum putrida mixtã incidũt:
in adiutoriũ bonum est vt eis aquam frigidã demus: mode
rate tamen: hi enim non multã aque frigide quãtitatem susti-
nent sicut qui peracutam patiunt̃: sed moderate ante cibũ
ꝛ post cibum: q: membra eorum cõsumpta ꝛ desiccata sunt:
vnde nequaq̄ sicut ꝛ illi frigidũ sustinẽt. Taliter sunt etiam
illi vt nihil aliud sit eis velle: nisi aqua frigida. Quidam iuue
nis calidam ꝛ siccam habens complexionẽ in febre peracuta
in summa estate ꝓpter iram vexatus est: ꝛ in accessiõe aquã
frigidam pondere. xviij. vnciarũ bibit: ꝛ ebibita statim cho-
leram rubeam vomuit: postea vo egestionẽ similem habuit:
deinde comedit: ꝛ aquam frigidã potauit: ꝛ sanus factus est.
Sed tunc aque frigide potus vtilissimus est cum febre: natu
ra penitus certissime nota est: qđ multi medicorũ ignorant.
Dant enim infirmis aquam frigidam: qui ducti sunt in ethicã
phthysim ignorati qui vnde iuuare putãt inde nocẽt nimiũ.
His enim non oportet sicut eis aquam frigidã dari: sed sicut
diximus et sicut cibus est maxime iuuatiuus in toleranda
vel tollenda febri ab his corporibus sicut est nocumentum
eis qui febrem de plenitudine oppilatiõe: apostemate ꝛ hu
morum putredine. Si enim quibusdam horum non debemus
cibum dare febre declinante: quanto magis ergo ea incipiẽ-
te non audemus eum dare. Illos vero in omni cibare hora
bonum est: maxime febre declinante. Sed quosdam de ple-
nitudine: oppilatione et similibus febricitantes: comedere
prohibui: quorum quibusdã non victum reddidi nisi post se
ptimum diẽ ptisanã: sed hoc feci q: arbitratus fui in illa die
crisim esse venturã ꝛ morbũ declinaturũ. vnde oportet te stu
dium habere in dando ꝛ prohibendo cibũ sm̃ spaciũ status
morbi ꝛ virtutẽ infirmi. Si enim scies virtutẽ vsq̄ ad statum
sufficere: ne nutrias infirmum. Et si vides aliquod subsi-
dium in regenda virtute vsq̄ ad statum fore necessarium:
sufficit mellicratũ vel hydrozaccara. Et si maius adiutoriũ

necessariu sit: da ptisanam. Si virtus vero intolerabilis fuerit: et arbitratus es eam ante statum deficere: ciba eum cum febris declinata est: nisi calide et sicce complexionis fuerit quam diximus. his enim debemus ante accessionem et in accessione cibum dare: quia virtus eorum defecta est. Impossibile est enim illis febricitantibus: ipsorum virtutem fortem permanere: porro horum febricitantium quicunque apostema in nobilibus membris habuerit necessario moriuntur. Multotiens enim hoc habentibus mortem nunciamus: neque decepti sumus: maxime quibus apostema in pulmone: vel diaphragmate: vel pelliculis costarum: aut in stomacho vel epate. Nam si in his membris fuerint: fortes et sani peribunt: quanto magis imbecilles et infirmi: neque vllam spem: nisi cum virtutum fortitudine habere poterimus. Et virtus horum calidam et siccam complexionem habentium in peracuta feb. necessario defecta est: vnde propter febrem necesse est nutriri: et propter apostema nequaquam. Quocirca necesse est vel cibum demus propter feb. quia virtus deficiat: aut propter apostema eum prohibeamus. Vtroque necesse est vel virtutem deficere dimittamus et cibum non demus: aut apostema augmentemus cum cibis ne virtus deficiat. Conuertamur ergo ad disputandum de his complexionem calidam et siccam habentibus: et in hac febre quibus apostema in visceribus est: et qualiter propter imperitos medicos pereunt et in phthysim cadunt. Dico autem quibus est virtus defecta: et sunt huius complexionis: et qui illorum medicorum preceptum secuti tribus diebus a victu se abstinent: pereunt. Sed si virtus est adeo tolerabilis vt possit diebus tribus abstinentiam ferre: in ethicam incidunt: quia primus cibus quem ei offerunt est in .iiij. et post in .vj. et in aqua atque tertia. Cataplasmant quoque stomachum et viscera eorum si apostemata habent cum cataplasmate panis et mellis: vnde ventre eorum desiccato et consumpto ad ethicam necessario ducuntur. Quorum curam postea ostendam. Nunc autem dico cum febres in hac complexione quam diximus cum nimia siccitate acciderit: et causa febris fuerit labor: aut vigilia: aut fames: vel solis aut aeris calor: et figura eorum marcescit et desiccatur et facies sit acuta et febris calidissima et ignea est: egrum scias ad ethicam fore apparatum: maxime in estate et calida et sicca regione: vnde oportet te festinanter eum nutrire cum ptisano sepiusque et pane et potibus aque frigide: hec enim salutifera sunt ei: sed tamen si nec apostema nec putredinem habuerint. Si vero apostema vel putredinem habuerint: oportet te silere: quiescere et nimium studium habere. Quibusdam autem apostematicorum aquam frigidam dedi: cum arbitratus sum melius esse vt apostema augmentarem quam in ethicam eos ducere. Et si putas nocumentum aque frigide maximum esse: in illo scilicet apostemate propter loci nobilitatem: aut illa putredine propter suam molestiam et quantitatem: caue ne eam dare presumas. Sufficit enim quod super eorum ventrem ponimus: in illo videlicet in quo maiorem calorem ponimus: siue sit in stomacho siue in epate vel in pectore. Balneum autem et scintille febribus sine apostemate existentibus sit: non tamen illis vtile est: quia febris ex apostemate necessario putrida est. Dico ergo breuissime causam febrium in his complexionibus sine putredine existentium. Vniuersaliter refrigerandum est et humefaciendum corpus interius et exterius: potus sit aqua frigida: cibi refrigeratiui. aer et cataplasmata frigida et humefactiua sint: balneum in tepida aqua. In pauco quoque tempore corpus refrigerare possumus: cum rebus fortem actionem cum actiua qualitate facientibus: cum fortes fuerint molestum inde est: humectatio vero etsi in longo tempore: fit nimis molesta. Aer autem si temperatus est necesse eum amplius temperari. Si vero calidus est frigidus locus et spaciosus et septentrioni oppositus eligatur: et caueamus ne ibi ventus ingrediatur: sed cum flabello magno aer moueatur: et studeamus vt sint fontes vel aque. Sit autem sepe aqua frigidissima illic fundatur: et in pauimento frigide frondes sternantur: sicut rose: salices: extremitates vitis et similia. Si autem aer ibi frigidus est vtilis est olfactui: quia nimium cordis refrigerat calorem: sed non oportet infirmum ab eo tam acriter constipet eum et incensiuos fumos egredi prohibeat. Item quia ex poris non venit frigiditas ad cor sicut ex pulmone. vnde oportet egrum vt cooperias: et a frigido aere defendas: et solummodo eum cum olfactu frigidum aerem attrahere dimittas. Modi enim cordo ethicam febrem habentibus vtilis est: mas se ei cui febris causa cordis fuerat: frigiditas vero quam est

propter flatum cito ad cor ducitur: sicut velius citiusque refrigeratur stomachus si in initium ethice ab eo contrarium cataplasmatibus et cibis et potibus: quia hec cito sunt licet ad stomachum veniat. ad cor vero tarde et post quam digesta sunt. Aer similiter sicut est cum flamine velociter ad cor attrahit. Aer vero non valet olfactio aeris et iuuamentum ei ex frigido et potus minus quam stomacho contingit: sed tamen non multum minus. Cataplasmata vero vtrosque equaliter iuuant. porro si ethica plurime sit propter passionem horum membrorum. Locutio: stomachi et oris eius: et aliquorum ex mala complexione calida et sicca in pulmone: sed tamen hoc membrum quia est humidum et tenerum: non sunt parati vt fortiter febricitent. Nonnunquam etiam ethice et phthysis sequitur de mala complexione pectoris: in effectu et calida sicca: et tum: colon: matricum: de diaphragmate vero nunquam phthysim vidi fieri. Ethicam autem cesse quia passionem diaphragmatis multotiens aspexi: et complexione perfecta fuit: vidi etiam multos ethicos perire quoddam paulisper perficeret. Quia si nimium calorem diaphragma patit: sequitur anhelitus et alienatio: vnde perit eger paulisper ethica sit perfecta. Scientia vero huius febris si de diaphragmate fuerit: facilior est quia significatio est apta. Nam pulsus durissimus: furcula circa superiora multum mouetur anhelitus inordinate inducitur: nam paruissimus et spississimus nunc magnus et rarus: nunc tardus et [illegible]: et aliquando hoc aerem vna attractione attrahunt: et aliquando hoc aerem ex intus aliquorum totum pectus vna cum spatulis et diaphragmate sicut elevatur: et interdum flatus eorum est paruissimus et aliquando maximus: quod fit cum alienationem patiantur sicut enim est in libro de anhelitu titulato. Sed plurime aer valet phthysim propter cor patientibus: omnibus etiam phthysicis febricitantibus. Impossibile est iterum phthysim cordis non febricitante quia frigiditas aeris frigiditas ad cor: quia velociter penetrat: magnum ei prestat adiuuamen. Et si hec passio fuerit propter pulmonem: frigidus aer magis ceteris membris iuuatiuus. Cataplasmatum vero oportet te intelligere quedam que sine stipticitate multa refrigerent. Si enim multum fuerint stiptica: non solum corpus desiccant: sed frigiditas eorum vsque ad corporis interiora penetrat. Nam penetrat et coadunat superficiem cutis et carnem. Medicamina vero eligantur: que et frigida sine stipticitate sint: et subtilis substantiam: frigidissima tamen cum subtili substantia inuenire non possumus. Namque enim subtilius sit corpus etiam frigidissimis rebus quas ego scio: non est vere frigidum. Nam quendam caloris in eo natura est et corpus desiccat: etsi visualiter humidum apparet: vnde non oportet in hunc locum solum apponi in quo frigidum et humidum necessarium. Sed cum eo frigide aque non docet videri: quam vna vice bibi poterit. At cum frigidissimas res et subtilissimas inuenire non possimus: de hoc genere que mediocriter eligimus quam in libro simplicis medicine inuenies scripta. Nos etiam his pauca nominabimus: hec est medicina que refrigerat et humefacit cera scilicet pumica et oleum rosarum: et liquefactum in vase in aqua ca. ponatur. Oleo vero pondera tria pumice [illegible] quam in mortario nimium moueantur et quanto agitata fuerint tanto ex aqua frigidissima roretur: et si parum aceti subtilissimi et clarissimi cum eis misceas bonum est: que corpori apposita cum tepefieri ceperit: eleuentur et alia frigidissima apponantur: que sepe sepiusque frigidissima inducantur ne calefiant. Aut accipe subtilissimum ordei pollinem: que cum succo herbe acetose: aut cum succo ozimos aut porphire aut solatri misceatur: deinde in lineo panno spisso et duplicato posita corpori inducatur. Similiter faciendum est cum succo semperuiue: aut cum succo vue acerbe: aut lentis aquatice aut umbilici: aut virge pastoris: vel lactuce: vel endiuie. Hec omnia cum farina ordei aut ipsa sola apponantur: neque super totum ventrem sed vbi necesse est applicentur. Loca enim refrigeratione non indigentia non oportet refrigerari: neque ea quousque necessaria esse videris: quod nequaquam facere poteris: nisi cum in loco quo necessaria sunt ea posueris. Timendum enim est ne ipsa in loco quo oportet applicata: alia generent accidentia. Vidi enim quosdam frigida sub diaphragmate ponere vnde cito in anhelitum inciderunt et alii in tussim: sed causa ablata liberati ad suam naturam conuersi sunt. At quoniam balneum vna de ethycorum curatio est: oportet nos de eo disputare: sine quod ipsis et ceteris febricitantibus pertinet. Balneum autem tantas febricitantibus

accidentalia

accidētaliter: q: poros corporis aperit: ⁊ capninosos fumos
dissoluit ⁊ excludit: corpusq; propter infusionē aque calide
frigide precedētis humefacit. Et aliquādo quoq; rigor qui
busdam accidit: si nō fuerit in tēpore oportuno: illis videli
cet in quibus multi ⁊ acuti humores sunt: ⁊ cutis et caro cō
stipata. Nam ubi si balneant: aut ex sole calefiunt: aut veloci
motione mouētur: aut fricant: rigorem patiunt. Qui calor
motionis eorū humores liquefacit: eosq; circa exteriora sicut
diximus cōmouet: q: eius propter sui abundantiā dissolui
nō possunt: vnde necessario rigor generat. Eis vo quibus
pauci ex his humoribus sunt: ⁊ cutis ⁊ exteriora corporis ci
to infundunt rigorē: nō habebūt. Sed cū balneū eos iuuat
⁊ quidā vituperāt: q: nō optime sicut expedit: studiū habēt
circa balneū infirmorū. Sal. q: balneū que diximus operat
id est humores liquefacit eosq; circa exteriora cōmouet: nō
oportet febricitātē febre inchoāte vel augmētāte: vel adhuc sta
tu existēte in balneū introduci: q: cutis in his tēporib⁹ sub
cutanea etiā caro clausa est. Quorū tunc humores liquefacti
⁊ nō purgati pessimā molestationē faciunt: post declinatio
nem vero balneum febricitātes sicut diximus iuuat. Aptior
etiā significatio qua tibi ostendat: an febris putrida sit: hec
est: Cum eos. s. balneū ingredientes rigorē vel frigdorē pa
ti videris. Qui cum illi humores liquefiūt: ⁊ circa exteriora
veniūt: ⁊ lacerti ibi existentes sunt sensibilissimi: pūctiouem
⁊ rigorē generant: si humores multe quantitatis sunt. Nā
si pauci sunt cū balneo finiunt: vnde eorū actio certis febri
bus validissima est. Similiter raritas corporis ⁊ dilatatio
pororū: liquefactio vo humorū ⁊ olfactio calidi aeris: omni
bus febricitātibus nociua sunt q: febri est refrigeratio ne
cessaria. Iterū si apostema in corpore fuerit: currūt ad illud
humores vnde sua extensio augmentabitur. Rursus si ple
nitudo sit in corpore nociuū est: q: calefactiōe balnei illi hu
mores liquefiūt ⁊ subtiliant. Quocirca spaciosior locus eis fit
necessarius. vnde extensio augmentatur ⁊ suspicio sūt ne
vena crepetur. Sal. quia corpora que diximus calida ⁊ sicca
scz balneū iuuat: q: purgat illos vapores: neq; curat de eorū
liquefactione: si apostema nō habent: calefactio eius nō no
cet: sed prodest: q: illi humores purgātur: ⁊ quis qō calidū
est sit nociuū: nō tamen tantā caloris quantitatē habet vt
eis noceat: q: accidentalis ⁊ nō stabilis est: penitus aufert
illis balneū egredientib⁹: ⁊ cū aqua frigida madefactis. vnde
hec est prima pars actionis balnei in qua modus morādi in
ea obseruandus est. Secūda vo. i. in fontē mergere: vel cū aq
calida rorefacere, his corporibus prodest ppter humiditatē
quā eis prestat. Sed quibusdā ppter calefactionē nocet. etiā
in quo licet magis q in aereo calore morādū sit. Calor enim ac
cidentalis est ⁊ nō stabilis: sicut calor cibariorū ⁊ medicina
rū. Tertia pars. i. in aquā frigi. descendere: vel ex ea infunde
re istos iuuat: q: oīa eorū mēbra que balneo calefacta sunt re
frigerat: virtutē corroborat: mēbra propter balneū mollificata:
⁊ teneri ficata indurat: ⁊ ad suā naturā cōuertit. Testificatur
hoc ex eo qō in his videmus fieri in balneo si sīc q ops fiat.
Sudāt enim eorū corpora postq aquā frigidā egrediunt: ⁊ il
li humores acuti ⁊ capninosi purgant: cutisq; ⁊ caro in suā
naturalē cōuertunt teneritatē: ⁊ asperitas ⁊ siccitas cessant
neq; solūmodo calorem ex balneo ortū: verū etiā calorē pri⁹
acquisitū refrigerat. Possum⁹ quecūq; de balneo diximus:
q sint vera certificare. verbi gratia. Quidā per estiuū solem
⁊ calidissimū ambulauit: quousq; lingua ⁊ gula ei adeo fue
rint desiccata: vt loqui nō valeret. Is vo si balneabit: ⁊ post
ea aqua frigida infundat: cito ad suā naturalē qualitatē cō
uertet: ⁊ calor sitis ⁊ angustia que passus fuerat: cessabunt.
Qō nisi fecerit: aut cōfestim febricitabit: aut in illa angustia
⁊ molestatiōe pmanebit: nisi cū multo frigidissime aque po
tu extincta fuerint. Multi etiā iuuenū hmōi patiētes: et in
aquā frigidā ingredientes eū sā sunt: maxie fortes carnosi ⁊
assueti lauacro aq frigide. Vulgi etiā ⁊ castellani q nō habēt
balnea: plurime postea in fluminib⁹ lauant. Natura enim eo
rū talia desiderāte in his lauari cogunt. Nos q si naturā fe
bris scire certissime potuissem⁹: febricitātes in aquam frigi
dā: neq; de balneo curātes mitterem⁹: neq; dubito q lauan
tū aq frigi. quibusdā febricitātib⁹ sit cōueniēs. Sz tū ne maxi

mus aliquē cōtigeret inde errores maxie i phthysi ⁊ i ethica
cauem⁹: ubi enim parū carnis hīt pinguedinis aūt nihil. Quib⁹
aquā frigidā ingredientib⁹ si mēbrorū fundamēta solida. s. vbi
nobilis actio sit: penetrauerit: nō securi sumus quin ea refri
geret: ⁊ actio eorū vel pereat vel minuat. ¶ Sz tū dico si iu
uenis carnosus in estiuo tpe febricitauerit: ⁊ febre augmen
tante aquā frigidā intrauerit ⁊ natauerit: scio q: egrediente
eo ⁊ corpus sudere ⁊ febris detrimentū sui habere incipiet
presertim si in sui sanitate lauacro aq frigide assuet⁹ fuerit
verūtamē si eius viscera apostemate libera sint: ubi qppe se
curiter in ea lauari possunt. Illis vo q sunt ethici et mala cō
plexione calida ⁊ sicca: maxie q ad phthysim sunt venturi: la
uacrum aq frigide nō precedēte calido molestum est: ppter
hoc q longe ⁊ in estiuo tpe adeo ambulant vt vīri⁹ deficiat
corpusq; eorū desiccetur: quib⁹ natura calida est nō frigida
maxiēt nō ops in aquā frigidā: nisi calida precesserit mittā
tur. quia calor balnei ⁊ mēbra calefacit: ⁊ eavt aquā frigidā
sustineāt optime pparat. Exercitia sūt q̄dē i stomacho etiā
fortiter operant. Calorē enim suscitant naturalē ⁊ circa exte
riora eū cōmouent vt aqua frigida: ne interius penetrās prin
cipalib⁹ mēbris vel quibusdā visceribus noceat resistit. Utile
est enim vt non subito: sed frigiditate sua mutata: ad hoc pau
latim ingrediat. Rursus ops te scire q balneum nihil pro
sit ethicis: sed nocumētū prestat: nisi prius q i frigidā mittā
tur: his enim nihil aliud nisi refrigerare ⁊ humefacere corpora
eorū necessariū est. Quib⁹ vero necesse est vt humores vel fu
mi de suis corporibus dissoluant: ex calore balnei iuuantur
quapropter valet ephimerā habētib⁹: q: de corporibus eo
rū cām ephimere exhit. Quorū febris quidem de putredine
est: min⁹ valet. Nō enim humores eorū omnino cū balneo pur
gantur. Ethicos vero quia nō ops purgari nec calefieri: ca
lor balnei nocet eis. Nam augmētat in eis calorem ⁊ siccita
tem: nisi post balneū aqua frigida infundat: ⁊ quia nō su
mus securi quin aqua cū sua frigiditate eorum actioni no
ceat: ops tamē hanc medicinam si oportune operata fuerit
nequaquā phibere. Q: si absq; aqua frigida eos refrigera
re possumus ⁊ humefacere: agēdum est sineq vtilissime. Sed
tū quia oīa refrigeratiua ppter carniū suarū paruitatē mē
bro: nīq; nuditatē eis noceret: nō possum⁹ aliud facere quin
cū aqua frigida: etiā si molestū est: occurrem⁹. Quod enim ad
suam salutē non nisi vnā viā habuit: velit nolit enim mala est
per eā transire. porro precedēs balnei calefactio non multū
nimiū frigiditatis aque parū minuit. Possum⁹ etiā nocumē
tū ab aqua frigida illatū restaurare cū calefactionib⁹ totius
corporis: vel quorūdā membrorū: quib⁹ frigiditas oblata est
aq frigide: ⁊ cū hmōi quin ad phthysim deueniāt eos rege
re valemus. Neq; suspectio molestie aque frigide: vel suspe
ctio molestie phthysis timēda ē: h ē enim curabilis. nāq; sicut
etas senilis. Nāq; si possibile eēt phthysim curari: possibile
esset vtiq; humores custodiri vt ad senium deuenirent. Ops
nos q festināter ethicos refrigerare ⁊ humefacere priusq ad
phthysim veniāt. q: postq phthysim inciderint nequaq eos
curamus. Nā enim possum⁹ eos refrigerare siccitas tū consu
mit eos: sicut videmus senes senium consumere: neq; aliquid
aliud phthysicis impēdere valeam⁹: nisi cū humefactiuis vitā
eorū elongare. Que quoq; passio plongata ⁊ augmentata
venit ad talem molestiā vt eis humectatio amplius nō p
ficiat. Quocirca ops nos ingeniare vt vitā eorū vel mensem
vel dies aliquot augere valeam⁹. Dicem⁹. s. eos velut cō
ualescētes. Nāq; quidā iuuenis in ethicā incidit: quē velut
cōualescentes dieta custodiui virtutē. s. confortaui: ⁊ corpus
eius humectaui: ⁊ spatio plurimorū annorū extitit. Que me
dicina est descripta in septia particula de frigidis ⁊ siccis cō
plexionibus. i. parua in calefactione: ⁊ multa in humectatio
ne. Seniores itē eodē modo regēdi sunt. hmōi fiat balnei
operatio in ethica passione. In putrida vo febre balnea ope
rare cū magno studio ⁊ cautela in cōueniēti tēpore ⁊ quali
tate: sicut diximus ⁊ dicturi sum⁹. i. si putride febricitantes
post balneum in aquā frigidā mittantur: nequaq eis nocet.
Sed tamen potius eis importuna est de quorum corporib⁹
multos humores dissolui cōuenit: hos etiam in balnei aere
diutius morari decet: ⁊ postea ex aqua tepida corpora eorū

rotari: deinde cū minus tepida. Ethicos vero necesse est post balneū cum aqua frigida madefieri subito. Non enī ex balneo aliud eis iuuamē: nisi propter aquam frigidā in ethicis eueniūt: huiusmodi est: q̄ videlicet rigorē et molestationem propter aquā frigidā patiunt. Caueat etiā curans: q: corpora eorum nō quantū oportet calefacta fuerint. Iterū aliquando cum ethica putrida est mixta febris: aut apostema est in visceribus vnde nocet eis balneū. Quidam ergo cū videt his esse nociuū timent alijs quibus oppositum est preparare. Sz melius si rationabiliter inuestiganda inuestigaret: et indagatio omnibus que apostemata essent: facerent. Tūc autē ethicū existētē. vel ad phthysim venire incipiētē in balneū introduc sine timore: postq̄ certissime denotaueris febrem putridam non esse ei mixtam: vel in visceribus apostema habere: et caue ne in itinere balnei fatiget. hoc enī si fuerit nociuissimū erit. destructio etiā iuuamenti a balneo generat. Oportet ergo portari cū lecto vsq̄ ad primā mansiunculā balnei: in qua si calorē sufficientē esse videris expolietur: sinautē in secūda. Secūda balnei mansio sit temperata vt quanto calidior est prima tanto minus calida sit tertia. Qui cum spoliatus in secunda fuerit infundatur: cū tepido oleo: et in tertia mansione fons aque calide preparetur. Qui cū in tertia vel secūda moratus fuerit: in fontem descendat. Necesse est quandoq̄ balneū neutra nec minus q̄ oportet esse calidū: et assidue in pauimento aqua calida fumū calidū et humidum generatura fundat. Porro a secūda ad tertiam in linteo ferat. similiter in fonte deponat: neq̄ super eū aquā fundere velis sz cū linteo in fontē vsq̄ ad collū deponatur: neq̄ super caput eius aquā distilleo: sed similiter cū linteo bis vel ter in fontē mergat: deinde similiter in aqua frigida moretur: sed statim ponatur et lauetur. Postea tergas eū cū vetustissimo pāno et mollissimo et cū linteo ad lectū ducat. Rursus exiccetur: atq̄ cum oleo nō actualiter frigido vngat: deinde inuoluat: et cum lecto ad suā mansionē portet. Sed oportz mansionē balneo esse propinquissimā: sz in quo decet eos balneare. Nutrimenta vero eorū necesse est esse frigida et humida: aut tēperata sicut ptisanū humida iura mixtum panē cū aqua infusum. Hec etiam non oportet esse actualiter frigidissima: neq̄ frigida cito in stomacho: et calefiunt et transeunt. Cibus vero q: in stomacho moratur: nō sumus securi quin vltra modū si frigidissimus est: refrigeret. Et si hec febris fuerit diuturnior da lac asininū: et caue ne in stomacho coaguletur: offer illud eū paulatim: et quibusdā interuallis potarū: et misce cū eis parū mellis et salis vt nō coaguletur. Et si in vicē mellis hydrozuccarū despumatū misceris: melius erit. In hac febre oportet et mel et omnia dulcia prohiberi: q: cito in cholericos humores conuertunt. vnde febris eorū necessario in calore siccitate et acumine augmentetur: et da in prima die lactis cānan. i. lac asininū: id est nisi: et asina adeo sit ei propinquissima: vt mingēdi et bibendi spaciū sit paruissimū: dato q̄ lacte pulsum perq̄re et metire eū an velut antea fuerat. Et si maiorē et fortiorē videris eū esse: scias lac in stomacho nō esse corruptū. vnde si videris q̄ iterū lac dari oporteat: da mediam prioris addēs quantitatē: deinde modū adeo augmēta velut virtus sustinere poterit: q̄d adaugendum est donec pulsus post lac fortior apparuerit. ostendit enī lac bene digestū. Sed si pulsus velut angustiā in stomacho habentiū fuerit: intellige corruptū esse. Que cū etiā dicta in. vij. particula non modice nola sunt. Cura etiā ethicorū similis est cure siccā in stomacho complexionē habentiū. Sed cū ethicis frigida ora sunt necessaria propter multitudinē caloris viscerū: et necesse est magis inuestigari eorū dietā propter defectionē virtutis: cor: eū fortioribus ergo decet eos curari: nec etiā securi sumus vt vis eorū permaneat. Rursus ethici vt diximus qui ad phthysim labi incipiunt: hoc modo curandi sunt. Qui vero ad phthysim non oportet eos in linteo ad balneū duci: possunt enī pedibus ire. Sustinēt etiā morari in aqua calida et in infusione aque frigide. Neq̄ enim necesse est multū esse frigidā: sed mediocriter: q: virtus eorū nōdū defecta est. Qui vero ad phthysim venire incipiūt: nullū errorē vel negligentiā ferre possunt: q: passio eorū molestissima est: et siccitas et consumptio carnem transeunt: et ducta est ad fundamenta mēbrorū: etiā vsq̄ ad pelliculas et chordas et ligamenta et neruos et ossa. Si enim in sola carne fuisset: possibile esset vt restauraret. In his vero existēs minime restaurat: vnde necessario cito mortē: aut illā cōsummationē q̄ dr̄ senū incidūt. Oēs enim frigidi tāti. ethicos et phthysicos: et eos q̄ cōsummati appellātur: cōsumptio corporis sequit. Sz tū ethicū et phthysicū cō... ta priorū. s. dissolutiōe dissoluunt. Nō vero in cōsumptiua febre dissoluit cū egestione extr: vnde oportet eam videris in acutis febribus hanc purgationē esse: aut sicut oleū: vel sicut eruginē: scias q: caro et pinguedo liquefiūt. Quare nisi moris propter virtutis defectionē: aut medicorū errorē festinauerit: necessario ad phthysim veniūt: q: donec pinguedo et caro in corpore eorū abūdauerint: acumine febris liquefiūt. Quibus consumptis febris ad siccioza liquefacienda cōuertit: sicut lacertosam carnē: vnde nō multū de hac fluit quantitas: sicut videmus de salita carne et ceteris carnibus macilentis et siccis: nō tantū pinguedinis fluere: vt de recentibus et nō salitis. Oportet ergo festināter his febricitantibus aquā frigidā dare: et oīa refrigeratiua: frigida enī magis q̄ humida necessaria sunt: q: partē humiditatis sue adhuc aliquātam habent. Caue etiā ne his mellicrate dare presumas.

Vndecima particula.

Volo lucide in hac particula curationē febrium ex putredine existentiū dicere: quarū quedā sedari: quia putredo humorū est occasio: necesse est vt putredinē excludamus: quatenus occasio febris auferat: deinde eiusdē occasionis reliquias: vt eger sue reddat sanitati: auferentes ops: putredo aūt cum illorū humorū putridorum expulsione expellit: aut cū eorū coaptatione: aut cū vtroq̄. Reliquias vero mutādo suas complexiones curamus: quantitates naturationis cōplexionū infirmi cōplexione peculia. Nā ex eis qualitas oppositionis sicut diximus accipienda est. Necesse est enim corpa naturaliter calida et sicca in hec cōuertibile esse. Ideoq̄ ex ea significationes curatiōis perpēdimus: etiam ex subsequētibus eā: sicut aere: etate: virtute: cōsuetudine: et ceteris in alio loco nominatis. Sz quecūq̄ naturā oportet eos et custodire et augmētare: q: cōueniens et necessariū est: quēadmodū decet nos morbū minuere et destruere: q: sēdeuenieus ei cōtrarius est: eū cuius virtutis spūs est ex fumis calidis et humidis et acceptabilibus procedēs presertim ex fumo tēperati sanguinis: et substātia etiā fundamentorū. Naturalis enim constātia ex his duobus fiut. Spiritus vero vitalis permanet qualitate eū anhelitu et potiorū aspiratiōe. Nā si hec aspiratio minuat spūs mutat: et calidior efficitur. Et si vltra q̄ oportet dissoluat corporis deficit: vñ ḋ eorū fm̄ suā naturalē qualitatē cū opportuna aspiratione et dissolutiōe custodit: fundamenta vero membrorū in sua naturali qualitate custodiuntur: si eū cōgruis cibarijs nutriūtur. verbi gratia. Caro enim cibarijs inter mollitiē et duritiē mediocribus: pellicule vero et chorde cum durioribus. Similiter diuersorū membrorum fundamenta custodiri debere intelligimus. vt natura solis sint mēbris nutriēdis et cōfirmādis similia: cū tamen plexio eorū sit temperata: vel nō temperati corporis: nō enī oportet cōplexionē eorū ad morbū: sed ad sanitatē mutari. Intētio etiā nostra in infirmis: nō est aliud nisi vt conuertamus eos ad q̄d antea fuerāt. Sanos vero si ad meliora possumus ducere bonum est. Sed hoc non est morbū malū expellere: sed mutare sanitatē ad meliorē: vñ eū significationes que conuenientes fuerint: maneant. Sin vero diuerse: validiora ... ga. Porro putredo: aut ē in toto corpore sicut putredo sanguinis q̄ est in oībus venis corporis: aut in magno et nobili sicut inguinū et alarū: aut in vno mēbro eū calidū apostema est in eo: aut eū mala cōplexio et calida in eo in calore: sit fons caloris. Sed incipiendū est de putredine in toto corpore existēte: q: volūus. Dico ergo febrē putredinis esse cōtinuā: et donec putredo est permansura. putredo quidē semper his humidis rebus maxime calidis eū dissolutiōe curantur: sicut videmus fieri in feditate: eū puro parte cōcalescunt: aut eos minuit ab eaz natura et propria cōplexione solent illi attrahere et aliā expellere. Caus cōplexionis mutatio: aut frigidiore aspirationis detrimentū: vel aeris mutationē: vel propter ...

vel motū: vel ꝓpter alia similia: vñ decet te curā putredinis inuestigare; an sit ꝓpter poros angustiā et frigiditate ⁊ siccitate angustiatoꝝ: ⁊ dilata eos cū mollitie ⁊ calefactiōe. Si aūt ꝓpter oppilationē: aperiant. Si vero propter humorum multitudinē: minuas eos. Si vo ꝓpter grossitiē ⁊ viscositatē attenuent. Et si cū cōposita est: medicinam ſm cōpositionē cause cōpone. simili modo si sanguis fuerit: ⁊ viscositas humoꝝ angustia ⁊ oppilatio corporis: primū phlebotomo succurrimus: deinde hūores attenuamus: ⁊ postea poros aperimus ⁊ dilatamus ſm ordinem medicine. Sz ante oīa virtus inq̄rēda est. Que si sit fortis: ⁊ expedit purgari: intrepidus purga. Si aūt defecta fuerit: aut nequaq̄ purges: aut modicū: quod virtus ferre valeat: aut prius virtus confortetur: deinde purganda purgent. Dietā similiter ex virtute perpendimus. Nā si virtus fortis fuerit: ⁊ statꝰ morbi propinquissimꝰ est: aut penitus auferemus cibū: aut tenue ſm q̄ videmus offerimus. Si aūt virtus defecta fuerit: quantitatiue velut videbimus dietā augmentabimus. Qualitatē etiā cibi ex specie morbi intelligimus. Necesse est eñ morbo esse oppositū. frigidissimū si febris calidissima est: et subtiliatiuū si ꝓpter oppilationē est. Tēpꝰ aūt cibādi: q2 si febris cōtinua est: oꝫ eligi ſm q̄ infirmo consuetū in sanitate fuerat: aut cū febrē mitigari aliq̄ntulū videmꝰ: aquā frigidā nō oportet quidē dari in illa quantitate que febris calorē extinguere valeat: nisi signo decoctiōis apparente: piꝰ vo dāda est veluti diete sufficiat. Et sicut carne: ⁊ pīguedine intrinsecus putrefactis qđ putridum est incidūt: reliquū vo ne putrefiat ad frigidū aerē suspēdūt: Similiter oportet nos intrinsecus facere: vt purgemus cōuenienter qđ putrefactū est siue cum egestione: vel vomitu: vel sudore: vel vrina: ⁊ similibus. Qđ aūt purgare nō possumus: cooperimus illud cū refrigeratione quā impendere valemus: cū cibis videlicet ⁊ potibus et temperato flumine. Sz ex purgātibus eligenda sunt que febrē nō augmentēt: ⁊ expellēda expellant ꝑ illa loca: de quibus citius fluūt. Si fluūt ad stomachū: ꝓ vomitū expellant. Si aūt ad stomachū nō veniūt: vomitum nequaq̄ ꝓuoces. Que febrē nō augmētāt: sed extinguūt ptisanā ⁊ oxizaccara sunt. Que aūt nō multū calefaciūt: est succus apij mellicratū album. s. ⁊ subtile ⁊ nō de cocto melle factū. hec enī ventrē soluūt ⁊ vrinā ꝓuocant. Et si nō soluitur venter clistere coaptamus cū mellicrate ⁊ oleo. Si aūt calor febris sit fortis ponimꝰ in vice mellicrati hydrozaccarā. Opꝫ etiā nō apiri poros aū purgationē: neq̄ cū rebus calidis aperiant: sed cū tepidis sicut cameleon. Ego quoq̄ dico: si in hac hora vinum aquosum egro detur: nō multū ei nocet in febre: sed mouet materiā: vt cū vrina ⁊ sudore ⁊ egestiōe egrediat. Eodē modo intelligimus de temperata aqua. Nā nō multū auget calorē: sz occultā dissolutionē dissolui adiuuat. Et si febris ē acutissima vinū: balneū: epithimata derelinquant: ⁊ ad aquā frigidam conuertant: q2 magnū adiutoriū ad acumē febris extinguēdū prestat: sed tñ nō valet ad purgandū putredinem cū vrina: sudore: egestione: tñ opꝫ nos qđ magis necessariū est eligi. Porro inuestigatio ⁊ oppositionū significationes curationis ꝓpendimꝰ q̄ subtilissima est: q2 opꝫ nos inuestigare magnitudinē febris: quantitatē putredinis: ⁊ curā eius: ⁊ quantitatē virtutis: maxime q2 curatio febricitātiū potius iuuat accidentaliter: vnde oportet vt nos inuestiganda subtiliter inuestigemus: ⁊ cauenda caueamus. Rursus decet te scire putredinē in viuo corpe nō esse velut in mortuo. In viuo enī corpore natura existit putredinē ad melius cōmouēs. Quare nō est necesse totā putredinē auferri: vt in exteriori carne facimus: virtus enī indigestionis actione cōfortata quicq̄d de putredine remāsit optime cooperat: ꝓpter hec febricitantes ⁊ nō oportet balneari: nec eos purgare: nec vrinā prouocare: nec epithimare nisi primitꝰ signū decoctiōis apparuerit.

Idcirco decet virtutē digestiuā esse fortē: quia in hoc loco confortatio cerebri ⁊ cordis nō est adeo velut epatis necessaria: ⁊ sic decet oīa fortia esse. Quocirca si oīa fortia sunt: ⁊ initium decoctiōis appareat: febrisq̄ sit acutissima: da aquā frigidā sine dubio si senior: vel decrepitꝰ nō fuerit. Impossibile ē enī decrepitū fortē inuenire. Et si cū forti virtute carnosum corpus inuenimus ⁊ calor: ⁊ siccitas sint in aere in aquā frigida eger mittat. Vidi enī sicut dixi quosdā in aqua frigida hoc modo se ꝓijcere: quorū egredientiū quidā sudabant: alij vomebāt alij choleriace assellabāt. Et si hec nō fuerint acuta: neq̄ virtus fortis: ⁊ signū coctiōis appareat: balneū ⁊ vinū ⁊ epithima vtilia sunt: maxime si aer frigidus est. Hos etiā nō oportet in aquā frigidā descēdere: sufficit enī q̄ ab aere desiccantur. Si aūt febris maxima est: ⁊ aer frigidissimꝰ: neq̄ aeris frigiditas egro refrigerando fuerit: sed nimia estuatione incendit: cito desperatus: maxime virtute defecta ⁊ signo coctionis nōdū apparēte. Multi enī stultoꝝ in his nō cōuenientibꝰ temporibꝰ fecerūt: q̄ videntes nihil ꝓficui facere sibimet incredibiles apparent. Qui vo nullū posse ꝓficuū impendere videnť: oino eoꝝ medicina non recipiť. Sz tñ iterū dico aquā frigidā: sicut Hippo. dixit cōtrarijs cōtraria curatione febrium essentiā eis q̄ diximus ꝓhibeatur: humorū. s. putredine: vel eorum viscositate: virtutis defectione: ⁊ similibus. Sinaūt ordina medicinā ſm q̄ vtiliꝰ tibi videť: ⁊ elige ex purgatiuis ⁊ rarificatiuis ea q̄ minus calefaciunt: balneū quoq̄ ⁊ vinū ex illis q̄ nō multū calefaciūt: ⁊ calefactio eius nō est stabilis. Demo iterū vt studeas cōfortando virtutē quatenus materiā superet ⁊ digerat: vniuersaliter quoq̄ iubeo refrigerare: q̄ calefacta sunt: ⁊ q̄ ventura sunt ne veniāt: diximus ꝑ prior. Et si in medio hoꝝ quedā accidentia apparuerint: festināter ſm eoꝝ magnitudinem eis occurre, verbi gratia. Si ex hac febre q̄dā passio in ore stomachi euenerit: hanc etiā passionē fortis sequať defectio: ⁊ inde coacti cibemus egrū atq̄ demus ei vinū cum aqua frigida nō in tēpore diete. Dico quidem his datis putredo augmentať: ⁊ oppilatio angustior efficiť: atq̄ calor febris augeť. Sz tñ ob molestiā ⁊ angustiā ⁊ fallacē defectionis coacti nequimꝰ illud facere qđ circa hoc oportet fieri: ⁊ post hec ad rectum ⁊ opportunū ordinē curatiōis redeamus. Similiter si fluxus sanguinis ex narībꝰ: aut vigilie: aut nimiꝰ dolor acciderint: hec oīa cogūt nos primo eis occurrere: deinde his trāsceūtibꝰ ad cōgruū ordinē cure redire: etiā ob eoꝝ curationis effectū febris augmentareť. Sed aliq̄n febris fortitudine ⁊ imbecillitate ordo curationis nobis ostendiť. Si enī fortis febris nō fuerit: mellicrate vtile erit. Nā grossos hūores attenuat: ⁊ viscositatē mūdificat: humores enī vnica egestione excludit. vñ cōgruū est in cōtinuarū. s. sinoche febriū curatione q̄ sunt ꝓpter oppilationē ⁊ humorū putredinē. Sed tñ quia calorem febris augmentat: opꝫ nos illud cauere: demus q̄ ptisanum ⁊ oxizaccarā. Iterū oxizaccara sepius data excoriationē in intestinis ⁊ tussim generat: ⁊ neruosis mēbris nocumētū prestat. At q2 nō inuenimus hic medicinā q̄ quodāmodo non noceat: oportet q̄ melior est eligamus. Eodē mō si virtus fuerit fortis in febre cōtinua ꝓpter humoꝝ putredinem existentē statim phlebotomo nisi saturitas te cohibeat: succurras. Oportet enī phlebotomiā quousq̄ cibus digerať suspendi. Sz plurimū virtutē fortē inuenimus in initio febris huius. Nā carnosa corpora hāc febrē patiunť. Et si eger nōdum fuerit. xiiij. annoꝝ nequaq̄ phlebotometur: puerilia enī corpora: ⁊ mulieꝝ ⁊ cito vnaq̄q̄ die dissoluunť. Ideoq̄ sufficit qđ ex his corporibꝰ a natura dissoluitur. Si aūt hāc etatem transcenderit: perpēde figurā eius an sit dura macilēti pilosiq̄ corporis cū ceteris signis sicco corpori pertinentibꝰ phlebotomandus est. Si autē lenis ⁊ tener minꝰ purgetur. Corpus quoq̄ optime inuestiga etiā si. xxx. annoꝝ sit: an sit tener ⁊ grossus albus ⁊ subtiles venas habeat. Itē oportet te cauere phlebotomiā in estate ⁊ in calida regiōe: ⁊ cū aer quietus ⁊ spissus est. Cōtrarijs vo contrariū. Nā si eger nihil aliud nisi solā plenitudinē pateretur: qđ diximus nō contrariū phlebotomie fuisset: abūdantia etenī sanguinis extracta conuerteť cito eger ad pristinā naturā. Sed tamen eo q̄ putridos etiam humores ⁊ oppilationē viarū poroꝝ habeat: necesse est aliqua pars sanguinis qua regať infirmꝰ: dimittať quousq̄ hūoꝝ putredo ⁊ viaꝝ oppilatio exclusa fuerit. Nā si hoc ꝓter miserimꝰ necessario virtꝰ egri deficiet. Cuiꝰ occasiōe coacti cibū ⁊ vinū cōgruo dabimus tēpore.

Porro quidā medicoꝝ in febribus assueuerūt cataplasmatibus ⁊ calefactionibus ventri apponēdis: ⁊ credunt ⁊

affirmant hec ex certis canonibus medicine que dā vniuersalia esse: q̄ q̄dā maximi nocumenti sunt: nisi cū in illis corporib⁹ ponant materiā de loco ad locū mutabilē nō habētib⁹. Quibus aūt superflua fuerit materia: incōgrua sunt. Nam si plenitudinē in totis venis equaliter: vel quodā in loco habuerit fluit: ꝛ coadunat̄ i loco quo cataplasma appositū est. Aliquādo q̄dā medicorū vngulie ventre cū oleo: ꝛ cataplasmant cū cum pane ꝛ mele: vnde illis apostema nō habentibus: apostem: in visceribus generat̄. Qui aūt in prima die phlebotomant̄ febricitantes: plurime crisis in q̄nta die fit: ꝛ aliquādo vsq̄ ad. vij. diē morat̄: ꝛ vltra nō elōgabit̄. Qui vo non phlebotomati fuerint: ꝛ cataplasmant̄: si necessariā plenitudinē habuerint: vel stomacho vel epate tumefactis in. vij. vel post moriunt̄. Quidā cū stomachus ex oleo vngeretur: ipsius angustiā ob hoc passus mortuus est. Nam plenitudo quā patiebatur ad diaphragma concurrit. Multi quoq̄ ꝓpter huiusmodi curationem defuncti sunt: q: cataplasmata plenitudinē: sicut ventosa sibi attraxerant.

Ideo quoq̄ phlebotomia in apostematicis efficacissimam ꝛ non fallacem: ꝛ non solum in continuis: verū etiā in periodicis febribus conueniēs est: maxime si ex putredine humorū sint: ꝛ tēpus ꝛ virtus cōueniāt. Natura enī partim expulsa sanguinis qua grauabatur putredine: ad suam ꝓpriā actionē leuigata ꝛ confortata cōuertit̄ ad excoquendū: que nec cocta nec digeri necessaria sunt. Materia enim qua grauabat̄ ꝛ a sua actione cohibebatur: exclusa est.

Propter hoc i hm̄oi febrib⁹ cataplasmata nocibilissima: viscera enim hoꝝ febricitantiū totaliter sua estuatione incensa sunt: vnde cataplasmatibus appositis magis incendunt̄. Nā contraria apponi oportet: s. infrigidantia ꝛ hūefacientia: aut solūmō refrigerātia. Cataplasmare vo ꝛ epithimare cū mollitiuis apostemate in stomacho vel epate existēte: nō est necesse cū induraf̄ febrisq̄ occidat̄. In initio aūt ꝛ dum humores ad illud fluūt inefficacissimū est: vn̄ tūc medicina frigida ꝛ stiptica ei cōuenit: que mēbra illa confortet ꝛ prohibeat materiā fluere ad apostema: ꝛ exprimat ꝛ excludat qd̄ in eo coadunatū est. Apostemate vo ablato: neq̄ aliqua in eius loco remanente duritie: oportet cataplasmata apponi mollitiua. Sed stulti apostemate nō existente ea cataplasmāt: vn̄ apostemata curant̄. Ea etiā cū apostema ortum est: nō incōgruo ponūt tempore. Duricies enī permanēs in his mēbris inopportunū est: vt febre existēte dissoluat̄: nisi prius febris cessauerit. Nullū enī dissolutiuū qd̄ nō sit calefactiuū: vn̄ necessario febris eo apposito augmētabit̄. Porro si eadem fuerit durities in aliquo mēbro nobilē actionē habenti vite. s. hūane custodiēde necessariā: tesso: vtile esse tūc curā eius pretermitti. At q: totius corporis temperantia secum actione stomachi: ꝛ epatis duritie permanēte: eoꝝq̄ actiōe fm̄ eorū duritiei quātitatē impedita: necessario eandē duritiē dissoluere cohibēt̄. Dissolutiua etiā cū apponēda sunt nō tamen oportet ea stipticorū cōmixtione carere: vt cū corpore vtroꝝq̄ cōmixtiōe virtus in hoꝝ mēbris custodiat̄: actiōe enim hoꝝ deficiēte ꝑmanet corpus absq̄ nutrimento: ꝓpterea aliquādo stomacho pre sui defectione corruptela cibi accidit: vn̄ cogitur vt vomitu eos expellat. Qui cū p vomitū eijciuntur: secū quidā chimus digestus excluditur. Consequitur ergo vt corpus nō solū qd̄ habiturū est nutrimēto careat verū etiā retenta ꝛ habita amittat. quocirca citissime corpori defectio accidit. Itē existente corruptiōe in stomacho: necesse est digestio in epate corrumpat̄: vn̄ fit cā augmentādi ꝛ acuendi febr̄. Sanguis enī corrupta epatis digestiōe corrumpit̄. Oportet ergo in omī febre studiū in digerēdū cibū poni: qd̄ nō pōt fieri nisi suū instrumētū confortet̄: ꝓpterea aliquando in dextra parte sub hypocūdrijs tumor accidit in lacerto. s. supra ventrē existente. Quē quidem viso stulti medici putāt apostema in epate esse: vn̄ festināter occurrūt epati: cui nō necessaria sūt cataplasmata apponere: futuroꝝ de cās diuersorū maloꝝ. Ideoq̄ opꝫ ꝛ has duas species cū tactu secerni: sicut in libro de interioribus diximus. Item secernātur cū vrina pulsu ꝛ febre digestiue. Impossibile enī est

epate calidū apostema patiente: vt vrina pulsus digestionis fm̄ naturale cursū ꝑmaneāt. Itē tact⁹ hm̄oi tumoris nō est veluti tumoris epatis. Nā tumoris circa corporis superficiem existit: ꝛ color cutis vētris mutat̄. Tumor aūt epatis interiori concauitati pertinet: ꝛ color cutis exterioris nō mutatur. Porro si arbitratus fueris stomachū vel epar esse defectū: epithimamus cū oleo in quo coctū est absinthiū ꝓtecū. Stiptitius enī est ceteris: qd̄ hoc signo cognoscit̄: frondes eius sunt latiores: ꝛ flos citrinior: est etiā odoratior: ꝛ amaritudo eius minor est ceteroꝝ amaritudine. Quo nō inuento elige ex ceteris qd̄ albius est: ꝛ minus amarū. Itē si hoc inuenire nō poteris: misce cū his q̄ habere potes spicā: galliā. Porrea si medicinā aliquā habeas: cui sit amaritudo ꝛ stipticitas ꝛ coquas cū oleo nō erit illaudabile. Nos quoq̄ in libro simplicis medicine diximus: q: amara vsq̄ ad interiora penetrare stiptica faciant: vn̄ si vis vt stiptica interiora corporis penetrent: elige quib⁹ aliquātula est amaritudo: ꝛ de oleis que sunt stiptica: sicut illud qd̄ dr̄ omfacion. Et si stipticū absinthiū nō inueneris in curationis initio: ꝛ cotam ꝛ iconautem ꝛ mastice con apponas. Si aūt febris nō fuerit nardinū si fortior fuerit: cū oleo nardino redolēs misceas. Mastix vo incōgruū est. Nō enī corpus interiora pre sui grossitie penetrare valet. Porro vniuersaliter dico medicinā stomachi ꝛ epatis debere cōpositā esse de stipticis ꝛ amaris ꝛ mollitiuis. Interio etiam repugnandū est humoribus ad eos fluentibus: vel cū substantiā eoꝝ cōfortare velimus: dāda sunt stiptica. Si āt grossam volum⁹ attenuare materiā: aut oppilationē aperire magis dāda sunt de amaris. Itē quā qd̄ dissolui opꝫ: de mollitiuis subtilissima dare decet. Que cū febris declinata vel remota accessione facienda sunt. Quibus verificatibus in aliqua simplicium medicinarū ꝯ̄dicatis de simplicibus has in se cōuenientibus medicina cōponat̄: sicut de Ga. legimus q̄ quadā coactus necessitate ad quēdā infirmū medicū sz vespere iuit. Apostema quidē in epate patiebat̄: sz febris declinauerat: cuiusq̄ accessionē eadem in nocte expectabat. Tūc Gal. de pontico absinthio nullam curā habens: qd̄ domi eius inuenit absinthiū cū oleo coxit: deinde coctanis in aq̄ coctis: ꝛ rosis puluerizatis simplētiꝫ. mel: oleū: ꝛ cerā: ꝛ cataplasma de his cū his cōstruxit. Coctana etiā cū stiptico vino coxit: ꝛ carnē eoꝝ cū hoc cataplasmate miscuit. Preterea cū volumus repugnare humorib⁹ ad ea fluentibus multū de stipticis decet misceri: maxime si membra defecta sunt: ꝛ corpus humoribus nō mundificat̄. Corpore aūt humoribus purgato: ꝛ mēbris fortiter existentibus: ꝛ humoribus paruissime fluentibus modicū de stipticis: ꝛ nimis de mollitiuis ponat̄. Sic quoq̄ de acutis ꝛ amaris intendimus. Et si febris nō fuerit fortis: ꝛ apostema nō difficile non fuerit. ꝛ eger in abstinētia ꝛ ieiunio satis fuerit: augēda sunt mollitiua: ꝛ minuenda stiptica. Nō enim multū sunt necessaria: q: stiptica vt mihi videt̄ cessant. Tūc ergo mollitiua ꝛ attenuatiua erant necessaria: vt quādam materia in eis coagulata: ꝛ molliat̄ ꝛ attenuet̄ ꝛ expellatur. Nō est tamē aliquid stipticitatis negandū: sed fm̄ virtutis eorum custodiā addendū ꝓpter nobilitatē actionis eorum. Nōne vides q̄ stiptica medicina nō est necessaria intestinis: lacertis ventris: vesice matrici: si apostema habuerint: fluxus ad eos cessauerit? Sz dissolutiua ꝛ mollitiua fuerit eis cōpetentior. Dignā enim actionē nō habent. In lumbis vo ꝛ pectore apostema habentibus de stipticis medicamentis necessitatem habeatur inter stomachū sz ꝛ epar ꝛ inter alia cetera q̄ diximus: stomachi enī ꝛ epatis defectio egrū ad perditionē ducit: defectio vo pectoris ꝛ renū non tante perditionis est. Ceteroꝝ q̄ diximus membrorū defectio nō nociua est: sed pectus tamē ꝛ pulmo cum purgandi fuerint de aliquo humore fortes oportet esse. Splenē vo cū sua forte custodire debemus: in eis sc3 in quoꝝ corporibus multitudo melancholicorum humorū coadunat̄ vt confortet̄ in attrahendis ꝛ expellendis illis humoribus: sed virtute multū si coagulatā habuerit a se excludat. Et si fuerit in eis in quibus melancholica non generatur materia: necesse stiptica sup eū poni: aut parissimum ex eis ponat̄. Preterea vniuersaliter dico nō solū in splenē studiū impendi: verum

etiam in cetera mēbra q̄ ꝛ putrescunt: ꝛ in duritiem ꝛ apostema cōuerti possunt. Debes ergo eoꝝ accidentia inuestigare: ꝛ que sunt fortiora: que ve debiliora cognoscere: deinde medicinam cōpositam prout tibi videtur cōpone. verbi gratia. Si membrū nimiū habuerit calorē: ꝛ materiā in eo existentem vis dissoluere: elige de dissolutiuis que minꝰ calida sunt: sicut semē lini: camomillon: farinā ordei: ꝛ fabarū. Si autē multo minus calidū est: misceDis calidius sicut fenugrecū ꝛ similia. Et si duritiës ꝛ tumor grossiores fuerit: misce cum eis attenuatiua: ꝛ elige de his si calorē habeat: que nō sunt calida sicut acetū ꝛ similia: maxime si duritia in splene fuerit. Splē enī ex duritie patif. Officiū enī eiꝰ est semp humores ad se trahere ab epate. vtilior ergo curatio eiꝰ sit cū cataplasmate facto de aceto melle ꝛ absinthio: capparis ꝛ similibus. Cataplasmata vero ꝛ epithimata sic oportet te determinare ꝛ preparare. Stulti aūt medici temerarie ꝛ instudiose ea operantur. Cataplasmant enī ꝛ balneant febricitātes non in competenti tempore.

Sed nos quoq; neq̄q̄ balneare dimittimus febrē habētes putridā: nec eis cataplasmata inducimꝰ mollitiua: nisi priꝰ purgationē totiꝰ corporis facta. Cū aūt purgatū fuerit corpus: balnea fieri iubemꝰ: ꝛ cataplasmari mēbra: que cataplasmāda sunt cū mollitiuis: excepto epate ꝛ stomacho. Item cataplasma nō oportet tunc aliquāto stipticitatis carere. In pectore vo de stipticis minus q̄ in epate ꝛ stomacho ponendū est. Nā si stiptica pectori apponimus: timemus ne in parte appositarū expressione apostema ad cor vel pulmonē expellatur: de his ergo paruissimū apponi oportet. Et si virtutē horū custodire volumꝰ: faciendū est cū cibis. Necesse est enī vt stomachus ꝛ epar cibū digerant ꝛ preparent cū esse materiā totius corporis nutriendā. Si vero apostema habeāt nō possunt cibū digerere: velut cū in sanitate fuerāt. pectori nō venit ex cibo nisi qd̄ sufficiat ei pro sui nutrimento. Itē qd̄ dirigif ei coctū ꝛ preparatū est. Oportet etiā caueamus miscere stiptica cū cataplasmatibus apostematico pulmoni apponēdis: sed cū mollitiuis calidissima misceanf que materiā ab exterioribus ad interiora attrahere valeāt. Ventosa applicetur etiā si fortiorē attractionē velimus extra educere id est vētosa ꝛ calidissima medicina. Sed tū hoc post corporis purgationē fieri necesse est. Nā si fecerimus ante purgationem: plures ad eum ex toto corpore humores ducenf: q̄ quos ex eo mūdificare oporteat. Sꝫ oportet nos intelligere ventosam vel attractiuā medicinā nō debere poni in apostemate cerebri: vel in suis pelliculis nisi precedente forti purgatione. In initio aūt decet stiptica poni. Stiptica tū cum necesse sit ossa capitis vsq; ad pelliculas cerebri penetrare decet cū eis subtiliatiua ꝛ penetratiua misceri. Acetū quoq; vtile est ꝛ cū sua subtilitate ꝛ penetratiōe expellenda expellit: ꝛ repugnādis repugnat ꝛ refrigerat. Idcirco medici ab initio huiꝰ passiōis h̄ operanf cū oleo rosaceo. Sꝫ postq̄ quosdā dies trāsierint: misceāt cū oleo scolopendrion: ꝛ sansucū: ꝛ similia moderate calefacientia. postea addūt castoreū ꝛ alia similia multū calefacientia: q̄ licet nō sint calidis apostematibus vtilia: in hoc tū loco cōgrua sunt: virtus enī horum cataplasmatū: impossibile est vt cerebrū vel eius pelliculas transeat: nisi ossa cranei penetret: vnde ipsa virtus necessario minuitur. Ideoq; oportet hec maioris esse virtutis q̄ ea q̄ superficietenus mēbris applicantur. Itē ex illis que fortiter calefaciūt: debemus grossam substantiam habentia eligere. Nō enī cito penetrāt: maxime p ossiū loca. Sūt q̄ eligēda quibus subtilissima substātia est sicut castoreū. Preterea oportet studiū habere in purgādis humoribus: decet enim vias corporis maxime membrorū: quibus hūores transeundi sunt aperiri: vt hūores educi facilime valeāt. Sicut ad prouocādū sudorē pori aperiunf: ad assellationē intestinalargāfacimꝰ. Mūdū etiā epatis purgare volētes preparamꝰ venam ab eo incipientem. Renes quoq; vesicā ꝛ vritides poros: Cū aūt pectus ꝛ pulmonem purgare volumꝰ: canales eius preparandi sunt. Cerebro vero ꝛ pelliculis purgatione indigentibus palatū ꝛ nares coaptētur. Sed in acutis apostematibus studēdū est summis dari catartica: nullū aut paululū calorē habētia. Catartico enī existente calido apostematis essentia augmentatur. Ideoq; nō oportet dari mellicratū si calidū apostema in stomacho fuerit: aut in splene vel epate. Datū enim cito in cholerā rubeā cōuertif: nec; causa augmētandi viscerū apostema: pinde ex diureticis ꝛ vrinā prouocantibus que minoris caloris sunt elige. Similiter ex tussim generātibus: vel sternutationē generātibus: ꝛ p palatū extrahētibus faciendū est. Porro fm apostematis fortitudinē vel defectionē faciendū est: ppterea oportet te intelligere q̄ nocumentū ex febre tantū ꝛ cataplasmatibꝰ citum ante purgationē ventri appositis: ꝛ si apostema in visceribꝰ est magnū nō habēt: ꝛ si curā curādi in visceribꝰ apostema nō habeāt magnū est: balneo etiā nocibile est ꝛ si inutiliter operatū fuerit. Sed stulti quos nolaumꝰ medici: laudant hec cataplasmata ꝛ balneū vituperant: dixi quoq; balneū quomodo fieri debeat. Itē nunc de eo illud repetam. Quibusdā enim quos diximus nō nocet balneū ꝛ nōnullis parū: aliquibus vero ꝛ si noche minus tamē cataplasmate nocumentum prestat. Quia ex mollitiuis cataplasmat. hus illud in loco quo ponunf: accidit qd̄ ex balneo toti corpori eē tur: proinde si post febris declinationē balneentur totū corpus rarificatur: ꝛ rarificato corpore fit maximū iuuamentū q: capinosos grossosq; fumos necessario expellit. Cataplasmata vero paruū in corpore locū rarificant: qd̄ in expellēdis illis fumis non sufficit. vnde intrinsecus in corpore pmanētes ex vi cataplasmatis ad locū apostematis attrahunf. ideoq; cōculcatū apostema peius prorsus fiet: maxime si corpus humoribus plenū est. balneū: q: totū corpus rarificat illorū actionibus oppositū. Ideoq; vt febricitantes debēt balneari: nisi nobiliū viscerū quedā defecta sint: ꝛ nisi multa materia in corpe sit. maxime in meseraicis: ꝛ nisi rigor. Rigor enī est cura augmentandi febris si est: ꝛ generandi eā si non est. Itē balneū hūores subtiliat: eosq; ad locū defectū diriuat: ꝛ ipse qz defectus est suscipit eos. Et si grossi humores sint in corpore subtiliat eos: ꝛ per totū corpus fludit. Sed cūꝫ in corpore nullū nobile membrū defectū est: neq; multū grossi humores: sit balneū magni iuuaminis: q: hūores q̄ sunt materia febris expellit: ꝛ calorē febris minuit ꝛ dissoluit. Eger etiāꝫ enī quedā ignobiliū mēbroꝝ defecta habuerit assueta suscipere: humores ad ea fluētes in sua sanitate sicut fit podagricis arteticis ꝛ similibus: sit balneū iuuatiuū in hoc tēpore: eos enim ab illa passiōe liberat. Nā hūores tūc tēporis in locū fluētes dissoluit ꝛ excludit. Quare si defectū fuerit epar: aut stomachus: aut pulmo: aut pectus: sit balneū nocituū: multos hūores minus tū nocumētū prestat: q̄ cataplasma si super hec defecta mēbra ponanf: q: balneū subtiles expellit humores: ꝛ grossos attenuat. Mollitiua vero cataplasmata: vel fomentū eis simile nō purgāt corpus: sed ad illū locū hūores attrahūt: ꝛ coadunāt. Cuiꝰ defectio aut fit naturaliter: aut accidentaliter. Accidētaliter sicut si fiat de antecedentibus preteritis rebus.

Vide sua cōplexio corrupta est: q: mēbra calidū apostema habētia sunt febri velut quidam fons: corpori vero quasi fornax: qua de re totūꝫ corpus calefit. Ex sui ergo superfluitate caloris humores ex toto corpore sibi alliciunt: vñ si cuꝫ his q̄ dixi caliditas exteriꝰ ex calidis superuenit cataplasmatibus: aut intrinsecus ex calido medicamine eius nocumētū procul dubio augmentabitur. Erit q; maioris attractiōis: maxime si corpus nō bene purgatū est. Eo ergo purgato febri q; nō forti existēte: ꝛ apostemate: vt putredine digesta: mollia cataplasmata vtilia sūt: balneū q; nō nocibile erit. Preter ea quorū corpora multitudinē crudoꝝ habēt humoꝝ digeri difficillimoꝝ seu putridorum: opꝫ abstineri a balneo: neq; morenf in eo: si balneari desiderāt: neq; in aqua frigida morandi sunt: neq; aqua in qua balneandi sunt multū frigida fiat. Qui enī putredinē habent necesse est de eoꝝ corporibꝰ fumos capinosos dissolui. Crudi etiā hūores quibꝰ fuerint opꝫ coquanf ꝛ digeranf. Sed aqua frigida poros claudit ꝛ fumū egredientiū exire phibet: crudos humores digestioni indurat. Et si in quodā membro putredo fuerit: cauendum est ab eo: aqua frigida qua si tangatur videat ne multum sit

frigida. Ita dico cū necesse est post balneū aqua frigida infundi: in qua cū mittendū est nō in ea moret. Si ante multos dies transierint: pars illius putredinis purget: et cetera q̄ cruda erant sunt digesta: bonū est vt in aereo balneo moretur: et mollitius cataplasmata super apostema inducātur. nec vllā eis appositis suspectionē habeas. Preterea vnius tempus balneandi febricitantes in periodicis: dico esse cū declināt: et calor eorū mitigatur: balneū enī in illa hora corpus ad cibū sumendū preparat. In acutis vero et cōtinuis bonū est cū cessant. Cibus aūt in periodicis debet distare ab initio secūde periodi: et a declinatione prime: vt sit inter horum extremitates quasi medius. Qd possumus: si inter duas periodes aliquantulū fuerit spacii. Si aūt strictū est: cohibet nos cibū offerre corpore adhuc calido existente: aut cui est propinqua scda periodi: propter hoc oportet in studio sanitate cire febricitantibus dandi studiosissimū vel sapientissimū esse: vt a primordio febris cōstitutionē: et si .vii. diē nō est transitura: cibū phibeamus si virtus fuerit sufficiēs. Sin autē subtilissimā damus dietā. Et si vsqꝫ in .ix. vel in .xiiii. prolongabitur nō audemus cibū phibere. Conuenient⁹ tamē et vtilius eligendū est sm magnitudinē febris mēbriqꝫ in quo apostema est nobilitatē si febris de apostemate fuerit. Porro oportet te intelligere: qꝫ febricitantib⁹ apostemate in stomacho vel epate existente cibū esse periculosissimū ante accessionē: vtpote eorū destructiuū. Et si defecta absqꝫ apostemate fuerint: cib⁹ ante accessionē eis vtilissim⁹ est. Quib⁹ autem epar nō ex apostemate infirmat: necesse est eis solutionem fieri in initio accessiōis: quibus vo stomachus est infirmus: necessario in exordio accessiōis sincopim passuri sunt. Ita perpēde in statu febris an corpus siccissimū appareat: neqꝫ febris sit incensiua: neqꝫ fortis: festināter egrū ciba cū frigidis et humidis cibariis. Et si corpus nō siccissimū sit: et febris incensiua sit: expecta quousqꝫ plurima illius febris incensio minuat. Preterea perquire initiū accessionis periodarum. si sit fortissima totū corpus infrigidans et rigorē faciens et viscera sint absqꝫ apostemate: neqꝫ in corpore multa materia: bonū est cibū dari ppinquāte accessione. Si autē apostema sit in visceribus: corpusqꝫ humoribus plenū: cib⁹ vicinante accessiōe negandus est: periculosissimū enim est. Si aūt initium accessionis leuius est et facilius: nihil cohibet dari cibum ante accessionem.

Duodecima particula.

Estatur Gal. aliquando in quibusdā febribus quedā nasci accidentia adeo maxima vt eis aduenientibus febriū curationē pretermittamus: et cohibeamus totā intentionē habere in curandis accidentibus et morbum derelinquere: sicut sit in sincopi defectione forti lienteria cholerica et similibus. Nōnunqꝫ etiā febris adeo in seipsa fortissima est in calore: vt prohibeamur eā medicamine curare suā causam auferente. Cohibet enī nos suū solūmodo calorem extinguere: etsi ipsa medicina suam causam augmētet et generet: ppter hoc ops accidentia et morbū metiri: et ad fortiora quibus virtus deficit: intendi. Et si inueneris quedā medicamenta quibus et accidentia destruant et morbus deficiat: aut nō noceat: ne ea dimittas. Si autē nocere videant: tende ad magis necessaria. neqꝫ illud aliud negligas. verbi gratia. phlebotomia et pharmacia in pleuresi pulsationis magne existente non solum sunt iuuatiua in mitigando dolorē: verūetiā et expellenda materia. Sin apostema quod nimis pulsauerit et sterenositatē habuerit: et multa sanies in eo collecta fuerit: incidatur. Clystere autē quibus vulnera in intestinis sunt putrida nimiū dolorē facientia cū seuo hirci cera et oleo factū nō sm causam morbi: qꝫ augmentū sui sit: qꝫ tunc intētio nostra nō est nisi in mitigādo dolorē ne forte virtus deficiat: sed si preuideam⁹ pmanere virtutē cū eam morbi auferre volum⁹: ne cū hoc medicamine: et hoc clystere medicemur: qꝫ putredinē in vulnerib⁹ augmētant: sed curāda sunt cū medicinis putredinē auferentibus: etsi mordicatiue et pungitiue sunt.

Infirmi autem et medici in hac intentiōe discordant. Quidā enī infirmi nimiū dolorē granditer sustinēt si eorū fuerint cito morbū auferri. Nōnulli vo ppter suā pusillanimitatē q̄ dolorē mitigēt eligūt: etsi morbus ex eis augeatur. Sic quidā medicorū debilē et molliorē eligūt medicinā si secūriter puiderint morbū lōgo tpe curari. Sic vo multitudo eorū infirmorū sequunt: sicqꝫ eueniunt pusillanimitati. Vidi quēdā medic⁹ vulnera intestinorū cū fortissimo curabat medicamine: quorū multi illius medicamine in vno die curati sunt. Alii vo incidētes spasmū sui corpis: et illud eorū corpe perit. Cui⁹ cura sic erat: dabat egro panē cū cepis q̄ dicunt scetā p vnū diē: quorū stomacho acutissimus erat: deinde in mane vno cū clysterizabat cū aq̄ et sale calefactiua. Post mīsura vna hora clysterizabat cū multis medicinis et mordicātib⁹. Sic qꝫ ops penitū et sagacē medicū in hac hmōi medicina postmar ponere manū. Nec etiā oportet vt indispositer placeat infirmo: et sue pusillanimitati obediat: vt plurimū cip⁹ curationis cū dolorē mitigātib⁹ plōgare: sed decet vt causas morbi auferat cū arbitrat⁹ fuerit virtutē infirmi ei sufficere: et dolorē etiā mitigat cū timuerit ne virt⁹ ei deficiat. Et qꝫ imbecillis est cū cibis cōfortare studeat: deinde ad causam morbi auferendā cōuertat. Cauendū tū vtriqꝫ vitrimata et timorosie fortissime. medicine cohibitio infirmo et negligētie mitigantiū et somnū puocātiū: nisi cū magna necessitas ei eis est. Preterea illā caueāt medicinā in qua ē opiū et iusquiamū: mādragora: storacia: et silia: q̄ doloris mitigatiue sunt vel vocant: nisi cū viderit infirmū ppter nimiū dolorē virtus gilias defectiōi ppinquare. Sic quāde testor: esse certa certissime sciam corporis esse nociua: hec enī piculo in minerie eligimus: maxime cū certi sumus nocumentū ac eis generatū restaurare: licet in lōgo tempore. Gal. enī mgra ceteris medicis hāc medicinā cautus est: cā tamē in nimio dolore colice passiōis et oculorū dedit cū timuit ne eger sincopin incideret. Eā quoqꝫ nimis vigilantib⁹ nimia fortiter absqꝫ curatiōe tussientib⁹ ppter acutū catarrū a capite ad pectus manātē: et horū similib⁹ nō negauit. Illā nocumētum ab eo generatū hoc loco facile restaurat: et minuendū eius mitigandū his accidētibus magnū est. Quibꝫ aūt multa horū somniferorū sunt fortiora sunt. licetsi vo et dolorē mitigāt: multū tū corpe pstāt frigiditatē dissoluūt. Que aūt pauca de somniferis de aromatib⁹ habēt: et vetusta tarde dolorē placat: frigiditō quā corpi tribuat medica est: maxime si mediocris subtilē substātiā habētib⁹ et calefactiuis misceant. Sic de his medicinis que vel⁹ vni sunt bāda erūt. Nonū vo laudabile est in hoc loco. Similiter eis spermaton et trocisci q̄ trites vocant: hic cū calefactiuus cū somniferis sunt mixta: ppterea tarde dolorem mitigant: nocumentū tū paruum est. Oportet ergo vt nō sit manigare: quia sunt iuuatiua citius que iuuanda sunt. Similiter et pura et recētia: nisi cū coactus nimio dolore fueris et si stimaueris: et laudabilius est et ex his eligantur ea que cū calefactiuis sunt mixta: et que mediocris temporis sunt. Item oportet te cauere in morbis ea quorum causa frigiditas est. Tunc enim nocumentum eorum maximum est et difficillime restauratur. Preterea oportet in febribus supradicta accidentia habentibus inuestigari et studium habere ne forte in tua actione errorem incidas dum animaduertis expellenda cum solutione expellere: ea cum oblatione cibi expellas: sicut si calida et sicca corpora febrem quam diu⁹ habent: et defectio eis superueniat a cibis prohibeamus: huic enim defectioni cū cibis oportet succurri. Item aliquādo in febribus defectio propter frigidam materiā accidit et crudam: Cuius curatio fit cum purgatione illius materie: et cum abstinentia cibi sicut dicturi sumus. Dico ergo qꝫ quidam febricitent: et in corpore eorum crudissimi sint humores: et os stomachi debilissimum: aut naturaliter aut accidentaliter propter nimiam et solutā crapule grossitatem: quare venter et corporis omnino tumefactoria necessario sunt: et cutis eorum mutatur quibusdam in albedinem: et nōnullis in nigredinem et aliis in viriditatem vel plumbositatē: pulsus sit paruus: debilis: diuersus: Cuius diuersitas in pluribusqꝫ pulsationibus instabilis est: sz in vna stabilis. his ergo

necessaria est purgatio: sed tamen non oportet phlebotomari. Illos vero quos phlebotomaueris in magnū periculū immagis venisti: q: plenitudo de crudis hūoribus est ꝛ nō de bono sanguine. ꝙ si phlebotomati fuerint: cito manus eoꝝ infrigidabunt: neqꝫ natura eos digerere valebit. omnisqꝫ digestio in eis corrūpitur: nec etiā solutionē ventris sustinēt. hi eñ absqꝫ solutione vētris ꝛ phlebotomia deficiūt: quātomagis ergo his opatis citius debilitabūtur? ꝓpter hoc Ga. nullā medicinā his vtilē esse inuenit: nisi fricationes si incipiātur a crure ꝛ coxa: a supiori vsqꝫ inferius. i. a genibus descēdat vsqꝫ ad calcaneū: ꝛ ab inguine vsqꝫ ad crura. Curādū ꝙ vt ab inferiori vsqꝫ ad supiora inter asperitatē ꝛ lenitatē mediocris sit. Necesse ē eñ vt eger calefiat: cutisqꝫ rarificet. Virtutem ꝙ habētibus fricatio cū aspa mappa fiat: ꝛ adeo faciendum quousqꝫ eger calefiat. Similiter a cubitis vsqꝫ ad plantas manuū. Cumqꝫ eger fatigari cepit: quiescat ꝛ epithimate eum cū oleo: nec frigiditatem: nec stipticitatē habēte: sicut si samelcon anetileon. Hic anetileon inuncto diligēter corpus ericea. In corpe eñ remāso angustia gñatur. Siliter faciēdū est in dorso. ꝛ nisi ꝓpter fatigationem: vel ꝓpter somnū per totū diem hoc agere ne dimittas: q: hmōi fricatiōe prouocatur somnus. ꝓpter hoc nō solūmodo in excludēda materia verū etiā in somno ꝓuocādo valet. Mansionem vō eoꝝ opꝫ in sicco aere ꝛ lucido fieri: ꝛ sit inter calidū ꝛ frigidū mediocris. Temperatus etiā somnus eis sit vtilis: q: hūores illos digerit: multꝰ tñ nocuꝰ ē: ꝓhibet eñ dissolui dissoluēda: viscera aggrauat: ideoqꝫ decet tēꝑatū ꝛ vigilias habere vt digerenda digerātur: ꝛ opportuna dissoluantur: ꝛ ꝓhibēdus est cibus vsqꝫ ad primū detrimētū dato solum mellicrate. Si aūt pulsus eoꝝ paruissimus ꝛ debilissimus ꝛ inordinatissimꝰ sit pessimū est: neqꝫ aliā medicinam ꝑter fricationem habemꝰ ea etiā molestissima est: Et si pulsus aliquātū fuerit ꝛ virtutis ꝛ magnitudinis ꝛ nō angustiosus: neqꝫ diuersus neqꝫ spōtanea venerit solutio: qua humor ille crassi nō valeat: crystere fiat cū mellicrate. ꝙ si solutio modū excreuerit: mel amplꝰ coque donec spissetur. mel eñ si spissatur sit minus solubile magisqꝫ nutribile. Cōtraria vero oīum. si augmētetur egestione: cohibeatur quousqꝫ virtꝰ sufficiēs fuerit. Sed tamen mellicrate dimitte ꝛ ptisanā dabis. Et si virtus ꝓpter solutionem deficere ceperit dabis ius frumēti. Si aūt vis cū eo malagranata vel sumach miscere: fac ꝓut videtur tibi: pulsū tñ solutiōe exūbēte perquiras: q: plurimū subito in defectionē in paruitatem ꝛ raritatem mutatur: vñ tunc opꝫ te festināter dare infirmo panem in vino mixtū infusum. Cauendum tñ ne stomachus vel epar apostema habeat: q: si in his membris hi quos diximus apostema habuerint: quoꝝ. s. corpora hūoribus crudis sunt plena: ꝛ pulsus sicut diximꝰ mutatus fuerit: desperatus ex eis ꝑditionem nuncia. Si autem eum apostema in his locis nō habēt: ꝛ virtus eorum nō multum defecta fuerit: et ab initio febris eos curare cepisti: magnus erit pudor: si in defectione ante nō ꝓbabitam: neqꝫ nunciatā: vel etiā si ei aduenīēti ꝑparanda nō preparasti. Preterea mollitiua cauēda sunt cataplasmata ꝛ fomentationes: nisi prius plurimā partem illoꝝ humoꝝ purgaueris cū dissolutiuis. deinde tñ cōfortatiuis ꝛ mollitiuis mixtis cataplasmabis sicut cū absinthio ꝛ omfatio oleo vel masticeleo. qḋ faciēdū cū febris nō fuerit fortis. Et si tribus diebus huic medicine assueuerit: neqꝫ vlla molestia egro euenerit sicut sincopis ꝛ silia: cōtinuo curatio tenēda est vsqꝫ ad septimum diem: neqꝫ des nisi solū mellicratum: in quo parū thimi. vel ysopi coctū est. hi eñ cibi diu abstinētiam sustinēt: q: corpora eoꝝ illis crudis hūoribus nutriūtur. Si aūt hūores illi non crudi: sed corrupti fuerint: vt nō possint digeri: neqꝫ ad sanguinem mutari nō euadūt. Et si ante septimū diem videris egrum: ꝓpter mellicrate vel solutionem: fastidiū hr̄e: ablato mellicrate dabis ptisanā. Itē si ꝓpter ptisanā fastidiuerit: ꝛ grossiore cibo delectetur: da ius frumēti. Porro si humores grossi fuerint opꝫ zaccarā tribue: ꝛ mitte etiā in iure illo aliquātulū aceti: si illo delectatur. Acetum eñ huic passioni nō nocet ꝫ iuuat: q: grossoꝝ hūoꝝ attenuatiuū ē. Preterea dico illi firmū mutari debere: ab vno hoꝝ ad aliud ſm ꝙ tibi ex eius passione ꝛ fastidiositate ꝛ delectatione videtur: ꝛ ſm ꝙ tibi videtur ex hūoꝝ cruditate ꝛ viscositate: quoꝝ cruditas ꝛ frigiditas ex paruitate pulsus denotātur ꝛ raritate atqꝫ tarditate: ꝛ mutatiōe cutis: in plūbeum ꝛ album colorē. Stulti aūt medici arbitrātur īpossibile esse hmōi pulsū ꝛ calorem euenire ī febribꝰ. Nos ꝙ diximꝰ his febribꝰ hec nō solū fieri verū etiā ꝑiodicis accidūt in initio accessionis. Sed in ꝯdicētis febribꝰ ꝯtinuo in tpe sūt eaꝝ. Si aūt estas fuerit ꝛ eger in sua sanitate potui aq̄ frigide assueuerit: da oxizaccarā cū aqua frigida. Si aūt hyeps: cū aqua ca. ꝛ si ipe aqua frigida visus fuerit. ꝙ si estas calidissima est: dabis aquā frigidā ꝛ si eam assuetꝰ fuerit. vitādū tñ ne viscera sint ad apostema suspitiosa. porro balneū his nociuū. siliter calidissimus ꝛ frigidissimus aer. vñ opꝫ eoꝝ mansionem tēperari: q: balneū et calidus aer hūores eoꝝ crudos eliquant ꝛ fluere facit. vñ non sumꝰ securi qn̄ ad nobilia membra fluāt. Melius etiā vt non fluāt nec eliquētur: ꝫ semꝑ inueniēs epar ꝑmaneat: vt eo subueniēte digerātur. frigidus vō aer eos vbi nō digerātur indurat. Et si parua in eoꝝ corpe oppilatio fuerit fit cū augmētādi illos hūores ꝛ gñandi si nondū generati sunt ꝓpter eorū grossiciē ꝛ occultationem. Hec est medicina eoꝝ si a principio tibi diligēter fuerit cepta: ꝙ si postqꝫ ī defectionē ceciderint ad eos veneris: ꝑquire an stomachus ꝛ epar ceteraqꝫ viscera sint apostemate libera: ꝛ dabis panē in vino subtili mixto infusū. deinde fricationem quā diximꝰ facere incipies. Cōmixtio vō vini in estate fiat cū aqua frigi. in hyeme cū calida. Et si scdo vel tertio ꝛ deinde aliqḋ cōmixtum dare voluerís: cū aqua ca. misceatur. Calidū eñ in hac curatiōe melius est ꝙ frigidū. Non eñ impedit digestionē sed adiuuat. neqꝫ ad frigida ꝯuertamur: nisi defectione cohibeamur: vel defectio trāsacta adhuc vicina sit: vel ꝓpter cholericos humores circa os stomachi fluētes. Opꝫ etiā vinū ꝓpter defectionē quocūqꝫ modo sit dandū: subtile esse forte citoqꝫ penetrabile: q: nr̄a intētio nō est: vt opꝫ cibū citissime: neqꝫ eū in stomacho q̄scere dimittat: sed hoc vinū dꝫ esse citrinum amarū subtile vetus odoriferū. Sed cū vinū pro nutrimēto dare volueris: vel ꝓpter defectiones q̄ fit ex hūoribus cholericis circa os stomachi fluētibus: caue amarissimū vinū: q: ori stomachi est pessimū: neqꝫ illo delectatur: neqꝫ ex eo boni gñantur hūores: sicut ex vino veteri clarissimo nō amarissimo: hoc enim suaue digestionem ꝛ cibum, ꝛ mēbra penetrat: adiuuat ꝛ fecem expellit: corruptos humores temperat: crudos coquit: stomachum ꝯfortat totū corpus calefacit. Cui ꝙ aliquātū latet pōticitas: eoqꝫ q: ab initio eam habuit est ꝛ vetustū ꝛ nō sentitur. Si aūt defectio de frigiditate multis crudisqꝫ hūoribus fuerit: vinū igneū amarissimum nullā pōticitatē habēs vtilissimū est. Albū vero aquosū subtile ꝛ in defectiōe negādū est: q: aggrauat naturā ꝛ calorē naturalē refrigerat. Cuiqꝫ vtile vinū nō inueneris: qḋ eis vtile ꝛ vicinꝰ est et videtur tibi elige: ꝛ qḋ remotius est negabis virtutes aūt scire poteris lecto libro dictaꝝ simplicis medicine. Quoꝝ febricitātiū corpa q: plena ex crudis ꝛ grossis humoribus sunt: neqꝫ ex eis nisi digerātur nutriri pñt: necesse est dari cibū: qui hanc nō possunt abstinētiam ferre quousqꝫ digesti fuerint. hos ꝙ paulatim ꝛ ꝯtinue ciba cū cibis calefactiuis ꝛ attenuatiuis: aut nō refrigeratiuis: nec īgrossatiuis. Siliter dāda est medicina calefactiua ꝛ attenuatiua ſm ꝙ tibi videtur esse opposita. Vinū etiā aquosum bonū excepto in defectiōe. Calidius eñ ꝙ aqua est: digestionem adiuuat: nisi cum febris eoꝝ fortis fuerit: qḋ raro inuenitur: maxīe si febricitātes seniores sint. vñ opꝫ in hmōi vinū post cibū dari: maxime si initiū febris latū est. Mas si hec febris assueta est incipere vel vespere: ł noctu: incedēdum ꝙ de eis qui huic rei oppositi sunt: quoꝝ. s. hūores sunt subtilissimi ꝛ tenuissimi: ꝛ ad soluēdū facillimi. vñ defectio colitur nisi cū cibo succurratur sicut diximꝰ de illo iuuene macilēto. s. cōplectionē calidā ꝛ siccā habēte. passio tñ illiꝰ nō diuturna fuit: neqꝫ ab eo dissoluitur: nisi spūs ꝛ hūores: quare pessimꝰ citissime ꝛ subito eos nutrire. his vō q: virtus fundamētoꝝ mēbroꝝ defecta est nō subito nutrimētū ferre pñt. Ideoqꝫ dico curatiōē hoꝝ debere eē oppositā curationi eoꝝ q̄ crudos habēt hūores. Eos eñ q̄ crudos ꝛ grossos hūores hñt: opꝫ oēs in defectiōe eoꝝ paulatim ꝯtinua purgatiōe purgari: q: subitaneā purgationem

sustinere nequeũt.hi vero cõtinuo ꝛ paulatim opꝫ nutriãtur
Idcirco in initio si ad eos venerim⁹: ꝛ forte adhuc corpꝫ virtu
tem inuenerimus: non opꝫ paulatim nutriantur. Multum
eñ cibũ semel sumere valebũt. Opꝫ ergo vt tantum nutria
mus eos quãtũ virtus digerere valebit. Si aũt deficiẽte virtu
te ad eos venerim⁹: decet eos multotiẽs ꝛ paulatim nutriri.
Sed si stomach⁹ vel epar eoꝝ apostematũ fuerit: incurabiles
sunt sicut de illis: qꝛ ꝓpter virtutꝫ defectionem necesse cõti
nuo dari cibũ: qḋ non põt fieri ꝓpter apostema. Nec etiã ci
bum dare audemus nisi febre declinãte. Et si tpe abstinẽtie
elõgetur fiet figura eoꝝ talis velut Hippo.in ꝓnosticis no
minat: maxie si aliqḋ egestionis seu vigilie eis euenerit. Et
si aliquid istoꝝ hui⁹ figure fuerit ꝓpter vigilias: aut tristiciã
aut solutiones: aut vomitũ: minus eis qꝫ qui sine manifesta
causa fuerit ꝑiculosũ erit: qꝛ maximũ periculũ in corpe esse
ostẽdit ꝛ signũ mortis: maxie si ab initio morbi fuerit. Qui si
hoc mõ extiterit: ĩpossibile est donec curãdo restaurẽtur suffi
ciãt vt natura eoꝝ ꝯfortetur morbo repugnet. Dico etiã qꝫ
macerrimi fiunt ꝓpter subtilitatẽ humoꝝ ꝛ raritatẽ poroꝝ.
Dico etiã qꝫ macilẽtatis cã est subtilitas hũoꝝ ꝛ raritas po
roꝝ ꝛ defectio ꝯtẽtiue. Item intẽtio nr̃a sit in repugnãda ea
causa cũ oppositis.i.cũ grosso cibo ꝛ superficiem inspissantib⁹
ꝛ ꝯfortãtibus sicut fuit supra memoratum intẽtio: quoꝝ passi
sio opposita est huic in attenuãdis hũoribus potiusqꝫ aperiẽ
dis. vñ opꝫ in his aerẽ frigidũ eis infrigidãtib⁹ facere.i.mã
sio aqua frigida infundatur: ꝛ in paumẽto arboꝝ stipticarũ
curiones iniiciãtur sicut salicio vitis rose mirti: ꝛ silius. Sup
ficies vngatur oleo rosa.mirtino: neqꝫ decẽt psilii vel meli
cratis ꝛ silium tenẽat. ꝫ panis similacei: nucisqꝫ vitosiꝫ frumẽ
ti ꝛ stipticorũ fructuũ difficillimo: cum ꝯuersioni: vitello tum
ouoꝝ. albumen eñ eius nec digestibile: nec penetrabile est.
Crassos pullos comedãt ꝛ agnina cerebella ꝑfecte assa: qꝛ ce
rebellum nisi ꝑfecte vel assetur: vel coquatur: magnũ nocu
mentũ facit. Uniuersaliter qꝫ dico debere grossitudo cutim
inspissantib⁹ dietari ꝛ dissolutiua caueri. necesse est vinũ da
ri ab initio ꝛ aquosum eligi ꝛ post cibũ bibi. Item opꝫ te in
telligere hos infirmos defectiõe suspitiosos sicut iuuenem
illũ: de quo supius dixim⁹: quare ne ad defectionem veniãt
ab initio vinũ opꝫ dari. febris eñ illoꝝ nõ velut illius fortis
est. vñ possunt ab initio vinũ assuescere. Et si alia veniãt acci
dentia nos impediẽtia: dabim⁹ in quarto die leuẽ carnem di
gestioni facilẽ. Preterea sciẽdus qꝛ si hmõi morbi eger vexe
tur sepissime defectione: fiet vtilius si nr̃a intẽtio in ea aufe
renda fuerit qꝫ in curando morbo. Vñ in oĩbus accidẽtib⁹ ꝛ
timorosis virtutẽ sepe defectãtibus sicut spasmo ꝛ sistibus.
Unde si hec accidẽtia nõdum fuerint: studẽdũ est vt venire
ꝓhibeãtur cũ ablatione cause morbi: qꝛ nisi esset ꝓpter hec
accidẽtiũ impedimẽtũ cãm morbi cito excluderem⁹. plenos
eñ subito purgarem⁹. hũorib⁹ eñ pleni sunt. si virtutis defe
ctio nõ veniret: citissime euacuarẽtur. Quotiẽs aũt corpa cito
dissoluta sint ꝓpter suspitionem ne virtus deficiat cibũ vici
niãte accessione dare cogimur: eũ cognoscim⁹ qꝫ causa lõgi
morbi fiat: sicut dixim⁹ de illo iuuene quẽ ꝓpter medicos vi
tuperãdos vna die cũ cibarem: accessio in eadẽ die cũ sincopi
cepit. Que sincopis cũ magna ꝛ molesta ꝛ timorosa accessio
sit: opꝫ de ea disputari adhuc plenissime. Vñ dixim⁹ curari
sincopim duob⁹ modis: vno vt corp⁹ quin ei superueniat custo
diatur: eũ custodia spirituũ sicut dixim⁹ sufficit. Corpus custo
ditur vt nõ veniat custoditis spiritib⁹ cũ suis qualitatib⁹ et
quãtitatib⁹ ꝛ fundamẽtis mẽbris cũ suis cõplexionib⁹ serua
tis. At qꝛ nr̃a corpa de dissolutiuis substantiis cõposita sunt
sit ĩpossibile ea i sua essentia manere: nisi cũ materieb⁹ eis
subueniat. Sed tñ dissolutio ꝛ cõplexionis mutatio q̃ hanc
defectionẽ sequitur: parue sunt ꝛ paulatim longo tpe sunt:
vnde ex hmõi dissolutiõe subito sincopis nõ nascitur: sed fa
mes ꝛ sitis. Subueniẽdum est aũt his accidẽtib⁹ q̃ fiunt ex
dissolutiõe ꝛ cõplexionis mutatiõe in spiritib⁹ ꝛ fundamẽtis
mẽbroꝝ regimẽto sanitati ptinẽte. Sed ex dissolutiõe ꝛ cõ
plexionis mutatione: q̃ subito ꝛ in breui fuerit tpe: necesse
est sincopis oriaꝫ. vnde qḋ ei occurrit curatiõi morbo ptinet
id est ingeniũ sanitatis. Palã quoqꝫ est regimẽtũ corpis cũ
his trib⁹ virtutibus esse; videlꝫ spũ aĩali vitali naturali. Po
ro aperte. Ga. ẽm sua verba intellexit fundamentum vegi
tatiuũ spũs aĩalis i cerebro esse: ꝛ nutritur ꝛ augmentatur eo
ratu ꝛ materia q̃ ad eũ venit de rete sub cerebro ꝛ distincte ex
arteriis relata. Uitales aũt spũs Ga. testatur in corde: ꝛ ar
teriis fundari. Cui⁹ nutrimẽtum plurimũ fit ex interiori aere
per poros ad eũ ingrediẽte ꝛ ex fumo sanguinis. Naturalis
vero est in corpe in epate ꝛ venis. Qui ꝫ bene ꝛ plane hanc
inuestigationẽ vult intelligere: legat librũ Gal. de virtutib⁹
ꝛ in multis etiã locis inueniꝫ scriptũ. vñ opꝫ has virtutes in
quãtitate ꝛ q̃litate semp manere valeãt tñ. In sustinẽ
tio aũt mẽbroꝝ virtutem cũ oĩbs custodiri opꝫ: qꝫ ꝛ ẽm q̃li
tates ꝯuenit. Preterea defectio q̃ fit ꝓpter dissolutiõẽ sub
stãtie fundamẽtoꝝ mẽbroꝝ mutaꝫ in febribus corp⁹ cõsumẽ
tibus: ꝛ in acutissimis ꝛ in breui tpe mutatur. Item cõplexio
eoꝝ mutatur cũ calefit vel infrigidatur: aut desiccaꝫ ꝛ hume
ctatur siue simplr̃ siue cõposite: si hoc in vltimitate fuerit.

Sincopis aũt q̃ fit in spũ: aut est ꝓpter mutationẽ
sue qualitatis: aut ꝓpter sui dissolutionẽ sacꝫ quã
titatis detrimẽtum: aut ꝓpter sui tremorẽ. Mutatio
autẽ spũalis: vel fit ꝓpter hũoris corruptelã spũs corrũpẽ
tem: aut ꝓpter aeris corruptionem: vel ꝓpter venenũ. Sed
tamen nr̃a intẽtio in hoc loco nõ est in ea q̃ de veneno fit: qꝛ
hmõi sincopis in ꝓpatulo est: necesse est ꝛ in ea q̃ inuestigã
da est intentionem haberi. Dicimus ꝫ qꝫ spũs dissolutio fit
ex corporis dissolutione calore aeris hoc faciẽte: vel febri vel
lõgo motu humoꝝ subtilitate ꝛ poroꝝ largitate: vel ingenti
gaudio. Tremor: vo spũs fiuntqꝫ exturbatio fiunt ꝓpter nimiã
angustiã: nimiũqꝫ timorẽ: ꝛ ex magna frigiditate qualita
tis mutatur ꝛ ex forti ꝑcussione dissolũiꝫ: ꝛ ex nimio dolore
exturbatur ꝛ dissoluiꝫ: ꝛ ex vigiliis: cibiqꝫ abstinẽtia dissolũiꝫ.
Que oĩa si in vltimitate fuerit: sincopim generãt: vel magn⁹
timor: vel leticia seu delectatio: si vltimitate modũ excesserit
aut sincopim et mortẽ inferũt: aut defecerãt ꝛ mitigãt vir
tutem: aut sunt eũ sincopi incurabiles. Ultr̃ angustia nimia
ira vigilie virtutem dissoluũt ꝛ cõsumũt. Sic ꝛ forte ꝛ labo
riosa exercitatio: dolor vo fortius citiusqꝫ generat sincopim
mutat ꝛ dissoluit spũs: ꝛ aliqñ spũ euenit vt dissoluaꝫ ꝛ ma
retur. vñ vt spũs nõ dissoluatur: opꝫ ei repugnem⁹ inspissan
do hũores ꝛ corp⁹ inspissando. Ult si sui cõplexio mutatur
decet restaurari cũ custodia humoꝝ ꝛ aiatecum secutũ eoꝝ
ẽm sui quãtitatem naturalem existẽtem: ꝛ cum cibi qualita
te ꝛ quãtitate cõuenienter: ꝛ cũ regimine aeris qui possit
putores habeat vel in calore: vel in frigiditate vltime modũ
transeat. Studẽdum quoqꝫ est vt cõplexio vitalis principa
lium mẽbroꝝ: etiã cum his colligãtiam habẽtium et que cũ
cõpassione cito cõpatiuntur: sicut videm⁹ cerebrum pati ex
stomachi passione: qꝛ ꝓpter fortitudinem sensus oris stoma
chi passione mala accidẽtia cerebroqꝫ gñatur.

Sincopis vero q̃ fit ꝓpter multitudinẽ ꝛ cruditatem
humoꝝ: cura aliusqꝫ illis hu̾ecũ⁹ corpus cũ re
tentur. vnde ꝯstat absqꝫ nutrimẽto. Calor qꝫ natura
lis ab eis suffocatur: ꝛ cõplexionem corpis mutant ꝛ corrũ
punt. Impossibile eñ est vt corp⁹ crudis hũoribus nõ dige
stis nutriatur: quare virtutem cũ sua multitudine aggrauãt
ꝛ vias dissolutionis oppilant: vnde spũs angustiatur: ꝛ ali
quãdo extinguitur: cum cooperitur vel aggrauatur nimio
illorum põdere. Quibus ꝫ humoribus augmẽtatis necesse
sincopẽs vel defectio virtutis oriatur: ꝓinde opꝫ prius cũ
sincopẽs certissime perpẽdi: deinde eis cõtrariis ei repugna
ri. verbi grã. Doloꝛ eñ mitigatiuis repugnandũ est: ꝛ sopo
ris raritati cũ inspissantibus. Et si poteris inuenire que et
dolorẽ mitigẽt ꝛ dolorẽ cãm auferãt: sicut diximus in pleu
reticis ex phlebotomia fieri: ꝛ i extensio apostematib⁹ cũ ĩ
cisione: ꝛ per oĩb⁹ eligẽda sunt. Si aũt qḋ vtilius est fac: illud
ergo nullatẽn⁹ negligas. Causa etiam doloris ex loco in quo
scripta est facile elligetur: vt scias qualiter repugnare possis.
Item causa doloris si de exteriorib⁹ fit: aut fit de supfluo
calore sine materia nocumẽtum inferẽte: sicut videmus ex
calore solis vel ignis: aut fit de frigiditate sicut exterius vide
mus fieri ex glacie: ex frigidissimo aere: aut de siccitate sicut
fit exterius de extẽsiua re: ꝛ de strictione. strictio eñ corpus
in diuersas partes diuidit: aut fit de rebus extensiuis ꝛ pon

derosis nocentibus sicut exterius videmus ex concussione:
aut ex acutis pungētibus. Unde oportet te hāc curam pleru
taris an sit simplex vel cōposita: et puidebis oppotune ex re
pugnabis. Ga. aūt in lib. de interioribus membris curā de
notauit doloris: de qua bonū est vt aliquātulū disputem⁹.
Dixit ergo dolorē esse inuestigādum: an sit pp̄ter phlegmo
nem: aut pp̄ter herisipila: aut vulnera: aut apostema nōdū
maturatū: aut pp̄ter malas et diuersas cōplexiōes de octo
cōplexionib⁹ existētes: aut pp̄ter inflatiuā ventositatē mē
bri in quo est clausa extēdētē: vel entem penetrare volētē
aut pp̄t calidissimos hūores: aut frigidissimos et viscosos: i
quodā loco clausos: vel eū penetrare volētes: aut pp̄t durū
aut pp̄ter asperū vel acutū corp⁹ insensibile loci penetrās: si
cut pp̄ter lapidem p vias vrine trāseūtem. Ga. aūt osten
dit curā doloris debere inuestigari in tribus infirmis: quos
ipse curauit: quorū vnus .xl. annorū erat: et arbitrabatur se co
licum pati dolorem: nihilq; pficiebat neq; fomētū: neq; ca
lefactio: neq; cataplasma: neq; clystere: nec cetera quib⁹ me
dici in hac passione assuefaciūt: sed hec apposita sēp erāt cau
sa augmētādi dolorē: q: cū clysterizaretur cū piganoleon et
oleo dolore augmētato: peior fact⁹ est. sic clystere in quo casto
reū miscetur: apposito multo deterior effect⁹ est. Cūq; mul
sum etiā coctū in quo miscetur piper biberet dolor augmēta
tus ē multo plus. Sic succo fenugre. cū melle potui dato ar
bitrat⁹ est pūgitiuos et acutos hūores intrinsec⁹ in intestinis la
tere. vñ cibos supinus et clystere infer⁹ ingredientib⁹ ad eos mu
tatis dolor augmētabatur: dedit ḡ ei cibū puerti difficil' imū
Cūq; dolorē ex eo mitigari vidisset: qd arbitratus est certifi
cauit: quare cepit materiam illam mundificare et expellere:
quia pre omnibus medicinis huic loco conuenientibus pigrā
elegit: cū ea dolorem illi curauit: non tñ q: semel eā dedit.
Eger enim erat defectus propter dolorem et cibi abstinen
tiam. nam ex duobus mensibus cibū sibi minuerat. vñ cum
hac medicina materia sibi paulatim vsq; in .xv. diem mūdifi
cata sanitati restitut⁹ est. Dico quidē q dicta Gal. in hoc lo
co dolorē illius ex acutis fuisse hūorib⁹ ostendūt. Sed tñ si in
essentia lateāt: vel in cōcauitate moueātur: nō possunt p su
periora signa denotari: vñ decet inuestigari an aliqd de istis
humoribus: vel cū egestione: vel cū vomitu egrediatur: eoq;
egrediēte an dolor mitigetur: necne. Si aūt dolor mitigetur
innuit eos esse in cōcauitate intestini. Si vero nequaq; quiescat
sciendum est q in essentia intestinorū lateant. Item ventris
constipatio testatur eos in intestinorū essentia esse. Mate
ria enī q in cōcauitate intestinorū est: si nocitiua sit ab intesti
nis expellitur. Inuestigato aūt an hec materia ad ea venien
tia constipat: maxime clystere nescimus. vñ ab eo cōprehēsa
est. Medici enī in huiusmodi passione adeo acutissima operātur
clysteria q possibile est vt materia pot⁹ in horū q̄litate mu
tetur: q hec in illa. Neq; dicit se dedisse cibos doloris au
gmētatiuos. Non enī arbitrat⁹ materiam illorū hūorū ex eis
augeri: neq; dixit se cibos doloris augmētatiuos dedisse: sed
cibaria et clysteria solidatiua et doloris mitigatiua sapida et
vnctuosa et dolorē mitigare solētia et augmētatus est dolor.
Certa ḡ inuestigatio qua certificetur q acuta materia sit
vel in cōcauitate intestinorū: aut in eorū essentia lateat: est vt
lut supius dixim⁹. Que quoq; ex eo auctorizata ē. s. vt polus
vomitu et egestione pquisitis: et multotiēs aqua calida potui
data: an patiēs dolor mitiget: deinde iterū veniat. Hoc autē
diximus de materia q in ea mutatur quicqd de cibis et clyste
re ad eā venerit: eoq; dare illi cibaria et clysteria q doloris esse
diximus mitigatiua: quib⁹ datis: si videris dolorē augmētari
post illud tps qd in cōuertēdis illis sufficiat certissima est. Al
tero vero eger colicā patiebat assuete: bibitaq; scamonea in ege
stione aliquātulū eo motus est. Tunc balneū ingressus est:
deinde ptisanā et pisces accepit. In nocte vero oīa vomuit:
in scdo aūt die iterū balneatus est: iura galline sumpsit et vi
scosum vas frumēti cū pontico vino cocti. In tertia die sic.
Tunc acutam et pungitiuam habuit solutionem maiorisq;
quantitatis q cibus fuerat exiuit. In quarto die maiorem
multum dolorem in intestinis passus. vnde eū piganoleon
clysterizauit: dolor: q: augmētatus est: multū tñ habuit ege
stionis vt putaretur impossibile esse tantā materiei quātita

tem in intestinis haberi: sed sine dubio toto corpore manari:
tamen cū quadam interpolatione. Cūq; Gal. certificasset q
in intestinis et scamonea nocuisset. defecta enī pelus fuerat
pp̄ter passionem colicam: vnde ipsis suspicēdibus que q; su
perflua cito ad ea fluxerūt: fuit causa doloris et solutiōis qua
dam cū interpolatione: precepit ergo vt illā curam dimitteret.
deditq; eis vas viscosi frumenti cum malisgranatis: tūc in il
lo die nihil doloris sensit. Iterū in crastino dedit ei sumach:
vt curaret et solidaret intestina si vulnera haberēt: et materiā
eis collocatis: vel confortatis fluere phiberet. Similiter ea
in cena tribuit: postq; similaceum panem in vino pontico et
veteri infusum ei apposuit: et precepit vt comederet de po
mis q stiptice nature sunt: sicut cotta. mala pira: et malagra
nata acetosa. In quarto die tyriaca accepta sanus factus est
Preterea dico q hec ostēsio inuestigata est nō bene: que li
cet dixerit q scamonea in intestinis eis noceret: non tñ nocu
mentū nobis ostēditur: nec etiā qualiter hūores e totis mē
bris ad intestina fluebāt. Corpus quoq; minime plenū erat
hyeme enī solutiones et purgationē habuerat. Porro si hoc
esset crederemus q hūores ad intestina venirēt: neq; pp̄ter
eorū defectionem possent expelli: mirū est quō illic attraherē
tur. Bonū est igitur dicamus q scamonea in hoc loco magis
q opz tardāte necessario materia illa confortata: et in acumi
ne augmētata est. vnde cū suo acumine adeo interius pene
trauit vt nequaq; a carne separi valeret. Carnē etiā ad quā
penetrauit: in suā naturā mutauit. ideoq; fuit causa attrahē
di ad se materiā e toto corpe. Cūq; ius illud solū colly: statu;
et stipticū illuc peruenit et extinxit acumen et mitigauit. Sic
et malagranata. Tandem sumach adueniēte defectio illius lo
ci cōfortata est. Qz dixit de bibitiōe tyriace nō testatur Ga.
se eam dedisse: forsitan enim infirmus p se eam accepit: dixit
quoq; q solutionem strinxisset: et tyriaca nō est dāda: nisi ma
nente solutione. Item tyriaca huic solutioni non valet nisi
cū somniferis et diureticis que in ea sunt. possibile q esset
si relicta tyriaca semen apii cū opio et iusquiamo daretur: pro
pter nocumētum ab ea venturū. Item Ga. testatur quēdā
hāc passionē cholericā .s. in estate habuisse: eiq; aquā frigidā
bibere precepit: neq; dixit q postea sanus fuisset: necne. possi
bile est vt hec accidētia intestinorum cū aqua frigidissima: si
nō magna fuerint sanētur: si fortia et magna: minime. Aqua
enī nullā colly: stipticitatē habēs cito calefit: neq; in hoc loco p
manet vt eum et cōfortet et faciat pēdium: nisi cū diu paula
tim dabitur maxime si passio in ieiuno intestino fuerit. Pre
terea dicit Ga. q opz medicū subtiliter inuestigationē hēre:
vel perpēdere: neq; in vnaquaq; passione significatiōes pa
lam querat inuenire: sicut liquido in pleuresi et dissinteria
reperiūtur. Nam nō in omni passione sic possunt inueniri.
Oportet aūt nos subtiliter inuestigare: neq; solū que palam
sunt expectare: sed etiā eas que cū arbitrio et ingenio ppen
dende sunt. Nos etiā librū ad sciēdum hos modos fecimus
Conuertamur ergo ad disputādum qualiter cura morbi aufe
ratur. Cum causa doloris et extēsionis multitudo sanguinis
in membro conclusa: sicut accidit in calidis apostematibus:
opz infirmo statim phlebotomo subueniri si fortis fuerit. Si
vero phlebotomiā timeat: vel defectus sit: ligatio et fricatio
et motio fiant in opposito mēbro. Q si non pficiūt: scias illaz
materiā esse in illo cōglutinatam et connexam: vñ cura fiat
cum dissolutiuis. Q si pp̄ter inflatiuam vētositatem fuerit
cibariis assuefiāt et potibus fomētis clystere cataplasmate ca
lefactionibus attenuatiuis et subtiliatiuis. Si aūt causa do
loris acuta materia sit: cū solutiuis purga. deinde reuertere
ad temperādam illi⁹ mēbri cōplexionē cū mitigatiuis et laxa
tiuis. Dolore aūt quiescēte: nōdū dabis somnifera: q: som
nifera minus ceteris doloribus huic nocitiua sunt. hec mate
ria subtilis est: et medicina in qua opiū et iusquiamū sunt: re
frigerat desiccat et ingrossat: pp̄ter hoc nō solum dolorē mi
tigat: verū etiā causaz aufert. Si aūt dolor pp̄ter grossam et
viscosam et frigidā materiā fuerit: somnifera medicina huic
pessima est. hec enī non maxime dolorem facit: q: nō pficit. q
etsi dolorem faciat: sit pp̄ter ventositatis aditum quo exeat
non inueniētem. vnde membrū extēditur. Sed plurimū hic
dolor accidit: q: assuefiunt in sua sanitate cibariis frigidis et

grossis. Et causa fortitudinis huius doloris est ventositas infra tunicas intestinorum clausa. Nam hec materia si in eorum concauitate fuerit: ex ea huiusmodi generatur ventositas que non remanet: sed foras egreditur. Si autem clausa infra tunicas est: durior erit vt egrediatur: et que ab ea comprimuntur et extenduntur et separantur. Si autem multa fuerit: locus necessario extenditur. Ideo et illa materia intestina fortiter refrigeratur. vnde hoc verisque causa doloris est: tunc ergo somnifera dantur: dolorem eius mitigabunt: quia ea his datis congelata fumum ex se emittere cohibetur. Sed tamen postea natura eam calefaciente: maior fumus creabitur et dissolui prohibetur. Pori enim tunice propter frigiditatem medicine clauduntur. Item materia induratur et ingrossatur. et dolor augmentatur: et morbus diuturnus efficitur: et cohibemur fortem medicinam impendere. Ideo ergo somniferis diu assuetis passio nisi prius moriantur: incurabilis efficitur. Vnius ergo curatio frigidorum humorum in tunica intestinorum clausorum: fit cum calefactione cataplasmatum et epithimatum nondum in caliditate excedente. Hec enim calefactio: nimia scilicet non consumit: sed eliquat illam materiam vnde ventositas creatur: extensio augmentatur. Sed oportet vt studium habeamus in attenuanda et digerenda illa materia. Quod faciendum est cum medicamine attenuatiuo: maxime si non multi caloris est: et habet virtutem materiei desiccatiuam: et ventositatis attenuatiuam: propterea plures colicam patientes inuenimus dicentes: dolorem minui cum non calefiant: nec epithimantur cum oleo calido: nec cum calefactiuis dysterizantur.

Sed quicunque ex his non sunt pusillanimi et sustinent: et fortes animos habent: nulla res eis adeo proderit: velut si abstinentiam cibi et aque longo spatio habent. Hi enim melius securiusque sanantur: quam illi qui cum cataplasmatibus et medicina calefiunt. Quippe cauendum est in hac passione ea que subito calefaciunt. Illa enim materiam eliquant: sed non consumunt. vnde extensiuam ventositatem generant: et dolorem augmentant. Quidam vulgus arator assuete colicam passionem patiens hoc egit. Nam cum preuidebat doloris aduentum festinanter modicum panis cum multis aliis comedebat: et fortiter femore suo cincto vel vncto exercitium per totam diem operabatur nihilque bibebat. vespere autem purum bibens vinum per totam noctem dormiebat. mane consurgens nihil doloris sentiebat.

Ideo quoque allium magis ceteris cibis ventositatis dissolutiuum esse. Est et alterius maxime bonitatis: quia sitim non generat: quod est maximum adiutorium in hac passione: quia sitis ex aliis cibis generata: cogit infirmum potum aque sepius assuescere: et aqua illam grossam et frigidam materiam augmentat: et extensiuum fumum creat. Multi quoque putant allium maiorem sitim cepis generare: vnde peccant: quia non solum sitim minorem quam cepe generant: sed etiam comesta nihil sitis impendunt: ventositatem magis quam ceteri cibi dissoluit: proinde a quibusdam tyriaca rusticorum vocatur. Et si in frigida regione habitantibus prohibeantur: magnum nocumentum infertur.

Proinde quibus cum hoc dolore febris non fuerit: dabis ad comedendum allia et potandum tyriacam. Si vero in inflatiua colica cum febre exstiterit: facies calefactiones cum milio. Et si dolor non extinguatur: ex cimino carui et ameos cum tenui oleo epithima fiat: et de adipe galline fiat. cauendum enim est ne antiquum sit: sed recens oportet esse. His nondum proficientibus misce eis de diacastoreo et opio in modum lupini et olei .iii. ℥. in quo lana infundatur: et ligata cum filo ano supponatur. et similiter de re intrinsecus mittatur. vtilissimum est in mitigando dolorem. propterea calefactio ad dolorem aurium et oculorum ex fumo et ventositate patientibus in febribus est vtilis. Sed que fit cum milio vtilior est: leue enim est et siccissimum et fumus quem generat: non est prohibitiuus. proinde congruit in oculis et auribus. In ventre vero sal melius est. grauius est enim et dissolutius. valet etiam auribus cum nimio dolore vexantur collyrium in quo castoreum et opium mittuntur cum sapa: et cataplasma si necesse fuerit: fiat de papauere cum suis corticibus pistatis et cocto in aqua cum farina ordei fenugreci et se. lini. Illud etiam collyrium mitigat dolorem oculorum et dentium: si in auribus illius lateris mittatur. Ceteri qui dolores credunt opiatum collyrium dolorem mitigare: sed tamen dico non debere ponere nisi magna fuerit necessitas: ne defectio in oculis in perpetuum maneat. Vel enim per hanc medicinam in cecitatem et surditatem mouentur. Si opus necessarium fuerit preparandi collyrium: vt mitigato dolore sopitum venias cum calefactionibus: et infundas in auribus castoreum: et in oculis collyrium recipiens cinamomum piper longum et similia. Sed si curamus dolorem existentem propter fumosam ventositatem et quelibet cum ventosa ignea. Nam si in hoc loco ventosa illa ponatur: mirum quidem apparebit: et si illic non aliud nisi ventositas extiterit: foras egredietur neque vltra ibidem redibit. Et si materie fuerit aliquid tussiendum reiectum in infirmo quicquam alia et illa materia generatur ventositatis: materie si membrum illud ab egro male ordinetur: sicut assueuerit calefactionibus. Hec enim attrahunt et conducunt ibi aliud fumum: Nam et hoc cum dolor: tibi ostenditur esse de materia: tunc calefactiones permittende sunt: et incipias operam cum consumptiua et attenuatiua. Si autem hec ventositas fuerit inuenta: calida clysteria fiunt ex vrtica: postea tamen dolor cum ventosa mitigetur: vt quod ex illa congregatum est ventositate dissoluatur. Tunc incipe curare materiam cum sui purgatione et digestione et attenuatione. Illos vero assuetus cognosce peganum cum oleo potionatum habentes: et infirmum eo clysterizare. Et si acciderit in intestinis magnum dolorem habentibus vel non habentibus: educet vitreum phlegma atque sanabitur: illud enim phlegma materia erat illius ventositatis. Dolores vero qui fiunt propter calidissimos et siccissimos humores: saepius in ore stomachi spasmum faciunt: sicut calidam viridem choleram vomenti: exigit: que quasi erugo eris erat. Is autem infirmus mox vt vomuit spasmo arreptus est: et cum frigida infusio quam transiui nolentem secuta est: postquam autem peruasisset factus est: et arbitratus sum de illa materia adhuc in ore stomachi remanere: credidi quod calidam aquam festinanter et statim vomuit quam et rem eris erugine mittit: tamen opus si in stomacho aliquid de illa materia remanserit: debere cum vomitu educi. Et si in intestinis arbitratus est esse: cum clystere vel egestione educatur cum clysteribus materiei laudatiuis: et cauendum ne aliquid potentius habeat ne fortem dolorem augmentet. Sed tamen de colicis passionibus dico. Oportet dari infirmo cibum a bonum chymum generantia: et que indolentia sunt: de quibus superius plura diximus.

De spasmo.

Bonum autem est vt nunc de spasmo qui fit de siccitate disputemus. Dicimus ergo difficilem esse ad curandum: et incurabiles in febribus: sequitur quoque sc. de calidis apostematibus generatis sicut in pellicula in cerebro existentibus. Nam hec febris pessima et mortifera est. Quippe testamur nos non vidisse aliquem propter febrem huiusmodi spasmum euasisse. Plurimum enim spasmus nascitur cum neruosa membra plena efficiuntur: sicut contingit eis qui cibis abundant: maxime grossis et viscosis: aut propter extensionem que fit ex magno et duro apostemate in neruosis membris: aut iuxta ea orto: aut propter materiam subtilissimam et acutam neruosa membra mordentem aut propter nimiam frigiditatem in neruosis membris: vel totam gelationem facientem. Que quidem species plurimum incurabilis est. Qui vero propter siccitatem neruosorum membrorum fit: incurabilem esse dico. Nisi qui fit propter vltimam inanitionem: siue fit vomitus siue egestio: siue sanguinis fluxus: securitate tamen neque melius est adeo velut qui fit de apostemate in cerebro nascente.

Decimatertia particula.

Est hac tertiadecima particula de apostematibus disputandum est: et incipiendum est a phlegmonibus. Dubius enim est propter suorum accidentium molestiam vt de eis dicamus. Quia cum hec apostemata fiunt febres et terribilia accidentia. Hoc etiam apostema cum calore facit extensionem in membro in quo est et tactui repugnat: tumet et dolorem secundum suam quantitatem generat. Si autem magnum fuerit: pulsare videtur: maxime si in sanie conuerti debeat rubei etiam coloris. Causa apostematis causa sanguis est fluens ad membrum illud e toto corpore: aut de quodam membro: et aliquando membrum in quo est sanguinem aliunde ad se attrahit: et si ei ab aliquo alio membro non mandetur. Quod fit cum calorem eius augmentatum habuerit: vel dolorem propter aliquam passionem fuerit. Nonnunquam sanguis

ad illud veniens membrum naturaliter calidus est: vnde in
eodē mēbro magis calidus efficit. Caret enim refrigeratione
propter multitudinē quātitatis illi⁹ in hoc mēbro existētis
Item pori illius mēbri nō sufficiūt in excludendo quicquid
fumorū in eo coadunat: propter sue quātitatis multitudinē:
neq̧ aerem sibi exterius pōt extrahere propter pressurā fumo
rum in eo se cōculcantiū. Propter hoc intētio nostra in curā
do huiusmōi apostemate sit in mouēdo sanguinē ab illo loco in
alium: et in purgādo qd̄ in eo coadunatū est. Ideoq̧ opz te
perquirere cū calida in aliquo mēbro fuerit apostemata: an
calefiat illud mēbrū ex reb⁹ exteriorib⁹ sicut cōcussione: vul
nere: aut dolore: aut ex his alicui mēbro sibi vicino vel cū eo
colligantiā habēte accidentib⁹: aut ex ipsis mēbris sanguinē
illum mandātibus illi mēbro: et an plenitudo sit corporis: quia
fortia membra semp sui superfluitatē debilib⁹ mittūt: vnde
molles carnes semp et cito humores suscipiūt. Vena enim ar
teria: neruus: lacerti sunt fortia naturaliter. Caro vero maxime
que mollior est: debilis est. Dico etiā eam nō habere virtutē:
quia plurimum creata fuit vt non impleret et regeret venas et
neruos vt a suis locis nō mouerent: proinde non fuit necesse
vt esset dura et spissa: neq̧ multū hui⁹ carnis quandā in cor
pore habet actionē quo nō congruit esse obtusaz et durā sic
ut videmus fieri in hac q̄ est in mamillis: que lac generant:
similiter et illa que est in ore q̄ saliuā creat. Hac de causa vi
demus apostemata nasci in inguine et sub alis propter vul
nera digitorū manuū et pedum. Sic et in collo et maxilla pro
pter vulnera q̄ fiunt in capite. Curatio autē calidorū apostē
matū si abūdātia nō fuerit in corpore: neq̧ mali humores: faci
lis est: quia non conueniūt mēbro illi: nisi q̄ calefaciāt et hume
faciant cū medicina mollitiua et dissolutiua: vt infirmus dolo
rem nō patiat. Et si vulnera sunt cū apostemate: vnguētū
basilicō cū oleo roseo mollificatū superius applicet. Mem
brum quoq̧ oīno tepidū oleo infundat. Similiter bonum
est si vnguētū calidū apponat. deinde suppone de cataplas
matibus que diximus: que fiūt de polline ordei vel frumen
ti vel panis et similiū mollitiuorū. Sic etiā si apostema in mol
li carne fuerit: et corpus non plenū ab initio pone vellus in
calido oleo infusum. Cauēdum tn̄ ne ponas ibi salem: sicut
stulti faciūt. Sal enim non opz nisi pustulis ponere vene ar
terie pulsare quieuerit: et dolor in vulnere vel neruo illi⁹ mē
bri existēs placat⁹ fuerit. Si aūt i eo vulu⁹ fuerit: carneq̧ ci
to i eo creare velis i tetrapharmaco partē thuris equit misce.
Hec est cura calidorū apostematū: siue propter vulnera: vel
non propter illa existentiū: si corpus non sit plenū nec malos
habeat humores. Si autē cōtra se habuerint: nō opz in ini
tio cū dissolutiuis et mollitiuis curari: sed succurri cum phle
botomo et scalpellis i opposito loci factis: q̄ sit vel in lōgitu
dine vel in latitudine. In lōgitudīe vero sic: si i dextra minua
tur apostemate in dextero existēte. In latitudine vero velut si
de sinistra phlebotomet cū apostema in dextro latere fuerit
Dico ergo si hec in initio sicut opz fuerit: apostema prius q̄
sanies fiat dissoluet. Si autē pretermisso et negligētia sit in
eo plurimā saniē colligit: et putrescit atq̧ corrūpit et indurat
et diuturnū efficitur: et sicut corporib⁹ sanguine plenis phle
botomia cōuenit: sic malis humorib⁹ pharmacia. Sed aliqñ
calidū apostema cohibet nos sanguinē minuere: etsi corpus
nō sit plenū propter magnitudinē morbi et fortitudinē pulsus
apostematis: postea etiā idē membrū scalpellamus: si suspi
tiosi sumus q̄ ad corruptionē propter multitudinē et spissita
tem materiei illius apostematis diuertat. Calor enim aposte
matis: etsi corpus plenū non sit: sanguinē sibi attrahit. vnde
opz nos studiū habere: vt illud apostema sanguinē sibi at
trahat difficillime vel nequaq̄ allicere valeat: qd̄ faciēdū est
scd̄m conuenientiā etatis: tēporis: cōsuetudinis: regionis et
virtutis. Semp enim opz quin ista negligas: licet a nobis ali
quando non numerent. Si autē acumen furiositatis et apo
stematis mitiget: cataplasmata dolor. et mitigātia dimittam⁹
cataplasmata dissolutiua et mollitiua ponam⁹. Incipiēdum
tn̄ a debilioribus: sed decet vt aliquantulū mellis cū illis cata
plasmatib⁹ mitigatiuis misceas: et postea loco cataplasma
ta de polline frumenti: et appone cataplasma de farina ordei

misce tn̄ plus de melle: deinde descēde ad dissolutiora: et stu
de vt sit molle leue: et i tactu suaue: sicut cerotū et similia: aspe
ra vero dura cataplasmata vitent in hoc loco: ne qd̄ remāsit
in apostemate: his appositis reuertat. Hec dicta Ga. osten
dunt nō oportere vulnera calida ab initio cū refrigeratiuis et
frigidis et siccis cataplasmari. Sed incipiendū esse ab initio
precedēte purgatiōe cū doloris mitigatiuā apponere: dein
de mollitiuā et dissolutiuā. Hec quidē curatio vtilis est non tn̄
secura est: maxime si apostema fuerit magnū: et sit in nobili mē
bro. In aliis autē locis vtilior est q̄ maxime stiptica si corpus
sit purgatū. In hoc enim loco velut dicta fieri opz. Nā attractiua
medicina in hoc loco vtilior est: quia stiptica necessario cū sua sti
pticitate dolorē augmētat: et dissoluēda dissolui prohibet: vn̄
necessario extēsiōe augmētata dolor crescit. Itē Gal. in sa
niē in q̄ calida diuersant apostēata: ne festinet cū incisiōe
occurrere: sz opz vt dissoluant cū medicamīe hui⁹ actiōis exi
stēte. Nos aūt dicim⁹ q̄ miramur dicta Ga. maxime quia ea ab
solute dixit. Sanies enim si in hoc loco remāserit: vulneris quā
titatē augmētat: et sanā carnē rodit: et loca circūdantia pro
pter illi⁹ rosurā tumescūt et putrida efficiunt. Et si festinabi
mus in ea excludēda sit superiori cute sanā. Quātitas enim vul
neris erit parior: et oē qd̄ in corpore circa illud coadunatū est ad
incisionis locū fluit: vn̄ cito detumescit et sanat. Itē medici
na saniei dissolutiua necesse est sit calida: nihil enim dissoluti
uum inuenit qd̄ nō sit calidū: ꝗnimmo quia illa materia nec in
paucis dissoluit: vn̄ necessario calor in apostemate augmen
tatur. Preterea dico me nunq̄ vidisse dissolui nisi bis vel ter.
quare audacter dico q̄ nō opz incisionē negligi vel tardari
apostemate saniē habēte: sed festināter fieri: maxime si in mē
bris nobilib⁹: aut alicui concauitati fuerit vicinū. Nā magn⁹
error inde prōtigit: si negligētia huic rei dabit. Nōnunq̄ etiā
apostema nōdum sanie parata cohibemur incidere. Quod
agendū est cum timemus ne sanies in concauitate vel nobi
le membrū cui vicinū est fluat. Tardare vero vel negligere inci
sionē vitare cū dissolutiuis: etsi apostema in exteriorib⁹ cor
poris est: et remotū a concauitate nobiliq̧ mēbro a neruis etiā
ossib⁹ arterijs et similib⁹: nō tn̄ est securū. Porro medicinā sa
niei dissolutiuā aliq̄ pars apostēatis remanēte opz nos caue
re. hec enim si fecerimus apostema augmētabitur et furiosum
efficiatur magis q̄ de eo dissoluatur. Si autem apostema in
duret: et calor ei⁹ sit extinct⁹ q̄ fortiter dissolutiua sine absq̧
timore applicare audebim⁹. Itē dixit. G. opz te perquirere ma
ne et vespe et cū balneū infirm⁹ ingredit: quia si mēbrū infirmū
tumescere et rubescere cepit: vel dolorē senserit: mitiget cum
mollibus calefaciētibus sicut aliqñ cū aq̄ calida et dulci: et ali
quādo cū aq̄ salis mixta: etiā si apostema durissimum fuerit.
Si aūt quātitas saniei multa fuerit: et medicinā dissolutiuā
video nō sufficere: incidat in superiori loco. ibi enim cutis neces
sario subtilior: et stude vt sanies oīno ex inferioribus fluat.
Ideoq̧ opz incisionē duobus cōsiderare: vt sit superius vbi
cutis subtilior est: et sanies fluat p inferiorē partē. postq̄ inci
sum est medicamē nullū mordicatiuū generis apponatur. Et si
quedā pars mēbrorū putrefacta fuerit: necesse est abscidat
Stude tn̄ vt cōpositio mēbri nō destituat: ne forte ipo sino
existēte virtus sue actiōis impediat. Itē opz locū postq̄ in
cisus est de libano spergi: puluis enim corticū thuris stipticior
est thure: proinde in hoc loco fit vtilior: libano enim cortices sui
cōmixti sunt. ideoq̧ stipticū. Thus vero nō est stipticū: maxime
qd̄ est album: quia vnctuosum est: virtutisq̧ eius apertiua. cortices
vero cōstipāt et desiccāt. propter hoc postq̄ incidit valet in se
dando sanguinē de venis et arterijs fluētē. Porro opz dolo
rē loci incisi mitigare sm̄ q̄ tibi videbit cū infusione calidi
olei. Postea cum epithimatibus et cataplasmatibus in loco in
ciso apponēdis. In foramine vero puluis libani apponatur: et
desuper medicina sanatiua applicetur: et oportet festinan
ter operari ea que cutim similem faciant: priusq̄ caro superfi
ciei corporis equalis fuerit. Hoc enim si neglexeris: caro illa su
per cutim ascēdēs accumulabit. Igit est in hoc loco vtili⁹: vt
in vulnere de hoc medicamine sicco. i. mittat. et desup ponat
linteū cū ēplastro sic faciēte: et faciēdū bis vel ter: deinde ab
loto emplastro solū illud siccū medicamē apponat: sz cū pace: et de

super vetere bōbicino sive sicco sive in pontico vino infuso aperiat. Nunc autē cōuertendū est ad priorē disputationē. Igitur dicim⁹ apostema si pfectū fuerit medicamine prius dicto esse curandū. Si aūt venturū est: phibem⁹ quin veniat cū motione sue materiei ad aliū locū corporis. tantū qualitates pquirēde sunt. Nā si humores in toto corpe equaliter abundauerint: medici vocāt plenitudinē. Si aūt cholera ru. vel nigra vel phlegma: vel aquosi humores creuerint: non plenitudo sed mali hūores nuncupant. Plenitudinē vo cū phlebotomia ⁊ assuefactiōe balneorū fricatiōis exercitiorū ⁊ dissolutiuarū medicinarū ⁊ paruorū ciborū ⁊ abstinētie curamus. Malos eni hūores cū assuefactiōe pharmacie illi materiei ptinēte. Qd faciēdū est inuestigans oībus sicut opz. ⁊ qd vtilius est magisq̧ necessariū eligat: q̄ nō oēs tpe idē cursus medicine fieri pōt. Nā aliqñ aliqd cōtrarīj oīt. verbi gratia. Si plenitudinē habēs febricitauerit: nō possumus illā plenitudinē purgare neq̧ cū exercitijs: neq̧ cum calido epithimate: neq̧ cū forti et multa fricatiōe: neq̧ cū balneo: neq̧ possum⁹ cū minuere nisi cū phlebotomia vel paruitate cibi: aut aliq pharmacia. Sic̄ opz vt inuestiges loca mēbrorum. Nā si calida apostemata in pedib⁹ fuerint: negāda licētia stādi sup pedes: quātomagis deambulatū ire negandū est. Si autē pedes fricari opz: ipso sedente fricent. Si velint laborare: cū manib⁹ laboret. q si i superiorib⁹ mēbris fuerit: faciet deambulatū. Similiter ⁊ fricatio fiat in mēbris inferioribus. Si eni canones sic obseruat: ostēdūt materiā a loco in quo est ad aliam partem attrahi.

Propter hoc nō opz solui ventrē si apostema fuerit ano vicinū: neq̧ vena puocet: si est in virga: vesica vel renib⁹. neq̧ mēstrua educant: si in matrice vel inguine fuerit: sed opz materiā ad loca duci opposita: qd faciendū est optime ⁊ vtiliter. Verbi gratia: si multa abundantia in corpore fuerit: nequimus eā purgare cū purgationib⁹: balneis ⁊ fricationibus: q: timemus ne vene rumpant: vel calor naturalis suffocet. Illi eni humores ex fricatiōe ⁊ exercitio liquefacti ⁊ non inueniētes locū quo capiant: necesse est vt vene rumpantur: vel calor naturalis suffocet: neq̧ multā abundantiam in modico tēporis exercitio ⁊ fricatiōe purgare possumus. Cōuenit ergo huic phlebotomia vel pharmacia. Parua autē plenitudo possibile est cū balneis ⁊ fricationib⁹ purgetur: sed si subtilius magisq̧ hāc ratione inuestigare volueris: quere libros in quib⁹ dicta est. i. regimētū sanitatis: ⁊ librum phlebotomie: ⁊ librum plenitudinis: ⁊ librum de laxatiuis medicinis.

Uniuersaliter ergo causa si nō sit ablata: debere auferri: deinde cū predictis medicaminib⁹ ad apostema conuerti. q si aliquā medicinam inueneris: q ⁊ causam auferat ⁊ morbū curet: eā operare. Verbi grā: apostema de dolore alicuius mēbri ortum p vētosam fumositatē in eo cōclusam ⁊ pororū constipationē patientis: si cataplasmate mollitiuo cataplasmet ⁊ cām aufert: ⁊ morbū curabit: q: poros aperit ⁊ ventositatē subtiliat ⁊ excludit: vñ apostema nō tumescit: sed dissoluit. Sic̄ si quedā mēbra de nimia frigiditate dolorē patiunt: ⁊ hec accidētia sint cū calidorū apostematū: ⁊ ea calefactioē ⁊ causa ⁊ morbus necessario auferunt: sed etiā si calida apostemata fuerint pp̄ter calefactionē mēbrorū in quib⁹ existūt ⁊ causa ⁊ morbus refrigeratiuis auferunt: q: calide cōplexiōi frigiditas sit necessaria. Mēbris aūt plenis euacuatio cōgruit: neq̧ solū cum dissolutiuis hoc faciēdum est: sed etiā aliqñ cū refrigeratiuis ⁊ ostipatiuis: q: refrigeratio illius mēbri calore mēbrorū cōfortato expellit materiā a se excludendā: maxime si apostema in initio fuerit. Tunc q curandū est cū stipticis ⁊ frigidis ⁊ nō dissolutiuis: maxime si fluentia nō sint grossa. Hec verba Gal. dubia ⁊ opposita hijs prius q dixerat esse videnf. Dixerat eni opz in initio apostemati calido cum mollitiuis subueniri: sed th subtilissime considerata non apparēt opposita: sed indefinita: diffinire volentes ita dicimus.

Si calida apostemata nō nimij fuerint caloris: ⁊ fluxus nō nimius: neq̧ mēbra nobilia: mollitiua in initio sunt vtilia. Si aūt fortiter sunt calida ⁊ q fluunt sunt subtilia: refrigeratiua ⁊ stiptica bona sunt in initio: q: apostema inguinis ⁊ assellarū au demus ab initio curare cū mollitiuis. Eorū do ⁊ auriū apostemata minime: sed opz curent cū repercussiuis. Itē in hoc loco non diffiniuit Ga. qd dixit nisi sed fluentia nō sunt grossa: vnde dico q si huiusmodi materie fuerit subtilis ⁊ refrigeratiua ⁊ stiptica ponant: sun̄ in struct q apostema in duriciē non conuertet: q: materia nō est preparata ad grossiciē. Si aūt que fluunt grossa sunt: medicine ingrossatiue vitāde sunt quousq̧ poterim⁹: q: si per se grossa est: nō sumus securi qn in duriciē diuertat: quam rationē ab ipso Ga. etsi eā hic taceret dicimus. Itē dupliciter est medio quo apostema est materia coagulatur ⁊ cōglutinet: necesse est dissolutiua ponantur.

Quod si cū calidi apostematis ⁊ doloris fuerit necessus repulsiū: sit prima intētio nostra venenū illud expellere: vel ex toto vel quātū possum⁹: postea secūda intentione reliquas eius in bonū mutare: purgatur siccus medicina fortiter attractiua ⁊ incisiua ⁊ incīsiua ⁊ cum fugere ⁊ scalpellere ⁊ vētosas ponere. Mutat autē vel cum medicina sibi qualitatiue opposita: sicut veneno scorpionis allia ⁊ assa f. apponunt: aut cū alia q cū pprietate ei opposita est. Ipse eni in libro simplicis medicine ostendit quedam aliqñ esse opposita siue cū vna qualitate siue cū duab⁹: ⁊ quedam quibusdā cum tota sui substātia opponant: qd a physicis pprietas dicitur. Que vo cum sui qualitate opposita est: viam habet rationabilē a medico cōprehēdi possibilē. Que aūt cum sui pprietate opponit: non habet rationabilē viam vnde non pōt nisi cum experimēto cōprehendi: sed ille liber ex arte medicine logice pertinet. Que aūt experimento promere videnf: in suis locis querant. Liber simplicis medicine: ⁊ alter de cōposita medicina: ⁊ quidā ve facillime medicina inueniat. Nam ipse ostendit illic que medicinarū cum experimēto ⁊ ratiōe fuerint cōprehēse. Cūq̧ in mēbris nostris infirmus nimiū senserit calorem vel frigiditatē: palam intelligit q opoccet illi quantitatē debere opponi siue cū calore: siue cū frigiditate. Cum aūt nihil horū senserit ⁊ habitudo eius: intelligimus venenū illud humane complexioni cū tota sui substātia esse oppositū: ⁊ tunc inueniēdū erit adiutorium qd sit cū tota substātia ei oppositū. Nunc autē cōuertamur ad vniuersalē calidorū apostematū disputationē. Geminata eni disputatio nuat: q: firmius memorie clementer datur. Dico q calida apostemata faciunt mēbra naturā sui bifariā egredi. Uno q: implēt ea de sanguine. Alio q: calefaciūt ea magis q fuerāt. Vñ necesse est vt illud mēbri curatio cū sanguinis apostema habuit: fiat cū infrigidatione et purgatiōe: sed tamē multū refrigerari non oportet sicut facimus illis apostematibus: que herisipile dicunt: nā illa calidiora sunt: q: de cholera rubea: q̄re oportet magnā refrigerationē hr̄e. Que autē de sanguine fiūt: debēt adeo et eo refrigerari: q in repugnādo sanguinis fluxui sufficiat. Refrigerare autē calida apostemata duob⁹ modis valet. Uno q: prohibet illa mēbra sanguinis fluxum recipere. Alio q: calorem illum refrigerat qui causa doloris est ⁊ attrahendi sanguinem ad membrū. huius iuuamēti sunt refrigeratiua et repugnatiua. Iuuat etiā calida apostemata res moderate calefactiua: q: dolorē mitigat: ⁊ qd in mēbro apostematis coagulatū est dissoluit. Igitur curantes calidorū apostematum de sunt: phibere vo fluentia et coadunata dissoluere: prohibere autē sit cum eius ex corpore extrahent: sicut fit cum phlebotomia ⁊ scalpellatione opposite factis: aut cum materia eorū ducitur ad alias: sicut fit cum ligamēto membrorū motione ⁊ fricatiōe factis in oppositis mēbris: aut habentibus cū eis colligantiā: proinde oportet te scire de anatomia membrorum qualitate: compositione ⁊ colligantiam: actionem: iuuamentū: sensusq̧ quantitatē: vt cognitione et scientia horum bene intellectis curationis scientia tibi prestat. Verbi gratia. Calidum apostema oritur in epate: dico ergo prius perquiras habitudinem corporis an sit plenum. Quo sic existente: perpende an virtus: etas et tempus sibi conueniant. Que si huiusmodi fuerint: patet quia ex anatomie scientia tibi ostenditur: venam basilicam dextre manus incidendam. Nam hec vena est iuncta concaue vene a gibbo epatis recto tramite ascendenti: que

inuēta medicina incidatur. Hec etiā si nō inueniť cephalicā aut saphenam: aut vicinā sub genibus minuas. Item oportet intelligere purgationē omniū mēbrorum non esse equalem. Scio eñ plurimos homines quorū oculi ceperunt apostematici fieri: sed sani in vna die cum pharmacia fuerunt.

Quod si pharmacia inchoāte epatis apostemate: fieret inde apostematis augmētū sicut ex prouocatiōe vrine cōtingit quibus in renib⁹ ꝛ vesica ocim incipit. Sic ex mēstruis apostemate incipiēte in vulua: sic op; materiā moueri ad remota loca ad mēbrū in quo sint fluere incipiēte: ꝛ nō a remotis locis eā ad illud attrahi. Sic non decet pharmaciā dari in initio apostematis stomachi vel intestini: q: egestio a superiorib⁹ mēbris ad stomachū materiā attrahit. vomit⁹ vo ab inferiorib⁹: sic a gargarismo cauēdū est in tumore palati ꝛ lingue: nisi pharmacia ꝛ phlebotomia cephalice ꝛ mediane pcesserit: ꝛ sicut cephalice in his mēbris incisio ꝯgruit: sic ꝛ basilice in minutiōe in passionib⁹ pectoris ꝛ pulmonis et cordis. In squinātia vo op; prius cephalicā incidi: deinde venā sub lingua. Sic si apostematū collū est: prius incide cephalicam: et postea q̄ in fronte est. Sed aūt in renib⁹ vel in vulua incisa basilica: q̄ sub genu: sit vena incidať: qua ibi nō inuenta saphena minuať. Et sicut in passiōe epatis venam dextre partis op; minui: sic in splenetičis sinistre parti incidať vena. Porro dixim⁹ curationē q̄ s; morbo; diuersitatē diuersa ē. Calidis etiā apostematib⁹ in manib⁹ vel pedib⁹ existētib⁹: sola sufficit eis refrigeratio cū pānis in aqua ꝛ aceto infusis ꝛ sup ea applicatis. In epate vo refrigerādo hoc nō sufficit: neq; op; sup ipsum frigida cataplasmata apponi: sed decet eo qui coctana in vino: aut in quibusdā oleis stipticis sicut in mirtino coctanino ꝛ masticino: aut absinthiū in onfacelo cocťū: ꝛ cū coctanis in vino coctis mixtū cataplasmetur: sed tepidū apponať: q; hec cataplasmata nō sunt oculis vtilia neq; oculis: acetū aūt ꝛ oleū ro. guttatim in aurib⁹ incipiēte apostemate distillam⁹: s; in oculis eo ordī incipiēte id distillare nō audemus: neq; succū mororū qui vtilis est calidis apostematib⁹ gule: oculis distillare op;: q: nocumentū est. In glandibus vo molliq; in carne inchoāte apostemate bonū est. Curā incipiamus cū infusione calidi olei ꝛ abstinētia cibi hoc subtiliter dandū. In epate vo vel in stomacho nō sufficit pauca de his; medicina sicut in istis locis. Sed op; studiose pquiri ꝛ inuestigari q̄ ho; mēbro; actio vir tou⁹ corpis sit iuuatiua: sed manib⁹ ꝛ pedibus sanguis veniēs non est amplius q̄ p nutrimēto sui sufficiat: neq; qd ex eo ad alia mēbra dirigunt. Itē ipse ad eū veniēs pparat⁹ est ad eo; nutrimentū etsi diuersis cibariis fuerit. Verbi grā. Quidā eñ cū iure viscoso frumēti: aut cū ptisano nutriť: sanguis tñ ad manus ꝛ pedes nutriēdos veniēs nullā in nutrimēto differentiā habet. In epate vo magnā habet diuersitatē. Vnus ho; est colatiuus: ꝛ mūdificatiu⁹: alter oppilatiu⁹ ꝛ ꝯstipatiu⁹. Quo; vnū pculdubio scimus nociuum esse calidis apostematib⁹ epatis: ꝛ alterū iuuatiuū. Nam epate calida apostemata habente: necessariū est dari mūdificatiua: quib⁹ quicq̄d calidū in eo coadunatū est mundificeť: ꝛ desudatio ex apostemate colata expiatur: vñ tunc necesse est dari colatiua ꝛ aperitiua vias infra epar ꝛ ieiunū intestinū existētes aperiētia: actio vo iuris ꝛ viscosi frumēti huic cōtrariā apposita est. Oppilat eñ ꝛ conglutinat vias q̄s dixim⁹ ptisanū: aut mūdificat ꝛ aperit. Itē epati necesse est tūc medicina aperitiua ꝛ mūdificatiua. Itē dico omē mundificatiuū nō habere viscositatē ꝛ substātie subtilis esse ꝛ poci⁹ calorē ꝛ morsionē hr̄e. Qd ergo taliter est in hoc tēpore nō est opus eo: q: apostema augmentat ꝛ mordet: et in eo cū sui morsura dolorē augmētat. Vel licratū etiā etsi colatiuū ꝛ mundificatiuū sit sine morsione: cū sui tñ dulcedine apostema augmētat. Oē eñ dulce fit cā apostematis in epate ꝛ splene. Nullū ergo cibū rēžē eis esse inuenim⁹ nisi ptisanū: q: mūdificat ꝛ refrigerat sine morsione. De medicinis vo oxizacca mixtū eligendū est: q: sirupi stiptici sicut malorāgra. etsi in hoc loco. i. epate ꝛ stomacho cōueniunt: q: refrigerāt ꝛ ꝯfortāt: nocēt tñ q: ꝯstrīgūt eo; vias: quib⁹ cholera ad intestina expellit. Cūq; hec cholera ꝛ desudatio illa purgari phibenť: necessario augmētať apostema maxime si in ꝯcauitate fuerit epatis: q: ꝯstrictio ꝛ oppilatio ex stipticis cibis gñata: cū stipticitate et constrictiōe epatis cōmisceať: vñ nocumētū geminať. Itē morditiua in h loco. i. ꝯcauitati epatis nō nociua sunt: q: ad eū nō vt op; conuersa veniūt: vnde si stiptici ora fuerint nō adeo vt prius fuerāt ꝯstipatiua erunt. Sic morditiua ꝛ viscosa in hoc loco nō sunt tāte virtutis quāte prius fuerint pper sui cōuersionē digestiua in stomacho hoc faciēte: sumq; commixtione cum sanguine in ꝯcauitate epatis existente. Itē in hoc loco digerť. Si aūt apostema in cōcauitate epatis fuerit: necessario meseraica tumefit: q: hec ex vena q̄ porta epatis vocať pcedūt: ꝛ cibaria q̄ ad ipsū veniūt: partī velut i stomacho fuerint mutata sunt. pper hec ꝛ alia multa diuersitas curationis pper mēbro; diuersitatē nō est parua: sed multa: vñ vniuersales significatiōes nō sufficiūt optimo medico sicut methodocis. Nā quanto pticularia poterit inuestigare medicus op; pper diuersitatē superius dictā. Sed tñ curā cuiusdam medici q̄ Tallius vocabať: q̄ de secta methodocorū existēs tibi ostendā. Curās quendā rhetorē de apostemate epatis: vnaquaq; die cataplasmabat eum cū pane ꝛ melle: q̄ stult⁹ ignorabat q̄ oportebat medicaminis aliquantulū stiptici cū eis misceri: vt cōfortaret ꝛ custodiret hoc membrū qd fundamentū est oīm membro; ad nutriendā virtutē ꝛ ab eo oēs vene procedūt. Sed insipiēs ille cepit curā que mollī carni si apostema haberet congrueret: sicut carni q̄ est in inguine ꝛ sub alis ꝛ similibus. Cūq; vnaquaq; die hoc fecisset ꝛ cū pure mollitiuis cū cataplasmasset: mēbrūq; calido oleo infudisset ꝛ cū viscositate iure frumenti cū cibasset: dixit ad eum. Assuefactio experimēti diuturna medicina: ꝛ recordať vt cataplasmet epar cū mollitiuis ꝛ dissolutiuis: cū stipticis ꝛ aromaticis mixtis: de quib⁹ libros medico; plenos inuenies: bonū quidē est vt misceas absinthiū in oleo quo hic patiens vngať. Similiter ꝛ in cataplasmate coctică: ciperum: yreos ꝛ similia: et aliqñ tēperes cataplasma cū vino: in quo coctana coquanť: ꝛ vnge cū stipticis oleis: sicut mirtino ꝛ masticino. Qui hoc audiēs priusq; verba finirē in ea dixit. Nisi te amarē ꝛ honorarē nequaq̄ te loquentē vsq; nūc expectarē: ꝛ precipis mihi vt faciā ea quibus antiqui medici suffocabant ꝛ perturbant: quosq; certa medicina inuēta est ꝛ singulatim hec velut nesciēti mihi narras. Expecta per .iij. vel .iiij. dies curationē diogenis sicut scio eūq; tibi ostēdam sanam. Tūc dixi ei. Si subito infirmus iste viscoso frigido q̄ sudore apparēte moriť: quid tibi erit: aut postea de hac intentione diuertes. Tunc in risum ꝯuersus abiit: neq; passus meā castigationē audire vt ab duricia cum remouerē: ꝛ post paulū darē infirmo diuretica: q: apostema in gibbo erat. Sicut eñ concauū epatis cum temperatis catarticis purgari op;: sic gibbo epatis que tēperate vrinā prouocēt cōueniūt: sicut apiū semen: aliquāto aūt tēporis trāsacto ꝛ apostemate maturo sunt dāda fortiora diuretica sicut assarum: spica: petrosilinū: myrrha. Similiter in purgādo cōcauo epatis cū cibis misceri que tēperate laxatiua sunt: aut cu; clisterib⁹: sed cauendū est in initio ne fortiora mittamus in clistere sal scz ꝛ nitrū mixtū cum melle. In cibis vo cardo hortēsis: croci ꝛ vitice semen: deinde ascēdere debem⁹ ad fortiora. s. polipodium ꝛ helleborū nigrū cum ptisano cocta. Clistere vero fortius debem⁹ facere declināte apostemate: maxime si duricia ibi permaneat addendū daucum ꝛ calamentu; coloquintidas: cētaureā minorē. Quippe hec mēbra sunt preparata ad duriciē faciendā vel festinandā. s. epar et splen. Quorum curatione neglecta cum attenuatiuis datisq; viscosis cibis: sicut illi medici fecerunt: necessario duricies augmētať: que aliqñ incurabilis efficitur. Hec verba Ga. dubia esse videntur: q: in multis locis phibet in initio apostematis catartica dari: ꝛ in hoc loco iubet in initio ea offerri.

Dico tamē nec dubia nec cōtraria esse: sed indefinita: q: eius intētio est vt in initio non demus forte medicinā ne ea data cum sui fortitudine materiā ad locum apostematis attrahat. Que vero sic mouet et nequaq̄ attrahat: vtilis est. T. unat eñ ꝛ mūdificat: qd ex cholera coaduňať: ꝛ qd de apostemate colať: h testať hic q̄ dixit diuretica. f. vrine ꝓuocatiua. Qd aūt de semine croci hortēsis: vitice: epithimi ꝛ similib⁹ cū cibis cōmiscēdis: inutile videť mihi duob⁹ modis.

Uno q: cibũ corrumpũt τ perturbant τ mouẽt eos egredi postꝙ cibis corpus nutriat: vñ necesse est corpore sine cibo existẽte: virt⁹ deficiat. Alio q: sunt calida apostemata: calida nõ opꝫ dari: bonũ igr̃ est demus pruna: serũ: violã: oxizacc. cũ modico diagridio: τ hoc faciendũ parũ ante cibũ. Etẽꝫ er bitramur hec loca apostematis esse remota: τ mouent cũ eis illa cholera τ desudatio ab apostemate colata: sic nutriat̃ eger. hoc nisi videt̃ vtile: sed oĩa tñ q̃ dixim⁹ τ dicturi sum⁹ huic rõni ꝑtinẽtia: ab eo τ a virtuosis eius libris in multis locis aliis vsurpanda suscepim⁹. Tũc Ga. ostendã inqt tibi q̃d accidit illi rhetori de stulto Tallio. Cũ ipe ꝯsilus ꝙ ab aliqs rebus eius sanaret̃: festinãter cepit multorum calefacere epar eius cũ calido oleo τ cataplasmate sicut dixim⁹ ꝯinter rogatus dicebat egrũ ad melius ire: tandẽ morte quã nunciaueram tallio mortu⁹ est rhetor. Tallius vo amicis eius cõuocatis venit ad explicandũ eũ τ ostendendũ ꝙ medicat⁹ erat. Tunc domũ eius ingrediẽs mortuũ eũ repperit. Igit̃ stulticiam eius dimittamus: redeamus aũt ad id q̃d nobis attinet. Dico q̃dẽ duriciẽ facili⁹ recipi ab epate ꝙ a ceteris mẽbris: q: subã ei⁹ obtusa est. Splenis vo rara: facile tñ duriciem suscipit. Suũ eñ nutrimẽtũ nõ est aliud nisi fex sanguinis: q: valde ꝯuerti põt in melancholiã. In renib⁹ vo duo cõmiscent̃: viscositas τ obtusio substãtie: τ malignitas nutrimenti. Colamentũ sanguinis: ꝑinde si duriciẽ passi fuerit: incurabile erit. Quare opꝫ studiũ impendere ne hec mẽbra in duriciẽ incidãt: neqꝫ post calida apostemata ad eãdẽ veniãt: q: plurime post calida apostemata duricies his mẽbris accidit: maxime si viscosa cibaria sumant̃: sic lapis in vesica his cibis assuetus oritur. Sed curã hui⁹ passionis vtr̃ dico esse cũ medicinis que incisiue dicunt̃: que de gñe mũdificatiue existere: est tñ fortior quã in suis locis scriptã inuenies. Preterea vniuersalit̃ dico q̃liter epar cataplasmari debeat. Cataplasma aũt opꝫ nõ indigere stipticis τ ꝯfortatiuis: sed tñ lini plura τ etiã pura ponant̃. Tũc eñ epar ꝯfortari decet τ humores ꝓhiberi: nã materia nõdũ in vno loco adunata ē sꝫ adhuc fluit: vñ dissolutiua nondũ sunt necessaria: τ apostema nõdũ est magnificatũ: neqꝫ materia ingrossata. Cuius rei occasione timeam⁹ duriciẽ cõuerti: postꝙ apostema q̃d quidẽ factũ est nõ opꝫ poni de stipticis: nisi quantũ virtuti custodiende mẽbri sufficiat: τ ponant̃ dissolutiua incisiua τ attenuatiua quib⁹ materia subtilietur: τ dissoluẽda dissoluant̃. Tũc eñ materia in mẽbris eisdẽ ingrossata τ inuiscata est. Itẽ stiptica in hoc loco adiuuãt τ cõfortant mẽbrũ vt exprimat et expellat a se materiã. Sic ꝗ misceri decet: pl⁹ minus ve dissolutiuis: vel incisiuis: vel attenuatiuis: vel ꝯfortatiuis sm ꝙ vtilius videt̃: sed de ꝯfortatiuis nõ debẽt indigere ve virt⁹ eoꝝ custodiat̃: q: actio eius vtr̃ toti corpori ꝑtinet. Splen vo nõ solum mollificari τ ꝯfortari debet: si calida apostemata vel duriciem habeat: q: actio ei⁹ toti corpori iuuatiua est. Melancholicam materiã attrahere sanguinẽ. Si aũt cũ solis mollitiuis curet̃: τ virt⁹ ei⁹ deficiat: τ ꝑmanẽs materia in sanguine ꝑ totũ corpus fluit: fiũtqꝫ eã multoꝝ pessimoꝝ morboꝝ: sꝫ tñ q: nutrimẽtũ ei⁹ de tali grosso sanguine ē: necessaria sunt ei q̃ fortiter incidãt τ aperiãt sm quantitatẽ grossiciei illius materie ad sanguinẽ cõparatã: quẽadmodũ si epari demus absinthiũ: τ spleni capparis radices: τ etiã scolopẽdriã: τ epati squinantũ. Sic intelligimus cibaria dari. Nam si cappares demus spleneticis fiet fortius aceto: sic etiã si oxizacca dabimus. Splen itẽ diuersus in purgatiõe ab epate: q: epar cũ egestione τ cũ vrinã ꝓuocantib⁹ purgamus. Splenẽ vo nullo modo nisi cũ egestione purgari poterim⁹: non eñ viã habet ad renes. Porro opꝫ apostemata viscerũ inuestigari: an sint in superiorib⁹ vel inferiorib⁹. Si sunt in superioribus cũ egestiõe ꝓuocant̃. si in inferiorib⁹ cũ clysterib⁹: q: q̃ ꝑ os intrant virt⁹ eoꝝ priusꝙ sub vmbilico veniãt minuit̃. Clysteria vo vsqꝫ ad secundũ intestinũ non veniũt. Si aũt eger pedes leuiũ suspẽderit τ fortiter iniecerit clystere fortius ad subtile intestinũ ꝑueniet. Porro de mẽbroꝝ cõpositiõe intelligim⁹: sicut si metri sit inflammatũ cui cataplasma necesse est retro in dorsum poni: hoc eñ mẽbrũ ibi positũ est. Si autem os infirmet̃ ante cataplasma ponendũ est: vñ qui hãc significationẽ negligũt: velut methodici i particularib⁹ significationib⁹ de errore incidũt in errorẽ. Itẽ est alia significatio q̃ ex mẽbroꝝ cõpositiõe intelligit̃: mẽbra quidẽ apostematica nisi spissam τ obtusam habeãt cutim: necesse est quoddã colamentũ ꝑ sudorẽ extra mittere. Palã eñ hoc videm⁹ apostemate in ore vel narib⁹ gula τ similib⁹ existẽte. Sic si intrinseca mẽbra apostema habuerint: quidã sudor velut colamentũ ab eis excludit̃. Quoddã aliqñ palã habẽt viã vel ꝯcauitatẽ q̃ꝫ ab eis egredit̃: sicut stomachus τ cõcauũ epatis et splenis. Istã colamentũ hoꝝ mẽbroꝝ fluit ad intestina. Gibbus epatis mãdat colamẽtũ suũ ad renes: τ a renib⁹ ad vesicã τ purgat cũ vrina. Pectus aũt nõ habet viã qua suũ colamentũ fluat: ꝓpter h̃ cũ intrinseca in eo apostemata calida habuerit τ sudauerit: in pectoris spacio sudor ille coadunabit̃: τ vsqꝫ ad pulmonẽ veniẽs sua subtilitate vsqꝫ ad pulmonis interiora penetrat: τ cũ screatib⁹ excludit̃. Ideoqꝫ opꝫ mũdificari cũ potib⁹ lenitiuis: q̃b⁹ coadunata in pectore τ pulmone cũ tussi expellat̃. Eligẽdi tñ fortiores cũ grossa τ viscosa materia expellenda est: sicut facim⁹ apostemate in pectoris ꝯcauitate creato τ multa sanie ibidẽ collecta. Et si apostema calidũ ibidẽ creatũ fuerit: neqꝫ calor eius ex toto refrigerat⁹: dabis huic molliores pot⁹: sicut ptisanã τ mellicratũ. Ablato quidẽ apostematis calore si necesse est erit virtuose mũdificari. Danda sunt fortia adiutoria sicut vtile semẽ cũ melle: deinde si tibi videt̃: ad multo fortiora ascẽde sicut ad ꝓspẽdi calamẽtum: yreos. Porro dico yreos puluerẽ cũ melle dari optimã incisiuam esse medicinã: sic diapassũ: squilliticũ oximel τ hiermaticũ. Hec oĩa mũdificãt pect⁹ τ pulmonẽ: τ grossum si in eo fuerit vel viscositatẽ incidũt: q̃ ex his plurima i suis libris scripta inuenies. Preterea ex alia significatiõe ostẽdit nobis qui calidis apostematib⁹ in exteriorib⁹ corporis existẽtib⁹ medicinã absqꝫ vllo medio ponere possumus: ꝑinde opꝫ qualitatẽ τ quantitatẽ illius medicine sufficienter coaptari. Si aũt in inferiorib⁹ mẽbris corporis sunt ad q̃ medicina cito venire nõ possit: nã priusꝙ ꝑ multa loca trãsierit: necesse est sui qualitatem augmẽtem⁹: τ acutiora τ subtiliora cũ eis misceam⁹: vt hoꝝ cõmixtione fiat penetrabilis. Ut quietius eius ꝑfectꝫ ad locũ apostematis veniat deficit: opꝫ ei⁹ q̃litatẽ augmẽtari sm ꝙ sui detrimentũ in transeundo fore cognoscimus. Itẽ si necesse est aliq̃d de interiorib⁹ ad exteriora attrahi: primum decet ꝑpẽdi q̃litatem corporis. Verbi grã. h̃ ledus ꝙ ventosa fortius ceteris attractiuis q̃ interi⁹ sunt extra ducit: durũ etiã apostẽa aufert: sed cũ in initio apostemat̃ nõ opꝫ poni: neqꝫ sup locũ apostematis: maxime si corpus plenũ fuit: precedẽte purgatiõe: tunc eñ ea in initio corpe nondũ purgato apposita in eius loco multa magis q̃ habet attrahit. Opꝫ ergo tũc tẽporis habita ab eo attrahi. Sin apposita partib⁹ ventosa ponat̃: et in locis cũ infirmo mẽbro colligantiam habẽtib⁹: sic si in sanguinis fluxu de vulua in mamilla ventosa applicet̃: τ de narib⁹ eo fluente sub hypocõdrio ponatur: postea vo sup idẽ mẽbrũ: plenitudo eñ τ fluxus tunc ablata sunt: opꝫ q̃ q̃d in illo mẽbro remãsit extrahi. Itẽ aliqñ cũ ea quod extrahẽdũ est extrahim⁹: sicut in pectine super pectinẽ τ inguine apposita sanguinẽ ꝑ mẽstrua extrahim⁹ de corpore. Sic in occipitio eã applicamus cum materiã ad oculos fluentẽ extrahere volumus: q̃ maxima curatio exponenda tñ est ꝑcedẽte tot⁹ corporis purgatiõe. Si eñ ponatur nõ ꝑcedẽte purgatiõe necessario totũ corpus implet̃. Preterea est alia significatio nobis infirmatis passione quãdam in diuersis mẽbris existentẽ nõ debere vno curari adiutorio. Verbi grã. Calcantum stipticissimũ est: sic τ vitreolũ et as vstum: τ erugo eris: τ tñ mẽbra interiora sicut stomachũ et intestina cõstipare volentes: nequaꝙ hec potui dabimus: etiam hos cũ eis curabimus: nisi cũ nimia cautela: hec forte cum saliua secus fluẽte inglutiant̃. Aloe q̃ eñ ꝯfortatiuum τ cõstipatiuũ est: nõ valem⁹ apostema stomachi in initio curare cũ eo ꝓpter vim laxatiuã q̃ in eo est: decoctũ aũt apostemate nõ est nociuũ. Ponũ ergo ventrẽ infirmo cũ succo lupuli: τ c. crocei hoc eiis: τ sc. vetite mouere debemus. Hec significatio rectã curatiõis viã tibi ostẽdit: sed si loge tpe opꝫ ea assuefieri si bñ sapiẽs fueris: τ diuturnã viam in hac sciẽtia adipiscẽda placeris: his eñ diuersis similꝫ multiplicibus significatiõib⁹ ꝓpensus: nõ dico in sex mẽsibus scia

vj. dieb⁹ artē medicine cōprehēdi. Itē de mēbrorū actiōe sua intelligit̄ passio. Nō solū logice: sȝ ⁊ cetere secte medicorū: ⁊ q̄ credūt v̄tutē regitiuā eē in cerebro ⁊ febricitātē velb⁹ suorū indumētorū: aut festucā murorū carpere vidētes cito festināt oleū ro. ⁊ acetū capiti eorū apponere. Ex h̄ dat̄ intelligi ordinatiuā v̄tutē in cerebro eē. ⁊ repugnāt eis qui credūt eam in corde esse fundatā. Oleū roseū ⁊ acetū est iuuamētum: vel iuuatiuū hui⁹ passionis. Frenesis in initio. si in cerebro de calido apostemate: vel suis pelliculis fuerit. Ideoq; h̄ operantur alij etiā vt iuuatiua sint: capillos capitis radunt q̄b⁹ ī initio p̄ualētib⁹ miscēt poliū samsucū. Et si passio p̄lōgef castorium addūt: hec tū apostemate declināte calore q; cessante faciūt deinde vētosas apponūt. Ulte curam⁹ lethargiā q̄ huic passiōi opposita ē. Cā eī hui⁹ est frigiditas ⁊ hūiditas cerebro dn̄ans: sȝ cā frenesis est calor ⁊ siccitas inhrēs: pinde lethargia in initio minui op3 cephalicā: s̄ȝ v̄tutē ⁊ etatē ⁊ tp̄s vel extra hi ⁊ sm̄ multitudinē sang. ⁊ phlegmatis. Nā in multo sang. multā decet quātitatē minui. In phlegmate vo aut parum aut nihil extrahēdū est. Sȝ vtraq; passionē op3 curari ī initio cū oleo ro. ⁊ aceto: q: materiā a cerebro excludi necesse ē: siue sit fri. siue ca. cetere curatiōes īter se sūt opposite. Nā cū vigilie accidūt refrigeref ⁊ hūectat ⁊ puocef somn⁹. q̄ aūt frenesis nō cū vigilijs: sȝ cū stupefactiōib⁹ motib⁹ calefactiōe motiōe excitatiōe indiget: pinde posito oleo ro. apozima p̄parauer̄ ⁊ frōtē ⁊ nariū extremitatē cū somniferis vngim⁹: his eī necesse est refrigerari cerebrū ⁊ somnū puocari. In alijs vo decet vt excitem⁹ cerebrū cū desiccatiuis ⁊ incisiuis grosse materie ⁊ calefactiuis materie si fuerit sine fe. nimiaq; stipticitate his eī significat̄ grossa materia absq; putrefactiōe. Si autē cū febre: ostēdit illā materiā eē putrefactā ⁊ dr̄ vera lethargia ⁊ videt̄ infirm⁹ q̄si dormiēs ppt̄ h̄ applicef ei apozima amonis thimi calamēti cū aceto vl castoreo: fum⁹ eī horū scīdit illā grossam materiā. palatū vngim⁹ cū acuta ⁊ ca. medicina et gradatī ascēdim⁹ ad acutissimā radio sinapis ⁊ castorei. ⁊ vētosa ponat̄. he vtreq; passiōes ī initio ⁊ declinatiōe ꝯueniūt in statu vero nō. hanc eī dietā decet refrigerari: acetū eī necessariū est ppt̄ craneū capitis phibens oleū ro. ad cerebrū penetrare. proinde vt penetrabile fiat aceto miscef: et si thim⁹ capitis nō eēt cataplasma ad cerebrū nō posset penetrare. Ideoq; studēdū ē in hoc loco cranei: q: ossa ei⁹ subtiliora sunt: ibi etiā sicpen qd̄ corone assimilat̄ existit: ex q̄ loco p̄rima v̄tus ⁊ sub̄a medicine ad cerebrū deriuat̄ si subtilissima est: sȝ iste locus in oīb⁹ diuersus est: quibusdā eī subtilis ⁊ rarus ē: q̄busdā solidus est ⁊ crassus: q̄ aūt raso capite ossa alicui⁹ si cū māducauerit mouēt: sciās illa ossa subtiliora ⁊ rara eē. Sic si ca. vl fri. cataplasmata cito senserit. his ḡ ⁊ minores calefactiōes ⁊ cataplasmata ꝯueniūt. q̄ vero difficiliter ca. vel fri. sentiūt: neq; ossa illa ipis māducātib⁹ fortibus medicinis egēt ⁊ caput radant. eisq; fomētū faciūt manib⁹ cum aq̄ alte eleuatis fortiter capiti eā fluere desināt: hoc eī iuuatiuum est sicut fit oculis nocitiuū q: oculi eē excelētes neq; discoopti nisi q̄dā subtilissimo panniculo: vñ illis nihil iuuat̄ ex fortissimo aq̄ casu pre nimio sensus acumine ipis foras eminentib⁹ hoc nō sufferetur. Quare op3 in oculos ponēda palpebris suauiter eleuatis guttatim ⁊ leniter fundant̄ pri⁹ tñ necesse ē liq̄fieri ⁊ subtiliari cōmixtis cū eis quibusdā liq̄rib⁹ morsurā nō facientib⁹: sicut albumē oui. Nā albumē oui ꝯuenientissimū est q: morsurā nō facit: ⁊ est viscosum. vñ dol. q̄ ante est ppt̄ acutā materiā mitigat: q: h̄ liquor asp̄itate lenit ⁊ cū sua viscositate acumē dol. mitigat q: ex sui viscositate ī eo moraf: ppt̄ hoc ē laudabili⁹ ceteris liquorib⁹ cito lauātib⁹ ⁊ fluētib⁹: testat̄ h̄ q: p̄hibitiuā ⁊ moratiuā ꝯpit egestionē. Nā res viscosa si motionē nō h̄3 ⁊ tēperati caloris ē vtilissima est ⁊ mitigādo dolorē nōne vides q: occasio mitigat̄ clystere ex seuo confecto: morari q: liquorē in loco infirmo bonū est: qd̄ nō pōt fieri nisi assuefactiōe: aut nisi viscosus ē: assuefactiōe vo siue clystere siue collyriū nocituū ē. viscositas ḡ in h̄ loco vtilissima ē. Itē sine dubio intelligim⁹ q: medicina cū albumine oui oculis ponenda ē. Si grossa fuerit necessario op3 subtilissime terat̄. colligant̄ q̄ absq; morsiōe sint. Scire aūt op3 dol. in oculis velut in ceteris mēbris fieri aut ex nimio frigore vel calore vel siccitate vel apostemate aut ex morsiua materia aut nimio fu-

mo pelliculas oculorū extendente aut plenitudine humorum pelliculas extēdētib⁹: q̄si eā p̄pendās: deīde ei repugnabis vt materia de qua dolor est moueat̄ cū egestione vel phlebotomia: deinde dolor mitigef: sȝ in oculis albuginē oui cū distēmas ⁊ vt dolor mitigef ⁊ qd̄ materiei remāserit lauef: atq; putredo apostematis mundificetur. Et si apostema sit vel ophthalmia corp⁹ plenū: balneū tūc vtilissimū est: statim eī dolorē mitigat ⁊ fluxui ad oculos veniēti resistit cū purgatione materiei p exteriora corporis: ⁊ tēpera ea cū balneo. Et si extensio sit de h̄oib⁹ ⁊ nō de vētositate fumosa sit ⁊ phlebotomia fuerit vtilior: proinde nō op3 balneari nec minui nec cataplasmari nisi illa p̄cesserint. Sic īferiora mēbra antea op3 fricari: sȝ si in q̄busdā tp̄ib⁹ pl⁹ op3 materiā maturari ⁊ man⁹ ⁊ pedes stringant̄: deinde reuertiū ad oculos fomētem⁹ eos cū aqua tepida: neq; sit vtilis in oculorū dol. qd̄ fit ppter extēsiuam vētositatē grossosq; ⁊ frigidos hu. repugnatiuū ⁊ mitigatiuū adiutoriū: sicut facim⁹ in calidis apostematib⁹ cū aq̄ ca. post inanitionē totius corporis cū egestiōe ⁊ abstinētia: deinde guttef in oculis apozima fenugreci h̄n lotū colatū. hoc eī ceterī medicaminib⁹ vtili⁹ ē atq; necessariū vt nō medicemur cū dissolutiuis: nisi mūdificato toto corpe ne magis impleam⁹ mēbrū illud q̄ dissoluam⁹ materie si plenū ē: ⁊ aliq̄n inuenim⁹ mēbra p̄rima in q̄litate ⁊ quātitate tēperata nullam plenitudinē vel corruptionē h̄ntia ⁊ vnū aut duo ꝯtra vñ ex ipis ad alia mēbra cā apostēatica dirigit̄. Ubi grā: nōnunq̄ ē ī capite plenitudo ⁊ mādat̄ oculis vel alijs p̄ib⁹ plenitudine carētib⁹: qd̄ cū fuerit op3 caput medicemur vt ab plenitudinis auferat̄: ⁊ magis ceterī mēbris purget̄ cōmissa oculorū curatiōe mēbrū q̄ materia fluit curem⁹. Et si in capite non fuerit plenitudo ⁊ in oculis h̄ūidis sepissime fluāt: sciās ꝯplexionē corporis malā esse ⁊ nō abūdantia h̄ūorū in eo existit: sȝ p̄rime hec ꝯplexio aut est fri. vel hu. vel vtraq;: raro etiā ca. q̄ si non fuerit nō op3 caput calefieri cataplasmate sinapis vel similium sicut facim⁹ in fri. ⁊ hu. materia: sȝ si opposita fiant tēperem⁹ illā ꝯplexionē cū oleo ro. aqua tepida. ⁊ aliq̄n cerebrū mādat oculis: vnde nō op3 ei⁹ ꝯplexionē tēperari. Interdum q̄ cā sunt arterie ⁊ vene ppter infirmitatē quādā defectē: vñ fusa piūt qd̄ ad eas de ceteris venis fluit ⁊ ab ipis ad oculos idez mādāt: qd̄ cū fuerit incidi ⁊ extrahi ea op3: qd̄ faciēdū est cum fuerit in venis ⁊ arterijs q̄ sunt exteri⁹. Si aūt fuerit interi⁹ in craneo materia fluit ad oculos ab ei⁹ fundamēto vñ concauus neru⁹ pcedit: q̄ materia dura est ⁊ incurabilis. Si vo de exteriorib⁹ fuerit cito cū incisione curabil̄: ⁊ aliq̄n sanant̄ cū epithimate ⁊ cataplasmate stipticis si super oculos ponant̄: aut in locis q̄b⁹ nos scimus materiā fluere. Ga. vo non fecit differētiā an illa materia de cerebro: arterijs ⁊ venis flueret aut si est de exteriorib⁹ vel īteriorib⁹ arterijs. Sȝ ego dicā: q: si sit de cerebro necessario catarr⁹ sequit̄ vigilie dolor capitis calor in toto capite ⁊ alia caliditatē cerebri significātia: aut vigilie stupor ⁊ grauitas in capite turbatio visus ⁊ h̄ūiditas in narib⁹ palato ⁊ alia frigidū cerebrū ostēdētia. Si aūt hec nō fuerint intelligim⁹ ppt̄ venas ⁊ arterias fieri: qd̄ si fuerit de exteriorib⁹ apparet in fronte ⁊ tēpib⁹ et extēsio cū catarr⁹ ē: si aūt hec nō apparuerint sȝ senserint ponderes in īteriorib⁹ oculorū ⁊ palato: sciēdū est de interiorib⁹ eē: q̄ oīa ab ei⁹ sciētia habem⁹. Itē Ga. aliq̄n inq̄t cā catarri ad oculos calidus est sanguis saliēs p arterias in neruis a corde ascēdētes: vñ vtilior est incisio arteriarū retro post auricula ꝯsistētiū: frōti etiā et ī tēpib⁹: inuestiget̄ tñ q̄ harū sūt calidiores ⁊ maiores neq; excidāt ⁊ extrahant̄: bonū q̄ si discoopim⁹ eas ⁊ quas videmus magnas ⁊ fortiter pulsantes ligēt̄ in spaciosis locis ⁊ scīdant̄ bonū etiā ē in arterijs ligamētū post scissionē vt curet̄ caro cū spatio illo post infra accidētia p̄ticulariter oculis accidūt q̄ sui bi op3: sȝ tñ q̄ bñ q̄ scripsim⁹ inuestigauerit: curāda curare poterit.

Decimaquarta particula.

Pia diximus quot sunt apostemata eorum ⁊ curatiōes in particula de grossitudine extra naturā titulata ⁊ de calidis apostematib⁹ ⁊ sanguineis: restat dicere de alijs apostēatica sp̄e q̄ de rubea cho. sunt: h̄ eī a phlegmonib⁹ differt: q: phlegmonea magis īteriora tenēt ⁊ exteri⁹ maiorē loci quātitatē ⁊ altitudinē possidēt ⁊ rubicūdiores magis q: pulsit. cholerica aūt min⁹

sunt rubea: neq3 sterius tm̄ spacij amplectunt᷑: sz exteriꝰ sunt eo᷑ cū via subtilis est. vñ cito de carne ad cutē penetrat: q᷑ cutis spissior ē carne: ea ꝓhibeat i eo loco coadunat᷑ et facit apostemata: et aliqñ cū pulsatōe: q: nō multū interiꝰ parauit tenet phlegmones vo nūq̄ sine pulsatōe cū maiꝰ. Si magna fuerint q̄ apostemata de multitudine ꝯpo. rum. n. dicunt᷑: aut de sua grossitudine. Nā si fm naturalē q̄ntitatē multiplicata fuerit: naturali emta p poros et vias a corpe egredit᷑. Si aūt augmētat᷑ et ingrossat᷑: nō pōt p poros penetrare: ꝑ necessario ꝯgit cute et sub cute ꝯpo. gīnat lectionē ruborē et tumorē. atq3 hm materia est acutior et grossior cutē rodit et vulnerat. ideo q3 hoc apostema parui tumoris est: aut cū vulnere aut sine vulnere et aliqñ hoc apostema est mixtū de sang. et ꝯpo. sine equalitate sit: qd cū fuerit op3 medicamē fm morbi ꝯpositionē imponi sz intētio nr̄a est auferre materiā cū purgatōe et dissolutione q̄ sunt in eo: sz tn̄ q: hec materia nō solū sui nocet quātitate sicut faciūt sanguinea apostemata. hec eni nō nocent nisi cū sui multitudine et extēsione eni repercut᷑ sit: vbi gr̄a: cum sui q̄litate q̄ calidior est sanguine. vñ ꝓhibemur in alia intētionē diuertere: vt magis illa refrigeret: et sic phlegmones nō op3 curari cū repugnatiuis aut phlebotomia ne materia ad nobilia mēbra ꝯuertat᷑. Silr in his nec repugnatiua nec refrigeratiua nisi p̄cedēte purgatōe poni op3: ea aūt p̄cedēte loco passio refriger᷑: sz sinis determināde refrigeratōis erit: cū calor i liuorē mutet᷑: neq3 hūc terminū trāseas. Nā si refrigeratiua diu ponant᷑ vt i nigredinē ꝯuertant᷑: induratur et solida efficit᷑. Sicut etiā i phlegmō. ibꝰ nā o3 refrigerari quousq3 color mutet᷑ aut i nigredinē et in viriditatē vel nimiū liuorē. Cause aūt refrigeratiue mixte sunt: q̄rū est strignꝰ et semp̄uiua vt ga pastoris psiliū sucq3 semē lactuce ponū. et oleū cū aqua fri. que stant donec incē⁹ mitiget᷑. deinde ꝑuis q3 viridia efficiāt᷑: farina ordei cataplasmet᷑. q si viriditas vel liuor apparuerit pr⁹ scalpellamꝰ: deinde cataplasmamus: et aliqñ cū aq̄ ca. fomētamꝰ. Si aūt materia coagulet᷑ cū aq̄ et sale fomētet᷑ deinde cū suis ꝯ dissolutiuis cataplasma: sicut farina ordei sz ꝓbatū e laudabile est farina cū succo coriādri: neq3 cauēdū sunt in initio et ꝑuis q3 incēsio mitiget᷑: valet etiā cera cū oleo ro. mixta cū calce nō lota. Preterea aliqñ cōmiscēt apostemata velut herisipila cū phlegmone aut vndimia cū sclirosi. vñ sup eo᷑ cōpositōe medicina fiat. apostemata eni phlegmatica in tactu mollia sunt parū dolent colo: eo᷑ velut totiꝰ corporis sicut in extremitatibꝰ corpori ꝑptyhsico᷑ et hydropicorū: qd cū fuerit nō morbꝰ sz accidēs nūcupat᷑: cui sufficiat fricatio suaꝝ extremitatū cū oleo ro. et aceto. Si autē h̄ apostema in aliq̄ fuerit mēbro ꝑpt fluxū phlegmatis ad illud fluēs nō ꝓpter accidētia morbi sicut diximꝰ sequētia et sic parum sufficit spōgia cum aceto et aq̄ infusa: tanta tn̄ aq̄ cōmixtio q̄ bibi possit. lana succida supponat᷑. Nā Ga. laudat spongiā et chīno qd ducit᷑ de tharsie idē spongia: sz nūc in istis tpibꝰ inuenimꝰ pānū veterē et vestes eadē facere maxie si in aq̄ salsa vel aluminosa ifusa sepe fuerit et ad solē desiccata: cū ad locū illum ligent᷑ et inferius ligatū strigēdo ducas: ita vt superiꝰ mollis sit. Itē menianthe cū aceto mixtū valet melius q̄ illud cataplasma in q̄ mittit᷑ menianthe: qd est in libro ꝯposite medicine. h̄ etiā valet oliꝰ calidia apostematibꝰ herisipilis et phlegmonibꝰ in initio cū calidissima sunt: apostematibꝰ vo q̄ dure et petrose materiei aut sunt viscosa aut grossa aut vtrūq3. vñ dissolutiua ponant᷑ et vētosa: et. hec mollitiua pꝰ vñ attenuatiua et sectiua cū ca. et hūido medicamine ponit᷑: qd eni nisi fecerīs petrosaꝝ apostema icurabile manebit: vñ op3 pꝰ mollianꝰ: deinde dissoluamꝰ. ideo q3 mollitiua cū dissolutiuis misceamꝰ. Eligat᷑ q̄ medicina vtrūq3 faciēs: sicut medulla ceruina: serū capitum: leoninū. amoniacū aūt et bdeliū maxie liq̄dissimū et vetissimū ē. Ir. racia maxie sigia: at q: suba mēbro᷑ est diuersa: op3 in apostematibꝰ diuerse opemur. vgī gr̄a: si grossus apostema sit i chordis vel ligamētis ponamꝰ cū mollitiuis incēsiu acceīmū vo q: mēū icidit vetissimū ē. Ego aūt in duro apostemate chordaꝝ et ligamēto᷑ hec facio: calefacio lapides in arēscūt et aceto ifundo: deide sup fumū mēbrū infirmū stare facio: postea p̄cedēte epithimate cū oleo caf. cataplasmo. caueāt aquā ne mēbro appropinquet᷑: et ne oleū sit stipticū: aliqñ radix hibisci i oleo cocta: et radix elaterij iuuat

et aliqñ sufficit oleū in quo hec decoquat᷑ et cataplasmetꝰ: neq3 acetū ponimꝰ nisi inueterato apostemate. Itē op3 aliq̄ acetum poni et post mollitiua. solo eni aceto posito subtile apostemaꝝ dissoluet᷑ grossūq3 manebit indurarū: neq3 sup ponat᷑: q: nocuū est vt pote grossitium neruoꝝ chordarū et ligamētorū: sz moderate initio diu nō trāsacto. Et si vero apostema sit in splene et carne vel in lacertis acetū ꝑter suspectiōem cōcede. Ammoniacū in aceto liq̄factū et duro spleni appositū vetissimū ē. I chordis vo et ligamētis nō nisi rarissime. neq3 eni mollitiuū op3 apponi. his eni nō ꝑfectis apponat᷑ vno vel duobꝰ diebꝰ: deide ad mollitiua cōuertamur ꝓpter petrositatē suspectionē. De mollitiuis aūt vtilia sit radix hibisci cū lino anatis. ideo q3 fiat cū apostema timea fere petrosum: quo nō inueniēs anatis seuū apponat᷑ galline vel agni vacinū similiter est. Frōdes malue silvestris cataplasmate valet q̄ cū supradictis sepius sunt vtiliores. Itē varietas ē medicina sup mēbrorū diuersitatē: q: mollia apostemata si fuerint in loco nō pomum: vbi spōgiā in aceto infusam: neq3 in genu tumido: oleū in quo absinthiū coquat᷑: q: tumidum genu ab initio mollitiua sustinet: et ylico ꝯfortatiua op3 apponi. Sic nō fomētāt᷑ oculos nec inferiora oculi cū oleo absinthiato sz epatis et splenis iuuatiuū ē. Preterea si cura apostemata doct nō videtur et incurabilia et sup dolores sensum sit: vel tarditas vel velocitas curatōis. Sic si sunt in sensibilibꝰ: q si ea apostemata nō sanat᷑ dol. incurabilia sunt. Sz op3 nos ē scire differentiā inter phlegmatica et inflatiua: eo᷑ eni cura diuersa ē. Illa molla apostēata de phlegmate sunt et vndimia q̄ tāqui credit᷑ flatus vo ex fumosa grossiciq3 sunt ventositate cū velut vdimia sub digito mouetur: q: phlegmatica cū tāgunt᷑ apparet quasi vesica grossis hūorbꝰ plena. Nā quasi fessa in eo cedit: et post ad suū locū redire moratur. Inflatiua vero sunt extensiua tactui et repugnāt: quibus pulsatio q̄si tympani sonꝰ redditur: q̄ inflatio aliqñ est sub cute: aliqñ sub pelliculis ossa et lacertos coopertēbꝰ: et aliqñ in h̄o et intestinis et inter has sima et pelliculas lacertos ventris operiētes: que eo᷑ extimis lectio vna q̄de e eo᷑ e illā fumosaꝝ vētositatē cū medicina subtili in suba ea in natura. Et si hec inflatio fuerit in stomacho vel intestinis: multū valet clystere ex oleo in quo piganū coquat᷑ et cimīnū anetū et petrosilinū: ventosa etiā ibi applicet᷑ bis vel ter: p̄cipue magna totū vmbilicū cōprehēdes. Si aūt hec inflatio sit in manibꝰ vel pedibꝰ aut in lacertis sub cute: aut in pelliculis ossa coopiētibꝰ: et sine dol. aq̄ cinerina dissoluat᷑ pānis ibi infusis et ligat᷑ cinere quē cꝰ tradit in aq̄ quousq3 pūgit linguā: mane colet᷑: et pānis in eo infusi locis tumētibꝰ apponant᷑. Si vero sit cū dolore et oleorū pungitiuo᷑ mollitiuis cataplasmatibꝰ erogat᷑: h̄ nō sit nisi ex percussione q̄dā lacertos frangēte: aut pelliculas. vñ si fuerit in pelliculis lacertos coopiētibꝰ cōuenīūt mitigatiua et mollitiua sicut diximꝰ. si aūt in pelliculis ossa coopiētibꝰ sine dolore est: q̄re ab initio cinerinā aquā apponimꝰ. si vo ē in lacerto in initio mitigatiua appenas: postea cinerinā aquā applicabis: et aliqñ dolore nō fortiter existēte hec miscebis. vsitata in initio sapa vinū et acetū oleū mixta: siue sola in his calida infusa loco applicetur vel huic cataplasmati adeps misceatur vel cera vel oleū: q: op3 inflatiōe cum dolore existente vertē cataplasmatis ex cōpositō de moderate mitigātibꝰ dolorē dissoluētibꝰ et corpꝰ purgātibꝰ moderate. si eni eū eo nō fit stiptica apostema augmētatur maxie si corpꝰ plenū ē. vñ et gnosce accidētia q̄ veniūt ad h̄ ad inflatiōnē in lacertis et percussiōe existētē: deide stude vt dolorē mitiges et inflatiōnē dissoluas mēbra ꝯfortes stude q̄ magis i eis accidētibꝰ q̄ maioris valitudinis sunt: q̄ si dolor magis fuerit mitiga eū eo cū nō existēte fortiter dissolue: si dolorē facis nō fuerit. Sic et dissolue et mitiges: sz vētosa ex dissolutiuis in his: illas de fuerint h̄ oleū: aq̄ et acetū et vinū valet. etiā cū sua dissolutiōe profluxibꝰ ad eādē locū repugnat. vñ si inspicat᷑ sibi materiam fluere vinū p̄ngue nigrū et p̄ciosū apponas. Si vo sola dissoluere velimꝰ aquā cinerinā et acetū apponamꝰ: q̄ si vo inuentio nitrū et spumā calcis facies et oia q̄ ex intro eius in aqua dissoluntur. hec ordinatim eciā facienda sunt et a minoribꝰ incipiamus. Itē ex cataplasmatibus que sunt vtilia facimus. si calx extincta reperietur ex aq̄ in qua coctū est ferrum

colūbinū. Itē lana succida cū aq̄ decocta et colata. calē tēpet
sic cū fermēto cataplasmet: q: valet. Preterea ē q̄dā passio
hui⁹ inflatiōis q̄ vētri euenit, vn̄ tempe extēsus ē et grossus
cū eius plenitudo sui nerui de fumosa vētositate: cui⁹ vētosi
tatis cā sunt grossi hu. calefacti: in q̄bus dissoluēdis calor na-
turalis nō suffic: quā vētositatē ne creat ꝯclusio porosꝫ ad-
iuuat. Un intētio nr̄a in hac passiōe est vt cām auferam⁹ cū
purgatiōe illoꝝ hūoꝝ fm̄ vtilitatē scdm̄: siue cū egestiōe siue
vel vomitu fricatiōe exercitio balneo et abstinētia cibi: siue re
uertimur ad excludēdū qd̄ in ea coadunatū est. Sꝫ cū q: hec in-
flatio preter multitudinē sanguinis fit: opꝫ nos inuestigare
tactu vētris an caliditas sit in corpe: quo sic epistēte curet cū
phlebotomia: et desup frigida fm̄ caliditatis quātitatē ponā
tur: eo vo calorē nō hnte nō opꝫ refrigeratiua applicari: sed
attenuatiua et dissolutiua: et circa mēbrū q̄ vētositatē dissol-
uunt et desiccāt et supponet: sꝫ plurime hec passio iuuenes in
uadit ideoꝗ vtilis ē phlebotomia. Quēdam ex hac passiōe
curaui minui cū. deinde uētrē et circūdantia epithimaui
cū ceroto scdō ex oleo ro. et cera mixta cū frigidissima aq̄. cui⁹
cū erat: et hoc epithimate assueui i mēbro femore eccīoꝗ cir
cundātib⁹. Quidā aūt alter hoc patiēs phlebotomat⁹ epithi
mat⁹ est hmōi cataplasmate qd̄ fit de camomillcō. Solut⁹ q̄
sam in hac passiōe dare rad. meneslar et post agni spma qua
elongāte multū pigali quātitatē offerre. vtile est eī in omī
passione ppt coadunationē hūoꝝ scdm̄ maloꝝ dare in finē
calefactiua et desiccatiua. Hec eī dissoluūt et mūdificant qd̄
remāsit in ilioloris. Cuidā lingua adeo inflata est q̄ i oris spa
cio nō poterat capi: neqꝫ obediēs erat phlebotomie eo q̄ ei
minime ꝯsueuerat: cui⁹ q̄dē etas sexaginta fuit annoꝝ: dedi
q̄ ei pil. cochi. et p̄cepi sub lingua frigida apponere. ad spaciū
vt pdessent: corp⁹ eī purgatū fuit et materia i opposita loca
cōmota: tunc ille vidit p somnū q̄ vtili bono: q: tramite me-
dicine ordinat⁹ est. Erat eī cōpetēs tenere in ore succū lactu
ce quo facto sanat⁹ fact⁹ est. Itē debes itelligere: q: si lī'ga fue
rit tumida vomit⁹ vtilio: cū egestione. si autē lingua egestio
cōpetētior ē q̄ vomit⁹ erit: h eī apposita attractio fit. Pre-
terea dico q̄ oīa mēbra si apostema hēant necessario ad cos
hu. fluere: sꝫ q̄ sit illa materia calor tactu ostēdit. Illa sangui
nea apostemata rubeū colorē habēt: et tactū calidū et pulsus
tactui repugnātē et i profunditatē ꝫ magnā ptē amplectit.
cholerica vero sunt citrina aut min⁹ sanguineis rubea ca. nō
multū i pfunditate existētia: neqꝫ pulsare vident. phlegma
tica vo sunt alba mollia: parū caloris habēt neqꝫ fumāt. que
aūt sunt ex fece sanguinis q̄ melācholica nuncupant: cōposita
sunt i calore ex nigredine et viriditate q̄ colores a medicis ma
ꝫiam dicunt: tactui repugnat. i. non cedit. q̄ si magne vene
fuerint vicine eas implent et varicosas faciūt: q̄ materia si mul
tum calefiat: vel ppter calidā fe. in nigram cho. et acetosam
mutat q̄ in terra fusa bullit: atqꝫ musce ab ea fugiūt. aposte
ma vo qd̄ ex ea. i. nigro grossoqꝫ sanguine gnāt cācer inde ē
aut i ei⁹ natura si calidi⁹ efficiet mutabit: si vo nō fuerit ma
ꝫani caloris: sꝫ solūmō durū nō est cācerinū: sꝫ sciros dr̄: qd̄
apostema duob⁹ mōis ē: aut sensibile aut isensibile: vn̄ opꝫ
te scire noticiā simplicis apostemat: vt possis ꝯposita cognosce
re et q̄ ex eis ꝯualeāt. Itē inuestiga pua apostemata. Illa ma
gna cito ostēdūt suā naturā: parua subtili indagatiōe ppēde:
scias cui⁹ gnīs sunt. vtilius q̄ in initio cācerina apostemata p-
scrutari: q: si magna fuerit et vene ea circūdātes plene et ex-
tēse: et musi⁹anū habēt colorē et tactū durū et cal. et pfundissi-
ma ꝯprehēdit: sine dubio scias cācerina esse: in q̄rū initio ra
rissime ea nisi cū magno studio ꝯphēdere poteris. multū q̄
est vtile scire i initio. q: hoc pmisso poterim⁹ ea vl curare vel
q̄n maiora fiāt custodire cū purgatiōe soli⁹ melācholice ma-
terie et phlebotomia: q̄ magnificata et diuturna effecta icura
bilia sunt: pinde opꝫ i initio hoꝝ apostematū studiū ipendi
in purgāda materia melācholica et ne reto: queat i corpe: qd̄
nisi poterim⁹ sepe purget et mēbrū q̄n illā materiā suscipiat
ꝯfortem⁹: sꝫ vtile ē in purgāda hac materia epithi. ʒ. vi. dare
cū sero vel melle iterate antidotū. xxxi. spēs recipiēs qd̄ in nr̄o
antidotario repit. certificati bo q̄ materia illoꝝ vn̄ sit exclusa
ꝑter illā suspectionē dissolutiua qd̄ remāserit dissoluētia po
nam⁹. si aūt apostema paruū ē ꝯponam⁹ cataplasma ex pur

gatiuis et dissolutiuis. Porro opꝫ te itelligere q̄ repugnatiua
et dissolutiua nō opant in grossa materia velut i subtili: q̄ si
debilia sint paruā faciēt attractionē: fortiter vo repugnātia et dis
soluētia ex illis apostematib⁹ q̄ sūt ex grosso et melācholico san
guine et subtiliorē ptē neqꝫ totū illū sang. vn̄ pmanēs idurat
ad expellēdū. opꝫ q̄ curari sꝫ apostema cū mediocri medicina
ne sanguinē cū sue dissolutiōis fortitudine ingrosset et ne sit
modica. q: cācerina apostemata. vt cācer. ppt pessimitatē sue
materie fugiūt a mondificatiua medicina. ideoꝗ opꝫ desiccatiuā
mortificatiuā nō hētia apponi: q̄ iuenta i metallinis si loca sint
Cācer q̄ si ei succurram⁹ curabit ē: tūc videlꝫ cū pu⁹ ē et vene
circūdātes nō plene si assuescāt purgationē melācholice ma
terie et phlebam⁹ ne i venis et medicīa quā dixim⁹ supponat
q̄b⁹ magnificat intētio nr̄a custodire ne maiora efficiant: vel
vulnerent phibere: aut materia q̄n curet sit cū refrigeratiōe
epat et cibi: siue cataplasmatib⁹ et abstinētia q̄lioꝝ ciboꝝ mt
tūqꝫ difficilū sic bouine carnis et similū: ab eis abstineāt q̄ melā
cholicū gnant sang. sic lēte caulib⁹ piscib⁹ et carnes salite calē
de imo ipsiꝫ. q: h oīa mg. san. gnant. Sꝫ dico q̄ debere hos
infirmos dietare cū subtilib⁹ et hūidis cibis nō calefacientib⁹.
Qr̄ si vis cācrus cū chirurgia curare pri⁹ decet melācholicā
purgari materiā. deinde incidere vsqꝫ ad finē sui: vt nihil ex ea
pmaneat: et dimitte sang. fluere: neqꝫ festines cū stringere et
exprime venas cū circūdātes vt tot⁹ sanguis melācholicus
excludat: tādē videlꝫ vuln⁹ curabis. pterea aliqū ex grosso san
guie si calefiat matie si feruat gnāt passio q̄ abusiue herisi
pila dr̄: q̄ est apostema nō pfunde existēs et aliqū adeo parui
tumoris ē vt nō apostemat: qd̄ si apostema rubeū hꝫ colorē
nigredini pximā et in initio cū vulnerat velut si fieret ex icē
siōe ignis: et aliqū circūdāt illā que pustule: et aliqū minime
et accidit ex eis mag. fe. maior ea q̄ fit ex phlegmonib⁹ et vera
herisipila. vn̄ opꝫ vt phlebotomet vsqꝫ ad defectionē nisi ali
quo cohibeamur: et sup locū medicinā pue repugnātē et me-
diocriter dissoluim⁹: q: si refrigeram⁹ mēbrū sicut opꝫ gros-
sicies sanguis augmētat et dissolutio indurabit: si vo repu-
gnatiua ꝯfortem⁹ dol. augmētat et apostema nō cedet: pīde
medicina sic dixim⁹ necessaria. i. cataplasma de arnoglossa et
qd̄ fit de lētib⁹ cortis mixtis cū medulla opti: panemqꝫ ponat
sup vuln⁹ nec forcia desiccatiua applicet sic trocisci androni
et ꝯpesiōe et polides: cū patiēt dulavimo et pōtico aut sapa. et
caueam⁹ maturatiua et sanatiua: hoc eī vuln⁹ vicinū est pu
trefactioni et rosure: q̄ si cū his curent festinabūt ad putrefa
ctiōes: q̄ si pcesserit phlebotomia circūdātia scalpellam⁹ va
let: sꝫ opꝫ pfundissime fieri: sanguis eī grossus est. extracta
incisiōe et carnē generare et vuln⁹ sanare incipiamus.

Scrophe quidē de gnīe apostematū sunt: q̄ sunt aposte-
mata in glandib⁹ collo et alarū inguinū: et illib⁹ nascen-
tia. Et q̄ nascunt i hac carne q̄ nō mrōū iuuatiua est sine du
bio cū dissolutiōe curētur. Si vo i glādib⁹ q̄ sunt iuuatiue: si
cut in ea q̄ lac gnāt: spma et saliuā: velut si esset vicina testi-
culis et sub lingua: necesse ē in initio repugnem⁹. deide grada
tim ad dissolutiua descēdam⁹: si aūt i glādib⁹ q̄ nō sunt iuua
tiue: sic i illis sunt q̄ū venaꝝ arteriaꝝ vt frāgit: opꝫ cū putre
factiuis putrefieri: et cū chirurgia sciri. caueas ꝯtinenas arte
rias et neruos: ne ex scissiōe patiat vomitū q̄ ex gnīe apostema
tū ē qd̄ duob⁹ mōis ē: aut ppt simē magnoꝝ et calidoꝝ apo-
stematū coadunatā velut in vasib⁹ cēt: aut ppt coadunatio-
nē hūiditat⁹ nō putrefieri ppt pigriciē sue materiei ad mutā
dū i saniē: vn̄ coadunat et cū ꝯueniēs sibi locū a carne separat
q̄ hūiditas eīi ab initio nō hēat dol. post aliquantulū tamē
necessario et putrefit et calefit. Et q̄ incidit inuenit i ea diuer
sa materia: i quadā q̄si pulchra: et in q̄dā q̄si vescola: in alia q̄si
pili vngule rasura ossoꝝ lac. lut. sex vini amaritu: et q̄si in q̄dā
putori passiōibꝫ: et aliqū q̄si pinguedo: q̄ oīa curam⁹ aut cū
incisione: aut cum dissolutiōe: aut cum putrefactione. et ali-
quando tria adunam⁹: quib⁹ vero materia est subtilis que
medullina dr̄: q̄ est quasi villus: sufficiunt ei pharmaca dis-
solutiua: quadam quasi ph̄ra non solum dissolutiua suffi-
ciunt: vnde necessaria est nō solum incisio: aut putrefactio cor
rosiuis et putrefactiuis medicinis. que autem est quasi
piguedo nō valet purgari nisi cū chirurgia: q: putrefactiua cū
medicamini inobediēs est. Gal. bonū inqꝫ est et vtile videtur

quod dixi: in nostris quidē temporib⁹ optimos chirurgicos hec chirurgia curare vidim⁹: qḋ ꝗ mihi veili usus videt: quis putrefactiua ꝗ dissolutiua: cū eis materia obediēs fuerit: in longo tñ tēpore operant: q: ꝗ mēbris infirmis est molestum et infirmis cruciatus affert. bonū gen⁹ superficietenus incidi: ꝗ materiā cū sacculo in quo stant extrahe: ꝗ totū sacculus opꝫ excludi, ꝗ si aliquid de sacculo remāserit: ponantur ibi dissolutiua ꝗ putrefactiua: et toto mundificato loco: carnis creatiua ꝗ vulneris sanatiua poni possint. Itē Ga. bonū qḋ fit in itericosib⁹ corpis magis visceribus medicamine tñ iuuat: actio cū eius est dissoluere: ꝗ eliquare coagulatā materiam cui⁹ virtutis medicinas in libris cōposite medicine inuenit: sed vtilior est oībus tyriaca: in qua tyrocū trocisci mittitur et post hanc omocusia: ꝗ diacalcis. Dico ꝗ vniuersaliter dico ꝗ oīa que extra naturā corpori accidūt: opꝫ extrahi. sicut bociū grana verruce porri lapides ī renib⁹ ꝗ vesica: aqua inutilis: sperana que vulgo arpa dr̄. i. frustrū carnis a muliere gñatū ꝗ qḋ informatum est. hec oīa a corpe opꝫ expelli. Et si passio in naturali fiat mēbro: studiū in curāda ea ponam⁹ q: nō possumus eā incidere ꝗ eijcere nisi molestia passionis maior nobilitate fieret mēbri: sicut facim⁹ cancro ꝗ oībus incurabilib⁹ vulnerib⁹. Aqua ꝟo oculorū. i. cataracta: impossibile est cū incisione vel sui expulsione curari. sit nāq: incisio vnde mittamus eā alio ne visum phibeat. Itē aqua q̄ kili est inclusa et in ventre hydropicorꝫ opꝫ a corpe eijci. ꝗ expellitur vel cū medicina dissolutiua vel chirurgia: ꝗ aliquādo in kili partē pellicularū incidim⁹. sicꝫ varices ꝗ supfluaꝫ in angulis oculorꝫ nascentē carnē ꝗ in narib⁹ natā: ꝗ putridos dētes: ꝗ oīa quibus sum⁹ desperati ꝗ nō possunt in suā naturalē formā cōuerti. Syruū nō opꝫ festināter incidi: prius decet naturalē medicari: quibus nō valētib⁹ ꝗ fundamēto ei⁹ subtili existente capiteq: grosso scidant. sicꝫ qñcūq: os putrefactū fuerit ꝗ caro in vulnerib⁹ supabūdauerit magis ī emorroidā vnguiū oculorꝫ: oīa h̄ dico curāda eē sicut incisiōe: vel cū alia curatiōe ea auferente. preterea opꝫ inuestigare qḋ horꝫ sit vtili⁹ vel putrefactio vel incisio: ꝗ vtili⁹ gñe renceat. similiter oīa q̄ ī corpe supflua ꝗ inconueniētia sunt scidēda sunt: sīc vf digit⁹: aut si maior ꝗ opꝫ fuerit. Itē qḋ min⁹ est ꝯpleri opꝫ sicut macra ꝗ macilenta corpa: magnitudo eñ ꝗ detrimētū istorū morb⁹ est: opꝫ q̄ a corpe eijci. Itē si caro in corpe adeo augmētata fuerit ꝗ neq: deābulatū ire: vel suā actionē agere possint: minus decet sic macilētos incrassari opꝫ: grossiciē ꝟo extenuem⁹ cū nimijs exercitijs: et paruitate cibi ꝗ medicina attenuatiua siue vigilijs tristicia ꝗ siccib⁹ corp⁹ calidus facientib⁹ ꝗ siccū. Medicina attenuatiua est illa. s. q̄ artetico dolori valet. hec eñ attenuatiue virtutis est: sic medicina ī qua mittunt pigami spmata magis etiā puluerisa ꝗ extrenutatis sue aristo. ro. cētaurea maior. hec oīa cū diuretica ꝗ vrinā puocātib⁹ sicut semē petrosilini ameos sauina. nā hec oīa corpus fortissime purgāt cū attenuatiōe humorꝫ: ꝗ expulsiōe cū vrina ꝗ occulta dissolutiōe. sal tyriese meliꝰ attenuatiuū est dico ꝗ multos ꝗ mediocres ī carne pssīe cā hui⁹ medicine ppter articheꝫ dolorē acceptiorꝫ: sanguinē ꝯbussit. hoc tñ fatebāt eo ꝗ multos de artetico dolor. cum hac medicina curatos viderūt: ignorabāt eñ ꝗ illi frigidi ꝗ crassi fuerāt. Nam hec medicina secura ē huiꝰ corporibus. Curaui eñ quēdā et sanaui vitiū cui⁹ corpis crassicies vltime magnitudinis erat cū hac medicina et tyriaca: ꝗ sale tyriaco: tenuib⁹ dietis ꝗ in petrosis exercitijs: ꝗ fricatiōe cū asperis pānis: epithimate oleorꝫ cū quibus dissolutiua sunt decocta. deinde assuefeci in petrosis exercitijs: et primo cū epithimate horꝫ oleorꝫ. sed opꝫ olea nihil stipticatis habere ꝗ coq̄ in eis rad. elacteriꝫ puincianā aristo. rad. oppopo. polium cētaureā: si hyems fuerit post balneū vngatur: post exercitia balneū. ꝗ post balneū cibi phibeant: nisi post somnū vel cuiusdā tpis spaciū: deinde balneent: neq: ī scdo balneo cibent: aqua balnei sit dissolutiua ꝗ attenuatiua. ꝗ si caldarie fuerit: sīme ibi balneēt vl lauent: sꝫ caueāt aluminosas: opꝫ eñ eē salsas: quib⁹ nō sunt: sis mittat sal in aquā ꝗ dimittat donec ad solē putrefiant sic quoq: balneent. Itē aqua marina: q: hec aq̄ valet olb⁹ aquosaꝫ materiā ī corpe habētib⁹: sicut hydropicis ꝗ crassis marime si ipetuose ꝗ fortiter in ea natauerit: neq: comedāt quousq: de ea exierit. Dico ꝗ ex assuefactiōe huiꝰ diete ad pfectionē vēturos. vñ eas renudabis q̄ fere nō sunt fm eiꝫ naturā ide necessario eis nociue. opꝫ tñ dietā tēpatā neq: sciētiā dabis grossoꝫ vinū bibēdi: sed subtile ꝗ aquosum vel subtile ꝗ igneū fm ꝯuiuiis videbit. q̄ vero volūt crassi fieri dulcia ꝗ grossa vina opꝫ accipere: ꝗ cibos grossos ꝗ sanguinē gñantes suauia exercitia ꝗ rarissima. vl dico ad dietā horꝫ eē oppositionē oppositioī diete illorꝫ: valet etiā his emplastrū picis omni tertia die vel q̄rta semel impositū: qḋ emplastrꝫ cōuenit mēbro qḋ extenuatū est vel macrū est: q: multū sanguinē attrahit ad nutrimētum mēbrorꝫ. vñ denuo opꝫ vt sepe fiat: sufficit eñ in hyeme bis in die fieri: ꝗ etiam in estate semel. Nā hoc emplastrū valet macilēt' sine sint in toto corpe vel in quodā membro extenuati: sed opꝫ ante corꝫ leni suffe suauiter perunctiatur.

¶ Finis megatechni Gal. a Constantino abbreuiati ꝗ in cōpendium redacti.

¶ Liber de obliuione a Cōstantino africano editus.

Peruenit ad nos epistola tua manifestans quid tibi acciderit de nimia obliuiōe: ꝗ minutata ratiōe cū nimia assiduitate legēdi. Et rogasti nos vt diceremus tibi in breuib⁹ verbis ꝗ intelligibilib⁹: qḋ dicāt magis antiqui de memoria: et de adiuuante cū medicina: ꝗ lethargia ꝗ auferēte cū medicina. Obediui ergo fm verba tua cū dei auxilio.

¶ De operatione mentis.

Dico itaq: ego Cōstantin⁹: qñ magistri antiqui cōsenserūt qñ operatio mētis triplex est. prima phātasia: scda rōnalis intellect⁹: tertia memoria. Et cerebri due partes sunt. Vna prora: altera puppis. Et prora diuidit in duas partes: ꝗ vnaquęq: illarū duarū maior est tota puppi. Et qñ prora cerebri fuerat diuisa a puppi: ꝗ necessariū erat iūctas eē: factū est vt ambo vētriculi prore ꝯuenirēt ī vnū locū. ꝗ spaciositas cōis veniꝫ. Et aliq̄ et anatomicis nolarūt istū locū ventriculū q̄rtū. Et duo vētriculi prore mutāt aerē: ex q̄ fier ꝗ dant inde cerebro spm aialē: vt faciat sensus videndi: audiēdi: odorādi: gustādi: et tangēdi: phātasia: deinde trāsit ad eū locū q̄ ē in medio cerebri q̄ cōis ē: ꝗ trāsit spirit⁹ aialis ibi subtilis ꝗ mūdificat⁹ ꝗ clarus plus q̄ spūs qui fuit in prora cerebri: vt faciat rōnē ꝗ intellectū. ꝗ habet in ea parte medij vētriculi q̄ est inter prorā ꝗ puppim pars subcerebri: simul nerui: ꝗ vocāt eā anatomici ascēdens ꝗ descendens: ꝗ ascēsu ei⁹ aperit foramē: ꝗ descēsu ei⁹ claudit: ꝗ cū aperitur trāsit spūs aialis a prora cerebri ad puppim: et hoc nō fit nisi qñ necessariū est obliuioni tradita aut tenere q̄ sibi obliuissi. primus aūt vētricul⁹ puppis phibitꝰ est oībus vētriculis cerebri: qñ nō venit spūs aialis nisi subtilis clar⁹ ꝗ mūdificat⁹: q: opus est recordatiōi ꝗ retētiōi claritate et subtilitate: vt recolligat res pteritas: ꝗ lōgo tpe. Et nisi aperiat illa via: vt trāseat spūs ad puppim cerebri: nō renūciat hō rei: ꝗ nō rñdet interrogatis. Et qñ fuit illa forma prora facta in capite q̄ fert spm aialē a medio vētriculi cerebri ad vētriculū puppis: inde est sicut cursos ꝗ diuisos: qualitatis qua trāsit p illā viā spūs. Et aptio illi⁹ vie variat in oībus festinātia ꝗ pigricia. Nā sunt q̄ habēt eā velocē: q̄ sunt prudētes: ꝗ velociter rñdent. ꝗ sunt q̄ habēt pigrā: q̄ tardi sunt ad rñdendū: ꝗ nimiū cogitāt. Ga. aūt dixit mentē ꝗ intellectū et discretionē nō facit nisi ꝯtēperātia spūs aialis q̄ est ī puppi cerebri. Et si patit iste spūs q̄ est in puppi cerebri lesionē ꝑdit memoriā: aut minuit. Si pdit: vocat obliuionē perfectā. Si minuit: vocat obliuionē ad tpus. Et memoria q̄dē patit lesionē semp ex frigiditate. ꝗ hec frigiditas aliqñ est simplex aliqñ cū humiditate. Et si ē cū humiditate: patit nimiū somnū. Et cū aliqñ cū siccitate: q: qñ venit egritudo cū siccitate est cum vigilijs. Paulus dicit: lethargia nō nascit nisi ex causa priuata: que est phlegma frigidum ꝗ humidū. Ga. si prompta inquit mens est ꝗ intellectus: significat subtilitatem cerebri mūdam et subtilē. Non prompta ꝟo mens ꝗ intellectus immūdā sigt cerebri substāꝫ aut grossaꝫ. Et velociter obliui

significat quia substantia cerebri impigra recipit formationē rei vise. Et bene retinere: significat quia substātia cerebri habet moderatā solicitudinē. Et tarde discere significat quod substantia cerebri dura est ad recipiendā formationē rei vise. Lethargia igitur significat substantiā cerebri liquidā habentem stabilitatē. Et quidā voluerūt facere tibi de operatione potionē que adiuuant retentionē: et adiuuāt lethargiā. Difficile est his qui ad tuā peruenerunt etatem: quod appellant senectutē matrem lethargie. Aristoteles autem dicit: pueri et senes magis obliuiscitur: quia anime eorū sunt in mutatione et mutabilitate ex hoc in hoc. Pueri ad adolescentiam et augmentationē. Senes vero mutantur ad declinationem et diminutionē. Nam festinātia mobilitatis non stat in eodem vt formationē recipiat. Nonne vides quod aqua currens cum nimio cursu: et velociter mouēs, et rursus aqua glaciata: nō stat in illis formatio imaginis. Tertium genus qui sunt iuuenes: et plus iuuenibus: illi vero tenent et reminiscuntur propter serenitatē vel puritatem capitis: et propter temperantiam humiditatis in illo. Tantum opus est nobis propter benignitatē tuā super nos: vt non desperationem tibi inferamus desiderii tui propter prouectam etatem et dominationem phlegmatis sub cōplexiōe corporis et cerebri tui. Sed cōmemorabimus tibi confectiones medicine que te ducant in desideriū tuū et beneplacitū tuū: si dei nō desit beneficium. Dico autem lethargia quando est minutatio recordationis et minutatio nascitur: aut ex sola frigiditate: aut cum humiditate: oportet vt curatio eius: et medicina inueniatur in his que calefaciunt cerebrū: et mundificant phlegma in illo sicut est hiera, et melius est in illis et magis iuuatiuum theodoricon minus quod fit cum nucibus muscatis: et hieralogodion: et hiera hippocratis: hiera gal. hiera eracli: hiera archigenis: et similia. bibatur de his sm tempus virtutis. Nam mundificatur cerebrum ex illo chimo qui est fundamentū lethargie. Similiter faciūt genera pilularū laxatiuarum ad istam complexionem frigidā vt stomaticon et cochia. Et potus similiter qui habet potestatē mundificādi cerebrum. Et illa que extrahunt phlegma de cerebro cū gargarismo: aut cum masticatione: aut cū sternutatione: aut cum calido clysteri. Oia que diximus iuuant lethargicos. Nam purgant abundātiā sanguinis vel phlegmatis que est in puppi cerebri. Et alie calide confectiones que non sunt laxatiue: vt tyriaca: trifera maior: selithe: ematithes: diarionpipereon: diaromatadiagalanga: pentaticon: omeusia: soerugene: et similia. Hec iuuant lethargicos phlegma dissoluēdo: et mutant naturam cerebri in naturalē calorē. Anacardus et confectiones recipiētes anacardū iuuant lethargi. Medicina tamen anacardi iuuat cum sua proprietate. Gal. dicit se sanasse lethargicū cū castoreo et pipere al. et melle: aut cum oleo sinapino si puppis vngatur. Idem et piretrū facit. Abstinendum est ab omni frigido et humido. Utendum est medone aromatico: aut sapo calamentis. Moueatur cerebrum cū sternutamentis ex calidis vt est sinapis: castoreum: anisum: condisum aut piper. Dandū est oximel cum squilla: vt vomitus prouocetur satis bibatur cū zaccara. Masticetur origanū cum staphisagria: aut radices capparis. Cuffie sine scarificatione in ceruice et occipitio ponātur. Abstinendū est a phlebotomia colli. Ungatur caput ex oleo temperato cal. aut irino et mastellino: camomi. costo. Ribandes affirmat si lingua vpupe epopis super obliuiosum ponatur: memoriā recuperari. Similiter si ex felle gruis cū oleo sambucino sternutamentum prouocetur: sanari lethargi. quidem dicūt. Nos autē cum antidotum tibi ex nostro conficiamus arbitrio: quod et mentē confirmet et stomachum: lethargiam auferat: et omnia membra a frigiditate et debilitate restauret: quod. R. zinzi. galan. masti. cinamo. anisi spice iningi anacardi calamenti origani an. ℈. vj. thuris masculi gariof. cardamomi piretri casto. piperis lon. et nigri casie costi ciperi an. ℈. iij. nucis musca. casie lig. cala. aroma. asari folii ligni al. croci tyriace apii ameos: an. ʒ. ij. mente. ʒ. iij. fac pul. misce cū amigdaleon adde penidi. ℈. xx. et mel quod sufficit. Item antidotū cum melle anacardi reuocat mentē: lethargiam tollit: iuuat melancholicos et phlegmaticos emoroidas et atricos. R. kebuli bellirici emblici piperis ni. et lon. an. ʒ. xj. zinzi. mellis anacardi an. ʒ. vij. castorei stocados gariof. ana. ʒ. v. camomille baccarum lauri ciperi an. ʒ. iij. zacca. ʒ. x. mel quod sufficit. Dicūt antiqui anacardum non esse mittendum in medicina nisi preparetur. Sit tritum anacardum in aceto missum per dies. vij. ibi dimittatur: postea coquantur lento igne vt tertia pars aceti cōsumpta sit: deinde coletur: et fex eius in medicina mittatur. acetum autem quod restiterit: cum tantū de melle vsque ad spissitudinem coquatur: et hoc est mel anacardiacum.

Finitur libellus Constantini de obliuione.

Habes in hoc volumine artis apollinee studiosissime indagator: ysaac israelite Salomonis regis arabie filii adoptiui: haud mediocribus cū sumptibus: tum exactis laboribus coaceruata opera: que antehac variis in locis et apud diuersos in tenebris nimia vetustate et carie ferme consumpta delituisse indubitatū est: accuratissime artis impressorie sedulo labore innouata: in lucem: ad omniū huic facultati operā impendere cupientium (non enī solum nobis nati sumus) edita. Curauit ea imprimi honestus vir Bartholomeus trot bibliopola Lugdunēsis. Extrema manus apposita fuit Anno christi. xv. supra. M. mense decembri: in lugdunensi. emporio in officina probi viri Johannis de platea chalcographi.

Impressorū tumultuarium hecastichon.

Innumeros casus: varia et discrimina passa
  Optatum portum nostra carina tenet
Sudores nobis peperit pars magna diei
  Atque labor magnus nocte silente fuit
Unde immense pater seruit cui spiritus omnis
  Deyus: en grates mens tibi soluit ouans.

Registrum huius partis.
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T U X y Z AA BB CC.
Omnes sunt quaterniones preter CC. qui est quinternio.

M. 741.
Auktion Graupe
Berlin April 1926
Mk. 260.—

